Regeringens proposition 1975/76: 100

med förslag till statsbudget för budgetåret 1976/77

beslutad den 29 december 1975.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller det ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

Det i 1976 års budgetproposition framlagda förslaget till statsbudget för budgetåret 1976/77 visar en omslutning av 110 214 milj. kr. Detta innebär en höjning i förhållande till vad som nu beräknas för innevarande budgetår med 10 424 milj. kr. Budgetförslaget utvisar ett underskott på 11 988 milj. kr. Underskottet för innevarande budgetår beräknas numera till 10 971 milj. kr., dvs. en ökning med 377 milj. kr. i förhållande till vad som beräknats i statsbudgeten för 1975/76.

I bilagorna 1—24 till budgetpropositionen redovisas regeringens förslag till de i statsbudgeten ingående inkomst- och utgiftsposterna närmare. Bilagan 1, som bl. a. innehåller en finansplan, vari den ekonomiska politiken behandlas mot bakgrund av den samhällsekonomiska utvecklingen, innehåller även en preliminär nationalbudget för år 1976.

Förslag till Statsbudget för budgetåret 1976/77

TOTALBUDGETEN

A Skatter, avgifter, m. m.:				
I	Skatter		87 020 001 000	
II	Uppbörd i statens verksamhet		2 115 477 000	
III	Diverse inkomster		853 681 000	89 989 159 000
B Inkomster av statens kapitalfonder:				
I	Statens affärsverksfonder		1 069 400 000	
II	Riksbanksfonden		350 000 000	
III	Statens allmänna fastighetsfond		544 247 000	
IV	Försvarets fastighetsfond		138 346 000	
V	Statens utlåningsfonder		2 887 476 000	
VI	Fonden för låneunderstöd		135 960 000	
VII	Fonden för statens aktier		107 048 000	
VIII	Fonden för beredskapslagring		95 995 000	
IX	Statens pensionsfonder		102 281 000	
X	Diverse kapitalfonder		91 618 000	5 522 371 000
C Beräknad övrig finansiering:				
I	Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:			
	Statens affärsverksfonder	2 222 202 000		
	Övriga kapitalfonder	469 398 000	2 691 600 000	
II	Övrig kapitalåterbetalning		22 952 000	2 714 552 000
			Summa kr.	**98 226 082 000**
Underskott				11 987 960 000
			Summa kr.	**110 214 042 000**

TOTALBUDGETEN (FORTS.)

A Utgiftsanslag:

I	Kungl. hov- och slottsstaterna	14 371 000	
II	Justitiedepartementet	4 104 847 000	
III	Utrikesdepartementet	3 443 571 000	
IV	Försvarsdepartementet	10 613 338 000	
V	Socialdepartementet	31 003 320 000	
VI	Kommunikationsdepartementet	6 695 479 000	
VII	Finansdepartementet	7 489 080 000	
VIII	Utbildningsdepartementet	14 821 767 000	
IX	Jordbruksdepartementet	4 421 442 000	
X	Handelsdepartementet	448 875 000	
XI	Arbetsmarknadsdepartementet	6 595 926 000	
XII	Bostadsdepartementet	6 562 020 000	
XIII	Industridepartementet	2 890 772 000	
XIV	Kommundepartementet	1 503 823 000	
XV	Oförutsedda utgifter	3 000 000 000	
XVI	Riksdagen och dess verk m. m.	155 411 000	
XVII	Riksgäldsfonden	5 150 000 000	108 914 042 000

B Beräknad övrig medelsförbrukning:

I	Minskning av anslagsbehållningar	1 000 000 000	
II	Ökad disposition av rörliga krediter	300 000 000	1 300 000 000

Summa kr. **110 214 042 000**

DRIFTBUDGETEN

A Skatter, avgifter, m. m.:			
I	Skatter	87 020 001 000	
II	Uppbörd i statens verksamhet	2 115 477 000	
III	Diverse inkomster	853 681 000	89 989 159 000
B Inkomster av statens kapitalfonder:			
I	Statens affärsverksfonder	1 069 400 000	
II	Riksbanksfonden	350 000 000	
III	Statens allmänna fastighetsfond	544 247 000	
IV	Försvarets fastighetsfond	138 346 000	
V	Statens utlåningsfonder	2 887 476 000	
VI	Fonden för låneunderstöd	135 960 000	
VII	Fonden för statens aktier	107 048 000	
VIII	Fonden för beredskapslagring	95 995 000	
IX	Statens pensionsfonder	102 281 000	
X	Diverse kapitalfonder	91 618 000	5 522 371 000
	Summa inkomster på driftbudgeten		**95 511 530 000**
	Summa kr.		**95 511 530 000**

DRIFTBUDGETEN (FORTS.)

A Egentliga statsutgifter:

I	Kungl. hov- och slottsstaterna	14 371 000	
II	Justitiedepartementet	4 030 545 000	
III	Utrikesdepartementet	3 441 871 000	
IV	Försvarsdepartementet	10 231 937 000	
V	Socialdepartementet	30 951 489 000	
VI	Kommunikationsdepartementet	4 819 178 000	
VII	Finansdepartementet	7 013 878 000	
VIII	Utbildningsdepartementet	14 157 346 000	
IX	Jordbruksdepartementet	4 321 739 000	
X	Handelsdepartementet	313 975 000	
XI	Arbetsmarknadsdepartementet	5 960 926 000	
XII	Bostadsdepartementet	4 707 018 000	
XIII	Industridepartementet	838 872 000	
XIV	Kommundepartementet	1 482 823 000	
XV	Oförutsedda utgifter	3 000 000 000	
XVI	Riksdagen och dess verk m. m.	155 411 000	95 441 379 000

B Utgifter för statens kapitalfonder:

I	Riksgäldsfonden	5 150 000 000	
II	Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	1 178 052 000	
III	Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	6 329 052 000
	Summa utgifter på driftbudgeten		**101 770 431 000**

Beräknat underskott på budgetregleringen:

Underskott av inkomster		**—6 258 901 000**
Avsättning till budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel	*1 700 000 000*	
Beräknat underskott på budgetregleringen	7 958 901 000	
	Summa kr.	**95 511 530 000**

KAPITALBUDGETEN

Lånemedel	4 429 059 000
Summa kr.	**4 429 059 000**

KAPITALBUDGETEN (FORTS.)

I	Statens affärsverksfonder:		
	A. Postverkets fond	27 398 000	
	B. Televerkets fond	—18 000 000	
	C. Statens järnvägars fond	56 400 000	
	D. Luftfartsverkets fond	235 498 000	
	E. Fabriksverkens fond	8 199 000	
	F. Statens vattenfallsverks fond	1 143 999 000	
	G. Domänverkets fond	6 001 000	1 459 495 000
II	Statens allmänna fastighetsfond		348 916 000
III	Försvarets fastighetsfond		80 520 000
IV	Statens utlåningsfonder		1 876 068 000
V	Fonden för låneunderstöd		559 168 000
VII	Fonden för förlag till statsverket		—27 000 000
VIII	Fonden för beredskapslagring		40 000 000
IX	Diverse kapitalfonder:		
	Statens vägverks förrådsfond	2 499 000	
	Sjöfartsverkets fond	52 796 000	
	Fonden för Södertälje kanalverk	2 109 000	
	Statens datamaskinfond	55 501 000	
	Jordfonden	1 000	
	Naturvårdsfonden	4 000 000	
	Förrådsfonden för ekonomiskt försvar	—1 062 000	115 844 000
			4 453 011 000

Avgår kapitalåterbetalning:

Avsättning till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	
Övrig kapitalåterbetalning	22 952 000	23 952 000
	Summa kr.	**4 429 059 000**

Inkomster på driftbudgeten

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1976/77

A Skatter, avgifter, m. m.

I *Skatter:*

1	Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:		
	a Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	41 800 000 000	
	b Kupongskatt	33 000 000	
	c Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	1 750 000	
	d Skogsvårdsavgifter	19 200 000	
	e Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	2 500 000	
	f Arvsskatt och gåvoskatt	315 000 000	
	g Lotterivinstskatt	205 000 000	
	h Stämpelskatt och stämpelavgift	548 000 000	42 924 450 000
2	Automobilskattemedel:		
	a Bensinskatt	1 920 000 000	
	b Vägtrafikskatt	2 060 000 000	3 980 000 000
3	Allmän arbetsgivaravgift		6 750 000 000
4	Tullar och acciser:		
	a Tullmedel	940 000 000	
	b Mervärdeskatt	20 250 000 000	
	c Särskilda varuskatter	409 800 000	
	d Omsättningsskatt på motorfordon	683 000 000	
	e Tobaksskatt	2 300 500 000	
	f Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	30 000 000	
	g Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	50 000 000	
	h Skatt på sprit	3 250 000 000	
	i Skatt på vin	600 000 000	
	j Skatt på malt- och läskedrycker	876 000 000	
	k Energiskatt	3 519 000 000	
	l Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter	1 000	
	m Särskild vägtrafikskatt	212 000 000	
	n Skatt på annonser och reklam	145 250 000	
	o Skatt på spel	100 000 000	33 365 551 000
			87 020 001 000

II *Uppbörd i statens verksamhet:*

1	Expeditionsavgifter	106 000 000
2	Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	73 342 000
3	Vattendomstolsavgifter	1 000 000
4	Inkomster vid kriminalvården	10 000
5	Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	23 800 000

6	Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	15 500 000	
7	Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 990 000	
8	Inkomster vid karolinska sjukhuset	335 100 000	
9	Inkomster vid statens värdanstalter för alkoholmissbrukare	250 000	
10	Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	60 000	
11	Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	4 119 000	
12	Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	41 000 000	
13	Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	800 000	
14	Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	31 000 000	
15	Körkortsavgifter	17 000 000	
16	Avgifter för registrering av motorfordon	72 000 000	
17	Försäljning av sjökort	2 930 000	
18	Fyravgifter	121 500 000	
19	Lotsavgifter	30 000 000	
20	Skeppsmätningsavgifter	2 200 000	
21	Fartygsinspektionsavgifter	4 360 000	
22	Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	29 942 000	
23	Inkomster vid statens geotekniska institut	4 300 000	
24	Ersättning för visst värderingsförfarande	1 000	
25	Pensionsmedel m. m.	791 000 000	
26	Inkomst av myntning	120 000 000	
27	Bidrag till bankinspektionen	7 550 000	
28	Bidrag för revision av sparbankerna	1 050 000	
29	Bidrag till försäkringsinspektionen	3 958 000	
30	Ersättning för kilometerräknarapparatur	1 000	
31	Avgifter för granskning av biograffilm	300 000	
32	Inkomster vid riksantikvarieämbetet	5 459 000	
33	Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	566 000	
34	Inkomster vid statens maskinprovningar	1 200 000	
35	Inkomster vid lantbruksnämnderna	6 500 000	
36	Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 300 000	
37	Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	9 500 000	
38	Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	2 695 000	
39	Avgifter vid köttbesiktning	12 000 000	
40	Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 100 000	
41	Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	6 500 000	
42	Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	258 000	
43	Inkomster av statens gruvegendom	28 000 000	
44	Inkomster vid bergsstaten m. m.	7 200 000	
45	Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	61 000 000	
46	Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	4 235 000	
47	Exekutionsavgifter	15 366 000	
48	Restavgifter	54 930 000	
49	Inkomster vid statens planverk	800 000	
50	Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	54 805 000	2 115 477 000
III	*Diverse inkomster:*		
1	Bötesmedel	111 390 000	
2	Totalisatormedel	125 000 000	
3	Tipsmedel	312 291 000	
4	Lotterimedel	220 000 000	
5	Övriga diverse inkomster	85 000 000	853 681 000
			89 989 159 000

B Inkomster av statens kapitalfonder

I	*Statens affärsverksfonder:*			
	1	Postverket	21 500 000	
	2	Televerket	125 000 000	
	3	Statens järnvägar	20 000 000	
	4	Luftfartsverket	28 400 000	
	5	Förenade fabriksverken	29 000 000	
	6	Statens vattenfallsverk	800 000 000	
	7	Domänverket	45 500 000	1 069 400 000
II	*Riksbanksfonden*			350 000 000
III	*Statens allmänna fastighetsfond:*			
	1	Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
	2	Kriminalvårdsstyrelsens ”	6 556 000	
	3	Beskickningsfastigheternas ”	9 043 000	
	4	Karolinska sjukhusets ”	37 062 000	
	5	Akademiska sjukhusets ”	13 130 000	
	6	Byggnadsstyrelsens ”	478 205 000	
	7	Generaltullstyrelsens ”	250 000	544 247 000
IV	*Försvarets fastighetsfond*			138 346 000
V	*Statens utlåningsfonder:*			
	1	Utrikesförvaltningens lånefond	150 000	
	2	Biståndsförvaltningens lånefond	90 000	
	3	Statens bosättningslånefond	10 000 000	
	4	Vattenkraftslånefonden	240 000	
	5	Luftfartslånefonden	2 560 000	
	6	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	3 400 000	
	7	Statens lånefond för universitetsstudier	200 000	
	8	Studiemedelsfonden	43 000 000	
	9	Lånefonden för studentkårlokaler	190 000	
	10	Jordbrukets lagerhusfond	30 000	
	11	Jordbrukets maskinlånefond	25 000	
	12	Kraftledningslånefonden	30 000	
	13	Egnahemslånefonden	520 000	
	14	Statens avdikningslånefond	1 450 000	
	15	Fiskerilånefonden	1 900 000	
	16	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	100 000	
	17	Skogsväglånefonden	45 000	
	18	Statens hantverks- och industrilånefond	26 000 000	
	19	Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	550 000	
	20	Lånefonden för bostadsbyggande	2 755 000 000	
	21	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 600 000	
	22	Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	320 000	
	23	Lånefonden för kommunala markförvärv	37 200 000	
	24	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 600 000	
	25	Övriga utlåningsfonder	276 000	2 887 476 000
VI	*Fonden för låneunderstöd:*			
	1	Kammarkollegiets delfond	40 000 000	
	2	Arbetsmarknadsstyrelsens ”	95 000 000	
	3	Bostadsstyrelsens ”	230 000	
	4	Riksbankens ”	10 000	
	5	Riksgäldskontorets ”	720 000	135 960 000

VII	*Fonden för statens aktier*		107 048 000
VIII	*Fonden för beredskapslagring*		95 995 000
IX	*Statens pensionsfonder:*		
	1 Folkpensioneringsfonden	74 600 000	
	2 Civila tjänstepensionsfonden	2 450 000	
	3 Militära tjänstepensionsfonden	280 000	
	4 Allmänna familjepensionsfonden	7 900 000	
	5 Statens pensionsanstalts pensionsfond	17 000 000	
	6 Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	51 000	102 281 000
X	*Diverse kapitalfonder:*		
	1 Fonden för kreditgivning till utlandet	1 994 000	
	2 Naturvårdsfonden	3 300 000	
	3 Övriga diverse kapitalfonder	86 324 000	91 618 000
			5 522 371 000
		Summa kr.	**95 511 530 000**

Bilaga 1
till Specifikation av
inkomsterna på driftbudgeten

Förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1976/77

Inkomster

A	*Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	8 000 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	29 000 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	54 930 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	49 500 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	23 813 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	1 100 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	12 064 000	1 277 307 000
B	*Hyror och arrenden för lokaler och markområden som upplåts till enskilda:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	1 700 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	2 099 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	800 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	4 500 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	40 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	195 000	49 294 000
C	*Diverse inkomster:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	101 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	1 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	1 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	1 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	1 904 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	12 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	1 000	14 009 000

Summa kr. **1 340 610 000**

Utgifter

A	*Reparations- och underhållskostnader m. m.:*				
1	Slottsbyggnadernas	delfond,	*förslagsvis*	9 800 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”		19 819 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	, *förslagsvis*	14 665 000	
4	Karolinska sjukhusets	”		11 800 000	
5	Akademiska sjukhusets	”		5 994 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	, *förslagsvis*	252 154 000	
7	Generaltullstyrelsens	”		395 000	314 627 000
B	*Avsättning till värdeminskningskonto:*				
2	Kriminalvårdsstyrelsens	delfond,	*förslagsvis*	3 925 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	”	1 273 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	”	3 139 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	”	6 592 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	”	61 641 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	”	75 000	76 645 000
C	*Hyres- och arrendeutgifter m. m.:*				
2	Kriminalvårdsstyrelsens	delfond,	*förslagsvis*	800 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	”	30 750 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	”	2 000 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	”	1 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	”	360 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	”	11 540 000	405 091 000
Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:					
1	Slottsbyggnadernas	delfond		1 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”		6 556 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”		9 043 000	
4	Karolinska sjukhusets	”		37 062 000	
5	Akademiska sjukhusets	”		13 130 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”		478 205 000	
7	Generaltullstyrelsens	”		250 000	544 247 000
				Summa kr.	**1 340 610 000**

Bilaga 2
till Specifikation av
inkomsterna på driftbudgeten

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1976/77

Inkomster

A	*Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:*		
1	Befästningars delfond	138 690 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	372 627 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond	11 519 000	522 836 000
B	*Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:*		
1	Befästningars delfond	600 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	10 000 000	10 600 000
C	*Inkomster av övnings- och skjutfält:*		
1	Befästningars delfond	300 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	7 500 000	7 800 000
D	*Diverse inkomster:*		
1	Befästningars delfond	2 250 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	10 000 000	12 250 000
		Summa kr.	**553 486 000**

Utgifter

A	*Reparations- och underhållskostnader m. m.:*		
1	Befästningars delfond	107 290 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	231 579 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond	2 326 000	341 195 000
B	*Avsättning till värdeminskningskonto:*		
1	Befästningars delfond, *förslagsvis*	6 635 000	
2	Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	24 250 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	1 028 000	31 913 000

C	*Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:*		
1	Befästningars delfond, *förslagsvis*	6 400 000	
2	Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	35 000 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	632 000	42 032 000
	Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:		
1	Befästningars delfond	21 515 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	109 298 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond	7 533 000	138 346 000
		Summa kr.	**553 486 000**

Utgifter på driftbudgeten

Egentliga statsutgifter

I. Kungl. hov- och slottsstaterna

A Kungl. hovstaten

1	Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning	5 900 000
2	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	1 450 000
		7 350 000

B Kungl. slottsstaten

1	De kungl. slotten: Administration, *förslagsanslag*	5 446 000
2	De kungl. slotten: Uppvärmning, *förslagsanslag*	1 575 000
		7 021 000
	Summa kr.	**14 371 000**

II. Justitiedepartementet

A	**Justitiedepartementet m. m.**		
1	Statsrådsberedningen, *förslagsanslag*		5 942 000
2	Justitiedepartementet, *förslagsanslag*		18 990 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		15 750 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		1 200 000
5	Information om lagstiftning m. m., *reservationsanslag*		820 000
6	Svensk författningssamling, *förslagsanslag*		3 000 000
7	Justitiekanslern, *förslagsanslag*		1 527 000
8	Fideikommissnämnden, *förslagsanslag*		322 000
9	Datainspektionen, *förslagsanslag*		4 085 000
	Brottsförebyggande rådet:		
10	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	2 435 000	
11	Utvecklingskostnader, *reservationsanslag*	3 000 000	5 435 000
			57 071 000

B	**Polisväsendet**		
1	Rikspolisstyrelsen, *förslagsanslag*, varav 7 830 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen		132 712 000
	Polisverket:		
2	Inköp av motorfordon m. m., *reservationsanslag*, varav 17 079 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	24 575 000	
3	Underhåll och drift av motorfordon m. m., *förslagsanslag*, varav 49 788 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	89 870 000	
4	Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m., *förslagsanslag*	64 900 000	
5	Diverse utgifter, *förslagsanslag*	2 775 000	182 120 000
	Lokala polisorganisationen:		
6	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*, varav 466 056 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	2 026 331 000	
7	Utrustning, *reservationsanslag*, varav 3 645 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	18 600 000	2 044 931 000
8	Statens kriminaltekniska laboratorium, *förslagsanslag*		8 630 000
9	Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg, *förslagsanslag*		1 000
10	Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg, *reservationsanslag*		500 000
			2 368 894 000

C	**Åklagarväsendet**		
1	Riksåklagaren, *förslagsanslag*		5 100 000
2	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna, *förslagsanslag*		127 143 000
			132 243 000

D	**Domstolsväsendet m. m.**	
1	Domstolsverket, *förslagsanslag*	23 100 000
2	Allmänna domstolarna, *förslagsanslag*	459 700 000
3	Allmänna förvaltningsdomstolarna, *förslagsanslag*	58 700 000
4	Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m., *förslagsanslag*	18 400 000
5	Utrustning till domstolar m. m., *reservationsanslag*	3 850 000
6	Centralnämnden för fastighetsdata, *förslagsanslag*	17 000 000
		580 750 000
E	**Rättshjälp m. m.**	
1	Rättshjälpskostnader, *förslagsanslag*	107 000 000
2	Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000
3	Bidrag till allmänna advokatbyråer, *förslagsanslag*	500 000
4	Ersättning åt vittnen m. m., *förslagsanslag*	20 500 000
		128 001 000
F	**Kriminalvården**	
1	Kriminalvårdsstyrelsen, *förslagsanslag*	40 160 000
2	Kriminalvårdsanstalterna, *förslagsanslag*	519 225 000
3	Frivården, *förslagsanslag*	97 300 000
4	Maskin- och verktygsutrustning m. m., *reservationsanslag*	1 650 000
5	Engångsanskaffning av inventarier m. m., *reservationsanslag*	4 250 000
6	Utbildning av personal m. fl., *reservationsanslag*	3 510 000
7	Kriminalvårdsenheter med särskild budget, *förslagsanslag*	1 000
		666 096 000
G	**Diverse**	
1	Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter, *förslagsanslag*	85 000
2	Ersättning för personskador på grund av brott, *förslagsanslag*	1 000 000
3	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m., *reservationsanslag*	75 000
4	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m., *förslagsanslag*	230 000
5	Stöd till politiska partier, *förslagsanslag*	53 100 000
6	Vissa kostnader i anledning av allmänna val, *förslagsanslag*	42 500 000
7	Bokföringsnämnden, *förslagsanslag*	500 000
		97 490 000
	Summa kr.	**4 030 545 000**

III. Utrikesdepartementet

A Utrikesdepartementet m. m.

1	Utrikesförvaltningen, *förslagsanslag*	*205 957 000
2	Utlandstjänstemännens representation, *reservationsanslag*	5 150 000
3	Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat, *reservationsanslag*	7 300 000
4	Kursdifferenser, *förslagsanslag*	1 000
5	Ersättning åt olönade konsuler, *förslagsanslag*	2 808 000
6	Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation, *förslagsanslag*	12 000 000
7	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	200 000
8	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	200 000
9	Extra utgifter, *reservationsanslag*	345 000
10	Kostnader för officiella besök m. m., *förslagsanslag*	1 400 000
		235 361 000

B Bidrag till vissa internationella organisationer

1	Förenta Nationerna, *förslagsanslag*	24 500 000
2	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), *förslagsanslag*	9 065 000
3	Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), *förslagsanslag*	4 400 000
4	Europarådet, *förslagsanslag*	6 500 000
5	Övriga internationella organisationer m. m., *förslagsanslag*	65 000
		44 530 000

C Internationellt utvecklingssamarbete

1	Bidrag till internationella biståndsprogram, *reservationsanslag*	1 050 000 000
2	Bilateralt utvecklingssamarbete, *reservationsanslag*	1 986 973 000
3	Information, *reservationsanslag*	14 300 000
4	Styrelsen för internationell utveckling (SIDA), *förslagsanslag*	54 024 000
5	Biståndsutbildningsnämnden (BUN), *förslagsanslag*	7 673 000
		3 112 970 000

D Information om Sverige i utlandet, m. m.

1	Svenska institutet, *reservationsanslag*	15 353 000
2	Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	16 440 000
3	Övrig information om Sverige i utlandet m. m., *reservationsanslag*	5 862 000
		37 665 000

* Beräknat belopp

E	**Diverse**		
1	Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m., *förslagsanslag*		500 000
2	Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater, *reservationsanslag*		34 000
3	Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor		2 422 000
4	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, *reservationsanslag*		4 847 000
5	Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll, *förslagsanslag*		3 552 000
			11 355 000
		Summa kr.	**3 441 871 000**

IV. Försvarsdepartementet

A Försvarsdepartementet m. m.

1	Försvarsdepartementet, *förslagsanslag*		14 850 000
2	Vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*		10 818 000
3	Kommittéer m. m., *förslagsanslag*		3 550 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		1 000 000
5	Reglering av prisstegringar för det militära försvaret, *förslagsanslag*		1 380 000 000
6	Reglering av prisstegringar för civilförsvaret, *förslagsanslag*		25 600 000
			1 435 818 000

B Arméförband

	Arméförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	2 275 800 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	764 000 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	77 000 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	60 000 000	3 176 800 000
			3 176 800 000

C Marinförband

	Marinförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	765 500 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	351 000 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	24 000 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	31 500 000	1 172 000 000
			1 172 000 000

D Flygvapenförband

	Flygvapenförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	1 238 000 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	1 252 000 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	28 600 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	479 320 000	2 997 920 000
			2 997 920 000

E Central och högre regional ledning

1	Försvarsstaben, *förslagsanslag*		52 365 000
2	Arméstaben, *förslagsanslag*		36 450 000
3	Marinstaben, *förslagsanslag*		30 100 000
4	Flygstaben, *förslagsanslag*		36 200 000
5	Militärområdesstaber m. m., *förslagsanslag*		179 700 000
	Krigsorganisation för vissa staber m. m.:		
6	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	8 850 000	
7	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	30 600 000	39 450 000
8	Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*		14 400 000
			388 665 000

F	**Gemensamma myndigheter och funktioner**	
1	Försvarets civilförvaltning, *förslagsanslag*	25 900 000
2	Försvarets sjukvårdsstyrelse, *förslagsanslag*	16 086 000
3	Fortifikationsförvaltningen, *förslagsanslag*	48 000 000
4	Försvarets materielverk, *förslagsanslag*	332 800 000
5	Gemensam försvarsforskning, *förslagsanslag*	156 750 000
6	Försvarets radioanstalt, *förslagsanslag*	78 336 000
7	Värnpliktsverket, *förslagsanslag*	*37 245 000
8	Försvarets rationaliseringsinstitut, *förslagsanslag*	16 565 000
9	Försvarshögskolan, *förslagsanslag*	1 600 000
10	Militärhögskolan, *förslagsanslag*	15 790 000
11	Försvarets gymnasieskola, *förslagsanslag*	3 160 000
12	Intendenturförvaltningsskolan, *förslagsanslag*	1 300 000
13	Försvarets brevskola, *förslagsanslag*	1 830 000
14	Försvarets hundskola, *förslagsanslag*	1 637 000
15	Krigsarkivet, *förslagsanslag*	2 930 000
16	Militärhistoriska museer, *förslagsanslag*	3 405 000
17	Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m., *förslagsanslag*	4 700 000
18	Försvarets datacentral, *förslagsanslag*	1 000
19	Frivilliga försvarsorganisationer m. m., *förslagsanslag*	25 980 000
20	Insatsberedskap m. m., *förslagsanslag*	42 090 000
21	Viss gemensam verksamhet, *förslagsanslag*	10 250 000
22	Vissa ersättningar m. m., *förslagsanslag*	41 030 000
23	Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	5 100 000
		872 485 000
G	**Civilförsvar**	
1	Civilförsvar, *förslagsanslag*	**160 050 000**
H	**Övrig verksamhet**	
1	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, *förslagsanslag*	1 620 000
2	Beredskapsstyrka för FN-tjänst, *förslagsanslag*	11 800 000
3	Viss anskaffning för militära anläggningar m. m., *förslagsanslag*	500 000
4	Flygtekniska försöksanstalten, *förslagsanslag*	2 000 000
5	Signalskydd, *förslagsanslag*	3 490 000
6	Vissa teleanordningar, *förslagsanslag*	4 380 000
7	Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar, *förslagsanslag*	3 800 000
8	Identitetsbrickor, *förslagsanslag*	609 000
		28 199 000
	Summa kr.	**10 231 937 000**

* Beräknat belopp

V. Socialdepartementet

A	**Socialdepartementet m. m.**	
1	Socialdepartementet, *förslagsanslag*	10 365 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	13 200 000
3	Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet, *reservationsanslag*	17 500 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*	450 000
		41 515 000
B	**Allmän försäkring m. m.**	
1	Försäkringsdomstolen, *förslagsanslag*	4 102 000
2	Försäkringsrådet, *förslagsanslag*	1 957 000
3	Riksförsäkringsverket, *förslagsanslag*	69 475 000
4	Folkpensioner, *förslagsanslag*	18 575 000 000
5	Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar, *förslagsanslag*	31 100 000
6	Bidrag till sjukförsäkringen, *förslagsanslag*	2 210 000 000
7	Vissa yrkesskadeersättningar m. m., *förslagsanslag*	1 600 000
		20 893 234 000
C	**Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.**	
1	Allmänna barnbidrag, *förslagsanslag*	3 260 000 000
2	Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag, *förslagsanslag*	8 350 000
3	Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen, *förslagsanslag*	220 000 000
4	Ersättning för bidragsförskott, *förslagsanslag*	335 000 000
		3 823 350 000
D	**Sociala serviceåtgärder**	
1	Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst, *förslagsanslag*	475 000 000
2	Bidrag till driften av förskolor och fritidshem, *förslagsanslag*	955 000 000
3	Bidrag till kommunala familjedaghem, *förslagsanslag*	290 000 000
4	Bidrag till ferievistelse för barn, *förslagsanslag*	4 000 000
5	Bidrag till semesterhem m. m., *förslagsanslag*	1 800 000
		1 725 800 000
E	**Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.**	
	Centrala och regionala myndigheter m. m.	
1	Socialstyrelsen, *förslagsanslag*	74 420 000
2	Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, *förslagsanslag*	471 000
3	Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, *förslagsanslag*	8 200 000
4	Länsläkarväsendet, *förslagsanslag*	13 678 000
5	Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder, *förslagsanslag*	13 257 000

	Vissa laboratorier m. m.		
	Statens bakteriologiska laboratorium:		
6	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
7	Driftbidrag, *reservationsanslag*	1 000	
8	Centrallaboratorieuppgifter, *förslagsanslag*	8 563 000	
9	Försvarsmedicinsk verksamhet, *förslagsanslag*	2 320 000	
10	Utrustning, *reservationsanslag*	700 000	11 585 000
11	Statlig läkemedelskontroll, *förslagsanslag*		19 996 000
12	Statens rättskemiska laboratorium, *förslagsanslag*		11 682 000
13	Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*		11 502 000
			164 791 000

F	**Öppen hälso- och sjukvård**	
1	Läkemedel åt vissa kvinnor och barn, *förslagsanslag*	5 000 000
2	Bidrag till familjerådgivning m. m., *förslagsanslag*	780 000
3	Allmän hälsokontroll, *förslagsanslag*	1 200 000
4	Skyddsympningar, *förslagsanslag*	27 600 000
5	Hälsovårdsupplysning, *reservationsanslag*	*8 300 000
6	Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning, *reservationsanslag*	1 400 000
7	Epidemiberedskap m. m., *förslagsanslag*	4 856 000
		49 136 000

G	**Universitetssjukhus m. m.**		
	Karolinska sjukhuset:		
1	Driftkostnader, *förslagsanslag*	570 180 000	
2	Utrustning, *reservationsanslag*	7 500 000	577 680 000
	Akademiska sjukhuset i Uppsala:		
3	Avlöningar till läkare, *förslagsanslag*	85 336 000	
4	Driftkostnader, *förslagsanslag*	53 265 000	
5	Utrustning, *reservationsanslag*	240 000	138 841 000
6	Bidrag till kommunala undervisningssjukhus, *förslagsanslag*		300 000 000
7	Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby, *reservationsanslag*		3 360 000
8	Vidareutbildning av läkare, *förslagsanslag*		21 263 000
9	Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m., *förslagsanslag*		2 823 000
10	Nordiska hälsovårdshögskolan, *förslagsanslag*		2 364 000
			1 046 331 000

* Beräknat belopp

H	**Övrig sjukhusvård m. m.**		
1	Rättspsykiatriska stationer och kliniker, *förslagsanslag*		40 000 000
2	Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m., *reservationsanslag*		1 000
3	Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m., *reservationsanslag*		224 000 000
4	Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m., *förslagsanslag*		2 087 000 000
5	Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m., *förslagsanslag*		4 533 000
6	Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara, *reservationsanslag*		3 476 000
7	Viss krigssjukvårdsutbildning m. m., *förslagsanslag*		2 650 000
8	Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare, *förslagsanslag*		15 025 000
			2 376 685 000

I	**Ungdomsvård m. m.**		
	Ungdomsvårdsskolorna:		
1	Driftkostnader, *förslagsanslag*	125 645 000	
2	Engångsanskaffning av inventarier m. m., *reservationsanslag*	1 000	
3	Personalutbildning, *reservationsanslag*	772 000	126 418 000
4	Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl., *förslagsanslag*		800 000
5	Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m., *förslagsanslag*		64 000 000
			191 218 000

J	**Nykterhetsvård m. m.**		
	Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare:		
1	Driftkostnader, *förslagsanslag*	34 873 000	
2	Utrustning m. m., *reservationsanslag*	1 000	34 874 000
3	Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m., *reservationsanslag*		900 000
4	Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m., *förslagsanslag*		152 800 000
5	Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m., *förslagsanslag*		147 500 000
6	Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården, *reservationsanslag*		450 000
7	Bidrag till Länkrörelsen m. m.		5 600 000
			342 124 000

K	**Vissa åtgärder för handikappade**	
1	Bidrag till handikappinstitutet m. m.	8 335 000
2	Kostnader för viss utbildning av handikappade, *förslagsanslag*	12 974 000
3	Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda, *reservationsanslag*	14 000 000
4	Bidrag till driften av särskolor m. m., *förslagsanslag*	238 200 000
5	Bidrag till handikapporganisationer, *reservationsanslag*	5 500 000
6	Kostnader för viss verksamhet för blinda, *förslagsanslag*	3 975 000
7	Ersättning till postverket för befordran av blindskrifts-försändelser, *förslagsanslag*	5 350 000
		288 334 000
L	**Internationell samverkan**	
1	Socialattachéer, *förslagsanslag*	1 550 000
2	Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m., *förslagsanslag*	7 146 000
3	Vissa internationella resor, *reservationsanslag*	115 000
4	Vissa internationella kongresser i Sverige, *reservations-anslag*	160 000
		8 971 000
	Summa kr.	**30 951 489 000**

VI. Kommunikationsdepartementet

A	**Kommunikationsdepartementet m. m.**		
1	Kommunikationsdepartementet, *förslagsanslag*		10 185 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*, varav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen		6 100 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*		430 000
			16 715 000
B	**Vägväsendet**		
1	Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		7 465 000
2	Drift av statliga vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		1 510 000 000
3	Byggande av statliga vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		765 000 000
4	Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		200 000 000
5	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		235 700 000
6	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		350 000 000
7	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		108 000 000
8	Bidrag till byggande av enskilda vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		26 800 000
9	Tjänster till utomstående, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		14 207 000
10	Avsättning till statens automobilskattemedelsfond, *förslagsanslag*		1 000
			3 217 173 000
C	**Trafiksäkerhet**		
	Statens trafiksäkerhetsverk:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	22 336 000	
2	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	29 574 000	
3	Bil- och körkortsregister m. m., *förslagsanslag*	58 381 000	110 291 000
4	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		8 200 000
5	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, att avräknas mot automobilskattemedlen		3 250 000
			121 741 000

D	**Sjöfart**		
	Sjöfartsverket		
1	Farledsverksamhet, exkl. isbrytning, *förslagsanslag*		165 572 000
2	Isbrytning, *förslagsanslag*		81 519 000
3	Fartygsverksamhet, *förslagsanslag*		16 464 000
4	Övrig verksamhet, *förslagsanslag*		1 994 000
	Övriga sjöfartsändamål		
5	Handelsflottans pensionsanstalt		1 000
6	Bidrag till vissa resor av sjöfolk, *förslagsanslag*		100 000
7	Avsättning till handelsflottans kultur- och fritidsfond, *förslagsanslag*		1 000
8	Understöd åt skärgårdsrederier m. m., *förslagsanslag*		825 000
			266 476 000
E	**Institut m. m.**		
1	Transportnämnden, *förslagsanslag*, därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen		
	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:		2 162 000
2	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	44 602 000	
3	Utrustning m. m., *reservationsanslag*	2 865 000	
4	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	11 332 000	
5	Väderlekstjänst för luftfarten, *förslagsanslag*	18 320 000	77 119 000
6	Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m., *förslagsanslag*		2 500 000
7	Statens väg- och trafikinstitut, *förslagsanslag*		1 000
8	Bidrag till statens väg- och trafikinstitut, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		10 887 000
9	Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		400 000
	Statens geotekniska institut:		
10	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	4 440 000	
11	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	4 828 000	
12	Utrustning, *reservationsanslag*	150 000	9 418 000
13	Fraktbidragsnämnden, *förslagsanslag*		705 000
14	Transportstöd för Norrland m. m., *förslagsanslag*		115 000 000
15	Transportstöd för Gotland, *förslagsanslag*		20 800 000
16	Transportforskningsdelegationen, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		10 345 000
17	Bussbidragsnämnden, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		693 000
18	Statligt stöd till icke lönsam busstrafik, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		59 200 000
			309 230 000

F	**Diverse**	
1	Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.	600 000 000
2	Ersättning till postverket för befordran av tjänstesförsändelser, *förslagsanslag*, därav 4 400 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	274 720 000
3	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m., *förslagsanslag*	3 082 000
4	Beredskap för civil luftfart, *reservationsanslag*	2 200 000
5	Kostnader för visst värderingsförfarande, *förslagsanslag*	40 000
6	Kostnader för riskgaranti till Scandinavian Airlines System, *förslagsanslag*	1 000
7	Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland, *förslagsanslag*	7 800 000
		887 843 000
	Summa kr.	**4 819 178 000**

VII. Finansdepartementet

A	**Finansdepartementet m. m.**		
1	Finansdepartementet, *förslagsanslag*		23 533 000
2	Gemensamma ändamål för departementen, *förslagsanslag*		45 290 000
3	Ekonomiska attachéer, *förslagsanslag*		1 298 000
4	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		11 000 000
5	Extra utgifter, *reservationsanslag*		675 000
			81 796 000
B	**Allmänna centrala ämbetsverk m. m.**		
1	Kammarkollegiet, *förslagsanslag*		11 082 000
	Statistiska centralbyrån:		
2	Statistik, register och prognoser, *förslagsanslag*	158 611 000	
3	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
4	Folk- och bostadsräkning 1975, *förslagsanslag*	26 367 000	184 979 000
5	Konjunkturinstitutet, *förslagsanslag*		5 334 000
6	Statskontoret, *förslagsanslag*		40 000 000
7	Datamaskincentralen för administrativ databehandling, *förslagsanslag*		1 000
8	Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet, *förslagsanslag*		4 000 000
9	Riksrevisionsverket, *förslagsanslag*		38 500 000
10	Byggnadsstyrelsen, *förslagsanslag*		1 000
11	Utredningar rörande byggnadsföretag m. m., *reservationsanslag*		1 000
12	Inredning av byggnader för statlig förvaltning, *reservationsanslag*		22 000 000
13	Statens förhandlingsnämnd, *förslagsanslag*		2 053 000
	Nämnden för samhällsinformation:		
14	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	2 032 000	
15	Tidningsutgivning, *förslagsanslag*	1 241 000	3 273 000
16	Statens avtalsverk, *förslagsanslag*		15 610 000
17	Statens personalpensionsverk, *förslagsanslag*		30 939 000
18	Statens personalbostadsdelegation, *förslagsanslag*		656 000
19	Statens personalutbildningsnämnd, *förslagsanslag*		6 391 000
20	Statens personalnämnd, *förslagsanslag*		23 675 000
			388 495 000
C	**Skatte- och kontrollväsen**		
	Tullverket:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	383 735 000	
2	Anskaffning av viss materiel, *reservationsanslag*	1 282 000	385 017 000
	Myntverket:		
3	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	4 801 000	
4	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
5	Utrustning, *reservationsanslag*	500 000	5 302 000

6	Riksskatteverket, *förslagsanslag*	136 845 000
7	Avsättning till banktillsynens fond, *förslagsanslag*	3 100 000
8	Avsättning till fondtillsynens fond, *förslagsanslag*	600 000
9	Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond, *förslagsanslag*	650 000
10	Avsättning till sparbankstillsynens fond, *förslagsanslag*	3 200 000
11	Revision av sparbankernas förvaltning, *förslagsanslag*	1 050 000
12	Avsättning till försäkringsinspektionens fond, *förslagsanslag*	4 458 000
13	Stämpelomkostnader, *förslagsanslag*	2 251 000
14	Kostnader för årlig taxering m. m., *förslagsanslag*	77 000 000
15	Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m., *förslagsanslag*	25 450 000
16	Kilometerbeskattning, *förslagsanslag*	1 927 000
		646 850 000

D Bidrag och ersättningar till kommunerna

1	Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag, *förslagsanslag*	1 355 000
2	Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m., *förslagsanslag*	2 870 000 000
3	Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl., *förslagsanslag*	950 000 000
4	Särskilt bidrag till kommunerna	122 000 000
5	Extra bidrag till kommuner och landstingskommuner	600 000 000
6	Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform, *förslagsanslag*	*750 000 000
		5 293 355 000

E Diverse

1	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond, *förslagsanslag*	7 589 000
2	Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m., *förslagsanslag*	2 205 000
3	Statens krigsförsäkringsnämnd m. m., *förslagsanslag*	64 000
4	Bidrag till Föreningen Fruktdrycker	*35 000
5	Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon, *förslagsanslag*	5 125 000
6	Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering	470 000
7	Produktionsbidrag för dagstidningar, *förslagsanslag*	*97 000 000
8	Samdistributionsrabatt för dagstidningar, *förslagsanslag*	*25 000 000
9	Viss informationsverksamhet, *reservationsanslag*	11 200 000
10	Vinstutlottning i lönsparandet m. m., *förslagsanslag*	17 400 000
11	Upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen, *reservationsanslag*	*2 500 000
12	Bidrag till vissa investeringar, *förslagsanslag*	1 000
13	Avlöningar till personal på indragningsstat m. m., *förslagsanslag*	100 000
14	Viss utbildningsverksamhet, *reservationsanslag*	2 400 000

* Beräknat belopp

15	Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering, *förslagsanslag*	17 400 000
16	Statlig företagshälsovård, *förslagsanslag*	1 000
17	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	550 000
18	Viss förslagsverksamhet m. m., *förslagsanslag*	142 000
19	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m., *förslagsanslag*	400 000 000
20	Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet, *förslagsanslag*	14 200 000
		603 382 000
	Summa kr.	**7 013 878 000**

VIII. Utbildningsdepartementet

A	**Utbildningsdepartementet m. m.**		
1	Utbildningsdepartementet, *förslagsanslag*		16 711 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		21 839 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*		575 000
			39 125 000
B	**Kulturändamål**		
	a) Konst, litteratur, musik, teater m. m.		
1	Vissa åtgärder inom kulturområdet, *förslagsanslag*		*121 485 000
2	Statens kulturråd, *förslagsanslag*		6 204 000
3	Bidrag till folkbibliotek, *reservationsanslag*		14 631 000
4	Tidskriftsstöd, *reservationsanslag*		1 969 000
5	Bidrag till Operan och Dramatiska teatern, *reservationsanslag*		86 011 000
6	Bidrag till Svenska riksteatern, *reservationsanslag*		45 024 000
7	Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner, *förslagsanslag*		82 567 000
8	Rikskonsertverksamhet, *reservationsanslag*		21 640 000
9	Regionmusiken, *förslagsanslag*		49 625 000
10	Musikaliska akademien, *förslagsanslag*		2 609 000
11	Statens biografbyrå, *förslagsanslag*		1 050 000
12	Filmstöd		5 920 000
13	Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio, *reservationsanslag*		860 000
			439 595 000
	b) Arkiv, museer, kulturminnesvård m. m.		
	Riksarkivet:		
14	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	13 525 000	
15	Inköp av arkivalier och böcker m. m., *reservationsanslag*	120 000	13 645 000
16	Landsarkiven, *förslagsanslag*		9 606 000
	Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv:		
17	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	4 904 000	
18	Insamlingsverksamhet m. m., *reservationsanslag*	806 000	5 710 000
	Riksantikvarieämbetet:		
19	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	15 720 000	
20	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	5 746 000	21 466 000
21	Statens historiska museer: Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*		10 865 000
22	Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer: Tekniska institutionen, *förslagsanslag*		1 000
23	Bidrag till avlöningar inom Landsantikvarie-organisationen, *förslagsanslag*		2 920 000
24	Livrustkammaren, *förslagsanslag*		2 450 000
	Naturhistoriska riksmuseet:		
25	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	13 259 000	
26	Materiel m. m., *reservationsanslag*	898 000	14 157 000

* Beräknat belopp

	Statens sjöhistoriska museum:		
27	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	6 425 000	
28	Underhåll och ökande av samlingarna, *reservationsanslag*	1 000	6 426 000
29	Etnografiska museet, *förslagsanslag*		3 616 000
30	Skoklosters slott, *förslagsanslag*		1 996 000
31	Bidrag till Nordiska museet, *förslagsanslag*		14 155 000
32	Bidrag till Tekniska museet, *förslagsanslag*		3 191 000
33	Bidrag till Skansen, *förslagsanslag*		4 524 000
34	Bidrag till vissa museer		6 175 000
35	Svenskt biografiskt lexikon, *förslagsanslag*		1 000 000
36	Inköp av vissa kulturföremål, *förslagsanslag*		100 000
			122 003 000
	c) Ungdoms- och folkbildningsverksamhet		
37	Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m., *förslagsanslag*		25 789 000
38	Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet, *förslagsanslag*		38 000 000
39	Statens ungdomsråd, *reservationsanslag*		1 829 000
40	Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.		12 100 000
41	Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, *reservationsanslag*		*1 936 000
42	Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m., *reservationsanslag*		*3 242 000
43	Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet		7 852 000
			90 748 000
	d) Utbildning inom kulturområdet		
44	Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, *förslagsanslag*		7 004 000
45	Konstfackskolan, *förslagsanslag*		16 751 000
46	Musikhögskolorna, *förslagsanslag*		26 416 000
47	Statens scenskolor, *förslagsanslag*		9 541 000
48	Statens dansskola, *förslagsanslag*		2 826 000
49	Dramatiska institutet, *förslagsanslag*		10 867 000
			73 405 000
			725 751 000
C	**Kyrkliga ändamål**		
	Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*		6 360 000
2	Ersättningar till kyrkor m. m., *förslagsanslag*		140 000
3	Vissa ersättningar till kyrkofonden		5 051 000
4	Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m., *förslagsanslag*		475 000
5	Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor, *reservationsanslag*		200 000
6	Bidrag till ekumenisk verksamhet		180 000
7	Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna		175 000
8	Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader, *reservationsanslag*		125 000
9	Bidrag till trossamfund, *reservationsanslag*		19 000 000
10	Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund, *reservationsanslag*		6 000 000
			37 706 000

D	**Skolväsendet**		
	a) Centrala och regionala myndigheter m. m.		
1	Skolöverstyrelsen, *förslagsanslag*		82 915 000
2	Länsskolnämnderna, *förslagsanslag*		38 232 000
3	Statens institut för läromedelsinformation, *förslagsanslag*		548 000
4	Stöd för produktion av läromedel, *reservationsanslag*		2 300 000
5	Utveckling av studielämplighetsprov, *reservationsanslag*		661 000
6	Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer		1 200 000
			125 856 000
	b) Pedagogiskt utvecklingsarbete		
7	Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, *reservationsanslag*		33 750 000
			33 750 000
	c) Det obligatoriska skolväsendet m. m.		
8	Bidrag till driften av grundskolor m. m., *förslagsanslag*		6 334 400 000
9	Särskilda åtgärder på skolområdet, *reservationsanslag*		50 000 000
10	Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet, *förslagsanslag*		920 000
11	Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m., *reservationsanslag*		8 173 000
12	Nomadskolor, *förslagsanslag*		6 734 000
	Specialskolan m. m.:		
13	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	65 058 000	
14	Utrustning m. m., *reservationsanslag*	2 333 000	
15	Resor för elever jämte ledsagare, *förslagsanslag*	2 835 000	70 226 000
			6 470 453 000
	d) Gymnasiala skolor m. m.		
16	Bidrag till driften av gymnasieskolor, *förslagsanslag*		1 875 000 000
17	Bidrag till studie- och yrkesorientering, *förslagsanslag*		*51 160 000
18	Bidrag till viss vårdyrkesutbildning, *förslagsanslag*		44 746 000
19	Kostnader för viss personal vid statliga realskolor, *förslagsanslag*		1 000
20	Bidrag till driften av riksinternatskolor, *förslagsanslag*		9 549 000
21	Sjöbefälsskolorna, *förslagsanslag*		14 366 000
	Statens skogsinstitut:		
22	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	1 922 000	
23	Driftkostnader, *reservationsanslag*	654 000	2 576 000
	Trädgårdsskolan i Norrköping:		
24	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	1 484 000	
25	Materiel m. m., *reservationsanslag*	159 000	1 643 000
26	Bidrag till Bergsskolan i Filipstad, *förslagsanslag*		1 651 000
27	Bidrag till driften av vissa privatskolor, *förslagsanslag*		15 044 000
28	Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning, *reservationsanslag*		26 710 000
29	Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m., *förslagsanslag*		1 935 000
30	Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov		45 000
31	Vissa kurser för ingenjörer m. m., *reservationsanslag*		1 157 000
			2 045 583 000

	e) Investeringsbidrag		
32	Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m., *förslagsanslag*		192 600 000
33	Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m., *reservationsanslag*		50 000 000
34	Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet, *förslagsanslag*		356 000
35	Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet, *förslagsanslag*		36 000
			242 992 000
			8 918 634 000
E	**Högre utbildning och forskning**		
	a) Centrala myndigheter m. m.		
1	Universitets- och högskoleämbetet, *förslagsanslag*		24 044 000
	Universitetskanslersämbetet:		
2	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	3 982 000	
3	Utredningar m. m., *reservationsanslag*	519 000	4 501 000
4	Nämnden för socionomutbildning, *förslagsanslag*		499 000
5	Utrustningsnämnden för universitet och högskolor, *förslagsanslag*		5 020 000
			34 064 000
	b) Universiteten m. m.		
	Humanistiska fakulteterna m. m.:		
6	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	82 792 000	
7	Driftkostnader, *reservationsanslag*	24 641 000	107 433 000
	Teologiska fakulteterna:		
8	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	6 533 000	
9	Driftkostnader, *reservationsanslag*	1 627 000	8 160 000
	Juridiska fakulteterna:		
10	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	14 634 000	
11	Driftkostnader, *reservationsanslag*	3 035 000	17 669 000
	Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.:		
12	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	115 015 000	
13	Driftkostnader, *reservationsanslag*	30 031 000	145 046 000
	Medicinska fakulteterna m. m.:		
14	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	163 921 000	
15	Driftkostnader, *reservationsanslag*	121 944 000	285 865 000
	Odontologiska fakulteterna m. m.:		
16	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	49 120 000	
17	Driftkostnader, *reservationsanslag*	23 468 000	
18	Vissa tandvårdskostnader, *förslagsanslag*	43 207 000	115 795 000
	Farmaceutiska fakulteten m. m.:		
19	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	6 135 000	
20	Driftkostnader, *reservationsanslag*	6 099 000	12 234 000
	Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.:		
21	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	146 945 000	
22	Driftkostnader, *reservationsanslag*	86 274 000	233 219 000

	Tekniska fakulteterna m. m.:		
23	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*, varav 1 330 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	135 008 000	
24	Driftkostnader, *reservationsanslag*	83 618 000	218 626 000
25	Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping, *reservationsanslag*, varav 1 075 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen		164 963 000
26	Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping, *förslagsanslag*		11 280 000
27	Decentraliserad universitetsutbildning m. m., *reservationsanslag*		6 983 000
28	Yrkesteknisk högskoleutbildning, *förslagsanslag*		5 284 000
29	Utbildning av hälsovårdsinspektörer, *förslagsanslag*		445 000
30	Vissa kostnader i samband med högskolereform, *förslagsanslag*		11 270 000
			1 344 272 000
	c) Vissa högskolor m. m.:		
	Bibliotekshögskolan:		
31	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	6 651 000	
32	Undervisningsmateriel m. m., *reservationsanslag*	860 000	7 511 000
33	Journalisthögskolorna, *förslagsanslag*		5 849 000
34	Socialhögskolorna, *förslagsanslag*		40 092 000
35	Fortbildning av journalister, *förslagsanslag*		1 045 000
36	Vissa kurser för utländska studerande, *förslagsanslag*		1 878 000
37	Bidrag till Ericastiftelsen, *förslagsanslag*		1 425 000
38	Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm		3 520 000
39	Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet		675 000
			61 995 000
	d) Gemensamt för universitet och högskolor		
	Vetenskapliga bibliotek:		
40	Avlöningar, *förslagsanslag*	55 483 000	
41	Bokinköp m. m., *reservationsanslag*	25 178 000	80 661 000
42	Förvaltningarna vid universiteten m. m., *förslagsanslag*		66 502 000
43	Lokalkostnader vid universiteten m. m., *förslagsanslag*		325 912 000
44	Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, *förslagsanslag*		1 900 000
45	Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m., *förslagsanslag*		4 650 000
46	Stipendier för forskarutbildning, *reservationsanslag*		*16 653 000
47	Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m., *reservationsanslag*		13 458 000
48	Universitetens datamaskincentraler, *förslagsanslag*		1 000
49	Kostnader för datamaskintid, *förslagsanslag*		28 650 000
50	Extra utgifter vid universiteten m. m., *reservationsanslag*		3 440 000
			541 827 000

* Beräknat belopp

	e) Vissa forskningsändamål		
51	Medicinsk forskning, *reservationsanslag*		71 671 000
52	Humanistisk forskning, *reservationsanslag*		16 834 000
53	Samhällsforskning, *reservationsanslag*		18 331 000
54	Naturvetenskaplig forskning, *reservationsanslag*		93 579 000
55	Atomforskning, *reservationsanslag*		35 734 000
56	Europeiskt samarbete inom kärnforskningen, *förslagsanslag*		36 110 000
57	Europeiskt samarbete inom rymdforskningen, *förslagsanslag*		14 600 000
	Forskningsinstitutet för atomfysik:		
58	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	4 665 000	
59	Materiel m. m., *reservationsanslag*	861 000	5 526 000
60	Kiruna geofysiska institut, *reservationsanslag*		3 647 000
61	Latinamerika-institutet i Stockholm, *förslagsanslag*		410 000
62	Institutet för social forskning, *förslagsanslag*		1 849 000
63	Framtidsstudier, *reservationsanslag*		4 000 000
64	Bidrag till Institutet för internationell ekonomi		1 113 000
65	Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm		502 000
66	Bidrag till Vetenskapsakademien, *reservationsanslag*		7 137 000
67	Bidrag till Riksföreningen mot cancer, *reservationsanslag*		3 000 000
			314 043 000
	f) Inredning och utrustning		
68	Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m., *reservationsanslag*		*84 000 000
			84 000 000
			2 380 201 000
F	**Lärarutbildning**		
	Lärarhögskolorna:		
1	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	*178 596 000	
2	Driftkostnader, *reservationsanslag*	*40 709 000	219 305 000
	Förskoleseminarierna:		
3	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	*54 876 000	
4	Driftkostnader, *reservationsanslag*	*3 025 000	57 901 000
	Gymnastik- och idrottshögskolorna:		
5	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	*12 672 000	
6	Driftkostnader, *reservationsanslag*	*1 086 000	13 758 000
	Seminarierna för huslig utbildning:		
7	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	*17 953 000	
8	Driftkostnader, *reservationsanslag*	*1 214 000	19 167 000
	Slöjdlärarseminariet:		
9	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	*1 603 000	
10	Driftkostnader, *reservationsanslag*	*100 000	1 703 000
11	Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, *förslagsanslag*		*9 260 000
12	Särskilda lärarutbildningsåtgärder, *reservationsanslag*		*1 629 000
13	Lärares fortbildning m. m., *reservationsanslag*		*52 782 000
			375 505 000

* Beräknat belopp

G	**Vuxenutbildning**		
1	Viss utbildning via radio och television m. m., *reservationsanslag*		54 919 000
	Statliga skolor för vuxna:		
2	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	6 704 000	
3	Material för självstudier, *reservationsanslag*	2 118 000	
4	Undervisningsmateriel m. m., *reservationsanslag*	225 000	9 047 000
5	Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna, *förslagsanslag*		177 000 000
6	Bidrag till studiecirkelverksamhet, *förslagsanslag*		443 000 000
7	Bidrag till studieförbund		16 300 000
8	Bidrag till driften av folkhögskolor, *förslagsanslag*		180 997 000
9	Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor, *reservationsanslag*		6 000 000
10	Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m.m. till folkhögskolor, *reservationsanslag*		2 500 000
11	Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet, *förslagsanslag*		18 553 000
12	Undervisning för invandrare i svenska språket m. m., *förslagsanslag*		58 929 000
13	Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder, *reservationsanslag*		1 026 000
14	Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet, *reservationsanslag*		410 000
15	Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.		1 000
			968 682 000

H	**Studiesociala åtgärder**	
1	Centrala studiestödsnämnden m. m., *förslagsanslag*	22 531 000
2	Studiebidrag m. m., *förslagsanslag*	625 000 000
3	Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti, *förslagsanslag*	200 000
4	Ersättning till postverket, riksbanken och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd, *förslagsanslag*	2 502 000
5	Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m., *förslagsanslag*	505 000
6	Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande, *förslagsanslag*	1 880 000
7	Ersättning till vissa lärarkandidater, *förslagsanslag*	*31 742 000
8	Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.	1 000
		684 361 000

* Beräknat belopp

I	**Internationellt-kulturellt samarbete**		
	a) Kulturellt utbyte med utlandet		
1	Kulturellt utbyte med utlandet, *reservationsanslag*		971 000
2	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m., *förslagsanslag*		5 138 000
3	Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige, *reservationsanslag*		575 000
4	Bidrag till svenska institut i utlandet		1 036 000
			7 720 000
	b) Nordiskt kulturellt samarbete		
5	Nordiska samarbetsprojekt m. m., *förslagsanslag*		*15 445 000
	Nordiska afrikainstitutet:		
6	Avlöningar m. m., *förslagsanslag*	868 000	
7	Driftkostnader, *reservationsanslag*	420 000	1 288 000
8	Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m., *reservationsanslag*		2 928 000
			19 661 000
			27 381 000
		Summa kr.	**14 157 346 000**

* Beräknat belopp

IX. Jordbruksdepartementet

A	**Jordbruksdepartementet m. m.**	
1	Jordbruksdepartementet, *förslagsanslag*	10 202 000
2	Lantbruksrepresentanter, *förslagsanslag*	1 602 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	11 000 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*	450 000
		23 254 000
B	**Jordbrukets rationalisering m. m.**	
1	Lantbruksstyrelsen, *förslagsanslag*	24 654 000
2	Lantbruksnämnderna, *förslagsanslag*	133 293 000
3	Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m., *förslagsanslag*	4 900 000
4	Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m., *förslagsanslag*	27 000 000
5	Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m., *reservationsanslag*	189 000
6	Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti, *förslagsanslag*	1 000 000
7	Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m., *förslagsanslag*	17 000 000
8	Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m., *förslagsanslag*	2 300 000
9	Befrämjande av husdjursaveln m. m., *reservationsanslag*	1 340 000
10	Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000
11	Bidrag till statens hingstdepå och stuteri, *reservationsanslag*	350 000
12	Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling, *reservationsanslag*	215 000
13	Bidrag till Svensk matpotatiskontroll, *reservationsanslag*	170 000
14	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen, att avräknas mot automobilskattemedlen	575 000
15	Främjande av rennäringen, *reservationsanslag*	730 000
16	Kompensation för bensinskatt till rennäringen, att avräknas mot automobilskattemedlen	231 000
17	Stöd till skärgårdsföretag, *förslagsanslag*	2 000 000
		215 948 000
C	**Jordbruksprisreglering**	
1	Statens jordbruksnämnd, *förslagsanslag*	*11 957 000
2	Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden, *förslagsanslag*	1 379 000
3	Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, *förslagsanslag*	*2 866 000 000

* Beräknat belopp

4	Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m., *förslagsanslag*	47 961 000
5	Stöd till jordbruket i norra Sverige, *förslagsanslag*	96 000 000
6	Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m., *förslagsanslag*	2 500 000
7	Bidrag till permanent skördeskadeskydd	30 000 000
8	Administration av permanent skördeskadeskydd m. m., *förslagsanslag*	22 696 000
		3 078 493 000

D Skogsbruk

1	Skogsstyrelsen, *förslagsanslag*	*10 492 000
2	Bidrag till skogsvårdsstyrelserna, *förslagsanslag*	61 993 000
3	Bidrag till skogsförbättringar, *förslagsanslag*	7 000 000
4	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	16 500 000
5	Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m., *förslagsanslag*	30 100 000
6	Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m., *förslagsanslag*	2 019 000
7	Främjande av skogsvård m. m., *reservationsanslag*	7 500 000
		135 604 000

E Fiske

1	Fiskeristyrelsen, *förslagsanslag*	*9 429 000
2	Fiskeriintendenter m. m., *förslagsanslag*	*1 384 000
3	Främjande i allmänhet av fiskerinäringen, *reservationsanslag*	*300 000
4	Kursverksamhet på fiskets område, *reservationsanslag*	330 000
5	Bidrag till fiskehamnar m. m., *reservationsanslag*	6 200 000
6	Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen, *förslagsanslag*	20 000
7	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 470 000
8	Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m., *förslagsanslag*	3 000 000
9	Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske, *förslagsanslag*	1 000
10	Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m., *förslagsanslag*	1 000
11	Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m., *förslagsanslag*	500 000
12	Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten, *reservationsanslag*	1 000
		22 636 000

F Service och kontroll

1	Statens livsmedelsverk, *förslagsanslag*	32 286 000
2	Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier, *förslagsanslag*	12 447 000

* Beräknat belopp

3	Statens veterinärmedicinska anstalt, *förslagsanslag*		22 700 000
4	Veterinärstaten, *förslagsanslag*		29 025 000
5	Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m., *förslagsanslag*		4 500 000
6	Bidrag till djursjukvård i vissa fall, *förslagsanslag*		150 000
7	Veterinärinrättningen i Skara: Djursjukhuset, *förslagsanslag*		700 000
	Statens centrala frökontrollanstalt:		
8	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	14 295 000	
9	Utrustning, *reservationsanslag*	60 000	14 355 000
10	Bekämpande av växtsjukdomar, *förslagsanslag*		150 000
11	Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
12	Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium, *reservationsanslag*		3 335 000
13	Statens maskinprovningar, *förslagsanslag*		3 794 000
14	Statens växtsortnämnd, *förslagsanslag*		182 000
			123 625 000

G Utbildning och forskning

	Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt:		
1	Central förvaltning, *förslagsanslag*	17 770 000	
2	Bokinköp m. m., *reservationsanslag*	1 293 000	19 063 000
	Lantbrukshögskolan:		
3	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	71 453 000	
4	Driftkostnader, *reservationsanslag*	15 936 000	
5	Försöksverksamheten, *reservationsanslag*	38 941 000	
6	Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m., *förslagsanslag*	1 000	126 331 000
	Veterinärhögskolan:		
7	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	33 079 000	
8	Driftkostnader, *reservationsanslag*	10 937 000	
9	Försöksverksamhet, *reservationsanslag*	748 000	
10	Lantbruksdriften vid försöksgården, *förslagsanslag*	1 000	44 765 000
	Skogshögskolan:		
11	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	25 807 000	
12	Driftkostnader, *reservationsanslag*	19 034 000	44 841 000
13	Statens skogsmästarskola, *förslagsanslag*		2 152 000
14	Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m., *reservationsanslag*		35 000 000
15	Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m., *förslagsanslag*		400 000
16	Jordbruksforskning, *reservationsanslag*		12 766 000
17	Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning, *reservationsanslag*		1 470 000
18	Bidrag till Sveriges utsädesförening, *förslagsanslag*		9 638 000
19	Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling		285 000
20	Skoglig forskning, *reservationsanslag*		4 846 000
21	Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m., *reservationsanslag*		1 912 000

22	Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning, *reservationsanslag*		4 400 000
23	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien, *förslagsanslag*		372 000
24	Reseunderstöd för studier m. m., *reservationsanslag*		39 000
25	Bidrag till viss ungdomsverksamhet		500 000
			308 780 000
H	**Miljövård**		
1	Statens naturvårdsverk, *förslagsanslag*		44 323 000
2	Statens strålskyddsinstitut, *förslagsanslag*		*6 297 000
3	Koncessionsnämnden för miljöskydd, *förslagsanslag*		3 000 000
4	Miljövårdsinformation, *reservationsanslag*		2 800 000
5	Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m., *reservationsanslag*		9 000 000
6	Vård av naturreservat m. m., *reservationsanslag*		17 100 000
7	Miljövårdsforskning, *reservationsanslag*		30 460 000
8	Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet, *reservationsanslag*		3 800 000
9	Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor, *reservationsanslag*		1 500 000
10	Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m., *reservationsanslag*		5 500 000
11	Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m., *förslagsanslag*		140 000 000
12	Stöd till avfallsbehandling m. m., *reservationsanslag*		15 000 000
13	Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m., *förslagsanslag*		1 455 000
14	Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond, *förslagsanslag*		5 000 000
			285 235 000
I	**Idrott**		
	Stöd till idrotten:		
1	Organisationsstöd m. m., *reservationsanslag*	89 130 000	
2	Anläggningsstöd m. m., *reservationsanslag*	30 370 000	119 500 000
			119 500 000
J	**Diverse**		
1	Servitutsnämnder, m. m., *förslagsanslag*		55 000
2	Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m., *reservationsanslag*		1 000 000
3	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m., *förslagsanslag*		7 597 000
4	Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder, *förslagsanslag*		7 000
5	Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar, *förslagsanslag*		5 000
			8 664 000
		Summa kr.	**4 321 739 000**

* Beräknat belopp

X. Handelsdepartementet

A	**Handelsdepartementet m. m.**	
1	Handelsdepartementet, *förslagsanslag*	8 533 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	2 700 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	150 000
4	Krigsmaterielinspektionen, *förslagsanslag*	338 000
5	Kostnader för nordiskt samarbete, *förslagsanslag*	250 000
6	Nordiska ministerrådssekretariatet, *förslagsanslag*	*7 148 000
		19 119 000
B	**Främjande av utrikeshandeln m. m.**	
1	Sveriges exportråd, *reservationsanslag*	2 700 000
2	Handelssekreterare, *reservationsanslag*	15 419 000
3	Exportfrämjande åtgärder, *reservationsanslag*	16 931 000
4	Utbildning i internationell marknadsföring m. m., *reservationsanslag*	1 773 000
5	Importkontoret för u-landsprodukter, *förslagsanslag*	1 000
6	Sveriges turistråd, *reservationsanslag*	23 000 000
		59 824 000
C	**Kommerskollegium m. m.**	
1	Kommerskollegium, *förslagsanslag*	16 993 000
2	Bidrag till vissa internationella byråer m. m., *förslagsanslag*	852 000
3	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	662 000
		18 507 000
D	**Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor**	
1	Marknadsdomstolen, *förslagsanslag*	1 197 000
2	Näringsfrihetsombudsmannen, *förslagsanslag*	2 403 000
3	Konsumentombudsmannen, *förslagsanslag*	*2 630 000
4	Statens pris- och kartellnämnd, *förslagsanslag*	19 440 000
	Konsumentverket:	
5	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	*19 743 000
6	Forskning m. m., *reservationsanslag*	*1 695 000
7	Allmänna reklamationsnämnden, *förslagsanslag*	*2 446 000
8	Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m., *förslagsanslag*	2 500 000
		52 054 000
E	**Patent- och registreringsverket m. m.**	
1	Patent- och registreringsverket, *förslagsanslag*	54 627 000
2	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register, *förslagsanslag*	5 800 000
		60 427 000
F	**Ekonomiskt försvar**	
1	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, *förslagsanslag*	*104 044 000
		104 044 000
	Summa kr.	**313 975 000**

* Beräknat belopp.

XI. Arbetsmarknadsdepartementet

A Arbetsmarknadsdepartementet m. m.

1	Arbetsmarknadsdepartementet, *förslagsanslag*	14 559 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	11 697 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	300 000
4	Internationellt samarbete, *förslagsanslag*	5 300 000
		31 856 000

B Arbetsmarknad m. m.

1	Arbetsmarknadsservice, *förslagsanslag*	597 927 000
2	Bidrag till arbetsmarknadsutbildning	1 274 000 000
3	Sysselsättningsskapande åtgärder, *reservationsanslag*, varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	1 254 000 000
4	Stöd till lageruppbyggnad, *förslagsanslag*	300 000 000
5	Kontant stöd vid arbetslöshet, *förslagsanslag*	870 400 000
6	Totalförsvarsverksamhet, *förslagsanslag*	24 062 000
7	Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning, *reservationsanslag*	7 000 000
8	Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning, *reservationsanslag*	1 000
9	Arbetsdomstolen, *förslagsanslag*	2 156 000
10	Statens förlikningsmannaexpedition, *förslagsanslag*	719 000
11	Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, *förslagsanslag*	30 000
		4 330 295 000

C Arbetsmiljö

1	Arbetarskyddsstyrelsen, *förslagsanslag*, varav 223 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	57 325 000
2	Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning, *reservationsanslag*	2 700 000
3	Yrkesinspektionen, *förslagsanslag*, varav 1 821 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	54 180 000
4	Statens arbetsklinik, *förslagsanslag*	3 255 000
5	Särskilda åtgärder för arbetsanpassning, *reservationsanslag*	1 083 000 000
		1 200 460 000

D Invandring m. m.

1	Statens invandrarverk, *förslagsanslag*	28 815 000
2	Åtgärder för flyktingar, *förslagsanslag*	32 325 000
3	Åtgärder för invandrare, *reservationsanslag*	7 575 000
4	Översättningsservice, *förslagsanslag*	300 000
		69 015 000

E Regional utveckling

1	Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet, *förslagsanslag*	264 500 000
2	Särskilda stödåtgärder i glesbygder, *reservationsanslag*	29 100 000
3	Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader, *reservationsanslag*	20 700 000
4	Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl., *förslagsanslag*	15 000 000
		329 300 000
	Summa kr.	**5 960 926 000**

XII. Bostadsdepartementet

A	**Bostadsdepartementet m. m.**	
1	Bostadsdepartementet, *förslagsanslag*	9 667 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	4 000 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	250 000
4	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m., *reservationsanslag*	300 000
		14 217 000
B	**Bostadsbyggande m. m.**	
1	Bostadsstyrelsen, *förslagsanslag*	18 472 000
2	Länsbostadsnämnderna, *förslagsanslag*	38 470 000
3	Bostadstillägg m. m., *förslagsanslag*	*1 345 000 000
4	Räntebidrag m. m., *förslagsanslag*	2 460 000 000
5	Eftergift av hyresförlustlån, *förslagsanslag*	75 000 000
6	Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m., *förslagsanslag*	255 000 000
7	Bidrag till förbättring av boendemiljön, *reservationsanslag*	30 000 000
8	Byggnadsforskning	11 000 000
9	Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler, *reservationsanslag*	15 000 000
10	Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler, *reservationsanslag*	9 000 000
11	Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m., *reservationsanslag*	326 000 000
		4 582 942 000
C	**Planväsendet**	
1	Statens planverk, *förslagsanslag*	20 230 000
2	Bidrag till översiktlig planering m. m., *reservationsanslag*	5 000 000
		25 230 000
D	**Lantmäteri- och kartväsendet**	
	Lantmäteriet:	
1	Vissa allmänna myndighetsuppgifter, *förslagsanslag*	29 698 000
2	Förrättnings- och uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000
3	Mätning och kartläggning, *reservationsanslag*	43 641 000
4	Försvarsberedskap, *reservationsanslag*	1 289 000
5	Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	7 000 000
6	Utrustning, *reservationsanslag*	3 000 000
		84 629 000
	Summa kr.	**4 707 018 000**

* Beräknat belopp

XIII. Industridepartementet

A	**Industridepartementet m. m.**		
1	Industridepartementet, *förslagsanslag*		11 668 000
2	Teknisk attaché, *förslagsanslag*		245 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		7 500 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		225 000
5	Bidrag till vissa internationella organisationer, *förslagsanslag*		194 000
			19 832 000
B	**Industri m. m.**		
	Statens industriverk:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	19 872 000	
2	Utredningar m. m., *reservationsanslag*	3 020 000	
3	Kursverksamhet m. m., *förslagsanslag*	1 000	
4	Bidrag till kursverksamhet m. m., *reservationsanslag*	9 880 000	
5	Utrustning, *reservationsanslag*	1 000	32 774 000
6	Sprängämnesinspektionen, *förslagsanslag*		2 261 000
7	Företags- och branschfrämjande åtgärder, *reservationsanslag*		34 690 000
8	Strukturåtgärder för skoindustrin, *reservationsanslag*		2 000 000
9	Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher, *reservationsanslag*		1 200 000
10	Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher, *förslagsanslag*		1 000 000
11	Täckande av förluster på grund av exportlånegarantier till företag inom textil-, konfektions- och manuella glasindustrierna, *förslagsanslag*		450 000
12	Främjande av hemslöjden, *reservationsanslag*		1 552 000
13	Föreningen Svensk form		449 000
14	Medelstillskott till Norrlandsfonden, *reservationsanslag*		5 000 000
			81 376 000
C	**Mineralförsörjning m. m.**		
	Sveriges geologiska undersökning:		
1	Geologisk kartering samt information och dokumentation, *reservationsanslag*	20 691 000	
2	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
3	Prospektering m. m., *reservationsanslag*	17 828 000	
4	Utrustning, *reservationsanslag*	6 611 000	45 131 000
5	Bergsstaten, *förslagsanslag*		1 057 000
6	Statens gruvegendom, *förslagsanslag*		53 787 000
			99 975 000

D	**Energihushållning**		
1	Statens elektriska inspektion, *förslagsanslag*		4 233 000
	Statens kärnkraftinspektion:		
2	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	1 000	
3	Kärnsäkerhetsforskning, *reservationsanslg*	1 000	2 000
4	Kostnader för vissa nämnder, *förslagsanslag*		48 000
5	Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m., *reservationsanslag*		80 000 000
6	Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte, *reservationsanslag*		3 000 000
7	Främjande av landsbygdens elektrifiering, *reservationsanslag*		4 000 000
8	Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m., *reservationsanslag*		1 000
			91 284 000
E	**Teknisk utveckling m. m.**		
	Styrelsen för teknisk utveckling:		
1	Teknisk forskning och utveckling, *reservationsanslag*	238 500 000	
2	Drift av forskningsstationer, *förslagsanslag*	1 000	
3	Skeppsteknisk forskning och utveckling, *reservationsanslag*	12 000 000*	
4	Utrustning, *reservationsanslag*	9 600 000	260 101 000
5	Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
6	Bidrag till statens provningsanstalt, *reservationsanslag*		16 827 000
7	Statens provningsanstalt: Utrustning, *reservationsanslag*		44 000 000
8	Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
9	Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt, *reservationsanslag*		3 100 000
10	Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning, *reservationsanslag*		1 000 000
11	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien		870 000
12	Bidrag till Sveriges standardiseringskommission		4 610 000
13	Energiforskning, *reservationsanslag*		106 000 000
14	Grundläggande forskning för energiområdet, *reservationsanslag*		5 675 000
	Aktiebolaget Atomenergi:		
15	Stöd till svensk kärnkraftindustri, *reservationsanslag*	24 100 000*	
16	Övrig verksamhet, *reservationsanslag*	13 100 000*	37 200 000
17	Medelstillskott till Aktiebolaget Asea-Atom, *reservationsanslag*		20 000 000
18	Europeiskt rymdsamarbete m. m., *förslagsanslag*		42 360 000
19	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, *reservationsanslag*		4 500 000
			546 245 000
F	**Domänverket**		
1	Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal, *förslagsanslag*		**160 000**
		Summa kr.	**838 872 000**

* Beräknat belopp

XIV. Kommundepartementet

A	**Kommundepartementet m. m.**	
1	Kommundepartementet, *förslagsanslag*	4 970 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	2 500 000
3	Bidrag till studiecirklar i samhällsorientering för invandrare, *förslagsanslag*	300 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*	100 000
		7 870 000
B	**Länsstyrelserna m. m.**	
1	Länsstyrelserna, *förslagsanslag*	951 662 000
2	Lokala skattemyndigheterna, *förslagsanslag*	276 795 000
3	Kronofogdemyndigheterna, *förslagsanslag*	227 004 000
		1 455 461 000
C	**Räddningstjänst m. m.**	
1	Statens brandnämnd, *förslagsanslag*	8 341 000
2	Beredskap för oljebekämpning till havs m. m., *förslagsanslag*	5 651 000
3	Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m., *förslagsanslag*	3 500 000
4	Bidrag till kostnader för kommunal beredskap, *reservationsanslag*	2 000 000
		19 492 000
	Summa kr.	**1 482 823 000**

XV. Oförutsedda utgifter

1	Oförutsedda utgifter	**3 000 000 000**

XVI. Riksdagen och dess verk m. m.

A Riksdagen

	Riksdagen:		
1	Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter, *förslagsanslag*	36 798 000	
2	Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter, *förslagsanslag*	8 901 000	
3	Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet, *förslagsanslag*	325 000	
4	Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige, *förslagsanslag*	711 000	
5	Parlamentariska delegationer, *förslagsanslag*	275 000	
6	Bidrag till studieresor, *reservationsanslag*	120 000	
7	Representation, m. m. *förslagsanslag*	125 000	
8	Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp	194 000	
9	Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare	140 000	
10	Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet	30 000	
11	Kontorshjälp till riksdagsledamöter, *förslagsanslag*	1 300 000	
12	Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl., *förslagsanslag*	7 984 000	
13	Utgivande av otryckta ståndsprotokoll, *reservationsanslag*	100 000	**57 003 000**

B Den inre riksdagsförvaltningen

	Den inre riksdagsförvaltningen:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	47 294 000	
2	Kostnader för riksdagstrycket m. m., *förslagsanslag*	12 200 000	
3	Utgivande av särskilda publikationer, *reservationsanslag*	155 000	
4	Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet, *förslagsanslag*	905 000	**60 554 000**

C Allmänt kyrkomöte

1	Allmänt kyrkomöte, *förslagsanslag*		**40 000**

D Riksdagens verk

	Riksgäldskontoret:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	11 053 000	
2	Kostnader vid emission av statslån m. m., *förslagsanslag*	8 800 000	
3	Administrationskostnader för lönsparandet, *förslagsanslag*	430 000	
4	Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt, *förslagsanslag*	1 000	20 284 000

	Riksdagsbiblioteket:		
5	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	2 549 000	
6	Bokinköp och bokbindning, *förslagsanslag*	750 000	3 299 000
7	Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen, *förslagsanslag*		7 405 000
8	Riksdagens revisorer och deras kansli, *förslagsanslag*		2 866 000
	Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli:		
9	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	1 829 000	
10	Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet, *förslagsanslag*	2 041 000	3 870 000
			37 724 000
E	**Diverse**		
1	Kommittéer m. m., *förslagsanslag*		**90 000**
		Summa kr.	**155 411 000**

Utgifter för statens kapitalfonder

I. Riksgäldsfonden[1]

1	Underskott på riksgäldsfonden	**5 150 000 000**

II. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar

A Statens affärsverksfonder

	Kommunikationsdepartementet:		
1	Posthus m. m. (I: A: 1), *förslagsanslag*	1 000	
2	Teleanläggningar m. m. (I: B: 1), *förslagsanslag*	6 000 000	
3	Järnvägar m. m. (I: C: 1), *förslagsanslag*	50 300 000	
4	Flygplatser m. m. (I: D: 1), *förslagsanslag*	1 000	56 302 000
	Industridepartementet:		
5	Byggnader och utrustning (I: E: 1), *förslagsanslag*	1 000	
6	Kraftstationer m. m. (I: F: 1), *förslagsanslag*	1 000	2 000
			56 304 000

B Statens allmänna fastighetsfond

	Justitiedepartementet:		
1	Polishus m. m. (II: 1), *reservationsanslag*	13 000 000	
2	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet (II: 2), *reservationsanslag*	3 625 000	
3	Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm (II: 4), *reservationsanslag*	1 950 000	18 575 000
	Utrikesdepartementet:		
4	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen (II: 5), *reservationsanslag*		250 000
	Försvarsdepartementet:		
5	Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar (II: 6), *reservationsanslag*	4 200 000	
6	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar (II: 7), *reservationsanslag*	2 400 000	6 600 000

[1] Stat för riksgäldsfonden se Bilaga till Utgifter för statens kapitalfonder sid. 57.

	Socialdepartementet:		
7	Utbyggande av karolinska sjukhuset (II: 8), *reservationsanslag*	8 500 000	
8	Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala (II: 9), *reservationsanslag*	3 065 000	
9	Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde (II: 10), *reservationsanslag*	7 000 000	18 565 000
	Finansdepartementet:		
10	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning (II: 11), *reservationsanslag*	137 000 000	
11	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket (II: 13), *reservationsanslag*	50 000	137 050 000
	Utbildningsdepartementet:		
12	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (II: 15), *reservationsanslag*		*84 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
13	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. (II: 16), *reservationsanslag*		47 500 000
	Industridepartementet:		
14	Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m. (II: 17), *reservationsanslag*		850 000
	Kommundepartementet:		
15	Byggnadsarbeten för länsstyrelserna (II: 18), *reservationsanslag*		5 250 000
			318 640 000
C	**Försvarets fastighetsfond**		
1	Försvarets fastighetsfond (III: 1—7), *reservationsanslag*		**239 167 000**
D	**Statens utlåningsfonder**		
	Utbildningsdepartementet:		
1	Studiemedelsfonden (IV: 5), *reservationsanslag*		455 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
2	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. (IV: 8), *reservationsanslag*		338 000
			455 338 000

* Beräknat belopp

E Fonden för låneunderstöd

	Socialdepartementet:		
1	Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (V: 1), *reservationanslag*		4 700 000
	Handelsdepartementet:		
2	Lån till utbyggnad av oljelagringen (V: 6), *reservationsanslag*	*5 800 000	
3	Lån till teko-, sko- och garveriindustrier (V: 7), *reservationsanslag*	*10 000 000	
4	Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd (V: 8), *reservationsanslag*	1 000 000	16 800 000
	Bostadsdepartementet:		
5	Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse (V: 10), *reservationsanslag*		10 000 000
			31 500 000

F Diverse kapitalfonder

	Kommunikationsdepartementet:		
1	Vägmaskiner m. m. (IX: 2), *förslagsanslag*	1 000	
2	Sjöfartsmateriel m. m. (IX: 3), *förslagsanslag*	1 000	
3	Fonden för Södertälje kanalverk (IX: 4), *förslagsanslag*	1 000	3 000
	Handelsdepartementet:		
4	Förrådsanläggningar m. m. (IX: 8), *reservationsanslag*		77 100 000
			77 103 000
		Summa kr.	**1 178 052 000**

III. Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

1	Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	**1 000 000**

* Beräknat belopp

Bilaga
till Utgifter för
statens kapitalfonder

Förslag till
stat för riksgäldsfonden
för budgetåret 1976/77

Utgifter

A	*Räntor på statsskulden:*		
1	Ränta på räntelöpande obligationslån, *förslagsvis*		2 444 000 000
2	Vinster på premieobligationslån, *förslagsvis*		475 000 000
3	Ränta på statsskuldförbindelser, *förslagsvis*		110 000 000
4	" " sparobligationer, *förslagsvis*		230 000 000
5	" " upplåning i utlandet för statens vattenfallsverk, *förslagsvis*		14 200 000
6	" " av staten övertagna lån, *förslagsvis*		150 000
7	" " lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., *förslagsvis*		70 000 000
8	Årlig ränta till Hans Maj:t Konungen (den s. k. Guadeloupe-räntan)		300 000
9	Ränta på köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kv. Lejonet i Stockholm		90 000
10	" " konung Carl XIII:s hemgiftskapital		7 500
11	" " Göta kanals reparationsfond		7 045
12	" " kortfristig upplåning hos banker m. fl., *förslagsvis*		40 000 000
13	" " skattkammarväxlar, *förslagsvis*		900 000 000
14	" " beräknad ny upplåning, *förslagsvis*		907 247 455
			5 191 002 000
B	*Kapitalrabatter och kursförluster:*		
1	Kapitalrabatter, *förslagsvis*	1 000	
2	Kursförluster, *förslagsvis*	1 000	**2 000**
C	*Diverse utgifter:*		
1	Försäljningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	50 000 000	
2	Inlösningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	14 000 000	
3	Övriga diverse utgifter, *förslagsvis*	100 000	**64 100 000**
		Summa kr.	**5 255 104 000**

Inkomster

A	*Räntor:*		
1	Ränta på uppköpta obligationer	1 000	
2	" " rörliga krediter	90 000 000	
3	" " kortfristig utlåning till banker m. fl.	1 000	
4	" " övriga utlånade medel	7 000 000	**97 002 000**

B	*Uppgäld och kursvinster:*		
1	Uppgäld	1 000	
2	Kursvinster	1 000	**2 000**
C	*Diverse inkomster:*		
1	Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	7 000 000	
2	Dragningslistor på premielånen	300 000	
3	Övriga diverse inkomster	800 000	**8 100 000**
			105 104 000
	Underskott att avföras på statsbudgetens driftbudget		**5 150 000 000**
		Summa kr.	**5 255 104 000**

Kapitalbudgeten

Inkomsterna på kapitalbudgeten

1	Lånemedel	4 429 059 000

INVESTERINGSSTATER FÖR BUDGETÅRET 1976/77

I. Statens affärsverksfonder

A. Postverkets fond

Avskrivningsmedel			
från statsbudgeten	1 000	Investeringsanslag	54 000 000
inom fonden	26 600 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	27 398 000		
	54 000 000		**54 000 000**

B. Televerkets fond

Avskrivningsmedel: Tele-		Investeringsanslag:	
anläggningar m. m.		Teleanläggningar m. m.	827 100 000
från statsbudgeten	6 000 000	Televisions- och	
inom fonden	838 100 000	ljudradioanläggningar	41 300 000
Avskrivningsmedel: Tele-			
visions- och			
ljudradioanläggningar			
inom fonden	41 300 000		
Övriga kapitalmedel:			
Teleanläggningar m. m.	1 000 000		
Investeringsbemyndigande:			
Teleanläggningar m. m.	−18 000 000		
	868 400 000		**868 400 000**

C. Statens järnvägars fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	524 700 000
från statsbudgeten	50 300 000		
inom fonden	410 000 000		
Övriga kapitalmedel	8 000 000		
Investeringsbemyndigande	56 400 000		
	524 700 000		**524 700 000**

D. Luftfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	266 700 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	31 200 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	235 498 000		
	266 700 000		**266 700 000**

E. Fabriksverkens fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	32 200 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	24 000 000		
Investeringsbemyndigande	8 199 000		
	32 200 000		**32 200 000**

F. Statens vattenfallsverks fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	1 986 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	832 000 000		
Övriga kapitalmedel	10 000 000		
Investeringsbemyndigande	1 143 999 000		
	1 986 000 000		**1 986 000 000**

G. Domänverkets fond

Investeringsbemyndigande	**6 001 000**	Summa investeringsanslag	**6 001 000**
Summa investeringsbemyndiganden för statens affärsverksfonder	1 459 495 000		

II. Statens allmänna fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	754 251 000
från statsbudgeten	318 640 000		
inom fonden	76 645 000		
Övriga kapitalmedel	10 050 000		
Investeringsbemyndigande	348 916 000		
	754 251 000		**754 251 000**

III. Försvarets fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	370 600 000
från statsbudgeten	239 167 000		
inom fonden	31 913 000		
Övriga kapitalmedel	19 000 000		
Investeringsbemyndigande	80 520 000		
	370 600 000		**370 600 000**

IV. Statens utlåningsfonder

Utrikesförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	400 000	Investeringsanslag	400 000
Biståndsförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	300 000	Investeringsanslag	300 000
Statens bosättningslånefond			
Investeringsbemyndigande	5 000 000	Investeringsanslag	5 000 000
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Studiemedelsfonden			
Avskrivningsmedel från statsbudgeten	455 000 000	Investeringsanslag	455 000 000
Lånefonden för studentkårlokaler			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Fiskerilånefonden			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.			
Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	700 000
från statsbudgeten	338 000		
Investeringsbemyndigande	362 000		
	700 000		**700 000**
Statens fiskredskapslånefond			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Statens hantverks- och industrilånefond			
Investeringsbemyndigande	35 000 000	Investeringsanslag	35 000 000
Lånefonden för bostadsbyggande			
Investeringsbemyndigande	1 660 000 000	Investeringsanslag	1 660 000 000
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Lånefonden för kommunala markförvärv			
Investeringsbemyndigande	175 000 000	Investeringsanslag	175 000 000

Lånefonden för allmänna samlingslokaler

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000

Summa investeringsbemyndiganden för statens utlåningsfonder	1 876 068 000

V. Fonden för låneunderstöd

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	698 503 000
från statsbudgeten	31 500 000		
Övriga kapitalmedel	107 835 000		
Investeringsbemyndigande	559 168 000		
	698 503 000		**698 503 000**

VII. Fonden för förlag till statsverket

Övriga kapitalmedel	47 000 000	Investeringsanslag	20 000 000
Investeringsbemyndigande	−27 000 000		
	20 000 000		**20 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

Investeringsbemyndigande	40 000 000	Investeringsanslag	*40 000 000

IX. Diverse kapitalfonder

A. Statens vägverks förrådsfond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	82 600 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	76 900 000		
Övriga kapitalmedel	3 200 000		
Investeringsbemyndigande	2 499 000		
	82 600 000		**82 600 000**

* Beräknat belopp

B. Sjöfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	88 200 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	35 353 000		
Övriga kapitalmedel	50 000		
Investeringsbemyndigande	52 796 000		
	88 200 000		**88 200 000**

C. Fonden för Södertälje kanalverk

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	3 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	890 000		
Investeringsbemyndigande	2 109 000		
	3 000 000		**3 000 000**

D. Statens datamaskinfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	115 001 000
inom fonden	59 500 000		
Investeringsbemyndigande	55 501 000		
	115 001 000		**115 001 000**

E. Jordfonden

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000

F. Naturvårdsfonden

Investeringsbemyndigande	4 000 000	Investeringsanslag	4 000 000

G. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	*77 100 000
från statsbudgeten	77 100 000		
inom fonden	1 062 000		
Investeringsbemyndigande	—1 062 000		
	77 100 000		**77 100 000**

Summa investeringsbemyndiganden för diverse kapitalfonder	115 844 000		

SUMMA INVESTERINGSSTATER

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	8 322 663 000
från statsbudgeten	1 178 052 000		
inom fonden	2 485 463 000		
Övriga kapitalmedel	206 137 000		
Investeringsbemyndigande	4 453 011 000		
	8 322 663 000		**8 322 663 000**

* Beräknat belopp

Kapitalinvestering

I. Statens affärsverksfonder

A	**Postverket**	
1	Posthus m. m.	**54 000 000**
B	**Televerket**	
	Kommunikationsdepartementet:	
1	Teleanläggningar m. m.	827 100 000
	Utbildningsdepartementet:	
2	Televisions- och ljudradioanläggningar	41 300 000
		868 400 000
C	**Statens järnvägar**	
1	Järnvägar m. m.	**524 700 000**
D	**Luftfartsverket**	
1	Flygplatser m. m.	**266 700 000**
E	**Förenade fabriksverken**	
1	Byggnader och utrustning	***32 200 000**
F	**Statens vattenfallsverk**	
1	Kraftstationer m. m.	**1 986 000 000**
G	**Domänverket**	
	Justitiedepartementet:	
1	Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	1 000
	Industridepartementet:	
2	Förvaltningsbyggnad för domänverket	6 000 000
		6 001 000
	Summa kr.	**3 738 001 000**

* Beräknat belopp

II. Statens allmänna fastighetsfond

	Justitiedepartementet:		
1	Polishus m. m.	52 000 000	
2	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	14 500 000	
3	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	1 000	
4	Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	7 800 000	74 301 000
	Utrikesdepartementet:		
5	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen		1 000 000
	Försvarsdepartementet:		
6	Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	8 400 000	
7	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 400 000	10 800 000
	Socialdepartementet:		
8	Utbyggande av karolinska sjukhuset	17 000 000	
9	Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	6 130 000	
10	Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	19 000 000	42 130 000
	Finansdepartementet:		
11	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	285 000 000	
12	Inköp av fastigheter m. m.	55 000 000	
13	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	200 000	340 200 000
	Utbildningsdepartementet:		
14	Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	120 000	
15	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	*168 000 000	168 120 000
	Jordbruksdepartementet:		
16	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.		95 000 000
	Industridepartementet:		
17	Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.		1 700 000
	Kommundepartementet:		
18	Byggnadsarbeten för länsstyrelserna		21 000 000
		Summa kr.	**754 251 000**

* Beräknat belopp

III. Försvarets fastighetsfond

1	Arméförband: Anskaffning av anläggningar		144 000 000
2	Marinförband: Anskaffning av anläggningar		78 750 000
3	Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar		103 250 000
4	Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar		11 400 000
	Gemensamma myndigheter m. m.:		
5	Anskaffning av anläggningar	16 000 000	
6	Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	1 200 000	17 200 000
7	Anskaffning av vissa militära anläggningar		16 000 000
		Summa kr.	**370 600 000**

IV. Statens utlåningsfonder

	Utrikesdepartementet:		
1	Utrikesförvaltningens lånefond	400 000	
2	Biståndsförvaltningens lånefond	300 000	700 000
	Socialdepartementet:		
3	Statens bosättningslånefond		5 000 000
	Kommunikationsdepartementet:		
4	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten		1 000
	Utbildningsdepartementet:		
5	Studiemedelsfonden	455 000 000	
6	Lånefonden för studentkårlokaler	1 000	455 001 000
	Jordbruksdepartementet:		
7	Fiskerilånefonden	1 000	
8	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	700 000	
9	Statens fiskredskapslånefond	1 000	702 000
	Arbetsmarknadsdepartementet:		
10	Statens hantverks- och industrilånefond		35 000 000
	Bostadsdepartementet:		
11	Lånefonden för bostadsbyggande	1 660 000 000	
12	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 000	
13	Lånefonden för kommunala markförvärv	175 000 000	
14	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	1 000	1 835 002 000
		Summa kr.	**2 331 406 000**

V. Fonden för låneunderstöd

	Socialdepartementet:		
1	Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	4 700 000	
2	Lån till utländska läkare för viss efterutbildning	1 000	4 701 000
	Kommunikationsdepartementet:		
3	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1975/76		30 000 000
	Finansdepartementet:		
4	Lån för inrättande av alkoholfria restauranger	*1 000	
5	Pressens lånefond	*1 000	2 000
	Handelsdepartementet:		
6	Lån till utbyggnad av oljelagringen	*5 800 000	
7	Lån till teko-, sko- och garveriindustrier	*10 000 000	
8	Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd	2 000 000	17 800 000
	Arbetsmarknadsdepartementet:		
9	Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån		600 000 000
	Bostadsdepartementet:		
10	Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse		20 000 000
	Industridepartementet:		
11	Lån till projektering av Ranstadsverket		26 000 000
		Summa kr.	**698 503 000**

* Beräknat belopp

VII. Fonden för förlag till statsverket

	Finansdepartementet:		
1	Vissa projekteringskostnader		20 000 000
		Summa kr.	**20 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

	Handelsdepartementet:		
	Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond:		
1	Lagring för beredskapsändamål		*40 000 000
		Summa kr.	**40 000 000**

IX. Diverse kapitalfonder

	Försvarsdepartementet:		
	Statens datamaskinfond: Försvarets delfond:		
1	Anskaffning av datamaskiner		1 000
	Kommunikationsdepartementet:		
	Statens vägverks förrådsfond:		
2	Vägmaskiner m. m.	82 600 000	
	Sjöfartsverkets fond:		
3	Sjöfartsmateriel m. m.	88 200 000	
4	Fonden för Södertälje kanalverk	3 000 000	173 800 000
	Finansdepartementet:		
	Statens datamaskinfond:		
5	Anskaffning av datamaskiner		115 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
6	Jordfonden	1 000	
	Naturvårdsfonden:		
7	Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.	4 000 000	4 001 000
	Handelsdepartementet:		
	Förrådsfonden för ekonomiskt försvar:		
8	Förrådsanläggningar m. m.		*77 100 000
		Summa kr.	**369 902 000**

* Beräknat belopp

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson

Föredragande: statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Proposition med förslag till statsbudget för budgetåret 1976/77

Statsråden föredrar de förslag till riksdagen i frågor om statens inkomster och utgifter m. m. som skall ingå i regeringens förslag till statsbudget för budgetåret 1976/77. Anförandena och i förekommande fall översikter över förslagen redovisas i underprotokollen för resp. departement.

Statsrådet Sträng anför: Med beaktande av de föredragna förslagen har förslag till statsbudget för nästa budgetår med därtill hörande specifikationer av inkomster och utgifter upprättats. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att beräkna inkomster och besluta om utgifter för staten i enlighet med det upprättade förslaget till statsbudget för budgetåret 1976/77.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för den åtgärd eller det ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen förordnar att de anföranden som redovisas i underprotokollen jämte översikter över förslagen skall bifogas propositionen som bilagor 1—24.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750500

Finansplanen

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser finansplanen och beräkning av statens inkomster m. m.

1. Den internationella utvecklingen

Den internationella lågkonjunkturen fördjupades kraftigt under första halvåret 1975. OECD-ländernas samlade industriproduktion sjönk med ca 16 % i årstakt mellan andra halvåret 1974 och första halvåret 1975. Under sommarmånaderna stabiliserades emellertid efterfrågan och senare under hösten har aktiviteten successivt vänt uppåt i de större länderna. Omsvängningen i konjunkturen blev särskilt uttalad i Nordamerika där fallet i efterfrågan varit utomordentligt kraftigt under årets första månader. Redan i april hade dock industriproduktionen vänt uppåt och under tredje kvartalet gick återhämtningen oväntat snabbt. Även i Japan vände konjunkturen uppåt under våren, men den fortsatta uppgången har varit relativt långsam. Den västeuropeiska ekonomiska utvecklingen har visat en viss eftersläpning och botten i konjunktursvackan torde ha nåtts först under hösten 1975. De mindre OECD-länderna, som bl. a. genom en ambitiösare stabiliseringspolitik lyckats hålla uppe aktiviteten bättre än de större länderna, har drabbats med full kraft av den internationella lågkonjunkturen under andra halvåret 1975.

Konjunkturnedgången under 1975 blev avsevärt djupare än vad som allmänt väntades vid årets ingång såväl av de internationella ekonomiska organisationerna som i de officiella nationella prognoserna. OECD-sekretariatet räknade exempelvis i december 1974 med att bruttonationalprodukten för hela länderområdet skulle öka med en halv procent mellan helåren 1974 och 1975. Utfallet bedöms nu i stället ha

blivit en nedgång i totala produktionen med drygt 2 %. Ännu mera markant blev skillnaden mellan prognos och utfall för första halvåret 1975, då en förväntad uppgång på 0,5 % utföll som en nedgång med drygt 5 %.

Att nedgången blev så mycket kraftigare än väntat sammanhänger främst med den starka lageravveckling som ägde rum under vinterhalvåret 1974—1975. Men även de privata investeringarna, i synnerhet industri- och bostadsinvesteringarna, minskade kraftigt. En ytterligare starkt bidragande orsak till lågkonjunkturens djup var den ekonomiska politik som fördes i de större länderna. Denna politik hade ända fram till årsskiftet 1974—1975 hållits utomordentligt restriktiv i syfte att dämpa inflationen. När den sedan slutligen lades om i expansiv riktning skedde detta huvudsakligen genom generellt verkande ekonomiskpolitiska åtgärder som ökade hushållens inkomster och företagens likviditet. Bl. a. den osäkerhet som skapats av lågkonjunkturen gjorde emellertid att hushållen ökade sitt sparande och företagen drog ned sina investeringar. Detta har fått till resultat att effekterna av stimulansåtgärderna starkt reducerats.

Lågkonjunkturen under 1975 har vidare lett till en ytterligare kraftig försämring av det redan tidigare svaga arbetsmarknadsläget. Antalet arbetslösa i OECD-området har stigit från 10 miljoner under 1974 till drygt 17 miljoner under senare delen av 1975. Därtill ökade antalet ofrivilligt korttidsarbetande starkt. Den statistiskt registrerade arbetslösheten skulle ha blivit ännu högre om inte ett förmodligen betydande antal människor helt gett upp sina försök att få arbete. Ett stort antal arbetslösa s. k. gästarbetare i Västeuropa har också av omständigheterna tvingats att återvända till sina hemländer.

Trots den låga aktivitetsnivån har minskningen i den internationella inflationstakten blivit endast måttlig. Prisstegringen inom OECD-området har under loppet av 1975 varit ca 10 %, att jämföra med en ökning på 14,4 % under 1974. Den uppnådda dämpningen av prisstegringstakten får i första hand tillskrivas den nedgång i de internationella råvarupriserna som ägt rum under 1975. För Västeuropas del har inbromsningen i inflationstakten mellan 1974 och 1975 varit ännu mindre, eller från drygt 15 till ca 13 % per år.

Produktionsminskningen i OECD-länderna har återspeglats i världshandeln. Under första halvåret 1975 föll således dessa länders importvolym med 20 % i årstakt och för helåret 1975 antas världshandeln minska med ca 7—8 %. OPEC-länderna har dock fortsatt att öka sin import och även statshandelsländernas import har utgjort ett stabiliserande inslag. De icke oljeproducerande u-länderna har däremot av bl. a. betalningsbalansskäl tvingats att skära ned sin import.

Vid en internationell jämförelse (se tabell 1) framstår den ekonomiska utvecklingen 1974 och 1975 i Sverige som i hög grad tillfreds-

ställande. Således har bruttonationalprodukten i flertalet länder under dessa år sjunkit tillbaka till 1972 års nivå. I Sverige har totalproduktionen samtidigt stigit med inemot 5 %. Av samtliga OECD-länder är det endast Norge som uppvisat en högre tillväxt.

Den svenska inflationstakten har under dessa år legat under genomsnittet för hela OECD. Skillnaden i förhållande till den västeuropeiska utvecklingen är ännu större till svensk fördel. Endast Förenta staterna, Förbundsrepubliken Tyskland, Schweiz och Österrike uppvisar en lägre inflationstakt. I samtliga dessa länder har emellertid arbetslösheten samtidigt ökat kraftigt. Sverige däremot har lyckats minska sin arbetslöshet.

Utsikterna för 1976 baseras på ett antagande om en successivt återhämtad ekonomisk aktivitet. Tillgängliga data tyder på att konjunkturen mot slutet av 1975 vänt uppåt även i Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike. En uppgång av efterfrågan och produktionen under 1976 kan också väntas i de flesta övriga OECD-länderna. Sannolikt är därvid att det konjunkturmönster som utvecklats under 1975 blir gällande även 1976. Detta skulle innebära att återhämtningen förlöper snabbare i Förenta staterna än i de övriga OECD-länderna. Produktionen i Förenta staterna beräknas öka med mellan 5 och 6 %.

Utvecklingen i Västeuropa kommer i huvudsak att bestämmas av takten och styrkan i de västtyska och franska ekonomiernas återhämtning. För båda dessa länder antas en BNP-ökning med 3 à 4 % under 1976. I Storbritannien och Italien är man på grund av interna och externa obalanser i stort hänvisad till att avvakta effekterna av den internationella konjunkturuppgången och för 1976 förutses endast en obetydlig ökning av produktionsnivån. I en liknande situation kommer även ett flertal av de mindre OECD-länderna att befinna sig. För hela OECD-området väntas en produktionsökning på 3,5—4,5 %.

Den nuvarande lågkonjunkturen skiljer sig från tidigare lågkonjunkturer under efterkrigstiden genom sitt djup, sin höga inflationstakt och den mycket omfattande arbetslösheten. Förhållandet kompliceras ytterligare av kraven på en strukturell anpassning till de förändrade energi- och råvarupriserna. Dessa omständigheter medför också att de ekonomiska prognoserna blir utomordentligt osäkra. Detta kan exempelvis belysas av att föreliggande prognoser för tillväxten 1976 i Förbundsrepubliken Tyskland varierar mellan 3 % och 6 %. Likartade spännvidder i prognoserna för den ekonomiska tillväxten föreligger för flera andra länder i Västeuropa.

Inflationstakten kommer troligen att bromsas in ytterligare och stanna vid ca 8 %. I de tre största ekonomierna — Förenta staterna, Japan och Förbundsrepubliken Tyskland — antas dock prisstegringen kunna komma ned i en takt av 5—7 % per år.

Även om konjunkturuppgången kan väntas accelerera under loppet

av året så utgår den från en utomordentlig låg aktivitetsnivå. Den outnyttjade kapaciteten kommer därför under hela 1976 att förbli stor. Dessutom kan företagen väntas i första hand minska på korttidsarbetet och först därefter öka antalet sysselsatta. Någon nämnvärd förbättring torde därför i flertalet länder inte inträda på arbetsmarknaden under 1976. Antalet arbetslösa kommer sannolikt att minska först mot slutet av året.

I takt med uppgången av efterfrågan och produktion kommer världshandeln åter att öka, i huvudsak genom handeln mellan OECD-länderna. OPEC-ländernas efterfrågan väntas också fortsätta att expandera starkt ehuru något långsammare än under de två föregående åren. Övriga u-länder och statshandelsländer kommer däremot att av betalningsbalansskäl sannolikt tvingas hålla tillbaka sin import. Bedömningarna av världshandelns utveckling rör sig, liksom beträffande tillväxttakten för de enskilda länderna, inom ett relativt brett intervall på mellan 4 och 8 %.

De av den föregående högkonjunkturen 1972—1973 skapade jämviktsrubbningarna i bytesbalanserna fördjupades och blev allmänt utbredda under 1974 genom prisstegringarna på oljeprodukter och andra råvaror. Från ett ungefärligt jämviktsläge försämrades sålunda de oljeimporterande ländernas bytesbalanser gentemot de oljeexporterande länderna inom OPEC med omkring 60 miljarder dollar. Mellan 1974 och 1975 svängde utvecklingen om och OPEC-ländernas exportöverskott reducerades med ca 25 miljarder dollar. Denna minskning har nästan uteslutande berott på de större OECD-länderna, som genom sin svaga efterfrågeutveckling och därmed kraftigt vikande import åstadkommit ett sammanlagt överskott på nära 7 miljarder dollar 1975. I de mindre OECD-länderna, som i allmänhet fört en mer ambitiös konjunkturpolitik synes situationen förbli i det närmaste oförändrad med ett underskott på ca 12 miljarder dollar. För hela OECD-området uppgår underskottet således till ca 5 miljarder dollar. Utvecklingen mot en för industriländerna totalt sett jämnare bytesbalanssituation har gått snabbare än vad man allmänt förutsett samtidigt som obalansen inom OECD-området snarare skärpts. Detta understryker den stora osäkerhet som vidlåder prognoser för bytesbalansutvecklingen.

I samband med den s. k. oljekrisen rådde en till synes allmän enighet på det internationella planet om hur bytesbalansunderskotten skulle elimineras. Detta borde ske genom en successiv anpassning till de nya relativpriserna och ett accepterande av underskotten under en viss övergångstid. En drastisk nedskärning av underskotten genom deflationspolitik eller direkta importrestriktioner ansågs vara en oacceptabel väg bl. a. med hänsyn till att detta skulle medföra arbetslöshet och produktionsbortfall som i främsta rummet skulle drabba OECD-länderna själva och andra icke-oljeexporterande länder. Klara inslag av

sådan deflationspolitik har dock förekommit i de större OECD-länderna och är en viktig förklaring till förbättringen av den externa balansen i dessa länder.

Hur bytesbalanserna kommer att utveckla sig under 1976 är f. n. mycket svårt att avgöra. Å ena sidan har man att räkna med att en fortsatt uppgång i den internationella konjunkturen för med sig att bytesbalanserna för de större OECD-länderna ånyo försämras. De mindre OECD-ländernas bytesbalansunderskott antas samtidigt ligga kvar på i stort sett samma nivå som 1974—1975. För hela OECD skulle underskottet för 1976 med hänsyn härtill stiga till omkring 17 miljarder dollar. Å andra sidan innebär den redan höga internationella skuldsättningen i de mindre OECD-länderna ett minskat utrymme för fortsatt underskottsfinansiering. Det kan därför inte uteslutas att dessa länder försöker korrigera sin externa obalans snabbare än som här antagits.

De icke-oljeexporterande u-länderna torde inte kunna upprätthålla sin importkapacitet under 1976 till följd av finansiella svårigheter. En neddragning för 1976 av deras sammanlagda bytesbalansunderskott med ca 6 miljarder dollar till ca 21 miljarder dollar bedöms därför trolig. Internationella valutafondens (IMF) betydelse för betalningsbalansfinansiering har under dessa förhållanden ökat påtagligt. Såväl i-länder som utvecklingsländer har i ökad utsträckning tagit IMF:s resurser i anspråk för att finansiera bytesbalansunderskotten. Efter utdragna förhandlingar under hela 1975 kan man nu räkna med att beslut fattas under 1976 att förstärka IMF:s resurser genom en höjning av medlemsländernas kvoter. När slutligt beslut föreligger i valutafondens styrelse kommer regeringen att förelägga riksdagen förslag om Sveriges deltagande i insatsökningen.

Frågan om en reformering av det internationella valutasamarbetet har varit föremål för fortsatt utredning och förhandling, speciellt inom ramen för internationella valutafonden. Vissa principöverenskommelser har härvid kunnat träffas och en mera definitiv uppgörelse torde ligga inom räckhåll. Sålunda råder enighet om det officiella guldprisets formella avskaffande och en successiv avveckling av guldets roll i det internationella monetära systemet. I anslutning härtill avses en revision ske av vissa avsnitt av valutafondens stadgar, bl. a. de centrala bestämmelserna om valutakurssystem och valutapolitik. Planer föreligger också på att använda en tredjedel av valutafondens guldbehållning för dels återföring till medlemsländerna, dels försäljning till förmån för u-länderna. Även andra åtgärder planeras för att öka valutafondens möjligheter att bidra till finansieringen av de mycket betydande bytesbalansunderskott som dessa länder har att räkna med under 1976.

Det europeiska valutakurssamarbetet, den s. k. valutaormen, har under 1975 fungerat tillfredsställande. Frankrike har under året åter

anslutit sig till detta. En fortsatt svensk medverkan i ett dylikt valutakurssamarbete — eventuellt i utvidgad ram — är av väsentlig betydelse.

Den inom OECD planerade finansiella stödfonden för medlemsländerna beräknas kunna träda i verksamhet under 1976. Riksdagen har i december 1975 (prop. 1975/76: 20, FiU 1975/76: 11, rskr 1975/76: 50) godkänt Sveriges medlemskap i fonden.

Tabell 1.[5] Bruttonationalprodukt, konsumentpriser och arbetslöshet i OECD-länderna 1973—1975

	Årlig procentuell förändring BNP		Årlig procentuell förändring Konsumentpriser		Relativa arbetslöshetstal[6]		uppgiften för 1975 avser mån.
	1974	1975	1974[1]	1975[2]	1974	1975	
De sju stora länderna							
Förenta staterna	−2,1	−3	12,2	7,6	5,6	8,3	nov.
Japan	−1,8	1,5	21,9	9,6	1,4	2,8	okt.
Förbundsrepubliken Tyskland	0,4	−4	5,9	5,8	2,6	4,9	nov.
Frankrike	3,9	−2	15,2	10,2	2,3	3,9	aug.
Storbritannien	0,2	−2	19,1	12,1	2,9	3,4	nov.
Italien	3,2	−4	24,5	12,1	2,9	3,4	kvartal 2
Canada	2,8	−1	12,4	10,6	5,4	7,2	sept.
Norden							
Norge	3,7	5	11,3	11,9	0,6	1,6	nov.
Danmark	1,3	−3	15,5	4,7[3]	5,3	11,0	nov.
Finland	4,2	−1	17,0	17,2	1,7	2,2	okt.
Sverige	4,2	0,6	10,5	9,8[4]	2,0	1,7	nov.
Vissa andra OECD-länder							
Belgien	4,0	−2	15,7	11,2	2,6	4,8	aug.
Nederländerna	3,3	−2,5	10,9	9,9	2,8	4,3	aug.
Österrike	4,4	−3	19,7	7,7	1,5	2,5	nov.
Schweiz	−0,7	−4	7,6	4,8	..	..	..
OECD-Europa	2,1	−2,5	15,1	12,8	—	—	
OECD-totalt	0	−2	14,4	9,9	—	—	

[1] December 1973—december 1974.
[2] Avser perioden oktober 1974—oktober 1975.
[3] Den låga siffran beror till stor del på momssänkningens effekt på värdet för oktober 1975.
[4] Prognos för helåret 1975.
[5] På grund av skiljaktiga definitioner och beräkningsmetoder är dessa tal inte helt jämförbara länderna emellan.

2. Konjuktur och ekonomisk politik 1975

Under 1974 rådde en utpräglad högkonjunktur i Sverige. Visserligen mattades den utländska efterfrågan på våra produkter mot slutet av året, men detta uppvägdes av den inhemska efterfrågan som stöddes av omfattande stimulansåtgärder. Sysselsättningen ökade kraftigt. Som en följd av såväl förskjutningen från utländsk till inhemsk efterfrågan

som de höjda oljepriserna kom emellertid vår utrikesbalans att försämras avsevärt.

Inför 1975 ställdes den ekonomiska politiken framför allt inför uppgiften att genom åtgärder via den inhemska efterfrågan motverka effekterna av den nedåtgående konjunkturutvecklingen i vår omvärld. Vid utformningen av denna politik fick självfallet stor hänsyn tas till effekterna på utrikesbalansen resp. priserna.

Den ekonomiska politiken var fortsatt expansiv vid ingången av 1975. Vid årsskiftet tillkom, som en följd av den s. k. Hagaöverenskommelsen, en sänkning av inkomstskatten. Sjukförsäkringsavgiften för löntagare slopades, låginkomsttagarna fick ett extra avdrag på skatten och marginalskatten lindrades. För personer i vanliga inkomstlägen motsvarade skattesänkningen en löneökning på 8 à 10 % som dessutom kom åtskilliga månader innan förhandlingarna om lönerna för 1975 var klara. Därigenom kom hushållen att redan vid årets början tillförsäkras en påtaglig ökning av de disponibla inkomsterna.

Jämsides härmed gjordes en rad insatser för att stimulera industriinvesteringarna. Höjningarna av oljepriset medförde nämligen stora underskott i vår utrikeshandel under 1974. Den industriella kapaciteten måste därför byggas ut för att göra det möjligt att öka exporten och återställa den externa balansen. Under 1974 föreslog regeringen avsättningar på sammanlagt 35 % av vinsterna för 1974 till arbetsmiljöfonder och särskilda investeringsfonder. Båda dessa slag av fonder kom att få utnyttjas för byggnadsarbeten som påbörjades efter den 1 januari 1975 resp. avseende beställningar av maskiner och inventarier som skett efter samma tidpunkt. Rätten att lyfta dessa medel från riksbanken inträdde den 1 juli 1975. Likaså förlängdes möjligheten att utnyttja de vanliga investeringsfonderna för byggnadsinvesteringar fram t. o. m. den 31 mars 1976. För att inte anstränga näringslivets likviditetsläge medgavs också uppskov till den 30 juni 1975 med högst hälften av de belopp som skulle avsättas till resp. fonder. Senare under våren lättades också kreditpolitiken i särskilt stor utsträckning för industrin. Taket för affärsbankernas utlåning höjdes. I syfte att underlätta tillförseln till industrin av långfristigt kapital höjdes räntesatsen vid emission av industriobligationer med en procentenhet. Den expansiva investeringspolitiken ledde till att industrins investeringar fortsatte att öka påtagligt under första halvåret 1975 — i motsats till vad som var fallet i de allra flesta andra länder.

Under senvåren 1975 började det stå klart att den internationella konjunkturavmattningen sista kvartalet 1974 och första kvartalet 1975 hade blivit mera djupgående än vad som hade förefallit troligt vid årsskiftet. Orderingången till den svenska industrin visade en svag utveckling med starka minskningar för t. ex. järn- och stålverken. Som en följd av den minskade utländska efterfrågan började exporten gå sämre.

Någon större påverkan på arbetsmarknaden av detta skeende kunde dock inte förmärkas. Arbetslösheten, så som den mäts i arbetskraftsundersökningarna, hade under andra kvartalet kommit ned till den låga nivån 1,5 % och antalet obesatta platser var lika många som under högkonjunkturåret 1970. Styrkan i den inhemska efterfrågan var fortfarande betydande. Av särskild betydelse i det sammanhanget var att de centrala löneavtalen för de allra flesta blev klara relativt tidigt under våren.

Med tanke på svagheten i orderingången och den effekt detta på sikt kunde beräknas få för sysselsättningen införde regeringen i juni 1975 stöd för produktion på lager. Stödet utgör 20 % av den lagerökning utöver det normala som sker under tiden den 1 juli 1975—30 juni 1976. För sågverken gäller särskilda regler. Ett villkor för lagerstöd är att sysselsättningen under stödperioden upprätthålls på samma nivå som i juni 1975. Särskilt för exportföretagen torde lagerstödet vara viktigt. Det medverkar till att brygga över den djupa efterfrågesvackan under 1975 och gör det möjligt för svensk exportnäring att stå väl rustad när den internationella konjunkturuppgången åter igen driver upp efterfrågan på våra produkter.

När den statistiska bilden av den ekonomiska utvecklingen under första halvåret alltmera klarnade i slutet på sommaren 1975 innebar den en missräkning på en väsentlig punkt. Konjunkturavmattningen utomlands hade varit mycket djupare under det första halvåret än de internationella bedömningarna hade förutsett. En mycket dramatisk lageravveckling i många länder hade medverkat till denna utveckling. Som en konsekvens av den minskade efterfrågan i vår omvärld hade exporten från Sverige i volym räknat blivit 6—7 % lägre än motsvarande halvåret 1974. Det var särskilt råvarorna som hade drabbats.

Fortfarande hade emellertid läget på den svenska arbetsmarknaden inte påtagligt försämrats. Efterfrågan på arbetskraft hade visserligen sjunkit sedan några månader men arbetslösheten låg under tredje kvartalet fortfarande på den låga nivån 1,5 %. En omständighet som bidrog till det starka sysselsättningsläget var att den arbetskraftsintensiva verkstadsindustrin ännu inte i någon större omfattning hade känt av den allmänna nedgången i den internationella efterfrågan. Däremot tydde informationen från de senaste konjunkturbarometrarna, och från statistiken över orderingången, på att även verkstadsindustrin skulle komma att få en viss påkänning av konjunkturavmattningen under det förestående vinterhalvåret. Det fanns därför anledning att räkna med en viss fortsatt försvagning av efterfrågan på arbetskraft till industrin. Också byggnadssektorn kunde bedömas visa en svag efterfrågan på arbetskraft. I första hand väntades ökade svårigheter för de nytillträdande på arbetsmarknaden.

För att hävda sysselsättningen under vintern, och för att ge arbete åt

ungdom och andra nytillträdande på arbetsmarknaden samt för att skapa ett gott utgångsläge inför den internationella konjunkturuppgången offentliggjorde regeringen den 15 oktober 1975 ytterligare stimulansåtgärder, inom en kostnadsram av ca 2 miljarder kr. Det statliga stödet till produktionen på lager förstärktes genom att förskott med 75 % av det beräknade bidraget kan utgå. Därigenom förbättras företagens likviditet och möjligheterna ökar att hålla produktion och sysselsättning uppe. Lagerstödet kompletterades också med möjligheter till statsgarantier för den lånefinansiering av lagerökningen som kan krävas. För att stärka näringslivets investeringsutveckling infördes ett särskilt investeringsavdrag om 10 % för maskiner som anskaffas före utgången av 1976. Reglerna kompletterades med möjligheter till investeringsbidrag i de fall avdragen skattetekniskt inte var möjliga att utnyttja. Anslagen till beredskapsarbeten ökades och statliga byggen och industribeställningar tidigarelades. Statsbidragen till kommunerna för byggande av daghem och fritidshem höjdes mycket kraftigt. Åtskilliga åtgärder sattes in för att bistå arbetssökande ungdomar. Arbetsförmedlingarna fick flera "ungdomsförmedlare", flera ungdomar skall beredas plats för yrkesutbildning vid s. k. AMU-center, flera praktikplatser inom den offentliga sektorn tas fram och tillsammans med kommunerna och skolorna intensifieras arbetet med att hjälpa den ungdom som står utanför arbetsliv och utbildning. Vidare höjdes utbildningsbidragen inom arbetsmarknadsutbildningen.

Den inhemska konjunkturen under slutet av 1975 har präglats av en dämpad produktionsutveckling inom industrin. Exporten visar fortsatta svaghetstecken. Förklaringen härtill är att den internationella efterfrågan ännu inte satt fart, åtminstone inte i de västeuropeiska länder som är våra stora handelspartners. Den privata konsumtionen visar dock fortsatt god styrka. Arbetslösheten är fortfarande låg i vårt land. I november uppgick den till 1,7 %.

I tabell 2 redovisas beräkningarna av produktionsutvecklingen 1974—1975, utförda med kalkyler från såväl produktions- som användningssidan. I tabell 3 redovisas en försörjningsbalans för 1975 där utvecklingen för olika användningsområden kan studeras. Det bör påpekas att beräkningarna för 1975 bygger på statistik för i regel de tre första kvartalen. För fjärde kvartalet har rena prognoser fått göras.

Den privata konsumtionen beräknas ha ökat med 3 % 1975, eller något långsammare än under 1974.

Hushållens reala disponibla inkomster bedöms ha ökat med nästan 6 % under 1975. Med den angivna storleken på konsumtionen skulle därför hushållens sparkvot ha ökat ytterligare. En anledning kan vara att utbetalningarna av de retroaktiva lönerna inte skedde förrän omkring halvårsskiftet 1975. Det bör vidare framhållas att hushållens sparande räknas fram som skillnaden mellan totala inkomster och ut-

gifter i hushållssektorn. De statistiska osäkerheterna summerar sig därmed och gör det vanskligt att göra några säkrare bedömningar av förändringarna i sparbeteendet.

Den offentliga konsumtionen har ökat med nästan 5 % från 1974 till 1975. Till övervägande del förklaras den starka uppgången av utvecklingen inom den kommunala sektorn.

De totala fasta bruttoinvesteringarna har minskat under 1975 med ca 4 %. Minskningen förklaras liksom under 1974 av den fortsatta nedgången i bostadsbyggandet och för de kommunala investeringarna. Men även för näringslivets investeringar noteras en viss tillbakagång. Denna orsakas särskilt av ett mycket kraftigt omslag i investeringar i fartyg. Industrins investeringar har emellertid ökat med 4,5 %. Det innebär en viss nedjustering sedan prognosen i konjunkturinstitutets höstrapport 1975. Enligt enkätsvaren i novemberundersökningen av industrins investeringsplaner hade dock inte företagens uppfattning om storleken på investeringarna under 1975 ändrats så mycket. Nedjusteringen faller i stället nästan helt på att statistiska centralbyrån genomfört en metodomläggning som lett till en kraftigare prisdeflatering för investeringarna under 1975. Som framhålls i nationalbudgeten kan det ifrågasättas om den högre prisökningstakt som centralbyrån nu redovisar på ett tillfredsställande sätt återger den faktiska prisutvecklingen. Om så inte är fallet kan investeringsökningen inom industrin ha varit högre än angivna 4,5 %.

Lagerutvecklingen har blivit mycket expansiv också under 1975. Enligt de kalkyler som nu föreligger skulle den samlade lagerökningen uppgå till drygt 10 miljarder kr. räknat i löpande priser. Särskilt inom industrin har lageruppgången varit kraftig. Till denna utveckling har det statliga lagerstödet bidragit.

Utvecklingen på arbetsmarknaden under 1975 kan, med tanke på de svaga produktionsökningarna, betecknas som mycket gynnsam. Sysselsättningen ökade starkt under första halvåret för att sedan visa en mera dämpad utveckling. I alldeles särskild utsträckning ökade anställningarna inom den offentliga sektorn. Räknar man i stället sysselsättningen i antalet arbetade timmar visar det sig att ökningen torde ha varit måttlig från 1974 till 1975. Klara nedgångar registreras också för arbetsvolymen inom industrin och byggnadsverksamheten. Förklaringen till differensen mellan ökningen i antal personer och timutvecklingen är bl. a. den ökade kvinnliga sysselsättningen, med i genomsnitt kortare arbetstid än männen. Efterfrågan på arbetskraft har minskat sedan mitten av året, men några större utslag på arbetslösheten har ännu inte märkts.

Att sysselsättningsläget har kunnat hävdas så väl under 1975 trots en svag produktionsutveckling inom industrin beror på flera omständigheter. Företagen tycks ha hållit kvar arbetskraften genom att fylla

ut med underhålls- och reparationsarbeten, utbildningsverksamhet etc. Den förändrade lagstiftningen på arbetsmarknaden, med väsentligt ökade varseltider, torde här haft en avgörande betydelse. Av betydelse har också varit att företagen hållit en beredskap för den internationella konjunkturuppgången med dess stimulerande effekt på efterfrågan. Under sådana omständigheter har det framstått som lönsamt att ha kvar en så stor del som möjligt av personalen.

Konsumentpriserna beräknas under loppet av 1975 stiga med inemot 10 %. Bidragande till den höga ökningstakten är de mycket stora lönepåslagen under året. Jämfört med andra länder framstår emellertid prisstegringstakten i vårt land inte som anmärkningsvärt hög. Den ligger ungefär på genomsnittet för OECD-länderna och under genomsnittet för Västeuropa som haft en genomsnittlig prisstegring på 12—13 % under loppet av 1975. Åtskilliga av dessa länder har dessutom haft en annorlunda prioritering av målen för den ekonomiska politiken. De har satsat på att i första hand bekämpa inflationen och som en följd därav tolererat betydande ökningar av arbetslösheten. Vi har prioriterat sysselsättningen högst, men har ändå lyckats hålla prisstegringarna på samma nivå som genomsnittet för övriga industriländer.

Som framgått av vad jag tidigare nämnt medför den mycket kraftiga internationella lågkonjunkturen att exporten från Sverige gått kraftigt tillbaka under 1975. Enligt de beräkningar som nu föreligger har varuexporten minskat med ca 8,5 % i volym. Därvid minskade råvarorna betydligt mera, eller med ca 20 %, med minskningar på 25 à 30 % för järnmalm, trä och massa. Exporten av verkstadsprodukter blev däremot i stort sett oförändrad. Importen av varor har också minskat, med ca 2,5 %.

Under 1975 förlorade svensk industri vissa marknadsandelar på exportmarknaderna. Till en del förklaras detta av den svenska exportens varusammansättning. Sålunda har de från svensk exportsynpunkt betydelsefulla marknaderna för trävaror, massa och papper, stål och investeringsvaror från verkstadsindustrin varit mycket svaga. Vidare har kostnadsutvecklingen i Sverige varit ogynnsam jämfört med många av våra konkurrentländer. Detta innebär att vår exportindustri till stor del förlorat de konkurrensfördelar som uppnåddes under 1973 och 1974, då svensk industri klart förstärkte sin konkurrenskraft. Handelsbalansens underskott under 1975 har likväl kommit att bli endast något större än 1974. Ändå har bytesbalansens underskott vuxit med ca 3,5 miljarder kr. till beräknat 7,5 miljarder kr. för 1975. Detta sammanhänger med en kraftig försämring av tjänste- och transfereringsbalansen. Sjöfartsnettot inbringade 0,9 miljarder kr. mindre än 1974 och underskottet för transfereringar ökade med mer än 1 miljard kr., främst på grund av ökat u-landsbistånd och räntebetalningar på den stigande upplåningen utomlands. Ett kraftigt överskott på kapitalbalansen väger i

stort sett upp bytesbalansens underskott för 1975. Genom bl. a. förändringar i handelskreditströmmarna — som statistiskt redovisas under den s. k. restposten — har valutainflödet, utöver överskottet på kapitalbalansen, blivit så omfattande att valutareserven kunnat öka högst påtagligt.

Tabell 2. Produktionsutvecklingen 1974—1975

	Volymförändringar i procent från föregående år	
	1974	1975
Bruttonationalprodukt från produktionssidan	**4,5**	**0,9**
därav: varuproduktion	4,8	−1,7
tjänster	4,3	3,7
Bruttonationalprodukt från användningssidan	**4,2**	**0,5**

Tabell 3. Försörjningsbalans för 1975

	Miljarder kr.	Procentuell volymförändring från föregående år	
	1975	1974	1975
Tillgång			
Bruttonationalprodukt	285,9	4,2	0,5
Import	75,7[2]	17,7	−2,6
Summa tillgång	**361,6**	**6,7**	**−0,1**
Användning			
Bruttoinvestering	59,5	1,3	−3,9
näringsliv	29,6	11,0	−1,6
därav: industrin	14,6	10,9	4,3
statliga affärsverk och myndigheter	7,0	−3,3	−0,7
kommuner	10,8	−6,4	−4,8
bostäder	12,1	−7,1	−9,7
Lagerinvestering	10,4	(+2,6)[1]	(+0,8)[1]
Privat konsumtion	149,7	4,4	3,0
Offentlig konsumtion	70,6	3,2	4,9
Tjänstenetto	0,0[2]	.	.
Export	71,4[2]	6,9	−8,4
Summa användning	**361,6**	**6,7**	**−0,1**

[1] Lagerinvesteringens förändring i procent av föregående års bruttonationalprodukt.

[2] Utrikeshandelns fördelning på varor och tjänster är här utförd i enlighet med nationalräkenskapernas definitioner. Härigenom uppkommer en viss skillnad i förhållande till tabell 4 där varuutbytet anges i enlighet med utrikeshandesstatistiken.

Tabell 4. Betalningsbalans 1973—1975
(Milj. kr.)

	1973	1974	1975[1]
Handelsbalans	6 817	−2 244	−2 950
Tjänstebalans inkl. transfereringar m m.	−1 517	−1 871	−4 610
Bytesbalans	5 300	−4 115	−7 560
Kapitalbalans	−1 353	457	7 290
Restpost	−63	366	4 230
Valutareservens förändring	3 884	−3 292	3 960

[1] Uppskattning för helåret 1975.

3. Den ekonomiska politiken 1976

3.1 Förutsättningar och mål för den ekonomiska politiken

Den långvariga och djupa konjunkturnedgång som rått i industrivärlden under 1974 och 1975 förefaller nu ha vänt. Men denna vändning sker från ett utgångsläge som präglas av stor arbetslöshet i flertalet industriländer, en betydande outnyttjad kapacitet och en alltjämt hög inflationstakt. Trots den förutsatta uppgången kommer sannolikt arbetslösheten i vår omvärld att ligga kvar på en mycket hög nivå även under 1976. De insatta åtgärderna och den förutsedda konjunkturutvecklingen är nämligen helt otillräckliga för att föra ned arbetslösheten till de nivåer som kunde registreras före lågkonjunkturen.

Den deflationistiska politik som gett upphov till denna situation och den fortsatt försiktiga inställningen i de stora industriländerna motiveras främst av syftet att skapa balans i de utrikes betalningarna och att dämpa inflationstakten. I bytesbalansavseende har politiken i en del fall varit framgångsrik. På det hela taget har emellertid politiken inneburit att den bristande jämvikten i OECD-området accentuerats. Inflationstakten har också begränsats något — från drygt 14 % 1974 till ca 10 % 1975 och till beräknat 8 % under 1976. Men samtidigt har arbetslösheten vuxit till den högsta nivån sedan andra världskriget — mer än 17 miljoner människor går i dag arbetslösa i de västliga industriländerna.

Även om denna höga arbetslöshet ytligt sett har skapat mindre social oro än man kunnat vänta, innebär denna situation samtidigt ett oerhört slöseri med mänskliga och ekonomiska resurser — ett slöseri som drastiskt kontrasterar mot de stora behov som finns både på det samhälleliga och det individuella området. Risken för djupgående sociala problem av bestående höga arbetslöshetstal är också uppenbar.

För Sveriges del har den ekonomiska aktiviteten under 1975, liksom under 1974, varit högre än i vår omvärld. Sverige är således ett av de ytterst få länder inom OECD-området som inte haft en vikande produktion och som kunnat upprätthålla en full sysselsättning. Antalet sysselsatta har under 1975 t. o. m. ökat med närmare 100 000 samtidigt som arbetslösheten har varit låg.

Denna positiva utveckling har möjliggjorts av en expansiv ekonomisk politik som motvägt den kraftiga och utdragna internationella konjunkturnedgången. Detta har då lett till en kraftig försvagning av bytesbalansen. Underskottet under 1975 synes nu uppgå till 7 à 8 miljarder kr. Denna ökade utländska skuldsättning har vi medvetet accepterat då den varit en förutsättning för den tillväxt och den sysselsättningsökning vi kunnat åstadkomma mitt i en djupgående och långdragen internationell lågkonjunktur.

Vi måste emellertid nu inrikta politiken på att successivt — i fas

med den internationella konjunkturåterhämtningen — återställa jämvikten i vår utrikesbalans. Utländska erfarenheter har nämligen visat att när ett land väl råkat in i en situation av extern obalans blir det allt svårare att återställa balansen ju längre man dröjer med anpassningsprocessen. De strukturella problemen tilltar och ränte- och skuldbördan växer successivt, vilket i sin tur leder till att möjligheterna att ta upp fortsatta lån minskar. Långivarna — internationella banker och institutioner, m. fl. — ställer så småningom direkt eller indirekt krav på att låntagarnas ekonomiska politik ställs om så att långivarnas intressen tryggas. I många fall har detta tvingat fram en deflationistisk politik med ökad arbetslöshet och en sänkt levnadsstandard.

Våra mål för den ekonomiska politiken, så som de angavs i 1975 års finansplan, ligger fast. Det primära målet är således att upprätthålla den fulla sysselsättningen. För att trygga detta mål måste också målen om återställd yttre balans och rimlig prisstabilitet ges samma höga prioritet.

Den förutsedda internationella konjunkturåterhämtningen bör innebära att exporten på nytt blir ett expansivt element i vår ekonomi. Samtidigt innebär de stora lager vi byggt upp under 1975 att exportökningen inte omedelbart får sitt fulla genomslag i produktionen. Det finns också anledning påpeka att exportvolymen, trots uppgången under 1976, inte förväntas överstiga 1974 års exportvolym.

Politiken under 1976 bör därför inriktas på en försiktig stimulans av den inhemska efterfrågan med betydande inslag av selektiva åtgärder för att kompensera en alltjämt otillräcklig utländsk efterfrågan. Härigenom skall sysselsättningen kunna hävdas under beaktande av pris- och bytesbalansmålen.

De avvägningsproblem som i ett något längre perspektiv uppträder när vi skall genomföra en politik för full sysselsättning med yttre balans har nyligen redovisats av 1975 års långtidsutredning (SOU 1975: 89). Jag vill redan nu kortfattat beröra vissa av de centrala förhållanden och avvägningsproblem som utredningen redovisat.

Den rådande befolkningsstrukturen innebär att Sveriges totala befolkning ökar långsamt och att befolkningen i arbetsför ålder rentav minskar något. Hela befolkningsökningen faller på årgångarna över 65 år. Utredningen har antagit en fortsatt stark ökning av den kvinnliga förvärvsfrekvensen, som nu alltmer närmar sig männens. Vidare har utredningen antagit att en femte semestervecka genomförs. Med dessa förutsättningar blir antalet arbetade timmar — trots ökningen i antalet sysselsatta — i huvudsak oförändrat.

En annan slutsats som utredningen redovisar är att produktivitetsökningen i vår ekonomi kan förutses bli alltmera dämpad. Detta återspeglar ökade miljökrav, förändringar i arbetslivet, förskjutningar i näringsstrukturen och en långsammare regional och branschmässig

strukturomvandling i vårt näringsliv. Denna utveckling, som har sina positiva aspekter och i vissa avseenden varit eftersträvad, leder emellertid oundvikligen till att produktivitetsutvecklingen avtar. Den ligger dock alltjämt på en internationellt sett hög nivå.

Vid de gjorda antagandena beräknar långtidsutredningen att bruttonationalprodukten skulle kunna öka med ca 3 % om året under perioden 1975—80. Detta resursutrymme är emellertid i betydande utsträckning redan intecknat. För att vi skall åstadkomma utrikes balans måste exporten få en växande andel av våra resurser. För att en snabb exportökning skall bli möjlig måste industriinvesteringarna öka kraftigt. Vidare innebär de åtaganden som gjorts beträffande pensionärerna en betydande inteckning av det privata konsumtionsutrymmet. Folkpensionärerna är således garanterade en real inkomstförbättring på 4 % om året. Vidare ökar de genomsnittliga ATP-pensionernas belopp och antalet pensionärer. Också den offentliga sektorn kräver ett betydande resurstillskott för att kunna genomföra redan fattade beslut och vidmakthålla gällande servicestandard.

Totalt sett innebär detta att det utrymme som återstår för nya reformer inom den offentliga sektorn och för ökning av den privata konsumtionen för de förvärvsarbetande är begränsat. Utredningen har skisserat två alternativ med tyngdpunkt i ökning av den offentliga resp. den privata konsumtionen.

Utredningen har också skisserat alternativ som innebär en sänkning av veckoarbetstiden från 40 till 37,5 timmar. Härvid sänks ökningstakten för BNP till ca 2,5 %. Restriktionerna för nya reformer och för ökning av den privata konsumtionen blir då ännu mera kännbara. Jag vill därför starkt ifrågasätta om dessa alternativ är möjliga utan att den ekonomiska balansen kommer i fara.

Samtidigt som resursutrymmet är starkt begränsat om vi långsiktigt vill trygga sysselsättningen, är reformönskemålen starka inom ett stort antal områden — familjepolitik, skattepolitik, åldringsvård, sjukvård, kommunal service, insatser för de lågavlönade, osv.

Långtidsutredningen är f. n. föremål för remissbehandling. De avvägningsproblem som utredningen behandlar och de prioriteringar som måste göras inom ett begränsat resursutrymme är av central betydelse för vår framtida ekonomiska och sociala utveckling. Jag är inte beredd att redan nu mera preciserat ange hur avvägningarna och prioriteringarna bör göras. Det är emellertid regeringens avsikt att, sedan remissbehandlingen är avslutad och en mera detaljerad analys hunnit ske, under våren 1976 redovisa sin syn på politikens inriktning för riksdagen.

När det gäller bytesbalansmålet anser jag dock att detta bör preciseras redan nu. En rimlig målsättning bör, enligt min mening, vara att balansen i våra utrikes betalningar successivt skall återställas fram till 1980. Det nuvarande underskottet är delvis betingat av rådande kon-

junkturer och den förbättring som väntas ske 1976 återspeglar detta förhållande. Den mera strukturella obalans, som främst skapats av oljeprisstegringarna, kräver emellertid anpassningsåtgärder genom en begränsning av ökningstakten i den inhemska förbrukningen till förmån för ökad export. Under mellantiden får vi fortsätta att finansiera vårt underskott genom upplåning i utlandet.

Under 1974 och 1975 har upplåningen skett huvudsakligen genom företagen men också kommunerna och staten har medverkat i upplåningen. Det torde vara naturligt att vår utlandsupplåning även under de närmaste åren får en sådan, sammansatt struktur. Det ankommer på riksbanken att utforma kreditpolitiken så att den nödvändiga upplåningen kommer till stånd.

Vår internationella skuldsättning kan beräknas i skilda former komma att öka med 15 à 20 miljarder kr. under åren 1974—76. Den väntas därefter stiga ytterligare innan balans i våra utrikes betalningar uppnåtts. Nettokostnaden för räntor på vår utlandsskuld har stigit från 90 milj. kr. 1974 till 450 milj. kr. 1975 och beräknas stiga till ca 1,2 miljarder kr. 1976. Vid utgången av 1976 kan den årliga räntekostnaden på den då upplupna utlandsskulden beräknas till 1,5 à 2 miljarder kr. Härtill kommer växande krav på amorteringar på tidigare utlandslån. År 1980 skulle vi belastas med en årlig räntebetalning på ca 2 à 3 miljarder kr. och dessutom ha en betydande utlandsskuld att avveckla under de kommande åren. Det kan nämligen inte anses rimligt att Sverige permanent finansierar sina utgifter via utländsk upplåning.

Det är mot bakgrund av de här redovisade förutsättningarna och målen som den ekonomiska politiken för 1976 måste utformas.

3.2 Investeringspolitiken

Jag har vid tidigare tillfälle angett att det är regeringens avsikt att lösa bytesbalansproblemet genom en expansiv ekonomisk politik som syftar till ökad export. Det innebär att vi måste kontinuerligt bygga ut vår produktionskapacitet, dvs. i snabb takt öka investeringarna. Endast genom en kraftig utbyggd produktionskapacitet inom varuproduktionen och fortsatt hävdad konkurrenskraft i vår industri torde det vara möjligt att kombinera ett återställande av underskottet i bytesbalansen med det centrala målet om full sysselsättning.

Ett fullt utnyttjande av våra resurser utan att dessa i erforderlig omfattning avdelas för export eller för investeringar inom de export- eller importkonkurrerande näringarna skulle leda till fortsatta stora underskott i bytesbalansen. Vår utländska upplåning kan enligt min mening endast försvaras om den används så att den varaktigt och långsiktigt stärker vår framtida bytesbalans.

Härutöver finns en rad andra motiv för en fortsatt snabb ökning av

industriinvesteringarna. Arbets- och naturmiljöaspekterna tillmäts numera en väsentligt större betydelse vid planeringen och utformningen av nyinvesteringarna än vad som var vanligt förr. Det innebär att en bred och omfattande investeringsverksamhet samtidigt är det säkraste sättet att också förbättra arbetsmiljön inom industrin.

Utvecklingen under de senaste åren visar att vi tycks komma in i en period med mer dämpad produktivitetsutveckling än tidigare. Olika faktorer har som tidigare nämnts medverkat härtill. Effekten som sådan är emellertid allvarlig eftersom den begränsar våra gemensamma möjligheter till förbättrad standard i fråga om såväl privat konsumtion som offentlig service. För att i möjligaste mån ändå hålla produktivitetsutvecklingen på en någorlunda hög nivå blir det därför nödvändigt med omfattande löpande rationaliseringsinvesteringar.

För de flesta företag visade erfarenheterna från den senaste internationella högkonjunkturen på ett påtagligt sätt att brist på prouktionskapacitet var det väsentligaste hindret för att ytterligare öka sin försäljning utöver vad som ägde rum. Man bör kunna räkna med att företagen alltmer inser att världsmarknaden kännetecknas av upp- och nedgångar och anpassar sin investeringspolitik till detta. Detta innebär alltså att ett investeringsprogram måste sättas in under en avmattningsperiod om man vill få möjligheter att skörda vinsterna av investeringen under den kommande högkonjunkturen.

Statsmakterna har också vidtagit en rad åtgärder i syfte att stimulera näringslivets investeringar. Här kan särskilt erinras om de särskilda avsättningar till arbetsmiljö- och särskilda investeringsfonder som företagen fick göra för 1974 på grund av den då exceptionella vinstutvecklingen. Dessa fonder liksom även de vanliga investeringsfonderna för konjunkturutjämning är f. n. fria för användning. I början av december 1975 fanns ca 6 800 milj. kr. innestående på sådana fonder. Under perioden den 1 januari–den 1 december 1975 frisläpptes ur de tre fonderna sammanlagt ca 4 800 milj. kr. för användning. En mycket stor del av de faktiska investeringsarbetena beräknas falla på 1976. Regeringen har vidare beslutat att de nuvarande möjligheterna att utnyttja investeringsfonderna för konjunkturutjämning förlängs till utgången av år 1976. Jag vill också erinra om det särskilda skatteavdraget resp. bidraget för maskininvesteringar som riksdagen nyligen fattat beslut om.

Även kreditpolitiken har varit inriktad på att stödja industrins investeringar. Inte minst har det tagit sig uttryck i den nya politik på kapitalmarknaden som inleddes i april. För att öka utbudet på långt lånekapital höjdes den långa räntan med en procentenhet. Avsikten var, som jag framhöll i 1975 års reviderade finansplan, att kraftigt öka tillförseln av långa lån till näringslivet genom obligations- och förlagslåneemissioner och utlåning från de industrifinansierande mellanhandsinstituten. Som ett första mål angavs en ökning fram till halvårsskiftet 1976

på 2 miljarder kr. En viktig del av detta program var att ställa ökade medel till förfogande till mindre och medelstora företag.

Resultaten av den nya politiken på kapitalmarknaden har hittills varit lovande. En inte obetydlig del av förvärven av obligationer och förlagsbevis görs nu av privatpersoner, företag och fonder, placerargrupper som på lång tid inte varit aktiva på obligationsmarknaden. Emissionsvolymen för industrilån har år 1975 stigit till 2 635 milj. kr. mot 1 395 milj. kr. år 1974. Denna utveckling bör innebära en påtaglig stimulans för industrins investeringsverksamhet, eftersom möjligheter att erhålla långa lån ger en stabilare bas för finansieringen och i viss grad torde kunna räknas som en ersättning för självfinansiering.

Regeringen föreslår vidare omfattande insatser för näringslivets vidare utveckling.

I syfte att stärka företagens försörjning av eget kapital och därmed ökade förutsättningar för utbyggnad och investeringar föreslås att AP-fondens möjligheter till aktieköp ökas med 500 milj. kr. Jag återkommer till denna fråga under avsnittet Särskilda frågor där jag också lämnar en utförlig redogörelse för den verksamhet som hittills bedrivits av den fjärde fondstyrelsen.

Utvecklingen inom Statsföretaggruppen har under senare år kännetecknats av en stark expansion. Statsföretaggruppens totala investeringar motsvarar ca 10 % av den svenska industrins och dess export svarar mot nära 7 % av den samlade svenska varuexporten. En väsentlig del av Statsföretaggruppens investeringar avser basindustriell verksamhet i Norrland. För att möjliggöra en fortsatt snabb utbyggnad av Statsföretaggruppens investeringar är en ökning av det egna kapitalet erforderlig. I detta syfte kommer chefen för industridepartementet att senare anmäla frågan om medel för ökad aktieteckning i Statsföretag AB på sammanlagt 1 500 milj. kr.

Utredningsarbetet om den konkreta utformningen av Stålverk 80 och dess eventuella komplettering med valsverk går vidare. Avsikten är att chefen för industridepartementet skall presentera resultatet av dessa överväganden senare under 1976. I avvaktan härpå redovisas inte — på sätt som förutsågs i propositionen 1974 — anslag till Stålverk 80 i det nu framlagda budgetförslaget. För att få en realistisk medelsberäkning har motsvarande belopp dock avsatts under anslaget till oförutsedda utgifter. Ställning till statens tillskott i Stålverk 80 bör tas i samband med presentationen av de nya projekten.

Lokaliseringsstödet har haft en stor betydelse för industrins utbyggnad inte minst i de nordligaste delarna av landet. Industrisysselsättningen i denna del av landet har härigenom under 1970-talet utvecklats snabbare än i resten av landet. I syfte att möjliggöra en fortsatt stark investeringsökning inom näringslivet inom denna del av landet, inte minst i fråga om mindre och medelstora företag, kommer chefen för

arbetsmarknadsdepartementet att föreslå att den nuvarande femårsramen till regionalpolitiskt stöd för budgetåren 1973/74—1977/78 utvidgas från 2,5 till 4 miljarder kr.

Extraordinära åtgärder krävs för att inte den internationella rederi- och varvskrisen hårt skall drabba sysselsättningen inom den svenska varvsindustrin. Förhandlingar pågår med representanter för varven och fackföreningarna om dessa åtgärders omfattning. Därutöver har träffats principavtal om statlig medverkan i varvsindustrins omstrukturering i konkurrensstärkande syfte. I avvaktan på slutliga förslag i dessa frågor har jag beräknat vissa medel härför under anslaget till oförutsedda utgifter.

De åtgärder jag här redogjort för syftar till att på bredast möjliga sätt stimulera en fortsatt snabb utveckling på det industriella området och härigenom stärka vår internationella konkurrenskraft och värna sysselsättningen framöver.

3.3 Sysselsättningspolitiken

I finansplanen (prop. 1975: 1) för budgetåret 1975/76 framhöll jag att sysselsättningspolitiken syftade till att under 1975 upprätthålla antalet arbetstillfällen inom varuproduktionen och att möjliggöra en ökning av sysselsättningen inom de tjänsteproducerande näringarna.

När utvecklingen under 1975 nu är möjlig att överblicka kan konstateras att den totala sysselsättningen har ökat snabbare än vad som förutsågs i början av året. Vidare kan konstateras att åtgärderna för att motverka arbetslösheten har varit effektiva.

Under januari—november 1975 uppgick antalet sysselsatta till i genomsnitt ca 4 059 000 vilket utgjorde en ökning med ca 100 000 personer jämfört med motsvarande tid 1974. Denna utveckling har burits upp av en stark ökning av sysselsättningen inom den offentliga tjänstesektorn och handeln. Också inom industrin låg sysselsättningen under första halvåret 1975 väsentligt högre än under första halvåret 1974. Under andra halvåret 1975 inträdde dock en viss försvagning inom denna sektor.

Arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna låg under de tre första kvartalen 1975 på den lägsta nivån sedan 1970. Detta gällde för såväl män som kvinnor. Även arbetslösheten bland ungdomar har legat klart lägre än 1974. Den relativa arbetslösheten bland ungdomar har dock legat över motsvarande tal för arbetskraften som helhet, vilket motiverat särskilda åtgärder.

Antalet arbetslösa kassamedlemmar har utvecklats mycket gynnsamt under 1975. I november fanns drygt 38 000 arbetslösa kassamedlemmar anmälda vid arbetsförmedlingen, motsvarande 1,2 % av antalet medlemmar. En tredjedel av dessa var över 65 år. Av de arbetslösa i indu-

strikassorna hade hälften uppnått denna ålder. Omkring 2/3 av de anmälda arbetslösa i denna åldersgrupp uppbär STP-pension.

Under 1975 har inträtt en viss försvagning i efterfrågan på arbetskraft, i huvudsak förlagd till industrin. Detta har kommit till uttryck i statistiken över obesatta platser och i antalet nyanmälda platser, även om utvecklingen under slutet av året inte varit entydig.

Den goda utvecklingen av sysselsättning och arbetslöshet har kunnat uppnås trots en svag utveckling av produktionen. En viktig förklaring är att företagens personalpolitik numera givits en ny inriktning. Under åren 1973 och 1974 stegrades aktiviteten i den svenska ekonomin. Samtidigt kom alltfler branscher in i en situation där bristen på arbetskraft blev det främsta hindret för att öka produktionen. Särskilt markant blev detta under loppet av 1974 i branscher som järn- och stålverk, järn- och stålmanufaktur, maskinindustrin, elektroteknisk industri och varvsindustrin. Med utgångspunkt i dessa erfarenheter och till följd av den nya lagstiftningen om anställningstrygghet synes företagen numera ha ökat sina ansträngningar att behålla sin personalstyrka intakt. Härigenom kan de stå väl rustade inför en period med ökande efterfrågan. Detta nya drag i utvecklingen på arbetsmarknaden har ytterligare understötts av de åtgärder som statsmakterna vidtagit under senare tid för att hävda sysselsättningen. Detta har skett längs två linjer.

Den ena huvudlinjen är att uppkommande sysselsättningsproblem skall mötas redan inne på arbetsplatserna. Syftet är att förhindra permitteringar och uppsägningar, som kan leda till arbetslöshet.

Av grundläggande betydelse i detta sammanhang är lagstiftningen om anställningstrygghet, som lägger ett större socialt ansvar på arbetsgivaren för de anställdas inkomst och sysselsättning. Lagstiftningen har också kompletterats med olika åtgärder för att stimulera bl. a. produktion och utbildning.

Den andra huvudlinjen är att möta problemen för dem som trots allt blir arbetslösa samt för de nytillträdande, som har svårt att finna arbete.

Redan vid årsskiftet 1974—1975 intensifierades beredskapen inom regeringskansliet. En särskild beredskapsplan utarbetades. Under våren 1975 togs det *första steget* inom ramen för denna planering för att möta en avmattning i efterfrågan på arbetskraft i vissa sektorer. Regeringen beslöt då lämna företagen medgivande att utnyttja såväl de allmänna som de särskilda investeringsfonderna samt arbetsmiljöfonderna. Samtidigt medgavs överföring av medel från investeringsfond till lagerutjämningsfond. Ett särskilt statsbidrag till lagerökning beslutades.

Det *andra steget* togs vid riksmötets öppnande i oktober 1975 i och med att regeringen lade fram ett 25-punktsprogram med förslag till sysselsättningsskapande åtgärder inom en kostnadsram av ca 2 miljarder kr. Programmet syftade i första hand till att hävda sysselsättningen

under vintern och våren 1975/76 främst inom industrin och byggbranschen samt att ge arbete och yrkeskunskaper åt ungdomar och andra nytillträdande på arbetsmarknaden. Som ett uttryck för den första linjen i regeringens sysselsättningsstimulerande politik, att problemen skall mötas redan inne på arbetsplatserna, föreslogs bl. a. möjlighet för företag som beviljats statsbidrag till lageruppbyggnad att få förskott på bidraget och statsgaranti för lagerstödslån. Perioden för lagerstöd till sågverk utsträcktes. Bidraget till arbetsmarknadsutbildning i företagen höjdes med verkan fr. o. m. den 1 januari 1976.

Vidare gavs möjligheter för företag inom de särskilt energikrävande och konjunkturkänsliga branscherna att få dispens från energiskatten. Samtidigt föreslogs medel för energibesparande åtgärder inom näringslivet samt ett extra avdrag för näringslivets maskininvesteringar med 10 %.

Som uttryck för den andra linjen i regeringspolitiken, att lösa problemen för de arbetslösa, anslogs ytterligare medel för beredskapsarbeten. Ramen för projekteringsbidrag höjdes. Statliga byggen och industribeställningar tidigarelades samtidigt som skolbyggnadsramen höjdes. Ett höjt anordningsbidrag för daghem och fritidshem infördes. Ytterligare medel avsattes för upprustning av samlingslokaler och energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet. Ett nytt stöd infördes till arbetsmiljöinsatser inom statliga affärsdrivande verk.

Den särskilt utsatta situationen för ungdomarna har redan berörts. Mot den bakgrunden inriktades en betydande del av åtgärderna på att lösa problemen för dessa. Bl. a. vidgades verksamheten med personalutbildning i kombination med ersättare inom vård- och barnstugesektorn till att gälla hela den kommunala sektorn. Utbildningsbidragen i arbetsmarknadsutbildningen höjdes och åtgärder vidtogs för att bereda fler ungdomar utbildning vid AMU-centra. Statsbidragen till kommunala beredskapsarbeten för ungdomar höjdes. För att hjälpa ungdom som står utanför arbetsliv och utbildning intensifierade arbetsmarknadsverket under hösten samarbetet med skolan och andra kommunala organ. Under året fick AMS möjlighet att sätta in 75 erfarna förmedlare i arbetet med ungdomar. För att förbättra den ekonomiska situationen för nytillträdande som är arbetslösa höjdes det kontanta arbetsmarknadsstödet. Efter förslag från regeringen har riksdagen numera även beslutat om bidrag fr. o. m. den 1 januari 1976 med 15 kr./tim. till företag som låter fast anställd personal genomgå vidareutbildning och som samtidigt anställer arbetslösa som ersättare, i första hand ungdom.

Regeringens bedömning av utsikterna för arbetsmarknaden och förslag till åtgärder för att hävda sysselättningen fick ett brett stöd när riksdagen i december behandlade den ekonomiska politiken. En förnyad genomgång av prognoserna för 1976 bekräftar i allt väsentligt den

bedömning, som regeringen då gjorde. De varuproducerande näringarna väntas redovisa en fortsatt dämpad efterfrågan på arbetskraft. Även inom byggnadssektorn kan efterfrågan komma att utvecklas svagt på vissa orter. Samtidigt förutses den offentliga sektorn fortsätta att öka sin arbetskraftsefterfrågan. Det är i första hand kommunerna som behöver nyrekrytera för att tillgodose medborgarnas krav på samhällsservice. Utbudet av arbetskraft väntas fortsätta att öka, om än i långsammare takt än under 1974 och 1975.

De åtgärder som har vidtagits under andra halvåret 1975 kommer att få fullt genomslag under första halvåret 1976 och därmed bidra till att hävda sysselsättningen. Detta sker vid en tidpunkt när återverkningarna från den internationella lågkonjunkturen kan bli som mest märkbara på den svenska arbetsmarknaden.

Det sysselsättningspolitiska åtgärdsprogrammet bör nu föras vidare i ett *tredje steg* för att möta den försvagning av arbetskraftsefterfrågan som kan förutses på vissa områden. Detta sker dels genom förslag som presenteras i budgetpropositionen, dels genom förberedelser för att vid behov omgående utvidga vissa löpande arbetsmarknadspolitiska åtgärder, dels genom särskilda regeringsbeslut i dag.

I budgetpropositionen föreslås att arbetsmarknadsverket får möjligheter att bygga ut och effektivisera arbetsförmedlingen. Således tillförs AMS medel för 250 tjänster och för en utbyggnad av ADB-verksamheten i förmedlingsarbetet. Vidare föreslås den uppsökande studie- och yrkesorienterande verksamheten få ökade resurser. Gymnasieskolans yrkesinriktade linjer byggs ut.

Redan inom ramen för befintliga resurser finns möjligheter att göra betydande insatser. Således kan man vid behov omgående öka intagningen till arbetsmarknadsutbildningen. F. n. finns möjlighet att med kort varsel utöka verksamheten med upp till 20 000 elever. I gymnasieskolan finns dels vissa lediga utbildningsplatser, dels möjligheter att utvidga kapaciteten när arbetsmarknadsläget kräver det. I detta sammanhang kan också noteras de omfattande sysselsättningsskapande åtgärder som kan åstadkommas i form av beredskapsarbeten.

Kommunerna har en strategisk roll i fråga om att lokalt hålla god sysselsättning. Det är därför av stor vikt att kommunerna utnyttjar de stödmöjligheter statsmakterna ställt till förfogande i form av medel för beredskapsarbeten och för projektering av sysselsättningsobjekt. Jag vill särskilt erinra om att förhöjt statsbidrag utgår för beredskapsarbeten för ungdomar. Det bör vidare noteras, att inom ramen för den av riksdagen givna finansfullmakten för 1975/76 kan, då särskilda motiv föreligger, statsbidrag utgå med upp till 75 % av kostnaderna för kommunala beredskapsarbeten.

I syfte att ytterligare stärka utvecklingen på arbetsmarknaden, främst inom industrin och inom byggnadssektorn, har regeringen i dag beslutat

att införa en ny period för lagerstöd, att förlänga rätten att använda investeringsfonderna under hela 1976 samt att tidigarelägga statliga byggnadsinvesteringar för ca 300 milj. kr. Samtidigt har regeringen anvisat ytterligare 300 milj. kr. för beredskapsarbeten och höjt skolbyggnadsramen med 100 milj. kr.

Lagerstödet har hittills kommit till god användning. Fram till mitten av december 1975 hade ansökningar om lagerstöd kommit in från 550 företag med tillsammans 127 000 anställda. Det beräknade värdet på den bidragsberättigade lagerökningen angavs till ca 3,2 miljarder kr.

Tiden för ansökningar om statsbidrag till lagerökning utgår den 31 december 1975. Som jag tidigare framhållit finns det anledning att utgå ifrån att dämpningen av efterfrågan på arbetskraft kan komma att kvarstå inom de varuproducerande näringarna. Speciellt gäller detta inom verkstadsindustrin, vilket är betingat av en fortsatt förhållandevis svag exportvaruefterfrågan. Parallellt med den nya lagerstödsperioden införs därför nu en ny period för lagerstöd till företag, som inte ansökt om statsbidrag före utgången av 1975. Den nya stödperioden torde främst komma att avse företag i verkstadsindustrin. Bidraget bör utgå för lagerökning under tiden mellan den 1 januari och den 31 december 1976. Ansökan om bidrag bör inlämnas före den 1 september 1976. Bidrag bör utgå enligt tidigare tillämpade regler och inbegripa möjlighet till förskott på beviljat stöd. Garantier för lån för finansiering av lagerökningen bör kunna ges i överensstämmelse med vad som gäller för de nuvarande lageruppbyggnadslånen. Tidsramarna i garantisystemet bör emellertid justeras med hänsyn till den nya tidsperioden för lagerstöd.

Den omständigheten att ett företag för någon del av år 1976 beviljas utbildningsbidrag för personal, som eljest skulle ha permitterats eller sagts upp, bör inte utgöra hinder för beviljande av lagerstöd för angiven period. Mot denna bakgrund har anslaget för budgetåret 1976/77 för dessa ändamål, vilket finns uppfört under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel, beräknats till 300 milj. kr.

Till frågan om att förlänga stödperioden efter den 30 juni 1976 för företag, vars stödperiod utgår vid denna tidpunkt, återkommer jag i den reviderade finansplanen då stödbehovet bättre kan bedömas.

När det gäller byggnadsverksamheten har regeringen beslutat att tidigarelägga statliga byggnadsinvesteringar i hus, vägar och broar för ca 300 milj. kr. för att i tid möta tendenser till en avmattning i efterfrågan på vissa orter under första halvåret 1976. Vidare har skolbyggnadsramen höjts med ytterligare 100 milj. kr. till totalt drygt 650 milj. kr. under budgetåret 1975/76. I detta sammanhang kan också nämnas att chefen för bostadsdepartementet i början av 1976 kommer att anmäla ett förslag till ändring av villkoren för statliga bostadslån till ombyggnad av bostäder. Dessa ändrade villkor, som är avsedda att få

viss retroaktiv verkan, kommer att innebära en ytterligare stimulans av ombyggnadsverksamheten.

Genom regeringens 25-punktsprogram och dessa ytterligare åtgärder bör en god grund ha lagts för att upprätthålla sysselsättning och nyrekrytering under 1976. Inte minst betydelsefullt är det att ungdomar och kvinnor som är nya på arbetsmarknaden härigenom får ökade möjligheter till arbete och utbildning. Regeringen kommer att följa utvecklingen för ungdomen på arbetsmarknaden med särskild vaksamhet. Det är särskilt angeläget att alla parter nu i samverkan arbetar för att ge arbete, praktik och vidareutbildning för ungdom. Insikten om att arbetslöshet kan vara särskilt tung att bära för unga är grunden för regeringens vilja att även framdeles medverka till resoluta samhällsinsatser.

För att värna rätten till arbete krävs en fortsatt hög planberedskap. Nyligen har inom regeringens kansli en ny uppföljning av sysselsättningsplaneringen avslutats, och de nu beslutade eller föreslagna åtgärderna är ett resultat därav. Planeringen kommer att drivas vidare i nya etapper under 1976.

Som ett led i denna planering ingår att skapa de finansiella förutsättningarna för de åtgärder, som kan behövas. Under innevarande budgetår disponerar regeringen en finansfullmakt om 1 000 milj. kr. Den fullmakten kan f. n. inte användas för bidrag till näringslivet och bostadssektorn. För att värdefull tid inte skall gå förlorad i lägen där snabba åtgärder erfordras, bör fullmakten utvidgas till att gälla även åtgärder inom näringslivet och bostadssektorn. Finansfullmakten bör dessutom höjas till 1 500 milj. kr.

Med en rullande aktualisering av insatsplanerna och en höjd finansiell beredskap skapas en god grund för att möta de krav som utvecklingen under 1976 kan komma att ställa.

3.4 Prispolitiken

De internationella prisstegringarna har under senare år varit mycket kraftiga. Under loppet av 1974 steg konsumentpriserna med drygt 14 % inom OECD-området. Enligt de bedömningar som nu kan göras kommer dessa priser att ha stigit med ca 10 % under 1975. Detta att jämföra med en genomsnittlig prisstegring under 1960-talet på ca 4 % om året.

Denna kraftiga inflation drevs i allt väsentligt fram av de kraftiga höjningarna av råvarupriserna under 1973 och första delen av 1974. Oljeprishöjningarna spelade härvid självfallet en väsentlig roll. Men man kunde notera betydande prishöjningar även på en rad andra råvaror, sammanhängande med den starka och samtidiga högkonjunkturen i industriländerna. Under senare delen av 1974 och under 1975

har råvaruprisnivån uppvisat en alltmera vikande tendens. Men detta har ännu inte fått några större utslag i den inhemska prisutvecklingen inom OECD-området. Till en del kan detta sammanhänga med att prisgenomslagen sker med en i vissa fall betydande fördröjning och att de tidigare importprisstegringarna fortfarande under 1975 drivit upp konsumentpriserna. Men av ännu större betydelse har sannolikt varit att olika inhemska inflationsfaktorer successivt övertagit den prisuppdrivande rollen. Strävan hos företagen och arbetstagarna att återställa realvärdet hos inkomster och vinster har medfört en fortgående pris- och kostnadsstegring.

Genom vår omfattande utrikeshandel kan vi inte utan mycket omfattande ekonomisk-politiska ingrepp avskärma oss från prisutvecklingen i vår omvärld. Prispolitiken får därför inriktas på att bl. a. begränsa genomslaget och verkningarna av de internationella prisstegringarna. Genom det sociala trygghetssystemets utformning hålls de svagaste grupperna tämligen väl skyddade för effekterna av inflationen. Samma syfte har även den subventionering som utgår via statsbudgeten till de viktigaste baslivsmedlen. Kostnaderna för detta prisstöd beräknas under innevarande budgetår uppgå till inemot 2,9 miljarder kr. De nyligen genomförda reformerna på bostadspolitikens område innebär även att för den stora del av beståndet som består av nybyggda lägenheter hyreshöjningarna blivit markant lägre än vad de eljest skulle blivit. För en nybyggd lägenhet i flerfamiljshus subventionerar staten mer än halva kapitalkostnaden.

Genom dessa särskilda insatser på livsmedels- och hyresområdet jämte den fortgående kompensationen till i första hand pensionärer och låginkomsttagare har de sociala problemen som prisstegringarna medfört i betydande omfattning kunnat begränsas. Den effektiva prisövervakningen — med partiella prisstopp och skyldighet för företag att anmäla planerade prishöjningar — har även verksamt bidragit till att hålla tillbaka prisuppgångarna. Den samlade effekten av alla dessa inflationsbekämpande åtgärder har varit att prisstegringarna i Sverige under såväl 1974 som 1975 legat lägre än genomsnittet för Västeuropa.

Det framstår nu som allt klarare att den internationella inflationen håller på att bromsas upp. Utvecklingen på råvaruområdet och det allmänt svaga efterfrågeläget pekar entydigt i denna riktning. I en del fall har även statsledningarna tillgripit långtgående inkomstpolitiska åtgärder. Av ännu större betydelse är att regeringarna i de stora industriländerna fört en ekonomisk politik som lett till en kraftigt ökad arbetslöshet som ofrånkomligen måste komma att sätta sina spår i arbetskraftskostnadernas och därigenom den allmänna prisnivåns utveckling. Bakom denna politik kan man, som jag tidigare nämnt, skönja en omprioritering mellan de ekonomisk-politiska målen: från den fulla sysselsättningens politik till en allt större betoning av prisstabiliseringen.

För Sveriges vidkommande kan detta komma att innebära växande svårigheter. Eftersom vi inte är beredda att ge upp sysselsättningsmålet för att uppnå fördelar på prisstabiliseringens område krävs ökade ansträngningar för att vår pris- och kostnadsutveckling skall hålla jämna steg med omvärldens.

Genom den ekonomisk-politiska uppgörelse som träffades våren 1975 — den s. k. Haga II-uppgörelsen — lades grunden för ett tvåårigt avtal på arbetsmarknaden. I en tid som kännetecknas av en stor osäkerhet om den ekonomiska utvecklingen ligger det ett betydande värde i att på detta sätt ha säkrat arbetsfreden på den svenska arbetsmarknaden under dessa båda år. Kostnadsutvecklingen i våra viktigare konkurrentländer kommer emellertid att alltmera dämpas, vilket nödvändiggör — om vi inte skall förlora i konkurrenskraft — att vi i allt väsentligt håller oss inom den ram som avtalats. Aktioner som saknar stöd i mera allmänt omfattade solidaritets- och rättviseföreställningar kan lätt rubba en känslig jämvikt på arbetsmarknaden och initiera en mera allmän kostnadsstegring. En sådan vore olycklig med hänsyn till både vår inhemska prisutveckling och till vår internationella konkurrenskraft.

Regeringen avser att med skärpt vaksamhet följa prisutvecklingen under 1976. Skulle tendenser till omotiverade prishöjningar observeras kommer prisreglerande åtgärder att vidtagas på dessa områden. Generellt gäller att företagen inte bör räkna med att kunna genomföra prishöjningar som motiveras med lönekostnadsökningar utöver dem som följer av de redan nu avtalade lönekostnadsstegringarna för 1976.

Under förutsättning av att inga nu oförutsedda faktorer tillkommer kan konsumentpriserna beräknas stiga med 7 à 8 % under 1976. Detta skulle i stort sett ligga i linje med den förutsatta prisuppgången i vår omvärld och innebära en klar dämpning i förhållande till 1975. Sett i ett längre perspektiv framstår emellertid detta som en alltför snabb prisstegring. På sikt måste vi med förenade krafter få ner inflationen till en klart lägre nivå.

En första förutsättning för detta är att den ekonomiska politiken utformas med sikte på en fortsatt bibehållen samhällsekonomisk balans. Man måste vara beredd att snabbt ingripa mot en alltför snabb tillväxt i efterfrågan och mot uppkomsten av kostnadsuppdrivande flaskhalsar i produktionen.

Politiken måste vidare inriktas på att vidmakthålla en snabb produktivitetsstegring i vårt näringsliv. Det är härigenom som vi kan bära fortsatta löneökningar utan att detta behöver försämra vår internationella konkurrenskraft. Kapacitetsutnyttjandet i vår omvärld är emellertid f. n. mycket lågt. En successiv återgång till mera normala nivåer kommer att leda till snabba produktivitetsökningar i dessa länder. För att vi skall hålla jämna steg med en sådan utveckling krävs fortsatta satsningar på investeringar och rationaliseringar i produktionen. Det bety-

dande stöd som i olika former nu ges till investeringsverksamheten bör underlätta en utveckling i denna riktning.

En ytterligare förutsättning är att avtalsrörelsen i framtiden kan genomföras inom ramen för det tillgängliga samhällsekonomiska utrymmet. Jag kommer senare under våren 1976 att till riksdagen redovisa min syn på dessa frågor.

3.5 Finanspolitiken

Den statliga finanspolitiken har under senare år haft en klart expansiv effekt på samhällsekonomin. I synnerhet gäller det under 1974 då denna politik kraftfullt motverkade de kontraktiva tendenser som i första hand de internationella oljeprishöjningarna medförde. Till följd av den mycket tillfredsställande utvecklingen på arbetsmarknaden har det inte förelegat ett lika stort behov av en expansiv politik under 1975. För att möta en viss försvagning av den ekonomiska aktiviteten har dock politiken getts en mera expansiv riktning under hösten. Tillsammans med kvardröjande effekter av den tidigare stimulanspolitiken har därigenom den statliga finanspolitiken bidragit till att vidmakthålla en tillfredsställande inhemsk efterfrågan även under 1975.

De nu föreliggande perspektiven för utvecklingen under 1976 motiverar att politiken bibehåller en försiktigt expansiv riktning. Det nu framlagda budgetförslaget innebär — tillsammans med övriga åtgärder — att den statliga sektorn under 1976 kommer att utöva en något större stimulerande effekt än under 1975.

Man har däremot sannolikt att räkna med en omsvängning i den kommunala sektorns inverkan på samhällsekonomin. Under 1975 hade denna sektor en klart expansiv inriktning. Den kommunala konsumtionen steg kraftigt utan en motsvarande ökning av skatteinkomsterna, vilket ledde till en budgetförsvagning för sektorn i sin helhet på ca 2,5 miljarder kr. För 1976 förutses nu en fortsatt ökning av konsumtionsutgifterna tillsammans med en klart expansiv utveckling för investeringarna. De kraftiga kommunalskattehöjningarna tillsammans med en för kommunerna gynnsam avräkning av kommunalskattemedel leder emellertid till en kraftig förstärkning av kommunernas finansiella ställning. Kommunernas samlade skatteinkomster kommer att stiga med ca 20 % mellan 1975 och 1976 och statsbidragen i nästan samma takt. Upplåningen skulle därigenom enligt det nu föreliggande materialet komma att begränsas till något under 1 miljard kr. Den kommunala sektorns samlade inverkan på samhällsekonomin skulle därför komma att bli i stort sett neutral under 1976 till skillnad från den expensiva effekt som denna sektor utövat under en följd av tidigare år.

Jag vill i detta sammanhang peka på att kommuner och landsting nu i huvudsak utnyttjat de möjligheter till skattehöjningar som sammanlagt

förelåg för åren 1976 och 1977 enligt gällande överenskommelser med kommunförbunden. Enligt föreliggande uppgifter uppgår nämligen utdebiteringshöjningen 1976 till ca 90 öre av överenskomna maximalt 1 krona. Med hänsyn till den kraftiga ökningen av kommunernas inkomster som skattehöjningen 1976 innebär och den starka tillväxten av kommunernas skatteunderlag som sker för 1977 utgår jag ifrån att kommuner och landsting kommer att kunna hålla sin del av den träffade uppgörelsen. Jag räknar med att dessa frågor kommer upp vid de överläggningar som regeringen skall ha med företrädare för kommunförbunden i februari 1976 och att jag därefter får tillfälle att redovisa en slutlig bedömning härvidlag.

Underskottet på statsbudgeten beräknas för innevarande budgetår till ca 11 miljarder kr. För budgetåret 1976/77 redovisas nu ett underskott på ca 12 miljarder kr. Denna budgetförsvagning får — trots bytesbalansunderskottet — anses tolerabel med hänsyn till behovet att t. v., med hänsyn till den internationella konjunkturutvecklingen, föra en försiktigt expansiv finanspolitik och till att i budgetförslaget inrymts betydande insatser för den industriella utbyggnaden i vårt land.

Med hänsyn till kraven att upprätthålla samhällsekonomisk balans utan ytterligare betydande påfrestningar på bytesbalansen har budgetarbetet präglats av en stark prioritering mellan angelägna utgiftsanspråk. Den samlade utgiftsökningen på 14,7 miljarder kr. från innevarande års statsbudget återspeglar således i huvudsak automatiska kostnadsökningar och fullföljandet av redan fattade beslut. Som exempel kan nämnas ca 4,4 miljarder kr. för ökade löner åt de statsanställda, ca 3,3 miljarder kr. för finansiering av den sänkta pensionsåldern samt folkpensionärernas index- och standardtillägg, ca 1 miljard kr. till skattebidrag till kommunerna samt ca 0,8 miljarder kr. för priskompensation till det militära försvaret.

Det tillgängliga utrymmet för nya reformer har i första hand avsatts för näringslivets utbyggnad och familjepolitiken. Som jag tidigare berört föreslår regeringen ett program på 3 miljarder kr. för att trygga den industriella utbyggnaden inom privat och offentlig företagssektor. Vidare har medel beräknats för insatser på varvsindustrins område. Vad beträffar familjepolitiken redovisas, i särskild proposition och i enlighet med en under hösten träffad överenskommelse med kommunförbundet, en utbyggnadsplan för barnomsorgen. Den syftar till att under perioden 1976—80 tillskapa 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 fritidshemsplatser jämte en ökning av platstillgången i kommunala familjedaghem. Reformen finansieras genom en höjning av socialförsäkringsavgiften. En fortsatt förbättring av föräldraförsäkringen föreslås också.

Även om årets budgetunderskott tills vidare får anses försvarsbart, torde det i ett något längre tidsperspektiv emellertid vara ofrånkomligt att reducera detta. En sådan politik har nämligen direkt samband med

önskemålet om att återställa den yttre balansen. Denna förbättring kan endast åstadkommas genom en motsvarande ökning av det samlade finansiella sparandet i vårt samhälle. Med hänsyn till det kraftiga investeringsprogram som industrin måste genomföra kan dess sparande knappast ökas. Inte heller kan man räkna med någon nämnvärd ytterligare ökning av hushållens nu rekordhöga sparkvot. Det blir således den offentliga sektorn och då i första hand staten som får öka sitt sparande. Detta innebär krav på en stram finanspolitik där utrymmet för nya utgifter blir starkt begränsat.

3.6 Försörjningsbalans och bytesbalans för 1976

I tabell 5 sammanfattas produktionsutvecklingen 1975—1976. Kalkylerna omfattar beräkningar från såväl produktions- som användningssidan. Jämfört med 1975 visar båda beräkningsmetoderna en uppgång i bruttonationalproduktens ökningstakt 1976.

Försörjningsbalansen (tabell 6) sammanfattar den ekonomiska tillväxten mätt från användningssidan för 1975 och 1976. Bruttonationalprodukten som enligt denna beräkningsmetodik har ökat med endast 0,5 % 1975 beräknas stiga med 1,6 % 1976 trots att en mycket stor omsvängning i lagerinvesteringarna verkar bromsande på produktionen. Den totala efterfrågan, exkl. lagerinvesteringar, bedöms således komma att öka med ca 3,5 % från 1975 till 1976. Orsaken till den snabbare tillväxten 1976 är framför allt att exporten väntas öka påtagligt efter den kraftiga tillbakagången 1975.

De totala fasta investeringarna, dvs. investeringar exkl. lager, väntas visa en ökning på knappt 1 % 1976, efter en förhållandevis kraftig minskning 1975. Bostadsbyggandet visar fortsatta minustal medan industrins investeringar bedöms öka något. Däremot torde de offentliga investeringarna öka mycket kraftigt under 1976.

Näringslivets investeringar förutses vara i stort sett oförändrade från 1975 till 1976. Industrins investeringar väntas visa en viss ökning också 1976. Jag räknar därvid med att företagen utifrån grundsynen att den internationella konjunktursvackan snart är passerad utnyttjar de särskilda förmåner som nu gäller vid investeringar och som jag tidigare redovisat. Även utvecklingen av handelns investeringar, vilka väntas öka igen efter en tillbakagång 1975, bidrar till att näringslivets investeringar kan ligga kvar på en hög nivå 1976.

Bland offentliga investeringar väntas särskilt de *statliga myndigheternas och affärsverkens investeringar* öka kraftigt, eller med mer än 10 %. Till en avsevärd del hänger detta samman med de sysselsättningsfrämjande åtgärder som jag tidigare nämnt. Det gäller bl. a. ökade beredskapsarbeten och igångsättning av statliga byggen. Även de *kommunala investeringarna* förutses öka i betydande omfattning, efter tre år

med avtagande utveckling. En stor del av den väntade ökningen hänger samman med de åtgärder regeringen vidtagit vad gäller utbyggnaden av barnomsorgen resp. utökade kommunala beredskapsarbeten. Jag vill särskilt nämna att statsbidraget till byggande av daghem och fritidshem höjs från 7 500 kr. per plats till 12 000 kr. per plats fram till utgången av 1976. Därefter inkluderas anordningsstödet i ett från 7 500 kr. till 14 000 kr. förhöjt driftbidrag. Antalet nybyggda platser i daghem och fritidshem väntas som en följd av dessa stimulansåtgärder fördubblas till 24 000 för 1976. Av betydelse för de kommunala investeringarnas utveckling är också det kraftigt ökade skolbyggandet.

Investeringarna i *bostäder* väntas minska med ca 8 % 1976, efter en nedgång med nära 10 % under 1975. Antalet igångsatta lägenheter bedöms bli endast 50 000 under 1975. Detta skall emellertid ses mot bakgrund av att en del av byggstarterna tidigarelades till de sista månaderna 1974, till följd av de särskilda reglerna om momsåterbäring på bostadsbyggandet. Antalet igångsatta lägenheter 1976 beräknas öka till ca 60 000. En sådan uppgång ligger i linje med en återgång till igångsättningstal som motiveras utifrån mera långsiktiga bedömningar. I samma riktning verkar det förhållandet att antalet outhyrda lägenheter nu minskat. Antalet färdigställda lägenheter 1976 beräknas uppgå till inemot 55 000.

Investeringarna i lager kommer att minska betydligt under 1976 efter den kraftiga lageruppbyggnaden 1974 och 1975. En viss fortsatt ökning av lagren torde dock komma till stånd, bl. a. som en följd av det statliga lagerstödet. Lagerinvesteringarna för 1976 väntas bli drygt 2 miljarder kr. mot nästan 10,5 miljarder kr. 1975. Den minskade lageruppbyggnaden svarar för ett mycket stort efterfrågebortfall mellan 1975 och 1976.

Hushållens reala disponibla inkomster väntas öka med ca 2 % från 1975 till 1976. Sparkvoten bedöms komma att visa en viss nedgång efter två år med kraftigt höjt sparande. Den *privata konsumtionen* väntas därmed öka med 3 % i volym 1976, dvs. i samma takt som under 1975.

Konsumentpriserna väntas stiga med 7 à 8 % under loppet av 1976. Den direkta inverkan av höjda internationella priser väntas därvid bli

Tabell 5. Produktionsutvecklingen 1975—1976

	Volymförändring i procent från föregående år	
	1975	1976
Bruttonationalprodukt från produktionssidan	**0,9**	**1,9**
därav: varuproduktion	−1,7	1,2
tjänster	3,7	2,6
Bruttonationalprodukt från användningssidan	**0,5**	**1,6**

Tabell 6. Preliminär försörjningsbalans för 1976

	Miljarder kr.	Procentuell volymförändring	
	1975	1974–1975	1975–1976
Tillgång			
Bruttonationalprodukt	285,9	0,5	1,6
Import	75,7[2]	−2,6	1,3
Summa tillgång	**361,6**	**−0,1**	**1,5**
Efterfrågan			
Bruttoinvestering	59,5	−3,9	0,7
näringsliv	29,6	−1,6	0,4
därav: industri	14,6	4,3	1,0
statliga affärsverk och myndigheter	7,0	−0,7	10,2
kommuner	10,8	−4,8	5,0
bostäder	12,1	−9,7	−7,8
Lagerinvestering	10,4	(÷0,8)[1]	(−2,3)[1]
Privat konsumtion	149,7	3,0	3,0
Offentlig konsumtion	70,6	4,9	3,4
Tjänstenetto	0,0[2]	.	.
Export	71,4[2]	−8,4	6,5
Summa efterfrågan	**361,6**	**−0,1**	**1,5**

[1] Lagerinvesteringens förändring i procent av föregående års bruttonationalprodukt.

[2] Utrikeshandelns fördelning på varor och tjänster är här utförd i enlighet med nationalräkenskapernas definitioner. Härigenom uppkommer en viss skillnad i förhållande till tabell 7, där varuutbytet anges i enlighet med utrikeshandelsstatistiken.

ganska liten. Förklaringsfaktorn i övrigt är vår inhemska kostnadsutveckling. Även i detta avseende blir emellertid effekten på konsumentpriserna lägre än under 1975.

Den *offentliga konsumtionen* beräknas öka med drygt 3 % 1976 och med ungefär samma takt i den statliga och den kommunala sektorn.

Utrikeshandeln under 1976 torde präglas av en omsvängning i positiv riktning för exporten och en betydande förbättring av den reala utrikesbalansen. För bytesförhållandet förutses emellertid inga väsentliga förändringar efter den kraftiga förbättringen mellan 1974 och 1975. Exportpriserna väntas öka med ca 4 % och importpriserna med drygt 3 % 1976.

Exporten väntas öka med 6,5 % i volym 1976. Framför allt förutses betydande uppgångar i råvaruexporten efter de kraftiga minskningarna 1975. Särskilt gäller detta skogsprodukterna. För järn och stål och för den viktiga varugruppen verkstadsvaror väntas en obetydlig ökning av volymexporten.

Importen beräknas stiga med drygt 1 %. Den obetydliga ökningstakten sammanhänger främst med att lagerinvesteringarna visar en svag utveckling.

Med denna utveckling av import och export skulle *handelsbalansen* för 1976 visa ett överskott på ca 1 miljard kr.

Tabell 7. Bytesbalans 1974–1976
(Milj. kr.)

	1974	1975	1976
Export, varor	70 514	71 635	79 155
Import, varor	72 758	74 585	78 000
Handelsbalans	**–2 244**	**–2 950**	**1 155**
Korr. av handelsstatistiken	–100	–260	–275
Sjöfartsnetto	3 877	2 950	3 000
Resevaluta	–2 232	–2 400	–2 600
Övriga tjänster, netto	–1 652	–2 050	–2 250
Korrigeringspost	800	800	800
Transfereringar, netto	–2 564	–3 650	–4 900
Bytesbalans	**–4 115**	**–7 560**	**–5 070**

Sjöfartsnettot som minskade mycket kraftigt från 1974 till 1975 till följd av världshandelns förlopp, torde visa en obetydlig återhämtning 1976.

En viss ytterligare försämring i *turistnettot* förutses för 1976. För *transfereringarna* beräknas en kraftig försämring från 1975 till 1976. Detta förklaras främst av räntebetalningarna på den ökade upplåningen utomlands samt den fortsatta ökningen av u-landsbiståndet.

Totalt väntas *bytesbalansen* för 1976 visa ett underskott på ca 5 miljarder kr.

4. Budgetförslaget 1976/77

4.1 Inkomster, utgifter och budgetsaldo 1974/75—1976/77

Budgetåret 1974/75 uppgick inkomsterna till 72,5 miljarder kr. och utgifterna till 83,2 miljarder kr. Budgetunderskottet blev följaktligen nära 10,7 miljarder kr. (jfr tabell 8). Underskottet på statsbudgeten för innevarande budgetår kan beräknas bli något större, eller ca 11 miljarder kr. Jämfört med beräkningarna i den reviderade finansplanen innebär detta ett ökat underskott med ca 500 milj. kr.

De totala statsinkomsterna under budgetåret 1975/76 kan nu beräknas bli drygt 3,8 miljarder kr. högre än som angavs i den reviderade finansplanen. En bidragande orsak härtill är att den ökning på 12 % resp. 8 % av inkomst av tjänst under 1975 resp. 1976 som låg till grund för beräkningarna i den reviderade finansplanen nu har antagits bli 17,4 % resp. 12 %. Detta har medfört att framför allt inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter räknats upp väsentligt.

Även utgifterna har räknats upp kraftigt och beräknas nu för budgetåret 1975/76 bli 99,8 miljarder kr., vilket är 4,4 miljarder kr. mer än vad som angavs i den reviderade finansplanen. Till stor del kan dessa ut-

giftsökningar hänföras till av den allmänna pris- och löneutvecklingen beroende anslag. Vidare ingår beslutade, föreslagna och beräknade anslag på tilläggsbudget.

Budgetförslaget för 1976/77 innebär att det statliga upplåningsbehovet beräknas stiga ytterligare jämfört med den redan innevarande budgetår höga nivån.

Tabell 8. Totalbudgeten 1974/75—1976/77
(Milj. kr.)

	1974/75 Utfall	1975/76 Ny ber. utfall	1976/77 Budgetprop.
Inkomster	72 490	88 819	98 226
Utgifter	83 187	99 790	110 214
Budgetsaldo	—10 697	—10 971	—11 988

De totala statsinkomsterna beräknas för budgetåret 1976/77 stiga med nära 11 % eller med drygt 9,4 miljarder kr. Detta innebär en väsentligt lägre ökningstakt än vad som beräknas mellan de närmast tidigare budgetåren, vilket är en följd bl. a. av att löneutvecklingen 1976 och 1977 beräknas bli väsentligt lägre än 1975. Vidare får nu de tidigare beslutade skatteomläggningarna, vilka trädde i kraft den 1 januari 1975 och den 1 januari 1976, full effekt budgetåret 1976/77.

Beräkningarna av statsinkomsterna har utförts av riksrevisionsverket. Verket har därvid förutsatt en ökning av lönesumman om 11 % år 1976. För år 1977 har ännu inga avtal slutits varför inkomsterna för detta år schablonmässigt skrivits fram med 7 %. Jag har inte funnit skäl att frångå dessa antaganden.

De totala statsutgifterna beräknas enligt budgetförslaget för 1976/77 stiga med drygt 10,4 miljarder kr., eller 10,4 %, jämfört med det beräknade utfallet för innevarande budgetår. Det är en väsentligt lägre ökningstakt än den beräknade ökningen med 20 % mellan budgetåret 1974/75 och innevarande budgetår. I likhet med innevarande budgetår har ett täckningsanslag lagts in för budgetåret 1976/77 för att täcka schablonmässigt framräknade höjningar av statstjänarlönerna kalenderåret 1977. Beloppet har beräknats till 400 milj. kr. Beräkningen har gjorts utifrån schablonmässiga antaganden.

Erfarenhetsmässigt uppkommer under löpande budgetår behov av medel för oförutsedda och ofrånkomliga behov. För att täcka detta behov bör under huvudtiteln Oförutsedda utgifter beräknas ett belopp av 1 500 milj. kr. Detta innebär en uppräkning med 500 milj. kr. från anslaget innevarande budgetår och motiveras av den ökande omfattningen av medel som anvisas på tilläggsbudget. Enbart på tilläggsbudget I och II till statsbudgeten innevarande budgetår har anvisats resp. begärts anslag på tillhopa ca 2 200 milj. kr.

Härutöver har — i syfte att åstadkomma en mer rättvisande bild av utgifterna nästa budgetår — i föreliggande budgetförslag under huvudtiteln Oförutsedda utgifter beräknats medel för vissa större utgifter, om vilka regeringen avser att senare i särskild ordning lägga fram förslag. Jag har sålunda i det föregående redovisat att några medel inte nu beräknats för Stålverk 80. Förslag i ärendet bedöms nu kunna redovisas senare under 1976. För att få erforderlig realism i beräkningen av statsbudgeten bör anslaget till oförutsedda utgifter räknas upp med ett belopp motsvarande anslagen till Stålverk 80 enligt 1974 års riksdagsbeslut, nämligen avrundat 500 milj. kr. Vidare har jag angett att regeringen senare kommer att redovisa förslag avseende varvsnäringen och de statliga företagsinvesteringarna. För dessa ändamål beräknar jag avrundat 1 000 milj. kr. Anslaget till oförutsedda utgifter bör således beräknas till 3 000 milj. kr.

4.2 Utgiftsprogrammet

I det föreliggande budgetförslaget har utgiftsökningen begränsats till 10,4 % i förhållande till det utfall som nu beräknas för innevarande budgetår. I förhållande till statsbudgeten blir utgiftsökningen drygt 15 % eller ca 14,7 miljarder kr.

Utgiftsökningar till följd av pris- och löneomräkning, volymförändringar av "automatisk" karaktär samt konsekvenser av tidigare fattade reformbeslut svarar för den helt övervägande delen härav. Sålunda ökar t. ex. anslaget till folkpensioneringen med nära 3,3 miljarder kr. och bidragen till driften av grundskolor och gymnasieskolor med ca 1,8 miljarder kr.

Årets budgetförslag innebär en fortsättning av den tidigare förda politiken för trygghet och solidaritet. Detta sker inom ramen för en ekonomisk politik som syftar till att hävda sysselsättningen och stärka vår ekonomi i en värld präglad av svåra ekonomiska och sociala problem. Följande områden hör till de mest prioriterade i budgetförslaget för 1976/77

— folkpensionsreformerna
— familjepolitiska åtgärder
— tryggheten på arbetsmarknaden
— industriell utbyggnad.

Folkpensionsreformerna. Under 1974 och 1975 års riksmöten beslutades om ett reformprogram som träder i kraft under åren 1975 och 1976. En lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år träder i kraft den 1 juli 1976. Samtidigt skapas ökade möjligheter till rörlig pensionsålder mellan 60 och 70 år. Detta sker främst genom en helt ny pensionsförmån i form av delpension mellan 60 och 65 år i kom-

bination med deltidsarbete. Inom reformprogrammet höjdes den 1 januari 1975 folkpensionens grundbelopp, vilket innebar en betydande standardförbättring för alla folkpensionärer. Samtidigt infördes generösare inkomstprövningsregler för hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg. Därutöver har förmånligare skatteregler införts för gifta folkpensionärer fr. o. m. inkomståret 1976. Enligt tidigare beslut har handikappförmånerna förbättrats genom införandet av en enhetlig förmånsform — handikappersättning. Vidare har mildare regler för vårdbidrag till föräldrar som vårdar handikappat barn i hemmet genomförts. Från den 1 juli 1976 höjs vårdbidragens nivå kraftigt till 145 % av basbeloppet.

För dem som saknar ATP eller har låga ATP-förmåner kommer den årliga höjningen av s. k. pensionstillskott att höjas från 3 % till 4 % av basbeloppet för ensam pensionär och för var och en av makar. Den 1 juli 1976 utgör pensionstillskottet 25 % av basbeloppet. Reformerna innebär i denna del att den garantinivå som pensionstillskotten ger därefter successivt under en femårsperiod höjs från 30 % till 45 % av basbeloppet.

Fr. o. m. den 1 juli 1976 fördubblas vidare pensionstillskotten för förtidspensionärer utan ATP eller med låga ATP-förmåner. Pensionstillskottens garantinivå för dessa grupper stiger successivt enligt utbyggnadsprogrammet till 90 % av basbeloppet. För att finansiera återstående kostnadsökningar för sänkningen av pensionsåldern och de övriga folkpensionsreformerna föreslås i enlighet med tidigare beslut en höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen med 0,6 % fr. o. m. den 1 januari 1977.

För budgetåret 1976/77 beräknas folkpensionskostaderna stiga med 3 265 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Av kostnadsökningen hänförs 1 290 milj. kr. till pensionsålderssänkningen och ökat antal pensionärer i övrigt. 1 450 milj. kr. utgör beräknade kostnader för värdesäkringen av folkpensionerna och 510 milj. kr. avser höjningen av pensionstillskotten. För ändrade regler om barntillägg beräknas 15 milj. kr.

Familjepolitiska åtgärder. På grundval av en överenskommelse mellan regeringen och kommunförbundet lägger regeringen i proposition till riksdagen senare denna dag fram förslag om en kraftig utbyggnad av samhällets barnomsorg. Utbyggnadsprogrammet för åren 1976—1980 omfattar 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya platser i fritidshem jämte en ökning av antalet platser i kommunala familjedaghem. I anslutning till utbyggnadsprogrammet kommer att i särskild ordning läggas fram förslag om en kraftigt ökad personalutbildning för barnomsorgen.

För att ge kommunerna ekonomiska möjligheter att genomföra utbyggnaden av barnomsorgen föreslås ett nytt statsbidragssystem med

väsentligt höjda och värdebeständiga statsbidrag. Bidraget för daghem föreslås fr. o. m. den 1 januari 1977 höjt från 7 500 kr. till 14 000 kr. per år för nya platser. För befintliga platser höjs bidraget successivt till samma belopp. Bidraget till nya platser i fritidshem förslås till hälften av nämnda belopp. För familjedaghemmen införs utöver nuvarande statsbidrag ett nytt grundbelopp i bidragssystemet.

Samhällets totala årskostnader för barnomsorgen, som för år 1976 beräknas till ca 2 900 milj. kr., fördubblas under den aktuella femårsperioden. Genom de nya statsbidragen beräknas statens årskostnad uppgå till ca 1 600 milj. kr. år 1977 och till ca 3 500 milj. kr. vid femårsperiodens utgång. Det nya statsbidragssystemet föreslås finansierat genom en socialavgift på arbetsgivarna och egenföretagarna. Socialavgiften till barnomsorgen föreslås för år 1977 till 1 % av avgiftsunderlaget. Den sammanlagda kostnaden för driftbidrag till förskolor, fritidshem och kommunala familjedaghem beräknas budgetåret 1976/77 bli 1 245 milj. kr.

Regeringen avser att under riksmötet lägga fram förslag om en utbyggnad av föräldraförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1977. Utbyggnaden avses innefatta bl. a. en ökning av ersättningstiden vid vård av sjukt barn m. m. samt förlängd ersättningstid för adoptivföräldrar. Den av reformerna föranledda sammanlagda kostnadsökningen beräknas till ca 100 milj. kr., varav 15 % finansieras genom statsbidrag.

Tryggheten på arbetsmarknaden. En rad viktiga reformer på arbetsmarknadens område har trätt i kraft under senare år. Lagarna om anställningsskydd och om vissa anställningsfrämjande åtgärder har inneburit väsentliga förbättringar för den enskildes trygghet. Arbetsmarknadsmyndigheterna har fått ökade möjligheter att påverka företagens anställningspolitik i syfte att ge arbete åt äldre och andra svårplacerade personer. Skyddsombudens ställning har förstärkts och de fackliga förtroendemännens möjligheter att på betald arbetstid fullgöra sina fackliga uppgifter har förbättrats. Regeringen kommer vidare att under våren 1976 föreslå riksdagen att en ny lag om medbestämmande antas. Den nya lagen som föreslås gälla från den 1 januari 1977 kommer att innebära en fortsatt demokratisering av arbetslivet och ökat inflytande för löntagarna.

I budgetpropositionen föreslås en kraftig utbyggnad av arbetsförmedlingens kapacitet. Hittills under 1970-talet har arbetsförmedlingarna förstärkts med drygt 1 000 tjänster. I årets budgetförslag föreslås en förstärkning av arbetsmarknadsverket med ytterligare 250 tjänster.

Det föreslås vidare att flyttningsbidragen förbättras ytterligare. Starthjälpen för familjeförsörjare skall öka med 500 kr. medan ökningen för övriga blir 250 kr.

För att öka effektiviteten hos förmedlingarna kommer satsningen på ADB att kraftigt förstärkas. Regionala platslistor kommer att framstäl-

las med hjälp av ADB i ytterligare sju län. De omfattar därmed ca 90 % av platsmaterialet. Praktiska försök med datorbaserad sökning inleds vid kontor i sex län. En försöksverksamhet med utbyggd platsanmälan inleds i tre län.

Ramen för regionalpolitiskt stöd har för femårsperioden 1973/74—1977/78 fastställts till 2 500 milj. kr. Ramen föreslås nu, som tidigare nämnts, höjas med 1 500 milj. kr.

Riksdagen beslutade våren 1975 om nya riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen. Dessa innebär bl. a. att utbildningsbidragen höjs väsentligt från den 1 januari 1976. Bidragen kommer att utgå med 90—130 kr./dag för kursdeltagare över 20 år. Vidare höjs från detta datum det statliga stödet till företag som utbildar i stället för permitterar eller avskedar anställda till 8 kr./tim. Jämställdhetsbidraget höjs till 6 kr./tim. Helårseffekten av reformen som finansieras med arbetsgivaravgifter beräknas till 690 milj. kr.

Riksdagen har vidare beslutat att bidraget till företag som utbildar istället för permitterar eller avskedar anställda skall utgå med 12 kr./tim. vid längre utbildningar. Dessutom införs från den 1 januari 1976 ett bidrag om 15 kr./tim. till företag som låter anställda genomgå utbildning och samtidigt låter anställa ersättare till dessa. Bidraget syftar till att under en konjunkturavmattning stimulera personalutbildning i företag som inte står inför akuta sysselsättningsproblem.

Arbetsmiljön utgör en väsentlig del av det omfattande reformarbete som pågår för en social förnyelse av arbetslivet. En ny arbetarskyddsorganisation genomfördes den 1 juli 1974 varvid antalet yrkesinspektionsdistrikt ökades från 11 till 19. Budgetåret 1970/71 förfogade arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen och dåvarande arbetsmedicinska institutet över tillsammans drygt 450 tjänster. Förslaget för nästa budgetår innebär att antalet tjänster vid arbetarskyddsverket kommer att uppgå till ca 900. Den kraftiga personalförstärkning som skett under senare år fortsätter sålunda även under budgetåret 1976/77. Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen tillförs ytterligare 80 tjänster och ges ökade resurser för utrustning. I årets budgetförslag inräknas också vissa medel för arbetarskyddsfrågor inom sjöfarten.

Genom den nya arbetarskyddslag som trädde i kraft 1974 tillförsäkrades de anställda ett ökat inflytande över arbetsmiljön på den egna arbetsplatsen. Skyddsombudens befogenheter utvidgades och utbildningen av skyddsombud byggdes ut kraftigt.

Arbetarskyddsfonden har åren 1972—1975 tillförts ca 197 milj. kr. i form av arbetarskyddsavgifter. Härtill kommer räntcintäkter under perioden om knappt 14 milj. kr.

Fondens styrelse har i fråga om forskningsprojekt gjort åtaganden resp. reserverat medel om totalt ca 127 milj. kr.

För olika utbildningsändamål, bl. a. utbildning av skyddsombud och för företagshälsovården, har avsatts omkring 18 milj. kr.

En fond för arbetsmiljöförbättringar inrättas under åren 1976 och 1977. Medlen ur fonden skall användas för att bekosta räntelättnader och till att täcka vissa andra kostnader i samband med statligt kreditstöd till arbetsmiljöförbättringar. Fonden finansieras via arbetarskyddsavgiften.

Industriell utbyggnad. Frågan om att stödja och utveckla den industriella sektorn står, som redan tidigare har framhållits, i centrum för den ekonomiska politiken. Budgeten för 1976/77 kommer på en rad olika områden att präglas av detta. På inkomstsidan kommer detta till uttryck bl. a. i form av extra skatteavdrag för maskininvesteringar. På utgiftssidan kommer ett antal mycket stora insatser i förgrunden.

För att möjliggöra en fortsatt mycket hög investeringstakt inom Statsföretaggruppen kommer sedermera inte mindre än sammanlagt 1 500 milj. kr. att tillföras denna i form av nyemission av aktier. Inte minst för sysselsättningen i den allra nordligaste delen av landet har statsföretagens investeringsprogram en avgörande betydelse. Därutöver avser regeringen att senare under 1976 lägga fram närmare förslag rörande Stålverk 80 på grundval av det utredningsarbete som f. n. pågår. Vissa medel härför har beräknats inom ramen för Oförutsedda utgifter.

Lokaliseringsstödet har också stor betydelse för såväl den industriella utbyggnaden som sysselsättningen inom i första hand de s. k. skogslänen. Inte minst för de mindre och medelstora företagens utveckling har detta stöd visat sig vara av stort värde. De nuvarande ramarna för perioden 1973/74—1977/78 utökas med inte mindre än 1,5 miljarder till 4 miljarder kr.

Även det tillskott till AP-fondens fjärde fondstyrelse, som nu föreslås, får stor betydelse för den fortsatta utbyggnaden av näringslivet. Härigenom skapas förbättrade förutsättningar för företagens försörjning med eget kapital.

I syfte att trygga en fortsatt drift och utveckling vid de svenska varven kommer senare under 1976 att läggas fram förslag till genomgripande åtgärder på varvsområdet. Dessa åtgärder förutses få betydande finansiella konsekvenser under såväl innevarande som nästa budgetår.

Förutom dessa insatser innehåller budgetförslaget en ökning av anslagen till styrelsen för teknisk utveckling med nära 30 milj. kr. till totalt 260 milj. kr. De mindre och medelstora företagens investeringar stimuleras på en rad olika sätt, inte minst som tidigare nämnts via lokaliseringsstödet. Därutöver bör i detta sammanhang nämnas statens utvecklingsfond, som stödjer tekniska innovationsprojekt och som nu tillförs 20 milj. kr. Vidare sker en uppräkning av bidragen till företagareföreningarna samt stödet till företags- och branschfrämjande åtgärder.

Tabell 9. Statsutgifterna budgetåret 1976/77
(avrundade belopp)

Ändamål	Förslag till statsbudget 1976/77	Förändring från statsbudget 1975/76	
	milj. kr.	milj. kr.	%
1. Folkpensioner m.m.	20 920	+ 3 040	+17
2. Utbildning och forskning	15 410	+ 2 880	+23
3. Totalförsvar	11 150	+ 870	+ 8
4. Kommunikationer och energiförsörjning	8 240	+ 720	+10
5. Arbetsmarknads- och lokaliseringspolitik	6 690	+ 1 550	+ 30
6. Stöd till barnfamiljer	6 250	+ 710	+13
7. Bostadspolitik	5 410	+ 420	+ 8
8. Skattebidrag till kommunerna	5 290	+ 970	+22
9. Statsskuldsräntor	5 170	+ 550	+12
10. Rätts- och polisväsende	4 220	+ 830	+24
11. Internationellt bistånd	3 270	+ 270	+ 9
12. Prisstöd för livsmedel	2 870	+ 270	+10
13. Övrigt	15 320	+ 1 670	+12
Totala statsutgifter	**110 210**	**+14 750**	**+15**

Jag övergår nu till att kommentera vissa förändringar i övrigt i årets budgetförslag. I tabell 9 anges utgiftsförändringen mellan innevarande budgetårs statsbudget och förslaget till statsbudget för budgetåret 1976/77.

Det största utgiftsområdet avser *folkpensioner m. m.* som svarar för ca 21 % av utgiftsökningen och utgör ca 19 % av de totala utgifterna. Förutom anslaget till folkpensioneringen, vilket jag redogjort för tidigare, ingår i denna ändamålsgrupp bl. a. anslaget till sjukförsäkringen.

Sjukförsäkringsförmånerna inkl. föräldraförsäkringen beräknas år 1976 uppgå till totalt 15,6 miljarder kr. Socialförsäkringsavgifter skall nu täcka 85 % av försäkringens kostnader, medan återstoden finansieras genom statsbidrag. Fr. o. m. 1976 utgår ersättning till landstingens hjälpmedelsverksamhet för handikappade från sjukförsäkringen. Ersättningen till sjukvårdshuvudmännen för sjukvård ökas från årsskiftet. Kostnaderna för försäkringen beräknas till följd härav öka med ca 630 milj. kr. under 1976.

Anslagsutvecklingen inom gruppen *utbildning och forskning* präglas liksom senaste budgetår av att ungdomsskolan nu i huvudsak är utbyggd. Tillströmningen till högre utbildning synes nu åter börja öka något. Bidragen till driften av grundskolor och gymnasieskolor ökar med ca 1 820 milj. kr., men denna ökning är i huvudsak av automatisk karaktär. För särskilda åtgärder i grundskolan satsas 50 milj. kr. Medlen avses främst användas i storstadskommuner och i kommuner med ett stort inslag av invandrare. För läsåret 1976/77 beräknas en ökning av antalet elevplatser i gymnasieskolan på de tvååriga yrkesinriktade

linjerna. I en särskild proposition kommer att läggas fram förslag om utveckling av skolans inre arbete.

Anslagsökningen till universitet och högskolor, som i huvudsak sammanhänger med tidigare fattade beslut, uppgår till ca 350 milj. kr., medan anslagen till studiesociala ändamål stiger med ca 40 milj. kr.

Lärarutbildningen kommer att behandlas i en särskild proposition. I denna kommer att ingå förslag om bl. a. en väsentlig utbyggnad av förskollärar- och fritidspedagogutbildningen.

Anslagen till forskningsråden räknas upp med drygt 50 milj. kr. Vuxenstudiestödet byggs ut ytterligare. Anslagen till facklig utbildning ökar och folkbildningsverksamheten får väsentligt ökade resurser.

Inom utgiftsgruppen *totalförsvaret* beräknas medel till det militära försvaret, civilförsvaret, det ekonomiska försvaret och övrigt totalförsvar. Av det totala anslagsbeloppet på drygt 11 miljarder kr. tar det militära försvaret i anspråk den alldeles övervägande delen.

Budgetåret 1976/77 utgör det sista budgetåret som omfattas av 1972 års försvarsbeslut. Den nu gällande planeringsramen för det militära försvaret och för civilförsvaret bygger på den ram som fastställdes i 1972 års försvarsbeslut. I budgetförslaget för 1976/77 ingår betydande förbättringar av förmånerna för värnpliktiga och civilförsvarspliktiga.

Vidare föreslås att staten tar över kostnaderna för skyddsrumsbyggandet i nya flerfamiljshus som erhåller preliminära bostadslån efter den 1 januari 1976.

Inom utgiftsgruppen *kommunikationer och energiförsörjning* föreslås stora anslagsökningar till bl. a. vägväsendet och statens järnvägar. Vägväsendet får ytterligare ca 200 milj. kr. för vägunderhållet. Ramen för SJ:s investeringar föreslås öka till 515 milj. kr. Härutöver tillförs SJ ytterligare drygt 140 milj. kr. under innevarande budgetår för att kunna tidigarelägga angelägna investeringar. Samtidigt som rationaliseringar och investeringar successivt förbättrar affärsbanenätets konkurrenskraft gentemot andra transportalternativ visar det trafiksvaga nätet en fortsatt trafikminskning och kostnadsökning. Som en följd härav ökar ersättningen till SJ för det olönsamma nätet med 55 milj. kr. till 600 milj. kr. Luftfartsverket genomför f. n. stora investeringar, framför allt arbetena på den nya flygplatsen i Göteborgsregionen, vilka beräknas uppgå till drygt 125 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Arlandas nya utrikesterminal, dimensionerad för 4,5 milj. passagerare per år, beräknas bli färdigställd hösten 1976. Totala utgiften beräknas till drygt 400 milj. kr., varav staten svarar för två tredjedelar.

Årets budgetförslag innebär på energiområdet ett fullföljande av de riktlinjer för energiförsörjningen som riksdagen antog våren 1975. Riktlinjerna innebar bl. a. att man skulle allvarligt pröva att dämpa ökningen av energiförbrukningen till i genomsnitt 2 % per år under åren 1973—1985. Över 400 milj. kr. anslås till energibesparande åtgär-

der inom främst bostadsbeståndet och industrin. Till forskning och utveckling på energiområdet, bl. a. nya energikällor, anvisas 120 milj. kr. På produktionssidan redovisas åtgärder för att förstärka elproduktionssystemet. Anslaget till statens vattenfallsverk räknas upp med ca 240 milj. kr. Medel bör bl. a. anvisas för vissa avslutande arbeten med aggregaten 3 och 4 i Ringhals kraftstation. Inom ramen för investeringsprogrammet har medel beräknats för ett tredje aggregat vid Forsmarks kärnkraftstation.

Arbetsmarknad och lokaliseringspolitik. Utöver de redan tidigare redovisade insatserna för trygghet på arbetsmarknaden och förbättrad arbetsmiljö kan nämnas att de arbetsmarknadspolitiska insatserna för de handikappade ökar med 266 milj. kr. till 1 082 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Av anslagsökningen går 166 milj. kr. till arkivarbeten, 50 milj. kr. till halvskyddad sysselsättning och 20 milj. kr. till utbildning av svårplacerade. En höjning av driftbidragen och en utökad ram för anordningsbidrag ökar medelsbehovet för skyddad sysselsättning med 35 milj. kr. Driftbidragen till arbetsträning höjs från 7 000 kr. till 10 000 kr. per 1 200 arbetstimmar. I fråga om bidrag och lån till motorfordon för handikappade föreslås bl. a. höjt bidrag och höjda inkomstgränser.

Till gruppen hör även invandrarfrågor. Statens invandrarverk tillförs ytterligare personalresurser. Sveriges åtaganden i fråga om omhändertagande av flyktingar föreslås utökade.

Stöd till barnfamiljer. Till denna grupp hör bl. a. anslaget till det allmänna barnbidraget, vilket budgetåret 1976/77 beräknas uppgå till ca 3,3 miljarder kr. Barnbidraget höjdes den 1 oktober 1975 till 1 800 kr. per barn och år. Till följd härav och genom de reformer som nämndes tidigare avseende höjda bidrag till en kraftig utbyggnad av barnomsorgen och utbyggnad av föräldraförsäkringen ökar anslagen under denna ändamålsgrupp med 710 milj. kr.

Regeringen kommer att senare i proposition till riksdagen lägga förslag rörande bostadstillägg m. m.

Ändamålsgruppen *bostadspolitik* ökar enligt tabell 9 med drygt 400 milj. kr. till budgetåret 1976/77. Detta budgetår anslås medel för att möta högre kostnader till följd av ändring av reglerna för beräkning av låneunderlag i fråga om bostadslån för nybyggnad av småhus. Regeländringen innebär att låneunderlaget för småhus i nybyggnadsfall kommer att överensstämma med pantvärdet. Effekten blir att räntebidrag kan utgå för hela det upplånade kapital som belöper på pantvärdet. Härigenom sänks kapitalkostnaderna för nybyggda statligt belånade småhus. Sänkningen blir störst för småhus som upplåts med hyres- eller bostadsrätt. För dessa hus sänks nämligen räntekostnaderna för det kapital som belöper på skillnaden mellan pantvärde och låneunderlag från drygt 9 — i nuvarande ränteläge — till 3,9 %. Möjlig-

heterna att upplåta småhus med hyres- och bostadsrätt förbättras härigenom. Den nya ordningen medför vidare att lånehanteringen och reglerna om fördjupning av bostadslån förenklas. Anslaget till lånefonden för kommunala markförvärv höjs med 25 milj. kr. till 175 milj. kr. I övrigt kan nämnas att reglerna för bosättningslån ändras.

Inom anslagsgruppen *skattebidrag till kommunerna* ökar anslagsbehovet för skatteutjämningsbidragen med 70 milj. kr. till nästa budgetår och uppgår därmed till 2 870 milj. kr. De största bidragen utgår till Gotland och kommunerna i de fyra nordligaste länen och de lägsta bidragen till storstadslänen. För landet som helhet utgår under år 1976 i skatteutjämningsbidrag 324 kr. per invånare motsvarande en utdebitering av 2:04 kr. per skattekrona.

Skattebortfallsbidragen, som utgår för att kompensera kommunerna för det inkomstbortfall som uppstod till följd av 1970 års skattereform, uppgår för nästa budgetår till 950 milj. kr. Dessa bidrag minskar efter hand som den förlorade skattekraften återvinns. Minskningen till nästa budgetår uppgår till 150 milj. kr.

Under nästa budgetår kommer över statsbudgeten att betalas ut kompensation till kommuner och landsting i anledning av 1974 års skattereform, som medförde bortfall av skatteunderlag, främst på grund av ändrade avdragsregler. Förslag härom avses bli framlagt i en särskild proposition. Utgifterna under budgetåret för detta ändamål kan beräknas till ca 750 milj. kr. Vidare skall under budgetåret 1976/77 betalas ut 600 milj. kr. i extra bidrag till kommuner och landsting i enlighet med överenskommelsen i februari 1974 mellan regeringen och kommunförbunden om begränsningar av kommunalskattehöjningar under åren 1976 och 1977.

Räntor på statsskulden. Statsskulden och därmed också utgifterna för räntebetalningar har ökat kraftigt under senare år (jfr tabell 10). För budgetåret 1976/77 begärs ett anslag på 5 150 milj. kr., vilket innebär en ökning med 550 milj. kr. från innevarande budgetår. Anslagshöjningen sammanhänger med den ökade upplåning som följer av det för 1975/76 beräknade budgetunderskottet.

Inom anslagsgruppen *rätts- och polisväsendet* stiger kostnaderna för

Tabell 10. Statsskuld och utgående räntor vissa år 1960–1976
(Milj. kr.)

	1960	1965	1970	1971	1972	1973	1974	1975*	1976*
Skuld vid slutet av året	22 770	21 512	36 155	38 786	45 136	51 287	62 014	73 000	84 700
Räntеutgift under året	790	855	1 775	1 985	2 065	2 280	3 145	4 075	4 900

* Beräknade värden

polisväsendet med ca 510 milj. kr. Polisväsendet tillförs ca 425 nya tjänster, varav 300 polistjänster. Den tekniska utrustningen förnyas och kompletteras. Bl. a. kommer 550 bilar och 100 motorcyklar att bytas ut för en kostnad av ca 20 milj. kr.

Domstolarna tillförs 60 nya tjänster. För kammarrättsorganisationen föreslås väsentliga förstärkningar. En ny kammarrätt föreslås bli inrättad i Jönköping den 1 januari 1977. Sammanlagt avses kammarrätterna komma att förstärkas med resurser motsvarande drygt två nya avdelningar jämte en ytterligare uppbyggnad av föredragandeorganisationen.

Genomförandet av den av statsmakterna år 1973 beslutade kriminalvårdsreformen fortsätter. Frivården tillförs ca 60 nya tjänster och kriminalvårdsanstalterna ca 50 nya tjänster, varav ca 30 för ett nytt häkte i Kristianstad.

Under budgetåret 1976/77 kommer platsantalet vid de slutna kriminalvårdsanstalterna på grund av beläggningen att minskas med ca 100 platser. Med hänsyn till behovet av platser i Boråsregionen kommer en ny lokalanstalt med 40 platser att uppföras.

Internationellt bistånd. I och med budgetåret 1975/76 uppnåddes det av riksdagen fastställda målet om 1 % av bruttonationalprodukten till internationellt utvecklingssamarbete. Ökningen av dessa anslag förutses i fortsättningen ske i takt med bruttonationalproduktens utveckling, vilket innebär en långsammare ökningstakt än under tidigare år.

För 1976/77 förutses en ökning av biståndsanslagen med 262 milj. kr. till totalt 3 122 milj. kr. Större delen av ökningen avser det bilaterala utvecklingsbiståndet. Av de sammanlagda biståndsanslagen beräknas 600 milj. kr. för varuleveranser från Sverige, s. k. varubistånd.

Till *prisstöd för livsmedel* har tagits upp ett beräknat belopp av 2 866 milj. kr., vilket i huvudsak utgör kostnader för subventionering av priserna. Den subventionsnivå som uppnås vid utgången av år 1975 bibehålls, men med en viss förskjutning till förmån för mjölk. För mjölk innebär således subventioneringen en prissänkningseffekt i butiksledet fr. o. m. den 1 januari 1976 av ca 1,25 kr./liter.

Övrigt. Under rubriken övrigt redovisas utgifter för flera olika ändamål, bl. a. kultur, idrott, miljövård, hälso-, sjuk- och socialvård, näringars främjande samt vissa allmänna förvaltningsmyndigheter.

För reformer på kulturområdet har beräknats sammanlagt ca 35 milj. kr. I budgetpropositionen redovisas förslag avseende bl. a. ökade bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner, ökat stöd till kulturprogram inom föreningslivet samt medel för fortsatt omorganisation av riksantikvarieämbetet och statens historiska museer. I särskild proposition kommer förslag att läggas fram om reformer rörande bl. a. stöd till kulturarbetare, statliga konstinköp och omorganisation av de statliga konstmuseerna.

Stödet till idrotten föreslås öka med 19 milj. kr. till ca 120 milj. kr.

Stödet till ungdomsverksamheten föreslås öka med 9,7 milj. kr. till ca 80 milj. kr.

På miljöområdet har den omfattande utbyggnaden av kommunala reningsverk fortsatt även under år 1975. Under åren 1968 t. o. m. 1975 beräknas totalt 2,8 miljarder kr. ha investerats i kommunala avloppsreningsverk. Till dessa investeringar har utgått 1,2 miljarder kr. i statsbidrag.

Naturvårdsverket erhåller betydligt förstärkta resurser för kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor. Medel anvisas bl. a. för ett produktregister över samtliga kemiska produkter som saluförs i landet. Förslag till ny organisation och ökade resurser för strålskyddsinstitutet kommer att redovisas i särskild proposition.

Arbetet med att effektivisera skattekontrollen och försvåra skattefusk fortsätter med kraft. Statsmakterna har år 1975 i detta syfte fattat beslut bl. a. om att taxeringsperioden förlängs samt att alla deklarationer skall granskas och föredras inför taxeringsnämnd av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet. Skattekontrollen skärps särskilt vid rörelsetaxering. Organisationsförändringarna genomförs successivt med början under innevarande budgetår. För budgetåret 1976/77 innebär förändringarna bl. a. att länsstyrelser och lokala skattemyndigheter tillförs 275 tjänster.

För att snabbare och effektivare kunna ingripa mot oriktiga deklarationer tillförs länsskatterätterna och länsstyrelsernas skatteavdelningar ca 50 nya tjänster.

Den 1 juli 1976 blir länsstyrelse regional myndighet för den statliga kulturminnesvården. I samband härmed tillförs länsstyrelsernas planeringsavdelningar 27 nya tjänster.

Till övrigt hör också delgruppen hälso-, sjuk- och socialvård med bl. a. anslagen till psykiatrisk sjukvård, nykterhetsvård, ungdomsvård samt åldringsvård. Utgiftsökningen med ca 760 milj. kr. för dessa ändamål är väsentligen en följd av träffade avtal om ersättningar till sjukvårdhuvudmännen för psykiatrisk sjukvård och läkarutbildning.

Regeringen kommer att senare lägga fram förslag om en ändrad organisation av utrikesdepartementet.

Under rubriken övrigt har även förts bl. a. utgifter som följer av dels beräknad förbrukning av äldre reservations- och investeringsanslag, dels beräknad ökning av affärsverkens m. fl. disposition av rörliga krediter.

5. Avslutning

Den svenska ekonomins utveckling under 1974 och 1975 skiljer sig på avgörande punkter från omvärldens. Samtidigt som övriga industrinationer praktiskt taget undantagslöst drabbats av en klar nedgång i den ekonomiska tillväxten och visat en låg investeringsvilja har vi i vårt

land kunnat hålla tillväxten uppe och inregistrerat en klar ökning i näringslivets utbyggnad. Då de stora industrinationerna drabbats av en arbetslöshet mer omfattande än tidigare under efterkrigstiden har hos oss sysselsättningen stadigt ökat och arbetslösheten varit påfallande låg. Så långt är följaktligen en återblick på det gångna året tillfredsställande.

Vi har emellertid inte undgått den internationella inflationens verkningar, men prisstegringen — om också hög — har legat på den nedre halvan i den internationella prisstegringsprocessen. De genomförda avtalsrörelserna i kombination med skattesänkningar har under åren 1974 och 1975 ökat svenska folkets disponibla inkomster i reala priser med 13—14 %. Det är en standardförbättring uttryckt i ökad konsumtion och sparande som överstiger någon motsvarande period sedan 1945.

Historieskrivningen bör emellertid i objektivitetens intresse kompletteras med det förhållandet att vi under de båda åren efter oljekrisen levt med stora underskott i våra bytesförhållanden med omvärlden. Från ett överskott om 5,3 miljarder kr. år 1973 har bytesbalansen därefter under åren 1974 och 1975 visat underskott med drygt 4 resp. drygt 7,5 miljarder kr. Vi har i icke ringa utsträckning finansierat vår standardökning genom upplåning utomlands i en omfattning som för de båda åren 1974 och 1975 tillika med vad som troligen blir erforderligt under 1976 sammanlagt kan uppskattas till ett belopp om ca 20 miljarder kr. En så kraftig utlandsupplåning innebär en ny situation för vårt land. Den har sin huvudsakliga förklaring i att vi med sysselsättningen som primärt politiskt mål medvetet satsat på fortsatt industriinvestering och stimulerat lageruppbyggnaden under den internationella konjunkturnedgång vi nu upplever och tagit de ekonomiska konsekvenserna härav.

Vår stora utlandsupplåning bör under dessa förhållanden och vid en förnyad extern efterfrågeökning kunna reduceras, och målsättningen måste vara att den efter en tid skall elimineras. Ett återställande av balansen i vår utrikesekonomi inom de närmaste åren blir således ett ofrånkomligt politiskt krav för att nationen skall uppnå den stabilitet i ekonomin som möjliggör fortsatta framsteg med bibehållande av full sysselsättning.

Som avgörande inslag i ett sådant politiskt program framstår en förstärkning av vår industriella slagkraft och internationella konkurrensförmåga. Inom det resursutrymme vi realistiskt kan räkna med för de framförliggande åren måste således den nödvändiga investeringsexpansionen uppmärksammas. Kreditpolitiken och även finanspolitiken, den senare i dess förbindelse med den statliga investeringssektorn får anpassas härtill. I kostnadsutvecklingen där lönebildningen har sin strategiska roll får avvägningen ske med beaktande av vårt internationella konkurrensläge. Löneanspråkens samband med skattepolitikens utformning har klart dokumenterats under de senaste årens fackligt-politiska

diskussioner och de politiska beslut som dessa föranlett. Dessa ställningstaganden har utan tvivel spelat en positiv roll i strävandena att garantera reala förbättringar för medborgarna inom ramen för en begränsad inflationsutveckling. Förutsättningarna för en förnyad uppgörelse efter samma mönster bör prövas även under innevarande år.

Ansvaret för att stabilisera kostnadsutvecklingen kan emellertid inte enbart läggas på löntagarna och deras organisationer. Lönekostnadsutvecklingen är i och för sig av vital betydelse för industrins kostnadsläge. Men om den nominella löneutvecklingen skall kunna hållas inom de gränser, som det internationella konkurrensläget kräver, måste löntagarna ha rimliga garantier för att utvecklingen av deras reallöner blir sådan att de erhåller sin rättmätiga andel av produktionsresultatet. Det betyder att alla grupper i vårt samhälle, som genom sina åtgärder och sina krav påverkar prisutvecklingen, måste ålägga sig återhållsamhet. Det gäller producenter, företag och kapitalägare i allmänhet. Men det gäller i synnerhet de näringar och sektorer, som på grund av naturliga förhållanden eller regleringar skyddas från utländsk konkurrens. En konsekvens av dessa samband är att näringslivets prispolitik och samhällets inflytande över denna måste ingå i regeringens stabiliseringspolitiska överväganden.

I samband med skattepolitiken anmäler sig också kommunernas ekonomiska problem. De uppgörelser som träffats mellan staten och kommunförbunden om begränsningar av skattehöjningarna under 1976 och 1977 jämte de prognoser som i dag kan ställas för utvecklingen av det kommunala skatteunderlaget ger oss gott hopp om att vi kan räkna med en stabil kommunalskatt under dessa båda år med bibehållen kommunal expansionstakt.

De antaganden på vilka finansplanen och nationalräkenskaperna vilar är i fråga om budgetåret 1976/77 försiktigt optimistiska. Den avstämning som kan göras utifrån de ekonomiska data som föreligger internationellt talar klart för en ökad efterfrågan och en förbättrad allmän konjunktur. På grund av det förhållandevis stora outnyttjade kapacitetsutrymme som fortfarande föreligger i de stora industriländerna bör vi realistiskt räkna med att uppgången denna gång sker i en lugn takt. Det kan under den närmaste tiden framöver innebära att sysselsättningspolitiken ställs inför ökade krav. För att möta dessa tarvas att vi håller en god och snabbt mobiliserbar beredskap. De åtgärder som vidtagits på detta område har här tidigare redovisats och i frågan om viljan att tillämpa dem bör det politiskt inte råda några delade meningar. Kostnaderna härför är i rimlig grad inräknade i årets budgetförslag och vår administrativa beredskap ligger på en hög nivå.

Regeringspolitiken innebär att vi satt människornas rätt till arbete och social trygghet inom ramen för en stabil ekonomi som främsta politiska mål. Även i den komplicerade situation som nationen står inför

när det gäller att återställa balansen i våra betalningsförhållanden med omvärlden har vi valt att arbeta oss igenom svårigheterna och den vägen nå tillfredsställande resultat. Att bekämpa inflation och underskott i bytesbalansen med den påtvungna nedgång i efterfrågan som arbetslöshet och ekonomisk stagnation innebär är icke förenligt med det ansvar som faller på de politiskt ansvariga i regering och riksdag.

Särskilda frågor

1 Utnyttjande av finansfullmakten, m. m.

Regeringen har av riksdagen bemyndigats att för budgetåret 1975/76, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter intill ett sammanlagt belopp av 1 000 milj. kr. (prop. 1975: 1 bil. 1, FiU 1975: 1, rskr 1975: 30). Som jag förutskickade i prop. 1975/76: 65 bör en redovisning nu lämnas av hur fullmakten utnyttjats.

Fullmakten har utnyttjats vid två tillfällen, nämligen dels den 16 oktober 1975, dels tidigare denna dag.

Genom beslut den 16 oktober 1975 utnyttjades fullmakten för följande ändamål.

På justitiedepartementets föredragning: nybyggnad av polishus i Luleå (48 milj. kr.), (jfr prop. 1975/76: 25 bil. 1, JuU 1975/76: 19, rskr 1975/76: 125); på försvarsdepartementets föredragning: anskaffningar av anläggningar avseende arméförband, marinförband och flygvapenförband (4 590 000 kr.), (jfr prop. 1975/76: 25 bil. 2, FöU 1975/76: 14, rskr 1975/76: 94), reparations- och underhållskostnader m. m. under försvarets fastighetsfond, kasernbyggnaders delfond (4 150 000 kr.); på socialdepartementets föredragning: höjt bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem (200 milj. kr.), (jfr prop. 1975/76: 25 bil. 3, SoU 1975/76: 23, rskr 1975/76: 96); på finansdepartementets föredragning: reparations- och underhållskostnader m. m. under statens allmänna fastighetsfond, karolinska sjukhusets delfond (3 milj. kr.), (jfr prop. 1975/76: 25 bil. 12, FiU 1975/76: 14, rskr 1975/76: 93); på handelsdepartementets föredragning: uppförande av förråd för fältledningsmateriel (150 000 kr.), (jfr prop. 1975/76: 25 bil. 8, FöU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 95); på arbetsmarknadsdepartementets föredragning: beredskapsarbeten (330 milj. kr.), höjt statsbidrag till kommunala beredskapsarbeten (20 milj. kr.), personalutbildning i kombination med ersättare inom den kommunala sektorn (15 milj. kr.), ökad ram för projekteringsbidrag (10 milj. kr.) samt tidigareläggning av statliga industribeställningar (210 milj. kr.), arbetsmiljöinsatser inom statliga affärsverk m. m. (25 milj. kr.), (jfr prop. 1975/76: 25 bil. 9, InU 1975/76: 23, rskr 1975/76: 118).

Genom här redovisade beslut disponerade regeringen förskottsvis sammanlagt 869 890 000 kr. av den nämnda fullmakten om 1 miljard kr. Riksdagen har sedermera med anledning av förslag i prop. 1975/76: 25 för angivna ändamål anvisat anslag av sammanlagt 865 740 000 kr.

Genom beslut denna dag har fullmakten utnyttjats för att förskottera utgifter för beredskapsarbeten (300 milj. kr.) samt för tidigareläggning av statliga byggen och vägprojekt (260,8 milj. kr.). Av fullmakten är nu sålunda odisponerat ett belopp av (1 000 000 000 — 869 890 000 +

865 740 000 – 560 800 000 =) 435 050 000 kr. Bland tidigareläggningsobjekt kan nämnas polishus i Värnamo och Alingsås, Kronobageriet i Stockholm samt musikstudio för Sveriges Radio. Vägverket får disponera ytterligare 167,1 milj. kr. Som framgår av redovisningen i det följande tidigareläggs genom beslut denna dag också arbeten vid affärsverken för sammanlagt 35,8 milj. kr.

Regeringen har vidare — med stöd av riksdagens beslut avseende en marginal av 10 % utöver investeringsramarna för affärsverken för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsanvändningen (prop. 1975: 1 bil. 8, TU 1975: 2, rskr 1975: 54 samt prop. 1975: 30 bil. 1 s. 525, NU 1975: 30, rskr 1975: 202) — den 23 oktober 1975 beslutat vidta följande sysselsättningsfrämjande åtgärder.

På kommunikationsdepartementets föredragning: tidigareläggning av vissa byggnader vid televerket (1 milj. kr.), tidigareläggning av vissa byggnads- och anläggningsarbeten vid statens järnvägar (5,9 milj. kr.), tidigareläggning av uppförande av en sandsilo vid Skellefteå flygplats (310 000 kr.); på industridepartementets föredragning: tidigareläggning av distributionsanläggningar och vissa investeringsobjekt vid statens vattenfallsverk (5 975 000 kr.).

Genom beslut denna dag tidigareläggs — med stöd av samma bemyndiganden — arbeten vid luftfartsverket (7,5 milj. kr.), sjöfartsverket (1,4 milj. kr.), statens järnvägar (20 milj. kr.) samt televerket (6,9 milj. kr.).

Vidare har regeringen, med stöd av skilda av riksdagen lämnade bemyndiganden, beslutat vidta åtgärder i konjunkturstimulerande syfte enligt följande.

På finansdepartementets föredragning: dispens för energiskatt (250 milj. kr.), (prop. 1975: 92, SkU 1975: 30, rskr 1975: 204); på arbetsmarknadsdepartementets föredragning: utnyttjande av vakanta platser vid AMU-center för ungdomar under 20 år (prop. 1975: 45, InU 1975: 14, rskr 1975: 17), höjning av utbildningsbidrag (20 milj. kr.), (prop. 1975: 45, InU 1975: 14, rskr 1975: 17), förlängt lagerstöd för sågverken (25 milj. kr.), (prop. 1975: 1 bil. 1, FiU 1975: 1, rskr 1975: 30), ytterligare 50 arbetsförmedlingsaspiranter vid arbetsmarknadsverket (1,8 milj. kr.), (prop. 1975: 1 bil. 13, InU 1975: 3, rskr 1975: 52), förskott på lagerstöd (200 milj. kr.), (prop. 1975: 1 bil. 1, FiU 1975: 1, rskr 1975: 30); på bostadsdepartementets föredragning: vidgad ram för beslut om upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler (10 milj. kr.), (prop. 1975: 1 bil. 14, CU 1975: 7, rskr 1975: 61).

En redovisning av de ytterligare beslut regeringen kan komma att fatta i konjunkturstimulerande syfte med stöd av finansfullmakten och andra liknande fullmakter avses bli lämnad i den reviderade finansplanen 1976.

Regeringen disponerar innevarande budgetår en finansfullmakt om

1 000 milj. kr. Jag förordar att regeringen nu av riksdagen utverkar en finansfullmakt även för budgetåret 1976/77. Den nuvarande finansfullmakten får användas för att förskottsvis finansiera statliga och kommunala investeringar. Fullmakten bör liksom tidigare få användas för finansiering av tidigareläggning, utvidgning eller påskyndande av statliga investeringar som normalt finansieras med anslag på drift- eller kapitalbudgeten samt för utgifter för beredskapsarbeten och för bidrag till kommunala projekt för investering och sysselsättning. Bidragsprocenten bör få fastställas av regeringen med hänsyn till ändamålet, dock oförändrat högst till 75 %.

Erfarenheten från hösten 1975 har visat att värdefull tid förlorats genom att fullmakten inte kan användas för bidrag till näringslivet och bostadssektorn. Regeringen var således tvingad att avvakta riksdagens beslut om anslag på tilläggsbudget innan medel kunde ställas till förfogande för energibesparande åtgärder inom industrin och bostadsbeståndet. Jag föreslår därför att fullmakten även bör få användas för att utvidga existerande bidragsgivning till näringslivet och bostadssektorn. Med hänsyn till angelägenheten att i vissa situationer få en snabb stimulanseffekt bör bidragssatserna av regeringen kunna tillfälligt förhöjas med högst hälften. Det utvidgade användningsområdet bör gälla redan fr. o. m. innevarande budgetår.

Med hänsyn till främst det vidgade området för finansfullmakten bör denna för budgetåret 1976/77 höjas till 1 500 milj. kr.

2 Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse

Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse har i skrivelse den 3 november 1975 till regeringen anhållit att ytterligare medel ställs till styrelsens förfogande för dess aktieplaceringsverksamhet. Fondstyrelsen har vidare i december 1975 lämnat redovisning av verksamheten för perioden den 1 januari — den 30 november 1975. Denna redovisning torde få fogas till regeringsprotokollet som bilaga 6. Innan jag närmare redovisar innehållet i dessa skrivelser vill jag i korthet erinra om de regler som gäller för verksamheten.

Beslutet att inom allmänna pensionsfonden inrätta en särskild delfond med egen styrelse, fjärde fondstyrelsen, som fick rätt placera fondmedel i aktier, fattades av 1973 års vårriksdag efter förslag i prop. 1973: 97 (NU 1973: 58, rskr 237). Bestämmelserna om fjärde fondstyrelsen togs in i reglementet (1959: 293) angående allmänna pensionfondens förvaltning (SFS 1973: 503). Reglerna innebär i huvudsak följande. Styrelsen får placera fondmedel i aktier i svenska aktiebolag utom bank- och försäkringsbolag samt i konvertibla skuldebrev, dvs. skuldebrev som kan bytas ut mot aktier, och i skuldebrev förenade med optionsrätt till ny-

teckning av aktier. De medel som behövs för placeringsverksamheten rekvirerar styrelsen från riksförsäkringsverket. I fråga om ramen för aktieplaceringarna bestämdes i 1973 års riksdagsbeslut att till fjärde fondstyrelsen fick överföras högst 500 milj. kr. Det ankommer på riksdagen att efter förslag av fondstyrelsen till regeringen bestämma om en ökning av rambeloppet (NU 1974: 37, rskr 1974: 253, SFS 1974: 398). Förutom de fondmedel som överförs till fjärde fondstyrelsen från riksförsäkringsverket får styrelsen också använda aktieutdelningar och annan avkastning samt realiserade kursvinster för nya aktieplaceringar. Skattskyldighet gäller för all inkomst som härrör från kapitalförvaltningen. Fjärde fondstyrelsen består av elva ledamöter. Dessa förordnas av regeringen som även utser ordförande och vice ordförande. Av övriga ledamöter nomineras två av Svenska kommunförbundet, en av Svenska arbetsgivareföreningen och en av Sveriges industriförbund samt tre av Landsorganisationen i Sverige och två av Tjänstemännens centralorganisation.

Fjärde fondstyrelsen erinrar i sin skrivelse om att möjligheten att tillföra näringslivet medel från allmänna pensionfonden syftade till att bidra till en ökning av näringslivets investeringar. Fondstyrelsen framhåller att de senaste årens prisökningar på oljeprodukter och dess negativa inverkan på handelsbalansen har förstärkt betydelsen av att tillväxten i företagens investeringar ligger på en hög nivå för att komma tillrätta med balansproblemen och trygga en sund ekonomisk utveckling.

Fondstyrelsen anser att det finns intressanta och lönsamma investeringsalternativ för majoriteten av svenska börsnoterade företag och att det därför finns ett stort behov av nytt eget kapital. Orsaken till att detta behov inte kommit till uttryck i högre total nyemissionsvolym under tidigare år beror sannolikt bl. a. på att företagen bedömt det potentiella nya utbudet från traditionella aktieägarkategorier som tunt.

Fondstyrelsen framhåller vidare att emissionsvolymen har ökat starkt efter det att styrelsen börjat sin verksamhet. 1975 års nyemissioner kommer att sluta på ca 900 milj. kr. Detta är en årsvolym som till sin storlek ligger närmare erforderlig volym för att långsiktigt trygga en god tillväxt hos de svenska företagen än den faktiska under senare år. Det är fondstyrelsens uppfattning att dess verksamhet direkt och indirekt bidragit till denna starka uppgång under år 1975.

Närmare hälften av fondens tillgängliga kapital disponerades för aktieköp under det första verksamhetsåret. Till följd av en väsentligt ökad nyemissionsverksamhet under år 1975 har köpen kunnat fortsätta under årets tre första kvartal. Fondstyrelsen framhåller att värdet av aktieportföljen vid oktober månads utgång var 392 milj. kr. vilket utgör endast ca 1 % av de börsnoterade företagens börsvärde vid årsskiftet 1974/75. Styrelsen bedömer att den fjärde delfondens likviditet vid årsskiftet kommer att vara mindre än 100 milj. kr. Detta belopp är alltför litet för

att fondstyrelsen skall kunna fullgöra de uppgifter som anförtrotts den. Skall de syften, som motiverade fondens inrättande, kunna fullföljas, behövs en ökning av fondens kapital. Fondstyrelsen anhåller därför om en ytterligare medelstilldelning av storleksordningen 500 milj. kr.

Arbetsgivarorganisationernas representanter i fjärde fondstyrelsen har förordat att ökningen av styrelsens medelstilldelning begränsas till 250 milj. kr., dvs. det belopp som av dessa ledamöter anses behövligt för att fonden under den kommande perioden skall kunna fungera tillfredsställande med hänsyn till speciella placeringsfrågor och deltagande i nyemissioner.

I kompletteringspropositionen till 1975 års riksmöte (prop. 1975: 100) lämnades en redovisning av fjärde fondstyrelsens verksamhet under år 1974. Fondstyrelsen har lämnat in en redovisning för perioden den 1 januari—den 30 november 1975. Av denna framgår att anskaffningsvärdet för fondens aktieportfölj den 30 november 1975 uppgick till 404,6 milj. kr. vilket innebär en nettoökning med 172,5 milj. kr. Under perioden har aktieinnehaven i Cementgjuteriet, Bröderna Edstrand, Iggesund och Sydkraft sålts. Vidare har innehavet i Corona bytts mot nya aktier i AGA. Innehavet i Mölnlycke har bytts mot dels nya aktier i Cellulosa, dels konvertibla obligationer i Cellulosa. Nya företag i portföljen under perioden är Astra, Billerud och Höganäs. Antalet företag har sålunda reducerats från 25 till 22. Försäljningarna och bytestransaktionerna under perioden har medfört realisationsvinster på 6,4 milj. kr. och realisationsförluster på 0,9 milj. kr.

Verksamhetsberättelse för hela året kommer att avlämnas i vanlig ordning.

Från riksförsäkringsverket har fjärde fondstyrelsen under perioden den 1 januari—den 30 november 1975 erhållit 200 milj. kr. Härav utgöres 58,2 milj. kr. av avgifter erlagda av staten, kommuner och därmed jämförliga samfälligheter samt av bolag, föreningar och stiftelser, i vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet äger ett bestämmande inflytande. 104,4 milj. kr. är avgifter erlagda av enskilda arbetsgivare, som i genomsnitt för det år, varå avgifterna belöper, sysselsatt minst 20 arbetstagare. I avgifter från enskilda arbetsgivare med färre anställda än 20 arbetstagare samt i avgifter, som erlägges jämlikt 34 § lagen om försäkring för allmän tilläggspension, kommer 37,4 milj. kr. Genom överföringen har fonden disponerat alla de medel riksdagen ställt till fondens förfogande.

Med anledning av fjärde fondstyrelsens framställning vill jag anföra följande. Bakgrunden till inrättandet år 1973 av en fjärde delfond inom allmänna pensionsfonden med möjlighet att tillföra näringslivet riskvilligt kapital var den otillfredsställande tillväxttakten i näringslivets investeringar under de närmast föregående åren. Den dämpade investeringsviljan bedömdes delvis ha berott på företagens minskade möjligheter att

finansiera investeringar med anlitande av vinstmedel. Eftersom näringslivets sjunkande självfinansieringsgrad i endast ringa mån kompenserats med tillskott av riskvilligt ägarkapital, dvs. tillskott av aktiekapital, hade investeringarna i ökad omfattning kommit att finansieras med upplånade medel, vilket i sin tur lett till en minskad soliditet hos företagen. Möjligheten att med anlitande av medel från allmänna pensionsfonden tillföra näringslivet riskvilligt kapital syftade främst till att bidra till att öka näringslivets och industrins investeringsaktivitet och till att trygga sysselsättningen. Samtidigt lades vikt vid att med användning av medel från allmänna pensionfonden till inköp av aktier kunde samhället och löntagarna få del i ägarinflytandet över företagen.

Det är i dag än mera angeläget att industrins investeringar hålls på en hög nivå. En utbyggnad av den industriella produktionskapaciteten är sålunda, som jag framhållit tidigare, av avgörande betydelse för att vi skall kunna öka exporten och på så sätt återställa den under de senaste åren rubbade jämvikten i våra utrikes betalningar. En hög investeringstakt är också nödvändig för att det primära kravet på full sysselsättning skall uppfyllas. En ökning av investeringsaktiviteten är vidare nödvändig i fråga om energibesparande projekt för att det skall bli möjligt att motverka de på senare tid kraftigt ökande energikostnaderna. Samtidigt kan konstateras att företagens självfinansieringsgrad och soliditet ligger på en låg nivå. Skälen för att söka bidra till en ökning av investeringsaktiviteten genom insatser av medel från allmänna pensionsfonden är sålunda i dag snarast starkare än för några år sedan.

Ramen för den fjärde fondstyrelsens placeringsverksamhet bestämdes, som framgått av vad jag tidigare anfört, i 1973 års riksdagsbeslut till 500 milj. kr. Begränsningen var föranledd av att allmänna pensionsfondens engagemang skulle komma att ske på ett dittills oprövat område och på att allmänna pensionfonden även i fortsättningen främst måste vara inriktad på att tillgodose de för samhällsutvecklingen angelägna lånebehov som från olika håll riktas mot fonden. Det förutsattes dock att rambeloppet skulle kunna ökas, då erfarenheter vunnits av verksamheten.

I kompletteringspropositionen till 1975 års riksmöte (prop. 1975: 100 s. 39) lämnades, som jag tidigare nämnt, en redovisning av fjärde fondstyrelsens placeringar och övriga verksamhet under år 1974. Till propositionen var även fogad fondstyrelsens årsredovisning för nämnda år jämte revisionsberättelse (bil. 9). Av verksamhetsberättelsen framgick bl. a. att placeringsverksamheten kom igång först under andra kvartalet 1974 och att 300 milj. kr. hade tagits i anspråk vid årets utgång. Av detta belopp hade 230 milj. kr. disponerats för aktieköp i 25 olika företag medan återstoden utgjorde likviditetsreserv. Redovisningen lämnades utan erinran av riksdagen (Nu 1975: 33, rskr 1975: 246). Av fondstyrelsens redovisning för perioden den 1 januari — den 30 november 1975

framgår att aktieköpen fortsatt under år 1975 så att aktieportföljen vid utgången av november hade ett värde av ca 405 milj. kr. Av resultaträkningen framgår att vinsten under perioden uppgick till 26,5 milj. kr. före skatt, nettoresultatet efter skatt till drygt 16 milj. kr.

Jag framhöll i prop. 1973: 97 att fjärde fondstyrelsens köp av aktier i huvudsak borde inriktas på större industriföretag och att det därför låg i sakens natur att det blev de börsnoterade företagen som kom i fråga. Placeringarna borde därvid ske så att företagens benägenhet att företa nyemissioner främjades. Samtidigt underströk jag att det var angeläget att aktieköpen skedde med försiktighet och på sådant sätt att det ökade utbudet av riskkapital kom företagen till godo utan överdrivna kurshöjningar som följd.

Det kan nu konstateras att de börsnoterade företagens nyemissioner under åren 1974 och 1975 ökat starkt. Under år 1975 väntas nyemissionerna ligga på omkring 900 milj. kr., vilket skall jämföras med ca 160 milj. kr. i genomsnitt för åren 1968—73. Det ökade tillskottet av riskvilligt ägarkapital är uppenbarligen av betydelse för företagens vilja och möjligheter att göra nya investeringar.

Jag delar fjärde fondstyrelsens uppfattning att dess verksamhet bidragit till den gynnsamma utvecklingen av börsbolagens nyemissionsvolym. Det kan samtidigt konstateras att de farhågor som yttrats för att allmänna pensionsfondens aktieköp skulle medföra negativa verkningar på aktiemarknaden inte har besannats. Såvitt nu kan bedömas har aktieköpen sålunda kunnat ske utan att detta givit upphov till störningar på aktiemarknaden.

Av fjärde fondstyrelsens förvärv av aktier följer att samhället och löntagarna genom sina representanter i styrelsen får del i ägarinflytandet över företagen. En ökad användning av medel från allmänna pensionsfonden medför att detta ägarinflytande kan ytterligare breddas. En sådan breddning av inflytandet över näringslivet ligger i linje med de allmänna strävandena mot en mer utvecklad ekonomisk och industriell demokrati. Jag vill i sammanhanget erinra om att fjärde fondstyrelsen har möjlighet att delegera rösträtten för sina aktier i olika företag genom att lämna fullmakt till representanter för de anställda i företagen. Enligt en år 1973 införd bestämmelse i lagen (1944: 705) om aktiebolag kan rösträtten delegeras till ett eller flera ombud som föreslagits av facklig organisation med medlemmar anställda vid bolaget (119 a §). Denna bestämmelse har också utnyttjats av fondstyrelsen.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående tillstyrker jag att ytterligare fondmedel nu ställs till fjärde fondstyrelsens förfogande. I likhet med fondstyrelsen anser jag att rambeloppet bör ökas med 500 milj. kr. Jag förordar sålunda att de medel som med tillämpning av 1 § reglementet (1959: 293) angående allmänna pensionsfondens tillämpning överförs till fjärde fondstyrelsens förvaltning skall få uppgå till högst 1 000 milj. kr.

3 Konsolideringsfond för postverket m. m.

Som jag tidigare redovisat för riksdagen (prop. 1975: 100 s. 40) anser jag att det nuvarande budgetsystemet i olika avseenden kan behöva förbättras. Förslag till sådana förbättringar har framlagts av budgetutredningen (SOU 1973: 43—46), affärsverksutredningen (SOU 1968: 45—46) och affärsverkskommittén och ytterligare synpunkter har framkommit vid remissbehandlingen av dessa förslag. Ställningstagande till dessa frågor kräver ett noggrant och komplicerat förberedelsearbete, vilket f. n. pågår inom regeringens kansli. Det är min avsikt att när beredningen av dessa frågor är avslutad återkomma till riksdagen. Jag kommer därvid även att lämna en redovisning av pågående försök med programbudgetering.

I överarbetningen av de väckta synpunkterna och förslagen behandlas bl. a. frågan om nya principer för förmögenhetsredovisning och därmed sammanhängande problem om konsolideringsbehov och konsolideringsmöjligheter för affärsverk. Beträffande postverket föreligger emellertid delvis speciella förhållanden i detta hänseende som kräver en snabbare lösning. Enligt min mening kan detta också ske oberoende av den större översyn av budgetsystemet som f. n. pågår.

Postverket skiljer sig från övriga affärsverk i flera avseenden bl. a. genom sin höga personalintensitet. I förhållande till omsättningen är kapital och lagertillgångar väsentligt mindre än för de övriga verken. Sålunda uppgick för budgetåret 1974/75 omsättningen till drygt 2,8 miljarder kr., medan det bokförda värdet av anläggningstillgångarna uppgick till endast ca 400 milj. kr., avskrivningarna till ca 20 milj. kr. och lagertillgångarna enligt anskaffningsvärde till drygt 10 milj. kr. Lagerreserven kan beräknas till knappt 5 milj. kr. Postverkets möjligheter att genom försiktig lagervärdering och extra avskrivningar konsolidera sin verksamhet är i förhållande till andra affärsverk härigenom mycket begränsade.

För postverket innebär en vikande konjunktur oftast ett inkomstbortfall till följd av minskad efterfrågan. Möjligheterna för postverket att i ett sådant konjunkturläge kompensera sig är begränsade och leder till att taxehöjningar kommer vid mindre lämpliga tidpunkter. De krav på hög servicenivå över hela landet som ställs på postverket kan härigenom inte på ett effektivt sätt samordnas med en mer marknadsanpassad taxepolitik. En sådan samordning är emellertid en förutsättning för att postverket skall kunna drivas rationellt såväl ur statsmakternas som de anställdas och kundernas synvinkel. Mot denna bakgrund finner jag, efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet, att de speciella förhållanden som gäller för postverket talar för att verket ges särskilda konsolideringsmöjligheter i syfte att i någon utsträckning jämställa verket med övriga affärsverk.

Enligt min mening bör postverket beredas möjlighet att då årets resultat överstiger gällande förräntningskrav efter särskild prövning av regeringen avsätta skillnaden mellan förräntningskrav och faktiskt resultat till en särskild konsolideringsfond. Avsatta medel bör insättas på särskilt konto i riksgäldskontoret. Postverket bör tillgodogöras ränta på insatta medel. I första hand bör fonden byggas upp till en sådan omfattning att en verklig konsolidering kan anses föreligga. Fonderade medel bör sedan, efter särskild prövning av regeringen, kunna utnyttjas i syfte att tidsmässigt bättre anpassa taxeåtgärder till förutsättningarna på marknaden. Det bör ankomma på regeringen att fastställa de närmare reglerna för konsolideringsfonden för postverket.

4 Totalbudgeten budgetåren 1975/76 och 1976/77

Totalbudgetens utgiftsanslag budgetåren 1975/76 och 1976/77

Totalbudgetens utgifter, exkl. förändringar i anslagsbehållningar och disposition av rörliga krediter, är i statsbudgeten för budgetåret 1975/76 upptagna med 94 367 milj. kr., varav 86 566 milj. kr. på driftbudgeten och 7 801 milj. kr. på kapitalbudgeten. Riksdagen har därefter på tilläggsbudget I anvisat sammanlagt 1 996 milj. kr., varav 1 171 milj. kr. på driftbudgeten och 825 milj. kr. på kapitalbudgeten. De största anslagen på driftbudgeten går till sysselsättningsskapande åtgärder, 585 milj. kr., bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem, 200 milj. kr., samt vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m., 150 milj. kr. På kapitalbudgeten går de största anslagen till teckning av aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken, 317 milj. kr., investeringar i kraftstationer m. m., 190 milj. kr., samt lagring för beredskapsändamål, 82 milj. kr. I prop. 1975/76: 88 föreslås åtgärder inom skärgårdsområdena och att medel på tillsammans 3,5 milj. kr. anvisas för innevarande budgetår. Vidare föreslås på tilläggsbudget denna dag anslag om sammanlagt ca 166 milj. kr., varav ca 165 milj. kr. på driftbudgeten och drygt 1 milj. kr. på kapitalbudgeten. De största anslagen på driftbudgeten föreslås gå till avtalsenliga löneklyft för arkivarbetare och till stödåtgärder för fisket. Anslaget på kapitalbudgeten avser vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio.

Inkl. de nämnda av riksdagen beslutade medelsanvisningarna och de som föreslås på tilläggsbudget denna dag uppgår sålunda totalbudgetens utgiftsanslag för budgetåret 1975/76 till 96 534 milj. kr., varav 87 906 milj. kr. på driftbudgeten och 8 628 milj. kr. på kapitalbudgeten. För budgetåret 1976/77 uppgår totalbudgetens utgiftsanslag till 108 914 milj. kr., varav 100 591 milj. kr. på driftbudgeten och 8 323 milj. kr. på kapitalbudgeten.

Totalbudgetens inkomster budgetåren 1975/76 och 1976/77 samt investeringsplan för budgetåret 1976/77

Riksrevisionsverket har med skrivelse den 12 december 1975 lämnat beräkningar av totalbudgetens inkomster under budgetåren 1975/76 och 1976/77. För en närmare redogörelse härför hänvisar jag till verkets skrivelse (bilaga 2).

Vid beräkning av statsinkomsternas utveckling är de antaganden som görs om inkomstutvecklingen i samhället av avgörande betydelse.

Riksrevisionsverket har valt att i huvudsak grunda sina beräkningar på en bedömning av konjunkturinstitutet. För åren 1975 och 1976 beräknar verket att totala lönesumman ökar med 17,5 % resp. 11 %. I det inkomstbegrepp som är utgångspunkt för riksrevisionsverkets beräkningar, nämligen inkomst av tjänst, ingår även pensioner. Dessa svarar för ungefär en tiondel och beräknas åren 1975 och 1976 öka med knappt 17 % resp. 20 %. Den sammanvägda ökningen av inkomst av tjänst beräknas således till 17,4 % mellan åren 1974 och 1975 samt 12 % mellan åren 1975 och 1976. För år 1977 har ännu inget avtal slutits, varför riksrevisionsverket valt att schablonmässigt skriva fram inkomsterna med 7 %.

Jag har inte funnit skäl att frångå dessa antaganden. För budgetåret 1975/76 beräknar jag därför i likhet med riksrevisionsverket inkomsterna under titeln *skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.* till 38 100 milj. kr. För budgetåret 1976/77 bör inkomsterna på samma titel tas upp med 41 800 milj. kr., vilket är 700 milj. kr. mer än vad riksrevisionsverket angett. Denna justering är en följd av ett förslag som chefen för socialdepartemenetet senare denna dag förelägger riksdagen beträffande utbyggnaden av samhällets barnomsorg. Denna reform föreslås bli finansierad genom en socialavgift på arbetsgivarna och egenföretagarna. Socialavgiften till barnomsorgen föreslås för år 1977 till 1 % av avgiftsunderlaget.

Jag vill vidare ta upp frågan om beräkning av det lönekostnadspålägg som fr. o. m. budgetåret 1969/70 tas upp under anslag varifrån löner bestrids. Detta pålägg skall motsvara statens indirekta personalkostnader av olika slag och uppgår f. n. till 33 % av lönebeloppen. Det krediteras inkomsttiteln *pensionsmedel m. m.*

Riksdagen har på förslag av regeringen under våren 1975 beslutat höja socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen från 7 % till 8 %, socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen från 4,2 % till 6,2 % samt arbetarskyddsavgiften från 0,1 % till 0,13 %. Vidare har beslutats om införande av nya arbetsgivaravgifter för att helt eller delvis finansiera vissa reformer. Ifrågavarande avgifter gäller delpensionsförsäkringen 0,125 %, arbetsmarknadsutbildningen 0,4 % samt vuxenutbildningen 0,15 %. Nämnda beslut träder i kraft den 1 januari 1976.

Riksdagen har tidigare beslutat att socialförsäkringsavgiften till allmänna tilläggspensioneringen den 1 januari 1976 stiger med 0,25 % till 11,0 %.

Sådana höjningar av arbetsgivaravgifterna bör påverka lönekostnadspålägget. Gjorda kalkyler tyder dock på att vidtagna höjningar av vissa arbetsgivaravgifter i syfte att förbättra den allmänna pensionsförmånsnivån ej helt behöver slå igenom för staten som arbetsgivare. Statligt anställda har i viss utsträckning redan haft bättre förmåner än andra kategorier.

Mot bakgrund av detta bör lönekostnadspålägget höjas fr. o. m. budgetåret 1976/77 med 3 % till 36 % av de aktuella lönebeloppen. Denna höjning har beaktats vid beräkning av budgetförslagets utgiftsanslag samt i riksrevisionsverkets beräkning av inkomsttiteln pensionsmedel m. m.

Beträffande inkomstposter under rubriken *uppbörd i statens verksamhet* förordar jag, efter samråd med berörda departementschefer, följande justeringar av riksrevisionsverkets beräkningar.

Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen beräknar jag till 15 500 000 kr. budgetåret 1976/77, vilket innebär en uppjustering med 3 085 000 kr. jämfört med riksrevisionsverkets kalkyl.

Med anledning av beslutade justeringar beträffande *fyravgifter* beräknar jag att inkomsterna budgetåren 1975/76 resp. 1976/77 stiger till 95,5 milj. kr. resp. 121,5 milj. kr., vilket är 4,5 milj. kr. resp. 24,5 milj. kr. mer än vad riksrevisionsverket angivit.

Budgetåren 1975/76 och 1976/77 har riksrevisionsverket angivit inkomster av *lotsavgifter* till 21 milj. kr resp. 26 milj. kr. Med anledning av beslutade avgiftsändringar har jag funnit skäl att räkna upp inkomsterna med 4 milj. kr. vartdera budgetåret.

Skeppsmätningsavgifter, vilka riksrevisionsverket beräknat till 2,1 milj. kr. budgetåret 1975/76 och 1,8 milj. kr. budgetåret 1976/77, beräknas nu komma att öka med 300 000 kr. resp. 400 000 kr. till följd av ändrade avgifter fr. o. m. den 1 januari 1976.

Efter beslut av regeringen denna dag om ändrade beräkningsgrunder för statens järnvägars kostnader för kompletteringspension förordar jag att de av riksrevisionsverket under titeln *pensionsmedel m. m.* beräknade inkomsterna på 671 milj. kr. budgetåret 1975/76 och 841 milj. kr. budgetåret 1976/77 reduceras med 50 milj. kr. vartdera budgetåret.

Inkomster vid patent- och registreringsväsendet beräknar jag budgetåret 1975/76, med hänsyn till bl. a. ändrade avgifter, uppgå till 53 milj. kr. och budgetåret 1976/77 till 61 milj. kr., vilket är 4 433 000 kr. mindre resp. 1 845 000 kr. mer än vad riksrevisionsverket redovisat.

Budgetåret 1975/76 har riksrevisionsverket beräknat *inkomster vid statens planverk* till 1,2 milj. kr. Jag beräknar inkomsten till 1,5 milj. kr.

Jag övergår nu till att redovisa de ändringar i riksrevisionsverkets be-

räkningar som jag förordar beträffande *inkomster av statens kapitalfonder*. Samråd har skett med berörda departementschefer.

I enlighet med beslutet denna dag att höja statens järnvägars taxor fr. o. m. den 1 februari 1976 beräknar jag en inleverans från statens järnvägar med 140 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och 20 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Detta innebär en uppjustering av inkomsterna från *statens affärsverksfonder* med 46 milj. kr. resp. 19 999 000 kr. jämfört med riksrevisionsverkets beräkning.

Riksrevisionsverket har budgetåret 1976/77 beräknat inkomsterna från *statens allmänna fastighetsfond* till 546 227 000 kr. Jag förordar att inkomsterna från beskickningsfastigheternas delfond räknas ned med 1 980 000 kr., varför summan av inkomsterna från statens allmänna fastighetsfond uppgår till 544 247 000 kr.

Inkomsterna från *försvarets fastighetsfond* har av riksrevisionsverket för budgetåret 1976/77 beräknats till 137 681 000 kr. För egen del räknar jag med att inkomsterna stiger med 665 000 kr. till 138 346 000 kr.

Till följd av att statslåneräntan höjs med 1 % från den 1 januari 1976 till 9,25 % kan inkomsterna från *lånefonden för bostadsbyggande* beräknas bli 275 milj. kr. högre än det belopp på 2 480 milj. kr. som riksrevisionsverket redovisat. Inkomsterna från *statens utlåningsfonder* skulle därvid komma att uppgå till 2 887 476 000 kr.

Riksrevisionsverket har beräknat inkomsterna på *fonden för statens aktier* till 76 104 000 kr. för budgetåret 1975/76. Jag har räknat ned inkomsterna med 20 milj. kr.

Beträffande *fonden för beredskapslagring* beräknar jag att inkomsterna för budgetåret 1976/77 blir 300 000 kr. lägre än de 96 295 000 kr. som riksrevisionsverket angivit.

Vidare beräknar jag inkomster från *diverse kapitalfonder* till 91 618 000 kr. för budgetåret 1976/77. Enligt riksrevisionsverket skulle inkomsterna bli 3,3 milj. kr. lägre. Skälet till justeringen är att i budgetförslaget för 1976/77 tas upp en ny kapitalfond benämnd *Naturvårdsfonden*.

Beträffande *beräknad övrig finansiering* förordar jag, efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet, att avskrivningsmedlen inom *televerkets fond* tas upp med 14,7 milj. kr. mindre än vad riksrevisionsverket angivit för budgetåret 1976/77.

Vidare förordar jag, efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, att avskrivningsmedlen inom *försvarets fastighetsfond* räknas upp med 3 818 000 kr. jämfört med riksrevisionsverkets beräkning.

Riksrevisionsverkets beräkningar i övrigt föranleder inte någon erinran från min sida. Totalt innebär de av mig förordade avvikelserna en minskning av totalbudgetens inkomster i förhållande till riksrevisionsverkets beräkning med knappt 20 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och en ökning med ca 970 milj. kr. för budgetåret 1976/77 (tabell 11). Jag be-

Tabell 11. Justering av riksrevisionsverkets beräkning av totalbudgetens inkomster (1 000-tal kr.)

	1975/76		1976/77	
	Riksrevisionsverket (ny beräkning)	Förändring enligt föredraganden	Riksrevisionsverket	Förändring enligt föredraganden
A. Skatter, avgifter, m.m.				
I Skatter:				
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m.m.			41 100 000	+700 000
II Uppbörd i statens verksamhet:				
Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen			12 415	+ 3 085
Fyravgifter	91 000	+ 4 500	97 000	+ 24 500
Lotsavgifter	21 000	+ 4 000	26 000	+ 4 000
Skeppsmätningsavgifter	2 100	+ 300	1 800	+ 400
Pensionsmedel m.m.	671 000	−50 000	841 000	− 50 000
Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	57 433	− 4 433	59 155	+ 1 845
Inkomster vid statens planverk	1 200	+ 300		
B. Inkomster av statens kapitalfonder				
I Statens affärsverksfonder	1 025 900	+46 000	1 049 401	+ 19 999
III Statens allmänna fastighetsfond			546 227	− 1 980
IV Försvarets fastighetsfond			137 681	+ 665
V Statens utlåningsfonder			2 612 476	+275 000
VII Fonden för statens aktier	76 104	−20 000		
VIII Fonden för beredskapslagring			96 295	− 300
X Diverse kapitalfonder			88 318	+ 3 300
C. Beräknad övrig finansiering			2 725 434	− 10 882
Summa förändring enligt föredraganden		**−19 333**		**+969 632**

räknar således totalbudgetens inkomster för budgetåret 1975/76 till 88 819 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till 98 226 milj. kr.

Jag vill nu ta upp frågan om investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1976/77. För varje kapitalfond fastställs årligen en investeringsstat. På statens ena sida redovisas den sammanlagda bruttoinvesteringen, investeringsanslagen, och på andra sidan upptas de medel som står till förfogande för finansiering härav. Dessa medel utgörs dels av avskrivningsmedel inom fonderna samt övriga inom fonderna tillgängliga kapitalmedel, dels av avskrivningsmedel anvisade på driftbudgeten. De medel som härutöver behövs betecknas investeringsbemyndigande. Investeringsbemyndigandena sammanställs till en investeringsplan, vars summa — sedan avdrag skett för medel som tillförs kapitalbudgeten över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster samt för övrig kapitalåterbetalning avseende lån från icke revolverande fonder — utvisar det

ytterligare medelstillskott som behövs för investeringarnas genomförande. Investeringsplanen utgör kapitalbudgetens utgiftssida. På motsatta sidan tas för kapitalbudgetens finansiering under beteckningen lånemedel upp en balanspost med samma belopp som investeringsplanens slutsumma. Det bör emellertid understrykas, att det på detta sätt framräknade lånemedelsbeloppet inte är detsamma som statens faktiska upplåningsbehov, eftersom här inte medräknats driftbudgetens över- eller underskott och hänsyn inte heller tagits till förändringar i anslagsbehållningar och i disposition av rörliga krediter.

För budgetåret 1976/77 beräknas investeringsanslagen till totalt ca 8 323 milj. kr. För finansieringen av dessa investeringar skall i första hand anlitas dels de avskrivningsanslag som i annat sammanhang denna dag begärs på driftbudgeten, dels kapitalbudgetens inkomster. Avskrivningsmedlen från driftbudgeten uppgår till 1 178 milj. kr. och inom kapitalfonderna tillgängliga medel till 2 692 milj. kr. Med utgångspunkt häri kan investeringsbemyndigandena preliminärt beräknas till 4 453 milj. kr. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1976/77 framgår av sammanställning i tabell 12.

Ett preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1976/77 med specifikation av de i planen angivna investeringsbemyndigandena har upprättats (bilaga 4). Det slutliga förslaget till investeringsplan bör anstå i avvaktan på definitiva förslag om investeringsanslag.

Tabell 12. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1976/77

Fond	Investeringsanslag	Finansiering			
		Avskrivning inom fonderna	Övriga kapitalmedel inom fonderna	Avskrivning från driftbudgeten	Investeringsbemyndigande
I. Statens affärsverksfonder	3 738 001 000	2 203 200 000	19 002 000	56 304 000	1 459 495 000
II. Statens allmänna fastighetsfond	754 251 000	76 645 000	10 050 000	318 640 000	348 916 000
III. Försvarets fastighetsfond	370 600 000	31 913 000	19 000 000	239 167 000	80 520 000
IV. Statens utlåningsfonder	2 331 406 000	—	—	455 338 000	1 876 068 000
V. Fonden för låneunderstöd	698 503 000	—	107 835 000	31 500 000	559 168 000
VII. Fonden för förlag till statsverket	20 000 000	—	47 000 000	—	—27 000 000
VIII. Fonden för beredskapslagring	40 000 000	—	—	—	40 000 000
IX. Diverse kapitalfonder	369 902 000	173 705 000	3 250 000	77 103 000	115 844 000
Summa kr.	**8 322 663 000**	**2 485 463 000**	**206 137 000**	**1 178 052 000**	**4 453 011 000**
				Avgår kapitalåterbetalning:	
				Oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000
				Övrig kapitalåterbetalning	22 952 000
				Lånemedel	**4 429 059 000**

Tabell 13. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Driftbudgeten
(Milj. kr.)

Huvudtitel	Reservation 74-06-30	Reservation 75-06-30	Ökning (+) Minskning (−) under budgetåret 1974/75
Justitiedepartementet	43,5	54,1	+ 10,6
Utrikesdepartementet	1 320,7	1 226,1	− 94,6
Försvarsdepartementet	9,4	0,3	− 9,1
Socialdepartementet	163,5	110,0	− 53,5
Kommunikationsdepartementet	1 326,0	1 253,6	− 72,4
Finansdepartementet	33,2	48,4	+ 15,1
Utbildningsdepartementet	134,6	133,4	− 1,2
Jordbruksdepartementet	401,8	378,5	− 23,2
Handelsdepartementet	12,8	15,8	+ 3,0
Arbetsmarknadsdepartementet	722,9	458,3	−264,6
Bostadsdepartementet	278,9	348,2	+ 69,2
Industridepartementet	112,2	154,8	+ 42,6
Kommundepartementet	0,9	1,2	+ 0,3
Riksdagen och dess verk m. m.	1,1	0,7	− 0,4
Summa	4 561,5	4 183,3	−378,2
Tillkommer: indragna anslagsbehållningar			+ 7,1
Summa egentliga statsutgifter			−371,1
Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	398,4	328,2	− 70,2
Summa driftbudgeten	4 959,8	4 511,5	−441,3

Tabell 14. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Investeringsanslag (Milj. kr)

Anslagsgrupp	Behållning 74-06-30	Behållning 75-06-30	Ökning (+) Minskning (-) under budgetåret 1974/75
Statens affärsverksfonder:			
Postverkets fond	4,2	30,0	+ 25,7
Televerkets fond	60,7	121,1	+ 60,3
Statens järnvägars fond	8,8	39,3	+ 30,5
Luftfartsverkets fond	23,4	26,3	+ 2,9
Fabriksverkens fond	21,1	7,1	− 14,0
Statens vattenfallsverks fond	161,6	172,0	+ 10,4
Domänverkets fond	0,4	5,7	+ 5,3
Summa statens affärsverksfonder	280,3	401,4	+121,2
Statens allmänna fastighetsfond	241,5	229,6	− 11,9
Försvarets fastighetsfond	24,0	14,7	− 9,3
Statens utlåningsfonder	1 228,9	1 693,2	+464,2
Fonden för låneunderstöd	321,9	240,2	− 81,7
Fonden för statens aktier	24,3	25,7	+ 1,4
Fonden för förlag till statsverket	33,6	36,5	+ 2,9
Fonden för beredskapslagring	49,1	18,4	− 30,7
Diverse kapitalfonder	158,3	191,4	+ 33,1
Summa	2 362,1	2 851,2	+489,2
Tillkommer: indragna anslagsbehållningar			+ 19,2
Summa investeringsanslag	2 362,1	2 851,2	+508,3

Beräkning av anslagsbehållningarnas utveckling

I prop. 1975: 100 beräknades anslagsbehållningarna komma att minska med 700 milj. kr. under budgetåret 1974/75. Det slutliga utfallet enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning blev — sedan hänsyn tagits till effekten av indragna anslagsbehållningar — en ökning av anslagsbehållningen på totalbudgeten med 137 milj. kr. Som framgår av tabellerna 13 och 14 minskade behållningarna på driftbudgetens reservationsanslag med 371 milj. kr., medan behållningarna på kapitalbudgetens investeringsanslag ökade med 508 milj. kr.

Minskningen av reservationsanslagens behållningar hänför sig väsentligen till arbetsmarknadsdepartementets område. Behållningen på anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder minskade under budgetåret 1974/75 med 268 milj. kr. På kapitalbudgeten ökade under budgetåret 1974/75 behållningen på anslaget Lånefonden för bostadsbyggande med 489 milj. kr. De mera långsiktiga förändringarna av anslagsbehållningarna framgår av tabell 15.

Det är svårt att ge de kortsiktiga förändringarna en entydig tolkning. Variationer i konjunkturläget tycks spela en viss roll liksom tillgången på lediga resurser för att tillfredsställa den statliga efterfrågan. I åtskilliga fall förefaller dock mera speciella faktorer ha inverkat.

För *budgetåret 1975/76* beräknades i statsbudgeten anslagsbehållningarna komma att minska med 900 milj. kr. Riksrevisionsverket har inhämtat uppgifter rörande myndigheternas beräkningar av anslagsbehållningarnas utveckling, vilka tyder på att behållningarna innevarande budgetår skulle minska med ca 500 milj. kr. Jag ansluter mig till denna bedömning. De beräknade förändringarna i anslagsbehållningarna under budgetåret 1975/76 redovisas i tabell 16.

För *budgetåret 1976/77* räknar jag med en minskning av anslagsbe-

Tabell 15. Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1965/66—1974/75

	65/66	66/67	67/68	68/69	69/70	70/71	71/72	72/73	73/74	74/75
(Miljarder kr.)										
Reservationer på driftbudgeten (exkl. avskrivningar av nya kapitalinvesteringar)	2,25	2,48	2,96	3,07	3,15	3,00	3,16	3,86	4,56	4,18
Outnyttjade belopp på investeringsanslag	1,21	1,33	1,61	1,85	0,99	1,43	1,66	2,26	2,36	2,85
Summa	**3,46**	**3,81**	**4,57**	**4,92**	**4,14**	**4,43**	**4,82**	**6,12**	**6,92**	**7,03**
Ökning (+) resp. minskning (−) under budgetåret	−0,04	+0,35	+0,76	+0,35	−0,78	+0,29	+0,39	+1,30	+0,81	+0,11
Behållning i procent av under budgetåret anvisade:										
reservationsanslag	39,8	40,9	43,4	45,2	43,1	38,7	30,1	47,2	50,8	44,2
investeringsanslag	32,6	30,1	33,2	36,6	17,2	18,1	21,0	26,9	28,3	29,7
reservations- och investeringsanslag	36,9	36,3	39,2	40,5	31,7	28,3	26,2	37,0	39,9	36,9

Tabell 16. Beräknade förändringar i anslagsbehållningarna under budgetåret 1975/76

(Milj. kr., ökning +, minskning −)

	Anslagsbehållningar 75-06-30	Beräknad förändring till 76-06-30		
		Prop. 1975: 100	Myndigheterna	Föredraganden
Driftbudgeten (exkl. avskrivningar)	4 183	−500	+254	+254
Investeringsanslag	2 851	−400	−755	−755
Summa	**7 034**	**−900**	**−501**	**−501**

hållningarna med 1 000 milj. kr. Jag förutser därvid bl. a. en kraftig förbrukning inom lånefonden för bostadsbyggande. Vidare förutses en minskning av behållningen på anslaget Stöd till avfallsbehandling m. m. med uppåt 100 milj. kr. Jag vill dock understryka att beräkningarna måste anges med betydande osäkerhetsmarginaler.

Beräkning av dispositionen av rörliga krediter

Budgetutfallet och därmed statens upplåningsbehov påverkas av förändringar i dispositionen av rörliga krediter hos riksgäldskontoret, vilka enligt riksdagens beslut ställts till förfogande för vissa myndigheter och

Tabell 17. Ianspråktagande av rörliga krediter.

(Milj. kr)

Låntagare	Av riksdagen medgivet 74-06-30	Ianspråktaget 74-06-30	Av riksdagen medgivet 75-06-30	Ianspråktaget 75-06-30
Televerket	625,0	–	625,0	–
Statens järnvägar	250,0	–	250,0	–
Statens vattenfallsverk	300,0	250,0	400,0	340,0
Domänverket	175,0	–	175,0	–
Postverket	120,0	–	120,0	–
Luftfartsverket	20,0	20,0	20,0	20,0
Förenade fabriksverken	170,0	–	170,0	–
Statens jordbruksnämnd	160,0	95,0	120,0	100,0
Svenska Reproduktions AB	0,7	0,7	0,7	0,7
Karlskronavarvet AB	8,0	–	8,0	–
Svenska Tobaks AB	10,0	–	10,0	–
AB Vin- och spritcentralen	10,0	–	10,0	–
Svensk spannmålshandel	35,0	–	35,0	–
Svensk kötthandel	50,0	0,1	50,0	0,1
Allmänna bevakningsaktiebolaget	3,0	–	3,0	–
Norrbottens Järnverk AB	125,0	18,0	125,0	65,0
Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB	–	–	200,0	–
Stiftsnämnderna	15,0	–	15,0	–
Statliga myndigheter med uppdragsverksamhet	80,0	20,7	100,0	46,8
Kungl. Maj:t	1 650,0	–	1 650,0	105,0
Summa	**3 806,7**	**404,5**	**4 086,7**	**677,6**

bolag. De beviljade krediterna samt de belopp som tagits i anspråk framgår av tabell 17.

Under *budgetåret 1974/75* ökade dispositionen av rörliga krediter med ca 273 milj. kr. Statens vattenfallsverk ökade sitt utnyttjande med 90 milj. kr. och Norrbottens Järnverk AB sitt med 47 milj. kr. Den till Kungl. Maj:ts förfogande ställda rörliga krediten utnyttjades med 105 milj. kr.

Det bör i detta sammanhang betonas att svängningarna i utnyttjandegraden uppvisar tydliga säsongmönster, inte minst vid budgetårsskiften. Styrkan i dessa svängningar varierar även avsevärt mellan budgetåren. Speciella faktorer, som t. ex. alternativa finansieringsmöjligheter och kostnaderna för dessa, påverkar dispositionen av rörliga krediter på varierande sätt beroende på vilken tidpunkt det gäller.

I statsbudgeten upptas en ökad förbrukning av rörliga krediter under *budgetåret 1975/76* med 200 milj. kr.

Enligt uppgifter som insamlats av riksrevisionsverket förutser berörda myndigheter och bolag nu en uppgång i de disponerade beloppen med 449 milj. kr. En ökning av ianspråktagna belopp förutses bl. a. för statens vattenfallsverk, Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB samt i den rörliga kredit som står till regeringens disposition. Jag räknar med en uppgång i de disponerade beloppen med avrundat 450 milj. kr.

Beträffande *budgetåret 1976/77* räknar jag med att det ianspråktagna beloppet av rörliga krediter ökar långsammare än under budgetåret 1975/76. Jag uppskattar ökningen av de disponerade beloppen till 300 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Jag vill dock erinra om den osäkerhet som gäller vid detta slag av beräkningar.

Beräkning av totalbudgeten för budgetåren 1975/76 och 1976/77

Utgifterna på totalbudgeten för budgetåret 1975/76 beräknas nu bli avsevärt större än de i statsbudgeten angivna. Detta sammanhänger, vilket jag tidigare redovisat, bl. a. med förutsedda merbelastningar för vissa förslagsanslag till följd av den allmänna pris- och löneutvecklingen. Vidare ingår en bedömning av medelsbehov för beslutade, föreslagna och beräknade anslag på tilläggsbudget. Mot denna bakgrund kan totalbudgetens utgifter för budgetåret 1975/76 beräknas till 99 790 milj. kr. De samlade statsinkomsterna för budgetåret 1975/76 beräknas nu till 88 819 milj. kr., vilket är nära 4 miljarder kr. mer än som anges i statsbudgeten. Den främsta orsaken till att statsinkomsterna nu beräknas bli större är väsentligt högre antaganden rörande inkomstutvecklingen. Med dessa beräkningar av utgifter och inkomster skulle totalbudgeten visa ett underskott på ca 10 970 milj. kr.

Med hänvisning till min redovisning i det föregående beräknar jag totalbudgeten för budgetåret 1976/77 på sätt som framgår av tabell 18. Kalkylen utvisar ett budgetunderskott om ca 12 miljarder kr., vilket

Tabell 18. Förslag till statsbudget för budgetåret 1976/77: Totalbudgeten

A Skatter, avgifter, m.m.:			
I Skatter		87 020 001 000	
II Uppbörd i statens verksamhet		2 115 477 000	
III Diverse inkomster		853 681 000	89 989 159 000
B Inkomster av statens kapitalfonder:			
I Statens affärsverksfonder		1 069 400 000	
II Riksbanksfonden		350 000 000	
III Statens allmänna fastighetsfond		544 247 000	
IV Försvarets fastighetsfond		138 346 000	
V Statens utlåningsfonder		2 887 476 000	
VI Fonden för låncunderstöd		135 960 000	
VII Fonden för statens aktier		107 048 000	
VIII Fonden för beredskapslagring		95 995 000	
IX Statens pensionsfonder		102 281 000	
X Diverse kapitalfonder		91 618 000	5 522 371 000
C Beräknad övrig finansiering:			
I Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:			
Statens affärsverksfonder	2 222 202 000		
Övriga kapitalfonder	469 398 000	2 691 600 000	
II Övrig kapitaläterbetalning		22 952 000	2 714 552 000
	Summa kr.		98 226 082 000
Underskott			11 987 960 000
	Summa kr.		110 214 042 000

A Utgiftsanslag:		
I Kungl. hov- och slottsstaterna	14 371 000	
II Justitiedepartementet	4 104 847 000	
III Utrikesdepartementet	3 443 571 000	
IV Försvarsdepartementet	10 613 338 000	
V Socialdepartementet	31 003 320 000	
VI Kommunikationsdepartementet	6 695 479 000	
VII Finansdepartementet	7 489 080 000	
VIII Utbildningsdepartementet	14 821 767 000	
IX Jordbruksdepartementet	4 421 442 000	
X Handelsdepartementet	448 875 000	
XI Arbetsmarknadsdepartementet	6 595 926 000	
XII Bostadsdepartementet	6 562 020 000	
XIII Industridepartementet	2 890 772 000	
XIV Kommundepartementet	1 503 823 000	
XV Oförutsedda utgifter	3 000 000 000	
XVI Riksdagen och dess verk m.m.	155 411 000	
XVII Riksgäldsfonden	5 150 000 000	108 914 042 000
B. Beräknad övrig medelsförbrukning:		
I Minskning av anslagsbehållningar	1 000 000 000	
II Ökad disposition av rörliga krediter	300 000 000	1 300 000 000
Summa kr.		110 214 042 000

innebär ett större underskott än under innevarande budgetår. En tabell över totalbudgetens utveckling under en längre tidsperiod ingår i bilaga 5.

Till regeringsprotokollet i detta ärende bör fogas såsom

Bilaga 1: Preliminär nationalbudget för år 1976

Bilaga 2: Riksrevisionsverkets inkomstberäkning

Bilaga 3: Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1976/77

Bilaga 4: Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1976/77

Bilaga 5: Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m. m.

Bilaga 6: Allmänna Pensionsfonden, fjärde fondstyrelsen: Redovisning för perioden den 1 januari—den 30 november 1975.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen som jag har förordat i det föregående,

2. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1976/77, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad jag har förordat i det föregående intill ett sammanlagt belopp av 1 500 000 000 kr.,

3. medge att det av riksdagen givna bemyndigandet (prop. 1975: 1, FiU 1975: 1, rskr 1975: 30) att besluta om utgifter intill ett sammanlagt belopp av 1 000 000 000 kr. får utnyttjas i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,

4. bemyndiga regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att besluta om statlig garanti för förluster i samband med lån till lageruppbyggnad även för andra lagerstödsperioder än den som nu gäller,

5. medge att avsättning av kommunalskattemedel sker till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1976/77,

6. bestämma att de medel som med tillämpning av 1 § reglementet (1959: 293) angående allmänna pensionfondens förvaltning skall överföras till allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses förvaltning får uppgå till högst 1 000 000 000 kr.,

7. medge att en konsolideringsfond för postverket får inrättas i enlighet med vad jag förordat i det föregående,

8. för budgetåret 1976/77 i avvaktan på slutliga förslag i komplette-

ringspropositionen och i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,

a) beräkna driftbudgetens inkomster,

b) beräkna förändringar i anslagsbehållningar,

c) beräkna förändringar i dispositionen av rörliga krediter,

d) på kapitalbudgeten beräkna den mot den av mig föreslagna investeringsplanen svarande inkomsttiteln *Låneinedel* till 4 429 059 000 kr.

Tabellförteckning

1. Bruttonationalprodukt, konsumentpriser och arbetslöshet i OECD-länderna 1973—1975 6
2. Produktionsutvecklingen 1974—1975 12
3. Försörjningsbalans för 1975 12
4. Betalningsbalans 1973—1975 12
5. Produktionsutvecklingen 1975—1976 30
6. Preliminär försörjningsbalans för 1976 31
7. Bytesbalans 1974—1976 32
8. Totalbudgeten 1974/75—1976/77 33
9. Statsutgifterna budgetåret 1976/77 39
10. Statsskuld och utgående räntor vissa år 1960—1976 42
11. Justering av riksrevisionsverkets beräkning av totalbudgetens inkomster 60
12. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1976/77 61
13. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Driftbudgeten 62
14. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Investeringsanslag 62
15. Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1965/66—1974/75 63
16. Beräknade förändringar i anslagsbehållningarna under budgetåret 1975/76 64
17. Ianspråktagande av rörliga krediter 64
18. Förslag till statsbudget för budgetåret 1976/77: Totalbudgeten 66

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975

Preliminär nationalbudget för år 1976

Bilaga 1

PRELIMINÄR NATIONALBUDGET 1976

Inledning

Den preliminära nationalbudgeten för 1976 som härmed läggs fram är utarbetad inom finansdepartementets ekonomiska avdelning och konjunkturinstitutet. Nationalbudgeten bygger på material som erhållits från fackdepartement och olika verk och institutioner. Vidare har utredningsrådet hörts. Dess ledamöter bär dock ej något ansvar för nationalbudgetens utformning och bedömningar.

Kapitlen 3 Utrikeshandeln, 6 De enskilda konsumenternas ekonomi, 7 Investeringarna och 9 Kreditmarknaden har sammanställts inom konjunkturinstiutet. Institutet har även sammanställt avsnitten om gruvor, mineralbrott och tillverkningsindustri samt skogsbruk i kapitel 4. Ansvaret för bedömningen av Sveriges ekonomi 1976 — med undantag för de avsnitt där konjunkturinstitutet uttryckligen åberopas — vilar på finansdepartementets ekonomiska avdelning där arbetet med nationalbudgeten letts av planeringschefen Carl Johan Åberg.

Av ett bihang som följer efter kapitel 9 framgår även i tablåform vilka kapitel och avsnitt som sammanställts inom ekonomiska avdelningen resp. konjunkturinstitutet. Vidare redovisas prognostal för olika delsektorer enligt ekonomiska avdelningens och konjunkturinstitutets bedömningar.

1 Sammanfattande översikt[1]

1.1 Tillbakablick på utvecklingen

OECD-området upplever nu en lågkonjunktur som har varit den djupaste och mest långvariga sedan andra världskriget. I Förenta staterna uppgår antalet öppet arbetslösa till 8 à 9 milj. personer. I vardera Förbundsrepubliken Tyskland, Storbritannien och Frankrike uppgår arbetslösheten till omkring eller över 1 milj. Med undantag för i första hand Danmark har i allmänhet de mindre industriländerna i varje fall hittills lyckats begränsa arbetslöshetens omfattning. Detta gäller i synnerhet Sverige och Norge.

Nedgången i den ekonomiska aktiviteten, som pågått under en stor del av 1974, blev kraftigt accentuerad under första halvåret 1975 då man beräknar att produktionen minskat med 5 à 6 % i årstakt. Denna kraftiga nedgång kan i viss utsträckning hänföras till en försvagning av den slutliga efterfrågan i de olika länderna. Bostadsbyggandet hade redan under 1974 vikit kraftigt och fortsatte att göra detta in på 1975. Likaså uppvisade såväl den privata konsumtionen som övriga privata investeringar en mycket svag utveckling. Att utvecklingen blev så dramatisk under första halvåret 1975 sammanhänger dock främst med den mycket kraftiga lageravvecklingen. Trots den successivt alltmera vikande aktiviteten under 1974 hade lagerinvesteringarna i flera betydelsefulla länder fortsatt att öka. Detta ledde till en snabbt växande disproportion mellan lagerstockar och aktivitetsnivå, vilken under senare delen av 1974 och början av 1975 utlöste en dramatisk omsvängning i lagerinvesteringarna. Det starka inflytandet från denna lagerrörelse har i varje fall för Förenta staternas vidkommande lagt grunden för en lika snabb uppgång när väl lageravvecklingen upphör och lagren på nytt börjar byggas upp igen. Ett första tecken på detta gavs under tredje kvartalet 1975 då Förenta staternas bruttonationalprodukt — uttryckt i årstakt — ökade med 12 à 13 %. Tecken till motsvarande snabba förändringar har även kunnat observeras i en del andra OECD-länder.

Helt allmänt sett tyder utvecklingen under senare år på att lagerförändringarnas destabiliserande effekt på konjunkturförloppet skulle ha ökat i betydelse. Under 1972 och 1973 drev lageruppbyggnaden upp den ekonomiska aktiviteten till en alltför hög nivå samtidigt som lager-

[1] Finansdepartementets ekonomiska avdelning ansvarar för de sammanfattande bedömningarna i detta kapitel. Främst vad gäller utrikeshandel, fasta investeringar och lager skiljer sig prognoserna här från konjunkturinstitutets. Skillnaderna redovisas i avsnitt 1.2.

nedskärningarna under 1975 accentuerat nedgångstendenserna. Man kan inte utesluta att de uppgångar som nu förväntas i varje fall på speciella områden kan driva fram temporära överhettningssituationer.

I dessa avseenden har utvecklingen i Sverige varit väsentligen lyckosammare. Särskilt under 1975 har vi i motsats till vår omvärld lyckats fortsätta den lageruppbyggnad som inleddes under 1974 och har därigenom kunnat vidmakthålla den ekonomiska aktiviteten på en tillfredsställande nivå. Det statliga lagerstödet har självfallet bidragit till denna utveckling.

Även i andra avseenden har den svenska stabiliseringspolitiken vid en internationell jämförelse varit framgångsrik under 1974 och 1975. Trots en kraftigt vikande efterfrågan på våra exportprodukter har vi lyckats att genom stimulans av den inhemska efterfrågan hålla aktiviteten uppe. Genom breda finanspolitiska satsningar har vi kunnat öka såväl den privata som den offentliga konsumtionen. Genom en kombination av selektiva, investeringsstimulerande åtgärder och kreditpolitiska insatser har i synnerhet industrins investeringsefterfrågan fortsatt att öka under såväl 1974 som 1975. De särskilda investeringsfondskonstruktioner som för första gången infördes under 1974 har därvid visat sig besitta värdefulla egenskaper från stabiliseringspolitisk synpunkt.

Kraften i de utifrån kommande, recessiva tendenserna har emellertid varit så stor att man inte kunnat undvika en klar dämpning i bruttonationalproduktens ökningstakt. Enligt de nu föreliggande kalkylerna beräknas bruttonationalprodukten ha stigit med ca 0,5 % mellan 1974 och 1975. Man bör dock i anslutning härtill erinra om dels att denna uppskattning bygger på prognoser för fjärde kvartalet 1975, dels att nationalräkenskapsmaterialet framstår som osedvanligt osäkert med hänsyn till de snabba prisstegringarna under 1974 och 1975. Den deflateringsteknik som utvecklats för nationalräkenskaperna har måhända ställts inför alltför stora uppgifter när prisstegringarna varit i storleksordningen 10 % och på vissa varuområden ändå högre tal.

De nu föreliggande beräkningarna över produktionen 1975 innebär att vi skulle ha haft en historiskt sett exceptionellt låg produktivitetsutveckling. Den fortsatt mycket väl hävdade utvecklingen på arbetsmarknaden under 1975 pekar på riskerna för att nationalräkenskapsuppgifterna underskattat produktionens verkliga omfattning. Företagen inom främst exportsektorn har i en till synes betydande omfattning valt att ha kvar sin arbetskraft trots en vikande efterfrågan. Man har i stället sysselsatt arbetskraften med bl. a. reparations- och underhållsarbete, som sannolikt inte på ett heltäckande sätt fångas upp av statistiken.

1.2 Utsikterna för 1976

Man synes nu ha en ganska god grund för uppfattningen att den internationella konjunkturen har återhämtats mot slutet av 1975. Upp-

gången förväntas bli alltmer klart markerad under årets första delar i Nordamerika medan expansionen i Västeuropa, som startade senare, beräknas ta ordentlig fart först under mitten och senare delen av 1976. Omslaget i lagerinvesteringarna synes vara den faktor som initierar uppgångstendenserna. Just vid själva tidpunkten för omslaget kan man t. o. m. under en kortare period observera mycket kraftiga återhämtningar av produktionen. Men därefter bör mera stabila efterfrågefaktorer — då i första hand den privata konsumtionen — ta över den expansiva rollen. På investeringssidan kan man nu i flera länder notera en ökad aktivitet i fråga om bostadsbyggandet. Näringslivsinvesteringarna förutses dock uppvisa en fortsatt svag utveckling. Någon avgörande förändring i denna efterfrågekategori är knappast att vänta förrän under senare delar av konjunkturuppgången då man på nytt kommer att närma sig ett normalt kapacitetsutnyttjande. Denna förutsatt svaga utveckling kompenseras dock i viss utsträckning av ökningar på de offentliga investeringarnas område. Under senare delen av 1975 har den ekonomiska politiken omorienterats i riktning mot en stimulans av dessa utgifter.

Trots denna förutsatta återhämtning av den ekonomiska aktiviteten synes man inte ha anledning att förutsätta någon mera nämnvärd minskning av den höga arbetslösheten i OECD-området. Anledningen härtill är främst att kapacitetsutnyttjandet i utgångsläget är så lågt och inslaget av korttidsarbete så stort att man med den redan nu sysselsatta arbetskraften kan öka produktionen en hel del utan att detta behöver leda till någon större nyanställning. Ur efterfrågesynpunkt förefaller dock inte denna fortsatt höga arbetslöshet spela någon större roll eftersom arbetslöshetsersättningarna nu är så betydande att en ökad sysselsättningsgrad endast måttligt påverkar hushållssektorns inkomstsituation. I detta avseende skiljer sig konjunktursituationen nu klart från vad som exempelvis var fallet under mellankrigstiden då variationer i arbetslösheten omedelbart utlöste motsvarande variationer i hushållsinkomsterna och därigenom förstärkte de destabiliserande faktorerna i konjunkturförloppet. Av långt större betydelse numera är variationerna i hushållssektorns sparkvot. De förändringar i denna som kunnat observeras under senare år har kraftigt bidragit till att accentuera konjunkturrörelserna. Vi vet f. n. inte mycket om orsakerna till dessa betydande förändringar i hushållssektorns sparbeteende. Men man kan självfallet inte utesluta att just förändringarna på arbetsmarknaden är en väsentlig förklaring. En ökad arbetslöshet kan utlösa olika trygghetsskapande reaktioner från hushållens sida. Särskilt accentuerad kan denna mekanism bli om ökningarna i arbetslösheten sammanfaller med starkt stigande priser. Skulle denna förklaring vara riktig, finns det anledning att anta att sparkvoten kommer att minska när arbetslösheten nu inte längre växer och när inflationstakten bromsas upp. En

nedgång i sparkvoten skulle medföra en motsvarande uppgång i den privata konsumtionen.

En osäker faktor vid bedömningen av den internationella konjunkturutvecklingen under 1976 är frågan om finanspolitikens uppläggning i de stora industriländerna. Till följd av den vikande ekonomiska aktiviteten har de statliga budgetunderskotten vuxit mycket kraftigt. Dessa kommer visserligen att reduceras genom bl. a. ökade skatteintäkter som konjunkturuppgången automatiskt medför. Av olika skäl kan dock vissa länder tänkas vilja gå snabbare fram. I så fall skulle finanspolitiken kunna komma att utöva en restriktiv effekt på konjunkturuppgången.

Sammanfattningsvis bedöms emellertid produktionen inom OECD-området komma att öka med ca 4 % mellan 1975 och 1976. För de europeiska delarna av OECD förutses en något långsammare ökning.

Till följd av svårigheterna att tidsbestämma lageromslaget kan man inte med någon större säkerhet uttala sig om tidsprofilen under loppet av året. Förändringar i lagerinvesteringarna kan förorsaka temporärt kraftiga variationer i den ekonomiska aktiviteten. Sannolikheten talar dock för att de mera stabila efterfrågefaktorerna — då i första hand den privata konsumtionen — successivt under året kommer att få ökad betydelse för uppsvinget.

Tabell 1: 1 Preliminär försörjningsbalans 1974—1976

	Miljarder kr. 1975	Procentuell volymförändring	
		1974—1975	1975—1976
Tillgång			
Bruttonationalprodukt	285,9	0,5	1,6
Import	75,7[2]	−2,6	1,3
Summa tillgång	**361,6**	**−0,1**	**1,5**
Efterfrågan			
Bruttoinvestering	59,5	−3,9	0,7
Näringsliv	29,6	−1,6	0,4
därav: industri	14,6	4,3	1,0
statliga myndigheter och affärsverk	7,0	−0,7	10,2
kommuner	10,8	−4,8	5,0
bostäder	12,1	−9,7	−7,8
Lagerinvestering	10,4	(+0,8)[1]	(−2,3)[1]
Privat konsumtion	149,7	3,0	3,0
Offentlig konsumtion	70,6	4,9	3,4
Tjänstenetto	0,0[2]	.	.
Export	71,4[2]	−8,4	6,5
Summa efterfrågan	**361,6**	**−0,1**	**1,5**

[1] Lagervolymförändring i procent av föregående års bruttonationalprodukt.
[2] Utrikeshandelns fördelning på varor och tjänster är här utförd i enlighet med nationalräkenskapernas definitioner. Härigenom uppkommer en viss skillnad i förhållande till tabell 1:2 där varuutbytet anges i enlighet med utrikeshandelsstatistiken.

Denna ökade ekonomiska aktivitet bör medföra en återhämtning av världshandeln efter den vikande utvecklingen under 1975. Ökningen har bedömts kunna uppgå till ca 6 à 7 %. Detta kommer i sin tur att medföra en motsvarande uppgång av vår varuexport. Utvecklingsbilden förutses emellertid här bli relativt splittrad. Relativt tidiga och kraftiga ökningar kommer sannolikt att inträffa för flertalet skogsprodukter medan däremot exporten från järn- och stålverken och från verkstadsindustrin först senare kommer att omfattas av uppgången. De förcliggande prognoserna tyder på att den samlade varuexporten skulle komma att öka i volym med 6 à 7 %. Detta innebär att vi inte fullt ut skulle återhämta det fall i exporten som inträffade under 1975. Den här redovisade bedömningen ligger något under den som presenteras av konjunkturinstitutet i kapitel 3. Orsaken härtill är främst att en mera försiktig tolkning gjorts av effekterna på den svenska exporten av den ökade ekonomiska aktiviteten på kontinenten.

För konsumtionens vidkommande förutses en tillväxt i ungefär samma takt som under 1975. Den privata konsumtionen beräknas öka med 3 %, vilket med hänsyn till utvecklingen av de realt disponibla inkomsterna innebär en viss mindre nedgång i hushållens sparkvot. En sådan framstår i dagens läge som väl grundad mot bakgrund av att hushållen sannolikt ännu inte anpassat sig till de senare årens mycket kraftiga ökningar i de disponibla inkomsterna utan man har att räkna med vissa eftersläpande effekter.

För den offentliga konsumtionen förutses en uppgång på ca 3,5 %. Detta är en något lägre ökningstakt än den som observerades under 1975. Den lägre tillväxten är i första hand hänförbar till kommunerna.

De samlade bruttoinvesteringarna beräknas nu ha minskat med inemot 4 % under 1975. För 1976 förutses en ökning på inemot 1 %. Även på detta område är utvecklingsbilden mycket splittrad. Bostadsinvesteringarna beräknas fortsätta att minska med inemot 8 %. Visserligen förutses en återhämtning i fråga om antalet påbörjade lägenheter men detta hinner inte vända den investeringsnedgång som följer av den låga igångsättningen under 1975. Till följd av den statliga stimulanspolitiken beräknas däremot de offentliga investeringarna öka kraftigt. Särskilt kraftig blir ökningen för de statliga investeringarna som beräknas öka med 10 %. Härvid har hänsyn tagits till de åtgärder som beslutats under både oktober och december 1975.

Enligt konjunkturinstitutets bedömning skulle industriinvesteringarna komma att minska något mellan 1975 och 1976. I och för sig talar det just nu rådande kapacitetsläget för att industriföretagens investeringslust skulle försvagas något i förhållande till de tidigare årens kraftiga uppgångar. Det massiva stöd som dessa investeringar kommer att få under 1976 — genom bl. a. förlängda fondfrisläpp, ökade lokaliseringsbidrag, en fortsatt investeringsfrämjande kreditpolitik — talar dock för

att man bör göra en viss upprevidering av den prognos som presenterats av konjunkturinstitutet i kapitel 7.

Sammantaget innebär denna bild att den slutliga efterfrågan i vår ekonomi under 1976 skulle öka med ca 3,5 %. Detta är en klar acceleration i jämförelse med förhållandet under 1975. Den nu förutsedda lagerutvecklingen kommer emellertid att medföra att denna efterfrågeförändring inte får ett fullt genomslag på produktionen. Under såväl 1974 som 1975 ökade lagerinvesteringarna kraftigt. Den förutsedda efterfrågebilden och särskilt utvecklingen på exportområdet pekar nu på en kraftig dämpning av dessa investeringar. Som redan framhölls i föregående avsnitt kan detta i en viss mening sägas ha varit en åsyftad utveckling. Genom de kraftiga lagerökningarna under 1974 och 1975 har vi här i Sverige effektivt kunnat motverka de nedgångstendenser som kommit från utlandsmarknaderna. Produktionen har härigenom kunnat upprätthållas på en internationellt sett hög nivå. När nu den slutliga efterfrågan återvänder är det därför naturligt att de stabiliseringspolitiska anspråken på en lageruppbyggnad i motsvarande mån trappas ner. Genom denna internationellt sett nästan unika, anticykliska lagerrörelse har vi således lyckats åstadkomma en påtaglig utjämning av konjunkturförloppet. Samtidigt leder även de exportförsäljningar som nu kan ske från lagerstockarna till en välbehövlig förstärkning av våra valutainkomster.

Betydande svårigheter föreligger emellertid att mera exakt ange omsvängningen i lagerinvesteringarna. Den lagerprognos som införts i försörjningsbalansen innebär att omsvängningen skulle svara mot en reduktion av bruttonationalprodukten på drygt 2 %. Detta är något mindre omsvängning än den som redovisats av konjunkturinstitutet i kapitel 7. Anledningen till denna justering är dels den förutsatt något lägre ökningstakten för exporten, dels ett försök att ta hänsyn till effekterna av den utvidgning av lagerstödet som regeringen beslutat. Denna utvidgning bör i första hand påverka lagerutvecklingen inom verkstadsindustrin.

Den förväntade lagerutvecklingen innebär att den förutsedda ökningen av den slutliga efterfrågan på ca 3,5 % endast kommer att medföra en ökning av bruttonationalprodukten beräknad från användningssidan på ca 1 1/2 % mellan 1975 och 1976. Beräkningarna från produktionssidan har resulterat i ett något högre tal.

Hur denna efterfråge- och produktionsutveckling kommer att påverka sysselsättning och arbetsmarknad är f. n. svårt att precisera. Vi har nu bakom oss ett år med utomordentligt låg produktivitetsutveckling. Mycket talar för att denna orsakats av att företagen inom exportindustrierna inte velat göra sig av med sin arbetskraft utan behållit denna i avvaktan på en konjunkturuppgång. När nu denna ryckt närmare och på vissa områden blivit manifest framstår det som alltmera osannolikt att

företagen skulle starta några mera omfattande åtgärder syftande till att anpassa arbetsstyrkan till den i nuläget fortfarande låga produktionsnivån. Den långa rad av arbetsmarknadspoltiska åtgärder som kommer att träda i kraft vid årsskiftet innebär även att företagen motiveras att hålla kvar sin arbetskraft och att tidigare observerade mönster för sambandet mellan produktion och sysselsättning inte längre gäller. Dämpningen i produktivitetsutvecklingen under 1975 har emellertid varit så anmärkningsvärt kraftig att man har anledning att räkna med en viss återgång till tidigare mönster. Vid bedömningen av jämvikten på arbetsmarknaden måste man emellertid även ta hänsyn till effekterna av de nya pensionsreformer som träder i kraft under 1976. Även här är det svårt att numeriskt precisera vilket genomslag dessa reformer kommer att få. Men det torde stå klart att såväl sänkningen av pensionsåldern till 65 år som förtids- och delpensionsreformerna kommer att inverka reducerande på utbudet av arbetskraft.

Med dessa utgångspunkter skulle den relativt sett svaga produktionsutvecklingen i första hand ge utslag i svårigheter att placera de nytillträdande på arbetsmarknaden, dvs. i första hand ungdomar och ej tidigare förvärvsarbetande kvinnor. De kraftiga, samhälleliga insatserna för just dessa grupper — i första hand i form av olika beredskapsarbeten och systemet med ersättare — talar dock för att den registrerade arbetslösheten fortfarande kommer att ligga på en internationellt sett mycket låg nivå.

Den förutsatta efterfrågebilden — med en klar återhämtning av exporten och en vikande lagerutveckling — innebär att man kan påräkna en viss förbättring av bytesbalansen mellan 1975 och 1976. Genom den revidering av lagerinvesteringarna och den något försiktigare exportbedömning som gjorts i förhållande till konjunkturinstitutets beräkningar, redovisas ett något större bytesbalansunderskott i tabell 1: 2 än i kapitel 3. Enligt de i tabell 1: 2 redovisade beräkningarna skulle bytesbalansen komma att sluta på ett underskott på ca 5 miljarder kr. under 1976. Förbättringen är i sin helhet hänförbar till handelsbalansen som beräknas ge ett överskott på ca 1 miljard kr. under 1976. Däremot synes man inte ha någon anledning att räkna med någon nämnvärd förbättring av sjöfartsnettot. Turistnettot väntas uppvisa en viss fortsatt försämring och transfereringsposten blir kraftigt försämrad till följd av ökade utbetalningar för u-landsbistånd och för räntor på den kraftigt växande upplåningen i utlandet.

Det förtjänar alltid att understrykas att ekonomiska prognoser av det slag som här presenterats är förenade med en betydande osäkerhet. Detta gäller självfallet även denna gång. Men det bör samtidigt framhållas att prognosbilden för 1976 innehåller inslag som man med förmodligen större säkerhet kan uttala sig om än vad fallet var för ett år sedan. Detta gäller kanske i första hand den internationella utvecklingen

Tabell 1: 2 Bytesbalans 1974—1976[1]

Milj. kr., löpande priser

	1974	1975 prel.	1976 prognos
Export av varor	70 514	71 635	79 155
Import av varor	72 758	74 585	78 000
Handelsbalans	**—2 244**	**—2 950**	**1 155**
Korrigering av handelsstatistiken	—100	—260	—275
Sjöfartsnetto	3 877	2 950	3 000
Resevaluta	—2 232	—2 400	—2 600
Övriga tjänster, netto	—1 652	—2 050	—2 250
Korrigeringspost	800	800	800
Transfereringar, netto	—2 564	—3 650	—4 900
Bytesbalans	**—4 115**	**—7 560**	**—5 070**

[1] Bedömningarna här skiljer sig från dem konjunkturinstitutet presenterar i kapitel 3 i följande avseenden:

1 Handelsbalansen har ej, som i kapitel 3, antagits ge något överskott i november och december 1975.

2 Exportens pris- och volymökning 1976 har bedömts bli något långsammare.

3 Även importens prisökning har förutsatts bli något lägre medan en något snabbare volymökning införts, bl. a. som konsekvens av den större investeringsvolymen.

4 Sjöfartsnettot har antagits bli något lägre 1976.

och den därav härledda prognosen för exporten. Genom att utvecklingen under 1975 i så hög grad har kommit att präglas av lagernedskärningar — lagernedskärningar som med nödvändighet måste komma att upphöra och på vissa punkter även ersättas med en uppgång — har man fått en relativt säker utgångspunkt för prognosen på exportsidan. I fråga om vår inhemska efterfrågeutveckling bygger beräkningarna på relativt försiktiga antaganden. Den betydande reala likviditet som företagen och i synnerhet hushållssektorn har innebär att båda dessa sektorer nu har en betydande utgiftspotential. Om utgiftsbenägenheterna skulle återvända till de förhållanden som var rådande vid ingången av 1970-talet skulle en väsentligen snabbare utveckling än den som här har redovisats komma till stånd.

I det följande avsnittet 1.3 lämnas en redogörelse för utvecklingen under 1975 och 1976 inom olika områden.

1.3 Utvecklingen inom olika områden

Det internationella läget

Den internationella lågkonjunkturen fördjupades under vintern 1974/1975. Den totala produktionen sjönk kraftigt under första halvåret 1975 och trots en viss återhämtning under andra halvåret beräknas utfallet för helåret medföra en minskning med drygt 2 % i OECD-ländernas sammanlagda bruttonationalprodukt. Som en följd av den fallande ekonomiska aktiviteten har arbetslösheten i västvärldens ekono-

mier stigit till drygt 17 milj. under 1975. Lågkonjunkturen medförde för första gången sedan andra världskriget även en nedgång i världshandeln.

Inflationstakten har bromsats in något — men mindre än väntat — mellan 1974 och 1975, eller från 14,4 till ca 10 % för OECD-länderna sammantagna. Bidragande till dämpningen var att de inhemska kostnaderna utvecklades lugnare och att de internationella råvarupriserna föll jämfört med 1974.

Den vändning i den internationella konjunkturen som ägt rum under 1975 tog sin början i Förenta staterna och Japan. I dessa länder började industriproduktionen stiga redan under våren. I Västeuropa nåddes botten i lågkonjunkturen först senare under året. De mindre OECD-länderna som fört en mera ambitiös ekonomisk politik har under andra halvåret 1975 med viss eftersläpning drabbats av den internationella lågkonjunkturen.

Denna den djupaste lågkonjunkturen efter andra världskriget förklaras av en rad olika faktorer. Av särskild betydelse har varit att lagercykeln blev så stark och att de privata investeringarna inkl. bostadsbyggandet sjönk så kraftigt. En annan omständighet som bidrog till att fördjupa lågkonjunkturen var hushållens sparande som steg trots de sjunkande reala inkomsterna. Detta sparbeteende, som kraftigt bidragit till en svag konsumtionsutveckling, torde förklaras av dels en strävan hos hushållen att under den rådande snabba inflationen återställa sin reala likviditet, dels och kanske främst en allmän försiktighet betingad av det osäkra sysselsättningsläget.

Den kraftiga nedgången i efterfrågan motverkades knappast av den ekonomiska politik som fördes i de större OECD-länderna. De stimulansåtgärder som ändock sattes in kom för sent — omläggningen av den dittills mycket restriktiva politiken skedde först kring årsskiftet 1974/1975. Då emellertid hushållen och företagen på grund av lågkonjunkturen inte var benägna att spendera de nya inkomsterna utan i stället sparade dem, uteblev eller reducerades effekten av de expansiva åtgärderna.

Den privata konsumtionen har således, bl. a. till följd av den ökade sparkvoten, utvecklats svagt 1975. Under loppet av året noterades dock en förbättring. Den offentliga sektorns efterfrågan har i flertalet länder utmärkts av försiktig expansion. Viktigare för den ekonomiska aktiviteten har dock varit att den offentliga sektorn verkat efterfrågestödjande genom att såväl budgetautomatik som de insatta stimulansåtgärderna medfört lägre skatteintäkter och ökade utgifter. De privata investeringarna har, som nämnts, utvecklats utomordentligt svagt. För de sju största OECD-länderna torde investeringsvolymen 1975 ha fallit tillbaka till 1971—1972 års nivå.

Utrikeshandeln har starkt påverkats av konjunkturutvecklingen i de större länderna. OECD:s samlade import sjönk således med ca 20 % i

årstakt under första halvåret 1975, för att under andra halvåret åter öka något. För helåret beräknas världshandeln ha minskat med 7—8 % i volym.

OECD-ländernas sammanlagda bytesbalans har förbättrats mellan 1974 och 1975 och underskottet som 1974 uppgick till 33 miljarder dollar har sjunkit till ca 5 miljarder. Förbättringen ligger nästan uteslutande på de större OECD-länderna vars sammanlagda bytesbalans till följd av recessionen i dessa länder svängt om till ett överskott på ca 7 miljarder dollar.

Konjunkturindikatorerna har under slutet av 1975 tämligen allmänt pekat på en fortsatt återhämtning av den internationella konjunkturen under loppet av 1976. Mest utpräglat har detta gällt för Förenta staterna, men även i Västeuropa har vändningen i konjunkturen blivit tydlig.

Den fortsatta återhämtningen av konjunkturen stöds av att lagercykeln nu gått över i ett expansivt skede. Under lågkonjunkturen underskattade man allmänt styrkan i lagerutvecklingen. Det kan därför inte uteslutas att man även underskattar styrkan i uppsvinget. Den privata konsumtionen bör stimuleras av att den lägre inflationstakten stabiliserar hushållens realinkomster. Vidare bör de ytterligare stimulansåtgärder som i ett flertal länder sattes in i början av hösten 1975 få full effekt under den tidigare delen av 1976.

En rad omständigheter tyder emellertid på att denna konjunkturuppgång kan bli långsammare än tidigare återhämtningsfaser. Den omfattande outnyttjade produktionskapaciteten kan verka återhållande på de privata investeringarna. Den fortsatta utvecklingen i fråga om den ekonomiska politiken är en annan osäkerhetsfaktor. Av rädsla för en ny inflationsvåg kan politiken komma att alltför snabbt läggas om i restriktiv riktning.

Sammanfattningsvis bedöms konjunkturutvecklingen under 1976 komma att präglas av en fortsatt uppgång i den ekonomiska aktiviteten. Denna kan dock komma att bli relativt långsam till följd av bl. a. den fortfarande betydande outnyttjade produktionskapaciteten.

Produktionsutvecklingen under 1976 torde i stort komma att präglas av samma mönster som 1975, dvs. att Förenta staterna behåller sitt försprång i konjunkturuppgången och ökar sin totala produktion med 5—6 %. I Japan beräknas tillväxten 1976 bli av samma storleksordning. I Västeuropa torde återhämtningen bli långsammare, med en tillväxt på 3—4 % i Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike. I Storbritannien och Italien väntas endast mindre produktionsökningar. De mindre OECD-länderna sammantagna väntas öka bruttonationalprodukten med ca 2 %.

Trots en fortsatt produktionsuppgång kan ingen markant minskning av arbetslösheten förväntas i OECD-området under 1976.

Prisutvecklingen under 1976 antas komma att präglas av en fortsatt inbromsning. Goda förutsättningar för detta föreligger i form av en lugnare kostnadsutveckling i flertalet länder.

Världshandeln beräknas öka 1976 med 6—7 %. Den viktigaste faktorn bakom denna återhämtning torde bli den ökade handeln OECD-länderna emellan. Den ökade införseln till dessa länder beräknas leda till att deras samlade bytesbalanssaldo försämras med ca 10 miljarder dollar och att underskottet kommer att uppgå till 13—15 miljarder. För de icke oljeproducerande u-länderna väntas underskottet minska något men fortfarande uppgå till över 20 miljarder dollar.

Utrikeshandeln[1]

Försvagningen i den internationella efterfrågan har givit ett betydande utslag på den svenska *exporten*. Mot slutet av 1974 minskade efterfrågan på skogsprodukter kraftigt och denna nedgång pågick, dock med avtagande styrka, till senare delen av 1975. Under intryck av en förbättrad efterfrågan andra halvåret 1975 har exporten vänt uppåt. Främst gäller detta trävaror och massa. Totalt för helåret 1975 torde dock minskningen för dessa produkter volymmässigt uppgå till 25—30 %. Stålindustrins exportkonjunktur försämrades drastiskt omkring årsskiftet 1974/1975 och exporten föll kraftigt under 1975. Den internationella stålefterfrågans svaghet fick naturligen betydande återverkningar även på den svenska malmexporten. För de nämnda varugrupperna har exporten även begränsats av att den efterfrågan som funnits i inte oväsentlig grad tillgodosetts genom en reducering av förbrukarlagren.

För verkstadsprodukterna kan konstateras att försvagningen blev märkbar först under loppet av 1975. Under både 1974 och 1975 har länder utanför OECD — främst statshandelsländerna och OPEC-länderna — bidragit till att stärka exporten. Mellan årsgenomsnitten 1974 och 1975 har exporten av verkstadsprodukter varit ungefär oförändrad. För den andra större gruppen färdigvaror, övriga industrivaror, bestående bl. a. av kemiska produkter, tekovaror, snickerier, började exportvolymen gå ner redan under 1974. Detta förklaras delvis av att exporten av dessa varor gått till länder med en mycket låg efterfrågenivå.

Under 1975 har den svenska färdigvaruexporten fått vidkännas en del förluster av marknadsandelar. Detta kan bl. a. återföras på skillnaden i efterfrågeläge mellan Sverige och utlandet. Detta har verkat dels

[1] De i detta avsnitt redovisade volymtalen för utrikeshandeln skiljer sig från dem som konjunkturinstitutet använder i kapitel 3. De här angivna talen ansluter till de i nationalräkenskaperna använda beräkningsmetoderna. Skillnaden mellan beräkningssätten har att göra med metoden för sammanvägning av pris- resp. volymtalen vilket medfört att vid ett givet exportvärde blir fördelningen på pris och volymkomponenter olika. För 1975 redovisar nationalräkenskaperna en volymminskning av exporten på ca 8,5 % medan det av konjunkturinstitutet använda beräkningssättet ger −11 %. Skillnaderna är avgjort mindre på importsidan. Även för 1976 föreligger liknande skillnader.

så att de svenska företagen inte känt ett lika kraftigt tryck att gå ut på exportmarknaderna som konkurrenterna, dels så att konkurrensen på dessa marknader varit speciellt hård. Vidare har den svenska kostnadsutvecklingen varit relativt sett ogynnsam under 1975. Totalt beräknas den svenska exporten ha minskat med 8,4 % 1974—1975 mätt i volym.

Hur utvecklingen under 1976 kommer att gestalta sig är osäkert. Osäkerheten gäller hur snabbt den internationella efterfrågeökningen kommer att stimulera den svenska exporten. Enligt konjunkturinstitutets bedömning skulle exporttillväxten på råvarusidan ha börjat mot slutet av 1975. Under loppet av 1976 skulle även färdigvarusidan bli berörd. Tillväxten skulle bli mest märkbar under andra halvåret 1976. Detta innebär att exportvolymen enligt institutet skulle komma att öka med inemot 8 % 1976 (räknat i nationalräkenskapstermer). Detta har emellertid bedömts vara en alltför optimistisk prognos. En exportvolymökning på ca 6,5 % har ansetts mera sannolik. Denna revidering berör främst andra halvåret 1976 och gäller bedömningen av både råvaru- och färdigvaruexporten.

Räknat mellan årsgenomsnitten 1974 och 1975 var *exportpris*ökningen kraftig. Den beräknas ha uppgått till ca 10 %. Att ökningen blev så kraftig beror på utvecklingsprofilen under både 1974 och 1975. 1975 har präglats av en fallande pristrend under loppet av året. Färdigvaruprisökningen är avsevärt större än vad som gäller för råvarorna. För verkstadsprodukter exempelvis uppgick den till ca 15 % 1974—1975. Detta har sin grund i tidigare råvaruprisstegringar och andra kostnadsökningar.

1976 dämpas prisstegringarna sannolikt. Under senare delen av året beräknas dock en viss acceleration inträda enligt konjunkturinstitutets bedömning. Ökningen har beräknats till ca 5 % med tyngdpunkt på färdigvarusidan. Den mera försiktiga bedömning av exportmöjligheterna som görs i detta kapitel medför även en mera modest syn på möjligheterna till exportprishöjningar under andra halvåret 1976. Mellan helåren 1975 och 1976 antas att ökningen stannar på ca 4 %.

På *import*sidan har den kraftiga volymökningen 1974 förbytts i en nedgång på ca 2,5 % 1975. Detta förklaras dels av att den lägre produktionstakten inom industrin krävt en lägre grad av försörjning med insatsvaror, dels av att maskininvesteringarna sjönk vilket påverkat importen av investeringsvaror. Däremot har importen av konsumtionsvaror hållits uppe, särskilt gäller detta verkstadsvaror. Detta medverkade till att öka verkstadsimporten med ca 4,5 % 1975. Däremot sjönk importen av övriga industriprodukter där inslaget av insatsvaror är stort. Det förhållandet att råoljeimporten ökade med mer än 10 % medan importen av petroleumprodukter sjönk kraftigt beror på utbyggnaden av den svenska raffinaderikapaciteten.

För 1976 väntas en viss uppgång i importen. Vad som ovan sagts om

råolje- och petroleumproduktimporten för 1975 gäller även 1976. Det mest intressanta inslaget i bilden för övrigt är minskningen för verkstadsprodukterna vilken bl. a. sammanhänger med den förutsatta lagerutvecklingen. Övrigvaruimporten börjar åter öka då behovet av insatsvaror stiger.

På *importpris*sidan beräknas en uppgång om 5 % 1975 och drygt 3 % 1976.

Den angivna utvecklingen skulle innebära en ytterligare försämring av *handelsbalansen* med ca 700 milj. kr. till 3 miljarder kr. 1975. 1976 inträder en förbättring så att ett överskott på drygt 1 miljard kr. uppkommer, se tabell 1: 2. Det bör påpekas att utvecklingen för handelsbalansen skiljer sig från vad konjunkturinsitutet redovisar i kapitel 3.

Den beskrivna utvecklingen innebär också en förbättring i bytesförhållandet på ca 5 % 1975 och ca 1 % 1976.

1975 har inflödet via sjöfartsnettot försämrats med ca 1 miljard kr. Även övriga poster på tjänstebalansen har försämrats, om än i mindre omfattning. Försvagningen av transfereringsnettot blev ungefär 1 miljard kr. På det totala tjänste- och transfereringsnettot blev därmed underskottet 4,6 miljarder kr. och det totala *bytesbalans*underskottet drygt 7,5 miljarder kr.

1976 torde sjöfartsnettot förbättras högst obetydligt. Här räknas med en något svagare återhämtning än i konjunkturinstitutets prognos. Underskottet på transfereringsnettot väntas bli närmare 5 miljarder kr., främst beroende på ökade räntebetalningar på den stigande utlandsupplåningen och ökat u-landsbistånd.

Bytesbalansunderskottet för 1976 kan enligt dessa kalkyler därmed beräknas till ca 5 miljarder kr.

Produktionen

Den totala tillväxten i den svenska ekonomin under 1975 kan uppskattas till 0,9 % räknat från produktionssidan. Produktionsökningen har fallit helt på tjänstesektorerna. Det är således den *offentliga sektorn* jämte den *privata tjänsteproduktionen* som svarat för ökningen.

Inom varu- och kraftproduktionen är det endast *energi*sektorn som kan redovisa någon tillväxt. Nedgången på ett par procent inom *industrin* är främst att hänföra till skogsindustrin, järn- och stålverken samt gruvindustrin. Därutöver har även vissa färdigvarubranscher såsom tekoindustrin och den grafiska industrin fått vidkännas en efterfrågenedgång av en sådan omfattning att produktionsnivån dragits ned. Verkstadsindustrin har också successivt fått möta en sjunkande orderingång. Mätt mellan årsgenomsnitten 1974 och 1975 har dock branschens produktion ökat något. Vidare är orderstocken inom varven fortfarande av en sådan omfattning att produktionen kunnat öka. Ett genomgående

drag för samtliga branscher är att hemmamarknaden varit avsevärt mera expansiv än exportmarknaden.

Produktionsnedgångarna inom *jordbruk* och *skogsbruk* under 1975 är delvis beroende på den höga nivån 1974 då skörden var rekordartad och efterfrågan god på skogsprodukter.

En successiv uppgång under loppet av 1976 förutses komma till stånd i den internationella konjunkturen. Detta medför en förbättring av läget i första hand inom de råvaruproducerande branscherna. En viss produktionsuppgång mellan årsgenomsnitten 1975 och 1976 kan därför väntas. Räknat från läget vid årsskiftet 1975/1976 blir uppgången betydligt mera märkbar. Ett kraftigt bidrag till produktionsökningen erhålls från sektorn petroleumraffinaderier m. m. där den nytillkomna kapaciteten ger en ökning på närmare 20 %. De negativa dragen svarar bl. a. järn- och stålindustrin för. En relativt svag förbrukningsökning på den inhemska marknaden leder trots en förbättrad efterfrågesituation i utlandet till en viss produktionsneddragning. Under loppet av 1976 bör dock en viss uppgång kunna ske.

För verkstadsindustrin väntas en svag minskning mellan årsgenomsnitten 1975 och 1976. Sett utifrån det nuvarande läget kan produktionen beräknas bli fortsatt svag under första halvåret medan en förbättring därefter successivt inträder. Härvid har beaktats den i förhållande till konjunkturinstitutets bedömning svagare exportutvecklingen. Detta motvägs emellertid av att lagerinvesteringarna bedöms bli något mera omfattande samt att industriinvesteringarna väntas visa en viss ökning också 1976. Totalt för industrin leder detta till att en produktionstillväxt på inemot 1 % kan komma att äga rum 1976. Konjunkturinstitutet har som framgår av kapitel 4 stannat för en oförändrad produktionsnivå inom industrin.

De vidtagna och de aviserade stimulansåtgärderna utgör en avsevärd stimulans för *byggnadsindustrin*. Uppgången har uppskattats till 3,5—4 % att jämföra med en stagnerad produktionsnivå 1975.

För *jord- och skogsbruket* beräknas en fortsatt minskning av produktionen. Därvid har förutsatts normalskörd för jordbrukets del. Förbättringen av efterfrågan på skogsbrukets produkter leder inte till någon produktionsökning mätt mellan genomsnitten 1975 och 1976.

Varuproduktionen kan därmed antas öka drygt 1 %. Tyngdpunkten i produktionstillväxten ligger i likhet med 1975 på tjänstesektorerna. De *offentliga tjänsterna* väntas visa en tillväxt på ca 3,5 % med en ungefär jämn fördelning på stat och kommun. Ökningstakten i den *privata tjänsteproduktionen* blir lägre och även lägre än 1975. Detta förklaras av att de delar som främst är beroende av näringslivets utveckling, såsom partihandeln, möter en relativt svag efterfrågan, särskilt sammanhängande med den kraftiga lageromsvängningen från 1975 till 1976. Totalt har bruttonationalprodukten från produktionssidan beräknats komma

att öka med 1,9 % 1976. Detta är obetydligt högre än motsvarande tillväxt mätt från användningssidan.

Arbetsmarknaden

Såväl antalet personer i arbetskraften som antalet sysselsatta har stigit kraftigt under 1975. *Arbetskraften* beräknas för helåret 1975 öka med ca 80 000 personer eller drygt 2 % jämfört med 1974. Till allra största delen svarar kvinnorna för denna ökning, då de i likhet med mönstret från tidigare år fortsatt att öka sin förvärvsbenägenhet. För 1976 antas utbudsökningen bli klart lägre. Ungefär 20 000—30 000 fler personer jämfört med 1975 väntas komma att söka sig ut på arbetsmarknaden. Av speciell betydelse för det samlade arbetskraftsutbudet 1976 väntas bli de pensionsreformer som genomförs den 1 juli 1976. Den allmänna pensionsåldern sänks till 65 år samtidigt som vidgade möjligheter till förtidspension och delpension införs.

Som en följd av det goda arbetsmarknadsläget under 1975 har det kraftiga utbudet kunnat sugas upp, vilket medfört att sysselsättningen ökat samtidigt som arbetslösheten legat på en låg nivå. Det är speciellt kommunerna som ökat sysselsättningen kraftigt. Sysselsättningsexpansionen totalt har emellertid dämpats under loppet av 1975.

Förutom av befolkningsutvecklingen och förändringar i förvärvsfrekvensen bestäms även arbetskraftsutbudet av *migrationens* förändringar. Invandringen har ökat kraftigt under 1975. Totalt för hela året väntas immigrationsöverskottet bli ca 20 000 personer. Under 1976 väntas en dämpning av invandringen till ett överskott på ungefär 5 000 personer. Antalet *arbetslösa* har under året legat på en internationellt sätt mycket låg nivå. I november var drygt 70 000 personer arbetslösa, motsvarande 1,7 % av arbetskraften. I de flesta andra industriländer har arbetslösheten legat betydligt högre. I t. ex. Förenta staterna och Förbundsrepubliken Tyskland har i genomsnitt ca 8 resp. 4 % av arbetskraften varit arbetslös.

Efterfrågan på arbetskraft har mattats av under loppet av 1975 även om en viss stabilisering kunde förmärkas under senhösten. Inom tillverkningsindustrin har emellertid efterfrågenedgången varit mycket tydlig. De lediga platserna inom t. ex. metall- och verkstadsindustri låg i november 1975 47 % under nivån i januari 1975. Inom de offentliga och privata tjänstesektorerna ligger emellertid antalet lediga platser på samma nivå som under slutet av 1974. Den avtagande arbetskraftsefterfrågan, speciellt från industrin, har också kunnat följas i konjunkturinstitutets barometerundersökningar. Sedan mitten av 1974 har andelen företag som uppgivit brist på arbetskraft sjunkit successivt.

Prognoserna över efterfrågeutvecklingen på arbetskraft 1976 bygger på kalkyler över produktionsutvecklingen inom olika näringsgrenar och antaganden om produktivitetens utveckling. Produktivitetsutvecklingen

under det framförliggande året är synnerligen svårprognostierad. Under 1975 har den utvecklats mycket svagt i de flesta sektorer. Den väsentligaste förklaringen inom tillverkningsindustrin synes vara att arbetskraften hållits kvar trots den svaga produktionsutvecklingen. Företagen har i högre grad än under tidigare konjunkturnedgångar valt att sysselsätta personalen med reparations- och underhållsarbeten i stället för att permittera den.

För 1976 väntas en svag minskning av sysselsättningen, uttryckt i timmar. Räknat i personer väntas för jordbruk, skogsbruk och tillverkningsindustri en minskning i antalet sysselsatta med 20 000—25 000. De tjänsteproducerande näringsgrenarna, och framför allt den offentliga sektorn väntas däremot öka sitt arbetskraftbehov med ca 40 000 personer.

Utvecklingen under loppet av 1976 kan komma att medföra obalanser mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft inom vissa branscher och regioner. Åtgärderna för att möta en ev. försvagning har intensifierats. Statsbidrag utgår för lagerökning till företag som bibehåller sin sysselsättningsnivå. Vissa statliga byggen och industribeställningar har tidigarelagts. Kommunerna får höjda anordningsbidrag för dag- och fritidshem. Utbildningsstödet till arbetsgivare som ordnar utbildning av personal i stället för att permittera höjs från årsskiftet.

För nytillträdande grupper som kan väntas möta speciella problem förstärks de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Antalet arbetsförmedlare för ungdom utökas samtidigt som en kraftig satsning görs för att få fram praktikplatser inom den offentliga sektorn. Statsbidragen till kommunala beredskapsarbeten ökar och arbetslöshetsunderstöden för icke försäkrade höjs från årsskiftet.

Inkomster, priser och konsumtion

Den senaste avtalsrörelsen gav betydande *löne*ökningar som resultat. För 1975 kan avtalslöneökningen för samtliga grupper på arbetsmarknaden i genomsnitt beräknas ha uppgått till 13 %. Till detta kommer att arbetskraftsefterfrågan varit så stark att den givit underlag för en genomsnittlig löneglidning på drygt 3 %. För industriarbetarna uppskattas löneglidningen till 7,5 %. Den totalt utbetalade lönesumman ökade närmare 18 %, varav den förbättrade sysselsättningen svarade för knappt 1,5 procentenheter.

1976 beräknas avtalen ge en löneökning på 8,8 %. Det något försvagade arbetskraftsbehovet inom näringslivet ger troligen en mera dämpad utveckling i fråga om löneglidningen än 1975. Den har här uppskattats till 2,5 %. Vid ett oförändrat sysselsättningsläge skulle den utbetalade lönesumman öka med drygt 11 % 1976.

Enskilda företagares inkomster ökade kraftigt 1974 bl. a. till följd av jordbrukets goda skörderesultat och de höga virkespriserna i skogsbruket. Räknat från denna höga nivå blev tillväxten i inkomsterna under

1975 naturligen lägre, knappt 10 %. För 1976 har en ökning på 3—4 % antagits, byggd bl. a. på förutsättningen om en normalskörd och en viss återhämtning i skogskonjunkturen.

Förstärkningen av hushållens köpkraft genom *inkomstöverföringar* från det offentliga var speciellt kraftig 1974 genom de särskilda stimulansåtgärder som då sattes in. Ökningen blir fortsatt hög under 1975 — dock inte lika kraftig som under 1974. Förbättringar av pensioner och reformeringen av bostadstilläggen har främst bidragit till uppgången.

För 1976 uppskattas inkomstöverföringarna tillväxa snabbare, över 20 %. Barnbidraget utgår med högre belopp sedan den 1 oktober 1975 och ersättningen till personer i arbetsmarknadsutbildningen har räknats upp.

Skattereformen har sänkt *hushållens direkta skatter* med 5,5—6 miljarder kr. 1975. På grund av de snabbt stigande lönerna ökade ändå skatteinbetalningarna relativt snabbt. En ny skattereform träder i kraft fr. o. m. årsskiftet 1975/1976 och sänker de direkta skatterna med ca 1 600 kr. för flertalet inkomsttagare. Effekten härav motverkas i någon mån av kommunalskattehöjningen på drygt 90 öre i genomsnitt. Reformen är dock av en sådan storleksordning att skatteinbetalningarna ökar långsammare än 1975. Till detta bidrar också den lägre löneökningen. Nettot av inkomstöverföringar och skatter gör att inbetalningarna till det offentliga beräknas minska 1976.

Den ovan skisserade utvecklingen gav en ökning av den disponibla inkomsten i löpande priser på 17 % både 1974 och 1975. 1976 torde tillväxten bli något långsammare, 11—11,5 % motsvarande ca 19 miljarder kr.

Konsekvenserna av främst den kraftiga internationella oljeprishöjningen blev en *pris*stegringstakt på något över 10 % 1974. Genomslaget från oljeprishöjningen på färdigvarorna har i viss utsträckning fortsatt under 1975. Konsumentprishöjningen kan nu beräknas till ca 10 %. Den största delen av ökningen faller enligt konjunkturinstitutets beräkningar på den s. k. restfaktorn som bl. a. fångar upp de interna kostnadsstegringarnas effekter inom den skyddade sektorn.

Under 1976 torde prisstegringstakten dämpas ytterligare. Lönekostnadsgenomslaget blir långsammare samtidigt som den internationella prisstegringen blir måttlig. Totalt kommer prisökningen under loppet av 1976 att uppgå till 7 à 8 %.

De reala inkomstförbättringarna har blivit mycket betydande 1974 och 1975, närmare 7,5 % resp. knappt 6 % eller tillsammans 13—14 %. En så snabb ökning på två år har inte förekommit under någon tidigare, statistiskt belyst period.

För 1976 beräknas den reala disponibla inkomsten öka med ca 2 %.

Hela disponibelinkomstökningen de senaste åren har inte konsumerats. 1974 ökade den *privata konsumtionen* med 4,5 % delvis som följd

av de särskilda stimulansåtgärderna detta år. 1975 har ungefär halva inkomstökningen förbrukats, konsumtionen växte med 3 %. Därmed har sparandet nått en mycket hög nivå, ca 10 % av inkomsten sparades under 1975. Hushållen har under de senaste åren kraftigt förstärkt sin reala likviditet. Sparandet 1974 och 1975 uppgår till närmare 30 miljarder kr., vilket motsvarar 15—20 % av den totala privata konsumtionen under ett år. Det är således en betydande potentiell konsumtionsförmåga som samlats hos hushållen. Om hushållen skulle besluta sig för att ta mera betydande delar av denna konsumtionspotential i anspråk skulle det innebära ett mycket kraftigt tillskott i konsumtionsefterfrågan. Här har antagits att sparkvoten kommer att reduceras något 1976. Skälen härtill är bl. a. att hushållen inte omedelbart anpassat sin konsumtion till disponibelinkomstökningarna 1974 och 1975. Vidare kan den under 1976 avtagande inflationstakten medföra ett ändrat sparbeteende. En minskning av sparkvoten med 1 procentenhet skulle ge en konsumtionsökning på 3 % 1976, en ökning av samma storlek som den som nu beräknas för 1975.

Investeringarna

Den minskning som inträtt i de totala *fasta investeringarna* 1975 förklaras till största delen av utvecklingen vad gäller investeringarna i handelsflottan och bostäderna. Världshandelns utveckling under början av 1970-talet har lett till höga investeringar i fartyg. Den kraftigt vikande efterfrågan på främst tanktonnage under 1974 och 1975 har dock lett till att investeringsnivån 1975 i stort sett har halverats. Detta drabbade främst fartygsimporten och i mindre grad de svenska varven. Räknat exkl. handelsflottan och bostäderna blev således investeringsnivån 1975 i stort sett oförändrad. Industriinvesteringarna beräknas f. n. ha ökat med 4,5 % 1975 med tyngdpunkten förlagd till byggnadssidan. Den nedrevidering av volymtillväxten från de 7,5 % som redovisades i konjunkturinstitutets höstrapport till den nuvarande bedömningen är uteslutande beroende av förändrade antaganden i fråga om prisutvecklingen, främst vad gäller maskiner. Det kan ifrågasättas om den högre prisökningstakt som nu redovisas av statistiska centralbyrån på ett tillfredsställande sätt återger den faktiska prisutvecklingen. Om så inte är fallet kan investeringsökningen inom industrin ha varit större än angivna 4,5 %.

Investeringsbilden under 1975 präglas i övrigt bl. a. av att nedgången i kommunernas investeringar har fortsatt. Denna utveckling har pågått sedan 1972 och är intimt förknippad med det återhållsamma bostadsbyggandet.

Handeln och de privata tjänstesektorerna har kraftigt reducerat investeringsnivån under 1975. En ökad igångsättning av byggen för denna sektor har inträtt under 1975 men detta får effekt på investerings-

nivån först under 1976. På den statliga sidan är tendensen inte enhetlig. Affärsverkens investeringsverksamhet har varit expansiv. I hög grad svarade vattenfallsverkets och luftfartsverkets byggande inom energi- resp. flygplatsområdena för denna ökning.

Vad gäller investeringsutvecklingen under 1976 väntas totalt sett en uppgång inträda. Den bedömning av investeringsverksamheten i olika sektorer som görs här skiljer sig på flera punkter från konjunkturinstitutets prognoser i kapitel 7. Särskilt gäller detta den offentliga sektorn. Investeringsbedömningen för den statliga verksamheten grundar sig främst på enkätmaterial. Därutöver har de av regeringen i oktober föreslagna åtgärderna inkluderande bl. a. utökning av ramarna för beredskapsarbeten, tidigareläggning av statliga byggen och industribeställningar m. m. beaktats. Effekten härav har beräknats till 3 à 4 procentenheter på investeringsnivån. Vidare har de i december 1975 beslutade ytterligare förstärkningarna av beredskapsarbeten och det offentliga byggandet beaktats. Detta ökar investeringsnivån ytterligare så att uppgången totalt sett beräknas till över 10 %. Ökningen ligger främst på byggnadssidan.

Även på den kommunala sidan utgör enkätmaterial en grund för bedömningen. Liksom på den statliga sidan har hänsyn tagits till effekterna av de i oktober 1975 beslutade stimulansåtgärderna jämte de i budgetpropositionen framlagda förslagen. Det är främst det höjda anordningsbidraget för barnstugor samt den utökade ramen för beredskapsarbeten som är av intresse i detta sammanhang. Totalt beräknas de kommunala investeringarna öka med 5 % 1976. Även på den kommunala sidan är det främst byggnads- och anläggningsverksamheten som ökar. Härmed skulle tendensen till nedgång i de kommunala investeringarna ha brutits. Sammantaget ökar den offentliga sektorns investeringsverksamhet med ca 7 % 1976.

Industriinvesteringarna har utgjort ett positivt inslag i investeringsbilden sedan slutet av 1960-talet. De avsevärda ökningarna de allra senaste åren medverkar, tillsammans med den försvagning i den internationella efterfrågan som företagen möter, till att endast en obetydlig ökning av industriinvesteringarna utöver den nuvarande höga nivån kan påräknas. Detta innebär en något mera positiv syn på investeringsverksamheten än den konjunkturinstitutet presenterar i kapitel 7, vilken främst motiveras av det förstärkta stöd som denna investeringsverksamhet kommer att få under 1976. Starka lönsamhetsmässiga skäl talar också för ett snabbt utnyttjande av medlen i arbetsmiljöfonden och de särskilda investeringsfonderna. Av betydelse i sammanhanget är också de utökade regionalpolitiska satsningarna.

För bostadssektorn förutses den låga igångsättningen under 1975 ge en fortsatt investeringsminskning 1976. Under 1975 har en viss nedgång i antalet lediga lägenheter kunnat observeras. En viss ökning av igång-

sättningen under 1976 väntas därför komma till stånd. Antalet påbörjade lägenheter har beräknats till 60 000. Bedömningar av den mera långsiktiga bostadsefterfrågan talar också för en återhämtning. Den antagna igångsättningsökningen 1976 hinner dock inte motverka nedgången i investeringsvolymen detta år. Nedgången beräknas till knappt 8 %.

Inbegripet en viss ökning inom handeln och de privata tjänstesektorerna kan den totala investeringsnivån väntas stiga med någon procent 1976. Beslutade stimulansåtgärder bidrar i hög grad till denna utveckling.

Lagerinvesteringarna har blivit mycket omfattande 1975. Huvuddelen har ägt rum inom industrin där den vikande efterfrågan i viss mån ersatts med en produktion på lager. För hela ekonomin beräknas lagerinvesteringarna för 1975 till 5,1 miljarder kr. i 1968 års priser, vilket motsvarar ca 10,5 miljarder kr. i löpande priser. Detta är avsevärt mera än under 1970 då lagerinvesteringarna kulminerade förra gången. Ett genomgående drag är att det denna gång är färdigvarulagren som dominerar bilden. 1970 var uppbyggnaden hänförlig till både råvaror, halvfabrikat och färdigvaror, vilket tyder på att den kraftiga lagerökningen den gången mera hade att göra med överhettningstendenser.

Inom massa- och pappersindustrin började lagerinvesteringarna ta fart första halvåret 1975 som en följd av att efterfrågan försämrades under 1974. Produktionen för lager synes ha fortsatt och förstärkts under andra halvåret 1975. Även för järn- och stålindustrin kan man finna ett liknande förlopp. Där har dock efterfrågan börjat svikta senare varför uppbyggnaden första halvåret 1975 är mindre markerad. Inom verkstadsindustrin har avmattningen blivit fullt tydlig först andra halvåret 1975. Lagerinvesteringarna kom därmed att fördubblas jämfört med första halvåret.

Att lageruppbyggnaden inom industrin blivit så kraftig torde i viss utsträckning förklaras av att företagen i större utsträckning än tidigare siktat till att behålla arbetskraften över avmattningen och att därvid sysselsätta denna med en produktion för lager. Detta handlande är sannolikt också motiverat av en bedömning att efterfrågetillväxten på en del strategiska områden kan bli snabb när den vänder uppåt och att en god lagervolym då är fördelaktig. En sådan strategi har också understötts av det statliga lagerstödet.

Den fortsatta ökningen av lagren i förhållande till produktionsnivån bedöms av konjunkturinstitutet komma att fortsätta under första halvåret 1976. Detta innebär en fortsatt lagerinvestering. Under andra halvåret skulle efterfrågan ha förbättrats så att en reducering av lagren börjar komma till stånd. Räknat över hela året skulle lagerökningen därmed bli obetydlig. Den något försiktigare bedömning av export-

möjligheterna som här gjorts har lett till ett antagande om en något kraftigare lagerökning än den som konjunkturinstitutet förutsatt. Det vidgade lagerstödet bidrar givetvis härtill.

Inom handeln blev lagerökningen betydlig 1975 efter den kraftiga tillväxten 1974. För 1976 förutses en lagerneddragning. Den faller i främsta rummet på partihandeln och förklaras av den lägre aktiviteten inom näringslivet. Både 1975 och 1976 synes den lagerökning som består i växande skog vara betydande, ca 400 milj. kr. vardera året, i 1968 års priser.

Totalt kan lagerinvesteringarna beräknas uppgå till drygt 1 000 milj. kr. i 1968 års priser eller ca 2,3 miljarder kr. i 1975 års priser. Detta innebär en kraftig omsvängning i negativ riktning i förhållande till 1975, motsvarande drygt 2 % av bruttonationalprodukten.

Den offentliga verksamheten

Den offentliga sektorns *konsumtion och investeringar* beräknas öka med ca 4 % i volym 1976, vilket är en något snabbare ökningstakt än 1975. Det är framför allt investeringsutvecklingen som bidrar till detta. De statliga myndigheternas och de kommunala myndigheternas och affärsverkens samlade investeringar minskade i volym 1975 liksom under flera av de föregående åren. 1976 väntas en klar omsvängning till en volymuppgång på ca 7 %. Såsom redan framgått av investeringsavsnittet förklaras denna investeringsutveckling bl. a. av olika stimulansåtgärder riktade mot den offentliga sektorn.

Den offentliga konsumtionen beräknas ha ökat med nästan 5 % i volym 1975. En fullt så snabb konsumtionsutveckling väntas inte 1976 men den beräknade ökningstakten ligger för både staten och kommunerna kring 3—3,5 %. Den statliga och framför allt den kommunala sysselsättningen beräknas ha ökat mycket snabbt 1975, eller med 4 resp. 5 %. En fortsatt snabb ökning av sysselsättningen med ca 3 % väntas för både staten och kommunerna 1976.

Statens totala budgetunderskott ökade kraftigt 1974 och uppgick då till nära 11 miljarder kr. Underskottet beräknas ha legat kvar på denna höga nivå även 1975. Inte heller 1976 väntas det vara möjligt att minska det statliga upplåningsbehovet utan underskottet beräknas öka till ca 11,7 miljarder kr.

Den *kommunala* sektorns finansiella sparande var positivt både 1972 och 1973. 1974 inträffade en markant omsvängning som resulterade i ett utgiftsöverskott på drygt 0,5 miljarder kr. Denna försämring av kommunernas finansiella sparande fortsatte 1975 då utgifterna beräknas ha överstigit inkomsterna med nära 3 miljarder kr. 1976 väntas utvecklingen åter vända. Bl. a. de stora utbetalningarna av kommunalskattemedel till kommunerna beräknas bidra till att minska underskottet i

det finansiella sparandet med ca 2 miljarder kr. Underskottet skulle därmed 1976 uppgå till knappt 1 miljard kr.

Vad gäller *socialförsäkringen* har bl. a. skatteomläggningarna 1975 och 1976 och den på hösten 1974 beslutade pensionsreformen till stora delar finansierats med höjda socialförsäkringsavgifter. Detta har naturligtvis påverkat avgiftsinkomsternas utveckling i expanderande riktning. Vidare har statsbidragsandelen av sjukförsäkringskostnaderna därigenom successivt reducerats. *Allmänna pensionsfondens* inkomstöverskott fortsätter ännu att öka år från år och beräknas 1976 uppgå till drygt 13 miljarder kr. Större delen av denna fondökning, normalt mellan 70 och 80 %, placeras i form av utlåning till näringslivet och bostadssektorn.

Det totala offentliga *upplåningsbehovet,* exkl. Allmänna pensionsfonden, beräknas ha uppgått till nära 14 miljarder kr. 1975. Genom att kommunernas upplåningsbehov beräknas minska 1976 blir det totala upplåningsbehovet något lägre detta år, knappt 13 miljarder kr.

Den offentliga sektorns inverkan på samhällsekonomin 1975 och 1976 har beräknats med hjälp av en enkel analysmodell. Statens, kommunernas och socialförsäkringssektorns *finanspolitiska effekter* uttrycks i procent av bruttonationalprodukten i fasta priser. Resultaten framgår av nedanstående tablå.

	1975	1976
Staten	0,4	0,7
Kommunerna	1,0	−0,1
Socialförsäkringssektorn inkl. Allmänna pensionsfonden	0,3	0,1
Totalt	**1,7**	**0,7**

Den offentliga sektorns direkta bidrag till efterfrågan och produktion i samhället beräknas 1975 ha uppgått till drygt 1,5 %. Även 1976 beräknas en betydande effekt på samhällsekonomin, nära 1 % av bruttonationalprodukten. Åtstramningen i den kommunala ekonomin 1976 framgår tydligt av effektberäkningen. Staten beräknas öka sin stimulerande inverkan på samhällsekonomin, vilket i viss mån kompenserar den kommunala utvecklingen. Det är främst den offentliga sektorns direkta efterfrågan, dvs. konsumtions- och investeringsutgifterna, som väntas öka 1976. Detta kan i stor utsträckning förklaras av de omfattande stimulansåtgärder som har inriktats mot i första hand de offentliga investeringarna.

Kreditmarknaden

Trots ett kraftigt växande underskott i bytesbalansen och utlåningsrestriktioner under en stor del av året likvidiserades den svenska eko-

nomin 1975 i snabbare takt än 1974. Starkast inverkan på tillväxten av allmänhetens kassa- och banktillgodohavanden hade den synnerligen höga upplåningen utomlands. Även banksektorns transaktioner med allmänheten fick en starkare likvidiserande verkan 1975 än 1974, medan nettot av motsvarande transaktioner för statens del, inkluderande budgetutfall och upplåning utanför bankerna, var i stort sett oförändrat.

De utlåningsrestriktioner som varit i kraft sedan mitten av 1974 lättades i augusti 1975 i samband med att riksbankens officiella diskonto sänktes från 7 till 6 %. Affärsbankernas utlåning till andra ändamål än bostadsbyggande kunde härigenom skjuta fart under höstmånaderna och det under hela 1975 utlånade beloppet torde vara någon miljard större än 1974. En växande kreditgivning samt obligationsköp av försäkringsbolagen och AP-fonden bidrog ytterligare till att den totala utlåningen på den organiserade kreditmarknaden ökade med runt 3 miljarder kr. 1974—1975. Statens kreditanspråk ökade endast obetydligt från den höga nivå som uppnåtts 1974. Även bostadssektorns upplåning ökade måttligt. En stor del av kommunernas upplåning 1975 skedde utomlands. Näringslivet kunde härigenom tillföras en ökad andel av den inhemska kreditgivningen. Därtill kommer att näringslivet svarade för merparten av den höga utlandsupplåningen 1975.

1976 väntas statens anspråk på kreditmarknaden uppgå till 11,7 miljarder kr. Kommunernas finansiella sparande beräknas bli förbättrat 1976 varigenom dessa beräknas få ett mera begränsat upplåningsbehov. Bostadssektorns upplåning väntas bli oförändrat. AP-fonden väntas 1976 tillskjuta drygt 13 miljarder kr. till kreditmarknadens resurser. Även de privata försäkringsbolagen kan väntas öka sin kreditgivning. Samtidigt beräknas emellertid anspråken från näringslivet, trots en avsevärd nedgång i lagerinvesteringarna bli fortsatt höga till följd av att de fasta investeringarna ökar med ca 3 miljarder kr. Bankerna och den internationella kreditmarknaden får därmed möta en fortsatt hög kreditefterfrågan från de svenska företagen.

2 Det internationella läget

2.1 Sammanfattande översikt

Utvecklingen 1975

Den internationella lågkonjunkturen fördjupades under vintern 1974—75. Den totala produktionen sjönk kraftigt under första halvåret 1975 och trots en återhämtning under andra halvåret beräknas utfallet för helåret ha medfört en minskning med drygt 2 % i OECD-ländernas sammanlagda bruttonationalprodukt. Industriproduktionen i de sju största OECD-länderna minskade med ca 16 % i årstakt mellan andra halvåret 1974 och första halvåret 1975. Den fallande aktiviteten i de västerländska marknadsekonomierna resulterade i en ökande arbetslöshet. Antalet arbetslösa i OECD-området uppgick på hösten 1975 till drygt 17 miljoner jämfört med ca 10 miljoner under 1974. Den internationella recessionens inverkan på u-ländernas redan förut prekära syssel-

Tabell 2: 1 Bruttonationalproduktens utveckling i vissa länder och länderområden 1974—1976

Årlig procentuell förändring

	1974	1975	1976
De sju stora länderna			
Förenta staterna	−2,1	−3	5−6
Japan	−1,8	1,5	5−6
Förbundsrepubliken Tyskland	0,4	−4	3−4
Frankrike	3,9	−2	3−4
Storbritannien	0,2	−2	0−1
Italien	3,2	−4	1−2
Canada	2,8	−1	4,5−5,5
Norden			
Norge	3,7	5	6−7
Danmark	1,3	−3	4−5
Finland	4,2	−1	0−1
Sverige	4,1		
Vissa andra OECD-länder			
Belgien	4,0	−2	1−2
Nederländerna	3,3	−2,5	2−3
Österrike	4,4	−3	2−3
Schweiz	−0,7	−4	1−2
OECD-Europa	2,1	−2,5	2−3
OECD-totalt	±0	−2	3,5−4,5

Källor: OECD, nationell statistik och uppskattningar gjorda inom finansdepartementets ekonomiska avdelning.

sättningssituation kan endast bli föremål för förmodanden. Som en direkt följd av den sjunkande aktivitetsnivån i de större industriländerna inträffade vidare under 1975 för första gången sedan andra världskriget en nedgång i världshandelns volym.

Inflationstakten har under 1975 bromsats in från en ökningstakt av 14,4 % under loppet av 1974 till ner emot ca 10 % under loppet av 1975. Inbromsningen har emellertid blivit avsevärt mindre än vad som kunde förväntas med hänsyn till den ytterst restriktiva ekonomiska politik som de större OECD-ländernas regeringar förde under 1974.

Redan under våren 1975 fanns klara tecken till en vändning uppåt i Förenta staterna och Japan. Under hösten följdes denna av en påtaglig uppgång i totala produktionen i Förenta staterna och en något långsammare återhämtning i Japan. I Västeuropa synes lågkonjunkturen ha nått sin botten först under hösten och de första tecknen till en uppgång i efterfrågan noterades under fjärde kvartalet 1975.

Bakom denna den djupaste lågkonjunktursvackan sedan andra världskriget ligger ett flertal delvis av varandra beroende och ömsesidigt förstärkande faktorer. Bland dessa var lagercykelns styrka kanske den viktigaste enskilda orsaken till lågkonjunkturens drastiska förlopp. Men även nedgången i de privata investeringarna och bostadsbyggandet medverkade avsevärt till efterfrågebortfallet under första halvåret 1975.

Lagercykelns styrka torde förklaras av att företagen under 1974 inte väntade sig någon särskilt djup eller lång internationell lågkonjunktur. Med en sådan framtidsbedömning framstod det som möjligt att acceptera en viss fortsatt lageruppbyggnad. När sedan nedgången i slutlig efterfrågan blev kännbar torde företagen ha beslutat att snarast anpassa sina lager till försäljningsvolymen i syfte att normalisera lagerkvoten. Genom att försäljningsvolymen var stadd i nedgång krävdes ett desto starkare fall i lagerinvesteringarna för att uppnå en minskning i lagerkvoten. Vid sidan av dessa orsaker till lagerneddragningen spelade även företagens likviditetsläge in. Detta hade successivt försämrats till följd av den minskade omsättningen och den restriktiva penningpolitiken. Samma faktorer torde ha medverkat till nedgången i de produktiva investeringarna.

Ytterligare en omständighet som förstärkte lågkonjunkturen var utvecklingen av hushållens sparande. Till skillnad från vad som varit fallet i tidigare lågkonjunkturer har hushållens sparbeteende denna gång varit starkt procykliskt, dvs. sparandet har ökat när aktiviteten gått ned. Någon entydig förklaring till konsumenternas förändrade sparbeteende föreligger inte. Sannolikt är dock att den ökade osäkerhet som den stigande arbetslösheten fört med sig varit ägnad att göra konsumenterna försiktigare i synnerhet vid köp av varaktiga konsumtionsvaror. Även den höga inflationstakten torde, paradoxalt nog, ha stimulerat sparandet genom att hushållen vid snabbt stigande priser söker återställa sin reala

Diagram 2: 1 Bruttonationalprodukten utveckling i olika länder och länderområden 1966—1975

Procentuell volymförändring från föregående år. 1975 prognos

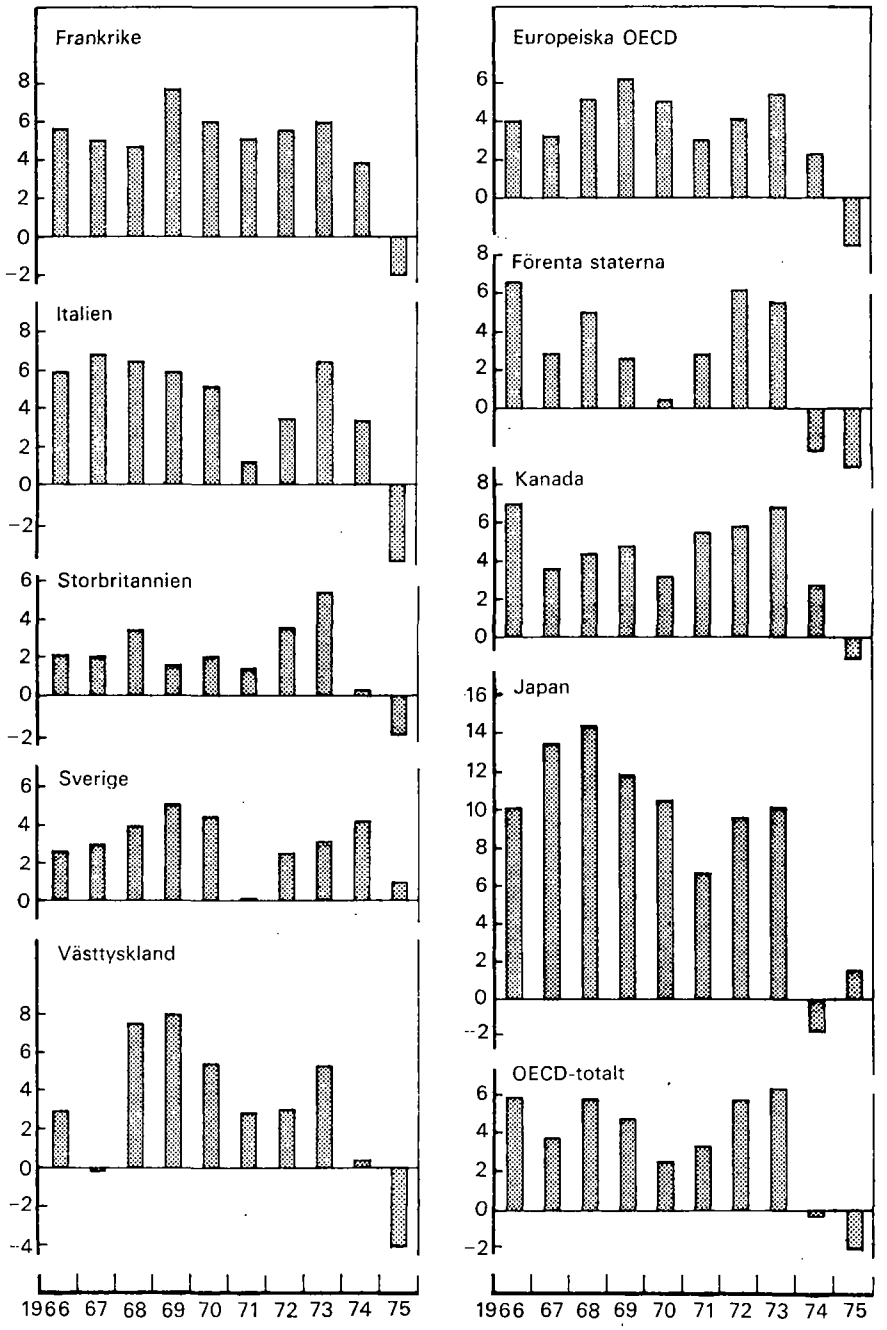

Källor: OECD, nationell statistik och uppskattningar gjorda inom finansdepartementets ekonomiska avdelning.

Tabell 2: 2 Konsumentprisernas utveckling 1962—1975
Årlig procentuell förändring

	1962—1972[1]	1973[1]	Dec 1973—dec 1974	Okt 1974—okt 1975
Belgien	3,8	7,0	15,7	11,2
Danmark	6,0	9,3	15,5	4,7
Finland	5,7	10,7	17,0	17,2
Frankrike	4,4	7,3	15,2	10,2
Förbundsrepubliken Tyskland	3,2	6,9	5,9	5,8
Italien	4,3	10,8	24,5	12,1
Nederländerna	5,4	8,0	10,9	9,9
Norge	5,1	7,5	11,3	11,9
Schweiz	4,0	8,7	7,6	4,8
Storbritannien	4,9	9,2	19,1	12,1
Sverige	*4,7*	*6,7*	*10,5*	*8,9*
Österrike	3,9	7,6	19,7	7,7
Förenta staterna	3,3	6,2	12,2	7,6
Canada	3,3	7,6	12,4	10,6
Japan	5,7	11,7	21,9	9,6
OECD-Europa	4,5	8,6	15,1	12,8
OECD	3,9	7,9	14,4	9,9

[1] Prisstegringarna mellan genomsnittslägena resp. år.

Källor: OECD och nationell statistik.

likviditet. Inflationen kan även tidvis ha lett till direkt köpmotstånd då konsumenterna uppfattat priserna som alltför höga.

Den ekonomiska politik som de större OECD-länderna förde från senare delen av 1973 fram till årsskiftet 1974/1975 bär likaså en stor del av ansvaret för lågkonjunkturens styrka. I stället för att som exempelvis skedde i Sverige och Norge, motverka den spontana konjunkturavmattningen och efterfrågebortfallet till följd av de höjda oljepriserna i början av 1974, fördes en i vissa fall starkt restriktiv finans- och penningpolitik. Mot årsskiftet 1974/1975 lades visserligen poltiken om i expansiv riktning. Effekterna härav lät dock vänta på sig och torde först ha märkts under sommaren 1975. Att de stimulansåtgärder som sattes in fick så svag effekt sammanhänger med att de i huvudsak var av generell natur. Genom skattesänkningar eller direkta bidrag ökade således regeringarna hushållens och företagens inkomster. Den avsedda uppgången i privat konsumtion uteblev emellertid eftersom hushållen av ovan diskuterade skäl ökade sitt sparande. Ställda inför svaga marknadsutsikter, stor överkapacitet och klara likviditetsproblem var inte heller företagen benägna att öka sina investeringar. Den förda generella stimulanspolitiken medförde därför att den privata sektorns likviditet ökade kraftigt utan att några reala effekter på efterfrågan uppnåddes. Härigenom har denna politik lett till en aktningsvärd uppdämd köpkraft som under

den kommande konjunkturuppgången kan visa sig bli svår att kontrollera.

Slutligen är det sannolikt att den internationella transmissionsmekanismen, dvs. effekten av ett efterfrågebortfall i ett land på efterfrågan i andra länder, har varit ovanligt stark under 1975. Härigenom har efterfrågefallet i de större länderna dels ömsesidigt förstärkts, dels spritts snabbare än vanligt till de mindre OECD-länderna.

Den privata konsumtionen har till följd av den ovan diskuterade sparbenägenheten utvecklats svagt 1975. En markant förbättring under loppet av året noterades dock och konsumenternas syn på ekonomin förändrades tydligt i optimistisk riktning. Tecken på att detta började avspeglas i ökad köpbenägenhet fanns exempelvis inom bilsektorn. Denna hade under vinterhalvåret 1974—1975 drabbats hårt av lågkonjunkturen, men upplevde från sommarmånaderna en klart ökad efterfrågan.

Den offentliga sektorns efterfrågan har i flertalet länder utmärkts av försiktig expansion. Den ekonomiska aktiviteten har härigenom fått ett visst om än begränsat stöd. De offentliga investeringarna har visserligen ökats i vissa länder men huvudsakligen har den offentliga sektorn verkat efterfrågestödjande genom de budgetunderskott som uppstått till följd av lägre skatteintäkter och automatiska utgiftsökningar. Dessa budgetunderskott uppgick i vissa länder, exempelvis Förenta staterna och Förbundsrepubliken Tyskland, till 6—9 % av bruttonationalprodukten.

De privata investeringarna i fast kapital har som nämnts utvecklats utomordentligt svagt. För de sju största OECD-länderna torde investeringsvolymen 1975 ha fallit tillbaka till 1971—1972 års nivå. Efter ett kontinuerligt fall i bortåt tre år stabiliserades bostadsinvesteringarna i Förenta staterna och Japan under loppet av 1975. I Europa fortsatte dock nedgången i flertalet länder med undantag för Storbritannien, där en klar vändning uppåt i antalet igångsättningar registrerades under hösten 1975.

Konjunkturutvecklingen har under 1975 medfört en accentuerad skillnad i produktions- och efterfrågeutvecklingen mellan Nordamerika och Japan å ena sidan och Europa å den andra. I Förenta staterna var nedgången djupare under första halvåret 1975 än i Europa. Under andra halvåret vände i gengäld konjunkturen klart uppåt i Förenta staterna, Canada och Japan, medan produktionen i Västeuropa i stort endast upphörde att falla under hösten. För helåret sjönk Förenta staternas och europeiska OECD:s bruttonationalprodukt med ca 3 % medan Japan uppvisade en svag tillväxt. De mindre OECD-länderna lyckades i allmänhet hålla uppe den interna efterfrågan på en högre nivå än de större länderna. Nedgången i bruttonationalprodukten blev för de förra knappt hälften så stor som för de senare. Till en betydande del förklaras detta utfall av att regeringarna i en del av de mindre länderna fört en mera effektiv kontracyklisk politik. En annan bidragande orsak är att de

Diagram 2: 2 Industriproduktionen i vissa länder 1973—1975

Index: 1970 = 100. Säsongrensade månadsdata

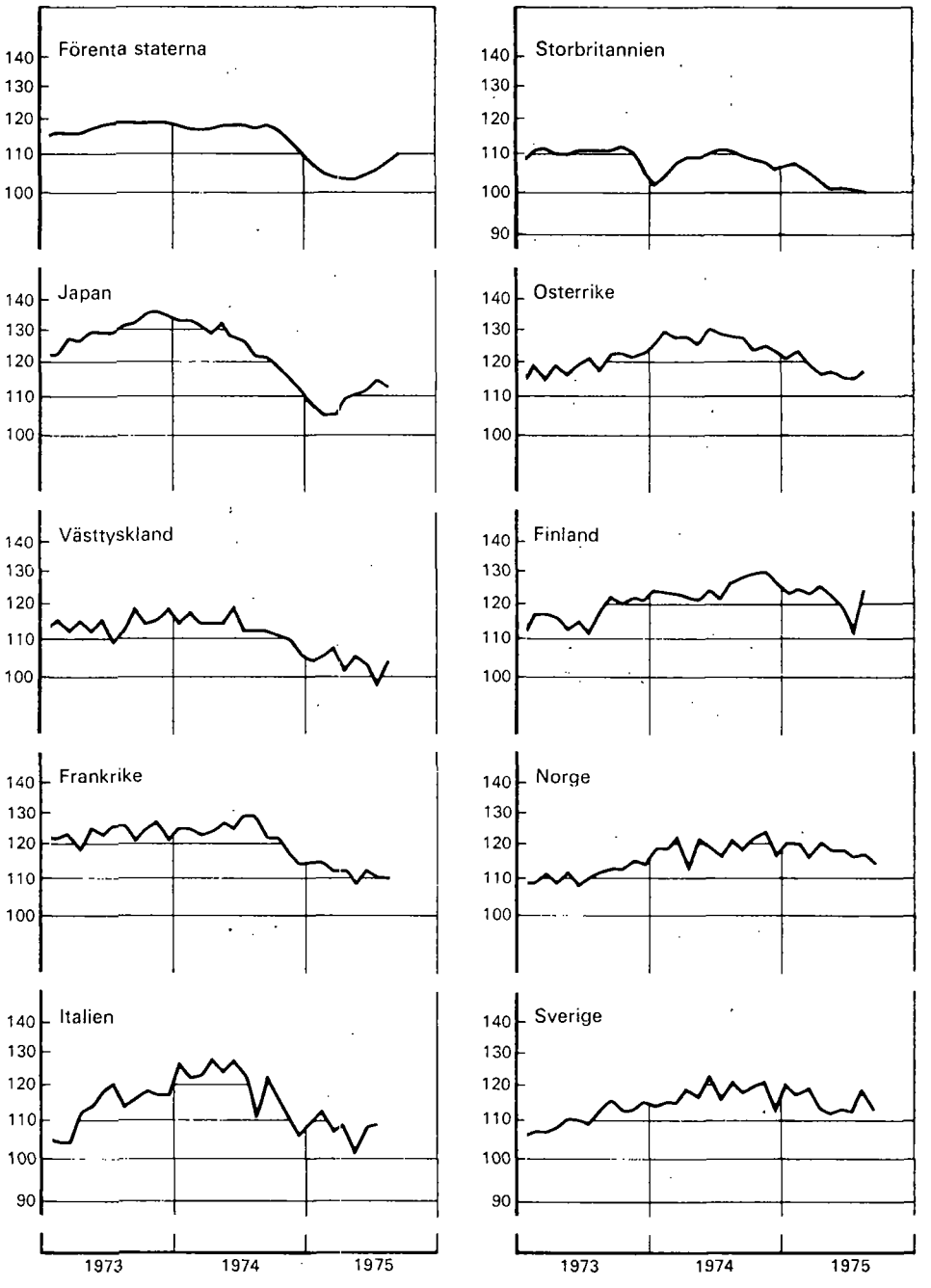

Källor: OECD och nationell statistik.

mindre ekonomierna följer konjunkturutvecklingen i de större länderna med en viss fördröjning. Under andra halvåret 1975 blev dock den negativa påverkan utifrån så stark att den inhemska efterfrågan i de mindre länderna inte förmådde kompensera nedgången i exporten.

Även om efterfrågan stabiliserades under andra halvåret för OECD-området i dess helhet kunde ingen ljusning märkas i fråga om arbetslösheten. Trots en nedgång i förvärvsfrekvensen och fortsatt omfattande korttidsarbete ökade snarast antalet arbetslösa i Västeuropa. I Förenta staterna medförde den relativt snabba uppgången under hösten ingen nämnvärd nedgång i arbetslösheten även om antalet sysselsatta ökade betydligt fr. o. m. andra kvartalet 1975.

Inflationstakten har, som ovan nämnts, bromsats in till en takt på ca 10 % under 1975. Löneökningstakten i flertalet länder har minskat kraftigt. De internationella råvarupriserna har sjunkit ned till och stabiliserats på en avsevärt lägre nivå jämfört med 1974 och de höjningar av oljepriset som OPEC beslutade om i september torde inte ha hunnit slå igenom i konsumentledet under 1975. Genom stabiliseringen av de internationella råvaru- och bränslepriserna har partihandelspriserna kunnat bromsas in, vilket i sin tur i kombination med den svaga efterfrågan har dämpat konsumentprisernas ökningstakt. Särskilt markant har denna inbromsning varit i Japans fall där inflationstakten minskade med 2/3 inom loppet av ett år. Medan Förenta staterna och Förbundsrepubliken Tyskland lyckades nedbringa inflationstakten till knappt 8 resp. knappt 6 %, låg flertalet övriga länder kvar på en ökningstakt i konsumentprisindex på över 10 %

Utrikeshandelns utveckling har nära följt konjunkturutvecklingen i de större länderna. OECD:s samlade import sjönk således med ca 20 % i årstakt under första halvåret 1975, för att under andra halvåret åter öka något. För helåret 1975 beräknas införseln ha minskat med 7—8 % i volym. Minskningen fördelar sig med lika delar på oljeimport och import av övriga varor. OECD-ländernas export har å andra sidan minskat något mindre, eller med 6 %, vilket förklaras av att oljeländernas import har fortsatt att öka oväntat snabbt eller med inemot 50 %. De icke-oljeproducerande u-ländernas import har under loppet av 1975 successivt minskat. Detta förklaras i första hand av att dessa länders exportinkomster har minskat kraftigt som en följd av de låga råvarupriserna under 1975.

OECD-ländernas sammanlagda bytesbalans förbättrades mellan 1974 och 1975 med drygt 30 miljarder dollar. Under första halvåret 1975 torde OECD-området ha nått balans i sin utrikeshandel. Därefter har ånyo en försämring inträtt beroende bl. a. på en alltmer avtagande export till de icke oljeexporterande u-länderna. Man räknar dock med att utfallet för OECD-länderna sammanlagt skall stanna vid ett underskott på ca 5 miljarder dollar för helåret 1975 jämfört med ett underskott på ca 33 miljarder föregående år. Förbättringen ligger nästan uteslutande

Diagram 2: 3 Råvaruprisernas utveckling 1973—1975

Index: 1970 = 100. ("New dollar index" omräknad i svenska kronor)[2]

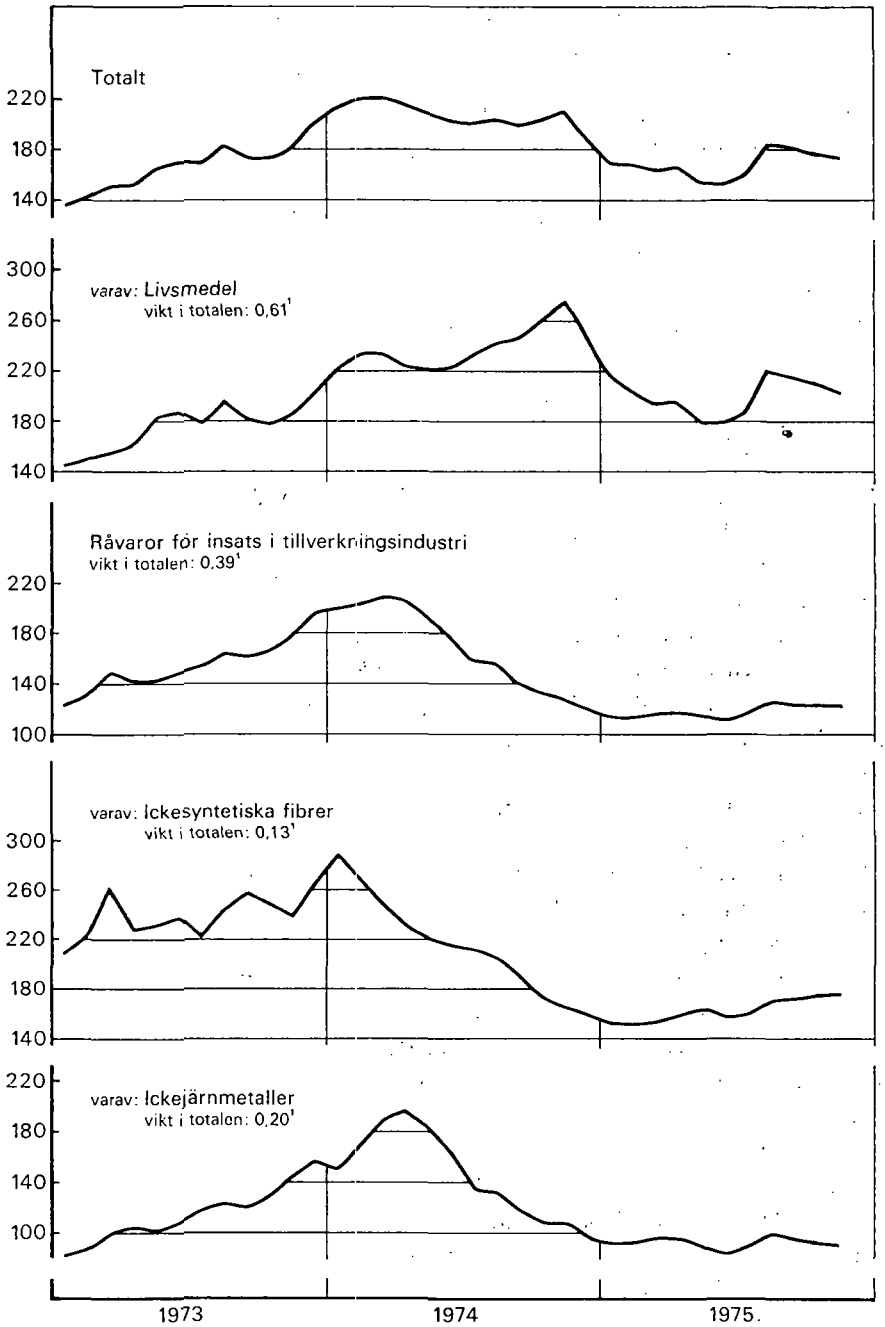

[1] Vikter 1975.

[2] Denna prisindex baserar sig på veckovisa noteringspriser från ett antal internationella varubörser. Veckonoteringarna enligt det s. k. "new dollar index" har sammanräknats till månadsgenomsnitt och därpå omräknats till index i svenska kronor. Vid omräkningen har den genomsnittliga växelkursen under varje månad använts. Genom att räkna om det s. k. "new dollar index" till svenska kronor har man till stor del neutraliserat inverkan av fluktuationerna i dollarkursen.

Källor: "The Economist" och konjunkturinstitutet.

på de större OECD-länderna vars sammanlagda bytesbalans svängt om till ett överskott beräknat till nära 7 miljarder dollar. De mindre OECD-ländernas underskott har däremot reducerats med endast 1 miljard och uppgick för 1975 till ca 12 miljarder dollar.

En rad omständigheter ligger bakom denna skiljaktiga utveckling i de båda ländergrupperna. Konjunkturutvecklingen och framför allt lageravvecklingen har uppenbarligen varit mycket mer drastisk i de större länderna än i de mindre. De senare har som tidigare påpekats i allmänhet fört en mera ambitiös kontracyklisk politik, vilket har lett till en avsevärd skillnad mellan den interna och den externa efterfrågeutvecklingen. De större länderna har å sin sida i hög utsträckning prioriterat prisstabilitet och extern balans.

Att OECD:s sammanlagda underskott nedbringats så kraftigt förklaras som ovan nämnts av den fortsatt starka ökningen i OPEC-ländernas import och den nedgång i oljeexporten under 1975 som lågkonjunkturen fört med sig. OPEC-ländernas överskott har härigenom minskat från 67 miljarder dollar 1974 till drygt 43 miljarder dollar 1975.

Underskottet i de icke-oljeproducerande u-ländernas bytesbalans har ökat 1974—1975 med drygt 10 miljarder dollar till 27 miljarder dollar. Denna ytterligare försämring beror på en försämring i såväl volym som pris för dessa länders viktigaste exportvarugrupp, råvarorna. Ökningen 1975 i i-ländernas officiella utvecklingsbistånd har helt motvägts av ett ökat underskott i dessa u-länders tjänstebalans.

Förbättringen av de större OECD-ländernas bytesbalans i förening med den låga aktivitetsnivån har lett till en sjunkande kreditefterfrågan på de internationella marknaderna. OECD-ländernas nyupplåning på Europavalutamarknaden uppgick sålunda till ca 5 miljarder dollar under januari—oktober 1975 jämfört med drygt 20 miljarder under 1974. På Förenta staternas bankkreditmarknad sjönk de utestående utlandslånen till låntagare i i-länder under samma period 1975 med nära 3 miljarder dollar. I viss mån kan nedgången i bankkrediterna förklaras av att en omläggning till långfristig upplåning kunnat ske. De internationella obligationsemissionerna fördubblades sålunda till nära 14 miljarder dollar under januari—oktober 1975 jämfört med emissionerna 1974.

Detta har medfört ett ökat utrymme av kort- och medellång kredit för finansiering av de icke-oljeexporterande u-ländernas växande bytesbalansunderskott. Dessa lån tillsammans med andra finansieringskällor, exempelvis i IMF och i form av direkta handelskrediter, synes dock inte ha kommit u-länderna till del i tillräcklig omfattning för att upprätthålla deras importkapacitet.

Den allmänna nedgång i räntorna som startade under andra halvåret 1974 till följd av konjunkturnedgången följdes av en mer splittrad utveckling fr. o. m. försommaren 1975. Medan affärsbankernas inlåningsräntor i Förenta staterna och på Eurodollarmarknaden då började att

Diagram 2: 4 Bytesbalansutvecklingen i vissa länder 1973—1975
Miljarder dollar. 1975 prognos

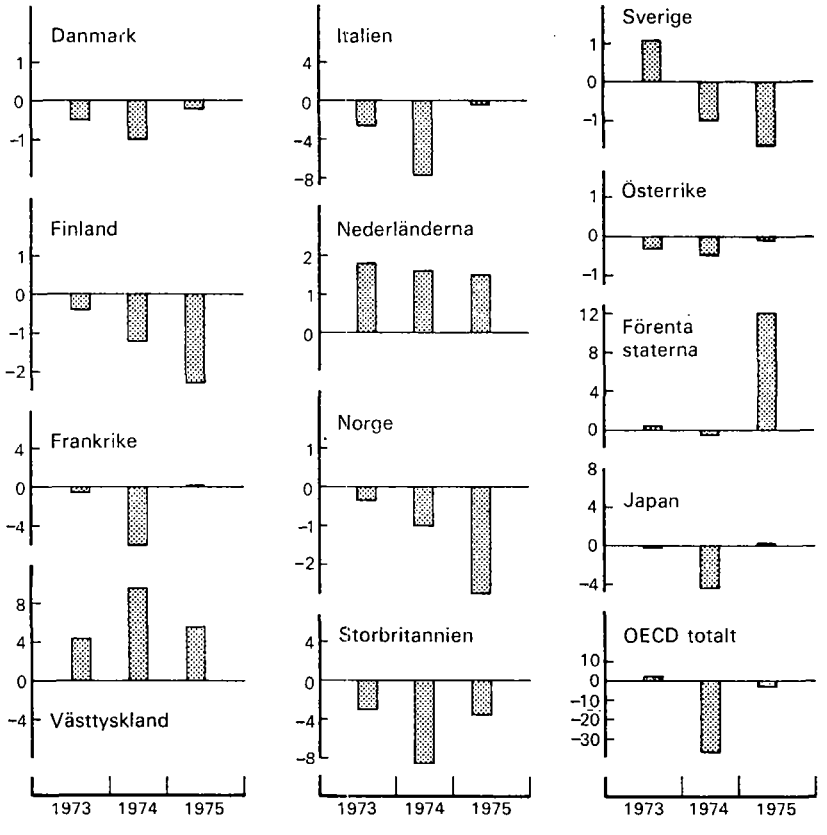

Anm. Skalindelningen är olika för mindre länder, större länder och OECD totalt.
Källa: OECD.

stiga fortsatte räntenivån att sjunka i bl. a. Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiz. Under hösten har dock räntorna i Förenta staterna på nytt visat tecken på en nedgång.

I juli 1975 anslöt sig Frankrike ånyo till det europeiska valutasamarbetet inom den s. k. ormen. Valutamarknaden har karakteriserats främst av starka kursrörelser mellan ormvalutorna å ena sidan och den amerikanska dollarn och brittiska pundet å den andra. Den i stort sett oavbrutna uppgång i ormvalutorna gentemot dollarn som inleddes under hösten 1974 fortsatte fram till slutet av första kvartalet 1975. Ormvalutorna hade då apprecierats med ca 16 %. Från försommaren vände emellertid kursutvecklingen i motsatt riktning vilket varade till slutet av september då kurserna åter låg på samma nivåer som ett år tidigare.

Utsikter för 1976

De konjunkturindikatorer som funnits tillgängliga under slutet av 1975 har tämligen allmänt pekat på en fortsatt återhämtning av den internationella konjunkturen under loppet av 1976. Mest utpräglat har detta gällt för Förenta staterna. Men även i Förbundsrepubliken Tyskland och i Frankrike har ledande konjunkturindikatorer, såsom orderingång och företagens förväntningar, förbättrats på ett avgörande sätt. Ett flertal andra omständigheter talar också för en successivt allt starkare återhämtning av den ekonomiska aktiviteten.

Lagercykeln har uppenbart gått in i ett nytt skede. I och med att lageravvecklingen upphört och en viss uppbyggnad påbörjats ökar den totala efterfrågan. Redan förhållandet att lageravvecklingen upphör leder till en ökning i efterfrågan. Kraften i denna blir emellertid beroende av i vilken takt lagren åter byggs upp. Under lågkonjunkturen underskattade man allmänt styrkan i lageravvecklingen. Man kan därför inte utesluta att man nu underskattar styrkan i uppsvinget.

Den privata konsumtionen bör stimuleras av att den lägre inflationstakten stabiliserar hushållens realinkomster. Hushållens sparande väntas i vilket fall inte komma att öka under 1976. Snarast bör en viss minskning i sparkvoten vara möjlig. För detta talar att arbetsmarknaden åtminstone inte försämras ytterligare och att hushållen byggt upp en betydande reallikviditet. Att en förbättring av konsumtionsklimatet är på väg bekräftas även av barometerdata över konsumenternas syn på den ekonomiska utvecklingen.

Den ekonomiska politiken och i synnerhet de stimulansåtgärder som sattes in i början av hösten 1975 bör få effekt någon gång under tidigare delen av 1976. Lagercykeln, utsikterna till en ökad privat konsumtion samt den mera expansiva ekonomiska politiken talar samtliga för en fortsat successiv konjunkturuppgång. En rad andra fatkorer tyder emellertid på att denna konjunkturuppgång kan bli avsevärt långsammare än under tidigare återhämtningsfaser.

En viss osäkerhet föreligger i fråga om investeringsutvecklingen. OECD-ländernas ekonomier utmärks f. n. av en omfattande outnyttjad produktionskapacitet som har uppskattats till ca 10 % av bruttonationalprodukten. Även om en relativt snabb produktionsuppgång inträffar under 1976 kommer en ganska betydande outnyttjad produktionskapacitet att föreligga, vilken kan komma att hämma företagens investeringsplaner. Även utvecklingen på bostadsbyggandets område förefaller att bli fortsatt svag i flera länder.

Den fortsatta ränteutvecklingen är likaså en osäker faktor. Den f. n. mycket lätta penningpolitiken i flertalet länder kan av rädsla för en ny inflationsvåg komma att läggas om i restriktiv riktning så snart tecken föreligger på en konjunkturuppgång, vilket då kan inverka hämmande på såväl näringslivets investeringar som på bostadsbyggandet. Trots en

viss återhämtning av investeringsaktiviteten under årets lopp, har man dock sannolikt att räkna med att de privata investeringarna för helåret 1976 kan komma att minska något jämfört med 1975.

Finanspolitiken kan väntas få en tämligen neutral inriktning under 1976. Under första halvåret kan effekterna av stimulansprogrammen från hösten 1975 ännu tänkas vara verksamma. Andra halvåret 1976 torde däremot komma att präglas av strävandena, i bl. a. Förenta staterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike, att minska de statliga budgetunderskotten. Dessa uppstod under recessionen främst till följd av minskade skatteintäkter och ökade sociala transfereringar, då i första hand arbetslöshetsunderstöd. Till en betydande del bör dessa underskott kunna reduceras genom att konjunkturuppgången leder till ökade skatteintäkter. Om man i de olika länderna skulle försöka att åstadkomma en fullständig budgetbalans kommer en betydande restriktivitet att behöva iakttas i fråga om de offentliga utgifternas ökning.

Sammanfattningsvis bedöms konjunkturutvecklingen under 1976 komma att präglas av en fortsatt accelererande ökning av den ekonomiska aktiviteten. Härvid spelar lageromsvängningen och den privata konsumtionens styrka den avgörande rollen för uppgången. Men så länge man inte kan räkna med någon mera väsentlig uppgång i investeringsaktiviteten kommer fortfarande en betydande outnyttjad produktionskapacitet att föreligga.

Prisutvecklingen under 1976 antas komma att präglas av en fortsatt inbromsning. Goda förutsättningar för detta föreligger i form av en lugnare inhemsk kostnadsutveckling i flertalet länder. Således ligger f. n. löneökningstakten i de större OECD-länderna genomsnittligt under 10 % per år. Den väntade produktionsuppgången medför i första hand att outnyttjad kapacitet åter tas i bruk. Den positiva effekten härav på produktiviteten och styckkostnadsutvecklingen bör bli avsevärd. Produktiviteten beräknas således öka med mellan 3 och 4 % i de större OECD-länderna 1976 efter en mycket svag utveckling under 1974 och 1975.

Däremot kommer prisutvecklingen 1976 knappast att gynnas av fallande råvarupriser så som fallet varit under 1975. För livsmedel är utsikterna utomordentligt osäkra. Förutom den sedvanliga ovissheten beträffande skördeutfallet tillkommer svårigheten att bedöma hur konsumenternas efterfrågan på mera inkomstelastiska livsmedel som exempelvis kött kommer att påverkas av konjunkturuppgången. Med utgångspunkt i den reala ekonomiska aktiviteten och de f. n. höga producentlagren framstår vissa, men tämligen begränsade prisökningar på de industriella råvarorna som sannolika. Risk för spekulativt beteende kan emellertid inte uteslutas i takt med att konjunkturuppgången blir mera manifest.

Oljepriset, som höjdes med 10 % hösten 1975 gäller t. o. m. första

halvåret 1976. Effekten av detta högre pris har beräknats bidra till prisstegringstakten inom OECD-området med ca 1/2 %. Den f. n. fortfarande låga efterfrågan på olja gör det emellertid osäkert om OPEC kan genomföra den beslutade prishöjningen fullt ut på marknaden. För andra halvåret 1976 antas att OPEC lyckas upprätthålla realpriset på olja. Med den här skisserade utvecklingen för de inhemska kostnaderna och råvarupriserna antas inflationstakten komma att gå ned till ca 8 % för området i dess helhet. Prognoserna för OECD:s exportpriser tyder på en något lägre inflationstakt eller ca 7 %.

Produktionsutvecklingen under 1976 torde i stort komma att präglas av samma differentiering av konjunkturcykeln mellan länderna som under 1975. Förenta staternas försprång i konjunkturuppsvinget kommer sannolikt att befästas genom dels expansiva effekter av lageruppbyggnaden, dels en fortsatt återhämtning av den privata konsumtionen. Fr. o. m. andra halvåret förutses näringslivets investeringar åter börja stiga varigenom konjunkturuppgången tillförs ytterligare kraft. För helåret antas totala produktionen komma att öka med i storleksordningen 6 %. I Japan väntas återhämtningen fortsätta i stort sett i samma takt som under andra halvåret 1975, vilket för helåret 1976 skulle ge en för japanska förhållanden låg ökningstakt på mellan 5 och 6 %.

Även om den amerikanska konjunkturen har stor inverkan på den internationella handeln och det allmänna konjunkturklimatet är dock utvecklingen i Förbundsrepubliken Tyskland avgörande för flertalet europeiska länder. Den västtyska konjunkturen har under hösten 1975 börjat återhämta sig och under 1976 kan en markerad uppgång väntas. Styrkepunkterna i denna uppgång väntas utgöras av den privata konsumtionen och lagerinvesteringarna. Trots en tillväxttakt på eller t. o. m. över den långsiktiga trenden under andra halvåret torde den totala produktionen inte komma att öka med mer än 3—4 %. I de mindre OECD-länderna kommer sannolikt konjunkturupgången att bli klart märkbar först fr. o. m. andra halvåret. Regeringarna i flertalet av dessa länder har ett från bytesbalanssynpunkt utomordentligt begränsat utrymme för ytterligare stimulansåtgärder och är i huvudsak hänvisade till att invänta att den internationella konjunkturuppgången omsätts i ökad efterfrågan på dessa länders export. För 1976 väntas därför de mindre OECD-ländernas bruttonationalprodukt öka långsammare än genomsnittet eller med ca 2 %. För hela OECD antas BNP-ökningen uppgå till 3,5—4,5 %.

Sysselsättningen under 1976 beräknas visserligen öka som en följd av den ökade aktiviteten. Detta kommer dock i första hand att ske genom en nedskärning av korttidsarbetet. Först mot slutet av året torde arbetslösheten komma att minska och denna minskning blir sannolikt begränsad.

Under 1976 väntas en återhämtning av världshandeln med ca 6—7 %. Därvid kommer den huvudsakliga exportefterfrågan att komma

från OECD-länderna, även om OPEC-staternas import beräknas komma att öka med ca 20 %. De icke-oljeproducerande u-ländernas import kommer att få skäras ned kraftigt eftersom deras möjligheter att lånevägen finansiera sina bytesbalansunderskott förefaller att bli ytterst begränsade. Statshandelsländerna, vilkas import under 1974 och 1975 utgjorde en efterfrågestabiliserande faktor för OECD-länderna, väntas under 1976 på grund av ökade svårigheter att finansiera sina handelsbalansunderskott komma att minska sin import.

Den förutsedda konjunkturuppgången beräknas leda till att det sammanlagda överskottet i de större OECD-ländernas utbyte av varor och tjänster upphör under 1976 och slår om till underskott på drygt 6 miljarder dollar. De mindre OECD-ländernas underskott väntas sjunka med ca 1 miljard dollar till ca 11 miljarder och därmed i stort sett ligga kvar på 1974 och 1975 års nivå. Detta innebär att de mindre länderna med ca 15 % av OECD:s sammanlagda produktion svarar för närmare 85 % av områdets totala beräknade bytesbalansunderskott för 1976. För de icke oljeproducerande u-länderna beräknas bytesbalansunderskottet minska med ca 5 miljarder dollar 1975—1976 till ca 22 miljarder för helåret 1976.

De här nämnda ländergruppernas underskott motsvaras liksom tidigare av OPEC-ländernas exportöverskott. Detta antas för 1976 ligga kvar på i stort sett samma nivå som 1975, eller ca 45 miljarder dollar. I detta belopp har då även inräknats OPEC:s överskott gentemot statshandelsländerna.

2.2 Länderöversikter

Förenta staterna

Efter att bruttonationalprodukten hade ökat med ca 6 % 1973 fick man under 1974 i Förenta staterna uppleva det svåraste fallet i ekonomisk aktivitet sedan 1930-talet. Bruttonationalprodukten sjönk med drygt 2 %. Inflationstakten steg dessutom till 11,5 % samtidigt som arbetslösheten ökade kraftigt och vid årets slut nådde 7 %.

För att bekämpa inflationen, rubricerad som "nationens fiende nr 1", hade man under hela 1974 fört en kontraktiv finans- och penningpolitik. Kring årsskiftet 1974/75 ändrades inriktningen på den ekonomiska politiken. I början av 1975 lade administrationen fram ett åtgärdspaket innehållande skatteåterbäring, en skattesänkning för hushållen och ökade skattekrediter till företagen. Med detta stimulanspaket på inalles 16 miljarder dollar hade recessionen ersatt inflationen som landets huvudfiende. Under kongressbehandlingen gavs programmet en mer löntagarvänlig profil och utökades till 23 miljarder dollar.

Jämfört med tidigare konjunkturcykler har lagerutvecklingen spelat en större roll under 1974 och 1975. Under andra halvåret 1974 sjönk

den inhemska efterfrågan exceptionellt mycket och det fanns inga möjligheter att trappa ned produktionen i motsvarande takt. De ofrivilliga lagren i tillverkningsindustrin, i detalj- och partihandel steg därför. Under det första kvartalet 1975 började emellertid företagen i stor skala pressa ned de högre lagren med ett remarkabelt fall i totalproduktionen (över 13 % i årstakt) som följd. Lagernedd ragningen fortsatte i en något reducerad takt under andra kvartalet och industriproduktionen vände åter uppåt ledd av den privata konsumtionen som då stimulerats genom skattesänkningarna. Det faktum att lageravvecklingen upphörde bäddade för den snabba stegringen i totalproduktionen under tredje kvartalet 1975 (ca 13 % i årstakt). En dylik ökning i BNP-tillväxten, en konsekvens av omsvängningen i lagerinvesteringarna, är inte i och för sig en tillräcklig förutsättning för en konsoliderad återhämtning. För en sådan återhämtning erfordras dessutom ett fortsatt stöd från en expanderande slutlig efterfrågan. Tillverkningsindustrins lager torde inte ha nått ned till normal nivå förrän i början av 1976 och därefter väntas en successiv lageruppbyggnad ta vid. Den privata konsumtionen var svag i början av 1975 men sköt ordentlig fart under försommaren. Trots en klart expansiv utveckling under andra halvåret torde den öka med mindre än 1 % för helåret 1975.

Bostadsbyggandet har inte spelat den ledande roll som annars brukar vara fallet i amerikanska konjunkturuppgångar. Men aktiviteten inom denna sektor visade stadig förbättring efter första kvartalet 1975. Beståndet av osålda enfamiljsvillor har dessutom minskat till sin lägsta nivå sedan tre år, vilket kommer att utgöra ett incitament till ökat byggande. Likaså har finansieringsläget förbättrats.

Det låga, och under början av året fallande kapacitetsutnyttjandet, har inte befrämjat investeringsviljan och den volymmässiga nedgången under 1975 för företagens fasta investeringar beräknas ha uppgått till ca 15 %.

Den svaga efterfrågan under slutet av 1974 och början av förra året reflekterades i ett osedvanligt stort fall i importen. Underskottet i handelsbalansen 1974 på drygt 5 miljarder dollar förbyttes sålunda i ett överskott för 1975 på 10 miljarder dollar. Även bytesbalansen visade ett stort överskott på 12 miljarder.

Arbetslösheten, som under början av 1975 nådde sitt högsta värde på över 9 %, har sedan april 1975 successivt minskat och uppgick till 8,3 % i november samtidigt som sysselsättningen under samma period ökat med inemot 2 miljoner. Den fallande ekonomiska aktiviteten under början av året kunde emellertid inte kompenseras av återhämtningen under andra halvåret och bruttonationalprodukten föll 1975 med ca 3 %.

För 1976 kommer utvecklingen av den privata konsumtionen — som svarar för nästan 2/3 av bruttonationalprodukten — att bli avgörande

för den fortsatta styrkan i konjunkturuppgången. Efter skiljaktigheter i bedömningarna lyckades kongressen och administrationen till slut enas om att låta 1975 års lägre skatteskalor gälla även för innevarande år. I gengäld har kongressen åtagit sig att söka hålla nere de federala utgifterna. Denna lösning innebär en stimulans för den privata konsumtionen som därför väntas öka med ca 5 % 1976. Prognosen baserar sig bl. a. på ett antagande om en viss nedgång i hushållens sparande och att den genomsnittliga inflationstakten kommer att ligga på ca 7 %. De privata fasta investeringarna förväntas åter öka, i synnerhet under andra halvåret 1976. Det låga kapacitetsutnyttjandet torde även nästa år verka bromsande på investeringsbenägenheten. Vad gäller bostadsinvesteringarna är flertalet bedömare av åsikten att uppgången, som började under första halvåret 1975, kommer att befästas under 1976. Antalet igångsatta enheter torde under 1976 bli 1,6—1,8 miljoner vilket skulle motsvara en volymökning på ca 25 % jämfört med 1975. Trots den påtagliga konjunkturuppgången förmörkas bilden av att arbetslösheten förväntas ligga kvar på en hög nivå. Mot slutet av innevarande år torde den fortfarande överskrida 7 %.

Det har på flera håll uttryckts farhågor för att den under hösten 1975 relativt försiktiga penningpolitiken skulle komma att drivas även i fortsättningen och därmed verka återhållande på ekonomins utveckling under första halvåret 1976. Här antas dock att Federal Reserve kommer att föra en penningpolitik som inte förhindrar en fortsatt återhämtning. På basis av ovanstående antaganden torde man kunna räkna med en tillväxt på 5—6 % i totalproduktionen från 1975 till 1976. Till följd av konjunkturuppgången kommer den amerikanska utrikeshandeln att bli mer balanserad. Importen torde öka starkt. Särskilt kraftig blir ökningen i fråga om oljeimporten. Även exporten väntas öka men i avsevärt långsammare takt än importen. Handelsbalansen kommer härigenom att uppvisa ett lägre överskott än 1975 och bytesbalansöverskottet väntas gå ned till ca 1 miljard dollar.

Japan

Efter ett kontinuerligt fall i den ekonomiska aktiviteten under 1974 kunde man under första halvåret 1975 notera de första tecknen på att botten på konjunkturkurvan hade nåtts. Redan i februari började sålunda industriproduktionen stiga från en nivå drygt 23 % lägre än 15 månader tidigare. Den väntade expansionen under 1975 blev emellertid totalt sett förhållandevis långsam och under sommarmånaderna avtog takten i återhämtningen.

Med den accelererande inflationstakten från 1974 (24 % för helåret) och samma års stora bytesbalansunderskott i färskt minne lades finanspolitiken med stor försiktighet om i expansiv riktning under början av 1975. Penningpolitiken förblev fortsatt stram. De tre stimulanspaket

som tillkännagavs under första halvåret lade tonvikten på de offentliga investeringarna och byggnadsverksamheten och dessa två efterfrågekomponenter bar därför huvuddelen av efterfrågeökningen i den första uppgångsfasen. Lageravvecklingen har verkat klart kontraktivt och trots att lagren minskade under första halvåret 1975 återstod med all sannolikhet en betydande lagerkorrektion även under andra halvåret. Under loppet av hösten blev finanspolitiken mer expansiv och ytterligare stimulanser (motsvarande 1 % av bruttonationalprodukten) sattes in med i stort sett fortsatt inriktning på den offentliga sektorns konsumtion och investeringar samt byggnadsverksamheten. Även penningpolitiken lättades successivt, bl. a. genom att diskontot i etapper sänktes från 9 % till 6,5 %.

När det gäller inflation och bytesbalans har den förda politiken varit framgångsrik. Konsumentpriserna steg med ca 10 % mellan 1974 och 1975 och bytesbalansunderskottet eliminerades praktiskt taget helt. Däremot har arbetsmarknadsläget inte påtagligt förbättrats. Då den ekonomiska tillväxten för 1976 förmodas främst åstadkommas genom produktivitetsökningar och ett större antal arbetade timmar skulle sysselsättningsläget inte heller i år förbättras i någon större utsträckning. Det bör emellertid betonas att arbetslösheten i Japan på grund av speciella institutionella förhållanden är jämförelsevis låg. Däremot har antalet övertidstimmar reducerats, de lediga platserna minskat etc. Situationen på arbetsmarknaden har emellertid inte någon gång på tjugo år försämrats så mycket som 1974—1975.

Under 1975 var konjunkturstödet från den privata konsumtionen måttligt främst till följd av den kraftigt minskade lönestegringstakten (bl. a. sjönk höjningen av baslönen från 33 % 1974 till 13 % 1975 som ett resultat av avtalsuppgörelsen på våren 1975). Med oförändrad skattepolitik torde den privata konsumtionens ökningstakt under 1976 stanna vid 4 % i volym, dvs. samma ökningstakt som 1975. Den offentliga sektorn väntas även under första halvåret 1976 bära upp stora delar av efterfrågeökningen. En klar försämring av företagens vinstsituation under 1975 i kombination med lågt kapacitetsutnyttjande och ett svagt orderläge lade en hämsko på investeringsbenägenheten under fjolåret. Det torde fordras en förbättring i alla dessa tre avseenden för att industrins fasta investeringar skall skjuta fart under innevarande år. Det förefaller därför som det skulle dröja ett gott stycke in på 1976 innan någon markerad förbättring av investeringskonjunkturen äger rum.

Exportens utveckling 1976 kommer att gynnas av ett förbättrat konkurrensläge och av det tidiga konjunkturuppsvinget i Förenta staterna (24 % av Japans export går till Förenta staterna). Å andra sidan finns det risk för en låg tillväxt av exporten till de icke-oljeproducerande utvecklingsländerna vilkas finansiella situation kommer att avsevärt försämras under 1976. Så mycket som 1/3 av Japans export går nämligen

till dessa länder. Efter att ha accelererat mot slutet av föregående år beräknas importen komma att öka med en årstakt på över 10 % under 1976. Bytesbalansen skulle därmed åter visa ett underskott, nu på ca 2 miljarder dollar.

Bruttonationalprodukten beräknas stiga med 5—6 % under 1976 vilket efter japanska mått inte är någon hög tillväxt under en återhämtningsfas. Det är dock inte oväsentligt bättre än 1975 då totalproduktionen steg med ca 1,5 %.

Storbritannien

Även om den ekonomiska aktiviteten återhämtade sig relativt väl efter 3-dagarsveckan i början av 1974 måste utgångsläget för 1975 för den brittiska ekonomin karakteriseras som dåligt. Till skillnad från de andra stora OECD-länderna var inflationstakten vid årsskiftet 1974/1975 accelererande och bytesbalansen fortsatte att visa stora underskott. För 1974 i sin helhet noterades i stort sett nolltillväxt.

Under första halvåret 1975 fördjupades nedgången högst avsevärt och totalproduktionen sjönk med en årstakt på 4,5 %. De flesta komponenterna i den inhemska efterfrågan visade en vikande tendens men det avgörande efterfrågebortfallet kunde hänföras till den exceptionellt markerade lagerneddragningen. Samtidigt kunde en förbättring av handelsbalansen avläsas då importvolymen minskade kraftigt. När man i alla andra stora OECD-länder under första halvåret kunde konstatera att inflationstakten var i starkt avtagande var utvecklingen den rakt motsatta i Storbritannien främst som en konsekvens av tidigare löneökningar. Delvis som en följd härav sjönk pundkursen under andra kvartalet från 21 % till 29 % under det värde som fastställdes i december 1971.

Det är mot denna bakgrund man får se finansminister Healeys strama aprilbudget för budgetåret 1975/76 med målsättningen att på kort sikt dämpa den privata konsumtionen och under 1976 begränsa den offentliga. Sålunda höjdes bl. a. mervärdeskatten för vissa lyxvaror och de direkta skatterna fick även vidkännas en mindre ökning.

Efter att tolvmånaderstalet för inflationen överskridit 25 % under sommaren 1975 och konsultationer med arbetsmarknadens parter avhållits kunde man på frivillig väg enas kring den pris- och lönepolitik som regeringen karakteriserade som en stark offensiv mot inflationen. Det fastställdes att löneökningarna per vecka inte borde överstiga 6 pund under tolvmånadersperioden t. o. m. augusti 1976, vilket torde motsvara en årlig lönestegringstakt på ca 11 %. Därmed skulle inflationen kunna reduceras till ca 10 % i slutet av 1976. I gengäld utlovade regeringen speciella åtgärder — bl. a. ökad priskontroll och en fördröjd avveckling av livsmedelssubventionerna — främst för att värna om låginkomsttagarnas intressen. Det torde emellertid bli ofrånkomligt att merparten av

de brittiska löntagarna kommer att få vidkännas minskade realinkomster under 1976.

Under hösten 1975 tycks botten i lågkonjunkturen ha passerats och inflationstrycket lättat. Arbetslösheten ökade emellertid i oförsvagad takt och uppgick säsongrensat i november till drygt 1 miljon eller 4,7 % av arbetskraften (vilket är en fördubbling jämfört med november 1974). Av denna anledning beslutade regeringen om ett utökat sysselsättningsstöd. Förutom att verksamheten i vissa utsatta sektorer hålls uppe subventioneras sysselsättningen temporärt bl. a. genom att företagen får bidrag till lönerna för personal som annars skulle löpa risken att bli friställd. Speciella åtgärder har satts in för att råda bot mot ungdomsarbetslösheten. Samtidigt har beslutats om begränsade importrestriktioner för främst vissa textilier och skor för att skydda sysselsättningen i speciellt utsatta branscher. Det torde dock bli svårt att på kort sikt bryta trenden för arbetslösheten vilken förväntas fortsätta att stiga och under våren 1976 t. o. m. nå 1,4 à 1,5 miljoner.

Bruttonationalprodukten kan beräknas ha minskat med drygt 2 % 1975. En tillväxt på 3,5 % i den offentliga efterfrågan kunde inte hålla uppe den inhemska efterfrågenivån som minskade med totalt ca 3 % i första hand på grund av den starka lageravvecklingen. En uppgång kunde emellertid noteras för bostadsbyggandet främst tack vare det privata byggandet som skjutit fart redan tidigt på året. Under fjolåret kunde en förbättring noteras i balansen med utlandet och underskottet i bytesbalansen, beräknat till ca 2 miljarder pund, innebar i det närmaste en halvering jämfört med 1974. För att trygga finansieringen av det fortsatta underskottet ansökte Storbritannien i slutet av 1975 om ett lån på 1 miljard pund hos Internationella valutafonden.

Utvecklingen av världshandeln och Storbritanniens export kommer att få stor betydelse för styrkan i återhämtningen 1976. Det är nämligen främst exporten som förväntas dra Storbritannien ur den dåliga konjunkturen. Vid sidan av exporten beräknas omslaget i lagerinvesteringarna bli en pådrivande faktor. Från en bottennivå under hösten 1975 väntas en lageruppgång under 1976, vilken kommer att bära upp stora delar av tillväxten. I den inhemska efterfrågan torde de offentliga utgifterna öka med ca 3 % medan fortsatt svag utveckling väntas för den privata konsumtionen och de fasta investeringarna (vilka tillsammans svarar för 85 % av bruttonationalprodukten). Den höga arbetslösheten och de fallande realinkomsterna talar för att den privata konsumtionen torde falla med ca 2 % i år — en prognos som baseras på en oförändrat hög sparkvot. Med en sådan utveckling för den inhemska efterfrågan blir importökningen begränsad och med hänsyn till ett försämrat bytesförhållande i utrikeshandeln torde bytesbalansen i stort sett förbli oförändrad gentemot 1975. Därmed beräknas tillväxten i bruttonationalprodukten falla i intervallet 0—1 % för 1976.

Förbundsrepubliken Tyskland

Som en följd av den internationella lågkonjunkturen och den starkt restriktiva ekonomiska politiken började den ekonomiska aktiviteten i Förbundsrepubliken Tyskland, som dittills stötts av en utomordentligt dynamisk export, falla under senare delen av 1974. Arbetslösheten steg snabbt och nådde miljonstrecket redan under vintern 1974—75. Inför den successivt allt svagare inhemska och utländska efterfrågan vidtog regeringen slutligen konjunkturstimulerande åtgärder. I december 1974 beslutades om ett 7,5-procentigt investeringsbidrag och från årsskiftet 1974/75 trädde en skatte- och barnbidragsreform i kraft. Penningpolitiken styrdes samtidigt över i expansiv riktning. Under första halvåret 1975 visade sig dessa generella efterfrågestimulerande åtgärder i det närmaste helt verkningslösa. Orsaken härtill var att de endast kunde påverka efterfrågan indirekt via ökad konsumtion hos hushållen eller ökade investeringar av företagen. Dessa reagerade emellertid på den stigande arbetslösheten och den ökande överkapaciteten genom att höja sparkvoten resp. senarelägga sina investeringar. Under första halvåret fortsatte samtidigt den utländska efterfrågan att minska utomordentligt starkt vilket i kombination med en viss lageravveckling ledde till att den totala produktionen föll med ca 7 % i årstakt.

Under sommarmånaderna synes efterfrågan ha stabiliserats på en låg nivå och konjunkturen ha nått botten. Investeringsbidraget ledde till en betydande ökning av orderingången för inveseringsvaror före stödperiodens utgång i juni. Efter en förnyad nedgång från denna högre nivå har den totala orderingången svängt uppåt under höstmånaderna, vilket indikerar att efterfrågan har kommit in i en återhämtningsfas. Den privata konsumtionen har under hösten 1975 ökat obetydligt, trots en låg inflationstakt —6 % — och betydande realinkomsthöjningar till följd av skattesänkningarna. Införseln från utlandet sjönk under första halvåret, men sedan den slutliga efterfrågan stabiliserats under sommaren ökade även importen och för helåret torde en marginell ökning ha noterats. Exporten har ökat under andra halvåret men för helåret 1975 torde utförseln ha sjunkit med ca 10 % i volym. Handelsbalansen har härigenom kommit att uppvisa ett något lägre underskott än 1974. Bytesbalansens överskott har likaså sjunkit mellan 1974 och 1975, från ca 10 till 6 miljarder DM. Den totala produktionen under 1975 beräknas ha minskat med mellan 3 och 4 %.

Utsikterna för 1976 domineras av förväntningarna om ett konjunkturuppsving. Den faktor som under 1975 svarat för merparten av efterfrågebortfallet, dvs. exporten, har åter tydligt börjat stiga som en följd av bl. a. att lageravvecklingen i de större OECD-länderna avslutats. I den för den västtyska ekonomin utomordentligt betydelsefulla bilsektorn har produktionen nu nått normala nivåer bl. a. på grund av en expansion av exporten. Investeringarna i fast kapital har under flera år minskat kraf-

tigt. Som en följd av investeringsavdraget och det ökade behovet att ersätta obsolet kapital inom näringslivet kan dessa investeringar väntas öka successivt under 1976. Mellan 1975 och 1976 torde ökningen dock bli marginell. Byggnadsinvesteringarna som också minskat flera år i rad har under hösten 1975 till en del stabiliserats av regeringens byggkonjunkturprogram på ca 6 miljarder DM. Under loppet av 1976 antas byggandet, i likhet med övriga fasta investeringar, komma att öka successivt dock utan någon ökning mellan helåren 1975 och 1976. En klart expansiv impuls torde däremot emanera från lagerinvesteringarna. Även om någon lageravveckling av samma dimensioner som i exempelvis Förenta staterna inte förekom i Förbundsrepubliken under 1975, har dock förhållandet mellan lagerhållning och produktion under recessionen legat på en låg nivå. En markerad produktionsökning i kombination med den nuvarande, utomordentligt lätta penningpolitiken leder med största sannolikhet till en betydande lageruppbyggnad. Med nödvändig reservation för osäkerheten i lagerstatistiken har denna efterfrågeimpuls beräknats till ca 2 % av BNP.

Den privata konsumtionen torde även under 1976 öka svagt eller med ca 2 %. Härtill bidrar att arbetslösheten väntas ligga kvar på den nuvarande höga nivån under större delen av 1976. Visserligen väntas trots detta en mindre nedgång i den rekordhöga sparkvoten. Men detta uppvägs å andra sidan av att hushållens reala disponibla inkomster kommer att öka endast marginellt. Liksom för övriga efterfrågekomponenter kan dock en successiv acceleration av den privata konsumtionen väntas under loppet av 1976. Konsumentpriserna kommer sannolikt att fortsätta att öka i den nuvarande internationellt sett låga takten av under 6 %.

Den offentliga sektorns budgetunderskott — motsvarande ca 7 % av bruttonationalprodukten — och den allmänna förväntan om en konjunkturuppgång torde innebära att den ekonomiska politiken ges en avvaktande inriktning. Utgående från antagandet om ett klart konjunkturuppsving under hösten 1976 har regeringen presenterat ett program för att återställa balans i statsbudgeten före 1978. Enligt programmet skall bl. a. budgeten för 1976 minska i reala termer och fr. o. m. årsskiftet 1976/77 höjs mervärdeskatten med 2 %. Redan fr. o. m. i höst kan därför finanspolitikens verkningar väntas slå över i klart restriktiv riktning.

Det råder dock en betydande osäkerhet om kraften i den nu skönjbara återhämtningen av konjunkturen. Tillgängliga orderdata tyder emellertid på ett betydande uppsving i produktionen under första halvåret 1976 kan komma till stånd, vilket under andra halvåret 1976 skulle möjliggöra en tillväxttakt över den långsiktiga trenden. För helåret beräknas bruttonationalprodukten öka med 3 à 4 %.

Frankrike

Den franska ekonomin visade länge under 1974 stor motståndskraft mot den internationella konjunkturavmattningen. Den vid en internationell jämförelse relativt starka tillväxten på 3,9 % bars upp främst av en expanderande privat konsumtion och en i övrigt tämligen stark inhemsk efterfrågan. Under hösten 1974 började emellertid lågkonjunkturen få mera märkbara konsekvenser även för fransk ekonomi bl. a. i form av ett synnerligen makerat fall i orderingången och en motsatt utveckling för lagren. Arbetslösheten ökade med 200 000 till strax under 700 000 under loppet av höstmånaderna.

Det främsta målet för den ekonomiska politiken under 1974 var att bringa ned inflationstakten och få bättre balans i utrikeshandeln. En åtstramande politik karakteriserade därför merparten av 1974. Mot slutet av året började regeringen stödja speciellt utsatta sektorer för att mildra konsekvenserna av den deflationistiska politiken. I efterhand kan konstateras att de officiella prognoserna för 1975 missbedömt den internationella utvecklingen och därmed även tillväxten för fransk export. Det stod snart klart att man även varit för optimistisk när det gällde industriinvesteringarna. Då inbromsningen av inflationstakten syntes fortgå enligt uppställda målsättningar, lades rodret om under första halvåret 1975 och investeringarna, i synnerhet vad gäller byggnads- och anläggningsverksamheten, stimulerades i flera omgångar. Kreditpolitiken lättades också, om än med en viss fördröjning i tiden. Under ett flertal månader fanns inga tecken som tydde på att aktiviteten, varken på det internationella eller inhemska planet, skulle medföra någon snar förbättring. Arbetsmarknaden karakteriserades av en stadigt fallande trend för lediga platser och en lika stadigt uppåtriktad tendens för arbetslösheten. Inför denna utveckling lade den franska regeringen i september, som en del av de samordnade stimulansåtgärderna inom EG, fram ett betydande stimulanspaket på totalt 30 miljarder franc (motsvarande ca 2,5 % av BNP). Av dessa var 13 miljarder öronmärkta för offentliga byggnads- och anläggningsprojekt med kort igångsättningstid. Vidare stimulerades konsumtionen med 5 miljarder franc och företagen fick skattelättnader på närmare 3 miljarder franc. Därutöver stärktes deras likviditet genom ett anstånd med skatteinbetalningarna till april 1976. Statsbudgeten, ursprungligen balanserad, visade därmed ett underskott på ca 40 miljarder franc för 1975. Den huvudsakliga effekten av de föreslagna åtgärderna kommer att falla på första halvåret 1976.

Totalproduktionen för 1975 beräknas ha fallit med drygt 2 %. En mycket begränsad efterfrågeökning har under 1975 genererats av den inhemska efterfrågan där ett fall i industriinvesteringarna med 10 % dragit ned totalvärdet. Den under de tre första kvartalen mycket svaga importutvecklingen har påtagligt förbättrat den externa balansen. Det därav hänförliga bidraget till tillväxten beräknas dock inte tillnärmelse-

vis ha kunnat neutralisera det avsevärda efterfrågebortfallet från de under hela året fallande lagerinvesteringarna. Inflationstakten torde under helåret 1975 ha uppgått till ca 10 %. Under höstmånaderna passerade arbetslösheten miljonstrecket för första gången sedan 1945.

Under sista kvartalet 1975 kunde man märka de första tecknen på att en omsvängning i konjunkturutvecklingen var förestående. Industriproduktionen ökade och barometerdata gav tydliga indikationer på en ökad optimism.

Uppsvingets styrka under 1976 kommer i stor utsträckning att bestämmas av lagerinvesteringarnas omslag. Statistiken på detta område är dock bristfällig, men tecken finns på att lagerutvecklingen kommer att verka stimulerande på produktionen under 1976. Det låga kapacitetsutnyttjandet kommer förmodligen att medverka till ett försiktigt investeringsbeteende från företagens sida och en dämpad nedgång kan förväntas för de privata investeringarna. En mer betydande ökning av den privata konsumtionen torde bli avhängig av utvecklingen för sparandet. En bestående hög arbetslöshet och en relativt måttlig dämpning av inflationstakten torde motverka ett fall i sparkvoten och skulle därmed begränsa ökningen av den privata konsumtionen till uppskattningsvis 2 %.

Av de inhemska efterfrågekomponenterna kan man räkna med att de offentliga utgifterna, trots den balanserade statsbudgeten 1976, torde komma att bli mest expansiva och öka med 2—3 % under innevarande år. Eftersom en moderat konjunkturuppgång under 1976 förefaller trolig, beräknas importen öka med 5—7 %. En försämring av den reala externa balansen kommer av allt att döma att inträffa, men inte av sådan storleksordning att den får någon större negativ effekt på den totala efterfrågan. Mot bakgrund av den ovan skisserade utvecklingen kan en BNP-tillväxt på 3—4 % väntas för 1976, vilket är ca 1 % lägre än den prognos vilken den franska regeringen angivit i sin nationalbudget för 1976.

Danmark

Under 1974 upplevde man i Danmark ett markerat fall i den ekonomiska aktiviteten. För att värna om den externa balansen hade den ekonomiska politiken stramats åt i början av året, vilket bl. a. bidrog till en anmärkningsvärt snabb minskning av den privata konsumtionen. Bostadsbyggandet sjönk med hela 25 % och för de fasta investeringarna, som expanderade ännu i början av året, bröts trenden och dessa sjönk med dryga 10 % för året i sin helhet. Luften gick sålunda ur den inhemska efterfrågan och arbetslösheten (i procent av de arbetslöshetsförsäkrade) steg från 4,5 % i början av 1974 till ca 12 % i slutet av året. En remarkabel förbättring i den externa balansen och lageruppbyggnaden

kompenserade delvis det stora bortfallet i slutlig inhemsk efterfrågan och möjliggjorde att den totala produktionen kunde stiga med 1,5 %.

Förbättringen av bytesbalansen gav också utrymme för en omläggning av den ekonomiska politiken och de direkta skatterna sänktes betydligt vid årsskiftet 1974/75 bl. a. för att jämna vägen för en lugnare avtalsrörelse. Då arbetsmarknadens arter inte kunde nå en uppgörelse såg sig regering och Folketing i mars i fjol tvingade att upphöja medlarnas bud till lag. De gamla avtalen kom därigenom att med vissa modifikationer bli förlängda i två år. Den vid en internationell jämförelse ogynnsamma kostnadsutvecklingen för Danmarks del under senare år kan därmed komma att neutraliseras av den dämpade lönestegringstakten.

Då det efter sommarmånaderna 1975 stod klart att den internationella konjunkturuppgången skulle låta vänta på sig var det nödvändigt med ytterligare expansiva åtgärder. I det i september beslutade stimulanspaketet återfanns en fem månaders momssänkning (från 15 % till 9,25 %), ett frisläpp av tvångssparade medel på ca 1 miljard danska kr. och ett stöd till byggnadsverksamheten med 1,5 miljarder kr. Vidare kommer maskiner och utrustning anskaffade före 1976 års utgång att berättiga till ett 20-procentigt investeringsavdrag. Programmet var i storleksordningen 5 miljarder danska kr. eller ungefär 2,7 % av bruttonationalprodukten.

Inte heller denna injektion kunde dock hindra ett realt fall i bruttonationalprodukten 1975. Den offentliga och den privata konsumtionen har dock haft klart expansiva effekter och ökade båda med 4,5—5 % i volym under 1975. För den privata konsumtionen torde den positiva utvecklingen kunna tillskrivas sänkningarna av de direkta och indirekta skatterna och den uppbromsade inflationstakten. De realt disponibla inkomsterna ökade med ca 7 % under 1975. Investeringsstimulansen fick knappast någon effekt 1975 och nedgången har uppskattats till 15 % för året i sin helhet. Även om bostadsinvesteringarna steg kraftigt under andra halvåret 1975 kan de inte väga upp den svaga utvecklingen under tidigare delar av året. Totalt torde minskningen på bostadssidan komma att bli så hög som ca 30 %.

Bytesbalansen visade ett underskott på 1,5—2 miljarder danska kr. 1975, men detta är ändå en förbättring på över 4 miljarder jämfört med 1974. Förbättringen av den externa balansen och en svag ökning av den slutliga inhemska efterfrågan kunde emellertid inte kompensera det betydande bortfall i efterfrågan som kunde hänföras till lagercykeln. Bruttonationalprodukten 1975 beräknas därför ha minskat med 3 % i volym.

För att viktiga mål i den förda ekonomiska politiken skall kunna uppfyllas måste de vidtagna stimulansåtgärderna å ena sidan visa sig vara tillräckligt kraftiga för att på kort sikt avvärja en sysselsättnings-

kris under vintern 1975/1976. Å andra sidan måste de förmå att hålla uppe den inhemska efterfrågan även under första halvåret 1976 till dess en extern efterfrågeexpansion kan höja exporten. Viss risk finns att återgången till den tidigare moms-nivån efter första kvartalet 1976 kan medföra en svacka i den privata konsumtionen. Arbetslösheten visade tecken till stegring under höstmånaderna och i november 1975 var ca 11 % eller i runt tal 100 000 personer arbetslösa. Inflationstakten dämpades dock betydligt under 1975 från de dryga 15 % 1974 och torde mellan åren ha blivit ca 9,5 %.

Flertalet inhemska efterfrågekomponenter förväntas bidra till en gynnsam konjunkturutveckling och möjliggöra en ökning av totalproduktionen med 4—5 % 1976. Den privata och offentliga konsumtionen beräknas bli i det närmaste lika expensiv som under 1975. Samtidigt kan man räkna med att de fasta investeringarna ökar från 1975 års mycket låga nivå med ca 8 %. En betydande del därav kan tillskrivas bostadsinvesteringarna som förväntas öka med över 30 %. Industriinvesteringarnas utveckling är däremot mera osäker. Man kan å ena sidan peka på det låga kapacitetsutnyttjandet och pessimistiska avsättningsförväntningar på kort sikt men å andra sidan på två års fallande investeringar och investeringsvänliga skatteavdrag under 1976. Här antas att industriinvesteringarna förblir i stort sett oförändrade gentemot 1975.

Som en konsekvens av ett högre inhemskt efterfrågetryck och en viss lageruppbyggnad torde importen komma att öka med 5—7 % under innevarande år. Från officiellt håll i Danmark är man reserverat optimistiska när det gäller exportutvecklingen och man förväntar sig i stort sett oförändrad exportvolym jämfört med förra året. Försämringen av den externa balansen reducerar därför totala efterfrågan med uppskattningsvis 2 %. Det kan emellertid inte uteslutas att exportutvecklingen kan bli mer hävdad än enligt de officiella prognoserna. Underskottet i bytesbalansen torde likväl öka till 4—5 miljarder från 1975 till 1976.

Finland

Den internationella konjunkturavmattningen påverkade inte aktiviteten i den finska ekonomin i någon större utsträckning förrän mot slutet av 1974. Bruttonationalprodukten ökade med ca 4 % från 1973 till 1974 och arbetslöshetsgraden var den lägsta som uppnåtts på tio år. Den mest expansiva utvecklingen kunde noteras främst för investeringar i maskiner och utrustning men även för bostadsbyggandet. Det höga sparandet, den snabba inflationen (1 %) och den allt stramare kreditpolitiken inverkade återhållande på hushållens konsumtion trots att konsumenterna tillförsäkrats betydande reallönestegringar främst tack vare den tvååriga lönepolitiska uppgörelsen på våren 1974. En stor lageruppbyggnad liksom en markant ökning av underskottet i bytesbalansen var även utmärkande för 1974.

Avsättningen på utlandsmarknaderna för trävaror och i viss utsträckning även för papper blev tydligt svagare under senare delen av 1974. Skogsindustrin, som svarar för dryga 50 % av den finska exporten, fick erfara ett massivt fall i efterfrågan under första halvåret 1975. Exportvolymen inom denna sektor sjönk med 30 % jämfört med första halvåret 1974 med omedelbara verkningar på bytesbalans och produktion.

Trots den minskade utländska efterfrågan och lägre importprisökningar beräknas inflationen 1975 ha blivit ungefär lika stor eller t. o. m. något större än 1974. Regeringen stod tidigt inför uppgiften att reducera den inhemska efterfrågan för att motverka den synnerligen ogynnsamma trenden för den externa balansen. I mars antogs ett principprogram för den ekonomiska politiken och man införde bl. a. ett temporärt importdepositionssystem som omfattade ungefär halva importen. Härigenom förväntades varuimporten för helåret 1975 bli reducerad med ungefär 1 miljard finska mark. Trots vissa ytterligare importdämpande åtgärder samt en förbättring av bytesförhållandet kan man konstatera att 1975 års underskott i bytesbalansen blev dubbelt så stort (över 8 miljarder finska mark) som 1974.

Hushållen har under 1975 — sannolikt främst på grund av begränsade reallöneökningar och fortsatt snabb inflation — visat återhållsamhet i utgifterna. Den privata konsumtionen torde därför inte ha ökat med mer än 1,5 % förra året. I enlighet med de under våren 1975 uppdragna riktlinjerna för den ekonomiska politiken skall den statliga konsumtionen hållas inom en ökningstakt av 3,5 % 1975 och 2 % 1976. Man har vidare överenskommit att kommunernas utgiftsökningar inte skall överstiga 4 % för vardera av de båda åren.

Industriinvesteringarna fortsatte att stiga under första halvåret 1975 den svagare exportutvecklingen till trots. Eftersom kreditmarknaden stramats åt betydligt och produktiva investeringar åsatts hög prioritet torde bostadsinvesteringarna realt ha sjunkit med ca 8 % från rekordbyggandet 1974. Finansieringsläget tycks ha försvårat genomförandet även av industrins investeringar och framskjutit igångsättandet av nya projekt. Trots detta beräknas de privata fasta investeringarna ha ökat med ca 3 % i förhållande till 1974.

Lagerinvesteringarna under 1975 torde inte ha ökat i lika stor utsträckning som under 1974 (då de bidrog med mer än 2,5 % till ökningen av BNP) men verkade ändå positivt på produktionsutvecklingen. Sammantagna kunde inte de inhemska efterfrågekomponenterna fullt ut kompensera det drastiska fallet i exporten. Bruttonationalprodukten minskade därför med ca 1 % i volym från 1974 till 1975.

Under åren 1973—1975 har den inhemska efterfrågevolymen ökat alltför snabbt och en avsevärd del har tillfredsställts genom import. Detta har varit möjligt endast genom en kraftigt ökad utländsk skuldsättning, som totalt kan beräknas till ungefär 20 % av bruttonational-

produkten. Tjänstemannaregeringen konstaterade i det strama budgetförslaget för 1976 att den nödvändiga reduktionen av bytesbalansunderskottet lämnar mycket magert utrymme för investeringar och konsumtion under de närmaste åren. Den restriktiva finanspolitiken kombinerades med en ytterligare kraftfull åtstramning av kreditpolitiken. Det finns relativt få positiva inslag i prognosen för den ekonomiska utvecklingen för 1976. Under senare delen av 1975 fördjupades konjunkturnedgången ytterligare och inom allt fler sektorer inom industrin har man tvingats begränsa produktionen på grund av den svaga orderstocken och ökande lager.

Det har länge stått klart att en försämring av sysselsättningsläget på grund av konjunkturnedgången var att vänta. Sysselsättningen förblev emellertid hävdad under första halvåret 1975 och det var först under sommarmånaderna som en klar försämring blev märkbar. För 1975 var arbetslösheten i genomsnitt ca 2,1 %, vilket är knappt 1/2 % mer än för 1974.

Arbetslösheten väntas bli förvärrad under 1976 och torde under början av året komma att uppgå till 3,5 %. Situationen på arbetsmarknaden verkar dämpande på den privata konsumtionen som bl. a. därför beräknas öka med bara någon procent under 1976. Nedgången i bostadsinvesteringarna beräknas fortsätta under 1976 i minst samma takt som under 1975. Det låga kapacitetsutnyttjandet och de försämrade finansieringsmöjligheterna kommer att lägga en hämsko på näringslivets investeringar som kan förväntas avta under prognosperioden. Det inhemska kostnadsläget har inom administrationen givit upphov till viss oro för Finlands internationella konkurrensförmåga. Inkomst- och prisuppgörelsen i början av detta år kommer att bli avgörande för kostnadsutvecklingen under året.

En neddragning av lagerinvesteringarna är oundviklig och omslaget från 1975 torde motsvara en minskning av totalproduktionen med 2—3 %. Möjligheterna till en utplaning av fallet i den ekonomiska aktiviteten blir beroende av den internationella konjunkturuppgången och dess effekter på den finländska exporten. Bytesbalansunderskottet kan beräknas komma att reduceras med omkring 2 miljarder finska mark 1976. I slutet av 1975 bildades en fempartiregering vars främsta uppgift är att värna om sysselsättningen. M. h. t. den externa balansen torde dock ev. expansiva åtgärder i huvudsak få selektiv inriktning. Restriktionerna för den ekonomiska politiken i kombination med det i övrigt svaga inhemska efterfrågeläget gör att tillväxten i den finska ekonomin blir låg — 0—1 % — mellan åren 1975 och 1976.

Norge

Till skillnad från flertalet OECD-länder har Norge gått igenom den nuvarande internationella lågkonjunkturen med en väl hävdad ekono-

misk tillväxt och sysselsättning. För 1975 beräknas således bruttonationalprodukten ha ökat med ca 5 % samtidigt som arbetsmarknaden kännetecknats av en arbetslöshet strax ovanför 1-procentsnivån. Att denna gynnsamma utveckling har varit möjlig förklaras i huvudsak av två omständigheter. Dels bärs efterfrågan i Norge upp av de direkta och indirekta impulserna från den expansiva oljesektorn, dels har statsmakterna, liksom i Sverige, fört en medveten kontracyklisk ekonomisk politik. Redan under 1974 vidtogs en rad finanspolitiska åtgärder i syfte att stärka den inhemska efterfrågan. Under våren och hösten 1975 följde så ytterligare två konjunkturpolitiska program. Dessa har bestått av selektiva finanspolitiska åtgärder såsom stöd till produktion för lager, pris- och inkomstpolitiska åtgärder och en snabbare tillväxt i den offentliga sektorns konsumtion och investeringar. Kreditpolitiken har utformats i syfte att underlätta en expansion under vintern 1975—1976.

Som en följd av den expansiva finanspolitiken under 1974 och 1975 och en avsevärd löneglidning ökade hushållens reala disponibelinkomster kraftigt. Den expansion av den privata konsumtionen som var avsikten med denna realinkomstökning kom delvis att förskjutas till 1975 och beräknas ha uppgått till inemot 6 %. Trots detta väntas importökningen bli tämligen måttlig vilket förklaras av den ringa andelen importvaror i lagerinvesteringarna och nedgången i den importintensiva exportproduktionen under 1975. Investeringarna i fast kapital torde ha ökat totalt med 7,5 %. Detta förklaras av en fortsatt expansion av investeringarna inom oljesektorn, men även industri- och bostadsinvesteringarna ökade kraftigt. Den offentliga konsumtionen har visserligen ökat men i lägre takt än den totala produktionen. Mot denna expansion av den inhemska efterfrågan har stått ett fall i varuexporten med hela 14 % i volym. Tillsammans med en kraftig nedgång i sjöfartsnettot har detta medfört ett rekordartat bytesbalansunderskott på drygt 14 miljarder norska kr. 1975.

Utsikterna för 1976 domineras av en fortsatt stark inhemsk produktionsutveckling och av den internationella uppgångsfasens inverkan på Norge. Den senare faktorn beräknas leda till att efterfrågan på norska exportvaror börjar göra sig märkbar under vintern och våren 1976. De ekonomisk-politiska åtgärder som vidtagits under 1975 är därför utformade så att de med snabb verkan skall kunna avbrytas när efterfrågan från utlandet når en tillfredsställande nivå.

Till följd av att en långsammare ökning väntas för löntagarnas realinkomster kan tillväxten i den privata konsumtionen komma att bromsas något, till drygt 4 %. För att dämpa den inhemska kostnadsutvecklingen ingicks hösten 1975 en överenskommelse om lägre nominella löne- och inkomstökningar i utbyte mot åtgärder från regeringens sida som garanterar löntagarna och jordbrukarna samma reala inkomsthöjning som vid högre nominella löne- och prishöjningar.

Den starka utvecklingen av de fasta investeringarna under de senare åren kommer sannolikt att följas av stagnation under 1976. Bakom detta ligger en reaktion inom industrin och sjöfarten på den internationella lågkonjunkturen. Detta kan beräknas medföra kraftiga nedrevideringar av investeringsplanerna. Oljesektorn, bostadsbyggandet och de offentliga investeringarna torde dock — i varierande grad — uppvisa en fortsatt tillväxt.

Den slutliga inhemska efterfrågan väntas öka långsammare 1976 än 1975. Trots detta torde importen komma att öka avsevärt snabbare än i fjol. Bakom detta ligger huvudsakligen det förväntade uppsvinget i exporten men även den fortsatta produktionsökningen och en viss uppbyggnad av importvarulagren. Tack vare den kraftiga återhämtningen av exporten väntas handelsbalansens underskott minska med mer än hälften. Då emellertid tjänste- och transfereringsnettot samtidigt försämras påtagligt beräknas bytesbalansunderskottet till 11 miljarder norska kr.

Som en följd av den höga inhemska aktiviteten och tidigare års internationella prisutveckling accelererade inflationstakten till 11,5 % 1975. För 1976 blir utfallet beroende av en rad faktorer bl. a. effektiviteten i de inkomstpolitiska överenskommelserna under hösten 1975 och de nya överenskommelserna som väntas bli träffade i samma ämne under våren 1976. De officiella norska prognoserna bygger dock på antagandet om en ökning i konsumentprisindex med 8,5 % 1976.

Den totala produktionen 1976 antas komma att öka med hela 6—7 %. Exkluderas sjöfarten och oljesektorn blir BNP-ökningen ca 4—5 %.

3. Utrikeshandeln[1]

3.1 Exporten

Sammanfattande bedömning

Den svenska varuexporten beräknas under 1975 ha fallit med ungefär 11 % i volym jämfört med 1974. Förra gången en minskning i exporten mellan två kalenderår registrerades var 1957—1958 och för att finna en tillbakagång av jämförbar storleksordning måste man gå tillbaka ända till 1952. Till större delen är exportnedgången en följd av den ovanligt markerade recession som präglat OECD-ländernas ekonomi 1975, inte minst det sätt på vilket denna tagit sig uttryck i form av mycket betydande lagerminskningar. Det senare torde ha medverkat till att särskilt råvaruexporten sjunkit i en omfattning som saknar motstycke i efterkrigshistorien. Olika omständigheter har medfört att minskningen i den svenska exporten synes ha blivit starkare än minskningen av exporten från övriga industriländer. Sålunda har den svenska exportens strukturella varusammansättning utgjort en ogynnsam faktor under 1975; sådana ur den svenska exportens synpunkt betydelsefulla marknader som för trävaror, massa och papper, stål och investeringsvaror från verkstadsindustrin har varit utomordentligt svaga. Till detta kommer att den svenska exportindustrins marknadsposition antagligen försämrats på flera områden. Av den marknadsandelsförlust 1974—1975 motsvarande nära 8 % som enligt tabell 3: 1 beräknas ha ägt rum för färdigvaruexporten till OECD-området kan uppemot 3 procentenheter troligen för-

[1] De i detta kapitel angivna volymberäkningarna har framkommit genom deflatering med utrikeshandelsstatistikens enhetsvärdeindex och avviker från vad som redovisas i nationalräkenskaperna.

Tabell 3: 1 Sveriges export av färdigvaror (exkl. fartyg)[1] till OECD-området[2] 1972—1976
Procentuell volymförändring

	1972—1973	1973—1974	1974—1975 prel.	1975—1976 prognos
Marknadstillväxt	16,0	3,8	−6	5
Export	16,9	4,6	−13	2,5
Marknadsandelar	0,8	0,8	−8	−2

[1] SITC 5—8, exkl. 68 och 735.
[2] Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.
Anm. Prognoserna är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

klaras av den nyssnämnda oförmånliga varusammansättningen. Återstoden av andelsförlusterna förklaras bl. a. av att Sveriges hemmamarknad i motsats till flertalet andra industriländers varit expansiv. Incitamentet för de svenska företagen att öka exporten har därigenom inte varit så starkt medan däremot intresset ökat kraftigt från konkurrentländernas sida att söka främja exportförsäljningarna. Vidare har de svenska exportpriserna under första delen av 1975 stigit avsevärt mer än världsmarknadspriserna. Ett ännu större fall i den totala exportvolymen 1974—1975 hade inträffat om inte exporten till Östeuropa och OPEC-länderna hade visat fortsatt god tillväxt. Däremot har exporten till icke-oljeproducerande u-länder sjunkit kraftigt 1974—1975. Detta får ses mot bakgrund av att deras realinkomster sjunkit till följd av oljeprishöjningarna och den vikande efterfrågan på deras exportvaror.

Under senare delen av 1975 har flera OECD-länders ekonomier åter börjat präglas av tillväxt, en tillväxt som bedöms fortsätta och successivt få en allt större omfattning under 1976. Detta har i sin tur förutsatts resultera i att även importefterfrågan växer. Att en sådan utveckling bedöms som trolig har till betydande del att göra med den lagerutveckling som emotses i OECD-länderna. Lagerneddragningarna torde under senare delen av 1975 ha upphört eller på ett avgörande sätt bromsats. Räknat mellan genomsnitten för 1975 och 1976 väntas lagerinvesteringarna ge avsevärda positiva bidrag till den ekonomiska tillväxten. För några länder av stor betydelse som svenska exportmarknader väntas dock konjunkturläget 1976 bli mindre gynnsamt än vad som ovan angetts gälla för OECD-området i dess helhet. Sålunda väntas efterfrågetillväxten i Storbritannien och Finland bli mycket obetydlig. I viss grad kompenseras detta dock av att tillväxten i den norska eko-

Tabell 3: 2 Sveriges export av färdigvaror (exkl. fartyg)[1] 1968—1976

Export till	Årlig volymförändring, %					Andel av totalsumman, %		
	1968—1973	1972—1973	1973—1974	1974—1975 prel.	1975—1976 prognos	1968	1973	1976 prognos
OECD-länderna[2]	11,2	16,9	4,6	—13	2,5	76,1	78,4	72
Övriga länder	8,3	15,6	27,8	2	3	23,9	21,6	28
därav: Östeuropa och Kina	6,2	29,1	34,6	11,5	0	5,9	4,8	7
OPEC-länderna[3]	12,3	21,7	39,6	46,5	20	2,0	2,1	5
Andra länder	8,6	10,9	23,8	—9	0	16,0	14,7	16
Summa	**10,5**	**16,6**	**9,6**	**—9,5**	**3**[4]	**100,0**	**100,0**	**100**

[1] SITC 5—8, exkl. 68 och 735.
[2] Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.
[3] Qatar, Abu Dhabi, Saud-Arabien, Kuwait, Irak, Iran, Indonesien, Venezuela, Libyen, Algeriet och Nigeria.
[4] Enligt kalkylen från varugruppssidan, som ingår i tabellen över totalexporten (tabell 3: 4), blir förändringen 3,5 %.
Anm. Prognoserna för volymförändringarna är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

nomin, också av central betydelse som svensk avnämarmarknad, förutses bli mycket hög.

I motsats till de närmast föregående åren väntas exporten till Östeuropa inte uppvisa någon tillväxt 1975—1976. Östländerna har f. n. besvärande underskott i handeln med västvärlden och flera för Sverige viktiga länder lider brist på internationella betalningsmedel.

Inte heller exporten till de icke-oljeproducerande u-länderna beräknas komma att stiga 1975—1976; de inkomstförstärkningar dessa länder kan erhålla i samband med det väntade uppsvinget i industriländernas efterfrågan torde på sin höjd kunna förhindra ett fortsatt fall i deras importefterfrågan mellan genomsnittsnivåerna 1975 och 1976. Även för OPEC-länderna har en försvagning av inkomstutvecklingen ägt rum. Detta, tillsammans med att svårigheter börjat uppstå att fysiskt hantera den starka strömmen av importvaror, väntas medföra att deras importtillväxt minskar från närmare 50 % till omkring 20 % 1975—1976.

Den tendens till nedgång i exportens marknadsandelar som synes ha förelegat 1975 torde kunna bromsas och eventuellt vändas under loppet av 1976. Bakom denna bedömning ligger bl. a. förutsättningen att den relativa exportprisutvecklingen blir mer gynnsam ur konkurrenssynpunkt, delvis till följd av en mer försiktig prissättning från de svenska exportörernas sida, delvis beroende på att vid ett antagande om oförändrade växelkurser från slutet av november en viss effektiv appreciering av kronan gör sig gällande 1975—1976. Vidare väntas efterfrågetrycket i de större konkurrentländerna under 1976 stiga i förhållande till Sverige, vilket i viss mån kan minska deras relativa säljtryck på avsättningsmarknaderna.

Totalt sett har Sveriges export beräknats stiga med drygt 6 % 1975—1976. Härvid har exporten av råvaror, dvs. främst trävaror, massa och järnmalm, med dess höga känslighet för lagerrörelser i import- och förbrukarleden förutsatts växa betydligt kraftigare än exporten av färdigvaror.

De genomsnittliga exportpriserna beräknas 1974—1975 ha stigit mycket kraftigt, ungefär 15 %, vilket dock är lägre än den utomordentligt starka ökning som noterades 1973—1974. Ökningen 1974—1975 är främst ett resultat av fortsatt kraftiga prisökningar för färdigvaruexporten, medan exportprisökningen för råvaror har dämpats kraftigt jämfört med 1973—1974. Prisuppgången för färdigvaruexporten är troligen delvis ett uttryck för en ännu inte helt avslutad anpassning till den kraftigt höjda nivån på olje- och råvarupriser fr. o. m. 1974, men dessutom — och detta delvis också som en följd av det nyssnämnda förhållandet — har den starka lönekostnadsökningen verkat uppdrivande. Som redan ovan antytts beräknas de svenska exportpriserna för färdigvaror 1974—1975 ha stigit snabbare än motsvarande priser på världsmarknaden vid en jämförelse gjord i enhetlig valuta — se tabell 3: 3. Till en del kan

Tabell 3: 3 Prisutvecklingen för färdigvaror 1960—1976
Årlig procentuell förändring

	1960—1969	1969—1970	1970—1971	1971—1972	1972—1973	1973—1974	1974—1975 prel.	1975—1976 prognos
Världsexportpriset[1]								
(1) i nationella valutor	1,4	4,7	3,2	2,4	7,6	23,3	14	8
(2) i US dollar	1,1	5,9	5,6	8,6	16,8	21,3	17	4,5
(3) i svenska kronor	1,1	5,9	3,7	1,5	6,6	23,3	9	10,5
Sveriges exportpris i svenska kronor	2,0	7,6	5,7	5,4	6,7	19,2[2]	17,5[2]	8[2]
Sveriges relativa exportpris	0,9	1,6	1,9	3,8	0,1	−3,5	7,5	−2

[1] Exportprisindex för "manufactured goods" för de elva i världshandeln största OECD-länderna sammanvägt med deras andelar i världsexporten.
[2] Räknat exkl. papper. Inkl. papper erhålls 21,7 %, 18 % resp. 7 %.
Anm. Prognoserna är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

detta förklaras av att den svenska kronan effektivt sett apprecierats tämligen kraftigt mellan genomsnittslägena 1974 och 1975.

För 1975—1976 beräknas exportprisuppgången bli begränsad till ca 7 %. Liksom 1974—1975 bedöms att färdigvaruexportens priser stiger avgjort mer än råvaruexportens. Inte minst torde dock avsättningsmöjligheterna på utlandsmarknaden, särskilt med tanke på den kraftiga relativa prishöjningen 1974—1975, komma att utgöra tvingande skäl för en mer återhållsam utveckling även av färdigvarupriserna, trots de senares starka lönekostnadsberoende.

För de i runt tal 3/4 av exporten som består av färdigvaror (exkl. fartyg) har, parallellt med analyser för olika delvarugrupper, gjorts bedömningar på aggregerad nivå med tonvikten lagd på exportens relation till den internationella efterfrågans utveckling. Resultaten härav har redovisats i tabellerna 3: 1, 3: 2 och 3: 3. För råvaruexporten däremot, som har en varusammansättning som är helt olik den totala internationella råvaruhandelns, är det inte särskilt meningsfullt att utarbeta någon exportprognos med utgångspunkt från den aggregerade internationella råvaruefterfrågan. I stället har där uteslutande en disaggregerad prognosansats tillämpats, byggd på informationer om marknadsförhållanden och produktionsförutsättningar för det relativt begränsade antal råvaror som är betydelsefulla för den svenska exporten. Bedömningarna och kalkylerna för de olika råvarugrupperna liksom också för de delvarugrupper som bygger upp färdigvaruexporten redovisas i detalj i produktionskapitlet (kapitel 4) och mer kortfattat nedan.

Exporten fördelad på varugrupper

I tabell 3: 4 redovisas exportens fördelning på varugrupper, med uppdelning gjord i överensstämmelse med de branschvisa beräkningar som redovisas i produktionskapitlet. Nedan följer korta sammanfattningar av bedömningarna för de viktigaste varugrupperna.

Hälften av den svenska exporten av *jordbruksprodukter* bestod 1974 av vete. Övriga spannmålsprodukter, oljefrön samt oberedda pälsskinn, utgjorde ytterligare en dryg tredjedel av exportvärdet. Exportvolymen av jordbruksprodukter bestäms av inhemsk produktion och efterfrågan medan exportpriserna betingas av situationen på världsmarknaden. Re-

Tabell 3: 4 Exportutvecklingen för olika varugrupper 1974—1976

	Exportvärde, milj. kr.			Årlig procentuell förändring					
				Volym[1]			Pris[2]		
	1974	1975	1976	1974	1975	1976	1974	1975	1976
Jordbruksprodukter och fisk	1 129	1 295	960	5,7	38	—23	78,3	—17,5	—3
Skogsbruksprodukter	234	265	265	—24,1	—9	—0,5	34,0	23,5	0
Mineraliska produkter	2 475	2 345	2 900	2,5	—30,5	17	23,8	36,5	5,5
därav: järnmalm	1 965	1 925	2 475	5,1	—32,5	20	19,9	45	7
Industriprodukter exkl. fartyg	63 151	64 275	72 325	4,5	—12,5	5,5	28,0	16	6,5
därav: livsmedelsprodukter	1 247	1 110	1 180	—7,7	—15,5	4	22,5	5,5	2
trävaror	4 171	2 565	3 170	—21,1	—29	23,5	58,7	—13	0
massa	5 829	5 535	6 830	—3,8	—29	20	51,4	34	2,5
papper och papp	5 388	4 720	5 875	5,1	—27	22	46,2	20	2
petroleumprodukter	692	845	930	—6,1	22	0	160,5	0	9,5
järn och stål	5 891	5 535	5 350	8,7	—20	1	29,2	17,5	—4,5
icke-järnmetaller	1 517	1 195	1 225	—1,3	—7	1,5	36,7	—15,5	1
verkstadsprodukter exkl. fartyg	27 021	31 530	34 840	12,4	—2,5	0	12,9	20	10,5
övriga industriprodukter inkl. elektrisk ström	11 395	11 240	12 925	5,1	—12,5	8,5	29,6	12,5	6
Export exkl. fartyg	*66 989*	*68 180*	*76 450*	*4,4*	*—12,5*	*5,5*	*28,4*	*16,5*	*6*
Fartyg	3 525	3 950	5 325	—4,3	23	14	15,9	—9	18
Totalt	**70 514**	**72 130**	**81 775**	**3,9**	**—11**[5]	**6**[6]	**27,7**	**15**[6]	**7**[6]
Färdigvaror exkl. fartyg[3]	49 468	52 800	58 735	9,4	—9,5	3,5	21,7	18	7
Råvaror[4]	17 521	15 380	17 715	—7,6	—21,5	12,5	48,1	12	2,5

[1] Volymutvecklingen för exporten och importen enligt utrikeshandelsstatistiken avviker från den som redovisas i nationalräkenskaperna främst genom att deflatorerna för verkstadsprodukter är olika samt att prisindexformlerna för varugruppernas sammanvägning är olika.

[2] Prisförändringen för färdigvaror, särskilt verkstadsprodukter, kan endast till viss del hänföras till "rena" prisökningar. De prisförändringar som redovisas i tabellen är s. k. *enhetsvärden*, dvs. de implicita prisförändringar som framkommer med ledning av utrikeshandelsstatistikens varuvisa uppgifter om exporterad kvantitet och motsvarande värdesumma och avspeglar således den genomsnittliga prisförändringen inom olika varupositioner. Därigenom registreras inte endast faktiska prisförändringar utan även kvalitetsförändringar och förändringar i fördelningen av varor av olika kvalitet inom varupositioner.

[3] Papper och papp, järn och stål, verkstadsprodukter samt övriga industriprodukter, utom elektrisk ström.

[4] Export exkl. fartyg och de i not 3 nämnda varugrupperna.

[5] Enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetodik: volym —8,5 %, pris 11,5 %.

[6] Enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetodik: volym 8 %, pris 5 %.

Anm. 1974 års exportvärden enligt utrikeshandelsstatistiken. Värdena för 1975 är baserade på exportutvecklingen under årets tio första månader. Samtliga uppgifter för 1976 avser prognoser. I preliminära utfall och i prognoser är värdeuppgifterna avrundade till närmaste 5- resp. 10-tal milj. kr. och de procentuella förändringarna till närmaste hela resp. halva tal.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

kordskörden 1974 medförde kraftigt ökade exportskeppningar av vete andra halvåret 1974 och första halvåret 1975. Skörden 1975 var av mer normalt omfång och de för export tillgängliga kvantiteterna uppgick endast till hälften av vad som erhölls ur 1974 års skörd. Detta påverkade spannmålsexporten redan under 1975 och kommer också att få återverkningar under 1976. Exporten av jordbruksprodukter beräknas nu ha visat en volymmässig ökning på ca 40 % 1974—1975 efter en ökning på 5.5 % 1973—1974. Förutsatt ett normalt skördeutfall 1976 torde en exportvolymminskning på ca 25 % komma att erhållas 1975—1976. I samband med vikande världsmarknadspriser har priserna på den svenska exporten av jordbruksprodukter fallit kraftigt under loppet av 1975. Dessa torde ha minskat 15 à 20 % 1974—1975. Prisnivån antas förbli i stort sett oförändrad 1975—1976.

Exporten av *livsmedel* består av bl. a. kött, mjöl, mejeriprodukter och fetter. Efter en volymminskning 1973—1974 till följd av bl. a. minskad fläskexport räknas nu med en volymminskning 1974—1975 på ca 15 % delvis som en följd av en ytterligare neddragning av fläskexporten. Bidragande är även minskad utförsel av mejeriprodukter. En viss volymmässig uppgång av livsmedelsexporten beräknas komma till stånd 1975—1976. Leveranspriserna synes ha utvecklats svagt under senare delen av 1975 och exportprisstegringen 1974—1975 torde därmed ha begränsats till ca 5 %. Exportprisökningen förutses dämpas ytterligare 1975—1976.

Den svenska *järnmalmsexportens* volymmässiga tillväxt 1973—1974 begränsades av utskeppningskapaciteten och stannade vid 5 %. Mot slutet av 1974 började emellertid utskeppningstakten dämpas till följd av den vikande stålkonjunkturen och under större delen av 1975 minskade utförseln kraftigt. Även med en inkalkylerad återhämtning mot slutet av 1975 torde exportvolymen ha minskat drygt 30 % 1974—1975. Avsevärt förbättrade internationella stålkonjunkturer är att emotse under 1976 och därmed torde malmbehovet komma att öka påtagligt från 1975 års låga nivå. Exportvolymökningen 1975—1976 skattas till ca 20 %. Priserna på svensk järnmalm har höjts kraftigt och exportprisökningen torde ha varit ca 45 % 1974—1975. Exportpriserna torde öka något även 1975—1976.

Trävaruexporten går nästan uteslutande till Västeuropa. Till följd av den starka minskningen i byggandet där under loppet av 1974, sjönk trävarukonsumtionen kraftigt vilket fick påtagliga återverkningar på trävaruimporten. De svenska avsättningsmöjligheterna på europamarknaden påverkades dessutom negativt av ett ökat utbud trävaror från Canada, då bostadsbyggandet i Förenta staterna och Japan drastiskt föll tillbaka. Den svenska exporten av trävaror minskade under dessa omständigheter med ca 20 % räknat i volym 1973—1974. Byggandet i Västeuropa fortsatte att gå ned under loppet av 1975 i flertalet län-

Diagram 3: 1 Exportutvecklingen, totalt och för vissa varugrupper 1969—1976

Milj. kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata. Log. skala

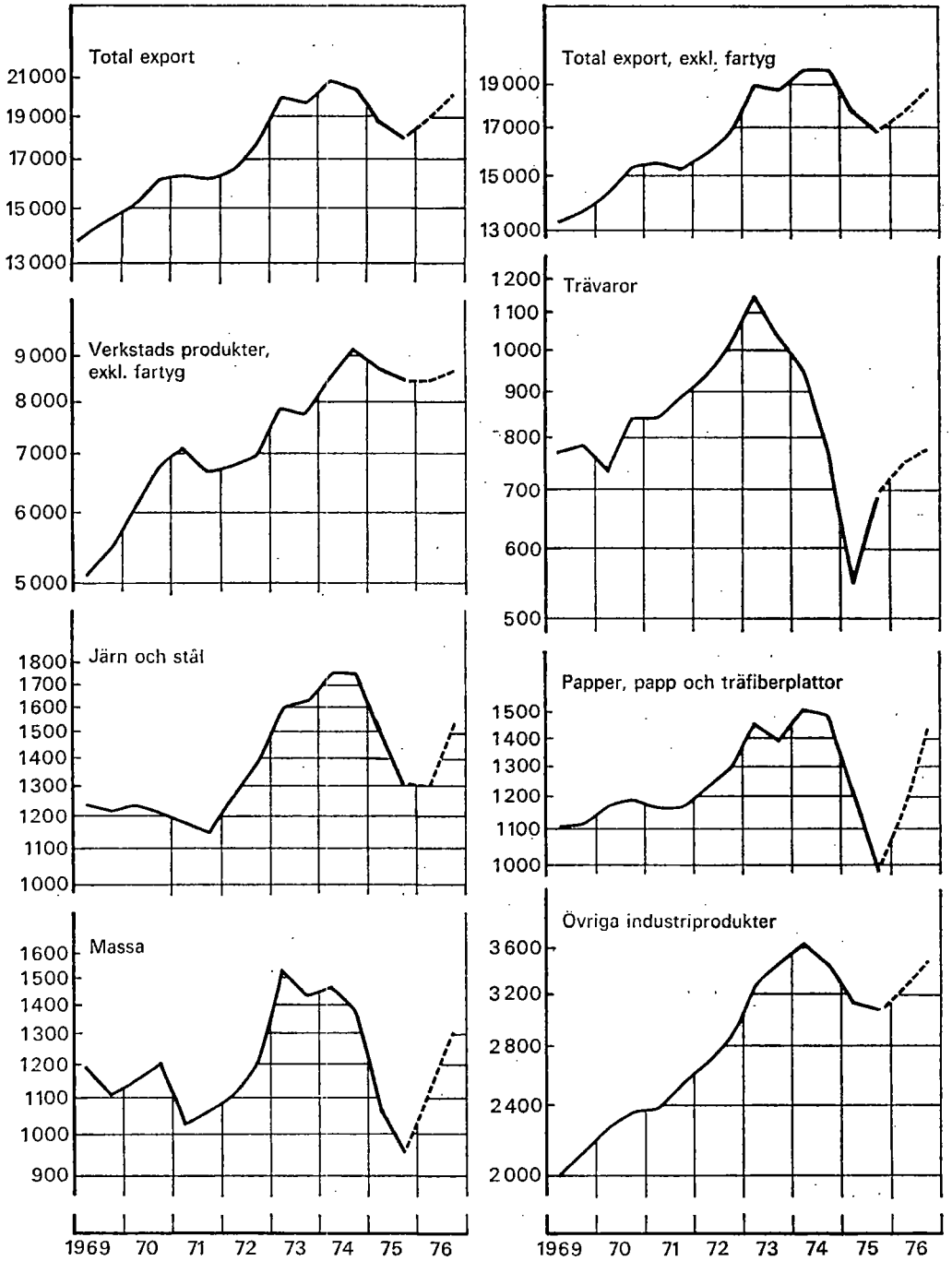

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

der. Styrkan i nedgången avtog dock under senare delen av året bl. a. som en följd av ett omslag till en ökning i Storbritannien och Danmark. Efterfrågeprofilen förstärktes också av att den starka lageravvecklingen i importör- och förbrukarleden upphörde under hösten. Den svenska konkurrenssituationen förbättrades dessutom mot slutet av året då det kanadensiska utbudet begränsades till följd av strejker. Den svenska exporten som föll kraftigt under första halvåret kunde sålunda öka mot slutet av året och volymminskningen 1974—1975 kom att stanna vid knappt 30 %. Byggandet i Västeuropa beräknas stiga under loppet av 1976. Räknat mellan årsgenomsnitten 1975 och 1976 torde dock ökningen bli begränsad. Importen beräknas emellertid stiga förhållandevis kraftigt till följd av det tidigare nämnda omslaget i lagercykeln. Med hänsyn till en sannolikt begränsad konkurrens från Canada beräknas den svenska utförseln kunna öka ca 23 % 1975—1976. Leveranspriserna, som föll hela 1975, beräknas med hänsyn till den förutsedda förbättringen av avsättningsläget stiga inte obetydligt under loppet av 1976.

Efterfrågan på *massa* från exportmarknaderna var god och överskred även tillgången under större delen av 1974. En vändpunkt inträffade emellertid mot slutet av 1974 då efterfrågan kraftigt föll tillbaka. Vikande efterfrågan har därefter kännetecknat även de tre första kvartalen under 1975. Att efterfrågan fallit så kraftigt kan ses som en följd dels av att papperförbrukarna i Västeuropa sänkte sin konsumtion, dels av att förbrukare och mellanhänder började tära på sina välfyllda papperslager. Detta medförde att den västeuropeiska pappersindustrin i avsevärd utsträckning drog ner på köpen av massa utifrån. Till följd av det förbättrade ekonomiska läge som kunde skönjas i Västeuropa mot slutet av 1975 beräknas papperskonsumtionen åter stiga, vilket skulle verka uppdragande på behovet av importerad massa. Den svenska massaexporten beräknas ha vänt uppåt i slutet av 1975 men utförselvolymen 1975 blev ändå ca 29 % lägre än under 1974. Uppgången av den svenska massaexporten torde ha underlättats av den minskning i utbudet av nordamerikansk massa på den västeuropeiska marknaden som bl. a. strejkerna inom den kanadensiska skogsindustrin orsakat. Under 1976 beräknas efterfrågan på massa stiga. Den emotsedda konjunkturuppgången i Nordamerika antas verka återhållande på utbudet av nordamerikansk massa till Västeuropa under 1976 då den allt övervägande delen av den nordamerikanska massaproduktionen förmodas åtgå till inhemsk förbrukning. Detta är en faktor som antas påverka den svenska massans konkurrenssituation på den västeuropeiska marknaden i positiv riktning. Därmed beräknas den svenska massaexportens volym stiga med 20 % 1975—1976. Exportleveranspriserna beräknas ha stigit med 34 % 1974—1975 och för 1975—1976 förutses en ökning med knappt 3 %.

Den mycket gynnsamma utveckling som *pappersexporten* haft sedan

två år tillbaka avbröts hastigt på hösten 1974. Efterfrågebortfallet blev då mycket omfattande till följd av sjunkande papperskonsumtion i Västeuropa i förening med att pappersförbrukare och importörer övergick från lageruppbyggnad till lageravveckling. Fallande exportefterfrågan har därefter varit fortsatt rådande under större delen av 1975. En antydan till förbättring av det ekonomiska läget i Västeuropa framträdde mot slutet av 1975. Detta förväntas leda till en ökande papperskonsumtion och då förbrukarnas papperslager bör befinna sig på en miniminivå förbättras därigenom avsättningsmöjligheterna för den svenska pappersexporten. För 1974—1975 beräknas volymminskningen av den svenska pappersexporten trots omslaget mot slutet av 1975 ha uppgått till 27 %. Under 1976 väntas den påbörjade tendensen till ökad pappersefterfrågan befästas. Vidare förutses en minskad konkurrens från de nordamerikanska producenterna på den västeuropeiska pappersmarknaden. En ökning av den svenska pappersexportens volym om 22 % kalkyleras bli möjlig 1975—1976. Räknat mellan helåren 1974—1975 beräknas priserna på exportleveranser av papper ha ökat med 20 %. Prisökningen är en följd av stigande priser under första hälften av 1975. Ökningen av exportleveranspriserna 1975—1976 beräknas uppgå till 2 %.

Efter två år med mycket expansiv utveckling avtog tillväxttakten i den svenska exporten av *järn och stål* markant under loppet av 1974. Den volymmässiga ökningen 1973—1974 kom därmed att stanna vid ca 8,5 %. I början av 1975 förändrades situationen drastiskt och exporten av järn och stål föll mycket snabbt under loppet av 1975. Minskningen i exportvolymen beräknas preliminärt ha varit ca 20 % 1974—1975. Den internationella stålmarknaden karakteriserades under 1975 av en extremt svag efterfrågan. Stålförbrukningen i industriländerna, som redan under 1974 var vikande till följd av konjunkturavmattningen, försvagades ytterligare under 1975 samtidigt som den låga aktivitetsnivån hos stålkonsumenterna då föranledde dessa att reducera sina lager. I samband med en upphörande lageranpassning hos förbrukare och mellanhänder samt en uppgång i den faktiska stålförbrukningen beräknas exporten av järn och stål vända uppåt under loppet av 1976. Exportvolymen har därför bedömts komma att öka med en dryg procent 1975—1976. Exportpriserna uppvisade en med hänsyn till det svaga avsättningsläget förvånansvärt gynnsam bild under 1975. Leveranspriserna som stigit snabbt alltsedan 1972 fortsatte att öka under större delen av 1975 och inte förrän mot slutet av året vände priserna nedåt. Därmed kom prisökningen 1974—1975 att uppgå till nära 17,5 %. Priserna beräknas fortsätta att falla en bra bit in på 1976 för att därefter i samband med den förväntade marknadsförstärkningen åter vända uppåt. Den genomsnittliga prisnivån för 1976 beräknas sålunda komma att ligga ca 4,5 % lägre än under 1975.

Exporten av *verkstadsprodukter* utgör omkring 40 % av totalexporten

och väl över hälften av färdigvaruexporten. Vad som inledningsvis anförts om exporten av färdigvaror har därför en mycket direkt tillämpning på denna varugrupp. Exportvolymen ökade i snabb takt under loppet av 1974 — konjunkturförsvagningen inom OECD-länderna kompenserades av mycket starka exportökningar till Östeuropa och Kina och till vissa u-länder, däribland OPEC-länderna. Takten i exporttillväxten till dessa länder dämpades påtagligt under 1975 — dock med undantag för OPEC-länderna — samtidigt som efterfrågan från OECD-länderna föll ytterligare tillbaka. Detta resulterade i en successiv nedgång av verkstadsexporten — exportvolymen beräknas ha minskat med 2,5 % 1974—1975. Den under 1976 förväntade konjunkturuppgången inom OECD-området beräknas först mot slutet av 1976 leda till en uppgång av verkstadsexporten dit. Samtidigt torde man även för 1976 få räkna med tämligen begränsade exportökningar till länderna utanför OECD. Exportvolymen 1975—1976 har därmed beräknats bli ungefär oförändrad. Exportprisindex synes ha stigit närmare 20 % 1974—1975 — speciellt stark var prisuppgången i början av 1975. För 1976 förutses en lugnare prisutveckling — exportprisindex förutses stiga med drygt 10 %.

Exporten av *övriga industriprodukter* — som bl. a. består av kemiska produkter, textilvaror och snickerier — utgör ca 1/6 av totalexporten och bildar därmed den näst största av de enskilda varugrupperna. Den svaga efterfrågeutvecklingen i bl. a. Danmark, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland har medfört att exporten av övrigvaror volymmässigt minskat sedan andra kvartalet 1974. Exportbortfallet var stort mot slutet av 1974 vilket medförde att exportvolymökningen 1973—1974 kom att stanna vid 5 %. En drastisk minskning av exportvolymen skedde även de första månaderna 1975 varefter exporten legat på en i stort sett oförändrad nivå under återstoden av året. Inbegripet en beräknad måttlig återhämtning mot utgången av 1975 torde exportvolymen ha uppvisat en minskning på ca 12,5 % 1974—1975. I linje med de internationella konjunkturutsikterna torde efterfrågeutvecklingen på avnämarmarknaderna komma att bli klart expansiv under loppet av 1976. Exportleveranserna förutses sålunda komma att uppvisa en förhållandevis hög ökningstakt under loppet av 1976 och exportvolymökningen 1975—1976 beräknas bli ca 8,5 %. Som en följd av bl. a. de stora råvaruprisstegringarna ökade exportpriserna snabbt under 1974 så att prisökningen 1973—1974 kom att bli ca 30 %. Prisstegringarna upphörde tvärt i början av 1975 och en stabil prisnivå etablerades. Någon väsentlig upptrappning av priserna skedde troligen inte under de sista månaderna av 1975 och den beräknade exportprisökningen på 12,5 % mellan genomsnittslägena 1974 och 1975 är således nästan helt att tillskriva den drastiskt stegrade priskurvan under loppet av 1974. Exportpriserna förutses öka i en successivt stigande takt under loppet av 1976. Räknat

mellan helåren 1975 och 1976 torde dock prisökningen stanna vid ca 6 %.

Exportleveranserna av *fartyg* synes 1974—1975 ha stigit med ca 23 % i volym — den starka ökningen till stor del hänförlig till utförseln av begagnade fartyg. Exporten under 1976 har bedömts med hjälp av statistiska centralbyråns varvsenkät och beräknas värdemässigt stiga med ca 35 %, vilket med det prisantagande som gjorts skulle innebära en volymökning på ca 14 %.

3.2 Importen

Enligt preliminära beräkningar minskade importvolymen med 2 1/2 % 1974—1975. Importvolymen, som expanderade synnerligen kraftigt under 1974, vände nedåt under första halvåret 1975 och föll sedan ytterligare under andra halvåret. Denna utveckling synes till största delen vara avhängig av den minskade industriproduktionen under 1975 — importen består till inemot hälften av insatsvaror till industrin — och det är också för dessa varor som den kraftigaste nedgången synes ha skett. Härtill bidrog även den väsentligt lägre takten i uppbyggnaden av insatsvarulagren. Även konsumtionsvaruimporten minskade under loppet av 1975 som en följd av lägre tillväxttakt i varukonsumtionen och den jämfört med 1974 drastiskt lägre lageruppbyggnaden i handeln.

Någon nämnvärd förstärkning av den inhemska efterfrågan påräknas inte förrän under senare delen av 1976. Importvolymen beräknas i enlighet härmed bli tämligen oförändrad under första halvåret 1976 för att sedan åter stiga under andra halvåret, vilket innebär en nedgång på ca 1 % från 1975 till 1976. Produktionsutvecklingen inom de branscher som har störst betydelse för insatsvaruimporten väntas bli fortsatt svag under början av 1976 för att sedan förstärkas något under senare delen av året. Samtidigt väntas emellertid lagren av insatsvaror minskas under 1976. Importen av insatsvaror till industrin beräknas i enlighet härmed sjunka ytterligare något under första halvåret 1976 för att sedan stiga under senare delen av året. Den prognoserade ökningen av varukonsumtionen under 1976 jämte den väntade väsentligt mindre neddragningen av handelns lagerinvesteringar kalkyleras medföra en successivt stigande konsumtionsvaruimport under loppet av 1976.

Importökningen av *jordbruks-, skogsbruksprodukter och fisk* uppgick gick till drygt 6 % 1973—1974 och till drygt 5 % 1974—1975. Starkt bidragande till tillväxttakten inom denna grupp har de tre senaste åren importen av skogsbruksprodukter varit, vilken nära nog fördubblats tre år i rad. Importen av jordbruksprodukter — främst kaffe, frukt, köksväxter och tobak — som utgör huvuddelen av gruppen, ökade 1973—1974 med ca 3 % och synes 1974—1975 ha minskat något. Mellan 1975 och 1976 beräknas denna import stiga något samtidigt som importök-

Tabell 3: 5 Importutveckling för olika varugrupper 1974—1976

	Importvärde, milj. kr.			Procentuella förändringar från föregående år					
				Volym[2]			Pris		
	1974[1]	1975	1976	1974	1975	1976	1974	1975	1976
Jordbruks-, skogsprodukter och fisk	3 195	3 440	3 795	6,2	5	3,5	21,0	2,5	6,5
Mineraliska produkter	4 897	5 755	7 250	2,0	7,5	23,5	142,8	9	2
därav: råolja	3 734	4 340	5 975	0,1	12	30	196,1	4	6
Industriprodukter exkl. fartyg	61 888	63 875	66 180	13,7	−2	−2,5	33,9	5,5	6,5
därav:									
livsmedelsprodukter	3 794	3 950	3 905	2,7	3,5	4,5	27,1	0,5	−5,5
trävaror, massa samt papper och papp	420	365	405	−0,1	−21	8	46,7	10,5	2,5
petroleumprodukter	9 063	7 425	6 920	3,3	−12,5	−11,5	131,5	−6,5	5
järn och stål	4 792	4 760	4 260	13,7	−9	−5	39,1	9	−5,5
ickejärnmetaller	2 587	2 270	2 165	16,8	2,5	−4,5	39,5	−14,5	0
verkstadsprodukter exkl. fartyg	22 814	26 270	27 645	22,6	4,5	−5	14,6[3]	10,5[3]	11[3]
övriga industriprodukter inkl. elektrisk ström	18 418	18 835	20 880	11,6	−4,5	3,5	28,8	7,5	7
Import exkl. fartyg	69 980	73 070	77 225	12,5	−1	−0,5	37,9	5,5	6
Fartyg	2 729	1 470	1 130	114,6	−44,5	−26,5	4,1	−3,5	5
Total import	**72 758**	**74 585**	**78 405**	**14,5**	**−2,5**[4]	**−1**[5]	**37,1**	**5**[4]	**6**[5]

[1] För 1974 föreligger en differens mellan summan av samtliga varugrupper och totala importen på ca 50 milj. kr. beroende på att de korrigeringar som statistiska centralbyrån företagit på statnummernivå avviker från de korrigeringar som företagits på totalnivå. Då prognoserna görs på resp. varugrupp återfinns motsvarande differens även för 1975 och 1976.

[2] Volymutvecklingen för exporten och importen enligt utrikeshandelsstatistiken kan avvika från den som redovisas i nationalräkenskaperna främst genom att prisdeflatorerna för verkstadsprodukter är olika.

[3] Prisförändringen för verkstadsprodukter kan endast till viss del hänföras till rena prisökningar. De prisförändringar som redovisas i tabellen är s. k. enhetsvärden dvs. implicita prisförändringar som framkommer med ledning av utrikeshandelns varuvisa uppgifter om importerad kvantitet och motsvarande värdesumma och avspeglar således den genomsnittliga prisförändringen inom olika varupositioner. Därigenom registreras inte endast faktiska prisförändringar utan även kvalitetsförändringar och förändringar i fördelningen av varor av olika kvalitet inom varugrupper.

[4] Enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetodik: volym −2 %, pris 4,5 %.

[5] Enligt nationalräkenskapernas beräkningsmetodik: volym 1 %, pris 4 %.

Anm. 1974 års importvärden enligt statistiska centralbyråns korrigeringar av utrikeshandelsstatistiken. Värdena för 1975 är baserade på den faktiska importutvecklingen under årets tio första månader. Samtliga uppgifter för 1976 avser prognoser. I prognoserna är värdeuppgifterna avrundade till närmaste hela 5- resp. 10-tal milj. kr. och de procentuella förändringarna till närmaste hela resp. halva tal.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

ningen av skogsbruksprodukter beräknas bli väsentligt lägre än under de senaste åren. Totalt för gruppen förutses importen stiga närmare 4 % 1975—1976.

Importen av *mineraliska produkter,* som till största delen består av råolja, steg med 2 % 1973—1974. Råoljeimporten var emellertid tämligen oförändrad mellan 1973 och 1974 och uppgången var huvudsakligen hänförlig till en kraftigt ökad stenkolsimport till det nya koksverket i Luleå. Importen av råolja steg med 12 % 1974—1975, hänförligt

till en mycket kraftig uppgång under andra halvåret, då mycket betydande kapacitetstillskott på raffineringssidan tagits i bruk. Importen av övriga mineraliska produkter sjönk emellertid 1974—1975, varför importökningen för hela gruppen begränsades till närmare 8 %.

Då råoljebehovet i samband med de ovan nämnda kapacitetstillskotten kommer att stiga kraftigt även 1976, beräknas importen av råolja öka med ca 30 % detta år. Även 1975—1976 väntas importen av övriga mineraliska produkter utvecklas svagt, varför importökningen för hela gruppen har beräknats till drygt 23 %.

Livsmedelsimporten steg med närmare 3 % 1973—1974 och med närmare 4 % 1974—1975. Båda åren svarade importen av färdiga konsumtionsvaror för den starkaste tillväxten. Importen för hela gruppen beräknas öka med drygt 4 % 1975—1976 — beroende på en snabbare tillväxttakt för såväl konsumtionsvaror som insatsvaror.

Införseln av *petroleumprodukter* ökade med drygt 3 % 1973—1974 och föll sedan med 12 à 13 % 1974—1975. Nedgången under 1975 — som framför allt ägde rum under andra halvåret — var huvudsakligen en följd av att den inhemska försörjningsgraden steg kraftigt beroende på nya kapacitetstillskott både vad gäller raffinaderier och kolprodukt-industrin. Detta får betydande återverkningar även på importbehovet för 1976 och importen av petroleumprodukter förutses då minska med drygt 11 %.

Importen av *järn och stål* befann sig i snabb tillväxt under hela 1974 och importökningen 1973—1974 uppgick till närmare 14 %. Under 1975 försvagades emellertid produktionstillväxten markant i de stålkonsumerande branscherna, samtidigt som ett negativt lageromslag hos förbrukare och grossister ägde rum. Importen sjönk sålunda med närmare 9 % 1974—1975 — innebärande en viss nedgång under första halvåret och ett synnerligen brant fall under andra halvåret. Under 1976 beräknas efterfrågan på järn och stål falla ytterligare, varför importen kalkylerats minska 5 % 1975—1976.

Importen av *verkstadsprodukter,* som svarar för drygt 1/3 av totala importen, expanderade mycket kraftigt under loppet av 1974 — importökningen 1973—1974 kom att uppgå till hela 23 %. Importvolymen vände nedåt under första halvåret 1975 och nedgången förstärktes under andra halvåret. På grund av den starka uppgången under loppet av 1974 innebar denna utveckling en ökning av importen på drygt 4 % mellan helåren 1974 och 1975. Under första delen av 1975 var nedgången hänförlig till investeringsvaror och konsumtionsvaror, men i samband med en neddragning av produktionsvolymen inom verkstadsindustrin sjönk även insatsvaruimporten från första till andra halvåret 1975. För 1975—1976 beräknas verkstadsimporten minska med drygt 5 %, varvid inberäknas en fortsatt kraftig nedgång under första halvåret och en blygsam uppgång under andra halvåret. Importen av insatsvaror förutses

härvid minska med drygt 5 % 1975—1976 i samband med en väntad neddragning av produktionsvolymen inom branschen och minskade lagerinvesteringar i insatsvarulagren. Importen av investeringsvaror beräknas falla med drygt 9 % 1975—1976, dels beroende på den prognostiserade svaga investeringsutvecklingen, men också på att efterfrågan på dessa varor under 1976 förutses i väsentligt ökad utsträckning rikta sig mot hemmamarknaden i samband med att leveranstiderna inom den svenska verkstadsindustrin torde komma att förkortas ytterligare under 1976. Konsumtionsvaruimporten förutses bli nära nog lika hög 1976 som 1975. Införseln av personbilar väntas härvid minska kraftigt, vilket i det närmaste motvägs av den prognostiserade importökningen för de övriga konsumtionsvarorna.

Importen av *övriga industriprodukter,* som ökade med ca 11,5 % 1973—1974, föll med närmare 5 % 1974—1975. Nedgången 1975 var främst hänförlig till en kraftig minskning av insatsvaruimporten i samband med den neddragna produktionsvolymen inom denna industrisektor. Samtidigt dämpades tillväxten av konsumtionsvaruimporten markant. För 1976 förutses en uppgång av insatsvaruimporten i samband med en förväntad produktionstillväxt under loppet av 1976 inom sektorn. Konsumtionsvaruimporten väntas 1975—1976 öka i ungefär samma omfattning som 1974—1975. För gruppen som helhet har importökningen 1975—1976 beräknats till drygt 3 %.

Prisindex för totala importen ökade med ca 37 % 1973—1974. Efter en mycket snabb acceleration i början av 1974 dämpades prisstegringstakten markant under loppet av året. Under första halvåret 1975 skedde en ytterligare uppbromsning men prisstegringstakten ökade framför allt mot slutet av året. Prisökningen 1974—1975 kom sålunda att uppgå till ca 5 %.

Den internationella prisutvecklingen för basråvaror kom under såväl större delen av 1974 som under 1975 att uppvisa en klart nedåtriktad tendens. För industriella basråvaror kulminerade noteringspriserna under andra kvartalet 1974 och därefter föll priserna snabbt ned till en låg nivå vid årsskiftet 1974/1975. Därefter har de inte uppvisat några större förändringar. Denna utveckling har till stor del bestämts av marknadsläget för flertalet icke järnmetaller där prisnivån under loppet av 1975 uppvisat en svagt fallande tendens. Däremot har prisutvecklingen på icke syntetiska fibrer 1975 varit svagt uppåtriktad. De dominerande marknadsfaktorerna för flertalet basråvaror har varit en låg efterfrågan och stadigt stigande lager. Betydande produktionsinskränkningar samt medvetna begränsningar av exporten för vissa varor hade ännu inte vid utgången av 1975 givit några nämnnvärda utslag uppåt på prisutvecklingen.

Prisuppgången på livsmedelsråvarorna kulminerade betydligt senare än för industriella basråvaror — inte förrän i slutet av 1974 vände livs-

medelspriserna nedåt för att sedan falla fram till halvårsskiftet 1975 som en följd av dels goda skördeutsikter, dels betydande utökningar av den besådda arealen. Under sensommaren 1975 kom emellertid en förnyad prisuppgång på grund av bl. a. sovjetiska spannmålsköp i Förenta staterna och rapporter om betydande frostskador på kaffeodlingarna i Brasilien. Därefter har dock en viss rekyl noterats med bl. a. fallande sockerpriser.

De svenska importpriserna kom sålunda — under loppet av 1975 — att för en betydande andel råvaror uppvisa en klart fallande utveckling. Importpriserna på koppar reagerade mycket snabbt på den internationella konjunkturförsvagningen och vände nedåt redan vid halvårsskiftet 1974 och har därefter fallit ned till en mycket låg nivå. Importpriserna på övriga metaller, bl. a. stål och aluminium, hölls uppe betydligt längre, inte förrän under andra kvartalet 1975 vände priskurvan nedåt.

Importpriset på råolja började falla vid ingången av 1975 och uppvisade en fallande utveckling fram till halvårsskiftet 1975 dels till följd av det successiva genomslaget av lägre fraktrater, dels som en följd av den successiva försvagningen av dollarn under första halvåret 1975. Dollarns markerade förstärkning under augusti—september medförde att råoljepriset åter ökade under tredje kvartalet. I september 1975 kom OPEC-ländernas överenskommelse om en 10-procentig höjning av råoljepriset och priserna fortsatte att stiga under resten av året. Den kraftiga förbrukningsminskning av raffinerade produkter världen över som framträdde efter oljekrisen medförde efter hand en press nedåt på priserna. Importpriserna på dessa produkter vände nedåt redan under tredje kvartalet 1974. Under senare delen av 1975 har priserna emellertid åter stigit delvis som en följd av de höjda råoljepriserna.

Fortfarande under 1974 accelererade prisstegringstakten på färdigvaruimporten bl. a. som en följd av de tidigare mycket snabba prisstegringarna på råvaror. Under främst första halvåret 1975 skedde en markerad uppbromsning av prisstegringstakten vilket till en del förklaras av den svenska kronans relativa förstärkning. Mellan halvåren 1975 vände emellertid denna utveckling till en relativ försvagning och samtidigt skedde en viss ökning i prisstegringstakten.

De indikatorer på en förbättring av den internationella konjunktursituationen som förelåg under slutet av 1975 medför att man får räkna med att de svenska importpriserna för flertalet industriella basråvaror kommer att stiga under loppet av 1976. Däremot är det knappast troligt att den senaste prisboomen kommer att upprepas, därtill är bl. a. de internationella lagren fortfarande alltför stora. Sannolikt kommer efterfrågan inte att växa i samma snabba takt och lika samtidigt världen över som vid föregående konjunkturuppgång. Utsikterna för skördeåret 1975/1976 bedömdes vid slutet av 1975 fortfarande vara relativt

goda och då man kan räkna med en relativt måttlig efterfrågeuppgång skulle den internationella prisutvecklingen för ifrågavarande produkter komma att bli tämligen moderat. De under senare delen av 1975 kraftigt höjda noteringarna på kaffe gör emellertid att man vad gäller denna vara får räkna med en betydande uppgång i importpriset.

Den av OPEC-länderna i september 1975 fastställda prishöjningen på råolja gäller fram till juli 1976. Den fortsatta utvecklingen av råoljepriset är företrädesvis en politisk fråga. Här har inte räknats med någon ytterligare förändring av prisnivån. För oljeprodukter kan en fortsatt prishöjning under loppet av 1976 inte uteslutas då ett konjunkturuppsving snabbt kan få effekt på priserna för dessa produkter.

Uppgången i importpriserna för färdigvaror beräknas fortgå i relativt snabb takt under loppet av 1976. Orsaken härtill är i första hand en alltjämt betydande och internationellt utbredd lönekostnadsstegring men även den beräknade fastare prisutvecklingen på råvarusidan väntas medverka. Sammanfattningsvis väntas importpriserna stiga med drygt 6 % 1975—1976, dvs. något snabbare än 1974—1975.

3.3 Bytes- och betalningsbalansen

Bytesbalansen uppvisade enligt preliminära beräkningar ett negativt saldo för 1975 på ca 7 miljarder kr. Detta innebär en försvagning gentemot 1974 (ca 2,9 miljarder kr.) som nästan i sin helhet kan lokaliseras till tjänste- och transfereringsbalansen då varubalansen förblev i stort sett oförändrad. Kapitaltransaktionerna slutligen gav upphov till en omfattande kapitalimport på ca 6,5 miljarder kr., vilket förstärkte kapitalbalansen med ca 4,6 miljarder kr. gentemot 1974. Som framgår av tabell 3: 6 skulle de transaktioner med utlandet som statistiskt registrerats i sig ha inneburit ett mindre valutautflöde. Ett sådant utflöde registrerades emellertid inte utan i stället förstärktes valutareserven med närmare 4 miljarder kr. Det uppkom sålunda en betydande positiv restpost på ca 3,7 miljarder kr., vilken åtminstone delvis har sin grund i de ofullkomligheter statistiken för 1975 ännu är behäftad med. Förskjutningen i denna post kan inte minst ha uppstått på grund av förändringar i handelns kreditförhållanden. Raden av diskontosänkningar utomlands 1975 har sannolikt inneburit sådana förändringar att resultatet kan ha blivit ett ökat anlitande av utländska handelskrediter. I den mån detta inte statistiskt registrerats har det med hela sitt belopp tillförts restposten.

Enligt de prognoser och antaganden som föreligger för 1976 kommer bytesbalansen att undergå en väsentlig förbättring gentemot 1975, vilket är en följd av handelsbalansens väntade omslag i positiv riktning. Detta, som beräknas till ca 5,8 miljarder kr., motvägs delvis av en fortsatt negativ tillväxt av tjänste- och transfereringsbalansen med ca 1,5

miljarder kr. Förbättringen i bytesbalansen stannar sålunda vid ca 4,3 miljarder kr.

Tabell 3: 6 Bytes- och betalningsbalans 1972–1976
Milj. kr., löpande priser

	1972	1973	1974	1975 prel.	1976 prognos
Export av varor, fob[1]	41 749	53 153	70 514	72 130	81 775
Import av varor, cif[1]	38 618	46 336	72 758	74 585	78 405
Handelsbalans	**3 131**	**6 817**	**−2 244**	**−2 455**	**3 370**
Korrigering av handelsstatistiken[2]	−49	−111	−100	−260	−290
Sjöfartsnetto	2 432	2 991	3 877	2 950	3 100
Resevaluta	−2 374	−2 253	−2 232	−2 400	−2 600
Övriga tjänster, netto	−947	−1 186	−1 652	−2 050	−2 250
Korrigeringspost	800	800	800	800	800
Bytesbalans för varor och tjänster[3]	**2 993**	**7 058**	**−1 551**	**−3 415**	**2 130**
Transfereringar, netto	−1 719	−1 758	−2 564	−3 650	−4 900
Bytesbalans för varor, tjänster och transfereringar[4]	**1 274**	**5 300**	**−4 115**	**−7 065**	**−2 770**
Kapitalbalans	1 442	402	1 959	6 550	..
Tilldelning av SDR	178	—	—	—	
Restpost	35	−63	366	3 735	..
Bankernas utlandsställning	2 929	5 639	−1 790	3 220	..
därav: valutareserv[5]	2 251	3 884	−3 292	3 960	..
valutabankernas tidsposition	678	1 755	1 502	−740	..

[1] Enligt handelsstatistiken.
[2] Nettot av återutförsel och återinförsel, korrigering av SAS' flygplansimport, i utlandet direktlandad fisk, nettoimport av icke-monetärt guld samt rabatter och koncernbidrag i samband med oljeimport.
[3] Överensstämmer med saldot mellan import och export av varor och tjänster i nationalräkenskapernas försörjningsbalans bortsett från att korrigeringsposten endast med halva beloppet ingår i försörjningsbalansen. Resterande hälften av korrigeringsposten räknas i nationalräkenskaperna till transfereringsnettot.
[4] Överensstämmer med riksbankens bytesbalansbegrepp.
[5] Riksbankens guld- och valutaställning samt valutabankernas avistaposition.
Källor: Konjunkturinstitutet och riksbanken.

Handelsbalansen

Mellan 1974 och 1975 beräknas exportvolymen ha minskat med 11 % och priserna torde ha ökat med 15 %. För exportvärdet, som ökat med 2,5 %, innebär detta en upprevidering sedan konjunkturinstitutets rapport i höstas med ett par procentenheter eller drygt 1,4 miljarder kr. i nivåhöjning. Även importutvecklingen förefaller att ha blivit något gynnsammare ur handelsbalanssynpunkt. I volym beräknas importen sålunda ha sjunkit med ca 2,5 % och i värde stigit med 2,5 %. Importvärdet 1975 synes därmed ha blivit drygt 1/2 miljard lägre än som beräknades i konjunkturinstitutets höstrapport. Underskottet i handelsbalansen 1975 kalkyleras sålunda till ett avsevärt mindre belopp, 2,4 miljarder kr. mot tidigare angivna 4,5 miljarder kr. Det gynnsammare utfallet av exporten kan återföras på en starkare utveckling

såväl på volym- som på prissidan.

För exporten 1975—1976 förutses en volymökning med ca 6 % och en prisökning i genomsnitt på närmare 7 %. Exportvärdet förutses sålunda öka med ca 13 %. För importens del förutses en viss nedgång i volymutvecklingen för 1976. Med en genomsnittlig prisökning på ca 6 % väntas importvärdet öka med 5 % 1975—1976. För handelsbalansens del innebär dessa beräkningar en kraftig revidering i positiv riktning av tidigare prognoser. Handelsbalansen förutses visa ett överskott på ca 3,4 miljarder kr. 1976, vilket jämfört med 1975 skulle innebära en förskjutning i positiv riktning om ca 5,8 miljarder kr.

Tjänste- och transfereringsbalansen

Fraktmarknadsläget är fortfarande hårt pressat även om en viss förbättring inom vissa sektorer av torrlastmarknaden ägt rum på sistone. Värst utsatt är det *oljebärande tonnaget,* som har ytterst svårt att finna sysselsättning som ger ens minimal kostnadstäckning och uppläggningarna runt om i världen fortsätter. I början av november var situationen för svenskt vidkommande den att av det totala tonnaget, ca 12,7 milj. ton dödvikt, var nära 30 % upplagt och härav utgjordes den helt övervägande delen (95 %) av oljebärande tonnage. Svårigheterna på denna marknad väntas fortsätta och det befaras att tonnageöverskott inom denna sektor kommer att råda under kanske hela återstoden av 1970-talet. För *torrlasttonnaget* har situationen ljusnat väsentligt under höstmånaderna. Den efterfrågeökning som då normalt brukar inträda har ytterligare förstärkts genom spannmålstransporterna till främst sovjethamnar. Kulmen synes dock nu vara nådd. *Linjefarten* är ännu betydande inom svensk sjöfart. 1974 uppgick intäkterna från denna sektor till mer än 45 % av de på godstransporter totalt intjänade. Utnyttjandet av lastkapaciteten, som var högt ännu under första halvåret 1975, rapporteras emellertid successivt ha sjunkit under andra halvåret och detta kan förmodas ha lett till försämrat resultat.

Den vikande tonnageefterfrågan på världsmarknaden, som främst skall ses mot den betydande nedgången i världshandeln, 8—10 % i volym 1974—1975, medförde för de svenska redarna ganska omgående minskade bruttointäkter. Under perioden januari—september 1975 sjönk dessa med närmare 7 % jämfört med samma period 1974. Samtidigt steg emellertid kostnaderna lika mycket, vilket ledde till att sjöfartsnettot vid denna periodjämförelse gick ned med närmare 650 milj. kr. En fortsatt försvagning under fjärde kvartalet beräknas ha lett till en total minskning av sjöfartsnettot 1974—1975 med i runt tal 900 milj. kr.

För 1975—1976 förutses en tillväxt i världshandeln med 6 à 7 %. Följden torde bli ett växande transportbehov och därmed en aktivering

av marknaderna. Detta kommer självfallet att efter hand medföra en ökad bruttointäkt men också större kostnadsvolym genom att tidigare upplagt tonnage återinsätts i trafik. Huruvida detta intäktstillskott under sådana förhållanden blir tillräckligt stort för att slutligen resultera i ett förbättrat sjöfartsnetto är vanskligt att bedöma. Här har dock antagits en viss förbättring 1975—1976 genom att sjöfartsnettot satts till 3,1 miljarder kr. Denna förbättring behöver inte i sin helhet antas komma från torrlastsektorn utan kan till en del även komma från tanksektorn. Skulle nämligen det nu upplagda tanktonnaget helt eller delvis återgå i trafik 1976 — för detta krävs åtminstone att så pass goda frakter erbjuds att de rörliga kostnaderna täcks — skulle detta kunna medföra ett nettotillskott till sjöfartsnettot. Det får nämligen förutsättas att inte samtliga rörliga kostnader betalas i utländsk valuta utan att en del erläggs i svensk.

Nettoutflödet av *resevaluta* beräknas för 1975 preliminärt ha uppgått till ca 2 400 milj. kr., dvs. ca 170 milj. kr. mer än 1974. Ser man till bruttoströmmarna ökade inflödet med nära 14 % medan utflödet ökade knappt 10 %. Det senare torde i volym ha inneburit en smärre minskning 1974—1975 vilken i betydande grad torde få hänföras till en avtagande "gränshandel" från svensk sida. Den rena turismen däremot synes ha ökat inte obetydligt, vilket finner stöd i statistiken över passagerarfrekvensen vid charterflyget. Enligt denna ökade avresorna med 15 % under perioden januari—september 1975 i jämförelse med samma tid 1974.

Enligt uppgifter från researrangörer har händelseutvecklingen i Spanien medfört en påtaglig minskning av turistresorna dit. En omarbetning av reseprogrammen har emellertid ägt rum och utbudet 1976 väntas bli av ungefär samma format som 1975. Effekterna härav är svårbedömbara, men för 1975—1976 har antagits en ökning av nettoutflödet med ca 200 milj. kr., vilket i reala termer förutsätter att utflödet av resevaluta förblir i stort sett oförändrat och att inflödet undergår en svag ökning.

Det ständigt negativa saldot i posten *övriga tjänster* har för 1975 beräknats uppgå till drygt 2 miljarder kr. eller ca 400 milj. kr. mera än 1974. Till denna förändring bidrog bl. a. undergrupperna "Provisioner", "Entreprenader" och "Administration" med tillsammans drygt 250 milj. kr. En ungefär trendmässig framskrivning av denna post ger för 1976 ett underskott på ca 2 250 milj. kr.

Transaktionerna under posten *transfereringar* beräknas för 1975 preliminärt ha resulterat i ett underskott på 3 650 milj. kr., dvs. en negativ tillväxt med ca 1 100 milj. kr. 1974—1975. Härav föll drygt 600 milj. kr. på ökat u-landsbistånd. Till följd av ökad upplåning utomlands, såväl långfristig som kortfristig, steg utbetalningarna avseende räntor och utdelningar med drygt 350 milj. kr. medan motsvarande inbetalning till

Sverige minskade med ca 100 milj. kr. Nettobidraget från denna post försköts sålunda drygt 450 milj. kr. För 1976 förutses underskottet i posten transfereringar öka med ytterligare 1 250 milj. kr. Stigande ränteutgifter och u-landsbistånd beräknas därvid svara för i stort sett hela detta belopp.

Kapitalbalansen

Kapitaltransaktionerna beräknas 1975 ha resulterat i en omfattande nettokapitalimport på drygt 6,5 miljarder kr. Jämfört med 1974 kom detta att innebära en förstärkning av kapitalbalansen med ca 4,6 miljarder kr., vilken i betydande grad kan återföras på ökad upplåning utomlands såväl långfristig som kortfristig. Hur dessa kapitalflöden fördelar sig framgår av nedanstående tablå där de redovisas netto.

Kapitalbalans, milj. kr.

	1974	1975	Förändring 1974–1975
Statliga kapitaltransaktioner	−465	−470	−5
Kommunala kapitaltransaktioner	—	1 144	1 144
Värdepapperstransaktioner	97	1 600	1 503
Emissioner och amorteringar	309	1 700	1 391
Övriga transaktioner	−212	−100	112
Övriga privata långfristiga lån	1 819	3 700	1 881
Direkta investeringar	−1 550	−1 300	250
Kortfristig upplåning utomlands för finansiering av export och import	398	2 000	1 602
Övriga kapitaltransaktioner	1 660	−125	−1 785
Kapitalbalans	**1 959**	**6 549**	**4 590**

De *statliga kapitaltransaktionerna* utmynnade i en nettokapitalexport av ungefär samma storlek som 1974 (470 milj. kr.). Bland de i posten ingående transaktionerna under 1975 noteras ett lägre ianspråktagande av utvecklingskrediter gentemot 1974, ca 90 milj. kr., och ett högre utnyttjande av de till IDA ställda skuldsedlarna, ca 85 milj. kr.

Den *långfristiga nyupplåningen* i utlandet blev mycket omfattande 1975 och beräknas preliminärt ha uppgått till ca 8 miljarder kr., varav ca 1 150 milj. kr. faller på kommuner och kommuninstitut. Härtill skall läggas valutabankernas långfristiga upplåning för kunders räkning som statistiskt registreras i valutabankernas tidsposition. För 1975 beräknas denna upplåning ha uppgått till ca 2 miljarder kr. Med utländsk nyupplåning i Sverige samt amorteringar i båda riktningarna inberäknade, kom den långfristiga nettoupplåningen att ge ett kapitalinflöde netto på ca 6,5 miljarder kr. mot ca 2,1 miljarder kr. 1974.

Nettot av svenska och utländska *direktinvesteringar* i utlandet resp. i Sverige 1975 gav till resultat ett nettokapitalutflöde på i runt tal 1,3 miljarder kr., vilket är ca 250 milj. kr. lägre än 1974.

Den — statistiskt registrerade — *kortfristiga upplåningen* utomlands för finansiering av import och export blev relativt omfattande 1975 och gav upphov till ett beräknat nettoinflöde på ca 2 miljarder kr., vilket jämfört med 1974 är ca 1,6 miljarder kr. större.

Övriga kapitaltransaktioner med utlandet, som 1974 resulterade i en nettokapitalimport på drygt 1,6 miljarder kr., beräknas 1975 i det närmaste uppnå balans. I posten ingår som delposter bl. a. varvens exportkrediter samt krediter i samband med import av fartyg och flygplan. Förändringen 1974—1975 kan i avgörande grad tillskrivas förändringar i dessa båda delposter.

Bankernas utlandsställning beräknas av riksbanken vid utgången av 1975 ha förstärkts med ca 3 220 milj. kr. jämfört med samma tid 1974. Därvid ökade valutareserven med närmare 4 miljarder kr. medan valutabankernas tidsposition gick ned drygt 700 milj. kr.

4 Produktionen

4.1 Sammanfattning av produktionsutvecklingen inom industrin

Industrikonjunkturen, som kulminerade mot slutet av 1974, försämrades snabbt under loppet av 1975. Högkonjunkturen i Sverige 1973—1974 bars till mycket stor del upp av en starkt ökad exportefterfrågan. Den djupa internationella recessionen fick därför 1975 mycket stor genomslagskraft på den svenska industrin. Orderingången från exportmarknaden, som började sjunka redan i början av 1974, föll mycket drastiskt under första halvåret 1975, men synes mot slutet av året ha stabiliserat sig på en nivå ungefär motsvarande den som rådde under 1971 — det förra lågkonjunkturåret. Även efterfrågan från hemmamarknaden steg påtagligt under 1974, och orderingången därifrån började avta först andra kvartalet 1975. Därmed synes industrins orderstockar ha kulminerat ungefär vid årsskiftet 1974/1975 — något senare för verkstadsindustrin — och sedan reducerats påtagligt under loppet av 1975. I synnerhet har basindustriernas orderstockar minskat mycket kännbart.

Produktionen, som tillväxte kraftigt under loppet av 1973, steg med *närmare 6 % 1973—1974*. Produktionsutvecklingen dämpades påtagligt mot slutet av 1974. Under första halvåret 1975 skedde ett drastiskt fall i produktionen och under andra halvåret 1975 minskade produktionen ytterligare något. Produktionen minskade sålunda med drygt 2 % mellan helåren 1974 och 1975. Resursutnyttjandet inom industrin, som började avta under andra halvåret 1974, befann sig därmed vid utgången av 1975 på en mycket låg nivå — exceptionellt låg inom skogsindustrierna och järn- och stålverken. Vad gäller basindustrierna hade efterfrågan på trävaror redan vid ingången av 1974 försvagats markant och försågningen drogs successivt ner från våren 1974. För övriga delar av basindustrierna begränsades produktionen i början av 1974 närmast av kapacitetsutrymmet, medan de mot slutet av året starkt försämrade marknadsutsikterna ledde till en neddragning av produktionsvolymen. Den svaga efterfrågan under 1975 ledde till att produktionsnedskärningar blev allmänt förekommande under detta år. Inom verkstadsindustrin var produktionsökningen relativt snabb under 1974 och ännu under första halvåret 1975 växte produktionen något. Under andra halvåret ledde emellertid den vikande efterfrågan och de hastigt växande färdigvarulagren till en neddragning av produktionsvolymen. Produktionen inom övrigsektorn, vilken huvudsakligen går till hemmamarknaden, ökade tämligen blygsamt 1973—1974, då den stigande inhemska

efterfrågan i ökad utsträckning kom att riktas mot utlandet. Under 1975 stagnerade den inhemska efterfrågan på dessa varor samtidigt som exportefterfrågan föll kraftigt vilket ledde till en neddragning av produktionsvolymen.

Konjunkturförloppet 1973—1975 kom att skilja sig markant från det 1969—1971 vad gäller lagerutvecklingen inom industrin. Lageruppbyggnaden var mycket snabb under högkonjunkturåren 1969—1970 och sedan dämpades lagertillväxten markant 1971. Någon ny lageruppbyggnad tog emellertid inte fart förrän i början av 1974 — och då i tämligen försiktig takt. Under 1975 ledde den vikande efterfrågan — trots den minskade produktionsvolymen — till mycket hastigt växande lager, så att lagerökningen (i 1968 års priser) 1975 blev ungefär dubbelt så stor som 1974. Detta är en faktor av avgörande betydelse för bedömningen av produktionsutvecklingen 1976, då företagen torde göra stora ansträngningar för att undvika ytterligare lagerökningar. Trots den successiva uppgång av exportleveranserna — särskilt påtaglig inom basindustrierna — som påräknas under 1976 och en förstärkning av den slutliga inhemska efterfrågan, kan man mot bakgrund av den ovan skisserade lagerutvecklingen inte påräkna någon produktionsökning för industrin som helhet 1975—1976. Härvid förutsätts en fortsatt svag utveckling av industriproduktionen under första halvåret, medan en viss ökning av aktiviteten skulle kunna äga rum under andra halvåret, då takten i lageranpassningen nedåt förutses avta.

Produktionen förutses öka 1975—1976 inom gruv- och skogsindustrierna samt även inom petroleumraffinaderierna, livsmedelsindustrin och övrigsektorn. Däremot visar produktionskalkylerna för den tungt vägande verkstadsindustrin på en neddragning av produktionsvolymen 1975—1976 på ett par procent, och även för järn- och stålverken torde man helårsvis få räkna med ytterligare nedskärningar av produktionsvolymen.

4.2 Gruvor och mineralbrott samt tillverkningsindustri

Utvinningen av malm i de svenska *järnmalmsgruvorna* ökade drygt 6 % 1973—1974 efter en ökning på drygt 8 % 1972—1973. Uppsvinget i den västeuropeiska stålproduktionen medförde en kraftigt ökad efterfrågan på svensk järnmalm under 1973 och 1974. Malmutskeppningarna ökade i rask takt under loppet av 1973 och utskeppningskapaciteten var snart helt utnyttjad — vilket återspeglades i en avsaktning av exportvolymökningen från drygt 19 % 1972—1973 till 5 % 1973—1974. Främst till följd av det ökade malmbehovet vid Norrbottens Järnverk steg de inhemska malmleveranserna under perioden 1972—1974 mer än 30 %. En uppjustering av försäljningspriserna i 1974 års kontrakt medförde en exportprisökning med 20 % 1973—1974.

Tabell 4: 1 Industriproduktionens utveckling 1973—1976
Procentuell volymförändring från föregående år

SNI		1973 def.	1974 prel.	1975 prel.	1976 prognos
2	*Gruvor och mineralbrott*	*10,2*	*7,3*	*—7,1*	*2,6*
2301	Järnmalmsgruvor	8,2	6,2	—8,0	3,5
2302	Ickejärnmalmsgruvor	22,9	14,3	5,0	1,0
210, 220, 290	Övriga gruvor och mineralbrott	4,4	0,2	—12,0	—2,5
3	*Tillverkningsindustrin*	*6,9*	*5,6*	*—2,0*	*—0,1*
33111	Sågverk[1]	6,7	—3,4	—26,6	1,5
34111	Massaindustri	4,8	0,9	—12,1	0,2
34112, 34113	Pappers- och pappindustri m. m.[2]	13,3	5,1	—19,8	5,4
353, 354	Petroleumraffinaderier m. m.[3]	1,4	—4,4	8,8	19,3
371	Järn- och stålverk[4]	9,1	5,8	—8,4	—6,0
372	Ickejärnmetallverk	10,2	—0,2	—6,0	0,0
38 ./. 3841	Verkstadsindustri exkl. varv	6,9	10,6	3,2	—2,4
3841	Varv[5]	4,8	8,7	4,0	2,0
31	Livsmedelsindustri m. m.[6]	1,5	0,8	1,5	2,0
3 resterande	Övrig industrisektor	7,7	2,2	—4,5	2,0
2, 3	Hela industrin	**7,0**	**5,7**	**—2,2**	**0,0**

[1] Inkl. hyvlerier och träimpregneringsverk.
[2] Inkl. träfiberplattindustri.
[3] Inkl. smörjmedels-, asfalt- och kolproduktindustri.
[4] Inkl. ferrolegeringsverk.
[5] Inkl. båtbyggerier.
[6] Inkl. dryckesvaru- och tobaksindustri.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

De internationella stålkonjunkturerna började försvagas mot slutet av 1974 och nedgången kom att bli mycket brant. Stålproduktionen i Västeuropa föll också mycket kraftigt under de tre första kvartalen 1975 med en åtföljande uppbyggnad av stålproducenternas malmlager. Malmköparna kom därför att i alltmer ökad utsträckning uppskjuta hemtagningen av inbokade malmkvantiteter och effekterna på den svenska malmexporten blev drastiska — exportvolymen halverades mellan fjärde kvartalet 1974 och tredje kvartalet 1975 säsongrensat sett. Exportvolymen synes ha minskat mer än 30 % 1974—1975. Försäljningspriserna höjdes utomordentligt kraftigt i 1975 års leveranskontrakt och exportprisökningen 1974—1975 skattas till 40 à 45 %. Hemmaleveranserna har hållits i stort sett oförändrade 1974—1975. Mot bakgrund av det vikande avsättningsläget har brytningstakten i malmgruvorna dragits ned och produktionsminskningen 1974—1975 torde uppgå till omkring 8 %. Gruvornas malmlager torde ändå ha ökat med mer än 5 milj. ton 1974—1975 efter att ha minskat kraftigt de två föregående åren.

Avsättningsläget för svensk järnmalm kommer sannolikt att förbättras avsevärt under 1976 från bottennivån 1975. Man torde likväl få räkna med att lagersituationen inom stålsektorn är sådan att effekterna av den förväntat expansiva stålefterfrågan fördröjs för de svenska

malmskeppningarnas del. Det torde dock finnas utrymme för en ökning av den svenska malmexporten med 15 à 20 % 1975—1976 vilket skulle motsvara en exportkvantitet på ca 26 milj. ton 1976 att jämföra med en malmexport på drygt 33 milj. ton rekordåret 1974. För hemmaleveransernas del förutses en viss minskning 1975—1976. Produktionen av malm beräknas komma att öka något 1975—1976 och en ytterligare påfyllnad av malmlagren 1975—1976 syns sannolik.

I *ickejärnmalmsgruvorna* utvinnes malm innehållande bl. a. koppar, bly, zink, mangan, silver och guld. Brytningen av bly- och zinkmalm täcker de inhemska behoven, medan övriga malmer även importeras i varierande grad. Malmbrytningen ökade drygt 14 % 1973—1974 men avtagande internationell efterfrågan på ickejärnmetaller medförde en exportvolymminskning på 8 % för ickejärnmalmernas del.

Efterfrågan på ickejärnmetaller och därmed även ickejärnmalmer var låg under 1975 både på hemma- och exportmarknaderna. Exportvolymen synes ha minskat mer än 10 % 1974—1975 och importen torde snarast ha stagnerat 1974—1975. Produktionstillväxten beräknas ha stannat vid 2 à 4 % 1974—1975.

Efterfrågesituationen för ickejärnmalmer torde förbli svag även under större delen av 1976. Mot slutet av året kan dock en viss förbättring tänkas komma till stånd och exportvolymen beräknas visa en blygsam volymökning 1975—1976. För importens del förutses en måttlig volymökning. Produktionen torde bli i stort sett oförändrad från 1975 till 1976.

Exportorderingången till *sågverken* började försvagas mot slutet av 1973 och föll sedan markant under loppet av 1974. Primärt betingades efterfrågeutvecklingen av ett drastiskt omslag till en stark minskning av byggandet i Västeuropa. Samtidigt ökade också det kanadensiska utbudet av trävaror på europamarknaden och de svenska marknadsandelarna föll tillbaka vilket resulterade i en minskning av trävaruexporten 1973—1974 på ca 21 %. Byggkonjunkturen fortsatte att försvagas under första halvåret 1975 och då samtidigt en avveckling av lagren i förbrukar- och importörleden skedde föll den svenska trävaruexporten kraftigt. Lageravvecklingen upphörde emellertid under hösten och då byggandet i några länder steg medan minskningen försvagades eller upphörde i andra förmärktes ett växande inköpsintresse. Detta kom i viss ökad utsträckning att riktas mot de svenska leverantörerna då leveranskapaciteten i Canada begränsades av strejker. Nedgången i den svenska utförseln kom därmed att stanna vid knappt 30 % 1974—1975.

Produktionen inom sågverken ökade ännu under våren 1974 men kom under intryck av de starkt försämrade avsättningsförhållandena att — i Sverige liksom övriga producentländer — successivt skäras ned. Produktionsbegränsningarna blev emellertid omfattande först under hösten varför produktionen 1974 blev endast obetydligt lägre än under

Tabell 4: 2 Försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror 1974—1976 (barr- och lövträ)

	1 000 m³ 1974	Förändring från föregående år, % resp. 1 000 m³	
		1975 prel.	1976 prognos
Produktion	13 540	−26,0	1,5
Import	160	−36,3	0
Summa tillgång	**13 700**	**−26,1**	**1,9**
Export	7 420	−29,0	23,5
Varuinsats	6 670	−1,2	0
industri	4 410	−1,6	0,3
byggnadsverksamhet	2 260	−0,5	−0,7
Lagerförändring	1 400	−1 350	−1 050
Saldopost	−1 790	0	0
Summa användning	**13 700**	**−26,1**	**1,9**

Källa: Konjunkturinstitutet.

1973. Då leveranserna till hemmamarknaden 1973—1974 steg obetydligt kom producentlagren att stiga utomordentligt kraftigt.

Produktionsutvecklingen har under loppet av 1975 präglats av fortsatta starka driftsinskränkningar och produktionen beräknas preliminärt ha minskat omkring 26 % 1974—1975. Hemmamarknadsefterfrågan har under 1975 liksom under 1974 utgjort ett klart stabiliserande inslag i sågverkens efterfrågeutveckling. En viss minskning av hemmaleveranserna har dock skett 1974—1975 då förbrukningen sjunkit både inom byggnadsverksamheten och inom de träkonsumerande delarna av industrin. Parallellt härmed drogs lagren i förbrukarledet ned.

Producentlagren steg ännu under större delen av 1975 dock i successivt avtagande takt. En avtappning av lagren beräknas dock preliminärt ha skett under fjärde kvartalet varför lagerökningen under 1975 torde blivit måttlig.

Den bild av byggnadsverksamheten i Västeuropa som i dag kan tecknas pekar på en ökande aktivitet under loppet av 1976. Någon starkare tillväxt torde dock knappast komma till stånd mellan årsgenomsnitten 1975 och 1976. Importbehovet beräknas dock stiga förhållandevis kraftigt då, som tidigare nämnts, en icke obetydlig del av trävarukonsumtionen under 1975 tillgodosetts genom neddragningar av importör- och förbrukarlagren. Med hänsyn till den starka tillväxt i bostadsbyggandet som förutses komma till stånd i Nordamerika och Japan torde de transatlantiska skeppningarna av trävaror till europamarknaden inte öka alltför kraftigt 1976. Under dessa förutsättningar beräknas en ökning av den svenska trävaruexporten om drygt 20 % 1975—1976 kunna ske. Leveranspriserna som föll under loppet av 1975 förutses vända uppåt under 1976. Hemmaleveranserna av trävaror 1976 torde bli i stort sett

lika stora som 1975 då förbrukningen både inom industrin och byggnadsverksamheten förutses bli oförändrad 1975—1976.

De vid årsskiftet 1975/1976 mycket stora färdigvarulagren torde bl. a. av likviditetsskäl komma att kraftigt dras ned under 1976. Kalkyleras denna lagerminskning bli omkring 1 milj. m^3 behöver med den ovan redovisade leveransuppgången produktionen öka med ett par procent 1975—1976. En produktion av en sådan storleksordning 1976 förutsätter dock att de begränsningar i utbudet av sågtimmer som förekom under hösten 1975 inte blir varaktiga.

Orderingången till *massaindustrin* sjönk mycket markerat mot slutet av 1974. Den omfattande nedgången var en följd av att de västeuropeiska papperstillverkarna snabbt dragit ner sina beställningar av massa som en konsekvens av att de i sin tur erfarit en starkt minskad efterfrågan på sina produkter. Under de tre första kvartalen 1975 fortsatte massaefterfrågan att falla. Den negativa effekten på den svenska massaförsäljningen accentuerades ytterligare av den speciella metod som dittills använts för att fastställa priserna på den svenska exportmassan. Principen har varit att prissätta den svenska massan till ett värde i kronor omräknat från det gällande priset i dollar på nordamerikansk massa. Om dollarkursen sjönk efter prisfixeringen — vilket var fallet fram till våren 1975 — blev det billigare för massaanvändarna att köpa nordamerikansk massa. Sverige förlorade på detta sätt marknadsandelar då de svenska massasäljarna föredrog att hålla fast vid det ursprungligen angivna kronpriset i stället för att anpassa detta nedåt när dollarkursen sjönk. Vid mitten av 1975 började emellertid dollarkursen att stiga och under hösten inställde sig en viss balans mellan den svenska och nordamerikanska massans priser. Strejkerna inom skogsindustrierna i Canada, som började under sommaren 1975, har verksamt bidragit till att minska utbudet av nordamerikansk massa på den västeuropeiska marknaden. Strejkerna i British Columbia bringades att tillfälligt upphöra genom ett ingripande av delstatsregeringen i början av oktober 1975. Dock fortsatte strejkerna i andra regioner i Canada. Frånsett konsekvenserna av det minskade utbudet av nordamerikansk massa förefaller massans efterfrågesituation att även i övrigt ha förbättrats mot slutet av 1975. Massaexportens volym uppskattas emellertid ändå ha minskat med 29 % 1974—1975.

Då de svenska massapriserna för exportleveranser 1976 fastställdes beslöt man att övergå till prisnotering i dollar. Därmed torde man ha eliminerat risken för att råka i en ofördelaktig konkurrenssituation på grund av tänkbara fluktuationer i dollarkursen. För 1976 förutses de västeuropeiska papperstillverkarnas behov av importerad massa stiga. Detta till följd av den emotsedda konjunkturuppgången i Västeuropa som torde medföra en ökande avsättning av papper.

I lågkonjunkturer är det vanligt att ökande nordamerikanska massa-

kvantiteter släpps ut på exportmarknaderna, men i en uppåtgående konjunkturfas absorberas i regel merparten av massaproduktionen i Nordamerika av det inhemska behovet. Då den nordamerikanska ekonomin torde befinna sig i en uppgångsfas under 1976 är förmodligen en lättande konkurrenssituation att vänta på den västeuropeiska massamarknaden under detta år. Härmed beräknas volymen av den svenska massaexporten kunna tillväxa med 20 % 1975—1976.

Leveranspriserna för massa till exportmarknaderna steg under första halvåret 1975 som en följd av de under år 1974 höjda kontraktspriserna. Under återstoden av 1975 förblev leveranspriserna tämligen orubbade. Prisförändringar väntas inte heller följa under första halvåret 1976. Andra halvåret 1976 torde dock vissa förskjutningar uppåt bli möjliga. Prisökningarna kalkyleras 1974—1975 ha uppgått till 34 % medan för 1975—1976 en uppgång om endast 3 % förutses.

De massakvantiteter som avsätts på hemmamarknaden beräknas 1974—1975 ha minskat betydligt — med 22 %. En förstärkt hemmamarknadsefterfrågan förefaller trolig 1976. Sålunda förutses en uppgång i hemmamarknadsleveranserna med 21 % 1975—1976.

Massaproduktionen beräknas 1974—1975 ha sjunkit med 12 % i volym. Trots detta byggdes omfattande massalager upp. Lageruppbyggnaden 1975 var av ungefär samma storleksordning som den kvantitetsuppgång som förutses för massaleveransernas del under 1976. Någon ytterligare lagerförändring beräknas inte äga rum under 1976. Därav följer att den förväntade efterfrågeökningen under 1976 antas kunna tillgodoses med en produktionsvolym 1976 av i det närmaste samma omfång som den 1975.

Mot slutet av 1974 försämrades hastigt exportmarknadernas efterfrågan på produkter från den svenska *pappersindustrin*. Pappersexportens volym föll kraftigt redan före utgången av 1974 och var fortsatt avtagande under större delen av 1975. Att en vändpunkt i pappersefterfrågan inträdde så snabbt och uttalat 1974 var resultatet av ett antal faktorer i samverkan. Främst utvecklades det ekonomiska läget i Västeuropa ofördelaktigt under 1974 och papperskonsumtionen sjönk. Vidare följde ett omslag i den lagerpolitik som dittills förts av pappersförbrukare och importörer i Västeuropa. De hade tidigare varit inriktade på att fylla sina lager för att undvika att råka i en liknande situation som den under 1973 med otillräcklig tillgång på vissa papperskvaliteter. Möjligen kan också lageruppbyggnaden ha förstärkts av prisspekulationsskäl. Under senare delen av 1974 övergick man i stället, under intryck av den negativa förbrukningsutvecklingen, till förbrukning från lager. Ytterligare ett skäl som kan ha bidragit till den drastiska nedgången i pappersefterfrågan skulle vara att de starkt höjda papperspriserna kan ha initierat sparsamhet i papperskonsumtionen.

Tecken på förbättring i pappersefterfrågan kunde spåras mot slutet

av 1975 i samklang med en begynnande ekonomisk uppgång i Västeuropa. Då dessutom lagren hos förbrukare och importörer torde ha varit mycket begränsade tvingades dessa att lägga ut ökade order för att kunna fylla sitt löpande pappersbehov. Mot bakgrund av det föregående beräknas nedgången i den svenska pappersexportens volym 1974—1975 ha begränsats till 27 %.

Den utveckling som emotses för 1976 beräknas innebära en förstärkning av de uppgångstendenser som nämnts ovan och som påverkar den svenska pappersexporten i gynnsam riktning. Mildrade konkurrensförhållanden förutses på den västeuropeiska pappersmarknaden under 1976 då utbudet där av nordamerikanskt papper förväntas bli begränsat. Detta då den nordamerikanska pappersproduktionen till största delen förmodas användas till inhemsk konsumtion emedan den nordamerikanska ekonomin väntas befinna sig i ett expansivt skede. Den svenska pappersexporten beräknas därmed öka med 22 % i volym 1975—1976.

Exportleveranspriserna för papper steg ännu under första hälften av 1975. Detta var snarast en eftersläpningseffekt orsakad av att de kvantiteter som beställts under ett skede med stigande försäljningspriser nu levererades. Under andra hälften av 1975 märktes en svag tendens till prisfall. Slutresultatet för leveransprisutvecklingen 1974—1975 beräknas ha blivit en ökning med 20 %. Exportleveranspriserna väntas stiga under loppet av 1976. Räknat mellan helåren 1975 och 1976 torde emellertid ökningen bli begränsad.

Hemmamarknadsleveranserna av papper och papp beräknas preliminärt ha sjunkit med 14 % 1974—1975. Under 1976 förutses emellertid en uppgång i efterfrågan från hemmamarknaden och därmed anses en höjning av hemmamarknadsleveranserna med 9 % trolig 1975—1976.

Den svaga efterfrågan medförde att produktionsnedskärningar blev allmänt förekommande inom pappersindustrin under 1975. En omfattande lageruppbyggnad ägde ändå rum. Produktionsvolymens nedgång 1974—1975 uppskattas till 20 %. Den förväntade efterfrågebilden tillsammans med en beräknad svag minskning av producentlagren förutses inte ge utrymme för mer än en högst moderat ökning av produktionsvolymen under 1976. Denna ökning kalkyleras uppgå till 5 % 1975—1976.

Produktionen i *petroleumraffinaderier m. m.* föll successivt under loppet av 1974 och produktionsminskningen 1973—1974 uppgick till ca 4 1/2 %. Ännu under första halvåret 1975 fortgick produktionsneddragningen. Mellan halvåren 1975 skedde emellertid en mycket kraftig produktionsuppgång och produktionen beräknas ha ökat med inemot 9 % 1974—1975. Produktionsutvecklingen under loppet av 1975 avspeglar huvudsakligen förloppet inom de egentliga raffinaderierna. Produktionsfallet inom de egentliga raffinaderierna under första halvåret 1975 kan emellertid ej sättas i samband med en inhemsk efterfråge-

minskning då tillförseln till den svenska marknaden ökade med närmare 6 % jämfört med första halvåret 1974 — importen ökade kraftigt under denna period. Orsaken till den substitution av inhemsk produktion med import som skedde torde stå att finna i den då rådande låga internationella prisnivån på raffinerade oljeprodukter sedd i relation till råoljepriset. När sedan produktionen inom de egentliga raffinaderierna ökade avsevärt mellan halvåren 1975 var detta en följd av att betydande kapacitetstillskott togs i drift under sensommaren 1975. Även inom kolproduktindustrin — eller närmare bestämt koksverken — togs kapacitetstillskott av betydande omfattning i bruk under 1975. Den totalt sett kraftiga produktionstillväxten medförde att importbehovet reducerades i betydande omfattning och preliminärt beräknas importen av petroleumprodukter ha minskat ca 12 1/2 % 1974—1975.

Den inhemska förbrukningen av petroleumprodukter beräknas totalt sett inte ha förändrats i någon större omfattning mellan 1974 och 1975. Utvecklingen har emellertid varit olikartad vad gäller skilda produktslag och användarkategorier. Förbrukningen av tunna eldningsoljor samt förbrukningen av bensin synes av leveransutvecklingen att döma ha visat en väsentlig ökning jämfört med 1974 års låga nivå. Däremot synes industrins förbrukning av tjocka eldningsoljor ha utvecklats svagt samtidigt som en synnerligen kraftig tillbakagång skedde av förbrukningen av dessa produkter vid konventionella värmekraftverk. Detta var en följd av den kraftigt ökade kraftproduktionen vid kärnkraftverken.

Den totala förbrukningen av petroleumprodukter beräknas för 1976 komma att visa en måttlig ökning jämfört med 1975. Detta är främst en följd av en beräknad fortsatt uppgång i konsumtionen av bensin och tunna eldningsoljor om än av mindre omfattning än 1974—1975. Däremot förutses såväl industrins som värmekraftverkens förbrukning av tjocka eldningsoljor försvagas ytterligare något.

De kapacitetstillskott inom branschen som togs i bruk under 1975 får betydande effekter även på produktionsutvecklingen 1975—1976. Produktionsökningen för branschen som helhet beräknas sålunda uppgå till ca 19 % 1974—1975. Ovan relaterade förbruknings- och produktionsutveckling väntas medföra en nedgång i importen av petroleumprodukter på ca 11 1/2 % 1975—1976.

Efterfrågeläget för *järn- och stålverken* försämrades drastiskt under 1975. Orderingången som vände nedåt redan vid ingången av 1974 har därefter i snabb takt fallit ned till en mycket låg nivå. Orderstockarna som fortfarande vid slutet av 1974 endast hade minskat i mindre omfattning sjönk snabbt under loppet av 1975 och var mot slutet av året nere på samma låga nivå som vid bottenfasen i föregående konjunktursvacka.

Efterfrågan från utlandet kom under 1975 att uppvisa den kraftigaste

tillbakagången. Stålförbrukningen inom flertalet stora industriländer försvagades kraftigt under 1974 i samband med den internationella konjunkturavmattningen. Den tidigare rådande situationen med snabbt stigande priser och akuta bristsituationer åtminstone vad gällde vissa prompta leveranser ledde emellertid till en betydande lageruppbyggnad samtidigt med en redan då avtagande stålförbrukning. Till att börja med bidrog denna lageruppbyggnad till en konstlad stabilisering av stålefterfrågan och därmed stålproduktionen. Mot slutet av 1974 kom emellertid lagerutvecklingen att visa sig vara en starkt destabiliserande faktor då den mycket betydande lagerhållningen började vackla samtidigt som förbrukningen fortsatte att minska. Den internationella efterfrågan försvagades sålunda och exporten av järn och stål, som kunde hållas uppe under större delen av 1974, föll drastiskt under loppet av 1975. Den volymmässiga nedgången 1974—1975 har preliminärt beräknats till ca 19 %. Framför allt föll exporten till råvaruländerna mycket kraftigt men även till Västeuropa och Nordamerika noterades betydande tillbakagångar. Däremot hävdade sig stålexporten relativt väl till de östeuropeiska länderna. Prisutvecklingen på levererade produkter utvecklades förhållandevis gynnsamt med tanke på det extremt svaga avsättningsläget. Exportpriserna ökade fortfarande under tredje kvartalet 1975. Mot slutet av året föll emellertid priserna varför prisökningen preliminärt beräknas ha stannat vid ca 17 % 1974—1975.

Leveransutvecklingen till hemmamarknaden kom också att uppvisa en betydande försvagning under loppet av 1975. Produktionstillväxten i de stålkonsumerande branscherna avtog i början av 1975 för att under andra halvåret vända i en produktionsminskning. Mellan 1974 och 1975 skedde också en påtaglig uppbromsning i lageruppbyggnaden hos förbrukare och grossister. Som en följd härav minskade även importen av järn och stål relativt kraftigt eller med ca 9 % 1974—1975.

Produktionen inom stålverken, som började försvagas under andra halvåret 1974, minskade i snabb takt under loppet av 1975 samtidigt som kapacitetsutnyttjandet föll påtagligt. Produktionen beräknas preliminärt ha minskat med ca 8 1/2 % 1974—1975. Fortfarande 1974 översteg stålverkens totala leveranser produktionen och producentlagren fortsatte att minska. Under 1975 vände denna utveckling i en massiv uppbyggnad av färdigvarulagren trots en kraftig reducerad produktionsnivå.

Till grund för bedömningen av stålverkens leveranser till exportmarknaderna under 1976 ligger ett antagande om att konjunkturutvecklingen skall visa en betydande förstärkning framför allt under senare delen av 1976. Enligt den av statistiska centralbyrån i november 1975 insamlade exportenkäten för järn och stål räknar företagen med en värdemässig uppgång på ca 8 % 1975—1976 med tyngdpunkten förlagd till andra halvåret 1976. Framför allt räknar företagen med en mycket betydande

uppgång i exporten till Nordamerika, medan uppgången på de västeuropeiska marknaderna väntas bli klart långsammare. I samband med en upphörande lageranpassning hos förbrukare och en uppgång i den faktiska förbrukningen inom avnämarländerna beräknas exportvolymen sålunda öka påtagligt under loppet av 1976 — främst under senare delen av året. Den volymmässiga ökningen beräknas till ca 1 % 1975—1976. Leveranspriserna väntas fortsätta att falla en bit in på 1976 för att därefter — i samband med det förstärkta marknadsläget — vända uppåt under loppet av 1976. Den genomsnittliga prisnivån för 1976 beräknas därmed ligga ca 4 1/2 % under motsvarande för 1975.

Den inhemska förbrukningen under 1976 väntas uppvisa en nedgång jämfört med 1975 främst på grund av den beräknade negativa produktionsutvecklingen 1975—1976 inom verkstadsindustrin. Samtidigt beräknas lagren hos förbrukare minska. Denna utveckling av den inhemska efterfrågan väntas leda till en fortsatt nedgång i importen av järn och stål — 5 % — 1975—1976. Även produktionen inom de svenska stålverken beräknas mot bakgrund av ovan relaterade utveckling falla ytterligare. Produktionsminskningen har skattats till ca 6 % 1975—1976. Härvid inkalkyleras en fortsatt lageruppbyggnad i producentledet — om än i mindre omfattning än under 1975.

Produktionen inom *ickejärnmetallverken* stagnerade 1973—1974 bl. a. till följd av snabbt vikande exportefterfrågan mot slutet av året och exportvolymen kom att minska drygt 1 % 1973—1974. Efter det att efterfrågetrycket på den internationella marknaden kulminerat i början av 1974 kom exportpriserna att snabbt falla. Importpriserna stagnerade och började likaledes att falla tillbaka mot slutet av 1974. Exportbortfallet kompenserades till en början av fortsatt stigande efterfrågan på den från avsättningssynpunkt mera betydande hemmamarknaden. Verkstadsindustrins behov av insatsvaruleveranser var fortsatt expansivt 1973—1974 och dessutom tillkom ett positivt omslag i lagren av ickejärnmetaller. Detta bidrog även till att driva upp importvolymen som ökade nästan 17 % 1973—1974.

Under 1975 synes den inhemska industrins förbrukning av ickejärnmetaller ha stagnerat och lagren av ickejärnmetaller byggdes upp kraftigt. Importvolymen torde ha minskat något 1974—1975 och mot bakgrund av den mycket svaga internationella efterfrågan har exportbortfallet 1974—1975 sannolikt varit avsevärt större än föregående år. Det alltmer försvagade efterfrågeläget under 1975 har medfört en förhållandevis kraftig produktionsneddragning 1974—1975. Kraftiga prisfall har noterats i såväl import- som exportledet 1974—1975.

Någon markant förbättring förutses inte i vare sig hemmamarknads- eller exportefterfrågan förrän mot slutet av 1976 och produktionen torde utvecklas svagt 1975—1976. Prisutvecklingen på såväl import- som exportvarorna förutses bli matt 1975—1976.

Verkstadsindustrin exkl. varv befinner sig nu i en nedgångsfas, karakteriserad av vikande efterfrågan, sjunkande leveranser och en strävan att dämpa den snabba lageruppbyggnaden genom att begränsa produktionen. Orderingången föll successivt under 1975; till att börja med hänförligt till fortsatt sjunkande orderingång från exportmarknaden, men under senare delen av 1975 började även orderingången från hemmamarknaden falla. De vid ingången av 1975 alltjämt mycket stora orderstockarna reducerades påtagligt under loppet av 1975; särskilt under senare delen av året.

Exportleveranserna tillväxte kraftigt under loppet av 1974. Den vikande efterfrågan från OECD-länderna kompenserades av mycket starkt ökad efterfrågan från Östeuropa samt från vissa u-länder, däribland OPEC-länderna. Mot slutet av året var tillväxten i exportleveranserna helt hänförlig till dessa länder. Under 1975 dämpades tillväxten markant i exporten till länderna utanför OECD — med undantag av OPEC-länderna — samtidigt som efterfrågan från OECD-länderna föll ytterligare tillbaka. Exportvolymen minskade sålunda 2 1/2 % 1974—1975 samtidigt som exportpriserna höjdes kraftigt — närmare 20 % räknat mellan årsgenomsnitten.

De inhemska leveranserna — som ökade kraftigt 1973—1974 — utvecklades svagt 1974—1975, till stor del beroende på fallande maskin-

Tabell 4: 3 Försörjningsbalans för verkstadsprodukter (exkl. fartyg) 1974—1976
1968 års producentpriser

	Milj. kr.	Förändring från föregående år, % resp. milj. kr.	
	1974	1975 prel.	1976 prognos
Produktion[1]	28 780	−1,0	−3,2
Import	15 180	4,3	−5,2
Summa tillgång	**43 960**	**0,8**	**−3,9**
Offentlig konsumtion	1 940	3,6	1,7
Privat konsumtion	4 610	8,9	2,7
Investeringar	10 240	−2,0	−0,7
Export	18 170	−2,6	0,0
Lagerförändring i industrin (milj. kr.)	1 160	895	−1 790
Lagerförändring i handeln (milj. kr.)	310	−275	−95
Varuinsats	7 530	−0,7	0,6
industri	2 780	−1,7	1,4
byggnadsverksamhet	3 400	−0,5	−0,7
övrigt	1 350	1,1	2,1
Summa användning	**43 960**	**0,8**	**−3,9**

[1] Produktionen framkommer som saldot i balansen och avviker från statistiska centralbyråns årsberäkningar över produktionsutvecklingen. Försörjningsbalansens produktionsökning för prognosperioden korrigeras därför i enlighet med mönstret för tidigare konstaterade avvikelser.

Källa: Konjunkturinstitutet.

investeringar. Däremot ökade den privata konsumtionen av verkstadsprodukter relativt kraftigt även under 1975 — framför allt vad gäller personbilarna. Den totalt sett vikande efterfrågan avspeglades i lagerutvecklingen — såväl lagren av färdigvaror som lagren av varor i arbete ökade i snabb och tilltagande takt under 1975.

Importvolymen, som ökade mycket starkt 1973—1974, steg enligt preliminära beräkningar ytterligare drygt 4 % 1974—1975. Starkast var uppgången för konsumtionsvaror — speciellt då importen av personbilar.

Produktionsvolymen, som drogs upp kraftigt under loppet av 1974, fortfor att öka i början av 1975. I samband med den vikande efterfrågan och de hastigt växande färdigvarulagren anpassades emellertid produktionen nedåt under senare delen av 1975. Helårsvis beräknas produktionen preliminärt ha ökat med drygt 3 % 1974—1975.

Den extra konjunkturbarometer till verkstadsindustrin, som genomfördes i november 1975, visade att orderläget genomgått en ytterligare försämring sedan i september — i synnerhet bedömde företagen i november i väsentligt högre grad sina orderstockar som för små. Orderingången bedömdes minska kraftigt även under fjärde kvartalet från såväl hemma- som exportmarknaden. Produktionsplanerna indikerade en neddragning av produktionen under såväl fjärde kvartalet 1975 som första halvåret 1976.

Exportleveranserna under 1976 har bedömts med hjälp av en enkät till verkstadsindustrin, insamlad i november av statistiska centralbyrån. Företagen i denna enkät räknar med en värdemässig uppgång 1975—1976 på drygt 13 % och en prisuppgång på 11 %, vilket alltså innebär en volymökning på drygt 2 %. Den förväntade successiva uppdragningen av aktivitetsnivån inom OECD-länderna 1976 beräknas emellertid först mot slutet av året få en sådan inriktning att en uppgång av den svenska verkstadsexporten möjliggörs. Samtidigt torde man även för 1976 få räkna med tämligen begränsade exportökningar till länderna utanför OECD — något som även företagen i verkstadsenkäten räknar med. Med hänsyn till dessa faktorer har exportvolymen mellan helåren 1975 och 1976 beräknats bli oförändrad. Efter den mycket starka prisuppgången under 1975 emotses en mer återhållsam prisutveckling under 1976 — exportprisindex beräknas stiga 10 1/2 % 1975—1976.

Någon uppgång av de inhemska leveranserna förutses inte för 1976. En viss emotsedd ökning av privat konsumtion och av förbrukning av verkstadsprodukter som insatsvaror motvägs av den upphörande lageruppbyggnaden hos förbrukarna inom industrin samt en viss ytterligare nedgång av maskininvesteringarna. Lagren av färdigvaror och varor i arbete väntas växa väsentligt långsammare under första halvåret 1976 än under andra halvåret 1975, för att sedan minska något under senare delen av 1976. Därigenom beräknas lagerutvecklingen 1975—1976 inom

verkstadsindustrin verka kraftigt återhållande på produktionsutvecklingen.

Ovanstående efterfråge- och lagerprognoser beräknas ge upphov till en importminskning på drygt 5 % 1975—1976. Särskilt drastiskt väntas importen av investeringsvaror minska, då importandelen för dessa varor förutses sjunka, efter att ha ökat under 1974 och 1975. Även importen av insatsvaror förutses minska 1975—1976. Vidare beräknas produktionen minska med 2 1/2 % 1975—1976. Produktionsutvecklingen förutses bli fortsatt nedåtriktad åtminstone under första delen av 1976.

Varvens orderstockar byggdes upp mycket kraftigt under 1972 och 1973. Stora leveranser i förening med en mycket liten orderingång drog ned orderstockarna avsevärt under 1974 och 1975. Enligt den i oktober av statistiska centralbyrån insamlade varvsenkäten torde dock flertalet storvarvs produktion vara täckt av inneliggande order åtminstone för hela 1976 — givetvis då under förutsättning att inga avbeställningar sker.

Exporten av nybyggda fartyg uppgick 1975 enligt preliminära beräkningar till 3,2 miljarder kr. — en värdemässig ökning på ca 14 % jämfört med 1974, vilket volymmässigt sett synes innebära en viss nedgång jämfört med 1974.

Exportprognosen för nybyggda fartyg under 1976 har baserats på den ovan nämnda varvsenkäten. Exporten av nybyggen beräknas i denna enkät till 4,8 miljarder kr. — en ökning på 48 % i löpande priser jämfört med 1975. Samtidigt synes man på många håll räkna med kraftigt höjda leveranspriser 1975—1976.

Produktionsutvecklingen under 1975 är mycket bristfälligt belyst, men produktionsökningen 1974—1975 har preliminärt uppskattats till ca 4 %. Enligt de två senaste varvsenkäterna, insamlade i augusti resp. november 1975, har en hel del leveranser senarelagts — i dagens läge säkerligen ett gemensamt intresse för såväl rederier som varv. Det rör sig dock i allmänhet om förskjutningar på mindre än ett halvår. På sikt torde varven räkna med att få anpassa sin produktionsvolym nedåt. För 1975—1976 har emellertid kalkylerats med en svag produktionsökning. Bedömningen utgår från ovan nämnda prognos för exportleveranserna. Vidare räknas med de minskade leveranser till svenska rederier som förutses i investeringsprognosen för handelsflottan. Investeringarna i varvens lager av varor i arbete antas sjunka under 1976.

Produktionen inom den heterogena *övrigsektorn*[1] består till övervä-

[1] Sektorn omfattar textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustri (SNI 32), trähus- och byggnadssnickeriindustri, möbelindustri samt övrig trävaruindustri utom sågverk (SNI 33 exkl. 33111), pappers- och pappförpackningsindustri (SNI 3412), övrig pappers- och pappvaruindustri (SNI 3419), grafisk industri (SNI 342), kemisk industri, gummivaru-, plast- och plastvaruindustri (SNI 351, 352, 355, 356), jord- och stenvaruindustri (SNI 36) samt annan tillverkningsindustri (SNI 39).

gande delen av färdigvaror vilka huvudsakligen finner avsättning inom landet. Dessa varor går främst till privat konsumtion och — i form av insatsvaruleveranser — till industrin och byggnadsverksamheten. Övrigvarorna har i successivt ökad utsträckning funnit avsättning på exportmarknaderna så att ca 1/3 av sektorns produktionsresultat exporterades 1974.

En kraftig volymökning av övrigvaruexporten på drygt 22 % 1972—1973 utgjorde grunden till den snabba produktionsökningen på drygt 7 1/2 % som noterades 1972—1973. Bidragande var även en förbättrad inhemsk efterfrågan för privat konsumtion samt industrins ökade köp av övrigvaror för såväl löpande förbrukning som lagerpåfyllnad.

Exportefterfrågans betydelse som expansionsfaktor dämpades märkbart 1973—1974; exportvolymökningen kom att stanna vid knappt 5 %. Snabbt stigande färdigvarupriser medförde att exportprisökningen 1973—1974 blev drygt 30 %. Under 1974 bidrog den kraftigt förstärkta inhemska efterfrågan för privat konsumtion till en jämförelsevis god produktionsutveckling inom övrigsektorn. Industrins efterfrågan för löpande förbrukning synes 1973—1974 ha expanderat i nästan samma höga takt som 1972—1973. Uppbyggnaden av övrigvarulagren inom industrin blev kraftigare än 1972—1973 samtidigt som ett kraftigt positivt lageromslag registrerades i handelns lager av övrigvaror 1973—1974.

Tabell 4: 4 Försörjningsbalans för övrig industrisektor 1974—1976
1968 års producentpriser

	Milj. kr.	Förändring från föregående år, % resp. milj. kr.	
	1974	1975 prel.	1976 prognos
Produktion[1]	21 280	−1,0	0,5
Import	11 410	−4,6	3,4
Summa tillgång	**32 690**	**−2,3**	**1,5**
Offentlig konsumtion	2 250	6,4	5,8
Privat konsumtion	9 730	3,7	3,3
Investeringar	660	−2,0	−0,7
Export	6 360	−12,5	8,5
Lagerförändring i industrin (milj. kr.)	300	30	−380
Lagerförändring i handeln (milj. kr.)	370	−350	−80
Varuinsats	13 020	0,8	0,0
industri	4 580	−3,4	0,0
byggnadsverksamhet	4 860	−0,5	−0,7
övriga sektorer	3 580	2,0	0,9
Summa användning	**32 690**	**−2,3**	**1,5**

[1] Produktionen framkommer som saldo i balansen och avviker från statistiska centralbyråns årsberäkningar över produktionsutvecklingen. Försörjningsbalansens produktionsförändring för prognosperioden korrigeras därför i enlighet med mönstret för tidigare avvikelser.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den starka inhemska efterfrågan på övrigvaror under 1974 riktade sig emellertid i ökad utsträckning mot utlandet och resulterade i en importvolymökning på nästan 11 % 1973—1974 jämfört med en ökning på drygt 6 % 1972—1973. De kraftiga internationella prissteg-ringarna slog igenom i de svenska importpriserna som ökade 29 % 1973—1974.

Trots ett ökat ianspråktagande av övrigvaror för privat konsumtion och industrins ökade köp av övrigvaror torde produktionstillväxten 1973—1974 ha blivit lägre än 1972—1973. Även med beaktande av den stora importökningen 1973—1974 och den svaga exportvolymtillväxten synes dock efterfrågetillskottet 1973—1974 ha medgett en kraftigare produktionstillväxt än de 2 1/4 % 1973—1974 som anges i statistiska centralbyråns preliminära produktionsberäkningar.

Efterfrågeutvecklingen under 1975 har för övrigsektorns del kännetecknats av kraftigt vikande utlandsefterfrågan och stagnerande inhemsk efterfrågan. Trots ett något förbättrat avsättningsläge mot slutet av året synes exportvolymen ha minskat ca 12 1/2 % 1974—1975. Exportpriserna stagnerade redan i början av 1975 men prisökningen mellan helåren 1974 och 1975 beräknas ha uppgått till ca 13 %.

Den fortsatta — om än modererade — expansionen av efterfrågan för privat konsumtion synes tillsammans med en förstärkt efterfrågan för kommunal konsumtion ha utgjort de huvudsakliga stödjande faktorerna i efterfrågeutvecklingen för övrigsektorns del 1974—1975. Industrin skar ned sina inköp av övrigvaror för löpande förbrukning och i likhet med de två föregående åren synes byggnadssektorns behov av övrigvaror ha minskat även 1974—1975. Kraftigt negativa lageromslag registrerades inom såväl detalj- som partihandeln medan uppbyggnaden av industrins lager av färdigvaror 1974—1975 torde ha varit av ungefär samma omfattning som 1973—1974. Den expanderande övrigvaruefterfrågan för privat och offentlig konsumtion 1974—1975 synes sålunda i det närmaste ha motvägts av det negativa omslaget i handelns lager samt minskade insatsvaruleveranser till industrin. Under inverkan av stagnationen i den interna efterfrågan kom införseln av övrigvaror att minska 1974—1975. Nedgången kan uppskattas till 4 1/2 %. Prissteg-ringarna på färdigvaror har mattats av och importprisökningen 1974—1975 torde ha begränsats till drygt 7 %. Den angivna utvecklingen av utrikeshandel och inhemsk efterfrågan synes ha medfört en neddragning av produktionen inom övrigsektorn med uppskattningsvis 4 1/2 % 1974—1975.

Efterfrågeläget förutses genomgå en viss förbättring under 1976 främst till följd av emotsedd förstärkt utlandsefterfrågan. Som en följd av den förväntade återhämtningen i de västeuropeiska ekonomierna beräknas exporten sålunda öka ca 8 1/2 % i volym 1975—1976. Exportpriserna förutses stiga i ett förhållandevis snabbt tempo under loppet

av 1976 men mellan helåren 1975 och 1976 beräknas dock exportprisökningen stanna vid ca 6 %.

Den inhemska efterfrågan på övrigvaror förutses utvecklas svagt 1975—1976 trots att efterfrågan för privat konsumtion beräknas expandera endast något svagare än 1974—1975. Efter en massiv uppbyggnad av industrins övrigvarulager 1973—1975 förutses nu ett negativt lageromslag 1975—1976 med en avsevärd nedtrappning av lagren. Även lagerhållningen i handeln beräknas minska 1975—1976 efter att ha varit i stort sett oförändrad 1974—1975. Industrins insatsvaruköp förutses hållas oförändrade 1975—1976 och byggnadsverksamheten torde uppvisa minskat behov av insatsvaruleveranser även 1975—1976. Det inhemska efterfrågetrycket synes inte bli större än att importens volymökning kan väntas stanna vid ca 3 1/2 % 1975—1976. Importprisstegringen 1975—1976 väntas bli drygt 7 %.

Den fortsatta tillväxten av efterfrågan för privat konsumtion och det emotsett förbättrade avsättningsläget för exportvarorna 1975—1976 beräknas bereda rum för en produktionstillväxt på ca 2 % inom övrigsektorn 1975—1976.

Den helt övervägande delen av produktionen inom *livsmedelsindustrin inkl. dryckesvaru- och tobaksindustrin* går till privat konsumtion inom landet. I samband med en matt utveckling av den inhemska livsmedelskonsumtionen under 1970-talets första år kom produktionen inom denna sektor att utvecklas svagt och produktionsökningen 1972—1973 stannade vid 1 1/2 %.

Livsmedelskonsumtionen ökade markant 1973—1974 och livsmedelslagren visade dessutom samtidigt ett kraftigt positivt omslag. Hemmamarknadsefterfrågan synes sålunda ha expanderat kraftigt samtidigt som importen ökade endast knappt 3 % i volym 1973—1974. Inbegripet en volymmässig minskning av exporten på ca 7 1/2 % torde efterfrågetillskottet 1973—1974 ha varit avsevärt större än 1972—1973. Statistiska centralbyråns preliminära produktionsberäkningar anger emellertid produktionsökningen inom livsmedelsindustrin 1973—1974 till knappt 1 %. Den ur nationalräkenskaperna härledda efterfrågeutvecklingen indikerar en väsentligt högre produktionstillväxt 1973—1974.

Konsumtionen av livsmedel ökade 1974—1975 i ett lugnare tempo än 1973—1974 samtidigt som ett kraftigt negativt lageromslag noterades för livsmedelsprodukternas del inom handeln. Ett negativt lageromslag registrerades även för livsmedelsindustrins egna färdigvarulager 1974—1975 vilka byggts upp kraftigt 1973—1974. Importvolymökningen synes likväl ha blivit kraftigare än föregående år eller inemot 4 % 1974—1975. Exporten av livsmedelsprodukter föll kraftigt under loppet av 1974 och i början av 1975 och därefter blev återhämtningen måttlig vilket innebar en minskning av exportvolymen med ca 15 % 1974—1975. Trycket på produktionsresurserna torde således ha avtagit

markant 1974—1975 och produktionen torde ha ökat endast ca 1 1/2 %.

Livsmedelskonsumtionen väntas fortsätta att stiga 1975—1976 i en takt jämförbar med den från 1974—1975. En svag exportvolymökning på ca 4 % förutses 1975—1976 och importvolymökningen väntas bli av ungefär samma storleksordning. Livsmedelsindustrins egna lager antas minska 1975—1976 och minskad lagerhållning av livsmedelsprodukter förutses även för handelns del. Efterfrågeutvecklingen beräknas därmed medge en endast blygsam höjning av produktionstillväxten 1975—1976 jämfört med 1974—1975.

4.3 Skogsbruket

Rundvirkesavverkningarna beräknas preliminärt ha minskat med 13 % 1974—1975. Massavedsavverkningarna förblev i det närmaste oförändrade under det att sågtimmeravverkningarna gick mycket starkt tillbaka. I utrikeshandeln med rundvirke är den mest iögonfallande förändringen 1975 att importen av massaved mer än fördubblades. Däremot sjönk sågtimmerimporten. Rundvirkesexporten föll något främst till följd av en minskad utförsel av sågtimmer. Inom massa- och pappersindustrin genomfördes produktionsnedskärningar under 1975. Därmed kom en massiv uppbyggnad av massavedslagren till stånd. Trots en minskad produktion vid sågverken skedde en avsevärd avtappning av sågtimmerlagren.

Under 1976 väntas en förstärkt efterfrågan på massa- och pappersindustrins produkter. Endast en obetydlig uppgång förutses emellertid i massavedsförbrukningen 1975—1976 då produktionen 1976 inom

Tabell 4: 5 Försörjningsbalans för rundvirke 1974—1976
Fast mått utan bark (barr- och lövträ)

	1 000 m³ 1974	Förändring från föregående år, % resp. 1 000 m³	
		1975 prel.	1976 prognos
Produktion	63 230	−13,0	−4,6
sågtimmer	27 710	−30,1	9,2
massa- och boardved	31 640	0,3	−13,6
övrigt rundvirke	3 880	0	0
Import	1 350	105,9	11,3
Summa tillgång	**64 580**	**−10,6**	**−3,8**
Export	2 160	−8,6	−0,3
Lagerförändring	−4 300	6 600	−2 800
Förbrukning	66 720	−19,8	1,1
sågtimmer	28 020	−26,0	1,5
massa- och boardved	34 900	−17,1	1,0
övrigt rundvirke	3 800	0,5	0
Summa användning	**64 580**	**−10,6**	**−3,8**

Källa: Konjunkturinstitutet.

massaindustrin kalkyleras bli i det närmaste oförändrad jämfört med 1975. Detta följer av att den leveransuppgång som väntas för massaindustrins del 1976 ungefärligen motsvarar uppbyggnaden av färdigvarulagren 1975. Massavedslagren beräknas dras ner och en fortsatt stigande import av massaved förutses. Massavedsexporten däremot tros bli så gott som oförändrad. Massavedsavverkningarna förutses minska 1975—1976. Förbättrade avsättningsmöjligheter för sågade och hyvlade trävaror emotses under 1976 och produktionen väntas då stiga något. Därmed ökar även förbrukningen av sågtimmer något. Sågtimmerlagren sjönk så mycket redan under 1975 att någon ytterligare avtappning knappast kan tänkas bli aktuell 1976. Under 1975 fanns av flera skäl en viss tendens till tröghet i avverkningarnas anpassning uppåt till sågverkens timmerefterfrågan. Sågtimmeravverkningarna beräknas öka 1975—1976 och den kalkylen bygger på att den nämnda trögheten förmodas upphävas under loppet av 1976. Som framgått av det ovanstående förutses massaveds- och sågtimmeravverkningarna utvecklas i skilda riktningar. Sammantaget beräknas rundvirkesavverkningarna minska med närmare 5 % 1975—1976.

4.4 Övriga näringsgrenar och den totala produktionen

I kalkylerna över den totala produktionsutvecklingen har utgångspunkten varit de beräkningar som utförts av konjunkturinstitutet. Som närmare framgår av kapitel 1 redovisas emellertid i finansdepartementets sammanfattande bedömning en något snabbare ökning av den totala efterfrågan från 1975 till 1976 än vad konjunkturinstitutet förutsatt. Detta har i första hand antagits påverka produktionen inom industrin, byggnadsverksamheten och den offentliga tjänstesektorn. I nedanstående tablå ges en sammanställning av de preliminära förändringstalen 1974—1975 samt prognoser för 1975—1976.

Jordbrukets produktionsvolym beräknas av statens jordbruksnämnd

	Förändring i produktionsvolym, %		Bidrag till ökningen i den totala produktionen, %
	1974—1975	1975—1976	1975—1976
Jordbruk, fiske	−3,5	−5,5	−7
Skogsbruk	−10	−3	−3
Industri	−2	1	15
Elkraftproduktion m. m.	6,5	4,5	6
Byggnadsverksamhet	0	3,5	17
Summa varu- och kraftproduktion	**−1,5**	**1**	**28**
Offentliga tjänster	4,5	3,5	32
Privata tjänster	3	2	40
Summa tjänstesektorer	**3,5**	**2,5**	**72**
Total produktion	**0,9**	**1,9**	**100**

ha minskat med ca 3,5 % 1974—1975. Nedgången förklaras helt av en minskning i vegetabilieproduktionen 1975 på 9 % jämfört med 1974, då skördeutfallet blev osedvanligt stort. Animalieproduktionen beräknas ha ökat något från 1974 till 1975. Under förutsättning om normalskörd 1976 väntas vegetabilieproduktionen minska med drygt 14 % från 1975 års nivå, medan animalieproduktionen beräknas öka obetydligt 1975—1976. Sammantaget innebär detta att jordbrukets produktionsvolym skulle minska med ca 5,5 % 1975—1976.

Skogsbrukets förädlingsvärde beräknas enligt konjunkturinstitutet ha minskat med 10 % i volym 1974—1975. Under 1976 väntas produktionsvolymen minska ytterligare; nedgången har beräknats till 3 % 1975—1976.

Som framgått av redogörelsen tidigare i detta kapitel beräknas *industriproduktionen* ha minskat med ca 2 % i volym 1974—1975. För 1976 förutser konjunkturinstitutet en oförändrad produktionsvolym inom industrin jämfört med 1975. Den annorlunda bedömningen i finansdepartementets kalkyler har beräknats resultera i en ökning på inemot 1 % 1975—1976.

Elkraftproduktionen beräknas av statens industriverk ha ökat med ca 6,5 % 1974—1975. Värmekraftproduktionen har ökat kraftigt till följd av att flera nya kärnkraftaggregat har tagits i bruk under 1975. Dessa har främst ersatt oljebaserade kondenskraftverk, vilka har behövt köras i betydligt mindre utsträckning än tidigare. Den totala elförbrukningen beräknas ha ökat med ca 4,5 % från 1974 till 1975. Därvid beräknas förbrukningen inom hushåll, handel m. m. ha ökat kraftigt, medan förbrukningen inom industrin minskat med ett par procentenheter 1974—1975.

Från 1975 till 1976 förutses produktionsvolymen inom elkraftsektorn öka med ca 4,5 %. Även under 1976 väntas ökningen framför allt falla på kärnkraftproduktionen.

I kapitel 7 beskrivs utvecklingen inom *byggnads- och anläggningsverksamheten.* Bruttoinvesteringarna i byggnader och anläggningar beräknas ha minskat med ca 3 % 1974—1975. För 1976 beräknas nedgången stanna vid ca 1,5 %. Med hänsyn till bl. a. en ökad reparations- och underhållsverksamhet räknar konjunkturinstitutet med en oförändrad produktionsvolym inom byggnadssektorn 1974—1975 och en ökning på 0,5 % 1975—1976. Mot bakgrund av den i sammanfattningskapitlet förutsatta efterfrågeutvecklingen för 1976, torde emellertid byggnadssektorns produktion öka betydligt snabbare; produktionsökningen från 1975 till 1976 har beräknats till 3,5 %.

Med de förändringstal som redovisats ovan har sålunda *varu- och kraftproduktionen* beräknats minska med ca 1,5 % 1974—1975 och öka ca 1 % 1975—1976.

Produktionen inom *de privata tjänstesektorerna* beräknas ha ökat med

drygt 3 % 1974—1975. Inom varuhandeln synes produktionsutvecklingen ha dämpats betydligt under loppet av 1975; för helåret 1975 har ökningen i produktionsvolymen beräknats till ca 3,5 % från 1974. För samfärdseln tyder statistiska centralbyråns beräkningar för de första tre kvartalen på en minskad produktionsvolym.

För 1976 har produktionstillväxten i hela den privata tjänstesektorn antagits bli lägre än 1975. Antagandet baseras bl. a. på den prognos för den privata konsumtionen som redovisas i kapitel 6. Tillväxten i den privata tjänsteproduktionen väntas uppgå till ca 2 % från 1975 till 1976.

Den *offentliga tjänsteproduktionen* beräknas ha stigit med drygt 4,5 % 1974—1975. Det är framför allt ökningen i den kommunala verksamheten som bidragit till produktionsuppgången. Den kommunala tjänsteproduktionen beräknas ha ökat med 5 %, mot en ökning på 4 % i den statliga sektorn. Från 1975 till 1976 väntas den utveckling inom den offentliga sektorn som redovisas i kapitel 8 leda till en ökning i den totala offentliga tjänsteproduktionen på ca 3,5 %.

Den *totala tjänsteproduktionen* ökade enligt ovanstående beräkningar med 3,5 % 1974—1975 medan ökningen 1975—1976 förutses bli 2,5 %.

Bruttonationalproduktens volymtillväxt, mätt från produktionssidan, skulle sålunda med ovan angivna antaganden uppgå till 0,9 % 1974—1975. Mellan 1975 och 1976 ger beräkningarna från produktionssidan en tillväxt på 1,9 %. Därvid bidrar tjänstesektorerna med nära 3/4 till ökningen i totalproduktionen.

Av kapitel 1 framgår att ökningen av bruttonationalprodukten, mätt från användningssidan, uppgår till 0,6 % 1974—1975 och 1,6 % 1975—1976.

5 Arbetsmarknaden

5.1 Läget på arbetsmarknaden under 1975

Sammanfattning

Utvecklingen på arbetsmarknaden under 1975 har varit god, trots den internationella lågkonjunkturens återverkningar på den svenska ekonomin. Antalet arbetslösa uppgick i november till ungefär 71 000, motsvarande 1,7 % av arbetskraften. Sysselsättningen har expanderat kraftigt under året. För första halvåret noterades en ökning på 117 000 personer jämfört med motsvarande period 1974. Expansionen har varit koncentrerad till den offentliga sektorn, speciellt kommunerna.

Efterfrågan på arbetskraft har dock fallit tillbaka under loppet av 1975. Denna utveckling har varit speciellt markerad för industrin. Varsel om personalinskränkningar har dock inte nått samma omfattning 1975 som vid den förra konjunkturavmattningen under 1971. Företagen försöker hålla kvar arbetskraften bl. a. för att vara rustade inför den väntade konjunkturuppgången 1976.

Arbetskraftsutbud, befolkningsförändring, in- och utvandring

Utbudet av arbetskraft bestäms huvudsakligen av tre faktorer: befolkningsutvecklingen, migrationen och förvärvsfrekvensen. Förvärvsfrekvensen, eller det relativa arbetskraftstalet, anger den andel av befolkningen i en viss åldersgrupp som står till arbetsmarknadens förfogande.

Folkmängden i Sverige ökade under första halvåret 1975 med drygt 19 000 personer, vilket är en större ökning än under motsvarande period 1974. Den större folkökningen är i första hand betingad av en större invandring första halvåret 1975. Såväl 1972 som 1973 noterades för första gången under efterkrigstiden utvandringsöverskott, något som emellertid redan 1974 svängde om till ett immigrationsöverskott på 9 000 personer. Denna utveckling har fortsatt under 1975, för perioden januari—november noterades en nettoinvandring på 17 300 personer varav 40 % är danska medborgare. Från Finland kan under samma tid ett invandringsöverskott på över 4 000 personer noteras. Detta innebär en omsvängning i jämförelse med 1971—1974 då ett utvandringsöverskott förelegat i förhållande till detta land. Sett i ett längre perspektiv ligger invandringen 1975 ungefär totalt sett i nivå med genomsnittet för nettoinvandringen på 1960-talet.

Den s. k. aktiva befolkningen, personer i åldern 16—74 år, ökade under 1974 med knappt 0,2 % eller ca 10 000 personer. Under första

halvåret 1975 har ökningen, beroende på en större invandring, varit något större — omkring 0,3 %. Antalet personer i arbetskraften (dvs. sysselsatta och arbetslösa) ökade enligt arbetskraftsundersökningarna med 1,5 %, eller 58 000 personer mellan 1973 och 1974. Denna ökning av arbetskraften har fortsatt och accentuerats under första delen av 1975. För första halvåret var ökningen jämfört med samma period 1974 ungefär 93 000 (2,3 %). Befolkningsförändringarna har spelat en relativt liten roll, ökningen är till helt övervägande del beroende på förändringar i förvärvsintensiteten. Under tredje kvartalet tycks emellertid ökningstakten ha avtagit något. Det är nästan helt den ökade förvärvsfrekvensen hos kvinnorna som förklarar den stora utbudsökningen av arbetskraft under 1975.

Efterfrågan på arbetskraft

Hos arbetsförmedlingarna registreras varje månad tillströmningen av nyanmälda lediga platser. Genom denna flödesstatistik får man en indikation på hur efterfrågeläget på arbetsmarknaden utvecklar sig. De nyanmälda lediga platserna steg under 1974 fram till halvårsskiftet och har sedan dess, med undantag för en uppgång andra kvartalet 1975, visat en nedåtgående tendens. Totalt låg nivån för de nyanmälda platserna för perioden januari—november 1975 10 % under motsvarande månader 1974. I oktober/november kunde dock en viss uppgång noteras. Som mer utförligt har beskrivits i föregående kapitel om produktionen har orderingången (speciellt från exportmarknaderna), orderstockarna och produktionsvolymen i industrin visat en vikande tendens allt sedan andra halvåret 1974. Denna utveckling återspeglas också i serien över nyanmälda platser inom tillverkningsindustrin som har sjunkit under perioden januari—november med drygt 30 % från 1974 års nivå. Trots nedgången i industrins arbetskraftsefterfrågan har många länsarbetsnämnder rapporterat om svårigheter att besätta vissa platser inom industrin. Detta kan bero på att utvecklingen varit olika i olika branscher och regioner, men också på att vissa arbetsplatser inte uppfattas såsom tillräckligt attraktiva av de arbetssökande. Även inom byggnadsverksamheten har de nyanmälda platserna gått ner kraftigt t. o. m. maj 1975 och har sedan dess legat kvar på denna låga nivå.

En annan mätare på arbetskraftsefterfrågan är serien över obesatta lediga platser vid en viss tidpunkt. Denna stock av lediga platser kan sägas mäta den icke tillgodosedda efterfrågan på arbetskraft. På grund av en statistikomläggning i juli 1974, som innebär att man numera mäter förhållandena vid månadens slut och inte som tidigare genom mittmånadsräkningar, är inte serien helt jämförbar bakåt i tiden. I diagram 5: 1 illustreras utvecklingen av de obesatta platserna såväl totalt som för några näringsgrenar. De obesatta platserna steg snabbt under första halvåret 1974 och nådde en topp ungefär vid halvårsskiftet. Under

Diagram 5: 1 Antal obesatta platser 1971—nov./dec. 1975
Tusental. Säsongrensade månadsdata. Log. skala

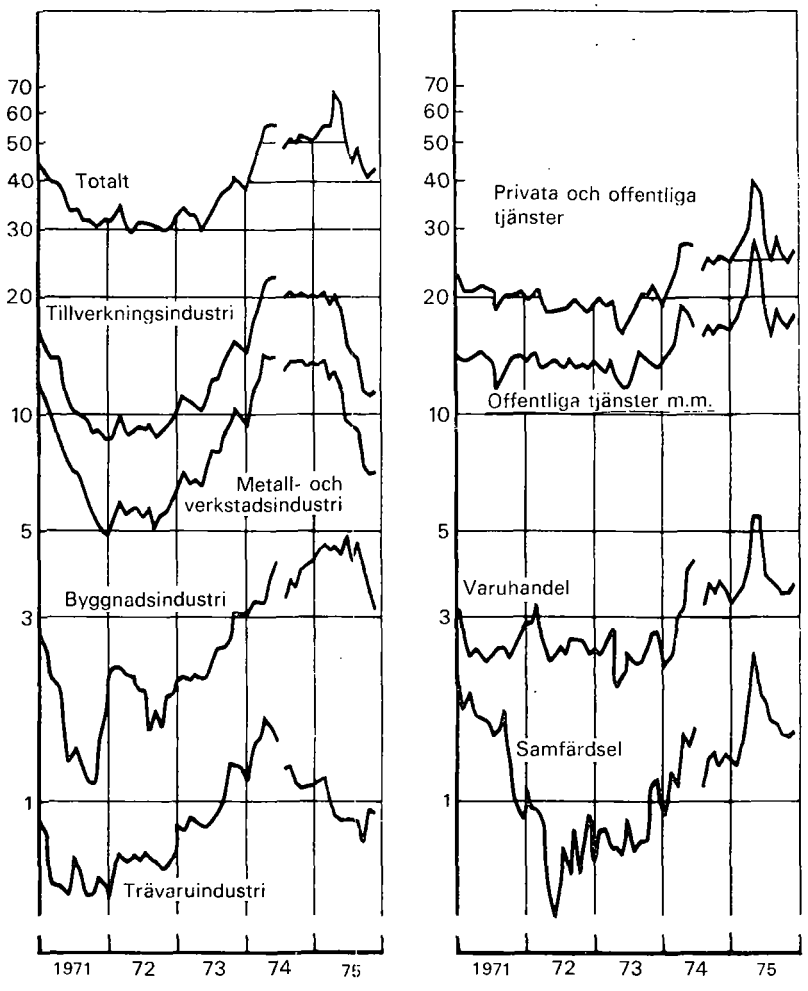

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och konjunkturinstitutet.

andra halvåret 1974 märktes en viss avmattning varefter en uppgång ånyo noterades under speciellt andra kvartalet 1975. Främst berodde denna uppgång på en ökning av de obesatta platserna inom sektorerna privata[1] och offentliga tjänster. Därefter har de obesatta platserna minskat inom de flesta näringsgrenar — speciellt kraftig har nedgången varit inom tillverkningsindustrin. I november 1975 låg de lediga platserna inom denna sektor 43 % under januari månads nivå, därav *metall- och verkstadsindustri* och *textil- och beklädnadsindustri* 47 % resp. 55 % under januarinivån. För *byggnadsverksamhet* och *trävarutillverk-*

[1] Privata tjänster: varuhandel, post- och telekommunikationer, samfärdsel, hotell- och restaurangrörelse, bank- och försäkringsverksamhet.

ning var motsvarande tal 30 resp. 18 %. Antalet lediga platser inom den offentliga sektorn och inom de privata tjänstenäringarna ligger f. n. på ungefär samma nivå som under slutet av 1974.

Den ovan beskrivna utvecklingen verifieras också av konjunkturinstitutets barometerundersökningar där andelen företag inom industrin som uppgivit brist på arbetskraft har sjunkit sedan andra kvartalet 1974. Följdriktigt har också andelen företag som uppgivit arbetskraften som trängsta sektion (dvs. vad som i första hand hindrar en produktionsvolymökning) minskat. De flesta företag uppger i successivt ökande omfattning det svaga efterfrågeläget som den trängsta sektionen.

Sysselsättningsutvecklingen

Under 1974 steg sysselsättningen genom den ökade arbetskraftsefterfrågan kraftigt jämfört med 1973. Ökningen mellan genomsnitten för dessa båda år var enligt arbetskraftsundersökningarna 75 000[1] personer eller 1,9 %. Sysselsättningen i timmar ökade dock 1974 med knappt 1 % varvid skillnaden i ökningstakt mellan antal personer och antal timmar främst berodde på en ökad frånvaro. Det var framför allt kvinnornas sysselsättning som ökade under 1974 (med drygt 60 000) men även männens sysselsättning steg till skillnad mot den tidigare nedåtgående trenden.

Sysselsättningen fortsatte att expandera kraftigt under början av 1975. Därefter har en dämpning inträtt. Totalt för de tre första kvartalen uppgår emellertid sysselsättningsökningen till nästan 110 000 personer. Timutvecklingen är emellertid en helt annan, en ökning med endast 0,7 %. De viktigaste faktorer som förklarar denna differens är ändringar i övertidsuttag och korttidsfrånvaro och den ökade kvinnliga sysselsättningen (dessa har genomsnittligt kortare arbetstid än männen). I tabell 5: 1 redovisas sysselsättningsförändringen i timmar och personer inom olika sektorer av samhällsekonomin. Denna sektorredovisning bygger på nationalräkenskapernas statistik över sysselsättningsutvecklingen. Jämfört med arbetskraftsundersökningarna brukar vissa skillnader föreligga. I nationalräkenskapsstatistiken tar man bl. a. hänsyn till variationer i antalet arbetsdagar mellan åren, man arbetar också delvis med en annan åldersavgränsning än i AKU. Det bör poängteras att under 1975 har diskrepansen mellan nationalräkenskapsstatistiken och AKU varit särskilt stor. Av tabellen framgår att sysselsättningsexpansionen varit speciellt kraftig inom den offentliga sektorn och då framför allt inom kommunerna. Tillbakagången av sysselsättningen inom jordbruk och fiske samt byggnadsverksamheten fortsätter i likhet med tendenserna under senare år.

[1] Korrigerat helårsvärde för 1974 då mätperioden för AKU i juni var olika placerad 1973 och 1974. Betydligt fler ungdomar hade hunnit få eller börjat söka arbete i juni 1974 än året innan.

Tabell 5: 1 Sysselsättningen inom olika näringsgrenar 1973—1975

	Antal sysselsatta, 100-tal	Procentuell förändring av antalet sysselsatta		Procentuell förändring av antalet utförda arbetstimmar	
	1973	1973—1974	1—3 kv. 1974—1—3 kv. 1975	1973—1974	1—3 kv. 1974—1—3 kv. 1975
Jorbruk och fiske	2 209	−1,9	−2,6	−1,9	−2,9
Skogsbruk	602	4,5	1,1	4,0	−4,2
Gruvor och tillverkningsindustri	10 219	1,5	1,9	0,5	−1,0
El-, gas- och vattenverk	277	0,7	1,1	−1,0	0,5
Byggnadsverksamhet	3 388	−1,5	−2,1	−2,3	−3,4
Privata tjänster[1]	13 080	−0,3	1,1	−0,7	−0,4
Staten	2 672	3,9	2,8	2,9	1,5
Staten exkl. värnpliktiga	2 228	3,4	3,3	2,2	2,1
Kommunerna	6 698	6,9	7,1	5,0	5,9
Summa	39 148	1,6	2,0	0,6	0,1
Korrigeringspost		0,4	0,7	0,4	0,6
Totalt		2,0	2,7	1,0	0,7

[1] Varuhandel, restaurang- och hotellrörelse, samfärdsel, bank- och försäkringsinstitut, fastighetsförvaltning m. m.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Arbetslöshet m. m.

Arbetslösheten låg under 1975 på en låg nivå trots att arbetskraftsefterfrågan från industrin har dämpats betydligt genom den utdragna internationella lågkonjunkturen. Den inhemska efterfrågan har dock hållits uppe genom den privata och offentliga konsumtionen samt industriinvesteringarnas fortsatta expansion. I november 1975 var, enligt *arbetskraftsundersökningarna,* 71 000 personer arbetslösa eller 1,7 % av arbetskraften. (Se tabell 5: 2 där också den regionala utvecklingen redovisas.) I diagrammet 5: 2 redovisas den säsongrensade arbetslöshetens utveckling. — Arbetslösheten sjönk under 1974 och början av 1975, men visar vissa tecken till att börja stiga i september/oktober. Av diagrammet framgår också den tidigare beskrivna utvecklingen av de obesatta platserna. Sedan mars/april 1975 har antalet lediga platser per arbetslös minskat väsentligt. I likhet med tidigare mönster har kvinnornas relativa arbetslöshet legat något högre än männens. Ungdomsarbetslösheten var emellertid för de tre första kvartalen 1975 lägre än under 1974. Dock är ungdomarnas andel av de arbetslösa fortfarande betydligt högre än deras andel av arbetskraften.

Serien över de anmälda försäkrade arbetslösa under 1975 följer i stort sett samma förlopp som arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna. I *industrikassorna* kan sedan början av våren 1975 en viss uppgång noteras och i november var 1,9 % av medlemmarna i industrikassorna arbetslösa mot 1,7 % motsvarande månad 1974. I *byggnads-* och *tjänstemannakassorna* låg arbetslösheten fortfarande under 1974 års nivå — i november var 2,7 resp. 0,5 % av medlemmarna arbetslösa.

Tabell 5: 2 Arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna januari—november 1974 och 1975

		1 kv.	2 kv.	3 kv.	Oktober	November
Antalet arbetslösa 1975						
Hela riket		71 300	63 300	65 300	71 800	71 300
Storstadslän		20 900	16 400	16 800	24 100	22 300
Skogslän		23 900	22 100	21 400	21 400	20 200
Övriga län		26 400	24 900	27 100	26 400	28 700
Förändring från 1974						
Hela riket		—30 000	—9 500	—13 000	—4 200	3 500
Storstadslän		—11 600	—5 800	— 5 200	700	—1 100
Skogslän		— 7 800	—2 400	— 3 200	2 300	1 900
Övriga län		—10 600	—1 300	— 4 500	—7 000	2 700
Relativa arbetslöshetstal, %						
Hela riket	1975	1,8	1,5	1,6	1,7	1,7
	1974	2,5	1,8	1,9	1,9	1,7
Storstadslän	1975	1,3	1,0	1,1	1,5	1,4
	1974	2,2	1,5	1,4	1,5	1,5
Skogslän	1975	2,9	2,7	2,5	2,6	2,4
	1974	3,9	3,0	3,0	2,3	2,2
Övriga län	1975	1,6	1,4	1,5	1,5	1,6
	1974	2,2	1,6	1,8	2,0	1,6

Källa: Statistiska centralbyrån.

Med hänsyn till den svaga produktionsutvecklingen inom industrin kan den kraftiga sysselsättningsökningen under 1975 förefalla märklig. En förklaring är att avmattningstendenserna kom relativt sent i den arbetsintensiva verkstadsindustrin. Det förefaller emellertid också som om industrin under denna konjunkturnedgång i högre grad än tidigare

Diagram 5: 2 Arbetslöshet och obesatta platser 1970—nov./dec. 1975
Tusental. Säsongrensade månadsdata

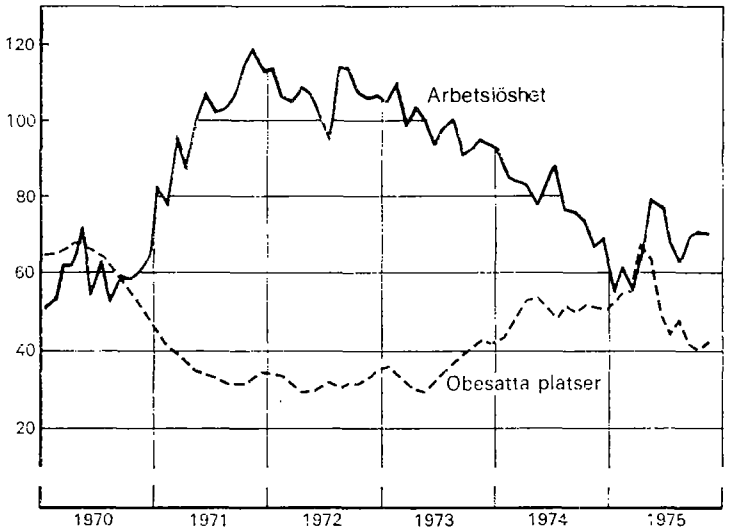

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Tabell 5: 3 Varsel om personalinskränkningar 1970—1975
Totalt antal berörda

	Januari—november	Hela året
1970	18 739	20 975
1971	33 755	36 966
1972	21 388	23 745
1973	13 448	15 102
1974	12 681	14 228
1975	20 497	—

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

har försökt hålla kvar arbetskraften i företagen genom att sysselsätta denna med underhålls- och reparationsarbeten, utbildningsverksamhet etc. Ett flertal indikatorer styrker denna tes. Antalet personer berörda av varsel om permitteringar och avskedanden är klart lägre än vid den föregående konjunkturavmattningen. Dock har antalet berörda av varsel 1975 ökat betydligt jämfört med 1974 (se tabell 5: 3). Att företagen valt att hålla kvar arbetskraften framför avskedanden och permitteringar indikeras också av att antalet berörda av förkortad arbetsvecka har ökat betydligt — januari—november 1975 berördes 6 100 av dylikt varsel mot bara 2 300 motsvarande period 1974. Under den föregående konjunkturavmattningen 1971 berördes under hela året 8 600 personer av varsel om förkortad arbetsvecka. Av betydelse i sammanhanget är också den förändring av lagstiftningen på arbetsmarknaden som skett med väsentligt ökade varseltider. En väsentlig förklaring till att företagen under 1975 höll uppe sysselsättningen kan också vara att de väntar att det internationella konjunkturomslaget kommer relativt snart och då verkar stimulerande på produktion och sysselsättning. Mot en sådan bakgrund kan det framstå som lönsamt att ha kvar en så stor del som möjligt av sin personal.

Genom att arbetsmarknadsläget hittills har varit gott har antalet personer i arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten legat lägre än i fjol. Antalet sysselsatta i s. k. skyddat och halvskyddat arbete liksom i arkivarbete har dock ökat något.

5.2 Arbetsmarknaden under 1976

I detta avsnitt redovisas prognoserna över utbud och efterfrågan på arbetskraft under det framförliggande året. Med utgångspunkt från dessa prognoser diskuteras sedan arbetsmarknadssituationen under 1976.

Utbudet av arbetskraft beror bl. a. på in- och utvandring. Nettoinvandringen under 1976 beräknas komma att uppgå till 5 000—10 000 personer. Detta är klart lägre än 1975 men ligger ungefär i nivå med immigrationsöverskottet 1974. Invandringen är naturligtvis svår att bedöma med hänsyn till att vi bl. a. har en fri arbetsmarknad i Norden.

Invandringen från Danmark förefaller att ha mattats av mot slutet av 1975 men å andra sidan kan det väntade kärva sysselsättningsläget i Finland komma att få betydelse för immigrationen till Sverige.

Av stor betydelse för arbetskraftsutbudet är utvecklingen av de relativa arbetskraftstalen. Dessa anger den andel av befolkningen i en viss åldersgrupp som befinner sig i arbetskraften antingen som sysselsatta eller arbetslösa. Kvinnornas förvärvsbenägenhet har ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden — 1965 befann sig 48,7 % av kvinnorna i åldern 16—74 år i arbetskraften. För 1970 och 1974 var motsvarande tal 52,8 resp. 57,1 %. Männens förvärvsfrekvens har trendmässigt fallit under 1970-talet. 1974 noterades emellertid en svag ökning. För 1976 har antagits att männens relativa arbetskraftstal kommer att minska något medan kvinnornas förvärvsbenägenhet förutses fortsätta att öka, om än i svagare takt än under de båda åren 1974 och 1975 då ökningarna låg klart över den långsiktiga trenden. Sammantaget väntas det relativa arbetskraftstalet för den aktiva befolkningen (åldrarna 16—74 år) öka med ungefär 0,4 procentenheter, vilket tillsammans med invandringen och övriga befolkningsförändringar skulle innebära en ökning av utbudet av arbetskraft med 20 000—30 000 personer. Hänsyn har härvid tagits till de reformer på pensionsområdet som träder i kraft den 1 juli 1976. Pensionsåldern sänks till 65 år, s. k. deltidspension införs och möjligheterna till förtida uttag vidgas. Det samlade arbetskraftsutbudet kommer att påverkas av dessa nya reformer. Särskilt torde utbudet räknat i timmar påverkas nedåt.

Utbudet av arbetskraft mätt i timmar brukar utvecklas något långsammare än utbudet mätt i personer. Detta beror på flera faktorer: ökad andel kvinnor i arbetskraften, ökning av deltidsarbete med åtföljande arbetstidsförkortningar, ändringar i korttidsfrånvaro och övertidsuttag. Under 1976 genomförs en del smärre arbetstidsförkortningar inom den statliga sektorn och inom industrin. Totalt väntas arbetskraftsutbudet i timmar, inräknat effekterna av pensionsreformerna, öka betydligt. Osäkerheten i dylika utbudsprognoser bör dock understrykas. Beroende på skiftande arbetsmarknadsläge, ändrade atityder till utbildning och förvärvsarbete bland exempelvis ungdomar och kvinnor kan utbudet förändras snabbt i både höjande och sänkande riktning.

I kapitel 4 redovisas prognoserna över produktionsutvecklingen inom olika sektorer av ekonomin. De utgör utgångspunkten för kalkylerna över efterfrågan på arbetskraft. Via antaganden om produktivitetens utveckling under 1976 erhålls bedömningarna av sysselsättningen för 1976 (tabell 5: 4). En speciell svårprognostiserad faktor är produktivitetsutvecklingen inom olika näringsgrenar och för att markera osäkerheten redovisas produktivitetsförändringarna i intervall om halva procentenheter. Under 1975 visade produktiviteten en mycket svag utveckling i de flesta näringsgrenar. Inom t. ex. gruvor- och tillverkningsin-

Tabell 5: 4 Produktion och sysselsättning 1976
Procentuella förändringstal

	Produktion	Produktivitet	Sysselsättning i timmar	Andel av samtliga utförda arbetstimmar 1—3 kv. 1975
Jordbruk och fiske	−5,5	0,5—1	−5— −6	5
Skogsbruk	−3	1—1,5	−4— −4,5	1
Gruvor och tillverkningsindustri	1	2—2,5	−1— −1,5	27
El-, gas-, värme- och vattenverk	4,5	4—4,5	0,5—0	1
Byggnadsverksamhet	3,5	2,5—3	1—0,5	9
Privata tjänster	2	2,5—3	−0,5— −1	33
Offentliga tjänster	3,5	0,5	3	23
Totalt	2	2—2,5	0— −0,5	100

Anm. Siffrorna har avrundats till hela resp. halva procent.

dustri sjönk produktiviteten med ca 2 % jämfört med 1974. Trendmässigt har den under 1970-talets första del stigit med nästan 6 % per år inom industrin. Förklaringen till den speciella utvecklingen under 1975 är, som beskrivits i föregående avsnitt, bl. a. att sysselsättningen hållits kvar på en hög nivå trots den svaga produktionsutvecklingen. Personalen har i ökad omfattning sysselsatts med t. ex. reparations- och underhållsarbeten. Denna, i och för sig nyttiga, verksamhet registreras emellertid inte i produktionsberäkningarna. Statistiskt har detta resulterat i registrering av mycket låga produktivitetstal.

Självfallet gör produktivitetsutvecklingen under 1975 att osäkerheten om produktivitetens förändringar framöver har ökat. Allmänt sett får man räkna med en dämpad produktivitetsstegring jämfört med 1960-talet, beroende på faktorer som t. ex. långsammare strukturomvandling i ekonomin.

Som en konsekvens av att produktiviteten har angetts i intervall redovisas också prognosen över sysselsättningsutvecklingen i timmar i intervall. För ekonomin totalt väntas en svag minskning av sysselsättningen i timmar 1976. Översatt i antal personer innebär kalkylerna att minskningar förutses för jordbruk, skogsbruk och tillverkningsindustri på totalt 20 000—25 000 personer medan tjänsteproduktionen och framför allt den offentliga sektorn, väntas öka sitt arbetskraftsbehov. Den offentliga sektorn förutses sålunda öka sin efterfrågan på arbetskraft med närmare 40 000 personer varvid kommunerna väntas svara för huvuddelen av denna ökning.

De presenterade kalkylerna över utbud och efterfrågan på arbetskraft avser utvecklingen mellan genomsnitten för 1975 och 1976. Genom att ställa efterfråge- och utbudssidan mot varandra kan en ungefärlig uppfattning skapas om arbetslösheten och dess förändringar. Utvecklingen under loppet av 1976 liksom utvecklingen inom olika

branscher och regioner kan leda till obalanser mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft. Genom att sysselsättningsutvecklingen blir svag inom flera sektorer kan speciellt nytillträdande grupper utan tillräcklig yrkesutbildning möta svårigheter att komma in på arbetsmarknaden.

Ett flertal åtgärder har vidtagits för att möta en försvagning av sysselsättningsläget. Särskilt statsbidrag (som även kan utgå som förskott) utgår för lagerökning till företag som bibehåller sin sysselsättningsnivå. Frisläpp ur investerings- och arbetsmiljöfonder, dispens från energiskatt inom industrin och extra avdrag för maskininvesteringar med 10 % verkar stödjande för sysselsättningen. Vidare har vissa statliga byggen och industribeställningar tidigarelagts samtidigt som kommunerna fått höjda anordningsbidrag för dag- och fritidshem m. m. Ytterligare medel har också anslagits för beredskapsarbeten. Utbildningsstöd utgår också till företag och kommuner som ordnar utbildning av personal i stället för att permittera dem. Dessa utbildningsstöd höjs från årsskiftet 1975—1976 till 8 kr./tim. de fyra första veckorna och därefter 12 kr./tim. upp till 960 timmar totalt. Ett nytt utbildningsbidrag om 15 kr./tim. införs från 1 januari 1976. Detta utgår till företag som vidareutbildar anställda och samtidigt fast anställer ersättare för dessa Vid val av ersättare skall i första hand prövas möjligheterna att anställa ungdomar under 25 år.

För nytillträdande ungdomar på arbetsmarknaden har insatserna intensifierats. Antalet arbetsförmedlare för speciellt ungdomar byggs ut, och statsbidragen till kommunala beredskapsarbeten för ungdomar under 25 år har höjts. Fler praktikplatser anordnas inom den offentliga sektorn. Fler ungdomar under 20 år skall också få plats inom arbetsmarknadsutbildningscentra. Parallellt med dessa redan beslutade åtgärder pågår en fortlöpande planering av ev. ytterligare åtgärder.

6 De enskilda konsumenternas ekonomi

Hushållens disponibla inkomster ökade drygt 17 % i nominella termer från 1973 till 1974 och 7,3 % realt. Den privata konsumtionen beräknas ha ökat med 14 % mätt i löpande priser och 4,4 % i volym. Prisstegringen för perioden mätt som det genomsnittliga prisförändringstalet för den totala privata konsumtionen uppgick till 9,2 %. Trots den kraftiga konsumtionsökningen ökade sparandet starkt och sparandets andel av den disponibla inkomsten utgjorde 1974 8 %, lika mycket som de högsta tal som tidigare beräknats för Sverige (1964 och 1955).

För disponibelinkomsten 1975 beräknas fortsatt hög ökningstakt — ca 17 % i löpande priser — främst till följd av lönesummans kraftiga ökning. Uppgången i konsumentprisindex mellan genomsnittslägena 1974 och 1975 uppskattas till 9,9 %, och det genomsnittliga prisförändringstalet för den privata konsumtionen (=deflatorn eller implicitprisindex) beräknas ha ökat något mer, 10,7 %. De enskilda konsumenterna skulle därmed ha fått en realinkomstökning 1974—1975 på 5,8 % att disponera för konsumtion och sparande. Uppgången i realinkomsten förefaller dock inte — att döma av konsumtionsberäkningarna — ha givit ett lika stort utslag i konsumtionsutvecklingen. Mellan de tre första kvartalen 1974 och motsvarande period 1975 beräknas konsumtionsvolymen ha ökat endast 1,8 %, varvid dock är att märka att konsumtionen andra och tredje kvartalen 1974 låg högt till följd av den tillfälliga mervärdeskattesänkningen. Även inberäknat en avsevärd uppgång mellan tredje och fjärde kvartalen 1975 stannar emellertid konsumtionsvolymutvecklingen på ett lägre tal än enligt tidigare prognoser. Här har räknats med 3 % volymökning i den privata konsumtionen mellan 1974 och 1975. Sparandet har därmed stigit ytterligare och beräknas uppgå till mer än en tiondel av den disponibla inkomsten.

I prognosen över inkomstutfallet 1976 förutses faktorinkomsterna stiga betydligt mindre än de närmast föregående åren. Den avtalsmässiga löneökningen är därvid beräknad med utgångspunkt från de uppgörelser som träffades under första halvåret 1975. Under förutsättning av oförändrat sysselsättningsläge och dämpad löneglidning beräknas den utbetalda lönesumman öka med 11,3 % 1975—1976. I den mån kontrollstationsförhandlingar resulterar i särskilda lönetillägg kommer detta att leda till någon ytterligare ökning av lönesumman. Inkomstöverföringarna till hushållen från den offentliga sektorn väntas stiga något mer 1975—1976 än 1974—1975, medan inbetalningarna av skatter, avgifter m. m. utvecklas i ungefär samma takt som 1974—1975. Nettoinbetal-

ningarna från hushållen till den offentliga sektorn skulle därmed minska något 1975—1976.

Med dessa antaganden kan hushållens disponibla inkomster beräknas öka med drygt 11 % från 1975 till 1976. Den genomsnittliga prisnivån enligt implicitprisindex för privat konsumtion förutses gå upp med 9,2 % mellan dessa år.

Hushållens reala disponibla inkomster skulle enligt ovan redovisade kalkyler öka ca 2 % från 1975 till 1976. Volymtillväxten i den privata konsumtionen har uppskattats till 3 %, vilket förutsätter en lägre sparkvot 1976 än 1975.

6.1 De disponibla inkomsterna

Löner

Den totala lönesummans ökning från 1973 till 1974 beräknas till 12,1 %.

För industriarbetarnas del uppgick timförtjänstökningen mellan 1973 och 1974 till 11,8 %. De ökade sociala avgifterna medförde att timkostnaderna utöver timlöneökningen steg med drygt 5,5 procentenheter, varav drygt hälften hänför sig till den 1974 nytillkomna avgiften till folkpensioneringen.

Från 1974 till 1975 beräknas lönesumman för samtliga anställda ha ökat med 17,9 %. Härav svarade den avtalsmässiga löneökningen för 13 procentenheter medan löneglidningen beräknas ha bidragit med 3,2. Sysselsättningskomponenten gav ett positivt bidrag till lönesummeutvecklingen på 1,4 procentenheter.

För industriarbetarnas del kan förtjänstutvecklingen följas i statistiska centralbyråns månadsvisa statistik. Under 1975 störs denna statistikgren kraftigt av retroaktiva löneutbetalningar. Efter korrigeringar för detta ser det ut som om timförtjänstökningen mellan de tre första kvartalen 1974 och motsvarande period 1975 uppgick till ca 18 %, varav löneglidningen svarar för 7,5 procentenheter och avtalen för drygt 10. Även mellan helåren 1974 och 1975 väntas förtjänstökningen uppgå till 18 %. Som en följd av ökade sociala avgifter beräknas timkostnaderna stiga med drygt 4 procentenheter utöver timlönehöjningen. Häri ligger ökade kostnader för sjukförsäkringen, folkpensioneringen och ATP samt smärre höjningar av avgifterna till avtalsgruppsjukförsäkringen och trygghetsförsäkringen.

Mellan 1975 och 1976 förutses den totala utbetalda lönesumman öka med 11,3 %. Den avtalsmässiga löneökningen beräknas till 8,8 %, medan löneglidningen kalkyleras till 2,5 %. Sysselsättningskomponenten har satts till 0. Avtalskomponenten på 8,8 % är beräknad med utgångspunkt från de uppgörelser som träffades under första halvåret 1975. De avtalsmässiga löneökningarna kan komma att stiga något ytterligare om

kontrollstationsförhandlingar skulle komma till stånd och leda till ytterligare lönepålägg.

Industriarbetarlönerna beräknas avtalsmässigt öka med ca 7,5 % från 1975 till 1976. Förutsatt en löneglidning på 4,5 % skulle därmed en tim-

Tabell 6: 1 De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1974—1976[1] [2]

	Milj. kr.		Procentuell förändring från föregående år		
	1974	1975 prognos	1974	1975 prognos	1976 prognos
Löpande priser					
1 Faktorinkomster[3]	155 755	181 668	13,2	16,6	10,0
Egentliga löner[4]	130 589	154 183	12,8	18,1	11,1
Enskilda företagares inkomster	11 671	12 823	23,7	9,9	3,3
Övriga faktorinkomster	13 495	14 662	9,0	8,6	4,5
2 Inkomstöverföringar till hushåll	41 143	48 099	32,7	16,9	20,4
3 Direkta skatter, avgifter m. m.	55 853	64 577	16,1	15,6	14,6
därav: prel. A-skatt	48 485	55 300	14,9	14,1	12,1
4 Nettoinbetalningar till det offentliga (3—2)	14 710	16 478	-- 13,9	12,0	—2,6
5 Räntor och utbetalningar, netto[5]	1 995	2 275	35,4	14,0	13,8
6 Övriga transfereringsinkomster och -utgifter, netto	—259	—264	—	- -	—
7 Disponibel inkomst	**142 781**	**167 201**	**17,2**	**17,1**	**11,2**
8 Privat konsumtion	131 325	149 759	14,0	14,0	12,5
9 Sparande (7—8)[6]	11 456	17 442	72,7	52,3	0,8
10 Sparkvot (9: 7)[7]	8,0	10,4	2,6	2,4	—1,0
1968 års priser					
11 Disponibel inkomst	98 955	104 664	7,3	5,8	1,9
12 Privat konsumtion	91 016	93 746	4,4	3,0	3,0

[1] Hushållssektorn inkluderar, förutom hushållen, de s.k. ideella organisationerna som betjänar hushållen och som inte helt eller huvudsakligen finansieras och kontrolleras av offentliga sektorn. Hit räknas fackföreningarna, folkbildningsverksamheten, nykterhetsrörelsen, idrottsorganisationerna, tjänstemannaorganisationerna, Röda korset m.m. samt ej statsbidragsberättigade privata sjukhem, barnhem, barnkolonier, semesterhem. Utöver löntagarhushåll ingår hushåll som äger personliga företag, dvs. som erhåller sin huvudsakliga inkomst från rörelse.

[2] Uppdelningen av de disponibla inkomsterna följer samma principer som tillämpades i konjunkturinstitutets höstrapport.

[3] Arbetsgivaravgifter till socialförsäkring, tillräknade pensionsavgifter för statliga och kommunala myndigheter, för kommunala affärsverk samt för icke-finansiella företag är ej medtagna som löneförmåner i denna post.

[4] Egentliga löner motsvarar kontant utbetald lönesumma, direkt utbetalda pensioner från industri, handel och statliga affärsverk samt arbetsgivaravgifter till privat försäkring.

[5] Inkl. räntor på privata försäkringsfonder (exkl. skadeförsäkring).

[6] Inkl. privat försäkringssparande. Detta uppgick 1974 till 4 715 milj. kr. och 1975 till 5 536 milj. kr. Det beräknas 1976 uppgå till 6 083 milj. kr.

[7] Förändring mätt i procentenheter.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

löneökning på omkring 12 % vara att vänta. 1976 höjs folkpensionsavgiften och sjukförsäkringsavgiften ytterligare, delvis som en följd av Haga II-uppgörelsen och delvis med hänsyn till ökade folkpensionsförmåner och höjd sjukfrekvens. Även ATP-avgiften höjs något. Dessutom tillkommer 1976 tre nya sociala avgifter för resp. arbetsmarknadsutbildning, vuxenutbildning och delpensionering. De höjda sociala avgifterna kan beräknas medföra att timkostnaden för industriarbetare stiger med 3.5 procentenheter utöver kontantlönehöjningen.

Övriga inkomster

Hushållens disponibla inkomster beräknas 1973—1974 ha stigit med drygt 17 % i löpande priser, vilket med en prisuppgång på 9,2 % innebär 7,3 % realinkomstökning (se tabell 6: 1).

1974—1975 beräknas uppgången i de totala faktorinkomsterna ha varit 16,6 %. Detta tal är något högre än det som konjunkturinstitutets höstrapport angav. För enskilda företagares inkomster kalkyleras ökningen nu till 10 % och för övriga faktorinkomster räknas med 8,6 % uppgång. För den kraftiga utvecklingen av de totala faktorinkomsterna svarar dock främst lönerna, som beräknas ha ökat med ca 18 %.

Inkomstöverföringarna till hushållen från det offentliga beräknas ha stigit med 17 % 1974—1975 (se tabell 6: 2). Härav ökade socialförsäkringsutfallet med 20 % och de övriga inkomstöverföringarna med närmare 10 %. Av de sistnämnda uppvisar bostadstilläggen den snabbaste uppgången beroende på den reform av de statskommunala bostadstilläg-

Tabell 6: 2 Inkomstöverföringar till hushåll 1974—1976
Milj. kr., löpande priser

	1974	1975 prognos	1976 prognos
Egentliga inkomstöverföringar	**11 965**	**13 133**	**15 787**
därav: barnbidrag	3 038	2 832	3 256
bostadstillägg[1]	1 365	1 968	2 270
studiebidrag	497	536	667
arbetsmaknadsutbildning	516	549	1 072
pensioner från stat och kommun	2 100	2 298	2 457
övrigt	4 449	4 950	6 065
Socialförsäkringsutfall	**29 178**	**34 966**	**42 141**
därav: folkpensioner[1]	13 841	15 928	18 645
ATP	3 884	5 002	6 780
utbetalningar från försäkringskassor[2]	10 342	12 783	15 012
utbetalningar från arbetslöshetskassor	758	832	1 244
övrigt	353	421	460
Inkomstöverföringar till hushåll	**41 143**	**48 099**	**57 928**

[1] Kommunala bostadstillägg till pensionärer redovisas under posten folkpensioner.
[2] Inkl. apotekarrabatter.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Tabell 6: 3 Hushållens direkta skatter och avgifter 1971—1976
Milj. kr., löpande priser

	1971	1972	1973	1974	1975 prognos	1976 prognos
1 Prel. A-skatt	34 954	40 480	42 180	48 485	55 300	62 000
2 Prel. B-skatt	3 644	3 939	3 973	4 349	4 860	5 870
3 Fyllnadsskatt	1 334	1 325	1 369	1 734	2 676	3 100
4 Kvarskatt[1]	2 023	2 222	1 401	1 562	1 786	2 285
5 Överskjutande skatt	−2 836	−4 265	−4 410	−4 266	−3 964	−3 500
6 Slutskattereglering (3+4+5)	521	−718	−1 640	−970	498	1 885
7 Övriga skatter och avgifter	2 622	3 082	3 569	3 989	3 919	4 218
8 Summa (1+2+ +6+7)	**41 741**	**46 783**	**48 082**	**55 853**	**64 577**	**73 973**
därav: socialförsäkringspremier	5 400	6 067	6 443	4 122	1 563	2 000

[1] Influtna delen.
Anm. Kvarskatten avser inkomsten två år tidigare, medan fyllnadsskatten och överskjutande skatten avser inkomsten ett år tidigare.
Källor: Konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

gen som genomfördes 1975. Utbetalningarna av barnbidrag var lägre 1975 än 1974 då ett extra barnbidrag betalades ut.

Skattereformen 1975 verkade sänkande på inbetalningarna av preliminär A-skatt, men de stora löncökningarna medförde att inbetalningarna ändå ökade relativt kraftigt (se tabell 6: 3). Nettot av fyllnadsskatt, kvarskatt och överskjutande skatt förändrades betydligt och blev från statskassans synpunkt positivt. De direkta skatterna (exkl. bl. a. socialförsäkringspremier) beräknas totalt ha ökat med 22,6 %. Samtidigt reducerades emellertid posten socialförsäkringspremier till drygt en tredjedel av 1974 års nivå på grund av slopandet av hushållens sjukförsäkringsavgift. Sammanlagt beräknas direkta skatter, avgifter m. m. ha ökat med 15.6 %.

Nettot av räntor och utdelningar beräknas 1974—1975 ha stigit med 14 %.

Ovanstående beräkningar resulterar i en disponibelinkomstökning i löpande priser på 17,1 % 1974—1975. Prisuppgången kalkyleras samtidigt ha varit 10,7 %, och således skulle den reala disponibelinkomstökningen ha varit 5,8 %.

För 1976 räknas med en uppgång i de totala faktorinkomsterna på 10 %. Lönerna väntas stiga med drygt 11 % och övriga faktorinkomster med 4 %.

Inkomstöverföringarna till hushållen väntas stiga något snabbare 1975—1976 än 1974—1975, eller med 20,4 %. Orsaker till detta är

bl. a. det från oktober 1975 höjda barnbidraget, ändrade ersättningsvillkor för personer i arbetsmarknadsutbildning och högre utbetalningar från arbetslöshetskassorna.

Även 1976 års skattereform verkar sänkande på preliminär A-skatt, medan den kommunala utdebiteringen höjs, enligt preliminär statistik med 92 öre. Nettot av fyllnadsskatt, kvarskatt och överskjutande skatt väntas liksom 1975 förändras kraftigt i positiv riktning. Totalt beräknas direkta skatter, avgifter m. m. att stiga med 14,6 %. Hushållens nettoinbetalningar till det offentliga beräknas härigenom minska.

För räntor och utdelningar netto räknas med en uppgång på 14 % 1975—1976.

Sammantagna ger ovanstående beräkningar en disponibelinkomstökning 1975—1976 på 11,2 % i löpande priser, vilket med en prisuppgång på 9.2 % innebär 1,9 % i real disponibelinkomstökning.

6.2 Konsumentpriserna

Från december 1974 till oktober 1975 steg konsumentpriserna 8,8 % (se tabell 6: 4). Detta var mer än under motsvarande period 1974. Bland varugrupperna noteras en ändrad rollfördelning i jämförelse med 1974 varvid de varugrupper som under 1974 uppvisade den svagaste indexökningen är de som 1975 uppvisar den starkaste och tvärtom. Sålunda steg under perioden december 1974 till oktober 1975 priserna mest på alkohol och tobak, drygt 12 %, och på livsmedel knappt 12 %, medan priserna på bränsle och drivmedel ökade med ca 7 %. Priserna på tjänster steg inte lika mycket som varupriserna vilket främst

Tabell 6: 4 Konsumentprisindex december 1974—oktober 1975

	Vägnings-tal	Procentuell förändring dec. 1974—okt. 1975	Inverkan på totalindex	Procentuell andel av totala ökningen
Totalt	**1 000,0**	**8,8**	**8,8**	**100,0**
Samtliga varor	**677,5**	**9,7**	**6,5**	**74,3**
Livsmedel	219,0	11,8	2,5	29,2
Alkoholhaltiga drycker och tobak	82,0	12,3	1,0	11,4
Bränsle och drivmedel[1]	56,5	6,7	0,4	4,3
Kläder och skor	81,5	7,1	0,6	6,6
Övriga icke varaktiga varor	66,0	9,5	0,6	7,1
Varaktiga varor	172,5	8,0	1,4	15,7
Samtliga tjänster	**322,5**	**7,0**	**2,3**	**25,7**
Bostad	172,0	4,0	0,7	7,8
Övriga privata tjänster	83,5	13,0	1,1	12,3
Offentliga tjänster	67,0	7,4	0,5	5,6

[1] Exkl. kokgas och elström, vilka ingår i offentliga tjänster.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Tabell 6: 5 Konsumentprisförändringen 1973—1976 uppdelad på komponenter

	Prognoser för långtidsindex	
	Dec. 1974— dec. 1975	Dec. 1975— dec. 1976
Konsumentprisnivåns procentuella uppgång, totalt	**10,0**	**7,9**
därav hänförs till:		
ändring i indirekta skatter	0,9	—
automatiska effekter av indirekta värdeskatter	1,0	0,7
ändring av internationellt bestämda priser	1,1	1,4
ändring av jordbrukspriser	0,6	0,7
ändring av bostadsprissättning	0,9	1,3
ändring av diverse taxor	0,4	0,3
trendavvikelse i priserna på färskvaror	0,1	0,2
restfaktor	5,0	3,3

kan återföras på bostadspostens ringa ökning, 4 %. Starkt bidragande till denna svaga ökningstakt är utvecklingen av egnahemsposten, som påverkats av diskontosänkningen i augusti.

Mellan oktober 1974 och oktober 1975 steg konsumentprisindex totalt 8,9 %.[1] För varor var uppgången 10,4 % och för tjänster 5,7 %.

Prisprognosen för oktober—december 1975, liksom prognosen för 1976, grundas på de beräkningar som redovisas i tabell 6: 5. Under oktober—december 1975 väntas den totala prisökningen bli 1,1 %. Detta leder till en uppgång med 10 % från december 1974 till december 1975. Mellan genomsnittslägena för kalenderåren 1974 och 1975 uppskattas höjningen av konsumentprisindex till 9,9 %. Vid implicitprisindexberäkning framträder en starkare genomsnittlig prisökning, 10,7 %.

Prisutsikter för 1976

Bedömningen av prisutsikterna för 1976 har utgått från tillgängliga prognoser och antaganden angående arbetskraftskostnader och importpriser m. m. Med utgångspunkt från löneprognosen har arbetsgivarnas genomsnittliga kostnader per timme för samtliga anställda antagits öka med ca 15 %. Lönekostnadernas genomslag inom de från internationell konkurrens skyddade områdena antas få ett normalt värde. Härutöver har emellertid restfaktorn justerats upp i priskalkylen med hänsyn till troliga eftersläpande effekter av tidigare års importpris- och/eller lönekostnadsstegringar. Restfaktorns inverkan på konsumentprisuppgången väntas bli 3,6 procentenheter varav 0,3 procentenheter faller på ändring av diverse taxor.

[1] Procentuell ökning enligt SCB:s officiella indexserie. Härvid bör uppmärksammas att jämförelser av indexserien över årsskiftet påverkas av den förändring av beräkningsmetoderna för några poster i konsumentprisindex, som genomfördes vid årsskiftet 1974/1975. Om index räknas enligt nu tillämpad metod för både 1974 och 1975 blir i stället den totala uppgången 9,5 %.

De internationellt bestämda priserna antas stiga i något högre takt 1976 än under 1975. Härvid har förutsatts att de vid slutet av 1975 högre råoljepriserna under 1976 successivt bidrar till att dra upp priserna på raffinerade produkter. Vad gäller de senare förutses också den under 1976 väntade internationella konjunkturuppgången medföra en något starkare efterfrågan, vilket verkar prishöjande. Priserna på övriga produkter, som ingår i beräkningen av den internationella prisfaktorn, väntas öka i ungefär samma takt 1976 som 1975. Effekten på konsumentprisindex av fortsatt uppgång i de internationellt bestämda priserna har under sådana omständigheter satts till 1,4 procentenheter.

Jordbrukspriscrnas utveckling har både under 1974 och 1975 hållits tillbaka genom subventioner. Bedömningen för 1976 påverkas av att subventioneringen inte ökas ytterligare. Inverkan på totalindex av höjda jordbrukspriser har därför satts till 0,7 procentenheter.

Bostadspriserna beräknas bidra till uppgång i konsumentprisnivån med 1,3 procentenheter. I kalkylen har oförändrat diskonto förutsatts.

Totalprognosen ger en konsumentprisstegring under loppet av 1976 på 7,9 % (se tabell 6: 5). Mellan genomsnittslägena för kalenderåren

Tabell 6: 6 Hushållens konsumtionsutveckling 1963—1975
1968 års priser

	Milj. kr. 1974	Procentuell förändring				
		1963—1968[1]	1968—1974[1]	1973—1974	1-3 kv. 1973—1-3 kv. 1974	1-3 kv. 1974—1-3 kv. 1975
1 Varaktiga varor	9 994	5,1	5,0	13,4	20,9	0,6
1.1 Bilar	3 211	2,4	3,1	12,2	20,9	0,0
1.2 Övriga	6 783	6,8	6,0	14,1	20,9	0,9
2 Delvis varaktiga varor	13 874	3,7	2,8	9,9	14,1	—0,1
3 Icke varaktiga varor	36 876	3,9	1,5	2,2	1,8	3,3
3.1 Livsmedel	23 880	2,8	1,2	4,3	3,3	1,8
3.2 Övriga	12 996	6,0	2,0	—1,5	—0,9	5,9
4 Tjänster	28 575	2,7	2,3	3,1	3,1	2,1
4.1 Bostäder	15 693	2,8	2,5	2,2	2,2	1,8
4.2 Övriga	12 882	2,5	2,1	4,2	4,2	2,5
5 Summa inhemsk konsumtion	**89 319**	**3,6**	**2,3**	**4,8**	**5,8**	**2,1**
6 Turistnetto	1 697	13,1	4,3	—13,1	—13,1	—10,8
7 Hushållens totala konsumtion	**91 016**	**3,7**	**2,4**	**4,4**	**5,4**	**1,8**
8 Hushållens disponibla inkomster	98 955	3,0	3,2	7,3	9,2	6,1

[1] Per år.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

1975 och 1976 uppskattas förändringen till 9,2 %. Ökningen i implicitprisindex för den privata konsumtionen har likaledes satts till 9,2 %.

6.3 Den privata konsumtionen

Total privat konsumtion ökade mellan 1973 och 1974 med närmare 4,5 % i volym. Inköpen av bilar och andra varaktiga och halvvaraktiga varor stimulerades kraftigt av den tillfälliga momssänkningen under sommarhalvåret 1974. Hushållens konsumtion av livsmedel och utnyttjandet av privata tjänster steg också osedvanligt mycket. Den snabba konsumtionsökningen fortsatte även under första halvåret 1975. Under de två första kvartalen var tillväxten i konsumtionsvolym, jämfört med motsvarande kvartal 1974, ungefär lika stor som den reala disponibelinkomstökningen, ca 3,5 %. För tredje kvartalet registreras en mycket kraftig ökning i de disponibla inkomsterna, beroende på nya löneavtal och retroaktiva löneutbetalningar. Konsumtionsvolymen synes däremot ha stagnerat eller t. o. m. sjunkit och låg enligt nu tillgängliga beräkningar drygt 1 % under nivån för tredje kvartalet 1974. Kraftiga volymminskningar redovisas för de varaktiga varor som uppnådde en mycket hög nivå tredje kvartalet 1974. Konsumtionen av livsmedel och andra icke varaktiga varor uppges ha varit ungefär lika stor som 1974 och för de privata tjänsterna beräknas en svag ökning ha inträffat mellan tredje kvartalen 1974 och 1975.

Totalt visar statistiken en volymökning av privat konsumtion på endast 1,8 % mellan de tre första kvartalen 1974 och motsvarande period 1975, samtidigt som den disponibla inkomsten steg med ca 6 %. Eftersom hushållen dessutom beräknas få ytterligare inkomsttillskott under fjärde kvartalet, förutsätts att stagnationen i konsumtionsutvecklingen mellan andra och tredje kvartalen 1975 var tillfällig. Mellan tredje och

Diagram 6: 1 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1964—1976
Miljarder kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata

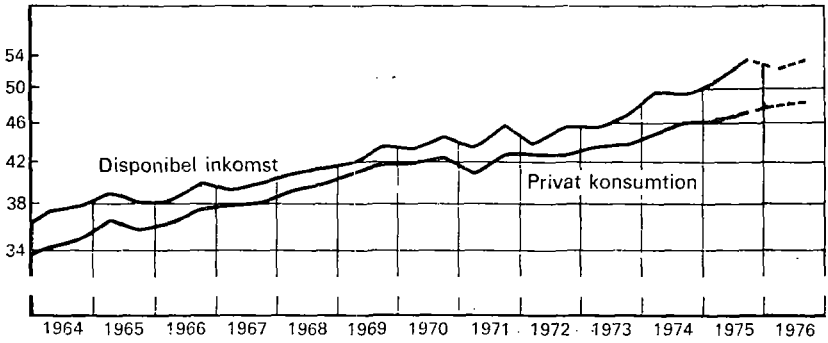

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

fjärde kvartalen beräknas en uppgång i konsumtionsvolymen på omkring 3.5 % frånsett säsongmässiga förändringar. För helåren 1974 och 1975 innebär detta en ökning med 3 %, dvs. en procentenhet mindre än prognosen i konjunkturinstitutets höstrapport. Sparkvoten skulle därigenom stiga ytterligare och uppgå till 10,4 % av den disponibla inkomsten.

För 1975—1976 tyder de beräkningar som nu har gjorts på en avsevärt reducerad ökningstakt för den disponibla realinkomsten, ca 2 %. Det utgiftsutrymme som 1974 och 1975 års sparandeökning skapat förutses till en del tagas i anspråk av konsumenterna 1976. Sålunda antages för 1976 en konsumtionsökning med i runt tal 3 %.

7 Investeringarna

7.1 Sammanfattning av investeringsprognosen för 1976

Preliminära kalkyler över investeringsutvecklingen under 1975 har resulterat i att de totala bruttoinvesteringarna nu beräknas ha minskat med 4 % i volym jämfört med 1974. Såväl de privata som de kommunala investeringarna beräknas ha avtagit medan de statliga investeringarna förefaller ha ökat något. Till investeringsminskningen 1975 bidrog en inte obetydlig minskning av bostadsbyggandet.

Fördelas den totala investeringsnedgången på byggnads- resp. maskininvesteringar visar tillgängliga uppgifter att en forsatt minskning av byggandet ägde rum under 1975 samtidigt som maskininvesteringarna slog om till en minskning efter den kraftiga ökningen 1974. Förutom av bostadsbyggandet förklaras nedgången på byggnadssidan av ett minskat byggande bland kommuner och statliga myndigheter. Utvecklingen inom dessa sektorer uppvägs till en del av en ökad byggnadsaktivitet inom industrin och de statliga affärsverken. Omslaget för de totala maskininvesteringarna — från en ökning med 10 % under 1974 till en minskning med 5 % under 1975 — kan till en del förklaras av en betydande minskning av investeringarna i handelsflottan. Dessutom kan noteras att maskininvesteringarna inom handel och affärsverk tycks ha minskat betydligt medan de för den egentliga industrin synes ha legat kvar på en oförändrad nivå.

De redovisade kalkylerna för 1975 är kringgärdade av ovanligt stora osäkerhetsintervall till följd av de svårigheter som f. n. råder när det gäller att mäta prisutvecklingen på investeringsvaror. De metoder som kommer till användning har inte visat sig vara helt tillfredsställande när prisstegringstakten är hög. Det är tillrådligt att hålla detta i minnet vid en utvärdering av de framlagda beräkningsresultaten. Deflateringsproblemen medverkar också till att försvåra tolkningen av investeringsplanerna i de enkäter som bildar det huvudsakliga underlaget för investeringsprognoserna för 1976.

Investeringskalkylerna för 1976 visar på en minskning av de totala investeringarna med 1 % vilken fördelar sig relativt jämnt på byggnads- resp. maskininvesteringar. I dessa beräkningar för 1976 har hänsyn tagits till de sysselsättningsfrämjande åtgärder av betydelse för investeringsverksamheten som aviserades i regeringsförklaringen den 15 oktober 1975. Hit hör bl. a. det höjda anordningsbidraget för byggande av daghem och fritidshem; vidare har beaktats förslaget om en utökning av ramarna för beredskapsarbeten, en tidigareläggning av statliga byggen

Tabell 7: 1 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1971—1975 samt prognos för 1976
1968 års priser

	1975 i milj. kr., löpande priser	Procentuell förändring från föregående år					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Byggnader och anläggningar							
Permanenta bostäder	12 052	0,5	3,5	−2,0	−7,0	−9,5	−8,0
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske	573	7,0	−1,5	−2,0	2,5	1,5	0,5
Egentlig industri	4 423	−1,0	−0,5	0,0	23,0	14,5	−5,0
Handel m. m.	2 128	−9,5	16,5	5,0	−13,0	−2,5	1,5
Statliga affärsverk exkl. industri	2 390	−6,0	20,5	10,0	−2,5	19,0	6,0
Statliga myndigheter inkl. militära[1]	2 151	−2,0	18,5	1,0	−5,5	−12,0	4,5
Kommunala investeringar exkl. bostäder och industri	9 277	−7,0	4,5	−11,0	−7,0	−5,5	3,0
Övriga investeringar	2 655	8,0	−1,5	9,0	13,5	6,0	3,0
Summa	**35 649**	**−2,5**	**5,5**	**−2,5**	**−3,5**	**−3,0**	**−1,5**
Maskiner m. m.							
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske	1 972	10,0	4,5	8,0	12,5	6,5	2,5
Egentlig industri	10 138	2,0	6,0	13,5	6,5	0,0	−2,0
Handel m. m.	2 147	−6,5	21,0	7,5	13,5	−18,5	4,0
Statliga affärsverk exkl. industri	1 897	5,0	−9,5	5,0	−4,0	−8,0	1,5
Statliga myndigheter	593	−4,0	−8,0	9,5	8,0	6,0	10,5
Kommunala investeringar exkl. industri	1 494	−13,5	2,5	0,0	−1,0	0,5	2,5
Övriga investeringar	5 634	−2,0	12,5	10,5	21,5	−12,5	−5,0
därav: handelsflottan	1 401	38,5	98,0	16,0	45,0	−41,5	−3,5
Summa	**23 875**	**−0,5**	**6,5**	**9,5**	**10,0**	**−5,0**	**−1,0**
Summa exkl. handelsflottan	22 474	−1,5	3,5	9,5	7,5	−2,0	−0,5
Totalt							
Permanenta bostäder	12 052	0,5	3,5	−2,0	−7,0	−9,5	−8,0
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske[2]	2 490	15,5	8,5	2,5	8,0	4,5	3,5
Egentlig industri	14 561	1,0	4,0	9,5	11,0	4,5	−3,0
Handel m. m.	4 275	−8,0	18,5	6,5	0,5	−11,5	2,5
Statliga affärsverk exkl. industri	4 287	0,0	3,0	7,0	−3,0	5,5	4,0
Statliga myndigheter inkl. militära[1]	2 744	−2,5	13,5	2,5	−3,5	−9,0	5,5
Kommunala investeringar exkl. bostäder och industri	10 771	−8,0	4,0	−10,0	−6,5	−4,5	3,0
Övriga investeringar	8 289	1,5	8,5	9,5	19,0	−7,0	−2,5
Summa[2]	**59 469**	**−1,5**	**6,0**	**1,5**	**1,5**	**−4,0**	**−1,0**
Summa exkl. handelsflottan[2]	58 068	−2,0	5,0	1,0	0,5	−2,5	−1,0

[1] Inkl. statliga väginvesteringar.
[2] Häri innefattas investeringar i avelsdjur m. m. Summan av byggnads- och maskininvesteringar överensstämmer därför ej med totala investeringar.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

och industribeställningar samt det 10-procentiga investeringsavdraget för näringslivets maskininvesteringar.

Inom de totala byggnadsinvesteringarna kan noteras ett fortsatt minskat bostadsbyggande. Den låga igångsättningen under 1975 — sannolikt en följd av den forcerade igångsättningen mot slutet av 1974 i samband med att möjligheterna till momsrestitution upphörde — och ett antagande om en fortsatt låg igångsättning under 1976 har resulterat i en

Tabell 7: 2 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1971—1975 samt prognos för 1976 för privat, statlig och kommunal sektor
1968 års priser

	1975 i milj. kr., löpande priser	Procentuell förändring från föregående år					
		1971	1972	1973	1974	1975	1976
Byggnader och anläggningar							
Privata							
inkl. bostäder	18 348	−2,0	5,5	6,0	3,0	−2,0	−4,5
exkl. bostäder	9 046	−2,0	2,0	5,0	6,5	7,0	−0,5
Statliga							
inkl. bostäder	5 273	−1,5	21,0	2,0	0,0	3,5	3,5
exkl. bostäder	5 273	−1,5	21,0	2.0	0,0	3,5	3,5
Kommunala							
inkl. bostäder	12 028	−3,5	1,0	−13,5	−13,0	−7,0	1,0
exkl. bostäder	9 278	−7,0	4,5	−11,0	−7,0	−5,5	3,0
Summa							
inkl. bostäder	**35 649**	**−2,5**	**5,5**	**−2,5**	**−3,5**	**−3,0**	**−1,5**
exkl. bostäder	23 597	−4.5	6,5	−3,5	−1,0	1,0	2,0
Maskiner m. m.							
Privata	18 813	−1,0	8,5	12,0	12,5	−6,0	−2,5
Statliga	3 562	9,5	−2,0	3,0	0,5	−3,0	7,0
Kommunala	1 500	−13,5	3,0	−0,5	−1,0	0,5	2,5
Summa	**23 875**	**−0,5**	**6,5**	**9,5**	**10,0**	**−5,0**	**−1,0**
Totalt							
Privata[1]							
inkl. bostäder	37 106	−1,0	7,5	9,0	7,5	−4,0	−3,5
exkl. bostäder	27 804	−1,0	7,0	9,5	10,5	−2,0	−1,5
Statliga							
inkl. bostäder	8 835	3,5	10,5	2,5	0,5	1,0	5,0
exkl. bostäder	8 835	3,5	10,5	2,5	0,5	1,0	5,0
Kommunala							
inkl. bostäder	13 528	−4,5	1,5	−12.5	−12,0	−6,0	1,5
exkl. bostäder	10 778	− 8,0	4,0	−9,5	−6,5	− 5,0	3,0
Summa[1]							
inkl. bostäder	**59 469**	**−1,5**	**6,0**	**1,5**	**1,5**	**−4,0**	**−1,0**
exkl. bostäder	47 417	−2,5	6,5	2,5	4,0	−2,0	0,5

[1] Häri innefattas investeringar i avelsdjur m. m. Summan av byggnads- och maskinvesteringar överensstämmer därför ej med totala investeringar.

Anm. Procenttalen är avrundade till hela resp. halva procent.

Nedan redovisas byggnadsunderhållets procentuella förändring i 1968 års priser

1669—1970	1970—1971	1971—1972	1972—1973	1973—1974	1974—1975
5,0	2,5	1,0	−1,0	3,0	2,0

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

beräknad minskning med 8 % från 1975 till 1976. Kommunernas byggnadsplaner för 1976 har tolkats så att en ökning med 3 % skulle vara att vänta. En inte obetydlig del av denna ökning kan emellertid återföras på de åtgärder beträffande kommunernas byggande som här har inkalkylerats. Även statens ökade byggnadsverksamhet med 3,5 % kan sättas i samband med dessa åtgärder som i första hand torde få effekter för byggandet inom myndighetssektorn. Det privata byggandet torde bli i stort sett oförändrat från 1975 till 1976. Industrins byggande har bedömts minska med 5 % efter de två närmast föregående årens kraftiga ök-

Diagram 7: 1 Byggnads- och maskininvesteringar, totalt och uppdelat på sektorer 1967—1976
Index: 1967 = 100. 1968 års priser

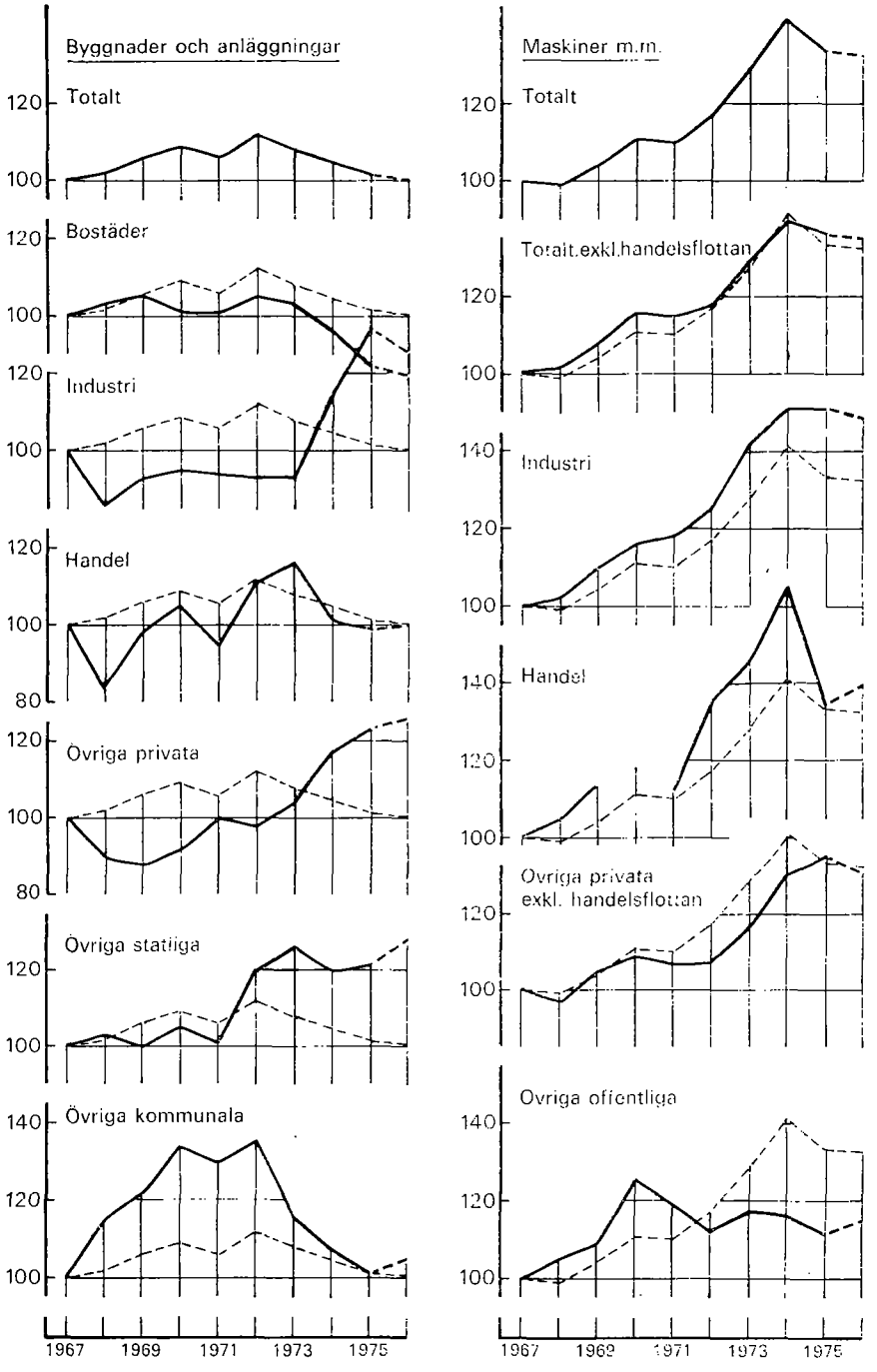

Anm. I varje deldiagram är resp. total inlagd som en tunt streckad kurva.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

ningar. Detta motverkas dock av utvecklingen för det övriga privata byggandet där bl. a. en svag ökning för byggandet inom handeln kan noteras.

Bland de totala maskininvesteringarna kan märkas en ökning för såväl de statliga som de kommunala affärsverkens och myndigheternas maskinanskaffning. Däremot beräknas den privata sektorn dra ned sina maskininvesteringar något. För utvecklingen på den privata sidan spelar den egentliga industrin en betydelsefull roll. Utifrån den senast genomförda enkätundersökningen i november 1975 har företagens planer på maskinsidan tolkats så att en minskning 1976 med 2 % synes trolig. Det mycket låga kapacitetsutnyttjandet inom industrin har därvid bedömts verka dämpande på investeringsbenägenheten.

7.2 Investeringsutvecklingen inom olika områden

Bostäder

De totala bostadsinvesteringarna beräknas minska med ca 9,5 % i volym 1974—1975. Investeringarna i flerfamiljshus har härvid uppskattats minska med ca 33 % och investeringarna i småhus med ca 6 %. Investeringarna i ombyggnad har däremot beräknats öka med ca 22,5 % i volym.

De preliminära kalkyler som nu föreligger för 1975 anger således en viss nedrevidering av bostadsinvesteringarna jämfört med kalkylerna hösten 1975. Denna nedrevidering är en konsekvens av den fortsatta minskningen i antalet påbörjade lägenheter. Under januari-september påbörjades totalt 31 250 lägenheter — en minskning med ca 16 650 lägenheter jämfört med motsvarande period 1974. Minskningen i påbörjandet torde till en del förklaras av forceringen fjärde kvartalet 1974 till följd av momskompensationen. En stor del av denna igångsättning torde ha varit tidigareläggningar från 1975 till 1974. De preliminära siffror som nu föreligger för oktober tyder på en fortsatt låg igångsättning av flerfamiljshus och en återgång till en mer "normal" nivå för småhus. 1975 års totala igångsättning har mot bakgrund härav beräknats stanna vid knappt 50 000 lägenheter varav 35 000 i småhus.

Igångsättningen under 1975 väntas således ha mer än halverats jämfört med påbörjandet vid ingången av 1970-talet. Även de prognoser över bostadsbyggandet som är tillgängliga för 1976 pekar mot ett fortsatt lågt bostadsbyggande. Antalet outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus, som under första delen av 1970-talet ökade kraftigt, minskade dock mellan de två mättillfällena 1 september 1974 och 1 mars 1975. Även vid det senaste mättillfället 1 september 1975 kunde en viss fortsatt minskning registreras — eller med ca 500 lägenheter. Andelen outhyrda lägenheter varierar emellertid starkt på olika håll i landet. I storstadslänen uppgick antalet outhyrda lägenheter till ca 15 950 den 1

Tabell 7: 3 Lägenheter i påbörjade och inflyttningsfärdiga bostadsbyggen 1970—1976

		Totalt		Därav flerfamiljshus		Därav småhus	
		Påbörjade	Inflyttnings-färdiga	Påbörjade	Inflyttnings-färdiga	Påbörjade	Inflyttnings-färdiga
1970		100 100	109 850	69 250	75 250	30 850	34 600
1971[1]		104 600	107 200	68 900	75 250	35 700	31 950
1972		98 600	104 050	55 800	66 900	42 800	37 150
1973		80 150	97 500	36 950	53 750	43 200	43 750
1974		80 800	85 300	27 500	38 750	53 300	46 550
1975		(49 000)	(71 700)	(14 000)	(25 700)	(35 000)	(46 000)
1976		(60 000)	(54 450)	(20 000)	(15 500)	(40 000)	(38 950)
1972	1 kv.	16 150	26 300	11 550	17 900	4 600	8 400
	2 kv.	25 850	27 350	15 200	18 150	10 650	9 200
	3 kv.	24 000	20 500	13 050	12 250	10 950	8 250
	4 kv.	32 600	29 900	16 000	18 600	16 600	11 300
1973	1 kv.	16 950	24 350	9 950	14 450	7 000	9 900
	2 kv.	19 250	28 900	8 650	16 300	10 600	12 600
	3 kv.	20 250	19 800	8 450	10 950	11 800	8 850
	4 kv.	23 700	24 450	9 900	12 050	13 800	12 400
1974	1 kv.	13 700	22 300	4 850	11 400	8 850	10 900
	2 kv.	18 500	23 900	7 250	10 100	11 250	13 800
	3 kv.	15 700	16 100	5 050	6 700	10 650	9 400
	4 kv.	32 900	23 000	10 350	10 550	22 550	12 450
1975	1 kv.	8 450	16 050	3 400	5 750	5 050	10 300
	2 kv.	10 900	21 550	3 400	6 700	7 500	14 850
	3 kv.	11 950	14 500	3 050	5 650	8 900	8 850

[1] Med påbörjandemånad avses fr.o.m. 1971 månad för grundbottenbesiktning och/eller de egentliga byggnadsarbetenas påbörjande. Fram t.o.m. 1970 avses den månad då schaktning, sprängning eller utfyllnadsarbetena påbörjas.

Anm. Samtliga inom parentes angivna uppgifter är prognoserade. Alla siffror är avrundade till närmast hela femtiotal.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

mars 1975, medan skogslänen då endast hade ca 350 lägenheter outhyrda. Antalet påbörjade lägenheter i storstadslänen har dock under perioden 1971—1974 minskat med ca 3 650 lägenheter per år medan påbörjandet i skogslänen i stort sätt varit konstant under motsvarande period. I övriga län har påbörjandet sjunkit med i genomsnitt 2 500 lägenheter per år under perioden 1971—1974. Trots en, totalt sett, minskad igångsättning under 1970-talet har alltså antalet outhyrda lägenheter ökat och sedan andra halvåret 1974 minskat mycket måttligt. Förklaringarna till denna utveckling är flera. En viktig faktor är befolkningsutvecklingen. Under perioden 1966—1970 uppgick nettoinflyttningen till ca 28 500 personer per år. Under 1970-talet minskade nettoinvandringen kraftigt — under 1972 och 1973 noterades t. o. m. en nettoutflyttning. Parallellt med denna utveckling minskade omflyttningen inom landet främst beroende på en starkt uppbromsad och i vissa fall närmast stagnerande befolkningstillväxt i storstadslänen. I skogslänen har däremot utvecklingen varit den motsatta. I dessa sedan årtionden typiska

utflyttningslän skedde en omsvängning i befolkningsutvecklingen under 1971 och har därefter markerats ytterligare. I övriga län har under 1970-talet befolkningstillväxten avtagit.

De prognoser över befolkningsutvecklingen som föreligger samt lägenhetsreservens storlek och fördelning talar för ett fortsatt lågt byggande även under 1976. Den fortfarande relativt höga andelen outhyrda lägenheter torde även bidra till en mera restriktiv planering inom kommunerna och hålla tillbaka igångsättningen även under 1976. Mot bakgrund härav har igångsättningen antagits uppgå till 60 000 lägenheter, varav 40 000 i småhus, vilket ligger i linje med länsbostadsnämndernas bedömning i november 1975 över bostadsbyggandet under 1976.

Investeringarna i ombyggnad, vars andel av totala bostadsinvesteringarna under 1970-talet ökat till 14 % 1975, väntas fortsätta att öka även under 1976. Initialstödet för ombyggnad av flerfamiljshus tillsammans med de särskilda lånen och bidragen till energibesparande åtgärder väntas leda till en fortsatt ökad modernisering även under 1976. Investeringarna i ombyggnad har dock antagits öka med endast 5 % i volym 1975—1976 med hänsyn till den redan nu mycket höga moderniseringstakten.

De byggnadstider som investeringsberäkningarna utgår från har i stort sett antagits ligga kvar på samma nivå som under perioden 1971—1973. För lägenheter påbörjade 1974 har dock byggnadstiderna antagits sjunka något med hänsyn till villkoren för momskompensationen.

Under ovan angivna förutsättningar angående igångsättning och byggnadstider samt ombyggnad beräknas de totala investeringarna minska med ca 8 % i volym 1975—1976. Flerfamiljshusinvesteringarna beräknas därvid minska med ca 26 % medan investeringarna i småhus beräknas sjunka med 6 %. Jämfört med kalkylerna i konjunkturinstitutets höstrapport 1975 pekar nuvarande beräkningar på en något större minskning av bostadsinvesteringarna vilket främst återspeglar det lägre utfallet på igångsättningen 1975 som nu förefaller trolig.

Tabell 7: 4 Antal lägenheter för vilka preliminära beslut om bostadslån till ombyggnad meddelats 1970—1975

	1970	1971	1972	1973	1974	1974 jan.— sept.	1975 jan.— sept.
Ombyggnad	3 800	3 450	3 200	5 600	15 750	6 250	12 250
därav: flerfamiljshus	1 900	1 500	1 150	3 100	12 250	4 100	8 050
småhus	1 900	1 950	2 050	2 500	3 500	2 150	4 200
Förbättring	12 350	10 500	8 400	9 300	6 650	4 450	4 600
Totalt	**16 150**	**13 950**	**11 600**	**14 900**	**22 400**	**10 700**	**16 850**

Anm. Alla siffror är avrundade till närmast hela femtiotal.
Källa: Bostadsstyrelsen.

Diagram 7: 2 Investeringar i bostäder och inom egentlig industri 1969—1976

Index: 1967 = 100. 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata

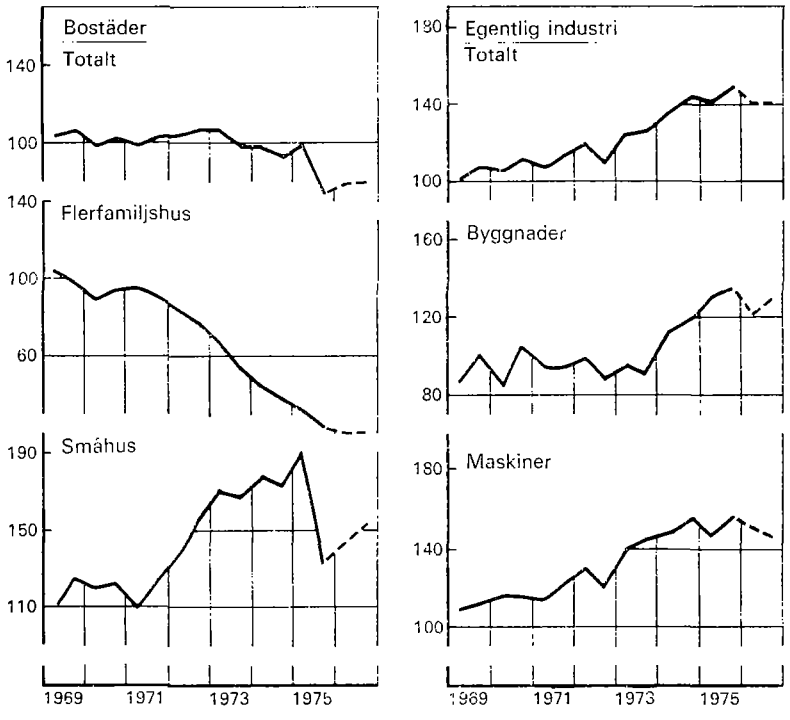

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Egentlig industri

Den egentliga industrins investeringar beräknas enligt ännu preliminära uppgifter ha ökat med 4,5 % i volym 1974—1975. Ökningen är helt koncentrerad till byggnads- och anläggningsverksamheten som för andra året i rad tycks ha ökat mycket kraftigt. De nu aktuella uppgifterna hämtade från statistiska centralbyråns novemberenkät 1975 tyder på en ökning av industrins byggande med 14,5 % från 1974 till 1975 vilken kan jämföras med en uppgång på inte mindre än 23 % närmast föregående år. Den egentliga industrins maskininvesteringar tycks däremot ha legat kvar på en oförändrad nivå från 1974 till 1975.

De uppgifter som företagen avgett för 1975 års investeringsverksamhet beskriver en något vikande tendens sedan majenkäten 1975. Sett i relation till industrikonjunkturens utveckling med bl. a. ett successivt minskat kapacitetsutnyttjande är ett dylikt förlopp relativt normalt och har kunnat observeras vid tidigare tillfällen med en liknande konjunkturutveckling. Det har emellertid också visat sig att det definitiva utfallet legat något över företagens uppgifter: ett visst påslag har därför gjorts på novemberenkätens nivå. Ett sådant tillägg kan vara ytterligare motiverat när investeringsvarupriserna stiger snabbt.

Det är ännu så länge svårt att bilda sig någon bestämd uppfattning om vilken betydelse för investeringsverksamheten under 1975 som de båda nyinrättade typerna av investeringsfonder, arbetsmiljö- resp. särskilda investeringsfonder haft. Å ena sidan innebar de inbetalningar till riksbanken som skulle verkställas under första halvåret 1975 en likviditetsindragning som kan ha verkat hämmande på investeringsaktiviteten. Å andra sidan fick företagen på förmånliga villkor ta i anspråk inte obetydliga delar av de inbetalade medlen redan under andra halvåret vilket motverkade de negativa effekterna av gjorda inbetalningar. Härvid innebar ett snabbt utnyttjande av fondmedlen sådana räntabilitetsfördelar för företagen att det kan ha lockat fram nya alternativt tidigarelagt vissa investeringar. Vilken riktning och storlek summan av dessa effekter kan ha haft på industrins investeringar är emellertid vanskligt att avgöra.

Riksrevisionsverket genomförde vid samma tidpunkt som investeringsenkäten samlades in en undersökning som bl. a. innehöll uppgifter om företagens planerade utnyttjande av de båda fonderna under 1975 resp. 1976. Förutsatt att alla ansökningar beviljas visar en sammanställning av dessa uppgifter för den egentliga industrins del bl. a. följande (ytterligare information återfinns i riksrevisionsverkets inkomstberäkningar i bilaga 2 till finansplanen). Under 1975 räknade företagen med att få utnyttja närmare 40 % av de inbetalade beloppen. I summan för 1975 och 1976 skulle enligt företagens planer ungefär 85 % utnyttjas. Dessa uppgifter pekar således på ett stort intresse från industrins sida att snabbt ta i anspråk sina fondmedel.

Industrins samlade planer för 1976 redovisas i tabell 7:5 där de omräknats till procentuella förändringar i fasta priser. Det är att förmoda att i dessa planer ingår företagens utnyttjande av arbetsmiljö- resp. de särskilda investeringsfonderna. Däremot har planerna med all sannolikhet ännu inte påverkats av de troliga effekter på investeringsverksamheten som följer av det föreslagna avdraget på 10 % för maskininvesteringar beställda och levererade senast vid utgången av 1976. Till företag som inte har möjlighet att tillgodogöra sig ett sådant avdrag kan enligt förslaget ges direkta investeringsbidrag.

Differenserna mellan planer och utfall i tabellen bildar ett mönster som är svårtolkat av många skäl. En viktig förklaring härtill är inflytandet från ekonomisk-politiska åtgärder som påverkat företagens handlande efter det att planuppgifterna insamlats. En grov rensning för dessa effekter visar att industrins planjusteringar tycks stå i ett visst förhållande till det aktuella kapacitetsutnyttjandet.[1]

Det låga kapacitetsutnyttjande som f. n. råder inom industrin och som endast kan förväntas förbättras obetydligt fram till slutet av 1976 motiverar en mycket försiktig uppkorrigering av industrins planer för 1976.

[1] Jfr diagram 6:5 i konjunkturinstitutets höstrapport 1975.

Tabell 7: 5 Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1966—1976
Procentuell förändring från föregående år. 1968 års priser

	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Byggnader och anläggningar											
Planerat i november året innan[1]	5	−28	−29	−31	0	−5	−9	−17	−3	−8	−15
Faktiskt inträffad förändring	24	7	−15	8	1	−1	0	0	23	14	(−5)
Differens	19	35	14	39	1	4	9	17	26	22	(10)
Maskiner m. m.											
Planerat i november året innan[1]	−9	−12	−13	−14	−2	−7	−13	−7	−4	−4	−6
Faktiskt inträffad förändring	4	0	2	8	6	3	5	14	7	0	(−2)
Differens	13	12	15	22	8	10	18	21	11	4	(4)

[1] Planerna beräknade som kvoten mellan prognosårets rena enkätvärde och enkätårets utfall. För planförändringen 1975—1976 har använts det preliminära utfallet för 1975.
Anm. Redovisningen inkluderar på maskinsidan även investeringar i bilar. Uppgifterna inom parentes är prognoserade värden.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

För byggnadsinvesteringarnas del innebär detta att de två senaste årens kraftiga ökningstakt skulle brytas och förbytas i en minskning som här bedömts till 5 %. Maskininvesteringarna skulle inte minska fullt så kraftigt; prognosen anger en minskning med 2 % varvid det 10-procentiga investeringsavdraget har bedömts ge ett visst tillskott till investeringsnivån. Totalt beräknas industriinvesteringarna minska med 3 % i volym 1975—1976.

I diagram 7:3 redovisas investeringsutvecklingen för de ur investeringshänseende tyngst vägande branscherna. Branschuppgifterna för 1975 och 1976 från novemberenkäten 1975 har schablonmässigt korrigerats på samma sätt som ovan angivits för industrin som helhet. En dylik metod fångar dock endast grovt upp enskilda branschers utveckling. Investeringarna inom järn- och stålverk synes ha ökat kraftigt 1975 och förutses öka i samma höga takt även 1976. Verkstadsindustrins investeringar ökade måttligt 1975 och planerna pekar nu på en i stort sett oförändrad nivå under 1976. Inom massa- och pappersindustrin har investeringarna stigit kraftigt sedan 1973. För 1976 förutses en fortsatt ökning om än i avtagande takt. För industrin i övrigt sjönk investeringarna 1975; under 1976 beräknas en kraftig minskning inträffa.

Handel m. m.

De totala investeringarna inom gruppen handel m. m.[1] minskade enligt ännu preliminära beräkningar med 11,5 % i volym från 1974 till

[1] Med investeringar inom gruppen handel m. m. avses investeringar i varuhandel, bank- och försäkringsverksamhet, teatrar, hotell, restauranger, lagerbyggnader samt fastighetsförvaltning.

Diagram 7: 3 Investeringar inom egentlig industri, totalt och uppdelat på branscher 1969—1976
Index: 1962 = 100. 1968 års priser. Log. skala

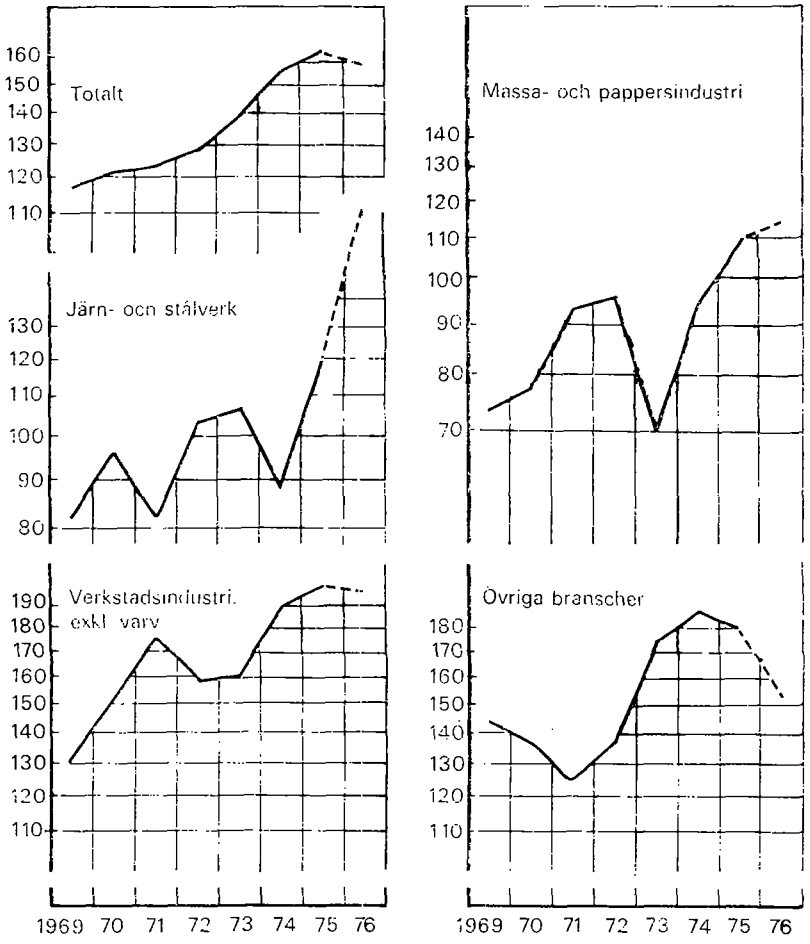

Anm. De branschvisa prognoserna är något osäkrare än prognosen för totala industrin. Investeringarna i bilar är inkluderade.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

1975. Byggnadsinvesteringarna tycks därmed ha minskat med ca 2,5 % medan maskininvesteringarna sjönk med 18,5 %.

Utgångspunkten för dessa kalkyler samt för de prognoser för 1976 som redovisas i det följande har delvis varit den enkätundersökning som statistiska centralbyrån genomförde i november 1975 inom handels-, bank- och försäkringsföretag. Delvis bygger beräkningarna även på uppgifter över totala kostnader och byggnadstider för påbörjade byggnadsprojekt inom handel m. m.

Den minskning på 2,5 % i volym för handelns byggnadsinvesteringar som nu redovisas i nationalräkenskaperna kan återföras på en mins-

kad igångsättning under 1974. Under 1975 beräknas visserligen igångsättningen öka men en stor del av dessa investeringar faller på 1976. Minskningen av maskininvesteringarna 1975 tycks förvånansvärt stor med tanke på den relativa förbättring som skett på byggnadssidan. Framför allt för handelsföretagen redovisas en kraftig minskning av maskininköpen.

Företagens planer för den enkättäckta delen anger för 1976 totalt sett en fortsatt minskning av investeringarna. På byggnadssidan pekar dock företagens planer mot en ökning på ca 4,5 % i volym — en plansiffra som i stort överensstämmer med de beräkningar som gjorts över planerade påbörjade projekt och byggnadstider under 1976. Som underlag för denna kalkyl har använts arbetsmarknadsstyrelsens statistik över antalet beviljade projekt samt uppgifter om projektreservens storlek, dvs. summa byggnadskostnader för innebliggande ej avgjorda ärenden. Dessutom har den av statistiska centralbyrån i augusti 1975 genomförda byggnadsinventeringen över planerade och pågående projekt utnyttjats. Med utgångspunkt från dessa uppgiftskällor har igångsättningen under 1976 antagits ligga kvar på en oförändrad nivå jämfört med 1975. Kalkylerna för hela den privata delen av handel m. m. anger då en ökning på 3 % i volym 1975—1976. Inkluderas även de statligt ägda företagen inom restaurang-, hotell- och bankrörelser skulle byggnadsinvesteringarna öka med 1,5 % i volym 1975—1976.

På maskinsidan redovisar enkäten planer som i sig tyder på en minskning av maskininköpen. Planerna har uppjusterats och denna korrigering grundar sig i huvudsak på tidigare års systematiska avvikelser mellan planer och utfall. Vidare har hänsyn tagits till de sysselsättningsfrämjande åtgärder som regeringen föreslagit i oktober 1975. Maskininvesteringarna beräknas härvid öka med ca 4 % i volym 1975—1976. Tillsammantaget skulle därmed de totala investeringarna inom gruppen handel m. m. öka med 2,5 % från 1975 till 1976.

Handelsflottan

Investeringarna i handelsflottan, dvs. inköp av nybyggda fartyg från svenska och utländska varv minus nettoutförsel av begagnade fartyg, uppgick preliminärt till 720 milj. kr. 1975 i 1968 års priser — motsvarande en minskning på över 40 % i volym från 1974. Nedgången förklaras huvudsakligen av en mycket stark minskning av importen av nybyggda fartyg — leveranserna av svenskbyggda fartyg ökade däremot.

Beräkningarna över investeringarna i nybyggda fartyg 1976 baseras på två enkäter, en till svenska redare angående deras nyinköp av utländska fartyg och en till de svenska varven. Med ledning av dessa enkäter beräknas investeringarna i handelsflottan minska med ytterligare 3 1/2 % 1975—1976 — även här till största delen beroende på en nedgång av importen av nybyggda fartyg.

Statliga investeringar

De totala statliga investeringarna ökade enligt preliminära beräkningar med 2 % i volym från 1974 till 1975. Till grund för beräkningarna över den statliga investeringsverksamheten 1975 och 1976 ligger enkäter insamlade från affärsverk, myndigheter samt företag.

Byggnadsinvesteringarna ökade 1975 med 3,5 % jämfört med 1974. Myndigheternas byggnadsverksamhet som till 3/4 består av vägbyggen samt byggnadsarbeten administrerade av byggnadsstyrelsen minskade med 12 % medan affärsverkens ökade med 19 %. Denna kraftiga ökning förklaras av en väsentlig utvidgning av vattenfallsverkets samt luftfartsverkets anläggningsverksamhet.

Efter att ha varit i stort sett oförändrade 1973—1974 minskade de totala maskininvesteringarna med 3 % från 1974 till 1975. Myndigheternas inköp ökade härvid med 6 % medan affärsverkens sjönk med 8 %.

Vid beräkningen av statens investeringsverksamhet 1976 har förutom till de ovannämnda enkäterna hänsyn även tagits till de sysselsättningsfrämjande åtgärder som föreslogs i regeringsförklaringen den 15 oktober 1975. I investeringsberäkningarna har sålunda följande åtgärder beaktats: en utökning av ramarna för beredskapsarbeten, tidigareläggning av statliga byggen och industribeställningar samt åtgärder som syftar till att förbättra arbetsmiljön inom den statliga sektorn. Åtgärdernas effekt på den totala statliga investeringsverksamheten 1976 har — utifrån grova kalkyler — beräknats till 3 procentenheter för byggnadsinvesteringarna resp. 4 procentenheter för maskininvesteringarna.

De totala byggnadsinvesteringarna beräknas öka med 3,5 % från 1975 till 1976. Inom affärsverken är det framför allt statens järnvägar samt luftfartsverket som planerar ett ökat byggande. Vägbyggandet som sjönk markant från 1974 till 1975 beräknas för 1976 utifrån uppgifter från vägverket samt arbetsmarknadsstyrelsen öka med närmare 5 %.

De totala maskininvesteringarna förväntas 1976 öka med 7 % i volym efter att ha minskat med 3 % från 1974 till 1975. Myndigheternas maskininköp har antagits stiga med 10,5 % och affärsverkens med 1,5 %. Såväl vattenfallsverkets som televerkets maskininköp beräknas minska medan statens järnvägars inköp av lok och godsvagnar förväntas öka betydligt.

Därmed skulle de totala statliga investeringarna komma att öka med 5 % från 1975 till 1976.

Kommunala investeringar

De totala kommunala investeringarna exkl. bostäder minskade enligt preliminära beräkningar med 5 % i volym från 1974 till 1975. Detta innebar en något lägre minskningstakt jämfört med de närmast två föregående åren då denna uppgick till 9,5 % resp. 6,5 %. Till grund för be-

räkningarna över investeringsutvecklingen 1975 och 1976 ligger dels den sedvanliga av statistiska centralbyrån insamlade novemberenkäten från primärkommuner och landsting, dels en ny enkät insamlad från kommunägda företag.

De kommunala myndigheternas och affärsverkens byggnadsinvesteringar beräknas ha minskat med 4 % från 1974 till 1975, se tabell 7:6. Enkätuppgifterna har härvid uppkorrigerats med två procentenheter då kommunerna i november tenderar att underskatta utfallet för det innevarande året. Totalt, inkl. de kommunägda företagens byggnadsverksamhet som enligt enkäten minskade med 14 %, beräknas byggnadsinvesteringarna ha avtagit med 5,5 %.

Primärkommunernas och landstingens maskininköp beräknas ha ökat med 2 % från 1974 till 1975 efter att ha stigit med 10 % från 1973 till 1974. De kommunägda företagens maskininvesteringar beräknas ha minskat med 6 %. De totala maskininköpen 1975 kom därmed att förbli i stort sett oförändrade jämfört med 1974.

I tabell 7:6 redovisas primärkommunernas samt landstingens investeringsplaner för 1976 omräknade till förändringstal i fasta priser. Enligt planerna förväntas byggnadsverksamheten förbli oförändrad jämfört med 1975. Vid korrigering av planerna har hänsyn tagits till de sysselsättningsfrämjande åtgärder som aviserades i regeringsförklaringen den 15 oktober 1975. Av de föreslagna åtgärderna är det framför allt det höjda anordningsbidraget för daghem och fritidshem samt de utökade ramarna för beredskapsarbeten som kommer att påverka den kommunala byggnadsverksamheten. Huruvida kommunerna i sina planer tagit hänsyn till dessa åtgärder är svårt att bedöma. Det är emellertid föga troligt att

Tabell 7: 6 Planerade och faktiska förändringar av de borgerliga primärkommunernas och landstingens investeringar 1969–1976
Procentuell förändring från föregående år. 1968 års priser

	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Byggnadsinvesteringar								
Planerat i november året innan[1]	5	5	−7	−2	−13	−11	−4	0
Faktiskt inträffad förändring	4	5	−6	0	−10	−9	−4	(3)
Differens	−1	0	1	2	3	2	0	(3)
Maskininvesteringar								
Planerat i november året innan[1]	11	18	−16	12	−1	19	12	14
Faktiskt inträffad förändring	−1	27	−19	0	−10	10	2	(4)
Differens	−12	9	−3	−12	−9	−9	−10	(−10)

[1] Planerna är beräknade som kvoten mellan prognosårets rena enkätvärde och enkätårets utfall. För planförändringen 1975–1976 har använts det prognoserade utfallet för 1975.
Anm. Uppgifterna inom parentes är prognoserade.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

de hunnit beakta de utökade anslagen vad gäller beredskapsarbeten. Däremot har förmodligen viss hänsyn kunnat tas till det höjda investeringsbidraget — regeringen presenterade nämligen redan i slutet av september en plan för utbyggnaden av barnomsorgen.

Utifrån grova kalkyler beräknas den kommunala byggnadsverksamheten öka med 3 procentenheter till följd av de ovan nämnda åtgärderna. Då det antagits att kommunerna redan tagit viss hänsyn till anordningsbidraget har planuppgifterna uppkorrigerats med endast 2 procentenheter. Dessutom har planerna mot bakgrund av korrigeringsmönstret i tabellen dragits upp med ytterligare 1 procentenhet. Totalt innebär ovanstående en uppdragning av kommunernas planer med 3 procentenheter.

Totalt inkl. de kommunägda företagens byggnadsinvesteringar, som utifrån enkäten bedömts öka med 3 % beräknas den kommunala byggnadsverksamheten, som alltsedan 1973 successivt sjunkit, öka med 3 % från 1975 till 1976.

Mot bakgrund av korrigeringsmönstret i tabellen har de kommunala myndigheternas och affärsverkens planerade maskininvesteringar nedkorrigerats med 10 procentenheter. Maskininköpen beräknas sålunda öka med 4 % från 1975 till 1976. Inkl. de kommunägda företagens maskininköp, som antagits fortsätta minska även 1976, beräknas de totala kommunala maskininvesteringarna öka med 2,5 % från 1975 till 1976.

Den totala kommunala investeringsverksamheten skulle därmed öka med 3 % i volym från 1975 till 1976.

7.3 Lagerinvesteringarna

Enligt preliminära kalkyler beräknas lagren 1975 inom samtliga näringsgrenar ha ökat med drygt 5 miljarder kr. i 1968 års priser. Jämfört med 1974 innebär detta en ytterligare tillväxt med ca 1,4 miljarder kr. Därmed svarade lagerutvecklingen 1974—1975 för en inte obetydlig del av totala inhemska efterfrågetillväxten. I löpande priser uppgick lagerökningen 1975 till nära 10 1/2 miljarder kr. att jämföra med en ökning på drygt 5 1/2 miljarder kr. 1974.

Den starka lageruppbyggnaden 1975 är praktiskt taget helt hänförbar till industrin samt i någon mån också till skogsbruket medan handelns lager blev i stort sett oförändrade.

Uppbyggnaden av *industrins* lager inleddes första halvåret 1974 och blev successivt alltmer markerad. Första halvåret 1975 blev lagertillväxten i det närmaste lika stark som första halvåret 1970 — föregående lagercykels kulminationspunkt — och kom för andra halvåret 1975 att klart överträffa denna notering. Den sammanlagda lagerökningen för industrin (inkl. varven) uppgick därmed (i 1968 års priser) till preliminärt 4,7 miljarder kr. 1975.

Upptrappningen av lagerökningen inom industrin 1975 koncentrerades

Diagram 7: 4 Totala industrins lagervolymförändringar 1963—1976[1]
Milj. kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata

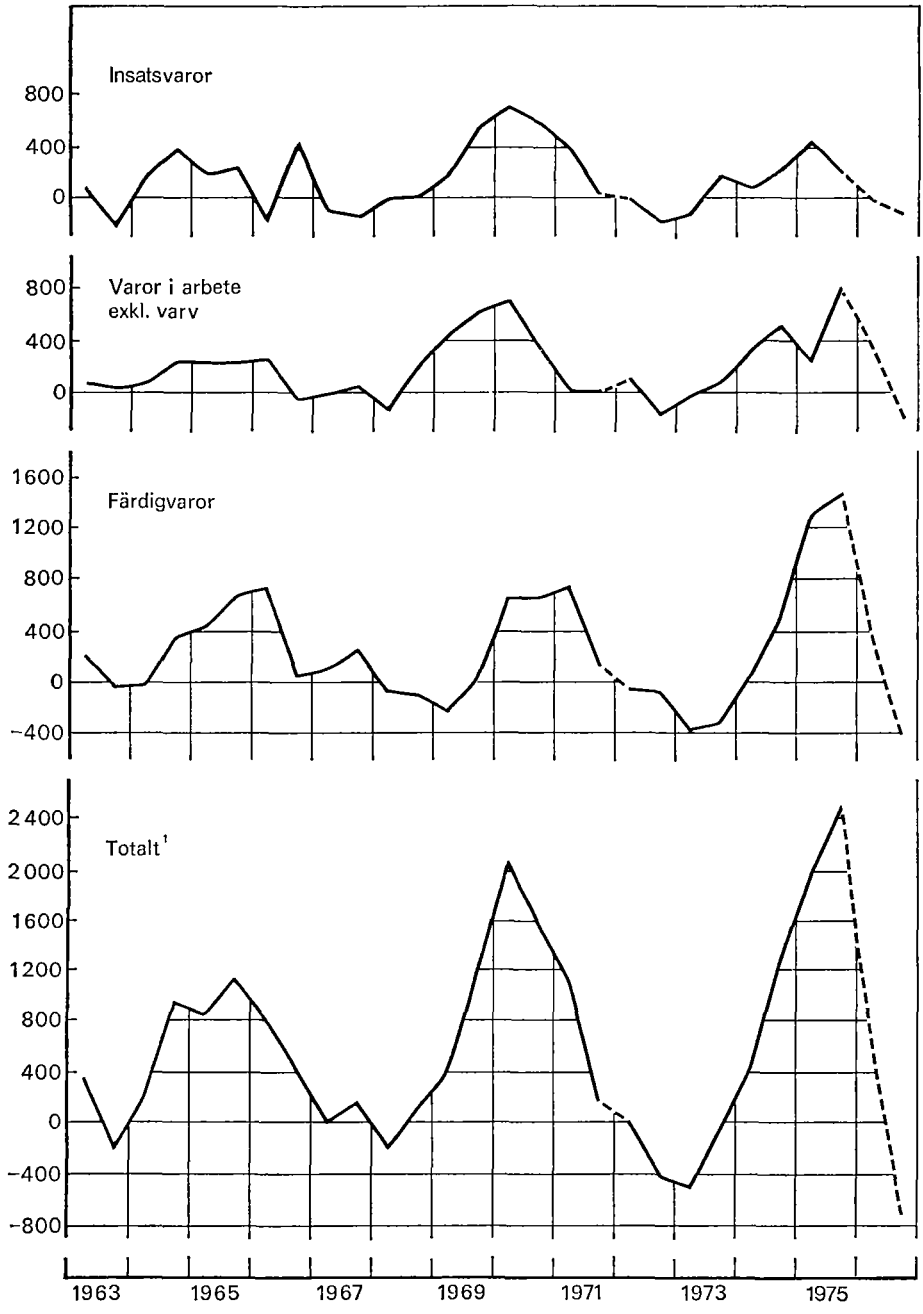

[1] Exkl. varvens lagervolymförändringar av varor i arbete.

Anm. Fr. o. m. första kvartalet 1972 redovisas lagerinvesteringarna enligt en ny metod, vilket stör jämförelser med tidigare perioder i obestämd omfattning.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

i ökande utsträckning till *färdigvarulagren*. Första halvåret var lagerökningen betydande särskilt inom skogsindustrierna då produktionen inom dessa ej ännu anpassats nedåt i en omfattning som svarade mot den drastiska försämringen av främst exportefterfrågan. Takten i lageruppbyggnaden avtog hastigt inom skogsindustrierna andra halvåret till följd av successivt starkare driftsinskränkningar i förening med en viss efterfrågeökning. Däremot tilltog lagertillväxten markant andra halvåret inom verkstadsindustrin trots att produktionen där sjönk. Bl. a. med hänsyn till lagerstödet beräknas produktionsutvecklingen inom skogsindustrierna bli sådan att lagernedd ragningen blir betydande först andra halvåret 1976. För övriga delar av industrin väntas en fortsatt ökning av färdigvarulagren första halvåret 1976 — dock av väsentligt mindre omfattning än under föregående halvår — följd av en viss lagerminskning andra halvåret 1976.

Lagerökningen av *varor i arbete* (exkl. varv) som var stark under 1974 avtog tillfälligt första halvåret 1975. Andra halvåret — då produktionen bromsades upp inom verkstadsindustrin, som svarar för huvuddelen av förändringarna av dessa lager — steg de ånyo snabbt.

Lageruppbyggnaden av varor i arbete, liksom av färdigvaror förutses därmed kulminera andra halvåret 1975.

Varvens lager av varor i arbete ökade kraftigt under 1974 och första halvåret 1975. Andra halvåret 1975 synes dessa lager varit i stort sett oförändrade och bedöms komma att bli så även under 1976.

Insatsvarulagren började enligt konjunkturbarometern att anses som stora redan mot slutet av 1974. Råvaruinköpen drogs ned kraftigt under första halvåret 1975, men till följd av redan gjorda beställningar steg insatsvarulagren i ökad takt under första halvåret 1975. Råvaruinköpen drogs emellertid ytterligare ner och lagerökningen kom att andra halvåret bli tämligen begränsad. Insatsvarulagren förutses minska under loppet av 1976.

För *industrilagren* innebär detta att lagercykeln nådde sin övre vändpunkt andra halvåret 1975. Lagertillväxten första halvåret 1976 beräknas

Tabell 7: 7 Lagervolymförändringar totalt och efter näringsgrenar 1972—1976
Milj. kr., 1968 års priser

	1972	1973	1974	1975 prel.	1976 prognos
Industri (inkl. el-, gas-, värme- och vattenverk)	−20	−435	2 331	4 670	−75
därav: verkstadsindustri exkl. varv	−284	−160	1 275	2 150	270
Detaljhandel (inkl. bilar)	238	−2	319	0	−50
Partihandel	−118	−35	963	75	−150
Jord- och skogsbruk	16	−100	96	350	390
Summa	**116**	**−572**	**3 709**	**5 095**	**115**

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

sålunda bli av en storleksordning som markant understiger lagerökningen andra halvåret 1975 och för andra halvåret 1976 väntas en viss minskning av industrins lager komma till stånd. Därmed beräknas för hela 1976 industrilagren bli i stort sett oförändrade.

Lagertillväxten i *detaljhandeln* under 1974 blev särskilt under andra halvåret betydande. Lageruppgången 1974 var i stor utsträckning hänförlig till bilhandeln, vars lager fortsatte att stiga under 1975, dock i klart avsaktande takt. Inom övriga delar av detaljhandeln har företagens mot slutet av 1974 alltmer uttalade strävan att dra ned lagren krönts med viss framgång. För 1976 förutses en viss minskning av totala detaljhandelslagren, i första hand inom bilhandeln.

Partihandelslagren steg markant under 1974 — nära 1 miljard kr. i 1968 års priser. De starkaste ökningarna skedde inom handeln med jordbruksråvaror och inom bränslehandeln. Inom dessa sektorer kom en neddragning till stånd 1975 samtidigt som lagertillväxten inom övriga sektorer blev klart lägre än under 1974. För 1976 väntas partihandelslagren komma att dras ned.

Lagerförändringen i *skogsbruket* beräknas som skillnaden mellan normal skogstillväxt och faktisk avverkning vartill läggs förändringen av i skogen lagrad massaved. Under 1974 minskade dessa lager som en följd av en neddragning av massavedslagren. Skogsbrukslagren steg kraftigt 1975 beroende på en minskning av avverkningarna samtidigt som massavedslagren ökade betydligt. Även 1976 väntas en ökning av lagren i skogsbruket. Ökningen beräknas dock bli lägre än 1975 och främst vara hänförlig till en fortsatt minskning av avverkningarna.

Sammantaget för alla näringsgrenar beräknas därmed lagren 1976 öka endast med något hundratal milj. kr. (1968 års priser), dvs. en minskning med nära 5 miljarder kr. från lagerinvesteringsnivån 1975. I löpande priser beräknas lageromslaget bli drygt 10 miljarder kr.

8 Den offentliga verksamheten

8.1 Allmänt

Verksamheten inom den offentliga sektorn diskuteras i detta kapitel med utgångspunkt från inkomst- och utgiftsöversikter för delsektorerna staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn samt för sektorn i dess helhet. I avsnittet om socialförsäkringssektorn har Allmänna pensionsfonden särredovisats. Genomgången av den offentliga sektorns inkomster och utgifter ger en viss, om än partiell, belysning av denna sektors inverkan på samhällsekonomin. Den totala efterfrågeutvecklingen i ekonomin påverkas således direkt av de offentliga utgiftsförändringar som avser konsumtion och investeringar. Vidare gäller att varje förändring i den offentliga sektorns inkomster och utgifter ger upphov till en motsvarande förändring av inkomsterna i den privata sektorn. En utgiftsökning för det offentliga innebär med andra ord en inkomstökning för den privata sektorn, medan en ökning i de offentliga inkomsterna representerar en åtstramning av inkomsterna inom hushåll och/eller företag. Via dessa effekter på inkomstbildningen har den offentliga verksamheten även stor betydelse för efterfrågeutvecklingen inom den privata delen av ekonomin.

Den offentliga sektorn har också ett inflytande på ekonomin via kreditmarknaden. De samband som här gäller är emellertid svåra att klarlägga och kan inte heller analyseras fristående från förhållandena på kreditmarknaden i stort. Effekterna via kreditmarknaden kommer därför endast att beröras resonemangsvis i det följande. Det bör observeras att riksbanken inte ingår i begreppet offentlig sektor.

Avslutningsvis presenteras i kapitlet vissa beräkningar av finanspolitikens effekter på samhällsekonomin under 1975 och 1976. Dessa beräkningar är baserade på den modell som presenterades och tillämpades första gången i nationalbudgeten 1974.

De redovisningsprinciper som ligger till grund för presentationen av staten och kommunerna är oförändrade jämfört med den preliminära nationalbudgeten för 1975. För en genomgång av dessa redovisningsprinciper hänvisas därför till kapitel 8 s. 150—151 och 156—157 i 1975 års preliminära nationalbudget.

8.2 Staten

Den bild över utvecklingen i den statliga sektorn som presenteras i detta avsnitt bygger på redovisade utfallssiffror fram t. o. m. budgetåret

1974/75. För innevarande budgetår grundas bedömningarna i huvudsak på riksrevisionsverkets budgetprognoser. För andra halvåret 1976 har en framskrivning av utgifterna gjorts med utgångspunkt från resultaten av det avslutade budgetarbetet avseende budgetåret 1976/77. Vid bedömningen av statens inkomster har riksrevisionsverkets inkomstberäkningar legat till grund. I beräkningarna har hänsyn tagits till tilläggsbudget I och II för budgetåret 1975/76. Vidare har även i övrigt effekterna av de av regeringen den 15 oktober 1975 offentliggjorda ekonomisk-politiska åtgärderna beaktats. Hänsyn har också tagits till de stimulansåtgärder för 1976 som presenteras i finansplanen. Uppgifterna i tabell 8: 1 avser de statliga myndigheternas verksamhet. Den del av de statliga affärsverkens investeringar som finansieras över statsbudgeten redovisas i tabell 8: 1 som transfereringar till företag.

Den statliga totalbudgetens underskott 1974 uppgick till nära 11 miljarder kr., vilket motsvarar över 4 % av bruttonationalprodukten. Detta innebar en kraftig ökning av underskottet jämfört med 1972 och 1973 då de negativa budgetsaldona låg kring 6 miljarder kr. per år eller ca 3 % av bruttonationalprodukten. Under perioden 1969—1971 uppgick budgetunderskotten till ca 2 % av bruttonationalprodukten per år. Det statliga upplåningsbehovet uttryckt som andel av bruttonationalprodukten mer än fördubblades således från 1971 till 1974. Ett negativt budgetsaldo av ungefär samma storleksordning som 1974 har nu beräknats för 1975. De första bedömningarna för 1976 som presenteras i detta sammanhang tyder inte på att det varit möjligt att krympa det statliga upplåningsbehovet jämfört med de närmast föregående åren. Budgetunderskottet väntas snarast öka ytterligare i absoluta tal till ca 11,7 miljarder kr. 1976.

Av tabell 8: 1 framgår att både inkomster och utgifter beräknas öka i snabbare takt 1975 än 1976. Vad gäller inkomsterna förklaras den snabbare ökningstakten 1975 av utvecklingen för direkta skatter och övriga inkomster. Att de direkta skatterna visar en större ökning 1975 än 1976 beror bl. a. på skatteunderlagets tillväxt. Den totala lönesumman beräknas öka med 11 % 1976 jämfört med 17,5 % 1975. Vidare växer utbetalningarna av kommunalskattemedel till kommunerna snabbt 1976, vilket innebär att tillväxttakten för de direkta skatterna begränsas. Inkomsterna i form av direkta skatter påverkas både 1975 och 1976 av de beslutade skatteomläggningarna dessa år.

Den lägre ökningstakten 1976 för övriga inkomster förklaras huvudsakligen av utvecklingen av inkomsterna på affärsverksfonderna som beräknas ligga kvar på 1975 års nivå även 1976. De indirekta skatterna har påverkats av de under 1975 genomförda punktskattehöjningarna. Den fulla helårseffekten av dessa skattehöjningar inträffar dock först 1976.

Den relativt långsamma tillväxttakten för de statliga transfereringarna

1976 förklaras till stor del av transfereringarna till socialförsäkringssektorn. Finansieringen av kostnaderna för sjukförsäkringen ändras fr. o. m. den 1 januari 1976 då statsbidragsandelen minskar från 25 till 15 %. Transfereringarna till hushållen påverkas främst av de höjda barnbidragen fr. o. m. den 1 oktober 1975 samt av det förbättrade stödet till studerande i arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning fr. o. m. årsskiftet 1975/1976. Den snabba ökningen av statsbidragen till kommunerna beror bl. a. på det extra bidraget om 600 milj. kr. 1976 som ingick i överenskommelsen mellan regeringen och kommunförbun-

Tabell 8:1 Statens inkomster och utgifter 1974—1976

Exkl. statens affärsverk och aktiebolag

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1974	1975	1976	1974—1975	1975—1976
Löpande priser						
1	Inkomster	**61 974**	**72 570**	**81 890**	**17,0**	**13,0**
1.1	Direkta skatter	23 267	28 630	32 660	23,0	14,0
1.2	Indirekta skatter	33 210	37 430	42 090	12,5	12,5
1.3	Övriga inkomster	5 497	6 510	7 140	18,5	9,5
2	Utgifter	**68 642**	**79 120**	**89 050**	**15,5**	**12,5**
2.1	Transfereringar	46 054	53 340	59 270	16,0	11,0
2.1.1	Till hushåll m.m.	6 929	7 260	8 840	5,0	22,0
2.1.2	Till socialförsäkringssektorn	13 818	15 150	12 370	9,5	—18,5
2.1.3	Till kommuner	16 163	17 950	21 050	11,0	17,5
2.1.4	Till företag inkl. livsmedels- och bostadssubventioner	4 504	6 740	9 700	49,5	44,0
2.1.5	Till internationell verksamhet	1 494	2 160	2 610	44,5	21,0
2.1.6	Ränteutgifter	3 146	4 080	4 700	29,5	15,0
2.2	Konsumtion	20 103	23 240	26 450	15,5	14,0
2.3	Realinvesteringar	2 696	2 740	3 330	1,5	21,5
2.4	Korrigeringspost	—211	—200	—	.	.
3	Finansiellt sparande (1—2)	**—6 668**	**—6 550**	**—7 160**	.	.
4	Utlåning och andra finansiella transaktioner	4 211	4 480	4 510	6,5	0,5
5	Totalsaldo (3—4)	**—10 879**	**—11 030**	**—11 670**	.	.
1974 års priser						
Konsumtion		20 103	20 890	21 640	4,0	3,5
Realinvestering		2 696	2 460	2 770	—9,0	12,5

Anm. 1 Procenttalen är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

Anm. 2 Beloppen för skatter avser normalt uppbörd av skatt och inte som i nationalräkenskaperna upplupen skatt.

Anm. 3 Investeringsuppgifterna avser endast statliga myndigheter; investeringar i statliga affärsverk och aktiebolag ingår ej.

Källor: Finansdepartementet, konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

den om en begränsning av den kommunala utdebiteringen 1976 och 1977.

Transfereringarna till företag beräknas öka kraftigt både 1975 och 1976. Ökningen 1975 förklaras av den ökade subventioneringen över statsbudgeten av livsmedelspriserna samt av den nya subventioneringen av bostadsräntorna fr. o. m. budgetåret 1975/76. Trots att dessa subventioner i sista hand syftar till en förstärkning av hushållens ekonomiska situation måste de med hänsyn till sin konstruktion behandlas som transfereringar till företagssektorn. Utöver helårseffekten av bostadssubventionerna påverkas företagstransfereringarna 1976 bl. a. av utbetalningar avseende det nya stödet till lageruppbyggnad samt av det utökade stödet till energibesparande åtgärder i näringslivet och inom bostadsbeståndet. Ökningstakten för transfereringarna till internationell verksamhet beräknas bli något lägre 1976 än föregående år. Detta sammanhänger med att 1-procentmålet för u-landsbiståndet uppnås redan under innevarande budgetår.

Uppgifterna om den statliga konsumtionen 1974 och 1975 i tabell 8: 1 överensstämmer helt med nationalräkenskapernas senaste bedömning. Det innebär att konsumtionen beräknas ha ökat med ca 3 % 1974 och ca 4 % 1975 i volym. Den årliga ökningen av sysselsättningen beräknas under dessa år ha uppgått till 4 %. För 1976 beräknas konsumtionen öka med ca 3,5 % i volym. Det statliga stödet på beklädnadsområdet i form av tidigareläggning av industribeställningar och ökad statlig lagerhållning beräknas bl. a. tillsammans med de utökade beredskapsarbetena stimulera statens konsumtionsefterfrågan. Sysselsättningen i de statliga myndigheterna beräknas öka med ca 3 % 1976. De statliga investeringarnas utveckling har redovisats och kommenterats i kapitel 7 samt i sammanfattningen av nationalbudgeten.

8.3 Kommunerna

Liksom tidigare år har statistiska centralbyrån under november 1975 genomfört en enkät till kommunerna som ger underlaget för den bedömning av den kommunala inkomst- och utgiftsutvecklingen under 1975 och 1976 som presenteras här. Det i tabell 8: 2 redovisade utfallet för 1974 och den nya bedömningen för 1975 överensstämmer, förutom en korrigering för vissa pensionsavgifter, i stort sett med nationalräkenskaperna.

Kommunernas *inkomster* beräknas under 1975 ha ökat med 14 % och 1976 väntas en ökning med hela 18 %. Skatteintäkterna som utgör drygt hälften av de kommunala inkomsterna väntas under 1976 stiga med 20 %. Skatternas höga tillväxttakt förklaras av att den genomsnittliga kommunala utdebiteringen ökar från 25,23 kr. 1975 till 26,15 kr. 1976 samtidigt som skatteunderlaget ökar betydligt.

Tabell 8:2 Kommunernas inkomster och utgifter 1974—1976

Exkl. kommunala aktiebolag och stiftelser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1974	1975	1976	1974—1975	1975—1976
Löpande priser						
1	Inkomster	**56 615**	**64 480**	**76 180**	**14,0**	**18,0**
1.1	Skatter	30 166	34 310	41 090	14,0	20,0
1.2	Statsbidrag	16 163	17 950	21 050	11,0	17,5
1.2.1	Allmänna statsbidrag	3 935	3 990	4 470	1,5	12,0
1.2.2	Speciella statsbidrag	12 228	13 960	16 580	14,0	19,0
1.3	Övriga inkomster	10 286	12 220	14 040	19,0	15,0
2	Utgifter	**56 934**	**67 240**	**76 880**	**18,0**	**14,5**
2.1	Transfereringar	9 701	11 290	13 090	16,5	16,0
2.1.1	Till hushåll	5 096	5 940	7 040	16,5	18,5
2.1.2	Till socialförsäkringssektorn	1 160	1 340	1 460	15,5	9,0
2.1.3	Till företag	739	850	970	15,0	14,0
2.1.4	Ofördelat	2 706	3 160	3 620	17,0	14,5
2.2	Konsumtion	38 240	46 300	52 860	21,0	14,0
2.3	Realinvesteringar	8 993	9 650	10 930	7,5	13,5
3	Saldo (1—2)	—319	—2 760	—700	.	.
4	Netto av mark- och fastighetsköp	197	100	200	.	.
5	Finansiellt sparande enligt nationalräkenskaperna (3—4)	**—516**	**—2 860**	**—900**	.	.
6	Finansiellt sparande enligt kreditmarknadsstatistiska uppgifter	—1 696	—2 800	..	.	.
7	Likviditetsförändring	—987	—1 000			
8	Utlåning	517	400			
9	Upplåning	1 226	2 200			
1974 års priser						
Konsumtion		38 240	40 340	41 630	5,5	3,0
Realinvestering		8 993	8 690	9 150	—3,5	5,5

Anm. 1 Procenttalen är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

Anm. 2 Investeringsuppgifterna avser kommunala myndigheter och affärsverk (inkl. affärsverkens bostadsinvesteringar); investeringar i kommunala bolag och stiftelser ingår ej.

Anm. 3 Allmänna statsbidrag omfattar skattebortfallsbidrag, skatteutjämningsbidrag, särskilt bidrag till kommunerna samt för 1976 ett extra bidrag till kommuner och landstingskommuner med 600 milj. kr. Speciella statsbidrag utgår till bestämda verksamhetsområden.

Anm. 4 Finansiellt sparande enligt kreditmarknadsstatistiken för 1975 bygger på utfall för första halvåret och en prognos för andra halvåret.

Källor: Finansdepartementet, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

De totala *statsbidragen* väntas 1975 och 1976 öka med 11 resp. 17,5 %. Den högre ökningstakten under 1976 beror bl. a. på väsentligt ökade statsbidrag till den kommunala barnomsorgen. Vidare har kommunförbunden enligt överenskommelsen med regeringen rekommenderat primärkommuner och landsting att under 1976 och 1977 begränsa höjningen av den genomsnittliga kommunala utdebiteringen till sammantaget högst 1 kr. Kommunerna erhåller som kompensation ett extra statsbidrag på 600 milj. kr. under vart och ett av åren 1976 och 1977.

Den kommunala *konsumtionen,* som utgör ca 2/3 av de samlade utgifterna, beräknas under 1975 ha ökat med hela 21 %. Under 1976 väntas en lugnare utveckling, motsvarande en ökningstakt på 14 %. Detta är en följd av en förväntad dämpning av tillväxttakten i pris- och löneutvecklingen samt en något långsammare sysselsättningsutveckling. Den kommunala sysselsättningen mätt i antal arbetstimmar beräknas under både 1974 och 1975 ha ökat med 5 %. För 1976 väntas sysselsättningen öka med ca 3 % till stor del koncentrerat till landstingens verksamhet.

De samlade *transfereringsutgifterna* beräknas för både 1975 och 1976 öka med ca 16 %. Enligt kommunenkäten beräknas de kommunala myndigheternas och affärsverkens *investeringsvolym* under 1976 öka efter flera års svag utveckling. Inräknat effekterna av den planenliga utbyggnaden inom barnomsorgen och av de stimulanspolitiska satsningarna på bl. a. kommunala beredskapsarbeten och skolbyggen beräknas investeringsvolymen under 1976 öka med 5,5 %.

Kommunernas *finansiella sparande,* dvs. skillnaden mellan inkomster och utgifter, visade ett underskott på ca 0,5 miljarder kr. under 1974 enligt de korrigerade nationalräkenskaperna. Den kommunala finansstatistiken visade för samma år ett utgiftsöverskott på knappt 1 miljard kr. Underskottet enligt kreditmarknadsstatistiken var således 1974 ingen tillförlitlig indikator på storleken av det kommunala utgiftsöverskottet. Underskottet 1975 beräknas ha uppgått till nära 2,9 miljarder kr., vilket i relation till den ökade budgetomslutningen framstår som klart lägre än 1970 och 1971. För 1976 beräknas ett utgiftsöverskott på 900 milj. kr., dvs. en förbättring av kommunernas finansiella sparande mellan 1975 och 1976 med ca 2 miljarder kr.

8.4 Socialförsäkringssektorn

Socialförsäkringssektorn utgör ingen självständig ekonomisk delsektor utan är snarare ett sammanfattande begrepp för en rad trygghetsförsäkringar som huvudsakligen skapats genom det allmänna. Sektorn är således en statistisk konstruktion som svarar mot internationell praxis och syftar till att sammanföra ett antal försäkringsformer inom det sociala området.

I socialförsäkringssektorn ingår allmän sjukförsäkring, föräldraför-

säkring, yrkesskadeförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, folkpensionering inkl. kommunala bostadstillägg till folkpensionärer, allmän tilläggspensionering och frivillig pensionsförsäkring. Samtliga dessa försäkringar finansieras helt eller delvis med avgifter som till en del erläggs av de enskilda hushållen men framför allt av arbetsgivarna. Sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och folkpensionerna finansieras också i betydande utsträckning över statsbudgeten. För de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärer bär dock kommunerna hela kostnadsansvaret. Den allmänna tilläggspensioneringen (ATP) har en särställning inom sektorn genom att Allmänna pensionsfonden utgör en helt självständig förvaltningsenhet. Den stora årliga fonduppbyggnaden inom Allmänna pensionsfonden bidrar också till att skilja ut ATP från de övriga trygghetsförsäkringarna. Allmänna pensionsfondens inkomster och utgifter kommer därför att särredovisas i detta avsnitt.

Riksdagen beslutade 1974 om förbättrade folkpensionsförmåner. Folkpensionens grundbelopp höjdes från 90 till 95 % av basbeloppet för ensam pensionär och från 140 till 155 % av basbeloppet för pensionärspar fr. o. m. den 1 januari 1975. Folkpensionsförmåner för handikappade i form av handikappersättning och vårdbidrag förbättrades den 1 juli 1975. Som en del av 1975 års skatteomläggning ingick att hushållens sjukförsäkringsavgift slopades. Reformerna på pensions- och skatteområdena finansierades genom höjningar av arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter till folkpensionering och sjukförsäkring. Folkpensionsavgiften höjdes 1975 med 0,9 % till 4,2 % och sjukförsäkringsavgiften med 3,2 % till 7 %. Även ATP-avgiften höjdes från 10,5 till 10,75 %.

En lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år genomförs den 1 juli 1976. Samtidigt förbättras pensionsförmånerna för folkpensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp genom att den årliga höjningen av pensionstillskotten ändras från 3 till 4 % av basbeloppet. De förtidspensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp får därutöver en kraftig pensionshöjning genom att pensionstillskotten fr. o. m. den 1 juli 1976 kommer att utgå med fördubblade belopp till förtidspensionärer. Fr. o. m. den 1 januari 1976 höjs ersättningen från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen för bl. a. öppen och sluten vård. 1976 års skatteomläggning samt de ovan redovisade reformerna på pensions- och sjukförsäkringsområdet inkl. kompensation för ökad sjukfrånvaro finansieras till betydande del genom höjda arbetsgivaravgifter. Folkpensionsavgiften höjs med 2 % till 6,2 % och sjukförsäkringsavgiften med 1 % till 8 % från årsskiftet 1975/1976. Vidare slopas den nuvarande begränsningen av avgiftsunderlaget till 7,5 gånger basbeloppet för dessa socialförsäkringsavgifter. ATP-avgiften höjs även 1976 med 0,25 % till 11 %.

Finansieringen av de olika sjukförsäkringsförmånerna har ändrats i

Tabell 8:3 Socialförsäkringssektorns (exkl. Allmänna pensionsfonden) inkomster och utgifter 1974—1976

Löpande priser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1974	1975	1976	1974–1975	1975–1976
1	Inkomster	**26 691**	**31 430**	**37 020**	**18,0**	**18,0**
1.1	Avgifter	11 423	14 640	22 860	28,0	56,0
1.2	Bidrag från staten och kommunerna	14 600	14 610	12 110	10,0	−16,0
1.3	Förskott från statsbudgeten avseende sjukförsäkring	376	1 880	1 730		
1.4	Ränteinkomster m. m.	292	300	320	2,5	6,5
2	Utgifter	**26 619**	**31 450**	**37 230**	**18,0**	**18,5**
2.1	Transfereringar till hushåll	25 294	29 960	35 360	18,5	18,0
2.2	Övriga transfereringar	566	550	820	−3,0	49,0
2.3	Konsumtion	759	940	1 050	24,0	11,5
3	Finansiellt sparande	**72**	**−20**	**−210**	..	..

Anm. Procenttalen är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

Källor: Finansdepartementet, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

betydande utsträckning under perioden 1973—1976. De grunder för finansieringen av sjukförsäkringen som gällde 1973 var relativt invecklade med olika regler för skilda delar av försäkringen. I samband med att sjukförsäkringsförmånerna blev skattepliktiga 1974 höjdes statsbidraget till sjukförsäkringen väsentligt och täckte detta år 1/3 av den obligatoriska sjukförsäkringens samtliga kostnader. Arbetsgivarnas avgifter svarade för ca 40 % och de försäkrade själva för återstående del av sjukförsäkringens kostnader. 1975 reducerades statsbidragsandelen till 25 % och arbetsgivarna täckte resterande 75 % av sjukförsäkringens kostnader. Fr. o. m. 1976 minskas statsbidragsandelen till 15 % och arbetsgivarnas andel höjs till 85 %.

Utvecklingen i socialförsäkringssektorn (exkl. Allmänna pensionsfonden) redovisas i tabell 8: 3. Tillväxttakten för inkomster och utgifter uppgår till ca 18 % både 1975 och 1976. Det finansiella sparandet, dvs. skillnaden mellan inkomster och utgifter beräknas uppgå till mycket små positiva eller negativa tal hela perioden 1974—1976. De smärre över- resp. underskott som redovisas i tabellen utgörs huvudsakligen av saldoförändringar i försäkringskassorna och arbetslöshetskassorna.

Allmänna pensionsfondens inkomster och utgifter framgår av tabell 8: 4. Redovisningen avser verksamheten under samtliga fyra fondstyrelser. Inkomstöverskottet i Allmänna pensionsfonden beräknas öka 1976 liksom 1975 bl. a. till följd av den successiva höjningen av ATP-

avgiften dessa år. 1976 beräknas fondtillväxten uppgå till drygt 13 miljarder kr. Allmänna pensionsfondens finansiella sparande kan även ses som fondens nettoutlåningsmöjligheter. Fondökningen utbjuds till allra största delen på kreditmarknaden. Av tabellen framgår att 1974 placerades ca 20 % av fondökningen som utlåning till staten och kommunerna. Återstående del av fondens utlåning placerades i bostadssektorn och näringslivet med i stort sett jämn fördelning mellan dessa sektorer. Det är således en mycket stor del av fondens årliga inkomstöverskott som används för utlåning till sektorer vid sidan av den offentliga sektorn. Allmänna pensionsfonden beräknas 1975 ha placerat närmare 30 % av fondökningen som utlåning till den offentliga sektorn.

Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse startade sin verksamhet 1974. Riksdagen har för placering i aktier ställt 500 milj. kr. av erlagda avgifter till fondstyrelsens förfogande. Vid utgången av 1974 hade drygt 230 milj. kr. disponerats för aktieköp. Aktier för ytterligare ca 170 milj. kr. har inköpts fram t. o. m. november 1975.

8.5 Den konsoliderade offentliga sektorn

Som en sammanfattning av vad som tidigare sagts om de offentliga delsektorerna staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn, presen-

Tabell 8:4 Allmänna pensionsfondens inkomster, utgifter och placeringar 1974—1976

Löpande priser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1974	1975	1976	1974—1975	1975—1976
1	Inkomster	**14 625**	**16 800**	**20 050**	**15,0**	**19,5**
1.1	Avgifter	9 765	11 000	13 100	12,5	19,0
1.2	Räntor	4 860	5 800	6 950	19,5	20,0
2	Utgifter	**3 997**	**5 130**	**6 790**	**28,5**	**32,5**
2.1	Transfereringar till hushåll	3 881	5 000	6 640	29,0	33,0
2.2	Konsumtion	116	130	150	..	..
3	Finansiellt sparande	**10 628**	**11 670**	**13 260**	**10,0**	**13,5**
4	Placeringar under året	**10 085**	**10 970**	..	**9,0**	..
4.1	Utlåning till staten och kommunerna	2 070	3 260	..	57,5	..
4.2	Utlåning till övriga sektorer	7 783	7 540	..	−3,0	..
4.3	Aktier	232	170[1]	..	..	..

[1] T. o. m. november 1975.

Anm. Procenttalen är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

Källor: Allmänna pensionsfonden, finansdepartementet och statistiska centralbyrån.

teras i detta avsnitt uppgifter för de tre sektorerna sammantagna. Tabell 8: 5 visar den beräknade utvecklingen av den offentliga sektorns direkta efterfrågan, dvs. konsumtion och investeringar, under 1975 och 1976.

Den offentliga sektorns totala efterfrågan på reala resurser för konsumtion och investering beräknas ha ökat med ca 3,5 % 1975 och en ännu något snabbare ökningstakt väntas 1976. Den offentliga konsumtionen beräknas därvid öka något långsammare 1976 än föregående år. Denna dämpade ökningstakt gäller för den statliga och framför allt för den kommunala sektorns konsumtionsefterfrågan. En mycket kraftig omsvängning i positiv riktning väntas däremot för de offentliga investeringarna. Både de statliga myndigheternas och de kommunala myndigheternas och affärsverkens investeringar minskade i volym 1975. Till följd av olika stimulansåtgärder, bl. a. beredskapsarbeten, tidigareläggning av industribeställningar och statligt byggande samt en ökad daghemsutbyggnad, beräknas den statliga såväl som den kommunala investeringsvolymen öka kraftigt 1976.

Tabell 8:5 Den offentliga sektorns konsumtion och investeringar 1974—1976

	Milj. kr. 1976	Volymförändring, %		Värdeförändring, %	
		1974—1975	1975—1976	1974—1975	1975—1976
Statlig konsumtion	26 450	4,0	3,5	15,5	14,0
Statlig investering	3 330	−9,0	12,5	1,5	21,5
Totalt staten	29 780	2,5	4,5	14,0	14,5
Kommunal konsumtion	52 860	5,5	3,0	21,0	14,0
Kommunal investering	10 930	−3,5	5,5	7,5	13,5
Totalt kommunerna	63 790	4,0	3,5	18,5	14,0
Socialförsäkringssektorns konsumtion (inkl. Allmänna pensionsfonden)	1 200	4,5	3,5	22,0	12,5
Summa offentlig sektor	**94 770**	**3,5**	**4,0**	**17,0**	**14,0**
Summa offentlig konsumtion	80 510	5,0	3,5	19,0	14,0
Summa offentlig investering	14 260	−4,5	7,0	6,0	15,0

Anm. 1 Procenttalen är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

Anm. 2 Sektoravgränsningarna överensstämmer med dem som tillämpas i tabell 8:1—4. I överensstämmelse med nationalräkenskapernas institutionella sektorindelning ingår således inte investeringar i statliga affärsverk och aktiebolag samt kommunala aktiebolag och stiftelser. Dessa ingår däremot i de offentliga investeringarna sådana de vanligen presenteras i försörjningsbalansen. Vidare gäller att begreppet statlig konsumtion i försörjningsbalansen även inkluderar socialförsäkringssektorns konsumtion, vilken i detta kapitel särredovisas.

Källor: Finansdepartementet, konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

I syfte att ge en samlad bild av den offentliga sektorns inverkan på inkomstbildningen i ekonomin presenteras i tabell 8: 6 uppgifter för inkomsterna och utgifterna i den konsoliderade offentliga sektorn. Konsolideringen innebär att alla transaktioner mellan de tre delsektorerna staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn har eliminerats. Tabellen uttrycker sålunda transaktionerna mellan den offentliga sektorn som helhet och den övriga delen av ekonomin. I den konsoliderade offentliga sektorn i tabell 8: 6 ingår inte Allmänna pensionsfonden. Detta motiveras av den speciella och självständiga ställning som Allmänna pensionsfonden intar på det offentliga området. Den stora årliga fonduppbyggnaden ställs endast i begränsad utsträckning till statens och kommunernas förfogande i form av utlåning. Normalt lånas mellan 70 och 80 % av Allmänna pensionsfondens överskott ut till näringslivet och bostadssektorn. Fondens utlåning täcker därmed en stor och betydelsefull del av den privata sektorns upplåningsbehov. Allmänna pensionsfondens sparande har därför inte i tabell 8: 6 avräknats mot det underskott i det finansiella sparandet som den konsoliderade offentliga sektorn i övrigt

Tabell 8:6 Den konsoliderade offentliga sektorns (exkl. Allmänna pensionsfonden) inkomster och utgifter 1974—1976

Löpande priser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1974	1975	1976	1974—1975	1975—1976
1	Inkomster	**113 588**	**133 520**	**159 470**	**17,5**	**19,5**
1.1	Skatter	86 643	100 370	115 840	16,0	15,5
1.2	Avgifter	11 423	14 640	22 860	28,0	56,0
1.3	Övriga inkomster	15 522	18 510	20 770	19,5	12,0
2	Utgifter	**120 698**	**142 950**	**167 740**	**18,5**	**17,5**
2.1	Transfereringar	49 921	60 180	72 920	20,5	21,0
2.1.1	Till hushåll m. m.	37 319	43 160	51 240	15,5	18,5
2.1.2	Till företag inkl. livsmedels- och bostadssubventioner	5 243	7 590	10 670	45,0	40,5
2.1.3	Till internationell verksamhet	1 494	2 160	2 610	44,5	21,0
2.1.4	Ofördelat	5 865	7 720	8 400	24,0	15,5
2.2	Konsumtion	59 102	70 480	80 360	19,0	14,0
2.3	Realinvestering	11 689	12 390	14 260	6,0	15,0
2.4	Korrigeringspost m. m.	—14	—100	200	.	.
3	Finansiellt sparande	**—7 110**	**—9 430**	**—8 270**	.	.
4	Över statsbudgeten finansierad utlåning m. m.	4 211	4 480	4 510	6,5	0,5

Anm. 1 Procenttalen är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

Anm. 2 Korrgieringspost m. m. innefattar korrigeringsposten i tabell 8:1 samt kommunernas nettoköp av mark och fastigheter.

Källa: Finansdepartementet.

uppvisar. Allmänna pensionsfondens utlåning och finansiella sparande redovisas i tabell 8: 4.

Av tabell 8: 6 framgår att inkomsterna för den konsoliderade sektorn 1975 ökade något långsammare än utgifterna, medan utvecklingen 1976 beräknas bli den motsatta. De enskilda posternas utveckling har redan kommenterats ovan i avsnitten 8.2—4. Underskottet i den konsoliderade sektorns finansiella sparande uppgick 1973 till drygt 1 miljard kr. Detta utgiftsöverskott ökade drastiskt 1974 till över 7 miljarder kr. främst till följd av det ökade statliga budgetunderskottet. Den konsoliderade sektorns utgiftsöverskott ökade ytterligare 1975 till närmare 9,5 miljarder kr. beroende på det ökade underskottet i kommunernas finansiella sparande. Den väntade förbättringen av den kommunala sektorns sparande 1976 leder till ett något mindre utgiftsöverskott i den konsoliderade sektorn, ca 8,3 miljarder kr.

Det bör observeras att ett positivt eller negativt finansiellt sparande (inkomstöverskott resp. utgiftsöverskott) av en viss storlek inte i och för sig säger något om effekterna av den ekonomiska politiken. Det är *förändringarna* i det finansiella sparandet — eller snarare förändringarna i de olika delposter på inkomst- och utgiftssidan vars netto utgör det finansiella sparandet — som är av intresse i detta sammanhang. Förändringar i dessa delposter har effekter på inkomsterna inom den privata delen av ekonomin och därmed på hushållens och företagens efterfrågan. Förändringar i det finansiella sparandet har även betydelse för läget på kreditmarknaden och förutsättningarna för kreditpolitiken. Därigenom kan förändringar i den offentliga sektorns finansiella sparande dessutom få andra effekter för den privata sektorn. I den mån ökningar av det statliga utgiftsöverskottet tillåts verka likviditetsskapande kan således en expansion underlättas för de delar av den privata efterfrågan som är beroende av kreditmarknaden som finansieringskälla.

I detta avsnitt har ovan endast de realekonomiska utgifterna i den offentliga sektorn behandlats. Vid en bedömning av den offentliga sektorns upplåningsbehov bör emellertid även den statliga utlåningen i form av bl. a. bostadslån och studiestöd beaktas. Det offentliga upplåningsbehovet påverkas nämligen på i princip samma sätt av en utlåningsökning som av en försämring av det finansiella sparandet. I tabell 8: 6 redovisas därför även den utlåning som finansieras över statsbudgeten. Den offentliga sektorns upplåningsbehov uppgick till drygt 11 miljarder kr. 1974. Endast ca 2 miljarder kr. av detta upplåningsbehov täcktes via Allmänna pensionsfonden. Det totala upplåningsbehovet 1975 ökade till nära 14 miljarder kr. varav mer än 10 miljarder kr. måste finansieras vid sidan av Allmänna pensionsfonden. För 1976 kan den offentliga sektorns upplåningsbehov beräknas till nära 13 miljarder kr.

Den samlade offentliga upplåningen, och därvid främst statens upplåning, har således under de senaste åren uppgått till mycket stora tal.

Visserligen kommer denna upplåning att äga rum på en kreditmarknad, där det finansiella utrymmet är relativt flexibelt, men trots detta kan återverkningar på den reala ekonomin uppstå. Sambanden är emellertid i detta hänseende mycket svåröverskådliga. Att tillgången på finansiella resurser kan utgöra en restriktion för den ekonomiska politiken sammanhänger med institutionella förhållanden på marknaden för långfristiga krediter. Vidare finns gränser för penningpolitikens möjligheter att utan selektiva åtgärder styra likviditeten på andra marknader. Ett stort statligt budgetunderskott kan, vid bl. a. givet behov av långfristig bostadsfinansiering, i och för sig leda till sådana balansbrister mellan olika lånemarknader att i vissa lägen icke önskvärda konsekvenser i valutapolitiskt och konjunkturpolitiskt hänseende uppkommer.

De *totala* effekter på ekonomin, inkl. effekterna via kreditmarknaden, som följer av förändringar i den offentliga sektorns inkomster och utgifter är mycket svåra att precisera, eftersom man vet för lite om hur kreditmarknadseffekterna återverkar på den reala ekonomin. De finanspolitiska effekter, som följer av att förändringar i den offentliga sektorns inkomster och utgifter direkt och indirekt påverkar efterfrågan på olika varor och tjänster, skall däremot i det följande belysas med hjälp av en enkel analysmodell.

8.6 Beräkning av finanspolitiska effekter

Under de senaste åren har i nationalbudgetarbetet använts en förenklad modell med vars hjälp man kan belysa de samlade finanspolitiska effekterna inte bara av statsbudgetens förändringar, utan även av förändringar i den totala offentliga sektorn, dvs. inkl. kommunerna och socialförsäkringssektorn. Fr. o. m. nationalbudgeten 1974 beräknas de finanspolitiska effekterna med hjälp av en i förhållande till tidigare år något modifierad modell.[1] Analysen tar sin utgångspunkt i *förändringarna* från föregående år i konsumtion, investeringar, transfereringar, skatter samt övriga inkomster i de tre delsektorer som ingår i den totala offentliga sektorn. Beräkningarna visar dessa förändringars effekter på bruttonationalprodukten. I kalkylerna tas endast hänsyn till de effekter som kommer till uttryck under prognosåret. Kvarstående effekter av förändringar i den offentliga sektorns verksamhet under föregående år beaktas inte heller.

Modellen är en real modell i den meningen att utgångspunkten utgörs av förändringar uttryckta i fasta priser, vilka ställs i relation till bruttonationalprodukten i fasta priser. Modellen kan således inte användas för exempelvis en bedömning av de effekter på bruttonationalprodukten som de nominella förändringarna i den offentliga sektorns inkomster

[1] Modellen är statisk och liknar i sina huvuddrag den som redovisats av Bent Hansen i Fiscal Policy in Seven Countries 1955—1965 (OECD).

och utgifter kan ha via kreditmarknaden. Den offentliga sektorns direkta efterfrågan i form av konsumtion och investering betraktas i modellen som en direkt effekt på bruttonationalprodukten. Med indirekta effekter avses de effekter som förändringarna i de olika delposterna i den offentliga sektorns inkomster och utgifter ger upphov till via den privata konsumtionen.

De sektoravgränsningar som har valts för modellberäkningarna skiljer sig något från redovisningen i tidigare avsnitt i detta kapitel. Investeringar i statliga affärsverk samt i statliga och kommunala bolag och stiftelser betraktas i detta sammanhang som ingående i den offentliga sektorns utgifter. Däremot inräknas inte bostadsbyggandet i den offentliga sektorn, eftersom bostadsinvesteringarna inte längre kan sägas utgöra ett styrmedel i den ekonomiska politiken på samma sätt som var fallet under 1960-talet. Även investeringsfonderna har hållits utanför modellen. Ekonomisk-politiska åtgärder, som direkt inriktas mot den privata sektorns konsumtion och investeringar, registreras i effektberäkningarna endast med utgångspunkt från i vilken utsträckning åtgärderna påverkar den offentliga sektorns inkomster och utgifter.

Förändringar i de offentliga inkomsternas och utgifternas olika delposter ger skilda effekter på samhällsekonomin. Genom att göra antaganden om bl. a. de marginella konsumtions- och importbenägenheterna tas i modellen hänsyn till detta förhållande. Till grund för effektberäkningarna ligger således bedömningar av dels importbenägenheterna för privat konsumtion samt för offentlig konsumtion och investering, dels hushållens konsumtionsbenägenhet vid olika slags inkomster. Det aktuella konjunkturläget liksom även efterfrågeökningarnas sammansättning påverkar de marginella importbenägenheternas storlek. För 1975 och 1976 har det bedömts som rimligt att räkna med en marginell importbenägenhet för privatkonsumtion på 0,35. Importbenägenheterna för offentlig konsumtion och investering har uppskattats till lägre tal än för privat konsumtion. Hushållens marginella konsumtionsbelägenhet har för både 1975 och 1976 förutsatts vara 0,7. Det har emellertid ansetts befogat att räkna med en lägre marginell konsumtionsbenägenhet (0,6) för inkomster som härrör från tillfälliga transfereringar och en något högre (0,8) för inkomster från permanenta transfereringar. De marginella konsumtionsbenägenheter hos hushållen som ingår i modellen avser, som tidigare framhållits, endast att avspegla den konsumtionsökning som inträffar under prognosåret.

Med de antaganden om import- och konsumtionsbenägenhet som redovisas ovan erhålls ur modellen värden på ett antal multiplikatorer. Med tillämpning av dessa multiplikatorer kan den totala effekten på bruttonationalprodukten av förändringar i den offentliga sektorns verksamhet räknas fram. För några av de viktigaste variablerna redovisas multiplikatorerna nedan.

Byggnadsinvesteringar	1,5
Maskininvesteringar	1,2
Offentliga löner	1,7
Övrig offentlig konsumtion	1,4
Permanenta transfereringar till hushåll	0,9
Tillfälliga transfereringar till hushåll	0,7
Direkta skatter	−0,8
Indirekta skatter	−0,9

Resultat

Resultaten av de modellberäkningar som utförts enligt den ovan beskrivna metodiken redovisas i tabell 8: 7. Effekterna har därvid uttryckts som procent av bruttonationalprodukten i fasta priser. I tabellen presenteras de beräknade effekterna av förändringar i den offentliga sektorns verksamhet 1975 och 1976.

Som framgår av tabellen är bilden av den offentliga sektorns sammanlagda finanspolitiska effekter 1975 i stort sett oförändrad jämfört med effektberäkningen i den reviderade nationalbudgeten 1975. Däremot har fördelningen av totaleffekterna mellan de offentliga delsektorerna förändrats något.

Statens stimulerande inverkan på samhällsekonomin 1975 har nu beräknats till 0,4 % av bruttonationalprodukten, dvs. något lägre än enligt den föregående beräkningen. Det är främst statens indirekta effekter som justerats ned. Kommunernas positiva effekter på ekonomin har däremot räknats upp till 1 % av bruttonationalprodukten. Detta innebär att kommunerna både 1974 och 1975 kraftigt bidragit till att stimulera den ekonomiska aktiviteten.

För den kommunala sektorn väntas en klart åtstramning 1976. Underskottet i det finansiella sparandet beräknas minska med nära 2 miljar-

Tabell 8:7 Finanspolitiska effekter 1975 och 1976
Procent av bruttonationalprodukten i fasta priser

	1975		1976	
Staten: direkt efterfrågan	0,3		0,5	
indirekt effekt	0,1	0,4	0,2	0,7
Kommunerna: direkt efterfrågan	0,4		0,6	
indirekt effekt	0,6	1,0	−0,7	−0,1
Socialförsäkringssektorn inkl. Allmänna pensionsfonden		0,3		0,1
Totalt		1,7		0,7

Anm. Effekterna av investeringsfonderna 1975 och 1976 samt av det 10-procentiga investeringsavdraget för privata maskininvesteringar 1976 ingår inte i de i tabellen redovisade effekterna.

Källa: Finansdepartementet.

der kr., vilket avspeglas i effektberäkningarna. Dessa visar en svagt negativ inverkan på samhällsekonomin 1976 från den kommunala sektorns verksamhet. Kommunernas direkta efterfrågan, främst den väntade snabba investeringsutvecklingen, beräknas bidra med en stor positiv effekt. Denna uppvägs dock mer än väl av de negativa, indirekta effekter som följer av bl. a. de kraftiga skattehöjningar som beslutats för 1976.

Statens totala finanspolitiska effekter beräknas 1976 bli av större omfattning än 1975, vilket till en del motväger den kommunala utvecklingen. Även för den statliga sektorn gäller att effekterna av statens direkta efterfrågan beräknas överstiga de indirekta effekterna. De betydande effekter som statens och kommunernas direkta efterfrågan beräknas ge upphov till 1976 kan i stor utsträckning förklaras av de olika stimulansåtgärder, som dels beslutats under hösten 1975 och dels presenteras i finansplanen. Dessa stimulansåtgärder är i hög grad inriktade mot främst de offentliga investeringarna, men även statens och kommunernas konsumtionsefterfrågan kommer att stimuleras.

Socialförsäkringssektorn beräknas ha en svagt positiv inverkan på samhällsekonomin både 1975 och 1976. Den samlade stimulanseffekt som utgår från den offentliga sektorn 1976 beräknas till nära 1 % av bruttonationalprodukten. Jämfört med 1975 innebär detta en något lägre totaleffekt. Genom omsvängningen inom den kommunala sektorn har staten fått öka insatserna för att stimulera ekonomin. Såsom närmare framhålls i finansplanen har dock den samlade effekten bedömts som väl avvägd med hänsyn till kapacitetsutnyttjande och externa restriktioner.

Det bör observeras att effekterna av investeringsfonderna inte ingår i de här presenterade beräkningarna. Vid sidan av investeringsfonderna för konjunkturutjämning fattades 1974 beslut om avsättningar till arbetsmiljöfonder och särskilda investeringsfonder. Avsättningarna till de två senare slagen av fonder beräknas totalt uppgå till ca 3,9 miljarder kr. De löpande besluten om ianspråktagande av dessa fonder bör ha en klart stimulerande inverkan på investeringsaktiviteten under andra halvåret 1975 och i ännu högre grad under 1976. Inte heller stimulansen av de privata maskininvesteringarna genom det 10-procentiga investeringsavdraget under perioden 15 oktober 1975—31 december 1976 har registrerats i effektberäkningarna, eftersom de statliga skatteinkomsterna påverkas först fr. o. m. 1977 av detta investeringsavdrag. Det innebär att det i tabell 8: 7 redovisade resultatet för 1976 har underskattat den statliga finanspolitikens totala effekter på bruttonationalprodukten detta år.

8.7 Effekter av 1974 års sänkning av mervärdeskatten

Som framhölls i den reviderade nationalbudgeten 1975 pågick en un-

dersökning om effekterna av 1974 års mervärdeskattesänkning i samarbete mellan finansdepartementets ekonomiska avdelning och riksrevisionsverket. Riksrevisionsverket har numera utarbetat en rapport med en sådan utvärdering. Sänkningen av mervärdeskatten inföll under en period då inverkan av ett flertal andra stimulansåtgärder också gjorde sig gällande. Som verket framhåller är det med tillgängligt material knappast möjligt att med säkerhet säga något om de isolerade effekterna av mervärdeskattesänkningen.

Riksrevisionsverket har enbart studerat de direkta effekterna av de mot den privata konsumtionen riktade stimulansåtgärderna under perioden med sänkt mervärdeskatt. Totalt sett uppskattas effekterna på konsumtionen till 1,5 à 2 miljarder kr. Ungefär hälften härav kan vid en översiktlig bedömning hänföras till mervärdeskattesänkningen.

Effekten torde i första hand ha varit en stimulans till inköp av bilar och övriga varaktiga konsumtionsvaror såsom TV, radio, hushållsapparater m. m. samt delvis varaktiga varor, dvs. kläder, skor, sportartiklar o. dyl. Bilkonsumtionens ökning uppgick under perioden med sänkt mervärdeskattt till över 30 %, medan konsumtionsökningen för de övriga grupperna i genomsnitt torde ha legat på ca 10 %. Importinnehållet i bilkonsumtionen torde ha utgjort ca 50 %. Även för de övriga varugrupperna med en särskilt snabb konsumtionsökning under den ifrågavarande perioden var importandelen betydande. Konsumtionsstimulansen av mervärdeskattesänkningen kan därför beräknas att till väsentlig del ha fallit på importen.

De statsfinansiella konsekvenserna av mervärdeskattesänkningen har av riksrevisionsverket beräknats till ett skattebortfall om ca 1 miljard kr., netto, vilket är en statsfinansiell kostnad av ungefär samma storleksordning som för övriga, under perioden aktuella stimulansåtgärder.

9 Kreditmarknaden

Kreditpolitiken 1975 präglades på samma sätt som 1974 i hög grad av det påtagliga underskottet i bytesbalansen, som under året steg till ca 7,5 miljarder kr. Bytesbalanssituationen motiverade en kreditpolitik som internt hölls stram men som bidrog till en väsentlig utlandsupplåning. Det inhemska konjunkturläget föranledde dock under loppet av året en lättare kreditpolitik. Utlandsupplåningen blev så betydande att den inte bara finansierade underskottet utan även möjliggjorde en uppbyggnad av valutareserven (diagram 9: 1). Den kraftiga ansvällningen av den utländska upplåningen försiggick under hela året dock mest koncentrerat under andra kvartalet. I juli 1975 återgick riksbanken, efter lättnaden i valutaregleringen i augusti 1974, till tidigare bestämmelser för utlandsupplåning. Förändringen innebar närmast en precisering av villkoren för tillståndsgivningen snarare än en reell skärpning. Företag och privatpersoner får sålunda fr. o. m. mitten av juli 1975 låna utomlands för finansiering av verksamhet i Sverige endast om det gäller industriell investering, som bedöms vara angelägen från bytesbalans- och valutasynpunkt. Mot bakgrund av en förbättrad valutaställning och sänkning av de korta räntorna utomlands företogs i augusti 1975 en nedjustering av Sveriges

Diagram 9: 1 Riksbankens guld och valutor, valutabankernas tidsposition samt valutareserven 1971—1975
Milj. kr. Stockuppgifter vid slutet av varje månad

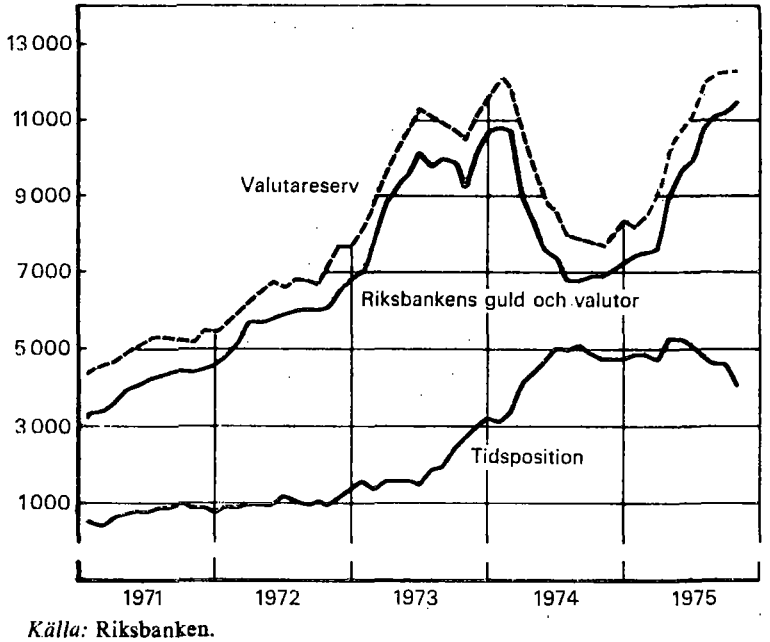

Källa: Riksbanken.

Diagram 9: 2 Affärsbankernas utestående krediter till övriga ändamål exkl. bostadsbyggnadskrediter 1970—1975
Procentuella 12-månadersförändringar

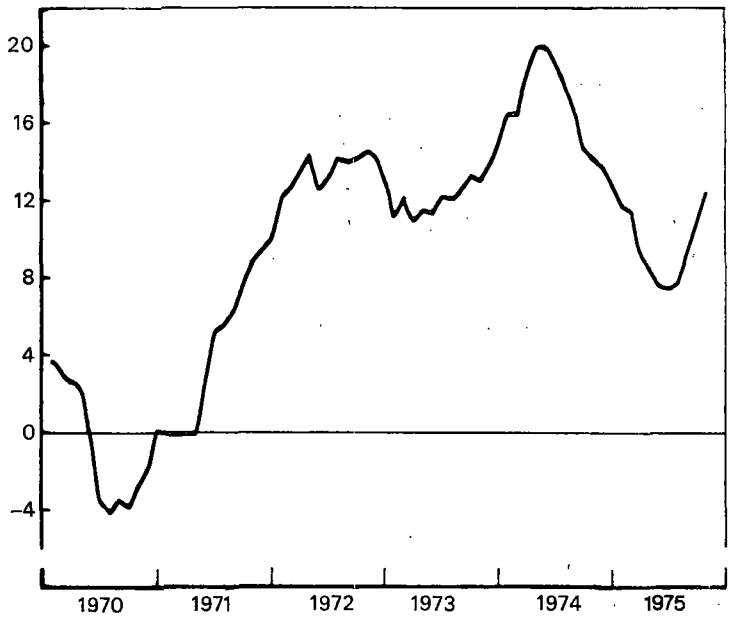

Källa: Riksbanken.

diskonto med en procentenhet till 6 %. Samtidigt upphävdes utlåningstaket för bankerna. Bankernas likviditetskvotskrav höjdes dock samtidigt med 2 %. Affärsbankernas övrigutlåning blev mycket expansiv under senare delen av året (diagram 9: 2).

Den 7 november 1975 sänkte riksbanken kassakvoten för bankaktiebolag från 5 till 2 %. Anledningen var att det bakomliggande motivet till höjningen i april 1974 ej längre förelåg. Sänkningen av kassakvoten för affärsbankerna skulle ge bankerna större frihet att fördela sina likvida tillgångar men däremot ej att öka takten i bankernas utlåning. Detta underströks av en ungefär samtidig höjning av likviditetskvoten för de tre största affärsbankerna från 34 till 36 %. Även den rekommenderade likviditetskvoten för sparbanker och föreningsbanker höjdes från 23 till 24 %. Höjningen av likviditetskvoterna utgjorde en anpassning av likviditetskravet till den högre likviditet, som uppstått i banksystemet på grund av tillväxten av valutareserven, omfattningen av det statliga budgetunderskottet och verkställda utbetalningar av investeringsfondsmedel.

9.1 Likviditetsutvecklingen

Penningmängden

Penningmängden, omräknad med hänsyn till prisutvecklingen, före-

Tabell 9: 1 Penningmängden hos allmänheten de tre första kvartalen 1973—1975
Milj. kr.

	1—3 kv. 1973	1—3 kv. 1974	1—3 kv. 1975
Penningmängden hos allmänheten, ökning	11 066	10 249	12 057
Tillskott genom:			
Valutareservens förändring	3 081	—3 744	3 915
Statens utgiftsöverskott	357	5 165	5 641
Statens uppläning utanför bankerna (—)[1]	—2 284	—3 111	—4 507
Medel på investerings- och arbetsmiljökonto i riksbanken (—)[1]	—252	—1 104	—2 904
Övriga riksbankstransaktioner	74	—128	—31
Bankernas utlåning till allmänheten	8 912	10 765	8 780
Bankernas nettoförvärv av hypoteksobligationer och mellankrediter	1 217	2 121	3 683
Bankerna, diverse	—39	285	—2 520
Summa	**11 066**	**10 249**	**12 057**

[1] Tecknet (—) innebär, att förändringen i posten i fråga har erhållit omvänt tecken.
Källa: Riksbanken.

faller att ha stagnerat efter en tillväxt under de första månaderna 1975 (diagram 9: 3). Denna tillväxt föregicks i sin tur av en viss reducering i samhällsekonomins totala likviditet omräknat i fasta priser under hösten 1974.

Värdemässigt blev penningmängdens tillväxt ca 1,8 miljarder kr. större under de tre första kvartalen 1975 jämfört med motsvarande period året innan (tabell 9: 1). Den totala likviditeten ökade sålunda med 12 miljarder kr. under niomånadersperioden t. o. m. september 1975. Bland de faktorer, som verkade uppdragande på penningmängdens stegringstakt var framför allt valutareservens kraftiga omsvängning från ett utflöde på 3,7 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1974 till ett inflöde på 3,9 miljarder kr. under samma period 1975. Dessutom var den positiva inverkan av bankernas nettoköp av hypoteksobligationer större under de tre första kvartalen 1975 jämfört med samma kvartal 1974. Denna effekt neutraliserades av att bankernas utlåning till allmänheten var något lägre under de tre första kvartalen 1975 än 1974 och att nettoinsättningarna på olika investerings- och arbetsmiljökonton i riksbanken samtidigt var betydligt större, trots de mycket stora utbetalningarna sedan halvårsskiftet. I neddragande riktning av penningmängdens stegringstakt verkade också statens budgetpolitik.

Likviditetsutvecklingen inom vissa sektorer

Tillväxten i penningmängdsökningen under de tre första kvartalen 1975 återfanns i huvudsak inom hushålls- och kommunsektorerna. Företagens inlåning uppvisade, av bankstatistiken att döma, en mycket kraftig stegring under andra hälften av 1975. Detta bestyrks också av statistiska centralbyråns statistik över utvecklingen av de större industri- och handelsföretagens banktillgodohavanden.

Diagram 9: 3 Penningmängden hos allmänheten 1968—1975
Miljarder kr. Stockuppgifter vid slutet av varje månad i fasta priser. Säsongrensade data. Medelpriser 1968 = 100

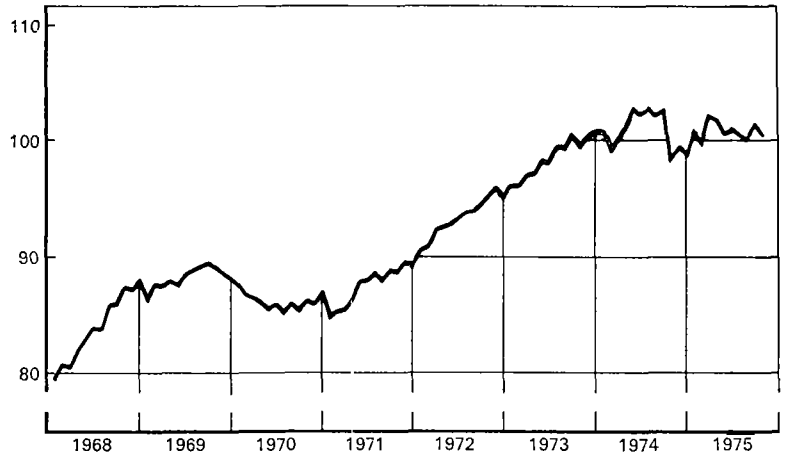

Anm. Penningmängden definieras som allmänhetens sedelinnehav samt inlåning i bankinstituten.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 9: 4 Industrins likviditetsutveckling 1969—1975
Milj. kr. 12-månadersflöde

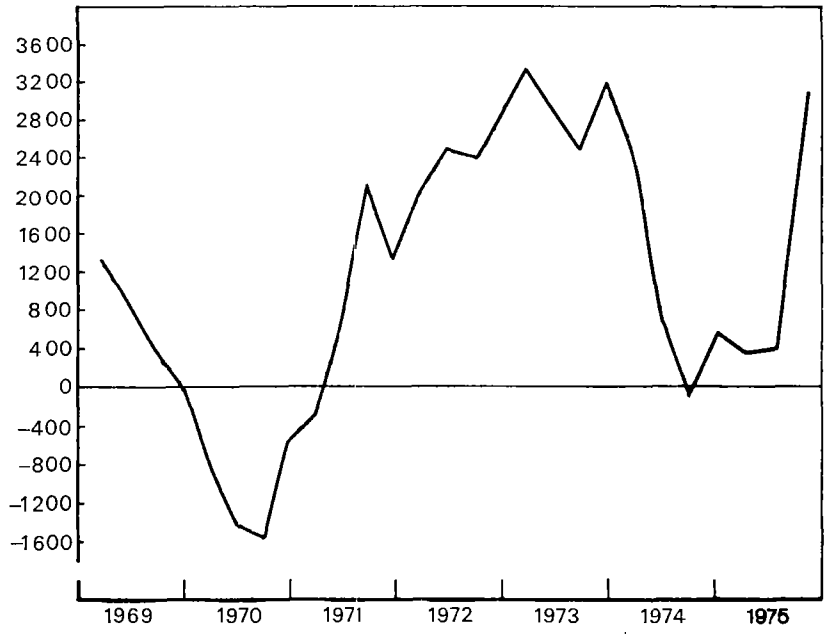

Anm. Med likvida medel menas kassa-, bank-, postgirotillgodohavanden, kortfristiga penningplaceringar samt icke-utnyttjad checkräkningskredit. Uppgifterna avser industriföretag med fler än 200 anställda.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Bankernas likviditet

Likviditetsläget i banksystemet förbättrades med 1,6 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1975 (tabell 9: 2). Detta innebar ett omslag i positiv riktning på 8,3 miljarder kr. Bakom denna utveckling låg till övervägande delen de snabba kastningarna i valutaflödena. Dessutom hölls bankernas kassakrav till skillnad från föregående år oförändrade under niomånadersperioden t. o. m. september 1975, varför kassakravsmedlen i riksbanken endast växte i takt med ökningen av bankernas balanser eller med knappt 500 milj. kr. Under motsvarande period 1974 hade de ökat med 3,8 miljarder kr. till följd av höjningen av affärsbankernas kassakrav från 1 till 5 % i april 1974. Den likviditetspåspädande effekten motverkades emellertid av omfattande insättningar på olika investerings- och arbetsmiljökonton i riksbanken. Dessa behållningar växte med 2,9 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1975 mot 1,1 miljarder kr. under motsvarande period året innan. Genom

Tabell 9: 2 Bankernas likvida tillgångar de tre första kvartalen 1974 och 1975
Milj. kr., nettobelopp

	1—3 kv. 1974	1—3 kv. 1975
Påverkande faktorer		
Total valutareserv	—3 744	3 915
Statens utgiftsöverskott	5 165	5 641
Statens upplåning utanför bankerna (—)[1]	—3 111	—4 507
Allmänhetens innehav av sedlar och mynt (—)[1]	9	—82
Medel på investeringskonto i riksbanken (—)[1]	—330	—363
Medel på arbetsmiljökonto i riksbanken (—)[1]	—774	—1 187
Medel på särskilda investeringskonton i riksbanken (—)	—	—1 354
Kassakvotmedel i riksbanken (—)[1]	—3 827	—459
Övriga riksbankstransaktioner	—128	—31
Summa (1) ÷ (2)	**—6 740**	**1 573**
Affärsbankernas likvida tillgångar		
Korta nettofordringar på riksbanken	—4 425	—410
Korta nettofordringar på riksgäldskontoret	—3 902	2 142
Korta nettofordringar på utländska banker	5	—57
Statsobligationer	1 050	—271
Summa (1)	**—7 272**	**1 404**
Korta nettofordringar på övriga kreditinstitut	901	—175
Hypoteksobligationer och mellankrediter	1 312	2 510
Summa affärsbankernas likvida tillgångar	**—5 059**	**3 739**
Sparbankernas och föreningsbankernas likvida tillgångar		
Korta nettofordringar på riksbanken	—6	—23
Korta nettofordringar på riksgäldskontoret	253	25
Statsobligationer	285	167
Summa (2)	**532**	**169**
Korta nettofordringar på övriga kreditinstitut	—499	1 248
Hypoteksobligationer	809	1 173
Summa sparbankernas och föreningsbankernas likvida tillgångar	**842**	**2 590**

[1] Tecknet (—) innebär, att förändringarna i fråga har erhållit omvänt tecken.
Anm. Affärsbankernas kassakvotmedel är ej medräknade i deras likvida tillgångar.
Källa: Riksbanken.

statsskuldspolitikens utformning kom det stora statliga budgetunderskottet att få en mindre likviditetspåspädande effekt under januari—september 1975 än motsvarande period 1974.

Affärsbankernas likvida tillgångar i form av nettofordringar mot staten, riksbanken (exkl. kassakravsmedel) och utländska banker kom under denna period att öka med 1,4 miljarder kr. mot en nedgång på 7,3 miljarder kr. motsvarande kvartal 1974. Detta innebar, att affärsbankernas beroende av riksbanksupplåning successivt minskade under trekvartalsperioden t. o. m. september 1975.

I samband med kassakravssänkningen i början av november kom affärsbankernas nettoförvärv av statsobligationer att växa.

För perioden som helhet uppvisar affärsbankernas nettoinnehav av statsobligationer en nedgång, som dock kan hänföras till första halvårets riksbanksberoende och därmed förknippade avyttringar av statsobligationer. Affärsbankernas kassamässiga beredskap kom dessutom att hållas uppe genom en ökning på 2,2 miljarder kr. av de korta fordringarna på riksgäldskontoret i form av skattkammarväxlar.

Samtidigt som affärsbankernas likvida tillgångar i form av nettofordringar på staten, riksbanken och utländska banker ökade under de tre första kvartalen 1975 ökade även deras nettoinnehav av bostadsobligationer med 2,5 miljarder kr., vilket var 1,2 miljarder kr. mer än samma kvartal 1974.

Vid utgången av oktober 1975 uppgick den genomsnittliga likviditetskvoten för samtliga affärsbanker till 40,3 %. Det genomsnittliga kravet kan beräknas till 33,9 %.

9.2 Kreditinstitutens utlåning

Kreditströmmarna på den organiserade inhemska marknaden växte med ca 2,5 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1975 till drygt 28 miljarder kr. (tabell 9: 3). Det var i synnerhet kreditgivningen till näringslivet, som ökade, nämligen med närmare 2 miljarder kr. *Affärsbankernas* kreditgivning expanderade med drygt 4 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1975 till 9,1 miljarder kr. Det var affärsbankernas transaktioner med staten, som svarade för hela tillväxten i kreditgivningen. Under niomånadersperioden t. o. m. september 1975 utökade nämligen affärsbankerna — till följd av det förbättrade likviditetsläget — sitt skattkammarväxelinnehav med över 2 miljarder kr. Under motsvarande period 1974 hade affärsbankerna i samband med ett ansträngt likviditetsläge och omfattande riksbanksupplåning reducerat sina mest likvida tillgångar såsom dagslån i riksgäldskontoret och innehav av skattkammarväxlar.

Affärsbankernas kreditgivning till bostadssektorn var ungefär oförändrad under de tre första kvartalen 1975 jämfört med samma kvartal

Tabell 9: 3 Kreditmarknaden de tre första kvartalen 1974 och 1975
Milj. kr., nettobelopp

Långivare	Låntagare				
	Staten	Kommuner	Bostäder	Näringsliv	Summa
1—3 kv. 1974					
Riksbanken	4 443	8	—	42	4 493
Affärsbanker	—2 929	191	2 056	5 694	5 012
Sparbanker och föreningsbanker	538	—132	1 352	3 456	5 214
Enskilda försäkringsinrättningar	526	21	1 434	814	2 795
Offentliga försäkringsinrättningar[1]	1 118	375	2 461	2 032	5 986
Allmänheten[2]	1 469	140	155	449	2 213
Summa	**5 165**	**603**	**7 458**	**12 487**	**25 713**
1—3 kv. 1975					
Riksbanken	—867	—1	—	34	—834
Affärsbanker	1 818	—431	1 967	5 782	9 136
Sparbanker och föreningsbanker	187	59	1 090	3 459	4 795
Enskilda försäkringsinrättningar	323	51	2 220	1 554	4 148
Offentliga försäkringsinrättningar[1]	2 509	499	2 517	2 364	7 889
Allmänheten[2]	1 671	173	43	1 173	3 060
Summa	**5 641**	**350**	**7 837**	**14 366**	**28 194**

[1] Exkl. återlån samt exkl. förvärv av utländska obligationer och bankers förlagsbevis.
[2] Inkl. investeringsbankens kortfristiga placeringar.
Källa: Riksbanken.

1974. Däremot skedde en omfördelning i deras placeringsobjekt. Ökningen i affärsbankernas nettoinnehav av bostadsobligationer var nämligen närmare 600 milj. kr. större under de tre första kvartalen 1975 än samma period 1974. Samtidigt resulterade snabbare avlyft än utbetalningar av bostadsbyggnadskrediter i en nedgång i affärsbankernas stock av utestående bostadsbyggnadskrediter med drygt 200 milj. kr. under de tre första kvartalen 1975 att jämföras med en uppgång under denna period 1974 med ca 770 milj. kr.

Sett över hela trekvartalsperioden t. o. m. september 1975 var affärsbankernas kreditgivning till näringslivet av ungefär samma storleksordning som under samma period 1974. Den inbördes kvartalsfördelningen skiftade dock starkt. Sålunda kom affärsbankernas direkta lån till näringslivet att under tredje kvartalet 1975 öka med ungefär samma belopp, som denna form av kreditgivning minskade under första halvåret 1975 eller med drygt 1,6 miljarder kr. Denna utvecklingstendens framgår av diagram 9: 2 över procentuella 12-månadersförändringar i affärsbankernas stock av övrig utlåning. Expansionen i affärsbankernas direkta lån till näringslivet under tredje kvartalet 1975 sammanhängde med slopandet av det s. k. utlåningstaket för affärsbankerna i augusti 1975 samtidigt som genomförandet av lagerstödsprogrammet antogs medföra betydande finansieringsbehov.

Sparbankernas totala kreditgivning minskade de tre första kvartalen 1975 med drygt 600 milj. kr. till 3,7 miljarder kr. Nedgången avsåg sta-

ten och reverslån till bostadssektorn. *Föreningsbankernas* kreditgivning undergick inga större förändringar under niomånadersperioden t. o. m. september 1975.

De *enskilda försäkringsinrättningarnas* totala nettoplaceringar på den svenska kreditmarknaden belöpte sig till 4,1 miljarder kr. de tre första kvartalen 1975, vilket var en ökning med 1,3 miljarder kr. jämfört med samma period året innan. Det var särskilt deras kreditgivning till bostadssektorn samt näringslivet, som accelererade. Ökningen uppgick sålunda till drygt 700 milj. kr. för vardera av sektorerna.

Allmänna pensionsfondens (de tre första fondstyrelserna) kreditgivning uppgick under de tre första kvartalen 1975 till 7,7 miljarder kr., vilket var 1,9 miljarder kr. mer än samma period föregående år. Denna ökning kunde bl. a. hänföras till en kraftig omsvängning i fondens banklån från en reducering på 620 milj. kr. under de tre första kvartalen 1974 till en tillväxt på 450 milj. kr. samma period 1975. Då några större svängningar i fondens återlån samt lån till banker ej kunde konstateras har även dess fondökning i hög grad bidragit till den ökade kreditgivningen under niomånadersperioden t. o. m. september 1975. Under de tre första kvartalen 1975 var det framförallt fondens innehav av statsobligationer, som växte i snabb takt. Under året som helhet kom fondens kreditgivning till näringslivet att växa kraftigt medan kreditgivningen till bostadssektorn minskade. Fondens upplånings- samt placeringspolitik har sin bakgrund i den successivt tilltagande lättnaden på kreditmarknaden 1975. Den fjärde fondstyrelsens nettoplaceringar i aktier undergick inga större förändringar under denna period.

9.3 Den sektorvisa upplåningen

Statens budgetunderskott ökade med ytterligare knappt en halv miljard kr. under de tre första kvartalen 1975 jämfört med motsvarande tid 1974 (tabell 9: 4). Den tidigare förskjutningen av statsskuldspolitiken i långfristig riktning accentuerades under denna period. Statens nettoupplåning i form av räntebärande långa obligationer och premieobligationer växte från 3,4 miljarder kr. under niomånadersperioden t. o. m. september 1974 till 6,3 miljarder kr. under samma period 1975. Samtidigt avtog statens korta obligationsskuld med 1,5 miljarder kr., mot en tillväxt på en knapp miljard kr. under trekvartsåret t. o. m. september 1975. Nedgången under de tre första kvartalen 1975 berodde på att staten inte emitterade några korta obligationslån. Under november däremot emitterades två kortfristiga obligationslån.

Kommunernas finansiella sparande försämrades väsentligt under 1975 eller med ca 2,3 miljarder kr. Denna ökning av utgiftsöverskottet kan till en smärre del ha finansierats med en något snabbare likviditetsneddragning 1975 jämfört med 1974, då den uppgick till knappt 1 miljard

Tabell 9: 4 Statens budgetutfall samt upplåningsformer de tre första kvartalen 1974 och 1975
Milj. kr., nettobelopp

	1—3 kv. 1974	1—3 kv. 1975
Budgetutfall (nettoutgift —)	—5 165	—5 641
Upplåning (ökning +)		
Skattkammarväxlar och kortfristig upplåning	393	208
Korta obligationer	950	—1 514
Långa obligationer	2 470	5 075
Premieobligationer	906	1 220
Sparobligationer	310	393
Övrigt	136	259
Summa	**5 165**	**5 641**

Anm. För att få överensstämmelse mellan budgetutfallet och förändringen i statsskulden har statsverkets och riksgäldskontorets kassamässiga förändringar dragits bort från skattkammarväxlar och kortfristig upplåning.
Källor: Riksbanken och riksgäldskontoret.

kr. Utvecklingen skulle i så fall ha ägt rum under årets sista månader. Någon entydig tendens i denna riktning kan nämligen ej skönjas i kommunernas inlåningsutveckling under de tre första kvartalen 1975. Accelerationen i kommunernas utgiftsöverskott 1975 förefaller till övervägande delen ha täckts med en ökad upplåning, framför allt i utlandet. Den utländska upplåningen uppgick till 1,1 miljarder kr. 1975. Däremot torde kommunernas upplåning på den inhemska kreditmarknaden ha utvecklats i lugn takt 1975, vilket uppgifter för de tre första kvartalen ger en indikation på.

Bostadsinvesteringarna beräknas ha minskat med 10 % i volym under 1975. Den värdemässiga förändringen uppskattas till en ökning på 350 milj. kr. Nettoutbetalningarna av de statliga bostadslånen har beräknats ligga på ungefär samma nivå 1975 som 1974. Investeringsutvecklingen skulle således i sig föranleda en obetydlig upplåningsökning på kreditmarknaden 1975. I denna riktning pekar också bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1975, då tillväxten uppgick till 380 milj. kr. (tabell 9: 5). De olika upplåningsformerna skiftade dock markant. Bostadssektorns upplåning på obligationsmark-

Tabell 9: 5 Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden de tre första kvartalen 1974 och 1975
Milj. kr., nettobelopp

	1—3 kv. 1974	1—3 kv. 1975
Obligationer	6 068	7 783
Direkta lån i affärsbanker	377	—301
därav: bostadsbyggnadskrediter	771	—240
mellankrediter	—394	—61
Bostadslån från andra kreditinstitut	1 013	355
Summa	**7 458**	**7 837**

Källa: Riksbanken.

Tabell 9: 6 Vinstutvecklingen inom industrin 1969—1974
Årlig förändring i bruttovinstmarginalen (procentenheter)

SNI	1969—1970	1970—1971	1971—1972	1972—1973	1973—1974
Livsmedels- dryckesvaru- och tobakstillverkning	−0,6	−0,2	3,5	0,2	0,0
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervarutillverkning	−1,4	−0,7	2,3	1,0	−0,5
Trävarutillverkning	−0,6	−0,6	1,6	2,6	1,3
Massa-, pappers- och pappersvarutillverkning, grafisk produktion	0,6	−2,1	−0,7	4,6	7,6
Tillverkning av kemiska produkter, gummi- och plastvaror	−0,1	0,1	−0,8	3,0	4,0
Tillverkning av varor av mineraliska ämnen utom metaller	−0,1	0,2	0,8	1,1	−0,9
Metallframställning	0,7	−3,7	−1,7	5,4	3,2
Verkstadsvarutillverkning exkl. varv	−2,6	−0,3	1,4	1,1	0,0
Hela industrin	**−0,9**	**−1,1**	**0,3**	**2,2**	**2,2**

Anm. Bruttovinsten har beräknats som rörelseöverskott minus underskott och inkluderar nedskrivning av lager. Vinstmarginalen har beäknats som kvoten mellan bruttovinsten och försäljningsintäkterna. Differensen mellan vinstmarginalerna är beräknade för identiska industriföretag med minst 50 anställda för två på varandra följande år.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

naden ökade med 1,7 miljarder kr. under niomånadersperioden t. o. m. september 1975. Samtidigt sjönk bostadsbyggnadskrediterna i affärsbankerna till följd av snabba avlyft av utestående bostadsbyggnadskrediter. Även bostadsbyggnadskrediter hos främst sparbankerna reducerades under samma period.

Näringslivets investeringar i byggnader och maskiner ökade med ca 3 miljarder kr. i värde 1975. Samtidigt fortsatte lagren att byggas upp med några miljarder kr. mer 1975 än 1974. Uppgifter om utvecklingen av rörelseresultatet för industriföretag med minst 500 anställda visar under de första 6—8 månaderna 1974—1975 en nedgång i detta med inemot 19 %. Reduceringen förefaller i stort sett ha berört samtliga branscher. Verkstads- samt livsmedelsindustrin uppvisade dock en viss ökning i rörelseresultatet. Totalt minskade industriföretagens bruttovinstmarginal, uttryckt som andel av omsättningen, delåren 1974—1975 med 3,3 procentenheter. (Tabell 9: 6 ger en grov jämförelse bakåt i tiden.) En sammanställning av samtliga sektorers finansiella sparande antyder en försämring av näringslivets finansiella sparande 1975 på mellan 7 och 8 miljarder kr.

Avsättningarna till arbetsmiljöfonder samt särskilt investeringskonto i riksbanken påverkade sektorns likviditetsutveckling i negativ riktning 1975. Betydande insättningar under första halvåret 1975 med motsvarande likviditetsindragande effekt följdes dock av frisläpp under andra halvåret 1975. De likvida medlen sjönk som följd av dessa transaktioner tillsammans med ca 1 miljard kr.

Den relativt kraftiga ökning av näringslivets finansieringsbehov 1975,

Tabell 9: 7 Självfinansieringen inom industrin 1969–1974

	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobakstillverkning	119	78	87	133	95	71
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervarutillverkning	78	126	206	157	76	62
Trävarutillverkning	80	81	104	117	81	78
Massa-, pappers- och pappersvarutillverkning, grafisk produktion	129	90	40	64	185	141
Tillverkning av kemiska produkter, gummi- och plastvaror	75	86	75	142	108	105
Tillverkning av varor av mineraliska ämnen utom metaller	82	76	111	237	147	84
Metallframställning	131	83	71	63	133	105
Verkstadsvarutillverkning exkl. varv	110	41	72	126	107	68
Hela industrin inkl. lagerförändring	109	66	66	96	115	88
Hela industrin exkl. lagerförändring	143	110	88	101	145	174

Anm. Självfinansieringskvoten har beräknats som sparandet i procent av investeringar i anläggningar, maskiner samt lager. Dessutom har den angivits exkl. lagerinvesteringar för hela industrin.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

som utvecklingen av dess finansiella sparande och fondavsättningar sålunda gav upphov till, täcktes till en del med en expansion av upplåningen på den inhemska kreditmarknaden. Under de tre första kvartalen växte denna upplåning med 1,9 miljarder kr. (tabell 9: 8). Expansionen skedde helt under tredje kvartalet, medan en mindre nedgång ägde rum under första halvåret 1975. Denna omkastning i upplåningen på kreditmarknaden får ses mot bakgrund av upphävandet av utlåningstaket i augusti 1975. Effekten härav torde ha blivit ännu större under fjärde kvartalet 1975. Näringslivets upplåning i bankerna förefaller ha accelererat i så snabb takt att bankernas kreditgivning till näringslivet under hela året 1975 kan ha uppgått till närmare 12 miljarder kr. Detta tyder på att näringslivets totala upplåning på kreditmarknaden kan ha vuxit med runt 4 miljarder kr. Syftet med den ändrade inriktningen av kreditpolitiken var att ge i första hand industrin ett ökat utrymme på kreditmarknaden. Affärsbankernas ökade utlåning har emellertid enligt Svenska Bankföreningens kreditanalys endast till en del disponerats för industrilån.

Tabell 9: 8 Näringslivets upplåning på kreditmarknaden de tre första kvartalen 1974 och 1975
Milj. kr., nettobelopp

	1–3 kv. 1974	1–3 kv. 1975
Obligationer och förlagslån	1 618	2 505
Aktier	709	1 252
Upplåning hos affärsbankerna	5 391	5 416
Upplåning hos andra kreditinstitut	4 769	5 193
Summa	**12 487**	**14 366**

Källa: Riksbanken.

Näringslivets upplåning utomlands ökade påtagligt kraftigt 1975. Preliminära uppgifter tyder på att de i betalningsbalansen registrerade privata kapitaltransaktionerna 1975 var ca 3,5 miljarder kr. större än 1974. Därutöver torde restposten rymma en icke obetydlig upplåningsökning. Det var såväl finansiering via emission av värdepapper och övriga privata långfristiga lån som finansiering i anslutning till utrikeshandeln som ökade.

Tack vare en exceptionell ökning i företagens totala nettoupplåning torde försämringen av sektorns finansiella sparande samt effekten av avsättningar till och uttag från särskilda investeringsfonder mer än väl ha balanserats 1975.

Utrymme för en relativt snabb likviditetsuppbyggnad torde därmed ha förelegat 1975. En ökning i likviditetsuppbyggnaden med ett par miljarder kr. förefaller sålunda ej otrolig. Statistiska centralbyråns uppgifter över industrins och handelns likviditetsutveckling ger också uttryck för en sådan tendens (diagram 9: 4). Under 12-månadersperioden t. o. m. september 1975 växte de likvida medlen i industriföretag med minst 200 anställda med drygt 3 miljarder kr. eller 23 % jämfört med en obetydlig nedgång under motsvarande period t. o. m. september 1974. Likviditetsuppbyggnaden under 12-månadersperioden t. o. m. september 1975 var ej entydig inom de olika branscherna. Bl. a. fick järn- och stålverk samt trävaruindustri vidkännas likviditetsneddragningar. För merparten av de övriga branscherna uppgick likviditetsuppbyggnaden till runt 40 %.

9.4 Utblick mot 1976

Utifrån de inkomst- och utgiftsprognoser för de olika sektorerna som presenteras i de övriga kapitlen, framläggs i det följande vissa skattningar för dessa sektorers finansiella variabler för 1976.

Statens anspråk på kreditmarknaden 1976 beräknas uppgå till 11,7 miljarder kr.

Kommunernas finansiella sparande väntas förbättras avsevärt 1976 eller med 2 miljarder kr., vilket i och för sig skulle kunna möjliggöra en förstärkning av kommunernas likviditetsställning och/eller en lägre total upplåning 1976 än 1975.

Bostadsinvesteringarna beräknas minska med 7,8 % i volym mellan helåren 1975 och 1976, vilket torde motsvara en värdemässig ökning på 500 milj. kr. Då samtidigt nettoutbetalningarna av de statliga bostadslånen förefaller öka i ungefär samma takt skulle bostadssektorns upplåningsbehov på kreditmarknaden kunna bli oförändrat 1976.

Näringslivets fasta investeringar förväntas enligt den bedömning som läggs fram i kapitel 1 öka med 3,4 miljarder kr. i värde 1976. Samtidigt räknas i detta kapitel med ett väsentligt lageromslag från en markant uppbyggnad 1975 till en mycket måttlig tillväxt av lagren

1976. Detta omslag förefaller bli av sådan storleksordning, att näringslivets finansiella sparande kan hållas i stort sett oförändrat, trots tillväxt i de fasta investeringarna och vinstförsämringar.

Uttagen från de olika kontona i riksbanken kan förväntas fortsätta 1976. Ytterligare uttag från fonder såväl arbetsmiljö- som särskilda och traditionella investeringsfonder beräknas uppgå till drygt 2 miljarder kr.

Med tanke på de positiva effekterna av uttagen från fonderna i riksbanken kan företagens anspråk på inhemsk och internationell kreditmarknad vid i stort sett oförändrat finansiellt sparande väntas minska något 1976.

BIHANG

Delprognoser och arbetsfördelning rörande preliminär nationalbudget 1976

Av inledningen framgår vilka kapitel och avsnitt som sammanställts inom finansdepartementets ekonomiska avdelning (EA) resp. konjunkturinstitutet (KI). Nedan redovisas detta i tablåform. Härutöver framgår EA:s och KI:s bedömningar av utvecklingen inom olika delsektorer.

Sektor	Avsnittet utformat inom	Prognos, %	
		EA	KI
Privat konsumtion	KI	3	3
Offentlig konsumtion	EA	3,5	—
Bruttoinvesteringar	KI	0,5	−1
Lagerinvesteringar	KI	1 115[1]	115[1]
Export av varor och tjänster	KI	6	7
Import av varor och tjänster	KI	1,5	1
Bruttonationalprodukt	EA	1,6	—
Internationell bedömning	EA		
Produktion inom gruvor, mineralbrott, tillverkningsindustri och skogsbruk	KI		
Övrig produktion	EA		
Arbetsmarknad	EA		
De enskilda konsumenternas ekonomi	KI		
Kreditmarknad	KI		
Sammanfattande översikt	EA		

[1] Milj. kr., 1968 års priser.

Innehåll

1	*Sammanfattande översikt*	2
1.1	Tillbakablick på utvecklingen	2
1.2	Utsikterna för 1976	3
1.3	Utvecklingen inom olika områden	9
2	*Det internationella läget*	25
2.1	Sammanfattande översikt	25
2.2	Länderöversikter	38
3	*Utrikeshandeln*	54
3.1	Exporten	54
3.2	Importen	64
3.3	Bytes- och betalningsbalansen	69
4	*Produktionen*	75
4.1	Sammanfattning av produktionsutvecklingen inom industrin	75
4.2	Gruvor och mineralbrott samt tillverkningsindustri	76
4.3	Skogsbruket	92
4.4	Övriga näringsgrenar och den totala produktionen	93
5	*Arbetsmarknaden*	96
5.1	Läget på arbetsmarknaden under 1975	96
5.2	Arbetsmarknaden under 1976	102
6	*De enskilda konsumenternas ekonomi*	106
6.1	De disponibla inkomsterna	107
6.2	Konsumentpriserna	111
6.3	Den privata konsumtionen	114
7	*Investeringarna*	116
7.1	Sammanfattning av investeringsprognosen för 1976	116
7.2	Investeringsutvecklingen inom olika områden	120
7.3	Lagerinvesteringarna	130
8	*Den offentliga verksamheten*	134
8.1	Allmänt	134
8.2	Staten	134
8.3	Kommunerna	137
8.4	Socialförsäkringssektorn	139
8.5	Den konsoliderade offentliga sektorn	142
8.6	Beräkning av finanspolitiska effekter	146
8.7	Effekter av 1974 års sänkning av mervärdeskatten	149
9	*Kreditmarknaden*	151
9.1	Likviditetsutvecklingen	152
9.2	Kreditinstitutens utlåning	156
9.3	Den sektorvisa upplåningen	158
9.4	Utblick mot 1976	162
Bihang		
Delprognoser och arbetsfördelning		164

Tabellförteckning

1:1	Preliminär försörjningsbalans 1974—1976	5
2	Bytesbalans 1974—1976	9
2:1	Bruttonationalproduktens utveckling i vissa länder och länderområden 1974—1976	25
2	Konsumentprisernas utveckling 1962—1975	28
3:1	Sveriges export av färdigvaror (exkl. fartyg) till OECD-området 1972—1976	54
2	Sveriges export av färdigvaror (exkl. fartyg) 1968—1976	55
3	Prisutvecklingen för färdigvaror 1960—1976	57
4	Exportutvecklingen för olika varugrupper 1974—1976	58
5	Importutvecklingen för olika varugrupper 1974—1976	65
6	Bytes- och betalningsbalans 1972—1976	70
4:1	Industriproduktionens utveckling 1973—1976	77
2	Försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror 1974—1976	79
3	Försörjningsbalans för verkstadsprodukter (exkl. fartyg 1974—1976	86
4	Försörjningsbalans för övrig industrisektor 1974—1976	89
5	Försörjningsbalans för rundvirke 1974—1976	92
5:1	Sysselsättningen inom olika näringsgrenar 1973—1975	100
2	Arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna januari—november 1974 och 1975	101
3	Varsel om personalinskränkningar 1970—1975	102
4	Produktion och sysselsättning 1976	104
6:1	De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1974—1976	108
2	Inkomstöverföringar till hushåll 1974—1976	109
3	Hushållens direkta skatter och avgifter 1971—1976	110
4	Konsumentprisindex december 1974—oktober 1975	111
5	Konsumentprisförändringen 1973—1976 uppdelad på komponenter	112
6	Hushållens konsumtionsutveckling 1963—1975	113
7:1	Bruttoinvesteringarnas utveckling 1971—1975 samt prognos för 1976	117
2	Bruttoinvesteringarnas utveckling 1971—1975 samt prognos för 1976 för privat, statlig och kommunal sektor	118
3	Lägenheter i påbörjade och inflyttningsfärdiga bostadsbyggen 1970—1976	121
4	Antal lägenheter för vilka preliminära beslut om bostadslån till ombyggnad meddelats 1970—1975	122
5	Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1966—1976	125

6	Planerade och faktiska förändringar av de borgerliga primärkommunernas och landstingens investeringar 1969—1976	129
7	Lagervolymförändringar totalt och efter näringsgrenar 1972—1976	132
8:1	Statens inkomster och utgifter 1974—1976	136
2	Kommunernas inkomster och utgifter 1974—1976	138
3	Socialförsäkringssektorns (exkl. Allmänna pensionsfonden) inkomster och utgifter 1974—1976	141
4	Allmänna pensionsfondens inkomster, utgifter och placeringar 1974—1976	142
5	Den offentliga sektorns konsumtion och investeringar 1974—1976	143
6	Den konsoliderade offentliga sektorns (exkl. Allmänna pensionsfonden) inkomster och utgifter 1974—1976	144
7	Finanspolitiska effekter 1975 och 1976	148
9:1	Penningmängden hos allmänheten de tre första kvartalen 1973—1975	153
2	Bankernas likvida tillgångar de tre första kvartalen 1974 och 1975	155
3	Kreditmarknaden de tre första kvartalen 1974 och 1975	157
4	Statens budgetutfall samt upplåningsformer de tre första kvartalen 1974 och 1975	159
5	Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden de tre första kvartalen 1974 och 1975	159
6	Vinstutvecklingen inom industrin 1969—1974	160
7	Självfinansieringen inom industrin 1969—1974	161
8	Näringslivets upplåning på kreditmarknaden de tre första kvartalen 1974 och 1975	161

Diagramförteckning

2:1	Bruttonationalproduktens utveckling i olika länder och ländcrområden 1966—1975	27
2	Industriproduktionen i vissa länder 1973—1975	30
3	Råvaruprisernas utveckling 1973—1975	32
4	Bytesbalansutvecklingen i vissa länder 1973—1975	34
3:1	Exportutvecklingen, totalt och för vissa varugrupper 1969—1976	60
5:1	Antal obesatta platser 1971—nov./dec. 1975	98
2	Arbetslöshet och obesatta platser 1970—nov./dec. 1975	101
6:1	Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1964—1976	114
7:1	Byggnads- och maskininvesteringar, totalt och uppdelat på sektorer 1967—1976	119
2	Investeringar i bostäder och inom egentlig industri 1969—1976	123
3	Investeringar inom egentlig industri, totalt och uppdelat på branscher 1969—1976	126
4	Totala industrins lagervolymförändringar 1963—1976	131
9:1	Riksbankens guld och valutor, valutabankernas tidsposition samt valutareserven 1971—1975	151
2	Affärsbankernas utestående krediter till övriga ändamål exkl. bostadsbyggnadskrediter 1970—1975	152
3	Penningsmängden hos allmänheten 1968—1975	154
4	Industrins likviditetsutveckling 1969—1975	154

Riksrevisionsverkets inkomstberäkning

Bilaga 2

Till REGERINGEN

Enligt den för riksrevisionsverket (RRV) gällande instruktionen åligger det RRV att varje år till regeringen avlämna en beräkning av statens inkomster för det kommande budgetåret, avsedd som underlag för inkomstberäkningen i budgetpropositionen.

RRV kommer i denna skrivelse att lägga fram ett förslag till beräkning av statens inkomster för budgetåret 1976/77. Inledningsvis lämnas en sammanfattning av totalbudgetens utfall de senaste fem åren.

Totalbudgetens utfall budgetåren 1970/71—1974/75

I tabellen nedan presenteras inkomster och utgifter på totalbudgeten de senaste fem åren. Utgiftsökningarna har varje år varit större än inkomstökningarna. Totalbudgetens underskott har därför vuxit under femårsperioden. Underskottet uppgick budgetåret 1970/71 till 2,6 miljarder kr. Budgetåret 1974/75 var det 10,7 miljarder kr.

Inkomsterna har påverkats kraftigt av skatteomläggningarna inkomståren 1971, 1973, 1974 och 1975. Den direkta skatten för fysiska personer har justerats nedåt. Med direkt skatt avses t. ex. skatt på inkomst och förmögenhet. Skatten erläggs direkt vid inkomstkällan av den som skall beskattas. Med indirekt skatt avses skatt på viss slags förbrukning. Som exempel kan nämnas mervärdeskatt-, sprit- och tobaksskatter. Hit hör också arbetsgivaravgifter. Dessa skatter och avgifter inbetalas

Totalbudgetens utfall budgetåren 1970/71—1974/75. Milj. kr.

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Inkomster					
Driftbudgeten:					
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	18 441	19 772	18 266	20 957	28 091
Övrig skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse	629	748	787	843	963
Automobilskattemedel	3 223	3 329	3 450	3 616	3 685
Allmän arbetsgivaravgift	1 202	1 944	3 086	4 555	5 360
Mervärdeskatt	9 088	11 626	13 096	13 930	14 681
Tullar och acciser i övrigt	7 823	8 387	8 679	9 381	10 851
Uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster	1 534	1 794	2 034	2 075	2 240
Statens affärsverksfonder	573	680	814	950	834
Övriga kapitalfonder	1 864	2 023	2 435	2 827	3 317
Säger för driftbudgeten	44 378	50 303	52 647	59 133	70 022
Övrig finansiering	1 259	1 527	1 867	2 356	2 467
Summa inkomster	**45 637**	**51 830**	**54 513**	**61 489**	**72 490**
Utgifter					
Driftbudgeten (exkl avskrivningsanslag)	41 240	47 992	53 475	62 746	73 853
Investeringsanslag	7 413	7 578	7 719	8 182	9 061
Ökning av rörliga krediter	— 384	— 73	— 476	— 47	273
Summa utgifter	**48 269**	**55 497**	**60 718**	**70 881**	**83 187**
Totalbudgetsaldo	**—2 632**	**—3 667**	**—6 205**	**—9 393**	**—10 698**

vanligen inte av den slutlige konsumenten. Den indirekta skatten erläggs tidigare i produktionsledet.

Sänkningen i den direkta skatten den senaste femårsperioden har finansierats med höjningar av de indirekta skatterna. Sänkningen av den direkta skatten från 1 januari 1971 finansierades med bl. a. höjd mervärdeskatt. En höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften från 1 januari 1971 från 2 % till 4 % finansierade en ny sänkning av den statliga inkomstskatten från samma tidpunkt. Löntagarnas folkpensionsavgifter slopades år 1974. De ersattes med en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen som debiteras arbetsgivaren. År 1975 gjordes en motsvarande omläggning av löntagarnas sjukförsäkringsavgifter. Socialförsäkringsavgifterna till folkpensioneringen och till allmänna sjukförsäkringen redovisas på samma titel som tidigare motsvarande löntagaravgifter nämligen på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. Titeln innehåller således både direkta och indirekta skatter. Mervärdeskattens tillväxt dämpades budgetåren 1973/74 och 1974/75 av återbetalningar av s. k. byggmoms samt av den tillfälliga sänkningen av mervärdeskatten från den 1 april till den 15 september 1974. En närmare redogörelse för utvecklingen av statens inkomster och utgifter lämnas i RRVs publikation "Statens finanser 1975".

I tabellen nedan redovisas statens totala inkomster fördelade enligt en realekonomisk gruppering. Förutom de direkta och indirekta skatterna ingår statens inkomster av kapital och rörelse. Dessa består av bl. a. de inlevererade överskotten från affärsverken och vissa ränteinkomster av statlig kreditgivning. Under rubriken avgifter och bidrag redovisas främst avgifter för olika tjänster som statliga institutioner tillhandahåller. Avgifterna skall normalt täcka statens kostnader för att producera tjänsterna. I övriga inkomster ingår huvudsakligen övrig finansiering.

Av tabellen framgår hur de indirekta skatterna vuxit i betydelse under den senaste femårsperioden. Den stagnation i andelstillväxten som kan noteras det senaste budgetåret sammanhänger med de tidigare nämnda reduceringarna av mervärdeskatten år 1974.

Utfallet av statens totala inkomster budgetåren 1970/71—1974/75. Milj. kr.

	1970/71	%	1971/72	%	1972/73	%	1973/74	%	1974/75	%
Direkta skatter	19 070	41,8	20 520	39,6	19 053	35,0	20 331	33,1	24 916	34,4
Indirekta skatter	21 809	47,8	25 834	49,8	28 882	53,0	33 521	54,5	39 349	54,3
Inkomst av kapital och rörelse	2 437	5,3	2 703	5,2	3 249	6,0	3 777	6,1	4 151	5,7
Avgifter och bidrag	985	2,2	1 190	2,3	1 382	2,5	1 417	2,3	1 515	2,1
Övriga inkomster	1 336	2,9	1 582	3,1	1 948	3,5	2 443	4,0	2 559	3,5
Summa	**45 637**	**100,0**	**51 830**	**100,0**	**54 513**	**100,0**	**61 489**	**100,0**	**72 490**	**100,0**

Totalbudgeten 1974/75 Milj. kr.

	Beräknat enligt statsbudget	Redovisade belopp	Merinkomst (+) resp. brist (—)
A. Skatter, avgifter, m. m.			
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	29 800	28 091	—1 709
Övriga skatter på ink., förm. och rörelse	893	963	+ 70
Automobilskattemedel:	3 545	3 685	+ 140
Bensin- och brännoljeskatt	1 800	1 754	— 46
Vägtrafikskatt	1 745	1 931	+ 186
Allmän arbetsgivaravgift	5 190	5 360	+ 170
Tullar och acciser:	24 382	25 532	+1 150
Tullmedel	1 090	1 250	+ 160
Mervärdeskatt	14 030	14 681	+ 651
Särskilda varuskatter	406	393	— 13
Omsättningsskatt på motorfordon	616	745	+ 129
Tobaksskatt	1 847	2 062	+ 215
Skatt på sprit	2 805	2 886	+ 81
Skatt på vin	430	432	+ 2
Skatt på malt- och läskedrycker	695	678	— 17
Energiskatt	1 945	1 944	— 1
Särskild vägtrafikskatt	166	202	+ 36
Övriga tullar och acciser	352	260	— 92
Uppbörd i statens verksamhet	1 321	1 404	+ 83
Diverse inkomster:	751	837	+ 86
Bötesmedel	95	111	+ 16
Totalisatormedel	95	115	+ 20
Tipsmedel	295	302	+ 7
Lotterimedel	181	217	+ 36
Övriga diverse inkomster	85	91	+ 6
Summa	65 883	65 871	— 12
B. Inkomster av statens kapitalfonder			
Statens affärsverksfonder:	810	834	+ 24
Postverket	3	3	—
Televerket	159	175	+ 16
Statens järnvägar	35	67	+ 32
Statens vattenfallsverk	570	560	— 10
Övriga affärsverk	42	29	— 13
Riksbanksfonden	250	350	+ 100
Statens allmänna fastighetsfond	433	414	— 19
Försvarets fastighetsfond	129	145	+ 16
Statens utlåningsfonder:	1 965	1 964	— 1
Lånefonden för bostadsbyggande	1 865	1 854	— 11
Övriga utlåningsfonder	100	110	+ 10
Fonden för låneunderstöd	71	107	+ 36
Fonden för statens aktier	111	98	— 13
Fonden för beredskapslagring	79	78	— 1
Statens pensionsfonder	96	98	+ 2
Diverse kapitalfonder	69	64	— 5
Summa	4 013	4 151	+ 138
C. Kapitalbudgetens inkomster			
Avskrivningsmedel och övriga kapitalmedel inom fonderna:	2 070	2 456	+ 386
Statens affärsverksfonder	1 693	2 045	+ 352
Övriga kapitalfonder	377	410	+ 33
Övrig kapitalåterbetalning	27	12	— 15
Summa	2 097	2 467	+ 370
Totalbudgetens inkomster	71 992	72 490	+ 498
Underskott	10 994	10 698	— 296
Totalsumma	**82 987**	**83 187**	+ **200**

	I statsbudget och tilläggsbudgeter upptagna belopp	Redovisade belopp	Merutgift (+) resp. besparing (−)
A. Utgiftsanslag:			
I. Kungl. hov- och slottsstaterna	10	10	—
II. Justitiedepartementet	2 942	3 285	+ 343
III. Utrikesdepartementet	2 379	2 498	+ 119
IV. Försvarsdepartementet	8 452	9 204	+ 752
V. Socialdepartementet	23 485	24 376	+ 891
VI. Kommunikationsdepartementet	5 600	5 587	− 13
VII. Finansdepartementet	6 976	5 749	−1 227
VIII. Utbildningsdepartementet	10 933	11 526	+ 593
IX. Jordbruksdepartementet	3 507	3 612	+ 105
X. Handelsdepartementet	444	429	− 15
XI. Arbetsmarknadsdepartementet	4 906	4 559	− 347
XII. Bostadsdepartementet	4 909	4 473	− 436
XIII. Industridepartementet	2 503	2 530	+ 27
XIV. Kommundepartementet	1 057	1 205	+ 148
XV. Oförutsedda utgifter	1	7	+ 6
XVI. Riksdagen och dess verk m. m.	110	125	+ 15
XVII. Riksgäldsfonden	3 475	3 739	+ 264
Summa	81 687	82 914	+1 227
B. Övrig medelsförbrukning:			
I. Minskning av anslagsbehållningar	1 100	(−137)	−1 100
II. Ökad disposition av rörliga krediter	200	273	+ 73
Summa	1 300	273	−1 027
Totalbudgetens utgifter	**82 987**	**83 187**	+ **200**

Totalbudgetens utfall budgetåret 1974/75

Utfallet av totalbudgeten för budgetåret 1974/75 i förhållande till i statsbudget och tilläggsbudgeter upptagna belopp framgår av sammanställningen på s. 4—5. Totalbudgeten visar ett underskott av 10 698 milj. kr. Utgifterna uppgår till 83 187 milj. kr. och inkomsterna till 72 490 milj. kr. Inkomsterna består av driftbudgetens inkomster, 70 022 milj. kr., och övrig finansiering, 2 467 milj. kr. i form av dels avskrivningar och övriga kapitalmedel inom fonderna, dels övrig kapitalåterbetalning.

På utgiftssidan upptas alla utgiftsanslag för de olika huvudtitlarna (departementsområdena) oberoende av om de består av utgifter för driftbudgeten eller investeringar. Riksgäldsfondens underskott redovisas härvid som en särskild huvudtitel. Utgifterna på driftbudgetens anslag för avskrivning av nya kapitalinvesteringar och oreglerade kapitalmedelsförluster upptas inte på totalbudgeten. Dessa anslag innebär endast en överföring av utgifter mellan driftbudgeten och kapitalbudgeten. De påverkar således inte totalbudgetens omslutning.

På utgiftssidan anges vidare den medelsförbrukning, som beräknats i övrigt, nämligen i förekommande fall i form av minskade anslagsbehållningar och ökad disposition av rörliga krediter. Utgifterna på reservationsanslag och investeringsanslag ingår i redovisade belopp. Förändringarna i anslagsbehållningarna kan därför inte härutöver upptas som en särskild post i redovisningen. Inom parentes anges emellertid det belopp som svarar mot den i statsbudgeten beräknade förändringen av anslagsbehållningarna. Motsvarande sammanställningar och kommentarer till dessa publiceras månatligen under det löpande budgetåret av RRV i de s. k. budgetprognoserna.

Driftbudgetens inkomster budgetåret 1975/76

I bilaga B redovisas en sammanställning över det beräknade utfallet av driftbudgetens inkomster för budgetåret 1975/76. Beräkningen bygger till viss del på uppgifter som RRV infordrat från berörda myndigheter. Enligt denna beräkning skulle inkomsttitlarna på driftbudgeten ge en inkomst av 86 257 milj. kr., mot i statsbudgeten beräknat 82 453 milj. kr.

Inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. beräknas nu överstiga det i statsbudgeten upptagna beloppet med 4 300 milj. kr. Detta beror främst på att löntagarnas inkomstutveckling under åren 1975 och 1976 enligt vad som nu är känt väntas bli betydligt högre än som antogs i de tidigare kalkylerna. Dessa gjordes före det att de centrala avtalsförhandlingarna hade avslutats under våren 1975. Bland övriga inkomsttitlar räknas med högre inkomster än i statsbudgeten för bensinskatt med 57 milj. kr., allmän arbetsgivaravgift med 200 milj. kr., tobaksskatt med 116 milj. kr., spritskatt med 50 milj. kr. och för skatt på malt- och läskedrycker med 115 milj. kr. Högre inkomster räknas även för pensionsmedel med 197 milj. kr. och statens järnvägar med 72 milj. kr. Lägre inkomster än i statsbudgeten räknas för bl. a. mervärdeskatt med 1 100 milj. kr. och för energiskatt med 433 milj. kr.

Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1969—1974

För att kunna bedöma den framtida utvecklingen av statens inkomster är det av stor betydelse att analysera förändringarna av fysiska och juridiska personers inkomster. Här görs därför först en återblick på utvecklingen av dessa inkomster, sådana de kommer till uttryck i taxeringsstatistiken.

Utvecklingen av inkomster och avdrag från olika förvärvskällor vid taxeringen till statlig inkomstskatt redovisas i tabellen på s. 8—9. Av tabellen framgår utfallet vid de senaste sex taxeringarna.

Nämnda tabell visar att den sammanräknade nettoinkomsten för *fysiska personer m. fl.* till största delen, 95 %, består av inkomst av tjänst

eller tillfällig förvärvsverksamhet. Därnäst i betydelse kommer inkomst av rörelse med drygt 4 % och inkomst av kapital med drygt 2 %.

Inkomst av tjänst har ökat kraftigt under den i tabellen redovisade sexårsperioden. Betydande avtalsmässiga lönelyftningar i förening med löneglidning och ökat antal arbetstimmar har medfört en kraftig stegring av lönesumman under perioden. För inkomst av tjänst redovisas en genomsnittlig inkomstökning på 11,7 % mellan 1969 och 1974. Vid jämförelse mellan åren måste observeras att deklarationspliktgränsen höjdes mellan åren 1970 och 1971 från 2 400 kr. till 4 500 kr. Samtidigt slopades deklarationsplikten för folkpensionärernas kommunala bostadstillägg. Det kan antas ha reducerat inkomst av tjänst år 1971 med mellan en halv och en procent.

Fr. o. m. 1973 års taxering reducerades deklarationsplikten ytterligare. Pensionärer som har enbart folkpension (inkl. pensionstillskott) och små sidoinkomster behöver inte längre deklarera. Sidoinkomsterna får uppgå till högst 1 500 kr. för ensamstående och 2 000 kr. för övriga. Eftersom dessa pensionärer tidigare generellt beviljats extra avdrag motsvarande extrainkomsterna var deras beskattningsbara inkomst lika med noll både för 1971 och 1972. Den totala statliga eller kommunala skatten har således inte påverkats av förskjutningen i deklarationsplikten. Ser man däremot på inkomst av tjänst ökade den med endast 7,9 % mellan åren 1971 och 1972. Inkluderas även de ovannämnda pensionärernas inkomster skulle inkomst av tjänst ha varit ca 1 200 milj. kr. eller 1 % högre år 1972 enligt en uppskattning av statistiska centralbyrån. Mellan åren 1972 och 1973 ökade inkomst av tjänst med 8,3 %. Den kraftiga ökningen av inkomst av tjänst mellan inkomståren 1973 och 1974 på 20,0 % beror till stor del, ca 6 %, på att vissa ersättningar vid sjukdom och arbetslöshet är skattepliktiga fr. o. m. år 1974. Ersättningarna redovisas som inkomster under respektive förvärvskälla.

Inkomst av jordbruksfastighet har uppvisat måttliga förändringar åren 1969—1972. Mellan åren 1972 och 1973 ökade inkomsterna med 11,6 % och mellan åren 1973 och 1974 ökade de med nästan 33 %. Det kan påpekas att antalet inkomsttagare med inkomst av jordbruksfastighet visat en fortgående minskning.

Inkomst av kapital visar stora variationer under den redovisade perioden. Det är framför allt förändringar av räntenivån som orsakat detta. Verksamhetsåren 1971 och 1972 sjönk inkomst av kapital till följd av den successivt sänkta räntenivån. Med höjningen av räntenivån 1973 och 1974 ökade kapitalinkomsterna. Ökningen 1973—1974 uppgick till 32,7 %.

Avdragen för underskott i förvärvskälla har visat en fortgående ökning under hela den i tabellen redovisade perioden. Den största posten bland dessa är underskott av annan fastighet dvs. de underskott som uppkommer för villor och fritidshus på grund av ränteavdragen. Upp-

Utfallet av taxeringarna till statlig inkomstskatt för verksamhetsåren 1969—1974 (taxeringsåren 1970—1975)
(På grundval av taxeringsnämndernas beslut)

	1969	1970	1971	1972	1973	1974	Procentuell förändring från				
	Milj. kr.						1969 till 1970	1970 till 1971	1971 till 1972	1972 till 1973	1973 till 1974
Fysiska personer m. fl.											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	2 034,7	2 108,4	2 145,9	2 189,0	2 442,6	3 246,5	+ 3,6	+ 1,8	+ 2,0	+11,6	+ 32,9
annan fastighet	560,0	582,5	609,5	658,2	706,4	744,7	+ 4,0	+ 4,6	+ 8,0	+ 7,3	+ 5,4
rörelse m. m.	5 108,7	5 296,1	4 749,1	4 779,8	4 964,6	6 117,0	+ 3,7	−10,3	+ 0,6	+ 3,9	+ 23,2
tjänst el. tillfällig förvärvsverksamhet	[1]85 611,7	[1]95 979,4	[1]105 572,5	[1]113 942,9	[1]123 351,9	[1]147 955,9	+12,1	+10,0	+ 7,9	+ 8,3	+ 20,0
kapital	2 481,1	2 966,1	2 866,5	2 575,6	2 786,2	3 697,6	+19,5	— 3,4	−10,1	+ 8,2	+ 32,7
Summa	**95 796,2**	**106 932,5**	**115 943,5**	**124 145,5**	**134 251,7**	**161 761,7**	**+11,6**	**+ 8,4**	**+ 7,1**	**+ 8,1**	**+ 20,5**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	2 348,7	2 962,6	3 391,8	3 653,4	4 431,4	5 945,9	+26,1	+14,4	+ 7,7	+21,3	+ 34,2
Sammanräknad nettoinkomst	93 447,5	103 969,9	112 551,7	120 492,1	129 820,3	155 815,8	+11,3	+ 8,2	+ 7,1	+ 7,7	+ 20,0
Allmänna avdrag, förlustavdrag och avjämning	21 585,2	23 816,5	5 490,1	5 636,6	6 304,3	7 209,0	+10,3	−76,9	+ 2,7	+11,8	+ 14,4
Taxerad inkomst	**71 862,3**	**80 153,4**	**107 061,6**	**114 855,5**	**123 516,0**	**148 606,8**	**+11,5**	**+33,6**	**+ 7,3**	**+ 7,5**	**+ 20,3**
Utnyttjade ortsavdrag m. m.	13 571,7	14 379,7	22 324,6	21 406,1	21 675,3	22 506,0	+ 6,0	+55,3	— 4,1	+ 1,3	+ 3,8
Beskattningsbar inkomst	**58 290,6**	**65 773,7**	**84 737,0**	**93 449,4**	**101 840,7**	**126 100,8**	**+12,8**	**+28,8**	**+10,3**	**+ 9,0**	**+ 23,8**
Svenska aktiebolag m. fl.											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	117,4	149,3	75,7	54,6	80,6	239,3	+27,2	−49,3	−27,9	+47,6	+196,9
annan fastighet	146,9	123,1	131,7	143,7	168,5	177,1	−16,2	+ 7,0	+ 9,1	+17,3	+ 5,1
rörelse m. m.	4 538,4	4 594,9	3 583,1	4 309,9	5 135,1	4 845,6	+ 1,2	−22,0	+20,3	+19,1	— 5,6
kapital	31,4	28,4	31,2	33,1	23,8	53,8	— 9,6	+ 9,9	+ 6,1	−28,1	+126,1
Summa	**4 834,1**	**4 895,7**	**3 821,7**	**4 541,3**	**5 408,0**	**5 315,8**	**+ 1,3**	**−21,9**	**+18,8**	**+19,1**	**— 1,7**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	88,5	61,9	63,0	68,8	70,8	113,7	−30,1	+ 1,8	+ 9,2	+ 2,9	+ 60,6
Sammanräknad nettoinkomst	4 745,6	4 833,8	3 758,7	4 472,5	5 337,2	5 202,1	+ 1,9	−22,2	+19,0	+19,3	— 2,5
Allmänna avdrag och förlustavdrag	909,1	1 029,3	948,3	999,6	1 417,8	1 575,1	+13,2	— 7,9	+ 5,4	+41,8	+ 11,1
Taxerad (= beskattningsbar) inkomst	**3 836,5**	**3 804,5**	**2 810,4**	**3 472,9**	**3 919,4**	**3 627,0**	**— 0,8**	**−26,1**	**+23,6**	**+12,9**	**— 7,5**

[1] Härav avser 433,4, 417,6, 324,9, 394,5, 521,5, resp. 686,1 milj. kr. tillfällig förvärvsverksamhet för 1969, 1970, 1971, 1972, 1973 och 1974

	1969	1970	1971	1972	1973	1974	Procentuell förändring från				
	Milj. kr.						1969 till 1970	1970 till 1971	1971 till 1972	1972 till 1973	1973 till 1974
Övriga skattskyldiga											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	25,7	38,1	29,6	25,1	43,0	71,2	+48,2	−22,3	−15,2	+71,3	+65,6
annan fastighet	42,2	29,5	28,6	31,9	36,1	37,9	−30,1	− 3,0	+11,5	+13,2	+ 4,9
rörelse m. m.	256,8	206,6	132,7	101,1	130,5	188,4	−19,5	−35,8	−23,8	+29,1	+44,4
kapital	199,3	251,2	251,6	243,2	264,8	329,7	+26,0	+ 0,2	− 3,3	+ 8,9	+24,5
Summa	**524,0**	**525,4**	**442,5**	**401,3**	**474,4**	**627,2**	**+ 0,3**	**−15,8**	**− 9,3**	**+18,2**	**+32,2**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	11,2	15,3	12,8	13,5	13,7	15,8	+36,6	−16,3	+ 5,5	+ 1,5	+15,3
Sammanräknad nettoinkomst	512,8	510,1	429,7	387,8	460,7	611,4	− 0,5	—15,8	− 9,8	+18,8	+32,7
Allmänna avdrag och förlustavdrag	95,1	133,5	111,6	103,1	107,1	139,6	+40,4	—16,4	− 7,6	+ 3,9	+30,3
Taxerad (= beskattningsbar) inkomst	**417,7**	**376,6**	**318,1**	**284,7**	**353,6**	**471,8**	**− 9,8**	**−15,5**	**−10,5**	**+24,2**	**+33,4**
Samtliga skattskyldiga											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	2 177,8	2 295,8	2 251,2	2 268,7	2 566,2	3 557,0	+ 5,4	− 1,9	+ 0,8	+13,1	+38,6
annan fastighet	749,1	735,1	769,8	833,8	911,0	959,8	− 1,9	+ 4,7	+ 8,3	+ 9,3	+ 5,4
rörelse m. m.	9 830,8	10 018,2	8 392,6	9 113,9	10 125,8	11 151,0	+ 1,9	−16,2	+ 8,6	+11,1	+10,1
tjänst el. tillfällig förvärvsverksamhet	[1]85 684,8	[1]96 058,8	[1]105 644,8	[1]114 019,8	[1]123 456,3	[1]147 955,9	+12,1	+10,0	+ 7,9	+ 8,3	+19,8
kapital	2 711,8	3 245,7	3 149,3	2 851,9	3 074,8	4 081,1	+19,7	— 3,0	− 9,4	+ 7,8	+32,7
Summa	**101 154,3**	**112 353,6**	**120 207,7**	**129 088,1**	**140 134,1**	**167 704,9**	**+11,1**	**+ 7,0**	**+ 7,4**	**+ 8,6**	**+19,7**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	2 448,4	3 039,8	3 467,6	3 735,7	4 515,9	6 075,5	+24,2	+14,1	+ 7,7	+20,9	+34,5
Sammanräknad nettoinkomst	98 705,9	109 313,8	116 740,1	125 352,4	135 618,2	161 629,4	+10,7	+ 6,8	+ 7,4	+ 8,2	+19,2
Allmänna avdrag, förlustavdrag och avjämning	22 589,4	24 979,3	6 550,0	6 739,3	7 829,2	8 923,7	+10,6	−73,8	+ 2,9	+16,2	+14,0
Taxerad inkomst	**76 116,5**	**84 334,5**	**110 190,1**	**118 613,1**	**127 789,0**	**152 705,7**	**+10,8**	**+30,7**	**+ 7,6**	**+ 7,7**	**+19,5**
Utnyttjade ortsavdrag m. m.	13 571,7	14 379,7	22 324,6	21 406,1	21 675,3	22 506,0	+ 6,0	+55,3	− 4,1	+ 1,3	+ 3,8
Beskattningsbar inkomst	**62 544,8**	**69 954,8**	**87 865,6**	**97 207,0**	**106 113,7**	**130 199,7**	**+11,8**	**+25,6**	**+10,6**	**+ 9,2**	**+22,7**

Anm. Hänsyn har ej tagits till den under perioden 1969—1970 förekommande frivilliga särtaxeringen för äkta makar.

bromsningen av ökningstakten mellan åren 1971 och 1972 beror sannolikt främst på den sänkta räntenivån samma år. På motsvarande sätt kan ökningen åren 1973—1974 huvudsakligen tillskrivas den successivt höjda räntenivån.

De allmänna avdragen utgjordes fram t. o. m. 1970 till större delen av kommunalskatt. Därnäst i betydelse kommer försäkringsavdrag av olika slag och yrkesarbetande föräldrars försvärvsavdrag. Som framgår av tabellen har det sammanlagda beloppet av allmänna avdrag m. m. för fysiska personer ökat oavbrutet 1969—1974 frånsett då kommunalskatteavdraget slopades 1971.

Vad angår *aktiebolagens* inkomster, lämnar tabellen på s. 8—9 vissa upplysningar. Av denna framgår bl. a. att inkomst av rörelse m. m. naturligt nog är den helt dominerande inkomstkällan. Tabellen visar också, att, till följd av under vissa år ganska betydande förändringar i de avdragsgilla kommunalskatternas belopp, utvecklingen av nettoinkomst och taxerad inkomst icke är helt parallell. Det kan i detta sammanhang påpekas, att bolagen i betydande utsträckning utnyttjat möjligheterna att göra avdragsgilla avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämning. Vid 1972, 1973 och 1974 års taxering fanns dessutom möjligheten att vid den statliga taxeringen utnyttja ett särskilt avdrag för investeringar.

Mellan inkomståren 1973 och 1974 minskade aktiebolagens statligt taxerade inkomster 7,5 % främst till följd av de obligatoriska avdragsgilla avsättningarna till arbetsmiljöfonden och särskilda investeringsfonden.

Taxeringsstatistik avseende 1975 års taxering

RRV utför årligen sedan år 1968 en urvalsundersökning avseende fysiska personers självdeklarationer i syfte att skapa säkrare underlag för en prognosering av statens inkomster av skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. Undersökningarna används även för att beräkna effekterna av ändringar i skattesystemet. Materialet omfattar i år ca 20 000 personer av de ca 5,5 miljoner inkomsttagare som avlämnat allmän självdeklaration vid 1975 års taxering. Urvalet är ett s. k. stratificerat urval där stratifieringen gjorts efter variabeln "till statlig skatt beskattningsbar inkomst".

För var och en av de utvalda personerna finns fyra slags uppgifter, nämligen överförda, excerperade, genererade och prognoserade uppgifter. Överförda uppgifter kommer från statistiska centralbyråns taxeringsband. Dessa uppgifter förekommer i den officiella taxeringsstatistiken. Excerperade uppgifter är kompletterande uppgifter som RRV via de lokala skattemyndigheterna insamlar från de utvalda personernas deklarationer. På basis av överförda och excerperade uppgifter är det möjligt att beräkna genererade uppgifter. Dessa omfattar slutligt på-

förda skatter och avgifter. Prognoserade uppgifter, slutligen, erhålls genom att överförda och excerperade uppgifter framskrivs erforderligt antal år. Framskrivningen sker som regel genom procentuella påslag på föregående års värden på inkomster, underskott och avdrag. Med hjälp av dessa beräknas beskattningsunderlaget för varje individ i urvalet. Det används tillsammans med skatteskalor, avgiftssatser, kommunal utdebitering m. m. för att beräkna de slutligt påförda skatterna för prognosåren.

I tabellen nedan har sammanställts resultaten av 1975 års undersökning gällande inkomståret 1974. I tabellen anges först RRVs estimat för de olika variablerna inklusive noll-taxerade, dvs. inklusive sådana personer som inte påförts skatter eller avgifter. Därefter anges osäkerhetsmarginalerna för urvalet i form av ett 95 % konfidensintervall. Taxeringsutfallet enligt statistiska centralbyrån i följande kolumn har korrigerats och innehåller inte dödsbon och familjestiftelser. I de två sista kolumnerna visas dels differensen mellan RRVs estimat och taxeringsutfallet, dels anges om denna skillnad är signifikant, dvs. större än vad som kan förklaras av slumpfel.

Taxeringen till statlig och kommunal inkomstskatt för fysiska personer vid 1975 års taxering (milj. kr.)

	RRVs estimat	Konfidensintervall	Taxeringsutfall	Differens	Signifikant skillnad
Taxering till statlig inkomstskatt					
Inkomst av jordbruksfastighet	3 466		3 179	+287	nej
Inkomst av annan fastighet	751	±139	708	+43	nej
Inkomst av rörelse	5 997		6 097	−100	nej
Inkomst av tjänst (överförd)	146 986		147 263	−277	
Inkomst av tjänst (excerperad)	147 401	±571			
intäkt under 1	131 363	±799			
intäkt under 2	4 116	±208			
intäkt under 3	17 925	±721			
intäkt under 4	453	±77			
intäkt under 5	12	±10			
intäkt under 6	181	±51			
summa intäkter under E	154 051	±634			
summa avdrag under E	6 650	±226			
Inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet	616	±151	667	−51	nej
Inkomst av kapital	3 463	±157	3 610	−147	nej
Sammanräknad inkomst, statligt (excerp.)	161 696	±528	161 526	+170	nej
Underskott i förvärvskälla, statligt	6 005	±281	5 937	+68	nej
Underskott på jordbruksfastighet	368	±124			
Underskott på annan fastighet	4 714	±242			
Underskott på kapital	936	±100			
Underskott på övrigt	226	±92			
Underskott på tillfällig förvärvsverksamhet	1	±2			
Sammanräknad nettoinkomst, statligt	155 275	±440	155 587	−312	nej
Allmänna avdrag, statligt (överförd)	7 004	±254	7 095	−91	nej
Allmänna avdrag, statligt (excerp.)	7 080				
Tilläggspensionsavgift	466	±33			

	RRVs estimat	Konfidensintervall	Taxeringsutfall	Differens	Signifikant skillnad
Obligatorisk sjukförsäkringsavgift	2 151	±21			
Allmän arbetsgivaravgift	283	±17			
Avgifter för pensionsförsäkringar	1 208	±203			
Premier för vissa andra försäkringar	715	±10			
Periodiskt understöd	683	±99			
Förvärvsavdrag, statligt	1 486	±69			
Andre makens ej utnyttjade avdrag	88	±49			
Förlustavdrag, statligt	28	±23			
Till statlig skatt taxerad inkomst	148 219	±367	148 386	−167	nej
Grundavdrag, statligt	19 162	±174			
Extra avdrag, statligt	3 053	±220			
Avrundning	133				
Till statlig skatt beskattningsbar inkomst	125 871	±119	125 883	−12	nej
Beskattningsbar A-inkomst	121 405	±233			
Beskattningsbar B-inkomst	4 465	±204			
Taxering till kommunal inkomstskatt					
Sammanräknad inkomst, kommunalt	160 143	±511			
Allmänna avdrag, kommunalt	12 748	±391			
Underskott i förvärvskälla, kommunalt	5 727	±283			
Andre makens ej utnyttjade avdrag, kommunalt	75	±44			
Förlustavdrag, kommunalt	158	±48			
Garantibelopp för fastighet i hemortskommunen	2 314	±140			
Till kommunal skatt taxerad inkomst (inkl. utboinkomst)	150 411	±411	150 605	−194	nej
Grundavdrag, kommunalt	19 162	±174			
Extra avdrag, kommunalt	3 086	±224			
Avrundning	142				
Till kommunal skatt beskattningsbar inkomst (inkl. utboinkomst)	128 021	±209	128 016	+5	nej
Taxering till statlig förmögenhetsskatt					
Skattepliktig förmögenhet	57 963	±5 402			
Beskattningsbar förmögenhet	60 553	±5 694	56 511	+4 042	nej
Påförda skatter och avgifter					
Statlig inkomstskatt	19 612	±36			
Folkpensionsavgift	257	±13	248	+9	nej
Kommunal skatt i hemortskommunen	28 624	±94			
Kommunal skatt på skattepliktiga förmåner	1 875	±75			
Kommunal skatt i utbokommun	230	±47			
Total kommunal inkomstskatt	28 854				
Sjukförsäkringsavgift	3 241[1]	±23	3 222	+19	nej
Arbetsgivaravgift	350	±21	346	+4	nej
Tilläggspensionsavgift	591	±42	575	+16	nej
Förmögenhetsskatt	571	±94	547	+24	nej
Skattereduktion	1 152	±38	1 133	+19	nej
Slutligt påförd skatt efter skattereduktion	54 199	±163			

[1] Vid generering av sjukförsäkringsavgift för företagare har RRV tvingats göra schabloniserade antaganden om karenstidens längd.

Utveckling av skatteunderlaget verksamhetsåren 1975, 1976 och 1977

Den allmänna inkomstutvecklingen är av avgörande betydelse för de direkta skatternas utveckling. Den påverkar också de indirekta skatterna liksom de statliga affärsverkens inkomster.

Närmast följer en redovisning av de förutsättningar som gäller för beräkningarna av skatteunderlagets utveckling under åren 1975, 1976 och 1977. Särskilda kalkyler görs för å ena sidan fysiska personer och å andra sidan aktiebolag.

Fysiska personer

Som framgår av sammanställningen på s. 8—9 bestäms utvecklingen av skatteunderlaget för fysiska personer främst av förändringarna i inkomst av tjänst, dvs. huvudsakligen av löneutvecklingen. Förändringarna i den totala lönesumman påverkas dels av avtalsuppgörelserna mellan arbetsmarknadens parter, dels av ändringen av den totala sysselsättningen i landet, dels av den s. k. löneglidningen dvs. förtjänstutvecklingen utöver avtalet.

Utfallet av de centrala avtalsförhandlingarna våren 1975 blev betydligt större än vad som antogs i RRVs senaste beräkningar i mars 1975. Den avtalsmässiga löneökningen mellan åren 1974 och 1975 beräknas nu uppgå till 12,7 procentenheter. Av ökningen mellan åren 1975 och 1976 beräknas avtalen svara för knappt 9 procentenheter.

Enligt statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU) har sysselsättningen fortsatt att stiga under andra halvåret 1974 och de tio första månaderna i år. Ökningen hittills i år (t. o. m. oktober 1975) är i genomsnitt 107 000 personer eller 2,7 % jämfört med samma period under år 1974. Antalet arbetstimmar för anställda har ökat med 2,3 % under samma period. Arbetslösheten enligt AKU har varje månad i år legat under motsvarande värden förra året. Det genomsnittliga arbetslöshetstalet för de tio första månaderna 1975 uppgår till 1,6 % mot 2,0 % under samma period förra året. Den statistiska informationen om arbetsmarknadsläget är dock inte entydig. Enligt den näringsvisa korttidsstatistik som också görs av statistiska centralbyrån tycks antalet anställda arbetare ha sjunkit under första halvåret 1975. Det föreligger således en viss osäkerhet vid bedömningen av arbetsmarknadsläget år 1975 och därmed också för framtidsutsikterna för år 1976.

Konjunkturinstitutet räknar i sin höstrapport med att produktionsuppgången 1975—1976 inom industri och handel skall stanna vid ett par procent. Inom byggnadssektorn förutses en i stort sett oförändrad produktion. Trots en viss sysselsättningsökning inom den offentliga sektorn

förutses den totala sysselsättningen räknat i antal timmar minska med ungefär en procentenhet mellan åren 1975 och 1976. Man räknar i konjunkturinstitutets höstrapport med en ökning av produktiviteten med knappt 3 %.

RRV har valt att i huvudsak grunda sina beräkningar på konjunkturinstitutets bedömning. Viss sysselsättningsstatistik har tillkommit sedan institutet färdigställde sin rapport. Mellan åren 1974 och 1975 beräknar RRV att totala lönesumman kommer att öka med 17,5 %. Den avtalsmässiga löneökningen svarar som nämnts för 12,7 procentenheter och löneglidningen uppgår till ca 3,0 procentenheter. Sysselsättningskomponenten väntas bidra med ungefär 1,5 procentenhet till lönesummeökningen. I det inkomstbegrepp som är utgångspunkt för RRVs beräkningar, nämligen inkomst av tjänst, ingår även pensioner. Dessa svarar för ungefär en tiondel och beräknas öka med knappt 17 % mellan åren 1974 och 1975. Den sammanvägda ökningen av inkomst av tjänst åren 1974—1975 beräknas således till knappt 17,5 %.

Mellan åren 1975 och 1976 beräknas avtalen svara för knappt 9 %. Löneglidningen kan antas bli något lägre än under år 1975. Den uppskattas till ca 2,5 %. Sysselsättningsutvecklingen beräknas dra ned lönesummeutvecklingen med ungefär 0,5 %. Totala lönesumman skulle därmed kunna antas öka med 11 % mellan åren 1975 och 1976. Pensionerna förutses öka med 20 %, varför ökningen av inkomst av tjänst beräknas till 12 %. För år 1977 har ännu inga avtal slutits varför RRV valt att schablonmässigt skriva fram inkomsterna med 7 %.

Av fysiska personernas sammanlagda inkomst verksamhetsåret 1974 svarade inkomst av jordbruksfastighet för knappt 2 %. Dessa inkomster väntas ligga kvar på oförändrad nivå mellan åren 1974 och 1975. Mellan åren 1975 och 1976 förutses en mindre ökning med 4 %.

Inkomst av annan fastighet än jordbruksfastighet har hittills svarat för mindre än 1 % av fysiska personers sammanlagda inkomst. Mellan åren 1974 och 1975 väntas dessa inkomster öka kraftigt, med knappt 20 %, beroende på höjningar av fastigheternas taxeringsvärden och ändrade regler för beräkning av schablonintäkt. Dessa förändringar liksom fördubblingen av det extra avdraget för fastigheter påverkar också underskotten av annan fastighet. Dessa förutses öka med 24 % åren 1974—1975. Ökningen av det extra avdraget beräknas av RRV uppgå till 460 milj. kr. Mellan åren 1975 och 1976 förutses en betydligt mindre ökning av inkomsterna på omkring ett par procent.

Inkomst av rörelse svarade år 1974 för knappt 4 % av fysiska personers sammanlagda inkomster. Mellan åren 1974 och 1975 beräknas ökningen uppgå till 10 % och för 1975—1976 förutses ökningen bli 8 %.

Inkomståret 1974 uppgick inkomst av kapital till drygt 2 % av de sammanlagda inkomsterna. Det s. k. sparavdraget kommer att fördubblas för år 1975 (SFS 1975: 312). Det höjs till 800 kr. för ensamstående

Inkomst av kapital fördelad efter storlek och kategori inkomståret 1974

Inkomst av kapital, kr.[1]	Ensamstående		Samtaxerade		Summa	
	Antal	Belopp milj. kr.	Antal	Belopp milj. kr.	Antal	Belopp milj. kr.
0	1 542 717	0	2 595 884	0	4 138 601	0
1–400	139 940	26	255 722	46	395 662	72
401–800	114 269	67	142 887	84	257 156	151
801–	387 871	1 512	463 754	1 725	851 625	3 237
Summa	2 184 797	1 605	3 458 247	1 855	5 643 044	3 460

[1] Netto, efter sparavdrag.

Anm. De extra avdragen från intäkter av kapital (sparavdragen) uppgår f. n. till 400 kr. för ensamstående och 800 kr. för samtaxerade (makar tillsammans).
Källa: RRVs taxeringsstatistiska undersökning 1975.

och till 1 600 kr. för makar tillsammans. Detta skulle om det hade införts år 1974 ha minskat inkomsterna från förvärvskällan kapital med ca 630 milj. kr. Av tabellen ovan som avser förhållanden för år 1974 framgår att 27 % av inkomsttagarna skulle ha berörts av förändringen. Av dessa skulle knappt 400 000 som redovisade kapitalinkomster som understeg 400 kr., helt slippa betala skatt på dessa inkomster. De ca 140 000 samtaxerade som hade inkomster under 800 kr skulle också ha befriats från skatt på sina kapitalinkomster. Antalet individer med inkomster av kapital skulle således ha minskat från ca 1,5 miljoner till knappt 1 miljon. Inkomster av kapital beräknas genom höjningen av sparavdraget minska med drygt 5 % mellan åren 1974 och 1975. Mellan åren 1975 och 1976 väntas inkomsterna öka med 15 %.

Utvecklingen av skatteunderlaget för svenska aktiebolag m. fl.

Till grund för en bedömning av utvecklingen för svenska aktiebolags, sparbankers och försäkringsinstituts taxerade inkomster, har RRV använt en enkät, som under oktober sänts till ett urval om ca 2 050 företag. Dessa tillfrågades om den till statlig och kommunal skatt taxerade inkomsten under verksamhetsåren 1974 och 1975. Dessutom tillfrågades företagen om beräknade fyllnadsbetalningar under våren 1976, de totala avsättningarna till arbetsmiljöfond och särskild investeringsfond, samt om fondernas utnyttjande under år 1975 och år 1976. Företagen prognoserade även det särskilda forskningsavdragets storlek för verksamhetsåret 1975.

Enligt enkäten beräknas den statligt taxerade inkomsten att öka med 47 procent. I absoluta tal motsvarar detta en ökning på ca 1 650 milj.

Statligt och kommunalt taxerad inkomst, beräknat utnyttjande av de obligatoriska fonderna m m, verksamhetsåret 1975, fördelat på bransch (milj. kr.)

Bransch	Statligt taxerad inkomst för verksamhetsåret 1974	Förändring i statligt taxerad inkomst mellan verksamhetsåren 1974—1975	Kommunalt taxerad inkomst för verksamhetsåret 1974	Förändring i kommunalt taxerad inkomst mellan verksamhetsåren 1974—1975	Fyllnadsbetalning för verksamhetsåret 1975	Avsättning till arbetsmiljöfond och särskild investeringsfond Totalt	Beräknat utnyttjande av arbetsmiljöfond och särskild investeringsfond 1975	Beräknat utnyttjande av arbetsmiljöfond och särskild investeringsfond 1976	Forsknings- och utvecklingsavdrag för verksamhetsåret 1975
1 Jord- och skogsbruk	37,2	+ 55,7	55,6	+ 55,7	33,2	24,8	8,9	10,9	1,8
2 Kol- och malmgruvor	13,1	— 10,7	198,2	— 63,4	0,4	52,0	24,2	5,5	1,5
3 Livsmedels-, dryckesvaror och tobaksindustri	98,2	— 1,5	267,4	+ 11,4	28,6	69,8	28,7	25,7	7,0
4 Textil-, beklädnads- och läderindustri	40,2	— 14,5	60,3	— 17,0	9,4	29,2	15,5	7,4	1,6
5 Trävaru-, massa-, pappers- och pappindustri	411,9	+ 249,2	693,9	+ 254,6	299,8	823,5	323,3	416,1	16,6
6 Kemisk industri, petroleum- och plastindustri m m	180,3	— 14,2	280,5	— 23,1	61,0	221,0	58,0	108,6	22,2
7 Jord- och stenindustri	45,2	+ 13,4	102,2	+ 0,3	14,6	54,2	29,1	21,8	5,6
8 Järn-, stål- och metallverk	230,7	— 54,2	411,2	— 88,4	40,5	544,8	220,4	265,4	17,9
9 Verkstadsindustri	385,8	+ 398,6	912,2	+ 340,6	200,3	780,4	266,9	378,2	137,8
10 Annan tillverkningsindustri	5,2	— 1,6	8,2	— 3,0	1,3	2,8	1,1	0,5	0,2
11 Byggindustri	106,6	— 2,6	240,4	— 7,1	41,6	60,2	26,7	24,1	4,5
12 Parti- och detaljhandel, restaurang och hotell	709,7	+ 302,6	1 122,9	+ 268,7	276,3	427,0	100,8	204,3	11,4
13 Bank- och försäkringsverksamhet, fastighetsförvaltning	795,1	+ 610,6	1 927,6	+ 609,4	391,0	436,0	71,4	253,4	0,3
14 El-, gas- och vattenverk	54,4	+ 89,6	116,5	+ 68,5	48,2	68,0	14,4	32,7	0,4
15 Samfärdsel	44,4	+ 17,8	161,8	— 30,5	5,5	40,6	14,2	18,6	0,1
16 Övriga	360,3	+ 2,8	509,2	+ 81,4	71,0	130,5	41,3	52,3	39,3
Totalt	**3 518,3**	**+1 641,0**	**7 068,1**	**+1 458,1**	**1 522,7**	**3 764,8**	**1 244,9**	**1 825,5**	**268,2**
Därav företag med mer än 500 anställda	1 622,2	+1 085,0	3 454,3	+ 888,4	689,7	2 547,1	901,4	1 266,3	208,5

kr. De obligatoriska fondavsättningar företagen gjorde för verksamhetsåret 1974 var avdragsgilla både till statlig och kommunalt taxerad inkomst. För verksamhetsåret 1975 gäller inte motsvarande bestämmelser. Detta förklarar den kraftiga ökningen i taxerade inkomster mellan åren 1974 och 1975. Fyllnadsbetalningarna under våren 1976 beräknas utgöra ca 35 procent av den totala bolagsskatten. Bankerna och försäkringsinstituten tillsammans med skogsindustrin svarar i absoluta tal för de största fyllnadsbetalningarna under år 1975. Tabellen på sidan 16 visar de branschvisa resultaten från enkäten.

Aktiebolag och ekonomiska föreningar gjorde under verksamhetsåret 1974 avsättningar på årsnettovinsten med 20 procent till arbetsmiljöfond och med 15 procent till särskild investeringsfond. Enligt enkäten beräknas avsättningarna till fonderna totalt uppgå till 3 750 milj. kr. Av dessa förutses 1 250 milj. kr. tas i anspråk under år 1975 och 1 825 milj. kr. under år 1976. För att få utnyttja fonderna krävs att arbetsmarknadsstyrelsen beviljar detta. För arbetsmiljöfonden krävs dessutom att de anställda ger sitt tillstånd, genom företagsnämnd, skyddskommitté eller motsvarande. Av de ansökningar om att ta i anspråk fondmedel som inkommit under andra halvåret 1975 har praktiskt taget samtliga beviljats. Verkstadsindustrin, metallindustrin samt skogsindustrin kommer redan under år 1975 att tillsammans utnyttja drygt 800 milj. kr. av fonderna för investeringar.

Ett särskilt forskningsavdrag infördes år 1973 för att stimulera industrin till ökade forsknings- och utvecklingsinsatser. Detta avdrag kommer att existera till och med verksamhetsåret 1980. Avdraget består av ett 10 procentigt basavdrag på de totala forsknings- och utvecklingskostnaderna samt ett 20 procentigt ökningsavdrag på kostnadsökningen från föregående år. Avdraget påverkar endast den statligt taxerade inkomsten. Det totala särskilda forskningsavdraget uppskattas av företagen till 268 milj. kr. för år 1975. Av dessa väntas 249 milj. kr. bli utnyttjade vid 1976 års taxering. Det medför en minskning av den statliga bolagsskatten med ca 100 milj. kr. Verkstadsindustrin svarar för ca 50 % av det totala forskningsavdraget.

Av enkätmaterialet framgår att bolag med mer än 500 anställda svarar för 65 procent av ökningen i taxerad inkomst. Skogs- och verkstadsindustrin, parti- och detaljhandeln samt bankerna visar den största ökningen av den taxerade inkomsten.

Efter det att enkäten besvarats har regeringen lagt fram ett förslag om att införa ett särskilt investeringsavdrag vid den statligt taxerade inkomsttaxeringen (prop. 1975/76: 61). Det särskilda investeringsavdraget föreslås uppgå till 10 % av anskaffningskostnaden för maskiner och inventarier under tiden 15 oktober 1975—31 december 1976. För verksamhetsåret 1975 påverkas således den statligt taxerade inkomsten med ett belopp motsvarande 10 % av företagens planerade maskininveste-

ringar under fjärde kvartalet 1975. RRV bedömer att det särskilda investeringsavdraget minskar den statligt taxerade inkomsten med 450 milj. kr. för verksamhetsåret 1975. Det erhållna enkätresultatet på 47 % ökning av den statligt taxerade inkomsten har med anledning av detta justerats ned till 33 %.

Resultaten av de senaste årens taxeringsutfall samt RRVs prognos för verksamhetsåret 1975 framgår av nedanstående sammanställning.

Verksamhetsår	Taxerad inkomst milj. kr	Förändring från föregående år %
1968	3 653	+18
1969	3 836	+ 5
1970	3 805	— 1
1971	2 810	—26
1972	3 474	+24
1973	3 919	+13
1974	3 522	—11
1975 prognos	4 700	+33

RRV bedömer att bolagens taxerade inkomster för verksamhetsåret 1975 kommer att öka med 33 % i förhållande till verksamhetsåret 1973. För verksamhetsåret 1976 har antagits att bolagens taxerade inkomster blir oförändrade i förhållande till 1975. För efterföljande år har antagits en ökning på 10 %.

Resultatet av RRVs inkomstberäkning återges i den bifogade tabellen (bilaga C) med specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1976/77.

Beträffande de för budgetåret 1976/77 beräknade beloppen för de särskilda inkomsttitlarna får RRV anföra följande.

DRIFTBUDGETENS INKOMSTER

A. Skatter, avgifter, m. m.

I. Skatter

1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter

Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.

Allmänt

Inkomsttiteln uppförs i statsbudgeten med det belopp som beräknas utgöra statens inkomst av under budgetåret inflytande inkomst- och förmögenhetsskatt samt socialförsäkringsavgifter till folkpensioneringen. Denna titel intar en särställning i förhållande till beräkningen av övriga inkomsttitlar på grund av att titeln är ett samlingskonto för redovisningen av den allmänna skatteuppbörden. Skatter och avgifter debiteras på de slutliga skattsedlarna var för sig men uppbärs gemensamt.

Som bruttoinkomst på titeln redovisas i första hand vad som i enlighet med gällande uppbördsförfarande inflyter i form av preliminär skatt, fyllnadsbetalningar, kvarstående skatt, tillkommande skatt och indrivna restantier. Uppbördsförfarandet förutsätter även uppkomsten av s. k. överskjutande preliminär skatt. Utbetalningen av denna redovisas som utgift på titeln.

Som utgifter på titeln redovisas vidare de restitutioner av skatt som föranleds av taxeringsändringar m. m.

De största utgifterna på titeln är utbetalningar av kommunalskattemedel. Kommunalskatterna ingår i den samfällda statligt administrerade skatteuppbörden. Länsstyrelserna utbetalar därför enligt särskilt givna regler dessa medel till kommunerna. Av samma skäl utbetalas eller omförs från titeln medel motsvarande avgifter av olika slag som ingår i skatteuppbörden.

Den större delen av socialförsäkringsavgifterna uppbärs av praktiska skäl enligt alternativa metoder på så sätt att avgifterna för större arbetsgivare direkt debiteras av riksförsäkringsverket, medan avgifterna för mindre arbetsgivare debiteras på skattsedeln. Oberoende av om socialförsäkringsavgifter sålunda debiteras direkt av riksförsäkringsverket eller ingår i skatteuppbörden har man ansett redovisningen böra passera över denna skattetitel. Till följd härav ingår även uppbörden av socialförsäkringsavgifter från "direktdebiterade" arbetsgivare på titelns inkomstsida och utbetalningarna till de allmänna försäkringskassorna m. m. bland titelns utgifter. Ett undantag från denna princip är direktdebiterade tilläggspensionsavgifter som inte redovisas över titeln.

Till de särskilda inkomsterna på titeln hör sjömansskatten och bland utgifterna ingår de omföringar till andra inkomsttitlar på statsbudgeten som enligt särskilda regler skall göras ifråga om vissa till beloppet relativt obetydliga skatter, som ingår i den allmänna uppbörden.

De in- och utbetalningar resp. omföringar som redovisas på titeln har sammanfattats i följande uppställning:

Inbetalningar

Preliminär A-skatt
Preliminär B-skatt
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt
Kvarstående skatt (jämte avgift)
Tillkommande skatt
Sjömansskatt
Sjömansskattens andel i sjukförsäkringsmedel
Restantier
Medel från skattereklamationskontot
Skattetillägg och förseningsavgifter
Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare till sjukförsäkring, folkpensionering, yrkesskadeförsäkring, byggnadsforskning, lönegarantifond, arbetarskydd, arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd, arbetsmarknadsutbildning, vuxenutbildning samt delpensionsförsäkring
Statens avgifter till sjukförsäkringen, folkpensioneringen, lönegarantifond, arbetarskydd, arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet, arbetsmarknadsutbildning, vuxenutbildning samt delpensionsförsäkring
Viss ersättning från allmänna pensionsfonden
Eventuell återföring av medel från allmänna sjukförsäkringsfonden

Utbetalningar och omföringar

Överskjutande skatt (jämte ränta)
Övriga restitutioner
Utbetalda kommunalskattemedel (inklusive förskotterade skattebortfallsbidrag och ersättning för bostadstillägg)
Utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna (inklusive kontant arbetsmarknadsstöd)
Utbetalning till allmänna pensionsfonden (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)
Yrkesskadeförsäkringsavgifter
Byggnadsforskningsavgifter
Lönegarantiavgifter
Arbetarskyddsavgifter
Arbetsmarknadsutbildningsavgifter
Vuxenutbildningsavgifter
Delpensionsavgifter
Utbetalningar till erkända arbetslöshetskassor
Allmän arbetsgivaravgift (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt
Skogsvårdsavgifter
Annuiteter på avdikningslån
Eventuell avsättning av medel till allmänna sjukförsäkringsfonden

Skillnaden mellan titelns sammanlagda inkomster och utgifter utgör den nettoinkomst för statsverket, som motsvarar den i budgetredovisningen upptagna inkomsten på titeln.

Nedan följer en genomgång av de skatter och avgifter som ingår i slutlig skatt. Därefter behandlas uppbördssystemet och de poster som finns redovisade på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.

Slutlig debitering av skatter och avgifter som berör inkomstskattetiteln

Debiteringen av de olika skatterna och avgifterna framgår av debetsedeln för slutlig skatt. De skatter och avgifter som finns specificerade på debetsedeln är:

Statlig inkomstskatt
Kommunal inkomstskatt
Statlig förmögenhetsskatt
Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen
Tilläggspensionsavgift
Sjukförsäkringsavgift (t. o. m. taxeringsåret 1975)
Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen
Arbetsgivaravgifter
Allmän arbetsgivaravgift
Skogsvårdsavgift
Annuiteter på avdikningslån
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt
Skattetillägg och förseningsavgifter
Skattereduktion
Särskild skattereduktion (fr. o. m. 1976 års taxering)

Den sammanställning och kortfattade redogörelse över innehållet i gällande författningar och bestämmelser avseende ovannämnda skatter och avgifter som föregående år redovisats i RRVs inkomstberäkning har överförts till den av RRV utgivna inkomstliggaren.

Statlig inkomstskatt för fysiska personer

Den statliga skatten bestäms enligt en enda skatteskala, avsedd för alla kategorier fysiska personer. Grundbeloppet år 1974 utgjorde 7 % av den beskattningsbara inkomsten, om denna inte överstiger 15 000 kr. Vid högre beskattningsbara inkomster än 15 000 kr. utgår skatten enligt en progressiv skattesats, vilken är maximerad till 54 % för den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger 150 000 kr.

Fr. o. m. 1972 års taxering och t. o. m. 1975 års taxering utgick ett grundavdrag på maximalt 4 500 kr. för varje individ. Grundavdrag medgavs med 4 500 kr. under förutsättning att den skattskyldiges till

statlig inkomstskatt taxerade inkomst uppgick till högst 30 000 kr. Om den taxerade inkomsten översteg detta belopp reducerades grundavdraget med 20 % av inkomst överstigande 30 000 kr. Enligt denna avtrappningsregel utgick således inget grundavdrag om den taxerade inkomsten översteg 52 500 kr.

Fr. o. m. 1976 års taxering slopas avtrappningsregeln för grundavdraget. Grundavdraget uppgår således till 4 500 kr. förutsatt att den taxerade inkomsten är större än detta belopp. Samtidigt justeras skatteskalan för statlig skatt. Grundbeloppet vid 1976 års taxering är oförändrat 7 % av den beskattningsbara inkomsten upp till 15 000 kr. Såväl skatten som marginella skatten sänks på inkomster upp till 30 000 kr. i beskattningsbar inkomst. (Se skattereduktion nedan). På inkomster däröver höjs den marginella beskattningen i skatteskalan men tillsammantaget med det nya enhetliga grundavdraget blir marginella beskattningen lägre än i det tidigare systemet för inkomster upp till ca 70 000 kr. i årsinkomst. På inkomster däröver höjs den marginella beskattningen medan den totala skatten räknad i antal kronor blir lägre än i det tidigare systemet på inkomster upp till 150 000 kr. i årsinkomst.

Fr. o. m. 1977 års taxering justeras statliga skatteskalan. Grundbeloppet blir 4 % av den beskattningsbara inkomsten upp till 20 000 kr. (SFS 1975: 313).

Tillämpningen av en enda skatteskala och individuella grundavdrag innebär individuell beskattning. Principen om sambeskattning tillämpas dock i ett avseende, nämligen vad avser beskattningen av kapitalinkomster överstigande 2 000 kr., dvs. i huvudsak inkomst av fastighet, tillfällig förvärvsverksamhet och kapital. Härvid gäller att för gifta som båda haft taxerad inkomst skall beskattningsbar A-inkomst och beskattningsbar B-inkomst beräknas. Med A-inkomst avses inkomst av tjänst, utom periodiskt understöd, inkomst av jordbruksfastighet och inkomst av rörelse. Med B-inkomst, eller kapitalinkomst, förstås övriga inkomster. Vid skatteberäkningen av B-inkomsten påförs dessa inkomster den av makarna, som har den högsta A-inkomsten.

För vissa kategorier skattskyldiga med hemmavarande barn under 16 år medges förvärvsavdrag. Förvärvsavdrag medges fr. o. m. 1972 års taxering med 25 % av inkomst av tjänst eller rörelse, dock högst 2 000 kr., och med 1 000 kr. i fråga om inkomst av jordbruksfastighet. Avdraget medges den av makarna som har den lägsta A-inkomsten. Om gift skattskyldig med minderårigt barn haft A-inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och maken utfört arbete i förvärvskällan, får den skattskyldige åtnjuta förvärvsavdrag med värdet av makens arbetsinsats, dock med högst 1 000 kr. För ensamstående med hemmavarande barn under 16 år och A-inkomst medges förvärvsavdrag med 25 % av inkomst av tjänst, jordbruksfastighet eller rörelse, dock med högst 2 000 kr.

Vidare medges avdrag för underhåll av icke hemmavarande barn

under 18 år med högst 2 500 kr. fr. o. m. 1974 års taxering. Avdrag för övriga periodiska understöd är maximerade till 5 000 kr.

Dessutom medgavs t. o. m. 1975 års taxering avdrag för faktisk påförd sjukförsäkringsavgift vid föregående års taxering. Vid 1976 års taxering får avdrag för sjukförsäkringsavgift uppgå till högst 500 kr.

I mitten av femtio-talet infördes vissa schablonmässigt beräknade minimiavdrag bl. a. för utgifter för fullgörande av tjänsten för skattskyldiga som haft inkomst av tjänst. Vidare infördes vissa extra avdrag för fysiska personer, som haft inkomst av kapital eller inkomst av annan fastighet än jordbruksfastighet. Även inkomster av sådan fastighet beräknas enligt schablonmetod.

Extra avdraget för inkomster av kapital fördubblas med verkan fr. o. m. 1976 års taxering (SFS 1975: 312). Avdraget kommer att uppgå till maximalt 800 kr för ensamstående och 1 600 kr. för samtaxerade.

Det extra avdraget som medges i vissa fall för inkomster av annan fastighet kommer med verkan fr. o. m. 1976 års taxering att höjas till 1 000 kr. Samtidigt har reglerna för beräkning av schablonintäkt av annan fastighet justerats (SFS 1975: 312).

Fysiska personer som har att erlägga socialförsäkringsavgifter till sjukförsäkringen eller folkpensioneringen, tilläggspensionsavgift samt allmän arbetsgivaravgift för inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet, åtnjuter avdrag för sådana avgifter som påförts året näst före taxeringsåret.

Under budgetåret 1975/76 tillämpas i likhet med föregående budgetår en uttagningsprocent av 100.

Statlig inkomstskatt för fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser redovisas på den s. k. A-längden. De för taxeringsåren 1971—1975 uträknade skattebeloppen framgår av följande sammanställning (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1971	1972	1973	1974	1975
Statlig inkomstskatt, A-längden	13 862	13 394	15 254	14 667	19 585

Statlig inkomstskatt för bolag, ekonomiska föreningar m. m.

Statlig inkomstskatt för juridiska personer redovisas på de s. k. B- och C-längderna. Den uträknade skatten uppgick taxeringsåren 1971—1975 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1971	1972	1973	1974	1975
Statlig inkomstskatt, B- och C-längderna	1 534	1 128	1 383	1 561	1 469

Kommunal inkomstskatt

De kommunala skatterna utgörs av allmän kommunalskatt med däri ingående församlingsskatt och landstingsmedel i form av inkomstskatt beräknad på grundval av inkomst av garantibelopp för fastighet.

De fr. o. m. 1972 års taxering gällande avdragsreglerna vad avser förvärvsavdrag, underhållsavdrag, avdrag för sjukförsäkringsavgift samt grundavdrag vid taxering till statlig skatt äger motsvarande tillämpning vid taxering till kommunal beskattning.

Debiterad kommunal inkomstskatt uppgick taxeringsåren 1971—1975 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1971	1972	1973	1974	1975
Kommunal inkomstskatt:					
A-längd	17 842	19 467	22 694	24 934	30 784
B- och C-längd	1 522	1 653	2 058	2 421	2 301

Statlig förmögenhetsskatt

Förmögenheter under 200 000 kr. är befriade från förmögenhetsskatt fr. o. m. 1975 års taxering. Skattesatsen är 1 % för förmögenheter mellan 200 000 kr. och 275 000 kr. Den högsta skattesatsen uppgår till 2,5 % för förmögenheter överstigande 1 000 000 kr. Dessutom finns vissa begränsningsregler för att minska totala skatten, som tillämpas utan särskild ansökan av den skattskyldige. Förmögenhetsskatt beräknas på den sammanlagda förmögenheten tillhörande föräldrar och barn under 20 år, som bor hos föräldrarna.

Debiterad förmögenhetsskatt uppgick taxeringsåren 1971—1975 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1971	1972	1973	1974	1975
Förmögenhetsskatt	492	459	482	515	433

Det bör observeras att förmögenhetsskatten t. o. m. 1971 års taxering debiterades utan att hänsyn tagits till spärreglerna. Höjningen av den nedre gränsen för beräkning av förmögenhetsskatt från 150 000 till 200 000 kr. mellan 1974 och 1975 års taxering bidrog till att den totala förmögenhetsskatten minskade mellan dessa år.

Folkpensionsavgift

Folkpensionsavgiften ersattes fr. o. m. verksamhetsåret 1974 (taxeringsåret 1975) av en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen som erläggs av arbetsgivare och egenföretagare.

De debiterade folkpensionsavgifterna uppgick taxeringsåren 1971—1975 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1971	1972	1973	1974	1975
Folkpensionsavgift	2 669	3 246	3 500	3 709	—
Skattedebiterad socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	—	—	—	—	248

Tilläggspensionsavgift och allmän arbetsgivaravgift

Endast de försäkrades egna avgifter och avgifter från mindre s. k. skattedebiterade arbetsgivare debiteras på skattsedeln. Övriga avgifter för tilläggspensioneringen och den allmänna arbetsgivaravgiften debiteras och uppbärs direkt av riksförsäkringsverket.

Avgiftsunderlaget till allmän arbetsgivaravgift för egenföretagare kommer fr. o. m. 1976 års taxering att begränsas till endast den del av inkomsterna som överstiger 10 000 kr. (SFS 1974: 774). Fr. o. m. 1977 års taxering höjs gränsen till 18 000 kr. (SFS 1975: 315).

De skattedebiterade avgifterna uppgick taxeringsåren 1971—1975 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1971	1972	1973	1974	1975
Tilläggspensionsavgift	432	411	424	453	575
Allmän arbetsgivaravgift	75	137	141	287	355

Sjukförsäkringsavgift

Sjukförsäkringen finansieras förutom genom statsbidrag av avgifter från de försäkrade (t. o. m. år 1974) och arbetsgivarna. Avgifterna från de försäkrade uppbars i samband med den allmänna skatteuppbörden och avgifterna från direktdebiterade arbetsgivare uppbärs direkt av riksförsäkringsverket, som överför de under budgetåret inflytande avgifterna till titeln. Fr. o. m. år 1974 infördes tandvårdsförsäkringen och föräldraförsäkringen samtidigt som sjukpenningförmånerna höjdes. I samband härmed höjdes egenavgifterna till sjukförsäkringen och fick en ändrad utformning. Avgiften bestod av dels en fast del på 300 kr. för varje försäkrad med minst 4 500 kr. i årsinkomst dels en rörlig del som utgjorde en viss procentandel av den sjukpenninggrundande inkomsten. För riket uppgick den rörliga delen för inkomst av anställning till i genomsnitt 1,6 % år 1974. Den totala sjukförsäkringsavgiften fick inte överstiga 10 % av den till statlig skatt beskattningsbara inkomsten. För egna företagare gäller andra förmåner och avgiftsregler än för anställda.

Fr. o. m. år 1975 slopas de försäkrades egna avgifter och ersätts med höjda arbetsgivaravgifter. De debiterade sjukförsäkringsavgifterna uppgick taxeringsåren 1971—1975 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1971	1972	1973	1974	1975
Sjukförsäkringsavgift	1 791	1 658	2 004	2 150	3 222

Arbetsgivaravgifter

Arbetsgivare skall för varje år erlägga socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen, folkpensioneringen (fr. o. m. år 1974) och till tilläggspension. Härutöver uttas av arbetsgivaren yrkesskadeförsäkringsavgift, lönegarantiavgift och arbetarskyddsavgift, avgift till arbetslöshetsförsäk-

ring och det kontanta arbetsmarknadsstödet arbetsmarknadsutbildningsavgift, vuxenutbildningsavgift, delpensionsavgift samt för vissa arbetsgivare byggnadsforskningsavgift. Dessa avgifter, vilka tillsammans kallas arbetsgivaravgifter, debiteras på debetsedeln för slutlig skatt endast i sådana fall då summan av dem uppgår till högst 1 000 kr. Arbetsgivaravgifter som överstiger nämnda belopp uppbärs som regel direkt av riksförsäkringsverket.

De sammanlagda skattedebiterade arbetsgivaravgifterna uppgick taxeringsåren 1971—1975 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1971	1972	1973	1974	1975
Arbetsgivaravgifter	28	29	26	22	25

Skattereduktion

Vissa kategorier skattskyldiga skall fr. o. m. 1972 års taxering medges reduktion av skatten. För gifta skattskyldiga medges skattereduktion med högst 1 800 kr. av den ena makens skatt om den andre makens grundavdrag inte är fullt utnyttjat, dvs. om andre maken har en statlig taxerad inkomst understigande 4 500 kr. Beloppet för skattereduktion minskar med 40 % av andre makens taxerade inkomst. Det innebär att rätten till skattereduktion upphör då andre makens taxerade inkomst nått 4 500 kr. För ensamstående med barn under 18 år utgör skattereduktionen 1 800 kr. utan reducering. Skattereduktion sker vid debitering av den slutliga skatten genom reducering av statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, landstingsmedel, skogsvårdsavgift eller sjukförsäkringsavgift (t. o. m. 1975 års taxering). Skattereduktion medges således inte i fråga om statlig förmögenhetsskatt, socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen (fr. o. m. 1975 års taxering) tilläggspensionsavgift, arbetsgivaravgift, allmän arbetsgivaravgift, förseningsavgift eller annuitet på avdikningslån. Vad som genom skattereduktion bortfaller vid debiteringen skall helt bäras av staten, vilket innebär att staten gottgör kommuner och andra för eventuellt reducerade belopp.

Fr. o. m. taxeringsåret 1976 kommer en särskild skattereduktion att medgivas på 250 kr. för statligt taxerade inkomster upp till 36 000 kr. Avtrappning av avdraget sker med 10 % av den del av den statligt taxerade inkomsten som överstiger 36 000 kr. Den särskilda skattereduktionen är helt avtrappad då inkomsten uppgår till 38 500 kr.

Den särskilda skattereduktionen sker genom reducering av samma skatter och avgifter som gäller för skattereduktion.

Den skattereduktion som medgivits taxeringsåren 1972—1975 uppgick till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår			
	1972	1973	1974	1975
Skattereduktion	1 413	1 349	1 296	1 133

Skattetillägg och förseningsavgift

Särskilda avgifter, s. k. skattetillägg och förseningsavgift, debiteras vid överträdelser mot skatte- och avgiftsförfattningar. Skattetillägg påförs skattskyldig som lämnat oriktig uppgift vilken skulle kunna leda till för lågt beskattningsresultat. Förseningsavgift tas ut vid försummelse att i rätt tid avge deklaration.

Skattetilläggets storlek är i fråga om inkomst- och förmögenhetsskatterna 50 % av undandragen skatt eller avgift.

Förseningsavgiften är vad avser inkomst- och förmögenhetsskatterna 1 % av den högsta beskattningsbara inkomsten och 0,3 % av den beskattningsbara förmögenheten till den del den överstiger skattefritt belopp. Förseningsavgiften är maximerad till 300 kr. eller i de fall då deklaration inte inkommit trots anmaning 600 kr.

Lagstiftningen omfattar flertalet skatter och allmänna avgifter samt arbetsgivaravgifterna till socialförsäkringens finansiering. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1972.

De debiterade skattetillägg och förseningsavgifter som bokförts på inkomstskattetiteln taxeringsåren 1972—1975 uppgick till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår			
	1972	1973	1974	1975
Skattetillägg	85	84	95	173
Förseningsavgift	7	12	12	13

Övriga skatter och avgifter på debetsedeln för slutlig skatt

Skogsvårdsavgifter, annuiteter på avdikningslån, utskiftningsskatt och ersättningsskatt debiteras i samband med slutlig skatt men omförs eller utbetalas till andra inkomsttitlar eller anslag.

Uppbördsförfarandet för skatter och avgifter som berör inkomstskattetiteln

Preliminär A- och B-skatt

Enligt uppbördsförordningen skall skattskyldig erlägga preliminär skatt med det belopp, vilket så nära som möjligt kan antas motsvara i den slutliga skatten ingående skatter och avgifter.

Den preliminära skatten utgår dels i form av preliminär A-skatt, dels i form av preliminär B-skatt. A-skatten utgår enligt skattetabeller eller efter viss procent av uppburen löneinkomst. B-skatten debiteras normalt med det belopp som enligt senaste taxering påförts som slutlig skatt.

Preliminärskattetabellerna grundas på följande förutsättningar, nämligen

att inkomsten samt grundavdraget är oförändrade under inkomståret

att den skattskyldige inte kommer att taxeras för annan inkomst än som i tabellen angives, ej heller för garantibelopp för fastighet eller för förmögenhet

att den skattskyldige inte har att erlägga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen eller tilläggspensionsavgift

att skattskyldig, som avses i 2 mom. första stycket 2) och 4) erhåller skattereduktion samt

att vid taxeringen för inkomsten inte andra avdrag medges än dels grundavdrag och såvitt gäller kolumnerna 3 och 4 s. k. förvärvsavdrag.

Fr. o. m. år 1973 beräknas skatteavdragen med hänsyn till skatten på beloppet i mitten av varje inkomstskikt emot tidigare på det högsta beloppet i varje inkomstskikt.

För inkomst av tjänst, som inte avser bestämd tidsperiod eller som inte uppbärs vid regelbundet återkommande tillfällen skall preliminär A-skatt utgå med 30 % av inkomsten. I vissa fall som t. ex. vid utbetalning av retroaktiva lönebelopp, ackordsersättningar o. d. skall preliminär A-skatt utgå enligt grunder som fastställts av riksskatteverket.

Överlämnar arbetstagare inte debetsedel på preliminär A-skatt till arbetsgivaren skall avdrag för preliminär A-skatt göras enligt förhöjda skatteskalor. Uppvisar vidare arbetstagare inte debetsedel på slutlig skatt för arbetsgivaren skall under tid, då avdrag för kvarstående skatt skall verkställas, avdrag för sådan skatt göras vid varje avlöningstillfälle med lika stort belopp som avdraget för preliminär A-skatt.

Preliminär A-skatt skall utgå även för annan inkomst än sådan som utgör den skattskyldiges huvudsakliga inkomst av tjänst, om det är särskilt påkallat ur uppbördssynpunkt. Preliminär A-skatt skall utgå för artistersättning som uppgår till minst 200 kr., sedan avdragen för särskild reseersättning gjorts, även om ersättningen ej utgör huvudsaklig inkomst av tjänst.

Arbetsgivares skyldighet att verkställa löneavdrag för skatt avser såväl preliminär skatt som kvarstående skatt, varvid gäller, att preliminär skatt utgår i första hand.

De lokala skattemyndigheterna kan på framställning av den skattskyldige eller på eget initiativ under uppbördsåret vidtaga jämkning av den preliminärskatt som skall utgå, om jämkningen kan förväntas medföra bättre anpassning mellan preliminär och slutlig skatt.

Preliminärskatten förfaller till betalning under månaderna mars, maj, juli, september, november och januari under uppbördsåret, vilket omfattar tiden fr. o. m. mars det ena året t. o. m. februari påföljande år. På titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. ingår under ett budgetår uppbörden under månaderna juli, september och november det ena året och uppbörden under månaderna januari, mars och maj påföljande år. Titeln redovisar sålunda inte uppbördsårets preliminärskatt. Preliminär A-skatt företer vissa skillnader

mellan olika skatteterminer på grund av att inkomstunderlaget varierar under året. Preliminär B-skatt erläggs däremot som regel med en sjättedel av det debiterade årsbeloppet varje termin och är därför i stort sett stabil under uppbördsårets terminer.

Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt

Den skattskyldige kan frivilligt inbetala högre preliminärskatt än som följer av skattetabeller eller debetsedel å preliminär B-skatt. I regel görs detta genom fyllnadsbetalningar efter uppbördsårets utgång, dvs. under våren. Syftet är att undvika eller minska kvarstående skatt, som i vissa fall är avgiftsbelagd (se nedan).

Kvarstående och överskjutande skatt

Sedan taxering verkställts och den slutliga skatten uträknats, sker en avräkning, varvid den skattskyldige gottskrivs i fråga om A-skatt det under uppbördsåret influtna beloppet jämte i förekommande fall s. k. särskilt uppdebiterat belopp samt i fråga om B-skatt det debiterade beloppet. Dessutom gottskrivs den skattskyldige fyllnadsbetalning av preliminärskatt. Understiger vid avräkningen den gottskrivna preliminära skatten motsvarande slutliga skatt, förfaller skillnaden, om denna är 10 kr. eller större, till betalning såsom kvarstående skatt under uppbördsterminerna i månaderna mars och maj året efter taxeringsåret. På kvarskatten skall den skattskyldige erlägga en avgift, kvarskatteavgift, som inte är avdragsgill (SFS 1974: 853). Denna skall vara 8 % om den kvarstående skatten överstiger 5 000 kr. I annat fall är den 6 % av den kvarstående skatten. Avgiftsbelopp som understiger 50 kr. påförs emellertid inte. Överstiger däremot den preliminära skatten motsvarande slutliga skatt, återbetalas det överskjutande beloppet, om detta är 10 kr., eller större, till den skattskyldige. Dessutom utgår ränta på det överskjutande beloppet om räntebeloppet överstiger 50 kr. (SFS 1974: 853). Räntesatsen för ränta på överskjutande preliminär skatt bestäms årligen i december. Den anknyts till inlåningsräntan i bank. Ränta utgår för en tid av tolv månader. På preliminär skatt som erlagts efter den 18 januari året efter inkomståret men senast den 30 april samma år utgår emellertid ränta för en tid av sex månader. Räntebeloppet på överskjutande skatt är maximerat till 100 000 kr. Kvarstående och överskjutande skatt på titeln avser inkomståret som avslutas ett halvt år före budgetårets ingång.

Tillkommande skatt

Tillkommande skatt är skatt som skall erläggas i huvudsak på grund av beslut om ändrad taxering sedan slutlig skatt påförts eller till följd av eftertaxering.

Sjömansskatt och sjömansskattens andel i sjukförsäkringsmedel

Sjömansskatten är en definitiv källskatt, som tillfaller staten. Kommunerna skall dock, liksom de allmänna försäkringskassorna, för varje år beredas ersättning av statsmedel för minskade skatteintäkter resp. sjukförsäkringsavgifter. Sjömansskattens andel i sjukförsäkringsmedel inbetalas av sjömansskattekontoret till riksförsäkringsverket, som överför medlen till inkomstskattetiteln.

Restantier och medel från skattereklamationskontot

Restantier är de restförda belopp, som drivs in via kronofogdemyndigheterna och avser skatter från olika år tillbaka. Medel från skattereklamationskontot är skatt som influtit men som till följd av identifieringssvårigheter ej har kunnat krediteras vederbörande skattskyldig.

Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare till sjukförsäkring, folkpensionering, yrkesskadeförsäkring, arbetarskydd, byggnadsforskning, arbetslöshetsförsäkring (inkl. kontant arbetsmarknadsstöd), arbetsmarknadsutbildning, vuxenutbildning, lönegarantifond och delpensionsförsäkring.

Dessa avgifter uppbärs av riksförsäkringsverket som redovisas på inkomstskattetiteln. Avgifterna som inflyter under året är dels preliminära avgifter, dels slutlig reglering av avgifter. De preliminära avgifterna fastställs genom uppräkning av avgiftsunderlaget två år tillbaka. Avgiften för år 1974 beräknades som om avgiftsunderlaget för år 1972 höjts med 15 procent. På samma sätt har uppräkningsfaktorn för åren 1975 och 1976 fastställts till 20 respektive 24 % beräknat på 1973 respektive 1974 års avgiftsunderlag. Fr. o. m. år 1975 har en ändring i uppbördsförfarandet av avgifterna ägt rum. Slutregleringsavgifterna har tidigare debiterats jämnt över året med en sjättedel varannan månad. Fr. o. m. år 1975 sker uppbörden av slutregleringsavgiften enbart under första hälften av kalenderåret.

År 1975 slopades försäkringstagarnas egna avgifter till sjukförsäkringen. Avgifterna ersattes av ökade socialförsäkringsavgifter till sjukförsäkringen. Dessa erläggs av arbetsgivarna. Sänkningen av den statliga inkomstskatten som genomfördes med verkan från den 1 januari 1975 finansierades också genom att socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen höjdes vid samma tidpunkt. Den totala höjningen av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen var från 3,8 % till 7 % av avgiftsunderlaget. För att staten skulle tillföras den del av avgiftshöjningen som motiverades av skattesänkningen minskades samtidigt statsbidraget från en tredjedel av totala utgifterna till en fjärdedel.

För att finansiera slopandet av folkpensionsavgiften år 1974 infördes en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen. Avgiften debiteras ar-

betsgivare och egenföretagare. Avgiften höjdes mellan åren 1974 och 1975. Avgiften uppgår till 4,2 % under år 1975. Den beräknas på samma avgiftsunderlag som sjukförsäkringen.

Olycksfallsförsäkringen vars uppgifter delvis övertagits av sjukförsäkringen ersattes fr. o. m. 1 januari 1955 av en ny yrkesskadeförsäkring. Yrkesskadeförsäkringen finansieras med avgifter från arbetsgivarna. Avgiften för år 1975 är 0,25 % av samma avgiftsunderlag som sjukförsäkringen. Under budgetåret inflytande avgifter redovisas på titeln.

Lagen om arbetslöshetsförsäkring och lagen om kontant stöd vid arbetslöshet infördes med verkan från år 1974. För att finansiera arbetslöshetsersättningen enligt dessa lagar skall arbetsgivare erlägga en avgift motsvarande 0,4 % av avgiftsunderlaget till sjukförsäkringen. Arbetslöshetsersättning utbetalas av de erkända arbetslöshetskassorna och de allmänna försäkringskassorna.

Vidare erlägger arbetsgivarna under år 1975 en arbetarskyddsavgift på 0,10 % för att täcka arbetarskyddsstyrelsens, yrkesinspektionens och arbetsmedicinska institutets verksamhet. Avgiften bidrar dessutom till att finansiera forskning, utbildning och upplysning beträffande arbetarskydd.

För att finansiera den statliga lönegarantin vid konkurser erlägger arbetsgivare lönegarantiavgifter motsvarande 0,02 % av avgiftsunderlaget till sjukförsäkringen.

För arbetsgivare i byggbranschen utgår sedan 1955 en särskild byggnadsforskningsavgift. Den uppgår för år 1975 till 0,6 %. För redare utgår även en avgift för sjöfolkspensioneringen på 0,8 % för år 1975.

Vissa förändringar beträffande avgiftsunderlag och avgiftsprocent till de olika socialförsäkringsavgifterna införs med verkan fr. o. m. år 1976. Avgiftsunderlaget beräknas t. o. m. år 1975 på den del av arbetstagares lön eller ersättning under året som understiger 7,5 basbelopp. För att delvis finansiera sänkningen av den statliga skatten 1976 kommer avgiftsunderlaget till alla socialförsäkringar exklusive ATP att utvidgas med verkan från 1 januari 1976. Avgifterna skall beräknas på hela den del av lönesumman som överstiger 500 kronor. Skatteomläggningen finansieras vidare med en höjning av avgiftsprocenterna till sjukförsäkringen och till folkpensioneringen med 0,4 % respektive 1,6 %. Sjukförsäkringsavgiften höjs med ytterligare 0,6 % med anledning av att nya ersättningsreglerna för sjukförsäkringen införs samt att sjukfrekvensen ökat. Den sammanlagda avgiftsprocenten till sjukförsäkringen blir därmed 8 % för år 1976. Den sammanlagda socialförsäkringsavgiften för folkpensioneringen blir 6,2 % under år 1976. Genom avgiftshöjningen till sjukförsäkringen kommer arbetsgivaravgifternas andel av sjukförsäkringen öka med 10 %. Statsbidraget till sjukförsäkringen som belastar driftbudgetens utgiftssida, reduceras från att utgöra 25 till 15 procent av totala utgifterna för sjukförsäkringen. Utbetalningarna av arbetsgivaravgifter

från inkomstskattetiteln i form av förskott till de allmänna försäkringskassorna ökar därmed i samma utsträckning.

Vuxenutbildningen utvidgas fr. o. m. år 1976. Förändringen består i dels en utvidgning av timstudiestödet som en ersättning för inkomstbortfall när en studerande behöver ta ledigt för att kunna deltaga i kurser etc., dels att ett dagstudiestöd införs bestående av ett inkomstbidrag och ett internatbidrag avsett för deltagare i kortare ämneskurser vid folkhögskolor. För längre studier på grundskole-, gymnasieskole- och högskolenivå införs ett särskilt vuxenstudiestöd. Stödet skall vara en ersättning för inkomstbortfall. Vuxenstudiestödet skall utgöras av beskattade bidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. Särskilda vuxenutbildningsnämnder inrättas i varje län. Dessa skall bl. a. fördela medel för uppsökande verksamhet på arbetsplatserna. Vuxenutbildningsnämnderna skall även besluta i ärenden om särskilt vuxenstudiestöd, timstudiestöd och dagstudiestöd.

Reformen kommer att finansieras med en socialförsäkringsavgift benämnd vuxenutbildningsavgift. Fr. o. m. år 1976 uppgår avgiften till 0,15 % på samma avgiftsunderlag som övriga socialförsäkringsavgifter (SFS 1975: 358).

För deltagare i arbetsmarknadsutbildningen kommer ett nytt system för utbildningsbidrag att ge utökade ekonomiska förmåner fr. o. m. 1 januari 1976. Systemet är anknutet till arbetslöshetsförsäkringen. Arbetslöshetsförsäkrade deltagare kommer bl. a. att erhålla en dagpenning av högst 120 kr. och minst 80 kr. under fem dagar i veckan. Utöver dagpenningen skall alla arbetslöshetsförsäkrade erhålla ett stimulansavdrag på 10 kr. om dagen. För icke medlemmar i erkända arbetslöshetskassor blir det kontanta arbetsmarknadsstödet 45 kr. om dagen. Reformen kommer att finansieras med en socialförsäkringsavgift benämnd arbetsmarknadsutbetalningsavgift. Fr. o. m. år 1976 uppgår avgiften till 0,4 % av samma avgiftsunderlag som övriga socialförsäkringsavgifter (SFS 1975: 335).

En reform för deltidspensionering träder i kraft den 1 juli 1976. Personer som är i åldern mellan 60 och 65 år kan minska sitt arbete till minst 17 timmar per vecka. Delpensionen fastställs till ett belopp motsvarande 65 % av skillnaden mellan den inkomst som den försäkrade erhöll före övergång till deltidsarbete och den inkomst som kan antagas komma att gälla vid deltidsarbete. Reformen kommer att finansieras med en socialförsäkringsavgift benämnd delpensionsavgift. Fr. o. m. år 1976 uppgår avgiften till 0,125 % av samma avgiftsunderlag som övriga socialförsäkringsavgifter (SFS 1975: 380).

En fond för arbetsmiljöförbättringar inrättas under åren 1976 och 1977. Medlen ur fonden skall användas för att bekosta räntelättnader och till att täcka vissa andra kostnader i samband med statligt kreditstöd till arbetsmiljöförbättringar.

Medlen till fonden erhålls genom att arbetarskyddsavgiften höjs med 0,03 % för åren 1976 och 1977. Den förhöjda avgiften skall dock inte erläggas av kommuner eller landstingskommun. (SFS 1975: 353).

Samtliga nya avgifter kommer att uppbäras av riksförsäkringsverket och redovisas på inkomstskattetiteln.

Statens avgifter till sjukförsäkringen m. m.

Statliga myndigheter och affärsverk betalar samma socialförsäkringsavgifter som direktdebiterade arbetsgivare, med undantag för yrkesskadeförsäkringsavgiften. Avgifterna omföres från inkomsttiteln Pensionsmedel m. m. till inkomstskattetiteln.

Riksförsäkringsverket bestämmer avgiftsunderlaget för avgifter, som staten med undantag av affärsverken skall erlägga enligt lagen om allmän försäkring och lagen om allmän arbetsgivaravgift. Avgifterna fastställs av riksförsäkringsverket före viss bestämd tidpunkt. Beträffande avgifterna till den allmänna tilläggspensioneringen tillämpas dessutom preliminärdebitering av avgifter.

Viss ersättning från allmänna pensionsfonden

Allmänna pensionsfonden ersätter de allmänna försäkringskassorna för deras kostnader för administration av den allmänna tilläggspensioneringen. Ersättningen görs till riksförsäkringsverket som redovisar på inkomstskattetiteln.

Återföring av medel från eller avsättning av medel till allmänna sjukförsäkringsfonden

Allmänna sjukförsäkringsfonden har till syfte att utgöra en reserv vid tillfälliga påfrestningar på försäkringens finanser. Riksförsäkringsverket beräknar, enligt särskilda regler, om återföring eller avsättning bör komma ifråga. Riksdagen beslutar för varje särskilt år om fondmedlen skall tas i anspråk eller avsättning skall göras till fonden.

Överskjutande skatt och övriga restitutioner

Från titeln utbetalas överskjutande skatt och övriga restitutioner. Beträffande överskjutande skatt se ovan. Övriga restitutioner är återbetalningar som i allmänhet beror på nedsättning i taxering.

Utbetalda kommunalskattemedel

Den största posten på utgiftssidan är *utbetalningarna av kommunalskattemedel*. Hela källskatteuppbörden tillförs primärt staten. Kommunerna erhåller för varje kalenderår förskott grundat på senast kända taxering och den aktuella utdebiteringen. Förskottsutbetalningarna base-

ras fr. o. m. den 1 januari 1972 på ett skatteunderlag som räknas upp i förhållande till en konstaterad ökning i kommunernas invånarantal. Uppräkning av förskott skall därvid ske endast om befolkningsökningen i kommunen mellan vissa angivna tidpunkter överstiger vad avser förskott för åren 1972 och 1973 4 %, för åren 1974 och 1975 2 % samt för åren 1976 och 1977 1 %. När taxeringsresultatet för ett kalenderår föreligger sker slutavräkning, varvid saldot mellan slutligt uträknade belopp och uppburna förskott tillgodoräknas kommunerna eller statsverket alltefter som förskotten understiger eller överstiger de slutligt uträknade beloppen. I kommunernas fordran på statsverket, som framräknats per den 1 januari varje kalenderår, ingår sålunda vid stigande skatteunderlag såväl förskott som slutavräkningsmedel. Kommunernas fordran utbetalas varannan månad med i princip en sjättedel av årsbeloppet vid varje tillfälle. Fr. o. m. år 1973 utökades utbetalningarna av kommunalskattemedel med förskott av skattebortfallsbidrag i anledning av 1970 års skattereform. Förskottet avräknas under andra året (första gången år 1975) efter bidragsåret mot det slutligt fastställda bidraget grundat på bidragsunderlaget enligt beräkningsårets taxering. Det förskotterade skattebortfallsbidraget för år 1973 är större än motsvarande förskott år 1975 varför nettoavräkningen av skattebortfallsbidraget år 1975 kommer att påverka utbetalningarna till kommunerna i negativ riktning.

Förskott och slutavräkningsbelopp till de allmänna försäkringskassorna

Från titeln utbetalas förskott och slutavräkningsbelopp på sjukförsäkringsavgifter från såväl försäkrade som arbetsgivare. Vidare utbetalas till apotekare utgående ersättningar för kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel. Förskottet är beräknat med hänsyn till att viss del av sjukförsäkringen finansieras med statsbidrag och avgifter för frivillig försäkring och tilläggsförsäkring.

Utbetalning till allmänna pensionsfonden

Skattedebiterade arbetsgivares tilläggspensionsavgifter och skattedebiterade egenavgifter utbetalas från titeln till allmänna pensionsfonden.

Yrkesskadeförsäkringsavgifter, byggnadsforskningsavgifter, lönegarantiavgifter, arbetarskyddsavgifter, arbetsmarknadsutbildningsavgifter, vuxenutbildningsavgifter och delpensionsavgifter

Från titeln utbetalas de ovannämnda avgifterna som influtit från direktdebiterade arbetsgivare. Skattedebiterade arbetsgivares avgifter förskotteras av statsverket och utbetalas över titeln.

Allmän arbetsgivaravgift

Den allmänna arbetsgivaravgift som debiteras skattedebiterad arbetsgivare och fysisk person som haft inkomst av annat förvärvsarbete (in-

komst av i riket bedriven rörelse eller inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas av honom) omförs fr. o. m. budgetåret 1970/71 från inkomstskattetiteln till inkomsttiteln allmän arbetsgivaravgift.

Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, skogsvårdsavgifter och annuiteter på avdikningslån

De debiterade beloppen av dessa skatter och avgifter omförs till andra inkomsttitlar.

Inkomstskattetitelns utveckling budgetåren 1970/71—1974/75

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	18 400,0	19 500,0	20 600,0	21 300,0	29 800,0	33 800,0
Redovisat	18 441,0	19 772,2	18 265,8	20 957,5	28 091,4	.

Efterföljande uppställning är avsedd att belysa utvecklingen av de inkomster och utgifter på inkomstskattetiteln som tillsammans resulterat i de behållna inkomsterna på titeln. Vissa av beloppen är approximativa.

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Inkomster:					
Prel. A-skatt under terminerna	32 657	37 367	41 122	43 361	49 624
Prel. B-skatt under terminerna	5 662	5 719	5 953	6 361	7 348
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt	2 034	1 923	2 408	3 178	3 707
Kvarstående skatt	2 203	2 389	1 568	1 751	2 058
Socialförsäkringsavgifter från direktdebiterade arbetsgivare m. m.	2 661	3 448	3 543	5 815	11 339
Tillkommande skatt, sjömansskatt, restantier m. m.	881	1 182	705	1 048	838
Summa inkomster	**46 098**	**52 030**	**55 299**	**61 514**	**74 914**
Utgifter:					
Kommunalskattemedel[1]	19 474	23 177	26 063	27 881	31 628
Överskjutande skatt	2 808	3 148	4 616	4 699	4 549
Övriga restitutioner	314	436	393	381	496
Utbetalningar till allmänna försäkringskassorna, m. m.	4 598	4 983	5 415	7 031	9 413
Utbetalningar till allmänna pensionsfonden	381	425	396	411	439
Omföringar	81	88	150	154	298
Summa utgifter	**27 656**	**32 258**	**37 033**	**40 557**	**46 823**
Inkomster utöver utgifter	18 441	19 772	18 266	20 957	28 091

[1] Inkl. förskotterat skattebortfallsbidrag fr. o. m. budgetåret 1972/73 och ersättning för bostadstillägg fr. o. m. budgetåret 1974/75.

Beräkning av titelns inkomster

I beräkningarna av utfallet på titeln särskiljs å ena sidan beräkningarna av inkomstskatten och å andra sidan beräkningarna av socialförsäkringsavgifterna och deras motsvarigheter på titelns utgiftssida. Kalkylerna för inkomstskatterna görs i princip i tre etapper med sinsemellan olika utgångspunkter. Dessa utgångspunkter bestäms av institutionella faktorer som t. ex. beskattningsregler och uppbördssystemets utformning. Vidare påverkas de av konjunkturutvecklingen och därmed sammanhängande faktorer som löner, sysselsättnings- och prisutveckling. Dessutom ingår i beräkningarna erfarenhetsmässiga bedömningar av vissa företeelser som t. ex. av inflytande andel av debiterad kvarskatt. Resultaten av beräkningarna jämförs och analyseras. I den mån resultaten inte överensstämmer med varandra visar detta med den beräkningsmodell som används att de ursprungliga antagandena är inkonsistenta. Dessa omprövas successivt och ger upphov till nya beräkningar som upprepas till dess resultaten överensstämmer.

I den första etappen beräknas preliminära skatterna med hjälp av antaganden om inkomstutveckling och förändringar i den totala makroekonomiska marginalskattekvoten. Dessa antaganden är avhängiga av löne- och sysselsättningsutvecklingen samt av den allmänna konjunkturutvecklingen. För bedömningen av preliminärskatteuppbörden under innevarande budgetår lämnar uppbördsstatistiken vägledning. Denna statistik omfattar uppgifter om influtna belopp av preliminär A- och B-skatt. Med hjälp av denna statistik har uppbörden kunnat följas t. o. m. uppbördsterminen i september 1975.

I den andra etappen beräknas den slutligt påförda skatten med utgångspunkt från antaganden om inkomstutveckling och förändringen av avdrag och underskott. Som hjälpmedel för dessa beräkningar används de tidigare nämnda taxeringsstatistiska uppgifterna avseende taxeringsåret 1975 som RRV insamlat. På dessa uppgifter tillämpas en prognosmodell som innebär att för varje enskild individ i urvalet beräknas inkomsten, underskott och avdrag enligt gjorda antaganden för prognosperioden. Påförda skatter och avgifter beräknas därefter enligt gällande beskattningsregler. Dessa skatter och avgifter summeras och uppräknas till totalnivå. Under förutsättning att inkomstfördelningen varit oförändrad mellan basåret och prognosåret dvs. att inkomstförändringarna fördelat sig likformigt mellan inkomstgrupperna ger beräkningsmodellen förhållandevis goda estimat för prognosåren. Sett över en längre tidsperiod förändras inkomstfördelningen och därmed följer även att estimaten blir osäkrare. Den tidigare nämnda enkäten till svenska aktiebolag används för att beräkna juridiska personers slutligt påförda skatt.

I den tredje etappen av beräkningarna görs vissa överväganden om förändringar i skatteuttaget dvs. förändringar av skillnaden mellan preliminär och slutlig skatt. De senaste årens omläggningar av skattesystemet

har tillsammans med drastiska förändringar av inkomsterna bidragit till kraftiga omslag i skatteuttaget. Beräkningarna av storleken på dessa förändringar är mycket svåra att göra och har därför närmast karaktär av allmänna överväganden i anslutning till kalkylerna.

Preliminärskatteinkomsterna utgör de dominerande posterna bland inkomsttitelns bruttoinkomster. De har utvisat en oavbruten stegring under budgetåren 1970/71—1974/75.

Vad beträffar den *preliminära A-skatten* låg uppbörden under uppbördsåret 1975—76 t. o. m. uppbördsterminen i september 11,4 % över samma fyra uppbördsterminer året innan. För uppbördsterminerna i november 1975 och januari 1976 visar RRVs kalkyl på en stegring av 18,9 % jämfört med samma terminer året före. Totalt beräknas således ökningen uppgå till 14,1 % mellan inkomståren 1974 och 1975. Detta är i förhållande till löneökningen på 17,5 % en mycket liten ökning. Skatteinbetalningarna har påverkats i neddragande riktning av skatteomläggningen för år 1975. I denna ingår att sjukförsäkringsavgiften slopas, grundavdragens avtrappning slopas, den statliga skatteskalan justeras och en särskild skattereduktion införs. Ökningen av preliminärskatteinbetalningarna mellan kalenderåren 1974 och 1975 beräknas ha reducerats med drygt 10 % p. g. a. detta. Höjningen av den kommunala medelutdebiteringen 1974—75 med 1,21 kr. kan uppskattas ha ökat skatteinbetalningarna med drygt 3 % räknat från 1974 års nivå. Om preliminärskatterna år 1975 korrigeras för den inverkan som skatteomläggningen och kommunalskattehöjningen har haft skulle enligt dessa grova överslagskalkyler ökningen åren 1974—1975 uppgå till ca 21 %. De begränsningar i avdragsrätten för sjukförsäkringsavgiften år 1974 som beslutats av riksdagen förutses inte ha påverkat preliminärskatteinflödet år 1975. I preliminärskattetabellerna har hänsyn aldrig tagits till avdragsrätten varför preliminärskatten inte heller kan påverkas av att avdragsrätten begränsas.

Vid beräkningen av uppbörden av preliminär A-skatt under kommande uppbördsår har RRV utgått från den förutsedda stegringen av lönesumman under åren 1976 och 1977 (jfr s. 13). I höjande riktning påverkas uppbörden även av en höjning av den kommunala utdebiteringen — enligt preliminära uppgifter med 87 öre per inkomstskattekrona från den under år 1975 gällande medelutdebiteringen av 25:23 kr. I sänkande riktning påverkas uppbörden år 1976 av att den statliga skatteskalan justeras. Detta beräknas medföra ett preliminärskattebortfall på 4 800 milj. kr. Vissa studiesociala förmåner som införs under år 1976 är skattepliktiga. De förutses bidra till ökningen av preliminärskatter under år 1976. Mellan åren 1976 och 1977 antas den kommunala utdebiteringen öka med i genomsnitt 10 öre. Det motsvarar ca 160 milj. kr. i prel. A-skatt år 1977.

Inkomsterna av *preliminär B-skatt* under de fyra första uppbördster-

minerna av innevarande uppbördsår är 14,0 % högre än under motsvarande terminer uppbördsåret 1974—75. Preliminär B-skatt debiteras normalt med det belopp som senast påförts som total slutlig skatt. Detta betyder, att de kända resultaten av 1974 års taxering legat till grund för den debiterade B-skatten för uppbördsåret 1975—76. På samma sätt kommer det nu kända resultatet av 1975 års taxering att ligga till grund för den debiterade B-skatten för det kommande uppbördsåret och taxeringsresultatet vid 1976 års taxering för den debiterade B-skatten för uppbördsåret 1977—78. De skattskyldiga, som erlägger preliminär B-skatt, har emellertid möjlighet att begära jämkningar i den preliminära B-skatten. Av denna anledning har den debiterade B-skatten brukat avvika från senast kända slutliga skatt.

Jämsides med beräkningarna av preliminärskatteuppbörden har RRV uppskattat vad som kommer att påföras de skattskyldiga i slutlig skatt vid 1976 och 1977 års taxeringar. Som underlag för kalkylerna har använts den taxeringsstatistiska undersökning som omnämnts ovan. Basårets (1974) inkomster och avdrag har framskrivits med de tidigare nämnda inkomstantagandena. Med tillämpning av respektive års beskattningsregler har motsvarande slutliga skatter och avgifter för fysiska personer kunnat beräknats för inkomståren 1975 och 1976. De förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m. m. som fr. o. m. år 1974 beskattas, tillförs inte det kommunala beskattningsunderlaget. Motsvarande kommunala skatt kommer i stället att tillföras staten. I de kalkyler som ligger till grund för RRVs beräkningar har den påförda statliga skatten, kommunalskatten och förmögenhetsskatten för fysiska personer beräknats till följande belopp för taxeringsåren 1976 och 1977. Som jämförelse har även motsvarande skatter enligt 1975 års taxering medtagits.

	Taxeringsår 1975 Milj. kr.	1976	1977
Statlig skatt	19 585	24 550	25 140
Kommunal skatt	28 957	34 960	41 440
Förmögenhetsskatt	424	460	500
Skatt på beskattade förmåner	1 827	2 380	2 840

Den påförda skatten reduceras för vissa skattskyldiga, som framgått tidigare, av skattereduktion samt fr. o. m. 1976 års taxering av en särskild skattereduktion för låginkomsttagare. De beräknade värdena för dessa båda skatteavdrag uppgår till följande belopp.

	Taxeringsår 1975 Milj. kr.	1976	1977
Skattereduktion inkl. Särskild skattereduktion	1 133	1 680	1 570

Vid beräkningen har, förutom med påförda inkomst- och förmögenhetsskatter, räknats med skattedebiterade socialförsäkringsavgifter till

folkpensioneringen, sjukförsäkringen och tilläggspensioneringen samt allmän arbetsgivaravgift till följande belopp. Som jämförelse har även de påförda avgifterna enligt 1975 års taxering medtagits.

	Taxeringsår 1975 Milj. kr.	1976	1977
Folkpensioneringen	248	340	570
Sjukförsäkringsavgifter	3 222	540	720
Tilläggspensionsavgifter	575	640	710
Allmän arbetsgivaravgift	355	260	190

De svenska aktiebolagens statligt taxerade inkomster förväntas, som redovisats ovan, öka med 33 % mellan åren 1974 och 1975. Återinförandet av det särskilda investeringsavdraget för maskininvesteringar förutses bidra till att hålla de statligt taxerade inkomsterna på oförändrad nivå mellan åren 1975 och 1976.

Aktiebolagens statliga och kommunala skatter beräknas taxeringsåren 1976 och 1977 uppgå till följande belopp. Utfallet för 1975 års taxering redovisas som jämförelse.

	Taxeringsår 1975 Milj. kr.	1976	1977
Statlig skatt	1 380	1 880	1 880
Kommunal skatt	1 752	2 220	2 530

En jämförelse mellan preliminärskatteuppbörden (exklusive fyllnadsbetalningar) och den slutliga skatten avseende ett visst inkomstår belyser preliminärskatteinbetalningarnas anpassning eller brist på anpassning till de slutligt debiterade skatterna. Skillnaden mellan dessa båda belopp benämns uttag. Om preliminärskatteuppbörden överstiger den slutliga skatten har det varit ett överuttag av skatt. Om förhållandena är de omvända har det varit ett underuttag av skatt. I nedanstående tablå redovisas uttaget för den senaste sexårsperioden.

Inkomstår	Preliminär skatt			Slutlig skatt			Uttag
	Prel. A-skatt	Prel. B-skatt	Summa	A-längd	B, C och D-längd	Summa	Skillnad
1969	27 613	5 351	32 964	31 945	3 029	34 974	−2 010
1970	32 380	5 681	38 061	37 187	3 078	40 265	−2 204
1971	35 007	5 689	40 696	37 461	2 824	40 285	411
1972	40 467	6 121	46 588	43 257	3 481	46 737	− 149
1973	42 126	6 176	48 302	45 520	4 122	49 642	−1 340
1974	48 413	6 987	55 400	54 244	3 825	58 069	−2 669
1975 P	55 300	8 000	63 300	62 640	4 860	67 500	−4 200
1976 P	61 670	8 800	70 470	70 720	5 240	75 960	−5 490

Av tablån framgår att överuttaget från år 1971 successivt har förändrats. Överuttaget reducerades till ett underuttag. Underuttaget uppgick

år 1973 till 1 340 milj. kr. och ökade år 1974 till det dubbla, vilket sammanhänger med beskattningen av vissa förmåner vid sjukdom och arbetslöshet. Tidigare när dessa förmåner inte beskattades var preliminärskatteavdraget på lön för stort om man var sjuk och uppbar sjukpenning någon del av året. I och med att detta överuttag minskat har totala uttaget således sjunkit. Underuttaget förutses fortsätta växa de närmast följande åren. Detta sammanhänger främst med att avdraget för sjukförsäkringsavgiften successivt kommer att försvinna. Effekterna av detta är emellertid olika på den preliminära skatten och den slutligt påförda skatten. Preliminärskatteinflödet kommer inte att påverkas av att avdraget för sjukförsäkringsavgiften försvinner. Detta avdrag har aldrig beaktats i preliminärskattetabellerna, varför det inte heller kan väntas påverka preliminärskatten när det upphör. Den slutligt påförda skatten däremot kommer att påverkas av att avdraget försvinner. Under det sista året avdraget finns kvar kommer avdragsrätten att begränsas. Avdraget för sjukförsäkringsavgiften vid 1976 års taxering får uppgå till högst 500 kr. Detta gör att den beskattningsbara inkomsten stiger och därmed också den slutliga skatten. Skillnaden mellan den slutliga och den preliminära skatten kommer att växa. Den slutliga skatten kommer att växa i snabbare takt än preliminärskatten både när avdraget begränsas och när det försvinner helt. Underuttaget kommer att växa.

Slutregleringen av skatten sker, efter frivilliga fyllnadsinbetalningar av skatt, via utbetalningar av överskjutande skatt samt debitering av kvarstående skatt. Fyllnadsbetalningarna och den inflytande kvarstående skatten ingår bland inkomstskattetitelns inkomster, medan utbetalningarna av överskjutande skatt upptas bland titelns utgifter.

Omfattningen av fyllnadsbetalningarna, den kvarstående och den överskjutande skatten framgår av följande sammanställning.

Inkomstår	Fyllnadsbetalningar Summa	Kvarstående skatt			Överskjutande skatt		
		A-längd	B, C- och D-längd	Summa	A-längd	B, C- och D-längd	Summa
1969	2 022	2 520	269	2 790	2 539	263	2 802
1970	2 034	3 007	290	3 297	2 776	352	3 127
1971	1 923	1 890	332	2 222	4 170	387	4 556
1972	2 408	2 065	316	2 381	4 314	326	4 641
1973	3 178	2 244	394	2 638	4 174	301	4 475
1974	3 707	2 919	345	3 264	3 786	516	4 302
1975 P	4 460	3 320	370	3 690	3 390	490	3 880
1976 P	5 330	3 480	400	3 880	3 180	460	3 640

Som framgår av tablån var den kvarstående skatten ungefär av samma storleksordning som överskjutande skatten åren 1969 och 1970. Därefter har överskjutande skatten varit betydligt större än kvarskatten.

För åren 1975 och 1976 väntas de uppgå till ungefär samma storlek vilket sammanhänger med ökningen av underuttaget.

Fyllnadsbetalningarna ökade kraftigt våren 1975, avseende inkomståret 1974. Våren 1976 förutses en fortsatt kraftigt ökning av fyllnadsbetalningarna.

Den kvarstående skatt, som påförs enligt taxeringarna 1975 och 1976, skall erläggas under budgetåren 1975/76 och 1976/77. Under dessa budgetår utbetalas även den överskjutande skatten enligt nämnda taxeringar. Vid beräkningen av kvarstående skatt, får hänsyn tas till att en del av de påförda beloppen inte erläggs i rätt tid utan blir restförda. Den inflytande kvarstående skatten uppskattas för budgetåret 1975/76 till 2 450 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till 2 760 milj. kr.

Såsom framgått av det föregående redovisas även *vissa socialförsäkringsavgifter* från direktdebiterade arbetsgivare över inkomstskattetiteln. Med ledning av de uppgifter, som lämnats av riksförsäkringsverket till RRV kan dessa bidrag och avgifter beräknas komma att uppgå till 19 220 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 25 440 milj. kr. för budgetåret 1976/77. I dessa belopp har medräknats statliga arbetsgivaravgifter. Den kraftiga ökningen av direktdebiterade arbetsgivaravgifter beror på de höjda socialförsäkringsavgifterna till folkpensioneringen och till sjukförsäkringen. Skattereformen år 1976 finansieras som nämnts genom höjda socialförsäkringsavgifter.

Slutligen beräknar RRV inflytande restantier, sjömansskatt, tillkommande skatt m. m. till 1 000 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 1 000 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Under hänvisning till det anförda beräknar RRV på sätt framgår av på s. 44 intagen sammanfattning, samtliga inflytande inkomster på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. under budgetåret 1975/76 till 94 390 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 107 750 milj. kr.

Beräkning av titelns utgifter

Inkomstskattetiteln har under första delen av budgetåret 1975/76 belastats med utbetalningar till kommunerna med ca 17 040 milj. kr. I detta belopp ingår även ett förskott för år 1974 av det skattebortfallsbidrag som utgår till kommuner, landstingskommuner och församlingar med anledning av att skatteunderlaget minskade till följd av 1970 års skattereform. Till grund för bidragsgivningen ligger ett beräknat skattebortfall för kommunerna på 1 250 milj. kr. för år 1971. Bidragen utbetalades första gången år 1973 och utgår i form av tillskjutet skatteunderlag. Förskottet regleras över inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. medan det slutliga bidraget betalas över utgiftsanslag. Härtill kommer kommunernas andel av sjömansskatten på knappt 100 milj. kr.

För kalenderåret 1976 skall utbetalningarna av förskott grundas på skatteunderlaget enligt 1975 års taxering. Enligt uppgifter från statistiska centralbyrån om den beskattningsbara inkomstens storlek och om den kommunala utdebiteringen har RRV beräknat utbetalningarna av förskott på kommunal inkomstskatt under kalenderåret 1976 till ca 34 240 milj. kr. Slutavräkningen på det under kalenderåret 1974 utbetalade förskottet på kommunal inkomstskatt har beräknats till omkring 6 040 milj. kr. Det förskotterade skattebortfallsbidraget beräknas uppgå till 1 100 milj. kr., men från detta belopp dras det förskotterade skattebortfallsbidrag som utbetalades år 1974. Eftersom detta uppgick till 1 227 milj. kr. blir nettoeffekten av de förskotterade skattebortfallsbidragen negativ under år 1975. Slutregleringen av bidraget sker via anslag. Sammanlagt skulle sålunda utbetalningarna under kalenderåret 1976 kunna beräknas till omkring 40 150 milj. kr. Till detta kommer sjömansskatt på ca 100 milj. kr. och viss ersättning för kommunala bostadstillägg på ca 70 milj. kr. Hälften av beloppet skall utbetalas under senare hälften av budgetåret 1975/76. Utbetalningarna av kommunalskattemedel under budgetåret 1976/77 kan sålunda beräknas till ca 37 140 milj. kr.

Motsvarande utbetalningar under budgetåret 1976/77 skulle enligt det föregående för budgetårets första hälft uppgå till omkring 20 210 milj. kr. (inkl. sjömansskatt på drygt 100 milj. kr.). För senare hälften av samma budgetår kan utbetalningarna med utgångspunkt från den antagna inkomstutvecklingen under år 1975 samt under förutsättning av en kommunal medelutdebitering på 26: 20 kr. per inkomstskattekrona beräknas till omkring 24 670 milj. kr. Statens utbetalningar av kommunalskattemedel under budgetåret 1976/77 skulle enligt dessa beräkningar komma att uppgå till ca 44 880 milj. kr. De beräknade utbetalningarna av kommunalskattemedel under kalenderåren 1975, 1976 och 1977 samt budgetåren 1975/76 och 1976/77 har sammanställts i följande tablå (milj. kr.).

	Kalenderår			Budgetår	
	1975	1976	1977	1975/76	1976/77
1:a halvåret	16 650	20 100	24 670	17 040	20 210
2:a halvåret	17 040	20 210	24 730	20 100	24 670
Summa	**33 690**	**40 310**	**49 400**	**37 140**	**44 880**

Från inkomsttiteln skall vidare återbetalas *överskjutande preliminärskatt*. Såsom framgått av det föregående uppgår denna för budgetåret 1975/76 till ca 4 300 milj. kr. För budgetåret 1976/77 har den beräknats till 3 880 milj. kr. Härtill kommer *restitutioner* på grund av nedsättning i taxering m. m., vilka uppskattas till 500 milj. kr. för vartdera budgetåret.

Till de allmänna försäkringskassorna skall utbetalas *förskott och slutavräkningsbelopp* avseende avgifter från direktdebiterade och skattede-

biterade arbetsgivare samt skattedebiterade egenavgifter. RRV beräknar utbetalningarna till 13 610 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 16 660 milj. kr. för budgetåret 1976/77. RRV beräknar att kostnaderna för försäkringskassorna under budgetåren 1975/76 och 1976/77 kommer att överstiga de influtna avgiftsinkomsterna respektive år. Riksförsäkringsverket har också framhållit i sin skrivelse att betydande underskott kan väntas för de båda budgetåren.

Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 kommer vid 1975 och 1976 års taxeringar *skattedebiterade avgifter till tilläggspensioneringen* att utbetalas till allmänna pensionsfonden. Med ledning av uppgifter från riksförsäkringsverket beräknar RRV ifrågavarande utbetalningar till 450 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 470 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Titeln skall slutligen belastas med *omföringar* av utskiftnings- och ersättningsskatt, skogsvårdsavgifter och vissa annuiteter samt allmän arbetsgivaravgift. Sammanlagt kan de ifrågavarande omföringarna beräknas uppgå till omkring 310 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 250 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Enligt det föregående har RRV på sätt framgår av nedan intagen sammanfattning beräknat titelns utgifter för budgetåret 1975/76 till 56 310 milj. kr. samt för budgetåret 1976/77 till 66 640 milj. kr.

Avsättningar till och återföringar från budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel

Genom beslut av 1952 års riksdag inrättades en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel. Fonden ingår som en del av budgetutjämningsfonden och avsättningar och återföringar berör sålunda inte de redovisade inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har räknats med en nettoavsättning till budgetutjämningsfonden på 900 milj. kr. De avsättningar och återföringar, som enligt nu föreliggande beräkningar bör verkställas under budgetåren 1975/76 och 1976/77 framgår av följande sammanställning:

	1975/76 Milj. kr.	1976/77
Avsättning	9 450	8 800
Återföring	5 500	7 100
Nettoavsättning	3 950	1 700

Sammanfattning av beräkningarna

De beräkningar av inkomsterna och utgifterna på inkomstskattetiteln, för vilka redogjorts i det föregående, kan sammanfattas på följande sätt.

Som jämförelse har även medtagits motsvarande belopp för det avslutade budgetåret 1974/75. Beloppen anges i milj. kr.

	1974/75	1975/76	1976/77
Inkomster:			
Prel. A-skatt under terminerna	49 624	58 950	63 870
Prel. B-skatt under terminerna	7 348	8 310	9 350
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt	3 707	4 460	5 330
Kvarstående skatt	2 058	2 450	2 760
Socialförsäkringsavgifter från direktdebiterade arbetsgivare m. m.	11 339	19 220	25 440
Tillkommande skatt, sjömansskatt, restantier m. m.	838	1 000	1 000
Summa inkomster	**74 914**	**94 390**	**107 750**
Utgifter:			
Kommunalskattemedel[1]	31 628	37 140	44 880
Överskjutande skatt	4 549	4 300	3 880
Övriga restitutioner	496	500	500
Utbetalningar till allmänna försäkringskassorna, m. m.	9 413	13 610	16 660
Utbetalningar till allmänna pensionsfonden	439	450	470
Omföringar	298	310	250
Summa utgifter	**46 823**	**56 310**	**66 640**
Inkomster utöver utgifter	28 091	38 080	41 110

[1] Inklusive förskotterade skattebortfallsbidrag och ersättning för bostadstillägg.

RRV beräknar inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. till 38 100 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 41 100 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Kupongskatt

En ny kupongskatteförordning tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1971 (SFS 1970: 624). Bestämmelserna är avpassade till lagen om förenklad aktiehantering (SFS 1970: 596). Kupongskatt skall erläggas för utdelning på aktie i svenskt aktiebolag av i utlandet bosatta och vissa med dem likställda aktieägare. Kupongskatt utgår med trettio procent av utdelningen, då särskilt avtal med berört land inte föreligger. Skatten innehålls när utdelningen lyfts och inbetalas av bolagen till riksskatteverket. Särskilda föreskrifter gäller för utländsk förvaltare av aktier (SFS 1971: 49).

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	22,0	24,0	20,0	26,0	30,0
Redovisat	17,3	29,0	18,1	28,2	.

I skrivelse till RRV den 27 oktober 1975 har riksskatteverket anfört följande:

"Nettoinkomsterna har under de senaste åren uppvisat stora variationer.

Variationerna beror dels på nya eller ändrade dubbelbeskattningsavtal dels ock på tidsmässiga förskjutningar i inbetalandet av kupongskatt, orsakad av övergången till VPC-systemet. Antalet bolag som övergått till VPC-systemet ökade med 25 st under budgetåret och uppgår numera till 112 bolag.

Nettoinkomsten av kupongskatt kommer att påverkas av ändringar i dubbelbeskattningsavtalen. Sålunda torde eventuellt nytt avtal med Spanien medföra retroaktiva återbetalningar av kupongskatt som under kalenderåret 1975 erlagts med 30 %. Den totala utdelningen på aktier i svenska aktiebolag visar fortfarande små förändringar.

	Milj kr
1971	2 064
1972	2 119
1973	2 495
1974	2 695

Volymen av influten kupongskatt är beroende av aktiebolagens vinstutveckling. Under förutsättning att kommande budgetåret torde präglas av dämpad konjunkturutveckling, beräknas influten kupongskatt öka med 5 % per år.

RSV beräknar, med beaktande av berörda faktorer och utvecklingen under de två senaste budgetåren, inkomsten av kupongskatt under budgetåret 1975/76 till 31 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 33 milj. kr."

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln kupongskatt till 31 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 33 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Utskiftningsskatt och ersättningsskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	1,0	2,0	2,0	1,0	1,5
Redovisat	2,1	0,8	1,9	0,9	.

RRV beräknar inkomsterna på titeln utskiftningsskatt och ersättningsskatt till 1 500 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 1 750 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Skogsvårdsavgifter

Skogsvårdsavgift skall med vissa undantag erläggas för jordbruksfastighet, vilken vid fastighetstaxering åsatts särskilda värden för skogsmark och växande skog (SFS 1946: 324). Avgiften utgår i förhållande till nämnda taxeringsvärden, dock med högst en och en halv promille. För varje år bestäms med vilket promilletal avgiften skall utgå.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	11,7	11,7	11,7	11,7	11,7
Redovisat	11,2	11,1	11,3	11,2	.

I skrivelse till RRV den 6 oktober 1975 har skogsstyrelsen anfört följande:

"I lag om ändring i förordningen (1946: 324) om skogsvårdsavgift har riksdagen beslutat (SFS 1975: 185) att skogsvårdsavgift skall uttas för varje år med 0,9 promille av det vid fastighetstaxering åsatta delvärdet skogsbruksvärde.

Genom 1975 års allmänna fastighetstaxering har enl. preliminära uppgifter det totala skogsbruksvärdet i landet ökat med i genomsnitt 62 %. Vid 1976 års taxering kan därför skogsvårdsavgifterna uppskattas komma att öka från tidigare beräknade 11,7 milj. kr. till ca 19,2 milj. kr. Det verkliga inkomstutfallet avviker emellertid alltid något från det utifrån teoretiska utgångspunkter beräknade beloppet."

RRV ansluter sig till skogsstyrelsens beräkning och beräknar inkomsterna på titeln skogsvårdsavgifter till 19 200 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 19 200 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	3,0	3,0	3,0	3,0	2,5
Redovisat	2,4	2,2	2,3	2,4	.

Bevillningsavgift för särskilda förmåner och rättigheter utgår för i utlandet bosatt person, som anordnar eller medverkar vid offentlig föreställning i Sverige.

Avgiften för anordnare höjdes från 10 till 15 % av bruttoinkomsten med verkan fr. o. m. den 1 mars 1970 (SFS 1969: 791). För medverkande höjdes avgiften från 20 till 30 % den 1 januari 1971.

RRV beräknar inkomsterna på titeln bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter till 2 500 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 2 500 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Arvsskatt och gåvoskatt

Arvs- och gåvoskatt skall erläggas av den som genom arv eller testamente eller genom gåva förvärvar egendom (SFS 1941: 416 med senaste ändring SFS 1975: 133). Befriade från skyldighet att erlägga arvs- och gåvoskatt är staten och vissa stiftelser samt från att erlägga gåvoskatt dessutom bl. a. kyrka, landsting, kommuner och hushållningssällskap. Uppbörden av arvsskatt och gåvoskatt ombesörjs av länsstyrelserna.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	300,0	270,0	280,0	300,0	320,0
Redovisat	262,1	269,5	286,5	309,0	.
Därav influten gåvoskatt ca	28,9	27,1	26,1	30,8	.

RRV beräknar inkomsterna på titeln arvsskatt och gåvoskatt till 310 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 315 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Lotterivinstskatt

Skatt utgår på vinst i svenskt lotteri och på vinst vid dragning på premieobligationer om vinstens värde överstiger 200 kr. i fråga om varu- eller tombolalotteri och 50 kr. i fråga om penninglotteri (SFS 1928: 376 med ändring SFS 1966: 219). Skatten utgår för närvarande med 20 % på premieobligationsvinst och med 30 % av vinstens värde på annan vinst. På annan vinst än sådan i varu- eller tombolalotteri skall skatt dock inte erläggas med högre belopp än att därefter återstår femtio kronor. Vid beräkning av skattebeloppet skall i vinstens värde inräknas den på vinsten belöpande skatten. Lotteriets anordnare eller premieobligationens utfärdare skall innehålla så stor del av vinsten, som motsvarar den stadgade skatten på densamma. Det åligger lotteriarrangör att erlägga den på vinsterna belöpande skatten genom insättning på postgirokonto hos riksskatteverket som är beskattningsmyndighet.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgtåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975 76
Statsbudget	105,0	135,0	135,0	145,0	188,0
Redovisat	126,5	137,2[1]	142,2	165,0	.

[1] Därav 9,0 milj. kr. på skatt på spel.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket beräknat inkomsterna av lotterivinstskatt till 200 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 205 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar inkomsterna på titeln lotterivinstskatt till 200 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 205 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Stämpelskatt och stämpelavgift

Stämpelskatt utgår vid förvärv av fast egendom och tomträtt, inteckning för fordran, förvärv av registreringspliktigt fartyg, emission av aktier, obligationer och vissa andra svenska värdepapper, insatser i svenska kommanditbolag, vissa transaktioner med utländska värdepapper samt lotterier (SFS 1964: 308 med senaste ändring SFS 1975: 38). Inom det skattepliktiga området utgår stämpelskatt med vissa undantag (bl. a. för stat och kommun) enligt följande beräkningsgrunder.

Vid förvärv av fast egendom och tomträtt skall stämpelskatt erläggas med en krona för varje fullt hundratal kronor av egendomens värde dock lägst tio kronor. Förvärvas egendom av juridisk person utgår skatten i regel med dubbelt belopp. Då inteckning för fordran beviljas eller då ansökan om sådan inteckning förklaras vilande skall stämpelskatt utgå med fyra kronor för varje fullt tusental kronor av det kapitalbelopp, för vilket inteckning beviljas eller ansökan om inteckning förklaras vilande. Vid förvärv av registreringspliktigt fartyg med ett värde av minst 25 000 kr. skall stämpelskatt erläggas med en krona för varje fullt hundratal kronor av fartygets värde vid tiden för förvärvet. Vid emission av aktier, obligationer och vissa andra svenska värdepapper utgår stämpelskatt vad avser aktier med tio öre för varje fullt tiotal kronor av aktiens nominella belopp eller, om högre belopp skall betalas för aktierna, av det högre beloppet och vad avser obligationer och andra skuldebrev med 60 öre för varje påbörjat hundratal kronor av skuldebrevets nominella belopp. För lotteri skall under vissa förutsättningar stämpelskatt utgå med fem kronor för varje fullt hundratal kronor av insatsbeloppet i den mån detta överstiger 15 000 kr.

Stämpelavgift utgår vid köp och byte av fondpapper (SFS 1964: 754).

Enligt stämpelkungörelsen skall influtna stämpelmedel inlevereras till riksskatteverket, domstolsverket och sjöfartsverket, som är uppbördsmyndigheter.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln stämpelskatt och stämpelavgift framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	254,0	329,0	344,0	406,5	425,0
Redovisat	326,0	336,8	380,1	446,3	.

Riksskatteverket har i skrivelse till RRV beräknat inkomsterna av stämpelskatt och stämpelavgift till 105 milj. kr. för innevarande budgetår och till 115 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

I skrivelse till RRV den 14 oktober 1975 har domstolsverket anfört följande:

"Inkomstprognoser för stämpelskatt och stämpelavgift samt för expeditionsavgifter har tidigare år lämnats av riksskatteverket. Ett nytt datorbaserat system för uppbörd och redovisning av stämpelskatt har genomförts vid samtliga allmänna domstolar fr. o. m. den 1 april 1975. Systemet bygger på erfarenheterna från den försöksverksamhet som pågått vid vissa tingsrätter sedan den 17 december 1973. De prognoser som lämnats beträffande stämpelskatt och stämpelavgift samt expeditionsavgifter har grundats på den faktiska uppbörden under andra och tredje kvartalet 1975."

Domstolsverket beräknar inkomsterna på titeln stämpelskatt och stämpelavgift till 400 milj. kr. för innevarande budgetår och till 425 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Sjöfartsverket uppskattar inkomsterna av stämpelskatt vid förvärv av registreringspliktiga fartyg till 8 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/76 och 1976/77.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets, domstolsverkets och sjöfartsverkets beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln stämpelskatt och stämpelavgift till 513 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och förestår att titeln uppförs med 548 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

2. Automobilskattemedel

Bensinskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	2 038,0	2 104,0	2 052,0	1 800,0	1 818,0
Redovisat	2 050,5	2 093,5	2 009,1	1 753,9	·
Därav					
bensinskatt	1 690,1	1 728,3	1 740,7	1 758,9	·
brännoljeskatt	374,0	378,3	283,4	0,1	·
restitutioner	13,6	13,6	15,1	5,1	·

Bensinskatt skall erläggas för bensin och andra motorbränslen, som innehåller minst 70 viktprocent bensin, samt för alkohol och alkoholblandningar avsedda för användning till motordrift (SFS 1961: 372 med senaste ändring SFS 1975: 274). Riksskatteverket och tullverket är beskattningsmyndigheter. Den som inom riket tillverkar bensin är skyldig att vara registrerad hos riksskatteverket. Likaså skall den som i större omfattning återförsäljer eller förbrukar bensin eller håller bensin i lager registreras hos riksskatteverket. Skatt på bensin som införs till riket av annan än den som är registrerad hos riksskatteverket redovisas av tullverket. Bensinskatt utgår med 43 öre för liter fr. o. m. den 1 juli 1965 (SFS 1965: 78).

Fr. o. m. den 1 juli 1964 skall särskild skatt (gasolskatt) erläggas för gasol och annan vara, som helt eller till huvudsaklig del består av gasformiga kolväten och som används till drift av motor i motorfordon (SFS 1964: 352). Skatten utgår med 29 öre för liter utom i fråga om buss, vars tjänstevikt överstiger 3 000 kilogram, då skatten utgör 22 öre för liter.

Riksskatteverket har i skrivelse till RRV anfört följande:

"Bensinskatt inflöt under budgetåret 1974/75 med 1 759 milj. kr. För tiden juli—oktober 1975 torde 693 milj. kr. inflyta. Enligt inhämtade uppgifter från oljeföretag torde under november och december 1975 inkomsten av bensinskatt bli ungefär (173+170 =) 343 milj. kr. Under tiden juli—december 1975 beräknas därför inkomsten bli ca 1 036 milj. kr. Från detta belopp skall dock frånräknas kompensation för skatt på bensin till skördetröskor (4 000×300 kr =) 1,2 milj. kr. Under tiden januari—juni 1975 inflöt netto (dvs. sedan kompensation för skatt på bensin till jordbrukstraktorer frånräknats) 820,6 milj. kr. Under antagande av en årlig ökning av bensinkonsumtionen med 2,5 % kan inkomsten för januari—juni 1976 beräknas till 840 milj. kr. Inkomsten under budgetåret 1975/76 skulle alltså bli (1 035+840 =) 1 875 milj. kr. Med en fortsatt årlig ökning av bensinkonsumtionen på 2,5 % kan inkomsten under budgetåret 1976/77 beräknas till 1 920 milj. kr."

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln bensinskatt till 1 875 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 1 920 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Vägtrafikskatt

Fr. o. m. den 1 januari 1974 utgår vägtrafikskatt i form av fordonsskatt och kilometerskatt (SFS 1973: 401). Fordonsskatt utgår för motorfordon, traktor, motorredskap eller släpvagn. Skattepliktigt fordon är fordon som är eller bör vara registrerad och ej avställt. Kilometerskatt

utgår för personbil, lastbil eller buss, som drivs med annat drivmedel än bensin eller gasol (kilometerskattepliktigt fordon). Fr. o. m. den 1 juni 1976 utgår kilometerskatt även för släpvagn med skattevikt över 3 000 kilogram, som dragcs av kilometerskattepliktigt fordon (SFS 1975: 276). Ändringen innebär en omfördelning av vägtrafikskatten för släpvagnar från fordonsskatt till kilometerskatt.

Fordonsskatt beräknas för personbilar, traktorer och motorcyklar efter tjänstevikt. För lastbilar, släpvagnar och bussar beräknas den efter totalvikt.

Fordonsskatten utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp för varje påbörjat 100-tal kilogram av skattevikten över en mot grundbeloppet svarande skattevikt. Storleken på grundbeloppet är för lastbilar och bussar beroende på drivmedelsslag och totalviktsintervall samt för lastbilar dessutom antal hjulaxlar och förekomsten av anordning för påhängsvagn. För släpvagnar bestäms tilläggsbeloppet av antal hjulaxlar, totalviktsintervall, om släpvagnen är påhängsvagn eller annan släpvagn samt om den dras av kilometerskattepliktigt fordon eller trafiktraktor.

Kilometerskatten beräknas efter antal körda kilometrar och utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp för varje påbörjat 100-tal kilogram över en mot grundbeloppet svarande skattevikt.

Den ordinarie uppbörden av fordonsskatt, som tidigare ägde rum under tiden 10 februari—4 mars, sker fr. o. m. år 1974 enligt ett rullande system. Rullande skatteuppbörd innebär att slutsiffran i fordonets registreringsnummer anger i vilken månad fordonsägaren skall betala skatten. Skatten omfattar ett år fr. o. m. den följande månaden. Varje månad utom juli är uppbördsmånad.

Skatten uppdelas för fordon med en årsskatt överstigande 1 500 kr. i fyra lika delbetalningar (SFS 1973: 776). För sådana fordon finns fyra uppbördsmånader. Dessa är i likhet med fordon med odelad uppbörd beroende av slutsiffran i registreringsnumret.

Kilometerskatt betalas i efterhand för skatteperiod som normalt omfattar tre kalendermånader men som i vissa fall kan omfatta två eller fyra kalendermånader. Uppbörden av kilometerskatt sker i anslutning till uppbörden av fordonsskatt.

Tullverket uppbär vägtrafikskatt för här i riket icke registrerad bil, motorcykel eller släpvagn som inte är registrerade i Sverige och som införs från utlandet för tillfälligt brukande här i Sverige (SFS 1973: 778). Fordonsskatten utgår med visst belopp för varje påbörjad dag. Den uttas i regel endast för fordon som används för kommersiell transport och som ej är hemmahörande i land med vilket Sverige avtalat om ömsesidig skattebefrielse. Kilometerskatten utgår — oberoende av hemland — för brännoljedriven lastbil och buss samt för vissa släpvagnar.

Utvecklingen av beståndet (netto) av olika fordonsslag under de senaste åren enligt centrala bilregistret belyses av följande uppställning

Antal fordon vid utgången av resp. år samt nettoförändringen av fordonsbeståndet under året

	1970	1971	1972	1973	1974
Personbilar	2 287 709	2 356 581	2 456 940	2 502 627	2 638 885
	+ 94 075	+ 68 872	+ 100 359	+ 45 687	+ 136 258
Lastbilar	144 514	142 319	145 403	147 976	153 798
	+ 1 911	− 2 195	+ 3 084	+ 2 573	+ 5 822
Släpfordon	136 321	144 312	159 415	175 315	201 899
	+ 13 238	+ 7 991	+ 15 103	+ 15 900	+ 26 584
Bussar	14 253	14 182	15 630	16 160	16 482
	+ 673	− 71	+ 1 448	+ 530	+ 322
Traktorer	243 451	243 817	247 978	252 078	257 432
	− 4 733	+ 366	+ 4 161	+ 4 100	+ 5 354
Motorcyklar	41 305	40 132	37 198	32 390	36 555
	− 1 633	− 1 173	− 2 934	− 4 808	+ 4 165

Under de tio första månaderna år 1975 nyregistrerades 235 775 personbilar. Under samma tid år 1974 var antalet 223 739. Ökningen uppgick således till 5 % mellan de båda perioderna.

Generaltullstyrelsen har i skrivelse till RRV beräknat sin uppbörd av vägtrafikskatt för budgetåren 1975/76 och 1976/77 till 28 milj. kr. resp. 29 milj. kr. Länsstyrelserna redovisade en inkomst på 18 milj. kr. av vägtrafikskatt under budgetåret 1974/75. Inkomsterna beräknas bli lika stora för budgetåren 1975/76 och 1976/77.

Från centrala bilregistret har RRV erhållit uppgifter om fordonsslagens fördelning på skattevikter. Med ledning av dessa har genomsnittliga och totala vägtrafikskatter beräknats för de i landet registrerade fordonsslagen. I nedanstående tablåer visas resultaten för fordonsskatt och kilometerskatt.

Fordonsskatt	1975/76 Genomsnittlig årsskatt per fordon, kr.	Total skatt, milj. kr.	1976/77 Genomsnittlig årsskatt per fordon, kr.	Total skatt, milj. kr.
Personbilar	271	766	271	793
Lastbilar	2 760	451	2 760	463
Släpvagnar	895	200	647	168
Bussar	2 876	45	2 876	45
Traktorer	160	45	160	46
Motorcyklar	60	3	60	3
Summa		1 510		1 518

Kilometerskatt (milj. kr.)	1975/76	1976/77
Personbilar	111	115
Lastbilar	276	281
Släpvagnar	—	60
Bussar	35	35
Summa	422	491

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har titeln vägtrafikskatt uppförts med 1 900 milj. kr.

RRV beräknar nu inkomsterna på titeln vägtrafikskatt till 1 980 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 2 060 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

3. Allmän arbetsgivaravgift

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	1 905,0	3 150,0	4 715,0	5 190,0	5 900,0
Redovisat	1 944,1	3 086,5	4 554,6	5 360,0	.

Allmän arbetsgivaravgift skall erläggas till staten fr. o. m. den 1 januari 1969 (SFS 1968: 419 med ändring SFS 1975: 315). Avgiften skall erläggas av arbetsgivare och av fysisk person vilken haft inkomst av här i riket bedriven rörelse eller av här belägen jordbruksfastighet som han själv brukar. Även staten och kommunerna är skyldiga att erlägga avgift.

För arbetsgivare var avgiften 2 % t. o. m. år 1972 och därefter 4 % av summan av vad han under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. För vissa redare beräknas dock allmän arbetsgivaravgift efter en lägre procentsats. Vid beräkning av arbetsgivaravgiften skall hänsyn ej tas till arbetstagare vars lön under året ej uppgått till 500 kr. eller till arbetstagare som ej är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring.

För fysisk person som haft inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet som brukas av honom utgår allmän arbetsgivaravgift (s. k. egenavgift). Den var 2 % t. o. m. år 1972 och därefter 4 % av sådan inkomst i den mån arbetsgivare ej skall erlägga allmän arbetsgivaravgift för inkomsten. Inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet som ej uppgår till 10 000 kr. per år och förvärvskälla skall ej tas med vid beräkning av egenavgift under kalenderåret 1975 (SFS 1974: 774). Fr. o. m. år 1976 utgör motsvarande avgiftsfria belopp 18 000 kr. (SFS 1975: 315).

Beträffande debitering och uppbörd av allmän arbetsgivaravgift gäller i stort sett vad som föreskrivits för avgifter till sjukförsäkring och till försäkring för tilläggspension.

Vid beräkningen av titeln har RRV beaktat den i prop. 1975/76: 16 föreslagna reduceringen av avgiftsuttaget inom det inre stödområdet fr. o. m. år 1976.

För år 1976 har dessutom uppräkningsfaktorn för preliminärt debiterade avgifter satts till 24 %.

RRV beräknar inkomsterna på titeln allmän arbetsgivaravgift till 6 100 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 6 750 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

4. Tullar och acciser

Tullmedel

Förändringarna i de beräknade och redovisade inkomsterna av tullmedel under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	1 060,0	970,0	880,0	1 090,0	1 015,0
Debiterad uppbörd	1 062,5	1 080,7	1 185,4	1 349,6	.
Influten bruttouppbörd	1 051,7	1 086,5	1 119,7	1 362,4	.
Utbetalade restitutioner	96,1	107,0	98,1	112,3	.
Redovisad nettouppbörd	955,6	979,5	1 021,6	1 250,2	.

Importvärde och debiterad uppbörd i procent av importvärdet de senaste fyra budgetåren var:

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Importvärde (milj. kr.)	37 175	40 854	56 524	76 975
Debiterad uppbörd i procent av importvärdet	2,9	2,6	2,1	1,7

I skrivelse till RRV har generaltullstyrelsen beträffande beräkningen av inkomsterna av tullmedel framhållit följande:

"Värdet av importen under de tre första kvartalen år 1975 uppgick till 55 496 milj. kr. mot 50 031 milj. kr. under motsvarande period år 1974, vilket innebär en ökning med 10,9 %. Exporten har under de tre första kvartalen i år ökat värdemässigt med 3,2 % jämfört med år 1974.

Vid inkomstberäkningen har konjunkturinstitutets bedömning av konjunkturläget hösten 1975 beaktats. Institutets bedömning av utrikeshandeln har emellertid jämkats med hänsyn till regeringens proposition (1975/76: 65) om inriktningen av den ekonomiska politiken.

Importvärdet, som år 1974 uppgick till 72 758 milj. kr., väntas enligt prop. 1975/76: 65 under år 1975 öka med 3,1 % (−1 % i volym och +4—5 % i pris) till 75 000 milj. kr. För år 1976 redovisar propositionen två alternativa importvärden, 80 500 och 79 800 milj. kr., beroende på vilket antagande som göres om lageromsvängningens storlek i Sverige år 1976. Enligt det lägre alternativet ökar importvärdet under år 1976 med 6,4 % (+1—2 % i volym och +4—5 % i pris).

Den slutliga avvecklingen av tull för varor, som är berättigade till områdesbehandling enligt *EFTA-konventionen* genomfördes 1966-12-31. Vid denna tidpunkt var Danmark och Storbritannien anslutna till EFTA-konventionen. Dessa länder är numera medlemmar av de europeiska gemenskaperna.

I begränsad omfattning utgår alltjämt tull för varor från EFTA-länder. Tull utgår för sådana varor, hänförliga till kap 1—24 i tulltaxan, som ej omfattas av EFTA-konventionens tullfrihetsbestämmelser, och i de fall, då varorna ej uppfyller konventionens ursprungsvillkor.

Med de *europeiska gemenskaperna* undertecknade Sverige 1972-07-22 avtal om bildande av ett frihandelsområde för i första hand industrivaror, dvs. i huvudsak alla varor i tulltaxans kapitel 25—99 samt vissa livsmedelsindustriprodukter inom kapitlen 1—24. Avtalen trädde i kraft 1973-01-01. För huvuddelen av varorna skall den tullfria handeln vara genomförd 1977-07-01.

Enligt huvudregeln avvecklades de importtullar, som gällde 1972-01-01 mellan Sverige å ena sidan och EG-länderna (de sex och Irland) å andra sidan i fem steg om vardera 20 % vid följande tidpunkter, nämligen 1973-04-01, 1974-01-01, 1975-01-01, 1976-01-01 och 1977-07-01.

För vissa produkter, bl. a. specialstål, metaller m. m., avvecklas tullarna i åtta steg. Vid de tre första tillfällena, 1973-04-01, 1974-01-01 och 1975-01-01, avtrappas tullarna med 5 % och vid de därefter följande tre tillfällena 1976-01-01, 1977-01-01 och 1978-01-01 med respektive 10, 15 och 20 %.

Jordbruksvaror enligt den definition som tillämpas inom EG omfattas ej av frihandelsavtalet. För dessa varor utgår således tull i den mån de är tullbelagda enligt tulltaxan.

Frihandeln mellan de ursprungliga EFTA-länderna inklusive Finland består i princip. Mellan de nuvarande EFTA-länderna är frihandeln säkerställd av EFTA-konventionen. Mellan Danmark och Storbritannien och de kvarstående EFTA-länderna är frihandeln reglerad i EG-avtalen. För varor, som är upptagna under B i bil. 3 till frihandelskungörelsen (1973: 1140), bl. a. spritdrycker och tobaksvaror, och som har ursprung i Danmark eller Storbritannien utgår tull från och med 1974-01-01 med 40 %, från och med 1975-01-01 med 60 % och från och med 1976-01-01 med 80 % av tullen enligt tulltaxan. Fr. o. m. 1977-07-01 utgår tull enligt tulltaxan. Det stegvisa införandet av dessa tullar beräknas ge en ökad uppbörd i förhållande till budgetåret 1974/75 av ca 2 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och 3 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

För att de varor, som omfattas av avtalen mellan Sverige och de utvidgade gemenskaperna, skall komma i åtnjutande av tullförmånerna krävs, att de har ursprung i gemenskaperna eller i vissa fall i något EFTA-land.

Tullpreferenser i form av tullfrihet infördes 1972-01-01 för import av halvfabrikat och färdigvaror från *vissa utvecklingsländer*. De varor för vilka preferens då erbjöds omfattade år 1969 en import om totalt 147 milj. kr. inklusive importen från Hongkong. Tulluppbörden för denna import uppgick samma år till omkring 17 milj. kr. En utvidgning av varuområdet till förmån för utvecklingsländerna genomfördes 1973-01-01. Tullbortfallet är beroende av i vilken utsträckning utvecklingsländerna kan utnyttja preferenserna för sin export. Tullvärdet för preferensbehandlade varor uppgick till 237 milj. kr. för år 1973 och till 380 milj. kr. för år 1974. Med ledning av dessa tullvärden beräknas tullbortfallet till ca 15 och 25 milj. kr. för åren 1973 och 1974. För budgetåret 1975/76 beräknas tullbortfallet öka med 3 milj. kr. i förhållande till budgetåret 1974/75.

Uppbörden av tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken (t. ex. resgods och gåvoförsändelser) samt av vissa avgifter och er-

sättningar som redovisas som tullmedel beräknas till 14 milj. kr. för budgetår.

I nedanstående sammanställning har importvärden och debiterad uppbörd av tull m. m. för budgetåren 1973/74 och 1974/75 redovisats för varor från EFTA-länder, Danmark och Storbritannien och EG-länder (de sex och Irland) samt övriga länder.

Importvärde och debiterad uppbörd av tull (milj. kr.)

	1973/74	1974/75
EFTA-länder, Danmark och Storbritannien		
Importvärde	20 790,7	27 244,5
Tull	46,9	43,8
Tull/Importvärde, procent	0,22	0,16
EG-länder exkl Danmark och Storbritannien		
Importvärde	20 378,1	27 288,6
Tull	702,3	704,9
Tull/Importvärde, procent	3,4	2,6
Övriga länder		
Importvärde	15 354,9	22 441,7
Tull	426,2	576,6
Tull/Importvärde, procent	2,8	2,6
Summa		
Importvärde	56 523,7	76 974,8
Tull	1 175,4	1 325,3
Tull/Importvärde, procent	2,1	1,7
Tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken samt annan tullmedelsuppbörd än tull	11,5	13,6

Såsom framgår av sammanställningen var värdet av importen under budgetåren 1973/74 och 1974/75 respektive 56 524 och 76 975 milj. kr. Enligt utrikeshandelsstatistiken uppgick den debiterade tullen för denna import till respektive 1 175 och 1 325 milj. kr.

Den beräknade uppbörden av tullmedel under budgetåren 1975/76 och 1976/77 framgår nedan.

Beräknad uppbörd av tullmedel (milj.. kr.)

	1975/76	1976/77
EFTA-länder, Danmark och Storbritannien	45	50
EG-länder exkl Danmark och Storbritannien	481	341
Övriga länder	570	635
Summa	**1 096**	**1 026**
Tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken samt annan tullmedelsuppbörd än tull	14	14
Beräknad bruttouppbörd av tullmedel	**1 110**	**1 040**
Beräknade restitutioner av tullmedel	110	100
Beräknad nettouppbörd av tullmedel	**1 000**	**940**

Såsom förut nämnts har i prop. 1975/76: 65 importvärdet för år 1975 upptagits till 75 000 milj. kr. och för år 1976 redovisats två alternativa importvärden, 80 500 och 79 800 milj. kr. Vid efterföljande beräkningar har styrelsen antagit, att importvärdet för år 1976 kommer att uppgå till 79 800 milj. kr. Inom parentes anges de värden som erhålles vid ett importvärde för år 1976 av 80 500 milj. kr.

Med stöd av dessa antaganden har importvärdet för budgetåret 1975/76 beräknats till 75 500 (76 000) milj. kr. Utifrån propositionens

prognos för utrikeshandeln under år 1976 har styrelsen uppskattat importvärdena för budgetåret 1976/77 till 83 500 (84 700) milj. kr. På grundval härav beräknar styrelsen bruttouppbörden av tullmedel till 1 110 respektive 1 040 budgetåren 1975/76 och 1976/77.

Från uppbördsbeloppen avgår restitutioner av tullmedel. Under budgetåren 1973/74 och 1974/75 uppgick dessa restitutioner till respektive 98 och 112 milj. kr. Möjligheterna att erhålla tullrestitution vid export till EG-länder minskas efter hand på grund av den från 1976-01-01 inträdande begränsningen av rätten till tullrestitution för varor och materiel, som ej har ursprung i EG. För budgetåren 1975/76 och 1976/77 uppskattar styrelsen restitutionerna av tullmedel till respektive 110 och 100 milj. kr.

Styrelsen beräknar nettouppbörden av tullmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77 till (1 110—110 =) 1 000 milj. kr. respektive (1 040—100 =) 940 milj. kr.

Vid ett importvärde för år 1976 av 80 500 milj. kr. beräknas uppbördsbeloppen för ifrågavarande budgetår till 1 010 milj. kr. respektive 955 milj. kr."

RRV ansluter sig till generaltullstyrelsens huvudalternativ och beräknar således inkomsterna på titeln tullmedel till 1 000 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 940 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Mervärdeskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	12 200,0	13 000,0	14 150,0	14 030,0	18 500,0
Redovisat	11 625,8	13 096,0	13 929,6	14 680,6	.

De redovisade inkomsternas fördelning på tvåmånadersperioder och ingående komponenter för budgetåret 1974/75 framgår av nedanstående tablå.

Mervärdeskatt, budgetåret 1974/75, milj. kr.

Uppbördsmånad	Tullverket	Länsstyrelserna Inbetald skatt	Återbetald skatt	Riksskatteverket, byggmoms	Summa
Juli—aug.[1]	1 427	1 951	1 208	41	2 129
Sept.—okt.[1]	1 592	1 791	1 230	70	2 083
Nov.—dec.[1]	1 837	2 468	1 539	71	2 695
Jan.—febr.	1 864	3 248	1 956	254	2 902
Mars—april	2 137	2 195	1 773	308	2 251
Maj—juni	2 080	2 427	1 708	178	2 621
Summa	**10 937**	**14 080**	**9 414**	**922**	**14 681**

[1] Dessa uppbördsperioder har påverkats av den tillfälliga nedsättningen av mervärdeskatten under tiden den 1 april—den 15 september 1974.

Mervärdeskatt utgår med 15 % av beskattningsvärdet för de flesta skattepliktiga varor och tjänster fr. o. m. den 1 januari 1971 (SFS 1970: 166). Beskattningsvärdet är lika med varans värde med tillägg av tull, annan statlig avgift eller skatt inklusive mervärdeskatt. Skattesatsen 15 % motsvaras av 17,65 % av beskattningsvärdet exklusive mervärdeskatt.

Skattskyldig är den som inom landet i yrkesmässig verksamhet omsätter skattepliktig vara, byggnad eller tjänst eller importerar mervärdeskattepliktig vara. Mervärdeskatt utgår inte vid export, men skattskyldighet föreligger likväl för exportörer i syfte att undanröja en skattebelastning på exporterade varor och tjänster.

Länsstyrelse är beskattningsmyndighet vid försäljning eller annan omsättning inom landet. Vid import är tullverket beskattningsmyndighet. Den som är skattskyldig skall vara registrerad hos länsstyrelsen i resp. län. Den till tullverket erlagda mervärdeskatten är avdragsgill vid den skattskyldiges redovisning till länsstyrelsen. Tabellen nedan visar länsstyrelsernas nettouppbörd av mervärdeskatt fördelad på bransch för redovisningsåret 1974.

Under tiden den 1 april till den 15 september 1974 har mervärdeskattesatsen varit tillfälligt sänkt från 15 till 12 % av beskattningsvärdet (SFS 1974:89).

Beskattningsvärde och mervärdeskatt deklarerad till länsstyrelserna redovisningsåret 1974. Milj. kr. Fördelning på bransch.

SNI Bransch	Beskattningsvärde	Utgående mervärdeskatt	Ingående mervärdeskatt	Mervärdeskatt, netto
1 Jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske	18 028	2 848	1 637	1 211
2 Gruvor och mineralier	906	135	209	−74
3 Tillverkningsindustri	121 067	18 972	18 732	240
4 El-, gas, värme och vattenverk	785	83	555	−472
5 Byggnadsindustri	36 405	3 282	2 983	299
6 Partihandel, detaljhandel, restaurang o. hotellverksamhet	161 534	25 129	22 613	2 516
7 Samfärdsel	30 217	4 737	4 066	671
8 Uppdragsverksamhet, bank o. försäkring	7 976	955	739	216
9 Offentlig förvaltning, konsumenttjänster	10 167	1 568	1 421	147
Övriga	145	21	17	4
Summa	**387 230**	**57 730**	**52 972**	**4 758**

Kompensation utgår för mervärdeskatt på nybyggnad eller ombyggnad av bostadshus som avslutats under år 1974 eller påbörjats detta år och avslutas före utgången av år 1975 (SFS 1974: 113). Kompensation

utgår med 13 500 kr. för nybyggnad av enfamiljshus och med 100 kr. per kvadratmeter bostadsyta för nybyggnad av flerfamiljshus. Reducerad kompensation utgår vidare för enfamiljshus i gruppbebyggelse (SFS 1974: 665). Kompensationen för mervärdeskatt på bostadsbyggande utbetalas av riksskatteverket.

Kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande beräknas av riksskatteverket uppgå till 1 000 milj. kr. under budgetåret 1975/76 och 100 milj. kr. under budgetåret 1976/77. RRV ansluter sig till denna beräkning.

Generaltullstyrelsen har i skrivelse till RRV beräknat mervärdeskatt på importerade varor. I skrivelsen lämnas följande redovisning av beräkningarna:

"Beräkningen av uppbörden av mervärdeskatt för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Budgetår 1974/75 (Utfall) Juli – Dec.	Jan. – Juni	Juli – Juni	1975/76 (Prognos)
Importvärde	38 483	38 562	77 045	75 500
Värdet av icke skattepliktiga varor	6 700	4 500	11 200	7 500
Procent av importvärdet	17,4 %	11,7 %	14,5 %	9,9 %
Bruttouppbörd av tull, varuskatter m. m. (enl. räkenskaperna)	886	847	1 733	1 563
Beräknat beskattningsvärde exkl. mervärdeskatt	33 000	35 000	68 000	69 500
Mervärdeskatt, 17,65 % på beräknat beskattningsvärde[1]	4 855	6 178	11 033	12 267
Uppbörden av mervärdeskatt i procent av importvärdet	12,6 %	16,0 %	14,3 %	16,2 %

[1] Under tiden den 1 april till den 15 september 1974 var mervärdeskattesatsen sänkt till 13,64 %.

Mervärdeskatt utgår på importerad råolja, som raffineras i Sverige. Däremot är importerade raffinerade oljeprodukter inte skattepliktiga. För åren 1975 och 1976 räknar konjunkturinstitutet med successivt ökad import av råolja och med minskad import av raffinerade oljeprodukter. Den ovan redovisade minskningen i värdet av icke skattepliktiga varor sammanhänger härmed.

Som framgår av det redovisade siffermaterialet beräknar styrelsen uppbörden av mervärdeskatt för budgetåret 1975/76 till 12 200 milj. kr. (avrundat), vilket motsvarar 16,2 % av importvärdet.

Om förhållandet mellan värdet av skattepliktiga och icke skattepliktiga varor förutsätts bli detsamma under budgetåret 1976/77 som under budgetåret 1975/76 kan mervärdeskatten antas komma att motsvara 16,2 % av värdet av den totala importen för detta budgetår.

Med utgångspunkt från importvärdet för budgetåret 1976/77 kan uppbörden av mervärdeskatt för detta budgetår beräknas till 13 500 milj. kr. Vid ett importvärde för år 1976 av 80 500 milj. kr. beräknas uppbörden bli 13 700 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Med hänsyn till att de restituerade beloppen av mervärdeskatt är synnerligen små i förhållande till uppbörden har styrelsen ansett sig kunna bortse därifrån vid beräkningen av uppbördens storlek.

Med hänsyn till att prognosen beträffande utrikeshandeln i prop. 1975/76: 65 endast omfattar tiden t. o. m. år 1976 och till svårigheten att bedöma den internationella konjunktur- och prisutvecklingen vill styrelsen understryka osäkerheten i inkomstberäkningen för tullmedel och mervärdeskatt under budgetåret 1976/77."

RRV ansluter sig till generaltullstyrelsens huvudalternativ vid beräkningen av mervärdeskatt på importerade varor. Detta grundar sig på ett importvärde av 79 800 milj. kr. för år 1976.

Länsstyrelsernas uppbörd av mervärdeskatt består av inbetald skatt, dvs. den utgående skatten överstiger den ingående. Dessutom redovisar länsstyrelserna återbetald skatt, dvs. den ingående skatten överstiger den utgående. Till grund för beräkningarna av länsstyrelsernas uppbörd ligger den prognos för den privata konsumtionen som redovisas i konjunkturinstitutets höstrapport. Ökningen under år 1975 beräknas till 14,7 % och under år 1976 till 12,2 %. Denna bedömning överensstämmer med den prognos för den privata konsumtionen som redovisas i regeringens proposition (1975/76: 65) om inriktningen av den ekonomiska politiken. För år 1977 har ett schablonmässigt antagande på 7 % använts. Inbetald skatt uppgår till 5 311 milj. kr. t. o. m. oktober månad 1975. Återbetald skatt uppgår till 2 488 milj. kr. t. o. m. september månad 1975. Inbetald skatt beräknas uppgå till 17 227 milj. kr. och återbetald skatt till 11 027 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Den totala uppbörden av mervärdeskatt under budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning.

Mervärdeskatt, budgetåret 1975/76, milj. kr.

Uppbördsmånad	Tullverket	Länsstyrelserna Inbetald skatt	Länsstyrelserna Återbetald skatt	Riksskatteverket, byggmoms	Summa
Juli—aug.	1 856[1]	2 653[1]	1 700	172[1]	2 637
Sept.—okt.	1 790[1]	2 658[1]	1 710	194[1]	2 544
Nov.—dec.	2 404	2 721	1 737	184	3 204
Jan.—febr.	1 838	3 835	1 980	160	3 533
Mars—april	2 191	2 539	1 908	160	2 662
Maj—juni	2 121	2 821	1 992	130	2 820
Summa	**12 200**	**17 227**	**11 027**	**1 000**	**17 400**

[1] Utfall

Länsstyrelsernas nettouppbörd av mervärdeskatt under budgetåret 1975/76 beräknas således uppgå till 6 200 milj. kr. Redovisningsperioderna omfattar två kalendermånader. Mervärdeskatt för november och december skall redovisas senast den 5 februari. Länsstyrelsernas nettouppbörd under budgetåret 1976/77 beräknas öka med 10,5 % i förhål-

lande till budgetåret 1975/76. Den beräknas därmed uppgå till 6 850 milj. kr. Generaltullstyrelsen har beräknat tullverkets uppbörd till 13 500 milj. kr. Kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande har av riksskatteverket beräknats till 100 milj. kr. Totalt beräknas således mervärdeskatten under budgetåret 1976/77 uppgå till 20 250 milj. kr.

RRV beräknar inkomsterna på titeln mervärdeskatt för budgetåret 1975/76 till 17 400 000 000 kr. och föreslår att titeln uppförs med 20 250 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Särskilda varuskatter

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	385,0	336,0	436,0	406,0	508,0
Redovisat	373,5	342,7	401,3	393,1	.
Därav					
Skatt på choklad och konfektyrvaror (Riksskatteverket)	206,4	205,3	196,4	172,5	.
Skatt på tekniska preparat (Riksskatteverket)	102,5	105,0	106,7	117,1	.
Avgift på vissa dryckesförpackningar	—	6,2	80,1	84,6	.
Försäljningsskatt	41,0	5,0	1,2	0,8	.
Pälsvaruskatt[1]	3,7	0,0	0,0	0,0	.
Särskild varuskatt på importerade varor[2] (Generaltullstyrelsen)	20,3	21,2	17,3	16,0	.

[1] Omfattar även importerade pälsvaror.
[2] Exkl. pälsvaror.

Särskild varuskatt utgår på vissa varor (SFS 1941: 251 med senaste ändring SFS 1974: 444).

Särskild varuskatt utgår fr. o. m. den 1 juli 1965 med 50 % på choklad- och konfektyrvaror, puder, nagellack och likartade skönhetsmedel samt på parfymer, hårvatten etc. (SFS 1965: 76).

Utjämningsskatt utgår på vissa choklad- och konfektyrvaror samt på wafers och biscuits (SFS 1960: 258). Fr. o. m. den 1 juni 1975 är utjämningsskatten 40 öre per kilogram (SFS 1975: 199).

Utjämningsskatt utgår även på öl av typ II B och starköl (SFS 1966: 565). Under år 1975 utgår ej utjämningsskatt (SFS 1974: 918). I proposition 1975/76: 40 föreslås att utjämningsskatt för öl ska återinföras fr. o. m. den 1 januari 1976. Skatten föreslås bli för öl av typ B 4 öre per liter och för starköl 5 öre per liter.

Fr. o. m. 1 mars 1973 skall avgift utgå på vissa dryckesförpackningar (SFS 1973: 37). Avgift skall erläggas till staten för förpackning med konsumtionsfärdig dryck om förpackningens volym överstiger 0,2 men inte 3 liter. Avgiften är 10 öre för varje förpackning.

De särskilda varuskatterna uppbärs av riksskatteverket vid tillverkning resp. försäljning inom riket samt vid import av hos riksskatteverket registrerad importör och av generaltullstyrelsen vid import av annan än hos riksskatteverket registrerad importör.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket beträffande beräkningen av inkomsterna på titeln anfört följande:

"a) Särskild varuskatt och utjämningsskatt på choklad- och konfektyrvaror samt biscuits och wafers utföll under budgetåret 1974/75 med 172,5 milj. kr. Utjämningsskatt utföll under tiden 1 juli 1974—31 maj 1975 efter skattesatsen 25 öre/kg. Fr. o. m. 1 juni 1975 utgår skatten efter 40 öre/kg men utfaller efter sistnämnda skattesats huvudsakligen först fr. o. m. augusti 1975. Såvitt framgår av deklarationsmaterialet har en viss kvantitetsminskning, beräknad till omkring 4 %, kunnat konstateras mellan de två sista åren. Om hänsyn tas härtill och till den nu gällande högre utjämningsskattesatsen kan intäkterna av särskild varuskatt och utjämningsskatt på choklad- och konfektyrvaror samt biscuits och wafers beräknas till i runt tal 190 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Förutsatt att skattesatserna inte ändras torde samma intäkter vara att vänta för budgetåret 1976/77.

b) Särskild varuskatt på tekniska preparat inflöt under budgetåret 1974/75 med 117,1 milj. kr. Under juli—september 1975 inflöt 25,4 milj. kr. vilket i stort sett motsvarar intäkterna under samma period 1974, 25,6 milj. kr. De sista 10 budgetåren utvisar emellertid en genomsnittlig inkomstökning om närmare 4 % per år. Eftersom den särskilda varuskatten i fråga om tekniska preparat följer prisbildningen kan vid kvantitetsmässigt oförändrad konsumtion skatteintäkterna för budgetåret 1975/76 anges till i runt tal 122 milj. kr.

Under budgetåret 1976/77 beräknas skatteintäkterna bli 127 milj. kr.

c) Avgift på vissa dryckesförpackningar inflöt under budgetåret 1974/75 med 69,5 milj. kr. jämfört med 68,0 milj. kr. under närmast föregående budgetår. Under juli—september 1975 inflöt emellertid endast 15,9 mot 20,3 milj. kr. under motsvarande period 1974. Sistnämnda inkomstminskning torde få tillskrivas en relativt kraftig lagring av förpackningar 1974 inför den väntade men sedan inte genomförda avgiftshöjningen samt efterverkningarna av lagringen. Då konsumtionsvanorna tills vidare synes ha stabiliserats i relationen mellan engångs- och returförpackningar beräknar RSV att omkring 70 milj. kr. kommer att inflyta i avgifter under budgetåret 1975/76.

För budgetåret 1976/77 torde intäkterna kunna anges till samma belopp.

I enlighet med ovanstående (a—c) beräknar RSV inkomsten av särskilda varuskatter under budgetåret 1975/76 till (190+122+70 =) 382 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till (190+127+70 =) 387 milj. kr."

Generaltullstyrelsen har i skrivelse till RRV den 30 oktober 1975 beräknat sin nettouppbörd av särskilda varuskatter till följande belopp (milj. kr.).

	Utfall 1974/75	Prognos 1975/76	1976/77
Särskild varuskatt	12,6	11,5	12,0
Utjämningsskatt	2,9	3,5	3,5
Chokladutjämningsavgift	0,6	0,5	0,5
Dryckesförpackningsavgift	17,2	11,5	6,8
Summa	**33,3**	**27,0**	**22,8**

Generaltullstyrelsen anför vidare:

"AB Pripps Bryggerier kommer den 15 januari 1976 att påbörja licenstillverkning av danskt öl av fabrikat Tuborg och Carlsberg i Sverige. Följden av denna licenstillverkning blir en motsvarande minskning av import av öl från Danmark. Enligt bolagets beräkningar kommer importen av danskt öl av dessa fabrikat att till 90 % vara avvecklad 1976-04-15 och till 100 % 1976-07-01. Styrelsen har grundat beräkningarna av uppbörden av utjämningsskatt och dryckesförpackningsavgift på dessa uppgifter."

De av riksskatteverket och generaltullstyrelsen gjorda beräkningarna innebär en sammanlagd inkomst på titeln särskilda varuskatter under budgetåren 1975/76 och 1976/77 på 409 resp. 410 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln särskilda varuskatter till 409 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 409 800 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Omsättningsskatt på motorfordon

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	461,0	450,0	610,0	616,0	651,5
Redovisat	465,1	531,2	572,8	744,6	

Omsättningsskatt på motorfordon utgår med verkan från den 1 december 1956, i vissa fall när fordonet av tillverkare eller registrerad importör levereras till köpare eller uttas från rörelse utan samband med försäljning (SFS 1956: 545). För skattepliktigt fordon som införts till riket av annan än registrerad importör utgår omsättningsskatt, när fordonet införs i riket. Skattepliktiga fordon är personbilar, sådana med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri utrustade lastbilar, vilkas tjänstevikt ej överstiger 1 800 kg., samt motorcyklar, allt i den mån fordonen icke tidigare är eller varit upptagna i bilregister.

För personbilar och lastbilar skall omsättningsskatten utgå med det antal kronor som motsvarar viss procent av det tal, vilket anger fordonets tjänstevikt uttryckt i kilogram. Detta procenttal höjdes till 230 %

fr. o. m. den 6 februari 1973 (SFS 1973: 14). För bilar med högre tjänstevikt än 1 600 kg skall därjämte tillägg göras med visst belopp för varje fullt femtiotal kilogram, varmed tjänstevikten överstiger 1 600 kg. Detta belopp höjdes vid nämnda tidpunkt från 240 kr. till 290 kr. Skatten avrundas i förekommande fall till närmast lägre helt tiotal kronor. Skatten för motorcyklar höjdes fr. o. m. den 1 maj 1969 från 225 till 350 kr. om tjänstevikten ej överstiger 75 kg, från 335 till 460 kr. för tjänstevikt mellan 75 och 160 kg samt eljest från 505 till 700 kr. (SFS 1969: 71).

Inkomsterna på titeln redovisas av riksskatteverket och generaltullstyrelsen.

I skrivelse till RRV beräknar riksskatteverket inkomsterna på titeln till 675 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/76 och 1976/77. Generaltullstyrelsen beräknar inkomsterna till 15 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och 8 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Riksskatteverket uppskattar nyregistreringen av personbilar till 255 000 st. under budgetåren 1975/76 och 1976/77.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln omsättningsskatt på motorfordon till 690 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 683 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Tobaksskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	1 673,0	1 638,0	1 817,0	1 847,0	2 010,0
Redovisat	1 638,2	1 692,4	1 878,8	2 062,1	

Tobaksskatt utgår efter varans vikt (SFS 1961: 394 med senaste ändring SFS 1975: 141). För cigarrer och cigariller samt cigaretter utgår skatt enligt följande sammanställning.

	Vikt för 1 st. gram	Skatt för 1 st. öre
Cigarrer och cigariller		
grupp I.....	t. o. m. 1,7	12,0
" II.....	över 1,7 t. o. m. 3,0	15,7
" III.....	» 3,0 » 5,0	18,6
" IV.....	» 5,0	26,0
Cigarretter		
grupp I.....	t .o. m. 0,85	15,9
" II.....	över 0,85 t. o. m. 1,20	19,9
" III.....	» 1,20 » 1,55	24,4
" IV.....	» 1,55 » 1,90	28,4
" V.....	» 1,90	32,4

Tobaksskatt för röktobak, tuggtobak och snus utgår med 64: 00, 21: 60 resp. 9: 10 kr. för kilogram. För cigarrettpapper och cigarretthylsor utgår skatt med 5 öre för varje påbörjad längd av 100 mm av ett blad eller en hylsa för framställning av en cigarrett.

Den som inom riket tillverkar tobaksvaror, cigarrettpapper eller cigarretthylsor för försäljning är skyldig att vara registrerad hos riksskatteverket. Likaså skall den som för återförsäljning till riket inför tobaksvaror registreras hos riksskatteverket. Beskattningsmyndigheter är ifråga om vara som av annan än registrerad införts till riket generaltullstyrelsen och i övriga fall riksskatteverket.

Riksskatteverket (RSV) har i skrivelse till RRV anfört följande angående sin beräkning av inkomsterna på titeln:

"Tobaksskatt inflöt under budgetåret 1974/75 med 2 100 milj. kr., vilket är 10 milj. kr. mindre än RSV beräknade vid reviderad prognos i mars 1975.

För budgetåret 1975/76 beräknade RSV en skatteintäkt på 2 010 milj. kr. varvid antogs att lagringsköpen inför skattehöjningen på cigarretter i maj 1975 skulle öka intäkterna 1974/75 mer än normalt och inverka negativt på 1975/76 års intäkter. De senaste månadernas skatteutfall samt beräkningar gjorda av Svenska Tobaks AB tyder emellertid på att intäkterna för budgetåret 1975/76 kommer att bli större än vad som tidigare angavs.

Fördelningen av cigarrettkonsumtionen på skatteklasser framgår av nedanstående tabell.

Budgetår	Cigaretter av skatteklass I		Cigaretter av skatteklass II och högre	
	Antal (milj. st.)	Procentuell andel av totala konsumtionen	Antal (milj. st.)	Procentuell andel av totala konsumtionen
1967/68	1 400	15,6	7 600	84,4
1968/69	2 400	24,5	7 400	75,5
1969/70	3 300	31,7	7 100	68,5
1970/71	4 100	40,9	5 900	59,1
1971/72	4 800	47,1	5 400	52,9
1972/73	5 200	50,5	5 100	49,5
1973/74	5 500	51,4	5 200	48,6
1974/75	5 900	51,3	5 600	48,7

RSV beräknar inkomsten av tobaksskatt under budgetåret 1975/76 till 2 125 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 2 300 milj. kr."

Under budgetåret 1974/75 uppgick generaltullstyrelsens uppbörd av tobaksskatt till 507 000 kr. Generaltullstyrelsen beräknar uppbörden under vart och ett av budgetåren 1975/76 och 1976/77 till 500 000 kr. Fr. o. m. år 1974 har viss tobaksimport från Danmark upphört.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln tobaksskatt till 2 125 500 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 2 300 500 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	30,0	30,0	40,0	35,0	30,0
Redovisat	40,6	41,2	28,9	10,2	.

Inkomsterna från partihandelsbolag hänför sig i första hand till aktiebolaget Vin- & Spritcentralen jämte vissa agentbolag.

Riksskatteverket har meddelat att AB Vin- & Spritcentralen beräknar bolagets vinstinleverans till statsverket under budgetåret 1975/76 väntas komma att uppgå till 25 milj. kr. För budgetåret 1976/77 räknar bolaget preliminärt med 30 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag till 25 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 30 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	53,0	50,0	51,0	51,0	51,0
Redovisat	50,4	50,7	56,5	60,3	.

Detaljhandeln med rusdrycker handhas av ett för hela riket gemensamt företag, Systembolaget AB.

Riksskatteverket har meddelat att Systembolaget AB beräknar bolagets vinstinleverans till statsverket under såväl budgetåret 1975/76 som under budgetåret 1976/77 till ca 50 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag till 50 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 50 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Skatt på sprit

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	2 000,0	2 170,0	2 200,0	2 805,0	3 100,0
Redovisat	2 100,0	2 178,2	2 244,1	2 885,8	.

Skatt utgår på sprit (SFS 1957: 209 med senaste ändring SFS 1975: 140). För spritdrycker utgår omsättningsskatt dels med en grundavgift för liter dels med en procentavgift. Grundavgiften utgör 54,2 öre för varje hel volymprocent alkohol. Procentavgiften motsvarar 50 % av utminuteringspriset inklusive skatt.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket (RSV) anfört följande:

"Vin & Spritcentralens försäljning av sprit till systembolaget under perioden maj—sep. utgör underlag för skatteinkomsten under perioden jul.—nov. För denna period kommer skatt att inflyta med 1 275 milj. kr. Jämfört med föregående års motsvarande försäljning, som inbringade 1 172 milj. kr. innebär det en ökning med 9 %. Den genomsnittliga skatten per liter har ökat med 10 % medan volymen minskat med 1 %.

För de följande budgetåren får det antas att volymen ökar med 1,5 % per år vilket utgör den genomsnittliga ökningen under en längre period. Vidare får man räkna med en indirekt skatteeffekt som en följd av prisökningar och förändringar i konsumenternas preferenser mot dyrare varor. Denna indirekta skatteeffekt har uppskattats till 2 % per år.

RSV beräknar inkomsten av skatt på sprit under budgetåret 1975/76 till 3 150 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 3 250 milj. kr."

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på sprit till 3 150 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 3 250 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Skatt på vin

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	265,0	335,0	390,0	430,0	500,0
Redovisat	297,7	340,6	356,3	431,9	.

För vin utgår omsättningsskatt dels med en grundavgift för liter dels med en procentavgift (SFS 1957: 209). Grundavgiften utgår med 6 kr. 15 öre för vin med en alkoholhalt överstigande 14 volymprocent (starkvin) samt med 2 kr. 10 öre för annat vin (lättvin) (SFS 1975: 140). Procentavgiften motsvarar 36 % av utminuteringspriset, inklusive skatt. För vin som tillverkats inom landet utgår dessutom en särskild tillverk-

ningsavgift, 50 öre för liter, om vinets alkoholhalt överstiger 14 volymprocent om vinet är mousserande eller därmed jämförligt, är avgiften 20 öre för liter.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket (RSV) i fråga om beräkning av skatt på vin anfört följande:

"Vin- och Spritcentralens försäljning av vin till systembolaget under perioden maj—sep. utgör underlag för skatteinkomsten under perioden jul.—nov. För denna period kommer skatt att inflyta med 202 milj. kr. Jämfört med föregående års motsvarande försäljning, som inbringade 166 milj. kr. innebär det en ökning med 21 %. Den genomsnittliga skatten per liter har ökat med 14 % och volymen har ökat med 6,5 %.

För de följande budgetåren har antagits en volymökning på 10 % per år och en indirekt skatteeffekt på 5 % per år.

RSV beräknar inkomsten av skatt på vin under budgetåret 1975/76 till 530 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 600 milj. kr."

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar inkomsterna på titeln skatt på vin till 530 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 600 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Skatt på malt- och läskedrycker

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	640,0	645,0	649,0	695,0	770,0
Redovisat	607,8	631,1	680,7	677,6	.
Därav					
Maltdrycker	508,3	533,3	578,1	582,2	.
Läskedrycker	99,5	97,8	102,6	95,4	.

Det utgår skatt på malt- och läskedrycker (SFS 1960: 253 med senaste ändring SFS 1975: 142). Skatt utgår enligt följande sammanställning.

Dryck	Viktprocent alkohol		Skatt per liter
	Över	Högst	Kr.
Lättöl		1,8	0: 39
Öl typ A	1,8	2,8	1: 07
Öl typ B	2,8	3,6	1: 87
Starköl	3,6		2: 87
Kolsyrade läskedrycker	.	.	0: 52
Övriga läskedrycker	.	.	0: 32

I skrivelse till RRV har riksskatteverket (RSV) i fråga om beräkningen av skatt på malt- och läskedrycker anfört följande:

"Den skattepliktiga utlämningen av malt- och läskedrycker under de fyra senaste tolvmånadersperioderna har uppgått till följande kvantiteter i milj. liter.

Tidsperiod	Stark-öl	Öl typ B	Öl typ A	Lagrat lättöl	Kolsyrade läske-drycker	Övriga läske-drycker
sep 71—aug 72	24,6	283,8	64,3	44,0	297,4	—
sep 72—aug 73	23,1	280,4	55,9	64,9	303,8	—
sep 73—aug 74	22,1	274,5	42,8	87,1	290,7	—
sep 74—aug 75	22,1	277,4	33,8	97,5	290,1	14,5

För prognosperioden har antagits att öl typ A fortsätter att minska medan lagrat lättöl ökar. Volymen övriga läskedrycker beräknas komma att uppgå till 40 milj. liter per år."

RSV beräknar inkomsten av skatt på malt- och läskedrycker under budgetåret 1975/76 till 820 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 865 milj. kr.

Generaltullstyrelsen redovisade under budgetåret 1974/75 68,9 milj. kr. i skatt på maltdrycker och 1,2 milj. kr. i skatt på läskedrycker. Generaltullstyrelsen har i skrivelse till RRV beräknat sin uppbörd av skatt på malt- och läskedrycker till 65 milj. kr. under budgetåret 1975/76 och 11 milj. kr. under budgetåret 1976/77. I skrivelsen anför generaltullstyrelsen följande:

"Enligt vad styrelsen under hand erfarit från AB Pripps Bryggerier kommer bolaget att 1976-01-15 påbörja licenstillverkning av danskt öl av fabrikat Tuborg och Carlsberg i Sverige. Följden av denna licenstillverkning blir en motsvarande minskning av importen av öl från Danmark. Enligt bolagets beräkningar kommer importen av danskt öl av dessa fabrikat att till 90 % vara avvecklad 1976-04-15 och till 100 % 1976-07-01. Styrelsen har grundat beräkningarna av uppbörden av maltdrycksskatt på dessa uppgifter."

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på malt- och läskedrysker till 885 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 876 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Energiskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	1 116,0	1 078,0	1 255,0	1 945,0	3 160,0
Redovisat	1 073,1	1 066,5	1 222,4	1 944,4	.
Därav på					
Elektrisk kraft	326,7	369,3	392,8	492,5	.
Bensin och gasol[1]	354,7	363,5	496,0	1 110,0	.
Andra bränslen	390,9	333,7	333,6	341,9	.

[1] Exklusive tullverkets uppbörd.

Allmän energiskatt skall erläggas för bensin och gasol, vissa bränslen såsom kol, koks, motorbrännolja och eldningsolja samt elektrisk kraft (SFS 1957: 262, omtryckt SFS 1964: 350 med senaste ändring SFS 1975: 272). Med bensin avses här samtliga i förordningen om bensinskatt angivna skattepliktiga varuslag och med gasol vara, för vilken skatt skall erläggas enligt förordningen om gasolskatt. Energiskatt för bensin utgår med 34 öre per liter och för gasol med 26 öre per liter. Skatten utgår för elektrisk kraft med 2 öre per kilowattimme.

För andra bränslen gällande skattesatser framgår av nedanstående sammanställning.

Bränsle	Skattesats
Stenkol	12 kr. för ton
Stenkolsstybb samt stenkolsbriketter m. m.	6 » » »
Brunkolsbriketter	6 » » »
Koks och koksbriketter	14 » » »
Koksstybb	6 » » »
Fotogen med tillsats som möjliggör drift av snabbgående dieselmotor	40 » » m³
Motorbrännoljor, eldningsoljor och bunkeroljor	40 » » »

Beträffande energiskatt på bensin och gasol gäller i fråga om skattskyldighet och beskattningsmyndighet samma bestämmelser som för bensinskatt och gasolskatt. Övrig energiskatt redovisas av riksskatteverket samt av generaltullstyrelsen beträffande skatt på bränsen som införts till riket av annan än den som är registrerad hos riksskatteverket. Regeringen kan i konjunkturstimulerande syfte förordna om nedsättning eller befrielse från allmän energiskatt (SFS 1971: 928). Den tillfälliga nedsättningen av energiskatten upphörde vid utgången av år 1974.

I regeringsförklaringen den 15 oktober 1975 lade regeringen fram förslag om att, den efter prövning i varje särskilt fall, för tiden 1 juli 1975—30 juni 1976 skall medge nedsättning av energiskatt på elkraft, eldningsolja och fasta bränslen för industriell tillverkning.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket anfört följande:

"a) Energiskatt på elkraft

Uppbörden under budgetåret 1974/75 uppgick till 492,5 milj. kr. I mars 1975 beräknade RSV energiskatten på elkraft för budgetåret 1975/76 till 1.057 milj. kr. Hänsyn togs då till den omläggning av skatten på elkraft som hade föreslagits. Energiskatten tas numera ut med 2 öre per kWh för i stort sett all elkraftförbrukning. Vid föregående inkomstberäkning antogs att skattenedsättningar skulle minska inkomsten med 25 milj. kr. Regeringen har nu genom dispens medgivit ytterligare skattenedsättningar som beräknas sänka inkomsten med 100 milj. kr. Inkomsten för budgetåret 1975/76 beräknas därför till 957 milj. kr.

Elkraftförbrukningen inom landet med undantag för järn- och spårvägar uppgick under budgetåret 1974/75 till ca 70 TWh (1 TWh = 1 000 000 000 kWh). För elkraftförbrukning vid t. ex. alumi-

nium- och kloralkalicelektrolys utgår ingen energiskatt. Sammanlagt beräknas 3,3 TWh förbrukas för skattefria ändamål. I riksdagens beslut om energipolitiken beräknas den årliga ökningen av elkraftförbrukningen uppgå till 6 % fram till 1985. Med ledning av nuvarande energiförbrukning och den angivna årliga ökningen beräknas inkomsten av energiskatten på elkraft för budgetåret 1976/77 uppgå till (1,06×1,06×66 700 000 000×0,02 =) 1 500 milj. kr. Från dessa beräknade inkomster får dras den skattenedsättning som regeringen medgivit vissa företag med industriell tillverkning.

RSV beräknar inkomsten av energiskatt på elkraft till 957 milj. kr. under budgetåret 1975/76, 1 500 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

b) Energiskatt på bensin och gasol

I detta sammanhang kan bortses från energiskatten på gasol. Energiskatten på bensin höjdes den 1 juli 1975 från 27 öre till 34 öre per liter. Skatt hänförlig till juli betalas in först i oktober. Inbetalningarna under juli—september har därför skett efter den lägre skattesatsen. Inkomsten av energiskatt på bensin som förut motsvarat 62,79 % (27/43) av inkomsten av bensinskatt kommer nu att motsvara 79,07 % (34/43). Med ledning av prognosen för bensinskatt och med tillägg av 1 milj. kr. för den energiskatt på lättbensin, som levereras in av gasverk och för vilken bensinskatt inte utgår, kan inkomsten under budgetåret 1975/76 beräknas till (0,6279×511+0,7907×1 364+1 =) 1 400 milj. kr., under budgetåret 1976/77 till 1 519 milj. kr.

c) Energiskatt på andra bränslen än bensin och gasol

Inkomsten under budgetåret 1974/75 uppgick till 341,9 milj. kr.

Energiskatten på motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja utgår fr. o. m. den 1 juli 1975 med en enhetlig skattesats av 40 kr. per m^3. Den högre skattesatsen påverkar inkomsten först i oktober.

Under tiden juli—september 1975 inflöt 96,1 milj. kr. Med ledning av uppgifter som inhämtats från några större oljeföretag kan inkomsten av energiskatt på bränslen under oktober—december 1975 beräknas till ca 110 milj. kr.

Den tillfälliga nedsättningen av energiskatten som upphörde vid utgången av 1974 medför att inkomsten av energiskatten under detta och tidigare år inte kan användas som grund för prognosen. Den särskilda beredskapsavgiften påverkas däremot inte av skattenedsättningen. Inkomsten av denna avgift under första och andra kvartalet 1975 förhåller sig till inkomsten under fjärde kvartalet 1974 som 1,25 och 1,35 till 1. Inkomsten av energiskatt på bränslen under januari—juni 1976 kan därför beräknas till brutto (1,25×110+1,35×110 =) 286 milj. kr. Härifrån avgår dock den skattenedsättning vid industriell tillverkning som regeringen medgivit för innevarande budgetår. För energiskatten på bränslen beräknas nedsättningen bli ca 125 milj. kr. Med tillägg av 3 milj. kr. för energiskatt på fasta bränslen kan skatteinkomsten under budgetåret 1975/76 beräknas till (96+110+286+3—125 =) 370 milj. kr. Med ledning av regeringens beslut om den framtida energipolitiken har antagits en årlig ökning av oljeförbrukningen med 1,5 %. Inkomsten under budgetåret 1976/77 beräknas till 500 milj. kr.

Den sammanlagda energiskatten skulle i enlighet med det anförda för budgetåret 1975/76 uppgå till (957+1 400+370 =) 2 727 milj. kr. för budgetåret 1976/77 (1 500+1 519+500 =) 3 519 milj. kr."

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln energiskatt till 2 727 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 3 519 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter

En särskild beredskapsavgift för oljeprodukter tas ut fr. o. m. den 1 juli 1974. Uppbörden under budgetåret 1974/75 uppgick till 113,1 milj. kr. Den 1 juli 1975 höjdes avgiften för bensin med 3 öre till 5 öre per liter och avgiften för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med 3 kr. till 5 kr. per kubikmeter. Dessutom skall avgiften tas ut under två år utöver de tre som förut bestämts. Avgiftsskyldigheten följer samma regler som gäller för skattskyldighet för bensin respektive allmän energiskatt på flytande bränslen.

Riksskatteverket har i skrivelse till RRV anfört följande:

"Avgift efter den högre avgiftssatsen betalas in först i oktober 1975. Inkomsten av särskild beredskapsavgift för bensin har förut svarat mot 4,65 % (2/43) av inkomsten av bensinskatt men höjs nu till 11,63 % (5/43). Med ledning av prognosen för bensinskatten beräknas inkomsten av den särskilda beredskapsavgiften för bensin under budgetåret 1975/76 uppgå till (0,0465×511+0,1163×1 364 =) 182 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 223 milj. kr.

Under tiden juli—september 1975 inflöt särskild beredskapsavgift för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med 15,7 milj. kr. Under tiden oktober 1974—juni 1975 var inkomsten 51,8 milj. kr. Med stöd av riksdagens beslut i maj 1975 om den framtida energipolitiken beräknas den årliga ökningen bli 1,5 %. Inkomsten under tiden oktober 1975—juni 1976 beräknas då bli (1,015×51,8 : 3×5 =) 87,6 milj. kr. Inkomsten under budgetåret 1975/76 skulle alltså bli (15,7+87,6 =) 103,3 milj. kr. Under förutsättning av en fortsatt ökning med 1,5 % blir inkomsten under budgetåret 1976/77 (1,015×15,7 : 3×5+1,015×87,6 =) 115,5 milj. kr.

Den sammanlagda inkomsten av särskild beredskapsavgift för oljeprodukter skulle i enlighet med det anförda bli för budgetåret 1975/76 (182+103 =) 285 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 (223+116 =) 339 milj. kr."

Den 26 juni 1975 beslutade regeringen att behållningen av den särskilda beredskapsavgiften för oljeprodukter ska överföras till en särskild oljelagringsfond hos riksgäldskontoret.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkningar. Eftersom avgifterna skall fonderas föreslår RRV att titeln uppförs med formellt 1 000 kr. för budgetåren 1975/76 och 1976/77.

Särskild vägtrafikskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	25,0	166,0	175,0
Redovisat	55,7	201,8	.

Fr. o. m. den 1 januari 1974 utgår särskild vägtrafikskatt i form av särskild fordonsskatt och särskild kilometerskatt (SFS 1973: 602). Skatten ersätter den särskilda skatten på motorbränslen.

Särskild fordonsskatt utgår för trafiktraktor och registrerat motorredskap, som inrättats för brännoljedrift. Vidare beskattas släpvagn över tre tons skattevikt, som drages av fordon som är kilometerskattepliktigt enligt vägtrafikskattelagen (SFS 1973: 601 med senaste ändring 1974: 869) eller enbart av traktor eller motorredskap, om fordonet är fordonsskattepliktigt enligt nämnda förordning.

Särskild kilometerskatt utgår för motorfordon, som är inrättat för brännoljedrift och som är kilometerskattepliktigt enligt vägtrafikskattelagen.

Fr. o. m. den 1 juni 1976 utgår för släpvagnar särskild fordonsskatt endast för släpvagn över tre tons skattevikt, som dras av traktor eller motorredskap (SFS 1975: 277).

För släpvagn som dras av kilometerskattepliktigt fordon erläggs särskild kilometerskatt.

Särskild fordonsskatt utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. Tilläggsbeloppet bestäms av fordonsslag, totalviktsintervall samt för släpvagn om den är påhängsvagn som drages av kilometerskattepliktigt fordon eller annan släpvagn. Särskild kilometerskatt beräknas efter antal körda kilometrar och utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp.

Särskild vägtrafikskatt uppbärs på samma sätt som vägtrafikskatt (SFS 1973: 776).

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har titeln uppförts med 175 milj. kr.

Antalet brännoljedrivna personbilar utgör drygt 3 % av totala antalet bilar. För lastbilar och bussar är motsvarande procentandelar ca 57 resp. 75 %. Antalet trafiktraktorer och registrerade motorredskap som berörs av den särskilda fordonsskatten är ca 4 500 st. Antalet släpvagnar med totalvikt över 3 ton, som dras av kilometerskattepliktigt fordon, traktor eller motorredskap uppgår till ca 29 500 st. Med ledning av dessa uppgifter har den särskilda vägtrafikskatten för budgetåren 1975/76 och 1976/77 framräknats enligt nedanstående tablå (milj. kr.).

	1975/76	1976/77
Särskild fordonsskatt	17	2
Därav släpvagnar	16	1
Särskild kilometerskatt	194	210
Därav lastbilar	148	151
Summa	**211**	**212**

RRV beräknar inkomsterna på titeln särskild vägtrafikskatt till 211 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 212 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Skatt på annonser och reklam

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	48,0	70,0	92,0	90,0	115,0
Redovisat	38,2	48,4	87,8	120,5	.

Skatt utgår på annonser och reklam (SFS 1972: 266). Skatten beräknas på underlaget exklusive skatt. Den är 6 % för annons i allmän nyhetstidning, annars 10 %. Skattskyldig är den som i yrkesmässig verksamhet inom landet offentliggör skattepliktig annons eller skattepliktig reklam i annan form än annons eller framställer skattepliktig reklamtrycksak. Den som är skattskyldig skall anmäla sig för registrering hos riksskatteverket. Skatten redovisas vanligen för perioder om 2 månader. Den skattskyldige skall utan anmaning inge deklaration för varje redovisningsperiod. Till skattskyldig som redovisat reklamskatt för annonser i självständig periodisk publikation återbetalar riksskatteverket så stor del av den erlagda skatten för ett kalenderår som svarar mot en skattepliktig omsättning om högst 3 miljoner kronor för helt år.

Beskattningsmyndighet för reklamskatt är riksskatteverket eller, i fråga om reklamskatt vid införsel, generaltullstyrelsen.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket i fråga om beräkningen av skatt på annonser och reklam anfört följande:

"Nettouppbörden uppgick under budgetåret 1974/75 till 115,6 milj. kr. och för tiden juli—september 1975 till 14,5 milj. kr. Den genomsnittliga ökningen ligger f. n. kring 20 % jämfört med motsvarande period föregående budgetår. Det innebär en avmattning, eftersom ökningstakten tidigare legat kring 40 %. Avmattningen beräknas fortsätta i takt med den väntade lågkonjunkturen. Ökningen kommer i stort sett endast att motsvara kostnadsfördyringen, dvs. ca 10 %.

Den 1 maj 1975 trädde vissa ändringar i reklamskattelagen i kraft. De

väntas innebära en minskning av skatten på reklamtrycksaker med några miljoner kr.

Riksskatteverket beräknar nettoinkomsten av skatt på annonser och reklam under budgetåret 1975/76 till 125 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 140 milj. kr."

Generaltullstyrelsen beräknar sin uppbörd av skatt på annonser och reklam till 5,0 milj. kr. under budgetåret 1975/76 och 5,3 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på annonser och reklam till 130 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 145 250 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Skatt på spel

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	50,0	60,0	75,0
Redovisat	58,7	69,0	

Fr. o. m. den 1 april 1973 utgår spelskatt (SFS 1972: 820) på sådant automat-, roulett- eller bingospel, som kräver tillstånd enligt 1a, 1b eller 3 § lotteriförordningen (1939: 207). Beskattningsmyndighet är riksskatteverket.

Skatten på automat- och roulettspel har formen av en fast avgift för varje kalendermånad då skattskyldighet råder. För automatspel utgår avgiften med 100 kr. per automat om automaten är konstruerad uteslutande för spel med tjugofemöresmynt och med 500 kr. per automat i annat fall. I fråga om roulettspel utgår avgiften med 3 500 kr. per tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka och med 1 500 kr. för annat tillstånd. Skatt på bingospel utgår med 5 % av värdet av erlagda spelinsatser och entréavgifter.

Riksskatteverket har i skrivelse till RRV beräknat inkomsterna av skatt på spel.

Den 1 januari 1976 höjs spelskatten för automatspel med annan insats än 25-öringar från 500 kr. till 900 kr. per månad om spel bedrivs i samband med restaurangrörelse. I vissa fall höjs även skatten för roulettspel med 1 500 kr. till 5 000 kr. per månad (SFS 1975: 987).

Under tiden oktober 1974—september 1975 inflöt 72,0 milj. kr. mot

62,6 milj. kr. under tiden oktober 1973—september 1974. Ökningen utgör 15 %. Denna ökningstakt kan dock inte läggas till grund för prognosen eftersom tillståndsgivningen beträffande automatspel sannolikt inte kommer att öka i samma takt i fortsättningen. Dessutom kan höjningen av avgifterna medföra en minskning av antalet automater. Nettoeffekten av den höjda spelskatten kan beräknas till 8 milj. kr. under första halvåret 1976. För budgetåren 1975/76 och 1976/77 räknar riksskatteverket med en ökningstakt av skatt på spel på cirka 8 % årligen.

RSV beräknar inkomsten av skatt på spel under budgetåret 1975/76 till 84 milj. kr. och under budgetåret 1976/77 till 100 milj. kr.

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på spel till 84 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 100 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

II. Uppbörd i statens verksamhet

RRV har erhållit uppgifter om nettoinkomster på flertalet inkomsttitlar under uppbörd i statens verksamhet. Uppgifterna har lämnats av de myndigheter som redovisar uppbörd i statens verksamhet. Vissa titlar har dock beräknats av RRV. Dessa är bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m., vattendomstolsavgifter och pensionsmedel m. m.

Med stöd av dessa uppgifter beräknar RRV inkomsterna av uppbörd i statens verksamhet till 1 956 787 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att dessa inkomster uppförs med 2 131 647 000 kr. för budgetåret 1976/77. Utfall, beräkning i statsbudget och RRVs beräkning framgår nedan (milj. kr.).

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77
Statsbudget	1 140,8	1 266,4	1 321,4	1 665,5	.
Redovisat	1 288,2	1 313,1	1 403,6	.	.
RRVs beräkning	.	.	.	1 956,8	2 131,6

Redovisade nettoinkomster under budgetåret 1974/75 på resp. uppbördstitel framgår av bilaga A. I bilaga B redovisas RRVs beräkning för budgetåret 1975/76 och i bilaga C RRVs förslag till beräkning av uppbörd i statens verksamhet för budgetåret 1976/77.

RRV har vid beräkningen funnit anledning göra särskilda uttalanden beträffande följande inkomsttitlar.

Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m. På inkomsttiteln redovisas bidrag från kommuner till staten för kostnader för pensionering av personal inom det förstatligade polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m. (SFS 1966:681). För budgetåret 1975/76 beräknas bidragen för pensionering uppgå till 66,4 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till 65,5 milj. kr.

Fr. o. m. budgetåret 1970/71 redovisas även kostnadsbidrag till lokalhållningen för de allmänna underrätterna på titeln. Kommun som vid utgången av år 1970 hade lokalhållningsskyldighet för rådhusrätt skall betala kostnadsbidrag till staten (SFS 1970: 390). Kostnadsbidraget fastställs av byggnadsstyrelsen. För budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknas de uppgå till 7,8 milj. kr. under resp. budgetår. RRV ansluter sig till byggnadsstyrelsens beräkning.

RRV beräknar inkomsterna på titeln bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m. till 74 157 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 73 342 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Inkomster vid kriminalvården. I statsbudgeten uppfördes inkomsterna med 10 000 kr. för budgetåret 1975/76. Kriminalvårdsstyrelsen räknar med att överskottet av jordbruks- och verkstadsdriften för budgetåret 1975/76 kommer att uppgå till 1 850 000 kr. För budgetåret 1976/77 räknar kriminalvårdsstyrelsen med att jordbruks- och verkstadsdriften inte kommer att lämna något överskott. En av anledningarna härtill är den låga beläggningen på anstalterna. Dessutom kommer vissa kostnadskrävande förändringar att påverka resultatet som t. ex. utökade försök med marknadsanpassad lön.

RRV ansluter sig till kriminalvårdsstyrelsens beräkning och beräknar inkomsterna på titeln inkomster vid kriminalvården till 1 860 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 10 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen. Kostnader för den statliga läkemedelskontrollen skall täckas genom avgifter enligt läkemedelsförordningen (SFS 1962: 701). När ett läkemedel anmäls till registrering uttas en anmälningsavgift. Därefter erläggs årsavgift budgetårsvis. Sedan den 1 januari 1975 är anmälningsavgiften 6 500 kr. och årsavgiften 4 400 kr. Socialstyrelsens beräkning av inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen bygger på antagandet att antalet nyanmälningar blir ca 150 för budgetåret 1976/77. Socialstyrelsen har vidare räknat med en ytterligare ökning av anmälningsavgiften till 8 000 kr. samt en höjning av årsavgiften till 5 800 kr. Avregistreringarna väntas ligga på en konstant nivå. I förslaget till organisation, finansiering m. m. av socialstyrelsens läkemedelsavdelning förutsattes att läkemedelsproducenterna

skulle svara för 80 % av kontrollkostnaderna. Med dessa förutsättningar beräknar socialstyrelsen inkomsterna för budgetåret 1976/77 till 16 280 milj. kr. Med ett antagande om oförändrade års- och registreringsavgifter kan inkomsterna beräknas till 12 415 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

RRV ansluter sig till socialstyrelsens beräkning för budgetåret 1975/76 och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen till 12 635 000 kr. I avvaktan på att regeringen tagit ställning till förslaget om höjda avgifter föreslår RRV att titeln uppförs med 12 415 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Inkomster vid karolinska sjukhuset. Budgetåret 1974/75 uppgick inkomsterna till 206,5 milj. kr. Direktionen för karolinska sjukhuset beräknar inkomsterna under budgetåret 1975/76 till 396,3 milj. kr. Inkomstökningen beror på att Stockholms läns landstingsavgifter till sjukhuset ökade fr. o. m. den 1 januari 1975. Dessutom höjs ersättningen från allmänna försäkringen och patientavgifterna fr. o. m. den 1 januari 1976. För budgetåret 1976/77 beräknar direktionen inkomsterna till 335,1 milj. kr. Vid beräkningen av vårdavgifterna har hänsyn inte tagits till den minskning av inkomsterna som kan följa av minskad sjukvårdsproduktion i samband med den planerade upprustningen av sjukhusets lokaler.

RRV ansluter sig till karolinska sjukhusets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster vid karolinska sjukhuset till 396 300 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 335 100 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet. Fr. o. m. den 1 januari 1972 skall arbetarskyddsavgift erläggas som bidrag till arbetarskydd (SFS 1971: 282). Den årliga avgiften höjdes fr. o. m. den 1 januari 1974 från 0,05 till 0,1 % av under året utgiven avlöningssumma (SFS 1973: 835). Den 1 januari 1976 höjs den årliga avgiften med tre hundradels procent av lönesumman (SFS 1975: 353). Höjningen gäller inte för kommun och landstingskommun. Även de statliga arbetsgivarna skall betala arbetarskyddsavgift. En del av arbetarskyddsavgiften (25 %) används som bidrag till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet och redovisas som inkomster på denna inkomsttitel.

Riksförsäkringsverket har beräknat inkomsterna på titeln till nedan angivna belopp i milj. kr.

Budgetår	Skattedebiterade arbetsgivare	Direktdebiterade arbetsgivare	Statliga avgifter	Summa
1975/76	0,04	31,7	4,1	35,8
1976/77	0,03	36,4	4,6	41,0

RRV ansluter sig till riksförsäkringsverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet till 35 800 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 41 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Körkortsavgifter. I början av år 1973 inrättades ett nytt centralt körkortsregister. Statens trafiksäkerhetsverk är central körkortsmyndighet. Gamla körkort skall utbytas mot nya före utgången av år 1976. Gamla trafikkort skulle bytas före utgången av år 1974. Vid utfärdande av körkort och trafikkort på grund av körkorts- eller trafikkortstillstånd samt förnyelse eller utbyte av körkort och trafikkort uttas avgift enligt taxa för statens trafiksäkerhetsverk (SFS 1972: 648 med senaste ändring SFS 1975: 429). Avgifterna är av två slag, kortavgift och registerhållningsavgift.

Utfallet för budgetåret 1974/75 samt statens trafiksäkerhetsverks beräkning av inkomsterna av körkortsavgifter för budgetåren 1975/76 och 1976/77 framgår av följande tablå (tusental kr.).

Redovisat	Statens trafiksäkerhetsverks beräkning	
1974/75	1975/76	1976/77
58 449	44 000	17 000

RRV ansluter sig till statens trafiksäkerhetsverks beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln körkortsavgifter till 44 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 17 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Fyravgifter. Fyravgifterna är av tre slag: allmän, lokal och inrikes fyravgift. Den 1 januari 1975 höjdes allmän och inrikes fyravgift för ankommande resor från 2: 40 kr. till 2: 70 kr. per ton netto av fartygets dräktighet eller med 12,5 % (SFS 1974: 846). Samtidigt utökades antalet avgiftspliktiga resor från 9 till 10 per år. Avgiftsnivån för allmän och inrikes fyravgift beräknas därmed ha höjts med ca 15 %.

Sjöfartsverket förordar i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 en övergång till nytt avgiftssystem för att verket skall nå kostnadstäckning under anslaget Farledsverksamhet. Generaltullstyrelsen som är uppbördsmyndighet har här inte beaktat en eventuell ändring i avgiftssystemet. Beräkningarna bygger på gällande bestämmelser.

	Redovisat	Generaltullstyrelsens beräkning	
	1974/75	1975/76	1976/77
	milj. kr.		
Allmän fyravgift	69,5	74,5	80,0
Lokal fyravgift	14,7	14,0	14,5
Inrikes fyravgift	2,6	2,5	2,5
Fyravgifter, totalt	**86,8**	**91,0**	**97,0**

RRV ansluter sig till generaltullstyrelsens beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln fyravgifter till 91 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 97 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Pensionsmedel m. m. Överskottet på denna titel uppgick till 325 milj. kr. för budgetåret 1974/75, vilket var 32 milj. kr. högre än i statsbudgeten.

Vid beräkning av titelns inkomster för innevarande budgetår och det nästkommande har uppgifter inhämtats från riksförsäkringsverket och statens personalpensionsverk. Inkomster och utgifter under inkomsttiteln redovisas fördelade på tre program.

Programindelning

Program 1 avser lönekostnadspålägg och de sociala utgifter lönekostnadspåläggen är avsedda att täcka i de fall oreducerat lönekostnadspålägg utgår.

Program 2 avser lönekostnadspålägg och de sociala utgifter lönekostnadspåläggen är avsedda att täcka i de fall reducerat lönekostnadspålägg utgår.

Program 3 avser avsättningar till framtida pensioner och utbetalning av utgående personalpensionsförmåner.

Flertalet statliga myndigheter redovisar lönekostnadspålägg i program 1. De myndigheter m. fl. och de anslag för vilka reducerat lönekostnadspålägg utgår och som således redovisas i program 2 framgår av nedanstående förteckning.

Anslag med reducerat lönekostnadspålägg (LKP) budgetåret 1975/76

Anslag				Myndighet	LKP
III	A	1	Utrikesförvaltningen lokalanställd personal	Utrikesdepartementet	11
III	D	1	Svenska institutet	Utrikesdepartementet	11
III	E	4	Bidrag till Stockholms internationella freds-forskningsinstitut	Utrikesdepartementet	11
V	K	5	Bidrag till driften av särskolor m m	Skolöverstyrelsen Socialstyrelsen	11
VII	B	3	Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet	Kammarkollegiet	11
VII	C	11	Revision av sparbankernas förvaltning	Kammarkollegiet	1
VII	E	14	Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering	Dep. org. avd statens personalnämnd	4
VIII	B	10	Bidrag till Operan och Dramatiska teatern	Kammarkollegiet	11
VIII	B	11	Bidrag till Svenska riksteatern	Kammarkollegiet	11
VIII	B	13	Rikskonsertverksamhet	Kammarkollegiet	11
VIII	B	44	Bidrag till vissa muséer: Hallwylska muséet	Kammarkollegiet	10 000 kr
			Stiftelsen Dansmuseifonden	Kammarkollegiet	19 000 kr

Anslag med reducerat lönekostnadspålägg (LKP) budgetåret 1975/76 forts.

Anslag		Myndighet	LKP
	Stiftelsen Drottningholms teatermuseum	Kammarkollegiet	21 000 kr
	Stiftelsen Musikhistoriska museet	Kammarkollegiet	36 000 kr
	Stiftelsen Thielska galleriet	Kammarkollegiet	5 000 kr
VIII B 51	Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning	Skolöverstyrelsen	11
VIII D 8	Bidrag till driften av grundskolor m m	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser[2]	11
VIII D 16	Bidrag till driften av gymnasieskolor	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser[2]	11
VIII D 20	Bidrag till driften av riksinternatskolor	Skolöverstyrelsen	11
VIII D 26	Bidrag till Bergsskolan i Filipstad	Länsstyrelsen i Värmlands län	11
VIII D 27	Bidrag till driften av vissa privatskolor	Skolöverstyrelsen	11
VIII E 62	Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut	Kammarkollegiet	11
VIII G 5	Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser[2]	11
VIII G 8	Bidrag till driften av folkhögskolor	Skolöverstyrelsen	11
IX D 2	Bidrag till Skogsvårdsstyrelserna	Skogsstyrelsen	[3]
IX G 18	Bidrag till Sveriges utsädesförening	Lantbrukshögskolan	11,6
IX H 6	Stöd till idrotten: Organisationsstöd m m	Kammarkollegiet	11,6
	Dessutom skall Statens Järnvägar tillföra titeln Pensionsmedel m m ett belopp motsvarande 16 % av verkets lönesumma		

[1] Lönekostnadspålägg beräknas i enlighet med tillämpliga bestämmelser om arbetsgivaravgift i lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

[2] Medlen utbetalas av dels samtliga länsstyrelser utom länsstyrelserna i Östergötlands och Västerbottens län dels universitetet i Linköping och universitetet i Umeå efter utbetalningsbesked från länsstyrelserna i Östergötlands resp Västerbottens län.

[3] För personal vid skola med skogsvårdsstyrelse som huvudman beräknas ej lönekostnadspålägg.

[4] Lönekostnadspålägg beräknas beroende på huvudman.

De största redovisningsbeloppen i program 2 kommer från bidragsanslagen till driften av grundskolor och gymnasieskolor samt från statens järnvägar.

För program 1 gäller att under inkomstposten personalsjukpenningar

redovisas ersättningar från de allmänna försäkringskassorna på grund av statens arbetsgivarinträde enligt lagen om allmän försäkring.

De olika arbetsgivaravgifterna på utgiftssidan fastställs för staten med undantag för de affärsdrivande verken, riksbanken och dess industrier samt riksdagens ledamöter. Beloppen som redovisas för budgetåret avser avgifterna för det kalenderår som avslutas under budgetåret. De lönekostnadspålägg däremot som redovisas under budgetåret motsvarar den under samma tid utbetalade lönesumman. Vissa arbetsgivaravgifter omförs vidare till andra inkomsttitlar. Som exempel kan nämnas avgifterna till den allmänna sjukförsäkringen som förs över till inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. och den allmänna arbetsgivaravgiften som förs över till titeln allmän arbetsgivaravgift.

Utgiftsposterna avsättningar till framtida kompletteringspensioner utgör saldoposter. Motsvarande medel redovisas som inkomst i program 3.

Under utgiftsposten personalpensionsförmåner m. m. redovisas pensioner åt f. d. statstjänstemän m. fl. som utbetalas av försvarets civilförvaltning, riksförsäkringsverket, sjöfartsverket och statens personalpensionsverk.

Överskottet i program 3 är en saldopost och utgör det totala överskottet på inkomsttiteln.

För budgetåret 1975/76 uppgår det oreducerade lönekostnadspålägget till 33 % vilket är fyra procentenheter högre än under det närmast föregående budgetåret. Höjningen förorsakades av att socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen, allmänna tilläggspensioneringen och folkpensioneringen höjdes fr. o. m. år 1975. Nettot på titeln beräknas till 671 milj. kr. vilket är 197 milj. kr. högre än i statsbudgeten.

I beräkningarna för budgetåret 1976/77 har lönekostnadspålägget antagits uppgå till 36 %. Höjningen föranleds av att socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen och folkpensioneringen höjs år 1976. Dessutom införs år 1976 nya socialförsäkringsavgifter för arbetsmarknadsutbildningen, vuxenutbildningen och delpensionsförsäkringen. Nettot beräknas till 841 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

RRV beräknar inkomsterna på titeln pensionsmedel m. m. till 671 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 841 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Pensionsmedel (milj. kr.)

	1974/75		1975/76		1976/77
	Statsbudget	Utfall	Statsbudget	Ny beräkning	Beräkning
Program 1					
Inkomster[1]					
1 Lönekostnadspålägg	2 670	3 010	3 710	3 844	4 567
2 Personalsjukpenningar m. m.	243	219	275	312	332
Summa kr	2 913	3 229	3 985	4 156	4 899
Utgifter[1]					
1 Arbetsgivaravgifter till den allmänna tilläggspensioneringen	850	804	891	945	1 070
2 Arbetsgivaravgifter till den allmänna sjukförsäkringen	323	338	625	720	930
3 Allmän arbetsgivaravgift	354	359	373	410	450
4 Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	280	293	375	430	720
5 Arbetslöshetsförsäkring	33	36	35,5	42	48
6 Lönegarantiavgift	1	2	2	2	2
7 Delpensionsavgift	.	.	.	.	15
8 Arbetsmarknadsutbildningsavgift	.	.	.	.	47
9 Vissa yrkesskadeersättningar m. m.	8	11	10	11	12
10 Ersättning från grupplivförsäkring	50	52	35	29	31
11 Vuxenutbildningsavgift	.	.	.	.	17
12 Arbetarskyddsavgift	8	9	9	10	15
13 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	1 006	1 325	1 629,5	1 557	1 542
Summa kr	2 913	3 229	3 985	4 156	4 899
Program 2					
Inkomster[1]					
1 Lönekostnadspålägg	1 178	913	914	1 136	1 350
2 Personalsjukpenningar m. m.	2	0	0	—	—
Summa kr	1 180	913	914	1 136	1 350
Utgifter[1]					
1 Arbetsgivaravgifter till den allmänna tilläggspensioneringen	7	5	—	—	—
2 Arbetsgivaravgifter till den allmänna sjukförsäkringen	3	2	—	—	—
3 Allmän arbetsgivaravgift	3	2	—	—	—
4 Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	3	2	—	—	—
5 Arbetslöshetsförsäkring	0,5	0,2	—	—	—
6 Lönegarantiavgift	0,5	0	—	—	—
7 Delpensionsavgift	.	.	.	.	.
8 Arbetsmarknadsutbildningsavgift	.	.	.	.	.
9 Vissa yrkesskadeersättningar m. m.	0,5	—	—	—	—
10 Ersättning från grupplivförsäkring	0,5	18	0,5	7	7
11 Vuxenutbildningsavgift	.	.	.	.	.
12 Arbetarskyddsavgift	0,5	0	—	—	—
13 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	1 162	883	913,5	1 129	1 343
Summa kr	1 180	913	914,0	1 136	1 350
Program 3					
Inkomster[1]					
1 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	2 168	2 208	2 543	2 686	2 885
2 Vissa pensionsavgifter	15	16	15	17	17
Summa kr	2 183	2 224	2 558	2 703	2 902
Utgifter[1]					
1 Personalpensionsförmåner	1 890	1 899	2 084	2 032	2 061
2 Överskott	293	325	474	671	841
Summa kr	2 183	2 224	2 558	2 703	2 902

[1] Utöver angivna belopp redovisas över denna titel vissa personalpensionsförmåner med samma belopp på både inkomst- och utgiftstitlar.

Inkomster av myntning. Utfallet för budgetåret 1974/75 och myntverkets beräkning av inkomsterna under budgetåren 1975/76 och 1976/77 framgår nedan (milj. kr.).

Redovisat	Myntverkets beräkning	
1974/75	1975/76	1976/77
35,3	60,0	120,0

Det i statsbudgeten uppförda beloppet är 65 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Minskningen beror till största delen på att efterfrågan på 5-kronemyntet varit dålig. Under budgetåret 1975/76 bedöms ingen produktion av detta mynt vara erforderlig. Inkomsterna av medaljtillverkningen redovisas under särskilt anslag på myntverkets uppdragsverksamhet. Detta innebär att under inkomsttiteln numera endast redovisas inkomst av myntning. Under budgetåret 1975/76 kommer myntverket att prägla ett minnesmynt i valören 50 kronor. Under förutsättning att hela upplagan på 500 000 mynt kan utväxlas ger detta en inkomst på ca 10 milj. kr. Inkomsterna för budgetåret 1976/77 förutses öka beroende på att 5-kronemyntet beräknas präglas i 15 milj. st. mynt.

RRV ansluter sig till myntverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomst av myntning till 60 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 120 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Ersättnnig för kilometerräknarapparatur. Släpvagn över tre tons skattevikt, som dras av kilometerskattepliktigt motorfordon är fr. o. m. den 1 juni 1976 kilometerskattepliktigt (SFS 1973: 601 med senaste ändring SFS 1975: 276). Distribution av navmonterade räknare sker under hösten 1975. Inkomsterna inkommer under budgetåret 1975/76 och beräknas till 11,7 milj. kr.

RRV ansluter sig till statens trafiksäkerhetsverks beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln ersättning för kilometerräknarapparatur till 11 700 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 1 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Inkomster vid patent- och registreringsväsendet. Utfallet för budgetåret 1974/75 samt patent- och registreringsverkets beräkning av inkomsterna under budgetåren 1975/76 och 1976/77 framgår nedan (milj. kr.)

Redovisat	Patent- och registrerings-verkets beräkning	
1974/75	1975/76	1976/77
48,0	62,7	71,0

I beräkningarna har verket tagit hänsyn till de avgiftshöjningar (SFS 1974: 731) som trädde i kraft den 1 januari 1975 inom programmet namnärenden. Verket har dessutom räknat med ytterligare avgiftshöjningar fr. o. m. den 1 mars 1976. Verket har begärt att få höja vissa av-

gifter med anledning av de senaste årens kraftiga kostnadsstegringar och för att kunna hålla full kostnadstäckning inom vissa program. Patent- och registreringsverket beräknar med dessa förutsättningar att inkomsterna skall uppgå till 62,7 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och 71,0 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Om avgifterna antas vara oförändrade under år 1976 kan inkomsterna i stället beräknas till 57,4 milj. kr. resp. 59,2 för budgetåren 1975/76 och 1976/77.

RRV beräknar i avvaktan på regeringens beslut om de föreslagna höjningarna av avgifterna inkomsterna på titeln inkomster vid patent- och registreringsväsendet till 57 433 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 59 155 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Ersättning för komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m. Vissa myndigheter, som deltar i försöksverksamheten med programbudgetering, får medel anvisade i programtermer. Kostnader för verksamheten skall i princip täckas av intäkter. Kostnader för utrustning får emellertid periodiseras. Särskilda utrustningsanslag har införts vid dessa myndigheter. Avskrivning och förräntning på utrustning inlevereras till statsverket på denna inkomsttitel.

Försöksverksamheten började budgetåret 1970/71 vid statens bakteriologiska laboratorium, lantmäteristyrelsen, rikets allmänna kartverk, statens provningsanstalt och statens skeppsprovningsanstalt. Budgetåret 1971/72 tillkom styrelsen för teknisk utveckling och budgetåret 1972/73 arbetsmarknadsstyrelsen och statens väg- och trafikinstitut. Fr. o. m. budgetåret 1973/74 ingår även allmänna advokatbyråer och statens institut för företagsutveckling bland dessa myndigheter. Budgetåret 1974/75 tillkom Sveriges geologiska undersökningar. Den 1 juli 1974 sammanslogs lantmäteristyrelsen och rikets allmänna kartverk till statens lantmäteriverk. Statens institut för företagsutveckling integrerades fr. o. m. den 1 juli 1974 med statens industriverk.

Utfallet för budgetåret 1974/75 och myndigheternas beräkning för budgetåren 1975/76 och 1976/77 framgår av följande tablå (tusental kr.).

	Redovisat	Myndigheternas beräkning	
	1974/75	1975/76	1976/77
Allmänna advokatbyråer	378	393	429
Arbetsmarknadsstyrelsen	26 803	19 950	23 925
Statens bakteriologiska laboratorium	1 840	2 550	2 650
Statens industriverk	173	295	262
Statens lantmäteriverk	6 301	7 789	7 805
Statens provningsanstalt	997	1 200	7 000
Statens väg- och trafikinstitut	320	510	730
Statens skeppsprovningsanstalt	930	965	1 232
Statistiska centralbyrån	922	992	1 135
Sveriges geologiska undersökning	2 347	2 803	3 837
Styrelsen för teknisk utveckling	2 806	4 300	5 800
Totalt	**43 817**	**41 747**	**54 805**

RRV beräknar inkomsterna på titeln ersättning för komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m. till 41 747 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 54 805 000 kr. för budgetåret 1976/77.

III. Diverse inkomster

Bötesmedel. De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.)

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	90,0	85,0	87,0	95,0	109,0
Redovisat	82,8	93,5	104,2	111,4	.

Enligt av RRV från länsstyrelserna, rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen infordrade uppgifter beräknas inkomsterna av bötesmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77 till 111,6 resp. 111,4 milj. kr.

RRV beräknar inkomsterna på titeln bötesmedel till 111 605 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 111 390 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Totalisatormedel. De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	103,0	103,0	90,0	95,0	117,0
Redovisat	102,5	89,7	93,5	115,0	.

I skrivelse till RRV har riksskatteverket uppskattat inkomsterna av totalisatormedel till 120 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 125 milj. kr. för budgetåret 1976/77. I skrivelsen anförs följande:

"Under tiden januari—september 1975 inflöt 92,0 milj. kr. mot 77,6 milj. kr. under motsvarande tid 1974. Ökningen utgör 18,6 % varav ca 15 % torde vara hänförligt till rikstotospelet V 65 som infördes i augusti 1974. I prognosen beräknas inkomsterna av totalisatoravgiften öka med cirka 4 % per år."

RRV ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln totalisatormedel till 120 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 125 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Tipsmedel. De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	182,0	272,0	287,0	295,0	347,9
Redovisat	265,3	285,5	291,8	302,5	.

Radpriset höjdes 1 april 1975 från 40 öre till 50 öre. Radskatt utgår med 5 öre.

I skrivelse till RRV har AB Tipstjänst angett att inkomsterna på titeln tipsmedel för budgetåret 1975/76 kan beräknas till 312,3 milj. kr. Även under budgetåret 1976/77 beräknas inkomsterna till 312,3 milj. kr.

RRV ansluter sig till Aktiebolaget Tipstjänsts beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln tipsmedel till 312 291 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 312 291 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Lotterimedel. De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Statsbudget	171,0	190,0	189,0	181,0	212,0
Redovisat	181,1	195,3	185,4	216,6	.

I skrivelse till RRV har Svenska Penninglotteriet AB för budgetåret 1975/76 angett att inkomsterna på titeln lotterimedel kan beräknas till 220 milj. kr. Även under budgetåret 1976/77 beräknar penninglotteriet kunna inleverera 220 milj. kr.

RRV ansluter sig till Svenska Penninglotteriet AB:s beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln lotterimedel till 220 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 220 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Övriga diverse inkomster. De på denna titel redovisade inkomsterna uppgick för budgetåret 1972/73 till netto 81,2 milj. kr., för budgetåret 1973/74 till 86,6 milj. kr. och för budgetåret 1974/75 till 91,2 milj. kr.

De största inkomstposterna redovisas i följande tabell (milj. kr.):

Övriga diverse inkomster

	Redovisade belopp		
	1972/73	1973/74	1974/75
Försäljningsmedel för lös egendom m. m.	4,1	5,1	4,4
Särskild rättsverkan	1,9	3,4	4,1
Expeditionsavgifter	1,7	1,7	1,3
Intressemedel	5,7	7,6	7,2
Återbetalning av lån från anslag på driftbudgeten	10,4	14,6	11,9
Överskottsmedel på militärapotekets förrådstitel	—	7,8	—
Outnyttjat belopp av för subvention av värnpliktsresor disponibla medel	—	2,4	—
Återbetalning av kostnader för svenska FN-styrkor	21,0	15,4	18,2
Ersättning för datamaskindrift m. m.	3,3	2,0	3,7

	1972/73	1973/74	1974/75
Allmän varuskatt	9,0	4,4	3,1
Förlusttäckningsavgifter	1,4	1,1	1,2
Återbetalning gällande U-landsunderstöd	4,3	6,5	9,0
Uppsala läns landsting enligt avtal om Akademiska sjukhuset	4,0	4,0	3,2
Stiftelsen Oskar och Lili Lamms Minne insatt belopp för tillsättande av en professur i ekologisk miljövård	—	1,7	—
Inleverering av vinstmedel från statistiska centralbyrån	—	—	8,2
Kapitalnedsättning av Rysslands-svenskarnas understödsfond enligt K.br. 1974-10-30	—	—	1,1
Reglering av transakationer från föregående budgetår avseende datadriftledning	—	—	1,5
Ersättning för försvarstandvård enligt K.br. 1974-04-05	—	—	1,8
Diverse i övrigt	14,4	8,9	11,3
Summa	**81,2**	**86,6**	**91,2**

Titeln har i statsbudgeten för budgetåret 1975/76 uppförts med 85 milj. kr.

Sveriges fordran på FN för kostnader för svenska FN-trupper uppgår f. n. till 62 milj. kr.

RRV beräknar inkomsterna på titeln övriga diverse inkomster till 85 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 85 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

B. Inkomster av statens kapitalfonder

I. Statens affärsverksfonder

De statliga affärsverken redovisar i skrivelser till RRV de beräknade inkomsterna för Statens affärsverksfonder. Enligt en av RRV upprättad PM som utgått till samtliga affärsverk anmodas dessa att följa en enhetlig linje i sina prognoser. Konjunkturinstitutets senaste rapport bör tjäna som vägledning vad beträffar den allmänna utvecklingen för löner, produktion, import, export, konsumtion och priser. Sambandet mellan den allmänna konjunkturutvecklingen och verkets ugifts- och intäktssituation bör redovisas i resp. affärsverks inkomstberäkning.

Affärsverken anmodas att presentera sina beräkningar på följande sätt. I en huvudtabell, som följer samma uppställning för samtliga affärsverk, redovisas det förväntade resultatet av rörelsen, speciella bokslutsdispositioner samt beräkning av överskott och inleveranser. Uppdelning av intäkter på rörelsegrenar och av kostnader på huvudgrupper redovisas i specialtabeller. Övriga faktorer av väsentlig betydelse för bedömning av det förväntade ekonomiska resultatet skall anges i noter.

Nedan följer en sammanställning av affärsverkens skrivelser samt RRVs beräkningar och förslag till inkomster på affärsverksfonderna för budgetåren 1975/76 och 1976/77. Dessutom redovisas överskott och inleveranser på inkomsttitlarna för den senaste femårsperioden.

Postverket

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för postverket för de senaste fem budgetåren framgår av efterföljande uppställning, i vilken även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster[1]	Driftkostnader[1]	Ränta på postbankens statsverkslån	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1970/71	1 592,3	1 582,8	2,1	11,6	5,8	12,0
1971/72	1 754,8	1 815,6	3,2	−57,6	12,7	13,1
1972/73	2 060,0	1 938,4	4,8	126,4	95,0	11,5
1973/74	2 245,3	2 231,7	6,0	19,6	47,6	68,8
1974/75	2 853,2	2 852,1	0,0	1,1	3,4	3,4

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av postverket redovisade belopp förklaras av att vissa salderingar vidtagits vid upprättandet av statens bokslut.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1970/71	71/72	72/73	73/74	74/75
1970/71	11,6	2,1	9,5	.	.	.
1971/72	−57,6	.	3,2	.	.	.
1972/73	126,4	.	.	95,0	31,4	.
1973/74	19,6	.	.	.	16,2	1,1
1974/75	1,1	.	.	.	.	0,0

I statsbudgeten för innevarande budgetår har såsom inkomst av postverket upptagits ett belopp av 25,5 milj. kr.

Poststyrelsen har i skrivelse till RRV den 12 november 1975 beräknat överskotten för budgetåren 1975/76 och 1976/77 till 1,0 milj. kr. resp. 29,2 milj. kr.

Beträffande de genomförda beräkningarna har poststyrelsen anfört följande:

"För 1974/75 steg rörelseintäkterna i jämförelse med driftstaten med 136 milj. kr. (+5 %) och rörelsekostnaderna med 154 milj. kr. (+5,7 %), vilket innebär en försämring av rörelseresultatet, före avskrivningar och bokslutsdispositioner, med 18 milj. kr. Av intäktsökningen svarade porton inkl tjänstepost för sammanlagt 101 milj. kr. Av beloppet motsvarar 44 milj. kr. de porton som fr. o. m. 1974/75 erläggs av PKbanken för försändelser i de rörelsegrenar som överförts från postverket till PKbanken. Trafikökningen blev totalt ca 2 % bättre än vad som förutsetts. Portohöjningarna under år 1975 har beräknats höja intäktsnivån under budgetåren 1974/75 och 1975/76 med drygt 50 resp. 275 milj. kr. För 1974/75 överensstämmer beloppet i stort med vad som i driftstaten hade upptagits som erforderlig intäktsförstärkning för budgetåret. Ökningen av rörelseintäkterna exkl. porton och tjänstepost uppgick till 35 milj. kr. Därav faller 15 milj. kr. på höjda priser och ökad omsättning i centralupphandlingens verksamhet samt 13 milj. kr. på summan av ränteintäkter i Postgirot och ersättning från PKbanken.

Av rörelsekostnadernas ökning under 1974/75 i förhållande till driftstaten, 154 milj. kr., svarade personalkostnaderna för 131 milj. kr., vilket innebär en ökning av dessa med ca 6 %. Drygt 1 % svarar mot en ökad lönevolym, som främst får ses mot bakgrunden av den förbättrade trafikutvecklingen under budgetåret, medan knappt 1 % motsvarar avsättningar under budgetåret för intjänade men ej uttagna semestrar och kompensationsledigheter. Resterande personalkostnadsökning, 4 %, sammanhänger med det oväntat kraftiga utfallet av den senaste avtalsrörelsen. Sakkostnaderna ökade jämfört med driftstaten med 23 milj. kr., varav 15 milj. kr. faller på den ökade omsättning i centralupphandlingen som tidigare omnämnts.

Den i jämförelse med driftstaten kraftigare kostnadsstegringen under budgetåret 1974/75, framför allt när det gäller personalkostnaderna medförde att postverkets överskott för budgetåret kom att uppgå till endast 1,1 milj. kr.

Även för budgetåret 1975/76 förutsätts — liksom i driftstaten för budgetåret — ett överskott på 1 milj. kr. För budgetåret 1976/77 har

Resultaträkningar budgetåren 1974/75—1976/77 (milj. kr.)

Postverket	1974/75		1975/76		1976/77
	Driftstat[1]	Utfall	Driftstat[1]	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[2]	*2 711,7*	*2 847,6*	*3 280,9*	*3 313,5*	*3 776,6*
Rörelsekostnader[3]	*—2 700,4*	*—2 853,9*	*—3 293,3*	*—3 319,0*	*—3 765,3*
Driftbidrag[4]	5,0	4,8	9,0	9,0	10,8
Rörelseresultat före avskrivningar	16,3	—1,5	—3,4	3,5	22,1
Avskrivningar enligt plan	—37,7	—39,3	—49,4	—56,2	—71,6
Rörelseresultat	—21,4	—40,8	—52,8	—52,7	—49,5
Finansiellt netto	—	—	—	—	—
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar[5]	0,2	0,8	0,3	0,5	0,5
Resultat före bokslutsdispositioner	—21,2	—40,0	—52,5	—52,2	—49,0
Skillnad mellan kalkylmässig och bokförda avskrivningar[6]	—	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift	47,0	47,2	53,5	53,2	78,2
Övriga bokslutsdispositioner[7]	—	—6,1	—	—	—
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott	*25,8*	*1,1*	*1,0*	*1,0*	*29,2*
Inleverans		3,4		1,1	21,5
Därav:					
Från föregående år		3,4		1,1	1,0
Av årets överskott		—		—	20,5
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital		0,4		0,3	8,1

Notförklaringar

[1] Fastställda driftstater har omdisponerats bl. a. för att anpassas till redovisad uppställning.

[2] Rörelseintäkterna specificeras i tabell 1. Vissa kommentarer lämnas i anslutning därtill.

[3] Rörelsekostnaderna specificeras i tabell 2. Vissa kommentarer lämnas i anslutning därtill. Rörelsekostnaderna inkluderar här — till skillnad från Postverkets officiella redovisning — en försäkringsmässigt beräknad pensionskostnad, som motsvarar en genomsnittskostnad för de närmaste åren.

[4] Avser statliga och kommunala bidrag för olönsamma linjer i diligenstrafiken.

[5] Beloppen inkluderar ej Övriga kapitalmedel. Nämnda post, som ingår i investeringsstaten för Postverkets fond, redovisas ej i verkets resultaträkning.

[6] Kalkylmässiga och bokförda avskrivningar anses beloppmässigt nära överensstämma.

[7] För att bygga upp en reserv för framtida valuta- och kapitalförluster har i bokslutet för 1974/75 årets kursvinster i Postgirots utlandsrörelse, 5,2 milj. kr., avsatts till värderegleringskonto för valutor och 0,9 milj. kr. avsatts till värderegleringskonto för inlåning.

Tabell 1

Rörelseintäkter (milj. kr.)	1974/75		1975/76		1976/77
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Porton[1]	1 417,0	1 483,8	1 719,4	1 793,4	2 128,1
Tjänstepost[2]	257,9	292,4	335,1	354,5	396,8
Tidningar[3]	176,4	192,4	198,8	219,8	238,2
Transitersättning m. m.	21,3	17,4	17,2	19,6	21,1
Uppdrag åt staten	93,4	91,5	111,3	117,7	121,5
Ränteintäkter i Postgirot[4]		404,8	433,5	414,0	410,3
Ersättning från PK banken[4]	592,4	200,3	284,2	234,2	261,8
Industrierna	3,5	4,6	5,4	6,4	7,9
Diligenstrafiken	23,4	25,5	26,1	25,9	28,3
Fastighetsförvaltningen m. m.	6,8	7,3	8,1	7,2	8,1
Centralupphandlingen[5]	44,1	58,8	61,4	50,9	51,9
Ersättning från Tidningstjänst AB	5,9	4,6	5,3	5,4	6,1
Övriga intäkter[3]	69,6	64,2	75,1	64,5	96,5
Summa rörelseintäkter	*2 711,7*	*2 847,6*	*3 280,9*	*3 313,5*	*3 776,6*

[1] För 1974/75 inkluderar driftstatsbeloppet 49,2 milj. kr., som i en tidigare inkomstberäkning (mars 1974) förutsattes komma att anslås över statens driftbudget till en portoutjämningsfond. Uftallets högre nivå beror på en bättre trafikvolym än beräknat och på portohöjningar under budgetåret. Dessutom har under denna rubrik redovisats portointäkter för försändelser i de rörelsegrenar som överförts till PK-banken. Motsvarande har skett i nu gjord beräkning för 1975/76, vilket i jämförelse med driftstaten medför en nivåökning för Porton och en motsvarande nivåminskning för posten Ersättning från PKbanken. För åren 1975/76 och 1976/77 har i övrigt en uppräkning skett med hänsyn till erforderliga intäktsförstärkningar.

[2] För 1974/75 beror utfallets högre nivå på ökningen av portonivån samt .på att en större engångsersättning (för bensinransoneringsuppdrag under 1973/74) erhölls under året. Ökningarna för följande år följer i huvudsak portonivån.

[3] I driftstaterna för 1974/75 och 1975/76 hade intäktsreserver för 1975 resp. 1976 års tidnigsavtal inlagts under posten Övriga intäkter i avvaktan på resp. avtal. Ökningen under posten Tidningar sammanhänger således främst med avtalseffekterna. En minskning har samtidigt skett för Övriga intäkter avseende de nämnda reserverna.

[4] I driftstaten för 1974/75 var det ej möjligt att specificera de intäktsposter som PKbankens bildande skulle medföra. Ränteintäkterna för 1975/76 och 1976/77 har nedräknats med hänsyn till sänkt diskonto. Beträffande posten Ersättning från PKbanken sammanhänger minskningen 1975/76 med att vissa intäkter numera redovisas under rubriken Porton (jämför not 1).

[5] Utfallet 1974/75 visar en större pris- och omsättningsökning än beräknat. För 1975/76 beror minskningen på att direktavrop av skrivpapper m. m. ej längre skall ombesörjas av Centralupphandlingen. Förändringarna svarar mot i stort samma ändringar på kostnadssidan (jämför tabell 2).

Postverket tills vidare — efter erforderliga intäktsförstärkningar — räknat med ett överskott på 29,2 milj. kr., som motsvarar normal förräntning av det disponerade statskapitalet.

De beslutade avgiftshöjningarna av mass- och gruppkorsband fr. o. m. den 1 januari 1976 har beräknats medföra en intäktsökning för åren 1975/76 och 1976/77 på 13 resp. 26 milj. kr. Om man ej beaktar efterfrågebortfall p. g. a. portohöjningar efter den 1 januari 1976 väntas postvolymen, mätt i portointäkter i fast pris och bortsett från intäkter av en-

Tabell 2

Rörelsekostnader (milj. kr.)	1974/75		1975/76		1976/77
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Ny beräkning	Beräkning
Personalkostnader					
Löner m. m.	1 577,3	1 650,3	1 854,7	1 857,8	2 086,4
Övriga avlönings-förmåner	143,0	142,7	179,2	180,7	203,1
Sjukförsäkringsavgift	62,6	93,9	146,3	146,9	175,6
Utbetalade pensioner m. m.	98,2	106,2	116,4	117,8	113,8
ATP-avgift	137,5	142,0	168,6	168,2	198,4
Folkpensionsavgift	54,5	64,4	103,2	103,7	147,2
Grupplivförsäkring m. m.	5,7	7,5	6,6	6,5	7,2
Allmän arbetsgivar-avgift m. m.	74,6	77,2	93,6	94,3	111,9
Summa personal-kostnader[1]	2 153,4	2 284,2	2 668,6	2 675,9	3 043,6
Pålägg för försäkrings-mässigt beräknad pensionskostnad	47,0	47,2	53,5	53,2	78,2
Summa	2 200,4	2 331,4	2 722,1	2 729,1	3 121,8
Sakkostnader					
Transporter	142,4	142,7	157,4	166,9	175,6
Fastigheter och för-hyrda lokaler	123,3	118,2	138,1	145,9	166,7
Inventarier och för-brukningsartiklar[2]	130,2	143,9	153,7	158,8	173,8
Centralupphandlingens inköp för andra myndigheter[3]	37,2	52,0	52,1	45,0	46,0
Övriga sakkostnader	66,9	65,7	69,9	73,3	81,4
Summa sakkostnader	500,0	522,5	571,2	589,9	643,5
Summa rörelsekost-nader	*2 700,4*	*2 853,9*	*3 293,3*	*3 319,0*	*3 765,3*

[1] För 1974/75 ökade personalkostnaderna jämfört med driftstaten med 6 %. Av ökningen sammanhänger 4 % med att löneavtal och arbetsgivaravgifter år 1975 blev dyrare än beräknat. Den prismässiga ökningen 1975 uppgick för Postverkets del till 20 %. I övrigt ökade lönevolymen med drygt 1 % mer än beräknat för budgetåret, vilket kan ses mot bakgrund av också en förbättrad trafikutveckling. För 1976 förutsätts en prismässig ökning med 12 1/2 % och för 1977 med 15 %.

[2] Beloppet 130,2 är reducerat med 30 milj. kr. för i driftstaten beräknad effekt av den aktivering av inventarier, som påbörjades under budgetåret.

[3] Jämför kommentaren i not 5 till tabell 1.

gångskaraktär, går ned med ca 1/2 % under 1975/76, medan en ökning på ca 2 % beräknats för 1976/77. De portohöjningar, som i nuläget kan förutses bli nödvändiga för att intäkter och kostnader skall kunna balanseras under de två budgetåren, torde dock föranleda en volymminskning på ca 1 % under vart och ett av budgetåren.

Lönekostnaderna beräknas volymmässigt öka med närmare 1 1/2 % under innevarande budgetår, medan ingen ökning väntas för budgetåret 1976/77. Effekterna av beslutade och kommande löneavtal samt höjda socialförsäkrings- och arbetsgivaravgifter beräknas för postverket med-

föra en prismässig ökning av personalkostnaderna med 20 % år 1975, 12 1/2 % år 1976 och 15 % år 1977. Jämfört med utfallet för budgetåret 1974/75 beräknas de bokförda personalkostnaderna totalt öka med 392 milj. kr. under 1975/76 och med ytterligare 368 milj. kr. under 1976/77. Sakkostnaderna under budgetåren har uppräknats med hänsyn till utfallet under 1974/75 och till väntad volym- och prisutveckling. Vidare har räknats med en diskontonivå på 5 1/2 % under år 1976.

De portohöjningar som skedde under år 1975 har som nämnts beräknats öka portonivån under budgetåret 1975/76 med ca 275 milj. kr., vartill kommer effekten av den tidigare nämnda mass- och gruppkorsbandshöjningen den 1 januari 1976 med ca 13 milj. kr. för 1975/76. Portohöjningarna under år 1975 har dock nu visat sig otillräckliga mot bakgrunden av den oförutsett kraftiga effekten av den senaste avtalsrörelsen. För att en avkastning på 1 milj. kr. skall kunna redovisas för innevarande budgetår behövs — sedan de nyss nämnda intäktsökningarna genom beslutade portohöjningar beaktats — en ytterligare intäktsförstärkning för budgetåret på drygt 90 milj. kr. Postverket har därför räknat med en ny allmän portohöjning i början av år 1976, som förutsätts ge en intäktsökning på 91 milj. kr. under 1975/76 och 225 milj. kr. under 1976/77. Av ökningarna faller 8 resp. 19 milj. kr. på höjda postgiroavgifter.

Med de angivna förutsättningarna kvarstår efter beslutade och beräknade portohöjningar under år 1975 resp. början av år 1976 ett ytterligare intäktsbehov på ca 190 milj. kr. för budgetåret 1976/77, för att normal avkastning då skall kunna redovisas. Detta nödvändiggör en ny portohöjning omkring årsskiftet 1976—77, om den nödvändiga intäktsförstärkningen inte kan erhållas på annat sätt."

De ovan redovisade rörelseintäkterna för budgetåret 1976/77 förutsätter att postverket får regeringens tillstånd att höja taxorna. I avvaktan på att ställning tas till den av postverket berörda taxchöjningen omkring årsskiftet 1976/77 godtar RRV postverkets beräkning och beräknar inkomsterna på titeln postverkets fond till 1 100 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 21 500 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Televerket

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för televerket för de senaste budgetåren framgår av efterföljande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1970/71	2 857,5	2 707,5	150,0	156,8	145,0
1971/72	3 304,9	3 094,9	210,0	230,0	150,0
1972/73	3 835,6	3 540,6	295,0	193,0	230,0
1973/74	4 047,1	3 889,4	157,7	237,0	158,0
1974/75	4 355,7	4 175,7	180,0	175,1	159,3

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av televerket redovisade belopp förklaras av att bruttoredovisning tillämpats vid upprättandet av statens bokslut.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Balanserade överskott av radiolicensmedel	Netto att inleverera	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
				1970/71	71/72	72/73	73/74	74/75
1970/71	85,0	−65,0	150,0	112,5	37,5	·		·
1971/72	249,5	39,5	210,0	·	192,5	17,4	·	
1972/73	355,3	60,3	295,0	·	·	175,6	119,4	·
1973/74	213,2	55,5	157,7	·	·	·	117,6	40,1
1974/75	257,7	77,7	180,0	·	·	·	·	135,0

Den 1 juli 1975 återstod 45,0 milj. kr. av 1974/75 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har som inkomst av televerket upptagits ett belopp av 150,0 milj. kr.

Televerket har i skrivelse till RRV den 4 november 1975 beräknat överskottet för budgetåret 1975/76 till 140 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till 120 milj. kr.

Beträffande de genomförda beräkningarna har televerket anfört följande:

"Televerkets beräknade intäkter, driftkostnader och överskott för ifrågavarande budgetår framgår av bifogad sammanställning med kommentarer. Sammanställningen omfattar även av regeringen fastställda driftstater för budgetåren 1974/75 och 1975/76 samt utfall för budgetåret 1974/75. Beräkningarna bygger på budgeterade (realistiska) intäkter och kostnader under den aktuella perioden. Vid beräkning av intäkterna har hänsyn tagits till de beräknade effekterna av införandet av utökade huvudortstaxor samt slopande av avståndsklass 6. Beträffande televerkets utveckling hänvisas till verkets petita för budgetåret 1976/77, främst avsnitt 1 och 3 samt bilaga 4.

Avskrivningarna för 1976/77 har anpassats till vad som angivits i televerkets petita för budgetåret 1976/77."

De ovan redovisade rörelseintäkterna för budgetåret 1976/77 förutsätter en viss höjning av taxenivåerna. Det beräknade överskottet på 120,0 milj. kr. kan alternativt uppnås genom en upplösning av reserver som tidigare skapats genom avsättningar av överskottsmedel.

RRV ansluter sig till televerkets beräkning och beräknar inkomsterna på titeln televerkets fond till 150 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 125 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Televerkets driftstat (milj. kr.)

	1974/75		1975/76		1976/77
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Ny be-räkning	Beräk-ning
Rörelseintäkter[1]	*4 053,4*	*4 307,7*	*4 399,7*	*4 582,5*	*4 852,4*
Rörelsekostnader[2]	*2 726,6*	*2 757,8*	*3 262,1*	*3 262,1*	*3 609,3*
Driftbidrag[3]					
Rörelseresultat före avskrivningar	1 326,8	1 549,9	1 137,6	1 320,4	1 243,1
Kalkylmässiga avskrivningar	1 129,0	1 122,6	964,7	1 087,3	1 082,3
Rörelseresultat	197,8	427,3	172,9	233,1	160,8
Finansiellt netto	−32,8	−9,4	−24,0	−27,0	−34,7
Extraordinära poster[4]	−5,0	−3,9	−8,9	−6,1	−6,1
Resultat före bokslutsdispositioner	160,0	414,0	140,0	200,0	120,0
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	—	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift[5]	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	−234,0	—	−60,0	—
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott/underskott	*160,0*	*180,0*	*140,0*	*140,0*	*120,0*
Inleverans:		175,1		150,0	125,0
därav från föregående år		40,1		45,0	35,0
av årets överskott		135,0		105,0	90,0
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	7,9%	8,8%	7,8%	8,4%	7,9%

[1] Fördelning av rörelseintäkter på rörelsegrenar (milj. kr.).

Telefon	3 526,2	3 721,3	3 777,8	3 902,1	4 176,2
Telegraf	64,3	59,0	53,9	58,1	59,2
Telex	93,7	98,4	120,8	122,5	133,3
Rundradio	168,6	147,7	177,2	182,8	201,0
Övrig radio	22,1	23,8	59,6	60,3	67,6
Diverse inkomster	178,5	257,5	210,4	256,7	215,1
S:a rörelseintäkter	4 053,4	4 307,7	4 399,7	4 582,5	4 852,4

[2] I televerkets driftstat upptages sedan budgetåret 1972/73 endast de samlade rörelsekostnaderna, utan någon specificering på delposter. Anledningen härtill är att televerket internt budgeterar de samlade utgifterna uppdelade på utgiftsslag för verksamheten inklusive anläggningsverksamheten.

[3] Televerket har ej några driftbidrag.

[4] Extraordinära poster redovisas exklusive övriga kapitalmedel eftersom dessa medel ej är resultatpåverkande.

[5] Televerket budgeterar ej särskilt den faktiska pensionskostnaden. Rörelsekostnaderna i tablån redovisas därför inklusive bokförd pensionsavgift.

Statens järnvägar

De redovisade resultaten för statens järnvägar för de senaste fem budgetåren framgår av följande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Drift-inkomster	Drift-kostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1970/71	[1]2 469,1	[1]2 469,1	0,0	17,5	103,0
1971/72	[1]2 643,7	[1]2 643,7	0,0	0,0	80,0
1972/73	[1]2 810,9	[1]2 810,9	0,0	0,0	0,0
1973/74	3 257,0	3 130,0	127,0	100,0	15,0
1974/75	3 657,0	3 523,0	134,0	66,7	35,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av statens järnvägar redovisade belopp förklaras av att vissa salderingar vidtagits vid upprättandet av statens bokslut.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1970/71	71/72	72/73	73/74	74/75
1970/71	0,0	.	.	.	.	.
1971/72	0,0	.	.	.	.	.
1972/73	0,0	.	.	.	.	.
1973/74	127,0	.	.	.	100,0	26,7
1974/75	134,0	.	.	.	.	40,0

Den 1 juli 1975 återstod 94,0 milj. kr. av 1974/75 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för innevarande budgetår har såsom inkomst av statens järnvägar upptagits ett belopp av 22 milj. kr.

I skrivelse till RRV den 3 november 1975 har järnvägsstyrelsen anfört följande:

"De prognoserade trafikintäkterna, som bygger på bl. a. konjunkturinstitutets senaste bedömning av den ekonomiska utvecklingen i samhället, har beräknats vid taxenivån 75-07-01. Den statliga ersättningen för drift av olönsamma järnvägslinjer m. m. uppgår budgetåret 1975/76 till 545 milj. kr. Med anledning av regeringens beslut om att SJ skall slopa snittaxan vid kombinerade tåg- och bussresor i relationer med alternativa SJ tåg/bussförbindelser har SJ i skrivelse 75-08-22 begärt tilläggsanslag med 2,3 milj. kr. för den resultatförsämring som blir följden av regeringens beslut. Prognosen förutsätter att detta anslag beviljas. För 1976/77 förutsätts ersättning för ekonomiska belastningar utan motsvarighet hos konkurrerande transportföretag komma att utgå med i årets anslagsframställning begärda belopp.

Kostnaderna har beräknats med beaktande av föreliggande rationaliseringsplaner. Personalkostnaderna har beräknats enligt gällande löneavtal för 1975 och 1976 samt en antagen höjning av lönenivån med 10 % 1977. Beslutade höjningar av arbetsgivaravgifter m. m. har beaktats. Kostnaderna för kompletteringspension har kalkylerats på grundval av nu gällande procentandel av den avgiftsgrundande lönesumman

Statens järnvägars driftstat (milj. kr.)

	1974/75		1975/76		1976/77
	Driftstat[4]	Utfall	Driftstat[5]	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[1]	*3 558*	*3 657*	*3 951*	*4 011*	*4 480*
Rörelsekostnader[2]	*3 227*	*3 210*	*3 723*	*3 693*	*4 022*
Driftbidrag	—	—	—	—	—
Rörelseresultat före avskrivningar	331	447	228	318	458
Kalkylmässiga avskrivningar	288	330	342	368	422
Rörelseresultat	43	117	−114	−50	36
Finansiellt netto	12	15	14	14	14
Extraordinära poster[3]	4	2	2	2	2
Resultat före bokslutsdispositioner	59	134	−98	−34	52
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	—	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	—	—	—	—
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott/underskott	*59*	*134*	*−98*	*−34*	*52*
Inleverans:		67		94	40
därav från föregående år		27		94	—
av årets överskott		40		—	40
Överskott i % av i medeltal disponerat statskapital	3,1	7,1	—	—	2,4
1) Specifikation					
Intäkter					
Järnvägs-, färje- och busstrafik					
Gods- och posttrafik	2 048	1 996	2 102	2 111	2 223
Persontrafik	988	1 105	1 210	1 241	1 271
Ersättning för drift av olönsamma järnvägslinjer, m. m.	438	435	545	547	869
Ersättning för försvarsberedskap	6	5	6	6	6
Övriga intäkter	78	116	88	106	111
2) Specifikation					
Kostnader					
Löner för drift och underhåll	1 886	1 896	2 152	2 110	2 250
Pensionskostnader inkl. ATP	473	461	538	515	559
Andra personalkostnader	230	177	283	280	347
Övrigt	638	676	750	788	866

3) Övriga kapitalmedel redovisas i balansräkning, 74/75 utfall 13,0 mkr, 75/76 och 76/77 beräkn. 8 mkr
4) Justerad med beaktande av taxehöjningen 74-11-01.
5) Justerad med beaktande av taxehöjningen 75-07-01.

(16,0 %). Sakkostnadsnivån har antagits stiga med 8 % per år utom i de fall då priserna regleras genom särskilda avtal.

Enligt beräkningarna skulle resultatet för 1975/76 efter planenliga avskrivningar bli ett underskott om ca 35 milj. kr. För 1976/77 väntas ett överskott om ca 50 milj. kr. under förutsättning att SJ erhåller begärda ersättningar för särskilda ekonomiska belastningar, som saknar motsvarighet hos konkurrerande transportföretag. Överskottet motsvarar 2,4 % av det förräntningspliktiga statskapitalet.

Inleveranserna skulle komma att uppgå till 94 milj. kr. 1975/76 — hela beloppet hänför sig till 1974/75 — och ca 40 milj. kr. 1976/77."

I avvaktan på att statsmakterna tar ställning till statens järnvägars begäran om tilläggsanslag, specificerad i skrivelsen, beräknar RRV inkomsterna på titeln statens järnvägars fond till 94 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med formellt 1 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Luftfartsverket

De i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade resultaten för luftfartsverket för de senaste fem budgetåren framgår av följande uppställning (milj. kr.).

Budgetår	Drift-inkomster	Drift-kostnader	Överskott (+) resp. underskott (−)	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1970/71	130,2	112,5	+17,7	15,0	17,0
1971/72	157,0	138,1	+18,9	13,7	23,9
1972/73	177,7	152,6	+25,2	23,0	23,1
1973/74	191,2	173,8	+17,4	11,5	25,5
1974/75	228,0	202,2	+25,8	16,0	18,7

I statsbudgeten för innevarande budgetår har såsom inkomst av luftfartsverket upptagits 25,8 milj. kr.

Luftfartsverket har i skrivelse till RRV den 11 november 1975 beräknat överskotten för budgetåren 1975/76 och 1976/77 till 28,4 milj. kr. resp. 19,0 milj. kr. I skrivelsen anför luftfartsverket följande:

"Arbetskonflikten inom inrikesflyget under budgetårets första månader har bedömts medföra 4,8 milj. kr. i lägre intäkter. Verket har genom skrivelse 1975-10-27 till regeringen hemställt om nedskrivning av förräntningskravet med motsvarande belopp. I driftstatsskrivelse för 1975/76 föreslog luftfartsverket en höjning av undervägsavgiften från 28 kr. per avgiftsenhet till 55 kr. Genom beslut 1975-10-16 fastställde regeringen undervägsavgiften till 45 kr. per enhet fr. o. m. 1975-11-01. Detta innebär jämfört med driftstat för 1975/76 7 milj. kr. i lägre intäkter. Under förutsättning att verkets hemställan om nedskrivning av förräntningskravet med anledning av konflikten vid inrikesflyget bifalles bör såvitt nu kan bedömas det för innevarande budgetår fastställda överskottsmålet — 31,4 milj. kr. — kunna uppnås.

Som grund för intäktsbedömningen för 1976/77 har trafikvolymen uttryckt i antal landningar beräknats öka med ca 5 % och i antal passagerare med ca 8 %.

Som grund för kostnadsbedömningen för 1976/77 gäller följande.

Personalkostnaderna har antagits öka med drygt 32 %. Av denna kostnadsökning beror ca 8 % på generella löneökningar, ca 16 % på volymökningar och ca 8 % på ökade sociala kostnader. Volymökningen beror i huvudsak på ett ökat personalantal till följd av att Arlandas nya utrikesterminal tas i bruk samt att personal från televerket och den militära flygtrafikledningen övergår till luftfartsverket. Personalkostnadsökningen till följd av överföringen från televerket kompenseras

dock av att kostnader för från televerket köpta tjänster reduceras med motsvarande belopp. Lönekostnaderna för den militära trafikledarpersonalen beräknas täckas av motsvarande intäkter.

Sakkostnaderna har antagits öka med ca 15 %, varav beräknade prisökningar utgör 8 %. Volymökningen i sakkostnader beror bl. a. på att Arlandas nya utrikesterminal tas i bruk samt på ökade hyreskostnader till följd av att verkets centralförvaltning under hösten 1976 flyttas till Norrköping."

RRV ansluter sig till luftfartsverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln luftfartsverkets fond till 25 800 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 28 400 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Luftfartsverkets driftstat (milj. kr.)

	1974/75		1975/76		1976/77
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter	*228,3*	*227,9*	*286,9*	*275,1*	*324,4*
Rörelsekostnader	*174,8*	*178,9*	*220,5*	*220,5*	*274,2*
Rörelseresultat före avskrivning	53,5	49,0	66,4	54,6	50,2
Avskrivningar	23,7	23,3	26,2	26,2	31,2
Rörelseresultat	29,8	25,7	40,2	28,4	19,0
Extraordinära poster	—	0,1	—	—	—
Årets överskott	*29,8*	*25,8*	*40,2*	*28,4*	*19,0*
Inleverans:					
därav från föregående år	16,1	16,1	25,8	25,8	28,4
av årets överskott	10,0	—	—	—	—
Överskott i procent av disponerat statskapital	5,9	7,0	9,3	6,8	3,8
Intäkter					
Flygplatserna					
Trafikintäkter:					
Landningsavgifter	53,4	53,9	59,2	57,3	62,2
En route-avgifter	15,5	17,7	29,0	38,2	47,0
Passageraravgifter	74,9	70,7	82,2	81,2	88,8
Parkerings- och hangaravgifter	1,9	1,8	1,9	1,9	2,0
Stationstjänstavgifter	20,0	17,8	23,5	23,1	29,0
Övriga intäkter	55,0	57,5	60,7	60,0	82,3
Centralförvaltningen exkl. luftfartsinspektionen	2,7	3,5	6,5	6,5	3,5
Luftfartsinspektionens avgifter	4,9	5,0	5,6	5,6	6,3
Extraordinära intäkter	—	0,1	—	—	—
Medel för omlokalisering	—	—	1,3	1,3	3,3
Förseländr i luftfartstaxan	—	—	17,0	—	—
Summa intäkter	*228,3*	*228,0*	*286,9*	*275,1*	*324,4*
Kostnader					
Ledning och gemensamt	1,7	2,0	2,3	2,3	2,5
Flygplatsavdelningen	—	—	21,4	21,4	23,5
Trafikavdelningen	—	—	15,8	15,8	21,4

	1974/75		1975/76		1976/77
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat-	Ny beräkning	Beräkning
Driftavdelningen	21,2	27,9	—	—	—
Flygplatserna					
Administration	6,5	5,9	8,4	8,4	9,1
Flygtrafiktjänst	54,3	50,8	59,0	59,0	76,2
Marktjänst	47,2	47,6	59,2	59,2	72,5
Terminaltjänst	17,1	18,2	21,1	21,1	30,3
Ekonomiavdelningen	3,6	3,7	4,3	4,3	4,7
Administrativa avdelningen	9,5	8,0	9,5	9,5	10,6
Luftfartsinspektionen	8,1	8,3	9,5	9,5	10,5
Transport och planeringsavdelningen	—	—	0,9	0,9	1,0
Avskrivning	23,7	23,3	26,2	26,2	31,2
Ersättning till kommunerna	5,3	5,8	6,8	6,8	7,5
Ränta på rörlig kredit	0,3	0,7	1,0	1,0	1,1
Kostnader för omlokalisering	—	—	1,3	1,3	3,3
Summa kostnader	198,5	202,2	246,7	246,7	305,4

Förenade fabriksverken

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för förenade fabriksverken för de senaste fem budgetåren framgår av följande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1970/71	[1]555,2	[1]536,3	18,9	0,7	16,8
1971/72	[1]695,0	[1]712,7	—17,7	0,6	10,6
1972/73	[1]670,2	[1]684,6	—14,4	0,5	0,6
1973/74	[1]720,9	[1]720,6	0,3	0,3	0,5
1974/75	856,4	855,1	1,2	1,2	0,5

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter samt överskott och av fabriksverken redovisade belopp förklaras av att fabriksverken vidtagit vissa saldoringar mellan diverse driftkostnader och särskilda uppbördsmedel.

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har inte någon beräknad inkomst för förenade fabriksverken upptagits.

I skrivelse till RRV den 31 oktober 1975 har förenade fabriksverken anfört följande:

"Beräkningarna för 1976/77 har gjorts i 1975/76 års penningvärde.

Resultaten för 1975/76 och 1976/77 förväntas bli positiva. Den nya beräkningen för 1975/76 har uppgjorts mot bakgrund av ekonomisk rapportering för budgetårets första kvartal. För 1976/77 är underlag hämtat från gällande långtidsplan.

Den uppgång av rörelseintäkterna under 1975/76 som framgår av driftstaten kommer i stort sett att infrias.

Investeringarna har under de senaste åren begränsats i avvaktan på beslut om '1972 års FFV-utredning'. Under 1975/76 och framför allt 1976/77 sker en kraftig satsning på framtiden då FFV annars inte ansett det möjligt att kunna infria förväntad expansion. För 1975/76 har FFV erhållit 34 milj. kr. för investeringar. Dessutom har begäran om tilläggsanslag på 21 milj. kr. inlämnats. För 1976/77 är motsvarande belopp ca 90 milj. kr.

Antal anställda kommer att öka under 1975/76 med ca 350 personer, bl. a. med hänsyn till FFV orderläge."

Förenade fabriksverkens driftstat (milj. kr.)

	1974/75		1975/76		1976/77
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Ny beräk-ning	Beräk-ning
Rörelseintäkter[1]	*846,6*	*831,2*	*1 010,5*	*1 001,7*	*1 071,0*
Rörelsekostnader	*798,7*	*760,5*	*960,4*	*922,5*	*986,6*
Driftbidrag	—	—	—	—	—
Rörelseresultat före avskrivningar	+47,9	+70,7	+50,1	+79,2	+84,4
Kalkylmässiga avskrivningar	−28,7	−26,4	−29,7	−28,7	−29,0
Rörelseresultat	+19,2	+44,3	+20,4	+50,5	+55,4
Finansiellt netto	+0,4	+2,3	+ 0,4	+0,4	+0,4
Extraordinära poster	—	−16,2	—	−15,2	−10,0
Resultat före bokslutsdispositioner	+19,6	+30,4	+20,8	+35,9	+45,8
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	+5,7	+4,0	+6,0	+5,0	+5,0
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	−9,2	—	−14,0	−21,0
Kommunala skatter	−0,7	−0,8	−0,8	−0,8	−0,8
Årets överskott/underskott	*+24,6*	*+24,4*	*+26,0*	*+26,1*	*+29,0*
Inleverans:	—	0,8	26,0	26,1	29,0
därav från föregående år av årets överskott	—	—	—	—	—
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	7,25	7,25	7,5	7,5	7,5
[1] Fördelning av rörelseintäkterna per rörelsegren					
Försvarsmaterielsektor	284,4	280,4	359,0	350,3	389,0
Underhållssektor	324,0	310,0	367,5	365,5	382,0
Tvätterisektor	161,0	161,1	191,5	193,4	200,0
Överskottsförsäljning	63,0	57,5	77,5	77,5	85,0
Diverse	14,2	22,2	15,0	15,0	15,0
Summa	**846,6**	**831,2**	**1 010,5**	**1 001,7**	**1 071,0**

FFV har för budgetåret 1975/76 redovisat ett överskott på 26,0 milj. kr. Bedömningen av detta överskott, sådant det framkommer av FFV:s redovisning, bör enligt RRVs uppfattning göras med försiktighet. En av orsakerna härtill är att vissa förluster på tvätterirörelsen inte belastat detta överskott. Tvätteriernas underskott har aktiverats som igångsätt-

ningskostnader och redovisats som kortfristiga fordringar. De aktiverade igångsättningskostnaderna utgjorde vid 1974/75 års utgång 41,4 milj. kr. Mot detta belopp står endast 8,2 milj. kr. i värderegleringsreserv. Tillgångsposten är inte ostridig. I konsekvens härmed bör den enligt RRV nedskrivas. Nedskrivningsbehovet torde vara av storleksordningen över 30 milj. kr.

Bland övriga långfristiga skulder redovisar FFV en pensionsavsättning på 26,3 milj. kr. Det är nu klarlagt att FFV inte har någon skuld för de pensioner för vilka reservering har skett. Reserveringen är således inte längre behövlig. Huruvida pensionsavsättningen i sin helhet utgör en disponibel reserv för FFV beror på tolkningen av de avtal av självkostnadstyp som FFV har med vissa av sina kunder.

Enligt RRVs mening bör de balanserade startkostnaderna för tvätterirörelsen och pensionsavsättningen regleras i bokslutet för 1975/76.

I avvaktan på att dispositionsrätten till pensionsavsättningen klarläggs ser RRV nu ingen anledning till att frångå tidigare bedömning av inleveransen av överskottsmedel på titeln förenade fabriksverkens fond för budgetåret 1975/76.

RRV beräknar inga inkomster på titeln förenade fabriksverkens fond för budgetåret 1975/76, och föreslår att titeln uppförs med 29 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Statens vattenfallsverk

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för statens vattenfallsverk för de senaste fem budgetåren framgår av följande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1970/71	1 315,7	968,5	347,2	343,5	368,0
1971/72	1 436,0	1 017,6	418,4	400,2	370,0
1972/73	1 606,6	1 114,6	492,0	480,4	460,0
1973/74	2 084,3	1 548,2	536,1	530,2	530,0
1974/75	2 288,2	1 654,0	634,2	560,0	570,0

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1970/71	71/72	72/73	73/74	74/75
1970/71	347,2	240,0	107,2	·	·	·
1971/72	418,4	·	293,0	125,4	·	·
1972/73	492,1	·	·	355,0	137,2	·
1973/74	536,1	·	·	·	393,0	143,0
1974/75	634,2	·	·	·	·	417,0

Den 1 juli 1975 återstod 217,2 milj. kr. av 1974/75 års överskott att inleverera.

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har inkomsterna av statens vattenfallsverk upptagits till 700 milj. kr.

I skrivelse till RRV den 4 november 1975 har statens vattenfallsverk beräknat överskotten för budgetåren 1975/76 och 1976/77 till 735 milj. kr. resp. 835 milj. kr. I skrivelsen anför statens vattenfallsverk bl. a. följande:

"I vattenfalls förslag till driftstat för innevarande budgetår anmälde verket att såväl intäkts- som kostnadsberäkningarna innefattade vissa osäkerhetsfaktorer. Verklig utveckling av kostnaderna för såväl bränsle i värmekraftstationer som för tillfälliga kraftköp, vattentillrinningen liksom kärnkraftaggregatens drifttillgänglighet m. m. kunde väsentligt ändra den framlagda kalkylen. Som framgår av det följande har de förutsättningar, som driftstatens beräkningar byggde på också i stora delar förändrats. Den nu redovisade beräkningen innefattar fortfarande stora osäkerhetsfaktorer dels med hänsyn till att verkligt utfall endast avser fyra månader, dels att utvecklingen under resterande del av budgetåret kan komma att väsentligt avvika även från nu gjorda antaganden.

Budgetåret 1975/76

Försäljningsvolymen för fast kraft beräknas nu bli ca 850 GWh lägre än vad som förutsattes vid driftstatens upprättande. Nedjusteringen av försäljningsprognosen avser huvudsakligen leveranser till basindustrierna och beror på att den svaga konjunkturen bedöms bestå under hela budgetåret. Även den tillfälliga kraftförsäljningen beräknas minska något i volym samtidigt som priset genomsnittligt beräknas bli lägre än vad som förutsattes. En omräkning av underlaget för övriga rörelseintäkter har också medfört en viss reducering. Totalt beräknas rörelseintäkterna bli 60 milj. kr. lägre än vad som angavs i driftstaten.

Den minskade försäljningsvolymen medför ett minskat behov av tillsatskraft. Den försenade kommersiella idrifttagningen av block 1 i Ringhals innebär emellertid att ett därav följande produktionsbortfall kompenserats med andra och dyrare kraftslag. Ökade kostnader för bränsle och inköpt kraft innebär att driftkostnaderna beräknas överstiga motsvarande belopp i driftstaten med 10 milj. kr.

Rörelseresultatet före avskrivningar, finansiella poster och kommunalskatter blir därigenom 70 milj. kr. lägre än som förutsattes i driftstaten.

Det bedömda avskrivningsbehovet för budgetåret, 722 milj. kr. har reducerats med 20 milj. kr. med hänsyn till att kommersiell drift för block 1 i Ringhals senarelagts.

Finansiella poster och skatter bedöms i stort komma att överensstämma med driftstatens beräkningar.

Redovisat nettoöverskott skulle därmed bli 50 milj. kr. lägre än i driftstaten upptaget eller 700 milj. kr. vilket motsvarar ca 7,2 % förräntning på nu beräknat disponerat statskapital. För att uppnå full förräntning, 7,5 % krävs ett nettoöverskott om 735 milj. kr. En ytterligare reducering av avskrivningarna har därför gjorts med 35 milj. kr. utöver nämnda 20 milj. kr. till 667 milj. kr., som ändock överstiger 1974/75 års avskrivningar med 155 milj. kr.

För kanalrörelsen, som ingår i de redovisade siffrorna, beräknas intäkterna bli lägre än i driftstaten beroende på nu bedömd lägre transportvolym, medan driftkostnaderna beräknas bli något högre. Sammantaget innebär detta att kanalrörelsen inte beräknas komma att ge något överskott för 1975/76. I beräkningarna har hänsyn ej tagits till verkets framställning om nedsättning av det förräntningspliktiga kapitalet med 42 milj. kr.

Budgetåret 1976/77

Beräkningen bygger på en i dagarna framtagen ekonomiprognos, grundad på vissa antagna förutsättningar, bl. a. 6 % inflation och 5 % försäljningsökning. Beräkningen pekar på att en förräntning om 7,5 % kan uppnås. Prisutvecklingen för olja och kärnbränsle, kärnkraftblockens drifttillgänglighet liksom vattentillrinning, belastningsutveckling m. m. är faktorer som starkt påverkar det ekonomiska resultatet och gör beräkningarna osäkra."

RRV ansluter sig till statens vattenfallsverks beräkning och beräknar inkomsterna på titeln statens vattenfallsverks fond till 685 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och förslår att titeln uppförs med 800 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Statens vattenfallsverks driftstat (milj. kr.)

	1974/75		1975/76		1976/77
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter	*2 460,6*	*2 288,2*	*2 648,2*	*2 588,1*	*3 080*
Driftkostnader	*−1 253,9*	*−1 157,0*	*−1 138,9*	*−1 148,9*	*−1 401*
Rörelseresultat före avskrivning	1 206,7	1 131,2	1 509,3	1 439,2	1 679
Avskrivningar	−528,7	−511,3	−721,6	−666,5	−845
Rörelseresultat	678,0	619,9	787,7	772,7	834
Finansiella intäkter	22,0	24,9	32,3	32,3	75
Finansiella kostnader	−23,0	−34,0	−36,0	−36,0	−35
Realisationsvinster	—	0,7	—	—	—
Extra ordinära intäkter	—	1,9	—	—	—
Extraordinära kostnader	—	−1,2	—	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner	677,0	612,2	784,0	769,0	874
Bokslutsdispositioner	—	50,0	—	—	—
Resultat före skatter	677,0	662,2	784,0	769,0	874
Kommunalskatt	−32,0	−28,0	−34,0	−34,0	−39
Årets överskott	*645,0*	*634,2*	*750,0*	*735,0*	*835*
Årets överskott i % av i medeltal disponerat kapital	7,25	7,25	7,5	7,5	7,5
Inleverans	570,0	560,0	700,0	685,0	800
därav från föregående år	143,0	143,0	217,2	217,2	267
av årets överskott	427,0	417,0	482,8	467,8	533
Specifikation:					
Kraftverken					
Rörelseintäkter					
Kraftförsäljning					
engrosförsäljning	2 031,4	1 901,7	2 156,8	2 104,4	
detaljförsäljning	241,8	209,9	287,0	287,0	
Transitering	143,5	140,8	156,8	156,8	
Övriga rörelseintäkter	28,3	21,4	30,0	23,0	
Summa	2 445,0	2 273,8	2 630,6	2 571,2	3 059

	1974/75		1975/76		1976/77
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Driftkostnader					
Drift och underhåll av förvaltningsobjekt:					
fastigheter och bostäder	9,8	11,8	11,6		
vattenkraftanläggningar	88,4	91,6	108,1		
värmekraftanläggningar	81,8	71,9	116,0		
ledningar 400—50 kV	43,0	26,5	37,4		
transformatorstationer 400—50 kV	39,8	44,2	46,0	oförändrat	
ledningar 40—20 kV, transformatorstationer 40—20 kV, fördelningsledningar och detaljnät	54,8	55,6	62,0		
diverse distributionsanläggningar	3,8	3,9	3,4		
driftadministrativa kostnader	61,4	57,6	75,2		
Säger	382,8	363,1	459,7	459,7	500
Stamnäts- och transiteringsavgifter	18,5	17,8	16,4	16,4	18
Bränsle	372,9	150,1	172,8	141,0	300
Inköpt kraft	288,0	435,3	260,7	302,2	327
Projektering, utveckling och standardisering	70,3	70,8	76,1	76,1	84
Administrativa kostnader:					
central administration	36,0	37,1	45,3		
lokal administration	14,3	15,2	17,5		
representation	0,3	0,3	0,3		
utbildning	12,3	10,8	18,6		
försvars- och säkerhetsverksamhet	3,6	3,9	6,0	oförändrat	
driftvärn	0,1	0,1	0,2		
idrotts- och fritidsverksamhet	0,2	0,2	0,3		
pensionskostnader	35,3	37,7	40,6		
övriga omkostnader	6,4	2,5	9,3		
Säger	108,5	107,8	138,1	138,1	155
Summa	1 241,0	1 144,9	1 123,8	1 133,5	1 384
Avskrivningar					
Bedömt behov av avsättning för förnyelse av anläggn.	518,0	500,8	710,0	654,8	830
Avskrivning av inventarier	10,0	9,8	10,2	10,2	13
Summa	528,0	510,6	720,2	665,0	843
Finansiella intäkter					
Utdelning på aktier i dotterbolag	0,9	1,6	2,5		
Utdelning på aktier och andelar i utomstående företag	0,0	0,0	0,0	oförändrat	
Räntor från dotterbolag	16,1	17,4	24,7		
Övriga ränteintäkter	5,0	5,9	5,1		
Summa	22,0	24,9	32,3	32,3	75
Finansiella kostnader					
Ränta på rörlig kredit	22,0	30,6	35,0	oförändrat	
Övriga räntekostnader	1,0	3,4	1,0		
Summa	23,0	34,0	36,0	36,0	35
Realisationsvinster Summa	—	0,7	—	—	—
Extraordinära intäkter Summa	—	1,9	—	—	—

		1974/75		1975/76		1976/77
		Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Bokslutsdispositioner						
Förändring av lagerreserv	Summa	—	50,0	—	—	—
Kommunalskatt	Summa	32,0	28,0	34,0	34,0	39
Årets överskott	Summa	643,0	633,8	748,9	735,0	833
Kanalverken						
Rörelseintäkter						
Kanaltrafik		15,2	13,8	17,1	16,4	
Övriga rörelseintäkter		0,4	0,6	0,5	0,5	
	Summa	15,6	14,4	17,6	16,9	21
Driftkostnader						
Farleden med anläggningar		6,2	6,3	7,1	7,4	
Lotsning		3,0	3,1	3,9	3,9	
Fastigheter och bostäder		0,1	0,3	0,2	0,2	
Driftadministrativa kostnader		1,0	1,0	1,1	1,1	
	Säger	10,3	10,7	12,3	12,6	14
Administrativa kostnader:						
central administration		0,1	0,1	0,1	0,1	
lokal administration		0,7	0,7	0,8	0,8	
pensionskostnader		1,7	0,6	1,7	1,6	
övriga omkostnader		0,1	0,0	0,2	0,3	
	Säger	2,6	1,4	2,8	2,8	3
	Summa	12,9	12,1	15,1	15,4	17
Bedömt behov av avsättning för förnyelse av anläggningar	Summa	0,7	0,7	1,4	1,5	2
Extra ordinära kostnader	Summa	—	1,2	—	—	
Kommunalskatt	Summa	0,0	0,0	0,0	0,0	
Årets överskott	Summa	2,0	0,4	1,1	0,0	2

Domänverket

De bokförda inkomsterna och utgifterna för domänverket samt överskotten för de senaste fem kalenderåren jämte de i rikshuvudboken redovisade och de till statsverket inlevererade överskotten för motsvarande budgetår framgår av följande uppställning. I denna har även medtagits de i statsbudgeten beräknade överskotten (milj. kr.).

Räkenskapsår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott	Budgetår	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i statsbudgeten
1970	[1]740,9	[1]707,8	33,1	1970/71	34,8	34,2	23,0
1971	[1]832,3	[1]804,1	28,2	1971/72	26,6	22,7	23,0
1972	[1]792,2	[1]777,8	14,4	1972/73	21,8	21,8	23,0
1973	670,5	582,1	88,4	1973/74	22,9	22,9	23,0
1974	832,8	687,6	145,2	1974/75	158,2	11,5	23,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av domänverket redovisade belopp förklaras av att vid upprättandet av statens bokslut bruttoredovisning tillämpats.

Under budgetåret 1974/75 inlevererades 11,5 milj. kr. I statsbudgeten för innevarande budgetår har som inkomst av domänverket upptagits ett belopp av 23 milj. kr.

I skrivelse till RRV den 6 november 1975 har domänverket anfört följande:

"Enligt 1968 års riksdagsbeslut skall regeringen fastställa ett avkastningskrav (inleverans av överskottsmedel) grundat på en flerårsbudget. För femårsperioden 1970—1974 har detta avkastningskrav fastställts till 23 milj. kr. årligen. Domänverket har till regeringen resp. affärsverksdelegationen anmält att resultatförbättringen för 1974 var av sådan storleksordning att det fanns anledning att ompröva inleveranskravet för 1974 men förordade att förändringen gjordes i samband med fastställande av inleveranskravet för perioden 1975—79.

För perioden 1975—79 har verket i november 1974 ingivit en ny ekonomisk femårsplan.

Regeringen har föreskrivit att domänverket som avkastning på domänfonden skall för vart och ett av åren 1975—79 till staten inleverera dels en fast del av 20 000 000 kr. dels en rörlig del motsvarande 30 % av den redovisade årsvinsten.

Av den sammanlagda avkastningen skall 20.000.000 kr. inlevereras under det löpande året, för år 1975 senast den 1 november och för åren 1976—79 senast den 30 juni. Återstående del inlevereras senast den 30 april det följande året. Det slutligt framräknade beloppet skall avrundas till närmast liggande 1.000-tal kr. Den sammanlagda inleveransen skall för varje år vara lägst 35.000.000 kr.

Verksamheten under 1975 beräknades i femårsplanen ge en årsvinst av 148 milj. kr. (exkl. avsättning till arbetsmiljöfond). I den i september 1975 utgivna delårsrapporten har årsvinsten beräknats till 100 milj. kr. Sistnämnda angivelse kommer enligt aktuell prognos dock sannolikt att överträffas.

Resultatutvecklingen under 1976 och 1977 kommer enligt de förutsättningar och bedömningar som ingår i den ingivna femårsplanen att bli sämre än under 1974 och 1975. Beträffande intäktssidan bedöms nuvarande prisnivå väl kunna hävdas. Den fortskridande kostnadsstegringen för såväl löner som maskiner kan dock icke kompenseras med rationaliseringsåtgärder.

För investeringar i verksamheten har beräknats 105 milj. kr. under 1976 och 83 milj. kr. under 1977.

Antalet anställda var 1974 5.900 och väntas under de närmaste åren minska något från denna nivå."

RRV ansluter sig till domänverkets beräkning och beräknar inkomsterna på titeln domänverkets fond till 70 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 45 500 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Domänverkets driftstat (milj. kr.)

	1974		1975		1976	1977
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Ny beräkning	Beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[1]	*650,0*	*832,8*	*898,5*	*920,0*	*963,0*	*1 026,0*
Rörelsekostnader[2]	*500,0*	*569,0*	*661,5*	*728,0*	*795,0*	*865,0*
Rörelseresultat före avskrivningar	150,0	263,8	237,0	192,0	168,0	161,0
Bokförda avskrivningar	50,0	50,1	52,7	65,0	65,0	73,0
Rörelseresultat	100,0	213,7	184,3	127,0	103,0	88,0
Finansiellt netto		7,5	13,0	11,0	11,0	10,0
Resultat efter finansiellt netto	100,0	221,2	197,3	138,0	114,0	98,0
Extraordinära intäkter och kostnader		−18,0				
Resultat före bokslutsdispositioner	100,0	203,2				
Bokslutsdispositioner			−42,0			
Förändring av lagerreserv		−4,8				
Resultat före skatter	100,0	198,4	155,3			
Kommunala skatter	25,0	53,2	39,3	38,0	29,0	25,0
Årets överskott	*75,0*	*145,2*	*116,0*	*100,0*	*85,0*	*73,0*
Avkastningskrav	23,0	22,9		50,0	45,5	41,9
Inleverans						
under kalenderår				20,0	50,0	45,0
under budgetår				70,0	45,5	

Kommentar till domänverkets överskottsberäkningar

	Utfall 1974	1975		Beräkning av	
		Drift-stat	Ny beräkning	1976	1977
1. Rörelseintäkter					
Skog	773,2	826,9	850,0	890,0	950,0
Nyttjanderätter	45,3	51,6	50,0	53,0	56,0
Övr. verksamheter	14,3	20,0	20,0	20,0	20,0
2. Rörelsekostnader					
Avverkningskostnader	381,7	446,9	490,0	550,0	610,0
Drift- o. underhåll av nyttjanderätter	11,5	10,9	15,0	15,0	15,0
Gemensamma förvaltnings o. andra kostnader	175,8	203,7	223,0	230,0	240,0
Rörelseresultat före avskrivningar	263,8	237,0	192,0	168,0	161,0

II. Riksbanksfonden

Denna inkomsttitel är i statsbudgeten för budgetåret 1975/76 uppförd med 350 milj. kr. Riksbanken har i skrivelse till RRV beräknat inkomsterna på titeln till 350 milj. kr. för budgetåren 1975/76 och 1976/77.

RRV ansluter sig till riksbankens beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln riksbanksfonden till 350 000 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 350 000 000 kr. för budgetåret 1976/77.

III. Statens allmänna fastighetsfond

Statens allmänna fastighetsfond omfattar sju delfonder, nämligen slottsbyggnadernas, kriminalvårdsstyrelsens, beskickningsfastigheternas, karolinska sjukhusets, akademiska sjukhusets, byggnadsstyrelsens och generaltullstyrelsens delfond. Ersättning för till myndigheter upplåtna lokaler skall fr. o. m. 1 juli 1971 fastställas med ledning av de kalkylerade hyresvärdena för olika fastigheter. Överskottet beräknas som skillnaden mellan de på delfonden upptagna inkomsterna och utgifterna. Överskotten redovisas på statsbudgetens inkomstsida under statens allmänna fastighetsfond.

I skrivelse den 21 november 1975 har RRV avgivit utlåtande över de särskilda förvaltningsmyndigheternas förslag till stater för de olika delfonderna av allmänna fastighetsfonden. RRV har därvid framlagt förslag till stat för fonden för budgetåret 1976/77. I enlighet med detta förslag skulle överskotten på delfonderna upptas till de i följande sammanställning angivna beloppen (tusental kr.).

	1975/76	1976/77
Slottsbyggnadernas delfond	1	1
Kriminalvårdsstyrelsens delfond	9 968	6 556
Beskickningsfastigheternas delfond	10 490	11 023
Karolinska sjukhusets delfond	39 901	37 062
Akademiska sjukhusets delfond	13 468	13 130
Byggnadsstyrelsens delfond	432 195	478 205
Generaltullstyrelsens delfond	163	250
Summa	**506 186**	**546 227**

RRV beräknar inkomsterna på titeln statens allmänna fastighetsfond till 506 186 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 546 227 000 kr. för budgetåret 1976/77.

IV. Försvarets fastighetsfond

Fonden består av tre delfonder, nämligen kasernbyggnaders och befästningars delfonder samt försvarets forskningsanstalts delfond. Enligt regeringens beslut skall fr. o. m. den 1 juli 1971 som överskott på vardera delfonden redovisas det belopp som erfordras för balans i staten. Överskotten för budgetåren 1975/76 och 1976/77 framgår av följande tabell (tusental kr.).

	1975/76 Stat	1976/77 RRVs beräkning
Befästningarnas delfond	22 050	21 450
Kasernbyggnaders delfond	100 624	108 698
Försvarets forskningsanstalts delfond	7 680	7 533
Summa	**130 354**	**137 681**

RRV beräknar inkomsterna på titeln försvarets fastighetsfond till 130 354 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 137 681 000 kr. för budgetåret 1976/77.

V. Statens utlåningsfonder

I skrivelse till RRV har nedanstående myndigheter beräknat inkomsterna på statens utlåningsfonder för budgetåren 1975/76 och 1976/77 enligt följande (tusental kr.).

	1975/76	1976/77
Utrikesdepartementet	150	150
Styrelsen för internationell utveckling	70	90
Kammarkollegiet	76 995	77 995
Lantbruksstyrelsen	1 500	1 450
Bostadsstyrelsen	2 331 810	2 522 270
Riksbanken	10 621	10 521
Summa	**2 421 146**	**2 612 476**

Bostadsstyrelsens inkomster hänför sig huvudsakligen till lånefonden för bostadsbyggande. Inkomsterna på denna fond beräknas för budgetåret 1975/76 till 2 300 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till 2 480 milj. kr. Räntan på statliga bostadslån är 8,25 % för år 1975 (SFS 1974: 949). Denna räntesats ligger till grund för bostadsstyrelsens beräkning av inkomsterna på lånefonden för bostadsbyggande.

RRV beräknar inkomsterna på titeln statens utlåningsfonder till 2 421 146 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 2 612 476 000 kr. för budgetåret 1976/77.

VI. Fonden för låneunderstöd

Kammarkollegiet, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, riksbanken och riksgäldskontoret har i skrivelser till RRV beräknat avkastningen av resp. delfond för budgetåren 1975/76 och 1976/77 till följande belopp (tusental kr.).

	1975/76	1976/77
Kammarkollegiets delfond	35 000	40 000
Arbetsmarknadsstyrelsens delfond	90 000	95 000
Bostadsstyrelsens delfond	240	230
Riksbankens delfond	20	10
Riksgäldskontorets delfond	770	720
Summa	**126 030**	**135 960**

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln fonden för låneunderstöd till 126 030 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 135 960 000 kr. för budgetåret 1976/77.

VII. Fonden för statens aktier

Utfallet för budgetåret 1974/75 samt beräknade inkomster (utdelning) för budgetåren 1975/76 och 1976/77 enligt aktiebolagens uppgifter framgår av nedanstående sammanställning (tusental kr.).

	Utfall 1974/75	Aktiebolagens beräkning 1975/76	1976/77
AB Aerotransport	4 700	—	—
Apoteksbolaget AB	1 500	1 500	1 500
Cementa AB	—	—	600
AB Företagskredit	120	240	240
AB Industrikredit	560	1 120	1 120
Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB	150	300	300
Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit AB	150	300	300
Post- och Kreditbanken	18 999	25 344	50 688
Pripps bryggeri AB	—	—	5 000
Statsföretag AB	36 000	—	—
Statsföretag AB, Ränta på reverslån	2 004	2 004	2 004
Statskonsult AB	36	36	36
AB Svensk Bilprovning	29	29	29
AB Svensk Exportkredit	4 000	4 500	4 500
Svenska Penninglotteriet AB	4	5	5
Sveriges Investeringsbank AB	30 000	35 000	35 000
Systembolaget AB	25	25	25
AB Tipstjänst	5	5	5
AB Vin- och Spritcentralen	—	876	876
Värdepapperscentralen AB	—	120	120
Totalt	**98 281**	**71 404**	**102 348**

AB Aerotransport har inte kunnat lämna uppgift om utdelning. Inleveransen till statsverket har av RRV beräknats till 4,7 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/76 och 1976/77.

I proposition 1975/76: 26 föreslås att 316,8 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget I för budgetåret 1975/76 för teckning av ytterligare aktier i Post- och Kreditbanken, PK-banken, i samband med en planerad nyemission. Genom nyemissionen ökas bankens aktiekapital till 633,6 milj. kr. PK-banken har beräknat utdelningen under budgetåret 1975/76 till 25,3 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till 50,7 milj. kr.

Statsföretag AB har i skrivelse till RRV angående utdelningen på statens aktier i företaget framhållit följande:

"Det i Statsföretagsgruppen ansträngda ekonomiska läget innebär att vi för närvarande inte ser någon möjlighet att lämna kontant utdelning till ägaren avseende Statsföretags verksamhetsår 1975. Med de konjunkturutsikter som vi för närvarande ser för 1976 räknar vi även detta år med att ha ett mycket ansträngt finansiellt och ekonomiskt läge i gruppen. Bedömningen på nuvarande stadium är därför att vi även detta år tvingas inställa utdelningen till ägaren. Om konjunkturutsikterna för 1976 väsentligt skulle förändras innebär det självfallet att vi måste ta upp till omprövning ovan angivna utdelning.

Vi vill i detta sammanhang också påpeka att vi för verksamhetsåret 1975 från Statsföretag ger ett beskattat bidrag till Norrlandsfonden på 15 milj. kr., vilket rimligen bör kunna ses som en del av utdelningen till ägaren. Vidare bör det också observeras att Statsföretag liksom tidigare år under 1975 har försett Svetab med en finansiell ram av beskattade medel på 20 milj. kr., vilken enligt tidigare överenskommelse med ägaren skall ses som en del av utdelningen."

RRV beräknar inkomsterna på titeln fonden för statens aktier till 76 104 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 107 048 000 kr. för budgetåret 1976/77.

VIII. Fonden för beredskapslagring

Fonden består av två delfonder nämligen statens jordbruksnämnds delfond som förvaltas av statens jordbruksnämnd och överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond som förvaltas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Som inkomst på vardera delfonden skall bokföras ett belopp motsvarande statens normalränta på kapitalbehållningen på resp. delfond vid budgetårets ingång.

I skrivelse till RRV har statens jordbruksnämnd beräknat inkomsterna från delfonden till 21,8 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 22,9 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

I skrivelse till RRV har överstyrelsen för ekonomiskt försvar beräknat inkomsterna från delfonden till 70,4 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och till 73,4 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln fonden för beredskapslagring till 92 195 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 96 295 000 kr. för budgetåret 1976/77.

IX. Statens pensionsfonder

I skrivelser till RRV har nedanstående myndigheter beräknat inkomsterna på statens pensionsfonder för budgetåren 1975/76 och 1976/77 enligt följande (tusental kr.):

	1975/76	1976/77
Folkpensioneringsfonden (riksförsäkringsverket)	72 900	74 600
Civila tjänstepensionsfonden (kammarkollegiet)	2 400	2 450
Militära tjänstepensionsfonden (kammarkollegiet)	275	280
Allmänna familjepensionsfonden (kammarkollegiet)	7 400	7 900
Statens pensionsanstalts pensionsfond (statens personalpensionsverk)	16 300	17 000
Pensionsfonden för vissa riksdagens verk (riksgäldskontoret)	49	51
Summa	**99 324**	**102 281**

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln staten pensionsfonder till 99 324 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 102 281 000 kr. för budgetåret 1976/77.

X. Diverse kapitalfonder

Fonden för kreditgivning till utlandet. I skrivelse till RRV har riksgäldskontoret beräknat avkastningen av denna fond till 2 360 tkr. för budgetåret 1975/76 och till 1 994 tkr. för budgetåret 1976/77.

RRV ansluter sig till riksgäldskontorets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln fonden för kreditgivning till utlandet till 2 360 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 1 994 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Övriga diverse kapitalfonder. I skrivelser till RRV har nedanstående myndigheter lämnat uppgifter om avkastningen av övriga diverse kapitalfonder enligt följande sammanställning (tusental kr.).

	1975/76	1976/77
Fonden för förlag till statsverket (riksgäldskontoret)	8 500	8 500
Statens vägverks förrådsfond (statens vägverk)	14 200	15 350
Fonden för Södertälje kanalverk (sjöfartsverket)	100	—
Sjöfartsverkets fond (sjöfartsverket)	33 972	41 426
Statens datamaskinfond (statskontoret)	12 229	16 700
Jordfonden (lantbruksstyrelsen)	3 400	3 500
Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap (överstyrelsen för ekonomiskt försvar)	928	848
Summa	**73 329**	**86 324**

RRV ansluter sig till myndigheternas beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln övriga diverse kapitalfonder till 73 329 000 kr. för budgetåret 1975/76 och föreslår att titeln uppförs med 86 324 000 kr. för budgetåret 1976/77.

KAPITALBUDGETENS INKOMSTER

För finansiering av viss del av investeringarna på kapitalbudgeten används dels medel som blir tillgängliga genom årliga avskrivningar inom kapitalfonderna (avskrivningsmedel inom fonden) dels övriga inom fonderna för reinvestering disponibla medel (övriga kapitalmedel och övrig kapitalåterbetalning). Dessa medel redovisas på totalbudgetens inkomstsida i statsbudgeten under rubriken C: Beräknad övrig finansiering.

Avskrivningsmedel inom fonden (tusental kr.)

Fond		1974/75 Utfall	1975/76	1975/76	1976/77
			Statsbudget	Enligt RRVs beräkning	
I. *Statens affärsverksfonder*					
A. Postverkets	fond	19 700	23 000	23 000	26 600
B. Televerkets	"	1 123 343	828 400	984 100	894 100
C. Statens järnvägars	"	335 220	342 000	372 000	410 000
D. Luftfartsverkets	"	23 324	24 000	26 200	31 200
E. Fabriksverkens	"	22 071	24 000	23 700	24 000
F. Statens vattenfallsverks	"	501 461	700 000	656 300	832 000
	Summa	2 025 119	1 941 400	2 085 300	2 217 900
II. *Statens allmänna fastighetsfond*					
Kriminalvårdsstyrelsens	delfond	3 116		3 566	3 925
Beskickningsfastigheternas	"	973		985	1 273
Karolinska sjukhusets	"	2 857		2 900	3 139
Akademiska sjukhusets	"	4 654		6 503	6 592
Byggnadsstyrelsens	"	49 285		52 004	61 641
Generaltullstyrelsens	"	70		72	75
	Summa	60 957	66 331	66 030	76 645
III. *Försvarets fastighetsfond*					
Kasernbyggnaders och befästningars delfonder		27 753		26 974	27 000
Försvarets forskningsanstalts delfond		1 032		1 026	1 095
	Summa	28 785	27 746	28 000	28 095
IX. *Diverse kapitalfonder*					
Statens vägverks förrådsfond		62 380	60 600	68 200	76 900
Sjöfartsverkets fond		21 462	29 461	29 365	35 353
Fonden för Södertälje kanalverk		—	—	—	890
Statens datamaskinfond		42 074	53 500	51 500	59 500
Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap		6 938	1 062	1 062	1 062
	Summa	132 854	144 623	150 127	173 705
	Totalt	**2 247 713**	**2 180 100**	**2 329 457**	**2 496 345**

Övriga kapitalmedel (tusental kr.)

Fond		1974/75 Utfall	1975/76 Statsbudget	1975/76 Enligt RRVs beräkning	1976/77
I. *Statens affärsverksfonder*					
A. Postverkets	fond	1 384	1	1	1
B. Televerkets	”	1 253	1 000	1 000	1 000
C. Statens järnvägars	”	12 952	8 000	8 000	8 000
D. Luftfartsverkets	”	24	1	1	1
E. Fabriksverkens	”	—	—	—	—
F. Statens vattenfallsverks	”	4 700	10 000	10 000	10 000
	Summa	20 313	19 002	19 002	19 002
II. *Statens allmänna fastighetsfond*					
Kriminalvårdsstyrelsens	delfond	112		—	—
Beskickningsfastigheternas	”	8 065		2 900	—
Byggnadsstyrelsens	”	8 130		15 000	10 000
Generaltullstyrelsens	”	—		—	50
	Summa	16 307	15 050	17 900	10 050
III. *Försvarets fastighetsfond*					
Kasernbyggnaders och befästningars delfonder		17 334	18 000	19 000	19 000
	Summa	17 334	18 000	19 000	19 000
IV. *Statens utlåningsfonder*					
Statens sekundärlånefond för rederinäringen		1 500	—	—	—
V. *Fonden för låneunderstöd*					
Kammarkollegiets	delfond	14 286		16 000	17 000
Arbetsmarknadsstyrelsens	”	65 640		85 000	88 000
Bostadsstyrelsens	”	487		235	145
Riksbankens	”	86		40	35
Riksgäldskontorets	”	2 263		2 565	2 655
	Summa	82 761	97 910	103 840	107 835
VII. *Fonden för förlag till statsverket*		67 084	65 000	64 000	47 000
IX. *Diverse kapitalfonder*					
Statens vägverks förrådsfond		2 152	1 500	3 000	3 200
Sjöfartsverkets fond		56	50	50	50
Statens datamaskinfond		435	—	700	—
	Summa	2 643	1 550	3 750	3 250
	Totalt	**207 941**	**216 512**	**227 492**	**206 137**

RRV har i skrivelser från myndigheterna inhämtat uppgifter om avskrivningsmedel, övriga kapitalmedel och övrig kapitalåterbetalning under budgetåren 1975/76 och 1976/77.

Övrig kapitalåterbetalning (tusental kr.)

Fond	1974/75 Utfall	1975/76	1975/76	1976/77
		Statsbudget	Enligt RRVs beräkning	
Statens utlåningsfonder	—		11 967	10 470
Fonden för kreditgivning till utlandet	11 761		12 116	12 482
Summa	**11 761**	**23 875**	**24 083**	**22 952**

Övrig kapitalåterbetalning på statens utlåningsfonder redovisas i RRVs budgetredovisning som inkomst på investeringsanslag. De beräknade inkomsterna på kapitalbudgeten framgår av nedanstående sammanställning (tusental kr.).

Kapitalbudgetens inkomster	1974/75 Utfall	1975/76	1975/76	1976/77
		Statsbudget	Enligt RRVs beräkning	
Avskrivningsmedel inom fonden	2 247 713	2 180 100	2 329 457	2 496 345
Övriga kapitalmedel	207 941	216 512	227 492	206 137
Övrig kapitalåterbetalning	11 761	23 875	24 083	22 952
Summa	**2 467 415**	**2 420 487**	**2 581 032**	**2 725 434**

RRV beräknar kapitalbudgetens inkomster för budgetåret 1975/76 till 2 581 032 000 kr. och föreslår att inkomsterna för budgetåret 1976/77 uppförs med 2 725 434 000 kr.

Sammanfattning

RRVs förslag till beräkning av drift- och kapitalbudgetens inkomster under budgetåret 1976/77 och den nu företagna uppskattningen av inkomsterna under innevarande budgetår har utförts under antagande av en uppgång av 17,5 % för den totala lönesumman under år 1975 och av 11 % under år 1976. För de första månaderna under 1977 har schablonmässigt räknats med en uppgång av 7 %. Bolagens taxerade inkomster förutses öka med 33 % mellan åren 1974 och 1975. Det följande året antas den statligt taxerade inkomsterna ligga kvar på samma nivå.

Slutresultatet av RRVs beräkning av statsinkomsterna under budgetåren 1975/76 och 1976/77 framgår av bilaga B resp. bilaga C samt av den sammanfattade tabellen ovan. I denna redovisas även inkomsterna under budgetåret 1974/75 och statsbudgetssiffrorna för budgetåret 1975/76 som jämförelse.

Enligt de nu redovisade beräkningarna skulle *inkomsterna på driftbudgeten* under budgetåret 1975/76 komma att uppgå till 86 257 milj. kr., vilket är 3 804 milj. kr. mer än i statsbudgeten upptaget belopp. För budgetåret 1976/77 skulle inkomsterna komma att uppgå till 94 531 milj. kr., vilket skulle innebära en uppgång med 8 274 milj. kr. i jämförelse med de nu beräknade inkomsterna för budgetåret 1975/76.

Totalbudgetens inkomster (milj. kr.)

	1974/75 Utfall	1975/76		1976/77 Beräkning	Förändring från 1974/75 till ny ber. 1975/76	Förändring från ny ber. 1975/76 till 1976/77
		Statsbudget	Ny beräkning			
Driftbudgetens inkomster						
Skatt på inkomst och förmögenheter samt socialförsäkringsavgifter m. m.	28 091	33 800	38 100	41 100	+10 009	+3 000
Övriga skatter på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter	963	979	1 077	1 124	+ 114	+ 47
Automobilskattemedel	3 685	3 718	3 855	3 980	+ 170	+ 125
Bensinskatt	1 754	1 818	1 875	1 920	+ 121	+ 45
Vägtrafikskatt	1 931	1 900	1 980	2 060	+ 49	+ 80
Allmän arbetsgivaravgift	5 360	5 900	6 100	6 750	+ 740	+ 650
Tullar och acciser	25 532	30 661	29 417	33 366	+ 3 885	+3 949
Tullmedel	1 250	1 015	1 000	940	− 250	− 60
Mervärdeskatt	14 681	18 500	17 400	20 250	+ 2 719	+2 850
Särskilda varuskatter	393	508	409	410	+ 16	+ 1
Omsättningsskatt på motorfordon	745	652	690	683	− 55	− 7
Tobaksskatt	2 062	2 010	2 126	2 301	+ 64	+ 175
Skatt på sprit	2 886	3 100	3 150	3 250	+ 264	+ 100
Skatt på vin	432	500	530	600	+ 98	+ 70

	1974/75 Utfall	1975/76 Statsbudget	1975/76 Ny beräkning	1976/77 Beräkning	Förändring från 1974/75 till ny ber. 1975/76	Förändring från ny ber. 1975/76 till 1976/77
Skatt på malt- och läskedrycker	678	770	885	876	+ 207	— 9
Energiskatt	1 944	3 160	2 727	3 519	+ 783	+ 792
Särskild vägtrafikskatt	202	175	211	212	+ 9	+ 1
Skatt på annonser och reklam	120	115	130	145	+ 10	+ 15
Skatt på spel	69	75	84	100	+ 15	+ 16
Övriga	71	81	75	80	+ 4	+ 5
Uppbörd i statens verksamhet	1 404	1 665	1 957	2 132	+ 553	+ 175
Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	80	74	74	73	— 6	— 1
Inkomster vid karolinska sjukhuset	206	310	396	335	+ 190	— 61
Pensionsmedel m. m.	325	474	671	841	+ 346	+ 170
Övriga	793	807	816	883	+ 23	+ 67
Diverse inkomster	837	871	849	854	+ 12	+ 5
Totalisatormedel	115	117	120	125	+ 5	+ 5
Tipsmedel	302	348	312	312	+ 10	—
Lotterimedel	217	212	220	220	+ 3	—
Övriga	203	194	197	196	— 6	— 1
Statens affärsverksfonder	834	946	1 026	1 049	+ 192	+ 23
Televerket	175	150	150	125	— 25	— 25
Statens järnvägar	67	22	94	1	+ 27	— 93
Statens vattenfallsverk	560	700	685	800	+ 125	+ 115
Övriga	32	74	97	124	+ 65	+ 27
Riksbanksfonden	350	350	350	350	—	—
Statens allmänna fastighetsfond	414	506	506	546	+ 92	+ 40
Försvarets fastighetsfond	145	130	130	138	— 15	+ 8
Statens utlåningsfonder	1 964	2 434	2 421	2 612	+ 457	+ 191
Lånefonden för bostadsbyggande	1 854	2 320	2 300	2 480	+ 446	+ 180
Övriga	110	114	121	132	+ 11	+ 11
Fonden för låneunderstöd	107	104	126	136	+ 19	+ 10
Fonden för statens aktier	98	123	76	107	— 22	+ 31
Fonden för beredskapslagring	78	88	92	96	+ 14	+ 4
Statens pensionsfonder	98	98	99	102	+ 1	+ 3
Diverse kapitalfonder	64	81	76	88	+ 12	+ 12
Säger för driftbudgeten	*70 022*	*82 453*	*86 257*	*94 531*	*+16 235*	*+8 274*
Kapitalbudgetens inkomster						
Avskrivningsmedel och övriga kapitalmedel inom fonderna	2 456	2 397	2 557	2 702	+ 101	+ 145
Statens affärsverksfonder	2 045	1 960	2 104	2 237	+ 59	+ 133
Övriga kapitalfonder	410	437	453	465	+ 43	+ 12
Övrig kapitalåterbetalning	12	24	24	23	+ 12	— 1
Säger för kapitalbudgeten	*2 467*	*2 420*	*2 581*	*2 725*	*+ 114*	*+ 144*
Totalbudgetens inkomster	**72 490**	**84 874**	**88 838**	**97 256**	**+16 348**	**+8 418**

De totala *inkomsterna på kapitalbudgeten* beräknas uppgå till sammanlagt 2 581 milj. kr. under budgetåret 1975/76 mot 2 420 milj. kr. i statsbudgeten. För budgetåret 1976/77 skulle inkomsterna uppgå till 2 725 milj. kr., vilket innebär en uppgång med 144 milj. kr. i jämförelse med de nu beräknade inkomsterna för budgetåret 1975/76.

Totalbudgetens inkomster beräknas för budgetåret 1975/76 till 88 838 milj. kr. mot i statsbudgeten upptagna 84 874 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till 97 256 milj. kr.

Vid handläggningen av detta ärende har närvarit avdelningschefen Sanell, byrådirektörerna Dalmo, Hansson och Vereide, revisorerna Karlson och Rahmn samt byråassistenten Aronsson varjämte revisionsdirektören Nilsson varit föredragande.

Stockholm den 12 december 1975.

G RUNE BERGGREN

OVE NILSSON

BILAGOR

Bilaga A

Inkomster på driftbudgeten budgetåren 1970/71—1974/75

Tusental kronor

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Skatter, avgifter, m. m.					
Skatter:					
Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:					
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	18 441 021	19 772 222	18 265 807	20 957 464	28 091 397
Kupongskatt	20 540	17 296	29 017	18 105	28 194
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	1 486	2 091	829	1 941	899
Skogsvårdsavgifter	9 609	11 206	11 145	11 342	11 214
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	2 370	2 396	2 232	2 342	2 367
Arvsskatt och gåvoskatt	235 093	262 080	269 489	286 491	309 024
Lotterivinstskatt	107 733	126 513	[1]137 187	142 210	164 998
Stämpelskatt och stämpelavgift	252 120	326 005	336 805	380 144	446 287
Säger för skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter	*19 069 974*	*20 519 810*	*19 052 513*	*21 800 038*	*29 054 378*
Automobilskattemedel:					
Fordonsskatt	1 231 971	1 278 431	1 356 778	299 952	—
Bensin- och brännoljeskatt	1 990 548	2 050 491	2 093 491	2 009 089	1 753 857
Vägtrafikskatt	—	—	—	1 306 597	1 930 791
Säger för automobilskattemedel	*3 222 520*	*3 328 921*	*3 450 269*	*3 615 638*	*3 684 648*
Allmän arbetsgivaravgift	*1 202 428*	*1 944 143*	*3 086 464*	*4 554 627*	*5 360 008*
Tullar och acciser:					
Tullmedel	1 036 397	955 615	979 483	1 021 554	1 250 164
Mervärdeskatt	9 088 346	11 625 767	13 095 953	13 929 574	14 680 618
Särskilda varuskatter	388 866	373 490	342 685	401 314	393 137
Omsättningsskatt på motorfordon	406 978	465 071	531 217	572 822	744 604
Tobaksskatt	1 650 947	1 638 248	1 692 390	1 878 845	2 062 054
Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	40 123	40 570	41 248	28 872	10 178
Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	52 634	50 397	50 702	56 509	60 324
Skatt på sprit	1 971 784	2 100 010	2 178 240	2 244 103	2 885 760
Skatt på vin	256 739	297 733	340 570	356 282	431 919
Skatt på malt- och läskedrycker	580 181	607 786	631 091	680 708	677 557
Energiskatt	1 011 288	1 073 071	1 066 534	1 222 408	1 944 372
Särskild skatt på motorbränslen	422 481	744 336	776 480	715 660	—162
Oljelagringsavgift	—	—	—	—	268
Särskild vägtrafikskatt	—	—	—	55 723	201 821
Skatt på annonser och reklam	—	38 235	48 375	87 812	120 480
Skatt på spel	—	—	—	58 669	68 994
Investeringsavgift	4 494	2 008	—	—	—
Säger för tullar och acciser	*16 911 259*	*20 012 337*	*21 774 968*	*23 310 857*	*25 532 088*
Säger för skatter	*40 406 181*	*45 805 211*	*47 364 213*	*53 281 161*	*63 631 122*
Uppbörd i statens verksamhet:					
Expeditionsavgifter	69 908	68 972	108 283	102 108	107 374
Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	84 135	83 438	74 546	75 243	79 757

[1] Därav skatt på spel 8 984 tkr.

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Vattendomstolsavgifter	891	2 505	330	1 322	1 022
Inkomster vid kriminalvården	7 787	4 634	15 586	−1 943	9 236
Inkomster vid flygtekniska försöksanstalten	13 202	15 872	—	—	—
Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	8 451	11 271	13 895	15 408	18 325
Inkomster vid statens farmacevtiska laboratorium	6 170	—	—	—	—
Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	—	7 815	9 192	9 149	6 619
Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 296	1 245	1 589	1 444	1 555
Inkomster vid karolinska sjukhuset	146 294	185 068	208 050	277 366	206 473
Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	519	470	589	2 015	−727
Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	—	78	2 737	1 085	63
Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	—	—	1 826	2 305	2 747
Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	—	—	16 028	20 661	30 369
Inkomster vid arbetsmedicinska institutet	567	779	—	—	—
Inkomster till arbetarskyddsverkets och arbetsmedicinska institutets verksamhet	—	7 365	—	—	—
Inkomster vid statens vägverk	1 875	1 183	2 487	695	578
Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk	18 669	18 536	20 797	25 700	27 936
Körkortsavgifter	—	—	5 044	36 296	58 449
Avgifter för registrering av motorfordon	16 697	29 377	47 867	60 906	67 310
Försäljning av sjökort m. m.	2 043	2 157	2 291	2 465	2 770
Fyravgifter (fyr- och båkmedel)	48 456	65 217	79 988	82 808	86 821
Lotsavgifter (lotspenningar)	28 452	21 119	25 552	24 358	24 877
Skeppsmätningsavgifter m. m.	1 427	1 990	1 560	2 419	2 584
Fartygsinspektionsavgifter m. m.	—	2 497	3 399	3 520	4 382
Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	16 117	18 543	17 672	16 380	22 028
Inkomster vid statens geotekniska institut	2 948	3 404	4 145	4 109	3 557
Pensionsmedel m. m.	237 627	251 372	316 449	218 186	324 669
Inkomst av myntning m. m.	29 455	105 737	76 900	32 170	35 302
Kontrollstämpelmedel	1 206	1 121	—	—	—
Bidrag till statens bränslekontrollerande verksamhet	− 31	—	—	—	—
Bidrag till bankinspektionen	4 356	4 630	4 859	5 593	6 764
Bidrag för revision av sparbankerna	882	895	934	917	922
Bidrag till försäkringsinspektionen	2 335	2 836	3 093	3 497	3 709
Ersättning för kilometerräknarapparatur	—	—	—	34 509	2 992
Avgifter för granskning av biograffilm	217	205	203	301	317
Inkomster vid riksantikvarieämbetet	2 964	5 911	3 144	4 293	3 979
Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	—	—	473	566	527
Inkomster vid statens maskinprovningar	600	626	701	1 088	1 141
Inkomster vid lantbruksnämnderna	2 972	3 594	3 697	4 562	4 932
Inkomster vid statens hingstdepå och stuteri	910	974	1 172	—	—
Inkomster vid statens jordbruksnämnd	696	889	1 041	1 204	1 147
Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	5 034	5 962	5 613	6 395	7 697
Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	1 627	1 907	2 000	2 159	2 536

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium (kontrollanstalt)	1 341	1 341	1 501	1 823	2 540
Avgifter vid köttbesiktning	7 118	7 173	6 947	7 589	8 386
Inkomster vid statens livsmedelsverk	—	658	1 169	1 447	1 022
Inkomster vid statens institut för folkhälsan	1 435	777	—	—	—
Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	3 492	4 067	4 841	5 297	5 971
Inkomster vid veterinärhögskolan	1 346	1 558	2 029	—	—
Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	131	138	156	181	181
Inkomster av statens gruvegendom	12 640	29 415	29 401	49 851	48 426
Inkomster vid statens institut för konsumentfrågor	1 305	1 409	10	—	—
Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	37 716	37 798	44 119	43 138	48 014
Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	1 102	2 017	3 289	3 572	4 197
Exekutionsavgifter	15 440	17 718	14 769	14 008	13 785
Restavgifter	46 365	53 372	53 460	53 260	57 558
Inkomster vid statens planverk	1 308	796	503	2 318	1 555
Inkomster vid Sveriges geologiska undersökning	521	515	785	2 102	—
Inkomst av justering och ädelmetallkontroll	—	—	5 781	7 458	7 393
Tillsyn av atomenergianläggningar m. m.	138	1 036	1 152	1 291	—
Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	6 303	7 339	34 593	38 486	43 817
Säger för uppbörd i statens verksamhet	*904 455*	*1 107 317*	*1 288 238*	*1 313 080*	*1 403 586*
Diverse inkomster:					
Bötesmedel	80 168	82 765	93 528	104 225	111 370
Totalisatormedel	100 588	102 490	89 738	93 533	114 955
Tipsmedel	204 834	265 324	285 473	291 847	302 467
Lotterimedel	167 459	181 135	195 310	185 361	216 617
Övriga diverse inkomster	76 749	55 454	81 221	86 620	91 245
Säger för diverse inkomster	*629 799*	*687 169*	*745 270*	*761 586*	*836 653*
Säger för skatter, avgifter, m. m.	**41 940 434**	**47 599 696**	**49 397 722**	**55 355 827**	**65 871 360**
Inkomster av statens kapitalfonder					
Statens affärsverksfonder:					
Postverket	5 780	12 719	95 003	47 603	3 372
Televerket	156 802	230 017	193 000	237 012	175 100
Statens järnvägar	17 458	—	—	100 000	66 747
Luftfartsverket	15 000	13 678	22 969	11 525	16 018
Förenade fabriksverken	684	561	550	330	1 245
Statens vattenfallsverk	343 495	400 240	480 401	530 174	560 017
Domänverket	34 166	22 725	21 843	22 889	11 500

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Säger för statens affärsverksfonder	*573 385*	*679 940*	*813 766*	*949 533*	*833 998*
Riksbanksfonden	*200 000*	*200 000*	*200 000*	*250 000*	*350 000*
Statens allmänna fastighetsfond	*125 634*	*117 545*	*286 384*	*345 588*	*413 566*
Försvarets fastighetsfond	*94 417*	*93 488*	*109 481*	*138 452*	*144 689*
Statens utlåningsfonder:					
Utrikesförvaltningens lånefond	83	83	100	111	123
Biståndsförvaltningens lånefond	22	30	33	30	46
Statens bosättningslånefond	8 313	9 021	9 130	8 820	8 713
Vattenkraftslånefonden	291	285	329	213	262
Luftfartslånefonden	3 617	3 331	3 157	2 909	2 841
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	2 239	1 857	2 447	2 756	2 724
Statens lånefond för universitetsstudier	1 011	829	665	510	382
Studiemedelsfonden	14 545	9 086	39 825	33 775	42 986
Lånefonden för inventarier i studentbostäder	1 705	—	—	—	—
Lånefonden för studentkårlokaler	114	60	190	184	178
Jordbrukets lagerhusfond	156	111	79	55	44
Jordbrukets maskinlånefond	733	557	292	234	111
Statens sekundärlånefond för jordbrukare	22	18	14	7	—
Fonden för supplementär jordbrukskredit	4	5	4	14	7
Kraftledningslånefonden	116	102	89	76	63
Egnahemslånefonden	1 614	1 468	1 191	970	782
Statens avdikningslånefond	1 679	1 751	1 659	1 569	1 481
Fiskerilånefonden	1 506	2 272	1 344	2 612	1 708
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	75	74	72	105	80
Skogsväglånefonden	37	52	53	55	63
Lånefonden för insamling av skogsfrö	82	—	—	—	—
Statens hantverks- och industrilånefond	19 926	19 640	17 880	19 058	24 362
Statens sekundärlånefond för rederinäringen	28	8	—	—	—
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	1 549	1 251	1 084	919	787
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	5	2	1	0	0
Lånefonden för bostadsbyggande	1 102 044	1 274 878	1 450 387	1 655 486	1 853 887
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	—	2 036	2 308	2 269	1 614
Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	1 513	2 079	1 441	1 096	883
Lånefonden för kommunala markförvärv	2 443	5 892	8 074	12 004	17 193
Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 097	2 328	2 347	1 881	2 475
Övriga utlåningsfonder	22	144	140	105	294
Säger för statens utlåningsfonder	*1 167 591*	*1 339 248*	*1 544 334*	*1 747 823*	*1 964 088*
Fonden för låneunderstöd	*46 736*	*43 038*	*52 607*	*72 178*	*106 811*
Fonden för statens aktier	*18 291*	*19 787*	*28 460*	*51 947*	*98 281*
Fonden för beredskapslagring	*66 558*	*65 485*	*70 589*	*70 366*	*77 620*

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Statens pensionsfonder:					
Folkpensioneringsfonden	68 326	68 223	67 166	70 896	73 538
Civila tjänstepensionsfonden	2 150	2 173	2 026	2 193	2 016
Militära tjänstepensionsfonden	240	223	252	267	137
Allmänna familjepensionsfonden	6 569	6 668	6 689	6 784	6 963
Statens pensionsanstalts pensionsfond	14 609	14 654	15 046	15 598	15 353
Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	43	44	45	45	47
Säger för statens pensionsfonder	*91 937*	*91 986*	*91 224*	*95 784*	*98 054*
Diverse kapitalfonder	*52 784*	*52 849*	*52 171*	*55 122*	*63 778*
Säger för inkomster av statens kapitalfonder	**2 437 332**	**2 703 367**	**3 249 016**	**3 776 793**	**4 150 884**
Summa	**44 377 767**	**50 303 063**	**52 646 738**	**59 132 620**	**70 022 245**

Bilaga B

Beräkning rörande utfallet av driftbudgetens inkomstsida för budgetåret 1975/76

	I statsbudgeten beräknat belopp Tusental kr.	Beräknat utfall Tusental kr.
A. Skatter, avgifter, m. m.		
I. *Skatter:*		
1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:		
a) Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m., *bevillning*	33 800 000	38 100 000
b) Kupongskatt, *bevillning*	30 000	31 000
c) Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, *bevillning*	1 500	1 500
d) Skogsvårdsavgifter, *bevillning*	11 700	19 200
e) Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *bevillning*	2 500	2 500
f) Arvsskatt och gåvoskatt, *bevillning*	320 000	310 000
g) Lotterivinstskatt, *bevillning*	188 000	200 000
h) Stämpelskatt och stämpelavgift, *bevillning*	425 000	513 000
2. Automobilskattemedel:		
a) Bensinskatt, *bevillning*	1 818 000	1 875 000
b) Vägtrafikskatt, *bevillning*	1 900 000	1 980 000
3. Allmän arbetsgivaravgift, *bevillning*	5 900 000	6 100 000
4. Tullar och acciser:		
a) Tullmedel, *bevillning*	1 015 000	1 000 000
b) Mervärdeskatt, *bevillning*	18 500 000	17 400 000
c) Särskilda varuskatter, *bevillning*	508 000	409 000
d) Omsättningsskatt på motorfordon, *bevillning*	651 500	690 000
e) Tobaksskatt, *bevillning*	2 010 000	2 125 500
f) Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, *bevillning*	30 000	25 000
g) Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, *bevillning*	51 000	50 000
h) Skatt på sprit, *bevillning*	3 100 000	3 150 000
i) Skatt på vin, *bevillning*	500 000	530 000
j) Skatt på malt- och läskedrycker, *bevillning*	770 000	885 000
k) Energiskatt, *bevillning*	3 160 000	2 727 000
l) Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, *bevillning*	1	1
m) Särskild vägtrafikskatt, *bevillning*	175 000	211 000
n) Skatt på annonser och reklam, *bevillning*	115 000	130 000
o) Skatt på spel, *bevillning*	75 000	84 000
Säger för skatter	*75 057 201*	*78 548 701*

	I statsbudgeten beräknat belopp Tusental kr.	Beräknat utfall Tusental kr.
II. *Uppbörd i statens verksamhet:*		
1. Expeditionsavgifter	108 000	103 000
2. Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	74 157	74 157
3. Vattendomstolsavgifter	1 000	1 000
4. Inkomster vid kriminalvården	10	1 860
5. Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	19 200	21 300
6. Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	12 635	12 635
7. Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 612	1 720
8. Inkomster vid karolinska sjukhuset	310 000	396 300
9. Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	250	250
10. Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	65	60
11. Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	2 065	3 474
12. Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionens verksamhet	33 400	35 800
13. Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	800	800
14. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	28 500	30 000
15. Körkortsavgifter	44 000	44 000
16. Avgifter för registrering av motorfordon	66 350	69 000
17. Försäljning av sjökort	2 630	2 830
18. Fyravgifter	102 500	91 000
19. Lotsavgifter	25 500	21 000
20. Skeppsmätningsavgifter	2 100	2 100
21. Fartygsinspektionsavgifter m. m.	3 700	4 060
22. Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	22 983	27 737
23. Inkomster vid statens geotekniska institut	4 000	4 000
24. Ersättning för visst värderingsförfarande	40	1
25. Pensionsmedel m. m.	474 000	671 000
26. Inkomst av myntning m. m.	65 000	60 000
27. Bidrag till bankinspektionen	6 900	7 143
28. Bidrag för revision av sparbankerna	975	1 001
29. Bidrag till försäkringsinspektionen	3 753	3 947
30. Ersättning för kilometerräknarapparatur	1	11 700
31. Avgifter för granskning av biograffilm	285	285
32. Inkomster vid riksantikvarieämbetet	4 958	5 002
33. Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	590	558
34. Inkomster vid statens maskinprovningar	800	800
35. Inkomster vid lantbruksnämnderna	5 000	6 200
36. Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 400	1 200
37. Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	7 400	9 500
38. Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	3 895	2 690
39. Avgifter vid köttbesiktning	9 500	10 000
40. Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 500	1 100
41. Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	5 700	6 200

	I statsbudgeten beräknat belopp	Beräknat utfall
	Tusental kr.	Tusental kr.
42. Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	230	230
43. Inkomster av statens gruvegendom	40 000	30 000
44. Inkomster vid bergsstaten m. m.	3 000	7 200
45. Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	48 230	57 433
46. Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	3 698	4 112
47. Exekutionsavgifter	15 373	14 872
48. Restavgifter	55 212	53 583
49. Inkomster vid statens planverk	1 200	1 200
50. Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	41 393	41 747
Säger för uppbörd i statens verksamhet	*1 665 490*	*1 956 787*
III. *Diverse inkomster:*		
1. Bötesmedel	109 000	111 605
2. Totalisatormedel	117 000	120 000
3. Tipsmedel	347 900	312 291
4. Lotterimedel	212 000	220 000
5. Övriga diverse inkomster	85 000	85 000
Säger för diverse inkomster	*870 900*	*848 896*
Säger för skatter, avgifter, m. m.	*77 593 591*	*81 354 384*
B. Inkomster av statens kapitalfonder		
I. *Statens affärsverksfonder:*		
1. Postverket	25 500	1 100
2. Televerket	150 000	150 000
3. Statens järnvägar	22 000	94 000
4. Luftfartsverket	25 800	25 800
5. Statens vattenfallsverk	700 000	685 000
6. Domänverket	23 000	70 000
Säger för statens affärsverksfonder	*946 300*	*1 025 900*
II. *Riksbanksfonden*	*350 000*	*350 000*
III. *Statens allmänna fastighetsfond*	*506 186*	*506 186*
IV. *Försvarets fastighetsfond*	*130 354*	*130 354*
V. *Statens utlåningsfonder*	*2 433 626*	*2 421 146*
VI. *Fonden för låneunderstöd*	*104 035*	*126 030*
VII. *Fonden för statens aktier*	*122 850*	*76 104*
VIII. *Fonden för beredskapslagring*	*87 599*	*92 195*

	I statsbudgeten beräknat belopp	Beräknat utfall
	Tusental kr.	Tusental kr.
IX. *Statens pensionsfonder:*		
1. Folkpensioneringsfonden	72 500	72 900
2. Civila tjänstepensionsfonden	2 250	2 400
3. Militära tjänstepensionsfonden	270	275
4. Allmänna familjepensionsfonden	6 850	7 400
5. Statens pensionsanstalts pensionsfond	16 000	16 300
6. Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	47	49
Säger för statens pensionsfonder	*97 917*	*99 324*
X. *Diverse kapitalfonder:*		
1. Fonden för kreditgivning till utlandet	2 360	2 360
2. Övriga diverse kapitalfonder	78 538	73 329
Säger för diverse kapitalfonder	*80 898*	*75 689*
Säger för inkomster av statens kapitalfonder	*4 859 765*	*4 902 928*
Tillsammans	**82 453 356**	**86 257 312**

Bilaga C

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1976/77

	Tusental kr.	Tusental kr.	Tusental kr.
A. Skatter, avgifter, m. m.			
I. *Skatter:*			
1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:			
a) Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m., *bevillning*	41 100 000		
b) Kupongskatt, *bevillning*	33 000		
c) Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, *bevillning*	1 750		
d) Skogsvårdsavgifter, *bevillning*	19 200		
e) Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *bevillning*	2 500		
f) Arvsskatt och gåvoskatt, *bevillning*	315 000		
g) Lotterivinstskatt, *bevillning*	205 000		
h) Stämpelskatt och stämpelavgift, *bevillning*	548 000	42 224 450	
2. Automobilskattemedel:			
a) Bensinskatt, *bevillning*	1 920 000		
b) Vägtrafikskatt, *bevillning*	2 060 000	3 980 000	
3. Allmän arbetsgivaravgift, *bevillning*		6 750 000	
4. Tullar och acciser:			
a) Tullmedel, *bevillning*	940 000		
b) Mervärdeskatt, *bevillning*	20 250 000		
c) Särskilda varuskatter, *bevillning*	409 800		
d) Omsättningsskatt på motorfordon, *bevillning*	683 000		
e) Tobaksskatt, *bevillning*	2 300 500		
f) Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, *bevillning*	30 000		
g) Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, *bevillning*	50 000		
h) Skatt på sprit, *bevillning*	3 250 000		
i) Skatt på vin, *bevillning*	600 000		
j) Skatt på malt- och läskedrycker, *bevillning*	876 000		
k) Energiskatt, *bevillning*	3 519 000		
l) Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, *bevillning*	1		
m) Särskild vägtrafikskatt, *bevillning*	212 000		
n) Skatt på annonser och reklam, *bevillning*	145 250		
o) Skatt på spel, *bevillning*	100 000	33 365 551	86 320 001

	Tusental kr.	Tusental kr.
II. *Uppbörd i statens verksamhet:*		
1. Expeditionsavgifter	106 000	
2. Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	73 342	
3. Vattendomstolsavgifter	1 000	
4. Inkomster vid kriminalvården	10	
5. Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	23 800	
6. Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	12 415	
7. Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 990	
8. Inkomster vid karolinska sjukhuset	335 100	
9. Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	250	
10. Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	60	
11. Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	4 119	
12. Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionens verksamhet	41 000	
13. Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	800	
14. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	31 000	
15. Körkortsavgifter	17 000	
16. Avgifter för registrering av motorfordon	72 000	
17. Försäljning av sjökort	2 930	
18. Fyravgifter	97 000	
19. Lotsavgifter	26 000	
20. Skeppsmätningsavgifter	1 800	
21. Fartygsinspektionsavgifter m. m.	4 360	
22. Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	29 942	
23. Inkomster vid statens geotekniska institut	4 300	
24. Ersättning för visst värderingsförfarande	1	
25. Pensionsmedel m. m.	841 000	
26. Inkomst av myntning	120 000	
27. Bidrag till bankinspektionen	7 550	
28. Bidrag för revision av sparbankerna	1 050	
29. Bidrag till försäkringsinspektionen	3 958	
30. Ersättning för kilometerräknarapparatur	1	
31. Avgifter för granskning av biograffilm	300	
32. Inkomster vid riksantikvarieämbetet	5 459	
33. Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	566	
34. Inkomster vid statens maskinprovningar	1 200	
35. Inkomster vid lantbruksnämnderna	6 500	
36. Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 300	
37. Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	9 500	
38. Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	2 695	
39. Avgifter vid köttbesiktning	12 000	
40. Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 100	
41. Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	6 500	
42. Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	258	
43. Inkomster av statens gruvegendom	28 000	
44. Inkomster vid bergsstaten	7 200	

	Tusental kr.	Tusental kr.
45. Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	59 155	
46. Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	4 235	
47. Exekutionsavgifter	15 366	
48. Restavgifter	54 930	
49. Inkomster vid statens planverk	800	
50. Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	54 805	2 131 647
III. *Diverse inkomster:*		
1. Bötesmedel	111 390	
2. Totalisatormedel	125 000	
3. Tipsmedel	312 291	
4. Lotterimedel	220 000	
5. Övriga diverse inkomster	85 000	853 681
		89 325 329
B. Inkomster av statens kapitalfonder		
I. *Statens affärsverksfonder:*		
1. Postverket	21 500	
2. Televerket	125 000	
3. Statens järnvägar	1	
4. Luftfartsverket	28 400	
5. Förenade fabriksverken	29 000	
6. Statens vattenfallsverk	800 000	
7. Domänverket	45 500	1 049 401
II. *Riksbanksfonden*		350 000
III. *Statens allmänna fastighetsfond:*		
1. Slottsbyggnadernas delfond	1	
2. Kriminalvårdsstyrelsens ”	6 556	
3. Beskickningsfastigheternas ”	11 023	
4. Karolinska sjukhusets ”	37 062	
5. Akademiska sjukhusets ”	13 130	
6. Byggnadsstyrelsens ”	478 205	
7. Generaltullstyrelsens ”	250	546 227
IV. *Försvarets fastighetsfond*		137 681
V. *Statens utlåningsfonder:*		
1. Utrikesförvaltningens lånefond	150	
2. Biståndsförvaltningens lånefond	90	
3. Statens bosättningslånefond	10 000	
4. Vattenkraftslånefonden	240	
5. Luftfartslånefonden	2 560	
6. Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	3 400	
7. Statens lånefond för universitetsstudier	200	
8. Studiemedelsfonden	43 000	
9. Lånefonden för studentkårlokaler	190	
10. Jordbrukets lagerhusfond	30	
11. Jordbrukets maskinlånefond	25	
12. Kraftledningslånefonden	30	
13. Egnahemslånefonden	520	
14. Statens avdikningslånefond	1 450	

	Tusental kr.	Tusental kr.
15. Fiskerilånefonden	1 900	
16. Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	100	
17. Skogsväglånefonden	45	
18. Statens hantverks- och industrilånefond	26 000	
19. Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	550	
20. Lånefonden för bostadsbyggande	2 480 000	
21. Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 600	
22. Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	320	
23. Lånefonden för kommunala markförvärv	37 200	
24. Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 600	
25. Övriga utlåningsfonder	276	2 612 476
VI. *Fonden för låneunderstöd:*		
1. Kammarkollegiets- delfond	40 000	
2. Arbetsmarknadsstyrelsens "	95 000	
3. Bostadsstyrelsens "	230	
4. Riksbankens "	10	
5. Riksgäldskontorets "	720	135 960
VII. *Fonden för statens aktier*		107 048
VIII. *Fonden för beredskapslagring*		96 295
IX. *Statens pensionsfonder:*		
1. Folkpensioneringsfonden	74 600	
2. Civila tjänstepensionsfonden	2 450	
3. Militära tjänstepensionsfonden	280	
4. Allmänna familjepensionsfonden	7 900	
5. Statens pensionsanstalts pensionsfond	17 000	
6. Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	51	102 281
X. *Diverse kapitalfonder:*		
1. Fonden för kreditgivning till utlandet	1 994	
2. Övriga diverse kapitalfonder	86 324	88 318
		5 225 687
Summa		**94 531 016**

Anm. I statsbudgeten upptas som lägsta belopp 1 000 kr. I specifikationerna (Bil. B och C) har beloppen uppförts i tusental kr.

Innehåll

Inledning

Totalbudgetens utfall budgetåren 1970/71—1974/75 s. 2. — Totalbudgetens utfall budgetåret 1974/75 s. 5. — Driftbudgetens inkomster budgetåret 1975/76 s. 6. — Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1969—1974 s. 6. — Taxeringsstatistik avseende 1975 års taxering s. 10. — Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1975, 1976 och 1977 s. 13.

Driftbudgetens inkomster

A. Skatter, avgifter, m. m. 19

I. Skatter 19

1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter 19
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. 19
Kupongskatt 44
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt 45
Skogsvårdsavgifter 46
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter 46
Arvsskatt och gåvoskatt 47
Lotterivinstskatt 47
Stämpelskatt och stämpelavgift 48
2. Automobilskattemedel 49
Bensinskatt 49
Vägtrafikskatt 50
3. Allmän arbetsgivaravgift 53
4. Tullar och acciser 54
Tullmedel 54
Mervärdeskatt 57
Särskilda varuskatter 61
Omsättningsskatt på motorfordon 63
Tobaksskatt 64
Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag 66
Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag 66
Skatt på sprit 67
Skatt på vin 67
Skatt på malt- och läskedrycker 68
Energiskatt 69
Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter 72
Särskild vägtrafikskatt 73
Skatt på annonser och reklam 74
Skatt på spel 75

II. Uppbörd i statens verksamhet 76

III. Diverse inkomster 86
Bötesmedel 86
Totalisatormedel 86
Tipsmedel 86
Lotterimedel 87
Övriga diverse inkomster 87

Bilaga 2 Riksrevisionsverkets inkomstberäkning 137

B. Inkomster av statens kapitalfonder 89

I. Statens affärsverksfonder 89

Postverket 89
Televerket 94
Statens järnvägar 97
Luftfartsverket 99
Förenade fabriksverken 101
Statens vattenfallsverk 103
Domänverket 107

II. Riksbanksfonden 109

III. Statens allmänna fastighetsfond 110

IV. Försvarets fastighetsfond 110

V. Statens utlåningsfonder 111

VI. Fonden för låneunderstöd 111

VII. Fonden för statens aktier 112

VIII. Fonden för beredskapslagring 113

IX. Statens pensionsfonder 113

X. Diverse kapitalfonder 114

Kapitalbudgetens inkomster 115

Sammanfattning 118

Bilaga A. Inkomster på driftbudgeten budgetåren 1970/71—1974/75 123

Bilaga B. Beräkning rörande utfallet av driftbudgetens inkomstsida för budgetåret 1975/76 128

Bilaga C. Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1976/77 132

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750544

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1976/77

Bilaga 3

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1976/77

A Skatter, avgifter, m. m.

I *Skatter:*

1	Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:			
	a Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.	41 800 000 000		
	b Kupongskatt	33 000 000		
	c Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	1 750 000		
	d Skogsvårdsavgifter	19 200 000		
	e Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	2 500 000		
	f Arvsskatt och gåvoskatt	315 000 000		
	g Lotterivinstskatt	205 000 000		
	h Stämpelskatt och stämpelavgift	548 000 000	42 924 450 000	
2	Automobilskattemedel:			
	a Bensinskatt	1 920 000 000		
	b Vägtrafikskatt	2 060 000 000	3 980 000 000	
3	Allmän arbetsgivaravgift		6 750 000 000	
4	Tullar och acciser:			
	a Tullmedel	940 000 000		
	b Mervärdeskatt	20 250 000 000		
	c Särskilda varuskatter	409 800 000		
	d Omsättningsskatt på motorfordon	683 000 000		
	e Tobaksskatt	2 300 500 000		
	f Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	30 000 000		
	g Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	50 000 000		
	h Skatt på sprit	3 250 000 000		
	i Skatt på vin	600 000 000		
	j Skatt på malt- och läskedrycker	876 000 000		
	k Energiskatt	3 519 000 000		
	l Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter	1 000		
	m Särskild vägtrafikskatt	212 000 000		
	n Skatt på annonser och reklam	145 250 000		
	o Skatt på spel	100 000 000	33 365 551 000	87 020 001 000

II *Uppbörd i statens verksamhet:*

1	Expeditionsavgifter	106 000 000
2	Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	73 342 000
3	Vattendomstolsavgifter	1 000 000
4	Inkomster vid kriminalvården	10 000
5	Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	23 800 000
6	Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	15 500 000
7	Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 990 000
8	Inkomster vid karolinska sjukhuset	335 100 000
9	Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	250 000
10	Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	60 000
11	Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	4 119 000
12	Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	41 000 000
13	Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	800 000
14	Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	31 000 000
15	Körkortsavgifter	17 000 000
16	Avgifter för registrering av motorfordon	72 000 000
17	Försäljning av sjökort	2 930 000
18	Fyravgifter	121 500 000
19	Lotsavgifter	30 000 000
20	Skeppsmätningsavgifter	2 200 000
21	Fartygsinspektionsavgifter m. m.	4 360 000
22	Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	29 942 000
23	Inkomster vid statens geotekniska institut	4 300 000
24	Ersättning för visst värderingsförfarande	1 000
25	Pensionsmedel m. m.	791 000 000
26	Inkomst av myntning	120 000 000
27	Bidrag till bankinspektionen	7 550 000
28	Bidrag för revision av sparbankerna	1 050 000
29	Bidrag till försäkringsinspektionen	3 958 000
30	Ersättning för kilometerräknarapparatur	1 000
31	Avgifter för granskning av biografilm	300 000
32	Inkomster vid riksantikvarieämbetet	5 459 000
33	Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	566 000
34	Inkomster vid statens maskinprovningar	1 200 000
35	Inkomster vid lantbruksnämnderna	6 500 000
36	Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 300 000
37	Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	9 500 000
38	Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	2 695 000
39	Avgifter vid köttbesiktning	12 000 000
40	Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 100 000
41	Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	6 500 000

42	Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	258 000	
43	Inkomster av statens gruvegendom	28 000 000	
44	Inkomster vid bergsstaten m.m.	7 200 000	
45	Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	61 000 000	
46	Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	4 235 000	
47	Exekutionsavgifter	15 366 000	
48	Restavgifter	54 930 000	
49	Inkomster vid statens planverk	800 000	
50	Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	54 805 000	2 115 477 000
III	*Diverse inkomster:*		
1	Bötesmedel	111 390 000	
2	Totalisatormedel	125 000 000	
3	Tipsmedel	312 291 000	
4	Lotterimedel	220 000 000	
5	Övriga diverse inkomster	85 000 000	853 681 000
			89 989 159 000

B Inkomster av statens kapitalfonder

I	*Statens affärsverksfonder:*		
1	Postverket	21 500 000	
2	Televerket	125 000 000	
3	Statens järnvägar	20 000 000	
4	Luftfartsverket	28 400 000	
5	Förenade fabriksverken	29 000 000	
6	Statens vattenfallsverk	800 000 000	
7	Domänverket	45 500 000	1 069 400 000
II	*Riksbanksfonden*		350 000 000
III	*Statens allmänna fastighetsfond:*		
1	Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens "	6 556 000	
3	Beskickningsfastigheternas "	9 043 000	
4	Karolinska sjukhusets "	37 062 000	
5	Akademiska sjukhusets "	13 130 000	
6	Byggnadsstyrelsens "	478 205 000	
7	Generaltullstyrelsens "	250 000	544 247 000
IV	*Försvarets fastighetsfond*		138 346 000
V	*Statens utlåningsfonder:*		
1	Utrikesförvaltningens lånefond	150 000	
2	Biståndsförvaltningens lånefond	90 000	
3	Statens bosättningslånefond	10 000 000	
4	Vattenkraftslånefonden	240 000	
5	Luftfartslånefonden	2 560 000	
6	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	3 400 000	
7	Statens lånefond för universitetsstudier	200 000	
8	Studiemedelsfonden	43 000 000	
9	Lånefonden för studentkårlokaler	190 000	

10	Jordbrukets lagerhusfond	30 000	
11	Jordbrukets maskinlånefond	25 000	
12	Kraftledningslånefonden	30 000	
13	Egnahemslånefonden	520 000	
14	Statens avdikningslånefond	1 450 000	
15	Fiskerilånefonden	1 900 000	
16	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	100 000	
17	Skogsväglånefonden	45 000	
18	Statens hantverks- och industrilånefond	26 000 000	
19	Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	550 000	
20	Lånefonden för bostadsbyggande	2 755 000 000	
21	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 600 000	
22	Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	320 000	
23	Lånefonden för kommunala markförvärv	37 200 000	
24	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 600 000	
25	Övriga utlåningsfonder	276 000	2 887 476 000
VI	*Fonden för låneunderstöd:*		
1	Kammarkollegiets delfond	40 000 000	
2	Arbetsmarknadsstyrelsens ”	95 000 000	
3	Bostadsstyrelsens ”	230 000	
4	Riksbankens ”	10 000	
5	Riksgäldskontorets ”	720 000	135 960 000
VII	*Fonden för statens aktier*		107 048 000
VIII	*Fonden för beredskapslagring*		95 995 000
IX	*Statens pensionsfonder:*		
1	Folkpensioneringsfonden	74 600 000	
2	Civila tjänstepensionsfonden	2 450 000	
3	Militära tjänstepensionsfonden	280 000	
4	Allmänna familjepensionsfonden	7 900 000	
5	Statens pensionsanstalts pensionsfond	17 000 000	
6	Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	51 000	102 281 000
X	*Diverse kapitalfonder:*		
1	Fonden för kreditgivning till utlandet	1 994 000	
2	Naturvårdsfonden	3 300 000	
3	Övriga diverse kapitalfonder	86 324 000	91 618 000
			5 522 371 000
		Summa kr.	**95 511 530 000**

MARCUS BOKTR. STOCKHOLM 1975

Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1976/77

Bilaga 4

Preliminärt förslag till investeringsplan för budgetåret 1976/77

I	Statens affärsverksfonder:		
	A. Postverkets fond	27 398 000	
	B. Televerkets fond	−18 000 000	
	C. Statens järnvägars fond	56 400 000	
	D. Luftfartsverkets fond	235 498 000	
	E. Fabriksverkens fond	8 199 000	
	F. Statens vattenfallsverks fond	1 143 999 000	
	G. Domänverkets fond	6 001 000	1 459 495 000
II	Statens allmänna fastighetsfond		348 916 000
III	Försvarets fastighetsfond		80 520 000
IV	Statens utlåningsfonder		1 876 068 000
V	Fonden för låneunderstöd		559 168 000
VII	Fonden för förlag till statsverket		−27 000 000
VIII	Fonden för beredskapslagring		40 000 000
IX	Diverse kapitalfonder:		
	A. Statens vägverks förrådsfond	2 499 000	
	B. Sjöfartsverkets fond	52 796 000	
	C. Fonden för Södertälje kanalverk	2 109 000	
	D. Statens datamaskinfond	55 501 000	
	E. Jordfonden	1 000	
	F. Naturvårdsfonden	4 000 000	
	G. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar	−1 062 000	115 844 000
		Summa	4 453 011 000
Avgår kapitalåterbetalning:			
	Avsättning till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	
	Övrig kapitalåterbetalning	22 952 000	23 952 000
		Summa	**4 429 059 000**

PRELIMINÄRT FÖRSLAG TILL INVESTERINGSSTATER FÖR BUDGETÅRET 1976/77

I. Statens affärsverksfonder

A. Postverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	54 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	26 600 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	27 398 000		
	54 000 000		**54 000 000**

B. Televerkets fond

Avskrivningsmedel: Tele-		Investeringsanslag:	
anläggningar m. m.		Teleanläggningar m. m.	827 100 000
från statsbudgeten	6 000 000	Televisions- och	
inom fonden	838 100 000	ljudradioanläggningar	41 300 000
Avskrivningsmedel: Tele-			
visions- och			
ljudradioanläggningar			
inom fonden	41 300 000		
Övriga kapitalmedel:			
Teleanläggningar m. m.	1 000 000		
Investeringsbemyndigande:			
Teleanläggningar m. m.	−18 000 000		
	868 400 000		**868 400 000**

C. Statens järnvägars fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	524 700 000
från statsbudgeten	50 300 000		
inom fonden	410 000 000		
Övriga kapitalmedel	8 000 000		
Investeringsbemyndigande	56 400 000		
	524 700 000		**524 700 000**

D. Luftfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	266 700 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	31 200 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	235 498 000		
	266 700 000		**266 700 000**

E. Fabriksverkens fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	32 200 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	24 000 000		
Investeringsbemyndigande	8 199 000		
	32 200 000		**32 200 000**

F. Statens vattenfallsverks fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	1 986 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	832 000 000		
Övriga kapitalmedel	10 000 000		
Investeringsbemyndigande	1 143 999 000		
	1 986 000 000		**1 986 000 000**

G. Domänverkets fond

Investeringsbemyndigande	**6 001 000**	Summa investeringsanslag	**6 001 000**

Summa investeringsbemyndiganden för statens affärsverksfonder	1 459 495 000

II. Statens allmänna fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	754 251 000
från statsbudgeten	318 640 000		
inom fonden	76 645 000		
Övriga kapitalmedel	10 050 000		
Investeringsbemyndigande	348 916 000		
	754 251 000		**754 251 000**

III. Försvarets fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	370 600 000
från statsbudgeten	239 167 000		
inom fonden	31 913 000		
Övriga kapitalmedel	19 000 000		
Investeringsbemyndigande	80 520 000		
	370 600 000		**370 600 000**

IV. Statens utlåningsfonder

Utrikesförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	400 000	Investeringsanslag	400 000
Biståndsförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	300 000	Investeringsanslag	300 000
Statens bosättningslånefond			
Investeringsbemyndigande	5 000 000	Investeringsanslag	5 000 000
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Studiemedelsfonden			
Avskrivningsmedel från statsbudgeten	455 000 000	Investeringsanslag	455 000 000
Lånefonden för studentkårlokaler			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Fiskerilånefonden			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.			
Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	700 000
från statsbudgeten	338 000		
Investeringsbemyndigande	362 000		
	700 000		**700 000**
Statens fiskredskapslånefond			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Statens hantverks-och industrilånefond			
Investeringsbemyndigande	35 000 000	Investeringsanslag	35 000 000
Lånefonden för bostadsbyggande			
Investeringsbemyndigande	1 660 000 000	Investeringsanslag	1 660 000 000
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder			
Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000
Lånefonden för kommunala markförvärv			
Investeringsbemyndigande	175 000 000	Investeringsanslag	175 000 000

Lånefonden för allmänna samlingslokaler

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000

Summa investeringsbemyndiganden för statens utlåningsfonder	1 876 068 000

V. Fonden för låneunderstöd

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	698 503 000
från statsbudgeten	31 500 000		
Övriga kapitalmedel	107 835 000		
Investeringsbemyndigande	559 168 000		
	698 503 000		**698 503 000**

VII. Fonden för förlag till statsverket

Övriga kapitalmedel	47 000 000	Investeringsanslag	20 000 000
Investeringsbemyndigande	—27 000 000		
	20 000 000		**20 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

Investeringsbemyndigande	40 000 000	Investeringsanslag	40 000 000

IX. Diverse kapitalfonder

A. Statens vägverks förrådsfond		Investeringsanslag	82 600 000
Avskrivningsmedel			
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	76 900 000		
Övriga kapitalmedel	3 200 000		
Investeringsbemyndigande	2 499 000		
	82 600 000		**82 600 000**

B. Sjöfartsverkets fond			
Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	88 200 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	35 353 000		
Övriga kapitalmedel	50 000		
Investeringsbemyndigande	52 796 000		
	88 200 000		**88 200 000**

C. Fonden för Södertälje kanalverk

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	3 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	890 000		
Investeringsbemyndigande	2 109 000		
	3 000 000		**3 000 000**

D. Statens datamaskinfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	115 001 000
inom fonden	59 500 000		
Investeringsbemyndigande	55 501 000		
	115 001 000		**115 001 000**

E. Jordfonden

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag	1 000

F. Naturvårdsfonden

Investeringsbemyndigande	4 000 000	Investeringsanslag	4 000 000

G. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	77 100 000
från statsbudgeten	77 100 000		
inom fonden	1 062 000		
Investeringsbemyndigande	—1 062 000		
	77 100 000		**77 100 000**

Summa investeringsbemyndiganden för diverse kapitalfonder	115 844 000

SUMMA INVESTERINGSSTATER

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	8 322 663 000
från statsbudgeten	1 178 052 000		
inom fonden	2 485 463 000		
Övriga kapitalmedel	206 137 000		
Investeringsbemyndigande	4 453 011 000		
	8 322 663 000		**8 322 663 000**

Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m.m.

Bilaga 5

Tab. 1. Totalbudgetens utveckling 1967/68—1976/77

Milj. kr.

	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76		1976/77
									Statsbudget	Ny ber.	
Inkomster	**33 416**	**36 236**	**40 404**	**45 637**	**51 830**	**54 513**	**61 489**	**72 490**	**84 874**	**88 819**	**98 226**
Driftbudgeten	32 101	34 836	38 887	44 378	50 303	52 646	59 133	70 022	82 453	86 238	95 511
Kapitalbudgeten	1 315	1 400	1 516	1 259	1 527	1 867	2 356	2 467	2 420	2 581	2 715
Utgifter	**36 347**	**38 883**	**44 221**	**48 269**	**55 497**	**60 718**	**70 881**	**83 187**	**95 467**	**99 790**	**110 214**
Driftbudgeten (exkl. avskrivningar)	31 724	33 743	37 487	41 240	47 992	53 475	62 746	73 853	[1]87 066	89 959	[4]100 891
Kapitalbudgeten (bruttoinvestering)	4 466	5 068	6 559	7 413	7 578	7 719	8 182	9 061	[2]8 201	[4]9 381	[5]9 023
Rörliga krediter (— = minskad disposition)	157	72	175	— 384	— 73	— 476	—47	273	200	450	300
Totalbudgetens saldo	**—2 931**	**—2 648**	**—3 817**	**—2 632**	**—3 667**	**—6 205**	**—9 393**	**—10 698**	**—10 593**	**—10 971**	**—11 988**

[1] Beräkningsmässigt har förutsatts en minskning av anslagsbehållningarna med 500 milj. kr.
[2] ” ” ” ” ” ” ” ” 400 ”
[3] ” ” ” ” ökning ” ” ” 254 ”
[4] ” ” ” ” minskning ” ” ” 755 ”
[5] ” ” ” ” ” ” ” ” 300 ”
[6] ” ” ” ” ” ” ” ” 700 ”

Tab. 2. Statsbudgetens realekonomiska utveckling 1970/71—1976/77

Beloppen avrundade till närmaste 10-tal milj. kr. Löpande priser.

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76 Statsbudget	1976/77
Inkomster	**45 640**	**51 830**	**54 510**	**61 490**	**72 490**	**84 870**	**98 230**
Direkta skatter	19 070	20 520	19 050	20 330	24 920	27 990	31 740
Indirekta skatter	21 810	25 834	28 880	33 520	39 350	47 740	55 930
Övriga inkomster	4 760	5 476	6 580	7 640	8 220	9 140	10 560
Utgifter	**48 270**	**55 500**	**60 720**	**70 880**	**83 190**	**95 470**	**110 210**
Konsumtion	21 770	25 170	28 510	31 670	37 270	42 680	50 590
Statlig	13 770	16 070	17 460	19 330	22 390	26 730	30 500
Kommunbidrag	8 000	9 100	11 050	12 340	14 880	15 950	20 090
Investeringar	5 380	6 060	7 220	7 580	8 110	8 080	9 180
Statliga	4 250	4 780	5 590	6 050	6 440	6 670	7 650
Kommunbidrag	1 130	1 280	1 630	1 530	1 670	1 410	1 530
Transfereringar	16 830	20 000	21 570	27 590	29 050	35 560	40 700
Till hushåll inkl. socialförsäkringssektorn	12 560	14 970	15 960	20 570	22 550	25 410	28 970
Övriga transfereringar	4 270	5 030	5 610	7 020	6 500	10 150	11 730
Övriga utgifter (inkl. rörliga krediter)	4 290	4 270	3 420	4 040	8 760	9 150	9 740

Tab. 3. Statsskulden under budgetåren 1964/65—1974/75

Milj. kr.

Budget-år	Fonderad statsskuld	Tillfällig statsskuld	Totala statsskulden Summa (2—3)	Därav placerat i				
				Räntelöpande obligationslån	Premieobligationslån	Statsskuldförbindelser	Lån hos statsinstitutioner och fonder m. m.	Skattkammarväxlar
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Totalt								
1964/65	16 141	3 110	19 252	14 246	2 425	1 207	679	181
1965/66	15 967	3 655	19 622	12 853	2 425	1 152	777	2 073
1966/67	17 029	4 406	21 435	13 005	2 724	1 117	819	3 120
1967/68	18 420	6 614	25 034	14 915	2 925	1 102	861	4 115
1968/69	21 256	5 745	27 001	16 640	3 375	1 065	854	3 148
1969/70	24 380	6 580	30 960	18 249	3 550	1 225	902	5 243
1970/71	25 800	7 602	33 402	18 122	3 850	1 355	963	7 573
1971/72	28 511	8 698	37 209	22 992	4 050	1 140	726	6 737
1972/73	31 803	11 408	43 211	28 406	4 725	1 989	763	5 048
1973/74	37 282	15 393	52 675	34 805	6 000	2 109	928	6 095
1974/75	43 443	20 237	63 680	36 980	7 740	2 264	1 086	12 259
Förändr. under budgetåret								
1964/65	+ 61	— 79	— 18	— 307	— 23	— 45	+ 21	+ 110
1965/66	— 174	+ 544	+ 370	—1 393	—	— 55	+ 97	+1 892
1966/67	+1 062	+ 751	+ 1 813	+ 152	+ 299	— 35	+ 43	+1 047
1967/68	+1 391	+2 208	+ 3 599	+1 910	+ 201	— 15	+ 42	+ 995
1968/69	+2 836	— 869	+ 1 967	+1 724	+ 450	— 37	— 7	— 967
1969/70	+3 124	+ 835	+ 3 959	+1 610	+ 175	+160	+ 48	+2 095
1970/71	+1 420	+1 022	+ 2 442	— 127	+ 300	+130	+ 61	+2 330
1971/72	+2 711	+1 096	+ 3 807	+4 870	+ 200	—215	—237	— 836
1972/73	+3 292	+2 710	+ 6 002	+5 413	+ 675	+849	+ 38	—1 690
1973/74	+5 479	+3 985	+ 9 464	+6 400	+1 275	+120	+165	+1 048
1974/75	+6 161	+4 844	+11 005	+2 174	+1 740	+155	+158	+6 163

Allmänna Pensionsfonden, fjärde fondstyrelsen: Redovisning för perioden den 1 januari — den 30 november 1975

Bilaga 6

ALLMÄNNA PENSIONSFONDEN FJÄRDE FONDSTYRELSEN

Redovisning för perioden 1975.01.01—1975.11.30

Vid årsskiftet uppgick anskaffningsvärdet för fondens aktieportfölj till 232,1 mkr. 1975.11.30 var anskaffningsvärdet 404,6 mkr. vilket innebär en nettoökning med 172,5 mkr. Under perioden har aktieinnehaven i Cementgjuteriet, Bröderna Edstrand, Iggesund och Sydkraft sålts. Vidare har innehavet i Corona bytts mot nya aktier i AGA. Innehavet i Mölnlycke har bytts mot dels nya aktier i Cellulosa, dels konvertibla obligationer i Cellulosa. Nya företag i portföljen under perioden är Astra, Billerud och Höganäs. Antalet företag har sålunda reducerats från 25 till 22. Försäljningarna och bytestransaktionerna under perioden har medfört realisationsvinster på 6,4 mkr. och realisationsförluster på 0,9 mkr.

Portföljens marknadsvärde 1975.11.30 uppgick till 421,9 mkr. och översteg därmed motsvarande anskaffningsvärde med 17,3 mkr. Justerat för köp och försäljningar har portföljens marknadsvärde sedan årsskiftet ökat med 30,6 %. Under samma period har Affärsvärldens generalindex stigit med 27,6 %.

Verksamhetsberättelse för hela året kommer att avlämnas i vanlig ordning.

Resultaträkning

Aktieutdelningar		10 536 880
Ränteintäkter		11 679 850
Förvaltningskostnader	./.	1 268 887
Rörelseresultat		**20 947 843**
Realisationsvinster		6 412 506
Realisationsförluster	./.	857 083
		26 503 266
Skatt	./.	10 375 108
Nettoresultat		**16 128 158**

Balansräkning 1975.11.30

Tillgångar	
Kassa och bank	117 246 626
Fordringar	8 223 064
Aktier och konvertibla obligationer (bil)	404 587 907
Summa tillgångar	**530 057 597**
Skulder	
Leverantörsskulder	3 622 462
Skatteskuld	6 287 193
Övriga skulder	248 484
Fondkapital	503 771 300
Resultat för perioden 1975.01.01—1975.11.30	16 128 158
Summa skulder	**530 057 597**

Förvaltningsberättelse

Från riksförsäkringsverket har fjärde fondstyrelsen under perioden 1975.01.01—1975.11.30 erhållit 200 mkr. Härav utgöres 58,2 mkr. av avgifter erlagda av staten, kommuner och därmed jämförliga samfälligheter samt av bolag, föreningar och stiftelser, i vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet äger ett bestämmande inflytande. 104,4 mkr. är avgifter erlagda av enskilda arbetsgivare, som i genomsnitt för det år, varå avgifterna belöper, sysselsatt minst 20 arbetstagare. I avgifter från enskilda arbetsgivare med färre anställda än 20 arbetstagare samt i avgifter, som erläggs jämlikt 34 § lagen om försäkring för allmän tilläggspension, kommer 37,4 mkr. Genom överföringen har fonden disponerat alla de medel riksdagen ställt till fondens förfogande.

De av fondstyrelsen förvaltade medlen har placerats på sätt som framgår av balansräkningen och särskild specifikation över styrelsens aktieinnehav per 30 november 1975. Enligt fondens reglemente är aktierna bokförda till anskaffningsvärdet.

Resultatet av förvaltningen samt styrelsens tillgångar och skulder per 30 november 1975 framgår av ovanstående resultaträkning samt balansräkning.

Stockholm 1975.12.08.

Albert Aronson

Lennart Dahlström

Aktieinnehav per den 30 november 1975

Företag	Antal	Anskaffningsvärde		Marknadsvärde	
		per st. kr.	totalt kr.	per st. kr.	totalt kr.
AGA	271 455	139	37 686 980	182	49 404 810
Asea	55 100	106	5 846 570	118	6 501 800
Astra	104 250	163	16 970 265	187	19 494 750
Atlas Copco	11 000	147	1 616 610	180	1 980 000
Bahco	8 570	193	1 651 450	203	1 739 710
Billerud	12 833	138	1 771 566	189	2 425 437
Cellulosa	55 737		10 185 761		13 711 302
A 13 965		207		246	
B 41 773		175		246	
Fläkt	59 624	388	23 137 866	349	20 808 776
Fortia	83 862		17 250 190		19 204 398
A 1 994		212		229	
B 81 868		206		229	
Gränges	11 750	153	1 798 074	119	1 398 250
Höganäs	11 010	236	2 599 135	248	2 730 480
Incentive	85 200	218	18 548 371	264	22 492 800
Incentive pref C	7 000	42	296 740	50:50	353 500
Iro	80 650	176	14 173 395	159	12 823 350
LM Ericsson	342 951		73 913 528		66 345 635
A 78 046		211		195	
B 264 905		217		193	
MoDo	53 627		8 694 284		10 733 130
A 600		152		193	
A1 34 556		162		195	
B 18 471		163		210	
Nife Jungner B	50 000	148	7 405 921	274	13 700 000
Perstorp	76 900	123	9 445 409	130	9 997 000
Promotion	52 937	193	10 227 499	180	9 528 660
Ratos	33 700		7 291 086		6 773 700
A 1 638		195		201	
B 32 062		217		201	
Sandvik	52 700	183	9 648 396	248	13 069 600
Tändstickor B	16 700	96	1 603 463	87:50	1 461 250
Volvo	807 254		122 342 789		114 630 068
A 396 884		149		142	
B 410 370		154		142	
Konvertibla obligationer:					
Cellulosa nom kr.	516 500		482 559		619 800
Totalt			**404 587 907**		**421 928 206**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975

Innehållsförteckning

Sid.		Kr.
82	KAPITALBUDGETEN	
82	*II Statens allmänna fastighetsfond*	
82	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	1 000 000
		1 000 000
83	*IV Statens utlåningsfonder*	
83	Utrikesförvaltningens lånefond	400 000
84	Biståndsförvaltningens lånefond	300 000
		700 000
	Summa för kapitalbudgeten	**1 700 000**
	Totalt för utrikesdepartementet	**3 443 571 000**
85	Bilaga 5.1	

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1976

Register

Sid.		Kr.
1	Översikt	
4	DRIFTBUDGETEN	
4	**A. Utrikesdepartementet m. m.**	
4	Utrikesförvaltningen	205 957 000[1]
5	Utlandstjänstemännens representation	5 150 000
5	Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat	7 300 000
5	Kursdifferenser	1 000
6	Ersättning åt olönade konsuler	2 808 000
6	Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation	12 000 000
6	Kostnader för vissa nämnder m. m.	200 000
7	Kommittéer m. m.	200 000
7	Extra utgifter	345 000
7	Kostnader för officiella besök m. m.	1 400 000
		235 361 000
8	**B. Bidrag till vissa internationella organisationer**	
8	Förenta Nationerna	24 500 000
8	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)	9 065 000
9	Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)	4 400 000
9	Europarådet	6 500 000
10	Övriga internationella organisationer m. m.	65 000
		44 530 000
	C. Internationellt utvecklingssamarbete	
	Bidrag till internationella biståndsprogram	1 050 000 000
	Bilateralt utvecklingssamarbete	1 986 973 000
	Information	14 300 000
	Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	54 024 000
	Biståndsutbildningsnämnden (BUN)	7 673 000
		3 112 970 000
72	**D. Information om Sverige i utlandet m. m.**	
72	Svenska institutet	15 353 000
73	Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	16 440 000
74	Övrig information om Sverige i utlandet m. m.	5 862 000
		37 655 000
76	**E. Diverse**	
76	Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.	500 000
76	Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater	34 000
76	Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	2 422 000
78	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut	4 847 000
79	Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll	3 552 000
		11 355 000
	Summa för driftbudgeten	**3 441 871 000**

[1] Beräknat belopp

Moskva
(Ulan Bator)
Nairobi
(Bujumbura, Kampala, Kigali)
New Delhi
(Colombo, Dacca, Kathmandu)
Oslo
Ottawa
Paris
Peking
(Phnom-Penh, Pyongyang)
Prag
Pretoria
(Maseru, Mbabane)
Pyongyang*
Quito*
Rabat
(Banjul, Dakar, Nouakchott)
Reykjavik
Rom
(Valletta)
Santiago de Chile*
Seoul**
Singapore**
Sofia
Teheran
(Kabul)
Tel Aviv
Tokio
(Seoul)
Tripoli
Tunis
Warszawa
Washington
Wellington
Wien

II. Delegationer

Sveriges ständiga representation vid Förenta Nationerna i New York
Sveriges ständiga delegation hos de internationella organisationerna i Genève
Sveriges delegation hos Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) i Paris
Sveriges delegation hos de Europeiska gemenskaperna i Bryssel

III. Lönade konsulat

a) Generalkonsulat
Antwerpen
Barcelona
Berlin
Chicago
Genua
Hamburg
Hongkong
Istanbul
Leningrad
Minneapolis
Montreal
New York
Rio de Janeiro
San Francisco

b) Konsulat
Houston
Las Palmas
Mariehamn
Marseille
Palma de Mallorca
Rotterdam
Santa Cruz de Tenerife
Sydney
Szczecin

IV. Olönade konsulat med utsänd lönad tjänsteman i icke-chefsställning (gk = generalkonsulat, k = konsulat)

Frankfurt a. M., k
Los Angeles, k
München, k
São Paulo, gk
Stuttgart, k

Bilaga 5.1

Förteckning över Sveriges lönade utlandsmyndigheter och olönade konsulat med utsänd lönad tjänsteman den 1 januari 1976

1. Beskickningar med angivande inom parentes av subsidiära ackrediteringsorter

Addis Abeba
(Aden, Tananarive)
Alger
(Bamako)
Ankara
Athen
Bagdad
Bangkok
(Kuala Lumpur, Rangoon, Singapore, Vientiane)
Beirut
(Amman, Damaskus)
Belgrad
(Tirana)
Berlin
Bern
Bogotá
(Panamá, Quito)
Bonn
Brasilia
Bryssel
(Luxemburg)
Budapest
Buenos Aires
Bukarest
Canberra
Caracas
(Georgetown, Port-of-Spain, Santo Domingo)
Colombo**
Dacca*
Damaskus**
Dar es Salaam
(Mogadiscio)
Dublin
Gaborone*
Guatemala
(Managua, San José, San Salvador, Tegucigalpa)
Haag
Hanoi
(Saigon)
Havanna
(Kingston)
Helsingfors
Islamabad
Jakarta
(Manila)
Jeddah
(Abu Dhabi, Doha, Dubai, Kuwait, Manama, Muscat, Sana)
Kairo
(Khartoum, Nicosia)
Kinshasa
(Brazzaville, Libreville, Malabo, Yaoundé)
Kuala Lumpur*
Kuwait*
Köpenhamn
Lagos
(Accra, Niamey, Ouagadougou, Porto Novo)
Lima
(La Paz)
Lissabon
London
Lourenço Marques*
Lusaka
(Gaborone, Lilongwe)
Madrid
Manila**
Mexico
Monrovia
(Abidjan, Bissau, Conakry, Freetown)
Montevideo
(Asunción)

Med * betecknad beskickning förestås av en t. f. chargé d'affaires.
Med ** betecknad myndighet avses ambassadkansli.

2. Biståndsförvaltningens lånefond

Fondens medel används främst för långivning till SIDA:s bilaterala experter. Fondens kapitalbelopp uppgår f. n. till 1 300 000 kr.

Enligt SIDA:s bedömning behövs ett kapitaltillskott på 300 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Jag förordar att fondens kapitalbelopp ökas med 300 000 kr. till 1 600 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Biståndsförvaltningens lånefond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kr.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	14 538	1975/76	10 376
Anslag för 1975/76	7 000	1976/77	12 162
Anslag för 1976/77 (förslag)	1 000		
	22 538		**22 538**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

1. Utrikesförvaltningens lånefond

Fonden uppgår f. n. till 2 125 000 kr. (prop. 1975: 1 bil. 5 s. 93, UU 1975: 1, rskr 1975: 40). Av fonden disponeras 1 825 000 kr. för s. k. allmänna lån på högst 15 000 kr. i samband med tjänstemans förflyttning. Om särskilda omständigheter föreligger kan lån beviljas med högre belopp. Då synnerliga skäl föreligger får lån beviljas även för medelsbehov som uppkommit under löpande stationering utomlands utan samband med förflyttning. Lånen skall amorteras inom tre år.

Återstoden av fonden, dvs. 300 000 kr., disponeras för särskilda lån på högst 5 000 kr. till tjänstemän i utrikesförvaltningen för inköp av möbler och andra inventarier (möbellån). Längsta amorteringstid är fem år, men i övrigt gäller samma villkor som för de s. k. allmänna lånen.

Utlandslönesystemet förutsätter att tjänstemännens behov av kredit i samband med omstationering skall kunna tillgodoses genom lånefonden (prop. 1963: 75 s. 100, SU 1963: 125, rskr 1963: 298).

Det ökade antalet låneberättigade jämte pris- och kostnadsutvecklingen har medfört ett växande lånebehov vilket inte kan tillgodoses med nu tillgängliga medel. Med hänsyn härtill bör fonden tillföras ytterligare 400 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrikesförvaltningens lånefond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

5. Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen

Ambassadanläggningen i Kairo har försenats på grund av vissa leveranssvårigheter. Inträffade prisstegringar nödvändiggör en höjning av kostnadsramen från 7,2 milj. kr. till 7,9 milj. kr.

I *Hanoi* har avtal träffats om upplåtelse av tomt som erbjudits av den vietnamesiska sidan för uppförande av en ambassadanläggning. Regeringen har den 20 november 1975 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera ambassadanläggningen fram till färdiga bygghandlingar. Anläggningen avses omfatta en totalarea av 3 460 m² omfattande kanslilokaler, chefsbostad och bostäder för personal utsänd av utrikesdepartementet och SIDA. Anläggningen planeras även inrymma gemensamma utrymmen för bl. a. representation samt anordningar för rekreation. Kostnaderna för objektet har beräknats till 21 milj. kr.

Under 1974/75 har en personalbostad förvärvats i Nairobi.

Föredraganden

I investeringsplanen bör föras upp en kostnadsram av 21 milj. kr. för nybyggnad av ambassadanläggning i Hanoi.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Under rubriken Diverse projekt har medel beräknats för bl. a. mindre upprustningsarbeten och förvärv av bostäder för personal utsänd av utrikesdepartementet och SIDA. Visst utrymme har också beräknats för att möjliggöra att ytterligare angelägna projekt påbörjas. I den mån sådana projekt kräver riksdagens godkännande återkommer jag härtill.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
	1974-04-01	1975-04-01	1974/75	1975/76	1976/77		
Kairo, amb.anl.	7 200	7 900	4 580	2 500	820	73-03	76-03
Hanoi, amb.anl.		21 000		2 000	6 000	76-10	78-10
Färdigställda, ej slutredovisade projekt	27 495	27 495	24 324	2 426			
Diverse projekt	16 500	9 100	259	3 450	5 342		
Summa	**51 195**	**65 495**	**29 163**	**10 376**	**12 162**		

Föredraganden

För pris- och löneomräkning beräknar jag 380 000 kr. samt därutöver 100 000 kr. för utökad verksamhet vid den seismologiska multipelstationen i Hagfors avseende bättre seismologisk övervakning av södra halvklotet. Engångsanvisningen om 1 200 000 kr. för budgetåret 1975/76 avräknas. Anslaget kan således minskas med (+380 000 + 100 000 – 1 200 000) 720 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 552 000 kr.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Anslag	FOA	Föredraganden
1. Seismologiska multipelstationen i Hagfors	3 357 000	−327 000	−720 000
2. Radiaövervakning	570 000	+ 55 000	—
3. Teknisk-vetenskapliga utredningar	345 000	+285 000	—
	4 272 000	**+ 13 000**	**−720 000**

Verksamheten avser forskning och utredningar i samband med förhandlingar om rustningsbegränsningar och kontroll samt övervakning av kärnladdningsprov. Verksamheten leds och bedrivs av försvarets forskningsanstalt för utrikesdepartementets räkning.

Den seismologiska multipelstationen i Hagfors har till uppgift att bedriva detektionsseismologisk forskning och internationellt datautbyte samt övervakning av förekommande kärnladdningsprov.

Radiaövervakningen avser bl. a. förekommande kärnladdningsprov samt provstoppskontroll. Teknisk-vetenskapliga utredningar avser s. k. A-, B- och C-krigföring samt satellitspaning, som underlag för nedrustningsförhandlingar.

Försvarets forskningsanstalt

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		FOA	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	+2	—
Övrig personal	5	—	—
	11	**+2**	**—**

FOA begär för budgetåret 1976/77 ett anslag på 4 285 000 kr., vilket skulle innebära en nominell ökning med 13 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår för vilket ett särskilt engångsbelopp av 1 200 000 kr. har anvisats.

Äskandet avser beträffande Hagforsobservatoriet en beräknad pris- och löneomräkning om 380 000 kr. Därutöver begärs 650 000 kr. för bl. a. upprättande av ett centrum för internationellt seismologiskt datautbyte, för seismologiska mätningar på södra halvklotet, för driften av en mätstation i Kalix samt för en ny tjänst för mätdataanalys i Hagfors.

För teknisk-vetenskapliga utredningar begärs 250 000 kr. i ökade medel avseende främst utredningar om s. k. A- och C-stridsmedel samt om miljökrigföring och satellitspaning.

Stiftelsen leds av en styrelse. Hos stiftelsen finns en institutsdirektör och andra tjänstemän i enlighet med en personalförteckning som regeringen fastställer samt, som rådgivande organ, ett vetenskapligt råd.

Personal enligt personalförteckning

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Institutet	Föredraganden
Handläggande personal	4	—	—
Övrig personal	6	—	—
	10	—	—

SIPRI begär ett statsbidrag med 5 348 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 181 000 kr. i förhållande till budgetåret 1975/76. Av det begärda anslaget utgör 3 490 000 kr. kostnader för avlöningar, 710 000 kr. administrativa kostnader samt 1 250 000 kr. särskilda projektkostnader. Resterande del, 98 000 kr., utgörs av lönekostnadspålägg och vissa kostnadsersättningar. Institutets intäkter från försäljning av publikationer beräknas till 200 000 kr.

Av den äskade ökningen anges pris- och löneomräkning uppgå till 542 000 kr. För tre nya arvodestjänster beräknas 320 000 kr. medan särskilda projektkostnader och administrativa kostnader föreslås ökade med 319 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till pris- och löneökningar förordar jag att anslaget räknas upp med 500 000 kr. För en ytterligare arvodesbefattning beräknar jag 80 000 kr. Därutöver bör SIPRI beviljas ett särskilt engångsbidrag om 100 000 kr. för att täcka extra kostnader till följd av 1975 års löneuppgörelse.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 4 847 000 kr.

E 5. Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll

1974/75	Utgift	2 823 000
1975/76	Anslag	4 272 000
1976/77	Förslag	3 552 000

överstyrelsen. Begärda medel avses bl. a. användas för kontakt med andra organisationer såväl inom som utanför Sverige.

Europarörelsens svenska råd anhåller om ett bidrag över tredje huvudtiteln med 50 000 kr., vilket skulle innebära en höjning av innevarande budgetårs bidrag med 28 000 kr. Den äskade ökningen motiveras av allmänna kostnadsstegringar samt expanderande verksamhet.

Svenska sektionen av Amnesty International begär för informationsverksamhet om förhållanden rörande de mänskliga rättigheterna i andra länder ett anslag för budgetåret 1976/77 på 40 000 kr. Medlen avses användas för fortlöpande utgivning av skrifter, utställningsverksamhet, Amnesty-bulletinen, faktablad samt diabildserie och ljudband.

Föredraganden

För Utrikespolitiska institutet beräknar jag en ökning av anslaget för 1976/77 med 200 000 kr. Bidraget till Svenska FN-förbundet bör öka med 125 000 kr. vilket ger täckning för stigande löne- och administrationskostnader. För Svenska UNICEF-kommittén beräknar jag ett med 3 000 kr. förhöjt anslag. Bidraget till Svenska sektionen av Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet bör höjas med 2 000 kr. Anslagen till Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen och Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund anser jag bör höjas med 3 000 kr. vardera. För Europarörelsen Svenska Råd beräknar jag ett oförändrat bidrag. Jag har härvid tagit hänsyn till att rådet innevarande budgetår beviljats ett engångsanslag av 7 000 kr. Svenska sektionen av Amnesty International bör beviljas ett med 15 000 kr. förhöjt anslag.

Med hänvisning till den inledande sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 2 422 000 kr.

E 4. Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut

1974/75 Utgift	3 867 000
1975/76 Anslag	4 167 000
1976/77 Förslag	4 847 000

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) är en stiftelse, för vilken Kungl. Maj:t fastställt stadgar den 29 juni 1966. Stiftelsen har till ändamål att i enlighet med de grunder för bidrag riksdagen godkänt med anledning av prop. 1966: 76 (SU 1966: 88, rskr 1966: 203) bedriva vetenskaplig forskning i konflikt- och samarbetsfrågor av betydelse för internationell fred och säkerhet i syfte att söka ge bidrag till förståelsen av betingelserna för fredliga lösningar av mellanstatliga konflikter och för en stabil fred.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Anslag	Anslags-framställning	Före-draganden
Utrikespolitiska institutet	1 382 000	+412 000	+200 000
Svenska FN-förbundet	540 000	+385 000	+125 000
Svenska UNICEF-kommittén	37 000	+ 10 000	+ 3 000
Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet	25 000	+ 60 000	+ 2 000
Svenska freds- och skiljedomsföreningen	25 000	+ 35 000	+ 3 000
Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund	15 000	+ 15 000	+ 3 000
Europarörelsens svenska råd	22 000	+ 28 000	—
Svenska sektionen av Amnesty International	25 000	+ 15 000	+ 15 000
	2 071 000	**+960 000**	**+351 000**

Utrikespolitiska institutet begär statsbidrag från tredje huvudtiteln med sammanlagt 1 794 000 kr. Av detta belopp avser 977 000 kr. lönekostnader och 562 000 kr. kostnader för lokalhyror. Vidare äskas 26 000 kr. för institutets bibliotek och 25 000 kr. för tidskriften "Internationella studier". Därutöver begär institutet 50 000 kr. i engångsbidrag för vissa inventarier samt medel för två nya tjänster och bidrag till föredragshållare om sammanlagt 154 000 kr.

Svenska FN-förbundet, som enligt sin stadga är det centrala organet för FN-information i Sverige, beräknar kostnaderna för sin verksamhet under budgetåret 1976/77 till 1 265 000 kr. Inkomster utom statsbidrag beräknas till 340 000 kr. medan återstoden, 925 000 kr., begärs som statsbidrag. Av den föreslagna bidragsökningen avser 106 000 kr. ökade löne-, hyres-, kanslikostnader o. d.

För publikationer, informationsmaterial, medlemskontakter m. m. har beräknats en ökning av 15 000 kr. Inkomsterna anges i budgetförslaget komma att stiga med 23 000 kr.

Svenska UNICEF-kommittén begär för budgetåret 1976/77 ett statsbidrag av 47 000 kr.

Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet beräknar sina utgifter under budgetåret 1976/77 till 125 000 kr. Härav äskas 85 000 kr. i statsbidrag, varav 20 000 kr. avser kostnader för planerade informationsprogram.

Svenska freds- och skiljedomsföreningen begär ett statsbidrag på 60 000 kr. för sin informationsverksamhet. Den föreslagna anslagsökningen, 35 000 kr., motiveras främst av allmänna kostnadsstegringar och expanderande verksamhet.

Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund äskar för budgetåret 1976/77 ett anslag om 30 000 kr. vilket innebär en ökning med 15 000 kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Visst bidrag erhålls från skol-

E. DIVERSE

E 1. Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.

1974/75 Utgift	794 622
1975/76 Anslag	500 000
1976/77 Förslag	500 000

Från anslaget bestrids bl. a. vissa kostnader för sjöfolk, andra svenska medborgare och vissa statslösa som blivit nödställda utomlands.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

E 2. Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater

1974/75 Utgift	33 900	Reservation	0
1975/76 Anslag	10 000		
1976/77 Förslag	34 000		

Anslaget bör höjas med 24 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 34 000 kr.

E 3. Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

1974/75 Utgift	1 705 000
1975/76 Anslag	2 071 000
1976/77 Förslag	2 422 000

Föredraganden

Det är utrikesdepartementets uppgift att utöva den samordnande och ledande funktionen vad gäller den samlade, med statsmedel finansierade allmänna informationsverksamheten om Sverige i utlandet. Denna verksamhet har som en följd av den snabba utvecklingen av Sveriges internationella förbindelser kommit att få allt större betydelse. Vikten av ett ökat informations- och erfarenhetsutbyte över gränserna framhålls bl. a. i slutdokumentet från konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK). Ökade krav ställs därför på utrikesdepartementets informationsverksamhet.

Jag beräknar 625 000 kr. i ökning under detta anslag. Av detta belopp bör Svensk-internationella pressbyrån tillföras 100 000 kr. och Ingenjörsvetenskapsakademien 50 000 kr. För den samordnade informationsverksamheten beräknar jag 475 000 kr. i ökning.

Bidraget till Bernadottemuseet i Pau bör utgå med oförändrat belopp, 10 000 kr.

Anslaget bör alltså räknas upp med (100 000+50 000+475 000) 625 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övrig information om Sverige i utlandet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 5 862 000 kr.

Föredraganden

Inom Sveriges Radios utlandsprogram pågår arbete med att sammanväga och utvärdera de lyssnarundersökningar beträffande utlandsprogrammen, som har genomförts. När resultatet av detta arbete föreligger kommer en bättre grundval att finnas för bedömning av effekterna av ifrågavarande programverksamhet.

Under det senaste året har utlandsprogrammet fått vidkännas kraftigt ökade kostnader, särskilt för löner. Jag har beaktat detta vid min anslagsberäkning. Anslaget bör räknas upp med 1 893 000 kr. varav 50 000 kr. avser ersättning till televerket. Jag har härvid tagit hänsyn till att sammanlagt 175 000 kr. av det för innevarande budgetår beviljade anslaget utgör engångsanvisning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges Radios programverksamhet för utlandet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 16 440 000 kr.

D 3. Övrig information om Sverige i utlandet m. m.

1974/75 Utgift	4 492 000	Reservation	1 193 406
1975/76 Anslag	5 237 000		
1976/77 Förslag	5 862 000		

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Anslag	Anslagsframställning	Föredraganden
1. Samordnad informationsverksamhet	3 857 000	—	+475 000
2. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	880 000	+182 000	+100 000
3. Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien	500 000	+200 000	+ 50 000
	5 237 000	**+382 000**	**+625 000**

Föreningen Bernadottemuseets vänner har begärt ett bidrag på 10 000 kr. för *Bernadottemuseet i Pau*, vilket är samma belopp som utgår innevarande budgetår.

Ingenjörsvetenskapsakademien begär bidrag med sammanlagt 700 000 kr. för forskarutbyte mellan Sverige och nationella vetenskapsakademier i östeuropeiska länder och Kina, innebärande en ökning med 200 000 kr.

Svensk-internationella pressbyrån (SIP) distribuerar nyhetsbulletiner på ett tiotal språk till cirka 7 000 utländska tidningar och facktidskrifter. Bulletinerna innehåller dels produkt- och företagsinformation, dels allmänna nyheter från Sverige. Sveriges allmänna exportförening begär för budgetåret 1976/77 ett bidrag till Svensk-internationella pressbyrån med 1 062 000 kr.

För ökade lönekostnader vid Stockholmskontoret beräknar jag 1 370 000 kr. och för övriga kostnadsökningar samt utökad verksamhet 1 033 000 kr. varav 105 000 kr. avser ökade kostnader för kulturhuset i Paris.

Av det föreslagna anslaget för 1976/77 har jag beräknat att 1 770 000 kr. bör avsättas inom institutets program för stöd åt studier och forskning för att täcka beräknade kostnader för gäststipendieverksamheten. Vidare har jag beräknat att utrymme bör finnas inom detta program för en höjning av bidraget till lektoratet i Reykjavik.

Anslaget bör således räknas upp med (1 370 000 + 1 033 000) 2 403 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svenska institutet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 15 353 000 kr.

D 2. Sveriges Radios programverksamhet för utlandet

1974/75 Utgift	12 177 000
1975/76 Anslag	14 547 000
1976/77 Förslag	16 440 000

Sveriges Radio, Utlandsprogrammet (UTP), är den enhet inom Sveriges Radio som omhänderhar rubricerade verksamhet. UTP skall dels själv sända radioprogram, dels producera för utländska radio- och TV-stationer avsedda bandade program.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Anslag	Sveriges Radio och Televerket	Föredraganden
Ersättning för Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	14 547 000	+4 717 000	+1 893 000
Sveriges Radios kostnader	(10 247 000)	(+4 667 000)	(+1 843 000)
Televerkets kostnader	(4 300 000)	(+ 50 000)	(+ 50 000)

Av den begärda bidragsökningen till *Sveriges Radio* avser 2 068 000 kr. pris- och löneomräkning. Därutöver äskas 1 367 000 kr. för inrättande av 12 nya tjänster inom utlandsprogrammet, 100 000 kr för uppföljning av en genomförd lyssnarundersökning samt sammanlagt 371 000 kr. för utökad programexport av radio och film m. m.

Televerket begär en uppräkning av anslaget med 50 000 kr. för att kunna täcka ökade driftskostnader.

D. INFORMATION OM SVERIGE I UTLANDET M. M.

D 1. Svenska institutet

1974/75 Utgift	15 032 773	Reservation	23 743
1975/76 Anslag	12 950 000		
1976/77 Förslag	15 353 000		

Svenska institutet är en statlig stiftelse som enligt sina stadgar skall främja kultur- och erfarenhetsutbyte med andra länder samt genom upplysningsarbete i utlandet sprida kännedom om svenskt samhällsliv. Institutet får inom sitt verksamhetsområde mot ersättning utföra uppdrag och tillhandahålla produkter och tjänster.

Institutet leds av en styrelse bestående av institutets direktör samt tio ytterligare ledamöter som utses av regeringen. Bland ledamöterna ingår företrädare för utrikes- och utbildningsdepartementen samt för kulturlivet. För kontakt med samhällsinstitutioner och andra organ som har beröring med institutets verksamhet finns rådgivande referensgrupper som tillsätts av styrelsen. Institutet administrerar det svenska kulturhuset i Paris.

Svenska institutet begär för budgetåret 1976/77 ett anslag av 19 201 000 kr. varav 273 000 kr. avser kostnader för omhändertagande av FN-stipendiater, för vilka medel anvisas över anslaget III C 2. Det begärda anslaget skulle innebära en ökning under III D 1. med 6 251 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Pris- och löneomräkning beräknas till 2 766 000 kr. Återstående del av den begärda ökningen avser främst institutets tre huvudprogram. Bl. a. äskas 1 339 000 kr. för utökad verksamhet inom program 3 (information om det svenska samhället), 635 000 kr. för program 4 (stöd åt presentation av svensk konstnärlig verksamhet) samt 1 116 000 kr. för program 5 (stöd åt studier och forskning). Av sistnämnda belopp avser 105 000 kr. bilaterala stipendier och 500 000 kr. utökad gäststipendieverksamhet. Vidare begärs medel för administrationskostnader.

Föredraganden

En viktig förutsättning för att den svenska informationsverksamheten i utlandet skall fungera tillfredsställande är att basdokumentation om Sverige finns tillgänglig i lämpliga språkversioner. Enligt rådande arbetsfördelning åvilar detta Svenska institutet som en av dess huvuduppgifter. Kostnaderna för denna verksamhet har under det senaste året ökat till följd av allmänna prisstegeringar.

Detsamma gäller institutets av riksdagen ålagda uppgift att svara för den s. k. gäststipendieverksamheten.

hittills bestridits med s. k. löneplansmedel. För att man även i fortsättningen skall kunna lösa dessa uppgifter på ett tillfredsställande sätt föreslår nämnden att en tjänst inrättas som amanuens/byråsekreterare i befordringsgång F5–9 och en tjänst som expeditionsvakt i lönegrad F1.

Civilförsvarsstyrelsen har under de första verksamhetsåren mot ersättning ställt en skolvaktmästare till nämndens förfogande. Erfarenheten har visat att det är mer ändamålsenligt om skolvaktmästaren är anställd av nämnden. Ersättningen till civilförsvarsstyrelsen slopades därför under budgetåret 1975/76. Nämnden har av dessa medel i stället anställt en skolvaktmästare på arvodesbasis. Nämnden föreslår nu att en tjänst inrättas som skolvaktmästare i lönegrad F1.

Nämnden anser också att en ökning av elevantalet från 100 till 125 elever medför krav på en ökning av antalet lärare. Nämnden föreslår därför att två nya tjänster inrättas som lärare i befordringsgång F10–12.

Nämnden har vidare hittills erhållit medel för arvodesanställning av tre lärare i allmän biståndsutbildning, en lärare i språk och en övningslärare i fysisk träning och motorkunskap. Nämnden finner det nödvändigt att dessa arvodestjänster nu inrättas som fasta tjänster. Nämnden föreslår därför att fyra tjänster inrättas som lärare i befordringsgång F10–12 och en tjänst som övningslärare i lönegrad F9.

Totalt föreslår nämnden en anslagsökning på 2 106 000 kr.

FÖREDRAGANDEN

Elevantalet vid skolan bör inriktas på 125 elever budgetåret 1976/77 och därefter på 150 elever under vart och ett av budgetåren t. o. m. budgetåret 1980/81.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med 1 819 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Biståndsutbildningsnämnden (BUN)* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 673 000 kr.

	1975/76	Beräknad ändring	
		BUN	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	+ 1	of.
Lärarpersonal	8,5	+ 7	of.
Arvodesanställd lärar-personal	6	– 5	of.
Övrig personal	4,5	+ 2	of.
	22	+ **5**	**0**
Anslag			
Lönekostnader	1 905 640	+ 743 235	+ 556 235
Sjukvård, anställda	4 000	+ 500	+ 500
Värnpliktskostnader	949 250	+ 295 875	+ 295 875
Sjukvård, värnpliktiga	40 000	+ 10 000	+ 10 000
Lokalkostnader m. m.	2 175 000	+ 848 000	+ 848 000
Resekostnader	305 110	+ 29 890	– 70 110
därav utrikes resor	(30 000)	(+ 5 000)	(–)
Expenser	475 000	+ 118 500	+ 118 500
därav representation	(2 500)	(–)	(–)
Övriga kostnader	–	+ 60 000	+ 60 000
	5 854 000	**+2 106 000**	**+1 819 000**

BUN

Biståndsutbildningsnämnden framhåller i sin anslagsframställning att antalet sökande till utbildningen f. n. uppgår till ca 800 personer per år. Efterfrågan i Sverige på biståndS- och katastrofpersonal har under senare år varit konstant och väntas enligt en av nämnden nyligen genomförd undersökning inte förändras under de närmaste åren. Nämnden anser därför att 150 elever per utbildningsår svarar mot en förväntad efterfrågan. Regeringen har angett att elevantalet skall ökas till 125 elever budgetåret 1976/77 och därefter till 150 elever under vart och ett av budgetåren 1977/78 t. o. m. budgetåret 1979/80. Nämnden föreslår att elevantalet skall inriktas på att öka i enlighet med dessa planer.

Utbildningen har hittills varit förlagd till tillfälliga lokaler utanför Sandö. Fr. o. m. utbildningsåret 1976/77 flyttas utbildningsarbetet till särskilt iordningställda lokaler på Sandö. Kostnaderna för hyror ökar därmed samtidigt som transportkostnaderna minskar.

Organisationen för det administrativa arbetet är enligt nämndens uppfattning utbyggd för att svara mot en utbildningskapacitet på 150 elever. Nämnden menar dock att detta förutsätter att de två arvodestjänster som f. n. finns vid nämnden kan inrättas som fasta tjänster. Härutöver kommer den planerade ökningen av elevantalet emellertid att medföra ett ökat behov av lärarpersonal.

Omfattningen av arbetsuppgifterna inom ansvarsområdet intern ledning och administration har medfört att arvodestjänster för en handläggande tjänsteman och en expeditionsvakt inrättats av nämnden. Kostnaderna har

med medel ur reservationen för detta ändamål på anslaget C3. Information och återstoden 12 110 000 kr. genom att nya medel anvisas.

SIDA har i samarbete med Statskonsult AB och representanter för personalorganisationerna utrett situationen ifråga om arvodes- och extra anställningar inom SIDA. Inom SIDA finns f. n. anställda 40 medarbetare utöver fastställd personalplan. Jag har tagit fasta på SIDA:s avsikt att bidra till att avveckla en del av denna övertalighet genom naturlig personalomsättning. För att underlätta avvecklingen bör regeringen tillföra SIDA fyra nya extra ordinarie tjänster budgetåret 1976/77 som ersättning för extra anställningar. Jag har inte därutöver funnit det rimligt att för allmänna uppgifter tillföra SIDA ny kapacitet. Medel beräknas dock för inrättande av en tjänst som bokbindare.

Med hänvisning till sammanställningen i övrigt beräknar jag en ökning av anslaget med 21 230 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 54 024 000 kr.

C 5. Bistandsutbildningsnämnden (BUN)

1974/75	Utgift	5 045 000
1975/76	Anslag	5 854 000
1976/77	Förslag	7 673 000

Biståndsutbildningsnämnden leder och samordnar biståndS- och katastrofutbildning för värnpliktiga och andra som bedöms lämpliga för sådan utbildning. Nämnden prövar urval och antagning till utbildning. Nämnden sköter vidare administrationen av en beredskapskår för biståndsinsatser samt biträder vid planering för att komplettera den s. k. teknikerkontingenten i beredskapsstyrkan för FN-tjänst.

Till nämndens förfogande står ett kansli. Chef för kansliet är en avdelningsdirektör. Verksamheten är organiserad på tre enheter, varav en sköter samordning och planering av olika verksamheter, en svarar för urvalsprövning och personaladministration och en har ansvaret för nämndens utbildningsarbete.

Från anslaget utbetalas löne-, sjukvårds- och resekostnader för personal samt ersättningar till elever enligt de bestämmelser som gäller för ersättningar åt värnpliktiga m. fl. Till civilförsvarsstyrelsen betalas hyra för lokaler och utbildningsmateriel samt ersättning för tjänster och transporter. Från anslaget bekostas vidare inköp av utbildningsmateriel m. m.

Omkring 400 utresande biståndsarbetare skall genomgå förberedelsekurs i Uppsala budgetåret 1976/77. Språkutbildningen vid Lövudden kommer att omfatta kurser i engelska, swahili, amharinja, m. fl. lokala språk. Därutöver tillkommer ytterligare språkutbildning i internatform och individuell träning.

För utbildning beräknar SIDA ett totalt medelsbehov budgetåret 1976/77 om 10 550 000 kr., vilket innebär en ökning med 850 000 kr.

FÖREDRAGANDEN

I enlighet med SIDA:s förslag överförs samtliga kostnader för rekrytering och utbildning av fältpersonal fr. o. m. budgetåret 1976/77 till anslaget C4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA).

SIDA har begärt att extra ordinarie tjänster skall inrättas för all utsänd personal vid biståndskontoren.

Jag är medveten om de problem som nuvarande anställningsform för biståndskontorspersonalen medför. Det var därför som SIDA redan innevarande budgetår beviljades medel för att inrätta tio extra ordinarie tjänster för anställda vid biståndskontoren. För att medverka till att lösa dessa trygghetsproblem avser jag att för budgetåret 1976/77 föreslå regeringen att föra upp ytterligare 15 extra ordinarie tjänster på SIDA:s personalförteckning avsedda för personal vid biståndskontoren. Medel härför har beräknats under detta anslag. En lösning av hela detta problem måste emellertid anstå till dess att förhandlingarna om översyn av utlandslönesystemet avslutats så att SIDA:s utsända personal kan inordnas i detta system. Samtidigt måste frågan om förflyttningsplikt för SIDA:s personal prövas. När ökad klarhet vunnits i dessa frågor är jag beredd att medverka till en snar lösning av här berörda problem.

Under budgetåret 1975/76 har ett biståndskontor inrättats i Moçambique och ambassadkanslier i Guinea-Bissau och Sri Lanka. Ramen för antalet utsända personer vid kontoren har som en följd av detta höjts från 62 till 68. Detta innebär ett bemyndigande för SIDA att utöver 25 i personalstaten uppförda tjänster tills vidare ha 43 utsända tjänstemän vid biståndskontoren.

Under de senaste åren har 400–500 personer nyanställts varje år för fälttjänst. Flera av mottagarländerna för svenskt bistånd har planer på att göra sig oberoende av personalbistånd inom en tioårsperiod. Trots detta och trots de principiella problemen i samband med personalbistånd som SIDA berör i sin anslagsframställning har den faktiska efterfrågan på personalbistånd bibehållits på en åtminstone konstant nivå. Jag avser låta statskontoret i samråd med SIDA utreda anställningsformerna för den administrativa personalen vid kursgårdarna där utbildning av utsänd personal sker. Jag beräknar de totala kostnaderna för rekrytering och utbildning av fältpersonal till ca 16 milj. kr. budgetåret 1976/77. Härav bör 3 887 770 kr. bestridas

rikesutskottets betänkande (UU 1975: 4) där utskottet bl. a. förutsätter att regeringen är beredd att medverka till att återstående problem med anställningstryggheten inom SIDA kan lösas.

SIDA har under år 1975 låtit Statskonsult AB utreda arvodes- och extraanställningarna inom verket. I utredningsarbetet har representanter för personalen och för verket ingått. Utredningen har kommit fram till att det inom SIDA finns ett 40-tal extra anställda som saknar egen tjänst. SIDA föreslår att denna övertalighet skall lösas genom att verket får 16 ersättningstjänster och att återstående arvodesbefattningar avvecklas under de närmaste fyra åren inom ramen för naturlig personalomsättning.

SIDA har arvodesanställd personal vid de kursgårdar där biståndspersonal får utbildning. En utredning har gjorts om denna personals trygghetsproblem. SIDA föreslår att tio extra ordinarie tjänster inrättas för den administrativa personalen vid kursgårdarna.

För att problemen med ett stort antal vikariat inom SIDA skall kunna lösas, upprepar SIDA sin framställning från innevarande budgetår om att samtliga tjänster skall extra ordinariesättas vid biståndskontoren. Utöver de tio tjänster för ändamålet som tillfördes SIDA budgetåret 1975/76 behövs enligt SIDA ytterligare 61 tjänster. Förslaget innebär en ökning av nuvarande ram för antalet utsända personer vid biståndskontoren från 68 till 71. Ökningen avser anställningar i nya mottagarländer.

Biståndskontoren är en viktig del av biståndsadministrationen. För att få önskvärd flexibilitet i organisationen vill SIDA få rätt att flytta tjänster mellan hemmamyndigheten och biståndskontoren.

SIDA begär härutöver fyra nya tjänster. En tjänst avser en avdelningsdirektör i lönegrad F21/22 vid utredningsbyrån. För en ny tjänst som chef för SIDA:s bibliotek föreslås lönegrad F15. En tjänst i befordringsgång F5–F11 avser en förstärkning av personaladministrativa byrån. För att öka verkets kapacitet att i egen regi producera trycksaker begärs en tjänst som bokbindare i lönegrad F2.

SIDA upprepar föregående års framställning att sektionen för hälso- och näringsfrågor inom befolkningsbyrån skall få ställning som egen byrå. Som följd härav förslås att en tjänst för en byråchef i lönegrad F23/24 skall inrättas mot att en tjänst som avdelningsdirektör i lönegrad F21/22 dras in.

SIDA framhåller att anslagsposten för resor ökat i betydligt långsammare takt än priserna på resor under de senaste åren. För att inte kvaliteten på biståndsarbetet skall äventyras föreslår SIDA att posten för resor skall höjas från 2 000 000 kr. innevarande budgetår till 2 600 000 kr. budgetåret 1976/77. SIDA föreslår vidare bl. a. att anslagsposten för intern utbildning skall ökas från 380 000 kr. till 470 000 kr. budgetåret 1976/77 och att medel skall beviljas för förhyrning av ytterligare arbetslokaler.

SIDA beräknar att kostnaderna för rekrytering av fältpersonal skall öka från 5 400 000 kr. innevarande budgetår till 5 950 000 kr. budgetåret 1976/77.

ambassadkanslierna i Sri Lanka och Guinea-Bissau. Därutöver driver SIDA kursgårdar för utbildning av biståndspersonal. Sekretariatet för beredningen för u-landsforskning är förlagt till SIDA.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		SIDA	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	170	+ 3	of.
Övrig personal	151	+ 1	+ 1
Ersättningstjänster	—	+ 16	+ 4
Biståndskontor	10	+ 61	+ 15
Personal vid kursgårdarna	—	+ 10	—
	331[2]	+ **91**	+ **20**
Anslag			
Lönekostnader	23 065 000	+ 7 710 000	+ 5 497 000
Sjukvård	55 000	+ 10 000	+ 10 000
Resekostnader	2 000 000	+ 600 000	+ 400 000
Lokalkostnader	4 492 000	+ 1 288 000	+ 1 285 000
Expenser	1 602 000	+ 308 000	+ 150 000
Intern utbildning	380 000	+ 90 000	+ 38 000
Rekrytering och utbildning av fältpersonal	—	+16 500 000	+12 110 000
Biståndskontor	1 200 000	+ 640 000	+ 1 740 000
Summa	**32 794 000**	**+27 146 000**	**+21 230 000**

SIDA

Inom SIDA pågår utredningar dels om personalpolitiken, dels om ett personaladministrativt planeringssystem. Ett principförslag till planeringssystem har diskuterats inom olika enheter på SIDA. I detta sammanhang har behovet av en ny tjänstestruktur vid SIDA aktualiserats. Införandet av ett system för individuell personalplanering försvåras av uppsplittring av tjänsterna på ett stort antal karriärer. SIDA avser att lämna förslag till statens avtalsverk (SAV) om höjning av vissa tjänster från en karriär till en annan och om inrättandet av högst-tjänster för handläggare med spännvidd mellan lönegraderna F5 och F17.

I anslagsframställningen ingår förslag till lösning av återstående problem med anställningstryggheten för personalen vid SIDA liksom av problem som uppstått genom att SIDA har ett stort antal anställda utan fast och i SIDA:s lönestat intagen tjänst. I detta sammanhang hänvisar SIDA till ut-

[2] SIDA äger härutöver att inrätta 6 tjänster vid hemmamyndigheten. Vidare tillkommer av arbetsmarknadsstyrelsen anställda vapenfria tjänstepliktiga, praktikanter från social- och journalisthögskolorna samt viss personal som avlönas med medel som anvisats för expertis.

getåret 1976/77 har jag beräknat 9 milj. kr. i bidrag till de enskilda organisationernas u-landsinformation.

Som jag anförde i prop. 1975: 1 (bil. 5 s. 76) finner jag det riktigt att stödet till folkrörelsernas u-landsinformation i första hand utgår som bidrag för självständig verksamhet. De generella bidrag som nu utgår till löntagarorganisationer och studieförbund för information och opinionsbildning i u-landsfrågor möjliggör u-landsinformation med god geografisk och befolkningsmässig spridning. Flertalet folkrörelser och organisationer har kontakter med något av studieförbunden. Genom studieförbunden eller direkt från SIDA har de möjlighet att söka bidrag för särskilda informationsprojekt.

Jag delar bedömningen att skolan är en viktig målgrupp för SIDA:s egen information och välkomnar att SIDA medverkar i internationaliseringen av undervisningen i olika delar av skolväsendet liksom av förskolan. I samarbetet med skolan bör SIDA tillämpa en fördelning av kostnadsansvaret som i så stor utsträckning som möjligt motsvarar fördelningen av ansvaret för verksamheten. Jag beräknar 5,3 milj. kr. för SIDA:s egen information budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Information* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 14 300 000 kr.

C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)

1974/75 Utgift	33 249 123[1]
1975/76 Anslag	32 794 000[1]
1976/77 Förslag	54 024 000

SIDA är central myndighet för det direkta utvecklingssamarbete som Sverige bedriver med u-länderna. I den omfattning regeringen föreskriver samarbetar styrelsen dessutom med mellanstatliga organisationer. SIDA leds av en styrelse. Chef för SIDA är en generaldirektör. Verksamheten i Stockholm bedrivs inom tio byråer: länderbyrån, industribyrån, lantbruksbyrån, undervisningsbyrån, befolkningsbyrån med sektionen för hälso- och näringsfrågor, utredningsbyrån, ekonomibyrån, rekryterings- och utbildningsbyrån, personaladministrativa byrån samt informationsbyrån. SIDA har biståndspersonal vid ambassader i elva mottagarländer samt vid

[1] Fr. o. m. budgetåret 1976/77 redovisas utgifter för rekrytering och utbildning av fältpersonal tillsammans med SIDA:s övriga administrationskostnader. Budgetåret 1974/75 uppgick utgifterna för rekrytering och utbildning till 11 109 493 kr. För rekrytering och utbildning av fältpersonal anvisades 15 100 000 kr. budgetåret 1975/76 under reservationsanslaget III C3. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet.

Från anslaget finansieras information i Sverige om u-landsfrågor.

SIDA

SIDA föreslår att sammanlagt 16 milj. kr. skall anvisas under budgetåret 1976/77 för informationsverksamhet. Härav beräknar SIDA 9,3 milj. kr. för information genom enskilda organisationer, 2,1 milj. kr. för information genom SIDA i samarbete med enskilda organisationer samt 4,6 milj. kr. för information direkt genom SIDA.

Inom u-landsinformationen har folkrörelserna sedan år 1971 fått en växande roll. Studieförbund, löntagarorganisationer och, när det gäller enskilda informationsprojekt, andra folkrörelser får bidrag från SIDA för en u-landsinformation som de själva utformar. Beredningen för u-landsinformation, i vilken ingår representanter för olika folkrörelser, ger synpunkter på den statliga u-landsinformationen och folkrörelsernas roll i detta arbete.

Bidragen för u-landsinformation till studieförbund och löntagarorganisationer har ökat från 1,6 milj. kr. budgetåret 1972/73 till 6,7 milj. kr. budgetåret 1975/76. Den nuvarande bidragsnivån gör det enligt SIDA möjligt för dessa organisationer att systematiskt inordna u-landskunskap och internationella utvecklingsfrågor i sin ordinarie verksamhet .

Den höjning SIDA föreslår av bidragen till dessa organisationer och av stödet för särskilda informationsprojekt avser främst kompensation för kostnadsökningar. Höjningen tillmötesgår också i viss utsträckning organisationernas önskemål om att efter uppbyggnadsperioden ytterligare kunna utöka och förbättra sin u-landsinformation.

Vid sidan av bidragsgivningen har SIDA också ett direkt samarbete med folkrörelserna i informationsfrågor. Konferenser, föreläsarutbildning och informationsprojektet KARIBU om Tanzania är exempel på sådant samarbete. En del av medlen för samarbete med organisationer avser stöd till Svenska FN-förbundet, Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL) och Swedish Cooperative Center. SIDA föreslår en avsevärd ökning av detta samarbete.

SIDA har hittills sökt bidra till internationalisering av undervisningen i skolan genom medverkan i lärarutbildningen. Bl. a. har u-landsseminarier anordnats för ca 200 lärarutbildare. En särskild utvärdering har understrukit betydelsen av dessa seminarier. SIDA vill i samband med utbyggnaden av den allmänna förskolan medverka till att ge denna ett internationellt innehåll.

FÖREDRAGANDEN

Bidragen till de enskilda organisationerna för deras u-landsinformation har budgetåret 1975/76 ökat kraftigt – från 6 milj. kr. till 8 milj. kr. I prop. 1975: 1 (bil. 5 s. 76) anförde jag att dessa bidrag därmed nått en nivå som med mindre ökningar var försvarlig också i ett längre perspektiv. För bud-

För övrig utbildningsverksamhet beräknar jag högst 13 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

För Särskilda program m. m. jämte SIDA:s kostnader för förberedelse och kontroll av projekt och den del av de totala kostnaderna om ca 18 milj. kr. för biståndskontoren som inte beräknas på anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) beräknar jag för budgetåret 1976/77 ett sammanlagt medelsbehov på 193 milj. kr.

För det bilaterala utvecklingssamarbetet beräknar jag ett samlat medelsbehov om ca 1 987 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Därav beräknar jag en reserv på 183 milj. kr. för katastrofinsatser.

Den slutliga fördelningen av medlen inom ramen för anslaget torde få ske genom regeringens beslut. Under hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig i det föregående angivna riktlinjerna för bilateralt utvecklingssamarbete,
2. att bemyndiga regeringen att göra utfästelse om avskrivning, inom ramen för internationell överenskommelse, av återstående kapitalskuld och förfallna räntor på utvecklingskrediter avseende samtliga u-länder, som enligt FN:s definition rubriceras som minst utvecklade eller som drabbats hårdast av den internationella prisutvecklingen,
3. att bemyndiga regeringen att utfästa svensk medverkan i den inom EFTA planerade industrialiseringsfonden för Portugal till ett högsta belopp om 150 milj. kr.,
4. att till *Bilateralt utvecklingssamarbete* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 986 973 000 kr.

C3. Information

1974/75	Utgift	21 780 617[1]	Reservation	4 724 016[2]
1975/76	Anslag	27 920 000[1]		
1976/77	Förslag	14 300 000		

[1] T. o. m. budgetåret 1975/76 har utgifter för rekrytering och utbildning redovisats under anslaget III C3. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet. Utgifter för dessa ändamål överförs fr. o. m. budgetåret 1976/77 till anslaget C4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA). Av de totala utgifterna för budgetåret 1974/75 under anslaget C3. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet avser 11 109 493 kr. rekrytering och utbildning av fältpersonal. Anslaget för denna verksamhet för budgetåret 1975/76 är 15 100 000 kr.
[2] Av detta belopp avser 836 246 kr. informationsverksamhet och 3 887 770 kr. rekrytering och utbildning av fältpersonal.

Huvuddelen av den av SIDA finansierade kurs- och seminarieverksamheten genomförs i samarbete med FN-organ, främst FAO, UNESCO, ILO, UNIDO och UNCTAD. Budgetåret 1974/75 uppgick kostnaden till 15,6 milj. kr. för denna verksamhet, som omfattade över 1 000 personer från närmare 100 u-länder. Innevarande budgetår utnyttjas ca 24 milj. kr. för denna verksamhet. Jag beräknar samma belopp för budgetåret 1976/77.

Sverige lämnar innevarande budgetår ungefär 12 milj. kr. i bidrag till projekt avsedda att förstärka ett fackorgans verksamhet på enskilda områden. Dessa projekt har vanligen regional inriktning. Ca 5,4 milj. kr. avser verksamhet som genomförs av FAO, medan 2,6 milj. kr. ställs till ILO:s förfogande. De viktigaste områdena för verksamhet som planeras under innevarande budgetår är ökad och förbättrad livsmedelsproduktion, utbildningsplanering, kvinnors utbildning och deltagande i utvecklingsprocessen, genetisk förbättring av boskap samt teknologiöverföring till u-länder. Preliminärt beräknar jag 15 milj. kr. för detta bistånd under budgetåret 1976/77.

Med tanke på att Sveriges bidragsgivning till fackorganen för enskilda projekt bör vara väl samordnad med de allmänna riktlinjerna för Sveriges medverkan i FN:s biståndsarbete kommer en översyn av denna verksamhet att göras i samarbete mellan UD och SIDA. Även berörda fackdepartement kommer att medverka i översynen. Denna skall ha som sin utgångspunkt att Sveriges finansiella bidrag till FN:s biståndsverksamhet liksom tidigare huvudsakligen bör utgå i form av allmänna bidrag till FN-organen, medan projektstöd till fackorgan bör förekomma endast då särskilda skäl talar härför. Översynen bör ge underlag för riktlinjer för planeringen av vårt framtida multibi-samarbete med FN:s fackorgan.

Övrig utbildningsverksamhet

Förutom den kurs- och seminarieverksamhet som genomförs i samarbete med FN-organen, används biståndsmedel även för att bekosta kurser och seminarier som företas i samarbete mellan SIDA och svenska institutioner och organisationer. Viktiga ämnesområden för denna kursverksamhet är skogsbruk och kooperation. Därtill förekommer en viss enskild stipendiering som administreras av svenska institutet och viss bidragsgivning från SIDA till svenska institutioner som medverkar i utvecklingssamarbetet.

Med början innevarande budgetår pågår vidare begränsad försöksverksamhet rörande utbildningssamarbete med vissa u-länder. Denna verksamhet har sitt sekretariat i utbildningsdepartementet och avser länder med vilka Sverige har samarbetsavtal. Den syftar främst till att underlätta planeringen av kommersiellt finansierade utbildningsprojekt. Fr. o. m. innevarande budgetår tas begränsade biståndsmedel i anspråk för att inom ramen för denna verksamhet underlätta ett samarbete med Algeriet på utbildningens område.

budgetår får 25 milj. kr. Samma belopp har utfästs för vart och ett av de efterföljande två budgetåren. Världskyrkorådets befolkningsprogram har sedan budgetåret 1969/70 erhållit svenskt stöd. Programmet syftar till att i kyrkornas verksamhet inom hälsovård och undervisning inlemma familjeplanering och sexualundervisning. I enlighet med SIDA:s förslag har Världskyrkorådet fått utfästelse om ett stöd på 7,2 milj. kr. till detta program under budgetåren 1975/76–1977/78. Under innevarande budgetår förbereds nya familjeplaneringsinsatser utanför programländernas krets, däribland i Mexico. För stöd till enskilda internationella och regionala organisationers program inom befolkningsområdet och för bilaterala insatser i andra länder än programländer beräknar jag 43 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Bidrag till enskilda organisationer

Det statliga stödet till svenska enskilda organisationers utvecklingssamarbete har ökat från 11 milj. kr. budgetåret 1972/73 till 35 milj. kr. för innevarande budgetår. I detta belopp inräknas inte bidrag från biståndsanslagen till enskilda organisationer för katastrofbistånd, stöd till offren för rasförtryck och kolonialism i södra Afrika samt för informationsverksamhet i Sverige. Av de tillgängliga medlen utnyttjas huvuddelen för bidrag till missionssamfundens verksamhet.

För budgetåret 1976/77 beräknar jag i enlighet med SIDA:s förslag 50 milj. kr. för de enskilda organisationernas biståndsverksamhet. Inom ramen för denna verksamhet förutser jag framför allt en ökning av stödet till de fackliga organisationernas och den kooperativa rörelsens internationella arbete.

Samarbete med FN:s fackorgan

Förutom det stöd som Sverige lämnar till FN:s biståndsverksamhet genom allmänna bidrag, främst till UNDP och UNICEF, pågår sedan åtskilliga år ett omfattande samarbete med FN:s fackorgan i form av bidrag till projekt som genomförs av dessa organ. En del av denna s. k. multibi-verksamhet avser verksamhet i enskilda länder. Den bekostas inom ramen för de resurser som ställs till dessa länders förfogande. Sedan landprogrammering införts och mottagarländerna därmed fått bättre möjlighet att avgöra de svenska resursernas utnyttjande har landinriktad multibi-verksamhet fått minskad omfattning. Samtidigt har samarbetet med fackorganen fortsatt och även utvidgats i fråga om kursverksamhet och tillhandahållande av biträdande experter samt finansiering av projekt som inte avser enskilda länder.

Budgetåret 1974/75 finansierade Sverige 115 biträdande FN-experter i 43 länder. Kostnaden för programmet var 12 milj. kr., medan 17 milj. kr. beräknas för innevarande budgetår. Jag räknar med samma belopp för budgetåret 1976/77.

För budgetåret 1976/77 har jag tidigare på anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram beräknat dels högst 50,8 milj. kr. för påfyllnad av det svenska katastroflagret av livsmedel, främst vete, dels 50 milj. kr. för övrigt multilateralt katastrofbistånd. På anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete beräknar jag 183 milj. kr.

Katastrofreserven är i första hand avsedd för hjälp åt människor i u-länder som drabbas av naturkatastrofer och krig eller jämförbara konflikter. Medlen bör också kunna utnyttjas för extra bistånd till länder som erhåller svensk utvecklingshjälp och vars försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser. Åtgärder för att förebygga katastrofer och förbättra katastrofberedskap i u-länder kan vidare bekostas med katastrofmedel.

Katastrofreserven har beräknats med hänsyn till att den kan behöva tas i anspråk för skaderegleringar på s. k. u-garantier. Hittills har biståndsmedel inte i något fall behövt utnyttjas för sådana skaderegleringar. Med tanke på den ökade omfattningen av garantigivningen växer risken för skadefall. Utnyttjandet av katastrofreserven kommer därför att ske med beaktande av behovet av medelsutrymme för eventuella skaderegleringar.

SÄRSKILDA PROGRAM M. M.

Medel för samarbete med enskilda länder och för katastrofhjälp har beräknats i det föregående. Övrig verksamhet avsedd att finansieras ur anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete samlas här under rubriken Särskilda program m. m. En betydande del av dessa medel är avsedda för insatser på ämnesområden som av SIDA bedöms av särskild betydelse för u-ländernas utveckling, bl. a. familjeplanering, hälsovård, utbildning, kooperation och facklig verksamhet. Detta bistånd koncentreras inte såsom den länderinriktade verksamheten till ett mindre antal länder utan når en betydligt större länderkrets. Huvuddelen av verksamheten utförs av internationella och svenska organisationer, medan SIDA normalt begränsar sin medverkan till projektbedömning och finansiering. Jag finner det angeläget att denna ordning bibehålls, då den ger SIDA möjlighet att ägna huvuddelen av sina administrativa resurser åt samarbetet med programländerna.

Verksamhet på befolkningsområdet

Det totala stödet till verksamhet inom befolkningsområdet uppgår för innevarande budgetår till ca 142 milj. kr. Härav lämnas från anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram sammanlagt 55 milj. kr. till FN:s befolkningsfond (UNFPA) och WHO:s program för fortplantningsforskning. Av medel som står till programländers förfogande utnyttjas ca 49 milj. kr. för familjeplanering. Återstoden, 38 milj. kr., används för verksamhet i andra länder och bidrag till program som genomförs av enskilda internationella och regionala organisationer. Det största bidraget går till det internationella familjeplaneringsförbundet (IPPF), som innevarande

	Budgetåret 1974/75	1 juli–31 december 1975
	milj. kr.	milj. kr.
Indien		
Vete	46,7	
Katastrofbistånd genom Lutherhjälpen	0,6	0,5
Libanon		
Vete genom WFP		2,7
Katastrofbistånd genom Röda korset		0,2
Pakistan		
Vete	8,4	
Portugisiska Timor		
Katastrofbistånd genom Röda korset		0,4
Sri Lanka		
Vete	14,7	
Turkiet		
Katastrofbistånd genom Röda korset		0,3
INDOKINA		
Bidrag till UNHCR:s Indokinaprogram	2,0	3,5
Sydvietnam		
Vete	5,3	
Mediciner, livsmedel, papper	6,0	
Bidrag till UNICEF för katastrofinsatser	3,0	
Bidrag till UNHCR för katastrofinsatser	7,0	
Extraordinärt bistånd efter befrielsen		75,0
Humanitärt bistånd genom Frikyrkan hjälper och Röda korset	2,0	
Laos		
Humanitärt bistånd: mediciner, livsmedel och redskap	10,0	
LATINAMERIKA		
Humanitärt bistånd bl. a. genom Lutherhjälpen och Röda korset	2,0	4,5
Honduras		
Katastrofbistånd genom Pingstmissionen och Röda korset	0,3	
PORTUGAL		
Hjälp åt flyktingar från Angola: filtar, kläder, vete		9,9
Katastrofhjälp genom Röda korset		0,4
Summa	**278,8**	**136,0**

Katastrofinsatser beslutade under tiden 1 juli 1974–31 december 1975

	Budgetåret 1974/75	1 juli–31 december 1975
	milj. kr.	milj. kr.
Bidrag till FN:s särskilda konto för de hårdast drabbade u-länderna	50,0	
Bidrag till UNDRO	1,0	
AFRIKA		
Angola		
Bidrag till Röda korsets verksamhet	0,8	
Humanitär hjälp genom Frikyrkan hjälper	0,5	
Egypten		
Bidrag till UNDP för planering av återuppbyggnad av Suezkanalområdet		4,0
Etiopien		
Vete	9,7	
UNDRO för lastbilar	0,2	
EPID:s katastrofprogram	4,3	
Katastrofberedskap		0,9
Bistånd i samband med jordreform		10,0
Kap Verde		
Vete	1,6	3,7
Fiskkonserver	0,5	0,5
Program mot jordförstöring m. m.		3,0
Katastrofhjälp genom Röda korset		0,2
Moçambique		
Vete	26,3	
Bidrag till UNHCR för flyktinghjälp		1,0
Principe/Saõ Tomé		
Katastrofhjälp genom Röda korset		0,2
Sahel		
Bistånd genom FN-organ till torkdrabbade områden	2,0	
Somalia		
Vete	15,0	
Katastrofkost	1,2	
Transport av mediciner		0,1
Katastrofhjälp genom Röda korset	0,1	
Bistånd till bosättningsprogram		15,0
Tanzania		
Vete	14,7	
ASIEN		
Bangladesh		
Vete	38,4	
Katastrofbistånd p. g. a. översvämning genom Röda korset , Lutherhjälpen och Frikyrkan hjälper	4,0	
Cypern		
Bidrag till Röda korsets program för krigsdrabbade	0,5	

veckling ställer krav på en omfattande omvandling av det portugisiska samhället och betydande sociala reformer. Portugal har vädjat om internationellt stöd och regeringen har besvarat denna begäran positivt. Jag finner det angeläget att tills vidare ta i anspråk biståndsmedel för att stödja Portugals utveckling mot demokrati.

I mars 1975 undertecknades en gemensam deklaration om svensk-portugisiskt samarbete. En första insats från svensk sida gjordes i samband med valen i april i år, då Sverige tillhandahöll papper bl. a. för valsedlar. Hittills under budgetåret 1975/76 har nära 10 milj. kr. använts för kläder, filtar och livsmedel till flyktingar från Angola.

Svenskt utvecklingsbistånd till Portugal har diskuterats dels inom EFTA, dels direkt med den portugisiska regeringen. Inom EFTA har träffats en principöverenskommelse att bilda en fond för utveckling och omstrukturering av Portugals industri. Fonden avses uppgå till ett belopp motsvarande ca 450 milj. kr. och beröra i synnerhet mindre och medelstora företag. Den svenska andelen av den planerade fonden skulle vara 30 % eller omkring 140 milj. kr. över en femårsperiod. Stadgar för fonden håller på att utarbetas.

Genom direkt utvecklingssamarbete vill Portugal ta del av svenska erfarenheter av yrkes- och vuxenutbildning. Den portugisiska regeringen önskar bl. a. stöd till ett program genom vilket fyra miljoner portugiser skall få lära sig läsa och skriva. Bostadskooperation, planering av bostadsområden och konsumentkooperation är andra områden som föreslagits för bilateralt utvecklingssamarbete. Under innevarande budgetår tas 5 milj. kr. i anspråk för samarbete på dessa områden.

För budgetåret 1976/77 räknar jag med ett medelsbehov av 40 milj. kr., varav preliminärt 30 milj. kr. beräknas för EFTA:s industrialiseringsfond.

Vidare föreslår jag att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att utfästa svensk medverkan i EFTA:s industrialiseringsfond för Portugal till ett totalt belopp om högst 150 milj. kr.

KATASTROFBISTÅND

Under budgetåret 1974/75 utbetalades 219 milj. kr. från bilaterala anslaget för katastrofbistånd och extraordinära biståndsinsatser. Därav svarade upphandling och transport av vete för 189 milj. kr. Utbetalningarna för katastrofinsatser från multilaterala anslaget uppgick under budgetåret 1974/75 till ca 109 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 har totalt 253 milj. kr. avsatts för katstrofändamål m. m., varav 203 milj. kr. redovisas på anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete och återstoden som en multilateral katastrofreserv. Därutöver disponeras under budgetåret 50 milj. kr. för uppbyggnad av ett katastroflager på upp till 40 000 ton svenskt vete och vissa andra livsmedel. Hittills under budgetåret har 136 milj. kr. disponerats för katastrofinsatser.

tjänster inom hälsovård och utbildning. Stödet till hälsovårdens utbyggnad innefattar främst utrustning till nio nya regionsjukhus samt för Cubas mödra- och barnavårdsprogram. Undervisningssektorn stöds genom utrustning till bl. a. sekundärskolor, ett skolbokstryckeri och en fabrik för framställning av utbildningsmateriel samt laboratorieutrustning.

En mindre del av det svenska biståndet kanaliseras genom UNESCO, FAO och ITC. Genom UNESCO lämnas utrustning och undervisningsmateriel till två tekniska institut. Genom FAO bidrar Sverige till ett institut för utveckling av den kubanska köttindustrin. ITC-insatsen avser att stödja Cubas ansträngningar att öka sin export av andra varor än det hittills dominerande råsockret.

Såsom anmäldes i prop. 1975: 1 (bil. 5 s. 70) utgör industriutveckling ett nytt område för utvecklingssamarbetet med Cuba. Detta omfattar konsulter för industrisektorn samt utrustning och tjänster till ett institut för livsmedelsindustrins utveckling. Denna insats kompletterar det genom FAO kanaliserade stödet till institutet för köttindustrin.

Humanitärt bistånd, Latinamerika

Budgetåret 1975/76: 9 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 12 milj. kr.

Biståndsmedel har utnyttjats för humanitära insatser till förmån för människor i och utanför Chile som drabbats av utvecklingen i landet efter militärkuppen år 1973. Medlen har kanaliserats genom bl. a. Världskyrkorådet, Internationella Rödakorskommittén och FN:s flyktingkommissarie, vilka lämnat medicinsk, juridisk, ekonomisk och social hjälp. En del av medlen har använts för stipendieprogram för studerande och forskare. Kostnaderna för biståndet till flyktingar i Latinamerika och Europa samt för de humanitära insatserna i Chile uppgick till omkring 5 milj. kr. under budgetåret 1974/75.

Under innevarande budgetår fortsätter den tidigare inledda bidragsgivningen. Osäkerhet råder dock om möjligheterna att stödja humanitär verksamhet i Chile. Flyktingstödet har vidgats genom ökade bidrag till verksamhet för flyktingar som befinner sig i Latinamerika. Den i Latinamerika stödda verksamheten omfattar inte endast flyktingar från Chile utan avser även andra flyktinggrupper i regionen. Kostnaden för programmet innevarande budgetår väntas uppgå till ca 9 milj. kr. För budgetåret 1976/77 beräknar jag 12 milj. kr. för ändamålet.

PORTUGAL

Budgetåret 1976/77: 40 milj. kr.

När den fascistiska diktaturen föll i Portugal år 1974 skapades förutsättningar för en utveckling mot en modern demokratisk stat. En sådan ut-

Laos

Under budgetåret 1974/75 inleddes ett biståndssamarbete med unionsregeringen i Laos. Humanitärt bistånd till ett värde av 10 milj. kr. förmedlades till de grupper och områden som drabbats hårdast av kriget. Biståndet har bestått av mediciner och hälsovårdsutrustning, livsmedel, jordbruksredskap samt verktyg och materiel för husbyggnad. Innevarande budgetår tas 20 milj. kr. i anspråk för en fortsättning av programmet. Därutöver kommer fiskkonserver ur det svenska katastroflagret att levereras.

Under kriget utsattes stora delar av Laos för långtgående förstörelse. Särskilt gäller detta landets nordöstra områden. Av Laos 3,4 milj. invånare lever alltjämt omkring 700 000 som flyktingar. Myndigheterna håller nu på att genomföra ett återanpassningsprogram för dessa människor.

Landets fattigdom, de svåra krigsskadorna och de stora återuppbyggnadsbehoven motiverar ett ökat bistånd. Mot denna bakgrund räknar jag med en höjning av den svenska medelsramen för Laos till 30 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Pakistan

Budgetåret 1974/75 utbetalades ca 23 milj. kr. i svenskt bistånd till Pakistan. Ca 1,5 milj. kr. användes för en insats inom televäsendet och återstoden för svenskt vete, varav nära 13 milj. kr. som en särskild katastrofinsats. Inom ramen för en internationell överenskommelse har Sverige därtill avskrivit de räntor och amorteringar på utvecklingskrediter som skulle ha förfallit till betalning under perioden 1974/75–1977/78. Sverige avskriver härigenom ett belopp om ca 1,7 milj. kr.

Medelsramen för innevarande budgetår uppgår till 20 milj. kr., varav hälften utgör varubistånd. Medlen används huvudsakligen för finansiering av import av bl. a. järnvägsutrustning samt verktyg och maskiner för industrin. Ett belopp om 700 000 kr. tas i anspråk för stöd till en underhållsorganisation för landets televäsende. För budgetåret 1976/77 beräknar jag en medelsram på 20 milj. kr.

LATINAMERIKA

Cuba

Budgetåret 1975/76: 60 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 70 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 45 milj. kr. Den ingående reservationen var 27,6 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 70 milj. kr. För innevarande budgetår utgör ramen 60 milj. kr., varav 20 milj. kr. utgår som kredit och 25 milj. kr. som varubistånd. Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är 70 milj. kr.

Cuba använder huvuddelen av det svenska biståndet för utrustning och

Provisoriska Revolutionära Regering (PRR) i form av mediciner och livsmedel, medan 10 milj. kr. lämnades via FN:s flyktingkommissarie och FN:s barnfond samt 1 milj. kr. vardera genom Svenska röda korset och Frikyrkan hjälper.

För innevarande budgetår uppgår biståndet till Sydvietnam till 125 milj. kr. varav 75 milj. kr. i form av katastrofhjälp. Det reguljära biståndet används för import av utrustning för jordbruket och för det fortsatta arbetet att avminera och göra jorden brukbar. Katastrofmedlen utnyttjas för vete, torrmjölk, pappersmassa och plastråvaror samt råvaror för medicintillverkning. Av det totala biståndet är 55 milj. kr. bundna till upphandling i Sverige.

Den ekonomiska planeringen i Sydvietnam tar sikte på att under de närmaste åren återställa landets infrastruktur samt skapa självförsörjning på livsmedelsområdet. Stora delar av landets kommunikationer, näringsliv, skolor och hälsovård har skadats svårt av kriget. Behovet av återuppbyggnadsinsatser är stort. De omedelbara uppgifterna för den sydvietnamesiska administrationen innefattar åtgärder för att skapa sysselsättning för ca 4 miljoner arbetslösa samt för att klara försörjningen av råvaror och halvfabrikat till industrin. För budgetåret 1976/77 beräknar jag en finansiell ram på 75 milj. kr. för långsiktigt utvecklingssamarbete med Sydvietnam. Därtill föreslår jag att regeringen redan nu avsätter 25 milj. kr. ur katastrofreserven som en uppföljning av innevarande budgetårs katastrofhjälp.

ÖVRIGA LÄNDER I ASIEN

Afghanistan

Sverige har sedan budgetåret 1973/74 bidragit till en ITC-insats för att främja Afghanistans export. Innevarande budgetår uppgår bidraget till 1 milj. kr. I samarbete med FAO fortgår vidare en insats för integrerad landsbygdsutveckling, det s. k. Pacca-projektet, som väntas pågå till och med år 1978. Sveriges kostnad under perioden 1968–1978 uppgår till 27 milj. kr. Härav har hittills drygt 17 milj. kr. utbetalats. Åtagandet för innevarande budgetår utgör 3,4 milj. kr. För budgetåret 1976/77 beräknar jag ett medelsbehov av totalt 4,5 milj. kr. för biståndet till Afghanistan.

Kambodja

Kambodja har i likhet med övriga länder i Indokina drabbats hårt av kriget och den svenska regeringen har uttalat att den är beredd att inleda humanitärt bistånd till landet. Medel för ändamålet finns tillgängliga inom katastrofreserven. Några konkreta diskussioner har dock ännu inte kommit till stånd.

hällsinvesteringar som bostäder, sjukstugor, skolor och vägar. Den kombinerade massa- och pappersindustrin beräknas vid full utbyggnad producera 55 000 ton papper, huvudsakligen av skriv- och tryckkvalitet. Större delen av produktionen kommer att användas inom skolväsendet. Inom projektets skogsplanteringsprogram har bl. a. en plantskola startats. Inventeringen av projektets råvarubas har visat att bambu och lövträd kommer att finnas i tillräcklig utsträckning för massafabrikens behov till dess att bambun kan ersättas med planterad tall.

Skogsindustriprojektet rymmer ett stort mått av teknisk kunskapsöverföring. Ca 200 svenska experter kommer att anställas. Ett 30-tal svenskar tjänstgör f. n. vid projektet. En omfattande utbildning har under hösten 1975 inletts bl. a. av vietnamesiska instruktörer, yrkesarbetare och företagsledare.

Under budgetåret 1974/75 påbörjades anläggningsarbetena för det till Hanoi lokaliserade barnsjukhuset. Det svenska bidraget har beräknats till ca 55 milj. kr. Sjukhuset, som beräknas stå klart år 1977, kommer att få 375 vårdplatser och ha en kapacitet av 400 poliklinikbesök per dag.

Allmänsjukhuset är beläget i ett kolgruveområde norr om hamnstaden Haiphong. Detta sjukhus kommer att utgöra ett centrum för landets yrkesmedicin och blir speciellt utrustat för vård av gruvarbetare. Arbetena beräknas vara avslutade under år 1977. Det svenska bidraget har beräknats till ca 45 milj. kr. Antalet bäddar uppgår till 320 och polikliniken får en kapacitet av 350 patientbesök per dag.

Inom hälsovårdssektorn fortsätter vidare det redan under budgetåret 1971/72 inledda stödet till DRV:s familjeplaneringsprogram, främst i form av preventivmedelsleveranser. Budgetåret 1975/76 beräknas ca 6 milj. kr. för ändamålet.

En huvuddel av det svenska biståndet till DRV tas i anspråk av nyss redovisade projekt. Resterande medel utnyttjas för importstöd. Detta uppgår innevarande budgetår till 60 milj. kr., varav 30 milj. kr. för varubistånd i form av bl. a. stål och konstfibergarner. Ett fortsatt importstöd väntas under de närmaste åren komma att komplettera det hittills inledda samarbetet av projektkaraktär.

Republiken Sydvietnam

Budgetåret 1975/76: 50+75 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 75+25 milj. kr.

De svenska utbetalningarna för budgetåret 1974/75 uppgick till 31 milj. kr. Dessa medel har använts för att bekosta varor med användning bl. a. i jordbruk, vägbyggnad och hälsovård. I biståndet har också ingått utrustning för att avminera bombade områden. Därutöver lämnade Sverige under budgetåret 1974/75 ett extra bistånd till Sydvietnam på 24 milj. kr. Härav användes 12 milj. kr. för direkt bistånd till Republiken Sydvietnams

centrum för familjehälsovård. År 1975 avtalades om svenskt stöd till ett husdjursprojekt som syftar till ökad mjölkproduktion, kontroll av husdjurssjukdomar och utveckling av seminavelverksamhet. Samma år ingicks avtal om svenskt stöd genom ILO till upprättandet av ett yrkesutbildningscentrum. Härutöver fortsätter tidigare påbörjade multibi-insatser avseende exportfrämjande åtgärder, marknadsföring av fisk och utbildning av ledare för kooperationen.

Sri Lankas regering har uttryckt önskemålet att även i det framtida samarbetet utnyttja huvuddelen av medlen för importfinansiering, medan projektverksamheten kommer att begränsas till områden som redan får svenskt stöd.

VIETNAM

Efter 30 års krig har Vietnam nu fått fred. Diskussioner om landets återförening har ägt rum mellan delegationer från DRV och Sydvietnam och överenskommelse har träffats om val till en gemensam nationalförsamling. Denna förväntas sedan besluta i återföreningsfrågan. Med tanke härpå kan det redan för budgetåret 1976/77 bli aktuellt med en sammanslagning av biståndsprogrammen för Nord- och Sydvietnam. I detta perspektiv anser jag det inte motiverat att nu ta upp frågan om att göra Sydvietnam till programland.

Demokratiska Republiken Vietnam (DRV)

Budgetåret 1975/76: 225 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 225 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 170 milj. kr. och reservationen vid budgetårets ingång till 200 milj. kr. Utbetalningarna var 124 milj. kr. För innevarande budgetår ställs 225 milj. kr. till förfogande. Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är 225 milj. kr.

Den år 1971 inledda planeringen av Sveriges bistånd till återuppbyggnaden av DRV resulterade under budgetåret 1974/75 i avtal om ett skogsindustriprojekt och ett barnsjukhus samt förprojektering av ett allmänsjukhus. Avtal om det sistnämnda projektet ingicks hösten 1975. Utöver dessa tre insatser består det svenska biståndet till DRV av stöd till landets familjeplaneringsprogram samt av importstöd.

Det svenska bidraget till skogsindustriprojektet beräknas uppgå till 770 milj. kr. Av detta belopp är 150 milj. kr. en reserv för prisökningar. Projektet avses bli genomfört under en femårsperiod och beräknas vara avslutat under budgetåret 1978/79. Värdet av ingångna kontrakt för upphandling av varor och tjänster uppgick vid slutet av budgetåret 1974/75 till ca 200 milj. kr., varav ungefär 160 milj. kr. avser upphandling i Sverige.

I projektet ingår en industri för framställning av pappersmassa och papper, ett program för skogsplantering, avverkning och transporter samt sam-

För innevarande budgetår har avtal ingåtts om 230 milj. kr. varav 115 milj. kr. som obundet importstöd, 70 milj. kr. för varubistånd samt 45 milj. kr. för projektbistånd. Liksom föregående år avskrivs skuldtjänsten – ca 4,5 milj. kr. – på tidigare lämnade utvecklingskrediter.

Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är 230 milj. kr. Inom gällande treårsavtal har utfästelser redan gjorts för budgetåren 1976/77 och 1977/78 om sammanlagt 335 milj. kr. som importstöd, varav 150 milj. kr. i varubistånd. Vid 1975 års förhandlingar underrättades Indien om att biståndet fr. o. m. budgetåret 1975/76 lämnas som gåva.

Det obundna importstödet utnyttjas av den indiska regeringen för import av bl. a. maskiner, reservdelar, halvfabrikat och stål till småindustrin och exportinriktade företag. Varubiståndet består huvudsakligen av vete, konstgödsel och industriprodukter.

Projektbiståndet till Indien är bl. a. inriktat på befolknings- och hälsovårdsprogram. Fortsatt stöd lämnas till ett med IDA samfinansierat befolkningsprojekt. Sveriges andel av finansieringen uppgår till 51 milj. kr. för sexårsperioden 1972/73–1977/78. Stöd utgår också till det indiska familjeplaneringsprogrammet i form av preventivmedelsleveranser. Vidare har Sverige bidragit till WHO:s kampanj för utrotande av smittkoppor. Som ett resultat av detta program har Indien i juni 1975 kunnat förklaras fritt från smittkoppor. Övrigt projektbistånd avser insatser inom yrkesutbildning, kooperation, landsbygdsutveckling som genomförs av ILO och FAO samt ett program för exportfrämjande åtgärder för vilket Sverige lämnat bidrag till ITC.

Sri Lanka

Budgetåret 1975/76: 35 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 50 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 28 milj. kr. Vid ingången av budgetåret förelåg därtill en reservation på 8 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 25 milj. kr., vartill kom katastrofbistånd i form av vete för 21 milj. kr.

Sri Lanka blev genom riksdagens beslut programland för svenskt bistånd fr. o. m. budgetåret 1975/76. För detta budgetår uppgår det svenska biståndet till 35 milj. kr. För budgetåret 1976/77 föreslås i anslutning till SIDA:s förslag en planeringsram på 50 milj. kr.

Sri Lanka har valt att använda huvuddelen av resurserna för finansiering av import. Av ett totalt importstöd på 22,7 milj. kr. utgör 15 milj. kr. svenskt varubistånd bestående främst av kraftpapper.

Projektbiståndet omfattar direkt stöd till Sri Lankas familjeplaneringsprogram samt ett antal multibi-insatser. För budgetåren 1974/75–1976/77 beräknas sammanlagt 13 milj. kr. för en familjeplaneringsinsats bestående bl. a. av preventivmedelsleveranser samt bidrag till uppförandet av ett

guljära utvecklingsbiståndet till 100 milj. kr., vartill kommer en reservation på 17 milj. kr. Sverige har därutöver avskrivit de räntor som under budgetåret förfaller till betalning på två utvecklingskrediter. För budgetåret 1976/77 planeras ett bistånd på 100 milj. kr. Situationen i Bangladesh gör dock förutsättningarna för ett utvecklingssamarbete av denna omfattning osäkra.

Det löpande avtalet omfattar importstöd och projektinsatser. Av importstödet på 75 milj. kr. utgör 35 milj. kr. varubistånd. Bangladesh avser att använda det obundna importstödet till bl. a. import av handelsgödsel, råvaror och reservdelar för industrin samt till finansiering av spannmålstransporter. Varubiståndet består av pappersmassa och andra råvaror för pappersindustrin samt rapsolja.

Projektbiståndet avser främst landsbygdsutveckling, hälsovård och yrkesutbildning. Enligt ett avtal från år 1972 lämnar Sverige en kredit på totalt 29,6 milj. kr. till ett med IDA samfinansierat projekt avseende rörbrunnar för konstbevattning. Hittills har endast omkring en tredjedel av detta belopp utbetalats. Bidrag lämnas vidare till två projekt på jordbruksforskningens område avseende växtförädling m. m. Från och med innevarande budgetår lämnas bidrag till ett befolkningsprojekt som också stöds av IDA och en rad andra givarländer. Det svenska bidraget uppgår till sammanlagt 15 milj. kr. under tre år. Sedan år 1974 medverkar Sverige i finansieringen av ett program för utrotning av smittkoppor i landet som genomförs med stöd av WHO. Avtal har också träffats om stöd till en ITC-insats för att främja Bangladeshs export. Stöd planeras till projekt avseende skogsutveckling, kooperativ utbildning, yrkesskolor samt småindustri. Efterhand som dessa insatser kommer igång kan personalbiståndet väntas få ökad omfattning.

Under de närmaste åren kan projektbiståndet i huvudsak väntas bli begränsat till nu pågående eller planerade insatser. Den övervägande delen av resurserna kommer liksom hittills att utnyttjas för finansiering av import för såväl investeringar som konsumtion.

Indien

Budgetåret 1975/76: 230 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 230 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 175 milj. kr. Därutöver lämnades katastrofbistånd i form av allmänt importstöd för 25 milj. kr. och veteleveranser för ca 50 milj. kr. Vid ingången av budgetåret förelåg en reservation på 162 milj. kr. Utbetalningarna under budgetåret uppgick till 258 milj. kr. Liksom under föregående budgetår deltog Sverige i en ettårig internationell överenskommelse om skuldkonsolidering för Indien genom att skriva av räntor på utvecklingskrediter till ett belopp av ca 3,5 milj. kr.

hjälp till deras familjer har beräknats sammanlagt 11 milj. kr.

Genom förmedling av FN:s flyktingkommissarie lämnar Sverige vidare under innevarande budgetår ett bidrag om 4 milj. kr. till uppförande av en sekundärskola i Tunduru, Tanzania. Projektet har tillkommit för att underlätta för Tanzania att ge flyktingar utbildning på sekundärskolenivå. För de närmaste två budgetåren förutses ytterligare bidrag om sammanlagt 3,5 milj. kr. till detta projekt.

Den namibiska befrielserörelsen SWAPO har erhållit ett bidrag om 2 milj. kr. för humanitära insatser inom och utom Namibia. Ytterligare bidrag förutses under året till SWAPO:s civila verksamhet. Genom FN:s Namibiafond stöder Sverige bl. a. det nyligen upprättade Namibia-institutet i Lusaka.

Den sydafrikanska befrielserörelsen ANC har erhållit livsmedel och andra förnödenheter till ett värde av 1 milj. kr. för medlemmar i Tanzania, Zambia och Botswana. Ytterligare insatser kan komma att aktualiseras under budgetåret.

De sydrhodesiska befrielserörelser, ZANU och ZAPU, som tidigare erhållit svenskt stöd, uppgick för ett år sedan i den nybildade enhetsfronten ANC. De problem som uppstått vid upprättandet av denna nya organisation har medfört att Sverige under det senaste året kunnat lämna endast mycket begränsade bidrag. Beredskap finns att återuppta ett mer omfattande bistånd så snart förutsättningarna härför föreligger.

Sedan de portugisiska kolonierna blivit självständiga kommer avkoloniseringen i Namibia och Sydrhodesia ytterligare i förgrunden. Situationen inom Sydafrika ställer vidare fortsatta anspråk på aktiv solidaritet med apartheidpolitikens motståndare och offer. Preliminärt beräknar jag en ram på 30 milj. kr. för stöd till befrielserörelserna och till befolkningen i de minoritetsstyrda länderna i södra Afrika under budgetåret 1976/77.

Det bilaterala stödet till flyktingar och befrielserörelser i södra Afrika kompletteras såsom jag redovisat under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram med extra bidrag till FN-organ för verksamhet på detta område.

ASIEN

Bangladesh

Budgetåret 1975/76: 100 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 100 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 80 milj. kr. Vid ingången av samma budgetår förelåg därtill en reservation på 28 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 97 milj. kr. Som katastrofbistånd utanför landramen utbetalades omkring 42 milj. kr., varav huvuddelen användes för leverans av 41 500 ton vete. För innevarande budgetår uppgår det re-

rande budgetår har överenskommelse träffats med UNESCO om förlängt stöd till en sekundärskola. I övrigt finansierar Sverige förvaltningspersonal som tillhandahålls av UNDP och FAO-insatser avseende utbildning i husdjursskötsel och huslig ekonomi.

Under de senaste åren har den ekonomiska tillväxten i Swaziland varit snabb. Medelinkomsten i landet är nu en av de högsta i Afrika. Tillväxten har nästan helt åstadkommits inom den moderna exportinriktade sektorn av ekonomin som i stor utsträckning domineras av sydafrikanskt kapital. Swazilands speciella situation i södra Afrika, som varit ett viktigt motiv för svenskt bistånd till landet, har också förändrats genom Moçambiques självständighet. Dessa omständigheter kan med tiden komma att föranleda en omprövning av utvecklingssamarbetet.

Östafrikanska gemenskapen (EAC)

Sverige har sedan flera år stött den Östafrikanska gemenskapen (EAC). Det har skett genom en kredit till Östafrikanska utvecklingsbanken och genom kredit- och personalbistånd till Östafrikanska post- och telebolaget. Dessutom har Sverige ställt konsulter till förfogande för uppgifter i samband med utbyggnaden av gemenskapens centrala förvaltning i Arusha. Under år 1975 har ett nytt avtal slutits med Östafrikanska utvecklingsbanken, denna gång om en kredit på 30 milj. kr. under tre budgetår. Sverige avser att till Östafrikanska järnvägsbolaget leverera personvagnar till en kostnad av 35 milj. kr. under budgetåren 1975/76 och 1976/77. Därtill förbereds en förlängning av personalbiståndet till Östafrikanska post- och telebolaget.

De svenska utbetalningarna till EAC beräknas innevarande budgetår uppgå till 21,8 milj. kr. Budgetåret 1976/77 förutses kostnader för planerade insatser på 22,3 milj. kr. varav en del täcks med reserverade medel. Jag räknar med ett medelsbehov på 15 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

De slitningar som de senaste åren rått mellan gemenskapens medlemsländer har tidvis lett till svårigheter för deras gemensamma företag. Under år 1975 har de tre medlemsländerna inlett en utredning om det framtida samarbetets utformning. Förutsättningarna för svenskt bistånd till gemensamma EAC-institutioner kan därför komma att förändras.

SÖDRA AFRIKA: Flyktingar och befrielserörelser

Budgetåret 1975/76: 30 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 30 milj. kr.

För stöd till befrielserörelser i södra Afrika och utbildning av afrikanska flyktingar har för innevarande budgetår avsatts 30 milj. kr. Medlen fördelas efter rekommendation av beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielserörelser. För utbildningsstöd samt för bidrag till försvar av politiska fångar i södra Afrika och

Lesotho

Utbetalningarna av svenskt bistånd till Lesotho uppgick budgetåret 1974/75 till ca 6 milj. kr. För innevarande budgetår beräknas ett medelsbehov av 8 milj. kr. För budgetåret 1976/77 räknar jag med ett oförändrat medelsbehov av 8 milj. kr.

Biståndet till Lesotho kanaliseras huvudsakligen genom FN-organ. Under innevarande budgetår har avtal tecknats om stöd till ett handelgödselprogram genom FAO och om en ettårig förlängning av samarbetet med ILO avseende ett kooperativt hantverkscentrum i Thabana-li-Mele. Sverige lämnar vidare personalbistånd genom UNDP och stöder ett markvårdsprojekt genom FAO.

Två överenskommelser om direkt bistånd ingicks budgetåret 1974/75. De avser stöd till Lesothos televäsende och kartläggning av landets vattenresurser.

Somalia

Med anledning av den försörjningskatastrof som har hotat Somalia efter de senaste årens torka har landet under budgetåret 1974/75 fått katastrofbistånd från Sverige i form av 16 000 ton vete och 500 ton katastrofkost. Mindre bidrag har också lämnats via Svenska röda korset och FN:s katastrofhjälpskontor. Det sammanlagda värdet av de svenska insatserna uppgår till 16,7 milj. kr. Under innevarande budgetår har Sverige bidragit med 15 milj. kr. till den somaliska regeringens program för att ge sysselsättning och försörjning åt den del av befolkningen som av ekologiska och ekonomiska skäl inte längre kan fortsätta som boskapsuppfödande nomader. Under budgetåret 1976/77 räknar jag med att ta i anspråk ytterligare katastrofmedel för stöd till detta rehabiliteringsprogram.

Sudan

Under budgetåret 1974/75 anvisades 10 milj. kr. som en fortsättning på tidigare lämnat humanitärt bistånd till södra Sudan. Medlen som väntas bli utnyttjade under innevarande och nästa budgetår är avsedda för konsulttjänster, stipendier och leveranser av utrustning för att tillgodose några av de mest akuta behoven hos den regionala administrationen i södra Sudan. UNDP svarar för genomförandet av insatserna.

Swaziland

Utbetalningarna av svenskt bistånd till Swaziland uppgick budgetåret 1974/75 till ca 11 milj. kr. För innevarande budgetår har medelsbehovet beräknats till 8 milj. kr. För budgetåret 1976/77 räknar jag med ett oförändrat medelsbehov.

Biståndet till Swaziland lämnas i nära samarbete med FN. Under budgetåret 1974/75 tecknades avtal om stöd till ett kooperativt utvecklingscentrum genom ILO och om ett program för småindustriutveckling. Inneva-

och till ett kooperativt centrum i Lusaka. Kooperationen stöds också genom omfattande personalbistånd och finansiella bidrag.

Större insatser görs vidare inom sjukvården samt inom utbildningssektorn, bl. a. för en yrkeslärarskola. I oktober 1975 slöts avtal om stöd till en gruvfakultet vid universitetet i Lusaka. Verksamhet har redan påbörjats i provisoriska lokaler. Fakultetens uppgift är att utbilda zambier, som skall kunna ta ansvar för landets viktiga kopparindustri, och att utgöra ett afrikanskt forskningscentrum på gruvområdet. Sedan flera år tillbaka stöder Sverige vidare utbyggnaden av kraftförsörjningen och telekommunikationerna i Zambia.

Personalbiståndet är jämförelsevis stort. Ett hundratal svenskar tjänstgör i landet inom ramen för det svensk-zambiska utvecklingssamarbetet. En viss del av biståndet utgår i form av varubistånd, varvid Zambia ger förtur åt svenska lastbilar, telemateriel och järnvägsvagnar.

ÖVRIGA LÄNDER I AFRIKA M. M.

Angola

I Angola, som blev självständigt den 11 november 1975, har befrielserörelsen MPLA under en följd av år fått svenskt stöd. Det senaste beslutet om bistånd till MPLA fattades i februari 1975. Det avsåg ett belopp motsvarande 6,2 milj. kr., varav 2,2 milj. kr. utgjorde reservationer från tidigare budgetår. Biståndet omfattade främst livsmedel, medicinsk utrustning, ambulanser och tidningspapper. Huvudparten av detta bistånd levereras under innevarande budgetår.

Genom UNESCO lämnas under budgetåret 1975/76 ett bidrag om 1,5 milj. kr. till MPLA:s skola i Dolisie i Kongo. Under budgetåret 1976/77 kommer Sverige enligt avtal med UNESCO att lämna ett ytterligare bidrag om drygt 1 milj. kr. För det särskilda studiestödsprogrammet för angolesiska flyktingar i Zaire som genomförs av UNDP beräknas 200 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Under innevarande budgetår har hittills 1,3 milj. kr. lämnats i bidrag ur katastrofreserven för humanitära hjälpinsatser, som genomförs av Internationella Röda Kors-kommittén och av Frikyrkan hjälper i samarbete med nationella angolesiska kyrkor.

Det pågående kriget i Angola medför att förutsättningarna för en planering av ett långsiktigt utvecklingssamarbete inte föreligger. Regeringen följer utvecklingen i landet och är beredd att lämna bistånd till en utvecklingsansträngning som främjar oberoende och social och ekonomisk rättvisa. I det aktuella läget prövar regeringen aktivt möjligheterna att öka det humanitära biståndet för att lindra akut nöd och samtidigt stödja det angolesiska folkets strävanden mot fred och självbestämmande.

exportinstitutet om marknadsföring i Sverige av vissa tunisiska exportvaror.

Det svenska biståndet till Tunisien har under budgetåret främst avsett fortsatt stöd till landsbygdsutveckling, utbildning, industri, vattenförsörjning och bostadsbyggande.

I samarbete med FAO lämnas stöd till en rad olika projekt och program: skogsplantering, markvård, integrerad landsbygdsutveckling samt kreditgivning till småbönder. Avtal har under innevarande budgetår vidare tecknats om direkt bistånd till ett byutvecklingsprogram i nordvästra Tunisiens skogsregioner.

Samarbetet på utbildningsområdet inrymmer två lärarhögskolor och tre tekniska gymnasier. Ett nytt skolfartyg har levererats till den svenskstödda fiskeskolan i Kelibia.

Sedan budgetåret 1967/68 stöds en tunisisk utvecklingsbank med svenska utvecklingskrediter. Sammanlagt 60 milj. kr. kommer att ha ställts till förfogande när avtalet upphör vid utgången av innevarande budgetår. Medlen har främst gått till turistnäringen och industriutveckling.

En utbyggnad av landets vattenförsörjning finansieras i samarbete med Världsbanken. Sveriges bidrag uppgår till sammanlagt 44,5 milj. kr. Den tunisiska bostadssektorn stöds bl. a. genom bistånd till ett bostadsprogram för lägre inkomsttagare. Nya insatser förbereds avseende landsbygdselektrifiering, dricksvattenprogram på landsbygden samt avloppsutbyggnad i vissa städer.

Zambia

Budgetåret 1975/76: 55 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 62 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 45 milj. kr. medan den ingående reservationen för samma budgetår var 16 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 32 milj. kr. För innevarande budgetår utgör ramen 55 milj. kr., varav 11 milj. kr. utgår som kredit. Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är 62 milj. kr.

Sveriges bistånd till Zambia utgör ett bidrag till strävandena att öka landets politiska och ekonomiska oberoende i förhållande till i första hand de vita minoritetsregimerna i södra Afrika. Fortfarande utgör den stängda gränsen till Sydrhodesia en betydande ekonomisk belastning för Zambia som tvingats söka andra vägar för sin utrikeshandel. Den pågående utvecklingen i södra Afrika bör så småningom kunna bidra till att förbättra landets situation och möjliggöra större egen finansiering av utvecklingsarbetet för den del av befolkningen som bor på landsbygden.

Det svenska biståndet avser främst landsbygdsutveckling, bl. a. stöd till ett utvecklingsprogram i den östra provinsen. Bidrag lämnas också till ett lantbruksinstitut, där ca 200 jordbruksinstruktörer årligen skall utbildas,

råde. Det sker bl. a. genom personal och finansiella bidrag till vuxenundervisning och en läskunnighetskampanj. År 1974 nådde denna ca 3,5 miljoner människor genom 50 000 frivilliga lärare. De svenska insatserna beräknas tillsammans med stöd till ett korrespondensinstitut kosta ca 60 milj. kr. Planering pågår av svenskt stöd till uppbyggnaden av folkhögskolor på landsbygden. Ett mera allmänt sektorstöd till Tanzanias undervisningsväsende förbereds också.

För att underlätta den decentralisering av utvecklingsarbetet som Tanzania eftersträvar lämnar Sverige sedan år 1974 bidrag till en regional utvecklingsfond samt personalbistånd till planeringsmyndigheterna i två regioner. Moderniseringen av jordbruket och utvecklingen av småindustri på landsbygden stöds vidare bl. a. genom en bank för landsbygdsutveckling och Tanzanias investeringsbank.

Under innevarande budgetår omfattar personalbiståndet ca 140 personer. Därtill ställer Sverige, som ett nytt inslag i programmet, medel till Tanzanias förfogande för konsulttjänster och utländsk personal som Tanzania upphandlar i egen regi.

Tunisien

Budgetåret 1975/76: 40 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 40 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 40 milj. kr. Därtill förelåg en reservation vid budgetårets ingång på 36 milj. kr. Utbetalningarna uppgick till 47 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 40 milj. kr., varav 13 milj. kr. som kredit. Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är 40 milj. kr.

Under första delen av 1970-talet upplevde den tunisiska ekonomin en rad gynnsamma år. Jordbruket gav i allmänhet goda skördar. Industrin och handeln präglades av kraftig expansion i kustområdena, medan den ekonomiska tillväxten endast i mindre utsträckning medfört förbättringar för redan eftersatta regioner och befolkningsgrupper. Utländskt kapital attraherades av fördelaktiga investeringsvillkor och landets behov av finansiella överföringar kom i allt större utsträckning att tillfredsställas genom kommersiella krediter.

Sverige har mot denna bakgrund inlett diskussioner med den tunisiska regeringen om en gradvis minskning av biståndsinslaget i det svensk-tunisiska samarbetet. Det svenska biståndsprogrammet beräknas kunna avslutas omkring år 1980. I samband med avvecklingen av det reguljära biståndet planeras en av Sverige finansierad fond avsedd att underlätta för Tunisien att utnyttja svenska konsulttjänster och att få till stånd samarbete mellan utbildnings- och forskningsinstitutioner i de två länderna. Som ett led i det bredare samarbete som de båda länderna eftersträvar har vidare avtal ingåtts mellan Importkontoret för u-landsprodukter och det tunisiska

Moçambique blev självständigt i juni 1975. Efter att i mer än tio år ha kämpat för landets befrielse fick FRELIMO då regeringsansvaret i den nya staten.

För innevarande budgetår ställs 50 milj. kr. till förfogande för Sveriges utvecklingssamarbete med den nya regeringen. Denna har föreslagit att en del av resurserna används för att bekosta import av jordbruksredskap och fordon. Därtill skulle medel utnyttjas för att bidra till finansieringen av en damm- och bevattningsanläggning och för konsulter inom områdena pappers- och massaindustri, varvsindustri, järnmalmsbearbetning och kommunikationer.

Moçambique står nu inför uppgiften att befästa sin självständighet. Man strävar till att befria landet från dess koloniala struktur, öka och bredda produktionen för att garantera försörjningen och skapa fler arbetstillfällen samt bygga ut samhällsservicen avseende bl. a. utbildning och hälsovård.

I linje med FRELIMO:s tidigare politik är målsättningen en utveckling mot ekonomisk och social jämlikhet. Dessa mål stämmer väl överens med riktlinjerna för Sveriges bistånd. Jag föreslår därför att Moçambique blir programland för svenskt bistånd och beräknar för budgetåret 1976/77 en finansiell ram om 70 milj. kr. Om Moçambiques regering så önskar, kan medel inom denna ram användas för någon nordiskt samordnad insats.

Tanzania

Budgetåret 1975/76: 250 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 250 milj. kr.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 185 milj. kr., medan den ingående reservationen för samma år var ca 33 milj. kr. Utbetalningarna var 197 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 250 milj. kr. Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är likaledes 250 milj. kr. Skuldtjänster under budgetåret 1976/77 – ca 3,1 milj. kr. – kommer att avskrivas.

Det svenska biståndet till Tanzania kommer liksom hittills att vara inriktat på landsbygdens utveckling. Vattenförsörjning för hushållen särskilt i ujamaabyarna har under en följd av år getts högsta prioritet i Tanzanias utvecklingspolitik. Målet är att minst hälften av landets befolkning redan år 1981 skall ha tillgång till vatten inom rimligt gångavstånd. Sveriges stöd till vattenförsörjningen uppgår för perioden 1965–1975 till sammanlagt 196 milj. kr. Hittills har över 2,5 miljoner människor fått tillgång till dricksvatten genom programmet.

Sedan år 1970 används svenskt bistånd också till insatser inom skogssektorn omfattande skogsplantering, utbildning, forskning och informationsverksamhet. Det svenska stödet till denna sektor beräknas uppgå till 70 milj. kr. under perioden 1975/76–1977/78.

Sverige stöder ett flertal projekt på vuxen- och yrkesutbildningens om-

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 60 milj. kr., medan den ingående reservationen för samma budgetår var 54 milj. kr. Utbetalningarna var 80 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal ingåtts om 65 milj. kr., vartill kommer 34 milj. kr. i reservationer. Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är 70 milj. kr.

Fr. o. m. budgetåret 1975/76 lämnas allt nytt bistånd till Kenya som gåva. Skuldtjänsten under budgetåret 1976/77 – ca 1,2 milj. kr. – kommer att avskrivas.

Liksom tidigare kommer en huvuddel av de svenska resurserna att avse stöd till landsbygdens utveckling. Sedan år 1973 pågår ett program för bekämpning av boskapssjukdomar, varigenom bl. a. 3,5 miljoner djur vaccinerats. Totalt beräknas Sverige bidra med drygt 40 milj. kr. till verksamheten. Ett annat exempel på bistånd till landsbygdens utveckling är Sveriges bidrag till utbyggnaden av vattenförsörjningen i byar. Detta program, till vilket Sverige under perioden 1970–78 väntas bidra med totalt 150 milj. kr., beräknas ge över 2 miljoner människor förbättrad vattentillgång.

På undervisningsområdet läggs tonvikten i samarbetet på yrkesinriktad undervisning i tekniska ämnen. Den största svenska insatsen inom denna sektor har avsett en högskola i Nairobi för utbildning av sekundärskolelärare i naturvetenskapliga ämnen. Hittills har Sverige bidragit med ca 40 milj. kr. Fr. o. m. budgetåret 1974/75 bidrar Sverige vidare till uppbyggnad och utrustning av verkstäder i ett trettiotal sekundärskolor. Kostnaderna för de nya insatserna beräknas uppgå till sammanlagt 53 milj. kr. under fyra budgetår.

Sverige bidrar sedan år 1973 till uppbyggnaden av industribyar för småföretag inom läder-, textil-, metall- och fiskförädlingsbranscherna. Totalt kommer det svenska stödet att uppgå till ca 19 milj. kr.

Tillgängliga medel under budgetåret 1976/77 beräknas motsvara kostnaderna för redan överenskomna insatser. I takt med att en del mindre projekt avslutas kommer det svenska biståndet att koncentreras till ett antal större insatser med fortsatt tonvikt på landsbygdsbefolkningens behov. Det svenska personalbiståndet omfattar ett 80-tal personer.

Moçambique

Budgetåret 1975/76: 50 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 70 milj. kr.

Sverige har sedan år 1964 stött befrielserörelsen FRELIMO. Under budgetåret 1974/75 uppgick biståndet till drygt 40 milj. kr. Medlen användes till en del för en fortsättning av tidigare lämnat stöd till FRELIMO:s program för utbildning, hälsovård och landsbygdsutveckling. Återstoden lämnades med hänsyn till den allvarliga försörjningssistuationen i Moçambique och bestod av 32 000 ton vete.

ligga till grund för planeringen av hela den etiopiska skogssektorn. Sverige stöder också vattenförsörjningen i provinsen Harrarghe i sydöstra Etiopien.

Guinea-Bissau och Kap Verde

Budgetåret 1975/76: 40 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 50 milj. kr.

Guinea-Bissau blev självständigt i september 1974 och Kap Verde i juli 1975. De två länderna utgör tills vidare två oberoende statsbildningar med den tidigare befrielserörelsen PAIGC som statsbärande parti i båda. Diskussioner beträffande en framtida federation mellan de två länderna pågår.

Under budgetåren 1969/70–1974/75 stödde Sverige PAIGC med sammanlagt ca 50 milj. kr., som huvudsakligen utnyttjades för undervisnings- och hälsovårdsmateriel och förnödenheter till de s. k. folkaffärerna i de befriade delarna av Guinea-Bissau. Genom riksdagsbeslut år 1975 blev Guinea-Bissau programland för svenskt bistånd.

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 22 milj. kr. och utbetalningarna till 16 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 40 milj. kr. varav en fjärdedel skall utgå som varubistånd. Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är 40 milj. kr.

Överenskommelse har träffats med Guinea-Bissau om att fr. o. m. budgetåret 1975/76 utforma samarbetet enligt principerna för landprogrammering. Årsavtal och proceduravtal tecknades för första gången i Bissau i november 1975. Av innevarande års ram används 38 milj. kr. för importstöd till i huvudsak telekommunikationer, energi- och vattenförsörjning, utbildning, hälsovård och jordbruk. Återstående 2 milj. kr. har avsatts för stöd till småindustriutveckling.

Sverige lämnade under budgetåret 1974/75 katastrofbistånd för 2,5 milj. kr. till Kap Verde. Innevarande budgetår har 3 milj. kr. lämnats som stöd till ett katastrofprogram, som syftar till att hindra jordförstöring och ta tillvara tillgängliga vattenresurser. Vidare har landet erhållit 4 000 ton vete och 100 ton fiskkonserver ur det svenska katastroflagret.

Livsmedelsproduktionen på Kap Verdeöarna räcker under normala förhållanden endast till en femtedel av befolkningen. Behovet av livsmedelsimport har ökat ytterligare på grund av dåliga skördar förorsakade av torka samt av att tusentals kapverdianer i Angola återvänt till ö-gruppen. Jag föreslår att 10 milj. kr. avsätts för bistånd till Kap Verde under budgetåret 1976/77. Fortsatta katastrofinsatser kan också bli aktuella.

Kenya

Budgetåret 1975/76: 65 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 70 milj. kr.

Under åren 1974 och 1975 inleddes stora förändringar i det etiopiska samhället. Jordreformen är en viktig del av den nya politiken. Vidare har banker, större industrier och fast egendom i städerna nationaliserats. Man avser organisera om den centrala och lokala förvaltningen. Reformarbetet är särskilt inriktat på att förbättra de sociala och ekonomiska förhållandena för de stora fattiga folkgrupperna på landsbyggden. Mot denna bakgrund beräknar jag enligt SIDA:s förslag en planeringsram på 70 miljoner kronor för budgetåret 1976/77. Det är emellertid ännu för tidigt att bedöma vilka långsiktiga resultat reformerna kan medföra. Motsättningarna mellan olika krafter i det etiopiska samhället skapar osäkerhet om den framtida utvecklingen. Detta kan påverka förutsättningarna för ett utvecklingssamarbete av den föreslagna omfattningen.

Liksom tidigare är det svenska biståndet koncentrerat till insatser på hälsovårdens, utbildningens och landsbygdsutvecklingens områden. Det svenska personalbiståndet omfattar f. n. ett sjuttiotal personer.

Samarbetet avseende hälsovård omfattar stöd till ett institut för näringsfrågor (ENI), som bl. a. bedriver upplysningsverksamhet rörande näringsfrågor samt tillverkar och säljer proteinrik barnmat. En stor del av denna barnmat levereras till de torkdrabbade områdena i landet. Svenskt stöd till utbyggnaden av sjukstugor och hälsovårdscentraler på landsbygden kommer att inledas under innevarande budgetår.

Det svenska biståndet till skolbyggnadsprogrammet, ESBU, har förlängts med två år. Under innevarande budgetår beräknas 19 milj. kr. i svenskt bidrag till verksamheten. Under åren 1974 och 1975 drabbades ESBU av konflikter på arbetsmarknaden och kunde därför bara genomföra en del av det planerade skolbyggnadsprogrammet. Efterfrågan på landsbygdsskolor från de nyupprättade bondeföreningarna är nu mycket stor och medför att verksamheten beräknas få en allt större omfattning. ESBU:s arbetsuppgifter har också vidgats till att omfatta uppförande av hälsovårdscentraler på landsbygden och förråd för spannmål.

Ett nytt femårigt avtal har tecknats beträffande stödet till den enhet inom jordbruksministeriet, EPID, som varit ansvarig för bl. a. de integrerade jordbruksprojekten på landsbygden. I samband med jordreformen har EPID:s verksamhet alltmer inriktats på att stödja bondeföreningarna med rådgivning, utsäde, handelsgödsel och lagring. EPID är också ansvarig för rehabiliteringsarbete i de torkdrabbade områdena. Stödet till landsbygdsutveckling i Chilaloprovinsen genom CADU fortsätter under innevarande budgetår. En långtidsplan för CADU:s framtida verksamhet utarbetades under hösten 1975 och kan väntas resultera i en framställning om fortsatt svenskt stöd.

Avtal har tecknats om bistånd under tre år till den etiopiska skogsförvaltningen. Denna skall genomföra ett brett upplagt program som bl. a. innefattar skogsinventeringar, skogsplantering och markvård samt utbildning av tekniker och skogvaktare. Erfarenheterna av programmet skall lig-

De svenska åtagandena för budgetåret 1974/75 uppgick till 30 milj. kr. och utbetalningarna till 32 milj. kr. varav ca 10 milj. kr. i form av tidigare beviljade krediter. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 45 milj. kr. Planeringsramen för budgetåret 1976/77 är 45 milj. kr. Sverige är innevarande budgetår Botswanas störste biståndsgivare – före Världsbanken och Storbritannien. Botswana är det land som erhåller mest svenskt bistånd per capita.

Tyngdpunkten i det svenska biståndsprogrammet ligger på undervisning, vattenförsörjning, vägbyggen, byutveckling och boskapsskötsel.

År 1973 påbörjades ett vattenförsörjningsprogram för stora och mellanstora byar på landsbygden. Sveriges finansiella stöd till detta program beräknas uppgå till sammanlagt 28 milj. kr. för perioden 1972/73–1977/78. I samfinansiering med IDA lämnas en kredit på 20,5 milj. kr. för förbättring av vägen mellan Gaborone och Lobatse. Denna kredit beräknas komma att utnyttjas helt under innevarande budgetår. Likaså i samarbete med IDA stöder Sverige ett projekt avseende boskapsskötsel. Under budgetåret 1973/74 inleddes insatser avseende elektrifiering av landsbygden, byutveckling i Kalahariöknen, utnyttjande av Okavango-deltats vattenresurser samt stöd till småindustrisektorn.

En väsentlig insats för att stödja landets strävanden till ökat ekonomiskt och politiskt oberoende, i första hand i förhållande till Sydafrika och Sydrhodesia, görs på utbildningsområdet. Sveriges bidrag har hittills avsett yrkesutbildning, utbyggnad av biblioteksfilialer och planering och utbyggnad av primär- och sekundärskolor. Dessutom finansieras vidareutbildning av botswanier i andra afrikanska länder. De svenska insatserna på detta område kommer i framtiden allt mer att få karaktären av brett sektorstöd. Även stödet till småindustriutveckling innehåller ett viktigt undervisningsmoment i form av utbildning av botswanska företagsledare. Det svenska personalbiståndet uppgår f. n. till ett 50-tal personer.

Etiopien

Budgetåret 1975/76: 50 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 70 milj. kr.

Budgetåret 1974/75 utbetalades 42 milj. kr. i svenskt bistånd till Etiopien, varav ca 3 milj. kr. avsåg utbetalningar under tidigare ingångna kreditavtal. Katastrofbistånd för ca 13 milj. kr. lämnades därtill under budgetåret 1974/75 med anledning av torkan och hungersnöden i landet.

För innevarande budgetår har avtal tecknats om 50 milj. kr. Dessutom har 10 milj. kr. av katastrofmedel utgått till insatser avsedda att motverka en minskning av livsmedelstillgången i samband med genomförandet av den jordreform som fastställdes i mars år 1975. Ca 1 milj. kr. av katastrofmedel har vidare anslagits för att förbättra katastrofberedskapen inom landet.

som enligt FN:s definition rubriceras som de minst utvecklade eller som drabbats hårdast av den internationella prisutvecklingen. En sådan åtgärd skulle omfatta samtliga länder som numera får sitt bistånd från Sverige i form av gåva.

VARUBISTÅND

Varubistånd ingår sedan flera år såväl i det långsiktiga utvecklingssamarbetet som i katastrofinsatser. Med varubistånd avses gåvobistånd i form av varor eller tjänster som genom beslut av regeringen – eller i vissa fall av SIDA – är förhandsbestämt till upphandling i Sverige. I varubistånd inräknas även katastrofbistånd i form av livsmedel eller andra svensktillverkade produkter samt svenska naturabidrag till internationella livsmedelsprogram.

Enligt SIDA:s redovisning uppgick utbetalningarna budgetåret 1974/75 till 471 milj. kr., vilket motsvarar 21 % av de totala utbetalningarna. För budgetåret 1975/76 är målet 500 milj. kr., alltså 18 % av de totala biståndsanslagen. Härav väntas ca 200 milj. kr. utgöra katastrofbistånd och bidrag till internationella livsmedelsprogram.

Varusortimentet har vidgats avsevärt under de senaste åren. Numera ingår i varubiståndet bl. a. handelsgödsel, papper, pappersmassa, stål, verkstadsprodukter, fordon, livsmedel, undervisningsmateriel och sjukhusutrustning. Det lämnas främst till Bangladesh, Cuba, DRV, Guinea-Bissau, Indien, Sri Lanka, Sydvietnam, Tanzania och Zambia.

Varubiståndet har hittills huvudsakligen använts för att finansiera av berörda u-länder prioriterad import från Sverige. Endast i undantagsfall har dessa medel tagits i anspråk för tjänster av svenska konsulter och institutioner. Det finns emellertid anledning påminna om denna möjlighet. I den mån det hos de länder som mottar svenskt bistånd finns ett intresse för ett bredare samarbete med Sverige, inte minst för att underlätta överföringen av tekniskt kunnande, kan varubiståndsmedel användas för finansiering av konsulttjänster och liknande.

Vad avser riktlinjer för utnyttjande av varubiståndet hänvisar jag för övrigt till vad riksdagen tidigare fastställt (UU 1973: 3, rskr 1973: 139).

För budgetåret 1976/77 föreslår jag en målsättning för varubiståndet på 600 milj. kr.

AFRIKA

Botswana

Budgetåret 1975/76: 45 milj. kr.
Budgetåret 1976/77: 45 milj. kr.

Jag föreslår vidare att Moçambique blir programland för svenskt utvecklingssamarbete. Det tidigare biståndet till FRELIMO övergår därmed till ett långsiktigt samarbete inom en vidgad finansiell ram. Vidare föreslår jag att medel tas i anspråk för en fortsättning av det bistånd till Portugal som i begränsad skala inletts under budgetåret 1975/76.

BISTÅNDSVILLKOR OCH SKULDAVSKRIVNING

Under innevarande budgetår lämnas 93 % av det länderinriktade biståndet som gåva. Återstoden ges som räntefria 50-årskrediter med 10 års amorteringsfri period. Samtliga programländer utom Cuba, Tunisien och Zambia får numera allt nytt svenskt bistånd i form av gåva.

En snabbt ökande skuldbörda har blivit ett allvarligt hinder för åtskilliga u-länders utveckling och strävan efter oberoende. Allt starkare krav på en allmän uppmjukning av biståndsvillkoren har därför rests från u-landshåll under de senaste åren.

I det handlingsprogram som antogs av FN:s sjätte extra generalförsamling våren 1974 understryks vikten av mjuka kreditvillkor för att förebygga skuldkriser. Om svårigheter uppstår bör i-länderna vidta åtgärder som avskrivning av skulder, betalningsanstånd eller räntesubventioner. Programmet understryker att skuldavskrivning är det enklaste och snabbaste sättet att lämna bistånd till de berörda länderna.

Vid FN:s sjunde extra generalförsamling hösten 1975 betonades nödvändigheten av att snabbt genomföra rekommendationerna i 1974 års handlingsprogram. Sverige förordade en internationell överenskommelse om skuldreglering omfattande offentliga utvecklingskrediter till de u-länder som är minst utvecklade eller som drabbats hårdast av den internationella prisutvecklingen. Sverige förklarade sig berett att inom ramen för en sådan överenskommelse avskriva de utvecklingskrediter som lämnats till dessa länder. I den av generalförsamlingen enhälligt antagna resolutionen uppdrogs åt UNCTAD IV att ta ställning till frågan om att sammankalla en konferens rörande u-ländernas skuldproblem.

Efter beslut av 1972 och 1974 års riksdagar har regeringen möjlighet att efter prövning i varje enskilt fall bevilja avskrivning av skuldtjänsterna på utvecklingskrediter, i första hand inom ramen för internationella överenskommelser avseende enskilda länder. Med stöd i dessa bemyndiganden avskriver Sverige för innevarande budgetår skuldtjänster för Bangladesh, Indien, Pakistan, Sudan och Tanzania. I avvaktan på en internationell överenskommelse avser regeringen att även nästa budgetår avskriva skuldtjänsterna för dessa länder jämte Kenya.

Med hänsyn till de nu aktuella förhandlingarna om mer generella åtgärder beträffande u-ländernas skuldbörda föreslår jag att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att göra utfästelse om avskrivning inom ramen för en internationell överenskommelse av återstående kapitalskuld och förfallna räntor på utvecklingskrediter avseende samtliga de u-länder,

katastrofdrabbade länders ansträngningar att förbättra sin beredskapsplanering.

FÖREDRAGANDEN

Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete ökar enligt mitt förslag från 1 736 milj. kr. budgetåret 1975/76 till 1 987 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Huvuddelen av medlen tas i anspråk för redan utfäst bistånd till enskilda länder. Därutöver har medel beräknats för befrielserörelser i södra Afrika, humanitära insatser i Latinamerika, katastrofhjälp och vissa övriga ändamål. Utöver de utfästelser som tidigare gjorts ökar biståndet i enlighet med SIDA:s förslag till Etiopien, Sri Lanka och Sydvietnam.

Bilateralt bistånd budgetåren 1975/76 och 1976/77

Fördelning på mottagarländer och andra ändamål

Land	Beräknat medelsbehov 1975/76	Planeringsram 1976/77
	milj. kr.	milj. kr.
Bangladesh	100	100
Botswana	45	45
Cuba	60	70
Etiopien	50	70
Guinea-Bissau och Kap Verde	40[1]	50
Indien	230	230
Kenya	65	70
Moçambique	50	70
Sri Lanka	35	50
Tanzania	250	250
Tunisien	40	40
Demokratiska Republiken Vietnam (DRV)	225	225
Sydvietnam	125[2]	100[3]
Zambia	55	62
Övriga länder m. m.	55	136[4]
Flyktingar och befrielserörelser i Afrika m. m.	30	30
Humanitärt bistånd, Latinamerika	9	12
Katastrofer m. m.	120	183[5]
Enskilda organisationer	35	50
Särskilda program m. m.	95	118
Projekt och resultatvärdering	10	11
Biståndskontor	12	15
Summa	**1736**	**1987**

[1] Avser endast Guineau-Bissau.

[2] 50 milj. kr. belastar posten 13. Övriga länder och 75 milj. kr. posten 16. Katastrofer m. m. i regleringsbrevet för budgetåret 1975/76.

[3] Därav utgör 25 milj. kr. extra bistånd utöver planeringsramen.

[4] Övriga länder m. m. avser här bl. a. Afghanistan, Laos, Lesotho, Pakistan, Portugal, Swaziland och Östafrikanska gemenskapen (EAC).

[5] Katastrofposten bör bl. a. kunna belastas med kostnader för bistånd till Angola, Kambodja och Somalia. Den kan komma att justeras som följd av slutliga ställningstaganden beträffande posterna Övriga länder m. m. och Särskilda program m. m.

Av anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete utnyttjades budgetåret 1974/75 11 % eller 157 milj. kr. för personalbistånd. SIDA:s totala rekrytering, således inkl. för FN-tjänst, omfattade omkring 500 personer. Trots att många programländer medvetet söker minska antalet utländska rådgivare och anställda ökar enligt SIDA efterfrågan på svensk personal. SIDA ser svårigheter att möta denna efterfrågan och redogör för pågående arbete med att finna nya metoder för kunskapsöverföring till u-länder. Åtgärder som diskuterats är stöd till mottagarländernas egna rekryteringsorgan, utbildning i konsultupphandling, ett mer flexibelt lönesystem för biståndspersonal samt ökad svensk finansiering av personal som mottagarländerna själva rekryterar internationellt, bl. a. från andra u-länder.

SIDA konstaterar att utbetalningarna avseende varubistånd budgetåret 1974/75 uppgick till 471 milj. kr. och därmed avsevärt översteg den förordade volymen på 330 milj. kr., främst beroende på omfattande veteleveranser. Även under budgetåret 1975/76 räknar styrelsen med att utbetalningarna skall överstiga målsättningen på 500 milj. kr. SIDA förutsätter att volymen av varubiståndet budgetåret 1976/77 motsvarar samma andel av biståndsanslaget som under budgetåret 1975/76.

SIDA noterar att varubiståndet tidigare var inriktat på stapelvaror men att mottagarländerna enligt statsmakternas beslut numera erbjuds att inom en överenskommen finansiell ram fritt välja svenska varor. Därigenom har enligt styrelsen varubiståndet kommit att vidgas till varugrupper för vilka priserna är svårare att jämföra med priserna på världsmarknaden. Styrelsen avser även i fortsättningen lägga stor vikt vid att varubiståndet ges i former som gör att riskerna för ogynnsamma priser blir så små som möjligt.

Utöver insatserna i programländerna och annan länderinriktad verksamhet samt katastrofbistånd förekommer insatser som är avsedda att stödja vissa program eller sektorer snarare än något visst land. Insatserna koncentreras enligt SIDA till ämnesområden som bedöms vara av särskild betydelse för u-ländernas utveckling eller inom vilka Sverige har särskilda förutsättningar att verka. Styrelsen konstaterar att detta bistånd även går till flera u-länder med vilka Sverige ingått avtal om ekonomiskt, industriellt och tekniskt samarbete. Kurser för att främja teknologiöverföring och exportansträngningar har genomförts med deltagande från sådana länder, bl. a. i Nordafrika och Mellanöstern.

Styrelsen anför att biståndet till programländerna på flera områden lett till ett samarbete utanför biståndets ram. Styrelsen betonar vikten av svenska ansträngningar för att på detta sätt bredda förbindelserna med mottagarländerna. De områden som styrelsen särskilt framhåller är kulturutbyte, institutionssamarbete och handel.

SIDA föreslår att 231 milj. kr. avsätts för katastrofbistånd. Medlen bör enligt styrelsen i första hand användas i akuta katastrofsituationer men bör också kunna utnyttjas för insatser av mer långsiktig karaktär, bl. a. stöd till

Bidrag till internationella biståndsprogram budgetåren 1973/74–1976/77 (milj. kr.)

	1973/74 Anslag	1974/75 Anslag	1975/76 Anslag	1976/77 Förslag
UNDP, FN:s kapitalutvecklingsfond	157,4	175,0	227,0	255,0
UNICEF	45,0	50,0	65,0	75,0
IDA	177,7	274,8	252,1	252,1
Regionala utvecklingsbanker	7,4	5,0	32,5	40,4
Internationellt livsmedelsbistånd	56,0	85,0	136,5	136,5
Övriga organisationer m. m.[1]	41,2	80,4	115,0	129,4
U-landsforskning[2]	—	—	75,0	85,0
Övriga multilaterala bidrag	65,3	79,8	146,9	76,6
	550,0	**750,0**	**1 050,0**	**1 050,0**

[1] Bidragen till Övriga organisationer m. m. beräknades under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag t. o. m. budgetåret 1974/75.

[2] Bidragen till U-landsforskning redovisades under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag resp. anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete t. o. m. budgetåret 1974/75.

Under hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete som jag har förordat i det föregående,
2. godkänna den gjorda utfästelsen om bidrag till Afrikanska utvecklingsfonden (ADF) för budgetåren 1976/77–1978/79 i enlighet med vad jag tidigare har förordat,
3. till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 050 000 000 kr.

C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete

1974/75 Utgift	1 460 383 154	Reservation	620 404 293
1975/76 Anslag	1 736 331 000		
1976/77 Förslag	1 986 973 000		

SIDA

SIDA föreslår ett bistånd under budgetåret 1976/77 på 3 400 milj. kr., vilket enligt styrelsen beräknas motsvara 1,1 % av bruttonationalprodukten år 1976. Styrelsen anför att förslaget får ses mot bakgrund av att en höjning av biståndsanslaget motsvarande utvecklingen av bruttonationalprodukten knappast är tillräcklig för att bibehålla biståndsinsatsernas realvärde. Anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete föreslås av styrelsen uppgå till 2 046 milj. kr.

För att stödja återuppbyggnaden i Sydvietnam och Moçambique beräknar SIDA tämligen stora höjningar av de finansiella ramarna för dessa länder. SIDA föreslår också ökningar utöver redan gjorda utfästelser av biståndet till Etiopien och Sri Lanka. Därtill räknar SIDA med ett generellt påslag om ca 12 % för samtliga programländer.

går till ca 8 %. Det har bedömts som angeläget att tillämpa en lägre räntesats för de fattigare u-ländernas lån. Beslut har därför fattats om att i anslutning till 1975 års facilitet upprätta ett särskilt räntesubventionskonto till förmån för de u-länder som FN bedömt som hårdast drabbade.

I likhet med många andra länder har Sverige förklarat sig villigt att bidra till subventionskontot förutsatt att även övriga av valutafonden föreslagna bidragsgivare gör detta i enlighet med en av IMF angiven bidragsskala. Det bidrag som för Sveriges del kan bli aktuellt uppgår till sammanlagt ca 15 milj. kr. Det svenska åtagandet skall därvid fördelas över en fyraårsperiod. De två första utbetalningarna faller under budgetåret 1976/77 och härför beräknar jag ca 7,5 milj. kr.

Inom Världsbanken har ett liknande räntesubventionskonto inrättats, det s. k. tredje fönstret, vilket avser att möjliggöra viss utlåning på villkor som ligger mellan de fördelaktiga IDA-villkoren och Världsbankens mera marknadsmässiga villkor. Sverige har godtagit inrättandet av denna utlåningsform men beslutat att inte lämna något bidrag. Tveksamheten till den nya utlåningsformen motiveras främst av att den kan komma att konkurrera med IDA om de knappa biståndsresurserna och att detta i så fall skulle kunna innebära en skärpning av världsbanksgruppens genomsnittliga utlåningsvillkor. Hittills har endast ett begränsat antal länder förklarat sig villiga att bidra till denna nya utlåningsform.

Jag har här redogjort för några av de initiativ som tagits i internationella organ i syfte att skapa nya kanaler för resursöverföringar till u-länderna, antingen i form av nya fonder eller arrangemang inom ramen för existerande finansiella organ. Det är vidare angeläget att Sverige har en viss finansiell beredskap att medverka även i andra internationella lösningar som kan bli aktuella i syfte att öka resursflödet till u-länderna, i första hand de u-länder som drabbats hårdast av den internationella krisen. Det kan också bli nödvändigt att med extra bidrag hjälpa multilaterala biståndsorgan över akuta likviditetskriser. Medel kan också komma att behövas för en ökning av det svenska bidraget till Afrikanska utvecklingsfonden.

Liksom under tidigare budgetår bör också vissa andra multilaterala bidrag kunna belasta denna anslagspost. Som jag tidigare nämnt lämnades under år 1975 ett extra bidrag om 2 milj. kr. till UNDP för att underlätta finansieringen av särskilda insatser till förmån för befrielserörelserna i södra Afrika. Den fortsatta utvecklingen kan motivera ytterligare FN-bidrag under budgetåret 1976/77 för detta ändamål. Andra exempel på bidrag som kan komma att belasta denna anslagspost är stöd till internationella organ för verksamhet med anknytning till FN:s strategi för det andra utvecklingsårtiondet och till handlingsprogrammet om den nya ekonomiska världsordningen. Jag beräknar anslagsposten *Övriga multilaterala bidrag* till 76 643 000 kr.

UNITAR om 400 000 kr.

Sverige har utfäst sig att under treårsperioden 1974/75–1976/77 lämna finansiellt stöd om sammanlagt 360 000 kr. till en *världsbanksstudie av arbetsintensiva metoder* vid anläggningsarbeten. För budgetåret 1976/77 beräknas medelsbehovet för detta ändamål till 120 000 kr.

Övriga multilaterala bidrag

1975/76 Anslag	146 900 000
1976/77 Förslag	76 643 000

Världslivsmedelskonferensen år 1974 fattade principbeslut om att upprätta en *jordbruksutvecklingsfond*. FN:s sjunde extra generalförsamling uppställde ett bidragsmål för fonden på ca 5 miljarder kr. för en flerårsperiod, sannolikt tre år.

Förutsättningarna för att fonden skall få ett brett stöd från såväl i- som oljeländer kan idag, särskilt i jämförelse med andra multilaterala fondprojekt, bedömas som relativt goda även om överenskommelse ännu inte har nåtts i vissa centrala frågor som t. ex. fondens plats i FN-systemet. Det är emellertid svårt att med bestämdhet förutse när fonden kommer att kunna inleda sin verksamhet.

Sverige avser medverka till upprättandet av jordbruksutvecklingsfonden. Det svenska bidraget får slutligt fastställas när klarhet nåtts om storleken av bidragsutfästelserna från de stora givarländerna. Om det uppställda bidragsmålet uppnås bör Sverige bidra med 100 milj. kr. till fonden under den aktuella bidragsperioden. För detta ändamål kan utnyttjas det belopp om 110 milj. kr. som under innevarande budgetår anvisats för svensk medverkan i nya biståndsfonder.

Som jag tidigare har redovisat har Sverige i samband med den sjunde extra generalförsamlingen verkat för upprättandet av ett *globalt system för stabilisering av u-ländernas exportinkomster från råvaror*. Enligt svensk mening finns det mycket som talar för att systemet bör innehålla element av resursöverföring till de fattigaste u-länderna. Det är f. n. svårt att uttala sig om när ett sådant system kan komma till stånd och svensk medverkan aktualiseras. Frågan kommer att behandlas både i samband med UNCTAD IV och Paris-konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete.

FN:s sjätte extra generalförsamling beslöt att upprätta en *särskild fond för att bistå de u-länder som drabbats hårdast* av den ekonomiska krisen. Sverige har förklarat sig berett att bidra till fonden om denna får ett så brett stöd att den synes kunna bli en betydande kanal för multilateralt bistånd. Som riksdagen (UU 1975: 4 s. 42) framhållit är en förutsättning härför att både de stora i-länderna och oljeländerna bidrar. Detta är f. n. inte fallet.

Internationella valutafonden (IMF) har för åren 1974 och 1975 beslutat upprätta en särskild lånemöjlighet för de länder som drabbats hårdast av prisstegringarna på olja. Denna lånemöjlighet, den s. k. *oljefaciliteten*, finansieras genom av IMF särskilt upplånade medel. Utlåningsräntan upp-

hetsåret 1977 (budgetåret 1976/77).

Regeringen har, som jag förutskickade i prop. 1975:1 (bil. 5. s. 35), under året träffat avtal med WHO om stöd till organisationens *program inom ämnesområdena näringsforskning, parasitära sjukdomar samt utveckling av hälso- och sjukvårdssystem i u-länder*. Enligt avtalet har Sverige åtagit sig att under budgetåren 1974/75 och 1975/76 bidra med sammanlagt 10 milj. kr. Med förbehåll för riksdagens godkännande har regeringen vidare utfäst sig att bidra med 5 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Medelsbehovet för detta ändamål för budgetåret 1976/77 beräknas följaktligen till 5 milj. kr.

Den konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning inriktar huvudsakligen sin verksamhet på växtförädling bl. a. av vete, ris, majs, baljväxter och potatis. Medlemsländernas totala bidrag till verksamheten uppgår till ca 40 milj. dollar år 1975. Det svenska stödet uppgår till 10 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Sverige lämnade under år 1975 finansiellt stöd till verksamheten genom bidrag till baljväxtinstitutet ICRISAT i Indien, potatisinstitutet CIP i Peru, husdjursinstitutet ILCA i Etiopien samt till internationella styrelsen för genetiska resurser. För budgetåret 1976/77 beräknas ett medelsbehov för internationell jordbruksforskning om 10 milj. kr.

ILO:s världssysselsättningsprogram (WEP) omfattar såväl forskningsverksamhet som biståndsinsatser. Sverige har bidragit med 4 milj. kr. under budgetåret 1975/76 till ett program avseende sambanden mellan sysselsättning och teknologi och mellan sysselsättning och inkomstfördelning, samt för ett nyligen påbörjat projekt avseende sysselsättning på landsbygden. Fortsatt svenskt stöd till programmet under budgetåret 1976/77 förutses med 4 milj. kr.

FN:s forskningsinstitut för social utveckling (UNRISD) bedriver forskning framför allt inriktad på att kartlägga samspelet mellan ekonomiska, sociala och andra faktorer i utvecklingsprocessen. Man strävar bl. a. efter att få fram användbara mått på social utveckling. Vidare pågår fortsatt arbete beträffande de ekonomiska och sociala effekterna av att högavkastande sädesslag införs samt en studie över traditionella former för social trygghet i fattiga jordbruksområden. Sverige har under budgetåret 1975/76 bidragit med 1,3 milj. kr. För budgetåret 1976/77 förutses ett bidrag om 1,3 milj. kr.

FN:s utbildnings- och forskningsinstitut (UNITAR) bedriver forskning inom olika områden av betydelse för FN:s verksamhet samt svarar för utbildningsprojekt för personal från u-länder och för FN-personal. Bland forskningsprojekt av särskilt intresse från u-landssynpunkt kan nämnas studier om utflöde av utbildad personal från u-länderna. Sverige har under budgetåret 1975/76 bidragit med 400 000 kr. Dessutom har ett särskilt bidrag om 200 000 kr. utgått som stöd till UNITAR:s kommission för framtidsstudier. För budgetåret 1976/77 förutses ett medelsbehov för stöd till

U-landsforskning

1975/76 Anslag	75 000 000
1976/77 Förslag	85 000 000

varav

WHO-forskning om fortplantning	30 000 000
WHO-forskning om parasitära sjukdomar m. m.	5 000 000
Konsultativa gruppen för jordbruksforskning	10 000 000
WEP	4 000 000
UNRISD	1 300 000
UNITAR	400 000
Världsbanksstudie om arbetsintensiva metoder	120 000

Fr. o. m. budgetåret 1975/76 anvisas medel för sådant svenskt stöd för u-landsforskning som utgår utanför de bilaterala landprogrammen på en särskild anslagspost under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. För budgetåret 1975/76 har anslagits 75 milj. kr. Riksdagen beslöt våren 1975 (prop. 1975: 1 bil. 5, UU 1975: 4, rskr 1975: 106) om riktlinjer för det svenska stödet för u-landsforskning. *Beredningen för u-landsforskning* tillsattes den 1 juli 1975 med uppdrag att såsom rådgivande organ till utrikesdepartementet och SIDA verka för en aktiv och samordnad politik för svenskt stöd till u-landsforskning.

Utbetalningarna utanför landramarna för forskningsinsatser uppgick budgetåret 1974/75 till 45,2 milj. kr. För budgetåret 1975/76 tas närmare 60 milj. kr. i anspråk för redan beslutade insatser och för beredningens administration. Härmed återstår omkring 15 milj. kr. för nya insatser under innevarande budgetår. En del av detta belopp kan komma att tas i anspråk för insatser som förberetts innan beredningen trädde i funktion. För att bereda utrymme för de insatser utöver redan beslutade som kan komma ifråga under budgetåret 1976/77 beräknar jag medelsbehovet för u-landsforskning till 85 milj. kr.

I det följande redovisas det medelsbehov som, inom den nyss angivna ramen för budgetåret 1976/77, avser pågående forskningsinsatser genom internationella organisationer. Beredningen för u-landsforskning avser att under budgetåret redovisa sin syn på dessa insatser samt på den allmänna inriktningen och prioriteringen av Sveriges stöd till u-landsforskning.

Världshälsovårdsorganisationens (WHO) program för forskning på den mänskliga fortplantningens område syftar till att utveckla preventivmedelsteknik som främst skall lämpa sig för användning i u-länderna. Vid befolkningskonferensen år 1974 uttrycktes brett stöd från u-landshåll för forskning inom detta område. Totalt uppgår projektets kostnad för perioden 1972–1976 till ca 40 milj. dollar, varav Sverige svarar för drygt hälften. WHO verkar för en breddning av bidragsgivarkretsen. För verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1975/76) uppgår det svenska stödet till 30 milj. kr. I överensstämmelse med den i prop. 1975: 1 (bil. 5. s. 35) förordade utfästelsen beräknar jag det svenska bidraget till 30 milj. kr. för verksam-

finner jag det motiverat att öka det svenska bidraget för verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1976/77) till 30 milj. kr.

Jag avser föreslå regeringen att Sverige lämnar utfästelser om bidrag med 30 milj. kr. för vart och ett av verksamhetsåren 1977 och 1978 (budgetåren 1977/78 och 1978/79).

Förutom Sveriges bilaterala stöd till programländernas exportfrämjande verksamhet lämnas även ett multilateralt bidrag till *UNCTAD/GATT:s Internationella handelscentrum (ITC)* avseende exportfrämjande projekt av global och regional karaktär. Bidraget till ITC uppgår till 7 milj. kr. budgetåret 1975/76. Jag förordar att bidraget för budgetåret 1976/77 utgår med oförändrat belopp.

Importkontoret för u-landsprodukter har till uppgift att främja import till Sverige från u-länderna. Kontoret startade sin verksamhet i februari 1975. Hittills har ett större samarbetsavtal ingåtts med den tunisiska statens organ för exportfrämjande åtgärder.

Budgetåret 1975/76 har 1 010 000 kr. anvisats från förevarande anslag till kontorets verksamhet. Härtill kommer uppdrag om högst 600 000 kr. som SIDA lämnat till kontoret. För budgetåret 1976/77 beräknar jag, efter samråd med chefen för handelsdepartementet, medelsbehovet för importkontorets samlade verksamhet till 2 355 000 kr. Genom denna kraftiga ökning bör importkontoret med egna medel även kunna finansiera sådan verksamhet som kan komma att utföras i samarbete med SIDA. Inom ramen för dessa medel finns utrymme för flera större samarbetsprojekt av det slag som har inletts med Tunisien.

För budgetåret 1975/76 uppgår medel anvisade för *multilateralt katastrofbistånd* till 50 milj. kr. Jag har tidigare redovisat medelsbehovet för det särskilda katastroflagret av livsmedel samt angett att i bidragen till UNICEF och UNHCR inrymts vissa belopp för deras organisationers verksamhet med karaktär av katastrofhjälp. Med hänsyn till detta räknar jag med ett oförändrat medelsbehov för multilateralt katastrofbistånd om 50 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Bidrag till FN:s katastrofhjälpskontor (UNDRO) kan vid behov lämnas av dessa medel.

Liksom under tidigare budgetår bör katastrofreserven kunna utnyttjas med flexibilitet. Den bör således kunna tas i anspråk inte endast för åtgärder i syfte att lindra akut nöd som förorsakats av naturkatastrofer eller väpnade konflikter utan även för att stödja internationella organisationers ansträngningar att bistå u-länder vars försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser.

Medelsbehovet för denna anslagspost, dvs. bidragen till UNHCR, UNRWA, UNFPA, ITC, importkontoret för u-landprodukter samt multilateralt katastrofbistånd, uppgår till 129 355 000 kr.

FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA) inriktas på livsmedelshjälp, hälsovård och utbildning. För verksamhetsåret 1975 beräknas det totala programmet ha uppgått till ca 122 milj. dollar, vilket innebär en fördubbling under de senaste två åren, huvudsakligen på grund av ökade livsmedelspriser. UNRWA har under flera års tid haft finansiella svårigheter och organisationens reserver är sedan länge uttömda. Underskottet för år 1975 beräknades kring halvårsskiftet till 30 milj. dollar men kunde nedbringas till ca 10 milj. dollar tack vare omfattande extra bidrag från bl. a. Förenta staterna och Saudiarabien. Endast genom en samlad ansträngning från traditionella och nytillkomna bidragsgivare mot slutet av år 1975 kunde den fortsatta verksamheten säkras.

Sveriges ordinarie bidrag till UNRWA uppgick för verksamhetsåret 1975 till 20 milj. kr., vilket motsvarar ca 4 % av det totala programmet. Därutöver lämnades ett extra bidrag om 3 milj. kr. som ett led i en samlad lösning av UNRWA:s akuta problem. Mot bakgrund av att UNRWA fortfarande befinner sig i en besvärlig finansiell situation har Sverige för verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1976/77) med förbehåll för riksdagens godkännande utfäst ett svenskt bidrag på 25 milj. kr. Jag beräknar därför bidraget till UNRWA för budgetåret 1976/77 till 25 milj. kr.

FN:s befolkningsfond (UNFPA) finansierar huvudparten av FN-systemets bistånd på befolkningsområdet. Verksamheten bygger på frivilliga bidrag från FN:s medlemsländer. Nästan hälften av aktiviteterna avser familjeplaneringsprojekt. Dessutom finansierar fonden folkräkningar, demografisk forskning och utbildning i befolkningsfrågor. Projekten verkställes i allmänhet av FN:s fackorgan, men på senare år har mottagarländerna själva genomfört en ökande andel av projekten. Sedan år 1973 är fonden underställd UNDP:s styrelse. Styrelsen har godkänt en verksamhetsnivå på 80 milj. dollar för år 1975. Detta representerar omkring en tredjedel av allt bistånd inom befolkningssektorn och gör fonden till den dominerande biståndsgivaren på detta område.

Världsbefolkningsåret och befolkningskonferensen år 1974 har lett till en ökad medvetenhet om befolkningsfrågorna och dessas samband med social och ekonomisk utveckling samt miljö- och resursfrågor. U-ländernas framställningar om bistånd till fonden har ökat markant. Trots den snabba resursökningen kan fonden inte längre finansiera alla projekt som uppfyller fondens krav för godkännande. Det är en angelägen uppgift för styrelsen att fastställa riktlinjer för hur fondens framtida resurser skall fördelas mellan mottagarländerna.

Under år 1975 uppgick de frivilliga bidragen till ca 60 milj. dollar, en ökning med 25 % i förhållande till föregående års nivå. Sveriges bidrag till fonden år 1975 var 25 milj. kr., vilket representerar 8 % av de sammanlagda bidragen. Med tanke på u-ländernas önskemål om ökat multilateralt bistånd på befolkningsområdet och på den betydelsefulla roll som FN-systemet och UNFPA har tilldelats i befolkningskonferensens handlingsplan

Övriga organisationer m. m.

1975/76 Anslag	115 000 000	
1976/77 Förslag	129 355 000	
varav		
UNHCR		15 000 000
UNRWA		25 000 000
UNFPA		30 000 000
ITC		7 000 000
Importkontoret för u-landsprodukter		2 355 000
katastrofreserv		50 000 000

FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) har till uppgift att ge internationellt skydd åt flyktingar, medverka till frivillig repatriering samt underlätta flyktingars bosättning och integrering i asyllandet. Kommissarien samarbetar med regeringar och frivilliga organisationer. Kostnaderna för det reguljära programmet beräknas för verksamhetsåret 1976 uppgå till nära 14 milj. dollar. Programmet kompletteras med vissa utbildningsprojekt m. m. som likaså bekostas med frivilliga bidrag.

Utöver de ordinarie uppgifterna har UNHCR fått ett växande antal uppdrag att som ombud för hela FN-systemet svara för ledningen av omfattande katastrofoperationer och andra program till förmån för flyktingar eller sådana folkgrupper som till följd av bl. a. väpnade konflikter blivit hemlösa i sitt eget land. Sålunda samordnar UNHCR FN-hjälpen till flyktingar på Cypern, leder repatriering och bosättning av återvändande flyktingar och hemlösa i Guinea-Bissau och Moçambique samt driver en betydande biståndsverksamhet i Vietnam och Laos. De särskilda hjälpaktionerna, som finansieras med frivilliga bidrag, belöper sig numera till flerdubbelt större belopp än det ordinarie programmet.

Denna utveckling bekräftar vad jag framhöll i prop. 1975:1 (bil. 5 s. 48), nämligen att de särskilda hjälpaktionerna har kommit att bli ett nästan permanent inslag i UNHCR:s verksamhet och tenderar att sträcka sig över allt längre perioder. Fr. o. m. år 1976 lämnar Sverige inom ramen för sitt årliga bidrag till UNHCR även ett belopp till flyktingkommissariens särskilda verksamhet för att underlätta en långsiktig planering av organisationens totala verksamhet.

Sverige lämnar treåriga utfästelser till UNHCR. Enligt riksdagens bemyndigande uppgår utfästelserna för verksamhetsåren 1976 och 1977 (budgetåren 1975/76 och 1976/77) till 12 resp. 12,5 milj. kr. I enlighet med vad jag nyss anfört om storleken och arten av UNHCR:s särskilda verksamhet och med tanke på den effektivitet organisationen visat i sitt arbete föreslår jag att bidraget för verksamhetsåret 1977 (budgetåret 1976/77) höjs till 15 milj. kr. Jag avser föreslå regeringen att Sverige lämnar utfästelser om bidrag med 15 milj. kr. för vart och ett av verksamhetsåren 1978 och 1979 (budgetåren 1977/78 resp. 1978/79).

Sveriges utfästelser till WFP uppgår enligt riksdagens bemyndigande till 43 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1974/75–1976/77. Bidraget utgår enligt WFP:s bestämmelser till två tredjedelar i form av svenska livsmedelsprodukter och till en tredjedel i kontanta medel. För budgetåret 1976/77 är således medelsbehovet för det ordinarie svenska bidraget till det internationella livsmedelsprogrammet 43 milj. kr. Jag avser föreslå regeringen att Sverige lämnar utfästelser om bidrag med 43 milj. kr. för vart och ett av verksamhetsåren 1977 och 1978 (budgetåret 1977/78 och 1978/79).

Med riksdagens bemyndigande har Sverige inom ramen för *1971 års konvention om livsmedelshjälp* (*FAC*) åtagit sig att under treårsperioden 1975/76–1977/78 ställa 35 000 ton svenskt vete per år till WFP:s förfogande. Detta åtagande kanaliseras i sin helhet genom WFP. För budgetåret 1976/77 beräknas åtagandet om 35 000 ton svenskt vete inkl. frakt och administration medföra ett medelsbehov av 33,2 milj. kr. Under de senaste tre budgetåren har ett extra bidrag utgått för *proteinberikning* av FAC-leveranserna. Med tanke på de positiva erfarenheterna av proteinberikning föreslår jag att 9,5 milj. kr. anslås till detta ändamål budgetåret 1976/77.

Sverige har med riksdagens bemyndigande härutöver under treårsperioden 1975/76–1977/78 åtagit sig att årligen hålla i beredskap ett *katastroflager* på upp till 40 000 ton svenskt vete och vissa kvantiteter andra svenska livsmedelsprodukter för internationella katastrofaktioner. Det svenska lagret är att se som en del av den internationella katastrofreserv på 500 000 ton livsmedel, som enligt FN:s sjunde extra generalförsamling skall ställas till WFP:s förfogande. För inköps-, lagrings- och fraktkostnader för nödvändig påfyllnad av den svenska katastrofreserven förutses ett medelsbehov på högst 50,8 milj. kr. Om kostnader för upphandling och frakt så medger, kommer medel också att utnyttjas för proteinberikning av det vete som levereras.

Sverige har efterlevt världslivsmedelskonferensens rekommendation om fleråriga och volymmässiga biståndsåtaganden på livsmedelsområdet. De kraftigt varierande spannmålspriserna under de senaste åren har skapat svårigheter vid beräkningen av medelsbehovet för de svenska utfästelserna. Jag fäster därför vikt vid att överenskommelse träffas mellan SIDA och Svensk Spannmålshandel om en bestämd procedur för att fastställa det pris som skall ligga till grund för de årliga inköpen av svenskt vete för biståndsändamål.

Det samlade medelsbehovet för internationellt livsmedelsbistånd under budgetåret 1976/77 beräknas härmed uppgå till 136,5 milj. kr. Skulle kostnaderna för här angivna veteleveranser komma att överstiga dessa beräkningar bör ytterligare medel utöver det här angivna beloppet kunna disponeras från katastrofreserven under detta anslag.

Afrikanska utvecklingsfonden (ADF). ADF:s verksamhet påbörjades i augusti 1973. Dess utlåning, som sker på IDA-villkor, har i första hand inriktats på de länder i Afrika som har drabbats hårdast av den ekonomiska krisen och av svår torka. Lånen har framför allt avsett projekt inom jordbruks- och transportsektorerna.

ADF:s ursprungliga resurser uppgick till ca 100 milj. dollar. Då det visade sig att ADF:s verksamhet kom igång snabbt och dess kapacitet översteg tillgängliga finansiella resurser, beslöt årsmötet år 1974 att öka bidragen till fonden redan under den första verksamhetsperioden 1973–75. Förhandlingarna med givarländerna resulterade i att bidragen till ADF ökade med sammanlagt ca 50 milj. dollar. Det svenska bidraget till ADF höjdes i samband härmed från ursprungliga 25 milj. kr. till 45,6 milj. kr.

Förhandlingar har därefter ägt rum om påfyllnaden av ADF:s resurser för treårsperioden 1976–78. I slutet av år 1975 nåddes en principöverenskommelse enligt vilken de deltagande ländernas regeringar åtog sig att föreslå sina lagstiftande församlingar nya bidrag till ADF på totalt ca 242 milj. dollar under åren 1976–78. Även om ytterligare ett antal länder beräknas lämna bidrag till ADF kommer de totala tillgängliga resurserna under perideon 1976–78 troligen att ligga på en betydligt lägre nivå än det planerade utlåningsprogrammet om 385 milj. dollar.

Med hänsyn till inriktningen av ADF:s verksamhet och dess behov av nya medel, de afrikanska staternas allmänna uppslutning kring fonden samt röstfördelningen i fonden – där jämvikt råder mellan bidragsgivare och låntagare – har jag bedömt det som angeläget att Sverige ger fortsatt stöd till ADF. Sverige deltog därför aktivt i påfyllnadsförhandlingarna och utfäste sig med förbehåll för riksdagens godkännande att lämna ett bidrag på 91,2 milj. kr. till ADF för treårsperioden 1976–78 (budgetåren 1976/77–1978/79). Jag förordar att regeringen begär att riksdagen godkänner denna utfästelse. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 uppgår till 30,4 milj. kr.

Internationellt livsmedelsbistånd

1975/76 Anslag	136 500 000	
1976/77 Förslag	136 500 000	
varav		
WFP		43 000 000
FAC		33 200 000
proteinberikning		9 500 000
katastroflager		50 800 000

Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) lämnar bistånd i form av livsmedel till utvecklingsprojekt och till katastrofdrabbade områden. Sverige, som f. n. är medlem av WFP:s styrelse, har på olika sätt verkat för att både administrativt och resursmässigt stärka WFP:s kapacitet för engagemang på katastrofområdet.

hoven i andra sammanhang – den internationella jordbruksutvecklingsfonden, ett eventuellt system för stabilisering av u-ländernas exportinkomster, en ny biståndsfond inom Internationella valutafonden och initiativ som kan komma att tas inom ramen för Paris-konferensen. Man tenderar också att göra sina bidrag beroende av väsentliga tillskott från de oljeexporterande u-länderna. Särskilt för Förenta staterna, som svarar för en tredjedel av IDA:s resurser, är utgångsläget för de nya förhandlingarna svårbedömt. Till den allmänt sviktande biståndsviljan kommer att man släpar efter i förhållande till IDA:s övriga bidragsgivare med inbetalningarna till organisationen. Kongressen har ännu inte anslagit medel för den första inbetalningen av Förenta staternas bidrag under den fjärde påfyllnaden. De nämnda faktorerna gör att det idag inte är möjligt att förutsäga resultatet av påfyllnadsförhandlingarna. Jag räknar dock med att kunna redovisa resultatet för riksdagen i 1977 års budgetproposition.

Regionala utvecklingsbanker

1975/76 Anslag	32 500 000	
1976/77 Förslag	40 400 000	
varav		
ADB		10 000 000
ADF		30 400 000

Afrikanska utvecklingsbanken (ADB). Medlemskap i ADB är förbehållet regionens länder. Detta skiljer ADB från övriga regionala utvecklingsbanker i vilka även i-länder är medlemmar. Banken har f. n. 41 medlemmar. Bankens tecknade kapital, varav hälften skall utgöras av inbetalt kapital, uppgår till ca 470 milj. dollar.

Sedan år 1966, då ADB påbörjade sin verksamhet, har närmare 300 milj. dollar lånats ut till 33 medlemsländer. Mellan åren 1973 och 1974 ökade den årliga utlåningen från 43 milj. dollar till 88 milj. dollar och målsättningen är att fortsätta den snabba utlåningsexpansionen även under åren 1975 och 1976.

ADB:s utlåning är främst inriktad på transportsektorn, landsbygdssektorn samt offentliga nyttigheter såsom vatten- och avloppssystem, kraftverk och telekommunikationer.

För att ADB skall kunna fullfölja sin planerade utlåningsverksamhet krävs att nya medel ställs till dess förfogande. ADB har placerat lån på den internationella kapitalmarknaden och undersöker f. n. möjligheterna att få offentliga lån från sina medlemsländer. Sverige lämnade under budgetåren 1974/75 och 1975/76 en kredit till ADB på sammanlagt 25 milj. kr. Med hänsyn till bankens alltjämt trängda finansiella läge och vikten av att stödja de afrikanska ländernas strävan att bygga upp banken till en stark institution är ett fortsatt svenskt finansiellt stöd till ADB motiverat. Jag har för detta ändamål beräknat ett bidrag till ADB på 10 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

siella villkor, vilket medför att u-länderna nu erlägger stora ränte- och amorteringsbetalningar till banken.

IDA:s utlåning sker däremot på synnerligen mjuka villkor. Lånen har en löptid på 50 år varav 10 är amorteringsfria, och löper utan ränta men med en administrationsavgift på 3/4%. Till skillnad från vad som gäller för Världsbanken är IDA:s utlåning begränsad till länder vars bruttonationalprodukt per innevånare understiger 375 dollar. Verksamhetsåret 1974/75 gick 84% av IDA:s utlåning till u-länder med en bruttonationalprodukt under 200 dollar per innevånare. Försök görs att förbättra de fattigaste gruppernas situation genom insatser för bl. a. landsbygdsutveckling, utbildning och hälsovård.

Röstfördelningen i IDA bestäms i princip av bidragens storlek. De stora i-länderna har genom sina stora kapitalinsatser en dominerande del av röststyrkan. U-länderna har endast 31% av rösterna. Sverige har länge verkat för att u-länderna skall få ett ökat inflytande över organisationens verksamhet. Vid FN:s sjätte och sjunde extra generalförsamlingar stödde Sverige därför aktivt u-ländernas krav på ökat inflytande i världsbanksgruppen. Dessa krav återspeglades också i de resolutioner som dessa generalförsamlingar antog.

IDA:s medel tillhandahålls genom bidrag från i första hand de industrialiserade medlemsländerna. Som redovisades i prop. 1974: 1 (bil. 5 s. 30) innebar överenskommelsen om den fjärde påfyllnaden av IDA:s resurser att de deltagande länderna skulle bidra med totalt 4 500 milj. dollar under treårsperioden 1974/75–1976/77. På grund av Förenta staternas svårigheter att godkänna överenskommelsen kunde denna träda i kraft först i januari 1975.

Det totala svenska bidraget till den fjärde påfyllnaden uppgår till drygt 756 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77, som är det sista budgetår som täcks av den nu gällande överenskommelsen, är 252 102 000 kr.

Av IDA:s resurser svarar Sverige f. n. för 4%. Denna bidragsandel kom till stånd genom att svenska extrabidrag under 1960-talet lämnades till IDA, som då var en av de få utbyggda multilaterala kanalerna med hög biståndskapacitet. IDA:s verksamhet har på vissa områden gett goda resultat. Vårt fortsatta bidrag till IDA måste emellertid avvägas mot andra biståndsinsatser. En sådan prövning bör, som jag angav i prop. 1975:1 (bil. 5 s. 40), naturligen ta hänsyn till hur målen för den svenska biståndspolitiken bäst främjas. Prövningen kommer att göras inom ramen för den nu inledda förhandlingsomgången om en femte påfyllnad av IDA:s resurser vilken siktar till att en principöverenskommelse skall uppnås till hösten 1976.

Dessa förhandlingar kan förväntas bli än mer komplicerade än tidigare påfyllnadsförhandlingar. De stora i-länderna kommer härvid att ha en avgörande roll. Dessa länder, som i allmänhet befinner sig långt från 0,7%-målet i sin biståndsgivning, har hittills ställt sig avvaktande till IDA:s resurskrav. Härtill bidrar bl. a. de samtidiga diskussionerna om resursbe-

70 % av UNICEF:s inkomster, medan nationalkommittéer och övriga enskilda bidragsgivare svarade för återstoden.

UNICEF har på senare år i växande omfattning planerat och genomfört s. k. särskilda hjälpinsatser och speciella projekt utanför den reguljära budgeten. Dessa insatser, som godkänns av styrelsen och genomförs under förutsättning att finansieringsfrågan löses, har ökat från 9 milj. dollar år 1970 till 30 milj. dollar år 1975. Ett exempel på sådana särskilda hjälpinsatser är UNICEF:s resurskrävande åtaganden i samband med återuppbyggnaden av de krigshärjade länderna i Indokina. Härutöver deltog UNICEF aktivt i den katastrofhjälp som under våren 1975 lämnades till Sydvietnam.

Under verksamhetsåret 1975 bidrog Sverige med 65 milj. kr. till UNICEF, varav 8 milj. kr. utnyttjades för UNICEF:s särskilda hjälpinsatser i Indokina och södra Afrika. Den svenska andelen av de totala regeringsbidragen till UNICEF utgjorde år 1975 ca 20 %. Sverige var därmed, efter Förenta staterna, den största bidragsgivaren. De nordiska länderna svarade för ca 30 % av bidragen. Utöver det ordinarie bidraget lämnade Sverige ett extrabidrag på 3 milj. kr. till UNICEF:s katastrofinsats i Sydvietnam. Förutom det statliga bidraget överförde den svenska UNICEF-kommittén år 1975 ca 2 milj. kr. till UNICEF. Dessa medel kom till största delen från behållningen av julkortsförsäljning men också från privata donationer. I enlighet med riksdagens bemyndigande har Sverige utfäst sig att bidra med 65 milj. kr. för verksamhetsåret 1976. Med hänsyn till de stora hjälpinsatser som behövs till förmån för barn och mödrar i u-länderna och till UNICEF:s kapacitet att förmedla ett väsentligt ökat bidragsflöde finner jag det motiverat att höja utfästelsen för verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1976/77) till 75 milj. kr. Jag inbegriper i detta belopp medel om högst 5 milj. kr. för särskilda hjälpinsatser.

Jag avser föreslå regeringen att Sverige lämnar utfästelser om bidrag med 75 milj. kr. för vart och ett av verksamhetsåren 1977 och 1978 (budgetåren 1977/78 och 1978/79).

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

1975/76 Anslag	252 102 000
1976/77 Förslag	252 102 000

Under verksamhetsåret 1974/75 ingick Världsbanken/IDA avtal om utlåning till u-länderna på sammanlagt 5,2 miljarder dollar. Härav svarade IDA för ca 1,6 miljarder. De totala utbetalningarna till u-länderna uppgick under samma tid till ca 2,8 miljarder dollar varav ca 1 miljard dollar kom från IDA. Nettobetalningarna från Världsbanken/IDA, dvs. utbetalningarna minus räntor och amorteringar, uppgick emellertid till endast ca 1,7 miljarder dollar. Härav svarade IDA för huvudparten eller ca 1 miljard dollar. Världsbankens nettoutbetalningar begränsades således till 0,7 miljarder dollar. Detta är en följd av att världsbankslånen lämnas på nästan kommer-

FN:s kapitalutvecklingsfond är underställd UNDP:s styrelse. Syftet med fonden var ursprungligen att finansiera investeringsprojekt i u-länderna på förmånliga villkor eller i gåvoform. Hösten 1973 beslöt FN:s generalförsamling att ändra fondens inriktning. Fonden utnyttjas numera för investeringsinsatser som direkt kommer folkflertalet till del, främst i de minst utvecklade u-länderna. I första hand kommer fonden att stödja landsbygdsutveckling och småindustri. Hittills har fonden godkänt ett tjugotal projekt som samtliga har en klart social prägel. Flertalet projekt genomförs i samarbete med UNDP.

Under åren 1974 och 1975 uppgick de frivilliga bidragen till fonden till 5,9 resp. 7,3 milj. dollar. De största bidragsgivarna har hittills varit Danmark, Nederländerna och Norge. Sverige lämnade under år 1975 ett första bidrag om 10 milj. kr. Med tanke på fondens syfte och inriktning finner jag det önskvärt att Sverige lämnar fortsatta bidrag till dess verksamhet. För verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1976/77) förordar jag ett bidrag om 15 milj. kr.

Totalt beräknar jag således för budgetåret 1976/77 255 milj. kr. under denna anslagspost, varav 225 milj. kr. utgör det ordinarie bidraget till UNDP, 15 milj. kr. avser bidrag till programmet för de minst utvecklade u-länderna, och 15 milj. kr. är bidrag till FN:s kapitalutvecklingsfond. I enlighet med riksdagens bemyndigande har regeringen lämnat en utfästelse om ett ordinarie bidrag till UNDP om 230 milj. kr. för verksamhetsåret 1977 (budgetåret 1977/78). Jag avser föreslå regeringen att Sverige lämnar utfästelse om ett lika stort bidrag för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1978/79). Jag avser vidare föreslå regeringen att Sverige lämnar utfästelser om bidrag till FN:s kapitalutvecklingsfond med 15 milj. kr. för vart och ett av verksamhetsåren 1977 och 1978 (budgetåren 1977/78 och 1978/79).

FN:s barnfond (UNICEF)

1975/76 Anslag	65 000 000
1976/77 Förslag	75 000 000

UNICEF:s verksamhet är huvudsakligen inriktad på långsiktigt utvecklingsarbete för barn och mödrar i u-länder. Den största delen av fondens resurser används för sjukdomsbekämpning och till program för att få fram dricksvatten. Utbildningsinsatser och åtgärder för att förbättra barns och mödrars näringsstandard har ökat de senaste åren. UNICEF:s verksamhet bidrar på ett direkt och påtagligt sätt till att förbättra barnens levnadsförhållanden i de fattiga länderna. UNICEF har också en väsentlig uppgift som förmedlare av katastrofbistånd. Utgifterna för katastrofbistånd motsvarar vanligtvis omkring en femtedel av fondens programverksamhet.

År 1975 nådde UNICEF det bidragsmål om 100 milj. dollar, som uppsattes år 1970. Bidragen från medlemsregeringarna svarade för nästan

förändringar kommer Sverige att arbeta för en fortsatt ökning av programmets resurser. Samtidigt är det viktigt att åstadkomma en mera rättvis fördelning av bidragsbördan mellan olika bidragsgivare.

Det sammanlagda svenska bidraget till UNDP:s verksamhet under år 1975 (budgetåret 1975/76) uppgår till 227 milj. kr. Härav är det ordinarie bidraget 200 milj. kr. Bidraget till UNDP:s åtgärder för de minst utvecklade u-länderna uppgår till 15 milj. kr. Vidare lämnas 10 milj. kr. till FN:s kapitalutvecklingsfond och 2 milj. kr. i form av ett extra bidrag till stöd för UNDP:s verksamhet till förmån för befrielserörelserna i södra Afrika. Sverige är därmed, efter Förenta staterna, UNDP:s största bidragsgivare. Det ordinarie svenska bidraget under år 1975 utgjorde ca 12 % av de sammanlagda ordinarie bidragen. De nordiska ländernas sammanlagda andel av bidragsflödet uppgick till ca 28 %.

I enlighet med riksdagens bemyndigande utfäste sig Sverige vid UNDP:s bidragskonferens i år att under verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1976/77) bidra med 215 milj. kr. till UNDP:s ordinarie verksamhet. Som tidigare nämnts har under det gångna året omfattande åtgärder vidtagits för att öka UNDP:s kapacitet att lämna bistånd. Mot denna bakgrund finner jag det motiverat att ytterligare höja det ordinarie svenska bidraget för verksamhetsåret 1976 till 225 milj. kr.

De tidigare nämnda särskilda åtgärderna för *de minst utvecklade u-länderna* genomförs i avvaktan på att de nya principerna för UNDP-biståndets länderfördelning skall träda i kraft år 1977. Under den femåriga programperiod som då inleds kommer en betydande omfördelning att äga rum till förmån för de fattigaste länderna. Det nu aktuella åtgärdsprogrammet finansieras genom särskilda frivilliga bidrag och överföringar från UNDP:s ordinarie resurser. Målet för detta program – 35 milj. dollar – har uppnåtts. Även om finansieringen av det ursprungliga programmet därmed har säkerställts, är det motiverat att lämna fortsatt svenskt stöd åt denna verksamhet under ännu ett år. Jag förordar därför ett bidrag på 15 milj. kr. under verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1976/77).

UNDP:s stöd till befrielserörelserna och de nya självständiga staterna i Afrika har aktiverats under år 1975. För Angola, Kap Verde, Guinea-Bissau, Moçambique, Namibia samt Saõ Tomé och Principe har styrelsen under året fastställt landramar och programmeringsarbetet har inletts. Konkreta projekt till ett värde av ca 5 milj. dollar har vidare godkänts eller är under beredning för befrielserörelser som erkänts av Afrikanska enhetsorganisationen (OAU). Dessa projekt avses skola finansieras av dels den särskilda frivilliga fond som upprättats för ändamålet, dels UNDP:s ordinarie resurser. Sverige har i UNDP:s styrelse verkat för att UNDP:s stöd åt de afrikanska befrielserörelserna snarast inordnas i programmets ordinarie verksamhet. För att underlätta för UNDP att påbörja och genomföra sin verksamhet till stöd åt befrielserörelserna har Sverige, som jag tidigare nämnt, under år 1975 utbetalat ett extra bidrag till UNDP om 2 milj. kr.

FN:s utvecklingsprogram (UNDP)

1975/76 Anslag	227 000 000	
1976/77 Förslag	255 000 000	
varav		
ordinarie bidrag		225 000 000
minst utvecklade u-länder		15 000 000
FN:s kapitalutvecklingsfond		15 000 000

UNDP:s verksamhet syftar till att främja de fattiga ländernas utveckling genom tekniskt bistånd i vid mening, främst kunskapsöverföring och förinvesteringsverksamhet. UNDP:s finansiella resurser utgörs av frivilliga bidrag från FN-medlemmarna. De av UNDP och mottagarländerna gemensamt finansierade insatserna genomförs i allmänhet i samarbete med FN:s fackorgan och andra institutioner inom FN-systemet.

Den reformverksamhet som inleddes i början av 1970-talet fortsätter. UNDP:s styrelse har i år bl. a. utarbetat nya riktlinjer för programmet som gör det möjligt att i ökad utsträckning kombinera tekniskt bistånd med kapitalbistånd från andra finansieringskällor. UNDP kommer i framtiden dessutom att kunna lämna tekniskt bistånd under hela genomförandet av större investeringsprojekt och inte som tidigare enbart deltaga i förinvesteringsskedet. Vidare kommer regeringar och institutioner i mottagarländerna att i ökad utsträckning själva ansvara för formulering, genomförande och utvärdering av UNDP-finansierade projekt. UNDP:s styrelse har under år 1975 också kritiskt granskat det hittillsvarande landprogrammeringsarbetet och funnit vissa brister i systemet. Landprogrammeringen kommer som ett resultat därav att förenklas och tillämpas med större flexibilitet.

Det långsamma projektgenomförandet har under senare år utgjort ett allvarligt problem. På bl. a. svenskt initiativ har åtgärder vidtagits inom UNDP och FN:s fackorgan för att genomföra UNDP-projekten snabbare och påskynda och förbättra expertrekryteringen. Utvecklingen går nu mot ett väsentligt snabbare projektgenomförande.

De ordinarie frivilliga bidragen till UNDP har ökat från 340 milj. dollar år 1974 till ca 405 milj. dollar år 1975. UNDP:s sekretariat räknar med att bidragen för år 1976 kommer att uppgå till ca 450 milj. dollar. Trots detta står UNDP inför en likviditetskris främst beroende på att de amerikanska bidragen för åren 1974 och 1975 skurits ned med drygt 20 % i förhållande till gjorda utfästelser. Härtill kommer att vissa andra utfästa bidrag inte inbetalts samt att projekten nu genomförs väsentligt snabbare.

Under år 1976 skall UNDP:s styrelse besluta om den finansiella ramen för planeringen av UNDP:s verksamhet under nästa femåriga programperiod (1977–81). Med hänsyn till UNDP:s vidgade biståndskapacitet, omfördelningen av programmets resurser till förmån för de fattigare, befolkningsrika u-länderna och u-länder som strävar mot sociala struktur-

Av de 9650 milj. kr. som enligt förslaget utgör den samlade planeringsramen för perioden 1976/77–1978/79 beräknas 3240 milj. kr. disponeras för bidrag till internationella biståndsprogram medan 6140 milj. kr. utgör planeringsram för det direkta samarbetet med i första hand programländerna. För förvaltning, utbildning, rekrytering och information beräknas 85 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och 90 resp. 95 milj. kr. för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Fördelningen av planeringsramarna på anslag är liksom tidigare år att anse som preliminär. Förskjutningar i den ena eller andra riktningen mellan andelarna för anslagen Bidrag till internationella biståndsprogram och Bilateralt utvecklingssamarbete måste nämligen kunna ske för att hänsyn skall kunna tas till omständigheter som inte nu kan förutses.

De av riksdagen fastställda planeringsramarna har utgjort grunden för treårsplaneringen av biståndet till enskilda länder och internationella organisationer. I samband med att avtal träffats om utvecklingssamarbete under det budgetår för vilket riksdagen beviljat medel har regeringen till programländerna framfört preliminära planeringsramar för de två efterföljande budgetåren. I fråga om ett flertal mellanstatliga organisationer har regeringen med riksdagens bemyndigande vidare gjort utfästelser om bidrag som på samma sätt omfattar en treårsperiod. Sådana bemyndiganden för regeringen att göra utfästelser för en treårsperiod är en förutsättning för mottagande länders och organisationers möjlighet att effektivt planera utnyttjandet av det svenska biståndet. Med hänsyn till att biståndsanslagen nu kan förutses öka långsammare än tidigare bör emellertid regeringens rätt att göra formella utfästelser avse bidrag eller landramar som är oförändrade i förhållande till vad som föreslås för det kommande budgetåret. Jag kommer i det följande att ange för vilka internationella organisationer långtidsutfästelser är aktuella. För programländerna är som bekant utfästelser för en treårsperiod regel. I de fall regeringen vill föreslå under treårsperioden successivt ökade landramar eller bidrag till ett visst programland eller internationellt biståndsorgan får detta redovisas för riksdagen i varje särskilt fall. Liksom hittills bör emellertid regeringen i enlighet med av riksdagen fastställda riktlinjer kunna utnyttja katastrofmedel för att lämna extra bistånd under löpande budgetår.

SIDA anför i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 att vissa kostnader för rekrytering och utbildning samt för biståndskontoren som tidigare belastat andra anslag skall föras till anslaget C4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA). Jag tillstyrker SIDA:s förslag. Kostnaderna för informationsverksamheten skall liksom tidigare redovisas på ett särskilt anslag som fr. o. m. budgetåret 1976/77 betecknas C3. Information.

C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram

1974/75 Utgift	815 338 304	Reservation	586 804 045
1975/76 Anslag	1 050 000 000		
1976/77 Förslag	1 050 000 000		

vårdens område, inte minst mödra- och barnavård. Sveriges omfattande bistånd till familjeplanering har som ett viktigt motiv att stödja kvinnans frigörelse. Likaså tjänar projekt för yrkesutbildning, hantverk och småindustri som får svenskt stöd bl. a. syftet att förbättra kvinnors möjligheter till yrkesarbete.

Utvecklingen i många länder ökar kraven på åtgärder för att förbättra kvinnans situation. Sedan dessa krav fått ytterligare stöd från kvinnokonferensens rekommendationer finns det anledning räkna med ett växande intresse hos u-länderna för internationellt bistånd på detta område.

Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.

För budgetåret 1976/77 förordar jag en total ökning av biståndsanslagen med 262 milj. kr. eller med drygt 9 %. De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete skulle därmed uppgå till 3 122 milj. kr., vilket beräknas motsvara 1 % av 1976 års bruttonationalprodukt till marknadspris.

Den övervägande delen av den föreslagna anslagsökningen faller på anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, som föreslås uppgå till 1 987 milj. kr. Anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram föreslås bli oförändrat, dvs. 1 050 milj. kr. Anledningen härtill är att den stora ökningen av detta anslag för budgetåret 1975/76 beräknas medföra en betydande ointecknad reservation som, i enlighet med vad jag senare kommer att föreslå, kan disponeras under budgetåret 1976/77.

De svenska biståndsanslagen ligger, relativt sett, på en högre nivå än för något annat i-land. Sverige nådde också år 1974 som första i-land FN-målet att i mitten av 1970-talet betala ut 0,7 % av bruttonationalprodukten till marknadspris i bistånd. Nederländerna och Norge ligger f. n. närmast att nå detta mål.

Planeringsramarna för biståndslagen bör i förhållande till nuvarande förslag till anslag schablonmässigt kunna ökas med 3 % per år. Jag förordar därför att planeringsramarna för budgetåren 1977/78 och 1978/79 beräknas till 3 216 milj. kr. resp. 3 312 milj. kr. Härigenom erhålls ett tillfredsställande underlag för planeringen av utvecklingsbiståndet.

Planeringsramar för budgetåren 1976/77–1978/79

	Budgetår milj. kr.				1976/77–1978/79
	1975/76 Anslag	1976/77 Förslag	1977/78 Planeringsramar	1978/79	Summa
Bidrag till internationella biståndsprogram	1 050,0	1 050,0	1 080,0	1 110,0	3 240,0
Bilateralt utvecklingssamarbete	1 763,3	1 987,0	2 046,0	2 107,0	6 140,0
Förvaltning, utbildning, rekrytering och information m. m.	73,7	85,0	90,0	95,0	270,0
Totalt	**2 860,0**	**3 122,0**	**3 216,0**	**3 312,0**	**9 650,0**

ta biståndet gå till de fattigaste u-länderna. Detta är emellertid inte tillräckligt för att förverkliga de svenska biståndspolitiska målen. För att medverka till en internationell resursomfördelning måste biståndet också nå ut till de fattigaste folkgrupperna. Detta förutsätter ett samarbete med länder som själva aktivt försöker åstadkomma en jämnare fördelning av resurserna. Denna princip har länge varit vägledande för utformningen av Sveriges biståndspolitik på såväl det multilaterala som bilaterala området. Under senare år har denna tankegång – i takt med den ökande insikten om den orättfärdiga fördelningen av inkomster och förmögenhet inom flertalet u-länder – vunnit ökad anslutning både bland de internationella biståndsorganen och i flera givarländer.

Under 1970-talet har ett ökat samarbete med programländerna vuxit fram i fråga om t. ex. handel, forskning, kulturutbyte och institutionssamarbete. Flera av programländerna har uttalat intresse för att ytterligare vidga detta samarbete. Från svensk sida finns det anledning att välkomna detta intresse.

En samordnad u-landspolitik framstår som en betydelsefull del av den svenska utrikespolitiken. Mot bakgrund härav kommer regeringen i samband med att biståndspolitiska utredningen (UD 1972: 03) behandlas att ta upp frågan om hur arbetet med en svensk u-landspolitik skall föras vidare.

Internationella kvinnoåret

År 1975 fastställdes av FN som det internationella kvinnoåret. Det opinionsbildande arbete, som har bedrivits under året, har bidragit till att få frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor erkänd som en angelägen uppgift inom varje nation och som en viktig ekonomisk och social fråga inom FN.

Vid FN:s kvinnokonferens i Mexico City antogs en världsaktionsplan med rekommendationer för hur bl. a. regeringar och internationella organisationer skall arbeta för att uppnå jämställdhet mellan män och kvinnor. Vidare antogs på initiativ av u-länderna en deklaration, den s. k. Mexicodeklarationen.

Kvinnokonferensen fastslog att åtgärder för att förbättra kvinnans situation är en del av kampen mot underutveckling. Ekonomisk utveckling medför emellertid inte automatiskt jämställdhet. Därför behövs också ett omfattande reformarbete inriktat på en förbättring av kvinnans situation.

Det ankommer nu på världens regeringar och på FN att omsätta Mexico-konferensens rekommendationer i praktisk handling. Sverige kommer att verka för att FN-organen inom sina resp. områden arbetar för en förbättring av kvinnans situation.

Sveriges bilaterala bistånd riktar sig redan i betydande utsträckning till eftersatta grupper, inte minst på landsbygden, där den fattiga kvinnans situation är särskilt svår. Som exempel på insatser som direkt ger lättnad i kvinnans arbete kan nämnas de vattenförsörjningsprogram som med svenskt stöd genomförs i de flesta afrikanska programländerna. Viktiga för en förbättring av kvinnans situation är också de insatser som görs på hälso-

medborgare samhällen präglade av solidaritet och trygghet. Det är knappast någon tillfällighet att det kraftigaste motståndet mot en ny ekonomisk världsordning kommer från i-länder där ländernas egna medborgare idag upplever stor arbetslöshet och ekonomisk otrygghet.

U-landspolitik

För ett u-land är det naturligt att betrakta relationerna till ett industriland som en helhet. Så har u-länderna som grupp också kommit att uppfatta förbindelserna med den rika världen. Det är denna u-ländernas syn på de internationella relationerna som kommer till uttryck i deras samlade krav på en ny ekonomisk världsordning.

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) tar upp denna fråga i sin anslagsframställning. SIDA framhåller att det nu är angeläget att precisera och vidareutveckla en aktiv svensk u-landspolitik.

En strävan till solidaritet med de fattiga folken angavs i prop. 1962:100 som ett tillräckligt motiv för ökade svenska biståndsinsatser. Denna inställning motiverar också en aktivare svensk u-landspolitik. Därtill kommer emellertid skäl som mer direkt låter sig identifieras med Sveriges långsiktiga intressen av att samarbeta med u-länderna.

En rättvisare ekonomisk världsordning måste utformas i nära samarbete mellan rika och fattiga länder för att resultat skall kunna uppnås. En del åtgärder kräver internationella överenskommelser för att komma till stånd. Andra åtgärder på t. ex. handelsområdet kräver normalt bred anslutning från i-länderna för att de skall få effekt. När det gäller åtgärder av detta slag kommer Sveriges ansträngningar att inriktas på att få till stånd samlade internationella lösningar som i största möjliga utsträckning tar hänsyn till u-landsgruppens krav på en ökad andel av världens resurser.

I detta sammanhang bör framhållas att åtskilliga u-landspolitiska åtgärder som nu står i förgrunden i den internationella debatten i första hand gynnar de mer utvecklade u-länderna. Det blir sålunda de u-länder som redan har byggt upp en industri och nått framgångar på exportmarknaderna som främst drar nytta av generella liberaliseringsåtgärder på handelsområdet. Detsamma gäller verkningarna av vissa system för exportintäktsstabilisering. Detta slag av åtgärder får ses som ett stöd till u-länderna som grupp.

För de fattigaste u-länderna kommer däremot flertalet u-landspolitiska åtgärder att ha begränsad betydelse. Till en början kan generella åtgärder t. o. m. fördjupa klyftan mellan olika u-länder. För de fattigaste och minst utvecklade länderna kommer biståndet därför att spela en stor roll även i framtiden. Detta har under senare år börjat uppmärksammas av biståndsgivarna. Alltjämt gäller dock att OECD-länderna ger mer bistånd per invånare till de rikare u-länderna än till de fattigare. För Sveriges del är bilden en annan. Det svenska biståndet är sedan länge mycket klart inriktat på de fattigare u-länderna. För budgetåret 1976/77 beräknas ca 85 % av det direk-

Generalförsamlingen slog vidare fast att ökningar av jordbruksproduktionen i u-länderna måste förenas med ekonomiska och sociala reformer. Denna passus, som kom till på nordiskt initiativ, har särskilt intresse, eftersom den i en resolution som i övrigt bara handlar om relationerna stater emellan utgör en viktig anknytning till kraven i FN:s utvecklingsstrategi på strukturella reformer i u-länderna för att de fattiga folkgrupperna skall bli delaktiga i utvecklingen.

Förhandlingsviljan mellan i- och u-länderna har förbättrats. Om detta kan leda till verkliga framsteg i arbetet på att förändra de ekonomiska maktrelationerna mellan fattiga och rika länder återstår emellertid att se. Mycket tyder på att viljan att ge konkret innebörd åt generalförsamlingens rekommendationer är begränsad i i-landskretsen. Flera av de stora i-länderna inriktar sig i stället på att ge de multinationella företagen, de utländska privata investeringarna och den internationella kapitalmarknaden en ökad roll i u-länderna.

Det kan också konstateras att de östeuropeiska staternas roll i vad avser arbetet på en ny ekonomisk världsordning är tämligen passiv. Från u-landshåll vänder man sig mot dessa staters uttalanden av innebörd att de inte har några förpliktelser när det gäller att solidariskt bistå u-länderna med hänsyn till att de inte har något kolonialt förflutet eller för en imperialistisk politik.

Det framgår av vad jag nu har sagt att många av rekommendationerna från FN:s sjunde extra generalförsamling är allmänt hållna och kompromissbetonade. De löser inte de internationella utvecklingsproblemen. Men de utgör en ram för fortsatta målinriktade och mera konkreta förhandlingar och ansträngningar även om en del i-länder, främst Förenta staterna, gjorde förbehåll på flera viktiga punkter.

Härigenom har en grund lagts för såväl UNCTAD IV som för Paris-konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete. Den senare har nu inletts och beräknas pågå under större delen av år 1976 i form av förhandlingar i fyra 15-statskommissioner för energi, råvaror, utvecklingssamarbete och finansiella frågor.

Ett resultat av den sjunde extra generalförsamlingen är att FN:s roll som förhandlingsforum stärkts. Med hänsyn till u-ländernas starka stämma i FN-organisationen är denna utveckling tillfredsställande.

Det är angeläget att Sverige aktivt medverkar i det förestående arbetet på en reform av FN:s organisation. Den sjunde extra generalförsamlingen beslöt att tillsätta en särskild kommitté med uppgift att under år 1976 komma med förslag om hur FN:s roll på det ekonomiska och sociala området bäst kan stärkas och effektiviseras.

Framgångarna i arbetet på en ny ekonomisk världsordning beror i stor utsträckning på om regeringarna i de rika länderna lyckas skapa opinion i sina hemländer för en rättvisare och mer demokratisk värld. En förutsättning för framgång i detta arbete är att de rika länderna kan erbjuda sina

u-ländernas råvaruexport och priserna på deras importvaror från i-länderna, s. k. indexering, väckte motstånd från hela i-landsgruppen. Församlingen kunde endast enas om att ge UNCTAD:s generalsekreterare i uppdrag att studera frågan vidare för att lägga fram förslag till UNCTAD IV. Invändningarna mot indexering var av både praktisk och politisk natur.

När det gäller *resursöverföringar och valutafrågor* uppdrog generalförsamlingen åt UNCTAD IV att ta ställning till frågan om en särskild konferens om u-ländernas skuldbörda. Denna rekommendation går bl. a. tillbaka på ett svenskt förslag som siktar till att få till stånd en samlad internationell överenskommelse om avskrivning eller anstånd med betalning av de fattigaste och hårdast drabbade u-ländernas skuldtjänster på offentliga utvecklingskrediter. Från svensk sida hävdades att en sådan åtgärd skulle ha en omedelbar positiv effekt på dessa länders akuta betalningsbalanssituation. Flertalet övriga i-länder motsatte sig emellertid tanken på generella skuldlättnader.

Trots motstånd från några av de större i-ländernas sida kunde bl. a. på svensk tillskyndan FN:s biståndsmål för offentliga överföringar om 0,7 % av bruttonationalprodukten bekräftas. Utvecklingsstrategins tidpunkt för att uppnå målet, nämligen mitten på 1970-talet, försköts dock till slutet på årtiondet. Förenta staterna reserverade sig helt mot detta åtagande. Vissa andra i-länder, bl. a. Storbritannien och Italien, förklarade att de på grund av interna ekonomiska svårigheter inte kunde garantera att de skulle nå målet under 1970-talet.

Generalförsamlingen enades också om vissa allmänt hållna riktlinjer för en reform av valutasystemet. Internationella valutafonden uppmanades att när nya särskilda dragningsrätter nästa gång skall utfärdas överväga att upprätta en länk mellan dessa och utvecklingsbistånd. När u-länderna år 1970 i FN:s utvecklingsstrategi begärde att frågan skulle studeras reserverade sig nästan hela i-landsgruppen. Nu framförde endast Förenta staterna en reservation.

I *industrialiseringsfrågorna* bygger extra generalförsamlingens rekommendationer på kompromisserna från 1975 års industrialiseringskonferens i Lima. Behovet av industriell strukturanpassning och arbetsmarknadspolitik i i-länderna understryks med siktet inställt på lokalisering av vissa industrier till u-länderna. Samtidigt medges att i-länderna har rätt att av ekonomiska, sociala och beredskapsmässiga skäl skydda vissa branscher.

På *jordbruks- och livsmedelsförsörjningsområdet* förordar extra generalförsamlingen att ett internationellt system för livsmedelsberedskap (spannmålslager) upprättas. Vidare bekräftade generalförsamlingen världslivsmedelskonferensens beslut om att upprätta en internationell jordbruksutvecklingsfond. Församlingen accepterade också ett av Sverige framfört förslag om att skapa ett internationellt katastroflager om 500 000 ton vete att administreras av Internationella livsmedelsprogrammet (WFP).

förde också omfattande reservationer till deklarationen och handlingsprogrammet.

Alltsedan dess har oavbrutna diskussioner och förhandlingar pågått om en ny ekonomisk världsordning. Världslivsmedelskonferensen i Rom, industrialiseringskonferensen i Lima, kvinnokonferensen i Mexico City, de alliansfria u-ländernas samråd i Dakar och Lima samt FN:s generalförsamlings och ekonomiska och sociala rådets (ECOSOC) ordinarie möten präglades alla av u-ländernas krav på en omprövning av de ekonomiska relationerna mellan i- och u-länder. De stora i-ländernas ovilja mot att företa en sådan samlad genomgång var hela tiden påtaglig.

FN:s sjunde extra generalförsamling i år innebar emellertid en ändring. De stora i-länderna förklarade sig nu villiga att i princip behandla de globala ekonomiska och politiska relationerna mellan rika och fattiga länder. Denna attitydförändring blev av stor betydelse för att skapa ett gynnsamt förhandlingsklimat. Generalförsamlingen enades om riktlinjer för fortsatta, mer målinriktade förhandlingar. Jag vill i det följande ge en översiktlig redovisning av några av de viktigaste resultaten av församlingens arbete.

På det *handelspolitiska området* koncentrerades arbetet framför allt till ett förslag från FN:s handels- och utvecklingskonferens (UNCTAD) om ett s. k. integrerat program för råvaror av intresse för u-ländernas export. Enligt generalförsamlingen skall den fjärde världshandelskonferensen (UNCTAD IV) som äger rum i Nairobi i maj år 1976 ta ställning till bl. a. följande i programmet ingående element: lämpliga internationella lagrings- och marknadsarrangemang för att åstadkomma stabila, lönsamma och rättvisa priser för u-ländernas råvaror samt åtgärder för att öka förädling och bearbetning av råvarorna i producentländerna. U-länderna krävde ursprungligen en särskild internationell fond för lagerfinansiering. Församlingens rekommendation blev vagare och förordar endast att man vid UNCTAD IV söker ta ställning till lämpliga internationella finansieringsformer för lagrings- och marknadsarrangemang.

Församlingen behandlade vidare olika förslag att stabilisera u-ländernas exportinkomster. Sverige lade fram ett förslag som bygger dels på det avtal om stabilisering av exportinkomster som länderna i den Europeiska Gemenskapen (EG) ingått med associerade u-länder, dels på vissa huvudtankar från 1960-talets diskussion om s. k. supplementär finansiering. Medan det svenska förslaget i enlighet med u-ländernas principiella ståndpunkt skall ses som ett komplement till mer genomgripande marknadsarrangemang på råvaruområdet inriktas ett amerikanskt förslag främst på att – som ett alternativ till prisstabilisering genom marknadsavtal – utvidga Internationella valutafondens (IMF) möjligheter att lämna u-länderna kompensationslån vid ett oförutsett bortfall av exportinkomster. De olika förslagen om stabilisering av exportinkomster kommer att diskuteras vidare.

Ett centralt u-landskrav att upprätta ett fast samband mellan priserna på

C. INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

Den s. k. oljekrisen och konjunkturnedgången i OECD-länderna innebar en radikal försämring av den ekonomiska situationen för flertalet icke olje-exporterande u-länder. Oljepriset har därefter höjts ytterligare och kostnaderna för import av kapitalutrustning har ökat samtidigt som råvarupriserna har fallit. Följden har blivit en markant försvagning av de icke oljeproducerande u-ländernas bytesbalans. Under år 1974 kunde visserligen flertalet u-länder med olika medel – kommersiell upplåning och tillskott av biståndsresurser – dämpa effekterna för den inhemska ekonomin. För u-landsgruppen som helhet låg tillväxttakten för totalproduktionen fortfarande på en hög nivå under år 1974 medan den minskade för OECD-området som helhet. Under år 1975 har emellertid återverkningarna av den internationella lågkonjunkturen blivit allt kännbarare för u-länderna.

Genomsnittssiffror för tillväxt och utveckling i hela u-landsgruppen tenderar att undanskymma två tendenser som blivit allt mera uppenbara under senare år. Tillväxten har endast i ett fåtal u-länder kombinerats med en politik för att fördela resurserna jämnare. De fattiga grupperna har därför inte blivit delaktiga i den utveckling som skett. Det är vidare framför allt de rikare u-länderna som nått en snabb ekonomisk tillväxt. I de fattigaste u-länderna har produktionsökningen under de senaste 10–15 åren endast obetydligt överstigit befolkningstillväxten. Det är också dessa länder som drabbats hårdast av den internationella lågkonjunkturen. Föreliggande prognoser pekar inte på någon förbättring av situationen för de fattigaste u-länderna under resten av 1970-talet. Denna utveckling gör att man måste ifrågasätta den vedertagna uppdelningen i i-länder och u-länder. Inom u-landsgruppen finns en rad länder som kan tillgodose sina behov av kapital och teknologi genom kommersiella transaktioner medan de fattigare u-ländernas behov av resursöverföringar på mjuka villkor fortsätter att öka.

Dessa vidgade skillnader inom u-landsgruppen ifråga om resurser och utvecklingsgrad understryker de olika intressen som finns beträffande de ekonomiska relationerna till den rika världen. Trots detta har u-länderna under de internationella förhandlingarna om en ny ekonomisk världsordning kunnat uppträda enat och lägga fram gemensamma förslag. Härigenom har kraven på ändrade relationer mellan i- och u-länder vunnit i styrka.

En ny ekonomisk världsordning

I prop. 1975: 1 (bil. 5 s. 13–15) redogjorde jag för den deklaration och det handlingsprogram för att upprätta en ny ekonomisk världsordning som våren 1974 antogs vid FN:s sjätte extra generalförsamling. Denna präglades av konfrontation mellan i- och u-länder. Flertalet i-länder fram-

nader kan för 1976/77 beräknas till 1,4 milj. franska francs, ca 1,2 milj. kr. Anslaget bör höjas med 1,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europarådet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 500 000 kr.

B 5. Övriga internationella organisationer m. m.

1974/75 Utgift	121 441
1975/76 Anslag	65 000
1976/77 Förslag	65 000

Under detta anslag beräknas bidrag till bl. a. Permanenta skiljedomstolens internationella byrå i Haag, det internationella institutet för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg (Fondation René Cassin) och Haag-akademien för internationell rätt. Vidare utgår ersättning för vissa kostnader för det s. k. COST-samarbetet (europeiskt tekniskt-vetenskapligt samarbete). Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övriga internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 65 000 kr.

strålat atombränsle (Eurochemic), centrum för pedagogisk utveckling (CERI) och Europeiska transportministerkonferensen (ECMT) samt vissa program såsom vägforskningsprogrammet, undervisningsbyggnadsprogrammet och programmet för mätning av långväga luftföroreningar.

Sveriges ordinarie bidrag till OECD för år 1976, vilket utbetalas under innevarande budgetår, kan uppskattas till omkring 4,7 milj. kr. Därtill kommer Sveriges bidrag till kostnaderna för Eurochemic-projektet, vilket för budgetåret 1976/77 beräknas uppgå till omkring 4 milj. kr.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 9 065 000 kr.

B 3. Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

1974/75 Utgift	2 958 000
1975/76 Anslag	3 500 000
1976/77 Förslag	4 400 000

EFTA:s budget för innevarande budgetår har bestämts till drygt 8 milj. sfrcs. Enligt gällande bidragsskala skall Sverige betala 30 % av medlemsbidragen vilket motsvarar ca 3 900 000 kr.

Organisationens budget för 1976/77 har ännu inte fastställts. Med hänsyn till kostnadsökningar synes en uppräkning av anslaget med 900 000 kr. rimlig.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 400 000 kr.

B 4. Europarådet

1974/75 Utgift	4 505 387
1975/76 Anslag	5 000 000
1976/77 Förslag	6 500 000

Storleken av Sveriges ordinarie bidrag budgetåret 1976/77 kan bestämmas först då rådets budget för kalenderåret 1977 fastställts, vilket beräknas ske på senhösten 1976.

Det svenska bidraget till den ordinarie budgeten kan dock beräknas till ca 5,5 milj. franska francs, ca 5,3 milj kr.

Förutom den ordinarie budgeten tillkommer utgifter för byggnadslån resp. obligatoriska bidrag till europeiska ungdomsfonden samt det europeiska farmacopé-samarbete till vilket Sverige anslöt sig 1975. Dessa kost-

B. BIDRAG TILL VISSA INTERNATIONELLA ORGANISATIONER

B 1. Förenta Nationerna

1974/75 Utgift	19 955 279
1975/76 Anslag	23 000 000
1976/77 Förslag	24 500 000

Sveriges ordinarie bidrag till FN:s reguljära budget för kalenderåret 1975 uppgick till 14.8 milj. kr.

Det ordinarie bidraget för kalenderåret 1976 har ännu inte fastställts men beräknas till omkring 18 milj. kr. Beräkningen grundar sig på generalsekreterarens budgetförslag för budgetåret 1976/77 – FN:s räkenskapsår 1976.

Kostnaderna för de vaktstyrkor i Mellersta Östern (UNEF och UNDOF), som på beslut av FN:s säkerhetsråd upprättades i oktober 1973, har beräknats till 80 milj. dollar per år. Sveriges andel av kostnaderna utgör 1.30 procent eller med nu gällande växelkurs omkring 4.5 milj. kr.

Finansieringen av FN:s verksamhet på Cypern (UNFICYP) är otillfredsställande och trots frivilliga bidrag från vissa länder, däribland Sverige, har FN alltjämt underskott för denna verksamhet.

För Sveriges bidrag till kostnaderna för UNFICYP under detta anslag beräknas ett oförändrat belopp, 2 milj. kr.

Anslaget bör räknas upp med 1.5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förenta Nationerna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 24 500 000 kr.

B 2. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)

1974/75 Utgift	8 190 981
1975/76 Anslag	9 065 000
1976/77 Förslag	9 065 000

I OECD:s budget redovisas utgifter under två huvudavdelningar. Del I upptar kostnader för organisationens sekretariat samt arbetet i dess olika kommittéer angående ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete, miljövård och biståndsfrågor m. m. samt del II kostnader för verksamheten inom vissa till OECD anslutna organ såsom det internationella energiorganet (IEA), OECD:s utvecklingsinstitut (Development Centre), atomenergiorganet (NEA) samt dess programbibliotek och centrum för sammanställning av neutrondata, Europeiska bolaget för kemisk behandling av be-

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.

A 8. Kommittéer m. m.

1974/75 Utgift	598 905	Reservation	342 518
1975/76 Anslag	150 000		
1976/77 Förslag	200 000		

Anslaget bör höjas med 50 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kr.

A 9. Extra utgifter

1974/75 Utgift	294 832	Reservation	210 267
1975/76 Anslag	315 000		
1976/77 Förslag	345 000		

Anslaget bör höjas med 30 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 345 000 kr.

A 10. Kostnader för officiella besök m. m.

1974/75 Utgift	1 343 685
1975/76 Anslag	1 000 000
1976/77 Förslag	1 400 000

Detta anslag utnyttjas huvudsakligen för att bestrida vissa kostnader av representationskaraktär, som uppstår i samband med besök i Sverige av statschefer, regeringsmedlemmar och andra personer, som bör visas uppmärksamhet och gästfrihet från officiellt svenskt håll. Anslaget bör med hänsyn till belastningen höjas med 400 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för officiella besök m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 400 000 kr.

A 5. Ersättning åt olönade konsuler

1974/75 Utgift	2 267 572
1975/76 Anslag	2 450 000
1976/77 Förslag	2 808 000

Anslaget används för att betala s. k. kontorskostnadsbidrag till vissa olönade konsuler samt utrustning, som enligt författningar och praxis skall finnas på svenska olönade konsulat.

Det finns f. n. omkring 500 svenska olönade konsulat. De olönade konsulerna gör en värdefull insats för Sverige antingen det gäller bistånd till sjöfolk och andra svenska medborgare, informationsverksamhet eller andra aktiviteter. De erhåller ingen ersättning för sitt arbete. Blott ett mindre antal erhåller kontorskostnadsbidrag. F. n. pågår inom utrikesdepartementet en översyn av de olönade konsulaten. Resultatet härav beräknas föreligga under första halvåret 1976.

Med hänsyn till kostnadsökningar bör anslaget räknas upp med 358 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt olönade konsuler* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 808 000 kr.

A 6. Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation

1974/75 Utgift	12 456 853
1975/76 Anslag	9 000 000
1976/77 Förslag	12 000 000

Anslaget, som används för att bestrida kostnader för förhandlingar och överläggningar med andra stater samt svenskt deltagande i internationella konferenser och möten, bör med hänsyn till belastningen höjas med 3 000 000 kr. till 12 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 12 000 000 kr.

A 7. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1974/75 Utgift	247 903
1975/76 Anslag	200 000
1976/77 Förslag	200 000

A 2. Utlandstjänstemännens representation

1974/75 Utgift	3 962 676	Reservation	0
1975/76 Anslag	4 600 000		
1976/77 Förslag	5 150 000		

Från anslaget bestrids kostnaderna för den kontaktskapande verksamhet, som bedrivs av utomlands stationerade tjänstemän i utrikesförvaltningen och tjänstemän i utrikesdepartementet som, utan att omstationeras, tas i anspråk för tjänstgöring utomlands. Ersättningsbeloppen fastställs av departementschefen på förslag av utrikesförvaltningens lönenämnd.

Anslaget bör höjas med 550 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utlandstjänstemännens representation* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 5 150 000 kr.

A 3. Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat

1974/75 Utgift	6 917 962	Reservation	0
1975/76 Anslag	6 889 000		
1976/77 Förslag	7 300 000		

Under detta anslag anvisade medel används för ersättning, underhåll och nyanskaffning av kansli- och bostadsinventarier för utrikesrepresentationen samt viss beredskapsutrustning. Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 411 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 7 300 000 kr.

A 4. Kursdifferenser

1974/75 Utgift	50 907
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

I samband med utlandsmyndigheternas valutaförsörjning uppkommer kursförluster och kursvinster som redovisas under detta anslag. Anslaget bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursdifferenser* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: Statsrådet Andersson såvitt gäller littera A, B, D och E på driftbudgeten och kapitalbudgeten utom anslaget Biståndsförvaltningens lånefond och statsrådet Sigurdsen såvitt gäller littera C på driftbudgeten och anslaget Biståndsförvaltningens lånefond på kapitalbudgeten.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser utrikesdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Tredje huvudtiteln*

A. UTRIKESDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Utrikesförvaltningen

1974/75 Utgift	196 078 590	
1975/76 Anslag	205 957 000	
1976/77 Förslag	205 957 000	(beräknat)

Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementets organisation och personalpolitiken inom utrikesförvaltningen har varit föremål för särskilda utredningar. Förslag från dessa utredningar har avlämnats under våren 1975 (Ds UD 1975: 2 resp. Ds UD 1975: 3). Förslagen avser ny organisationsstruktur för utrikesdepartementet med förstärkning av personalresurserna samt riktlinjer för personalpolitiken inom utrikesförvaltningen. Jag avser hemställa att regeringen senare under innevarande riksmöte avger särskild framställning till riksdagen i anledning av de båda utredningarnas förslag. I avvaktan härpå bör anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Med hänsyn till att dessa frågor alltjämt är under beredning får jag hemställa att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Utrikesförvaltningen* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 205 957 000 kr.

Information om Sverige i utlandet

För information i utlandet anvisas under tredje huvudtiteln medel för informationsverksamhet bedriven av utrikesförvaltningen, Svenska institutet, Svensk-internationella pressbyrån, Ingenjörsvetenskapsakademien samt Sveriges Radios utlandsprogram.

Föreslagna anslag uppgår till 37,7 milj. kr.

Sammanställning

Förändringarna inom utrikesdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning. Beloppen har avrundats och anges i milj. kr.

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Utrikesdepartementet m. m.	230,6	235,4	+ 4,8
B. Bidrag till vissa internationella organisationer	40,6	44,5	+ 3,9
C. Internationellt utvecklingssamarbete	2852,9	3113,0	+260,1
D. Information om Sverige i utlandet	32,7	37,7	+ 5,0
E. Diverse	11,0	11,3	+ 0,3
Summa för driftbudgeten	**3167,8**	**3441,9**	**+274,0**
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	7,0	1,0	− 6,0
Utrikesförvaltningens lånefond	0,1	0,4	+ 0,3
Biståndsförvaltningens lånefond	—	0,3	+ 0,3
Summa för kapitalbudgeten	**7,1**	**1,7**	**− 5,4**
Totalt för utrikesdepartementet	**3174,9**	**3443,6**	**+268,6**

fr. o. m. budgetåret 1976/77 utgifter för utbildning och rekrytering av fältpersonal som tidigare har belastat anslaget C 3. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet. Utgifter för biståndS- och katastrofutbildning redovisas under anslaget C 5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN).

Anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram föreslås för budgetåret 1976/77 uppgå till 1 050 milj. kr. och anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete till 1 987 milj. kr.

	Anvisat 1972/73	Anvisat 1973/74	Anvisat 1974/75	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77
1. Bidrag till internationella biståndsprogram	493,7	550,0	750,0	1 050,0	1 050,0
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)	128,0	157,4	175,0	225,0	255,0
FN:s barnfond (UNICEF)	40,0	45,0	50,0	65,0	75,0
Internationella utvecklingsfonden (IDA)	177,7	177,7	274,8	252,1	252,1
Regionala utvecklingsbanker	—	7,4	5,0	32,5	40,4
Internationellt livsmedelsbistånd	51,0	56,0	85,0	136,5	136,5
U-landsforskning[1]	—	—	—	75,0	85,0
Övriga organisationer m. m.[2]	—	—	—	115,0	129,4
Övriga multilaterala bidrag	97,0	106,5	160,2	148,9	76,6
2. Bilateralt utvecklingssamarbete	707,0	960,0	1 297,8	1 736,3	1 987,0
3. Information	4,3	8,0	10,7	12,8	14,3
4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	39,6	38,8	35,3	47,9	54,0
varav rekrytering och utbildning av fältpersonal	12,0	10,7	6,5	15,1	12,1
5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)[3]	—	—	—	5,9	7,7
6. Biståndsförvaltningens lånefond	0,4	—	—	—	0,3
7. Utrikesdepartementets avdelning för internationellt utvecklingssamarbete m. m.	5,0[4]	5,7[4]	6,2[4]	7,1[4]	8,7[4]
Summa	**1 250,0**	**1 562,5**	**2 100,0**	**2 860,0**	**3 122,0**

[1] Bidragen till u-landsforskning redovisas under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag och anslaget C2. Bilateralt utvecklingssamarbete budgetåren 1972/73–1974/75.

[2] Bidragen till Övriga organisationer m. m. redovisas under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag t. o. m. budgetåret 1974/75.

[3] Utgifterna för denna verksamhet har budgetåren 1972/73–1974/75 bestridits från anslag under fjärde huvudtiteln.

[4] Beräknat belopp. Medelsanvisningen sker på anslaget A 1. Utrikesförvaltningen.

Utrikesdepartementet

ÖVERSIKT

Utrikesdepartementets verksamhetsområde omfattar ärenden som rör förhållandet till och överenskommelser med andra stater, Sveriges deltagande i internationella organisationer, internationellt utvecklingssamarbete, skydd av svenska medborgares intressen i främmande länder, information om Sverige i utlandet m. m. Dessa ärenden spänner över ämnesområden av allmänpolitisk, handelspolitisk, biståndspolitisk, rättslig, social, kommersiell, humanitär och kulturell natur. Hithörande frågor av större vikt redovisas bl. a. i utrikesdepartementets årliga publikation "Utrikesfrågor".

Till utrikesdepartementet hör utrikesrepresentationen med 103 lönade utlandsmyndigheter och omkring 500 olönade konsulat samt styrelsen för internationell utveckling (SIDA). Svenska institutet samt vissa statsunderstödda organ såsom Stockholms internationella fredsforskningsinstitut och Utrikespolitiska institutet erhåller anslag över tredje huvudtiteln.

Utrikesförvaltningen

Utrikesdepartementets organisation samt personalpolitiken inom utrikesförvaltningen har varit föremål för särskilda utredningar. Förslag i anledning härav kommer att framläggas i särskild ordning.

Internationellt utvecklingssamarbete

De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete föreslås budgetåret 1976/77 uppgå till 3 122 milj. kr. Detta innebär en ökning på 262 milj. kr. eller med drygt 9 % i förhållande till innevarande budgetår. De totala biståndsanslagen beräknas därmed motsvara 1 % av 1976 års bruttonationalprodukt till marknadspris.

De multilaterala bidragen redovisas under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. De direkta svenska biståndsinsatserna är sammanförda under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

Utgifterna för informationsverksamheten redovisas fr. o. m. budgetåret 1976/77 på ett särskilt anslag med den nya beteckningen C 3. Information. Utgifterna för SIDA:s administration belastar anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA). Under detta anslag redovisas också

Sid.

	F. Kriminalvården	
69	Kriminalvårdsstyrelsen	40 160 000
71	Kriminalvårdsanstalterna	519 225 000
75	Frivården	97 300 000
77	Maskin- och verktygsutrustning m. m.	1 650 000
77	Engångsanskaffning av inventarier m. m.	4 250 000
78	Utbildning av personal m. fl.	3 510 000
78	Kriminalvårdsenheter med särskild budget	1 000
		666 096 000
	G. Diverse	
80	Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter	85 000
80	Ersättning för personskador på grund av brott	1 000 000
80	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.	75 000
81	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.	230 000
81	Stöd till politiska partier	53 100 000
82	Vissa kostnader i anledning av allmänna val	42 500 000
82	Bokföringsnämnden	500 000
		97 490 000
	Summa för driftbudgeten	**4 030 545 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	I. Statens affärsverksfonder: G. Domänverket	
85	Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	1 000
		1 000
	II. Statens allmänna fastighetsfond	
85	Polishus m. m.	52 000 000
89	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	14 500 000
91	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	1 000
93	Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	7 800 000
		74 301 000
	Summa för kapitalbudgeten	**74 302 000**
	Totalt för justitiedepartementet	**4 104 847 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750504

Register

Sid.

1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

A. Justitiedepartementet m. m.

17	Statsrådsberedningen	5 942 000
18	Justitiedepartementet	18 990 000
18	Kommittéer m. m.	15 750 000
19	Extra utgifter	1 200 000
19	Information om lagstiftning m. m.	820 000
20	Svensk författningssamling	3 000 000
20	Justitiekanslern	1 527 000
21	Fideikommissnämnden	322 000
22	Datainspektionen	4 085 000
23	Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader	2 435 000
24	Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader	3 000 000
		57 071 000

B. Polisväsendet

26	Rikspolisstyrelsen	132 712 000
28	Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.	24 575 000
30	Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.	89 870 000
31	Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.	64 900 000
32	Polisverket: Diverse utgifter	2 775 000
32	Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader	2 026 331 000
36	Lokala polisorganisationen: Utrustning	18 600 000
38	Statens kriminaltekniska laboratorium	8 630 000
39	Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg	1 000
41	Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg	500 000
		2 368 894 000

C. Åklagarväsendet

42	Riksåklagaren	5 100 000
43	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna	127 143 000
		132 243 000

D. Domstolsväsendet m. m.

47	Domstolsverket	23 100 000
48	Allmänna domstolarna	459 700 000
52	Allmänna förvaltningsdomstolarna	58 700 000
57	Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.	18 400 000
58	Utrustning till domstolar m. m.	3 850 000
59	Centralnämnden för fastighetsdata	17 000 000
		580 750 000

E. Rättshjälp m. m.

63	Rättshjälpskostnader	107 000 000
64	Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet	1 000
66	Bidrag till allmänna advokatbyråer	500 000
66	Ersättning åt vittnen m. m.	20 500 000
		128 001 000

4. Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm

1974/75 Utgift	56 504 039	Reservation	14 710 864
1975/76 Anslag	26 000 000		
1976/77 Förslag	7 800 000		

En redogörelse för byggnadsobjektet har lämnats senast i prop. 1974: 1 (bil. 4 s. 124).

Genom beslut den 27 september 1974 har Kungl. Maj:t efter förslag av byggnadsstyrelsen meddelat beslut om fördelning av lokalerna i kvarteret Kronoberg på olika myndigheter samt uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra ombyggnad av ett hus i kvarteret Kronoberg inom en kostnadsram av 1,2 milj. kr.

Byggnadsstyrelsen föreslår att kostnadsramen med anledning av den allmänna byggnadskostnadsstegringen höjs från 270 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974 till 278 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975.

Byggnadsstyrelsen beräknar medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1976/77 till avrundat 7,8 milj. kr.

Föredraganden

Jag förordar att medel för budgetåret 1976/77 anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t.o.m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg	270 000	278 000	228 290	40 000	8 500	[1] 70-10	75-06
	270 000	**278 000**	**228 290**	**40 000**	**8 500**		

[1] Rivnings- och schaktningsarbeten

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	14 711	1975/76	40 000
Anslag för 1975/76	26 000	1976/77	8 500
Anslag för 1976/77 (förslag)	7 789		
	48 500		**48 500**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 7 800 000 kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån	Färdigställande år-mån
	1974-04-01	1975-04-01	Faktisk t. o. m. 1975-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
Äldre objekt							
Djupvik (förrådsbyggnad)	130	140	—	130	10	75-08	75-11
Fastighetsförvärv	9 485	9 485	2 756	2 000	2 000		
Frigångshem (Ljustadalen)	558	733	599	—	134	73-10	75-05
Hall (matsals- och fritidsbyggnader)	1 021	1 096	1 032	—	64	73-10	74-10
Hall (samlingssal, garage, panncentral)	5 490	5 490	5 054	436	—	73-06	74-12
Helsingborg (lokalanstalt)	7 200	7 800	26	300	2 000	76-09	77-12
Håga (personal- och besöksrum)	775	825	731	44	50	73-10	75-05
Härlanda (garagebyggnad)	552	652	618	—	34	73-12	75-02
Inackorderingshem för frivårdsklientel	750	768	660	90	18	74-10	75-04
Kumla (TV- och radarutrustning)	2 200	2 312	1 480	720	112		
Malmö (ombyggnad av verkstad)	1 715	1 984	1 846	—	138	74-01	75-06
Malmö (häktesavd. för kvinnor m. m.)	1 862	1 982	625	1 237	120	74-10	76-01
Projekteringskostnader	1 000	1 000	505	495	—		
Reningsverk m. m.	1 830	1 830	990	840	—		
Skenäs (kök, matsal)	1 575	1 575	1 457	118	—	71-12	73-06
Stockholm (lokalanstalt)	7 200	7 800	5	50	1 000	77-05	78-09
Svartsjö (reningsverk m. m.)	2 800	2 800	1 828	900	72	74-01	74-12
Viskan	14 915	6 965	6 899	66	—	69-10	72-06
Österåker	1 490	—	1 474	—	—	72-09	72-12
Slutförande av vissa äldre objekt	11 698	11 410	11 029	169	212		
Nya objekt							
Borås (lokalanstalt)	—	7 800	—	—	1 000	77-05	78-09
Tygelsjö (förläggningsbyggnad, växthus)	—	1 045	—	—	753	76-09	77-06
Viskan (kompletteringsarbeten)	—	350	—	—	350		
Projekteringskostnader	—	200	—	—	200		
	74 246	**76 042**	**39 614**	**7 595**	**8 267**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	18 030	1975/76	7 595
Anslag för 1975/76	1	1976/77	8 267
Anslag för 1976/77 (förslag)	1		
	18 032		**15 862**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten för kriminalvården inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1974-04-01	1975-04-01	Faktisk t.o.m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år-mån.	år-mån.
Högsta domstolens kansli. Ombyggnad		4 500			2 000	76-10	77-10
Projekteringskostnader					1 000		
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet				−880	−749		
	48 835	**70 385**	**19 037**	**14 500**	**19 866**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	11 866	1975/76	14 500
Anslag för 1975/76	8 000	1976/77	19 866
Anslag för 1976/77 (förslag)	14 500		
	34 366		**34 366**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för domstolsväsendet inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten för domstolsväsendet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 14 500 000 kr.

3. Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården

1974/75	Utgift	10 545 219	Reservation	18 029 716
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids utgifter för större byggnadsföretag inom kriminalvården.

Kriminalvårdsstyrelsen beräknar det sammanlagda medelsbehovet för budgetåren 1975/76 och 1976/77 till 23 789 000 kr. och begär en höjning av anslaget med 5 799 000 kr.

Föredraganden

I investeringsplanen bör föras upp en kostnadsram av 7,8 milj. kr. för en ny lokalanstalt i Borås och en kostnadsram av 1 045 000 kr. för en ny förläggningsbyggnad och ett nytt växthus vid kriminalvårdsanstalten Tygelsjö. Vidare bör en kostnadsram av 350 000 kr. föras upp för vissa kompletteringsarbeten vid kriminalvårdsanstalten Viskan.

för Svea hovrätt. Kostnadsramen för detta objekt har innevarande budgetår förts upp i investeringsplanen (prop. 1975/76: 25 bil. 1, JuU 1975/76: 19, rskr 1975/76: 125).

Vidare har regeringen genom beslut den 30 oktober 1975 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att för högsta domstolens kansli projektera ombyggnad av Ryningska palatsets flyglar samt att utföra för upprustningsarbetet nödvändig kompletterande grundundersökning. Byggnadsstyrelsen beräknar kostnaderna för ombyggnaden till 4,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975.

I investeringsplanen bör föras upp dels en kostnadsram av 4,5 milj. kr. för ombyggnad för högsta domstolens kansli och dels en preliminärt beräknad kostnadsram av 11,5 milj. kr. för nybyggnad av ytterligare lokaler för hovrätten över Skåne och Blekinge m. m.

Jag har inget att erinra mot de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna av kostnadsramarna för pågående byggnadsobjekt.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	1974-04-01	1975-04-01	Faktisk t.o.m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 1974-07-01	10 335	10 335	9 450	880			
Eksjö tingsrätt. Om- och tillbyggnad	2 675	2 675	1 708	900	65	74-04	75-07
Norrköpings tingsrätt. Om- och tillbyggnad	7 000	7 450	3 388	3 500	550	74-05	75-11
Lunds tingsrätt. Om- och tillbyggnad	4 125	4 425	312	3 300	700	75-05	76-06
Karlstads tingsrätt. Om- och tillbyggnad	7 800	7 800	4 179	3 300	300	74-04	75-09
Halmstads tingsrätt. Nybyggnad	9 200	9 900			5 000	76-08	77-11
Sandvikens tingsrätt. Nybyggnad	7 700	8 100		3 000	4 000	75-12	77-02
Hovrätten över Skåne och Blekinge. Nybyggnad		11 500			5 000	76-09	77-09
Svea hovrätt. Ombyggnad		3 700		500	2 000	76-04	77-02

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	13 430	1975/76	85 930
Anslag för 1975/76	48 000	1976/77	75 500
Tilläggsbudget I	48 000		
Anslag för 1976/77	52 000		
	161 430		**161 430**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för polishus m. m. inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Polishus m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 52 000 000 kr.

2. Byggnadsarbeten för domstolsväsendet

1974/75	Utgift	10 918 208	Behållning	11 865 706
1975/76	Anslag	8 000 000		
1976/77	Förslag	14 500 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för domstolsväsendet.

I min redovisning i det följande kommer jag inte att närmare redogöra för sådana objekt som tidigare har redovisats för riksdagen och för vilka byggnadsstyrelsen har föreslagit sänkta eller oförändrade kostnadsramar eller ramhöjningar som föranleds av enbart den allmänna byggnadskostnadsstegringen. För tiden den 1 april 1974—den 1 april 1975 beräknar styrelsen denna kostnadsstegring till 7,7 %.

Byggnadsstyrelsen har redovisat en investeringsplan som utöver de i planen tidigare upptagna objekten även upptar ombyggnad av Schering Rosenhanes palats för Svea hovrätt, ombyggnad av Ryningska palatsets flyglar för högsta domstolens kansli samt nybyggnad av ytterligare lokaler för hovrätten över Skåne och Blekinge. Vidare föreslår styrelsen att 1 milj. kr. beräknas för projektering under budgetåret 1976/77.

Styrelsen har lagt fram byggnadsprogram för nybyggnad i Malmö avseende ytterligare lokaler för hovrätten över Skåne och Blekinge samt för övervakningsenhet 1 i Malmö polisdistrikt. Den sammanlagda rumsytan uppgår till 4 300 m². Byggnadsstyrelsen beräknar kostnaderna till 11,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Byggstart planeras till hösten 1976 med färdigställande första kvartalet 1978.

Föredraganden

Regeringen har genom beslut den 23 oktober 1975 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera ombyggnad av Schering Rosenhanes palats

byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för polishus i Sollentuna med lokaler för polisen, åklagarmyndigheten, tingsrätten, den lokala skattemyndigheten och postverket inom en kostnadsram av 32,3 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Projektering bedrivs så att byggstart skall vara möjlig under oktober månad 1976. I investeringsplanen bör föras upp den angivna kostnadsramen.

Regeringen har med utnyttjande av finansfullmakten uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra dels nybyggnad av polishus i Värnamo, dels om- och tillbyggnad av polishus i Alingsås.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt m.m.	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån	Färdigställande år/mån
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t.o.m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 1974-07-01	105 030	104 570	98 360	5 835	430	—	—
Polishus i Kalmar	23 800	24 075	23 146	800	125	72-03	74-06
Polishus i Uppsala	21 000	22 500	18 069	4 000	430	73-03	75-03
Polishus i Landskrona	11 250	11 500	10 958	540	0	72-10	74-10
Ledningscentral i Göteborg	2 410	2 550	2 372	125	50	73-11	74-11
Polishus i Kiruna	11 000	11 000	9 921	700	375	72-12	74-10
Polishus i Borlänge	9 800	10 150	9 734	300	115	73-02	74-08
Polishus i Motala	12 000	11 600	11 020	400	180	73-03	74-10
Polishus i Ystad	9 700	9 900	8 742	800	355	73-04	74-10
Polishus i Söderhamn	9 000	9 000	8 551	300	145	73-03	74-09
Polishus i Sollefteå	9 600	9 800	7 887	1 500	250	73-10	75-07
Polishus i Skellefteå	13 000	13 400	9 969	3 200	150	73-10	75-06
Polishus i Arvika	10 800	11 000	9 411	1 200	300	73-09	75-04
Polishus i Hudiksvall	11 550	12 200	7 344	4 000	750	73-11	75-09
Polishus i Kristinehamn	12 000	12 200	9 964	2 000	150	73-09	75-02
Polishus i Kristianstad	18 300	19 650	2 963	9 000	5 000	74-12	76-06
Polishus i Trollhättan	13 500	14 350	8 226	5 000	1 000	73-12	75-08
Polishus i Luleå	26 900	48 000	0	14 000	16 000	75-11	77-10
Övningsbyggnad i Malmö	630	630	533	75	20	74-04	74-10
Övningsbyggnad i Stockholm	1 230	1 280	1 154	115	10	74-02	74-09
Kv. Pennfäktaren i Stockholm	24 500	33 000	0	8 000	13 000	76-01	78-04
Kv. Kronoberg i Stockholm, ombyggnad	16 900	18 200	3 103	8 000	6 000	75-04	77-03
Polisskolan Ulriksdal, ombyggnad av kompanihus 7	1 600	1 600	1 183	415	0	73-12	74-10
Polisskolan Solna, om- och tillbyggnad av restaurang	500	540	0	500	40	75-07	76-01
Polishus i Sollentuna	—	32 300	0	3 500	12 000	76-10	78-06
Inköp av polishus	—	—	14 235	15 000	17 325	—	—
Projekteringskostnader	—	—	112	—	4 500	—	—
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet				−3 375	−3 200		
Summa	**376 000**	**444 995**	**276 957**	**85 930**	**75 500**		

sikten att även ett allmänt häkte skulle inrymmas i byggnaden. Det har sedermera beslutats att häkteslokaler inte skall byggas. Kostnaden har beräknats till 32,3 milj. kr. i prisläge den 1 april 1975. Byggstart planeras kunna ske under oktober 1976 med färdigställande i juni 1978.

Föredraganden

Under budgetåren 1965/66—1974/75 har sammanlagt 510,2 milj. kr. anvisats under detta anslag. Av dessa medel har intill utgången av budgetåret 1974/75 ca 209,7 milj. kr. disponerats för inlösen av polishus och för inköp av tomtmark för polishus. Ca 287,1 milj. kr. har använts för byggande av polishus i statlig regi. De återstående medlen, ca 13,4 milj. kr., utgjorde reservation till budgetåret 1975/76.

De polishus som efter förstatligandet har uppförts efter kommunala eller enskilda åtaganden bör lösas in av staten. För nästa budgetår beräknar jag 15 milj. kr. för detta ändamål. Jag har härutöver beräknat 2 325 000 kr. för förvärv av fastigheter med förvaltningsbyggnad för polisen, åklagarmyndigheten och kronofogdemyndigheten i Alingsås varom byggnadsstyrelsen träffat avtal under förbehåll om regeringens godkännande. Med hänsyn till att byggnad redan finns uppförd på en av fastigheterna bör medel för förvärvet anvisas från ifrågavarande anslag i stället för det under sjunde huvudtiteln uppförda investeringsanslaget Inköp av fastigheter m. m.

Jag har inget att erinra mot de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna av kostnadsramarna för pågående byggnadsobjekt.

Genom beslut den 16 oktober 1975 har regeringen godkänt avtal om upplåtelse av tomtmark i kvarteret Pennfäktaren för nybyggnad för Stockholms polisdistrikts första vaktdistrikt m. m. samt bemyndigat byggnadsstyrelsen att efter avslutad fastighetsbildning teckna tomträttsavtal med Stockholms kommun. Avtalet innebär en större byggnadsrätt än som tidigare förutsatts av styrelsen. Den av styrelsen föreslagna höjda kostnadsramen för ifrågavarande nybyggnad bör — mot bakgrund av styrelsens redogörelse för den ökade byggnadsrätten — kunna godtas och föras upp i investeringsplanen. Jag kommer senare i dag att i proposition med förslag till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser motsvarande anslag föreslå riksdagen att den höjda kostnadsramen förs upp i investeringsplanen för innevarande budgetår.

Genom beslut den 23 oktober 1975 har regeringen uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra nybyggnad för polishus i Luleå inom en kostnadsram av 48 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. På tilläggsbudget I (prop. 1975/76: 25 bil. 1, JuU 1975/76: 19, rskr 1975/76: 125) har för detta budgetår anvisats ytterligare 48 milj. kr. under anslaget.

Genom beslut den 27 november 1975 har regeringen uppdragit åt

av regeringen får styrelsen träffa köpeavtal avseende förvärv av färdigställda polishus enligt vilka betalningen av köpeskillingen delas upp på flera budgetår. Avtal som träffas under budgetåret 1975/76 samt under tidigare budgetår träffade avtal, får medföra kostnader om tillsammans högst 15 milj. kr. per budgetår. Avtalen skall godkännas av regeringen. Anslaget för budgetåret 1975/76 avser styrelsen disponera för slutlikvid för polishuset i Eksjö, förvärv av polishuset i Mariestad samt dellikvid för polishuset i Helsingborg. Styrelsen framhåller att ytterligare ett antal polishus till en sammanlagd beräknad produktionskostnad av ca 63 milj. kr. bör lösas in av staten. Styrelsen föreslår att 15 milj. kr. får disponeras för budgetåret 1976/77 för förvärv av färdigställda enskilt och kommunalt byggda polishus.

Kostnadsramarna för vissa polishusbyggen har höjts beroende på den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Å andra sidan har kostnadsramarna för 17 projekt kunnat hållas oförändrade och för fyra projekt kunnat sänkas.

Styrelsen föreslår att kostnadsramar för följande objekt förs upp i investeringsplanen för nästa budgetår, nämligen polishus i Värnamo, Sollentuna, Avesta, Ludvika, Lindesberg, Ljungby, Norrtälje, Enköping och Alingsås.

För nybyggnad i *kvarteret Pennfäktaren i Stockholm* har redogörelse lämnats i prop. 1975: 1 (bil. 4 s. 87 och 88). Kostnadsramen är i gällande investeringsplan uppförd med 24,5 milj. kr.

Genom beslut den 6 december 1974 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att på grundval av redovisat byggnadsprogram inom en preliminär kostnadsram av 24,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974 projektera nybyggnad för Stockholms polisdistrikt första vaktdistrikt m. m. i kvarteret Pennfäktaren i den omfattning byggnadsrätten för kvarteret medger.

Då byggnadsstyrelsen den 16 juli 1974 redovisade förslaget till byggnadsprogram för nämnda nybyggnad i kvarteret Pennfäktaren angav Stockholms kommuns fastighetskontor en byggnadsrätt på ca 10 000 m^2 våningsarea ovan mark och ca 4 100 m^2 i två källarvåningar, vilket gav en volym av 44 800 m^3.

I det ändrade och utvidgade förslaget till stadsplan för kvarteret Pennfäktaren medges en byggnadsrätt på ca 14 400 m^2 våningsarea ovan mark och ca 2 500 m^2 i källare, vilket ger en volym av 55 600 m^3.

Styrelsen föreslår med anledning av den ökade byggnadsrätten att kostnadsramen förs upp med 33 milj. kr. i prisläge den 1 april 1975.

Byggnadsstyrelsen redovisade den 15 oktober 1973 byggnadsprogram för nybyggnad av *polishus i Sollentuna.* Byggnaden avses omfatta en totalarea på 16 400 m^2 inom en byggnadsvolym på 54 000 m^3 med lokaler för polis- och åklagarväsendet, den lokala skattemyndigheten samt brevbärarlokaler för postverket. Vid redovisningstillfället var av-

KAPITALBUDGETEN

I Statens affärsverksfonder

G Domänverket

1. Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården

1974/75	Utgift	—	Reservation	26 024
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids utgifter för köp av jordbruksfastigheter, lämpliga att utnyttjas som anstalter för kriminalvårdsklientelet.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder kriminalvårdsstyrelsens förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

II. Statens allmänna fastighetsfond

1. Polishus m. m.

1974/75	Utgift	93 226 717	Reservation	13 429 654
1975/76	Anslag	[1]96 000 000		
1976/77	Förslag	52 000 000		

[1] Varav på tilläggsbudget 1 har anvisats 48 milj. kr.

Anslaget är avsett för inlösen av polishus och för nybyggnad i statlig regi.

Byggnadsstyrelsen

Efter polisväsendets förstatligande den 1 januari 1965, då staten i princip åtog sig att svara för lokaler till polisväsendet, har ett stort antal polishus uppförts efter kommunala och enskilda åtaganden. Denna del av polishusbyggandet, som har skett i samarbete med byggnadsstyrelsen, har avvecklats. Staten har löst in ett antal av dessa hus. Enligt beslut

uppgifter och omfattningen av verksamheten bör kansliet bestå av en heltidsanställd chef samt ett heltidsanställt biträde. Chefen för kansliet bör med hänsyn till de kvalificerade uppgifter som enligt det tidigare nämnda bör åvila nämnden ha i huvudsak samma kompetens som en auktoriserad revisor. Han bör ha erfarenhet från redovisningsarbete inom det enskilda näringslivet och i övrigt av den typ av frågor som skall handläggas i nämnden.

För chefen för nämndens kansli bör inrättas en ordinarie tjänst med beteckningen r.

Jag har beräknat medel för budgetåret 1976/77 för de två nämnda tjänsterna samt för övriga kostnader för nämndens verksamhet, däribland 100 000 kr. för informationsverksamhet. Anslaget bör föras upp med 500 000 kr.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att en bokföringsnämnd med de uppgifter som jag har angett inrättas den 1 juli 1976,
2. bemyndiga regeringen att vid nämnden inrätta en ordinarie tjänst som chef för nämndens kansli med beteckningen r,
3. till *Bokföringsnämnden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

genom den nya bokföringslagen krävs insatser i fråga om information. En av nämndens uppgifter bör därför vara att verka för att de åtgärder vidtas som behövs för att lagen skall kunna tillämpas på ett riktigt sätt med hänsyn till olika rörelsers olika behov. Särskilt viktigt blir det för nämnden att ge anvisningar om hur bokföringsskyldigheten skall fullgöras i mycket små rörelser.

En annan uppgift av betydelse för nämnden rör frågan om aktiebolagens offentliga redovisning. I prop. 1975: 103 framhålls att många frågor inte bör lösas lagstiftningsvägen. Några områden, som inte har ansetts lämpliga för lagstiftning, rör exempelvis frågan om framtidsinriktad information och frågan om att skapa enhetliga grunder för avskrivningsberäkningar. Ett led i nämndens arbete får därför bli att utarbeta rekommendationer för denna offentliga redovisning.

Förslaget till ny bokföringslag vidgar möjligheterna att använda automatisk databehandling i redovisningen. Den föreslagna lagtexten innehåller dock bara mer allmänt hållna bestämmelser. Det blir därför en uppgift för nämnden att formulera de ytterligare villkor som kan behöva ställas då automatisk databehandling används. Anvisningar och föreskrifter kan sålunda behövas inte bara om hur datasystem skall handhas och kontrolleras för att kunna godtas i bokföringssammanhang utan också om hur den datorbaserade redovisningen bör dokumenteras.

I propositionen om bokföringslag uttalades att förslag i fråga om nämndens organisation fick anmälas vid en senare tidpunkt. I denna del vill jag nu anföra följande.

En särskild nämnd för bokförings- och redovisningsfrågor, bokföringsnämnden, bör inrättas. Med hänsyn till nämndens speciella karaktär har jag stannat för att den bör utgöra en fristående myndighet.

Bokföringsnämnden bör inrättas den 1 juli 1976. För att det föreslagna nya regelsystemet redan från ikraftträdandet skall kunna tillämpas på avsett sätt är det nödvändigt att förberedelser på det praktiska planet vidtas på ett tidigt stadium. Behov finns som har nämnts av information i synnerhet för nytillkommande bokföringsskyldiga. I propositionen om bokföringslag förutsätts också att branschanpassade anvisningar och hjälpmedel för bokföringen finns tillgängliga för småföretagarna när bokföringslagen träder i kraft. För att så snabbt som möjligt få igång arbetet med information, anvisningar och föreskrifter är det dock lämpligt att nämndens arbetsuppgifter före den 1 juli 1976 fullgörs genom ett organ inom kommittéväsendets ram. Jag avser att senare begära regeringens bemyndigande till detta.

Nämnden bör bestå av ordförande, som utses av regeringen, och nio ledamöter. De nio ledamöterna bör förordnas av regeringen efter förslag av bl. a. organisationer som berörs av den nya lagstiftningen. För ledamöterna i nämnden bör förordnas suppleanter.

För nämnden bör inrättas ett kansli. Med hänsyn till nämndens arbets-

G 6. Vissa kostnader i anledning av allmänna val

1974/75	Utgift	129 671
1975/76	Anslag	5 000 000
1976/77	Förslag	42 500 000

Från anslaget bestrids statsverkets del av kostnaderna för valsedlar, valkuvert och andra valtillbehör samt utbetalas ersättning till vissa myndigheter och verk för biträde i samband med allmänna val.

Riksskatteverket, som är central valmyndighet, föreslår att anslaget för budgetåret 1976/77 tas upp med 44 670 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 42 500 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kostnader i anledning av allmänna val* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 42 500 000 kr.

G 7. Bokföringsnämnden

Nytt anslag (förslag) 500 000

I prop. 1975: 104 har regeringen lagt fram förslag till ny bokföringslag m. m. Bokföringslagen avses träda i kraft den 1 januari 1977. Propositionen är föremål för riksdagens prövning.

I propositionen föreslås att en nämnd för bokförings- och redovisningsfrågor inrättas. Tillkomsten av en sådan nämnd har också förutskickats i prop. 1975: 103 med förslag till ny aktiebolagslag.

Det ankommer på regeringen att meddela närmare föreskrifter om nämndens verksamhet. Jag vill emellertid lämna några synpunkter i fråga om nämndens arbetsuppgifter.

När det gäller bokföring och redovisning är det otvivelaktigt så att många frågor inte kan regleras i detalj i lag utan måste överlämnas åt praxis. Det finns nämligen stora skillnader mellan olika företag och olika branscher. Därtill kommer att normerna fortlöpande behöver anpassas efter utvecklingen på redovisningsområdet. Den föreslagna bokföringslagen och den nyligen antagna aktiebolagslagen innehåller därför i stor utsträckning hänvisning till god redovisningssed. Många bestämmelser har fått en flexibel utformning för att kunna anpassas efter olika rörelsers behov. En väsentlig del av den föreslagna nämndens uppgifter blir därför att närmare precisera begreppet god redovisningssed och därvid följa utvecklingen av redovisningspraxis.

Med hänsyn till att kretsen av bokföringsskyldiga föreslås utvidgad

Nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer beräknar medelsbehovet till 80 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet under anslaget till 75 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kr.

G 4. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.

1974/75	Utgift	209 333
1975/76	Anslag	195 000
1976/77	Förslag	230 000

Från anslaget utgår bidrag till Världsorganisationen för intellektuella äganderätten, till internationella institutet i Rom för unifiering av privaträtten och till permanenta byrån för Haagkonferensen för internationell privaträtt. Från anslaget betalas även Sveriges kostnader med anledning av FN:s konvention om avskaffande av rasdiskriminering.

De för Sveriges del fastställda bidragen torde komma att höjas. Anslaget för nästa budgetår bör med hänsyn härtill räknas upp med 35 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 230 000 kr.

G 5. Stöd till politiska partier

1974/75	Utgift	32 691 000
1975/76	Anslag	39 300 000
1976/77	Förslag	53 100 000

Medelstilldelningen sker enligt lagen (1972: 625) om statligt stöd till politiska partier. En nyligen beslutad ändring i lagen (1975: 1109) medför att anslaget för nästa budgetår bör räknas upp med 13 800 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till politiska partier* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 53 100 000 kr.

G. DIVERSE

G 1. Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter

1974/75	Utgift	74 368
1975/76	Anslag	74 000
1976/77	Förslag	85 000

Från anslaget bestrids arvoden för tryckfrihetsombuden, som har till uppgift att vaka över tryckfrihetsförordningens efterlevnad. F. n. finns 103 sådana ombud.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 11 000 kr. på grund av höjda arvoden till ombuden. Av detta belopp avser 2 000 kr. höjt lönekostnadspålägg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 85 000 kr.

G 2. Ersättning för personskador på grund av brott

1974/75	Utgift	325 846
1975/76	Anslag	1 000 000
1976/77	Förslag	1 000 000

Från anslaget betalas ersättning av statsmedel enligt kungörelsen (1971: 505) om ersättning av allmänna medel för personskada på grund av brott (ändrad 1974: 355).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för personskador på grund av brott* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

G 3. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.

1974/75	Utgift	64 294	Reservation	107 302
1975/76	Anslag	65 000		
1976/77	Förslag	75 000		

Från anslaget betalas bidrag till nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Nämnden skall främja tillkomsten av vägledande litteratur på förvaltningsrättens område enligt instruktionen (1946: 412) för nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Statsverkets inkomster av verk, som har utarbetats eller utgetts med bidrag från detta anslag, avräknas från anslaget.

Föredraganden

Anslaget bör liksom för innevarande budgetår tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. De utbetalningar som skall belasta anslaget skall leda till motsvarande besparingar på andra anslag för kriminalvården.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kriminalvårdsenheter med särskild budget* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1976/77 till 4 250 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 4 250 000 kr.

F 6. Utbildning av personal m. fl.

1974/75 Utgift	3 133 528	Reservation	336 824
1975/76 Anslag	3 510 000		
1976/77 Förslag	3 510 000		

Från anslaget bestrids vissa utgifter för utbildning av kriminalvårdsverkets personal, personundersökare och övervakare samt utgifter för praktikcentra för studerande vid socialhögskola.

Kriminalvårdsstyrelsen begär en höjning av anslaget med 2 235 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1976/77 till 3 510 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildning av personal m. fl.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 510 000 kr.

F 7. Krininalvårdsenheter med särskild budget

1974/75 Utgift	43 160 753
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

Försök med programbudgetering pågår vid kriminalvårdsanstalterna Båtshagen, Hinseberg och Kumla samt vid Stockholms södra skyddskonsulentdistrikt för unga och Örebro skyddskonsulentdistrikt. Verksamheten vid nämnda kriminalvårdsenheter regleras för innevarande budgetår genom särskilda budgetar inom en av regeringen totalt reglerad ram. F. n. redovisas verksamheten på delprogrammen tillsyn, särskild vårdverksamhet, industriell verksamhet, arbetsterapeutiskt inriktad verksamhet och utbildning.

För att möjliggöra att vård- och tillsynspersonal vid lämplig kriminalvårdsanstalt på försök kan disponeras för frivårdsarbete inom ett närbeläget frivårdsdistrikt har beräknats 94 000 kr. (7).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 97 300 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Frivården* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 97 300 000 kr.

F 4. Maskin- och verktygsutrustning m. m.

1974/75 Utgift	1 476 913	Reservation	3 643 249
1975/76 Anslag	1 650 000		
1976/77 Förslag	1 650 000		

Kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår en uppräkning av den totala kostnadsramen från 13 874 000 kr. till 17 581 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknas av styrelsen till (4 042 000+3 947 000) 7 989 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1976/77 till 1 650 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Maskin och verktygsutrustning m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 650 000 kr.

F 5. Engångsanskaffning av inventarier m. m.

1974/75 Utgift	3 903 865	Reservation	3 162 573
1975/76 Anslag	5 000 000		
1976/77 Förslag	4 250 000		

Kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår en uppräkning av den totala kostnadsramen från 15 323 000 kr. till 24 574 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknas av styrelsen till (7 559 000+9 631 000) 17 190 000 kr.

2. För övervakningsverksamhet och arbete på häkten och lokalanstalter yrkas 45 tjänster som assistent och elva som biträde. För socialmedicinsk verksamhet begärs fyra tjänster som översköterska. Ytterligare medel beräknas för arvoden till psykiater- och psykologkonsulter. Yrkandena avser halvt budgetår. (+2 663 000 kr.).

3. Styrelsen föreslår att två familjehem inrättas, ett i Luleå och ett i Östersund. För ändamålet yrkas sammanlagt fyra tjänster och arvodesmedel (+462 000 kr.).

4. Frivårdshotellet i Örebro bör förändras till inackorderingshem och tillföras en tjänst som föreståndare, en som vårdare och en som ekonomibiträde. Samtidigt kan en tjänst som övertillsynsman och en som tillsynsman dras in. (+53 000 kr.).

5. För ett bostadshotell i Helsingborg, som hittills finansierats med medel från anslagsposten Behandlings- och stödåtgärder, yrkas en tjänst som föreståndare och två som vårdare. För ett bostadshotell i Göteborg begärs ytterligare arvodesmedel. (+242 000 kr.).

6. En tjänst som assistent bör inrättas i Uppsala skyddskonsulentdistrikt för överförande av en tjänsteman från Uppsala samhjälp (+ 83 000 kr.).

7. Styrelsen begär medel för försök med att använda tillsynspersonal inom frivården (+94 000 kr.).

8. Ytterligare arvodesmedel beräknas för försök beträffande kriminalvårdsklientelets fritidsverksamhet (+150 000 kr.).

9. För behandlings- och stödåtgärder bland frivårdsklientelet och för bidrag till enskild frivårdsverksamhet m. m. yrkas ytterligare 1 328 000 kr.

Föredraganden

Jag har beräknat medel under halvt budgetår för ytterligare 35 tjänster som assistent och elva tjänster som biträde för att bereda ett ökat antal dömda med svår missanpassning möjlighet att erhålla frivårdstjänstemän som övervakare (2).

Jag har likaledes för ett halvt budgetår beräknat medel för sju tjänster som assistent för förstärkning av frivårdens kurativa verksamhet vid häkten och lokalanstalter samt fyra tjänster som översköterska (2). Medel har också beräknats för ett helt budgetår för en tjänst som föreståndare och två tjänster som vårdare vid ett bostadshotell i Helsingborg (5).

För arvoden till psykiatrisk och psykologisk konsultation vid frivårdsdistrikt, allmänna häkten och lokalanstalter har jag beräknat ytterligare 300 000 kr. (2).

Jag har beräknat medel för en tjänst som assistent hos skyddskonsulenten i Uppsala distrikt för överförande av en tjänsteman från Uppsala samhjälp (6).

1. bemyndiga regeringen att inrätta två tjänster som kriminalvårdsdirektör i Fe 23/24,
2. till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 519 225 000 kr.

F 3. Frivården

1974/75	Utgift	70 181 502
1975/76	Anslag	79 695 000
1976/77	Förslag	97 300 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för frivårdsorganisationens och övervakningsnämndernas verksamhet samt ersättningar till övervakare.

Frivårdsorganisationen består av 46 distrikt med lika många skyddskonsulenter. Till föreningen Skyddsvärnet i Stockholm utgår ersättning till löner m. m. för 19 tjänstemän.

Antalet övervakningsnämnder är 48. De är lokala organ för kriminalvården i frihet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Kriminalvårdsstyrelsen	Föredragande
Personal			
Konsulent- och assistentpersonal	422	+46	+43
Läkare, psykologer	4	—	—
Sjukvårdspersonal	11	+ 4	+ 4
Kontorspersonal	204	+11	+11
Personal på akutvårdsavdelning	6	—	—
Personal på hotell	16	— 4	+ 3
Personal på inackorderingshem	13	+12	—
	676	**+69**	**+61**
Anslag			
Lönekostnader	50 088 000	+14 888 000	+14 612 000
Sjukvård	110 000	+ 83 000	+ 47 000
Reseersättningar	1 669 000	+ 476 000	+ 373 000
därav nordiska resor	(3 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	5 488 000	+ 871 000	+ 959 000
Expenser	2 010 000	+ 670 000	+ 509 000
Driftkostnader för frivårdsanläggningar m. m.	490 000	+ 221 000	+ 107 000
Ersättningar till övervakare	12 307 000	+ 250 000	+ 250 000
Behandlings- och stödåtgärder	5 141 000	+ 917 000	+ 360 000
Bildnings- och kontaktverksamhet	100 000	+ 10 000	+ 7 000
Bidrag till enskild frivårdsverksamhet	2 292 000	+ 406 000	+ 381 000
	79 695 000	**+18 792 000**	**+17 605 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 13 353 000 kr., varav 1 587 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

med vad som sker under innevarande budgetår bör reduceringen göras vid vissa riksanstalter. Regeringen har därför den 18 december 1975 beslutat att följande anstalter skall reduceras med angivet antal platser: Hall 35 platser, Norrtälje 40 platser och Tidaholm 40 platser. Reduceringen skall ske successivt och vara avslutad senast den 30 juni 1977.

Kriminalvårdsstyrelsen har i sin anslagsframställning lagt fram förslag till en delvis ändrad sysselsättning för de intagna vid anstalterna. Vid sidan av industriellt arbete avser styrelsen att förstärka de insatser som f. n. görs ifråga om arbetsterapi och arbetsprövning. Styrelsen föreslår bl. a. att 18 tjänster som arbetsledare vid ett flertal kriminalvårdsanstalter byts ut mot tjänster som chefsarbetsterapeut resp. arbetsterapeut samt att arbetsdriftens diverseverkstäder successivt förändras till terapiverkstäder. Med hänsyn till att framför allt riksanstalterna får mottaga ett klientel med längre verkställighetstider och ökad kriminell belastning i förening med ett betydande inslag av alkohol- och narkotikamissbruk, anser jag att kriminalvårdsstyrelsens förslag är befogat. Eftersom en sådan omstrukturering kan komma att medföra konsekvenser för verksamheten vid de aktuella anstalterna avser jag att uppdra åt kriminalvårdsstyrelsen, att innan beslut om tjänsteförändringarna meddelas, redovisa vid vilka anstalter de föreslagna förändringarna skall genomföras samt vilka övriga konsekvenser för anstaltsarbetet som kan uppstå genom omstruktureringen.

Statsrådet Leijon kommer senare i dag vid sin anmälan av anslaget till Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1976/77 att föreslå att huvudmannaskapet för den yrkesinriktade utbildningen vid kriminalvårdsanstalterna från den 1 juli 1976 förs över till arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen. Härigenom förbättras möjligheterna för de intagna att få arbetsmarknadsanpassad yrkesutbildning.

Mathållningen vid anstalterna ombesörjes i stor utsträckning under medverkan av intagna i köksarbetet. Den höga omsättningen av intagna begränsar möjligheterna till ett lämpligt urval av intagna för sådant arbete. Detta medför stora svårigheter mot bakgrund av bl. a. de krav som fastställts av livsmedelsverket på läkarundersökning och hälsokontroller av dem som arbetar med livsmedel i anstalternas kök. Samarbetsdelegationen för förplägnadsfrågor har i en rapport till regeringen föreslagit att utbildad kökspersonal i stället anställs i anstaltsköken samt att dessa blir föremål för upprustning. Jag delar uppfattningen att mathållningen för de intagna bör förbättras. Innan man tar ställning till samarbetsdelegationens förslag bör emellertid undersökas huruvida mathållningen vid anstalterna kan genomföras genom leveranser från närliggande landstingskommunala eller kommunala storkök. Jag har därför uppdragit åt en sakkunnig att skyndsamt utreda denna fråga.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 519 225 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

10. Styrelsen föreslår att 100 tjänster som vårdare inrättas för att bereda s. k. årsvikarier fast anställning. Samtidigt kan posten till vikariemedel reduceras. (+1 800,000 kr.).

11. För förplägnad vid anstalter yrkas tjänster för tio kokerskor och elva ekonomibiträden (+1 465 000 kr.).

12. Personalen vid anstalter och häkten behöver förstärkas med tjänster för en övertillsynsman, tre översköterskor, 13 tillsynsmän, 101 vårdare, varav 51 transportförare för minskning av övertid, fyra verkstadsförmän, ett biträde, tre förrådsförmän och tre ekonomibiträden. Ytterligare arvodesmedel begärs för biträdeshjälp samt för tolkar och översättare. I enlighet med yrkande under kriminalvårdsstyrelsens anslag bör en ingenjörstjänst under kriminalvårdsanstalternas stat bytas ut mot en tjänst som byråingenjör hos styrelsen. (+10 260 000 kr.).

13. Ytterligare medel yrkas för nämnder vid kriminalvårdsanstalter för arbetsmarknads- och fackliga frågor (+115 000 kr.).

14. Under anslagsposten Diverse utgifter beräknas ytterligare 250 000 kr. för bidrag till häktade.

Föredraganden

För ett fortsatt successivt genomförande av det av statsmakterna beslutade nya regionala systemet inom kriminalvården har jag beräknat medel under halvt budgetår för två tjänster som kriminalvårdsdirektör, två tjänster som kriminalvårdsinspektör, två tjänster som inspektör och två tjänster som biträde (2). Regeringen bör begära riksdagens bemyndigande att inrätta två tjänster som kriminalvårdsdirektör.

För kursverksamhet avsedd att underlätta de intagnas anpassning till samhället efter frigivningen har jag för halvt budgetår beräknat medel för en och en halv psykologtjänst och två tjänster som assistent samt 135 000 kr. för lärararvoden och undervisningsmateriel (3).

Jag har beräknat medel under halvt budgetår för nio tjänster som biträde för skrivhjälp åt assistenterna vid vissa kriminalvårdsanstalter (4).

Jag har likaledes beräknat medel för 28 tjänster för ett nytt allmänt häkte i Kristianstad samt för tre tjänster som översköterska vid allmänna häktet i Stockholm (6, 12).

Vidare har jag under anslaget beräknat 300 000 kr. för arvoden till fritidsledare och 115 000 kr. för en fortsatt utbyggnad av den verksamhet som bedrivs av nämnderna för arbetsmarknads- och fackliga frågor (8, 13). Jag har också beräknat 40 000 kr. för information bland de intagna om arbetarskydds- och arbetsmiljöfrågor (9).

För att bereda de intagna en mera planmässigt inriktad teoretisk utbildning har jag beräknat medel för sex tjänster som studieledare. Därvid kan sju tjänster som arbetsledare dras in (9).

Den sjunkande beläggningen på kriminalvårdsanstalterna gör det nödvändigt med en fortsatt reducering av anstalternas platsantal. I likhet

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Kriminalvårds-styrelsen	Föredra-ganden
Omkostnader för permitterade, frigivna m. fl.	5 838 000	+ 467 000	+ 409 000
Transport av intagna m.fl.	7 937 000	+ 1 270 000	+ 634 000
Tjänstedräkt	559 000	+ 1 345 000	+ 68 000
Bidrag till intagnas familjer	279 000	+ 28 000	+ 28 000
Underhåll av tekniska hjälpmedel för bevakning	300 000	+ 280 000	+ 21 000
Ersättning för vård på anstalter som ej tillhör kriminalvården	570 000	+ 157 000	+ 115 000
Frivillig kontaktverksamhet	100 000	+ 20 000	+ 7 000
Gemensamma funktioner i kvarteret Kronoberg	1 737 000	+ 963 000	+ 743 000
Diverse utgifter	837 000	+ 401 000	+ 151 000
	410 835 000	**+170 518 000**	**+108 390 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 146 853 000 kr, varav 8 800 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För genomförande av den nya regionala indelningen yrkas tjänster för tre kriminalvårdsdirektörer, tre kriminalvårdsinspektörer och tre biträden. Därvid kan två tjänster som kriminalvårdsinspektör och en som fångvårdsinspektör dras in. (+376 000 kr.).

3. För kursverksamhet avsedd att underlätta de intagnas anpassning till samhället efter frigivningen begärs medel motsvarande en och en halv tjänst som psykolog och två tjänster som assistent (+157 000 kr.). Dessutom beräknas ytterligare medel för lärararvoden m. m. under anslagsposten Idrotts- och bildningsverksamhet m. m. (+135 000 kr.).

4. Nio tjänster som biträde yrkas för skrivhjälp vid anstalter och häkten (+300 000 kr.).

5. För arvoden till psykologkonsultation beräknas 150 000 kr.

Yrkandena under 2—5 avser halvt budgetår.

6. För ett nytt häkte i Kristianstad beräknas 30 tjänster (+2 379 000 kr.).

7. Var och en av transportcentralerna i Göteborg och Malmö bör förstärkas med en tjänst som övertillsynsman (+187 000 kr.).

8. För fritidsverksamhet yrkas sex tjänster och arvode motsvarande en tjänst som fritidsassistent samt arvodesmedel till fritidsledare och skrivhjälp (+1 165 000 kr.). Dessutom beräknas ytterligare medel under anslagsposten Idrotts- och bildningsverksamhet m. m. (+537 000 kr.).

9. För utbildnings- och arbetsvårdande verksamhet begärs tjänster för sex studieledare, sex chefsarbetsterapeuter, tolv förste arbetsterapeuter, fyra arbetsinstruktörer samt arvodesmedel. Därvid kan 29 tjänster för arbetsledare dras in. (+352 000 kr.).

Vidare har jag under anslaget beräknat 90 000 kr. för allmän rationalisering (3).

För en gemensam redovisningscentral för kriminalvårdsstyrelsen och vissa andra myndigheter som omlokaliseras till Norrköping har jag beräknat medel för en föreståndare och två biträden.

Med hänsyn till sammanställningen beräknar jag anslaget till 40 160 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 40 160 000 kr.

F 2. Kriminalvårdsanstalterna

1974/75	Utgift	[1]386 187 887
1975/76	Anslag	410 835 000
1976/77	Förslag	519 225 000

[1] Tidigare anslagsbeteckning F 2. Fångvårdsanstalterna

Den 1 juli 1975 fanns inom kriminalvården 23 riksanstalter med 2 098 slutna och 693 öppna platser, 49 lokalanstalter med 857 slutna och 1 238 öppna platser samt 21 häkten med 1 127 platser. Riksanstalterna är direkt underställda kriminalvårdsstyrelsen, medan häktena, lokalanstalterna och skyddskonsulentdistrikten är organiserade i åtta regioner. I ledningen för varje region finns en kriminalvårdsdirektör.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Kriminalvårds-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Styresmän m. fl.	259	+ 12	+ 7
Läkare, psykologer	31	+ 1,5	+ 1,5
Tillsynspersonal	2 709,5	+ 244	+ 26
Personal i arbetsdrift	585	+ 4	—
Kontorspersonal	264,5	+ 15	+ 12
Maskinpersonal	59	—	—
Förråds- och ekonomipersonal	228	+ 28	+ 2
Reducering till följd av minskat antal anstaltsplatser	—	—	— 16
	4 136	**+ 304,5**	**+ 32,5**
Anslag			
Lönekostnader	282 996 000	+ 133 849 000	+ 102 492 000
Sjukvård m. m. för personal	612 000	+ 306 000	+ 173 000
Reseersättningar	2 803 000	+ 501 000	+ 286 000
Lokalkostnader	64 338 000	+ 24 849 000	— 735 000
Expenser	4 277 000	+ 833 000	+ 257 000
Inköp och underhåll av bilar	1 741 000	+ 160 000	— 17 000
Utspisning	22 794 000	+ 2 279 000	+ 2 279 000
Beklädnad och sängkläder	4 929 000	+ 617 000	+ 345 000
Hälso- och sjukvård	6 492 000	+ 779 000	+ 779 000
Idrotts- och bildningsverksamhet m. m.	1 221 000	+ 1 082 000	+ 280 000
Biblioteksverksamhet	475 000	+ 332 000	+ 75 000

bedrivs av kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden. Dessa nämnder är centrala organ som handlägger vissa ärenden rörande dem som har dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering.

Kriminalvårdsstyrelsen leds av en styrelse. Inom kriminalvårdsstyrelsen finns två avdelningar, en för vård och tillsyn och en för arbete och utbildning.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Kriminalvårds-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	114	+30	+2
Övrig personal	136	+26	+3
	250	**+56**	**+5**
Anslag			
Lönekostnader	23 981 000	+ 7 343 000	+4 439 000
Sjukvård	71 000	+ 44 000	+ 12 000
Reseersättningar	3 721 000	+ 326 000	−2 593 000
därav utrikes resor	(22 000)	(—)	(−)
Lokalkostnader	3 418 000	+ 1 063 000	+ 647 000
Expenser	2 906 000	+ 416 000	− 76 000
Förhyrd datamaskintid m. m.	3 028 000	+ 1 088 000	+ 606 000
	37 125 000	**+10 280 000**	**+3 035 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 079 000 kr., varav 613 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Vård- och tillsynsavdelningen behöver förstärkas med fem tjänster som handläggare och en tjänst som biträde för ärenden rörande bevakning, förplägnad samt biblioteks- och fritidsverksamhet. På arbets- och utbildningsavdelningen behövs ytterligare sju tjänster som handläggare och två tjänster som biträde för byggnadsärenden, frågor om arbetarskydd m. m. Organisationsenheten bör tillföras en handläggare och en assistent, systemenheten tio handläggare och två biträden, personalbyrån två handläggare och två biträden, ekonomibyrån tre handläggare, tre assistenter, en förrådsförman och tio biträden, personalutbildningsenheten två handläggare, en materialförvaltare och två biträden samt juridiska enheten ett biträde. (+2 789 000 kr.)

3. Ytterligare arvodesmedel yrkas för utvecklings- och rationaliseringsverksamhet m. m. (+753 000 kr.).

Föredraganden

För förstärkning av styrelsens personalbyrå har jag beräknat medel för en handläggare (2). Jag har likaledes beräknat medel för en materialförvaltare vid styrelsens kursgård i Norrköping (2).

platser, Tidaholm 40 platser, Ulriksfors 33 platser och Kalmar 20 platser. Därjämte förordnades att den slutna riksanstalten Ulriksfors fr. o. m. den 1 januari 1976 skall vara öppen riksanstalt. Reduceringen skall vara avslutad senast den 30 juni 1976. I enlighet med uttalande av 1975 års riksdag (JuU 1975: 11 s. 4, rskr 1975: 89) har regeringen den 24 april 1975, med ändring av beslutet den 13 december 1974, förordnat att reduceringen vid kriminalvårdsanstalten Lärbro endast skall avse 40 platser varjämte kriminalvårdsanstalterna Hinseberg och Skänninge skall reduceras med vardera tio platser.

Den sjunkande beläggningen på kriminalvårdsanstalterna gör det nödvändigt med en fortsatt reducering av anstalternas platsantal. I likhet med vad som sker under innevarande budgetår bör reduceringen göras vid vissa riksanstalter. Regeringen har därför den 18 december 1975 beslutat att följande anstalter skall reduceras med angivet antal platser: Hall 35 platser, Norrtälje 40 platser och Tidaholm 40 platser. Reduceringen skall ske successivt och vara avslutad senast den 30 juni 1977.

Övergången till det av statsmakterna beslutade nya regionala systemet som påbörjades under budgetåret 1974/75 fortsätter.

En ny lokalanstalt med 40 platser föreslås bli uppförd i Borås.

Frivården föreslås få ytterligare 61 tjänster under budgetåret 1976/77.

Ett nytt allmänt häkte kommer under budgetåret 1976/77 att tas i bruk i Kristianstad.

Genom beslut den 29 juni 1973 bemyndigade Kungl. Maj:t mig att tillkalla en sakkunnig för att utreda övervakningsnämndernas och de centrala nämndernas uppgifter och organisation. Den sakkunnige har den 30 juni 1975 överlämnat betänkandet (SOU 1975: 16) Kriminalvårdens nämnder. Betänkandet har remissbehandlats. Förslaget övervägs f. n. inom departementet.

Personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter är föremål för en översyn av en särskilt tillkallad sakkunnig. De framtida indelnings- och arbetsformerna inom frivårdsdistrikten i Stockholm, Göteborg och Malmö utreds särskilt. Den andliga vården vid bl. a. kriminalvårdens anstalter är föremål för utredning av särskilt tillkallade sakkunniga.

F 1. Kriminalvårdsstyrelsen

1974/75	Utgift	31 061 718
1975/76	Anslag	37 125 000
1976/77	Förslag	40 160 000

Kriminalvårdsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om kriminalvård. Styrelsen är chefsmyndighet för kriminalvårdsanstalterna, de allmänna häktena och skyddskonsulentorganisationen. Styrelsen tillhandahåller personal och annan service för den verksamhet som

F. KRIMINALVÅRDEN.

Vissa data rörande kriminalvården

Genomsnittligt antal klienter	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Anstaltsklientel (intagna på kriminalvårdsanstalter, allmänna häkten och med häkten samordnade polisarrester)	5 250	5 004	5 004	4 972	4 266	4 140
Därav						
gripna och anhållna	106	123	118	115	92	120
häktade för brott:						
ej undersökningsfall	540	534	490	521	480	488
undersökningsfall	141	101	105	118	94	83
dömda till fängelse	3 195	3 040	3 232	3 243	2 808	2 788
— ungdomsfängelse	452	444	390	359	313	238
— internering	684	609	526	495	378	307
— skyddstillsyn (BrB 28: 3)	67	86	86	71	54	74
överlämnade till särskild vård	20	11	12	11	14	8
förvandlingsstraff för böter	15	13	13	11	7	8
övriga intagna	30	43	32	28	26	26
Frivårdsklientel	23 078	22 818	23 114	23 349	19 376	16 691
Därav						
dömda till skyddstillsyn	19 167	19 052	19 332	19 736	15 608	13 358
villkorligt frigivna	2 636	2 521	2 513	2 439	2 670	2 320
överlämnade till vård utom anstalt:						
internerade	728	730	750	688	665	609
ungdomsfängelseelever	547	515	519	486	433	404
Hela kriminalvårdsklientelet	28 328	27 822	28 118	28 321	23 642	20 831

Högsta beläggningen på kriminalvårdsanstalterna under år 1975 var 4 210 mot 4 585 under år 1974 och 5 251 under år 1973.

Antalet klienter inom frivården var den 1 oktober 1975 16 357 mot 17 317 vid samma tidpunkt år 1974.

Kriminalvården hade den 1 juli 1975 4 886 platser på kriminalvårdsanstalterna, varav 2 955 slutna och 1 931 öppna. Antalet platser i de allmänna häktena och i de polisarrester som är samordnade med dessa häkten var 1 127.

Under år 1975 har ett nytt allmänt häkte med 336 platser tagits i bruk i kvarteret Kronoberg i Stockholm. Därvid har det tidigare allmänna häktet i Stockholm och häktesavdelningen vid kriminalvårdsanstalten Långholmen lagts ned. Under första halvåret 1975 har också ett nytt allmänt häkte med 32 platser tagits i bruk i Uppsala.

I Sundsvalls kommun öppnades under år 1975 lokalanstalten Ljustadalen.

Kungl. Maj:t förordnade den 13 december 1974 att följande anstalter skall reduceras med angivet antal platser: Kumla 140 platser, Lärbro 60

Föredraganden

Arvode för läkarintyg enligt 7 § lagen (1964: 542) om personundersökning i brottmål har tidigare utgått med högst 250 kr. Arvode får numera utgå med högst 385 kr. Anslaget bör på grund härav räknas upp med 500 000 kr.

Med hänsyn till belastningen behöver anslaget räknas upp med ytterligare 3,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt vittnen m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 20 500 000 kr.

särskilt investeringsanslag. Anledning föreligger heller inte att anvisa särskilda medel för utrustning till de allmänna advokatbyråerna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 3. Bidrag till allmänna advokatbyråer

1974/75	Utgift	229 836
1975/76	Anslag	500 000
1976/77	Förslag	500 000

Domstolsverket beräknar medelsbehovet 1976/77 till 520 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet till 500 000 kr. Jag hemställer i enlighet härmed att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till allmänna advokatbyråer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

E 4. Ersättning åt vittnen m. m.

1974/75	Utgift	19 836 057
1975/76	Anslag	16 500 000
1976/77	Förslag	20 500 000

Från anslaget bestrids en mångfald olika kostnader för rättegångsväsendet, däribland ersättningar av allmänna medel till vittne, målsägande och tolk, kostnad för personundersökning i brottmål samt domstols eller åklagarmyndighets kostnad enligt kungörelsen (1972: 792) om ersättning för vissa delgivningar m. m. (ändrad 1974: 402). I vissa fall bestrids från detta anslag utgifter för rättegångar där staten är part. Från anslaget betalas också ersättning av allmänna medel enligt 19 § lagen (1973: 188) om arrendenämnder och hyresnämnder (ändrad 1974: 824) samt ersättning till den som anlitas som tolk vid arrendenämnd och hyresnämnd. Vidare betalas från anslaget ersättning till särskilt förordnad vigselförrättare enligt kungörelsen (1964: 678) med närmare föreskrifter om borgerlig vigsel (ändrad 1969: 121, 1970: 695, 1973: 694) och bidrag till kommunernas kostnader för borgerlig medling enligt kungörelsen (1973: 697) om medling mellan samlevande.

erfarenhetsmaterial av reformen föreligger (JuU 1973: 19 s. 4). Domstolsverket anser sig inte vilja föreslå att allmänna advokatbyråer inrättas på ytterligare orter under budgetåret 1976/77. Däremot utreder domstolsverket frågan om allmänna advokatbyrån i Luleå bör starta filialverksamhet i Boden.

De allmänna advokatbyråerna visade underskott i rörelsen även budgetåret 1974/75. Underskottet ter sig dock något större än det i realiteten är eftersom viss del av den bokförda förlusten motsvaras av ökningen under budgetåret av värdet av det arbete som nedlagts i ärenden vilka ännu inte fakturerats. Resultatet under verksamhetsåret 1974/75 torde vidare kunna förklaras bl. a. av att den timkostnadsnorm som gällt för ersättning under en del av budgetåret inte motsvarat de allmänna advokatbyråernas verkliga kostnader. Härtill kommer att advokaterna på de allmänna advokatbyråerna tagits i anspråk som ledamöter i rättshjälpsnämnd samt i domstolsväsendets organisationsnämnds styrelse och besvärsnämnd. Ytterligare förklaringar till underskottet är bl. a. kapacitetsöverskott vid vissa av byråerna, problem i samband med etablering av byråer och förluster i rådgivningsverksamheten.

Domstolsverket beräknar att verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna skall ge full kostnadstäckning först budgetåret 1977/78. De beräknade underskotten 1975/76 och 1976/77 hänför sig till de nystartade byråerna och utgör igångsättningskostnader för verksamheten.

De allmänna advokatbyråernas rörelsekapital bör inte finansieras genom rörlig kredit. Domstolsverket föreslår att ett investeringsanslag i stället anvisas för att finansiera rörelsekapitalet fr. o. m. budgetåret 1976/77.

Domstolsverket föreslår vidare att ett nytt särskilt utrustningsanslag om 300 000 kr. anvisas för större nyanskaffning av utrustning till de allmänna advokatbyråerna.

Föredraganden

Ännu har jämförelsevis kort tid förflutit sedan rättshjälpsreformen trädde i kraft och de allmänna advokatbyråerna inrättades. Både under budgetåret 1973/74 och 1974/75 har verksamheten vid byråerna uppvisat underskott. De allmänna byråerna skall vara självbärande och konkurrera på lika villkor med de privatpraktiserande advokaterna. Eftersom samtliga 30 allmänna advokatbyråer startat sin verksamhet under budgetåren 1973/74 och 1974/75 har verksamheten belastats med betydande igångsättningskostnader. Igångsättningssvårigheterna får numera anses vara i huvudsak övervunna. Domstolsverket räknar med att byråerna skall kunna uppnå full kostnadstäckning fr. o. m. budgetåret 1977/78. Det finns därför inte skäl att nu förändra förutsättningarna för byråernas verksamhet. Inte heller finns någon anledning att f. n. ta upp frågan om att tillföra de allmänna advokatbyråerna rörelsekapital genom ett

1. Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till allmänna advokatbyråer

Anslag 1 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna. Som inkomst under anslaget redovisas medel som tagits i anspråk från anslaget Bidrag till allmänna advokatbyråer. Medel som svarar mot avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet samt medel som svarar mot värdet av de tjänster som de allmänna advokatbyråerna erhåller från domstolsverkets redovisningscentral levereras in till särskilda inkomsttitlar på rikstaten.

Anslag 2 är ett förslagsanslag från vilket utgår driftbidrag till de allmänna advokatbyråerna för vissa särskilt angivna kostnader.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tillgodose behov av rörelsekapital disponerar de allmänna advokatbyråerna en rörlig kredit i riksgäldskontoret som f. n. uppgår till 11,5 milj. kr.

E 2. Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet

1974/75 Utgift	4 386 000
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknar	1976/77	
		Domstols-verket	Domstols-verket	Föredra-ganden
Resultat				
Intäkter	20 710	29 198	32 593	32 593
Kostnader	25 472	30 570	32 984	32 984
Resultat	[1] **—4 762**	**—1 372**	**—391**	**—391**
Driftbidrag	229	500	520	500

[1] Bokföringsmässigt underskott som belastar anslaget för budgetåret 1975/76

Domstolsverket

I prop. 1972: 4 med förslag till rättshjälpslag m. m. uttalas att det allmänna skall driva advokatverksamhet över hela landet. Riktpunkten för utbyggnaden skall vara att en allmän advokatbyrå skall finnas i varje län. Vid riksdagsbehandlingen av proposition 1973: 74 med förslag till organisation av samhällets rättshjälp m. m. uttalades dock att något ställningstagande beträffande behovet av ytterligare allmänna advokatbyråer utöver de trettio beslutade inte bör göras innan ett betydande

E RÄTTSHJÄLP M. M.

E 1. Rättshjälpskostnader

1974/75	Utgift	91 494 996
1975/76	Anslag	90 000 000
1976/77	Förslag	107 000 000

Från anslaget bestrids de rättshjälpskostnader (förmåner) som enligt rättshjälpslagen (1972: 429; omtryckt 1973: 247, senast ändrad 1975: 1365) skall betalas av allmänna medel, d. v. s. framför allt ersättning till offentlig försvarare och biträde vid allmän rättshjälp.

Domstolsverket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 116 000 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till beräknad ökning av belastningen på anslaget bör detta räknas upp med 15 milj. kr. Vidare bör anslaget räknas upp med 2 milj. kr. avseende beräknad kostnad för rättshjälp för skiftesman vid bodelning (prop. 1975/76: 47, JuU 1975/76: 17, rskr 1975/76: 112). Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rättshjälpskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 107 000 000 kr.

Verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna

Den 1 juli 1973 trädde reformen om samhällets rättshjälp i kraft. Reformen innebar bl. a. att allmänna advokatbyråer med staten som huvudman inrättades.

De allmänna advokatbyråernas främsta uppgift är att lämna rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1972: 429; omtryckt 1973: 247, senast ändrad 1975: 1365). Bl. a. skall juristerna kunna åtaga sig uppdrag som offentlig försvarare. Om det kan ske utan hinder för den verksamhet som bedrivs enligt rättshjälpslagen skall byråerna även lämna annat biträde i rättslig angelägenhet. De allmänna advokatbyråerna skall i princip vara självbärande och konkurrera på lika villkor med enskilda advokatbyråer.

Numera finns 30 allmänna advokatbyråer. Vid de allmänna advokatbyråerna finns 280 tjänster, varav 137 för advokater och annan juristpersonal och 143 för övrig personal. Domstolsverket är centralmyndighet för rättshjälpen.

Medel för de allmänna advokatbyråernas verksamhet anvisas innevarande budgetår under följande anslag.

fattande system för fastighetsregistrering m. m. Förberedelser för utvidgning av driftsystem 1 till område utanför Uppsala län får inte ske.

Ställning till frågan om ett eventuellt riksomfattande fastighetsregistreringssystem bör tas upp först sedan FADAK avgivit sitt betänkande och detta har remissbehandlats. FADAK beräknas lämna sitt betänkande i mitten av år 1976. Det är därför för tidigt att nu ta ställning till frågan om drift av driftsystem 1 efter den 1 januari 1977.

Med hänvisning till vad jag anfört beräknar jag anslaget till 17 milj. kr. Jag har därvid räknat med oförändrat antal tjänster vid CFD. Det ankommer på regeringen att fastställa fördelningen av anslaget på programmen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Centralnämnden för fastighetsdata* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 17 000 000 kr.

1.3 *Produktion*

Programmet Produktion avser driften av fastighetsdatasystemet. Programmet omfattar även det fortlöpande underhållet av system och program.

1.4 *Försöksverksamhet*

Under programmet Försöksverksamhet har det s. k. handläggningsförsöket beskrivits. Någon ytterligare försöksverksamhet planeras inte f. n. Programmet kan därför utgå.

2. Drift med rättsverkan

CFD, domstolsverket och lantmäteriverket har den 9 september 1975 till regeringen inkommit med en skrivelse åtföljd av en rapport angående utfallet av försöksverksamheten i Uppsala län. I skrivelsen har myndigheterna förklarat att berörda organisationer arbetar med inriktning att systemet skall ges rättsverkan den 1 november 1975.

FADAK har avgivit yttrande över CFD:s anslagsframställning och den nyss berörda skrivelsen. FADAK har därvid anfört. Eftersom drift med rättsverkan kan börja i Uppsala län tidigast den 1 november 1975 och FADAK beräknar avsluta sitt arbete i mitten av år 1976 anser sig FADAK ha begränsade möjligheter att beakta erfarenheter av drift med rättsverkan i sitt utredningsarbete. Frågan om drift med rättsverkan i Uppsala län är därför inte av någon avgörande betydelse för FADAK:s återstående arbete. FADAK pekar dock på att drift med rättsverkan sannolikt ger ytterligare erfarenheter, som kan vara av värde vid den slutliga prövningen av driftsystem 1 såsom rikssystem jämfört med alternativa lösningar som FADAK kan komma att belysa närmare.

I skrivelse den 2 oktober 1975 har CFD, domstolsverket och lantmäteriverket hemställt att regeringen beslutar om att införa drift med rättsverkan den 1 november 1975 för Uppsala län och att regeringen medger att uppgifter om fastigheter i Gävle kommun får överföras till maskinläsbart medium som förberedelse för utvidgning av driftsystem 1.

Föredraganden

Regeringen har den 11 december 1975 beslutat att drift med rättsverkan enligt driftsystem 1 får äga rum i Uppsala län som försöksverksamhet under tiden den 1 januari—31 december 1976. Nuvarande fastighetsböcker och tomträttsböcker skall under denna försöksverksamhet kompletteras med uppgifter som förts in i inskrivningsregistret. Regeringen har vidare föreskrivit att CFD skall koncentrera sitt arbete under budgetåret 1975/76 till frågor som gäller driftsystem 1 i Uppsala län samt till biträde åt FADAK med utredningar angående ett riksom-

delar av landet samt att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om vilka områden systemet skulle omfatta. Riksdagen godtog förslaget (prop. 1973: 1 bil. 4 s. 24, CU 1973: 8, rskr 1973: 79).

Riksdagen har år 1974 beslutat om ändrade riktlinjer för den år 1968 beslutade fastighetsregisterreformen (prop. 1974: 48, CU 1974: 30, rskr 1974: 252).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 har jag tillkallat sakkunniga för utredning av ett riksomfattande system för fastighetsregistreringen. Kommittén (Ju 1974: 06) som har antagit namnet fastighetsdatakommittén (FADAK) räknar med att avsluta sitt arbete i mitten av år 1976.

1. *CFD:s anslagsframställning avseende budgetåret 1976/77*

CFD lämnar i sin anslagsframställning förslag på tre alternativa anslagsnivåer.

Anslagsalternativ 2 innebär att driftsystem 1 kan användas i Uppsala län och att systemet kan utvidgas att omfatta även Gävle kommun under budgetåret. Vidare kan dataregistrering ske av stora delar av Stockholms län. Medelsbehovet beräknar CFD till 20 300 000 kr.

Alternativ 1 — som stannar vid 18 200 000 kr. — innebär att reformgenomförandet avbryts utanför området för Uppsala län och Gävle kommun. Detta är också förhållandet enligt alternativ 0, som uppgår till 17 200 000 kr. 0-alternativet innebär dessutom att drift med rättsverkan inom Uppsala län och Gävle kommun är förenat med betydande risker. CFD beräknar att tillräckliga resurser för bl. a. underhåll inte kommer att finnas.

CFD hemställer att medel anvisas i enlighet med alternativ 2 enligt följande programindelning.

1.1 *Förberedelser för reformgenomförande*

Inom programmet Förberedelser för reformgenomförande utvecklas fastighetsdatasystemets olika delar. Verksamheten omspänner dels den grundläggande utvecklingen av överföringssystem, driftsystem m. m., dels det mera långsiktiga arbetet med att ta fram tillämpningar för utnyttjande av fastighetsdatasystemets register för bl. a. samhällsplanerande verksamhet.

1.2 *Reformgenomförande*

Programmet Reformgenomförande omfattar CFD:s deltagande i de aktiviteter som genomförs i samband med att fastighetsdatasystemet förs in hos olika myndigheter. Verksamheten omfattar bl. a. strukturering och annan beredning av de manuella registren, överföring av dessa till maskinläsbart medium samt redigering, samkörning och laddning av det överförda materialet.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet till 3 850 000 kr. I enlighet härmed hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning till domstolar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 850 000 kr.

D 6. Centralnämnden för fastighetsdata

1974/75	Utgift	16 367 978
1975/76	Anslag	16 000 000
1976/77	Förslag	17 000 000

Centralnämnden för fastighetsdata (CFD) har till uppgift att bygga upp och vidareutveckla centrala fastighets- och inskrivningsregister, baserade på automatisk databehandling (ADB).

Nämnden leds av en styrelse. Till styrelsen är knutet ett råd med uppgift att verka för en samordning av nämndens verksamhet med verksamheten hos kommunala organ som kan komma att lämna uppgifter till eller utnyttja registren.

Chef för nämnden är en överdirektör. Inom nämnden finns fem enheter, en teknisk enhet, en fastighetsregisterenhet, en inskrivningsregisterenhet, en utvecklingsenhet och en administrativ enhet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		CFD	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	45	+ 7	—
Övrig personal	30	+ 1	—
	75	+ **8**	—
Anslag			
1. Förberedelser för genomförandet av beslutade reformer	5 000 000	+3 610 000	
2. Försöksverksamhet	3 500 000	−3 500 000	
3. Reformgenomförande	1 700 000	+1 480 000	
4. Produktion	6 000 000	+2 860 000	
5. Kostnader för omlokalisering	—	—	**+1 000 000**
	16 200 000	**+4 450 000**	
Avgår intäkter under anslaget	− 200 000	− 150 000	
	16 000 000	**+4 300 000**	

Sedan riksdagen beslutat om nya system för fastighetsregistreringen (prop. 1968: 1 bil. 4 s. 10, SU 1968: 2, 3LU 1968: 5, rskr 1968: 80) och inskrivningsväsendet (prop. 1970: 1 bil. 4 s. 44, SU 1970: 2, 3LU 1970: 8, rskr 1970: 96) i riket, innebärande central registrering med hjälp av ADB-teknik, föreslogs i 1973 års statsverksproposition att ett första driftsystem — driftsystem 1 — skulle införas för begränsade

Domstolsverket (för bostadsdomstolen)

1. Löne- och prisomräkning m. m. 326 000 kr., varav 45 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en nedskärning av anslaget med 116 000 kr.

Hovrätterna (för arrende- och hyresnämnderna)

3. Löne- och prisomräkning m. m. 2 530 000 kr., varav 291 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

4. I 0-alternativet förordar hovrätterna en indragning av tjänster för hyresråd, i visst fall i utbyte mot en byråassistenttjänst, protokollförare och biträden. Vidare förordas en minskning av medel för ersättning till intresserepresentanter samt en minskning av antalet sammanträden och resor (—744 000 kr.). Detta skulle medföra längre handläggningstider och en ökning av antalet oavgjorda ärenden.

5. En extra ordförandetjänst yrkas för hyresnämnden i Göteborg samt medel för en extra ordförandetjänst i hyresnämnden i Malmö (+300 000 kr.).

6. Ordinariesättning yrkas av en extra ordförandetjänst i hyresnämnden i Göteborg.

7. För olika kanslier yrkas två notarietjänster i utbyte mot en protokollförartjänst, en byråassistenttjänst, två protokollförartjänster i utbyte mot en biträdestjänst och två biträdestjänster (+302 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 18 400 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen.

att till *Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 18 400 000 kr.

D 5. Utrustning till domstolar m. m.

1974/75	Utgift	3 717 806	Reservation	3 202 987
1975/76	Anslag	3 350 000		
1976/77	Förslag	3 850 000		

Från anslaget bestrids kostnader för inköp av utrustning och inventarier till nya och ombyggda lokaler för myndigheter inom domstolsverkets förvaltningsområde och konsultkostnader i samband därmed samt kostnader för flyttning.

Domstolsverket beräknar medelsbehovet budgetåret 1976/77 till 7 850 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta att en kammarrätt i Jönköping inrättas den 1 januari 1977,
2. bemyndiga regeringen att inrätta en ordinarie tjänst för president i kammarrätten i Jönköping med beteckningen o och att flytta ordinarie domartjänster för en avdelning från kammarrätten i Göteborg till kammarrätten i Jönköping,
3. bemyndiga regeringen att inrätta en ordinarie tjänst för kammarrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, i Fo 25 i kammarrätten i Jönköping samt de ordinarie tjänster för kammarrättsråd i Fo 23/24 som jag har förordat i det föregående,
4. till *Allmänna förvaltningsdomstolarna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 58 700 000 kr.

D 4. Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.

1974/75	Utgift	[1]11 888 493
1975/76	Anslag	15 500 000
1976/77	Förslag	18 400 000

[1] Anslaget D 7. Hyresnämnderna m. m.

Hyresnämnderna har till uppgift bl. a. att medla och vara skiljenämnd i hyrestvister samt att pröva vissa typer av sådana. Arrendenämnderna har motsvarande uppgifter i arrendetvister. Arrendenämnd och hyresnämnd finns i samtliga län. De har gemensamt kansli. Sådant kansli, som i vissa fall är gemensamt för två eller flera län, finns på tolv orter. Chef för kansli är det hyresråd som utnämns eller förordnas till det.

Bostadsdomstolen är fullföljds- och slutinstans i de ärenden som avgörs av hyresnämnd.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Domstolsverket och hovrätterna	Föredraganden
Personal			
Bostadsdomstolen			
Domare och föredragande	7	—	—
Övrig personal	7	—	—
Hyresnämnderna m. m.			
Ordförande	32	+2	—
Övrig personal	90	+5	—
	136	**+7**	**—**
Anslag			
Lönekostnader	12 480 000	+3 301 000	+2 720 000
Sjukvård	35 000	—	—
Reseersättningar	430 000	+ 5 000	—
Lokalkostnader	1 925 000	+ 138 000	+ 150 000
Expenser	630 000	+ 51 000	+ 30 000
	15 500 000	**+3 495 000**	**+2 900 000**

kontakter med verksamheten på fältet inom olika delar av verkets verksamhetsområde skulle det vara en fördel om en ny kammarrätt lokaliserades till Jönköping. För valet av denna kansliort kan även anföras skäl från rent lokaliseringspolitiska utgångspunkter. Jag föreslår därför att en ny kammarrätt bestående av två ordinarie avdelningar inrättas i Jönköping. Från bl. a. lokalanskaffnings- och personalsynpunkt bör tidpunkten för starten av denna kammarrätt bestämmas till den 1 januari 1977.

En av Jönköpingsavdelningarna bör hämtas från kammarrätten i Göteborg och den andra nyinrättas. Den extra avdelning som f. n. finns i kammarrätten i Göteborg bör under sådana förhållanden byggas ut till en full avdelning. För denna utbyggnad har jag beräknat medel för tre göromålsförordnanden som kammarrättsråd och ett för kammarrättsassessor. De tillfälliga förstärkningar som f. n. finns vid kammarrätten i Stockholm bör under samma förhållanden avvecklas. Det ankommer på regeringen att inom ramen för tillgängliga resurser besluta om vilka förstärkningsinsatser som bör göras vid kammarrätterna i Stockholm och Göteborg under tiden den 1 juli—den 31 december 1976.

Tjänster för domare motsvarande en avdelning bör flyttas från kammarrätten i Göteborg till den nya kammarrätten. För denna bör därutöver inrättas en ordinarie tjänst för kammarrättspresident, en ordinarie tjänst för kammarrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, och tre ordinarie tjänster för kammarrättsråd. Därjämte har jag beräknat medel för en tjänst för kammarrättsassessor. Presidenttjänsten bör inrättas viss tid före den 1 januari 1977 för att innehavaren skall kunna deltaga i organisationsarbetet av de nya domstolen innan den börjar sin verksamhet.

Utöver fiskals- och biträdestjänster för den avdelning som får föras över från Göteborgskammarrätten till den nya kammarrätten har jag för denna kammarrätt beräknat medel för fem fiskalstjänster och tio andra tjänster (för administrativa uppgifter m. m.)

För uppbyggnaden av de extra avdelningarna vid kammarrätterna i Göteborg och Sundsvall har jag beräknat medel för fyra fiskalstjänster och två tjänster för icke rättsbildade tjänstemän vid Göteborgskammarrätten och för två fiskalstjänster och två tjänster för icke rättsbildade tjänstemän vid Sundsvallskammarrätten.

Jag har slutligen för en fortsatt uppbyggnad av kammarrätternas föredragandeorganisation beräknat medel för ytterligare fyra fiskalstjänster.

Som jag förut framhållit (anslaget D 2. Allmänna domstolarna) avser jag att senare föreslå regeringen att till 1975/76 års riksmöte lägga fram förslag om medverkan av nämndemän i viss omfattning i bl. a. kammarrätterna. För detta ändamål har under anslaget förts upp en ny anslagspost. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknar jag till 100 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen och till vad jag ovan anfört beräknar jag anslaget till 58 700 000 kr.

strömning, stora balanser och de väntade fastighetstaxeringsmålen kan emellertid inte bemästras enbart genom det pågående rationaliseringsarbetet och hittills insatta förstärkningsåtgärder. En ytterligare utbyggnad av kammarrättsorganisationen är nödvändig. En sådan utbyggnad har dock hittills försvårats och försvåras alltjämt av att tillgången på kompetenta förvaltningsdomare är begränsad till följd av kammarrättsorganisationens mycket kraftiga expansion från nio till hittills sjutton ordinarie avdelningar under 1970-talet. Vid en avvägning av å ena sidan utbyggnadsbehovet och å andra sidan förutsättningarna för att med en godtagbar kvalitet på dömandet ytterligare bygga ut kammarrättsorganisationen har jag stannat för att föreslå följande utbyggnad. Jag utgår därvid också från att var och en av de nuvarande kammarrätterna med hänsyn till måltillströmning och balanser får anses ha ett ungefär lika stort behov av förstärkningar.

Sundsvallskammarrätten behöver enligt min mening arbeta med en organisation om fyra avdelningar. Jag har därför beräknat medel för ett göromålsförordnande som kammarrättslagman, två göromålsförordnanden som kammarrättsråd och ett göromålsförordnande som kammarrättsassessor. Med detta tillskott och med bibehållande av nuvarande förstärkningsåtgärder kan kammarrätten arbeta med tre ordinarie och en extra avdelning fr. o. m. den 1 juli 1976.

När det gäller kammarrätterna i Stockholm och Göteborg inställer sig frågan hur stora dessa bör vara innan fråga kommer upp om att inrätta en fjärde kammarrätt i landet. Det måste av flera skäl anses olämpligt att först bygga ut kammarrätterna i Stockholm och Göteborg och sedan minska ned dessa vid tillskapandet av en ny kammarrätt. Även lokaliseringspolitiska skäl kan åberopas för tillskapande av en fjärde kammarrätt på en från lokaliseringssynpunkt lämplig ort framför att utöka verksamheten i Stockholm och Göteborg.

Både kammarrätten i Stockholm och kammarrätten i Göteborg har behov av en ytterligare avdelning. I stället för att förse dessa kammarrätter med ytterligare en avdelning bör enligt min mening en fjärde kammarrätt inrättas. Denna som alltså bör bestå av två avdelningar bör få en domkrets som tas i ungefär lika delar från kammarrätten i Stockholm och kammarrätten i Göteborg. Jag räknar med att senare föreslå regeringen att domkretsen för en fjärde kammarrätt bildas av Östergötlands och Örebro län från kammarrätten i Stockholm och Jönköpings och Kalmar län från kammarrätten i Göteborg. När det gäller valet av kansliort för en kammarrätt med en sådan domkrets talar domstolsadministrativa skäl med styrka för att kammarrätten lokaliseras till Jönköping. För starten och uppbyggnaden av en ny myndighet är det en påtaglig fördel att domstolsverket, som torde få ansvaret för detta, finns på samma ort. Av olika skäl är det likaså en fördel om den nya kammarrätten förläggs till en ort där förutom domstolsverket finns även en hovrätt. Även för domstolsverkets egna behov av nära och täta

och kammarrätten i Sundsvall yrkar att ytterligare en avdelning inrättas vid kammarrätten (+4,1 milj. kr.).

6. Kammarrätten i Göteborg yrkar att en avdelning vid kammarrätten utökas med tjänster för tre kammarrättsråd i utbyte mot en tjänst för kammarrättsassessor, en kammarrättsfiskal och ett biträde (+450 000 kr.).

7. Kammarrätten i Stockholm yrkar att en expeditionsvaktstjänst inrättas vid kammarrätten (+58 000 kr.).

Föredraganden

Efter förvaltningsrättsreformen den 1 januari 1972 fanns i riket två kammarrätter, en i Stockholm bestående av nio avdelningar, varav två förlagda till Sundsvall, och en i Göteborg bestående av sex avdelningar. Den 1 juli 1974 inrättades en fristående kammarrätt i Sundsvall bestående av de två från Stockholmskammarrätten utstationerade avdelningarna och en tredje ny avdelning. Samtidigt tillfördes kammarrätten i Göteborg en sjunde avdelning. Vid kammarrätterna finns sålunda f. n. 17 ordinarie avdelningar, sju i vardera Stockholm och Göteborg och tre i Sundsvall.

Till kammarrätterna har under åren 1972—1974 kommit in ca 20 000 mål om året. År 1974 har därutöver till Stockholmskammarrätten kommit in ca 4 500 mål av engångsnatur om körkortsutbyte. Trots ökad avverkningstakt och insatta förstärkningsåtgärder har det inte kunnat undvikas att kammarrätternas balanser stigit från ca 19 000 mål vid utgången av år 1972 till ca 21 000 mål vid utgången av år 1973 och till ca 25 000 mål vid utgången av år 1974. Balansökningarna måste dock ses mot bakgrund av de nämnda målen om körkortsutbyte och det förhållandet att både Göteborgs- och Sundsvallskammarrätten under åren 1973 och 1974 befunnit sig i ett uppbyggnadsskede och därför inte arbetat med full effekt.

För innevarande budgetår har kammarrättsorganisationen tillförts vissa tillfälliga resurser som kunnat utnyttjas på ett sådant sätt att kammarrätten i Göteborg arbetar med en extra avdelning och kammarrätterna i Stockholm och Sundsvall med ledamöter motsvarande vardera en halv extra avdelning.

Det finns ingen anledning att anta att tillströmningen av mål till kammarrätterna under de närmaste åren kommer att minska. Tvärtom räknar kammarrätterna med att under denna period vid sidan av övriga mål få ta emot sammanlagt ca 5 000 fastighetstaxeringsmål med anledning av 1975 års allmänna fastighetstaxering.

Inom kammarrätterna pågår f. n. i samråd med justitiedepartementet och domstolsverket arbete på att ytterligare effektivisera verksamheten. Frågor som har aktualiserats vid detta arbete är bl. a. arbetsfördelningen inom och mellan olika personalgrupper och fördelningen inom kammarrätterna av olika specialmål. Svårigheter som föranleds av hög måltill-

Regeringsrätten är högsta förvaltningsdomstol. Regeringsrätten är överrätt i mål som fullföljs från kammarrätterna. Dessutom är regeringsrätten högsta instans i kommunala besvärsmål, patentmål och sekretessmål. Domstolen är uppdelad på fyra avdelningar med tillsammans 21 regeringsråd. Två regeringsråd tjänstgör f. n. i lagrådet. För regeringsrätten finns ett särskilt kansli till vilket regeringsrättssekreterarna är knutna.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Regeringsrätten och kammarrätterna	Föredragganden
Personal			
Regeringsrätten			
Regeringsråd, kanslichef och regeringsrättssekreterare	58	—	—
Övrig personal	47	—	—
Kammarrätterna			
Domare och fiskaler	198	+31	+26
Övrig personal	108	+12	+14
	411	**+43**	**+40**
Anslag			
Lönekostnader	36 920 000	+15 249 000	+14 200 000
Sjukvård	80 000	+ 14 000	+ 10 000
Reseersättningar	450 000	+ 118 000	+ 110 000
Lokalkostnader	4 750 000	+ 184 000	+ 180 000
Expenser	1 600 000	+ 457 000	+ 300 000
Ersättningar till nämndemän	—	—	+ 100 000
	43 800 000	**+16 022 000**	**+14 900 000**

Regeringsrätten

1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 106 000 kr., varav 306 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar regeringsrätten en indragning av tre föredragandetjänster och vissa andra tjänster, m. m. (—768 000 kr.). En sådan anslagsminskning skulle motverka syftet med 1972 års förvaltningsrättsreform.

Kammarrätterna

3. Löne- och prisomräkning m. m. 7 902 000 kr., varav 745 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

4. I 0-alternativet förordar kammarrätterna minskning av antalet tjänster för domare och fiskaler, m. m. (—1,8 milj. kr.). Detta skulle medföra längre handläggningstider och en ökning av antalet oavgjorda mål.

5. Envar av kammarrätten i Stockholm, kammarrätten i Göteborg

tingsrätten kan ta emot de nya fastighets- och vattenmålen inom ramen för sin nuvarande avdelningsorganisation om 19 avdelningar. Vid Södertörns tingsrätt finns f. n. för fastighets- och vattenmålen sammanlagt två ordinarie tjänster för rådman, tillika avdelningsordförande, och fyra ordinarie tjänster för rådman. Vid Stockholms tingsrätt behövs för de ifrågavarande målen sex nya tjänster för rådman. De fyra nyssnämnda tjänsterna för rådman vid Södertörns tingsrätt kan flyttas över från denna tingsrätt till Stockholms tingsrätt. Två nya ordinarie tjänster för rådman torde behöva inrättas vid Stockholms tingsrätt. En av tjänsterna för rådman, tillika avdelningsordförande, vid Södertörns tingsrätt är f. n. inte besatt med ordinarie innehavare och torde kunna dras in. Den andra tjänsten för rådman, tillika avdelningsordförande, kan behöva föras på övergångsstat. Regeringen bör erhålla bemyndigande att vidtaga de övergångsåtgärder som föranleds av Stockholms tingsrätts övertagande av Södertörns tingsrätts nuvarande uppgifter som fastighetsdomstol och vattendomstol.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 459 700 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta de tjänster för hovrättslagman i Fo 27, för hovrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, i Fo 25 och för hovrättsråd i Fo 23/24 samt de tjänster för lagman i Fo 26, för rådman, tillika avdelningsordförande, i Fo 26 och för rådman i Fo 23/24 som jag har angivit i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att vidtaga de övergångsåtgärder som jag har angett i det föregående,
3. till *Allmänna domstolarna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 459 700 000 kr.

D 3. Allmänna förvaltningsdomstolarna

1974/75	Utgift	[1]39 473 504
1975/76	Anslag	43 800 000
1976/77	Förslag	58 700 000

[1] Anslagen D 2. Regeringsrätten 12 114 687
D 4. Kammarrätterna 27 358 817

Allmänna förvaltningsdomstolar är kammarrätterna och regeringsrätten.

Kammarrätterna är överrätt bl. a. i mål som fullföljs från länsskatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt. Det finns tre kammarrätter, kammarrätten i Stockholm (sju avdelningar), kammarrätten i Göteborg (åtta avdelningar) och kammarrätten i Sundsvall (tre avdelningar).

8. I hovrätten för Västra Sverige bör inrättas en ordinarie tjänst för hovrättsråd i utbyte mot en adjungerad ledamot.

12 och 13. I Svartlösa tingsrätt bör inrättas en ordinarie tjänst för rådman, tillika avdelningsordförande, och en ordinarie tjänst för rådman. I var och en av Uppsala, Växjö, Lunds, Halmstads och Karlstads tingsrätter bör inrättas en ordinarie tjänst för rådman och i Luleå en extra rådmanstjänst. I Gällivare kan en rådmanstjänst föras på övergångsstat. Medel för sju tjänster för tingsfiskal kan dras in (+330 000 kr.).

16. Jag beräknar medel för ytterligare fem tingsnotarietjänster och tio biträdestjänster (+970 000 kr.).

1972 års domarutredning (Ju 1972: 08) har i betänkandet (1974: 96) En öppnare domarbana bl. a. föreslagit medverkan av nämndemän i viss omfattning i hovrätt och kammarrätt. Jag avser att senare föreslå regeringen att till 1975/76 års riksmöte lägga fram förslag om sådan medverkan. För detta ändamål har jag under anslagsposten för ersättningar till nämndemän beräknat ett belopp om 500 000 kr.

Genom förordning (1975: 1284) om ändring i kungörelsen (1973: 740) om rikets indelning i domsagor har regeringen beslutat om ny domsagoindelning i Stockholms län fr. o. m. den 1 januari 1977. Beslutet innebär såvitt nu är i fråga att Järfälla och Upplands-Bro kommuner från nuvarande Sollentuna och Färentuna tingsrätt bildar domkrets för en ny tingsrätt, Jakobsbergs tingsrätt, med kansli i Jakobsberg. Ekerö kommun har förts över från Sollentuna och Färentuna tingsrätt till Solna tingsrätt. Från Stockholms läns västra tingsrätt har Sigtuna och Upplands Väsby kommuner förts över till Sollentuna och Färentuna tingsrätt och Vallentuna kommun till Södra Roslags tingsrätt. Stockholms läns västra tingsrätt upphör vid utgången av år 1976. Värmdö kommun har slutligen förts över från Södra Roslags tingsrätt till Södertörns tingsrätt.

Till följd av den ändrade domsagoindelningen behöver en ordinarie tjänst för lagman och två ordinarie tjänster för rådman inrättas vid Jakobsbergs tingsrätt och en ordinarie tjänst för rådman vid Södertörns tingsrätt. Den nya domsagoindelningen kan vidare medföra att vissa ordinarie domartjänster behöver föras på övergångsstat. Regeringen bör begära riksdagens bemyndigande att vidtaga de övergångsåtgärder som föranleds av den ändrade domsagoindelningen.

Genom förordning (1975: 1285) om ändring i kungörelsen (1971: 549) om fastighetsdomstol och förordning (1975: 1286) om ändring i kungörelsen (1971: 550) om vattendomstol har regeringen beslutat att Stockholms tingsrätt fr. o. m. den 1 juli 1976 skall övertaga Södertörns tingsrätts nuvarande uppgifter som fastighetsdomstol och vattendomstol.

Jag avser att senare föreslå regeringen en sådan ändrad fördelning av målen och ärendena mellan avdelningarna inom Stockholms tingsrätt att

8. Hovrätten för Västra Sverige begär vidare att den extra avdelningen vid hovrätten ordinariesätts och att därvid inrättas en hovrättsrådstjänst och två tjänster för hovrättsfiskal (+316 000 kr.).

9. Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Övre Norrland begär att en tjänst för hovrättslagman tillförs var och en av dessa hovrätter, i ett fall i utbyte mot en tjänst för adjungerad ledamot och i ett fall i utbyte mot en hovrättsrådstjänst (+241 000 kr.).

10. Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Övre Norrland yrkar förstärkning av biträdespersonalen med sammanlagt 14 tjänster (+846 000 kr.).

11. Hovrätten över Skåne och Blekinge yrkar två expeditionsvaktstjänster (+116 000 kr.).

12. Elva tjänster för chefsrådman yrkas för olika tingsrätter i utbyte mot en tjänst för rådman, tillika vice ordförande på avdelning, tre rådmanstjänster och fem tingsfiskalstjänster (+560 000 kr.).

13. Sammanlagt 13 nya ordinarie rådmanstjänster begärs för olika tingsrätter, i ett fall i utbyte mot en extra rådmanstjänst (+1 650 000 kr.).

14. Fyra tjänster för tingsfiskal begärs för vissa tingsrätter (+378 000 kr.).

15. Svea hovrätt yrkar en tjänst för byråsekreterare vid var och en av Södertörns, Södra Roslags, Uppsala, Eskilstuna och Västerås tingsrätter (+402 000 kr.). Hovrätten över Skåne och Blekinge yrkar en tjänst för byrådirektör vid Helsingborgs tingsrätt och en tjänst för byråassistent vid var och en av Kristianstads tingsrätt och Lunds tingsrätt (+254 000 kr.).

16. För olika tingsrätter begärs sammanlagt 23 tingsnotarietjänster samt 44 biträdes- och två expeditionsvaktstjänster (+2 882 000 kr.).

17. Svea hovrätt och hovrätten för Västra Sverige yrkar höjning av vissa arvoden (+87 000 kr.).

Domstolsverket (för rättshjälpsnämnderna)

18. Löne- och prisomräkning m. m. 1 872 000 kr., varav 153 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

19. I 0-alternativet förordar domstolsverket att personalen vid rättshjälpsnämnderna minskas med tre handläggare och tre biträden (—415 000 kr.).

Föredraganden

6. I hovrätten över Skåne och Blekinge bör inrättas en ordinarie tjänst för hovrättslagman, en ordinarie tjänst för hovrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, samt tre biträdestjänster. Härigenom kan ytterligare en ordinarie avdelning inrättas vid hovrätten (+510 000 kr.).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		HD, hovrätterna och domstolsverket	Föredraganden
Rättshjälpsnämnderna			
Handläggande personal	21	—	—
Övrig personal	63	—	—
Tingsrätterna			
Domare	693	+16	—
Tingsnotarier	620	+23	+5
Övrig personal	2 345	+52	+10
	4 338	**+130**	**+20**
Anslag			
Lönekostnader	291 020 000	+84 060 000	+75 080 000
Sjukvård	530 000	+ 157 000	+ 170 000
Reseersättningar	3 100 000	+ 441 000	+ 600 000
Lokalkostnader	48 400 000	+ 7 563 000	+ 5 850 000
Expenser	13 250 000	+ 2 522 000	+ 500 000
Ersättningar till nämndemän	20 200 000	—	+ 1 000 000
	376 500 000	**+94 743 000**	**+83 200 000**

HD

1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 978 000 kr., varav 320 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordas en indragning av två justitieråd stjänster, en revisionssekreterartjänst samt vissa andra tjänster m. m. (—867 000 kr.). Genomförandet av en sådan anslagsminskning skulle innebära minskad möjlighet att nedbringa målbalansen.

3. HD yrkar ytterligare två tjänster för revisionssekreterare (+290 000 kr.) och medel för extra skrivhjälp (+27 000 kr.).

Hovrätterna (för egen del och för tingsrätterna)

4. Löne- och prisomräkning m. m. 72 099 000 kr., varav 7 447 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

5. I 0-alternativet förordar Svea hovrätt minskning med en avdelning vid hovrätten (—1 192 000 kr.). Övriga hovrätter förordar en minskning främst av antalet hovrättsfiskaler och biträden (—1,5 milj. kr.). Vid tingsrätterna förordar hovrätterna i första hand indragning av vissa tjänster för rådmän, tingsfiskaler, tingsnotarier, biträden och expeditionsvakter (—15,7 milj. kr.). Detta skulle medföra längre handläggningstider och en ökning av antalet oavgjorda mål.

6. Hovrätten över Skåne och Blekinge yrkar att ytterligare en ordinarie avdelning inrättas vid hovrätten (+927 000 kr.).

7. Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige yrkar att en extra avdelning inrättas vid var och en av dessa hovrätter (+746 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Domstolsverket* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 23 100 000 kr.

D 2. Allmänna domstolarna

1974/75	Utgift	[1]381 268 674
1975/76	Anslag	376 500 000
1976/77	Förslag	459 700 000

[1] Anslagen

D 1.	Högsta domstolen	13 112 198
D 5.	Hovrätterna	51 072 656
D 6.	Tingsrätterna	294 607 246
D 11.	Ersättningar till nämndemän m. m.	15 991 722
E 2.	Rättshjälpsnämnderna	6 484 852

Allmänna domstolar är tingsrätter, hovrätter och högsta domstolen.

Tingsrätt är allmän underrätt. Det finns f. n. 100 tingsrätter.

Hovrätt är överrätt i mål som fullföljs från tingsrätt. Hovrätterna är Svea hovrätt (15 avdelningar, varav 13 för allmänna mål och två för bl. a. vattenmål), Göta hovrätt (tre avdelningar), hovrätten över Skåne och Blekinge (fyra avdelningar), hovrätten för Västra Sverige (fem avdelningar), hovrätten för Nedre Norrland (två avdelningar) och hovrätten för Övre Norrland (två avdelningar).

Högsta domstolen är överrätt i mål som fullföljs från hovrätt. Domstolen är delad på tre avdelningar med tillsammans 25 justitieråd. Sex justitieråd tjänstgör i lagrådet som f. n. har två avdelningar. För högsta domstolen finns ett särskilt kansli till vilket revisionssekreterarna är knutna.

Vid varje hovrätt finns ett kansli för en rättshjälpsnämnd med hovrättens domkrets som verksamhetsområde. Rättshjälpsnämnd handlägger ärenden om rättshjälp.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		HD, hovrätterna och domstolsverket	Föredraganden
Personal			
HD			
Justitieråd, kanslichef och revisionssekreterare	60	+ 2	—
Övrig personal	52	—	—
Hovrätterna			
Domare och hovrättsfiskaler	294	+15	+2
Övrig personal	190	+22	+3

D 1. Domstolsverket

1975/76 Anslag 18 600 000
1976/77 Förslag 23 100 000

Domstolsverket är central förvaltningsmyndighet för de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, bostadsdomstolen, arrendenämnderna, hyresnämnderna, rättshjälpsnämnderna och de allmänna advokatbyråerna.

Domstolsverket leds av en styrelse. Chef för domstolsverket är en generaldirektör. Inom verket finns en organisationsenhet, en ekonomienhet, en personalenhet, en juridisk enhet och ett revisionskontor. Vidare finns inom domstolsverket en besvärsnämnd för rättshjälpen.

Från anslaget bestrids också kostnader för notarienämndens och tjänsteförslagsnämndens för domstolsväsendet verksamhet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Domstols-verket	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	47	—	—
Övrig personal	69	—	—
	116	—	—
Anslag			
Lönekostnader	8 950 000	+2 709 000	+2 520 000
Sjukvård	20 000	—	—
Reseersättningar	600 000	+ 140 000	+ 90 000
Lokalkostnader	700 000	+ 15 000	+ 15 000
Expenser	1 550 000	+ 185 000	+ 250 000
Efterutbildning inom domstolsverkets verksamhetsområde	350 000	+ 710 000	+ 400 000
Blanketter m.m. inom domstolsverkets verksamhetsområde	3 640 000	+ 650 000	+ 540 000
Datorbearbetning	2 550 000	+ 645 000	+ 650 000
Regeringsrättens årsbok m.m.	240 000	+ 45 000	+ 35 000
	18 600 000	**+5 099 000**	**+4 500 000**

Domstolsverket

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 203 000 kr., varav 258 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar domstolsverket en minskning av personalen med två handläggare och ett biträde samt en minskad användning av konsulter. Vidare måste resurserna för datorbearbetning skäras ned. (−1 145 000 kr.)

3. För ökade insatser beträffande personalutbildning och för ökad framställning av handböcker och blanketter yrkas ytterligare medel (+895 000 kr.).

	1972	1973	1974	1.1—30.6.74	1.1—30.6.75
Nedre Norrland					
Inkomna mål	629	603	555	288	301
Avgjorda mål	588	632	579	311	282
Utgående balans	256	228	191	192	210
Övre Norrland					
Inkomna mål	673	671	725	366	379
Avgjorda mål	657	608	754	400	382
Utgående balans	272	307	277	272	274
Tingsrätterna					
Inkomna allmänna mål	165 300	156 000	168 500	86 400	79 400
Avgjorda allmänna mål	159 400	164 100	157 700	80 700	80 900
Utgående balans allmänna mål	55 200	47 400	55 500	50 500	53 900
Inkomna mål, fastighetsdomstol	3 600	3 600	3 700	1 800	2 600
Avgjorda mål, fastighetsdomstol	2 100	3 300	4 100	1 900	2 100
Utgående balans, fastighetsdomstol	1 900	2 200	1 800	2 100	2 300
Inkomna mål om lagsökning och betalningsföreläggande	213 300	217 200	212 400	105 500	110 300
Tillkomna konkurser	4 300	4 500	4 200	2 200	2 000
Inkomna allmänna domstolsärenden	18 900	19 200	20 800	10 300	10 300
Avgjorda allmänna domstolsärenden	18 400	19 000	20 000	9 900	10 200
Utgående balans allmänna domstolsärenden	[a]	5 200	5 400	5 000	5 400
Inskrivningsärenden	1 350 100	1 448 300	1 505 000	760 300	757 500
Gravations- och äganderättsbevis	531 200	570 800	564 300	296 700	291 500

[a] uppgift saknas

Betänkandet En öppnare domarbana

1972 års domarutredning (Ju 1972: 08) framlade år 1974 betänkandet (SOU 1974: 96) En öppnare domarbana. Betänkandet som har varit föremål för remissbehandling behandlar i första hand frågorna om en förändrad domarkarriär och om medverkan av nämndemän i vissa mål i hovrätt och kammarrätt. Den sistnämnda frågan återkommer jag till senare vid behandlingen av anslagen D 2. Allmänna domstolarna (sid. 51) och D 3. Allmänna förvaltningsdomstolarna (sid. 56).

Utredningens modell för en förändrad domarbana har mötts av mycket stark kritik vid remissbehandlingen. Jag avser bl. a. på grund härav inte att föreslå regeringen att denna modell läggs till grund för en ny domarkarriär. Ett mycket stort antal remissinstanser har emellertid ställt sig bakom grundtankarna i betänkandet om att domarkåren behöver tillföras ökad erfarenhet från andra samhällsområden än domstolsväsendet och om värderingar och uppfattningar som gäller inom skilda delar av samhället. Frågan hur sådana önskemål bäst skall tillgodoses får övervägas ytterligare. Den fortsatta utvecklingen inom ramen för vårt nuvarande system torde också böra anpassas härtill.

D. DOMSTOLSVÄSENDET M. M.

Vissa data rörande domstolarna

(I uppgifterna rörande tingsrätterna är antal över 1 000 avrundade i jämna hundratal).

	1972	1973	1974	1.1—30.6.74	1.1—30.6.75
Högsta domstolen					
Inkomna mål och ärenden[1]	1 824	1 752	2 052	1 103	1 127
Avgjorda mål och ärenden	[1]1 938	[1]1 676	[2]1 997	[2]1 036	[2]992
Utgående balans	[1]900	[1]985	[2]909	[2]945	[2]1 021
Regeringsrätten					
Inkomna mål	2 872	3 509	3 613	1 818	2 554
Avgjorda mål	3 677	4 634	4 463	2 256	2 748
Utgående balans	5 537	4 386	3 532	3 844	3 342
Kammarrätterna					
Stockholm					
Inkomna mål	12 679	8 167	11 608	4 514	5 947
Avgjorda mål	9 221	8 684	9 282	4 288	6 880
Utgående balans	11 974	8 790	11 116	9 015	10 254
Göteborg					
Inkomna mål	7 464	7 629	7 857	4 215	4 590
Avgjorda mål	4 070	6 359	7 200	3 501	4 164
Utgående balans	7 354	8 647	9 377	9 409	9 810
Sundsvall					
Inkomna mål	—	2 724	3 671	1 916	2 055
Avgjorda mål	—	2 113	2 275	1 092	1 579
Utgående balans	—	3 364	4 760	4 189	5 256
Hovrätterna					
Svea (utom vattenöverdomstolen)					
Inkomna mål	4 791	5 003	5 048	2 506	2 756
Avgjorda mål	4 411	4 817	5 061	2 719	2 607
Utgående balans	1 796	1 997	1 759	1 557	1 907
Göta					
Inkomna mål	1 314	1 269	1 298	671	690
Avgjorda mål	1 265	1 256	1 355	713	683
Utgående balans	446	459	397	411	404
Skåne och Blekinge					
Inkomna mål	1 541	1 532	1 683	831	930
Avgjorda mål	1 492	1 487	1 659	869	973
Utgående balans	640	685	690	628	648
Västra Sverige					
Inkomna mål	1 823	1 824	2 351	969	1 024
Avgjorda mål	1 730	1 774	2 341	988	1 064
Utgående balans	505	556	556	527	520

[1] inkl. skrifter
[2] utom skrifter

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		RÅ	Föredraganden
Reseersättningar	2 659 000	+ 266 000	+ 239 000
Därav utomnordiska resor	(60 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	8 911 000	+ 1 327 000	+ 1 327 000
Expenser	3 546 000	+ 343 000	+ 176 000
Därav engångsutgifter	(395 000)	(450 000)	(450 000)
Gemensamma kostnader för rättsväsendet	900 000	+ 600 000	+ 600 000
	104 030 000	**+24 067 000**	**+23 113 000**

Riksåklagaren

1. Pris- och löneomräkning m. m. 21 264 000 kr., varav 2 398 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Den ökade verksamheten som bedrivs av länsåklagarna för speciella mål kräver en personalförstärkning (+138 488 kr.).

3. Åklagarmyndigheten i Stockholm behöver förstärkas med en biträdande överåklagare (+159 942 kr.).

4. Vid envar av åklagarmyndigheterna i Huddinge, Södertälje och Uppsala behövs en ny distriktsåklagartjänst. Kostnaderna kan i huvudsak täckas genom indragning av motsvarande antal assistentåklagartjänster (+14 500 kr.).

5. Önskemålen att få fullgöra viss del av notarieutbildningen inom åklagarväsendet ökar. Anslagsposten Lönekostnader bör i denna del räknas upp med 600 000 kr.

6. För nyanskaffning av inventarier till och omflyttning av åklagarmyndigheten i Stockholm i samband med ombyggnad av kvarteret Kronoberg behöver anslagsposten expenser ökas med ett engångsanslag (+450 000 kr.).

Föredraganden

Jag beräknar medel för ytterligare en tjänst som länsåklagare för speciella mål. Tjänsten skall i första hand användas för utredningar som rör komplicerade förmögenhetsbrott, främst skatte- och bedrägeribrott samt brott mot lagstiftning på arbetsmarknadsområdet. Vidare beräknar jag medel för en ny tjänst som distriktsåklagare vid envar av åklagarmyndigheterna i Huddinge, Södertälje och Uppsala. Jag har därvid räknat med att motsvarande antal assistentåklagartjänster kan dras in.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 127 143 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 127 143 000 kr.

Föredraganden

Arbetssituationen i RÅ:s kansli är sådan att en personalförstärkning krävs. Jag beräknar medel för ytterligare två tjänster som handläggare.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 100 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksåklagaren* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 100 000 kr.

C 2. Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna

1974/75	Utgift	99 231 006
1975/76	Anslag	104 030 000
1976/77	Förslag	127 143 000

Sammanlagt finns i landet 21 länsåklagarmyndigheter. Tre av dessa är gemensamma för vardera två län. Länsåklagare fullgör åklagaruppgiften bl. a. när denna är särskilt krävande. Chef för länsåklagarmyndighet utövar ledningen av åklagarverksamheten inom myndighetens verksamhetsområde. Förutom länsåklagarmyndigheterna i länen finns tre länsåklagare för speciella mål.

Landet är indelat i 86 åklagardistrikt. Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt ingår inte i länsåklagarmyndighets verksamhetsområde. Chef för åklagarmyndigheten i dessa tre distrikt är en överåklagare som har motsvarande uppgifter som chefen för länsåklagarmyndighet. Åklagarmyndigheterna i de övriga 83 åklagardistrikten lyder under länsåklagarmyndighet och har som chef en chefsåklagare.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		RÅ	Föredraganden
Personal			
Länsåklagare och överåklagare	37	+2	+1
Chefsåklagare, kammaråklagare och distriktsåklagare	379	+3	+3
Assistentåklagare	147	−3	−3
Åklagaraspiranter	35	—	—
Övrig personal	559	—	—
	1 157	**+2**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	87 904 000	+21 531 000	+20 771 000
Sjukvård	110 000	—	—

C. ÅKLAGARVÄSENDET

C 1. Riksåklagaren

1974/75 Utgift	3 940 541
1975/76 Anslag	4 120 000
1976/77 Förslag	5 100 000

Riksåklagaren (RÅ) är den högste åklagaren och leder åklagarväsendet i landet. RÅ:s kansli är organiserat på två byråer, kanslibyrån och tillsynsbyrån. Vid sidan härav finns viss personal för RÅ:s egen åklagarverksamhet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		RÅ	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	18	+2	+2
Övrig personal	22	+1	—
	40	**+3**	**+2**
Anslag			
Lönekostnader	3 400 000	+1 002 000	+932 000
Sjukvård	15 000	— 3 000	— 3 000
Reseersättningar	95 000	+ 9 000	+ 9 000
Därav utomnordiska resor	(10 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	307 000	+ 20 000	+ 20 000
Expenser	303 000	+ 22 000	+ 22 000
	4 120 000	**+1 050 000**	**+980 000**

Riksåklagaren

1. Pris- och löneomräkning m. m. 769 000 kr., varav 91 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Den administrativa verksamhet som ankommer på riksåklagaren har nått en sådan omfattning att en förstärkning av organisationen är påkallad för att verksamheten skall kunna bedrivas rationellt och effektivt. RÅ föreslår att en administrativ avdelning inrättas med tre enheter: en personalenhet, en ekonomienhet och en planerings- och utbildningsenhet. RÅ föreslår att tre nya tjänster inrättas, nämligen en tjänst som handläggare på personalenheten, en tjänst som handläggare på ekonomienheten och en tjänst som assistent på ekonomienheten. Kostnaderna för de nyinrättade tjänsterna beräknas uppgå till 268 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att till *Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 10. Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg

1974/75	Utgift	10 797 011	Reservation	8 919 031
1975/76	Anslag	7 800 000		
1976/77	Förslag	500 000		

Anslaget är avsett för inredning av nybyggnad inom kvarteret Kronoberg i Stockholm. Redogörelse för byggnadsprojektet lämnades senast i prop. 1975: 1 (bil. 4 s. 94).

Byggnadsstyrelsen

I gällande inredningsplan är en definitiv kostnadsram om 28,8 milj. kr. uppförd. Härav avser 21 milj. kr. inredning, 6,1 milj. kr. telefonväxel med direktvalsutrustning samt 1,7 milj. kr. övrig nödvändig teleteknisk utrustning (prop. 1975: 1, bil. 4 s. 47). Någon höjning av kostnadsramen erfordras ej.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen

att till *Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

ordning och ledning av kontorsdriften för de olika lokalnyttjarna i kvarteret. Där inryms följande myndigheter: rikspolisstyrelsen, delar av Stockholms polisdistrikt, kriminalvårdsverkets allmänna häkte i Stockholm, åklagarmyndigheten i Stockholm, Stockholms tingsrätt samt byggnadsstyrelsens fastighetsdrift. Antalet tjänstemän inom kvarteret uppgår till ca 3 000. I kontorsdriften ingår utöver telefontjänst, lokalvård, post- och godsmottagning även bevakning samt förvaltning av sport- och simhall, hör- och filmsalar, restaurang och cafeteria samt garage och parkeringsutrymmen. Vidare finns en gemensam reproduktionscentral.

Kostnaderna för kontorsdriften utom reproduktionscentralen fördelas i förhållande till den lokalyta som varje myndighet disponerar. Den ersättning myndigheterna betalar bestrids från särskilda anslagsposter hos dessa och tillförs anslaget som i statsbudgeten förs upp endast med ett formellt belopp av 1 000 kr. Reproduktionscentralens utgifter och inkomster redovisas på en särskild anslagspost under anslaget. Utgifterna täcks genom ersättning från nyttjarna i förhållande till utfört arbete. Ersättning till centralen för utförda tjänster utgår från nyttjarnas expensposter. Regeringen fastställer i regleringsbrev en stat för verksamheten under anslaget.

Rikspolisstyrelsen

De beräknade kostnaderna för förvaltningskontoret och reproduktionscentralen framgår av följande sammanställning.

Utgifter	*Beräknad kostnad 1976/77*	
Lönekostnader	4 735 000	
Sjukvård	40 000	
Resersättningar	5 000	
Lokalkostnader	13 594 000	
Expenser	4 549 000	22 923 000
Kostnader för reproduktionscentral		
Lönekostnader	793 000	
Sjukvård	4 000	
Lokalkostnader	78 000	
Expenser	1 142 000	2 017 000
Summa		**24 940 000**
Inkomster		
Bidrag till kontorsdrift från lokalnyttjarna m.m.		22 923 000
Ersättning för vid reproduktionscentralen utfört arbete		2 017 000
Summa		**24 940 000**

Föredraganden

Kostnaderna för kontorsdriften och reproduktionscentralen beräknar jag preliminärt till sammanlagt ca 25 milj. kr. Jag har därvid beräknat medel för en ny tjänst som assistent.

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 929 000 kr., varav 129 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Sedan laboratoriet omlokaliserats till Linköping avser styrelsen att överföra vissa administrativa uppgifter som hittills handlagts vid styrelsen till laboratoriet. För handläggning främst av personal- och ekonomiadministrativa göromål erfordras därför personalförstärkning med en tjänst som byråassistent vid kansliet (72 121 kr.).

Antalet ärenden vid den kemiska sektionen har ökat. Även ärendenas svårighetsgrad har ökat. Den övervägande delen av ärendena är narkotikaärenden som kräver lång tid för undersökning och analyser. Sektionen bör därför tillföras en tjänst som byråingenjör (74 831 kr.) och tre tjänster som laboratoricassistenter (191 199 kr.).

Ärendena vid den brandtekniska sektionen är tidskrävande och omfattande. Sektionen bör tillföras en tjänst som byråingenjör (74 831 kr.).

3. För fortsatt anskaffning av viss utrustning, bl. a. en spektrofotofluorimeter, en högtrycksvätskekromatograf och ett fluorescensmikroskop, som erfordras på grund av laboratoriets omlokalisering yrkar styrelsen 418 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 8 630 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en ny tjänst som byråingenjör vid den kemiska sektionen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kriminaltekniska laboratorium* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 8 630 000 kr.

B 9. Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg

1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	16	—	—
Övrig personal	56	+ 1	+ 1
	72	**+ 1**	**+ 1**

Förvaltningskontoret för kvarteret Kronoberg ingår som en sektion i rikspolisstyrelsens kanslibyrå. Dess huvuduppgift är att svara för sam-

upprustning och ändring av manöverbord och för TV-kameror för övervakning av arrestintag och garageinfarter.

Under delposten till kriminalteknisk utrustning beräknar jag 600 000 kr. för inköp av röntgenutrustning m. m. till Landvetters flygplats.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 18 600 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 18 600 000 kr., varav 3 645 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 8. Statens kriminaltekniska laboratorium

1974/75 Utgift	6 075 119
1975/76 Anslag	7 915 000
1976/77 Förslag	8 630 000

Rikspolisstyrelsen är chefsmyndighet för laboratoriet.

Chef för laboratoriet är en professor. Laboratoriet, som under 1975 har omlokaliserats till Linköping, är organiserat på tre avdelningar.

Laboratoriets arbetsuppgifter består huvudsakligen i att utföra kriminaltekniska undersökningar åt polis- och åklagarmyndigheter samt domstolar och att bedriva självständig forskning inom sitt verksamhetsområde.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	40	+3	+1
Övrig personal	24	+3	
	64	**+6**	**+1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	4 991 000	+1 357 000	+1 004 000
Sjukvård	16 000	—	—
Reseersättningar	413 000	— 323 000	— 323 000
Därav utrikes resor	(14 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	1 767 000	+ 14 000	+ 14 000
Expenser	348 000	+ 12 000	+ 13 000
Övriga utgifter (inköp av förbrukningsmateriel för laboratorieverksamheten)	90 000	+ 20 000	+ 7 000
Utrustning	300 000	+ 118 000	—
	7 925 000	**+1 198 000**	**+ 715 000**
Uppbördsmedel			
Ersättning för utförda undersökningar m. m.	— 10 000	—	—
	7 915 000	**+1 198 000**	**+ 715 000**

Rikspolisstyrelsen

1. För inköp av inventarier och annan utrustning till nya polislokaler beräknar styrelsen 30 837 000 kr., varav 1 000 000 kr. som reserv för oförutsedda lokalbehov.

2. För iordningställande av ett läkarrum och utökade lokaler för praktisk polisutbildning vid polisskolan Ulriksdal beräknar styrelsen sammanlagt 45 000 kr.

3. För inköp av möbler och andra inventarier samt av kontorsmaskiner till följd av föreslagna personalökningar begär styrelsen 400 000 kr. resp. 150 000 kr. För komplettering av möbler och andra inventarier begärs 550 000 kr. För fortsatt upprustning av polisdistriktens utrustning i fråga om kontorsmaskiner beräknas 1 400 000 kr.

4. För uniformer till polisaspiranter och speciell utrustning till annan personal beräknar styrelsen 1 787 000 kr. I detta belopp ingår beräknade kostnader 98 000 kr. för anskaffning av polisuniformer till fyra musikkårer vid polisväsendet.

5 a. Styrelsen yrkar 372 000 kr. för säkerhetsskåp, vapenskåp, larmskyddsutrustningar och viss annan teknisk utrustning. För fortsatt upprustning av manöverbord på sambands- och förbindelsecentraler samt till manöverbord i centralorter och arbetsgrupper begär styrelsen sammanlagt 718 000 kr. För TV-kameror för övervakning av arrestintag och garageinfarter yrkar styrelsen 80 000 kr.

5 b. Styrelsen beräknar 1 122 000 kr. för kriminalteknisk materiel, varav 687 000 kr. till utrustning för bombhotsundersökningar.

5 c. För inköp av utbildningsmateriel yrkar styrelsen 150 000 kr.

5 d. För inköp av utrustning till fjällräddningspatruller och fjällräddningsdepåer begär styrelsen 90 000 kr.

5 e. Styrelsen begär 110 000 kr. för anskaffning av diavisionsapparater (kartutrustning).

5 f. För skydds- och räddningsutrustning beräknar styrelsen sammanlagt 1 660 000 kr., varav bl. a. 350 000 kr. för skyddshjälmar och skyddsvästar, 75 000 kr. för tre räddningsbåtar med trailer samt 95 000 kr. för draggutrustning.

Föredraganden

För inköp av inventarier och annan utrustning till nya polislokaler beräknar jag 15 010 000 kr., varav 1 000 000 kr. som reserv för oförutsedda lokalbehov.

För iordningställande av ett läkarrum vid polisskolan Ulriksdal beräknar jag 15 000 kr.

Under delposten till förvaringsskåp och utrustning för larmskydd beräknar jag 541 000 kr. för förvaringsskåp och larmskyddsutrustningar,

För spanings- och utredningsverksamhet beräknar jag medel för 70 tjänster. Av dessa avses ett antal tjänster för utredning av främst narkotikabrott och skattebrott. Behovet av personal för utredning av den senare brottstypen kan förväntas öka som en följd av att ökade resurser tillförts granskningsverksamheten inom länsstyrelserna.

Sammanlagt beräknar jag således medel för 300 polismanstjänster.

Jag beräknar medel för 120 tjänster för annan personal än polispersonal. Tjänsterna avses i första hand som ersättning för de tjänster som tidigare funnits inrättade på s. k. vakansmedel.

Det ankommer på regeringen att besluta om fördelningen av tjänsterna på polisdistrikten.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 026 331 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 026 331 000 kr., varav 466 056 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 7. Lokala polisorganisationen: Utrustning

1974/75	Utgift	20 629 466	Reservation	6 500 937
1975/76	Anslag	[1, 2] 13 200 000		
1976/77	Förslag	18 600 000		

[1] Av anslaget skall 2 587 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.
[2] På tilläggsbudget I har dessutom anvisats 1 288 000 kr.

	1975/76	Beräknade kostnader 1976/77	
		Rikspolisstyrelsen	Föredragande
Inventarier och annan utrustning till nya polislokaler	8 370 000	30 837 000	15 010 000
Inventarier och utrustning till polisskolorna Solna och Ulriksdal	340 000	45 000	15 000
Möbler, kontorsmaskiner och andra inventarier	1 800 000	2 500 000	400 000
Personlig utrustning	1 215 000	1 787 000	1 522 000
Övrig utrustning			
a) Förvaringsskåp och utrustning för larmskydd m.m.	125 000	1 170 000	541 000
b) Kriminalteknisk materiel	760 000	1 122 000	732 000
c) Utbildningsmateriel	60 000	150 000	150 000
d) Utrustning för fjällräddningstjänst	—	90 000	60 000
e) Kartutrustning	—	110 000	55 000
f) Speciell materiel	530 000	660 000	115 000
	13 200 000	**38 471 000**	**18 600 000**

kvarterspolismännens insatser i det brottsförebyggande arbetet har framhållits som mycket positiva. Tendenser till en minskad brottslighet i de områden där kvarterspolismännen verkar har kunnat iakttas. Ett stort antal polisdistrikt har framhållit värdet av just dessa iakttagelser.

Styrelsen föreslår därför att 25 tjänster inrättas för detta ändamål.

b) *Utrednings- och spaningsverksamhet*

Med början år 1975 har viss polispersonal vid kriminalavdelningarna avdelats för att uteslutande ägna sig åt brottsförebyggande verksamhet i enlighet med ett av styrelsen utformat handlingsprogram. Personal har därvid förts över från utredningsrotlar till spaningsrotlar. Som ersättning för denna personal föreslår styrelsen att 21 tjänster inrättas med placering vid spaningsrotlar.

För utredning av grov intellektuell brottslighet, bl. a. databrott föreslår styrelsen vidare att fyra tjänster inrättas.

4. *Annan personal*

Styrelsen föreslår att 150 tjänster inrättas för annan personal än polispersonal. Tjänsterna bör användas främst för att anställa ytterligare kontorspersonal och för att möjliggöra ett fortsatt överförande av arbetsuppgifter från polispersonal till annan personal.

5. Under posten till lönekostnader till övrig personal och till tillfällig arbetskraft föreslår styrelsen att 2,5 milj. kr. anvisas för ersättning till delgivningsmän, extra biträdande passkontrollanter, viss vägningspersonal, tillfällig skrivpersonal i större brottmålsutredningar m. m. Styrelsen begär vidare ytterligare 325 000 kr. för ersättning till instruktörer vid regionalt och lokalt anordnad utbildning samt vid den centralt anordnade trafik- och motorutbildningen vid arméns motorskola i Strängnäs.

6. Styrelsen föreslår att delposten publikationstryck under anslagsposten expenser ökas med 300 000 kr. för att kunna möta polisstyrelsernas krav på medel för lokal informationsverksamhet, främst av brottsförebyggande karaktär. Medlen skall även användas för kostnader i samband med rekryteringsstimulerande åtgärder i polisdistrikten.

Föredraganden

Rikspolisstyrelsen har begärt förstärkning av den lokala polisorganisationen bl. a. för att minska verkningarna av den senast beslutade arbetstidsförkortningen och för utbyggnad av kvarterspolisorganisationen. Jag delar rikspolisstyrelsens uppfattning att en förstärkning bör komma till stånd.

Jag beräknar medel för 230 polismanstjänster för övervakningsverksamhet och för trafikövervakningsverksamhet. Av tjänsterna för övervakningsverksamhet beräknar jag ett 30-tal tjänster för kvarterspolisorganisationen.

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 428 087 000 kr., varav 36 191 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Polisstyrelserna har yrkat sammanlagt 2 577,5 nya tjänster och länsstyrelserna 2 478,5. Rikspolisstyrelsen föreslår att 484 nya tjänster inrättas. Av dessa är 334 avsedda för polismän och 150 för annan personal. Fördelningen av de föreslagna tjänsterna framgår av följande sammanställning.

Polismanstjänster

Ordningsavdelningar	
Övervakningssektioner	270
Trafiksektioner och länstrafikgrupper	28
Kriminalavdelningar	36
Övriga tjänster	
Kontorspersonal	150

3. *Polispersonal*

Styrelsen beräknar att den beslutade arbetstidsförkortningen inom polisväsendet kommer att innebära ett bortfall av totalt 853 årsarbetskrafter. Av dessa är 735 hänförliga till ordningsavdelningarnas övervakningssektioner, 32 till kriminalavdelningarna och 86 till de trafikövervakande enheterna.

Arbetskraftsbortfallet får kännbara verkningar för främst övervakningsverksamheten. Styrelsen har övervägt möjligheterna att genom särskilda åtgärder reducera verkningarna av arbetskraftsbortfallet för polisdistriktens ordningsavdelningar. Rationaliseringen av polisverksamheten har emellertid drivits så långt att utrymmet för vidare rationaliseringar är begränsat. Ytterligare sådana åtgärder skulle därför menligt kunna inverka på polisens förhållande till allmänheten och på polismännens arbetssituation.

För att täcka arbetskraftsbortfallet på grund av arbetstidsförkortningen måste polisväsendet således tillföras nya tjänster. Detta tillskott föreslås fördelat på en treårsperiod. För budgetåret 1976/77 föreslår styrelsen att 273 tjänster inrättas för övervakningsverksamhet, varav 28 för trafikövervakning, samt 11 för utredningsverksamhet.

I övrigt redovisar styrelsen följande motiv för föreslagna nya tjänster.

a) *Övervakningsverksamhet*

Uppföljningen av kvarterspolisverksamheten har visat att denna verksamhet har en väsentlig uppgift att fylla, främst när det gäller att etablera en naturlig kontakt med allmänheten, särskilt med ungdom. Även

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Tjänstemän i polischefs-karriären	267	—	—
Övriga polismän (exkl. personal i rekryterings-kåren)	14 776	+334	+300
Annan personal	3 082	+150	+120
	18 125	**+484**	**+420**
Anslag			
Lönekostnader till tjänstemän	1 200 658 000	+395 303 000	+388 623 000
Lönekostnader till extra polismän (polisaspi-ranter) m. fl.	103 255 000	+ 54 078 000	+ 54 078 000
Lönekostnader till övrig extra personal och till tillfällig arbetskraft	6 186 000	+ 4 236 000	+ 3 500 000
Ersättning till sakkunniga	7 127 000	+ 373 000	+ 373 000
Sjukvård	2 100 000	+ 250 000	+ 250 000
Reseersättningar	36 400 000	+ 1 000 000	+ 1 000 000
Lokalkostnader	140 139 000	+ 21 563 000	+ 21 563 000
Expenser	35 534 000	+ 5 233 000	+ 3 683 000
Kostnader för förpassning och för kost och sjukvård för omhändertagna perso-ner m. m.	1 900 000	+ 500 000	+ 500 000
Kostnader för regionalt och lokalt anordnad utbildning	2 000 000	+ 690 000	+ 450 000
Särskilda utgifter i polistjänsten	970 000	+ 20 000	+ 20 000
Ersättning för skador vid flygande inspektion	20 000	—	—
Kostnader för framkallning och kopiering av film m. m.	500 000	—	—
Ersättning för skador på polismans lösa egendom	100 000	—	—
Ersättning till enskilda för biträde åt ordningsmakten	50 000	—	—
Kostnader för inköp av uniformer till polischefs-personal	50 000	—	—
Kostnader för politi-transporter	1 600 000	+ 1 000 000	+ 400 000
Kostnader för trafik-nämnder	150 000	+ 50 000	+ 50 000
Kostnader för företags-nämnder	250 000	+ 100 000	—
Vissa kostnader för för-undersökning m. m.	1 800 000	+ 1 000 000	+ 1 000 000
Övriga utgifter	550 000	+ 450 000	+ 450 000
Bidrag till kostnader för gemensam kontorsdrift m. m. i kvarteret Kronoberg	6 254 000	+ 3 161 000	+ 2 798 000
	1 547 593 000	**+489 007 000**	**+478 738 000**

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 64 900 000 kr. Ökningen av anslaget beror till största delen på automatiska kostnadsökningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 64 900 000 kr.

B 5. Polisverket: Diverse utgifter

1974/75	Utgift	3 141 011
1975/76	Anslag	2 100 000
1976/77	Förslag	2 775 000

Från detta anslag betalas bl. a. bidrag till internationella kriminalpolisorganisationen i Paris (Interpol), till enskilda tjänstemän för studier av betydelse för polisväsendet och till föreningar för tjänstemän vid polisväsendet. I övrigt bestrids från anslaget bl. a. kostnader för efterspaning av försvunna personer och för stängsel kring övergivna gruvhål. Kostnader för polisverksamhet som inte skall bestridas från annat anslag betalas från detta anslag efter beslut av regeringen.

Rikspolisstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 2 900 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Diverse utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 775 000 kr.

B 6. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	1 430 631 972
1975/76	Anslag	[1] 1 547 593 000
1976/77	Förslag	2 026 331 000

[1] Av anslaget skall 355 946 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen utövar som central förvaltningsmyndighet högsta inseendet över polisväsendet. Länsstyrelsen är högsta polismyndighet i länet. I varje län utom Gotlands län finns hos länsstyrelsen en länspolischef och i vissa län dessutom en biträdande länspolischef. Varje län är indelat i polisdistrikt. Antalet polisdistrikt är 118. I varje polisdistrikt finns en polisstyrelse.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Underhåll och drift av motorfordon m. m.	45 694 000	+ 10 752 000	+ 6 534 000
Underhåll och drift av helikoptrar m. m.	7 280 000	+ 1 834 000	+ 1 346 000
Underhåll och drift av båtar	1 734 000	+ 629 000	+ 135 000
Underhåll och vård av radioanläggningar m. m.	9 700 000	+ 3 095 000	+ 1 935 000
Försäkring av motorfordon	1 050 000	+ 150 000	+ 150 000
Underhåll och vård av fordonsutrustning m. m.	1 750 000	+ 1 700 000	+ 1 640 000
Underhåll och vård av hästar m. m.	525 000	+ 75 000	+ 75 000
Underhåll och vård av hundar m. m.	3 087 000	+ 713 000	+ 1 040 000
Underhåll och vård av personlig utrustning m. m.	4 000 000	+ 1 300 000	— 500 000
Underhåll och vård av trafikövervakningsmateriel m. m.	750 000	+ 210 000	+ 190 000
Underhåll och vård av kriminalteknisk utrustning m. m.	550 000	+ 550 000	+ 495 000
Underhåll och vård av speciell materiel m. m.	400 000	+ 200 000	+ 180 000
Underhåll av kartutrustning	—	+ 160 000	+ 130 000
	76 520 000	**+ 21 368 000**	**+ 13 350 000**

Föredraganden

Under posten till underhåll och vård av hundar m. m. har jag beräknat 1 050 000 kr. till driftbidrag för försvarets hundskola i Sollefteå.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 89 870 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 89 870 000 kr., varav 49 788 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.

1974/75	Utgift	50 982 729
1975/76	Anslag	54 100 000
1976/77	Förslag	64 900 000

Rikspolisstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 65 046 000 kr.

Föredraganden

1. Jag beräknar medel för inköp av en brottsplatsutredningsbuss och ett terrängskoterpaket. Vidare beräknar jag medel för utbyte av en mindre buss vid polisskolan Ulriksdal mot en större. För utbyte av ca 550 bilar och ca 100 motorcyklar beräknar jag ca 20,5 milj. kr. och för utbyte av av terrängskoterpaket ca 304 000 kr. Jag delar styrelsens uppfattning att bilarnas brukningstid kan förlängas med ett år.

Jag är inte beredd att nu ta ställning till utbyggnaden av personradiosystem i de tre största polisdistrikten utan vill avvakta ytterligare utvärdering. I avvaktan härpå räknar jag medel för fortsatta prov i Malmö polisdistrikt.

2. För inköp av sändarutrustning till interpolradioverksamheten beräknar jag 800 000 kr. samt föreslår ett beställningsbemyndigande på 700 000 kr. för budgetåret 1977/78. För radioutrustning till fordon beräknar jag ca 1,3 milj. kr. Vidare beräknar jag 100 000 kr. för modernisering av fjällradionätet i Kopparbergs län samt för anskaffning av hjälpradiostationer i Västerbottens län och i Norrbottens län 100 000 kr. För inköp av sökmottagare till helikoptrar beräknar jag 595 000 kr. och för biltelefoner 56 000 kr. Jag beräknar även ca 1 030 000 kr. för bl. a. flyttning av TV-övervakningsanläggningen till ledningscentralen i Stockholm.

3. Jag beräknar medel för utbyte av 80 hundar och 10 hästar.

4. Under posten till trafikövervakningsmateriel m. m. beräknar jag 250 000 kr. för bl. a. utbyte av radarhastighetsmätare och inköp av kameratillsatser till radarhastighetsmätare.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 24 575 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

dels till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 24 575 000 kr., varav 17 079 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

dels medge att radioutrustning till interpolradioverksamheten beställs till en kostnad av högst 700 000 kr.

B 3. Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.

1974/75	Utgift	61 865 541
1975/76	Anslag	[1]76 520 000
1976/77	Förslag	89 870 000

[1] Av anslaget skall 42 390 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Styrelsen anser att det är lönsamt att förlänga bilarnas brukningstid med ett år. Sammanlagt 550 bilar och 100 motorcyklar bör bytas ut. Kostnaderna beräknas till 20 500 000 kr.

En buss vid polisskolan i Ulriksdal bör bytas mot en större buss (200 000 kr.).

För anskaffning av två terrängskoterpaket yrkar styrelsen 77 800 kr. och för utbyte av åtta terrängskoterpaket 304 000 kr.

2. För utbyggnad av personradiosystemet i Stockholm, Göteborg och Malmö begär styrelsen 3 050 000 kr. För att kunna beställa ytterligare utrustning till systemet begär styrelsen vidare ett beställningsbemyndigande på 15,3 milj. kr. att betalas under budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Försvarsstabens radiostation i Solna tillhandahåller sändarutrustning för interpolradiotrafiken. Denna anläggning kan inte disponeras fr. o. m. 1979. Styrelsen begär därför 800 000 kr. för inköp av en egen sändaranläggning samt ett beställningsbemyndigande på 700 000 kr. med betalning under budgetåret 1977/78.

Styrelsen yrkar 252 000 kr. för inköp av talkrypteringsutrustningar.

För moderniscring av fjällradionätet i Kopparbergs län begär styrelsen 400 000 kr. samt för anskaffning av tio hjälpradiostationer i Västerbottens län och i Norrbottens län 250 000 kr.

Styrelsen föreslår att ytterligare två båtar förses med radarutrustning och ytterligare fem båtar med ekolodutrustning (98 000 kr.).

Enligt luftfartsverkets bestämmelser skall luftfartyg inom Sverige fr. o. m. 1 januari 1976 vara utrustade med nödradiosändare. För att polisväsendets helikoptrar skall kunna utnyttjas i räddningsaktioner måste de utrustas med sökmottagare. Styrelsen begär sju sådana mottagare (595 000 kr.).

Styrelsen yrkar att sju biltelefonanläggningar skall inköpas till ledningsbussar (56 000 kr.).

För inköp av 25 bärbara radiostationer till rikskriminalen yrkar styrelsen 160 000 kr.

Styrelsen begär 86 000 kr. för inköp av särskild mikrofonutrustning till motorcyklar.

TV-övervakningsanläggningen i tunnelbanecentralen bör flyttas till ledningscentralen i Stockholms polisdistrikt. Styrelsen beräknar kostnaderna härför till 1 030 000 kr.

Styrelsen begär 300 000 kr. för inköp av 30 bärbara radiostationer för tunnelbanebevakning.

För inköp av radioutrustning till fordon yrkar styrelsen 1,3 milj. kr.

3. Styrelsen yrkar 1 579 000 kr. för anskaffning av 5 hundar, för utbyte av 80 hundar och 10 hästar samt för utrustning till hundar m. m.

4. För komplettering, utökning och utbyte av trafikövervakningsmateriel såsom radarhastighetsmätare och trafikpaxutrustningar samt garageutrustning begär styrelsen 920 000 kr.

Föredraganden

Enligt nu gällande bestämmelser får obefordrade polismän anställda före den 1 januari 1962 frivilligt genomgå högre poliskurs. Befordrade polismän med anställningsdatum före den 1 juli 1967 skall däremot genomgå högre poliskurs obligatoriskt. Polismän som är anställda efter den 1 juli 1967 skall omkring fem år efter grundkursen genomgå assistentkurs. Nuvarande situation har lett till skillnader i utbildningen mellan polismän som anställts under åren 1962—1967 och de som anställts efter den 1 juli 1967. Jag anser därför, att man nu bör öppna en möjlighet även för obefordrade polismän som anställts under åren 1962—1967 att frivilligt genomgå den högre poliskursen. Jag beräknar medel för den högre poliskursen för sammanlagt 600 elever.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 132 712 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rikspolisstyrelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 132 712 000 kr., varav 7 830 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 2. Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.

1974/75	Utgift	23 571 784	Reservation	20 182 720
1975/76	Anslag	[1]27 822 000		
1976/77	Förslag	24 575 000		

[1] Av anslaget skall 19 336 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

	1975/76	Beräknade kostnader 1976/77	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Bilar och motorcyklar m. m.	23 255 000	21 219 000	21 082 000
Helikoptrar	—	—	—
Båtar	—	—	—
Radioutrustning m. m.	2 444 000	8 420 000	4 248 000
Hästar och hundar m. m.	1 563 000	1 579 000	1 495 000
Trafikövervaknings-materiel m. m.	560 000	920 000	250 000
Reserverade medel		−2 500 000	−2 500 000
	27 822 000	**29 638 000**	**24 575 000**

Rikspolisstyrelsen

1. För den lokala polisorganisationen föreslår styrelsen att ytterligare två bilar anskaffas (98 000 kr.). Styrelsen föreslår även inköp av en brottsplatsutredningsbuss till Stockholms polisdistrikt (53 600 kr.).

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 12 248 000 kr., varav 1 303 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Av löneomräkningen avser 9 739 000 kr. löner till tjänstemän och 777 000 kr. avlöningsförmåner och arvoden till heltidsanställda extralärare och timlärare vid polisskolorna.

2. Styrelsen föreslår att beloppet för konsultuppdrag höjs med 500 000 kr. Höjningen hänför sig till teknisk expertis främst för utvecklingen av personradiosystemet i storstadsdistrikten samt för flyttning av TV-övervakningsanläggning i tunnelbanecentralen i Stockholm.

3. Behov föreligger vid utbildningsbyråns utbildningssektion av en byrådirektör (+94 627 kr.) för planering och uppföljning av de ekonomiska frågorna beträffande all central, regional och lokal utbildning samt av ett kontorsbiträde (+57 922 kr.).

4. Vid rikspolisstyrelsen har i samband med inflyttningen i nya lokaler i kvarteret Kronoberg inrättats ett centralarkiv. Styrelsen föreslår att kanslibyråns juridiska sektion tillförs en tjänst som arkivarie (+86 924 kr.) som skall ha översyn över centralarkivet samt ansvara för arkivbildning och arkivvård inom styrelsen och en tjänst som arkivföreståndare (+63 733 kr.) för skötsel och vård av arkivet.

5. Behov föreligger vidare av en byrådirektör vid personalbyråns allmänna sektion (+94 627 kr.). Arbetsbördan vid sektionen har under senare år successivt ökat. En allt mer omfattande information erfordras till den lokala polisorganisationen om innebörd och tillämpning av nya lagar och författningar och allt mer komplicerade löneavtal.

6. För en fortsatt uppbyggnad av personalvårdsorganisationen föreslår styrelsen att personalbyråns personalvårdssektion tillförs ytterligare tre tjänster, varav en tjänst som avdelningsdirektör (+125 634 kr) och två tjänster för kvalificerad biträdespersonal (+129 130 kr.).

7. Styrelsen föreslår att spaningsregistret vid registerbyrån tillförs en tjänst som förste byråsekreterare (+86 924 kr.). Befattningshavaren skall samarbeta med rikskriminalens våldsrotel vid grova våldsbrott och leda den inre spaningen med utnyttjande av ADB-registren.

8. Styrelsen föreslår att anslagsposten Reseersättningar ökas med 75 000 kr., varav 50 000 kr. avser utrikes resor.

9. Styrelsen föreslår ökat anslag till expenser. Ökningen avser främst delposten publikationstryck (informationsverksamheten). Kostnadsökningen är till stor del av teknisk natur och beroende på att reprocentralen vid förvaltningskontoret skall arbeta med full kostnadstäckning.

10. Anslagsposten Bidrag till kostnader för gemensam kontorsdrift m. m. i kvarteret Kronoberg bör ökas med ca 2,2 milj. kr. Ökningen är huvudsakligen att hänföra till höjda kostnader för lokalvård, bevakning och telefontjänst.

Betänkandet har remissbehandlats och övervägs f. n. inom departementet. På grundval av synpunkter från vissa remissinstanser har jag för avsikt att undersöka ytterligare lösningar innan jag är beredd att lägga fram förslag i ämnet.

B 1. Rikspolisstyrelsen

1974/75 Utgift	106 197 276
1975/76 Anslag	[1]122 160 000
1976/77 Förslag	132 712 000

[1] Av anslaget skall 7 207 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet. Inom styrelsen finns *dels* en avdelning med två polisbyråer, en avdelning med en teknisk byrå och en utbildningsbyrå samt en avdelning med en personalbyrå, en kanslibyrå, en registerbyrå och en enhet för datafrågor och *dels* en säkerhetsavdelning med två byråer.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	281	+6	—
Övrig personal	286	+3	—
	567[1]	**+9**	—
Anslag			
Lönekostnader	51 235 000	+11 756 000	+11 016 000
Sjukvård	165 000	—	—
Reseersättningar	1 175 000	+ 75 000	+ 75 000
Därav utrikes resor	(150 000)	(+ 50 000)	(+ 50 000)
Lokalkostnader	27 587 000	— 1 781 000	— 1 781 000
Expenser	5 090 000	+ 565 000	— 90 000
Radioförbindelser med utlandet	65 000	—	—
Passformulär m. m.	2 800 000	—	—
Kostnader för polisväsendets arbetstidsnämnd m. m.	35 000	+ 15 000	—
Centralt anordnad utbildning	2 237 000	+ 40 000	+ 40 000
Central löneuträkning	465 000	— 337 000[2]	— 642 000
Avgifter till datamaskinfonden m. m.	25 867 000		
Bidrag till kostnader för gemensam kontorsdrift m. m. i kvarteret Kronoberg	5 439 000	+ 2 236 000	+ 1 934 000
	122 160 000	**+12 569 000**	**+10 552 000**

[1] Tjänster vid förvaltningskontoret för kvarteret Kronoberg redovisas under anslaget B 9.

[2] Enligt regleringsbrevet för 1975/76 skall kostnader under posten Central löneuträkning numera redovisas under posten Avgifter till datamaskinfonden m. m. I beräkningen av denna post ingår därför även kostnader för central löneuträkning.

B. POLISVÄSENDET

Utvecklingen under de senaste åren i fråga om de brott som har kommit till polisens kännedom framgår av följande sammanställning.

Brott som kommit till polisens kännedom m. m.

År	Brotts-balks-brott	varav			
		inbrotts-stöld (även annan stöld än inbrotts-stöld såvitt avser skjutvapen o. d.)	*motor-fordons-tillgrepp*	*mord och dråp* (även försök), barnadråp, misshandel, varav döden följt, övriga misshandelsbrott och rån	skade-görelse
1965	393 660	80 584	46 717	12 936	22 995
1966	410 904	80 520	44 861	14 341	22 393
1967	437 042	85 469	48 899	14 889	24 721
1968	493 926	98 450	49 840	18 237	28 815
1969	480 979	90 885	51 164	19 349	29 933
1970	563 138	108 626	57 740	20 121	33 882
1971	614 150	135 088	62 862	19 565	37 102
1972	598 681	128 310	54 466	20 390	37 007
1973	547 542	114 999	47 549	19 871	39 338
1974	570 610	115 391	47 475	22 470	45 771
1974-01-01--10-31[1]	457 461	93 844	38 671	17 166	36 530
1975-01-01--10-31[1]	515 005	108 504	44 983	19 190	44 980

[1] Summering av uppgifter från statistiska centralbyråns månadsstatistik. Dessa summerade uppgifter ger erfarenhetsmässigt lägre siffror än årsstatistiken.

Av sammanställningen framgår att antalet brottsbalksbrott som har kommit till polisens kännedom ökat under tiden 1965—1971 med undantag för 1969. Däremot har antalet registrerade brottsbalksbrott minskat under 1972—1974 jämfört med år 1971. För 1975 finns ännu ingen uppgift för hela året. Då statistiken över anmälda brott är en dålig mätare av den verkliga brottsligheten kan man inte av den dra några säkra slutsatser om brottslighetens omfattning och utveckling.

Genom beslut den 20 december 1973 bemyndigade Kungl. Maj:t mig att tillkalla en sakkunnig för att utreda frågan om förfarandet vid utredning om brott eller förseelser begångna i tjänsten av tjänstemän inom polisväsendet. Den sakkunnige har den 21 maj 1975 överlämnat betänkandet (SOU 1975: 20) Särskilda regler för handläggning av anmälan mot polisman. Utredningen föreslår olika åtgärder som syftar till att objektiviteten i utredningarna inte skall kunna sättas i fråga.

Brottsförebyggande rådet

1. Löne- och prisomräkning 351 000 kr., varav 40 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Personalen behöver förstärkas med tjänster för en informationschef, en handläggare, två biträden och en expeditionsvakt. Dessutom begärs ytterligare arvodesmedel till arbetsgrupper. (+534 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 435 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst som expeditionsvakt (2).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 435 000 kr.

A 11. Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader

1974/75	Utgift	2 128 468	Reservation	315 046
1975/76	Anslag	2 630 000		
1976/77	Förslag	3 000 000		

Från anslaget bestrids kostnader för informationsverksamhet och forskning inom det kriminalpolitiska området.

Brottsförebyggande rådet yrkar en höjning av anslaget med 530 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1976/77 till 3 milj. kr. Jag har därvid beräknat 250 000 kr. för en fortsättning av den av kriminalvårdsstyrelsen påbörjade undersökningen av frivårdsklientelets bostadsförhållanden samt för en fortsatt utvärdering av bl. a. de reformer på kriminalvårdens område, som beslutats av 1973 års riksdag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

av anmälningsärenden som avses i 1 § andra stycket datakungörelsen (1973: 291).

Programmet tillsynsverksamhet omfattar tillsyn enligt de tre nämnda lagarna. Informationsprogrammet omfattar information främst om innebörden av de tre lagarna, dels till de registeransvariga, dels till allmänheten och dels till utlandet.

Föredraganden

Den inkomst under budgetåret 1976/77 som avgifterna enligt kungörelsen (1973: 1209) om avgift hos datainspektionen ger kan inte närmare beräknas. Inkomsten bör redovisas som uppbörd under anslaget.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 4 085 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Datainspektionen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 085 000 kr.

A 10. Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader

1974/75 Utgift	1 860 944
1975/76 Anslag	1 936 000
1976/77 Förslag	2 435 000

Brottsförebyggande rådet har till uppgift att främja brottsförebyggande insatser inom olika områden av samhällsverksamheten samt att verka för en samordning av samhällets och enskildas insatser mot brott.

Brottsförebyggande rådet leds av en styrelse. Hos rådet finns ett kansli, som förestås av en kanslichef. Inom kansliet finns en utredningsenhet och en utvecklingsenhet. Till rådet är knutet en vetenskaplig grupp samt ett varierande antal arbetsgrupper.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Brottsförebyggande rådet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	10	+ 2	—
Övrig personal	5	+ 3	+1
	15	**+ 5**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	1 499 000	+ 847 000	+391 000
Sjukvård	5 000	—	—
Reseersättningar	85 000	+ 20 000	+ 8 000
därav utomnordiska resor	(20 000)	(+ 5 000)	(—)
Lokalkostnader	187 000	+ 52 000	+ 52 000
Expenser	160 000	+ 70 000	+ 48 000
	1 936 000	**+ 989 000**	**+499 000**

2. I 0-alternativet förordar fideikommissnämnden ett minskat antal sammanträden med nämnden och en inskränkning av nämndens reseverksamhet samt besparingar av expensmedel. Konsekvenserna beräknas bli helt otillräckliga marginaler för nämndens verksamhet. Nämndens möjligheter att vid behov besöka fideikommiss skulle också i hög grad begränsas.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fideikommissnämnden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 322 000 kr.

A 9. Datainspektionen

1974/75	Utgift	2 324 162
1975/76	Anslag	3 318 000
1976/77	Förslag	4 085 000

Datainspektionen, som inrättades den 1 juli 1973, har att pröva frågor om tillstånd och utöva tillsyn enligt datalagen (1973: 289), kreditupplysningslagen (1973: 1173) och inkassolagen (1974: 182).

Datainspektionen leds av en styrelse. Chef för inspektionen är en generaldirektör. Inom inspektionen finns en enhet för tillståndsärenden, en enhet för tillsynsärenden samt ett sekretariat för information och administrativa uppgifter.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Data-inspektionen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	17	—	—
Övrig personal	8	—	—
	25	—	—
Anslag			
Utgifter			
1. Tillståndsverksamhet	2 009 000	+ 167 000	+127 000
2. Tillsynsverksamhet	1 170 000	+ 864 000	+656 000
3. Information	140 000	+ 39 000	− 15 000
	3 319 000	**+1 070 000**	**+768 000**
Uppbördsmedel			
Inkomster vid data-inspektionen	−1 000	− 1 000	− 1 000
Nettoutgift	**3 318 000**	**+1 069 000**	**+767 000**

Inom programmet tillståndsverksamhet sker tillståndsprövningen enligt datalagen, kreditupplysningslagen och inkassolagen samt prövningen

dras in (−150 000 kr.) och ersätts av tillfällig extra föredragande (+74 000 kr.). Konsekvenserna för verksamheten beräknas bli att JK:s möjligheter att företa inspektionsresor eller att igångsätta ärenden på eget initiativ minskar.

3. Nedgången av antalet ärenden inom vissa ärendegrupper och ovissheten om resultatet av den pågående utredningen om JK:s arbetsuppgifter har gjort att en föredragandetjänst som blivit vakant inte återbesatts. JK utgår från att medel för tjänsten inte behövs under nästa budgetår.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 527 000 kr. Jag har därvid räknat med ett ökat medelsbehov för resor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Justitiekanslern* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 527 000 kr.

A 8. Fideikommissnämnden

1974/75	Utgift	256 064
1975/76	Anslag	279 000
1976/77	Förslag	322 000

Fideikommissnämnden handlägger ärenden enligt lagen (1963: 583) om avveckling av fideikommiss och permutationslagen (1972: 205). Nämnden består av ordförande och fyra andra ledamöter. För nämndens kansli finns en kanslichef.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	—	—
Övrig personal	1	—	—
	2	—	—
Anslag			
Lönekostnader	246 000	+43 000	+43 000
Sjukvård	1 200	—	—
Reseersättningar	13 000	—	—
Lokalkostnader	7 000	—	—
Expenser	11 800	—	—
	279 000	**+43 000**	**+43 000**

Fideikommissnämnden

1. Löneomräkning 43 000 kr., varav 6 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

A 6. Svensk författningssamling

1974/75	Utgift	1 280 046
1975/76	Anslag	2 750 000
1976/77	Förslag	3 000 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för bl. a. tryckning av Svensk författningssamling.

Med hänsyn till kostnadsutvecklingen bör anslaget räknas upp med 250 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svensk författningssamling* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

A 7. Justitiekanslern

1974/75	Utgift	1 320 424
1975/76	Anslag	1 365 000
1976/77	Förslag	1 527 000

JK bevakar statens rätt och har i den omfattning som anges i särskild lag tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. Dessutom har JK vissa uppgifter enligt annan lagstiftning, bl. a. tryckfrihetsförordningen, datalagen (1973: 289), kreditupplysningslagen (1973: 1173) och inkassolagen (1974: 182).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		JK	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	8	−1	−1
Övrig personal	3	—	—
	11	**−1**	**−1**
Anslag			
Lönekostnader	1 230 000	+117 500	+117 500
Sjukvård	1 700	—	—
Reseersättningar	20 000	—	+ 10 000
därav utrikes resor	(5 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	79 300	+ 29 700	+ 30 000
Expenser	33 400	+ 4 600	+ 4 300
	1 365 000	**+151 800**	**+162 000**

JK

1. Pris- och löneomräkning m. m. 302 000 kr., varav 34 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar JK att en tjänst som extra föredragande

datakommittén, försäkringsrättskommittén, varumärkesutredningen, bostadsförvaltningsutredningen, massmediekoncentrationsutredningen, utredningen om reklam i videogram, ungdomsfängelseutredningen, utredningen angående översyn av häktningsbestämmelserna och 1974 års bolagskommitté.

Under år 1975 har följande utredningar slutfört sina uppdrag, nämligen 1965 års valtekniska utredning, utredningen om författningspublicering m. m., offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén, förvandlingsstraffutredningen, utredningen om översyn av delgivningsbestämmelserna m. m., utredningen om de s. k. suveränitetsholmarna i Torne, Muonio och Könkämä älvar, övervakningsnämndutredningen, 1973 års fri- och rättighetsutredning, energipolitiska delegationen, utredningen angående brottsbalkens bestämmelser om brott mot rikets säkerhet, utredningen om förfarandet vid brott i tjänsten av polismän och utredningen om telefonavlyssning.

Jag beräknar högst 1,1 milj. kr. under anslaget för fortsatt utredning om ett enhetligt och samordnat informationssystem för rättsväsendet (RI).

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 15 750 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1974/75	Utgift	1 206 422	Reservation	201 910
1975/76	Anslag	900 000		
1976/77	Förslag	1 200 000		

Med hänsyn till belastningen bör anslaget räknas upp med 300 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kr.

A 5. Information om lagstiftning m. m.

1974/75	Utgift	865 418	Reservation	485 315
1975/76	Anslag	820 000		
1976/77	Förslag	820 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Information om lagstiftning m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 820 000 kr.

A 2. Justitiedepartementet

1974/75 Utgift	15 655 847
1975/76 Anslag	14 779 000
1976/77 Förslag	18 990 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	78	+2
Övrig personal	73	+4
	151	**+6**
Anslag		
Lönekostnader	13 178 000	+4 161 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	300 000	+ 30 000
Expenser	1 301 000	+ 20 000
	14 779 000	**+4 211 000**

Jag beräknar medel för pris- och löneomräkning med 3 651 000 kr., varav 371 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg, samt för ytterligare två tjänster som sakkunnig och fyra biträdestjänster med 540 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 18 990 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Justitiedepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 18 990 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1974/75 Utgift	14 254 366	Reservation	3 673 987
1975/76 Anslag	15 750 000		
1976/77 Förslag	15 750 000		

Ett antal nya utredningar har tillsatts under år 1975. Till dessa hör stiftelseutredningen, småhusköpkommittén, tystnadspliktskommittén, arrendelagskommittén, utredningen om väktarutbildning, hyresrättsutredningen, utredningen om en allmän översyn av rättshjälpssystemet och 1975 års polisutredning.

Flera kommittéer med omfattande uppdrag fortsätter sin verksamhet, bl. a. köplagsutredningen, integritetsskyddskommittén, samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet, vattenlagsutredningen, familjelagssakkunniga, konkurslagskommittén, konsumenttjänstutredningen, delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor, hemförsäljningskommittén, utredningen om utländska övertaganden av svenska företag, utredningen om personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter, fastighets-

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Geijer

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser justitiedepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Andra huvudtiteln*

A. JUSTITIEDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Statsrådsberedningen

1974/75 Utgift	4 170 619
1975/76 Anslag	4 547 000
1976/77 Förslag	5 942 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	22	+2
Övrig personal	17	+1
	39	**+3**
Anslag		
Lönekostnader	4 194 000	+1 283 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	75 000	+ 10 000
Expenser	241 000	+ 102 000
Representationsbidrag	37 000	—
	4 547 000	**+1 395 000**

Jag beräknar medel för pris- och löneomräkning med 1 046 000 kr., varav 116 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg, samt för ytterligare två tjänster som sakkunnig och en biträdestjänst med 247 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 5 942 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statsrådsberedningen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 942 000 kr.

Övergången till det av statsmakterna beslutade nya regionala systemet inom kriminalvården påbörjades under budgetåret 1974/75 och fortsätter under nästa budgetår.

Ett nytt allmänt häkte kommer under budgetåret 1976/77 att tas i bruk i Kristianstad.

En lokalanstalt med 40 platser föreslås bli uppförd i Borås.

Frivårdsfallen som den 1 oktober 1974 uppgick till 17 317 utgjorde 16 357 vid samma tidpunkt år 1975.

Frivården föreslås få ytterligare 61 tjänster under budgetåret 1976/77.

Personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter är föremål för översyn av en särskilt tillkallad sakkunnig. De framtida indelnings- och arbetsformerna inom frivårdsdistrikten i Stockholm, Göteborg och Malmö utreds särskilt.

Sammanfattning

Förändringarna inom justitiedepartementets område i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Andra huvudtiteln			
A. Justitiedepartementet m. m.	53,1	57,1	+ 4,0
B. Polisväsendet	1 859,2	2 368,9	+509,7
C. Åklagarväsendet	108,2	132,2	+ 24,0
D. Domstolsväsendet m. m.	473,7	580,7	+107,0
E. Rättshjälp m. m.	107,0	128,0	+ 21,0
F. Kriminalvården	537,8	666,1	+128,3
G. Diverse	45,6	97,5	+ 51,9
Summa för driftbudgeten	**3 184,6**	**4 030,5**	**+845,9**
KAPITALBUDGETEN			
Statens affärsverksfonder (Domänverket)			
Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	—	—	—
Statens allmänna fastighetsfond			
Polishus m. m.	48,0	52,0	+ 4,0
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	8,0	14,5	+ 6,5
Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	—	—	—
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	26,0	7,8	— 18,2
Summa för kapitalbudgeten	**82,0**	**74,3**	**— 7,7**
Totalt för justitiedepartementet	**3 266,6**	**4 104,8**	**+838,2**

Domstolsväsendet

Regeringen har genom förordning (1975: 1284) om ändring i kungörelsen (1973: 740) om rikets indelning i domsagor beslutat om ny domsagoindelning i Stockholms län fr. o. m. den 1 januari 1977. Beslutet innebär bl. a. att en ny tingsrätt med kansli i Jakobsberg bildas av Järfälla och Upplands-Bro kommuner och att Stockholms läns västra tingsrätt upphör.

Tillströmningen av mål och ärenden till domstolarna är alltjämt mycket hög. Balanserna ligger på vissa håll på en alltför hög nivå.

För kammarrättsorganisationen föreslås väsentliga förstärkningar. En ny kammarrätt med två ordinarie avdelningar föreslås inrättad den 1 januari 1977 i Jönköping. Domkretsen för denna kammarrätt avses komma att omfatta vissa delar av de nuvarande i kammarrätterna i Stockholm och Göteborg. Sammanlagt avses kammarrätterna komma att förstärkas med resurser motsvarande drygt två nya avdelningar jämte en ytterligare uppbyggnad av föredragandeorganisationen.

På hovrättssidan förslås en viss förstärkning genom att en ny ordinarie avdelning inrättas vid hovrätten över Skåne och Blekinge och ytterligare en ordinarie domartjänst i hovrätten för Västra Sverige.

Tingsrättsorganisationen föreslå få ytterligare åtta rådsmanstjänster i utbyte mot medel för fiskalspersonal och sammanlagt 15 nya tjänster för tingsnotarier och icke rättsbildade tjänstemän.

En proposition med förslag till medverkan av nämndemän i viss omfattning i hovrätt och kammarrätt kommer att lämnas till 1975/76 års riksmöte.

Rättshjälp

Reformen om samhällets rättshjälp trädde i kraft den 1 juli 1973. Under år 1975 har tillsatts en utredning (1975: 07) om en allmän översyn av rättshjälpssystemet.

Antalet allmänna advokatbyråer uppgår numera till det av riksdagen beslutade antalet om 30 byråer. Många av byråerna befinner sig alltjämt i ett uppbyggnadsskede. Lönsamheten visar en stigande trend. Domstolsverket räknar dock fortfarande inte med att byråerna sammantaget skall nå full kostnadstäckning förrän budgetåret 1977/78.

Kriminalvården

Antalet platser på kriminalvårdsanstalterna är f. n. 4 738. Medelbeläggningen har under år 1975 varit 3 545. Den högsta beläggningen under år 1975 registrerades den 1 mars, då antalet intagna var 4 210.

Under budgetåret 1974/75 har nya allmänna häkten tagits i bruk i kvarteret Kronoberg i Stockholm och i Uppsala. Under år 1975 öppnades lokalanstalten Ljustadalen i Sundsvalls kommun.

1974: 42) för att framlägga förslag om ett ersättningssystem som bättre än f. n. tillgodoser önskemålet att ge ekonomiskt skydd åt personer som drabbas av skada genom brott. Enligt direktiven skall utredningsarbetet i första hand ta sikte på att bygga ut de nuvarande möjligheterna till ersättning för personskador. Utredningen skall vidare pröva om ersättningssystemet bör vidgas till att avse också ersättning för sakskador. Utredningen väntas avlämna sitt betänkande under våren 1976.

En väsentlig fråga i kampen mot brottsligheten är som antytts tidigare möjligheterna till samarbete emellan olika sociala myndigheter och organ, arbetsmarknadens företrädare, skolan och rättsvården. Samarbetsfrågorna berör också enskildas, företags och organisationers insatser mot brott. Det var främst bristerna beträffande samordningen av samhällets och enskildas insatser i brottsbekämpningen som föranledde inrättandet av *brottsförebyggande rådet*. Rådet, som började sin verksamhet som egen myndighet den 1 juli 1974, har till uppgift att främja brottsförebyggande insatser inom olika områden av samhällsverksamheten samt att verka för en samordning av samhällets och enskildas insatser mot brott. Därvid skall rådet bl. a. följa och analysera brottsutvecklingen, göra prognoser om denna, följa, stödja och initiera forsknings- och utvecklingsarbete rörande kriminalitetens orsaker och hur den skall förebyggas samt utvärdera och sprida resultaten av sådant arbete. Rådet skall också verka för samordning av forsknings- och utvecklingsarbete på det kriminalpolitiska området samt genom utredningar och initiativ medverka i det kriminalpolitiska arbetet.

Förslag till anslag för budgetåret 1976/77

Utgifterna inom justitiedepartementets område beräknas under budgetåret 1976/77 komma att öka med 838,2 milj. kr. Därmed omsluter verksamheten 4 104,8 milj. kr.

Antalet tjänster inom justitiedepartementets område ökar med sammanlagt 594.

Polis- och åklagarväsendet

Utgifterna inom polisväsendets område beräknas komma att öka med 513,7 milj. kr. till 2 420,9 milj. kr.

Medel beräknas för sammanlagt 422 nya tjänster, varav 300 polismanstjänster. Av polismanstjänsterna avses 230 för övervakningsverksamhet och 70 för spanings- och utredningsverksamhet. Förslaget möjliggör bl. a. en fortsatt utbyggnad av kvarterspolisorganisationen.

Inom åklagarväsendets område beräknas medel för tre nya tjänster, varav en ny åklagartjänst.

utskrivningen överföras till lokalanstalt för att frigivningen skall kunna förberedas på ett ändamålsenligt sätt.

Av de resursförstärkningar som genom kriminalvårdsreformen har tillförts anstalterna märks bl. a. upprustningen av sjukvården. I Stockholm, Göteborg och Malmö inrättas exempelvis särskilda narkomanvårdsteam bestående av psykiater, psykolog, sjuksköterska och assistent. Teamen skall bl. a. handha akutvård av narkomaner som intas på häkten samt därefter följa upp missbrukarnas behandling på anstalter samt inom frivård.

I den allmänna kriminalpolitiska debatten har intresset under senare tid i ökad utsträckning kommit att inrikta sig på frågorna om användningen av de straffprocessuella instituten anhållande och häktning. Särskilt de häktades situation under pågående frihetsberövande har kritiserats.

Hithörande frågor övervägs f. n. av utredningen (Ju 1974: 17) angående översyn av häktningsbestämmelserna. Enligt sina direktiv skall utredningen bl. a. pröva om häktning är nödvändig i samma utsträckning som i dag. I avvaktan på resultatet av häktesutredningens arbete kommer förslag om vissa partiella reformer rörande behandlingen av häktade m. fl. att läggas fram för riksdagen inom kort.

Ett annat område där nuvarande ordning kritiserats och beträffande vilket ett reformarbete påbörjats gäller de tidsobestämda påföljderna ungdomsfängelse och internering. Vad gäller förstnämnda påföljd så har ungdomsfängelseutredningen (Ju 1974: 16) fått i uppdrag att utreda frågor i anslutning till ett avskaffande av påföljden. För interneringsstraffets del avses frågan om behovet av en översyn i syfte att i varje fall söka begränsa användningen av påföljden för de lagöverträdare vilka bedöms som farliga enbart på grund av risken för fortsatta förmögenhetsbrott att tas upp till närmare överväganden i samband med att 1971 års utredning (1971: 08) om behandling av psykiskt avvikande nu håller på att slutföra sitt arbete.

När det gäller påföljdssystemet i övrigt bör i detta sammanhang slutligen nämnas att den kriminalpolitiska arbetsgrupp vid brottsförebyggande rådet som avgett den tidigare nämnda rapporten om förmögenhetsbrotten inlett en omfattande översyn av hithörande frågor under hösten 1975. Bland de problem som gruppen kommer att behandla märks de ekonomiska sanktionerna liksom nya alternativ till frihetsstraff.

För den enskilda medborgare som drabbas av brott kan konsekvenserna ibland bli allvarliga. Särskilt gäller detta i fall då brotten riktar sig mot någons liv eller hälsa. Fr. o. m. budgetåret 1971/72 betalas ersättning av statsmedel för vissa personskador som har uppstått i samband med brott. Bestämmelserna ses f. n. över av brottsskadeutredningen (Ju 1975: 18), som har tillsatts på riksdagens begäran (JuU 1974: 1, rskr

Kriminalvårdsreformen har medfört en kraftig satsning på frivården. Under budgetåren 1973/74—75/76 har frivården tillförts ca 250 tjänster. I samband med personalförstärkningen har frivården ålagts nya och utvidgade arbetsuppgifter. Ansvaret för personundersökningsverksamheten överfördes 1974 på frivården. Genom anknytningen till frivårdsorganisationen vill man höja undersökningarnas kvalitet och skapa större garantier för att den tilltalades egna synpunkter tillvaratas i samband med undersökningen.

Den största personalförstärkningen inom frivården är avsedd för övervakningsverksamheten. Dömda med svår social missanpassning, framför allt alkohol- och narkotikamissbrukare i storstäderna, skall tas om hand av frivårdstjänstemän som specialutbildats för arbete med detta klientel. För mindre komplicerade fall kommer även fortsättningsvis lekmannaövervakare att anlitas. För frivårdens sociala verksamhet har anslagen för stöd och hjälp till klienterna kraftigt räknats upp.

Lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt ger uttryck för att anstaltsvården skall planläggas i nära samverkan mellan kriminalvårdens olika organ. Ett viktigt led i denna samverkan är samordningen mellan anstaltsvård och frivård när det gäller att förbereda de intagnas frigivning från anstalt. Reformen medför att frivårdens personella resurser kommer att medverka i det kurativa arbetet på häkten och anstalter, varvid särskild uppmärksamhet skall ägnas åt utskrivningsarbetet.

Av stor betydelse för integreringen mellan anstaltsvård och frivård är besluten om nya anstalts- och regionsystem. Det har länge hävdats att den intagnes anpassning i samhället lyckas bäst om närhetsprincipen tillämpas, dvs. om den intagne placeras i en institution i närheten av hemorten varifrån han kan upprätthålla en kontinuerlig kontakt med anhöriga och andra som är beredda att stödja honom efter frigivningen. Genom att placera de intagna på anstalter i närheten av hemorten ökar också frivårdens möjligheter att medverka i anstaltsarbetet eftersom frivårdstjänstemännen då kan uppehålla personlig kontakt med sin klient även när han vistas på anstalt. För detta ändamål har inrättats s. k. lokalanstalter.

Lokalanstalten skall inte vara självförsörjande i fråga om behandlingsresurser. Klienterna skall i så stor utsträckning som möjligt kunna utnyttja samma utbildning, undervisning, sjukvård, arbetsmarknad, föreningsliv, kulturutbud etc. som andra medborgare i samhället. Detta skall under den tid som den intagne vistas på anstalten i första hand möjliggöras genom att han beviljas frigång, permission eller annan vistelse utanför anstalt.

För intagna som på grund av sin kriminella belastning och sin personliga läggning är svårbehandlade används s. k. riksanstalter, vilka till övervägande del är slutna. Med hänsyn till de relativt restriktiva regler som måste gälla för en sluten riksanstalt avses de intagna i god tid före

ningar av de totala resurserna. Dess uppgift är att pröva om polisverksamheten är rätt avvägd inom ramen för nuvarande resurser. En speciell fråga som utredningen skall pröva är hur polisens brottsutredande verksamhet skall kunna effektiviseras.

Vad gäller *åklagarna* kan särskilt anmärkas att viss brottslighet tenderar att bli mera komplicerad och svårutredd. Framför allt gäller detta grövre skattebrott och andra former av kvalificerad ekonomisk brottslighet. Kontrollorganen på skattesidan har förstärkts, vilket medfört en ökad belastning på åklagarna. Resurserna för den verksamhet som utövas av länsåklagarna för speciella mål har därför förstärkts under de senaste åren.

Frågan om en utvidgad tillämpning av institutet strafföreläggande övervägs f. n. på grundval av förslagen i betänkandet (SOU 1974: 27) Mindre brott.

Åtalsrättskommittén (Ju 1970: 63) utreder, som har nämnts förut, den allmänna frågan om underlåtande av åtal för brott. Denna fråga är av särskilt intresse beträffande unga lagöverträdare. Men också andra speciella kategorier lagöverträdare kommer in i bilden. Det gäller t. ex. narkotikamissbrukare och psykiskt sjuka.

På *kriminalvårdens* område fattade 1973 års riksdag, på grundval av kriminalvårdsberedningens arbete och på förslag av regeringen i 1973 års statsverksproposition, principbeslut om genomgripande förändringar såväl i fråga om anstaltsvården som beträffande frivården. Bl. a. infördes ett nytt regionalt system och tillkom en ny lag (1974: 203) om kriminalvård i anstalt.

Reformen skall genom en ökad satsning på kriminalvårdens frivårdsorganisation möjliggöra att kriminalvård i frihet blir den normala påföljdsformen inom kriminalvården. I de fall anstaltsvård tillämpas skall denna ske i intim samverkan med frivården och i övervägande fall i närheten av den intagnes hemort så att denne i största utsträckning kan utnyttja samhällets sociala service och under anstaltsvistelsen uppehålla kontakt med anhöriga och övervakare m. fl.

Vägledande för reformarbetet har varit den tidigare berörda uppfattningen att frihetsberövandet som sådant i regel inte förbättrar den enskildes möjligheter till anpassning till ett liv i frihet. Frivård är en humanare och billigare vårdform än anstaltsvård.

En annan viktig grundtanke i reformen är att dömda skall ha samma rätt till samhällets stödåtgärder och vårdinsatser som andra människor i samhället. Det förhållandet att kriminalvårdens klienter begått brott och har särskilda problem när det gäller anpassning i samhället får inte medföra att andra samhälleliga stöd- och vårdorgan frånkänner sig ansvaret för dem. Konsekvensen av detta blir att samhällets normala service skall utnyttjas i största möjliga utsträckning för kriminalvårdens klientel.

bara området för skilda brott och i förekommande fall därvid tillämpade gradindelning, t. ex. i ringa, normala och grova fall. Vad särskilt gäller påföljderna så föreslås i den tidigare nämnda rapporten att utredningen skall få i uppdrag att närmare undersöka förutsättningarna för en reform som i huvudsak innebär att fängelse utgår ur straffskalan för ringa brott, att böter tas in i straffskalan för normalbrott samt att nu gällande minimi- och maximitider för fängelse vid normala eller grova fall sänks.

För *polisens* del måste resursbehovet för den brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamheten fortlöpande bedömas med utgångspunkt i de förändringar som sker i brottslighetens utveckling och inriktning. På grundval av förslag av brottskommissionen (Ju 1973: 01) vidtogs våren 1973 en rad åtgärder för att bekämpa brottsligheten och förstärka den allmänna ordningen. Bl. a. beslöt riksdagen på regeringens förslag att polisväsendet skulle tillföras 1 200 nya polismanstjänster och 450 tjänster för annan personal under en treårsperiod. Den beslutade förstärkningen har nu genomförts.

Som ett resultat av bl. a. brottskommissionens arbete har polisverksamheten i större utsträckning än tidigare inriktats på det brottsförebyggande och det direkt brottsförhindrande arbetet. Ökad uppmärksamhet ägnas åt att uppdaga och utreda framför allt den allvarligare brottsligheten. Det brottsförebyggande arbetet bedrivs i nära samarbete med de myndigheter som svarar för barnavård, nykterhetsvård och andra socialt inriktade insatser. Det bör särskilt framhållas att polisverksamheten under de senaste åren fått en sådan inriktning att fotpatrullering eftersträvas. Vidare har kvarterspolisverksamheten kraftigt ökats. Denna verksamhet upplevs som mycket positiv av både allmänheten och de polismän som tjänstgör som kvarterspoliser.

Det har nu gått tio år sedan polisväsendet förstatligades. Förstatligandet medförde en koncentration av resurserna till större och färre enheter och innebar inledningen till en omfattande rationaliseringsverksamhet, som alltjämt pågår. Syftet är att öka polisens effektivitet och åstadkomma enhetlighet och konsekvens i polisverksamheten. Polisens verksamhet — liksom all annan verksamhet — måste kontinuerligt anpassas till utvecklingen inom samhället i stort. Det finns redan mot den bakgrunden anledning att ställa frågan om polisens organisation och riktlinjerna för verksamheten sådana de lades fast i beslutet om förstatligandet svarar mot dagens krav. En utredning för en sådan granskning har därför tillkallats. Utredningen som antagit namnet 1975 års polisutredning (Ju 1975: 08) skall i första hand överväga polisens roll i samhället. Med utgångspunkt bl. a. i önskemålen att underlätta polisens kontakter med allmänheten och ytterligare betona dess roll som allmänt serviceorgan skall översynen sålunda avse polisens uppgifter, rekrytering, utbildning och organisation. Utredningen skall inte föreslå ökningar eller inskränk-

sa fall torde inverka rent negativt när det gäller att skapa gynnsamma förutsättningar för vård och behandling. Med hänsyn till att antalet utmätta fylleristraff årligen uppgår till omkring 70 000 skulle en avkriminalisering innebära en betydande lättnad för de rättsvårdande myndigheterna.

Ett annat exempel på nedkriminalisering är de ändringar i brottsbalken som under hösten antagits av riksdagen på grundval av regeringens förslag i prop. 1975/76: 42. Bestämmelserna om grov stöld har därvid ändrats för att göra det möjligt för domstolarna att i vissa fall som tidigare regelmässigt bedömts som grov stöld eller rån, med minimistraff på sex månader resp. ett års fängelse, kunna utmäta kortare straff. Vidare har bestämmelsen i 26 kap. 3 § om förhöjt straff i vissa fall vid återfall i brott upphävts.

Vad gäller den i övrigt planerade fortsatta reformverksamheten på straffrättens område så innebär den i fråga om anpassningen till nya eller ändrade förhållanden bl. a. följande.

Den i anledning av den s. k. IB-affären tillsatta utredningen (Ju 1974: 02) angående brottsbalkens bestämmelser om brott mot rikets säkerhet har slutfört sitt arbete år 1975. Dess betänkande (Ds Ju 1975: 16) Spioneribrott m. m. innehåller förslag till vissa ändringar i spioneribestämmelserna m. m. i 19 kap. BrB och upphävande av bestämmelserna beträffande samhällsfarlig ryktesspridning (16 kap. 6 § BrB), beljugande av myndighet (17 kap. 6 § BrB), tagande av utländskt understöd (19 kap. 13 § BrB) samt, såvitt gäller fredstid, ryktesspridning till fara för rikets säkerhet (19 kap. 8 § BrB). Betänkandet har remissbehandlats. Arbete pågår inom justitiedepartementet med sikte på att proposition i ämnet skall kunna läggas fram under innevarande riksmöte.

Brottsförebyggande rådet har i en skrivelse till regeringen anslutit sig till de synpunkter angående behovet av en allmän översyn av BrB:s bestämmelser om de s. k. förmögenhetsbrotten som redovisats i en rapport från rådets kriminalpolitiska arbetsgrupp (Rapport 1975: 3, Förmögenhetsbrotten, Riktlinjer för en översyn). Enligt rapporten bör en sådan utredning få till uppgift bl. a. att pröva frågan om en eventuell utvidgning av ockeransvaret liksom behovet av andra anpassningar av straffbestämmelserna till den tekniska och ekonomiska utvecklingen och därav uppkommande möjligheter till nya former av oegentligheter. Som exempel härpå nämns bl. a. de s. k. databrotten.

Frågan om direktiv till en sådan utredning övervägs f. n. inom justitiedepartementet. Det förutsätts därvid att det finns ett behov av att också ta upp frågor vilka mera hänger samman med en i viss mån ändrad syn på den straffrättsliga värderingen av de s. k. traditionella förmögenhetsbrotten liksom den tidigare berörda allmänna inställningen till användningen av frihetsberövande påföljder. Ett kommande utredningsuppdrag avses vidare gå ut på att se över gränserna för det straff-

dets, åklagarnas och domstolarnas resurser har genomförts samtidigt som andra åtgärder satts in för att i görligaste mån effektivisera och underlätta denna utrednings- och lagföringsverksamhet. Otvivelaktigt finns det emellertid här ett stort behov av en mera långsiktig prioritering när det gäller användningen av rättsväsendets resurser. Det framstår sålunda inte som realistiskt att ständigt söka fylla gapet mellan redan föreliggande krav på insatser och tillgänglig kapacitet enbart genom ytterligare kraftiga personalförstärkningar eller andra mycket kostnadskrävande reformer. Vid sidan av de starka kriminalpolitiska skäl som kan åberopas för en ordning vilken innebär att man till skillnad från vad som nu är fallet inte skall behöva stämpla snart sagt varje normöverträdare som en brottsling finns det sålunda betydande praktiska och effektivitetsmässiga fördelar med en avkriminalisering av gärningar med jämförelsevis lågt straffvärde. Det finns i detta sammanhang anledning erinra om att det från både allmänpreventiv och individualpreventiv synpunkt framstår som mycket angeläget att se till dels att brott klaras upp, dels att lagföringen och påföljden kommer i så nära anslutning till gärningen som möjligt. En annan utvecklingslinje för det pågående och fortsatta reformarbetet inom straffrätten går ut från uppfattningen att de frihetsberövande påföljderna har övervägande negativa effekter för den straffade. Mot bakgrund härav har målsättningen på detta område gradvis kommit att präglas av tanken att frihetsberövande påföljder endast bör användas som yttersta medel liksom att de frihetsstraff som ändå måste utdömas i allmänhet bör kunna göras kortare än f. n.

När det gäller strävandena att av- eller nedkriminalisera vissa gärningar med jämförelsevis lågt straffvärde finns det till en början anledning peka på den begränsade reform i fråga om snatteri som genomfördes år 1972. Den innebar bl. a. att polisen fick möjlighet att underlåta att rapportera händelsen till åklagaren i fall där det på grund av omständigheterna kan antas att en erinran skall vara tillräcklig för att hindra ett återupprepande.

Vad särskilt gäller polisens utredningsresurser så har det under senare tid blivit allt mera uppenbart att den kategori av brott som regleras i BrB:s 11 kap. under den sammanfattande rubriken gäldenärsbrott är mycket arbetskrävande. Brott av detta slag kräver tillgång till särskilt kvalificerad utredningspersonal. Det behövs goda kunskaper i bokföring m. m. för att avancerad ekonomisk kriminalitet skall kunna beläggas. Mot bakgrund härav har regeringen nyligen i en proposition (1975/76: 82) föreslagit vissa ändringar i bestämmelserna om gäldenärsbrotten.

Inom justitiedepartementet pågår f. n. arbete med sikte på att en proposition om avkriminalisering av det offentliga fylleriet skall kunna föreläggas riksdagen under våren 1976. De huvudsakliga grunder som kan åberopas för en sådan åtgärd är att straffen inte synes ha någon allmän nykterhetsfrämjande effekt men att kriminaliseringen däremot i vis-

naturliga hindret mot kriminalitet ligger i en samhällsgemenskap som genomsyras av en allmän respekt och hänsyn för medmänniskors liv, hälsa, integritet och rättigheter.

Vad gäller kriminalpolitiken i egentlig mening så har den sedan länge följt två huvudlinjer. Den ena går ut på att med olika medel söka förebygga brott och att skydda samhället och människorna i gemen från brott. Den andra linjen avser åtgärder som gör det lättare för den som har begått brott att inpassa sig i samhället. Gränsen mellan dessa båda huvudlinjer är emellertid ingalunda skarp. Eftersom återfallsbrottsligheten utgör en mycket betydande del av den samlade kriminaliteten innebär ett framgångsrikt arbete för att anpassa lagöverträdarna ett avsevärt framsteg när det gäller att infria den första och övergripande målsättningen. Det står vidare klart att ansvaret för rehabiliteterande åtgärder måste ses som en i hög grad gemensam angelägenhet inte bara för kriminalvård, socialvård och sjukvård utan även för andra myndigheter och samhällsorgan. Erfarenheten visar också att arbetsgivare, fackföreningar, liksom andra privata sammanslutningar och enskilda personer här kan bidra på ett mycket betydelsefullt sätt.

De normer för samlevnaden som kriminalpolitiken har till uppgift att inskärpa finns i *strafflagstiftningen* främst i brottbalken (BrB) men även i ett stort antal specialstraffrättsliga författningar. Där givna regler om straffrättsligt ansvar och påföljder avser att ge uttryck för den vikt samhället tillmäter efterlevnaden av ifrågavarande normer liksom den stränghet med vilken en överträdelse i allmänhet bör beivras. Det är givet att de förhållanden och värderingar som ligger bakom de straffrättsliga bestämmelserna förändras med samhällets utveckling. Straffrätten måste därför fortlöpande ses över i syfte att anpassa reglerna efter faktiska förändringar i bl. a. brottslighetens utveckling. Av stor betydelse i detta sammanhang är givetvis också inträffade förskjutningar i allmänhetens uppfattning. Det är slutligen inte minst angeläget att man även på detta område av det kriminalpolitiska arbetet fortlöpande söker ta tillvara resultaten av den forskning och de försöksverksamheter som bedrivs både inom och utom landet.

Som exempel på reformer där straffen skärpts och anpassats till förändrade faktiska förhållanden i samhället kan nämnas narkotikalagstiftningen, skattebrottslagen (1971: 69), vapenlagen (1973: 1176) och senast de nya bestämmelserna i 4 kap. BrB om skydd mot integritetskränkning genom avlyssning som antagits av riksdagen under våren 1975 och som trätt i kraft den 1 juli 1975.

Det kriminaliserade området är i dag mycket vidsträckt. Särskilt inom speciallagstiftningens område kan man notera en betydande ökning av antalet straffbestämmelser. Detta har medfört en ständigt stegrad belastning för den del av rättsväsendets resurser som går åt för att utreda och lagföra överträdelserna. Betydande förstärkningar av polisväsen-

Särskild uppmärksamhet ägnas reglerna om anhållande och häktning. Också frågan om en vidare översyn av rättegångsförfarandet blir aktuell.

Konkurslagen

Konkurslagstiftningen är sedan ett antal år tillbaka föremål för en genomgripande omarbetning. En första etapp i detta arbete har genomförts under våren 1975. Därvid har bl. a. reglerna om förutsättningarna för konkurs och om vilken egendom som skall räknas till konkursbo gjorts om. Ett viktigt syfte med reformen har vidare varit att motverka otillbörliga rättshandlingar mellan gäldenären och fordringsägare inför en förestående konkurs. Sådana transaktioner skall enligt de nya reglerna om återvinning kunna gå tillbaka i större utsträckning än tidigare.

En ny etapp i arbetet övervägs f. n. Den gäller främst förfarandet i mindre konkurser. Reformen beräknas emellertid få betydelse för omkring 80 % av samtliga konkurser. Huvudsyftet med reformen är att ersätta nuvarande system med s. k. fattigkonkurs med en ordning som ger bättre möjligheter att beakta samhälleliga och andra intressen i enklare konkurser. Detta föreslås ske bl. a. genom att förvaltningen i sådana konkurser normalt anförtros åt kronofogdemyndighet i stället för som nu åt enskilt verksamma gode män. Med den nya ordningen motverkas möjligheterna för gäldenär att undandra sig sitt ekonomiska ansvar genom att före konkursen göra sig av med alla sina tillgångar. Förfarandet i de mindre konkurserna blir därför mera ingripande än nu. Bl. a. skall utredning ske i fråga om gäldenären kan misstänkas för brott mot sina fordringsägare. Formerna för handläggning av en del andra konkurser som nu behandlas enligt mera invecklade regler avses vidare bli förenklade.

Kriminalpolitiken

Alla åtgärder som syftar till att begränsa brottsligheten brukar normalt sammanfattas under beteckningen kriminalpolitik. I första hand tänker man därvid på den verksamhet som bedrivs av polisen, åklagare, domstolar och kriminalvården. Efter hand har emellertid den uppfattningen vunnit allt större anslutning att tyngdpunkten när det gäller att motverka brottsligheten måste ligga på det förebyggande arbetet i vid och långsiktig mening. Genom vårt arbete på ett solidariskt samhälle med en bättre och rättvisare fördelning av inkomster, bostäder, utbildning, arbetsmiljö och kultur vill vi också bota de brister i miljöer och i övrigt förebygga de risker för social missanpassning som utgör en grogrund för kriminalitet. På så sätt vill vi också skapa förutsättningar för en ökad förståelse mellan människorna. Det enklaste och samtidigt mest

Multinationella företag

De multinationella företagens tillväxt har väckt oro på många håll. Riskerna för att en ökad okontrollerad makt samlas hos de större internationella företagen har föranlett statsmakterna att vidta olika åtgärder för att få till stånd en demokratisk kontroll över dessa företags verksamhet. Dessa åtgärder spänner över åtskilliga områden. Inom justitiedepartementets ansvarsområde har förslag lagts fram som syftat till att förbättra insynen i svenskägda multinationella företag. Detta sker genom kraven i den nya aktiebolagslagen på att svenskt moderbolag måste avge offentlig koncernredovisning som omfattar också utländska dotterbolag.

Utredningen (Ju 1973: 17) angående utländska övertaganden av svenska företag har nu till uppgift att utarbeta en effektiv och heltäckande kontroll av utländska uppköp av svenska företag. Utredningen överväger också hur man skall kunna få till stånd en kontroll av att den löpande verksamheten i ett utlandskontrollerat företag inte drivs i strid med svenska intressen.

Rättegångsförfarandet

På rättegångsförfarandets område pågår ett reformarbete som syftar å ena sidan till att den enskilde oberoende av ekonomiska villkor skall kunna få sin rätt, å andra sidan till att rättsväsendets resurser inte skall utnyttjas i onödan utan tvärtom användas så effektivt som möjligt.

Genom 1973 års rättshjälpsreform har de enskildas möjligheter att få hjälp i rättsliga angelägenheter förbättrats betydligt. Reformen innebär att staten betalar kostnaderna för rättshjälp inte bara i mål och ärenden vid allmän domstol utan också i stor utsträckning i utomprocessuella angelägenheter och ärenden hos förvaltningsmyndigheter och förvaltningsdomstolar. En annan viktig del av reformen är att rättshjälp kan lämnas — förutom till de ekonomiskt sämst ställda i samhället — även till flertalet vanliga inkomsttagare. Sedan erfarenheter nu har vunnits av det nya rättshjälpssystemets tillämpning görs en översyn av rättshjälpen genom en särskild utredning (Ju 1975: 07). Översynen skall främst inriktas på att effektivisera systemet.

År 1974 infördes en särskild lag (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden. Syftet med lagen är att förbättra den enskildes rättsskydd genom att nedbringa parternas kostnader. Oavsett värdet skall tvist kunna handläggas enligt den nya lagen, om den huvudsakligen rör fråga allmänna reklamationsnämnden har avgett yttrande över.

På rättegångsförfarandets område inriktas nu arbetet på att ytterligare förenkla formerna för beivrande av mindre brott. Genom åtalsrättskommittén (Ju 1970: 63) undersöks vidare den allmänna frågan om underlåtande av åtal för brott när åtal inte är påkallat från allmän synpunkt.

Av stort intresse när det gäller strävandena att stärka konsumentskyddet är det förslag (SOU 1975: 63) till konsumentkreditlag som nyligen har lagts fram av kreditköpkommittén (Ju 1971: 05). Lagförslaget innebär bl. a. att den som erbjuder kredit skall lämna tydliga upplysningar om innebörden av kreditvillkoren. Vidare föreslås olika regler i syfte att förhindra att de enskildas åtaganden vid kreditköp blir alltför betungande. Remissbehandlingen av förslaget är nyligen avslutad.

Flera andra utredningar på konsumentskyddsområdet väntas lägga fram förslag år 1976. Sålunda kommer konsumenttjänstutredningen (Ju 1972: 07) att föreslå en konsumenttjänstlag, som skall gälla vid olika former av serviceverksamhet, t. ex. reparations- och underhållsarbeten. Vidare väntas hemförsäljningskommittén (Ju 1973: 10) lägga fram förslag som skall förbättra konsumenternas ställning vid hemförsäljning. Frågan om ersättning för skador orsakade av farliga produkter behandlas av produktansvarskommittén (Ju 1973: 08), som avser att under året lägga fram förslag beträffande läkemedel.

Förslag väntas också av försäkringsrättskommittén (Ju 1974: 09), som har i uppdrag att se över lagstiftningen om försäkringsavtal och stärka försäkringstagarnas ställning i förhållande till försäkringsgivaren. En annan utredning (Ju 1975: 02) har tillsatts med uppgift att åstadkomma ett förbättrat konsumentskydd vid förvärv av småhus m. m. Utredningen skall bl. a. föreslå regler för det fall att en fastighet är behäftad med fel. Vidare skall utredningen se över fastighetsmäklarnas verksamhet.

Hyreslagstiftningen

Hyreslagstiftningen reformeras fortlöpande för att tillgodose hyresgästernas behov av goda lägenheter till skäliga hyror. Genom lagstiftning som redan genomförts har hyresgästernas kvarboenderätt tryggats och medel skapats för kontroll av hyrornas skälighet. Det fortsatta arbetet inriktas främst på att ge hyresgästerna bestämmanderätt över sina bostadsförhållanden. Viktiga reformer trädde i kraft den 1 januari 1975 då bostadshyresgästerna fick rätt till inflytande vid sanering av bostadshus. Samtidigt infördes en generell uppsägningstid för bostadshyresgäst på tre månader. Bruksvärdereglerna ändrades så att de allmännyttiga bostadsföretagens prisledande ställning förstärktes. Den 1 juli 1975 började bostadsdomstolen sin verksamhet.

Tiden har nu ansetts mogen att företa en samlad översyn av hyreslagen. Hyresrättsutredningen (Ju 1975: 06) skall bl. a. överväga ett system som innebär att man låter hyresvillkoren bestämmas efter kollektiva förhandlingsöverenskommelser. Vidare skall utredningen se över skyddet för lokalhyresgästerna och andrahandshyresgästerna.

Under våren 1976 ämnar regeringen lägga fram förslag till nya regler beträffande faderskap och vårdnad. Ändringarna i faderskapsreglerna syftar främst till att i skilsmässosituationer på ett enkelt men samtidigt tillförlitligt sätt klarlägga vem som är ett barns far. När det gäller vårdnad öppnas möjlighet för frånskilda och ogifta föräldrar att gemensamt utöva den rättsliga vårdnaden om sina barn. Det skall därvid i princip vara utan betydelse om föräldrarna bor tillsammans eller inte. En förutsättning skall dock vara att föräldrarna är ense om att vårdnaden skall utövas gemensamt.

Reformarbetet på familjerättens område fortsätter. F. n. är familjelagssakkunniga (Ju 1970: 52) sysselsatta med att se över reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar. Tanken är bl. a. att öka jämställdheten mellan män och kvinnor.

Konsumentpolitiska lagstiftningen

På det konsumentpolitiska området pågår ett omfattande lagstiftningsarbete, som är inriktat på att skapa ett förbättrat skydd för de enskilda människorna. Bakgrunden till lagstiftningsarbetet är att konsumenterna allmänt sett är den svagare parten i förhållande till näringsidkare. De villkor som erbjuds konsumenterna i samband med köp av en vara eller beställning av en tjänst är ofta ensidigt utformade till säljarsidans fördel. Reklam och andra marknadsföringsmetoder är många gånger vilseledande för köparna eller gör det svårt för dem att träffa ett rationellt val mellan olika varor och tjänster. För stora grupper av konsumenter försämras deras ställning ytterligare genom att de har dålig ekonomi eller bristande kunskaper och marknadsorientering. Lagstiftningens syfte är alltså att stärka konsumenternas ställning gentemot näringsidkarna.

Den konsumentpolitiska lagstiftningen är av två slag. Av störst betydelse är den näringsrättsliga lagstiftningen som tar sikte på konsumenterna som kollektiv. Till den näringsrättsliga lagstiftningen hör framför allt den nyligen utfärdade marknadsföringslagen och lagen (1971: 112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor. Den kompletteras av civilrättslig lagstiftning som är inriktad på enskilda fall och ger anvisningar för lösningen av konkreta tvister. Till de civilrättsliga lagar på konsumentskyddsområdet som har kommit till under senare år hör lagen (1971: 238) om hemförsäljning m. m. och konsumentköplagen (1973: 877). Hit hör också det förslag till avtalsrättslig generalklausul som regeringen nyligen har lagt fram (prop. 1975/76: 81). Förslaget innebär att de allmänna domstolarna får ökade möjligheter att jämka eller åsidosätta oskäliga avtalsvillkor. Vid sin prövning skall domstolarna ta särskild hänsyn till konsumenternas behov av skydd.

lagt fram betänkanden. Enligt utredningsförslagen skall 1949 års tryckfrihetsförordning ersättas av en ny massmediegrundlag som skall reglera — förutom yttrandefriheten i tryckt skrift och tillgången till allmänna handlingar — även yttrandefriheten i radio och television samt film. Den grundlagsreglering som föreslagits i fråga om tillgången till allmänna handlingar har allmänt godtagits vid remissbehandlingen. I den delen kommer också förslag till riksdagen att läggas under våren 1976. Vad beträffar frågan om att anta en ny massmediegrundlag som reglerar yttrandefriheten i tryckt skrift, radio, television och film har vägande invändningar rests. Ytterligare utredning är nödvändig i denna fråga. Bl. a. bör radioutredningens arbete avvaktas. Viktiga delar av utredningsförslaget bör emellertid prövas redan nu, bl. a. frågorna om en utvidgning av det tryckfrihetsrättsliga grundlagsskyddet till stencilerade och liknande skrifter och om utformningen av meddelarskyddet. Arbetet bedrivs f. n. inom justitiedepartementet med sikte på att också i dessa frågor lägga fram förslag till riksdagen under våren 1976.

Datalagen

Vid 1973 års riksdag antogs datalagen (1973: 289). Lagen syftar till att skydda den enskilde mot sådant intrång i den personliga integriteten som kan bli följden av den alltmera utbredda dataregistreringen av personuppgifter. Vidare inrättades ett särskilt organ, datainspektionen, med uppgift att bl. a. pröva frågor om tillstånd att föra personregister och utöva tillsyn enligt lagen. Riksdagen har under våren 1975 (KU 1975: 11, rskr 1975: 103) uttalat sig för en allmän översyn av datalagen. Frågan om direktiv för en sådan översyn övervägs f. n. inom justitiedepartementet.

Familjerätten

Familjerätten är f. n. föremål för en genomgripande översyn. Bakom vår familjerättspolitik ligger tanken att människorna måste ha frihet att själva utforma sitt personliga liv och att välja den samlevnadsform som bäst passar dem. Äktenskapsreglerna bör utformas så att de kan accepteras av så många som möjligt. Samtidigt är det angeläget att på vissa punkter, framför allt när det gäller förhållandet till barnen, ha enhetliga regler för alla samlevande, oberoende av om de är gifta eller inte.

Ett viktigt steg i reformarbetet på familjerättens område togs år 1973. Då förenklades reglerna om ingående och upplösning av äktenskap. Bl. a. fick make i princip rätt till omedelbar äktenskapsskillnad. Om bara en av makarna vill skiljas eller om någon av dem har vårdnaden om barn under 16 år måste dock skilsmässan föregås av en betänketid på minst sex månader.

Justitiedepartementet

ÖVERSIKT

Justitiedepartementet svarar för beredning av lagstiftningsärenden på ett flertal områden av samhällslivet.

Till justitiedepartementet hör polis- och åklagarväsendet, de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, bostadsdomstolen, hyres- och arrendenämnderna, rättshjälpsnämnderna, de allmänna advokatbyråerna och domstolsverket, kriminalvården och brottsförebyggande rådet. Till departementets område hör också justitiekanslern, fideikommissnämnden, datainspektionen och centralnämnden för fastighetsdata.

Grundlagsarbetet

Sedan mitten av 1950-talet pågår i vårt land ett kontinuerligt reformarbete på det konstitutionella området. Allmänt kan sägas att arbetet syftar till att anpassa det konstitutionella regelsystemet till samhällsutvecklingen och att på så sätt hålla folkstyret levande och sörja för att de demokratiska organen bevarar sin handlingskraft.

Det konstitutionella reformarbetet ledde till grundlagsstiftning först under senare hälften av 1960-talet. Som en första etapp i författningsomvandlingen kan man beteckna riksdagens beslut åren 1968 och 1969 om enkammarriksdag och riksproportionellt valsystem. Genom en andra etapp har 1809 års regeringsform och 1866 års riksdagsordning, efter riksdagsbeslut åren 1973 och 1974, ersatts av nya lagar. Resultatet har blivit att de gamla, delvis starkt föråldrade regelsystemen har ersatts av en modern, skriven konstitution med förankring i dagens samhälle.

Närmast på programmet för arbetet på det konstitutionella området står frågan om en utbyggnad av skyddet i grundlag för de medborgerliga fri- och rättigheterna. Ett betänkande i ämnet (SOU 1975: 75) avgavs i oktober 1975 av 1973 års fri- och rättighetsutredning (Ju 1973: 19). Förslag till nya regler kan väntas bli förelagt riksdagen under våren.

När det gäller grundlagsregleringen av yttrandefriheten och informationsfriheten har arbetet bedrivits i två särskilda utredningar, offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén (Ju 1970: 49) och massmedieutredningen (Ju 1970: 59). Dessa båda utredningar har under år 1975

Register

Sid.		Anslag kr.
	A. Kungl. hovstaten	
1	Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning	5 900 000
1	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	1 450 000
	Summa för kungl. hovstaten	**7 350 000**
	B. Kungl. slottsstaten	
3	De kungl. slotten: Administration	5 446 000
5	De kungl. slotten: Uppvärmning	1 575 000
	Summa för kungl. slottsstaten	**7 021 000**
	Totalt för kungl. hov- och slottsstaterna	**14 371 000**

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1975

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot riksmarskalksämbetets förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *De kungl. slotten: Administration* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 446 000 kr.

B 2. De kungl. slotten: Uppvärmning

1974/75	Utgift	1 219 721
1975/76	Anslag	1 325 000
1976/77	Förslag	1 575 000

Från anslaget bestrids kostnader för löner till tio anställda – värmeskötare, reparatörer m. fl. – och för inköp av bränsle.

Riksmarskalksämbetet har på grundval av ståthållarämbetenas beräkningar hemställt om ett anslag för budgetåret 1976/77 av 1 575 000 kr. Ökningen är av automatisk karaktär.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot riksmarskalksämbetets förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *De kungl. slotten: Uppvärmning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 575 000 kr.

Vid bifall till de av mig framställda förslagen kommer första huvudtitelns slutsumma för budgetåret 1976/77 att uppgå till 14 371 000 kr., vilket innebär en ökning i jämförelse med det för budgetåret 1975/76 anvisade beloppet med 2 337 000 kr.

sa lönejusteringar vidtagits inom ståthållarämbetenas verksamhetsområde. Statens avtalsverk medverkar numera på regeringens uppdrag vid de överläggningar, som förekommer mellan ståthållarämbetena och de anställdas organisationer. Löneutvecklingen anpassas därmed till förhållandena på det statliga området. Ökningarna i övrigt är främst av automatisk karaktär och beror på inträffade prisstegringar och den ökade besöksfrekvensen i parker och trädgårdar.

Ämbetet redovisar vidare konsekvenserna av en minskning av anslaget med 5 %. Denna skulle i huvudsak komma att drabba parkvården, vilket vore olyckligt med hänsyn till att besöksfrekvensen ständigt stiger med ökat slitage på parkerna som följd.

Av följande sammanställning framgår de förändringar i medelsanvisningarna för de olika slotten, som har beräknats för nästa budgetår, i jämförelse med de belopp som har anvisats för budgetåret 1975/76 enligt den av regeringen fastställda staten. Beloppen för nästa budgetår innefattar i förekommande fall det till 36 % höjda lönekostnadspålägget.

	Enligt staten för 1975/76	Enligt statförslaget för 1976/77	Ökning
Stockholms slott	1 427 000	1 761 000	+ 334 000
Drottningholms slott	1 017 000	1 305 000	+ 288 000
Ulriksdals slott	664 000	816 000	+ 152 000
Haga slott	249 000	277 000	+ 28 000
Gripsholms slott	496 000	689 000	+ 193 000
Strömsholms slott	120 000	166 000	+ 46 000
Rosersbergs slott	68 000	75 000	+ 7 000
Tullgarns slott	278 000	357 000	+ 79 000
Summa	**4 319 000**	**5 446 000**	**+1 127 000**

Sammanfattningsvis kan förändringarna under de olika posterna mellan den fastställda staten för budgetåret 1975/76 och det framlagda statförslaget för budgetåret 1976/77 anges på följande sätt.

	Enligt staten för 1975/76	*Enligt statförslaget för 1976/77*	Förändring
Avlöningar och arvoden	3 827 300	4 867 900	+1 040 600
Understöd	22 400	22 100	− 300
Lyse och vatten	187 000	207 100	+ 20 100
Parkers underhåll	278 700	327 000	+ 48 300
Trädgårdars underhåll	163 000	190 000	+ 27 000
Övriga omkostnader	255 600	290 800	+ 35 200
Summa utgifter	**4 734 000**	**5 904 900**	**+1 170 900**
Uppbördsmedel	415 000	458 900	+ 43 900
Summa nettoutgifter	**4 319 000**	**5 446 000**	**+1 127 000**

B. KUNGL. SLOTTSSTATEN

B 1. De kungl. slotten: Administration

1974/75	Utgift	3 531 203
1975/76	Anslag	4 319 000
1976/77	Förslag	5 446 000

Stockholms slott används som bostad åt konungen samt som representations- och kontorslokaler. *Drottningholms slott* begagnas av konungen som bostad under vissa tider av året. I fråga om *Ulriksdals slott* pågår överläggningar om ett eventuellt upplåtande för allmännyttigt ändamål. *Haga slott* används som bostad för prominenta personer från utlandet, vilka är den svenska regeringens gäster. *Gripsholms slott* utnyttjas som museum och för utställning av en del av svenska statens porträttsamling. Användningen av *Strömsholms slott* utreds av riksmarskalksämbetet i samråd med livrustkammaren, byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Västmanlands län m. fl. *Rosersbergs slott* disponeras sedan år 1966 till större delen av civilförsvarsstyrelsen. De två övervåningarna i slottet har dock fått behålla sin karaktär av kunglig bostad och visas för allmänheten. *Tullgarns slott* är upplåtet för visning vissa tider.

Från anslaget avlönas 65 lönegradsplacerade anställda, varav 25 i park- och trädgårdsvård och 11 för lokalvård. Härtill kommer ett tiotal arvodister med uppdrag av deltids- eller bisysslekaraktär och viss övrig personal. Från anslaget bestrids vidare övergångsvis understöd till ett fåtal förmånstagare samt andra omkostnader än för uppvärmning och fastighetsunderhåll för de kungl. slotten.

Riksmarskalksämbetet

Riksmarskalksämbetet hemställer, med anledning av en av ståthållarämbetena vid de kungl. slotten gjord framställning, att anslaget för nästa budgetår förs upp med 5 446 000 kr.

I statförslaget för *Haga slott* har en befattning som slottsvaktmästare dragits in. För att möjliggöra denna besparing har i stället tillkommit ett arvode till en musicerare vid Gustav III:s paviljong på deltid under halva året. Mot bakgrund av den stigande besöksfrekvensen och angelägenheten av fastare tjänstgöringsförhållanden föreslås vidare en halvtidstjänst som kansliskrivare vid *Gripsholms slott*. Dessa arbetsuppgifter fullgörs f. n. av timanställd arbetskraft. Merkostnaden bör ses mot bakgrund av de ökade intäkterna vid Gripsholms slott. Slottsvaktmästaren på *Strömsholms slott* avgår med pension under det kommande budgetåret. För att möjliggöra för den avgående befattningshavaren att under en övergångstid kvarstå i tjänst på halvtid sedan ny innehavare av tjänsten har tillsatts bör medel beräknas för en deltidsanställd vaktmästare vid Strömsholms slott. Slutligen har vis-

Riksmarskalksämbetet framhåller särskilt det alltmer stegrade intresse som från allmänhetens sida visas slotten och dessas samlingar, vilket innebär betydande krav på service gentemot allmänheten. Husgerådskammarens personal är i dag dimensionerad enbart med tanke på vård, underhåll och presentation av institutionens samlingar. Den försöksverksamhet med bl. a. guideutbildning, kurser, föreläsningar och utställningar som hittills har bedrivits har endast kunnat genomföras med svårighet. En tjänst som museilektor vid husgerådskammaren är enligt ämbetet nödvändig för att visnings- och informationsverksamheten i framtiden skall kunna utformas på ett tillfredsställande sätt (+90 400 kr.). Vidare begärs 33 000 kr. för den ökade administration, som kommer att bli följden av den utökade verksamheten.

Den visningsorganisation, som föreslås bli knuten till husgerådskammaren, skall i första hand tillgodose behoven på Stockholms slott, som under år 1974 hade en besökssiffra på över 360 000 personer. Meningen är emellertid att organisationen även skall handlägga visnings- och informationsfrågor vid Riddarholmskyrkan och lustslotten Drottningholm med Kina, Tullgarn, Gustav III:s paviljong vid Haga samt Rosendal. I fråga om Rosersberg och Strömsholm bör – liksom även i vad gäller Drottningholms huvudslott – visningsorganisationens uppläggning utformas i nära samarbete med nationalmuseum.

De föreslagna förstärkningarna för en utökad informations- och visningsverksamhet tillstyrks av *nationalmuseet* och *statens kulturråd*. Kulturrådet anför bl. a. att det till ifrågavarande miljöer kommer många människor som annars sällan besöker museer. Med hänsyn till det stora antalet besökare är det enligt rådets uppfattning viktigt att möjligheter ges till väl upplagda studiebesök.

Föredraganden

Jag förordar att en förbättrad visningsverksamhet och en utökad information om de kungl. slotten och dessas samlingar kommer till stånd. Mot denna bakgrund och med beaktande av det till 36 % höjda lönekostnadspålägget beräknar jag anslaget till 1 450 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 450 000 kr.

Kungl. hov- och slottsstaterna

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser de kungl. hov- och slottsstaterna

DRIFTBUDGETEN

Första huvudtiteln

A. KUNGL. HOVSTATEN

A 1. Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört i statsbudgeten med 5,3 milj. kr.

Statens avtalsverk medverkar numera på regeringens uppdrag vid överläggningar om löner m. m. för de anställda vid hovförvaltningen m. m. Dessa har erhållit löneförbättringar i överensstämmelse med normerna i avtalet om löner 1975–1976 för statstjänstemän m. fl. (ALS 1975–76). Med beaktande av detta och av inträffade prisstegringar förordar jag att anslaget höjs till 5,9 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 5 900 000 kr.

A 2. Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten. Detta anslag är i statsbudgeten för budgetåret 1975/76 uppfört med 1 090 000 kr. *Riksmarskalksämbetet* har – i anslutning till en av kungl. husgerådskammaren gjord framställning – hemställt att för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår anvisas ett anslag av 1 407 000 kr.

Innehållsförteckning

	Sid.
1. Den allmänna lönenivån för statsanställda m. m.	1
2. Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.	4
3. Reglering av vissa arvoden	5
4. Generellt löneuträkningssystem för statsförvaltningen samt system för automatiserad matrikelföring och pensionsuträkning	5
5. Rätt att utse vissa personalföreträdare	7
6. Statlig företagshälsovård	10
7. Lokalfrågor för regeringskansliet	13
Bilaga. Förslag till lag om rätt för arbetstagarorganisation att utse och entlediga företrädare för de anställda i styrelse eller annat organ vid statlig myndighet	15

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1975

Bilaga 2.1

Förslag till

Lag
om rätt för arbetstagarorganisation att utse och entlediga företrädare för de anställda i styrelse eller annat organ vid statlig myndighet

Härigenom föreskrives följande.

Företrädare för de anställda vid statlig myndighet, som enligt särskild föreskrift får ingå i styrelsen eller annat organ vid myndigheten, får utses och entledigas av den eller de arbetstagarorganisationer som är företrädd hos myndigheten, om ej annat följer av avtal eller särskild föreskrift.

Regeringen får föreskriva att denna lag ej skall tillämpas i fråga om viss myndighets styrelse eller motsvarande organ.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

7 Lokalfrågor för regeringskansliet

Till följd av riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte om återflyttning till ombyggda lokaler på Helgeandsholmen (KU 1975: 13, rskr 1975: 207) har frågan om nya lokaler för regeringskansliet aktualiserats. Vid en återflyttning till Helgeandsholmen kommer riksdagen att utnyttja kanslihuset (kv. Mars och Vulcanus) och på längre sikt även kanslihusannexet (kv. Cephalus). Ersättningslokaler kommer härigenom att erfordras för statsrådsberedningen, justitie-, finans-, arbetsmarknads- och kommundepartementen.

Regeringen har denna dag uppdragit åt byggnadsstyrelsen att för regeringskansliets räkning projektera ny- och ombyggnader i kvarteren Björnen, Loen och Tigern. Arbetsplaneringen skall därvid – i syfte att åstadkomma en rationell lokallösning för regeringskansliet – inriktas på att successivt samla alla departement inom ett begränsat område i Stockholms centrala del, de s. k. södra Klarakvarteren. En preliminär omflyttningsplan har fastställts av regeringen. Planen omfattar kvarteren Rosenbad, Lejonet, Vinstocken, Johannes större, Björnen, Loen och Tigern samt möjlighet att utnyttja kv. Beridarebanan 39.

Chefen för finansdepartementet har efter regeringens bemyndigande den 18 december 1975 tillkallat en partssammansatt projektgrupp för medverkan vid planeringen av regeringskansliets lokaler. Denna grupp har utan erinran tagit del av omflyttningsplanen.

Kanslihuset beräknas kunna evakueras under år 1980 och kanslihusannexet under år 1981. Med en beräknad tid på två år för att bygga om i första hand kanslihuset för riksdagens räkning skulle detta innebära att de ombyggda kanslihuslokalerna kan ställas till riksdagens disposition hösten 1982.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av vad jag nu har anfört.

tas så snart som möjligt. Det bör vara en angelägen uppgift för de regionala hälsoråden att söka sådant samband med parterna på arbetsmarknaden i övrigt inom regionen att fördelningen och utnyttjandet av de tillgängliga resurserna för företagshälsovård sker på det sätt som är mest ändamålsenligt med hänsyn till den samlade hälsovårdens behov.

För att kunna tillgodose de mest angelägna behoven av företagshälsovård inom regionen bör en särskild regional företagshälsocentral inrättas som lyder direkt under det regionala hälsorådet. Jag anser att dessa regionala hälsocentraler bör inrättas så snart praktiska förutsättningar härför föreligger.

Utöver regionala hälsoråd bör lokala hälsoråd kunna inrättas med uppgift att svara för planeringen och ledningen av verksamheten vid de ytterligare företagshälsocentraler som kan komma att inrättas inom regionen. Vid denna planering bör behovet av samplanering med i första hand landsting och kommuner beaktas.

Jag räknar med att statens personalnämnd genom sina regionkontor kommer att biträda de regionala hälsoråden med handläggning av vissa administrativa frågor. Vidare bör personalnämnden genom konsult- och serviceinsatser underlätta uppbyggnaden av företagshälsovården i enlighet med de riktlinjer som fastställs av de regionala hälsoråden. Härutöver ankommer det på regeringen att pröva vilka uppgifter personalnämnden bör åläggas vid genomförandet av den reform jag här har redogjort för.

Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att inrätta dessa hälsoråd. Jag förutsätter att avtalsverket och de statsanställdas huvudorganisationer kommer att träffa avtal om bl. a. riktlinjer för företagshälsovårdens inriktning och innehåll. Ett sådant avtal kommer att underställas riksdagens lönedelegation.

Kostnaderna för den sjukvård som ombesörjs av samhällets sjukvård eller av andra läkare anslutna till försäkringssystemet skall även i fortsättningen belasta de anslag eller anslagsposter (motsv.) varifrån sjukvårdskostnaderna hittills har bestridits.

Kostnaderna för hälsorådens och företagshälsocentralernas verksamhet bör förskottsvis bestridas från ett särskilt anslag enligt en stat som fastställs av regeringen. För detta ändamål bör ett nytt anslag benämnt *Statlig företagshälsovård* tas upp i statsbudgeten. Jag återkommer härtill senare denna dag vid min anmälan av vissa anslag under sjunde huvudtiteln.

Kostnaderna för den företagshälsovård som bedrivs inom ramen för personalnämndens försöksverksamhet bör tills vidare som hittills bestridas från en särskild anslagspost inom personalnämndens myndighetsanslag.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för hälsorådens verksamhet som jag förordat,
2. bemyndiga regeringen att inrätta hälsoråd i enlighet med vad här har föreslagits.

personalsocial verksamhet. Företagshälsovården skall i största möjliga utsträckning inriktas mot sjukdomsförebyggande verksamhet.

– Företagshälsovården skall bedrivas inom ramen för självständigt organiserade enheter som benämns företagshälsocentraler.

– Beslutanderätt i frågor som rör planering och drift av verksamheten vid en företagshälsocentral skall, inom ramen för gällande lag, annan författning eller avtal, delegeras till ett för detta ändamål särskilt inrättat partssammansatt organ som benämns hälsoråd.

– Vid den fortsatta planeringen av företagshälsovården för statsanställda bör behovet av samplanering med i första hand landsting och kommuner beaktas. Vidare bör en samplanering ske med myndigheter inom försvarsmakten.

– Företagshälsovården skall inte innefatta sådan sjukvård som kan eller bör ombesörjas av samhällets sjukvård eller av andra läkare anslutna till försäkringssystemet. Den sjukvård som meddelas inom företagshälsovårdens ram bör begränsas till dels sådan sjukvård som utgör en integrerad del av företagshälsovården som underlag för kontinuerliga och direkta konstateranden om hälsoriskernas ursprung och konsekvenser för de anställdas fysiska och psykiska hälsa, dels i övrigt sådan sjukvård som av särskilda skäl bör ombesörjas av företagshälsovården.

För egen del ansluter jag mig till de principiella ställningstaganden avseende företagshälsovårdens utformning som har redovisats i det föregående. Jag anser att det är väsentligt att de anställda får ett inflytande över företagshälsovården. Detta står i överensstämmelse med regeringens principiella inställning i frågan om arbetslivets demokratisering.

Eftersom de statsanställdas huvudorganisationer har anslutit sig till de redovisade principerna anser jag att de bör vara väl ägnade att ligga till grund för de begärda förhandlingarna om ett företagshälsovårdsavtal.

Jag vill i detta sammanhang betona att utbyggnaden av den statliga företagshälsovården inte avses medföra någon inskränkning av vad som enligt gällande författning eller avtal åligger myndighet. Sålunda förändras inte myndighets skyldighet att fullgöra vad som åläggs arbetsgivare t. ex. enligt arbetarskyddslagen och arbetarskyddsavtalet. Verksamheten inom ramen för den statliga företagshälsovården bör i första hand inriktas mot att biträda myndigheter, affärsdrivande verk m. fl. vid planering och genomförande av åtgärder som syftar till att förebygga fysisk eller psykisk ohälsa.

Härutöver anser jag att frågor om uppbyggnad av företagshälsovården, bl. a. med hänsyn till den under överskådlig tid begränsade tillgången på läkare som har genomgått särskild företagshälsovårdsutbildning, bör samordnas på regional nivå. Regionindelningen bör sammanfalla med den indelning som statens personalnämnd tillämpar i sin regionala verksamhet. Särskilda hälsoråd bör till sig få delegerad beslutanderätten i frågor som gäller planeringen av den statliga företagshälsovårdens utbyggnad inom respektive region. Sådana hälsoråd, benämnda regionala hälsoråd, bör inrät-

Personalnämnden överlämnade i november 1974 till regeringen en skrivelse med titeln "Statlig personalhälsovård: förslag till riktlinjer".

Med utgångspunkt i personalnämndens dittillsvarande erfarenheter från försöksverksamheten redovisade nämnden i skrivelsen förslag till inriktning, organisation och dimensionering av en utbyggd statlig företagshälsovård.

Riksförsäkringsverket och socialstyrelsen har efter remiss avgivit yttranden över personalnämndens skrivelse. Socialstyrelsen anförde i sitt yttrande att möjligheterna till samverkan mellan staten och de kommunala huvudmännen för hälso- och sjukvården inte hade beaktats i tillräcklig utsträckning. Vidare ansåg socialstyrelsen att den sjukvård, som enligt personalnämndens förslag skulle meddelas inom ramen för företagshälsovården, var alltför omfattande och att personalnämndens förslag i denna del inte överensstämde med de långsiktiga och övergripande målen för samhällets hälso- och sjukvårdspolitik. Socialstyrelsen föreslog att dessa frågor skulle göras till föremål för ytterligare utredning.

Regeringen tillkallade den 10 april 1974 en särskild sakkunnig med uppgift att i kontakt med berörda personalorganisationer och myndigheter samt representanter för sjukvårdshuvudmännen ta fram underlag för utformning och organisation av företagshälsovården inom den civila statliga sektorn.

Den sakkunnige[1] avlämnade sitt förslag (Ds S 1975: 10) till regeringen i oktober 1975.

Den sakkunniges förslag hade föredragits för och accepterats av arbetstagarorganisationernas befullmäktigade representanter i utredningsarbetet liksom av cheferna för arbetarskydds- och socialstyrelserna samt statens personalnämnd. Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet hade orienterats om beredningens förslag.

Genom en ändring i 3 § statstjänstemannalagen (1965: 274) har fr. o. m. den 1 januari 1974 frågor om företagshälsovård för statstjänstemän gjorts avtalstillåtna. De statsanställdas huvudorganisationer har begärt förhandlingar hos statens avtalsverk i syfte att sluta kollektivavtal om företagshälsovård.

Följande principiella ställningstaganden bör enligt den sakkunnige ligga till grund för utformningen av den statliga företagshälsovården.

– Företagshälsovården skall omfatta en medicinsk, en teknisk och en personalsocial del. Verksamheten bör utformas i överensstämmelse med ILO:s rekommendation (nr 112) angående företagshälsovård från år 1959 med de modifieringar och kompletteringar som erfordras med hänsyn till t. ex. den begränsade tillgången på läkare med särskild företagshälsovårdsutbildning, speciella arbetsmiljöförhållanden, befintliga resurser och befintlig kompetens på myndighetsnivå avseende medicinsk, teknisk och

[1] Generalläkaren S. Åke Lindgren

vad inrikesutskottet anförde i sitt betänkande 1975: 4 om att pröva behovet av ändringar i systemet med styrelserepresentation för de anställda, sedan det fungerat någon tid.

Enligt lagen (1975: 168) om rätt för sammanslutningar av studerande eller anställda att utse ledamöter i styrelse eller annat organ vid läroanstalt för högre utbildning kan – som tidigare har anförts – bestämmas att lagen inte skall gälla betr. viss läroanstalt. Enligt min mening bör regeringen ha rätt att såsom en ren undantagsåtgärd kunna för viss statlig myndighets lekmannastyrelse eller motsvarande högsta ledningsorgan hos myndighet som inte har lekmannastyrelse meddela undantag från den av mig nu föreslagna lagstiftningen.

Det bör i sammanhanget framhållas att förslaget att överlämna rätten att utse personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. inte är avsett att innebära någon förändring i övrigt av den ordning varigenom kungörelsen om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. hittills har gjorts tillämplig på statlig myndighet eller tillämpningen i övrigt av kungörelsen.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom finansdepartementet upprättats ett förslag till lag som ger berörda arbetstagarorganisationer rätt att, om företrädare för de anställda får ingå i styrelse eller annat organ vid statlig myndighet, själva utse och entlediga sådana företrädare. Lagförslaget bör få fogas som *bilaga 2.1* till protokollet i detta ärende.

En promemoria i ämnet med ett innehåll som i sak motsvarar vad jag nu har anfört har remitterats till statens avtalsverk, domänverket, Landsorganisationen i Sverige, Statsanställdas förbund, Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion och Svenska skogsarbetareförbundet. Remissinstanserna har lämnat förslagen utan erinran.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga förslaget till lag om rätt för arbetstagarorganisation att utse och entlediga företrädare för de anställda i styrelse eller annat organ vid statlig myndighet.

6 Statlig företagshälsovård

Statens personalnämnd bedriver sedan år 1971, på uppdrag av regeringen, viss försöksverksamhet avseende företagshälsovård för statsanställda m. fl.

Föredraganden

Uppgiften att utse eller entlediga ledamöter i statliga organ är en förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning (jfr prop. 1975: 9 och 1975: 39). En sådan förvaltningsuppgift kan enligt 11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen (RF) lämnas över till bolag, förening, samfällighet eller stiftelse om det sker genom lag. Enligt punkt 6 i övergångsbestämmelserna till RF äger äldre författning eller föreskrift fortsatt giltighet utan hinder av att den inte har tillkommit i den ordning som skulle ha iakttagits vid tillämpning av regeringsformen. Däremot måste en ändring av äldre författning eller föreskrift göras i den form RF föreskriver.

Enligt den ordning som gällde före nya RF kunde Kungl. Maj:t lämna över uppgiften att förordna eller entlediga ledamot i beslutande organ vid statlig myndighet till arbetstagarorganisation. Riksdagens medverkan krävdes alltså inte.

Försöksverksamheten med förvaltningsdemokrati har som tidigare har anförts fått en betydande omfattning. En avsevärd del av denna verksamhet bedrivs enligt regeringsmedgivanden som har lämnats efter 1974 års utgång.

Avgörande skäl talar enligt min mening för att de anställdas ledamöter och ersättare i olika slag av beslutsorgan inom försöksverksamheten på samma sätt som tidigare skall kunna slutligt utses och entledigas av de föreningar av anställda som har engagerat sig i denna. De formella möjligheterna för detta bör nu skapas genom lagstiftning. Lagstiftningen bör omfatta även företagsnämnd så att – liksom hittills – de ledamöter och ersättare som företräder de anställda kommer att utses av den personalorganisation som de tillhör.

Enligt kungörelsen (1974: 224) om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. skall regeringen utse sådan personalföreträdare och i vissa fall ersättare för honom efter förslag från de fackliga organisationerna. Detsamma gäller i fråga om entledigande av sådan företrädare och ersättare. Det måste anses ha varit naturligt att vid genomförandet av den principiellt viktiga reformen om styrelserepresentation för de anställda i statliga myndigheter låta det ankomma på regeringen att utse och entlediga personalföreträdarna. Sedan systemet med styrelserepresentation nu varit i tillämpning viss tid har en fast rutin etablerats inom berörda personalorganisationer för handläggningen av dessa ärenden. Organisationerna har uttryckt önskemål om att nu få överta uppgiften att slutligt utse personalföreträdarna. Det synes mot bakgrund av vad jag nu har sagt finnas grundad anledning att överlämna till organisationerna att ha hand om uppgiften att slutligt utse – liksom att entlediga – personalföreträdare och ersättare för sådan. Att göra det skulle innebära en förenkling av nuvarande handläggningsordning och samtidigt utgöra en markering av det reella ansvar och den betydelse personalorganisationerna har för reformens fortsatta genomförande. Den föreslagna förändringen torde för övrigt vara i linje med

verk och disciplinnämnd vid statlig myndighet med som regel minst 100 anställda. Personalföreträdare skulle utses av Kungl. Maj:t på förslag av arbetstagarorganisation. Riksdagen godtog denna del av propositionen (InU 1974: 4, rskr 1974: 95). Enligt inrikesutskottet kunde det finnas anledning att, sedan systemet med styrelserepresentation för de anställda hade fungerat någon tid, utvärdera de föreslagna reglerna varvid behovet av förändringar fick övervägas.

Sedan riksdagen hade fattat sitt beslut utfärdades kungörelsen (1974: 224) om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. I anslutning härtill slöt statens avtalsverk samt Statsanställdas förbund, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion den 25 september 1974 avtal om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. Avtalet anger bl. a. grunderna för hur det bestäms vilken eller vilka personalorganisationer som i det särskilda fallet får föreslå personalföreträdare.

Regeringen har efter förslag av berörda personalorganisationer utsett personalföreträdare i ett sjuttiotal statliga myndigheter.

Personalledamöter i företagsnämnd hos statlig myndighet

Enligt kungörelsen (1968: 104) om företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen (jfr prop. 1968: 1 bil. 2 p. 6, SU 1968: 42, rskr 1968: 115) består företagsnämnd av ledamöter som utses till lika antal av myndigheten och berörda personalorganisationer. I samma ordning utses lika antal ersättare. Antalet ledamöter bestäms som regel genom överenskommelse mellan myndigheten och personalorganisationerna.

Företagsnämnd är ett organ för samråd och information mellan myndigheten och de anställda med uppgift att verka för bästa möjliga arbetsresultat och arbetstillfredsställelse. Företagsnämnd får ta över myndighetens rätt att besluta om ersättning och belöning i förslagsärenden och om användningen av vissa medel för personalvårdande åtgärder.

I myndighet där det inte finns företagsnämnd kan enligt kungörelsen berörda personalorganisationer utse högst fyra företagsombud. Arbetsledningen i myndigheten skall minst två gånger årligen sammanträda med företagsombuden för samråd och information.

Gällande lagstiftning på detta område

Enligt lagen (1975: 168) om rätt för sammanslutningar av studerande eller anställda att utse ledamöter i styrelse eller annat organ vid läroanstalt för högre utbildning får studentkårer eller motsvarande sammanslutningar och sammanslutningar av anställda utse ledamot i styrelse eller annat organ vid läroanstalt för högre utbildning (prop. 1975: 39, UbU 1975: 8, rskr 1975: 71). Lagen gäller dock inte vid läroanstalt inom försvarsmakten. Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, förvaltningsmyndighet får undanta också annan läroanstalt från lagens tillämpning.

sursmässiga konsekvenserna av aktualiseringsarbetet samt av ett införande av system för automatiserad matrikelföring och pensionsberäkning.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag nu har anfört.

5 Rätt att utse vissa personalföreträdare

Försöksverksamhet med förvaltningsdemokrati

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 19 september 1969 tillkallade statsrådet Löfberg delegationen (Fi 1970: 67) för förvaltningsdemokrati (DEFF) för att utreda frågor om försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen.

I direktiven för DEFF uttalas bl. a. att de sakkunniga förutsättningslöst bör ta upp överläggningar med lämpliga och intresserade myndigheter om vilka förändringar i rådande ansvars- och befogenhetsfördelning som bör prövas. I försöksverksamheten bör prövas förutsättningarna för och resultaten av viss omfördelning av beslutsbefogenheten från nuvarande organ och nivåer till andra organ eller nivåer inom myndigheten, där de anställdas erfarenheter och synpunkter kan få göra sig gällande i högre grad än nu. DEFF skall även klarlägga formerna för ett ökat personalinflytande. Försöksverksamheten, som utgör tjänstgöring för berörd myndighets personal, kan enligt direktiven bedrivas i myndighetens ordinarie arbetsformer eller i särskild arbetsgrupp, sammansatt av företrädare för verksledningen och övrig personal.

I samarbete med DEFF har ett flertal myndigheter utvecklat försöksverksamhet med förvaltningsdemokrati inom myndigheten. I den mån dessa försök har innefattat medbestämmanderätt för de anställda och inte enbart rätt till samråd, har särskilda beslutsorgan inrättats av Kungl. Maj:t resp. regeringen. Försöken får bedrivas utan hinder av de former för handläggningen av ärenden som annars gäller enligt instruktion e. d. I sådana beslutsorgan ingår som regel lika många företrädare för verksledningen som för de anställda vid myndigheten (jfr prop. 1973: 177 s. 24).

Den försöksverksamhet som sker i samarbete med DEFF omfattar f. n. ett tjugotal statliga myndigheter med sammanlagt omkring 160 000 anställda. Försök bedrivs i omkring 900 beslutsorgan med totalt drygt 6 000 ledamöter, varav ungefär hälften företräder de anställda. Härutöver finns ersättare för ledamöterna.

Personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m.

I propositionen 1974: 1 (bil. 2 p. 7) drogs riktlinjer upp för representation för de anställda i statliga myndigheters högsta beslutande organ. Där föreslogs att, i den utsträckning Kungl. Maj:t bestämde, personalrepresentation skulle införas i lekmannastyrelse, ämbetsmannastyrelse, enrådighets-

rolinska sjukhuset och statens vägverk, har utvecklat egna löneuträkningssystem.

På regeringens uppdrag har statskontoret i samråd med riksrevisionsverket, statens personalpensionsverk och statens personalnämnd utarbetat förslag till ett generellt löneuträkningssystem för statsförvaltningen samt ett system för automatiserad matrikelföring och pensionsuträkning.

Statskontorets förslag har remissbehandlats. De flesta remissinstanserna har varit i princip positiva till förslaget.

Jämfört med befintliga löneutbetalningssystem har de av statskontoret föreslagna systemen för automatiserad löneuträkning och matrikelföring väsentliga fördelar. Således kan på sikt fördelar uppnås genom samordning av de olika systemen samt ökad säkerhet i såväl löne- som pensionsberäkningar. Vidare kommer till stånd en ökad enhetlighet avseende handläggningen av dessa frågor inom statsförvaltningen, möjlighet att registrera korttidsanställda samt möjlighet att ge de anställda en utförlig månatlig specifikation över löneutbetalningarna.

Regeringen har den 27 november 1975 fattat principbeslut om genomförande av den generella löneuträkningsrutinen för myndigheter som inte tillhör försvarsdepartementets verksamhetsområde och med undantag för affärsverken.

Statskontoret skall t. v. svara för ett successivt införande av löneuträkningssystemet. En utgångspunkt vid planeringen skall vara att det generella löneuträkningssystemet skall vara infört för enheterna inom den nya högskoleorganisationen den 1 juli 1977.

För myndigheter inom försvarsdepartementets verksamhetsområde avser regeringen att senare, efter förslag från statskontoret i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut, försvarets civilförvaltning och statens personalnämnd, fatta beslut om hur dessa myndigheters behov av löneuträkningssystem skall tillgodoses. Driften av det generella löneuträkningssystemet skall handhas av datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA) utom vad avser dels enheterna inom den nya högskoleorganisationen, dels de myndigheter som f. n. är anslutna till de centraliserade löneutbetalningssystemen hos försvarets civilförvaltning. För dessa myndigheter avser regeringen att senare, på förslag av statskontoret efter samråd med statens personalnämnd, försvarets civilförvaltning och försvarets rationaliseringsinstitut, besluta om hur löneutbetalningarna skall ske.

Regeringen har vidare i beslut den 27 november 1975 uppdragit åt statskontoret att i samråd med statens personalpensionsverk och statens personalnämnd t. v. bedriva fortsatt utvecklingsarbete med system för automatiserad matrikelföring och pensionsuträkning. Utvecklingsarbetet skall bedrivas med hänsyn till arbetet med aktualisering av de statsanställdas m. fl. tjänstematriklar. Statskontoret skall därvid i samråd med statens personalpensionsverk och statens personalnämnd utreda de organisatoriska och re-

3 Reglering av vissa arvoden

Utgående arvoden till ledamöter i styrelser, nämnder och kommissioner samt andra statliga uppdragstagare har i allmänhet varit oförändrade sedan den 1 januari 1972. På grund av de senaste årens löneutveckling torde tiden nu vara mogen för en uppjustering av arvodena. Det ankommer på regeringen att genomföra en sådan reglering. Inom finansdepartementet pågår f. n. en översyn av dessa arvoden. På grund av det stora antalet arvoden som berörs av översynen och önskvärdheten av att i samband med översynen försöka systematisera de sinsemellan olikartade grunder efter vilka arvodena f. n. är avvägda har det inte varit möjligt att ännu få fram preciserade förslag. I de fall myndigheternas anslagsframställningar innehållit yrkanden om uppräkning av arvoden till uppdragstagare har dessa inte behandlats i samband med budgetarbetet. Beräkningen av anslagen under resp. huvudtitlar har därför skett med utgångspunkt i oförändrade arvodesbelopp. Om arvodena vid översynen anses böra höjas kan detta därför medföra merbelastning av vissa anslag.

Några av statstjänstemännens huvudorganisationer har anmält synpunkter på arvodessättningen. Statstjänstemannalagen omfattar endast arbetstagare och inte uppdragstagare. Ledamöter av styrelser, nämnder och kommissioner är i denna sin egenskap i regel inte att betrakta som arbetstagare utan som uppdragstagare. Arvodena till innehavare av sådana uppdrag blir därför inte föremål för förhandlingar. Tillfälle kommer dock att beredas organisationerna att vid överläggningar med företrädare för finansdepartementets löne- och personalenheter framföra sina synpunkter.

Den arvodesjustering som översynen kan komma att resultera i bör ske fr. o. m. den 1 juli 1976.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av vad jag nu har anfört.

4 Generellt löneuträkningssystem för statsförvaltningen samt system för automatiserad matrikelföring och pensionsuträkning

Inom statsförvaltningen är f. n. 13 olika ADB-baserade löneuträkningssystem i drift.

Den övervägande delen av de civila statsmyndigheterna (exkl. affärsverken) anlitar försvarets civilförvaltning (FCF), Uppsala universitets datacentral (UDAC) eller postverket för ADB-baserad löneuträkning. Till dessa system är anslutna ca 140 000 anställda hos civila myndigheter, ca 45 000 anställda inom försvaret och ca 56 000 anställda inom postverket. De affärsdrivande verken har i allmänhet egna ADB-baserade löneuträkningssystem.

Även några myndigheter inom den civila statsförvaltningen, såsom ka-

2 Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

I allmänna tjänsteförteckningsavtalet (ATF) den 24 juni 1975 har statens avtalsverk (SAV) samt Centralorganisationen SACO/SR, Statsanställdas förbund (SF) och TCOs statstjänstemannasektion (TCO-S) kommit överens om placering i lönegrad resp. lönetariffklass och avlöningsförstärkning för tjänst. Enligt avtalet skall – liksom enligt tidigare avtal – en gång årligen ske en översyn av anställningsvillkoren för tjänstemän vid varje myndighet. Vid denna översyn får anställningsvillkoren för tjänsterna ändras bl. a. om vissa i avtalet preciserade villkor är uppfyllda. Ändring av anställningsvillkoren för tjänst under avtalsperioden får i övrigt ske vid bl. a. större organisationsförändring. När ny myndighet inrättas och vid större organisationsförändring eller årlig översyn skall personalorganisationerna beredas tillfälle till förhandling om anställningsvillkoren. I andra fall prövas frågan om anställningsvillkoren för nyinrättad tjänst av arbetsgivaren. Personalorganisation kan dock alltid påkalla förhandling i dessa fall. Sådan förhandling förs mellan arbetsgivaren och berörd huvudorganisation, om inte parterna kommer överens om annat. Förhandlingarna förs under fredsplikt. Enligt särskilda föreskrifter som SAV har meddelat utövas arbetsgivarens befogenhet i fråga om placering i lönegrad resp. lönetariffklass och avlöningsförstärkning i stor utsträckning av den myndighet som får inrätta tjänsten. Begär personalorganisation förhandling med anledning av myndighetens beslut, bestämmer SAV i varje särskilt fall om förhandling får föras av annan myndighet än SAV.

Enligt tjänsteförteckningsavtalet den 12 juni 1975 för undervisningsområdet (TFU) och tjänsteförteckningsavtalet samma dag för kyrkliga tjänster (TFK) gäller i huvudsak motsvarande regler när ny tjänst skall inrättas. Årlig översyn sker dock inte inom TFU-området under 1975 och 1976.

I tjänsteförteckningsavtalet den 10 oktober 1975 för vissa statliga läkare m. fl. (TFL) har parterna kommit överens om att, om tjänst nyinrättas eller direkt berörs av ändrad förvaltningsorganisation, förhandling skall tas upp om anställningsvillkoren för tjänsten på parts begäran. Sådan förhandling förs under fredsplikt.

Lönegradsplaceringen av de tjänster som regeringen begär riksdagens bemyndigande att inrätta har skett enligt de regler som gäller enligt avtalen. Även när det gäller tjänster som kan inrättas utan riksdagens medverkan, men för vilka regeringen beräknar medel under de olika huvudtitlarna har anslagsberäkningen skett med utgångspunkt i lönegradsplacering enligt gällande regler.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av jag nu har anfört.

Vad gäller pensionerna har egenpensionens normalbelopp höjts med 7 % eller, om det efter höjningen understeg 2 000 kr., höjts med ytterligare 120 kr. i den mån det sammanlagda beloppet därigenom inte uppgått till 2 000 kr. Är egenpensionen avkortad beräknas sistnämnda höjning med utgångspunkt i belopp som minskats i motsvarande mån. Vidare har pensionerna värdesäkrats genom att normalbeloppet ändras i samma grad som basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

Förhandlingar enligt ALS 1975–76 skall föras under fredsplikt.

Enligt avtalet den 25 juni 1975 mellan SAV och Sveriges läkarförbund om anställningsvillkor 1975–1976 för vissa statliga läkare m. fl. höjs lönerna på samma sätt som sker för landstingsanställda läkare. I fråga om läkare innebär uppgörelsen i princip samma lönenivå som för andra offentliganställda läkare.

Riksdagens lönedelegation har på riksdagens vägnar godkänt de överenskomna lönehöjningarna enligt ALS 1975–76 och avtalet den 25 juni 1975 om anställningsvillkor 1975–1976 för vissa statliga läkare m. fl. samt de ändrade grunderna för beräkning av pensionsbeloppen. Regeringen har godkänt ALS 1975–76 och avtalet om anställningsvillkor 1975–1976 för vissa statliga läkare m. fl. samt beslutat om ändringar av utgående pensioner.

Till grund för beräkningen av anslagsmedlen till avlöningar och till pensioner under nästa budgetår har lagts de löne- och pensionsbelopp som gäller fr. o. m. den 1 januari 1976.

Vid 1975 års riksmöte har beslut fattats om en höjning den 1 januari 1976 av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen från 7 % till 8 %, av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen från 4,7 % till 6,2 % (prop. 1975: 92, SfU 1975: 17, rskr 1975: 127) och av arbetarskyddsavgiften från 0,1 % till 0,13 % (prop. 1975: 66, SoU 1975: 16, rskr 1975: 191). Vidare har beslutats om införande den 1 januari 1976 av nya arbetsgivaravgifter för att helt eller delvis finansiera vissa reformer. Dessa avgifter utgår för delpensionsförsäkringen med 0,125 % (prop. 1975: 97, SfU 1975: 15, rskr 1975: 222), för arbetsmarknadsutbildningen med 0,4 % (prop. 1975: 45, InU 1975: 14, rskr 1975: 178) samt för vuxenutbildningen med 0,15 % (prop. 1975: 23, UbU 1975: 16, rskr 1975: 177). Vidare innebär lagen (1973: 477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension att denna procentsats stiger från 10,75 % till 11 % för år 1976. Dessa höjningar bör påverka det lönekostnadspålägg, som enligt kungörelsen (1969: 54) om beräkning och redovisning av lönekostnadspålägg beräknas på statens löner m. m. På grund härav har anslagsberäkningen för nästa budgetår både vid redovisningen av myndigheternas yrkanden och i regeringens förslag till riksdagen gjorts med utgångspunkt i att lönekostnadspålägget höjs från 33 % till 36 % den 1 juli 1976.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag nu har anfört.

pensionsrätt som faller utanför SAV:s förhandlingsområde regleras genom direkt tillämpning av SPR med anslutande föreskrifter.

För vissa statligt anställda läkare har förmånerna bestämts genom avtal mellan SAV och Sveriges läkarförbund. Den samordning som behövs mellan stat och kommun i läkarförhandlingarna sker genom statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor. F. n. tillämpas för denna personal de lönevillkor som sammanfattats i avtal den 10 oktober 1975 om allmänna bestämmelser för vissa statliga läkare m. fl. (ABL). Avtalet gäller för tiden den 1 januari 1975–den 31 december 1976.

I avtalet den 14 juni 1974 om löner 1974 för statstjänstemän m. fl. (ALS 1974) intogs en bestämmelse om förtjänstutvecklingsgaranti för år 1975. Överenskommelse om fördelningen av garantiutrymmet för förtjänstutveckling träffades den 12 februari 1975. Utrymmet bestämdes till 2,1 % av 1974 års löner. Slutligt avtal i anledning av denna överenskommelse träffades i ALS 1975–76.

ALS 1975–76 innebär att lönenivån beräknas öka med följande procentsatser för olika åtgärder under de båda avtalsåren, nämligen för år 1975 med 11 % och för år 1976 med 7,5 %.

Totalt beräknas lönekostnaderna för de båda åren öka med sammanlagt ca 27 %, däri inräknat höjd arbetsgivaravgift och tidigare avtalad arbetstidsförkortning för vissa grupper med oregelbunden arbetstid.

Ortsgruppsindelningen avskaffas den 1 januari 1976. Lön och andra förmåner som dessförinnan utgår enligt ortsgrupp 4 skall fr. o. m. denna dag utgå enligt den nivå som gäller för den tidigare ortsgruppen 5.

Inkomstgaranti vid omplacering har tillförsäkrats sådan tjänsteman som på grund av organisatoriska åtgärder omplacerats till lägre tjänst genom att han under vissa förutsättningar får behålla sin tidigare lön.

I 18 § ALS 1975–76 har tagits in följande text om löneutvecklingen för de statsanställda inom avtalsperioden.

Om under 1975 löneutvecklingen för statsanställda skulle komma att avvika från löneutvecklingen på arbetsmarknaden i dess helhet sådan denna kan av parterna i detta avtal bedömas bli genom årets avtalsuppgörelser och nu kända förhållanden i övrigt, skall parterna uppta förhandlingar huruvida detta bör föranleda ändring av vad som enligt detta avtal skall gälla i fråga om löner för år 1976.

Om parterna finner att 1976 års löner skall ändras enligt första stycket skall detta ske genom ändringar av löneplansbeloppen. Därvid skall hälften av utrymmet användas för enhetliga procentuella ändringar och andra hälften för enhetliga krontalsändringar.

Om under 1976 löneutvecklingen för statsanställda skulle komma att understiga löneutvecklingen på arbetsmarknaden i dess helhet, sådan denna kan bedömas bli genom 1975 års avtalsuppgörelser och nu kända förhållanden i övrigt, skall lönerna höjas fr. o. m. 1977-01-01. Förhandlingar enligt denna bestämmelse inleds i december månad 1976.

Om under avtalsperioden skulle inträffa väsentliga rubbningar i samhällsekonomin eller eljest de förutsättningar på vilka denna uppgörelse bygger skulle väsentligt ändras skall förhandlingar upptas om lönerna skall ändras.

För flera huvudtitlar gemensamma frågor

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Feldt såvitt avser frågor under punkterna 1–6;

statsrådet Sträng såvitt avser punkt 7.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser för flera huvudtitlar gemensamma frågor

1 Den allmänna lönenivån för statsanställda m. m.

Lönerna för flertalet statstjänstemän och vissa andra tjänstemän i offentlig verksamhet bestäms genom förhandlingar mellan statens avtalsverk (SAV) och de statsanställdas huvudorganisationer.

Den 24 juni 1975 träffade SAV samt Centralorganisationen SACO/SR, Statsanställdas förbund (SF) och TCOs statstjänstemannasektion (TCO-S) avtal om löner 1975–1976 för statstjänstemän m. fl. (ALS 1975–76). I ALS 1975–76 ingår bl. a. allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän (AST), allmänt tjänsteförteckningsavtal (ATF), tjänsteförteckningsavtal för undervisningsområdet (TFU), tjänsteförteckningsavtal för kyrkliga tjänster (TFK) och allmänt pensionsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän. F. n. tillämpas de lönevillkor som framgår av AST den 24 juni 1975 samt senare träffade ändringsavtal. Enligt det allmänna pensionsavtalet gäller statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) – SPR – med anslutande föreskrifter i väsentliga delar som kollektivavtal i den omfattning de avser berörda tjänstemän. Avtalen gäller för tiden den 1 januari 1975–den 31 december 1976.

Pensionsförmånerna för de icke-statliga anställningstagare med statlig

Innehållsförteckning

Finansplanen

1. Den internationella utvecklingen 1
2. Konjunktur och ekonomisk politik 1975 6
3. Den ekonomiska politiken 1976 13
3.1 Förutsättningar och mål för den ekonomiska politiken 13
3.2 Investeringspolitiken 16
3.3 Sysselsättningspolitiken 19
3.4 Prispolitiken 24
3.5 Finanspolitiken 27
3.6 Försörjningsbalans och bytesbalans för 1976 29
4. Budgetförslaget 1976/77 32
4.1 Inkomster, utgifter och budgetsaldo 1974/75—1976/77 32
4.2 Utgiftsprogrammet 34
5. Avslutning 44

Särskilda frågor 48
1. Utnyttjande av finansfullmakten, m. m. 48
2. Allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelse 50
3. Konsolideringsfond för postverket m. m. 55
4. Totalbudgeten budgetåren 1975/76 och 1976/77 56
Totalbudgetens utgiftsanslag budgetåren 1975/76 och 1976/77 56
Totalbudgetens inkomster budgetåren 1975/76 och 1976/77 samt investeringsplan för budgetåret 1976/77 57
Beräkning av anslagsbehållningarnas utveckling 63
Beräkning av dispositionen av rörliga krediter 64
Beräkning av totalbudgeten för budgetåren 1975/76 och 1976/77 65

Hemställan 67

Tabellförteckning 69

Bilaga 1: Preliminär nationalbudget för år 1976

Innehållsförteckning *Bil. 1* 165
Tabellförteckning *Bil. 1* 166
Diagramförteckning *Bil. 1* 168

Bilaga 2: Riksrevisionsverkets inkomstberäkning

Innehållsförteckning *Bil. 2* 136

Bilaga 3: Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1976/77

Bilaga 4: Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1976/77

Bilaga 5: Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m. m.

Tab. 1 Totalbudgetens utveckling 1967/68—1976/77
Tab. 2 Statsbudgetens realekonomiska utveckling 1970/71—1976/77
Tab. 3 Statsskulden under budgetåren 1964/65—1974/75

Bilaga 6: Allmänna Pensionsfonden, fjärde fondstyrelsen: Redovisning för perioden den 1 januari—den 30 november 1975

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975

Försvarsdepartementet

Översikt

Till försvarsdepartementet hör det militära försvaret, civilförsvaret och det psykologiska försvaret. Departementet svarar dessutom för samordningsfrågor som rör totalförsvaret.

Planerad utveckling under perioden 1976/77–1980/81

Planeringen grundas på de principer och den inriktning som angavs i 1972 års försvarsbeslut. Detta omfattade perioden 1972/73–1976/77. En parlamentarisk utredning har tillkallats för att överväga och lämna förslag om totalförsvarets fortsatta utveckling m. m. Utredningens överväganden avses ligga till grund för förslag till riksdagen år 1977.

Det militära försvaret

Försvarsmaktens nuvarande resurser efter mobilisering framgår av följande sammanställning.

Armén

Fältförband

Fördelningsstaber med stabs- och sambandsförband
Ca 50 självständiga infanteri-, pansar-, artilleri- och luftvärns(robot)-bataljoner
24 infanteri- och norrlandsbrigader
6 pansarbrigader

Lokalförsvarsförband

Ca 100 bataljoner
Ca 400–500 självständiga kompanier

Hemvärnet 93 000 man

Armén totalt ca 600 000 man

Flygvapnet

Stridsledning- och luftbevakningsförband
Ca 20 jaktdivisioner (ca 300 flygplan)
Luftvärnsrobotförband
Ca 10 attackdivisioner (ca 150 flygplan)
Ca 5 spaningsdivisioner (ca 100 flygplan)
Ca 5 transportflyggrupper
Ca 5 sambandsflygdivisioner
Ca 10 helikoptergrupper
Basbataljoner

Marinen

Flottan	Kustartilleri
6 jagare	KA-brigader
21 torpedbåtar	KA-bataljoner
16 motortorpedbåtar	Spärrbataljoner och spärrkompanier (fasta och rörliga)
20 ubåtar	Artilleri- och robotbatterier
2 minfartyg samt hjälpminfartyg	Kustjägarkompanier
4 fregatter	Minutläggningsdivisioner
Minsvepare samt hjälpminsvepare	Totalt ca 65 förband
Helikoptrar	

Planeringen för det militära försvaret föreslås för den närmaste femårsperioden ske i en planeringsram om 45 230 milj. kr. i prisläge februari 1975. Bortsett från vissa justeringar av teknisk art innebär detta att planeringsramen i fast prisläge är oförändrad i förhållande till motsvarande ram för perioden 1972/73–1976/77. Kompensation för pris- och löneförändringar förutsätts som f. n. ske enligt nettoprisindex. Planeringen innebär att tidigare planer i huvudsak fullföljs. Vissa reformer och förändringar föreslås dock. Bl. a. kommer våren 1976 att lämnas förslag om betydande förbättringar av de värnpliktigas förmåner m. m. Tjänstgöringsförhållandena m. m. för både fast anställda och värnpliktiga ses över och anpassas till de förhållanden som råder i samhället i övrigt.

Inom armén är stridskrafterna har brigaderna genom hittills genomförda förbättringar nått en i stort tillfredsställande kvalitet och organisation. Planeringen innebär att tio infanteribrigader behålls på sikt. Brigaderna får en ny organisation och deras eldkraft och rörlighet förbättras.

De infanteribrigader som inte tillförs modernare materiel benämns skyttetegementen och behåller t. v. nuvarande organisation och utrustning. Viss materiel utgår dock under perioden. Vidare organiseras ett antal fristående skyttebataljoner.

Nuvarande norrlandsbrigader behålls och deras eldkraft förbättras.

Två pansarbrigader utgår under den närmaste femårsperioden. Stridsfordons- och understödsdelarna ur de brigader som utgår behålls emellertid i annan organisationsform.

Försöken med avkortad grundutbildning av värnpliktiga och modifierad repetitionsutbildning fortsätter.

Betydande materielförnyelser planeras under femårsperioden. Bl. a. förnyas terrängbilsbeståndet. Vidare kommer en ny infanterikanonvagn att levereras. Nytt brigad- och fördelningsluftvärn samt nytt fältartilleri börjar anskaffas.

Hemvärnets utrustning moderniseras.

Byggnadsinvesteringarna inriktas i första hand på att tillgodose omorganisationen i lägre regional och lokal instans, att fullfölja kasernrenoveringsprogrammet samt på åtgärder för att effektivisera grundutbildningen.

Marinförbandens utveckling karaktäriseras främst av den pågående övergången till lättare fartygsenheter samt moderniseringen av det fasta och rörliga kustartilleriet.

Helikopterförbanden tillförs tidigare beställda tunga helikoptrar som ersättning för äldre enheter. Försvarets tunga helikoptrar har på försök förts samman i en gemensam organisation.

Inom ytattackförbanden minskar antalet större fartyg. Anskaffning pågår av torpedbåtar av typ Norrköping (Spica) som tillförs organisationen under perioden. Anskaffning av patrullbåtar pågår.

Antalet ubåtar kommer att minska under perioden. Handlingsfriheten att utveckla och tillverka ubåtar inom landet behålls bl. a. genom att ubåtar av typ Näcken anskaffas och genom att studier bedrivs.

Minröjningsförbanden behålls i huvudsak under perioden. Nya minjaktfartyg anskaffas och ersätter de äldre s. k. kustminsveparna.

Inom de fasta kustartilleriförbanden fortsätter den påbörjade anskaffningen av 12 cm tornbatterier. Den pågående uppsättningen av moderna rörliga spärrförband och kustjägarförband fullföljs. Likaså fullföljs uppsättningen av lätta robotbatterier.

Inom flygvapenförbanden karaktäriseras utvecklingen av ombeväpningen till system 37 Viggen och moderniseringen av stridsledningssystemet.

Utvecklingen av jaktflygplanet JA 37 beräknas i stora drag följa tidigare uppgjorda planer. Ett antal jaktdivisioner utrustade med flygplan J 35 Draken avvecklas under perioden.

Antalet omedelbart insatsberedda luftvärnsrobotförband minskar. I samband härmed ändras förbandens organisation.

Ombeväpning till attackflygplanet AJ 37 Viggen genomförs under perioden.

Studierna av nästa flygplanstyp efter 37 Viggen inriktas så att handlingsfrihet i fråga om utveckling m. m. behålls till mitten av år 1977.

Fredsorganisationen genomgår stora förändringar. Omorganisationen på lägre regional och lokal nivå genomförs planenligt. Antalet flygflottiljer minskar. Antalet anställda har minskat med omkring 2 000 sedan år 1972. Fram till år 1979 beräknas den fortsatta minskningen bli lika stor. Ett antal viktiga utredningar pågår. Av dessa kan nämnas försvarets fredsorganisationsutredning, försvarsmaktens ledningsutredning, utredningen om kvinnan i försvaret samt utredningen om inflytande m. m. över värnpliktsutbildningen.

Civilförsvaret

Civilförsvarets krigsorganisation omfattar f. n. ca 210 000 personer. Resurserna i övrigt efter mobilisering framgår av följande sammanställning.

Ledning

Centrala, regionala och lokala ledningsenheter
10 alarmeringsledningar grupperade i luftförsvarscentral
28 regionala flyggrupper

Skyddsrum m. m.

Organisation för utrymning och inkvartering
51 000 skyddsrum med ca 5,1 milj. platser
2,6 milj. skyddsmasker

Undsättning m. m.

185 staber för fältledning
3 000 räddningsgrupper
4 000 brandgrupper
215 förbandsplutoner
2 700 samarit-, sjukvårds- och ambulansgrupper
1 400 skyddsavdelningar, indikeringsgrupper
4 400 bevaknings- och ordningsgrupper
670 verkskyddsenheter
20 undsättningskårer (ca 10 000 personer)
21 sanitetsplutoner

För civilförsvarets planering för perioden 1976/77–1980/81 föreslås en planeringsram om 852 milj. kr. i prisläge februari 1975. Detta innebär att planeringsramen i fast prisläge frånsett vissa tekniska justeringar är oförändrad i förhållande till motsvarande ram för perioden 1972/73–1976/77. Kompensation för pris- och löneförändringar under perioden förutsätts som f. n. utgå enligt nettoprisindex.

Civilförsvarets verksamhet under den närmaste femårsperioden kännetecknas av fortsatt strävan att förbättra det förebyggande skyddet för befolkningen. Förberedelserna för att införa det beslutade nya skyddsrumssystemet fullföljs under perioden. Åtgärder vidtas också för att så långt resurserna medger komplettera skyddsrumsbeståndet i orter där bristerna är stora, främst i de största tätorterna. Produktionsberedskap för anskaffning av skyddsmasker upprätthålls och planläggningen för utrymning ses över.

Civilförsvarets fredsorganisation består f. n. av civilförsvarsstyrelsen samt administrationsenheter hos civilbefälhavare och länsstyrelser. Totala antalet anställda i civilförsvarsstyrelsen inkl. skol- och förrådsorganisationen uppgår till ca 600. Organisationen av civilförsvarsstyrelsen och länsstyrelsernas försvarsenheter ses f. n. över.

Förändringar till budgetåret 1976/77

De rambundna anslagen för det militära försvaret ökar för nästa budgetår med 798,4 milj. kr. till 10 372,7 milj. kr. och för civilförsvaret med 16,3 milj. kr. till 194,1 milj. kr. För övriga ändamål föreslås anslag om 46,6 milj. kr. De totala anslagen inom departementets verksamhetsområde blir härigenom 10 613,3 milj. kr., vilket är 831,8 milj. kr. mer än för budgetåret 1975/76. Av den totala summan för budgetåret 1976/77 är 1 405,6 milj. kr. avsedda för att täcka pris- och lönestegringar från år 1975 till budgetåret 1976/77.

Fördelningen av de föreslagna anslagen för budgetåret 1976/77 på hu-

vudprogram m. m. och huvudproduktionsområden samt förändringarna i förhållande till motsvarande fördelning för innevarande budgetår framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Huvudprogram m. m.	Huvudproduktionsområde								Summa	
	Ledning och Förbands-verksamhet		Materiel-anskaff-ning		Anskaff-ning av anlägg-ningar		Forsk-ning och ut-veckling			
Utgiftsramen för det militära försvaret										
Försvarsdepar-tementet m. m.[1]	30	(+ 3)		–		–		–	30	(+ 3)
Arméförband	2 276	(+ 258)	764	(+ 28)	221	(+ 59)	60	(± 0)	3 321	(+ 345)
Marinförband	766	(+ 75)	351	(– 2)	103	(+ 5)	31	(± 0)	1 251	(+ 78)
Flygvapenförband	1 238	(+ 53)	1 252	(+ 163)	132	(+ 34)	479	(+ 29)	3 101	(+ 279)
Central och högre regional ledning	343	(+ 41)	31	(+ 9)	26	(– 5)		–	400	(+ 45)
Gemensamma myn-digheter och funktioner	688	(+ 82)	21	(– 11)	22	(+ 6)[2]	159	(+ 12)	890	(+ 89)
Prisreglering[3]	868	(+ 13)	397	(– 28)		–	115	(– 25)	1 380	(– 40)
Summa	**6 209**	**(+ 525)**	**2 816**	**(+ 159)**	**504**	**(+ 99)**	**844**	**(+ 16)**	**10 373**	**(+ 799)**
Utgiftsramen för civilförsvaret										
Civilförsvaret	86	(+ 5)	31	(± 0)	49	(+ 10)	2	(+ 1)	168	(+ 16)
Prisreglering[3]	14	(– 2)	5	(± 0)	7	(+ 2)		–	26	(± 0)
Summa	**100**	**(+ 3)**	**36**	**(± 0)**	**56**	**(+ 12)**	**2**	**(+ 1)**	**194**	**(+ 16)**
Utanför utgifts-ramarna										
Övrig verksamhet	19	(– 2)	8	(+ 4)	18	(+ 15)	1	(– 1)	46	(+ 16)
Totalt	**6 328**	**(+ 526)**	**2 860**	**(+ 163)**	**578**	**(+ 126)**	**847**	**(+ 16)**	**10 613**	**(+ 831)**

[1] Exkl. anslagen till prisreglering
[2] Inkl. anskaffning av datamaskiner för försvaret
[3] Preliminär fördelning

Det militära försvaret

Ca 48 000 värnpliktiga grundutbildas och 116 000 man repetitionsutbildas under sammanlagt ca 15 milj. tjänstgöringsdagar.

Försöken med avkortad grundutbildning och modifierad repetitionsutbildning fortsätter. Den sedan länge pågående förbättringen av värnpliktsförmånerna fortsätter även under budgetåret 1976/77.

Beslutad omorganisation av armé-, marin- och flygvapenmyndigheter på lägre regional och lokal nivå genomförs.

Beträffande materielanskaffning fullföljs för arméns del anskaffningen av

nytt fältartilleri, spaningsradar för luftvärnsrobotsystem 70, motorcyklar och ammunition. Levaranserna av lätta och tunga terrängbilar och infanterikanonvagn 91 fortsätter. För marinen anskaffas patrullbåtar. Minjaktfartyg kommer att beställas. Leveranserna av torpedbåtar av modifierad Spicatyp fortsätter. För flygvapnet genomförs planerad anskaffning av bl. a. radarmateriel och sambandsutrustningar för att modernisera stridsledningssystemet. Leverans av attack-, spanings- och skolflygplansversionerna av flygplan 37 fortsätter.

För iståndsättning av befästningar och kaserner tas upp sammanlagt 149,1 milj. kr. Härav beräknas 48,7 milj. kr. för kasernrenoveringar, vilket innebär en ökning med 13,7 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. För investeringar i mark, byggnader och anläggningar tas upp investeringsanslag om sammanlagt 354,6 milj. kr.

Beträffande forskning och utveckling inriktas verksamheten inom armén främst på att studera framtida sambands-, luftvärns- och pansarvärnssystem. Försök med ny bandvagn påbörjas och försöken med artilleriammunition fortsätter. Inom marinen fortsätter studierna av ubåtar. Vidare fortsätter tidigare påbörjad utveckling av vapensystem för ytattackförband, ubåtsförband och rörliga kustartilleriförband samt studierna av ledningsfunktionen för ytattackförband. Inom flygvapnets område studeras bl. a. olika alternativ för ett framtida nytt attacksystem. Utvecklingen av flygplan JA 37 fullföljs enligt tidigare beslut.

Civilförsvaret

Omfattningen av utbildnings- och övningsverksamheten kommer i huvudsak att vara oförändrad. En successiv övergång till ny utbildnings-, övnings- och förrådsorganisation planeras. Förmånerna till civilförsvarspliktiga förbättras.

Materielanskaffningen inriktas bl. a. på att fortsätta anskaffningen av skyddsmasker.

Forskning, försök och utveckling kommer att bedrivas i huvudsak i samma omfattning som innevarande år.

Skyddsrumsbyggandet börjar anpassas enligt de nya principer som har fastställts för denna verksamhet. Statsbidrag för att anordna skyddsrum i bostadsfastigheter börjar utgå redan under 1976. Särskild uppmärksamhet ägnas möjligheterna att förbättra tillgången på skyddsrum i bristområden. Anläggningar för lednings- och undsättningsorganisationen och förråd för mobiliseringsmateriel ställs i ordning i huvudsak enligt tidigare planer. Kommunerna får ökade statsbidrag för att anordna ledningscentraler m. m. för civilförsvaret.

Sammanfattning

Förändringarna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
Driftbudgeten			
A. Försvarsdepartementet m.m.[1]	1 473,1	1 435,8	– 37,3
B. Arméförband	2 860,1	3 176,8	+ 316,7
C. Marinförband	1 097,3	1 172,0	+ 74,7
D. Flygvapenförband	2 750,8	2 997,9	+ 247,1
E. Central och högre regional ledning	335,4	388,7	+ 53,3
F. Gemensamma myndigheter och funktioner	787,2	872,5	+ 85,3
G. Civilförsvar	144,5	160,0	+ 15,5
H. Övrig verksamhet	26,1	28,2	+ 2,1
Summa driftbudgeten	**9 474,5**	**10 231,9**	**+ 757,4**
Kapitalbudgeten			
II Statens allmänna fastighetsfond	9,2	10,8	+ 1,6
III Försvarets fastighetsfond	297,8	370,6	+ 72,8
IX Diverse kapitalfonder	0,0	0,0	0,0
Summa kapitalbudgeten	**307,0**	**381,4**	**+ 74,4**
Totalt för försvarsdepartementet	**9 781,5**	**10 613,3**	**+ 831,8**

[1] Inkl. 1 405,6 milj. kr. för beräknade pris- och löneḧöjningar till medelprisläge för budgetåret 1976/77

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Holmqvist

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde

Säkerhetspolitiska överväganden

Överbefälhavaren

Överbefälhavaren bedömer att den nuvarande internationella maktstrukturen med två dominerande supermakter kommer att bestå under överskådlig tid. Supermakterna förmodas fortsätta att eftersträva en minskning av motsättningarna inom områden som är betydelsefulla för dem båda och i vilka deras intressen sammanfaller. Det förbättrade politiska klimatet har emellertid inte inneburit ett slut på den grundläggande misstro som har legat bakom uppbyggandet av militärallianserna Atlantpakten (NATO) och Warszawapakten (WP). Så länge de anses militärt balansera varandra totalt sett bidrar de till – och är i vissa avseenden förutsättningen för – en säkerhetspolitisk stabilitet. Samtidigt tenderar de att befästa bestående motsättningar i ett läge där utvecklingen går mot närmare kontakter på de politiska och ekonomiska områdena. Trots strävan efter politisk avspänning kan lokala konflikter snabbt utvecklas och stegra motsättningarna mellan supermakterna.

Hittills förda förhandlingar har inte påverkat den militära bilden. De förhandlingar om ömsesidiga styrkereduktioner (MFR), som sedan ett par år pågår, kan komma att resultera i vissa smärre reduktioner eller begränsningar i Centraleuropa under 1970-talet, men de bedöms i så fall varken komma att påverka styrkerelationerna mellan blocken eller minska rustningsnivån i Europa på något avgörande sätt. Dock kan konstateras att en reduktion berörande USA resp. Sovjetunionen kommer att gynna den senare som vid behov snabbare kan föra tillbaka stridskrafter till Centraleuropa.

I Centraleuropa är WP:s markstridskrafter antalsmässigt överlägsna NATO:s i fråga om operativa förband i proportion drygt 2:1. WP kan dessutom snabbt föra fram ytterligare förband medan NATO i stort saknar stående förband i reserv. Även i flankområden – norra och sydöstra Europa – är WP:s markstridskrafter avsevärt överlägsna NATO:s. Detta är särskilt markant i norra Europa.

De sovjetiska divisionernas antal i Centraleuropa har förblivit konstant.

Sovjetunionens totala antal stående divisioner har inte heller förändrats, däremot har bl. a. antalet stridsvagnar i Centraleuropa ökats och mobiliseringskapaciteten synes ha förbättrats. Den sovjetiska förstärkningen i gränsområdet till Kina bedöms f. n. i stort vara avslutad.

NATO:s stående styrkor i fred kommer att öka genom uppsättande av tre nya divisioner i USA. Under programplaneperiodens första år kommer en mindre amerikansk och västtysk ökning av stridande förband att ske i Centraleuropa.

Nya potentiella konfliktanledningar som kamp om energikällor, råvarutillgångar och världshavens utnyttjande kan komma att öka supermakternas benägenhet att intervenera utanför deras etablerade intressesfärer och därmed ge upphov till konfrontationer mellan dem.

Nu gällande planeringsförutsättningar för vårt militära försvar leder till fortsatta kvalitativa och kvantitativa reduceringar i krigsorganisationen. Till följd härav kommer försvarsmaktens krigsavhållande förmåga att gå ned. Om vårt land dras in i en konflikt mellan stormakterna och även om endast delar av en stormakts resurser kan avdelas mot oss, blir risken allt större att vi i olika tänkbara situationer tvingas möta en överstark motståndare. Statsmakternas politiska handlingsfrihet vid ett eventuellt angrepp eller hot om angrepp begränsas.

Civilförsvarsstyrelsen

Enligt civilförsvarsstyrelsens uppfattning präglas relationerna mellan supermakterna fortfarande av avspänning, men trots denna fortsätter ökningen av rustningarna. Ur civilförsvarets synvinkel kan betydelsefulla slutsatser beträffande vapenutformning och insatsmetoder dras av de senaste årens krig i Indokina och i viss mån oktoberkriget i Mellanöstern.

På samma sätt som under alla andra krig under de senaste 50 åren har de civila offren i Indokina väsentligt överstigit antalet döda och skadade vid inblandade militära förband. Det som av en part betecknas som flyganfall mot militära mål har av andra parter uppfattats som terrorbekämpning.

Laser- och TV-tekniken har medfört möjligheter till precisionsbombning på långa avstånd vid goda siktförhållanden. Genom felfunktion i vapensystem, brister i insatsmetoder och motverkan från motståndaren har emellertid vapeninsatsen ofta drabbat civilbefolkningen.

Civilförsvarsstyrelsen illustrerar med dessa exempel att vapenutvecklingen innebär såväl negativa som positiva drag ur civilförsvarets synvinkel.

Föredraganden

Den dominerande tendensen i de senare årens internationella utveckling har varit den avspänningspolitik som har förts mellan de båda maktblocken. Också under år 1975 har denna politik fortsatt. De antaganden som på svensk

sida har gjorts om att den vilar på grundläggande såväl strategiska som ekonomiska motiv har hittills bekräftats. Det bör dock på nytt understrykas att den förda avspänningspolitiken inte innebär att alla krishärdar undanröjs eller att grundläggande ideologiska motsättningar upphävs. Men skiftningarna i den internationella politiken synes inte bli lika dramatiska som förut har varit fallet.

Av det stora förhandlingskomplex som inleddes mot slutet av 1960-talet och som brukar sammanfattas i förkortningarna SALT, MFR och ESK har den sistnämnda konferensen nu avslutats. Efter långvariga och ingående diskussioner mellan alla Europas stater – med undantag för Albanien – samt USA och Kanada kunde konferensens slutdokument undertecknas i Helsingfors i augusti 1975. Bedömningarna av konferensens slutresultat har skiftat. Min uppfattning är att det kan komma att leda till att samarbetet i Europa breddas och fördjupas på en rad områden. Genom konferensen har vissa principer för förbindelserna mellan deltagarländerna angetts. Riktlinjer för ett utökat ekonomiskt samarbete liksom för friare kommunikationer återfinns också i konferensens slutdokument.

Det är enligt svensk uppfattning uppenbart att om den politiska avspänningsprocessen skall bestå och fördjupas, måste den följas av en begynnande nedrustning. På det militära området har säkerhetskonferensen medfört vissa frivilliga åtaganden om förhandsanmälan av manövrar med över 25 000 man och utbyte av observatörer vid sådana manövrar. Dessa åtaganden är förvisso begränsade men de kan likväl ses som ett första steg mot mindre sekretess på detta område. Enligt svensk uppfattning skulle mera öppenhet på det militära området länderna emellan kunna bidra till att minska förefintlig misstänksamhet. Den svenska delegationen tog initiativ i denna riktning, liksom vi också har gjort i FN, där en mera öppen redovisning av militärbudgetar har efterlysts.

Förhandlingarna i Wien om ömsesidiga styrkereduktioner i Centraleuropa har fortgått under året. De har ännu inte avsatt några konkreta resultat. På båda sidor synes man dock vara ense om att den politiska avspänningen nu bör följas också av en militär sådan i form av reduktioner av de stående styrkorna. Antydningar har skymtat i den internationella debatten om konturer till en första begränsad uppgörelse, där en partiell reglering av taktiska kärnvapen eventuellt kan inrymmas.

Enligt överenskommelsen i Vladivostok i slutet av år 1974 mellan de båda supermakternas ledare skulle före 1975 års utgång ett nytt avtal ha träffats inom ramen för de s. k. SALT-förhandlingarna i Genève. Detta avtal skulle ersätta nu löpande avtal från år 1972 om vissa kvantitativa begränsningar av de strategiska vapnen och gälla fram till 1985. Förhandlingarna har emellertid visat sig vara svårare än vad som kunde förutses år 1974. Väsentligen har dessa svårigheter gällt om vissa nya vapensystem skall tas med i avtalet eller inte. Supermakternas företrädare är emellertid

medvetna om att förhandlingarna om begränsningar i de strategiska vapensystemen förblir det yttersta provet på avspänningspolitikens hållfasthet.

Krisen i Mellersta Östern är fortfarande den allvarligaste källan till oro för freden inte bara i regionen utan också universellt. Den kompliceras ytterligare av att den berör ett område som redan i många hänseenden är instabilt och där supermakterna har betydande politiska och strategiska intressen. Denna region inrymmer således flera och svåra konfliktrisker. Under det gångna året har också situationen på iberiska halvön varit svårbedömbar. Men just av dessa anledningar finns det skäl att räkna med att supermakterna måste ålägga sig särskild försiktighet när de agerar i och kring Medelhavsområdet.

Under året har ett avtal ingåtts mellan Israel och Egypten varigenom ytterligare territorium, som det förra landet ockuperat sedan oktoberkriget 1973, har återlämnats. Härigenom har FN:s fredsbevarande förband, i vilka svenska styrkor ingår, bedömts behöva utökas. Även om detta avtal har begränsad räckvidd har vi hälsat det med tillfredsställelse i förhoppningen om att det skall visa sig vara ett steg på vägen mot en varaktig fred i området. Utsikterna till en liknande uppgörelse med andra grannstater synes dock f. n. små. Häri ligger en risk för nya fientligheter.

Det finns enligt min uppfattning anledning att observera sambandet mellan avspänningspolitiken och den ökade uppmärksamhet som interna och ekonomiska problem nu ägnas i såväl industri- som utvecklingsländer. De ekonomiska problemen har förblivit ett dominerande inslag i den internationella utvecklingen. Diskussioner har inletts inom FN:s ram om en ny ekonomisk världsordning. Dessa syftar bl. a. till att åstadkomma en jämnare resursfördelning mellan industri- och utvecklingsländer. Mycket tyder på att dessa frågor kommer att få en förhållandevis mera framträdande plats i säkerhetspolitiken. De tyder också på att andra former av konflikter än öppet krig måste ägnas uppmärksamhet i den säkerhetspolitiska planeringen. Jag förutsätter att dessa frågor blir föremål för överväganden i 1974 års försvarsutredning.

De allmänna nedrustningsförhandlingarna har under år 1975 inte lett till några resultat i form av överenskommelser. Detta hindrar dock inte att förhandlingsarbetet har gjort vissa framsteg som har betydelse för det fortsatta arbetet.

Det viktigaste resultatet härrör från den konferens för översyn av avtalet om förhindrande av kärnvapnens spridning som traktatsparterna höll i Genève i maj 1975. Konferensens viktigaste följd var att ytterligare nio stater anslöt sig till avtalet, däribland alla kvarvarande EG-stater utom Frankrike. Man nådde även flera principiella överenskommelser, bl. a. om att förbereda regler för en striktare exportpolitik beträffande kontroll av kärnbränsle och utrustning för kärnkraftsindustrin, om bättre skydd för och bevakning av klyvbart material i syfte att förhindra stöld eller annan otill-

börlig åtkomst från i första hand terroristers sida och om inrättande av multinationella kärnbränslecentraler. Med sådana åtgärder som går utöver vad traktaten föreskriver hoppas man att ytterligare begränsa riskerna för spridning av kärnvapen.

Å andra sidan fick kärnvapenmakterna vidkännas stark kritik för att de inte har uppfyllt sina åtaganden enligt avtalet beträffande kärnvapennedrustning och för sin ovilja att förbinda sig att avstå från användning av kärnvapen mot kärnvapenlösa stater.

En expertgrupp vid nedrustningskonferensen i Genève utredde under sommaren 1975 de grundläggande problemen kring inrättande av kärnvapenfria zoner. Gruppens rapport torde få betydelse för förhandlingar om konkreta förslag om zoner på olika håll i världen. Rapportens behandling av de komplicerade förhållanden som skulle förknippas med sådana zoner i Europa är dock ofullständig, vilket har påpekats från svensk sida.

Arbetet beträffande ett förbud mot innehav av kemiska stridsmedel, mot miljökrig, om reglering av kärnexplosioner för fredliga syften, om större insyn i och reducering av försvarskostnaderna m. fl. ärenden har fortgått.

Även arbetet med att modernisera 1949 års Genève-konventioner, de s. k. krigets lagar, har fortgått och fortsätter år 1976. Den speciella och komplicerade frågan om totalförbud mot användning av onödigt grymma och urskillningslöst verkande konventionella vapen har varit föremål för särskilda överläggningar, i vilka svenska experter har tagit en aktiv och framträdande del. En ny expertkonferens om detta speciella ämne äger rum i Lugano i februari 1976.

Delegationen för folkrättslig granskning av vapenprojekt för det svenska militära försvaret, som inrättades hösten 1974, har under det gångna året granskat några aktuella vapenprojekt och lämnat rekommendationer till regeringen.

Havsrättsförhandlingarna som har pågått i flera år har inte heller år 1975 lett till några slutliga resultat utan fortsätter nästa år. En bred majoritet av stater synes nu beredd att acceptera en begränsning av territorialhavsbredden till tolv nautiska mil. Beträffande frågan om rätt för främmande staters örlogsfartyg till genomfart i territorialhavet och genom internationella sund samt om regler för att inrätta s. k. ekonomisk zon har ingen lösning nåtts. Möjligheter att nå en för oss acceptabel slutlig överenskommelse om dessa frågor, som direkt påverkar vårt närområde, synes dock föreligga. Jag fortsätter av dessa skäl att noga följa havsrättsförhandlingarna.

Av vad jag nu har anfört framgår att jag inte anser att några ändringar är motiverade i de säkerhetspolitiska bedömningar jag redovisade i föregående budgetproposition. I nämnda proposition redovisade jag också utförligt varför jag inte kan dela överbefälhavarens syn på vårt försvars fredsbevarande förmåga. Jag vill i övrigt hänvisa till att dessa frågor är föremål för överväganden i 1974 års försvarsutredning.

De perspektivplaner som på regeringens uppdrag har utarbetats av överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen har överlämnats till försvarsutredningen för att ligga till grund för dess överväganden. Utredningen beräknas avge sitt första betänkande inom kort.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att avge yttrande över vad jag har anfört om säkerhets- och försvarspolitiken.

Det militära försvarets fortsatta inriktning

Inledning

Myndigheterna har i enlighet med utfärdade anvisningar sänt in programplaner med förslag till programmens utveckling under perioden 1976/77–1980/81. Överbefälhavaren beskriver i Programplan för det militära försvaret försvarsmaktens krigsorganisatoriska utveckling enligt de s. k. avvägningsprogrammen. Dessa ger främst underlag för avvägningsdiskussioner i stora drag och på lång sikt. Avvägningsprogrammen är f. n. följande.

Avvägningsprogram	Ingående förband m. m.
Rörliga markstridsförband	Arméns fältförband och rörliga kustartilleriförband
Lokalt bundna markstridsförband	Lokalförsvarsförband, fasta kustartilleriförband och hemvärn
Övervattenstridsförband	Ytattack-, minröjnings- och helikopterförband
Fjärrstridsförband	Ubåts- och flygvapnets attackförband
Luftförsvarsstridsförband	Jakt- och luftvärnsrobotförband
Central och regional ledning	Försvarsstab, militärområdesstaber, flygvapnets spaningsförband m. m.
Allmän försvarsforskning	
Gemensamma myndigheter och funktioner	

Cheferna för armén, marinen och flygvapnet beskriver utvecklingen inom de organisatoriska huvudprogrammen. Dessa huvudprogram – dvs. Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband – anknyter till ansvarsfördelningen i fredsorganisationen. Huvudprogrammen Central och högre regional ledning samt Gemensamma myndigheter och funktioner redovisas delprogramvis av vederbörande programansvarig myndighet.

I det följande sammanfattar jag först de insända programplanerna för huvudprogrammen inom det militära försvaret. Därefter behandlar jag överbefälhavarens programplan för det militära försvaret och redovisar mina ställningstaganden till denna.

Chefen för armén

Chefen för armén är programmyndighet för huvudprogrammet Arméförband som omfattar följande delprogram.

1.1 Fördelningsförband m. m.
1.2 Infanteribrigad m. m.
1.3 Norrlandsbrigad m. m.
1.4 Pansarbrigad m. m.
1.5 Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband
1.6 Lokalförsvarsförband
1.7 Hemvärnet
1.99 Gemensamma produktionsresurser

Chefen för armén har i enlighet med överbefälhavarens direktiv sänt in programplan för huvudprogrammet Arméförband i en ekonomisk planeringsram enligt följande (prisläge februari 1975; milj. kr.).

	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Planeringsram	3 314	3 249	3 249	3 259	3 258	16 329

Chefen för armén anför inledningsvis att inriktningen mot ökad uthållighet och djupförsvar över territoriet kräver tillgång till ett stort antal förband. Kvantiteten i krigsorganisationen skall därför upprätthållas samtidigt som kvaliteten anpassas till ställda huvuduppgifter. Arméchefen understryker i detta sammanhang den allmänna värnpliktens betydelse. Den allmänna värnplikten medför att försvaret förankras i samhället och blir en angelägenhet för hela folket. Härigenom skapas förutsättningar att behålla och öka försvarsviljan. Endast genom allmän värnplikt kan vidare ett tillräckligt antal förband organiseras för att motstånd skall kunna bjudas i varje del av landet. Värnplikten innebär också att försvaret kan dra nytta av samhällets civila resurser i form av utbildning, yrkeskunskap och ledarförmåga.

Grunden för all handlingsfrihet är, menar arméchefen, människans vilja och förmåga till försvar. Handlingsfriheten beträffande personal och organisation måste därför ges förtur och detta även om visst avkall måste göras på den materiella kvaliteten. Den långsiktiga beredskapen tillgodoses främst genom utbildning och tillförsel av modern materiel. Den kortsiktiga beredskapen i form av insatsberedskap skall tillgodoses i den omfattning som är möjlig inom ramen för utbildningsverksamheten.

Chefen för armén framhåller att förutsättningar måste skapas i långt större utsträckning än nu för ett försvar på djupet av vårt territorium. Minskningen av de allsidigt användbara förbanden måste enligt arméchefen mötas med en förmåga att på annat sätt föra försvarsstriden under lång tid och därmed skapa fortsatt utrymme för statsmakternas agerande och möjligheter att aktivt påverka händelseutvecklingen.

Chefen för armén anför även i år att förband med strid som huvuduppgift

skall prioriteras mer markant än tidigare i syfte att få ut största möjliga stridseffekt inom tilldelad resursram. Lednings- och stödförband anpassas därför strängt till minimibehovet. Detta innebär reducering i fråga om såväl antalet förband som deras materiella kvalitet.

I årets programplan presenterar chefen för armén en i förhållande till fjolårets plan utbyggd nivågruppering av förbanden med avseende på deras uppgifter i krig. Målet är att förbanden tilldelas materiel och personal som svarar mot uppgifterna enligt resp. förbands nivågruppering. Nivågrupperingen innebär att typ 1-förbanden – de allsidigt användbara förbanden – som består av bl. a. brigadförband och vissa fristående bataljoner prioriteras beträffande såväl personal som materiel. Om resurser kan frigöras skall strävan vara att behålla ett ökat antal typ 1-förband.

Typ 2-förband – avsedda främst för fördröjnings- och avvärjningsstrid – utgörs av skytteregementen, vissa självständiga bataljoner och ett antal lednings- och stödförband. Mot bakgrund av förbandens uppgifter ges de en personalkvalitet – t. ex. i fråga om utbildningen – som motsvarar typ 1-förbandens. Organisatoriskt eftersträvas likhet med typ 1-förbanden vilket ger handlingsfrihet att efter tillförsel av främst modern materiel öka antalet typ 1-förband.

Typ 3-förbanden – cykelskytte- och värnförbanden m. m. – består av två förbandstyper, förband som kan omgrupperas med egna medel samt stationära förband. De utrustas med i huvudsak äldre materiel och personal som förs över från övriga förband.

Typ 4-förbanden slutligen utgörs av hemvärnet. Arméchefen framhåller att hemvärnet utgör en betydelsefull länk främst i kuppförsvaret, ytövervakningen och hemortsförsvaret i övrigt. Hemvärnets nuvarande ställning och lydnadsförhållanden avses behållas.

För att säkerställa att typ 1-förbanden kvalitativt utvecklas i takt med tänkbara angripares förband beträffande organisation, taktik och teknik bedrivs fortlöpande studier inom dessa områden. Mot bakgrund av studieresultat som hittills har nåtts har chefen för armén som grund för den fortsatta planeringen angett sin grundsyn på bl. a. pansarvärns-, luftvärnssamt lednings- och underhållsfunktionerna. Arméchefens syn på dessa funktioner behandlas i det följande i anslutning till redovisningen av delprogrammens planerade utveckling.

Chefen för armén betonar även i årets programplan att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att minska kostnaderna för fredsorganisationen i syfte att nå högsta möjliga effekt i krigsorganisationen. Rationaliseringar genomförs fortlöpande. Chefens för armén planering innebär att antalet självständiga administrationer minskar från 76 till 44. Antalet mobiliseringsmyndigheter med förvaltningsansvar minskar från 68 till 22.

Chefen för armén framhåller beträffande personalutvecklingen att den

anställda personalen måste minskas för att personalkostnaderna inte skall ta i anspråk en alltför stor andel av de totala resurserna. Behovet av personal för krigsorganisationen måste emellertid tillgodoses. Därför måste de nödvändiga minskningarna ske bland den personal som inte har kvalificerade uppgifter i krigsorganisationen.

Chefen för armén anmäler att han inte har funnit det möjligt att under programplaneperioden nå det mål för personalminskningar som överbefälhavaren har ställt upp för armén. I programplanen inplanerade organisationsförändringar medför stora personalbesparingar. Den faktiskt möjliga nettominskningen av antalet anställda blir dock mindre på grund av beslutad pensionsåldershöjning för den militära personalen och den begränsade vakansfyllnad bland utbildningsbefäl och tekniker som enligt arméchefen är helt nödvändig. I samband härmed pekar chefen för armén på behovet av att öka långsiktigheten i personalplaneringen för att vid organisationsförändringar motverka negativa konsekvenser för den enskilde.

Beträffande materielanskaffningen anför arméchefen att den skall inriktas mot att i första hand tillgodose de allsidigt användbara förbandens behov av materiel. Övriga förband skall så långt möjligt tillföras materiel genom överföring från typ 1-förbanden. Befintlig materiel skall genom renoverings- och modifieringsåtgärder behållas i organisationen så länge detta är lämpligt från effektmässiga och ekonomiska utgångspunkter. Samhällets civila resurser skall i krig utnyttjas i största möjliga omfattning.

Inom mark- och byggnadssektorn är bristerna enligt arméchefen f. n. stora. Med hänsyn till de begränsade resurser som står till förfogande ökar kraven på en noggrann och framsynt prioritering samt en kritisk granskning av tillämpade ambitioner och normer. Byggnadsverksamhet som är en förutsättning för kostnadsminskande rationaliseringar eller som syftar till att effektivisera utbildningen prioriteras. I förhållande till föregående års programplan har byggnadsverksamheten tillförts ca 100 milj. kr. Chefen för armén begär dock även i år att medel för rationaliseringsinvesteringar, t. ex. i form av långsiktiga krediter, tillförs utanför ramen. Härigenom skulle ytterligare personalminskningar kunna genomföras. Skulle inte krediter erhållas innebär det – framhåller chefen för armén – att ett antal rationaliseringsprojekt måste läggas efter programplaneperioden och att flera utbildningsbefrämjande investeringar måste utgå.

Chefen för armén anför beträffande forskning och utveckling att den inriktas dels mot forskning kring människan för att bilda underlag för utformning av taktik, stridsteknik, utbildning och personalbehandling, dels mot forskning och utveckling av vapen och annan materiel. Den senare forskningen inriktas så att billiga och enkla men effektiva system ingår bland de alternativa lösningarna.

Beträffande delprogrammens utveckling anför chefen för armén bl. a. följande.

Delprogrammet Fördelningsförband m.m. omfattar i hu-

vudsak lednings- och stödförband samt jägarförband. Utvecklingen inom delprogrammet karaktäriseras av att särskilt typ 1-förbanden inom lednings-, underrättelse-, understöds- och underhållsfunktionerna minskar. Nedgången börjar under programplaneperioden och ökar under åren närmast därefter.

Jägarförbandens antal utökas. Förbanden inriktas i första hand på rena stridsuppgifter och i andra hand på spaningsuppgifter.

Studier av den framtida ledningsorganisationen har resulterat i att det totala behovet av särskilt kvalificerade ledningsresurser bedöms kunna minska något. Således beräknas antalet fördelningsstaber kunna reduceras. Antalet ledningsstaber med territoriellt anknutna ledningsuppgifter avses bli utökat. För dessa staber planeras en kostnadsbesparande organisation.

Nuvarande fördelningsartilleriförband behålls medan fördelningshaubitsbataljoner med de äldsta pjäserna övergår till typ 2-förband under programplaneperioden.

Antalet luftvärnsbataljoner med modern materiel minskar. Eftersom luftvärnsrobot 70 tillförs och äldre materiel behålls där detta är stridsekonomiskt lämpligt ökar emellertid det totala antalet eldenheter. Genom modifiering avses luftvärnsförband utrustade med robot 67 Hawk behållas in på 1990-talet.

Underhållsfunktionen har studerats beträffande dels behovet av särskilda rörliga underhållsförband, dels övergången från fred till krig. Studierna har resulterat i förslag om en framtida underhållsorganisation. I denna ingår förbands- och områdesbundna underhållsenheter och ett i förhållande till nuvarande läge minskat antal operativt rörliga underhållsförband. Organisationen förutsätter ett ökat understöd från totalförsvaret i övrigt.

Beträffande delprogrammet Infanteribrigad m.m. anför chefen för armén att 10 brigaders eldkraft och rörlighet förbättras. Anskaffningen av terrängbilar för personaltransporter har i årets plan utökats till att omfatta samtliga skyttebataljoner. Dessutom har leveranserna lagts tidigare än i föregående programplan. Rörligheten ökar vidare genom att ny bandvagn börjar tillföras organisationen under planeringsperiodens senare del. Eldkraften förbättras genom att haubits 77 anskaffas till samtliga brigader. Den förbättras även genom tidigare beslutad anskaffning av infanterikanonvagn 91 och luftvärnsrobot 70. Infanteribrigad 77 inriktas mot en i förhållande till tidigare organisation minskad personalstyrka i skyttebataljonerna, förenklad ledningsorganisation och minskade resurser för fältarbeten och underhållstjänst. Med början under programplaneperioden organiseras ett antal grundrekryterade fristående skyttebataljoner.

Inom delprogrammet Norrlandsbrigad m.m. behålls nuvarande antal brigader och deras organisation anpassas på sikt till infanteribrigad 77. Eldkraften förbättras genom att haubits 77 och infanterikanonvagn 91 tillförs liksom robot 70. Rörligheten behålls genom omsättning av terrängbilar och bandvagnar.

För delprogrammet Pansarbrigad m.m. anför chefen för armén

att två pansarbrigader f. n. är under avveckling. Stridsfordonen vid dessa brigader kan dock genom beslutade begränsade renoveringar behållas i organisationen till omkring år 1985. Den i föregående års programplan inplanerade renoveringen/modifieringen av ca hälften av det äldre stridsvagnsbeståndet står kvar i årets programplan. Härigenom skulle dessa stridsvagnar kunna behållas i organisationen till mitten av 1990-talet.

För delprogrammet Centrala och högre regionala ledningS- och underhållsförband innebär planeringen att ledningsförbanden behålls. Genom omsättning av viss sambandsutrustning motsvarar förbanden godtagbart aktuella krav. Underhållsförbandens organisation och antal förändras som resultat av utredningar av underhållstjänsten.

Inom delprogrammet Lokalförsvarsförband ändras det yttäckande ledningssystemet under försvarsområdesbefälhavaren som ett resultat av utredningarna inom detta område. Genom förändringarna kommer försvarsområdesbefälhavarens ledningskapacitet att förstärkas.

Successivt under programplaneperioden och åren därefter övergår hälften av nuvarande infanteribrigader till skytteregementen. Dessa behåller under programplaneperioden den äldre brigadorganisationen. Stormkanonkompanierna utgår dock successivt. Efter programplaneperioden anpassas skytteregementena till organisationsmönstret för infanteribrigad 77.

Antalet cykelskytteförband ökar efter programplaneperiodens slut. Chefen för armén anser att detta bidrar till att öka uthålligheten i krigsorganisationen.

Delprogrammet Hemvärnet behåller enligt planerna organisation, förmåga och beredskap. I syfte att förbättra förbandens stridseffekt planeras tillförsel av bl. a. kulsprutor, pansarskott och automatkarbiner. I hemvärnet ingår ett stort antal värnpliktiga som efter grundutbildningen har fått uppskov på grund av sin civila sysselsättning. Denna form av rekrytering till hemvärnet är enligt chefen för armén lämplig och bör ökas.

Chefen för armén föreslår att armén ges en ny delprogramindelning med hänsyn till den nivågruppering som nu kan anses fullt genomförd. De viktigaste förändringarna innebär att infanteri- och norrlandsbrigader förs samman i ett delprogram och att skytteregementen och övriga typ 2-förband hänförs till ett nytt eget delprogram.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Delprogram	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Fördelningsförband m. m.	514	534	491	507	458	2 504
Infanteribrigad m. m.	709	703	745	668	613	3 438
Norrlandsbrigad m. m.	228	212	279	196	196	1 111
Pansarbrigad m. m.	328	361	296	259	261	1 505
Centrala och högre regionala ledningS- och underhållsförband	54	52	51	39	39	235
Lokalförsvarsförband	200	182	174	150	124	830
Hemvärnet	52	52	52	52	51	259
Gemensamma produktionsresurser	1 562	1 509	1 465	1 442	1 450	7 428
Kostnader	**3 647**	**3 605**	**3 553**	**3 313**	**3 192**	**17 310**
Justering på grund av överplanering m. m.	– 333	– 356	– 304	– 54	+ 66	– 981
Betalningsmedel	**3 314**	**3 249**	**3 249**	**3 259**	**3 258**	**16 329**

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Anslag		1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
B 1.	Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet	2 018	2 200	2 178	2 167	2 181	2 188	10 914
B 2.	Arméförband: Materielanskaffning	736	834	783	797	797	791	4 002
B 3.	Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	46	77	74	70	68	69	358
B 4.	Arméförband: Forskning och utveckling	60	60	75	70	70	70	345
III 1.	Arméförband: Anskaffning av anläggningar	116	143	139	145	143	140	710
		2 976	**3 314**	**3 249**	**3 249**	**3 259**	**3 258**	**16 329**

[1] Prisläge februari 1974

Chefen för marinen

Chefen för marinen är programmyndighet för huvudprogrammet Marinförband som omfattar följande delprogram.

2.1 För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.

2.2 Helikopterförband
2.3 Ytattackförband m. m.
2.4 Ubåtsförband
2.5 Minröjningsförband
2.6 Fasta kustartilleriförband
2.7 Rörliga kustartilleriförband
2.99 Gemensamma produktionsresurser.

Chefens för marinen programplan för huvudprogrammet Marinförband grundas på en ekonomisk planeringsram som följer överbefälhavarens direktiv. Härutöver har chefen för marinen anmält behov av ytterligare medel för viss verksamhet och ersättningsanskaffning. Planeringsramen och det av chefen för marinen föreslagna tillägget framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Planeringsram	1 255	1 303	1 304	1 304	1 310	6 476
Tillägg	10	32	69	67	48	226

Chefen för marinen redovisar inledningsvis sin grundsyn på de marina stridskrafternas uppgifter och utnyttjande inom ramen för vår säkerhetspolitiska inriktning och försvarets verkan som stöd för denna politik.

Chefen för marinen framhåller att vårt försvars uppbyggnad och principerna för stridens förande skall utgå från målsättningen för totalförsvaret. Försvarsprincipen skall vara att vi – genom att på bästa sätt utnyttja våra naturliga försvarsbetingelser och genom insats av våra stridskrafter – skall sträva efter att i det längsta hindra angriparen att få fast fot på svensk mark. Genom ett allsidigt operativt system skall vi tidigt möta en angripare och öka försvarets styrka ju närmare kusten han kommer. Inom kustzonen skall angriparen möta samlade insatser av våra olika stridsmedel. Med dessa operativa grundprinciper drar vi de största fördelarna både av de geografiska förhållandena och av angriparens svaghet. Försvaret skall således enligt chefen för marinen utformas för att redan inledningsvis kunna bjuda angriparen hårt motstånd. Vi vinner då tid för politiska och militära motåtgärder.

Marinens uppgifter och utnyttjande sammanfattas av chefen för marinen på följande sätt. Marinen skall

- övervaka vårt sjöterritorium och omgivande havsområden inklusive havsbotten.
- hävda vårt oberoende och fullgöra våra internationellrättsliga förpliktelser under fred och neutralitetstillstånd genom att bevaka vårt sjöterritorium, avvisa kränkningar och andra brott mot våra tillträdesbestämmelser.

- genom erforderlig beredskap tillförsäkra den politiska och militära ledningen handlingsfrihet i krissituationer.
- i samverkan med övriga stridskrafter i det längsta förhindra att en angripare får fast fot på svensk mark. De marina stridskrafterna skall möta, fördröja och tillfoga angriparen förluster som hindrar eller försvårar hans företag. Sådana områden som ur angriparens synpunkt är betydelsefulla för hans styrketillväxt eller som är väsentliga för totalförsvaret skall försvaras i det längsta.
- skydda kustsjöfarten i våra egna farvatten, sjötransporter till och från Gotland samt importsjöfart så långt ut våra resurser gör det möjligt.

Chefen för marinen framhåller beträffande planeringens inriktning att avvägningen mellan antal förband/enheter och deras kvalitet är av grundläggande betydelse. Inom en given resursram måste vidare balans råda mellan åtgärder för att hålla befintliga förband vid makt och att anskaffa nya. Chefen för marinen understryker att det med hänsyn till våra militärgeografiska betingelser, våra långa kuster och omgivande sjöterritorium krävs att antalet enheter hålls uppe. Det är emellertid också av avgörande betydelse att våra stridande förband/enheter har tillräcklig kvalitet i förhållande till angriparen för att personalen skall kunna ha tilltro till den materiel den skall använda och förbanden kunna lösa avsedda uppgifter. Mot denna bakgrund anser chefen för marinen att utrymmet för att nu ytterligare begränsa kvaliteten är ringa. Eventuella reduceringar måste därför drabba antalet enheter, vilket är allvarligt med hänsyn till de operativa behoven.

Chefen för marinen tar vidare upp ett antal viktiga faktorer inom den tekniska utvecklingen som påverkar den långsiktiga avvägningen mellan kvalitet och kvantitet. Ett klokt utnyttjande av den tekniska utvecklingen i kombination med ett effektivt operativt utnyttjande kan förbättra våra försvarsmöjligheter. Chefen för marinen anser att dessa tekniska möjligheter skall tas till vara.

Betydande omsättningsbehov föreligger under programplaneperioden men behoven blir än mer uttalade åren därefter. Fram till mitten av 1980-talet behöver ett stort antal enheter ersättas. Chefen för marinen framhåller att det är nödvändigt att nu fullfölja och påbörja anskaffning och utveckling för att ersätta den äldre materielen. Senareläggningar kan medföra, anser marinchefen, att handlingsfriheten i flera fall riskerar att förloras.

Liksom i tidigare programplaner och anslagsframställningar anmäler chefen för marinen behov av en ökad ekonomisk ram. Denna ram skulle göra det möjligt att uppfylla intentionerna i de senaste försvarsbesluten genom att omsätta och modernisera materiel i en lämplig ordning och förbättra utbildningen. Tilläggsmedlen är avsedda för att tidigare anskaffa sjörobotar för ytattackflottiljerna, modernisera ett antal jagare av typ Östergötland till fregatter, utöka anskaffningen av minor och telemotmedel samt anskaffa viss utbildningsmateriel.

Chefen för marinen anför att planeringen inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet förutsätter fortlöpande rationaliseringar så att fredsorganisationens driftkostnader minskas. Trots rationaliseringarna blir det ändå nödvändigt att minska verksamheten.

Personalreduceringar har planerats in i enlighet med överbefälhavarens direktiv. Minskningarna är stora och förutsätts ske i snabb takt. Svårigheter föreligger att placera om övertalig personal. Chefen för marinen anser att all hänsyn måste tas till personalens trygghet och att minskningar kan genomföras endast till viss gräns.

Chefen för marinen anmäler att vakansläget är besvärande bland den fast anställda personalen. I synnerhet gäller detta kompaniofficersgruppen. Åtgärder för att snabbt förbättra vakanssituationen övervägs.

Åtgärder har vidtagits för att begränsa kostnaderna för materielunderhåll. Verkstadsdrift och förrådsverksamhet rationaliseras. Vissa besparingar kan härvid göras. De motverkas dock av ofrånkomliga kostnadsökningar bl. a. inom lönesektorn. Vissa översyner har tidigare inställts eller lagts senare, vissa andra har måst begränsas. Härigenom har det uppstått ett underhållsbehov som påverkar mobiliseringsberedskapen för dessa enheter. Någon återtagning kan inte ske med nuvarande ekonomiska ram.

Den föreslagna verksamheten inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning följer 1972 års försvarsbeslut och inriktningen enligt prop. 1975:1 (bil. 6).

Under budgetåret 1976/77 är beställning av en serie minjaktfartyg inplanerad. Projektering av dessa fartyg pågår. Chefen för marinen anser att det skulle vara önskvärt att öka leveranstakten med hänsyn till åldersläget på befintliga enheter men inom tilldelad ram är detta inte möjligt.

Beställning av nästa ubåtsserie – typ A17 – har planerats till budgetåret 1979/80.

Ytattackflottiljerna behöver enligt chefen för marinen snarast tillföras en modern sjörobot. Beslut om handlingslinje för inhemsk robotkapacitet har fattats av regeringen. Marinchefen uppfattar beslutet så att den nödvändiga bestyckningen måste ske genom att en utländsk robot direktanskaffas. En sådan anskaffning har planerats in men ekonomiskt utrymme härför har inte kunnat skapas förrän mot slutet av perioden.

Anskaffning av nytt rörligt kustartilleri har planerats in fr. o. m. budgetåret 1978/79.

Anskaffning och iståndsättning av befästningar och kaserner balanseras mot materielanskaffning, övningsverksamhet m. m. Rationaliseringsbefrämjande byggnadsåtgärder prioriteras vilket bl. a. innebär att förrådsutbyggnaden – som ett led i minskningen av förrådspersonal – och kasernrenoveringar sker i enlighet med tidigare planering. Bland viktigare objekt som avses bli påbörjade under budgetåret 1976/77 nämner marinchefen marinens dykericentral.

Inom huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling tas medel upp för fortsatta studier och försök m. m. beträffande bl. a. ytattackförbandens utveckling, nästa ubåtstyp (A17) och ett luftoberoende framdrivningsmaskineri för ubåtar samt ersättning av tungt och lätt fast kustartilleri.

Beträffande delprogrammens utveckling under programplaneperioden anför chefen för marinen bl. a. följande:

Förbanden inom delprogrammet Gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband skall säkerställa övriga förbands insats. Åtgärder har planerats in för att öka ledningssäkerheten.

Luftvärn för försvar av krigsförtöjningsplatser och anläggningar i baserna moderniseras. Under perioden genomförs omorganisation till ny basorganisation. I den nya organisationen eftersträvas ökad rörlighet hos underhållsförbanden.

Inom delprogrammet Helikopterförband pågår försök med en gemensam organisation för försvarets tunga helikoptrar. Den befintliga organisationen behålls under planeringsperioden. Verksamhet och inriktning dimensioneras främst av ubåtsjaktuppgifterna.

Inom delprogrammet Ytattackförband levereras de sista enheterna av torpedbåttyp Norrköping till krigsorganisationen under perioden. De nuvarande jagarflottiljerna organiseras om till ytattackflottiljer. Befintliga fregattförband behålls under perioden. Motortorpedbåtarna ersätts genom anskaffning av patrullbåtar. Beslutsunderlag för att anskaffa lämpliga enheter för de framtida ytattackflottiljerna tas fram under programplaneperioden. Anskaffning av sjörobot med medellång räckvidd för ytattackförbanden har planerats in mot slutet av perioden.

Chefen för marinen föreslår att jagare av typ Östergötland moderniseras i begränsad omfattning och förs över till fregatter under programplaneperiodens senare del. Anskaffning av ett tredje minfartyg pågår.

Antalet enheter inom delprogrammet Ubåtsförband minskar med ca 40 % fram till mitten av 1980-talet. Samtliga ubåtar av typ Abborren har utgått vid periodens början. Redan under programplaneperioden utgår ett antal ubåtar av typ Hajen. Pågående anskaffning av ubåtar av typ Näcken fullföljs under programplaneperioden. En räddningsubåt anskaffas. Studier och utveckling av nästa ubåtsserie (A 17) planeras för att seriebeställning skall kunna läggas ut budgetåret 1979/80.

Inom delprogrammet Minröjningsförband utrangeras minsvepare av typ Hanö av åldersskäl. De förs över till trängfartyg. Övriga minsvepare behålls under perioden. Seriebeställning av minjaktfartyg planeras till budgetåret 1976/77.

Delprogrammet Fasta kustartilleriförband vidmakthålls i huvudsak under programplaneperioden. Antalet fasta artilleriförband minskar något. Pågående anskaffning av nya fasta 12 cm tornbatterier fullföljs och vissa äldre batterier moderniseras i begränsad omfattning. Prototyp till

ny minutläggare anskaffas och modern minmateriel tillförs minspärrtropparna. Närluftvärnet för de fasta förbanden moderniseras.

Delprogrammet Rörliga kustartilleriförband vidmakthålls i huvudsak under perioden. Ett nytt rörligt kustartillerisystem börjar utvecklas och anskaffas.

Inom delprogrammet Gemensamma produktionsresurser prioriteras utbildningen till och av fast anställd personal, bl. a. förbättras utbildningen av kompaniofficerare. Investeringar och iståndsättningar är under perioden inriktade på rationaliseringsbefrämjande åtgärder vilket medför att olika utbildningsanordningar har fått lägre prioritet. Övningsfältens utrustning kompletteras successivt.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Delprogram	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
För flera delprogram gemensamma ledning-, bas- och underhållsförband m. m.	93	92	93	96	90	464
Helikopterförband	19	19	16	16	15	85
Ytattackförband m. m.	199	225	255	234	218	1 131
Ubåtsförband	67	87	96	48	63	361
Minröjningsförband	64	52	29	65	36	246
Fasta kustartilleriförband	214	192	173	143	131	853
Rörliga kustartilleriförband	45	37	46	50	63	241
Gemensamma produktionsresurser	686	720	723	724	713	3 566
Kostnader	**1 387**	**1 424**	**1 431**	**1 376**	**1 329**	**6 947**
Justering på grund av överplanering m. m.	– 121	– 89	–58	– 5	+ 29	– 244
Betalningsmedel	**1 266**	**1 335**	**1 373**	**1 371**	**1 358**	**6 703**

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Anslag		1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
C 1.	Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet	691	737	734	727	727	726	3 651
C 2.	Marinförband: Materielanskaffning	353	394	469	514	526	523	2 426
C 3.	Marinförband: Iståndsättning av kaserner	22	24	24	24	24	24	120

Anslag		1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
C 4.	Marinförband: Forskning och utveckling	31	32	30	31	30	31	154
III 2.	Marinförband: Anskaffning av anläggningar	76	79	78	77	64	54	352
		1 173	**1 266**	**1 335**	**1 373**	**1 371**	**1 358**	**6 703**

[1] Prisläge februari 1974

Chefen för flygvapnet

Chefen för flygvapnet är programmyndighet för huvudprogrammet Flygvapenförband som omfattar följande delprogram.

3.1 För flera delprogram gemensamma ledningS- och stridförband
3.2 Jaktförband
3.3 Luftvärnsrobotförband
3.4 Attackförband
3.5 Spaningsförband
3.6 Flygtransportförband
3.7 Basförband
3.99 Gemensamma produktionsresurser

Chefen för flygvapnet har i enlighet med överbefälhavarens direktiv sänt in programplan för huvudprogrammet Flygvapenförband. Planeringsramen framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Planeringsram	3 160	3 163	3 173	3 175	3 178	15 849

Chefen för flygvapnet anför att direktiv och anvisningar för årets programplanearbete i stort har utgått från den allmänna inriktning som angavs för föregående års programplanering. Trots detta har arbetsförutsättningarna inte varit de bästa vilket främst beror på följande. Resursbehovet för byggnadsverksamheten har ökat rekordartat, vilket anges bero på kraftiga prishöjningar på byggmateriel, anpassning till moderna krav beträffande arbetsmiljö och något utökad verksamhet. Chefen för flygvapnet kommer att noga följa utvecklingen inom området för att vid behov vidta eller föreslå motåtgärder.

För vissa utrustningar för JA 37 har till chefen för flygvapnet anmälts risk för kostnadsökningar. Någon precisering har dock inte kunnat lämnas.

Regeringens beslut beträffande ny IR-jaktrobot har av tidsskäl inte kunnat arbetas in i den genomarbetade delen av programplanen. Chefen för flygvapnet framhåller att det svenska robotalternativet enligt tillgängligt underlag är betydligt dyrare än motsvarande utländska alternativ. Chefen för flygvapnet anser att det svenska robotalternativet inte är så mycket bättre än det utländska att merkostnaden är motiverad. Ett eventuellt val av den svenska jaktroboten måste därför ha andra bevekelsegrunder än taktiskt/operativa och bör följas upp med ett medelstillskott som i stort utgör skillnaden mellan alternativen. Ges inget medelstillskott blir det omöjligt att behålla huvudprogrammets totaleffekt på den nivå som programplanen beskriver. Speciellt svårbemästad blir situationen om samtidigt väsentliga kostnadsökningar för JA 37-utrustningar aktualiseras.

Chefen för flygvapnet anser att nuvarande inriktning mot åtta divisioner JA 37 är klart otillräcklig bl. a. med hänsyn till luftförsvarsutredningens rekommendationer om antal divisioner för olika hotnivåer. Planeringsinriktningen bör enligt hans uppfattning vara minst tio divisioner JA 37, vilket är ett hårt pressat minimum.

Chefen för flygvapnet framhåller att det i nuvarande planeringssituation med å ena sidan bl. a. kraftigt minskat antal vapenbärande förband på sikt och å andra sidan en snabb militärteknisk utveckling i vår omvärld är angeläget att försöka säkerställa att vissa stödsystem, främst bas- och stridsledningssystemen, ges möjlighet att kraftfullt och uthålligt understödja de vapenbärande förbanden. Flygbaser och radarstationer bör därför ges ökad motståndskraft mot bekämpning av olika slag. Ledningsorganisationens kapacitet, uthållighet och flexibilitet bör säkerställas. Förändringarna kan emellertid med hänsyn till begränsade ekonomiska resurser genomföras endast i ett förhållandevis långsamt tempo. Chefen för flygvapnet framhåller att en betydande del av de obalanser, som han påvisade i föregående års programplan och som enligt hans mening till stora delar finns kvar, hänför sig till denna problematik.

I årets programplan tas vissa steg för att minska tidigare anmälda obalanser. Chefen för flygvapnet nämner särskilt att modifieringen av nuvarande jaktrobot 24 (Sidewinder) som avses för flygplansystem 37 har kunnat läggas så tidigt att även 35-systemet kan dra nytta av den. Detta innebär en taktisk förbättring av 35-systemet. Programplanen bedöms vidare ge tillräckliga möjligheter att säkerställa hög kvalitet hos personalen i krigsorganisationen. Det föreligger dock ett stort och ännu olöst problem, nämligen avtappningen av flygvapenförare till civil luftfart. Chefen för flygvapnet anmäler att detta problem f. n. behandlas av berörda civila flygbolag och flygstaben gemensamt. Han avser att återkomma i frågan när ett förslag till lösning föreligger.

Chefen för flygvapnet anser att försvarsmakten har haft stor fördel av den inhemska försvarsindustrin. Möjligheterna att ta fram väl avpassad, effektiv men ändå gentemot motsvarande utländska lösningar billig materiel har varit goda. Därtill kommer enligt chefen för flygvapnet klara säker-

hetspolitiska fördelar av en svensk försvarsindustri. Mot denna bakgrund konstaterar chefen för flygvapnet med stor oro att programplanens lösning beträffande nytt attacksystem av resursskäl inte har kunnat få den omfattning som enligt hans mening är önskvärd. Programplanens inriktning innebär därför enligt flygvapenchefen att svensk utvecklande flygplanindustri med stor sannolikhet äventyras på sikt. De medel som han har satt av för nytt attacksystem i programplanen innefattar en modifiering av system JA 37 och inriktning mot ett direktköp av ett nytt skolflygplan efter budgetåret 1980/81.
Kostnaderna för nytt attacksystem innefattar dels kostnader för det typarbete som faktiskt planeras, dels merkostnader på grund av att sysselsättningsnivån inom berörd försvarsindustri sjunker i förhållandet till dagsläget. Chefen för flygvapnet anser att huvuddelen av dessa merkostnader inte bör bestridas inom en oförändrad medelsram för huvudprogram 3. Han känner inte ansvar för dem annat än i de delar som är direkt kopplade till möjligheterna att i framtiden genomföra modifieringar på de flygplan som nu är i tjänst. Vilka resurser som under perioden bör sättas av för detta ändamål är inte klarlagt. I avvaktan härpå har chefen för flygvapnet reserverat vissa medel för att få framtida modifieringskapacitet.

Beträffande delprogrammens utveckling under programplaneperioden anför chefen för flygvapnet bl. a. följande.

Inom delprogrammet För flera delprogram gemensamma ledningS- och strilförband inriktas verksamheten på att med moderna informationssystem förbättra presentationsmöjligheterna för regionala stabsorgan och strilförband. Möjligheterna att tillgodose civilförsvarets behov av förvarning och alarmering beaktas.

Vissa luftförsvarscentraler modifieras. Sambandssystemen byggs ut och förbättras. Viss äldre radarmateriel byts ut mot ny materiel med högre kvalitet. Skyddet för radarmaterielen förbättras. Åtgärder vidtas för att förbättra vädertjänsten i norra delen av landet.

Inom delprogrammet Jaktförband utgår under programplaneperioden fem divisioner och en flottiljadministration. Ombeväpning till flygplan JA 37 påbörjas budgetåret 1979/80. Omskolning planeras ske med hänsyn till leveranstakten. Under perioden utrangeras i huvudsak äldre modeller av flygplan J 35 Draken. Medel för större modifieringar av denna flygplantyp saknas. Modifieringar som främjar flygsäkerheten kommer dock att utföras. Under periodens början ökas reservdelshållningen för att få bättre tillgänglighet på främst flygmotorerna.

Ett antal jaktrobotar av typ Sidewinder modifieras för att öka robotens prestanda.

Minskningen av antalet divisioner under programplaneperioden innebär att åtgärder kan behöva vidtas för att placera om flygande personal och att det kan bli nödvändigt att iaktta restriktivitet vid nyanställning.

För delprogrammet Luftvärnsrobotförband gäller att förban-

den skall vara avvecklade vid ingången av budgetåret 1978/79. Till denna tidpunkt kommer ett antal robotar och viss övrig systemmateriel att ställas i förråd.

Delprogrammet inriktas mot att intill avvecklingstidpunkten behålla kvaliteten på förbanden och att utnyttja de möjligheter till snabb omgruppering som redan tillförd materiel medför.

Delprogrammet Attackförband inriktas mot att i krig omfatta en attackeskaderstab, fem attackdivisioner och en attackflyggrupp med flygplan AJ 37 samt fem attackdivisioner SK 60.

Inom delprogrammet Spaningsförband minskas antalet divisioner med två. En flottiljadministration utgår. Ombeväpning sker från flygplantyperna S 32 Lansen och S 35 Draken till S 37 Viggen. Två S 35 Drakendivisioner behålls.

Det goda personalläget i spaningsflygdivisionerna väntas bestå. I samband med ombeväpning till S 37 minskas antalet reserv- och värnpliktig personal, vilket innebär att förbandens effekt ökar.

Delprogrammet Flygtransportförband inriktas på att befästa kapacitets- och resurstillgång hos krigsorganisationens transport- och sambandsflygförband.

Flygplan av typ Tp 79 Douglas DC 3 planeras bli utrangerade under periodens senare del och ersatta av andra transportflygplan. Typen på dessa är ännu inte bestämd.

Flygplan av typ Tp 84 Hercules och Tp 85 Caravelle står kvar i organisationen under perioden. Ytterligare en Tp 84 planeras bli anskaffad. Flygvapnets helikoptrar av typ 4 deltar i de av chefen för marinen ledda försöken med gemensam organisation för försvarets tunga helikoptrar. Försöksresultaten kan komma att påverka bl. a. flygräddningsförbandens programtillhörighet. Under periodens början utökas reservdelshållningen för helikoptrar. Tillgången på förare för helikopterförbanden förbättras successivt genom omskolning av fältflygare.

Inom delprogrammet Basförband anpassas antalet krigsbaser till den minskade krigsorganisationen. En balansering av bassystemet eftersträvas. Anpassningen av bassystemet till flygplan AJ 37 och S 37 fullföljs och anpassning till flygplan JA 37 påbörjas. Erfarenheterna och pågående studier av baser pekar på att såväl flygande förband på baserna som basförbanden och deras materiel i första hand bör skyddas genom spridning inom och mellan baserna. Slutligt resultat av studierna kommer att påverka investeringarna i anläggningar och materiel under periodens senare del.

Möjligheter att ersätta anställd personal med värnpliktiga skall undersökas.

Inom delprogrammet Gemensamma produktionsresurser skall förbanden F 11 i Nyköping och F 12 i Kalmar dras in. I samband med indragningen skall F 17 i Ronneby överta det ansvar för mobilisering och stridsledning som nu åvilar F 12. Organisationsförändringarna bör vara

genomförda under budgetåret 1979/80.

Regeringen har uppdragit åt chefen för flygvapnet att lämna förslag till lokalisering av de enheter vid dessa förband som inte omfattas av indragningsbeslutet.

Antalet anställda minskas i enlighet med utfärdade direktiv och anvisningar. Chefen för flygvapnet strävar samtidigt efter att eliminera vakanserna under perioden. Flygvapnet har i dag personalbrist inom flera sektorer i förhållande till förelagda uppgifter. Detta gäller främst militär personal. Den ogynnsamma åldersfördelningen för civilmilitär personal i teknisk tjänst medför stora pensionsavgångar efter perioden. Detta måste mötas med en begränsad överrekrytering under programplaneperioden.

Chefen för flygvapnet bedömer att viss svårighet kan uppstå att på sikt innehålla angivna personalminskningsmål. Framför allt minskar inte den civila personalen i den takt som planerats.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Delprogram	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
För flera delprogram gemensamma ledningS- och strilförband	404	458	435	466	439	2 202
Jaktförband	947	837	1 076	937	1 110	4 907
Luftvärnsrobotförband	11	8	–	–	–	19
Attackförband	386	393	369	352	471	1 971
Spaningsförband	242	187	128	107	98	762
Flygtransportförband	67	40	39	59	38	243
Basförband	489	507	460	461	440	2 357
Gemensamma produktionsresurser	751	742	724	708	720	3 645
Kostnader	**3 297**	**3 172**	**3 231**	**3 090**	**3 316**	**16 106**
Justering på grund av överplanering m. m.	– 137	– 9	– 58	+ 85	– 138	– 257
Betalningsmedel	**3 160**	**3 163**	**3 173**	**3 175**	**3 178**	**15 849**

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Anslag		1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
D 1.	Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet	1 185	1 227	1 239	1 234	1 229	1 219	6 148

Anslag		1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
D 2.	Flygvapenförband: Materielanskaffning	1 089	1 285	1 269	1 320	1 369	1 435	6 678
D 3.	Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	27	29	30	32	27	31	149
D 4.	Flygvapenförband: Forskning och utveckling	450	517	510	475	430	390	2 322
III 3.	Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar	72	102	115	112	120	103	552
		2 823	**3 160**	**3 163**	**3 173**	**3 175**	**3 178**	**15 849**

[1] Prisläge februari 1974

Överbefälhavaren

Överbefälhavaren har i enlighet med regeringens anvisningar sänt in programplan för det militära försvaret. Planeringsramen framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.). Som tillägg redovisas medel för vissa omlokaliseringskostnader vilka enligt överbefälhavaren bör tillföras utanför den anvisade planeringsramen.

	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Planeringsram	8 979	8 979	8 979	8 979	8 979	44 895
Tillägg	15	6	6	6	6	38

Överbefälhavaren anför att planeringen nu har nått den stadga som kan förväntas inför sista året av en försvarsbeslutsperiod. Myndigheternas programplaner kan därmed anses utgöra faktiska handlingsprogram. De osäkerheter som ändå föreligger och som medför betydande nackdelar för stabiliteten i planeringen är enligt överbefälhavaren att hänföra till gällande förutsättningar för prisreglering, reglerna för över- och underplanering samt möjligheterna till personalreduceringar.

Beträffande sina direktiv för myndigheternas programplanering anför överbefälhavaren följande. Angiven planeringsram och föreskrivet priskompensationssystem medför mot bakgrund av bedömd pris- och löneutveckling en reell och fortsatt minskning av köpkraften. Med dessa förutsättningar måste kostnaderna inom alla huvudproduktionsområden hållas

nere. Påbörjade och planerade organisationsförändringar måste genomföras med kraft. Rationaliseringsverksamheten skall koncentreras på åtgärder som ger snabba besparingar och som kräver begränsade investeringar. Den avkortade grundutbildningen och minskade repetitionsutbildningen behålls under perioden. Personalminskningen enligt regeringens direktiv fullföljs. Det operativa underlaget för planeringen är oförändrat.

De allmänna riktlinjerna för planeringen sammanfattar överbefälhavaren på följande sätt.

- Avvägningen mellan huvudprogrammen behålls.

- Åtgärder för att skapa effekt och handlingsfrihet på sikt i krigsorganisationen prioriteras.

- Materielanskaffningen inriktas så att handlingsfrihet bevaras att på sikt behålla väsentliga system och funktioner i krigsorganisationen.

- Inom samtliga produktionsområden skall strävan vara att hålla kostnaderna nere.

Beträffande försvarsmaktens förmåga år 1975 anger överbefälhavaren att effekten har minskat sedan föregående år. I fråga om överbefälhavarens värdering och syn i övrigt på försvarsmaktens nuvarande förmåga och de operativa konsekvenserna av genomförd planering hänvisas till programplanen för det militära försvaret som har överlämnats till riksdagens försvarsutskott i särskild ordning.

Beträffande planeringen tar överbefälhavaren inledningsvis upp vissa huvudfrågor, som enligt hans mening har avgörande inverkan på planeringen som helhet. Dessa huvudfrågor är prisregleringssystemet, finansieringen av investeringar för rationalisering samt reglerna för över- och underplanering.

Beträffande prisregleringssystemet anför överbefälhavaren att ett nytt system måste börja tillämpas senast inför programplaneringen för perioden 1977/78–1981/82. Detta system bör tillgodose kravet på stabilitet i försvarsplaneringen vilket enligt överbefälhavaren förutsätter att systemet baseras på prisförändringar på de olika produktionsfaktorer som ingår i försvarets verksamhet (faktorprisindex). Vidare måste kompensationsnivån fastställas mot bakgrund av realistiska krav på produktivitetsutveckling för försvarets anställda och försvarsindustrin. Kraven på produktivitetsutveckling bör utgå från försvarets långsiktiga inriktning och de särskilda förutsättningar och restriktioner som fastställs att gälla för försvarets och försvarsindustrins verksamhet. Behoven av investeringar för att innehålla uppställda krav på produktivitetsutveckling skall beaktas vid medelstilldelningen. Överbefälha-

varen anför i detta sammanhang även att förutsättningarna för att rationellt genomföra verksamheten avsevärt förbättras om möjligheterna att föra medel över budgetårsgränserna vidgas i förhållande till dagsläget.

Beträffande finansieringen av investeringar för rationaliseringar anser överbefälhavaren att de medel som nu har planerats in eller i övrigt behövs för sådana investeringar bör tillföras utanför planeringsramen, t. ex. i form av långsiktiga krediter. Överbefälhavaren framhåller att beslut i denna fråga måste föreligga när regeringens anvisningar för programplaneringen för perioden 1977/78–1981/82 utarbetas.

Behovet av överplanering under programplaneperiodens första år är väl styrkt. Överbefälhavaren anser emellertid att nuvarande regler som innebär att en överplanering under periodens första del skall kompenseras genom en motsvarande underplanering under periodens senare del leder till att redovisade programplaner ger en felaktig bild av den materielanskaffning som är möjlig att genomföra inom anvisad ram. Kravet på underplanering försvårar en rationell planering inom både försvarsmakten och försvarsindustrin. Det leder vidare till att tilldelade resurser inte kan utnyttjas på effektivaste sätt. Överbefälhavaren lämnar i programplanen förslag till nya bestämmelser för överplaneringen.

Överbefälhavaren framhåller att granskningen av myndigheternas programplaner och de krav på tillägg som planerna innehåller inte har gett anledning till omprioriteringar eller till några förskjutningar av resurserna mellan huvudprogrammen i förhållande till vad som angavs i överbefälhavarens direktiv för planeringen. Om ytterligare resurser skulle tillföras försvarsmakten anser överbefälhavaren att det finns behov som är viktigare eller lika viktiga som de behov myndigheterna har redovisat. Befintliga brister medför på flera områden att såväl försvarsmaktens effekt som handlingsfriheten begränsas. Konsekvenserna inträffar till sin huvuddel först under perioden efter år 1977 då ett nytt försvarsbeslut skall fattas. Överbefälhavaren anmäler att han avser att återkomma till dessa frågor i perspektivplanens del 2. Mot bakgrund av det anförda avstyrker överbefälhavaren tilläggskraven.

Beträffande krigsorganisationen godtar överbefälhavaren – i avvaktan på redovisningen i perspektivplanens del 2 – planeringen i stort avseende avvägningsprogrammen. Överbefälhavaren anmäler dock i detta sammanhang att slutlig ställning till arméns framtida underhållsorganisation inte kan tas förrän vissa kompletterande utredningar har genomförts. I avvaktan på dessa utredningar godtar överbefälhavaren de ekonomiska resurser som chefen för armén har satt av för den preliminära underhållsorganisationen. Överbefälhavaren anmäler att försvarsmaktens krigssjukvårdsorganisation håller på att ses över i särskild ordning.

Överbefälhavaren anmäler vidare att han under hösten 1975 kommer att redovisa sina principer för fredsorganisationens utveckling på sikt. I det sammanhanget kommer bl. a. möjligheterna till ytterligare

samordning inom och mellan huvudprogrammen att behandlas. Överbefälhavaren godtar t. v. inriktningen av fredsorganisationen för huvudprogrammen 1–3 och 5. I avvaktan på resultat av den pågående översynen av den centrala och högre regionala ledningsorganisationen i fred tar överbefälhavaren inte nu upp fredsorganisationsutvecklingen inom huvudprogrammet 4 till granskning.

Överbefälhavaren framhåller att det är nödvändigt att ställa höga krav på rationaliseringsverksamheten och begränsa personalkostnaderna. Rationaliseringsplaneringen har fr. o. m. i år på försök skett efter nya rutiner. Dessa har inneburit att rationaliseringsplaneringen inordnats i den ordinarie planerings- och budgetprocessen. Rutinerna som delvis har kunnat tillämpas vid utformningen av årets programplaner förutsätter en nära samverkan mellan överbefälhavaren, försvarets rationaliseringsinstitut och resp. programmyndighet. Även om de här angivna principerna av tidsskäl inte har kunnat genomföras fullt ut anser överbefälhavaren att inriktningen är riktig och lämplig och att den kan bidra till höjd effekt när systemet har vunnit stadga. Överbefälhavaren understryker även vikten av att myndigheternas rationaliseringsresurser inom fredsorganisationsområdet förstärks. Den princip som försöksvis har tillämpats vid försvarsstaben med personal från försvarets rationaliseringsinstitut tjänstgörande vid myndigheten bör utvecklas vidare och utökas att gälla även andra myndigheter.

Överbefälhavaren har i sina direktiv för programplaneringen ställt krav på personalminskningar som sammantaget för perioden 1972/73–1978/79 uppgår till 3 900 anställda (netto). Hittills genomförd och i programplanerna inplanerad minskning understiger de uppställda minskningsmålen med ca 650 anställda. Överbefälhavaren har i särskild skrivelse till regeringen hemställt att de särskilda personalminskningsmålen upphävs. I avvaktan på regeringens beslut i denna fråga vidhåller överbefälhavaren t. v. de minskningsmål som har angetts i direktiven för programplaneringen för perioden 1976/77–1980/81.

Överbefälhavaren framhåller att befälsläget fortfarande är besvärande inom samtliga försvarsgrenar. Den utveckling av vakanserna som redovisas i programplanerna är allvarlig inom främst marinen och för vissa områden inom armén. Överbefälhavaren anser att det totala behovet av befäl inte kommer att minska på sikt. Han bedömer dessutom att de kvalitativa kraven kommer att öka för huvuddelen av befälsbefattningarna. Mot denna bakgrund krävs därför enligt överbefälhavaren minst den av försvarsgrenscheferna föreslagna rekryteringen av kvalificerad militär personal.

Planeringen av grundutbildningen för perioden 1976/77–1980/81 innebär att det på försök införda systemet med avkortad grundutbildning tillämpas t. v. Antalet värnpliktiga som har att genomföra grundutbildning anges i Värnpliktsplan för försvarsmakten och överbefälhavaren godtar den av myndigheterna redovisade planeringen.

Beträffande repetitionsutbildningen fortsätter försöken med starkt begränsad utbildning under hela programplaneperioden. Överbefälhavaren framhåller att utvärdering av försöken på såväl grund- som repetitionsutbildningsområdena pågår. Efterhand som erfarenheter har vunnits och samordnats med resultaten från övriga utredningar och studier kring värnpliktsutbildningen avser överbefälhavaren att pröva nuvarande inriktning av repetitionsutbildningen.

Överbefälhavaren godtar i huvudsak myndigheternas planering avseende materielanskaffning samt forskning och utveckling.

Överbefälhavaren kan dock inte acceptera att utrymmet för materielanskaffning inom arméns ram har minskat i jämförelse med föregående programplan. De medel som har förts från materielanslag till byggnadsanslag bör enligt överbefälhavaren föras tillbaka. Vidare bör medel för investeringar i rationaliseringssyfte erhållas utanför ramen.

Planeringen för nytt attacksystem och skolflygplan kommer att närmare behandlas i perspektivplanens del 2. Överbefälhavaren godtar det systemdefinitionsarbete som avses genomföras under budgetåren 1975/76 och 1976/77.

Beträffande kvalificerade robotsystem anser överbefälhavaren att nu fattade beslut om robotutveckling leder till att anskaffning av sjörobot för ytattackfartygen måste baseras på utländska system. Överbefälhavaren anmäler att han i perspektivplanens del 2 återkommer till planeringen i övrigt av aktuella robotsystem.

Överbefälhavaren erinrar om att det under programplaneperioden måste fattas ett antal viktiga beslut, vilkas konsekvenser kommer att få avgörande inverkan på det militära försvarets utveckling på sikt. Överbefälhavaren anför att han i perspektivplanens del 2 kommer att redovisa sina överväganden och förslag mot bakgrund av erhållna direktiv och förutsättningar för perspektivplaneringen. Överbefälhavaren anmäler i programplanen för det militära försvaret att han i avvaktan på att perspektivplaneringen slutförs inte tar ställning i sådana större frågor som utförligt kommer att behandlas och redovisas i perspektivplanen.

Föredraganden

Grundläggande riktlinjer för det militära försvarets inriktning har fastställts av 1972 års riksdag (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231). Riktlinjerna har i allt väsentligt bekräftats av 1973, 1974 och 1975 års riksdagar. Principerna i dessa beslut är enligt min mening alltjämt giltiga. Mot bakgrund av den redogörelse jag tidigare har lämnat för den säkerhetspolitiska utvecklingen anser jag att det inte finns anledning att ändra planeringsinriktningen eller planeringsramen för det militära försvaret. Härtill kommer att det åligger 1974 års försvarsutredning att överväga och lämna förslag om

det militära försvarets inriktning efter budgetåret 1976/77. Planeringen bör därför ske enligt en horisontell planeringsram som med vissa budgettekniska justeringar stämmer överens med den i försvarsbeslutet år 1972 fastställda ramen för perioden 1972/73–1976/77. Med utgångspunkt i basbeloppet för den utgiftsram för budgetåret 1976/77, som jag kommer att förorda i det följande (s. 74), bör således planeringsramen för femårsperioden vara avrundat 45 230 milj. kr. i prisläge februari 1975. I planeringen bör förutsättas att kompensation för pris- och löneförändringar sker enligt nettoprisindex.

Programplanerna har granskats bl. a. under beaktande av vissa särskilda förhållanden av vilka jag vill framhålla följande.

Under år 1977 torde ett nytt försvarsbeslut komma att fattas. Beslutet skall beträffande det militära försvaret bl. a. omfatta inriktningen på sikt och ställningstaganden till de verksamheter som måste genomföras under perioden 1977/78–1981/82 för att den långsiktiga inriktningen skall kunna förverkligas. 1974 års försvarsutredning har bl. a. till uppgift att överväga och lämna förslag i dessa avseenden. Det är enligt min mening viktigt att försvarsutredningens arbete inte onödigtvis låses genom beslut som leder till stora och långsiktiga bindningar av organisatorisk eller ekonomisk art. Under budgetåret 1976/77 måste därför stor återhållsamhet iakttas när det gäller beslut med långsiktiga konsekvenser. Mot denna bakgrund anser jag att beslut om större materiel- och utvecklingsprojekt måste begränsas till åtgärder som behövs för att behålla handlingsfrihet inom vissa områden inför det kommande försvarsbeslutet, till åtgärder som krävs för att fullfölja redan påbörjad utveckling och anskaffning samt till åtgärder som betingas av produktionstekniska förhållanden. Av myndigheterna begärda bemyndiganden för materielbeställningar har ökat i hög grad under senare år. Konsekvenserna av ökade bemyndiganden bör undersökas. Jag vill i detta sammanhang erinra om att regeringen enligt gällande ordning kan hålla inne bemyndiganden för planerade materielobjekt.

Innan jag går in på den fortsatta planeringen vill jag även i år något beröra utvecklingen i fråga om de förhållanden som gäller för försvarets arbetsplatser m. m. I föregående budgetproposition anförde jag bl. a. att jag räknade med att studier och överväganden rörande arbetsförhållanden m. m. inom det militära försvaret och därmed också personalfrågor i vidaste bemärkelse kommer att tillmätas allt större vikt. Det gångna året har bestyrkt min uppfattning härvidlag. För att kunna bevara och utveckla försvarets förankring i samhällslivet måste strävan vara att utveckla arbetsformer och tjänstgöringsvillkor inom försvaret i takt med och under påverkan av den allmänna samhällsutvecklingen. Förutsättningarna för att värnpliktsförsvaret skall ge den önskade effekten är i hög grad beroende av i vilken utsträckning den enskilde känner sig engagerad och delaktig i ansvaret för försvaret. Värnpliktsutbildningens utformning liksom de övriga villkor som gäller för de värnpliktiga måste ständigt granskas och omprövas. Särskild hänsyn måste tas till nya faktorer som påverkar värnpliktsutbildningen. För

både de militära lärarna och de värnpliktiga eleverna måste former utvecklas för att öka inflytandet över bl. a. utbildningens planering och utformning på lokal nivå.

Det pågår redan flera aktiviteter som alla syftar till att öka den anställda och värnpliktiga personalens inflytande på sin egen arbetssituation. Försök genomförs med en utvidgad informations- och nämndverksamhet för att öka de värnpliktigas inflytande. För den fast anställda personalen pågår viss försöksverksamhet inom ramen för de allmänna demokratiseringssträvandena inom statsförvaltningen. Våren 1975 anordnades i försvarsdepartementets regi en konferens om demokratin inom försvaret. Flera utredningar arbetar f. n. med frågor som på ett eller annat sätt berör problem kring medinflytande- och demokratiseringsfrågorna. För att få ett mera samlat grepp på frågan om medinflytande inom utbildningen i försvaret tillkallades i juni 1975 en utredning (Fö 1975:04) för arbetet med den fortsatta utvecklingen. Utredningen som arbetar under namnet Utredningen om inflytande m. m. inom värnpliktsutbildningen har bl. a. att särskilt belysa frågor i anslutning till utbildningens genomförande, innehåll och former samt anpassning till lokal påverkan. Den skall vidare följa pågående försöksverksamhet och föreslå åtgärder i anledning av denna.

Som framgår av den lämnade redogörelsen är arbetsförhållandena m. m. inom försvaret föremål för en omfattande försöks- och utredningsverksamhet. Jag torde få anledning att återkomma i dessa frågor allt eftersom utrednings-, studie- och försöksverksamheten ger sådana resultat att de kan omsättas i olika delreformer.

Beträffande förbättringar av värnpliktsförmånerna vill jag erinra om riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:37, FöU 1975:18, rskr 1975:195) om ett nytt förmånssystem för värnpliktiga m. fl. Jag återkommer i det följande till de medel som har satts av för att förverkliga denna reform. I detta sammanhang vill jag också anmäla att jag avser att våren 1976 föreslå regeringen proposition till riksdagen om särskild ersättning till personer som har skadats under värnpliktstjänstgöring år 1968 eller tidigare.

Jag går därefter över till min syn på den genomförda planeringen. Programplaner för det militära försvaret för perioden 1976/77–1980/81 har utarbetats i en planeringsnivå med utgångspunkt i den ram regeringen har anvisat. Jag anser att planerna som regel är väl genomarbetade med omfattande analyser och motiveringar för myndigheternas ställningstaganden och förslag. Planeringen innehåller trots detta osäkerheter som i första hand beror på svårigheterna att bedöma den framtida utvecklingen; bl. a. är planeringsreserverna tilltagna i underkant.

I likhet med föregående år har en reserv planerats in för att möta eventuella kostnadsökningar på materiel och underhåll utöver den kompensation som nettoprisindex beräknas ge. Denna reserv har beräknats av resp. programmyndighet i samarbete med försvarets materielverk och har godtagits av överbefälhavaren. För egen del anser jag att programplanerna utgör ett gott un-

derlag för framtida materielanskaffningsbeslut.

Någon reserv för att möta eventuella lönestegringar som går utöver den genomsnittliga prisutvecklingen har däremot inte planerats in. Enligt min mening borde det med nuvarande planeringsmetodik finnas en sådan reserv. Jag kan dock t. v. godta planeringen i detta hänseende. Förutsättningen härför är emellertid att personalkostnaderna kan reduceras i förhållande till vad myndigheterna har beräknat i sin planering. Enligt min mening kan detta ske genom att begränsa den av myndigheterna planerade ökningen av den fast anställda militära och civilmilitära personalen. Jag återkommer till dessa frågor i det följande.

Jag vill också i detta sammanhang framhålla att omplaneringar kan bli nödvändiga på grund av bl. a. att vissa materielbeslut, förslag om de värnpliktigas förmåner, överväganden inom byggnadssektorn m. m. inte har kunnat beaktas när planerna upprättades. Jag återkommer även till dessa frågor i det följande.

Min slutsats av de angivna förhållandena blir att programplanerna – med de ställningstaganden som min granskning av programplanerna föranleder – kan utnyttjas vid planeringen av verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1976/77.

Jag går därefter över till avvägningsprogrammens inriktning. Förändringar av de riktlinjer jag förordar kan komma att aktualiseras bl. a. med hänsyn till resultaten av pågående studier och utredningar.

De rörliga markstridsförbanden skall kunna kraftsamlas i olika angreppsriktningar för avvärjande strid. Höga kvalitetskrav ställs på både personal och materiel. Den av arméchefen föreslagna och av överbefälhavaren godtagna inriktningen tillgodoser enligt min mening dessa krav.

Arméchefens grundsyn att förband med strid som huvuduppgift skall prioriteras har ytterligare befästs i årets programplan. Jag biträder denna prioritering. Lednings- och stödförbanden bör därför begränsas till ett absolut minimum. Samhällets civila resurser bör härvid utnyttjas i största möjliga utsträckning. Ett sådant utnyttjande måste dock samordnas inom hela samhället. Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt sådana samhällssektorer, t. ex. sjukvården, där resurserna är knappa. I avvaktan på resultaten av vissa kompletterande utredningar är jag i likhet med överbefälhavaren därför inte beredd att nu ta ställning till underhållsorganisationens framtida utformning.

Planeringen innebär att tio infanteribrigader får ny organisation och att deras eldkraft och rörlighet förbättras. Sålunda tillförs nya terrängfordon, nytt artilleri, nytt luftvärn, nya infanterikanonvagnar och nya bandvagnar. Genom dessa åtgärder bedöms infanteribrigaderna i huvudsak bli anpassade till utvecklingen i omvärlden. Arméchefen har planerat in anskaffning av särskilda terrängfordon för personaltransporter och en ökad anskaffning av artilleri av typ haubits 77. Chefen för armén anför att han genom omplaneringar inom tilldelad ram har skapat utrymme för denna anskaffning. Tilläggsbeställ-

ningen för artillerianskaffningen har planerats till budgetåret 1976/77. Jag anser att den föreslagna anskaffningen av ytterligare artilleriförband bör genomföras. Genom denna åtgärd blir samtliga infanteri- och norrlandsbrigader som skall behållas på sikt utrustade med modernt och effektivt artilleri. Beträffande anskaffningen av terrängbilar är huvudbeställningen planerad till budgetåret 1977/78. Chefen för armén anmäler att vissa förberedelser för serietillverkning bör vidtas redan budgetåret 1976/77.

Antalet norrlandsbrigader behålls och deras organisation anpassas till infanteribrigadernas nya organisation. Motsvarande förbättringar som för infanteribrigaderna har planerats in vilket innebär att även norrlandsbrigadernas eldkraft ökar.

De pansarbrigader som skall behållas på sikt tillförs nya terrängfordon. Av de utgående brigaderna planerar arméchefen att behålla stridsfordonsdelarna samt vissa ledningS- och underhållsresurser i annan organisationsform fram till mitten av 1980-talet. Tidigare planerad renovering och modifiering av ca halva antalet stridsvagnar av typ 101/102 har av tekniska skäl måst läggas senare. Slutlig ställning härtill behöver därför inte tas nu.

Beträffande de rörliga kustartilleriförbanden slutförs uppbyggnaden av spärrförbanden under perioden. Utveckling och anskaffning av nytt rörligt kustartilleri har planerats in under perioden.

De lokalt bundna markstridsförbanden bör med hänsyn till vårt lands storlek omfatta förhållandevis många enheter. Den nuvarande planeringen tillgodoser detta önskemål och jag kan därför i huvudsak biträda inriktningen av avvägningsprogrammet.

De infanteribrigader som inte tillförs modern materiel benämns skytteregementen och behåller under programplaneperioden nuvarande infanteribrigaders organisation. Stormkanonkompanier och terrängfordon utgår dock successivt under perioden. Vidare innebär planeringen bl. a. att ett antal fristående skyttebataljoner organiseras.

Jag delar arméchefens uppfattning att äldre materiel bör behållas inom organisationen så länge den ger väsentliga tillskott till den samlade stridseffekten. Jag vill emellertid understryka att noggrann uppmärksamhet måste ägnas åt underhållskostnaderna för främst den tyngre materielen. Det förhållandet att materiel behålls får inte ge ekonomiska, organisatoriska eller andra bindningar som begränsar handlingsfriheten för framtiden.

Enligt arméchefens planering moderniseras hemvärnets utrustning genom bl. a. tillförsel av kulsprutor, pansarskott och automatkarbiner. Organisation och beredskap behålls i huvudsak. Jag anser det angeläget att de föreslagna åtgärderna genomförs.

Anskaffning av fasta tunga kustartilleribatterier av typ ERSTA pågår. Studier av olika vapensystem för att ersätta det äldre fasta sjöfrontsartilleriet har inletts. Jag anser att dessa studier bör fullföljas. Tillsammans med studieresultat m. m. avseende nytt rörligt kustartilleri erhålls härigenom underlag för hur kustartilleriets krigsorganisation bör inriktas på längre sikt.

För övervattensstridsförbanden är antalet förband av grundläggande betydelse. För att de enskilda enheterna skall ge avsedd effekt i invasionsförsvaret måste de tillförsäkras en jämförelsevis hög teknisk kvalitet. Jag anser att den nuvarande planeringen tillgodoser dessa krav och att avvägningsprogrammets inriktning i huvudsak kan godtas.

Ytattackförbanden tillförs tolv torpedbåtar av typ Norrköping (Spica) som slutlevereras under programplaneperioden. 16 patrullbåtar utrustade med sjörobotar har beställts och börjar levereras under programplaneperioden.

Studier pågår av olika alternativ för ytattackförbandens utveckling på sikt, varvid olika bestyckningsalternativ m. m. övervägs. Jag anser att dessa studier t. v. bör fortsätta.

Chefen för marinen har planerat att behålla vissa äldre fartyg längre än vad ursprungligen har avsetts främst för att upprätthålla antalet enheter. Jag vill i denna fråga hänvisa till vad jag har anfört om att behålla äldre materiel under avvägningsprogrammet lokalt bundna markstridsförband.

De nuvarande kustminsveparna kommer att utrangeras i början av 1980-talet. Som ersättning för dessa har planerats in anskaffning av minjaktfartyg. Jag räknar med att minjaktfartyg kommer att beställas under budgetåret 1976/77.

Antalet fjärrstridsförband minskar i överensstämmelse med intentioner i 1972 års försvarsbeslut. Tre ubåtar av typ Näcken (A 14) levereras under programplaneperioden. Studier och utveckling av nästa ubåtstyp har planerats in och seriebeställning har förutsatts ske mot slutet av programplaneperioden. Jag anser att handlingsfriheten att inom landet utveckla och tillverka ubåtar t. v. bör behållas. Fortsatta studier bör därför bedrivas inom detta område men jag är inte beredd att nu ta ställning till de föreslagna utvecklings- och anskaffningsprogrammen.

Attackversionen av flygplan 37 Viggen är under leverans. På grund av inträffade haverier har chefen för flygvapnet utfärdat flygförbud för flygplanstypen. Vissa modifieringar måste sannolikt genomföras innan flygförbudet kan hävas. Ombeväpningen av attackflygdivisionerna kan därför komma att bli genomförd något senare än vad som hittills har planerats. När ombeväpningen har genomförts kommer detta att innebära en ökning av attackkapaciteten. I attackförbanden ingår även fem lätta attackdivisioner med flygplan SK 60.

Medel för studier och viss utveckling av ett nytt attackflygplansystem efter AJ 37 Viggen har planerats in. Jag avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga.

Luftförsvarsförbanden genomgår stora förändringar under perioden. Förbandens materiella kvalitet kommer att förbättras avsevärt.

För arméns del sätts förband utrustade med luftvärnsrobot 70 upp successivt under perioden. En del av nuvarande luftvärnskanoner moderniseras och behålls på sikt. Ett stort antal luftvärnskanoner förs över till lokalförsvarsluftvärnet utan modernisering.

Chefen för armén föreslår att luftvärnsrobotförband med robot 67 Hawk modifieras för att förbanden skall kunna behållas in på 1990-talet. Enligt arméchefen måste modifieringen av produktionstekniska skäl beställas budgetåret 1976/77. Jag anser att modifieringen bör genomföras om det är möjligt med hänsyn till materielanskaffningen i övrigt.

Anskaffningen av JA 37 Viggen sker enligt tidigare planer. Planeringen bör inriktas mot åtta jaktdivisioner och mot att serieleverans skall börja år 1978.

Luftvärnsrobotförbanden med robot 68 avvecklas under perioden i enlighet med tidigare beslut.

Utrustningen inom luftförsvarssektorerna ses över. Stridsledningsfunktionen förbättras genom att ny radarmateriel tillförs. Åtgärderna är enligt min mening angelägna för både flygvapnet och civilförsvaret.

Inom central och högre regional ledning ombeväpnas spaningsförbanden till S 37 Viggen. Detta innebär en avsevärd kvalitetshöjning för dessa förband. Antalet förband minskar dock något. Spaningsdivisioner med S 32 Lansen och S 35 Draken avvecklas i huvudsak i takt med att S 37 Viggen tillförs krigsorganisationen.

Försvarsmaktens tunga helikoptrar har förts samman i en försöksorganisation vilket bör leda till att de kan utnyttjas effektivare.

Transportorganisationen har sedan år 1972 tillförts två transportflygplan av typ Tp 84 Hercules. Antalet flygplan i organisationen minskar trots detta under programplaneperioden. Detta innebär att civila transportflygplan måste kunna tas i anspråk i krig i ökad utsträckning.

Ledningsorganisationen i krig förbättras. Utveckling av datamaskinbaserade informationssystem genomförs.

Planeringsramens ungefärliga fördelning på avvägningsområden och avvägningsprogram m. m. för budgetåret 1976/77 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Avvägningsprogram m. m.	Vidmakthållande på kort sikt av befintliga försvarsresurser	Omsättning av äldre och tillförsel av nya försvarsresurser	Forskning och utveckling	Summa
Rörliga markstridsförband	866	2 211	79	3 156
Lokalt bundna markstridsförband	569	551	5	1 125
Övervattensstridsförband	347	413	14	774
Fjärrstridsförband	315	461	155	931
Luftförsvarsförband	807	1 078	401	2 286

Avvägnings-program m. m.	Vidmakthållande på kort sikt av befintliga försvarsresurser	Omsättning av äldre och tillförsel av nya försvarsresurser	Forskning och utveckling	Summa
Central och högre regional ledning	626	552	18	1 196
Allmän försvarsforskning	0	0	157	157
Gemensamma myndigheter och funktioner	655	91	2	748
	4 185	**5 357**	**831**	**10 373**[1]

[1] Inkl. prisreglering.

Jag går därefter över till att behandla fredsorganisationen. Som jag inledningsvis har anfört är det mot bakgrund av de senaste årens pris- och löneutveckling nödvändigt att ägna försvarets kostnadsstruktur stor uppmärksamhet. Lönekostnaderna har kommit att ta i anspråk en ökande andel av den årliga utgiftsramen för försvarsmakten. Denna tendens är oroande och måste brytas. Flera åtgärder har genomförts resp. pågår för att begränsa utgifterna för administration och för freds- och förvaltningsorganisationen. Ytterligare åtgärder kan förutses som följd av pågående utredningar m. m. inom fredsorganisationsområdet.

Omorganisation pågår av lägre regionala och lokala myndigheter inom armén och marinen. Arbetet härmed har redan resulterat i ett minskat behov av personal och ytterligare minskningar förutses. Beslut har fattats om indragning av två flottiljadministrationer vid flygvapnet, F 11 i Nyköping och F 12 i Kalmar. En ny flottiljorganisation införs med början budgetåret 1975/76 och beräknas medföra vissa personalbesparingar. Omorganisationerna inom flygvapnet berör även flygtrafikledningen. Jag avser vidare att senare denna dag förelägga regeringen förslag till riksdagen om ändrad organisation m. m. för fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå. På sikt kommer dessa organisationsförändringar att medföra inte oväsentliga personalbesparingar.

Försvarets fredsorganisationsutredning beräknas komma att slutföra sitt arbete under år 1977. Försvarsmaktens ledningsutredning har enligt sina direktiv att senast den 1 december 1976 redovisa principiella överväganden och de organisatoriska konsekvenserna härav beträffande den centrala och högre regionala ledningen i fred. Den framtida befälsordningen inom försvarsmakten övervägs i särskild ordning. Jag anser att de nämnda utredningarna m. m. bör tillmätas stor vikt i det fortlöpande arbetet med att effektivisera och rationalisera fredsorganisationen. I detta sammanhang bör även nämnas att myndigheternas rationaliseringsplanering i år på försök har skett efter nya rutiner. Dessa har innebu-

rit att rationaliseringsplaneringen tids- och arbetsmässigt har inordnats i den ordinarie planerings- och budgetprocessen. Rutinerna förutsätter en nära samverkan mellan överbefälhavaren, försvarets rationaliseringsinstitut och resp. programmyndighet. Planeringen m. m. har redovisats i anslagsframställningar och programplaner. Försvarets rationaliseringsinstitut har ställt samman rationaliseringsverksamheten i en försvarets rationaliseringsplan 1975 och redovisat vissa överväganden i anslutning härtill. Jag delar överbefälhavarens och rationaliseringsinstitutets uppfattning att nu tillämpad inriktning är riktig och lämplig och att den kan bidra till höjd effekt när systemet har vunnit stadga. I likhet med överbefälhavaren anser jag vidare att den princip som försöksvis har tillämpats vid försvarsstaben med personal från försvarets rationaliseringsinstitut tjänstgörande vid myndigheten bör utvecklas vidare och utökas att gälla även andra myndigheter.

De utvecklingslinjer beträffande fredsorganisationen som jag har berört i det föregående, gör det enligt min mening nödvändigt att närmare granska och pröva den framtida personalstrukturen för de fast anställda inom försvaret. Vissa studier har därför inletts inom försvarsdepartementet. Viktiga utgångspunkter i det vidare arbetet kommer att vara beslut rörande försvarets fortsatta inriktning, konsekvenser av pågående organisationsutredningar m. m. Jag räknar härvid särskilt med att den framtida befälsordningen, som nu är föremål för överväganden, kommer att bilda en viktig grundval för personalstrukturen framgent. Likaså torde resultatet av utredningsarbetet om kvinnan i försvaret komma att påverka personalstrukturen.

Intill dess ett säkrare underlag disponeras för närmare överväganden om den fortsatt inriktningen av personalområdet styrs antalet anställda inom försvaret bl. a. av regeringens uppdrag till överbefälhavaren att i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut genomföra vissa personalreduceringar. I prop. 1974:1 (bil. 6 s. 35) lämnade jag en utförlig redogörelse för uppdragets innebörd samt den organisation (LEMA) och det ADB-system (system LEMA) som har skapats för att genomföra uppdraget. Nu gällande mål för minskningen har angetts till 3 900 anställda netto under perioden september 1972–september 1979. Hittills genomförd minskning enligt redovisningen i system LEMA framgår av följande tabell.

Genomförd nettominskning av antalet anställda från sept. 1972 till			Återstående nettominskning till sept. 1979
sept. 1973	sept. 1974	sept. 1975	
370	1 550	2 000	1 900

Överbefälhavaren har för programplaneperioden 1976/77–1980/81 krävt en minskning om 2 340 anställda netto. De av myndigheterna inplanerade personalminskningarna för samma period understiger angivna minskningsmål med ca 860 anställda. De myndigheter som inte har ansett sig kunna nå minskningsmålen anför skiftande motiv härför. Personalkostnaderna kan begränsas endast genom att antalet anställda minskas. Alla möjligheter till personalminskningar måste därför tas till vara inom ramen för naturliga avgångar och en effektiv omplaceringsverksamhet. Förverkligandet av de uppsatta personalminskningsmålen förutsätter en aktiv och solidarisk medverkan av försvarets samtliga myndigheter. Jag vill i detta sammanhang framhålla att en myndighets personalbehov måste bestämmas med utgångspunkt i planerad verksamhet och aktuella förhållanden och inte på grundval av en organisation som har fastställts vid en tidigare tidpunkt. Detta innebär att s. k. vakanser måste accepteras.

Överbefälhavaren har i särskild skrivelse till regeringen lämnat förslag om att slopa de särskilda personalminskningsmålen. Överbefälhavaren anför bl. a. att försvarets planerings- och ekonomisystem i nuvarande omfattning tillgodoser kravet på styrning av ambitionsnivåerna inom olika verksamhetsområden. Denna styrning sker enligt överbefälhavaren på ett logiskt sätt genom att mål för verksamheten anges samtidigt som de ekonomiska resurserna avpassas mot dessa mål. Överbefälhavaren anser att förändringar av antalet anställda därmed blir en naturlig följd av den överordnade, systemriktiga styrningen. Jag är beredd att på sikt överväga andra metoder för att styra personalkostnadsutvecklingen än det nuvarande uppdraget att genomföra vissa personalminskningar. Jag anser emellertid – inte minst mot bakgrund av de slutsatser som kan dras av personalplaneringen i årets programplaner – att det nuvarande uppdraget till överbefälhavaren om en minskning med 3 900 anställda netto under perioden september 1972–september 1979 måste genomföras innan andra metoder för att styra personalkostnadsutvecklingen övervägs. De uppställda minskningsmålen bör därför gälla.

Rationaliseringarna inom försvaret medför självfallet påfrestningar för personalen. Personalminskningarna underlättas dock i många fall av att pensionsavgångarna är stora de närmaste åren. Trots detta måste många byta arbetsuppgifter eller flytta. Även om anställningstryggheten alltid är garanterad medför omställningarna oro och problem för många anställda. Genom skilda åtgärder från samhällets sida söker man reducera dessa svårigheter.

Planeringen av grundutbildningen har skett med förutsättningen att det på försök införda systemet med avkortad grundutbildning tillämpas under programplaneperioden. Försvarsgrenschefernas planering av grundutbildningens omfattning grundas på överbefälhavarens direktiv och jag godtar t. v. denna planering.

Beträffande repetitionsutbildningen anser jag i likhet med

överbefälhavaren att den nu har sådan omfattning och inriktning att planeringen kan gälla t. v.

Jag vill även ta upp vissa speciella planeringsfrågor.

Vissa investeringar som genomförs i rationaliseringssyfte eller på grund av beslut om omlokaliseringar bör enligt chefen för armén och överbefälhavaren finansieras genom att särskilda medel tillförs utgiftsramen t. ex. i form av långsiktiga krediter. Enligt chefens för armén programplan föreligger inga sådana investeringsbehov för budgetåret 1976/77. 1974 års försvarsutredning har i uppdrag att överväga om det behövs särskilda åtgärder för att underlätta personalbesparande omorganisationer. Utredningens överväganden och förslag bör enligt direktiven för utredningen föreligga när regeringens anvisningar för programplaneringen för perioden 1977/78–1981/82 skall utarbetas. Jag anser att försvarsutredningens överväganden bör avvaktas innan ställning tas i finansieringsfrågan. Oavsett vilka förslag som 1974 års försvarsutredning kan komma att lägga fram härom är jag dock av den uppfattningen att beslutad flyttning av Upplands regemente (S 1) samt utbyggnaden av integrerade förråd för flygvapnet måste planeras in och genomföras så tidigt som det är produktionstekniskt möjligt.

Planeringsramens procentuella fördelning på avvägningsområden framgår av följande sammanställning.

Avvägningsområden	1975/76 Nominellt[1]	%	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Vidmakthållande på kort sikt av befintliga försvarsresurser	3 880	40,5	40,2	39,5	39,8	41,6	41,5
Omsättning av äldre och tillförsel av nya försvarsresurser	4 869	50,9	51,8	51,3	52,4	50,9	51,8
Forskning och utveckling	825	8,6	8,0	9,2	7,8	7,5	6,7
	9 574	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

[1] Beräknat utfall.

Överbefälhavaren aktualiserar i sin programplan ett ändrat system för prisreglering av försvarsutgifterna. Med anledning härav vill jag erinra om att även denna fråga övervägs av 1974 års försvarsutredning. Till grund för utredningens överväganden ligger bl. a. ett betänkande som har avgetts av expertutredningen angående prisreglering av försvarsutgifterna. Även dessa överväganden och förslag av försvarsutredningen skall redovisas och föreligga när regeringens anvisningar för programplaneringen för perioden 1977/78–1981/82 utarbetas. I avvaktan på försvarsutredningens överväganden är jag inte beredd att föreslå några förändringar i det nu tillämpade systemet för prisreglering av det militära försvarets utgifts- och planeringsramar.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för det militära försvarets fortsatta inriktning som jag har angett i det föregående.

Civilförsvarets fortsatta inriktning

Inledning

Civilförsvarsstyrelsen är programmyndighet för huvudprogrammet Civilförsvar som omfattar följande delprogram.

6.1 Ledning i krig
6.2 Utrymning
6.3 Skydd för allmänheten
6.4 Undsättning
6.99 Allmän administration

Delprogrammen ger underlag för såväl avvägningsdiskussioner som utvecklingen av organisatoriska program inom civilförsvaret.

Civilförsvarsstyrelsen

Civilförsvarsstyrelsen har i enlighet med regeringens anvisningar lämnat in programplan för civilförsvaret för perioden 1976/77–1980/81. Programplanen har utarbetats inom anvisad planeringsram. Planeringsramen framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Planeringsram	163.6	163.6	163.6	163.6	163.6	818.0

Civilförsvarsstyrelsen erinrar inledningsvis om de riktlinjer som gäller för civilförsvarets utveckling enligt tidigare beslut av statsmakterna.

Grundläggande för planeringen är att befolkningen skall skyddas mot verkan av i första hand konventionella stridsmedel vid bekämpning av mål i samband med invasion och vid markstrider. Åtgärder för skydd mot ABC-stridsmedel skall vidtas till måttliga kostnadsökningar. Så stor del som möjligt av resurserna skall användas till skyddsåtgärder i förebyggande syfte. Åtgärder skall bl. a. planeras för att förbättra skyddet för befolkningen i områden där det f. n. är brist på skyddsrum. Styrelsen erinrar om de riktlinjer som har lämnats härför i propositionen med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen (prop. 1975:21).

För mobiliseringsberedskapen gäller att den bör anpassas till möjligheterna att få förvarning när en skärpning av läget föreligger. I fråga om skyddsmasker för befolkningen skall en produktionsberedskap med begränsad årlig anskaffning av skyddsmasker upprätthållas.

Civilförsvarets organisation för ledning och undsättning skall anpassas

till de ändrade planeringsförutsättningarna inom ramen för den nuvarande krigsorganisationens personal- och materielbehov. Vidare skall enligt riktlinjerna utbildnings- och övningssystemet för civilförsvarspliktiga ses över och utbildnings-, övnings- och förrådsorganisationen för civilförsvaret ges en fastare form.

Civilförsvarsstyrelsen erinrar liksom i föregående programplan om svårigheterna att med avseende på skador och verkan av vapeninsatser dra en gräns mellan civila och militära mål. Vapenutvecklingen innebär enligt styrelsens uppfattning både negativa och positiva drag ur civilförsvarets synvinkel. De senaste krigen visar en klar tendens att de civila offren blir allt fler.

I fråga om den svenska samhällsutvecklingen och dess inverkan på civilförsvarets planering framhåller styrelsen följande.

Tillväxten av tätorterna fortsätter i huvudsak men har dämpats i de största städerna. Bostadsbyggandet inriktas mot ca 70 000 nya lägenheter per år enligt kommunernas och länens bedömningar för tiden 1975–79. Småhusandelen väntas bli ca 65 procent. Byggnadsvolymen påverkar utbyggnadstakten för skyddsrum. I låghusområden förutsätts i enlighet med statsmakternas beslut skyddsrum komma att anordnas fr. o. m. den 1 juli 1979 när de nya skyddsrumsplanerna börjar tillämpas.

Styrelsen erinrar också om att den kommunala beredskapsplanläggningen går långsammare än vad riksnämnden för kommunal beredskap har räknat med. F. n. bedöms mer än hälften av primärkommunerna ha beredskapsplaner. Detta innebär att planläggning för inkvartering och försörjning med bl. a. el, värme och vatten är genomförd bara delvis på kommunal nivå. Inte heller är beredskapen för kommunernas bistånd till civilförsvaret med tunga arbetsmaskiner tillfredsställande. Av betydelse är den fredstida räddningstjänstens utveckling och kommunernas ansvar härför.

Civilförsvarsstyrelsen sammanfattar civilförsvarets uppbyggnadsläge i stort enligt följande.

Civilförsvarets organisation för ledning och undsättning m. m. är uppbyggd med personal och materiel till i genomsnitt 90 procent. Förfarandet vid rekrytering av civilförsvarspliktiga har nyligen setts över. På sikt leder detta till ett bättre personalläge än det nuvarande. Antalet skyddade ledningscentraler anges till 70 procent av behovet. I övrigt pekar civilförsvarsstyrelsen på de brister som f. n. finns i alarmeringssystemet. Alarmeringsorganisationen är en av civilförsvarets svagaste länkar. Den har inte den uthållighet som behövs och förvarningstiderna är korta. Styrelsen anser att civilförsvarets organisation som helhet inte uppfyller de krav på uthållighet som ställs av de angreppsfall som ligger till grund för planeringen.

Antalet platser i skyddsrum uppgår till ca 5,1 milj. Civilförsvarsstyrelsen uppskattar behovet till ca 12 milj. platser i början av 1990-talet. Ca 125 000 platser har kommit till under budgetåret 1974/75. Som helhet uppvisar

skyddstillgången samma ojämnheter och brister som har redovisats i tidigare programplaner.

Verksamheten under perioden bör enligt civilförsvarsstyrelsen ha följande inriktning.

Av det fria planeringsutrymmet skall så stor del som möjligt användas för att förbereda och förbättra allmänhetens skydd i bristområden, främst i de s. k. innerområdena i de största tätorterna. För att förbättra skyddet skall också de operativa principerna för beslut om utrymning och planläggningen för utrymning ses över i början av perioden.

Huvuddelen av krigsorganisationens behov av anläggningar skall täckas under perioden. Äldre ledningscentraler skall börja moderniseras för att säkerställa erforderlig beredskap. Alarmeringssystemet skall ägnas särskild uppmärksamhet. Vidare skall ledningS- och undsättningsenheterna organiseras om under perioden 1977/78–1980/81. Krigsorganisationens materiel kompletteras och personalorganisationen görs fullständigare.

Ett nytt grundutbildnings- och övningssystem skall efter hand införas för att förbättra befälsutbildningen och övningsverksamheten. Endast ca 30 procent av manskapet grundutbildas i fredstid. Som en följd av den beredskapssänkning som detta kan innebära skall en mindre del av undsättningsorganisationen utbildas och förrådsställas som snabbt mobiliseringsbara enheter (s. k. S-enheter). Härigenom ökas också möjligheterna att utnyttja civilförsvaret för katastrofhjälp under fredstida förhållanden.

Anläggningarna för utbildnings-, övnings- och förrådsverksamheten utvecklas i enlighet med de riktlinjer som riksdagen tidigare har antagit.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att det är av stor vikt vid planeringen och genomförandet att styrelsen har handlingsfrihet att inom ramen för angiven verksamhetsinriktning utnyttja tilldelade resurser. Styrelsen har därför inom områdena materielanskaffning och produktion av anläggningar lagt in en större överplanering i början av programplaneperioden än i tidigare planer.

Kostnaderna för att hålla nuvarande organisation vid makt beräknas till ca 507 milj. kr. under perioden. Häri inräknas bl. a. kostnader för förvaltning, viss utbildning, underhålls- och förrådsverksamhet, produktionsberedskap för skyddsmasker och omsättning av materiel. Ytterligare planeringsutrymme binds av beställningar vid periodens ingång av materiel och anläggningar och av statsbidrag till skol- och trafikantskyddsrum. För att täcka befintliga brister och tillföra nya civilförsvarsresurser och för att investera i fredsorganisationen och genomföra forskningsverksamhet återstår under perioden ca 182 milj. kr. av planeringsutrymmet.

I fråga om avvägningen inom detta planeringsutrymme på de olika delprogrammen anför civilförsvarsstyrelsen bl. a. följande.

19 milj. kr. avsätts till åtgärder för att förbättra skyddet för allmänheten.

Civilförsvarsstyrelsen har hemställt att länsstyrelserna skall verka för att kommuner med inneområden, som har varit undantagna från skyldigheten att bygga skyddsrum, skall upprätta förenklade skyddsrumsplaner som kan vara till ledning för beslut om bristtäckningsåtgärder. Planerna skall utföras så att de kan utgöra en grund för den kommande kommunala skyddsrumsplaneringen. Bristerna avses övergångsvis i första hand täckas genom att avtal träffas med fastighetsägare som anordnar skyddsrum till följd av skyddsrumsbyggnadsplikten att utföra skyddsrumsplatser även för omkringliggande fastigheters behov. Ersättning till fastighetsägaren förutsätts härvid utgå för det antal platser som tillkommer utöver skyddsrumsbyggnadsplikten. I andra hand utnyttjas bl. a. möjligheter att bygga friliggande skyddsrum och att inrätta skyddsrum i bergtunnlar och andra underjordiska utrymmen.

I fråga om delprogrammen Ledning och Undsättning har civilförsvarsstyrelsen lagt fram förslag till ändrad krigsorganisation för civilförsvaret. Den nya krigsorganisationen har föranletts av den ändrade planeringsinriktning för civilförsvaret som 1972 års försvarsbeslut angav. Inriktningen innebär att det s. k. konventionella kriget betonas starkare, vilket kräver en enhetligare, rörligare, mer uthållig och ledningsmässigt starkare organisation. Krigsorganisationen skall i vissa hänseenden fastställas av regeringen. Under programplaneperioden fortsätter kompletteringen av materiel till nuvarande organisation, vilket också i stort kommer att täcka behovet för den nya organisationen. Viss nyanskaffning kommer att bli nödvändig för att tillgodose ställda uthållighetskrav.

Produktion av anläggningar för krigsorganisationen genomförs i stort enligt tidigare planer. Härvid skall strävan vara att något öka utbyggnadstakten under senare delen av perioden. För ledningscentraler som inte blir färdiga under perioden skall provisorier med installerad sambands- och alarmeringsutrustning förberedas. Vidare förbereds utbyggnaden av provisoriska branddammar.

För att förbättra underlaget för fortsatt utveckling och anpassning av alarmeringssystemet har ett flertal studier påbörjats. Bl. a. studeras metoder för alarmering utanför nuvarande skyddsrumsorter. Redan på kort sikt krävs emellertid kraftfulla och snabba insatser för att höja effekten. Sålunda måste frågor som rör personalrekrytering och utbildning av alarmeringspersonal ägnas särskild uppmärksamhet. Samverkan har inletts i dessa frågor med chefen för flygvapnet.

Det nya utbildningssystemet för civilförsvaret (prop. 1974:75) börjar tillämpas fr. o. m. budgetåret 1977/78 med grundutbildning under det första året och övningar året därpå.

För programplaneperioden planeras 50 milj. kr. in för investeringar i fredsorganisationen.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att programplanen för perioden 1976/77–1980/81 i huvudsak är en rullning av närmast föregående pro-

gramplan. Några avgörande förändringar vad gäller målet för huvudprogrammet och inriktningen av delprogrammen har inte ägt rum. Den av regeringen angivna planeringsramen och det beräknade medelsbehovet för föreslagen verksamhet överensstämmer. Vissa medel har dock begärts utanför ramen för styrelsens omlokalisering till Karlstad.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Delprogram	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Ledning i krig	28,5	27,1	28,8	28,4	29,6	142,4
Utrymning	4,8	4,8	3,4	3,4	4,6	21,0
Skydd för allmänheten	36,4	41,6	43,6	43,4	43,8	208,8
Undsättning	91,7	95,5	89,8	77,7	75,5	430,2
Allmän administration	30,2	32,0	31,8	31,4	31,4	156,8
Kostnader	**191,6**	**201,0**	**197,4**	**184,2**	**184,9**	**959,2**
Justering på grund av överplanering, intäkter m. m.	−27,8	−37,4	−33,8	−20,6	−21,3	−140,8
Betalningsmedel	**163,8**	**163,6**	**163,6**	**163,6**	**163,6**	**818,2**

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Anslag	1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
G 1. Civilförsvar	138,7	152,8	147,3	152,4	156,0	159,6	768,1
H 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	9,7	11,0	16,3	11,2	7,6	4,0	50,1
	148,4	163,8	163,6	163,6	163,6	163,6	818,2

[1] Prisläge februari 1974

Föredraganden

Inriktningen av civilförsvarets utveckling har på grundval av 1972 års försvarsbeslut (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231) behandlats av riksdagen senast vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:1 bil. 6, FöU 1975:13, rskr 1975:122). Ett nytt system för skyddsrumsbyggandet och finansieringen av detta har antagits av riksdagen vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:21, FöU 1975:17, rskr 1975:174). Civilförsvarslagens regler om skyddsrum har ändrats i enlighet härmed.

Sammanfattningsvis innebär den av statsmakterna anvisade inriktningen

av civilförsvarets verksamhet att stor vikt skall läggas vid åtgärder av förebyggande slag och att beroendet av att genomföra omfattande utrymningar i möjlig mån bör begränsas. Skyddsrumsbyggandet skall därför fortgå så att skyddsläget förbättras. Förberedelser skall vidtas för att införa det beslutade nya skyddsrumssystemet. Civilförsvarets organisation för ledning av verksamheten och för undsättning m. m. under beredskap och krig skall anpassas till de förutsättningar som har angetts i 1972 års försvarsbeslut.

Som ett led i utvecklingen förbereds en ny krigsorganisation för civilförsvaret och en ändrad organisation för den fredstida utbildnings-, övnings- och förrådsverksamheten. Civilförsvarsstyrelsens organisation och organisationen för länsstyrelsernas försvarsenheter håller också på att ses över. En betydande försöks- och studieverksamhet bedrivs av civilförsvarsstyrelsen i samverkan med försvarets forskningsanstalt m. fl. myndigheter i frågor som har betydelse för utvecklingen av befolkningsskyddet i krig.

Allmänna riktlinjer för skyddsrumsplanering och det fortsatta skyddsrumsbyggandet har dragits upp i prop. 1975:21. Verksamheten har anpassats till den syn på befolkningsskyddet som har angetts i 1972 års försvarsbeslut. Målet för planeringen är att åtgärder i någon form vidtas för att skydda all befolkning mot verkningarna av stridshandlingar. Som hittills bör skyddsrum anordnas i orter som bedöms kunna bli särskilt utsatta vid stridshandlingar eller hot om skadegörelse. I områden där skyddsrum inte byggs måste andra åtgärder, bl. a. i form av enklare skydd, förberedas. Skyddsrum skall enligt riktlinjerna också i fortsättningen komma till i samband med den fortlöpande byggnadsproduktionen i de orter som berörs. Dessutom skall åtgärder vidtas för att förbättra skyddet i områden som har påtaglig brist på skyddsrum.

Frågan om skyddsrumsverksamhetens omfattning m. m. kommer att prövas av 1974 års försvarsutredning bl. a. på grundval av de beräkningar och alternativa förslag som civilförsvarsstyrelsen har redovisat i sin perspektivplan för civilförsvarets utveckling efter år 1977. Jag får därför anledning att återkomma till dessa frågor i ett annat sammanhang.

Den avvägning som civilförsvarsstyrelsen har gjort inom planeringsramen för perioden 1976/77–1980/81 mellan delprogrammen Ledning i krig, Utrymning, Skydd för allmänheten och Undsättning stämmer i stort överens med de här redovisade riktlinjerna för utvecklingen och med föregående års programplan. Bl. a. fortsätter kompletteringen av alarmeringsutrustning, materiel och anläggningar till krigsorganisationen samt av anläggningar för den fredstida utbildnings-, övnings- och förrådsverksamheten. Jag kan i huvudsak godta den avvägning som civilförsvarsstyrelsen har föreslagit.

Jag vill dock peka på att de resurser som avses för att avhjälpa brister i skyddsrumstillgången har blivit starkt begränsade under perioden bl. a. beroende på att fysiska förutsättningar i form av lämpliga objekt och administrativa möjligheter inte har ansetts vara för handen. Efter den budgetprövning som har ägt rum finner jag emellertid att utrymmet för verk-

samheten kan bli större än vad civilförsvarsstyrelsen har föreslagit för budgetåret 1976/77. Jag räknar därför med en något ökad verksamhet under nästa budgetår för att förbättra skyddstillgången i bristområden.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det tidigare rådande undantaget från skyldigheten att bygga skyddsrum i de största tätorternas inneområden numera har upphävts genom ett särskilt regeringsbeslut. Beslutet gäller för sådana byggnadsföretag för vilka byggnadslov söks efter den 30 juni 1976. Regler har också lämnats för att kunna träffa avtal om att inrätta kompletterande platser i skyddsrum som anordnas i nya byggnader enligt gällande bestämmelser. Härigenom har i viss utsträckning nya förutsättningar öppnats för att avhjälpa bristerna i de berörda områdena. Planering för denna verksamhet pågår f. n. i kommunerna. Beslut har också fattats om att ställa i ordning ett antal äldre allmänna skyddsrum m. m. så att de tillgodoser uppställda krav på skydd. Begränsade åtgärder för att täcka brister har på detta sätt redan kunnat vidtas.

Som jag förut har nämnt har riksdagen tidigare i år beslutat om nya regler för planering och finansiering av skyddsrum. Beslutet innebär bl. a. en områdesvis planering och ett övertagande från statens sida av kostnaderna för de skyddsrum som avser bostäder. De nya reglerna skall träda i kraft senast den 1 juli 1979. Särskilda sakkunniga förbereder genomförandet av reformen. Enligt min mening är det angeläget att bostadskonsumenterna redan tidigare lyfts av kostnaderna för att uppföra skyddsrum. Följande riktlinjer bör därvid gälla.

Jag anser det angeläget att i detta sammanhang söka begränsa antalet nytillkommande skyddsrumsplatser på det sätt som man syftar till i det nya planeringssystemet. Bl. a. bör de normer för beräkning av behovet av skyddsrum som avses gälla i det nya systemet kunna tillämpas i viss mån redan innan de beslutade ändringarna i civilförsvarslagen rörande skyddsrum träder i kraft. Det innebär bl. a. att hittills använda normer för beräkning av behovet av skyddsrumsplatser i nya anläggningar och byggnader ändras så att antalet värnpliktiga m. fl. tas undan och att hänsyn tas till den utglesning av de boendes antal som man erfarenhetsmässigt kan räkna med i bostadsområden. Vidare kan man i vissa fall redan på ett tidigt stadium i kommunernas arbete med skyddsrumsplaner se att byggandet av vissa skyddsrum bör anstå i avvaktan på att planeringen slutförts.

Enligt gällande civilförsvarslag får länsstyrelsen medge undantag från bestämmelserna om normalskyddsrum, om det kan ske utan att skäliga anspråk på skydd efterges. Denna bestämmelse bör enligt min mening tillämpas enligt nyss angivna riktlinjer och i området där det redan finns god tillgång på skyddsrumsplatser. Det bör således finnas förutsättningar för att efter prövning i varje särskilt fall i viss omfattning kunna ge dispens från skyldighet att anordna skyddsrum i nya bostadshus.

I de fall när skyddsrum skall tillkomma i bostadshus bör staten ta över de specifika merkostnader som uppkommer på grund av skyddsrummen.

Bidraget bör utgå efter schablonberäkning och avse flerfamiljsbyggande som erhåller preliminärt beslut om bostadslån efter den 1 januari 1976. Jag uppskattar kostnaderna under budgetåret 1976/77 för reformen till ca 20 milj. kr. (i prisläge februari 1975). Regeringen bör därför inhämta riksdagens bemyndigande att medge bidrag till denna omfattning.

Om utgifter med anledning av vad jag här föreslagit blir aktuella under budgetåret 1976/77 bör de få bestridas från anslaget G 1 genom överskridande av utgiftsramen för civilförsvaret.

Jag har i denna fråga samrått med chefen för bostadsdepartementet.

De särskilda sakkunniga har fått i uppdrag att utarbeta förslag till bestämmelser som behövs för att tillämpa det beslutade nya skyddsrumssystemet. De skall bl. a. utforma anvisningar för kommunernas planläggning för skyddsrum och föreslå normkostnad för ersättning till dem som anordnar skyddsrum och för bestämning av skyddsrumsavgift. I uppgiften ingår också att få fram normer eller genomarbetade exempel för att främja goda skyddsrumslösningar. För detta ändamål avser jag att föreslå regeringen att viss försöksverksamhet genomförs i samband med utbyggnaden av nya bostadsområden i Luleå. Härvid kan den nya skyddsrumsplaneringen prövas och olika skyddsrumslösningar praktiskt tillämpas. Jag bedömer att erfarenheterna av försöket får betydande värde för det fortsatta arbetet. Jag räknar med att kostnaderna för försöksverksamheten under budgetåret 1976/77 tas inom den givna planeringsramen för civilförsvarets verksamhet.

I civilförsvarets planering ingår att enligt gällande organisationsplaner inrätta och utrusta ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för det allmänna civilförsvaret och att anlägga branddammar för att förse brandförsvaret med vatten under krigsförhållanden. Anordningarna utförs av kommunerna som får statsbidrag med två tredjedelar av kostnaden. Kommunernas medverkan och skyldighet att bygga civilförsvarsanläggningar av dessa slag har sin grund i att civilförsvaret alltsedan tillkomsten på 1940-talet har en kommunal förankring. Det bör alltjämt vara en kommunal uppgift att svara för att anordningarna uppförs och förvaltas. Med hänsyn till den betydelse som anordningarna har för totalförsvaret bör emellertid kostnaderna för att uppföra anläggningarna i första hand ses som en försvarsutgift. Under perioden 1976/77–1980/81 är kostnaderna för att uppföra ledningscentraler, skyddsrum för framskjutna enheter, observationsplatser och branddammar för civilförsvaret ca 165 milj. kr., varav kommunerna enligt nuvarande regler betalar ca 55 milj. kr. Jag avser att i annat sammanhang föreslå sådan ändring i civilförsvarslagen att statsbidrag till kommunerna utgår för hela kostnaden. För budgetåret 1976/77 torde utgifterna till följd härav bli mellan 3 och 5 milj. kr.

Beträffande förbättringar av förmånerna till civilförsvarspliktiga vill jag erinra om riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:37, FöU 1975:18, rskr 1975:195) om ett nytt förmånssystem för värnpliktiga m. fl. Jag återkommer i det följande till de medel som har satts av för att förverkliga denna reform.

Planeringen för civilförsvarets utveckling under perioden 1976/77–1980/81 bör ske enligt en planeringsram som utgår horisontellt från basbeloppet i den utgiftsram som jag förordar i det följande (s. 76). Basbeloppet uppgår till 167,4 milj. kr. Det innebär en total planeringsram under perioden 1976/77–1980/81 om 852 milj. kr. i prisläget februari 1975. I planeringen bör förutsättas att kompensation för pris- och löneförändringar kommer att ske enligt nettoprisindex. Ramen avser endast sådan verksamhet som finansieras från tjärde huvudtiteln enligt nuvarande regler för fördelningen av civilförsvarets kostnader mellan stat, kommuner och enskilda. Härvid skall dock beaktas att ändrade statsbidragsregler enligt vad jag har anfört i det föregående kommer att föreslås att gälla från den 1 juli 1976. Den fortsatta planeringen bör ske med dessa förutsättningar.

Planeringsramens procentuella fördelning på avvägningsområden framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; milj. kr.).

Avvägningsområden	1975/76 Nominellt[1]	%	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Vidmakthållande på kort sikt av befintliga försvarsresurser	61	34,3	29,9	31,4	32,0	34,0	34,0
Omsättning av äldre och tillförsel av nya försvarsresurser	116	65,2	69,1	67,6	67,0	65,0	65,5
Forskning och utveckling	1	0,5	1,0	1,0	1,0	1,0	0,5
	178	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

[1] Beräknat utfall.

Utöver planeringsramen kommer kostnader under programplaneperioden för regional administration hos civilbefälhavare och länsstyrelser (150 milj. kr.), underhåll och drift av civilförsvarsanläggningar som kommunerna svarar för (ca 14 milj. kr.) och verkskydd (ca 50 milj. kr.). Härtill kommer kostnaderna för skyddsrum som ställs i ordning för befolkningen i anläggningar och byggnader av olika slag, bl. a. i flerfamiljshus. År 1972 tillkom 280 000 skyddsrumsplatser, år 1973 225 000 platser och år 1974 125 000 platser. Genomsnittskostnaden per plats har tidigare beräknats till 500 kr. Det betyder att kostnaderna för exempelvis 200 000 skyddsrumsplatser per år är uppskattningsvis ca 100 milj. kr.

Skyddsrumsbyggandet kan förutses få minskad omfattning under de närmaste åren beroende på att bostadsproduktionen avtar. Fr. o. m. den 1 juli 1979 när det nya skyddsrumssystemet börjar tillämpas förutses dock produktionen av skyddsrum öka till följd av att skyddsrumsplaneringen då också omfattar skydd för dem som bor i låghus och i bristområden. Dessa frågor kommer att behandlas av 1974 års försvarsutredning.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för civilförsvarets fortsatta inriktning som jag har angett i det föregående.

Verksamheten inom det militära försvaret och civilförsvaret under budgetåret 1974/75

Myndigheterna har enligt utfärdade anvisningar lämnat in årsredovisningar för budgetåret 1974/75. Årsredovisningarna utgör en återredovisning av de i regleringsbrevet angivna uppdragen m. m. De tas därför upp och presenteras under resp. anslagspunkt. Jag finner det emellertid angeläget att också lämna en sammanfattande redogörelse för hur uppgifterna har genomförts och tilldelade resurser använts samt orsakerna till eventuella störningar i den planerade verksamheten.

Det militära försvaret

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet har i huvudsak genomförts enligt fastställda planer. Beslutade omorganisationer i lägre regional och lokal instans inom armén och marinen har i huvudsak slutförts. Även tidigare beslutade förbandsindragningar inom flygvapnet har i allt väsentligt genomförts. Organisationsändringarna innebär bl. a. för armén ökad samordning inom försvarsområdena, för marinen fortsatt omorganisation av örlogsbaser och kustartilleriförsvar samt för flygvapnet avveckling av tre flottilj- och kåradministrationer. I den mån målen inte helt har kunnat nås beror detta främst på att förutsatt utbyggnad av skollokaler, förråd m. m. inte har kunnat slutföras. Omorganisationen av försvarets materielverk har genomförts. Vidare har omorganisation av fortifikationsförvaltningen och försvarets forskningsanstalt förberetts. Försvarets datacentral inrättades den 1 juli 1974.

Antalet anställda inom försvarsmakten har minskat i huvudsak planenligt. Överbefälhavaren anför att rekryteringen av regementsofficerare har varit tillfredsställande medan kompaniofficers- och plutonsofficersrekryteringen inom flera sektorer inte har motsvarat målen. Samma förhållanden gäller i stort för den civilmilitära personalen. Ett speciellt och besvärande problem utgör avgången av flygförare från flygvapnet till den civila luftfarten.

De kvalitativa målen för utbildningen av och till fast anställd personal har i huvudsak nåtts. Inom armén föreligger vissa brister beträffande truppföring och trupputbildning främst på grund av bristande tillgång på övningstrupp. Inom flygvapnet har utbildningsmålet för flygande personal inte helt nåtts på grund av brister i flygtidsproduktionen. Liksom budgetåret 1973/74 var det kvantitativa resultatet vid reservofficerskurs 1 och 2 vid armén otillfredsställande.

Grundutbildningen av värnpliktiga avsågs omfatta drygt 14.7 milj. tjänstgöringsdagar. Det verkliga utfallet blev något mer än 14.1 milj. Avgångarna under utbildningstiden har ökat i förhållande till budgetåret 1973/74. Orsakerna härtill har inte helt kunnat klarläggas och överbefälhavaren anmäler att ökningen kan vara av tillfällig natur. Överbefälhavaren anför att hans

mål om högst 10 % avgångar ännu inte har nåtts och att åtgärder måste vidtas för att reducera avgångarna.

Beträffande det kvalitativa resultatet redovisar försvarsgrenscheferna godtagbara utbildningsresultat för förbandens huvuduppgifter. Utbildning i andrahandsbefattningar, reservmetoder m. m. ryms inte inom utbildningstiden. Vidare redovisas brister avseende fält- och sjövana.

Repetitionsutbildning har genomförts i stort sett som planerat, dvs. med ca 110 000 värnpliktiga. Av dessa har drygt 100 000 genomfört krigsförbandsövningar medan övriga har deltagit i särskild övning eller mobiliseringsövning. För vissa förband har tillämpats ett differentierat och avkortat utbildningssystem. Överbefälhavaren bedömer att förband som har haft kort utbildningstid eller som endast har övat vissa funktioner behöver kompletterande utbildning för sina uppgifter utöver huvuduppgiften. En avkortad och/eller differentierad repetitionsutbildning medför dock att ett större antal förband kan övas i sina huvuduppgifter. Försöken härmed bör därför fortsätta tills tillräckliga erfarenheter har vunnits.

Överbefälhavaren har i särskild skrivelse lämnat förslag om åtgärder för att avhjälpa de enligt honom största bristerna på personal- och utbildningsområdet. Skrivelsen är f. n. under beredning inom försvarsdepartementet.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning har i huvudsak följt uppgjorda planer. Materielleveranserna har varit betydande. Till armén har planenligt levererats tidigare beställda infanterikanonvagnar. Ett stort antal standard- och terrängfordon har tillförts organisationen. Av övrig levererad materiel kan nämnas bl. a. automatkarbiner, stridsvagnsminor, övningsammunition och beklädnadsutrustning. Centralinstrumentering för luftvärnet av typ 760 har renoverats planenligt. Till marinen har levererats tre av tidigare beställda tolv torpedbåtar av typ Norrköping (Spica), ett torped- och robotbärgningsfartyg samt ett antal transportbåtar och minarbetsbåtar för kustartilleriet. Tunga kustartilleribatterier av typ ERSTA håller på att monteras. Vidare kan nämnas att minmaterielen planenligt har moderniserats. För flygvapnets vidkommande har anskaffningsprogrammet för de olika versionerna av flygplansystem 37 Viggen i stort kunnat följas. På flygplan 35 Draken har vidtagits vissa modifieringsåtgärder i syfte att förbättra flygsäkerheten. Stridsledningssystemet har förbättrats genom åtgärder på spanings- och sambandsområdena.

Beställningsverksamheten har inriktats på att fullfölja och komplettera tidigare beställda viktigare vapensystem. Endast ett fåtal större nya materielobjekt har beställts under budgetåret. Sålunda har seriebeställning skett av luftvärnsrobotsystem 70, 16 patrullbåtar av typ Jägaren och de 30 första flygplanen av typ JA 37 Viggen. Övrig beställd materiel utgörs bl. a. av vapenmateriel som handeldvapen, specialammunition, minmateriel, sambands- och stridsledningsmateriel m. m., fordonsmateriel samt beklädnadsutrustningar.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar m.m. har i allt väsentligt kunnat genomföras på det sätt som var planerat.

Totalt har i runt tal 2 600 ha mark anskaffats. Markanskaffningen för armén har i huvudsak kunnat genomföras i planerad omfattning. Resurserna har emellertid fördelats om mellan aktuella förvärvsobjekt främst till följd av svårigheter att i vissa fall träffa frivilliga avtal. För övriga huvudprogram har behövlig markanskaffning i stort sett kunnat genomföras.

Beträffande anskaffning av befästningar m. m. har samtliga planerade 15 större objekt börjat byggas. I fråga om anskaffning av kaserner m. m. har 22 större objekt påbörjats av de 26 som var planerade. De objekt som av olika skäl inte har kunnat påbörjas är två fredsförråd vid KA 1 i Vaxholm, ett fredsförråd vid KA 3 i Fårösund och en brandövningsplats vid F 14 i Halmstad.

Verksamheten avseende iståndsättning av befästningar och kaserner m. m. har bl. a. resulterat i att elva kaserner blivit färdigrenoverade under budgetåret 1974/75 och att renovering av nio kaserner har påbörjats under samma tid. Även övrig verksamhet inom detta område har i huvudsak genomförts i enlighet med planerna.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling har i fråga om tillämpad objektbunden forskning samt utveckling och försöksverksamhet i stort genomförts enligt uppgjorda planer. I likhet med föregående år har huvuddelen av resurserna använts för att utveckla JA 37 Viggen med tillhörande utrustning. Flygutprovning av styrsystem och andra delsystem till jaktversionen av Viggen har genomförts. Beträffande flygplansutrustningen kan nämnas att tidigare beställt typarbete och typutveckling av radar för JA 37 Viggen och räddningssystem till flygplan 37 Viggen har bedrivits planenligt. För arméns vidkommande har verksamheten huvudsakligen omfattat vapenmateriel och fordon.

Truppförsök med arméns nya fältartilleripjäs, haubits 77, har genomförts. På fordonssidan har bedrivits studier av och försök med en ny bandvagnsgeneration. För marinens vidkommande har viss projektering och utveckling samt försök beträffande fartygs- och kustartilleriobjekt genomförts. På vapenområdet har modifiering pågått av det norska sjörobotsystemet Pingvin. Härutöver har löpande försök inom vapenmaterielområdet genomförts.

Tillämpad, ej objektbunden forskning samt kunskapsuppbyggande forskning har främst bedrivits av försvarets forskningsanstalt och i huvudsak kunnat genomföras planenligt.

Sammanfattningsvis anser jag att det redovisade resultatet av verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1974/75 svarar mot de krav som bör ställas mot bakgrund av lämnade uppdrag och tilldelade resurser.

Jag går därefter över till det ekonomiska utfallet för budgetåret 1974/75. Utgiftsramen för det militära försvaret uppgick till 7 221 milj. kr.

i prisläge februari 1973 (prop. 1974:1 bil. 6 s. 61, FöU 1974:19, rskr 1974:190). På grund av prisstegringar skall ramen räknas upp enligt nettoprisindex med 22,62 %. I medelprisläge för budgetåret 1974/75, dvs. efter kompensation för prisökningarna, gick alltså ramen upp till (1,2262 · 7 221) avrundat 8 854,4 milj. kr. Detta belopp bör dock minskas med 15,7 milj. kr. enligt följande.

Avgår:		
Överutnyttjande av utgiftsramen för 1973/74 (prop. 1975:1 bil. 6 s. 53)	14,4	
Investeringar för flygtrafikledarskolan i Sturup	5,5	
Vissa avskrivningar	1,5	
Reglering av återbetalning från statens järnvägar (prop. 1975:1 bil. 6 s. 77)	0,4	21,8
Tillkommer:		
Höjd hyra vid försvarets forskningsanstalt	−3,8	
Återbetalning från statens järnvägar	−2,3	−6,1
		15,7

Till posterna i sammanställningen vill jag lämna följande kommentarer.

Överskridandet av utgiftsramen för budgetåret 1973/74 skall enligt gällande regler dras av på ramen för budgetåret 1974/75. Detta har skett genom att prisregleringsmedlen har minskats i motsvarande mån.

Investeringarna för flygtrafikledarskolan i Sturup finansieras från anslag som inte ingår i den militära utgiftsramen. Med hänsyn till att ca 50 % av skolans kapacitet utnyttjas för flygvapnet, skall emellertid hälften av investeringskostnaderna belasta försvaret. Avdraget i sammanställningen motsvarar försvarets slutliga andel av kostnaderna.

Avdraget för vissa avskrivningar avser bl. a. avskrivning av vissa baracker inom försvarets fastighetsfond (jfr prop. 1975:1 bil. 21, s. 2). I beloppet ingår också avskrivning av viss mark inom Älvdalens skjutfält som har förts över till domänverket. Vidare ingår projekteringskostnader för två värmecentraler som inte kommer att byggas. Projekteringskostnaderna har förskotterats från fonden för förlag till statsverket och bör därför täckas genom avdrag på utgiftsramen.

Utgiftsramen för budgetåret 1973/74 tillfördes ett 442 000 kr. för högt belopp som återbetalning från statens järnvägar av medel som inte hade utnyttjats för värnpliktigas resor. Detta bör regleras genom avdrag på ramen för budgetåret 1974/75.

Liksom de närmast föregående budgetåren bör utgiftsramen kompenseras för den hyreshöjning som budgetåret 1972/73 genomfördes för försvarets forskningsanstalt enligt normerna för hyressättning inom statens allmänna fastighetsfond. Fr. o. m. innevarande budgetår har hyresökningen räknats in i utgiftsramen (jfr prop. 1975:1 bil. 6 s. 62).

Återbetalningen från statens järnvägar avser medel som har förskotterats

men inte utnyttjats för värnpliktigas resor. Beloppet har fördelats på och utnyttjats under försvarsgrenarnas anslag till ledning och förbandsverksamhet.

Enligt den redogörelse jag har lämnat i det föregående blir den tillgängliga utgiftsramen för det militära försvaret (8 854,4 – 15,7) 8 838,7 milj. kr. Enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning uppgick utgifterna under de rambundna anslagen inkl. ianspråktagna prisregleringsmedel till avrundat 8 921,7 milj. kr. Utgifterna var alltså (8 921,7 – 8 838,7) 83 milj. kr. högre än utgiftsramen. Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1975:1 bil. 6 s. 70, FöU 1975:13, rskr 1975:122) kommer överskridandet att beaktas när utgifterna för det militära försvaret för innevarande budgetår prisregleras.

I följande sammanställning redovisas en jämförelse för budgetåret 1974/75 mellan å ena sidan budgeterade utgifter och å andra sidan av regeringen medgiven medelsförbrukning efter prisreglering m. m. resp. verkligt utfall. De redovisade budgeterade värdena har i förhållande till riksstaten justerats med hänsyn till planerad förbrukning av outnyttjade anslagsmedel under kapitalbudgeten och medgivna omdispositioner. Vid jämförelsen bör observeras att budgeterade värden är angivna i prisläge februari 1973, medan medgiven medelsförbrukning och utfall redovisas i löpande priser. Som jag tidigare har nämnt steg prisnivån enligt nettoprisindex med 22,62 % från februari 1973 till medelprisläge 1974/75.

Huvudprogram/huvudproduktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1973)	Medgiven medelsförbrukning (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)
Försvarsdepartementet m.m.					
Ledning och förbandsverksamhet	23,7	26,2	+10,5	25,5	+7,6
Arméförband					
Ledning och förbandsverksamhet	1 818,0	2 222,9	+22,3	2 264,9	+24,6
Materielanskaffning	598,8	783,2	+30,8	783,1	+30,8
Anskaffning av anläggningar m. m.	152,0	152,0	–	152,0	–
Forskning och utveckling	50,0	61,5	+23,0	61,5	+23,0
	2 618,8	**3 219,6**	**+22,9**	**3 261,5**	**+24,5**
Marinförband					
Ledning och förbandsverksamhet	593,5	748,0	+26,0	781,8	+31,7
Materielanskaffning	324,6	420,1	+29,4	420,1	+29,4
Anskaffning av anläggningar m. m.	88,3	88,3	–	88,2	–0,1
Forskning och utveckling	30,0	30,0	–	30,0	–
	1 036,4	**1 286,4**	**+24,1**	**1 320,1**	**+27,4**

Huvudprogram/huvudproduktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1973)	Medgiven medelsförbrukning (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)
Flygvapenförband					
Ledning och förbandsverksamhet	1 010,8	1 210,3	+19,7	1 221,0	+20,8
Materielanskaffning	979,1	1 197,9	+22,3	1 197,9	+22,3
Anskaffning av anläggningar m. m.	101,9	101,9	–	101,2	–0,7
Forskning och utveckling	396,2	552,8	+39,5	552,7	+39,5
	2 488,0	**3 062,9**	**+23,1**	**3 072,8**	+23,5
Central och högre regional ledning					
Ledning och förbandsverksamhet	273,8	312,1	+14,0	315,9	+15,4
Materielanskaffning	22,0	27,7	+25,9	27,7	+25,9
Anskaffning av anläggningar m. m.	31,8	31,8	–	30,7	–3,5
	327,6	**371,6**	**+13,4**	**374,3**	**+14,3**
Gemensamma myndigheter och funktioner					
Ledning och förbandsverksamhet	546,6	650,3	+19,0	653,3	+19,5
Materielanskaffning	34,7	42,1	+21,3	42,2	+21,3
Anskaffning av anläggningar m. m.[1]	17,2	23,2	+34,9	21,9	+27,3
Forskning och utveckling	128,0	150,8	+17,8	150,1	+17,3
	726,5	**866,4**	**+19,3**	**867,5**	**+19,4**
Militära utgiftsramen					
Ledning och förbandsverksamhet	4 266,4	5 169,8	+21,2	5 262,4	+23,3
Materielanskaffning	1 959,2	2 471,0	+26,1	2 471,0	+26,1
Anskaffning av anläggningar m. m.[1]	391,2	397,2	+1,5	394,0	+0,7
Forskning och utveckling	604,2	795,1	+31,6	794,3	+31,5
Återbetalning från SJ, kompensation för FOA:s hyra m. m.	–	5,6	–	–	–
	7 221,0	**8 838,7**	**+22,4**	**8 921,7**	**+23,6**

[1] Inkl. anskaffning av datamaskiner

Av sammanställningen framgår att de procentuella avvikelserna mellan budgeterade värden och medgiven resp. verklig medelsförbrukning liksom tidigare budgetår varierar inom ganska vida gränser. Som jag anförde redan vid anmälan av motsvarande avsnitt i prop. 1974:1 (bil. 6) beror detta främst på den princip som tillämpas vid prisreglering av försvarsutgifterna, nämligen att prisregleringsmedlen inte fördelas jämnt över alla anslag utan sätts in där behoven är störst. För budgetåret 1974/75 har detta liksom tidigare budgetår medfört en förskjutning mot materielanskaffning samt forskning

och utveckling på bekostnad av övriga huvudproduktionsområden. I programtermer har en motsvarande förskjutning skett till förmån för huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband.

Av sammanställningen framgår vidare att det tidigare nämnda överskridandet helt faller på huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet. Överskridandena av arméns och marinens anslag till detta huvudproduktionsområde är ca 42 resp. 34 milj. kr. Cheferna för armén och marinen har i sina årsredovisningar kommenterat överskridandena. Bl. a. anförs att det stora antalet myndigheter gör det svårt att prognostisera utfallet. Vidare framhålls bl. a. att anslagen har belastats med utgifter som egentligen skulle ha betalats från andra anslag, att löneutvecklingen har blivit högre än beräknat och att budgeterad överplanering inte har kunnat fullföljas. Jag kan i huvudsak godta de förklaringar cheferna för armén och marinen har lämnat. Samtidigt finner jag det dock angeläget att verksamheten i fortsättningen kan följas upp och prognostiseras bättre än hittills. För att avvägningen mellan huvudprogrammen inte skall ändras bör överskridandena korrigeras vid kommande fördelningar av prisregleringsmedel.

I följande tabell redovisas den verkliga medelsförbrukningens procentuella fördelning på huvudproduktionsområden för budgetåren 1972/73–1974/75.

Huvudproduktionsområde	1972/73(%)	1973/74(%)	1974/75(%)
Ledning och förbands-verksamhet	56,8	57,3	59,0
Materielanskaffning	28,8	28,5	27,7
Anskaffning av anläggningar m. m.	5,3	5,0	4,4
Forskning och utveckling	9,1	9,2	8,9
	100,0	**100,0**	**100,0**

Tabellen visar att huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet tar i anspråk en allt större andel av de tillgängliga resurserna. Det bör också påpekas att denna utveckling inte har hejdats eller ens blivit långsammare trots pågående rationaliseringar och personalminskningar inom försvarsmakten. Detta understryker vad jag tidigare har anfört i samband med mina ställningstaganden till programplanen för det militära försvaret, nämligen att alla möjligheter måste tas till vara att begränsa utgifterna för administration och för freds- och förvaltningsorganisationen. Jag vill samtidigt framhålla att materielanskaffningen under budgetåret 1974/75 enligt överbefälhavaren har kunnat tillföras prisregleringsmedel i sådan omfattning att uppgjorda planer i huvudsak har kunnat fullföljas.

Civilförsvaret

Av civilförsvarsstyrelsens årsredovisning framgår att produktionsresultatet under budgetåret 1974/75 i huvudsak motsvarar den verksamhet som har varit planerad. Avvikelser har gjorts i fråga om investeringar i anläggningar för fredsorganisationen för civilförsvaret och biståndsutbildningsnämnden samt anskaffning av skyddsrum m. m. för civilförsvarets krigsorganisation. För investeringar i fredsorganisationen har tagits i anspråk 2,3 % mindre och för anläggningar till krigsorganisationen 5,4 % mer än i budgeten beräknade belopp.

I fråga om de olika produktionsområdena visar årsredovisningen bland annat följande.

Inom primäruppdraget förvaltning har viktiga uppgifter utgjorts av förberedelserna för att gå över till ny krigsorganisation (Org 80) och för att införa en ny utbildnings- och förrådsorganisation. Den operativa planeringen har utvecklats inom bl. a. sambands- och alarmeringsområdena. Förstudier har bedrivits i fråga om samverkan mellan civilförsvar och kommunal verksamhet. Regionala beredskapskonferenser har hållits med företrädare för civilbefälhavarkanslier och länsstyrelser. Den administrativa verksamheten har i övrigt varit inriktad på utbildning och övning, översyn av det rekryteringsförfarande som tillämpas i civilförsvaret, materielförsörjning, underhålls- och förrådsverksamhet samt försörjningen med anläggningar och skyddsrum.

Utbildnings- och övningsproduktionen har i stort motsvarat den planerade. Antalet utbildade under budgetåret uppgick till ca 15 000 personer och antalet övade till ca 40 000. Antalet elevdagar var sammanlagt 185 000, dvs. något högre än året förut. Civilförsvarsutbildning av allmänheten har omfattat ca 180 000 personer, en ökning med ca 10 000 jämfört med föregående år.

Underhåll och förrådsverksamhet har genomförts planenligt. Rationalisering av verksamheten har fortsatt. Ca 1 800 m^2 ny förrådsyta har tillkommit. Ca 6 000 m^2 i mindre lämpliga lokaler har friställts. Omläggningen av materiel på grund av ändringar i krigsorganisationen har varit ringa under det gångna året.

Materielanskaffning har kunnat fullföljas i stort sett planenligt. Planerad anskaffning av materiel till bl. a. frivilliga flygkåren och till organisationen för sanitetsverksamhet har dock inte genomförts. Skyddsmasker för befolkningen har levererats i planerad omfattning. Utvecklingen av särskilt anpassat skydd för barn har gått vidare.

Anskaffningen av anläggningar för civilförsvarets krigsorganisation m. m. genom kommunernas försorg motsvarar uppgjorda produktionsplaner. Fyra nya ledningscentraler färdigställdes under året. Projektering påbörjades eller slutfördes för fem ledningscentraler. Förberedelser har gjorts

för att modernisera befolkningsskyddsrum i Stockholm, Göteborg och Malmö. Produktionen av skyddsrum för framskjutna enheter har gått planenligt. Under året har 17 nya branddammar för civilförsvarets vattenförsörjning tillkommit.

Investeringsplanen för anskaffning av anläggningar för fredsorganisationen har inte kunnat helt genomföras.

Insatserna för forskning, försök och utveckling har under verksamhetsåret ökat betydligt inom skyddsområdet och rörande människans villkor under krigsförhållanden. De beslut som nyligen fattats i skyddsrumsfrågorna har varit vägledande för verksamhetens inriktning. Exempel på projekt som har tagits upp är brandproblem i småhusområden, utveckling av olika skyddsrumskomponenter, mänskliga beteenden under starkt yttre hot och under stridshandlingar.

Vad civilförsvarsstyrelsen har anfört i årsredovisningen om verksamheten under budgetåret 1974/75 ger mig inte anledning till erinran.

Beträffande det ekonomiska utfallet för budgetåret 1974/75 vill jag anföra följande.

Basbeloppet för civilförsvarets utgiftsram var i prisläge februari 1973 132 125 000 kr., vilket efter omräkning till medelprisläge för budgetåret enligt nettoprisindex motsvarar avrundat 162 milj. kr. Detta belopp skall dels minskas med 1,7 milj. kr. på grund av att utgiftsramen för budgetåret 1973/74 överskreds (prop. 1975:1 bil. 6 s. 56), dels ökas med 340 000 kr. för investeringar för biståndS- och katastrofutbildningen i Sandö. I prop. 1974:1 (bil. 6 s. 62) beräknades dessa till 3,5 milj. kr. men på grund av förseningar i byggnadsverksamhet stannade de vid nyss angivet belopp. Det tillgängliga utrymmet inom civilförsvarsramen var alltså (162 – 1,7 + 0,3) 160,6 milj. kr.

Enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning uppgick utgifterna inom civilförsvarsramen till avrundat 157,6 milj. kr. Utgifterna var alltså (160,6 – 157,6) 3 milj. kr. lägre än den tillgängliga ramen. Enligt de regler som riksdagen (prop. 1972:75 s. 196, FöU 1972:17, rskr 1972:231) har godkänt beträffande underutnyttjande av civilförsvarsramen bör 1 milj. kr. av underutnyttjandet för budgetåret 1974/75 få tillgodoräknas ramen för budgetåret 1975/76. Med stöd av riksdagens bemyndigande vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:1 bil. 6 s. 70, FöU 1975:13, rskr 1975:122) kommer detta att ske när civilförsvarsutgifterna för innevarande budgetår prisregleras.

Enligt riksdagens bemyndigande (prop. 1974:1, bil. 6 s. 67, FöU 1974:19, rskr 1974:190) fick Kungl. Maj:t vid behov medge överskridande av utgiftsramen med högst ett belopp motsvarande den för budgetåret 1974/75 återstående delen av de 30 milj. kr. som i planeringen har fått förutsättas utgå för att fullfölja gjorda åtaganden beträffande bidrag till skyddsrumsbyggande m. m. Bemyndigandet har inte behövt tas i anspråk under budgetåret 1974/75.

I följande sammanställning lämnas en jämförelse mellan budgeterade och

verkliga utgifter för budgetåret 1974/75. Vid jämförelsen bör observeras att budgeterade värden är angivna i prisläge februari 1973, medan utfallet anges i löpande priser. Som jag tidigare har redovisat steg prisnivån enligt nettoprisindex med 22,62 % från februari 1973 till medelprisläge 1974/75.

Huvudprogram/produktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1973)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget(%)
Civilförsvar			
Förvaltning	25,8	31,2	+20.9
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	23,0	27,2	+18.3
Civilförsvarsutbildning av allmänheten	2,5	3,0	+20,0
Underhåll och förrådsverksamhet	20,8	21,0	+ 1,0
Materielanskaffning m. m.	31,9	34,4	+ 7,8
Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar	9,9[1]	6,2[2]	−37,2
Anskaffning av skyddsrum m. m.	20,5	32,4	+58,0
Forskning, försök och utveckling	1,2	2,1	+75,0
	135,6	**157,6**	**+16,2**

[1] Varav 3,5 milj. kr. för investeringar för biståndS- och katastrofutbildning
[2] Varav 340 000 kr. för investeringar för biståndS- och katastrofutbildning

Som framgår av sammanställningen varierar de procentuella avvikelserna mellan budgeterade värden och verkligt utfall kraftigt. Liksom för det militära försvaret beror detta bl. a. på att prisregleringsmedlen inte har fördelats jämnt över produktionsområdena utan tagits i anspråk på de områden där behovet har varit störst. Härigenom har insatserna för anskaffningen av skyddsrum för krigsorganisationens behov ökat kraftigt på bekostnad av underhåll och förrådsverksamhet samt materielanskaffning. Underutnyttjandet av resurserna för anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar beror till största delen på den tidigare nämnda förseningen av investeringarna för biståndS- och katastrofutbildning.

Medelsförbrukningens procentuella fördelning på produktionsområden under budgetåren 1972/73–1974/75 framgår av följande tabell.

Produktionsområde	1972/73(%)	1973/74(%)	1974/75(%)
Förvaltning	21,3	20,5	19.8
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	10.6	16,2	17,3
Civilförsvarsutbildning av allmänheten	2,1	2,2	1,9

Produktionsområde	1972/73(%)	1973/74(%)	1974/75(%)
Underhåll och förrådsverksamhet	13,2	14,0	13,3
Materielanskaffning m. m.	20,3	22,3	21,9
Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar	3,9	2,7	3,9
Anskaffning av skyddsrum m. m.	27,9	21,2	20,6
Forskning, försök och utveckling	0,7	0,9	1,3
	100,0	**100,0**	**100,0**

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag har anfört om verksamheten inom det militära försvaret och civilförsvaret under budgetåret 1974/75.

Verksamheten inom det militära försvaret och civilförsvaret under budgetåret 1975/76

Verksamheten under budgetåret 1975/76 bedrivs enligt de riktlinjer som finns angivna i prop. 1975:1 (bil. 6, FöU 1975:13, rskr 1975:122).

Det militära försvaret

Inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet genomförs bl. a. beslutad omorganisation av armé-, marin- och flygvapenmyndigheter på lägre regional och lokal nivå. Försöken med avkortad grundutbildning och modifierad repetitionsutbildning fortsätter. Värnpliktsförmånerna förbättras under budgetåret med sammanlagt 55 milj. kr.

Inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning beställs för armén nytt fältartilleri, spaningsradar för luftvärnsrobotsystem 70 och ammunition. Leveranserna av lätta terrängbilar och infanterikanonvagn 91 fortsätter. Tunga terrängbilar börjar levereras. För marinen anskaffas patrullbåtar. Ett tredje minfartyg beställs. Leveranserna av torpedbåtar av modifierad Spicatyp fortsätter. För flygvapnet beställs bl. a. radarmateriel och sambandsutrustningar för att modernisera stridsledningssystemet. Leverans av attack-, spanings- och skolflygplansversionerna av flygplan 37 fortsätter.

Regeringen har i oktober 1975 beslutat att i konjunkturstimulerande syfte tidigarelägga vissa industribeställningar för försvaret till ett belopp av 21,1 milj. kr.

Inom huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar iståndsätts befästningar och kaserner för sammanlagt 107,7 milj. kr. Härav avses i likhet med föregående budgetår 35 milj. kr. för kasernrenoveringar. Investeringarna i mark, byggnader och anläggningar beräknas till sammanlagt 296,6 milj. kr.

Regeringens tidigare nämnda beslut om konjunkturstimulerande åtgärder omfattade även vissa byggnadsarbeten till ett belopp av 8,4 milj. kr.

Beträffande huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling inriktas verksamheten inom armén främst på att studera framtida sambands-, luftvärns- och pansarvärnssystem. Försök med ny bandvagn och med artilleriammunition fortsätter. Inom marinen fortsätter studierna av ubåtar. Vidare fortsätter tidigare påbörjad utveckling av vapensystem för ytattackförband, ubåtsförband och rörliga kustartilleriförband samt studierna av ledningsfunktionen för ytattackförband. Inom flygvapnets område studeras bl. a. olika alternativ avseende ett framtida nytt attacksystem. Utvecklingen av flygplan JA 37 fullföljs enligt tidigare beslut.

Civilförsvaret

Omfattningen av utbildnings- och övningsverksamheten är i huvudsak oförändrad. En successiv övergång till den beslutade nya utbildnings-, övnings- och förrådsorganisationen (prop. 1974:25, FöU 1974:20, rskr 1974:181) påbörjas.

Materielanskaffningen inriktas främst på att komplettera utrustningen för krigsorganisationen och att fortsätta anskaffningen av skyddsmasker. Genom regeringens tidigare nämnda beslut om konjunkturstimulerande åtgärder har materielbeställningar för civilförsvaret till ett belopp av 300 000 kr. tidigarelagts.

Skyddsrumsbyggandet fortsätter enligt oförändrade principer. Särskild uppmärksamhet ägnas möjligheterna att förbättra tillgången på skyddsrum i bristområden. Anläggningar för ledningS- och undsättningsorganisationen och förråd för mobiliseringsmateriel ställs i ordning i huvudsak enligt tidigare planer.

Forskning, försök och utveckling bedrivs i samma omfattning som tidigare men med ökad betoning på studier som rör befolkningsskydd.

Ramberäkningar för budgetåret 1976/77 m. m.

Överbefälhavaren

Särskilda planeringsfrågor

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar för nästa budgetår tar överbefälhavaren upp bl. a. vissa särskilda planeringsfrågor.

Överbefälhavaren behandlar därvid först lönekostnaderna inom försvaret och pekar på den bristande tidsmässiga samvariation i form av eftersläpning, som expertutredningen angående prisreglering av försvarsutgifterna har konstaterat mellan löneutvecklingen inom försvaret och prisregleringen enligt nettoprisindex (NPI). Erfarenheter av detta förhållande erhölls enligt överbefälhavaren bl. a. i anslutning till 1971 års löneavtal som medförde stark underkompensation första avtalsåret och en viss överkompensation åren 1973 och 1974. Eftersläpningen ledde till en inte önskvärd ryckighet i planeringen och genomförandet av verksamheten. Löneavtalet för åren 1975 och 1976 hade i februari 1975 enligt överbefälhavaren endast till begränsad del påverkat den allmänna prisnivån och därmed NPI. Det skulle därför vara felaktigt att planera in den fulla effekten av lönerörelsen inom en utgiftsram i prisläge februari 1975. Mot denna bakgrund har överbefälhavaren föreskrivit att ca 3,5 % av lönekostnaderna i 1975 års löneläge skall redovisas som överplanering utöver den normala överplaneringen.

Överbefälhavaren anmäler att kostnaderna för att förbereda omlokalisering av vissa myndigheter inom försvarsmakten enligt regeringens anvisningar har planerats inom utgiftsramen för det militära försvaret. För att genomföra den del av omlokaliseringen som berör budgetåret 1976/77 begär överbefälhavaren 13 108 000 kr. utanför utgiftsramen. Som omlokaliseringskostnad har även räknats lönen för en s. k. NOM-garant. Frågan har enligt överbefälhavaren principiell betydelse, eftersom kostnaderna är en direkt följd av statsmakternas omlokaliseringsbeslut. Överbefälhavaren anser det inte rimligt att försvarsmakten inom anvisad utgiftsram åläggs ansvar för lönekostnader för personal från andra verksamhetsområden samtidigt som krav ställs på försvarsmakten att minska antalet anställda och reducera personalkostnaderna.

I enlighet med lämnade anvisningar har överbefälhavaren planerat för att under budgetåret 1975/76 kunna öka eller minska medelsförbrukningen för byggnadsverksamhet och materielanskaffning med 200 milj. kr., om det bedöms nödvändigt av konjunkturskäl. Överbefälhavaren framhåller i detta sammanhang att det kan uppstå svårigheter att i planerad omfattning öka medelsförbrukningen för stora och redan inplanerade byggnadsobjekt. Han bedömer det dock möjligt att i stället välja vissa standardiserade objekt som i och för sig är lågt prioriterade eller ligger utanför programplanepe-

rioden. Om sådana objekt skall utföras, förutsätter överbefälhavaren att erforderliga medel tillförs utgiftsramen utan återbetalningsskyldighet.

Beträffande försvarets hundskola framhåller överbefälhavaren att skolan för budgetåret 1976/77 har begärt ett driftbidrag om 3 137 000 kr. Överbefälhavaren anser att åtgärder måste vidtas så att verksamheten vid skolan snarast blir självbärande. Om detta inte är möjligt, måste en annan finansieringsform väljas så att den militära utgiftsramen inte belastas.

Enligt gällande bestämmelser för praktiktjänstgöring hos statsmyndigheter skall frågan om medel för att tillgodose behovet av praktikplatser behandlas i myndigheternas anslagsframställning. Bestämmelserna utgavs i juni 1975 och enligt överbefälhavaren är det inte säkert att de har uppmärksammats av samtliga berörda myndigheter. Eftersom frågan om praktiktjänstgöring är ett led i arbetsmarknadspolitiken, anser överbefälhavaren att medel för ändamålet bör tillföras genom en höjning av utgiftsramen. Inom försvarsmakten har två myndigheter begärt sammanlagt 400 000 kr. för praktiktjänstgöring.

Verksamheten inom de frivilliga försvarsorganisationerna har enligt överbefälhavaren stort värde för försvarsmakten. För att verksamheten skall kunna behållas på minst oförändrad nivå måste särskilda åtgärder kunna vidtas för att kompensera onormala kostnadsökningar. För budgetåret 1976/77 har detta skett för Sveriges lottakårer och Sjövärnsföreningarnas riksförbund.

Försvarets materielverk har utanför anvisad ram begärt medel för ersättare till fackliga förtroendemän och för utmärkelsen För nit och redlighet i rikets tjänst. För försvarsmakten som helhet kan dessa kostnader enligt överbefälhavaren bli avsevärda. Principiellt anser han att sådana uppgifter som tillkommer efter ett försvarsbeslut måste följas av motsvarande resurser. Överbefälhavaren avser att återkomma i frågan när den helt kan överblickas.

Ramberäkning

Med utgångspunkt i planeringsanvisningarna och gällande planeringsram beräknar överbefälhavaren utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1976/77 till 8 993 716 000 kr. enligt följande.

Planeringsram (prisläge februari 1974)	8 150 320 000
Tillkommer:	
Prisomräkning februari 1974 – februari 1975	828 888 000
Extraordinära hyreshöjningar m. m. på grund av omlokalisering	5 599 000
Basbelopp (prisläge februari 1975)	**8 984 807 000**
Tillkommer:	
Omlokaliseringskostnader för vissa myndigheter	7 909 000
Förskott för markanskaffning i Arvidsjaur	1 000 000
Utgiftsram (prisläge februari 1975)	**8 993 716 000**

Av beloppet för extraordinära hyreshöjningar m. m. avser 4 789 000 kr. hyreshöjningar, 310 000 kr. ökade driftkostnader på omlokaliseringsorten, 400 000 kr. löner till praktikanter och 100 000 kr. lön till en s. k. NOM-garant. Dessa kostnader är enligt överbefälhavaren inte av engångskaraktär och bör därför föranleda en ramhöjning.

Tilläggsposten för omlokaliseringskostnader för vissa myndigheter avser i enlighet med planeringsanvisningarna kostnader för att genomföra beslutade omlokaliseringar.

För markanskaffning för det nya fredsförbandet i Arvidsjaur har inom utgiftsramen för innevarande budgetår tagits upp 1 milj. kr. Detta betraktas av överbefälhavaren som ett förskott på de medel som skall ställas till förfogande utanför utgiftsramen för Arvidsjaurprojektet. Ramen bör därför höjas för att täcka förskottet.

Myndigheternas anslagsframställningar

Enligt överbefälhavaren överskrider myndigheternas anslagsframställningar anvisad medelsram med ca 36,9 milj. kr. Härav motsvaras 10 milj. kr. av medel som chefen för marinen har tagit upp på s. k. tilläggsrad och ca 13,5 milj. kr. av de medel som överbefälhavaren begär utöver planeringsramen för omlokaliseringskostnader m. m. Överskridandet i övrigt beror på att vissa myndigheter inte har hållit sig inom den medelsram överbefälhavaren har tilldelat dem. Granskningen av anslagsframställningarna i dessa delar har inte gett överbefälhavaren anledning till omprioriteringar inom den ram regeringen har anvisat. Överbefälhavaren anför vidare att om det militära försvaret tilldelas ytterligare medel, bör det ankomma på honom att avväga hur dessa bör fördelas mellan huvudprogrammen.

I detta sammanhang berör överbefälhavaren också vissa frågor i myndigheternas anslagsframställningar som har behandlats i det föregående i samband med redogörelsen för programplanen för det militära försvaret. Dessa frågor som gäller bl. a. grundutbildningen av värnpliktiga, repetitionsutbildningen, personalminskningarna samt materielanskaffning, forskning och utveckling tar jag därför inte upp i detta sammanhang.

Beträffande delprogrammet Gemensam försvarsforskning tillstyrker överbefälhavaren ett förslag från försvarets forskningsanstalt om att Uppsala jonosfärobservatorium bör föras över från forskningsanstalten till annan huvudman.

Överbefälhavaren tillstyrker vidare ett förslag från armémuseum som programmyndighet för delprogrammet Militärhistoriska museer att denna verksamhet bör placeras utanför den militära ramen. Överbefälhavaren anser det angeläget att de militärhistoriska museerna skall kunna utvecklas i enlighet med statsmakternas allmänna inriktning av museiverksamheten.

I övrigt tar överbefälhavaren upp en rad detaljfrågor under de olika anslagen. I dessa delar får jag hänvisa till överbefälhavarens yttrande som i kopia har överlämnats till riksdagens försvarsutskott.

Civilförsvarsstyrelsen

Med utgångspunkt i gällande planeringsram beräknar civilförsvarsstyrelsen utgiftsramen för civilförsvaret till 168 260 000 kr. enligt följande.

Planeringsram (prisläge februari 1974)	148 500 000
Tillkommer:	
Prisomräkning februari 1974 – februari 1975	15 100 000
Omlokaliseringskostnader	210 000
Investeringar för biståndS- och katastrofutbildning	4 450 000
Utgiftsram (prisläge februari 1975)	**168 260 000**

Som omlokaliseringskostnader redovisar civilförsvarsstyrelsen kostnaderna för personalens besöksresor till Karlstad under budgetåret 1976/77.

Civilförsvarsstyrelsen utgår från att utgiftsramen höjs med ett belopp som motsvarar planerade investeringar för biståndS- och katastrofutbildningen i Sandö. Dessa investeringar beräknas för budgetåret 1976/77 till 1 290 000 kr. Till detta belopp bör läggas 3 160 000 kr. som hänför sig till motsvarande post för budgetåret 1974/75 men som på grund av förseningar i byggnadsverksamheten inte har kunnat utnyttjas under detta budgetår.

I enlighet med regeringens anvisningar har civilförsvarsstyrelsen planerat för att av konjunkturskäl kunna öka eller minska medelsförbrukningen med 5 milj. kr. De planerade åtgärderna hänför sig till anskaffning av skyddsrum.

Föredraganden

Ramberäkningar

Innan jag redovisar mina beräkningar av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret vill jag ta upp vissa frågor som är gemensamma för båda ramarna.

För budgetåret 1976/77 är vissa kostnadsökningar efter basmånaden februari 1975 redan kända. Till dessa hör en ny löngivaravgift som har införts den 1 november 1975. Vidare höjs lönekostnadspålägget den 1 juli 1976 till 36 % som en följd av riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte att höja bl. a. socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen (prop. 1975:92, SfU 1975:7, rskr 1975:127) och arbetarskyddsavgiften (prop. 1975:66, SoU 1975:16, rskr 1975:191).

Som jag tidigare har nämnt hävdar överbefälhavaren att effekten av 1975 års lönerörelse inte har slagit igenom i NPI för februari 1975 och att det därför skulle vara felaktigt att budgetera lönerna i 1975 års nivå. Genom att eftersläpningen hos NPI senare tas igen och bedöms leda till en viss överkompensation räknar överbefälhavaren emellertid med att få full täckning för lönekostnaderna. Enligt min mening är det planeringsmässigt inte försvarligt att med hänvisning till en eventuell tillfällig överkompensation inteckna framtida prisregleringsmedel. Jag kan därför inte godta överbe-

fälhavarens beräkning av lönekostnaderna utan har tagit upp dem i 1975 års nivå.

Den höjning av socialförsäkringsavgiften m. m. som ligger till grund för ökningen av lönekostnadspålägget kommer att återspeglas i NPI, vilket innebär att utgiftsramarna kommer att kompenseras. Något särskilt tillägg behövs alltså inte.

Jag går därefter över till mina beräkningar av utgiftsramarna för budgetåret 1976/77.

I enlighet med gällande metod för ramberäkningarna och med utgångspunkt i basbeloppet för nuvarande planeringsram (prop. 1975:1 bil. 6 s. 31 och 62, FöU 1975:13, rskr 1975:122) beräknar jag utgiftsramen för det militära försvaret till 8 992 689 000 kr. i prisläge februari 1975. Till detta belopp kommer beräknad priskompensation för pris- och lönehöjningar med 1 380 milj. kr. Beräkningarna framgår av följande sammanställning.

Basbelopp (prop. 1975:1 bil. 6 s. 62: prisläge februari 1974)		8 150 320 000
Tillkommer:		
Prisomräkning februari 1974–februari 1975	+ 828 890 000	
Ökade förmåner till värnpliktiga m. fl.	+ 37 500 000	+ 866 390 000
Avgår:		
Överföring av statens transportkontor till sjunde huvudtiteln	– 225 000	
Överföring av Uppsala jonosfärobservatorium till åttonde huvudtiteln	– 700 000	– 925 000
Basbelopp (prisläge februari 1975)		**9 015 785 000**
Tillkommer:		
Inventariekostnader i Karlstad (FöU 1975:13 s. 25)	+ 3 400 000	
Omlokaliseringskostnader för vissa myndigheter	+ 3 054 000	+ 6 454 000
Avgår:		
Tidigarelagda byggnads- och materielprojekt		– 29 550 000
Utgiftsram (prisläge februari 1975)		**8 992 689 000**
Tillkommer:		
Beräknad priskompensation februari 1975 – medelprisläge 1976/77		+ 1 380 000 000
Beräknat utfall den 30 juni 1977		**10 372 689 000**

I anslutning till ramberäkningen vill jag anföra följande.

Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att förelägga riksdagen förslag att höja förmånerna till värnpliktiga m. fl. enligt de principer som redovisades i prop. 1975:37 (FöU 1975:3, rskr 1975:25). Förslaget kommer att innebära bl. a. att förmånerna till värnpliktiga vid repetitionsutbildning och till civilförsvarspliktiga knyts an till sjukförsäkringen och där-

med blir skattepliktiga. Den statsfinansiella effekten av reformen blir härigenom mindre än kostnadsökningen under fjärde huvudtiteln. Utgiftsramarna bör därför kompenseras med ett belopp som i princip motsvarar skatteintäkten av förmånerna. För den militära utgiftsramen innebär detta 75 milj. kr. och för civilförsvarsramen 7,6 milj. kr. för helt budgetår. För budgetåret 1976/77 bör beloppen halveras eftersom reformen i denna del genomförs den 1 januari 1977.

Statens transportkontor är f. n. anknutet till försvarets materielverk. Den 1 juli 1976 föreslås den del av transportkontorets verksamhet som avser allmänna råd och upplysningar till statliga myndigheter beträffande flyttningar bli överförd till byggnadsstyrelsen. Efter samråd med chefen för finansdepartementet förordar jag att utgiftsramen minskas med 225 000 kr. som transportkontoret f. n. disponerar för detta ändamål.

Uppsala jonosfärobservatorium ingår f. n. i försvarets forskningsanstalt men förs den 1 juli över till annan huvudman under åttonde huvudtiteln. Efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet förordar jag att medel motsvarande nuvarande kostnader för observatoriet beräknas under åttonde huvudtiteln.

I enlighet med riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte (FöU 1975:13, rskr 1975:122) har utgiftsramen tillfälligt höjts med 3,4 milj. kr. för att täcka kostnaderna för utrustning i gemensamma lokaler för de myndigheter som omlokaliseras till Karlstad.

Kostnaderna för investeringar, flyttningar och särskilda förmåner till personalen i samband med att omlokaliseringen av vissa myndigheter inom försvarsmakten genomförs skall enligt riksdagens beslut (prop. 1972:1 bil. 6 s. 11, FöU 1972:17, rskr 1972:231) beräknas utanför utgiftsramen. För nästa budgetår har kostnader av denna art budgeterats för försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, försvarets materielverk, försvarets forskningsanstalt och värnpliktsverket till ett sammanlagt belopp av 3 054 000 kr.

Regeringen har i oktober 1975 beslutat att i konjunkturstimulerande syfte tidigarelägga vissa byggnads- och materielprojekt för försvaret från budgetåret 1976/77 till innevarande budgetår. Liksom i tidigare liknande fall (jfr prop. 1973:1 bil. 6 s. 41) bör utgiftsramen minskas med det beräknade utfallet av dessa åtgärder.

Med anledning av överbefälhavarens tidigare återgivna uttalande om försvarets hundskola vill jag framhålla att jag inte delar uppfattningen att driftbidraget till skolan från fjärde huvudtiteln bör bestridas utanför utgiftsramen för det militära försvaret. Frågan om inriktningen av skolans fortsatta verksamhet tar jag upp i det följande under anslaget F 14, Försvarets hundskola.

Medel för sysselsättningsstimulerande åtgärder under elfte huvudtiteln har under en följd av år i vissa fall ställts till förfogande för att betala byggnadsarbeten, materiel m. m. för försvarsmakten. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förutsätter jag att sådana medel får

disponeras utöver utgiftsramen till ett belopp av högst 16,6 milj. kr. under nästa budgetår. Detta är 3,4 milj. kr. mindre än vad som normalt brukar få användas, vilket beror på att vissa utgifter kommer att bestridas med underhållsmedel inom försvarets fastighetsfond. Av medel under elfte huvudtiteln kommer därutöver 18 milj. kr. att disponeras under budgetåret 1976/77 för investeringar i vägar m. m. för fredsförbandet i Arvidsjaur i enlighet med riksdagens beslut år 1973 (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382).

Utgiftsramen för civilförsvaret beräknar jag med utgångspunkt i basbeloppet för den planeringsram som fastställdes av riksdagen vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:1 bil. 6 s. 47 och 64, FöU 1975:13, rskr 1975:122) till 168 450 000 kr. Till detta kommer beräknad kompensation för pris- och löneökningar med 25,6 milj. kr.

Basbelopp (prop. 1975:1 bil. 6 s. 64; prisläge februari 1974)		148 470 000
Tillkommer:		
Prisomräkning februari 1974 – februari 1975	+15 100 000	
Ökade förmåner till civilförsvarspliktiga	+ 3 800 000	+18 900 000
Basbelopp (prisläge februari 1975)		**167 370 000**
Tillkommer:		
Omlokaliseringskostnader för civilförsvarsstyrelsen	+ 210 000	
Investeringar för biståndsoch katastrofutbildningen	+ 1 290 000	+ 1 380 000
Avgår:		– 300 000
Tidigarelagda materielprojekt		
Utgiftsram (prisläge februari 1975)		**168 450 000**
Tillkommer:		
Beräknad priskompensation februari 1975 – medelprisläge 1976/77		+ 25 600 000
Beräknat utfall den 30 juni 1977		**194 050 000**

Beträffande kompensationen för ökade förmåner till civilförsvarspliktiga får jag hänvisa till vad jag tidigare har anfört i anslutning till ramberäkningen för det militära försvaret.

På samma sätt som den militära ramen bör civilförsvarets utgiftsram tillfälligt höjas med ett belopp som motsvarar de för budgetåret 1976/77 beräknade kostnaderna för att genomföra civilförsvarsstyrelsens omlokalisering till Karlstad.

Liksom under innevarande budgetår bör civilförsvarsramen tillfälligt höjas med ett belopp som svarar mot planerade investeringar för biståndsoch katastrofutbildningen i Sandö. Medel för investeringarna anvisas av praktiska skäl under civilförsvarets investeringsanslag men skall enligt riksdagens beslut (prop. 1973:1 bil. 6 s. 44, FöU 1973:16, rskr 1973:95) inte belasta civilförsvarets utgiftsram. Det underutnyttjande av motsvarande post för bud-

getåret 1974/75 som civilförsvarsstyrelsen har redovisat kommer vid behov att regleras under innevarande budgetår.

Regeringens tidigare nämnda beslut om konjunkturstimulerande åtgärder omfattade även materielprojekt för civilförsvaret. Liksom för det militära försvaret bör ramen minskas med ett belopp som svarar mot det beräknade utfallet av materielbeställningarna.

Som jag tidigare har anfört kan det under budgetåret 1976/77 bli aktuellt att överskrida utgiftsramen på grund av utgifter för bidrag till skyddsrum i bostadsfastigheter. Regeringen bör därför inhämta riksdagens bemyndigande att överskrida civilförsvarets utgiftsram för detta ändamål.

För innevarande budgetår har riksdagen vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:1 bil. 6, FöU 1975:13, rskr 1974:122) bemyndigat regeringen att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex. Jag förordar att regeringen inhämtar ett motsvarande bemyndigande för budgetåret 1976/77.

Genom nyssnämnda beslut har riksdagen vidare bemyndigat regeringen att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret på grund av över- eller underutnyttjande av ramarna för budgetåret 1974/75 enligt de regler som antogs av 1972 års riksdag. Ett motsvarande bemyndigande för regeringen behövs för budgetåret 1976/77.

För innevarande budgetår har riksdagen vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:1 bil. 6, FöU 1975:13, rskr 1975:122) även bemyndigat regeringen att av konjunkturskäl medge överskridande av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret. Sådana överskridanden regleras genom motsvarande justering av resp. utgiftsram för ett eller flera efterföljande budgetår. Ett motsvarande bemyndigande för regeringen behövs också för budgetåret 1976/77 och bör därför inhämtas.

I anslagsberäkningarna ingår att behållningar under anslag på kapitalbudgeten tas i anspråk med ca 20,4 milj. kr., varav 16,6 milj. kr. under anslag inom den militära utgiftsramen och 3,8 milj. kr. under civilförsvarets rambundna investeringsanslag. För att det totala utfallet skall rymmas inom de tidigare angivna utgiftsramarna kommer den samlade medelsförbrukningen att regleras i samband med prisregleringen för budgetåret 1976/77.

Utöver utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret bör anslag om 46 599 000 kr. beräknas för följande ändamål.

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	1 620 000
Beredskapsstyrka för FN-tjänst	11 800 000
Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.	500 000
Flygtekniska försöksanstalten	2 000 000
Signalskydd	3 490 000

Vissa teleanordningar	4 380 000
Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar	3 800 000
Identitetsbrickor	609 000
Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 400 000
Anskaffning av vissa militära anläggningar	16 000 000
	46 599 000

För ändamål inom försvarsdepartementets verksamhetsområde bör alltså – bortsett från anslagen till reglering av prisstegringar för det militära försvaret och civilförsvaret – anvisas anslag om (8 992 689 000 + 168 450 000 + 46 599 000) 9 207 738 000 kr. Till detta belopp kommer prisregleringsanslagen om (1 380 + 25,6) 1 405,6 milj. kr. Den totala anslagssumman blir härigenom 10 613 338 000 kr.

I följande sammanställning (intagen på s. 79) redovisas verkligt utfall för budgetåret 1974/75 och budgeterade anslag för budgetåren 1975/76 och 1976/77 fördelat på huvudprogram m. m. och huvudproduktionsområden (milj. kr.).

Huvudprogram m. m.	Huvudproduktionsområde												Summa		
	Ledning och förbandsverksamhet			Materielanskaffning			Anskaffning av anläggningar m. m.			Forskning och utveckling					
	1974/75[1]	1975/76[2]	1976/77[3]	1974/75[1]	1975/76[2]	1976/77[3]	1974/75[1]	1975/76[2]	1976/77[3]	1974/75[1]	1975/76[2]	1976/77[3]	1974/75[1]	1975/76[2]	1976/77[3]
Utgiftsramen för det militära försvaret															
Försvarsdepartementet m. m.	26	27	30	–	–	–		–	–		–	–	26	27	30
Arméförband	2 265	2 018	2 276	783	736	764	152	162	221	61	60	60	3 261	2 976	3 321
Marinförband	782	691	766	420	353	351	88	98	103	30	31	31	1 320	1 173	1 251
Flygvapenförband	1 221	1 185	1 238	198	1 089	1 252	101	98	132	553	450	479	3 073	2 822	3 101
Central och högre regional ledning	316	303	343	28	22	31	31	31	26	–	–	–	375	356	400
Gemensamma myndigheter och funktioner	653	605	688	42	32	21	22	16	22	150	147	159	867	800	890
Prisreglering[4]	–	855	868	-	425	397	–	–	–	–	140	115		1 420	1 380
	5 263	**5 684**	**6 209**	**2 471**	**2 657**	**2 816**	**394**	**405**	**504**	**794**	**828**	**844**	**8 922**	**9 574**	**10 373**
Utgiftsramen för civilförsvaret															
Civilförsvaret	83	81	86	34	31	31	39	39	49	2	1	2	158	152	168
Prisreglering[4]		16	14	–	5	5	-	5	7		–	–	–	26	26
	83	**97**	**100**	**34**	**36**	**36**	**39**	**44**	**56**	**2**	**1**	**2**	**158**	**178**	**194**
Utanför utgiftsramarna															
Övrig verksamhet	25	21	19	5	4	8	6	3	18	3	2	1	39	30	46
Totalt	**5 371**	**5 802**	**6 328**	**2 510**	**2 697**	**2 860**	**439**	**452**	**578**	**799**	**831**	**847**	**9 119**	**9 782**	**10 613**

[1] Verkligt utfall (löpande priser)
[2] Budgeterade anslag (prisläge februari 1974)
[3] Föreslagna anslag (prisläge februari 1975)
[4] Preliminär fördelning

Beredskapsåtgärder

För budgetåret 1975/76 har riksdagen vid 1975 års riksmöte (prop. 1975:1 bil. 6, FöU 1975:13, rskr 1974:122) bemyndigat regeringen att överskrida utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret om beredskapsbudgeten för totalförsvaret sätts i kraft, dvs. vid krigsfara eller krig.

Bemyndigandet att överskrida utgiftsramarna omfattar också beredskapsåtgärder i andra situationer än direkt krigsfara eller krig. Här avses sådana åtgärder som att värnpliktiga av beredskapsskäl kallas in till krigsförbandsövning eller beredskapsövning eller att andra särskilda åtgärder måste vidtas av samma skäl.

Ett motsvarande bemyndigande behövs för budgetåret 1976/77. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att överskrida utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret, om det behövs av beredskapsskäl.

Huvudtitelns utformning

Redigeringen av huvudtiteln har ändrats jämfört med föregående budgetår. För att öka informationsvärdet och ge en bakgrund till den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77 lämnas för varje anslag utom anslagen under litt. A till skillnad från tidigare år en kortfattad beskrivning av verksamheten under de två närmast föregående budgetåren, dvs. 1974/75 och 1975/76. Samtidigt har tabellerna under de olika anslagen så långt det har varit möjligt byggts ut så att även de omfattar de tre budgetåren 1974/75–1976/77. Den nya utformningen har genomförts utan att underlaget i form av programplaner och anslagsframställningar dessförinnan har ändrats. Den bör därför ses som ett försök som bör kunna förbättras med hjälp av annat underlag och ytterligare överarbetning.

För att få överensstämmelse med den indelning som används inom andra sektorer och även internationellt har benämningen på delproduktionsområdena inom huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling för det militära försvaret ändrats. De benämns nu Utvecklingsarbete, Tillämpad forskning och Grundforskning.

Utbrytningspunkter

Beredningen av anslagen D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling och F 7. Värnpliktsverket har inte kunnat slutföras i avvaktan på ställningstagande till vissa utredningsförslag m. m. Med anledning härav bör dessa anslag t. v. föras upp med beräknade belopp.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. för budgetåret 1976/77 fastställa utgiftsramen för det militära försvaret till 8 992 689 000 kr. i prisläge februari 1975 och för civilförsvaret till 168 450 000 kr. i samma prisläge,
2. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret för budgetåret 1976/77 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,
3. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret för budgetåret 1976/77 på grund av över- eller underutnyttjande av utgiftsramarna för budgetåret 1975/76,
4. bemyndiga regeringen att överskrida utgiftsramen för civilförsvaret för budgetåret 1976/77 på grund av utgifter för bidrag till skyddsrum i bostadsfastigheter,
5. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 medge överskridande av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl.

DRIFTBUDGETEN *Fjärde huvudtiteln*

A Försvarsdepartementet m. m.

A 1. Försvarsdepartementet

1974/75	Utgift	13 087 454
1975/76	Anslag	13 500 000
1976/77	Förslag	14 850 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77
	Planerat	Utfall	Planerat	Föredraganden
Försvarsdepartementet	11 995	13 166	13 575	14 925
Avgår:				
Försvarsväsendets rulla	-70	-79	75	75
Tillkommer:				
Medgiven prisreglering	+1 530	–	-	
Medelsbehov	**13 455**	**13 087**	**13 500**	**14 850**

Personal

Personalkategori	Antal			
	1974/75		1975/76	1976/77
	Planerat	Utfall	Planerat	Beräknad ändring
Handläggande personal	82	82	82	+ 1
Övrig personal	38	38	38	of.
	120	**120**	**120**	**+ 1**

Vid försvarsdepartementet finns f. n. fyra sakenheter, bl. a. en för personal- och utbildningsfrågor. Inom denna enhet handläggs bl. a. frågor om värnpliktigas förmåner och utbildning samt om utbildning av och till fast anställd personal, vapenfrifrågor och tjänstetillsättningar. Med hänsyn till både arbetsområdets omfattning och den ökade vikt som bör tillmätas de värnpliktigas förhållanden och personalfrågorna avser jag att låta fördela dessa arbetsuppgifter i departementet på två sakenheter, en för värnpliktsfrågor och en för personalfrågor. Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965:65, SU 1965:105, rskr 1965:295) avser jag därför att föreslå regeringen

att en tjänst för kansliråd som huvudman för en ny arbetsenhet inrättas i försvarsdepartementet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 14 850 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarsdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 850 000 kr.

A 2. Vissa nämnder m. m.

1974/75	Utgift	7 699 484
1975/76	Anslag	9 145 000
1976/77	Förslag	10 818 000

Från anslaget bestrids utgifter för vapenfrinämnden, värnpliktsnämnden, försvarets centrala företagsnämnd, försvarets arbetsmiljökommitté, totalförsvarets upplysningsnämnd, försvarets fastighetsnämnd, försvarets personalnämnd, riksvärderingsnämnden, de lokala värderingsnämnderna, försvarets skaderegleringsnämnd, försvarets personalvårdsnämnd, försvarets skolnämnd, sakkunniga för rådgivning i publicitetsfrågor, militära arbetstidsdelegationen, totalförsvarets chefsnämnd, fiskeskyddsnämnder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, försvarets haverikommission och försvarets arbetstidsnämnd.

Från anslaget utgår vidare bidrag till Centralförbundet Folk och Försvar samt till Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Nämnden	Föredraganden
1. Vapenfrinämnden	2 948	2 913	3 175	3 413	3 413
2. Värnpliktsnämnden	510	535	610	701	676
3. Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets arbetsmiljökommitté	780	704	870	1 067	955
4. Totalförsvarets upplysningsnämnd	670	596	715	990	990
5. Försvarets fastighetsnämnd	336	375	340	400	380
6. Försvarets personalnämnd	251	214	275	303	296
7. Övriga nämnder	17	453	415	465	455

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Nämnden	Föredraganden
Bidrag till					
8. Centralförbundet Folk och Försvar	945	1 256	1 294	1 442	1 489
varav engångsanvisning		–	100	100	200
9. Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum	2 370	2 530	3 185	4 311	4 113
varav engångsanvisning	150	150	700	1 293	1 293
Kostnader	8 827	9 576	10 879	13 092	12 767
Avgår:					
Försvarets centrala företagsnämnds och försvarets arbetsmiljökommittés kurspaket m. m.	–30	–30	30	–30	30
Centralförbundet Folk och Försvar, medlemsavgifter och skrifter m. m.	–170	–456	–319	–319	–319
Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum, driftintäkter m. m.	–1 325	–1 391	–1 385	–1 600	–1 600
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+669	-	–	–	
Medelsbehov	7 971	7 699	9 145	11 143	10 818

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Nämnden	Föredraganden
Vapenfrinämnden					
Handläggande personal	19	19	19	of.	of.
Övrig personal	5	5	5	of.	of.
Värnpliktsnämnden					
Handläggande personal	2	2	2	of.	of.
Övrig personal	4	4	4	of.	of.
Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets arbetsmiljökommitté					
Handläggande personal	3	3	3	+ 1	of.
Övrig personal	4	4	4	of.	of.
Försvarets fastighetsnämnd					
Handläggande personal	1	1	1	of.	of.
Övrig personal	1	1	1	of.	of.

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Nämnden	Föredraganden
Försvarets personalnämnd					
Handläggande personal	2	2	2	of.	of.
Övrig personal	1	1	1	of.	of.
Övriga nämnder					
Handläggande personal		–		of.	of.
Övrig personal	1	1	1	of.	of.
	43	43	43	+ 1	of.

1. Vapenfrinämnden

a) Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 238 000 kr.

2. Värnpliktsnämnden

a) Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 81 000 kr.

b) För utökad informationsverksamhet behövs ytterligare 10 000 kr.

3. Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets arbetsmiljökommitté

a) Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 85 000 kr.

b) Som förstärkning av kansliet behövs en handläggare, vilket medför att kostnaderna ökar med 97 000 kr.

c) Kostnaderna för kurslokaler behöver ökas med 15 000 kr.

4. Totalförsvarets upplysningsnämnd

a) Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 275 000 kr.

5. Försvarets fastighetsnämnd

a) Pris-och löneomräkningen ökar kostnaderna med 10 000 kr.

b) För ökat antal utredningar behövs ytterligare 50 000 kr.

6. Försvarets personalnämnd

a) Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 21 000 kr.

b) På grund av ökat behov av resor ökar kostnaderna med 7 000 kr.

7. Övriga nämnder

a) Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 50 000 kr.

8. Centralförbundet Folk och Försvar

a) På grund av pris- och löneomräkningen bör bidraget till förbundet ökas med 148 000 kr.

b) För information om försvarsutredningen behövs en engångsanvisning om 100 000 kr.

9. Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum

a) Pris-och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 375 000 kr., varav 215 000 kr. täcks genom ökat avgiftsuttag.

b) För att anställa en utbildningsintendent och för att över statsbidraget täcka halva årskostnaden för en förvaltningsintendent behövs 142 000 kr.

c) För att täcka kostnaden för kontorsrum för kursverksamhet i s. k. egen regi bör statsbidraget ökas med 16 000 kr.

d) För att täcka kostnaden för nybyggnad av utbildningslokaler och två hotellflyglar, ombyggnad av vattenförsörjningsanläggning, iståndsättning av värmecentral och förrådsbyggnad, nybyggnad av köksbyggnad, ombyggnad av herrgårdsbyggnaden, installation av dusch i befintliga hotellrum samt för underhållsarbeten och projekteringskostnader behövs 3 688 000 kr. Av detta belopp bör 1 293 000 kr. anvisas under budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 10 818 000 kr. För Centralförbundet Folk och Försvar har jag beräknat ett engångsbelopp om 200 000 kr. för information om 1974 års försvarsutredning. För ny- och ombyggnadsarbeten m. m. vid Gällöfsta kurscentrum har jag beräknat ett engångsbelopp om 1 293 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 10 818 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	3 466 753[1]
1975/76	Anslag	3 250 000
1976/77	Förslag	3 550 000

[1] Varav 300 000 kr. i prisregleringsmedel

Med hänsyn till den beräknade utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 3 550 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 550 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1974/75	Utgift	1 226 803	Reservation	137 199
1975/76	Anslag	900 000		
1976/77	Förslag	1 000 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

A 5. Reglering av prisstegringar för det militära försvaret

1974/75	Utgift	–[1]
1975/76	Anslag	1 420 000 000
1976/77	Förslag	1 380 000 000

[1] Utgifterna har redovisats under övriga anslag inom utgiftsramen för det militära försvaret

Anslaget är avsett att täcka sådana pris- och löneökningar under anslag inom utgiftsramen för det militära försvaret som inträffar från den tidpunkt i vars prisläge anslagen har beräknats intill utgången av det budgetår för vilket det har anvisats. Anslaget är ett s. k. täckningsanslag som inte skall belastas.

Budgetåret 1974/75

Riksdagen har för budgetåret 1974/75 anvisat 970 milj. kr. till reglering av prisstegringar för det militära försvaret. Beloppet avsåg kompensation för prisstegringar enligt nettoprisindex (NPI) från prisläget februari 1973 till medelprisläget för budgetåret 1974/75.

Prisregleringen av de ramreglerade utgifterna för det militära försvaret sker i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1969:1 bil. 6. s. 14, SU 1969:4, rskr 1969:4) fr. o. m. budgetåret 1969/70 på grundval av NPI. Prisregleringen skall motsvara 1/100 av summan av de på driftbudgeten och kapitalbudgeten uppförda anslagen med undantag av prisregleringsanslaget och anslag som

har beräknats utöver ramen multiplicerad med skillnaden mellan NPI i februari 1973 och genomsnittsindex för budgetåret 1974/75. I pris- och löneläge februari 1973 var summan av dessa anslag 7 221 milj. kr.

Resultatet av beräkningarna av NPI för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning (februari 1973=100).

Augusti 1974	November 1974	Februari 1975	Maj 1975	Medeltal 1974/75
118,50	122,16	123,79	126,04	122,62

För prisreglering av de rambundna anslagen disponerades alltså [(7 221 x 22,62):100] 1 633 390 000 kr. Från detta belopp skall emellertid dras 39 112 000 kr. enligt följande sammanställning.

Överutnyttjande av utgiftsramen för 1973/74 (jfr. prop. 1974:1 bil. 6 s. 63 och 68)		14 381 000
Överskridande av förslagsanslagen		
F 3. Marinstaben	200 000	
F 4. Försvarets materielverk	5 175 000	
F 18. Bidrag till regionmusiken	2 134 000	7 509 000
Medelsförbrukning utöver anslag på kapitalbudgeten		
III:3 Flygvapenförband. Anskaffning av anläggningar	3 000 000	
III:6 Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	1 259 000	
IX:1 Anskaffning av datamaskiner	5 999 000	10 258 000
Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster		
a) enligt prop. 1975:1 bil. 21 och äs 1974-10-25 angående skjutfältet i Älvdalen	1 334 000	
b) projekteringskostnader för värmecentraler vid T 2 i Skövde och T 4 i Hässleholm	130 000	1 464 000
Försvarets slutliga andel av investeringarna för flygtrafikledarskolan i Sturup		5 500 000
		39 112 000

För prisreglering disponerades alltså totalt (1 633 390 000–39 112 000) 1 594 278 000 kr.

Regeringen har i mars, maj och juni 1975 beslutat om överskridanden av vissa anslag på grund av pris- och löneökningar m. m. Genom besluten har sammanlagt 1,594 278 000 kr. ställts till förfogande för ändamål som avses med resp. anslag.

Budgetåret 1975/76

Hittills beräknade indextal för NPI (februari 1974=100) utgör för augusti

1975 115,01 och för november 1975 117,89. Under budgetåret skall indextal beräknas även för februari och maj 1976.

Det tillgängliga materialet beträffande prisutvecklingen pekar mot att de anslagsöverskridanden som kommer att behöva medges på grund av förändringen av NPI kommer att överstiga det för innevarande budgetår anvisade prisregleringsanslaget på 1 420 milj. kr. Anslaget beräknades på grundval av ett antaget NPI-medeltal på ca 17,4 %.

Budgetåret 1976/77

Under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1976/77 m. m. har jag angett hur jag har beräknat kompensationen för pris- och lönestegringar för nästa budgetår. Med hänvisning till vad jag har anfört där hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reglering av prisstegringar för det militära försvaret* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 380 000 000 kr.

A 6. Reglering av prisstegringar för civilförsvaret

1974/75	Utgift	–[1]
1975/76	Anslag	26 300 000
1976/77	Förslag	25 600 000

[1] Utgifterna har redovisats under anslaget G 1

Anslaget avses för att täcka sådana pris- och löneökningar under anslag inom utgiftsramen för civilförsvaret som inträffar från den tidpunkt i vars prisläge anslagen har beräknats intill utgången av det budgetår för vilket de har anvisats. Anslaget är ett s. k. täckningsanslag som inte skall belastas.

Budgetåret 1974/75

Riksdagen har för budgetåret 1974/75 anvisat 18,2 milj. kr. till reglering av prisstegringar för civilförsvaret. Prisregleringen skall enligt riksdagens beslut (prop. 1972:75 s. 195, FöU 1972:17, rskr 1972:331) ske enligt samma metod som tillämpas för anslagen inom den militära ramen, dvs. under löpande budgetår och på grundval av nettoprisindex (NPI). Metoden och beräkningen av NPI för budgetåret 1974/75 har närmare redovisats under föregående anslag.

Bortsett från prisregleringsanslaget och investeringarna för biståndS- och katastrofutbildningen under anslaget II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar var summan av de rambundna anslagen till civilförsvaret för budgetåret 1974/75 132 125 000 kr. För prisreglering av anslagen inom civilförsvarets utgiftsram disponerades alltså [(132 125 000 x 22,62):100]

29 887 000 kr. Från detta belopp skall emellertid dras 3 472 000 kr. enligt följande sammanställning.

Överutnyttjande av utgiftsramen för 1973/74 (jfr. prop. 1974:1 bil. 6 s. 63 och 68)	1 759 000
Medelsförbrukning utöver anslag på kapitalbudgeten II:6 Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	1 713 000
	3 472 000

För prisreglering disponerades alltså totalt (29 887 000 – 3 472 000) 26 415 000 kr.

Regeringen har i mars, maj och juni 1975 beslutat om överskridande av anslaget G 1. Civilförsvar på grund av pris- och löneökningar m. m. Genom besluten har sammanlagt 26 415 000 kr. ställts till förfogande för ändamål som avses med anslaget.

Budgetåret 1975/76

Beräkningen av NPI under innevarande budgetår har jag behandlat under föregående anslag. Det tillgängliga materialet beträffande prisutvecklingen tyder på att de anslagsöverskridanden som kommer att behöva medges på grund av förändringen av NPI kommer att överstiga det för innevarande budgetår anvisade prisregleringsanslaget på 26,3 milj. kr. Anslaget beräknades på grundval av ett antaget NPI-medeltal på ca 17,4 %.

Budgetåret 1976/77

Under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1976/77 m. m. har jag angett hur jag har beräknat kompensationen för pris- och lönestegringar för nästa budgetår. Med hänvisning till vad jag har anfört där hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reglering av prisstegringar för civilförsvaret* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 25 600 000 kr.

B Arméförband

Arméns fredsorganisation består i stort av följande förband m. m.

1 försvarsområdesstab
20 försvarsområdesförband
29 övriga förband
27 utbildningsanstalter som är underställda eller lyder under chefen för armén

Lokaliseringen av arméns fredsförband m. m. framgår av följande karta (intagen på s. 92). Verksamheten leds centralt från arméstaben (se s. 147) och regionalt av militärbefälhavare (se s. 158).

Verksamheten under huvudprogrammet Arméförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet
B 2. Arméförband: Materielanskaffning
B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
B 4. Arméförband: Forskning och utveckling
III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar

B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet

1974/75	Utgift	2 264 865 704
1975/76	Anslag	2 018 110 000
1976/77	Förslag	2 275 800 000

Under anslaget bedrivs dels allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning och repetitionsutbildning av värnpliktiga inom armén, dels allmän ledning och förbandsverksamhet inom hemvärnet.

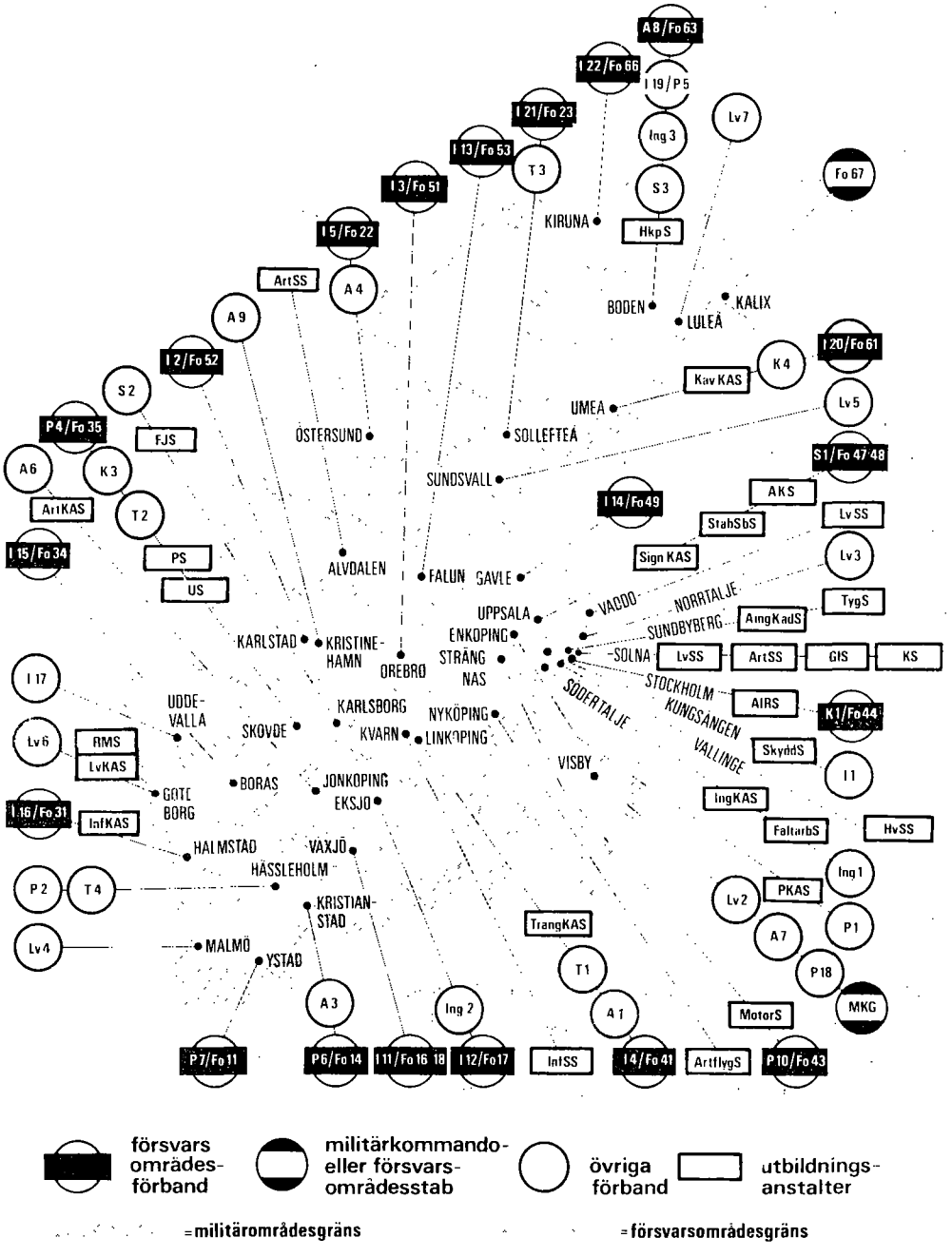
A 8/Fo 63
I 22/Fo 66
I 19/P 5
I 21/Fo 23
Ing 3
Lv 7
I 13/Fo 53
T 3
Fo 67
I 3/Fo 51
S 3
KIRUNA
HkpS
I 5/Fo 22
ArtSS
A 4
A 9
BODEN
KALIX
LULEÅ
I 2/Fo 52
K 4
I 20/Fo 61
S 2
Kav KAS
P 4/Fo 35
FJS
UMEÅ
Lv 5
ÖSTERSUND
SOLLEFTEÅ
A 6
K 3
S1/Fo 47/48
SUNDSVALL
ArtKAS
T 2
I 14/Fo 49
AKS
StabSbS
LvSS
I 15/Fo 34
PS
ALVDALEN
FALUN
GÄVLE
Sign KAS
Lv 3
US
UPPSALA
VÄDDÖ
NORRTÄLJE
TygS
ENKÖPING
SUNDBYBERG
AmgKadS
KARLSTAD
KRISTINE-
HAMN
ÖREBRO
STRÄNG
NÄS
SOLNA
LvSS
ArtSS
GIS
KS
I 17
STOCKHOLM
SÖDERTÄLJE
KUNGSÄNGEN
AIRS
K1/Fo 44
UDDE-
VALLA
KARLSBORG
NYKÖPING
Lv 6
RMS
SKÖVDE
KVARN
LINKÖPING
VALLINGE
SkyddS
I 1
LvKAS
VISBY
BORÅS
JÖNKÖPING
IngKAS
GÖTE
BORG
I 16/Fo 31
InfKAS
EKSJÖ
FältarbS
HvSS
HALMSTAD
VÄXJÖ
HÄSSLEHOLM
Ing 1
P 2
T 4
Lv 2
PKAS
KRISTIAN-
STAD
TrangKAS
A 7
P 1
Lv 4
MALMÖ
T 1
P 18
YSTAD
MKG
A 3
Ing 2
A 1
MotorS
P 7/Fo 11
P 6/Fo 14
I 11/Fo 16 18
I 12/Fo 17
InfSS
I 4/Fo 41
ArtFlygS
P 10/Fo 43
försvars områdes-förband
militärkommando- eller försvars-områdesstab
övriga förband
utbildnings-anstalter
= militärområdesgräns
= försvarsområdesgräns

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1974/75		1975/76	1976/77
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén
Större omorganisationer	1	1	2	–
Antal utexaminerade officerare exkl. reservofficerare	580	510	630	650
Grundutbildning av värnpliktiga				
Antal män	40 300	40 150	37 600	35 550
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	10,720	9,990	10,045	9,415
Repetitionsutbildning				
Antal man	100 825	97 930	105 730	105 060
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	1,500	1,560	1,666	1,721

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Arméförband:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	616 315	762 267	696 899	763 584	730 599
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	84 609	79 089	79 800	86 242	84 277
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	178 280	186 827	200 095	218 642	214 272
Grundutbildning av värnpliktiga	765 053	796 251	834 359	921 517	951 897
Repetitionsutbildning	232 288	230 736	245 313	283 548	342 348
Allmän ledning och förbandsverksamhet, hemvärnet	39 550	48 758	42 803	49 708	49 348
Kostnader	**1 916 095**	**2 103 928**	**2 099 269**	**2 323 241**	**2 372 741**
Avgår:					
Överplanering	80 939	–	– 80 629	123 551	97 251
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 404 900		–		
Utbetalningar	**2 240 056**	**2 103 928**	**2 018 640**	**2 199 690**	**2 275 490**
Tillkommer:					
Utbetalningar föranledda av före budgetåret genomförd motsvarande verksamhet	+ 18 037		+ 17 050	+ 15 020	+ 15 020
Gemensamma kostnader		+ 135 234	–	–	–
Skillnad mellan faktiska utgifter och internpriser		+ 140 123	–	–	–

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Avgar:					
Avlöningar till viss personal i verkstadsdrift	16 702	–	–		–
Beräknade utbetalningar efter budgetåret	– 18 491	–	17 580	14 710	– 14 710
Gemensamma inkomster	–	114 419	–		–
Medelsbehov	**2 222 900**	**2 264 866**	**2 018 110**	**2 200 000**	**2 275 800**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	2 750	2 495	2 801	+ 47	+ 47[3]
Kompanibefälhavare	1 871	1 846	1 902	+ 10	+ 10[3]
Plutonsofficerare m. fl.	4 507	4 116	4 526	+ 6	+ 6[3]
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	1 100	1 012	1 068	+ 2	+ 2
Läkare (veterinärer)	30	23	23	of.	of.
Övrig personal	7	6	7	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	100	80	72	–19	- 19
Kompanibefälhavare	212	97	113	–14	- 14
Civil personal					
Handläggande personal	79	62	69	of.	+ 1
Övrig personal	8 534[1]	8 879[2]	8 615	of.	of.
	19 190	**18 616**	**19 196**	**+ 32**	**+ 33**[4]

[1] Härav 2 851 extra anställda utöver fastställd personalförteckning
[2] Härav 2 272 extra anställda utöver fastställd personalförteckning
[3] Avser tjänster som tillkommer på grund av pensionsåldershöjningen.
[4] Avser antalet tjänster. Antalet anställda beräknas minska med ca 325.

Budgetåret 1974/75

Chefen för armén anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Omorganisationen i lägre regional och lokal instans har präglat verksamheten vid arméns förband. Detta har bl. a. inneburit stora påfrestningar för personalen. De krigsorganisatoriska förändringarna har varit relativt få. Verksamheten har huvudsakligen omfattat utbildning och revideringar.

Målet för utbildningen vid skolor och kurser har i stort sett nåtts. Den fortsatta befälsutbildningen vid förbanden har genomförts med kvalitativt gott resultat. Vid vissa förband har dock denna utbildning begränsats på

grund av befäls- och tidsbrist. Det kvantitativa utbildningsresultatet är därför inte fullt tillfredsställande. Målen för utbildning av värnpliktigt kompanibefäl och reservofficerare har inte helt uppnåtts.

Avgångarna under grundutbildning av värnpliktiga avsedda för krigsplacering har ökat något. Bortfallet av utbildningstid har också ökat. Det kvalitativa utbildningsresultatet har förbättrats men är ännu inte helt tillfredsställande.

Repetitionsutbildningen har genomförts med kvalitativt godtagbart och i vissa fall gott resultat. Vissa av de förband vilkas utbildning har avkortas med två veckor är dock inte krigsanvändbara i sina huvuduppgifter omedelbart efter mobilisering. Arméchefen bedömer att utbildningsmålen kommer att nås i framtiden.

Målet för hemvärnets verksamhet har i huvudsak uppnåtts.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att omorganisationen i lägre regional och lokal instans kommer att genomföras. Ny fredsorganisation vid krigsskolan, arméns kompaniofficersskola, hemvärnets stridsskola och arméns fallskärmsjägarskola genomförs under budgetåret. Fredsorganisationen anpassas fortlöpande till den krigsorganisatoriska utvecklingen.

Beslutade krigsorganisatoriska förändringar genomförs och förberedelser vidtas för senare omorganisationer. Mobiliseringsberedskapen upprätthålls enligt överbefälhavarens närmare bestämmande och personal utbildas för att uppnå och vidmakthålla förmåga att lösa uppgifter i krigs- och fredsorganisationen.

37 600 värnpliktiga beräknas grundutbildas. Utbildningen inriktas så att samövade enheter kan föras över till krigsorganisationen och därvid vara direkt användbara i sin huvuduppgift efter mobilisering. Försöken med avkortad grundutbildning fortsätter. Repetitionsutbildning beräknas genomföras med ca 105 000 man. Utbildningen inriktas så att förband som genomför övning enligt det oavkortade VU 60-systemet efter mobilisering kan lösa uppgifter enligt krigsplanläggningen. Försöken med modifierad repetitionsutbildning fortsätter. Hemvärnets organisation, kapacitet och beredskap kommer om möjligt att vidmakthållas.

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen (s. 15) anför chefen för armén följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77.

Kostnaderna för fredsverksamheten minskas för att behålla största möjliga

effekt i krigsorganisationen. Förändringar i krigsorganisationen bör genomföras i ungefär samma omfattning som budgetåret 1975/76.

Försöken med avkortad grundutbildning och modifierad repetitionsutbildning fortsätter under budgetåret 1976/77. Chefen för armén räknar vidare med en viss vakansfyllnad för att avhjälpa bristen på befäl medan antalet civilanställda däremot minskar. Inom hemvärnet beräknas övningsverksamheten öka något.

Förändringar i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar chefen för armén på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 242 996 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) För driften av försvarets personalserveringar behövs fem nya ekonomibiträden. Pensionsåldershöjningen för viss militär personal medför att 63 nya tjänster tillkommer under budgetåret (+ 3 345 000 kr.).

b) Medel för underhåll av direktförbindelser och radiomateriel har förts över till anslaget E 6 Krigsorganisation för vissa staber: Ledning och förbandsverksamhet. Från anslaget B 2 Arméförband: Materielanskaffning har medel för sjukvårdsmateriel förts över till detta anslag (– 110 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet.

a) På grund av ändrade arbetsuppgifter bör vissa tjänster höjas (+ 400 000 kr.).

b) Ökningen av övertalig personal ökar medelsbehovet med 1 549 000 kr.

c) Fem tjänster behöver inrättas för arbetsvårdsfall (+ 300 000 kr.).

d) Den civila personalen minskar i samband med att OLLI etapp 3 genomförs (– 21 017 000 kr.).

e) Av budgettekniska skäl bör medel föras över från övriga delproduktionsområden (+ 18 911 000 kr.).

f) Hyrorna minskar med 2 509 000 kr.

g) Behovet av utbildningsammunition minskar (– 109 000 kr.).

h) Ny förrådsorganisation för tygunderhåll ökar kostnaderna med 1 996 000 kr.

i) Övriga kostnader bedöms öka med 3 308 000 kr. Vid beräkningen har bl. a. hänsyn tagits till ökad central reservation för fordonsskatt, ökade kost-

nader för personalvård samt genomförande av OLLI-organisationen. Rationaliseringsvinster för OLLI 2 har också tagits med i beräkningen.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

a) Den civila personalen minskar som följd av ambitionssänkningar (– 4 330 000 kr.).

b) Budgeteringen av medel för värnpliktiga har ändrats (– 20 000 kr.).

c) Minskat antal materielförsök medför att kostnaderna för utbildningsammunition går ner (– 151 000 kr.).

d) Antalet organisations- och metodförsök ökar (+ 1 277 000 kr.).

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

a) Bättre budgetering av lönekostnaderna minskar medelsbehovet med 5 870 000 kr.

b) Antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga minskar (– 1 180 000 kr.).

c) Minskat antal elever vid ammunitionskrävande kurser innebär en kostnadsminskning med 994 000 kr.

d) Utbildning på ny materiel behöver öka (+ 2 572 000 kr.).

4. Grundutbildning av värnpliktiga

Antalet inryckande värnpliktiga minskar med 2 050 till 35 550 dels på grund av att omsättningsbehovet för krigsorganisationen ändras, dels till följd av att antalet värnpliktiga som är disponibla för grundutbildning går ner. Sammanlagt minskar kostnaderna med 29 499 000 kr.

5. Repetitionsutbildning

Antalet tjänstgöringsdagar och värnpliktskostnaderna ökar. Ett större antal förband med höga ammunitionskostnader skall vidare genomföra krigsförbandsövningar. Sammanlagt ökar kostnaderna med 11 389 000 kr.

6. Allmän ledning och förbandsverksamhet, Hemvärnet

Antalet hemvärns- och driftsvärnsförband ökar. Uppgifter som har åvilat förråds- och servicepersonal tas över av personal ur hemvärnet. Centraliserad utbildning genomförs i ökad utsträckning. Sammanlagt ökar medelsbehovet för angivna åtgärder med 1 719 000 kr.

Föredraganden

Chefen för armén redovisar i årsredovisningen för budgetåret 1974/75 ett anslagsöverskridande på ca 42 milj. kr. Som jag har anfört i det föregående under avsnittet om verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1974/75 bör överskridandet regleras vid kommande fördelningar av prisregleringsmedel till huvudprogrammet Arméförband.

Som jag tidigare har anfört i samband med mina ställningstaganden till programplanen för det militära försvaret skall de föreskrivna personalminskningarna genomföras i planerad omfattning. I avsnittet om ramberäkningar

m. m. har jag vidare anfört att jag inte kan godta de budgetmässiga justeringar som överbefälhavaren har föreslagit beträffande beräkningen av lönekostnaderna. I samma avsnitt har jag även anmält att jag i annat sammanhang avser att föreslå regeringen att förelägga riksdagen förslag om höjning av värnpliktsförmånerna. Vid min beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag har jag beaktat denna reform.

I övrigt kan jag i stort godta den planerade omfattningen av verksamheten. I fråga om de olika primäruppdragen vill jag dock anföra följande.

Under primäruppdraget för allmän ledning och förbandsverksamhet kan jag i huvudsak godta arméchefens beräkningar av medelsbehovet. Jag har dock utgått från att de personalminskningar som följer av att omorganisationen i lägre regional och lokal instans (OLLI etapp 3) genomförs medför ett lägre medelsbehov än vad chefen för armén har angett. Jag har endast beräknat medel för sådan utökning av militär personal som är en direkt följd av pensionsåldershöjning och redan påbörjad utbildning. Jag har vidare vid beräkningen av medelsbehovet tagit hänsyn till att anställning av extra civil personal bör begränsas så att de av överbefälhavaren anbefallda minskningsmålen kan uppnås. Jag har även räknat med att en tjänst övergångsvis skall inrättas för förberedande personalvårdsåtgärder i samband med att förbandet i Arvidsjaur sätts upp och att medlen för köp av musiktjänster från regionmusiken förs över till anslaget E 5. Militärområdesstaber m. m.

I enlighet med vad jag tidigare har anfört om personalutvecklingen bör rekryteringen under primäruppdraget utbildning till och av fast anställd personal begränsas.

Under primäruppdragsgrupperna för grund- och repetitionsutbildning av värnpliktiga kan jag i huvudsak godta den inriktning och omfattning av verksamheten som chefen för armén har föreslagit.

Jag har inte något att erinra mot arméchefens förslag beträffande primäruppdragen för operativ och krigsorganisatorisk verksamhet och för hemvärnet.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid räknat med en lägre pris- och löneomräkning än chefen för armén.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 275 800 000 kr.

B 2. Arméförband: Materielanskaffning

1974/75	Utgift	783 132 966[1]
1975/76	Anslag	736 000 000
1976/77	Förslag	764 000 000

[1] Varav 184 410 000 kr. i prisregleringsmedel

Verksamheten under anslaget omfattar sådant materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övningar vid förbanden, anskaffning av alla förnödenheter för krigsorganisationens utrustnings- och ersättningsbehov samt anskaffning av viss materiel för fredsbruk.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1975 1 050 951 358 kr. För budgetåret 1975/76 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 1 200 milj. kr. och anvisat ett anslag av 736 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir (1 050 951 358 + 1 200 000 000 − 736 000 000) 1 514 951 358 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Arméförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
Fördelningsförband m. m.	15 800		13 400	32 000		
Infanteribrigad m. m.	6 800		4 900	5 500		
Norrlandsbrigad m. m.	4 000		1 900	2 500		
Pansarbrigad m. m.	9 400		12 300	12 200	80 400	76 100
Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband	1 500	85 600	400	1 000		
Lokalförsvarsförband	10 000		12 200	9 700		
Gemensamma produktionsresurser	32 500[1]		58 300[2]	13 200		
Arméförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
Fördelningsförband m. m.	296 200		298 300	205 800		
Infanteribrigad m. m.	444 100		502 200	254 500		
Norrlandsbrigad m. m.	182 000		207 400	96 200		
Pansarbrigad m. m.	115 500		145 600	94 400	1 934 100	900 900
Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband	20 900	747 600	44 800	24 500		
Lokalförsvarsförband	110 500		124 400	101 900		
Hemvärnet	2 500		2 100	2 300		
Gemensamma produktionsresurser	234 800[3]		898 600[4]	121 300		
Arméförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammen						

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Fördelningsförband m. m.	10 100		1 600	3 200		
Infanteribrigad m. m.	4 200		4 800	4 800		
Norrlandsbrigad m. m.	1 400		1 700	1 700		
Pansarbrigad m. m.	1 500		1 800	1 800		
Centrala och högre regionala ledningS- och underhållsförband		29 000			34 300	30 600
	5 400		5 100	5 100		
Lokalförsvarsförband	8 600		10 400	10 400		
Gemensamma produktionsresurser	6 300[5]		8 900[6]	3 600		
Kostnader	1 524 000	862 200	2 361 100	1 007 600	2 048 800	1 007 600
Reducering på grund av överplanering och inkomster	324 000	126 200	386 300	173 600	– 558 800	243 600
Medelsbehov	–	736 000		834 000	–	764 000
Bemyndigandebehov	1 200 000	–	1 974 800	–	1 490 000	–

[1] I beloppet ingår 13,1 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 44,1 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 20,6 milj. kr. utgör korrektion för saldo
[3] I beloppet ingår 143 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[4] I beloppet ingår 740,4 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 243,9 milj. kr. utgör korrektion för saldo
[5] I beloppet ingår 700 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden
[6] I beloppet ingår 5,3 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden

Budgetåret 1974/75

Försvarets materielverk och *försvarets sjukvårdsstyrelse* anger i sina årsredovisningar för budgetåret 1974/75 att planerad materielanskaffning för arméförband i stort har kunnat genomföras. Under budgetåret har sålunda bl. a. beställts robotar m. m. för luftvärnsrobotsystem 70, ammunition, främst för handeldvapen, automatkarbiner, vissa standardfordon och utrustning för terrängfordon. Vidare har renovering av centralinstrument för artilleriet samt beklädnads-, förplägnads- och sjukvårdsmateriel beställts.

Leveranserna av infanterikanonvagn 91 och terrängbilar har påbörjats planenligt. Leveranserna av ammunition och vissa standardfordon har fortsatt under budgetåret.

Budgetåret 1975/76

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1975/76 och ändrats genom beslut den 13 november 1975. Planerna innebär bl. a. att under budgetåret kommer att beställas pjäser, centralinstrument m. m. för haubitssystem 77, spaningsradar för luftvärnsrobotsystem 70, ammunition för infanterikanonvagn 91, tändrör för artilleriammunition och bärbara radiostationer. Vidare kommer kompletterande beställningar av terrängbilar och infanterikanonvagnar att läggas ut. Sjukvårdsutrustningen på brigadnivå

börjar moderniseras. Leveranserna av infanterikanonvagn 91, terrängbilar, ammunition och vissa standardfordon fortsätter planenligt under budgetåret.

Enligt riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107) har beställningar av viss beklädnadsmateriel tidigarelagts till budgetåret 1975/76.

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 834 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 1 974,8 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för fördelningsförband m.m. är avsedda främst för att modernisera luftvärnsrobotsystem 67 och för att anskaffa bildförstärkare, ammunition, främst till artilleriet, vissa standardfordon och motorcyklar. Vidare avses bemyndiganden för att fortsätta moderniseringen av utrustningen för förbandsplatsgrupper.

För infanteribrigader m.m. och norrlandsbrigader m. m. begärs bemyndiganden främst för att beställa ammunition och komplettera beställningen av pjäser och utrustning till haubitssystem 77. Vidare begärs bemyndiganden för att anskaffa bildförstärkare, lys- och rökammunition samt motorcyklar. Slutligen avses bemyndiganden för att fortsätta moderniseringen av utrustningen för brigadsjukvårdskompanier och förbandsplatsgrupper.

Beställningsbemyndigandena för pansarbrigader m.m. avses främst för att fortsätta renoveringen av stridsvagn 103 och för att anskaffa bildförstärkare, lys- och rökammunition och motorcyklar. Bemyndiganden avses också för att fortsätta moderniseringen av utrustningen för brigadsjukvårdskompanier och förbandsplatsgrupper.

För centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband begärs bemyndiganden främst för att anskaffa personbilar, lastbilar och motorcyklar och för att fortsätta moderniseringen av krigssjukhusen.

Beställningsbemyndigandena för lokalförsvarsförband avses främst för att anskaffa automatkarbiner, personbilar, lastbilar, motorcyklar och bärbara radiostationer. Vidare avses bemyndiganden för att fortsätta moderniseringen av förbandsplatsgrupper.

För gemensamma produktionsresurser begärs bemyndiganden främst för att beställa materiel och installationsarbeten för fasta signalanläggningar och centralt underhåll av vissa beredskapsfabriker och för att vidmakthålla och komplettera krigsproduktionskapaciteten. Vidare avses beställningsbemyndiganden för att anskaffa materiel för fredssjukvården.

För samtliga delprogram avses beställningsbemyndiganden för intendenturmateriel användas främst för att anskaffa beklädnads- och för-

plägnadsmateriel.

Av begärda bemyndiganden avses 789,8 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 328,3 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 197 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 264,5 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Jag har därvid beaktat den tidigareläggning från budgetåret 1976/77 till budgetåret 1975/76 av vissa beställningar inom beklädnadsområdet som riksdagen har beslutat vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107).

Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 regleras i samband med tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76.

Av beställningsbemyndigandet avses ca 350 milj. kr. för att beställa ammunition och komplettera beställningen av pjäser och utrustning till haubitssystem 77.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 2 240 951 358 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 och till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 blir ungefär lika stor.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 490 000 000 kr.
2. till *Arméförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 764 000 000 kr.

B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1974/75	Utgift	50 000 000
1975/76	Anslag	46 000 000
1976/77	Förslag	77 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för armén. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Chefen för armén	Föredraganden
Befästningars delfond				
Arméförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	200	300	350	350
Kasernbyggnaders delfond				
Arméförband: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	43 800	45 700	76 650	76 650
Kostnader = medelsbehov	44 000[1]	46 000[2]	77 000	77 000

[1] Medgivet överskridande av anslagsbeloppet 6 milj. kr.

[2] Medgivet överskridande av anslagsbeloppet 22,8 milj. kr.

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att verksamheten har kunnat genomföras enligt planerna. Renovering av två kaserner vid P 6 i Kristianstad, en kasern vid P 7 i Ystad och fem kaserner vid P 1 i Enköping har avslutats. Renovering av en kasern vid S 2 i Karlsborg har påbörjats.

Budgetåret 1975/76

F. n. pågår renovering av kaserner vid P 1 i Enköping, P 6 i Kristianstad, P 7 i Ystad, Ing 2 i Eksjö och S 2 i Karlsborg. Av totalt 21 kaserner som är aktuella att renovera vid dessa förband beräknas 19 vara färdigställda vid utgången av budgetåret 1975/76.

Genom beslut den 23 oktober 1975 medgav regeringen att anslaget får överskridas med 3,8 milj. kr. för att göra det möjligt att i sysselsättningsfrämjande syfte renovera en kasern vid A 4 i Östersund tidigare än förut var planerat. Genom beslut den 20 november 1975 medgav regeringen att

anslaget får överskridas med ytterligare 19 milj. kr. mot att motsvarande belopp låses på anslaget Arméförband: Materielanskaffning.

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	350
	350
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	27 500
2. Iståndsättning av matinrättningar	14 000
3. Iståndsättning av sjukhus	4 000
4. Iståndsättning av förrad och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar	4 500
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	14 650
6. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	12 000
	76 650
Totalt	77 000

Befästningars delfond

1. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 350 000 kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1. F. n. pågår renovering av kaserner vid P 1 i Enköping, P 6 i Kristianstad, P 7 i Ystad, Ing 2 i Eksjö och S 2 i Karlsborg. För fortsatta renoveringsarbeten vid angivna förband och för att påbörja renovering av en kasern vid I 16 i Halmstad beräknas ett medelsbehov av 27,5 milj. kr. för nästa budgetår.

2. Behovet av att iståndsätta matinrättningar vid arméns förband har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 84). För nästa budgetår beräknas ett medelsbehov av 14 milj. kr. för detta ändamål.

3. Vid många av arméns sjukhus är utrymmet otillräckligt och lokalerna i så dåligt skick att varken en tillfredsställande arbetsmiljö för den anställda personalen eller en lämplig och rationell sjukvård kan åstadkommas. De tekniska installationerna i byggnaderna har dessutom i åtskilliga fall nått slutet av sin livslängd. Tre sjukhus avses bli ersatta genom nybyggnad under

programplaneperioden 1976/77–1980/81. Ytterligare 32 sjukhus bedöms behöva iståndsättas eller bli ersatta genom nybyggnad före år 1985, varav 15 om möjligt före år 1980. De totala kostnaderna för iståndsättningar uppskattas till ca 95 milj. kr., varav 4 milj. kr. behövs för nästa budgetår.

Möjligheterna att förverkliga iståndsättningsprogrammet för sjukhusen är beroende av många ovissa faktorer, bl. a. arbetsmarknadsförhållandena och möjligheterna att helt eller delvis friställa de sjukhus som skall iståndsättas. Iståndsättningsprogrammet bör därför inte låsas i detalj utan ges en viss flexibilitet. Av detta skäl har iståndsättningsarbetena förts samman till en post i dispositionsplanen i likhet med vad som har skett för kasernrenoveringarna sedan flera år tillbaka och för iståndsättning av matinrättningar sedan budgetåret 1974/75. Beslut om vilka objekt som skall sättas i gång bör anstå tills det fortsatta utrednings- och planeringsarbetet har visat vilka objekt som kan bli utförda med hänsyn till rådande omständigheter.

4. För iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar i lägre regional och lokal instans beräknas ett medelsbehov av 4,5 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att fullfölja de iståndsättningsarbeten som ingår i etapp 3 av omorganisationen.

5. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 14 650 000 kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m.

6. För vissa tekniska försörjningsanordningar beräknas ett medelsbehov av 12 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta äldre vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 77 000 000 kr.

B 4. Arméförband: Forskning och utveckling

1974/75	Utgift	61 499 587[1]
1975/76	Anslag	60 000 000
1976/77	Förslag	60 000 000

[1] Varav 11 500 000 kr. i prisregleringsmedel

Verksamheten under anslaget omfattar utvecklingsarbete beträffande materiel för armén.

Verksamheten inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1975 47 500 869 kr. För budgetåret 1975/76 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 70 milj. kr. och anvisat ett anslag av 60 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (47 500 869 + 70 000 000 – 60 000 000) 57 500 869 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Arméförband: Utvecklingsarbete för delprogramen						
Fördelningsförband m. m.	18 200		18 400	14 500		
Infanteribrigad m. m.	13 200		15 900	12 400		
Norrlandsbrigad m. m.	2 900		3 000	3 800		
Pansarbrigad m. m.	31 100		37 000	23 800		
Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband	4 100	77 000	3 100	2 500	136 000	78 500
Lokalförsvarsförband	2 400		1 700	1 600		
Hemvärnet						
Gemensamma produktionsresurser	32 900[1]		66 300[2]	19 900		
Kostnader	104 700	77 000	145 400	78 500	136 000	78 500
Reducering på grund av överplanering	– 34 700	– 17 000	– 20 500	– 18 500	– 26 000	18 500
Medelsbehov	–	60 000	–	60 000	–	60 000
Bemyndigandebehov	70 000	–	124 900	–	110 000	–

[1] I beloppet ingår 8,7 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 40,4 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden varav 9.4 milj. kr. för korrektion av saldo

Budgetåret 1974/75

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad forsknings- och utvecklingsverksamhet för arméförband i stort

har kunnat genomföras. Under budgetåret har verksamheten främst varit inriktad på att studera framtida luftvärns- och pansarvärnssystem.

På grund av ny inriktning av forsknings- och utvecklingsverksamheten för viss ammunition, terrängbilar för personaltransport m. m. har dock en del av den planerade verksamheten inte kunnat genomföras. Detta har beaktats i planeringen för budgetåret 1975/76.

Budgetåret 1975/76

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1975/76 och ändrats genom beslut den 13 november 1975. Planerna innebär att forsknings- och utvecklingsverksamheten i huvudsak kommer att inriktas mot fortsatta studier av framtida sambands-, luftvärns- och pansarvärnssystem samt mot utveckling av spaningsradar för ett modifierat luftvärnsrobotsystem 67, terrängfordon för personaltransport, viss ammunition och komponenter för att modifiera befintliga stridsfordon.

Den verksamhet som inte har kunnat genomföras under budgetåret 1974/75 har till sin huvuddel planerats in under budgetåret 1975/76.

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 60 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 124,9 milj. kr. inhämtas.

Under budgetåret 1976/77 inriktas utvecklingsarbetet i huvudsak på fortsatta studier av framtida sambands-, luftvärns- och pansarvärnssystem. Försök utförs med bl. a. ny bandvagn och modifierade stridsfordon. Framställning enligt det s. k. tvåstegsförfarandet kommer att sändas in om utveckling av stridsvagnsminor och ammunition för granatkastare.

Av begärda bemyndiganden är 40,4 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 23,5 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 7,5 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 9,4 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår

riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 regleras i samband med tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 107 500 869 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 och till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 blir ca 95 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilket utvecklingsarbete som bör beställas inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att utvecklingsarbete för arméförband får beställas inom en kostnadsram av 110 000 000 kr.
2. till *Arméförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 000 kr.

C Marinförband

Marinens fredsorganisation består i stort av följande förband m. m.

3 örlogsbaser
2 marina bevakningsområden
5 kustartilleriförsvar
7 övriga förband (kustflottan, 5 regementen, 1 helikopterdivision)
4 utbildningsanstalter som är underställda eller lyder under chefen för marinen.

Lokaliseringen av marinens fredsförband m. m. framgår av följande karta (intagen på s. 110). Verksamheten leds centralt och regionalt från marinstaben (se s. 151).

Verksamheten under huvudprogrammet Marinförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet
C 2. Marinförband: Materielanskaffning
C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
C 4. Marinförband: Forskning och utveckling
III 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar

C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet

1974/75	Utgift	781 801 877
1975/76	Anslag	691 350 000
1976/77	Förslag	765 500 000

Under anslaget bedrivs allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning och repetitionsutbildning av värnpliktiga inom marinen.

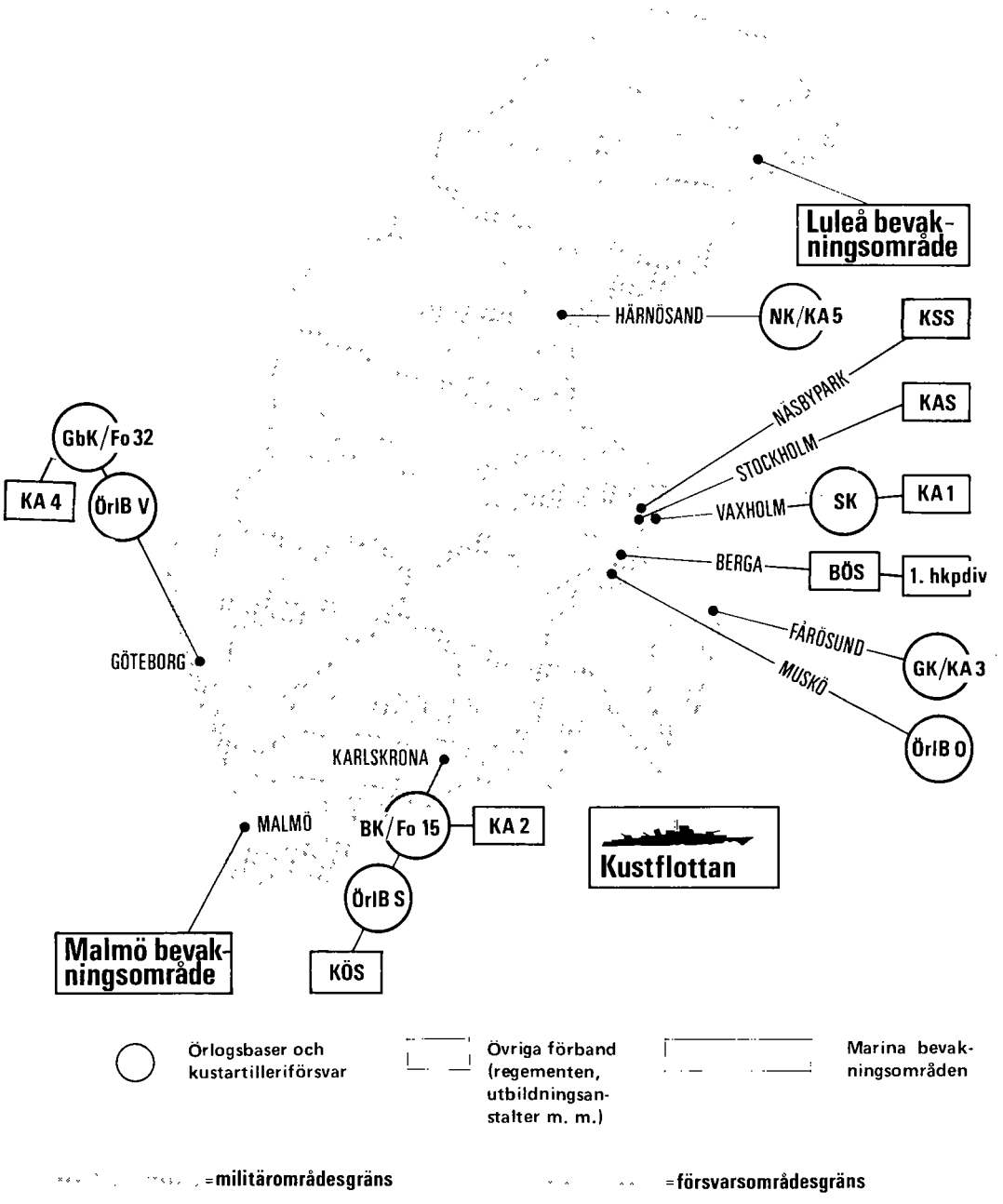
Luleå bevak-
ningsområde
HÄRNÖSAND
NK/KA 5
KSS
NÄSBYPARK
KAS
STOCKHOLM
GbK/Fo 32
KA 4
ÖrlB V
VAXHOLM
SK
KA 1
BERGA
BÖS
1. hkpdiv
FÅRÖSUND
GK/KA 3
GÖTEBORG
MUSKÖ
ÖrlB O
KARLSKRONA
MALMÖ
BK/Fo 15
KA 2
Kustflottan
ÖrlB S
Malmö bevak-
ningsområde
KÖS
Örlogsbaser och kustartilleriförsvar
Övriga förband (regementen, utbildningsanstalter m. m.)
Marina bevakningsområden
=militärområdesgräns
=försvarsområdesgräns

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1974/75		1975/76	1976/77
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen
Antal utexaminerade officerare exkl. reservofficerare	166	160	195	233
Grundutbildning av värnpliktiga				
Antal man	7 400	6 934	7 300	7 077
Antal tjänstgörings-dagar (milj. dagar)	2,162	2,137	2,130	2,029
Repetitionsutbildning				
Antal man	8 865	6 495	8 401	9 232
Antal tjänstgörings-dagar (milj. dagar)	0,210	0,148	0,192	0,212

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredra-ganden
Marinförband:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	260 900	320 842	306 300	311 700	310 000
Operativ och krigs-organisatorisk verksamhet	54 290	63 177	62 600	67 000	67 000
Utbildning till och av fast anställd per-sonal m. fl.	61 800	69 944	75 750	82 100	81 900
Grundutbildning av värnpliktiga	237 170	255 598	274 600	294 600	304 700
Repetitionsutbildning	25 200	26 838	29 400	33 300	41 600
Kostnader	**639 360**	**736 399**	**748 650**	**788 700**	**805 200**
Avgår:					
Överplanering m. m.	35 900		-42 700	38 000	26 000
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+154 475				..
Utbetalningar	**757 935**	**736 399**	**705 950**	**750 700**	**779 200**
Tillkommer:					
Utbetalningar föranledda av före budget-året genomförd mot-svarande verksamhet	+ 14 200	+ 18 000	+ 14 200	+ 18 800	+18 800
Gemensamma kostnader m. m.	–	+ 54 091	–	..	–

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Avgår:					
Intäkter för isbrytarverksamhet m. m.	-10 000	8 688	-10 000	-13 200	-13 200
Beräknade utbetalningar efter budgetåret	14 200	-18 000	-18 800	19 300	-19 300
Medelsbehov	747 935	781 802	691 350	737 000	**765 500**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	683	669	681	+ 16	+ 4[1]
Kompanioffic. m. fl.	1 016	1 005	968	- 7	- 7[2]
Plutonsofficerare m. fl.	1 886	1 807	1 883	+ 8	+ 7[2]
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	125	118	129	of.	of.
Läkare (veterinärer)	7	22	22	of.	of.
Övrig personal	11	5	5	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	9	15	14	- 4	4
Kompanioffic.	17	8	8	- 2	- 2
Civil personal					
Handläggande personal	122	155	155	of.	of.
Övrig personal	3 614	3 644	3 581	of.	of.
	7 490	7 448	7 446	+ 11	- 2[3]

[1] Avser tjänster som tillkommer på grund av pensionsåldershöjningen
[2] Omfördelning av tjänster i samband med avvecklingen av den särskilda staten för övertaliga kompanioffic. vid flottan.
[3] Avser antalet tjänster. Antalet anställda beräknas minska med 52.

Budgetåret 1974/75

Chefen för marinen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Omorganisationen av örlogsbaser och kustartilleriförsvar har även under budgetåret 1974/75 krävt en omfattande arbetsinsats som i viss utsträckning menligt har påverkat övrig verksamhet. Av regeringen och överbefälhavaren fastställda personalminskningsmål har i stort kunnat uppnås. Befälsvakanserna, främst inom kompani- och plutonsofficerskårerna, är alltjämt ett problem. Den

centralt anordnade obligatoriska befälsutbildningen har genomförts planenligt. Den del av befälsutbildningen som sker i förbandens egen regi har i likhet med föregående år varit av begränsad omfattning.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår beräknas i stort kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att möjligheterna att öka samordningen av förvaltningsverksamheten i Göteborg och Karlskrona studeras och att organisationen vid Berga och Karlskrona örlogsskolor ses över. Försök med en gemensam organisation för försvarets tunga och marinens lätta helikoptrar påbörjas. Utöver beredskap och uppdrag för flygräddning har helikopterförbanden även beredskap för att kunna utföra räddningsuppdrag för civila ändamål. På grund av brist på befäl, främst kompaniofficerare, prioriteras befälsutbildningen.

Budgetåret 1976/77

Chefen för marinen

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen (s. 20) anför chefen för marinen bl. a. följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77. Bristen på befäl är fortfarande besvärande och befälsutbildningen måste därför prioriteras. Jämfört med budgetåret 1975/76 planeras repetitionsutbildningen öka.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar chefen för marinen på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 61 800 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) Av budgettekniska skäl bör medel föras över till primäruppdragsgruppen Grundutbildning av värnpliktiga och primäruppdraget Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet (– 2 600 000 kr.).

b) Kustflottans kostnader för bränsle, el och vatten bör föras över till primäruppdragsgruppen Grundutbildning av värnpliktiga (– 1 100 000 kr.).

c) Tre tjänster bör föras över till den nya teleservicebasorganisationen (– 100 000 kr.).

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

Vissa lönekostnader bör föras över från primäruppdraget Allmän ledning och förbandsverksamhet (+ 700 000 kr.) och primäruppdragsgruppen Grundutbildning av värnpliktiga (+ 200 000 kr.).

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Vissa lönekostnader bör föras över till primäruppdragsgruppen Grundutbildning av värnpliktiga (– 1 100 000 kr.).

4. Grundutbildning av värnpliktiga

a) Vissa lönekostnader bör föras över till primäruppdraget Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet (– 200 000 kr.) och från primäruppdragen Allmän ledning och förbandsverksamhet och Utbildning till och av fast anställd personal m. fl. (+ 1 900 000 kr.).

b) Kustflottans kostnader för värme, el och vatten bör föras över från primäruppdraget Allmän ledning och förbandsverksamhet (+ 1 100 000 kr.).

c) Vissa lönekostnader bör omfördelas från primäruppdraget Allmän ledning och förbandsverksamhet (+ 900 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) Viss personal bör föras över från försvarets materielverk (+ 1 100 000 kr.).

b) Personalkostnaderna minskar i samband med OLLI etapp 1 samt på grund av uppgifts- och ambitionsminskningar och vardagsrationalisering (– 1 500 000 kr.). Antalet rekryteringstjänster för mariningenjörer och antalet konsulter minskar (– 1 000 000 kr.).

c) Internpriserna på personal bör justeras (– 11 700 000 kr.).

d) Värnpliktskostnaderna för isbrytarverksamhet bör föras över till primäruppdragsgruppen Grundutbildning av värnpliktiga (– 1 100 000 kr.).

e) Kostnaderna i samband med inflyttning i en ny förrådsbyggnad i Karlskrona m. m. beräknas till 1 500 000 kr.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

a) Personalkostnaderna minskar (– 300 000 kr.).

b) Internpriserna på personal bör justeras (– 3 300 000 kr.).

c) För reparation av krigsmateriel behövs 1 600 000 kr.

d) Kostnaderna för ledning av krigsförbandsövningar minskar (– 500 000 kr.).

e) Vissa budgettekniska överföringar bör genomföras (– 1 200 000 kr.).

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

a) Antalet plutonsofficerselever ökar (+ 200 000 kr.).

b) Internpriserna på personal bör justeras (– 900 000 kr.).

c) På grund av ökat antal tjänstgöringsdagar för värnpliktiga och ökade materielunderhållskostnader m. m. stiger kostnaderna (+ 400 000 kr.).

d) Viss budgetteknisk omfördelning bör genomföras (+ 300 000 kr.).

4. Grundutbildning av värnpliktiga

a) Internpriserna på personal bör justeras (– 3 200 000 kr.).

b) Värnpliktskostnaderna minskar (– 4 100 000 kr.).

c) Viss budgetteknisk överföring bör genomföras (+ 600 000 kr.).

5. Repetitionsutbildning

Verksamheten ökar i enlighet med regeringens och överbefälhavarens direktiv (+ 1 400 000 kr.).

Föredraganden

Chefen för marinen redovisar i årsredovisningen för budgetåret 1974/75 ett anslagsöverskridande på ca 34 milj. kr. Som jag har anfört i det föregående under avsnittet om verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1974/75 bör överskridandet regleras vid kommande fördelning av prisregleringsmedel till huvudprogrammet Marinförband.

I avsnittet om ramberäkningar m. m. har jag tidigare anfört att jag inte kan godta de budgetmässiga justeringar som överbefälhavaren har föreslagit beträffande beräkningen av lönekostnaderna. I samma avsnitt har jag även anmält att jag i annat sammanhang avser att föreslå regeringen att förelägga riksdagen förslag om höjning av värnpliktsförmånerna. Vid min beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag har jag beaktat denna reform.

Jag kan inte godta den ökning av plutonsofficerselever som föreslagits av chefen för marinen men kan i övrigt biträda den inriktning av verksamheten chefen för marinen har redovisat. I fråga om de olika primäruppdragen vill jag dock anföra följande.

Under primäruppdraget för allmän ledning och förbandsverksamhet har jag beräknat medel för löner för viss personal som nu avlönas av försvarets materielverk. Jag har vidare räknat med att medlen för köp av musiktjänster från regionmusiken förs över till anslaget E 5. Militärområdesstaber m. m.

Under primäruppdragsgruppen för repetitionsutbildning godtar jag chefens för marinen förslag om att öka omfattningen av repetitionsutbildningen.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 765 500 000 kr.

C 2. Marinförband: Materielanskaffning

1974/75	Utgift	420 098 636[1]
1975/76	Anslag	353 000 000
1976/77	Förslag	351 000 000

[1] Varav 95 500 000 kr. i prisregleringsmedel

Verksamheten under anslaget omfattar dels underhåll på grund av generalöversyner av stridsfartyg, haverier m. m. samt sådant materielunderhåll som regleras genom centrala direktiv, dels anskaffning och modernisering av fartygsmateriel m. m., anskaffning av vissa maskiner m. m. samt anskaffning av intendentur- och sjukvårdsmateriel för marinförband.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1975 1 115 612 353 kr. För budgetåret 1975/76 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 600 milj. kr. och anvisat ett anslag av 353 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir (1 115 612 353 + 600 000 000 – 353 000 000) = 1 362 612 353 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
Helikopterförband	9 400		9 200	9 200		
Ytattackförband m. m.	18 100		14 600	16 900		
Ubåtsförband	8 100	52 200	9 200	10 200	76 000	59 200
Minröjningsförband	5 000		3 600	5 700		
Gemensamma produktionsresurser	30 100[1]		39 400[2]	17 200		
Marinförband: Centralt vidtagen materialanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
För flera delprogram gemensamma ledningss-, bas- och underhållsförband m. m.	22 000		10 750	12 400		
Helikopterförband	5 750		1 150	6 200		
Ytattackförband m. m.	196 050		61 800	113 500		
Ubåtsförband	17 100		3 450	36 550		
Minröjningsförband	8 150	360 300	311 400	35 800	895 300	381 900
Fasta kustartilleriförband	46 150		55 950	98 100		
Rörliga kustartilleriförband	39 300		6 750	16 800		
Gemensamma produktionsresurser	235 200[3]		474 050[4]	62 550		
Marinförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammen						
För flera delprogram gemensamma ledningss-, bas- och underhållsförband m. m.	4 000		2 900	3 400		
Gemensamma produktionsresurser	550	3 900	1 200[5]	500	4 100	3 900
Kostnader	**644 950**	**416 400**	**1 005 400**	**445 000**	**975 400**	**445 000**

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Reducering på grund av överplanering	44 950	-63 400	–	60 500	-75 400	94 000
Medelsbehov	–	353 000	–	384 500	–	351 000
Bemyndigandebehov	600 000	–	1 005 400	–	910 000	–

[1] I beloppet ingår 9,1 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 22,9 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[3] I beloppet ingår 174 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[4] I beloppet ingår 398,5 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[5] I beloppet ingår 700 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden

Budgetåret 1974/75

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad materielanskaffning för marinförband i stort har kunnat genomföras.

Begränsningen av anslagsmedel och de stora kostnadsökningar som under senare budgetår har drabbat såväl de förbandsbundna verkstäderna som övriga underhållsverkstäder har emellertid gjort det nödvändigt att sänka ambitionsnivån, bl. a. genom att reducera generalöversynerna för vissa stridsfartyg.

Ett beställningsbemyndigande på 84,7 milj. kr., som i bemyndigandeplanen för budgetåret 1973/74 ställdes till Kungl. Maj:ts disposition, kommer enligt regeringsbeslut den 15 maj 1975 att användas till patrullbåtar.

Budgetåret 1975/76

Bemyndigandeplaner har fastställs i regleringsbrev för budgetåret 1975/76 och ändrats genom beslut den 13 november 1975. Planerna innebär bl. a. att under budgetåret kommer att beställas ett nytt min- och utbildningsfartyg som ersättning för Älvsnabben. Vidare kommer Pingvinrobotar för patrullbåtar samt modernisering av kustartilleriets luftvärn att beställas. Ytterligare tre torpedbåtar av modifierad Spica-typ kommer att levereras.

Enligt riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107) har beställning av viss beklädnadsmateriel tidigarelagts till budgetåret 1975/76.

Budgetåret 1976/77

Chefen för marinen

Anslaget bör föras upp med 384,5 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 1 005,4 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m. är avsedda bl. a. för att fortsätta anskaffningen av främst transportfartyg och transportbåtar samt bogserbåtar och övrig båtmateriel.

Beträffande vapenmateriel behövs bemyndiganden främst för att anskaffa materiel till basförband, service- och provningsutrustning för torpeder och minröjningsmateriel, materiel för avmagnetiseringsstation och kabelnät i baser samt för att anskaffa viss signalspaningsmateriel. Vidare behövs bemyndiganden för att modernisera kustspaningsradar och anskaffa diverse radio-, trådsignal-, stridsledningS- och telemotmedelsmateriel samt ABC-skyddsmateriel.

Beträffande sjukvårdsmateriel begärs bemyndiganden främst för att anskaffa sjukvårdsmateriel till sjukvårdsplutonerna, täcka brister i fråga om krigsutrustning och ersättningsmateriel samt för att beredskapslagra vaccin.

Beställningsbemyndigandena för helikopterförband är avsedda för att anskaffa helikoptermateriel och reservdelar för vapenmateriel till helikopter och för att underhålla marinens helikoptermateriel.

Beställningsbemyndigandena för ytattackförband m. m. avses som kompletteringsbemyndigande för att anskaffa dels det nya min- och utbildningsfartyget, dels Pingvinrobotar för patrullbåtar. Vidare är bemyndigandena avsedda för att revidera ammunition till automatpjäser, modifiera torpeder och anskaffa minmateriel, radarvarnare och övrig motmedelsmateriel samt radiomateriel.

Bemyndigandena avses även för generalöversyner av ytattackfartyg och för underhåll av motorer och gasturbiner.

Beställningsbemyndigandena för ubåtsförband avses för smärre moderniseringsarbeten och för att fortsätta anskaffningen av ersättningsbatterier för ubåtar. Vidare avses bemyndigandena bl. a. för stridsbatterier för ubåtsjakttorpeder och modifiering av befintliga torpeder samt reservdelar och förrådsutrustning till dessa.

Bemyndigandena avses även för generalöversyner av ubåtar.

Beställningsbemyndigandena för minröjningsförband avses för att fortsätta konstruktionen av minjaktfartyg och att anskaffa dessa fartyg.

Beträffande vapenmateriel är bemyndigandena avsedda för anskaffning av ny ammunition till automatpjäser, fortsatt anskaffning av minröjningsmateriel och anskaffning av radiomateriel.

Bemyndigandena avses även för generalöversyner av flottans minröjningsfartyg.

Bemyndigandena för fasta kustartilleriförband avses främst för att anskaffa materiel till 12 cm tornbatterier (ERSTA) som t. ex. viss eldledningsmateriel, ammunition och telemateriel. Bemyndiganden behövs vidare för att anskaffa artilleristrålkastare, minmateriel för fasta minspärrtroppar, diverse telemateriel och nautisk materiel samt för att installera ar-

tilleri- och telemateriel.

Beställningsbemyndigandena för rörliga kustartilleriförband är avsedda främst för installation av materiel i stabskärror och för anskaffning av diverse robot- och trådsignalmateriel. Vidare behövs bemyndiganden för att anskaffa lätta färjor, modernisera fartyg och båtar samt för att fortsätta anskaffningen av skeppsteknisk materiel.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma produktionsresurser avses bl. a. för att modernisera övervattensfartyg och ställa i ordning hjälpfartyg. Bemyndiganden begärs också för att anskaffa skeppsteknisk materiel som inte är hänförd till speciellt delprogram samt för stridsledning- och sambandsmateriel och viss fordons- och utbildningsmateriel.

Bemyndiganden avses även för att anskaffa maskiner och verkstadsutrustning m. m. för marinens verkstäder och baser, intendentur-, förplägnads- och sjukvårdsmateriel.

Bemyndigandena avses även för vissa kostnader vid verkstäder och för övriga centralt föreskrivna underhållsåtgärder på vapen- och skeppsteknisk materiel samt för att bestrida kostnader för haverier, dataproduktion m. m.

Av begärda bemyndiganden är 422.1 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 146,1 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 170 milj. kr.

c) underskott på prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 med 106 milj. kr.

Utöver de i sammanställningen redovisade beställningsbemyndigandena och betalningsmedlen begär chefen för marinen ett beställningsbemyndigande om 30 milj. kr. och betalningsmedel om 10 milj. kr. för att anskaffa modern telemotmedelsmateriel till ytattackfartyg. Till detta kommer ett beställningsbemyndigande om 7,6 milj. kr. för prisreglering.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Jag har därvid beaktat den tidigareläggning från budgetåret 1976/77 till 1975/76 av vissa beställningar inom beklädnadsområdet som riksdagen har beslutat vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107).

Av beställningsbemyndigandet avses ca 308 milj. kr. för att anskaffa minjaktfartyg.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 1 911 612 353 kr. Detta belopp

bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 blir ca 1 790 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. till marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 900 000 000 kr.
2. till *Marinförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 351 000 000 kr.

C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1974/75	Utgift	18 000 000
1975/76	Anslag	22 000 000
1976/77	Förslag	24 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för flottan och kustartilleriet. Anslaget skall tillföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Chefen för marinen	Föredraganden
Befästningars delfond				
Marinförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma ledningss-, bas- och underhållsförband m. m.	2 035	650	1 100	1 100
Fasta kustartilleriförband	1 965	2 350	2 900	2 900
Kasernbyggnaders delfond				
Marinförband: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	14 000	19 000	20 000	20 000
Kostnader = medelsbehov	18 000	22 000[1]	24 000	24 000

[1] Medgivet överskridande av anslagsbeloppet 2 milj. kr.

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att verksamheten har kunnat genomföras enligt planerna. Renovering av två kaserner vid KA 4 i Göteborg har avslutats. Renovering av två kaserner vid Sydkustens örlogsbas i Karlskrona har påbörjats.

Budgetåret 1975/76

Under budgetåret 1975/76 beräknas arbetena med att bygga om vissa äldre befästningsanläggningar i samband med nybyggnad för ett kustartilleribatteri bli avslutade medan motsvarande arbeten för ett annat kustartilleribatteri påbörjas. Pågående ombyggnad av mönstersalsbyggnaden och artilleriverkstaden vid Sydkustens örlogsbas beräknas bli färdig under budgetåret. Detsamma gäller ombyggnaden av marketenteribyggnaden vid KA 5 i Härnösand. Ombyggnad av en stabsbyggnad och en kasern vid Sydkustens örlogsbas och en kasern vid KA 1 i Vaxholm påbörjas.

Genom beslut den 20 november 1975 medgav regeringen att anslaget får överskridas med 2 milj. kr. mot att motsvarande belopp låses på anslaget Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet.

Budgetåret 1976/77

Chefen för marinen

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	1 100
Fasta kustartilleriförband	
2. Ombyggnad av vissa anläggningar för kustartilleribatterier	1 200
3. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	1 700
	4 000
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	13 200
2. ÖrlB S. Ombyggnad av cisternskjulet (totalkostnad 2,6 milj. kr.)	1 500
3. ÖrlB S. Ombyggnad av en stabsbyggnad (totalkostnad 3,2 milj. kr.)	1 600
4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	1 800
5. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	1 900
	20 000
Totalt	24 000

Befästningars delfond

1 och 3. För mindre iståndsättningsarbeten för befästningar m. m. behövs (1,1 + 1,7) 2,8 milj. kr. för nästa budgetår.

2. Behovet av att bygga om vissa äldre befästningsanläggningar i samband med nybyggnad av ett kustartilleribatteri har senast anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 103). Kungl. Maj:t uppdrog den 5 juni 1973 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 1,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1972. Kungl. Maj:t uppdrog vidare den 14 juni 1974 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra motsvarande ombyggnad för ett annat kustartilleribatteri inom en kostnadsram av 3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1973. Denna ombyggnad, som medför att vissa behov av utrymmen för det nya batteriet tillgodoses, avses påbörjas under nästa budgetår. Arbetenas omfattning har kunnat reduceras. De beräknas numera kunna utföras inom en sammanlagd kostnadsram av (750 000 + 1 600 000) 2 350 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

Kasernbyggnaders delfond

1. F. n. pågår renovering av två kaserner vid Sydkustens örlogsbas i Karlskrona. Under innevarande budgetår avses renovering av ytterligare en kasern vid Sydkustens örlogsbas och en kasern vid KA 1 i Vaxholm påbörjas. För fortsatta renoveringsarbeten beräknas ett medelsbehov av 13,2 milj. kr. för nästa budgetår.

2. Cisternskjulet (byggnad nr 313) vid Sydkustens örlogsbas behöver byggas om för att i fortsättningen kunna utnyttjas av medicinska undersökningscentralen. Denna disponerar nu lokaler i flottans sjukhus (byggnad nr 529). Utrymmena är för små och behövs dessutom för sjukvårdsändamål. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Regeringen uppdrog den 25 september 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 2,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

3. Behovet av att bygga om en stabsbyggnad (byggnad nr 601) vid Sydkustens örlogsbas har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 103). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 2 760 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 3,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

4. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 1.8 milj. kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m.

5. För vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medels-

behov av 1,9 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta äldre vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 24 000 000 kr.

C 4. Marinförband: Forskning och utveckling

1974/75	Utgift	29 999 934
1975/76	Anslag	31 000 000
1976/77	Förslag	31 500 000

Verksamheten under anslaget omfattar utvecklingsarbete beträffande materiel för marinen.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1975 55 990 163 kr. För budgetåret 1975/76 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 45 milj. kr. och anvisat ett anslag av 31 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir (55 990 163 + 45 000 000 − 31 000 000) 69 990 163 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Utvecklingsarbete för delprogrammen						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	900		850	750		
Helikopterförband	1 750		350	600		
Ytattackförband m. m.	10 450		8 750	8 700		
Ubåtsförband	17 500		12 450	13 700		
Minröjningsförband		32 500	–	1 600	55 000	35 000
Fasta kustartilleriförband	3 950		3 050	2 300		
Rörliga kustartilleriförband	1 250		3 300	2 000		
Gemensamma produktionsresurser	13 450[1]		26 250[2]	5 350		
Kostnader	49 250	32 500	55 000	35 000	55 000	35 000

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Reducering på grund av överplanering	-4 250	-1 500	–	-3 500		-3 500
Medelsbehov	–	31 000	–	31 500	–	31 500
Bemyndigandebehov	45 000	–	55 000	–	55 000	–

[1] I beloppet ingår 9,6 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 19,6 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden

Budgetåret 1974/75

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad forsknings- och utvecklingsverksamhet för marinförband i stort har kunnat genomföras. Förprojektering av ett nytt min- och utbildningsfartyg har genomförts. Vidare har bl. a. fortsatt utveckling av vapensystem för ytattackförband och ubåtsförband bedrivits och fortsatta studier och försök beträffande rörligt kustartilleri genomförts.

Budgetåret 1975/76

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1975/76 och ändrats genom beslut den 13 november 1975. Planerna innebär bl. a. att minjaktfartyg kommer att projekteras. Studierna av ubåtar fortsätter liksom tidigare påbörjad utveckling av vapensystem för ytattackförband och ubåtsförband. Även försöken rörande ersättning av rörligt tungt kustartilleri och studierna av ledningsfunktionen för ytattackförband fortsätter.

Budgetåret 1976/77

Chefen för marinen

Anslaget bör föras upp med 31,5 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 55 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandet för gemensamma ledningss-, bas- och underhållsförband m. m. avses för att projektera olika typer av trängfartyg och utveckla stridsledningssystem.

Beställningsbemyndigandet för helikopterförband behövs för allmän utveckling av helikoptermateriel och viss vapenmateriel.

Beställningsbemyndigandet för ytattackförband m. m. avses för att påbörja projektering av flottiljledare, projektera, utveckla och göra försök med s. k. övriga fartygsobjekt samt bedriva systemutveckling för övervattensfartyg.

Beträffande vapenmateriel avses bemyndigandet bl. a. för allmän utveckling av vapenmateriel och utveckling av torpeder samt för att ta fram underlag för att anskaffa ny sjömålsrobot med medellång räckvidd.

Beställningsbemyndigandet för ubåtsförband avses för projektering av ubåtar av typ A 17, utveckling av stirlingmotor för ubåtar av typ A 17 samt systemutveckling för ubåtar.

Beställningsbemyndigandet för fasta kustartilleriförband är avsett för utveckling av eldledningssystem, studier för ersättning av kustartilleriets lätta sjöfrontsartilleri (ELSA), försök med 20 mm luftvärnssystem, studier och försök avseende passivt skydd av fasta anläggningar samt för allmän utveckling inom ammunitions- och telematerielområdet.

Beställningsbemyndigandet för rörliga kustartilleriförband avses för utveckling av nytt rörligt tungt artilleri (KARIN) och allmän utveckling inom robot-, eldlednings-, ammunitions- och telematerielområdet samt för projektering av fartyg och båtar för kustartilleriet.

Beställningsbemyndigandet för gemensamma produktionsresurser avses beträffande skeppsteknisk materiel för sådana smärre utredningar och försök som kan hänföras till flera delprogram samt för forskning och utveckling inom underhållsområdet. Bemyndigandet avses beträffande vapenmateriel för fortsatt allmän utveckling av stridsledningsoch sambandsmateriel samt för diverse truppförsök och utveckling av mätteknik.

Av begärda bemyndiganden är 19,6 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 8,9 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 6,4 milj. kr.

c) underskott på prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 med 4,3 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Med utnyttjande av dessa belopp blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 93 490 163 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 blir ca 83 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilket utvecklingsarbete som bör beställas inom ramen för det bemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att utvecklingsarbete för marinförband får beställas inom en kostnadsram av 55 000 000 kr.
2. till *Marinförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 31 500 000 kr.

D Flygvapenförband

Flygvapnets fredsorganisation består i stort av följande förband m. m.

1 eskaderstab
7 sektorflottiljer
5 övriga förband (flottiljer)
5 utbildningsanstalter som är direkt underställda chefen för flygvapnet

Lokaliseringen av flygvapnets fredsförband m. m. framgår av följande karta (intagen på s. 128). Verksamheten leds centralt från flygstaben (se s. 155) och regionalt av militärbefälhavare (se s. 158) och – i vissa fall – av chefen för första flygeskadern.

Verksamheten under huvudprogrammet Flygvapenförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet
D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning
D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling
III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar

D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet

1974/75	Utgift	1 220 997 726
1975/76	Anslag	1 185 300 000
1976/77	Förslag	1 238 000 000

Under anslaget bedrivs allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning av värnpliktiga och repetitionsutbildning inom flygvapnet.

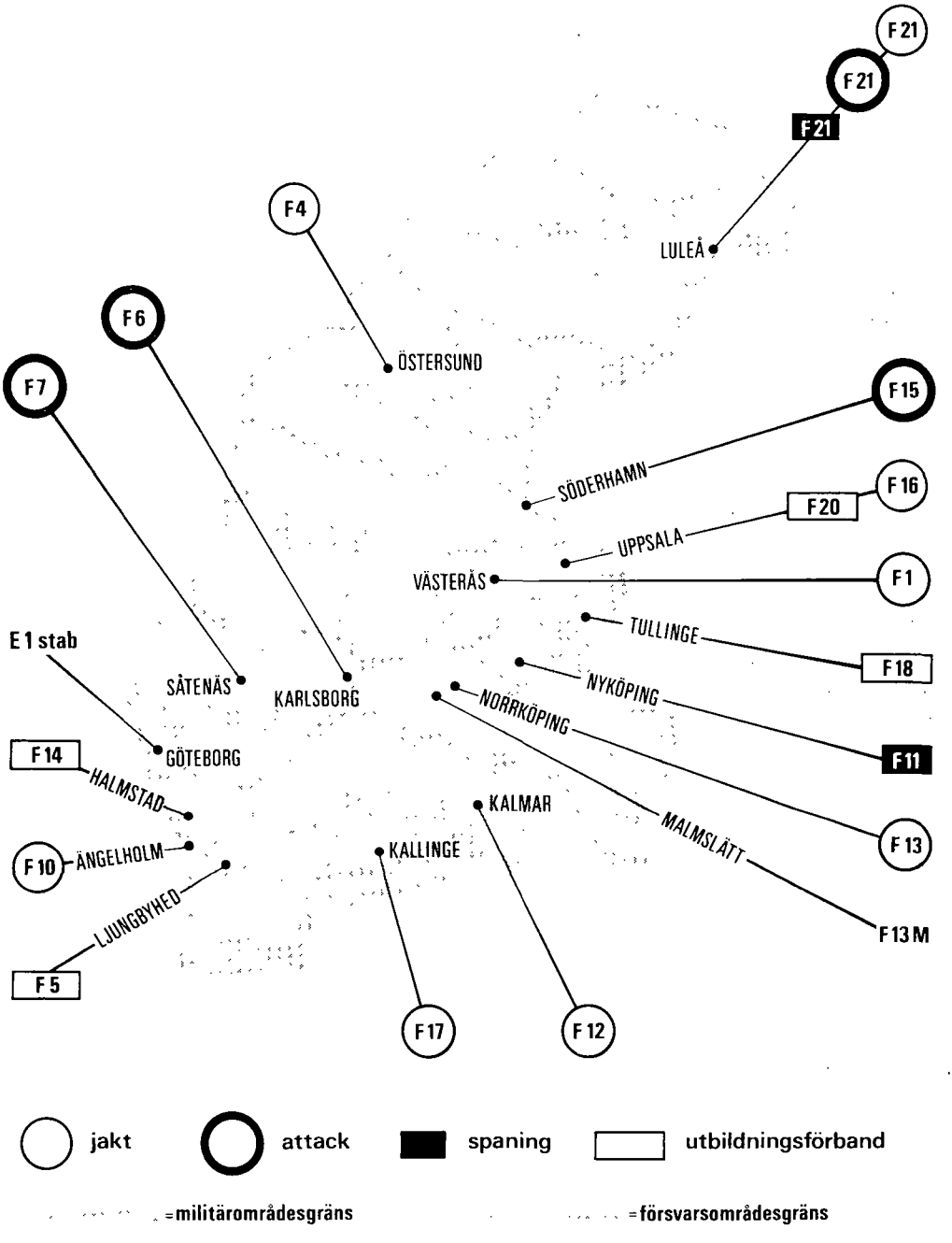
F 21
F 21
F 21
LULEÅ
F4
ÖSTERSUND
F6
F7
F15
SÖDERHAMN
F16
F20
UPPSALA
VÄSTERÅS
F1
TULLINGE
F18
E 1 stab
SÅTENÄS
KARLSBORG
NYKÖPING
NORRKÖPING
F11
F14
GÖTEBORG
HALMSTAD
KALMAR
MALMSLÄTT
F13
F10
ÄNGELHOLM
KALLINGE
LJUNGBYHED
F13 M
F5
F17
F12
jakt
attack
spaning
utbildningsförband
=militärområdesgräns
=försvarsområdesgräns

Verksamhetens omfattning

Verksamhet	1974/75		1975/76	1976/77
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet
Antal större omorganisationer	–	–	14	–
Antal flygtimmar	116 100	105 040	112 000	110 200
Antal utexaminerade				
Regementsofficerare	44	41	38	34
Kompaniofficerare	40	38	43	40
Plutonsofficerare	45	41	45	45
Fältflygare	36	35	26	32
Grundutbildning av värnpliktiga				
Antal man	5 950	5 713	5 709	5 760
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	1,873	1,885	1,867	1,852
Repetitionsutbildning				
Antal man	4 875	4 075	5 010	4 900
Antal tjänstgöringsdagar (milj. dagar)	0,041	0,042	0,045	0,045

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygvapenförband:					
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	136 400	152 837	152 980	184 038	179 285
Jaktförband	166 700	163 565	221 540	217 099	220 120
Luftvärnsrobotförband	8 200	8 498	8 800	10 303	10 391
Attackförband	79 300	73 977	109 644	105 327	107 599
Spaningsförband	45 800	41 093	61 510	52 845	53 450
Flygtransportförband	23 900	22 171	27 890	31 341	30 816
Basförband	258 600	267 927	298 350	338 901	335 070
Gemensamma produktionsresurser	316 064	319 261	337 360	373 009	365 157
Kostnader	1 034 964	1 049 329	1 218 074	1 312 863	1 301 888
Avgår:					
Överplanering m. m.	–	–	–	22 730	–16 730
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+199 500	–	–	–	–
Utbetalningar	1 234 464	1 049 329	1 218 074	1 290 133	1 285 158
Avgår:					
Skillnad mellan budgeterade kostnader och behov av betalningsmedel	–24 144		32 774	–62 633	–47 158

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Tillkommer:					
Skillnad mellan budgeterade kostnader och behov av betalningsmedel		+171 669	–	–	–
Medelsbehov	1 210 320	1 220 998	1 185 300	1 227 500	1 238 000

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	627	576	585	+ 20	+ 20
Kompaniofficerare	845	842	850	+ 5	+ 5
Plutonsofficerare m. fl.	605	676	700	+ 5	+ 5
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	2 266	2 119	2 135	+ 15	+ 15
Läkare m. fl.	6	5	6	of.	of.
Övrig personal	466	474	480	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	36	15	15	of.	of.
Kompaniofficerare	16	3	3	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	207	199	199	of.	of.
Övrig personal	4 656	4 603	4 451	- 100	- 130
	9 745	9 512	9 424	– 55	– 85

Budgetåret 1974/75

Chefen för flygvapnet anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Bristande personalresurser i förhållande till ställda uppgifter har dock inom vissa områden tvingat fram prioriteringar och begränsningar trots ett ökat övertidsuttag. Fastän bastjänst- och markstridsutbildning har eftersatts till förmån för flygtidsproduktionen har denna inte helt kunnat nå upp till ställda mål. Detta beror delvis på ökat felutfall på motorer till flygplan 35.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att huvuddelen av flygvapnets myndigheter på lokal nivå enligt riksdagens beslut (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270) organiseras om under budgetåret. Verksamheten i övrigt avses bedrivas med i stort samma omfattning och inriktning som tidigare. Ombeväpningen till flygplan AJ 37 av de attackdivisioner som avses stå kvar i organisationen fortsätter medan två jaktdivisioner och en attackdivision dras in. Dessutom fortsätter pågående översyn av basorganisationen.

Budgetåret 1976/77

Chefen för flygvapnet

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar chefen för flygvapnet på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 95 183 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1 Gemensamma lednings- och strilförband

a) Genom omorganisation av fortifikations- och byggnadsförvaltningen beräknas antalet anställda kunna minskas (– 1 500 000 kr.).

b) Pensionsåldershöjningen för viss militär personal innebär ökade kostnader (+ 200 000 kr.).

2. Flygtransportförband

Beslutad anskaffning av ytterligare ett flygplan av typ Tp 84 Hercules medför behov av personal för främst tekniskt underhåll (+ 360 000 kr.).

3. Basförband

a) Genom pensionsåldershöjningen för viss militär personal stiger personalkostnaderna (+ 800 000 kr.).

b) Minskad basorganisation medför att antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga sjunker (– 520 000 kr.).

4. Gemensamma produktionsresurser

a) På grund av pensionsåldershöjningen för viss militär personal stiger personalkostnaderna (+ 800 000 kr.).

b) Hälften av kostnaderna för flygtrafikledningsskolan i Sturup skall bestridas av flygvapnet (+ 300 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Jaktförband

Flygtidsuttaget för flygplan J 35 A och D minskar (– 9 945 000 kr.).

2. Luftvärnsrobotförband

Repetitionsutbildningen under primäruppdragsgruppen upphör (– 233 000 kr.).

3. Attackförband

Den pågående ombeväpningen medför att flygtidsuttaget på flygplan A 32 minskar medan uttaget på flygplan AJ 37 och SK 37 ökar (+ 2 590 000 kr.).

4. Spaningsförband

Under budgetåret kommer en division S 35 E och en division S 32 C att dras in och en division S 37 att sättas upp. Detta medför att flygtidsuttaget på flygplan S 32 A, S 32 C och S 35 E minskar medan uttaget på flygplan SH 37 ökar (– 6 810 000 kr.).

5. Flygtransportförband

Flygtidsuttaget ökar till följd av beslutad anskaffning av ytterligare ett flygplan av typ Tp 84 Hercules (+ 1 380 000 kr.).

6. Gemensamma produktionsresurser

a) Strävan att minska antalet anställda beräknas medföra att personalkostnaderna kan minskas (– 4 500 000 kr.).

b) Flygtidsuttaget för målflygverksamheten med flygplan J 32 B och för flygutbildning med flygplan SK 60 och SK 61 ökar (+ 5 200 000 kr.).

c) I enlighet med ett av riksrevisionsverket framfört förslag föreslås att stamfordonsparken vid de lokala myndigheterna försöksvis får dimensioneras lokalt. För detta krävs att anskaffningen får bekostas från detta anslag (+ 100 000 kr.).

d) Nuvarande medel för representation bör ökas (+ 5 000 kr.).

Föredraganden

I avsnittet om ramberäkningar m. m. har jag tidigare anfört att jag inte kan godta de budgetmässiga justeringar som överbefälhavaren har föreslagit beträffande beräkningen av lönekostnaderna. I samma avsnitt har jag vidare anmält att jag i annat sammanhang avser att föreslå regeringen att förelägga riksdagen förslag om höjning av värnpliktsförmånerna. Vid min beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag har jag beaktat denna reform.

Jag kan i övrigt i huvudsak godta flygvapenchefens förslag till inriktning av verksamheten och hans beräkningar av medelsbehoven under primäruppdragen. Jag har dock vid min medelsberäkning beaktat att medelsbehovet för flygdrivmedel redan för innevarande budgetår har beräknats mot bakgrund av den då aktuella prisutvecklingen. Jag har också tagit hänsyn till att prisstegringarna för underhåll av flygmateriel inte torde bli så stora som

chefen för flygvapnet förutsätter. Jag har vidare beräknat medel för den av riksrevisionsverket föreslagna försöksverksamheten avseende stamfordonsparkens omfattning. Jag har även räknat med att medlen för köp av musiktjänster från regionmusiken förs över till anslaget E 5. Militärområdesstaber m. m.

Riksdagen (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270) har beslutat om ny organisation för flygvapnets flottiljer att genomföras med början den 1 juli 1975. Regeringens prövning av detaljorganisation och personaluppsättning för de myndigheter som omfattades av riksdagsbeslutet har visat sig bli mera tidskrävande än vad jag förutsatte i propositionen. Den nya organisationen kan därför inte väntas träda i kraft förrän under första halvåret 1976. Med hänsyn till de rationaliseringsvinster som då kan förväntas har jag vid min medelsberäkning förutsatt en något större personalminskning än vad chefen för flygvapnet har gjort.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 238 000 000 kr.

D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning

1974/75	Utgift	1 197 942 846[1]
1975/76	Anslag	1 088 805 000
1976/77	Förslag	1 252 000 000

[1] Varav 218 821 000 kr. i prisregleringsmedel

Verksamheten under anslaget omfattar dels sådant materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övningar vid förbanden, dels anskaffning av materiel för krigsorganisationens behov samt viss materiel för fredsbruk.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1975 1 983 483 558 kr. För budgetåret 1975/76 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 1 200 milj. kr. och anvisat ett anslag av 1 088 805 000 kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir (1 983 483 558 + 1 200 000 000 – 1 088 805 000) 2 094 678 558 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Chefen för flygvapnet		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Flygvapenförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
För flera delprogram gemensamma ledningsoch strilförband	2 700		2 700	2 400		
Jaktförband	160		100	200		
Luftvärnsrobotförband	100		100	100		
Attackförband	1 632		1 500	1 600		
Spaningsförband	360	20 800	600	500	29 900	29 700
Flygtransportförband	620		600	600		
Basförband	1 000		900	900		
Gemensamma produktionsresurser	26 980[1]		23 400	23 400		
Flygvapenförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
För flera delprogram gemensamma ledningsoch strilförband	385 587		197 600	194 200		
Jaktförband	101 552		1 654 800	469 700		
Luftvärnsrobotförband	116		100	500		
Attackförband	75 247		31 700	152 700		
Spaningsförband	85 753	1 185 405	34 600	180 200	1 601 900	1 273 775
Flygtransportförband	46 280		1 600	35 100		
Basförband	133 330		90 400	110 200		
Gemensamma produktionsresurser	511 282[2]		1 216 700[3]	131 175		
Flygvapenförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammen						
Basförband	2 400		2 100	2 100		
Gemensamma produktionsresurser	800[4]	2 500	500	500	2 600	2 600
Kostnader	1 375 899		3 260 000	1 306 075	1 634 400	1 306 075
Reducering på grund av överplanering	–175 899	–119 900		–21 200	–124 400	–54 075
Medelsbehov	–	1 088 805	–	1 284 875		1 252 000
Bemyndigandebehov	1 200 000	–	3 260 000	–	1 510 000	–

[1] I beloppet ingår 3.5 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 441,2 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[3] I beloppet ingår 1 167 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[4] I beloppet ingår 300 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden

Budgetåret 1974/75

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad materielanskaffning för flygvapenförband i stort har kunnat genomföras.

Inom primäruppdraget centralt vidtaget materielunderhåll för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser har bemyndigandeförbrukningen varit större än planerat. Orsaken härtill är kraftigt ökade lönekostnader samtidigt som en ökning av personalinsatserna har varit nödvändig på grund av att livslängden för äldre materiel har förlängts.

För gemensamma lednings- och stridsledningsförband har större beställningsverksamhet avsett materiel till bl. a. luftförsvarscentraler typ 1 och 2, radargruppcentraler, radaranläggning PS 66, smalbandsöverföring, försvarets olika kommunikationsnät och markbunden materiel för navigering och landning.

För jaktförband har första delserien av flygplan JA 37 beställts. För attackförband har fortsatta beställningar skett till flygplan AJ 37 för bl. a. beväpning, målinmätning, grundflygplan, flygplanmotor RM 8, el- och teleutrustning, motmedel, underhållsutrustning, utbytesenheter och reservdelar. Inom delprogrammet Spaningsförband har beställningsverksamheten främst avsett materiel till spaningsversionerna av flygplan 37. För flygtransportförband har bl. a. ett flygplan av typ Hercules beställts. Beställningsverksamheten för flygvapnets basförband har bl. a. omfattat markradio för flygtrafikledning och kommunikation med flygplan, beredskapsaggregat, standardfordon, specialfordon, flygsäkerhetsmateriel och miljövårdsmateriel. För gemensamma produktionsresurser har bl. a. beställts reservdelar till flygplan SK 37.

Budgetåret 1975/76

Bemyndigandeplaner har fastställts i regleringsbrev för budgetåret 1975/76 och ändrats genom beslut den 13 november 1975. Planerna innebär bl. a. att under budgetåret kommer att beställas ny taktisk stridsledningsradar. Radarn kommer under slutet av programplaneperioden att ersätta nu befintliga radarstationer.

Vissa kompletteringsbeställningar till tidigare beställningar av flygplan AJ 37 och JA 37 kommer att göras.

Leveranserna av flygplan AJ 37 fortsätter och leveranserna av flygplan SH 37 påbörjas.

Enligt riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107) har beställningar av viss beklädnadsmateriel tidigarelagts till budgetåret 1975/76.

Budgetåret 1976/77

Chefen för flygvapnet

Anslaget bör föras upp med 1 284,9 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 3 260 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma ledningsoch stridförband avser fortsatt anskaffning, installation och underhåll av utrustning för radarspaning, sambands- och ledningscentraler.

Inom delprogrammet jaktförband utförs nödvändiga underhållsåtgärder. Vidare anskaffas skarp patron till automatkanon för flygplan. Denna anskaffning har senarelagts från budgetåret 1975/76 och samordnas med anskaffning för flygplan AJ 37.

Under budgetåret planeras också anskaffning av delserie 2 av flygplan JA 37. Denna anskaffning avses omfatta dels grundflygplanet JA 37, dels tillhörande utrustning som radar, dator, kommunikationsutrustning, viss beväpning, utbildningsmateriel, underhållsutrustning m. m.

Beställningsbemyndigandena för attackförband avses för att beställa reservdelar, viss vapenutrustning och ammunition för flygplan AJ 37.

För spaningsförband begärs beställningsbemyndiganden främst för att beställa reservdelar och underhållsutrustning till flygplan S 37.

Inom flygtransportförband planeras endast verksamhet av mindre omfattning, främst underhåll av befintlig materiel.

Inom delprogrammet basförband planeras fortsatt installation av markradio för flygtrafikledning, fortsatt anskaffning av flygsäkerhetsmateriel, ersättning av tankfordon, fortsatt anskaffning av standardfordon och materiel för fältarbete samt fortsatt anskaffning av ljuddämpningsanordningar för provkörning av flygplan.

Under gemensamma produktionsresurser redovisas bl. a. materielanskaffningskostnader för skolflygverksamheten samt kostnader för viss utbildnings- och normalieverksamhet. Större delen av verksamheten inom delproduktionsområdet Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. bedrivs inom detta delprogram.

Av begärda bemyndiganden avses 1 167 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 536 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 370 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 med 261 milj. kr.

Personal som är anställd på anslag till materielanskaffning eller forskning och utveckling redovisas i anslagsframställning för försvarets materielverk. Följande sammanställning redovisar antal och utgifter för den personal som

enligt nuvarande planering beräknas bli utnyttjad för primäruppdrag under detta anslag.

Antal		Personalutgifter	
1975/76	1976/77	1975/76	1976/77
74	74	6 000 000	6 500 000

Försvarets materielverk

Försvarets materielverk påpekar att någon överplanering av bemyndiganden inte redovisas för budgetåret 1976/77. Den överplanering som behövs inom anslaget för att tilldelade bemyndiganden skall kunna förbrukas finns i stället redovisade under outnyttjade beställningsbemyndiganden den 30 juni 1976.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Jag har därvid räknat med att anskaffning av delserie 2 av flygplan JA 37 kommer att ske endast delvis under budgetåret 1976/77. Jag har vidare beaktat den tidigareläggning från budgetåret 1976/77 till 1975/76 av vissa beställningar inom beklädnadsområdet som riksdagen har beslutat vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107).

Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 regleras i samband med tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 2 352 678 558 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 och till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 blir ca 2 260 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 510 000 000 kr.
2. till *Flygvapenförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 252 000 000 kr.

D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1974/75	Utgift	27 400 000
1975/76	Anslag	26 700 000
1976/77	Förslag	28 600 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar, flygfält och byggnader för flygvapnet. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Befästningars delfond				
Flygvapenförband: Iståndsättning av flygfält för delprogrammet Basförband	1 500	1 500	2 000	2 000
Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	1 000	1 500	1 500	1 500
Kasernbyggnaders delfond				
Flygvapenförband: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	22 900	23 700	25 100	25 100
Kostnader = medelsbehov	**25 400**[1]	**26 700**[2]	**28 600**	**28 600**

[1] Medgivet överskridande av anslagsbeloppet 2 milj. kr.
[2] Medgivet överskridande av anslagsbeloppet 3 milj. kr.

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att verksamheten har kunnat genomföras enligt planerna. Renovering av en kasern vid F 18 i Tullinge har avslutats. Renovering av fem kaserner vid F 7 i Såtenäs och en kasern vid F 17 i Ronneby har påbörjats.

Budgetåret 1975/76

Under budgetåret beräknas pågående ombyggnad och iståndsättning av flygverkstäder vid F 7 i Såtenäs och F 15 i Söderhamn bli färdig. Ombyggnadsarbeten i Ursvik för mellersta teleservicebasen påbörjas. Pågående renovering av sammanlagt åtta kaserner vid F 6 i Karlsborg, F 7 i Såtenäs och F 17 i Ronneby beräknas i huvudsak bli färdig. Renovering av fem kaserner vid F 16 i Uppsala beräknas kunna påbörjas.

Genom beslut den 20 november 1975 medgav regeringen att anslaget får överskridas med 3 milj. kr. mot att motsvarande belopp låses på anslaget Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet.

Budgetåret 1976/77

Chefen för flygvapnet

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Basförband	
1. Iståndsättning av flygfält	2 000
Gemensamma produktionsresurser	
2. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	1 500
	3 500
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	8 000
2. F 16. Ombyggnad av en flygverkstad (totalkostnad 4,9 milj. kr.)	2 500
3. Ursvik. Ombyggnad av en verkstadsbyggnad till lokaler för mellersta teleservicebasen (totalkostnad 3,6 milj. kr.)	1 600
4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	8 000
5. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	5 000
	25 100
Totalt	28 600

Befästningars delfond

1. För iståndsättning av flygfält beräknas ett medelsbehov av 2 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen avses för att iståndsätta fälthangarer vid fyra övnings- och två krigsflygfält. Fälthangarerna är avsedda för tillsyn, reparation och underhåll av flygplan. För att kunna användas för flygplan 37 måste de göras längre och högre. Dessutom bör de värmeisoleras.

2. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 1,5 milj. kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1. F. n. pågår renovering av sammanlagt åtta kaserner vid F 6 i Karlsborg, F 7 i Såtenäs och F 17 i Ronneby. För fortsatta renoveringsarbeten vid angivna förband och vid F 16 i Uppsala (fem kaserner) samt för att påbörja renoveringar vid F 1 i Västerås (fem kaserner) och vid F 17 (fyra kaserner) beräknas ett medelsbehov av 8 milj. kr. för nästa budgetår.

2. Vid F 16 i Uppsala behöver en flygverkstad (byggnad nr 111) byggas om för att kunna inrymma lokaler för felsökning, svetsning, målning, provning, förrådshållning, kontorsarbete m. m. samt t. v. en flygplanhall för tre skolflygplan. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Kostnaderna har uppskattats till 4,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975. Regeringen uppdrog den 10 september 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget.

3. En verkstadsbyggnad (byggnad nr 77) vid Östra militärområdets tygförvaltning i Ursvik behöver byggas om för att kunna inrymma kontor, verkstäder och förråd för mellersta teleservicebasen samt förråd för K 1/Fo 44. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Regeringen uppdrog den 24 april 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Regeringen uppdrog den 10 september 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 6 150 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975. Av beloppet avser 3,6 milj. kr. lokalerna för mellersta teleservicebasen.

4. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 8 milj. kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m.

5. För vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 5 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta äldre vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 28 600 000 kr.

D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling

Med hänvisning till vad jag har anfört under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1976/77 m. m. hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Flygvapenförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 479 320 000 kr.

— —

E Central och högre regional ledning

Försvarsstaben

Försvarsstaben är överbefälhavarens stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda överbefälhavaren med ledningen av den operativa verksamheten inom försvarsmakten. Staben sköter därvid det operativa krigsförberedelsearbetet och sådan verksamhet rörande mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal som har direkt samband med den operativa verksamheten. Under överbefälhavaren leder och samordnar försvarsstaben vidare långsiktplaneringen, budgetarbetet, underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom försvarsmakten.

Försvarsstaben är organiserad på en operationsledning och fyra sektioner för i huvudsak operativa stödfunktioner och samverkansfrågor (sektion 1), underrättelse- och säkerhetstjänst (sektion 2), personal- och organisationsfrågor m. m. (sektion 3) samt studie- och planeringsverksamhet (sektion 4). Dessutom finns en personalvårdsbyrå, en administrativ avdelning och en befästningsinspektion. I sektion 1 ingår totalförsvarets signalskyddsavdelning.

Verksamheten under delprogrammet Försvarsstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarsstaben.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Delprogrammet skall främst inriktas så att överbefälhavarens operativa grundsyn kan komma till uttryck i det operativa krigsförberedelsearbetet.

Planeringen av delprogrammet skall genomföras så att organisation och uppgifter anpassas till konsekvenserna på kort och lång sikt av den planeringsnivå som gäller för försvarsmakten.

Underrättelse- och säkerhetstjänstens förmåga skall hållas på hög nivå. Resurser skall skapas så att det underlag som behövs för studier och försvarsförberedelser kan lämnas och så att ledningen av försvarsmaktens underrättelse- och säkerhetstjänst säkerställs.

Tillämpningen av försvarets planerings- och ekonomisystem koncentreras på att utveckla förmågan att formulera mål, medel och metoder som medger att uppnådda resultat kan analyseras och vägas mot resursinsatserna.

Påbörjat arbete med att införa datamaskinstödda informationssystem för operativ ledning skall fullföljas.

Upplysningsverksamheten skall bedrivas så att en allsidig debatt om säkerhetspolitik, totalförsvar och försvarsmakten främjas.

Villkoren för försvarsmaktens personal skall förbättras. De anställdas och värnpliktigas möjlighet till samverkan och medinflytande för en förbättrad produktion skall vidgas.

Frivilligverksamheten skall stödjas.

Vid verksamhetens genomförande skall delegeringen till försvarsgrenarna, de centrala förvaltningarna och militärbefälhavarna ökas.

Samarbetet inom totalförsvaret skall stimuleras. Främst gäller detta samverkan på regional nivå rörande bl. a. gemensamma operativa studier och krigsförberedelsearbete, fysisk riksplanering och övningar för centrala och regionala staber m. m.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Försvarsstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
45 780	50 750	50 950	50 550	50 550	50 550	253 350

[1] Prisläge februari 1974

E 1. Försvarsstaben

1974/75	Utgift	47 560 196
1975/76	Anslag	45 780 000
1976/77	Förslag	52 365 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefäl-havaren	Föredra-ganden
Försvarsstaben: Allmän ledning och förbands-verksamhet	41 669	49 539	48 094	57 534	54 762
Kostnader	41 669	49 539	48 094	57 534	54 762
Avgår:					
Kostnader som belastar andra anslag	2 134	1 979	2 314	−2 397	−2 397
Överplanering		--		−4 387	--
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+9 140	--	--		--
Medelsbehov	48 675	47 560	45 780	50 750	52 365

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	170	176	177	+6	+5
Kompaniofficerare	7	10	11	o/.	o/.
Plutonsofficerare	12	12	12	o/.	o/.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	26	24	24	−3	−1
Kompaniofficerare	7	8	8	−1	1
Civil personal					
Handläggande personal	52	52	52	+4	+ 4
Övrig personal	141	145	145	−2	+ 3
	415	427	429	+4	+10

Budgetåret 1974/75

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för försvarsstaben för budgetåret 1974/75 bl. a. följande.

Verksamheten inom försvarsstaben har planerats om på flera områden. Medverkan i pågående utredningar har varit större än planerat och därför tagit ökade resurser i anspråk. Arbete har pågått rörande bl. a. perspektivplan för det militära försvarets utformning efter år 1977, ledning av underhållstjänst i krig, ledning av personaltjänst i krig, försvarets ledningsutredning, befälsordningsfrågan, försvarets planerings- och ekonomisystem m. m. Staben har även medverkat i internationella konferenser. Vidare har operativa studier genomförts. Underlag har tagits fram och direktiv har getts ut som ett led i informationssystemutvecklingen inom försvaret.

Försvarsstabens personalvårdsbyrå har genomfört den planerade personalvårdsutbildningen och inspektionsverksamheten avseende personalvård. Bestämmelserna för krigsgravtjänsten har börjat revideras. Socialmedicinsk försöksverksamhet har genomförts vid Lv 4 i Malmö och fortsatta försök i Skövde garnison budgetåret 1975/76 har förberetts. Bestämmelser för anpassningsgrupper och arbetarskydd samt underlag för utbildning häri har getts ut. Byråns organisation har successivt anpassats till uppgiftsförändringar som betingas av bl. a. planerings- och ekonomisystemet.

Inom staben som helhet har inte några rationaliseringsåtgärder med undantag av vardagsrationalisering genomförts mot bakgrund av pågående utredning om försvarets ledning. Vardagsrationaliseringen inriktas på att fortsätta minskningen av antalet expeditioner och inrätta ordbehandlingscentraler.

På grund av centraliserad registrering av handlingar har en hemlig och en öppen expedition inrättats vid centralexpeditionen. Dessutom har en

budcentral inrättats. Under ledning av försvarets rationaliseringsinstitut har en översyn av post- och budturer mellan staber och förvaltningar påbörjats. Denna väntas resultera i mera samordnade budturer. En gemensam reprocentral för försvarsstaben och arméstaben har bildats. Berörda tjänster vid arméstaben har dragits in och förts över till försvarsstaben. Fr. o. m. den 1 april 1974 har en publikationsadministrativ detalj inrättats.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrev för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att antalet utredningar inom personalområdet ökar och som en följd härav kommer administrativa åtgärder inom detta område att öka. Datamaskinstödda informationssystem kommer att utvecklas, ledas och samordnas. Centrala bestämmelser för personalvården inom försvarsmakten tas vidare fram. Arbetet med försvarsmaktsvärdering tas åter upp för att värderingen successivt skall kunna infogas i den operativa planläggningen och förbandsproduktionen. Operativ studie 2 genomförs och den operativa planläggningen ses över. Försvarsstaben skall även medverka i utredningen om central och högre regional ledningsorganisation och fortsätta omorganisationen av lägre regional och lokal instans. Staben skall slutligen samordna försvarsmaktens personalminskningar och vidta åtgärder som syftar till att förbättra de anställdas arbetsförhållande (arbetsmiljö, utveckling av företagsdemokrati, utbildning m. m.).

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför överbefälhavaren följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77.

Operativ studie 2 bör fortsätta och vissa övningar genomföras. Försvarsmakten bör medverka i och lämna underlag till 1974 års försvarsutredning och utredningen om central och högre regional stabsorganisation m. fl. utredningar. Arbete med perspektivplan för perioden 1982/83–1996/97 skall påbörjas. Omorganisationen i lägre regional och lokal instans bör avslutas. Anskaffning av regionala datamaskiner m. m. bör förberedas och ett program för ekonomisk planering och budgetering med hjälp av automatisk databehandling tas fram.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar överbefälhavaren på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 5 810 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Regeringen har i särskilt beslut medgett att en tjänst som byråingenjör får inrättas (+ 74 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Antalet anställda vid försvarsstaben minskar med tre. Tre tjänster förs över till rikspolisstyrelsen (– 177 000 kr.).

2. För att planlägga och förbereda övningar behövs 524 000 kr.

3. För att utveckla och driva datamaskinstödda informationssystem för operativ ledning behövs ökade resurser (+ 1 800 000 kr.).

4. Arbetet med programvärderingssystem inom försvarsmakten kommer att helt åvila överbefälhavaren. Detta ökar kostnaderna (+ 124 000 kr.).

5. Tillfredställande bevakning av avtalsfrågor m. m. kräver att en tjänst för kvalificerad handläggare inrättas (+ 112 000 kr.).

6. För att fortsätta utvecklingen av försvarets planerings- och ekonomisystem behövs tre tjänster (+ 319 000 kr.).

7. Arbetsuppgifterna avseende arbetsmiljö har ökat. För uppgifter inom detta område behövs en tjänst för regementsofficer (+ 108 000 kr.).

8. Uppgifterna inom signalskyddsområdet har successivt ökat och kräver ytterligare medel för tillfälligt anställd personal (+ 110 000 kr.).

9. Medel bör beräknas för sekreterare i arbetsgruppen för underhållstjänst (+ 93 000 kr.).

10. För att fullfölja socialmedicinska försök i Skövde garnison behövs 400 000 kr.

11. Försvarsstabens personalvårdsbyrå bör tillföras en tjänst för att möta ökade krav på konsulenttjänster (+ 81 000 kr.).

12. Behovet av medel för att utjämna olikheter i personalvårdsstandard på lokal nivå har minskat (– 150 000 kr.).

13. På grund av att stora delar av personalvårdsbyrån måste lokaliseras utanför militärstabsbyggnaden uppstår merkostnader (+ 100 000 kr.).

D. Alternativ 0

Detta alternativ innebär att ca 2,5 milj. kr. skulle behöva sparas in, vilket huvudsakligen måste göras på lönekostnaderna. Försvarsstabens personal måste därvid reduceras med ca 35 personer av olika kategorier. Med hänsyn till för-

svarsstabens ökade uppgifter men också till beredskapsskäl anser överbefälhavaren att en sådan minskning av försvarsstabens personal inte kan genomföras.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad överbefälhavaren har anfört om utvecklingen av delprogrammet Försvarsstaben.

Den i prop. 1973:1 (bil. 6 s.30) aviserade översynen av den centrala stabsorganisationen påbörjades hösten 1974. Översynen bedöms till sin första del vara slutförd hösten 1976. Resultatet av översynen kan få betydelse för försvarsstabens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Enligt vad jag har inhämtat kommer 1974 års underrättelseutredning att förorda att kostnaderna för viss personal m. m. vid försvarsstabens underrättelseavdelning som hittills har budgeterats på delprogrammet Insatsberedskap m. m. fr. o. m. budgetåret 1976/77 i stället skall budgeteras på delprogrammet Försvarsstaben. Jag delar denna uppfattning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid bl. a. beräknat medel för att planlägga och förbereda övningar, för den fortsatta utvecklingen av försvarets planerings- och ekonomisystem, för en tjänst för att samordna arbetsmiljöfrågor inom försvarsmakten och en tjänst för försvarsattaché.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarsstaben* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 52 365 000 kr.

Arméstaben

Arméstaben är chefens för armén stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda chefen för armén med ledningen av arméns mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för armén svarar staben vidare för arméns långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande ledningen av underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom armén.

Arméstaben är under en stabschef organiserad på tre sektioner, sex truppslagsavdelningar och en administrativ avdelning. Kungl. Maj:t har genom beslut i september 1973 medgett att stabens interna organisation i avvaktan på översyn av den centrala stabsorganisationen provisoriskt får anpassas till de krav som ställs av planerings- och programbudgetsystemet.

Verksamheten inom delprogrammet Arméstaben budgeteras på ett pri-

märuppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Arméstaben.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för armén* bl. a. följande.

Under programplaneperiodens första del fortsätter utvärderingen och genomförandet av 1972 års försvarsbeslut.

Underlag tas fram för bl. a. 1974 års försvarsutredning, försvarsmaktens ledningsutredning och försvarets fredsorganisationsutredning i takt med dessa utredningars tidsplaner.

Förändringar inom arméns krigsorganisation planeras och genomförs, bl. a. organiseras hälften av infanteribrigaderna om. Studier, utredningar och försök avseende värnpliktsutbildningens utformning och organisation ges förtur.

Särskild uppmärksamhet skall under perioden ägnas de personalfrågor som uppstår till följd av fredsorganisatoriska förändringar.

Inom materielområdet studeras främst framtida pansar- och luftvärnssystem.

Genomförandet av de beslut som bedöms följa av bl. a. de tidigare nämnda utredningarna och studierna kommer under slutet av perioden att ställa stora krav på arméstaben samtidigt som eventuellt nya förberedelser pågår för ett försvarsbeslut år 1982.

Den av chefen för armén beräknade utvecklingen av anslaget Arméstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	*Summa 1976/81*
34 896	36 450	36 450	36 200	36 200	36 200	181 500

[1] Prisläge februari 1974

E 2. Arméstaben

1974/75	Utgift	37 729 936
1975/76	Anslag	34 896 000
1976/77	Förslag	36 450 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Arméstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	34 993	41 942	37 899	41 142	41 142
Kostnader	**34 993**	**41 942**	**37 899**	**41 142**	**41 142**
Avgår:					
Kostnader som belastar andra anslag	–2 403	–1 397	2 753	2 030	2 030
Överplanering	–	–	–	–1 977	2 412
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+5 190		–	–	–
Utbetalningar	**37 780**	**40 545**	**35 146**	**37 135**	**36 700**
Avgår:					
Avdrag enligt överbefälhavarens direktiv	–	–	–	435	–
Inkomster	– 350	–2 815	– 250	250	250
Medelsbehov	**37 430**	**37 730**	**34 896**	**36 450**	**36 450**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	164	136	151	+ 3	+3[1]
Kompanibefälhavare	12	10	10	of.	of.
Plutonsofficerare	6	4	4	of.	of.
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	–	1	1	of.	of.
Läkare	2	2	2	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	15	12	11	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	64	50	51	– 1	–1
Övrig personal	161	168	152	– 7	–7
	424	**383**	**382**	**– 5**	**–5[2]**

[1] Avser tjänster som tillkommer på grund av pensionsåldershöjningen
[2] Avser antalet tjänster. Antalet anställda beräknas minska med 9

Budgetåret 1974/75

Chefen för armén anger i sin årsredovisning för arméstaben för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Alla planerade huvuduppgifter har lösts. Övriga uppgifter har lösts på en lägre ambitionsnivå än planerat eller har på grund av vakansläget lagts senare. Arbetsuppgifterna har medfört ett stort övertidsuttag för den handläggande personalen.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att underlag tas fram för beslut om den framtida krigsorganisationen för arméns förband. Beslutade organisationsförändringar genomförs. Särskild uppmärksamhet ägnas personalfrågorna i samband med de fredsorganisatoriska förändringarna. Studier och utredningar beträffande fredsorganisatoriska förändringar och utbildningsorganisationens utformning fortsätter.

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför chefen för armén följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77. Organisationen i lägre regional och lokal instans skall följas upp. Arbetet med att samordna verksamheten inom garnisonerna bör fortsätta. Staben skall medverka vid utformningen av försvarsmaktens fredsorganisationsplan. Planerings- och budgeteringssystemets tillämpning bör ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Förändringar i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar chefen för armén på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 4 683 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Tre tjänster för regementsofficer tillkommer i samband med pensionsåldershöjningen. Av dessa hålls två vakanta och en inrättas i utbyte mot att en tjänst för byrådirektör dras in. Förändringarna medför inte att kostnaderna ökar.

C. Uppgiftsförändringar

Nio tjänster dras in vilket minskar kostnaderna med 556 000 kr. Kommenderad personal och värnpliktiga kommer i mindre utsträckning än tidigare att tjänstgöra vid arméstaben (– 884 000 kr.).

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att medelstilldelningen minskar med 1 979 000 kr. och medför att 20 till 30 tjänster måste utgå ur organisationen. Detta är inte möjligt att genomföra utan avsevärda men för de uppgifter som åligger arméstaben. En sådan nedskärning bedöms på sikt innebära att effektiviteten inom arméns organisation försämras.

Föredraganden

Chefen för armén anser att arméstabens verksamhet under programplaneperioden bör inriktas bl. a. på att rationalisera och effektivisera freds- och krigsorganisationen inom armén och att genomföra beslutade organisationsförändringar. Värnpliktsutbildningens utformning och de personalfrågor som kan uppstå i samband med fredsorganisatoriska förändringar bör enligt arméchefen ägnas stor uppmärksamhet. Jag kan godta denna inriktning.

Som jag har nämnt i det föregående bedöms den pågående översynen av den centrala ledningsorganisationen till sin första del vara slutförd hösten 1976. Resultatet av översynen kan få betydelse för arméstabens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméstaben* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 36 450 000 kr.

Marinstaben

Marinstaben är chefens för marinen stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda chefen för marinen med ledningen av marinens mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för marinen svarar staben vidare för marinens långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande ledningen av underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom marinen.

Marinstaben är organiserad på en planeringsavdelning, fyra sektioner, en kassaavdelning och en chefsexpedition. Inom staben finns en provisoriskt

inrättad budgetenhet. Under chefen för marinen lyder chefen för sjövärnskåren som i sin allmänna ledning av kåren biträds av sjövärnskårens stab.

Verksamheten under delprogrammet Marinstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Marinstaben.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för marinen* bl. a. följande.

Marinstabens viktigaste uppgift är att program- och produktionsmässigt leda huvudprogrammet Marinförband. Inom ramen för denna uppgift fortsätter staben att bevaka kostnadsutvecklingen och rationaliteten i fredsarbetet. Personalutvecklingen, särskilt i fråga om den militära och civilmilitära personalen, skall noga följas upp med hänsyn till vakanssituationen. Organisationsutvecklingen inom områden som väsentligt kan påverka effektiviteten i den marina förbandsproduktionen och krigsorganisationens duglighet måste noga följas.

Bland de planerade stora och särskilt resurskrävande uppgifter som föreligger under programplaneperioden kan särskilt nämnas ledningen av förbandsproduktionen, genomförandet av beslutade fredsorganisatoriska förändringar och personalminskningar och utvecklingen av marina vapensystem. Till dessa uppgifter räknas även att ta fram underlag för och medverka i försvarsmaktens ledningsutredning, att se över krigsorganisationen för främst bas-, underhålls- och kustbevakningsförband med sikte på 1980-talets mitt och att utforma planer för marinens medverkan inom havsforskningen.

Den av chefen för marinen beräknade utvecklingen av anslaget Marinstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
27 656	29 400	29 150	28 950	28 950	28 950	145 400

[1] Prisläge februari 1974

E 3. Marinstaben

1974/75	Utgift	30 148 094
1975/76	Anslag	27 656 000
1976/77	Förslag	30 100 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Marinstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	25 384	30 275	27 783	31 001	30 995
Kostnader	**25 384**	**30 275**	**27 783**	**31 001**	**30 995**
Avgår:					
Överplanering	-	–	–	-1 436	730
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+4 875	–	-	-	-
Utbetalningar	**30 259**	**30 275**	**27 783**	**29 565**	**30 265**
Avgår:					
Inbetalningar (betjäning av flygstaben i kassahänseende)	- 127	- 127	127	165	165
Medelsbehov	**30 132**	**30 148**	**27 656**	**29 400**	**30 100**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för marinen	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	111	110	110	+ 2	+2[1]
Kompaniofficerare	38	40	40	of.	of.
Plutonsofficerare	22	21	22	of.	of.
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	1	1	1	of.	of.
Läkare (veterinärer)	1	1	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	11	9	8	- 2	2
Kompaniofficerare	2	2	2	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	7	7	6	of.	of.
Övrig personal	145	137	134	of.	of.
	338	328	324	of.	of.[2]

[1] Avser tjänster som tillkommer på grund av pensionsåldershöjningen
[2] Avser antalet tjänster. Antalet anställda beräknas minska med 4

Budgetåret 1974/75

Chefen för marinen anger i sin årsredovisning för marinstaben för budgetåret 1974/75 att verksamheten i stort har kunnat genomföras enligt första året i gällande programplan. Verksamheten har minskats inom områdena datamaskindrift, resor, inspektionsverksamhet och expenser. Vissa organisationsuppgifter har lösts med hjälp av konsulter. Medel för denna verksamhet har delvis ställts till förfogande av försvarets rationaliseringsinstitut. Ökade kostnader för att anlita Allmänna Bevakningsaktiebolaget har medfört att förändringar inom bevakningstjänsten på sikt kommer att genomföras.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att staben medverkar vid planeringen av organisationen i lägre regional och lokal instans (OLLI etapp 3). Studie- och utredningsverksamhet bedrivs i syfte att rationalisera och effektivisera marinens fredsorganisation.

Budgetåret 1976/77

Chefen för marinen

Chefen för marinen motiverar förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 enligt följande.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 3 218 000 kr.

B. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 1 530 000 kr., vilket motsvarar en personalminskning med 25–30 anställda. Detta kräver i sin tur att stabens uppgifter minskas och resulterar bl. a. i försämrad kvalitet inom förbandsproduktionen.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning av verksamheten som chefen för marinen har redovisat. Resurser bör dock inte sättas av för marinens medverkan i havsforskningen.

Som jag har nämnt i det föregående bedöms den pågående översynen av

den centrala ledningsorganisationen till sin första del vara slutförd hösten 1976. Resultatet av översynen kan få betydelse för marinstabens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinstaben* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 30 100 000 kr.

Flygstaben

Flygstaben är chefens för flygvapnet stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda chefen för flygvapnet med ledningen av flygvapnets mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för flygvapnet svarar staben vidare för flygvapnets långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande ledningen av underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom flygvapnet. Flygstaben leder härutöver vädertjänsten, flygsäkerhetstjänsten, flygtrafikledningstjänsten och den militärmeteorologiska forskningen inom försvaret.

Flygstaben är organiserad på en planeringsavdelning, två sektioner, en flygsäkerhetsavdelning, en systemgrupp, en chefsexpedition och ett centralorgan för den militära vädertjänsten.

Verksamheten under delprogrammet Flygstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Flygstaben.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för flygvapnet* bl. a. följande.

Verksamheten skall mot bakgrund av utvecklingen inom huvudprogrammet Flygvapenförband inriktas på studier och utredningar för att rationalisera och effektivisera freds- och krigsorganisationen inom flygvapnet. Fortsatt ombeväpning och en anpassning av taktiken för flygvapenförband till flygplan 37 ställer stora krav på planering och ledning. Vidare skall rekrytering och utbildning anpassas till organisationens framtida utveckling. Dessutom skall beslutade organisationsförändringar inom huvudprogrammet Flygvapenförband genomföras. Flygstabens organisation skall därutöver fortlöpande anpassas till förelagda uppgifter.

Den av chefen för flygvapnet beräknade utvecklingen av anslaget Flyg-

staben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
35 300	37 500	37 500	37 500	37 500	37 500	187 500

[1] Prisläge februari 1974

E 4. Flygstaben

1974/75	Utgift	37 086 611
1975/76	Anslag	35 300 000
1976/77	Förslag	36 200 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	32 400	37 086	35 300	37 500	36 200
Kostnader	**32 400**	**37 086**	**35 300**	**37 500**	**36 200**
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+3 100				
Medelsbehov	**35 500**	**37 086**	**35 300**	**37 500**	**36 200**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	99	103	102	+ 2	+2[1]
Kompanibefälhavare	17	14	13	of.	of.
Plutonsofficerare	6	6	5	of.	of.
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	7	7	7	of.	of.
Läkare (veterinärer)	5	5	5	of.	of.
Övrig personal	34	33	33	3	-10

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	7	7	7	– 1	–1
Kompaniofficerare	1	1	1	– 1	–1
Civil personal					
Handläggande personal	24	26	26	+ 1	+ 1
Övrig personal	146	156	155	of	of.
	346	359	354	– 2	– 9

[1] Avser tjänster som tillkommer på grund av pensionshöjning

Budgetåret 1974/75

Chefen för flygvapnet anger i sin årsredovisning för flygstaben för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Arbetsbelastningen har, främst på grund av pågående utredningar, emellertid varit så stor att planerad personalminskning inte har kunnat genomföras.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att flygstaben genomför studier och utredningar som underlag för perspektivplanearbetet, stridsledningsoch luftbevaknings-, attack- och basstudier samt militärmeteorologiska studier som underlag för planeringsverksamheten inom försvarsmakten. Staben utarbetar vidare underlag för beslut om den framtida krigsorganisationen och medverkar vid beslutad omorganisation i lägre regional och lokal instans. Ombeväpningen till flygplan AJ 37 fortsätter och rekryteringen och utbildningsverksamheten anpassas till organisationens framtida utveckling. Värnpliktsutbildningen ses över för att effektivisera verksamheten. Enligt riksdagens beslut (prop. 1973:27, TU 1973:12, rskr 1973:160 och prop. 1975:81, TU 1975:16, rskr 1975:197) skall dessutom flygtrafikledningstjänsten i fred inom försvarsmakten med början den 1 juli 1976 föras över till luftfartsverket.

Budgetåret 1976/77

Chefen för flygvapnet

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar chefen för flygvapnet på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkning innebär att kostnaderna ökar med 2 950 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Två tjänster för civil personal utgår, vilket innebär att kostnaderna minskar med 120 000 kr.

C. Alternativ 0

Alternativet innebär att medelstilldelningen minskar med 1,7 milj. kr., vilket medför att ca 20 anställda måste friställas och att ADB-verksamheten får skäras ned med 600 000 kr.

Föredraganden

Chefen för flygvapnet anser att flygstabens verksamhet under programplaneperioden bör inriktas bl. a. på att rationalisera och effektivisera freds- och krigsorganisationen inom flygvapnet och att genomföra beslutade organisationsförändringar. Jag kan godta denna inriktning.

Som jag har nämnt i det föregående bedöms den pågående översynen av den centrala ledningsorganisationen till sin första del vara slutförd hösten 1976. Resultatet av översynen kan få betydelse för flygstabens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid tagit hänsyn till att vissa funktioner inom den militära trafikledningstjänsten skall föras över från flygvapnet till luftfartsverket med början den 1 juli 1976.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygstaben* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 36 200 000 kr.

Militärområdesstaber m. m.

Militärområdesstaberna och Gotlands militärkommandostab är militärbefälhavarnas resp. militärkommandochefens stabsorgan. I stabernas uppgifter ingår bl. a. att biträda militärbefälhavaren (militärkommandochefen) med förberedelser för och ledning av militärområdets (militärkommandots) försvar. Staberna svarar i fred för operativa krigsförberedelser m. m. och biträder med ledningen av utbildnings- och mobiliseringsverksamheten, underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningstjänsten m. m. inom militärområdet (militärkommandot).

Militärområdesstaberna är organiserade på fem sektioner (militärkommandostaben på fyra sektioner) och en stabsavdelning. Vid vissa militärområdesstaber finns dessutom en flygsektion.

Intendenturförvaltningarna är militärbefälhavarens (militärkommandochefens) organ för den verkställande intendenturförvaltningstjänsten. Förvaltningarna är vardera organiserade på ett ledningsorgan och underlydande förråd m. m.

Tygförvaltningarna är militärbefälhavarnas (militärkommandochefens) organ för den verkställande tygförrådstjänsten. Förvaltningarna är vardera organiserade på ett ledningsorgan och underlydande förråd.

Tygverkstadsförvaltningarna är militärbefälhavarnas (militärkommandochefens) organ för att leda driften vid arméns förbandsbundna verkstäder.

Verksamheten under delprogrammet Militärområdesstaber m. m. budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet samt Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Militärområdesstaber m. m.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Under de närmaste åren förutses inte några förändringar i fråga om organisation och uppgiftsfördelning i stort inom den högre regionala ledningsnivån. Strävan är att minska personalkostnaderna inom delprogrammet. Organisationen för Gotlands militärkommando har utretts särskilt. Som resultat härav väntas stabens organisation komma att ändras.

Militärområdesstaberna medverkar i arbetet med att genomföra beslutad omorganisation i lägre regional och lokal instans. Övrig verksamhet får bedrivas med sänkt ambitionsgrad till förmån för detta arbete.

Fortsatt medverkan krävs rörande underhållsorganisationens framtida utformning.

Datamaskinbaserade informationssystem för operativ ledning inom militärområde planeras bli utvecklade. Vidare skall informationsbehandlingen för ledning av underhållstjänst i krig på regional nivå utredas. Systemen beräknas komma att tas i bruk i slutet av programplaneperioden.

Förbandsomsättningsplanerna skall ses över och försöken med avkortad grund- och repetitionsutbildning följas upp.

Krigsförberedelsearbetet för krigssjukvården kommer att kräva ökade insatser under perioden.

Inom förvaltningsområdet fortsätter rationaliseringen av främst förrådsverksamheten. Sålunda avses militärområdenas nuvarande tyg- och intendenturförvaltningar bli provisoriskt sammanslagna till en materielför-

valtning. En sammanslagning av tygavdelningen och intendenturavdelningen i militärområdesstabernas sektion 2 till en materielavdelning avses också genomföras.

De operativa och krigsorganisatoriska uppgifterna, dvs. krigsplanläggning, tillämpningsövningar, underrättelse- och säkerhetstjänst, krigsorganisationsändringar, mobiliseringsberedskap och truppförsök, förutsätts få oförändrad omfattning.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Militärområdesstaber m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
151 000	158 250	157 100	155 850	155 850	155 850	782 900

[1] Prisläge februari 1974

E 5. Militärområdesstaber m. m.

1974/75	Utgift	144 919 968
1975/76	Anslag	151 000 000
1976/77	Förslag	179 700 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefäl-havaren	Föredra-ganden
Militärområdesstaber m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	92 534	102 317	113 845	128 683	142 650
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	38 166	34 933	40 520	44 400	46 600
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	1 300	1 679	1 335	1 370	1 400
Kostnader	132 000	138 929	155 700	174 453	190 650
Avgår:					
Inkomster			2 300	- 4 600	- 4 600
Kostnader som belastar andra anslag	- 870	- 885			
Skillnad mellan internpriser och beräknat behov av betalningsmedel	- 3 130		-		
Reducering på grund av överplanering	-	-	2 400	-11 603	-6 350

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredragande
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+15 000	–	–	–	–
Medelsbehov	**143 000**	**144 920**	**151 000**	**158 250**	**179 700**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredragande
Militär personal					
Regementsofficerare	248	256	264	+ 2	+ 2
Kompaniofficerare	123	121	123	+ 7	+12
Plutonsofficerare	31	35	25	+ 3	+ 3
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	54	51	51	+ 1	+ 1
Läkare (veterinärer)	18	17	17	+ 2	+ 2
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	44	42	34	– 9	– 9
Kompaniofficerare	27	20	18	– 1	– 1
Civil personal					
Handläggande personal	28	30	29	+ 1	+ 1
Övrig personal	1 260	1 284	1 263	–26	+ 4
	1 846	**1 846**	**1 824**	**–20**	**+15**[1]

[1] Ökningen hänförlig till dels tjänster som tillkommer på grund av pensionsåldershöjning, dels överföring från annat ansalg av 35 tjänster för förrådsdrift

Budgetåret 1974/75

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för militärområdesstaber m. m. för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Beträffande underrättelse- och säkerhetstjänst, personalvårdstjänst, hälso- och sjukvårdstjänst har dock verksamheten inte helt nått önskvärt resultat. Detta beror främst på vakanser bland personalen. Stödet åt förbandsproduktionen inom förvaltningsverksamheten har ökats i takt med att organisationsförändringar inom armén har genomförts. Omorganisationerna har medfört ökade krav på den regionala förvaltningsverksamheten.

Vidare har planläggningen av militområdenas försvar inte helt kunnat bedrivas i avsedd omfattning.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår beräknas i huvudsak kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att militärområdesstaberna och militärkommandostaben skall stödja förbandsproduktionen, medverka i pågående omorganisationer i lägre regional och lokal instans och ge stöd åt verksamheten inom de civila delarna av totalförsvaret.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför överbefälhavaren följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77. Regeringen har i juni 1975 uppdragit åt försvarets materielverk att omorganisera den centrala förrådsledningen. Detta innebär att kostnaderna för viss förrådshållning som nu åvilar försvarets sjukvårdsstyrelse och fortifikationsförvaltningen förs över till militärområdesstaberna.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar överbefälhavaren på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 20 661 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Höjning av pensionsåldern för viss militär personal beräknas öka kostnaderna med 360 000 kr.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet.

Höjning av pensionsåldern för viss militär personal beräknas öka kostnaderna med 90 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) Minskad anskaffning av emballage för beklädnadsmateriel minskar kostnaderna med 500 000 kr.
b) Genom rationaliseringar beräknas kostnaderna kunna minska med 1,4 milj. kr.

D. Alternativ 0

Alternativet medför att medelstilldelningen minskar med ca 8 milj. kr., varav ca 6 milj. kr. avser lönekostnader och ca 2 milj. kr. materiel m. m. Alternativet innebär att ca 100 helårsanställda måste friställas.

Föredraganden

Överbefälhavaren anser att verksamheten inom delprogrammet Militärområdesstaber m. m. i stort bör behålla nuvarande omfattning under programplaneperioden. Strävan bör dock vara att minska personalkostnaderna inom delprogrammet. Jag kan godta denna inriktning.

Som jag har nämnt i det föregående bedöms den pågående översynen av den centrala ledningsorganisationen till sin första del vara slutförd hösten 1976. Översynen kommer i fortsättningen även att omfatta försvarsmaktens högre regionala ledning. Resultatet av översynen kan få betydelse för militärområdesstabernas organisation och verksamhet under programplaneperioden. Inriktningen av verksamheten under programplaneperioden kan vidare komma att påverkas av regeringens ställningstagande till ett förslag från överbefälhavaren i oktober 1975 om att tyg- och intendenturfunktionerna på högre regional nivå skall slås samman.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid tagit hänsyn till att kostnaderna för viss förrådsdrift som nu åvilar försvarets sjukvårdsstyrelse och fortifikationsförvaltningen förs över till detta anslag. Dessutom har jag beräknat 9,2 milj. kr. för försvarsmaktens köp av musiktjänster från regionmusiken.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Militärområdesstaber m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 179 700 000 kr.

Krigsorganisation för vissa staber m. m.

Verksamheten inom delprogrammet Krigsorganisation för vissa staber m. m. berör huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet samt Materielanskaffning. Inom det förra huvudproduktionsområdet har överbefälhavaren budgeterat verksamheten på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet. Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. och Tillämpad forskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslagen Krigsorganisation för vis-

sa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet resp. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslagen Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet samt Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

Anslag	1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
E 6. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet	8 700	8 849	10 150	10 200	10 250	10 250	49 699
E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m.	21 800[2]	39 699	24 550	22 550	31 000	26 300	138 000
	30 500	39 449	34 700	35 750	41 250	36 550	187 699

[1] Prisläge februari 1974
[2] Delvis andra primäruppdrag

Det beräknade behovet av beställningsbemyndiganden samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden under anslaget Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m. framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Bemyndigandebehov	25 300	40 000	31 000	20 000	35 000	41 000	167 000
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	41 980	51 380	57 830	52 280	56 280	72 980	

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar lämnas till riksdagens försvarsutskott.

E 6. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet

1974/75	Utgift	18 415 529
1975/76	Anslag	8 700 000
1976/77	Förslag	8 850 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefäl-havaren	Föredra-ganden
Krigsorganisation för vissa staber m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	15 970	17 769	7 950	625	625
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	430	646	750	8 224	8 225
Kostnader	16 400	18 415	8 700	8 849	8 850
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+1 050	–	..	–	–
Medelsbehov	17 450	18 415	8 700	8 849	8 850

Budgetåret 1974/75

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Utbildningsverksamheten har varit något större än föregående budgetår. En större ledningsövning på militärområdes- och civilområdesnivå har genomförts. Fr. o. m. detta budgetår har verksamheten även omfattat underhåll av den gemensamma sambandsmaterielen i regionala m. fl. stabsplatser.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Överbefälhavaren anför följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret. För att bättre anpassa primäruppdragens innehåll till indelningen i produktionselement för det militära försvaret förs kostnaderna för drift av anläggningar och underhåll av sambandsmateriel över från delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet till delproduktionsområdet Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar överbefälhavaren på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 570 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) En översyn av hyreskostnadernas fördelning mellan olika program medför att kostnaderna för hyror minskar med 45 000 kr.

b) Driften av anläggningar beräknas kunna rationaliseras, vilket minskar kostnaderna med 1 426 000 kr. Återstående kostnader för drift av anläggningar förs över till det andra primäruppdraget inom anslaget vilket medför att kostnaderna minskar med 2 264 000 kr.

c) Underhållsansvaret för ca 400 fjärrskrivmaskiner har förts samman till detta delprogram vilket innebär en kostnadsökning med 950 000 kr. Samtliga kostnader för underhåll av sambandsmateriel förs över till det andra primäruppdraget under anslaget vilket medför att kostnaderna minskar med 4 540 000 kr.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

a) För att genomföra bl. a. en stabstjänstövning med vissa delar av högkvarteret behövs 100 000 kr.

b) Överföring av vissa kostnader från det andra primäruppdraget under anslaget medför att kostnaderna ökar med 6 804 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning som överbefälhavaren har angett för verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 8 850 000 kr.

E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning

1974/75	Utgift	27 729 510[1]
1975/76	Anslag	21 800 000
1976/77	Förslag	30 600 000

[1] Varav 5 720 000 kr. i prisregleringsmedel

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Krigsorganisation för vissa staber m. m.:						
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	30 300	21 800	61 000	29 500	61 000	29 500
Tillämpad forskning	–	–	1 200	1 100	1 200	1 100
Medelsbehov	–	21 800	–	30 600	–	30 600
Bemyndigandebehov	30 300	–	62 200[1]	–	56 900[2]	–

[1] I beloppet ingår 22,2 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden varav 5,3 milj. kr. för korrektion av saldo
[2] Varav 16,9 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden

Överbefälhavaren

Anslaget bör föras upp med 30 600 000 kr. och ett beställningsbemyndigande om 62 200 000 kr. inhämtas.

Prisomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 2 680 000 kr.

Av begärda bemyndiganden avses 22,2 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 11,2 milj. kr.
b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 5,7 milj. kr.
c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 5,3 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 regleras i samband med tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för vissa staber får läggas ut inom en kostnadsram av 56 900 000 kr.
2. till *Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 30 600 000 kr.

E 8. Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1974/75	Utgift	8 280 000
1975/76	Anslag	10 250 000
1976/77	Förslag	14 400 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för central och högre regional ledning. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Överbefäl-havaren	Föredra-ganden
Befästningars delfond				
Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen				
Militärområdesstaber m. m.	1 050	–	–	–
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	3 830	5 120	10 800	10 800
Kasernbyggnaders delfond				
Central och högre regional ledning: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammen				
Försvarsstaben	1 400	700	500	500
Arméstaben	–	–	100	100
Marinstaben	–	–	400	400
Flygstaben	–	–	400	400
Militärområdesstaber m. m.	2 000	4 430	2 200	2 200
Kostnader = medelsbehov	8 280	10 250	14 400	14 400

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/76 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att den planerade verksamheten har kunnat genomföras.

Budgetåret 1975/76

Pågående ombyggnad av en stabsplats beräknas bli färdig under budgetåret 1975/76. Ombyggnad av en annan stabsplats beräknas kunna påbörjas medan ombyggnaden av en tredje stabsplats av flera skäl senareläggs till budgetåret 1976/77.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	
1. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 6,7 milj. kr.)	4 000
2. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 2,5 milj. kr.)	1 300
3. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 11,2 milj. kr.)	4 700
4. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	800
	10 800
Kasernbyggnaders delfond	
Försvarsstaben	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	500
Arméstaben	
2. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	100
Marinstaben	
3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	400
Flygstaben	
4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	400
Militärområdesstaber m. m.	
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, tekniska försörjningsanordningar m. m.	2 200
	3 600
Totalt	14 400

Befästningars delfond

1. En stabsplats behöver byggas om. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Kungl. Maj:t uppdrog den 27 januari 1966 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redo-

visats. Regeringen uppdrog den 23 oktober 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 6 050 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 6,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

2. Behovet av att bygga om ytterligare en stabsplats har tidigare redovisats för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 142). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Ombyggnaden har senarelagts ett budgetår för att göra det möjligt att genomföra viss omprojektering. Kostnaderna beräknas numera till 2,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

3. Även en tredje stabsplats behöver byggas om. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Regeringen uppdrog den 23 oktober 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna angavs därvid till 11,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

4. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. behövs 800 000 kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1–5. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av (500 000 + 100 000 + 400 000 + 400 000 + 2 200 000) 3 600 000 kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m. Medlen behövs också för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 400 000 kr.

F Gemensamma myndigheter och funktioner

Försvarets civilförvaltning

Försvarets civilförvaltning leder och övervakar försvarsmaktens avlönings-, kassa- och räkenskapsväsende. I verkets uppgifter ingår också bl. a. att svara för skaderegleringar, indrivningar och andra rättsliga angelägenheter inom försvaret samt att vara försvarets patentorgan och tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten.

Chef för civilförvaltningen är en generaldirektör. Verket är organiserat på fyra byråer, kanslibyrån, kameralbyrån, revisionsbyrån och juridiska byrån. Dessutom finns en administrativ sektion och ett fristående revisionskontor.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets civilförvaltning budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets civilförvaltning. Som uppbördsmedel redovisas inkomster av viss avlöningsuträkning och avlöningsutbetalning samt av tjänster för patentverksamhet m. m.

Kungl. Maj:t uppdrog i juni 1974 åt civilförvaltningen att i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut se över civilförvaltningens organisation och – i vissa fall – arbetsuppgifter. Översynen och därav föranledda förslag har i juni 1975 överlämnats till regeringen. I nu aktuell programplan och anslagsframställning har civilförvaltningen inte kunnat beakta de förändringar i inriktning och resursbehov för delprogrammet som kan följa av statsmakternas ställningstagande till de gjorda förslagen.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets civilförvaltning* bl. a. följande.

Delprogrammet ges en i förhållande till programplanen för 1975/76–1979/80 i stort oförändrad inriktning. Förberedelserna för civilförvaltningens omlokalisering till Karlstad ges fortsatt hög prioritet.

Inom internprogrammet Gemensam administration utvecklas det personaladministrativa området med särskild uppmärksamhet på arbetsmiljö-, personalutvecklings- och samverkansfrågor. Inom internprogrammet Löne- och värnpliktsförmåner förutses en viss ökning av antalet ärenden om löneförmåner och familjebidrag. Inom internprogrammet Redovisning utvecklas system, metoder och organisationer. En för försvaret anpassad redovisningsteknisk lösning av system S, benämnd system F/S, införs. Extern och intern utbildning och information kommer att bedrivas. Möjligheten att ytterligare centralisera vissa kamerala funktioner undersöks. Inom internprogrammet Redovisningsrevision kommer granskningen att inriktas

så att produktions- och fackmyndigheternas ledning och övervakning av verksamheten stöds. Tillämpningen av ekonomiadministrativa rutiner inom FPE-systemet och deras tillförlitlighet kommer att granskas. Inom internprogrammet Allmän juridisk verksamhet kommer verksamheten att bedrivas som hittills. Inom internprogrammet Patentverksamhet uppmärksammas verksamhetens inriktning och den internationella utvecklingen. Internprogrammet Revision vid myndigheter med system S förutsätts uppgå i internprogrammet Redovisningsrevision.

Krigsorganisationen under programelementet Krigsorganisation för försvarets civilförvaltning hålls aktuell.

Den av civilförvaltningen beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets civilförvaltning framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
23 893	26 603[2]	27 715	27 349	25 718	25 614	133 309

[1] Prisläge februari 1974

[2] Härutöver tillkommer 310 000 kr. för bedömt behov av dubbelbemanning

Översyn av organisationen vid försvarets civilförvaltning

Civilförvaltningens förslag

Genom beslut i juni 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt försvarets civilförvaltning att i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut se över civilförvaltningens organisation. Därvid angavs bl. a. att översynen inte borde sikta till någon mera genomgripande förändring av organisationen utan huvudsakligen omfatta en genomgång av befintliga rutiner och nuvarande arbetsfördelning inom myndigheten. Vidare borde uppgiftsfördelningen mellan civilförvaltningen och myndigheter inom och utom försvarets verksamhetsområde studeras och därav betingade förslag till förändringar läggas fram. Organisationen av redovisningsverksamheten och redovisningsrevisionen skulle vidare utredas i samråd med riksrevisionsverket, varvid två organisationsförslag skulle läggas fram. Som huvudalternativ skulle ett förslag utarbetas där dessa verksamheter bedrevs inom linjeenheter i verket.

Försvarets civilförvaltning har i juni 1975 redovisat resultatet av översynen och lagt fram härav betingade förslag.

Yttranden över översynen av organisationen av försvarets civilförvaltning har avgetts av överbefälhavaren, försvarets materielverk, civilförsvarsstyrelsen, försvarets rationaliseringsinstitut, flygtekniska försöksanstalten, försvarets personalnämnd, riksrevisionsverket, statens personalnämnd, riksförsäkringsverket, länsstyrelsen i Värmlands län, Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) samt Centralorganisationen

Sveriges akademikers centralorganisation och Statstjänstemännens riksförbund (SACO/SR).

Civilförvaltningens förslag kommer i det följande att redovisas endast i de delar de fordrar riksdagens godkännande.

Beträffande den interna organisationen föreslår civilförvaltningen bl. a. att den nuvarande indelningen i huvudenheter i sina huvuddrag får bestå. Det revisionskontor som finns organiserat vid myndigheten bör dock ingå i revisionsbyrån. Med hänvisning till att de nuvarande patenträttsliga och patenttekniska sektionerna inom juridiska byrån inte kommer att omfattas av civilförvaltningens omlokalisering till Karlstad föreslås vidare att dessa får ingå som patentbyrå i verkets organisation. Dessutom bör enligt verkets uppfattning kanslibyrån avlastas vissa ärendegrupper som inte avser statstjänstemäns anställningsförhållanden och värnpliktigas förmåner och i fortsättningen benämnas lönebyrån. De ärendegrupper som sålunda undantas från byråns handläggning föreslås bli överförda till den nuvarande administrativa enheten som därvid skulle benämnas centralbyrån. Civilförvaltningen har vidare i annat sammanhang föreslagit att viss del av verksamheten med värnpliktigas resor skall föras över till försvarsstaben. Totalt skulle ett genomförande av förslagen beträffande verkets interna organisation medföra att antalet anställda minskas med fem.

Beträffande försvarets civilförvaltnings ansvar och arbetsuppgifter har översynen bl. a. genomförts med den målsättningen att verkets verksamhetsområden bör vara klart och naturligt avgränsade mot andra myndigheter och att för vart och ett av verksamhetsområdena bör gälla ett enhetligt ansvarsområde. Tillämpningen av denna målsättning innebär enligt civilförvaltningen att eventuella risker för dubbelarbete elimineras och att tillgångar av välutbildad och specialiserad arbetskraft tas till vara på ett ekonomiskt sätt. Mot denna bakgrund och med hänvisning till att statens avtalsverk med stöd av sin instruktion har funnit det lämpligt att tilldela civilförvaltningen vissa uppgifter inom hela fjärde huvudtiteln föreslår verket att dess ansvar beträffande statstjänstemäns förmåner – som f. n. är begränsat till försvarsmakten – också utsträcks till att avse samtliga myndigheter inom fjärde huvudtiteln. Därvid skulle bl. a. civilförsvarsstyrelsen, försvarets rationaliseringsinstitut och flygtekniska försöksanstalten tillkomma. Allt eftersom ytterligare frågor beträffande statstjänstemäns anställningsförhållanden har blivit avtalsreglerade har statens avtalsverk funnit det lämpligt att ge civilförvaltningen ökade befogenheter som att t. ex. meddela anvisningar till Allmänt arbetstidsavtal (ARB). Civilförvaltningen bedömer att denna tendens kommer att fortsätta. Mot den erfarenhetsmässiga bakgrunden att en avtalsreglering medför större svårigheter vid tillämpningen än en författningsreglering och att behovet av samordning i dessa frågor liksom i rena förmånsfrågor är stort föreslås därför att civilförvaltningen antingen får det samlade ansvaret för övriga frågor som rör statstjänstemäns anställningsförhållanden i den mån annan myndighet inte genom särskilt stadgande ålagts sådana uppgifter eller åläggs att biträda försvarets myndigheter i dessa frågor.

Försvarets civilförvaltning anser vidare att det kan vara lämpligt att verket åläggs vissa ytterligare uppgifter beträffande den militära rättsvården. Här avses främst medverkan i utbildning av och information till bestraffningsberättigade chefer och rättsvårdspersonal. Civilförvaltningen pekar dock på att denna fråga bör samordnas med försvarsmaktens ledningsutredning. Civilförvaltningen anser dessutom att ärenden om skadestånd inom civilförsvarsstyrelsens verksamhetsområde i fortsättningen bör handläggas av civilförvaltningen. Civilförvaltningen anför vidare att fortifikationsförvaltningen inte anser sig kunna utnyttja civilförvaltningens resurser i expropriations- och vattenmål efter civilförvaltningens omlokalisering till Karlstad.

Försvarets civilförvaltning har ansvaret för den ekonomiska redovisningen inom försvaret medan överbefälhavaren har ansvaret för planering och budgetering. En lämplig samordning mellan principer resp. tekniker och rutiner för dessa aktiviteter kan enligt civilförvaltningen uppnås antingen genom en formaliserad samverkan mellan civilförvaltningen och överbefälhavaren eller genom att hela ansvaret åläggs en myndighet. Civilförvaltningen är för sin del beredd att ta på sig ett sådant ansvar men anser att ett sådant beslut bör föregås av en särskild utredning tillsammans med övriga berörda myndigheter.

Beträffande redovisningsrevisionen föreslår civilförvaltningen som tidigare har nämnts att nuvarande revisionskontor i enlighet med direktiven för översynen inordnas i revisionsbyrån. Med hänsyn härtill bör enligt civilförvaltningens mening såväl tillsynen av revisionen som revision av civilförvaltningen åvila riksrevisionsverket. Civilförvaltningen föreslås dock med hänsyn till försvarets speciella struktur bedriva visst arbete med kompletterande metodfrågor och även i fortsättningen avgöra anmärkningsmål och ha ansvaret för fastställande av revisionsplaner sedan synpunkter på planerna har inhämtats från berörda myndigheter.

Den nya organisationen bör enligt civilförvaltningen träda i kraft i god tid före verkets omlokalisering till Karlstad den 1 september 1978 och fastställas att gälla fr. o. m. den 1 juli 1976.

Remissyttrandena

Huvuddelen av remissinstanserna tillstyrker förslagen beträffande försvarets civilförvaltningens i n t e r n a o r g a n i s a t i o n eller lämnar dem utan erinran. Beträffande förslagen att utvidga civilförvaltningens ansvarsområde anmäler dock flera instanser avvikande mening.

Länsstyrelsen i Värmlands län framhåller att de sysselsättningsminskningar som sker vid myndigheter som skall omlokaliseras till Karlstad oundgängligen måste kompenseras genom att Karlstad tillförs andra myndigheter och/eller att de myndigheter som skall omlokaliseras dit tillförs ytterligare uppgifter. Beträffande den föreslagna personalminskningen anser *överbefälhavaren* att den inte innebär att försvarets civilförvaltning i fortsättningen

skulle vara undantagen från krav på åtgärder för att minska personalkostnaderna.

Med hänsyn till de övergripande mål som gäller för rationaliseringsverksamheten inom försvaret bör enligt *försvarets rationaliseringsinstitut* alla möjligheter till rationaliseringar och besparingar tas till vara oberoende av myndighetens geografiska belägenhet. Institutet vill dock understryka betydelsen av att frågan om nya uppgifter för civilförvaltningen ägnas stor uppmärksamhet med hänsyn till den konflikt som annars kan uppstå mellan de lokaliseringspolitiska målen och försvarets krav på effektivitet i sin verksamhet och anser dessutom att det på sikt bör finnas goda rationaliserings- och besparingsmöjligheter med avseende på försvarets civilförvaltning.

Enligt *SACO/SR* är det en brist att utredningen inte har kartlagt de konsekvenser som den föreslagna personalminskningen kan medföra. SACO/SR kan därför inte tillstyrka att antalet tjänster minskas.

Statens personalnämnd framhåller att även om översynen inte har berört frågan om lekmannastyrelse för försvarets civilförvaltning borde det likväl övervägas om inte en myndighet av civilförvaltningens karaktär bör ha en styrelse bestående av representanter för intressenterna i myndighetens verksamhet.

Beträffande förmånssidan biträder *överbefälhavaren* principen att försvarets civilförvaltnings ansvar inom detta område vidgas till att omfatta alla myndigheter inom fjärde huvudtiteln. Han framhåller emellertid att förmånsområdet gränsar till den sociala sektorn och att vissa av de avtal som sluts och de tolkningar som görs kan ha klara anknytningar till personalvårdssidan. Principiellt anser han att frågor som rör innehållet i särskilt de värnpliktigas sociala förmåner i första hand bör åvila honom.

Från principiell synpunkt anser *flygtekniska försöksanstalten* att ansvaret för förmånsområdet så långt det är möjligt bör åvila den myndighet där personalen i fråga är anställd. Försöksanstalten avstyrker därför förslaget att utöka civilförvaltningens ansvarsområde i detta hänseende. Liknande synpunkter förs fram av såväl *försvarets materielverk*, *försvarets rationaliseringsinstitut* som *civilförsvarsstyrelsen* medan *statens personalnämnd* hävdar att förslaget inte bör föranleda något beslut förrän ställning har tagits till kommande förslag från försvarsmaktens ledningsutredning beträffande personaltjänst.

Riksförsäkringsverket konstaterar att man vid organisationsöversynen har förutsatt att uppgiften som tillsynsmyndighet inom familjebidragsområdet skall åvila försvarets civilförvaltning. Utredningen rörande systemet för förmåner åt värnpliktiga m. fl. har emellertid föreslagit att administrationen av familjebidragen skall skötas av försäkringskassorna och att riksförsäkringsverket som en följd härav skall vara tillsynsmyndighet. Ett beslut om att föra över familjebidragsadministrationen i enlighet med detta förslag får enligt riksförsäkringsverket konsekvenser för försvarets civilförvaltnings organisation och resursdimensionering.

Beträffande förslaget att utvidga civilförvaltningens ansvar inom rättsvårdsområdet anför *överbefälhavaren* att detta liksom nu huvudsakligen bör avse skadestånds- och ersättningsmål. Rättsvården bör ses som en del av chefsansvaret och bör ansvarsmässigt åvila överbefälhavaren. Civilförvaltningens medverkan bör som regel enbart gälla de områden där verket har särskild kompetens. Överbefälhavaren anser vidare, och får härvid stöd av *statens personalnämnd*, att beslut om rättsvårdens organisation och fördelning av ansvar för denna inte bör fattas förrän försvarsmaktens ledningsutredning har lämnat förslag i dessa frågor. Förslaget att föra över civilförsvarsstyrelsens skadereglerande verksamhet till civilförvaltningen biträds av *civilförsvarsstyrelsen*.

Förslaget att lägga ansvaret för teknisk samordning mellan ekonomisk redovisning samt planering och budgetering hos civilförvaltningen röner visst stöd hos *överbefälhavaren*, som dock framhåller att ansvaret för den totala samordningen av utvecklingen av försvarets planerings- och ekonomisystem måste ligga kvar hos honom. Han anser det emellertid lämpligt att systemansvaret för ett kommande ADB-system för detta ändamål vilar hos civilförvaltningen och är beredd att medverka vid en utredning om att föra över vissa uppgifter inom detta område till verket. *Försvarets materielverk* anser det uteslutet att någon annan myndighet än materielverket har hand om utveckling av metoder och rutiner för ekonomisk planering och budgetering för huvudproduktionsområdena 2 och 4. Verket är dock berett att medverka i den föreslagna utredningen.

Såväl *riksrevisionsverket* som *överbefälhavaren* tillstyrker förslaget till organisation av den redovisningsverksamhet och redovisningsrevision som bedrivs inom civilförvaltningen. Överbefälhavaren framhåller dock att det är angeläget att gränsen mellan förvaltningsrevision och redovisningsrevision inte luckras upp. *Försvarets materielverk* anser för sin del att det inte föreligger något behov för civilförvaltningen att bedriva visst kompletterande metodarbete beträffande revision och hävdar dessutom att materielverket självt bör fastställa sin revisionsplan.

Statskontoret har föreslagit regeringen att ett generellt ADB-baserat löneuträkningssystem skall införas inom statsförvaltningen. *Överbefälhavaren*, *försvarets rationaliseringsinstitut* och *statens personalnämnd* förutsätter med hänsyn till återverkningarna härav på civilförvaltningens organisation och arbetsuppgifter att detta förslag och förslaget till omorganisation av civilförvaltningen behandlas i anslutning till varandra.

F 1. Försvarets civilförvaltning

1974/75	Utgift	22 361 037
1975/76	Anslag	23 893 000
1976/77	Förslag	25 900 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Försvarets civilförvaltning:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	22 770	24 297	25 533	29 485	28 010
Kostnader	**22 770**	**24 297**	**25 533**	**29 485**	**28 010**
Avgår:					
Inbetalningar					
a) avlöningsuträkning för vissa myndigheter	1 380	– 1 658	– 1 500	– 1 900	– 1 900
b) externa tjänster	140	– 434	– 140	210	210
Skillnaden mellan faktiska utgifter och internpriser	–	– 150	–	–	–
Överplanering	-	–	–	– 772	–
Tillkommer:					
Utgifter för försträckta tjänstepremier m. m.		+ 306	–	–	–
Medgiven prisreglering	+ 1 450	–	–		–
Medelsbehov	**22 700**	**22 361**	**23 893**	**26 603**	**25 900**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	1	1	–	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	101	91	91	of.	+ 2
Övrig personal	153	155	155	+ 2	7
	255	**247**	**246**	**+ 2**[1]	**– 5**

[1] Härutöver tillkommer 7 personer för dubbelbemanning

Budgetåret 1974/75

Försvarets civilförvaltning anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att den planerade verksamheten i stort har kunnat genomföras. Personalomsättningen har dock varit stor, främst beroende på verkets omlokalisering till Karlstad år 1978. Detta har medfört att vissa planlagda aktiviteter har fått anstå till innevarande budgetår.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1976/77

Försvarets civilförvaltning

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar försvarets civilförvaltning på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 3 005 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Omlokaliseringen till Karlstad medför att kostnaderna ökar med 809 000 kr., varav 109 000 kr. för att förbereda och 700 000 kr. för att genomföra omlokaliseringen.

C. Uppgiftsförändringar

Vissa nya tjänster har inrättats vilket medför att kostnaderna ökar med 128 000 kr. För representation och utrikes resor begärs ytterligare 10 000 kr.

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 2 559 000 kr. Denna besparing kan ske endast genom att personalkostnaderna reduceras. Inom samtliga internprogram skulle detta medföra att vissa verksamheter måste läggas ner och övriga verksamheter ges minskade resurser. En sådan be-

sparing skulle därför innebära ökade ärendebalanser och risk för felaktiga beslut.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak biträda försvarets civilförvaltnings förslag till intern organisation av verket. Jag är dock inte beredd att nu ta ställning till verkets förslag beträffande organisationen av den patentverksamhet som bedrivs inom juridiska byrån. Efter ytterligare överväganden i frågan avser jag föreslå regeringen att återkomma till riksdagen härvidlag. Jag har inget att erinra mot civilförvaltningens förslag beträffande den principiella ärendefördelningen mellan nuvarande kanslibyrån och administrativa sektionen. Jag är dock inte beredd att f. n. förorda någon ändring i administrativa sektionens ställning men anser att den i fortsättningen bör benämnas centralenheten. Enligt min mening bör vidare administrationen av de värnpliktigas resor med hänsyn till pågående överväganden om förmånssystemets administration inte föras över till försvarsstaben utan även i fortsättningen skötas av civilförvaltningen.

I likhet med huvuddelen av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan anser jag det f. n. inte vara aktuellt att utvidga civilförvaltningens ansvar vare sig beträffande statstjänstemäns förmåner till att avse samtliga myndigheter under fjärde huvudtiteln eller beträffande rättsvårdsområdet. Enligt vad jag har inhämtat torde båda dessa frågor komma att behandlas inom ramen för uppdraget till försvarsmaktens ledningsutredning. Jag vill dock understryka att civilförvaltningens kompetens inom dessa områden naturligtvis även i fortsättningen bör kunna komma samtliga myndigheter till del. Jag har vidare inget att erinra mot förslagen att föra över civilförsvarsstyrelsens skadereglerande verksamhet till civilförvaltningen.

Jag biträder det förslag beträffande redovisnings- och revisionsverksamhetens organisation som försvarets civilförvaltning i samråd med riksrevisionsverket har lagt fram. Det nuvarande revisionskontoret bör alltså inordnas i revisionsbyrån. Försvarets materielverk har anfört att revisionsplanen för materielverket bör fastställas av verket självt och inte som civilförvaltningen har föreslagit av civilförvaltningen efter hörande av berörd myndighet. Enligt min mening bör det förutsatta samrådsförfarandet dock ge garantier för att den berörda myndighetens synpunkter beaktas så långt det är möjligt.

Överbefälhavaren m. fl. remissinstanser har erinrat om att statskontoret föreslagit regeringen att införa ett generellt ADB-baserat löneuträkningssystem i statsförvaltningen. Med hänsyn till återverkningarna härav på civilförvaltningens organisation har remissinstanserna förutsatt att detta förslag och förslaget till omorganisation av civilförvaltningen behandlas i anslutning till varandra. Regeringen har i november 1975 fattar principbeslut om

om att införa ett sådant löneuträkningssystem för myndigheter – utom affärsverk – som inte tillhör försvarsdepartementets verksamhetsområde. Regeringen kommer senare att fatta beslut om hur dessa myndigheters behov av löneuträkningssystem skall tillgodoses. Intill dess kan enligt min mening ställning inte tas till civilförvaltningens framtida organisation och arbetsuppgifter i dessa avseenden.

Statens personalnämnd anser att man bör överväga om inte en myndighet av civilförvaltningens karaktär borde ha en styrelse bestående av representanter för intressenterna i myndighetens verksamhet. Jag delar den uppfattningen men är f. n. inte beredd att ta ställning i denna fråga.

De organisatoriska m. fl. förändringar som jag i det föregående har föreslagit bör genomföras med början den 1 juli 1976.

Med de förändringar som motiveras av översynen och resultaten av de överväganden om dels administrationen av förmånssystemet, dels statskontorets förslag till löneuträkningssystem som jag tidigare har omnämnt har jag inte någon att erinra mot den inriktning av verksamheten som civilförvaltningen har föreslagit i programplanen.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de förslag beträffande försvarets civilförvaltnings organisation som jag har förordat,
2. till *Försvarets civilförvaltning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 25 900 000 kr.

Försvarets sjukvårdsstyrelse

Försvarets sjukvårdsstyrelse leder försvarsmaktens hälso- och sjukvård och är central förvaltningsmyndighet för sjukvårdsförvaltningen inom försvaret.

Chef för försvarets sjukvårdsstyrelse är en generalläkare. Styrelsen är organiserad på en centralplanering, en hälsovårdsbyrå, en sjukvårdsbyrå, en materielbyrå, en specialmedicinsk sektion och en administrativ sektion. Inom styrelsen finns en medicinalkårexpedition. Denna lyder under generalläkaren i hans egenskap av chef för försvarets medicinalkår.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets sjukvårdsstyrelse budgeteras på fyra primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Utbildning till och av fast anställd personal m. fl., Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. och Tillämpad forskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets sjukvårdsstyrelse.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *sjukvårdsstyrelsen* bl. a. följande.

Verksamheten inom delprogrammet planeras och genomförs så att styrelsens tillsyns- och ledningsfunktion inom försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred och krig tillgodoses. Verksamheten inriktas i första hand på att ta fram underlag för att utforma och organisera företagshälsovård inom försvarsmaktens förbandssjukvård och se över krigssjukvården och att därvid utarbeta förslag beträffande mål, organisation och behov av resurser.

En allmän intern översyn av styrelsens organisation planeras för att lösa problemen med läkarvakanser och eventuella svårigheter efter omlokaliseringen till Karlstad. Möjligheterna att omsätta sjukvårdsmateriel i samarbete med landstingen skall utredas liksom ansvarsförhållandena för arbetarskyddet. Medicinsk kontroll av personer i särskilt utsatta arbetsmiljöer skall genomföras. Försvarsgrenarnas planer att förnya krigsförbandens förnödenheter för hälso- och sjukvården skall fullföljas. De försök som pågår med sjukvårdsmateriel och läkemedel fortsätter och underlag för den kommande krigssjukvårdsorganisationen i fråga om materiel skall tas fram.

Den av sjukvårdsstyrelsen beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets sjukvårdsstyrelse framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
17 201[1]	18 992	18 790	18 790	18 790	18 790	94 152

[1] Prisläge februari 1974

F 2. Försvarets sjukvårdsstyrelse

1974/75	Utgift	16 678 875
1975/76	Anslag	17 201 000
1976/77	Förslag	16 086 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets sjukvårdsstyrelse	Föredragandena
Försvarets sjukvårdsstyrelse:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	11 571	11 724	13 343	14 638	14 336
Utbildning till och av fast anställd personal	738	791	808	871	872
Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.	2 047	2 014	2 370	2 605	–
Tillämpad forskning	624	707	680	878	878
Kostnader	14 980	15 236	17 201	18 992	16 086
Tillkommer:					
Skillnad mellan faktiska utgifter och internpriser	–	+ 1 443	–	–	–
Medgiven prisreglering	+ 1 420	–		–	
Medelsbehov	16 400	16 679	17 201	18 992	16 086

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets sjukvårdsstyrelse	Föredragandena
A. *Försvarets sjukvårdsstyrelse*					
Militär personal					
Regementsofficerare	5	6	6	+ 2	+ 2[1]
Kompaniofficerare	2	2	2	+ 1	+ 1[1]
Civilmilitär personal					
Läkare, veterinärer, tandläkare	18	14	14	– 1	– 1
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	3	3	3	– 3	– 3
Civil personal					
Handläggande personal	20	18	18	+ 1	+ 1
Övrig personal	79	73	73	of.	of.

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets sjukvårds-styrelse	Föredra-ganden
B. *Centrala sjukvårdsförråd*					
Militär personal					
Kompanioffice-rare	4	3	5	of.	5
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Kompanioffice-rare	1	–		of.	of.
Civil personal					
Övrig personal	26	27	28	of.	- 28
	158	**146**	**149**	**of.**	**– 33**

[1] Avser tjänster som tillkommer på grund av pensionsåldershöjningen

Budgetåret 1974/75

Försvarets sjukvårdsstyrelse anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Verksamheten har präglats av styrelsens omlokalisering till Karlstad. Detta har medfört bl. a. ökad personalomsättning, underbemanning av läkarpersonal och osäker planering av uppgifter och personalresurser. Arbetet med organisation av företagshälsovård inom förbandssjukvården och organisation av försvarets tandvård har krävt betydande insatser.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att styrelsens verksamhet kan komma att påverkas av beslut om försvarsmaktens förbandssjukvård och tandvård. De värnpliktigas och anställdas behov av medicinsk och socialpsykiatrisk vård kommer att övervägas. Sjukvårdsstyrelsens omlokalisering till Karlstad genomförs. Därutöver ses styrelsens freds- och krigsorganisation över.

Budgetåret 1976/77

Försvarets sjukvårdsstyrelse

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför försvarets sjukvårdsstyrelse följande huvudmotiveringar för den föreslagna

verksamheten under budgetåret 1976/77. Översynen av styrelsens freds- och krigsorganisation fortsätter. Olika kurser för personal inom medicinalkåren skall genomföras. Enligt regeringens beslut skall den centrala förrådsledningen avseende sjukvårdsmateriel föras över till försvarets materielverk och de centrala sjukvårdsförråden underställas vederbörande militärbefälhavare.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar försvarets sjukvårdsstyrelse på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 1 931 500 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Kostnaderna för att förbereda och genomföra sjukvårdsstyrelsens omlokalisering till Karlstad minskar med 662 400 kr. Hyreskostnaderna för sjukvårdsstyrelsens lokaler i Karlstad ökar medelsbehovet med 889 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet.
En tjänst för förrådsmästare dras in (– 59 700 kr.).

2. Tillämpad forskning.
Kostnaderna för försök avseende läkemedels lagring och hållbarhet förs över från anslaget B 2. Arméförband: Materielanskaffning (+ 130 000 kr.).

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 935 000 kr. Detta medför bl. a. att en tjänst för administrativ personal måste dras in och att styrelsens service i fråga om tillförsel av sjukvårdsförnödenheter till bl. a. regionala och lokala myndigheter försämras. Styrelsens system för hälso- och sjukdomsredovisning måste också läggas ned.

Föredraganden

Jag kan t. v. godta den inriktning av verksamheten som sjukvårdsstyrelsen har föreslagit i programplanen.

Utformningen och organisationen av företagshälsovården inom försvarets förbandssjukvård och den interna översynen av sjukvårdsstyrelsens organisation och arbetsuppgifter kan få betydelse för verksamheten under perioden.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid tagit hänsyn till att den centrala förrådsledningen skall föras över till försvarets materielverk och att de centrala sjukvårdsförråden fr. o. m. den 1 juli 1976 skall underställas vederbörande militärbefälhavare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets sjukvårdsstyrelse* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 16 086 000 kr.

Fortifikationsförvaltningen

Fortifikationsförvaltningen är central förvaltningsmyndighet för fortifikations- och byggnadsväsendet inom försvarsmakten. I förvaltningens uppgifter ingår också att för försvarsmaktens räkning svara för markfrågor. Fortifikationsförvaltningen skall i fred organisera byggnads- och reparationsberedskapen.

Chef för fortifikationsförvaltningen är en generaldirektör. Verket är organiserat på åtta enheter, befästningsenheten, kasernenheten, drift- och fackenheten, forskningsenheten, markenheten, administrativa enheten, byggenheten och enheten för central planering. I fortifikationsförvaltningen ingår även chefen för byggnads- och reparationsberedskapen samt byggnads- och reparationsberedskapens centralkontor. Sju byggnadskontor, ett i varje militärområde och ett inom Gotlands militärkommando, är beträffande bl. a. byggledning och kontroll vid större ny-, till- och ombyggnadsarbeten direkt underställda fortifikationsförvaltningen.

Verksamheten under delprogrammet Fortifikationsförvaltningen budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Fortifikationsförvaltningen.

Programplan för perioden 1976/77 – 1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *fortifikationsförvaltningen* bl. a. följande.

Verksamheten inom delproduktionsområdet Markanskaffning bedöms under programplaneperioden få i stort sett oförändrad omfattning. Den under senare år konstaterade obenägenheten hos markägare och andra att avstå mark till försvaret väntas bestå. Detta innebär att planerade markanskaffningar också i fortsättningen blir svåra att genomföra och därför tids- och arbetskrävande. Under senare år har det vidare blivit alltmer påtagligt att försvarets framtida behov av mark måste beaktas vid den civila planlägg-

ningen på skilda nivåer. Denna utveckling kommer säkerligen att fortsätta under programplaneperioden inte minst på grund av den fysiska riksplaneringen. Detta beräknas medföra merarbete i form av uppföljning och medverkan. Förändringar i försvarsmaktens fredsorganisation som bl. a. innebär förbandsindragningar kan medföra omfattande och arbetskrävande försäljningar av mark m. m.

Inom delproduktionsområdena Anskaffning av befästningar m. m., Anskaffning av kaserner m. m. och Iståndsättning av befästningar och kaserner m. m. beräknas den årliga investerings- och underhållsvolymen bli ungefär oförändrad under hela programplaneperioden. Anskaffningsverksamheten bedöms dock i betydande grad bli påverkad av förändringarna i fredsorganisationen och den föreskrivna minskningen av antalet anställda inom försvaret genom att ganska stora investeringar kan behöva göras för att nå avsedd rationaliseringseffekt. Verkets resurser kommer att koncentreras till arbetsuppgifter som kan knytas till organisationsändringar som har rationaliseringsvinster till syfte. Arbetet med generalplaner och normer för byggnadsobjekt beräknas fortsätta.

Fortifikationsförvaltningen avser att under programplaneperioden hålla en beredskap för att medverka i konjunkturstimulerande åtgärder. I den utsträckning det är möjligt kommer verket att upprätthålla en investeringsreserv.

Verksamheten inom facket Fastighetsförvaltning har studerats vid den översyn som försvarets rationaliseringsinstitut har gjort av den regionala och lokala organisationen för fortifikations- och byggnadsförvaltningen. I detta arbete har ingått även en tidigare påbörjad översyn av försvarets fasta maskinanläggningar. Parallellt härmed har fortifikationsförvaltningen fortlöpande minskat antalet anställda vid bl. a. de s. k. egen-registyrkorna och inom maskintjänsten, i första hand genom naturliga avgångar. Verksamheten inom facket Fastighetsförvaltning förutses under programplaneperioden komma att påverkas av statsmakternas beslut med anledning av resultatet av rationaliseringsinstitutets översyner. Förvaltningen avser att under de närmaste åren pröva en mer långsiktig och regelbunden behandling av fastighetsunderhållet. Med hänsyn till de stora prisökningar som under den senaste tiden har skett på bl. a. olja för uppvärmningsändamål planerar fortifikationsförvaltningen att genomföra åtgärder i energibesparande syfte.

Utvecklingen inom delproduktionsområdet Tillämpad forskning tyder på ett större intresse för verkan av konventionella vapen. Forskningen inriktas på problemen med koncentrerad lagerhållning av ammunitionseffekter i bergförråd.

Anskaffningen av materiel för byggnads- och reparationsberedskapen kommer under de närmaste åren att inriktas på betongblandare samt skydds-, maskerings- och drivmedelsmateriel.

Fortifikationsförvaltningen räknar med att få svårigheter i sin verksamhet beroende på personalminskningar i samband med redan beslutade och för-

utsedda omorganisationer inom fortifikations- och byggnadsförvaltningen. Även verkets omlokalisering till Eskilstuna beräknas medföra en nedgång i effektiviteten under hela programplaneperioden genom ökad personalomsättning och svårigheter att rekrytera personal. Detta sker under en period när stora krav kommer att ställas på förvaltningen att genom byggnadsåtgärder medverka till att försvarsmakten snabbt kan tillgodogöra sig rationaliseringsvinster. Det är därför angeläget att verksamheten på allt sätt underlättas av de myndigheter som förvaltningen samarbetar med, främst förvaltningens uppdragsgivare.

Den för delprogrammet föreskrivna personalminskningen är nu till övervägande delen genomförd. Beslutet om verkets omlokalisering kan emellertid medföra ändrade betingelser. Förvaltningen bedömer att en ytterligare minskning av personalen inte kan genomföras med bibehållna uppgifter. Verket anser det inte möjligt att nu slutligt bedöma utvecklingen men personalminskningen har medfört att verket i ökad omfattning lägger ut uppdrag utanför förvaltningen.

Den av fortifikationsförvaltningen beräknade utvecklingen av anslaget Fortifikationsförvaltningen framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
39 192[1]	43 650	43 750	43 850	43 150	43 150	217 550

[1] Prisläge februari 1974

Ändrad organisation m. m. för fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå

Inledning

I april 1969 uppdrog Kungl. Maj:t åt försvarets rationaliseringsinstitut att i samverkan med fortifikationsförvaltningen se över organisationen för fortifikations- och byggnadsförvaltningen inom försvaret.

I september 1972 redovisade rationaliseringsinstitutet resultatet av översynen av den centrala förvaltningsnivån och lämnade förslag till ändrad organisation för fortfikationsförvaltningen. I anslutning härtill föreslog institutet bl. a. att utredningsarbetet skulle fortsätta i en andra etapp och därvid inriktas på organisationen för fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå.

I prop. 1973:75 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att godkänna vissa riktlinjer som min företrädare förordade för ändrad organisation m. m. av fortifikationsförvaltningen. Riksdagen (FöU 1973:16, rskr 1973:195) godkände de föreslagna organisationsändringarna. Den nya organisationen vid for-

tifikationsförvaltningen genomfördes slutligt den 1 oktober 1974.

I januari 1973 meddelade Kungl. Maj:t direktiv för det fortsatta utredningsarbetet. Enligt dessa direktiv skulle utredningsarbetet bedrivas i samverkan med fortifikationsförvaltningen och under medverkan av överbefälhavaren. Organisationsalternativ som på olika sätt knöt an till nuvarande organisationsstruktur och ansvarsfördelning med en central, en högre regional och en lägre regional/lokal nivå skulle prövas. Hänsyn skulle också tas till de förändringar som statsmakternas kommande beslut om organisationen i fred av försvarsmaktens myndigheter i lägre regional och lokal instans kunde komma att innebära. Förutsättningarna för personalminskningar skulle särskilt uppmärksammas. Till den andra utredningsetappen hänsköts enligt min företrädares uttalanden i prop. 1973:75 även frågan om förvaltningen av försvarets byggnader i Storstockholmsområdet efter fortifikationsförvaltningens omlokalisering till Eskilstuna samt frågan om uppgifter och organisatorisk ställning för driftenheten vid förvaltningen.

I november 1969 uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt rationaliseringsinstitutet att i samverkan med fortifikationsförvaltningen fullfölja en av förvaltningen påbörjad översyn av organisationen för försvarets fasta maskinanläggningar. Inom ramen för uppdraget fick institutet också genomföra försök med samordnad fast maskintjänst. – I uppdraget att se över organisationen vid de fasta maskinanläggningarna har ingått att även utreda frågan om ansvarsfördelningen mellan fortifikationsförvaltningen och försvarets materielverk när det gäller drift och underhåll av kraft- och ventilationsutrustning i vissa anläggningar för telekommunikation.

I anslutning till uppdraget att se över organisationen vid de fasta maskinanläggningarna föreskrev Kungl. Maj:t i januari 1972 att tjänster för maskinpersonal vid försvarsmakten inte får återbesättas utan medgivande av fortifikationsförvaltningen i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut, statens maskinpersonalnämnd och berörda myndigheter. Vidare medgav Kungl. Maj:t i november 1973 att driften vid två eller flera av försvarets fasta maskinanläggningar provisoriskt får samordnas i syfte att uppnå personalbesparingar. I samband därmed får göromålsförordnanden för ansvarsmannapersonal meddelas.

Försvarets rationaliseringsinstitut har i september 1974 lagt fram förslag till ändrad organisation för fortifikations- och byggnadsförvaltningen inom försvaret i regional och lokal instans. Förslaget har redovisats i en rapport (Rapport 5/74–6103 Försvarets fortifikations- och byggnadsförvaltning Etapp 2 Regional och lokal organisation). I anslutning härtill har institutet meddelat att utredningsarbetet avslutats utom i fråga om uppdragen att bedriva försök med samordnad fast maskintjänst och att i samråd med fortifikationsförvaltningen pröva behov av maskinpersonal.

Efter remiss har yttranden över organisationsförslaget avgetts av överbefälhavaren tillsammans med cheferna för armén, marinen och flygvapnet samt av fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, riksrevisions-

verket, byggnadsstyrelsen, statens maskinpersonalnämnd, Centralorganisationen SACO/SR och Statsanställdas förbund (SF). Vidare har Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) överlämnat yttranden av Försvarets civila tjänstemannaförbund (FCTF), Sveriges arbetsledareförbund (SALF), Kompaniofficersförbundet och Plutonsofficersförbundet.

Nuvarande organisation m. m.

Verksamhetsområdet fortifikations- och byggnadsförvaltning omfattar anskaffning och förvaltning av försvarsmaktens befästningar, byggnader och mark. I verksamhetsområdet ingår också att anskaffa fortifikations- och byggnadsmateriel samt att följa den tekniska utvecklingen och bedriva sådan planläggnings-, forsknings- och instruktionsverksamhet som krävs för att hålla god krigsberedskap i fortifikatoriskt hänseende.

Central förvaltningsmyndighet inom försvarsmakten för denna verksamhet är fortifikationsförvaltningen. Under fortifikationsförvaltningen lyder i förvaltningshänseende på regional nivå resp. militärbefälhavare och de till militärområdesstaberna knutna byggnadskontoren. Med militärbefälhavare och militärområdesstab jämställs här chefen för Gotlands militärkommando och Gotlands militärkommandostab.

Inom militärområdesstaberna handläggs fortifikations- och byggnadsfrågor av en särskild fortifikationssektion, sektion 8. Chefen för denna sektion är förvaltningsgrenschef (ansvarsområdeschef) för fortifikations- och byggnadsfrågor. Verksamheten vid sektionen omfattar i huvudsak befästnings- och övrig byggnadsverksamhet, fortifikatorisk planläggning och markärenden. Sektion 8 är organiserad på en utrednings- och planeringsavdelning, en krigsplanläggningsavdelning och en domänavdelning.

Byggnadskontorets chef är förvaltningsmyndighet under militärbefälhavaren men lyder i vissa avseenden direkt under fortifikationsförvaltningen. Byggnadskontorets huvudsakliga uppgifter är att medverka i anskaffningsskedet av byggprocessen och att biträda i förvaltningsskedet med entreprenering, teknisk rådgivning m. m. Byggnadskontoret är organiserat på en planerings- och byggnadsavdelning med ritkontor samt fyra avdelningar för resp. väg- och vattenbyggnads-, underhålls-, vvs- och el-frågor. I byggnadskontorets distriktsorganisation ingår särskilda lokalkontor som biträder en eller flera förbandschefer i tekniska och ekonomiska frågor.

Det totala antalet fastighetsförvaltande myndigheter uppgick den 1 juli 1974 till 103 fördelade på ett 50-tal orter. Ca 90 av dessa myndigheter hade egna verkställighetsresurser. Med fastighetsförvaltande myndigheter avses även staber m. m. som vanligtvis endast förvaltar enstaka anläggningar och som för verkställighetsåtgärder är hänvisade till annan myndighet. I samband med pågående omorganisation av försvarsmakten i lägre regional och lokal instans (OLLI) minskas antalet myndigheter med egen fastighetsförvaltning successivt.

Fastighetsförvaltande myndigheter vid armén är chefer för försvarsområdesregementen och regementen (kårer), försvarsområdesbefälhavare vid fristående försvarsområdesstab samt chefer för vissa skolor. Vid arméregementen handläggs fortifikations- och byggnadsfrågor i allmänhet vid kasernvårdsavdelningen och i vissa fall inom kasernkompani, utbildningsavdelning eller intendenturavdelning. Vid fristående försvarsområdesstab handläggs ärenden inom verksamhetsområdet vid en fortifikationsavdelning, vars chef är förvaltningsgrenschef.

Inom marinen utgörs de fastighetsförvaltande myndigheterna av chefer för kustartilleriförsvar, chefer för örlogsbaser och chefen för sjökrigsskolan i Stockholm. Vid kustartilleriförsvar skall fortifikationsavdelningens chef (fortifikationsbefälhavaren) biträda kustartilleriförsvarschefen i fortifikations- och byggnadsfrågor. Fortifikationsbefälhavaren ingår i kustartilleriförsvarsstaben och är förvaltningsgrenschef. Vid örlogsbaserna handläggs fortifikations- och byggnadsfrågor inom byggnadsavdelningen, vars chef ingår i örlogsbasstaben och är förvaltningsgrenschef.

Lokala förvaltningsmyndigheter vid flygvapnet är chefer för sektorflottiljer, chefer för flottiljer samt chefer för vissa skolor. Vid flottiljer handläggs fortifikations- och byggnadsfrågor i allmänhet vid byggnadsavdelningen samt i mindre utsträckning inom intendenturavdelningen. Chefen för byggnads- och intendenturavdelningen är flottiljintendent och förvaltningsgrenschef för bl. a. fortifikations- och byggnadsfrågor.

Fastighetsförvaltande myndigheter är vidare militärbefälhavarna, de regionala tyg- och intendenturförvaltningarna, chefer för vissa skolor och vissa myndigheter som är gemensamma för försvarsmakten. För lokalplanering och förvaltning av fastigheter inom Stockholmsområdet finns vid fortifikationsförvaltningen en särskild sektion, Stockholmssektionen. Denna svarar för lokalplanering för staber, förvaltningsmyndigheter, skolor m. fl. i Stockholmsområdet samt för fast maskintjänst, underhåll, reparationer och ombyggnader i fastigheter som förvaltas direkt av fortifikationsförvaltningen.

Antalet anställda inom fortifikations- och byggnadsförvaltningen inom försvarsmakten på regional och lokal nivå uppgick den 1 oktober 1973 till ca 2 900 personer, varav ca 100 deltidsanställda och ca 70 som endast delvis hade arbetsuppgifter inom verksamhetsområdet.

Försvarsmaktens fasta anläggningar är från förmögenhetssynpunkt redovisade i en särskild fond, försvarets fastighetsfond. Denna är uppdelad på tre delfonder, befästningars delfond, kasernbyggnaders delfond och försvarets forskningsanstalts delfond. Av dessa förvaltas de två förstnämnda av fortifikationsförvaltningen och den sistnämnda av byggnadsstyrelsen. Antalet invärderade objekt i dessa delfonder uppgick den 1 juli 1975 till ca 50 000. Arealen på den invärderade marken uppgick till ca 130 000 ha. Det invärderade värdet av den i fonden redovisade fasta egendomen uppgick den 30 juni 1974 till ca 6 345 milj. kr.

Den totala årsomslutningen för förvaltningsområdet uppgår till i runt tal 1 000 milj. kr.

Rationaliseringsinstitutets utredning och förslag

Utredningsarbetets bedrivande

Översynsarbetet och utarbetandet av den tidigare nämnda rapporten har genomförts av en projektgrupp inom rationaliseringsinstitutet. Personal ur fortifikationsförvaltningen har deltagit i projektgruppens arbete. En särskild ledningsgrupp sammansatt av bl. a. fortifikationsförvaltningens och rationaliseringsinstitutets verkschefer har varit organiserad. Till projektet har vidare varit knuten en referensgrupp med representanter för de centrala staberna m. fl.

Sedan maskintjänstförsöken inleddes har en central samarbetsgrupp varit organiserad med representanter för bl. a. överbefälhavaren, fortifikationsförvaltningen, militärbefälhavaren i Södra militärområdet och statens maskinpersonalnämnd. För överläggningar om behovet att återanställa maskinpersonal samt om utbildning och andra förutsättningar för att genomföra personalreduceringar har fortifikationsförvaltningen och rationaliseringsinstitutet bildat en särskild arbetsgrupp.

Central ledning av fastighetsdriften

I enlighet med vad föredragande departementschefen anförde vid anmälan av prop. 1973:75 angående fortifikationsförvaltningens organisation har rationaliseringsinstitutet närmare övervägt frågan om uppgifter och organisatorisk inplacering för den driftenhet som ingår i drift- och fackenheten vid förvaltningen. Den nu gjorda utredningen har inte gett institutet anledning att ändra sin tidigare framförda uppfattning om behovet av att förbättra fortifikationsförvaltningens möjligheter att samordna handläggningen av driftfrågor och att inrikta verksamhet och resurser på frågor som hänger samman med fastighetsdriftens effektivisering. Enligt institutets uppfattning bör driftfrågorna ägnas ökad uppmärksamhet inom fortifikationsförvaltningen. Institutets förslag innebär att fortifikationsförvaltningens fackansvar för fastighetsdriften utvidgas. Härigenom bedöms driftenheten få flera viktiga uppgifter som endast i obetydlig omfattning kan handläggas samordnat med fackenheten. Enligt institutets mening bör driftenheten därför vara direkt underställd verksledningen. Behovet av ytterligare resurser för denna enhet och frågan om en successiv utveckling av verksledningen för att få upp driftfrågor på denna nivå bör enligt institutet prövas senare. Institutet framhåller att frågan om driftenhetens organisatoriska inplacering måste ses även mot bakgrund av andra åtgärder som kan vidtas för att utan dröjsmål ge handläggningen av driftfrågor i fortifikationsförvaltningen ökade resurser

och utrymme. Sett från denna synpunkt bör den nyinrättade drift- och fackenheten ges tid att utveckla former för sitt arbete. Institutet anser sig därför t. v. böra godta att driftenheten är placerad i drift- och fackenheten. Fortifikationsförvaltningen bör dock få i uppdrag att till regeringen vid lämplig tidpunkt redovisa erfarenheterna av driftenhetens verksamhet i nuvarande organisation samt övriga väsentliga åtgärder som kan ha vidtagits för att utveckla verkets roll som ansvarigt för fastighetsförvaltningen.

Med hänsyn till den vikt som enligt rationaliseringsinstitutets uppfattning bör tillmätas driftfrågorna i syfte att rationalisera fastighetsdriften föreslår institutet att fortifikationsförvaltningen skall vara fackansvarig för fastighetsdriften i dess helhet. Vidare föreslås att fackområdet fastighetsförvaltning tillförs en ny uppgift, lokalvård, genom överflyttning från försvarets materielverk. Lokalvården skulle därigenom komma att ingå i fastighetsvården. Överflyttningen är enligt institutet främst motiverad av det nära sambandet mellan lokalvård samt fastighetsunderhåll och drift. En jämförelse med byggnadsstyrelsens ansvarsområde talar även för en sådan överflyttning.

Stockholmssektionens avveckling

Enligt 1973 års beslut om ny organisation för fortifikationsförvaltningen skall verket på grund av dess beslutade omlokalisering till Eskilstuna befrias från de uppgifter för förvaltning m. m. av vissa fastigheter i Storstockholmsområdet som sköts av den s. k. Stockholmssektionen. Denna sektion finns enligt beslutet provisoriskt kvar i förvaltningens organisation.

Rationaliseringsinstitutet föreslår att Stockholmssektionen avvecklas i samband med att fortifikationsförvaltningen flyttar till Eskilstuna. Sektionens förvaltningsuppgifter bör därvid principiellt fördelas så att krigsskolan, sjökrigsskolan, tygförvaltningsskolan och försvarets radioanstalt hänvisas till verkställighetsresurser vid försvarsområdesförbandet Livgardets dragoner (K 1), medan driften av ämbetsbyggnaderna m. m. som i huvudsak är lokaliserade till stadsdelen Östermalm överlämnas till annan statlig fastighetsorganisation inom Storstockholmsområdet.

Samordning med andra myndigheter

Rationaliseringsinstitutet framhåller att det under utredningsarbetet har kunnat konstateras att statliga myndigheter på flera orter har egna organisationer och resurser för fastighetsbeståndets drift och underhåll. Institutet anser det självklart att den rationalisering som uppnås inom försvaret genom att bilda större förvaltningsenheter som är gemensamma för flera myndigheter också kan erhållas genom att i vissa fall samordna resurserna mellan försvarsanläggningar och t. ex. anläggningar som förvaltas av byggnadsstyrelsen.

När det gäller de fasta maskinanläggningarna erinrar institutet om att statens maskinpersonalnämnd i skrivelse till Kungl. Maj:t i december 1972 har framhållit att tiden är mogen för att samordna maskintjänsten över förvaltningsgränserna. Nämnden har föreslagit att föreskrifter meddelas i syfte att åstadkomma en sådan samordning. Institutet anser det angeläget att regeringen snarast tar ställning till detta förslag. Enligt institutets mening behövs inget ytterligare utredningsarbete om det berättigade i samordningsåtgärderna. Planeringshjälpmedel m. m. som lätt kan anpassas till andra myndigheter än försvarets har utformats i samband med institutets försöksverksamhet i Södra militärområdet. I avvaktan på regeringens beslut med anledning av maskinpersonalnämndens skrivelse bör driften av anläggningar inom försvarsmakten samordnas på sådant sätt att en eventuell samordning över myndigheters förvaltningsgränser inte försvåras.

Utvecklingstendenser m. m.

Med utgångspunkt i de faktiska kostnaderna för budgetåret 1973/74 har institutet studerat och gjort vissa antaganden beträffande kostnadsutvecklingen för drift och underhåll inom fortifikations- och byggnadsförvaltningen t. o. m. budgetåret 1982/83. Institutet har därvid kommit fram till att nuvarande mål för rationaliseringsverksamheten inom förvaltningsområdet är otillräckliga. Även om nuvarande personalreduceringsmål – ca 50 personer netto om året – kan uppnås bedöms verksamhetsområdets andel av totalbudgeten öka med upp till 50 % före mitten av 1980-talet. Bättre metoder för att budgetera, styra och framförallt följa upp underhållsverksamheten är enligt institutet erforderliga. Vidare anses det vara nödvändigt att närmare analysera hur medlen för underhåll av anläggningsbestånden skall fördelas på myndigheter och objektstyper för att optimera medelsutnyttjandet med hänsyn till objektens återstående brukningstid och nyttjandegrad m. m. För att minska kostnaderna för bränsle m. m. behövs ytterligare tekniska rationaliseringsåtgärder. Åtgärder bedöms också nödvändiga för att hålla personalkostnaderna nere.

Köp av tjänster

Rationaliseringsinstitutet anser i princip att tjänster bör köpas i väsentligt större utsträckning än vad som nu är fallet på regional och lokal nivå. Både för kontroll och besiktning liksom för drift och underhåll bör entreprenad utnyttjas i högre grad. Drift och underhåll kan med fördel köpas i form av årsentreprenader. Resurser på orten bör utnyttjas för att begränsa egna fasta personalkostnader. Om inte annat undantagsvis betingas av särskilda lokala förhållanden bör det inom förvaltningsområdet generellt inte finnas anställd mer personal än som med säkerhet kan beredas arbetsuppgifter inom sitt fackområde året runt. Variationer i verksamheten kommer då att motsvaras av att köpta tjänster ökar eller minskar.

Faktorer av betydelse för organisationens utformning

Rationaliseringsinstitutet konstaterar att de krav som primärfunktionen ställer på verksamheten är grundläggande för utformningen av fortifikations- och byggnadsförvaltningens organisation. Med primärfunktionen avses då försvarsmaktens uppgift att producera så effektiva krigsförband som möjligt och förbereda deras insättande i krig. Utbildningen samt mobiliserings- och förvaltningsverksamheten ställer de största kraven på organisationen. Utbildningsverksamheten är samlad till ett antal fredsetablissement med tillhörande övnings- och skjutfält. Denna koncentration av mark och byggnader medför stora arbetsmängder för stödfunktionen och därigenom möjligheter att samordna personal och maskinell utrustning. Byggnader och anläggningar för mobiliserings- och förvaltningsverksamhet har en betydligt större geografisk spridning vilket påverkar möjligheterna att hålla samman fortifikations- och byggnadsförvaltningen i ett fåtal enheter. Enligt institutets mening bör mobiliserings- och förvaltningsverksamheten i större utsträckning än utbildningsverksamheten vara styrande för organisationen i fred. Denna måste utformas med tanke på att verksamheten skall kunna ledas och samordnas över en större geografisk yta inom vilken både utbildningens och mobiliserings- och förvaltningsverksamhetens behov kan tillgodoses utan orimlig fördröjning.

Möjligheterna att tillgodose kraven på rimlig hushållning med knappa ekonomiska resurser är beroende av i vilken utsträckning stordriftsfördelar kan tas till vara. Ett mindre antal ledningsnivåer liksom en begränsning av antalet fastighetsförvaltande myndigheter bedöms ge lägre kostnader för verksamheten. Direktiven för utredningen och överbefälhavarens synpunkter på spridningen av förvaltningsansvaret begränsar dock möjligheterna att genom förändringar i dessa hänseenden åstadkomma kostnadsminskningar.

För att organisationen skall bli tillfredsställande måste de anställdas och de värnpliktigas krav på arbetsmiljö, arbetarskydd, medinflytande m. m. tillgodoses.

Ett grundläggande krav när en militär fredsorganisation utformas är enligt rationaliseringsinstitutets mening att övergång till krigsorganisation skall kunna ske på enklast möjliga sätt. Freds- och krigsorganisationen bör så långt möjligt stämma överens. Institutet framhåller att krigsorganisationens krav kan innebära att personalbehovet är större än vad den fredsorganisatoriska verksamheten kräver.

Verksamhetens finansiering

Rationaliseringsinstitutet vidhåller sitt tidigare framförda förslag att fortifikationsförvaltningens verksamhet bör uppdragsfinansieras och redovisas mot ett 1 000-kronorsanslag. Även byggnadskontorens verksamhet bör en-

ligt institutet finansieras på detta sätt. Anskaffningsverksamheten bör oförändrat finansieras med investerings- resp. iståndsättningsmedel. Underhåll och drift av fastighetsbeståndet bör enligt institutet finansieras i enlighet med ett hyressättningssystem som fortifikationsförvaltningen föreslog år 1971. Systemet innebär i stort att utöver avskrivningar och räntor samt underhåll m. m. även kostnader för maskinpersonal, bränsle, vatten, avlopp, elkraft m. m. redovisas över försvarets fastighetsfond och finansieras genom hyror. Institutet räknar med att denna princip för att finansiera driftkostnader kommer att godtas av statsmakterna. Det innebär att sekundäruppdragen till lokal förvaltningsmyndighet i fråga om poster på anslaget Ledning och förbandsverksamhet begränsas till budgetering av dels hyra som täcker kostnaderna för bl. a. drift och underhåll av fastighetsbeståndet, dels kostnaderna för förberedelser för att anskaffa befästningar i krig, smärre ändrings- och kompletteringsarbeten samt fastighetsvård. Förbandsbudgeten vid lokala förvaltningsmyndigheter kan då i princip frigöras från de kostnader som är förenade med fastighetsförvaltning. All annan verksamhet än anskaffning bör i princip redovisas över fastighetsfonden. När det gäller fastighetsvården framhåller institutet att sambandet mellan denna och övrig fastighetsförvaltning talar för att fastighetsvården samordnas med den lokala fastighetsförvaltningens organisation och finansieras över fastighetsfonden. Så länge värnpliktig och anställd militär personal sysselsätts med dessa arbetsuppgifter bör dock finansiering inte ske över fastighetsfonden. Medel för fastighetsvård bör därför t. v. ingå i anslaget Ledning och förbandsverksamhet men budgeteras särskilt i förbandsbudgeten.

Ansvars- och uppgiftsfördelning inom förvaltningsområdet

Vid sina överväganden beträffande ansvars- och uppgiftsfördelningen inom verksamhetsområdet har rationaliseringsinstitutet utgått från att nuvarande tre förvaltningsnivåer behålls. Mot bakgrund härav föreslår institutet att nuvarande ansvars- och uppgiftsfördelning mellan regionala och lokala förvaltningsmyndigheter i princip inte ändras. Institutet har vidare övervägt möjligheterna att begränsa antalet myndigheter med egen fastighetsförvaltning. Av skäl som hänger samman med organisationsmönstret för bl. a. förnödenhetsförvaltningen har institutet dock valt att föreslå att endast antalet fastighetsförvaltande myndigheter med egna verkställighetsresurser minskas. Detta innebär att antalet myndigheter med egen fastighetsförvaltning blir i stort sett oförändrat.

När det gäller den regionala nivån utgår rationaliseringsinstitutet från att militärbefälhavaren finns kvar som regional förvaltningsmyndighet med huvuduppgift att planera, samordna och kontrollera fortifikations- och byggnadsförvaltningen inom militärområdet i såväl fred som krig. Ärenden inom förvaltningsområdet bör liksom f. n. handläggas vid sektion 8. Militärbefälhavaren bör inte samtidigt vara lokal fastighetsförvaltande myndighet.

Fastigheter som f. n. förvaltas av militärbefälhavare föreslås bli fördelade på de försvarsområdesbefälhavare inom vilkas områden objekten finns. Några principiella förändringar i nuvarande ansvars- och uppgiftsfördelning mellan sektion 8 och byggnadskontoren föreslås inte. Institutet framhåller dock att en följd av ökat köp av tjänster blir att en större del av drift- och underhållsverksamheten på sikt kommer att föras över från de fastighetsförvaltande myndigheterna till byggnadskontoren, främst i fråga om själva genomförandet. För byggnadskontorens del innebär detta inga principiellt nya arbetsuppgifter utan endast att nuvarande upphandlingsverksamhet vidgas.

Beträffande Gotland utgår rationaliseringsinstitutet från att chefen för Gotlands militärkommando blir enda mobiliseringsmyndighet på ön. Institutet föreslår med denna utgångspunkt att militärkommandochefen står kvar som regional förvaltningsmyndighet och dessutom blir fastighetsförvaltande myndighet för samtliga anläggningar inom kommandot med undantag av Gotlands regementes och Gotlands kustartilleriförsvars etablissement och utbildningsanordningar. Chefen för militärkommandot föreslås även t. v. organisera verkställighetsresurser för hela fastighetsbeståndet på Gotland med undantag av kasernetablissement och bostäder i Fårösund. Större anskaffningsuppgifter beräknas kunna handläggas genom central byggledning från fortifikationsförvaltningen. Återstående anskaffning bör enligt institutet kunna skötas av militärkommandots verkställighetsorgan. Militärkommandots byggnadskontor föreslås utgå ur organisationen, varvid erforderlig del av nuvarande personal bör inordnas i militärkommandot.

Översyn av organisationen vid försvarets fasta maskinanläggningar

Maskintjänsten inom försvaret har hittills varit knuten till de olika myndigheterna. Personal för maskintjänsten har organisatoriskt samordnats med personal för byggnadsunderhåll, väg- och skogsarbeten m. m.

I samband med att rationaliseringsinstitutet fick i uppdrag att fullfölja en översyn som fortifikationsförvaltningen tidigare hade inlett av organisationen för försvarets fasta maskinanläggningar fick institutet rätt att inom ramen för uppdraget genomföra försök med samordnad fast maskintjänst. Sådana försök bedrivs sedan november 1970 inom Malmö och Kristianstads försvarsområden. I denna försöksverksamhet har det tidigare organisationsmönstret brutits genom att maskintjänsten har samordnats för myndigheterna inom försvarsområdena. En gemensam ledningsenhet för försöksområdet (driftkontor) har inrättats. All maskinpersonal är underställd en ansvarsman och avlönas centralt från en kassamyndighet. Personalen är placerad dels i lokala arbetsgrupper (driftgrupper), dels i en gemensam servicegrupp för hela driftområdet. Erfarenheterna från försöksverksamheten har legat till grund för utformningen av olika organisationsalternativ för

försvarets maskintjänst. Vissa erfarenheter utnyttjas även i nuvarande organisation utanför försöksområdet.

Rationaliseringsinstitutet sammanfattar resultatet av försöksverksamheten på följande sätt. Maskintjänsten har inom Skåne samordnats oberoende av försvarsgren, myndighet och objekt. Myndigheterna är alltjämt förvaltningsmyndighet för sina anläggningar men köper maskintjänst från driftorganisationen. Det förebyggande underhållet har i försöksverksamheten fått ett större utrymme än tidigare. Maskintjänsten genomförs i den samordnade driftformen med en mindre personalstyrka än i tidigare organisation. Kostnaderna för maskintjänsten har klarlagts. Institutet anser att erfarenheterna från försöksverksamheten är övervägande positiva. De grundprinciper för samordnad maskintjänst som har tillämpats vid försöken och utformats av fortifikationsförvaltningen anser institutet lämpliga. Med dessa principer nås enligt institutet höjd effektivitet och sänkta driftkostnader.

Institutet har studerat tre olika organisationsalternativ som innebär olika grader av samordning av verkställighetsresurserna. Det första alternativet, garnisonsalternativet, innebär att maskintjänsten samordnas mellan flera myndigheter på samma garnisonsort. Det andra alternativet, benämnt fo-alternativet, innebär att maskintjänsten samordnas inom försvarsområde. Alternativet ansluter till ett tidigare förslag av fortifikationsförvaltningen till ny organisation för maskintjänsten inom försvaret. Det tredje alternativet, milo-alternativet, innebär att all maskintjänst inom militärområde samordnas i en gemensam driftorganisation med ett ledningsorgan som är inordnat i byggnadskontoret. Alternativen skiljer sig främst åt i fråga om ansvarsmannens ställning och behovet av ledningspersonal. I garnisonsalternativet ingår maskintjänsten som en del i en verkställighetsenhet för fastighetsdrift m. m. som är gemensam för två eller flera myndigheter på en ort. Ansvarsmannen underställs chefen för denna enhet. I fo-alternativet organiserar endast en av de fastighetsförvaltande myndigheterna inom försvarsområdet verkställighetsresurser. Ansvarsmannen bildar tillsammans med erforderliga medarbetare ett driftkontor som är direkt underställt myndighetens chef. Övriga myndigheter inom försvarsområdet hänvisas beträffande maskintjänst till denna myndighet. I milo-alternativet underställs ansvarsmannen chefen för byggnadskontoret. Ansvarsmannen bildar tillsammans med övrig ledningspersonal en driftenhet i byggnadskontoret, som leder all maskintjänst inom militärområdet. Detta innebär att alla fastighetsförvaltande myndigheter inom militärområdet köper den verkställande maskintjänsten från byggnadskontoret. Som gemensamma förutsättningar för de tre alternativen gäller att antalet fastighetsförvaltande myndigheter är lika medan däremot antalet myndigheter som organiserar verkställighetsresurser varierar. Vidare gäller för samtliga alternativ att maskintjänsten omfattar drift och skötsel av de fasta maskinanläggningarna medan större underhålls-, ändrings- och kompletteringsarbeten upphandlas av byggnadskontoren.

Vid sina överväganden beträffande de tre alternativen har rationaliseringsinstitutet inte närmare utvecklat fo-alternativet på grund av att försvarsområdet har bedömts vara för litet för att medge samordning över försvarsgrensgränserna. Beträffande de två andra alternativen anser institutet att milo-alternativet ger bättre förutsättningar än garnisonsalternativet när det gäller att tillgodose tekniska och ekonomiska synpunkter i driftverksamheten. Å andra sidan bedöms milo-alternativet kräva att nya arbetsrutiner utformas i större omfattning än garnisonsalternativet. Omställningskostnaderna blir högre. Garnisonsalternativet däremot innebär principiellt ingen ändring av organisation och arbetssätt utan endast att antalet större driftenheter ökar. Det är därför lättare att genomföra. Det tillgodoser också kravet att maskintjänsten bör vara samorganiserad med övrig verksamhet inom fastighetsförvaltningens område och knuten till förbandsproducerande myndighet på lokal förvaltningsnivå. Garnisonsalternativet stämmer också i princip överens med nuvarande ansvarsfördelning mellan regional och lokal nivå. Alternativet innebär således i detta avseende oförändrade ansvars- och lydnadsförhållanden.

Rationaliseringsinstitutets överväganden och de synpunkter som har kommit fram i samband med förhandsremiss av organisationsförslagen har lett till att institutet räknar med att garnisonsalternativet skall ligga till grund för maskintjänstens organisation. Alternativet innebär i förhållande till nuvarande organisation att ett antal myndigheter inte längre kommer att ha egna verkställighetsresurser. Genom en sådan samordning minskar antalet klassificerade maskinanläggningar från nuvarande 117 till 52.

Som framgår av det föregående har uppdraget till rationaliseringsinstitutet att se över organisationen vid de fasta maskinanläggningarna även omfattat att undersöka frågan om ansvarsfördelningen mellan fortifikationsförvaltningen och försvarets materielverk beträffande drift och underhåll av kraft- och ventilationsutrustning i vissa anläggningar för telekommunikation. Institutet konstaterar i denna fråga att det beträffande det befintliga anläggningsbeståndet inte har varit möjligt att finna former för samordning som tillgodoser båda myndigheterna. Med hänsyn härtill och eftersom undersökningarna har visat att nuvarande ansvarsfördelning inte nämnvärt påverkar driftsäkerheten föreslår institutet att ansvarsfördelningen mellan de båda verken inte ändras.

Organisation på lokal nivå

Rationaliseringsinstitutet har slutligt närmare studerat två organisationsalternativ med varierande grad av organisatorisk samordning av myndighetsansvar samt av personal, maskiner och andra fysiska resurser som krävs för fastighetsförvaltning, garnisonsalternativet och milo-alternativet. Garnisonsalternativet innebär som tidigare har nämnts att de verkställighetsresurser som behövs för en ort garnisonsvis samordnas

till en myndighet. Milo-alternativet innebär att verkställighetsresurserna samordnas under byggnadskontorets ledning. Budgetering och underhållsplanering sköts av de fastighetsförvaltande myndigheterna som för verkställighet hänvisas till byggnadskontoren. I båda alternativen är antalet fastighetsförvaltande myndigheter lika och i stort sett oförändrat i förhållande till nuläget. Den avgörande skillnaden mellan alternativen är att budgeterade drift- och underhållsåtgärder i garnisonsalternativet genomförs av ett 50-tal (f. n. ca 90) myndighetsanknutna verkställighetsenheter, medan i milo-alternativet byggnadskontoret organiserar och leder dessa enheter. För att få drift- och underhållsåtgärder utförda är de fastighetsförvaltande myndigheterna i båda alternativen hänvisade till att köpa tjänster från den myndighet som organiserar verkställighetsresurser. De finansierar därigenom verksamheten vid verkställighetsenheten. I den mån arbeten inte upphandlas utförs de av en egen-registyrka med ledningspersonal som bildar en verkställighetsenhet vid en fastighetsförvaltande myndighet enligt garnisonsalternativet eller vid byggnadskontoret enligt milo-alternativet.

Rationaliseringsinstitutet har valt att föreslå garnisonsalternativet bl. a. på grund av att primärfunktionens krav anses kunna tillgodoses lättare i detta alternativ. Som ytterligare skäl för att välja detta alternativ framhåller institutet att det på sikt ger möjligheter till ytterligare samordning inom den militära förvaltningsorganisationen eller med den civila statliga fastighetsförvaltningen.

Enligt det föreslagna organisationsalternativet skall försvarsområdesregementen, regementen och en försvarsområdesstab, örlogsbaser och kustartilleriförband, sektorflottiljer, flottiljer samt vissa skolor ha egen fastighetsförvaltning. Att lokala fastighetsförvaltande myndigheter tillhör olika försvarsgrenar bör enligt institutet inte hindra att personal- och materielresurser samordnas. För att utnyttja tillgängliga resurser på bästa möjliga sätt bör de betraktas som gemensamma för försvarsmakten. Detta synsätt stämmer med de riktlinjer som numera gäller för projektet OLLI. Som huvudprincip för föreslagen samordning bör gälla att verkställighetsresurser i form av personal, maskiner och annan utrustning samordnas av en myndighet på varje garnison, i regel chefen för försvarsområdesregemente, sektorflottilj eller kustartilleriförsvar. Om det är lönsamt bör verksamheten samordnas inom ett större geografiskt område än garnisonsort. Militärbefälhavaren bör kontrollera att en sådan samordning kommer till stånd. På garnisonsorter med fler än en fastighetsförvaltande myndighet är den samordnande myndighetens förvaltningsgrenschef även stabsmedlem och som sådan föredragande vid övriga myndigheter. All personal inom verksamhetsområdet på garnisonsorten är anställd och redovisad vid samma myndighet.

Rationaliseringsinstitutet föreslår att arbetsuppgifterna inom förvaltningsområdet delas in i stabsuppgifter och verkställande förvaltning. Till stabsuppgifterna hänförs krigsplanläggning, behovsutredningar, budgetarbete, underhållsplanering m. m. och beställning av verkställighet samt uppföljn-

ning. Till verkställande förvaltning hänförs verksamhetsplanering, arbetsledning, ekonomisk-juridiska åtgärder som inte handläggs i staber, egenregiarbeten, köp av tjänster m. m. Enligt förslaget skall vid de lägre regionala myndigheter som utför krigsplanläggning inrättas en särskild enhet i staben för krigs- och fredsuppgifter inom verksamhetsområdet. Vid dessa myndigheter utförs den verkställande förvaltningen av en fortifikationsenhet. Vid de myndigheter som inte får någon särskild stabsenhet bör chefen för verkställighetsorganet vara stabsmedlem. Verkställighetsenheten bör under förvaltningsgrenschefen delas in i underenheter för fast maskintjänst, byggnadsteknik (inkl. väg och skog) samt fastighetsvård. Vid myndigheter inom marinen kan en planeringsenhet tillkomma. Till verkställighetsenheten förs handräckningsvärnpliktiga som har uttagits för att utföra fastighetsvård. Lokalvården förs över från materielförvaltningen till fastighetsförvaltningen. Ansvarsmannen för maskinanläggningen föreslås vara direkt föredragande inför förvaltningsmyndigheten i driftfrågor. För att få enhetliga benämningar för samtliga försvarsgrenar föreslås att verkställighetsenheten vid myndigheter med särskild stabsenhet benämns fortifikationsenhet medan motsvarande enhet vid övriga myndigheter benämns fastighetsenhet. Enligt institutets bedömning innebär en uppdelning på stabs- och förvaltningsfunktioner vid de lägre regionala myndigheterna inte någon personalökning.

Institutet anser att man i organisatoriskt hänseende bör skilja på ledningen för stabsuppgifter och verkställighetsuppgifter. Den militära personal som behövs för planläggning m. m. bör hänföras till stabsenheten under ledning av en militär tjänsteman medan personal för verkställighet samordnas under en civil drifttekniker i verkställighetsenheten. Anordningen bör kunna åstadkommas inom föreslagen personalram. Ett visst resursutbyte får förutsättas ske mellan de båda enheterna. Chefen för verkställighetsenheten bör således lämpligen vara medlem i staben. Institutet framhåller att man med en sådan organisation får överensstämmelse med organisationsmönstret på högre regional nivå och att goda förutsättningar skapas för en framtida samordning över förvaltningsgränserna.

I fråga om behovet av fortifikatoriskt utbildad personal inom den föreslagna organisationen anför institutet följande. Vid flera myndigheter har krigsplanläggning och andra fortifikatoriskt inriktade uppgifter så liten omfattning att det inte är motiverat att kräva fortifikatorisk utbildning för förvaltningsuppgifterna. Däremot bör uppgifterna lämpa sig väl för kåroberoende äldre regements- eller kompaniofficerare sedan de fått utbildning för fredsuppgifterna. Uppgiften som förvaltningsgrenschef för fortifikations- och byggnadsförvaltning bör således enligt institutets mening inte förbehållas personal med fortifikatorisk utbildning.

Organisation för byggnadskontor

Rationaliseringsinstitutet föreslår inte någon ändring i nuvarande organisation med ett byggnadskontor inom varje militärområde. Som framgår av det föregående har institutet dock föreslagit att Gotlands militärkommandos byggnadskontor skall utgå.

Institutet har konstaterat att den administrativa ledningsfunktionen vid byggnadskontoren behöver förstärkas. Institutet föreslår därför att ett kansli inrättas dit bl. a. de administrativa funktionerna förs över från expeditionen som då utgår. Kanslifunktionen bör även ha planerings- och samordningsuppgifter med speciell inriktning på upphandlingsfrågor. Ny tjänst som chef för kansliet föreslås bli inrättad. Vidare föreslås att underhåll av maskinanläggningarna inom försvaret samt ändrings- och kompletteringsarbeten vid dessa genomförs av byggnadskontoren. Detta innebär att byggnadskontoren bör förstärkas med särskild personal för maskintjänst. Institutet föreslår att tio nya tjänster inrättas vid byggnadskontoren för att samordna och leda maskintjänsten. Tjänsterna bör fördelas så att Östra militärområdets byggnadskontor får tre, Södra och Västra militärområdenas byggnadskontor vartdera två samt Bergslagens, Nedre Norrlands och Övre Norrlands militärområden en tjänst var. Innehavare av tjänsterna bör ha kompetens som gäller för maskinchef – förste driftingenjör vid statliga maskinanläggningar. Den personal som tillkommer för att regionalt leda och följa upp maskintjänsten föreslås bli inordnad i nuvarande underhållsenhet som benämns underhålls- och driftenhet. Utöver denna enhet bör byggnadskontoret bestå av en kanslienhet, en byggnadsenhet, en vv-enhet, en vvs-enhet och en el-enhet. Chefen för byggnadsenheten bör vara ställföreträdare för byggnadskontorets chef. När det gäller teknisk personal bedöms byggnadskontoren vara riktigt dimensionerade med nuvarande arbetssätt. Vid ökat köp av tjänster bör dock den egna personalen kunna minskas. Vid uppkommande vakans bör därför fortifikationsförvaltningen pröva om det är nödvändigt att åter tillsätta tjänst. Expeditionspersonalen bör enligt gjorda beräkningar kunna minskas med 7–8 personer totalt. Institutet anser att kompetensen hos byggledare vid byggnadskontoren i viss mån behöver höjas. Särskilda byggledare bör enligt institutets mening kunna väljas ut inom nuvarande personalram, lämpligen efter specialutbildning för byggledaruppgiften.

Organisation för sektion 8 i militärområdesstab

Sektion 8 består f. n. förutom chef och expedition av tre avdelningar, nämligen utrednings- och planeringsavdelningen, krigsplanläggningsavdelningen och domänavdelningen.

Rationaliseringsinstitutet anser att en organisationsenhet med så få anställda som här är fallet principiellt inte bör indelas i underenheter. Med hänsyn till att försvarsmaktens ledningsutredning kommer att särskilt se

över militärområdesstaberna har institutet valt att inte ta ställning i frågan om den interna organisationen av sektion 8.

Institutet konstaterar att nuvarande organisation kom till stånd så sent som hösten 1966. Såvitt institutet har kunnat finna fungerar verksamheten vid fortifikationssektionerna i huvudsak väl och personaluppsättningen bedöms vara väl avvägd. Den nuvarande personalstyrkan kan därför enligt institutet minskas endast genom rationaliseringsåtgärder som medför en förenklad handläggning av ärendena. Mot bakgrund av de möjligheter att rationalisera verksamheten som enligt institutets mening finns föreslår institutet en personaluppsättning vid de olika militärområdesstabernas fortifikationssektion som innebär att fortifikationsofficerarna minskas med två regementsofficerare.

Personaldimensionering och rationaliseringskalkyl

I fråga om personalen innebär institutets förslag att antalet anställda inom verksamhetsområdet totalt kan minskas med ca 570 personer i förhållande till nuvarande organisation. Dessa personalbesparingar fördelar sig på olika personalkategorier enligt följande sammanställning (avrundade siffror).

Militär personal	10
Civil teknisk personal	45
Administrativ personal	20
Arbetsstyrkor	250
Maskinpersonal	245 (från oktober 1972)
	570

Institutet konstaterar att den föreslagna personalminskningen innebär att det besparingsmål på 500 anställda som har uppsatts för förvaltningsområdet i Kungl. Maj:ts beslut i december 1971 kommer att uppnås.

Institutet bedömer att maskinpersonalen kan minskas med ytterligare 140 personer genom att ledningspersonalen utnyttjas effektivare och genom ökat köp av tjänster för översyner vid kasernanläggningar.

Med en beräknad livslängd för den nya organisationen av tio år blir lönsamheten av institutets förslag under vissa förutsättningar beträffande kalkylränta och lönekostnadsutveckling minst 35 milj. kr. Kalkylräntan har därvid förutsatts vara 15 % och den årliga lönekostnadsutvecklingen 6 %. Med 8 % kalkylränta blir besparingen 58 milj. kr. Om den årliga lönekostnadsutvecklingen antas vara 9 % erhålls med samma kalkylräntesatser en lönsamhet på 44 resp. 74 milj. kr. Institutet framhåller att lönsamhetsberäkningen bör tolkas med viss försiktighet eftersom den grundar sig på antaganden om osäkra faktorer, bl. a. faktorprisutvecklingen och möjligheter att avveckla personal.

Kostnaderna för att genomföra den föreslagna organisationen beräknar institutet till ca 6 milj. kr. under den närmaste femårsperioden.

Genomförande

Institutet föreslår att den nya organisationen för fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå genomförs den 1 juli 1976.

Förberedelserna inför den nya organisationen bör enligt institutet ledas av fortifikationsförvaltningen som i vissa avseenden, t. ex. när det gäller utbildning, bör ansvara även för genomförandet. Att genomföra beslutade åtgärder bör dock i huvudsak anförtros åt överbefälhavaren.

Remissyttrandena

Allmänna synpunkter

Överbefälhavaren och *försvarsgrenschefema* biträder huvuddragen i rationaliseringsinstitutets rapport och anser att de redovisade förslagen till stor del kan ligga till grund för fredstida effektiviseringar och besparingar inom fortifikations- och byggnadsförvaltningen. Förslagen ger i huvudsak möjlighet till nödvändiga besparingar utan att produktionen i avgörande grad torde påverkas negativt. Vissa förslag som inte bedöms ge väsentliga kostnadsminskningar och som har nackdelar främst från ansvars- och ledningssynpunkt måste dock helt eller delvis avvisas.

Fortifikationsförvaltningen konstaterar att grundstrukturen i den föreslagna organisationen i princip innebär att resurserna samordnas enligt samma riktlinjer som i projektet OLLI. Förvaltningen anser att denna anknytning är lämplig med tanke på den koncentration av verkställighetsresurser som förslaget innebär. Förvaltningen ansluter sig även till den samordning över försvarsgrensgränserna som förordas. En organisation med föreslagen grundstruktur bör enligt förvaltningens mening skapa goda förutsättningar för att driva en effektiv förvaltning av försvarets anläggningsbestånd och ta till vara rimliga möjligheter till besparingar.

Försvarets materielverk biträder med vissa särskilt angivna undantag de principer för organisationsutformning och samordning av fastighetsförvaltningen som rationaliseringsinstitutet förordar.

Riksrevisionsverket anser att utredningen innehåller förslag som leder till effektiviseringar och besparingar.

SACO/SR ansluter sig till förslaget att anpassa även fortifikations- och byggnadsförvaltningen till den organisationsstruktur i övrigt som gäller för försvarsmaktens myndigheter på regional och lokal nivå inom ramen för OLLI-projektet och till den vidare samordning av personal- och materielresurser som föreslås ske inom garnison och mellan försvarsgrenarna.

Central ledning av fastighetsdriften

Ingen av remissmyndigheterna har haft något att erinra mot rationaliseringsinstitutets förslag att driftenheten vid fortifikationsförvaltningen t. v.

skall vara inplacerad i drift- och fackenheten samt att frågan om enhetens slutliga organisatoriska inplacering och om vilka resurser den bör ha skall tas upp framdeles sedan den nuvarande drift- och fackenheten har fått tid att utveckla former för sitt arbete. *Fortifikationsförvaltningen* anser att verksamheten i sin nya form bör få prövas i 2–3 år varefter erfarenheter kan redovisas. *Riksrevisionsverket* framhåller att det är nödvändigt att stärka den centrala ledningen av fastighetsdriften för att effektivisera fastighetsförvaltningen på regional och lokal nivå. *Byggnadsstyrelsen* anser att driftenheten vid fortifikationsförvaltningen inte bör vara fristående från fastighetsförvaltningen i övrigt utan ingå som en del i en sammanhållen fastighetsförvaltning. Enligt styrelsens mening är drift, underhåll och ombyggnad beroende av varandra i så många avseenden att en uppdelning mellan olika organisationsenheter leder till försämrad rationalitet i förvaltningsarbetet.

Förslaget att flytta över det centrala förvaltningsansvaret för lokalvård från försvarets materielverk till fortifikationsförvaltningen tillstyrks av *fortifikationsförvaltningen, riksrevisionsverket* och *byggnadsstyrelsen. Överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* finner inte att sådana fördelar har påvisats att en ändring är motiverad. De påpekar vidare att lokalvården är kopplad även till inredningsfrågor som försvarets materielverk har ansvaret för. Det framhålls vidare att jämförelsen med byggnadsstyrelsen inte är fullt tillämpbar eftersom materielverket saknar motsvarighet inom övriga delar av statsförvaltningen. *Försvarets materielverk* konstaterar att institutet inte har redovisat de problem och de konsekvenser som förslaget innebär för verksamheten inom funktionen renhållning. Ställning till institutets förslag bör därför inte tas förrän denna fråga har blivit närmare utredd bl. a. avseende renhållning på fartyg, under övningar och i verkstäder. Hänsyn måste också tas till materielverkets uppgifter inom anskaffningsverksamheten både inom försvaret och för statliga myndigheter i övrigt.

Stockholmssektionens avveckling

Ingen remissmyndighet har något att erinra mot förslaget att fortifikationsförvaltningens s. k. Stockholmssektion avvecklas i samband med att förvaltningen omlokaliseras till Eskilstuna eller mot att verkställighetsresurserna i Stockholm samordnas till K 1. När det gäller förslaget att en annan statlig fastighetsorganisation skall ta hand om driften av de ämbetsbyggnader m. m. som försvaret disponerar är *överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna* och *fortifikationsförvaltningen* tveksamma. De anser sig inte kunna ta ställning till en samordning mellan olika statliga myndigheter innan konsekvenserna härav har belysts närmare. Fortifikationsförvaltningen förklarar sig beredd att närmare utreda frågan. *Försvarets materielverk* anför att verket beträffande fastighetsförvaltningen kan acceptera att bli hänvisat till annan statlig myndighet först när ett konkret förslag föreligger som underlag för verkets ställningstagande. *Byggnadsstyrelsen* framhåller att

det är ett starkt önskemål att samordna planeringen för den statliga lokalförsörjningen i Stockholmsregionen. En sådan samordning blir enligt styrelsen effektiv om lokalförsörjningen i så stor utsträckning som möjligt är samlad hos en myndighet. Styrelsen bedömer att det är ändamålsenligt att föra över de aktuella byggnaderna till styrelsen både i fråga om fastighetsförvaltning och lokalförsörjning. En sådan förändring bör dock enligt styrelsen föregås av ytterligare utredning om alla de delfrågor som denna aktualiserar.

Samordning med andra myndigheter

Överbefälhavaren och *försvarsgrenscheferna* anser i likhet med rationaliseringsinstitutet att olika statliga myndigheter bör samordna sina åtgärder för drift och underhåll av fastigheter på samma eller närbelägna orter oberoende av om de ingår i försvarsmakten eller inte. Försvarsmaktens organisation måste emellertid vara så uppbyggd att bestämda operativa krav tillgodoses. Samma synpunkter förs fram av *riksrevisionsverket* som anser att samordningsfrågorna bör utredas ytterligare. Härvid kan det enligt verket vara lämpligt att studera om även andra delar av förvaltningsverksamheten kan samordnas t. ex. beträffande fastighetsunderhåll och vissa smärre ändrings- och kompletteringsarbeten med avseende framförallt på verkställighet. *SF* förklarar sig dela uppfattningen att fastighetsdriften bör samordnas även med civila myndigheter.

Byggnadsstyrelsen anför att styrelsen och fortifikationsförvaltningen sedan några år prövar möjligheterna till ökad samverkan i gemensamma projekt. Härvid har konstaterats att de två myndigheternas sätt att arbeta i många avseenden är likartade t. ex. i fråga om upphandling av underhållsarbeten och organisation av fastighetsdriften. Enligt styrelsens mening skulle en ökad samverkan vara till fördel för båda parter.

Utvecklingstendenser m. m.

Beträffande rationaliseringsinstitutets prognoser om en starkt stegrad kostnadsutveckling och institutets förslag till åtgärder för att motverka kostnadsökningarna anför *fortifikationsförvaltningen* bl. a. att den beräknade kostnadsutvecklingen bygger på en beräknad fortsatt investering av 275–300 milj. kr. om året i 1973 års prisläge. Enligt förvaltningens bedömning blir investeringarna avsevärt större under i vart fall 1970-talet, bl. a. till följd av kostnaderna för att omstrukturera försvaret. Fastighetsbeståndets omfattning och de åtgärder som vidtas för att långsiktigt nå störst effektivitet, dvs. mest ekonomiska verksamhet, avgör behovet av insatser. Personalreduceringsmål är i princip inte lämpliga för fortifikations- och byggnadsförvaltningen. Denna måste dimensioneras efter de faktiska uppgifter som föreligger. Förvaltningen ser självfallet som sitt mål att ständigt ta till vara möjligheterna till en effektivare och mindre kostnadskrävande förvaltning.

Köp av tjänster

Flertalet remissmyndigheter anser det riktigt att köpa tjänster för att utjämna variationer i arbetsbelastningen. Viss kritik riktas dock mot rationaliseringsinstitutets principiella uttalande att tjänster bör köpas i större utsträckning än vad som nu är fallet. *Överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* delar uppfattningen att all anställd personal i princip bör kunna beredas arbetsuppgifter inom sitt fackområde året runt. Myndigheternas organisation bör dimensioneras för att täcka ett minimibehov. Lokala eller andra förhållanden kan begränsa möjligheterna, t. ex. växlande tillgång på myndigheter eller företag som kan sälja tjänster, bristande lokalkännedom hos tänkbara säljare av tjänster, sekretesskrav, behov av att samordna verksamheten med andra förvaltningsgrenar vid speciellt objektsinriktad verksamhet m. m. Enligt överbefälhavarens och försvarsgrenschefernas uppfattning kan och bör myndigheter samverka för att begränsa kostnader i stor utsträckning utan att samordnas av högre chefer. *Fortifikationsförvaltningen* ansluter sig till rationaliseringsinstitutets principiella uppfattning när det gäller köp av tjänster. Principen får dock enligt förvaltningen inte drivas så långt att organisationens anställda förlorar den erfarenhet som krävs för att de skall kunna fungera som kvalificerade köpare. Inte heller kan köp av tjänster sägas vara generellt förmånliga. Vissa objekt är så belägna att arbeten lämpligen utförs i egen regi. Lokalkännedom och vana vid objekt av speciell karaktär kan också göra egen-regiarbeten förmånliga. Egenprojektering ger vidare personalen den bakgrund och erfarenhet som krävs för att upphandla, leda och följa upp anlitade konsulter.

Riksrevisionsverket är positivt till ett ökat köp av tjänster men förutsätter att valet mellan att köpa tjänster och anställa personal baseras på noggranna kalkyler så att de vinster som kan göras tas till vara i största möjliga utsträckning. *Byggnadsstyrelsen* framhåller att det är vanskligt att klart och entydigt bedöma vilket alternativ som är ekonomiskt fördelaktigast, egna eller från utomstående köpta tjänster. När det gäller kontrollverksamheten kan köp av tjänster vara dyrare beroende på var kontrollobjekten ligger. Härtill kommer att egna kontrollanter arbetar under tjänstemannaansvar och att man har en säkrare kännedom om de egna kontrollanternas kvalitet och kapacitet och större möjligheter att utnyttja vunna erfarenheter. Enligt styrelsen är det därför lämpligast att i första hand anlita egna kontrollanter för produktion som inte ligger alltför avlägset från deras tjänstgöringsorter och då till ett antal som har full sysselsättning vid lägsta beräknade produktionsnivå. Rationaliseringsinstitutets förslag att köpa drift och underhåll genom årsentreprenader bör komma i fråga endast i sådana fall när det inte finns möjligheter till fastare upphandlingsform.

Av personalorganisationerna ansluter sig *SACO/SR* till principen att i så stor utsträckning som möjligt anlita utomstående konsulter. Principen får dock inte drivas så långt att organisationens anställda förlorar den er-

farenhet som krävs för att de skall kunna fungera som kvalificerade köpare. Den ekonomiska lönsamheten med att köpa tjänster bör enligt SACO/SR bedömas vid varje särskilt tillfälle. När det gäller kontrollfunktionen förordas att befattningarna som kontrollanter behålls. *SF* kan inte acceptera förslaget att köpa tjänster i ökad omfattning. Med hänvisning till förvaltningsvolymen, den i förhållande till denna volym mycket begränsade personaluppsättningen och erfarenheterna av entreprenadförfarandet anser förbundet att det i många fall kan vara motiverat att öka de egna insatserna i stället för att minska dem. Rationaliseringsinstitutets uppfattning om möjligheterna att köpa tjänster kan inte få ligga till grund för ett beslut om personaluppsättningen. Det väsentliga är enligt förbundets uppfattning att de sammantagna kostnadsökningarna hålls nere vid given ambitionsnivå, inte att den egna personalen minskar. *SALF* anser att köp av tjänster kan komma i fråga endast beträffande projektering och besiktning. Att anlita utomstående kontrollanter är enligt förbundets mening en allvarlig felsyn eftersom en kontrollant bör vara byggherrens man. Det är ett krav från driftpersonalens sida att den måste beredas möjlighet att följa entreprenörernas arbete för att kunna överta funktionsdugliga anläggningar. Samtidigt får man en god kännedom om anläggningen under byggnadstiden. *FCTF* framhåller att köp av tjänster uteslutande kan ses som en komplettering till egna personalresurser. Förbundet ifrågasätter vidare om det blir billigare att anlita konsulter än att använda egen personal. Ett system med omfattande köp av tjänster medför också ofta en allvarlig begränsning när det gäller att ta till vara erfarenheter inom förvaltningen som sådan.

Faktorer av betydelse för organisationens utformning

Endast myndigheter inom försvarsmakten har yttrat sig i denna fråga. Samtliga förklarar sig dela rationaliseringsinstitutets uppfattning att de krav som primärfunktionen (att producera effektiva krigsförband) ställer på verksamheten är grundläggande för organisationens utformning. *Överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* anser att primärfunktionens krav är helt avgörande och att övriga faktorer mera är att hänföra till olika begränsningar i handlingsfriheten när det gäller att uppfylla de krav som primärfunktionen ställer. *Fortifikationsförvaltningen* anser att de grundläggande faktorerna på ett tillfredsställande sätt har beaktats i institutets förslag. Den väsentligaste åtgärden är enligt förvaltningen att lokalt genomföra en samordning vilket också förslaget tillgodoser. *Försvarets materielverk* framhåller bl. a. att de krav som primärfunktionen ställer inte har tillgodosetts på ett tillfredsställande sätt när det gäller säkerhetsansvar för förråd för drivmedel och ammunition eller i fråga om jour och beredskap för att säkerställa funktionssäkerhet hos strilsystem, sambandssystem och flygsäkerhetssystem m. m.

Verksamhetens finansiering

Överbefälhavaren och *försvarsgrenscheferna* erinrar om att en chef i överensstämmelse med grunderna för försvarets planerings- och ekonomisystem skall kunna använda tilldelade resurser på olika sätt för att lösa ålagda uppgifter. En förutsättning härför är att medel för uppgifterna hänförs till huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet. Fastighetsdrift utgör en förhållandevis stor del av ett förbands påverkbara budget. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna avstyrker därför rationaliseringsinstitutets förslag att huvuddelen av kostnaderna för fastighetsdriften och smärre ändrings- och kompletteringsarbeten skall finansieras över fastighetsfonden. Dessa kostnader bör enligt myndigheterna finansieras över delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet. Gränsdragningen mellan fastighetsdrift och fastighetsunderhåll förutsätts härigenom bli mera precis.

Fortifikationsförvaltningen tillstyrker förslaget att samtliga kostnader för fastighetsdriften skall redovisas över försvarets fastighetsfond med undantag för kostnaderna för smärre ändrings- och kompletteringsarbeten. För dessa bör medel liksom hittills beräknas under anslaget Ledning och förbandsverksamhet. Detta förutsätter att förvaltningens förslag år 1971 till nytt hyressystem genomförs.

Riksrevisionsverket anser principiellt att kostnaderna för fortifikations- och byggnadsförvaltning bör redovisas samlat och komma till uttryck i varje myndighets budget och redovisning. Det är därför felaktigt att enligt rationaliseringsinstitutets förslag frigöra förbandens budgetar från de kostnader som är förenade med fastighetsförvaltningen. Dessa kostnader bör redovisas samlat och komma till uttryck i varje myndighets budget och redovisning. I myndighetens budget bör sålunda som särskilda poster redovisas samtliga kostnader för lokalutnyttjandet. Dessa bör grundas på en plan för underhållsåtgärder, smärre ändrings- och kompletteringsarbeten, drift och vård m. m. Om fortifikationsförvaltningens förslag till hyressättningssystem genomförs – vilket verket förutsätter – ingår flertalet av dessa kostnader i hyran. Mot kostnaderna svarande utgifter finansieras till vissa delar av medel som tilldelas från fortifikationsförvaltningen. Andra utgifter finansieras av medel från andra anslag. Medlen från fortifikationsförvaltningen måste följas upp särskilt eftersom de skall redovisas mot fastighetsfonden. Verket framhåller vidare att institutets förslag att inte redovisa fastighetsvård, i vilken lokalvård förutsätts ingå, över fastighetsfonden inte förefaller stämma överens med förslaget att föra över ansvaret för lokalvård till fortifikationsförvaltningen från försvarets materielverk. Allmänt anser verket att frågan om finansiering bör hållas isär från frågan om verksamhetens ledning, planering och budgetering och inte som i förslaget tillåtas påverka en rationell lösning av ansvars- och organisationsfrågorna. Att organisa-

toriskt särskilja fastighetsvården från övrig fastighetsförvaltning motiverar institutet med att finansieringen bör ske från olika anslag. Detta kan enligt verkets mening inte godtas. Önskvärd redovisning mot anslag skall i stället åstadkommas med redovisningstekniska lösningar.

Byggnadsstyrelsen framför i stort samma synpunkter som riksrevisionsverket. Styrelsen finner att förslaget till verksamhetsindelning inte har den klarhet i indelning och definitioner som krävs för budgetering och redovisning. De inkonsekvenser i systematiken som förslaget innebär kommer att försvaga den insyn i fastighetsförvaltningens ekonomi som behövs för att rationellt bedriva verksamheten.

Samtliga remissmyndigheter som har yttrat sig över institutets förslag att verksamheten vid fortifikationsförvaltningen och byggnadskontoren skall uppdragsfinansieras och redovisas mot ett 1 000-kronorsanslag avstyrker förslaget. *Överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* samt *försvarets materielverk* framhåller att underlag som ger möjlighet att bedöma förslagets konsekvenser inte har redovisats. *Fortifikationsförvaltningen* och *riksrevisionsverket* anser att den föreslagna finansieringsformen inte har några fördelar i förhållande till nuvarande ordning. Det väsentliga är enligt riksrevisionsverket att den ekonomiska styrningen baseras på ett internt kostnads/intäktsredovisningssystem som medger att en mål/prestationsinriktad planering och budgetering kan följas upp. En övergång till 1 000-kronorsanslag är enligt verket inte något villkor härför.

Ansvars- och uppgiftsfördelning inom förvaltningsområdet

Institutets förslag att nuvarande ansvars- och uppgiftsfördelning mellan regionala och lokala förvaltningsmyndigheter i princip bör behållas och att antalet fastighetsförvaltande myndigheter med verkställighetsresurser bör reduceras genom att dessa resurser garnisonsvis samordnas till en myndighet biträds av *överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* samt *fortifikationsförvaltningen*. När det gäller de gemensamma övnings- och skjutfälten anser dock fortifikationsförvaltningen att de bör förvaltas av endast en förbandschef som ensam tilldelas de ekonomiska resurserna. Ingen av nämnda myndigheter har något att invända mot förslaget att militärbefälhavaren skall stå kvar som regional förvaltningsmyndighet men befrias från lokala fastighetsförvaltningsuppgifter. Ansvaret för att samordna verksamheten mellan myndigheter inom samma försvarsområde bör enligt fortifikationsförvaltningen åligga militärbefälhavaren.

Försvarets materielverk anser att likartade organisations-, ansvars- och samordningsprinciper bör tillämpas för de olika förvaltningsområdena.

Riksrevisionsverket delar institutets uppfattning att framförallt verkställighetsresurserna bör koncentreras för att få till stånd effektiviseringar och besparingar. Verket har inte något att erinra mot att antalet fastighetsför-

valtande myndigheter i princip hålls oförändrat. Enligt verkets mening skulle det vara att gå ifrån principerna i försvarets planerings- och ekonomisystem om man frånhänder myndigheterna på lokal nivå ansvaret för förvaltning av det disponerade fastighetsbeståndet och därmed följande resurser. Fastighetsförvaltningens planering och genomförande bör i stället inordnas på samma sätt som andra stödfunktioner i myndigheternas verksamhet. Verket anser att många av erfarenheterna från maskintjänstförsöken och de överväganden som har gjorts beträffande olika organisationsalternativ skulle kunna tillämpas på övriga uppgifter av verkställighetsnatur. De härigenom påvisade möjligheterna till effektivare regional ledning av verkställighetsuppgifter är enligt verkets mening ett tyngre vägande argument än de skäl som anförs för att förorda alternativet med garnisonsvis samordning. Verket förordar därför att de fysiska resurserna för verkställande åtgärder samordnas under byggnadskontorens ledning, det s. k. milo-alternativet. I detta alternativ bör den fasta maskintjänsten samordnas med övriga resurser för verkställande förvaltning. Vinsterna med att milo-vis samordna de fysiska resurserna för verkställande åtgärder inom fastighetsförvaltningen anses främst ligga inom den teknisk-ekonomiska planläggningen, ledningen och uppföljningen. När det gäller verkställighetsresursernas geografiska fördelning kan en möjlig lösning vara att knyta dem till byggnadskontorens distriktsorganisation.

Byggnadsstyrelsen anser att ett ökat ansvar för fastighetsförvaltningen bör läggas på byggnadskontoren där den största fackkunskapen finns. Ansvarsmannen för ett driftområde bör vara underställd byggnadskontoret och föredra driftfrågor för byggnadsdirektören eller för en av denne utsedd drifttekniskt utbildad medarbetare. En minskning av antalet lokala myndigheter med verkställighetsresurser innebär enligt styrelsens mening en förbättring men är inte tillräcklig. Konstruktionen skapar en oklar ansvarsfördelning. Institutets ursprungliga förslag med en myndighet per garnisonsort med förvaltningsansvar och verkställighetsresurser för samtliga byggnader på orten är enligt styrelsen ett betydligt bättre alternativ. Styrelsen anser att ytterligare förbättringar skulle kunna nås om de fysiska resurserna för verkställande åtgärder inordnades under byggnadskontoret som därvid skulle få ansvara för budgetering och underhållsplanering med myndigheternas programstudier som underlag.

När det gäller organisationen på Gotland framhåller *överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* att de förutsättningar som rationaliseringsinstitutet har arbetat efter har ändrats genom riksdagens beslut med anledning av prop. 1974:135 (FöU 1974:34, rskr 1974:392) beträffande fredsorganisationen på Gotland. Organisationen inom Gotlands militärkommando kan därför inte följa tidsplanen för övriga områden. Principen bör vara att chefen för militärkommandot blir fastighetsförvaltande myndighet med verkställande resurser medan P 18 och A 7 blir fastighetsförvaltande myndigheter utan sådana resurser. Förändringen bör tidsmässigt ansluta till övriga ändringar av mobiliserings-

och förvaltningsansvar på Gotland. Ställning bör inte nu tas till enskildheter rörande fortifikations- och byggnadsförvaltning i det större detaljorganisationsförslag som måste utarbetas för myndigheterna på Gotland med anledning av riksdagens beslut.

Även *fortifikationsförvaltningen* hänvisar till prop. 1974:135 och riksdagens beslut i anledning härav. Förvaltningen bedömer att för Gotland kommer t. v. att gälla att cheferna för P 18 och A 7 blir förvaltningsansvariga för kasernetablissement, utbildningsanordningar m. m. Chefen för militärkommandot blir i egenskap av mobiliseringsmyndighet förvaltningsansvarig för övriga arméanläggningar och organiserar därutöver verkställighetsresurser för samtliga försvarets anläggningar som inte ligger inom chefens för Gotlands kustartilleriförsvar ansvarsområde. Kustartilleriförsvarschefen behåller förvaltningsansvar och verkställighetsresurser för marina enheter. Enligt fortifikationsförvaltningens uppfattning kan byggnadskontoret vid militärkommandostaben utgå ur organisationen.

Försvarets materielverk framhåller att något beslut om organisationen på Gotland inte bör tas förrän överbefälhavaren har avgett förslag i frågan i enlighet med vad som förutsatts i prop. 1974:135.

FCTF anser att förslaget att låta byggnadskontoret på Gotland utgå ur organisationen är ett avsteg från principen att organisationen på regional och lokal nivå skall stämma överens i hela landet. Även tekniska och ekonomiska skäl talar enligt förbundet för att byggnadskontoret bör finnas kvar i sin nuvarande form i organisationen. Möjligheterna att ersätta kontoret genom att köpa tjänster från fristående konsulter bedömer förbundet vara mycket begränsade på Gotland. Förbundet kan inte heller biträda förslaget att flytta byggledningen till det centrala ämbetsverket. Detta skulle nämligen försämra samarbetet med de civila statliga myndigheterna på Gotland eftersom det regionala organet då skulle komma att berövas nödvändig och kompetent personal. Förbundet framhåller även att inte heller den föreslagna personalminskningen kan godtas och att Gotland är stödområde som inte bör berövas arbetstillfällen utan att nya skapas.

Översyn av organisationen vid försvarets fasta maskinanläggningar

Rationaliseringsinstitutets förslag om att garnisonsvis samordna maskintjänsten biträds av *överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna, fortifikationsförvaltningen* och *försvarets materielverk*. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna understryker att den fasta maskintjänsten bör vara uppbyggd på samma sätt som den övriga fortifikations- och byggnadsförvaltningen. Samma uppfattning hävdas av fortifikationsförvaltningen. Försvarets materielverk anser sig dock inte kunna biträda den del av förslaget som innebär att all maskinpersonal vid militärområdenas tyg- och intendenturförvaltningar flyttas över till resp. försvarsområdesförband. Verket påpekar att det för att tillgodose säkerheten vid berganläggningar för ammunition och driv-

medel är nödvändigt att ha tillgång till kvalificerad maskinpersonal med särskilda kunskaper och färdigheter för arbetsuppgifterna. Denna personal måste även vara väl förtrogen med de speciella risker och därav föranledda föreskrifter som gäller för förvaring av ammunition och drivmedel. Det måste även beaktas att personal som i krig ingår i milo-förvaltningen och i fred heltidstjänstgör vid resp. förråd också i princip skall ingå i förvaltningarnas fredsorganisation. Personalens organisatoriska tillhörighet och lydnadsförhållanden bör bedömas främst från dessa utgångspunkter och med beaktande av de ekonomiska konsekvenser som blir följden av en olyckshändelse. Vidare bör enligt verket uppmärksammas att utredningen inte har tagit hänsyn till att förrådsanställd personal vid t. ex. friliggande förråd i flera fall även löser uppgifter av maskintjänstkaraktär som tillsyn av avfuktningsanordningar m. m. Denna personal bör därför som tidigare tillhöra milo-förvaltningen.

Riksrevisionsverket förordar – som framgår av det föregående – att den fasta maskintjänsten samordnas med övriga resurser för verkställande förvaltning under byggnadskontorets ledning. *Byggnadsstyrelsen* anser att driften vid maskinanläggningarna bör vara underställd byggnadskontoren och knytas till den organisationsenhet som har hand om fastighetsunderhållet. Driftområdena bör dock inte göras större än att de ger förutsättningar för att bilda effektiva driftenheter inom begränsade geografiska områden. Fastighetsdriften bör enligt styrelsen samordnas med andra myndigheter även genom ömsesidigt köp av tjänster.

Statens maskinpersonalnämnd erinrar om att nämnden år 1972 gjort framställning om åtgärder för att samordna den statliga maskintjänsten över myndighetsgränserna. Nämnden delar rationaliseringsinstitutets uppfattning om vidgad samordning av maskintjänsten. Däremot anser nämnden inte att enskilda myndigheter bör bilda maskin- eller fastighetstjänstorganisationer som kan komma att försvåra en kommande samordning över förvaltningsgränserna. Enligt nämndens uppfattning måste regeringens ställningstagande till nämndens förslag från år 1972 avvaktas innan beslut fattas om samordningsprincip för fastighetstjänsten inom försvaret. Nämnden har dock inte något att erinra mot att maskinanläggningarna inom försvaret provisoriskt samordnas enligt Kungl. Maj:ts beslut år 1973 om de provisoriska åtgärderna begränsas så att den vidare samordningen inte hindras.

Av personalorganisationerna tillstyrker *FCTF* förslaget om att förstärka maskintjänstpersonalen med tio nya tjänster för samordning och ledning av maskintjänsten. *SALF* instämmer i de erfarenheter som maskintjänstförsöken har gett beträffande metoder och strukturering av maskintjänsten i särskilda aktiviteter. I princip har förbundet inte något att erinra mot de föreslagna samordningsprinciperna. Med en sådan inriktning av maskintjänsten föreslår förbundet att en förvaltningsenhet inrättas för den fasta maskintjänsten. Förbundet kan dock acceptera att maskintjänsten ingår i fastighetsenheten om ansvarsmannen blir direkt underställd chefen för den

fastighetsförvaltande myndigheten i avvaktan på det slutliga ställningstagandet från statsmakternas sida beträffande den statliga maskintjänstens organisation. Principiellt hävdas dock att ansvarsmannen skall vara underställd byggnadskontoren. Tjänsten som biträdande ansvarsman bör enligt förbundets mening behållas. *Kompaniofficersförbundet* kan inte tillstyrka att den militära maskinpersonalen vid KA-försvarens befästningar ersätts med civil personal. En övergång till civil maskinpersonal skulle kräva dubblering av personalen eftersom civil personal bara i begränsad omfattning kan användas i militär utbildning.

Rationaliseringsinstitutets förslag att nuvarande ansvarsfördelning mellan fortifikationsförvaltningen och försvarets materielverk beträffande drift och underhåll av kraft- och ventilationsutrustning i vissa anläggningar för telekommunikation skall behållas oförändrad biträds av *överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna* och *fortifikationsförvaltningen*. Fortifikationsförvaltningen framhåller att kraft- och ventilationsutrustning bör anskaffas genom förvaltningens försorg. Utrustningen bör invärderas i försvarets fastighetsfond och inordnas i fondens normala drift- och underhållsverksamhet. Ansvaret för att utfärda instruktioner för utrustningarnas skötsel och vård åvilar därmed förvaltningen. Motsvarande uppfattning hävdas av *riksrevisionsverket* som tillägger att driftorganisationen bör åläggas inspektions- och uppföljningsskyldighet som innebär ansvar för tillsyn såväl tekniskt som ekonomiskt. *Försvarets materielverk* anser att det bör ankomma på verket och fortifikationsförvaltningen att i samråd klara ut ansvarsfördelning och samordning beträffande underhåll av kraft- och ventilationsutrustningar i stabs-, stril- och motsvarande anläggningar. Primärfunktionens krav bör därvid styra utformningen av principer och föreskrifter för samordningsansvar samt dettas omfattning.

Organisation på lokal nivå

Rationaliseringsinstitutets förslag om att välja en organisationsstruktur som bygger på samordning mellan flera lokala förband – också utöver försvarsgrensgränserna – på samma eller angränsande orter (garnisonsalternativet) biträds av *överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna, fortifikationsförvaltningen* och *försvarets materielverk*. Inte heller någon av personalorganisationerna har något att erinra mot den föreslagna organisationsstrukturen. *Riksrevisionsverket* och *byggnadsstyrelsen* förordar det s. k. milo-alternativet som innebär att verkställighetsresurserna samordnas under byggnadskontorens ledning. Härvid förutsätts att även driften av de fasta maskinanläggningarna skall vara underställd byggnadskontoren.

Den av institutet föreslagna huvudprincipen för fördelning i stort av verkställighetsresurserna biträds av *överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna* och *fortifikationsförvaltningen*. Samma myndigheter godtar också huvudregeln att på garnisonsorter med fler än en fastighetsförvaltande myndighet den

samordnande myndighetens förvaltningsgrenschef skall vara stabsmedlem och som sådan föredragande även vid övriga myndigheter. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna anser dock att denna huvudregel måste anpassas till de lokala förhållandena.

Rationaliseringsinstitutets förslag om att indela arbetsuppgifterna inom förvaltningsområdet i stabsuppgifter och verkställande förvaltning och institutets förslag till organisation i anslutning härtill biträds av *fortifikationsförvaltningen* som framhåller att det är möjligt att utan personalökning inrätta en särskild stabsenhet vid myndigheter med mobiliseringsansvar. *Överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* anser att verksamhetens omfattning och den övriga uppbyggnaden av myndighetens organisation här skall vara styrande. Vid myndigheter med en omfattande fortifikatorisk verksamhet i krig och fred kan en separat stabsenhet för fortifikatoriska frågor vara berättigad. Vid andra myndigheter bör dessa frågor behandlas i samma stabsenhet som fältarbetsfrågor. För flygflottiljerna föreligger det i annat sammanhang förslag att fastighetsenheten skall inordnas i intendentsenheten, varvid flottiljintendenten är chef för intendentsenheten och samtidigt stabsmedlem. Denna organisation bör prövas före beslut om att eventuellt anpassa flottiljernas organisation till övriga förband. *SACO/SR* och *Kompaniofficersförbundet* avstyrker förslaget om att stabsenhet och verkställighetsenhet skall skiljas åt och ha skilda chefer.

När det gäller ledning för stabs- och verkställighetsuppgifter avvisar *överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna, fortifikationsförvaltningen, SACO/SR* och *Kompaniofficersförbundet* förslaget med en militär tjänsteman i ledningen för stabsenheten och en civil drifttekniker i ledningen för verkställighetsenheten. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna anser att förslaget försvårar myndighetschefens ledning av denna del av verksamheten och att verkställighetsenheten skall ledas av militär chef som samtidigt är stabsmedlem. *Fortifikationsförvaltningen* anser att ledningen för stabsenhet och verkställighetsenhet inte bör skiljas åt utan att enheterna normalt bör ha gemensam chef. I avvaktan på beslut om att samordna den fasta maskintjänsten över förvaltningsgränserna anser *SALF* sig kunna tillstyrka förslaget om en civil drifttekniker – ansvarsman i verkställighetsenheten.

Förslaget att ansvarsmannen för maskinanläggning skall vara direkt föredragande för chefen för förvaltningsmyndigheten avstyrks av *överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna, fortifikationsförvaltningen, SACO/SR* och *Kompaniofficersförbundet*. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna framhåller att förslaget innebär att ett nytt förvaltningsområde skapas samtidigt som ställningen undergrävs för den förvaltningsgrenschef som har ansvaret för den samlade fastighetsförvaltningen. Konstruktionen bedöms vara direkt olämplig. *Fortifikationsförvaltningen* anser att om frågor av denna art skall föredras för förvaltningsmyndigheten bör detta ske i närvaro av förvaltningsgrenschefen i enlighet med gällande förvaltningsordning.

Beträffande behovet av fortifikatoriskt utbildad personal som förvaltnings-

grenschef för fortifikations- och byggnadsförvaltningen framhåller *överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* att det är krigsorganisationens behov av stampersonal med befästningsutbildning som ytterst skall styra fortifikationskårens storlek. I den mån fredsbehovet av fastighetsförvaltningschefer är större än att det kan täckas med lämplig personal ur fortifikationskåren bör man utnyttja annan militär personal som har fått särskild utbildning för fredsuppgiften. *Fortifikationsförvaltningen* anlägger motsvarande synpunkter. *Kompaniofficersförbundet* anser sig inte kunna acceptera institutets uppfattning att tjänsten som förvaltningsgrenschef inte bör förbehållas personal med fortifikatorisk utbildning.

Förslaget till organisation av den verkställande enheten biträds i princip av *överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna* och *fortifikationsförvaltningen* som framhåller att lokala förhållanden och den försvarsgrensspecifika verksamheten kan komma att motivera avsteg från förslaget i vissa fall.

SF och *FCTF* avstyrker båda förslaget att det vid varje etablissement skall avdelas en plutonsofficer för att leda fastighetsvården. Enligt förbunden krävs för denna befattning inga militära kunskaper men däremot god yrkesvana. Befattningarna bör enligt förbunden besättas med civil personal.

Organisation för byggnadskontor

Ingen av de remissmyndigheter som har yttrat sig över föreslagna organisationsförändringar vid byggnadskontoren har något att erinra mot förslaget i stort. *Överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* anser att chef för byggnadskontor bör få största möjliga handlingsfrihet att själv anpassa sin organisation efter lokala förhållanden. Chef för byggnadskontor bör därför få ett antal tjänster till förfogande att placera in i organisationen där denne finner det lämpligt. Byggnadskontoret på Gotland bör behållas oförändrat tills ny detaljorganisation för hela militärkommandot har fastställts. *Fortifikationsförvaltningen* pekar på att byggnadskontoren saknar särskilda resurser för maskintjänstfrågor. Eftersom det instruktionsmässigt åligger byggnadsdirektören att utöva överinseende över driften vid de fasta maskinanläggningarna ansluter förvaltningen sig till förslaget att personal tillförs byggnadskontoren för denna uppgift. Att placera in tillkommande personal i den föreslagna detaljorganisationen bör ankomma på försvarets myndigheter. Förvaltningen framhåller att den föreslagna utbildningen av vissa befattningshavare för byggledareuppgifter är angelägen. *SACO/SR* anser bl. a. att behovet av teknisk personal har beräknats för lågt. *SALF* ifrågasätter om det är möjligt och lämpligt att föra över underhållsarbeten för fast maskintjänst till byggnadskontoren. Allt talar enligt förbundets mening för att effektiviteten behålls och sannolikt ökar om verksamheten leds och kontrolleras från lokal nivå.

Organisation för sektion 8 i militärområdesstab

Rationaliseringsinstitutets förslag beträffande sektion 8 i militärområdesstab, som i princip innebär oförändrad organisation, har föranlett yttrande endast av *överbefälhavaren* som i stort biträder förslaget. I samband med att verkställighetsresurserna i Boden samordnas bör den fortifikations- och byggnadspersonal som nu redovisas på militärområdesstabens personalförteckning föras över till annan myndighet. Under hand har överbefälhavaren inhämtat att en sådan överföring avses komma till stånd fastän det inte framgår av institutets förslag.

Personaldimensionering och rationaliseringskalkyl

De flesta remissmyndigheterna har avvikande synpunkter i fråga om dimensioneringen av personal i den föreslagna organisationen. *Överbefälhavaren* och *försvarsgrenscheferna* framhåller att det av yttranden från militärbefälhavare m. fl. framgår att vissa ökningar av antalet tjänster i förhållande till institutets förslag bedöms ofrånkomliga. Sammantaget anser överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna att institutet har bedömt möjligheterna att minska personalen alltför optimistiskt men att en betydande minskning av antalet tjänster ändå är möjlig. Den närmare utformningen av detaljorganisationen måste anpassas till de lokala förhållandena och verksamhetens art. Det bör enligt överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna ankomma på försvarsgrenscheferna att i samråd med fackmyndigheten närmare utforma detaljorganisationen vid berörda myndigheter när principiell organisation har fastställts.

Fortifikationsförvaltningen ansluter sig till principerna i den föreslagna personaluppsättningen men påpekar att enskildheterna vid de olika myndigheterna bör granskas närmare när organisationsändringen förbereds. Förvaltningen framhåller vidare att indragning av personal måste ersättas med köp av tjänster på den öppna marknaden och att det är den för försvaret mest ekonomiska och ändamålsenliga lösningen som skall eftersträvas. De föreslagna personalminskningarna kan dock enligt förvaltningens mening i princip genomföras. Underlaget för institutets rationaliseringskalkyl är enligt förvaltningen inte rättvisande bl. a. på grund av att kalkylen omfattar de minskningar som är möjliga genom tekniska rationaliseringar, metodutveckling och ökat köp av tjänster.

Riksrevisionsverket anser det värdefullt att en rationaliseringskalkyl har gjorts men påpekar att den har flera osäkerheter och därför bör tolkas med försiktighet. Den beräknade personalminskningen bedöms vara den största osäkerhetsfaktorn. De framlagda förslagen medför dock enligt verkets uppfattning att verksamheten blir effektivare och att även personalminskningar blir möjliga.

Personalorganisationerna framför genomgående kritiska synpunkter på

den föreslagna personaluppsättningen. *SACO/SR* kan inte godta att den tekniska personalen enligt förslaget minskas vid kustartilleriförsvaren och örlogsbaserna. Organisationen förutsätter att samverkan med berörda personalorganisationer kommer att äga rum när det definitiva personalantalet skall planeras och beslutas. *SF* har uppfattat den anbefallda personalminskningen inom försvaret som ett led i ett nödvändigt och ständigt pågående rationaliseringsarbete. Institutet har tydligen uppfattat uppdraget som ett tvingande krav att avveckla personal även om åtgärderna medför oförändrad eller rent av höjd kostnadsnivå genom att köpen av tjänster måste öka. Förbundet kan inte godta institutets förslag till personaldimensionering. Institutets uppfattning om möjligheterna att köpa tjänster kan inte få ligga till grund för ett beslut om personaluppsättningen. Det väsentliga är enligt förbundets mening att de sammanlagda kostnadsökningarna hålls tillbaka vid given ambitionsnivå, inte att den egna personalen minskar. *FCTF* anser att institutets förslag till personaldimensionering för byggnadskontoren måste ses över om byggnadskontoren skall överta delar av drift- och underhållsverksamheten. Institutets förslag till reducering av egen-registyrkorna är enligt förbundets mening orealistiskt. Att kompensera en sådan personalminskning med köp av tjänster skulle enligt förbundet ställa sig väsentligt dyrare och dessutom förhindra snabba ingripanden på grund av att tillgången på konsulttjänster alltid kommer att vara osäker. *SALF* kan inte dela övervägandena om behovet av arbetsledning och arbetskraft. Institutet förutsätter att egenregiverksamheten skall minskas och arbetena läggas ut på entreprenad. Förbundet delar inte denna uppfattning utan anser att verksamheten i största möjliga utsträckning skall bedrivas i egen regi. *Kompaniofficersförbundet* anser att institutet inte har beaktat de kraftiga personalminskningar som redan har åstadkommits inom verksamhetsområdet i samband med projektet OLLI. De reduceringar av kompaniofficerarna som förslaget innebär är knappast realistiska i förhållande till arbetsmängden. Vissa förband skulle enligt förslaget helt ställas utan den utbildningsexpertis som fortifikationsofficerarna representerar. En mera allmän erinran mot förslaget är enligt förbundets uppfattning att hänsyn inte tagits till krigsorganisationens krav på fortifikatoriskt utbildad personal och maskinpersonal. *Plutonsofficersförbundet* påpekar att genomförandet av OLLI-organisationen kommer att innebära att vissa av tjänsterna för bl. a. plutonsofficerare utgår. Utrymme bör finnas att täcka in de tjänster som tillkommer enligt institutets förslag. Om beslut fattas enligt institutets förslag att byggnadsarbeten skall ledas enbart av civil teknisk personal vill förbundet understryka att det är angeläget att plutonsofficerare som så önskar övergångsvis får stanna kvar i sina befattningar som arbetsledare för byggnadsarbeten.

Ingen av remissmyndigheterna finner institutets överväganden om möjligheterna till att ytterligare minska maskinpersonalen med 140 personer realistiska.

Fortifikationsförvaltningen anser att kostnaderna för att genomföra den nya organisationen blir väsentligt högre än vad institutet har beräknat.

Genomförande

Överbefälhavaren och *försvarsgrenschefema* biträder förslaget att fortifikationsförvaltningen skall leda förberedelsearbetet inför omorganisationen men framhåller att arbetet förutsätts ske i nära samarbete och i samråd med de programansvariga myndigheterna. Organisationsändringen bör under vissa förutsättningar kunna genomföras den 1 juli 1976 enligt institutets förslag.

Fortifikationsförvaltningen räknar inte med att något beslut om den nya organisationen skall kunna föreligga våren 1975. Ett senare beslut innebär att tiden för förberedelser blir för kort. Förvaltningen föreslår därför att den nya organisationen genomförs den 1 juli 1977.

F 3. Fortikationsförvaltningen

1974/75	Utgift	48 688 732
1975/76	Anslag	39 192 000
1976/77	Förslag	48 000 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
Fortifikationsförvaltningen:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	36 220	45 771	38 415	42 314	46 664
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	2 950	3 542	1 675	2 365	2 365
Kostnader	39 170	49 313	40 090	44 679	49 029
Avgår:					
Ersättning från försvarets civilförvaltning och försvarsområdesstaben vid Stockholms försvarsområde för lönekostnader m. m. vid gemensamt intendentkontor	624	– 624	– 898	1 029	– 1 029
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 10 955		–	–	–
Medelsbehov	49 501	48 689	39 192	43 650	48 000

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	18	19	20	of.	of.
Kompaniofficerare	–	–	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	4	3	3	of.	of.
Kompaniofficerare	1	1	1	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	376	389	408	– 1	– 1
Övrig personal	895	853	836	– 7	– 7
	1 294	1 265	1 269	– 8	– 8

Budgetåret 1974/75

Fortifikationsförvaltningen anmäler i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att antalet anställda vid det centrala verket har minskat med tio personer under budgetåret. Minskningen har uppnåtts genom stor restriktivitet vid återbesättande av vakanser och genom olika rationaliseringsåtgärder. Den år 1972 beslutade modifieringen av byggnads- och reparationsberedskapens organisation har i stort sett genomförts. Utbildningen inom denna verksamhet har ökat. Under budgetåret 1974/75 deltog ca 1 600 personer i de kurser som anordnades.

Anskaffnings- och iståndsättningsverksamheten har i huvudsak kunnat genomföras enligt planerna. Verksamheten inom facket fastighetsförvaltning har genomförts i planerad omfattning.

Budgetåret 1975/76

Statsmakterna väntas fatta beslut med anledning av försvarets rationaliseringsinstituts förslag om ändrad organisation för fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå. Arbetet med att förbereda de organisationsförändringar som beslutet kan komma att innebära förutses komma att åläggas fortifikationsförvaltningen. Detta arbete måste av tidsskäl påbörjas redan under budgetåret 1975/76 och kommer att innebära en väsentlig arbetsbelastning.

Arbetet med att förbereda verkets omlokalisering till Eskilstuna fortsätter planenligt. Förhandlingar om förvärv av tomt för ny ämbetsbyggnad be-

räknas kunna slutföras och projekteringsarbetet påbörjas.

Några förändringar i fortifikationsförvaltningens verksamhet i övrigt förutses inte. Vissa svårigheter att fullgöra ålagda uppgifter kan dock väntas på grund av omfattningen av de anskaffningsobjekt som hänger samman med beslutade förändringar i försvarsmaktens fredsorganisation.

Budgetåret 1976/77

Fortifikationsförvaltningen

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar fortifikationsförvaltningen på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 7 288 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Kostnaderna för att förbereda omlokaliseringen till Eskilstuna beräknas öka (+ 150 000 kr.).

På grund av organisationsförändringar har lönekostnaderna m. m. för personalen vid driftenheten förts över från förskottsmedel till avlöningsanslag (+ 2 000 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

En tjänst i lönegrad Fo 13 dras in (– 88 000 kr.).

Eftersom 60 % av byggnadskontorens personal avlönas från fortifikationsförvaltningens anslag föreslås att även omkostnaderna för denna personal skall belasta anslaget i motsvarande grad (+ 890 000 kr.).

Kostnaderna minskar genom att flera tjänster hålls vakanta (– 4 753 000 kr.).

D. Alternativ 0

Kostnaderna enligt det s. k. 0-alternativet skulle uppgå till 44 156 000 kr., vilket överstiger det begärda anslaget för nästa budgetår. Någon särskild redovisning för detta alternativ har därför inte ansetts nödvändig.

Föredraganden

Jag tar till en början upp det förslag som försvarets rationaliseringsinstitut har lagt fram angående ny organisation m. m. för fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå. I förslaget har även tagits upp vissa frågor beträffande den centrala förvaltningsnivån. Förslaget har ingående redovisats i det föregående.

Rationaliseringsinstitutets förslag innebär på den centrala förvaltningsnivån i huvudsak oförändrade uppgifter när det gäller anskaffning och vidmakthållande av försvarsmaktens anläggningar. Fortifikationsförvaltningens fackområde föreslås bli utökat med lokalvård för vilken ansvaret f. n. åvilar försvarets materielverk. Den s. k. Stockholmssektionen vid fortifikationsförvaltningen som svarar för förvaltning m. m. av vissa fastigheter i Storstockholmsområdet föreslås avvecklas i samband med att förvaltningen flyttar till Eskilstuna.

När det gäller den högre regionala nivån föreslår rationaliseringsinstitutet endast smärre organisationsförändringar. Byggnadskontoren föreslås i ökad omfattning ombesörja anskaffning av underhållsarbeten. Byggnadskontoret på Gotland föreslås bli avvecklat som självständig myndighet och dess arbetsuppgifter fördelas på fortifikationsförvaltningen och chefen för Gotlands militärkommando.

Myndigheter på lägre regional och lokal nivå skall enligt förslaget förvalta disponerade byggnadsbestånd, vilket innebär att antalet fastighetsförvaltande myndigheter blir i stort sett oförändrat. Personal för verkställande förvaltningsuppgifter samordnas ortsvis till en av myndigheterna på platsen som tilldelas samtliga för orten nödvändiga resurser för fastighetsdrift, fastighetsvård och underhåll av anläggningar. Myndighet som inte skall organisera verkställighetsresurser föreslås i alla avseenden få understöd beträffande fastighetsförvaltning av myndighet med sådana resurser.

Köp av tjänster skall enligt institutets förslag utnyttjas i ökad omfattning beträffande såväl underhåll som drift av fastighetsbeståndet.

För att underlätta den interna styrningen och resursfördelningen föreslår rationaliseringsinstitutet att särskilda verksamhetsprogram tas fram som ansluter till verksamhetsområdets huvuduppgifter. Vad gäller finansieringen av verksamheten föreslår institutet att verksamheten vid fortifikationsförvaltningen och byggnadskontoren uppdragsfinansieras och redovisas mot ett 1 000-kronorsanslag. Anskaffningsverksamheten föreslås oförändrat finansieras med investerings- resp. iståndsättningsanslag. Kostnaderna för underhåll och drift m. m. av fastighetsbeståndet föreslås finansieras över staten för försvarets fastighetsfond och ingå i den hyra som myndigheterna betalar. Detta innebär att i princip all annan verksamhet än anskaffning skall redovisas över fastighetsfondens stat.

Den föreslagna organisationsförändringen innebär enligt rationaliseringsinstitutets bedömning att antalet anställda inom verksamhetsområdet kan

minskas med ca 570 personer. Ytterligare minskning av maskinpersonalen med 140 personer bedöms bli möjlig. Den nya organisationen föreslås bli genomförd med början den 1 juli 1976.

Remissinstanserna har allmänt ställt sig positiva till rationaliseringsinstitutets förslag. Den föreslagna organisationsförändringen anses skapa goda förutsättningar för att driva en effektiv förvaltning av försvarets anläggningsbestånd och ta till vara möjligheterna till besparingar inom förvaltningsområdet. När det gäller den centrala förvaltningsnivån har institutets förslag i huvudsak godtagits av remissinstanserna. Några remissinstanser framför dock kritik mot förslaget att flytta över ansvaret för lokalvård från försvarets materielverk till fortifikationsförvaltningen, vilket inte anses innebära några fördelar i förhållande till nuvarande ordning. Institutets förslag om smärre organisationsförändringar på högre regional nivå har inte föranlett några allvarligare erinringar från remissinstanserna som dock allmänt har ansett att några ändringar i organisationen på Gotland inte bör beslutas förrän i samband med att slutlig ställning tas till hur mobiliserings- och förvaltningsansvaret på Gotland skall fördelas. Institutets förslag om samordning av de verkställande resurserna för såväl maskintjänsten som fastighetsförvaltningen i övrigt biträds av de flesta remissinstanserna. Riksrevisionsverket och byggnadsstyrelsen anser dock att det är mera rationellt med en regional ledning av verkställighetsuppgifterna och förordar därför en samordning av de fysiska resurserna för verkställande åtgärder under byggnadskontorens ledning. De flesta remissinstanserna framför kritik mot institutets principiella uttalande om behovet av att köpa tjänster i större utsträckning än vad som nu är fallet. Det ifrågasätts bl. a. om ökat köp av tjänster blir fördelaktigare från teknisk och ekonomisk synpunkt. Förslaget att ta fram särskilda verksamhetsprogram godtas i huvudsak. Institutets förslag om att uppdragsfinansiera verksamheten vid fortifikationsförvaltningen och byggnadskontoren avvisas helt. De flesta remissinstanserna biträder institutets förslag beträffande finansieringsformer i övrigt för verksamhetsområdet. Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna anser sig dock inte kunna tillstyrka att huvuddelen av kostnaderna för fastighetsdriften skall finansieras över staten för försvarets fastighetsfond.

Rationaliseringsinstitutets förslag beträffande personaldimensionering i den nya organisationen utsätts för åtskillig kritik av remissinstanserna som anser att bedömningen av möjligheterna till personalminskning är alltför optimistisk.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att rationaliseringsinstitutets förslag till ny organisation m. m. av fortifikations- och byggnadsförvaltningen i regional och lokal instans i stort sett kan godtas. Vissa modifieringar är dock nödvändiga, vilket jag återkommer till i det följande.

Jag tar emellertid till en början upp de frågor beträffande fortifikationsförvaltningens organisation som återstår sedan den av riksdagen år 1973 beslutade omorganisationen av ämbetsverket.

Vad angår driftenhetens organisatoriska ställning inom verket anser jag i likhet med rationaliseringsinstitutet att det f. n. inte finns anledning att ändra beslutet om att enheten t. v. skall ingå i den nybildade drift- och fackenheten. Driftenheten bör ges tid att utveckla former för sitt arbete. Fastighetsdriftens effektivisering är och blir i framtiden mycket betydelsefull och jag avser därför att föreslå regeringen att fortifikationsförvaltningen får i uppdrag att vid lämplig tidpunkt redovisa dels erfarenheterna av driftenhetens verksamhet i den nuvarande organisationen, dels de åtgärder som bör vidtas för att utveckla ämbetsverkets roll som ansvarigt för en rationell fastighetsdrift. Först sedan en sådan redovisning har skett bör frågan om driftenhetens ställning och eventuellt ökade resurser för enheten slutligt prövas.

Jag biträder rationaliseringsinstitutets förslag att den s. k. Stockholmssektionen vid fortifikationsförvaltningen avvecklas i samband med att ämbetsverket flyttar till Eskilstuna. Denna enhet sköter f. n. den verkställande förvaltningen vid vissa skolor och centrala verk, vid den regionala tygförvaltningens anläggningar i Stockholmsområdet och vid sådana byggnader som direkt förvaltas av fortifikationsförvaltningen. När det gäller frågan om vem som skall överta dessa uppgifter måste det beaktas, att byggnadsstyrelsen förvaltar ett likartat fastighetsbestånd för civila myndigheter i Stockholms centrala delar. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att uppdra åt fortifikationsförvaltningen att i samråd med byggnadsstyrelsen lämna förslag om den framtida förvaltningen av ifrågavarande fastigheter inom försvaret.

Jag biträder förslaget att fortifikationsförvaltningen skall ha hela ansvaret för fastighetsvården. Däremot kan jag inte biträda att fackansvaret för lokalvård skall föras över till fortifikations-och byggnadsförvaltningens verksamhetsområde och ingå i fastighetsvården. Ansvaret för lokalvård bör i vart fall t. v. behållas av försvarets materielverk.

Beträffande den regionala och lokala organisationen är jag ense med rationaliseringsinstitutet om att det med hänsyn till kostnadsutvecklingen för drift och underhåll av fastighetsbeståndet är nödvändigt att vidta åtgärder för att försöka hålla kostnaderna nere. Särskilt när det gäller underhållsverksamheten synes det vara angeläget att få fram bättre metoder för budgetering, styrning och uppföljning. Tekniska rationaliseringsåtgärder bör eftersträvas i syfte att minska kostnaderna för bränsle m. m. Enligt min mening torde dock den största rationaliseringseffekten vinnas genom att samordna resurserna för fastighetsförvaltningen. Det förslag som rationaliseringsinstitutet har lagt fram innebär en sådan samordning inom den militära förvaltningsorganisationen genom att antalet myndigheter med egna resurser för verkställande förvaltning avsevärt begränsas. I likhet med institutet anser jag att den rationaliseringseffekt som erhålls inom försvaret genom en sådan koncentration av resurserna i ökad grad kan uppnås genom ett

gemensamt resursutnyttjande för hela den statliga sektorn på vissa orter. Statliga myndigheter på en ort eller på närbelägna orter bör kunna samordna sina resurser för drift och underhåll av fastighetsbeståndet oberoende av om de tillhör den militära eller den civila sektorn. Enligt vad jag har erfarit har ett samarbete inletts mellan fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen i syfte att samordna verksamheten inom vissa regioner. På sikt måste det vara ett mål att åstadkomma en sådan samordning av resurserna för fastighetsförvaltning som ger rationaliseringseffekter för hela den statliga sektorn. Ett genomförande av det förslag som nu föreligger innebär enligt min mening att goda förutsättningar skapas för en framtida samordning med den civila fastighetsförvaltningen.

När det gäller köp av tjänster anser jag i likhet med byggnadsstyrelsen m. fl. remissinstanser att det är vanskligt att göra en entydig bedömning av vad som är ekonomiskt fördelaktigast, att utnyttja egen personal eller att köpa tjänster. Frågan om i vilken utsträckning konsulter skall anlitas bör enligt min mening bedömas med utgångspunkt i vilka resurser som finns på orten samt med hänsyn till uppkommande variationer i verksamheten och personaluppsättningen. Jag delar rationaliseringsinstitutets uppfattning att som generell regel för förvaltningsområdet bör gälla att det inte skall finnas anställd mer personal än som kan ges arbetsuppgifter inom sitt fackområde året runt. Jag förutsätter att fortifikationsförvaltningen fortlöpande studerar frågan om lönsamheten i att köpa tjänster från utomstående och att vunna erfarenheter får ligga till grund för bedömningen av i vilken omfattning tjänster skall köpas på regional och lokal nivå.

Jag ansluter mig till rationaliseringsinstitutets bedömning av vilka faktorer som måste beaktas vid utformningen av fortifikations- och byggnadsförvaltningens organisation. Jag bedömer att institutet på ett tillfredsställande sätt har beaktat dessa faktorer i sitt förslag.

Jag kan inte biträda rationaliseringsinstitutets förslag att ändra finansieringsformen för fortifikationsförvaltningens och byggnadskontorens verksamhet. I likhet med fortifikationsförvaltningen och riksrevisionsverket anser jag att den föreslagna uppdragsfinansieringen över ett 1 000-kronorsanslag inte har några fördelar i förhållande till nuvarande ordning. Vad angår finansieringen av verksamheten i övrigt räknar jag med att anskaffningsverksamheten oförändrat skall finansieras med investeringsanslag och särskilda iståndsättningsmedel. Kostnaderna för fastighetsbeståndets underhåll och drift m. m. bör som rationaliseringsinstitutet har föreslagit i princip redovisas över staten för försvarets fastighetsfond och ingå i den hyra som myndigheterna betalar. Denna hyra skall sålunda utöver avskrivningar och räntor samt underhåll m. m. även täcka kostnaderna för maskinpersonal, bränsle, el, vatten, avlopp m. m. I myndigheternas budget för verksamhetsområdet kommer härigenom belopp att tas upp för hyra som täcker kostnaderna för fastighetsförvaltningen. Jag vill understryka det angelägna

i att hyressättningssystemet tillämpas på ett sådant sätt att kostnadsmedvetandet hos lokalnyttjarna stimuleras. Utöver hyran tas i förbandens budget endast upp poster för täckning av kostnaderna för att förbereda anskaffning av befästningar i krig och för smärre ändrings- och kompletteringsarbeten. Som huvudprincip för förvaltningsområdet kommer alltså att gälla att all annan verksamhet än anskaffning skall redovisas över fastighetsfondens stat.

Jag biträder rationaliseringsinstitutets uppfattning att gällande ansvars- och uppgiftsfördelning mellan regionala och lokala förvaltningsmyndigheter inte bör ändras utöver att militärbefälhavarna bör befrias från sitt fastighetsförvaltningsansvar. Fastigheter som nu förvaltas av militärbefälhavarna bör enligt institutets förslag fördelas på de försvarsområdesbefälhavare inom vilkas områden fastigheterna är belägna. När det gäller organisationen på Gotland erinrar jag om riksdagens beslut (prop. 1974:135, FöU 1974:34, rskr 1974:392) med godkännande av föreslagna förändringar av fredsorganisationen. Med anledning av detta beslut har regeringen uppdragit åt överbefälhavaren att lämna förslag till detaljorganisation för de myndigheter som berörs av omorganisationen. Sådant förslag har ännu inte redovisats. Förändringar i organisationen för fortifikations- och byggnadsförvaltningen bör ansluta till övriga förändringar i fredsorganisationen. Jag är därför inte nu beredd att ta ställning till föreslagen organisation på Gotland. I princip bör fortifikations- och byggnadsförvaltningen organiseras på samma sätt som gäller för landet i övrigt men med hänsynstagande till de speciella förhållanden som råder på Gotland.

Jag ansluter mig till rationaliseringsinstitutets förslag beträffande samordning av verkställighetsresurserna inom förvaltningsområdet. Förslaget innebär att de för en ort nödvändiga verkställighetsresurserna såväl inom maskintjänsten som för övrig verkställande förvaltning garnisonsvis samordnas till en myndighet. Detta medför att antalet klassificerade maskinanläggningar minskar till ungefär hälften och att ett betydande antal myndigheter inte längre kommer att ha egna verkställighetsresurser vare sig för maskintjänst eller för övrig verkställande förvaltning. Huvudprincipen är att en myndighet på varje garnison, i regel försvarsområdesregemente, sektorflottilj eller kustartilleriförsvar, tilldelas samtliga verkställighetsresurser för garnisonen i form av personal, maskiner och annan utrustning. Om det bedöms rationellt kan verksamheten samordnas inom ett större geografiskt område än garnisonsort. De myndigheter som inte får egna verkställighetsresurser blir för drift- och underhållsåtgärder hänvisade till den myndighet som har dessa resurser. Jag bedömer att ett genomförande av detta förslag till organisatorisk samordning av myndighetsansvar och verkställande resurser för fastighetsförvaltning kommer att medföra en effek-

tivisering av verksamheten och skapa möjligheter att minska personalen. En samordning garnisonsvis ökar vidare förutsättningarna för den fortsatta samordningen med den civila delen av den statliga sektorn som jag finner angelägen.

Den av rationaliseringsinstitutet föreslagna indelningen av arbetsuppgifterna inom förvaltningsområdet i stabsuppgifter och verkställande förvaltning kan jag endast delvis biträda. Jag anser sålunda i likhet med överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna att en särskild stabsenhet bör finnas endast vid myndigheter med omfattande fortifikatorisk verksamhet i krig och fred. Verksamhetens omfattning och den övriga uppbyggnaden av myndighetens organisation bör alltså vara styrande. När det gäller flygflottiljerna anser jag i likhet med överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna att det först bör prövas att inordna fastighetsenheten i intendentsenheten innan beslut fattas om att anpassa flottiljernas organisation till övriga förband.

Jag har inte något att erinra mot rationaliseringsinstitutets förslag att den nuvarande organisationen med ett byggnadskontor i varje militärområde skall behållas. I enlighet med vad jag har anfört tidigare beträffande organisationen på Gotland är jag dock inte beredd att nu ta ställning till frågan om byggnadskontoret vid Gotlands militärkommando skall finnas kvar. Såvitt man f. n. kan bedöma torde det kunna utgå ur organisationen. T. v. bör det dock behållas oförändrat.

Jag kan i huvudsak ansluta mig till de principer rationaliseringsinstitutet har angett för personaldimensionering inom verksamhetsområdet. Frågan om hur mycket personal som skall finnas anställd är beroende av i vilken utsträckning köp av tjänster beräknas ske. Även om antalet köpta tjänster inte skulle komma att öka i nämnvärd utsträckning i förhållande till nuläget räknar jag med att de föreslagna organisationsändringarna kommer att medföra en betydande minskning av den fast anställda personalen inom verksamhetsområdet. Jag förutsätter att denna personalminskning kommer till stånd främst genom naturlig avgång. Den personal som inte kan placeras i den nya organisationen bör under en avvecklingstid beredas meningsfyllda arbetsuppgifter.

Rationaliseringsinstitutets beräkningar rörande lönsamheten av de föreslagna organisationsförändringarna grundar sig på antaganden om osäkra faktorer. De måste därför som institutet självt framhåller tolkas med försiktighet. Jag räknar dock med att omorganisationen skall göra verksamheten mer effektiv och medföra väsentliga besparingar.

De föreslagna organisatoriska förändringarna vid myndigheterna bör i stort sett kunna genomföras den 1 juli 1977. Jag förutsätter att förändringarna genomförs i nära samarbete med berörda personalorganisationer. Fortifikationsförvaltningen bör få i uppdrag att efter samråd med överbefälhavaren,

försvarsgrencheferna, försvarets rationaliseringsinstitut och – i fråga om maskinpersonalfrågor – statens maskinpersonalnämnd komma in med förslag till detaljorganisation. Det ankommer på regeringen att ta ställning till detta förslag och till personalbehov för den nya organisationen.

Beträffande inriktningen av fortifikationsförvaltningens verksamhet kan jag i huvudsak godta vad fortifikationsförvaltningen har anfört i programplanen.

Min beräkning av medelsbehovet för fortifikationsförvaltningens verksamhet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för organisation m. m. av fortifikations- och byggnadsförvaltningen på regional och lokal nivå,
2. till *Fortifikationsförvaltningen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 48 000 000 kr.

Försvarets materielverk

Försvarets materielverk är central förvaltningsmyndighet för materielförvaltningen inom försvarsmakten utom i fråga om sjukvårdsmateriel och fortifikatorisk materiel. Materielverket svarar vidare för anskaffning av vissa förnödenheter till myndigheter utanför försvarsmakten.

Materielverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Verksamheten är organiserad på en enhet för central planering och fem huvudavdelningar, nämligen huvudavdelningarna för armémateriel, marinmateriel och flygmateriel, huvudavdelningen i Karlstad samt huvudavdelningen för administration.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets materielverk budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets materielverk.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets materielverk* bl. a. följande.

Genom 1972 års försvarsbeslut har riktlinjer utstakats för försvarets utformning under perioden 1972/73–1976/77. Materielverket har granskat de programplaner som med utgångspunkt i försvarsbeslutet har upprättats för perioden 1976/77–1980/81 avseende huvudproduktionsområdena Materielanskaffning och Forskning och utveckling inom huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband samt delprogrammet Krigsorganisation för vissa staber m. m. Verket har därvid funnit att det bestånd av krigs- och fredsmateriel som verket skall anskaffa och hålla vid makt inte har förändrats nämnvärt. Inte heller genomgår huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet inom de nyssnämnda huvudprogrammen och delprogrammet Försvarets materielverk några större förändringar. Materielverkets arbetsuppgifter är alltså i stort sett oförändrade under den kommande femårsperioden.

Materielverket konstaterar mot denna bakgrund att överbefälhavarens direktiv i fråga om verkets anslagsram innebär att resurserna inte kommer att vara avstämda mot uppgifterna. En anpassning till den angivna ramen kommer att medföra att försvarets resurser inte utnyttjas på bästa sätt. Genom noggrann prioritering och genom överplanering har verket i någon mån sökt lindra följderna härav. Trots detta kommer allvarliga konsekvenser att uppstå för fackverksamheten men även i fråga om materielanskaffning och materielunderhåll. En anpassning till den anslagsram som överbefälhavaren har angett innebär för materielverket ett hårt pressat ekonomiskt läge som medför att verket utöver tidigare angiven minskning av antalet anställda fortlöpande måste minska personalen kraftigt.

Försvarets materielverk har produktionsansvar för materielanskaffning och för forskning och utveckling. Verket har vidare fackansvar för materielunderhåll, förrådsverksamhet, verkstadsdrift och förplägnad. Delar av verket skall omlokaliseras till Karlstad och Linköping. Försvarets materielverk blir härvid värdmyndighet i ämbetsbyggnaden Karolinen i Karlstad. Mot bakgrund av dessa anvarsförhållanden och regeringens riktlinjer har försvarets materielverk följande grundsyn på inriktningen och utvecklingen av delprogrammet.

Materielanskaffning samt forskning och utveckling omfattar ett stort antal produkter från allmänna förbrukningsvaror till unika, tekniskt högt utvecklade materielsystem. Detta ger verksamheten en spännvidd över flertalet teknikområden. Verksamheten innebär framför allt att följa upp den militärtekniska utvecklingen och att utarbeta tekniskt underlag av sådan beskaffenhet att det kan läggas till grund för att beställa utveckling och tillverkning vid industrin. I verksamheten ingår dessutom att specificera materiel samt

att granska och ta ställning till offerter från tillfrågade industriföretag. Härutöver ingår det som ett viktigt inslag att ta fram idéer till tekniska lösningar att användas i perspektiv- och systemplanearbetet.

Inom ramen för programansvaret skall huvudmålet vara att avpassa och disponera resurserna så att de samlade kostnaderna för försvarets materiel blir så låga som möjligt under materielens livslängd (totaloptimeringsprincipen). Den viktigaste resursen är därvid personalen.

En grundläggande förutsättning för att totaloptimeringsprincipen skall kunna tillämpas är att rimliga relationer råder mellan materielverkets uppgifter och de tilldelade resurserna för att lösa dessa.

Med hänsyn till att funktionerna uppföljning av teknisk utveckling, anskaffning och materielunderhåll har central betydelse för att försvaret skall kunna förses med erforderlig materiel måste kompetensen säkerställas främst inom dessa funktioner. Anpassningen av resurserna för anskaffning och materielunderhåll skall därvid ske med utgångspunkt i den produktionsomfattning och -inriktning som blir en följd av anvisningar från försvarsgrenscheferna.

Verkets resurser skall i första hand koncentreras till funktionerna anskaffning, uppföljning av den tekniska utvecklingen och understöd av verksamhet utom försvarets materielverk, särskilt delfunktionen materielunderhåll. Därutöver skall avsättas de minsta resurser som behövs för att ge godtagbar service och lämna ett godtagbart planeringsunderlag för funktionerna försvarets materielverks drift och utveckling samt allmän ledning och planering. Denna prioritering har bedömts nödvändig trots de nackdelar det medför för effektiviteten på regional och lokal nivå och för verkets övriga externa och interna verksamhet.

De uppgifter som materielverket har under programplaneperioden måste i huvudsak lösas med den personal som nu är anställd. Vid den mycket begränsade nyrekrytering som blir möjlig inom de minskade ramarna skall särskilt beaktas att kvalificerad personal anställs inom viktiga nya områden där verket saknar eller har otillräcklig kompetens och inte har möjlighet att omfördela befintlig personal. Inom områden där verkets resurser inte räcker till måste uppgifterna lösas genom att utnyttja externa resurser.

Den verksamhet som verket har att svara för som fackmyndighet riktar sig huvudsakligen mot huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet under huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband samt delprogrammet Militärområdesstaber m. m. Syftet med fackverksamheten är att söka påverka försvarsmakten att bedriva verksamheten så rationellt som möjligt inom ramen för den samlade produktionen.

Som ett led i strävan att uppnå det angivna huvudmålet för delprogrammet Försvarets materielverk skall verket vid materielanskaffningen noga analysera och redovisa totalkostnader för materielobjekts hela livslängd, särskilt med beaktande av personalkostnaderna, samla utvecklingsinsatser inom lan-

det till materielslag där vi förutsätts ha egen utvecklings- och produktionskapacitet och kan nå väsentliga effektökningar/kostnadsminskningar, utnyttja industrins innovationsförmåga, samarbeta med utlandet i de fall då detta bidrar till att sänka materielkostnaderna utan att åstadkomma politiska bindningar samt bevaka och beakta de ökade krav som ställs på arbetar- och miljöskydd.

Inom ramen för fackfunktionerna skall arbetet inriktas främst på att färdigställa och driftsätta informationssystemen för reservdelsförsörjning, förnödenhetsredovisning och materieluppföljning och att slutföra arbetet med försvarets förvaltningsinstruktion och de materielvårdsföreskrifter som är gemensamma för försvarsmaktens materiel.

Verket skall anpassa och effektivt utnyttja de interna resurserna mot bakgrund av de uppgifter som verket har och kan komma att ställas inför. Syftet med detta arbete skall vara att i samarbete med överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna åstadkomma ett rimligt förhållande mellan verkets framtida uppgifter och tilldelad personal.

Ledningssystemet skall utvecklas för att möjliggöra en effektivare avvägning av verkets resurser inom ramen för totaloptimeringsprincipen. Vidare skall de tekniska huvudavdelningarnas verksamhet samordnas ytterligare.

Verkets organisation skall även anpassas till försvarets freds- och krigsorganisatoriska utveckling.

Verkets krigsorganisation skall ses över i anslutning till överbefälhavarens utredning om ledning av underhållstjänsten i krig.

Utbildningsverksamheten skall främst tillgodose behovet av omskolning och vidareutbildning till följd av verkets omlokalisering och personalminskning. På lång sikt skall en allmän vidareutbildning på i genomsnitt fem dagar per anställd och år planeras in.

Den av materielverket beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets materielverk framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1975/80
298 800	315 229	311 054	310 617	300 814	300 674	1 538 233

[1] Prisläge februari 1974

F 4. Försvarets materielverk

1974/75	Utgift	308 998 501
1975/76	Anslag	298 800 000
1976/77	Förslag	332 800 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets materielverk	Föredragan-den
Försvarets materielverk: Allmän ledning och förbandsverksamhet	259 675	308 999	302 670	321 771	332 800
Kostnader	**259 675**[1]	308 999	**302 670**[2]	**321 771**	**332 800**
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 49 325			–	–
Medelsbehov	**309 000**	**308 999**	**302 670**	**321 771**	**332 800**

[1] Härav utgör 5 175 000 kr. medgivet överskridande av anslaget för att betala drift av vissa administrativa datasystem och för att färdigställa materielverkets produktionsplaneringssystem.
[2] Härav utgör 3 870 000 kr. medgivet överskridande av anslaget för att betala del av kostnaderna för inredning och utrustning för gemensamma och särskilda lokaler i den nya förvaltningsbyggnaden i Karlstad m. m.

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets materiel-verk	Föredra-ganden
Militär personal					
Regementsofficerare	166	165	165		
Kompaniofficerare	25	29	29		
Civilmilitär personal					
Teknisk personal	103	117	117		
Läkare och veterinärer	2	2	2		
Övrig personal	4	3	3	–70	- 70
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	3	2	2		
Civil personal					
Handläggande personal	1 385	1 318	3 492		
Övrig personal	2 309	2 272			
	3 997	**3 908**	**3 810**	**–70**	**–70**

Budgetåret 1974/75

Försvarets materielverk anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att materielanskaffningen samt forsknings- och utvecklingsverksamheten

i huvudsak har genomförts enligt de föreskrifter som har meddelats under anslagen för detta ändamål. Bredden i materielsortimentet har varit i stort sett densamma som tidigare år samtidigt som kraven på studieunderlag för val mellan olika materielslag och materielsystem har ställts högre.

Inom facken förrådsverksamhet, verkstadsdrift, förplägnad och materielunderhåll har verksamheten varit inriktad främst på att ta fram fackbeskrivningar och förbättrade föreskrifter som är anpassade till planerings- och programbudgetsystemet på regional och lokal nivå. Vidare har materielverket deltagit i rationaliseringsfrämjande åtgärder, främst i anslutning till arbetet med OLLI-projektet. Arbetet med att ta fram fackbeskrivningar har dock försenats genom att nödvändiga direktiv har saknats. Omformning av ledningsfunktionen för facken har därför endast kunnat påbörjas.

Förnödenheter för fredsutbildningen inom det militära försvaret har anskaffats enligt de behov som har anmälts från försvarsgrenarna m. fl.

Förberedelserna för att omlokalisera delar av materielverket till Karlstad och Linköping har genomförts planenligt.

Den minskade medelstilldelningen för budgetåret 1975/76 har påverkat materielverket redan under budgetåret 1974/75. Den tidigare planen som omfattade en personalminskning av 400 anställda t. o. m. budgetåret 1975/76 har därför genomförts redan vid utgången av budgetåret 1974/75. På grund av den snabba personalminskningen och problem med datamaskinen SAAB-D 23 har vissa uppgifter inte kunnat genomföras enligt planerna. Den försämrade kvalitet som detta har inneburit har inte gett några synliga resultat under budgetåret 1974/75 men kan förväntas öka de totala kostnaderna för materielen i framtiden. Enligt materielverkets uppfattning har det under budgetåret 1974/75 börjat märkas en bristande balans mellan ålagda uppgifter och tilldelade resurser.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att materielanskaffning samt forskning och utveckling genomförs enligt de planer och föreskrifter som har meddelats under vederbörliga anslag. Materielverkets fackansvar utövas inom facken förrådsverksamhet, verkstadsdrift, förplägnad och materielunderhåll. Vidare kommer materielverkets produktionsplaneringssystem att färdigställas och tas i drift. Omlokalisering av delar av materielverket till Karlstad och Linköping genomförs resp. förbereds.

Budgetåret 1976/77

Försvarets materielverk

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar försvarets materielverk på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 36 292 000 kr. Härav avgår 15 145 000 kr. enligt överbefälhavarens direktiv.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

1. Tre tjänster har förts över till försvarets forskningsanstalt (– 305 000 kr.).

2. Regeringen har i juni 1975 medgett att fr. o. m. den 1 januari 1976 får t. v., dock längst t. o. m. den 30 juni 1980, finnas inrättad en extra tjänst för förste byråsekreterare vid materielverket med placering vid beskickningen i Washington (+ 140 000 kr.).

3. Regeringen har i juni 1975 medgett att en tjänst avsedd för en tjänsteman vid statens lantmäteriverk (NOM-garant) får finnas inrättad vid materielverket (+ 100 000 kr.).

4. Med stöd av lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen har avtal träffats mellan statens avtalsverk och huvudorganisationerna inom den statliga sektorn bl. a. om att facklig förtroendeman skall få åtnjuta fortlöpande partiell eller hel tjänstebefrielse för fackliga uppdrag. I protokollsanteckning till avtalet anges att detta avser "en helt tjänstledig tjänsteman för varje helt 500-tal medlemmar i den lokala personalorganisationen". Detta innebär för materielverket ett ökat medelsbehov för att täcka bortfallet av ca sju tjänstemän (+ 450 000 kr.).

5. Genom beslut i november 1973 har Kungl. Maj:t bl. a. bemyndigat försvarets materielverk att medge att tjänsteman som med anledning av verkets omorganisation tillträder tjänst i lägre lönegrad än som gäller för den tjänst han innehar omedelbart före avtalets ikraftträdande får behålla den högre lönegradsplaceringen. Motsvarande gäller tjänsteman som innehar ej tidsbegränsat långtidsvikariat (+ 250 000 kr.).

6. Enligt 7 § kungörelsen (1974:225) om utmärkelsen För nit och redlighet i rikets tjänst skall utmärkelsen bekostas av medel som disponeras av den myndighet där den belönade är anställd (+ 90 000 kr.).

7. Förberedelserna för att omlokalisera delar av materielverket till Karlstad och Linköping kostar under budgetåret 1976/77 180 000 kr.

8. För att genomföra omlokaliseringen till Karlstad beräknas för budgetåret 1976/77 utanför materielverkets anslagsram 72 000 kr. för slutbetalning av telefonväxel, 2,4 milj. kr. för flyttning och omstationering av

personal, 1 milj. kr. för dubbelhyra och dubblering av tjänster samt 70 000 kr. för dubbla bevakningskostnader (+ 3 542 000 kr.).

9. Enligt överbefälhavarens direktiv begärs 3 milj. kr. utanför materielverkets anslagsram för extraordinära hyreshöjningar till följd av omlokaliseringen.

C. Uppgiftsförändringar

1. Enligt överbefälhavarens planerings- och budgetdirektiv innebär givna planeringsramar en fortsatt personalminskning vid materielverket. För budgetåret 1976/77 beräknas den motsvara 4,2 milj. kr (– 4 200 000 kr).

2. Regeringen har i juni 1975 förordnat att den centrala förrådsledningen vid fortifikationsförvaltningen och försvarets sjukvårdsstyrelse skall föras över till försvarets materielverk. Härför behövs medel för ytterligare fyra tjänster (+ 220 000 kr.).

3. Materielverket bedömer att sjuk- och hälsovården kan bedrivas rationellare och till lägre kostnad om anvisningsläkarna till viss del ersätts av en heltidsanställd verksläkare. Kostnaderna för läkaren bedöms bli begränsade om ersättning erhålls från allmän försäkringskassa. Den totala kostnaden för läkaren beräknas till 200 000 kr. för budgetår, varav 50 % bedöms bli ersatt av försäkringskassan (+ 100 000 kr.).

4. Omlokaliseringen till Karlstad av viss del av verket kräver ytterligare en tjänst för personalkonsulent (+ 75 000 kr.).

5. Omlokaliseringen och den utvidgade företagsdemokratiska verksamheten ställer krav på ökad medelstilldelning för utbildning (+ 110 000 kr.).

6. Försöksverksamheten med organiserad praktiktjänstgöring för universitets- och högskolestuderande bör fortsätta. För budgetåret 1976/77 räknar verket med 20 praktikanter (+ 200 000 kr.).

7. För drift och underhåll av ytterligare tre administrativa datasystem, som nu bekostas från marinens och flygvapnets materielanslag, bör medel föras över från dessa anslag (+ 555 000 kr.).

8. Medlen för underhåll och nödvändigt utbyte av inventarier och kontorsmaskiner har under budgetåret 1975/76 tillfälligt minskats med 500 000 kr. för att klara andra utgifter inom anslaget. För att omsättningstakten skall kunna hållas måste dessa medel återföras till sitt ursprungliga ändamål budgetåret 1976/77 (+ 500 000 kr.).

9. Under budgetåret 1975/76 kommer materielverket inte att ge ut någon intern telefonkatalog. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 planeras en ny utgåva varje år (+ 70 000 kr.).

10. Tele- och bevakningskostnaderna kommer att öka efter omlokaliseringen till Karlstad (+ 382 000 kr.) liksom kostnaderna för inrikes resor (+ 150 000 kr.).

11. Materielverket blir värdmyndighet för förvaltningsbyggnaden Karolinen i Karlstad. Det kan förutsättas att antalet besök som medför repre-

sentationsplikt blir särskilt stort under första budgetåret. Representationsmedlen bör därför höjas till 54 000 kr. (+ 7 000 kr.).

12. På grund av att antalet anställda fortlöpande minskar, ambitionsnivån inom flera verksamhetsområden sänks och verkets enheter koncentreras kan kostnaderna för sjukvård, bevakning, kontorsmateriel och transporter skäras ned (– 515 000 kr.).

13. Materielverket har utgått från att statens transportkontor enligt statskontorets förslag förs över till byggnadsstyrelsen (– 225 000 kr.).

D. Alternativ 0

Ett anslag för budgetåret 1976/77 beräknat enligt 0-alternativet skulle innebära ca 312,7 milj. kr. I anslagsframställningen för budgetåret har materielverket tvingats minska sitt medelsäskande till 313 milj. kr. exkl. vissa tjänster m. m. 0-alternativet är således en realitet i materielverkets planering.

E. Prisreglering av bemyndiganden för vissa förnödenheter

Det bemyndigande om 400 milj. kr. som har ställts till materielverkets förfogande för att återanskaffa sådana förnödenheter som förbrukas i försvarets fredsutbildning bör få räknas upp från prisläget i februari kalenderåret före det aktuella budgetåret till prisläget i februari under budgetåret med hjälp av nettoprisindex.

F. Statens transportkontor

Efter viss försöksverksamhet medgav Kungl. Maj:t i regleringsbrev för budgetåret 1967/68 avseende anslaget Arméförvaltningen: Avlöningar att en särskild organisationsenhet – statens transportkontor (STK) – fick finnas inrättad inom dåvarande arméförvaltningen med uppgift att handha flyttningar, transporter, magasinering, spedition, m. m. för de statliga myndigheterna. Transportkontoret är numera knutet till huvudavdelningen för administration vid försvarets materielverk. Kontoret har f. n. 18 anställda.

Riksdagens revisorer redovisade i granskningspromemoria nr 5/1973 resultatet av en undersökning av statens transportkontors verksamhet. Yttrande över granskningspromemorian avgavs av överbefälhavaren, försvarets civilförvaltning, fortifikationsförvaltningen, försvarets materielverk, försvarets rationaliseringsinstitut, statens järnvägar, statskontoret, byggnadsstyrelsen, riksrevisionsverket, förenade fabriksverken och Landsorganisationen i Sverige. På grundval av granskningspromemorian och remissbehandlingen föreslog riksdagsrevisorerna att verksamheten vid transportkontoret skulle ändras i vissa avseenden, personalen minskas och kontoret föras över till byggnadsstyrelsen.

Genom beslut den 4 oktober 1974 meddelade Kungl. Maj:t provisoriska bestämmelser för verksamhet vid statens transportkontor och uppdrog åt statskontoret att efter samråd med försvarets civilförvaltning, försvarets materielverk, försvarets rationaliseringsinstitut, byggnadsstyrelsen och riksrevisionsverket senast den 15 mars 1975 ge in förslag om transportkontorets framtida verksamhet, organisationstillhörighet, organisation, personalbehov och tidpunkt för eventuell överföring till annan myndighet. Riksdagsrevisorernas granskningspromemoria skulle ligga till grund för förslagen. Statskontoret skulle vidare ha som riktpunkt att verksamheten vid transportkontoret borde begränsas i största möjliga utsträckning.

Statskontoret har i mars 1975 lämnat förslag om statens transportkontors framtida verksamhet och organisation. Förslaget innebär i korthet bl. a. följande.

Det bör finnas en statlig myndighet som svarar för att sluta s. k. avropsavtal inom flyttningsområdet för statliga organ och att följa upp avtalens tillämpning. Myndigheten bör också utfärda skriftliga råd och anvisningar om flyttning och hålla dem aktuella. Den bör vidare mot ersättning kunna biträda statliga organ med preliminära kostnadsberäkningar, utarbetande av upphandlingsunderlag, anbudsprövning m. m.

Samma myndighet som har i uppdrag att svara för avropsavtal m. m. bör enligt förslaget ha hand om magasinering av bohag för tjänstemän i utrikesdepartementet m. fl. som har avtalsenlig rätt till ersättning för magasineringskostnader, av hanteringsmateriel och av viss utrustning som används vid konferenser, utställningar, utländska besök m. m. i statlig regi.

Statskontoret föreslår att den verksamhet som nyss har nämnts övertas av byggnadsstyrelsen den 1 juli 1976. Behovet av personal för verksamheten beräknas till sju anställda, varav tre handläggare för huvudsakligen konsultuppgifter, en handläggare och en assistent (biträde) för i huvudsak administrativa göromål och två förmän eller motsvarande för arbete inom magasineringsverksamheten.

I avvaktan på ytterligare erfarenheter av verksamheten bör enligt statskontoret frågan om självfinansiering av den rådgivande verksamheten anstå. Kostnaderna för magasineringsverksamheten bör däremot i huvudsak täckas genom intäkter av verksamheten.

Föredraganden

Försvarets materielverk anser att verkets kompetens måste säkerställas under programplaneperioden inom funktionerna uppföljning av den tekniska utvecklingen, materielanskaffning och materielunderhåll. Resurserna för övriga funktioner skall enligt materielverket minskas så mycket som möjligt. Jag kan godta materielverkets grundsyn på fördelningen av tillgängliga resurser.

Materielverket anser vidare att verkets uppgifter under de kommande budgetåren i huvudsak måste lösas med den personal som nu är anställd. Vid den mycket begränsade nyrekrytering som blir möjlig inom de ramar som överbefälhavaren har angett skall enligt materielverket beaktas att personal anställs inom nya viktiga områden där verket saknar eller har otillräcklig kompetens och inte har möjlighet att omfördela befintlig personal. Inom områden där resurserna inte räcker till måste uppgifterna enligt materielverket lösas genom att utnyttja externa resurser. För egen del anser jag att den tillkommande personalminskning som följer av anslagstilldelningen för budgetåret 1975/76 (prop. 1975:1 bil. 6, FöU 1975:13, rskr 1975:122) skall fullföljas. Liksom övriga försvarsmyndigheter kommer materielverket därvid att få arbeta med vissa vakanser. Detta är enligt min mening nödvändigt som ett led i ansträngningarna att minska försvarets personalkostnader. Utnyttjandet av externa resurser får inte heller öka så att besparingarna på personalsidan förloras.

Riksdagen (prop. 1975:1 bil. 6, FöU 1975:13, rskr 1975:122) har bemyndigat regeringen att fr. o. m. budgetåret 1975/76 medge att förnödenheter för fredsutbildningen inom det militära försvaret får fortlöpande beställas så att vid varje tillfälle en kostnadsram av 400 milj. kr. inte överskrids. Enligt försvarets materielverk bör bemyndigandet varje budgetår få räknas om från prisläget i februari kalenderåret före det aktuella budgetåret till prisläget i februari under budgetåret. Jag är inte beredd att tillstyrka materielverkets förslag. I stället avser jag att meddela direktiv om att ifrågavarande beställningsbemyndigande i likhet med övriga bemyndiganden skall beräknas i prisläget i februari under det aktuella budgetåret. Detta innebär att riksdagen årligen får ta ställning till bemyndigandets storlek. För budgetåret 1976/77 räknar jag med att 400 milj. kr. skall räcka till för ifrågavarande beställningar.

Statens transportkontor är knutet till huvudavdelningen för administration vid försvarets materielverk. I regleringsbrev för budgetåret 1975/76 har regeringen meddelat provisoriska bestämmelser för verksamheten vid transportkontoret i avvaktan på ställningstagande till det förslag om transportkontorets framtida verksamhet och organisation som statskontoret har lämnat i mars 1975.

Statskontorets förslag innebär i korthet att verksamheten inom flyttningsområdet i huvudsak skall bestå i att sluta avropsavtal och att utfärda och hålla aktuella allmänna råd och anvisningar om flyttning.

Enligt förslaget skall därutöver undantagsvis biträde kunna lämnas organ inom statsförvaltningen med kostnadsberäkningar, planering, anbudsgranskning m. m. vid flyttning. Under den tid omlokaliseringen av myndigheter pågår bör denna verksamhet få ha något större omfattning än därefter. I fråga om godstransporter bör verksamheten enligt statskontoret bestå i att sluta avropsavtal, lämna råd och biträda på motsvarande sätt som vid flyttning när det gäller komplicerade transporter. Denna verksamhet bör i huvudsak gälla den civila statsförvaltningen men myndigheter inom för-

svaret bör kunna dra nytta av den, om det befinns fördelaktigt. Magasineringsverksamheten föreslås bli inskränkt till att förvara bohag för viss utlandsstationerad personal och att förrådshålla viss hanteringsmateriel för flyttningar och viss utrustning för konferenser m. m. Den sålunda begränsade verksamheten föreslås bli överförd till byggnadsstyrelsen den 1 juli 1976. Statskontoret beräknar ett personalbehov av sju tjänster för verksamheten. Statskontoret föreslår slutligen att verksamheten med att sluta avropsavtal och utfärda anvisningar anslagsfinansieras. Likaså bör den rådgivande verksamheten anslagsfinansieras i avvaktan på ytterligare erfarenheter av den. Kostnaderna för magasinering bör däremot enligt statskontoret täckas genom intäkter av verksamheten.

För egen del anser jag att delar av statens transportkontors verksamhet bör övertas av en myndighet inom den civila statsförvaltningen, eftersom den största delen av transportkontorets kunder är myndigheter m. m. utanför försvaret. Liksom statskontoret anser jag att byggnadsstyrelsen är bäst lämpad för denna uppgift. Transportkontorets magasineringsverksamhet samt vissa godstransporter för försvaret m. m. bör enligt min mening inte ingå i överföringen utan i stället successivt avvecklas. Avvecklingen bör genomföras i samverkan med berörd personal. Under avvecklingstiden bör verksamheten liksom hittills bekostas genom intäkter. Personalbehovet för den verksamhet som enligt mitt förslag bör bli överförd till byggnadsstyrelsen beräknar jag till fyra tjänster. Förslaget innebär vidare, som jag har anfört under ramberäkningsavsnittet (s. 74), att förevarande anslag och utgiftsramen för det militära försvaret minskas med 225 000 kr. (C 13).

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. överföring av vissa tjänster (B 2. 3) och bibehållen högre lönegrad för vissa tjänstemän (B 5). Jag har också beaktat att vissa kostnader för den centrala förrådsledningen skall föras över från anslaget F 2 Försvarets sjukvårdsstyrelse.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets materielverk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 332 800 000 kr.

Gemensam försvarsforskning

Delprogrammet Gemensam försvarsforskning omfattar forskning för totalförsvarsändamål inom de naturvetenskapliga, tekniskt-vetenskapliga, beteendevetenskapliga och medicinska forskningsgrenarna. Försvarets forskningsanstalt är programansvarig myndighet för delprogrammet och har också

produktionsansvar för huvuddelen av den forskning som bedrivs inom delprogrammet. Anstalten leder den tillämpade psykologiska verksamheten hos de myndigheter som hör till försvarsdepartementet. Fortifikationsförvaltningen har produktionsansvaret för den fortifikatoriska forskningen och försvarets materielverk har motsvarande ansvar för övrig försvarsteknisk forskning.

Försvarets forskningsanstalt leds av en styrelse. Chef för forskningsanstalten är en generaldirektör. Verksamheten är organiserad på ett centralt kansli för planering och administration och fem huvudavdelningar. Huvudavdelning 1 svarar för forskning avseende planeringsmetodik m. m. och för samordning av forskningsanstaltens medverkan i studier och utredningar inom totalförsvaret. Forskningen vid huvudavdelning 2 avser huvudsakligen konventionella vapensystem samt vissa frågor rörande skyddet mot kärnvapen, vid huvudavdelning 3 system och metoder för teknisk informationsbehandling, vid huvudavdelning 4 skydd mot ABC-vapen och vid huvudavdelning 5 människans betingelser i totalförsvaret.

Den forskningsverksamhet som bedrivs inom forskningsanstalten är indelad i ett antal programelement (forskningsprogram), nämligen A-, B- och C-skyddsteknik, ammunitions- och vapenteknik, stridsledningss-, informations- och styrteknik, fordons- och farkostteknik, tillförlitlighets-och försörjningsteknik, humanteknik samt övergripande studier och utredningar.

Verksamheten under delprogrammet Gemensam försvarsforskning budgeteras på sex primäruppdrag inom delproduktionsområdena Tillämpad forskning och Grundforskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Gemensam försvarsforskning.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets forskningsanstalt* bl. a. följande.

Programplanen för perioden 1976/77–1980/81 bygger på den inriktning av försvarsforskningen som överbefälhavaren fastställde år 1972. Planerna för delprogrammet Gemensam försvarsforskning skall rullas under budgetåret 1975/76, varefter den fortsatta inriktningen och omfattningen av delprogrammet kommar att fastställas. Med hänsyn till den långa tid som krävs för att bygga upp ny kompetens eller ändra den befintliga pågår emellertid fortlöpande studier av försvarsforskningens långsiktiga inriktning. På grundval av försvarets perspektivplaner och teknisk prognos 1974 har forskningsanstalten utarbetat en särskild framtidssyn beträffande sådana utvecklingstendenser som har betydelse för forskningsinriktningen på 10–20 års sikt.

Forskningsanstalten anser att forskningsverksamheten bör inriktas bl. a. mot att lägga ökad vikt vid stridsekonomiska värderingar och effektstudier i samband med systemplanering och före beslut om utveckling och an-

skaffning av materiel samt att få fram tekniskt mindre komplicerade vapensystem med lägre krav på utbildning, underhåll och handhavande men med goda prestanda. Tekniska prestanda och kostnader skall avvägas på bästa sätt.

Människan intar en central roll i försvaret. Hennes vilja och förmåga är avgörande för försvarets effekt. Det humantekniska forskningsstödet är därför ett nödvändigt underlag när i vid mening tekniska system värderas och tas fram. Människans fysiska och psykiska reaktioner i ett tekniskt och socialt avancerat samhälle är viktiga komponenter i beskrivningar av omvärlden och hot mot landet. Dessa reaktioner bör därför ges en allt större betydelse när det framtida totalförsvarets struktur utformas.

Underlag skall också lämnas till de studier som bedrivs inom försvarsdepartementets sekretariat för säkerhetspolitik och långsiktsplanering.

Inom den fortifikatoriska forskningen skall byggnadstekniska åtgärder ägnas särskild uppmärksamhet för att minska risken för tredje man vid koncentrerad lagerhållning av explosivämnen och andra farliga produkter.

Den övriga försvarstekniska forskningen, för vilken försvarets materielverk har produktionsansvar, omfattar främst robotteknisk forskning. Denna forskning kommer troligen att få ökad betydelse i framtiden.

Den av 1973 års riksdag beslutade omorganisationen av forskningsanstalten har i huvudsak genomförts.

Delar av huvudavdelning 5 omlokaliseras till Karlstad i maj 1976. Huvudavdelning 3 beräknas bli omlokaliserad till Linköping under år 1978 och huvudavdelning 4 till Umeå under år 1979. Forskningsanstalten bedömer att omlokaliseringen kommer att kräva att stöd- och forskningsfunktionerna tillförs omkring 50 personer.

För forskningsanstalten har föreskrivits att en personalminskning med 200 personer i förhållande till läget i mars 1973 skall vara genomförd senast år 1980. Minskningarna har hittills skett snabbare än planerat, bl. a. beroende på att avgångarna har ökat inom de enheter som skall omlokaliseras. Detta har medfört att vakanser f. n. förekommer även inom högt prioriterade områden.

Personalutbildningen omfattar såväl introduktionsutbildning, fortbildning som vidareutbildning och vid behov även omskolning. Behovet av omskolning för nya arbetsuppgifter inom anstalten har skärpts beroende på att personalen minskar samtidigt som forskningsprogrammen förändras. Vidare ställer den snabba tekniska utvecklingen och behovet av flexibilitet krav på ökade insatser för vidareutbildning.

Utöver den forskningsverksamhet som finansieras från anslaget Gemensam försvarsforskning genomförs viss forskningsverksamhet i form av betalda uppdrag från andra statliga myndigheter och industrier. Denna verksamhet, som är självbärande, hjälper till att upprätthålla den vetenskapliga bredden samtidigt som speciella kunskaper inom försvarsforskningen kan utnyttjas i ett vidare sammanhang.

Den av forskningsanstalten beräknade utvecklingen av anslaget Gemensam försvarsforskning framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
144 220	153 970	162 695	184 825	185 800	180 700	867 990

[1] Prisläge februari 1974

F 5. Gemensam försvarsforskning

1974/75	Utgift	147 484 550
1975/76	Anslag	144 220 000
1976/77	Förslag	156 750 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets forskningsanstalt	Föredraganden
Gemensam försvarsforskning:					
Tillämpad forskning inom försvarets forskningsanstalt	123 200	144 450	135 750	109 140	111 100
Grundforskning inom försvarets forskningsanstalt				46 780	47 600
Tillämpad forskning för programelementet fortifikatorisk forskning	3 100	3 034	3 470	3 140	3 140
Grundforskning för programelementet fortifikatorisk forskning				560	560
Tillämpad forskning för programelementet övrig försvarsteknisk forskning	–		5 000	1 200	1 200
Grundforskning för programelementet övrig försvarsteknisk forskning				4 800	4 800
Till regeringens disposition	700		–	–	
Kostnader	**127 000**	**147 484**	**144 220**	**165 620**	**168 400**
Avgår:					
Intäkter av betald uppdragsverksamhet				–11 650	–11 650
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+21 250		–		
Medelsbehov	**148 250**	**147 484**	**144 220**	**153 970**	**156 750**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets forskningsanstalt	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	2	2	1	−1	− 1
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Kompanioffic erare	1	1	1	1	- 1
Frivilligt tjänstgörande militär personal					
Regementsofficerare	1	1	1	1	- 1
Civil personal					
Handläggande personal	665	665	658	12	12
Övrig personal	811	811	798	-19	-19
	1 480[1]	1 480[1]	1459[1]	−34	−34

[1] Härutöver är 142 personer sysselsatta inom utrikesdepartementets verksamhetsområde och med intäktsfinansierad verksamhet.

Budgetåret 1974/75

Försvarets forskningsanstalt anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att förväntade forskningsresultat i allt väsentligt har kunnat uppnås. Avgångar bland de högt kvalificerade forskarna har emellertid medfört svårigheter att uppfylla vissa av programplanens mål. Speciellt har sådana avgångar drabbat de delar av forskningsanstalten som kommer att omlokaliseras till Umeå.

Den kunskapsuppbyggande forskningen har i en del fall inte kunnat hållas på en tillfredsställande nivå på grund av att resurserna fortlöpande har minskat. De minskade resurserna har också inneburit att verksamheten inom en del även högt prioriterade områden har måst bedrivas med minskade insatser. Härigenom har såväl arbete som rapportering försenats.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att del av huvudavdelning 5 kommer att omlokaliseras till Karlstad. Forskningsverksamhetens inriktning innebär

inga större ändringar i avvägningen mellan de olika forskningsprogrammen i förhållande till föregående budgetår. Stor rullning av forskningsplanerna genomförs under budgetåret.

Budgetåret 1976/77

Försvarets forskningsanstalt

Förändringar i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar försvarets forskningsanstalt på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris-och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 11 170 000 kr.

B. Förändringar enligt regeringens beslut

1. Antalet anställda beräknas successivt minska med 21 personer under budgetåret 1975/76 och med ca 25 personer under budgetåret 1976/77 (–1 630 000 kr.).

2. Förberedelser för att omlokalisera delar av forskningsanstalten till Linköping och Umeå medför höjda kostnader (+ 325 000 kr.).

3. Delar av anstalten genomför omlokalisering till Karlstad under budgetåret vilket medför kostnader för flyttning, utrustning, installation m. m. (+ 320 000 kr.).

4. Omlokaliseringen medför ökade hyres- och driftskostnader (+ 750 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Som en följd av att forskningsanstalten har tagit över ansvaret för övrig försvarsteknisk forskning bör resurserna föras över från anslaget Flygvapenförband: Forskning och utveckling (+ 500 000 kr.).

2. Anställning av praktikanter medför ökade kostnader (+ 200 000 kr.).

3. Uppsala jonosfärobservatorium föreslås bli överfört till myndighet som hör till utbildningsdepartementet. En sådan överföring medför en reducering av forskningsanstaltens anställda med nio tjänster samt minskade löne- och driftkostnader (–700 000 kr.).

4. För att balansera vinst och förlust av den intäktsfinansierade uppdragsverksamheten bör forskningsanstalten hos riksgäldskontoret få disponera en rörlig kredit intill 2 milj. kr.

Forskningsanstalten bör få bemyndigande att utöver anvisade medel lägga ut beställningar av materiel för forskningsändamål inom en kostnadsram av 8 milj. kr.

D. Alternativ 0

En minskning av anslaget enligt alternativ 0 skulle innebära att personalen måste minskas med ytterligare ca 100 personer. Detta kräver i sin tur att personal måste kunna entledigas. I annat fall är möjligheterna att fortfarande tillgodose avnämarnas samlade behov av högt prioriterade forskningsresultat mycket begränsade. En ny omfattande planeringsgenomgång tillsammans med totalförsvarets perspektivplaneansvariga myndigheter och andra avnämare av forskningsresultat måste genomföras som grund för verksamhetens inriktning i en ekonomisk ram motsvarande 0-alternativet.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad forskningsanstalten har anfört om verksamhetens inriktning under programplaneperioden. Det bör dock övervägas att låta forskningsanstalten disponera en rörlig kredit om 2 milj. kr. i riksgäldskontoret för sin uppdragsverksamhet. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen i denna fråga.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Vid beräkningen har jag beaktat att Uppsala jonosfärobservatorium den 1 juli 1976 förs över till huvudman under åttonde huvudtiteln.

Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att medge beställningar av materiel för forskningsändamål utöver anvisade medel. Kostnadsramen bör bestämmas till 6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Gemensam försvarsforskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 156 750 000 kr.
2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 medge att materiel för forskningsändamål beställs inom en kostnadsram av 6 000 000 kr.

Försvarets radioanstalt

Försvarets radioanstalt leds av en generaldirektör. Anstalten är organiserad på en produktionsavdelning, en administrativ enhet, en teknisk enhet, en utbildningsenhet och ett planeringssekretariat.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets radioanstalt budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets radioanstalt.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Försvarets radioanstalt har sänt in programplan för delprogrammet Försvarets radioanstalt i en ekonomisk planeringsram som motsvarar överbefälhavarens direktiv. Utöver den av överbefälhavaren angivna planeringsramen har radioanstalten anmält behov av ytterligare medel för att förrekrytera viss personal m. m. Planeringsramen och det av radioanstalten föreslagna tillägget framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

	1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Planeringsram	67 900	76 650	77 900	77 900	77 900	77 900	388 250
Tillägg	397	481	873	982	1 026	977	4 736

[1] Prisläge februari 1974

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar tillhandahålls riksdagens försvarsutskott.

F 6. Försvarets radioanstalt

1974/75	Utgift	76 490 906
1975/76	Anslag	69 276 000
1976/77	Förslag	78 336 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets radioanstalt	Föredraganden
Försvarets radioanstalt:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	49 140	56 001	55 776	61 450	63 136
Centralt vidtagen materialanskaffning m. m.	13 000	20 490	13 500	15 200	15 200
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+14 360	–	–	–	–
Medelsbehov	76 500	76 491	69 276	76 650	78 336

Försvarets radioanstalt

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 5 729 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Upplysningar beträffande föreslagna uppgiftsförändringar tillhandahålls riksdagens försvarsutskott. Totalt innebär uppgiftsförändringarna att kostnaderna ökar med 1 645 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets radioanstalt* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 78 336 000 kr.

F 7. Värnpliktsverket

Med hänvisning till vad jag har anfört under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1976/77 m. m. hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Värnpliktsverket* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 37 245 000 kr.

Försvarets rationaliseringsinstitut

Försvarets rationaliseringsinstitut är central förvaltningsmyndighet för rationaliseringsverksamheten inom den del av statsförvaltningen som hör till försvarsdepartementets verksamhetsområde. I institutets uppgifter ingår bl. a. att följa och samordna rationaliseringsverksamheten samt att ta initiativ till rationaliseringsåtgärder, planlägga och utföra eller medverka vid rationaliseringsverksamhet, utbilda personal i rationaliseringsverksamhet, medverka vid bedömning av lokalbehov samt att gentemot statskontoret svara för att anskaffning och utnyttjande av datamaskiner samordnas.

Institutet leds av en styrelse. Chef för institutet är en överdirektör. Vid institutet finns dessutom en samrådsdelegation med företrädare för personalorganisationerna.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets rationaliseringsinstitut budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets rationaliseringsinstitut. Som uppbördsmedel under anslaget redovisas ersättningar från försvarets delfond av statens datamaskinfond.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets rationaliseringsinstitut* bl. a. följande.

Den hittillsvarande kostnadsutvecklingen innebär sedan flera år allvarliga planeringsproblem för försvaret. På grund av de stigande personalkostnaderna ökar kostnaderna för driften av fredsorganisationen till förfång för investeringar i krigsorganisationen. Behovet av att rationalisera är därför stort under programplaneperioden.

Kungl. Maj:ts uppdrag att minska antalet anställda inom det militära försvaret är ett led i strävandena att skapa rimliga relationer mellan kostnaderna för drift av fredsorganisationen och förnyelse av krigsorganisationen. För att kunna minska personalen måste ytterligare etablissement avvecklas, större utbildnings- och förvaltningsenheter skapas, den centrala och regionala ledningsorganisationen ytterligare minskas och utbildningsfunktionens resursbehov ses över. Fortsatta åtgärder behövs för att utveckla samordningen på regional och lokal nivå. Det bör eftersträvas att i större utsträckning gemensamt utnyttja lokaler, materiel och tjänster såväl inom som mellan försvarsgrenarna. Betydande resurser sätts av för att utveckla datamaskinstödda informationssystem.

Den av rationaliseringsinstitutet beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets rationaliseringsinstitut framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
14 750	16 565	15 424	15 424	15 424	15 424	78 261

[1] Prisläge februari 1974

F 8. Försvarets rationaliseringsinstitut

1974/75	Utgift	16 682 868
1975/76	Anslag	14 750 000
1976/77	Förslag	16 565 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredragandena
Försvarets rationaliseringsinstitut: Allmän ledning och förbandsverksamhet	15 400	18 826	17 284	16 965	16 965
Kostnader	15 400	18 826	17 284	16 965	16 965
Avgår:					
Uppbördsmedel från försvarets delfond av statens datamaskinfond	-2 200	-2 143	-2 534	400	400
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+3 485	–	–	–	–
Medelsbehov	16 685	16 683	14 750	16 565	16 565

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredragandena
Militär personal					
Regementsofficerare	5	5	5	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	51	51	52	of.	of.
Övrig personal	34	30	33	of.	of.
	90	86	90	of.	of.

Budgetåret 1974/75

Försvarets rationaliseringsinstitut anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att utredningsverksamheten har omfattat 25 olika projekt samt remissverksamhet, expertverksamhet och konsultationer. Jämfört med årsredovisningen för budgetåret 1973/74 innebär detta att fyra nya projekt har påbörjats och fem projekt har avslutats.

De nya projekten innebär att institutet medverkar i försvarsmaktens led-

ningsutredning (FLU), ser över bevakningstjänsten i fred, medverkar i planering och redovisning av arbetstid samt medverka vid framtagning av normer för beräkning av arbetskraft.

De fem projekt som för institutets del har avslutats är översynen av försvarets civilförvaltning, översynen av uttagningsrutiner för motorfordon, arbetsredskap, hundar m. m., omorganisationen av försvarets forskningsanstalt, översynen av fortifikations- och byggnadsförvaltningen samt utvecklingen och införandet av gemensamt datatransportsystem.

Samordningsverksamheten inom institutet har under budgetåret omfattat fem olika projekt. Ett nytt projekt har påbörjats, nämligen Anskaffning av programvaror m. m. Förslag har lagts fram om långsiktig inriktning av informationssystemutvecklingen.

I samband med att datamaskinerna Bertil/Cecilia anskaffades har ett omfattande programöversättningsarbete pågått. Detta är nu i huvudsak avslutat varvid 2 900 program har anpassats till SAAB-datorerna.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas.

Detta innebär bl. a. att rationaliseringsinstitutet medverkar till att inom givna försvarsramar vidga utrymmet för investeringar i nya krigsförband genom att höja effekten i fredsorganisationen. Åtgärder som syftar till att minska kostnaderna inom fredsorganisationen prioriteras vilket bl. a. innebär att personalen måste minska.

Rationaliseringsinstitutet ägnar särskild uppmärksamhet åt att fullfölja arbetet med att samordna försvarets informationssystemutveckling. Institutet verkar härvid för att informationssystem tas fram. Dessa skall kunna lämna information om tillståndet såväl kvantitativt som kvalitativt i krigs- och fredsorganisationen. Möjligheter att med hjälp av datamaskiner underlätta arbetet vid lokala myndigheter beaktas.

Budgetåret 1976/77

Försvarets rationaliseringsinstitut

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar försvarets rationaliseringsinstitut på följande sätt.

A. Pris-och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 928 000 kr., varav 4 000 kr. utgör ersättning för ökade uppdrag på grund av att en samrådsdelegation har inrättats. Pris- och löneomräkning som finansieras av uppbördsmedel har beräknats till 45 000 kr.

B. Alternativ 0

Alternativ 0 innebär att anslaget minskar med 830 000 kr. Detta medför att planerad verksamhet inte kan fullföljas. Nya utredningar kan inte påbörjas såvida inte pågående projekt skärs ned. Vidare medför 0-alternativet att möjligheterna att utveckla informationssystem begränsas.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning av rationaliseringsverksamheten som försvarets rationaliseringsinstitut har redovisat. Institutets medverkan i denna verksamhet bör ha ungefär samma omfattning som hittills.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 16 565 000 kr.

Försvarshögskolan

Försvarshögskolan har till uppgift att ge högre militär, civilmilitär och civil personal utbildning för verksamhet i ledande befattningar inom totalförsvaret. Deltagarna i högskolans kurser skall undervisas om totalförsvarets uppgifter, organisation och verksamhet samt ges insikter i det totala krigets problem. Särskild vikt skall fästas vid samverkan inom totalförsvaret. Det åligger vidare försvarshögskolan att enligt föreskrifter, som överbefälhavaren utfärdar efter samråd med berörda myndigheter, studera frågor som rör totalförsvaret. Försvarshögskolan skall även, om det kan ske utan att den egna verksamheten eftersätts, biträda andra myndigheter i frågor som rör utbildning och studier inom totalförsvaret.

Försvarshögskolan är organiserad på en chef, en lärarstab och en administrativ enhet.

Verksamheten under delprogrammet Försvarshögskolan budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarshögskolan.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarshögskolan* bl. a. följande.

Elevantalet vid kurserna under budgetåret 1975/76 och det beräknade antalet elever för vart och ett av läsåren 1976/77–1980/81 framgår av följande tabell.

	Elever per läsår					
	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Chefskurser	30	30	30	30	30	30
Allmänna kurser	80	80	80	80	80	80
Kompletterings- och special-kurser	90	120	120	120	120	120
	200	230	230	230	230	230

Försvarshögskolan har tidigare anordnat en chefskurs och två allmänna kurser varje budgetår samt en kompletteringskurs vartannat budgetår. Behovet av kompletteringskursen har visat sig mindre angeläget. Denna kurs har därför t. v. bytts ut mot specialkurser för företrädesvis icke-statlig krigsplacerad personal inom det ekonomiska och psykologiska försvaret.

Behovet av specialkurser styrs inte av försvarshögskolan utan av andra myndigheter, främst civilbefälhavarna. Antalet specialkurser per år bedöms komma att variera mellan två och fyra. I programplanen förutsätts att tre specialkurser per år genomförs.

Delprogrammet skall under perioden inriktas på att utbilda ca 1 150 personer som är krigsplacerade inom totalförsvaret. Kursplanerna anpassas vid behov till utvecklingen inom olika områden av totalförsvaret.

Den av försvarshögskolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarshögskolan framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
1 490	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600	8 000

[1] Prisläge februari 1974

F 9. Försvarshögskolan

1974/75	Utgift	1 523 430
1975/76	Anslag	1 490 000
1976/77	Förslag	1 600 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.).

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvars-högskolan	Föredra-ganden
Försvarshögskolan: Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	1 395	1 523	1 490	1 600	1 600
Kostnader	**1 395**	**1 523**	**1 490**	**1 600**	**1 600**
Tillkommer:					
Medgiven pris-reglering	+ 255			–	–
Medelsbehov	**1 650**	**1 523**	**1 490**	**1 600**	**1 600**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvars-högskolan	Föredra-ganden
Militär personal					
Regementsofficerare	4	4	4	of.	of.
Plutonsofficerare	1	1	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodes-tjänst					
Regementsofficerare	1	1	1	of.	of.
Kompanibefälhavare	1	1	1	of.	of.
Civil personal					
Lärare	3	3	3	of.	of.
Övrig personal	3	3	3	of.	of.
	13	**13**	**13**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1974/75

Chefen för försvarshögskolan anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att målsättningen för högskolan var att utbilda 230 kursdeltagare vid skolans chefskurs, allmänna kurser och specialkurser. Totalt utbildades 227 kursdeltagare vid dessa kurser. Dessutom deltog 74 personer i tillämpningsövningar som anordnades under budgetåret.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att ca 200 personer beräknas delta i högskolans kurser.

Budgetåret 1976/77

Försvarshögskolan

Högskolan bedömer att en chefskurs, två allmänna kurser och tre specialkurser med tillsammans 230 kursdeltagare kommer att genomföras under budgetåret.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar försvarshögskolan på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 110 000 kr.

B. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 80 000 kr. Med hänsyn till lönekostnadernas stora andel av anslaget skulle en reducering behöva göras av övriga kostnader t. ex. föreläsararvoden eller materiel och tjänster. Detta skulle innebära att en av skolans allmänna kurser måste utgå vilket medför att utbildning av 40 kursdeltagare faller bort eller att chefskursen och de tre specialkurserna vid skolan måste utgå vilket medför att utbildningen för 150 kursdeltagare faller bort.

Föredraganden

Försvarshögskolan anser att högskolans verksamhet under programplaneperioden skall ha i huvudsak samma inriktning som f. n. Jag har inte något att erinra mot detta.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarshögskolan* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.

Militärhögskolan

Militärhögskolan har till uppgift att meddela regementsofficerare på aktiv stat de kunskaper som behövs för tjänstgöring i regementsofficersbefattningar (obligatoriska kurser) och i kvalificerade befattningar vid högre staber och förvaltningar, i särskilt kvalificerade lärarbefattningar eller som chefer för högre förband (högre kurser). Militärhögskolan genomför också annan högre utbildning som beordras av överbefälhavaren, t. ex. administrativ chefsutbildning. Militärhögskolan åtar sig vidare uppdrag från andra myn-

digheter, t. ex. kurser för brigadchefer, försvarsområdesbefälhavare, meteorologer och trafikledare. Militärhögskolan svarar slutligen för den militärhistoriska forskningen inom försvarsmakten.

Militärhögskolan är organiserad på en stab och tre linjer, nämligen armé-, marin- och flyglinjerna. Arméinjens allmänna kurser bildar en särskild enhet direkt under chefen för militärhögskolan. Till högskolan är knuten en militärhistorisk avdelning.

Verksamheten under delprogrammet Militärhögskolan budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt Grundforskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Militärhögskolan.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *militärhögskolan* bl. a. följande.

Antalet elever vid de allmänna kurserna ökades kraftigt budgetåret 1972/73 och kommer att vara högt under hela programplaneperioden.

Allmän kurs är obligatorisk för regementsofficerare. Elevantalet bestäms därför av antalet utexaminerade regementsofficerare vid krigsskolorna. Elevantalet vid arméns allmänna kurser stiger successivt under programplaneperioden. Budgetåret 1980/81 beräknas dessa kurser omfatta 175 elever. Vid marinlinjen har det totala elevantalet successivt ökat från ca 40 under perioden 1961/62–1964/65 till ca 70 under perioden 1971/72–1974/75. Prognosen för perioden 1976/77–1980/81 visar att antalet bör öka till 75–80 elever per år. För flyglinjen räknar högskolan med ungefär samma antal elever budgetåren 1976/77 och 1980/81. En viss uppgång sker dock under mellanperioden.

Det elevantal som nu kan förutses vid de ordinarie högre och allmänna kurserna redovisas närmare i följande sammanställning.

	Elevantal per den 1 november					
	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Högre kurser						
Arméinjen	112	118	125	120	115	115
Marinlinjen	34	36	35	36	38	36
Flyglinjen	27	31	37	36	34	32
	173	185	197	192	187	183
Allmänna kurser						
Arméinjen	146	155	160	165	160	175
Marinlinjen	38	41	43	41	41	41
Flyglinjen	31	36	37	35	40	32
	215	232	240	241	241	248

Undervisningsstadgan för högskolan har fastställts av överbefälhavaren år 1966. Militärhögskolan räknar med att en överarbetad stadga skall kunna fastställas budgetåret 1976/77.

I den fortsatta utvecklingen av utbildningsverksamheten bör man bl. a. uppmärksamma att omfattningen av ledarskapsutbildningen ökar både vid högskolans ordinarie kurser och vid de kurser som anordnas centralt för försvarsmaktens högre militära personal.

Genom särskilt medgivande anordnas vid flyglinjen försöksvis fr. o. m. hösten 1971 en gemensam högre kurs i stället för stabskurs resp. teknisk kurs. Erfarenheterna från dessa försök är i stort sett goda och högskolan räknar därför med att t. v. behålla denna undervisningsform för flyglinjens högre kurser.

Den militärhistoriska forskningen kommer att hållas på oförändrad nivå. Bland de forskningsprojekt som beräknas bli avslutade under programplaneperioden kan nämnas Sveriges militära beredskap åren 1939–45 m. m. (beredskapsboken) och Huvudlinjer i det svenska lantförsvarets utveckling 1930–1937.

Med reservation för vad de betänkanden som har lämnats av 1968 års personalkategoriutredning och krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning kan komma att medföra och med hänsyn till den allmänt ökande verksamheten vid militärhögskolan kan någon principiell ändring i högskolans utveckling under programplaneperioden inte förutses.

Den av militärhögskolan beräknade utvecklingen av anslaget Militärhögskolan framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
14 840	16 733	16 996	16 826	16 906	16 766	84 227

[1] Prisläge februari 1974

F 10. Militärhögskolan

1974/75	Utgift	15 168 435
1975/76	Anslag	14 840 000
1976/77	Förslag	15 790 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.).

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Militärhögskolan	Föredragandena
Militärhögskolan: Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	12 396	14 243	13 829	15 808	14 866
Grundforskning	854	925	1 011	925	924
Kostnader	13 250	15 168	14 840	16 733	15 790
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+1 950	-	–	-	
Medelsbehov	15 200	15 168	14 840	16 733	15 790

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Militärhögskolan	Föredragandena
Militär personal					
Regementsofficerare	59	58	59	+ 9	of.
Kompaniofficerare	2	2	2	of.	of.
Plutonsofficerare	8	8	8	+ 1	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	3	3	3	of.	of.
Kompaniofficerare	1	1	1	- 1	of.
Civil personal					
Lärare	2	2	2	of.	of.
Övrig personal	31	29	38	+ 1	of.
	106	103	113	+ 10	of.

Budgetåret 1974/75

Militärhögskolan anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att verksamheten i allt väsentligt har kunnat följa uppgjorda planer. Sammanlagt har 201 elever fullföljt den allmänna kursen, 76 elever avslutat och 87 elever påbörjat den högre kursen. Inom den militärhistoriska forskningen har volym 6 i studien av Carl X Gustaf getts ut. Militärhistoriska avdelningen har även medverkat vid utarbetandet av årsboken Aktuellt och Historiskt.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Det bedömda elevantalet vid högskolan under budgetåret 1975/76 framgår av redovisningen av programplanen.

Budgetåret 1976/77

Militärhögskolan

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför militärhögskolan följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77. En undersökning om att samordna den militärhistoriska verksamheten vid militärhögskolan och Stockholms universitet beräknas bli avslutad. I samband därmed kommer personalfrågor vid den militärhistoriska avdelningen att aktualiseras. Forskningen vid högskolan kommer bl. a. att omfatta projektet Carl X Gustaf, huvudlinjer i det svenska lantförsvarets utveckling 1930–37 och studier över Sveriges militära FN-insatser. Dessutom skall årsboken Aktuellt och Historiskt ges ut.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar militärhögskolan på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 1 576 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

En personlig tjänst har inrättats (+ 56 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

För att handlägga frågor om budgetering och analysarbete m. m. behövs en tjänst för assistent (+ 58 000 kr.).

Under innevarande budgetår disponeras 275 000 kr. för engångsutgifter. Dessa medel behövs inte budgetåret 1976/77 (– 275 000 kr.).

Fem tjänster föreslås tillkomma, varav fyra lärartjänster. Fyra tjänster för regementsofficerare på särskild stat ur armén föreslås bli omvandlade till lärartjänster vid militärhögskolan. En tjänst för kompaniofficer föreslås omvandlad till tjänst för plutonsofficer. (+ 871 000 kr.).

Psykologisk expertis behöver anlitas i undervisningen (+ 97 000 kr.).

Diverse kostnader har minskat (–490 000 kr.).

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att det av militärhögskolan föreslagna anslaget minskas med 528 000 kr. En besparing av denna storleksordning medför att de rörliga utbildningskostnaderna som totalt uppgår till ca 4,5 milj. kr. måste begränsas. Därvid skulle de kvalitativa målen för högskolans verksamhet inte kunna behållas. Besparingen kan åstadkommas genom att t. ex. minska antalet fält- och stabstjänstövningar och begränsa undervisningen i utländska språk.

Föredraganden

Militärhögskolan anser att dess verksamhet i avvaktan på resultaten av pågående utredningar skall ha i princip samma inriktning som hittills. Jag delar denna uppfattning.

Med hänvisning till sammanställningen över kostnader och medelsbehov beräknar jag anslaget till 15 790 000 kr. Jag har därvid räknat medel för anlitande av psykologisk expertis i undervisningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Militärhögskolan* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 15 790 000 kr.

Försvarets gymnasieskola

Försvarets gymnasieskola har till uppgift att meddela fast anställd militär eller civilmilitär personal och värnpliktiga den kompletterande allmänna skolutbildning som krävs för anställning i militär eller civilmilitär tjänst på aktiv stat. Efter regeringens bestämmande får även annan undervisas vid skolan.

Gymnasieskolan leds av en styrelse. Undervisningen vid skolan bedrivs på tvåårig social samt på treårig naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig linje.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets gymnasieskola budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets gymnasieskola.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets gymnasieskola* bl. a. följande:

Antalet elever på skolans treåriga linjer har sjunkit kraftigt under 1970-talet. Under läsåret 1974/75 togs i årskurs 1 in en klass på naturvetenskaplig och en klass på samhällsvetenskaplig linje. Styrelsen bedömer att antalet

elever på de treåriga linjerna även i fortsättningen kommer att vara lågt. Styrelsen utgår från att endast en klass kommer att tas in varje läsår under programplaneperioden.

På den tvååriga linjen sker en viss återhämtning. Skolan bedömer att fyra klasser kommer att tas in varje läsår.

I maj 1975 tillsatte regeringen en utredning som skall undersöka om den gymnasiala utbildningen inom försvarsmakten kan och bör föras över till den allmänna gymnasieskolan. Hänsyn skall tas till den pågående befälsutredningen. Översynen skall vara slutförd vid utgången av år 1977. Utredningen kan sålunda komma att påverka skolans verksamhet under senare delen av programplaneperioden.

I avvaktan på resultaten av pågående utredning bör ledigblivna ordinarie lärartjänster inte återbesättas.

I vad mån en ny befälsordning kommer att påverka skolans förhållanden kan styrelsen ännu inte överblicka. Detta gäller även konsekvenserna av pågående översyn av olika gällande behörighetsbestämmelser.

Den av skolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets gymnasieskola framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
3 025	3 160	3 160	3 160	3 160	3 160	15 800

[1] Prisläge februari 1974

F 11. Försvarets gymnasieskola

1974/75	Utgift	3 669 531
1975/76	Anslag	3 025 000
1976/77	Förslag	3 160 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets gymnasie-skola	Föredra-ganden
Försvarets gymnasieskola: Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	3 310	3 670	3 025	3 160	3 160
Kostnader = medelsbehov	3 310	3 670	3 025	3 160	3 160
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 475	–	–	–	–
Medelsbehov	3 785	3 670	3 025	3 160	3 160

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets gymnasieskola	Föredragganden
Civil personal					
Lärare	31	25	25[1]	of.	of.
Övrig personal	5	5	5	of.	of.
	36	30	30	of.	of.

[1] En lektorstjänst blir vakant. En vakansvikarie avses anställas på halvtid.

Budgetåret 1974/75

Försvarets gymnasieskola anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att antalet utexaminerade elever med behörighet till krigsskola (treårig linje) var 53 och med behörighet till kompaniofficerskola (tvåårig linje) 92. I matematik- och fysikundervisning deltog 23 personer.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1976/77

Försvarets gymnasieskola

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar försvarets gymnasieskola på följande sätt:

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 199 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Elevantalet på olika linjer sjunker vilket medför att behovet av lärarpersonal minskar (–64 000 kr.).

C. Alternativ 0

Alternativ 0 skulle innebära ett större anslag än som har begärts för nästa budgetår. En redovisning av alternativet har därför inte ansetts nödvändig.

Föredraganden

Försvarets gymnasieskola anser att verksamhetsinriktning och organisation i avvaktan på pågående utredningar skall vara i princip oförändrad. Jag delar denna uppfattning. Jag utgår dock från att ytterligare möjligheter att minska organisationen tas till vara.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets gymnasieskola* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 160 000 kr.

Intendenturförvaltningsskolan

Intendenturförvaltningsskolan har till uppgift att anordna och genomföra kurser som ger regements- och kompaniofficerare grundläggande kompetens för befattningar i försvarets intendentkår. På uppdrag av försvarsgrenschef genomförs viss fackutbildning.

Intendenturförvaltningsskolan är organiserad på en chef, en stabs- och förvaltningsavdelning samt en utbildningsavdelning.

Verksamheten under delprogrammet Intendenturförvaltningsskolan budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Intendenturförvaltningsskolan.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *intendenturförvaltningsskolan* bl. a. följande.

Utbildningen vid intendenturförvaltningsskolan har i samråd med representanter för krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning fortlöpande anpassats till försvarsgrenarnas organisation på lägre regional nivå.

En enhetlig förvaltningsutbildning har skapats med kurser som är helt integrerade oavsett tidigare förvaltningsgrenar.

Utvecklingen mot ökad fackinriktning kräver att lärare från berörda fackmyndigheter kan ställas till förfogande vid tidpunkter som passar utbildningen.

Delprogrammet inriktas mot att utbilda personal som tillhör eller rekry-

teras till försvarets intendentkår i integrerad förvaltning (tyg- och intendenturtjänst) samt kameral tjänst.

Den av skolan beräknade utvecklingen av anslaget Intendenturförvaltningsskolan framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
1 205	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	6 500

[1] Prisläge februari 1974

F 12. Intendenturförvaltningsskolan

1974/75	Utgift	1 067 092
1975/76	Anslag	1 205 000
1976/77	Förslag	1 300 000

Kostnader och medelsbehov (1 000 kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Intendenturförvaltningsskolan	Föredraganden
Intendenturförvaltningsskolan:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	487	–	–	–	–
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	613	1 067	1 205	1 300	1 300
Kostnader	1 100	1 067	1 205	1 300	1 300
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 80	–	–	–	–
Medelsbehov	1 180	1 067	1 205	1 300	1 300

Personal

	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Intendenturförvaltningsskolan	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	2	2	2	of.	of.
Kompanioffícer	1	1	1	of.	of.
Civil personal					
Övrig personal	4	4	4	of.	of.
	7	7	7	of.	of.

Budgetåret 1974/75

Intendenturförvaltningsskolan anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att utbildningen i allt väsentligt har kunnat genomföras med ett genomsnittligt resultat som varierar mellan bra och god enligt chefens för armén värderingsnorm.

Utbildningen vid skolan bedrivs efter alltmer detaljerade och av utredningen om krigsmaktens förvaltningsutbildning förordade principer. Skolan är i hög grad hänvisad till att använda timlärare och föreläsare från staber, förvaltningar och förband. Detta innebär vissa svårigheter vid bedömningen av skolans kostnader.

Under budgetåret har vid skolans 21 olika kurser utbildats 505 elever.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1976/77

Intendenturförvaltningsskolan

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar intendenturförvaltningsskolan på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris-och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 95 000 kr.

B. Alternativ 0

Detta alternativ skulle innebära att den del av utbildningsverksamheten som är förlagd utanför skolan, t. ex. fältövningar, studiebesök och förbandstjänstgöring, skulle få läggas ner helt eller delvis. Ett sådant ingrepp är uteslutet om målet för verksamheten skall behållas.

Föredraganden

Krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning har lämnat betänkandet (SOU 1974:51) Utbildning i förvaltning inom försvaret. I avvaktan på ställningstagande till detta betänkande anser jag att intendenturförvaltningsskolan skall ha i princip samma inriktning som hittills.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Intendenturförvaltningsskolan* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 300 000 kr.

Försvarets brevskola

Försvarets brevskola har till uppgift att ge befäl på aktiv stat och i reserven m. fl. korrespondensundervisning i militära och tekniska ämnen, språk, totalförsvarsfrågor, ämnen som behandlar samhällsfrågor och utrikespolitiska frågor m. m. Skolan skall vidare utveckla och framställa utbildningshjälpmedel för försvaret och i samband härmed bedriva tillämpad forskning inom det utbildningsteknologiska området.

Försvarets brevskola är organiserad på en skolledning, en produktionsavdelning, en administrativ avdelning och en avdelning för forskning, utveckling m. m.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets brevskola budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet samt Tillämpad forskning. En stor del av verksamheten vid försvarets brevskola avser s. k. uppdragsverksamhet, som har budgeterats under primäruppdraget inom det förstnämnda delproduktionsområdet.

Uppdragsverksamheten skall i huvudsak vara självbärande. Verksamheten i övrigt finansieras från förslagsanslaget Försvarets brevskola.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets brevskola* bl. a. följande.

Försvarets rationaliseringsinstitut genomför f. n. en utredning om pub-

likations- och läromedelsverksamheten i försvaret. Denna utredning bedöms i hög grad komma att påverka brevskolans organisation, inriktning och finansiering etc.

Verksamheten kommer i avvaktan på resultaten av nämnda utredning främst att inriktas mot fortsatta analyser av utbildningsproblem och produktion av utbildningshjälpmedel. Analyserna tenderar att få allt större omfattning. Ökade resurser kommer att krävas för att hålla kurser, utbildningspaket och övriga läromedel aktuella.

De flesta uppdragen erhålls från chefen för armén. Antalet uppdrag från försvarets myndigheter visar en tendens att öka och detta bedöms fortsätta under programplaneperioden.

Chefen för armén och chefen för flygvapnet tar i ökad utsträckning skolans tjänster i anspråk för att genomföra kurser inom det pedagogiska området. Tendensen att anlita skolans pedagogiska resurser bedöms komma att förstärkas under perioden.

Inom delproduktionsområdet Tillämpad forskning kommer verksamheten även i fortsättningen att koncentreras på att utveckla analys- och mätmetoder vid produktion av läromedel och att utvärdera utbildningsresultat.

Brevskolans samverkan med såväl statliga som andra utbildningsanstalter bör ytterligare fördjupas mot bakgrund av utvecklingen inom utbildningsområdet. Även utländska erfarenheter bör i större utsträckning tas till vara.

Den av brevskolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets brevskola framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
1 595	1 844	1 844	1 844	1 844	1 844	9 220

[1] Prisläge februari 1974

F 13. Försvarets brevskola

1974/75	Utgift	1 727 870
1975/76	Anslag	1 595 000
1976/77	Förslag	1 830 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets brevskola	Föredraganden
Försvarets brevskola:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	3 983	4 700	4 035	5 430	5 110
Tillämpad forskning	60	67	60	80	70
Kostnader	**4 043**	**4 767**	**4 095**	**5 510**	**5 180**
Avgår:					
Intäkter för uppdragsverksamhet	−2 633	3 039	− 2 500	−3 666	−3 350
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 315		–		
Medelsbehov	**1 725**	**1 728**	**1 595**	**1 844**	**1 830**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets brevskola	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	2	2	2	of.	of.
Reservofficerare	2	2	2	of.	of.
Värnpliktiga kompaniofficerare	5	4	5	of.	of.
Civil personal					
Lärare m. fl.	6	6	6	of.	of.
Övrig personal	29	29	29	of.	of.
	44	**44**[1]	**44**[1]	**of.**	**of.**

[1] Inkl. personal för uppdragsverksamheten

Budgetåret 1974/75

Försvarets brevskola anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att skolan under budgetåret i allt väsentligt har kunnat genomföra planerad verksamhet. I likhet med tidigare år har antalet elever i korrespondenskurser ökat. Läromedelsproduktionen har ökat. En stor del av skolans kapacitet har tagits i anspråk för att hålla läromedel aktuella. Produktionen har alltmer förskjutits från att framställa enskilda läromedel till integrerade utbildningspaket som täcker större utbildningsområden.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13 rskr 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär att verksamheten under budgetåret bedrivs med oförändrad ambitionsnivå. Tendensen att produktionen förskjuts mot att framställa utbildningspaket som täcker större utbildningsområden fortsätter. En stor del av skolans kapacitet tas i anspråk för att hålla framtagna läromedel aktuella.

Budgetåret 1976/77

Försvarets brevskola

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför försvarets brevskola att skolan under budgetåret 1976/77 kommer att försöka ta fram utbildningssystem och underlag för gruppinriktad utbildning och förbandsutbildning.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar försvarets brevskola på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris-och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 498 800 kr.

B. Uppgiftsförändringar

En adjunktstjänst föreslås bli omvandlad till lektorstjänst (+ 12 800 kr.).

C. Alternativ 0

Detta alternativ skulle minska medelstilldelningen med 92 000 kr. En sådan minskning kan genomföras endast på personalsidan. Detta skulle innebära att en kvalificerad handläggande tjänsteman entledigades och att dennes verksamhet lades ned. En sådan åtgärd är olämplig med hänsyn till skolans uppgifter.

Föredraganden

Försvarets brevskola anger att verksamhetens omfattning i olika avseenden kommer att öka. I avvaktan på resultat från den pågående utredningen om publikations- och läromedelsverksamheten i försvaret anser jag att verksamheten vid brevskolan inte bör utökas.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets brevskola* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 830 000 kr.

Försvarets hundskola

Försvarets hundskola har till uppgift att mot ersättning tillhandahålla dresserade hundar och att meddela utbildning i hundtjänst. I den mån det kan ske utan att övriga arbetsuppgifter eftersätts får skolan meddela veterinärvård och tillhandahålla andra tjänster som är förenliga med verksamheten.

Hundskolan leds av en styrelse. Chef för skolan är en direktör. Skolan är organiserad på fyra enheter, ekonomi-, produktions-, veterinär- och serviceenheterna.

Produktionen av tjänstehundar skall täcka försvarsmaktens, polisväsendets, tullverkets m. fl. statliga och kommunala myndigheters samt De blindas förenings behov. Skolan skall i mån av resurser även tillgodose den privata marknaden. Utbildning i hundtjänst sker genom kursverksamhet för personal från försvarsmakten, tullverket, frivilliga försvarsorganisationer, De blindas förening m. fl. Djursjukvården tillgodoser myndigheters och enskildas behov.

Verksamheten inom delprogrammet Försvarets hundskola budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets hundskola* bl. a. följande.

Under en uppbyggnadsperiod med ekonomiska, personella och materiella igångsättningsproblem har skolan inte lyckats och kommer under de närmaste åren inte att lyckas att skapa balans mellan kostnader och intäkter. Skolan bör därför få ett ökat bidrag under hela programplaneperioden bl. a. med hänsyn till den snabba kostnadsutvecklingen. Skolan har vidare anhållit om bidrag för att täcka hittillsvarande förluster för att inte behöva tillgripa ytterligare prishöjning på hundar.

Skolan har som mål att producera hundar med hög kvalitet men kan idag inte producera det antal hundar som främst polisväsendet och De blindas förening behöver. Den vid skolan pågående forskningen på avelsområdet för att öka hundarnas kvalitet beräknas ge visst resultat under budgetåret 1975/76. Det bedöms dock ta minst fem år innan avelsarbetet ger det resultat skolan eftersträvar.

Ett gynnsamt utfall av avelsarbetet minskar direkt antalet kasserade hundar. För att nå lönsamhet i verksamheten måste avelsarbetet intensifieras under perioden så att antalet kassationer kan minska.

Skolan avser att under programplaneperioden bygga om hundstallarna

för att skapa miljövänligare och mer hygieniska arbetsplatser. Vidare föreslås en renovering av befintlig matsal.

Den bedömda utvecklingen av driftbidraget framgår av följande tabell (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
2 100[1]	3 137	3 509	4 045	4 573	5 406	20 670

[1] Prisläge februari 1974

Den av skolan beräknade årsomslutningen under delprogrammet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
8 594	9 064	9 789	10 574	11 420	12 333	53 180

[1] Prisläge februari 1974

Försvarets minhundorganisation

Försvarets rationaliseringsinstitut har på uppdrag av chefen för armén utrett och lämnat förslag till att avveckla minhundorganisationen inom försvaret.

Chefen för armén har i skrivelse i januari 1975 anmält att han avser att avveckla minhundorganisationen och att krigsorganisationens behov av bevakningshundar i fortsättningen skall tillgodoses med reservhundar. Detta innebär att privatägda hundar som har godkänts i speciellt anordnade prov utnyttjas som bevakningshundar. Hittills har dessa hundar varit stamhundar som köpts från hundskolan.

Av rationaliseringsinstitutets rapport framgår bl. a. att chefens för armén beslut att avveckla minhundorganisationen förändrar förutsättningarna för hundskolan att anskaffa dressyrlämpliga hundar. F. n. anskaffas dessa hundar främst genom egen avel med huvudsakligen minhundstikar.

Besluten att avveckla minhundorganisationen och att sluta köpa bevakningshundar innebär enligt försvarets rationaliseringsinstitut att efterfrågan på skolans tjänstehundar sjunker med ca 30 %.

Institutet framhåller i rapporten att dagens produktion av högkvalificerade hundar understiger efterfrågan. Samtidigt produceras ett överskott av f. n. inte avsättningsbara lågkvalificerade hundar. Mot bakgrund härav anser institutet att bortfallet av chefens för armén efterfrågan på högkvalificerade hundar först på sikt torde påverka skolans produktion. Det borde samtidigt vara möjligt att avsevärt öka produktionen av lågkvalificerade hundar.

Om arméns min-och bevakningshundar avvecklas kan behovet av dressyrämnen enligt institutets mening tillgodoses enligt två alternativ. Alternativ 1 innebär att skolan behåller egen avel och i erforderlig utsträckning kompletterar denna med inköp av dressyrämnen på öppna marknaden. Detta alternativ medför enligt institutet att antalet anställda kan minskas med sju men att underskottet i skolans hundproduktion ökar med ca 1 milj. kr. per år. Alternativ 2 innebär att den egna aveln upphör och att skolan hänvisas till den öppna marknaden för att anskaffa dressyrämnen. Detta alternativ förutsätter att rikspolisstyrelsen svarar för sitt behov av ämnen för skyddshunddressyr och innebär att antalet anställda vid skolan kan minskas med 19. Hundskolans underskott bedöms dock inte förändras.

Enligt institutets mening bör vid jämförelse av alternativen hänsyn tas till att alternativ 1 ger handlingsfrihet att öka produktionen av tjänstehundar, medan en sådan ökning inte bedöms kunna åstadkommas inom rimlig tid i alternativ 2.

Yttranden över försvarets rationaliseringsinstituts rapport om avveckling av minhundorganisationen samt chefens för armén skrivelse i denna fråga har avgetts av överbefälhavaren, försvarets hundskola, rikspolisstyrelsen, länsstyrelsen i Västernorrlands län, De blindas förening, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) och Centralorganisationen Sveriges akademikers centralorganisation och Statstjänstemännens riksförbund (SACO/SR).

Flertalet remissinstanser anmäler avvikande mening beträffande chefens för armén beslut att avveckla minhundorganisationen.

Överbefälhavaren har dock inte något att erinra mot chefens för armén synpunkter och framhåller att han saknar anledning att förorda något av alternativen för den framtida verksamheten vid hundskolan. Han anser det dock vara angeläget, och i överensstämmelse med försvarets planerings- och ekonomisystems grundprinciper, att försvarets myndigheter i så stor utsträckning som möjligt ges handlingsfrihet när det gäller att utnyttja tilldelade resurser för att nå uppställda mål. Överbefälhavaren anser därför att försvarsmaktens tilldelning av hundar även i fortsättningen skall grundas på de verkliga behoven.

De blindas förening förordar alternativ 1 för att man på ett tillfredsställande sätt skall kunna tillgodose behovet av dressyrämnen. Liknande synpunkter framförs av *TCO-S* som vidare framhåller att strävan måste vara att ytterligare bygga ut hundskolans verksamhet för att den skall svara mot en väntad ökad efterfrågan på hundar för såväl militärt som civilt bruk.

Försvarets hundskola, De blindas förening, LO och TCO-S framhåller att alternativ 2 innebär en så extrem nedrustning av skolans verksamhet att den inte kan accepteras. *Försvarets hundskola* och *De blindas förening* anför vidare att tillräckligt antal hundar som är lämpade för dressyr inte går att anskaffa på den öppna marknaden.

Rikspolisstyrelsen framhåller att en nedläggning av minhundorganisationen

kommer att få en negativ effekt för såväl avel som utbildning av hundar eftersom endast en mindre del av de vid hundskolan uppfödda hundarna lämpar sig för den dressyr som behövs för bl. a. polishundar. Liknande synpunkter framförs av *försvarets hundskola, De blindas förening och LO.*

SACO/SR konstaterar för sin del att den veterinärmedicinska forskning som bedrivs vid skolan har stor betydelse för hundaveln. För att denna forskning skall kunna bedrivas måste minhundorganisationen enligt SACO/SR:s mening behållas.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län understryker hundskolans betydelse ur sysselsättningssynpunkt för Sollefteå kommun. För den regionala balansen inom länet är åtgärder som skapar sysselsättning av största betydelse just i Sollefteåområdet. Med hänsyn till vad skolan har anfört beträffande aveln och med tanke på de konsekvenser som en avveckling av minhundorganisationen skulle få för orten anser länsstyrelsen att minhundproduktionen t. v. bör fortsätta i nuvarande form.

Överbefälhavaren anser att skolans eventuellt ökande underskott i första hand bör täckas genom fortsatta driftbidrag som proportionellt belastar de intressenter som utnyttjar skolans resurser och produktion.

Försvarets hundskola framhåller att skolan vid en nedläggning av minhundsproduktionen måste tillföras likvärdiga avsättningsmöjligheter eller få ytterligare medel för att verksamheten i övrigt skall kunna fortsätta.

De blindas förening anser att samhället måste trygga hundskolans fortsatta verksamhet och att det därför skulle vara riktigare att staten stod för grundkostnaderna genom ett årligt anslag direkt till hundskolan.

Rikspolisstyrelsen framhåller att hundavel och forskning bör bedrivas i statlig regi och att hundskolan enligt styrelsens mening är en lämplig institution härför.

F 14. Försvarets hundskola

1974/75	Utgift	1 917 662
1975/76	Anslag	1 100 000
1976/77	Förslag	1 637 000

Medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets hundskola	Föredraganden
Försvarets hundskola: Allmän ledning och förbandsverksamhet	7 064	7 188	8 594	9 064	9 064
Tillkommer:					
Ingående balans den 1 juli resp. år (utnyttjad rörlig kredit)	–	+ 1 408	+ 666	+ 1 423	+ 1 423
	7 064	8 596	9 260	10 487	10 487

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets hundskola	Föredraganden
Avgår:					
Intäkter	– 4 964	– 5 012	– 5 737	5 927	– 5 927
Bidrag från andra huvudtitlar	– 1 000	– 1 000	– 1 000	– 1 500	– 1 500
Utgående balans den 30 juni resp. år (utnyttjad rörlig kredit)	– 1 408	– 666	– 1 423	1 423	– 1 423
Medelsbehov	1 100	1 918	1 100	1 637	1 637
Medgiven prisreglering	–	– 800	–	–	–
Bidrag från tjärde huvudtiteln	1 100	1 118	1 100	1 637	1 637

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets hundskola	Föredraganden
Civilmilitär personal					
Veterinärer	4	4	4	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	3	3	3	of.	of.
Övrig personal	87	80	80	of.	of.
	94	87	87	of.	of.

Budgetåret 1974/75

Försvarets hundskola anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras.

Verksamheten vid skolan skall vara självbärande. Detta mål har dock inte uppnåtts efter skolans omorganisation år 1971. För att täcka underskott för budgetåret har i bidrag erhållits 2,9 milj. kr. Genom ökat statligt bidrag och genomförda rationaliseringar har utrymme skapats för en nödvändig nedskrivning av värdet på inventarier och lager.

Totalt har skolan under budgetåret levererat 219 hundar vilket är en ökning med 21 hundar jämfört med föregående budgetår.

Målsättningen att leverera 35 hundar till rikspolisstyrelsen har inte uppnåtts på grund av brist på hundar som uppfyller de av rikspolisstyrelsen uppställda kraven.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU:13, rskr 1975:122) och regleringsbrev avseende justitie-, försvars- och socialdepartementens verksamhetsområden bedöms kunna fullföljas. Inträffade kostnadsökningar torde dock medföra att intäkterna även under detta år kommer att understiga kostnaderna.

Budgetåret 1976/77

Försvarets hundskola

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför försvarets hundskola följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77.

Kostnadsutvecklingen har varit sådan att det inte varit möjligt att uppnå balans mellan intäkter och kostnader trots att rationaliseringsåtgärder och prishöjningar på produkter och tjänster har vidtagits.

Det produktionsmål som f. n. gäller för polis- och ledarhundar har inte kunnat uppnås. Orsaken är brister i hundmaterialets kvalitet sett mot rikspolisstyrelsens och De blindas förenings höga krav. Avelsarbetet beräknas på sikt positivt påverka skolans produktion. Under budgetåret 1976/77 torde dock resultatet härav bli ringa.

Intäkter tillförs skolan främst från produktionen av tjänstehundar samt från kursverksamhet och djursjukvård. Intäkterna från djursjukvården beror på besöksfrekvens och prissättning för lämnade tjänster. Prissättningen måste i huvudsak följa den norm som tillämpas på övriga djursjukhus i vårt land. Intäkterna av djursjukvården kan därför enligt skolans uppfattning i hög grad sägas vara styrda av faktorer som inte går att påverka. Detsamma gäller i stort också för kursverksamheten. Vid försäljning av dresserade hundar föreligger möjligheter till en friare prissättning. Teoretiskt skulle därför underskott kunna täckas genom högre priser på hundarna. Skolan anser dock att priserna redan nu är alltför höga.

Skolan begär därför ett statligt bidrag på 3 137 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Förändringar i förhållande till 1975/76 detaljmotiverar försvarets hundskola på följande sätt.

A. Pris-och löneomräkning

Pris- och löneomräkning innebär att kostnaderna ökar med 470 000 kr.

Föredraganden

I prop. 1974:1 (bil. 6 s. 177) anmälde jag att det är nödvändigt att stabilisera hundskolans ekonomi. Riksdagen (FöU 1974:19, rskr 1974:190) godkände sedermera att ett driftbidrag skulle utgå till skolan. Detta har även bekräftats av 1975 års riksdag (prop. 1975:1 bil. 6, FöU 1975:13, rskr 1975:122). Bidraget har haft stor betydelse för driften av skolans verksamhet.

Riksrevisionsverket genomförde verksamhetsåret 1973/74 förvaltningsrevision av försvarets hundskola. Verket har senare följt upp denna revision. Av rapporten häröver framgår bl. a. att möjligheter att göra verksamheten självbärande med nuvarande inriktning enligt riksrevisionsverkets mening inte föreligger inom överskådlig tid. Vissa åtgärder föreslås emellertid som enligt verket bl. a. bör få till resultat att beslutsunderlaget för inriktningen av skolans framtida verksamhet förbättras.

Med nu föreliggande underlag anser jag att strävan alltjämt bör vara att hundskolan på sikt skall bli självbärande. Jag finner det angeläget att skolans avelsbas inte försämras. Jag kommer därför att föreslå regeringen att uppdra åt försvarets materielverk att inköpa hundar som dels kan utnyttjas för aveln, dels användas inom försvarsmaktens krigsorganisation. Dessutom anser jag att skolan – eventuellt genom att något ändra produktionsinriktningen – skulle kunna öka avsättningen av hundar. Enligt vad jag har erfarit torde den f. n. dåliga tillgången på reservhundar medföra att det även inom totalförsvarets civila del, t. ex. civilförsvarets krigsorganisation, finns avsättningsmöjligheter för hundar med något lägre grad av dressyr än den hundskolan nu ger de hundar som produceras. Detta innebär att avsättningen för skolans produktion skulle kunna förbättras även om arméns inköp av minhundar upphör.

Med hänvisning dels till riksrevisionsverkets rapport, dels till vad som har anförts av hundskolan och försvarets rationaliseringsinstitut förordar jag efter samråd med cheferna för justitie- och socialdepartementen att till försvarets hundskola utgår ett driftbidrag om 3 137 000 kr., varav försvarshuvudtiteln bidrar med 1 637 000 kr. och justitie- och socialhuvudtitlarna med 1 050 000 resp. 450 000 kr.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över medelsbehovet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets hundskola* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 637 000 kr.

Krigsarkivet

Krigsarkivet leder och övervakar arkivtjänsten hos myndigheter inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Arkivet är arkivmyndighet och arkivdepå. Det skall verka för en tidsenlig organisation och utveckling av arkivväsendet, främja en ändamålsenlig gallring av arkiv, främja vetenskaplig forskning m. m.

Chef för krigsarkivet är en krigsarkivarie. Arkivet är organiserat på sex sektioner, nämligen fyra för arkivmyndighets- och depåärenden, en för administration samt forskningsservice och utredningsverksamhet m. m. och en för gallringsutredningar. Vidare finns ett bibliotek.

Verksamheten under delprogrammet Krigsarkivet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Krigsarkivet. Som uppbördsmedel redovisas inkomster av kopieringsverksamhet.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *krigsarkivet* bl. a. följande.

Verksamheten inom programelementet Krigsarkivet som omfattar depåverksamhet inkl. biblioteksverksamhet, gallring av de i depån förvarade arkiven, forskningsservice och utredningsverksamhet åt allmänhet och myndigheter m. m. beräknas under programplaneperioden bedrivas på oförändrad ambitionsnivå.

Programelementet Gemensam arkivverksamhet omfattar utarbetande av förslag till gallringsbestämmelser, rådgivning i arkivfrågor åt försvarets myndigheter m. m. Verksamheten bör under perioden inriktas mot att förbättra servicen åt myndigheterna i dessa avseenden.

Den av arkivet beräknade utvecklingen av anslaget Krigsarkivet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
2 355	3 152	3 243	3 414	3 568	3 632	17 009

[1] Prisläge februari 1974

F 15. Krigsarkivet

1974/75	Utgift	2 447 666
1975/76	Anslag	2 355 000
1976/77	Förslag	2 930 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Krigs-arkivet	Föredra-ganden
Krigsarkivet: Allmän ledning och förbands-verksamhet	2 081	2 459	2 364	3 163	2 941
Kostnader	**2 081**	**2 459**	**2 364**	**3 163**	**2 941**
Avgår:					
Inbetalningar för kopi-eringsverksamhet	- 9	- 11	9	11	- 11
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 385	–	–	–	
Medelsbehov	**2 457**	**2 448**	**2 355**	**3 152**	**2 930**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Krigs-arkivet	Föredra-ganden
Civil personal					
Handläggande personal	11	9	11	+1	of.
Övrig personal	15	16	16	+3	of.
	26	**25**	**27**	**+4**	of.

Budgetåret 1974/75

Krigsarkivet anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att arkivet i huvudsak har uppfyllt de krav som ålagts myndigheten. Inom programelementet Krigsarkivet har dock endast ett fåtal av ett större antal äldre arkivleveranser blivit utnyttjade för forskning.

Krigsarkivet har vidare inom programelementet Gemensam arkivverksamhet inte haft möjlighet att i samband med omorganisationer inom försvaret lämna råd och anvisningar i den utsträckning som hade varit önskvärd. Det har även bedömts önskvärt att närmare se över regler och anvisningar för arkivbildning och gallring inom försvaret. Krigsarkivet saknar dock f. n. resurser att vid sidan om den löpande inspektionsverksamheten tillgodose dessa mycket angelägna behov.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas.

I depåverksamheten kommer möjligheterna att organisera och registrera arkiv och samlingar att behöva begränsas. Mottagande av upphörda myndigheters arkiv prioriteras. Gallring av arkiv som förvaras i depån möjliggörs genom att extra personal anställs. Konserverings- och bokbinderiverksamheten kan bedrivas i tillfredsställande omfattning men katalogiserings- och klassificeringsarbeten inom biblioteket släpar efter. Redovisningen av kartbiblioteket bedöms behöva moderniseras.

Forsknings- och utredningsverksamheten åt allmänhet och myndigheter kan inte tillgodoses i tillräcklig omfattning.

Budgetåret 1976/77

Krigsarkivet

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar krigsarkivet på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 662 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Medel för vissa nya tjänster bör beräknas under anslaget (+ 218 000 kr.).

Vissa expenskostnader ökar (+ 1 000 kr.).

För ökad säkerhetsfilmning av arkivhandlingar behövs 5 000 kr.

För innevarande budgetår disponeras 108 000 kr. för engångsanskaffning som inte behövs för nästa budgetår. (– 108 000 kr.).

För budgetåret 1976/77 behövs en engångsanvisning om 21 000 kr., varav 6 000 kr. för att anskaffa inventarier och 15 000 kr. för omflyttningar av arkiv. (+ 21 000 kr.).

C. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 151 000 kr. Huvuddelen av detta belopp skulle behöva tas från lönekostnaderna med bl. a. vissa avskedanden som följd. Ständigt ökade krav på krigsarkivet har inte kompenserats genom ökad personal. Att i en sådan situation drabbas av personalminskning måste betecknas som ytterst allvarligt.

Föredraganden

Krigsarkivet anser att arkivets verksamhet under programplaneperioden i ökad utsträckning bör inriktas mot att komplettera gallringsbestämmelser m. m. och att förbättra rådgivningen i arkivfrågor åt försvarets myndigheter. Jag kan i huvudsak godta denna inriktning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid räknat med en viss ökning av säkerhetsfilmning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsarkivet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 930 000 kr.

Militärhistoriska museer

Armémuseum skall bevara föremål av betydelse för kunskapen om det svenska lantförsvarets verksamhet och utveckling genom tiderna, främst i fråga om dess beväpning och utrustning. Museet har också hand om statens trofésamlingar. I uppgifterna ingår bl. a. att ordna utställningar och att främja forskning inom museets verksamhetsområde.

Armémuseum leds av en nämnd om sex ledamöter och har som chef en styresman. Museet är organiserat på administrativ avdelning, allmän avdelning, vapen- och fordonsavdelning, trofeavdelning, bibliotek och bildarkiv, tygförråd, textilförråd, verkstäder, vaktavdelning samt excerperingsavdelning.

Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona har till uppgift att bevara föremål som belyser utvecklingen av förutvarande Karlskrona örlogsvarv m. m. och den verksamhet som har bedrivits där.

Museet leds av en styrelse och har som chef en museiföreståndare. Det är organiserat på administrativ avdelning, konserveringsavdelning, monterverkstad, fotolaboratorium, arkiv, bibliotek, skådesamling m. m.

Verksamheten under delprogrammet Militärhistoriska museer budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Militärhistoriska museer. Som uppbördsmedel redovisas inkomster av inträdesavgifter.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *armémuseum* bl. a. följande.

Väsentliga utgångsvärden för långsiktsplaneringen av den militärhistoriska museiverksamheten finns i de betänkanden som har avgetts av 1965

års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65) samt i regeringsförslag och riksdagsbeslut som har grundats på bl. a. dessa betänkanden.

Armémuseum har tolkat den allmänna inriktning som chefen för utbildningsdepartementet har angett för kulturpolitiken som att väsentliga ambitionshöjningar skall genomföras inom kulturområdet. För de militärhistoriska museerna skall höjningarna genomföras successivt och ställning tas för varje budgetår.

Armémuseum delar MUS 65:s uppfattning att museet bör stå kvar under försvarsdepartementet. Museet bör däremot placeras utanför försvarsmaktens ekonomiska ram. Uppgiftsförändringar och resursförstärkningar i enlighet med förslag av MUS 65 har planerats in.

Museernas speciella form av anskaffningsverksamhet bör utvecklas efter enhetliga linjer för försvarsmakten i dess helhet.

För de militärhistoriska museerna har utvecklingen under senare tid medfört att allt större vikt läggs vid den utåtriktade informationsverksamheten. För att denna skall kunna genomföras krävs som bakgrund militärhistorisk forskning. Inom detta område har datateknisk registrering av föremål börjat förberedas.

För den publika verksamheten bör en kvalitetsmässig ambitionshöjning eftersträvas. Detta gäller både för basutställningsverksamheten och de tillfälliga utställningarna.

Vård av samlingar bör under programplaneperioden bedrivas på en höjd ambitionsnivå. Med ökade samlingar kommer behovet av fast förvaringskapacitet att öka under perioden. Samlingarna ökar i något högre takt under början av perioden beroende på att försvarsorganisationen nu successivt trappas ned, bl. a. frigörs museala föremål från lokala förbandsmuseer. Härvid kommer också behovet av nya lokaler att öka.

Forskningen beräknas ligga på en relativt sett högre nivå än f. n. Detta kommer bl. a. till att leda till att antalet publicerade forskningsarbeten ökar något.

Översyn av armémuseums inre organisation har inte påbörjats med hänsyn till de konsekvenser som kan uppstå om MUS 65:s förslag att inrätta ett flygvapenmuseum genomförs.

Verksamheten vid marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona bedöms komma att ligga på i huvudsak oförändrad nivå under programplaneperioden. Möjligheterna till ett vidgat samarbete med Blekinge läns museum kommer att undersökas.

Den av armémuseum beräknade utvecklingen av anslaget Militärhistoriska museer framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
2 985	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750	18 750

[1] Prisläge februari 1974

F 16. Militärhistoriska museer

1974/75	Utgift	3 140 997
1975/76	Anslag	2 985 000
1976/77	Förslag	3 405 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Armémuseum	Föredraganden
Militärhistoriska museer: Allmän ledning och förbandsverksamhet					
Armémuseum	1 997	2 363	2 245	2 816	2 530
Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona	721	811	769	962	903
Kostnader	2 718	3 174	3 014	3 778	3 433
Avgår:					
Inträdesavgifter vid					
a) armémuseum	3	– 3	– 4	– 3	3
b) marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona	25	30	– 25	25	25
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 500	–	–	–	–
Medelsbehov	3 190	3 141	2 985	3 750	3 405

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Armémuseum	Föredraganden
Armémuseum					
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficer	1	1	1	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	3	3	3	+ 2	of.
Övrig personal	20	22	22	+ 1	of.
	24	26	26	+ 3	of.
Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona					

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Armémuseum	Föredraganden
Civil personal					
Handläggande personal	2	2	2	+ 1	of.
Övrig personal	9	9	9	of.	of.
	11	11	11	+ 1	of.

Budgetåret 1974/75

Armémuseum anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att den verksamhet som redovisas för första året i programplanen 1974/75–1978/79 har genomförts.

Antalet besök vid armémuseum har under budgetåret uppgått till 34 169 personer. Antalet besökare har under de senaste sex åren uppgått till i genomsnitt 38 190 personer per år. Variationer i antalet besökare mellan olika år bedöms främst bero på de tillfälliga utställningarnas olika attraktionskraft.

Inredning av den nya Karl XI-salen, vari bl. a. en redovisning av indelningsverket ingår, har pågått under året.

Flera tillfälliga utställningar har genomförts, bl. a. Lottans värld, att samla vapen, militärmedicin och Nordfinland under vinterkriget – ett 35 årsminne.

Samlingarna uppgick vid utgången av budgetåret 1974/75 till 38 404 föremålsnummer vilket är en ökning under budgetåret med 533 nummer.

Museet har bistått forskare och institutioner samt allmänheten med upplysningar, undersökningar, litteratur- och bildhänvisningar. Boksamlingen har ökats med 893 nummer.

Administrationens arbetsbelastning har ökat kraftigt till följd av planeringssystemet och personalärenden. Arbetsbelastningen beror vidare till stor del på det samordningsansvar som ligger i armémuseums programansvar för delprogrammet.

Antalet besökare vid marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona har under budgetåret uppgått till 36 021 personer. Detta är den högsta besökssiffran vid museet under de senaste sex åren.

Beträffande basutställningen har repslageri- och uniformsavdelningen delvis gjorts om. Arbetet med att inreda en avdelning som belyser Ostindiska kompaniets handel och kulturförmedling har påbörjats. Ett flertal tillfälliga utställningar har genomförts.

Samlingarna vid museet uppgick vid utgången av budgetåret till 15 189 föremålsnummer. Boksamlingen har ökats med 296 nummer.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1976/77

Armémuseum

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar armémuseum på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 367 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

1. Armémuseum

För att höja ambitionsnivån för utställningsverksamheten enligt förslag av MUS 65 behövs 50 000 kr.

För vård och tillsyn av samlingarna behöver personalen enligt MUS 65 utökas (+ 114 000 kr.).

Museets forsknings- och dokumentationsarbete bör enligt MUS 65 utvidgas vilket beräknas kosta 65 000 kr.

För allmän administration behövs en tjänst för byrådirektör (+ 81 000 kr.).

2. Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona

MUS 65 föreslår ökad informationsverksamhet i samband med olika utställningar. För att sköta detta behövs en amanuens (+ 59 000 kr.).

Bevakningen av lokalerna måste överlåtas på ett vaktbolag (+ 10 000 kr.).

För en årlig grundlig städning och fönsterputsning behövs 19 000 kr.

C. Alternativ 0

Detta alternativ skulle innebära att kostnaderna för armémuseum måste minskas med ca 125 000 kr. och för marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona med ca 43 000 kr. Olika alternativ kan tänkas för att uppnå dessa besparingar. Ingreppen skulle i samtliga fall bli så stora att museerna skulle få svårt att fylla sina funktioner enligt gällande instruktioner.

Föredraganden

Armémuseum anser att viss höjning av ambitionsnivån och andra förändringar bör genomföras under programplaneperioden i enlighet med 1965 års musei- och utställningssakkunnigas betänkande (SOU 1973:5). Enligt min mening bör en fortsatt ökning av utställningsverksamheten ske. I övrigt kan jag i huvudsak biträda föreslagen inriktning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Militärhistoriska museer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 405 000 kr.

Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.

Verksamheten under delprogrammet Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m. omfattar borttagande av pansarhinder, anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel och gemensamma fältarbeten. Verksamheten budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. och Anskaffning av befästningar m. m. Av primäruppdragen finansieras de två förstnämnda från förslagsanslaget Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m. och det sistnämnda från investeringsanslaget Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälshavaren* bl. a. följande.

Planeringsramen för borttagande av pansarhinder innebär ett medelsbehov som under programplaneperioden årsvis är något större än under innevarande budgetår.

Planeringsramen för anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel innebär en minskad anskaffning under hela programplaneperioden. Verksamheten omfattar anskaffning av materiel för krigsutbyggnad av befästningar och anskaffning av fältarbetssatser samt förrådshållning och vård av anskaffad materiel.

Verksamheten avseende gemensamma fältarbeten omfattar anskaffning av truppbefästningar samt åtgärder för att förbereda förbindelse- och störingsarbeten i krig. Planeringsramen innebär att verksamheten får i huvudsak oförändrad omfattning under programplaneperioden.

Behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

Anslag	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
F 17. Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	4 650[1]	4 700	4 700	4 700	4 700	4 700	23 500
III. 5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar	6 500[1]	7 000	7 200	7 200	7 200	7 200	35 800
	11 150	**11 700**	**11 900**	**11 900**	**11 900**	**11 900**	**59 300**

[1] Prisläge februari 1974

F 17. Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.

1974/75	Utgift	1 812 110
1975/76	Anslag	4 650 000
1976/77	Förslag	4 700 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	355	345	350	400	400
Central vidtagen materielanskaffning m. m.	2 625	1 467	4 300	4 300	4 300
Kostnader = medelsbehov	2 980	1 812	4 650	4 700	4 700
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 900	–	–	–	
Medelsbehov	3 880	1 812	4 650	4 700	4 700

Budgetåret 1974/75

Fortifikationsförvaltningen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel i huvudsak har genomförts. Leverantörsförseningar har dock medfört att budgeterade medel underutnyttjats. Verksamheten i fråga om borttagande av pansarhinder m. m. har genomförts planenligt.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i stort kunna fullföljas. Beträffande borttagande av pansarhinder förutses oförändrad verksamhet.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför överbefälhavaren att anskaffningen av speciell fortifikatorisk materiel sker enligt en långsiktsplan som har upprättats av chefen för försvarsstaben. Målet enligt denna plan bedöms bli uppfyllt med oförändrad planeringsram utan hänsyn till prisutvecklingen.

Ökade krav på miljövårdande åtgärder medför att medelsbehovet för borttagande av pansarhinder ökar.

Föredraganden

Jag godtar överbefälhavarens förslag till inriktning av delprogrammet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

För anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel lämnade 1973 års riksdag ett beställningsbemyndigande om 12,5 milj. kr. för perioden 1973/74–1977/78. Med utnyttjande av det belopp som i sammanställningen har tagits upp för denna anskaffning och efter justering med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77 blir den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 ca 4,7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kr.

Försvarets datacentral

Försvarets datacentral skall på uppdrag utföra främst administrativ databehandling åt myndigheter inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Datacentralen skall vidare svara för beredskaps- och krigsplanläggning i fråga om driften av den datamaskinutrustning som ställs till centralens förfogande. I den mån det kan ske utan att övriga arbetsuppgifter eftersätts får datacentralen även åtaga sig uppdrag från uppdragsgivare utanför för-

svarsdepartementets verksamhetsområde.

Datacentralen leds av en styrelse. Chef för centralen är en direktör. Inom datacentralen finns ett centralt organ som utgörs av en enhet för administration, en enhet för teknik och en enhet för produktion samt produktionsorgan för datainsamling och databehandling.

Verksamheten inom delprogrammet Försvarets datacentral budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten redovisas som självbärande under förslagsanslaget Försvarets datacentral.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets datacentral* bl. a. följande.

Försvarets datacentrals organisation är både på kort och lång sikt mycket beroende av förändringar i kundernas krav. Möjligheten att tillgodose de ändrade kraven påverkas i stor utsträckning av möjligheterna att omskola anställd personal.

Under programplaneperioden skall en driftenhet organiseras i Karlstad och en ny datamaskin installeras där. SAAB-utrustningarna tas successivt i anspråk, men de föreslås bli utbytta före programplaneperiodens slut. En uppbyggnad av regional datamaskinkapacitet sker, varvid de nuvarande Burroughsdatamaskinerna tas ur drift. Omläggningen av datainsamlingen fortsätter i samband med att nya utrustningar anskaffas. I viss utsträckning kommer datainsamlingen i framtiden att ske via terminal.

Regeringens beslut om den långsiktiga inriktningen för utveckling av försvarets datamaskinstödda informationssystem påverkar datacentralens organisation. Planerad tillkomst av regionala anläggningar under åren 1978–1981 kan av flera skäl inte helt anpassas till avvecklingen av Burroughsdatamaskinerna. Vilka typer av datamaskiner som skall anskaffas grundas på Informationssystemplan 82 och kommer i betydande omfattning att påverka datacentralens verksamhet, organisation och ekonomi.

Nya kundsystem bedöms i förhållande till nuvarande ha minskade krav på manuell kapacitet hos datacentralen för bl. a. datainsamling och distribution. Viss del av personalen måste därför skolas om för att kunna lösa mera tekniska uppgifter. Detta kan på sikt medföra problem som i sin tur kan innebära att övertalighetsproblem kan uppstå.

Den av datacentralen beräknade årsomslutningen under delprogrammet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
25 271	35 160	35 000	35 700	38 100	39 150	183 110

[1] Prisläge februari 1974

F 18. Försvarets datacentral

1974/75	Utgift	1 000
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.).

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets datacentral	Föredraganden
Försvarets datacentral: Allmän ledning och förbandsverksamhet	24 200	26 025	25 271	35 161	35 161
Kostnader	**24 200**	**26 025**	**25 271**	**35 161**	**35 161**
Tillkommer:					
Kostnadsförskjutningar	–	+ 302	–	–	–
Avgår:					
Intäkter	–24 199	–26 326	–24 968	–35 160	–35 160
Kostnadsförskjutningar		–	– 302	–	
Medelsbehov	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**

Utgifter och medelsbehov (1 000-tal kr.).

Utgifter/inkomster	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets datacentral	Föredraganden
Ingående balans den 1 juli resp. år (utnyttjad rörlig kredit)	–	–	2 579	2 579	2 579
Utgifter	24 200	26 025	25 271	35 161	35 161
Summa utgifter	**24 200**	**26 025**	**27 850**	**37 740**	**37 740**
Avgår:					
Inkomster	–24 199	–23 445	–25 270	–34 160	–35 739
Utgående balans den 30 juni resp. år (utnyttjad rörlig kredit)	–	– 2 579	2 579	– 3 579	– 2 000
Medelsbehov	**1**	**1**	**1**	**1**	**1**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets datacentral	Föredraganden
Civil personal					
Handläggande personal	25	25	28	of.	of.
Övrig personal	175	175	172	of.	of.
	200	200	200	of.	of.

Budgetåret 1974/75

Försvarets datacentral anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att förseningar i leveranserna av SAAB-utrustningar allvarligt har stört verksamheten. Levererade utrustningar har varit behäftade med sådana svagheter och fel att installation av såväl befintliga som nya kundsystem ytterligare har fördröjts. Detta har medfört krav på avsevärt ökade resursinsatser för planering, drift och feluppföljning hos både kunder och datacentralen.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Enligt regeringsbeslut kommer en datadriftenhet att organiseras i Karlstad.

Budgetåret 1976/77

Försvarets datacentral

Datacentralen är i sin verksamhet beroende av informationsutbyte med andra användare av samma datamaskinutrustningar. Då större delen av dessa användare finns utomlands medför detta ett stort behov av utrikes resor. Vid organisation av försvarets datacentral togs inte rimlig hänsyn till detta förhållande varför resurserna till utrikes resor bör öka. För budgetåret 1976/77 i övrigt planerad verksamhet framgår av redogörelsen för programplanen.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad datacentralen har anfört om verksamhetens inriktning. Jag har räknat med att datacentralen under programplaneperioden

bygger upp ett verkskapital så avpassat att såväl kostnader och intäkter som utgifter och inkomster balanseras. Den rörliga krediten skall i huvudsak användas för tillfälliga betalningsfluktuationer.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningarna över kostnader och medelsbehov resp. utgifter och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets datacentral* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

De frivilliga försvarsorganisationerna har till uppgift att i samråd med berörda myndigheter bedriva upplysnings- och rekryteringsverksamhet, medverka vid utbildning av frivillig personal som leds av myndighet, leda sådan utbildning av frivillig personal som inte anordnas av myndighet samt teckna avtal med och svara för registrering och krigsplacering av personal som står till förfogande för tillfällig tjänstgöring inom totalförsvaret (B-personal).

Verksamheten under delprogrammet Frivilliga försvarsorganisationer m. m. budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet samt Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Av tidigare programplaner framgår att vakanserna inom försvarsmakten i fråga om A- och B-personal så långt möjligt bör täckas. En god utbildningsvolym för dessa personalkategorier kan redovisas för budgetåret 1974/75. Svårigheter har uppstått att repetitionsutbilda personal som ingår i krigsförband som en följd av den ändrade repetitionsövningsrytmen. Särskild uppmärksamhet ägnas därför åt att repetitionsutbilda personalen, bl. a. genom att ordna särskild repetitionsutbildning i form av kurser och liknande.

Utbildning m. m. sker huvudsakligen enligt de grundlinjer som har föreslagits av 1966 års värnpliktskommitté. Organisationernas bidrag bör i stort behållas på nuvarande nivå.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
23 140	25 980	25 980	25 980	25 980	25 980	129 900

[1] Prisläge februari 1974

F 19. Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

1974/75	Utgift	19 340 000
1975/76	Anslag	23 140 000
1976/77	Förslag	25 980 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.).

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Frivilliga försvarsorganisationer m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	3 664	3 664	4 793	7 448	7 448
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	15 676	17 642	18 347	18 532	18 532
Kostnader = medelsbehov	**19 340**	**21 306**	**23 140**	**25 980**	**25 980**

Budgetåret 1974/75

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Utbildningen av A- och B-personal har haft tillfredsställande omfattning.

Anslaget för budgetåret har överskridits med ca 2 milj. kr. Överskridandet beror dels på svårigheter att budgetera verksamheten, dels på brister i myndigheternas fakturering av tjänster till organisationerna. Överbefälhavaren har uppmärksammat bristerna och vidtagit åtgärder för att minska skillnaden mellan tilldelade resurser och utfall.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår är i stort oförändrad jämfört med föregående budgetår och bedöms kunna fullföljas. Särskild uppmärksamhet ägnas dock åt att repetionsutbilda personalen, bl. a. genom att anordna kurser m. m.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar överbefälhavaren på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 2 340 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

För att täcka resursbehovet för det nya programelementet Sjövärnsföreningarnas riksförbund behövs ytterligare 280 000 kr.

För att bygga och restaurera kursgårdar behövs ytterligare 220 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i stort godta vad överbefälhavaren har anfört. Vid beräkningen av medelsbehovet har jag tagit hänsyn till att resursbehovet ökar på grund av det nya programelementet Sjövärnsföreningarnas riksförbund. Dessutom har jag beräknat ökade medel för bidrag till nybyggnad och restaurering av kursgårdar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 25 980 000 kr.

Insatsberedskap m. m.

Verksamheten under delprogrammet Insatsberedskap m. m. budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Insatsberedskap m. m.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Insatsberedskap m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
35 900	40 500	42 150	42 150	42 150	42 150	209 100

[1] Prisläge februari 1974

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar lämnas riksdagens försvarsutskott.

F 20. Insatsberedskap m. m.

1974/75	Utgift	41 408 481
1975/76	Anslag	35 900 000
1976/77	Förslag	42 090 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.).

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredraganden
Insatsberedskap m. m.:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	11 170	12 921	12 460	13 685	13 225
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	20 830	28 487	23 440	26 815	28 865
Kostnader = medelsbehov	32 000	41 408	35 900	40 500	42 090
Tillkommer:					
Medgiven prisreglering	+ 7 200	–			-
Medelsbehov	39 200	41 408	35 900	40 500	42 090

Överbefälhavaren

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 2 848 000 kr.

B. Förändringar enligt regeringens beslut.

Upplysningar beträffande förändringarna lämnas riksdagens försvarsutskott. Totalt innebär förändringarna att kostnaderna ökar med 60 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Upplysningar beträffande föreslagna uppgiftsförändringar lämnas riksdagens försvarsutskott. Totalt innebär uppgiftsförändringarna att kostnaderna ökar med 1 692 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning som överbefälhavaren har angett för verksamheten under programplaneperioden.

1974 års underrättelseutredning (Fö 1974:01) har förordat att kostnaderna för viss personal m. m. vid försvarsstabens underrättelseavdelning som hittills har budgeterats på delprogrammet Insatsberedskap m. m. fr. o. m. budgetåret 1976/77 i stället skall budgeteras på delprogrammet Försvarsstaben. Jag delar denna uppfattning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Insatsberedskap m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 42 090 000 kr.

Viss gemensam verksamhet

Delprogrammet Viss gemensam verksamhet får fr. o. m. budgetåret 1976/77 ändrat innehåll. Kostnader för signalskyddsmateriel inom delproduktionsområdena Centralt vidtaget materielunderhåll, Centralt vidtagen materielanskaffning och Tillämpad forskning har förts över till huvudprogrammen 1–3 samt till delprogrammet Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning m. m.

Verksamheten under delprogrammet Viss gemensam verksamhet budgeteras på fem primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Viss gemensam verksamhet.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Inom programelementet Vissa besök m. m. har enbart kostnader för utländska besök vid försvarsmakten som med någorlunda säkerhet kan beräknas tagits med i planeringen. Dit hör honnörsbesök, örlogsbesök, flyg-

besök, besök av skolor motsvarande försvarshögskolan och besök i samband med s. k. växeltjänstgöring.

Förberedelserna inom programelementet Beredskapsåtgärder vid statens järnvägar och vissa enskilda järnvägar skall syfta till att säkerställa en snabb omställning till verksamhet i krig och till att skapa gynnsammast möjliga betingelser för verksamheten och uthålligheten i krig. Förberedelserna skall fortlöpande anpassas till järnvägarnas tekniska utveckling och strukturrationalisering samt till förändringar i den militära och civila försvarsplaneringen.

Inom programelementet Publikationer m. m. skall behovet av publikationer m. m. som är gemensamma för försvarsmakten tillgodoses för såväl krigs- som fredsorganisationen. Upplagornas storlek skall om möjligt begränsas genom restriktiv tilldelning. Utan att avgörande sänka kvaliteten skall längre intervaller mellan revideringar och omarbetningar eftersträvas.

I fråga om programelementet Anskaffning av krigskartor dominerar en utveckling som i fråga om insamling, lagring och bearbetning av geodata blir alltmera tekniskt avancerad: satellitbilder, fjärranalys, automatisk bildtolkning, ortofototeknik, bildöverföring på tråd och trådlöst, programstyrd framställning av reprooriginal samt kartografiska databanker är viktiga delområden.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Viss gemensam verksamhet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
18 731	10 250	10 400	10 750	9 800	9 800	51 000

[1] Prisläge februari 1974. Delvis andra primäruppdrag.

F 21. Viss gemensam verksamhet

1974/75	Utgift[1]	25 685 041[2]
1975/76	Anslag[1]	18 731 000
1976/77	Förslag	10 250 000

[1] Delvis andra primäruppdrag
[2] Varav 5 085 000 kr. i prisregleringsmedel

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.).

Primäruppdrag m. m.	1975/76[1]		1976/77			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Viss gemensam verksamhet: Allmän ledning och förbandsverksamhet						
Tjänster vid vissa besök	–	150	–	165	–	165
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet						
Beredskapsåtgärder vid SJ och vissa enskilda järnvägar		6 100	–	6 700		6 700
Beredskapsåtgärder vid försvarets datacentral	–	–	–	50	–	50
Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.						
Anskaffning och utveckling av viss gemensam signalskyddsmateriel	360	300	–	–	–	
Centralt vidtagen materielanskaffning						
Publikationer	–	525		640	–	640
Anskaffning av krigskartor	810	2 195	740	2 385	740	2 385
Anskaffning och utveckling av viss gemensam signalskyddsmateriel	1 970	7 250	–	–		–
Tillämpad forskning						
Anskaffning och utveckling av viss gemensam signalskyddsmateriel	1 080	1 530	–	–		–
Hyror till FortF		681	–	560	–	560
Reducering på grund av överplanering	–	–	–	– 250	–	– 250
Medelsbehov	–	18 731	–	10 250	–	10 250
Bemyndigandebehov	4 220		740		740	–

[1] Delvis andra primäruppdrag

Budgetåret 1974/75

Överbefälhavaren anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet har kunnat genomföras.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Anslaget bör föras upp med 10 250 000 kr. och ett beställningsbemyndigande om 740 000 kr. inhämtas.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 regleras i samband med tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar m. m. av krigskartor får läggas ut inom en kostnadsram av 740 000 kr.
2. till *Viss gemensam verksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 10 250 000 kr.

Vissa ersättningar m. m.

Verksamheten under delprogrammet Vissa ersättningar m. m. omfattar följande programelement.

Under programelementet Familjebidrag tillhandahålls länsstyrelserna medel för utbetalning till familjebidragsnämnderna som beslutar om familjebidrag enligt bestämmelserna i familjebidragslagen och familjebidragskungörelsen. Även den särskilda hjälpverksamhet för försvarsstabens personalvårdsbyrå bedriver till förmån för de värnpliktiga och deras anhöriga ingår i detta programelement.

Under programelementet Skadeersättningar betalar försvarets civilförvaltning ersättningar med anledning av skador vid militär verksamhet.

Under programelementet Ersättning i anledning av kroppsskada utbetalar riksförsäkringsverket ersättningar enligt förordningarna om ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring m. fl. författningar.

Verksamheten inom programelementet Gemensam utbildning i arbetarskydd bedrivs av försvarets arbetsmiljökommitté, tidigare försvarets centrala arbetarskyddsnämnd.

Under programelementet Förslagsverksamhet beslutar försvarets centrala företagsnämnd om vissa ersättningar och belöningar för förslag till förbättrade drifts- och utbildningsmetoder m. m. Nämnden vidtar även åtgärder för att främja förslagsverksamheten inom försvarsmakten.

Programelementet Täckande av vissa medelsbrister omfattar brister som försvarets civilförvaltning redovisar som s. k. propriebalanser.

Verksamheten under delprogrammet budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet, nämligen ett för familjebidrag och ett för vissa ersättningar m. m. Primäruppdraget avseende familjebidrag finansieras från försvarsgrenarnas anslag till ledning och förbandsverksamhet utom beträffande särskild hjälpverksamhet till förmån för värnpliktiga och deras anhöriga som, i likhet med övrig verksamhet inom delprogrammet, finansieras från anslaget Vissa ersättningar m. m.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets civilförvaltning* bl. a. följande.

Utgifterna för den del av verksamheten under programelementet Familjebidrag som avser särskild hjälpverksamhet till förmån för värnpliktiga och deras anhöriga beräknas till 500 000 kr. för vart och ett av budgetåren under programplaneperioden. De totala utgifterna för verksamheten beräknas f. n. enligt följande sammanställning (1 000-tal kr.).

1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
87 000	90 000	88 900	91 000	91 000	447 900

Vid beräkningen av utgifterna för programelementet Familjebidrag har civilförvaltningen beaktat de förbättrade värnpliktsförmåner som har införts enligt prop. 1975:1 (bil. 6, FöU 1975:3, rskr 1975:25). Hänsyn har däremot inte tagits till de delvis nya principer för ersättning åt värnpliktiga m. fl. som riksdagen (prop. 1975:37, FöU 1975:18, rskr 1975:195) har godkänt och som avses bli införda successivt.

Civilförvaltningen föreslår att för vart och ett av budgetåren under programplaneperioden beräknas oförändrat 3,2 milj. kr. för verksamheten under programelementet Skadeersättningar.

På grundval av basbeloppet 9 000 kr. som motsvarar prisnivån i februari 1975 beräknas utfallet under programelementet Ersättning i anledning av kroppsskada för budgetåret 1975/76 bli 26,8 milj. kr. Riksförsäkringsverket beräknar medelsbehovet vid konstant basbeloppsnivå under programplaneperioden enligt följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Livränta till invalider	17 200	17 300	17 400	17 500	17 600	87 000
Livränta till efterlevande	4 800	4 800	4 800	4 800	4 800	24 000
Sjukpenning	4 100	4 200	4 300	4 400	4 500	21 500
Övriga förmåner	900	900	900	900	900	4 500
	27 000	27 200	27 400	27 600	27 800	137 000

Enligt försvarets centrala arbetarskyddsnämnds förslag beräknas medelsbehovet för verksamheten under programelementet Gemensam utbildning i arbetarskydd öka. Detta beror på den delvis ändrade arbetarskyddslagstiftningen som har medfört att ökad uppmärksamhet ägnas utbildningen i arbetarskydds- och arbetsmiljöfrågor. De bedömda kostnaderna för verksamheten under programplaneperioden beräknas enligt följande sammanställning.

1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
200 000	177 000	266 000	266 000	200 000	1 109 000

Riktlinjerna för beräkning av ersättning under programelementet Förslagsverksamhet har ändrats under år 1974. De nya riktlinjerna förutsattes medföra i stort sett en fördubbling av hittillsvarande utgifter för förslagsverksamheten. Nu vunna erfarenheter visar emellertid att den nya ordningen inte har medfört någon större kostnadsökning. Behovet av betalningsmedel för verksamheten under vart och ett av budgetåren 1976/77–1980/81 beräknas bli 100 000 kr.

För programelementet Täckande av vissa medelsbrister väntas inte några större förändringar under programplaneperioden. Det budgeterade resursbehovet för vart och ett av budgetåren under programplaneperioden är 30 000 kr.

Den av försvarets civilförvaltning beräknade utvecklingen av anslaget Vissa ersättningar m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
28 947	31 030	31 207	31 496	31 696	31 830	157 259

[1] Prisläge februari 1974

F 22. Vissa ersättningar m. m.

1974/75	Utgift	30 205 587
1975/76	Anslag	28 947 000
1976/77	Förslag	41 030 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets Civilförvaltning	Föredraden
Vissa ersättningar m. m. Allmän ledning och förbandsverksamhet					
Familjebidrag	82 800	75 816	84 000	87 000	87 000
Vissa ersättningar m. m.	27 334	29 815	28 575	30 550	40 550
Kostnader	**110 134**	**105 631**	**112 575**	**117 550**	**127 550**
Avgår:					
Medel för familjebidrag från andra anslag	–82 400	–75 415	–83 600	–86 500	–86 500
Ersättning från diverse-medelskonton	– 28	– 10	– 28	– 20	20
Medelsbehov	**27 706**	**30 206**	**28 947**	**31 030**	**41 030**

Budgetåret 1974/75

Försvarets civilförvaltning anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att den låga medelsförbrukningen i förhållande till budgeterad kostnad för primäruppdraget Familjebidrag bl. a. beror på minskat tjänstgöringsdagsuttag i förhållande till vad som hade beräknats. Underutnyttjandet på grund härav beräknas till 3,3 milj. kr.

Överutnyttjandet i förhållande till budgeterad kostnad för primäruppdraget Vissa ersättningar m. m. hänför sig till programelementet Ersättning i anledning av kroppsskada. Programelementet överskreds med 3 milj. kr. huvudsakligen på grund av höjt basbelopp. Utfallet under övriga programelement blev 500 000 kr. lägre än budgeterad kostnad.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr. 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas.

Budgetåret 1976/77

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar försvarets civilförvaltning på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 4 975 000 kr., varav för familjebidrag 3 milj. kr. och för vissa ersättningar m. m. 1 975 000 kr. Kostnadsökningen för familjebidrag belastar inte anslaget eftersom medel tillförs från andra anslag.

B. Uppgiftsförändringar

Kostnaderna för gemensam utbildning i arbetarskydd beräknas öka med 74 000 kr.

Kostnaderna för förslagsverksamheten bedöms minska med 99 000 kr.

Föredraganden

Vad försvarets civilförvaltning har anfört om utvecklingen under delprogrammet föranleder inte något erinran från min sida.

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört under avsnittet om programplanen för det militära försvaret förordar jag att under detta anslag tas upp 10 milj. kr. för ersättning till värnpliktiga som har skadats vid olycksfall år 1968 eller tidigare.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa ersättningar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 41 030 000 kr.

F 23. Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1974/75	Utgift	4 300 000
1975/76	Anslag	2 700 000
1976/77	Förslag	5 100 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för gemensamma myndigheter och funktioner. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Överbefälhavaren	Föredraganden
Befästningarsdelfond				
Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen				
Försvarets materielverk	1 700			–
Försvarets radioanstalt	–	300	500	500
Viss gemensam verksamhet	800	100	–	
Kasernbyggnadersdelfond				
Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammen				
Försvarets materielverk	450	800	900	900
Försvarets radioanstalt	200		1 400	1 400
Värnpliktsverket	200	..	500	500
Militärhögskolan	..	500	500	500
Försvarets hundskola	300	150	200	200
Krigsarkivet	450	250	300	300
Militärhistoriska muséer	200	600	800	800
Kostnader = medelsbehov	**4 300**	**2 700**	**5 100**	**5 100**

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att planerad verksamhet har kunnat genomföras.

Budgetåret 1975/76

Ombyggnaden av ett ammunitionsförråd beräknas bli färdig under budgetåret 1975/76. I övrigt utförs vissa mindre iståndsättningsarbeten på befästningar, byggnader m. m.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningarsdelfond	
Försvarets radioanstalt	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	500
	500

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Försvarets materielverk	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	900
Försvarets radioanstalt	
2. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	1 400
Värnpliktsverket	
3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	500
Militärhögskolan	
4. Mindre iståndsättningsarbeten pa byggnader m. m.	500
Försvarets hundskola	
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	200
Krigsarkivet	
6. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	300
Militärhistoriska museer	
7. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	800
	4 600
Totalt	**5 100**

Befästningars delfond

1. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. behövs 500 000 kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1–7. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av (900 000 + 1 400 000 + 500 000 + 500 000 + 200 000 + 300 000 + 800 000) 4 600 000 kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m. Medlen behövs också för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta vägar och planer samt för att byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 100 000 kr.

G Civilförsvar

Verksamheten under huvudprogrammet Civilförsvar budgeteras på ett antal primäruppdrag inom produktionsområdena Förvaltning, Utbildning av civilförsvarspersonal m. m., Civilförsvarsutbildning av allmänheten, Underhåll och förrådsverksamhet, Materielanskaffning m. m., Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar, Anskaffning av skyddsrum m. m. och Forskning, försök och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

G 1. Civilförsvar
II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar

G 1. Civilförsvar

1974/75	Utgift	151 368 274
1975/76	Anslag	144 470 000
1976/77	Förslag	160 050 000

Bemyndigandeskulden för anskaffning av civilförsvarsmateriel var den 30 juni 1975 39 175 000 kr. För budgetåret 1975/76 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 42 milj. kr. och anvisat 30 753 000 kr. i betalningsmedel. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir (39 175 000 + 42 000 000 – 30 753 000) 50 422 000 kr.

Tidigare åtaganden beträffande statsbidrag till byggande av skyddsrum m. m. motsvarade en bemyndigandeskuld den 30 juni 1975 av 63 223 000 kr. För budgetåret 1975/76 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 45,2 milj. kr. För samma budgetår har 32,2 milj. kr. anvisats i betalningsmedel. Med utnyttjande av angivna belopp blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 (63 223 000 + 45 200 000 – 32 200 000) 76 223 000 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75				1975/76		1976/77			
							Civilförsvarsstyrelsen		*Föredraganden*	
	Bem.		Bet.		Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
	Planerat	Utfall	Planerat	Utfall	Planerat					
Civilförsvar:										
Förvaltning	–		25 837	31 575	–	26 608	–	30 201	–	28 500
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	–		27 831	31 515	–	26 910	–	32 783	–	34 450
Civilförsvarsutbildning av allmänheten	–	–	2 514	3 025	–	3 720	–	4 935	–	4 935
Underhåll och förrådsverksamhet	–	–	20 758	21 044	–	22 431	–	22 000	–	21 700
Materielanskaffning m. m.	20 193[1]	14 979	31 922	34 652	42 000[2]	32 753	47 948[6]	44 419	37 000	35 700
Anskaffning av skyddsrum m. m.	45 502[3]	50 176	20 500	32 404	44 645[4]	36 354	66 011[7]	41 035	82 763[8]	46 535[9]
Forskning, försök och utveckling	–	–	1 200	2 084	–	1 348	–	1 914		1 914
Kostnader			**130 562**	**156 299**		**150 124**		**177 287**		**173 734**
Tillkommer:										
Till regeringens disposition:										
Utbildning av civilförsvarspersonal		–	1 713[5]	–	–	5 700[5]	–	–	–	3 770[5]
Materielanskaffning	5 845	–	–	–	–		–	–	–	
Anskaffning av skyddsrum m. m.	11 000	6 000	–	–	5 000		–	–	–	
Medgiven prisreglering	–	–	26 415	–	–		–	–	–	
Avgår:										
Reducering p. g. a. överplanering:										
Utbildning av civilförsvarspersonal	–	–	–	–	–	–	–	–4 600	–	–
Materielanskaffning	– 1 038	–	–	–	–	–2 000	–	–7 419	–	– 5 000
Anskaffning av skyddsrum m. m.	–	–	–	–	–4 445	–4 154	–	–6 035	–7 263	–6 035
Intäkter m. m.		–	–4 850	–4 930	–	–5 200	–	–6 423	–	6 419
Medelsbehov	–	–	**153 840**	**151 369**	–	**144 470**	–	**152 810**	–	**160 050**
Bemyndigandebehov	**81 502**	**71 155**	–	–	**87 200**	–	**113 959**	–	**92 500**	–

[1] Därav 5,7 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] Därav 2,2 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[3] Därav 21,6 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[4] Därav 13,0 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[5] Motsvarar beräknad medelsförbrukning utöver anslag på kapitalbudgeten
[6] Därav 3,3 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[7] Därav 17,0 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[8] Därav 15,5 milj. kr. i prisregleringsmyndiganden
[9] Härutöver betalningsmedel för bidrag till skyddsrum i vissa bostadsfastigheter

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Civil personal					
Handläggande personal	117	136	131	of.	of.
Lärare	70	61	70	of.	of.
Övrig personal	399	353	379	of.	of.
	586	**550**	**580**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1974/75

Civilförsvarsstyrelsen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Verksamheten har präglats av förberedelserna för övergång till ny krigsorganisation och ny utbildnings- och förrådsorganisation. Förberedelser inför omlokaliseringen till Karlstad har tagit i anspråk en ökad andel av styrelsens resurser. Personalomsättningen har varit hög. De planerade utbildnings- och övningsmålen har uppnåtts till 95 %. Anskaffning av skyddsrum har i huvudsak skett som planerat.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms i huvudsak kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. en fortsatt strävan att förbättra det förebyggande skyddet för befolkningen. Det tidigare undantaget för vissa områden i de större städerna från skyldighet att anordna skyddsrum i nybyggnader har upphävts. Åtgärder vidtas för att inom ramen för tillgängliga resurser börja avhjälpa påtagliga brister i skyddet i dessa områden. Förberedelser pågår också för att införa det nyligen beslutade skyddsrumssystemet och för kommunernas planering av det framtida skyddsrumsbyggandet.

En ändrad krigsorganisation planeras för ledning av civilförsvaret i krig och för undsättning av nödställda. Organisationen kompletteras med anläggningar och materiel. Grundutbildning av civilförsvarspliktiga och övningar planeras ske i ungefär samma omfattning som under budgetåret 1974/75.

Övergången till en ny organisation för civilförsvarets fredstida utbildnings- och förrådsverksamhet förbereds under budgetåret. Utbyggnaden av utbildningsanläggningar och förråd pågår.

Enligt riksdagens beslut vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107) har beställningar av viss beklädnadsmateriel tidigarelagts till budgetåret 1975/76.

Budgetåret 1976/77

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen (s. 47) anför civilförsvarsstyrelsen följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77. Arbetet med att förbättra det förebyggande skyddet för befolkningen och förberedelserna för att införa en ny krigsorganisation fortsätter. En ny organisation för fredstida utbildnings- och förrådsverksamhet införs under budgetåret. Utbildning och övning av civilförsvarspliktiga beräknas öka något.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar civilförsvarsstyrelsen på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 19 432 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts/regeringens beslut

Kostnader för personalens resor till Karlstad ökar (+ 210 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.

Lokalkostnader m. m. har förts över från primäruppdragsgruppen underhåll och förrådsverksamhet (+ 190 000 kr.).

Ökade intäkter av verkskydd och biståndsutbildning minskar medelsbehovet med 1 723 000 kr.

2. Civilförsvarsutbildning av allmänheten

För arbetsgivaravgift för Rikskommittén för självskydd behövs ytterligare 400 000 kr. Bidrag till länsförbunden ökar kostnaderna med 75 000 kr. (+ 475 000 kr.).

3. Underhåll och förrådsverksamhet

a) Lokalkostnader för garage- och verkstadsbyggnader i Rosersberg förs över till primäruppdragsgruppen Utbildning av civilförsvarspersonal m. m. (– 190 000 kr.).

b) Kostnaderna för förrådsverksamheten minskar under budgetåret (– 1 511 000 kr.).

c) Kostnaderna sjunker genom minskad förrådsverksamhet och senarelagd anskaffning av vissa inventarier (– 1 191 000 kr.).

4. Materielanskaffning m. m.

Materielanskaffningen bör inriktas på andra materielgrupper än under innevarande budgetår (+ 8 835 000 kr.).

Av begärda bemyndiganden avses 3 340 000 kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 1 560 000 kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 1 780 000 kr.

5. Anskaffning av skyddsrum m. m.

För budgetåret 1976/77 behövs bemyndiganden att medge statsbidrag till byggande av skyddsrum m. m. till ett belopp av 66 011 000 kr. och betalningsmedel till ett belopp av 35 milj. kr. Bemyndigandena avses för att bygga och modernisera ledningscentraler, modernisera befolkningsskyddsrum, bygga observationsplatser, skyddsrum för framskjutna enheter och krigsbranddammar samt för åtgärder för att minska bristen på skyddsrumsplatser i vissa områden. Därutöver innefattar det begärda bemyndigandebeloppet täckning för beräknade utbetalningar för statsbidrag till skyddsrum i undervisningsanstalter och trafikantskyddsrum samt för vissa kostnader i samband med kontroll av enskilda skyddsrum.

Av begärda bemyndiganden avses 17 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 10 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 7 milj. kr.

Betalningsmedlen avses för att betala statsbidrag m. m. för den produktion av anläggningar som har beställts med stöd av lämnade bemyndiganden.

6. Forskning, försök och utveckling

Ändrad inriktning av verksamheten för vissa projektgrupper och större

krav på insatser inom delproduktionsområdet på grund av att skyddsrumsbyggnadsskyldighet för småhus har införts ökar kostnaderna (+ 429 000 kr.).

Föredraganden

Jag har tidigare i samband med mina ställningstaganden till programplanen för civilförsvaret redogjort för de riktlinjer efter vilka civilförsvaret bör utvecklas i fortsättningen. I samma avsnitt har jag anmält att jag i annat sammanhang avser att föreslå regeringen att förelägga riksdagen förslag om ändrade regler för statsbidrag för kostnader för ledningscentraler m. m. I avsnittet om ramberäkningar m. m. har jag vidare anmält att jag i annat sammanhang avser att föreslå regeringen proposition till riksdagen om höjning av förmånerna till bl. a. civilförsvarspliktiga. Vid min beräkning av medelsbehovet under förevarande anslag har jag beaktat dessa reformer.

Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1976/77 och de bemyndiganden som behövs för verksamheten vill jag i övrigt anföra följande.

Vid beräkningen av kostnaderna under primäruppdragsgrupperna har jag beaktat civilförsvarsstyrelsens förslag till ändrad redovisning av vissa kostnader samt att intäkterna av verkskyddsutbildning och biståndsutbildning ökar. Jag har vidare beräknat medel för ökat bidrag till Rikskommittén för självskydd och Sveriges civilförsvarsförbund.

För budgetåret 1976/77 beräknar jag att det för materielanskaffning behövs ett beställningsbemyndigande av 37 milj. kr., varav 2 940 000 kr. är avsedda för prisreglering. Jag har därvid beaktat den tidigareläggning från budgetåret 1976/77 till 1975/76 av vissa beställningar inom beklädnadsområdet till ett belopp av 5 milj. kr. som riksdagen har beslutat vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107). Behovet av betalningsmedel för budgetåret 1976/77 beräknar jag till 30,7 milj. kr.

Vid bifall till vad jag har förordat kommer bemyndigandeskulden för materielbeställningar den 30 juni 1977 att uppgå till 56 722 000 kr. Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilken anskaffning som bör ske inom ramen för det bemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Beträffande anskaffning av allmänna skyddsrum m. m. vill jag erinra om att kommunerna inte är skyldiga att vidta statsbidragsberättigade åtgärder innan medel finns tillgängliga för beräknat statsbidrag eller riksdagen har lämnat bemyndigande till sådant bidrag.

Jag beräknar att bemyndiganden att medge statsbidrag dels till kommuner för att anordna allmänna skyddsrum m. m., dels till kostnaderna för enskilda trafikant- och skolskyddsrum m. m. för budgetåret 1976/77 behövs till ett belopp av 55,5 milj. kr. varav 15,5 milj. kr. avses för prisreglering. Jag beräknar medelsbehovet för dessa ändamål för nästa budgetår till 40,5 milj. kr. Jag

har därvid beräknat medel bl. a. för ett högre statsbidrag till kommunerna för att anordna vissa allmänna skyddsrum m. m. Jag har vidare beräknat bemyndigande om 20 milj. kr. för bidrag till skyddsrum i bostadsfastigheter i enlighet med vad jag tidigare har anfört under avsnittet civilförsvarets fortsatta inriktning.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel blir bemyndigandeskulden för statsbidrag till skyddsrum m. m. den 30 juni 1977 111 223 000 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1975/76 och 1976/77. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1977 blir ca 96 milj. kr.

Vid beräkning av kostnaderna för forskning, försök och utveckling har jag beaktat de ökade krav som införandet av skyddsrumsbyggnadsskyldighet för småhusområden ställer på denna primäruppdragsgrupp.

Mina beräkningar av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att civilförsvarsmateriel beställs inom en kostnadsram av 37 000 000 kr.
2. bemyndiga regeringen att medge att statsbidrag utgår för anskaffning av skyddsrum m. m. inom en kostnadsram av 75 500 000 kr.
3. till *Civilförsvar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 160 050 000 kr.

H Övrig verksamhet

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar leder och samordnar planläggningen av landets psykologiska försvar och ombesörjer – i den mån det inte ankommer på andra organ – själv att behövliga förberedelser vidtas.

Beredskapsnämnden består av ordförande och 15 ledamöter. Till nämnden är knutet ett kansli som leds av en kanslichef.

Verksamheten under delprogrammet Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar har tidigare budgeterats på två primäruppdrag. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 budgeteras verksamheten på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet m. m. anför *beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* bl. a. följande.

Planläggnings- och utbildningsarbetet tar under programplaneperioden främst sikte på att fortlöpande bygga upp och utveckla en ändamålsenlig organisation för statens upplysningscentral samt att biträda pressen, folkrörelserna och de regionala myndigheterna i deras krigsplanläggning för det psykologiska försvaret.

Inom forskningssektorn studeras opinionsutvecklingen i Sverige rörande försvarsvilja, attityder till försvar och vissa aktuella samhällsproblem samt massmedia. Vidare studeras främmande propaganda, psykologisk krigföring i vissa internationella konflikter samt masskommunikation och andra problem inom det psykologiska försvarets område.

Den av nämnden beräknade utvecklingen av anslaget Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar framgår av följande sammanställning (prisläge maj 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
1 390	2 085	2 481	2 592	2 704	2 827	12 689

[1] Prisläge februari 1974

H 1. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

1974/75	Utgift	1 343 760
1975/76	Anslag	1 390 000
1976/77	Förslag	1 620 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	Föredraganden
Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar: Allmän ledning och förbandsverksamhet					
Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar inkl. beredskapsåtgärder	811	827	889	1 400	1 620
Dokumentation och forskning	455	517	501	685	
Kostnader = medelsbehov	**1 266**	**1 344**	**1 390**	**2 085**	**1 620**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	Föredraganden
Handläggande personal	6	6	6	of.	of.
Övrig personal	3	3	3	+ 1	of.
	9	9	9	+ 1	of.

Budgetåret 1974/75

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att nämnden har fyllt uppkomna vakanser i krigsorganisationen och biträtt civilbefälhavare och länsstyrelser i deras arbete med att komplettera den regionala och lokala organisationen. Arbetsgrupper inom beredskapsnämnden har utrett frågor som berör beredskapsplanlägg-

ning för dagspressen, folkrörelserna och teatrarna.

En särskild konsult har anställts under året och biträder i nämndens regi pressen i dess planläggningsarbete.

Nämndens forskning har omfattat 19 projekt, av vilka nio har avslutats och fem påbörjats.

Studierna av försvarsviljans begrepps- och mätproblem har intensifierats.

Budgetåret 1975/76

Den inriktning av verksamheten som anges i prop. 1975:1 (FöU 1975:13, rskr 1975:122) och i regleringsbrevet för innevarande budgetår bedöms kunna fullföljas. Detta innebär bl. a. att beredskapsnämnden prioriterar planläggnings- och utbildningsverksamheten.

Budgetåret 1976/77

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

Utöver vad som framgår av redogörelsen för programplanen anför beredskapsnämnden för psykologiskt försvar följande huvudmotiveringar för den föreslagna verksamheten under budgetåret 1976/77. Det har under senare år framstått som alltmer angeläget att bygga ut och intensifiera verksamheten. Utbyggnaden bör i första hand gälla den avdelning för rundradiobevakning som ingår i krigsorganisationen samt planläggningen av det psykologiska försvaret på lokal nivå. Inom forskningssektorn bör resurserna koncentreras på propagandastudier, en riksomfattande opinionsundersökning rörande attityder till försvaret, studier av masskommunikation och studier av psykologisk krigföring.

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 detaljmotiverar beredskapsnämnden för psykologiskt försvar på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 173 000 kr, varav 18 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

1. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar inkl. beredskapsåtgärder.

För bl. a. redovisningsuppgifter behövs en assistent (+ 62 000 kr.).

Kostnaderna för resor och representation ökar (+ 6 000 kr.).

Organisationen för rundradiobevakning bör byggas ut (+ 105 000 kr.).

Kostnaderna för att bygga ut och effektivisera nämndens utbildningsverksamhet beräknas till 249 000 kr.

2. Dokumentation och forskning

För arvoden till sakkunniga behövs ytterligare 7 000 kr. och för resor 1 000 kr.

För studier av försvarsvilja, propaganda, masskommunikation och psykologisk krigföring begär nämnden ytterligare 110 000 kr.

C. Alternativ 0

Alternativet minskar medelstilldelningen med ca 77 000 kr. Det innebär i första hand att kursverksamheten och planläggningsarbetet måste inskränkas. Dessutom måste ett av de föreslagna projekten begränsas åtskilligt.

Föredraganden

Nämnden avser att under programplaneperioden bygga upp och utveckla en ändamålsenlig organisation för statens upplysningscentral samt biträda pressen, folkrörelserna och de regionala myndigheterna vid deras krigsplanläggning för det psykologiska försvaret. Vidare avser nämnden att studera opinionsutvecklingen i Sverige rörande försvarsvilja och masskommunikation. Jag kan i huvudsak godta att verksamheten ges denna inriktning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 620 000 kr.

FN-styrkor m. m.

Verksamheten under delprogrammet FN-styrkor m. m. omfattar bl. a. organisation och utbildning i Sverige av beredskapsstyrkan för FN-tjänst. Denna verksamhet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet och finansieras från förslagsanslaget Beredskapsstyrka för FN-tjänst. Delprogrammet omfattar vidare FN-styrkors tjänstgöring utomlands m. m. Denna verksamhet finansieras från reservationsanslagen FN-styrkors verksamhet utomlands och Övervakningskontingenten i Korea, som anvisas på tilläggsbudget.

Verksamheten under delprogrammet leds av chefen för armén.

H 2. Beredskapsstyrka för FN-tjänst

1974/75	Utgift	14 226 301
1975/76	Anslag	10 900 000
1976/77	Förslag	11 800 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Beredskapsstyrka för FN-tjänst: Allmän ledning och förbandsverksamhet	9 100	14 226	10 900	13 550	11 800
Kostnader = medelsbehov	**9 100**	**14 226**	**10 900**	**13 550**[1]	**11 800**

[1] Varav 150 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal					
Regementsofficerare	2	2	2	of.	of.
Kompanibefälhavare	1	1	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst					
Regementsofficerare	1	1	1	of.	of.
Kompanibefälhavare	2	2	2	of.	of.
Civil personal					
Handläggande personal	8	8	8	of.	of.
Övrig personal	14	14	14	of.	of.
	28	**28**	**28**	**of.**	**of.**

Budgetåret 1974/75

Under budgetåret 1974/75 har en svensk FN-styrka tjänstgjort i Mellersta Östern och en i Republiken Cypern. Den svenska FN-styrkan i Republiken Cypern ökades under augusti 1974 från omkring 250 till omkring 600 man. Styrkan i Mellersta Östern har uppgått till omkring 500 man.

Tjänstgöringstiden för varje styrka är sex månader. Verksamheten under budgetåret har därför omfattat bl. a. rekrytering, organisering, utbildning

och avlösning av fyra svenska FN-styrkor om tillsammans omkring 2 300 man.

Budgetåret 1975/76

Under budgetåret 1975/76 planeras verksamheten få samma omfattning som under budgetåret 1974/75.

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar chefen för armén på följande sätt.

Båda de svenska FN-styrkorna förutsätts även under budgetåret 1976/77 bli utnyttjade i Mellersta Östern och i Republiken Cypern. Personalstyrkan kan variera med hänsyn till uppgiftens art men beräknas uppgå till genomsnittligt omkring 500 man i vardera styrkan. Verksamhetens omfattning bedöms bli oförändrad.

De specialenheter om tillsammans högst en bataljons styrka som skall kunna biträda vid hjälpverksamhet utomlands i samband med naturkatastrof eller liknande händelse bör rekryteras, organiseras och utbildas under budgetåret 1976/77. Detta bedöms medföra att kostnaderna ökar med omkring 1,6 milj. kr.

Föredraganden

Chefen för armén har förutsatt att verksamheten i Sverige beträffande de beredskapsstyrkor för FN-tjänst som deltar i fredsbevarande operationer skall bedrivas i enlighet med tidigare fastställda riktlinjer. Med hänsyn till att några väsentliga förändringar i Sveriges åtaganden gentemot FN inom detta verksamhetsområde f. n. inte kan förutses kan jag i huvudsak godta den inriktning av verksamheten som chefen för armén har angett.

Vid beräkningen av medelsbehovet har jag inte tagit ställning till frågan om att upprätta en svensk beredskapsstyrka som enligt chefens för armén förslag skulle biträda vid hjälpverksamhet utomlands i samband med naturkatastrof eller liknande händelse.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskapsstyrka för FN-tjänst* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 11 800 000 kr.

Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål

Verksamheten under delprogrammet Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål omfattar sådana ändamål som bekostas utanför utgiftsramen för det militära försvaret. I verksamheten ingår f. n. dels den projektilröjning som enligt avtal ankommer på staten inom de delar av Järvafältet som har överlåtits till Stockholms m. fl. kommuner, dels anskaffning av mark i anslutning till pansarövningsfältet i Skövde som kompensation för övningsmark som har överlåtits till Skövde kommun, dels markförvärv för nybyggnad för en teknisk skola för armén och en för försvarsmakten gemensam förvaltningsskola i Östersund. För projektilröjningen har t. o. m. innevarande budgetår anvisats sammanlagt 13 720 000 kr utanför det militära försvarets utgiftsram.

Under programplaneperioden 1976/77–1980/81 beräknas verksamheten komma att utökas och omfatta bl. a. nybyggnad av expeditions- och laboratorielokaler för en provningsenhet i Linköping för försvarets materielverk och för delar av försvarets teletekniska laboratorium, nybyggnad för den tekniska skolan och förvaltningsskolan i Östersund samt anskaffning av tomt för och nybyggnad av förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen i Eskilstuna.

Av verksamheten under delprogrammet budgeteras projektilröjningen på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., markanskaffning på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Markanskaffning samt nybyggnad av lokaler på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Anskaffning av kaserner m. m.

Primäruppdraget för projektilröjningen på Järvafältet finansieras från förslagsanslaget Viss anskaffning för militära anläggningar m. m. Övriga primäruppdrag inom delprogrammet finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av vissa militära anläggningar.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Enligt avtalet mellan staten och Stockholms m. fl. kommuner om överlåtelse av vissa delar av Järvafältet skall s. k. blindgångare inom de överlåtna områdena tas bort genom statens försorg. Röjningen som sker enligt en av chefen för armén uppgjord plan skall bedrivas skyndsamt och anpassas till exploateringen inom områdena. Röjningen beräknas kunna avslutas under budgetåret 1976/77.

Genom beslut i maj 1970 godkände Kungl. Maj:t en mellan försvarets fastighetsnämnd och dåvarande Skövde stad träffad överenskommelse om försäljning till staden av ett område om ca 27 ha i anslutning till K 3:s

kasernområde och om framtida framdragande av en större trafikled över P 4:s övningsområde. Ersättningen för den försålda marken m. m. uppgick till avrundat 2.7 milj. kr. Beslut har fattats (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231) att P 4 och K 3 skall få kompensation för de genom överlåtelsen försämrade övningsmöjligheterna. Kompensationsmarken omfattar ca 188 ha i anslutning till pansarövningsfältet i Skövde med en beräknad anskaffningskostad av 2 milj. kr. Förvärv av denna mark får dock ske endast genom frivilliga uppgörelser med markägarna.

Riksdagen (prop. 1971:124, FöU 1971:22, rskr 1971:292) har godkänt riktlinjer för organisation m. m. av försvarets materielverk. Beslutet innebär bl. a. att en provningsenhet inrättas inom huvudavdelningen för flygmateriel. Provningsenheten skall med undantag för försöksplatserna i Karlsborg och Vidsel lokaliseras till Linköping (Malmslätt). Riksdagen (prop. 1974:75, FöU 1974:19, rskr 1974:190) har vidare godkänt vissa organisationsförändringar inom försvarets forskningsanstalt som innebär bl. a. att delar av försvarets teletekniska laboratorium skall föras över till den del av materielverket som omlokaliseras till Linköping. För angivna ändamål behöver nya expeditions- och laboratorielokaler byggas. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under budgetåret 1976/77.

Riksdagens beslut år 1971 (prop. 1971:29, InU 1971:15, rskr 1971:196) om flyttning av viss statlig verksamhet från Storstockholmsområdet till särskilt angivna orter innebär bl. a. att en teknisk skola för armén och en för försvarsmakten gemensam förvaltningsskola skall förläggas till Östersund om skolorna inrättas. Överbefälhavaren har till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till organisation av den tekniska skolan. Enligt de anvisningar Kungl. Maj:t därefter har lämnat skall den tekniska skolan i största möjliga utsträckning samlokaliseras med den planerade gemensamma förvaltningsskolan. Fortifikationsförvaltningen har till regeringen överlämnat förslag till byggnadsprogram för huvuddelen av de byggnader som behövs för skolorna.

Riksdagens beslut (prop. 1973:55, InU 1973:22, rskr 1973:220) om en andra etapp av omlokalisering av statlig verksamhet innebär bl. a. att fortifikationsförvaltningen skall flytta till Eskilstuna. Nödvändig markanskaffning för att uppföra förvaltningsbyggnad för ämbetsverket i Eskilstuna beräknas komma att genomföras inom kort. Byggnadsarbetena för förvaltningsbyggnaden beräknas kunna påbörjas under budgetåret 1977/78.

Riksdagen (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382) har beslutat att ett nytt fredsförband skall etableras i Arvidsjaur. Vidare har riksdagen (prop. 1975:75, FöU 1975:14, rskr 1975:172) beslutat att ett kasern- och övningsområde om ca 7 000 ha skall anskaffas för det nya förbandet. Kostnaderna för markanskaffningen har uppskattats till 5 milj. kr. Markanskaffningen påbörjas under innevarande budgetår och beräknas vara avslutad under budgetåret 1977/78. Kostnaderna för nybyggnad av kaserner m. m. har uppskattats till 128 milj. kr. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under budgetåret 1976/77.

Överbefälhavarens bedömning av behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

Anslag	1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
H 3. Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.	2 000	500	–	–	–	–	500
III 7. Anskaffning av vissa militära anläggningar	1 600[2]	37 000[3]	101 400[4]	128 400	100 300	57 000	424 100
	3 600	**37 500**	**101 400**	**128 400**	**100 300**	**57 000**	**424 600**

[1] Prisläge februari 1974
[2] För markförvärv
[3] Varav 7 milj. kr. för markförvärv
[4] Varav 1,4 milj. kr. för markförvärv

H 3. Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.

1974/75	Utgift	1 994 550
1975/76	Anslag	2 000 000
1976/77	Förslag	500 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Överbefälhavaren	Föredragaganden
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	2 000	1 995	2 000	500	500
Kostnader = medelsbehov	**2 000**	**1 995**	**2 000**	**500**	**500**

Budgetåret 1974/75

Fortifikationsförvaltningen anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att projektiliröjningen på Järvafältet har fortskridit i stort enligt uppgjorda planer. Under budgetåret har i samband med civil anläggningsverksamhet

inom tidigare röjda områden påträffats granater som inte har briserat. Detta har medfört att viss förnyad röjning har fått utföras. Röjningsarbetet kommer därigenom att bli något dyrare och det kan även komma att försenas.

Budgetåret 1975/76

Projektilröjningen på Järvafältet beräknas kunna genomföras planenligt.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

Projektilröjningen beräknas planenligt kunna slutföras under hösten 1976. Anslaget bör föras upp med 500 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Projektilröjningsarbetet på Järvafältet beräknas bli slutfört under nästa budgetår. De totala kostnaderna för röjningsarbetet beräknas komma att uppgå till ca 15 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

Flygtekniska försöksanstalten

Flygtekniska försöksanstalten har till uppgift att främja utvecklingen av flygtekniken inom landet. Det åligger anstalten att mot ersättning bedriva flygteknisk forsknings- och försöksverksamhet, att följa utvecklingen av den flygtekniska forskningen i länder som intar en ledande ställning på detta område samt att systematiskt samla, ordna, bearbeta och offentliggöra forskningsresultat och andra rön inom dess verksamhetsområde. Anstalten skall vidare vara riksmätplats för mätstorheten tryck.

Förutom den s. k. uppdragsforskningen bedriver försöksanstalten egen, främst grundläggande forskning av allmän flygteknisk karaktär.

Flygtekniska försöksanstalten leds av en styrelse. Chef för anstalten är en generaldirektör. Försöksanstalten är organiserad på ett kansli och fyra avdelningar. Dessa är aerodynamiska avdelningen, hållfasthetsavdelningen, mättekniska avdelningen och driftavdelningen.

Den del av verksamheten under delprogrammet Flygtekniska försöksanstalten som inte avser s. k. uppdragsverksamhet budgeteras på ett pri-

märuppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet samt två primäruppdrag inom huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling. Denna verksamhet finansieras från förslagsanslaget Flygtekniska försöksanstalten. Uppdragsverksamheten redovisas som självbärande verksamhet under detta anslag.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen under delprogrammet anför *flygtekniska försöksanstalten* bl. a. följande.

Liksom i tidigare programplaner har försöksanstalten föreslagit två nya vindtunnlar, varav en transsonisk. Denna tunnel som har bedömts mest angelägen kan bli färdig ca fyra år efter beslut. Behovet av vindtunnelkapacitet på grund av flygmaterielutvecklingen i Sverige måste därför under ett antal år i ökande omfattning tillgodoses genom utländska vindtunnlar. Att som hittills upphandla vindtunnelkapacitet från fall till fall bedöms bli svårt i samband med ett tids- och kostnadsbundet typarbete. Endast genom fleråriga avtal med utländska institutioner om en reserverad minimikapacitet för Sverige skulle den uppkomna luckan kunna täckas. Hur detta kommer att inverka på försöksanstaltens verksamhet, som till stor del hittills har avsett aerodynamiska insatser, kan inte bedömas förrän sådana avtal är klara.

De årliga automatiska kostnadsökningarna är numera så stora att de inte kan kompenseras enbart genom rationaliseringsåtgärder. Självförsörjningen av organisationen blir därför allt svårare att genomföra. Detta medför att den önskvärda produktionsinriktningen måste eftersättas till förmån för uppdrag som på kort sikt ger mera inkomster men är föga kunskapsutvecklande.

Den flygtekniska forskningen bör ha följande mål för de två huvudområdena aerodynamisk forskning och hållfasthetsteknisk forskning.

Den flygtekniska aerodynamiska forskningen bör medverka till att skapa kunskaper och förutsättningar för att ta fram militära flygplan- och robotsystem, konstruera och tillverka civila flygplan samt öka flygsäkerheten.

Den icke-flygtekniska aerodynamiska forskningen bör göra det möjligt att utnyttja försöksanstaltens resurser och kompetens för uppdragsverksamhet främst inom områdena industriell strömningsteknik, byggnadsaerodynamik, miljöplanering och aerodynamisk koefficientbestämning m. m.

Den hållfasthetstekniska forskningen bör medverka till att skapa förutsättningar för att bedöma och/eller ta fram viktsoptimala flygplans- och robotkonstruktioner och konstruktioner i allmänhet, att öka flygsäkerheten och att beräkna, kontrollera och minimera miljöstörningar som förorsakas av flygtrafik.

Den flygtekniska forskningen omfattar även mätteknisk forskning vars mål bör vara att i tillräcklig grad vidareutveckla en mätteknisk kompetens som är nödvändig för den experimentella flygtekniska verksamheten och

att i rimlig grad tillgodose den icke-flygtekniska verksamhetens behov av mättekniska baskunskaper.

Uppdragsverksamheten beräknas under programplaneperioden få en omslutning av ca 26,5 milj. kr för budgetår.

Den beräknade utvecklingen av anslaget Flygtekniska försöksanstalten exkl. investeringsbehov för nya vindtunnlar framgår av följande sammanställning (prisläge juli 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
2 000	5 500[2]	5 500	5 500	5 500	5 500	27 500

[1] Prisläge februari 1974.
[2] För myndighetsuppgifter och forskningsverksamhet avses 3 500 000 kr. Återstoden avses för materielförnyelse.

H 4. Flygtekniska försöksanstalten

1974/75	Utgift	2 966 592
1975/76	Anslag	2 000 000
1976/77	Förslag	2 000 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Flygtekniska försöksanstalten	Föredragande
Flygtekniska försöksanstalten:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	619	619	619	775	619
Utvecklingsarbete (Uppdragsverksamhet)	19 901	24 551	21 751	26 501	26 501
Tillämpad forskning och grundforskning	1 380	2 348	1 380	4 724	1 380
Kostnader	21 900	27 518	23 750	32 000	28 500
Tillkommer:					
Kostnadsförskjutningar	-	–	+ 644	-	–
Avgår:					
Intäkter för uppdragsverksamhet	–19 900	–23 907	–22 394	–26 500	–26 500
Kostnadsförskjutningar	-	– 644	-	–	–
Medelsbehov	2 000	2 967	2 000	5 500	2 000

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Flygtekniska försöksanstalten	Föredraganden
Handläggande personal	134	130	132	+ 3	of.
Övrig personal	111	114	113	- 3	of.
	245	244	245	of.	of.

Budgetåret 1974/75

Flygtekniska försöksanstalten anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad verksamhet i stort har kunnat genomföras. Uppdragsverksamheten har gett 23,9 milj. kr. i intäkter, vilket utgör 90 % av försöksanstaltens totala kostnader. Av dessa intäkter hänför sig 6,4 milj. kr. eller ca 27 % av uppdragsverksamhetens totala intäkt till uppdrag som inte avser flygteknisk försvarsforskning.

Verksamheten under budgetåret har resulterat i ett underskott om 644 000 kr., vilket har balanserats till ny räkning för budgetåret 1975/76. Försöksanstaltens verkskapital exklusive anläggnings- och förrådstillgångar har under budgetåret minskat från 786 000 kr. till 142 000 kr.

Budgetåret 1975/76

I avvaktan på statsmakternas ställningstagande beträffande fortsatt inhemsk flygplanutveckling fortlöper verksamheten med samma inriktning i stort som under de senaste åren.

Budgetåret 1976/77

Flygtekniska försöksanstalten

Förändringarna i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar flygtekniska försöksanstalten på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 500 000 kr., varav 90 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

Tillämpad forskning och grundforskning

Ett nytt primäruppdrag för grundforskning föreslås tillkomma fr. o. m. budgetåret 1976/77. Detta behövs dels därför att det reella utrymmet för egen forskning har minskat under en följd av år till följd av att pris- och lönestegringar inte har kompenserats, dels för att en säljbar kompetens skall kunna upprätthållas. För detta ändamål behövs 1 milj. kr. Därtill kommer 2 milj. kr. för att anskaffa verktygsmaskiner för modelltillverkning, ett nytt dataregistreringssystem och strömningsförbättrande åtgärder för låghastighetstunneln, nya mätinstrument samt mätsträcka och modellvagn för den transsoniska tunneln.

Föredraganden

Jag anser att flygtekniska försöksanstalten förutom på uppdragsverksamhet bör inrikta sin verksamhet på att erbjuda tillräcklig kompetens inom anstaltens verksamhetsområde.

I likhet med vissa andra myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet disponerar flygtekniska försöksanstalten en rörlig kredit om 3 milj. kr. i riksgäldskontoret.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygtekniska försöksanstalten* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

Signalskydd

Verksamheten under delprogrammet Signalskydd omfattar resor och traktamenten för elever vid totalförsvarets signalskyddsskola samt anskaffning och underhåll av särskild signalskyddsmateriel för totalförsvarets civila sektor.

Verksamheten budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Signalskydd.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Verksamhetens planerade omfattning och inriktning är av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar lämnas riksdagens försvarsutskott.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Signalskydd framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
3 120	4 960	9 130	4 310	2 330	5 910	26 640

[1] Prisläge februari 1974

Det beräknade behovet av beställningsbemyndiganden för signalskyddsmateriel samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Bemyndigandebehov	230	10 200	14 900	200	1 600	7 050	33 950
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	1 198	7 048	13 448	9 948	9 848	11 598	–

H 5. Signalskydd

1974/75	Utgift	2 139 540
1975/76	Anslag	3 120 000
1976/77	Förslag	3 490 000

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1975/76		1976/77			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Signalskydd:						
Allmän ledning och förbandsverksamhet	-	520	-	610	-	610
Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.	240	200	260	200	260	200
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	310	2 400	13 230	4 150	13 230	2 680
Kostnader = medelsbehov	–	3 120	–	4 960	–	3 490
Bemyndigandebehov	550	–	13 490[1]	–	13 290[2]	

[1] I beloppet ingår 3 270 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 200 000 kr. för korrektion av saldo

[2] Varav 3 270 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden

Överbefälhavaren

Anslaget bör föras upp med 4 960 000 kr. och ett beställningsbemyndigande om 13 490 000 kr. inhämtas.

Av begärda bemyndiganden avses 3 270 000 kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1976/77 från prisläge februari 1975 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 2 860 000 kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 till prisläge februari 1977 enligt bedömd prisutveckling med 210 000 kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 200 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 regleras i samband med tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76.

Liksom tidigare bör det ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av signalskyddsmaterial får läggas ut inom en kostnadsram av 13 290 000 kr.
2. till *Signalskydd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 490 000 kr.

Vissa teleanordningar

Verksamheten under delprogrammet Vissa teleanordningar omfattar vidmakthållande och nyanskaffning av vissa teleanordningar för den civila försvarsberedskapen i länen och för teleanläggningar inom hälso- och sjukvården samt anskaffning av viss teleteknisk utrustning.

Verksamheten budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Vissa teleanordningar.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Verksamheten under programelementet Teleteknisk utrustning för vissa statliga myndigheter är av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar lämnas riksdagens försvarsutskott.

Beträffande utvecklingen av programelementet Teleanordningar för den civila försvarsberedningen i länen anför *televerket* bl. a. följande.

Televerket fördelar anslagna medel mellan länsstyrelserna och utför inkomna beställningar av teleanordningar. Fyra centrala myndigheter är närmast berörda, nämligen socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och vägverkets centralförvaltning. De behov som f. n. kan förutses är i allt väsentligt tillgodosedda. Anslaget belastas därför huvudsakligen av abonnemangsavgifter.

Den av televerket beräknade utvecklingen av anslaget Vissa teleanordningar framgår av följande sammanställning (prisläge juli 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
3 420	5 610	3 130	2 235	2 240	2 590	15 805

[1] Prisläge juli 1974

H 6. Vissa teleanordningar

1974/75	Utgift	986 880
1975/76	Anslag	2 562 000
1976/77	Förslag	4 380 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1975/76	1976/77	
		Televerket	Föredraganden
Vissa teleanordningar:			
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	2 562	5 610	4 380
Kostnader = medelsbehov	2 562	5 610	4 380

Televerket

För budgetåret 1976/77 föreslås att anslaget förs upp med 5 610 000 kr. Av beloppet utgör ca 1,1 milj. kr. abonnemangsavgifter för tidigare utförda teleanläggningar eller sådana som avses bli utförda under budgetåret

1975/76. Ca 4,1 milj. kr. avser kostnader för att anskaffa teleteknisk utrustning.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta televerkets förslag till inriktning av verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Vid beräkningen har anskaffning av viss teleteknisk utrustning senarelagts.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa teleanordningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 380 000 kr.

Vissa skyddsrumsanläggningar

Verksamheten under delprogrammet Vissa skyddsrumsanläggningar omfattar dels utbetalning av lokalhyror för sådana utrymmen i ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för det allmänna civilförsvaret som disponeras av andra statliga myndigheter än myndigheter inom civilförsvaret och försvarsmakten, anskaffning och underhåll av viss sambandsutrustning samt anskaffning av inventarier för vissa gemensamma stabsplatser, dels anskaffning av andelar i ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för det allmänna civilförsvaret för tidigare nämnda statliga myndigheter.

Utbetalningarna av lokalhyror budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet, underhållet av sambandsutrustning på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. och anskaffningen av sambandsutrustning och inventarier på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. Dessa tre primäruppdrag finansieras från förslagsanslaget Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar.

Anskaffningen av andelar i ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för det allmänna civilförsvaret budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Anskaffning av befästningar m. m. Detta primäruppdrag finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Civilförsvarsstyrelsen anför att omfattningen och inriktningen av verksamheten under delprogrammet helt är beroende av den avvägning som är

gjord inom huvudprogrammet Civilförsvar samt andra myndigheters programmässiga mål.

Behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (prisläge juni 1975; 1 000-tal kr.).

Anslag	1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
H 7. Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar	3 590	3 800	4 000	4 200	4 400	4 600	21 000
H 7. Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 200	2 600	2 700	900	2 300	3 200	11 700
	5 790	6 400	6 700	5 100	6 700	7 800	32 700

[1] Prisläge juni 1974

H 7. Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar

1974/75	Utgift	3 493 236
1975/76	Anslag	3 590 000
1976/77	Förslag	3 800 000

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Vissa skyddsrumsanläggningar:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	3 100	3 417	3 440	3 700	3 700
Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.	50	7	50	50	50
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	40	69	100	50	50
Kostnader = medelsbehov	**3 190**	**3 493**	**3 590**	**3 800**	**3 800**

Budgetåret 1974/75

Planerad verksamhet har i stort genomförts.

Budgetåret 1975/76

Några ändringar av verksamheten planeras inte för detta budgetår.

Budgetåret 1976/77

Civilförsvarsstyrelsen

Förändringar i förhållande till budgetåret 1975/76 motiverar civilförsvarsstyrelsen på följande sätt.

A. Pris- och löneomräkning

Prisomräkning innebär att kostnaderna ökar med 118 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Kostnaderna för lokalhyror för statliga myndigheters utrymmen i ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser ökar med 142 000 kr. på grund av nytillkommande anläggningar. Kostnaderna för att anskaffa inventarier till vissa gemensamma stabsplatser minskar med 50 000 kr.

Föredraganden

Vad civilförsvarsstyrelsen har anfört om inriktningen av verksamheten under programplaneperioden kan jag i huvudsak godta.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 800 000 kr.

Identitetsbrickor

Länsstyrelsen i Kristianstads län svarar för framställning och distribution m. m. av identitetsbrickor som kostnadsfritt tilldelas nyfödda eller mot självkostnadspris tillhandahålls andra personer, allt enligt riktlinjer som har godkänts av riksdagen (prop. 1962:1 bil. 13, SU 1962:11, rskr 1962:11).

Verksamheten under delprogrammet Identitetsbrickor budgeteras på ett primäruppdrag under delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Identitetsbrickor.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen och inriktningen av delprogrammet föreslår länsstyrelsen i Kristianstads län inga förändringar under programplaneperioden. Någon beräkning av anslagsbehovet för budgetåren 1977/78–1980/81 har inte lagts fram.

H 8. Identitetsbrickor

1974/75	Utgift	379 364
1975/76	Anslag	505 000
1976/77	Förslag	609 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Länsstyrelsen i Kristianstads län	Föredraganden
Identitetsbrickor:					
Allmän ledning och förbandsverksamhet	406	379	505	618	609
Kostnader = medelsbehov	**406**	**379**	**505**	**618**	**609**

Personal

Personalkategori	Antal				
	1974/75		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Länsstyrelsen i Kristianstads län	Föredraganden
Civil personal					
Övrig personal	7	7	7	of.	of.
	7	7	7	**of.**	**of.**

Budgetåret 1974/75

Under budgetåret 1974/75 har tillverkats 114 000 identitetsbrickor för nyfödda och invandrarbarn. För självkostnadspris har tillhandahållits 19 000 brickor.

Budgetåret 1975/76

Verksamheten bedöms få i stort sett oförändrad omfattning.

Budgetåret 1976/77

Länsstyrelsen i Kristianstads län

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 113 000 kr., varav 9 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Jag biträder länsstyrelsens uppfattning att verksamheten bör bedrivas med oförändrad inriktning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Identitetsbrickor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 609 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II Statens allmänna fastighetsfond

Försvarsdepartementet

II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar

1974/75	Utgift	6 218 016	Behållning	9 604 497
1975/76	Anslag	7 000 000		
1976/77	Förslag	8 400 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av förråd för civilförsvarets mobiliseringsmateriel och centrala förrådsverksamhet samt nybyggnad av lokaler m. m. vid statens civilförsvarsskolor.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar för delprogrammet Undsättning	10 283	13 000	16 370	15 370
Reducering på grund av överplanering	– 370	– 300	– 4 200	– 3 200
Beräknat medelsbehov	9 913	12 700	12 170[1]	12 170

[1] Varav 1 170 000 kr. avser investeringar för bistandsutbildning

Budgetåret 1974/75

Planerad utbyggnad av standardförråd för civilförsvarsmateriel har i stort sett kunnat genomföras. För den övriga byggnadsverksamheten har förseningar inträffat. Ombyggnad av vissa byggnader vid civilförsvarsskolan i Sandö (etapp 2) har påbörjats.

Den beräknade medelsförbrukningen var 9 913 000 kr. Utfallet blev 6 218 016 kr.

Budgetåret 1975/76

En ny förläggningsbyggnad och en ny försörjningsbyggnad m. m. vid civilförsvarsskolan i Rosersberg beräknas i huvudsak bli färdiga under bud-

getåret 1975/76. Detsamma gäller ombyggnad av matsalen och receptionen vid civilförsvarsskolan i Revingeby och etapp 1 av utbyggnaden vid civilförsvarsskolan i Sandö.

Budgetåret 1976/77

Civilförsvarsstyrelsen

För budgetåret 1975/76 har beräknats en medelsförbrukning av 12,7 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 12 170 000 kr. enligt följande sammanställning.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Undsättning	
Företag påbörjade före 1975-07-01	
1. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	45
2. Rosersberg. Nybyggnad av förläggningsbyggnad m. m. (etapp 4 a)	600
3. Revingeby. Utbildningsanläggning	160
4. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 2)	1 300
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
5. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	200
6. Sandö. Förläggningsbyggnader för BUN	500
7. Sandö. Fritidslokaler för BUN m. m.	165
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
8. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	2 600
9. Rosersberg. Nybyggnad av förläggningsbyggnad m. m. (etapp 4 b)	3 000
10. Revingeby. Nybyggnad av två förläggningspaviljonger	1 500
11. Sandö. Nybyggnad av två förläggningspaviljonger m. m.	2 300
12. Diverse objekt	4 000
	16 370
Reducering på grund av överplanering	– 4 200
Summa	**12 170**

1, 5 och 8. För fortsatt utbyggnad av förråd för civilförsvarsmateriel behövs 2 845 000 kr. för nästa budgetår.

2 och 3. Kungl. Maj:t har uppdragit åt byggnadsstyrelsen att låta bygga en förläggningsbyggnad och en försörjningsbyggnad m. m. (etapp 4 a) vid civilförsvarsskolan i Rosersberg och en utbildningsanläggning i Revingeby.

4. Kungl. Maj:t har uppdragit åt byggnadsstyrelsen att fortsätta utbyggnaden (etapp 2) för utbildningsverksamheten vid civilförsvarsskolan i Sandö. Av den för budgetåret 1976/77 beräknade medelsförbrukningen för detta ändamål avser 505 000 kr. kostnader för lokaler för den biståndS- och katastrofutbildning som biståndsutbildningsnämnden bedriver vid civilförsvarsskolan. Dessa kostnader bör inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret.

6. Behovet av att bygga nya förläggningsbyggnader för elever vid bistånds-

utbildningsnämndens utbildning vid civilförsvarsskolan i Sandö har tidigare redovisats för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 237). Regeringen uppdrog den 25 september 1975 åt byggnadsstyrelsen att låta bygga två förläggningsbyggnader inom en kostnadsram av 2 050 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1975. Medelsförbrukningen beräknas till 500 000 kr. för nästa budgetår. Denna kostnad bör inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret.

7. Behovet av att ställa i ordning fritidslokaler m. m. för eleverna vid biståndsutbildningsnämndens utbildning vid civilförsvarsskolan i Sandö har tidigare redovisats för riksdagen i prop. 1971:1 (bil. 6 s. 237). Regeringen uppdrog den 3 juli 1975 åt byggnadsstyrelsen att för detta ändamål låta bygga om en f. d. verkstadsbyggnad inom en kostnadsram av 710 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1974, vilket motsvarar 765 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1975. Medelsförbrukningen beräknas till 165 000 kr. för nästa budgetår. Denna kostnad bör inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret.

9. Vid civilförsvarsskolan i Rosersberg behövs ytterligare lokaler för förläggning av elever. Kostnaderna för att bygga nya förläggningslokaler om ca 200 rum har uppskattats till 9,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 april 1975. Byggnadsstyrelsen har redovisat förslag till byggnadsprogram för förläggningslokalerna.

10. Vid civilförsvarsskolan i Revingeby behövs ytterligare förläggningskapacitet. Byggnadsstyrelsen har redovisat förslag till byggnadsprogram för två nya förläggningspaviljonger för sammanlagt 64 elever. Kostnaderna har uppskattas till 2 650 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1975.

11. Vid civilförsvarsskolan i Sandö behövs ytterligare förläggningskapacitet för elever ur civilförsvaret. Byggnadsstyrelsen har redovisat förslag till byggnadsprogram för dels två nya förläggningspaviljonger för sammanlagt 56 elever, dels 155 parkeringsplatser. Kostnaderna har uppskattats till 2 850 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1975.

12. För diverse objekt för vilka kostnaderna var för sig beräknas till högst 2 milj. kr. behövs 4 milj. kr. för nästa budgetår.

För budgetåret 1974/75 lades 3,5 milj. kr. till utgiftsramen för civilförsvaret i form av en tillfällig ramhöjning för att täcka de beräknade utgifterna för att anskaffa lokaler för biståndsutbildningsnämndens utbildningsverksamhet. Av dessa togs endast 340 000 kr. i anspråk för detta ändamål beroende på förseningar i den planerade byggnadsverksamheten. Civilförsvarsstyrelsen hemställer att återstoden, 3 160 000 kr., tillförs utgiftsramen för civilförsvaret för budgetåret 1976/77. Det sammanlagda behovet av medel i form av en tillfällig ramhöjning för nästa budgetår blir därmed (505 000 + 500 000 + 165 000 + 3 160 000) 4 330 000 kr.

Föredraganden

De principer som tillämpas för handläggningen av statliga byggnadsärenden har redovisats kortfattat för riksdagen senast i prop. 1966:1 (bil. 2 s. 31). Som regel redovisar den byggande myndigheten ett byggnadsobjekt för regeringen dels när förslag till byggnadsprogram har utarbetats, dels när projekteringen utförts så långt att noggrant kostnadsunderlag föreligger. Först därefter har i normalfallet medel för byggnadsarbetena begärts av riksdagen. En stor del av samtliga ny- och ombyggnadsobjekt avser objekt för vilka kostnaden inte överstiger 2 milj. kr. Den sammanlagda kostnaden för dessa objekt uppgår emellertid endast till en liten del av den beräknade kostnaden för samtliga samtidigt pågående objekt. Objekten är intressanta från sysselsättningssynpunkt. För motsvarande objekt som finansieras från investeringsanslagen Byggnadsarbeten för statlig förvaltning och Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde tillämpas fr. o. m. innevarande budgetår en förenklad handläggningsordning som innebär att regeringen redan i samband med den första prövningen av byggnadsärendet vid bifall uppdrar åt den byggande myndigheten att efter samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna utföra objektet (jfr prop. 1975:1 bil. 9 s. 143). För arbeten av detta slag förs medelsbehovet samlat upp under rubriken Diverse objekt för varje investeringsanslag.

Enligt min mening har den beskrivna förenklade handläggningsordningen sådana fördelar i fråga om ökad snabbhet och minskade kostnader för hanteringen av dessa ärenden att den bör genomföras även inom försvarsdepartementets verksamhetsområde för objekt som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet och för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. Det ankommer på regeringen att besluta om de byggande myndigheternas befogenheter i dessa frågor. Formerna för regeringens redovisning till riksdagen av investeringsobjekt under angiven värdegräns kommer emellertid att ändras på så sätt att medelsbehovet för dessa objekt tas upp samlat under en rubrik och att medel begärs av riksdagen i ett tidigare handläggningsskede än vad som hittills har gällt. Jag förordar att för diverse objekt under detta anslag beräknas en kostnadsram av 6,7 milj. kr. och en medelsförbrukning av 4 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag beräknar i likhet med civilförsvarsstyrelsen medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 12 170 000 kr. Prövningen av behovet av förläggningsbyggnader för civilförsvarets räkning är ännu inte avslutad. Jag förordar att preliminära kostnadsramar förs upp för dessa objekt. I enlighet med vad jag har förordat under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1976/77 m. m. bör 1 170 000 kr. som avser anskaffning av lokaler för bistånds- och katastrofutbildningen inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret. Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
A. Företag påbörjade före 1975-07-01							
1. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	10 033	10 452	9 045	1 220	45	–	–
2. Rosersberg. Nybyggnad av förläggningsbyggnad m. m. (etapp 4 a)	8 955	9 350	6 227	2 500	600	73-08	76-02
3. Rosersberg. Anslutning till Käppalatunneln	1 650	1 648	1 553	95		70-01	75-08
4. Revingeby. Utbildningsanläggning	6 200	6 544	5 634	750	160	70-02	76-07
5. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 1)	2 660	2 659	2 544	115	–	72-04	75-07
6. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 2)	8 700	9 300	966	7 000	1 300	75-04	76-03
Summa A	**38 198**	**39 953**	**25 969**	**11 680**	**2 105**	–	–
B. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76							
7. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	980	1 500	–	1 300	200	–	
8. Sandö. Förläggningsbyggnader för BUN	1 900	2 050		1 500	500	75-09	76-04
9. Sandö. Fritidslokaler för BUN m. m.	710	765		600	165	75-12	76-05
Summa B	**3 590**	**4 315**	–	**3 400**	**865**	–	–
C. Företag avsedda att påbörjas 1976/77							
10. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	–	3 080		50	1 600		
11. Rosersberg. Nybyggnad av förläggningsbyggnad m. m. (etapp 4 b)	–	9 700	–	–	3 000	76-07	77-06
12. Revingeby. Nybyggnad av två förläggningspaviljonger		2 650	–		1 500	76-07	77-08
13. Sandö. Nybyggnad av två förläggningspaviljonger m. m.	–	2 850	–		2 300	76-07	77-06
14. Diverse objekt	–	6 700		–	4 000		–
Summa C	–	**24 980**	–	**50**	**12 400**	–	–
Summa A C	**41 788**	**69 248**	**25 969**	**15 130**	**16 370**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	**–2 430**	**–3 200**	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**12 700**	**12 170**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	9 604	1975/76	12 700
Anslag för 1975/76	7 000	1976/77	12 170
Anslag för 1976/77 (förslag)	8 400	Beräknad behållning 1977-06-30	134
	25 004		25 004

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 8 400 000 kr.

II 7. Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar

1974/75	Utgift	5 341 820	Behållning	985 073
1975/76	Anslag	2 200 000		
1976/77	Förslag	2 400 000		

Verksamheten under anslaget omfattar anskaffning av andelar i ledningscentraler och andra skyddade uppehållsplatser för det allmänna civilförsvaret för statliga myndigheter som inte ingår i civilförsvaret eller försvarsmakten.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Vissa skyddsrumsanläggningar: Anskaffning av befästningar m. m.	6 245	2 200	2 588	2 588
Beräknat medelsbehov	6 245	2 200	2 588	2 588

Budgetåret 1974/75

Planerad verksamhet har i stort sett genomförts.

Budgetåret 1975/76

Fr. o. m. detta budgetår har anskaffningen av teleteknisk utrustning m. m. förts över till delprogrammet Vissa teleanordningar. Den planerade verksamheten beräknas kunna genomföras.

Budgetåret 1976/77

Civilförsvarsstyrelsen

För budgetåret 1975/76 har medgetts en medelsförbrukning av 2.2 milj. kr. Medelsbehovet för detta budgetår beräknas numera till 2 577 000 kr. Ökningen hänför sig till indexbundna kostnadsstegringar för redan beslutade objekt. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 2 588 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar i likhet med civilförsvarsstyrelsen medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 2 588 000 kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	985	1975/76	2 577
Anslag för 1975/76	2 200	1976/77	2 588
Anslag för 1976/77 (förslag)	2 400	Beräknad behållning 1977-06-30	420
	5 585		5 585

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 2 400 000 kr.

III Försvarets fastighetsfond

III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar

1974/75	Utgift	101 991 913	Behållning	4 733 262
1975/76	Anslag	116 800 000[1]		
1976/77	Förslag	144 000 000		

[1] Därav 800 000 kr. på tilläggsbudget I

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar och ammunitionsförråd för armén samt markförvärv härför och för övnings- och skjutfält m. m.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Chefen för armén	Föredraganden
Arméförband:				
Markanskaffning för delprogrammen				
Fördelningsförband m. m.	100	–	–	–
Lokalförsvarsförband	–	100	100	100
Gemensamma produktionsresurser	16 850	13 400	10 900	13 900
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen				
Infanteribrigad m. m.	200	70	–	–
Lokalförsvarsförband	2 375	2 450	1 000	1 000
Gemensamma produktionsresurser	275	150		
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet				
Gemensamma produktionresurser	90 287	111 165	148 400	165 700
Summa	**110 087**	**127 335**	**160 400**	**180 700**
Reducering på grund överplanering	– 8 087	– 10 535	– 17 400	– 17 700
Beräknat medelsbehov	**102 000**	**116 800**	**143 000**	**163 000**

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att anskaffning av mark i huvudsak har kunnat genomföras i planerad omfattning. Resurserna har dock fördelats om mellan aktuella förvärvsobjekt främst till följd av svårigheter i vissa fall att träffa frivilliga avtal. Under budgetåret har utvidgningen av I 21:s skjutfält vid Tjärnmyren och T 3:s övnings- och skjutfält vid Sollefteå avslutats. Vidare har i stort sett hela utvidgningsområdet vid Remmene skjutfält kunnat tas i anspråk

sedan expropriationsdomstolen beslutat om förhandstillträde till huvuddelen av den mark som inte har kunnat förvärvas på frivillig väg. Totalt har ca 2 500 ha mark anskaffats.

Anskaffning av befästningsobjekt har skett i överensstämmelse med vad som var planerat. Anskaffning av kaserner har i stort sett genomförts enligt planerna.

Den beräknade medelsförbrukningen var 102 milj. kr. Utfallet blev 101 991 913 kr.

Budgetåret 1975/76

Enligt riksdagens beslut skall fortsatt anskaffning av mark ske för att utvidga övnings- och skjutfälten för fyra förband och skaffa ett nytt skjutfält för ett förband. Vidare skall mark för ett nytt fredsförband i Arvidsjaur börja anskaffas. De av olika skäl ökade svårigheterna att förvärva mark för försvaret kan komma att innebära att markanskaffningen inte kan genomföras i planerad omfattning.

Planerad anskaffning av befästnings- och kasernobjekt beräknas kunna bli genomförd.

Genom beslut den 23 oktober 1975 uppdrog regeringen åt fortifikationsförvaltningen att i sysselsättningsfrämjande syfte låta utföra vissa smärre byggnadsföretag tidigare än förut planerat i Kristianstads, Västerbottens och Norrbottens län inom en sammanlagd kostnadsram av 800 000 kr.

Budgetåret 1976/77

Chefen för armén

För budgetåret 1975/76 har beräknats en medelsförbrukning av 116 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 143 milj. kr., varav 10 milj. kr. för markanskaffning, 1 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 132 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Lokalförsvarsförband	
1. Mark för förråd samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	100
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
2. I 11. Utvidgning av övningsfältet vid Växjö	700

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
3. I 15. Utvidgning av Remmene skjutfält	500
4. I 17. Nytt skjutfält vid Uddevalla	3 000
5. P 6. Utvidgning av övningsfältet vid Rinkaby	500
6. Bodens garnison. Utvidgning av skjutfältet vid Kusträsk	2 500
7. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	3 700
	11 000
Reducering på grund av överplanering	– 1 000
Summa	10 000

1. För att uppföra ammunitionsförråd kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Den närmare omfattningen av sådana förvärv kan f. n. inte bestämmas. Medel har beräknats för erforderliga markanskaffningar för ammunitionsförråd och andra anläggningar för samtliga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av arméns befästningsfastigheter.

2. 1974 års riksdag (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270) beslutade att I 11:s övningsfält vid Växjö skall utvidgas med ca 300 ha. Hittills har endast vissa skogsposter kunnat förvärvas genom frivilliga avtal.

3. 1971 års riksdag (prop. 1971:110, FöU 1971:9, rskr 1971:140) beslutade att Remmene skjutfält skall utvidgas med ca 1 000 ha. För att förvärva erforderlig mark m. m. har utsetts en särskild delegation, Skjutfältsdelegationen Remmene. Hittills har ca 450 ha förvärvats. Återstoden är föremål för expropriation. Enkelt förhandstillträde har erhållits till huvuddelen av expropriationsområdet.

4. 1974 års riksdag (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270) beslutade att ett nytt skjutfält för I 17 skall anskaffas norr om Uddevalla. Skjutfältet omfattar ca 1 500 ha. För att förvärva erforderlig mark m. m. har utsetts en särskild delegation, Skjutfältsdelegationen Uddevalla. Hittills har ca 150 ha förvärvats.

5. 1971 års riksdag (prop. 1971:110, FöU 1971:9, rskr 1971:140) beslutade att övningsfältet vid Rinkaby skall utvidgas med ca 600 ha. Markförvärven m. m. sköts av en särskild delegation, Rinkabydelegationen. Markförvärven inom det beslutade utvidgningsområdet är i huvudsak slutförda. En expropriation återstår att slutföra, vilket beräknas kunna ske under innevarande budgetår. I enlighet med riksdagens beslut förvärvar delegationen även sådan mark som ligger i omedelbar anslutning till utvidgningsområdet och frivilligt bjuds ut till salu. Hur stor omfattning dessa förvärv kommer att få kan f. n. inte bedömas.

6. 1973 års riksdag (prop. 1973:75, FöU 1973:16, rskr 1973:195) beslutade att Bodens garnisons skjutfält vid Kusträsk skall utvidgas med ca 1 750 ha. Mark började anskaffas under budgetåret 1973/74 och hittills har ca 425 ha förvärvats.

7. För diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter beräknas ett medelsbehov av 3,7 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen avses för förvärv av vissa mindre objekt som i varje särskilt fall beräknas kosta högst 300 000 kr. Medlen avses vidare för smärre kompletteringar av arméns fastighetsbestånd, oförutsedda utgifter i samband med att beslutade förvärv genomförs samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m. Kompletteringar av fastighetsbeståndet planeras bland annat för skjutfältet på Väddö samt för övnings- och skjutfälten i Falun och Ystad.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Lokalförsvarsförband	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
1. Betongförråd för ammunition	100
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
2. Betongförråd för ammunition	900
Summa	1 000

1 och 2. För fortsatt utbyggnad av ammunitionsförråd behövs 1 milj. kr. för nästa budgetår.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade före 1975-07-01	
1. I 13. Nybyggnad av tygverkstad	300
2. P 4/K 3. Nybyggnad av värmecentral	2 000
3. Utbyggnad av förråd till följd av organisationsförändringar (etapp 3)	37 000
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
4. I 4/InfSS. Nybyggnad av sjukhus	1 000
5. I 4/InfSS. Tillbyggnad av matinrättningen	1 900
6. I 4/InfSS. Tillbyggnad av stödfunktioner till förläggningsbyggnader	550
7. I 11. Nybyggnad av sjukhus	2 400
8. I 19. Nybyggnad av kallgarage	1 950
9. I 22. Nybyggnad av varm- och kallgarage	2 200
10. Ing 3. Nybyggnad av förläggningskasern	4 250
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
11. I 3. Nybyggnad av varm- och kallgarage m. m.	4 000
12. I 11. Tillbyggnad av en smörj- och tvätthall för varmgarage och motorsal	2 000
13. I 16. Nybyggnad av värmecentral m. m.	5 800
14. I 22. Om- och tillbyggnad av lektionsbyggnad	2 450
15. P 4. Nybyggnad av motorprovanläggning	6 200
16. P 7R. Om- och tillbyggnad m. m. av miloverkstad	6 800
17. P 10. Nybyggnad av värmecentral m. m.	3 400
18. A 4. Nybyggnad av värmecentral	3 200
19. A 8. Nybyggnad av värmecentral	4 300

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
20. I.v 3. Nybyggnad av skolbyggnad	3 600
21. Lv 3/LvSS. Nybyggnad av truppserviceförråd	1 980
22. S 2. Nybyggnad av värmecentral	5 000
23. Mobiliseringsförråd	10 300
24. Tekniska försörjningsanordningar	9 000
25. Nybyggnad av skjutbanor	3 750
26. Utbyggnad av läger	6 000
27. Diverse objekt	5 950
28. Diverse smärre byggnadsföretag	11 120
	148 400
Reducering på grund av överplanering	-- 16 400
Summa	132 000

1. Behovet av en ny tygverkstad vid I 13 i Falun har senast anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 245). Regeringen uppdrog den 20 februari 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga tygverkstaden inom en kostnadsram av 9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

2 och 8. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga en värmecentral för P 4 och K 3 i Skövde och ett kallgarage vid I 19 i Boden.

3. Behovet av att bygga ut fredsförråd till följd av organisationsförändringar (etapp 3) har senast anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 244). Kostnaderna för etapp 3 uppskattas till 102 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975, varav 37 milj. kr. behövs för nästa budgetår och 10 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

4. Behovet av ett nytt sjukhus vid infanteriets stridsskola i Kvarn har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 245). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga sjukhuset inom en kostnadsram av 2,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

5. Behovet av att bygga till matinrättningen vid infanteriets stridsskola har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 245). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga till matinrättningen inom en kostnadsram av 3 950 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 4,4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

6. Behovet av att komplettera tre förläggningsbyggnader vid infanteriets stridsskola genom att bygga till lokaler för vissa stödfunktioner har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 245). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga lokalerna inom en kostnadsram av 1 840 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 2 050 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

7. Behovet av ett nytt sjukhus vid I 11 i Växjö har tidigare anmälts för

riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 246). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga sjukhuset inom en kostnadsram av 4 850 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 5,4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

9. Behovet av ett nytt varmgarage och ett nytt kallgarage vid I 22 i Kiruna har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 247). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga garagen inom en kostnadsram av 4 240 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 4,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

10. Behovet av en ny kasern vid Ing 3 i Boden har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 247). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga kasernen inom en kostnadsram av 7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 7 750 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

11. Vid I 3 i Örebro behövs två nya garage, en ny körcentral m. m. Regementet har f. n. en brist på tolv varmgaragefack och 82 kallgaragefack. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för dels nybyggnad av ett varmgarage med sex dubbelfack, motorsal, körcentral m. m. och ett kallgarage med tolv dubbelfack, dels ombyggnad av ett förråd (byggnad nr 60) till förråd för oljor m. m. Regeringen uppdrog den 30 januari 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 5,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

12. Behovet av att bygga till en smörj- och tvätthall vid I 11 i Växjö med varmgarage och motorsal har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 246). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har därvid beräknats till 2 220 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 2 450 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

13. Vid I 16 i Halmstad behövs en ny värmecentral m. m. Vid regementet finns f. n. sex värmecentraler i olika byggnader och dessutom en transportabel sådan. Pannbeståndet är gammalt och uttjänt. Centralerna är så högt belastade att ytterligare värme inte kan tas ut. Under de närmaste åren tillkommer ett antal byggnader, bl. a. förråd, som kräver värmeförsörjning. En utredning har visat att avsevärda besparingar kan ske i drift och underhåll om en ny värmecentral byggs som ersättning för de nuvarande. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en värmecentral, en personal- och verkstadsbyggnad, cisterner och kulvertledningar. Regeringen uppdrog den 25 september 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 7 350 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

14. Vid I 22 i Kiruna föreligger f. n. brist på lektionssalar. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för om- och till-

byggnad av en lektionsbyggnad (byggnad nr 12). Enligt förslaget inreds vid ombyggnaden en allmän lektionssal, en telegrafisal, en kombinerad sjukvårds- och taktiksal m. m. Tillbyggnaden utförs i ett plan med en mindre källarvåning och inrymmer en filmsal för 200 personer m. m. Regeringen uppdrog den 5 juni 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna angavs därvid till 2 430 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

15. Vid P 4 i Skövde behövs en ny motorprovanläggning som ersättning för en provisorisk anläggning som är inrymd i ett plåtskjul. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram. Enligt förslaget uppförs en byggnad med en totalyta av 2 711 m^2 som inrymmer provrum för transmissioner, kolvmotorer, gasturbiner m. m. samt uppställningsplatser för aggregat, rum för leveranskontroll, delning och montering, godsmottagning, expedition, personalrum, sanitetsutrymmen m. m. Regeringen uppdrog den 25 september 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 8,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

16. Behovet av om- och tillbyggnad m. m. av militärområdesverkstaden vid P 7 i Revingehed har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 247). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har därvid beräknats till 13,4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 14,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

17. Vid P 10 i Strängnäs behövs en ny värmecentral för byggnaderna inom regementets motorområde. F. n. tillgodoses värmebehovet för dessa från en panncentral med fyra värmepannor som är i så dåligt skick att risk för pannhaveri föreligger. Belastningen på panncentralen är f. n. så stor att de ytterligare byggnader som beräknas tillkomma inom området under de närmaste åren inte kan anslutas till centralen. En utredning har visat att avsevärda besparingar kan ske i drift och underhåll om en ny värmecentral byggs som ersättning för den nuvarande panncentralen. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en värmecentral. Regeringen uppdrog den 4 oktober 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna angavs därvid till 5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975, varav 3,4 milj. kr. för investeringsarbeten och 1,6 milj. kr. för iståndsättningsarbeten på befintligt kulvertnät.

18. Behovet av en ny värmecentral för A 4 i Östersund har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 247). Kostnaderna för byggnadsföretaget har preliminärt uppskattats till 7,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

19. Vid A 8 i Boden behövs en ny värmecentral. Den nuvarande värmecentralen är uppförd år 1932. Den har en effekt som inte tillåter att

ytterligare byggnader ansluts. F. n. byggs ett nytt förråd vid regementet. En ny militärrestaurang planeras komma till utförande inom de närmaste åren. Den nuvarande värmecentralen är i så förhållandevis dåligt skick att det är ekonomiskt fördelaktigare att bygga en ny i stället för att rusta upp och öka ut den gamla. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för en ny värmecentral. Regeringen uppdrog den 18 juni 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna angavs därvid till 4 770 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

20. 1973 års riksdag (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382) beslutade att luftvärnsskjutskolan (LvSS) skall omlokaliseras från Solna till Norrtälje. Vid Lv 3 i Norrtälje finns f. n. – utöver filmsal, gymnastikhall, garage, mässar och bastu – inga lämpliga lokaler tillgängliga för LvSS. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en skolbyggnad för LvSS. Enligt förslaget skall i en källarlös byggnad i ett (delvis två) plan med en totalyta av 1 562 m^2 inrymmas expeditionslokaler, skrivrum, konferensrum, lärarrum, gruppstudierum, dagrum, omklädnadsrum för befäl, taktiksal m. m. Kostnaderna har uppskattats till 4 770 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975. Regeringen uppdrog den 23 oktober 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget.

21. För LvSS behövs ett nytt truppserviceförråd på Väddö som komplement till truppserviceförrådet vid Lv 3 i Norrtälje. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har därvid beräknats till 1 980 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975. Förrådet avses få en totalyta av 692 m^2 och bli varmbonat. Förrådet avses för vård, utlämning och mottagning av tyg-, intendentur- och sjukvårdsmateriel.

22. Vid S 2 i Karlsborg behövs en ny värmecentral. Värmeförsörjningen vid regementet sker nu till stor del med hjälp av provisoriska värmecentraler. Även vid F 6 behövs en ny värmecentral. Den nuvarande har inte tillräcklig kapacitet för att kunna försörja den planerade nybyggnaden av hangar och flygverkstad. Av driftekonomiska skäl liksom av miljö- och säkerhetsskäl (fästningsfasadernas fortbestånd och en intilliggande ammunitionsfabrik) bör en ny gemensam värmecentral byggas för de båda förbanden. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för en sådan nybyggnad. Kostnaderna har uppskattats till 17,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975, varav 8 milj. kr. hänför sig till S 2.

23–26 och 28. För nya mobiliseringsförråd, tekniska försörjningsanordningar, nybyggnad av skjutbanor, utbyggnad av läger och diverse smärre byggnadsföretag behövs 10,3 milj. kr., 9 milj. kr., 3 750 000 kr., 6 milj. kr. och 11 120 000 kr. för nästa budgetår.

27. För diverse objekt för vilka kostnaderna var för sig beräknas till högst 2 milj. kr. behövs 5 950 000 kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Chefen för armén har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 143 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 163 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Av medelsförbrukningen beräknas 13 milj. kr. för att anskaffa mark. Jag har härvid räknat med att 3 milj. kr. behövs för att fortsätta den under innevarande budgetår påbörjade anskaffningen av mark för kasern- och övningsområde för K 4 i Arvidsjaur.

För anskaffning av befästningar m. m. och anskaffning av kaserner m. m. beräknar jag medelsförbrukningen till 1 milj. kr. resp. 149 milj. kr. Jag har härvid räknat med att 18 milj. kr. behövs för att påbörja utbyggnaden av vägar och utbildningsanordningar samt motorområde för K 4 i Arvidsjaur. Vid anslagsberäkningen har jag beräknat att detta belopp tillförs anslaget av medel på anslaget under elfte huvudtiteln till sysselsättningsskapande åtgärder.

I enlighet med vad jag har anfört under anslaget Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar bör en förenklad handläggningsordning tillämpas för de objekt som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet och för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. För arbeten av detta slag förordar jag att under rubriken Diverse objekt beräknas en kostnadsram och en medelsförbrukning av 5 950 000 kr. för nästa budgetår.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya byggnadsobjekt som finns intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade byggnadsföretagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation eller av andra skäl inte anses böra utföras, bör regeringen vidare kunna ersätta detta med annat objekt trots att detta inte har tagits upp i investeringsplanen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
A1. *Markanskaffning*							
Befästningars delfond							
Delprogram 1.6							
1. Mark för förråd samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	200	200		100	100		-

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
Kasernbyggnaders delfond							
Delprogram 1.99							
2. I 11. Utvidgning av övningsfältet vid Växjö	3 500	3 500	878	1 922	700	–	
3. I 15. Utvidgning av Remmene skjutfält	6 500	7 500	6 098	902	500	–	
4. I 17. Nytt skjutfält vid Uddevalla	7 000	7 000	40	3 500	3 000	–	–
5. K 4. Anskaffning av kasern- och övningsområde i Arvidsjaur	–	5 000		1 000	3 000	–	
6. P 6. Utvidgning av övningsfältet vid Rinkaby							
a) Utvidning enligt 1971 års riksdagsbeslut	17 700	17 700	17 281	419	–	–	–
b) Medgiven komplettering genom förvärv av salubjuden mark		ej beräknad	8 516	1 000	500	–	
7. Bodens garnison. Utvidgning av skjutfältet vid Kusträsk	5 000	5 500	891	2 109	2 500		–
8. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	7 713	6 248	–	2 548	3 700		–
Summa A	**47 613**	**52 648**	**33 704**	**13 500**	**14 000**	–	–
Reducering av medelsbehovet		–		– 1 000	1 000	–	
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**12 500**	**13 000**	–	–
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1975-07-01							
Delprogram 1.2							
1. Betongförråd för ammunition	420	495	427	68	–		–
Delprogram 1.6							
2. Betongförråd för ammunition	1 420	1 413	1 098	315	–	–	–
Delprogram 1.99							
3. Betongförråd för ammunition	500	612	305	307		–	
Summa a	**2 340**	**2 520**	**1 830**	**690**	–	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 1.6							
4. Betongförråd för ammunition	2 080	2 080		1 980	100		
Summa b	**2 080**	**2 080**	–	**1 980**	**100**	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start år-mån.	Färdig-ställande år-mån.
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77		
c. Företag avsedda att påbörjas 1976/77							
Delprogram 1.6							
5. Betongförråd för ammunition		900	–	–	900		
Summa c	–	900	–	–	900	–	–
Summa B (a–c)	4 420	5 500	1 830	2 670	1 000	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	170		–	–
Beräknat medelsbehov	–		–	2 500	1 000	–	–
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
a. Företag påbörjade före 1975-07-01							
Delprogram 1.99							
1. I 13. Nybyggnad av tygverkstad	9 000	9 000	2 069	6 631	300	75-02	76-12
2. I 19/P 5. Nybyggnad av kallgarage	1 900	1 450	1 118	332		75-02	75-11
3. I 21. Nybyggnad av kallgarage	1 140	800	544	256	–	75-03	75-10
4. P 4/K 3. Nybyggnad av värmecentral	10 250	9 500	4 339	3 161	2 000	75-02	76-10
5. Byggnadsåtgärder för att effektivisera värnpliktsutbildningen	49 300	41 000	37 906	2 094	–	–	–
6. Utbyggnad av förråd till följd av organisationsförändringar (etapp 2)	28 500	35 000	19 200	15 800	–		
7. Utbyggnad av förråd till följd av organisationsförändringar (etapp 3)	70 000	102 000	12 000	43 000	37 000	–	
8. Utbyggnad av läger	22 000	22 674	15 674	7 000	–		-
Summa a	192 090	221 424	92 850	78 274	39 300	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 1.99							
9. I 4/InfSS. Nybyggnad av motionshall	970	1 070		1 070	–	75-10	76-06
10. I 4/InfSS. Nybyggnad av sjukhus	2 700	3 000	–	2 000	1 000	75-10	76-10
11. I 4/InfSS. Tillbyggnad av matinrättningen	3 950	4 400		2 500	1 900	75-10	76-12
12. I 4/InfSS. Tillbyggnad av stödfunktioner till förläggningsbyggnader	1 840	2 050		1 500	550	75-10	76-10
13. I 11. Nybyggnad av sjukhus	4 850	5 400	–	3 000	2 400	75-10	77-06
14. I 19. Nybyggnad av kallgarage	4 450	4 950		3 000	1 950	75-10	76-10
15. I 22. Nybyggnad av varm- och kallgarage	4 240	4 700		2 500	2 200	75-10	76-10

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
16. Ing 3. Nybyggnad av förläggningskasern	7 000	7 750	–	3 500	4 250	75-10	77-06
17. Mobiliseringsförråd	8 500	9 400	–	9 400		–	
18. Tekniska försörjningsanordningar	5 000	5 500	–	5 500		–	
19. Nybyggnad av skjutbanor	1 650	1 800		1 800		–	
20. Diverse smärre byggnadsföretag	8 745	10 400	–	10 400	–		–
Summa b	**53 895**	**60 420**	–	**46 170**	**14 250**	–	–
c. *Företag avsedda att påbörjas 1976/77*							
Delprogram I.99							
21. I 3. Nybyggnad av varm- och kallgarage m. m.	–	5 600	–	–	4 000	76-09	77-12
22. I 11. Tillbyggnad av en smörj- och tvätthall för varmgarage och motorsal		2 450		–	2 000	76-10	77-10
23. I 16. Nybyggnad av värmecentral m. m.		7 350	–	–	5 800	76-10	77-09
24. I 22. Om- och tillbyggnad av lektionsbyggnad	–	2 430		–	2 430	76-08	77-06
25. K 4. Utbyggnad i Arvidsjaur	–	128 000		–	18 000	76-10	80-05
26. P 4. Nybyggnad av motorprovanläggning	–	8 200	–	–	6 200	77-02	78-04
27. P 7 R. Om- och tillbyggnad m. m. av miloverkstad	–	14 900	–	–	6 800	76-09	77-11
28. P 10. Nybyggnad av värmecentral m. m.	–	3 400	–		3 400	76-09	77-06
29. A 4. Nybyggnad av värmecentral	–	7 200	–	–	3 200	76-09	77-11
30. A 8. Nybyggnad av värmecentral	–	4 770	–		4 000	76-09	77-09
31. Lv 3. Nybyggnad av skolbyggnad	–	4 770	–		3 600	76-10	77-10
32. Lv 3/LvSS. Nybyggnad av truppserviceförråd	–	1 980		–	1 980	76-10	77-06
33. S 2. Nybyggnad av värmecentral	–	8 000		–	5 000	76-10	78-10
34. Mobiliseringsförråd	–	10 300	–	–	10 300	–	–
35. Tekniska försörjningsanordningar		9 000	–	–	9 000	–	
36. Nybyggnad av skjutbanor		3 750	–	–	3 750	–	–
37. Utbyggnad av läger		6 000	–		6 000	–	–
38. Diverse objekt	–	5 950	-	–	5 950	–	–
39. Diverse smärre byggnadsföretag	–	10 740	–	–	10 740	–	–
Summa c	–	**244 790**	–	–	**112 150**	–	–
Summa C (a–c)	**245 985**	**526 634**	**92 850**	**124 444**	**165 700**	–	–
Reducering av medelsbehovet				- 22 644	16 700		
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**101 800**	**149 000**	–	–
Totalt A–C	**298 018**	**584 782**	**128 384**	**140 614**	**180 700**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	- 23 814	- 17 700	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**116 800**	**163 000**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	4 733	1975/76	116 800
Anslag för 1975/76		1976/77	163 000
statsbudget	116 000	Beräknad behållning	
tilläggsbudget I	800	1977-06-30	3 733
Anslag för 1976/77 (förslag)	144 000		
medel som tillförs från elfte huvudtiteln	18 000		
	283 533		283 533

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 144 000 000 kr.

III 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar

1974/75	Utgift	70 197 533	Behållning	410 128
1975/76	Anslag	76 990 000[1]		
1976/77	Förslag	78 750 000		

[1] Därav 1 490 000 kr. på tilläggsbudget I

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar och ammunitionsförråd för flottan och kustartilleriet samt markförvärv härför och för övnings- och skjutfält m. m.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Chefen för marinen	Föredraganden
Marinförband:				
Markanskaffning för delprogrammen				
Fasta kustartilleriförband	600	700	800	800
Gemensamma produktionsresurser	500	500	500	500
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	13 705	13 000	7 700	7 700
Fasta kustartilleriförband	34 505	38 700	47 100	47 100
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	500	-		
Rörliga kustartilleriförband	500	-	–	-
Gemensamma produktionsresurser	23 950	31 456	28 500	28 500
Summa	74 260	84 356	84 600	84 600
Reducering på grund av överplanering	– 6 460	– 7 366	6 600	6 850
Beräknat medelsbehov	67 800	76 990	78 000	77 750

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att uppkomna markbehov i allt väsentligt har kunnat tillgodoses. Större delen av budgeterade medel för markförvärv har fördelats om till andra primäruppdrag inom anslaget. Totalt har ca 60 ha mark förvärvats med äganderätt. Befästningsobjekt har byggts ut i överensstämmelse med vad som var planerat. Två större objekt har påbörjats. Anskaffning av kaserner har i stort sett genomförts enligt planerna. Endast fem av planerade åtta större objekt har dock kunnat påbörjas. På grund av försenade utredningar om värmeförsörjningen har byggstarten för två fredsförråd vid KA 1 i Vaxholm och ett fredsförråd vid KA 3 i Fårösund senarelagts.

Den ursprungligen beräknade medelsförbrukningen var 67,8 milj. kr. Genom beslut den 20 mars 1975 medgav regeringen att detta belopp fick ökas med 2,5 milj. kr. till 70,3 milj. kr. Utfallet blev 70 197 533 kr.

Budgetåret 1975/76

Planerad anskaffning beräknas kunna bli genomförd utom beträffande nybyggnad av dykericentral vid Vitså för vilken byggstarten senareläggs till budgetåret 1976/77.

Genom beslut den 23 oktober 1975 uppdrog regeringen i sysselsättningsfrämjande syfte åt fortifikationsförvaltningen att tidigare än förut var planerat låta bygga en skjutbana vid KA 2 i Karlskrona inom en kostnadsram av 1 490 000 kr.

Budgetåret 1976/77

Chefen för marinen

För budgetåret 1975/76 har beräknats en medelsförbrukning av 75,5 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 78 milj. kr., varav 1,2 milj. kr. för markanskaffning, 50,8 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 26 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Fasta kustartilleriförband	
1. Mark för kustartilleribatterier samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	800

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
2. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	500
	1 300
Reducering på grund av överplanering	- 100
Summa	1 200

1. För att anlägga kustartilleribatterier behöver i vissa fall mark förvärvas med äganderätt. Den närmare omfattningen av sådana förvärv kan f. n. inte bestämmas. Medel har vidare beräknats för erforderliga markanskaffningar för befästnings- och andra anläggningar inom övriga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av marinens befästningsfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m.

2. Medel har beräknats för smärre kompletteringar av marinens kasernfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
För flera delprogram gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m.	
Företag påbörjade före 1975-07-01	
1. Ammunitionsförråd	6 700
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
2. Stabsplatser	1 000
Fasta kustartilleriförband	
Företag påbörjade före 1975-07-01	
3. Kustartilleribatterier	12 600
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
4. Kustartilleribatterier	15 000
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
5. Kustartilleribatterier	12 000
6. Minstationer	2 000
7. Smärre objekt	5 500
	54 800
Reducering på grund av överplanering	4 000
Summa	50 800

1 och 3. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga ett ammunitionsförråd i berg och två kustartilleribatterier.

2. Vattenledningssystemet vid en stabsplats är kraftigt nedrostat. Sjövatten används f. n. för kylning, spolning m. m. För att kunna använda sötvatten i fortsättningen krävs att ett nytt sjövattenintag byggs för en mindre sjövattenanläggning med värmeväxlare till sötvattensystemet. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram och huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna har därvid beräknats till 4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

4. Behovet av att bygga ytterligare ett kustartilleribatteri har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 254). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga kustartilleribatteriet inom en kostnadsram av 29,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 33,1 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

5. Ett fjärde kustartilleribatteri behövs. Regeringen uppdrog den 20 februari 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för denna nybyggnad. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 36,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

6. Ytterligare ett antal minstationer behövs. En ny, enklare och billigare typ av minstationer avses byggas. Kostnaden för varje sådan minstation beräknas inte komma att överstiga 800 000 kr. För nästa budgetår behövs 2 milj. kr. för detta ändamål.

7. För smärre objekt behövs 5,5 milj. kr. för nästa budgetår.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
1. ÖrlBS. Nybyggnad av skjutledartorn m. m. vid Torhamn	1 100
2. ÖrlBV. Nybyggnad av fredsförråd	1 500
3. SK. Nybyggnad av fredsförråd 4. KA 1. Nybyggnad av fredsförråd	5 000
5. KA 4. Nybyggnad av gymnastikhall med bastu	2 000
6. KA 4. Nybyggnad av fredsförråd	3 300
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
7. ÖrlBO. Nybyggnad av dykericentral vid Vitsä	3 500
8. ÖrlBO. Tillbyggnad av helikopterhangar vid Berga	2 500
9. KA 3. Nybyggnad av truppserviceförråd	2 000
10. Diverse objekt	4 600
11. Tekniska försörjningsanordningar	1 500
12. Diverse smärre byggnadsföretag	1 500
	28 500
Reducering på grund av överplanering	2 500
Summa	26 000

1. Behovet av ett skjutledartorn m. m. vid Torhamn har tidigare redovisats för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 255). Regeringen uppdrog den 29 maj

1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga skjutledartornet inom en kostnadsram av 2 020 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 2,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

2–4 och 6. Behovet av nya fredsförråd vid Västkustens örlogsbas i Göteborg, Stockholms kustartilleriförsvar och KA 1 i Vaxholm och KA 4 i Göteborg har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 256). Kostnaderna härför har preliminärt uppskattats till sammanlagt 24,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975. Regeringen uppdrog den 11 december 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga de båda förråden i Vaxholm inom en sammanlagd kostnadsram av 12,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

5. Behovet av en ny gymnastikhall med bastu vid KA 4 i Göteborg har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 256). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga gymnastikhallen inom en kostnadsram av 3 210 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 3,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

7. Behovet av en dykericentral vid Vitså har senast anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 256). Regeringen uppdrog den 20 februari 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 10,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

8. En helikopterhangar vid Berga behöver byggas till som en följd av Kungl. Maj:ts beslut den 15 november 1974 att helikoptergruppen vid förutvarande F 8 skall lokaliseras till Berga. Behovet av hangarutrymme ökar härigenom med tre fack. Dessutom krävs ökade personalutrymmen m. m. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för byggnadsföretaget. Kostnaderna uppskattas till 7 850 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

9. Behovet av att bygga ut fredsförråd till följd av organisationsändringar har senast anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 256). Vid KA 3 i Fårösund behövs ett nytt fredsförråd. Kostnaderna för detta har preliminärt uppskattats till 5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

10. För diverse objekt för vilka kostnaderna var för sig beräknas till högst 2 milj. kr. behövs 4,6 milj. kr. för nästa budgetår.

11 och 12. För tekniska försörjningsanordningar och diverse smärre byggnadsföretag behövs sammanlagt 3 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Chefen för marinen har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 78 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 77 750 000 kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 1,2 milj. kr. för markanskaffning, 50,8 milj. kr. för anskaffning av

befästningar m. m. och 25 750 000 kr. för anskaffning av kaserner m. m.

I enlighet med vad jag har anfört under anslaget Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar bör en förenklad handläggningsordning tillämpas för de objekt som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet och för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. För arbeten av detta slag förordar jag att under rubriken Diverse objekt beräknas en kostnadsram och en medelsförbrukning av 4,6 milj. kr. för nästa budgetår.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya objekt som finns intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade byggnadsföretagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation eller av andra skäl inte anses böra utföras, bör regeringen vidare kunna ersätta detta med annat objekt trots att detta inte har tagits upp i investeringsplanen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år–mån.	år–mån.
A. *Markanskaffning*							
Befästningars delfond							
Delprogram 2.6							
1. Mark för kustartilleribatterier samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	1 500	–	700	800	–	–
Kasernbyggnaders delfond							
Delprogram 2.99							
2. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	1 000	–	500	500	–	–
Summa A	–	**2 500**	–	**1 200**	**1 300**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 100	– 100	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**1 100**	**1 200**	–	–
B. *Anskaffning av befästningar m. m.*							
a. *Företag påbörjade före 1975-07-01*							
Delprogram 2.1							
1. Ammunitionsförråd	38 100	43 500	23 470	13 330	6 700	–	–

Objekt		Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
		74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år–mån.	år–mån.
	Delprogram 2.6							
2.	Kustartilleribatterier	108 500	115 320	69 400	29 320	12 600	–	–
3.	Minstationer	1 020	1 020	970	50	–	–	–
	Summa a	**147 620**	**159 840**	**93 840**	**42 700**	**19 300**	–	–
b.	*Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76*							
	Delprogram 2.6							
4.	Kustartilleribatterier	29 900	33 100	–	9 000	15 000	–	–
	Summa b	**29 900**	**33 100**	–	**9 000**	**15 000**	–	–
c.	*Företag avsedda att påbörjas 1976/77*							
	Delprogram 2.1							
5.	Stabsplatser	–	4 000	–	–	1 000	–	–
	Delprogram 2.6							
6.	Kustartilleribatterier	–	36 700	–	–	12 000	–	–
7.	Minstationer	–	2 000	–	–	2 000	–	–
8.	Smärre objekt	–	5 500	–	–	5 500	–	–
	Summa c	–	**48 200**	–	–	**20 500**	–	–
	Summa B (a–c)	**177 520**	**241 140**	**93 840**	**51 700**	**54 800**	–	–
	Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–3 800	–4 000	–	–
	Beräknat medelsbehov	–	–	–	**47 900**	**50 800**	–	–
C.	*Anskaffning av kaserner m. m.*							
a.	*Företag påbörjade före 1975-07-01*							
	Delprogram 2.99							
1.	KA 2. Utbyggnad vid Rosenholm (etapp 1 a och 1 b)	28 800	27 400	27 100	300	–	71–08	75–12
2.	ÖrlB S. Nybyggnad av drivmedelsanläggning	3 500	4 000	1 200	2 800	–	75-01	76–06
3.	ÖrlB S. Nybyggnad av torpedverkstad	6 450	8 000	3 350	4 650	–	75-01	76-03
4.	ÖrlB O. Nybyggnad av hamnanläggning vid Vitså	4 960	3 300	3 100	200	–	74-11	75-10
5.	BÖS. Nybyggnad av förläggningskasern	5 400	5 000	3 900	1 100	–	74-11	75-10
6.	KA 1. Nybyggnad av hall för marin motorutbildning	900	900	650	250	–	75-01	75-08
	Summa a	**50 010**	**48 600**	**39 300**	**9 300**	–	–	–
b.	*Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76*							
	Delprogram 2.99							
7.	ÖrlB S. Nybyggnad av skjutledartorn m. m. vid Torhamn	2 020	2 300	–	1 200	1 100	75-09	76-09

Objekt		Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
		74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77	år–mån.	år–mån.
8.	ÖrlB O. Nybyggnad av plastverkstad	700	1 400	–	1 400	–	75-11	76-06
9.	ÖrlB V. Nybyggnad av fredsförråd	4 500	5 000	–	3 500	1 500	75-12	76-12
10.	SK. Nybyggnad av fredsförråd	4 500	12 700	–	5 000	5 000	75-12	76-12
11.	KA 1. Nybyggnad av fredsförråd	4 800						
12.	KA 2. Nybyggnad av skjutbana vid Rosenholm	1 650	1 490	–	1 490	–	76-01	76-06
13.	KA 4. Nybyggnad av gymnastikhall med bastu	3 210	3 600	–	1 600	2 000	75-09	76-10
14.	KA 4. Nybyggnad av fredsförråd	6 000	6 600	–	3 300	3 300	75-12	76-12
15.	Tekniska försörjningsanordningar	1 000	1 000	–	1 000	–	–	–
16.	Diverse smärre byggnadsföretag	1 000	1 000	–	1 000	–	–	–
	Summa b	**29 380**	**35 090**	**–**	**19 490**	**12 900**	**–**	**–**
c.	*Företag avsedda att påbörjas 1976/77*							
	Delprogram 2.99							
17.	ÖrlB O. Nybyggnad av dykericentral vid Vitså	–	10 900	–	–	3 500	76-10	78-04
18.	ÖrlB O. Tillbyggnad av helikopterhangar vid Berga	–	7 850	–	–	2 500	76-11	77-10
19.	KA 3. Nybyggnad av truppserviceförråd	–	5 000	–	–	2 000	76-10	77-10
20.	Diverse objekt	–	4 600	–	–	4 600	76-09	77-06
21.	Tekniska försörjningsanordningar	–	1 500	–	–	1 500	–	–
22.	Diverse smärre byggnadsföretag	–	1 500	–	–	1 500	–	–
	Summa c	**–**	**31 350**	**–**	**–**	**15 600**	**–**	**–**
	Summa C (a–c)	**79 390**	**115 040**	**39 300**	**28 790**	**28 500**	**–**	**–**
	Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–800	–2 750	–	–
	Beräknat medelsbehov	–	–	–	**27 990**	**25 750**	**–**	**–**
	Totalt A–C	**256 910**	**358 680**	**133 140**	**81 690**	**84 600**	**–**	**–**
	Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–4 700	–6 850	–	–
	Beräknat medelsbehov	–	–	–	**76 990**	**77 750**	**–**	**–**

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	410	1975/76	76 990
Anslag för 1975/76		1976/77	77 750
statsbudget	75 500	Beräknad behållning	
tilläggsbudget I	1 490	1977-06-30	1 410
Anslag för 1976/77 (förslag)	78 750		
	156 150		**156 150**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 78 750 000 kr.

III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar

1974/75	Utgift	73 766 898	Behållning	4 318 392
1975/76	Anslag	90 500 000[1]		
1976/77	Förslag	103 250 000		

[1] Därav 18,8 milj. kr. på tilläggsbudget I

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar, flygfält och ammunitionsförråd för flygvapnet samt markförvärv härför samt för övnings- och skjutfält. Verksamheten omfattar vidare kompletteringsarbeten m. m. på eller i anslutning till befintliga baser, anläggningar för el- och teleutrustning vid baserna samt inlösen av flygbullerstörda fastigheter.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygvapenförband:				
Markanskaffning för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma ednings- och strilförband	200	200	200	200
Basförband	500	300	300	300
Gemensamma produktionsresurser	1 000	1 000	1 100	1 100
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen				
För flera delprogram gemensamma ednings- och strilförband	5 955	7 000	7 430	7 430
Basförband (befästningar)	3 470	4 465	5 960	5 960
Basförband (flygfält)	20 700	24 910	27 465	27 465
Gemensamma produktionsresurser	1 000	–	–	–
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet				
Gemensamma produktionsresurser	45 180	64 300	71 000	70 780
Summa	78 005	102 375	113 455	113 235
Reducering på grund av överplanering	– 7 505	– 8 575	– 10 955	–11 485
Beräknat medelsbehov	70 500	93 800	102 500	101 750

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att anskaffningen av mark, befästningar och flygfält har kunnat genomföras i planerad omfattning. Anskaffning av kaserner

m. m. har i stort sett genomförts enligt planerna. Samtliga planerade större objekt har påbörjats med undantag av en brandövningsplats vid F 14 i Halmstad som har senarelagts i avvaktan på resultatet av kompletterande utredningar om storlek och placering.

Den ursprungligen beräknade medelsförbrukningen var 70,5 milj. kr. Genom beslut den 20 mars 1975 medgav regeringen att detta belopp fick ökas med 4 milj. kr. till 74,5 milj. kr. Utfallet blev 73 766 898 kr.

Budgetåret 1975/76

Planerad anskaffning beräknas kunna bli genomförd.

Genom beslut den 23 oktober 1975 uppdrog regeringen i sysselsättningsfrämjande syfte åt fortifikationsförvaltningen att tidigare än förut var planerat låta utföra vissa byggnadsarbeten i Blekinge, Kristianstads och Västerbottens län inom en sammanlagd kostnadsram av 2,3 milj. kr.

Budgetåret 1976/77

Chefen för flygvapnet

För budgetåret 1975/76 har beräknats en medelsförbrukning av 93,8 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 102,5 milj. kr., varav 1,5 milj. kr. för markanskaffning, 37 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 64 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
För flera delprogram gemensamma lednings- och stridförband	
1. Mark för stridanläggningar m. m.	200
Basförband	
2. Mark för krigsflygfält samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	300
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
3. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	1 100
	1 600
Reducering av medelsbehovet på grund av överplanering	100
Summa	1 500

1. För att utföra strilanläggningar bedöms det i vissa fall vara nödvändigt att förvärva mark med äganderätt.

2. För att komplettera befintliga krigsflygfält kan det i vissa fall bli nödvändigt att förvärva mark med äganderätt. Behov av medel kan även uppkomma för att anskaffa mark för befästnings- och andra anläggningar inom övriga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av flygvapnets befästningsfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade förvärv.

3. Medel har beräknats för inlösen av flygbullerstörda fastigheter, smärre kompletteringar av flygvapnets kasernfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade förvärv.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningar m. m.	
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	
Företag påbörjade före 1975-07-01	
1. Radiostationer (luftoperativa radionätet)	230
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
2. Radaranläggning	2 500
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
3. Radiolänkstationer och utpunkter	2 000
4. Luftbevakningstorn	1 000
5. Stridsledningsradaranläggningar (kompletterande åtgärder)	200
6. Styrdataledning	1 000
7. Smärre objekt	500
Basförband	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
8. Kommandocentraler	460
Företag avsedda att pabörjas 1976/77	
9. Betongförråd för ammunition	1 500
10. Särbarhetsreducerande åtgärder	3 000
11. Smärre objekt	1 000
Flygfält	
Basförband	
Företag påbörjade före 1975-07-01	
12. El och teleanläggningar	1 070
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
13. Kompletteringsåtgärder på befintliga baser	4 900
14. Kompletteringar av flygbaser för anpassning till flygplan 37	2 900
15. Klargöringsskydd	1 300
16. Lagringsanläggningar för drivmedel	420

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
17. Hangarplattor	200
18. El- och teleanläggningar	3 720
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
19. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	550
20. Kompletteringar av flygbaser för anpassning till flygplan 37	800
21. Fälthangarer	1 600
22. Klargöringsskydd	1 300
23. Lagringsanläggningar för drivmedel	3 400
24. Uppställningsplatser för flytsyreanläggningar	300
25. Baracker	1 700
26. Hangarplattor	1 000
27. Smärre objekt	200
28. El- och teleanläggningar	2 105
	40 855
Reducering av medelsbehovet på grund av överplanering	– 3 855
Summa	37 000

1. Behovet av utbyggnad av en radiostation har senast anmälts i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 262). Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga radiostationen inom en kostnadsram av 2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1973. Kostnaderna beräknas nu till 1 860 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

2. Behovet av att bygga en radaranläggning som prototyp för en serie nya radarstationer har senast anmälts i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 263). Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga prototypanläggningen inom en kostnadsram av 6 620 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 7,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

3. För att utföra mindre utbyggnader och kompletteringar vid radiolänkstationer och utpunkter behövs 2 milj. kr. under nästa budgetår.

4. För luftbevakningstorn beräknas ett medelsbehov av 1 milj. kr.

5. För mindre kompletteringsarbeten vid vissa stridsledningsradaranläggningar behövs 200 000 kr.

6. Vissa kompletteringar behövs för anläggningar för styrdataledning. För detta ändamål behövs 1 milj. kr.

7 och 11. För smärre objekt som vart och ett beräknas kosta högst 800 000 kr. behövs sammanlagt 1,5 milj. kr.

8. Behovet av en ny kommandocentral har senast redovisats i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 263). Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att utföra centralen inom en kostnadsram av 870 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 960 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

9. För betongförråd för ammunition behövs 1,5 milj. kr.

10. För att reducera sårbarheten vid flygbaser har för splitterskydd, maskering m. m. beräknats ett medelsbehov av 3 milj. kr.

12, 18 och 28. För fortsatt utbyggnad av el- och teleanläggningar vid flygbaserna behövs 6 895 000 kr. under nästa budgetår.

13, 14, 19 och 20. På befintliga baser utförs efter hand arbeten för att komplettera baserna till normerad standard. Arbetena är delvis föranledda av att flygplan 37 kommer att tillföras flottiljerna. För kompletteringsarbeten beräknas en medelsförbrukning av 9 150 000 kr.

15 och 22. För fortsatt utbyggnad av klargöringsskydd på de främre klargöringsplatserna vid flygbaserna behövs 2,6 milj. kr.

16, 21, 23, 24 och 25. För att vid befintliga baser bygga ut lagringsanläggningar för drivmedel, fälthangarer, uppställningsplatser för flytsyreanläggningar samt baracker beräknas ett medelsbehov av 7 420 000 kr.

17 och 26. För hangarplattor i anslutning till hangarer och verkstäder behövs 1,2 milj. kr.

27. För mindre arbeten vid flygbaserna behövs 200 000 kr.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade före 1975-07-01	
1. F 4. Nybyggnad av flygverkstad	2 000
2. F 4. Nybyggnad av värmecentral	400
3. F 7. Nybyggnad av två hangarer	5 000
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
4. RFN. Nybyggnad av verkstadshangar	6 000
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
5. F 6. Nybyggnad av flygverkstad	9 000
6. F 6. Nybyggnad av hangar	8 300
7. F 6. Tillbyggnad av flygdrivmedelsanläggningen	2 000
8. F 13. Nybyggnad av flygverkstad	8 500
9. F 15. Nybyggnad av hangar	6 300
10. F 17. Nybyggnad av hangar	8 300
11. Diverse objekt	1 700
12. Upprustning av malplatser	1 000
13. Tekniska försörjningsanordningar	2 500
14. Diverse smärre byggnadsobjekt	10 000
	71 000
Reducering av medelsbehovet på grund av överplanering	- 7 000
Summa	64 000

1–4. Regeringen har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga flygverkstad och värmecentral vid F 4 i Östersund, två hangarer vid F 7 i Såtenäs och en verkstadshangar vid försvarets materielverks försöksplats i Vidsel.

5 och 8. Verkstads- och förrådstjänsten vid F 6 i Karlsborg och F 13 i

Norrköping äger f. n. rum i flera mindre byggnader. Genom denna splittring på olika lokaler kan verksamheten inte bedrivas på ett rationellt sätt. För att uppfylla de krav som måste ställas på verkstadsresurserna har det ansetts nödvändigt att vid flottiljerna bygga nya flygverkstäder med åtta platser för tillsyn, reparation och modifieringar på flygplan, detaljverkstäder för motorer och telemateriel samt kontorslokaler för verkstadsadministration. Regeringen uppdrog den 3 juli 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretagen. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 19 850 000 kr. för verkstaden vid F 6 och till 18 550 000 kr. för verkstaden vid F 13, allt enligt prisläget den 1 februari 1975.

6, 9 och 10. Ombeväpningen av F 6 i Karlsborg, F 15 i Söderhamn och F 17 i Ronneby med flygplan 37 medför att dessa flottiljer behöver nya hangarer som medger betryggande uppställning av de nya flygplanen. Nuvarande hangarer uppfyller inte de krav som måste ställas främst från brandskyddssynpunkt. Kostnaderna för att bygga om de befintliga hangarerna, som är uppförda i trä, har bedömts bli så stora att det är ekonomiskt fördelaktigare att bygga nya hangarer. De nya hangarerna avses bli utförda på samma sätt som de två hangarbyggnader som f. n. uppförs vid F 7 i Såtenäs. Fortifikationsförvaltningen har redovisat byggnadsprogram för byggnadsföretagen. Kostnaderna för objekten har beräknats till 15,7 milj. kr. vid F 6, 13 milj. kr. vid F 15 och 16,3 milj. kr. vid F 17, allt enligt prisläget den 1 februari 1975.

7. Vid en utredning om drivmedelsförsörjningen vid flottiljerna har det konstaterats att den nuvarande drivmedelsanläggningen vid F 6 i Karlsborg behöver förbättras när flottiljen ombeväpnas med flygplan 37. Nuvarande system med järnvägstransport till en central drivmedelsanläggning om 1 000 m^3 fungerar väl och har bedömts lämpligt att behålla. Däremot har transporterna med tankbilar från den centrala anläggningen till hangarplattorna befunnits orationella och oekonomiska. Det har därför ansetts nödvändigt att komplettera drivmedelsanläggningen med rörledningar till hangarplattorna och med anordningar som från miljöskyddssynpunkt är nödvändiga för att ta hand om drivmedelsspill. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna beräknas till 2 660 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

11. Under rubriken diverse objekt har tagits upp medel för nya brandövningsplatser för basbefälskolan vid F 14 i Halmstad. Behovet av en sådan nybyggnad har tidigare anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 246). Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna beräknas till 1 480 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

12. För upprustning av målplatser för stridsskjutning behövs 1 milj. kr. under nästa budgetår.

13. För tekniska försörjningsanordningar behövs 2,5 milj. kr. Medlen avses

främst för att komplettera distributionsnäten för el, värme och vatten vid förbanden.

14. För diverse smärre byggnadsföretag behövs 10 milj. kr. Medlen är avsedda främst för att genomföra planerad utbyggnad av drivmedelsutrustningsverkstäder, hundgårdar och räddningsstationer.

Föredraganden

Chefen för flygvapnet har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 102,5 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 101 750 000 kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 1,5 milj. kr. för markanskaffning, 37 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 63 250 000 kr. för anskaffning av kaserner m. m.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya objekt som finns intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation eller av andra skäl inte anses böra utföras, bör regeringen vidare kunna ersätta detta med annat objekt trots att detta inte har tagits upp i investeringsplanen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

	Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån
		74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77		
A.	*Markanskaffning*							
	Befästningars delfond							
	Delprogram 3.1							
1.	Mark för strilanläggningar m. m.	–	400	–	200	200	–	–
	Delprogram 3.7							
2.	Mark för krigsflygfält samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	800	–	500	300	–	–
	Kasernbyggnaders delfond							
	Delprogram 3.99							
3.	Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	2 100	–	1 000	1 100	–	–
	Summa A	**–**	**3 300**	**–**	**1 700**	**1 600**		

	Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån
		74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
	Reducering av medelsbehovet		–	–	– 200	– 100		
	Beräknat medelsbehov		–	–	**1 500**	**1 500**		
B.	*Anskaffning av befästningar m. m.*							
I.	Befästningar							
a.	*Företag påbörjade före 1975-07-01*							
	Delprogram 3.1							
1.	Radiolänkstationer och utpunkter	3 285	2 935	1 735	1 200	–	–	–
2.	Luftbevakningstorn	305	305	230	75	–	–	–
3.	Stridsledningsradaranläggningar (kompl. åtgärder)	750	750	490	260	–	–	–
4.	Radiostationer (luftoperativa radionätet)	2 480	2 040	100	1 710	230		
5.	Smärre objekt	40	40	20	20	–	–	–
	Delprogram 3.7							
6.	Kommandocentraler	965	900	490	410	–	–	–
7.	Smärre objekt	270	270	230	40	–	–	–
	Delprogram 3.99							
8.	Smärre objekt	170	170	110	60	–	–	–
	Summa a	**8 265**	**7 410**	**3 405**	**3 775**	**230**	–	–
b.	*Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76*							
	Delprogram 3.1							
9.	Radiolänkstationer och utpunkter	1 175	1 175	–	1 175	–	–	–
10.	Stridsledningsradaranläggningar (kompl. åtgärder)	600	600	–	600	–	–	–
11.	Radaranläggning	6 620	7 300	200	3 700	2 500	–	–
	Delprogram 3.7							
12.	Betongförråd för ammunition	1 000	1 000	–	1 000	–	–	–
13.	Sårbarhetsreducerande åtgärder	1 000	500	–	500	–	–	–
14.	Kommandocentraler	870	960	–	500	460	–	–
15.	Smärre objekt	215	215	–	215	–	–	–
	Summa b	**11 380**	**11 750**	**200**	**7 690**	**2 960**	–	–
c.	*Företag avsedda att påbörjas 1976/77*							
	Delprogram 3.1							
16.	Radiolänkstationer och utpunkter	–	2 000	–	–	2 000	–	–
17.	Luftbevakningstorn	–	1 000	–	–	1 000	–	–
18.	Stridsledningsradaranläggningar (kompl. åtgärder)	–	200	–	–	200	–	–

	Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
		74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77	år-mån.	år-mån.
19.	Styrdataledning	–	1 000	–	–	1 000	–	–
20.	Smärre objekt	–	500	–	–	500	–	–
	Delprogram 3.7							
21.	Betongförråd för ammunition	–	1 500	–	–	1 500	–	–
22.	Sårbarhetsreducerande åtgärder	–	3 000	–	–	3 000	–	–
23.	Smärre objekt	–	1 000	–	–	1 000	–	–
	Summa c		**10 200**	**–**	**–**	**10 200**		
	Summa B I (a–c)	**19 645**	**29 360**	**3 605**	**11 465**	**13 390**		
	Reducering av medelsbehovet				–1 165	–1 390		
	Beräknat medelsbehov				**10 300**	**12 000**		
II.	Flygfält							
a.	*Företag påbörjade före 1975-07-01*							
	Delprogram 3.7							
1.	Utbyggnad av nya flygbaser	1 800	1 800	–	1 800	–	75-07	75-11
2.	Kompletteringsarbeten på befintliga baser	3 000	2 520	510	2 010	–	75-06	75-12
3.	Lagringsanläggningar för tjära	2 100	2 320	2 000	320	–	75-01	75-09
4.	Fälthangarer	1 200	2 840	–	2 840	–	75-07	75-12
5.	Klargöringsskydd	2 200	1 740	460	1 280	–	75-02	75-11
6.	Lagringsanläggningar för drivmedel	3 000	2 060	1 810	250	–	74-07	75-11
7.	Baracker	900	1 510	500	1 010	–	75-02	75-10
8.	Smärre objekt	500	200	180	20	–	75-05	75-09
9.	El- och teleanläggningar	4 900	7 305	2 155	4 080	1 070	74-07	76-06
	Summa a	**19 600**	**22 295**	**7 615**	**13 610**	**1 070**		
b.	*Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76*							
	Delprogram 3.7							
10.	Kompletteringsarbeten på befintliga baser	5 700	6 750	–	1 850	4 900	75-07	76-06
11.	Komplettering av flygbaser för anpassning till flygplan 37	5 500	5 800	–	1 200	2 900	75-07	75-11
12.	Klargöringsskydd	800	1 300	–	–	1 300	76-05	76-10
13.	Lagringsanläggningar för drivmedel	4 000	3 720	–	3 300	420	76-03	77-05
14.	Uppställningsplatser för flytsyreanläggningar	300	300	–	300	–	75-06	76-06
15.	Smärre objekt	500	300	–	300	–	75-07	76-04
16.	Baracker	350	800	–	800	–	75-11	76-04
17.	Hangarplattor	2 200	1 800	–	1 600	200	75-07	76-09
18.	El- och teleanläggningar	4 800	6 805	–	1 950	3 720	75-07	77-06
	Summa b	**24 150**	**27 575**	**–**	**11 300**	**13 440**		

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77	år-mån.	år-mån.
c. *Företag avsedda att påbörjas 1976/77*							
Delprogram 3.7							
19. Kompletteringsarbeten på befintliga baser		1 150	–	–	550	76-07	77-05
20. Komplettering av flygbaser för anpassning till fpl 37	–	3 900	–	–	800	77-03	77-05
21. Fälthangarer	–	1 600	–	–	1 600	76-07	77-03
22. Klargöringsskydd	–	1 300	–	–	1 300	76-07	77-05
23. Lagringsanläggningar för drivmedel	–	3 400	–	–	3 400	76-07	77-05
24. Uppställningsplatser för flytsyreanläggningar	–	300	–	–	300	76-07	77-05
25. Baracker	–	1 700	–	–	1 700	76-07	77-05
26. Hangarplattor	–	3 000	–	–	1 000	76-07	77-12
27. Smärre objekt	–	200	–	–	200	76-07	76-11
28. El- och teleanläggningar	–	5 975	–	–	2 105	76-07	78-06
Summa c	–	**22 525**	–	–	**12 955**		
Summa B II (a–c)	**43 750**	**72 395**	**7 615**	**24 910**	**27 465**		
Reducering av medelsbehovet				–3 510	–2 465		
Beräknat medelsbehov				**21 400**	**25 000**		
Summa B (I–II)	**63 395**	**101 755**	11 220	**36 375**	**40 855**		
Reducering av medelsbehovet				–4 675	–3 855		
Beräknat medelsbehov				**31 700**	**37 000**		
C. *Anskaffning av kaserner m. m.*							
a. *Företag påbörjade före 1975-07-01*							
Delprogram 3.99							
1. F 4. Nybyggnad av flygverkstad	13 200	14 500	3 200	9 300	2 000	75-02	76-10
2. F 4. Nybyggnad av värmecentral	3 100	3 200	1 400	1 400	400	75-02	76-10
3. F 4. Utökning av flygdrivmedelsanläggning	4 000	7 100	3 500	3 600	–	74-11	76-06
4. F 7. Nybyggnad av två hangarer	27 500	26 000	11 200	9 300	5 000	74-12	77-01
5. F 14. Nybyggnad av skolbyggnad för BBS	6 700	6 200	2 900	3 300	–	75-02	76-06
6. F 14. Nybyggnad av huvudställverk	3 600	2 400	850	1 550	–	75-01	76-03
7. F 14. Om- och tillbyggnad av matinrättning	4 700	4 900	4 200	700	–	73-04	75-11
8. F 15. Nybyggnad av flygverkstad	7 000	7 400	7 050	350	–	73-06	75-10
9. F 15. Utökning av flygdrivmedelsanläggning	5 500	6 100	5 900	200	–	73-10	75-11
10. F 18. Nybyggnad för utbildningsverksamheten	28 000	28 000	26 900	400	–	71-12	75-09
Summa a	**103 300**	**105 800**	**67 100**	**30 100**	**7 400**		

	Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
		74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år-mån.	år-mån.
b.	*Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76*							
11.	F 5. Utbyggnad av flygdrivmedelsanläggningen	1 500	1 650	–	1 650	–	75-10	76-10
12.	F 10. Utbyggnad av flygdrivmedelsanläggningen	2 000	2 200	–	2 200	–	75-10	76-10
13.	RFN. Nybyggnad av hangar	–	10 200	–	4 200	6 000	75-09	76-10
14.	Tekniska försörjningsanordningar	–	6 000	–	7 850	–	–	–
15.	Diverse smärre byggnadsföretag	–	18 300	–	18 300	–	–	–
	Summa b	**3 500**	**38 350**	**–**	**34 200**	**6 000**	**–**	**–**
c.	*Företag avsedda att påbörjas 1976/77*							
16.	F 6. Nybyggnad av flygverkstad	–	19 850	–	–	9 000	76-09	78-06
17.	F 6. Nybyggnad av hangar	–	15 700	–	–	8 300	76-10	77-10
18.	F 6. Utökning av flygdrivmedelsanläggning	–	2 660	–	–	2 000	76-08	77-08
19.	F 13. Nybyggnad av flygverkstad	–	18 550	–	–	8 500	76-09	78-06
20.	F 14. Nybyggnad av brandövningsplatser för BBS	–	1 480	–	–	1 480	76-10	77-06
21.	F 15. Nybyggnad av hangar	–	13 000	–	–	6 300	76-10	77-10
22.	F 17. Nybyggnad av hangar	–	16 300	–	–	8 300	76-10	77-10
23.	Upprustning av målplatser	–	1 000	–	–	1 000	–	–
24.	Tekniska försörjningsanordningar	–	2 500	–	–	2 500	–	–
25.	Diverse smärre byggnadsföretag	–	10 000	–	–	10 000	–	–
	Summa c	–	**101 040**	**–**	**–**	**57 380**	**–**	**–**
	Summa C (a–c)	**106 800**	**245 180**	**67 100**	**64 300**	**70 780**	**–**	**–**
	Reducering av medelsbehovet				–3 700	–7 530		
	Beräknat medelsbehov				**60 600**	**63 250**		
	Totalt A–C				102 375	113 235		
	Reducering av medelsbehovet				–8 575	–11 485		
	Beräknat medelsbehov				**93 800**	**101 750**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	4 318	1975/76	93 800
Anslag för 1975/76		1976/77	101 750
statsbudget	71 700	Beräknad behållning	
tilläggsbudget I	18 800	1977-06-30	2 518
Anslag för 1976/77 (förslag)	103 250		
	198 068		**198 068**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 103 250 000 kr.

III 4. Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar

1974/75	Utgift	22 404 470	Behållning	3 580 070
1975/76	Anslag	20 500 000		
1976/77	Förslag	11 400 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler, stabsplatser, förråd m. m. för central och högre regional ledning samt markförvärv härför.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Överbefälhavaren	Föredragandena
Central och högre regional ledning:				
Markanskaffning för delprogrammet Militärområdesstaber m. m.	440	440	440	440
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen				
Militärområdesstaber m. m.	12 162	10 200	6 600	6 600
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	9 300	7 000	4 900	4 900
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammen				
Försvarsstaben	2 700	3 500		
Militärområdesstaber m. m.	1 000	1 300	3 500	3 500
Summa	**25 602**	**22 440**	**15 440**	**15 440**
Reducering på grund av överplanering	- 2 102	1 940	- 1 340	- 1 340
Beräknat medelsbehov	**23 500**	**20 500**	**14 100**	**14 100**

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att något behov av att anskaffa mark inte har förelegat under budgetåret. Befästningsobjekt har byggts ut i överensstämmelse med vad som var planerat. Åtta större objekt har påbörjats. Anskaffning av kaserner har i stort sett genomförts enligt planerna.

Den beräknade medelsförbrukningen var 23,5 milj. kr. Utfallet blev 22 404 470 kr.

Budgetåret 1975/76

Den planerade anskaffningen beräknas kunna bli genomförd.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

För budgetåret 1975/76 har beräknats en medelsförbrukning av 20,5 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 14,1 milj. kr., varav 400 000 kr. för markanskaffning, 10,5 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 3,2 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Militärområdesstaber m. m.	
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	440
Reducering på grund av överplanering	40
Summa	400

1. För att utföra befästningsanläggningar kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Medel kan också behövas för att anskaffa mark för befästnings- och liknande anläggningar inom andra delprogram inom huvudprogrammet.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Militärområdesstaber m. m.	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
1. Militärområdesförråd för drivmedel	2 000
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
2. Militärområdesförråd för drivmedel	2 800
3. Militärområdesförråd för ammunition	1 800
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	
Företag påbörjade före 1975-07-01	
4. Stabsplatser och utpunkter	800
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
5. Stabsplats	1 600
6. Smärre objekt	2 500
	11 500
Reducering på grund av överplanering	– 1 000
Summa	10 500

1. Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga två militärområdesförråd för drivmedel om vardera två enheter inom en sammanlagd kostnadsram av 8,4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974. Fortifikationsförvaltningen räknar nu med att kunna bygga förråden inom en sammanlagd kostnadsram av 7,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

2. Ytterligare två förrådsenheter behövs inom ett militärområdesförråd för drivmedel. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för nybyggnad av dessa förråd. Kostnaderna har därvid beräknats till 3 830 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

3. För att kunna fortsätta utflyttningen av ammunition från ett bergförråd behöver friliggande ammunitionsförråd byggas. Kostnaderna för varje förråd överstiger inte 800 000 kr. För nästa budgetår behövs 1,8 milj. kr. för detta ändamål.

4. Kungl. Maj:t uppdrog den 14 juni 1974 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga en utpunkt till en stabsplats inom en kostnadsram av 4,4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1973. Fortifikationsförvaltningen räknar nu med att kunna bygga utpunkten inom en kostnadsram av 3,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975. För att slutföra arbetena behövs 800 000 kr. för nästa budgetår.

5. För förvärv av en kommunägd del av en stabsplats behövs 1,6 milj. kr. för nästa budgetår.

6. För smärre objekt behövs 2,5 milj. kr. för nästa budgetår.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Militärområdesstaber m. m.	
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
1. Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	3 500
Reducering på grund av överplanering	– 300
Beräknat medelsbehov	**3 200**

1. För diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram behövs 3,2 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 14,1 milj. kr. Jag biträder förslaget och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 400 000 kr. för markanskaffning, 10,5 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 3,2 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för de nya byggnadsobjekt som är intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade byggnadsföretagen skall utföras.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

	Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
		74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år-mån.	år-mån.
A.	*Markanskaffning*							
	Befästningars delfond							
	Delprogram 4.5							
1.	Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	880	–	440	440	–	–
	Summa A	–	**880**	–	**440**	**440**	–	–
	Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–40	–40	–	–
	Beräknat medelsbehov	–	–	–	**400**	**400**	–	–
B.	*Anskaffning av befästningar m. m.*							
a.	*Företag påbörjade före 1975-07-01*							
	Delprogram 4.5							
1.	Militärområdesförråd för drivmedel	4 225	3 490	3 330	160	–	–	–
2.	Militärområdesförråd för ammunition	3 675	3 250	1 950	1 300	–	–	–
	Delprogram 4.6							
3.	Stabsplatser och utpunkter	17 020	14 800	12 100	1 900	800	–	–
	Summa a	**24 920**	**21 540**	**17 380**	**3 360**	**800**	–	–
b.	*Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76*							
	Delprogram 4.5							
4.	Militärområdesförråd för drivmedel	8 400	7 600	–	5 600	2 000	–	–
	Delprogram 4.6							
5.	Smärre objekt	3 500	8 240	–	8 240	–	–	–
	Summa b	**11 900**	**15 840**	–	**13 840**	**2 000**	–	–
c.	*Företag avsedda att påbörjas 1976/77*							
	Delprogram 4.5							
6.	Militärområdesförråd för drivmedel	–	3 830	–	–	2 800	–	–
7.	Militärområdesförråd för ammunition	–	1 800	–	–	1 800	–	–

	Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
		74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77	år-mån.	år-mån.
	Delprogram 4.6							
8.	Stabsplats	–	1 600	–	–	1 600	–	–
9.	Smärre objekt	–	2 500	–	–	2 500	–	–
	Summa c	**–**	**9 730**	**–**	**–**	**8 700**	**–**	**–**
	Summa B (a–c)	**36 820**	**47 110**	**17 380**	**17 200**	**11 500**	**–**	**–**
	Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–1 600	–1 000	–	–
	Beräknat medelsbehov	–	–	–	**15 600**	**10 500**	–	–
C.	*Anskaffning av kaserner m. m.*							
a.	*Företag påbörjade före 1975-07-01*							
	Delprogram 4.1							
1.	Tillbyggnad för totalförsvarets signalskyddsavdelning	3 415	3 900	3 200	700	–	74-05	75-09
	Delprogram 4.5							
2.	ByÖN m. fl. Nybyggnad av garage	2 800	2 900	1 600	1 300	–	74-10	75-09
	Summa a	**6 215**	**6 800**	**4 800**	**2 000**	**–**	**–**	**–**
b.	*Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76*							
	Delprogram 4.5							
3.	Tekniska försörjningsanordningar	500	550	–	550	–	–	–
4.	Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	3 000	3 300	–	3 300	–	–	–
	Summa b	**3 500**	**3 850**	**–**	**3 850**	**–**	**–**	**–**
c.	*Företag avsedda att påbörjas 1976/77*							
	Delprogram 4.5							
5.	Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	–	3 500	–	–	3 500	–	–
	Summa c	**–**	**3 500**	**–**	**–**	**3 500**	**–**	**–**
	Summa C (a–c)	**9 715**	**14 150**	**4 800**	**5 850**	**3 500**	**–**	**–**
	Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–1 350	–300	–	–
	Beräknat medelsbehov	**–**	**–**	**–**	**4 500**	**3 200**	**–**	**–**
	Totalt A–C	**46 535**	**62 140**	**22 180**	**23 490**	**15 440**	**–**	**–**
	Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–2 990	–1 340	–	–
	Beräknat medelsbehov	–	–	–	**20 500**	**14 100**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	3 580	1975/76	20 500
Anslag för 1975/76	20 500	1976/77	14 100
Anslag för 1976/77 (förslag)	11 400	Beräknad behållning 1977-06-30	880
	35 480		**35 480**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 11 400 000 kr.

III 5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar

1974/75	Utgift	12 166 722	Behållning	254 411
1975/76	Anslag	12 900 000		
1976/77	Förslag	16 000 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m. och befästningar för gemensamma myndigheter och funktioner samt markförvärv härför.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Överbefälhavaren	Föredraganden
Gemensamma myndigheter m. m.:				
Markanskaffning för delprogrammet Försvarets radioanstalt	220	220	220	220
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen Försvarets radioanstalt	5 900	3 700	5 250	5 250
Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	3 220	6 500	7 000	7 000
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammen Försvarets materielverk	–	–	1 900	1 900
Försvarets radioanstalt	3 500	3 900	2 800	2 800
Summa	**12 840**	**14 320**	**17 170**	**17 170**
Reducering på grund av överplanering	– 1 240	– 1 420	1 770	1 770
Beräknat medelsbehov	**11 600**	**12 900**	**15 400**	**15 400**

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att något behov av att anskaffa mark inte har förelegat under budgetåret. Befästningsobjekt har byggts ut i överensstämmelse med vad som planerats. Anskaffning av kaserner har i stort sett genomförts enligt planerna.

Den beräknade medelsförbrukningen var 11,6 milj. kr. Utfallet blev 12 166 772 kr.

Budgetåret 1975/76

Den planerade anskaffningen beräknas kunna bli genomförd.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

För budgetåret 1975/76 har beräknats en medelsförbrukning av 12,9 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 15,4 milj. kr., varav 200 000 kr. för markanskaffning, 11 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 4,2 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Försvarets radioanstalt	
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	220
Reducering på grund av överplanering	– 20
Summa	**200**

1. För att utföra befästningsanläggningar kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Medel kan också behövas för att anskaffa mark för befästnings- och liknande anläggningar inom andra delprogram inom huvudprogrammet.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Försvarets radioanstalt	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76	
1. FRA-anläggningar	2 850
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
2. FRA-anläggningar	2 000
3. Smärre objekt	400

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
4. Truppbefästningar	6 500
5. Förbindelsearbeten	300
6. Förstöringsarbeten	200
	12 250
Reducering på grund av överplanering	1 250
Summa	**11 000**

1. Behovet av två anläggningar för försvarets radioanstalt har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 278). Regeringen uppdrog den 29 maj 1975 åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga de båda anläggningarna inom en sammanlagd kostnadsram av 4 650 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, vilket motsvarar 5,1 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

2. Ytterligare en anläggning för försvarets radioanstalt behöver byggas. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för denna nybyggnad. Regeringen uppdrog den 14 augusti 1975 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna angavs därvid till 4,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1975.

3. För smärre objekt för försvarets radioanstalt behövs 400 000 kr. för nästa budgetår.

4–6. För truppbefästningar, förbindelsearbeten och förstöringsarbeten behövs 6 milj. kr., 300 000 kr. och 200 000 kr. för nästa budgetår.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Försvarets materielverk	
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
1. Diverse objekt	1 900
Försvarets radioanstalt	
Företag avsedda att påbörjas 1976/77	
2. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	2 800
	4 700
Reducering på grund av överplanering	– 500
Summa	**4 200**

1. För diverse objekt för vilka kostnaderna var för sig beräknas till högst 2 milj. kr. behövs 1,9 milj. kr. för nästa budgetår.

2. För diverse smärre byggnadsföretag behövs 2,8 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 15,4 milj. kr. Jag biträder förslaget och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 200 000 kr. för markanskaffning, 11 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 4,2 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m.

I enlighet med vad jag har anfört under anslaget Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar bör en förenklad handläggningsordning tillämpas för de objekt som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet och för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. För arbeten av detta slag förordar jag att under rubriken Diverse objekt beräknas en kostnadsram och en medelsförbrukning av 1,9 milj. kr. för nästa budgetår.

Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för de nya byggnadsobjekt som är intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade byggnadsföretagen skall utföras.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år-mån.	år-mån.
A. *Markanskaffning*							
Befästningars delfond							
Delprogram 5.6							
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	440	–	220	220	–	–
Summa A	–	440	–	220	220	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	20	20	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	200	200	–	–
B. *Anskaffning av befästningar m. m.*							
a. *Företag påbörjade före 1975-07-01*							
Delprogram 5.6							
1. FRA-anläggningar	3 030	2 770	2 530	240		–	
Summa a	3 030	2 770	2 530	240	–	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år-mån.	år-mån.
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 5.6							
2. FRA-anläggningar	4 550	5 100		2 250	2 850	–	-
3. Smärre objekt	1 350	1 110	–	1 110	–		–
Delprogram 5.17							
4. Truppbefästningar	6 000	6 000	–	6 000	–	–	–
5. Förbindelsearbeten	300	300		300		–	
6. Förstöringsarbeten	200	200		200	–	–	–
Summa b	**12 400**	**12 710**	–	**9 860**	**2 850**	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1976/77							
Delprogram 5.6							
7. FRA-anläggningar	–	4 600	–	100	2 000	–	-
8. Smärre objekt	–	400	–	-	400	–	
Delprogram 5.17							
9. Truppbefästningar	–	6 500		–	6 500		-
10. Förbindelsearbeten	-	300	–	–	300		–
11. Förstöringsarbeten	–	200	–	–	200		–
Summa c	–	**12 000**	–	**100**	**9 400**	–	–
Summa B (a–c)	**15 430**	**27 480**	**2 530**	**10 200**	**12 250**	–	–
Reducering av medelsbehovet		–		– 1 100	– 1 250	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**9 100**	**11 000**	–	–
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
a. Företag påbörjade före 1975-07-01							
Delprogram 5.6							
1. FRA. Nybyggnad av garage m. m.	4 900	4 200	50	4 150	–	74-12	76-06
Summa a	**4 900**	**4 200**	**50**	**4 150**	–	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 5.6							
2. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	750	830	–	830	–	–	-
Summa b	**750**	**830**	–	**830**	–	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1976/77							
Delprogram 5.4							
3. Diverse objekt	-	1 900		–	1 900	–	–
Delprogram 5.6							
4. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	–	2 800	–		2 800	–	–
Summa c	–	4 700	–	–	4 700	–	–
Summa C (a–c)	**5 650**	**9 730**	**50**	**4 980**	**4 700**	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år-mån.	år-mån.
Reducering av medelsbehovet			–	– 1 380	– 500	..	..
Beräknat medelsbehov	–	–	–	3 600	4 200	–	–
Totalt A–C	21 080	37 650	2 580	15 400	17 170	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 2 500	1 770	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	12 900	15 400	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	254	1975/76	12 900
Anslag för 1975/76	12 900	1976/77	15 400
Anslag för 1976/77 (förslag)	16 000	Beräknad behållning 1977-06-30	854
	29 154		29 154

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 16 000 000 kr.

III 6. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt

1974/75	Utgift	1 125 395	Behållning	641 342
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 200 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m. för försvarets forskningsanstalt.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Försvarets forskningsanstalt	Föredraganden
Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensam försvarsforskning	1 260	550	1 200	1 200
Beräknat medelsbehov	1 260	550	1 200	1 200

Budgetåret 1974/75

Planerad verksamhet har genomförts. Den beräknade medelsförbrukningen var 1 260 000 kr. Utfallet blev 1 125 395 kr.

Budgetåret 1975/76

Planerad verksamhet beräknas kunna bli genomförd.

Budgetåret 1976/77

Försvarets forskningsanstalt

För budgetåret 1975/76 har beräknats en medelsförbrukning av 550 000 kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 1,2 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensam försvarsforskning	
1. Smärre objekt	1 200
Summa	**1 200**

Föredraganden

Försvarets forskningsanstalt har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 1,2 milj. kr. Jag biträder förslaget och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77	år-mån.	år-mån.
A. Anskaffning av kaserner m. m. Delprogram 5.5							
a. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1975/76							
1. Smärre objekt	550	550		550	–	–	–
Summa a	550	550	–	550	–	–	–
b. Företag avsedda att påbörjas 1976/77							
2. Smärre objekt	–	1 200	–	–	1 200	–	–
Summa b	–	1 200	–	–	1 200	–	–
Summa A (a–b)	550	1 750	–	550	1 200	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	550	1 200	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	641	1975/76	550
Anslag för 1975/76	1	1976/77	1 200
Anslag för 1976/77 (förslag)	1 200	Beräknad behållning 1977-06-30	92
	1 842		1 842

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kr.

III 7. Anskaffning av vissa militära anläggningar

1974/75	Utgift	329 644	Behållning	801 143
1975/76	Anslag	1 200 000		
1976/77	Förslag	16 000 000		

Verksamheten under anslaget omfattar anskaffning av sådana anläggningar som helt eller delvis finansieras utanför utgiftsramen för det militära försvaret.

Medelsförbrukning och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	1976/77	
			Överbefälhavaren	Föredraganden
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål:				
Markanskaffning	400	1 600	7 000	4 000
Anskaffning av befästningar m. m.	330	–		–
Anskaffning av kaserner m. m.	–	–	30 000	12 000
Summa = medelsbehov	730	1 600	37 000	16 000

Budgetåret 1974/75

I sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 anmäler *fortifikationsförvaltningen* att planerad komplettering av befästningarna vid Borlänge flygplats har genomförts. Någon anskaffning av kompensationsmark vid pansarövningsfältet i Skövde har inte kunnat genomföras på grund av att någon mark inom aktuellt område inte har bjudits ut.

Budgetåret 1975/76

Mark avses anskaffas för nybyggnad för en teknisk skola för armén och en för försvarsmakten gemensam förvaltningsskola i Östersund för en beräknad kostnad av 1,2 milj. kr. Förvärvet beräknas kunna genomföras så snart uppdrag har lämnats i markförvärvsfrågan.

Förvärv av frivilligt utbjuden mark i anslutning till pansarövningsfältet i Skövde beräknas fortsätta i den mån mark bjuds ut.

Budgetåret 1976/77

Överbefälhavaren

För budgetåret 1975/76 har beräknats en medelsförbrukning av 1,6 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 37 milj. kr., varav 7 milj. kr. för markanskaffning och 30 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål	
1. Förvärv av kompensationsmark i Skövde	400
2. Anskaffning av mark för nybyggnad av förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen i Eskilstuna	3 600
3. Anskaffning av kasern- och övningsområde för ett nytt fredsförband i Arvidsjaur	3 000
Summa	7 000

1. Frågan om att anskaffa kompensationsmark vid Skövde har senast anmälts i prop. 1975:1 (bil. 6 s. 284). För fortsatta markförvärv beräknas en medelsförbrukning av 400 000 kr. under budgetåret 1976/77. De totala kostnaderna beräknas till 2 milj. kr.

2. 1973 års riksdag (prop. 1973:55, InU 1973:22, rskr 1973:220) beslutade att fortifikationsförvaltningen skall omlokaliseras till Eskilstuna. Kostnaderna för att anskaffa tomt för en ny förvaltningsbyggnad beräknas till 3,6 milj. kr.

3. 1975 års riksdag (prop. 1975:75, FöU 1975:14, rskr 1975:172) beslutade att ett kasern- och övningsområde om ca 7 000 ha skall anskaffas för det nya fredsförbandet i Arvidsjaur. Kostnaderna beräknas till 5 milj. kr. För att påbörja markanskaffningen har för innevarande budgetår anvisats 1 milj. kr. under anslaget Arméförband: Anskaffning av anläggningar. Återstående 4 milj. kr. bör anvisas utanför utgiftsramen för det militära försvaret. För nästa budgetår behövs 3 milj. kr.

B. Anskaffning av kaserner

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål	
1. Nybyggnad av kaserner m. m. för ett nytt fredsförband i Arvidsjaur	18 000
2. Nybyggnad av expeditions- och laboratorielokaler för försvarets materielverk och försvarets teletekniska laboratorium i Linköping	12 000
Summa	30 000

1. Kostnaderna för kaserner m. m. för det nya fredsförbandet i Arvidsjaur har uppskattats till 128 milj. kr. Under budgetåret 1976/77 avses utbyggnaden börja av vägar och utbildningsanordningar på övningsfältet samt av ett motorområde inom det planerade kasernområdet. För dessa ändamål beräknas ett medelsbehov av 18 milj. kr.

2. 1974 års riksdag (prop. 1974:75, FöU 1974:19, rskr 1974:190) beslutade att delar av försvarets teletekniska laboratorium skall föras över till den del av försvarets materielverk som enligt riksdagens beslut (prop. 1971:29, InU 1971:15, rskr 1971:196) skall omlokaliseras till Linköping. Kostnaderna för att bygga nya expeditions- och laboratorielokaler i Linköping beräknas till 20 milj. kr. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under budgetåret 1976/77. Medelsbehovet under detta budgetår beräknas till 12 milj. kr.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget till 37 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 16 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknar jag 400 000 kr. för att förvärva kompensationsmark i Skövde, 3,6 milj. kr. för förvärv av tomt för ny förvaltningsbyggnad för fortifikationsförvaltningen i Eskilstuna och 12 milj. kr. för att påbörja arbetena med nybyggnad av expeditions- och laboratorielokaler för en provningsenhet i Linköping för försvarets materielverk och för delar av försvarets teletekniska laboratorium. I fråga om förvärv av kompensationsmark i Skövde har riksdagen tidigare fattat beslut (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231). Riksdagens beslut (prop. 1973:55, InU 1973:22, rskr 1973:220) om att genomföra en andra etapp av omlokalisering av statlig verksamhet innebär bl. a. att fortifikationsförvaltningen skall flytta till Eskilstuna. En ny förvaltningsbyggnad måste uppföras för ämbetsverket. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under budgetåret 1977/78. Medel bör under budgetåret 1976/77 stå till förfogande under detta anslag så att tomt för förvaltningsbyggnaden kan förvärvas. Riksdagens beslut (prop. 1971:124, FöU 1971:22, rskr 1971:292) med godkännande av riktlinjer för organisation m. m. av försvarets materielverk

innebär bl. a. att en provningsenhet inrättas inom huvudavdelningen för flygmateriel. Provningsenheten skall med vissa undantag lokaliseras till Linköping (Malmslätt). Vidare har riksdagen (prop. 1974:75, FöU 1974:19, rskr 1974:190) godkänt vissa organisationsförändringar inom försvarets forskningsanstalt som innebär bl. a. att delar av försvarets teletekniska laboratorium skall föras över till den del av materielverket som omlokaliseras till Linköping. För dessa omlokaliseringar behöver nya expeditions- och laboratoriebyggnader uppföras. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under budgetåret 1976/77.

Överbefälhavaren har vidare under anslaget beräknat att 3 milj. kr. behövs för att fortsätta den under innevarande budgetår påbörjade anskaffningen av mark för kasern- och övningsområde för det nya fredsförbandet i Arvidsjaur samt att 18 milj. kr. behövs för att påbörja utbyggnaden av vägar och utbildningsanordningar samt motorområde för förbandet. I likhet med överbefälhavaren anser jag att medel bör ställas till förfogande för dessa ändamål under nästa budgetår. De medel som behövs bör dock inte beräknas under detta anslag. Som framgår av vad jag har anfört i det föregående har jag beräknat sammanlagt 21 milj. kr. för ändamålen under anslaget Arméförband: Anskaffning av anläggningar.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

	Kostnadsram		Medelsförbrukning		
	74-02-01	75-02-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77
A. Markanskaffning					
Kasernbyggnaders delfond					
Delprogram H 3					
1. Förvärv av kompensationsmark i Skövde	2 000	2 000	79	400	400
2. Anskaffning av mark för FortFs förvaltningsbyggnad i Eskilstuna		3 600	–	–	3 600
3. Förvärv av mark för nybyggnad för en teknisk skola för armén och en förvaltningsskola i Östersund	1 200	1 200		1 200	
Summa A	3 200	6 800	79	1 600	4 000
B. Anskaffning av kaserner m. m.					
Företag avsedda att påbörjas 1976/77					
Delprogram H 3					
4. Nybyggnad av lokaler för FMV och försvarets teletekniska laboratorium i Linköping	–	20 000	–	–	12 000
Summa B	–	20 000	–	–	12 000
Summa A–B	3 200	26 800	79	1 600	16 000
Beräknat medelsbehov	–	–	–	1 600	16 000

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	801	1975/76	1 600
Anslag för 1975/76	1 200	1976/77	16 000
Anslag för 1976/77 (förslag)	16 000	Beräknad behållning 1977-06-30	401
	18 001		18 001

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av vissa militära anläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 16 000 000 kr.

IX Diverse kapitalfonder

Statens datamaskinfond: Försvarets delfond

Anskaffning av datamaskiner

Försvarets rationaliseringsinstitut skall gentemot statskontoret svara för att anskaffning och utnyttjande av datamaskiner för försvaret samordnas. Datamaskinutrustning m. m. för försvaret upphandlas av statskontoret i samråd med institutet.

För finansiering och redovisning av generellt användbar datamaskinutrustning finns statens datamaskinfond inrättad. Fonden har två delfonder, varav en för försvaret. Statskontoret förvaltar båda delfonderna. Från investeringsanslagen till fonden bestrids dels utgifter för förvärv av datamaskinutrustning, dels andra utgifter av investeringskaraktär i samband med anskaffning av utrustning som är av sådan art att de bör periodiseras. Utrustning som redovisas på fonden ställs mot avgift till förfogande för de myndigheter som skall svara för driften av anläggningarna. Avgifterna fastställs av statskontoret efter samråd med riksrevisionsverket och försvarets rationaliseringsinstitut. Utöver normal avskrivning eller hyra för utrustning m. m. skall avgifterna täcka kostnaderna för fondens administration.

Anskaffningen av datamaskiner kan inte hänföras till visst huvud- eller delprogram utan täcker hela försvaret. Verksamheten budgeteras på ett primäruppdrag och finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av datamaskiner.

Programplan för perioden 1976/77–1980/81

Beträffande utvecklingen under programplaneperioden anför *försvarets rationaliseringsinstitut* bl. a. följande.

I förra årets programplan gjordes en klar åtskillnad mellan central och regional datamaskinkapacitet. Genom att det under programplaneperioden planeras att såväl byta ut datamaskinerna D 23 som anskaffa regional datamaskinkapacitet, anser institutet att dessa datamaskiner bör ses som en integrerad datamaskinresurs. Vissa av dessa datamaskiner (Regina-maskiner) kommer att utnyttjas för operativa system och andra system som skall användas även i krig. Datamaskinerna får därför skyddad uppställning som kan medföra vissa olägenheter och merkostnader för fredsanvändningen. Merkostnaderna bör enligt institutet betraktas som beredskapskostnader.

Erfarenheterna hittills av datamaskinen D 23 (Cecilia) medför att försvaret måste räkna med att inte kunna behålla beställda D 23-maskiner under den tid som är normal för denna typ av datamaskin. Datamaskinerna bör bytas ut så snart det är lämpligt från praktiska synpunkter. Det är idag osäkert

när ett sådant utbyte kan ske. Medel för att ersätta datamaskinerna D 23 (Bertil och Cecilia) har tagits upp i programplanen.

Sommaren 1976 beräknar institutet att en datamaskin (Berta) installeras i Karlstad. Den skall främst tillgodose behovet av datamaskinkapacitet hos vissa av de myndigheter som omlokaliseras till Karlstad. Behov av terminaler till datamaskinen har anmälts till institutet. Utrustningen beräknas vara i drift under hela programplaneperioden.

Medel för att anpassa befintliga program till datamaskinen Berta och till ersättningsutrustning för datamaskinerna Bertil och Cecilia ingår i de medel som har tagits upp för resp. datamaskin.

Värnpliktsverket utnyttjar för sina system Burroughs-datamaskinerna i Solna, Kristianstad och Östersund. I samband med huvudkontorets flyttning till Karlstad kommer förbindelse till Burroughs-maskinerna att ordnas över en terminal i Karlstad. Enligt planerna kommer dessa datamaskiner att tas ur drift i slutet av programplaneperioden. I planeringen förutsätts att driften sker på nya regionala datamaskiner.

En fortlöpande anskaffning av terminaler eller minidatamaskiner har förutsatts. De bör anskaffas i takt med att nya system utvecklas. Institutet bedömer att det mot slutet av programplaneperioden bör finnas underlag för att ta ställning till en större anskaffning av terminaler/minidatamaskiner. Ett större beställningsbemyndigande för terminaler har därför tagits upp för budgetåret 1978/79.

För att förverkliga intentionerna i Infosystemplan 82 krävs förutom maskinvara även tillgång till avancerad programvara. Institutet har påbörjat specifikationsarbete för ett operativsystem som är speciellt anpassat för reelltidsystem, benämnt GENT. Dessa specifikationer avses ligga till grund för anskaffning av generell programvara antingen genom inköp av färdiga produkter eller genom egen utveckling.

En datakraftstruktur med omfattande terminalverksamhet kräver ett fungerande kommunikationsnät med möjlighet att föra över krypterad information. Överbefälhavaren har angett att försvarets sambandsnät så vitt möjligt bör utnyttjas och har uppdragit åt försvarets materielverk att utarbeta alternativa förslag till utbyggnaden av ett datakommunikationsnät.

F. n. pågår inom försvaret försöksverksamhet med kryptering. Enligt planerna skall signalskyddad dataöverföring kunna påbörjas senast år 1977.

Omlokaliseringen av delar av försvarets forskningsanstalt medför att det behövs datamaskinkapacitet på de nya lokaliseringsorterna Linköping, Karlstad och Umeå. Omlokaliseringen av forskningsanstalten inom Stockholmsområdet, som enligt planerna skall ske i slutet av programplaneperioden, kommer att kräva tillgång till datamaskinkapacitet i Ursvik.

För att täcka behoven i Linköping bör en datamaskin placeras i forskningsanstaltens lokaler. Till Karlstad kommer terminalutrustning att anskaffas för anslutning till Stockholms datamaskincentral eller annan universitetsdatamaskin. Försvarets forskningsanstalt utreder f. n. hur behovet

av datamaskinkapacitet i Umeå skall tillgodoses. Preliminärt bedöms att ett antal mindre datamaskiner kommer att anskaffas. Det är inte troligt att dessa bör finansieras över fonden. Det är f. n. osäkert hur forskningsanstalten skall tillgodose behovet av datamaskinkapacitet efter utflyttningen till Ursvik. Ett alternativ är att fortsätta att utnyttja Stockholms datamaskincentral via en terminal.

Ersättningsutrustning för DEC-10 för försvarets behov planeras i slutet av programplaneperioden. Kraven på denna utrustning blir beroende dels av i vilken utsträckning forskningsanstalten kommer att utnyttja den ersättningsutrustning för IBM 360/75 som planeras för universitetet i Stockholm, dels övriga försvarsmyndigheters krav på en datamaskin för tekniskvetenskaplig databehandling. Olika alternativ bör prövas. Bl. a. anser institutet att förutsättningarna för ett gemensamt utnyttjande med andra försvarsmyndigheter särskilt bör uppmärksammas.

Flygtekniska försöksanstalten utnyttjar f. n. en datamaskin för huvudsakligen tekniska beräkningar. Under programplaneperioden beräknas denna utrustning behöva bli ersatt.

Försvarets radioanstalt har f. n. en datamaskin D 22 som beräknas vara i drift hela programplaneperioden.

Försvarsstaben behöver datamaskinkapacitet för att utveckla LEO-systemen och bearbeta underrättelsedata. Institutet har preliminärt bedömt att det kan finnas särskilda skäl att anskaffa datamaskinutrustning som är speciellt avsedd för att bearbeta underrättelsedata. De närmare förutsättningarna härför måste emellertid prövas.

Den av rationaliseringsinstitutet beräknade utvecklingen av betalningsmedlen under anslaget Anskaffning av datamaskiner framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1975; 1 000-tal kr.).

1975/76[1]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
8 000[2]	16 000[2]	29 000	30 000	28 000	19 000	122 000

[1] Prisläge februari 1974
[2] Föreslaget anslag 1 000 kr.

Det beräknade behovet av beställningsmyndiganden för anskaffning av datamaskiner samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	Summa 1976/81
Bemyndigandebehov	–		–	29 000	15 000	22 000	66 000
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	67 000	51 000	22 000	21 000	8 000	11 000	–

IX 1. Anskaffning av datamaskiner

1974/75	Utgift	4 284 979	Behållning	36 836 905
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76	1976/77	
	Planerat	Utfall	Planerat	Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredragandens
Anskaffning av datamaskiner	15 000	4 285	8 000	16 000	16 000
Kostnader	**15 000**	4 285	**8 000**	**16 000**	**16 000**
Avgår:					
Förbrukning av anslagsbehållning	14 999	4 284	– 7 999	– 15 999	–15 999
Medelsbehov	**1**	1	**1**	**1**	**1**

Budgetåret 1974/75

Försvarets rationaliseringsinstitut anger i sin årsredovisning för budgetåret 1974/75 att planerad anskaffning av datamaskiner i stort har kunnat genomföras.

Datamaskinerna för centrala staber och förvaltningar (Bertil och Cecilia) har varit utsatta för leveransförseningar och driftstörningar under leveransproven. Detta har medfört problem för såväl försvarets datacentral som dess kunder. På grund av förseningarna kan en del av de medel som inte har kunnat utnyttjas under budgetåret 1974/75 komma att behövas under budgetåret 1975/76. Institutet avser att i så fall göra framställning om att få utnyttja ytterligare betalningsmedel utöver medgivna 8 milj. kr.

Budgetåret 1975/76

Under budgetåret 1975/76 beställs bl. a. en datamaskin (Berta) till Karlstad, viss komplettering till datamaskinutrustning för forskning och utveckling, terminaler och registreringsutrustning.

Budgetåret 1976/77

Försvarets rationaliseringsinstitut

Medelsförbrukningen under anslaget bör fastställas till 16 milj. kr. Av anslagsbehållningen bör 15 999 000 kr. få förbrukas. Anslaget bör alltså föras

upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Tidigare erhållna bemyndiganden bör få utnyttjas till ett belopp av 37 milj. kr.

De begärda betalningsmedlen är avsedda för att betala datamaskinutrustning m. m. som har beställts med stöd av lämnade beställningsbemyndiganden. Under budgetåret 1976/77 skall bl. a. följande utrustning m. m. beställas och/eller betalas.

Central datamaskinkapacitet dels för vissa myndigheter som omlokaliseras till Karlstad, dels för att ersätta befintliga D 23-utrustningar (Bertil och Cecilia).

Terminalutrustning för bl. a. armén, värnpliktskontoren och de delar av försvarets forskningsanstalt som lokaliseras till Karlstad.

Utveckling av generell programvara.

Datamaskinkapacitet till de delar av försvarets forskningsanstalt som omlokaliseras till Linköping samt eventuellt till försvarsstaben för bearbetning av underrättelsedata.

Föredraganden

Det förslag till uppbyggnad av försvarets datamaskinbaserade informationssystem som har lagts fram av försvarets rationaliseringsinstitut skall t. v. utgöra en principiell grund för det fortsatta utvecklingsarbetet. Rationaliseringsinstitutet avser att med utgångspunkt i informationssystemplanen utreda och ge förslag till lämpligt alternativ för att tillgodose datamaskinstöd för myndigheter på central, regional och lokal nivå. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till den inriktning av verksamheten under programplaneperioden som institutet har angett.

I likhet med rationaliseringsinstitutet beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 16 milj. kr. för nästa budgetår. Medelsbehovet kan täckas genom att anslagsbehållningen tas i anspråk. Anslaget bör därför föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Tidigare lämnade bemyndiganden att beställa datamaskinutrustning kan utnyttjas under budgetåret 1976/77. Några nya bemyndiganden behövs därför inte.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av datamaskiner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Register

Sid.

1 Översikt
8 Säkerhetspolitiska överväganden
14 Det militära försvarets fortsatta inriktning
47 Civilförsvarets fortsatta inriktning
56 Verksamheten inom det militära försvaret och civilförsvaret under budgetåret 1974/75
67 Verksamheten inom det militära försvaret och civilförsvaret under budgetåret 1975/76
69 Ramberäkningar för budgetåret 1976/77 m. m.

DRIFTBUDGETEN

A Försvardepartementet m. m.

82	Försvarsdepartementet	14 850 000
83	Vissa nämnder m. m.	10 818 000
86	Kommittéer m. m.	3 550 000
87	Extra utgifter	1 000 000
87	Reglering av prisstegringar för det militära försvaret	1 380 000 000
89	Reglering av prisstegringar för civilförsvaret	25 600 000
		1 435 818 000

B Arméförband

	Arméförband:	
91	Ledning och förbandsverksamhet	2 275 800 000
98	Materielanskaffning	764 000 000
103	Iståndsättning av befästningar och kaserner	77 000 000
106	Forskning och utveckling	60 000 000
		3 176 800 000

C Marinförband

	Marinförband:	
109	Ledning och förbandsverksamhet	765 500 000
115	Materielanskaffning	351 000 000
120	Iståndsättning av befästningar och kaserner	24 000 000
123	Forskning och utveckling	31 500 000
		1 172 000 000

D Flygvapenförband

	Flygvapenförband:	
127	Ledning och förbandsverksamhet	1 238 000 000
133	Materielanskaffning	1 252 000 000
138	Iståndsättning av befästningar och kaserner	28 600 000
141	Forskning och utveckling	479 320 000*
		2 997 920 000

E Central och högre regional ledning

142	Försvarsstaben	52 365 000
147	Arméstaben	36 450 000
151	Marinstaben	30 100 000
155	Flygstaben	36 200 000
158	Militärområdesstaber m. m.	179 700 000
	Krigsorganisation för vissa staber m. m.:	
163	Ledning och förbandsverksamhet	8 850 000
166	Materielanskaffning	30 600 000
168	Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner	14 400 000
		388 665 000

F Gemensamma myndigheter och funktioner

171	Försvarets civilförvaltning	25 900 000
180	Försvarets sjukvårdsstyrelse	16 086 000
185	Fortifikationsförvaltningen	48 000 000
227	Försvarets materielverk	332 800 000
238	Gemensam försvarsforskning	156 750 000
244	Försvarets radioanstalt	78 336 000
246	Värnpliktsverket	37 245 000*
246	Försvarets rationaliseringsinstitut	16 565 000
250	Försvarshögskolan	1 600 000
253	Militärhögskolan	15 790 000
258	Försvarets gymnasieskola	3 160 000
261	Intendenturförvaltningsskolan	1 300 000
264	Försvarets brevskola	1 830 000
268	Försvarets hundskola	1 637 000
275	Krigsarkivet	2 930 000
278	Militärhistoriska museer	3 405 000
283	Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	4 700 000
285	Försvarets datacentral	1 000
289	Frivilliga försvarsorganisationer m. m.	25 980 000
291	Insatsberedskap m. m.	42 090 000

* Beräknat belopp

293	Viss gemensam verksamhet	10 250 000
296	Vissa ersättningar m. m.	41 030 000
301	Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner	5 100 000
		872 485 000

G Civilförsvaret

303	Civilförsvar	160 050 000
		160 050 000

H Övrig verksamhet

310	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	1 620 000
313	Beredskapsstyrka för FN-tjänst	11 800 000
316	Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.	500 000
319	Flygtekniska försöksanstalten	2 000 000
323	Signalskydd	3 490 000
325	Vissa teleanordningar	4 380 000
327	Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar	3 800 000
329	Identitetsbrickor	609 000
		28 199 000
	Summa för driftbudgeten	**10 231 937 000**

KAPITALBUDGETEN

II Statens allmänna fastighetsfond

332	Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	8 400 000
337	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 400 000
		10 800 000

III Försvarets fastighetsfond

339	Arméförband: Anskaffning av anläggningar	144 000 000
351	Marinförband: Anskaffning av anläggningar	78 750 000
359	Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar	103 250 000
370	Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar	11 400 000
375	Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar	16 000 000
380	Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	1 200 000
382	Anskaffning av vissa militära anläggningar	16 000 000
		370 600 000

IX Diverse kapitalfonder

Statens datamaskinfond: Försvarets delfond		
387	Anskaffning av datamaskiner	1 000
		1 000
	Summa för kapitalbudgeten	**381 401 000**
	Totalt för försvarsdepartementet	**10 613 338 000**

Göteborgs Offsettryckeri AB, Stockholm 75.11750

Socialdepartementet

ÖVERSIKT

Till socialdepartementet hör den allmänna sjukförsäkringen och tandvårdsförsäkringen, folkpensioner, ATP och delpensionsförsäkringen, yrkesskadeförsäkring, föräldraförsäkring, barnbidrag och annat stöd åt barnfamiljerna, sociala serviceåtgärder, hälso- och sjukvården, de sociala vårdområdena och vissa åtgärder för handikappade m. m.

De förslag till utgifter inom socialdepartementets verksamhetsområde som läggs fram för budgetåret 1976/77 omfattar 31 miljarder kr., varav omkring 18,6 miljarder kr. avser folkpensionerna. Insatserna för den verksamhet som redovisas i socialhuvudtiteln ökar härigenom med ca 4 620 milj. kr. jämfört med statsbudgeten för innevarande budgetår.

Ökningen av socialhuvudtiteln avser bl. a. förverkligandet av de beslutade stora pensionsreformerna som gäller pensionsåldern och standardhöjningen av folkpensionerna. Samtidigt förs det socialpolitiska reformarbetet vidare. Det tar främst sikte på en kraftig utbyggnad av barnomsorgen med väsentligt höjda statsbidrag till kommunerna. Barnomsorgen blir en lagfäst kommunal uppgift med skyldighet för kommunerna att svara för en planmässig utbyggnad. Flera förmåner i föräldraförsäkringen förbättras. Förslag läggs fram om bättre bosättningslån. Bestämmelserna om barntillägg till folkpension ändras för att skapa lika regler för kvinnor och män. En helt ny lagstiftning om yrkesskadeförsäkringen genomförs. De sociala insatserna för äldre och handikappade ökas. Sjukdomsförbyggande åtgärder ägnas ökad uppmärksamhet, bl. a. vid utformningen av en helt ny lagstiftning om hälso- och sjukvården. Upplysningskampanjer i tobaksfrågan och i alkoholfrågan genomförs under nästa budgetår.

Folkpensionsanslaget höjs för budgetåret 1976/77 med 3 265 milj. kr. För att finansiera återstående kostnadsökningar genom sänkningen av den allmänna pensionsåldern m. m. föreslås i enlighet med tidigare beslut en höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen fr. o. m. den 1 januari 1977.

Barnomsorgens utbyggnad föreslås under de närmaste fem åren omfatta 100 000 nya daghemsplatser, 50 000 nya platser i fritidshem jämte en ökning av platstillgången i familjedaghem. För att ge kommunerna ekonomiska möjligheter att genomföra utbyggnaden av barnomsorgen införs ett nytt statsbidragssystem med väsentligt höjda och värdebeständiga statsbidrag

till kommunerna. Det nya statsbidragssystemet föreslås finansierat genom en socialavgift på arbetsgivarna. Förslagen om barnomsorgens utbyggnad läggs fram i en särskild proposition. Anslagen för statsbidrag till barnomsorgen beräknas för budgetåret 1976/77 till 1 245 milj. kr.

De allmänna barnbidragen höjdes den 1 oktober 1975 från 1 500 kr. till 1 800 kr. per barn och år. Anslaget för nästa budgetår ökar med 285 milj. kr. till 3 260 milj. kr.

På det familjepolitiska området läggs vidare fram förslag om en utbyggnad av föräldraförsäkringen. Den kommer att gälla ersättningsrätten vid vård av sjukt barn m. m. och vid föräldrarnas kontakter med förskolan, vid resor till barn på sjukhus och vid adoption av barn under tio års ålder. Kostnaderna för föräldraförsäkringens förmåner beräknas nästa budgetår till ca 1 500 milj. kr., varav 220 milj. kr. på statsbudgeten. Ett framlagt utredningsförslag om en förkortning av arbetsdagen för småbarnsföräldrar genom föräldraförsäkringen är föremål för fortsatt behandling i en arbetsgrupp med representanter för bl. a. löntagarnas organisationer.

Förslag om en reformering av bosättningslånen läggs fram. Maximibeloppet för bosättningslånen höjs från 7 000 kr. till 10 000 kr. Bosättningslånen skall även i fortsättningen ha en familjepolitisk inriktning med ökat utrymme för sociala hänsynstaganden. Nya regler om barntillägg till folkpension skall bygga på principen om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Hälso- och sjukvårdens utbyggnad inriktas på den decentraliserade distriktsvården och långtidsvården. Särskilda medel beräknas till kompletterande utbildning för allmänläkare i distriktsvården. Förslag till en helt ny lagstiftning för hälso- och sjukvården skall utarbetas med utgångspunkt i en social helhetssyn på hälso- och sjukvården. De sjukdomsförebyggande åtgärderna skall därvid särskilt beaktas. Förslag om upplysningskampanjer i tobaksfrågan och i alkoholfrågan läggs fram i särskild proposition. På läkemedelsområdet skall apoteksbolaget i samråd med socialstyrelsen och landstingen genomföra en av producentintressen obunden läkemedelsinformation i stället för den kommersiella läkemedelsreklamen.

En undersökning pågår om de äldres situation då det gäller social omvårdnad och andra levnadsbetingelser. Ökade medel föreslås för en fortsatt utbyggnad av den sociala hemhjälpen.

De anslag på socialhuvudtiteln som avser direkta insatser för handikappade ökar med ca 74 milj. kr. Statsbidraget till handikapporganisationerna höjs med 1 milj. kr. till 5,5 milj. kr. Bidragsreglerna för anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda vidgas.

Inom ungdomsvård och nykterhetsvård förstärks de öppna och frivilliga vårdformerna. En ny socialvårdslag är under utarbetande. Den föregås av en omfattande försöksverksamhet för vilken beräknas 3,5 milj. kr. Ungdomsvårdsskolornas anslag höjs med ca 15 milj. kr. till ca 126 milj. kr. För

nykterhetsvården och vården av narkotikamissbrukare beräknas en ökning med ca 51 milj. kr. till ca 347 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

I en särskild proposition läggs fram förslag om en ny lagstiftning för yrkesskadeförsäkringen. Den som skadas i arbetet skall därigenom få rätt till full ersättning för inkomstbortfallet.

Såväl socialstyrelsen som riksförsäkringsverket tillförs personalförstärkningar nästa budgetår. Vidare inrättas på det internationella området en ny tjänst som socialattaché.

Det pågående reformarbetet inom socialpolitiken ställer krav på ökad information till allmänheten. En ny upplaga av socialkatalogen ges ut under våren 1976.

För att få en fullständig bild av samhällets insatser på det sociala området bör man till socialhuvudtitelns utgifter lägga vissa socialpolitiska anslag som redovisas under andra huvudtitlar, de kostnader för allmän försäkring som inte belastar statsbudgeten samt landstingens och kommunernas kostnader för sjukvård och olika sociala insatser. I följande sammanställning återges de sammanlagda samhällsutgifterna för socialpolitiken under åren 1970 och 1976 (utom vad som avser arbetsmarknad och bostadsproduktion).

	Utgifter i milj. kr.		Ökning 1970–1976	
	1970	1976[1]	Milj. kr.	%
Sjukvård och sjukförsäkring	12 900	32 100	19 200	149
Åldringar och handikappade	10 600	28 300	17 700	167
Barnfamiljer	5 000	12 200	7 200	144
Övrigt	775	1 200	425	55
Sammanlagt	29 275	73 800	44 525	152

[1] Beräknat

Hittills under 1970-talet har utgifterna för den sociala trygghetens således betydligt mer än fördubblats. Det innebär räknat i fast penningvärde en ökning med ca 58 %. Samhällets sammanlagda årskostnader för social omvårdnad och trygghet för medborgarna år 1976 kan beräknas till ca 74 miljarder kr. Den satsning som görs för medborgarnas trygghet motsvarar ett belopp som räknat i andel av bruttonationalprodukten stiger från 17 % år 1970 till 24 % år 1976.

Allmän försäkring

Omfattande pensionsreformer har beslutats under åren 1974 och 1975. Reformerna sker i tre etapper av vilka de två första genomförts den 1 januari

och den 1 juli 1975. Den tredje etappen genomförs den 1 juli 1976. Den 1 januari 1975 fick alla folkpensionärer en betydelsefull standardhöjning av pensionen genom att folkpensionens grundbelopp höjdes från 90 till 95 % av basbeloppet för ensamstående pensionär och från 140 till 155 % för makar tillsammans. Samtidigt infördes generösare inkomstprövningsregler för hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg genom att avräkningen minskade från hälften till en tredjedel av sidoinkomsten. Den 1 juli 1975 förbättrades handikappförmånerna inom folkpensioneringen genom att de förutvarande invaliditetsersättningarna och invaliditetstilläggen sammanfördes till en ny handikappersättning som utgår enligt gynnsammare regler och ger flera handikappade möjlighet till ersättning för vårdinsatser och merkostnader på grund av handikappet. Från samma tidpunkt mildrades också reglerna för vårdbidrag till föräldrar som vårdar handikappat barn i hemmet. Fr. o. m. år 1976 kommer vidare de kvarstående reglerna om sambeskattning för gifta pensionärer att upphöra och ersättas med individuell beskattning.

Den 1 juli 1976 genomförs den tredje etappen av pensionsreformerna. Då sänks den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år. Vidare skapas ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. Den enskilde kommer att kunna välja pensionsålder mellan 60 och 70 år. Den viktigaste nyheten i det system för en rörlig pensionsålder som genomförs den 1 juli 1976 är en helt ny pensionsmöjlighet i form av delpension. Delpensionen gör det möjligt för anställda att stegvis minska arbetsinsatsen mellan 60 och 65 års ålder och på så sätt få en mjuk övergång från arbetet till ålderspension. Delpensionsförsäkringen förutsätter arbetsanställning på deltid och att man som anställd haft pensionsgrundande inkomst inom ATP under minst tio år efter 45 års ålder. Vidare skall man ha arbetat under minst fem av de senaste tolv månaderna. Pensionsnivån utgör 65 % av inkomstbortfallet vid deltidsarbete. Den disponibla inkomsten vid kombination av deltidsarbete och delpension kan normalt beräknas motsvara mellan 85 och 90 % av den tidigare inkomsten vid heltidsarbete. Delpensionen räknas som pensionsgrundande inkomst för ATP och reducerar inte ålderspensionen från 65 år.

Samtidigt med pensionsålderssänkningen och de nya reglerna för rörlig pensionsålder den 1 juli 1976 genomförs ytterligare förbättringar för folkpensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp. Den årliga höjningen av pensionstillskotten ökar då från 3 till 4 % av basbeloppet. För perioden den 1 juli 1976–30 juni 1977 uppgår pensionstillskotten därmed till 25 % av basbeloppet. Den garantinivå utöver folkpensionen som pensionstillskotten skall ge höjs successivt under en femårsperiod till 45 % av basbeloppet. Förtidspensionärer som är berättigade till pensionstillskott får därutöver en kraftig pensionshöjning genom att pensionstillskotten från den 1 juli 1976 utgår med fördubblade belopp till förtidspensionärer. Det innebär en extra höjning av pensionstillskottet till förtidspensionärerna med ca 2 400 kr. vid nuvarande basbelopp. Garantinivån för dessa pensionstillskott höjs under en fem-

årsperiod successivt till 90 % av basbeloppet.

Kostnaderna för sänkningen av den allmänna pensionsåldern och för höjningen av pensionstillskotten beräknas för budgetåret 1976/77 till ca 1 500 milj. kr. för folkpensioneringen och till ca 775 milj. kr. för ATP räknat på nuvarande basbelopp. Kostnaderna för delpensioneringen beräknas för de första åren till ca 400 milj. kr. om året.

Vid beslutet om pensionsålderssänkningen beräknades en höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen med 0.6 procentenheter fr. o. m. den 1 januari 1977 för att täcka återstående kostnadsökningar för sänkningen av den allmänna pensionsåldern m. m. I enlighet därmed läggs fram förslag om erforderliga författningsbestämmelser beträffande socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen fr. o. m. år 1977. Den kommer därigenom att uppgå till sammanlagt 6.8 % av avgiftsunderlaget.

Pensionskommittén har lagt fram förslag om nya regler för barntillägg till förälder som uppbär folkpension. De nya bestämmelserna avser att skapa lika regler för kvinnor och män. Frågan bereds f. n. inom socialdepartementet med sikte på en proposition senare under riksmötet. Pensionskommittén kommer i sitt fortsatta arbete att behandla en rad frågor som gäller förmånsreglerna inom pensionssystemet, bl. a. frågan om standardsäkringen av förmånerna, pensionsförmåner för deltidsarbetande och hemarbetande med barn samt hela frågan om efterlevandepensionens framtida utformning. Vidare skall kommittén göra en översyn av reglerna för beräkning av de olika avgifterna till bl. a. socialförsäkringen i syfte att åstadkomma ett enhetligt avgiftsunderlag.

På sjukförsäkringsområdet gäller från den 1 januari 1976 nya ersättningsregler för den offentliga sjukvården. Den för allmänheten viktigaste ändringen är införandet av ett enhetligt och betydligt utvidgat system för ersättning från försäkringen för sjukvårdande behandlingar som utförs av annan personal än läkare. Försäkringsersättningen utgör 35 kr. och patientavgiften högst 7 kr. per besök. Sjukförsäkringens ersättning till sjukvårdshuvudmännen för läkarvård höjs från 48 kr. till 70 kr. per besök och patientavgiften från 12 kr. till 15 kr. Vidare höjs försäkringens ersättning till sjukvårdshuvudmännen för sjukhusvård från 15 till 20 kr. per vårddag och de försäkrades sjukpenningavdrag vid sjukhusvård blir samma belopp. För hjälpmedel till handikappade får sjukvårdshuvudmännen från den 1 januari 1976 en enhetlig hjälpmedelsersättning som utgår från sjukförsäkringen med 22 kr. per invånare och år. De sjukvårdshuvudmän som medverkar vid anskaffning av kostnadsfria eller prisnedsatta glasögon till barn och ungdom får denna ersättning från sjukförsäkringen förhöjd till 24 kr. per invånare och år.

De nya avgifts- och ersättningsreglerna, som gäller för åren 1976 och 1977, innebär att sjukvårdshuvudmännen tillförs 650 milj. kr. om året. Sjukförsäkringens kostnader beräknas öka med 634 milj. kr. per år.

I anslutning till ändringarna av avgifts- och ersättningsreglerna ändras

också försäkringens läkemedelsrabattering så att maximibeloppet vid inköp av medicin på recept blir 20 kr. Det tidigare beloppet, 15 kr., har gällt sedan år 1968. Reglerna om kostnadsfria läkemedel vid vissa sjukdomar bibehålls oförändrade.

I samband med fastställandet av ny läkarvårdstaxa för privatpraktiserande läkare för tiden den 1 januari 1976– den 30 juni 1977 har också genomförts en höjning av patientavgiften med 5 kr. till i normalfallet 25 kr. per besök och hos läkare med s. k. individuell taxebindning 30 eller 35 kr. per besök.

Nya finansieringsregler gäller för sjukförsäkringen fr. o. m. år 1976. Enligt de nya reglerna skall 85 % av sjukförsäkringens kostnader täckas genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare medan 15 % av kostnaderna täcks av statsbidrag. Enligt beslut under år 1975 höjs socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen den 1 januari 1976 från 7 % till 8 % av avgiftsunderlaget samtidigt som den hittillsvarande begränsningen av detta underlag till 7,5 gånger basbeloppet slopas.

När det gäller tandvårdsförsäkringen har nyligen beslutats om förlängning av etableringsreglerna och om nya anslutningsregler för privatpraktiserande tandläkare inom tandvårdsförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1976. De nya reglerna innebär att tandläkarnas anslutning till försäkringen från årsskiftet blir frivillig inom ramen för en lagfäst garanti för tandvårdsförsäkringen. Från årsskiftet införs också ett system som skall öka möjligheterna för patienter utan egen tandläkare att få tillgång till tandvård. Försäkrad som är i akut behov av tandvård skall liksom hittills tas om hand omgående inom akut- och jourtandvården. Övriga försäkrade som söker tandvård skall så snart som möjligt – som en allmän riktpunkt inom 3–6 månader – få konsultera tandläkare. Behandlingen skall därefter ske inom rimlig tid med hänsyn till vårdbehovet.

Yrkesskadeförsäkringskommittén har nyligen lagt fram ett betänkande med förslag till en ny lag om arbetsskadeförsäkring. Den nya försäkringen avses komplettera ersättningsreglerna inom den allmänna försäkringen och ge rätt till full ersättning för inkomstbortfall till den som drabbas av yrkesskada. Betänkandet remissbehandlas f. n. Avsikten är att förslag om den nya lagstiftningen skall läggas fram i proposition under våren 1976.

En övergripande översyn av det socialpolitiska bidragssystemet från samordningssynpunkt har påbörjats av en parlamentariskt sammansatt utredning som tillsattes av regeringen i juni 1975. Utredningen skall undersöka vilka förbättringar i samordningsavseende som kan genomföras inom ramen för befintliga bidragsformer och för dessa fastlagda principer i fråga om bidragens inriktning och omfattning. Utredningen skall bl. a. belysa hur långt det socialpolitiska bidragssystemet kan samordnas i en allmän socialförsäkring. En huvuduppgift för utredningen blir att göra en systematisk genomgång av lagen om allmän försäkring med beaktande av samordningsfrågorna både inom denna lag och i förhållande till andra bidragsförfattningar.

Antalet folkpensionärer beräknas under år 1976 öka med 138 000 i hu-

vudsak beroende på sänkningen av den allmänna pensionsåldern. De beslutade pensionsreformerna medför kraftigt ökade kostnader för folkpensioneringen. Samtidigt ökar folkpensionskostnaderna betydligt genom att folkpensionen är indexreglerad och pensionärerna därigenom får kompensation för prisstegringar.

Folkpensionens årsbelopp – inräknat pensionstillskott men frånsett kommunalt bostadstillägg – blir i januari 1976 för ensamstående pensionär 11 252 kr. och för pensionärspar 19 109 kr. Detta belopp beräknas vid utgången av år 1976 ha stigit med minst 1 100 kr. för ensamstående pensionär och 2 000 kr. för pensionärspar. Av höjningarna utgör ca 400 kr. resp. ca 800 kr. standardhöjningar och resten kompensation för prisstegringar. När det gäller förtidspensionerna blir höjningen större genom den förut nämnda övergången till dubbla pensionstillskott fr. o. m. den 1 juli 1976.

Statens sammanlagda folkpensionskostnader under nästa budgetår beräknas öka med 3 265 milj. kr. jämfört med anslaget för innevarande budgetår. Av kostnadsökningen beror 1 290 milj. kr. på pensionsålderssänkningen och det ökade antalet pensionärer i övrigt. 510 milj. kr. avser höjningen av pensionstillskotten och 1 450 milj. kr. avser kostnader för värdesäkring av pensionerna. För ändrade regler om barntillägg beräknas 15 milj. kr.

Folkpensionsanslaget för budgetåret 1976/77 beräknas därmed uppgå till 18 575 milj. kr. Kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärerna beräknas för samma tid till ca 2 000 milj. kr. De sammanlagda folkpensionskostnaderna för nästa budgetår beräknas alltså till ca 20 600 milj. kr. ATP-utbetalningarna under samma tid beräknas till ca 7 800 milj. kr. för ca 990 000 ATP-pensionärer, varav 620 000 är ålderspensionärer. Tillsammans kommer utbetalningarna från den allmänna pensioneringen således att uppgå till ca 28,4 miljarder kr. för budgetåret 1976/77.

De sammanlagda kostnaderna för sjukförsäkringen (inkl. föräldrapenning) beräknas år 1976 till ca 15 600 milj. kr., varav drygt hälften är sjukpenning och återstoden kostnader för främst föräldrapenning, läkemedel, läkarvård och tandvård.

Den allmänna försäkringens samlade utgifter kan för år 1976 beräknas till ca 23 400 milj. kr. för folkpension och ATP och ca 15 600 milj. kr. för sjukförsäkringen, dvs. tillsammans i runt tal 39 000 milj. kr. Kostnaderna för delpensioneringen beräknas för de första åren till ca 400 milj. kr. per år.

Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna har fått nya och omfattande uppgifter genom de senaste årens reformbeslut. För nästa budgetår tillförs verket 25 nya tjänster samtidigt som 9 tjänster dras in.

Familjepolitiska åtgärder

Målet för familjepolitiken är att genom ekonomiskt stöd och social service skapa en god uppväxtmiljö för barnen och social trygghet för barnfamiljerna.

En planmässig utbyggnad av barnomsorgen är f. n. den viktigaste familjepolitiska frågan. Barnomsorgen föreslås nu bli en lagfäst kommunal uppgift med skyldighet för kommunerna att svara för en planmässig utbyggnad. Målet skall vara att – utöver den allmänna förskolan för sexåringar – bereda plats inom den kommunala barnomsorgen för alla barn i förskoleåldern till förvärvsarbetande eller studerande föräldrar samt för barn med särskilda behov av stöd och stimulans så att efterfrågan på sådana platser kan tillgodoses. Denna målsättning för samhällets barnomsorg, innefattande även fritidsverksamheten för barn i skolåldern, bör successivt uppnås i alla kommuner inom den närmaste tioårsperioden.

En särskild proposition läggs fram om barnomsorgens utbyggnad. Därvid lämnas bl. a. en närmare redogörelse för en överenskommelse mellan regeringen och kommunförbundet om barnomsorgens utbyggnad under de närmaste fem åren. Överenskommelsen innebär att 100 000 ny daghemsplatser och 50 000 nya platser i fritidshem skall byggas under perioden 1976–1980. Härutöver beräknas en ökning av platstillgången i familjdaghem. För att ge kommunerna ekonomiska möjligheter att genomföra utbyggnaden av barnomsorgen införs ett nytt statsbidragssystem med väsentligt höjda och värdebeständiga statsbidrag till kommunerna. Regeringen har i oktober 1975 beslutat att tillfälligt höja anordningsbidragen för byggande av daghem och fritidshem från 7 500 kr. per plats till 12 000 kr. per plats från den 1 november 1975. Därigenom kan man omedelbart få igång ett ökat byggande av nya daghem och fritidshem. Fr. o. m. den 1 januari 1977 slopas det särskilda anordningsbidraget och de ökade kapitaltjänstkostnaderna för nytillkommande platser beaktas då i stället vid beräkningen av ett nytt driftbidrag.

Driftbidraget för daghem höjs fr. o. m. den 1 januari 1977 från nuvarande 7 500 kr. till 14 000 kr. per plats som tillkommer i nytillskott efter den 1 januari 1976. För befintliga platser i daghem höjs driftbidraget till 10 000 kr. för år 1977, 12 000 kr. för år 1978 och till 14 000 kr. fr. o. m. år 1979. Driftbidragen till fritidshem höjs från nuvarande 3 750 kr. till 7 000 kr. per plats som tillkommer i nytillskott efter den 1 januari 1976. För befintliga platser i fritidshem höjs driftbidraget till 5 000 kr. för år 1977, 6 000 kr. för år 1978 och till 7 000 kr. fr. o. m. år 1979.

För familjedaghemmen införs ett nytt grundbelopp som utgår utöver nu gällande statsbidrag med 35 % av kommunens bruttokostnader för verksamheten. Grundbeloppet utgår för barn i förskoleåldern med 1 000 kr. för år 1977, 1 500 kr. för år 1978 och med 2 500 kr. fr. o. m. år 1979. För barn i skolåldern utgår grundbeloppet med hälften av det belopp som nämnts för förskolebarn.

Det nya statsbidragssystem som enligt överenskommelsen införs den 1 januari 1977 förslås finansierat genom en socialavgift från arbetsgivare och egenföretagare. Den kommer för år 1977 att uppgå till 1 % av det avgiftsunderlag som gäller för de allmänna socialförsäkringsavgifterna. Förslag härom läggs fram i propositionen om barnomsorgens utbyggnad.

Det statliga stödet till kommunernas barnomsorg beräknas för nästa budgetår till sammanlagt 1 245 milj. kr. på socialhuvudtiteln. Vidare har på tilläggsbudget för innevarande budgetår anvisats ytterligare 200 milj. kr. för utbetalning av anordningsbidrag under år 1976. Härtill kommer statliga bostadslån till lokalerna från bostadshuvudtiteln. Förslag om en kraftig ökning av utbildningen av förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare läggs fram från utbildningsdepartementet i en särskild proposition.

Den allmänna förskolan för sexåringar har genomförts under år 1975. Kommunerna har därmed fått en lagfäst skyldighet att anvisa plats i förskola för alla barn i kommunen från höstterminen det år barnet fyller sex år. Särskilda insatser skall vidtas för yngre barn, främst fyra- och femåringar, som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl har särskilt behov av stöd och stimulans för sin utveckling.

Socialstyrelsen bedriver ett omfattande utvecklingsarbete och försöksverksamhet inom förskoleområdet i anslutning till de reformer som beslutats under den senaste tiden. Försöksverksamheten avser bl. a. utformningen av verksamheten inom den allmänna förskolan och daghemmen, utbyggnadsplaneringen samt den uppsökande verksamheten för barn med särskilda behov av stöd och stimulans.

En särskild arbetsgrupp, barnomsorgsgruppen, har haft i uppdrag att i anslutning till försöksverksamheten närmare utreda formerna för den uppsökande verksamheten för förskolebarnen och frågan om ansvaret för de handikappade barnens förskoleverksamhet. Barnomsorgsgruppen har också fått i uppdrag att göra en övergripande utredning rörande föräldrautbildning. Arbetsgruppen har nyligen redovisat en del av sitt uppdrag i betänkandet (SOU 1975:87) Samverkan i barnomsorgen. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Barnstugeutredningen lägger inom kort i betänkandet (SOU 1975:94) Barns sommar fram vissa förslag beträffande formerna för den organiserade sommarbarnsverksamheten.

Barnmiljöutredningen, vars uppgift är att belysa de långsiktiga förändringarna i barnens levnadsförhållanden, har nyligen avlämnat en serie rapporter med en analys över barnens levnadsförhållanden och pågående förändringar av dessa. Därigenom har skapats underlag för en bred åtgärdsinriktad diskussion om de viktiga frågor som gäller barnens uppväxtmiljö.

Genom de allmänna barnbidragen får alla barnfamiljer ett grundläggande ekonomiskt stöd. Barnbidragen utgår till omkring 1 miljon barnfamiljer med ca 1.8 miljoner barn under 16 år. Barnbidraget höjdes den 1 oktober 1975 från 1 500 kr. till 1 800 kr. per barn och år. Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknas därmed uppgå till 3 260 milj. kr., vilket innebär en ökning med

285 milj. kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår.

De inkomstprövade bostadstilläggen utgör ett betydelsefullt komplement till barnbidragen för familjer med lägre inkomster och familjer med flera barn. Bostadstillägg utgår till ca 500 000 familjer med omkring 1 miljon barn. De statskommunala bostadstilläggen kan numera utgå även till låginkomsttagare utan barn. Anslaget för bostadstillägg för barnfamiljer m. m. redovisas under bostadshuvudtiteln.

Den nya föräldraförsäkringen, som trädde i kraft den 1 januari 1974 med en föräldrapenning på minst 25 kr. per dag, ger en betydligt förbättrad grundtrygghet för de grupper som tidigare haft det svagaste försäkringsskyddet vid barns födelse. För dem som har sjukpenning över garantinivån utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av inkomsten. Förälder som för omvårdnad av barnet minskar sitt förvärvsarbete med hälften har rätt till halv föräldrapenning. Föräldrapenningen, som är ATP-grundande, innebär även ett betydelsefullt steg i strävanden för jämställdhet mellan kvinnor och män. Männen har nu möjlighet att med ersättning från föräldraförsäkringen stanna hemma och vårda barnet under den första tiden efter dess födelse. Under det första verksamhetsåret tog bara ett par tusen män ut föräldrapenning men enligt föreliggande uppgifter ökar antalet successivt för varje kvartal.

Ersättningstiden för föräldrapenningen har från den 1 januari 1975 förlängts från sex till sju månader i anslutning till barns födelse.

Genom föräldraförsäkringen har också införts rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn. Förvärvsarbetande föräldrar med barn under tio år har möjlighet att under tio dagar per år och familj vara hemma och ta hand om sina barn när de är sjuka i hemmet och i vissa fall då barnet vistas på sjukhus. Försäkringen ger också fadern möjlighet att använda dessa tio dagar för att ta hand om barn i hemmet i samband med att ytterligare barn föds i familjen. Under år 1974 utnyttjade 130 000 barnfamiljer rätten till sjukpenning för vård av sjukt barn. I en tredjedel av dessa familjer har också fadern utnyttjat försäkringen. Dessutom har 25 000 fäder utnyttjat möjligheten att stanna hemma hos sitt barn i samband med annat barns födelse.

Familjestödsutredningen har redovisat ett utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen och föreslagit att detta genomförs etappvis med början den 1 januari 1977. Betänkandet från utredningen har remissbehandlats under hösten 1975. I en särskild proposition senare under riksmötet kommer att läggas fram förslag om en utbyggnad av föräldraförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1977. Förslaget avses innefatta en utökning av ersättningstiden vid vård av sjukt barn och en utvidgning av ersättningsrätten till att gälla även vård av barn när ordinarie vårdaren är sjuk, besök inom den förebyggande barnavården samt föräldrarnas kontakter med förskolan. Vidare kommer att föreslås

rätt till viss resekostnadsersättning för föräldrar vid besök hos sjuka barn på sjukhus. Utbyggnaden avses även omfatta en förlängning av ersättningstiden för föräldraförsäkringen då adoptivföräldrar tar emot adoptivbarn under tio års ålder. Reformkostnaden beräknas till sammanlagt ca 100 milj. kr. per år.

De totala kostnaderna för föräldraförsäkringens förmåner, inräknat de nämnda reformerna, beräknas för nästa budgetår till ca 1 500 milj. kr. Enligt de finansieringsregler som gäller täcks 85 % av kostnaderna genom arbetsgivarens socialförsäkringsavgifter och 15 % genom statsbidrag.

Det utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen som redovisats av familjestödsutredningen innefattar även en förlängning av ersättningstiden från sju till åtta månader för föräldrar som stannar hemma i samband med barns födelse och införandet av en delföräldrapenning som därefter skall ge småbarnsföräldrar möjlighet att förkorta sin arbetsdag till sex timmar. Förslagets syfte är att ge föräldrarna ökade möjligheter att umgås med sina barn och att begränsa långa vistelsetider för barn i daghemmen. Det är därför en angelägen reform. Vid remissbehandlingen av utredningens förslag har bl. a. från löntagarnas organisationer framhållits att ett beslut i denna fråga förutsätter att de praktiska problemen på arbetsmarknaden kan lösas och att åtgärder kan vidtas för att slå vakt om småbarnsföräldrarnas situation i arbetslivet. Som ett led i den fortsatta behandlingen av denna del av utredningsförslaget har regeringen efter överläggningar med löntagarnas organisationer beslutat tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att närmare klarlägga de vid remissbehandlingen aktualiserade frågorna.

Vårdbidraget till föräldrar med handikappade barn i hemmet uppgår till samma nivå som folkpensionen inkl. pensionstillskott. Vårdbidraget beskattas som inkomst och blir ATP-grundande för den förälder som svarar för omvårdnaden av barnet. Möjligheterna att få vårdbidrag utvidgades den 1 juli 1975. Beslut har också fattats om en kraftig höjning av vårdbidragens nivå den 1 juli 1976 i anslutning till att förtidspensionerna höjs. Vårdbidraget kommer då att utgå med 145 % av basbeloppet, vilket innebär 14 065 kr. per år vid nuvarande basbelopp.

Barnpensionerna innefattar en garantinivå på 40 % av basbeloppet i de fall då inte änkepension eller barnpension från ATP utgår. Genom bidragsförskotten ges vidare ett ekonomiskt grundskydd för barn vars föräldrar lever åtskilda. Den ekonomiska tryggheten för dessa barn är därför inte beroende av den underhållsskyldige förälderns förmåga att betala underhållsbidrag. Bidragsförskottet utgör 40 % av basbeloppet och uppgår f. n. till 323 kr. per månad eller 3 876 kr. per år vid nuvarande basbelopp 9 700 kr. Fr. o. m. den 1 januari 1976 utgår bidragsförskott även till barn som inte är svensk medborgare om barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistas i riket.

En överenskommelse har träffats mellan socialdepartementet och kommunförbundet om formerna för en överföring av administrationen av bi-

dragsförskotten till försäkringskassorna. Enligt överenskommelsen beräknas överföringen ske den 1 oktober 1977. Förslag om de lagändringar som behövs för att genomföra dessa åtgärder kommer att läggas fram i en särskild proposition.

Genom bosättningslånen underlättas möjligheterna för familjer att ordna sin bosättning. Bosättningslån kan nu utgå med upp till 7 000 kr. Förslag läggs fram om en reformering av bosättningslånen. Maximibeloppet för bosättningslånen höjs därvid till 10 000 kr. fr. o. m. den 1 juli 1976. De nya lånereglerna avses innefatta ett ökat socialt hänsynstagande och en vidgning av den låneberättigade personkretsen. Handläggningen av bosättningslånen skall liksom nu åvila riksbanken men framdeles ske i samarbete med kommunernas sociala organ.

Åldringsvård

Samhällets åtgärder för social service och omvårdnad är av stor betydelse för de äldre. Det ökade antalet äldre i befolkningen gör det angeläget med en fortsatt utbyggnad av denna verksamhet. Som ett led i utbyggnaden infördes fr. o. m. den 1 januari 1975 nya statsbidragsregler för den sociala hemhjälpen. De innebär att statsbidrag fortsättningsvis utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för hemhjälpsverksamheten. Samtidigt har bidragsunderlaget för hemhjälpen vidgats så att statsbidrag lämnas inte bara för hemvårdare och hemsamariter utan även för särskilda kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning och hemhjälpsledare. De nya bidragsreglerna för hemhjälpen förutsätts medverka till en ytterligare utbyggnad av samhällets sociala åtgärder för äldre och handikappade.

Utbyggnaden av den sociala hemhjälpen till åldringar och handikappade har medfört att antalet hjälpta personer ökat från ca 145 000 år 1965 till ca 340 000 år 1975. Under år 1976 beräknas hemhjälpen omfatta över 350 000 personer. Dessutom pågår en utbyggnad även av andra åtgärder inom kommunernas öppna åldringsvård.

Upprustningen av de äldres bostäder ingår som ett viktigt led i den öppna åldringsvårdens utbyggnad. Det statliga stödet i form av räntefria förbättringslån utgår från anslag under bostadshuvudtiteln. Sedan år 1964 har sådana förbättringslån beviljats för ca 136 000 bostäder.

Det pågår också en utbyggnad av vårdmöjligheterna inom långtidssjukvården. Inom ramen för byggnadsregleringen har getts förtur åt utbyggnaden av bl. a. långtidssjukvården. Byggandet av sjukhem för långtidssjukvården har under åren 1973–1975 omfattat ca 70 sjukhem och beräknas – förutom modernare vård- och behandlingsmöjligheter – innebära ett nytillskott med över 5 000 vårdplatser. Under år 1976 byggs ytterligare ca 2 000 nya vårdplatser för långtidssjukvården. Den pågående moderniseringen av ålderdomshemmen har också tillförsäkrats erforderligt utrymme inom ramen för bygg-

nadsregleringen. Det sammanlagda antalet platser vid sjukhem och ålderdomshem uppgår nu till över 110 000. En fortsatt utbyggnad av långtidssjukvården är en angelägen uppgift. Sjukhem med god personlig omvårdnad och hemsjukvården måste därför ges förtur.

Genom en pågående undersökning kartläggs de äldres situation då det gäller social omvårdnad och andra levnadsbetingelser. Kartläggningen skall bl. a. gälla samhällets möjligheter att underlätta övergången och anpassningen till livet som pensionär och att ge de äldres tillvaro ett sådant innehåll att pensionstiden blir meningsfull och positiv. Den skall belysa hur en utbyggnad av vård och service kan genomföras för att svara mot de behov som följer av befolkningsutvecklingen och hur de äldre kan tillförsäkras en social omvårdnad som är anpassad till samhällsförändringar, standardutveckling och pensionärernas förbättrade ekonomiska förhållanden.

Hälso- och sjukvård

Sjukvården i vårt land befinner sig i ett utvecklingsskede som kännetecknas av en omfattande utbyggnad av den öppna hälso- och sjukvården och en ökad inriktning på förebyggande åtgärder. En betydande utbyggnad av vårdcentraler och andra former av närhetsservice inom distriktsvården pågår i landstingen. Under åren 1973–1975 har tillkommit närmare 100 vårdcentraler och läkarstationer. För år 1976 omfattar landstingens planer ett 50-tal nya sådana anläggningar.

Befolkningsutvecklingen med ett växande antal personer i högre åldrar ställer ökade krav på sjukvården. Långtidssjukvården och hemsjukvården liksom en god hälsoservice för äldre är därför angelägna uppgifter. Dessa frågor, som är av avgörande betydelse för de äldre i samhället, avser regeringen att under första halvåret 1976 ta upp vid en särskild konferens med landstingsförbundet och Pensionärernas riksorganisation.

Huvuduppgiften för sjukvården är att genom vård och behandling bota sjukdomar och återställa hälsa. De sjukdomsförebyggande insatserna får samtidigt ökad betydelse. En offensiv hälsopolitik med syfte att tidigt spåra och bekämpa medicinska och sociala risker är en viktig utvecklingslinje i hälso- och sjukvårdspolitiken. Socialstyrelsen väntas inom kort redovisa ett utredningsuppdrag från regeringen om hälsokontroller och andra förebyggande åtgärder och hur dessa skall kunna inordnas i den allmänna hälso- och sjukvården.

Bland de sjukdomsförebyggande åtgärderna fyller hälsovårdsupplysningen en viktig uppgift. Inom socialstyrelsen handläggs dessa frågor av socialstyrelsens nämnd för hälsoupplysning, som har till uppgift att planera, leda och samordna verksamheten. Nämndens verksamhet bedrivs f. n. med tyngdpunkten på tre huvudområden, nämligen kost och motion, beroendeframkallande medel samt sexual- och samlevnadsfrågor. Genomförandet av detta upplysningsprogram skall fortsätta under nästa budgetår. Samtidigt

planeras särskilda upplysningskampanjer om tobakens skadeverkningar och i alkoholfrågan. Möjligheterna att även engagera folkrörelserna i båda dessa upplysningskampanjer kommer att ägnas särskild uppmärksamhet. Särskild proposition läggs fram om dessa frågor.

Den genomförda reformeringen av läkarutbildningen och det läkarfördelningsprogram som gällt för de senaste åren har möjliggjort en prioritering av den offentliga öppna läkarvården tillsammans med långtidssjukvården och psykiatrin. Dessa åtgärder har tillsammans med den ökade läkarutbildningen inneburit förbättringar i läkarsituationen. Från år 1960 har antalet läkare i vårt land ökat från ca 7 000 till ca 16 000 år 1975. Det innebär att vi nu har en läkare på ca 500 invånare. Med nuvarande utbildningskapacitet beräknas antalet läkare år 1980 komma att uppgå till ca 21 000. Ett nytt läkarfördelningsprogram som omfattar tiden t. o. m. år 1980 har i juni 1975 fastställts av socialdepartementets sjukvårdsdelegation. Målet med detta program är att skapa balans mellan tillgång och efterfrågan på läkare inom olika medicinska verksamhetsområden och att utjämna regionala olikheter.

För att fullfölja en sjukvårdspolitik som ger samhället ett övergripande inflytande över hälso- och sjukvården och som ger patienterna den trygghet de har rätt att kräva har regeringen nyligen beslutat tillsätta en parlamentariskt sammansatt utredning med uppgift att utarbeta förslag till en helt ny lagstiftning för hälso- och sjukvården. Avsikten är att utredningen med utgångspunkt i en övergripande målsättning för hälso- och sjukvårdspolitiken skall leda fram till en ramlagstiftning för hälso- och sjukvården i dess helhet. Utredningen skall behandla även de delar av hälso- och sjukvården som f. n. inte regleras i den gällande sjukvårdslagen. Målsättningen för utredningens arbete skall präglas av en social helhetssyn på hälso- och sjukvården och därigenom inom ramen för samhällets totala insatser på detta område även innefatta förebyggande åtgärder. En annan viktig utgångspunkt för utredningen blir att undanröja sådan detaljreglering i lagstiftningen som inte längre behövs.

Som ett led i den pågående och planerade utbyggnaden av folktandvården har socialstyrelsen meddelat regler för tandläkarresursernas fördelning inom folktandvården för att åstadkomma en jämnare fördelning i olika delar av landet. Vid fördelningen har bl. a. beaktats befolkningsunderlaget inom olika åldersgrupper och utbyggnadsgraden i förhållande till vårdansvaret för barntandvården. Från årsskiftet genomförs ett system som skall ge nya patienter ökade möjligheter till tandvård inom ramen för tandvårdsförsäkringen. Frågan om införandet av allmäntjänstgöring hos folktandvården i anslutning till tandläkarutbildningen har också tagits upp till behandling.

Läkemedelsförsörjningen har självfallet ett nära samband med hälso- och sjukvården. Apoteksbolaget har ansvaret för upphandling och distribution genom apoteken av läkemedel i landet. I apoteksbolagets uppgifter ingår att svara för prisförhandlingar med läkemedelsproducenterna. Erfarenhe-

terna hos apoteksbolaget har visat att betydande rationaliseringsvinster kunnat uppnås genom en integration mellan partihandels- och detaljhandelsleden. Sedan den 1 maj 1975 – då apoteksbolaget övertog den verksamhet som drivits av Astradistribution – svarar apoteksbolaget för ca 70 % av partidistributionen genom egna kanaler. Apoteksbolaget har nyligen tagit upp frågan om att på detta sätt integrera även den återstående verksamheten avseende partidistribution av läkemedel med hänsyn till de ytterligare rationaliseringsvinster som därigenom kan uppnås.

Enligt riksdagens beslut ingår det i apoteksbolagets uppgifter att svara för en av producentintressen obunden läkemedelsinformation. Apoteksbolaget förbereder f. n. en väsentlig utbyggnad av sina resurser på detta område. Syftet därmed är att i samverkan med socialstyrelsen och landstingen och i kontakt med läkarna få till stånd en effektiv läkemedelsinformation i samhällets regi i stället för den kommersiella läkemedelsreklamen. Läkare och annan personal som svarar för uppgifter inom läkemedelsförsörjningen skall därigenom få tillgång till en överskådlig information om olika läkemedel med prisjämförelser.

I det pågående utvecklingsarbetet på hälso- och sjukvårdens och socialvårdens område har socialstyrelsen viktiga uppgifter. Med hänsyn härtill pågår inom socialstyrelsen en översyn av styrelsens verksamhetsformer och organisation för att bl. a. analysera och precisera de mera långsiktiga målen för styrelsens verksamhet. För nästa budgetår föreslås att socialstyrelsen tillförs vissa personalförstärkningar.

För karolinska sjukhuset och akademiska sjukhuset i Uppsala föreslås vissa personalförstärkningar. En fortsatt upprustning av lokalerna vid karolinska sjukhuset skall genomföras. Vid akademiska sjukhuset i Uppsala skall byggnadsarbeten för nya barnkliniker med ca 100 vårdplatser sättas igång under år 1976. Vidare har träffats avtal med Uppsala läns landsting om att ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium skall inrättas vid akademiska sjukhuset den 1 juli 1976.

Den investeringsram för sjukvården som fastställs i samband med byggnadsregleringen omfattar för år 1976 byggnadsföretag med en total byggnadskostnad av 850 milj. kr. Inom denna investeringsram prioriteras byggnadsföretag som avser vårdcentraler och läkarstationer för den öppna hälso- och sjukvården samt sjukhem och kliniker för långtidssjukvård. Därutöver har för åren 1976–1977 beräknats en särskild investeringsram för vissa större byggnadsprojekt med en sammanlagd byggnadskostnad på 275 milj. kr. Den sammanlagda investeringsvolymen för sjukvårdsinvesteringar beräknas under år 1976 uppgå till ca 1 300 milj. kr.

Ungdomsvård

Fritidsverksamheten för barn är viktig bl. a. för att förebygga uppkomsten av sociala problem. Efter förslag av bl. a. socialstyrelsen har

från allmänna arvsfonden anvisats ca 17 milj. kr. till försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn, företrädesvis i åldrarna 7–12 år. Ca 7 milj. kr. har anvisats till försök beträffande sommargårds- och lägerverksamhet samt annan ferieverksamhet m. m. För att bl. a. underlätta för invandrarbarnen att lära sig svenska och få kontakt med svenska barn har även beviljats ca 1,5 milj. kr. till försök med olika former av förskoleverksamhet för invandrarbarn. Stöd har vidare lämnats till försök med föräldrautbildning, uppsökande verksamhet bland barn och barnfamiljer, lekterapi vid sjukhus m. m. En första samlad dokumentation av försöksverksamheten med fritidsaktiviteter har redovisats av socialstyrelsen i form av en s. k. idékatalog. Där redovisas bl. a. erfarenheterna av olika organisationsformer samt från försöksverksamheten bland invandrarbarn och handikappade barn, föräldramedverkan, m. m.

Socialutredningen och fosterbarnsutredningen har i sina betänkanden föreslagit omfattande förändringar inom socialvården. Socialutredningen drar i sitt principbetänkande upp riktlinjer för en kommunal socialvård, som har ett primärt ansvar för människors sociala välfärd med betoning av helhetssyn och integrering mellan institutionell vård och behandling i mera öppna former. Fosterbarnsutredningen formulerar sina utgångspunkter för vård och behandling i begreppen normalisering, närhet, frivillighet och medinflytande.

Såväl socialutredningens som fosterbarnsutredningens förslag har remissbehandlats. Regeringen har i samband med tilläggsdirektiv i början av år 1975 överlämnat remissvaren på socialutredningens principbetänkande till utredningen för beaktande i det nu pågående arbetet med utformningen av en ny socialvårdslag. Utformningen av den nya socialvårdslagen skall ske med utgångspunkt i den helhetssyn som ligger till grund för utredningens principbetänkande.

Inför den viktiga socialvårdsreform som förestår när förslaget till ny socialvårdslagstiftning föreligger bedrivs f. n. en omfattande försöksverksamhet i Kristianstads och Malmöhus län. Syftet är att få praktiska erfarenheter för det kommande reformarbetet. I försöksverksamheten deltar elva kommuner samt Råby yrkesskola i Lund, Ryagårdens yrkesskola och Östra Spångs skolhem i Örkelljunga samt erkända vårdanstalterna för alkoholmissbrukare Björstorp i Vittsjö och Holma-Karlsvik i Höör. Försöksverksamheten föreslås fortsätta under nästa budgetår. För ändamålet beräknas 3,5 milj. kr.

Vid ungdomsvårdsskolorna pågår också i övrigt en omfattande försöksverksamhet med syfte att förbättra behandlingsmetoderna. Vid Johannisberg pågår försök med bl. a. ökat personligt stöd till eleverna i samband med placering av eleverna utom skola. Vid samma skola drivs försöksverksamhet med förlängd yrkesutbildning. Vid Fagared pågår försök med en intensiv social träning före utplaceringen av eleverna. Försök pågår vidare med arbetslivsutbildning vid flera skolor.

Den försöksverksamhet med olika åtgärder för att förbättra främst den

teoretiska undervisningen och möjligheterna till arbetsträning och arbetsprövning som påbörjats vid ungdomsvårdsskolorna har utfallit väl. Dessa försök skall utökas och fortsätta även nästa budgetår.

Utbyggnaden av den öppna vården har medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. Antalet inskrivna elever vid ungdomsvårdsskolorna har under de senaste åren minskat för att stabiliseras eller öka något under år 1975. Mot bakgrund av den redovisade efterfrågan på platser och den kraftiga minskning av platsantalet som skett år 1975 föreslås inte någon ytterligare reducering av ungdomsvårdsskoleorganisationen under budgetåret 1976/77.

Anslaget för ungdomsvårdsskolorna beräknas för nästa budgetår till 126 milj. kr.

Under detta avsnitt i socialhuvudtiteln föreslås också en utvidgning av försöksverksamheten med särskilda sociala insatser för zigenare.

Nykterhetsvård och narkomanvård

En strukturomvandling av nykterhetsvården pågår med en allt större tyngdpunkt i de öppna och frivilliga behandlingsformerna. Den öppna och halvöppna nykterhetsvården har därvid tillförts ökade resurser. Antalet alkoholpolikliniker och rådgivningsbyråer med läkarexpeditioner uppgår nu till 140. Antalet platser vid inackorderingshemmen har femdubblats under de senaste tio åren och uppgår nu till ca 1 500. Av det sammanlagda antalet intagningar på vårdanstalterna var år 1974 över 90 % frivilliga.

Nykterhetsvården präglas också av en strävan till samordning med den övriga socialvården, arbetsvården och sjukvården. En större del av de alkoholskadade vårdas numera inom sjukvården. Strävandena att samordna vårdinsatserna har bl. a. intensifierats i anslutning till vissa psykiatriska sjukhus och psykiatriska kliniker. Sådan verksamhet pågår bl. a. vid Ulleråkers sjukhus. Försöksverksamhet av liknande slag har också påbörjats vid karolinska sjukhusets alkoholklinik och vid Lillhagens sjukhus. Den brett upplagda försöksverksamheten inom socialvården som nu pågår i Skåne tar också sikte på att finna nya lösningar av dessa frågor.

Den fortgående utvecklingen inom nykterhetsvården inrymmer flera positiva inslag men likväl kvarstår många problem. En viktig förutsättning för att kunna lösa dessa svåra uppgifter är ett konsekvent genomförande av en helhetssyn på socialvårdens arbete. Den socialvårdsreform som avses genomförd sedan socialutredningen under år 1976 lagt fram förslag till en ny socialvårdslagstiftning blir därför av grundläggande betydelse även för den framtida nykterhetsvården. En annan angelägen fråga blir att få till stånd ett ökat samband mellan de sociala vårdinsatserna och alkoholpolitiken. Avsikten är att alkoholpolitiken skall behandlas i en proposition under våren med anledning av alkoholpolitiska utredningens betänkanden.

Vid behandlingen av anslagsfrågorna för nykterhetsvården föreslås anslagsökningar med sammanlagt ca 48 milj. kr. till 317 milj. kr. bl. a. för vårdanstalterna, nykterhetsnämnderna och länkrörelsen m. fl. organisationer.

Statsbidragen till olika insatser i vården av narkotikamissbrukare beräknas för nästa budgetår till sammanlagt ca 30 milj. kr. De avser bidrag till anordnande och drift av behandlings- och inackorderingshem för narkotikamissbrukare, bidrag till kommunernas kostnader för vårdcentraler och bidrag till vård i enskilt hem av unga missbrukare. Vidare beräknas till utgången av år 1976 medel för fortsatta försök med social jourverksamhet och med olika projekt som berör uppsökande verksamhet och eftervård för narkotikamissbrukare. Vidare lämnas bidrag till sammanslutningar för stöd och hjälp åt missbrukare och till olika organisationers verksamhet för rehabiliteringsinsatser m. m.

Kampen mot narkotikamissbruket pågår ständigt genom insatser av flera samhällsorgan. Myndigheternas insatser i narkotikabekämpningen samordnas bl. a. genom kontakter inom brottsförebyggande rådets narkotikagrupp, där det också lämnas fortlöpande rapporter om situationen. Bl. a. genom medel som rådet disponerar företas frekvensundersökningar för att kartlägga narkotikamissbrukets omfattning i olika ungdomsgrupper. Socialstyrelsen följer utvecklingen genom kontakter med de särskilda narkomanvårdsenheterna samt med social- och sjukvårdsenheter i hela landet. Inom socialvården ökas behandlingsmöjligheterna för narkotikamissbrukare genom vårdcentraler, behandlingshem och andra vårdformer. Några större förändringar i missbrukets utbredning har inte inträffat under det gångna året.

Polisens och tullens insatser mot narkotikamissbruket har under senare år i allt större omfattning skett i samarbete med polis- och tullmyndigheter i andra länder. I det internationella arbetet med narkotikafrågorna deltar Sverige också aktivt inom FN och dess underorgan. I socialhuvudtiteln föreslås att 200 000 kr. tillförs FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel även under nästa budgetår. Mellan de nordiska länderna förekommer regelbundna kontakter på narkotikaområdet. Genom beslut av nordiska ministerrådet har ett nordiskt drogforskningsinstitut inrättats den 1 januari 1975. Institutet är förlagt till Oslo och finansieras från ministerrådets budget. För fortsatt socialkurativ verksamhet för svenska ungdomar i Köpenhamn beräknas medel under socialstyrelsens anslag.

Åtgärder för handikappade

Samhällets insatser för handikappade syftar till att tillgodose handikappades behov så att handikappade kan vara verksamma i samhällslivet som andra.

Kommunerna och landstingen svarar för betydelsefulla åtgärder på handikappområdet. Kommunerna har de senaste åren väsentligt ökat sina

insatser när det gäller boende, färdtjänst, hemhjälp och övrig social service. Samma utveckling präglar de områden som sjukvårdshuvudmännen svarar för. Kommunerna får från den 1 januari 1975 statsbidrag med 35 % av kostnaderna för färdtjänst åt handikappade. Syftet är att kunna bygga upp en god färdtjänst över hela landet. Det har förutsatts att kommunerna utnyttjar det statliga stödet för avsedda förbättringar.

Sjukvårdshuvudmännen övertar den 1 januari 1976 hela ansvaret för verksamheten med hjälpmedel åt handikappade. En ny ersättningsform från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen införs från år 1976. Denna hjälpmedelsersättning utgör 22 kr. per invånare och år. Till sjukvårdshuvudmän som medverkar vid anskaffning av kostnadsfria eller prisnedsatta glasögon till barn och ungdom under 19 år utgår hjälpmedelsersättning med 24 kr. Den totala kostnaden på sjukförsäkringen för ändamålet beräknas till 177 milj. kr. för år 1976.

Utvecklingen då det gäller vård och undervisning av psykiskt utvecklingsstörda präglas liksom övriga handikappområden av grundsatserna om integration och normalisering. Elever i särskolan bor i allt större utsträckning hemma eller i elevhem som är fristående från skolorna, och för vuxna psykiskt utvecklingsstörda anordnas i ökad omfattning inackorderingshem genom förhyrning av lägenheter i flerfamiljshus. Gällande bestämmelser medger inte att statsbidrag utgår vid förhyrning av lokaler för psykiskt utvecklingsstörda och inte heller för anordnande av fristående elevhem. Det föreslås nu att bidragsreglerna ändras så att de bättre anpassas till föreliggande behov. Kostnadsökningen beräknas till ca 3 milj. kr. för nästa budgetår. Statsbidragen till landstingen för driften av särskolor beräknas öka med ca 64 milj. kr. till 236 milj. kr.

Handikapporganisationerna är en folkrörelse som har stor betydelse för utformningen av åtgärderna på handikappområdet. Samarbetet mellan handikapprörelsen och samhällets myndigheter har utvecklats och befästs. Statsbidraget till handikapporganisationerna föreslås höjt med 1 milj. kr. till 5,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

För handikappinstitutet beräknas anslaget öka till 8,3 milj. kr. Kostnaderna för omvårdnad och vårdartjänst åt handikappade i vissa gymnasieskolor, vid folkhögskolor, högskolor och universitet ökas från ca 9.5 milj. kr. till ca 13 milj. kr. För utbildning av ledarhundar, befordran av blindskriftsförsändelser och vissa andra åtgärder för blinda sker en uppräkning med ca 2 milj. kr.

Statens kostnader för det stöd som mer direkt avser handikappade beräknas för budgetåret 1976/77 till 6 120 milj. kr. För tio år sedan var motsvarande kostnader 1 160 milj. kr. Vidare kan under budgetåret 1976/77 beräknas utgå förtidspension från ATP till handikappade med 2 100 milj. kr.

Anslagsbehovet i socialhuvudtiteln för särskilda åtgärder för handikappade beräknas för nästa budgetår till ca 288 milj. kr. Det innebär en ökning med ca 74 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. För hjälpme-

delsverksamheten beräknas kostnaderna inom sjukförsäkringen till 177 milj. kr., vilket jämfört med motsvarande anslag för innevarande budgetår är en ökning med ca 30 milj. kr. Vidare beräknas ökade medel för social hemhjälp och färdtjänst för handikappade. De kostnader under folkpensionsanslaget som avser förtidspensioner till handikappade och handikappersättningar m. m. kan beräknas stiga med 285 milj. kr. till 3 430 milj. På andra anslag som innefattar stöd åt handikappade, främst under utbildnings-, arbetsmarknads- och bostadsdepartementen för utbildning, arbetsvård och bostadsanpassning, beräknas för nästa budgetår insatserna för handikappade öka med 450 milj. kr. till 2 290 milj. kr. Sammanlagt uppgår anslagsökningen för olika åtgärder avseende handikappade för budgetåret 1976/77 till omkring 850 milj. kr.

Internationell samverkan

Det internationella samarbetet på det socialpolitiska området är av stor omfattning. I anslagen till internationell samverkan ingår bl. a. kostnaderna för Sveriges deltagande i världshälsovårdsorganisationen (WHO), för det nordiska socialpolitiska samarbetet samt för socialattachéer.

WHO:s insatser avser främst bistånd till olika länder för bekämpning av sjukdomar och för annat hälsovårdsarbete.

Socialattachéernas huvuduppgift är att förse såväl myndigheter som arbetsmarknadens parter med upplysningar i socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågor. Socialattachéer finns f. n. i Washington, London, Bryssel och Bonn. En ny tjänst som socialattaché föreslås fr. o. m. nästa budgetår Vidare vidgas verksamhetsområdet för socialattachén i Bonn fr. o. m. nästa budgetår till att utöver Förbundsrepubliken Tyskland även omfatta Österrike och Schweiz.

Mellan de nordiska länderna pågår ett nära socialpolitiskt samarbete med utgångspunkt i Nordiska ministerrådet och dess socialpolitiska kommitté. En översyn av den nordiska konventionen om social trygghet pågår. I anslutning till de regelbundna nordiska socialpolitiska ministermötena publiceras bl. a. en statistisk redovisning över de sociala trygghetsanordningarna.

Sverige deltar även i ett omfattande socialpolitiskt samarbete, som äger rum inom Europarådet och inom ramen för FN:s europeiska program för social utveckling. En aktiv svensk medverkan i det internationella socialpolitiska samarbetet sker vidare inom organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och inom internationella arbetsorganisationen (ILO). Arbetet med konventionsförhandlingar på det socialpolitiska området har också betydande omfattning. Under år 1975 har bl. a. upprättats en konvention mellan Sverige och Österrike om social trygghet.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom socialdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1976/77 i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning (milj. kr.)

	Statsbudget 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Femte huvudtiteln			
A. Socialdepartementet m. m.	38,2	41,5	+ 3,3
B. Allmän försäkring m. m.	17 858,1	20 893,3	+3 035,2
C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.	3 517,9	3 823,4	+ 305,5
D. Sociala serviceåtgärder	1 280,8	1 725,8	+ 445,0
E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.	146,5	164,8	+ 18,3
F. Öppen hälso- och sjukvård	44,7	49,1	+ 4,4
G. Universitetssjukhus m. m.	836,4	1 046,3	+ 209,9
H. Övrig sjukhusvård m. m.	1 797,2	2 376,7	+ 579,5
I. Ungdomsvård m. m.	162,5	191,2	+ 28,7
J. Nykterhetsvård m. m.	291,0	342,1	+ 51,1
K. Vissa åtgärder för handikappade	361,6	288,3	− 73,3[1]
L. Internationell samverkan	7,5	9,0	+ 1,5
Summa för driftbudgeten	**26 342,4**	**30 951,5**	**+4 609 1**
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	38,1	42,1	+ 4,0
Statens utlåningsfonder	–	5,0	+ 5,0
Fonden för låneunderstöd	4,5	4,7	+ 0,2
Summa för kapitalbudgeten	**42,6**	**51,8**	+ **9,2**
Totalt för socialdepartementet	**26 385,0**	**31 003,3**	**+4 618,3**

[1] Minskningen beror på att hjälpmedelskostnaderna överförts till sjukförsäkringen.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: Statsrådet Aspling

Anmälan till statsbudgeten från budgetåret 1976/77 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde.

DRIFTBUDGETEN

Femte huvudtiteln

A. Socialdepartementet m. m.

A 1. Socialdepartementet

1974/75	Utgift	7 412 632
1975/76	Anslag	8 555 000
1976/77	Förslag	10 365 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	52	–
Övrig personal	39	+ 1
	91	**+ 1**
Anslag		
Lönekostnader	7 985 000	+ 1 745 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	135 000	+ 35 000
Expenser	370 000	+ 25 000
Publikationstryck	65 000	+ 5 000
	8 555 000	**+ 1 810 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 10 365 000 kr. Jag har därvid räknat medel för ytterligare en biträdestjänst.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 10 365 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	10 287 125	Reservation	573 860
1975/76	Anslag	13 200 000		
1976/77	Förslag	13 200 000		

Under detta anslag har för innevarande budgetår bl. a. beräknats medel för en ny upplaga av socialkatalogen. Den nya socialkatalogen, som blir den tredje utgåvan sedan den introducerades år 1971, kommer att distribueras till samtliga hushåll under våren 1976. Den kommer att ge en översiktlig information om sociala rättigheter och förmåner och om de många reformer på socialpolitikens område som genomförts under de senaste åren och som direkt berör flertalet medborgare. En ny utgåva av socialkatalogen på olika invandrarspråk beräknas komma ut under nästa budgetår.

För kommittéverksamheten m. m. under nästa budgetår beräknar jag 13,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 13 200 000 kr.

A 3. Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet

1974/75	Utgift	6 448 000	Reservation	9 210 816
1975/76	Anslag	16 000 000		
1976/77	Förslag	17 500 000		

Från anslaget utgår bidrag dels till undersökningar, utvecklingsarbete och försöksverksamhet på det sociala området, dels till särskild försöksverksamhet med olika insatser för vård och service i glesbygdsområden.

Bidrag kan utgå bl. a. för prövning och utvärdering av nya metoder inom det sociala området liksom för undersökningar som tar sikte på en utveckling av sociala insatser på ett visst område i fråga om såväl mål och metoder som organisation och resursanvändning. Med bidrag från detta anslag pågår f. n. flera betydelsefulla utvecklingsprojekt avseende socialvårdens organi-

sation och samarbetsformerna mellan olika myndigheter och organ som handlägger frågor av social karaktär på det lokala planet. Ett omfattande utvecklingsarbete har också kommit igång på förskolans område med stöd från detta anslag. Vidare finansieras från anslaget ett stort antal utvecklings- och försöksprojekt avseende omsorger om äldre och handikappade, barn- och ungdomsvård, nykterhets- och narkomanvård samt olika former av social service i övrigt. Bidrag har också lämnats för flera undersökningar som berör den allmänna försäkringen.

Den särskilda försöksverksamheten i glesbygdsområden tar främst sikte på åtgärder för vård och service åt åldringar och handikappade samt aktiviteter för barn och ungdomar. Verksamheten syftar till att underlätta för kommunerna att tillförsäkra invånarna i glesbygdsområden en tillfredsställande vård och service. Det gäller bl. a. att finna organisatoriska lösningar som gör det möjligt att få till stånd en fungerande service inom ramen för rimliga ekonomiska insatser. Bidrag har utgått till ett stort antal projekt. I flera fall har försöksverksamheten med bidrag från detta anslag övergått till att bli en allmänt erkänd verksamhet med reguljärt statsbidrag. Det gäller hår- och fotvård, viss matdistribution, snöröjning m. m. I andra fall har investerings- och startbidrag från detta anslag medverkat till att verksamheten kommit igång i mindre orter och sedan kunnat tas över helt av kommunen och lokala föreningar m. m. F. n. utgår bidrag för bl. a. olika insatser för fritidsverksamhet för främst barn och ungdom samt äldre och handikappade, social jourverksamhet, transportservice samt utvecklingsarbete beträffande social serviceplanering m. m.

En särskild delegation för social forskning är knuten till socialdepartementet med uppgift att svara för bedömning och samordning av pågående och planerade projekt avseende forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet. Delegationen har också till uppgift att initiera forsknings- och utvecklningsarbete av betydelse för socialpolitiken. I delegationen ingår representanter för kommunerna och landstingen, socialvårdspersonalen samt närmast berörda ämbetsverk och forskningsinstitutioner.

Anslaget bör för nästa budgetår ökas med 1,5 milj. kr. och tas upp med 17,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 17 500 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1974/75	Utgift	426 340	Reservation	235 442
1975/76	Anslag	450 000		
1976/77	Förslag	450 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat 450 000 kr.
Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kr.

- — — — —

B. Allmän försäkring m. m.

Huvuddelen av det svenska socialförsäkringssystemet är samordnat inom den allmänna försäkringen, som omfattar folkpensionering, allmän tilläggspensionering (ATP) och sjukförsäkring (inkl. tandvårdsförsäkring och föräldraförsäkring). Den allmänna försäkringen kompletteras av en delpensionsförsäkring och en yrkesskadeförsäkring som gäller för alla löntagare.

Det pågående reformarbetet

Folkpensionering, ATP och delpensionering

Omfattande pensionsreformer har beslutats under åren 1974 och 1975. Reformerna genomförs i tre etapper av vilka de två första genomförts den 1 januari och den 1 juli 1975. Den tredje etappen genomförs den 1 juli 1976. Den 1 januari 1975 fick alla folkpensionärer en betydelsefull standardhöjning av pensionen genom att folkpensionens grundbelopp höjdes från 90 till 95 % av basbeloppet för ensamstående pensionär och från 140 till 155 % för makar tillsammans. Samtidigt infördes generösare inkomstprövningsregler för hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg genom att avräkningen minskade från hälften till en tredjedel av sidoinkomsten. Den 1 juli 1975 förbättrades handikappförmånerna inom folkpensioneringen genom att de förutvarande invaliditetsersättningarna och invaliditetstilläggen sammanfördes till en ny handikappersättning som utgår enligt gynnsammare regler och ger flera handikappade möjlighet till ersättning för vårdinsatser och merkostnader på grund av handikappet. Från samma tidpunkt mildrades också reglerna för vårdbidrag till föräldrar som vårdar handikappat barn i hemmet. Fr. o. m. år 1976 kommer vidare de kvarstående reglerna om sambeskattning för gifta pensionärer att upphöra och ersättas med individuell beskattning.

Den 1 juli 1976 genomförs den tredje etappen av pensionsreformerna. Då sänks den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år. Vidare skapas ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. Den enskilde kommer att kunna välja pensionsålder mellan 60 och 70 år. För förtida uttag av ålderspension mellan 60 och 65 år reduceras den utgående pensionen med 0,5 procentenheter per månad som uttaget sker före 65 års ålder. Tas pensionen ut mellan 65 och 70 år höjs i stället det utgående beloppet med 0,6 procentenheter för varje månad som uttaget skjuts upp efter 65 år. För den som så önskar blir det möjligt att ta ut halv ålderspension, t. ex. kombinerad med deltidsarbete. För den som av medicinska eller arbetsmarknadsmässiga skäl inte kan arbeta fram till den allmänna pensionsåldern 65 år skall liksom nu kunna utgå förtidspension. Förtidspension på dessa grunder skall efter individuell prövning kunna utgå mellan 60 och 65 års ålder. Pensionsnivån är i sådant fall densamma som ålderspensionen vid 65 års alder.

Den viktigaste nyheten i det system för en rörlig pensionsålder som

genomförs den 1 juli 1976 är en helt ny pensionsmöjlighet i form av delpension. Delpensionen gör det möjligt för anställda att stegvis minska arbetsinsatsen mellan 60 och 65 års ålder och på så sätt få en mjuk övergång från arbetet till ålderspension. Delpensionsförsäkringen förutsätter arbetsanställning på deltid och att man som anställd haft pensionsgrundande inkomst inom ATP under minst tio år efter 45 års ålder. Vidare skall man ha arbetat under minst fem av de senaste tolv månaderna. Pensionsnivån utgör 65 % av inkomstbortfallet vid deltidsarbete. Den disponibla inkomsten vid kombination av deltidsarbete och delpension kan normalt beräknas motsvara mellan 85 och 90 % av den tidigare inkomsten vid heltidsarbete. Delpensionen räknas som pensionsgrundande inkomst för ATP och reducerar inte ålderspensionen från 65 år.

Samtidigt med pensionsålderssänkningen och de nya reglerna för rörlig pensionsålder den 1 juli 1976 genomförs ytterligare förbättringar för folkpensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp. Den årliga höjningen av pensionstillskotten ökar då från 3 till 4 % av basbeloppet. För perioden den 1 juli 1976–den 30 juni 1977 uppgår pensionstillskotten därmed till 25 % av basbeloppet. Den garantinivå utöver folkpensionen som pensionstillskotten skall ge höjs under en femårsperiod successivt till 45 % av basbeloppet. Förtidpensionärer som är berättigade till pensionstillskott får därutöver en kraftig pensionshöjning genom att pensionstillskotten från den 1 juli 1976 utgår med fördubblade belopp till förtidspensionärer. Det innebär en extra höjning av pensionstillskotten till förtidspensionärerna med ca 2 400 kr. vid nuvarande basbelopp. Garantinivån för dessa pensionstillskott höjs under en femårsperiod successivt till 90 % av basbeloppet.

Kostnaderna för sänkningen av den allmänna pensionsåldern och för höjningen av pensionstillskotten beräknas för budgetåret 1976/77 till ca 1 500 milj. kr. för folkpensioneringen och till ca 775 milj. kr. för ATP räknat på nuvarande basbelopp. Kostnaderna för delpensioneringen beräknas för de första åren till ca 400 milj. kr. om året.

Finansieringen av de reformer som jag nu redogjort för skall ske genom avgifter från arbetsgivare och egna företagare. För delpensionsförsäkringen har beslutats om en särskild avgift på 0,25 % av avgiftsunderlaget. I fråga om pensionsålderssänkningen har beslut fattats om en erforderlig höjning av ATP-avgiften från 11 % för år 1976 till 11,75 % av avgiftsunderlaget fr. o. m. år 1977. När det gäller socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen har beslut fattats om en höjning med 0,4 procentenheter för år 1975 och med 0,5 procentenheter för år 1976 avseende kostnadsökningarna genom pensionsålderssänkningen och övriga folkpensionsreformer. Vid beslutet om pensionsålderssänkningen (prop. 1974:129 s. 106, SfU 1974:32, rskr 1974:332) beräknades en ytterligare höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen med 0,6 procentenheter fr. o. m. den 1 januari 1977 för att täcka återstående kostnadsökningar för sänkningen av den allmänna pensionsåldern m. m. I enlighet med vad som därvid anfördes kommer i det följande att läggas fram förslag om erforderliga författningsbestämmelser beträffande

socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen fr. o. m. år 1977. Den kommer därigenom att uppgå till sammanlagt 6.8 % av avgiftsunderlaget.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen nyligen beslutat om nya och enhetliga regler fr. o. m. år 1976 för beräkning av socialförsäkringsavgifter på uppdragsinkomster. De nya reglerna, som grundas på förslag av pensionskommittén, innebär att uppdragsgivaren blir skyldig att erlägga socialförsäkringsavgifter för arvoden och andra ersättningar till uppdragstagare. Uppdragsinkomster blir därigenom jämställda med inkomst av anställning vid beräkning av sjukpenninggrundande och pensionsgrundande inkomst. (Prop. 1975/76:46, SfU 1975/76:17, rskr 1975/76:67.)

Pensionskommittén har lagt fram förslag om nya bestämmelser för barntillägg till förälder som uppbär folkpension. Förslaget avser att skapa lika regler för kvinnor och män. Frågan bereds f. n. inom socialdepartementet med sikte på en proposition senare under riksmötet.

Pensionskommittén kommer i sitt fortsatta arbete att behandla en rad frågor som gäller förmånsreglerna inom pensionssystemet, bl. a. frågan om standardsäkringen av förmånerna, pensionsförmåner för deltidsarbetande och hemarbetande med barn samt hela frågan om efterlevandepensionens framtida utformning. Vidare skall kommittén göra en översyn av reglerna för beräkning av de olika avgifterna till bl. a. socialförsäkringen i syfte att åstadkomma ett enhetligt avgiftsunderlag.

Sjukförsäkring

På sjukförsäkringsområdet gäller från den 1 januari 1976 nya ersättningsregler för den offentliga sjukvården. Den för allmänheten viktigaste ändringen är införandet av ett enhetligt och betydligt utvidgat system för ersättning från försäkringen för sjukvårdande behandlingar som utförs av annan personal än läkare. Försäkringsersättningen till sjukvårdshuvudmannen utgör 35 kr. och patientavgiften högst 7 kr. per besök. Sjukförsäkringens resekostnadsersättning utvidgas då också till att gälla även sådana sjukvårdande behandlingar. Karensbeloppet för reseersättning höjs från 6 till 8 kr. Sjukförsäkringens ersättning till sjukvårdshuvudmännen för läkarvård höjs från 48 kr. till 70 kr. per besök och patientavgiften från 12 kr. till 15 kr. Vidare höjs försäkringens ersättning till sjukvårdshuvudmännen för sjukhusvård från 15 till 20 kr. per vårddag. De försäkrades sjukpenningavdrag vid sjukhusvård uppgår till samma belopp.

Från den 1 januari 1976 övertar sjukvårdshuvudmännen hela ansvaret för att handikappade erhåller de hjälpmedel de behöver. Sjukvårdshuvudmännen får en enhetlig hjälpmedelsersättning som utgår från sjukförsäkringen med 22 kr. per invånare och år. De sjukvårdshuvudmän som medverkar vid anskaffning av kostnadsfria eller prisnedsatta glasögon till barn och ungdom får denna ersättning från sjukförsäkringen förhöjd till 24 kr.

per invånare och år.

De nya avgifts- och ersättningsreglerna, som gäller för åren 1976 och 1977, innebär att sjukvårdshuvudmännen tillförs 650 milj. kr. om året. Sjukförsäkringens kostnader beräknas öka med 634 milj. kr. per år.

I anslutning till ändringarna av avgifts- och ersättningsreglerna ändras också försäkringens läkemedelsrabattering så att maximibeloppet vid inköp av medicin på recept blir 20 kr. Det tidigare beloppet, 15 kr., har gällt sedan år 1968. Reglerna om kostnadsfria läkemedel vid vissa sjukdomar bibehålls oförändrade.

I samband med fastställandet av ny läkarvårdstaxa för privatpraktiserande läkare för tiden den 1 januari 1976–den 30 juni 1977 har också genomförts en höjning av patientavgiften med 5 kr. till i normalfallet 25 kr. per besök och hos läkare med s. k. individuell taxebindning 30 eller 35 kr. per besök.

Nya finansieringsregler gäller för sjukförsäkringen fr. o. m. år 1976. Enligt de nya reglerna skall 85 % av sjukförsäkringens kostnader täckas genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare medan 15 % av kostnaderna täcks av statsbidrag. Enligt beslut under år 1975 höjs socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen vid årsskiftet från 7 % till 8 % av avgiftsunderlaget samtidigt som den hittillsvarande begränsningen av detta underlag till 7,5 gånger basbeloppet slopas.

Sjukförsäkringen innefattar också den allmänna tandvårdsförsäkringen. Denna omfattar alla försäkrade över 19 års ålder och i ett inledningsskede även åldersgruppen 17–19 år. Alla barn under 17 års ålder har rätt till avgiftsfri tandvård genom landstingens folktandvård. Tandvårdsförsäkringen syftar till att göra en god tandvård tillgänglig för alla medborgare till en överkomlig kostnad. Under år 1974 har ca 2 800 000 vuxna försäkrade erhållit tandvård inom ramen för tandvårdsförsäkringen och ca 1 350 000 barn fått tandvård genom folktandvårdens avgiftsfria barntandvård.

På regeringens förslag har riksdagen nyligen beslutat bl. a. om förlängning av etableringsreglerna och om nya anslutningsregler för privatpraktiserande tandläkare inom tandvårdsförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1976. De nya reglerna innebär att tandläkarnas anslutning till försäkringen från årsskiftet blir frivillig inom ramen för en lagfäst garanti för tandvårdsförsäkringen. Från årsskiftet införs också ett system som skall öka möjligheterna för patienter utan egen tandläkare att få tillgång till tandvård. Försäkrad som är i akut behov av tandvård skall liksom hittills tas om hand omgående inom akut- och jourtandvården. Övriga försäkrade som söker tandvård skall så snart som möjligt – som en allmän riktpunkt inom 3–6 månader – få konsultera tandläkare. Behandlingen skall därefter ske inom rimlig tid med hänsyn till vårdbehovet.

Yrkesskadeförsäkring

Yrkesskadeförsäkringskommittén har nyligen lagt fram ett betänkande (SOU 1975:84) med förslag till en ny lag om arbetsskadeförsäkring. Den

nya försäkringen avses komplettera ersättningsreglerna inom den allmänna försäkringen och ge rätt till full ersättning för inkomstbortfall till den som drabbas av yrkesskada. Betänkandet remissbehandlas f. n. Avsikten är att förslag om den nya lagstiftningen skall läggas fram i proposition under våren 1976.

En övergripande översyn av det socialpolitiska bidragssystemet från samordningssynpunkt har påbörjats av en parlamentariskt sammansatt utredning som tillsattes av regeringen i juni 1975. Utredningen skall undersöka vilka förbättringar i samordningsavseende som kan genomföras inom ramen för befintliga bidragsformer och för dessa fastlagda principer i fråga om bidragens inriktning och omfattning. Utredningen skall bl. a. belysa hur långt det socialpolitiska bidragssystemet kan samordnas i en allmän socialförsäkring. En huvuduppgift för utredningen är att göra en systematisk genomgång av lagen om allmän försäkring med beaktande av samordningsfrågorna både inom denna lag och i förhållande till andra bidragsförfattningar.

Försäkringens omfattning och kostnader

Den allmänna försäkringens ekonomiska omfattning ökar kraftigt för varje år både nominellt och relativt i förhållande till den totala samhällsekonomin. Försäkringens växande roll i samhällsekonomin kan belysas av följande sammanställning.

Den allmänna försäkringens andel av bruttonationalprodukten (BNP) och den privata konsumtionen. Miljarder kr.

	1960	1965	1970	1974
Omslutning inom allmän försäkring	4,2	10,2	21,4	40,2
BNP till marknadspris	72,2	113,3	170,8	249,3
Försäkringen i % av BNP	5,8	9,0	12,5	16,1
Transfereringar från försäkringen till hushållen	3,8	7,0	13,8	29,2
Total privat konsumtion	43,3	63,9	92,1	131,0
Transfereringar i % av privat konsumtion	8,8	11,0	15,0	22,3

En betydande förskjutning av folkpensioneringens och sjukförsäkringens finansiering i riktning mot ökad avgiftsandel i form av socialförsäkringsavgifter från arbetsgivarna har skett under de senaste åren. Tidigare avgifter från löntagarna har slopats och statens kostnadsandel har minskat. Kostnaderna för ATP och den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen har redan från början helt finansierats genom arbetsgivaravgifter. I följande sammanställning redovisas hela socialförsäkringens beräknade kostnader och finansiering för år 1976.

Beräknade kostnader och finansiering år 1976 för den allmänna försäkringen (inkl. föräldraförsäkringen) samt för yrkesskadeförsäkringen. Milj. kr.

	Folk-pensio-neringen	ATP	Sjukför-säk-ringen	Yrkes-skade-förs.	Summa
Utbetalda förmåner	16 700	6 750	15 645	450	39 545
Finansiering					
1. Socialförsäkrings-avgifter	10 300	13 300	13 300	350	37 250
därav till fondering	–	6 550	–	- 100[1]	6 450
Andel av kostnader-na i %	62	100	85	100	–
Andel av löneunder-laget i %	6,2	11	8	0,25	–
2. Statliga medel netto	6 400	–	2 345	–	8 745
Andel av kostnader-na i %	38	–	15	–	–

[1] Täcks av ränteinkomster.

Folkpensioneringen

Antalet folkpensionärer och kostnadsutvecklingen för folkpensionerna framgår av följande sammanställningar.

Antalet folkpensionärer

I början av år	Ålders-pension	Förtids-pension	Hustru-tillägg	Änke-pension	Barn-pension	Handi-kapp-ersätt-ning[2]	Summa	Kommu-nala bo-stadstill-lägg
1960	738 800	143 100	33 700	55 000	27 000	–	997 600	538 000
1965	827 200	150 600	41 700	84 400	35 900	5 200	1 145 000	580 700
1970	946 600	187 900	53 700	100 700	34 300	10 700	1 333 900	657 900
1975[1]	1 060 500	293 000	65 000	104 700	43 000	13 500	1 579 700	730 000
1976[1]	1 085 000	302 500	66 000	104 300	44 000	34 000	1 640 800	750 000
1980[1]	1 356 000	257 000	59 000	89 000	45 000	50 000	1 856 000	800 000
Genom-snittlig år-lig ökning								
1960–1964	17 700	1 500	1 600	5 900	1 800	1 000	29 500	8 500
1965–1969	23 900	7 450	2 400	3 250	–300	1 100	37 800	15 450
1970–1974	22 800	21 000	2 250	800	1 750	550	49 150	14 400
1975–1979[1]	59 100	–7 200	–1 200	–3 150	400	7 300	55 250	14 000

[1] Beräknat. Utvecklingen 1975–1980 påverkas till stor del av sänkningen av pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976.
[2] För tid före den 1 juli 1975 är handikappersättning i form av invaliditetstillägg inte inräknad.

Folkpensionskostnaderna i milj. kr.

År	Ålders-pension	Förtids-pension	Änke- och barn-pension	Övrigt	Summa	Kommunalt bostadstillägg
1960	2 001	378	115	84	2 578	275
1965	3 146	577	345	131	4 199	449
1970	5 180	1 040	590	244	7 054	849
1973	7 188	1 865	770	395	10 218	1 161
1974	8 725	2 320	940	522	12 507	1 332
1975[1]	9 900	2 700	1 020	630	14 250	1 655
1976[1]	11 980	2 900	1 050	770	16 700	1 875

[1] Beräknat.

Den kraftiga kostnadsutvecklingen beror främst på standardhöjningar av folkpensionerna och en anpassning av pensionsbeloppen till förändringar i penningvärdet. Kostnadsökningarna beror också på den fortlöpande förändringen av befolkningsstrukturen med ett ökande antal äldre. Vidare har antalet personer med förtidspensioner ökat kraftigt under 1970-talet till följd av gynnsammare pensionsregler. De kraftiga kostnadsökningarna åren 1975 och 1976 beror på de förut nämnda pensionsreformerna som innefattar höjda grundpensioner den 1 januari 1975, förbättrade handikappförmåner den 1 juli 1975 samt höjda pensionstillskott och sänkt pensionsålder den 1 juli 1976.

Folkpensionens årsbelopp – inräknat pensionstillskott men frånsett kommunalt bostadstillägg – blir i januari 1976 för ensamstående pensionär 11 252 kr. och för pensionärspar 19 109 kr. Detta belopp beräknas vid utgången av år 1976 ha stigit med minst 1 100 kr. för ensamstående pensionär och 2 000 kr. för pensionärspar gemensamt. Av höjningarna utgör ca 400 kr. resp. ca 800 kr. standardhöjningar och resten kompensation för prisstegringar. När det gäller förtidspensionerna blir höjningen större genom den förut nämnda övergången till dubbla pensionstillskott fr. o. m. den 1 juli 1976.

Jag beräknar att statens sammanlagda folkpensionskostnader under nästa budgetår kommer att öka med 3 265 milj. kr. jämfört med anslaget för innevarande budgetår. Av kostnadsökningen beror 1 290 milj. kr. på pensionsålderssänkningen och det ökade antalet pensionärer i övrigt, 510 milj. kr. avser höjningen av pensionstillskotten och 1 450 milj. kr. avser kostnader för värdesäkring av pensionerna. För ändrade regler om barntillägg tillkommer 15 milj. kr.

Anslagsbehovet för folkpensioner under budgetåret 1976/77 beräknas till 18 575 milj. kr. Kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärerna beräknas för samma tid till ca 2 000 milj. kr.

Folkpensioneringen finansieras delvis genom en socialförsäkringsavgift som betalas av arbetsgivare och egenföretagare. Avgiften utgör för år 1976 6,2 % av avgiftsunderlaget och föreslås som förut nämnts höjd till 6,8 % fr. o. m. år 1977. Avgiften, som tillförs statsbudgeten, beräknas täcka drygt 60 % av statens kostnader för folkpensioneringen.

ATP-systemet

Den allmänna tilläggspensioneringen (ATP) tillkom år 1960. ATP innefattar ålderspension med 60 % av den årliga inkomsten, uttryckt som ett genomsnitt av de 15 bästa åren i arbetslivet. Den årliga pensionsgrundande inkomsten är maximerad till 7,5 basbelopp, vilket för år 1976 motsvarar 72 750 kr. Reglerna för pensionsåldern överensstämmer med motsvarande regler för folkpensionen. ATP innefattar också förtidspension och familjepension. Tilläggspensioneringen är värdebeständig genom förmånernas anknytning till basbeloppet. Pensionsgrundande inkomst beräknades första gången år 1960.

Utbetalningen av ATP-pensioner får för varje år allt större betydelse. F. n. får ca 840 000 personer pension från ATP, varav ca 460 000 får ålderspension. Såväl antalet pensionärer som genomsnittsbeloppen för utgående pensioner ökar kraftigt varje år.

Antalet ATP-pensioner och kostnadsutvecklingen för ATP-utbetalningarna framgår av följande sammanställning.

ATP:s utveckling

Antal pensionärer i början av år	Ålders-pension	Förtids-pension	Änke-pension	Barn-pension	Summa
1963	2 500	4 500	6 400	4 200	17 600
1965	51 300	17 600	19 600	12 700	101 200
1970	224 600	70 300	68 100	30 000	393 000
1975[1]	420 000	175 000	137 000	40 000	772 000
1976[1]	459 000	190 000	153 000	41 000	843 000
1980[1]	740 000	165 000	210 000	45 000	1 160 000
Genomsnittlig årlig ökning					
1965–1969	34 650	10 550	9 700	3 450	58 350
1970–1971	39 100	20 900	13 400	2 000	75 400
1975–1979[1]	64 000	–2 000	15 000	1 000	78 000

[1]Beräknat. Utvecklingen 1975–1980 påverkas till stor del av sänkningen av pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976.

Pensionskostnader milj. kr.	Ålderspension	Förtidspension	Änkepension	Barnpension	Summa
1963	7	9	14	5	35
1965	57	47	48	16	168
1970	560	359	195	52	1 166
1975[1]	2 420	1 850	615	115	5 000
1976[1]	3 900	2 000	720	130	6 750

[1] Beräknat.

ATP finansieras helt genom avgifter från arbetsgivarna. ATP-avgiften för år 1975 är 10,75 % av den pensionsgrundande inkomsten och höjs enligt fattade beslut till 11 % år 1976 och till 11,75 % fr. o. m. år 1977.

AP-fonden uppgick till 480 milj. kr. i januari 1961 och har sedan vuxit till 7 300 milj. kr. år 1965, 31 300 milj. kr. år 1970 och 77 000 milj. kr. i januari år 1975.

Delpensionsförsäkringen

Som tidigare nämnts införs från den 1 juli 1976 en delpensionsförsäkring. Syftet med den nya pensionsformen är att den som vill trappa ner sin arbetsinsats mellan 60 och 65 års ålder skall kunna göra det genom att övergå till deltidsarbete i kombination med delpension.

För att kunna få delpension skall man ha haft ATP-grundande inkomst under sammanlagt minst tio år efter 45 års ålder och ha förvärvsarbetat under fem av de senaste tolv månaderna. Arbetstiden skall ha minskats med i genomsnitt minst fem timmar i veckan och uppgå till i genomsnitt minst 17 timmar i veckan.

Delpensionen utgår med 65 % av inkomstbortfallet vid övergången till deltidsarbete. Den disponibla inkomsten av deltidsarbetet tillsammans med delpensionen kan normalt beräknas motsvara 85–90 % av den tidigare inkomsten vid heltidsarbete. Delpensionen är ATP-grundande inkomst och reducerar inte ålderspensionen vid 65 års ålder från folkpensioneringen och ATP.

Delpensioneringen finansieras genom en arbetsgivaravgift på 0,25 % av löneunderlaget. För år 1976 utgår dock avgiften med 0,125 %. Kostnaderna för delpensioneringen beräknas för de första åren till ca 400 milj. kr. per år.

Sjukförsäkringen

Sjukförsäkringssystemet omfattar hela befolkningen. Försäkringen ger rätt till sjukpenning vid sjukdom samt ersättning för kostnad i samband med läkarvård, tandvård, sjukhusvård, viss annan sjukvårdsbehandling samt för sjukresor. Försäkringen omfattar också läkemedelskostnader.

Kostnaderna för sjukförsäkringen inkl. tandvårdsförsäkringen och föräldraförsäkringen beräknas för år 1976 till 15 645 milj. kr.

Fr. o. m. år 1976 finansieras sjukförsäkringen till 15 % av statsbidrag och till 85 % genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egna företagare. Socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen utgör fr. o. m. år 1976 8 % av avgiftsunderlaget.

Kostnadsutvecklingen för sjukförsäkringen framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	1960	1965	1970	1974	1975[3]	1976[3]
Sjukpenning[1]	600	1 139	2 662	6 680	8 080	8 555
Läkarvård	163	252	511	853	940	1 350
Tandvård	15	15	15	698	950	975
Läkemedel	86	176	516	042	1 300	1 500
Övr. sjukhjälpsutgifter	135	188	407	633	675	985
Föräldrapenning[2]	62	229	367	946	1 325	1 405
Förvaltningsutgifter	70	166	316	619	780	875
Summa	**1 131**	**2 165**	**4 794**	**11 471**	**14 050**	**15 645**

[1] Inkl. barntillägg före år 1974.
[2] Moderskapshjälp före år 1974.
[3] Beräknat.

Som framgår av sammanställningen skedde stora kostnadsökningar under åren 1974 och 1975. De berodde främst på införandet av den beskattade sjukpenningen och tandvårdsförsäkringen samt föräldraförsäkringen. Den betydande kostnadsstegringen från år 1975 till år 1976 föranleds, förutom av lönehöjningarnas effekt på sjukpenningsbeloppen, framför allt av den överenskommelse mellan regeringen och sjukvårdshuvudmännen som reglerar försäkringsersättningen för den allmänna läkarvården m. m.

Yrkesskadeförsäkringen

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen avser skador i samband med arbetet och omfattar i princip alla arbetstagare i allmän eller enskild tjänst samt elever vid vissa skolor och andra utbildningsanstalter. Undantagna från försäkringen är arbetstagare som är gift med eller nära släkting till arbetsgivaren. Försäkringen gäller vid yrkesskada. Därmed avses dels kroppsskada genom olycksfall i arbetet eller under färd till och från arbetet, dels vissa sjukdomar som har samband med arbetet.

Från yrkesskadeförsäkringen utgår ersättning för sjukvårdskostnader, inkl. resor och andra kostnader. Vidare utgår sjukpenning och – vid invaliditet – livränta. Livränta utgår också till efterlevande anhörig. Yrkesskadeförsäkringen är samordnad med den allmänna sjukförsäkringen på så sätt att den ger ersättning avseende skador som kvarstår 90 dagar efter det skadan uppkom (samordningstiden).

Antalet redovisade yrkesskador har under flera år varit 125 000–135 000 om året. Av dessa har ca 115 000 utgjort arbetsolycksfall, ca 10 000 färdolycksfall och 2 000 yrkessjukdomar. Av samtliga yrkesskador har 2 000–2 500 per år lett till invaliditet och ca 400 per år till dödsfall. Ca 90 % av de anmälda yrkesskadefallen avslutas inom samordningstiden. Det innebär att ersättning från yrkesskadeförsäkringen utgår i endast ca 15 000 skadefall per år. Det sammanlagda antalet utgående livräntor var i januari 1975 drygt 80 000. Utbetalningarna från försäkringen var ca 390 milj. kr. år 1975. Finansieringen sker genom att arbetsgivarna betalar en avgift på 0,25 % på avgiftsunderlaget.

B 1. Försäkringsdomstolen

1974/75	Utgift	3 252 269
1975/76	Anslag	3 342 000
1976/77	Förslag	4 102 000

Försäkringsdomstolen är högsta prövningsinstans för socialförsäkringen. Den har att pröva sådana beslut av riksförsäkringsverket, försäkringsrådet eller tillsynsmyndigheten för erkända arbetslöshetskassor, över vilka besvär anförts eller vilka underställts domstolens prövning. Domstolen utgörs f. n. av nio lagfarna och nio icke lagfarna ledamöter.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Försäkrings-domstolen	Före-draganden
Personal			
Domare	9	–	–
Föredragande	9	+ 1	–
Övrig personal	13	+ 3	+ 1
	31	**+ 4**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	2 934 000	+ 855 000	+ 689 000
Sjukvård	4 000	–	–
Reseersättningar	18 000	+ 1 000	–
Lokalkostnader	265 000	+ 52 000	+ 61 000
Expenser	121 000	+ 23 000	+ 10 000
	3 342 000	**+ 931 000**	**+ 760 000**

Försäkringsdomstolen

1. Pris- och löneomräkning + 670 000 kr., varav 79 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet skulle innebära personalminskning, t. ex. med en föredra-

gande och ett kvalificerat biträde, och leda till en ökad väntetid för ärenden hos domstolen.

3. På grund av ökad arbetsbelastning behövs förstärkning med en föredragande, ett kvalificerat biträde, ett biträde och en expeditionsvakt (+ 261 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 4 102 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. ytterligare biträdespersonal (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försäkringsdomstolen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 102 000 kr.

B 2. Försäkringsrådet

1974/75	Utgift	1 734 434
1975/76	Anslag	1 650 000
1976/77	Förslag	1 957 000

Försäkringsrådet har att följa yrkesskadeförsäkringens tillämpning och utveckling och utgör första besvärsinstans i vissa yrkesskadeärenden m. m. Rådet består av minst sju ledamöter, varav två representerar arbetsgivarna och två arbetstagarna.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Försäkringsrådet	Föredraganden
Personal			
Domare	4	+ 1	–
Föredragande	6	–	–
Övrig personal	7	–	–
	17	**+ 1**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	1 477 000	+ 443 000	+ 292 000
Sjukvård	2 500	–	–
Reseersättningar	1 000	–	–
Lokalkostnader	132 900	+ 7 100	+ 13 000
Expenser	36 600	+ 2 400	+ 2 000
	1 650 000	**+ 452 500**	**+ 307 000**

Försäkringsrådet

1. Pris- och löneomräkning + 307 500 kr., varav 40 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet skulle innebära personalminskning och minskad verksamhet.
3. Medel har beräknats för ytterligare en tjänst som försäkringsråd (+ 145 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försäkringsrådet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 957 000 kr.

B 3. Riksförsäkringsverket

1974/75	Utgift	71 669 987
1975/76	Anslag	65 365 000
1976/77	Förslag	69 475 000

Riksförsäkringsverket är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör den allmänna försäkringen, dvs. sjukförsäkring, folkpensionering och tilläggspensionering samt för ärenden som rör allmänna barnbidrag. I verkets uppgifter ingår bl. a. att utöva tillsyn över de allmänna försäkringskassorna, som är lokala organ för den allmänna försäkringen. Utbetalning av förmånerna sker i huvudsak genom verkets försorg. Fr. o. m. år 1976 ombesörjer verket och försäkringskassorna även beräkning och utbetalning av studiestöd vid vuxenutbildning samt utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning. Verket bedriver vidare försäkringsverksamhet enligt lagstiftning om yrkesskadeförsäkring och krigsförsäkring för sjömän m. fl. samt handlägger ärenden om ersättning vid kroppsskada under militärtjänstgöring. I verket handläggs även ärenden angående debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter. Verket är första besvärsinstans enligt lagen om allmän försäkring. Verket är vidare redovisningscentral och har ett revisionskontor för ett antal statsmyndigheter.

Riksförsäkringsverkets styrelse utgörs av en generaldirektör och en överdirektör samt fem särskilt förordnade ledamöter jämte två personalföreträdare. Verket är organiserat på en administrativ avdelning, en tillsynsavdelning, en försäkringsavdelning, en yrkesskadeavdelning och en besvärsavdelning. Avdelningarna är organiserade på sammanlagt 16 byråer och tre fristående sektioner samt ett revisionskontor. Verkets tekniska byrå med datacentral är placerad i Sundsvall.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Riksförsäk-ringsverket	Före-draganden
Personal			
Sektionschefer och högre personal	60	+ 4	+ 2
Handläggande personal	263	+ 43	+ 17
Övrig personal	658	+ 23	– 3
	981	**+ 70**	**+ 16**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	64 607 000	+ 22 784 000	+ 16 896 000
Sjukvård	220 000	–	–
Reseersättningar	920 000	+ 365 000	+ 200 000
därav för resor till andra länder än de nordiska	(30 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	7 375 000	+ 1 044 000	+ 1 113 000
Kostnader för drift av data-maskinanläggning m. m.	26 700 000	+ 4 720 000	+ 4 700 000
Övriga expenser	4 898 000	+ 532 000	+ 31 000
därav engångsutgifter		(+ 144 000)	(+ 40 000)
Summa utgifter	104 720 000	+ 29 445 000	+ 22 940 000
Inkomster			
Försäljning av publikationer m. m.	20 000	–	–
Ersättning från allmänna pensions-fonden	21 335 000	+ 6 699 000	+ 5 230 000
Ersättning från de allmänna för-säkringskassorna	18 000 000	+ 12 000 000	+12 000 000
Ersättning från statens personal-pensionsverk för datadrift m. m.	–	+ 1 780 000	+ 1 600 000
Nettoutgift	**65 365 000**	**+ 8 966 000**	**+ 4 110 000**
Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	19 200 000	+ 4 600 000	+ 4 600 000

Riksförsäkringsverket

1. Pris och löneomräkning + 15 530 000 kr., varav 1 787 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet skulle innebära ständigt ökande ärendebalans och att av statsmakterna beslutade reformer inom socialförsäkringen m. m. inte kunde genomföras planenligt.
3. Riksförsäkringsverket får flera nya arbetsuppgifter åren 1976 och 1977. Fr. o. m. år 1976 skall verket och de allmänna försäkringskassorna ha hand om beräkning och utbetalning av studiestöd vid vuxenutbildning samt utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning. Vidare skall reformerna om sänkt och rörlig pensionsålder samt delpension träda i kraft den 1 juli 1976. Slutligen skall fr. o. m. år 1977 viss ersättning till värn-

pliktiga administreras av försäkringskassorna. De nya reformerna medför väsentligt ökade arbetsuppgifter på tillsynsavdelningen. Vidare har arbetsuppgifterna beträffande tandvårdsförsäkringen och privatläkarvården visat sig mer arbetskrävande än som ursprungligen beräknats. En kraftig förstärkning krävs för tillsyns- och uppföljningsåtgärder samt för drift, underhåll och vidareutveckling av ADB-systemen. På de två tillsynsbyråerna, organisationsbyrån och administrativa sektionen behövs förstärkning med sammanlagt 36 tjänster, nämligen två avdelningsdirektörer, 16 byrådirektörer, nio förste byråsekreterare och nio biträden, varav sju kvalificerade (+ 3 593 000 kr.). För den ökade ADB-hanteringen på tekniska byrån behövs ytterligare 12 tjänster för system- och programmeringsarbete samt 15 tjänster för ökad maskindrift. Vidare behövs fyra telefonister för en ny telefonväxel i Sundsvall, gemensam med statens personalpensionsverk. (+ 2 431 000 kr.). Inom den s. k. RAFA-utredningen minskar personalbehovet med 17 personer genom att vissa arbetsuppgifter övertas av tillsynsavdelningen.

4. Matematisk-statistiska byråns arbetsområde har ökat kraftigt och förändrats genom senare års reformer inom socialförsäkringen och de avancerade ADB-rutinerna. Resurser behövs för bl. a. prognos- och analysverksamhet samt kvalificerat projektarbete. På byrån behövs en kvalitativ personalförstärkning med tio byrådirektörer. Samtidigt kan tjänster för två förste byråsekreterare och åtta biträden, varav ett kvalificerat, dras in. (+ 399 000 kr.)
5. Kanslibyrån behöver för planeringsuppgifter, utredningsuppdrag m. m. förstärkas med en byrådirektör. Vidare behövs i enlighet med krav från personalorganisationerna en personalkonsulent. (+ 215 000 kr.)
6. På yrkesskadeavdelningen har antalet anmälningar om yrkessjukdomar ökat starkt. Vidare har från statens personalpensionsverk övertagits utbetalning av ersättningar vid personskada som beslutats av trygghetsnämnden. Ökade medel för tillfällig personal behövs motsvarande två handläggare och två biträden (+ 305 000 kr.).

Föredraganden

Flera nya och omfattande arbetsuppgifter har under de senaste åren lagts på riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna i samband med genomförande av nya reformer. Utvecklingen av datatekniken och uppbyggnaden av en central ADB-anläggning vid verkets tekniska byrå i Sundsvall har samtidigt inneburit betydligt ändrade arbetsrutiner både inom verket och hos försäkringskassorna. Nya ADB-system har tagits i bruk för registrering, beräkning och utbetalning av bl. a. pensioner, barnbidrag och sjukpenning. Reformbesluten om pensionsåldern och den nya delpensionsförsäkringen medför ökade arbetsuppgifter. Fr. o. m. årsskiftet skall verket och försäkringskassorna även svara för beräkning och utbetalning av stu-

diestöd vid vuxenutbildning samt utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning. För sistnämnda arbetsuppgifter har några personalresurser inte inräknats i anslaget för innevarande budgetår. Den utbetalning av ersättning till vissa värnpliktiga som skall ombesörjas av verket och kassorna fr. o. m. år 1977 kommer också att öka arbetsbelastningen.

De nya reformerna ställer krav på ökade resurser vid riksförsäkringsverkets tillsynsavdelning för rådgivning och tillsyn samt uppföljning av försäkringskassornas verksamhet. Vissa arbetsuppgifter från RAFA-utredningen kan nu övertas av tillsynsavdelningen. Vidare krävs resurser för ökade arbetsinsatser vid ADB-enheten. För tillsynsbyråerna och organisationsbyrån beräknar jag medel för sammanlagt nio nya tjänster för handläggande personal.För system- och programmeringsarbete samt ökad maskindrift på tekniska byrån beräknar jag medel för ytterligare elva tjänster (3).

Socialförsäkringens utbyggnad ställer ökade anspråk på kvalificerade resurser vid matematisk-statistiska byrån för prognoser och analyser m. m. Genom omprioritering av arbetsinsatserna kan nio biträdestjänster för rutinarbete dras in medan samtidigt fem nya handläggartjänster inrättas för arbete med bl. a. långsiktiga prognoser, metod- och analysutveckling. Jag förordar att denna förändring genomförs (4).

I övrigt beräknar jag ökade medel med 50 000 kr. för tillfällig personal på yrkesskadeavdelningen samt 100 000 kr. för tillsynsbyråernas utbildningssektion (3 och 6). Den ökade verksamheten vid dataanläggningen medför ökade maskinkostnader och jag beräknar medel härför. För RAFA-utredningens arbete beräknar jag sammanlagt 2,8 milj. kr.

Övergången till ADB-rutiner har inneburit betydande rationaliseringsvinster vid försäkringskassorna. För att bibehålla tidigare kostnadsfördelning skall för innevarande år den del av kostnaderna för tekniska byråns verksamhet som avser sjukförsäkringen påföras försäkringskassornas administrationskostnader. Denna kostnadsandel kan beräknas öka med ca 12 milj. kr. för nästa budgetår i samband med överförande av ett flertal manuella rutiner inom sjukförsäkringen till datadrift. Det ankommer på regeringen att utfärda närmare bestämmelser angående debiteringen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 69 475 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksförsäkringsverket* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 69 475 000 kr.

B 4. Folkpensioner

1974/75	Utgift	12 883 696 606
1975/76	Anslag	15 310 000 000
1976/77	Förslag	18 575 000 000

Från detta anslag bekostas folkpension i form av ålderspension, förtidspension, änkepension och barnpension samt hustrutillägg och barntillägg till den som uppbär ålders- eller förtidspension. Härifrån bekostas också handikappersättning samt vårdbidrag för handikappade barn.

Folkpensionssystemet omfattar hela befolkningen. Ålderspension utgår f. n. från 67 års ålder, men pensionsåldern sänks den 1 juli 1976 till 65 år. Från samma tidpunkt öppnas vidgade möjligheter för den enskilde att mellan 60 och 70 års ålder själv bestämma tidpunkten för sin pensionering. Vid uttag av ålderspension före 65 års ålder reduceras den utgående pensionen. Tas pensionen ut efter 65 års ålder sker i stället en höjning. Den 1 juli 1976 blir det även möjligt att ta ut halv pension.

Förtidspension utgår till den som får sin arbetsförmåga varaktigt nedsatt med minst hälften. Änkepension utgår till änka upp till den allmänna pensionsåldern. Barn har rätt till barnpension om den ena eller båda föräldrarna avlider. Vårdbidrag utgår till förälder med handikappat barn som är under 16 år. Hustrutillägg, som är inkomstprövat, utgår till gift kvinna vars make har ålders- eller förtidspension.

Folkpensionsförmånerna är indexreglerade, vilket innebär att pensionsbeloppen automatiskt ändras i takt med basbeloppets utveckling. Basbeloppet beräknas för varje månad på grundval av konsumentprisindex. Basbeloppet för januari 1976 är 9 700 kr.

Ålderspension liksom hel förtidspension, änkepension eller vårdbidrag utgår för år räknat med 95 % av fastställt basbelopp för ensam pensionär och med sammanlagt 155 % för två pensionsberättigade makar. För den som inte har ATP eller har ett lågt ATP-belopp kompletteras folkpensionen med pensionstillskott, som innevarande budgetår utgår med 21 % av basbeloppet för en ensam pensionär och med 42 % av basbeloppet för ett pensionärspar.

Bestämmelserna om folkpensionsförmånerna återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (omtryckt 1973:908; ändrad senast 1975:1160), lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension (ändrad senast 1975:1187) och lagen (1969:205) om pensionstillskott (ändrad senast 1975:381).

Från anslaget bekostas även vissa läkarundersökningar m. m. vid riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn, Tranås och Åre avseende undersökningsfall för den allmänna försäkringens behov.

Riksförsäkringsverket

Vid beräkningen av folkpensionskostnaderna för budgetåret 1976/77 har riksförsäkringsverket utgått från ett uppskattat antal pensionstagare i januari 1977, vilken månad ansetts representativ för hela budgetåret. Verket har därvid gjort följande uppskattning beträffande antalet pensionärer med olika slag av pensionsförmåner.

Pensionsförmån	Antal personer			Förändring under 1976
	Jan. 1975	Jan. 1976	Jan. 1977	
Ålderspension	1 060 500	1 085 000	1 290 000	+ 205 000
Förtidspension	293 000	302 500	260 000	– 42 500
Hustrutillägg	65 000	66 000	55 000	– 11 000
Änkepension				
huvudfall	93 500	95 000	83 000	– 12 000
övergångsfall	11 200	9 300	5 500	– 3 800
Handikappersättning[1]	17 800	34 000	34 000	–
Vårdbidrag (antal barn)	9 100	14 000	14 500	+ 500
Barnpension	43 000	44 000	45 000	+ 1 000
Barntillägg (antal barn)	16 700	17 200	18 000	+ 800
Summa	1 609 800	1 667 000	1 805 000	+ 138 000

[1] För jan. 1975 redovisas här invaliditetsersättning och invaliditetstillägg.

På grundval av gällande lagstiftning, inkl. de förändringar som riksdagen beslutat angående pensionsåldern m. m., och vid basbeloppet 10 000 kr. beräknar riksförsäkringsverket anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 till 17 660 milj. kr.

Kostnaderna för vård på riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn, Tranås och Åre täcks från förevarande anslag till den del vårdkostnaderna avser undersökningsfall för den allmänna försäkringens behov. Antalet vårdplatser på de tre sjukhusen beräknas vara i stort sett oförändrat (600) under nästa budgetår. Av dessa platser beräknas en tredjedel komma att avse undersöknings- och utredningsfall för den allmänna försäkringen. Kostnaderna härför beräknas till 13,5 milj. kr.

Föredraganden

Som jag nämnt i avsnittsinledningen har en rad betydande förbättringar av folkpensionsförmånerna genomförts den 1 januari och den 1 juli 1975. Den tredje reformetappen, som träder i kraft den 1 juli 1976, innefattar sänkning av pensionsåldern från 67 till 65 år, ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder samt förbättring av pensionstillskotten, särskilt för den som har förtidspension. Den enskilde kan från den 1 juli 1976 själv i stor utsträckning bestämma sin pensionsålder mellan 60 och 70 års ålder genom att begära förtida eller uppskjutet uttag av ålderspensionen. För den som förvärvsarbetar öppnas möjlighet till kombination av deltidsarbete och pension genom den nya delpensionsförsäkringen som införs den 1 juli 1976.

Den årliga höjningen av pensionstillskotten blir från den 1 juli 1976 4 % av basbeloppet. Det innebär att de pensionärer som inte kunnat förvärva ATP eller som har lågt ATP-belopp kommer att få en standardhöjning av sin pension nästa år med ca 400 kr. för en ensam pensionär och med ca 800 kr. för ett pensionärspar. Pensionstillskotten uppgår därmed till 2 425

kr. om året för en ensam pensionär och 4 850 kr. för ett pensionärspar. Som jag nämnt i avsnittsinledningen kommer den som har förtidspension att få dubbelt pensionstillskott fr. o. m. den 1 juli 1976. Utöver de nämnda standardhöjningarna kommer folkpensionen att höjas automatiskt vid förändringar i konsumentprisindex.

Folkpensionens årsbelopp (inkl. pensionstillskott) är f. n. 11 252 kr. för en ensam pensionär och 19 109 kr. för ett pensionärspar. Jag beräknar att folkpensionens årsbelopp för en ålderspensionär – inkl. pensionstillskott men frånsett kommunalt bostadstillägg – vid utgången av år 1976 kommer att ha stigit med minst 1 100 kr. för ensam pensionär och 2 000 kr. för pensionärspar. Därav utgör standardhöjningar ca 400 kr. för ensam pensionär och ca 800 kr. för pensionärspar. Utöver nämnda belopp utgår kommunalt bostadstillägg till pensionärer som inte har några nämnvärda inkomster vid sidan av folkpensionen. I flertalet kommuner är bostadstillägget helt eller delvis anknutet till pensionärens faktiska bostadkostnad. Kommunalt bostadstillägg utgår f. n. till ca 750 000 pensionärer.

Pensionskommittén har lagt fram förslag (SOU 1975:74) om nya regler för barntillägg till föräldrar som uppbär folkpension. Frågan bereds f. n. inom socialdepartementet med sikte på en proposition senare under riksmötet med ikraftträdande av nya regler den 1 juli 1976. Jag räknar med en kostnadsökning av 15 milj. kr. under nästa budgetår till följd av ändrade regler för barntilläggen.

Antalet personer med folkpension beräknas öka med 138 000 under år 1976. Antalet personer med ålderspension ökar kraftigt som en följd av pensionsålderssänkningen, samtidigt som antalet förtidspensionärer minskar något av samma orsak.

Jag beräknar statens sammanlagda folkpensionskostnader under nästa budgetår till 18 575 milj. kr. Det innebär en ökning med 3 265 milj. kr. från innevarande budgetår. Denna kostnadsökning hänför sig till följande faktorer.

Sänkning av pensionsåldern	1 070 milj. kr.
Normal ökning av antalet pensionärer	220 milj. kr.
Höjning av pensionstillskotten	510 milj. kr.
Förbättring av barntilläggen	15 milj. kr.
Kostnader för värdesäkring av pensionerna	1 450 milj. kr.
	3 265 milj. kr.

Kostnaderna för de olika pensionsförmånerna framgår av följande sammanställning.

Pensionsförmån	Beräknade kostnader, milj. kr	
	1976/77	Förändring från 1975/76
Ålderspension	13 615	+ 3 006
Förtidspension	3 094	+ 221
Hustrutillägg	467	+ 21
Änkepension		
huvudfall	832	− 50
övergångsfall	49	− 24
Handikappersättning	148	+ 11
Vårdbidrag	188	+ 54
Barnpension	132	+ 7
Barntillägg	37	+ 18
Vissa undersökningar m. m.	13	+ 1
	18 575	**+ 3 265**

Kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen beräknas för nästa budgetår uppgå till ca 2 000 milj. kr. Samhällets totala folkpensionskostnader under nästa budgetår kommer därmed att utgöra ca 20 600 milj. kr. Till detta belopp skall läggas ATP-utbetalningarna, som för nästa budgetår beräknas uppgå till i runt tal 7 800 milj. kr. Tillsammans kommer utbetalningarna från den allmänna pensioneringen därmed att uppgå till ca 28 400 milj. kr.

Som jag anfört i avsnittsinledningen har vid beslutet om pensionsåldersänkningen (prop. 1974:129 s. 106, SfU 1974:32, rskr 1974:332) räknats med en höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen med 0,6 procentenheter fr. o. m. den 1 januari 1977 för att täcka återstående kostnadsökningar för sänkningen av den allmänna pensionsåldern m. m. I enlighet härmed bör nu läggas fram förslag till riksdagen om ändring av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen från 6,2 till 6,8 % av avgiftsunderlaget fr. o. m. den 1 januari 1977. Detta föranleder ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring. Förslag till lagändring bör bifogas protokollet i detta ärende som *bilaga 7:1*.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. till *Folkpensioner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 18 575 000 000 kr.

B 5. Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar

1974/75	Utgift	23 129 496
1975/76	Anslag	25 900 000
1976/77	Förslag	31 100 000

Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna pensioner erläggs halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1976/77 avser alltså kostnader för pensionsutbetalningar under kalenderåret 1976.

Pensionsutbetalningarna genom postverket fr. o. m. budgetåret 1972/73 framgår av följande tablå.

Budgetår	Antal utbetalningar	Ersättning kr./utbet.	Totalkostnad milj. kr.	Därav på statsverket, milj. kr.
1972/73	12 746 403	1:76	22,4	18,3
1973/74	12 929 521	1:98	25,6	20,4
1974/75	13 088 715	2:26	29,6	23,1
1975/76 (beräknat)	13 125 000	2:54	33,4	25,5
1976/77 (beräknat)	13 800 000	3:02	41,7	31,1

Riksförsäkringsverket har för kalenderåret 1976 räknat med omkring 13,8 miljoner utbetalningar genom pensionsanvisningar. Av dessa har 7 miljoner eller i runt tal 51 % antagits komma att innefatta antingen folkpension jämte tilläggspension eller – till en obetydlig del – endast tilläggspension.

Ersättning till postverket för utbetalning och viss ur kontrollsynpunkt nödvändig databehandling av pensionsanvisningar har för år 1975 bestämts till sammanlagt 2:54 kr. per utbetald anvisning. I fråga om pensionsanvisningar, som förutom folkpension även innefattar tilläggspension, har verket förutsatt att halva ersättningen till postverket kommer att bekostas av medel ur allmänna pensionsfonden. Riksförsäkringsverket har utifrån en oförändrad ersättning under år 1976 beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 till 26 milj. kr.

Postverket har därefter i en framställning begärt att ersättningen för pensionsutbetalningar under kalenderåret 1976 bestäms till 3:02 kr. per pensionsanvisning.

Riksrevisionsverket har i yttrande tillstyrkt postverkets framställning.

Föredraganden

Jag har inte något att erinra mot den av postverket föreslagna ersättningsgrunden. Med tillämpning av det föreslagna ersättningsbeloppet beräknar jag anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 till 31,1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 31 100 000 kr.

B 6. Bidrag till sjukförsäkringen

1974/75	Utgift	3 324 621 830
1975/76	Anslag	2 450 000 000
1976/77	Förslag	2 210 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till försäkringskassornas utgifter för sjukförsäkringsförmåner m. m. (utom föräldrapenning, som redovisas under anslaget C 3). Sjukförsäkringen innefattar bl. a. följande förmåner fr. o. m. den 1 januari 1976.

Sjukpenning utgör 90 % av inkomsten upp till 7,5 basbelopp, vilket f. n. betyder ca 72 750 kr. Sjukpenningen är skattepliktig och ATP-grundande. Sjukpenning för hemmamakar utgår med 8 kr. om dagen utan beskattning. Vid läkarbesök och viss sjukvårdande behandling betalar den försäkrade en fast avgift och sjukförsäkringen betalar ersättning direkt till vårdgivaren enligt fastställd taxa. Sjukresor ersätts i princip med det belopp som överstiger 8 kr. För läkemedel betalar patienten halva kostnaden, dock högst 20 kr. för varje läkemedelsinköp. Tandvårdsförsäkringen ersätter hälften – i vissa fall 75 % – av tandvårdskostnaden enligt gällande tandvårdstaxa, som inte får överskridas av tandläkaren.

För år 1975 utgår statsbidrag med 25 % av kostnaderna för den obligatoriska sjukförsäkringen medan 75 % av kostnaderna finansieras genom avgifter från arbetsgivare och egenföretagare. Fr. o. m. år 1976 finansieras sjukförsäkringens kostnader till 15 % av statsbidrag och till 85 % genom socialförsäkringsavgifter till sjukförsäkringen från arbetsgivare och egenföretagare. Avgiften för år 1976 utgör 8 % av avgiftsunderlaget. Begränsningen av avgiftsunderlaget till löneandelen upp till 7,5 gånger basbeloppet upphör fr. o. m. år 1976.

Bidragsbestämmelserna återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (omtryckt 1973:908, ändrad senast 1975:1160) och lagen (1954:519) om kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel (omtryckt 1962:405, ändrad senast 1975:1159).

Statsbidrag utgår vidare med i regel 20 % av försäkringskassornas utgifter för frivillig sjukpenningförsäkring enligt kungörelsen (1962:402) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa (ändrad senast 1974:806).

Riksförsäkringsverket

Verkets kostnadsberäkningar för nästa budgetår utgår från de för år 1976 gällande bestämmelserna. Det genomsnittliga antalet sjukdagar har antagits ligga kvar på 1975 års nivå. Vid beräkningarna har hänsyn tagits till utfallet av avtalsrörelsen för åren 1975 och 1976. Befolkningsutvecklingen har antagits medföra en årlig ökning av kassornas utgifter med omkring 1 %. Härutöver beräknas en viss ökning av utgifterna för sjukvårdsersättningar,

tandvårdsförsäkringen och läkemedelsersättning m. m.

Riksförsäkringsverkets beräkningar slutar på en total kostnad för sjukförsäkringen ca 14 240 milj. kr. för år 1976.

Föredraganden

Jag har i inledningen till detta avsnitt lämnat en översikt över de ändrade ersättningsregler inom sjukförsäkringen som gäller fr. o. m. den 1 januari 1976. Från samma tidpunkt gäller också ändrade regler för sjukförsäkringens finansiering, vilka innebär att statsbidraget till försäkringen ändras från 25 % till 15 % av försäkringskassornas kostnader för sjukförsäkringen.

Med utgångspunkt i riksförsäkringsverkets uppgifter och med beaktande av bl. a. en viss löne- och prisutveckling under år 1977 beräknar jag sjukförsäkringens totala kostnader för åren 1976 och 1977 till resp. 14 240 milj. kr. och 15 140 milj. kr.

Fördelningen av de beräknade kostnaderna på förmånsslag framgår av följande sammanställning (milj. kr.)

Förmånsslag	Utgifter	Beräknade utgifter		
	1974	1975	1976	1977
Sjukpenning	6 660	8 060	8 535	9 090
Läkarvård	853	940	1 350	1 420
Tandvård	698	950	975	1 000
Läkemedel	1 042	1 300	1 500	1 725
Resor	154	200	205	210
Sjukhusvård	277	250	315	320
Övriga sjukhjälpskostnader	202	225	465	480
Förvaltningsutgifter	619	780	875	875
Summa för obligatorisk sjukförsäkring	10 505	12 705	14 220	15 120
Frivillig sjukpenningförsäkring	20	20	20	20
Summa statsbidrag	3 506	3 181	2 137	2 272
Därav för budgetåret 1976/77			1 142	1 068

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 2 210 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till sjukförsäkringen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 210 000 000 kr.

B 7. Vissa yrkesskadeersättningar m. m.

1974/75	Utgift	1 381 600
1975/76	Anslag	1 800 000
1976/77	Förslag	1 600 000

Från anslaget bekostas tillägg på vissa äldre livräntor samt ersättning i anledning av skadefall, där ersättningen på grund av speciella författningar eller särskilda beslut helt eller delvis utgår av statsmedel.

Riksförsäkringsverket

Av medelsförbrukningen under budgetåret 1974/75 avser ca 559 000 kr. uppräkning och värdesäkring av vissa äldre livräntor från yrkesskadeförsäkrings- resp. fiskarförsäkringsfonden. Ca 821 000 kr. avser ersättningar enligt vissa särskilda författningar, exempelvis yrkesskadeersättningar åt intagna på anstalt m. fl. samt ersättning i anledning av skada under tjänstgöring i civilförsvaret eller vid brandsläckning.

För budgetåret 1976/77 beräknas medelsbehovet för uppräkning av äldre livräntor till 0,5 milj. kr. och för ersättningar enligt särskilda författningar till 1,1 milj. kr. eller tillsammans 1,6 milj. kr.

Föredraganden

Jag har inte något att erinra mot riksförsäkringsverkets anslagsberäkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa yrkesskadeersättningar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.

C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.

Samhällets direkta ekonomiska stöd åt barnfamiljerna utgörs främst av allmänna barnbidrag, bostadstillägg, föräldrapenning, bidragsförskott och bosättningslån samt sjukpenning vid vård av sjukt barn, bidrag för vård av handikappat barn och barnpensioner inom den allmänna försäkringen.

Genom de allmänna barnbidragen får alla barnfamiljer ett grundläggande ekonomiskt stöd. Barnbidragen utgår till omkring 1 miljon barnfamiljer med ca 1,8 miljoner barn under 16 år. Barnbidraget höjdes den 1 oktober 1975 från 1 500 kr. till 1 800 kr. per barn och år. Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknas därmed uppgå till 3 260 milj. kr., vilket innebär en ökning med 285 milj. kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår.

De inkomstprövade bostadstilläggen utgör ett betydelsefullt komplement till barnbidragen för familjer med lägre inkomster och familjer med flera barn. Bostadstillägg utgår till ca 500 000 familjer med omkring 1 miljon barn. De statskommunala bostadstilläggen kan numera utgå även till låginkomsttagare utan barn. Anslaget för bostadstillägg för barnfamiljer m. m. redovisas under bostadshuvudtiteln.

Den nya föräldraförsäkringen som trädde i kraft den 1 januari 1974 med en föräldrapenning på minst 25 kr. per dag ger en betydligt förbättrad grundtrygghet för de grupper som tidigare haft det svagaste försäkringsskyddet vid barns födelse. För dem som har sjukpenning över garantinivån utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av inkomsten. Förälder som för omvårdnad av barnet minskar sitt förvärvsarbete med hälften har rätt till halv föräldrapenning. Föräldrapenningen, som är ATP-grundande, innebär även ett betydelsefullt steg i strävanden för jämställdhet mellan kvinnor och män. Männen har nu möjlighet att med ersättning från föräldraförsäkringen stanna hemma och vårda barnet under den första tiden efter dess födelse. Under det första verksamhetsåret tog bara ett par tusen män ut föräldrapenning, men enligt föreliggande uppgifter ökar antalet successivt för varje kvartal.

Ersättningstiden för föräldrapenningen har från den 1 januari 1975 förlängts från sex till sju månader i anslutning till barns födelse.

Genom föräldraförsäkringen har också införts rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn. Förvärvsarbetande föräldrar med barn under tio år har möjlighet att under tio dagar per år och familj vara hemma och ta hand om sina barn när de är sjuka i hemmet och i vissa fall då barnet vistas på sjukhus. Försäkringen ger också fadern möjlighet att använda dessa tio dagar för att ta hand om barn i hemmet i samband med att ytterligare barn föds i familjen. Under år 1974 utnyttjade 130 000 barnfamiljer rätten

till sjukpenning för vård av sjukt barn. I en tredjedel av dessa familjer har också fadern utnyttjat försäkringen. Dessutom har 25 000 fäder utnyttjat möjligheten att stanna hemma hos sitt barn i samband med annat barns födelse.

Familjestödsutredningen har i ett betänkande (SOU 1975:62) redovisat ett utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen och föreslagit att detta genomförs etappvis med början den 1 januari 1977. Betänkandet har remissbehandlats under hösten 1975. I en särskild proposition senare under riksmötet kommer att läggas fram förslag om en utbyggnad av föräldraförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1977. Förslaget avses innefatta en utökning av ersättningstiden vid vård av sjukt barn och en utvidgning av ersättningsrätten till att gälla även vård av barn när ordinarie vårdaren är sjuk, besök inom den förebyggande barnavården samt föräldrarnas kontakter med förskolan. Vidare kommer att föreslås rätt till viss resekostnadsersättning för föräldrar vid besök hos sjuka barn på sjukhus. Utbyggnaden avses även omfatta en förlängning av ersättningstiden för föräldraförsäkringen då adoptivföräldrar tar emot adoptivbarn under tio års ålder. Reformkostnaden beräknas till sammanlagt ca 100 milj. kr. per år.

De totala kostnaderna för föräldraförsäkringens förmåner, inräknat de nämnda reformerna, beräknas för nästa budgetår till ca 1 500 milj. kr. Enligt de finansieringsregler som gäller täcks 85 % av kostnaderna genom arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter och 15 % genom statsbidrag.

Det utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen som redovisats av familjestödsutredningen innefattar även en förlängning av ersättningstiden från sju till åtta månader för föräldrar som stannar hemma i samband med barns födelse och införandet av en delföräldrapenning som därefter skall ge småbarnsföräldrar möjlighet att förkorta sin arbetsdag till sex timmar. Förslagets syfte är att ge föräldrarna ökade möjligheter att umgås med sina barn och att begränsa långa vistelsetider för barn i daghemmen. Det är därför en angelägen reform. Vid remissbehandlingen av utredningens förslag har bl. a. från löntagarnas organisationer framhållits att ett beslut i denna fråga förutsätter att de praktiska problemen på arbetsmarknaden kan lösas och att åtgärder kan vidtas för att slå vakt om småbarnsföräldrarnas situation i arbetslivet. Som ett led i den fortsatta behandlingen av denna del av utredningsförslaget har regeringen efter överläggningar med löntagarnas organisationer beslutat tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att klarlägga de vid remissbehandlingen aktualiserade frågorna.

Vårdbidraget till föräldrar med svårt handikappade barn i hemmet uppgår till samma nivå som folkpensionen inkl. pensionstillskott. Vårdbidraget beskattas som inkomst och blir ATP-grundande för den förälder som svarar för omvårdnaden av barnet. Möjligheterna att få vårdbidrag utvidgades den 1 juli 1975. Beslut har också fattats om en kraftig höjning av vårdbidragens nivå den 1 juli 1976 i anslutning till att förtidspensionerna höjs. Vårdbidraget kommer då att utgå med 145 % av basbeloppet, vilket innebär 14 065 kr. per år vid nuvarande basbelopp.

Barnpensionerna innefattar en garantinivå på 40 % av basbeloppet i de fall då inte änkepension eller barnpension från ATP utgår. Genom bidragsförskotten ges vidare ett ekonomiskt grundskydd för barn vars föräldrar lever åtskilda. Den ekonomiska tryggheten för dessa barn är därför inte beroende av den underhållsskyldige förälderns förmåga att betala underhållsbidrag. Bidragsförskottet utgör 40 % av basbeloppet och uppgår f. n. till 323 kr. per månad eller 3 876 kr. per år vid nuvarande basbelopp 9 700 kr. Fr. o. m. den 1 januari 1976 utgår bidragsförskott även till barn som inte är svensk medborgare om barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistats i riket.

Riksförsäkringsverket och statskontoret har på grundval av utredningsarbete som utförts inom den s. k. RAFA-utredningen föreslagit att administrationen av bidragsförskotten förs över från barnavårdsnämnderna till försäkringskassorna. En överenskommelse har nu träffats mellan socialdepartementet och Svenska kommunförbundet om formerna för en överföring av administrationen av bidragsförskotten till försäkringskassorna. Enligt överenskommelsen beräknas överföringen ske den 1 oktober 1977. Förslag om de lagändringar som behövs för att genomföra dessa åtgärder kommer att läggas fram i en särskild proposition senare under riksmötet.

Genom bosättningslånen underlättas möjligheterna för familjer att ordna sin bosättning. Bosättningslån kan nu utgå med upp till 7 000 kr. Jag föreslår i det följande en reformering av bosättningslånen fr. o. m. den 1 juli 1976. Maximibeloppet för bosättningslånen bör därvid höjas till 10 000 kr. De nya lånereglerna innefattar ett ökat socialt hänsynstagande och en vidgning av den låneberättigade personkretsen. Riksbankens handläggning av bosättningslånen skall ske i samarbete med kommunen.

Följande sammanställning visar omfattningen och utvecklingen av samhällets direkta ekonomiska stöd åt barnfamiljerna (milj. kr.).

År	Allm. barnbidrag	Bostadstillägg	Föräldrapenning m. m.[1]	Bidragsförskott	Barnpensioner	Summa
1965	1 387	220	229	68	43	1 947
1970	1 611	580	367	131	53	2 742
1973	2 380	1 100	498	332	62	4 372
1974	2 605	1 385	945	375	100	5 410
1975[2]	2 840	1 765	1 325	445	110	6 485
1976[2]	3 260	1 765	1 405	485	120	7 035

[1] Före år 1974 förmåner från moderskapsförsäkringen. Fr. o. m. år 1974 inkl. sjukpenning vid vård av sjukt barn.

[2] Beräknat.

C 1. Allmänna barnbidrag

1974/75	Utgift	2 689 611 728
1975/76	Anslag	2 975 000 000
1976/77	Förslag	3 260 000 000

Allmänna barnbidrag utgår fr. o. m. den 1 oktober 1975 med 1 800 kr. per år och barn under 16 års ålder. Kostnaderna täcks helt av statsmedel. Administrationen och utbetalning av barnbidragen handhas av riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Bidragsbestämmelserna återfinns i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag (omtryckt 1973:449, ändrad senast 1975:584).

Riksförsäkringsverket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 3 260 milj. kr. Beräkningarna grundas på statistiska centralbyråns befolkningsprojektion (information i prognosfrågor nr 1974:7, tabell 4). Med ledning härav beräknas antalet bidragsberättigade barn till ca 1 810 000 vid utgången av år 1976.

Föredraganden

Barnbidraget höjdes den 1 oktober 1975 från 1 500 kr. till 1 800 kr. per barn och år. I enlighet med riksförsäkringsverkets förslag beräknar jag anslagsbehovet för barnbidragen under nästa budgetår till 3 260 milj. kr., vilket innebär en ökning med 285 milj. kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 260 000 000 kr.

C 2. Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag

1974/75	Utgift	6 582 478
1975/76	Anslag	7 400 000
1976/77	Förslag	8 350 000

Från anslaget utgår ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag. Ersättningen erläggs halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1976/77 avser alltså kostnader för utbetalning under kalenderåret 1976.

Riksförsäkringsverket

Ersättningen till postverket har för år 1975 utgjort 2:62 kr. för varje utbetald barnbidragsanvisning. Med utgångspunkt i den för år 1975 tillämpade ersättningen beräknar riksförsäkringsverket anslagsbehovet för nästa budgetår till 7 125 000 kr.

Postverket har därefter i framställning begärt att ersättningen för utbetalning av barnbidragen under år 1976 skall höjas till 3:07 kr. för varje utbetald barnbidragsanvisning. Med den högre ersättningen beräknar postverket medelsbehovet till 8 353 000 kr.

Riksrevisionsverket har i yttrande tillstyrkt postverkets framställning.

Föredraganden

Jag beräknar ersättningen till postverket för nästa budgetår till 3:07 kr. per utbetald barnbidragsanvisning. Anslagsbehovet för nästa budgetår uppgår därmed till 8 350 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 8 350 000 kr.

C 3. Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

1974/75	Utgift	340 000 000
1975/76	Anslag	260 000 000
1976/77	Förslag	220 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till försäkringskassornas utgifter för föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn.

Den nya föräldraförsäkringen som gäller fr. o. m. den 1 januari 1974 innebär att föräldrapenning utgår med en garantinivå av 25 kr. per dag under sju månader i anslutning till barns födelse. Till försäkrad som har rätt till högre sjukpenning än nämnda belopp utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Föräldrapenningen utgår till den av föräldrarna som stannar hemma och vårdar barnet.

Förvärvsarbetande förälder som behöver stanna hemma och ta vård om sjukt barn under tio års ålder har rätt till sjukpenning under tio dagar per kalenderår. Sjukpenningen utgår med samma belopp som vid egen sjukdom.

Rätten till sjukpenning för vård av barn gäller också fader som i anslutning till barns födelse tar hand om annat barn i familjen.

Föräldraförsäkringen är en integrerad del av sjukförsäkringssystemet såväl vad gäller finansieringen som administrationen av försäkringen. Kostna-

derna för föräldrapenningen finansieras således fr. o. m. år 1976 till 15 % genom statsbidrag och till 85 % genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare.

Bestämmelserna om föräldrapenning återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (ändrad senast 1975:1160).

Riksförsäkringsverket

Med utgångspunkt i gällande lagstiftning beräknar riksförsäkringsverket de totala kostnaderna för föräldrapenning och sjukpenning för vård av sjukt barn till 1 405 milj. kr. för vardera åren 1976 och 1977. Anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknas därmed till 210 milj. kr.

Föredraganden

Familjestödsutredningen har lagt fram förslag (SOU 1975:62) till ett utbyggnadsprogram för föräldraförsäkringen. Som jag nämnt i avsnittsinledningen kommer förslag om en utbyggnad av föräldraförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1977 att läggas fram i en särskild proposition senare under det pågående riksmötet. Jag beräknar kostnaderna för denna utbyggnad till ca 100 milj. kr. för helt år.

Statens andel av kostnaderna för föräldraförsäkringen liksom för sjukförsäkringen har i anslutning till den senaste skattereformen ändrats från 25 % till 15 % av kostnaderna, medan återstoden finansieras genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare m. fl. Jag beräknar statsbidragskostnaderna för föräldraförsäkringen under budgetåret 1976/77 till 220 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 220 000 000 kr.

C 4. Ersättning för bidragsförskott

1974/75	Utgift	277 046 317
1975/76	Anslag	275 000 000
1976/77	Förslag	335 000 000

Från anslaget bekostas ersättning till kommunerna för utgivna bidragsförskott. Bidragsförskott utgår till barn under 18 år som endast en av föräldrarna har vårdnaden om eller som står under vårdnad av annan än föräldrarna. Dessa barn garanteras ett generellt ekonomiskt bidrag, som i regel motsvarar 40 % av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Fr. o. m. den 1 januari 1976 utgår bidragsförskott även till barn som inte är svensk medborgare om barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex

månader vistas i riket. Bidragsbestämmelserna återfinns i lagen (1964:143) om bidragsförskott (ändrad senast 1975:152).

I den mån ersättning för bidragsförskott inte kunnat tas ut av den underhållsskyldige, bekostas bidragsförskotten till tre fjärdedelar av staten och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat bidragsförskott. Statsbidrag söks av kommunerna för kalenderår i efterskott. Anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 bestäms således i huvudsak av kommunernas nettokostnader för bidragsförskott under kalenderåret 1975.

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar antalet barn med bidragsförskott under år 1975 till ca 191 000 vilket motsvarar ca 9,5 % av antalet barn i bidragsberättigad ålder. Kommunernas nettokostnader för år 1975 beräknas till ca 492 milj. kr., varav staten skall svara för 75 %. På grundval härav föreslår socialstyrelsen att anslaget för budgetåret 1976/77 förs upp med 369 milj. kr.

Föredraganden

Som jag nämnt i avsnittsinledningen har överenskommelse träffats med Svenska kommunförbundet angående överföring av administrationen av bidragsförskotten från kommunerna till försäkringskassorna. Överföringen beräknas ske den 1 oktober 1977 och påverkar således inte verksamheten under nästa budgetår. Förslag till de lagändringar som behövs för en ändrad administration m. m. kommer att läggas fram i en särskild proposition senare under riksmötet.

Enligt nya uppgifter från statistiska centralbyrån uppgick antalet barn med bidragsförskott år 1974 till ca 200 000, vilket är en ökning med ca 10 000 jämfört med föregående år. Med ledning av dessa uppgifter beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 335 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för bidragsförskott* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 335 000 000 kr.

D. Sociala serviceåtgärder

Samhällets åtgärder för service och omvårdnad är av stor betydelse för de äldre. Det ökade antalet äldre i befolkningen gör det angeläget med en fortsatt utbyggnad av denna verksamhet.

Som ett led i utbyggnaden infördes fr. o. m. den 1 januari 1975 nya statsbidragsregler för den sociala hemhjälpen. De innebär att statsbidrag fortsättningsvis utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för hemhjälpsverksamheten. Samtidigt har bidragsunderlaget för hemhjälpen vidgats så att statsbidrag lämnas inte bara för hemvårdare och hemsamariter utan även för särskilda kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning och hemhjälpsledare. De nya bidragsreglerna för hemhjälpen förutsätts medverka till en ytterligare utbyggnad av samhällets sociala åtgärder för äldre och handikappade.

Utvecklingen av den sociala hemhjälpsverksamheten framgår av följande sammanställning.

År	Åldringar och handikappade		Barnfamiljer	Totala årskostnader, milj. kr.
	Antal hjälpta	Antal arbetstimmar (milj.)	Antal hjälpta	
1960	79 000	8,4	64 000	85,0
1965	144 000	17,2	69 000	178,3
1970	252 000	40,2	84 000	520,0
1973	303 000	45,9	94 000	809,9
1974	319 000	48,9	103 000	970,6
1975[1]	339 000	52,0	105 000	1 080,0

[1] Beräknat.

Verksamheten beräknas fortsätta att öka under år 1976, då över 350 000 äldre och handikappade beräknas få hemhjälp.

Antalet kommuner med bidragsberättigad social service till äldre utöver hemhjälpen framgår av följande uppgifter.

År	Hårvård	Fotvård	Badservice	Matdistribution	Matservering
Antal kommuner					
1974	71	263	162	82	237
1975	73	267	170	98	248

Under en undersökningsvecka 1975 utnyttjades servicen avseende hårvård av ca 1 300 personer, fotvård av ca 20 000, badservice av ca 3 000 och matdistribution/matservering av ca 70 000 personer.

Upprustningen av de äldres bostäder ingår som ett viktigt led i den öppna åldringsvårdens utbyggnad. Det statliga stödet i form av räntefria förbättringslån utgår från anslag under bostadshuvudtiteln. Sedan år 1964 har sådana förbättringslån hittills beviljats för ca 136 000 bostäder.

Det pågår också en utbyggnad av vårdmöjligheterna inom långtidssjukvården. Inom ramen för byggnadsregleringen har getts förtur åt utbyggnaden av bl. a. långtidssjukvården. Byggandet av sjukhem för långtidssjukvården omfattar under åren 1973–1975 ca 70 sjukhem och beräknas – förutom modernare vård- och behandlingsmöjligheter – innebära ett nytillskott av över 5 000 vårdplatser. Under år 1976 byggs ytterligare 2 000 nya vårdplatser för långtidssjukvården. Den pågående moderniseringen av ålderdomshemmen har också tillförsäkrats erforderligt utrymme inom ramen för byggnadsregleringen. Det sammanlagda antalet platser vid sjukhem och ålderdomshem uppgår nu till över 110 000. En fortsatt utbyggnad av långtidssjukvården är en angelägen uppgift. Sjukhem med god personlig omvårdnad och hemsjukvården måste därför ges förtur.

Genom en pågående undersökning kartläggs de äldres situation då det gäller social omvårdnad och andra levnadsbetingelser. Kartläggningen skall bl. a. gälla samhällets möjligheter att underlätta övergången och anpassningen till livet som pensionär och att ge de äldres tillvaro ett sådant innehåll att pensionstiden blir meningsfull och positiv. Den skall belysa hur en utbyggnad av vård och service kan genomföras för att svara mot de behov som följer av befolkningsutvecklingen och hur de äldre kan tillförsäkras en social omvårdnad som är anpassad till samhällsförändringar, standardutveckling och pensionärernas förbättrade ekonomiska förhållanden.

Sedan år 1975 utgår också statsbidrag till kommunernas kostnader för färdtjänst för handikappade. Statsbidraget utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för färdtjänsten. Syftet med det nya statsbidraget är att underlätta för kommunerna att bygga upp en färdtjänst av god kvalitet över hela landet. Av följande sammanställning framgår den beräknade utvecklingen av färdtjänsten från år 1974 till år 1975.

År	Antal kommuner med färdtjänst	Kommunernas kostnader milj. kr.[1]	Antal personer med tillstånd för färdtjänst,[1] ca	Antal enkelresor, ca
1974	250	115	130 000	4 860 000
1975[1]	268	144	155 000	5 640 000

[1] Beräknat.

Bland samhällets åtgärder för social service och omvårdnad har *barnomsorgen* särskild betydelse. Följande sammanställning visar utvecklingen av plats-

antalet sedan år 1960 och det för år 1976 beräknade platsantalet enligt kommunernas hittillsvarande utbyggnadsplaner.

År	Antal platser i daghem	fritids-hem	familje-daghem	Sammanlagt antal platser	Antal barn i deltidsgrupp
1960	10 300	2 400	4 000	16 700	38 400
1965	11 900	3 000	8 000	22 900	52 100
1970	33 000	6 500	32 000	71 500	86 000
1975[1]	66 000	21 000	57 000	144 000	123 000
1976[1]	78 000	25 000	61 000	164 000	131 000

[1] Beräknat.

En särskild proposition om barnomsorgens utbyggnad läggs fram till riksmötet. Därvid kommer bl. a. att föreslås att barnomsorgen blir en lagfäst kommunal uppgift med skyldighet för kommunerna att svara för en planmässig utbyggnad. Målet skall vara att – utöver den allmänna förskolan för sexåringar – bereda plats inom den kommunala barnomsorgen för alla barn i förskoleåldern till förvärvsarbetande eller studerande föräldrar samt för barn med särskilda behov av stöd och stimulans så att efterfrågan på sådana platser kan tillgodoses. Denna målsättning för samhällets barnomsorg, innefattande även fritidsverksamheten för barn i skolåldern, bör successivt uppnås i alla kommuner inom den närmaste tioårsperioden.

I propositionen om barnomsorgens utbyggnad lämnas en närmare redogörelse för en överenskommelse mellan regeringen och kommunförbundet om barnomsorgens utbyggnad under de närmaste fem åren. Överenskommelsen innebär att 100 000 nya daghemsplatser och 50 000 nya platser i fritidshem skall byggas under perioden 1976–1980. Härutöver beräknas en ökning av platstillgången i familjedaghem. För att ge kommunerna ekonomiska möjligheter att genomföra utbyggnaden av barnomsorgen införs ett nytt statsbidragssystem med väsentligt höjda och värdebeständiga statsbidrag till kommunerna. Regeringen har den 23 oktober 1975 beslutat att anordningsbidraget för byggande av daghem och fritidshem tillfälligt höjs från 7 500 kr. per plats till 12 000 kr. per plats från den 1 november 1975. Därigenom kan man omedelbart få igång ett ökat byggande av nya daghem och fritidshem. Fr. o. m. den 1 januari 1977 slopas det särskilda anordningsbidraget och de öka kapitaltjänstkostnaderna för nytillkommande platser beaktas då i stället vid beräkningen av ett nytt driftbidrag.

Driftbidraget för daghem höjs fr. o. m. den 1 januari 1977 från nuvarande 7 500 kr. till 14 000 kr. per plats som tillkommer i nyttillskott efter den 1 januari 1976. För befintliga platser i daghem höjs driftbidraget till 10 000 kr. för år 1977 12 000 kr. för år 1978 och till 14 000 kr. fr. o. m. år 1979.

Driftbidragen till fritidshem höjs från nuvarande 3 750 kr. till 7 000 kr. per plats som tillkommer i nytillskott efter den 1 januari 1976. För befintliga platser i fritidshem höjs driftbidraget till 5 000 kr. för år 1977, 6 000 kr. för år 1978 och till 7 000 kr. fr. o. m. år 1979.

För familjedaghemmen införs ett nytt grundbelopp som utgår utöver nu gällande statsbidrag med 35 % av kommunens bruttokostnader för verksamheten. Grundbeloppet utgår för barn i förskoleåldern med 1 000 kr. för år 1977, 1 500 kr. för år 1978 och med 2 500 kr. fr. o. m. år 1979. För barn i skolåldern utgår grundbeloppet med hälften av det belopp som nämnts för förskolebarn.

Det statliga stödet till kommunernas barnomsorg kan för nästa budgetår beräknas till sammanlagt 1 245 milj. kr. på socialhuvudtiteln. Vidare har på tilläggsbudget för innevarande budgetår anvisats ytterligare 200 milj. kr. för utbetalning av anordningsbidrag under år 1976. Härtill kommer medel som utgår i direkta statliga bostadslån till förskolor och fritidshem från bostadshuvudtiteln. Därutöver garanteras inom ramen för överenskommelser mellan staten och kreditföretagen den resterande långivningen för dem som bygger förskolor och fritidshem. Jag vill i detta sammanhang också nämna att förslag om en kraftig ökning av utbildningen av förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare inom kort kommer att läggas fram i en särskild proposition efter anmälan av statsrådet Hjelm-Wallén.

Det nya statsbidragssystem som enligt överenskommelsen med kommunförbundet införs den 1 januari 1977 föreslås finansierat genom en socialavgift på arbetsgivare och egenföretagare. Den kommer för år 1977 att uppgå till 1 % av det avgiftsunderlag som gäller för de allmänna socialförsäkringsavgifterna. Förslag härom läggs fram i propositionen om barnomsorgens utbyggnad.

Den allmänna förskolan för sexåringar har genomförts under år 1975. Kommunerna har därmed fått en lagfäst skyldighet att anvisa plats i förskola för alla barn i kommunen från höstterminen det år barnet fyller sex år. Särskilda insatser skall vidtas för yngre barn, främst fyra- och femåringar, som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl har särskilt behov av stöd och stimulans för sin utveckling.

Socialstyrelsen bedriver ett omfattande utvecklingsarbete och försöksverksamhet inom förskoleområdet i anslutning till de reformer som beslutats under den senaste tiden. Försöksverksamheten avser bl. a. utformningen av verksamheten inom den allmänna förskolan och daghemmen, utbyggnadsplanering samt den uppsökande verksamheten för barn med särskilda behov av stöd och stimulans.

En särskild arbetsgrupp, barnomsorgsgruppen, har haft i uppdrag att i anslutning till nämnda försöksverksamhet närmare utreda formerna för den uppsökande verksamheten för förskolebarnen och frågan om ansvaret för de handikappade barnens förskoleverksamhet. Barnomsorgsgruppen har också fått i uppdrag att göra en övergripande utredning rörande föräldrautbildning. Arbetsgruppen har nyligen redovisat en del av sitt uppdrag i be-

tänkande (SOU 1975:87) Samverkan i barnomsorgen. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Barnstugeutredningen lägger inom kort i betänkandet (SOU 1975:94) Barns sommar fram vissa förslag beträffande formerna för den organiserade sommarbarnsverksamheten. Barnmiljöutredningen vars uppgift är att belysa de långsiktiga förändringarna i barnens levnadsförhållanden har nyligen avlämnat en serie rapporter (SOU 1975:30–38) med en analys över barnens levnadsförhållanden och pågående förändringar av dessa. Materialet ger ett omfattande underlag för en bred åtgärdsinriktad diskussion om de viktiga frågor som gäller barnens uppväxtmiljö.

D 1. Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst

1974/75	Utgift	328 462 278[1]
1975/76	Anslag	420 000 000
1976/77	Förslag	475 000 000

[1] Anslaget Bidrag till social hemhjälp.

Från anslaget utgår statsbidrag till kommunernas kostnader för social hemhjälp samt färdtjänst för handikappade.

Statsbidraget till den sociala hemhjälpen utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för hemvårdare, hemsamariter, barnvårdare och därmed jämförlig personal, som har till huvudsaklig uppgift att hjälpa åldringar, handikappade och barnfamiljer som bor i egna bostäder. Samma bidrag utgår också för vissa särskilda kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning samt hemhjälpsledare. Statsbidrag enligt samma grunder utgår även för kommuns kostnader för bidrag till enskild sammanslutning, som bedriver social hemhjälpsverksamhet.

Statsbidraget till färdtjänsten för handikappade utgår med 35 % av kommunernas bruttodriftkostnader för verksamheten, inberäknat kostnaderna för den arbetsledande personalen. Kostnader för resor som sker i anslutning till den allmänna förskolan, grundskolan eller gymnasieskolan inräknas inte i bidragsunderlaget.

Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1964:427) om statsbidrag till social hemhjälp (ändrad senast 1974:841) och i kungörelsen (1974:840) om statsbidrag till färdtjänst. Statsbidragen till hemhjälp och färdtjänst utbetalas för kalenderår i efterskott. Anslaget för budgetåret 1976/77 avser alltså bidrag till verksamheten under kalenderåret 1976.

Socialstyrelsen

Styrelsen räknar med en fortsatt ökning av hemhjälpsverksamheten och då särskilt de funktioner som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution och snöröjning. Även färdtjänsten för handikappade förutses öka. Anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknar styrelsen till 475 milj. kr.

Föredraganden

Kraftigt ökade resurser har under senare år ställts till förfogande för en utbyggnad av den sociala omvårdnaden för äldre och handikappade. Den 1 januari 1975 infördes nya regler för statsbidragen till kommunernas sociala hemhjälp. De nya reglerna innebär att statsbidraget till den sociala hemhjälpen beräknas på kommunernas bruttokostnader i stället för på nettokostnaderna. Vidare utvidgades bidragsunderlaget så att det nu innefattar vissa särskilda kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning samt hemhjälpsledare. Fr. o. m. den 1 januari 1975 har vidare införts ett särskilt statsbidrag för kommunernas färdtjänst för handikappade. Bidraget utgår med 35 % av kommunernas driftkostnader brutto. Det har förutsatts att kommunerna utnyttjar det statliga stödet för avsedda förbättringar.

I likhet med socialstyrelsen räknar jag med att kommunerna fortsätter sin utbyggnad av den sociala hemhjälpen och färdtjänsten. Anslaget för nästa budgetår bör i enlighet med socialstyrelsens förslag tas upp med 475 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 475 000 000 kr.

D 2. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem

1974/75	Utgift	392 442 634
1975/76	Anslag	605 000 000
1976/77	Förslag	955 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till driften av daghem, fritidshem och deltidsgrupper. Driftbidraget utgår f. n. med 7 500 kr. per år och plats i daghem för barn under skolåldern där minst två tredjedelar av antalet platser utnyttjas minst fem timmar per barn och dag. För tillsyn i fritidshem för barn i skolåldern utgår f. n. driftbidrag med 3 750 kr. per år och plats som hålls öppen under minst fem timmar per dag. Statsbidrag till deltidsgrupper utgår med 1 200 kr. per barn och år för det ökade antal sexåringar som är inskrivna i deltidsgrupp i förhållande till platsantalet i maj 1973. Till kommuner som i maj 1973 kunde anvisa plats till samtliga sexåringar utgår

bidraget för det antal sexåringar i förskola som överstiger 90 % av antalet sexåringar i kommunen. Samma bidrag utgår för fyra- och femåringar som bereds förskoleverksamhet i deltidsgrupper på grund av särskilda behov av stöd och stimulans, dock för högst 10 % av antalet fyra- och femåringar i kommunen.

Driftbidrag utbetalas i efterskott för budgetår. Förskott kan utgå med högst hälften av beräknat bidrag för budgetåret. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1973:1207) om statsbidrag till förskolor och fritidshem.

Från anslaget utgår också statsbidrag till förskolor, skolhem och hemundervisning för döva och hörselskadade barn i förskoleåldern. Statsbidrag utgår i efterskott med 2 000 kr. för varje barn som fått undervisning vid förskola, samt därutöver med 1 000 kr. för varje barn som också vistats på skolhem eller annars genom huvudmannens försorg fått vård och underhåll. Vidare utgår statsbidrag med 1 000 kr. för varje barn som – utan att ha varit inskrivet vid förskola – under redovisningsåret fått regelbunden hemundervisning. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1956:252) angående statsbidrag till förskolor, skolhem och hemundervisning för döva och hörselskadade barn (omtryckt 1962:458, ändrad 1967:820). Utöver vad som följer av nämnda kungörelse kan efter prövning i varje enskilt fall bidrag utgå till personell assistans inom förskoleverksamheten åt synskadade barn inom en kostnadsram av 100 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Ett särskilt bidrag till jordbruksdaghem utgår med högst 60 % av driftkostnaderna.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen beräknar medelsbehovet för driftbidrag till daghem, fritidshem och deltidsgrupper till 774 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Medelsbehovet grundar sig på gällande bidragsregler samt förslag från styrelsen om höjning av driftbidraget med 1 500 kr. per plats i daghem och 750 kr. per plats i fritidshem. Det beräknade medelsbehovet inkluderar bidrag till jordbruksdaghem samt för vissa handikappade grupper. Styrelsen föreslår vidare att 2 milj. kr. anvisas för fortsatt utbildningskomplettering för förskolans personal m. m.

Föredraganden

I en särskild proposition (1975/76:92) som anmäls senare denna dag föreslår jag ett helt nytt bidragssystem fr. o. m. den 1 januari 1977 på grundval av den i avsnittsinledningen nämnda överenskommelsen mellan regeringen och Svenska kommunförbundet om utbyggnad av kommunernas barnomsorg.

Med tillämpning av de i denna proposition närmare redovisade bidragsgrunderna beräknar jag det sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår till 955 milj. kr. I likhet med innevarande budgetår har jag mot bakgrund av den tidiga-

re nämnda utbyggnaden av barnomsorgen under anslaget beräknat 2 milj. kr. för viss fortbildning av förskolans personal.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 955 000 000 kr.

D 3. Bidrag till kommunala familjedaghem

1974/75	Utgift	102 563 835
1975/76	Anslag	150 000 000
1976/77	Förslag	290 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till kostnader för kommunala familjedaghem. Statsbidrag utgår med 35 % av kommunens bruttokostnader för lön, sociala förmåner och omkostnadsersättning åt dagbarnvårdare. Samma bidrag utgår också för kommunens kostnader för föreskrivna hälsokontroller av dagbarnvårdare och dennes familj.

Statsbidrag betalas ut i efterskott för kalenderår. Anslaget för budgetåret 1976/77 avser alltså bidrag till verksamheten under kalenderåret 1976.

Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:236) om statsbidrag till kommunal familjedaghemsverksamhet (ändrad senast 1974:842).

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen beräknar på grundval av gällande bidragsregler anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 till 210 milj. kr.

Föredraganden

Enligt den överenskommelse mellan regeringen och kommunförbundet som jag inledningsvis berört ändras statsbidragsreglerna för familjedaghem fr. o. m. den 1 januari 1977. Förslag om de ändrade bidragsreglerna kommer som förut nämnts att redovisas i en särskild proposition (1975/76:92) som anmäls senare denna dag. Med hänsyn till att bidragen till familjedaghem betalas ut för kalenderår i efterskott påverkar de nya bidragsreglerna inte medelsbehovet för nästa budgetår.

Med hänsyn till kostnadsutvecklingen och beräknat antal kommunala familjedaghem beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 290 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala familjedaghem* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 290 000 000 kr.

D 4. Bidrag till ferievistelse för barn

1974/75	Utgift	3 379 700
1975/76	Anslag	4 000 000
1976/77	Förslag	4 000 000

Statsbidrag utgår till kommun med 100 kr. för varje barn under 15 år, som av kommun eller genom kommuns förmedling under året beretts vistelse på barnkoloni eller i feriehem. För barn, som är handikappat eller sjukt, utgör bidraget 200 kr. Bidrag utgår för kalenderår i efterskott. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1967:473) om statsbidrag till ferievistelse för barn.

Socialstyrelsen

För budgetåret 1974/75 utgick bidrag avseende 15 000 barn som vistats på koloni och 17 900 barn som vistats i ferichem. Antalet barn som vistats på koloni eller i feriehem har tidigare minskat men än nu förhållandevis konstant.

Kostnaderna för verksamheten har ökat under senare år. I avvaktan på resultatet av barnstugeutredningens översyn av den organiserade sommarbarnsverksamhetens mål och innehåll föreslår styrelsen inte någon ändring av bidragsreglerna.

Föredraganden

Barnstugeutredningen har genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att göra en översyn av den organiserade sommarbarnsverksamhetens mål och innehåll. Utredningen kommer inom kort att redovisa sina förslag i betänkandet (SOU 1975:94) Barns sommar.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till oförändrat 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till ferievistelse för barn* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

D 5. Bidrag till semesterhem m. m.

1974/75	Utgift	1 437 854
1975/76	Anslag	1 800 000
1976/77	Förslag	1 800 000

Statsbidrag till driften av semesterhem utgår till semesterhemsanordnare med 4 kr. per dag och plats som utnyttjas av personer, som med hänsyn

till sina sociala och ekonomiska förhållanden anses behöva hjälp för att få tillfälle till vila och rekreation. Statsbidrag betalas ut av socialstyrelsen i efterskott för kalenderår. Förskott kan utgå med högst tre fjärdedelar av det beräknade bidragsbeloppet för kalenderår.

Statsbidrag utgår även för resor till semesterhem eller resor i samband med annan form av semestervistelse. Socialstyrelsen fördelar de för detta ändamål avsedda medlen mellan semesterhemsnämnderna i landstingsområdena varefter det ankommer på dessa nämnder att bevilja och betala ut resebidragen. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1967:472) om statsbidrag till driften av semesterhem m. m. (ändrad senast 1969:782). I brev den 24 april 1975 har socialstyrelsen bemyndigats att av anslaget för budgetåret 1975/76 disponera 1,1 milj. kr. för resebidrag i samband med semestervistelse under år 1976.

Socialstyrelsen

År 1974 söktes statsbidrag för ca 8 600 gäster vid semesterhem. Jämfört med föregående år innebär detta en ökning med ca 200 gäster. Styrelsen framhåller att en översyn av bestämmelserna om resebidrag är angelägen. Styrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat 1,8 milj. kr.

Föredraganden

Jag biträder socialstyrelsens förslag till medelsberäkning för nästa budgetår. Med hänsyn till kommunalekonomiska utredningens arbete är jag inte beredd förorda någon särskild översyn av de nuvarande bidragsbestämmelserna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till semesterhem m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kr.

E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.

Sjukvården i vårt land befinner sig i ett utvecklingsskede som kännetecknas av en omfattande utbyggnad av den öppna hälso- och sjukvården och en ökad inriktning på förebyggande åtgärder. Samtidigt eftersträvas en ökad integration av olika verksamheter inom både hälso- och sjukvården och socialvården. En viktig utgångspunkt för det sjukvårdspolitiska reformarbetet utgör det av socialstyrelsen efter en omfattande remissbehandling redovisade strukturprogrammet Hälso- och sjukvård inför 80-talet. Programmet utgår från en helhetssyn på patientens behov av personlig omvårdnad och kvalificerad medicinsk vård och behandling. Det anger med dessa utgångspunkter den framtida strukturen på vår hälso- och sjukvård. Den viktigaste grundsatsen är utveckling och utbyggnad av den decentraliserade distriktsvården.

En betydande utbyggnad av vårdcentraler och andra former av närhetsservice inom distriktsvården har nu också kommit i gång på olika håll i landet. Under åren 1973–1975 har tillkommit närmare 100 vårdcentraler och läkarstationer, och för år 1976 omfattar landstingens planer ett 50-tal nya sådana anläggningar.

Ett annat viktigt reformområde inom hälso- och sjukvården har sin utgångspunkt i befolkningsutvecklingen med ett växande antal personer i högre åldrar. Långtidssjukvården och hemsjukvården liksom en god hälsoservice för äldre är därför angelägna uppgifter. Dessa frågor, som är av avgörande betydelse för de äldre i samhället, avser regeringen att under första halvåret ta upp vid en särskild konferens med Landstingsförbundet och Pensionärernas riksorganisation.

Huvuduppgiften för vår sjukvård är givetvis att genom vård och behandling bota sjukdomar och återställa hälsa. Det finns emellertid anledning att samtidigt understryka de förebyggande insatsernas ökade betydelse. En offensiv hälsopolitik med syfte att tidigt spåra och bekämpa medicinska och sociala risker är en viktig utvecklingslinje i hälso- och sjukvårdspolitiken. Socialstyrelsen väntas inom kort redovisa ett utredningsuppdrag från regeringen om hälsokontroller och andra förebyggande åtgärder och hur dessa skall kunna inordnas i den allmänna hälso- och sjukvården.

Den genomförda reformeringen av läkarutbildningen och det läkarfördelningsprogram som gällt för de senaste åren har möjliggjort en prioritering av den offentliga öppna läkarvården tillsammans med långtidssjukvården och psykiatrin. Dessa åtgärder har tillsammans med den ökade läkarutbildningen inneburit förbättringar i läkarsituationen. Sedan år 1960 har antalet läkare i vårt land ökat från ca 7 000 till ca 16 000 år 1975. Det innebär att vi nu har en läkare på ca 500 invånare. Med nuvarande utbildningskapacitet beräknas antalet läkare år 1980 komma att uppgå till ca 21 000. Ett nytt läkarfördelningsprogram som omfattar tiden t. o. m. år 1980 har

i juni 1975 fastställts av socialdepartementets sjukvårdsdelegation. Målet med detta program är att skapa balans mellan tillgång och efterfrågan på läkare inom olika medicinska verksamhetsområden och att utjämna regionala olikheter.

Sjukförsäkringen har genom ett ökat engagemang i finansieringen av sjukvården framför allt underlättat en utbyggnad av den öppna sjukvården. Jag vill här erinra om den överenskommelse som i början av år 1975 träffades mellan Landstingsförbundet och socialdepartementet (prop. 1975:36, SfU 1975:16, rskr 1975:125). Den innebär en väsentlig ekonomisk förstärkning av landstingens resurser för sjukvården fr. o. m. den 1 januari 1976.

För att fullfölja en sjukvårdspolitik som ger samhället ett övergripande inflytande över hälso- och sjukvården och som ger patienterna den trygghet de har rätt att kräva har regeringen den 11 december 1975 beslutat tillsätta en parlamentariskt sammansatt utredning med uppgift att utarbeta förslag till en helt ny lagstiftning för hälso- och sjukvården. Avsikten är att utredningsarbetet med utgångspunkt i en övergripande målsättning för hälso- och sjukvårdspolitiken skall leda fram till en ramlagstiftning för hälso- och sjukvården i dess helhet. Utredningen skall således behandla även de delar av hälso- och sjukvården som f. n. inte regleras i den gällande sjukvårdslagen. Målsättningen för utredningens arbete bör präglas av en social helhetssyn på hälso- och sjukvården och därigenom inom ramen för samhällets totala insatser på detta område även innefatta förebyggande åtgärder. En annan viktig utgångspunkt för utredningen blir att undanröja sådan detaljreglering i lagstiftningen som inte längre behövs.

Tandvården ingår som en viktig del i hälso- och sjukvården. En utredning inom socialstyrelsen undersöker f. n. hur tandvårdsresurserna skall anpassas till vårdbehov och vårdefterfrågan. Vidare pågår försöksverksamhet beträffande de förebyggande åtgärdernas effekt på behovet av tandvård. Som ett led i den pågående och planerade utbyggnaden av folktandvården har socialstyrelsen meddelat regler för tandläkarresursernas fördelning inom folktandvården för att åstadkomma en jämnare fördelning i olika delar av landet. Vid fördelningen har bl. a. beaktats befolkningsunderlaget inom olika åldersgrupper och utbyggnadsgraden i förhållande till vårdansvaret för främst barntandvården. I anslutning härtill har riksförsäkringsverket på begäran av Landstingsförbundet och socialstyrelsen med stöd av gällande lagbestämmelser infört en reglerad etablering för privatpraktiserande tandläkare. Syftet därmed är att hela nettotillskottet av nya tandläkare i enlighet med statsmakternas beslut vid tandvårdsreformen skall tillföras folktandvården.

En redogörelse för erfarenheterna hittills av den allmänna tandvårdsförsäkringen har lämnats i prop. 1975/76:44 som nyligen godkänts av riksdagen. Därvid har bl. a. redovisats åtgärder för att ge nya patienter ökade möjligheter till tandvård inom ramen för tandvårdsförsäkringen. Frågan om införandet av allmäntjänstgöring hos folktandvården i anslutning till tandläkarutbildningen har också behandlats i denna proposition.

Läkemedelsförsörjningen har självfallet ett nära samband med hälso- och

sjukvården. Det var mot den bakgrunden statsmakterna år 1970 (prop. 1970:74, SU 1970:98, rskr 1970:223) beslutade om ett förstatligande av apoteksväsendet. Beslutet innebar att det nybildade apoteksbolaget övertog ansvaret för upphandling och distribution genom apoteken av läkemedel i landet. I apoteksbolagets uppgifter ingår att svara för prisförhandlingar med läkemedelsproducenterna. Apoteksbolaget har också till uppgift att svara för en av producentintressen obunden läkemedelsinformation och för en fortlöpande statistik över läkemedelsförbrukningen. Genom sitt dotterföretag ADA har apoteksbolaget successivt övertagit merparten även av partidistributionen av läkemedel inom landet. Det har skett med utgångspunkt i vad som anfördes i prop. 1970:74 om att särskild uppmärksamhet borde ägnas åt möjligheten att effektivisera distributionen genom en integration mellan partihandels- och detaljhandelsleden. Erfarenheterna hos apoteksbolaget har visat att betydande rationaliseringsvinster kunnat uppnås genom en sådan integration. Sedan den 1 maj 1975 – då apoteksbolaget övertog den verksamhet som drivits av Astradistribution – svarar apoteksbolaget genom ADA för ca 70 % av partidistributionen genom egna kanaler. Jag vill i samband härmed nämna att apoteksbolaget nyligen har tagit upp frågan om att på detta sätt integrera även den återstående verksamheten avseende partidistribution av läkemedel med hänsyn till de ytterligare rationaliseringsvinster som därigenom kan uppnås.

Apoteksbolagets verksamhet omfattar närmare 700 apotek för försäljning till allmänheten. Dessutom har bolaget ett 30-tal apotek på sjukhus med uppgift att förse sjukhusen med läkemedel för den slutna vården. I distributionsnätet ingår också omkring 1 500 andra utlämningsställen för läkemedel. Bolaget ersätter också fraktkostnader för receptförskriven medicin inom glesbygdsområden. Ett 60-tal apotek har nyöppnats och ett 100-tal har omlokaliserats under den tid som apoteksbolaget hittills verkat. Det har därvid varit en strävan att apotek såvitt möjligt skall finnas dels vid sjukhus och vårdcentraler och dels i sådana centra där allmänheten gör sina inköp av andra varor. En riksomfattande genomgång av apotekens förläggning och deras struktur pågår f. n. i nära samverkan med landstingen och med utgångspunkt i landstingens sjukvårdsplaner. Samtidigt som en utbyggnad av apoteksnätet skett har en betydande produktivitetsökning uppnåtts sedan tillkomsten av apoteksbolaget. En jämförelse mellan antalet anställda och arbetsvolymens ökning visar på en produktivitetsökning med 15 % under åren 1972–1975.

Som nyss nämndes ingår det enligt riksdagens beslut i apoteksbolagets uppgifter att svara för en av producentintressen obunden läkemedelsinformation. Apoteksbolaget förbereder f. n. en väsentlig utbyggnad av sina resurser på detta område. Syftet därmed är att i samverkan med socialstyrelsen och landstingen och i kontakt med läkarna få till stånd en effektiv läkemedelsinformation i samhällets regi i stället för den kommersiella läkemedelsreklamen. Läkare och annan personal som svarar för uppgifter inom läkemedelsförsörjningen skall därigenom få tillgång till en överskådlig in-

formation om olika läkemedel med prisjämförelser. Ett viktigt led i detta arbete blir de lokala läkemedelskommittéerna ute i landstingen. Utvecklingen går i den riktningen att dessa lokala organ för läkemedelsinformation i fortsättningen blir verksamma inte bara på sjukhusen utan också i den öppna hälso- och sjukvården. I fortlöpande kontakt med socialstyrelsen pågår f. n. arbetet med en läkemedelshandbok från apoteksbolaget som är avsedd att bilda stommen i det kommande informationsnätet. Även andra åtgärder i syfte att nå fram till en av producentintressen obunden läkemedelsinformation planeras gemensamt av apoteksbolaget och socialstyrelsen med resursinsatser från apoteksbolaget. Det är enligt min mening viktigt att detta pågående arbete så snart som möjligt kan resultera i ett ökat samhällsinflytande över läkemedelsinformationen.

Jag vill i samband med läkemedelsfrågorna också erinra om att chefen för industridepartementet nyligen har tillkallat en delegation för att utreda möjligheterna till en samordning av resurserna inom den svenska läkemedelsindustrin och ta nödvändiga initiativ härför.

Forskning och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet har stor betydelse som underlag för planeringen inom socialvården och hälso- och sjukvården. Flera sådana projekt pågår, avseende bl. a. samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialvården. Vid läkarstationen i Dalby bedrivs sedan flera år ett organiserat forsknings- och utvecklingsarbete. I Tierps kommun bedrivs en försöksverksamhet inriktad bl. a. på samordning av hälso- och sjukvård, socialvård och skolans elevvård. En motsvarande försöksverksamhet har också påbörjats i Vilhelmina kommun. Försök med samverkan mellan bl. a. socialvården, försäkringskassan och sjukvården har skett i Falun, Ljusdal och Linköping.

I det pågående utvecklingsarbetet på hälso- och sjukvårdens och socialvårdens område har socialstyrelsen viktiga uppgifter. Med hänsyn härtill pågår inom socialstyrelsen en översyn av styrelsens verksamhetsformer och organisation för att bl. a. analysera och precisera de mera långsiktiga målen för styrelsens verksamhet.

Jag vill här också erinra om några pågående och för den framtida sjukvården betydelsefulla utredningar. En av dessa har till uppgift att utreda regionsjukvårdens innehåll och verksamhetsformer, regionindelningen samt frågan om samverkan inom och mellan sjukvårdsregionerna m. m. En annan utredning ser över den nuvarande ansvarsnämndens verksamhet och reglerna för samhällets tillsyn över personalen inom hälso- och sjukvården. Den skall även överväga åtgärder för att förbättra kontakterna mellan de för vården ansvariga och patienterna och för att stärka patienternas rättssäkerhet och integritet. Vidare har tillsatts en utredning för att allsidigt belysa de viktiga frågor av olika slag som är förbundna med sjukvård i livets slutskede. Den grundläggande utgångspunkten är därvid att varje patient skall ges den behandling som hans tillstånd fordrar och som överensstämmer med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Anslaget för statens strålskyddsinstitut tas för nästa budgetår upp under nionde huvudtiteln.

Centrala och regionala myndigheter m. m.

E 1. Socialstyrelsen

1974/75	Utgift	58 436 907
1975/76	Anslag	58 612 000
1976/77	Förslag	74 420 000

Socialstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör socialvård, hälso- och sjukvård samt läkemedelsförsörjning. Styrelsen utgörs av en generaldirektör och åtta särskilt förordnade ledamöter. Inom verket finns sex avdelningar, en för tandvård, social barna- och ungdomsvård m. m., en för långtidsvård, åldringsvård m. m., en för hälsovård, akutsjukvård, nykterhetsvård m. m., en planerings- och beredskapsavdelning, en administrativ avdelning samt en läkemedelsavdelning. Avdelningarna är i sin tur uppdelade på totalt 21 byråer. Läkemedelsavdelningen bekostas från anslaget E 11. Statlig läkemedelskontroll.

	1975/76[1]	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	250	+ 43	+ 7 1/2
Övrig personal	236	+ 22	+ 1
	486	**+ 65**	**+ 8 1/2**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	41 045 000	+22 346 000	+ 12 299 000
Sjukvård	150 000	+ 50 000	+ 50 000
Reseersättningar	1 196 000	+ 761 000	+ 143 000
därav utomnordiska resor	(72 000)	(+ 40 000)	(+ 9 000)
Traktamenten åt vissa befattningshavare inom socialstyrelsen	105 000	+ 13 000	–
Lokalkostnader	6 470 000	+ 1 714 000	+ 1 623 000
Expenser			
a) expenser för eget behov	1 900 000	+ 599 000	+ 22 000
b) expenser för annat än eget behov	316 000	–	–
c) kostnader för flyttning av verket	125 000	+ 15 000	–
Kostnader för redovisningscentral	859 000	+ 11 000	+ 24 000
Kontorsdrift m. m. i kvarteret Garnisonen	2 663 000	+ 987 000	+ 993 000
Databearbetning	1 240 000	+ 395 000	+ 315 000
Informationsverksamhet m. m.	2 055 000	+ 2 000 000	+ 150 000
Undersöknings- och informationsverksamhet rörande lekmaterial m. m.	646 000	+ 924 000	+ 330 000
Reglering av trafikskador	20 000	–	–

	1975/76[1]	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Anlagsprövning av vårdpersonal	49 000	–	– 19 000
Kurser för ledamöter i lokala företagsnämnder	93 000	+ 12 000	–
Kostnader för patientförsäkring	68 000	–	–
Summa utgifter	59 000 000	+ 29 827 000	+ 15 930 000
Inkomster			
Försäljning av publikationer	388 000	+ 122 000	+ 122 000
Nettoutgift	**58 612 000**	**+29 705 000**	**+ 15 808 000**

[1] Exkl. läkemedelsavdelningen.

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 14 764 000 kr., varav 1 167 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle medföra reduceringar över hela verket. Arbetsuppgifter skulle i vissa fall få helt åsidosättas och i en del fall få flyttas över till andra myndigheter.

3. Styrelsen föreslår att sammanlagt 21 tjänster förs över från sakanslag inom styrelsens verksamhetsområde till styrelsens löneanslag (+ 2 293 000 kr.).

4. Styrelsen begär ökade medel till ansvarsnämnden och nämnden för internationella adoptionsfrågor (NIA) (+ 2 049 000 kr.).

5. För behandling av frågor rörande integrering i förskolan av barn med särskilda behov behövs två tjänster inom barnavårdsbyrån (+ 229 000 kr.).

6. De två stora tandvårdsreformerna – folktandvårdens utbyggnad och tandvårdsförsäkringen – har inneburit en ökning av arbetsuppgifterna för tandvårdsbyrån. För att avlasta byråns specialistpersonal bör byrån tillföras en tjänst för administrativa uppgifter (+ 96 000 kr.).

7. För utvecklingsarbete inom öppen vård och primärvård bör hälsovårds- och medicinalbyrån tillföras en heltidsföredragande läkare, varvid en tjänst som deltidsföredragande läkare föreslås bli indragen. Förskoleverksamhetens utbyggnad medför att byrån bör tillföras en deltidsföredragande läkare (+ 158 000 kr.).

8. Sjukhusbyrån behöver en ny tjänst för kvalificerat utredningsarbete. För ärenden rörande sjuksköterskors och annan sjukvårdspersonals tjänstgöring i sluten kroppssjukvård behöver byrån en halvtidstjänst för en byrådirektör (legitimerad sjuksköterska) (+ 196 000 kr.).

9. För löpande arbetsuppgifter m. m. behöver byrån för psykiatrisk sjukvård förstärkas med en byrådirektörstjänst. Vidare föreslås en halvtidstjänst

för psykolog. Byråns rättpsykiatriska funktionsenhet behöver förstärkas med en tjänst för kurator med rättspsykiatrisk erfarenhet (+ 300 000 kr.).

10. Nykterhets- och narkomanvårdsbyrån behöver en tjänst bl. a. för initiering och bevakning av försöksverksamhet inom nykterhets- och narkomanvård samt utarbetande av information och kursplaner för vårdpersonal (+ 159 000 kr.).

11. Långtidssjukvårdsbyrån behöver en heltidstjänst för sjuksköterska för frågor rörande sjuksköterskornas ställning inom den expanderande långtidssjukvårdssektorn. Inom området för medicinsk rehabilitering behövs förstärkning med en heltidsföredragande läkare, varvid två tjänster som deltidsföredragande läkare dras in. För kvalificerade administrativa uppgifter begärs en byrådirektörstjänst. (+ 291 000 kr.).

12. Byrån för personal- och utbildningsplanering behöver en ny tjänst för handläggning av ärenden rörande läkares vidareutbildning. För frågor rörande förändringar av nuvarande yrkesutbildning inom hälso-, sjuk- och socialvård behövs en byrådirektörstjänst och för frågor rörande utländsk medicinalpersonal behövs en assistenttjänst. (+ 305 000 kr.)

13. Vårdplaneringsbyrån behöver en tjänst för utvärdering och dokumentation av försöksverksamhet beträffande samverkan mellan socialvård och hälso- och sjukvård. (+ 128 000 kr.)

14. Statistikbyrån behöver förstärkning med en deltidsanställd medicinsk föredragande för uppgifter i anslutning till verksamheten inom styrelsens referensgrupp för missbildningsfrågor och en handläggare på byrådirektörsnivå med ansvar för den individbaserade patientstatistiken från somatisk och psykiatrisk vård jämte statistik över aborter och steriliseringar. På grund av ADB-områdets snabba utveckling behöver byrån tillföras en systemteoretisk expert (+ 292 000 kr.).

15. Beredskapsplaneringsbyrån behöver en tjänst för utredningsarbete rörande materielplanläggning (+ 120 000 kr.).

16. Byrån för krigssjukvårdsutbildning och krigsplacering behöver förstärkning med en handläggartjänst (+ 100 000 kr.).

17. På grund av ökade arbetsuppgifter behöver lagbyrån tillföras en tjänst. Genom det kraftigt ökade antalet adoptionsansökningar föreslår styrelsen att nämnden för internationella adoptionsfrågor förstärks med en tjänst. (+ 255 000 kr.)

18. Personalbyrån behöver två tjänster för personalvårdsärenden, en tjänst för planering av personalutbildning, en tjänst för företagsnämndsverksamhet och angränsande frågor och en tjänst för bevakning och uppföljning av den arbetsrättsliga lagstiftningen. (+ 524 000 kr.)

19. För organisationen av utbildning i redovisningsfrågor behöver ekonomibyrån en tjänst. Byråns öppenvårdsgrupp behöver förstärkning med en tjänst för handläggning av statsbidragsärenden. (+ 195 000 kr.)

20. Vid byrån för information och internationellt samarbete föreslås en tjänst för redigering av socialstyrelsens skrifter. (+ 100 000 kr.)

21. För styrelsen i sin helhet föreslås en förstärkning på biträdessidan

med femton tjänster. (+ 1 000 000 kr.)

22. För att styrelsen skall kunna anlita experter i erforderlig utsträckning och biträdeshjälp till dessa begärs en uppräkning av medelstilldelningen för ändamålet. (+ 307 000 kr.)

Föredraganden

Den planerade utbyggnaden av barnomsorgen ställer ökade krav på socialstyrelsen. För handläggning av frågor avseende bl. a. fritidshemsverksamheten beräknar jag därför medel för två tjänster som handläggare (3).

För planeringsfrågor inom hälso- och sjukvården behövs en tjänst för handläggare med fast anknytning till socialstyrelsen och jag beräknar medel härför (3). Jag beräknar också medel för en tjänst för handläggning av handikappfrågor, bl. a. hjälpmedelsverksamheten (3). Revisionskontoret behöver också förstärkas på handläggarsidan. Jag beräknar därför medel för en handläggartjänst mot avräkning av de medel som tidigare beräknats för en assistent.

Genom tandvårdsreformen behövs en förstärkning av tandvårdsbyråns administrativa personal. Jag beräknar därför medel för en handläggare för administrativa uppgifter (6). Även området för medicinsk rehabilitering behöver förstärkas och jag beräknar medel för en tjänst som föredragande (läkare) mot avräkning av de medel som tidigare beräknats för två deltidsföredraganden (11).

Genom det ökade antalet adoptionsansökningar behövs förstärkning inom nämnden för internationella adoptionsfrågor. Jag beräknar därför medel för en handläggartjänst och en biträdestjänst (17, 21). Med hänsyn till socialstyrelsens arbetsbelastning beräknar jag vidare medel för två biträdestjänster (21).

För bättre uppföljning av de olika dataregister som finns inom socialstyrelsen och för utvärdering av den information som finns i dessa register behövs en förstärkning med en föredragande läkare med utbildning i epidemiologi. Denne bör med hjälp av statistikbyrån närmare studera informationen i sjukdomsregistren, t. ex. cancerregistret. En viktig uppgift för denne läkare blir att initiera forskare vid olika institutioner att med ledning av informationen i sjukdomsregistren vidare undersöka orsakerna till olika sjukdomar. Jag beräknar därför medel för en tjänst som föredragande (läkare).

Flyttningen till kontorshuset Garnisonen har medfört att medel motsvarande fyra tjänster överförts till byggnadsstyrelsen. Jag har beaktat detta vid beräkningen av medelsbehovet.

För att lösa de problem som en ökad arbetsbelastning hos ansvarsnämnden medfört tillförs socialstyrelsen redan under innevarande budgetår särskilda medel för tillfälliga personalförstärkningar.

För bidrag till föreningen Adoptionscentrum beräknar jag en ökning med 50 000 kr. till 150 000 kr. Vidare bör de medel på 50 000 kr. som beräknats för information från lekmiljörådet flyttas från anslagsposten Informationsverksamhet m. m. till anslagsposten Undersöknings- och informationsverksamhet rörande lekmaterial m. m. Anslagsmedlen för lekmiljörådet bör vidare räknas upp med 280 000 kr., varav 80 000 kr. avses för information. Dessutom bör 270 000 kr. som avses för informationsverksamhet genom styrelsens läkemedelsavdelning föras över till anslaget E 11 Statlig läkemedelskontroll.

I regleringsbrev för budgetåret 1975/76 har 100 000 kr. förts över från anslagsposten Expenser för eget behov till anslagsposten Kostnader för redovisningscentralen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 74 420 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialstyrelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 74 420 000 kr.

E 2. Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader

1974/75	Utgift	364 637
1975/76	Anslag	407 000
1976/77	Förslag	471 000

Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader har huvudsakligen till uppgift att pröva byggnadsritningar för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader. Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri) lämnar därvid biträde med den byggnadstekniska granskningen m. m. Nämndens verkställande tjänsteman är samtidigt chef för Spris byggnadsavdelning.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	–	–
Övrig personal	2	–	–
	4	**–**	**–**
Anslag			
1. Lönekostnader	349 000	+63 000	+ 63 000
2. Reseersättningar	8 000	+ 1 000	–
3. Lokalkostnader	35 000	+ 1 000	+ 1 000
4. Expenser	15 000	+ 1 000	–
	407 000	**+66 000**	**+ 64 000**

Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader

Pris- och löneomräkning 64 000 kr., varav 8 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 471 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 471 000 kr.

E 3. Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut

1974/75	Utgift	6 950 000
1975/76	Anslag	7 700 000
1976/77	Förslag	8 200 000

Från anslaget utgår bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri). Institutet har till uppgift att främja, samordna och medverka i huvudmännens planerings- och rationaliseringsverksamhet inom hälso- och sjukvården samt socialvården. Huvudmän för institutet är staten och en särskild stiftelse, i vilken tills vidare ingår Landstingsförbundet och de två landstingsfria kommunerna Göteborg och Malmö (prop. 1967:68, SU 1967:105, rskr 1967:251).

Föredraganden

Den 28 juni 1974 godkände Kungl. Maj:t ett mellan staten och Stiftelsen för sjukvårdens och socialvårdens planering och rationalisering träffat avtal angående finansieringen av institutet för åren 1975–1977. Med utgångspunkt i att institutets verksamhet under dessa år totalt kostar 24,5 resp. 27,0 och 28,5 milj. kr. skall staten enligt överenskommelse med nämnda stiftelse under åren 1975–1977 svara för ett bidrag på 7,4 resp. 8,0 och 8,4 milj. kr. För nästa budgetår bör anvisas 8,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 8 200 000 kr.

E 4. Länsläkarväsendet

1974/75	Utgift	7 921 003
1975/76	Anslag	9 420 000
1976/77	Förslag	13 678 000

Länsläkarorganisationen, som är underställd socialstyrelsen, har till huvudsaklig uppgift att som rådgivande och inspekterande organ främja den allmänna hälsovårdens utveckling. Vidare skall organisationen följa planeringen av den allmänna sjukvården och ha uppsikt över den öppna sjukvården samt tillsyn över vissa inrättningar och över personer, som yrkesmässigt utövar hälso- och sjukvårdande verksamhet. I organisationen ingår länsläkare, biträdande länsläkare och länshälsovårdskonsulenter.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Länsläkare	25	–	–
Bitr. länsläkare	15	–	–
Länshälsovårdskonsulenter	24	+3 1/2	–
	64	**+ 3 1/2**	–
Anslag			
Lönekostnader	8 137 000	+4 727 000	+ 4 081 000
Sjukvård	14 000	–	–
Reseersättningar	640 000	+ 118 000	+ 51 000
Lokalkostnader	564 000	+ 122 000	+ 122 000
Ersättning för kemiska analyser m. m.	10 000	+ 5 000	+ 1 000
Expenser	2 000	+ 7 000	+ 8 000
Apparat- och instrumentutrustning	48 000	–	–
Ersättning för vissa läkarundersökningar enligt arbetarskyddslagen	5 000	– 5 000	– 5 000
	9 420 000	**+ 4 974 000**	**+ 4 258 000**

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 4 261 000 kr., varav 270 000 avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för länsläkarorganisationens del en reducering med fyra biträdande länsläkare vilket innebär att mindre tid kan ägnas åt uppgifterna inom de olika programmen.

3. För att förbättra möjligheterna för länsläkarorganisationen att bedriva sin verksamhet behövs 3 1/2 tjänster för länshälsovårdskonsulenter, varav en deltidsarbetande länshälsovårdskonsulent för verksamheten på Gotland (+ 383 000 kr.).

4. Medel behövs för kemiska analyser och databehandling i samband med expertutredningar (+ 5 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 13 678 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsläkarväsendet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 13 678 000 kr.

E 5. Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder

1974/75	Utgift	9 906 977
1975/76	Anslag	10 784 000
1976/77	Förslag	13 257 000

Socialvårdskonsulenterna, som är underställda socialstyrelsen, är 18 till antalet med var sitt verksamhetsområde. Två verksamhetsområden omfattar två län, övriga ett län. I konsulenternas arbetsuppgifter ingår bl. a. att biträda länsstyrelserna i frågor om socialhjälp och barnavård samt socialstyrelsen med viss tillsynsverksamhet. Vidare skall de bistå de sociala centralnämnderna m. fl. med råd och upplysningar.

Länsnykterhetsnämnderna har i likhet med de kommunala nykterhetsnämnderna/sociala centralnämnderna till uppgift att övervaka nykterhetstillståndet och vidta åtgärder för dess förbättrande. Länsnykterhetsnämnderna verkar för en enhetlig tillämpning av bestämmelserna på området och skall i övrigt vägleda och bistå de kommunala nämnderna.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Konsulenter och assistenter	66	+ 6	–
Övrig personal	52	–	–
	118	**+ 6**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	8 857 000	+2 898 000	+2 389 000
Sjukvård	16 000	+ 4 000	–
Resersättningar	604 000	+ 132 000	+ 54 000
Lokalkostnader	871 000	+ 130 000	+ 15 000
Expenser	436 000	+ 58 000	+ 15 000
	10 784 000	**+3 222 000**	**+ 2 473 000**

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 627 000 kr., varav 249 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet innebär att organisationen skulle minskas med fem tjänster jämte omkostnader, tillhopa 658 000 kr.
3. Ytterligare skrivpersonal behövs hos konsulenterna (+ 90 000 kr.).
4. För att minska arbetsbördan för de socialvårdskonsulenter vars verksamhetsområde omfattar två län samt för att tillgodose behovet av en konsulent i varje län behövs ytterligare sex konsulenter (+668 000 kr.).

Föredraganden

Socialvårdskonsulenternas, länsnykterhetsnämndernas och länsstyrelsernas barnavårdskonsulenters verksamhet är sedan den 1 maj 1975 samordnad i 17 län. Det ankommer på regeringen att pröva frågan om en ytterligare samordning av den statliga regionala konsulentverksamheten. Utgångspunkten är därvid att en sådan samordning sker inom ramen för befintlig organisation.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 13 257 000 kr.

Vissa laboratorier m. m.

E 6–10. Statens bakteriologiska laboratorium

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL) är i samverkan med socialstyrelsen landets centrala organ för epidemiologiskt befolkningsskydd.

Dess dominerande uppgift består i att förebygga infektionssjukdomar, speciellt epidemiska, och i detta syfte utför laboratoriet diagnostik, framställer bakteriologiska preparat och utövar epidemiologisk övervakning. En speciell gren av verksamheten är upprätthållandet av civil och militär beredskap mot epidemier.

SBL leds av en styrelse och under denna av en föreståndare. Laboratoriet är organiserat på åtta avdelningar, nämligen bakteriologiska avdelningen, virologiska avdelningen, immunologiska avdelningen, produktionsavdelningen, epidemiologiska avdelningen, kemiska avdelningen, tekniska avdelningen och ekonomiavdelningen. En självständig parasitologisk sektion är direkt underställd föreståndaren.

Den 1 juli 1975 fanns vid SBL 582 tjänster, varav sju professorer (motsvarande), 13 laboratorer, 38 förste laboratorieläkare, laboratorieläkare, förste mikrobiologer, mikrobiologer, chefsmikrobiolog och driftchef, tre veterinärer

samt 33 forskningsingenjörer, förste avdelningsingenjörer, ingenjörer, laboratorieingenjörer, skyddsingenjör och biträdande ingenjör. Till den administrativa personalen hör bl. a. en ekonomidirektör, tre avdelningsdirektörer och fem byrådirektörer.

SBL har sedan budgetåret 1970/71 fått anslag i programtermer. Följande programindelning gäller.

1. Programmet *Diagnostiska undersökningar* omfattar diagnostiska undersökningar av prov från människa samt från läkemedel, livsmedel, vatten eller annat material. I programmet ingår även forsknings- och utvecklingsarbete för att utveckla och rationalisera metoder för diagnostiska undersökningar.

2. Programmet *Preparatförsörjning* innefattar tillhandahållande av bakteriologiska preparat (vacciner, immunglobuliner m. fl.) och vissa hjälpprodukter för laboratoriearbete genom egen produktion eller inköp från annan tillverkare. Här ingår även leveranser till civila och militära beredskapslager. Programmet innefattar även forsknings- och utvecklingsarbete för produktutveckling och rationellare framställningsmetoder.

3. Programmet *Centrallaboratorieuppgifter* omfattar funktioner för bekämpning av och beredskap mot infektionssjukdomar, speciellt epidemiska. I uppgifterna ingår verifikation av epidemiologiskt viktiga diagnoser som smittkoppor, kolera m. fl.; fagtypningar för att spåra smittkällor; introduktion, standardisering och utprovning av nya metoder; framställning och standardisering av laboratoriereagens; konferenser för att främja enhetlighet i teknik och tolkning av diagnostiska undersökningar och för avancerad fortbildning.

4. Programmet *Försvarsmedicinsk verksamhet* omfattar utveckling av diagnostiska undersökningar resp. bakteriologiska preparat av betydelse för totalförsvaret.

5. Programmet *Epidemiologisk verksamhet* omfattar bevakning av epidemiläget i Sverige och utomlands, informations- och rådgivningsverksamhet av olika slag (inkl. undervisning), epidemiologiskt fältarbete vid utbrutna epidemier, utprövning av nya vacciner samt undersökningar för att följa det immunologiska läget hos befolkningen mot vissa sjukdomar, t. ex. polio.

6. Programmet *Service till utomstående* omfattar service till karolinska institutets institution för virologi (lokalkostnader, substrat, diskgods, djur m. m.) och polisskolan i Solna (värme och varmvatten).

Medel för laboratoriets verksamhet anvisas under följande anslag:

Statens bakteriologiska laboratorium:	Uppdragsverksamhet
”	Driftbidrag
”	Centrallaboratorieuppgifter
”	Försvarsmedicinsk verksamhet
”	Utrustning

Epidemiberedskap m. m. (vissa anslagsposter).

Anslaget Uppdragsverksamhet är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 6. En mot komplementkostnaderna svarande del av intäkterna levereras in till särskild inkomsttitel på statsbudgeten. Kostnaderna för uppdragsverksamheten skall täckas genom avgifter så att full kostnadstäckning för verksamheten som helhet i princip uppnås. Anslaget Driftbidrag är ett reservationsanslag från vilket utgår statens bidrag till kostnaderna för sådant forsknings- och utvecklingsarbete inom program 1 och 2 som inte kan täckas genom taxeinkomster. Anslaget Centrallaboratorieuppgifter är ett förslagsanslag som finansierar program 3. Anslaget Försvarsmedicinsk verksamhet är ett förslagsanslag som finansierar program 4. Utrustningsanslaget är ett reservationsanslag som skall finansiera laboratoriets investeringar i utrustning. Anslagsposterna under anslaget Epidemiberedskap står till SBL:s förfogande för epidemibekämpning och civil beredskapslagring av vaccin.

Anslaget Uppdragsverksamhet får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tills vidare tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar SBL en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 7 milj. kr. Genom beslut den 5 juni 1975 har dock regeringen medgivit att nämnda kredit intill utgången av detta år får uppgå till högst 9 milj. kr.

SBL

Mål och prioriteringsdiskussion

SBL:s verksamhet inriktas på att förebygga och bekämpa infektionssjukdomar, speciellt epidemiska, och att på riksplanet upprätthålla viss civil och militär beredskap för detta ändamål. SBL:s arbete gäller sjukdomar hos människa vilka kan påvisas eller påverkas med mikrobiologiska eller immunologiska metoder. Arbetsområdet omfattar inte bara epidemiska, veneriska och övriga smittsamma sjukdomar utan också reumatiska, allergiska och andra sjukdomstillstånd föranledda av immunologiska rubbningar utan känd infektiös orsak samt vissa ämnesomsättningssjukdomar.

För SBL:s uppdragsverksamhet gäller i princip att full kostnadstäckning för verksamheten i dess helhet skall uppnås, även om enskilda sektorer kan uppvisa över- eller underskott. Sådana över- eller underskott bör dock vara tillfälliga. Viss verksamhet som sammanhänger med SBL:s ställning som centrallaboratorium finansieras från särskilt anslag. Statens bidrag till SBL:s driftkostnader avser kostnader för sådant forsknings- och utvecklingsarbete som inte kan täckas genom taxeinkomster.

Vid prioritering måste programmet Centrallaboratorieuppgifter samt det inom programmen Diagnostiska undersökningar och Preparatförsörjning ingående forsknings- och utvecklingsarbetet sättas främst. Centrallaborato-

rieuppgifterna är grunden för SBL:s viktigaste funktion: bekämpning av och beredskap mot infektionssjukdomar, speciellt epidemiska. De är också basen för SBL:s funktion som fackinstans till departement och socialstyrelsen i epidemiska och mikrobiologiska frågor.

Forsknings- och utvecklingsarbetet inom programmet Diagnostiska undersökningar tar bl. a. sikte på att förbättra diagnostiska metoder för odling och identifiering av epidemiska sjukdomar. Det syftar också till att öka kunskapen om infektionssjukdomars uppkomst och utveckling.

Forsknings- och utvecklingsarbetet omfattar även bl. a. områdena tumörvirologi, hepatit och utveckling av snabba och arbetsbesparande testmetoder samt immunologiska reaktioner vid bindvävssjukdomar (reumatiska sjukdomar m. fl.), lever- och sköldkörtelsjukdomar.

När det gäller programmet Preparatförsörjning syftar forsknings- och utvecklingsverksamheten till kvalitetsförbättring av nuvarande vaccinsortiment men också till att fortlöpande i fältprövningar undersöka egentillverkade samt importerade vacciners effektivitet.

E 6. Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet

1974/75	Utgift	–
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Uppdragsverksamheten omfattar tjänster och tillhandahållande av olika preparat till andra statliga myndigheter, enskilda kunder, kommuner och landsting samt en viss export av preparat. För undersökningar och preparat uppbär SBL ersättning enligt taxa som SBL fastställer efter samråd med riksrevisionsverket.

SBL

Produktion

Program 1. Diagnostiska undersökningar

Antalet diagnostiska undersökningar uppgick budgetåret 1974/75 till ca 547 000, vilket innebär en ökning jämfört med föregående budgetår. Inom den bakteriologiska avdelningen har samtliga grupper av undersökningar ökat och antalsmässigt har undersökningar av salmonella och tuberkulos ökat mest. Inom den virologiska avdelningen har de serologiska undersökningarna ökat mest.

Program 2. Preparatförsörjning

Utvecklingen inom programmet Preparatförsörjning framgår av nedanstående sammanställning. Då något entydigt volymbegrepp för de många olika preparaten och produkterna som ingår i programmet saknas har i stället försäljningsvärde (1 000-tal kr.) angivits.

	1972/73	1973/74	1974/75		1975/76
	Utfall	Utfall	Budget	Utfall	Budget
SBL-tillverkade preparat	11 090	14 830	18 190	17 705	22 691
Inköpta preparat	10 701	10 970	12 675	15 418	14 759
Hjälpprodukter	2 512	3 426	4 110	4 456	4 932
Summa	**24 303**	**29 226**	**34 975**	**37 579**	**42 382**

Av poliovaccin, som fortfarande värdemässigt är den mest betydelsefulla produkten, har under budgetåret 1974/75 sålts ungefär samma mängd som föregående år, dvs. ca 1 miljon doser. Mest anmärkningsvärt är den kraftiga försäljningsökningen av specifika immunglobuliner, vilken orsakats av vissa epidemier. Försäljningen av inköpta preparat har ökat med ca 50 % huvudsakligen beroende på försäljning av influensavaccin samt försäljningsökning av allergenpreparat.

En mer aktiv marknadsföring utvecklas successivt vid SBL. Denna omfattar såväl egentillverkade produkter som importerade. Bristen på lokaler utgör dock ett hinder för ökning av vissa delar av produktionen. En övergång till odling i större tankar har emellertid medfört ökad kapacitet inom den bakteriella vaccintillverkningen.

De två viktigaste möjliga expansionsområdena för SBL:s egen produktion i framtiden gäller tumörvirus- och hepatitområdet. Ett preparat som på grund av ett betydande beredskapsintresse kan bli aktuellt att tillverka är ett meningokockvaccin, eftersom hjärnhinneinflammationer beroende på meningokocker med speciella egenskaper visat en oroande epidemiologisk utveckling i bl. a. Finland, USA och Brasilien.

Inom delprogrammet *SBL-tillverkade preparat* torde den icke-reguljära försäljningen kunna öka till följd av att svenskt utvecklingsbistånd i framtiden till större del än f. n. skall avse varubistånd. SBL:s målsättning är likaså att vidga exportsektorn genom bearbetning av framför allt den nordiska marknaden i syfte att nå en mer kontinuerlig avsättning av vissa vacciner.

Delprogrammet *inköpta preparat* väntas expandera. De ekonomiskt mest betydelsefulla grupperna är gammaglobulin och allergipreparat. Även influensavaccin är ett betydande preparat, som dels tillverkas av SBL och dels importeras. Vissa år kan därför efterfrågan tillgodoses genom egentillverkat vaccin medan andra år vaccin delvis måste importeras.

Under de närmaste åren väntas försäljningen av vacciner mot röda hund

och hjärnhinneinflammation komma att öka liksom preparatgrupperna gammaglobulin och allergipreparat.

Inom delprogrammet *hjälpprodukter* väntas efterfrågan på bl. a. blododlingsmedium öka något medan däremot efterfrågan på vissa substrat kan komma att minska beroende på introduktionen av industritillverkade s. k. kits. Dessutom beräknas Huddinge sjukhus under hösten 1976 ta upp tillverkning av substrat, vilket kommer att medföra en minskad efterfrågan hos SBL. Totalt väntas dock en mindre ökning av försäljningen av hjälpprodukter.

Taxepolitik

För uppdragsverksamheten eftersträvas i princip full kostnadstäckning. Varje tjänst eller produkt behöver dock inte helt bära sina kostnader. Huvudsaken är att kostnadstäckning för verksamheten som helhet uppnås. Inom vissa områden där forsknings- och utvecklingsarbetet är särskilt omfattande är det inte möjligt att ta ut alla kostnader. Sådan verksamhet, som framför allt återfinns inom de virologiska, immunologiska och parasitologiska delprogrammen, finansieras därför delvis med ett driftbidrag.

SBL:s officiella taxa betraktas som normgivande för debitering av bakteriologiska och virologiska undersökningar vid andra laboratorier inom landet. Bidragskalkylering tillämpas t. ex. vid export av preparat och utförsäljning av restlager. I fråga om diagnostiska undersökningar har SBL möjlighet att medge rabatter eller bonus för större kunder eller för kvantitativt betydelsefulla prov.

Personal

	1973/74	1974/75	1975/76[1]	SBL 1976/77[1]
Laboratoriepersonal	283	289	297	309
Teknisk personal	46	48	97	97
Administrativ personal	96	96	49	49
Ekonomipersonal	135	135	139	140
Summa	**560**	**568**	**582**	**595**

[1] Kategoriindelningen ändrad.

SBL beräknar att personalresurserna för centrallaboratorieuppgifter behöver öka med tolv tjänster.

Resultatutveckling

Resultatutvecklingen för program 1 och 2 framgår av följande tabell.

	1971/72 Utfall	1972/73 Utfall	1973/74 Utfall	1974/75 Budget	1974/75 Utfall	1975/76 SBL petita	1975/76 Rev. budget	1976/77 SBL
Program 1 (exkl. centrallaboratorieuppgifter)								
Intäkter	14 066	15 314	16 513	15 910	18 658	17 840	21 180	23 813
Särkostnader	10 385	12 934	13 504	16 035	15 057	17 650	19 145	21 572
Täckningsbidrag	3 681	2 380	3 009	-125	3 601	190	2 035	2 241
Program 2								
Intäkter	26 128	24 351	29 226	34 975	37 579	38 360	42 382	47 818
Särkostnader	18 977	17 427	19 175	22 171	22 835	23 765	26 030	31 179
Täckningsbidrag	7 151	6 924	10 051	12 804	14 744	14 595	16 352	16 639
Täckningsbidrag totalt	10 832	9 304	13 060	12 679	18 345	14 785	18 387	18 880
Samkostnader	11 543	12 275	17 737	17 164	18 883	18 785	21 312	22 480
Resultat totalt	-711	-2 971	-4 677	-4 485	-538	-4 000	-2 925	-3 600

Föredraganden

För SBL:s uppdragsverksamhet gäller i princip att full kostnadstäckning för verksamheten i dess helhet skall uppnås, även om enskilda sektorer kan uppvisa över- eller underskott. Sådana över- eller underskott bör dock vara tillfälliga. Beträffande program 1 Diagnostiska undersökningar kan konstateras att programmet lämnar ett lågt täckningsbidrag i förhållande till programmets andel av samkostnaderna medan däremot program 2 Preparatförsörjning lämnar ett mycket gott täckningsbidrag. Sammantaget har dock uppdragsverksamheten under några år redovisat underskott.

För budgetåret 1974/75 blev det slutliga underskottet på uppdragsverksamheten 538 000 kr., vilket är 3 947 000 kr. mindre än vad som budgeterats. Förändringen beror i huvudsak på en icke budgeterad försäljning av influensavaccin och på att utfallet av den diagnostiska verksamheten blivit mycket bättre än beräknat. För budgetåret 1973/74 var underskottet 4 677 000 kr., varför resultatet för uppdragsverksamheten under budgetåret 1974/75 förbättrats med 4 139 000 kr.

SBL räknar med att underskottet för budgetåret 1976/77 – inkl. kostnader för forskning och utveckling – kommer att uppgå till 3,6 milj. kr., vilket i huvudsak hänför sig till program 1 där täckningsbidraget under budgetåret 1976/77 beräknas minska med ca 37 %. För program 2 beräknas omslutningen under budgetåret 1976/77 uppgå till 47,8 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 13 % jämfört med närmast föregående budgetår. För

egen del bedömer jag möjligheterna för SBL att uppnå full kostnadstäckning under budgetåret 1976/77 vara goda.

För uppdragsverksamhet bör tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 7. Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag

1974/75	Utgift	1 428 000	Reservation	2 783 000
1975/76	Anslag	750 000		
1976/77	Förslag	1 000		

SBL:s driftbidrag avser att täcka kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete inom programmen 1 och 2 som inte kan täckas genom taxeinkomster.

SBL

Anslagsberäkningen framgår av följande sammanställning.

Disponibelt 1975/76	3 033 000
Beräknat behov 1975/76	2 325 000
Beräknad utgående reservation 1976-06-30	708 000
Beräknat behov 1976/77	3 000 000
Anslagsbehov 1976/77	2 292 000

Föredraganden

Jag föreslår att anslaget till driftbidrag tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Därvid har jag utgått från att SBL kommer att se över gällande taxor med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar i syfte att under året nå full kostnadstäckning. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E 8. Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter

1974/75	Utgift	7 034 000
1975/76	Anslag	7 425 000
1976/77	Förslag	8 563 000

Detta anslag finansierar SBL:s centrallaboratorieuppgifter.

SBL

SBL begär att anslaget räknas upp med 3 369 000 kr. till 10 794 000 kr. Av uppräkningen avser 1 292 000 kr. pris- och löneomräkning, 98 000 kr. höjt lönekostnadspålägg och 1 979 000 kr. resursförstärkningar som erfordras på grund av ökade krav utifrån på SBL:s centrallaboratoriefunktioner.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget för budgetåret 1976/77 till 8 563 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 8 563 000 kr.

E 9. Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet

1974/75	Utgift	1 520 000
1975/76	Anslag	2 070 000
1976/77	Förslag	2 320 000

Detta anslag finansierar programmet Försvarsmedicinsk verksamhet.

SBL

SBL begär att anslaget räknas upp med 250 000 kr. varav 13 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Uppräkningen är i sin helhet föranledd av ökade löne- och materialkostnader.

Föredraganden

Jag föreslår att anslaget tas upp med 2 320 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 320 000 kr.

E 10. Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning

1974/75	Utgift	1 640 440	Reservation 3 508 952
1975/76	Anslag	700 000	
1976/77	Förslag	700 000	

SBL:s anskaffning av utrustning finansieras dels genom utnyttjande av ett särskilt reservationsanslag för anskaffning av utrustningsobjekt, vars värde överstiger 10 000 kr., dels genom anlitande av resp. programanslag för utrustningsobjekt, vars värde inte uppgår till nämnda belopp.

SBL

För nästa budgetår behövs 1,2 milj. kr. för ett 20-tal kostnadskrävande utrustningsobjekt. Beloppet är avsett för rationaliseringar inom produktionen och diagnostiken samt för erforderlig ersättningsanskaffning.

Föredraganden

Under anslaget fanns vid utgången av budgetåret 1974/75 en reservation av ca 3,5 milj. kr. Dessa medel avses främst för anskaffning av utrustning till det nya djurhuset vid SBL samt för en ny telefonväxel.

För rationaliseringar inom produktionen och diagnostiken samt för ersättningsanskaffning av försliten utrustning beräknar jag ett anslagsbehov av 700 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kr.

E 11. Statlig läkemedelskontroll

1974/75	Utgift	12 891 170
1975/76	Anslag	15 448 000
1976/77	Förslag	19 996 000

Farmaceutisk specialitet får i regel inte säljas utan att vara registrerad hos socialstyrelsen. Registrerad farmaceutisk specialitet skall fortlöpande kontrolleras genom socialstyrelsens försorg. Inom socialstyrelsen handhas denna granskning och analys av en särskild läkemedelsavdelning. Avdelningen består av en allmän läkemedelsbyrå, en registreringsbyrå och fyra laboratorieenheter, en farmaceutisk, en farmakologisk, en farmakoterapeutisk och en enhet för klinisk läkemedelsprövning.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	49 1/2	+ 4	–
Teknisk personal	33	+ 6	+ 2
Kontorspersonal	25 1/2	+ 4	+ 1
Övrig personal	8	+ 2	+ 1
	116	**+ 16**	**+ 4**

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Anslag			
Lönekostnader	10 497 000	+ 3 321 000	+ 2 199 000
Sjukvård	38 000	+ 5 000	– 18 000
Reseersättningar	582 000	+ 146 000	– 422 000
därav utomnordiska resor	(23 000)	(+ 6 000)	(–)
Lokalkostnader	1 368 000	+ 1 322 000	+ 1 317 000
Expenser	490 000	+ 345 000	+ 30 000
Kostnader för undersökningar utanför den statliga läkemedelskontrollens organisation	365 000	+ 44 000	+ 30 000
Sveriges kostnader för nordiska farmakopénämnden	95 000	–	– 95 000
Övriga utgifter	1 071 000	+ 476 000	+ 387 000
därav för inköp och underhåll av inventarier och instrument	(654 000)	(+ 79 000)	(+ 46 000)
Information m. m.	942 000	+ 113 000	+ 370 000[1]
Kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar	–	+ 1 157 000	+ 750 000
Summa utgifter	**15 448 000**	**+ 6 929 000**	**+ 4 548 000**
Inkomster för den statliga läkemedelskontrollen som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	12 635 000	+ 3 645 000	+ 2 865 000

[1] Därav 270 000 kr. överfört från anslaget E 1. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 764 000 kr., varav 279 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle för avdelningen innebära en kraftig kvantitativ nedgång i antalet utförda utredningar med åtföljande ökade väntetider för industrin och försenad introduktion av nya läkemedel på marknaden.

3. Styrelsen föreslår att medel anvisas för 16 nya tjänster (+ 1 187 000 kr.).

4. Kostnaden för åtgärder inför avdelningens flyttning till Uppsala beräknas till 743 000 kr.

Föredraganden

Genom beslut vid 1970 års riksdag skall socialstyrelsens läkemedelsavdelning omlokaliseras till Uppsala (prop. 1970:74, SU 1970:98, rskr 1970:223). Enligt gällande planer skall flyttningen ske under sommaren 1976.

I samband med flyttningen till Uppsala behöver läkemedelsavdelningen förstärkas med ett biträde för bl. a. personaladministrativa ärenden och en tjänst som expeditionsförman bl. a. för gemensam service med biomedicinskt centrum i Uppsala. Den nya djuranläggningen i Uppsala innebär en utökning i förhållande till den befintliga anläggningen och det behövs därför

en personalförstärkning med två tjänster, varav en deltid. Jag beräknar medel för dessa tjänster (3). Jag har vidare beräknat erforderliga medel för drift av det nya djurhuset och därvid förutsatt att verksamheten integreras med djuravdelningarna vid det biomedicinska centret i Uppsala.

Med anledning av prop. 1975:34 om kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar för hälso- och sjukvården (SoU 1975:9, rskr 1975:114) har en ny anslagspost benämnd Kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar för hälso- och sjukvården förts upp under detta anslag. Jag beräknar för detta ändamål 750 000 kr.

Den nordiska farmakopénämnden upphör den 1 januari 1976 och föranleder inte några kostnader under nästa budgetår.

Enligt riksdagens beslut år 1970 (prop. 1970:74, SU 1970:98, rskr 1970:223) skall staten svara för en viss baskostnad för läkemedelskontrollen som beräknats till ca 20 %. Återstoden eller ca 80 % skall läkemedelsproducenterna svara för genom avgifter. För tiden den 1 januari 1975–den 30 juni 1976 gäller en ansökningsavgift på 6 500 kr och en årsavgift på 4 400 kr. Med hänsyn till inträffade kostnadsökningar har genom beslut den 11 december 1975 fastställts en ansökningsavgift på 8 000 kr. och en årsavgift på 5 500 kr. för budgetåret 1976/77.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 996 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statlig läkemedelskontroll* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 19 996 000 kr.

E 12. Statens rättskemiska laboratorium

1974/75	Utgift	7 943 969
1975/76	Anslag	9 246 000
1976/77	Förslag	11 682 000

Statens rättskemiska laboratorium (SRL) har till uppgift att utföra undersökningar av rättskemisk och blodgruppsserologisk art, att vara referenslaboratorium för toxikologiska analyser och klinisk blodgruppsserologi samt att utöva viss kontrollverksamhet. Laboratoriet är underställt socialstyrelsen och är uppdelat på en kemisk och en blodgruppsserologisk avdelning.

Enligt beslut av 1971 års riksdag skall statens rättskemiska laboratorium omlokaliseras till Linköping. Organisationskommittén vid SRL har under våren 1975 till ortskommittén för Linköping överlämnat en aktuell lägesredovisning med huvudtidplan för den blodgruppsserologiska avdelningens flyttning.

Organisationskommittén föreslår under förutsättning att avtal träffas med Östergötlands läns landsting om lokaler, driftkostnader m. m. och att lo-

kalerna färdigställs programenligt, att flyttningen för den blodgruppsserologiska avdelningen sker under perioden juli–september 1977. När det gäller den kemiska avdelningen vid SRL framhåller organisationskommittén, att avdelningens lokalfrågor inte är lösta och att organisationsfrågan är oklar. Ställning kan därför ännu inte tas till flyttningstidpunkten.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Läkarpersonal	6	–	–
Teknisk personal	63	+ 7	–
Kontorspersonal	13	+ 1	–
Övrig personal	8	–	–
	90	**+ 8**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	6 531 000	+2 228 000	+1 934 000
Sjukvård	13 000	–	–
Reseersättningar	10 000	+ 155 000	+ 151 000
därav nordiska resor	(4 000)	(+ 4 000)	(–)
för omlokalisering	(–)	(+ 150 000)	(+ 150 000)
Lokalkostnader	623 000	+ 47 000	+ 47 000
Expenser	120 000	+ 105 000	+ 73 000
därav för omlokalisering	(–)	(+ 72 000)	(+ 52 000)
Ersättning åt blodgivare	810 000	–	–
Övriga utgifter	1 139 000	+1 057 000	+ 231 000
därav engångsutgifter	(80 000)	(+ 815 000)	(+ 170 000)
Summa utgifter	**9 246 000**	**+3 592 000**	**+2 436 000**
Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	1 720 000	+ 270 000	+ 270 000

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 1 853 000 kr., varav 183 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär att två tjänster dras in på den kemiska avdelningen och att tre tjänster dras in på den blodgruppsserologiska avdelningen. Alternativet innebär att laboratoriet inte skulle kunna fullgöra sina arbetsuppgifter på ett fullgott sätt och det skulle medföra en ständigt ökande ärendebalans, risk för att till laboratoriet insänt provmaterial blev förstört etc.

3. För att den kemiska avdelningen på ett godtagbart sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter behövs ytterligare medel för fortbildning av personal, reseersättningar, expenser, provtagningsmateriel för alkoholprov, förbrukningsartiklar m. m. Dessutom erfordras engångsanvisning för att ersätta en försliten spektrometer och en gaskromatograf. (+200 000 kr.)

4. Den blodgruppsserologiska avdelningen beräknas under sensommaren 1977 omlokaliseras till Linköping. Åtgärder i samband med flyttningen medför betydande merutgifter. Sålunda erfordras bl. a. medel för temporär dubblering av viss personal för att verksamheten i samband med flyttningen skall kunna bedrivas utan driftavbrott. Dessutom erfordras medel för flyttningskostnader m. m. för de anställda, engångsanvisning för nyanskaffning av viss basutrustning samt engångsanvisning för flyttning av viss utrustning m. m. (+ 1 203 000 kr.).

5. För vidareutveckling av verksamheten vid den kemiska avdelningen i vad avser gaskromatografi och masspektrometri samt automatisering av alkoholanalyser behövs medel till en tjänst som vetenskaplig assistent. Dessutom erfordras ytterligare extra medel till narkotika- och läkemedelsanalyser samt till en engångsanvisning för inköp av en gaskromatograf och en integrator för alkoholanalyser (+ 233 000 kr.).

6. För att vidareutveckla och rationalisera den blodgruppsserologiska avdelningens verksamhet med faderskapsundersökningar erfordras extra medel för en laborator. Den ökade rutinverksamheten inom avdelningens serumsektion medför vidare ett stort behov av ytterligare medel för en laboratoricingenjör samt ett kontorsbiträde (+ 286 000 kr.).

Föredraganden

Den blodgruppsserologiska avdelningen vid statens rättskemiska laboratorium beräknas flytta till Linköping under tredje kvartalet 1977. För budgetåret 1976/77 beräknar jag i anslutning därtill 200 000 kr. för dubblering av viss personal, 150 000 kr. för resor och traktamenten m. m. för de anställda i samband med omlokaliseringen, 50 000 kr. för flyttning av utrustning samt 250 000 kr. för anskaffning av viss ny utrustning till den blodgruppsserologiska avdelningen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till sammanlagt 11 682 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens rättskemiska laboratorium* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 11 682 000 kr.

E 13. Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	7 931 318
1975/76	Anslag	9 759 000
1976/77	Förslag	11 502 000

Statens rättsläkarstationer har till huvudsaklig uppgift att utföra rättsmedicinska undersökningar av olika slag såsom obduktioner, undersökning-

ar av misshandlade och för brott misstänkta personer samt utföra laboratorieundersökningar.

Rättsläkarstationer finns i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg, Umeå och Linköping.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Läkarpersonal	19	–	–
Laboratoriepersonal	9	+ 3	+ 1
Kontorspersonal	12	+ 4	+ 1
Övrig personal	19	+ 4	–
	59	**+ 11**	**+ 2**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	7 118 000	+2 248 500	+1 649 000
Sjukvård	7 500	–	–
Reseersättningar	29 500	+ 32 500	+ 23 000
därav nordiska resor	(1 500)	(+ 500)	(–)
Lokalkostnader	1 199 000	+ 7 000	+ 4 000
Expenser	493 000	+ 151 000	+ 43 000
Övriga utgifter	952 000	+ 383 000	+ 24 000
därav			
inköp av inventarier och instrument	(244 000)	(+ 64 000)	(+ 20 000)
engångsutrustning för rättsläkarstationen i Umeå	(150 000)	(– 90 000)	
engångsutrustning för rättsläkarstationen i Uppsala	–	(+ 310 000)	(+ 100 000)
Summa utgifter	9 799 000	+2 822 000	+ 1 743 000
Inkomster			
Ersättningar för antropologiska undersökningar i faderskapsärenden	40 000	–	–
Nettoutgift	**9 759 000**	**+2 822 000**	**+1 743 000**

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 1 589 000 kr., varav 181 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet beräknas innebära en minskning av verksamheten med en biträdande överläkare och en underläkare vilket skulle medföra en minskning av antalet rättsmedicinska undersökningar med risk för att rättssäkerheten sätts i fara.

3. Vid vardera stationen i Uppsala, Lund, Göteborg, Linköping och Umeå behövs en assistent för administrativa uppgifter. Härvid kan en tjänst som kansliskrivare dras in vid vardera stationen i Lund och Göteborg samt en

halv tjänst som kansliskrivare dras in vid stationen i Umeå. (180 250 kr.).

4. Vid stationen i Stockholm föreslås en tjänst som kansliskrivare vid sekretariatet samt en tjänst som laboratorieingenjör för att utveckla och komplettera laboratoriets metodutveckling med modern histokemisk och biokemisk analysteknik. Dessutom behövs en tjänst som fotograf (+ 211 300 kr.).

5. Föreståndaren för rättsläkarstationen vid Stockholm har även i egenskap av professor att meddela undervisning i rättsmedicin vid karolinska institutet liksom att bedriva forskning och forskarhandledning inom ämnesområdet. Med hänsyn till den omfattande verksamheten föreslås att en tjänst som biträdande överläkare byts ut mot en överläkartjänst (+ 26 600 kr.).

6. Den ökande rättsmedicinska verksamheten kräver att ytterligare en tjänst som laboratorieassistent inrättas i Göteborg samt att en tjänst som obduktionsassistent inrättas i vardera Linköping och Umeå (+ 218 700 kr.).

7. För försöksarbetet vid stationen i Uppsala med utveckling av förebyggande åtgärder mot trafikolyckor och skador i samband därmed, psykologiska utredningar av orsaker till självmord, problematik i anslutning till narkomani, alkoholism och rattfylleri behövs en tjänst som laboratorieingenjör, en halvtidstjänst som psykolog samt en halvtidstjänst som kurator (+ 164 200 kr.).

8. Det ökande antalet rättsmedicinska undersökningar av olika slag samt ombyggnad av stationerna i Uppsala och Umeå medför att ytterligare medel behövs för expenser, inköp av inventarier och instrument, transporter, städning, uppvärmning samt lokalhållning i övrigt. Dessutom behövs ytterligare medel för central uträkning och utbetalning av löner enligt UDAC-systemet samt för inköp av nödvändig utrustning till stationen i Umeå (+ 284 000 kr.).

9. För beredskapstjänstgöring inom regionerna behövs ytterligare medel till reseersättningar och traktamenten (+ 28 500 kr.).

10. I särskild framställning begärs medel för upprustning av inventariebeståndet vid stationen i Uppsala (+ 310 000 kr.).

Föredraganden

För att förbättra arbetssituationen föreslår jag att rättsläkarstationen i Stockholm förstärks med en biträdestjänst och att en tjänst som laboratorieassistent inrättas vid rättsläkarstationen i Göteborg. För anskaffning av utrustning till rättsläkarstationen i Uppsala beräknar jag vidare 100 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 11 502 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 11 502 000 kr.

F. Öppen hälso- och sjukvård

Bland de sjukdomsförebyggande åtgärderna fyller hälsovårdsupplysningen en viktig uppgift. Inom socialstyrelsen handläggs dessa frågor av socialstyrelsens nämnd för hälsoupplysning, som har till uppgift att planera, leda och samordna verksamheten. Nämndens verksamhet bedrivs f. n. med tyngdpunkten på tre huvudområden, nämligen kost och motion, beroendeframkallande medel samt sexual- och samlevnadsfrågor. Genomförandet av detta upplysningsprogram bör fortsätta under nästa budgetår. Samtidigt planeras f. n. särskilda upplysningskampanjer om tobakens skadeverkningar och i alkoholfrågan. Möjligheterna att även engagera folkrörelserna i båda dessa upplysningsfrågor kommer därvid att ägnas särskild uppmärksamhet. Avsikten är att i proposition senare under riksmötet lägga fram förslag om nämnda upplysningskampanjer och att i samband därmed även ta upp frågan om medelsanvisningen för hälsovårdsupplysningen i övrigt avseende budgetåret 1976/77.

Rätt utformade hälsoundersökningar har också en viktig roll i den förebyggande hälsovården. På regeringens uppdrag utreder socialstyrelsen hur hälsoundersökningar och annan förebyggande hälsovård kan samordnas och författningsmässigt och organisatoriskt inordnas i det system som gäller för den av samhället bedrivna sjukvården. I samband härmed har socialstyrelsen också att i samråd med riksförsäkringsverket överväga avgränsningen av de sjukvårdsåtgärder som ersätts från den allmänna försäkringen. Resultat av socialstyrelsens arbete med dessa frågor beräknas föreligga inom kort.

En grundläggande fråga för den förebyggande hälsovården är att kunna upptäcka sjukdomssymtom så tidigt som möjligt. Här spelar s. k. riktade hälsoundersökningar en viktig roll. Försöksverksamheten med allmän hälsokontroll i Gävleborgs län har gett goda resultat, bl. a. när det gäller att med hjälp av en särskild röntgenmetod –mammografi – spåra bröstcancer. Jag kommer i det följande att förorda att medel beräknas för fortsatt arbete med att göra denna metod tillgänglig för landstingen.

Bland insatserna för att förstärka den förebyggande hälso- och sjukvården bör här också nämnas den forsknings- och utbildningsverksamhet som bedrivs vid vårdcentralen i Dalby. Verksamheten syftar bl. a. till att utveckla lämpliga metoder för hälso- och sjukvård inom den öppna vårdsektorn. I det följande kommer jag att föreslå medel till två nya projekt vid Dalbystationen. Det ena har till mål att utforma ett vårdprogram för reumatikervård vid vårdcentraler. Det andra – som har karaktären av kompletterande undersökningar – har till syfte att få fram riktlinjer för en meningsfull förebyggande behandling mot hypertoni, dvs. högt blodtryck.

F 1. Läkemedel åt vissa kvinnor och barn

1974/75	Utgift	4 933 887
1975/76	Anslag	4 900 000
1976/77	Förslag	5 000 000

Kvinnor och barn kan i anslutning till mödra- och barnhälsovård samt skolhälsovård kostnadsfritt få vissa skyddsläkemedel. Kvinna som får avgiftsfri sjukdomsbehandling inom ramen för mödrahälsovården kan vidare kostnadsfritt få nödvändiga läkemedel. Bestämmelserna finns i kungörelsen (1939:461) om kostnadsfritt tillhandahållande av skyddsläkemedel åt vissa kvinnor och barn (omtryckt 1962:444, ändrad senast 1972:687) samt i kungörelsen (1944:397) om kostnadsfritt tillhandahållande av läkemedel åt vissa kvinnor, lidande av havandeskapssjukdomar m. m. (ändrad senast 1970:733).

Socialstyrelsen

Utvecklingen visar en fortlöpande ökning av belastningen på anslaget. Ökningen beror bl. a. på höjda läkemedelskostnader och ökad ordination av gammaglobulin åt gravida kvinnor för att förhindra fosterskador i samband med röda hund.

Socialstyrelsen föreslår att den kostnadsfria förebyggande behandlingen med vitamin D utökas från f. n. barn mellan 0–2 år till att omfatta alla barn upp till sex års ålder.

Socialstyrelsen föreslår att anslaget för budgetåret 1976/77 förs upp med 8 000 000 kr.

Föredraganden

Medelsbehovet under nästa budgetår beräknar jag till 5 milj. kr. Jag har därvid räknat med en i stort sett oförändrad belastning på anslaget. Information till personalen inom barnhälsovården om D-vitaminbehovet för barn upp till sex års ålder avses komma till stånd genom socialstyrelsens försorg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Läkemedel åt vissa kvinnor och barn* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

F 2. Bidrag till familjerådgivning m. m.

1974/75	Utgift	2 766 672[1]
1975/76	Anslag	2 880 000[1]
1976/77	Förslag	780 000

[1] Anslagen Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning, Bidrag till psykisk barna- och ungdomsvård och Bidrag till S:t Lukasstiftelsen.

Landstingskommun eller kommun, som inte ingår i landsting, kan få statsbidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning. Bidrag utgår till kostnaderna för läkares och kurators avlöning och resor i tjänsten. Föreligger särskilda skäl kan bidrag utgå även till familjerådgivning som försöksvis bedrivs av kommun, som ingår i landstingskommun, eller av enskild. Bestämmelserna finns i kungörelsen (1960:710) om statsbidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning.

S:t Lukasstiftelsen är en ekumenisk sammanslutning med uppgift att hjälpa människor, vilkas svårigheter och nedsatta hälsa har sin grund i psykiska konflikt- och svaghetstillstånd.

För innevarande budgetår utgår från detta anslag även bidrag till psykisk barna- och ungdomsvård. I enlighet med överenskommelse med Landstingsförbundet upphör detta bidrag vid utgången av år 1975 samtidigt som denna verksamhet blir ersättningsberättigad från sjukförsäkringen (prop. 1975:36, SfU 1975:16, rskr 1975:125).

Socialstyrelsen

Socialutredningen, som haft till uppgift bl. a. att lägga fram förslag rörande familjerådgivningens framtida utformning och organisation, uttalar i sitt principbetänkande (SOU 1974:39) att övervägande skäl föreligger för att familjerådgivningen i framtiden knyts till primärkommunerna. I avvaktan på att frågan om huvudmannaskapet för verksamheten slutligt behandlas beräknar socialstyrelsen ett oförändrat medelsbehov.

Socialstyrelsen föreslår en höjning av bidraget till S:t Lukasstiftelsen från 150 000 kr. till 180 000 kr.

Föredraganden

Det särskilda statsbidraget till psykisk barna- och ungdomsvård ersätts vid utgången av år 1975 av ett utvidgat ersättningssystem från sjukförsäkringen som även omfattar landstingens PBU-verksamhet.

Jag beräknar statsbidragsbehovet för familjerådgivning till 600 000 kr. för nästa budgetår. Jag förordar vidare att statsbidraget till S:t Lukasstiftelsen i enlighet med socialstyrelsens förslag höjs från 150 000 kr. till 180 000 kr. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknar jag således till 780 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till familjerådgivning m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 780 000 kr.

F 3. Allmän hälsokontroll

1974/75	Utgift	1 562 810
1975/76	Anslag	1 170 000
1976/77	Förslag	1 200 000

Anslaget är avsett dels för viss försöksverksamhet med allmänna och riktade hälsoundersökningar och dels för statens bakteriologiska laboratoriums (SBL) kostnader för viss hälsokontroll.

Socialstyrelsen

För fortsatt utvärdering av tidigare icke tillgängliga resultat från försöksverksamheten med allmänna hälsoundersökningar i Gävleborgs län begär socialstyrelsen 160 000 kr. Utvärderingen omfattar bl. a. en jämförande studie med cancerregistrets data.

Den datamaskinella utvärderingen av den i hälsokontrollen i Gävleborgs län ingående EKG-undersökningen har blivit fördröjd på grund av svårigheter att utveckla ett inmätningsprogram avseende sjukliga rytmrubbningar. Socialstyrelsen beräknar ett medelsbehov av 80 000 kr. för fortsatt bearbetning under nästa budgetår.

Försöksverksamheten med bröstcancerundersökningar har gett lovande resultat. För att kunna utvärdera den praktiska nyttan av dessa undersökningar anser styrelsen det vara nödvändigt att utvidga verksamheten till större befolkningsgrupper. Socialstyrelsen avser att utarbeta program för denna verksamhet och att ställa dem till förfogande för intresserade landsting. Socialstyrelsen föreslår att 125 000 kr. beräknas för ändamålet.

Styrelsen föreslår vidare att en försöksverksamhet med undersökningar av samma typ som använts vid hälsokontrollen i Gävleborgs län genomförs på sjukvårdssökande till en medicinsk klinik. Styrelsen anser det möjligt att man genom ett sådant undersökningsförfarande kan få ett säkrare underlag för prioritering av vårdsökande till adekvat omhändertagandenivå inom den öppna och slutna invärtesmedicinska och allmänmedicinska vår-

den. Styrelsen beräknar kostnaderna för det praktiska genomförandet av en sådan försöksverksamhet till 175 000 kr. under budgetåret 1976/77. Härtill kommer kostnader för bearbetning av materialet och slutförande av projektet, vilket beräknas ske under nästkommande budgetår.

Socialstyrelsen föreslår slutligen att det hälsoundersökningsprogram som under innevarande år beräknas framläggas av den s. k. hälsokontrollutredningen testas på material från hälsoundersökningen i Gävleborgs län år 1971. Detta föreslås ske genom statistisk-datateknisk bearbetning av resultaten från gävleborgsundersökningen. Styrelsen beräknar kostnaderna härför till 100 000 kr.

För arvode till en specialföredragande (läkare) i vissa frågor rörande allmän hälsokontroll beräknas slutligen 79 000 kr.

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL)

SBL begär 840 000 kr. för laboratoriets hälsokontrollverksamhet som avser s. k. PKU-undersökningar.

Vissa ärftliga ämnesomsättningssjukdomar hos nyfödda kan diagnostiseras med hjälp av enkla bakteriologiska metoder, lämpliga för urvalsundersökningar i stor skala. Om förebyggande behandling sätts in på ett tidigt stadium kan barnen räddas från invaliditet till ett normalt liv. Dessa undersökningar beräknas nästa budgetår fortgå efter ungefär samma mönster som förut.

Föredraganden

Försöksverksamheten med allmänna hälsoundersökningar i Gävleborgs län har visat goda resultat bl. a. när det gäller att med hjälp av en särskild röntgenmetod (mammografi) spåra bröstcancer. Jag beräknar 121 000 kr. för att socialstyrelsen skall kunna utarbeta dataprogram för verksamheten och ställa dessa program till förfogande för landstingen. Vidare beräknar jag 160 000 kr. för fortsatt utvärdering av tidigare icke tillgängliga resultat från hälsokontrollen i Gävleborgs län. För arvode till föredragande hos socialstyrelsen i vissa frågor rörande allmän hälsokontroll beräknas 79 000 kr.

Vidare beräknar jag för s. k. PKU-undersökningar vid SBL 840 000 kr. Anslaget bör föras upp med 1 200 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmän hälsokontroll* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 200 000 kr.

F 4. Skyddsympningar

1974/75	Utgift	12 816 848
1975/76	Anslag	22 100 000
1976/77	Förslag	27 600 000

Från anslaget utgår ersättning för kostnader i samband med frivillig skyddsympning mot difteri, kikhosta, stelkramp, mässling, polio och röda hund samt obligatorisk smittkoppsvaccinering och frivillig revaccinering av skolbarn mot smittkoppor.

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar kostnaderna för ympningar under budgetåret 1976/77 enligt följande sammanställning

	Ersättning till ympare, resor m. m.	Steril engångsmateriel	Vaccin	Immunitetsprov m. m.	Summa
Skyddsympning mot:					
1. Difteri, kikhosta-difteri-stelkramp (trippelympning) difteri-stelkramp		218 800	3 655 300		3 874 100
2. Smittkoppor			1 247 000	26 900	1 273 900
3. Polio	2 715 100	488 000	10 748 200		13 951 300
4. Mässling		40 000	2 292 000		2 332 000
5. Röda hund		26 000	1 300 000	7 200 000	8 526 000
Summa	**2 715 100**	**772 800**	**19 242 500**	**7 226 900**	**29 957 300**

1. Under budgetåret 1974/75 uppgick totalantalet ympningar inom denna grupp till 547 000. För budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknar styrelsen samma antal.

2. Styrelsen beräknar att 100 000 barn ympas mot smittkoppor. För viss klinisk prövning av vaccinet beräknas 26 900 kr.

3. Frivillig skyddsympning mot polio med avdödat vaccin erbjuds numera alla i Sverige. Under budgetåret 1974/75 uppgick antalet ympningar med fyra injektioner till 820 000. Styrelsen beräknar samma antal för budgetåren 1975/76 och 1976/77.

Styrelsen begär medel för fortsättning av det under budgetåret 1973/74 påbörjade ympningsprogrammet med en femte poliospruta för personer födda åren 1948–1959. Under budgetåret 1976/77 beräknas ytterligare fyra årsklasser, dvs. 400 000 personer, komma att ympas.

4. En allmän skyddsympning av barn mot mässling har startats under budgetåret 1969/70. Styrelsens målsättning är att denna skyddsympning så snabbt som möjligt skall genomföras för åldrarna upp till 12 år, varvid i första hand de yngsta årskullarna bör ifrågakomma. Ympningsfrekvensen har hittills blivit mindre än beräknat. Styrelsen räknar dock med att efterfrågan på skyddsympning mot mässling åter skall stiga och uppskattar antalet ympningar under budgetåret 1976/77 till 100 000.

5. Den under budgetåret 1974/75 påbörjade skyddsympningen mot röda hund för att förebygga fosterskador beräknas under budgetåret 1976/77 komma att omfatta dels ca 15 000 nyförlösta kvinnor efter immunitetsprövning av ca 120 000 gravida kvinnor och dels ca 50 000 skolflickor i grundskolans sjätte årskurs.

Föredraganden

Enligt vad jag inhämtat överväger socialstyrelsen frågan om den fortsatta smittkoppsympningen i vårt land. I avvaktan på resultatet härav bör medel beräknas med ledning av socialstyrelsens anslagsframställning.

Jag räknar med att antalet ympningar blir något lägre än vad socialstyrelsen beräknat bl. a. beträffande mässling. Med beaktande av inträffade höjningar av vaccinkostnaderna m. m. beräknar jag medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår till 27,6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skyddsympningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 27 600 000 kr.

F 5. Hälsovårdsupplysning

1974/75	Utgift	4 795 241	Reservation	947 594
1975/76	Anslag	8 300 000		

Som jag angett i avsnittsinledningen kommer senare under riksmötet att läggas fram proposition om särskilda informationsinsatser beträffande tobakens skadeverkningar och i alkoholfrågan. I samband därmed kommer även övriga anslagsfrågor gällande hälsovårdsupplysningen att tas upp till behandling. I avvaktan härpå bör anslaget beräknas till oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Hälsovårdsupplysning* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 8 300 000 kr.

F 6. Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning

1974/75	Utgift	837 608	Reservation	548 156
1975/76	Anslag	500 000		
1976/77	Förslag	1 400 000		

Enligt avtal mellan de deltagande nordiska länderna har det nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) till uppgift att genom materialprovning och därtill hörande målinriktad forskning, utvecklings-

och upplysningsverksamhet samt genom andra lämpliga medel arbeta för att material, förbrukningsartiklar och viss utrustning, som används inom tandvården i de nordiska länderna, uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till utvecklingen inom hälsovård och teknik.

Föredraganden

Frågan om att föra över kostnaderna för verksamheten vid det nordiska institutet för odontologisk materialprovning till Nordiska ministerrådets budget kommer att övervägas efter en pågående kartläggning av olika nordiska samarbetsorgan. I avvaktan på resultatet härav bör medel för verksamheten beräknas under förevarande anslag. Anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknar jag till 1.4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.

F 7. Epidemiberedskap m. m.

1974/75	Utgift	4 903 500
1975/76	Anslag	4 780 000
1976/77	Förslag	4 856 000

Anslaget kan betecknas som ett allmänt beredskapsanslag för hälso- och sjukvården såvitt avser smittsamma sjukdomar.

Från anslaget utbetalas ersättning för vissa kostnader och förluster som uppkommit på grund av myndighets ingripande för att förhindra spridning av smittsam sjukdom (kungörelsen 1956:296 om ersättning i vissa fall vid ingripanden i hälsovårdens intresse och lagen 1956:293 om ersättning till smittbärare). Från anslaget bekostas vidare planläggning av epidemiberedskap inom riket, medicinsk katastrofberedskap m. m. samt vissa ersättningar enligt kungörelsen (1970:160) angående läkarintyg för sjöfolk.

Från anslaget bekostas även den epidemiologiska verksamhet, som bedrivs vid statens bakteriologiska laboratorium (SBL).

Socialstyrelsen och SBL

Socialstyrelsen och statens bakteriologiska laboratorium (SBL) beräknar följande medelsbehov för sin verksamhet på området under budgetåret 1976/77.

Socialstyrelsen	
Planläggning av epidemiberedskap inom riket	27 000
Medicinsk katastrofberedskap	40 000
Kursverksamhet	40 000
Diverse kostnader, främst för epidemiförebyggande åtgärder med avseende på den internationella trafiken	67 000
Vissa läkarundersökningar av personer, som söker anställning på fartyg	27 000
Ur epidemiberedskapssynpunkt förstärkt övervakning av dricksvatten	25 000
	226 000
SBL	
Epidemiologisk verksamhet	2 544 000
Civil beredskapslagring	1 200 000
	3 744 000

Föredraganden

Den epidemiologiska verksamheten vid SBL avser epidemibekämpning, rapportering samt rådgivning och information. Jag beräknar anslagsbehovet härför till 2 670 000 kr. under nästa budgetår. Därvid har jag beräknat 250 000 kr. för att täcka kassationsförluster i samband med beredskapslagring av vacciner för vissa riskgrupper.

Vidare beräknar jag medelsbehovet för ersättning till smittbärare m. m. till 2 milj. kr. och för socialstyrelsens planeringsverksamhet till 186 000 kr. Jag vill nämna att medel till en av socialstyrelsen under detta anslag föreslagen kurs för länsläkare m. fl. i epidemiologiska författningar i stället beräknats under anslaget G 9. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.

Anslaget bör således föras upp med 4 856 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Epidemiberedskap m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 856 000 kr.

G. Universitetssjukhus m. m.

Den totala intagningskapaciteten för läkarutbildningen vid de medicinska läroanstalterna i landet uppgår f. n. till ca 1 000 platser per år.

Den kliniska delen av läkarutbildningen i stockholmsområdet är i huvudsak förlagd till karolinska sjukhuset, Huddinge, S:t Görans, Sabbatsbergs och Danderyds sjukhus, Södersjukhuset samt Serafimerlasarettet. Intagningskapaciteten vid karolinska institutet är 370 platser per år.

I göteborgsområdet finns de kliniska utbildningsplatserna främst vid Sahlgrenska sjukhuset. Vidare utnyttjas bl. a. Östra sjukhuset i Göteborg för den kliniska läkarutbildningen.

Läkarutbildningen är i övrigt huvudsakligen förlagd till akademiska sjukhuset i Uppsala, lasarettet i Lund, Malmö allmänna sjukhus, lasarettet i Umeå och regionsjukhuset i Linköping.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1974:93, SoU 1974:26, rskr 1974:239) har avtal godkänts om läkarutbildning och forskning vid kommunala undervisningssjukhus för åren 1974–1976.

Vidare har nytt avtal träffats med Stockholms läns landstingskommun om samarbete beträffande karolinska sjukhuset m. m. (prop. 1975:79, SoU 1975:13, rskr 1975:189). Till avtalet knutna överenskommelser om investeringsbidrag och driftbidrag gäller för åren 1974–1976. Överenskommelse med Uppsala läns landstingskommun om fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset i Uppsala har också godkänts av regeringen (prop. 1975:79). Överenskommelsen gäller för tiden den 1 januari 1974 – den 30 juni 1977.

Karolinska sjukhuset lämnar sjukvård inom ramen för sina resurser som ett centralsjukhus inom Stockholms läns landstingskommuns sjukvårdsområde med delar av detta område som upptagningsområden. Sjukhuset är också regionsjukhus enligt avtal den 12 januari 1972 om regionsjukvård vid sjukhuset för patienter från vissa andra sjukvårdsområden (prop. 1972:35, SoU 1972:16, rskr 1972:168).

I enlighet med ett av statskontoret framlagt betänkande (Statskontoret, rapport 1975:17) föreslås att den i strålskyddsinstitutet ingående avdelningen för klinisk radiofysik fr. o. m. budgetåret 1976/77 förs över till karolinska sjukhusets organisation. Beträffande karolinska sjukhusets anslagsfrågor i övrigt för nästa budgetår redovisas i det följande förslag om vissa personalförstärkningar och om upprustning av lokalerna.

Statens förhandlingsnämnd har träffat avtal med Uppsala läns landstingskommun om att ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium, vilka f. n. är knutna till universitetet i Uppsala, skall inordnas i akademiska sjukhuset i Uppsala den 1 juli 1976. Medel beräknas i det följande under anslagen till sjukhuset för avlöningar till läkare och drift-

kostnader för erforderliga tjänster m. m. Det ankommer på regeringen att på förslag från sjukhusdirektionen närmare pröva omfattningen av erforderliga personalresurser för de nya verksamheterna. I viss utsträckning rör det sig om en överflyttning av personal från universitetet i Uppsala till akademiska sjukhuset.

Akademiska sjukhuset har nyligen byggts ut med ett kirurgblock och ett neuroblock som försetts med modern utrustning. Härigenom och genom ombyggnader har skapats bättre förutsättningar för sjukvårdsverksamheten. För att möjligheterna härtill skall kunna utnyttjas till fullo behövs nu ett tillskott av läkartjänster. Bl. a. mot den bakgrunden föreslås i det följande att nio nya läkartjänster inrättas vid sjukhuset.

Läkare som efter grundutbildning och AT-tjänstgöring erhållit legitimation kan förvärva allmänläkar- eller specialistkompetens genom viss vidareutbildning. Utbildningen sker genom tjänstgöring som underläkare, varvid läkaren skall delta i vissa kurser som anordnas av nämnden för läkares vidareutbildning. Denna systematiska undervisning med kunskapsprov för läkare under vidareutbildning beräknas omfatta ca 350 kurser under nästa budgetår.

Socialdepartementets sjukvårdsdelegation har i juni 1975 fastställt läkarfördelningsprogram för perioden 1975–1980 (LP 80). Socialstyrelsen har på sjukvårdsdelegationens uppdrag fördelat 959 blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning för år 1976. Antalet blockförordnanden beräknas bli 178 inom stockholmsregionen under nämnda år, varav 51 beräknas falla på karolinska sjukhuset. Inom uppsalaregionen beräknas 140 blockförordnanden komma att påbörjas år 1976 varav ca 30 vid akademiska sjukhuset. Jag föreslår i det följande att de åtaganden som i enlighet därmed ankommer på karolinska sjukhuset och akademiska sjukhuset skall infrias.

Regeringen har i december 1975 meddelat föreskrifter om byggnadstillstånd under år 1976 för byggnadsarbeten inom sjukvården. En allmän investeringsram omfattar byggnadsföretag för öppen sjukvård, långtidsvård, psykiatrisk sjukvård och omsorger om psykiskt utvecklingsstörda samt upprustnings- och ombyggnadsarbeten inom sjukvården i övrigt. För år 1976 kommer byggnadstillstånd inom denna investeringsram att lämnas för en total byggnadskostnad av 850 milj. kr. Till ledning för huvudmännens planering finns för denna del av sjukvårdsbyggandet även en garanterad minimiram för vart och ett av åren 1977 och 1978. För större sjukhusprojekt har fastställts en särskild investeringsram för byggnadstillstånd under åren 1976 och 1977 på 275 milj. kr. Den sammanlagda investeringsvolymen för sjukvårdsinvesteringarna under år 1976 beräknas uppgå till ca 1 300 milj. kr. i prisläget för mars 1975.

G 1. Karolinska sjukhuset: Driftkostnader

1974/75	Utgift	464 604 556
1975/76	Anslag	455 137 000
1976/77	Förslag	570 180 000

Karolinska sjukhuset är regionsjukhus för stockholmsregionen och skall svara för viss sjukvård inom storstockholmsområdet. Vid sjukhuset meddelas klinisk utbildning för medicine kandidater samt bedrivs forskarutbildning och forskning.

Karolinska sjukhuset har 1 766 vårdplatser. Omkring 90 % av totala antalet vårddagar vid sjukhuset utnyttjas av patienter från Stockholms län. År 1974 var antalet läkarbesök i sjukhusets öppna vård omkring 491 000.

Under sjukhusdirektionen leds sjukhuset av en sjukhusdirektör, som vid sin sida har en chefsläkare. Vidare finns en biträdande sjukhusdirektör. Sjukhuset har ca 50 kliniker och andra fristående avdelningar. Sjukhusets sjukvårdsenheter är sammanförda i sex block, nämligen kirurg-, medicin- och laboratorieblocken, barn- och kvinnoblocket, psykiatriskt-socialmedicinska blocket samt blocket för onkologi. Administrationen vid sjukhuset är uppdelad på fyra byråer, nämligen en administrativ byrå, en personalbyrå, en driftbyrå och en planeringsbyrå.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Myndigheten	Föredraganden
Personal			
Läkarpersonal	362	+ 6	+ 3
Administrativ personal	450	+ 7	–
Psykologer, kuratorer och rehabiliteringspersonal	99	+ 4	+ 1
Sjuksköterskepersonal m. fl.	1 549	+ 4	+ 1
Laboratorie- och sjukvårdsteknisk personal	203	+ 6	+ 3
Övrig vårdservicepersonal	864	–	–
Ekonomipersonal	583	+ 4	+ 1
Viss personal vid ortopediska verkstäder	50	–	–
Avdelningen för klinisk radiofysik	–	+ 25	+ 21
	4 160	**+ 56**	**+ 30**
Anslag			
Lönekostnader	321 982 000	+ 111 046 075	+ 100 393 000
Sjukvård	260 000	+ 240 500	+ 241 000
Reseersättningar	115 000	+ 20 000	+ 15 000
därav utrikes resor	(20 000)	(+ 3 000)	(–)
Lokalkostnader	67 832 000	+ 5 136 000	+ 5 055 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Myndigheten	Föredraganden
Expenser	61 115 000	+ 9 035 000	+ 8 470 000
därav			
a) inventarier	(7 200 000)	(+ 2 010 000)	(+ 330 000)
b) representation	(10 000)	(–)	(–)
Automatisk databehandling	3 831 000	+ 900 000	+ 870 000
Datamaskinanläggningen	1 000	– 1 000	– 1 000
Hjälpmedelsverksamheten	1 000	–	
	455 137 000	**+ 126 376 575**	**+ 115 043 000**
Inkomster vid sjukhuset, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	396 300 000	– 61 200 000	– 61 200 000

Direktionen för karolinska sjukhuset

Nytt avtal om samarbete beträffande karolinska sjukhuset har träffats med Stockholms läns landstingskommun (prop. 1975:79, SoU 1975:13, rskr 1975:189). Sjukhuset fungerar som regionsjukhus samt som centralsjukhus företrädesvis för landstingskommunens nordvästra förvaltningsområde inom ramen för de resurser, som står till förfogande enligt beslut av staten. Kontinuerligt samråd skall ske mellan landstingskommunens hälso- och sjukvårdsförvaltning och karolinska sjukhusets ledning i det driftplanearbete, som ligger till grund för beslut om upptagnings- och betjäningsområden. Landstingskommunen är beredd att vid planering av sin sjukvårdsorganisation beakta även läkarutbildningens och forskningens behov vid karolinska sjukhuset.

Samarbetsavtalet är en viktig utgångspunkt för arbetet med att precisera sjukhusets mål och verksamhetsinriktning. I många avseenden måste emellertid sjukhusets uppgifter studeras ytterligare och preciseras klarare.

En särskild arbetsgrupp under ledning av direktionens ordförande överväger frågan om sjukhusets framtida inriktning och dimensionering inom ramen för en stomplan, som omfattar ca 1 400 vårdplatser. Arbetsgruppens förslag kommer att bli underlag för överläggningar med landstingskommunen och karolinska institutet för att ställning skall kunna tas till karolinska sjukhusets långsiktiga funktion.

Direktionen har överlämnat resultatet av en översyn av behovet av extra personal vid sjukhuset, i vilken redovisats ca 785 extra tjänster vid sjukhuset, som inrättats för att möta vissa angelägna behov. Översynen visar, att en indragning av extra tjänster endast kan ske i enstaka fall, om verksamheten vid sjukhuset skall bibehållas i oförändrad omfattning.

Sjukhuset har betydande svårigheter att rekrytera utbildad sjukvårdspersonal. Personalens arbetsförhållanden måste förbättras genom olika åtgärder. Sjukhuset bör också svara för att de anställda får lämplig utbildning. Utbildningskostnaderna uppgick till 4,9 milj. kr. under budgetåret 1974/75.

Anslutningen av sjukhuset till Stockholms läns landstingskommuns medicinska informationssystem är genomförd under september 1975. Vidare förs vissa rutiner över till datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA). Sjukhusets centrala dator avvecklas samtidigt.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 99 903 688 kr., varav 9 247 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet, som innebär en utgiftsminskning med ca 27 milj. kr., måste sjukvårdsverksamheten minskas i betydande utsträckning. Åtgärden skulle förutsätta bl. a. att avtalet med Stockholms läns landstingskommun får ändrat innehåll.

3. En överläkartjänst bör inrättas i utbyte mot tjänst som biträdande överläkare vid anestesiavdelningen. Härigenom kan ansvarsfördelningen och sektioneringen inom den skiftande anestesi- och intensivvårdsverksamheten bättre tillgodoses. En nödvändig profilering mot specialområden underlättas. För ledningen av sektionen för endokrinologisk kirurgi bör den kirurgiska kliniken få en överläkartjänst i utbyte mot tjänst som biträdande överläkare. Sektionen leds av docenten Per-Ola Granberg, som bör bli förste innehavare av överläkartjänsten. Foniatri är en specialitet vid öron-, näs- och halskliniken, som bör företrädas av en överläkare. För ändamålet bör en överläkartjänst inrättas i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare vid kliniken. En tjänst som biträdande överläkare vid kliniskt-mikrobiologiska centrallaboratoriet är avsedd för sjukhushygieniker. Då kraven på sjukhushygieniker har ökat bör tjänsten ändras till överläkare.

Sammanlagt föreslås att fyra överläkartjänster inrättas i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare (+ 95 856 kr.).

4. För att behoven av kvalificerad anestesiservice skall kunna tillgodoses bör anestesiavdelningen förstärkas med en biträdande överläkare. I utredningen "Läkarutbildning i Stockholm under 1970-talet" föreslås, att hudkliniken vid karolinska sjukhuset tilldelas en biträdande överläkare fr. o. m. budgetåret 1976/77 för att kliniken skall kunna klara undervisningen för ett ökat antal studerande. Tjänsten bör inrättas. För att behovet av behandling av reumatiskt sjuka barn och öppen vård vid den reumatologiska kliniken skall kunna tillgodoses bör en tjänst som biträdande överläkare inrättas vid kliniken. Vid den psykiatriska kliniken växer antalet konsultationsfall från andra kliniker. Konsultationsverksamheten bör förstärkas genom att ännu en biträdande överläkare tillförs kliniken. Tillkomsten av högvoltstationen har medfört ökade arbetsuppgifter bl. a. för radiumhemmets gynekologiska avdelning. Radiumhemmet avses bli ett onkologiskt centrum med ansvar även för den gynekologiska cancervården inom regionen, vilket medför nya arbetsuppgifter för avdelningen. En ny tjänst som biträdande överläkare bör därför inrättas vid den gynekologiska avdelningen.

Sammanlagt bör sålunda fem biträdande överläkare tillföras sjukhuset (+ 1 170 835 kr.).

5. Med hänsyn till den kvalificerade verksamhet som bedrivs vid thoraxklinikernas kliniskt-fysiologiska laboratorium bör laboratoriet få en biträdande överläkare. Tjänsten kan inrättas i utbyte mot en avdelningsläkartjänst. Vid urologiska kliniken har tidigare funnits en extra tjänst som biträdande överläkare. Medgivandet att ha tjänsten inrättad gällde så länge klinikens överläkare var biträdande chefsläkare och upphörde i början av år 1974. Sjukvårdsarbetet bör vara uppdelat på sektioner för öppen vård och operationsverksamhet. Direktionen föreslår därför att ännu en tjänst som biträdande överläkare inrättas vid kliniken i utbyte mot en avdelningsläkartjänst. Vid audiologiska avdelningen finns en professor/överläkare och en underläkare. En tidigare personlig tjänst som överläkare för barnaudiologi har dragits in sedan innehavaren lämnat tjänsten. För den barnaudiologiska verksamheten bör en tjänst som biträdande överläkare inrättas. Därvid kan en underläkartjänst dras in.

Totalt begärs tre tjänster som biträdande överläkare inrättade i utbyte mot dels två avdelningsläkartjänster, dels en underläkartjänst (+ 107 728 kr.).

6. Behovet av psykiatrisk och gynekologisk konsultation för personalen bör tillgodoses genom att två tjänster inrättas för biträdande personalläkare, förenade med halvtidstjänstgöring. En förstärkning av personalläkarorganisationen krävs också för att denna skall kunna åläggas ytterligare uppgifter inom arbetarskydd och företagshälsovård (+ 235 574 kr.).

7. Vid neurokirurgiska kliniken finns en extra överläkartjänst, vars innehavare svarar för viss psykiatrisk verksamhet. Tjänsten får inte återbesättas. Innehavaren pensioneras under första hälften av år 1976. Vid ortopedisk-kirurgiska kliniken finns en personlig överläkartjänst för särskilt barnortopedi, vilken tjänst inte heller får återbesättas. Innehavaren pensionerades under år 1975. Då båda dessa verksamheter fyller ett angeläget sjukvårdsbehov, bör tjänsterna få återbesättas.

Vid sjukhusets klinik för alkoholsjukdomar pågår en försöksverksamhet med samordnade vård- och behandlingsinsatser för alkoholskadade. Kliniken svarar för samordning och utvärdering. Försöksverksamheten skulle pågå under tiden den 1 juli 1974 – den 30 juni 1976. Då den inte kommit igång förrän till hösten 1975, bör verksamheten omfatta även budgetåret 1976/77. Två extra tjänster som biträdande överläkare som inrättats för försöksverksamheten – den ena i utbyte mot en avdelningsläkartjänst – bör få finnas kvar under nämnda budgetår.

8. Behovet av en befintlig extra överläkartjänst vid radiumhemmets allmänna avdelning är stadigvarande. Tjänsten bör inrättas som extra ordinarie.

9. Direktionen lägger fram en prognos för antalet erforderliga årsförordnanden som underläkare för läkare under fortsatt vidareutbildning (FV) under åren 1976–1980. Därvid beräknas 50 nya s. k. FV-block komma att inrättas år 1976 och 46 år 1977. Hänsyn tas också till behovet av blockförordnanden för läkare, som fullföljer sin tidigare påbörjade vidareutbildning. Vidare förekommer förlängningar av underläkarförordanden för vissa läkare, såsom t. ex. för läkare som är antagna till forskarutbildning och

av den anledningen erhåller dispens att uppehålla underläkartjänst. Sålunda beräknas att totalt 280 underläkartjänster behövs vid sjukhuset som f. n. har 144 sådana tjänster. Med hänsyn till osäkerheten i prognosen utgår direktionen emellertid ifrån 250 underläkartjänster för ändamålet under åren 1976 och 1977. Mot denna bakgrund begärs ytterligare 12 271 000 kr. för budgetåret 1976/77. För fortsatt samordnings- och planeringsarbete samt administrationen av läkares vidareutbildning behövs ytterligare 81 808 kr.

10. En utredning har visat att en väl fungerande medicinskt teknisk tjänst kan ge rationaliseringsvinster. Chefen för karolinska institutets institution för medicinsk teknik är också chef för karolinska sjukhusets medicinskt tekniska sektion. Den medicinskt tekniska funktionen bör organiseras i fem grupper för olika utrustningstyper. För att en etapp mot en ändamålsenlig organisation av verksamheten skall kunna genomföras föreslår direktionen att en tjänst som byrådirektör (gruppchef), två tjänster för ingenjör och en tjänst för kansliskrivare inrättas vid driftbyrån (+ 308 022 kr.).

11. Sedan hösten 1973 bedrivs i samråd med socialstyrelsen försöksverksamhet med lekterapi för sjuka barn. För en fortsatt utbyggnad av förskoleverksamheten vid sjukhuset föreslås att – utöver befintliga sju förskollärartjänster vid sjukhuset – två tjänster för förskollärare inrättas vid barnmedicinska kliniken (+ 130 794 kr.).

12. Den nya arbetarskyddslagstiftningen medför ökade krav på handläggningen av personalskydds- och arbetsmiljöfrågor. Direktionen har fastställt en organisation för arbetarskyddet. Skyddsverksamheten vid sjukhuset bör byggas ut genom inrättande av en skyddsingenjörstjänst och en kansliskrivartjänst (+ 144 031 kr.).

13. För ökade insatser i fråga om abortrådgivning och information m. m. bör kuratorsorganisationen få ännu en kuratorstjänst (+ 72 121 kr.).

14. Vissa tjänstemän har beviljats tjänstledighet för facklig verksamhet enligt gällande avtal härom, vilket medför kostnader för vikarier. Vidare har huvudskyddsombud utsetts vid sjukhuset med stöd av avtalet om arbetarskydd. Medelsbehovet för ändamålet beräknas till sammanlagt 829 329 kr.

15. Följande personalförstärkningar behövs också vid karolinska sjukhuset, nämligen tre kansliskrivare och två kontorsbiträden/kontorister vid vissa kliniker m. m., en sjukgymnast, en sjuksköterska vid neurologiska kliniken, en sjuksköterska/röntgenassistent vid neuroradiologiska avdelningen, två undersköterskor vid medicinska resp. reumatologiska klinikerna, en hörselvårdsassistent – bl. a. på grund av ändrat upptagningsområde – en laboratorieingenjör och en laboratorieassistent vid kliniskt-kemiska centrallaboratoriet, en laboratorieingenjör vid kliniskt-neurofysiologiska centrallaboratoriet, en röntgenassistent vid röntgendiagnostiska avdelningen – bl. a. för termografiska bröstcancerundersökningar – samt en radioterapiassistent vid radiumhemmets allmänna avdelningen – bl. a. med anledning av att en ny megavoltterapiapparat anskaffas (+ 1 024 375 kr.).

16. På grund av bristen på utbildad sjukvårdspersonal anställer sjukhuset outbildad personal som bereds möjlighet att få lämplig utbildning. Detta innebär betydande utbildningskostnader för sjukhuset. Utbildningsverksamheten bör bibehållas på nuvarande nivå. Medlen för ändamålet behöver därvid räknas upp med 6 749 160 kr.

Statskontoret

17. Inom strålskyddsinstitutet finns bl. a. en avdelning för klinisk radiofysik. I statskontorets betänkande (Statskontoret, rapport 1975:17) Statens strålskyddsinstitut, uppgifter och organisation föreslås bl. a. att organisationstillhörigheten för strålskyddsinstitutets avdelningen för klinisk radiofysik övergår till karolinska sjukhuset. Avdelningens resurser är nämligen helt knutna till patientvården och utvecklingen av strålterapi och diagnostik inom sjukvården vid sjukhuset. Statskontoret förutsätter att det nära samarbetet mellan sjukhuset, karolinska institutet och strålskyddsinstitutet i fråga om undervisning och forskning består och att strålskyddsinstitutets finmekaniska verkstad och bibliotek även framdeles utnyttjas gemensamt. Befintliga 21 tjänster vid avdelningen föreslås således bli överförda till sjukhuset. Härutöver bör fyra nya tjänster inrättas vid avdelningen (+ 2 538 297 kr.).

Remissyttranden

Socialstyrelsen har efter remiss yttrat sig över direktionens förslag om inrättande av läkartjänster och därvid bl. a. tillstyrkt att sex nya läkartjänster inrättas.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) framhåller att medel bör beräknas för budgetåret 1976/77 för en tjänst som biträdande överläkare och en halvtidstjänst som underläkare vid hudkliniken för den ökade läkarutbildningen vid karolinska institutet. UKÄ har dock i nämnda sammanhang räknat med indragning av en halvtidstjänst som underläkare vid den psykiatriska kliniken.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) tillstyrker statskontorets förslag att avdelningen för klinisk radiofysik inordnas i karolinska sjukhusets organisation och erinrar om att sådana avdelningar finns vid övriga undervisningssjukhus. Universitetens resurser för utbildning och forskning i radiofysik är vid dessa sjukhus integrerade med sjukhusavdelningarna för klinisk radiofysik i former som motsvarar vad som gäller för de kliniska ämnena.

NUU förordar att de personaladministrativa regler och anställningsvillkor för personalen, som gäller för sjukvårdsenheterna hos Stockholms läns landstingskommun i största möjliga utsträckning görs tillämpliga även vid karolinska sjukhuset. Personalutbildningen bör utformas enligt de inom landstingskommunen gällande principerna. Man bör söka åstadkomma en gemensam personaladministrativ planering för sjukhuset och landstingskommunen.

Föredraganden

Statskontoret har i betänkande (Statskontoret, rapport 1975:17) föreslagit vissa åtgärder för att strålskyddsinstitutet i framtiden skall kunna verka som ett centralt samordnande expertorgan enligt strålskyddslagen och utöva tillsyn över användningen av strålning som är underkastad tillståndkrav enligt nämnda lag. I dessa frågor kommer chefen för jordbruksdepartementet att i annat sammanhang redovisa de förslag som skall läggas fram i proposition till 1975/76 års riksmöte. Statskontoret har i betänkandet också föreslagit att den i strålskyddsinstitutet ingående avdelningen för klinisk radiofysik förs över till karolinska sjukhusets organisation. Remissinstanserna – bl. a. socialstyrelsen, direktionen för karolinska sjukhuset, universitetskanslersämbetet, karolinska institutet och riksrevisionsverket – har i princip tillstyrkt detta förslag. Även nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) har i yttrande över direktionens anslagsframställning tillstyrkt förslaget. Jag förordar att avdelningen för klinisk radiofysik i enlighet härmed vid ingången av budgetåret 1976/77 inordnas i karolinska sjukhusets organisation. Jag beräknar därför medel under detta anslag för befintliga tjänster m. m. vid avdelningen (17).

Inom den kirurgiska kliniken finns en sektion för endokrinologisk kirurgi. Sektionen bör ledas av en överläkare i allmän kirurgi, särskilt endokrinologisk kirurgi. Tjänsten bör inrättas i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare (3). Jag beräknar medel för detta. Vidare bör en befintlig extra överläkartjänst vid radiumhemmets allmänna avdelning inrättas som extra ordinarie tjänst.

Medicine doktorn Gertrud Lind har redovisat en behandlingsmetod för smärttillstånd i ryggen. Behandlingen utförs med en specialkonstruerad bädd. I remissyttrande har direktionen för karolinska sjukhuset ställt sig positiv till att en medicinsk verifiering av behandlingsmetoden förläggs till sjukhuset. Denna bör enligt direktionen knytas till sjukhusets avdelning för fysikalisk medicin och medicinsk rehabilitering. Därvid bör Lind få som konsult biträda vid dokumentationen av metoden. Jag anser det vara värdefullt att en sådan utvärdering av behandlingsmetoden sker och beräknar under detta anslag erforderliga medel för Linds medverkan. Jag räknar med att direktionen – eventuellt i samråd med karolinska institutet – skall komma in med närmare förslag om hur Lind skall kunna knytas till ifrågavarande verksamhet.

Innehavaren av en personlig tjänst som överläkare i ortopedisk kirurgi, särskilt barnortopedi, har pensionerats under år 1975. För att den ortopedisk-kirurgiska kliniken även i fortsättningen skall kunna svara för en kvalificerad barnortopedisk verksamhet behöver kliniken en läkarförstärkning. Jag beräknar därför medel för ännu en tjänst som biträdande överläkare vid kliniken (7).

Innehavaren av extra tjänst som överläkare vid den neurokirurgiska kli-

niken har ansvaret för viss psykiatrisk verksamhet enligt vad direktionen för sjukhuset närmare bestämmer. Tjänsten får inte återbesättas. Innehavaren pensioneras under första halvåret 1976. Jag finner det vara angeläget att sådan psykiatrisk verksamhet vid de neurokirurgiska och neurotraumatologiska klinikerna äger rum även i fortsättningen. För att den psykiatriska kliniken skall kunna fullgöra verksamheten bör denna klinik få ännu en biträdande överläkare. Jag beräknar medel för tjänsten. (7).

Radiumhemmet vid karolinska sjukhuset avses bli ett onkologiskt centrum med särskilt ansvar för cancervård inom stockholmsområdet. För att radiumhemmets gynekologiska avdelning skall kunna möta de krav som härigenom ställs på avdelningen bör den få en läkarförstärkning. Jag beräknar mot denna bakgrund medel för ännu en tjänst som biträdande överläkare vid avdelningen (4).

Universitetskanslersämbetet har på grundval av utredningen "Läkarutbildning i Stockholm under 1970-talet" föreslagit bl. a. att hudkliniken vid karolinska sjukhuset tilldelas bl. a. en tjänst som biträdande överläkare fr. o. m. budgetåret 1976/77 med anledning av att kliniken skall svara för ett ökat antal studerande under läkarutbildning. Hudkliniken får svårigheter att åta sig den ökade undervisningen utan föreslagen läkarförstärkning. Med hänsyn härtill anser jag mig böra beräkna medel för en biträdande överläkare vid hudkliniken (4).

Vid karolinska sjukhuset finns medel beräknade för en tjänst som överläkare i reumatologi eller allmän internmedicin, vilken är förenad med tjänst som föreståndare för Konung Gustaf V:s forskningsinstitut. Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare denna dag att vid sin anmälan av bl. a. anslagen till medicinska fakulteterna m. m. dels redovisa ett avtal mellan staten och Konung Gustav V:s 80-årsfond angående övertagande av ansvaret för verksamheten vid nämnda forskningsinstitut, dels bl. a. föreslå att en ordinarie tjänst som professor i medicin, särskilt reumatiska och andra invalidiserande folksjukdomar, inrättas den 1 juli 1976 vid karolinska institutet. Tjänsten, som ersätter nuvarande föreståndartjänst vid forskningsinstitutet, avses bli förenad med överläkartjänst vid karolinska sjukhuset. Jag har tagit hänsyn till detta vid medelsberäkningen.

Jag redogjorde i prop. 1974:1 (bil. 7 s. 114, SoU 1974:5, rskr 1974:112) för försöksverksamheten vid sjukhusets klinik för alkoholsjukdomar, vilken har till syfte att pröva olika möjligheter till samordnad vård och behandling av alkoholskadade personer. Försöksverksamheten beräknades pågå under budgetåren 1974/75 och 1975/76. Direktionen har framhållit att denna verksamhet inte hunnit komma i gång förrän under mitten av år 1975. Jag anser med hänsyn härtill att försöksverksamheten bör få fortgå även under budgetåret 1976/77. Jag beräknar erforderliga medel för detta (7).

Den nya abortlagen förutsätter bl. a. ökade kuratorsinsatser. En ny kuratorstjänst bör därför tillföras kuratorsorganisationen (13). Personalen vid neurologiska kliniken behöver förstärkas med en sjuksköterska (15). Upp-

tagningsområdet har ändrats för audiologiska avdelningen. Den ökade belastningen som inträffat bl. a. på grund härav, föranleder att avdelningen bör få ännu en hörselvårdsassistent (15). En röntgenassistent behövs vid röntgendiagnostiska avdelningen bl. a. för termografiska bröstcancerundersökningar (15). Ännu en radioterapiassistent behövs vid radiumhemmet bl. a. mot bakgrund av att en ny apparat för megavoltterapi nu anskaffas (15). Slutligen bör skyddsverksamheten vid sjukhuset byggas ut genom att en tjänst för byråingenjör inrättas (12). Jag beräknar medel för nämnda sex tjänster.

Jag anser att omfattningen av utbildningen av personalen vid sjukhuset bör bibehållas på i stort sett nuvarande nivå även under budgetåret 1976/77 och beräknar medel för ändamålet (16).

Regeringen har medgett att en extra tjänst som biträdande överläkare får vara inrättad t. o. m. den 30 juni 1976 vid radiumhemmets allmänna avdelning. Tjänsten betalas till viss del av Stockholms läns landstingskommun mot att avdelningen tillhandahåller konsultinsatser för Huddinge sjukhus. Vidare är tjänsten motiverad av behovet av vissa insatser inom läkarutbildningen. Jag beräknar medel för bibehållande av tjänsten. Viss undervisning inom klinisk fysiologi och klinisk kemi skall överflyttas från karolinska sjukhuset till Södersjukhuset. Jag har tagit hänsyn härtill vid medelsberäkningen.

Antalet blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning har beräknats bli 178 inom stockholmsregionen under år 1976 varav 51 skulle komma att falla på karolinska sjukhuset. De åtaganden som i enlighet därmed ankommer på karolinska sjukhuset bör infrias (9).

Direktionen för sjukhuset har begärt att för budgetåret 1974/75 få överskrida dels anslagsposten till lönekostnader med 13 326 000 kr. – bortsett från merkostnader med anledning av 1975 års löneuppgörelse – dels anslagsposten till expenser med 7 760 000 kr. Direktionen har för budgetåret 1976/77 begärt en uppräkning av expensposten med 9 035 000 kr. i förhållande till postens storlek för budgetåret 1975/76. Jag förordar nu en ökning av expensposten med 8 470 000 kr. Härigenom bör något överskridande av expensposten för budgetåret 1976/77 vid oförändrad omfattning av verksamheten vid sjukhuset inte behöva inträffa.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med sammanlagt 115 043 000 kr. till 570 180 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid karolinska sjukhuset inrätta två tjänster som överläkare i SKe 50,
2. till *Karolinska sjukhuset: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 570 180 000 kr.

G 2. Karolinska sjukhuset: Utrustning

1974/75	Utgift	6 189 912	Reservation 6 077 096
1975/76	Anslag	6 500 000	
1976/77	Förslag	7 500 000	

Direktionen för karolinska sjukhuset föreslår att 13.2 milj. kr. ställs till förfogande för anskaffning av utrustning. Medelsbehovet framgår av följande sammanställning.

1. Ersättning av befintlig utrustning	11 390 000
2. Utrustning av kök och matsalar	550 000
3. Utrustning av kliniskt-patologiska centrallaboratoriet	150 000
4. Kompletterande utrustning till kliniken för alkoholsjukdomar	200 000
5. Utrustning av radiumhemmet, etapp 1	200 000
6. Utrustning av entréhallen	145 000
7. Medel för oförutsedda behov i samband med sjukhusets upprustning enligt Plan 74	600 000
	13 235 000

1. Medelstilldelningen under utrustningsanslaget under de senaste åren har inte varit tillräcklig för att tillgodose sjukhusets behov av att återanskaffa försliten eller otidsenlig utrustning.

Den medicinsk-tekniska utrustningen har tidigare värderats till 78 milj. kr. Följande återanskaffningsplan, som omfattar även annan utrustning vid sjukhuset och som bygger på 1975 års prisläge, läggs fram.

	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981–
Kirurgblocket	1 010	1 184	1 326	1 034	1 010	5 934
Medicinblocket	1 252	837	756	704	725	2 225
Barn/kvinnoblocket	67	295	312	388	635	1 152
Laboratorieblocket	6 983	7 760	7 490	5 819	5 828	37 676
Psykiatriska/social-medicinska blocket	27	12	71	–	–	333
Blocket för onkologi	1 658	1 307	1 089	983	910	8 307
Centrala förvaltningen	394	371	261	273	126	448
	11 391	**11 766**	**11 305**	**9 201**	**9 234**	**56 075**

Det totala värdet av sjukhusets utrustning i 1975 års prisläge är ungefär 109 milj. kr. Därvid har endast medräknats utrustning, som kostar minst 10 000 kr. i styckepris.

2. Direktionen har i annat sammanhang lämnat över ett utrustningsprogram för köksbyggnaden, vilket kostnadsberäknats till 1,2 milj. kr.

3. Ett på fullständiga bygghandlingar för upprustningen av kliniskt-pa-

tologiska centrallaboratoriet grundat utrustningsprogram har tagits fram. Totalt erfordras 430 000 kr. enligt programmet.

4. För budgetåret 1976/77 erfordras 200 000 kr. för fullföljandet av den beslutade försöksverksamheten vid kliniken för alkoholsjukdomar. Det är huvudsakligen forskningsapparatur som behöver anskaffas.

5. Direktionen avser att hemställa om regeringens bemyndigande att projektera en första etapp av radiumhemmets upprustning. Byggnadsarbetena kan komma att sättas igång under budgetåret 1976/77. Anskaffning av utrustning måste i så fall påbörjas under samma budgetår. Kostnaderna för utrustningen kan nu inte preciseras. Uppskattningsvis erfordras 200 000 kr. för påbörjande av utrustningsanskaffning.

6. För utrustning av bibliotek samt inredning i övrigt i samband med upprustning av entréhallen i sjukhusets huvudkomplex erfordras 145 000 kr. för budgetåret 1976/77.

7. Genomförandet av sjukhusets upprustning enligt upprättad dispositionsplan och utnyttjandeplan för sjukhuset (Plan 74) kommer delvis att ske i mindre etapper. Kostnaderna för erforderlig utrustning i samband med smärre projekt kan inte alltid beräknas i förväg. Medel bör reserveras för sådana ändamål. Därför bör 600 000 kr. beräknas att disponeras av direktionen efter framställning i varje särskilt fall.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) framhåller, att en utrustningsplan av det slag som finns för bl. a. universiteten skulle ge en bättre överblick över anslagets användning. Ändamålsenliga rutiner för slutredovisning av utrustningsobjekten bör införas. Eftersom medel måste stå till förfogande för både nyanskaffning och återanskaffning, kan NUU inte tillstyrka att den tidigare budgetår uppförda posten avseende utrustning av befintliga kliniker m. m. ändrar benämning till ersättning av befintlig utrustning. En viss återhållsamhet i fråga om ny- och återanskaffningar kan vara motiverad i avvaktan på att ytterligare klarhet vinns beträffande den framtida verksamheten vid olika enheter. Utförd inventering ger dock en förbättrad grund för anskaffningsplaneringen, som gör det befogat att inleda en successiv ökning av medelsanvisningar för ändamålet.

Såvitt NUU kan finna behöver ytterligare 550 000 kr. stå till regeringens disposition för utrustning i samband med ombyggnaden av köks- och matsalsbyggnaderna. För utrustning av vissa av patologiska centrallaboratoriets lokaler behöver ytterligare 150 000 kr. anvisas. I den mån föreslagen utrustning till kliniken för alkoholsjukdomar, som huvudsaklingen skulle utgöras av forskningsapparatur, avser s. k. vedertagen grundutrustning för forskning, som bör bekostas från detta anslag, bör sjukhuset pröva önskemålen om utrustning inom ramen för medel för utrustning av befintliga kliniker m. m.

Föredraganden

Jag beräknar 6,3 milj. kr. för nyinköp av utrustning till befintliga kliniker och avdelningar vid karolinska sjukhuset.

Vidare beräknar jag 1,2 milj. kr. för fortsatt anskaffning av utrustning i samband med den allmänna upprustningen av sjukhuset.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Karolinska sjukhuset: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

G 3. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

1974/75	Utgift	58 193 262
1975/76	Anslag	56 282 000
1976/77	Förslag	85 336 000

Akademiska sjukhuset i Uppsala har uppförts av staten i samarbete med Uppsala läns landstingskommun för läkarutbildningen och länssjukvården. Sjukhuset ägs av staten men drivs enligt avtal mellan staten och landstingskommunen i nära samarbete med landstingskommunen, som lämnar driftbidrag m. m. (prop. 1951:123, 1953:161, 1961:79, 1967:105, 1968:71, 1973:20 och 1975:79). Akademiska sjukhuset är enligt avtal även regionsjukhus för uppsalaregionen (prop. 1963:1 bil. 7 s. 461; 1967:105). Den senast träffade överenskommelsen med landstingskommunen innebar fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset m. m. för tiden t. o. m. den 30 juni 1977 (prop. 1975:79, SoU 1975:13, rskr 1975:189). Sjukhuset har f. n. omkring 1 480 vårdplatser.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Direktionen	Föredraganden
Personal			
Läkare	217	+ 23	+ 9
Anslag			
Lönekostnader	56 282 000	+ 32 304 000[1]	+ 29 054 000

[1] Häri ingår medel för läkartjänster m. m. för patologi och klinisk bakteriologi m. m.

Direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala

Direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala har gjort en översiktlig studie av undervisningssjukhusens bemanningar på specialistläkarnivå jäm-

fört med deras sjukvårdsverksamhet. Studien visar att läkartätheten är klart lägre vid akademiska sjukhuset än vid andra motsvarande undervisningssjukhus.

1. Löneomräkning 15 515 000 kr., varav 1 587 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en nedskärning av utgifterna under detta anslag och driftkostnadsanslaget (anslaget G 4) med sammanlagt ca 18 milj. kr. För att åstadkomma denna utgiftsminskning skulle verksamheten – som för budgetåret 1975/76 beräknas omfatta ca 440 000 vårddagar – behöva minskas med minst 30 000 vårddagar.

3. Ortopediskt kirurgiska kliniken har vid inflyttning i det nya kirurgiska blocket övertagit den frakturkirurgiska verksamheten från kirurgiska kliniken. För verksamheten bör inrättas en överläkartjänst. Härigenom får kliniken en nödvändig läkarförstärkning. Den kirurgiska verksamheten kräver utökad anestesiservice. Anestesiavdelningen behöver ännu en läkare. Av organisatoriska skäl bör avdelningen tillföras en överläkartjänst. Uppsalaregionens patienter med yrkesdermatologiska sjukdomar remitteras till Stockholm. I det nya neuroblocket kan en yrkesdermatologisk enhet inrymmas. En tjänst som överläkare i yrkesdermatologi bör inrättas vid hudkliniken. Klinisk genetisk utredning och rådgivningsverksamhet bedrivs vid sjukhuset. Fasta tjänster för verksamheten har dock ännu inte tillskapats. För att fortsatt klinisk genetisk verksamhet skall kunna garanteras måste en överläkartjänst inrättas för ändamålet. Det är angeläget att reumatologin utvecklas vid medicinska kliniken. Den nya rehabiliteringskliniken vid sjukhuset ökar kraven på reumatologisk expertis. En överläkartjänst bör därför inrättas vid medicinska kliniken med uppgift för innehavaren att bl. a. leda den reumatologiska öppna vården. Vidare föreslås att en överläkartjänst tillförs sjukhuset för att en yrkesmedicinsk verksamhet skall kunna byggas upp vid sjukhuset.

För att kunna dela upp ansvaret för klinikens forskningsverksamhet och sjukvård föreslår direktionen att en överläkartjänst tillförs envar av de kirurgiska och medicinska klinikerna. Särskilt den medicinska kliniken är i starkt behov av fler läkartjänster för att kunna klara sina arbetsuppgifter.

Sammanlagt begärs åtta nya överläkartjänster (+ 1 736 912 kr.).

4. Den kardiologiska avdelningen inom medicinska kliniken förmår inte uppfylla åtagandena inom regionvården. En biträdande överläkare måste därför tillföras kliniken. Sjukhusets utökade och alltmer kvalificerade verksamhet kräver mera tidskrävande undersökningar av den röntgendiagnostiska avdelningen, som därför bör förstärkas med en biträdande överläkare. En tjänst som biträdande överläkare bör inrättas vid neurologiska kliniken för att kliniken skall kunna svara för läkarverksamheten vid en till Ulleråkers sjukhus knuten neurologisk behandlingsenhet. Uppsala läns landstingskommun är beredd att betala kostnaderna för den läkararbetskraft, som ställs till förfogande för enheten. För att uppsalaregionen skall kunna få behovet av ca 42 njurtransplantationer per år tillgodosett krävs ytterligare en tjänst

som biträdande överläkare vid den kirurgiska kliniken. Vid det kliniskt neuro-fysiologiska centrallaboratoriet har verksamheten fördubblats utan läkarförstärkning. Laboratoriet har fått nya lokaler i neuroblocket. Ökade krav på neuro-fysiologisk service ställs bl. a. från den nya rehabiliteringskliniken och från regionen beträffande konsultfall. En tjänst som biträdande överläkare bör inrättas vid kliniskt neurofysiologiska centrallaboratoriet. Vidare bör infektionskliniken få ännu en biträdande överläkare.

Direktionen föreslår i denna del inrättande av sammanlagt sex tjänster som biträdande överläkare (+ 1 200 000 kr.).

5. Regeringen har medgivit att en extra tjänst som överläkare i gynekologi och obstetrik, företrädesvis perinatal medicin, tills vidare får finnas inrättad vid kvinnokliniken för Bo A. Nilsson. Tjänsten bör stadigvarande inrättas vid kliniken med Bo A. Nilsson som förste innehavare. Därvid kan en extra tjänst som biträdande överläkare vid kliniken dras in. För att kliniken skall få lättare att bemanna sina tjänster med erfarna specialister bör också en avdelningsläkartjänst omvandlas till en tjänst som biträdande överläkare. Röntgendiagnostiska avdelningen är uppdelad i åtta sektioner, som var och en bör ledas av överläkare eller biträdande överläkare, men har endast sex läkare i sådan ställning. Två avdelningsläkartjänster bör omvandlas till en överläkartjänst och en tjänst som biträdande överläkare för att alla sektioner skall kunna få en organisatoriskt lämplig ledning. För att innehavarna av tjänst som professor/överläkare skall kunna avlastas vissa arbetsuppgifter – och då särskilt beträffande klinikernas insatser inom öppen vård – föreslås att en överläkartjänst inrättas i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare vid envar av barnmedicinska kliniken och lungkliniken. Anestesiavdelningens omfattande verksamhet – särskilt vid sjukhusets högt specialiserade centraloperationsavdelning – kräver läkare med särskild kompetens vid avdelningen. En avdelningsläkartjänst bör därför förvandlas till en tjänst som biträdande överläkare. Vid den ortopediskt kirurgiska kliniken bör en avdelningsläkartjänst omvandlas till tjänst som biträdande överläkare.

Sammanfattningsvis föreslås sålunda, att tre tjänster som biträdande överläkare och en avdelningsläkartjänst byts ut mot överläkartjänster samt att fyra avdelningsläkartjänster byts ut mot tjänster som biträdande överläkare eller att sammanlagt åtta läkarutbyten vidtas (+162 448).

6. Den utökade verksamheten vid de i det följande upptagna sjukhusenheterna motiverar härutöver enligt direktionen inrättande av nio avdelningsläkartjänster, nämligen två vid rehabiliteringskliniken och en vid envar av barnmedicinska, ortopediskt kirurgiska, thoraxkirurgiska och urologiska klinikerna, ögonkliniken samt de audiologiska och foniatriska avdelningarna (+ 1 612 962 kr.).

7. Tre underläkartjänster vid neurokirurgiska kliniken, ortopediskt kirurgiska kliniken resp. socialmedicinska institutionen kommer inte att kunna uppehållas av läkare, som genomgår fortsatt vidareutbildning. Eftersom läkartjänsterna behövs för den sjukvårdande verksamheten, bör de inte stå

vakanta. Underläkartjänsterna bör därför bytas ut mot avdelningsläkartjänster (+ 133 941 kr.).

8. Fortsatt vidareutbildning för läkare anordnas vid akademiska sjukhuset. Sålunda behöver underläkarförordnanden meddelas dels läkare, som fullgör tidigare påbörjad specialistutbildning, dels läkare som fullgjort sin allmäntjänstgöring och önskar blockförordnande för fortsatt vidareutbildning (FV-block). Under budgetåret 1976/77 behövs ytterligare medel för ändamålet, motsvarande kostnaderna för 26 årsförordnanden som underläkare (+ 3 791 883 kr.).

9. Vid omvandling av underläkartjänst till avdelningsläkartjänst inträffar att den nya tjänsten innefattar högst 65 timmars undervisningsskyldighet för år. Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet har anmält att denna undervisningsskyldighet skall fr. o. m. budgetåret 1975/76 utnyttjas så långt det är möjligt. Direktionen har beräknat att en total läkararbetstid av 11 310 timmar för år härigenom kommer att överföras från sjukvården till undervisningen. För att sjukvårdsverksamheten inte skall behöva minska bör vissa lönemedel för anställande av läkare enligt arvodesnorm ställas till direktionens förfogande (+ 1 466 143 kr.).

10. Läkare som är specialistkompetent men registrerad för forskarutbildning kan få dispens att uppehålla underläkartjänst. F. n. har femton läkare medgetts fortsatt underläkarförordnande för forskarutbildning. Sådana läkare är ofta tjänstlediga från underläkartjänsten. Direktionen föreslår att 680 029 kr. beräknas för lönekostnader för sådana underläkarförordnanden under budgetåret 1976/77.

11. Medel begärs att kompensera arbetstidsbortfallet vid tjänstledighet för fackligt arbete (+ 111 525 kr.).

12. Med hänsyn till dels den ansträngda läkarsituationen vid barnmedicinska kliniken, dels att en av klinikens biträdande överläkare förordnats att vara chefsläkare vid sjukhuset hemställs om medel för inrättande av en extra tjänst som biträdande överläkare vid kliniken (+ 200 000 kr.).

13. Förhandlingar pågår mellan statens förhandlingsnämnd och Uppsala läns landstingskommun m. fl. om inrättande av ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium vid akademiska sjukhuset. Om laboratorierna inrättas skall ett antal läkartjänster och arvoden m. m. vid laboratorierna bekostas från detta anslag. Samtidigt minskar sjukhusets kostnader för laboratorieundersökningar. Universitetet i Uppsala kan också vid en integration mellan nuvarande institutioner för patologi och klinisk mikrobiologi med sjukhusets verksamhet dra in viss personal m. m. vid institutionerna. Direktionen beräknar medel för omorganisationen, som förutsätts kunna genomföras den 1 juli 1976 (+ 4 606 178 kr.).

14. Den socialmedicinska institutionen vid Uppsala universitet bör i likhet med andra sådana institutioner i landet integreras i undervisningssjukhuset. Professorn i socialmedicin vid universitetet bör bli tillika överläkare i socialmedicin vid akademiska sjukhuset. En tjänst som biträdande överläkare

bör inrättas vid institutionen i utbyte mot viss befintlig tjänst som lärare vid universitetet (+ 328 340 kr.).

15. Direktionen beräknar medel för vikariatskostnaderna för föreslagna nya läkartjänster (+1 080 000 kr.).

Remissyttranden

Socialstyrelsen har efter remiss yttrat sig över direktionens förslag om inrättande av läkartjänster och därvid bl. a. tillstyrkt att 19 nya läkartjänster inrättas.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser det välmotiverat från utbildnings- och forskningssynpunkt att den socialmedicinska verksamheten ges en fastare anknytning till sjukvården. UKÄ framhåller det angelägna i att föreslagen omorganisation genomförs så att frågan härigenom får en lösning i enlighet med vad som gäller för socialmedicin vid övriga undervisningssjukhus. Något förslag att en lärartjänst vid universitetet skulle dras in i samband med omorganisationen har dock inte förts fram av medicinska fakulteten vid Uppsala universitet eller tagits upp av UKÄ.

Omsättningen av innehavare på tjänster för specialistutbildade läkare är ett problem inte minst på utbildningssidan. UKÄ tillstyrker att åtgärder som förbättrar läget i detta avseende vidtas i enlighet med direktionens förslag.

Föredraganden

Statens förhandlingsnämnd har träffat en överenskommelse med Uppsala läns landstingskommun om att ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium skall inrättas den 1 juli 1976 vid akademiska sjukhuset i Uppsala. Överenskommelsen innebär också att landstingskommunen är beredd att svara för 30 % av kostnaderna för erforderliga investeringar för dessa verksamheter, vilket överensstämmer med vad som i stort gäller för utbyggnaden av sjukhuset i övrigt. Riksdagens bemyndigande bör inhämtas att godkänna överenskommelse om inrättande av nämnda centrallaboratorier vid sjukhuset.

Jag beräknar i överensstämmelse med direktionens förslag erforderliga medel för de läkartjänster m. m., som behövs för de nya verksamheterna (13). I viss utsträckning kommer personal från universitetet i Uppsala att flyttas över till sjukhuset. Som chefen för utbildningsdepartementet senare denna dag kommer att närmare redogöra för bör tre tjänster som professor – nämligen två i patologi och en personlig tjänst i klinisk bakteriologi – samt en tjänst som biträdande professor för patologi, särskilt neuropatologi, vid universitetet förenas med tjänster som överläkare vid sjukhuset. Det mikrobiologiska centrallaboratoriet avses i första hand omfatta klinisk bakteriologi. En närmare prövning bl. a. av omfattningen av läkarpersonalen på sjukhusets stat för centrallaboratorierna inom medelsramen får senare

ske i de former som regeringen bestämmer.

Statens förhandlingsnämnd har också i uppdrag att ta upp förhandlingar om en socialmedicinsk avdelning vid sjukhuset. Något resultat av dessa förhandlingar föreligger ännu inte.

Den ortopediskt kirurgiska kliniken har flyttat in i nya lokaler i det kirurgiska blocket. I samband härmed har antalet vårdplatser ökat. Kliniken har tagit över ansvaret för den frakturkirurgiska verksamheten. För att kliniken skall kunna möta de bl. a. härigenom ökade kraven behöver den en läkarförstärkning. Mot denna bakgrund har regeringen i september 1975 medgett att en extra tjänst som biträdande överläkare får vara inrättad under budgetåret 1975/76 vid kliniken. En avdelningsläkartjänst hålls samtidigt ledig. Då behovet av anordningen är stadigvarande beräknar jag nu medel för en tjänst som biträdande överläkare i utbyte mot en avdelningsläkartjänst (5). Kliniken behöver vidare få ännu en läkartjänst. Det är lämpligt att ansvaret för frakturkirurgin handhas av en överläkare. Jag beräknar därför medel för en tjänst vid kliniken som överläkare i ortopedisk kirurgi, särskilt frakturkirurgi (3).

Den omfattande och specialiserade operationsverksamheten bl. a. vid sjukhusets centraloperationsavdelning ställer växande krav på anestesiavdelningen. Antalet läkare vid avdelningen behöver ökas ut. Avdelningen, som utför anestesier på många håll inom sjukhuset, behöver en läkarförstärkning i form av en överläkartjänst. Jag beräknar medel för en ny överläkartjänst vid anestesiavdelningen (3).

Inom den medicinska klinikens ram ligger många och skiftande verksamheter. Direktionen har påtalat klinikens svårigheter att på ett tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter när det gäller kardiologi och reumatologi. Klinikens roll inom vidareutbildningen av läkare är viktig. Med hänsyn till vad jag anfört finner jag att klinikens läkarstab behöver förstärkas med ännu en tjänst som biträdande överläkare. Jag beräknar medel för en sådan tjänst (4).

För att få en bättre sjukvårdsverksamhet behöver den röntgendiagnostiska avdelningen ännu en läkare i biträdande överläkares ställning. Regeringen har därför i september 1975 medgivit, att en extra tjänst som biträdande överläkare får finnas inrättad under budgetåret 1975/76 vid avdelningen mot att en avdelningsläkartjänst inte samtidigt uppehålls. Jag beräknar nu medel för en tjänst som biträdande överläkare fr. o. m. den 1 juli 1976 vid avdelningen. Därvid kan en avdelningsläkartjänst dras in (5).

Jag delar direktionens uppfattning att den barnmedicinska kliniken bör få disponera en extra tjänst som biträdande överläkare så länge en av de biträdande överläkarna är förordnad som chefsläkare. Jag beräknar medel för ändamålet (12).

En ny rehabiliteringsklinik vid akademiska sjukhuset öppnar en fullständig verksamhet under budgetåret 1976/77. Kliniken, som bl. a. innefattar

en avdelning för fysikalisk terapi, bör i enlighet med direktionens förslag tillföras två avdelningsläkare (6).

Akademiska sjukhuset har på senare tid byggts ut med ett kirurgblock och ett neuroblock, som försetts med modern utrustning. Härigenom och genom ombyggnader har förutsättningar skapats för en intensivare verksamhet inom sjukvården, läkarutbildningen och forskningen vid sjukhuset. För att möjligheterna härtill skall kunna utnyttjas till fullo behövs på vissa håll ett tillskott av läkartjänster. Mina förslag i det föregående bör ses mot denna bakgrund. Jag förordar också att sjukhuset får ytterligare tre nya avdelningsläkartjänster för verksamheter som är av betydelse inom sjukhusets regionvård. Två av tjänsterna bör avses för thoraxkirurgiska och urologiska klinikerna. Den tredje bör tilldelas barnmedicinska klinikens avdelning för barnkardiologi, vars verksamhet utvecklats till att även bli en angelägenhet såväl för uppsalaregionen som för andra län utanför denna. Jag beräknar medel för tjänsterna (6).

Antalet blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning har beräknats bli 140 inom uppsalaregionen under år 1976, varav ca 30 avser akademiska sjukhuset i Uppsala. De åtaganden som i enlighet därmed ankommer på akademiska sjukhuset bör infrias (8).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med sammanlagt 29 054 000 kr. till 85 336 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna överenskommelse mellan staten och Uppsala läns landstingskommun om inrättande av ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium vid akademiska sjukhuset i Uppsala,
2. bemyndiga regeringen att vid akademiska sjukhuset i Uppsala inrätta två tjänster som överläkare i SKe 50,
3. till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 85 336 000 kr.

G 4. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Driftkostnader

1974/75	Utgift	33 170 999
1975/76	Anslag	55 355 000
1976/77	Förslag	53 265 000

Från anslaget bekostas statens andel av driftkostnaderna – bortsett från läkarlöner och vissa utrustningskostnader – vid akademiska sjukhuset i Uppsala. Enligt avtal med Uppsala läns landsting angående samarbete för driften av akademiska sjukhuset erlägger landstinget ersättning till staten, motsvarande en på visst sätt beräknad kostnad för sjuka från Uppsala län jämte

vissa belopp som ersättning för läkarkostnader (prop. 1951:123, 1953:161, 1961:79, 1967:105, 1968:71, 1973:20 och 1975:79). Beträffande s. k. löpande utrustningsanskaffning skall landstingets kostnadsandel beräknas enligt en formel som innebär, att landstinget svarar för ca 38 % av kostnaderna. Samarbetsavtalet gäller t. o. m. den 30 juni 1977.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Direktionen	Föredraganden
1. Bidrag till driftkostnader enligt avtal	29 181 000	−1 530 000	−2 591 000
2. Bidrag till löpande anskaffning av utrustning	2 666 000[1]	+2 774 000[2]	+ 186 000[3]
3. Sjukvård åt mindre bemedlade från ort utom Uppsala län	10 000	–	–
4. Hyreskostnader	23 498 000	+ 315 000	+ 315 000
	55 355 000	**+1 559 000**	**−2 090 000**

[1] Motsvarande en beslutad utrustningsram för budgetåret 1975/76 om 4,3 milj. kr.
[2] Motsvarande en utrustningsram för budgetåret 1976/77 om 9 milj. kr.
[3] Motsvarande en utrustningsram för budgetåret 1976/77 om 4,6 milj. kr.

Direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala

1. Bortsett från läkartjänsterna finns f. n. 3 007 tjänster vid akademiska sjukhuset. Direktionen föreslår att 151 nya tjänster inrättas. Av dessa avses ca 28 för att avlösa hittillsvarande entreprenadstädning inom sjukhuset. De nya tjänsterna beräknas kosta ca 8 milj. kr. Statens förhandlingsnämnd förhandlar med Uppsala läns landstingskommun och andra berörda landstingskommuner om inrättande av ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium vid akademiska sjukhuset. Direktionen förutser att laboratorierna kommer att inrättas och beräknar därför ca 3 milj. kr. för ändamålet, vilket motsvarar ca 80 tjänster för organiserandet av dessa nya centrallaboratorier. Av förutnämnda 151 nya tjänster är ca 26 redan inrättade som extra tjänster.

Lönekostnadspålägg med 36 % av lönekostnaderna har inräknats.

Utbildningsverksamheten beräknas kosta ca 3,8 milj. kr. vid oförändrad omfattning. Direktionen räknar dock med att den skall öka med 20 % vilket motsvarar en ökad utgift av 580 000 kr.

Utgifterna för löner till annan personal än läkare vid sjukhuset beräknas sammanfattningsvis stiga från 129 milj. kr. för budgetåret 1975/76 till ca 186 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Omkostnaderna beräknas öka mellan budgetåren 1975/76 och 1976/77 från ca 73,5 milj. kr. till ca 78,9 milj. kr.

Antalet vårddagar beräknas öka från ca 440 000 för budgetåret 1975/76 till ca 451 000 för budgetåret 1976/77. Det fastställda antalet vårdplatser beräknas öka från 1 478 till 1 521 mellan dessa budgetår.

Vårddagkostnaden beräknas öka från ca 620 kr. till ca 868 kr.

Totalkostnaden för driften av sjukhuset – bortsett från läkarlönerna – har beräknats till ca 324 milj. kr. Uppsala läns landstings bidrag beräknas till ca 160 milj. kr. och övriga inkomster till ca 136 milj. kr. Sedan landstingets bidrag och inkomsterna dragits från totalkostnaden återstår en nettoutgift för staten under anslagsposten av 27 651 000 kr.

2. Sjukhuset behöver enligt direktionen anskaffa löpande utrustning inom en totalram av 9 milj. kr. I denna ram ingår anskaffning av en ny accelerator till kliniken för allmän onkologi till en beräknad kostnad av 3,2 milj. kr.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) anser det önskvärt att framställningar om medel till löpande anskaffning av utrustning grundas på en inventering av befintlig utrustning och en plan för erforderliga ny- och återanskaffningar. Förslaget om anskaffning av en ny accelerator bör bedömas mot en mer långsiktig plan för verksamheten. NUU kan inte nu tillstyrka valet av strålbehandlingsapparatur. Bättre bedömningsunderlag bör redovisas innan slutlig ställning tas. Såsom exempel på annan i anslagsframställningen angiven utrustning, som bör särskilt prövas av regeringen, nämner NUU blodgrupperingsautomat till blodcentralen och viss tomografutrustning.

Föredraganden

Som jag nämnt under anslaget G 3 har överenskommelse träffats med Uppsala läns landsting om inrättande den 1 juli 1976 av ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium vid sjukhuset. Medel bör därför beräknas för ett antal tjänster vid laboratorierna för den personal som erbjuds anställning vid sjukhuset enligt avtalet samtidigt som hänsyn bör tas till att vissa utgifter för laboratorieundersökningar minskar. Sjukhuset får också inkomster genom de nya verksamheterna.

Jag beräknar medel under anslaget för statens andel av kostnaderna för löpande anskaffning av utrustning till akademiska sjukhuset inom en total ram av 4,6 milj. kr. Med hänsyn till att Uppsala läns landstingskommuns andel i kostnaderna för den under budgetåret 1975/76 medgivna utrustningsanskaffningen enligt gällande avtal kan slutligt fastställas först efter budgetårets slut, kan anslaget för budgetåret 1976/77 även komma att belastas av vissa kostnader för utrustning som anskaffats budgetåret 1975/76. Jag beräknar inte några medel för anskaffning av en ny accelerator.

Utbildningsverksamheten för sjukhusets personal bör bibehållas vid i stort sett nuvarande volym.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 53 265 000 kr.

G 5. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Utrustning

1974/75	Utgift	140 000	Reservation 145 891
1975/76	Anslag	100 000	
1976/77	Förslag	240 000	

Från anslaget bekostas statens andel av kostnader för utrustning till akademiska sjukhuset i Uppsala i samband med byggnadsåtgärder. Enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun m. fl. svarar staten i regel för 40 % av kostnaderna för utbyggandet av sjukhuset, inkl. utrustningskostnaderna.

Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande

Medelsbehovet för anskaffning av utrustning till akademiska sjukhuset i Uppsala under budgetåret 1976/77 framgår av följande sammanställning.

	Totalt	Statens andel
1. Utrustning till barnkliniker	300 000	120 000
2. Kommitténs verksamhet	300 000	120 000
	600 000	**240 000**

1. Kommitténs utrustningsverksamhet under budgetåret 1976/77 kommer att i huvudsak omfatta åtgärder för anskaffning av utrustning till en ny barnklinikbyggnad. Denna beräknas vara färdigställd under budgetåret 1978/79. Medelsbehovet beräknas vara störst under budgetåren 1977/78 och 1978/79. För utrustning som har samband med byggprocessen beräknar kommittén emellertid ett begränsat medelsbehov av 300 000 kr.

2. Från anslagsposten bekostas löner, vissa konsultarvoden och andra arvoden, resor, hyror m. m. samt utredningar. Löneckostnaderna beräknas till 225 000 kr. Härtill kommer kostnaderna för kommitténs egen verksamhet i vad den avser utrustning med 75 000 kr.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande tillstyrker att 120 000 kr. beräknas för statens andel av sådan utrustning till nybyggnaden för barnklinikerna som påverkar byggprocessen. Beloppet bör dock ställas till kommitténs förfogande först när visst bedömningsunderlag redovisats.

Föredraganden

Jag beräknar i enlighet med byggnadskommittens förslag anslaget till 240 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 240 000 kr.

G 6. Bidrag till kommunala undervisningssjukhus

1974/75	Utgift	287 840 470
1975/76	Anslag	240 000 000
1976/77	Förslag	300 000 000

Från anslaget utgår ersättningar till vissa kommunala sjukvårdshuvudmän enligt avtal om läkarutbildning och forskning vid kommunala undervisningssjukhus samt enligt avtal om anordnande och upplåtelse av lokaler vid dessa sjukhus för statlig verksamhet.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1974:93, SoU 1974:26, rskr 1974:239) har godkänts sammanlagt åtta avtal om läkarutbildning och forskning (LUA 74), nämligen i Stockholms län, vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala, i Linköping, i Malmö, i Lund, i Göteborg, vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg resp. i Umeå, samt vissa överenskommelser om statlig investeringsersättning på grundval av nämnda avtal. Avtalen gäller för åren 1974–1976.

Utöver driftersättningar och investeringsersättningar enligt nämnda avtal och överenskommelser utgår från anslaget också dels vissa bidrag för byggnads- och utrustningsåtgärder som föranleds av praktisk utbildning av sjukgymnaster i Stockholm, Lund och Malmö, dels bidrag enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun om anordnande av forskning och utbildning i geriatrik vid Kungsgärdets sjukhus i Uppsala (prop. 1966:1 bil. 10 s. 395, SU 1966:8, rskr 1966:8) och dels bidrag till viss dispensärverksamhet vid karolinska sjukhuset.

Från anslaget utgår även ersättningar för den verkliga kostnaden för byggnadsarbeten inom sådana lokaler i sjukhusbyggnader, som enligt särskilda avtal upplåtits för statlig verksamhet. Detta gäller

a) institutionen för medicinsk teknik vid universitetet i Linköping,
b) vissa lokaler i bakteriologibyggnaden i Lund,
c) lokaler i mikrobiologibyggnaderna i Göteborg,
d) lokaler för odontologisk verksamhet och mikrobiologi m. m. vid universitetet i Umeå,
e) lokaler för statens rättsläkarstationer i Linköping, Lund, Göteborg och Umeå,
f) provisoriska lokaler för arbetsmedicinsk verksamhet i Umeå.

Från anslaget skall också utbetalas ifrågakommande investeringsersätt-

ningar till anordnande av vissa lokaler vid regionsjukhuset i Linköping åt statens rättskemiska laboratorium (prop. 1974:93), vid lasarettet i Umeå för statens rättspsykiatriska klinik (prop. 1974:93) och vid lasarettet i Lund åt rättsmedicinsk verksamhet i Lund (prop. 1975:1 bil. 7 s. 127, SoU 1975:5, rskr 1975:80).

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU)

Statens förhandlingsnämnd har träffat en överenskommelse som innebär att sammanlagt ca 17.1 milj. kr. per månad utbetalas a conto tills vidare under år 1975 såsom driftersättningar. Detta innebär ett belopp av ca 205 milj. kr. för hela året.

Vid bedömning av medelsbehovet för investeringsersättningar bör uppförandet av huvudblocket vid regionsjukhuset i Linköping och av det s. k. huvudsjukhuset vid Östra sjukhuset i Göteborg särskilt beaktas, liksom förhållandet att arbetena avseende en kirurgibyggnad vid Malmö allmänna sjukhus beräknas bli påbörjade under andra halvåret 1976.

Vidare beaktar NUU medelsbehovet för anordnande och inredning av lokaler för statens rättskemiska laboratorium i Linköping samt för statens rättsläkarstation i Lund och den till stationen knutna utbildnings- och forskningsorganisationen vid universitet i Lund, liksom medelsbehovet för anordnande och utrustning av lokaler för statens rättspsykiatriska klinik i Umeå. Med utgångspunkt i nuvarande kostnadsläge räknar NUU med att investeringsersättningarna under budgetåret 1976/77 kommer att uppgå till ca 65 milj. kr.

Föredraganden

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) har i yttrande över framställningar om bidrag till anordnande av radioterapevtiska kliniker framhållit att sådana statsbidrag, som för innevarande budgetår utgår från förslagsanslaget H 5. Bidrag till anordnande av radioterapevtiska kliniker, bör avvecklas. Enligt av riksdagen antagna riktlinjer för regionsjukvårdens utbyggande (prop. 1960:159, SU 1960:189, rskr 1960:381) skulle ifrågavarande bidrag utgå för inrättande och anordnande av radioterapevtiska kliniker i Linköping, Örebro och Umeå. Syftet med dessa bidrag kan numera anses vara uppfyllt. Jag delar därför nämndens bedömning att den fortsatta bidragsgivningen bör begränsas till hittills gjorda investeringar och sådana investeringar som berörda huvudmän räknat med vid uppgörandet av budgeten för år 1976. Jag anser det lämpligt att till följd härav kvarstående bidragsutbetalningar för anordnande av radioterapevtiska kliniker under budgetåret 1976/77 sker från detta anslag.

Regeringen har den 27 november 1975 godkänt avtal om lokaler för rättsmedicinsk verksamhet i Linköping och Lund. Sedan vissa ombyggnadsarbeten

utförts i Linköping skall staten enligt avtalet om dessa lokaler betala en särskild investeringsersättning med 1 350 000 kr. I Lund skall staten betala en investeringsersättning med 81 % av kostnaderna för en tillbyggnad för rättsmedicin m. m. till patologibyggnaden. Vidare utgår sådan ersättning med 25 % för vissa ombyggnadsarbeten i byggnaden. Kostnaderna har preliminärt beräknats till 6,5 milj. kr. för tillbyggnaden och 1,5 milj. kr. för ombyggnaden. Vidare skall statlig investeringsersättning utgå för kostnaden för inredning av lokalerna för rättsmedicin. Jag nämnde i prop. 1975:1 (bil. 7, s. 126, SOU 1975:5, rskr 1975:80) att jag fann det ändamålsenligt att sådana investeringsersättningar skulle utgå från förevarande anslag. Regeringen har mot denna bakgrund föreskrivit att så skall ske.

Statens förhandlingsnämnd har kommit överens med berörda sjukvårdshuvudmän om viss indexmässig höjning av driftersättningarna i enlighet med gällande bestämmelser i läkarutbildningsavtalen. Regeringen har den 4 december 1975 fastställt uppgörelsen. Enligt denna uppgår den slutligt bestämda driftersättningen för år 1975 till 216 457 000 kr. Under år 1976 skall enligt överenskommelsen utbetalas a conto sammanlagt omkring 240 milj. kr. såsom driftersättning. Investeringsersättningarna kan beräknas uppgå till omkring 60 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Jag beräknar med hänsyn till vad jag anfört att drift- och investeringsersättningarna till huvudmännen för kommunala undervisningssjukhus enligt de avtal och överenskommelser som redovisats i det föregående kommer att uppgå till sammanlagt ca 300 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Utbetalningen av kvarstående bidrag till radioterapevtiska kliniker bör kunna rymmas inom detta anslagsbelopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala undervisningssjukhus* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 000 kr.

G 7. Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby

1974/75	Utgift	2 677 607[1]	Reservation	246 974[1]
1975/76	Anslag	2 649 000		
1976/77	Förslag	3 360 000		

[1] Anslaget Utbildnings- och forskningsverksamhet vid läkarstationen i Dalby läkardistrikt.

Från anslaget bekostas forsknings- och utbildningsverksamheten vid vårdcentralen i Dalby. Verksamheten regleras genom ett mellan staten och Malmöhus läns landstingskommun år 1964 träffat avtal om samarbete för uppförande och drift av en läkarstation i Dalby läkardistrikt. Enligt avtalet bidrar staten till kostnaderna för uppförande av läkarstationen samt svarar för den personal som är avsedd uteslutande för utbildnings- eller forsk-

ningsändamål och för anskaffning av löpande utrustning, förbrukningsartiklar m. m., som hänför sig till nämnda verksamhet (prop. 1965:1 bil. 7 s. 168).

Socialstyrelsen

Baspersonalen består f. n. av en forskningsledare, som är professor i medicin, särskilt öppen hälso- och sjukvård, vid universitetet i Lund, en distriktsläkare med tillsynsuppgifter, en instruktionssköterska med laboratorieutbildning, en byrådirektör, en kamrerare, en assistent, en amanuens, tre kanslisekreterare, en deltidsanställd laboratorieassistent, en laboratoriekonsult, en psykiatrisk konsult, en sociolog-konsult, konsulter för andra speciella ändamål och ytterligare en distriktsläkare. Kostnaderna härför jämte kostnader för en klinisk farmakologkonsult, för utökning av sociolog-konsultens insatser samt för arvoden till lärare i hälso- och sjukvård och till socialvårdspersonal för insatser i forsknings- och utvecklingsarbetet beräknas till 1 137 000 kr.

För arvoden till ledamöter i den rådgivande nämnden för verksamheten vid vårdcentralen och till experter samt för resekostnader och traktamenten beräknas sammanlagt 124 000 kr. Kostnader för material, elektricitet, telefon, datamaskinell verksamhet m. m. beräknas till 462 000 kr. Vidare behöver basutrustningen kompletteras för 15 000 kr. Utöver 1 738 000 kr. till berörda baskostnader behövs enligt socialstyrelsen 2 577 000 kr. till forskningsverksamhet under budgetåret 1976/77 vid vårdcentralen enligt följande sammanställning.

Forskningsprojekt		Kostnad kr.
Beslutade forskningsprojekt		
a)	Prospektiv undersökning av 67-åringar (medicinsk och psykologisk del)	229 000
b)	Undersökning av kostvanor, varvid man avser att belysa sambandet mellan kostvanor och hälsotillstånd	442 000
c)	Diagnostik av förhöjt blodtryck vid hjärt–kärlsjukdomar	64 000
d)	Undersökning för förebyggande av "grön" starr	207 000
e)	Hälsokontroll av 7–10-åringar	107 000
f)	Organisation av psykiatrisk sjukvård vid vårdcentral	133 000
g)	Forskning inom socialvårdsfältet	162 000
h)	Social åldersforskning	103 000
	Summa beslutade projekt	1 447 000
Nya forskningsprojekt		
Specificerade pilotundersökningar		
a)	Urvalsmetod för förebyggande behandling av förhöjt blodtryck	254 000
b)	De ekonomiska och sociala strukturernas inflytande på levnadsnivån inom olika tätorter i Dalbyregionen	83 000
c)	Infektionsstudier	167 000
d)	Försöksverksamhet inom barnomsorgsverksamhet	103 000

Forskningsprojekt	Kostnad kr.
Pilotundersökningar, etablering av nya forskningsprojekt, ej projektspecificerade	125 000
Övriga nya forskningsprojekt	
e) Handikappundersökning	176 000
f) Företagshälsovård vid vårdcentral	98 000
g) Organisation av reumatikervården vid vårdcentral	124 000
Summa nya projekt	1 130 000
Totalt	**2 577 000**

Kostnaderna för viss baspersonal och vetenskaplig basutrustning m. m. samt nämnda forskningsprojekt uppgår sålunda till sammanlagt 4 315 000 kr. Löne- och prisomräkning 383 000 kr., varav 36 000 kr. utgör höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Anslaget bör tas upp med 3 360 000 kr. Jag har därvid beräknat 324 000 kr. för de nya projekten urvalsmetod för förebyggande behandling av förhöjt blodtryck och organisation av reumatikervården vid vårdcentral.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 360 000 kr.

G 8. Vidareutbildning av läkare

1974/75	Utgift	7 931 852
1975/76	Anslag	15 700 000
1976/77	Förslag	21 263 000

Från anslaget bekostas utgifter i samband med vidareutbildning av läkare (prop. 1969:35, SU 1969:83, rskr 1969:215; prop. 1972:104, SoU 1972:37, rskr 1972:286).

Enligt kungörelsen (1972:678) med tillämpningsföreskrifter till lagen (1960:408) om behörighet att utöva läkaryrket skall den som avlagt läkarexamen inom riket och vill få legitimation som läkare genomgå allmäntjänstgöring som läkare under ett år och nio månader, varav i princip sex månader inom allmän kirurgi, sex månader inom allmän internmedicin, tre månader inom allmän psykiatri eller barn- och ungdomspsykiatri samt sex månader inom allmänläkarvård. Utbyte mot vissa andra tjänstgöringar kan

ske. Prov avläggs i allmän kirurgi, allmän internmedicin och psykiska sjukdomar.

Den som vill förvärva allmänläkarkompetens skall sedan han fått legitimation som läkare genomgå viss vidareutbildning under 3 1/2 år. Den som vill förvärva specialistkompetens, skall sedan han fått legitimation som läkare genomgå vidareutbildning, som består av viss huvudutbildning samt sidoutbildning inom verksamhetsområde av betydelse för sökt kompetens. Vidareutbildningen fullgörs i regel genom att utöva tjänst som underläkare. Under allmänläkar- och specialistutbildning skall läkaren delta i systematisk undervisning med kunskapsprov.

Nämnden för läkares vidareutbildning skall bl. a. anordna dels prov för läkare som fullgör allmäntjänstgöring, dels systematisk undervisning med kunskapsprov för läkare som genomgår allmänläkar- eller specialistutbildning. Nämnden meddelar också beslut om godkänd allmäntjänstgöring samt bevis om allmänläkar-och specialistkompetens. Socialstyrelsen tillhandahåller nämnden behövlig sekreterar- och biträdeshjälp. Nämndens verksamhet bekostas från detta anslag.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden	Föredraganden
Anslag			
1. Arvoden och ersättningar till nämndens ledamöter m. m.	450 000	+ 54 000	+ 54 000
2. Omkostnader för nämndens verksamhet	66 000	+ 209 000	+ 5 000
3. Prov under läkares allmäntjänstgöring	729 000	+ 293 000	+ 134 000
4. Systematisk undervisning och kunskapsprov	13 267 000	+ 4 878 000	+ 5 050 000
5. Sekretariat hos regionkommittéer	388 000	+ 432 000	+ 120 000
6. Allmänläkarkurser m. m.	800 000	+ 200 000	+ 200 000
	15 700 000	**+ 6 066 000**	**+ 5 563 000**

Nämnden för läkares vidareutbildning (NLV)

Pris- och löneomräkning 2 161 000 kr., varav 213 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. 0-alternativet innebär en anslagsminskning av 885 000 kr. vilket skulle bl. a. innebära ett otillräckligt antal prov för läkare som fullgör allmäntjänstgöring och en minskning av antalet kurser för den systematiska undervisningen till ca 285.

1. Resekostnaderna beräknas öka.
2. Av beloppet avser 200 000 kr. ökad satsning på information.
3. Med hänsyn till det ökade antalet deltagare i kunskapsproven beräknar NLV en ökning av medelsbehovet med 208 000 kr. Antalet avlagda prov beräknas uppgå till 3 260. Vidare uppstår driftkostnader om 10 000 kr. för

databearbetning av provuppgifter – s. k. databank. För medverkan av medicinsk-pedagogisk expertis i fältstudier av sjukvård beräknas 75 000 kr.

4. Nämnden beräknar medel för 350 kurser om vardera en vecka med i genomsnitt ca 20 deltagare i varje kurs. Detta är en ökning med 50 kurser jämfört med innevarande budgetår. Genomsnittskostnaden per kurs har ökat från 44 223 kr. till 52 340 kr. Vidare beräknas 75 000 kr. för medicinsk-pedagogisk expertis i planeringsarbetet.

5. Med hänsyn till en nödvändig förstärkning av regionkommittéernas sekretariat på grund av ökat antal kurser och ökat antal prov under allmäntjänstgöringen föreslår NLV att medelsanvisningen höjs. Ytterligare administrativa uppgifter bör decentraliseras.

6. Socialstyrelsens arbetsgrupp Breddad rekrytering till allmänläkarbanan (BRA-gruppen) har år 1975 rekommenderat anordnande av kompletterings- och efterutbildning för distriktsläkare. Vidare har en av NLV år 1975 tillsatt ledningsgrupp för utredning av efterutbildning av läkare i uppdrag bl. a. att föreslå försöksverksamhet med efterutbildning inom allmänläkarvården. NLV begär för hithörande verksamhet 1 milj. kr.

Föredraganden

Jag räknar med att ca 350 kurser för systematisk undervisning med kunskapsprov skall anordnas under budgetåret 1976/77 för läkare under allmänläkar- och specialistutbildning. Därmed uppnås den verksamhetsnivå som har angetts i prop. 1969:35 om läkares vidareutbildning. Det är angeläget att vidta särskilda åtgärder för att under de närmaste åren trygga tillgången på läkare i den öppna hälso- och sjukvården, bl. a. genom anordnande av särskilda utbildningskurser. För sådan kursverksamhet och för socialstyrelsens åtgärder i övrigt i dessa frågor räknar jag med en ökning av medelsbehovet till 1 milj. kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag under anslaget en ökning med sammanlagt 5 563 000 kr. till 21 263 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vidareutbildning av läkare* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 21 263 000 kr.

G 9. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.

1974/75	Utgift	2 490 696
1975/76	Anslag	2 530 000
1976/77	Förslag	2 823 000

Från detta anslag bekostas bl. a. viss efterutbildning av läkare, tandläkare, barnmorskor, kuratorer, sjukgymnaster, arbetsterapevter, farmaceuter m. fl. samt kompletterande utbildning av medicinalpersonal med utländsk examen, vilka har för avsikt att arbeta i Sverige. Från anslaget bekostas också kurser i tropikmedicin m. m.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Före-draganden
1. Kurser i socialmedicin för distriktsläkare m. m.	41 000	+ 37 000	+ 4 000
2. Efterutbildning av läkare inom den psykiska barna- och ungdomsvården	58 000	+ 6 000	+ 6 000
3. Kurs i socialodontologi och författningskunskap för klinikchefer inom folktandvården	83 000	+ 9 000	+ 8 000
4. Kurser för läkare m. fl. inom mödra- och barnhälsovården	16 000	+ 2 000	+ 2 000
5. Vidareutbildning av legitimerade sjukgymnaster m. fl. inom rehabiliteringsvård samt kurser för kuratorer inom hälso- och sjukvård	292 000	+ 53 000	+ 30 000
6. Specialkurser för farmaceuter	19 000	+ 22 000	+ 2 000
7. Kurser i antikonception och preventivmedelsrådgivning för barnmorskor	90 000	–	–
8. Kurser i svenska språket för utländsk medicinalpersonal	600 000	+ 135 000	+ 80 000
9. Prov i svenska språket för utländsk medicinalpersonal	69 000	+ 34 000	+ 17 000
10. Kurser i svenska medicinalförfattningar för utländska läkare	141 000	+ 24 000	+ 22 000
11. Viss vidareutbildning m. m. för läkare med utländsk examen	345 000	55 000	–
12. Viss kunskapsprövning av utländska läkare som önskar tjänstgöra inom sitt yrke i Sverige	21 000	+ 4 000	+ 2 000
13. Kurs i svenska medicinalförfattningar för utländska tandläkare	16 000	+ 2 000	+ 2 000
14. Kompletteringskurs för utländska sjuksköterskor	164 000	+ 31 000	+ 26 000
15. Kompletteringskurs för utländska barnmorskor	44 000	+ 33 000	+ 7 000
16. Kurs i medicinalförfattningar, för sjuksköterskor med utbildning i Danmark, Finland, Norge eller Island	38 000	+ 6 000	+ 6 000
17. Viss vidareutbildning för sjukgymnaster och arbetsterapeuter med utländsk utbildning	61 000	1 000	–
18. Speciell prövning av viss utländsk medicinalpersonal	27 000	+ 3 000	+ 3 000
19. Efterutbildning av vissa utländska tandläkare m. m.	120 000	13 000	–
20. Kurs i tandreglering och barntandvård för klinikchefer inom folktandvården	225 000	+ 25 000	+ 23 000
21. BiståndS- och katastrofutbildning av läkare m. fl.	230 000	+ 470 000	+ 470 000
22. Kurs i tropikmedicin	60 000	+ 24 000	+ 13 000
23. Kurs i epidemiologiska författningar för länsläkare m. fl.	–	+ 40 000	+ 40 000
Summa utgifter	**2 760 000**	**+ 1 029 000**	**+ 763 000**
Inkomster			
Ersättningar för kostnader för biståndS- och katastrofutbildning	230 000	– 230 000	+470 000
Nettoutgifter	**2 530 000**	**+ 1 259 000**	**+ 293 000**

Socialstyrelsen

Pris- och löneomräkning 348 000 kr.

0-alternativet skulle innebära en nedskärning av antalet kurser eller en minskning av antalet kursdeltagare.

1. Antalet kurser i socialmedicin för distriktsläkare bör utökas från en till två kurser. För två sådana kurser beräknas 66 000 kr. För stipendier m. m. beräknas 12 000 kr.

2–4. Medel behövs för två kurser för läkare m. fl. inom den psykiska barna- och ungdomsvården, för en kurs i socialodontologi och författningskunskap för klinikchefer inom folktandvården, för två konferenser i mödra- och barnhälsovård, varav en för överläkare och biträdande överläkare vid kvinno- och barnkliniker och en avseende hälsokontroll för fyraåringar.

5. För en fortbildningskurs för sjukgymnaster i speciella behandlingstekniker av patienter i öppen vård beräknas 27 000 kr. För en gemensam fortbildningskurs avseende samarbetsmetodik för arbetsterapevter, sjukgymnaster, kuratorer, läkare och sjuksköterskor i rehabiliteringsinriktad behandling av långtidssjuka och handikappade i öppen vård beräknas 54 000 kr. För en kurs för sjukgymnaster i habilitering av barn med cerebral pares eller likartade rörelsehinder beräknas 34 000 kr. För sju kurser för arbetsterapevter, kuratorer, läkare, sjukgymnaster och sjuksköterskor avseende information om hjälpmedel för handikappade beräknas 85 000 kr.

För åtta kursveckor inkl. uppföljningskonferenser med inriktning på samarbetets metodik för rehabiliteringspersonal från olika vårdområden och kuratorns–socialarbetarens roll inom rehabiliteringsteamet och i samordningen mellan sjukvård och socialvård beräknas 145 000 kr.

6–7. Antalet kurser för inspekterande farmaceyter bör utökas från en till två kurser. Fyra kurser planeras för barnmorskor i antikonception och preventivmedelsrådgivning.

8–9. Styrelsen avser att under budgetåret 1976/77 anordna två kurser om vardera fyra månader i svenska språket m. m. för utländsk medicinalpersonal. Vidare avser styrelsen att anordna prov i svenska språket för utländsk medicinalpersonal och räknar med att ca 325 läkare, tandläkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster, barnmorskor m. fl. med utländsk utbildning skall undergå sådant prov. Kostnaderna per deltagare beräknas till 315 kr. eller totalt till 103 000 kr.

10. Styrelsen avser att anordna fem kurser i svenska medicinalförfattningar för läkare med utländsk examen, som önskar förvärva svenska legitimation. Varje kurs omfattar högst en månad och ca 25 deltagare.

11. En sakkunnig har tillkallats för att utreda vissa frågor om utbildningen av läkare med utländsk examen, innefattande dels utbildningsverksamhetens framtida inriktning, organisation och omfattning, dels den framtida förläggningen av verksamheten. I avvaktan på resultatet av denna utredning beräknar socialstyrelsen kostnaderna för viss vidareutbildning av läkare med utländsk

examen till tidigare anvisat belopp 345 000 kr., ökat med pris- och löneomräkning, totalt 400 000 kr.

14–17. Under budgetåret 1976/77 behövs två kompletteringskurser för sjuksköterskor med utländsk examen som begärt svensk legitimation. Kompletteringskursen för utländska barnmorskor beräknas omfatta tio deltagare. Fem barnmorskor med nordisk utbildning beräknas genomgå en kortare teoretisk kompletteringskurs. Tre kurser i svenska medicinalförfattningar bör anordnas för sjuksköterskor som utbildats i annat nordiskt land och som ansökt om legitimation som sjuksköterska. Socialstyrelsen begär dessutom 18 000 kr. för stipendier till de sjuksköterskor som vid kurstillfället inte har anställning. Tre kurser i socialmedicin bör anordnas för sjukgymnaster och arbetsterapeuter med utländsk utbildning. Vidare bör anordnas åtta prov i klinisk fysioterapi.

18. Socialstyrelsen föreslår att viss medicinalpersonal, som på grund av sin ställning som politiska flyktingar saknar handlingar som verifierar deras utbildning, får möjlighet till särskild prövning för att bekräfta deras utbildning. För prövning av tio sjuksköterskor, barnmorskor, sjukgymnaster, medicinsk-tekniska assistenter, laboratorieassistenter och skötare i psykiatrisk vård beräknas 30 000 kr.

19. Kostnaderna för viss efterutbildning av tandläkare dels från östeuropeiskt land och dels från Västeuropa, USA och Australien beräknas till sammanlagt 133 000 kr.

20. Under budgetåret 1975/76 anvisades medel för en försökskurs i tandreglering och barntandvård för klinikchefer inom barntandvården. Med hänsyn till det fortsatta behovet av ökade resurser inom barn- och ungdomstandvården föreslår styrelsen att motsvarande kurs anordnas även under budgetåret 1976/77.

21. Sedan budgetåret 1972/73 har socialstyrelsen anordnat specialkurser i biståndS- och katastrofutbildning av läkare och sjuksköterskor som skall fullgöra biståndstjänst i olika länder. Under budgetåren 1972/73 och 1973/74 genomfördes kurserna i samråd med biståndsutbildningsnämnden.

Efter framställning från Svenska missionsrådet och Rädda barnens riksförbund har SIDA ställt medel till socialstyrelsens förfogande för anordnande av två kurser under budgetåret 1974/75. Även under budgetåret 1975/76 kommer två kurser att anordnas av socialstyrelsen genom bidrag från SIDA och de enskilda biståndsorganisationerna. Kostnaderna för att under budgetåret 1976/77 kunna genomföra två 10-veckors kurser med vardera ca 30 deltagare och för att i anslutning härtill kunna anordna en utbildningskonferens för bl. a. utvärdering av kursernas innehåll och utformning beräknar socialstyrelsen till 700 000 kr.

22. För en sexveckors efterutbildningskurs för läkare i tropikmedicin beräknas kostnaderna till 84 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak biträda socialstyrelsens förslag till den kursverksamhet som bekostas från detta anslag. Socialstyrelsen har föreslagit viss medelsanvisning för kurs i epidemiologiska författningar för länsläkare m. fl. under anslaget F 7. Medel för ändamålet bör i stället beräknas under här förevarande anslag. Ifrågavarande kurs liksom övriga under detta anslag upptagna kurser är en fortsättning av förut bedriven kursverksamhet.

En särskilt tillkallad sakkunnig har i uppdrag att utreda vissa frågor rörande utbildningen av läkare med utländsk examen, innefattande dels utbildningsverksamhetens framtida inriktning, organisation och omfattning, dels den framtida förläggningen av verksamheten. I avvaktan på resultat av denna utredning beräknar jag medlen för viss vidareutbildning m. m. för läkare med utländsk examen till oförändrat 345 000 kr.

För biståndS- och katastrofutbildningen av läkare m. fl. har jag beräknat medel för två kurser. Samma princip för kostnadstäckning som tillämpats tidigare år bör gälla även under nästa budgetår.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 2 823 000 kr. Det bör få ankomma på socialstyrelsen att göra de omdispositioner mellan anslagsposterna som utbildningsbehovet hos de olika grupperna av sjukvårdspersonal kan påkalla.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 823 000 kr.

G 10. Nordiska hälsovårdshögskolan

1974/75	Utgift	2 047 385
1975/76	Anslag	2 151 000[1]
1976/77	Förslag	2 364 000

[1] Därutöver har 10 000 kr. anvisats i regleringsbrev för viss administrativ service från universitetet i Göteborg.

Vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg anordnas kurser för läkare, tandläkare, ingenjörer verksamma inom den allmänna hälsovården, hälsovårdsinspektörer och sjukhusadministratörer.

Skolans verksamhet regleras genom avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (prop. 1962:1 bil. 13, SU 1962:11, rskr 1962:11 samt prop. 1965:1 bil. 7, SU 1965:5, rskr 1965:5). Sverige svarar förskottsvis för samtliga utgifter under löpande budgetår. Efter räkenskapsårets slut betalar övriga stater sina andelar av kostnaderna. Dessa fördelas på länderna proportionellt i förhållande till det antal kursmånader, som faller på de av varje land under året utnyttjade elevplatserna.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Hälsovårds-högskolan	Före-draganden
Personal	8	–	–
Anslag			
Lönekostnader	1 082 500	+ 138 200	+ 159 000
Sjukvård	1 000	–	–
Reseersättningar	156 000	+ 15 600	+ 14 000
Lokalkostnader	270 000	+ 15 000	+ 15 000
Expenser	271 500[1]	+ 27 200	+ 15 000
Stipendier till elever	380 000	+ 50 000	–
	2 161 000	**+ 246 000**	**+ 203 000**

[1] Inkl. 10 000 kr. som anvisats i regleringsbrev för viss administrativ service från universitetet i Göteborg.

Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan

Verksamheten vid högskolan har de senaste budgetåren omfattat 13 kursmånader. Fördelningen av antalet kurs- och elevmånader för budgetåret 1974/75 framgår av följande tablå.

	Kurs-månader	Elev-månader
3 två-månaderskurser för läkare m. fl.	6	106
2 sex-veckorskurser för ingenjörer	3	61,5
2 två-veckorskurser för hälsovårdsinspektörer	1	20
1 två-månaderskurs för sjukhusadministratörer	2	46
1 en-månadskurs i socialodontologi	1	24
Summa	13	257,5

En av styrelsen tillsatt arbetsgrupp lade våren 1973 fram förslag om högskolans framtida verksamhet. Utredningsförslaget överlämnades efter remissbehandling till socialdepartementet för vidare handläggning. De nordiska regeringarna utsåg våren 1974 ledamöter i en nordisk arbetsgrupp med uppgift att lägga fram definitivt förslag till utbyggnad av högskolan.

Hittills gällande avtal har med anledning härav förlängts att gälla ytterligare ett år t. o. m. den 30 juni 1976. I avvaktan på slutligt ställningstagande till förslaget från den nordiska arbetsgruppen föreslår styrelsen endast ett bibehållande av nuvarande kursverksamhet under budgetåret 1976/77.

1. Löne- och prisomräkning 246 000 kr., varav 27 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär att skolans nuvarande kursverksamhet inte skulle kunna bibehållas och att kvaliteten på kvarvarande kursverksamhet inte skulle kunna upprätthållas.

Föredraganden

Den nordiska arbetsgrupp som våren 1974 tillsattes med uppgift att lägga fram ett slutligt förslag till utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan har i november 1975 överlämnat betänkandet Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet. Betänkandet remissbehandlas f. n. i de nordiska länderna. Frågan om att föra över kostnaderna för högskolan till Nordiska ministerrådets budget kommer att övervägas efter en pågående kartläggning av olika nordiska samarbetsorgan. Det ankommer på regeringen att i avvaktan härpå träffa överenskommelse med de övriga berörda nordiska länderna om erforderlig förlängning av det gällande avtalet.

Förslaget om anslag för budgetåret 1976/77 har godkänts av de övriga nordiska länderna.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår till 2 364 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska hälsovårdshögskolan* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 364 000 kr.

H. Övrig sjukhusvård m. m.

H 1. Rättspsykiatriska stationer och kliniker

1974/75	Utgift	21 443 965
1975/76	Anslag	33 632 000
1976/77	Förslag	40 000 000

Från anslaget bekostas verksamhet vid de rättspsykiatriska stationerna i Stockholm, Norrköping, Jönköping, Växjö, Örebro, Sundsvall och Umeå samt de rättspsykiatriska klinikerna i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm.

Enligt riktlinjerna för den framtida organisationen av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet skall detta få en enhetlig uppbyggnad med socialstyrelsen som chefsmyndighet (prop. 1961:185, ILU 1964:49, rskr 1961:398; prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252).

Av de fem nya kliniker, som avses ersätta rättspsykiatriska kliniker och avdelningar vid vissa fängvårdsanstalter, har klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg tagits i bruk. Kliniken i Umeå beräknas tas i bruk år 1978 och kliniken i Stockholm under budgetåret 1978/79.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Stationer			
Läkarpersonal	11	+ 1	–
Psykologer, kuratorer	11 1/2	+ 1	–
Övrig personal	11	+ 1	–
Kliniker			
Läkarpersonal	25	–	–
Psykologer, kuratorer	34	+ 1 1/2	–
Övrig vårdpersonal m. m.	143	+ 6	–
Övrig personal	56	+ 3	–
	291 1/2	**+13 1/2**	**–**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	26 660 000	+ 8 122 000	+ 6 023 000
Sjukvård	31 000	+ 14 000	+ 10 000
Reseersättningar	49 000	+ 87 000	+ 4 000
Lokalkostnader	4 807 000	+ 293 000	+ 138 000
Expenser	2 110 000	+ 340 000	+ 208 000
Summa utgifter	33 657 000	+ 8 856 000	+ 6 383 000
Inkomster			
Försäljning av terapialster	25 000	+ 15 000	+ 15 000
Nettoutgift	**33 632 000**	**+8 841 000**	**+ 6 368 000**

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning 6 108 887 kr., varav 666 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär att vänte- och undersökningstider för rättspsykiatriska undersökningsfall skulle öka avsevärt, eftersom indragning av läkartjänster inte kan undvikas vid detta alternativ.

3. Den rättspsykiatriska kvinnoavdelningen var fram till den 1 juli 1975 placerad på Långholmen. I samband med att kriminalvårdsanstalten då upphörde har de kvinnliga undersökningsfallen placerats ut till övriga kliniker i landet. Detta medför behov av förstärkning av i första hand skötarpersonalen, då kvinnorna måste vistas på separata avdelningar (+807 000 kr.).

4. Styrelsen övertog ansvaret för långholmskliniken fr. o. m. den 1 juli 1975. Budgetåret 1975/76 kommer att bli ett försöksår i många avseenden. Redan nu kan dock förutses att en utökning med ytterligare sex skötartjänster blir nödvändig på grund av arbetstidsförkortning och senareläggning av stängningstiden på kliniken (+ 565 000 kr.).

5. Som en följd av omfördelning av arbetsuppgifter m. m. kan arvodestjänsterna som redogörare dras in. Den ekonomiska förvaltningen bör framdeles i större utsträckning handhas av klinikernas egen personal för vilket behövs tre assistenter (+ 189 000 kr.).

6. Ur arbetsfördelningssynpunkt är antalet psykologtjänster otillräckligt i relation till antalet läkartjänster vid klinikerna. Ytterligare 1 1/2 tjänst som biträdande psykolog behövs (+ 153 000 kr.).

7. Vid stationen i Umeå, vilken är den hårdast belastade, behövs en tjänst för biträdande överläkare, en halvtidstjänst för psykolog, en assistent och en tjänst för kansliskrivare (+ 391 000 kr.).

8. För teckning och målning inom terapiverksamheten begärs tre lärare i teckning med fyra timmars undervisning per vecka.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 40 milj. kr. Jag har därvid beräknat 275 000 kr. för ökad personalinsats för de kvinnliga undersökningsfallen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rättspsykiatriska stationer och kliniker* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kr.

H 2. Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m.

1974/75	Utgift	372 525[1]	Reservation	533 624[1]
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

[1] Anslaget Utrustning av vissa kliniker för psykiskt sjuka m. m.

Från detta anslag bekostas utrustning av nya rättspsykiatriska kliniker. Vidare bekostas från anslaget sådan utrustning av kliniker för psykiskt sjuka som staten skall fullfölja enligt avtalen med landstingen om övertagande av huvudmannaskapet för den psykiatriska sjukvården.

Socialstyrelsen

De kvarstående utrustningsåtgärderna beträffande de rättspsykiatriska klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg beräknas bli slutförda under budgetåret 1975/76. Arbete pågår med planering och projektering av bl. a. inredning och utrustning av den nya rättspsykiatriska kliniken i Stockholm vid Huddinge sjukhus. Kliniken beräknas kunna tas i bruk under år 1978. Med hänsyn härtill beräknar socialstyrelsen anslagsbehovet till 1 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Med hänsyn till befintlig reservation på anslaget bör för budgetåret 1976/77 endast tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

H 3. Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m.

1974/75	Utgift	139 109 211	Reservation	35 362 105
1975/76	Anslag	143 000 000		
1976/77	Förslag	224 000 000		

Från anslaget bekostas byggnadsbidrag till landstingskommunerna samt Göteborgs, Malmö och Gotlands kommuner för anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m. Bidragen utgår enligt avtal mellan staten och landstingskommunerna om landstingens övertagande av den psykiatriska sjukvården (prop. 1966:64, SU 1966:94, rskr 1966:220) samt mellan staten och Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner om dessa kommuners övertagande av huvudmannaskapet för hela sin psykiatriska sjukvård m. m. (prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252) samt tilläggsavtal till dessa avtal (prop. 1972:50, SoU 1972:17, rskr 1972:169).

Socialstyrelsen

För byggnadskostnader som omfattas av de för perioden 1967–1971 fastställda investeringsplanerna skall bidrag utgå enligt den före den 1 januari 1972 gällande ordningen. Fr. o. m. den 1 januari 1972 skall bidrag utgå till av socialstyrelsen prioriterade objekt, som omfattas av avtalen.

Framställning har gjorts av Stockholms läns landstingskommun om bidrag med 9 milj. kr. till anläggnings- och utrustningsbidrag för sammanlagt 48 vårdplatser vid annexsjukhusen i Täby och Lidingö. Detta bidrag bör utgå enligt mentalsjukvårdsavtalen.

Beslut rörande prioritering av investeringar inom hälso- och sjukvården föreligger ännu inte för åren 1976 och 1977. Dessutom skall nya förhandlingar tas upp under år 1977 om de ekonomiska villkoren fr. o. m. år 1978 i huvudavtalen och tilläggsavtalen i den mån det inte framgår av avtalen att dessa villkor äger fortsatt giltighet efter den 31 december 1971. En säker beräkning av anslagsbehovet kan därför inte göras. Med hänsyn härtill och till Stockholms läns landstingskommuns framställning föreslår socialstyrelsen att anslaget tas upp med 224 milj. kr.

Föredraganden

I överensstämmelse med socialstyrelsens förslag beräknar jag 224 milj. kr. under anslaget för budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 224 000 000 kr.

H 4. Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.

1974/75	Utgift	1 667 576 478
1975/76	Anslag	1 597 000 000
1976/77	Förslag	2 087 000 000

Från anslaget utgår bidrag till landstingskommunerna samt Göteborgs, Malmö och Gotlands kommuner för driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m. Bidragen utgår enligt avtal mellan staten och landstingskommunerna om landstingens övertagande av den psykiatriska sjukvården (prop. 1964:64, SU 1966:94, rskr 1966:220) samt mellan staten och Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner om dessa kommuners övertagande av huvudmannaskapet för hela sin psykiatriska sjukvård m. m. (prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252) samt tilläggsavtal till dessa avtal (prop. 1972:50,

SoU 1972:17, rskr 1972:169, prop. 1974:134, SoU 1974:39, rskr 1974:320, prop. 1975/76:17, SoU 1975/76:16, rskr 1975/76:30).

Avtalen innebär sammanfattningsvis att staten till sjukvårdshuvudmännen skall lämna bidrag till driftkostnaderna för den psykiatriska sjukvården, för avskrivning av sjukhusbyggnader, för utrustningskostnader, för kostnader för markförvärv m. m. och för pensionskostnader. Parterna har enats om att ersättningen från staten för år 1975 skall utgå med 1 640 milj. kr. och med 1 885 milj. kr. för år 1976. Sedan 1977 års löner blivit fastställda skall parterna ta upp förhandlingar om storleken av bidraget för år 1977. Bidraget för år 1977 skall fastställas med beaktande enbart av löne- och prisutvecklingen och med utgångspunkt i att 1976 års bidrag fördelar sig på löner och omkostnader med 77 % resp. 23 %.

Socialstyrelsen

Då överenskommelse om storleken av bidraget för år 1977 i den del de avser driftkostnaderna är beroende av kommande förhandlingar har socialstyrelsen vid sina beräkningar utgått från den överenskomna ersättningen för år 1976. Bidraget för avskrivning av sjukhusbyggnader påverkas av byggnadskostnadernas förändring och har beräknats efter nuvarande kostnadsläge. Utöver bidrag till sjukvårdshuvudmännen skall från anslaget utbetalas lokalhyror för sjukhusfastigheter som står kvar i statens ägo. Dessa lokalhyror tas upp med oförändrat belopp 2,5 milj. kr.

Styrelsen beräknar utgifterna under anslaget till följande belopp.

1. Driftbidrag	1 881 600 000
2. Avskrivningsersättningar	107 700 000
3. Bidrag till utrustning	21 500 000
4. Bidrag till kostnader för markförvärv	3 000 000
5. Lokalhyror för vissa sjukhusfastigheter	2 500 000
6. Vissa pensionskostnader	70 656 000
Summa (avrundat)	**2 087 000 000**

1. Socialstyrelsen har beräknat driftbidraget med utgångspunkt i det för år 1976 gällande beloppet på 1 885 milj. kr. efter avdrag med ca 3,4 milj. kr. för följande avgående poster, nämligen hyror m. m. enligt nyttjanderättsavtal 1 352 000 kr., vårddagavgift för platser vid Salberga sjukhus 984 000 kr. och statsbidrag till rektors- och lärarlöner 1 033 000 kr.

2. Avskrivningsersättningarna är beroende av byggnadskostnadsutvecklingen och kan med hänsyn till nuvarande kostnadsläge uppskattas till 108 615 000 kr. varvid avgår 914 340 kr. för avskrivning av restvärde för Karsuddens sjukhus.

3. Med hänsyn till storleken av beräknade investeringar med byggnadsbidrag enligt avtal uppskattas behovet av medel till 21,5 milj. kr.

4. För kostnader för markförvärv, lagfartskostnader m. m. tas upp 3 milj. kr.

5. För de sjukhusfastigheter, som fortfarande är i statens ägo, beräknas lokalhyror med sammanlagt 2,5 milj. kr. Beloppet skall tillgodoföras statens allmänna fastighetsfond.

6. Enligt 1972 års tilläggsavtal skall en engångsavlösning ske i statens ansvar för pensionskostnaderna för den personal som övergick i kommunal tjänst vid kommunernas övertagande av psykiatriska sjukvården till den del de avser tjänstetid hos staten. Kapitalbeloppet skall slutamorteras på 22 år. Under vart och ett av åren 1975–1993 skall annuitet av avlösningsbeloppet utbetalas med 70 656 000 kr.

Föredraganden

De tilläggsavtal till mentalsjukvårdsavtalen som numera träffats mellan staten och sjukvårdshuvudmännen och som för statens del godkänts av regeringen den 18 december 1975 innebär att driftbidraget till huvudmännen beräknas till 1 885 milj. kr. för år 1976. Med utgångspunkt i detta belopp och på grundval av nu gällande bidragsregler beräknar jag det sammanlagda anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 till 2 087 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 087 000 000 kr.

H 5. Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m.

1974/75	Utgift	4 176 212
1975/76	Anslag	3 583 000
1976/77	Förslag	4 533 000

Från anslaget bekostas förvaring och underhåll av beredskapsutrustning för den civila sjukvårdens krigsorganisation.

		1975/76	Beräknad ändring 1976/77			
			Socialstyrelsen		Föredraganden	
1.	Arvoden till redogörare					
	a) för centrala förråd	17 000	+	6 000	+	6 000
	b) för lokala förråd	142 000	+	74 000	+	74 000
2.	Arvoden till inventeringsförrättare	15 000	–	15 000	–	15 000
3.	Ersättning för förrådsverksamhet m. m.	807 000	+	593 000	+	229 000
4.	Hyror, frakter m. m.	1 794 000	+	806 000	+	541 000

		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
			Social-styrelsen	Före-draganden
5.	Reparation och underhåll m. m. av materiel	693 000	+ 162 000	+ 102 000
6.	Kostnader för central materiel-redovisning	115 000	+ 15 000	+ 13 000
	Summa	**3 583 000**	**+ 1 641 000**	**+ 950 000**

Socialstyrelsen

1. Socialstyrelsen föreslår att arvodesbeloppet för redogörare höjs till 2 400 kr. per år för centralförrådsredogörare och till 1 200 kr. per år för redogörare vid lokala förråd.

2. Styrelsen föreslår att denna delpost infogas i delpost 3.

3. Anpassningen av förrådsväsendet till gällande organisation, genomgång av beredskapssjukhusens vårdavdelningsutrustning samt erforderlig materielvård innebär att handräckningsverksamheten kommer att ligga på en högre nivå än tidigare. Detta tillsammans med högre timersättning till förrådspersonalen bidrar till ett kraftigt ökat medelsbehov.

4. Kostnaderna för hyror och frakter beräknas ligga på en högre nivå än föregående år beroende bl. a. på förrådsväsendets och materielens anpassning till befintlig beredskapssjukhusorganisation. Härtill kommer icke obetydliga kostnader för värme, el, telefon, inredning, förrådsutensilier m. m.

5. Behovet av materielvård beror på anskaffningstidpunkt, materielens tekniska och ekonomiska livslängd, säkerhetsföreskrifter, lagringsförhållanden etc. Härtill kommer kraven på att materielen är i ett sådant skick att en snabb omställning till krigsförhållanden är möjlig. Materielvården är eftersatt och angivet medelsbehov har därför hög prioritet.

6. Driftkostnader för databaserad central materielredovisning. Visst utvecklingsarbete för att tillgodose den långsiktiga sjukvårdsberedskapen ryms inom äskade medel.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 533 000 kr.

H 6. Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara

1974/75	Utgift	2 676 341	Reservation	3 077 195
1975/76	Anslag	1 555 000		
1976/77	Förslag	3 476 000		

Från anslaget bekostas ny- och återanskaffning av utrustning m. m. för beredskapssjukhus samt vissa stödfunktioner för dessa. Vidare bekostas ersättningar till sjukvårdshuvudmännen för beredskapsplanläggning och ändringsarbeten inom byggnader planlagda för användning inom den civila krigssjukvården.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Före-draganden
Beräknade bruttoutgifter			
1. Anskaffning av utrustning m. m. för hälso- och sjukvården i krig	530 000	+ 8 470 000	+ 1 170 000
2. Ersättning till sjukvårdshuvudmännen m. fl. för utförda ändringsarbeten	250 000	– 249 000	– 249 000
3. Ersättning till sjukvårdshuvudmännen för vissa planläggningskostnader	850 000	+ 1 075 000	+ 1 000 000
4. Reparation av förrådsbyggnader	25 000	+ 75 000	–
	1 655 000	+ 9 371 000	+ 1 921 000
Beräknade omsättningsinkomster	100 000	–	–
Beräknade nettoutgifter	**1 555 000**	**+9 371 000**	**+ 1 921 000**

Socialstyrelsen

1. Anskaffningen av utrustning under budgetåret 1976/77 planeras omfatta främst två utrustningar för operationsavdelning inkl. röntgen samt röntgenutrustning för komplettering av befintliga operationsavdelningar anskaffade budgetåret 1968/69. Erfarenheter från dessa två operationsavdelningsutrustningar avses ligga till grund för fortsatt upphandling av sådana avdelningar. Vidare skall utrustning till vätskeproduktionsenheter anskaffas och krigsblodcentralernas utrustningar kompletteras och moderniseras. Bedömningarna utgår från det av styrelsen förordade högsta kostnadsalternativet i utredningen om hälso- och sjukvården i krig (USK). Det totala anskaffningsbehovet uppgår till knappt 100 milj. kr. under perioden 1976/77–1985/86 med tonvikt på operationsavdelningsutrustning med röntgen under periodens början och nyanskaffning samt omsättning av vårdavdelningsutrustning under periodens slut.

Det beräknade behovet av operations- och röntgenavdelningar uppgår till 50. Av totala behovet beräknas 17 avdelningar erhållas genom att äldre avdelningar kompletteras med 15 röntgenutrustningar till en beräknad kostnad av ca 200 000 kr. per utrustning. Dessa utrustningar bör beställas under budgetåret 1976/77. Resterande behov av operationsavdelningar inkl. röntgen måste anskaffas till en kostnad per avdelning av ca 1,8 milj. kr. Styrelsen anser att två sådana avdelningar bör beställas under budgetåret 1976/77. Återstående 31 avdelningar bör levereras under budgetåren 1979/80–1981/82,

men ett beställningsbemyndigande bör ges redan budgetåret 1976/77. Kostnaden för dessa 31 avdelningar beräknas till ca 55 milj. kr. För kompletterande utrustning till krigsblodcentralerna beräknas totalt 2,7 milj. kr. varav 1,3 milj. kr. på budgetåret 1976/77. Vätskeproduktionsenheterna beräknas till totalt 1,3 milj. kr. med betalningsutfall under budgetåret 1976/77.

2–3. Ersättningar till sjukvårdshuvudmännen för utförda ändringsarbeten och för vissa planläggningskostnader baseras på uppgifter som inhämtats från huvudmännen. Styrelsen övergick från kalenderårsskiftet 1974/75 till kalenderårsvisa utbetalningar till sjukvårdshuvudmännen. Begärda medel skall täcka kostnaderna för kalenderåret 1976.

4. Viss reparations- och underhållsverksamhet i av styrelsen ägda eller förhyrda förrådslokaler erfordras kontinuerligt.

Föredraganden

Anslaget bör tas upp med 3 476 000 kr. Jag har därvid beräknat sammanlagt 1,7 milj. kr. för anskaffning av utrustningar till krigsblodcentraler och vätskeproduktionsenheter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 476 000 kr.

H 7. Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.

1974/75	Utgift	1 702 540
1975/76	Anslag	2 413 000
1976/77	Förslag	2 650 000

Från anslaget bekostas utbildningen av personal som avses tjänstgöra inom den allmänt civila hälso- och sjukvårdens krigsorganisation.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
1. Centrala kurser/konferenser i försvars- och katastrofmedicin	138 000	+ 16 600	+ 14 000
2. Efterutbildningskurser i försvars- och katastrofmedicin för läkare	667 000	+ 637 900	+ 50 000
3. Försvarsmedicinsk tjänstgöring	660 000	+ 79 200	+ 79 000
4. Utbildning av vapenfria tjänstepliktiga för vilka socialstyrelsen är utbildningsmyndighet	75 000	+ 9 000	+ 9 000

		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
			Social-styrelsen	Före-draganden
5.	Kurser i hälsovårdsberedskap för ledamöter i hälsovårds-nämnder m. fl.	59 000	+ 86 600	+ 7 000
6.	Pedagogiskt utvecklingsarbete	37 000	+ 8 600	–
7.	Bidrag till Svenska röda korset för utbildning av samariter	477 000	+ 523 100	+ 48 000
8.	Bidrag till Svenska röda korset för utbildning av administrativ personal för krigsblodcentral-organisationen	100 000	+ 12 000	+ 10 000
9.	Bidrag till Sveriges kvinnliga bil-kårers riksförbund för utbildning av bilförare	200 000	+ 419 000	+ 20 000
	Summa	**2 413 000**	**+ 1 792 000**	**+ 237 000**

Socialstyrelsen

1. De av socialstyrelsen anordnade centrala kurserna och konferenserna i försvars- och katastrofmedicin beräknas fortsätta även under budgetåret 1976/77. Två veckokurser och ett flertal kortare konferenser kommer att anordnas.

2. För budgetåret 1976/77 planeras tolv veckokurser med sammanlagt ca 360 deltagare. Kurserna avses få ett mera differentierat innehåll för olika läkarkategorier med hänsyn till deras skilda uppgifter inom den försvars- och katastrofmedicinska beredskapen.

3. Det är en strävan från socialstyrelsens sida att den försvarsmedicinska tjänstgöringen för läkare skall fullgöras inom sådana discipliner där läkaren kan komma att verka under beredskap och krig. Tjänstgöringen avses kunna omfatta öppen vård, psykiatri, akutsjukvårdens olika discipliner, mikrobiologi och beredskapsplanering på olika administrativa nivåer. Antalet tjänstgöringsmånader per år beräknas till ca 200.

4. Vapenfri tjänst planeras dels i form av vårdbiträdeskurser med efterföljande tjänstgöring inom sjukvården, dels i form av en kurs för sjukhuskontorister, som avses tjänstgöra i expeditionstjänst vid beredskapssjukhus.

Vid vissa ungdomsvårdsskolor planeras som hittills en sjuveckorskurs. Vissa läkare och annan medicinalpersonal kommer även att fullgöra vapenfri tjänst. Totalt beräknas ca 125 vapenfria genomgå utbildning.

5. Fem tredagarskurser planeras för ledamöter i hälsovårdsnämnder och för hälsovårdsinspektörer.

6. Styrelsens utbildning i försvars- och katastrofmedicin för läkare, sjuk-

sköterskor, ledamöter i hälsovårdsnämnder m. fl. kräver ett omfattande utvecklingsarbete beträffande produktion av läromedel. För framtagning av kvalificerade läromedel m. m. behöver styrelsen anlita experter.

7–8. Liksom under tidigare år beräknas medel till den av Svenska röda korset bedrivna utbildningen av samariter och för personal med administrativa uppgifter inom krigsblodcentralorganisationen.

9. Sveriges kvinnliga bilkårers riksförbund beräknar öka utbildningen av bilförare i förhållande till budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 650 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 650 000 kr.

H 8. Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare

1974/75	Utgift	20 703 032
1975/76	Anslag	15 025 000
1976/77	Förslag	15 025 000

Från anslaget utgår ersättning till landstingskommunerna och Gotlands kommun enligt överenskommelse mellan staten och dessa kommuner om deras övertagande av statens ansvar för provinsialläkarnas pensionering (prop. 1972:50, SoU 1972:17, rskr 1972:169).

Överenskommelsen innebär sammanfattningsvis, att berörda sjukvårdshuvudmän räknat fr. o. m. den 1 januari 1969 tar över ansvaret för provinsialläkarnas pensionering utom för vissa provinsialläkare som fått behålla pensionsrätt enligt statens allmänna pensionsreglemente. Staten ersätter huvudmännen för deras åtaganden genom utbetalning av dels ett engångsbelopp motsvarande pensionsskulderna, dels årliga bidrag.

Socialstyrelsen

Engångsbeloppet har fastställts till 78 383 870 kr. per den 1 juli 1971 och skall fördelas på 19 annuiteter, som skall erläggas fr. o. m. år 1975.

De årliga bidragen har fastställts till 8 milj. kr. för vart och ett av åren 1969–1974. Förhandlingar har påbörjats om storleken av de årliga bidragen fr. o. m. år 1975. I avvaktan på resultatet av dessa förhandlingar har styrelsen utgått från oförändrade anslagsgrunder.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till följande preliminära belopp.

Annuitet	7 024 830
Årligt belopp	8 000 000
Summa (avrundat)	**15 025 000**

Föredraganden

Förhandlingarna mellan staten och berörda sjukvårdshuvudmän om storleken av de årliga bidragen fr. o. m. år 1975 har ännu inte kunnat avslutas. I avvaktan på resultatet av dessa förhandlingar utgår jag från oförändrade anslagsgrunder. Anslaget för nästa budgetår bör tas upp med 15 025 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 15 025 000 kr.

I. Ungdomsvård m. m.

Syftet med samhällets vård av barn och ungdom är att främja en gynnsam utveckling och goda uppväxtförhållanden för de unga. Här är samhällets insatser inte minst på förskoleområdet och genom barnavårdscentralerna av stor vikt. Skolans sätt att fungera är vidare av stor betydelse för att främja en gynnsam utveckling för barn och ungdom. Det är här angeläget att skolan har ett gott samarbete med föräldraföreningar, ungdomarnas egna organisationer, fritids- och socialförvaltningarna i kommunerna. Regeringen har i cirkulär till berörda organ också understrukit betydelsen av ett intensifierat samarbete mellan barnavårdsnämnd, skola och polis. Samarbetsorgan finns numera inrättade i nästan alla kommuner.

I arbetet med att skapa en mer barn- och ungdomsvänlig miljö bl. a. i bostadsområdena är det av stor betydelse med aktiv medverkan från företrädare för olika sociala verksamhetsgrenar liksom från ungdomsorganisationer och de boende själva. Även insatserna från socialstyrelsens lekmiljöråd är viktiga för att förbättra miljön för barn och ungdom. Under år 1974 har lekmiljörådet avslutat en inventering av barns sociala miljö i en modern stadsdel och lagt fram förslag till förbättringar. Särskilda medel anvisas under bostadshuvudtiteln för bidrag till förbättring av boendemiljöer.

Fritidsverksamheten för barn är en angelägen uppgift för att förebygga uppkomsten av sociala problem. Socialstyrelsen fick redan år 1971 i uppdrag att i samråd med bl. a. skolöverstyrelsen, barnstugeutredningen och Svenska kommunförbundet utarbeta förslag till riktlinjer för försöksverksamhet på detta område. Efter förslag av bl. a. socialstyrelsen har från allmänna arvsfonden anvisats ca 17 milj. kr. till försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn, företrädesvis i åldrarna 7–12 år. Ca 7,0 milj. kr. har anvisats till försök beträffande sommargårds- och lägerverksamhet samt annan ferieverksamhet m. m. För att bl. a. underlätta för invandrarbarnen att lära sig svenska och få kontakt med svenska barn har även beviljats ca 1,5 milj. kr. till försök med olika former av förskoleverksamhet för invandrarbarn. Stöd har vidare lämnats till försök med familjeservice, föräldrautbildning, uppsökande verksamhet bland barn och barnfamiljer, lekterapi vid sjukhus, lekvärdering av lekredskap och lekmaterial m. m. En första samlad dokumentation av försöksverksamheten med fritidsaktiviteter har redovisats av socialstyrelsen i form av en s. k. idékatalog som utgivits under namnet "Vi har en idé". Där redovisas också bl. a. erfarenheterna av olika organisationsformer samt från försöksverksamhet bland invandrarbarn och handikappade barn, föräldramedverkan, m. m.

Socialutredningen och fosterbarnsutredningen har i sina under år 1974 avlämnade betänkanden föreslagit omfattande förändringar inom socialvår-

den. Socialutredningen drar i sitt principbetänkande (SOU 1974:39) upp riktlinjer för en kommunal socialvård, som har ett primärt ansvar för människors sociala välfärd med betoning av helhetssyn och integrering mellan institutionell vård och behandling i mera öppna former. Fosterbarnsutredningen formulerar i betänkandet (SOU 1974:7) sina utgångspunkter för vård och behandling i begreppen normalisering, närhet, frivillighet och medinflytande. För att skapa förutsättningar för en verksamhet efter dessa riktlinjer är det enligt utredningen angeläget att ett odelat vårdansvar åläggs den nämnd, som svarar för barn och ungdom.

Såväl socialutredningens som fosterbarnsutredningens förslag har remissbehandlats. Regeringen har i samband med tilläggsdirektiv i början av år 1975 överlämnat remissvaren på socialutredningens principbetänkande till utredningen för beaktande i det nu pågående arbetet med utformningen av en ny socialvårdslag. Utformningen av den nya socialvårdslagen skall ske med utgångspunkt i den helhetssyn som ligger till grund för utredningens principbetänkande. De frågor som gäller ändrat huvudmannaskap för institutionsvården behandlas i särskild ordning.

Inför den viktiga socialvårdsreform som förestår när förslaget till ny socialvårdslagstiftning föreligger bedrivs f. n. en omfattande försöksverksamhet i Kristianstads och Malmöhus län. Syftet är att få praktiska erfarenheter för det kommande reformarbetet. I försöksverksamheten deltar elva kommuner samt Råby yrkesskola i Lund, Ryagårdens yrkesskola och Östra Spångs skolhem i Örkelljunga samt erkända vårdanstalterna Björstorp i Vittsjö och Holma-Karlsvik i Höör. Försöksverksamheten bör fortsätta under budgetåret 1976/77 och jag beräknar i det följande 3,5 milj. kr. för ändamålet inom ramen för de medel som anvisats under anslaget I 1.

Arbetsgruppen rörande försöksverksamhet inom barna- och ungdomsvården (AFBU) har tillsammans med socialstyrelsen bl. a. tagit initiativ till försöksverksamhet med placering i föräldrahemmet av ungdomar som är inskrivna vid ungdomsvårdsskola. Vidare har arbetsgruppen initierat och slutfört försöksverksamhet med fosterföräldrautbildning, initierat försöksverksamhet med vidgat socialt arbete på ungdoms- och fritidsgårdar samt tillsammans med skolöverstyrelsen utarbetat en kursplan för försöksvis utbildning av personal inom den sociala hemhjälpen för uppgifter i hemmahosarbete. Denna försöksverksamhet beräknas kunna starta i arbetsmarknadsstyrelsens och skolöverstyrelsens regi i några län i början av år 1976.

Socialstyrelsens och Allmänna barnhusets utredning om barnmisshandel har remissbehandlats. Utredningens förslag, som bl. a. avser information om samhällets hjälpmöjligheter, föräldrautbildning, ökade kontaktmöjligheter för nyinflyttade och andra former av förebyggande åtgärder har samband med de förslag som numera lagts fram av barnomsorgsgruppen och som jag tidigare berört.

Vid *ungdomsvårdsskolorna* – skolhem eller yrkesskolor – ges vård, fostran och utbildning åt barn och ungdomar som på grund av sociala störningar bedöms vara i behov av den behandling som kan ges vid dessa skolor. De vid skolorna intagna har antingen skrivits in som elever eller tagits in för utredning eller observation. Vid skolhemmen, som är avsedda för skolpliktiga elever, ges grundskoleutbildning. Vid yrkesskolorna ges huvudsakligen arbetsträning samt förberedande yrkesutbildning.

Med början hösten 1975 tillämpas successivt ett eget upptagningsområde för varje regional grupp av skolor. Försöksverksamhet med frivillig vård – numera även för vissa s. k. överåriga elever – samt vård av pojkar och flickor på samma skola pågår vid sex ungdomsvårdsskolor. Som jag förut nämnt ingår dessutom tre skolor i försöksverksamheten inom socialvården i Skåne.

Vid ungdomsvårdsskolorna pågår i övrigt sedan några år tillbaka en omfattande försöksverksamhet med syfte att förbättra behandlingsmetoderna. Vid Johannisberg pågår försök med bl. a. ökat personligt stöd till eleverna i samband med placering av eleverna utom skola. Vid samma skola drivs försöksverksamhet med förlängd yrkesutbildning. Vid Fagared pågår försök med en intensiv social träning före utplaceringen av eleverna. Försök pågår vidare med arbetslivsutbildning vid flera skolor.

Den försöksverksamhet med olika åtgärder för att förbättra främst den teoretiska undervisningen och möjligheterna till arbetsträning och arbetsprövning som påbörjats i första hand vid yrkesskolorna har enligt socialstyrelsen utfallit väl. Dessa försök bör utökas och fortsätta även nästa budgetår.

Antalet ungdomsvårdsskolor utgör f. n. 18. Antalet aktuella elevplatser är ca 530. Utvecklingen av elevantalet och vårdtiderna framgår av följande sammanställning.

	1960	1965	1970	1973	1974
Antalet den 31 dec. vårdade elever					
inom skola	941	887	751	610	473
utom skola	586	819	856	747	604
Antal placeringar för vård utom skola	1 220	1 166	2 280	1 800	1 536
Vårdtidens längd i genomsnitt för elever som skrivits ut resp. år:					
Hela vårdtiden, antal dagar	1 003	682	820	1 001	1 048
Därav:					
a) vårdtid inom skola	456	359	373	410	412
varav första vårdtid	328	246	225	175	169
b) vårdtid utom skola	547	323	447	591	636

Den vanligaste orsaken till intagning är missbruk av alkohol eller narkotika. Hos en fjärdedel av de år 1974 nyintagna pojkarna och hos drygt

hälften av flickorna har sådant missbruk angetts som en av orsakerna till intagningen. Alkoholmissbruk som intagningsorsak har angetts till ca 30 % för pojkar och 40 % för flickor.

Utbyggnaden av den öppna vården har medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. Under år 1975 minskade platsantalet med totalt ca 120, varav 48 platser genom nedläggning av en skola (Forsane). Antalet inskrivna elever vid ungdomsvårdsskolorna har under de senaste åren minskat för att stabiliseras eller öka något under år 1975. Mot bakgrunden av den redovisade efterfrågan på platser och den kraftiga minskning av platsantalet som skett år 1975 bör någon reducering av ungdomsvårdsskoleorganisationen inte ske under budgetåret 1976/77.

Under anslaget I 5 på detta avsnitt beräknar jag i det följande medel för en utvidgning av försöksverksamheten med särskilda sociala insatser för zigenare.

11. Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader

1974/75	Utgift	103 341 350
1975/76	Anslag	111 283 000
1976/77	Förslag	125 645 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Ledningspersonal	116	+ 12	–
Vård- och tillsynspersonal	469	+ 18	–
Ekonomipersonal	137	+ 3	–
Personal för utbildning och sysselsättning	130	+ 2	– 2
Kontorspersonal	42 1/2	+ 4	–
	894 1/2	**+ 39**	**– 2**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	70 853 000	+ 22 150 000	+ 17 236 000
Sjukvård	140 000	+ 5 000	–
Reseersättningar	1 069 000	+ 170 000	+ 81 000
Lokalkostnader	10 540 000	+ 426 000	+ 204 000
Expenser	1 528 000	+ 106 000	+ 3 000
Tjänstebilar och bussar	847 000	+ 132 000	+ 47 000
därav för anskaffning	(149 000)	(+ 18 000)	(+ 11 000)
Övriga utgifter för den egentliga skolverksamheten m. m.	12 551 000	+ 1 234 000	– 2 000 000
därav för anskaffning av inventarier	(1 428 000)	(+ 144 000)	(– 18 000)

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Före-draganden
Sjukvård m. m. åt elever	1 539 000	– 17 000	– 400 000
Praktikcentra	70 000	–	– 30 000
Ersättning till övervakare m. m.	400 000	–	–
Placeringar i enskilda hem, inackorderingshem, utbildningsanstalter m. m.	9 591 000	– 351 000	– 1 357 000
Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsplatser	20 000	– 20 000	– 20 000
Vissa bidrag till IOGT-NTO m. m.	10 000	–	–
Kurser, konferenser, kontaktverksamhet m. m. för föräldrar (enskilda hem) och övervakare	25 000	–	–
Urval och rekrytering av personal	80 000	+ 12 000	–
Försöksverksamhet inom socialvården	3 000 000	–	+ 500 000
Summa utgifter	112 263 000	+ 23 847 000	+ 14 264 000
Inkomster			
Uppbördsmedel	980 000	– 98 000	– 98 000
Nettoutgift	**111 283 000**	**+ 23 945 000**	**+ 14 362 000**

Socialstyrelsen

1. Pris och löneomräkning + 22 562 000 kr., varav 1 892 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För att genomföra en minskning av anslaget enligt 0-alternativet krävs att ytterligare minst en av de större skolorna läggs ned. Efter nedläggningen av Forsane yrkesskola och reducering av platsantalet på övriga skolor den 1 juli 1975 – vilket totalt innebar en minskning med ca 120 platser – beräknas platsantalet motsvara förväntad efterfrågan. Ytterligare nedskärning av platsantalet skulle därför medföra platsbrist.

3. Med anledning av nedläggning av Forsane yrkesskola vid årsskiftet 1975/76 sker följande minskningar (halvårskostnader): Lönekostnader 2 153 000 kr., Omkostnader 603 000 kr., sammanlagd minskning 2 756 000 kr.

4. Följande tjänster föreslås bli avförda från personalförteckningen: 1 ladugårdsförman Ae 14 och 1 befallningsman Fe 5 (– 78 000 kr.).

5. För att kunna genomföra arbetstidsförkortningen i sin helhet erfordras ytterligare ca 5 tjänster inom vård- och tillsynsmannakategorien (+ 500 000 kr.).

6. Ett mer flexibelt utnyttjande av vård- och tillsynspersonal för arbetsuppgifter i vård utom skola kräver personalökning. För budgetåret 1976/77

föreslås 12 tjänster. En övertillsynsman vid varje skola bör vidare fristållas för administrativa arbetsuppgifter. Detta kräver ett tillskott av 6 vårdare (+ 1 800 000 kr.).

7. Strävan att begränsa utbildningsassistenternas undervisningsskyldighet till 32 tim./vecka medför ökat personalbehov för tillsyn av eleverna. Lönemedel motsvarande 4 tjänster föreslås (+ 380 000 kr.).

8. För att åstadkomma en aktiv och meningsfull fritid för eleverna föreslås att fritidsassistenttjänster successivt inrättas vid de 9 skolor som nu saknar sådan. För budgetåret 1976/77 föreslås 3 tjänster. För att kunna genomföra ett behandlingsarbete enligt lagarbetsmodellen där varje elevavdelning utgör en behandlingsenhet under ledning av en assistent krävs ett tillskott på 2 assistenttjänster (+ 495 000 kr.).

9. Arbetsbelastningen för ekonomibiträden och kontorspersonal har under en följd av år successivt ökat, bl. a. till följd av arbetstidsförkortning, utan att motsvarande ökning av antalet tjänster skett. 3 tjänster som ekonomibiträde och 4 tjänster som kontorsbiträde föreslås (+ 503 000 kr.).

10. Försöksverksamheten med förlängd yrkesutbildning vid Johannisbergs yrkesskola har givit positiva erfarenheter och föreslås därför bli permanentad. 2 tjänster som verkstadsförman föreslås inrättade vid skolan. Undervisning i teknikerverkstaden samt i ämnet hemkunskap vid Lövsta skolhem kräver 2 tjänster som utbildningsassistent (+ 344 000 kr.).

11. För att höja standarden på undervisning och utbildning på skolorna föreslås att tjänster som verkstadsförman/verkmästare successivt ombildas till tjänster som utbildningsassistent. För detta ändamål föreslås viss uppräkning av lönemedel (+ 248 000 kr.).

12. Intagning av elever enligt närhetsprincipen betyder fler olika elevkategorier vid varje skola, vilket ökar kravet på individualiserad behandlingsplanering. Detta kräver 3 tjänster för psykoterapevtiskt och personlighetsdiagnostiskt utbildade psykologer (+ 351 000 kr.).

13. Nya tjänster medför ökade sjukvårdskostnader med 6 000 kr. Resor inom Norden för att bevista konferenser o. dyl. beräknas kosta 10 000 kr. Följdkostnader för resor på grund av nya tjänster beräknas till 47 000 kr. Minskat behov av snabbtelefoner beräknas minska kostnaderna med 50 000 kr. Följdkostnader för telefon på grund av nya tjänster beräknas till 37 000 kr. (+ 50 000 kr.).

14. Ökad reseverksamhet medför ökade kostnader med 50 000 kr.

15. Ökning av medel till lägerverksamhet, vilket ur vårdsynpunkt är angeläget, kan ske genom minskning med 64 000 kr. av medel till övriga kostnader (± 0).

16. Medel till 6 nya halvtidstjänster som lärare samt 6 arvodestjänster som studierektor beräknas medföra ökade kostnader med 407 000 kr.

17. Ett minskat antal placeringar i enskilda hem beräknas medföra minskat medelsbehov med 1 000 000 kr.

18. Ett ökat antal placeringar på kurser, utbildningsanstalter m. m. be-

räknas medföra ökade kostnader med 200 000 kr.

19. Behovet av placeringar på arbetsmarknadsstyrelsens arbetsplatser beräknas minska, varför anslagsposten föreslås utgå och kostnaderna ingå i anslagsposten Kurser, konferenser m. m. (– 20 000 kr.).

Föredraganden

Som jag nämnt i inledningen till detta avsnitt har utbyggnaden av den öppna vården medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. Under år 1975 minskades platsantalet med totalt ca 120. Mot bakgrunden av denna minskning och den nu rådande efterfrågan på platser föreslår jag som nämnts inte någon ytterligare reducering av ungdomsvårdsskoleorganisationen under budgetåret 1976/77.

De förslag som lagts fram av fosterbarnsutredningen och socialutredningen berör viktiga delar av gällande lagstiftning och organisation på det sociala området. Det är därför angeläget att den försöksverksamhet som påbörjats i Skåne för att ge praktiska erfarenheter för reformarbetet inom socialvården får fortsätta även under nästa budgetår. Förutom de institutionsresurser som ställs till förfogande bör 3,5 milj. kr. få tas i anspråk för ändamålet inom ramen för de medel som anvisas under detta anslag.

Försöksverksamheten med individuellt utformade metoder för undervisning samt arbetsprövning och arbetsträning, i första hand vid yrkesskolorna, bör fortsätta. Verksamheten avser bl. a. anställning av speciallärare samt arvodering av studierektorer. För nästa budgetår har jag under posten Lönekostnader beräknat 1 661 000 kr. för sådan verksamhet, vilket innebär en ökning med 635 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Jag har vidare räknat med 274 000 kr. till viss försöksverksamhet i samarbete med sjukvårdsförvaltningen i Göteborg.

Under anslagsposten Övriga utgifter för den egentliga skolverksamheten har jag beräknat medel även för arbetsträning m. m. samt 440 000 kr. för lägerverksamhet. Slutligen har jag under denna anslagspost beräknat 175 000 kr. för anskaffning av materiel till upprustning av lokaler i egen regi.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en höjning av anslaget med 14 362 000 kr. till 125 645 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 125 645 000 kr.

I 2. Ungdomsvårdsskolorna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.

1974/75	Utgift	160 555	Reservation	1 119 971
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Från anslaget bekostas inventarier i samband med nybyggnad eller större ombyggnad vid ungdomsvårdsskolorna. Vidare bekostas anskaffning av undervisningsmateriel och andra skolinventarier i anslutning till anordnande av grundskoleundervisning vid vissa skolor m. m.

Socialstyrelsen

Medelsbehovet framgår av följande sammanställning.

Disponibelt 1975/76	1 120 971
Beräknade utbetalningar 1975/76	701 971
Beräknad utgående reservation 1976-06-30	419 000
Beräknade utbetalningar 1976/77	420 000
Anslagsbehov 1976/77	1 000

Kostnaderna för inventarier till ett antal byggnadsobjekt uppskattas till 195 000 kr.

För nyanskaffning av maskiner och undervisningsmateriel för arbetsträning vid skolorna beräknar socialstyrelsen medelsbehovet för 1975/76 till 205 000 kr. och för 1976/77 till 200 000 kr. En ny skolklinik skall inrättas, vilket kräver en grundutrustning för sammanlagt 25 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till befintlig reservation och antalet nya byggnadsprojekt vid skolorna bör anslaget för nästa budgetår föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ungdomsvårdsskolorna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

I 3. Ungdomsvårdsskolorna: Personalutbildning

1974/75	Utgift	622 668	Reservation	567 426
1975/76	Anslag	572 000		
1976/77	Förslag	772 000		

Från anslaget bekostas viss utbildning av personal vid ungdomsvårdsskolorna, däribland den grundutbildning som nyanställd vårdpersonal skall genomgå.

Socialstyrelsen

Medelsbehovet framgår av följande sammanställning.

Disponibelt 1975/76	1 139 426
Beräknade utbetalningar 1975/76	939 426
Beräknad utgående reservation 1976-06-30	200 000
Beräknade utbetalningar 1976/77	1 400 000
Anslagsbehov 1976/77	1 200 000

För introduktionskurser under budgetåret 1976/77 för nyanställda vårdare, assistenter, psykologer, sjuksköterskor m. fl. har beräknats 185 000 kr. Vidare har styrelsen beräknat 155 000 kr. för fortbildningskurser och konferenser. Gemensamma kostnader för central kursverksamhet beräknas uppgå till 110 000 kr.

Skolornas personal bör ges möjlighet att delta i kurser anordnade av skolöverstyrelsen, arbetsmarknadstyrelsen, RFSU m. fl. För detta ändamål beräknar styrelsen 100 000 kr. För intern personalutbildning samt s. k. punktkurser vid skolorna beräknas 200 000 kr. Socialstyrelsen anser att en närmare koppling mellan den öppna socialvården och institutionsvården ställer krav på ökade utbildningsinsatser för personalen. Styrelsen föreslår 650 000 kr. för utbyggd undervisning på det regionala planet. Av nämnda belopp har 400 000 kr. beräknats för bl. a. integrerade kurser för personal från öppen/institutionell vård samt för utbytestjänstgöring. Socialstyrelsen har i sin anslagsberäkning utgått ifrån att förutvarande ungdomsvårdsskolan Bistagården kommer att avvecklas den 30 juni 1976 och att de centrala kurserna måste förläggas till främmande kursinternat, vilket medför ökade kostnader.

Föredraganden

Jag beräknar anslagsbehovet för kursverksamheten under nästa budgetår till 772 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ungdomsvårdsskolorna: Personalutbildning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 772 000 kr.

I 4. Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.

1974/75	Utgift	853 294
1975/76	Anslag	700 000
1976/77	Förslag	800 000

Från anslaget utbetalas ersättning för skador som vållats av personer intagna på ungdomsvårdsskolor, allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare, kriminalvårdsanstalter m. m. Ersättning utgår för skada som orsakats av intagen som avvikit från skolan eller anstalten eller som lämnat denna som frigångare eller efter permission. Ersättning utgår också för skada vållad av ungdomsvårdsskoleelev som vårdas utom skola samt av person som intagits på allmän vårdanstalt men bor på inackorderingshem eller åtnjuter familjevård.

Socialstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget med hänsyn till väntad belastning höjs till 800 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med socialstyrelsens förslag för nästa budgetår tas upp med 800 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 800 000 kr.

I 5. Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m.

1974/75	Utgift	54 794 619
1975/76	Anslag	50 000 000
1976/77	Förslag	64 000 000

Från anslaget utgår ersättning till kommunerna dels enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna för viss vård som meddelats huvudsakligen icke svenska medborgare, dels enligt särskilda åtaganden av staten för understöd åt renskötande samer. Ersättningen utbetalas till kommunerna genom länsstyrelserna. Från anslaget utgår ersättning även för kostnader för sjuka och socialt handikappade flyktingar m. m., liksom för kommunernas kostnader för vissa kategorier zigenare och för vissa flyktingar som inte kan

försörja sig själva. Dessa ersättningar betalas av socialstyrelsen. Slutligen bekostas understöd som av utrikesdepartementets understödsnämnd beviljas nödställda svenskar i utlandet samt kostnader för utlandssvenskar som återvänder till Sverige.

Socialstyrelsen

Med hänsyn till den ökade belastningen på anslaget och till anpassningsåtgärder som behövs för de flyktingar som medgivits resa in i landet beräknar styrelsen kostnaderna för ekonomiskt bistånd till flyktingar och zigenare m. m. under budgetåret 1976/77 till 19 milj. kr.

Utrikesdepartementets understödsnämnd beräknar kostnaderna för understöd till nödställda svenskar i utlandet till 1 100 000 kr.

Föredraganden

Under år 1973 utbetalade länsstyrelserna ersättningar till kommunerna för socialhjälp och barnavård åt utländska medborgare med ca 40 milj. kr. i ca 15 000 ärenden, varav ca 10 000 avsåg personer från de nordiska länderna.

Under budgetåret 1974/75 betalade socialstyrelsen ut ca 11,4 milj. kr. för hjälp till flyktingar. Ersättningarna till kommuner för understöd till svenska zigenare utgjorde under samma budgetår ca 2,1 milj. kr.

Under de senaste åren har över ett hundratal svenska medborgare bosatta på utrikes ort fått understöd från detta anslag. Kostnaderna för budgetåret 1974/75 uppgick till ca 1 038 000 kr.

Från anslaget bekostas f. n. en genom kommunerna bedriven försöksverksamhet bland organiserat överförda utomnordiska zigenare med bl. a. familjepedagogiska insatser. Jag föreslår efter samråd med statsrådet Leijon att denna verksamhet skall fortsätta och fr. o. m. nästa budgetår utvidgas till att omfatta även nordiska zigenare. Det ankommer på regeringen att meddela närmare föreskrifter om verksamheten.

Anslaget bör med hänsyn till belastningen under budgetåret 1974/75 samt beräknade ökade utbetalningar till kommunerna föras upp med 64 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 64 000 000 kr.

J. Nykterhetsvård m. m.

Under de senaste åren har man inom socialvården i allt högre grad försökt åstadkomma en samlad lösning av sociala problem som har samband med missbruk av alkohol och narkotika. Arbetet inriktas i ökad omfattning på att söka lösa de bakomliggande sociala problemen. Nykterhetsvården präglas också av en strävan till samordning med den övriga socialvården, arbetsvården och sjukvården. En större del av de alkoholskadade vårdas numera inom sjukvården. Strävandena att samordna vårdinsatserna har bl. a. intensifierats i anslutning till vissa psykiatriska sjukhus och psykiatriska kliniker. Sådan verksamhet pågår bl. a. vid Ulleråkers sjukhus. Försöksverksamhet av liknande slag har också påbörjats vid karolinska sjukhusets alkoholklinik och vid Lillhagens sjukhus. Den brett upplagda försöksverksamheten inom socialvården som nu pågår i Skåne tar också sikte på att finna nya lösningar av dessa frågor. Bl. a. har i Landskrona kommun lagts fram ett samlat program för behandlingen av alkoholskadade personer.

Denna utveckling kan också ses mot bakgrund av en pågående strukturomvandling av nykterhetsvården med en allt större tyngdpunkt i de öppna och frivilliga behandlingsformerna. Den öppna och halvöppna nykterhetsvården har därvid tillförts kraftigt ökade resurser. Antalet alkoholpolikliniker och rådgivningsbyråer med läkarexpeditioner uppgår nu till 140. Antalet platser vid inackorderingshemmen har femdubblats under de senaste tio åren och uppgår nu till ca 1 500. Tvångsåtgärderna enligt nykterhetsvårdslagen har under samma tid minskat med över 50 %. Inom den slutna vården har tvångsintagningar på vårdanstalter minskat successivt från ca 1 900 år 1965 till ca 750 år 1974. Antalet frivilliga intagningar på vårdanstalterna har under samma period ökat från ca 3 600 till ca 7 000 samtidigt som vårdtiderna har kunnat förkortas. Av det sammanlagda antalet intagningar på vårdanstalterna var år 1974 över 90 % frivilliga.

Den fortgående utvecklingen inom nykterhetsvården inrymmer alltså flera positiva inslag. Likväl kvarstår många problem. En viktig förutsättning för att kunna lösa dessa svåra uppgifter är enligt min mening ett konsekvent genomförande av en helhetssyn på socialvårdens arbete. Den socialvårdsreform som avses bli genomförd sedan socialutredningen under år 1976 lagt fram förslag till en ny socialvårdslagstiftning blir därför av grundläggande betydelse även för den fortsatta nykterhetsvården. En annan angelägen fråga blir att få till stånd ett ökat samband mellan de sociala vårdinsatserna och alkoholpolitiken. Det blir anledning att återkomma till denna fråga i den proposition som avses bli framlagd till riksmötet med anledning av alkoholpolitiska utredningens betänkande (SOU 1974:90–93).

Vid den följande behandlingen av anslagsfrågorna för nykterhetsvården kommer jag att föreslå anslagsökningar med sammanlagt ca 48 milj. kr.

till 317 milj. kr. bl. a. för vårdanstalterna, nykterhetsnämnderna och länkrörelsen m. fl. organisationer.

Statsbidragen till olika insatser i vården av narkotikamissbrukare beräknas i det följande till sammanlagt ca 30 milj. kr. Medlen avser – utöver insatser vid alkoholpolikliniker m. m. – bidrag till anordnande och drift av behandlings- och inackorderingshem för narkotikamissbrukare, bidrag till kommunernas kostnader för vårdcentraler och bidrag till vård i enskilt hem av unga missbrukare. Vidare beräknas till utgången av år 1976 medel för fortsatta försök med social jourverksamhet och med olika projekt som berör uppsökande verksamhet och eftervård för narkotikamissbrukare. Dessutom lämnas bidrag till sammanslutningar för stöd och hjälp åt missbrukare och till olika organisationers verksamhet för rehabiliteringsinsatser m. m. inom detta område.

Som tidigare nämnts har en försöksverksamhet som bl. a. berör nykterhets- och narkomanvården påbörjats i Skåne under innevarande budgetår. Med hänsyn till bl. a. denna och till socialutredningens pågående arbete anser jag det inte lämpligt att nu vidta några andra ändringar i gällande statsbidragsbestämmelser för narkomanvården än uppräkning av bidragsbeloppen. För anordnande av behandlings-och inackorderingshem för narkotikamissbrukare liksom för motsvarande institutioner inom nykterhetsvården föreslås en ökning av bidraget från högst 18 000 kr. till högst 22 000 kr. Driftbidragets maximibelopp för nämnda institutioner för narkotikamissbrukare föreslås vidare höjt från 40 000 kr. till 45 000 kr. per vårdplats.

Jag vill i detta sammanhang understryka att kampen mot den illegala narkotikahanteringen och mot narkotikamissbruket ständigt pågår genom insatser av berörda samhällsorgan. Myndigheternas insatser i narkotikabekämpningen samordnas bl. a. genom kontakter inom brottsförebyggande rådets narkotikagrupp, där det också lämnas fortlöpande rapporter om situationen. Bl. a. genom medel som rådet disponerar företas frekvensundersökningar för att kartlägga narkotikamissbrukets omfattning i olika ungdomsgrupper. Socialstyrelsen följer utvecklingen genom kontakter med de särskilda narkomanvårdsenheterna samt med social- och sjukvårdsenheter i hela landet. Inom socialvården förstärks behandlingsmöjligheterna för narkotikamissbrukare genom vårdcentraler, behandlingshem och andra vårdformer.

Några större förändringar i missbrukets utbredning har inte inträffat under det gångna året. Ett fast etablerat missbruk av tunga droger bedöms liksom tidigare i huvudsak endast finnas inom storstadsregionerna, medan missbruk av cannabis är mera spritt. Frekvensundersökningar tyder dock på att antalet ungdomar som prövar på narkotika minskar.

Polisens och tullens insatser mot narkotikamissbruket har under senare år i allt större omfattning skett i samarbete med polis- och tullmyndigheter i andra länder. I det internationella arbetet med narkotikafrågorna deltar Sverige också aktivt inom FN och dess underorgan. I det följande förordar

jag under anslaget L 2. att 200 000 kr. tillförs FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel. Mellan de nordiska länderna förekommer olika former av samarbete och regelbundna kontakter på narkotikaområdet. Genom beslut av Nordiska ministerrådet har ett nordiskt drogforskningsinstitut inrättats den 1 januari 1975. Institutet är förlagt till Oslo och finansieras från ministerrådets budget. För den socialkurativa verksamheten för svenska ungdomar i Köpenhamn beräknar jag medel under anslaget E 1.

J 1. Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader

1974/75	Utgift	24 501 581
1975/76	Anslag	29 597 000
1976/77	Förslag	34 873 000

F. n. finns fyra statliga vårdanstalter, nämligen Gudhem, Runnagården med vårdavdelningen Brotorp, Venngarn samt vårdanstalten vid Frösöklinikerna. Anstalterna har sammanlagt 307 platser.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Vårdledning	24	+ 2	–
Vårdpersonal	98	+ 1	–
Arbetsledarpersonal	33	–	–
Ekonomipersonal	27	–	–
Övrig personal	22	–	–
	204	**+ 3**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	15 810 000	+4 715 000	+ 4 163 000
Sjukvård	44 000	+ 5 000	– 10 000
Resersättningar	118 000	+ 39 000	+ 16 000
Lokalkostnader	4 133 000	+ 355 000	+ 282 000
Expenser	328 000	+ 127 000	+ 95 000
Övriga utgifter	3 044 000	+ 243 000	+ 50 000
Hälso- och sjukvård för intagna	820 000	+ 98 000	– 120 000
Vårdanstalten vid Frösöklinikerna	5 300 000	+ 774 000	+ 800 000
	29 597 000	**+6 356 000**	**+ 5 276 000**
Inkomster vid vårdanstalterna som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	250 000	–	–

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. + 5 714 000 kr., varav 543 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av anslaget med ca 1,7 milj. kr. Härvid förutsätts bl. a. en minskning med 25 vårdplatser och 13 tjänster.

3. Vid Runnagården–Brotorp föreslås ytterligare 2 1/2 tjänster, varav en assistent på halvtid vid Runnagården, en för huvudanstalten och avdelningen gemensam tjänst som assistent för fritidsverksamhet samt en tjänst som vårdare vid Brotorp. En tjänst som tillsynsman föreslås i utbyte mot en tjänst som förste skötare vid Runnagården. (255 000 kr.)

4. Vid Hornö fordras en halvtidstjänst som biträdande psykolog för vidareutbildning av personalen och ökad social träning. Kostnaderna för tjänsten beräknas täckta genom minskning av anslagsposten Övriga utgifter.

5. Styrelsen föreslår att vårdanstalten vid Frösöklinikerna förstärks med en tjänst för assistent och en halvtidstjänst för kontorist. Vidare föreslås att en skötartjänst ändras till tjänst för överskötare vid anstalten. (+ 121 000 kr.)

6. För rehabilitering och bibehållande i arbete av partiellt arbetsföra befattningshavare samt för intensifierad utbildning av personalen vid vårdanstalterna begärs sammanlagt 250 000 kr.

7. Omkostnaderna beräknas öka med 16 000 kr. till följd av utvidgad verksamhet.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 34 873 000 kr.

J 2. Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m.

1974/75	Utgift	298 213	Reservation 389 981
1975/76	Anslag	100 000	
1976/77	Förslag	1 000	

Från anslaget bekostas inventarier i samband med ny-, till- och ombyggnadsarbeten samt upprustning av arbetsdriften m. m. vid vårdanstalterna.

Socialstyrelsen

Under budgetåret 1975/76 beräknas ca 180 000 kr. komma att disponeras för inköp av inventarier m. m. till vårdanstalterna.

För budgetåret 1976/77 beräknas ca 45 000 kr. för inventarier samt 100 000 kr. till anstalternas arbetsdrift. Styrelsen föreslår ett anslag på 1 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Jag räknar med att medelsbehovet under nästa budgetår för utrustning m. m. vid vårdanstalterna skall täckas av befintlig reservation. Anslaget bör därför föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

J 3. Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

1974/75	Utgift	1 563 000	Reservation 2 785 121
1975/76	Anslag	900 000	
1976/77	Förslag	900 000	

Från anslaget utgår bidrag för att anordna erkänd eller enskild vårdanstalt eller inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt till s. k. övergångshem. Bidrag utgår också för att anordna behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare. Bidrag utgår med högst 18 000 kr. per plats. Bidraget får som regel inte överstiga vad som skjuts till från annat håll. Bidragsbestämmelserna för erkända och enskilda vårdanstalter samt för inackorderingshem för alkoholmissbrukare återfinns i kungörelsen (1957:144) om statsbidrag till anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (ändrad senast 1970:123). För anordningsbidrag till behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare gäller bestämmelserna i brev den 22 maj 1975 avseende anslag för budgetåret 1975/76 till nykterhetsvård m. m.

Socialstyrelsen

Styrelsen föreslår att bidragsbestämmelserna ändras så att statsbidrag fr. o. m. budgetåret 1976/77 kan utgå med högst 20 000 kr. eller, om särskilda skäl föreligger, med högst 30 000 kr. per plats. På grundval av detta förslag beräknas för budgetåret 1976/77 ett medelsbehov av 2,9 milj. kr. för 130

nya platser vid inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt vid behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare. Därutöver föreslår styrelsen att 1 milj. kr. anslås för upprustning av befintliga inackorderingshem för alkoholmissbrukare.

Föredraganden

Bidraget för anordnande av inackorderingshem och behandlingshem bör höjas från högst 18 000 kr. till högst 22 000 kr. per vårdplats fr. o. m. den 1 juli 1976. Jag beräknar 900 000 kr. för nästa budgetår för att anordna ytterligare 40 platser vid inackorderingshem och behandlingshem.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för bidrag till anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,
2. till *Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

J 4. Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

1974/75	Utgift	113 696 069
1975/76	Anslag	121 900 000
1976/77	Förslag	152 800 000

Från anslaget utgår bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare.

Bidrag till vårdanstalter utgår med vissa maximibelopp i form av dels garantibidrag (per dag och vårdplats), dels beläggningsbidrag (för dag och vårdad person). Om särskilda skäl föreligger kan statsbidrag utgå med högre belopp. Statsbidrag till inackorderings- och behandlingshem utgår med ett belopp motsvarande högst 75 % av de styrkta nettokostnaderna för hemmets drift. Bidraget till hem för narkotikamissbrukare får dock inte överstiga 40 000 kr. per plats och år. Bestämmelserna angående vårdanstalter och inackorderingshem för alkoholmissbrukare återfinns i kungörelsen (1955:426) om statsbidrag till driftkostnader vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (ändrad senast 1975:287). För statsbidrag till driften av behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare gäller bestämmelserna i brev den 22 maj 1975 avseende anslag för budgetåret 1975/76 till nykterhetsvård m. m.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Driftbidragens maximibelopp			
Garantibidrag kr.	77	+ 43	+ 12
Beläggningsbidrag kr.	40	- 12	+ 12
	117	**+ 31**	**+ 24**

Socialstyrelsen

Styrelsen föreslår att driftbidraget beräknas så att anstalternas fasta kostnader täcks av garantibidrag och rörliga kostnader av beläggningsbidrag. De fasta kostnaderna för de erkända anstalterna beräknas under budgetåret 1975/76 utgöra ca 81 %, medan garantibidraget uppgår till ca 66 % av det totala driftbidraget.

Driftbidraget föreslås höjt med sammanlagt 31 kr., varav 25 kr. för löne- och prisomräkning (1976 års lönenivå), 3 kr. för personalförstärkning i anledning av arbetstidsförkortning och arbetstidsavtal m. m. samt 3 kr. för vissa standardförbättringar. Driftbidraget bör därför höjas med sammanlagt 31 kr. till 148 kr. På grund av de fasta kostnadernas andel (81 %) av totalkostnaderna bör dock garantibidraget bestämmas till högst 120 kr. och beläggningsbidraget till högst 28 kr. för erkända och 21 kr. för enskilda vårdanstalter. Styrelsen förutsätter att förändringar i lönekostnaderna som avtalsmässigt kan uppkomma för år 1977 beaktas så att eftersläpande lönekostnader inte uppstår.

Anstalter, som på grund av utgifter för särskilda vårdanordningar prövas vara i behov därav, erhåller f. n. ytterligare 1 kr. i garantibidrag. I första hand gäller detta anstalter med egna sjukavdelningar. Kostnaderna för sådana avdelningar har under senare år ökat kraftigt. Socialstyrelsen hemställer att detta extra bidrag fastställs till högst 3 kr. Dessutom förutsätter styrelsen att möjlighet skall finnas för regeringen att, när särskilda skäl föreligger, bevilja ytterligare statsbidrag utöver nämnda maximibelopp. Genom att alla anstalter inte är i behov av maximalt bidrag bör det extra bidraget kunna täckas av ordinarie anslag.

Styrelsen räknar dessutom med att särskilda medel anvisas med 0,5 milj. kr. för upprustning av anstalternas inventarier, 3,5 milj. kr. till den statliga personalpensioneringen för de privata vårdanstalterna (prop. 1969:79 och 1970:104), 0,1 milj. kr. för rehabilitering av partiellt arbetsföra befattningshavare och 0,4 milj. kr. till anstalternas redovisningscentral eller sammanlagt med 4,5 milj. kr.

Styrelsen yrkar vidare att de i kungörelsen angivna grunderna för driftbidrag skall tillämpas även beträffande kostnader för vård på enskild vårdanstalt av narkotikamissbrukare.

Vid beräkningen av medelsbehovet utgår socialstyrelsen från ett garantibidrag på 120 kr. samt ett beläggningsbidrag på 28 kr. för erkända anstalter och 21 kr. för enskilda anstalter. Styrelsen uppskattar antalet vårdplatser under budgetåret 1976/77 till 1 181 vid erkända anstalter och 880 vid enskilda anstalter. Antalet vårddagar beräknas på grundval av sistnämnda uppgifter till 431 065 för erkända och 321 200 för enskilda anstalter. Med en beläggningsfrekvens som uppskattas till 90 % vid erkända och 95 % vid enskilda anstalter beräknas medelsbehovet till 62,6 milj. kr. för erkända anstalter och 44,9 milj. kr. för enskilda anstalter. Härtill kommer tidigare nämnda medel, 4,5 milj. kr., för särskilda ändamål. För vårdanstalternas drift beräknas således ett bidrag på sammanlagt 112 milj. kr.

Medelsbehovet för bidrag till driften av inackorderingshem och behandlingshem beräknas till 51,2 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Hänsyn har därvid tagits till förutsedd ökning av platsantalet vid hemmen och till kostnadsutvecklingen. I beloppet har inräknats 3,2 milj. kr. i bidrag för viss personalförstärkning och personalutbildning vid inackorderingshemmen för alkoholmissbrukare. Beträffande hemmen för narkotikamissbrukare föreslås att de nuvarande bidragsbestämmelserna om maximibelopp på 40 000 kr. per plats och år slopas och att bidrag skall kunna utgå med 75 % av nettokostnaderna för hemmens drift, oavsett om bidraget härigenom kommer att överstiga visst belopp per plats och år. Det sammanlagda anslagsbehovet enligt socialstyrelsen uppgår således till 163,2 milj. kr.

Föredraganden

Driftbidraget till erkända och enskilda vårdanstalter bör fr. o. m. den 1 juli 1976 höjas med 24 kr. per dag, varav 12 kr. i garantibidrag och 12 kr. i beläggningsbidrag. För anstalt, som på grund av utgifter för särskilda vårdanordningar prövas vara i behov därav, bör garantibidraget liksom nu kunna utgå med ytterligare 1 kr. Sådana förändringar i lönekostnaderna som avtalsmässigt kan uppkomma för år 1977 får beaktas genom särskilda beslut. Statsbidrag bör i enlighet med vad socialstyrelsen anfört utgå även för vård av narkotikamissbrukare på enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Antalet vårdplatser under budgetåret 1976/77 beräknas till ca 1 238 vid erkända och 859 vid enskilda vårdanstalter. Antalet vårddagar under budgetåret kan uppskattas till ca 452 000 resp. 314 000.

Jag beräknar anslagsbehovet till 61,4 milj. kr. för bidrag till erkända och 41 milj. kr. till enskilda vårdanstalter. Jag beräknar också 3,5 milj. kr. för pensionsavgifter och 0,5 milj. kr. för inköp av inventarier och för viss upprustning av anstalterna. Jag beräknar vidare 46,4 milj. kr. för bidrag till inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt inackorderingshem och behandlingshem för narkotikamissbrukare. Jag har därvid räknat med en ökning av högsta bidragsbeloppet för inackorderings- och behandlingshem för narkotikamissbrukare från 40 000 kr. till 45 000 kr. per plats och år.

Det sammanlagda anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknar jag således till 152,8 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,
2. till *Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 152 800 000 kr.

J 5. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.

1974/75	Utgift	102 477 342
1975/76	Anslag	133 400 000
1976/77	Förslag	147 500 000

Statsbidrag utgår till kostnaderna för sådan verksamhet, som enligt gällande författningar ankommer på kommunernas nykterhetsnämnder. Bidraget utgör 75 % av de godkända kostnaderna för sådan verksamhet till vilken ersättning eller bidrag av statsmedel inte utgår i särskild ordning. Bidrag betalas ut för kalenderår i efterskott. Bestämmelserna återfinns i kungörelsen (1954:431) om statsbidrag till de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet (ändrad senast 1971:121). De i kungörelsen angivna grunderna för statsbidrag tillämpas även beträffande kostnaderna för vård på alkoholpoliklinik av narkotikamissbrukare. Från anslaget utgår bidrag till vårdcentraler för narkotikamissbrukare, till kommuns kostnad för vård i enskilt hem av narkotikamissbrukare samt för ersättning till kommunerna för försök med social jourverksamhet. Härvid gäller bestämmelserna i brev den 22 maj 1975 avseende anslag för budgetåret 1975/76 till nykterhetsvård m. m.

Socialstyrelsen

De statsbidragsgrundande kostnaderna för kommunernas nykterhetsvård beräknas för nästa budgetår till 182,5 milj. kr., vilket motsvarar ett statsbidrag på 136,9 milj. kr. Anslagsberäkningen utgår därvid från ett förslag dels om ändrat basunderlag dels om en ändrad schablonmetod för fördelning av bidragen mellan kommunerna.

Basunderlaget för schablonberäkningen, vilket enligt föreskrifterna i gällande regleringsbrev omfattar nykterhetsvårdens löne- m. fl. administrativa kostnader, föreslås med visst undantag – kostnader för särskilda vårdinsatser – utvidgat att omfatta kommunernas samtliga kostnader för nykterhetsvårdande inslag i den integrerade socialvården. Bidrag till dessa kostnader föreslås bli fördelade i relation till kommunernas bruttokostnader enligt den

s. k. K-planens huvudtitel 7, socialvård och socialförsäkring, med undantag av kostnader för kommunalt bostadstillägg. Medel att fördela bidrag i enlighet med förslaget har styrelsen beräknat på ett belopp motsvarande vad som utgått schablonmässigt för nykterhetsnämndernas utgifter för löner och arvoden, vårduppdrag m. m. samt för förebyggande och eftervårdande åtgärder, läkarvård, familjevård, vård på enskild anstalt och hem, resor vid anstaltsvård m. m. samt diverse övriga utgifter. Detta belopp har räknats upp med hänsyn till förväntade kostnadsökningar. För dessa ändamål tas 102,7 milj. kr. upp.

Till särskilda vårdinsatser inom den öppna nykterhetsvården bör enligt styrelsen medel beräknas för bidrag med 75 % av godkända nettokostnader. Till sådana vårdinsatser räknar styrelsen verksamheten vid alkoholpoliklinikerna, verksamhet vid fritidshem och liknande samt särskilda anordningar under semestertider m. m. Dessutom beräknas medel för bidrag till Stiftelsen KAS-gårdar. Totalt föreslås 34,2 milj. kr.

För nykterhetsvårdande insatser beräknas alltså bidrag med sammanlagt 136,9 milj. kr. Det föreslagna bidragssystemet bör inom ramen för gällande författningar kunna tillämpas fr. o. m. budgetåret 1976/77.

För vården av narkotikamissbrukare beräknas vidare bidrag med sammanlagt 16,75 milj. kr., varav 9,4 milj. kr. för vårdcentraler och 1 milj. kr. för vård i enskilt hem. För ersättning till kommunerna för försök med social jourverksamhet beräknas 6,35 milj. kr., varav 350 000 kr. avser bidrag till att täcka de kostnader inom socialstyrelsen, som under budgetåret 1976/77 kan föranledas av de av riksdagen i enlighet med prop. 1973:115 och SOU 1974:5 beslutade statsbidragen till vård av narkotikamissbrukare m. m.

Föredraganden

Det schablonmässiga bidragsförfarandet som avser kommunernas administrativa kostnader för nykterhetsvård bör tillämpas även under nästa budgetår med hänsyn till att frågan om den fortsatta utformningen av statsbidragen till bl. a. den kommunala nykterhetsvården f. n. behandlas av socialutredningen i samråd med kommunalekonomiska utredningen. Socialstyrelsens förslag om ändrade bestämmelser för fördelningen av bidragen har tillställts socialutredningen för att övervägas under det pågående utredningsarbetet. Vad gäller övriga kostnader för nykterhetsvården bör socialstyrelsen även under nästa budgetår fördela tillgängliga statsbidragsmedel mellan kommunerna efter en samlad bedömning av samtliga ansökningar. Jag beräknar för dessa ändamål sammanlagt 134,1 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag har under anslaget även beräknat 9,4 milj. kr. enligt gällande bestämmelser för bidrag till vårdcentraler för narkotikamissbrukare. Vidare har jag beräknat 1 milj. kr. för bidrag till kommuns kostnad för vård i enskilt

hem av narkotikamissbrukare. För fortsatta försök med social jourverksamhet m. m. till utgången av år 1976 beräknar jag 3 milj. kr.

Anslaget bör tas upp med 147,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 14,1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 147 500 000 kr.

J 6. Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården

1974/75	Utgift	378 054	Reservation	132 498
1975/76	Anslag	350 000		
1976/77	Förslag	450 000		

Från anslaget bekostas kurser och konferenser för personal vid länsnykterhetsnämnder och vårdanstalter för alkoholmissbrukare, konferenser rörande narkomanvård samt konferenser i eftervårds- och samarbetsfrågor m. m. Vidare disponeras visst belopp för anordnande av konferenser med nykterhetsnämnder m. m. och för understöd åt sammanslutningar av sådana nämnder.

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar kostnaderna för kurs- och konferensverksamheten nästa budgetår till 640 000 kr. För konferenser med nykterhetsnämnder m. m. och för understöd åt sammanslutningar av sådana nämnder beräknas 130 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till beräknad reservation beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 450 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kr.

J 7. Bidrag till Länkrörelsen m. m.

1974/75	Utgift	4 000 000
1975/76	Anslag	4 800 000
1976/77	Förslag	5 600 000

Från anslaget utgår bidrag till sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare (Sällskapet Länkarna m. fl.), till sammanslutningar för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare m. m., till kommuner samt till nämnda sammanslutningar och till andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer m. fl. för såväl pågående verksamhet som försök med nya vård- och behandlingsformer.

Socialstyrelsen

Sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare har till verksamheten 1975/76 ansökt om bidrag med ca 3,2 milj. kr. Det finns ca 200 bidragssökande föreningar och två riksorganisationer inom Länkrörelsen. Vidare finns Alkoholproblematikernas Riksorganisation (ALRO) för vårdanstalternas patientföreningar samt ytterligare några sammanslutningar. Socialstyrelsen beräknar för nästa budgetår 2,4 milj. kr. till dessa sammanslutningar.

Under budgetåret 1974/75 har 14 organisationer för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare ansökt om bidrag med tillsammans ca 2,9 milj. kr. Av anslaget har medel bl. a. tilldelats Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL) som haft en omfattande verksamhet på 23 orter i landet. Några av föräldraföreningarna mot narkotika har bildat ett riksförbund (RFMN). Socialstyrelsen föreslår att 1,8 milj. kr. beräknas för nästa budgetår till sammanslutningar för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare och liknande sammanslutningar.

Styrelsen föreslår bidrag med 700 000 kr. till andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer samt personer som sniffar thinner eller andra lösningsmedel. Socialstyrelsen beräknar 700 000 kr. för försök med nya vård- och behandlingsformer inom nykterhets- och narkomanvården. Bidrag föreslås utgå till såväl kommuner som frivilliga organisationer.

Socialstyrelsen beräknar sammanlagt 5,6 milj. kr. under anslaget.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas till 5,6 milj. kr. Härvid beräknar jag 4,3 milj. kr. för bidrag till länksammanslutningar samt sammanslutningar för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare m. m. För bidrag till kommuner och till organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer m. fl. beräknar jag 1,3 milj. kr. för såväl pågående verksamhet som försök med nya vård- och behandlingsformer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Länkrörelsen m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 5 600 000 kr.

K. Vissa åtgärder för handikappade

Samhällets insatser för handikappade förstärks fortlöpande. Insatserna syftar till att tillgodose handikappades behov så att handikappade kan vara verksamma i samhällslivet som andra. Eftersom behoven är mångskiftande måste insatserna göras på en rad områden. De avser bostäder och boendemiljö, ekonomisk trygghet, utbildning, arbete, kulturliv och fritidsverksamhet. De avser också rehabilitering, social hemhjälp och annan service, färdtjänst och tekniska hjälpmedel.

Kommunerna och landstingen svarar för betydelsefulla åtgärder på handikappområdet. Kommunerna har de senaste åren väsentligt ökat sina insatser när det gäller boende, färdtjänst, hemhjälp och övrig social service. Samma utveckling präglar de områden som sjukvårdshuvudmännen svarar för. Kommunerna får från den 1 januari 1975 statsbidrag med 35 % av kostnaderna för färdtjänst åt handikappade. Syftet är att kunna bygga upp en god färdtjänst över hela landet. Det har förutsatts att kommunerna utnyttjar det statliga stödet för avsedda förbättringar.

Sjukvårdshuvudmännen övertar den 1 januari 1976 hela ansvaret för verksamheten med hjälpmedel åt handikappade (prop. 1975:36, SfU 1975:16, rskr 1975:125). En ny ersättningsform – hjälpmedelsersättning – från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen införs från år 1976. Den utgör 22 kr. per invånare och år. Till sjukvårdshuvudman som medverkar vid anskaffning av kostnadsfria eller prisnedsatta glasögon till barn och ungdom under 19 år utgår hjälpmedelsersättning med 24 kr. Den totala kostnaden på sjukförsäkringen för ändamålet beräknas till 177 milj. kr. för år 1976. De nya reglerna för ersättning till sjukvårdshuvudmännen har medfört att kungörelsen (1968:238) om statsbidrag till vissa hjälpmedel för handikappade upphör att gälla efter utgången av år 1975. Anslaget Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade kan därigenom också utgå ur statsbudgeten fr. o. m. nästa budgetår.

Handikapporganisationerna är en folkrörelse som har stor betydelse för utformningen av åtgärderna på handikappområdet. Samarbetet mellan handikapprörelsen och samhällets myndigheter har utvecklats och befästs.

Utvecklingen då det gäller vård och undervisning av psykiskt utvecklingsstörda präglas liksom övriga handikappområden av grundsatserna om integration och normalisering. Elever i särskolan bor i allt större utsträckning hemma eller i elevhem som är fristående från skolorna, och för vuxna psykiskt utvecklingsstörda anordnas i ökad omfattning inackorderingshem genom förhyrning av lägenheter i flerfamiljshus. Gällande bestämmelser medger inte att statsbidrag utgår vid förhyrning av lokaler för psykiskt utvecklingsstörda och inte heller för anordnande av fristående elevhem. I det följande förordar jag att bidragsreglerna ändras så att de bättre anpassas

till föreliggande behov. Kostnaderna beräknas till ca 3 milj. kr. för nästa budgetår.

Statsbidragen till landstingen för driften av särskolor beräknas öka med ca 64 milj. kr. till 236 milj. kr. Vissa frågor om undervisning av vuxna psykiskt utvecklingsstörda behandlas av en av utbildningsministern tillkallad utredning. I avvaktan på resultatet av dess arbete bör den av landstingen med statsmedel bedrivna vuxenundervisningen även under nästa budgetår ske i försöksform.

Medel för tillverkning m. m. av vissa handikapphjälpmedel, som för innevarande budgetår anvisas under anslaget Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade, beräknas för nästa budgetår under anslaget Bidrag till handikappinstitutet m. m. För handikappinstitutet beräknas anslaget öka till 8,3 milj. kr. Kostnaderna för omvårdnad och vårdartjänst åt handikappade i vissa gymnasieskolor, vid folkhögskolor, högskolor och universitet beräknas öka från ca 9,5 milj. kr. till ca 13 milj. kr. För utbildning av ledarhundar, befordran av blindskriftsförsändelser och vissa andra åtgärder för blinda beräknar jag en ökning med sammanlagt ca 2 milj. kr. Statsbidraget till handikapporganisationerna föreslås höjt med 1 milj. kr. för nästa budgetår till 5,5 milj. kr.

Handikapputredningen kommer att närmast avge ett betänkande om frågor hur kulturlivet skall göras bättre tillgängligt för handikappade. Utredningen fortsätter därefter sitt arbete om flerhandikappades situation.

Inom föreliggande avsnitt Vissa åtgärder för handikappade beräknar jag för nästa budgetår ett anslagsbehov på sammanlagt ca 288 milj. kr. Det innebär – med beaktande av att hjälpmedelsverksamheten i fortsättningen betalas på annat sätt – en ökning med ca 74 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. För hjälpmedelsverksamheten beräknas kostnaderna inom sjukförsäkringen till 177 milj. kr., vilket jämfört med motsvarande anslag för innevarande budgetår innebär en ökning med ca 30 milj. kr. Vidare har under avsnittet D. Sociala serviceåtgärder beräknats ökade medel för social hemhjälp och färdtjänst för handikappade. De kostnader under folkpensionsanslaget som avser förtidspensioner till handikappade och handikappersättningar m. m. kan beräknas stiga med 285 milj. kr. till 3 430 milj. kr. På andra anslag som innefattar stöd åt handikappade, främst under utbildnings-, arbetsmarknads- och bostadsdepartementen för utbildning, arbetsvård och bostadsanpassning, beräknas för nästa budgetår insatserna för handikappade öka med 450 milj. kr. till 2 290 milj. kr. Sammanlagt uppgår anslagsökningen för olika åtgärder avseende handikappade för budgetåret 1976/77 till omkring 850 milj. kr.

Statens kostnader för det stöd som mer direkt avser handikappade beräknas för budgetåret 1976/77 till 6 120 milj. kr. För tio år sedan var motsvarande kostnader 1 160 milj. kr. Vidare kan under budgetåret 1976/77 beräknas utgå förtidspension från ATP till handikappade med 2 100 milj. kr.

K 1. Bidrag till handikappinstitutet m. m.

1974/75	Utgift	5 510 000[1]
1975/76	Anslag	6 010 000[2]
1976/77	Förslag	8 335 000[3]

[1] Anslaget Bidrag till handikappinstitutet.
[2] Anslaget Bidrag till handikappinstitutet. Därutöver har 1 735 000 kr. anvisats på tilläggsbudget.
[3] Därav 1 milj. kr. från anslaget Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade.

Av anslaget disponerar handikappinstitutet 5 870 000 kr. och professor Sven-Olof Brattgård 140 000 kr. för den av honom bedrivna verksamheten vid avdelningen för handikappforskning vid universitetet i Göteborg.

Handikappinstitutet, som drivs gemensamt av staten och Svenska centralkommittén för rehabilitering (SVCR), är centralt organ på hjälpmedelsområdet. Institutets uppgifter avser bl. a. planering och samordning av forsknings- och utvecklingsarbete samt provning av hjälpmedels lämplighet för handikappade, vari ingår en bedömning av skäligheten av hjälpmedels kostnad. Institutet verkar också som informationsorgan på hjälpmedelsområdet och bistår sjukvårdshuvudmännen i hjälpmedelsverksamheten.

Institutet leds av en styrelse med nio ledamöter, varav sju utses av regeringen och två av SVCR. Chef för institutet är en direktör och verksamheten är under direktören uppdelad på tre avdelningar, nämligen en teknisk avdelning, en informationsavdelning och en allmän avdelning. Antalet anställda vid institutet uppgick den 1 juli 1975 till 86.

Styrelsen för handikappinstitutet

Styrelsen beräknar pris-och löneomräkning m. m. till 1 415 000 kr., varav 130 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Utöver detta föreslår styrelsen att anslaget till institutet ökas med 470 000 kr. Härav utgör 200 000 kr. medel för utredningar och provning av synhjälpmedel. Vidare begär styrelsen medel för utredningar om byggnads- och samhällsplaneringsfrågor samt för viss utbildningsverksamhet. SVCR:s bidrag till institutet anges till oförändrat 100 000 kr. Institutets inkomster av teknisk rådgivning, information m. m. beräknas utgöra 2 150 000 kr.

Brattgård hemställer om bidrag med 225 000 kr. till handikappforskningen i Göteborg.

Föredraganden

Jag beräknar institutets medelsbehov under detta anslag för nästa budgetår till 7 175 000 kr. Förutom 1 255 000 kr. för pris- och löneomräkning beräknar

jag därvid en ökning med 50 000 kr. för allmänt utvecklingsarbete beträffande synhjälpmedel. För handikappforskningen i Göteborg beräknar jag under anslaget 160 000 kr.

Som jag framhållit i inledningen till detta avsnitt bör fr. o. m. nästa budgetår medel beräknas under förevarande anslag för viss tillverkning av handikapphjälpmedel. För ändamålet beräknar jag 1 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Sammanlagt bör anslaget höjas med 2 325 000 kr. till 8 335 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till handikappinstitutet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 8 335 000 kr.

K 2. Kostnader för viss utbildning av handikappade

1974/75	Utgift	7 336 502
1975/76	Anslag	9 630 000
1976/77	Förslag	12 974 000

Från anslaget betalas kostnaderna för försöksverksamhet med omvårdnad och därmed sammanhängande verksamhet för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever i Ingemundskolan i Solna och i Skärholmens gymnasium i Stockholm. Vidare betalas kostnaderna för vårdartjänst åt svårt handikappade som studerar vid universitet, högskolor och folkhögskolor.

Verksamheten leds av styrelsen för vårdartjänst. Den består av sju ledamöter, som utses av regeringen.

Från anslaget betalas även vissa räntekostnader.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för vårdartjänst	Föredraganden
1. Omvårdnad och därmed sammanhängande verksamhet för elever i Ingemundskolan och Skärholmens gymnasium	6 528 000	+ 2 974 000	+ 1 836 000
2. Vårdartjänst för elever vid universitet, högskolor och folkhögskolor	2 571 000	+ 1 727 000	+ 1 460 000
3. Styrelsen för vårdartjänst m. m.	416 000	+ 341 000	+ 93 000
4. Vissa räntekostnader	115 000	–	– 45 000
	9 630 000	**+ 5 042 000**	**+ 3 344 000**
Inkomster redovisade på driftbudgetens inkomstsida	65 000	– 5 000	– 5 000

Styrelsen för vårdartjänst

Styrelsen beräknar pris- och löneomräkning m. m. till 3 149 000 kr., varav 169 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

1. Styrelsens omvårdnadsverksamhet avsåg under höstterminen 1975 ca 80 gymnasieelever. De får sin undervisning i Ingemundskolan, som är belägen på karolinska sjukhusets område i Solna, och i Skärholmens gymnasium i Stockholm. För drygt hälften av eleverna ordnar styrelsen bostäder dels i särskilda elevhushåll och dels på Ingemundskolans internat. Övriga elever är externa. Styrelsen begär ca 450 000 kr. för att inrätta nya elevhushåll. Dessutom begär styrelsen ca 800 000 kr. i första hand för elevresor, viss personalförstärkning och vissa tjänsteförändringar.

2. Under läsåret 1974/75 erhöll 119 handikappade vårdartjänst. Av dessa studerade 26 vid universitet och högskolor och 93 vid folkhögskolor. Styrelsen räknar med att antalet studerande vid universitet och högskolor som behöver vårdartjänst kommer att vara oförändrat ca 30 under läsåret 1976/77. Däremot kommer behovet av vårdartjänst vid folkhögskolornas vinterkurser och ämneskurser att öka något jämfört med tidigare år. Styrelsen beräknar ett ökat medelsbehov av 367 000 kr.

3. För styrelsens kansli beräknas ett ökat medelsbehov av ca 273 000 kr., i första hand för personalförstärkning.

Föredraganden

De vägledande grundsatserna på handikappområdet om integration och normalisering har under senare år i ökad omfattning präglat också handikappade elevers studier i gymnasieskolan. Många handikappade kan numera gå i gymnasieskolor ute i landet. Antalet elever som får omvårdnad genom styrelsen för vårdartjänst har fortlöpande minskat. Av de ca 80 rörelsehindrade elever som hösten 1975 gick i Ingemundskolan och Skärholmens gymnasium bodde ca 60 hemma eller i elevhushåll som styrelsen ordnar utanför internatet. För denna del av styrelsens verksamhet beräknar jag för nästa budgetår 8 364 000 kr.

För vårdartjänst beräknar jag 4 031 000 kr. I detta belopp ingår 100 000 kr. för att tillgodose utökat behov av vårdartjänst vid folkhögskolorna. Under anslagsposten 2. beräknar jag ökade medel med 1 460 000 kr.

För styrelsens kansli beräknar jag en ökning med 93 000 kr., varav 25 000 kr. för en förstärkning av kansliets resurser.

Enligt regeringens beslut den 18 december 1975 har staten inlöst en revers hos Änggårdsstiftelsen. De räntekostnader som belastar anslaget kommer till följd av detta att minska med ca 45 000 kr. För budgetåret 1976/77 beräknar jag räntekostnaderna under anslaget till 70 000 kr.

Anslaget bör enligt vad jag sålunda har förordat tas upp med 12 974 000 kr. Det innebär en ökning med 3 389 000 kr. för den verksamhet som styrelsen för vårdartjänst bedriver jämfört med innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss utbildning av handikappade* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 12 974 000 kr.

K 3. Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda

1974/75	Utgift	11 655 171	Reservation	3 549 332
1975/76	Anslag	13 000 000		
1976/77	Förslag	14 000 000		

Statsbidrag utgår i form av byggnadsbidrag till landsting och kommun som inte hör till landsting för att anordna särskola och vårdinrättning som avses i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (ändrad senast 1975:724) och stadgan (1968:146) i samma ämne (omtryckt 1972:456, ändrad senast 1975:1152). Om särskilda skäl föreligger kan statsbidrag utgå även till enskild, förening eller stiftelse. Statsbidrag utgår med 12 000 kr. per plats i särskola med elevhem, med högst 9 000 kr. per plats i annan särskola, daghem för barn eller sysselsättningshem samt med 9 000 kr. per plats i vårdhem eller i specialsjukhus. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:350) angående statsbidrag till omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (ändrad senast 1972:789).

Socialstyrelsen och *skolöverstyrelsen* anger anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 till sammanlagt 11 milj. kr.

Föredraganden

Omsorgerna om psykiskt utvecklingsstörda inriktas på att barn och vuxna, så långt det är möjligt, skall erbjudas ett normalt boende. Allt fler elever i särskolan bor hemma eller i elevhem som är fristående från skolorna eller i elevhushåll. För vuxna, som inte känner sig mogna för ett helt självständigt boende, anordnas inackorderingshem. Dessa hem kommer nästan uteslutande till stånd genom förhyrning av lägenheter i flerfamiljshus. Utvecklingen medför att otidsenliga skolinternat läggs ned och att behovet av nya platser vid institutioner av typen vårdhem och specialsjukhus minskar.

Enligt gällande statsbidragsbestämmelser utgår inte bidrag vid förhyrning av lokaler för institutioner för psykiskt utvecklingsstörda och inte heller för fristående elevhem. Jag förordar att bidragsreglerna fr. o. m. den 1 juli 1976 ändras så att statsbidrag kan utgå i dessa fall. Bestämmelsen om statsbidrag för anordnande av skolinternat, som numera saknar aktualitet, kan samtidigt upphöra. Statsbidragsreglerna kommer därigenom att bättre anpassas till föreliggande behov. Vid anordnande genom förhyrning bör utgå engångsbidrag med motsvarande belopp som vid nybyggnad eller inköp av lokaler för ändamålet. Kostnaderna för ändringen av statsbidragsreglerna beräknas till 3 milj. kr. Det sammanlagda anslagsbehovet beräknar jag till 14 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda,
2. till *Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 000 kr.

K 4. Bidrag till driften av särskolor m. m.

1974/75	Utgift	144 428 490
1975/76	Anslag	174 200 000
1976/77	Förslag	238 200 000

Statsbidrag utgår till landsting och kommuner som inte hör till landsting med 95 % av lönekostnaderna för särskolchefer, rektorer, studierektorer och lärare vid särskolan. Bidraget utbetalas efterskottsvis för varje läsår, men huvudmännen erhåller under läsåret ett förskott som utgör hälften av bidraget för det föregående läsåret. Om det föreligger särskilda skäl, kan statsbidrag även utgå till enskild, förening eller stiftelse. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:350) angående statsbidrag till omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (ändrad senast 1972:789).

Skolöverstyrelsen

Antalet elever i särskolan var hösten 1974 ca 13 500. Antalet lärare i särskolan var vid motsvarande tidpunkt ca 2 800. För statsbidrag till lönekostnader inom särskolan för nästa budgetår beräknar skolöverstyrelsen en ökning med 63 600 000 kr., varav 5 210 000 kr. för bidrag till höjt lönekostnadspålägg. För undervisning av psykiskt utvecklingsstörda vuxna, som i försöksform pågått sedan hösten 1970, föreslår styrelsen ökade medel med 5,7 milj. kr. Styrelsen begär därutöver medel för vissa konferenser med 32 000 kr. Det totala medelsbehovet under anslaget har av styrelsen beräknats till 243,5 milj. kr.

Socialstyrelsen begär 100 000 kr. för viss konferens- och kursverksamhet.

Föredraganden

Statsbidragen till särskolorna har ökat kraftigt sedan omsorgslagen infördes år 1968, nämligen från 25 milj. kr. till 174 milj. kr. innevarande budgetår. Antalet barn och ungdomar i särskolan är nu mer än dubbelt så stort som år 1968 och antalet lärare har under perioden ökat från knappt 1 200 till ca 2 800. Till detta kommer bl. a. den översyn av bidragsreglerna som gjordes år 1972. För

nästa budgetår beräknar skolöverstyrelsen en anslagsökning med 63,6 milj. kr. för statsbidrag till driften av särskolor, varav 58,6 milj. kr. avser löneomräkning för befintlig organisation. Denna medelsberäkning bör godtas.

Undervisningen av vuxna psykiskt utvecklingsstörda skall enligt regeringens beslut den 30 oktober 1975 tas upp till behandling av en av chefen för utbildningsdepartementet tillkallad utredning angående vissa folkbildningsfrågor m. m. I direktiven till utredningen betonas bl. a. att många vuxna utvecklingsstörda inte har fått den undervisning som numera är lagstadgad och att en mycket stor grupp behöver utbildning inte minst för sin sociala anpassning. Undervisning av vuxna psykiskt utvecklingsstörda bedrivs redan nu i flera olika former, och utredningen skall bl. a. ta upp gränsdragningen och samarbetet mellan folkbildningen och den försöksverksamhet inom landstingen som bedrivs med medel från förevarande anslag. En utgångspunkt för utredningsarbetet bör enligt direktiven vara att de utvecklingsstörda i så stor utsträckning som möjligt får delta i samma former av vuxenutbildning som andra medborgare. I avvaktan på resultat av utredningens arbete förordar jag att den från detta anslag bekostade vuxenundervisningen fortsätter som försöksverksamhet även under nästa budgetår. För att möjliggöra en oförändrad omfattning av denna verksamhet beräknar jag en höjning av medelsanvisningen med 400 000 kr. till 2,4 milj. kr.

För skolöverstyrelsens och socialstyrelsens konferens- och kursverksamhet beräknar jag 117 000 kr. Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med 238,2 milj. kr. vilket innebär en ökning med 64 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av särskolor m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 238 200 000 kr.

K 5. Bidrag till handikapporganisationer

1974/75	Utgift	3 500 000
1975/76	Anslag	4 500 000
1976/77	Förslag	5 500 000

Från anslaget utgår bidrag till handikapporganisationernas allmänna verksamhet. Regeringen beslutar om fördelningen av anslagsbeloppet mellan organisationerna efter förslag av statens handikappråd. Innevarande budgetår har bidrag tillerkänts följande 24 organisationer:

De blindas förening, De handikappades riksförbund, Föreningen för blödarsjuka i Sverige, Föreningen för de neurosedynskadade, Föreningen Sveriges dövblinda, Hörselfrämjandets riksförbund, ILCO svenskt förbund för ileo-, colo- och urostomiopererade, MS-förbundet riksorganisation för neurologiskt sjuka och handikappade, P-club förening för stammare, Riksförbundet

för hjärt- och lungsjuka, Riksförbundet för njursjuka, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar, Riksförbundet för social och mental hälsa, Riksförbundet för svensk epileptikervård, Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, Riksförbundet mot allergi, Riksförbundet mot reumatism, Riksföreningen för cystisk fibros, Riksföreningen för laryngectomerade, Riksföreningen för trafik- och polioskadade, Svenska diabetesförbundet, Svenska psoriasisförbundet, Sveriges dövas riksförbund samt Handikappförbundens centralkommitté.

Föredraganden

Handikapporganisationerna har genom sin folkrörelsekaraktär spelat en betydelsefull roll för tillkomsten av de insatser som under det senaste årtiondet gjorts på handikappområdet. Såväl i samarbetet med samhällets myndigheter som i verksamheten för enskilda handikappade har handikapprörelsen på ett påtagligt sätt bidragit till utvecklingen. Det är enligt min mening angeläget att samhället på olika sätt stöder handikapporganisationerna och deras samarbetsorgan så att de ges möjligheter att ytterligare utveckla sitt viktiga arbete. Kommuner och landsting ger bidrag till lokala och regionala organisationer medan det statliga bidraget under förevarande anslag utgör ett stöd för riksorganisationernas allmänna verksamhet. Bidrag för vissa kulturella ändamål utgår från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet. Därutöver har regeringen beviljat handikapporganisationerna bidrag från allmänna arvsfonden för särskilda insatser med sammanlagt ca 5,2 milj. kr. under den senaste treårsperioden.

För att möjliggöra en fortsatt utveckling av det viktiga arbete som de handikappades riksorganisationer bedriver förordar jag att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 1 milj. kr. till sammanlagt 5,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till handikapporganisationer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 5 500 000 kr.

K 6. Kostnader för viss verksamhet för blinda

1974/75	Utgift	2 761 707
1975/76	Anslag	3 172 000
1976/77	Förslag	3 975 000

Från anslaget utgår bidrag till De blindas förening (DBF) dels till kostnaderna för den genom De blindas förenings försäljningsaktiebolag bedrivna depåverksamheten för försäljning av arbetsmaterial till blinda hantverkare samt försäljning av deras hantverksprodukter, dels till DBF:s kostnader för ledarhundar för blinda och därmed sammanhängande åtgärder. Vidare utgår bidrag till försvarets hundskola i Sollefteå.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		DBF/ hundskolan	Föredraganden
1. Depåverksamheten	2 004 500	+ 523 000	+ 523 000
2. DBF:s kostnader för utbildning av ledarhundar m. m.	867 500	+ 166 000	+ 130 000
3. Försvarets hundskola för utbildning av ledarhundar	300 000	+ 150 000	+ 150 000
	3 172 000	**+ 839 000**	**+ 803 000**

De blindas förening

1. Pris- och löneomräkning m. m. för depåverksamheten 523 000 kr., varav 39 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. DBF räknar med att det även under nästa budgetår behöver utbildas 25 ledarhundar. Pris- och löneomräkningen för denna verksamhet beräknas till 131 000 kr., varav 2 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Därutöver begär DBF 35 000 kr. för ökade serviceinsatser för ledarhundsägare.

Försvarets hundskola

3. För försvarets hundskola begärs för nästa budgetår ytterligare 150 000 kr. för utbildning av ledarhundar.

Föredraganden

Jag beräknar pris- och löneomräkning med 523 000 kr. för depåverksamheten och med 130 000 kr. för DBF:s kostnader för ledarhundar. För utgivande av vissa tidskrifter och övrig allmän verksamhet erhåller DBF bidrag från anslaget K 5. Försvarets hundskolas beräkning av ökat medelsbehov bör godtas. För nästa budgetår bör anslaget således räknas upp med 803 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss verksamhet för blinda* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 975 000 kr.

K 7. Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser

1974/75	Utgift	4 237 000
1975/76	Anslag	4 090 000
1976/77	Förslag	5 350 000

Från anslaget utgår ersättning till postverket för befordran av portofria blindskriftsförsändelser. Ersättningen betalas halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1976/77 avser alltså kostnaderna under kalenderåret 1976.

Postverket

Enligt postverkets beräkning bör anslaget för nästa budgetår tas upp med 5 350 000 kr.

Riksrevisionsverket har tillstyrkt postverkets framställning.

Föredraganden

Postverkets medelsberäkning bör godtas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 350 000 kr.

L. Internationell samverkan

Under detta avsnitt anvisas medel bl. a. för Sveriges medverkan i världshälsovårdsorganisationen (WHO), för socialattachéer och för det nordiska socialpolitiska samarbetet.

WHO:s insatser avser främst bistånd till olika länder för bekämpning av sjukdomar och för annat hälsovårdsarbete.

Socialattachéernas huvuduppgift är att förse såväl myndigheter som arbetsmarknadens parter med upplysningar i socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågor. Som exempel på de ämnen som behandlas i socialattachéernas rapporter kan nämnas redogörelser för socialförsäkringsfrågor, utvecklingen inom hälso- och sjukvård, arbetarskyddsfrågor, samarbetet mellan arbetsmarknadens parter samt förhållanden inom det fackliga området. Socialattachéer finns f. n. i Washington, London, Bryssel och Bonn. Jag kommer i det följande att föreslå en ny tjänst som socialattaché fr. o. m. nästa budgetår. Vidare föreslår jag att verksamhetsområdet för socialattachén i Bonn fr. o. m. nästa budgetår utvidgas till att förutom Förbundsrepubliken Tyskland även omfatta Österrike och Schweiz.

Mellan de nordiska länderna pågår ett nära socialpolitiskt samarbete med utgångspunkt i Nordiska ministerrådet och dess ämbetsmannakommitté för socialpolitik, den nordiska socialpolitiska kommittén. I detta sammanhang bör särskilt nämnas att en översyn av den nordiska konventionen om social trygghet pågår. I anslutning till de regelbundna nordiska socialpolitiska ministermötena publiceras bl. a. en statistisk redovisning över de sociala trygghetsanordningarna.

Sverige deltar vidare i ett omfattande socialpolitiskt samarbete, som äger rum inom Europarådet och inom ramen för FN:s europeiska program för social utveckling. En aktiv svensk medverkan i det internationella socialpolitiska samarbetet sker vidare inom organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och inom internationella arbetsorganisationen (ILO). Arbetet med konventionsförhandlingar på det socialpolitiska området har också betydande omfattning. I proposition 1975/76:51 har regeringen förelagt riksdagen förslag om godkännande av en den 11 november 1975 undertecknad konvention mellan Sverige och Österrike om social trygghet. Under år 1975 har också träffats ett avtal mellan Sverige och Polen inom ramen för det bilaterala samarbetet på hälso- och sjukvårdens område.

L 1. Socialattachéer

1974/75	Utgift	956 544
1975/76	Anslag	1 102 000
1976/77	Förslag	1 550 000

F. n. finns fyra socialattachéer som är stationerade i Washington, London, Bryssel och Bonn.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal	**4**	+ **1**
Anslag		
Lönekostnader	584 000	+ 251 000
Bostadskostnader	185 000	+ 83 000
Sjukvård	4 000	+ 6 000
Reseersättningar (resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester)	51 000	+ 15 000
Expenser (inkl. reseersättningar inom verksamhetsområdena)	85 000	+ 19 000
Vissa kostnader för biträde m. m.	193 000	+ 74 000
	1 102 000	**+ 448 000**

Löne- och prisomräkning 146 000 kr., varav för höjt lönekostnadspålägg 16 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 550 000 kr.

Jag föreslår att ytterligare en tjänst som socialattaché inrättas fr. o. m. budgetåret 1976/77. Det ankommer på regeringen att efter samråd med arbetsmarknadens parter bestämma om verksamhetsområdet för den nya socialattachén. I enlighet med ett förslag från beskickningschefen i Bonn bör vidare verksamhetsområdet för den i Bonn stationerade socialattachén fr. o. m. nästa budgetår utvidgas till att även omfatta Österrike och Schweiz.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialattachéer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 550 000 kr.

L 2. Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m.

1974/75	Utgift	6 428 225
1975/76	Anslag	6 101 000
1976/77	Förslag	7 146 000

Från anslaget bekostas bl. a. Sveriges deltagande i världshälsovårdsorganisationens (WHO) verksamhet, bilateralt samarbete på hälsovårdens område, internationellt – särskilt nordiskt – socialpolitiskt samarbete, nämnden

för internationella hälso- och socialvårdsärenden (NIH) samt riksförsäkringsverkets medlemskap i International Social Security Association (ISSA).

Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden (NIH) beräknar löne- och prisomräkning med 28 700 kr. för bilateralt samarbete på hälsovårdens område och 11 000 kr., varav 5 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg för nämndens verksamhet. Nämnden föreslår därutöver en ökning med 42 300 kr. för vidgat bilateralt samarbete på hälsovårdens område.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Bidrag till WHO	5 138 000	+ 870 000
Bidrag till FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel	200 000	–
Bilateralt samarbete på hälsovårdens område	178 000	+ 71 000
Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden (NIH)	60 000	+ 11 000
Nordiskt socialpolitiskt samarbete	223 000	+ 23 000
Riksförsäkringsverkets medlemskap i ISSA	70 000	–
Övrigt	232 000	+ 70 000
	6 101 000	**+ 1 045 000**

Föredraganden

Den årliga svenska avgiften till WHO betalas för varje kalenderår i två poster, som erläggs i januari och juli under det år bidraget avser. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 bör beräknas till ca 6 008 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag det sammanlagda anslagsbehovet till 7 146 000 kr. Jag har därvid även för nästa budgetår beräknat 200 000 kr. för Sveriges bidrag till FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel. Därjämte har jag beräknat ett bidrag motsvarande 10 000 dollar till FN:s europeiska program för social utveckling. Under år 1975 har träffats ett avtal mellan Sverige och Polen inom ramen för det bilaterala samarbetet på hälso- och sjukvårdens område. De kostnader som avtalet kan föranleda bör täckas från detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 146 000 kr.

L 3. Vissa internationella resor

1974/75	Utgift	94 995	Reservation	5
1975/76	Anslag	105 000		
1976/77	Förslag	115 000		

Från anslaget bekostas deltagande i vissa internationella konferenser och sammanträden m. m. av personal inom socialstyrelsens verksamhetsområde.

Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden föreslår att anslaget räknas upp med 28 000 kr., varav 10 000 kr. för prisomräkning m. m. och 18 000 kr. med hänvisning till det stora behovet av resebidrag.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget till 115 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa internationella resor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 kr.

L 4. Vissa internationella kongresser i Sverige

1974/75	Utgift	84 865	Reservation	126 151
1975/76	Anslag	150 000		
1976/77	Förslag	160 000		

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 10 000 kr. till 160 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II: Statens allmänna fastighetsfond

8. Utbyggande av karolinska sjukhuset

1974/75	Utgift	5 715 919	Behållning	9 502 093
1975/76	Anslag	13 000 000		
1976/77	Förslag	17 000 000		

Från anslaget bekostas byggnadsinvesteringar för karolinska sjukhuset. Det ankommer på regeringen att besluta i vilken omfattning byggnadsåtgärder för sjukhusets upprustning skall sättas i gång inom en kostnadsram av 30 milj. kr. för innevarande budgetår.

Direktionen för karolinska sjukhuset

Direktionen föreslår att 23 milj. kr. anvisas för budgetåret 1976/77 i enlighet med följande sammanställning.

1. Beslutade byggnadsföretag	7 469 000
2. Övriga byggnadsåtgärder	20 278 000
3. *Avgår* på grund av vissa fördröjningar	–2 797 000
4. Tekniska utredningar m. m.	450 000
5. Administration	600 000
6. *Avgår* behållning den 1 juli 1976	–3 000 000
	23 000 000

1. Medelsberäkningen för budgetåret 1976/77 för beslutade byggnadsföretag har skett enligt följande sammanställning.

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning 1976/77
Byte av panna	3 893 000	140 000
Upprustning av vårdavdelningar inom ortopedisk-kirurgiska kliniken	1 667 000	190 000
Byggnadsåtgärder för megavoltterapiapparat	1 230 000	40 000
Om- och tillbyggnad av köks- och matsalsbyggnaden	14 035 000	4 400 000
Upprustning av brännskadeavdelningen	620 000	90 000
Upprustning inom kliniskt-patologiska centrallaboratoriet	2 700 000	600 000
Vårdavdelningar inom huvudkomplexet	5 950 000	2 000 000
	30 095 000	**7 460 000**

2. I och med att en dispositionsplan och utnyttjandeplan för karolinska sjukhuset – Plan 74 – har lagts fram har förutsättningar skapats för en fortlöpande upprustning av sjukhuset. Direktionen avser att med beaktande av remissyttrandena över Plan 74 för regeringen successivt lägga fram förslag till olika byggnadsåtgärder.

Direktionen har låtit utföra en inventering av sjukhusets fastighetsbestånd. Inventeringen visar att omfattande underhålls- och upprustningsåtgärder vid sidan av Plan 74 måste vidtas för att sjukhusets verksamhet skall kunna vidmakthållas på en kvalitativt och kvantitativt acceptabel nivå. Miljömässiga krav från både patienter och personal måste mötas med väsentligt större lyhördhet än tidigare. Nämnda åtgärder får dock inte fördröja den långsiktiga och mera genomgripande upprustningen av sjukhuset som ett förverkligande av Plan 74 innebär.

Direktionen har inom ramen för tillgängliga resurser inrättat en särskild projektorganisation för planering och genomförande av sjukhusets fortsatta upprustning. Organisationen benämns projektavdelningen för karolinska sjukhusets upprustning (PAKS) och leds av sjukhusdirektören. I anslutning härtill har direktionen träffat avtal med Stockholms läns landstingskommuns hälso- och sjukvårdsnämnd om samarbete i byggnadstekniska frågor, innefattande bl. a. att personal från nämnden ställs till direktionens förfogande.

En arbetsgrupp har i samverkan med karolinska institutet och nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) tillsatts med uppgift att se över och konkretisera bl. a. förslaget till stomplan för sjukhuset. Resultatet av gruppens arbete beräknas föreligga under hösten 1975 varefter överläggningar kommer att tas upp med hälso- och sjukvårdsnämnden.

Direktionen anser att 20 278 000 kr. för budgetåret 1976/77 bör disponeras för planerade objekt enligt följande sammanställning.

	Beräknad totalkostnad (1 000-tal kr.)	Medelsförbrukning 1976/77 (1 000-tal kr.)
a. Flyttning av endokrinologiska mottagningen m. m.	830	250
b. Upprustning av entréhall m. m.	2 700	1 400
c. Upprustning av Nya hemmet	800	140
d. Laboratorielokaler inom byggnad L 1	4 000	900
e. Barnklinikerna, etapp 1	5 500	1 000
f. Vårdavdelningar i huvudblocket, fortsatt upprustning	12 000	4 000
g. Laboratorielokaler inom byggnad L 4	3 500	500
h. Kliniken för alkoholsjukdomar	1 500	1 000
i. Neuroklinikerna, reservkraft	1 185	800
j. Thoraxklinikerna, upprustning av hissar m. m.	1 500	1 100
k. Radiumhemmet, etapp 1	7 900	3 000

		Beräknad total-kostnad (1 000-tal kr.)	Medelsför-brukning 1976/77 (1 000-tal kr.)
l.	Värmekulvert K 5–K 1 och värme-undercentral	685	465
m.	Högspänningskabel K 5–K 1	189	89
n.	Faskompensering i elunderstation K 1	54	4
o.	Matarvattentank, K 6	560	300
p.	Syrgastank	380	180
q.	Hiss, norra längan huvudblocket	2 700	1 100
r.	Upprustning av ögonklinikens operationslokaler	800	800
s.	Upprustning inom kliniskt–fysiologiska centrallaboratoriet	800	800
t.	Övrigt inom huvudblocket	3 000	1 650
u.	Fortsatt upprustning beträffande försörjning	2 900	800
v.	Utjämning	1 517	–
		55 000	**20 278**

a–b. Regeringen har uppdragit åt direktionen att projektera till och med bygghandlingar dels byggnadsåtgärder för anordnande av lokaler för endokrinologisk mottagning och utbildningssektion i elevhemmet (byggnadsdelarna H 1 och H 2), dels upprustning av entréhallen inom sjukhusets huvudblock. Projekteringsarbetet beräknas bli slutfört under hösten 1975.

c. Den verksamhet som tidigare bedrivits i Nya hemmet, som tillhör Eugeniahemmets byggnader, har numera avvecklats. Direktionen räknar nu med att i dessa lokaler inrymma utbildningsverksamhet, större sammanträdesrum och expeditioner för fackliga förtroendemän. En upprustning av lokalerna för dessa nya ändamål erfordras. Ett preliminärt program härför har tagits fram.

d. Kliniskt-patologiska centrallaboratoriets lokaler i byggnad L 1 är starkt nedslitna och uppfyller inte nuvarande krav. Program för upprustningen beräknas färdigställas under våren 1976.

e. Som en följd av Eugeniahemmets upprustning och överförandet av den barnpsykiatriska vården m. m. till hemmet, möjliggörs vissa sedan länge angelägna ombyggnadsåtgärder inom barnklinikerna i syfte att i en första etapp förbättra betingelserna för bl. a. den öppna vården, särskilt akutmottagningen. I anslutning till dessa åtgärder planeras i en andra etapp upprustning av vårdavdelningarna. Program för den första etappen beräknas kunna underställas regeringen under våren 1976.

f. Fortsatt upprustning av vårdavdelningar i huvudblockets norra länga bör ske i huvudsaklig överensstämmelse med riktlinjerna i Plan 74. Program för den fortsatta upprustningen beräknas kunna slutföras under hösten 1975.

g. Genom en tillbyggnad av det planerade nya djurhuset vid Konung

Gustaf V:s forskningsinstitut kan nuvarande djurhus i laboratoriebyggnaden (L 4) friställas för ombyggnad till laboratorielokaler i direkt anslutning till nuvarande laboratorielokaler. Angelägna lokalbehov beräknas härigenom kunna tillgodoses för olika enheter inom sjukhuset. Programarbetet beräknas utföras under våren 1976.

h. Enligt statsmakternas beslut skall en försöksverksamhet genomföras under två år vid kliniken för alkoholsjukdomar med samordnade vård- och behandlingsinsatser för alkoholskadade. För att de vårdprogram, som avses skola prövas i detta sammanhang, skall kunna genomföras och för att den behandling, som åsyftades vid beslutet om klinikens tillkomst, skall kunna utföras erfordras nu en upprustning av lokalerna. Bl. a. bör en vårdavdelning, som hittills inte tagits i anspråk av kliniken, öppnas. Vissa programhandlingar har färdigställts och komplettering av dessa beräknas ske successivt.

i. Nuvarande reservkraftförsörjning, som erhålls från värmekraftverket, medger ej distribution av reservkraft till samtliga de enheter inom sjukhuset, som behöver prioriteras vid strömbortfall (t. ex. operations- och intensivvårdsenheter). Direktionen anser med hänsyn till verksamhetens art och omfattning vid neuroklinikerna samt till distributionsnätets utsträckning att ett lokalt beläget reservkraftaggregat bäst säkerställer elkraftförsörjningen inom detta område. Anläggningen planeras bli förlagd i källarplanet i en tillbyggnad till neuroklinikerna. Denna tillbyggnad planeras dessutom skola utformas så att taket kan användas som solterrass för svårt rörelsehämmade patienter. Direktionen har hemställt om uppdrag att utföra projektering för denna reservkraftanläggning.

j. Hissarna inom thoraxklinikernas byggnad – tre sänghissar och två personhissar samlade i en hissgrupp – har mindre god driftsäkerhet. Direktionen räknar med att vårdavdelningar under överskådlig framtid kommer att finnas i byggnaden. För vissa patienter kan snabba transporter vara av livsavgörande betydelse. En upprustning av hissarna bör därför snarast komma till stånd. I byggnadens bottenplan krävs vidare en upprustning av vänthallen inkl. cafeterian. Vissa åtgärder för modernisering av operationsavdelningen (4 tr.) föreslås även skola utföras. Programarbetet för upprustningen är i huvudsak färdigställt.

k. Enligt Plan 74 kommer radiumhemmet som inrymmer den onkologiska kliniken alltjämt att disponeras för vårdändamål. Byggnaden, som togs i bruk år 1938, är starkt försliten och delvis mindre väl planerad såväl för sina nuvarande uppgifter som för sin framtida funktion inom regionens onkologiska centrum. En upprustning måste snarast komma till stånd. Enligt en framtagen programutredning föreslås en upprustning av samtliga lokaler inom radiumhemmet med undantag av vissa under 1960-talet upprustade enheter, som är avsedda huvudsakligen för gynekologiska avdelningen.

l–m. Regeringen har uppdragit åt direktionen att utföra projektering t. o. m. bygghandlingar av värmekulvert (K 5–A 1) och undercentral (K 1) samt högspänningskabel.

n. Installation bör ske av en faskompenseringsutrustning vid elunderstation K 1.

o. Värmekraftverkets ångpannor försörjs f. n. med behandlat vatten från en matarvattencistern. Denna har tidigare reparerats några gånger men har nu rostskador, som gör att den måste bytas ut mot en ny.

p. Distribution av oxygen sker inom KS till största delen via ett centralt distributionsnät. Befintlig oxygenbehållare, som ägs av AGA, har en alltför ringa volym (4 m^3) och bör bytas ut mot en ny rymmande 10 m^3. Härigenom kan påfyllningsfrekvensen minskas. Nuvarande problem att få gasen att räcka till vid långhelger elimineras dessutom.

Nuvarande placering vid värmekraftverket uppfyller ej de av Spri ställda säkerhetskraven varför oxygencentralen avses flyttas till en plats sydväst om administrationsbyggnaden (H 5). Anslutningsledning från cisternen till befintliga distributionsnät söder om köksbyggnaden förläggs i transportkulvert utanför byggnad K 1.

Åtgärderna under l–p. är försörjningsobjekt.

q. Regeringen har uppdragit åt direktionen att låta upprusta fyra vårdavdelningar i norra längan av huvudkomplexet. Antalet vårdplatser i denna del beräknas därmed öka från 43 till – vid provisoriskt utnyttjande för bl. a. obstetriska vårdavdelningar – ca 75. De hissar som skall betjäna dessa vårdavdelningar utgörs av fyra sänghissar och två personhissar. Dessa är enligt vad som framgår av försörjningsplanen samtliga tillverkade på 1930-talet och har inom försörjningsplanen hänförts till prioritetsgrupp A, dvs. sådana som snarast bör byggas om. För att transporterna till de ifrågavarande avdelningarna skall fungera efter upprustningen av dessa är det angeläget att hissombyggnaden i norra längan utförs parallellt med upprustningsarbetet av vårdavdelningarna.

r. Ögonklinikens operationslokaler jämte bilokaler m. m. har inte upprustats sedan de togs i bruk år 1941. Endast smärre underhållsarbeten har utförts. Lokalerna är mycket hårt nedslitna och otidsenliga. Personalomklädningsrum för byte till operationskläder saknas. Lokalerna kräver en omfattande upprustning. Ny operationsutrustning planeras anskaffas inom ramen för anvisade medel. Härefter kan vårdkapaciteten komma att i det närmaste fördubblas. Upprustningsåtgärderna avses även för att öka säkerheten för patienter och personal. Programarbetet beräknas påbörjas under hösten 1975.

s. Kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriet är starkt nedslitet. Ett flertal lokaler som ursprungligen utnyttjades för klinisk kemi har kvar sin inredning från år 1940. Ventilationen är bristfällig vilket är särskilt allvarligt i laboratorier, där bl. a. kvicksilver och giftiga kemiska lösningsmedel används. Programarbetet beräknas påbörjas under hösten 1975.

t. Medel har beräknats för vissa nödvändiga åtgärder inom huvudblocket som kan komma upp under budgetåren 1975/76 och 1976/77 men nu inte

närmare kan specificeras, t. ex. åtgärder inom intensivvårdsavdelningen. En programutredning för öron-, näs- och halskliniken har påbörjats. Programarbetet i övrigt avses ske successivt alltefter objektens angelägenhetsgrad.

u. Fortsatt upprustning beträffande försörjningsanordningar bör ske enligt Försörjningsplan. 74 och enligt särskilda framställningar om projektering av sådana åtgärder.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) anser att det planeringsarbete som nu pågår med utgångspunkt i förslagen i Plan 74 bör kunna skapa förutsättningar för en fortsatt upprustning av karolinska sjukhuset i planmässiga former. Stor återhållsamhet måste iakttas när det gäller att aktualisera objekt vid sidan av Plan 74, som kan medföra förseningar av upprustningen i stort. NUU finner det tveksamt om föreslagna objekt kan genomföras i den takt sjukhuset räknat med. Det är dock rimligt att räkna med en förhållandevis hög medelsförbrukning jämfört med tidigare budgetår.

Föredraganden

Direktionen för karolinska sjukhuset har upprättat en dispositionsplan och utnyttjandeplan för sjukhuset (Plan 74), som utformats i samråd med Stockholms läns landstingskommun. De olika byggnadsåtgärderna som ingår i Plan 74 får prövas närmare när byggnadsprogram föreligger. För att genom snabba åtgärder kunna möta eftersatta lokalbehov bör i planeringshänseende ske en samordning av användningen av underhålls- och investeringsmedel. Chefen för finansdepartementet kommer senare denna dag vid sin beräkning under sjunde huvudtiteln av reparations- och underhållskostnader för karolinska sjukhuset att närmare redogöra för denna fråga.

Jag förordar att medel för budgetåret 1976/77 anvisas enligt den investeringsplan och anslagsberäkning, som jag lägger fram i det följande.

För att angelägna byggnadsföretag, som inte nu kan redovisas i investeringsplanen, skall kunna sättas igång inom ramen för tillgängliga medel har jag i investeringsplanen tagit upp en kostnadsram på 35 milj. kr. Denna ram bör stå till regeringens förfogande. Det bör ankomma på regeringen att besluta i vilken omfattning byggnadsåtgärder för sjukhusets upprustning skall sättas igång inom denna ram.

Direktionen har fått i uppdrag att utföra upprustningsåtgärder inom vissa lokaler (byggnad P 2) vid kliniskt- patologiska centrallaboratoriet och en första etapp av upprustning av vårdavdelningar m. m. inom norra längan av sjukhusets huvudblock, vilka byggnadsobjekt ingår i Plan 74. Vidare har direktionen fått i uppdrag att upprusta brännskadeavdelningen inom den plastikkirurgiska kliniken. Nämnda byggnadsobjekt bör nu tas upp i investeringsplan.

Såsom framgår av redovisningen i det föregående av direktionens förslag har direktionen fått i uppdrag att utföra projektering till bygghandlingar dels av viss upprustning av entréhallen inom sjukhusets huvudblock m. m., dels av värmekulvert till köks- och matsalsbyggnaden vid sjukhuset.

Liksom tidigare har jag i investeringsplanen beräknat medel för administration av byggnadsverksamheten vid karolinska sjukhuset i avvaktan på en slutlig prövning av ett förslag från direktionen om en ny organisation bl. a. för denna verksamhet.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning				
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för		Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
				1975/76	1976/77		
1. Ej slutredovisade objekt, färdigställda före 74-07-01	55 026	55 026	52 489	2 205	–		
2. Pannbyte	3 730	3 893	3 253	500	140	74–05	75–02
3. Högvoltstation och lokaler för stereotaktisk strålutrustning	8 655	8 655	8 655	–	–	74–02	74–11
4. Ombyggnad av Eugeniahemmet	400	400	400	–	–	71–11	75–03
5. Upprustning av vissa ortopedisk-kirurgiska vårdavdelningar m. m.	1 547	1 667	86	1 310	190	75–08	76–10
6. Installation av en megavolterapi-apparat	1 146	1 230	590	525	40	75–01	75–11
7. Om- och tillbyggnad av köks- och matsalsbyggnaden	12 900	14 035	977	6 400	4 400	75–05	77–03
8. Upprustning av brännskadeavdelningen	575	620	–	500	90	76–02	76–06
9. Upprustning inom kliniskt-patologiska centrallaboratoriet (byggnad P 2)	2 500	2 700	–	1 800	600	75–11	76–12
10. Vårdavdelningar inom norra längan av huvudkomplexet	5 526	5 950	–	3 000	2 000	75–11	76–12
11. Utredningar m. m.	–	–	4 503	350	400		
12. Administration	–	–	2 850	550	600		
13. Till regeringens disposition	–	35 000	–	3 000	16 000		
14. Reducering av medelsförbrukningen	–	–	–	–2 140	–2 958		
Summa	**92 005**	**129 176**	**73 803**	**18 000**	**21 502**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång			Beräknad medelsförbrukning	
Behållning	1975-07-01	9 502	1975/76	18 000
Anslag för	1975/76	13 000	1976/77	21 502
Anslag för (förslag)	1976/77	17 000		
		39 502		**39 502**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för utbyggande av karolinska sjukhuset inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
2. till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 17 000 000 kr.

9. Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala

1974/75	Utgift	2 426 533	Behållning	1 981 307
1975/76	Anslag	2 480 000		
1976/77	Förslag	6 130 000		

Enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun och andra berörda landstingskommuner svarar staten för 40 % av kostnaderna för viss utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala. Övriga behövliga medel för utbyggnaden tillskjuts av landstingskommunerna. På Uppsala läns landstingskommun faller 30 % av kostnaderna.

Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande

Kommittén föreslår att 8 195 000 kr. anvisas för budgetåret 1976/77 i enlighet med följande sammanställning.

1. Beslutade byggnadsföretag	200 000
2. Planerade byggnadsföretag	7 485 000
3. Kommitténs verksamhet	510 000
	8 195 000

1. Medelsberäkningen för budgetåret 1976/77 för beslutade byggnadsföretag har skett enligt följande sammanställning.

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning 1976/77	Statens andel
Ombyggnad av A 1			
a) Skollokaler	2 830 000	320 000	–
b) Övriga lokaler (sjukhusapotek m. m.)	1 730 000	75 000	75 000

	Beräknad total-kostnad	Medelsför-brukning 1976/77	Statens andel
Markarbeten på F-området (ambulansväg samt schaktning och rivning)	3 215 000	305 000	125 000
		700 000	**200 000**

De tre första utbyggnadsetapperna av sjukhusets fortsatta utbyggnad är nu genomförda.

Till grund för utbyggnaden av akademiska sjukhuset har legat en av 1957 års riksdag godkänd reviderad generalplan för sjukhuset (prop. 1958:B 1, SU 1958:B 40, rskr 1958:B 60). Översyn av generalplanen gjordes år 1965 (prop. 1965:1 bil. 7 s. 396, SU 1965:5, rskr 1965:5).

Åren 1970–1971 utarbetades en ny generalplaneöversyn. Med denna översyn föreligger ett underlag för beslut om sjukhusets fortsatta utbyggande under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet.

För prövning av de sjukvårdsplanemässiga förutsättningarna för sjukhusets fortsatta utbyggnad finns en arbetsgrupp etablerad. I denna ingår representanter för socialstyrelsen, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU), Uppsala läns landstingskommun och byggnadskommittén.

Den beräknade totalkostnaden för ombyggnad av A 1 uppgår till 4 360 000 kr., varav för skollokalerna, som helt betalas av landstingskommunen, 2 830 000 kr. och för övriga lokaler 1 530 000 kr. Staten har för sin del t. o. m. budgetåret 1975/76 anvisat 568 000 kr. för ombyggnad av övriga lokaler (sjukhusapotek m. m.).

Under markarbeten på F-området ingår bl. a. utförande av återstående arbeten för brand- och ambulansväg samt schaktnings- och rivningsarbeten för att ge plats för en nybyggnad för barnkliniker och sedermera även för en kvinnoklinikbyggnad. Beträffande brand- och ambulansvägen har huvudmännen t. o. m. budgetåret 1975/76 anvisat totalt 900 000 kr. varav staten 360 000 kr. Uppräknat till prisläget den 1 april 1975 uppgår den bedömda totalkostnaden till 1 150 000 kr. Schaktnings- och rivningsarbetena på F-området har beräknats kosta 1 915 000 kr. Genom tidigare beslut har huvudmännen anvisat 2 200 000 kr. för dessa arbeten varav staten 880 000 kr. Uppräknat till nyssnämnda prisläge uppgår den beräknade totalkostnaden till 2 065 000 kr. Anvisade medel beräknas här kunna täcka slutkostnaden.

2. Kommittén anser att 7 485 000 kr. för budgetåret 1976/77 bör disponeras för planerade objekt enligt följande sammanställning.

	Faktisk t. o. m. 1974/75	Total medelsförbrukning Beräknad 1975/76	1976/77	Statens medelsförbrukning 1976/77
a) Nybyggnad för barnkliniker	2 954 000	5 906 000	11 140 000	5 300 000
b) Nybyggnad för kvinnoklinik	–	–	1 000 000	400 000
c) Nybyggnad för klinisk patologi m. m.	252 000	348 000	2 100 000	800 000
d) Nybyggnad för administration m. m.	30 000	350 000	920 000	320 000
e) Installation av ångpanna	100 000	–	1 400 000	600 000
f) Utökning av tryckluftscentral	–	–	160 000	65 000
	3 362 000	**6 604 000**	**16 720 000**	**7 485 000**

a) Huvudhandlingsprojektering pågår för en ny barnklinikbyggnad, som beräknas stå färdig för inflyttning under år 1979. Planeringen utförs så att nya lokaler för kvinnokliniken skall kunna anslutas till barnklinikbyggnaden. Produktionsstart för barnklinikerna beräknas ske i slutet av år 1976. T. o. m. budgetåret 1976/77 räknar kommittén utifrån föreliggande tidsplan för objektet med en medelsåtgång på ca 20 milj. kr. (staten 8 milj. kr.). Huvudmännen har t. o. m. budgetåret 1975/76 anvisat tillsammans 8 492 000 kr. varav staten 2 712 000 kr. För budgetåret 1976/77 beräknas därför för statens del ett medelsbehov på ca 5,3 milj. kr.

b) I det byggnadsprogram som kommittén den 2 februari 1971 överlämnade till huvudmännen ingick såväl barn- som kvinnokliniker. Av en särskild arbetsgrupp, som bildats hösten 1972 med representanter för socialstyrelsen, NUU, Uppsala läns landsting och kommittén, ansågs bl. a. förlossningsvården och den gynekologiska vården böra bero till dess att ett sjukvårdsplanematerial hade tagits fram av Uppsala läns landstingskommun. Ett sådant sjukvårdsplanematerial väntas föreligga under hösten 1975.

För program- och projekteringsarbete för en ny kvinnoklinikbyggnad beräknar kommittén en medelsförbrukning t. o. m. budgetåret 1976/77 på 1 milj. kr. varav för staten 400 000 kr.

c) Direktionen för sjukhuset föreslog år 1970 på grundval av en utredning bl. a. att institutionerna för patologi och klinisk bakteriologi i administrativt hänseende skulle överföras från Uppsala universitet till akademiska sjukhuset.

I 1971 års generalplaneöversyn för akademiska sjukhuset föreslås, att den kliniska patologin samt klinisk mikrobiologi och rättsmedicin med rättsläkarstation får nya lokaler på det nuvarande området för arméns kompanioffi cersskola (AKS).

Ett lokalprogram har framtagits för den kliniska patologin, vilket program varit föremål för genomgång med NUU. Program föreligger även för rättsmedicin och rättsläkarstation. I programarbetet har förutsatts att en lösning

av lokalfrågorna för institutionerna för patologi och klinisk mikrobiologi, som nu är förlagda till institutionsbyggnaden vid Dag Hammarskjölds väg 17, innebär att nya lokaler i ett första steg anordnas ej blott för den kliniska patologin utan även för någon eller några av de övriga institutionerna. Härigenom skapas förutsättningar för ett gemensamt utnyttjande av såväl lokaler som andra resurser. I förevarande medelsframställning har kommittén räknat med att de nordvästra delen av AKS-området skall tas i anspråk under år 1978.

För att möjliggöra påbörjande av en nybyggnad för patologi m. m. under år 1978 räknar kommittén med att kunna påbörja projekteringen under 1976/77. För detta ändamål beräknar kommittén en medelsförbrukning t. o. m. budgetåret 1976/77 på ca 2,3 milj. kr. varav för staten 920 000 kr. T. o. m. budgetåret 1975/76 har staten anvisat 120 000 kr. varför medelsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknas till 800 000 kr.

d) Såsom tidigare anmälts till huvudmännen föreslås enligt 1971 års generalplaneöversyn (GP 71) en successiv förnyelse av T-områdets byggnadsbestånd under perioden 1975–1983. Till området avses förläggas dels förbättrade lokaler för administration, dels vissa serviceinrättningar för personal och patienter. Huvudmännen har för ändamålet anvisat medel för att utföra utredning av åtgärder inom T-området.

Mot ovan beskrivna bakgrund har kommittén utrett förutsättningar och problem kring verksamheter som bör förläggas till området. Som ett led i denna inventering har framtagits en preliminär lokalförteckning över administrationens lokalbehov med hänsyn till beslutad administrativ organisation för i första hand perioden 1980 och framöver. Dessutom har kartlagts dels verksamheter med allmän förvaltningsanknytning, dels s. k. serviceverksamheter för personal och patienter. Något fullständigt programarbete för resp. verksamhet har ej gjorts utan avsikten har i första hand varit att finna den kombination av verksamheter som bör förläggas till T-området och storleksordningen på den sammanlagda yta som erfordras härför. Enbart för administrationens del visar genomförda ytberäkningar att den nuvarande administrationsbyggnaden är otillräcklig. Härtill kommer att den befintliga byggnaden som är 40 år gammal i tekniskt avseende ej kan anses motsvara de standard- och miljökrav som i dag kan ställas. Beträffande övriga till området föreslagna verksamheter så finns flera av dessa redan i dag lokaliserade till olika delar av sjukhusområdet och ofta i trånga och icke ändamålsenliga lokaler medan andra verksamhetsgrenar helt saknar lokaler.

Förutom sjukhusadministrationen föreslår kommittén att funktioner av följande karaktär förläggs till T-området: tryckeri samt vissa lokaler för dataverksamhet, lokaler för fackliga och andra personalorganisationer, motionslokaler, patienthotell, barnparkering, post (intern och extern), bank, kiosk/basvarubutik, frisör och tvättinlämning.

Huvudmännen har t. o. m. budgetåret 1975/76 anvisat 380 000 kr., varav

staten 200 000 kr. För projektering under budgetåret 1976/77 beräknar kommittén en medelsförbrukning på 1,3 milj. kr. varför medelsbehovet från staten under det aktuella budgetåret blir 320 000 kr.

e) Kommittén har tidigare i medelsframställningar och i särskild framställning hemställt om medel för installation av ytterligare en ångpanna vid sjukhuset. I samband med underhandskontakter i ärendet som förevarit med bl. a. NUU och byggnadsstyrelsen har kommittén kompletterat sin framställning med visst utredningsmaterial. Under vissa givna grundförutsättningar har behov konstaterats föreligga av en fjärde ångpanna vid sjukhuset i och med ibruktagandet av neuroblocket (etapp 3). F. n. finns i sjukhusets ångcentral tre pannor.

I och med tillkomsten av en ny barnklinikbyggnad kommer behovet av ytterligare en ångpanna att ännu mer accentueras. Trots att energibesparingsåtgärder vidtas så långt det är möjligt i pågående projektering liksom i sjukhusets löpande drift kommer ångförbrukningen att öka. Vad gäller driften av befintliga anläggningar har den del av energibesparing som går att hänföra till ångförbrukningen blivit bestående, dvs. endast s. k. prioriterad befuktning sker.

Ytterligare en ångpanna med en kapacitet av 18 t/h måste sålunda installeras. Erforderliga medel bör snarast ställas till kommitténs förfogande. Totalkostnaden för objektet beräknas till 1 350 000 kr. Fram t. o. m. färdigställande beräknas en medelsförbrukning på ca 1 515 000 kr. varav för staten ca 600 000 kr.

f) År 1971 anordnades vid sjukhuset en ny tryckluftcentral för medicinskt bruk. För att gällande säkerhetskrav skall kunna tillgodoses måste centralens kapacitet ökas med ytterligare en linje bestående av kompressor med efterkylare, absorbtionstork, kol- och sterilfilter samt diverse andra kompletteringar i automatikskåp m. m. Vid val av kapacitet på den nya linjen föreslås att samma kapacitet väljs som på de två befintliga. Säkerhetskravet innebär att tryckluftstillförseln skall vara säkerställd vid bortfall av en försörjningslinje. Kostnaden för föreslagen utökning har beräknats till 160 000 kr. varav för staten ca 65 000 kr. Kapacitetsutbyggnaden kan ske inom ytan för nuvarande central.

3. För allmänna utredningar och kommitténs egen verksamhet har huvudmännen för budgetåret 1975/76 tillsammans anvisat 1,2 milj. kr. (landstingskommunerna 690 000 kr., staten 510 000 kr.).

Från anslagsposten bestrids dels kostnader för löner, vissa konsultarvoden och andra arvoden samt resor, dels omkostnader såsom hyror, expenser m. m., dels utredningskostnader avseende ekonomisk-organisatoriska samt tekniska utredningar, som avser sjukhusets utbyggnad i stort.

Kommittén beräknar för budgetåret 1976/77 totalt 1,2 milj. kr. för ändamålet.

För arvoden till statliga ledamöter i kommittén har därvid beräknats 50 000 kr., vilket belopp skall helt bestridas av staten. För lönekostnader beräknas

650 000 kr. och för utredningar och kommitténs egen verksamhet 500 000 kr.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) anser det motiverat med stor återhållsamhet vad gäller investeringar vid akademiska sjukhuset i avvaktan på ett förbättrat sjukvårdsplanemässigt underlag för att bedöma den framtida verksamheten. NUU har inte av redovisat underlag övertygats om att ännu en ångpanna måste installeras för att normala krav på försörjningssäkerhet skall vara uppfyllda. NUU har inte någon erinran mot en utökning av den medicinska tryckluftcentralen med bl. a. en tredje kompressor till en kostnad av 160 000 kr. NUU anser det önskvärt att medel beräknas för program- och projekteringsarbete. Dessa medel bör dock inte få tas i anspråk förrän kommittén redovisat ytterligare underlag.

Föredraganden

Till grund för pågående utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala ligger en av 1957 års riksdag godkänd reviderad generalplan för sjukhuset (prop. 1958:B 1, SU 1958:B 40, rskr 1958:B 60). Översyn av generalplanen gjordes år 1965 (prop. 1965:1 bil. 7 s. 396, SU 1965:5, rskr 1965:5). Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande har därefter redovisat en förnyad översyn – 1971 års generalplaneöversyn. Med hänsyn till att nya sjukvårdsplaner f. n. upprättats inom Uppsala läns landstingskommun kan ställning ännu inte tas till denna generalplaneöversyn. En arbetsgrupp med företrädare för landstingskommunen, byggnadskommittén, socialstyrelsen och nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande följer sjukvårdsplanearbetet för att klarlägga utgångspunkterna för ett ställningstagande till generalplaneöversynen.

Regeringen har den 20 mars 1975 uppdragit åt byggnadskommittén att utföra projektering till huvudhandlingar av en nybyggnad för barnkliniker, som skall omfatta sammanlagt ca 100 vårdplatser, samt en parkeringsanläggning. Byggnadskommittén har därefter överlämnat huvudhandlingar rörande uppförandet av de nya barnklinikerna och parkeringsanläggningen.

Byggnadsföretaget innefattas i det mellan staten och Uppsala läns landstingskommun träffade avtalet angående utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. (prop. 1961:79, SU 1961:97, rskr 1961:265; prop. 1967:105 bil. 2 s. 11, SU 1967:73, rskr 1967:185), samt i avtal med berörda landstingskommuner om samarbete beträffande regionsjukvård vid sjukhuset (prop. 1963:1 bil. 7 s. 461, SU 1963:5, rskr 1963:5; prop. 1967:105). Statens andel uppgår till 40 % av kostnaderna.

Byggnadskommittén har utgått från en programyta av 7 498 m^2 och räknat fram en totalvolym av 64 815 m^3 för byggnaderna. Härtill kommer 16 200

m^3 för parkeringsanläggningen och 818 m^3 för kulvert m. m. Kostnaderna för byggnadsföretaget beräknas till 49 195 000 kr. i prisläget den 1 april 1975. Barnblocket avses uppföras under tiden hösten 1976–hösten 1978 och stå inflyttningsklart under år 1979.

NUU har yttrat sig i ärendet och har i stort sett inte några invändningar mot förslaget.

Jag anser att nya barnkliniker bör uppföras vid akademiska sjukhuset i huvudsaklig överensstämmelse med de framlagda förslagen.

I det följande redovisar jag en investeringsplan för byggnadsverksamheten vid sjukhuset. I denna investeringsplan bör i avvaktan på slutligt ställningstagande till kostnadsram för nybyggnaden av barnklinikerna föras upp en kostnadsram av 49 195 000 kr. i prisläget den 1 april 1975. Jag beräknar för statens del 510 000 kr. för kommitténs egen verksamhet och 120 000 kr. för utredningar m. m. Sistnämnda medel avses att under budgetåret 1976/77 i första hand användas för att utreda vilka åtgärder som kan behöva vidtas inom sjukhusets område för administration (T-området).

De byggnadsföretag som i övrigt tas upp i investeringsplanen har tidigare redovisats för riksdagen. Eftersom en investeringsplan för ifrågavarande byggnadsverksamhet föreläggs riksdagen för första gången redovisas inte några kostnadsramar för tidigare beslutade objekt i prisläget den 1 april 1974. Jag uppskattar emellertid höjningen av kostnadsramarna för dessa objekt – exkl. nybyggnaden för barnkliniker – för uppräkning till prisläget den 1 april 1975 till 1 078 000 kr. Med ledning av investeringsplanen beräknar jag statens kostnadsandel för budgetåret 1976/77 för de i planen upptagna objekten m. m. till 6 130 000 kr. Tidigare har staten anvisat 85 255 000 kr. Av statens andel återstår således efter utgången av budgetåret 1976/77 ett belopp av (103 382 000 – 85 255 000 – 6 130 000 =) 11 997 000 kr.

Statens förhandlingsnämnd har – som jag tidigare nämnt under punkten G 3 på driftbudgeten – träffat en överenskommelse med Uppsala läns landstingskommun om att ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium skall inrättas den 1 juli 1976 vid akademiska sjukhuset. Överenskommelsen innebär också att landstingskommunen är beredd att svara för 30 % av kostnaderna för erforderliga investeringar för dessa verksamheter, vilket överensstämmer med vad som i stort gäller för utbyggnaden av sjukhuset i övrigt. Investeringar för klinisk bakteriologi omfattas av gällande avtal om samarbete beträffande regionsjukvård vid sjukhuset. Sedan hänsyn tagits även till bidraget från de av sistnämnda avtal berörda landstingskommunerna, vilket motsvarar 30 % av kostnaderna, blir statens andel av investeringarna i denna del 40 %. Statens förhandlingsnämnd kommer att i ett senare sammanhang klarlägga frågan om regionens bidrag till investeringar för patologi.

Byggnadskommittén har hemställt om vissa medel för projektering av en nybyggnad för patologi m. m. under budgetåret 1976/77. I avvaktan

på resultatet av pågående utredning är jag emellertid inte beredd att nu beräkna medel för detta ändamål.

Jag förordar att investeringsplanen läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Av redovisad anslagsberäkning framgår att jag beräknar att medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 för statens andel av kostnaderna för utbyggandet av akademiska sjukhuset i Uppsala kommer att uppgå till 6 130 000 kr.

Vid denna min beräkning har hänsyn tagits till de medel som staten hittills ställt till förfogande för utbyggnaden. För budgetåret 1976/77 bör således anvisas nämnda belopp.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram 75-04-01	Statens andel av kostnadsramen	Total medelsförbrukning beräknad t. o. m. 76-06-30	Beräknad medelsförbrukning för 1976/77	Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
1. Kirurgiblock (etapp 2)	87 000	34 800	86 720	–	68-05	71-09
2. Neuroblock m. m. (etapp 3)	82 000	32 800	82 000	–	70-05	73-05
3. Ombyggnad av förutvarande kirurgibyggnad (byggnad A 9)	3 560[1]	1 144	3 560	–	72-09	73-12
4. Ombyggnad inom medicinska kliniken (byggnad B 7)	181	72	181	–	72-08	73-02
5. Ombyggnad inom personalmatsal m. m. (byggnad S)	1 610[2]	639	1 610	–	73-07	74-11
6. Förberedande arbeten XII (partialavsaltnings- och driftkontrollanläggning)	3 490	1 396	3 490	–	73-01	75-10
7. Förberedande arbeten XIII	3 400	1 360	3 400	–	69-05	75-11
8. Förberedande arbeten XIV	2 620[3]	1 008	2 620	–	70-01	–
9. Del av förberedande arbeten XV	490	196	490	–	72-09	75-10
10. Byggnad A 1						
– ombyggnad för sjukhusanotek m. m.	1 730	692	4 165	395	75-04	76-10
– ombyggnad för sjukgymnast- och arbetsterapevututbildning	2 830[4]	–				
11. Markarbeten m. m. inom F-området						
– brand- och ambulansvägen	1 150	1 286	3 090	125	75-04	76-10
– rivnings- och schaktningsarbeten	2 065					
12. Nybyggnad för barnkliniker jämte parkeringsanläggning	49 195	19 678	8 860	11 170	76-08	79-06
13. Utredningar m. m.	1 700	680	706	420		
14. Kommitténs egen verksamhet	16 400	7 631	15 200	1 200		
Summa	**259 421**	**103 382**	**216 092**	**13 310**		

[1] 700 000 kr. bestrids från akademiska sjukhusets underhållsmedel.
[2] 12 000 kr. bestrids från akademiska sjukhusets underhållsmedel.
[3] 100 000 kr. bestrids av Uppsala kommun.
[4] Ombyggnaden betalas av Uppsala läns landstingskommun.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång			Beräknad medelsförbrukning	
Behållning	1975-07-01	1 981	1975/76	4 461
Anslag för	1975/76	2 480	1976/77	6 130
Anslag för	1976/77	6 130		
(förslag)	Summa	**10 591**		**10 591**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 6 130 000 kr.

10. Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde

1974/75	Utgift	11 086 219	Behållning	7 431 336
1975/76	Anslag	22 645 000		
1976/77	Förslag	19 000 000		

Medel beräknas under detta anslag för följande ändamål.

1. Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.
2. Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker.
3. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna.
4. Vissa byggnadsarbeten vid statens anstalter för alkoholmissbrukare.
5. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium.
6. Vissa byggnadsarbeten för socialstyrelsens läkemedelsavdelning.
7. Vissa projekteringskostnader.

I det följande lämnas för vart och ett av dessa ändamål en redogörelse för anslagsframställningarna och för beräkningen av de medelsbehov som tillsammantagna bör ligga till grund för beräkningen av förevarande investeringsanslag.

I min redovisning i det följande kommer jag inte att närmare redogöra för sådana objekt som tidigare redovisats för riksdagen och för vilka byggnadsstyrelsen föreslagit sänkta eller oförändrade kostnadsramar eller ramhöjningar som föranletts enbart av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. För tiden den 1 april 1974 – den 1 april 1975 beräknar styrelsen denna kostnadsstegring till 10.3 %. Till följd av effekterna av produktivitetsutvecklingen beräknar styrelsen kostnadsstegringen under samma period för objekt som då ännu inte påbörjats till 7,7 %.

Som chefen för finansdepartementet senare denna dag kommer att redovisa vid sin anmälan av det under fonden för förlag till statsverket upptagna investeringsanslaget Vissa projekteringskostnader. har byggnadsstyrelsen förordat att ett nytt system för finansiering av projektering införs fr. o. m. budgetåret 1976/77. Detta medför att medelsbehov uppkommer under detta anslag.

10.1 Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.

Enligt avtalen med landstingen om övertagandet av huvudmannaskapet för den psykiatriska sjukvården skall staten svara för slutförandet av pågående byggnadsarbeten. För innevarande budgetår har för detta ändamål i investeringsplanen beräknats en medelsförbrukning av 275 000 kr. och för budgetåret 1976/77 45 000 kr.

Redogörelse för omläggning av avloppsledningsnätet vid det till Sundby sjukhus hörande lantbruket lämnades i prop. 1973:1 (bil. 7 s. 246). Eftersom den slutliga dispositionen av lantbruket ännu inte är bestämd, föreslår byggnadsstyrelsen – som avser att återkomma med eventuella förslag till åtgärder – att kostnadsramen förs upp med oförändrat belopp, men att någon medelsförbrukning tills vidare inte beräknas.

Investeringsplan (1 000-tal kr.).

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 75/76	76/77		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 1974-07-01	30 445	30 445	30 261	175	0	–	–
Olofsfors							
Sekundäravdelning Omläggning av avlopp m. m.	540	570	425	100	45	74-01	75-04
Sundby							
Omläggning av avloppsledningsnätet vid lantbruket	425	425	0	0	0	Vilar t. v.	
Summa	**31 410**	**31 440**	**30 686**	**275**	**45**		

Föredraganden

Jag förordar att den investeringsplan som jag här redovisat läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 beräknas således till 45 000 kr.

10.2 Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker

Enligt principbeslut av 1961 års riksdag (prop. 1961:185, LU 1961:49, rskr 1961:398) skulle nya rättspsykiatriska kliniker uppföras i Stockholm, Uppsala, Göteborg, Lund och Umeå. För innevarande budgetår har för detta ändamål i investeringsplanen beräknats en medelsförbrukning av 270 000 kr. och för budgetåret 1976/77 8 milj. kr.

Byggnadsarbetena för klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg har numera slutförts. I fråga om kliniken i Umeå har avtal träffats med Västerbottens läns landstingskommun som innebär att landstingskommunen svarar för erforderliga byggnadsarbeten (jfr prop. 1974:93).

Kungl. Maj:t uppdrog den 6 december 1974 åt byggnadsstyrelsen att projektera ny rättspsykiatrisk klinik i anslutning till Huddinge sjukhus. Kliniken avses omfatta en totalarea om ca 7 000 m^2 inom en byggnadsvolym om 23 500 m^3 med plats för drygt 50 intagna. Beträffande tomtfrågan samt klinikens inplacering i och anslutning till Huddinge sjukhus har avtal träffats

med Stockholms läns landstingskommun. Byggstart planeras ske augusti 1976 med färdigställande under juni 1978.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 75/76	Beräknad för 76/77		
Lund							
Rättspsykiatrisk klinik	7 000	7 000	6 880	120	0	68–02	70–10
Göteborg							
Rättspsykiatrisk klinik	6 900	6 900	6 746	150	0	69–06	71–01
Huddinge							
Rättspsykiatrisk klinik	–	18 700[1]	0	0	8 000	76–08	78–06
Summa	**13 900**	**32 600**	**13 626**	**270**	**8 000**		

[1] Uppskattad kostnad.

Föredraganden

Byggnadsstyrelsen har den 10 november 1975 redovisat systemhandlingar och begärt bygguppdrag för nybyggnaden vid Huddinge sjukhus inom en kostnadsram av 18,7 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Byggnadsstyrelsen har den 15 december 1975 redovisat vissa tillkommande kulvertkostnader på 1,1 milj. kr. och föreslagit att kostnadsramen preliminärt beräknas till 19,8 milj. kr. Ärendet bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag avser att återkomma med en slutlig redovisning av ärendet. I avvaktan härpå bör en preliminärt beräknad kostnadsram av 19,8 milj. kr. föras upp i investeringsplanen.

Jag har intet att erinra mot byggnadsstyrelsens beräkning av medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår. Jag förordar att den investeringsplan som jag här redovisat läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet. Av investeringsplanen framgår att medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 för vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker beräknas uppgå till ca 8,0 milj. kr.

10.3 Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna

Byggnadsstyrelsen

Efter samråd med socialstyrelsen föreslår byggnadsstyrelsen olika byggnadsföretag för vilka det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1976/77 beräknas till 6,7 milj. kr.

De i investeringsplanerna för innevarande budgetår angivna kostnadsramarna har i flertalet fall ökats beroende på den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Å andra sidan har det visat sig möjligt att för ett fåtal objekt sänka kostnadsramarna. Vidare slutredovisas ett antal byggnadsföretag med en förbrukning som med 55 000 kr. understiger gällande kostnadsramar.

Under budgetåret 1976/77 föreslås gymnastikbyggnad vid Bärby, centralkök vid Ryagården och Hammargården, ny elevförläggning vid Stigby samt om- och tillbyggnad av Ekliden vid Fagared. Vidare föreslås utbyte av gallerförsedda fönster vid en sluten avdelning på vardera Hammargården, Lövsta, Margretelund och Sundbo. Vid Råby föreslås utbyte av fönster vid två avdelningar.

I investeringsplanen för innevarande budgetår har för vägar och markplanering tagits upp en kostnadsram av totalt 1 210 000 kr. För budgetåret 1976/77 föreslås att medel anvisas för vatten- och avloppsanläggning vid Hammargården.

Regeringen har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1975:1, bil 1 s. 55, FiU 1975:1, rskr 1975:30) denna dag beslutat om vissa sysselsättningsfrämjande åtgärder budgetåret 1975/76. Beslutet innebär att från förevarande anslag får bekostas utgifter med högst 1,8 milj. kr. utöver vad som tidigare medgivits. Medlen avses för nybyggnad av kök vid Ryagården.

Föredraganden

Vid Hammargården förordar jag ombyggnad av befintligt kök. För att vissa angelägna byggnadsarbeten skall kunna påbörjas under löpande budgetår efter regeringens bestämmande har i investeringsplanen för innevarande budgetår (prop. 1975:1 bil. 7 s. 209) tagits upp i en kostnadsram på ca 10 milj. kr. för diverse objekt vid olika skolor. Jag förordar att denna ram höjs med 1 467 000 kr. för att ytterligare objekt skall kunna påbörjas. Bland byggnadsobjekt som beräknas bli aktuella är om- och tillbyggnad av elevavdelningen Ekliden vid Fagared och markplanering vid Råby samt elevförläggning vid Stigby. Det bör ankomma på regeringen att slutligt besluta om dispositionen av den totala kostnadsramen.

Jag förordar att den investeringsplan som jag här redovisar läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Av investeringsplanen framgår att medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 för vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna beräknas uppgå till 6,3 milj. kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.).

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 75/76	76/77		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 1974-07-01	13 252	13 243	12 246	938	59	–	–
Bärby							
Gymnastikbyggnad	865	930	0	0	375	77–01	77–10
Brättegården							
Centralkök, ombyggnad	660	700	608	92	0	74–08	75–02
Ryagården							
Centralkök	1 665	1 795	0	0	750	77–01	77–12

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 75/76	76/77		
Hammargården							
Centralkök, ombyggnad	920	920	0	200	500	76–01	76–09
Vemyra							
Administration	1 175	1 425	0	570	620	76–01	76–12
Johannisberg							
Mekanisk verkstad, tillbyggnad	645	695	0	100	550	76–05	77–03
Diverse objekt	10 000	11 647	2 930	2 798	3 446	–	–
Summa	**29 182**	**31 175**	**15 784**	**4 698**	**6 300**		

10.4 Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare

Byggnadsstyrelsen

Medelsbehovet för detta ändamål har för innevarande budgetår beräknats till 1,1 milj. kr. Någon medelsförbrukning för budgetåret 1976/77 har inte beräknats.

Investeringsplan (1 000-tal kr.).

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ. år/mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 75/76	76/77		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 1974-07-01	4 507	4 507	4 200	307	–	–	–
Venngarn							
Ombyggnad av kök	1 515	1 310	1 031	275	–	74–04	74–10
Avloppsreningsanläggning	510	510	43	467	–	[1]	[1]
Brotorp							
Avloppsreningsanläggning	175	175	117	58	–	74–08	75–01
Summa	**6 707**	**6 502**	**5 391**	**1 107**			

[1] Förhandlingar pågår med Märsta kommun om anslutning till kommunens anläggning.

Föredraganden

Som framgår av den redovisade investeringsplanen föreligger inte något medelsbehov under nästa budgetår för ifrågavarande ändamål.

10.5 Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium

Byggnadsstyrelsen

Nybyggnad för smådjurhus. Redogörelse för projektet lämnades senast i prop. 1975:1 (bil. 7 s. 210). Kungl. Maj:t uppdrog genom beslut den 14 september 1972 åt styrelsen att utföra nybyggnaden inom en kostnadsram om 14 400 000 kr. i prisläget den 1 april 1971, vilket motsvaras av 18 150 000 kr. i prisläget den 1 april 1974. Beloppet 18 150 000 kr. motsvaras av 18 800 000 kr. i prisläget den 1 april 1975.

Som framgår av redogörelsen i prop. 1975:1 har merkostnader uppstått på grund av omfattande försäkringsarbeten till följd av icke förutsedd dålig bergkvalitet. Styrelsen beräknar att dessa merkostnader inte inryms inom kostnadsramen. Så snart de totala merkostnaderna är kända – beräkning pågår f. n. – avser styrelsen att återkomma och i avvaktan härpå har styrelsen endast höjt kostnadsramen med hänsyn till index.

Föredraganden

Jag förordar att den investeringsplan som jag redovisar i det följande läggs till grund för medelsbehovet för nästa budgetår. Av investeringsplanen framgår att medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 beräknas uppgå till sammanlagt 165 000 kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.).

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställ.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 75/76	76/77	år/mån.	år/mån.
Statens bakteriologiska laboratorium							
Nybyggnad för destruktionsanläggning	4 950	5 000	4 551	449	0	72–10	74–01
Nybyggnad för smådjurhus m. m.	18 150	18 800	15 733	2 900	165	72–10	75–01
Om- och tillbyggnad för televäxel	390	410	341	69	0	74–05	74–09
Summa	–	–	**23 278**	**3 418**	**165**		

10.6 Vissa byggnadsarbeten för socialstyrelsens läkemedelsavdelning

Nybyggnad för socialstyrelsens läkemedelsavdelning i Uppsala

Enligt gällande planer skall läkemedelsavdelningen under sommaren 1976 omlokaliseras till Uppsala. Projektet har redovisats för riksdagen i prop.

1974:170 (bil. 3 s. 11–13) och 1975:85 (bil. 4 s. 12–13). Regeringen uppdrog den 5 juni 1975 åt byggnadsstyrelsen att utföra projektet inom en kostnadsram av 26,2 milj. kr. i prisläge den 1 april 1974 motsvarande 28,2 milj. kr. i prisläge den 1 april 1975. Byggnadsstyrelsen föreslår att sistnämnda belopp höjs med 1 milj. kr. till 29,2 milj. kr. Höjningen avser kostnader för anslutningsavgifter till kommunen som inte ingått i tidigare redovisade kostnader.

Föredraganden

Jag förordar att den investeringsplan jag redovisar i det följande läggs till grund för medelsbehovet för nästa budgetår.

Investeringsplan (1 000-tal kr.).

Projekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställ.-år/mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 75/76	76/77		
Nybyggnad för socialstyrelsens läkemedelsavdelning	26 200	29 200	0	15 000	10 000	75–01	76–08
Summa	–	–	**0**	**15 000**	**10 000**		

10.7 Vissa projekteringskostnader

Vad chefen för finansdepartementet senare denna dag kommer att redovisa vid sin anmälan av det under fonden för förlag till statsverket upptagna investeringsanslaget Vissa projekteringskostnader angående ändrade regler för finansiering av projekteringskostnader föranleder ett medelsbehov under detta anslag för budgetåret 1976/77 på 1 milj. kr.

Sammanfattning

Föredraganden

Med hänsyn till vad förut nämnts under redogörelsen för medelsbehov för de ändamål, vilka ingår i förevarande investeringsanslag, förordar jag att följande sammanfattande investeringsplan läggs till grund för beräkning av anslaget.

Investeringsplan (1 000-tal kr.).

	Beräknad medelsförbrukning	
	1975/76	1976/77
1. Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.	275	45
2. Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker	270	8 000
3. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna	4 698	6 300
4. Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	1 107	–
5. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium	3 418	165
6. Vissa byggnadsarbeten för socialstyrelsens läkemedelsavdelning	15 000	10 000
7. Vissa projekteringskostnader	–	1 000
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet	– 692	– 510
Summa	**24 076**	**25 000**

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.).

Medelstillgång			Medelsförbrukning	
Behållning	1975-07-01	7 431	1975/76	24 076
Anslag för	1975/76	22 645	1976/77	25 000
Anslag för (förslag)	1976/77	19 000		
Summa		**49 076**		**49 076**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 19 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

3. Statens bosättningslånefond

Från fonden lämnas bosättningslån till makar eller man och kvinna som ämnar ingå äktenskap eller som stadigvarande sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden. Lån kan också utgå till ensamstående med eget minderårigt barn.

Lån utgår till svenska medborgare, men kan också beviljas utländska medborgare eller statslösa som stadigvarande vistats i Sverige i minst två år.

Lån skall användas för inköp av möbler och andra bosättningsföremål. Som villkor för lån gäller i övrigt att lånesökande skall vara i behov av medel för anskaffandet av bosättningsföremål, att lånet är tillrådligt med hänsyn till deras egna villkor och intressen samt att de gjort sig kända för skötsamhet och ekonomisk förtänksamhet och – om förutsättningar härför funnits – sparvilja.

Lån skall sökas inom sex månader efter den gemensamma bosättningen. Högsta lånebeloppet är 7 000 kr. Lånen förräntas efter statens normalränta vid tidpunkten för lånets beviljande.

Lån skall vanligen återbetalas inom en tid av fem år. Uppskov med amorteringarna medges på grund av t. ex. studier för en tid av sammanlagt tre år, i undantagsfall fem år. Befrielse från återbetalningsskyldigheten kan komma ifråga t. ex. när låntagare avlider och den andre låntagaren eller de efterlevande har stora svårigheter att återbetala lånet. Befrielse kan också medges när låntagare fått avsevärt ökad försörjningsbörda och i andra fall när riksbanken bedömer att det finns liten utsikt att lånet återbetalas.

Låneansökan skall lämnas till ortsombud som finns i varje kommun. Till ortsombudens uppgifter hör att avge yttranden över ansökningarna samt därefter översända dem till riksbanken som beslutar om lån.

Bestämmelserna om bosättningslånen finns i kungörelsen (1946:570) om statliga bosättningslån (ändrad senast 1974:193) samt i riksbankens tillämpningsföreskrifter bl. a. i form av en instruktion till ortsombuden.

En särskild utredningsman[1] tillkallades den 29 juni 1973 för en allsidig översyn av verksamheten med statliga bosättningslån. Utredningsmannen har i januari 1975 överlämnat betänkandet (SOU 1975:5) Bättre bosättning för flera.

Utredningen

Utredningen framhåller att bosättningslånen bör beviljas utifrån familjepolitiska, socialpolitiska och konsumentpolitiska grunder, varvid särskilt

[1] Riksdagsledamoten Åke Wictorsson.

de sociala aspekterna ges ökad uppmärksamhet. Utredningen föreslår i detta syfte olika åtgärder för ett ökat socialt hänsynstagande vid långivningen. Kommunerna föreslås överta den lokala administrationen av lånen från de nuvarande ortsombuden. Ansvaret för den lokala verksamheten med bosättningslånen föreslås knytas till sociala centralnämnden/socialnämnden. Långivningen föreslås i övrigt liksom nu ankomma på riksbanken. Vissa ensamstående utan barn, bland dem handikappade, föreslås kunna få lån. Utredningen föreslår också att ett särskilt ränte- och amorteringsfritt lån införs samt att kommunerna i vissa fall skall kunna ställa garanti för lån. Uppkomna förluster på sådana lån föreslås fördelas lika mellan lånefonden och kommunerna. Utredningen föreslår vidare att lånebeloppet höjs till 10 000 kr. samt att medel anvisas för information om lånen samt konsumentinformation till låntagarna.

Remissyttrandena

Utredningens betänkande har remissbehandlats. Remissinstanserna ansluter sig till utredningens åsikt att det fortfarande finns behov av ett samhällsstöd till bosättningen och uttalar sin tillfredsställelse över de allmänna riktlinjer för stödet som utredningen angett.

Flertalet remissinstanser understryker vikten av en ökad social- och familjepolitisk bedömning vid långivningen samt behovet av ett alternativ till avbetalningsköp. *Fullmäktige i riksbanken* delar utredningens grunduppfattning att sociala hänsyn bör kunna beaktas i vidgad omfattning vid långivningen.

Statens handikappråd liksom *Handikappförbundens centralkommitté* finner att förslagen tillmötesgår de handikappades särskilda behov. *Invandrarverket* liksom *Kommunförbundet* noterar med tillfredsställelse att förslagen främjar invandrarnas möjligheter att få bosättningslån. *Kommunförbundet* framhåller också det angelägna i förslaget om lån till vissa ensamstående utan barn. *LO* finner det viktigt att stödet till bosättningen i första hand utformas så att goda uppväxtförhållanden för barnen främjas.

Utredningens överväganden beträffande de grunder som skall vara vägledande vid bedömningen av låneansökningar vinner allmän anslutning, liksom utredningens förslag om lånens storlek, antal lån samt återbetalningsvillkoren. *TCO* och *Sveriges socionomförbund* förordar att lånen knyts till basbeloppet och därigenom indexregleras.

Utredningens förslag att fasta inkomstgränser som villkor för lån bör undvikas tillstyrks av remissinstanserna. *Fullmäktige i riksbanken* framhåller dock att en siffermässigt preciserad högsta inkomst inte kan undvaras.

Remissinstanserna tillstyrker den föreslagna administrativa handläggningen av låneärendena med en ansvarsfördelning mellan kommunerna och riksbanken. Även förslagen om ökad information om lånen samt om konsumentvägledning får stöd av remissinstanserna.

Beträffande utredningens förslag om ränte- och amorteringsfria lån och

om införandet av kommunal garanti med delat kostnadsansvar för vissa lån finns olika meningar hos remissinstanserna. *Fullmäktige i riksbanken* avstyrker införandet av ränte- och amorteringsfria lån. I stället för kommunal garanti med halva kostnadsansvaret för vissa lån föreslår fullmäktige ett helt kostnadsansvar för kommunerna. *Kommunförbundet* förordar i stället för utredningens förslag kommunal garanti med 25 % kostnadsansvar på samtliga lån.

Föredraganden

Sammanlagt 350 000 unga familjer har under årens lopp fått möjlighet att med hjälp av de statliga bosättningslånen skapa en god bostad för sig och sina barn. Bosättningslånen har haft stor betydelse då det gällt att genom en god bosättning främja barnens uppväxtförhållanden. Flera förändringar av lånereglerna har gjorts under årens lopp för att ge nya grupper möjlighet att erhålla bosättningslån. Lånerätten har utsträckts till att omfatta också ensamstående föräldrar med barn. Fr. o. m. år 1969 har även ogifta sambo ende personer fått möjlighet att erhålla bosättningslån. För att ytterligare anpassa bosättningslånereglerna till dagens samhällssyn och sociala behov tillkallade jag år 1973 en särskild utredningsman för att göra en allsidig översyn av bosättningslåneverksamheten. Utredningen har nu redovisat sitt uppdrag i betänkandet (SOU 1975:5) Bättre bosättning för flera. Jag kommer i det följande att på grundval av utredningens betänkande lägga fram förslag om inriktningen av den fortsatta bosättningslångivningen.

De som har stort behov av en god bosättning har ofta begränsade möjligheter att ordna denna på ett rationellt och förmånligt sätt. I vissa situationer är tillgången till en god bosättning och därmed ett välutrustat hem särskilt viktig. Utredningen framhåller att ett välutrustat hem är särskilt betydelsefullt när det finns barn i familjen eftersom ett sådant hem kan förväntas bidra till goda uppväxtförhållanden för dem. Ett trivsamt hem är också viktigt för dem som på grund av olika omständigheter är hänvisade till att vistas mycket i hemmet, t. ex. personer med olika slag av handikapp. Utredningen har i sitt betänkande visat att de flesta förmånliga krediterna är relativt svåråtkomliga. Många blir därför hänvisade till ett kanske oförmånligt avbetalningsköp för att ordna bosättningen. Jag anser därför i likhet med utredningen att det fortfarande finns behov av lämpligt utformat samhällsstöd till bosättningen. Stödet bör som utredningen och remissinstanserna framhållit utgå i form av bosättningslån och inriktas på sådana grupper för vilka en god bosättning kan anses ha en särskild betydelse.

Bosättningslånens syfte bör även fortsättningsvis ges en familjepolitisk inriktning med ökat utrymme för sociala hänsynstaganden. Den viktigaste utgångspunkten för ett ökat socialt hänsynstagande vid långivningen är att det i underlaget för lånebesluten även ingår en bedömning av sökandens sociala situation. Denna bedömning bör som utredningen föreslagit och som

tillstyrkts vid remissbehandlingen göras av kommunens sociala organ i yttrande över låneansökan. Därigenom kan vid riksbankens lånebeslut göras en totalbedömning av lånebehovet och möjligheten att bevilja lån. Ett sådant samarbete mellan riksbanken och kommunens sociala organ anser jag vara av avgörande betydelse för att syftet med långivningen skall uppnås. Kommunens medverkan får ses som ett led i socialnämndens allmänna skyldighet att lämna bistånd i personliga angelägenheter enligt socialhjälpslagen.

Jag förordar således i enlighet med utredningens förslag att den lokala verksamheten med bosättningslånen läggs på kommunens socialnämnd eller sociala centralnämnd och att låneverksamheten i övrigt liksom nu skall ankomma på riksbanken. Detta innebär bl. a. att yttrande över varje låneansökan skall lämnas av kommunens sociala organ. Riksbanken kan därigenom liksom f. n. också få tillgång till erforderliga uppgifter från socialnämnden. Något system med ränte- och amorteringsfria lån vill jag inte förorda. Jag delar här den uppfattningen som fullmäktige i riksbanken gett uttryck för vid remissbehandlingen. Jag finner inte heller anledning att föreslå några bestämmelser om kommunal garanti för bosättningslån.

Vid den bedömning av låneärenden som enligt vad jag anfört ankommer på riksbanken och kommunens sociala organ bör gälla att ingen låneberättigad skall utestängas från långivningen till följd av omständigheter som är naturliga eller över vilka den sökande inte råder. Exempel på detta är att sökandes ekonomi tillfälligt är belastad i samband med utbildning, fortbildning, tillfällig arbetslöshet eller skilsmässa i förening med ingående av nytt äktenskap, osv. Liksom f. n. bör inte heller föreskrivas någon lägsta inkomstgräns för bosättningslån. Däremot bör ett sådant förhållande som stora avbetalningsköp på kapitalvaror i nära anslutning till en ansökan om bosättningslån kunna medföra avslag på låneansökan. I en total bedömning av lånebehovet och återbetalningsförmågan skall beaktas att erhållen socialhjälp inte bör vara ett självständigt motiv för avslag på låneansökan.

Jag finner det också naturligt att i enlighet med utredningens förslag vidga kretsen låneberättigade personer. Som utredningen framhållit torde en välinredd bostad ha särskilt stor betydelse för vissa grupper av ensamstående handikappade, eftersom de i större utsträckning än andra vistas i sina hem. Deras möjligheter att få bankkrediter på den normala kreditmarknaden är i allmänhet också begränsade. Jag förordar därför i likhet med utredningen att bosättningslån även skall kunna ges till ensamstående handikappade utan barn. Som villkor för lån i dessa fall bör gälla att reglerna i kommunförbundets rekommendation om kommunala bostadstillägg för handikappade kan tillämpas på lånesökanden. Med utgångspunkt i definitionen att handikappad är den som av fysiska eller psykiska skäl har betydande svårigheter i sin dagliga livsföring rekommenderar förbundet att sådant bostadstillägg främst skall utgå till handikappad som äger rätt till pension, sjukpenning eller handikappersättning enligt lagen om allmän försäkring.

Långivningens familjepolitiska inriktning gör det enligt min mening också naturligt att lån beviljas familjer som tagit emot fosterbarn i syfte att senare adoptera barnet. Någon risk för att därigenom föregripa behöriga organs prövning av adoptionsansökan eller fosterhemsplacering bör enligt min mening inte finnas i och med att den sociala centralnämnden i kommunen skall yttra sig över låneansökningen. I bosättningslånekungörelsen anges f. n. att beviljandet av lån till ensamstående är beroende av om den lånesökande har vårdnaden om minderårigt barn. Jag förordar att åldersgränsen därvid fastställs till 16 år.

Jag finner det angeläget att utländska medborgare som avser att stanna i landet skall kunna beviljas lån på så långt möjligt samma villkor som svenska medborgare. Lån bör därvid kunna utgå till utländsk medborgare som har nödvändiga tillstånd för vistelse i landet och när det framgår av omständigheterna i övrigt att lånesökanden kommer att få stanna i landet. Samma regel bör gälla för utländsk medborgare som är gift eller sammanbor med svensk.

Jag delar utredningens uppfattning att det finns behov av mera fasta kriterier i vissa fall vid prövningen av lån till samboende. När de samboende inte väntar barn tillsammans eller när det skatterättsliga familjebegreppet inte är tillämpligt bör de lånesökande ha ett gemensamt tecknat bostadskontrakt eller, när kontraktet tecknats enbart av den ena parten, ha varit kyrkobokförda på samma adress i minst sex månader. I likhet med vad fullmäktige i riksbanken föreslagit finner jag det motiverat att lånesökande, som förklarar att de ämnar ingå äktenskap med varandra, skall presentera bevis om hindersprövning innan lån betalas ut.

I enlighet med utredningens förslag bör lån i allmänhet inte beviljas om båda eller en av de lånesökande är under 18 år. Om lånesökande har eller väntar barn bör dock lån kunna utgå i lägre åldrar.

Utredningen anser att inkomstgränser för långivningen inte bör föreskrivas. Utredningen framhåller bl. a. med stöd av uppgifter om medelinkomster för vuxna heltidsarbetande inom LO-området, att lån kan behöva utgå i lönelägen som ligger avsevärt högre än de som i dag berättigar till lån. Fullmäktige i riksbanken har i sitt remissyttrande framhållit att en siffermässigt preciserad högsta inkomst inte kan undvaras vid långivningen. För egen del finner jag det lämpligast att riksbanken i sina anvisningar även i fortsättningen som en riktpunkt för låneprövningen anger en övre inkomstgräns för bosättningslånen och att denna gräns fortlöpande anpassas till löneutvecklingen.

Jag förordar i enlighet med utredningens förslag att bosättningslånens maximibelopp höjs från nuvarande 7 000 kr. till 10 000 kr. och att statens normalränta även i fortsättningen skall tillämpas på lånen. Som utredningen föreslagit bör dock det tidigare systemet med fast räntefot inte längre tillämpas i samband med bosättningslånen med hänsyn till att sådan räntefot kan medföra omotiverade skillnader mellan olika låntagares kostnader för lånen. I likhet med utredningen anser jag att lånen normalt skall återbetalas på sju år.

Jag finner det vidare i likhet med vad utredningen föreslagit angeläget att generösa möjligheter ges till uppskov med återbetalning under lånetiden. Flera omständigheter kan orsaka tillfälliga men likväl kraftiga försämringar i ekonomin och bör därför kunna utgöra anledning till uppskov. Exempel på detta är vid sidan av utbildning, värnplikt och havandeskap bl. a. tillfällig arbetslöshet, sjukdom och skilsmässa. Det bör därvid vara möjligt att, vilket fullmäktige i riksbanken framhållit, bevilja uppskov för längre tid än tre år när det finns särskilda skäl härför. Uppskov bör främst avse avbetalning på låneskulden. Möjligheten till befrielse från återbetalningsskyldigheten bör kunna användas i större utsträckning än f. n. i de fall låntagarens sociala och ekonomiska situation förändrats så att återbetalningsförmåga inte längre kan anses föreligga.

Lånen bör i enlighet med utredningens förslag sökas senast inom ett år efter bosättningen med vissa möjligheter till dispens. Vidare bör på sätt utredningen föreslagit en av låntagarna i vissa fall kunna överta betalningsskyldigheten för en återstående del av lånet. Den närmare tillämpningen härav bör ankomma på riksbanken.

De delvis nya regler för bosättningslånen som jag här förordat medför en ökad belastning på lånefonden. Utöver de ca 40 milj. kr. som kan beräknas finnas innestående på bosättningslånefonden den 1 juli 1976 kan beräknas ett behov av ca 5 milj. kr. i nytillskott till fonden under nästa budgetår. Häri ingår ett belopp av högst 750 000 kr. för informationsinsatser i enlighet med de riktlinjer utredningen angett. Någon särskild ersättning till riksbanken och kommunerna anser jag i likhet med utredningen inte bör utgå.

De nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1976.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer och grunder för bosättningslån som jag angett i det föregående,
2. till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

1. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

1974/75	Utgift	3 098 300	Behållning	5 160 335
1975/76	Anslag	4 500 000		
1976/77	Förslag	4 700 000		

Socialstyrelsen

Styrelsen tillstyrker lån med sammanlagt 8 milj. kr. för byggnadsföretag m. m. vid vissa erkända och enskilda vårdanstalter.

Föredraganden

För lån till byggnadsföretag m. m. under innevarande budgetår beräknar jag ca 9,7 milj. kr.

För nästa budgetår beräknar jag medelsåtgången för lån till fortsatt upprustning av anstalterna och för projektering av vissa byggnadsarbeten till 4,7 milj. kr.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.).

Medelstillgång			Beräknad medelsförbrukning	
Behållning	1975-07-01	5 160	1975/76	9 660
Anslag för	1975/76	4 500	1976/77	4 700
Anslag för (förslag)	1976/77	4 700		
	Summa	**14 360**		**14 360**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 4 700 000 kr.

2. Lån till utländska läkare för viss efterutbildning

1974/75	Utgift	33 000	Behållning	288 517
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Från anslaget bekostas lån till utländska läkare, som vistas i Sverige och är i behov av ekonomisk hjälp under tid för provtjänstgöring eller efterutbildning i syfte att erhålla behörighet att utöva läkaryrket inom riket.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen anser att medel behövs för ifrågavarande ändamål även i fortsättningen. Med hänsyn till behållningen på anslaget föreslås att endast ett formellt belopp av 1 000 kr. anvisas för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Jag biträder socialstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Bilaga 7:1

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 4 a § lagen (1962:381) om allmän försäkring[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 kap.	
4 a §[2]	
Avgift till folkpensioneringen enligt 1 eller 3 § skall utgå med sex och *två* tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas. I fråga om sjöman som avses i 1 § 1 mom. första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas dock avgiften efter den lägre procentsats som regeringen eller, efter regeringen bemyndigande, myndighet fastställer med motsvarande tillämpning av 4 § andra stycket. Avgifterna tillföras staten.	Avgift till folkpensioneringen enligt 1 eller 3 § skall utgå med sex och *åtta* tiondels procent av det belopp, på vilket avgiften skall beräknas. I fråga om sjöman som avses i 1 § 1 mom. första stycket lagen (1958:295) om sjömansskatt beräknas dock avgiften efter den lägre procentsats som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, myndighet fastställer med motsvarande tillämpning av 4 § andra stycket. Avgifterna tillföras staten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser äger alltjämt tillämpning beträffande avgift som avser tid före ikraftträdandet.

[1] Lagen omtryckt 1973:908.
[2] Senaste lydelse 1975:949.

Register

Sid.		Kronor
	Översikt	
	Driftbudgeten	
	Femte huvudtiteln	
	A. Socialdepartementet m. m.	
22	1. Socialdepartementet, förslagsanslag	10 365 000
23	2. Kommittéer m. m., reservationsanslag	13 200 000
23	3. Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet, reservationsanslag	17 500 000
25	4. Extra utgifter, reservationsanslag	450 000
		41 515 000
	B. Allmän försäkring m. m.	
26	Inledning	
36	1. Försäkringsdomstolen, förslagsanslag	4 102 000
37	2. Försäkringsrådet, förslagsanslag	1 957 000
38	3. Riksförsäkringsverket, förslagsanslag	69 475 000
41	4. Folkpensioner, förslagsanslag	18 575 000 000
45	5. Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar, förslagsanslag	31 100 000
47	6. Bidrag till sjukförsäkringen, förslagsanslag	2 210 000 000
49	7. Vissa yrkesskadeersättningar m. m., förslagsanslag	1 600 000
		20 893 234 000
	C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.	
50	Inledning	
53	1. Allmänna barnbidrag, förslagsanslag	3 260 000 000
53	2. Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag, förslagsanslag	8 350 000
54	3. Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen, förslagsanslag	220 000 000
55	4. Ersättning för bidragsförskott, förslagsanslag	335 000 000
		3 823 350 000
	D. Sociala serviceåtgärder	
57	Inledning	
61	1. Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst, förslagsanslag	475 000 000
62	2. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem, förslagsanslag	955 000 000
64	3. Bidrag till kommunala familjedaghem, förslagsanslag	290 000 000
65	4. Bidrag till ferievistelse för barn, förslagsanslag	4 000 000
65	5. Bidrag till semesterhem m. m., förslagsanslag	1 800 000
		1 725 800 000
	E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.	
67	Inledning	
	Centrala och regionala myndigheter m. m.	
71	1. Socialstyrelsen, förslagsanslag	74 420 000
75	2. Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, förslagsanslag	471 000
76	3. Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, förslagsanslag	8 200 000
77	4. Länsläkarväsendet, förslagsanslag	13 678 000
78	5. Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder, förslagsanslag	13 257 000

Sid.		Kronor
	Vissa laboratorier m. m.	
79	Statens bakteriologiska laboratorium:	
82	6. Uppdragsverksamhet, förslagsanslag	1 000
86	7. Driftbidrag, reservationsanslag	1 000
86	8. Centrallaboratorieuppgifter, förslagsanslag	8 563 000
87	9. Försvarsmedicinsk verksamhet, förslagsanslag	2 320 000
87	10. Utrustning, reservationsanslag	700 000
88	11. Statlig läkemedelskontroll, förslagsanslag	19 996 000
90	12. Statens rättskemiska laboratorium, förslagsanslag	11 682 000
92	13. Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader, förslagsanslag	11 502 000
		164 791 000
	F. Öppen hälso- och sjukvård	
95	Inledning	
96	1. Läkemedel åt vissa kvinnor och barn, förslagsanslag	5 000 000
98	2. Bidrag till familjerådgivning, m. m., förslagsanslag	780 000
98	3. Allmän hälsokontroll, förslagsanslag	1 200 000
99	4. Skyddsympningar, förslagsanslag	27 600 000
101	5. Hälsovårdsupplysning, reservationsanslag	* 8 300 000
101	6. Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning, reservationsanslag	1 400 000
102	7. Epidemiberedskap m. m., förslagsanslag	4 856 000
		49 136 000
	G. Universitetssjukhus m. m.	
104	Inledning	
106	Karolinska sjukhuset:	
115	1. Driftkostnader, förslagsanslag	570 180 000
	2. Utrustning, reservationsanslag	7 500 000
117	Akademiska sjukhuset i Uppsala:	
120	3. Avlöningar till läkare, förslagsanslag	85 336 000
123	4. Driftkostnader, förslagsanslag	53 265 000
126	5. Utrustning, reservationsanslag	240 000
127	6. Bidrag till kommunala undervisningssjukhus, förslagsanslag	300 000 000
129	7. Forsknings-och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby, reservationsanslag	3 360 000
131	8. Vidareutbildning av läkare, förslagsanslag	21 263 000
133	9. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m., förslagsanslag	2 823 000
137	10. Nordiska hälsovårdshögskolan, förslagsanslag	2 364 000
		1 046 331 000
	H. Övrig sjukhusvård m. m.	
140	1. Rättspsykiatriska stationer och kliniker, förslagsanslag	40 000 000
142	2. Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m., reservationsanslag	1 000
142	3. Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m., reservationsanslag	224 000 000
143	4. Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m., förslagsanslag	2 087 000 000
145	5. Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m., förslagsanslag	4 533 000
146	6. Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara, reservationsanslag	3 476 000
148	7. Viss krigssjukvårdsutbildning m. m., förslagsanslag	2 650 000
150	8. Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare, förslagsanslag	15 025 000
		2 376 685 000

* Beräknat belopp.

Sid.		Kronor
	I. Ungdomsvård m. m.	
152	Inledning	
	Ungdomsvårdsskolorna:	
155	1. Driftkostnader, förslagsanslag	125 645 000
159	2. Engångsanskaffning av inventarier m. m., reservationsanslag	1 000
159	3. Personalutbildning, reservationsanslag	772 000
161	4. Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl., förslagsanslag	800 000
161	5. Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m., förslagsanslag	64 000 000
		191 218 000
	J. Nykterhetsvård m. m.	
163	Inledning	
	Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare:	
165	1. Driftkostnader, förslagsanslag	34 873 000
166	2. Utrustning m. m., reservationsanslag	1 000
167	3. Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m., reservationsanslag	900 000
168	4. Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m., förslagsanslag	152 800 000
171	5. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m., förslagsanslag	147 500 000
173	6. Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården, reservationsanslag	450 000
173	7. Bidrag till Länkrörelsen m. m.	5 600 000
		342 124 000
	K. Vissa åtgärder för handikappade	
175	Inledning	
177	1. Bidrag till handikappinstitutet, m. m.	8 335 000
178	2. Kostnader för viss utbildning av handikappade, förslagsanslag	12 974 000
180	3. Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda, reservationsanslag	14 000 000
181	4. Bidrag till driften av särskolor m. m., förslagsanslag	238 200 000
182	5. Bidrag till handikapporganisationer, reservationsanslag	5 500 000
183	6. Kostnader för viss verksamhet för blinda, förslagsanslag	3 975 000
184	7. Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser, förslagsanslag	5 350 000
		288 334 000
	L. Internationell samverkan	
186	Inledning	
186	1. Socialattachéer, förslagsanslag	1 550 000
187	2. Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m., förslagsanslag	7 146 000
189	3. Vissa internationella resor, reservationsanslag	115 000
189	4. Vissa internationella kongresser i Sverige, reservationsanslag	160 000
		8 971 000
	Summa för driftbudgeten	**30 951 489 000**

Sid.		Kronor
	Kapitalbudgeten	
	II. Statens allmänna fastighetsfond	
190	8. Utbyggande av karolinska sjukhuset	17 000 000
197	9. Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	6 130 000
206	10. Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	19 000 000
	IV. Statens utlåningsfonder	
214	3. Statens bosättningslånefond	5 000 000
	V. Fonden för låneunderstöd	
220	1. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	4 700 000
221	2. Lån till utländska läkare för viss efterutbildning	1 000
	Summa för kapitalbudgeten	**51 831 000**
	Totalt för socialdepartementet	**31 003 320 000**

Kommunikationsdepartementet

ÖVERSIKT

Kommunikationsdepartementets verksamhet är i huvudsak inriktad på frågor som rör transportverksamhet, trafiksäkerhet samt post- och telekommunikationer.

Den statliga trafikpolitiken syftar till att för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till samhällsekonomiskt lägsta kostnad i driftmässigt och trafiktekniskt rationella former. I denna målsättning ligger att de statliga insatserna inom transportsektorn skall planeras i nära kontakt med samhällsplaneringen i övrigt.

Statsmakternas trafikpolitiska strävanden har således inriktats på olika slag av åtgärder för att successivt skapa bättre betingelser för en samhällsekonomiskt riktig utveckling av transportsektorn. Som led i dessa strävanden ingår att i olika hänseenden ge SJ förbättrade möjligheter att hävda sig inom olika delar av transportmarknaden. Genom de investeringsanslag som årligen anvisas ges SJ möjlighet att anpassa och bygga ut sin verksamhet för de transporttjänster där företaget har de bästa möjligheterna att göra sig gällande. Både i fråga om gods- och persontrafiken inriktas härvidlag intresset i första hand på de mera långväga och trafikstarka relationerna. De stora investeringar som de senaste åren gjorts vid SJ i syfte att effektivisera järnvägsdriften har lett till en förbättrad kvalitet på järnvägstransporterna i fråga om snabbhet, regularitet m. m.

Bedömningen av SJ:s fortsatta resursbehov har lett till att SJ sammantaget — med hänsyn till såväl ordinarie investeringsanslag som särskilda medel i sysselsättningssyfte — tilldelas mycket betydande investeringsmedel. I första hand föreslås en uppräkning av SJ:s investeringsram med drygt 35 milj. kr. till ca 515 milj. kr. Härutöver har — i samband med regeringens beslut i oktober och december 1975 om tidigareläggning av vissa anläggningsarbeten och industribeställningar i sysselsättningsfrämjande syfte — en särskild satsning gjorts på objekt inom SJ:s verksamhetsområde. Sålunda innebär beslutet att ett belopp om ca 144 milj. kr. läggs ut under budgetåret 1975/76. Den sammanlagda ökningen uppgår sålunda till ca 180 milj. kr.

Från trafikpolitisk synpunkt är det angeläget att verka för en större marknads- och kostnadsmässig rättvisa i förhållandet mellan trafikgre-

narna och mellan trafikföretagen. I detta avseende är statsmakternas ställningstagande till de av bilskatteutredningen avgivna förslagen av betydelse. På grundval av förslag från denna utredning har riksdagen beslutat om ändrade fordonsskattebestämmelser (prop. 1970: 138, BeU 1970: 58, rskr 1970: 377) som sedan den 1 januari 1971 medför ett successivt ökat kostnadsansvar för de tyngsta fordonen inom ramen för ett oförändrat skatteuttag. Reformen beräknas vara helt genomförd år 1979.

Olika åtgärder har också vidtagits för att främja trafikpolitiskt sunda verksamhetsbetingelser inom vägtrafiken och stödja utvecklingen i fråga om företagsstrukturen inom den yrkesmässiga vägtrafiken. Kraven har sålunda skärpts från såväl trafikpolitisk som trafiksäkerhetsmässig synpunkt på fordonsägare och trafikföretagare, bl. a. när det gäller att genom planläggning av transporterna förhindra överträdelser av bestämmelserna om fordons belastning och fordonsförares arbets- och vilotid. Av särskild betydelse när det gäller att komma till rätta med överlastproblemet är den särskilda överlastavgift, som fr. o. m. den 1 april 1973 tas ut av ägare till fordon som framförs i strid mot bestämmelserna om axel- och boggitryck, maximilast eller bruttovikt. Bland åtgärder som syftar till att främja en sund utveckling inom den yrkesmässiga lastbilsnäringen kan nämnas den utbyggda ekonomiska lämplighetsprövningen som införts som ett led i tillståndsprövningen. Särskilda åtgärder har också vidtagits mot olaga yrkesmässig godstrafik.

För att ytterligare förbättra de trafikpolitiska förutsättningarna för en samhällsekonomiskt riktig utveckling av transportsektorn tillkallades år 1972 särskilda sakkunniga för att utreda olika trafikpolitiska frågor — den trafikpolitiska utredningen (K 1972: 07).

Utredningen avlämnade hösten 1975 delbetänkandet (SOU 1975: 66) Trafikpolitik — behov och möjligheter. Betänkandet har remissbehandlats under hösten 1975. I betänkandet lämnas förslag i frågor som rör SJ:s marknads- och taxeförhållanden, behandlingen av SJ:s trafiksvaga bandelar samt godstrafiken på landsväg, särskilt den yrkesmässiga trafiken.

En planmässig samordning och prioritering av insatserna inom trafiksektorn är en grundläggande förutsättning för att en tillfredsställande trafikservice till lägsta samhällsekonomiska kostnader skall kunna tillhandahållas. Det är därför angeläget att som grund för det trafikpolitiska handlandet och investeringsverksamheten ha tillgång till en övergripande trafikplanering som tar hänsyn till samspelet och arbetsfördelningen mellan de olika trafikgrenarna.

Ett viktigt led i det trafikpolitiska reformarbetet under de senaste åren har därför varit att utveckla planeringsinstrumenten. Regeringen har sålunda — som en utbyggnad av tidigare planeringsverksamhet —

gett länsstyrelserna i uppdrag att i anslutning till trafikplaneringsutredningens (K 1970: 41) arbete genomföra en hela landet omfattande regional trafikplanering.

Inom ramen för den regionala trafikplaneringen har länsstyrelserna haft att söka uppställa mål för resp. läns trafikförsörjning samt ge förslag till hur trafiken skall bedrivas. Länsstyrelserna har under november och december månader 1974 avgett sina slutliga förslag till trafikplaner.

Inom kommunikationsdepartementet pågår f. n. — i samverkan med trafikplaneringsutredningen — en sammanställning och utvärdering av länsstyrelsernas trafikplaner.

Som ett led i pågående utvärdering av den regionala trafikplaneringen har två särskilda departementspromemorior (Ds K 1975: 9) Planering av de svenska hamnarna resp. (Ds K 1975: 10) Planering av de svenska flygplatserna utarbetats. I promemoriorna framläggs förslag till en planeringsordning avseende hamn- och flygplatssystemet samt förslag till ett särskilt förfarande för prövning av hamn- och flygplatsprojekt.

Kommittén för den långsiktiga vägplaneringen (KLV, K 1972: 04) lade hösten 1975 fram betänkandet (SOU 1975: 85) Vägplanering, som f. n. remissbehandlas. Utredningen föreslår olika åtgärder med syfte att förbättra anpassningen av vägplaneringen till den övriga samhällsplaneringen. Det är enligt KLV viktigt att de samhälleliga effekterna av olika vägåtgärder ges en allsidig belysning. Den nu tillämpade planeringsmodellen måste därför utvidgas och klarare beakta de s. k. kvalitativa effekterna i form av regionalpolitiska, miljömässiga m. fl. aspekter.

Kollektivtrafikutredningen (KOLT, K 1971: 01), som har haft i uppdrag att överväga åtgärder som kan förbättra den kollektiva tätortstrafiken och därmed trafikmiljön i tätorterna, har sommaren 1975 redovisat sina överväganden i betänkandet (SOU 1975: 47) Kollektivtrafik i tätort. Betänkandet har remissbehandlats under hösten. KOLT föreslår att kommunerna upprättar trafikförsörjningsplaner för kollektivtrafiken inom tätorterna. KOLT ger riktlinjer för denna trafikplanering och redovisar olika planeringshjälpmedel. De förslag utredningen har fört fram avser att på olika sätt säkra att kollektivtrafiken kommer med som en planeringsfaktor vid bebyggelse- och trafikledsplaneringen. I övrigt föreslår utredningen olika åtgärder av organisatorisk, teknisk och ekonomisk natur som syftar till att skapa en bättre miljö och bättre kollektivtrafik i tätorterna.

Utredningen rörande det allmänna kommunikationsväsendets anpassning till de handikappades behov (HAKO-utredningen, K 1973: 03) konstaterar i sitt betänkande (SOU 1975: 68) Handikappanpassad kollektivtrafik, som har remissbehandlats under hösten 1975, att om samhällets övergripande mål för handikappolitiken — som sammanfattas i begreppen normalisering och integrering — skall kunna realiseras, är

det av största vikt att kommunikationsväsendet anpassas så att de handikappades rese- och kontaktmöjligheter förbättras. Utredningen framlägger olika konkreta förslag i detta syfte.

Särskilda sakkunniga har tillkallats för att utreda frågan om regionalt gällande generella trafikrabatter (K 1974: 01). Utredningen, som innefattar företrädare för stat, landstingskommuner och primärkommuner, skall på grundval av den lokala och regionala trafikplaneringens resultat pröva frågan om regionala rabattkort.

I utredningsuppdraget ingår bl. a. att närmare överväga sådana rabatters geografiska täckning, utformning och storlek. Detta skall ske med hänsyn till omfattningen och inriktningen av trafiken och kostnaderna för denna. Utredningen skall belysa hur olika alternativ i fråga om utformning och storlek av rabatter kan väntas påverka utnyttjandet av de kollektiva trafikmedlen och vilka fördelar de väntas ge med hänsyn till framkomlighet i trafik, samhällsbyggande och serviceutnyttjande. De administrativa och tekniska aspekter som sammanhänger med sådana rabatter skall också närmare belysas.

Med beaktande av den effekt sådana rabatter kan väntas få på resandet skall deras inverkan i intäkts- och kostnadshänseende bedömas. I den mån det blir fråga om underskott har utredningen att behandla frågan om fördelningen och finansieringen härav.

Utvärderingen av den regionala trafikplaneringen, frågorna om hamn- och flygplatsplaneringen samt ställningstaganden till förslag av trafikpolitiska utredningen, kommittén för den långsiktiga vägplaneringen, kollektivtrafikutredningen, utredningen rörande det allmänna kommunikationsväsendets anpassning till de handikappades behov samt utredningen om regionalt gällande generella trafikrabatter avses redovisas i en trafikpolitisk proposition under år 1976.

För att främja de regionalpolitiska strävandena att utveckla näringslivet i Norrland och angränsande delar av det allmänna stödområdet infördes år 1971, såsom försöksverksamhet, ett transportstöd i syfte att minska de kostnadsmässiga olägenheterna som följer med de långa avstånden i nämnda områden (prop. 1970: 84, SU 1970: 105, rskr 1970: 271).

Av regional- och näringspolitiska skäl inriktades stödet inledningsvis på utgående transporter av helfabrikat och mera bearbetade halvfabrikat samt på livsmedels- och jordbruksprodukter. De positiva erfarenheterna av transportstödet under försöksperioden — som bl. a. visade att stödet verksamt bidragit till att främja näringslivets utveckling i berörda delar av landet — ledde till att statsmakterna år 1973 beslöt om en utbyggnad och i ett par hänseenden anpassning av stödet (prop. 1973: 95, TU 1973: 14, rskr 1973: 250). Beslutet innebar att stödet utvidgades till att omfatta även transporter av vissa råvaror och halvfabrikat till orter inom stödområdet.

För nästa budgetår föreslås en ökad medelstilldelning med ca 15 milj. kr. till totalt 115 milj. kr. för att tillgodose näringslivets efterfrågan på transportstöd.

För att skapa gynnsammare betingelser för den näringsgeografiska utveckling som Gotlands inlemmande i stödområdet syftar till infördes år 1972 för en treårig försöksperiod ett fraktstöd avseende de från Gotland utgående godstransporterna i Rederi AB Gotlands färjetrafik med fastlandet (prop. 1971: 154, TU 1971: 28, rskr 1971: 350). Samtidigt vidtogs en reducering av bolagets personbilstaxa. Som resultat av en genomförd utvärdering har stödet till Gotlandstrafiken senare utvidgats och förbättrats. Bl. a. omfattar godstransportstödet fr. o. m. den 1 februari 1975 även transporter i färjetrafiken till Gotland (prop. 1973: 95, TU 1973: 14, rskr 1973: 250; prop. 1974: 140, TU 1974: 27, rskr 1974: 347).

Som ett led i strävandena att förbättra betingelserna för befolkningen på Gotland, att öka landsdelens lokaliseringspolitiska attraktivitet och för att även gynna turismen har år 1975 införts ett transportstöd till persontrafiken med Gotlandsbolagets färjor (prop. 1974: 140). År 1973 infördes i flygtrafiken mellan Gotland och fastlandet vissa specialpriser och rabattarrangemang, vilka särskilt gynnar gotlänningarna samt turismen (prop. 1973: 170, TU 1973: 29, rskr 1973: 377). Tillämpningsområdet för angivna pris- och rabattarrangemang inom flyget har senare vidgats (TU 1975: 7, rskr 1975: 95). Den totala årskostnaden för de olika transportstödsåtgärderna för Gotland beräknas till ca 29 milj. kr. för nästa budgetår.

För att närmare överväga huvudmannaskaps- och ägandeförhållandena i färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet har en särskild sakkunnig tillkallats.

För att förbättra betingelserna för den kollektiva trafikförsörjningen inom landsbygds- och glesbygdsområdena fattade riksdagen år 1973 beslut om ett nytt bussbidragssystem för olönsam lokal busslinjetrafik på landsbygden (prop. 1973: 53, TU 1973: 13, rskr 1973: 203). En allmän strävan har varit att utforma ett bidragssystem som främjar en samordning av trafikbehov och trafikresurser samt en rationell utformning av den kollektiva trafikapparaten.

Våren 1975 beslutade riksdagen om ett förstärkt statligt stöd till olönsam regional busstrafik (prop. 1975: 1 bil. 8, TU 1975: 10, rskr 1975: 79). Det förstärkta regionala bussbidragssystemet som innebär kraftigt ökade statliga insatser är provisoriskt i avvaktan på bl. a. förslag från utredningen om regionalt gällande trafikrabatter och ställningstaganden i anslutning härtill. Genom bidragssystemet har regeringen kunnat lägga länsstyrelsernas förslag i de regionala trafikplanerna i fråga om regional persontrafik till grund för genomförandeåtgärder.

För budgetåret 1976/77 föreslås i bidrag till olönsam lokal och regio-

nal busstrafik en medelstilldelning av 59,2 milj. kr., vilket innebär en ökning jämfört med anslaget föregående budgetår med 22,9 milj. kr.

En särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet har gjort en allmän översyn av vilka åtgärder som kan vara ägnade att förbättra skärgårdarnas villkor. Mot bakgrund av arbetsgruppens verksamhet har regeringen lagt fram förslag bl. a. i fråga om stöd till kollektivtrafiken i skärgårdarna (prop. 1975/76: 88).

Till de regionalpolitiska insatserna inom kommunikationsområdet kan även räknas sänkningar av telefonavgifterna som utjämnar större delen av skillnaden i telefonkostnader mellan landets olika delar. Den 1 april 1974 sänkte televerket avgifterna för samtal på avstånd över 450 km under kvällstid och under veckoslut med 20 %. Ett kvartal senare gjordes en motsvarande sänkning av dagtaxan mellan 08-området (Stockholm) och Norrland. En liknande sänkning kommer att ske den 1 juli 1976 vad gäller övriga delar av landet. Under år 1976 kommer vidare beslutade taxesänkningar för rikssamtal till och från regioncentra samt inom kommuner att vara helt genomförda.

Anslagen till drift av statliga vägar — liksom till bidrag till drift av kommunala och enskilda vägar — föreslås öka. För att bibehålla handlingsberedskapen i sysselsättningsavseende föreslås att anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar bibehålls även för budgetåret 1976/77.

Totalt uppgår härmed väganslagen till ca 3 217 milj. kr. att jämföra med ca 3 014 milj. kr. innevarande budgetår. Sammantaget innebär denna medelsförstärkning att servicenivån på vägnätet upprätthålls, att beläggningsarbetena kan utökas och att en fortsatt ny- och ombyggnad samt förstärkning av vägnätet kan ske. Härutöver tillkommer de vägarbeten som finansieras med beredskapsmedel och som för innevarande budgetår beräknas till ca 420 milj. kr.

För investeringar i vägverkets förrådsfond föreslås en ökning av investeringsramen med 16 milj. kr till ca 81 milj. kr. Härutöver har regeringen genom beslut i oktober och december 1975 ställt drygt 35 milj. kr. till förfogande för tidigareläggning av investeringar i sådana anläggningar och fordon etc., som normalt finansieras genom fonden.

När det gäller de fasta förbindelserna över Öresund har under sommaren 1975 tillsatts en svensk och en dansk delegation med uppgift att gemensamt göra en förnyad genomgång av frågan. Delegationerna skall bedriva arbetet med sikte på ett slutförande inom två år. Avsikten är att det material som delegationerna sammanställer skall tjäna som underlag för nya regeringsöverläggningar om Öresundsfrågorna.

Inom trafiksäkerhetsområdet görs insatser av olika slag för att successivt förbättra betingelserna för trafiksäkerhetsarbetet. Strävandena inriktas också på att uppnå en allt bättre samordning av de aktiviteter, som bedrivs av olika myndigheter, organisationer och andra.

Fr. o. m. ingången av år 1975 gäller lagstadgad skyldighet att använda bilbälte. Fr. o. m. den 1 maj 1975 gäller vidare skyldighet för motorcyklister att använda skyddshjälm. Särskilda utbildnings- och kompetenskrav för rätt att föra motorcykel träder i kraft den 1 januari 1976. Arbetet med körkortsreformen har fortgått planenligt.

Inom handelsflottan och hamnväsendet fortsätter utvecklingen mot effektivare enheter och rationellare godshantering. Den totala sjötransporterade godskvantiteten över svenska hamnar har ökat betydligt under senare år. Den försämrade konjunkturen har emellertid fört med sig en minskad kvantitet under år 1975. För perioden fram till år 1980 beräknas ökningen bli långsammare än hittills.

Betydande insatser görs i farledssystemet. Den statliga isbrytarkapaciteten har förstärkts väsentligt under de två senaste åren genom leveranserna av isbrytarna Atle och Frej på vardera 22 000 hkr. Tidigare i år beställdes ytterligare en isbrytare om 22 000 hkr för leverans hösten 1977.

För budgetåret 1976/77 föreslås driftanslagen till sjöfartsverkets verksamhet öka med ca 55 milj. kr. till ca 266 milj. kr. För sjöfartsverket föreslås ökade satsningar på bl. a. planeringsverksamhet samt arbetarskyddet inom sjöfartsnäringen.

Förslag läggs fram om resursförstärkning hos sjöfartsverket för sjöfartsinspektionens medverkan vid utredning av sjöolyckor. Förutsättningar skapas för att särskild undersökningskommission vid allvarligare sjöolycka enligt sjölagens bestämmelser snabbt skall kunna träda i verksamhet.

Utvecklingen inom sjöfarten ägnas ökad uppmärksamhet i internationella sammanhang och samarbetet med andra sjöfartsländer utvecklas.

Hösten 1975 avslutades arbetena med fördjupning av Trollhätte kanal, varigenom har möjliggjorts passage av fartyg med ett djupgående av upp till 5,3 m och med en lastförmåga av ca 3 500 ton. Genom anskaffning av isbrytaren Ale kommer det att bli möjligt att upprätthålla trafik på hamnar i Vänern även under svåra isförhållanden. Den totala statliga investeringskostnaden blev ca 90 milj. kr., varav för isbrytaren 19 milj. kr. Godskvantiteten på den utbyggda kanalen beräknas till 4 à 5 milj. ton per år, i första hand avseende skogs- och oljeprodukter.

Under våren 1976 avslutas arbetena med fördjupning av Södertälje kanal och mälarfarlederna för att möjliggöra passage till hamnarna i Västerås och Köping av fartyg med ett djupgående av 6,8 m och en lastförmåga av ca 7 000 ton. Den statliga investeringskostnaden beräknas till ca 45 milj. kr. Godskvantiteten genom kanalen beräknas efter fördjupningsarbetena till 3 à 4 milj. ton per år, avseende olja, cement, kalksten, spannmål, skogsprodukter, linjegods m. m.

De båda nämnda kanalfördjupningarna är exempel på satsningar där regionens geografiska läge och stora godsunderlag i form av främst

skogsprodukter, olja och annat massgods ansetts motivera en satsning på fartygstransporter.

Sedan olika utredningar behandlat frågan om utbyggnad av Göta kanals västgötaled har riksdagen år 1973 begärt en förnyad, ingående prövning av denna fråga. I betänkandet (Ds K 1975: 3) Utbyggnad av Göta kanals västgötaled har behandlats bl. a. ett alternativ med utbyggnad av västgötaleden till 4,2 m djupgående, vilket skulle tillåta passage av fartyg med upp till 1 500 tons lastförmåga. På en sålunda utbyggd kanal räknar utredningen med en godsmängd av ca 100 000 ton per år, eller 2—3 % av godsmängden på Trollhätte kanal. Investeringskostnaden beräknas till 150 milj. kr. i 1974 års prisläge.

De mycket blygsamma godsmängderna beror enligt utredningen på att de grundläggande förutsättningarna i fråga om geografiskt läge, godsunderlag m. m. är helt annorlunda för Göta kanal än för de övriga nämnda kanalerna. Av betänkandet framgår att en utbyggnad av västgötaleden är såväl företagsekonomiskt som samhällsekonomiskt klart olönsam. Utredningen avstyrker därför en utbyggnad och föreslår i stället en upprustning av hela kanalen, inkl. elektrifiering av slussarna på västgötaleden, för att värna om kanalens värde som turistled och byggnadsminnesmärke men även med hänsyn till den lasttrafik som bedrivs på västgötaleden. Kostnaderna för en sådan upprustning har i 1974 års prisläge angetts till 33 milj. kr.

Som ett led i beredningen av Göta kanal-frågan ingår överläggningar med intressenterna i Göta kanalbolag om betingelserna för den fortsatta driften av kanalen. Dessa överläggningar bygger på förutsättningen att en upprustning av kanalen kommer till stånd och att bolaget även fortsättningsvis svarar för driften av kanalen.

Den snabba ökningen av passagerarantalet samt utvecklingen av flygmaterielen har medfört stora statliga investeringar i flygplatser och flygsäkerhetsanläggningar. På Arlanda flygplats pågår arbeten avseende en ny utrikesterminal som planeras kunna tas i bruk i slutet av år 1976. Arbetena och installationerna följer i stort sett tidsplanerna. På Göteborg-Landvetter flygplats pågår mark- och anläggningsarbeten. Grundarbetena för stationsbyggnaden och övriga byggnader har igångsatts. Flygplatsen är planerad att tas i drift i slutet av år 1977. Inom ramen för de s. k. ATCAS-projekten pågår arbeten för att genomföra en långt gående automatisering av trafikledningsprocessen i syfte att på sikt införa yttäckande flygkontroll.

Riksdagen beslutade våren 1975 om en ny organisation för luftfartsverket (prop. 1975: 81, TU 1975: 16, rskr 1975: 197). Den nya organisationen avses genomförd i etapper med början den 1 juli 1975.

Inom postverket fortsätter de senaste årens omfattande rationaliseringsåtgärder med bl. a. fortsatt automatisering av postbehandlingen, införande av ADB-teknik och automatisering av kassaarbetet.

Den sociala service genom lantbrevbärare som postverket införde under budgetåret 1973/74 har mött stort intresse. Redan nu har ett stort antal kommuner avtalat med postverket om att anlita lantbrevbärarna för serviceuppdrag av social karaktär, t. ex. hembesök hos äldre och distribution av varor.

Inom televerket fortsätter strävandena att upprätthålla en god service åt kunderna. Den inrikes telefontrafiken är numera helt automatiserad. Av den utrikes trafiken kan mer än 92 % kopplas automatiskt. På telefonsidan sker omfattande tekniskt utvecklingsarbete som avses leda till såväl förbättrade apparattyper (knappvalstelefoner) som abonnentväxlar med utvidgat sortiment av tjänster. Radio- och mobiltelefonutrustningar av skilda slag vinner ökade marknader och på larmsidan har verket etablerat samarbete med Allmänna Bevaknings AB i syfte att kunna erbjuda en mera fullständig service. Ett allmänt separat datakommunikationsnät avses kunna tas i bruk under år 1978, varvid de olägenheter som följer av att telefonnätet används för datakommunikation bortfaller.

Anslagen för nästa budgetår inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde föreslås uppförda med ca 6 695,5 milj. kr. Detta innebär en ökning i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 med ca 565 milj. kr.

Kostnaderna i affärsverken täcks av verkens intäkter. Kostnaderna (exkl. avsättning till värdeminskningskonton) för postverket, televerket, SJ och luftfartsverket beräknas för innevarande budgetår till ca 10,8 miljarder kr.

Transportsektorn

Investeringar och underhåll inom samfärdselsektorn inberäknat post- och teletjänster uppgick under år 1974 till ca 13,4 miljarder kr. I detta belopp ingår inte till privat konsumtion och firmabilstrafik hänförliga fordonsinvesteringar. Av samtliga nyinvesteringar i landet svarade samfärdselsektorn för drygt 16 %.

Det inrikes persontransportarbetet beräknas under perioden 1960—1974 ha ökat med i genomsnitt ca 4,5 % per år till ca 80 miljarder personkm (fig. 1). Resekonsumtionen har därmed varit en av de snabbast växande sektorerna inom den privata konsumtionen. Under senare år har en dämpning i ökningstakten av det totala persontransportarbetet ägt rum.

Även om en betydande del av tillväxten av det totala persontransportarbetet hittills fallit på personbilarna har också den kollektiva trafiken ökat markant.

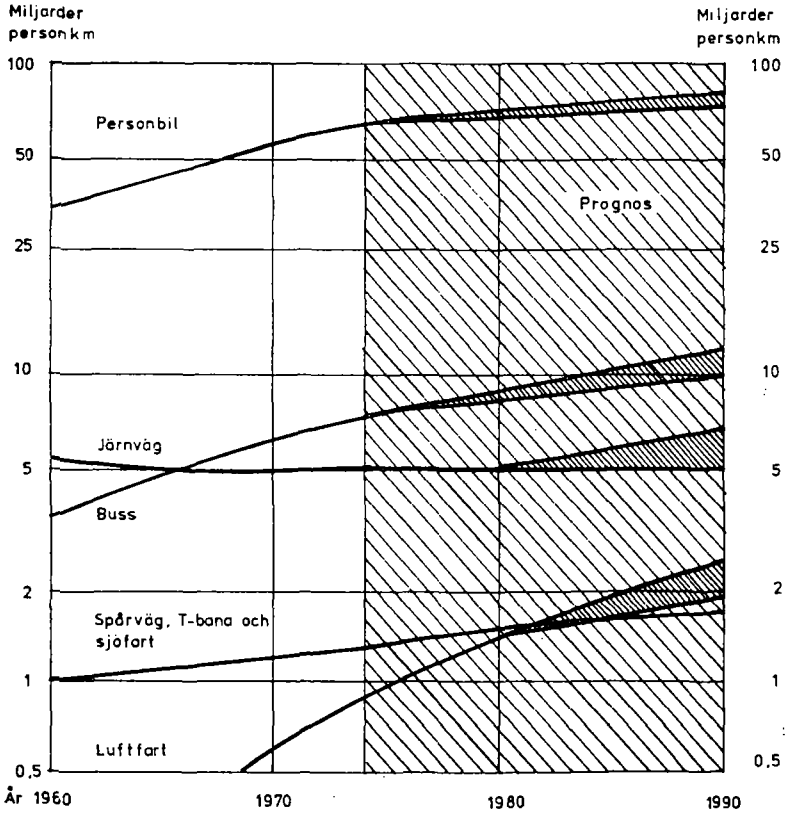

Fig. 1. Det inrikes persontransportarbetet under perioden 1960—1990 (log skala, schematiserade värden).

Av det kollektiva transportarbetet år 1974 svarade busstrafiken för närmare hälften och järnvägen för drygt en tredjedel. Den övriga spårbundna trafikens samt luftfartens andelar av det kollektiva persontransportarbetet är däremot relativt begränsade.

Åren 1980 och 1990 beräknas, enligt rapporten (Ds K 1975: 4) Transporter i Sverige, det inrikes persontransportarbetet komma att uppgå till 83—88 miljarder personkm resp. 95—103 miljarder personkm. Prognosen innebär en lägre tillväxt under perioden fram till år 1990 än under 1960-talet och början på 1970-talet. Personbilarnas transportarbete väntas i det högre alternativet växa i ungefär samma takt som det totala persontransportarbetet, medan tillväxten i det lägre alternativet förutses bli väsentligt långsammare till förmån för de kollektiva transportmedlen.

Under perioden 1960—1974 ökade det totala inrikes godstransportarbetet från drygt 23 miljarder tonkm till ca 52 miljarder tonkm, dvs. med i genomsnitt ca 6 % per år (fig. 2). Ökningen

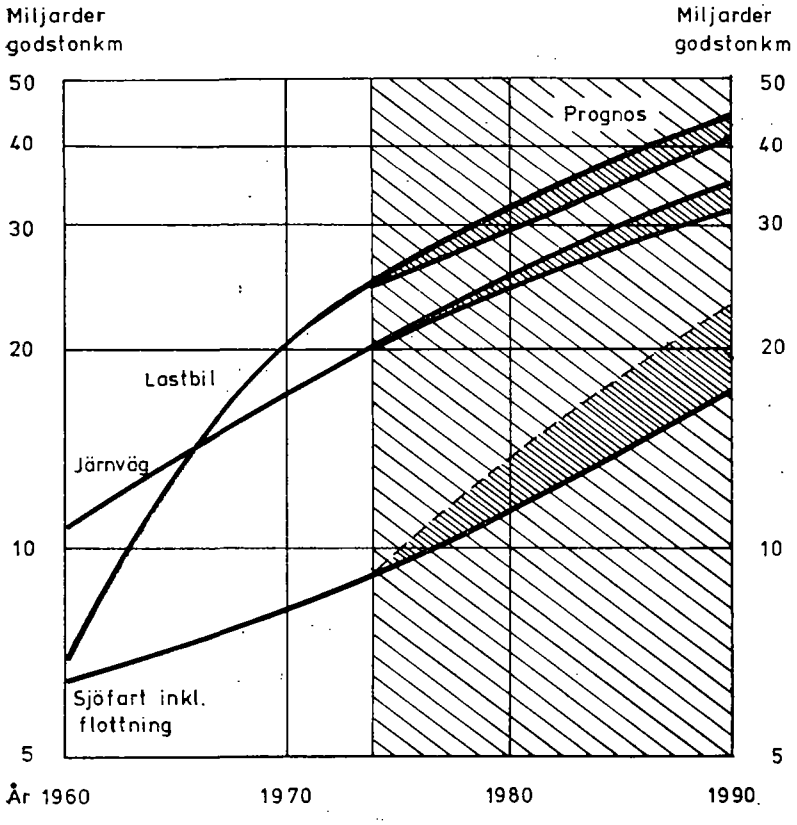

Fig. 2. Det inrikes godstransportarbetet under perioden 1960—1990 (log skala schematiserade värden).

mellan år 1973 och år 1974 uppgick till närmare 3 miljarder tonkm. Sedan början på 1960-talet har framför allt lastbilstrafiken ökat kraftigt såväl absolut som relativt. År 1974 svarade lastbilarna för 45 %, järnvägen för 38 % och fartygen för 14 % av det totala transportarbetet, medan älv- och havsflottningen tillsammans svarade för 3 %.

Enligt prognoserna i rapporten Transporter i Sverige beräknas det inrikes godstransportarbetet öka till 65 à 75 miljarder tonkm år 1980 och till 90 à 100 miljarder tonkm år 1990. För perioden 1974—1980 innebär prognosen att transportarbetet ökar med i genomsnitt 4,5—6 % per år. Under 1980-talet beräknas ökningen bli i genomsnitt ca 3 % per år.

Vad gäller fördelningen på transportmedel väntas det fartygstransporterade godsets andel av det totala inrikes godstransportarbetet öka kraftigt fram till år 1990, vilket sammanhänger med den industriella expansionen i Luleåregionen samt den ökade raffinaderikapaciteten på västkusten.

Vägtrafik

Under treårsperioden 1971—1974 ökade trafikarbetet på det statliga vägnätet med i genomsnitt ca 5 % per år. Under perioden 1964—1970 beräknas den genomsnittliga årliga trafikökningen ha uppgått till ca 6 %. Trafikutvecklingen har inneburit att den tidigare konstaterade trenden mot koncentration av trafikarbetet till huvudvägnätet (riksvägar och primära länsvägar) har brutits.

Persontransportarbetet på väg som enligt nämnda beräkningar uppgår till drygt 72 miljarder personkm beräknas öka till 86—93 miljarder personkm år 1990. En successivt långsammare ökning av persontransportarbetet på väg förutses som nämnts under perioden 1974—1990 jämfört med utvecklingen under perioden 1960—1974 då ökningen uppgick till i genomsnitt ca 5 % per år. Prognosen bygger bl. a. på antagandet att antalet personbilar ökar från f. n. ca 2,6 till 3,4—3,7 milj. år 1990 (fig. 3).

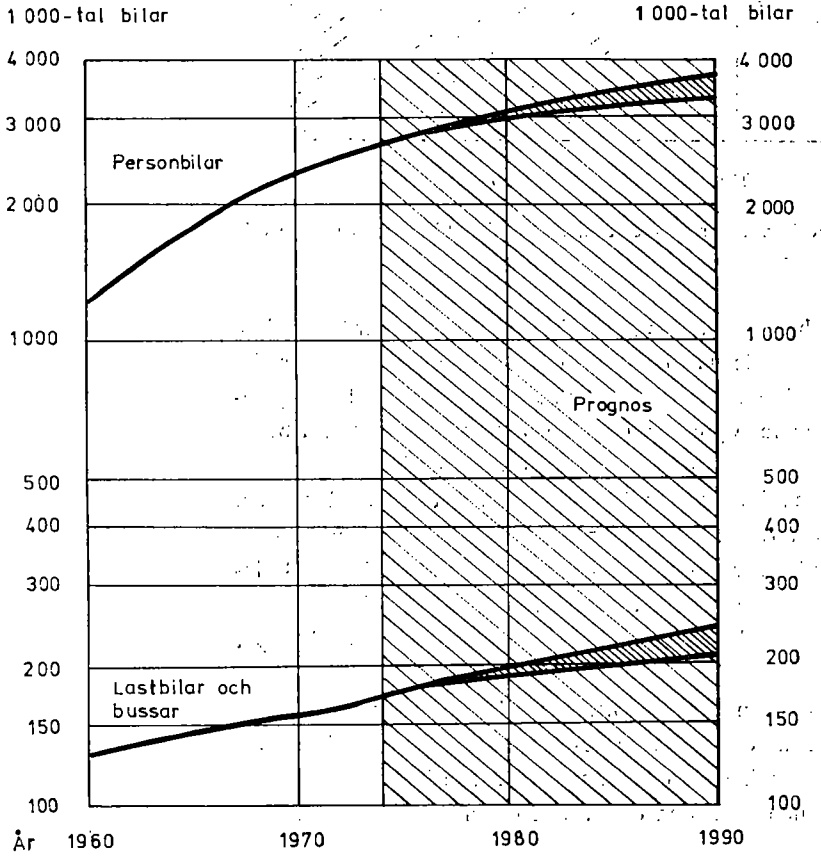

Fig. 3. Fordonsbeståndets utveckling (log skala) under perioden 1960—1990.

Lastbilarnas godstransportarbete kan för år 1974 beräknas till ca 23,5 miljarder tonkm, vilket är en ökning från år 1973 med 800 milj. tonkm. Vad gäller det framtida transportarbetet är detta svårbedömbart, vilket bl. a. sammanhänger med osäkerheten rörande dels byggnadsverksamhetens omfattning, dels förbrukningen och transporterna av petroleumprodukter, dels skogsbrukets och skogsindustrins produktion. Föreliggande bedömningar visar att lastbilarnas transportarbete kan väntas öka till 30—32 miljarder tonkm år 1980 och till 40—44 miljarder tonkm år 1990.

De långväga transporterna med lastbil har ökat kraftigt i omfattning under senare år. Mellan exempelvis åren 1970 och 1973 ökade den del av lastbilarnas transportarbete som utförs på avstånd över 30 mil med i genomsnitt ca 10 % per år medan lastbilarnas totala transportarbete ökade med endast 3 % per år. Enligt bedömningarna i Transporter i Sverige kommer med nuvarande förutsättningar den långväga lastbilstrafiken i framtiden att öka omkring dubbelt så snabbt som lastbilarnas totala transportarbete. Detta innebär att den del av lastbilarnas transportarbete som hänför sig till transportsträckor längre än 30 mil skulle komma att öka från 34 % år 1974 till ca 40 % år 1980 och till ca 50 % år 1990.

Längden av riksvägarna och länsvägarna var i början av år 1975 ca 12 450 km resp. 84 950 km, eller totalt ca 97 400 km. Den totala vägstandarden har successivt förbättrats, vilket bl. a. framgår av att andelen väg med varaktigare slitlager än grus år 1975 var ca 51 % mot ca 18 % år 1960. Även bärigheten har höjts, vilket lett till att år 1975 ca 92 % av det statliga vägnätet och hela riksvägnätet var upplåtet för 10 tons axeltryck och 16 tons boggitryck.

Insatserna i fråga om byggande och drift av statliga vägar har sedan länge hållits på en hög nivå för att tillgodose de krav som den ökande trafiken ställer. Även insatserna inom den statliga bidragsgivningen till kommunal och enskild väghållning har successivt ökat.

För budgetåret 1976/77 föreslås en ökning av väganslagen på driftbudgeten med ca 203 milj. kr. till ca 3 217 milj. kr. Totalt föreslås att ca 1 142 milj. kr. investeras i allmänna och enskilda vägar. Driftanslagen föreslås öka med ca 200 milj. kr. till ca 1 854 milj. kr. Härvid har de statliga och kommunala driftanslagen räknats upp med 155 milj. kr. resp. 30 milj. kr. Bidragen till enskild väghållning föreslås öka med 15 milj. kr. På kapitalbudgeten föreslås en ökning av medelsförbrukningen med 16 milj. kr. till 81 milj. kr. för investeringar i vägverkets förrådsfond.

Järnvägstrafik

Godstrafiken på järnväg omfattade år 1974 72,7 milj. ton. Härav svarade SJ för 69,1 milj. ton, varav 4,1 milj. ton i samtrafik med.

enskilda järnvägar (EJ). Transportarbetet uppgick samma år till 19,6 miljarder tonkm (varav SJ 18,5 miljarder tonkm), en ökning med 7 % från föregående år.

Utvecklingen av SJ:s godstrafik har under en lång följd av år kännetecknats av en trendmässig ökning. Under de senaste 20 åren har godstransportarbetet mer än fördubblats. Ökningen har tilltagit under senare år och uppgick mellan åren 1960 och 1974 till i genomsnitt ca 4,5 % per år. Utlandsgodsets andel av godstransportarbetet uppgick år 1974 till 41 %.

Den goda konjunktur som rådde under större delen av år 1974 medförde en uppgång i SJ:s godstrafik med 7 % i ton och 8 % i tonkm. Nästan hela ökningen föll på de tre första kvartalen. Den vikande transportkonjunkturen mot slutet av året fick till följd att ökningen upphörde fjärde kvartalet 1974.

Vagnslastgodstrafikens utveckling under år 1974 avspeglade det allmänna konjunkturmönstret. Den positiva utvecklingen bars främst upp av transporter av malmer, järn och stål samt verkstadsprodukter. Inom skogssektorn var utvecklingen splittrad med ökningar för massa och papper samt vissa träråvaror, medan transporterna av sågade trävaror gick tillbaka, inte minst i den internationella trafiken.

Styckegodstrafiken utvecklades också positivt under inflytande av den goda transportkonjunkturen. Liksom tidigare år bars ökningen upp av fraktstyckegodset och expressgodset. Konjunkturavmattningen medförde en omsvängning i trafikutvecklingen under år 1975. Den under flera år konstaterade nedgången av paket- och ilstyckegodset har fortsatt.

Med utgångspunkt i nu tillgängliga prognoser om produktionsutvecklingen inom landet, utrikeshandelns utveckling m. m. har SJ beräknat att företagets totala godstransportarbete bör kunna öka trendmässigt med ca 4,5 % per år. Liksom tidigare kommer en stor del av ökningen att avse utlandsgods.

Den positiva utvecklingen av p e r s o n t r a f i k e n på järnväg sedan sommaren 1973 fortsatte och förstärktes under år 1974. Det totala antalet järnvägsresor uppgick till ca 78 milj. Härav svarade SJ för 66,6 milj., innebärande en ökning i förhållande till föregående år med 8,5 milj. Persontransportarbetet vid SJ steg med drygt 800 milj. personkm till 5,3 miljarder, en ökning med nära 20 % från föregående år. Uppgången är avsevärt större än de normala konjunkturvariationerna. Utvecklingen får ses mot bakgrund av bl. a. den starka konsumtionskonjunkturen, de höjda energipriserna, ökat antal fjärrtåg samt SJ:s marknadsföringsåtgärder, bl. a. i form av ett nytt rabattkort i 2-klass från april 1974. Under år 1975 har persontrafikens ökningstakt dämpats. De långväga resorna har fortsatt att öka medan de kortväga har minskat.

Transportarbetets fördelning i stort på de svenska järnvägarna år 1973 framgår av fig. 4.

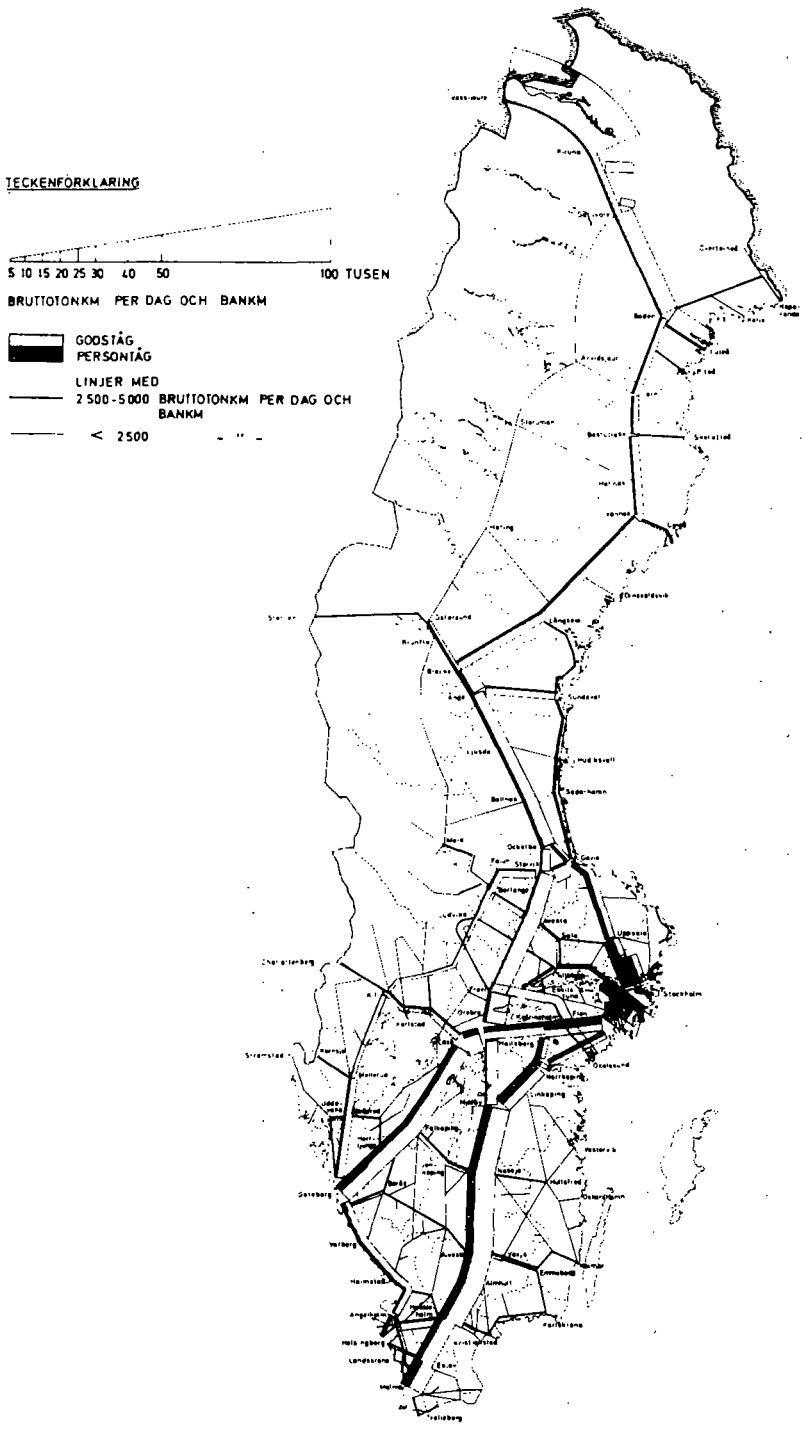

Fig. 4. Transportarbetet på de svenska järnvägarna år 1973.

SJ:s busstrafik hade år 1974 ungefär samma omfattning som året innan. Den trafikerade väglängden uppgick till ca 23 000 km och på denna väglängd utförde drygt 1 200 bussar 76,3 milj. busskm eller i genomsnitt ca 210 000 busskm per dag.

Resultatet för SJ under budgetåret 1974/75 blev ett överskott om 134 milj. kr., vilket i stort motsvarade förräntningskravet. För innevarande budgetår beräknas utfallet— trots att taxorna höjs i februari 1976 — på grund av den svaga konjunkturen ganska betydligt komma att understiga förräntningskravet.

För budgetåret 1976/77 föreslås för SJ en investeringsram om 515,3 milj. kr., varav 240 milj. kr. för fasta anläggningar, dvs. bangårdar, ny- och ombyggnad av järnvägslinjer, spår-, signal- och eldriftanläggningar m. m. samt 240 milj. kr. för rullande materiel, främst då anskaffning av nya lok och godsvagnar samt ombyggnad av lok och vagnar. Föreslagen investeringsram bör ses i förening med att investeringar vid SJ om totalt 144 milj. kr. av sysselsättningsskäl har tidigarelagts till innevarande budgetår. Sammantaget beräknas därmed drygt 1 100 milj. kr. investeras vid SJ under budgetåren 1975/76 och 1976/77, vilket bör göra det möjligt för SJ att väsentligt utöka transportkapaciteten och förbättra trafikservicen.

På grundval av en av SJ genomförd separatredovisning av det trafiksvaga bannätet och den granskningsredogörelse (Ds K 1975: 12) som lämnats av särskilt tillkallade sakkunniga (K 1975: 05) samt i avvaktan på ställningstagande till trafikpolitiska utredningens förslag i dessa avseenden föreslås ersättningen till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer öka med 54,5 milj. kr. till 594,7 milj. kr. Ökningen beror i huvudsak på det försämrade driftresultatet på detta bannät. Det ersättningsberättigade bannätet har härvidlag beräknats omfatta 6 969 bankm. Det utgör ca 56 % av SJ:s hela bannät men svarar för endast ca 8 % av det totala trafikarbetet.

Sjöfart

Godsomsättningen med lastfartyg i utrikes sjöfart över de svenska hamnarna ökade mellan åren 1973 och 1974 från 78,4 milj. ton till 83,3 milj. ton, dvs. med 6,3 % (fig. 5). Importen av mineraloljor och exporten av järnmalm ökade med 2 milj. ton resp. drygt 1 milj. ton. Färjegodset ökade under samma period från 12,2 milj. ton till 13,1 milj. ton, dvs. med 7,4 %.

Godstransporterna i inrikes sjöfart omfattade 13,8 milj. ton år 1974.

Världshandelsflottan utgjordes vid halvårsskiftet 1975 av fartyg om tillsammans ca 342 milj. ton brutto och hade från föregående halvårsskifte ökat med ca 30,8 milj. ton, dvs. med ca 10 %. Den svenska handelsflottans tonnage uppgick vid halvårsskiftet 1975 till 7,4 milj. ton brutto.

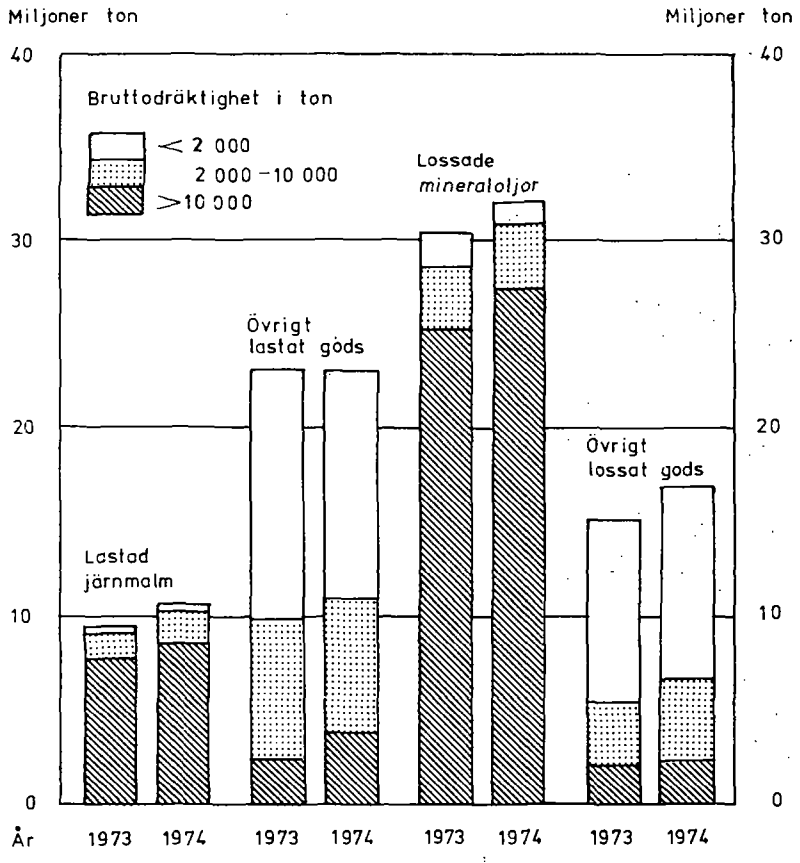

Fig. 5. Med lastfartyg i utrikes fart transporterat gods på svenska hamnar år 1973 och år 1974.

De svenska rederiernas intäkter i utrikes fart — sedan utgifter på utrikes ort dragits ifrån — utgjorde 3 463 milj. kr. år 1974 att jämföras med 2 550 milj. kr. föregående år.

För budgetåret 1976/77 beräknas för sjöfartsändamål på driftbudgeten 266,5 milj. kr. Under sjöfartsverkets fond föreslås en investeringsram om 80,3 milj. kr. Under Fonden för Södertälje kanalverk beräknas medelsförbrukningen för att slutföra utbyggnaden av kanalen till 3 milj. kr.

Statens insatser för vintersjöfarten på Norrlandshamnarna utgör ett komplement till det regionalpolitiskt motiverade stödet till landtransporterna. Statens kostnader för isbrytningsverksamheten ökar nästa budgetår med 18 milj. kr. till 81,5 milj. kr.

Luftfart

Det totala antalet passagerare på de statliga flygplatserna ökade år 1974 med ca 1 % till drygt 5,5 milj. Den kraftigaste ökningen

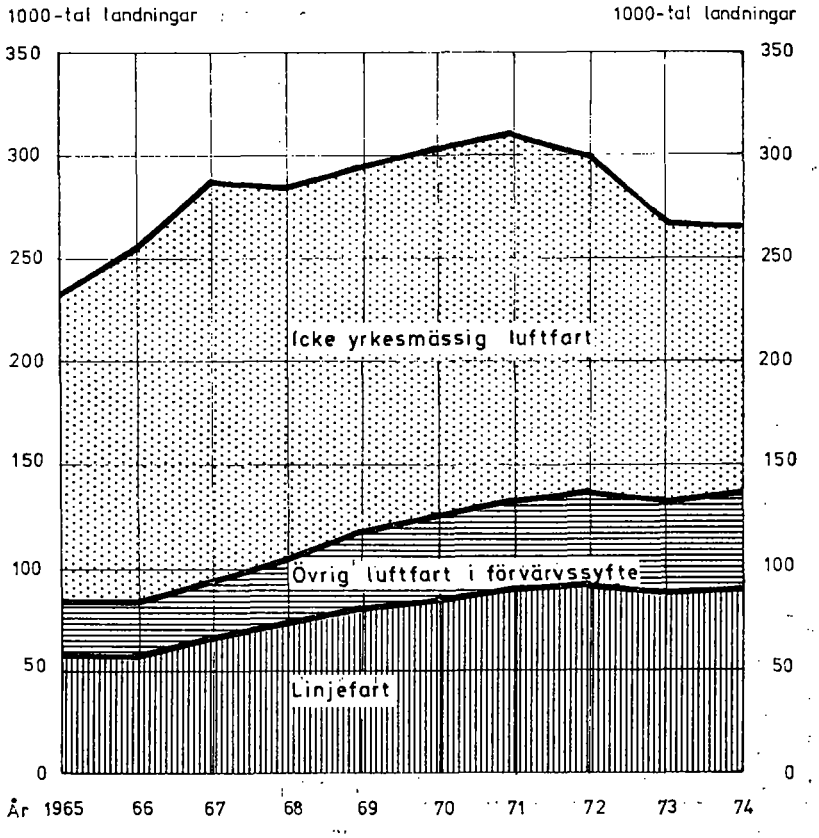

Fig. 6. Antalet landningar på luftfartsverkets flygplatser (inkl. militära flygplatser med reguljär civil trafik) under perioden 1965—1974.

— 7 % — uppvisade den inrikes och utrikes linjetrafiken. I utrikes chartertrafik minskade antalet passagerare jämfört med föregående år. Persontransportarbetet i inrikes linjefart ökade under år 1974 med ca 8 %. Det totala antalet landningar var i stort sett oförändrat år 1974 jämfört med år 1973 (fig. 6). Den utrikes och inrikes linjefarten uppvisade år 1974 en viss ökning i antalet landningar.

För budgetåret 1976/77 beräknas luftfartsverkets investeringar till 371,7 milj. kr., varav 254,9 milj. kr. faller på staten, medan resten, 116,8 milj. kr., utgörs av kommunala bidrag. Av de statliga investeringsutgifterna avser ca 44 milj. kr. arbeten på den nya utrikesbyggnaden på Arlanda flygplats och ca 127 milj. kr. mark- och anläggningsarbeten på Göteborg-Landvetter flygplats. Bland övriga investeringar kan nämnas en fortsatt upprustning av flygtrafikledningssystemet.

Det internationella samarbetet

Inom Europeiska transportministerkonferensen (CEMT) fortsätter ansträngningarna att liberalisera internationell buss- och lastbilstrafik samt att samordna vägtrafikreglerna. Vidare diskuteras bl. a. frågor om

kollektivtrafik och om energisituationens inverkan för landsvägstransporternas del.

Ett landsvägstrafikavtal med Grekland undertecknades i november 1975. Två tidigare avtal med Belgien om vägtransporter har ersatts av ett nytt avtal. Detta har godkänts i oktober 1975 på svensk sida. Förhandlingar om ett landsvägstrafikavtal med Portugal inleddes i oktober 1975.

Arbete med en översyn av 1971 års överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om person- och godsbefordran på väg har pågått under hela år 1975 men är ännu inte slutfört. Översynen är närmast inriktad på möjligheten att liberalisera godstransporter i s. k. tredjelandstrafik.

Landtransportkommittén inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) fortsätter sitt arbete med frågor om trafik- och bilsäkerhet och med harmonisering av de nationella reglerna för landtransporter. Kommittén antog i februari 1975 en överenskommelse om nytt system för numrering av Europavägar.

Den av Europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen (ESK) i augusti 1975 antagna slutakten anvisar möjligheter att vidareutveckla det internationella samarbetet inom transportområdet, inte minst inom ECE:s ram.

Inom Centralbyrån för internationella järnvägstransporter (OCTI) fortsätter bl. a. översynen av reglerna om transport av farligt gods. Översynen sker i samarbete med ECE.

Inom ECE, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO) och världshandelskonferensen (UNCTAD) fortsätter arbetet för en bättre samordning av land- och sjötransporter av container.

Från svensk sida har man under år 1975 inom UNCTAD:s sjöfartskommitté, OECD:s sjötransportkommitté och den s. k. Consultative Shipping Group fortsatt ansträngningarna att söka bevara fri konkurrens i fråga om transporterna till sjöss i syfte att — med hänsyn tagen till utvecklingsländernas intressen — främja en rationell och effektiv internationell sjöfart.

Ett sjöfartsavtal med Kina undertecknades i januari 1975.

Sverige godkände i februari 1975 ändringar i konventionen om IMCO, antagna vid ett extra församlingsmöte år 1974 inom IMCO. När ändringarna träder i kraft, kommer antalet medlemmar i organisationens råd att ökas och den viktiga sjösäkerhetskommittén att öppnas för samtliga IMCO-medlemmar. Vid IMCO:s ordinarie församlingsmöte i november 1975 antogs bl. a. ytterligare ändringar i IMCO-konventionen. En av dessa ändringar innebär att organisationens namn skall ändras till Internationella sjöfartsorganisationen (International Maritime Organization).

IMCO anordnade våren 1975 en konferens om upprättande av ett in-

ternationellt satellitsystem för sjöfarten. Konferensen fortsätter sitt arbete i februari 1976. På det sjöfartstekniska och nautiska området, liksom i fråga om skyddet av havets miljö fortsätter arbetet inom organisationen.

IMCO och Internationella organisationen för fyrtekniska frågor (IALA) har bildat en kommitté, som arbetar på ett internationellt enhetligt system för utprickning med bojar.

1972 års konvention om internationella regler till förhindrande av kollisioner till sjöss (internationella sjövägsreglerna) ratificerades av Sverige under år 1975.

År 1975 undertecknades luftfartsavtal med Tyska Demokratiska Republiken och med Iran. Vidare har luftfartsavtal med Jamaica paraferats. Förhandlingar har förts med bl. a. Brasilien och Singapore om tillämpningen av gällande luftfartsavtal.

Under år 1975 undertecknades ett post- och teleavtal med Demokratiska Republiken Vietnam.

Sverige fortsätter att på kommunikationsområdet delta i det västeuropeiska vetenskapliga och teknologiska samarbetet inom EG.

I enlighet med riksdagens bemyndigande (prop. 1975: 60, TU 1975: 11, rskr 1975: 115) har regeringen genom beslut den 16 oktober 1975 godkänt en överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge om att för perioden den 1 oktober 1975 — den 30 september 1980 förnya och höja den ekonomiska garantin till Aktiebolaget Aerotransport. Den nya överenskommelsen innebär för Sveriges del att Aktiebolaget Aerotransport under ifrågavarande period erhåller en årlig garanti intill högst 30 milj. kr.

Det nordiska samarbete på transport- och kommunikationsområdet, som bedrivs under ledning av Nordiska ministerrådet och med Nordisk ämbetsmannakommitté för transportfrågor (NÄT) som samordnande organ, har fortsatt.

I det s. k. STINA-projektet, som avser trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen, har den första huvuddelen av utredningen — inventeringar och analyser av utländska försök och nordiska förhållanden — slutförts och redovisats i en delrapport. Arbetet fortsätter med bl. a. fältundersökningar, provtagningar och laboratorieundersökningar. I det s. k. NORDKOLT-projektet, som avser framtida kollektivtrafiksystem för nordiska tätorter, har den andra etappen, omfattande åtta delprojekt, slutförts. Den tredje och avslutande etappen, som innefattar bl. a. modellstudier i ett antal nordiska tätorter, inleds i början av år 1976. Arbetsgruppen för utredning av flygförbindelserna på Nordkalotten har slutfört inventeringsfasen och är inne i ett planeringsskede. En expertgrupp arbetar med transportproblem i anslutning till Trondheimsleden. NÄT har följt upp utvecklingen av mellanriksförbindelserna och de fortsatta planerna beträffande dessa. NÄT följer också pågående nordiskt arbete på samordning av transportstatistiken

i Norden. En arbetsgupp arbetar med frågan om samordnings- och utvecklingsmöjligheterna på nordisk basis av telehjälpmedel åt handikappade.

På trafiksäkerhetsområdet bedrivs det nordiska samarbetet inom ramen för Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR). Som exempel på utredningsuppgifter kan nämnas frågorna om användning av reflexanordningar för fotgängare, barns säkerhet i bil, varselljus, säkerheten för motorcyklister och mopedister, normer för teknisk och medicinsk undersökning av vägtrafikolyckor m. m.

De skandinaviska trafikministrarna har under år 1975 tagit initiativ till en förnyad översyn av de skandinaviska flygcharterbestämmelserna.

Den år 1974 antagna nya överenskommelsen om väderleksstationer i Nordatlanten, vilken ratificerades av Sverige år 1975, har ännu inte trätt i kraft, trots att en tidigare överenskommelse upphört att gälla med utgången av juni 1975. Den nya överenskommelsen tillämpas emellertid provisoriskt av bl. a. Sverige i avvaktan på det formella ikraftträdandet.

Trafiksäkerhet

Även under det gångna året har ett omfattande och vittförgrenat arbete utförts för att främja trafiksäkerheten.

Arbetet med körkortsreformen har fortgått planenligt, och den 1 januari 1975 inleddes en ny etapp. Denna beräknades vid körkortsreformens beslutande omfatta en treårsperiod. De nya centrala ADB-baserade bil- och körkortsregistren är nu i drift och har inordnats i trafiksäkerhetsverket den 1 juli 1975.

Utbytet av äldre körkort till nya differentierade körkort har fortsatt under året. Fr. o. m. den 1 januari 1975 gäller högre behörighetskrav för rätt att föra buss eller fordonskombination i vilken tung släpvagn ingår. Utbildningen för de nya behörigheterna sker främst inom gymnasieskolans ram men även inom arbetsmarknadsutbildningen. Ett ökat behov av utbildningskapacitet kan förutses på ifrågavarande område. Detta behov bör i första hand tillgodoses inom gymnasieskolans ram. I den mån det bedöms arbetsmarknadsmässigt motiverat kommer en ökning att kunna ske av utbildningen inom ramen för arbetsmarknadsverkets bristyrkesutbildning.

För att öka framkomligheten och säkerheten på riksvägarna har liksom föregående sommar förbud gällt mot trafik med tyngre lastbilar under vissa mer trafikbelastade veckoslut sommaren och hösten 1975.

Fr. o. m. ingången av år 1975 gäller lagstadgad skyldighet att använda bilbälte. Gjorda undersökningar tyder på att användningsplikten resulterat i betydande minskningar av antalet dödade och skadade bilförare och passagerare.

Fr. o.m. den 1 maj 1975 gäller skyldighet för motorcyklister att använda skyddshjälm. Beträffande huvudskydd för mopedister följer trafiksäkerhetsverket på uppdrag av regeringen det på detta område pågående utvecklingsarbetet.

Särskilda utbildnings- och kompetenskrav för rätt att föra motorcykel träder — efter förslag av trafiksäkerhetsutredningen (K 1973: 07) i betänkandet (Ds K 1975: 1) Körkort för motorcykel — i kraft den 1 januari 1976. Körkort för bil för vilka körkortstillstånd meddelats efter ikraftträdandetidpunkten gäller inte för förande av motorcykel.

Trafiksäkerhetsutredningen fortsätter sitt arbete. Utredningen har bl. a. tillsatt en särskild arbetsgrupp för att överväga åtgärder som kan öka barnens säkerhet i trafiken.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har lagt fram rapporter om skydd av barn som färdas i bil men inte kan använda bilbälte och om fotgängarreflexer. Inom ramen för ett projekt avseende de särskilda trafiksäkerhetsproblemen för motorcyklister och mopedister har rådet i en inledande etapp undersökt de problem som hänger samman med fordonens konstruktion och prestanda. Rådet har vidare lagt fram förslag om obligatorisk användning av varselljus för motorcyklar. Remissbehandlingen av rådets olika rapporter pågår.

Rådet utreder även frågan om obligatorisk användning av varselljus för andra fordon än motorcyklar. Program för ett projekt rörande metoder och normer för medicinska och tekniska undersökningar av vägtrafikolyckor är under utarbetande.

För att förbättra nykterheten i trafiken har under året en försöksverksamhet med rutinmässiga alkoholutandningsprov pågått vid trafikkontroller.

En anpassning av de medicinska körkortskraven till vetenskapens rön har skett. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 oktober 1975.

Planverket, trafiksäkerhetsverket och vägverket, som haft regeringens uppdrag att utföra en utredning om åtgärder för att främja cykeltrafiken, har behandlat frågan inom ramen för ett pågående utvecklingsarbete under projektnamnet "Stadens trafiknät". Utredningsresultatet har redovisats i en rapport Cykeln i stadens trafiknät.

Trafiksäkerhetsverket har under det gångna året utfärdat föreskrifter och tillämpningsanvisningar inom skilda områden. Bl. a. har nya föreskrifter meddelats om typgodkännande av skyddsanordningar för barn i bil, om skyddshjälmar för motorcyklister, om förankring av last och om stöldskydd på motorfordon. Arbete pågår med föreskrifter om mopeder, cyklar, draganordningar för bil och släpvagn, tunga fordonskombinationers utrymmesbehov och stabilitet samt ombyggnad av tunga motorcyklar.

Provning av prototyper till nya skyltar för skolskjutsutmärkning har avslutats inom trafiksäkerhetsverket. Regeringen har meddelat bestäm-

melser om den nya utmärkningen. För att ytterligare förbättra säkerheten för skolbarnen har regeringen vidare skärpt föreskrifterna om besiktning av skolskjutsfordon och om vad andra trafikanter har att iaktta.

Informationsverksamheten har under året varit betydande. Huvudaktiviteten har varit "Trafiknykterhetens år" som utgjort en satsning på ökad trafiknykterhet gemensamt genomförd av de myndigheter och organisationer som aktivt arbetar med trafiksäkerhet. Omfattande förberedelser har även gjorts inför 1976 års huvudaktivitet "Barn i trafiken".

Sverige har under året tagit del i det inom CEMT och ECE m. fl. internationella samarbetsorgan pågående arbetet med frågor avseende trafiklagstiftning och trafiksäkerhet i övrigt.

För budgetåret 1976/77 föreslås anslag till trafiksäkerhetsverkets förvaltnings- och uppdragsverksamhet om tillsammans ca 52 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 9,2 milj. kr. Ökningen medger anställning av viss ny personal för bl. a. uppdragsverksamhet samt ytterligare aktiviteter i fråga om bl. a. informationsverksamheten. För verkets kostnader i samband med de nya bil- och körkortsregistren samt för framställning av körkort föreslås ett anslag om ca 58 milj. kr.

Postverket

Det förhållandevis goda konjunkturläget, i stort sett oförändrade postavgifter fram till den 1 maj 1975 och omfattande marknadsåtgärder, medförde att kundernas efterfrågan på postverkets tjänster utvecklades gynnsamt under budgetåret 1974/75. Portointäkterna, inkl. avgifterna för befordran av tjänstesförsändelser, ökade under budgetåret med 225 milj. kr. till 1 776,2 milj. kr. Postvolymen, mätt i portointäkter i fasta priser, ökade med drygt 5 %. Härav hänför sig nära 3 procentenheter till försändelser som härrör från de rörelsegrenar som numera överförts till PKbanken. Bortsett från dessa intäkter och från vissa stora extraordinära postsändningar under budgetåret 1973/74 ökade portointäkterna volymmässigt med 4 %, vilket får anses normalt med hänsyn till konjunkturutvecklingen.

Antalet brev och postkort ökade under budgetåret 1974/75 med drygt 8 %. Ökningen utgjordes främst av försändelser från näringslivet. Paketen ökade med nära 6 %, vilket bl. a. beror på den nya service, hämtning och utkörning av post, som postverket introducerade år 1974.

Postverkets distribution av tidningar minskade med ca 2 % under budgetåret.

Utvecklingen av antalet postförsändelser under den senaste tioårsperioden framgår av fig. 7.

Postgiroinlåningen i dagsmedeltal ökade under budgetåret 1974/75 med nära 10 % till nära 5 miljarder kr. Antalet postgirokonton ökade under samma tid med 14 000 till ca 700 000.

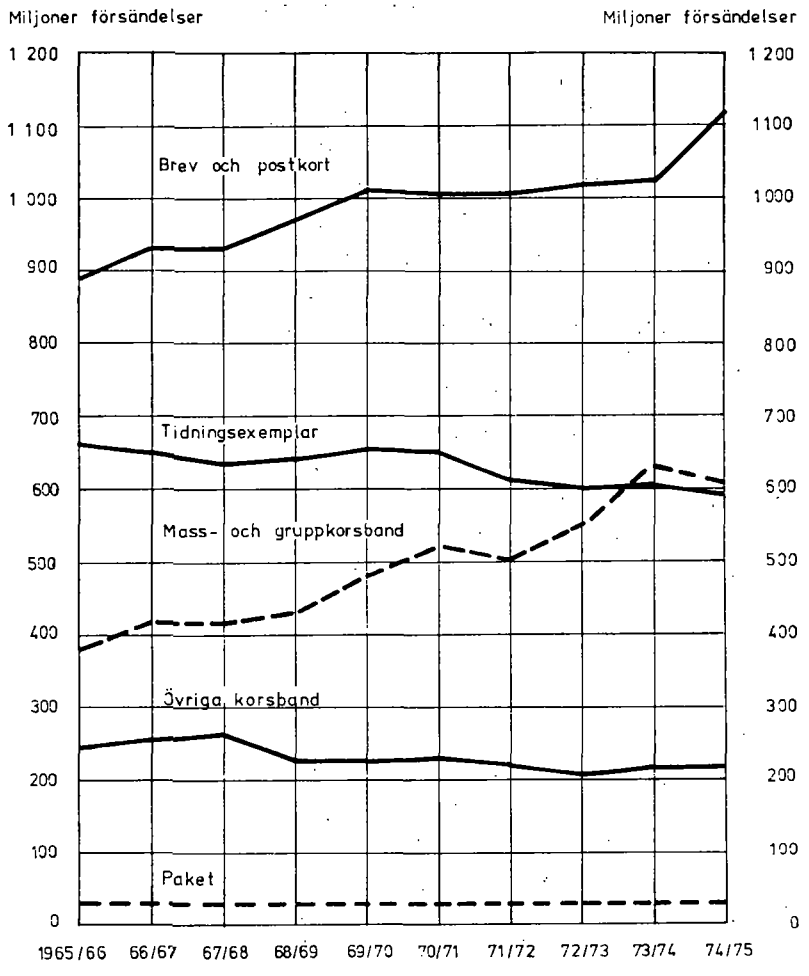

Fig. 7. Antalet postbehandlade försändelser under perioden 1965/66—1974/75.

Diligensrörelsens omsättning ökade under budgetåret 1974/75 med ca 18 % till nära 40 milj. kr., delvis till följd av den ökande beställningstrafiken.

Den senaste avtalsrörelsen medförde stora personalkostnadsökningar för postverket. Personalkostnaderna ökade således under budgetåret med 18 % till 2 284 milj. kr. Ökningen beror huvudsakligen på höjningar av löner och sociala avgifter. Rationaliseringsverksamheten inom verket har lett till att ökningen av antalet årsarbetskrafter kunnat begränsas till 2 %.

Per den 30 juni 1975 hade postverket tecknat avtal med 52 kommuner om social service genom lantbrevbärare. Servicen berör nära 700 av de totalt 2 700 lantbrevbäringslinjerna och omfattar t. ex. hembesök hos äldre personer och distribution av varor.

Under budgetåret 1974/75 förmedlade postverket ca 4 milj. insatser i

V 65-spelet. Postverket fortsätter denna verksamhet även under innevarande budgetår.

Sedan PKbanken bildades den 1 juli 1974 bedriver postverket entreprenadverksamhet för dess räkning. På bankens sparkonton gjordes under budgetåret sammanlagt 25,6 milj. insättningar och uttag genom postverket. Under samma tid förmedlade postverket 49,2 milj. transaktioner på personkonton och 400 000 transaktioner på girokapitalkonton.

Postbehandlingsarbetet rationaliseras fortlöpande bl. a. med hjälp av mekaniska anordningar, t. ex. brev- och paketsorteringsmaskiner och band- och hängtransportörer. Mekaniska paketsorteringsanläggningar finns f. n. i drift på åtta olika platser i landet och ytterligare två anläggningar planeras.

Den nya högmoderna postterminalen i Malmö (Malmö Ban) har nu invigts. Byggandet av postterminaler är ett led i de strävanden att effektivisera skilda postfunktioner som spelar en central roll i rationaliseringsverksamheten. Under budgetåret 1976/77 föreslås en ny stor postterminal i Göteborg (Göteborg Ban) bli påbörjad.

Dataterminaler utnyttjas i Stockholm, Göteborg och Malmö för saldokontroll on-line vid vissa uttag från postgirokonton och personkonton. Testverksamhet för on-line-drift av kassamaskiner påbörjades i Stockholmsområdet under hösten 1975.

Installationen av postkassamaskiner har påbörjats programenligt och skall vara helt genomförd år 1978, då totalt ca 2 600 kassamaskiner skall finnas på postanstalterna. Under första halvåret 1975 installerades ca 70 maskiner på 20 platser i Stockholmsområdet.

Postverkets dotterbolag, Tidningstjänst AB, ökade under budgetåret 1974/75 sin omsättning exkl. moms med 18 % till drygt 111 milj. kr. Antalet utdelade tidningsexemplar minskade med 3 % och antalet distributionsorter minskade med 11 %. Volymminskningarna kompenserades delvis av ökad serviceomfattning inom övriga entreprenader. Bolaget förmedlade 11,5 milj. kr. till tidningsföretagen i statlig samdistributionsrabatt, en ökning med 3 %.

Postverket har för budgetåret 1974/75 redovisat ett överskott efter avskrivningar av 1,1 milj. kr. För den senaste femårsperioden har förräntningen av postverkets statskapital därmed varit 7,8 %, vilket är något mer än förräntningskravet.

Investeringarna för postverket avser huvudsakligen byggnader samt bussar för diligensrörelsen. För budgetåret 1976/77 föreslås en investeringsram på 49,5 milj. kr. Investeringsanslaget skulle därvid räknas upp med 34 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår till 54 milj. kr.

Televerket

Televerkets expansion har inom alla verksamhetsgrenar utom telegrafrörelsen fortsatt även under det senaste budgetåret. Vad gäller telefontrafiken har den uppåtgående trenden förstärkts ytterligare fram till andra halvåret 1975. Antalet beställda nya telefonapparater uppgick budgetåret 1974/75 till 378 000 (föregående budgetår 332 000), och antalet apparater i televerkets nät var den 1 januari 1975 ca 5,2 milj. Detta innebär en ökning av telefontätheten under år 1974 från 612 till 633 apparater per 1 000 invånare. I fig. 8 visas antalet samtalsmarkeringar för olika kundkategorier.

De telefonsamtal som utväxlades under budgetåret 1974/75 motsvarade omkring 18 miljarder samtalsmarkeringar, en ökning med nära 7 % jämfört med föregående budgetår. Den inländska telefontrafiken är sedan några år fullständigt automatiserad, och av telefontrafiken till utlandet kopplades vid utgången av budgetåret 92 % av samtalen automatiskt.

Antalet telexanslutningar i televerkets nät ökade under budgetåret 1974/75 från 9 940 till ca 10 840, en ökning med drygt 9 %. Det totala antalet markeringar för telexskrivningar ökade under samma tid med 3,6 % till ca 127 milj. Principbeslut har fattats om en modernisering av det svenska telexnätet som bl. a. innebär att en rad ytterligare tjänster kommer att kunna erbjudas abonnenterna.

Den starka expansion, som kännetecknat datakommunikationsrörelsens utveckling hittills, bedöms komma att fortsätta. Televerket tillhandahåller sedan ett tiotal år dataöverföringsutrustning, s. k. modemer, för abonnemang. Den 1 januari 1975 uppgick antalet installerade modemer till ca 5 500 — en ökning under år 1974 med ca 57 %. Som en första etapp på vägen till ett separat datanät har ett provdatanät med centraler (s. k. koncentratorer) i Stockholm, Göteborg och Malmö byggts upp under år 1974. På grundval av erfarenheterna från försöksverksamheten avser televerket att etablera ett permanent datanät som beräknas kunna vara tillgängligt på kommersiell basis från och med år 1978.

Trots den svenska handelsflottans utveckling mot färre enheter har en viss ökning av investeringsbehovet skett vad gäller utrustning för radiokommunikation. Den radioutrustning som installeras ombord blir nämligen alltmer komplicerad och därmed också dyrare. För att även på sikt begränsa verkningarna av kostnadsökningarna har televerket satsat på ett automatiserat telexsystem för fartyg, Maritex. Under innevarande budgetår kommer vidare ett par fartyg försöksvis att förses med utrustning för satellitkommunikation.

I konkurrens med andra trafikvägar minskar efter hand antalet fasta radioförbindelser i landet.

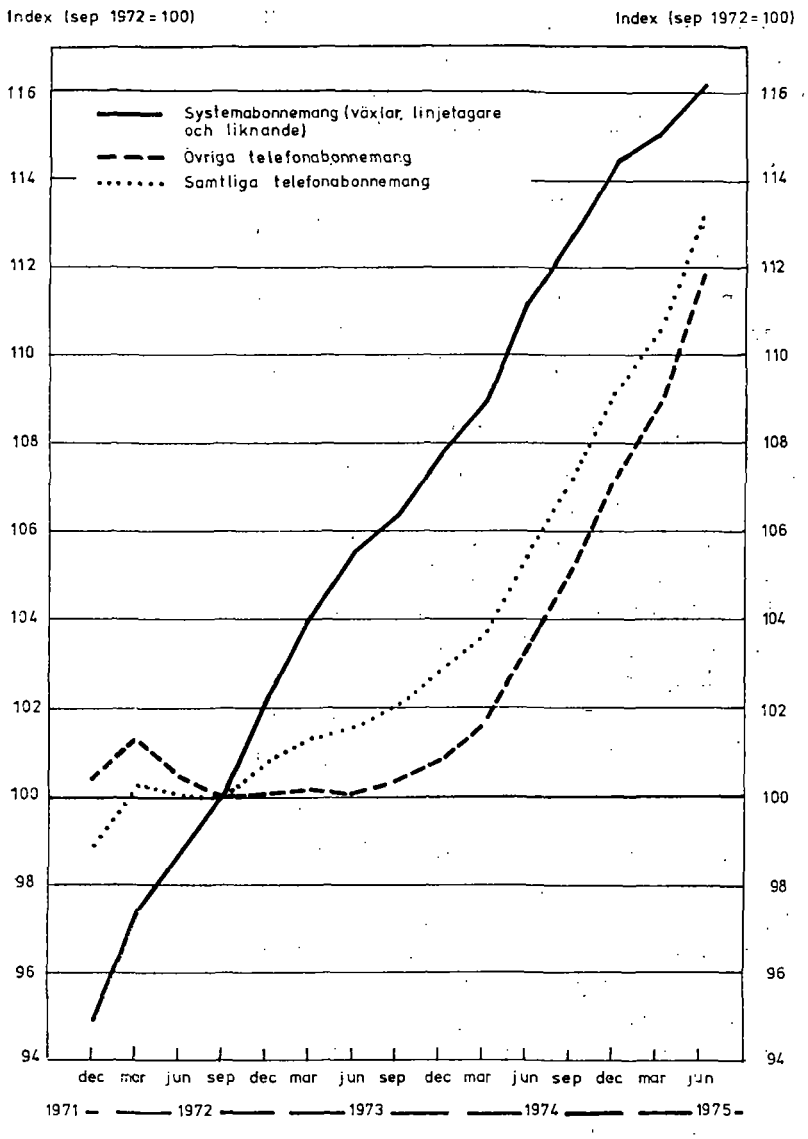

Fig. 8. Antalet samtalsmarkeringar för olika kundkategorier (index för glidande 12-månadersperiod).

Utbyggnaden av den manuella landmobila telefontjänsten, MTD, fortsätter i syfte att eliminera täckningsluckor i Götaland och Svealand och att utvidga täckningen i de inre delarna av Norrland. Antalet abonnemang ökar snabbt och överstiger f. n. 5 000. Omkring år 1981 planeras en automatisk, landsomfattande mobiltelefontjänst, MTC, bli satt i drift i en första utbyggnadsetapp.

I televerkets produktsortiment finns sedan många år flera olika system för larmöverföring. De marknadsförs under samlingsnamnet MULTILARM. Samarbete har under föregående år inletts med Allmänna Be-

vaknings AB, ABAB, vilket innebär att kunderna kan erbjudas en fullständig lösning på sina säkerhetsproblem. ABAB:s väktarorganisation svarar därvid för den personella bevakningen och televerket sköter installation och underhåll av den tekniska utrustningen. Förutom samverkan på det kommersiella området planeras visst gemensamt utvecklingsarbete. Marknaden för larmöverföringssystem ökar kraftigt. Vid årsskiftet 1980/1981 beräknas ca 16 000 system finnas inkopplade jämfört med ca 2 400 årsskiftet 1975/1976.

Utvecklingen inom telekommunikationsområdet är expansiv, och televerket räknar med att under de närmaste åren introducera nya typer av produkter och tjänster, som kan komma att utöka och delvis förändra televerkets verksamhet.

Knappvalsapparater beräknas således kunna erbjudas kunderna i begränsad omfattning fr. o. m. år 1978. Om drygt tio år väntas alla telefonabonnenter kunna få tillgång till denna apparattyp som medger lättare nummertagning och minskad uppkopplingstid. Knappvalstekniken underlättar dessutom införandet av nya automatiska tjänster. Under ett övergångsskede avser televerket att som ett alternativ till den traditionella fingerskivsapparaten kunna erbjuda kunderna en s. k. impulsvalsapparat som manövreras med knappar.

En ny generation abonnentväxlar, som baseras på moderna elektroniska komponenter, kan väntas inom de närmaste åren. ELLEMTEL, det av televerket och Telefon AB LM Ericsson gemensamt ägda utvecklingsbolaget, har konstruerat en automatisk programminnesstyrd abonnentväxel för storleksområdet 100—600 anknytningar. Växeln kan utrustas för ett stort antal nya tilläggsfunktioner.

Bland övriga nya tjänster som televerket räknar med att kunna erbjuda kan nämnas utrustning för teleföredrag, konferens-TV samt bildtelefon. Genom att bildtelefonsamtal kräver mer komplicerad utrustning och större ledningskapacitet för överföringen än vanliga telefonsamtal torde långväga bildtelefoni med rörliga bilder av kapacitetsskäl ligga relativt långt fram i tiden. Något som däremot kan realiseras inom en nära framtid är bildtelefoni med rörliga bilder inom mera begränsade områden.

Antalet anställda i televerket uppgick den 1 januari 1975 till knappt 41 000, vilket innebar en minskning under år 1974 med drygt 300.

Televerket har den 1 april 1975 vidtagit den omorganisation varom statsmakterna beslutat (prop. 1973: 171, TU 1973: 26, rskr 1973: 335 samt Kungl. Maj:ts beslut den 11 oktober 1974). I anslutning härtill har en treårig försöksverksamhet med förvaltningsdemokrati igångsatts.

Televerket har för budgetåret 1974/75 redovisat ett överskott efter avskrivningar av 180 milj. kr.

I fråga om investeringar i teleanläggningar föreslås för budgetåret 1976/77 en investeringsram av 825 milj. kr. Investeringsan-

slaget skulle därvid räknas upp med 53,4 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår, dvs. till 827,1 milj. kr.

Sammanställning

Anslagen för nästa budgetår inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde beräknas till sammanlagt 6 695,5 milj. kr. — en ökning med 564,9 milj. kr. jämfört med statsbudgeten för budgetåret 1975/76. Av totalbeloppet hänför sig 4 819,2 milj. kr. till driftbudgeten och 1 876,3 milj. kr. till kapitalbudgeten. I oktober och december 1975 beslutade regeringen om tidigareläggning av vissa industribeställningar och anläggningsarbeten. En stor del av satsningen — ca 380 milj. kr. — avser investeringar inom kommunikationsverken, främst SJ och

	Anvisat	Förslag	Förändring
	1975/76	1976/77 milj. kr.	
DRIFTBUDGETEN			
Sjätte huvudtiteln			
A. Kommunikationsdepartementet m. m.	13,3	16,7	+ 3,4
B. Vägväsendet	3 014,4	3 217,2	+202,8
C. Trafiksäkerhet	112,4	121,7	+ 9,3
D. Sjöfart	212,2	266,5	+ 54,3
E. Institut m. m.	248,8	309,2	+ 60,4
F. Diverse	773,7	887,8	+114,1
	4 374,9	**4 819,2**	**+444,3**
KAPITALBUDGETEN			
I. *Statens affärsverksfonder*			
A. Postverket	[1]20,0	54,0	+ 34,0
B. Televerket	[2]773,7	827,1	+ 53,4
C. Statens järnvägar	[3]488,7	524,7	+ 36,0
D. Luftfartsverket	[4]286,0	266,7	— 19,3
IV. *Statens utlåningsfonder*	25,0	0,0	— 25,0
V. *Fonden för låneunderstöd*	15,0	30,0	+ 15,0
IX. *Diverse kapitalfonder*			
Statens vägverks förrådsfond	[5]65,9	82,6	+ 16,7
Sjöfartsverkets fond	[6]73,4	88,2	+ 14,8
Fonden för Södertälje kanalverk	[7]8,0	3,0	— 5,0
	1 755,7	**1 876,3**	**+120,6**
Totalt för kommunikationsdepartementet	**6 130,6**	**6 695,5**	**+564,9**

[1] Exkl. tidigareläggning av investeringar med 6,5 milj. kr.
[2] Exkl. tidigareläggning av investeringar med 7,9 milj. kr.
[3] Exkl. tidigareläggning av investeringar med 143,9 milj. kr.
[4] Exkl. tidigareläggning av investeringar med 10,4 milj. kr.
[5] Exkl. tidigareläggning av investeringar med 35,2 milj. kr.
[6] Exkl. tidigareläggning av investeringar med 8,4 milj. kr. samt 55 milj. kr. på tilläggsbudget
[7] Exkl. 8 milj. kr. på tilläggsbudget

vägverket med 144 milj. kr. resp. 204 milj. kr. Med hänsyn tagen till dessa investeringar — som i huvudsak skulle ha utförts under budgetåret 1976/77 — blir ökningen för drift- och kapitalbudgeten över 940 milj. kr.

Anslagsförändringarna inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av sammanställningen.

För att komplettera bilden av kommunikationsdepartementets verksamhetsområde bör nämnas, att driftkostnaderna för statens affärsdrivande verk inte tas upp på statsbudgeten utan i särskilda driftbudgetar som regeringen fastställer. De sammanlagda kostnaderna — exkl. avsättning till värdeminskningskonton — för postverket, televerket, SJ och luftfartsverket — har för innevarande budgetår beräknats till ca 10,8 miljarder kr. Kostnaderna täcks av verkens intäkter.

Antalet statligt anställda, uttryckt i helårsarbetande, inom departementets verksamhetsområde utgör i genomsnitt ca 140 400 under innevarande budgetår. Därav hänför sig ca 125 400 till de fyra affärsverken.

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Norling

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Sjätte huvudtiteln*

A. KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Kommunikationsdepartementet

1974/75 Utgift	7 320 000
1975/76 Anslag	7 790 000
1976/77 Förslag	10 185 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	44	—
Övrig personal	40	—
	84	—
Anslag		
Lönekostnader	7 220 000	+2 156 000
Reseersättningar	170 000	+ 20 000
Expenser	400 000	+ 219 000
	7 790 000	**+2 395 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 10 185 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommunikationsdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av *10 185 000* kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	5 820 000	Reservation	164 000
1975/76	Anslag	[1]5 100 000		
1976/77	Förslag	6 100 000		

[1] På tilläggsbudget II begärs 2 836 000 kr.

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 6 100 000 kr. för nästa budgetår. För innevarande budgetår bedöms de medel som står till förfogande för kommittéverksamheten bli otillräckliga. Av detta skäl kommer jag senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att till *Kommittéer m. m.* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 836 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 6 100 000 kr., varav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen.

A 3. Extra utgifter

1974/75	Utgift	316 000	Reservation	546 000
1975/76	Anslag	430 000		
1976/77	Förslag	430 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 430 000 kr.

B. VÄGVÄSENDET

Statens vägverk

Statens vägverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande allmänna vägar och gator samt statsbidrag m. m. till den kommunala och enskilda väghållningen. Verket utövar även viss tillsyn över enskilda järnvägar, spårvägar och tunnelbanor.

I sin verksamhet har verket omfattande samråd och kontakter med bl. a. planerande, naturvårdande och trafiksäkerhetsfrämjande myndigheter och organ på central, regional och lokal nivå.

Den centrala verksamheten är fördelad på driftavdelningen, byggnadsavdelningen, tekniska avdelningen, ekonomiavdelningen, administrativa avdelningen och revisionssektionen. På det regionala planet finns en vägförvaltning i varje län, sju byggnadsdistrikt samt två projekteringskontor. De lokala enheterna är drift- och arbetsområden. I planeringshänseende är verksamheten fördelad på sju planläggningsområden. Väg- och trafiklagstiftningen innehåller de grundläggande bestämmelserna om väghållningen, vilken omfattar byggande och drift av väg.

Statens vägverk har i skrivelse den 20 augusti 1975 lagt fram förslag till anslag för budgetåret 1976/77 (verksamhetsåret 1977) m. m. Vidare har verksamhetsberättelse lämnats för verksamhetsåret 1974.

1. Allmän översikt över utvecklingen

1.1. Efterfrågan på vägtjänster

Samhällets trafikförsörjning kan kvantitativt beskrivas med utgångspunkt från utförda transportprestationer. Transportprestationerna består dels av persontransportarbete mätt i personkm, dels av godstranportarbete mätt i tonkm. Persontransporterna kan vidare indelas i kollektiva och individuella transporttjänster.

Över 90 % av persontransportarbetet och omkring 50 % av godstransportarbetet i Sverige sker på väg. Vägtrafikens dominerande ställning förklaras inte minst av den tillgänglighet väg- och gatunätet ger till bostäder, arbetsplatser, service- och fritidsanläggningar. Detta nät om sammanlagt ca 350 000 km vägar och gator utgör basen i landets utan jämförelse mest förgrenade trafiksystem, med vilket så gott som all bebyggelse kan nås från dörr till dörr.

Persontransportutvecklingen styrs till stor del av hur lokaliseringsmönstret av bostäder, arbetsplatser, service- och fritidsan-

läggningar förändras. Det ökade resandet är dock inte enbart en följd av lokaliseringsmönstrets förändringar utan också en följd av den höjda materiella levnadsstandarden.

På riksnivå har den starka tillväxten under 1960-talet av befolkningen i storstadslänen dämpats. På länsnivå har under de senaste decennierna befolkningsökningen begränsats till ett fåtal kommuner i varje län. På kommunnivå är det i allmänhet huvudsakligen centralorternas folkmängd som vuxit på bekostnad av invånarantalet i övriga delar av kommunerna. Totalt sett ökade inte folkmängden nämnvärt under år 1974. Vid slutet av året uppgick den till närmare 8,2 miljoner invånare.

Vid utgången av år 1974 uppgick det sammanlagda bilantalet till ca 2 809 000 fordon fördelat på ca 2 639 000 personbilar, 154 000 lastbilar och 16 000 bussar. Biltätheten var därmed 3,1 vilket motsvarar ca 323 bilar per 1 000 invånare. En internationell jämförelse visar att Sverige är ett av de biltätaste länderna i världen. Endast USA, Canada, Nya Zeeland och Australien har en personbilstäthet som överstiger Sveriges.

Den stora ökningen av reskonsumtionen under de senaste tjugo åren hänför sig nästan helt till det ökade bilinnehavet. Skillnaden i personbilstäthet mellan de olika länen är inte stor. Kristianstads län hade år 1974 den högsta med 357 personbilar per 1 000 invånare medan Stockholms län hade den lägsta med 292 personbilar per 1 000 invånare.

Den länsvisa variationen i genomsnittlig körlängd per personbil och år är måttlig. Stockholm och de nordligaste länen hade år 1974 den största årliga körlängden med omkring 1 500 mil medan vissa syd- och mellansvenska län hade den lägsta med omkring 1 300 mil.

De förhållandevis små skillnaderna i biltäthet och bilutnyttjande mellan länen innebär att fördelningen av personbilarnas trafikarbete länsvis väl överensstämmer med befolkningens fördelning.

Enligt den prognos som utarbetats inom kommunikationsdepartementet (Ds K 1974: 4 Transporter i Sverige) beräknas år 1980 biltätheten till 2,7 invånare per bil, vilket skulle motsvara ca 370 bilar per 1 000 invånare. Persontransportarbetet väntas till år 1980 öka till mellan 83 och 88 miljarder personkm, vilket innebär en väsentligt lägre tillväxttakt än under föregående decennium. Andelen vägtrafik år 1980 bedöms bli oförändrad, dvs. drygt 90 % av transportarbetet.

Det inrikes godstransportarbetet beräknas under perioden 1960—1970 ha ökat från ca 23 till ca 47 miljarder tonkm dvs. med i genomsnitt 2,4 miljarder tonkm per år. Av transportarbetet år 1973 som uppgick till ca 49 miljarder tonkm hänförde sig nära hälften eller 23 miljarder tonkm till lastbilstrafik. Den övervägande delen av lastbilstransporterna är relativt kortväga. Av det totala inrikes godstransportarbetet år 1973 till lands på sträckor under tio mil svarade lastbilarna för hela 96 %, medan motsvarande marknadsandel på sträckor över tio mil (exkl. transporter av lapplandsmalm) var 52 %.

Vad gäller godstrafiken pekar utvecklingen på ett totalt transportarbete om 66—75 miljarder tonkm år 1980, varav lastbilarna skulle svara för en ungefär oförändrad andel jämfört med i dag. Det skulle dock innebära en närmare 40 %-ig ökning av lastbilarnas transportarbete fram till år 1980.

Den årliga trafikökningen på det statliga vägnätet (exkl. delar inom tätbebyggelse) beräknas under perioden 1964—1970 ha uppgått till ca 6 %. Under perioden 1970—1973 var den årliga trafikökningen på det statliga vägnätet 5,3 %.

Vägkategoriindelningen i genomgående och övriga länsvägar har under det senaste decenniet visat sig vara mindre ändamålsenlig, då den inte helt sammanfaller med skillnader i vägarnas trafikvolym eller trafikuppgifter. För att erhålla en funktionell indelning av vägnätet använder vägverket i sin planering i stället en indelning av länsvägarna i primära resp. övriga länsvägar. Övriga länsvägar indelas vidare i sekundära och tertiära länsvägar. Till gruppen primära länsvägar har förts de länsvägar som har de största trafikvolymerna och/eller de viktigaste trafikuppgifterna. På riksvägarna, som utgör 12 % av det statliga vägnätet, utfördes år 1973 inte mindre än 57 % av trafikarbetet.

Höjningen av drivmedelskostnaderna under de senaste åren har stimulerat debatten om kollektivtrafiken. Av naturliga skäl minskade bilutnyttjandet avsevärt under bensinransoneringen i början av år 1974. För närvarande finns ett alltför begränsat underlag för att göra mer tillförlitliga bedömningar om de bestående konsekvenserna för bilinnehav och bilanvändning på grund av de ökade drivmedelspriserna. Utvecklingen av bilinnehavet i länder som i dag har väsentligt högre drivmedelspriser än Sverige tyder enligt vägverket på att ett höjt drivmedelspris ofta mer påverkar intresset för bensinsnålare bilar än intresset för utvidgning och förbättring av kollektivtrafiken. De skärpta miljökraven och de ökade råvarupriserna har medfört en intensifierad forskning och utveckling avseende den konventionella förbränningsmotorn och alternativa motortyper. Kraven på de framtida motortyperna är stora och innebär bl. a. att upprätthålla goda prestanda med låg bränsleförbrukning, miljövänlighet, låga tillverkningskostnader och inte minst alternativa bränslen. En framtida energiknapphet bedöms därför i och för sig verka mer i riktning mot en utveckling av energisnåla bilar och ett effektivt utnyttjande av dessa än mot en ökning av kollektivtrafikens andel. De höjda oljepriserna kan dock få större genomslag på kostnaderna per personkm för privatbilism än för kollektiv väg- och järnvägstrafik och därigenom verka för en ökad andel kollektivtrafik.

Det är emellertid inte enbart energisituationen som påverkar kollektivtrafikens utveckling. Det ökade intresset beträffande förbättringar av dels de billösas rörlighet, dels den yttre miljön genom minskningar av buller och föroreningar bör vara stimulerande faktorer för en ökad kol-

lektiv trafik. De höga gatubyggnadskostnaderna framför allt i storstäderna synes också kunna medföra en ökad satsning på kollektiv trafik.

Intresset för ett godstransportsystem där hela lastbilsekipage eller del därav transporteras på järnväg över längre sträckor ökar i Sverige liksom i flera andra länder. Ett sådant system torde för Sveriges del under överskådlig framtid knappast få sådan omfattning att kraven på väghållningen påtagligt förändras.

Sammanfattningsvis konstaterar vägverket att några dramatiska förändringar i den pågående utvecklingen av vägtrafiken knappast kan förväntas för den närmaste 10—15-årsperioden. Detta gäller såväl person- som godstrafiken. Höjda drivmedelspriser, en från samhällets sida ökad satsning på kollektiv persontrafik och på järnvägstransporter för gods kan möjligen innebära skäl för ytterligare dämpning av prognoserna för biltrafikens utveckling. En sådan dämpning innebär emellertid inte att väghållningen i framtiden nämnvärt påverkas till sin inriktning och omfattning. Det sker en ökning av trafiken i absoluta tal och det är dessutom sannolikt att kraven på väghållningen från trafiksäkerhets- och miljösynpunkt kommer att öka ytterligare i framtiden.

1.2. Vägnätets omfattning och standard

Den 1 januari 1975 omfattade den del av rikets vägnät som helt eller delvis finansieras av statliga medel sammanlagt 167 706 km. Vägnätets fördelning på olika kategorier och förändringen under år 1974 framgår av följande sammanställning.

Vägkategori	Väglängd	
	1975-01-01 Km	Förändring 1974 Km
Allmänna statliga vägar	97 412	— 78
därav		
riksvägar	12 453	— 101
genomgående länsvägar	12 840	+ 248
övriga länsvägar	72 119	— 225
Allmänna kommunala vägar och gator med statsbidrag	5 603	—
Enskilda vägar med statsbidrag	64 691	+1 051
	[1]**167 706**	+ **973**

[1] Härtill kommer ca 12 000 km gator i kommuner eller kommundelar som är belägna inom statens väghållningsområden, ca 10 000 km ej bidragsberättigade gator inom områden där kommuner svarar för väghållningen samt ca 160 000 km enskilda vägar utan statsbidrag.

År 1974 innefattade det statliga allmänna vägnätet 77 färje- och båtleder med en total längd av 56 km.

Att mäta standarden på vägnätets tjänster och dess utveckling i skilda delar av landet och för olika vägkategorier är förenat med åtskilliga svårigheter. Vägtjänsternas kvalitet kommer främst till uttryck i den

transportstandard som olika vägar erbjuder vägtrafikanter och vägtransportörer. De viktigaste komponenterna i transportstandarden är reshastigheten, trafiksäkerheten och lastförmågan eller bärigheten.

Reshastighetens utveckling är inte möjlig att närmare ange förrän regelbundna mätningar av denna utförs på vägarna. Enligt vägverket har emellertid hastighetsstandarden under senare år sänkts på flera av de mest trafikerade och från vägkvalitetssynpunkt otillfredsställande sträckorna i landet.

Vad gäller trafiksäkerhetsläget uttryckt som antal dödsolyckor per miljoner fordonskm kan enligt vägverket en förbättring konstateras under perioden 1958—1970. Förhållandet mellan antalet polisrapporterade olyckor på vägnätet och trafikarbetet visar också att en förbättring av trafiksäkerhetsstandarden skett under perioden. Ser man däremot till antalet olyckor per år och längdenhet eller ytenhet av vägnätet kan inte någon egentlig förändring konstateras under den aktuella perioden.

Medan trafikvolymen är ungefär tio gånger större på riksvägsnätet än på länsvägnätet är antalet olyckor per km väg (olyckstäthet) enligt vägverket i medeltal ca fem gånger större på riksvägnätet än på länsvägnätet. Detta innebär att antalet olyckor per fordonskm (olyckskvot) är ca 50 % mindre på riksvägarna. Det sagda framhäver den motsättning som finns mellan två synsätt på trafiksäkerhetsproblemet, nämligen det ena som betraktar olyckstätheten och det andra som betraktar olyckskvoten (eller olycksrisken) som relevant kriterium för fördelningen av väghållningsresurserna.

I begreppet transportstandard ryms begreppet vägstandard som vägverket genom kvalitetsgradering försöker belysa på riksvägarna och de genomgående länsvägarna. Vägstandarden beskriver i första hand kvaliteten på vägens fysiska egenskaper såsom kondition och kapacitet med hänsyn till trafikvolymen. Indirekt ger den även upplysning om framkomligheten. För närvarande sker inom vägverket en revidering av metodiken för kvalitetsgradering. De senaste bedömningarna av vägnätet enligt kvalitetsgraderingen avser förhållandena under år 1970.

Enligt bedömningen med användande av kvalitetsgraderingen kan vägstandardens förändringar för landet som helhet under 1960-talet sägas kännetecknas av en klar förbättring av standarden för genomgående länsvägar medan endast en marginell höjning av standarden för riksvägarna kan noteras. Det senare hänger samman med att trafiktillväxten på riksvägarna ligger betydligt över genomsnittet.

Förbättringar av beläggningen (slitbanan) kan ses som ett led i strävandena att höja vägstandarden. Den 1 januari 1975 var 51 % av de allmänna vägarna på landsbygden belagda eller oljegrusbehandlade. Motsvarande andel var för bidragsberättigade kommunala vägar och ga-

tor 93 % samt för enskilda vägar med statsbidrag 8 %. Andelen beläggning och oljegrus var för riksvägar 98 %, för genomgående länsvägar 83 % och för övriga länsvägar 38 %.

Bärigheten uttryckt i det tillåtna axel- och boggitrycket utgör en betydelsefull komponent i transportstandarden. En successiv utökning av det tunga vägnätet (10/16 ton) har skett i hela landet. År 1963 gällde för hela riket ett tillåtet axeltryck av 8 ton på 80 % av vägnätet och 6 ton på resterande delar, medan år 1975 ca 92 % av vägnätet var upplåtet för 10 tons axeltryck och ca 8 % för 8 tons axeltryck. Enbart mellan åren 1972 och 1974 kunde det för tung trafik upplåtna vägnätet utvidgas med hela 57 %. En betydande höjning av transportstandarden, mätt på detta sätt, har således möjliggjorts för den tunga lastbilstrafiken. Många viktiga vägar måste dock fortfarande stängas av för tung trafik under tjällossningen. Underhållskostnaden har ökat på en stor del av vägnätet, som utsätts för en snabbare förslitning genom den växande trafiken med tunga fordon.

1.3. Planeringssystem

Inom vägverket har utvecklats ett planeringssystem för väghållningen såväl på kort som på lång sikt med förankring på regional och lokal nivå. Planeringssystemet introducerades i sina första delar år 1967.

Den statliga väghållningen utgår från en behovsinventering för en 15-årsperiod grundad bl. a på av vägverket preciserade kriterier för den vägstandard, som bedöms vara en förutsättning för att nå statsmakternas mål, dvs. en rimlig transportförsörjning i olika delar av landet. Inventeringen ger en uppfattning om de byggnads- och förbättringsåtgärder som enligt vägverket bör komma i fråga under den kommande 15-årsperioden på statsvägnätet. De erforderliga åtgärderna listas utan prioritering och de uppskattade kostnaderna anges.

Den inbördes tidsordningen mellan åtgärderna behandlas i en långtidsplan för planering och projektering av vägbyggandet. Denna innesluter även planer för förbättringsarbeten. Planen omfattar tio år. På grundval av det generella trafikpolitiska målet och trafikutvecklingen sker en prioritering av objekten med hänsyn till angelägenhetsgraden inom ramen för den medelstilldelning som bedöms trolig under perioden.

Enligt de direktiv och inom de ekonomiska ramar som anges av regeringen upprättas författningsenligt fleråriplaner för byggande av statliga vägar. Planerna omfattar vägobjekt som beräknas bli utförda under angiven femårsperiod.

För drift av statliga vägar upprättas en driftplan, som omfattar fem år, där prioritering av olika åtgärder sker.

För byggande och drift av statliga vägar upprättas slutligen pro-

grambudgeter som omfattar den närmaste treårsperioden. De fastställs för ett år i sänder.

Behovsinventeringen, långtidsplanen, flerårsplanen och driftplanen revideras vart tredje år. Programbudgeterna revideras årligen.

Även bidragsgivningen till byggande av kommunala vägar och gator baseras på en behovsinventering som görs av de kommuner som är väghållare. Inventeringen, som utförs vart tredje år, ger en uppfattning om de statsbidragsberättigade byggnadsobjekt som anses nödvändiga att genomföra under den kommande 15-årsperioden. På grundval av denna inventering sammanställer kommunerna långtidsplaner. Dessa långtidsplaner genomgås av vägverket och objekten prioriteras i vägverkets långtidsplan för bidrag till byggande av vägar och gator inom kommuner som är väghållare. Denna långtidsplan för kommunala vägar och gator omfattar tio år och revideras vart tredje år.

Enligt de direktiv och inom de ramar som anges av regeringen upprättas slutligen författningsenligt fördelningsplan. Planen upptar väg- och gatuobjekt som väntas bli utförda under angiven femårsperiod och som skall bekostas gemensamt av staten och resp. kommun. Fördelningsplanen revideras vart tredje år.

Bidragsgivningen till drift av kommunala vägar och gator baserar sig på driftkostnadsberäkningar som utförs av vägverket vartannat år.

Bidragsgivningen till byggande av enskilda vägar grundas på en inventering och standardbedömning av det enskilda statsbidragsvägnätet. Inventeringen omfattar även övriga enskilda vägar, som med ledning av gällande statsbidragsbestämmelser kan anses bidragsberättigade.

Bidragsgivningen till drift av enskilda bidragsberättigade vägar baserar sig på vart femte år återkommande driftkostnadsberäkningar som utförs av vägförvaltningen i resp. län. Med hänsyn till kostnadsutvecklingen kan dock årliga jämkningar göras. Uppföljning av att anvisade medel utnyttjas för avsett ändamål sker genom årliga besiktningar.

Samordningen med den regionala utvecklingsplaneringen och den fysiska samhällsplaneringen tillmäts stor vikt vid vägplaneringen. Denna samordning kräver informationsutbyte som avser dels lokalisering av verksamheter som ger upphov till vägtrafik, dels reservering av lämpliga terrängkorridorer för vägsystemets framtida utbyggnad framför allt i anslutning till tätorter.

För att så väl som möjligt anpassa utbudet av vägtjänster till efterfrågan måste bl. a. byggnadsåtgärderna styras av en planering på lång sikt. Ett vägobjekt tar lång tid att planera och har mycket lång livslängd. Det råder dessutom ett ömsesidigt beroende mellan vägarnas och gatornas sträckning och bebyggelsens lokalisering. När väl ett väg- eller gatusy-

stem är utbyggt har det låst lokaliseringen av bebyggelsen i ett mönster som är mycket dyrbart eller i det närmaste omöjligt att ändra.

För en framgångsrik vägplanering behövs därför information på riks- och länsnivå om statsmakternas mål för den geografiska fördelningen av befolkning samt närings- och fritidsliv och på kommunal nivå om kommunernas program för markanvändningen och bebyggelsens lokalisering.

På riks- och länsnivå lämnar den regionala utvecklingsplaneringen information framför allt i form av prognoser och målsättningar för kommunernas folkmängd år 1980, ortsklassificering samt befolkningsramar för planeringen i länen. Den fysiska riksplaneringen har hittills huvudsakligen varit inriktad på att ange de områden som skall bevaras eller exploateras för fritidsbebyggelse eller omgivningspåverkande industri. Den fortsatta fysiska riksplaneringen och den regionala utvecklingsplaneringen torde komma att beröra faktorer som i hög grad kan förbättra underlaget för vägplaneringen. Ett förbättrat underlag för den framtida vägplaneringen kommer också att successivt erhållas från den pågående regionala trafikplaneringen.

Ett vägbyggnadsobjekt har som nämnts att passera en lång kedja av aktiviteter från dess aktualiserande i samband med t. ex. kommunernas generalplanearbete fram till dess färdigställande. Den fysiska planeringen av vägobjekten eller den s. k. projekteringen omfattar tre huvudfaser — lokalisering, utredning och detaljplanering — som bör vara samordnade med den kommunala översiktliga och detaljerade bebyggelseplaneringen.

Även om byggnadsstarten ligger långt fram i tiden måste många objekt drivas fram till och med utredningsskedet på grund av deras roll i samhällsplaneringen. Parallellt med denna fysiska vägplanering sker en ekonomisk vägplanering som fördelar väghållningsresurserna på olika väghållningsändamål och objekt som redovisats i det föregående.

Såväl den fysiska som den ekonomiska vägplaneringen har en stark regional och lokal förankring. Enligt väglagstiftningens föreskrifter skall vid byggande av väg hänsyn tas bl. a. till näringspolitiska, sociala, ekonomiska och tekniska faktorer. Denna planeringsuppgift innebär sådana avvägningar av olika samhällsintressen på olika nivåer att den ansetts böra ombesörjas gemensamt av vägverket och länsstyrelserna. Härigenom blir det möjligt att vid den ekonomiska vägplaneringen koppla de generella trafik- och vägpolitiska riktlinjerna med väglagstiftningens föreskrifter avseende de regionala och lokala intressen som vägverket har att följa.

1.4. Beredskapsarbeten

I den statliga sysselsättningspolitiken ingår att säkra en hög och jämn sysselsättning. Till de sysselsättningsskapande åtgärderna hör bered-

skapsarbetena, där vägarbetena utgör en betydande del. Beredskapsarbeten på det statliga vägnätet har under femårsperioden 1970—1974 utförts till en kostnad av närmare 1 800 milj. kr. i löpande priser, vilket motsvarar ca 36 % av de totala väginvesteringarna på detta vägnät under samma tid. Av beloppet hänför sig 554 milj. kr. till Västerbottens och Norrbottens län motsvarande ca 79 % av de totala väginvesteringarna i dessa län. Omfattningen av beredskapsarbetena under perioden 1970—1974 har varit följande.

År	Vägbyggande i vägverkets regi	Vägbyggande i arbetsmarknadsverkets regi	Totalt	Därav	
				riksvägar	länsvägar
milj. kr.					
1970	174	78	252	105	147
1971	191	83	274	124	150
1972	389	126	515	229	286
1973	285	120	405	158	247
1974	[1]215	111	326	140	186

[1] Fr. o. m. den 1 juli 1974 ingår mervärdeskatt i redovisade belopp.

Beredskapsarbeten drivs i såväl vägverkets som arbetsmarknadsverkets regi. Vägverket svarar i båda fallen för projektering, planering och marklösen. Vägverket väljer i samråd med arbetsmarknadsverket ut lämpliga vägobjekt som beredskapsarbeten i huvudsak bland sådana som finns upptagna i långtids- och flerårsplaner. Önskvärdheten av att ha tillgång till lämpliga vägobjekt som beredskapsarbeten har varit speciellt markant vid den utökning av verksamheten som påkallats av sysselsättningsläget under senare år. Arbetsmarknadsverkets önskemål har även vid dessa tillfällen kunnat tillgodoses trots att en mycket begränsad tid stått till förfogande för att påbörja arbetena.

Under år 1974 har genom beredskapsarbeten i vägverkets regi en sammanlagd väglängd av 384 km öppnats för trafik. Samtidigt har arbeten med ca 186 km, som påbörjats tidigare år, pågått. Mindre omläggnings- och förbättringsarbeten har utförts till en kostnad av ca 50 milj. kr.

1.5. Utvecklingen inom vägverket samt aktuella arbetsuppgifter inom vägväsendets område

Antalet fast anställda vid vägverket uppgick den 1 januari 1975 till 11 263. Minskningen sedan den 1 januari 1974 utgör 280 anställda. Om tillfälligt anställda, beredskapsarbetare och personal anställd hos verkets entreprenörer medräknas var den i direkt produktion engagerade personalstyrkan i början av år 1975 ca 13 550. Jämfört med samma tid förra året innebär det en minskning med ca 2 200 personer.

Vägverket fortsätter de under senare år redovisade ansträngningarna

att balansera personalbehov och personaltillgång mot bakgrund av framför allt anslagstilldelning, rationaliseringar och stigande personalkostnader. Utan att ge avkall på sin grundläggande strävan att värna om anställningstryggheten har verket kunnat minska sin personalstyrka. Detta har resulterat i att bättre balans mellan behov och tillgång har uppnåtts för verket totalt sett. Dock kvarstår för såväl drift- som byggnadsorganisationen vissa speciella problem, t. ex. viss regional överkapacitet i fråga om ledningspersonal inom byggnadsorganisationen.

För vissa personalkategorier är avgången med ålderspension under den närmaste tioårsperioden betydande. Till bilden hör också att senare års rekryteringsbegränsningar har orsakat en oförmånlig ålderssammansättning av personalen. Med hänsyn härtill måste tidigare års rekryteringsbegränsningar successivt ersättas med en aktivare rekryteringsverksamhet.

Inom det personaladministrativa området pågår arbete rörande personalplanering, utbildning, företagshälsovård och företagsnämndverksamhet.

Ett nytt personalredovisningssystem har planenligt införts den 1 januari 1975. Detta kommer bl. a. att resultera i ett basregister omfattande samtliga personalkategorier.

En total översyn av den administrativa och tekniska utbildningen pågår som skall leda till nya kurser under år 1976 med en klarare inriktning än tidigare mot separata ämneskurser.

Inom ramen för företagsnämndsverksamheten har vägverket i enlighet med de riktlinjer som utformats av delegationen för förvaltningsdemokrati (DEFF) efter regeringens medgivande påbörjat försöksverksamhet med medbestämmanderätt för de anställda. Försöksverksamheten omfattar utbildnings- och företagshälsovårdsområdena där medbestämmanderätten utövas genom partssammansatta utskott inom företagsnämnderna.

Förberedelser för den beslutade omlokaliseringen av centralförvaltningen till Borlänge pågår under ledning av en för ändamålet bildad organisationskommitté.

I fråga om organisationsutveckling kan framhållas att vägverket i januari 1973 beslutat om en översyn av verkets huvudorganisation. Detta arbete bedrivs i samarbete med statskontoret. Målsättningen är att verkets regionala funktioner i stor utsträckning bör bli styrande även för organisation och omfattning av enheterna på central nivå. Principiellt eftersträvas att den centrala nivån begränsas till funktioner för verksledning och övergripande styrnings-, planerings- och utvecklingsverksamhet.

En utredning om verkets lokala driftorganisation har slutförts. Utredningen har överlämnats till samtliga vägförvaltningar. Utredningen avses användas i samband med den fortsatta regionala översynen och an-

passningen av den lokala driftorganisationen. Organisationsarbetet förutsätts ingå som ett led i den långsiktiga planeringen av driftverksamheten. Därigenom möjliggörs ett rationellt utnyttjande av verkets personella och maskinella resurser på både kort och lång sikt. Organisationsarbetet skall bedrivas i samarbete mellan vägförvaltningarna och personalorganisationerna.

Det ekonomiskt administrativa informations- och styrsystem som används eller är under utveckling inom vägverket omfattar rutiner för planering och budgetering, kostnads- och prestationsredovisning inkl. rapportering, efterkalkylering, lönsamhetsbedömning, produktivitetsmätning och internprissättning m. m. Dessutom ingår som integrerad del av ekonomisystemet rutiner för stödfunktioner såsom löneuträkning, löneredovisning, lagerredovisning, maskinstatistik samt kassabokföring. Informations- och styrsystemet ger underlag för ett decentraliserat beslutsfattande.

I vidareutvecklingen av systemet intar effektivitets- och produktivitetsmätning samt resultatanalys av internprestationer en central plats. Den successivt ökade centralisering som sker av databehandlingen ger härvid bättre analysmöjligheter och ger dessutom tillsammans med en ökad decentralisering av dataregistreringen rationellare redovisningsrutiner.

Som ett led i vidareutvecklingen av vägverkets ekonomisystem har utvärdering av nuvarande system gjorts samt en kravanalys genomförts i syfte att fastställa utformningen av vägverkets framtida ekonomisystem, System 1975—1980. Kravanalysen omfattar kartläggning av såväl interna som externa informationsbehov. Med utgångspunkt från resultatet av dessa åtgärder skall bl. a. grundprinciper utvecklas för t. ex. budgetering, rapportering, periodicering, värdering och fördelning.

Vägverkets kassabokföring inkl. redovisning av utgiftsslag har anslutits direkt till det gemensamma statliga redovisningssystemet — System S — fr. o. m. den 1 juli 1975. Det utredningsarbete som bedrivits i samarbete med riksrevisionsverket har lett fram till denna enklare anslutningsform för vägverkets del.

Inom vägverket pågår fortlöpande ett tekniskt utvecklingsarbete som kan indelas i två huvuddelar, nämligen forskning och utveckling (FoU) och produktionsteknisk utveckling. Verkets FoU-arbete sker i huvudsak genom forskningsinstitut och konsulter medan den produktionstekniska utvecklingen till största delen utförs genom utnyttjande av egna resurser vid såväl centrala som regionala enheter.

För att kunna välja de väghållningsåtgärder som står i samklang med samhällsutvecklingen krävs bl. a. en ingående kunskap om vägtrafiksystemets uppbyggnad och egenskaper. I detta arbete ingår bl. a. att fastställa de egenskaper som beskriver vägtrafikens och vägomgivningens standard samt att kartlägga olika former av inverkan på samhället i öv-

rigt. En rad olika projekt pågår som rör nyssnämnda område och som syftar till att bestämma olika väghållningsåtgärders effekter i fråga om restid, säkerhet m. m. De flesta av dessa projekt är av övergripande och långsiktig natur.

Frågor i samband med restidsberäkningar har visat sig vara av komplicerad natur. Det har ansetts nödvändigt att utveckla en simuleringsmodell för beräkning i dator av de sökta sambanden. Uppdraget har lämnats till statens väg- och trafikinstitut.

En av vägverkets angelägnaste uppgifter inom det tekniska utvecklingsområdet är att klarlägga hur vägarnas utformning och drift påverkar trafiksäkerheten samt att på grundval därav utföra trafiksäkerhetsfrämjande väghållningsåtgärder. Som ett led i detta arbete pågår ett projekt som syftar till anvisningar för trafiksäkerhetsarbete på regional nivå. Vidare har igångsatts ett projekt rörande viltolyckor.

Med utgångspunkt från sambanden mellan olika väghållningsåtgärder och deras effekter samt kostnaderna för åtgärderna utarbetas normer och anvisningar för vägars och gators trafiktekniska utformning. Bland pågående projekt kan nämnas revidering och komplettering av normalbestämmelser för vägars geometriska utformning. Det långsiktiga arbetet inom detta område avses inriktas på en samordning av normer och anvisningar för alla typer av vägar och gator.

Inom området vägbyggnadsteknik pågår ett flertal projekt. Under senare år har flera provvägar utförts för att bl. a. studera möjligheterna att genom isoleringsåtgärder minska olägenheterna av ojämn tjällyftning och av den uppträdande bärighetsnedsättningen under tjällossningsperioden. Förhållandevis goda resultat har uppnåtts genom att i vägkroppen införa lager av bark eller cellplast. Arbete pågår vidare beträffande dimensioneringssystemet för vägars överbyggnad.

Användningen av dubbdäck har inneburit ett ökat slitage av beläggningar. Beläggningsslitaget har blivit av sådan omfattning att traditionellt uppbyggda beläggningstyper visat sig helt otillräckliga och ställt beläggningstekniken inför svårlösta problem. Samtidigt har ökad trafik förorsakat omfattande skador inte enbart i beläggningsskiktet utan även i underliggande bärlager. Dessa problem, jämsides med krav på trafiksäkerhet och körkomfort, har ökat behovet av fortsatt forskning inom området bituminösa beläggningar, dvs. asfaltbeläggningar. Även om slitageproblemet inte helt kan lösas genom innovationer inom beläggningstekniken bör slitaget kunna minskas genom att man successivt tillgodogör sig resultaten från forskningsprojekt vad gäller såväl produktions- och beläggningsteknik som fortlöpande produktions- och kvalitetskontroll.

Inom området för produktionsteknik följer vägverket kontinuerligt utvecklingen på den maskintekniska sidan för att tillvarata möjliga rationaliseringseffekter.

Genom egna metodundersökningar och i samband med dessa utförda kostnadskalkyler söker verket att nedbringa kostnaderna för produktionen vid såväl byggnads- som driftverksamheten. Ansträngningarna inriktas i första hand på de mer kostnadskrävande aktiviteterna som bergsprängning, massförflyttning, materialframställning, transporter, dammbindning, oljegrus- och beläggningsarbeten, trafiklinjemålning samt arbete med snö och is.

I samband med metodutvecklingen ägnas miljöproblemen stort intresse. För att uppfylla kraven på dammbekämpning vid bergborrning har vägverket kompletterat tidigare undersökningar av förekommande dammbekämpningsutrustningar och till de olika förvaltningsenheterna lämnat rekommendationer på för närvarande bästa utrustningar.

2. Vägverkets anslagsframställning för budgetåret 1976/77 m. m.

Statens vägverk är en av de myndigheter, som deltar i pågående försöksverksamhet med programbudgetering. Vägverkets verksamhet har under senare år uppdelats på följande programinriktade anslag på driftbudgeten, nämligen Ämbetsverksuppgifter, Drift av statliga vägar, Byggande av statliga vägar, Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., Bidrag till byggande av enskilda vägar samt Tjänster till utomstående. Budgetåret 1974/75 fördes dessutom ett nytt anslag upp, benämnt Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar, som skall kunna användas för ökade väghållningsåtgärder som motiveras av konjunkturpolitiska eller andra skäl. I anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 har vägverket förutsatt att de nämnda anslagen bibehålls.

Utöver de nämnda anslagen finns på kapitalbudgeten investeringsanslaget Vägmaskiner m. m. Vägverket hemställer att förrådsfonden upphör i sin nuvarande form som instrument för medelstilldelning för tillgångsanskaffning och att anskaffningen fortsättningsvis får ske med utgångspunkt från tilldelade medel för väghållningen utan fastställande av särskild utbetalningsram.

För de tre byggandeanslagen redovisar vägverket tre programnivåer A, B och C där A är den högsta nivån.

För anslagen som avser drift av statliga och enskilda vägar redovisas två programnivåer, A och B. Endast en programnivå anges för drift av statskommunvägar, tjänster till utomstående och ämbetsverksuppgifter. Innehåll, inriktning och kostnad anges för varje anslag och nivå. Dessutom anges inom resp. anslag ett från budgetåret 1975/76 reellt oförändrat anslag och detta anslag minskat med 5 %, vilka motsvarar de två lägsta alternativen enligt regeringens anvisningar för myndigheternas anslagsframställningar.

Vid beräkning av programnivå A för anslaget Drift av statliga vägar har utgångspunkten varit att skapa ett återhämtningsprogram, som svarar mot krav som driftverksamheten årligen ställer och medger en planmässig inhämtning av ackumulerade behovet av underhållsarbeten under en tioårsperiod samt ger utrymme för att genom förbättringsarbeten på det sekundära och tertiära vägnätet få en balanserad sysselsättning inom driftorganisationen. Nivå B betecknas som ett vidmakthållandeprogram och innebär att en planmässig återhämtning av det ackumulerade underhållsbehovet inte kan ske under en tioårsperiod. Nivåerna A och B för anslaget Bidrag till drift av enskilda vägar m. m. täcker i olika grad redovisat behov.

Vid beräkning av programnivå A och B för anslaget Byggande av statliga vägar har vägverkets utgångspunkt varit att söka täcka 1976 års behov enligt vissa angivna kriterier fram till år 1990. Programnivå C är en redovisning av objekt grundad på regeringens flerårsplanedirektiv, som innebär oförändrat nominellt belopp år 1977 jämfört med år 1976. För anslaget Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator innebär nivå A att det föreslagna bidragsbeloppet följer vägverkets bedömda behov under den femåriga fördelningsplaneperioden för år 1977. Beloppet ligger 45 milj. kr. högre än vad som anges i regeringens direktiv. Programnivå B ligger 30 milj. kr. högre än vad som anges i regeringens direktiv, medan nivå C följer regeringens direktiv avseende nominellt oförändrat bidrag år 1977. För anslaget Bidrag till byggande av enskilda vägar redovisas även tre nivåer A, B och C.

Då verksamheten för vägverket skall bestämmas får resursfördelningen till de olika anslagen enligt vägverket övervägas med hänsyn till önskad inriktning av verkets totala verksamhet inom varierande anslagsramar för verket som helhet. På grundval av de överväganden och bedömningar, som åligger vägverket, framlägger verket tre verksamhetsalternativ som således utgör olika kombinationer av de redovisade programnivåerna. I samtliga alternativ prioriteras driftanslagen.

Vid bedömningen av vägverkets totalanslag bör enligt vägverket även personalsituationen beaktas. Kostnadsstegringarna satta i relation till beviljade anslag har under senare år krävt neddragning av personal och maskinella resurser i snabb takt. Personalantalet har sålunda sedan år 1966 minskat från omkring 13 700 till omkring 11 260 eller med ca 2 440 fast anställda. Denna förhållandevis stora personalminskning har kunnat ske utan friställning bl. a. genom stor pensionsavgång samt att särskilda åtgärder vidtagits för omplacering vid alla uppkommande vakanser. En stark nedskärning av fordons- och maskinparken har gjorts och en fortsatt sänkning av nivån kan inte ske utan menlig inverkan på verksamheten och sysselsättningen.

Sammanfattningsvis anser vägverket det rimligt att ordinarie driftanslag för det första täcker det årliga periodiska behovet så att inte vägnä-

tet utsätts för en kapitalförstöring och för det andra att ackumulerade behov av underhållsarbeten planmässigt återhämtas. Ju längre en planmässig återhämtning skjuts på framtiden desto större blir samhällskostnaden.

Det är med hänsyn till driftkraven som vägverket är synnerligen restriktivt när det gäller äskade ordinarie byggnadsanslag. Vad som äskas i ordinarie anslag för t. ex. byggande av statsvägar innebär att redan existerande behov år 1976, enligt angivna kriterier, inte skall vara åtgärdade förrän år 1990. När det gäller förbifarts- och genomfartsleder kan 1990 års behov inte täckas förrän år 2000. De krav som den ökande trafiken ställer får täckas med temporära höjningar av ordinarie anslag, anslag för särskilda byggnads- och förbättringsarbeten, AMS-anslag eller en kombination av dessa åtgärder.

De av vägverket begärda anslagsökningarna enligt de tre verksamhetsalternativen framgår av följande sammanställning, som även anger pris- och löneomräkningens storlek samt i förekommande fall programnivå.

Program	Anvisat 1975/76	Föreslagen ändring till budgetåret 1976/77 totalt			Därav pris- och löneomräkning
		Alt. I	Alt. II	Alt. III	
	milj. kr.				
B 1. Ämbetsverksuppgifter	6,5	3,0	3,0	3,0	1,0
B 2. Drift av statliga vägar	1 355,0	A 379,5	A 379,5	B 257,5	192,5
B 3. Byggande av statliga vägar	765,0	A 236,5	B 136,5	B 136,5	93,7
B 4. Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar	200,0	15,0	−60,0	−60,0	—
B 5. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator	205,7	55,2	55,2	55,2	48,5
B 6. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator	350,0	A 45,8	B 30,8	B 30,8	36,6
B 7. Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.	93,0	A 38,1	A 38,1	B 26,6	14,3
B 8. Bidrag till byggande av enskilda vägar	26,8	A 13,3	B 8,3	B 8,3	3,0
B 9. Tjänster till utomstående	12,3	2,6	2,6	2,6	1,7
	3 014,4	**789,2**	**594,2**	**460,7**	**391,5**

Vägverket föreslår således för budgetåret 1976/77 enligt sitt högsta alternativ (I) en total ökning med 789,2 milj. kr., vilket skulle innebära en anslagstilldelning på driftbudgeten av 3 803,6 milj. kr. Enligt alt. II och III begär verket en ökning med 594,2 milj. kr. resp. 460,7 milj. kr. vilket

understiger alt. I med 195 milj. kr. resp. 328,5 milj. kr. Pris- och löneomräkningen har beräknats till 391,5 milj. kr. eller 13 % på de pris- och löneomräknade anslagen, varav 19,6 milj. kr. avser ökningen av lönekostnadspålägget.

I syfte att skapa förutsättningar för en rationellare planering och budgetering hemställer vägverket i likhet med tidigare år, att de anslag som f. n. avser verksamhet under samma kalenderår som anslagen beviljas av riksdagen — bidragsdelarna av anslagen Bidrag till kommunala vägar och gator och Bidrag till enskilda vägar m. m. — anvisas för samma period som övriga anslag, nämligen kalenderåret efter det anslagen beviljas av riksdagen. Detta medför en nominell uppräkning för att täcka anslagsbehovet under kalenderåret 1977 som för den kommunala bidragsdelen beräknats till 261 milj. kr. och för den enskilda bidragsdelen till 130 milj. kr. utöver vad som framgår av den nyss redovisade sammanställningen.

På kapitalbudgeten disponeras som nämnts investeringsanslaget Vägmaskiner m. m. som avser investeringar i vägverkets förrådsfond. Vägverkets förrådsfond är ett instrument för finansiering, periodicering, förmögenhetsredovisning och förvaltning av bl. a. driftanläggningar, fordon och maskiner som behövs för vägverkets verksamhet. Medel har hittills äskats på kapitalbudgeten.

Då drift- och byggnadsverksamheten med de årliga anslagen måste betala maskininsatserna vare sig dessa finns tillgängliga inom eller utom vägverket är investeringsanslaget till förrådsfonden mer en principiell fråga än en anslagsfråga dvs. frågan gäller om vägverket skall ha tillräckligt med egna personella och maskinella resurser för att klara de fortlöpande servicearbetena eller om ökad inhyrning skall ske för dessa dagliga arbetsuppgifter.

Det förhållande som råder med å ena sidan en verksamhet finansierad över driftbudgeten och å den andra anskaffning av hjälpmedel i form av driftanläggningar, fordon och maskiner över kapitalbudgeten är inte rationellt.

Mot bakgrund härav hemställer vägverket att statens vägverks förrådsfond upphör i sin nuvarande form som instrument för medelsanvisning för tillgångsanskaffning och att anskaffningen fortsättningsvis får ske med utgångspunkt från tilldelade medel för väghållningen utan fastställande av särskild utbetalningsram och att de på statens vägverks förrådsfond redovisade tillgångarna från den 1 juli 1976 redovisas under driftbudgeten som förmögenhet i form av verkskapital.

Vid bifall till denna hemställan avser vägverket att under övergångsperioden 1 juli 1976—31 december 1977 investera 41,65 milj. kr. i driftanläggningar, 133,9 milj. kr. i motorfordon och vägmaskiner, 14,0 milj. kr. i färjor samt utöka kapitalet för lagertillgångar med 9,7 milj. kr.

Om vägverkets hemställan inte kan bifallas på föreslaget sätt förutsät-

ter vägverket medelsanvisning enligt nu gällande teknik. Vägverket har för budgetåret 1976/77 upptagit endast en programnivå med utbetalningsram på 133,8 milj. kr. Att endast en programnivå anges beror på att de två programnivåerna för drift av statsvägar har samma omfattning av servicearbeten. Dessa arbeten är dimensionerande för maskinparken. Angiven utbetalningsram 133,8 milj. kr. för perioden 1 juli 1976—30 juni 1977 grundas på samma plan som ovan framlagda ram för perioden 1 juli 1976—31 december 1977.

2.1. Ämbetsverksuppgifter

Anslaget är ett kalenderårsanslag och verkets äskande avser år 1977. Anslaget omfattar delposterna central administration (andel), översiktlig vägplanering, fastställande av arbetsplaner, försvarsuppgifter och järnvägsärenden.

Målet för den översiktliga vägplaneringen är att ta fram, analysera och ställa samman underlag för statsmakternas utformning av samhällets vägpolitik samt att utreda och formulera de såväl långsiktiga som mera aktuella förutsättningarna för verkets konkreta planläggning.

De efterfrågefaktorer som studeras kontinuerligt är framtida folkmängdsfördelning i landet med särskild hänsyn till regionalpolitiska målsättningar, bostadsbyggandets följdinvesteringar i väg- och gatubyggandet, arbetskraftspendlingens inverkan på trafikutvecklingen, fordonsbeståndets utveckling per kommun, genomsnittlig körlängd per bil och år sett ur regional synvinkel samt lastbilstrafikens transportarbete och struktur.

Under den kommande femårsperioden väntas ökade krav komma att ställas på beslutsunderlaget för olika trafik- och vägpolitiska ställningstaganden. Arbetet inriktas till stor del på utveckling av metoder för planering och uppföljning av väghållningsåtgärderna och deras effekter. För att kunna uppfylla de nämnda ökade kraven behövs en förstärkning av personalen med en person motsvarande en kostnad av 100 000 kr. Sammanlagt uppgår medelsbehovet till 1 670 000 kr. för år 1977.

Vägverkets uppgifter vid fastställande av arbetsplaner regleras bl. a. i väglagen (1971: 948), i förvaltningslagen (1971: 290) och i vägkungörelsen (1971: 954). Efterfrågan inom detta område är beroende av omfattningen, lokaliseringen och svårighetsgraden av vägbyggandet. Med stöd av de erfarenheter som vunnits under senare år har konstaterats att de nya administrativa rutiner, som föranleds av framför allt förvaltningslagen men även av väglagstiftningen, innebär påtagligt merarbete vid fastställelseförfarandet, varför en kostnadsökning med 116 000 kr. utöver pris- och löneomräkning beräknas för år 1976. Medelsbehovet för detta år för angivna verksamhetsområde uppgår därmed till 525 000 kr.

Under delposten försvarsuppgifter är målet att bl. a. genom åtgärder beträffande fredstida arbetsplaner och förändringsärenden, krigsvägsplaner, tillgodoseende av personal och materialbehov, försvarsutbildning och säkerhetsskydd initiera och samordna vägverkets krigs- och beredskapsplanläggning samt förbereda dess försvarsorganisation.

Verkets reservbromateriel är avsedd att vid broskador i både krig och fred snabbt ge trafiksäkra reservförbindelser med stor kapacitet.

Verket begär för år 1977 för försvarsuppgifter 5 545 000 kr. vilket innefattar en volymökning med 820 000 kr. för att kunna fortsätta rekryteringen till och genomföra erforderlig utbildning av det frivilliga driftvärnet. Vidare krävs förstärkning av försvarssektionen till en kostnad av 80 000 kr. För investeringar i nya drivmedelsanläggningar för beredskapslagring av drivmedel krävs 625 000 kr. samt för anordnande av skyddsrum vid ny- eller större ombyggnader av vägstationer 200 000 kr.

För järnvägsärenden m. m. väntas för den kommande femårsperioden i stort sett samma arbetsuppgifter som tidigare. Ärendenas omfattning ökar dock på grund av snabbspårvägs- och tunnelbaneutbyggnader samt av att Roslagsbanan blivit kommunal järnväg och därmed kommit under verkets tillsyn. För år 1977 beräknas anslagsbehovet till 290 000 kr., vilket belopp innebär oförändrad reell nivå jämfört med år 1976.

Sammanlagt begärs för år 1977 under anslaget Ämbetsverksuppgifter 9 580 000 kr., innebärande en ökning med 3 020 000 kr., varav pris- och löneomräkningen utgör 987 000 kr., jämfört med beräknat belopp för verksamhetsåret 1976. Av löneomräkningen utgör 100 000 kr. kostnader för ökat lönekostnadspålägg.

2.2. Drift av statliga vägar

Anslaget är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Vägverkets äskande avser således år 1977. Drift av statliga vägar omfattar dels åtgärder för trafikens framkomlighet och säkerhet, dels åtgärder för att bibehålla standarden på vägnätet, dels vissa förbättrings- och ombyggnadsarbeten på främst de sekundära och tertiära vägnäten. Av dessa tre grupper har de två första, benämnda servicearbeten och underhållsarbeten, av naturliga skäl fått sättas i främsta rummet vid dispositionen av tillgängliga medel.

En utgångspunkt för planeringen av driftåtgärderna på det statliga vägnätet har varit ambitionen att bibehålla en i förhållande till trafikutvecklingen i stort oförändrad servicenivå. Det torde inte vara möjligt att i någon märkbar utsträckning minska omfattningen av snöröjning, halkbekämpning, hyvling av grusvägar, färjedrift etc. utan att detta skulle få menlig inverkan på framkomlighet och trafiksäkerhet. En tillfredsställande servicenivå torde vara en förutsättning för att såväl person- som

godstransporter kan ske någorlunda planmässigt även vid svåra väderleksförhållanden, vilket är av väsentlig betydelse för övriga samhällsfunktioner. Servicearbetena måste således enligt verket, vid samtliga planeringsnivåer, betraktas som fasta. De motsvarar för år 1977 en kostnad av 715 milj. kr.

Oförändrad service förutsätter vidare viss nivå för underhållsarbetena vad beträffar behov som måste tillgodoses med både kortsiktiga och mera långsiktiga åtgärder, t. ex. beläggnings-, oljegrus- och grusvägsarbeten. Behovet bestäms med ledning av underhållsinventeringar som utförs genom besiktning av vägnätet. Inventeringarna ger möjlighet att beräkna behov av två skilda slag, nämligen periodiskt och ackumulerat behov. Det periodiska behovet kan i stort sägas motsvara det behov som uppstår till följd av den årliga förslitningen av vägnätet. Förslitningar på varje vägavsnitt bör inte tillåtas ske i större omfattning än att vägkapitalet bibehålls och därmed mer genomgripande och kostsamma åtgärder kan undvikas. Om medelsutrymmet inte medger att det periodiska behovet åtgärdas uppstår ett ackumulerat behov av underhållsarbete.

För att aktualisera informationen om tillståndet på de asfaltbelagda vägarna genomfördes under år 1974 en förnyad underhållsinventering av dessa. Inventeringen utgjorde huvudsakligen en tillståndsbedömning av beläggningarna med avseende på slitage och bärighet. Förslitningen av asfaltslitlagren varierar förutom med yttre faktorer även med beläggningstyp, varför tiden för nedslitning blir beroende på det belagda vägnätets sammansättning. Den för riket genomsnittliga förslitningen medför att det belagda vägnätets slitlager måste förnyas vart 8:e år.

Vägverket har beräknat att det periodiska behovet av underhållsarbeten under år 1977 medför en kostnad av 691 milj. kr. Behovet består av ersättning av ca 4 400 km asfaltbeläggningar till en kostnad av 242 milj. kr., ersättning av 2 800 km oljegrusslitlager för 89 milj. kr. samt dikning, grusning, trafiklinjemålning och övrigt underhåll för 203 milj. kr. Till detta skall läggas gemensamma kostnader som av vägverket har beräknats till 157 milj. kr. Dessa arbeten kan emellertid inte i sin helhet utföras innan viss del av det ackumulerade behovet har åtgärdats. Vidare förutsätter en återhämtning av det ackumulerade behovet av underhållsarbeten i vissa fall förarbeten i form av förstärkningsarbeten för att öka bärigheten. Det ackumulerade behovet av underhållsarbeten och det därav följande behovet av förbättringsarbeten beräknas enligt vägverket i början av år 1977 uppgå till sammanlagt 1 800 milj. kr. Av totalbeloppet hänför sig 920 milj. kr. till undermåliga asfaltbeläggningar motsvarande en väglängd av 9 400 km eller ca 34 % av det asfaltbelagda vägnätet. Vidare ingår 350 milj. kr. för att åtgärda 6 300 km väg med slitlager av oljegrus. Dikning och övriga arbeten svarar mot en kostnad av 530 milj. kr.

Det totala behovet av förbättringsarbeten fram till år 1990 på det se-

kundära och tertiära vägnätet framgår av 1974 års behovsinventering. Inventeringen berörs närmare under avsnittet om byggande av statliga vägar. Resultatet visar på ett förbättringsbehov på de sekundära och tertiära vägarna relaterat till 1990 års trafik av totalt 4 440 milj. kr. motsvarande ca 13 600 km eller ca 18 % av det aktuella vägnätet.

Driftåtgärdernas karaktär, främst då servicearbeten vintertid, medför att driftorganisationen inte kan hålla en balanserad sysselsättning enbart med service- och underhållsarbeten. De sysselsättningsproblem som korttidsvariationer i arbetet skapar måste i huvudsak mötas med åtgärder inom delprogram Förbättringsarbeten.

Driftorganisationens förbättringsåtgärder inriktas i huvudsak på det sekundära och tertiära vägnätet. Åtgärder vidtas för att höja detta vägnäts standard och därmed öka framkomligheten och trafiksäkerheten. I ett betydande antal fall medför förbättringsåtgärder som insätts på ett tidigt stadium, att annars nödvändiga nybyggnadsåtgärder kan senareläggas.

Behovsinventeringen visar på ett medelsbehov av i runt tal 300 milj. kr. per år för att klara behoven fram till år 1990. Under delprogrammet Förbättringsarbeten på driftprogrammet upptas emellertid endast ett så stort anslag som behövs för att uppnå en balanserad sysselsättning inom driftorganisationen. En förutsättning vid beräkningen av sysselsättningsbehovet är att verket erhåller medel dels för att upprätthålla oförändrad servicestandard, dels för att åtgärda det periodiska behovet av underhållsarbeten. Anslag för service- och underhållsarbeten som ej uppgår till nämnda nivå medför sysselsättningsproblem.

Vägverkets programnivå A för år 1977 uppgår till 1 722 milj. kr. (exkl. 12,5 milj. kr. till följd av ökat lönekostnadspålägg) med en fördelning på delprogrammen som framgår av följande sammanställning.

Delprogram	Till delprogram direkt hänförbara kostnader	Gemensamma kostnader — kalkylmässigt fördelade	Summa kostnader
milj. kr.			
Servicearbeten	555	160	715
Underhållsarbeten	668	166	834
Förbättringsarbeten	89	30	119
Administration	54	—	54
	1 366	**356**	**1 722**

Det ordinarie driftanslaget för år 1976 uppgår till 1 355 milj. kr. Pris- och löneomräkning uppgår till ca 192,5 milj. kr. Om 30 milj. kr. inräknas från anslaget för särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder skulle en oförändrad reell resursinsats under programmet uppgå till 1 577,5 milj. kr. Den reala volymökning som begärs i programnivå A uppgår till

157 milj. kr. Nivå A, som utgör verkets alt. I, karakteriseras som ett återhämtningsprogram och innebär i huvudsak att

— servicenivån upprätthålls,
— underhållsarbeten utförs som i princip svarar mot det periodiska årliga behovet,
— det ackumulerade behovet av underhållsarbeten planmässigt återhämtas under en tioårsperiod,
— förbättringsarbeten utförs i den omfattning som krävs för att upprätthålla en balanserad sysselsättning för driftpersonalen.

Programnivå B för år 1977 uppgår till 1 600 milj. kr. och är 122 milj. kr. lägre än nivå A. Nivån karakteriseras av vägverket som ett vidmakthållandeprogram och anger vad som behövs för att upprätthålla servicenivån och vidmakthålla vägnätet genom underhållsåtgärder så att kapitalförstöring förhindras. Återhämtningen av det ackumulerade underhållet kan inte ske under en tioårsperiod utan får skjutas längre fram i tiden. Nivå B medger att förbättringsarbeten utförs i den omfattning som krävs för att nå en balanserad sysselsättning.

Från år 1967 till år 1975 har driftpersonalen minskat med ca 1 500 personer. Verkets resursdimensionering baseras på ambitionen att nuvarande servicestandard i stort skall upprätthållas. Riktpunkten för antalet R-tjänstemän vid vägförvaltningarna kan med ledning av pågående dimensioneringsarbete beräknas till ca 5 250 personer, vilket skulle innebära en minskning med ca 150 personer. Maskininnehavet bedöms till följd av pågående dimensionering minska med ett 50-tal enheter för vardera lastbilar, väghyvlar, paketbilar och hjullastare.

Vägverkets begäran om investeringar i fordons- och maskinparken, som redovisas i det följande under kapitalbudgeten, har enligt verket ett nära samband med framför allt servicearbetena inom den statliga vägdriften. Detta beror på att servicenivån är dimensionerande för den egna maskinparken liksom i huvudsak för den fasta personalen. Efter den under senare år kraftiga neddragningen av maskinparken krävs enligt verket betydande ökningar av investeringsanslaget för att genom ersättningsanskaffningar kunna bibehålla maskinparken vid nuvarande nivå. Vid en oförändrad reell anslagsnivå måste verket påbörja en ytterligare minskning av maskinparken med ca 250 lastbilar, 170 väghyvlar, 300 lastmaskiner och 400 paketbilar. För att bevara en rimlig fördelning mellan de personella och maskinella resurserna skulle detta inom en treårsperiod nödvändiggöra en minskning av driftpersonalen med ca 1 400—1 700 personer.

2.3. Byggande av statliga vägar

Detta anslag, som i likhet med föregående anslag är ett kalenderårs-

anslag och avser framförliggande kalenderår, omfattar ny- och ombyggnadsåtgärder på det statliga vägnätet.

Vägverket genomförde under år 1974 en behovsinventering för perioden 1976—1990 baserad på av verket uppställda kriterier för tillfredsställande vägstandard och beräkningar av trafikens utveckling. Därutöver undersöktes det på motsvarande sätt beräknade behovet av ombyggnads- och förbättringsarbeten relaterat till 1972 års trafik — det senaste år som trafikräkning gjorts för hela landet — för att landets olika delar skall få en i förhållande till trafikbehoven likvärdig transportstandard. Behovet av åtgärder på befintliga vägar har bedömts med utgångspunkt från ett antal urvalskriterier. Vissa av dessa kriterier har förändrats så till vida att en lägre standard accepterats i jämförelse med föregående inventering.

Av urvalskriterierna framgår om åtgärd skall utredas. Vid val av åtgärd övervägs i första hand förbättring som kan avse förstärkning, breddning och punktförbättring och i andra hand om- eller nybyggnad.

För att få ett mått på investeringsbehovet under perioden 1976—1990 har åtgärder och kostnader satta i relation till en uppskattad årsdygnstrafik år 1990 framtagits. För att dessutom erhålla ett mått på vilka åtgärder som redan borde varit vidtagna har åtgärderna relaterats till årsdygnstrafiken år 1972.

De av vägverket redovisade resultaten framgår av följande tabeller. I den första tabellen anges beräknade kostnader för ombyggnads- och förbättringsarbeten för olika vägkategorier relaterade till 1990 års trafik och i den andra en analys av behovsinventeringen beträffande fördelningen av kostnaderna på olika kriterier.

Väglängd och kostnader för åtgärder enligt behovsinventeringen relaterade till uppskattad trafik år 1990

Vägkategori	Ombyggnad		Förbättring		Summa	
	Längd km	Kostn. milj. kr.	Längd km	Kostn. milj. kr.	Längd km	Kostn. milj. kr.
Riksvägar	3 720	8 980	2 230	1 230	5 950	10 210
Primära länsvägar	1 580	2 590	1 790	920	3 370	3 510
Sekundära länsvägar	1 800	2 020	6 820	2 810	8 620	4 830
Tertiära länsvägar	190	220	6 750	1 630	6 940	1 850
Totalt	**7 290**	**13 810**	**17 590**	**6 590**	**24 880**	**20 400**

Till totalbeloppet 20 400 milj. kr. skall läggas kostnader för nu pågående arbeten av ca 600 milj. kr. Totalkostnaden under perioden 1976—1990 beräknas således till 21 000 milj. kr., varav ca 13 720 milj.

kr. på huvudvägnätet och ca 6 680 milj. kr. på de sekundära och tertiära länsvägarna. De angivna beloppen avser direkta byggnadskostnader och marklösen men inkluderar inte kostnader för central och regional administration, översikts- och detaljprojektering, mervärdeskatt, tunnelbanor m. m. Dessa kostnader kan uppskattas till totalt ca 6 450 milj. kr. Totalbeloppet för att åtgärda det inventerade behovet beräknas således till 27 450 milj. kr.

Analys av behovsinventeringen beträffande fördelningen av kostnaderna på olika åtgärdskriterier

Åtgärdskriterier	1990 milj. kr.	1985 milj. kr.	1976 milj. kr.
Vägbredd	10 500	8 400	5 700
Förbi-/genomfartsled	5 600	4 750	3 600
Bärighet	1 500	1 450	1 400
Slitlager	1 500	1 350	1 100
Övrigt	1 300	1 150	900
Återstående kostn. för pågående objekt	600	600	600
Summa	**21 000**	**17 700**	**13 300**
20 % pålägg för planering, adm. m. m.	4 200	3 550	2 650
Totalt	**25 200**	**21 250**	**15 950**

Utöver de i tabellen angivna totalsummorna tillkommer en fast kostnad för administration m. m. om 150 milj. kr./år.

Som framgår av tabellen redovisas kostnaderna för olika åtgärder för 1976 års behov och behoven för framtiden dels under långtidsplaneperioden 1976—1985, dels under behovsinventeringsperioden relaterad till prognostiserad trafik år 1990.

För långtidsplaneperioden fram till och med år 1985 visar således inventeringen ett åtgärdsbehov på 21 250 milj. kr. Därtill kommer den årliga fasta kostnaden på 150 milj. kr. varför totalkostnaden under tioårsperioden blir 22 750 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå.

Regeringen har i direktiv angett att flerårsplanerna skall grundas på ett anslag år 1976 på 765 milj. kr. som förblir nominellt oförändrat för efterföljande år. Då vägverket anser det nödvändigt att planera i fast kostnadsnivå har man antagit en prisförändring med 5 % per år och räknat ner anslagsbeloppet varje år med detta procenttal fram t. o. m. år 1980. För åren därefter fram t. o. m. år 1985 har verket räknat med reellt oförändrat anslag.

Totalbeloppet ordinarie vägbyggnadsmedel under långtidsplaneperioden t. o. m. år 1985 uppgår då till 6 630 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå. Om man därtill räknar med förbättringsarbeten inom driftanslaget på i genomsnitt 130 milj. kr. per år, beredskapsarbeten för 250 milj. kr.

per år och särskilda byggnadsmedel till 150 milj. kr. per år i 1976 års kostnadsnivå, blir totalbeloppet för den 10-åriga långtidsplaneperioden i runt tal 12 000 milj. kr.

Med utgångspunkt från regeringens flerårsplanedirektiv och en optimistisk kalkyl för anslagsmedel i övrigt finns det en skillnad mellan det av verket inventerade behovet och medelstilldelningen på ca 10 800 milj. kr. för 10-årsperioden fram t. o. m. 1985.

Vägverket har därför gått igenom standardkriterierna och framlägger två alternativ (A och B) för att tillåta större trafikflöde på given vägbredd innan vägombyggnad sker. Förslag framförs även att senarelägga till efter år 1990 åtskilliga i behovsinventeringen angivna förbifarts- och genomfartsleder, som på grund av trafikutvecklingen aktualiseras under perioden fram till år 1990.

Att ändra kriteriet för det antal fordon per årsmedeldygn som skall uppnås innan en väg skall få ett varaktigt slitlager av asfalt eller oljegrus till mer än 400 fordon/dygn anser sig vägverket inte kunna framlägga för övervägande. Snarare bör man eftersträva annat slitlager än grus redan vid trafik över 250 fordon per årsmedeldygn. Detta skapar bättre trafikmiljö och minskar kravet på uttag från landets grustillgångar samtidigt som det blir företagsekonomiskt lönsamt för vägverket genom minskat underhållsbehov.

Det är således endast när det gäller vägbredd, förbifarts- och genomfartsleder som ändrade kriterier bör kunna övervägas. När det gäller bärighet och slitlager bör snarare högre kostnader än vad behovsinventeringen anger vara mer troliga.

Vägverkets genomgång av standardkriterierna som sammanfattas i tabellen nedan beräknas ge följande kostnader för åtgärder i förhållande till 1976 års trafik, till långtidsplaneperioden fram till 1985 och till 1990 års prognostiserade trafik enligt behovsinventeringen (milj. kr.).

	1990		1985		1976	
	A	B	A	B	A	B
Vägbredd	9 300	7 500	7 850	6 050	5 300	4 100
Förbi-/genomfartsled	3 350	3 350	2 900	2 900	2 200	2 200
Bärighet	1 500	1 500	1 450	1 450	1 400	1 400
Slitlager	1 500	1 500	1 350	1 350	1 100	1 100
Övrigt	1 000	1 000	900	900	700	700
Återstående kostn. för pågående obj. 1976	600	600	600	600	600	600
Summa	**17 250**	**15 450**	**15 050**	**13 250**	**11 300**	**10 100**
Planering, adm. m. m.	3 450	3 100	3 000	2 650	2 250	2 000
Totalt	**20 700**	**18 550**	**18 050**	**15 900**	**13 550**	**12 100**

Till de angivna beloppen tillkommer de årliga fasta kostnaderna på 150 milj. kr. i 1976 års prisnivå. Totalbeloppen under långtidsplaneperioden fram t. o. m. år 1985 uppgår således enligt alternativ A till 19 550 milj. kr. och enligt alternativ B till 17 400 milj. kr.

Även med de angivna skärpningarna finns en väsentlig skillnad mellan dessa belopp och det totalbelopp om 12 000 milj. kr. som enligt vad tidigare nämnts vägverket räknar med för långtidsplaneperioden. Skillnaden mellan de båda alternativen och detta belopp uppgår till 7 550 milj. kr. resp. 5 400 milj. kr. Trots de kvarstående skillnaderna finner vägverket det inte möjligt att för statsmakterna presentera praktiskt möjliga ytterligare åtstramningar av åtgärdskriterierna.

För att täcka ett ökande behov under långtidsplaneperioden skulle det enligt vägverket vara följdriktigt att även gradvis reellt öka byggnadsanslagen. Ökningen borde kunna hållas lägre än den genomsnittliga ökningen av bruttonationalinkomsten så att vägbyggandets andel av denna efterhand minskas. Regeringens direktiv för flerårsplanerna innebär emellertid nominellt oförändrade anslag vilket vid en stigande kostnadsnivå innebär ett reellt minskande anslag.

Vägverket har som utgångspunkt för äskandena valt att grunda dessa på årligt reellt oförändrade anslag. Då storleken av det årliga anslaget till vägbyggandet skall fastställas anser vägverket att

— ordinarie anslag bör grunda sig lägst på kostnaderna för redovisade existerande behov vid ingångsåret för flerårs- och långtidsplaneperioden dvs. i detta fall år 1976
— tilläggsanslag bör grunda sig på kostnaderna för redovisad ökning av behov under den tioåriga långtidsplaneperioden dvs. i detta fall fram till år 1985.

Åtgärdskostnaderna för år 1976 redan existerande behov inkl. årliga fasta kostnader på 150 milj. kr. uppgår enligt angivna beräkningar med de i alt. A angivna åtstramade kriterierna till 15 050 milj. kr. och enligt kriterier i alt. B till 13 600 milj. kr. Om totalkostnaderna för dessa behov fördelas på den 15-åriga behovsinventeringsperioden uppgår de årliga kostnaderna till i runt tal 1 050 milj. kr. resp. 960 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå. Om 130 milj. kr. erhålls till förbättringsarbeten på driftanslaget skulle det ordinarie byggnadsanslaget bli 920 milj. kr. resp. 830 milj. kr.

Under angivna förutsättningar och med antagande att årligen erhålls 250 milj. kr. för beredskapsarbeten skulle ordinarie byggnadsanslag och särskilda anslag enligt de båda alternativen bli följande (milj. kr.).

	Alt. A	Alt. B
Ordinarie anslag	920	830
Driftmedel för förbättringar	130	130
Särskilda anslag	200	130
Beredskapsarbeten	250	250
Totalt	**1 500**	**1 340**

Som framgår av sammanställningen uppgår det årliga behovet av ordinarie medel till programnivå A till 920 milj. kr. i 1976 års kostnadsnivå och för programnivå B till 830 milj. kr. En analys av kostnadsutvecklingen på vägbyggnadssidan ger vid handen att 1977 års nivå torde ligga lägst 8 % över nivån för år 1976. Detta innebär en kostnad för programnivå A på i runt tal 995 milj. kr. och för programnivå B på 895 milj. kr. Härtill kommer 6,5 milj. kr. till följd av ökat lönekostnadspålägg. Grunden för programnivå A, som utgör verkets alt. I har angivits tidigare. Trots att denna programnivå är den högsta innebär den att de resurser som avdelats för färdigställande av pågående objekt inte är tillräckliga för att färdigställa dessa objekt enligt gällande flerårsplaner. Programnivån innebär en rationell sysselsättningsnivå och att antalet fast anställd personal i stort kan bibehållas.

Programnivån innebär att objekt för en byggnadskostnad av högst 175 milj. kr. kan utföras helt på entreprenad. Av denna volym är redan 75 milj. kr. bundna i objekt som påbörjas före år 1977.

Fördelningen av resurserna vid programnivåerna A, B och C (exkl. 6,5 milj. kr. för ökat lönekostnadspålägg) framgår av följande sammanställning. I de angivna kostnaderna ingår marklösen, projektering, mervärdeskatt, m. m. samt regional och central administration (milj. kr.).

	Nivå A	Nivå B	Nivå C
Resurser i pågående objekt	613	613	613
Resurser till starter av nya objekt	377	277	147
Tunnelbanor	5	5	5
	995	**895**	**765**

Nivå B, som utgör verkets alt. II och III, innebär ett anslag av 895 milj. kr. dvs. 100 milj. kr. lägre än alt. I. Programnivån innebär att för nystarter kan avsättas 277 milj. kr. En ytterligare förskjutning av objekt enligt de flerårsplaner som gällde då objekten påbörjades kommer att ske i denna nivå jämfört med programnivå A. För att en godtagbar sysselsättning skall kunna upprätthållas krävs att ca 30 personer av vägverkets fast anställda ledningspersonal omplaceras till annat byggnadsdistrikt än där de nu är verksamma.

Programnivån innebär att objekt för en byggnadskostnad av högst 130 milj. kr. kan utföras helt på entreprenad varav dock 75 milj. kr. är bundna vid objekt som påbörjas före år 1977.

Programnivå C innebär ett anslag av 765 milj. kr. och ansluter till regeringens flerårsplanedirektiv till vägverket. Enligt direktiven skall dessa flerårsplaner upprättas utifrån förutsättningen av en årlig nominell medelstilldelning motsvarande 1976 års ordinarie byggnadsanslag på 765 milj. kr. Som redovisats tidigare har vägverket i sin planering enligt

dessa direktiv antagit en reell minskning av anslaget med 5 % per år. Detta innebär en reell minskning av beloppet 765 milj. kr. år 1976 till ca 730 milj. kr. år 1977 (i 1976 års kostnadsnivå).

Programnivån innebär att det uppstår ett överskott på ca 60 personer bland byggnadsdistriktens ledningspersonal samt att behovet av fast anställda arbetare minskar med ca 60 personer.

Programnivån innebär att objekt för en byggnadskostnad av högst 80 milj. kr. kan utföras helt på entreprenad varav 75 milj. kr. är bundna vid objekt som påbörjas före år 1977.

2.4. Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar

Från anslaget bestrids kostnaderna för de särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar som kan aktualiseras av konjunkturmässiga eller andra skäl. Planeringen av ifrågakommande åtgärder, som i första hand bör inriktas på arbeten, som på en gång är från sysselsättningssynpunkt värdefulla och vägpolitiskt angelägna, sker i samråd med AMS. Anslaget står till regeringens disposition för att vid behov användas efter förslag beträffande fördelningen mellan drift- och byggnadsåtgärder som upprättas i samråd mellan vägverket och AMS.

För år 1976 har riksdagen anvisat 200 milj. kr. som av regeringen fördelats med 160 milj. kr. till byggande och förbättring av statliga vägar, 30 milj. kr. till drift av statliga vägar och 10 milj. kr. till enskild väghållning.

Vägverket tar i sin anslagsframställning upp tre olika nivåer A, B och C för det särskilda anslaget. Programnivå A, som ingår i verkets alt. I, innebär en ökning av anslaget med 15 milj. kr. till 215 milj. kr. I nivå A bör hela anslaget gå till byggande av statliga vägar.

Programnivå B, som ingår i verkets alt. II och III, innebär en minskning av nuvarande anslag med 60 milj. kr. till 140 milj. kr. för år 1977. Även i denna nivå föreslås anslaget helt gå till byggande av statliga vägar.

Programnivå C, som inte ingår i något av verkets alt., innebär en uppräkning av anslaget med 100 milj. kr. till 300 milj. kr.

2.5. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator

Anslaget är ett kalenderårsanslag, där bidragsdelen avser det löpande kalenderåret. För budgetåret 1976/77 begärs således bidragsmedel för kalenderåret 1976 medan administrationsdelen avser år 1977.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till drift av allmänna vägar och gator som är nödvändiga för den allmänna samfärdseln inom de kommuner som är väghållare.

Bidrag utgår i mån av tillgång på medel med 95 % av det belopp, vartill kostnaderna för drift av de bidragsberättigade vägarna och gatorna beräknas skäligen böra uppgå. Driftkostnaderna fastställs för en

tvåårsperiod av statens vägverk med utgångspunkt från av kommunerna lämnade uppgifter.

Under våren 1974 har författningsenligt en driftkostnadsberäkning för tvåårsperioden 1974—1975 genomförts och fastställts. Den vart fjärde år återkommande fullständiga driftkostnadsberäkningen skall genomföras år 1976 för tvåårsperioden 1976—1977. Vid omprövning av driftkostnaderna kommer i första hand prisutvecklingen och trafikökningen från och med år 1974 att påverka beräkningen. Vidare beräknas utökningen av kommunernas statsbidragsberättigade väg- och gatunät genom fyra års byggande enligt fördelningsplan komma att ställa krav på ökade driftbidrag.

Då tekniska och ekonomiska uppgifter om driftverksamheten erhålls från kommunerna först under våren 1976 i samband med den nya driftkostnadsberäkningen får verkets budgetförslag ses som en uppskattning av erforderliga bidragsmedel.

Enligt 1974 års driftkostnadsberäkning — som i hög grad påverkats av fördyringar på grund av energikrisen — uppgår den beräknade skäliga årliga driftkostnaden för åren 1974 och 1975 till 215 milj. kr., vilket motsvarar ett statsbidrag av 204,3 milj. kr. Vägverket uppskattar att detta driftbidrag behöver uppräknas med 55,7 milj. kr., vilket ger ett bidragsbelopp av 260 milj. kr. år 1976.

På grund av bidragsbestämmelsernas utformning har endast en programnivå angivits.

Till bidragsbeloppet skall läggas kostnaderna för vägverkets administration av bidragsgivningen, som avser framförliggande kalenderår och för år 1977 beräknas till 900 000 kr.

Vägverket hemställer slutligen att — såsom är fallet för bl. a. anslaget Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator — även bidragsdelen av förevarande anslag anvisas för framförliggande kalenderår och inte som f. n. för det löpande kalenderåret. För att redan budgetåret 1976/77 erhålla medel avsedda att användas år 1977 krävs en engångsuppräkning med ca 261 milj. kr.

2.6. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator

Detta anslag är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Anslag begärs således för år 1977.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till byggande av allmänna vägar och gator som är nödvändiga för den allmänna samfärdseln i kommuner som är väghållare samt till byggande av tunnelbanor. Målet för programmet är att medverka vid den utbyggnad av kommunernas trafikledssystem som erfordras för att tillgodose såväl de individuella som kollektiva trafikbehoven.

För fördelning av bidragen fastställer vägverket en fördelningsplan

för fem år, som förnyas vart tredje år. Vid årsskiftet 1975/76 fastställde vägverket fördelningsplan för femårsperioden 1976—1980.

Från anslaget lämnas bidrag med 95 % av kostnad för bidragsberättigade byggnadsföretag, dels till byggande av väg, dels till byggande av gata mot vilken enligt gällande stadsplan utfart eller annan utgång från tomt eller annan fastighet inte får anordnas. Dessutom utgår bidrag med 95 % till utförande av större s. k. konstarbete eller trafikanordning som ingår i gata. Till annat bidragsberättigat gatubyggnadsarbete utgår bidrag med 85 %. Bidrag med 95 % av kostnaderna för tunnelbanors underbyggnad kan under vissa förutsättningar också utgå från anslaget. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Kommunerna och Stockholms läns landsting (SLL) gjorde under år 1974 en behovsinventering avseende åren 1976—1990 och framlade förslag till långtidsplan för åren 1976—1985.

De av kommunerna och SLL redovisade behoven och de därpå grundade långtidsplanerna omfattar principiellt de trafikleder som ingår eller skall ingå i huvudtrafiksystem enligt generalplan, dispositionsplan eller trafikledsplan. Detta innebär att behovs- och långtidsplaner innefattar fjärrleder, primärleder, viktigare sekundärleder samt tunnel- och stadsbanor.

I kommunernas och SLL:s behovsplaner har anmälts objekt motsvarande en sammanlagd byggnadskostnad av ca 9 500 milj. kr. i 1976 års pris- och lönenivå. Vid den granskning av ingivna behovsplaner som gjorts inom vägverket har beloppet reducerats till 6 500 milj. kr.

Kommunernas och SLL:s sammanlagda förslag till långtidsplan för åren 1976—1985 representerar en byggnadsvolym om 6 730 milj. kr. Vägverket har vid sin bedömning reducerat denna volym till 4 350 milj. kr. räknat i 1976 års kostnadsnivå. Totala bidragsbeloppet under den 10-åriga långtidsplaneperioden bedömer vägverket till 4 140 milj. kr. och för den 5-åriga fördelningsplaneperioden till 1 875 milj. kr.

Den reducering som vägverket genomfört och som framgår av sammanställningen innebär att kommunernas trafikledsplaner kommer att genomföras i väsentligt långsammare takt än vad kommunerna bedömer som nödvändigt. En del centrumomgripande leder och större ombyggnader av omfartsleder måste skjutas framåt i tiden.

Regeringens direktiv för den 5-åriga fördelningsplanen för åren 1976—1980 anger ett bidragsbelopp för år 1976 på 345 milj. kr. som sedan skall förbli nominellt oförändrat under de efterföljande fyra åren. I direktiven ingår även att vägverket skall beakta de väg- och gatuobjekt som erfordras i Luleåregionen på grund av Stålverk 80. Vägverket finner det även nödvändigt att beakta den utbyggnad av vägsystemet som krävs på grund av nu beslutad utvidgning av Volvos verksamhet på Hisingen i Göteborg.

Då vägverket anser det nödvändigt att planera i fast kostnadsnivå har

man antagit en prisförändring med 5 % per år och räknat ner anslagsbeloppet varje år med detta procenttal fram t. o. m. år 1980. För åren därefter fram t. o. m. år 1985 har verket räknat med reellt oförändrat anslag.

Vägverket har gjort upp en preliminär långtidsplan för åren 1976—1985 grundad på detta antagande. Det reellt beräknade totalbeloppet uppgår under fördelningsplaneperioden till ca 1 570 milj. kr. och under långtidsplaneperioden till 2 950 milj. kr.

Trots de reduceringar som vägverket gjort bland kommunernas långtidsplaneobjekt finns således en betydande differens mellan vägverkets bedömning av bidragsbeloppet och de medel som beräknats enligt regeringens direktiv. Skillnaden är 4 140 — 2 950 = 1 190 milj. kr.

Objekten i den preliminära långtidsplanen är prioriterade enligt en inom verket gjord angelägenhetsbedömning. Av det totala beloppet faller 23,1 % på Storstockholmsområdet inklusive SLL, 10,7 % på Göteborg-Mölndal och 4,6 % på Malmö.

För år 1976 har anvisats ett bidragsbelopp av 345 milj. kr. Enligt den av vägverket upprättade preliminära långtidsplanen, som har gett ledning för fördelningsplanearbetet, beräknades av bidragsbeloppet ca 265 milj. kr. bli utnyttjade för pågående objekt, varför ca 80 milj. kr. kan disponeras för nystarter.

Programnivå A för år 1977, som utgör verkets alt. I, medför ett bidragsbelopp om 395,7 milj. kr. Denna nivå ligger 45 milj. kr. över vad som anges i den på grundval av regeringens direktiv upprättade fördelningsplanen, varför förskjutningar framåt i tiden kan minska i förhållande till denna för vissa angelägna objekt. Kommunerna kommer även med denna programnivå att liksom hittills få bekosta mindre byggnadsobjekt med egna medel även om de enligt statsbidragskungörelsen är bidragsberättigade.

Nivå B, som utgör verkets alt. II och III, uppgår till 380,7 milj. kr. och ligger 30 milj. kr. över vad som anges i den på grundval av regeringens direktiv upprättade fördelningsplanen. Genom denna satsning ges möjlighet att tidsmässigt återföra vissa objekt, som förskjutits på grund av de insatser som måste göras i Luleå i anslutning till Stålverk 80 och i samband med Volvos utbyggnad på Hisingen i Göteborg.

Nivå C, som inte ingår i något av verkets föreslagna verksamhetsalternativ, innebär ett anslag om 350,7 milj. kr., varav 5,7 milj. kr. för administration av bidragsgivningen. Denna programnivå motsvarar de regeringsdirektiv som givits. En anslagstilldelning av bidrag på 345 milj. kr. under tioårsperioden 1976—1985 innebär att intentionerna enligt fördelningsplanen för åren 1976—1980 i princip kommer att kunna fullföljas. Programnivån resulterar dock i en betydande eftersläpning i bidragsgivningen i förhållande till det bidragsbehov som vägverket bedömt rimligt.

2.7. Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.

Anslaget är ett kalenderårsanslag, där bidragsdelen avser det löpande kalenderåret. Anslagsframställningen avser således beträffande bidragsdelen år 1976 och beträffande administrationsdelen år 1977. Från anslaget utgår statsbidrag till det enskilda vägnätets driftkostnader.

Bidragsgivningen baserar sig på vart femte år återkommande driftkostnadsberäkningar som utförs av vägförvaltningen. Dessa beräkningar sker med utgångspunkt från av vägverket framräknade standardvärden och av väghållarna lämnade uppgifter. Den beräknade totala driftkostnaden omfattar såväl barmarksunderhåll som vinterväghållning och jämkas årligen med hänsyn till förändringar i det allmänna kostnadsläget.

Från anslaget utgår även bidrag till iståndsättningsarbeten som anses nödvändiga från framkomlighets- och trafiksäkerhetssynpunkt. Bidrag lämnas i mån av tillgång på medel i normalfallet med 70 % och om synnerliga skäl föreligger med 85 % av beräknad bidragsgrundande kostnad. Bidrag kan även utgå till anskaffning av redskap för vägunderhållet samt till kostnader för viss passbåtstrafik m. m.

Uppföljningen av att statsbidragsvägarna hålls i ett tillfredsställande skick sker genom årlig besiktning av vägarna. I samband med denna besiktning förekommer även i stor omfattning konsultationer. Väghållarna önskar bl. a. råd och anvisningar i fråga om väghållningen. Denna rådgivning, som utgör en del av administrationen, har stor betydelse för ett rationellt vägunderhåll och bidrar till att underhållskostnaderna kan hållas på en rimlig nivå.

Vägverket har gjort en behovs- och standardinventering för tiden t. o. m. år 1981.

Det totala behovet av medel för iståndsättningsbidrag uppgår enligt behovsinventeringen till ca 200 milj. kr. under tioårsperioden 1972—1981 eller ca 20 milj. kr. per år i 1972 års pris- och lönenivå. Årskostnaden omräknad till nu aktuell pris- och lönenivå motsvarar 25 milj. kr. Enligt standardinventeringen uppgår den totala väglängden av enskilda vägar vartill statsbidrag hittills inte utgått men som anses böra få bidrag under samma period till 10 316 km. Detta motsvarar ett årligt tillskott av ca 1 000 km väg. För iståndsättning av dessa tillkommande vägar erfordras ett bidrag på 3 milj. kr. per år och för underhåll ett årligt ökningsbelopp om 1,5 milj. kr.

Anslagen för åren 1974 och 1975 har medgivit — förutom bidrag till redan intagna statsbidragsvägar — att den tidigare år inneliggande balansen av bidragsansökningar kunnat avvecklas och att målsättningen om intagning av ca 1 000 km väg kunnat uppfyllas. Därutöver har iståndsättningsbidrag utgått med sammanlagt ca 20 milj. kr.

Programnivå A, som utgör verkets alt. I och II, för år 1976 uppgår till 131 milj. kr. med följande fördelning.

	1 000-tal kr.
Administration	8 800
Bidrag till barmarks- och vinterväghållning	94 300
Bidrag till iståndsättningsarbeten	25 400
Bidrag till redskapsanskaffning	1 500
Bidrag till särskilda kommunikationsändamål	1 000
	131 000

Av totalbeloppet utgör ca 14,3 milj. kr. pris- och löneomräkning varav 134 000 kr. utgör kostnader för höjt lönekostnadspålägg. Programnivå A ger möjlighet att bevilja årligt bidrag till drift och iståndsättning enligt gällande statsbidragskungörelse och dess tillämpningsföreskrifter. Bidrag till barmarks- och vinterväghållning kan totalt ges med 94,3 milj. kr. Iståndsättningsbidrag kan utgå med sammanlagt 25,4 milj. kr., varav 22 milj. kr. till äldre bidragsvägar.

Nivå B, som utgör verkets alt. III, innebär en minskning i förhållande till nivå A med 11,5 milj. kr. genom att iståndsättningsbidraget till äldre vägar halveras, dvs. från 22 milj. kr. till 11 milj. kr. och att redskapsbidraget sänks från 1,5 till 1,0 milj. kr.

I likhet med vad vägverket hemställt om under anslaget Bidrag till drift av kommunala vägar och gator föreslås att bidragsdelen läggs om till att avse framförliggande kalenderår. För bidrag avseende år 1976 kräver detta en engångsuppräkning med 131 milj. kr. enligt verkets högsta alternativ.

2.8. Bidrag till byggande av enskilda vägar

Detta anslag är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Anslag begärs således för år 1977.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till byggande av enskilda vägar. Bidrag lämnas till byggande av enskild väg av väsentlig betydelse för en bygds befolkning. Fr. o. m. år 1966 lämnas bidrag även till byggande av enskild väg som utgör tillfartsväg till naturområde för rekreation och friluftsliv eller av annat skäl är av särskild betydelse för fritidsändamål. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel i normalfallet med 70 % av den beräknade bidragsgrundande kostnaden.

Av den tidigare nämnda inventeringen, som utförts för perioden 1972—1981, framgår att ca 20 % av det totala enskilda statsbidragsvägnätet om sammanlagt ca 63 000 km är i behov av ombyggnad. Det totala investeringsbehovet uppgår till ca 687 milj. kr. i fasta priser motsvarande ett statsbidrag av ca 480 milj. kr. eller ca 48 milj. kr. per år. Omräknat till nu aktuell pris- och lönenivå utgör medelsbehovet ca 60 milj. kr. per år.

För år 1976 har ett anslag av 22,3 milj. kr., exkl. administrationskostnader om 4,5 milj. kr., anvisats. Anslaget beräknas fördelas med drygt

15 milj. kr. till fortsättnings- och slutbidrag för tidigare påbörjade byggnadsobjekt och med ca 7,3 milj. kr. till objekt som avses påbörjas under år 1976.

För år 1977 begär vägverket enligt programnivå A, som utgör verkets alt. 1, ett bidragsbelopp om 35 milj. kr. Nivån medger angelägna satsningar på bärighetshöjande åtgärder på glesbygdsvägarna som svarar för 85 % av kostnaderna för det inventerade byggnadsbehovet. Vidare medger nivån en viss satsning på ombyggnad av trafikfarliga anslutningar till det allmänna vägnätet samt en viss satsning på fritidsvägar och tätortsvägar.

Programnivå B — 30 milj. kr. — som är lika med verksamhetsalternativ II och III medger samma satsningar på förstärkning av glesbygdsvägarna som i nivå A medan ombyggnad av anslutningar samt byggande av fritidsvägar endast medges i enstaka fall.

Programnivå C — 25 milj. kr. — ingår inte i något av verkets tre verksamhetsalternativ. För bidrag till byggande av enskilda statsbidragsvägar har för år 1976 i ordinarie medel anvisats 22,3 milj. kr. Programnivå C innebär ett nominellt oförändrat anslag om hänsyn tas till att 3 milj. kr. tillförs under år 1976 av anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder, innebärande att byggnadsvolymen uppgår till 25,3 milj. kr. år 1977. Programnivån medger bidragsgivning endast till de absolut mest angelägna glesbygdsvägarna.

Administrationskostnaderna tas i samtliga alternativ upp med 5 milj. kr.

2.9. Tjänster till utomstående

Detta anslag är fr. o. m. budgetåret 1974/75 ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Anslagsframställningen avser således år 1977.

Programmet för anslaget, som för innevarande budgetår uppgår till 12,3 milj. kr., inrymmer tjänster till utomstående och vissa kostnader i samband med beredskapsarbeten. Den förstnämnda posten avser den taxe- och avgiftsbelagda verksamheten, huvudsakligen byggande och drift på entreprenad av vägar åt kommuner och enskilda väghållare.

Den principiella målsättningen för vägverkets taxe- och avgiftssättning är full kostnadstäckning. Härmed avses täckning av såväl bokförings- som kalkylmässiga kostnader. Verksamheten beräknas av vägverket under perioden 1976—1981 vara självbärande med en omslutning av ca 70 milj. kr. per år.

Posten beredskapsarbeten avser vägverkets interna planering för AMS' räkning. Mot bakgrund av verkets målsättning och med hänsyn till omfattningen av egna resurser samt efter samråd med AMS planerar vägverket en årlig omslutning av beredskapsarbeten i egen regi motsva-

rande en ersättning från AMS med ca 150 milj. kr. för perioden 1976—1981. Härtill kommer särredovisade administrationskostnader för den interna planeringen om 14,9 milj. kr. årligen som inte ersätts av AMS. För år 1977 begär vägverket sistnämnda belopp för verksamheten.

3. Remissyttrande över vägverkets, sjöfartsverkets och affärsverkens anslagsframställningar

Arbetsmarknadsstyrelsen har, liksom i sina yttranden över tidigare års anslagsframställningar, framhållit betydelsen av att planeringen inom resp. verk fortlöpande bedrivs på sådant sätt att investeringarna snabbt kan anpassas efter konjunktur- och arbetsmarknadsläge. Det är angeläget att det inom verken finns en snabbt aktualiserbar projektreserv. I sitt yttrande understryker AMS vidare att en tidig kännedom om arbetskraftsåtgången för varje investeringsobjekt är en förutsättning för en effektiv sysselsättningsplanering. I övrigt har anslagsframställningarna inte föranlett några erinringar från AMS' sida.

4. Föredraganden

I prop. 1972: 1 (bil. 8) framlades förslag till allmänna riktlinjer för den fortsatta vägplaneringen i landet. Enligt förslaget — som enhälligt godtogs av riksdagen — skulle bl. a. den av vägverket vid planeringen tillämpade kalkylmodellen ses över. Ett utvecklingsarbete skulle sålunda bedrivas för att få fram underlag som gör det möjligt att bättre än hittills bestämma den vikt, som rimligen bör ges vissa av de i kalkylmodellen ingående komponenterna, som trafikanternas tidskostnad, trafikolyckskostnaden och kalkylräntan.

I sammanhanget underströk jag emellertid också angelägenheten av att utvecklingsarbetet vidgades. Den angivna kalkylmodellen är sålunda i första hand ett hjälpmedel för att bestämma de trafikekonomiska vinsterna — dvs. besparingen som vägtrafikanterna gör vid viss inriktning av väginvesteringarna. Det föreligger härvidlag — som jag betonade — ett behov av att man i det fortsatta mera långsiktiga utvecklingsarbetet eftersträvar att väga in olika samhällsekonomiska effekter, vilka inte ryms inom den nuvarande modellen. Behovet härav ökar med de vidgade regional- och näringspolitiska aspekter, som läggs på samhällets investeringar i olika hänseenden. Vinsterna kan i ett sådant perspektiv inte enbart bestämmas med hänsyn till trafikanterna utan bör även härledas ur bebyggelse- och näringslivsutvecklingen.

För att i enlighet med statsmakternas ställningstaganden dra upp de närmare, mera konkreta riktlinjerna för det ifrågavarande utrednings- och utvecklingsarbetet tillsattes kommittén (K 1972: 04) för den långsiktiga vägplaneringen (KLV). KLV har i oktober 1975 redovisat sina

ställningstaganden i betänkandet (SOU 1975: 85, 86) Vägplanering. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Jag vill i sammanhanget också erinra om att trafikutskottet i anslutning till behandlingen av vissa motioner uttalat att en närmare utredning med syfte att skapa bättre förutsättningar för cykeltrafiken borde komma till stånd (TU 1972: 14). Genom beslut den 12 januari 1973 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens vägverk och statens trafiksäkerhetsverk att gemensamt och i samråd med statens planverk utföra en utredning i enlighet med trafikutskottets uttalande. Trafikutskottet har år 1974 uttalat sig om hur utredningsarbetet fortsättningsvis bör bedrivas (TU 1974: 11). Verken har redovisat uppdraget i rapporten Cykeln i serien Stadens trafiknät (Statens planverk, rapport nr 33, del 1).

Det kan konstateras att det i dag finns ett utbrett intresse att förbättra förhållandena för cykeltrafiken. I flera kommuner pågår f. n. en omfattande planering på området.

Den rapport som har presenterats av utredningsgruppen ger enligt min mening en god information om planering och genomförande av åtgärder för cykeltrafiken. Rapporten kommer därför att bli ett värdefullt hjälpmedel för kommunerna när det gäller att i trafik- och bebyggelseplaneringen ta större hänsyn till trafikförhållandena för cyklister.

Jag skall härefter övergå till frågan om väganslagen för budgetåret 1976/77.

I prop. 1975: 1 beräknades väganslagen till sammanlagt 3 014 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Det innebar en medelsanvisning som med drygt 250 milj. kr. översteg anslagen i statsverkspropositionen för budgetåret 1974/75.

Genom de medel som ställs till förfogande och som kommit såväl byggnads- som driftanslagen till godo, har man kunnat tillgodose väsentliga trafikbehov. Inte minst anser jag det värdefullt att en betydande del av anslagsökningen använts för vägförbättringar och broförstärkningar m. m. på från regionalpolitisk synpunkt viktiga länsvägar. Jag vill i detta sammanhang peka på att det s. k. tunga vägnätet har kunnat utvecklas på ett väsentligt sätt. På 92 % av det allmänna vägnätet har under år 1975 tillåtits ett axeltryck av 10 ton och ett boggitryck av 16 ton. År 1973 tilläts motsvarande axel- och boggitryck på ca 79 % av vägnätet. Den påtagliga standardförbättring, som den ökade tillåtna belastningen är ett uttryck för, avser så gott som helt länsvägar och innebär tillsammans med de ytterligare förstärkningsarbeten som kan genomföras under år 1976 ett betydelsefullt stöd åt de regional- och näringspolitiska strävandena. I sammanhanget kan nämnas att genom en ändring i vägtrafikkungörelsen tillåts fr. o. m. den 1 april 1975 på allmän väg i normalfallet 10 tons axeltryck och 16 tons boggitryck. Undantag härifrån meddelas genom lokala trafikföreskrifter. Beslutade undantag anges genom skyltning längs berörda vägar, vilket

får anses utgöra en väsentlig förbättring när det gäller att informera trafikanterna om den för vägen aktuella bärigheten.

Ett nytt anslag, benämnt Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar, tillskapades budgetåret 1974/75. Som motiv härför anförde jag att vägbyggnadsverksamhet och även vissa slag av åtgärder som hänför sig till driftsidan, i första hand förstärknings- och andra förbättringsarbeten, väl lämpar sig för insatser i sysselsättningsfrämjande syfte. Utan att ändra på det förhållandet att vägarbeten även i fortsättningen kunde antas komma att utgöra en betydelsefull del av beredskapsarbetena skulle ett särskilt konjunkturpolitiskt betingat anslag medverka till att ytterligare höja handlingsberedskapen och säkerställa en så ändamålsenlig användning som möjligt av från sysselsättningssynpunkt nödvändiga insatser. Detta anslag skulle för vägverkets del fylla ungefär samma uppgift som de för olika anslag på kapitalbudgeten beräknade konjunkturmarginalerna. En lämplig ordning ansågs vara att anslaget ställdes till regeringens förfogande och att planeringen av ifrågakommande åtgärder skulle ankomma på vägverket i samråd med arbetsmarknadsverket. Anslaget har för de två senaste budgetåren förts upp med 200 milj. kr.

Sedan statens vägverk kommit in med ett i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen upprättat förslag till fördelning av ifrågavarande anslag, har regeringen beslutat om anslagets fördelning på olika ändamål. Av de 200 milj. kr. som anslaget omfattar har regeringen för budgetåret 1975/76 fördelat 160 milj. kr. till ombyggnad och förbättring av statliga vägar, 30 milj. kr. till beläggningsarbeten på statliga vägar och 10 milj. kr. till byggande och iståndsättning av enskilda vägar.

Jag förordar en fortsatt kraftig satsning på väganslagen även för nästa budgetår och tillstyrker en höjning av driftanslagen med totalt ca 203 milj. kr. i förhållande till anslagen innevarande budgetår.

Inom ramen för de resurser som sålunda förordas bör även i fortsättningen en ingående angelägenhetsbedömning ske. Insatserna på det statliga vägnätet bör därvid i första hand inriktas på att genom ändamålsenliga driftåtgärder till lägsta möjliga kostnad säkerställa funktionen hos de olika delarna av det befintliga vägnätet. Vidare bör de investeringsplaner fullföljas som avser att genom mera punktvisa insatser åstadkomma förbättringar på längre sammanhängande vägsträckor eller som siktar till att på olika delar av vägnätet avhjälpa brister som är till påtagliga olägenheter för trafiken.

En sådan ingående prövning och prioritering av väghållningsåtgärderna — och det gäller särskilt byggnadssidan — är angelägen så att önskvärt utrymme kan skapas för regionalpolitiskt betydelsefulla insatser. Under år 1975 har flerårsplanerna för vägbyggandet samt fördelningsplanen avseende bidragsgivningen till det kommunala byggandet författningsenligt reviderats. Regeringen har, liksom vid tidigare

revideringar, lämnat vägverket och länsstyrelserna anvisningar som legat till grund för upprättandet av planerna.

I fråga om den statliga vägdriften förutsätter jag att möjligheterna att bibehålla eller höja standarden på vägnätet genom olika åtgärder — t. ex. oljegrusning, beläggning eller förstärkning — tas till vara och att valet mellan de vägar som kan komma i fråga för åtgärder i möjlig utsträckning grundas på den samhällsekonomiska lönsamheten. Uppmärksamhet bör ägnas frågan att skapa skäligt utrymme för förbättringsarbeten på det sekundära vägnätet.

Uppmärksamhet bör även ägnas en ökad forsknings- och utvecklingsverksamhet på väg- och trafikområdet. I sammanhanget bör erinras om de förbättrade betingelser för forsknings- och utvecklingsarbete som statens väg- och trafikinstitut fått i samband med omlokaliseringen till Linköping. Jag har vid bedömningen av vägverkets anslag byggt på förutsättningen att verket i större utsträckning skall utnyttja institutets tjänster under kommande budgetår.

Jag går nu över till att redovisa mina ställningstaganden i fråga om anslagens storlek och kommer senare att hemställa om medelsanvisning under resp. anslag.

Vad gäller väg- och gatudriften anser jag i likhet med vägverket att driftåtgärder, som syftar till att upprätthålla servicestandarden och vidmakthålla det i vägarna nedlagda kapitalet, skall prioriteras vid en bedömning av olika möjliga väghållningsinsatser inom ramen för de totalt tillgängliga vägmedlen. Jag är i enlighet härmed beredd att föreslå betydande uppräkningar av samtliga driftanslag.

Anslaget Drift av statliga vägar avses täcka kostnaderna för servicearbeten, underhållsarbeten samt vissa förbättringsarbeten inom de olika delarna av det statliga vägnätet. För innevarande budgetår är anslaget 1 355 milj. kr. Av anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar har därjämte 30 milj. kr. fördelats till underhållsarbeten i form av beläggningsarbeten på statliga vägar.

Betydande insatser i form av beredskapsarbeten har även avsett förbättringsåtgärder. Under den senaste femårsperioden har således för detta ändamål sammanlagt ca 350 milj. kr. anvisats över elfte huvudtiteln. Dessa arbeten, som primärt tillkommit från allmän sysselsättningssynpunkt, har bidragit till att påskynda genomförandet av vägverkets långsiktiga program för upprustning av de sekundära och tertiära vägarna.

Med hänsyn till de angelägna behov av olika driftåtgärder som föreligger är jag beredd att föreslå en anslagsökning med 155 milj. kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. För den statliga vägdriften skulle därmed under kalenderåret 1977 komma att disponeras (1 355+155) 1 510 milj. kr. Inom denna ram räknar jag med att vägverket vid normal omfattning av servicearbeten kan utföra slitlager-

och torrläggningsarbeten i större omfattning än innevarande år. Därutöver räknar jag med att förbättringsarbeten kan utföras i samma omfattning som under de senaste åren.

För anslaget Bidrag till drift av kommunala vägar och gator beräknar jag en höjning med 30 milj. kr. — eller nära 15 % — jämfört med det för innevarande budgetår anvisade anslaget om 205,7 milj. kr. Jag förordar således för nästa budgetår ett anslag av 235,7 milj. kr. Jag är inte beredd att förorda en sådan omläggning av anslagsperioden för bidragsdelen till att avse framförliggande kalenderår som vägverket har föreslagit.

Under anslaget Bidrag till drift av enskilda vägar m. m. har under senare budgetår väsentligt ökade medel ställts till förfogande. För innevarande budgetår är anslaget upptaget med 93 milj. kr. Härtill kommer ca 7 milj. kr. från anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder. Av totalbeloppet 100 milj. kr. kan ca 11,7 milj. kr. beräknas avse iståndsättningsarbeten, vilket möjliggör en väsentlig standardförbättring av det enskilda vägnätet. Den balans av innestående ansökningar om statsbidrag till i och för sig statsbidragsberättigade enskilda vägar som uppkommit under senare år har under åren 1974 och 1975 kunnat avvecklas.

Jag är beredd att föreslå en fortsatt kraftig satsning på det från flera synpunkter viktiga enskilda vägnätet och förordar en medelsanvisning för nästa budgetår med 108 milj. kr., dvs. en ökning jämfört med innevarande budgetår med 15 milj. kr. Med den förordade medelsanvisningen räknar jag med att — utan ianspråktagande av några medel från anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder — samtliga nya inkomna ansökningar, motsvarande ca 1 000 km väg, kan få bidrag. Därtill beräknas från anslaget statsbidrag kunna lämnas även till iståndsättningsarbeten på vägar som redan uppbär statsbidrag till barmarksunderhåll och vintervägh åll ning.

Jag är inte beredd att förorda en sådan omläggning av anslagsperioden för bidragsdelen till att avse framförliggande kalenderår som föreslagits av vägverket.

Genom beslut den 27 oktober 1972 uppdrog Kungl. Maj:t åt statens vägverk att genomföra en översyn av statsbidragssystemet för enskilda vägar. Vägverket har i mitten av december 1975 lämnat en utredningsrapport. Denna remissbehandlas f. n.

Vad gäller väg- och gatubyggandet vill jag i följande tabell inledningsvis redovisa det ungefärliga utfallet av investeringarna inom denna sektor under perioden 1970—1974 samt de beräknade kostnaderna under åren 1975 och 1976. I de angivna beloppen för beredskapsarbeten, som avser statsbidragsdelen för alla kategorier vägar, ingår även kostnaderna för vissa förbättringsarbeten av driftkaraktär.

Vid sidan av de ordinarie vägbyggnadsanslagen har, som framgår

År	Ordinarie statliga vägbyggnadsarbeten	Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder	Ordinarie kommunala vägbyggnadsarbeten	Byggande av enskilda vägar	Beredskapsarbeten	Summa
1970	693		300	23	260	**1 276**
1971	684		325	23	315	**1 347**
1972	685		330	23	589	**1 627**
1973	725		331	23	468	**1 547**
1974	[1]840		331	25	414	**1 610**
1975[2]	745	200	344	27	260	**1 576**
1976[2]	765	200	350	27	420	**1 762**

[1] Varav på tilläggsstat 115.
[2] Beräknade belopp.

av tabellen, betydande belopp årligen anvisats av beredskapsmedel som kommit vägnätet tillgodo. Dessa insatser har primärt motiverats av sysselsättningspolitiska skäl. Det har dock ansetts viktigt att som beredskapsarbeten välja ut vägföretag som ingår i gällande flerårs- och långtidsplaner. Därigenom har det varit möjligt att förutom den egentliga sysselsättningseffekten även uppnå en positiv effekt från trafiksäkerhets- och framkomlighetssynpunkt. Beredskapsarbetena har därjämte speciellt för norrlandslänen inneburit en allmän förbättring av vägnätet, vilket stöder strävandena mot en bättre regional balans i fråga om bebyggelse- och näringslivsutveckling. Jämfört med den normala fördelningen mellan riks- och länsvägar av de ordinarie vägbyggnadsmedlen kan det vidare konstateras att en större andel av beredskapsmedlen är att hänföra till den senare vägkategorin.

Som jag tidigare nämnt, togs föregående budgetår upp ett konjunkturbetingat väganslag, Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar. Hela anslaget för innevarande budgetår, 200 milj. kr., har ställts till vägverkets förfogande. För att bibehålla handlingsberedskapen i sysselsättningsavseende och samtidigt ha möjlighet att då sysselsättningsläget så kräver påskynda och tidigarelägga angelägna vägföretag samt utföra förbättringar på bl. a. regionalpolitiskt viktiga länsvägar, förordar jag att ett motsvarande anslag tas upp även för nästa budgetår. Anslaget bör därvid anvisas med samma belopp som för innevarande budgetår, dvs. 200 milj. kr. Anslaget bör ställas till regeringens förfogande att disponeras för särskilda insatser i fråga om drift och byggande av statliga vägar, när detta är motiverat av konjunkturpolitiska eller andra skäl. Anslaget har hittills visat sig mycket värdefullt när det bl. a. gällt att snabbare kunna utföra angelägna vägprojekt som t. ex. Väg E 3, Kapellskärsvägen i Stockholms län och riksväg 40 Borås—Göteborg. Jag bedömer det möjligt att avsätta en större andel av anslaget än tidigare till större projekt, som är angelägna från såväl vägpolitiska som sysselsätt-

ningsmässiga utgångspunkter, t. ex. vissa delar av väg E 6 i norra Halland. Planeringen av ifrågakommande åtgärder bör ske i samråd med AMS.

Anslaget Byggande av statliga vägar är för innevarande budgetår 765 milj. kr. Av anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar har härjämte för innevarande budgetår fördelats 160 milj. kr. till byggande av statliga vägar. Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp, dvs. med 765 milj. kr. Som jag anfört tidigare bör därvid en förhållandevis större andel av det särskilda anslaget tas i anspråk för uppsnabbning av vissa angelägna större vägprojekt. Jag vill i sammanhanget peka på att regeringen denna dag av sysselsättningsskäl beslutar om tidigareläggning av vissa anläggningsarbeten. Därvid ställs ytterligare 150 milj. kr. till förfogande för byggande av vägar.

Anslaget Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp, dvs. med 350 milj. kr.

Anslaget Bidrag till byggande av enskilda vägar bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp, dvs. med 26,8 milj. kr.

Kostnadsramarna för år 1977 för anslagen Drift av statliga vägar resp. Byggande av statliga vägar bör i princip bestämmas till samma belopp som anslagen. Det bör ingå i regeringens befogenheter att i den mån arbetsmarknadsläget, kravet på en ändamålsenlig planering av verksamheten eller andra särskilda skäl motiverar det bemyndiga vägverket att under år 1976 resp. 1977 jämka de föreskrivna kostnadsramarna för dessa år, t. ex. genom att under andra halvåret 1976 i förväg ta i anspråk behövliga belopp av de medel under de kalenderårsberäknade anslagen, som kan bli anvisade för verksamhetsåret 1977.

Jag hemställer att regeringen

ger riksdagen till känna vad jag har anfört i det föregående om vägväsendet.

B 1. Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter

1974/75	Utgift	4 837 000
1975/76	Anslag	6 560 000
1976/77	Förslag	7 465 000

Från detta anslag bestrids kostnaderna för central administration (andel), översiktlig vägplanering, fastställande av arbetsplaner samt försvars- och järnvägsärenden.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 9 584 000 kr. för budgetåret 1976/77 avseende verksamheten under år 1977. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Jag bedömer att kostnaderna för år 1977, som jag beräknar till 7,4 milj. kr., ungefärligen kommer att fördela sig på följande sätt. Jag har därvid även för år 1977 beräknat medel för en tjänst för översiktlig vägplanering.

Plan	Kr.
Central administration	1 400 000
Översiktlig vägplanering	1 700 000
Fastställande av arbetsplaner	410 000
Försvarsfrågor	3 665 000
Järnvägsärenden m. m.	290 000
	7 465 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 465 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 2. Drift av statliga vägar

1974/75 Utgift	1 215 553 000	Reservation	525 274 000
1975/76 Anslag	1 355 000 000		
1976/77 Förslag	1 510 000 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för de delar av vägverkets verksamhet som är hänförliga till driften av de statliga vägarna samt vissa förbättringsarbeten, vilka avser främst de sekundära och tertiära vägnäten.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 1 734,5 milj. kr. resp. 1 612,5 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1976/77 avseende verksamheten under år 1977. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Kostnadsramen för år 1976 har fastställts till 1 355 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att kostnadsramen för år 1977 bestäms till 1 510 milj. kr. och att anslag begärs med samma belopp. Förslaget innebär en ökning av anslaget för nästa budgetår med 155 milj. kr.

I följande sammanställning redovisas hur kostnaderna för vägdriften beräknas i stort fördela sig under år 1977. Sammanställningen visar även de ungefärliga beräknade kostnaderna för innevarande år (milj. kr.).

Plan	1976	1977	
		Vägverket	Föredraganden
Central administration	22,2	26,0	26,0
Regional administration	25,1	30,0	30,0
Servicearbeten	651,0	719,0	704,0
Underhållsarbeten	515,0	839,5	610,0
Förbättringsarbeten	141,7	120,0	140,0
	1 355,0	**1 734,5**	**1 510,0**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Drift av statliga vägar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 510 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 3. Byggande av statliga vägar

1974/75 Utgift	840 560 000	Reservation	398 947 000
1975/76 Anslag	765 000 000		
1976/77 Förslag	765 000 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för de delar av vägverkets verksamhet som är hänförliga till byggande av statliga vägar samt vissa förbättringsarbeten.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag om 1 001,5 milj. kr. resp. 901,5 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1976/77 avseende verksamheten under år 1977. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Kostnadsramen för år 1976 har fastställts till 765 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att

kostnadsramen för år 1977 bestäms till 765 milj. kr. och att anslag begärs med samma belopp. Förslaget innebär oförändrad medelstilldelning.

I följande sammanställning redovisas hur kostnaderna för vägbyggandet beräknas i stort fördela sig under år 1977. Sammanställningen visar även de ungefärligen beräknade kostnaderna för innevarande år (milj. kr.).

Plan	1976	1977	
		Vägverket	Föredraganden
Central administration	26,9	32,0	32,0
Regional administration	22,8	29,0	29,0
Byggande av riksvägar	506,4	691,4	525,0
Byggande av tunnelbanor	39,0	5,0	5,0
Byggande av länsvägar	161,9	236,1	164,0
Utrednings- och utvecklingsverksamhet	8,0	8,0	10,0
	765,0	**1 001,5**	**765,0**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggande av statliga vägar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 765 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar

1974/75 Utgift	[1]75 000 000	Reservation	125 000 000
1975/76 Anslag	200 000 000		
1976/77 Förslag	200 000 000		

[1] Nytt anslag.

Från detta anslag bestrids kostnaderna för de särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar som kan aktualiseras av konjunkturmässiga eller andra skäl.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag om 215 milj. kr. resp. 140 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1976/77 avseende verksamheten under år 1977. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att kostnadsramen för år 1977 bestäms till 200 milj. kr. och att anslag begärs med samma belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 5. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator

1974/75	Utgift	184 465 000	Reservation	304 000
1975/76	Anslag	205 700 000		
1976/77	Förslag	235 700 000		

Från detta anslag lämnas bidrag till kommun med 95 % av det belopp vartill de skäliga kostnaderna för drift av de bidragsberättigade vägarna och gatorna beräknas uppgå. Driftkostnaden fastställs för en tvåårsperiod av statens vägverk efter kommunens hörande. Beräkningen kan justeras under löpande tvåårsperiod, om väsentligt ändrade förhållanden inträder. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen (1971: 955, ändrad 1972: 186) om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 260,9 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Vidare begär verket att 261 milj. kr. för bidragsgivning avseende år 1977 anvisas redan budgetåret 1976/77. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag, att anslaget tas upp med 235,7 milj. kr., innebärande en uppräkning med 30 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	900 000
Bidragsbelopp	234 800 000
	235 700 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Bidrag till drift av kommunala vägar och gator* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 235 700 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 6. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator

1974/75 Utgift	394 657 000	Reservation	146 976 000
1975/76 Anslag	350 000 000		
1976/77 Förslag	350 000 000		

Från detta anslag lämnas bidrag till kommuns kostnad för byggnadsföretag med 95 % till byggande av väg samt till byggande av gata mot vilken enligt gällande stadsplan utfart eller annan utgång från tomt eller annan fastighet inte får anordnas. Dessutom utgår bidrag med 95 % till utförande av större konstarbete eller trafikanordning, som ingår i gata. Till annat bidragsberättigat gatubyggnadsarbete utgår statsbidrag med 85 %. I kostnaden för byggnadsföretag får inräknas skälig ersättning för mark och för intrång, som föranleds av vägs eller gatas byggande eller användande.

Bidrag utgår i mån av tillgång på medel och enligt av statens vägverk fastställd fördelningsplan för fem år. Fördelningsplanen skall förnyas vart tredje år. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen (1971: 955, ändrad 1972: 186) om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner. Statsbidrag till byggande av tunnelbana kan under vissa förutsättningar utgå från detta anslag till kommun, landstingskommun och kommunalförbund. Denna bidragsgivning regleras genom kungörelsen (1971: 956) om statsbidrag till byggande av tunnelbana. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 395,8 resp. 350,8 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1976/77. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget tas upp med 350 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	5 700 000
Bidragsbelopp	344 300 000
	350 000 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 7. Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.

1974/75 Utgift	88 259 000	Reservation	15 626 000
1975/76 Anslag	93 000 000		
1976/77 Förslag	108 000 000		

Från detta anslag lämnas bidrag till drift av enskild väg av väsentlig betydelse för en stor allmänhet. Bidrag kan även utgå om vägen är utfart för en bebyggelse och av betydande längd eller om vägens drift är synnerligen betungande för väghållaren. Bidrag utgår med 70 % av beräknad kostnad för väghållningen. Bidrag kan beviljas med 85 % om synnerliga skäl föreligger. Vidare kan s. k. iståndsättningsbidrag beviljas med 70 % för åtgärder som bedöms nödvändiga från trafiksäkerhetssynpunkt. Från anslaget lämnas även bidrag till anskaffning av redskap för driften. Slutligen utgår från anslaget bidrag till kostnader för viss passbåtstrafik m. m. Huvuddelen av bidragsgivningen regleras genom kungörelsen angående statsbidrag till enskild väghållning (1952: 793, ändrad senast 1971: 958) och kungörelsen (1952: 417, ändrad 1963: 102) angående statligt stöd till anskaffning av maskiner och redskap för rationalisering av underhållsarbetet på vissa enskilda vägar. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av ca 131,1 resp. 119,6 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1976/77. Vidare begär verket att 131 milj. kr. för bidragsgivning avseende år 1977 anvisas redan budgetåret 1976/77. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget för budgetåret 1976/77 tas upp med 108 milj. kr., innebärande en ökning med 15 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	8 800 000
Bidragsbelopp	99 200 000
	108 000 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1976/77 statlig lånegaranti för lån

avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar beviljas intill ett belopp av 120 000 kr.

2. till *Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 108 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen;

B 8. Bidrag till byggande av enskilda vägar

1974/75	Utgift	27 009 000	Reservation	17 594 000
1975/76	Anslag	26 800 000		
1976/77	Förslag	26 800 000		

Från anslaget lämnas bidrag till byggande av enskild väg av väsentlig betydelse för en bygds befolkning. Bidrag lämnas till kostnad för arbetsplan med 70 % samt till beräknad övrig kostnad för företaget med högst 70 %. Föreligger synnerliga skäl kan sistnämnda bidrag höjas till högst 85 %. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen angående statsbidrag till enskild väghållning (1952: 793, ändrad senast 1971: 958). Bidrag lämnas även till byggande av enskild väg som utgör tillfartsväg till naturområde för rekreation och friluftsliv eller av annat skäl är av särskild betydelse för fritidsändamål. Även för denna bidragsgivning gäller i tillämpliga delar nämnda kungörelse. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 40,1 resp. 35,1 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1976/77. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget tas upp med 26,8 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	5 000 000
Bidragsbelopp	21 800 000
	26 800 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggande av enskilda vägar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 26 800 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 9. Tjänster till utomstående

1974/75	Utgift	10 390 000
1975/76	Anslag	12 300 000
1976/77	Förslag	14 207 000

Från anslaget bestrids vissa kostnader inom vägverket för planering m. m. av beredskapsarbeten åt arbetsmarknadsstyrelsen.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 14 900 000 kr. för budgetåret 1976/77 avseende verksamheten under år 1976. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget för budgetåret 1976/77 till ca 14,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tjänster till utomstående* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 207 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 10. Avsättning till statens automobilskattemedelsfond

I vägtrafikskattelagen (1973: 601, ändrad senast 1975: 276) återfinns de grundläggande bestämmelserna för beskattning av bilismen.

I följande sammanställning redovisas det faktiska utfallet av automobilskattemedlens specialbudget för de senaste fem budgetåren (milj. kr.).

Budgetår	Nettoinkomster	Nettoutgifter	Överskott	Behållning på fonden	Reservationer
1970/71	3 243,1	2 634,1	609,0	2 453,7	990,3
1971/72	3 348,6	2 830,1	518,5	2 754,0	1 208,5
1972/73	3 473,6	3 169,8	303,8	3 003,4	1 262,9
1973/74	3 642,0	3 323,6	318,4	3 180,0	1 407,7
1974/75	3 713,2	3 614,9	98,3	3 381,3	1 301,6

De sammanlagda utgifterna under de olika väganslagen m. m. för budgetåret 1976/77 har jag beräknat till 3 217 milj. kr.

För trafiksäkerhet, vissa bidrag m. m. beräknar jag för andra anslag under sjätte huvudtiteln sammanlagt ca 154 milj. kr., att avräknas mot automobilskattemedlen. Under andra, åttonde, nionde och elfte huvudtitlarna föreslås därjämte att ca 778 milj. kr. skall avräknas mot dessa medel. Totalt bör alltså för dessa ändamål ca 932 milj. kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Enligt den sålunda redovisade beräkningen skulle det totalbelopp som avses täckas av automobilskattemedlen för budgetåret 1976/77 uppgå till sammanlagt (3 217+154+778) 4 149 milj. kr., vilket innebär en ökning i förhållande till motsvarande på statsbudgeten för innevarande budgetår uppförda anslagsbelopp med ca 360 milj. kr.

Chefen för finansdepartementet har beräknat inkomsterna på automobilskattemedlens specialbudget för budgetåret 1976/77 till sammanlagt 4 012 milj. kr.

Hela sistnämnda belopp disponeras för att täcka anslag på driftbudgeten. Därutöver får 137 milj. kr. tas ur budgetutjämningsfonden och där redovisas under särskild titel.

Anslaget bör föras upp med endast ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till statens automobilskattemedelsfond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C. TRAFIKSÄKERHET

C 1. Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader

1974/75 Utgift 17 720 000
1975/76 Anslag 18 525 000
1976/77 Förslag 22 336 000

Trafiksäkerhetsverket är central myndighet för uppgifter rörande trafikreglering, fordonskontroll, förarutbildning, körkort, bil- och körkortsregistrering samt information och allmänt trafiksäkerhetsarbete.

Trafiksäkerhetsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra byråer, nämligen trafik- och informationsbyrån, fordonsbyrån, körkortsbyrån och kanslibyrån samt en registeravdelning för bil- och körkortsregistren. Till verket är knutet ett registerråd med uppgift att bistå verket i mera betydelsefulla frågor rörande registerverksamheten. För förarprov, fordonsbesiktning m. m. finns en regional organisation med sju distrikt.

Från förevarande anslag bestrids kostnaderna för verkets styrelse, verkschefens sekreterare, trafik- och informationsbyrån, sex tjänster inom kanslibyrån, en avdelningsdirektör för viss utredningsverksamhet samt — inom den regionala organisationen — sju förste byråingenjörer för viss tillsynsverksamhet, sju byråassistenter för allmän informationsverksamhet, sju byråassistenter för uppgifter i samband med trafikundervisning i skolorna, sju bilinspektörer för arbete med bl. a. buller- och avgaskontroll samt fyra kontorister.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Verket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	55	+7	+1
Övrig personal	16	+1	—
	71	**+8**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	5 517 000	+2 140 000	+1 437 000
Sjukvård	14 000	+ 3 000	—
Reseersättningar	530 000	+ 247 000	+ 68 000
därav utrikes resor	(25 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	756 000	+ 266 000	+ 190 000
Expenser	557 000	+ 331 000	+ 139 000
därav representation	(3 000)	(+ 2 000)	(—)
därav engångsutgifter	(—)	(+ 28 000)	(—)
Informationsverksamhet	10 050 000	+4 400 000	+1 900 000
Materialundersökningar m. m.	500 000	+ 80 000	+ 35 000
Utredningsuppdrag	600 000	+ 120 000	+ 42 000
Övriga utgifter	2 000	—	—
	18 526 000	**+7 587 000**	**+3 811 000**
Uppbördsmedel			
Ersättningar för uppdrag	— 1 000	—	—
	18 525 000	**+7 587 000**	**+3 811 000**

Statens trafiksäkerhetsverk

Trafiksäkerhetsverket anmäler att man finner det angeläget att principbeslut fattas om viss ny organisation för verket i enlighet med tidigare av verket framfört förslag.

Till budgetåret 1976/77 behövs följande förändringar av anslaget.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 855 000 kr., varav 147 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle nödvändigtvis komma att betyda minskad informationsverksamhet. Vidare måste uppdragen åt utomstående att utföra materialprovningar, utredningar och undersökningar skäras ned.

3. Olycksdata utgör den fundamentala utgångspunkten för trafiksäkerhetsarbetet och verket måste ha möjlighet att fortlöpande följa, analysera och bedöma olycksläget. För bl. a. kontinuerliga studier av olycksutvecklingen vilka bl. a. tjänar som bedömningsunderlag för verksledningen behövs ytterligare en förste byråsekreterare (+87 424 kr.).

4. För att erhålla slagkraftiga kampanjer i verkets informationsverksamhet genomförs såväl förprövningar som effektmätningar. För dessa arbetsuppgifter behövs förstärkning med en amanuens/byråsekreterare (+75 331 kr.).

5. I verkets informationsverksamhet framställs ett mycket omfattande kampanjmaterial. För planering och övervakning av distributionen av detta material och för samordning av informationssekreterarnas arbete behöver trafik- och informationsbyråns informationssektion förstärkas med en förste byråsekreterare (+100 616 kr.).

6. Informationsverksamheten planeras i samarbete med myndigheter, organisationer och företag bl. a. för att dessa skall kunna ansluta egna informationsaktiviteter till verkets kampanjer. För detta samarbete och för produktion av informationsmaterial som riktar sig till organisationer m. fl. behövs ytterligare en förste byråsekreterare inom informationssektionen. Vidare behövs inom sektionen ytterligare ett kvalificerat biträde (+151 657 kr.).

7. Inom kanslibyrån handläggs bl. a. ansökningar om dispenser från olika bestämmelser i vägtrafiklagstiftningen, remissärenden och vissa allmänna administrativa frågor. Till följd av arbetsuppgifternas omfattning behövs ytterligare en förste byråsekreterare (+90 900 kr.).

8. Trafiksäkerhetsverket har att övervaka tillämpningen av bestämmelserna i vägmärkeskungörelsen och de av verket utfärdade föreskrifterna rörande olika trafikreglerande anordningar. För detta ändamål finns i den regionala organisationen en förste byråingenjör i varje distrikt. Utöver övervakningsuppgiften skall denna personal stå väghållarna till tjänst med råd i trafikreglerings- och utmärkningsfrågor. Ar-

betsuppgifterna har visat sig vara så omfattande att en förstärkning av verkets regionala organisation med två förste byråingenjörer krävs (+201 232 kr.).

9. För att klara nödvändiga uppgifter har verket i den regionala organisationen måst anställa extra personal dels för tillsyn av tillämpningen av föreskrifterna om olika trafikreglerande åtgärder och dels för kontorsarbete åt bl. a. informationssekreterarna och skolkonsulenterna i de tre distrikt, där det inte inrättats särskilda biträdestjänster för dessa uppgifter. Medel behöver därför beräknas för denna personal (+290 000 kr.).

10. Informationsverksamheten siktar till att öka allmänhetens kunskaper om trafik och trafikregler och att ge rekommendationer om uppträdandet i trafiken. Verksamheten planeras för längre tidsperioder med närmare precisering av målsättning, innehåll, media etc. Aktiviteterna följs upp genom undersökningar för att mäta effekten av dem och få underlag för det fortsatta arbetet. Informationen sprids med hjälp av massmedia samt genom kursverksamhet och via trafiksäkerhetskommittéer och organisationer m. m.

Trafiksäkerhetsverkets informationsinsatser koncentreras under år 1976 på kampanjen "Barn i trafiken", vilken är en gemensam satsning på ökad trafiksäkerhet för barnen genomförd av olika myndigheter, organisationer bl. a. inom skolan och det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet samt på företag. Kampanjen, som riktar sig mot de vuxna med tonvikt på bilisterna, startar under våren 1976 med tyngdpunkten på massmediainsatser och på lokala aktiviteter, vilkas genomförande dock får sin största omfattning under hösten med början vid skolstarten.

I den långtidsplan för informationsverksamheten som verket fastställt har för år 1977 upptagits huvudaktiviteten "Till och från arbetet". Detta angelägna område avses att belysas ur flera olika aspekter och ett grundligt förberedelsearbete har redan startats. Kampanjen skall planeras av arbetsgrupper med representanter för berörda myndigheter och organisationer samt av behövlig expertis. Betydelsefullt är bl. a. att fästa företagens uppmärksamhet på de många trafikolyckorna vid färder till och från arbetet och att söka få företagen att genomföra interna kampanjer under hösten 1977. För att nå önskade resultat av kampanjen är det väsentligt att kraftfulla insatser görs i massmedia. För bl. a. detta ändamål erfordras medelsförstärkningar. Totalt beräknas för informationsverksamheten ett ytterligare medelsbehov av 2 400 000 kr.

11. För sjukvård beräknas ett medelsbehov av 3 000 kr. för nytillkommande personal. Under anslagsposten Reseersättningar behövs ytterligare 150 000 kr. till resor för den personal, som har inspekterande arbetsuppgifter eller uppgifter inom informationsverksamheten, skolan eller trafikregleringsområdet. Med hänsyn till begärd personalökning be-

hövs ytterligare 46 000 kr. och för resor till Borlänge behövs 20 000 kr. till följd av verkets omlokalisering till denna ort år 1978.

12. För nytillkommande personal beräknas lokalkostnader om 55 000 kr. och expenser om 63 000 kr.

Föredraganden

De av trafiksäkerhetsverket i anslagsframställningen framförda förslagen avseende verkets framtida organisation övervägs inom trafiksäkerhetsutredningen (K 1973: 07). I dess uppdrag ligger bl. a. att bedöma behovet av organisatorisk anpassning av verksamheten.

För trafiksäkerhetsverket förordar jag under förvaltningskostnads- och uppdragsanslagen en uppräkning med drygt 9,2 milj. kr. för att möjliggöra bl. a. viss personalförstärkning och en utvidgad informationsverksamhet. För bil- och körkortsregistrering samt framställning av körkort föreslås en nedräkning med 1,1 milj. kr. till 58,4 milj. kr.

Under förvaltningskostnadsanslaget beräknar jag en höjning med 3,8 milj. kr. till 22 336 000 kr. Härvid har jag bl. a. beräknat medelsutrymme inom den regionala organisationen för en förste byråingenjör med vissa tillsynsuppgifter och för extrapersonal. Jag har även beräknat ytterligare 1,9 milj. kr. för informationsverksamhet — för vilket ändamål därmed disponeras 11 950 000 kr. — samt ytterligare medel bl. a. för reseersättningar, materialundersökningar och utredningsuppdrag.

Med hänvisning till det anförda och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 22 336 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 2. Statens trafiksäkerhetsverk: Uppdragsverksamhet

1974/75	Utgift	25 189 000
1975/76	Anslag	24 139 000
1976/77	Förslag	29 574 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för fordonsbyrån, körkortsbyrån samt kanslibyrån och den regionala organisationen med under anslag C. 1 angivna undantag. Vidare täcks kostnaderna för anskaffning och underhåll av utrustning för fordonsbesiktning samt utbildning.

Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1976/77 till 31 milj. kr. (1975/76 30 milj. kr.).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Verket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	82	+11	+2
Övrig personal	178	+ 3	—
	260	**+14**	**+2**
Anslag			
Lönekostnader	16 714 000	+5 895 000	+4 452 000
Sjukvård	49 000	+ 5 000	+ 1 000
Reseersättningar	2 195 000	+ 337 000	+ 195 000
Lokalkostnader	3 001 000	+ 704 000	+ 675 000
Expenser	1 529 000	+ 522 000	+ 335 000
därav engångsutgifter	(21 000)	(+ 29 000)	(— 15 000)
Utrustning	400 000	— 200 000	— 250 000
därav engångsutgifter	(300 000)	(— 300 000)	(— 300 000)
Övriga utgifter	251 000	+1 027 000	+ 27 000
	24 139 000	**+8 290 000**	**+5 435 000**

Statens trafiksäkerhetsverk

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 149 000 kr., varav 464 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En minskning av anslaget enligt 0-alternativet skulle medföra dels att möjligheterna för verket att genom flygande inspektion kontrollera fordon i trafik skulle minska, dels att mindre tid kunde ägnas åt prövning av körkortssökandena genom att antalet sökande i prövningsgrupperna måste ökas.

3. Inom fordonsbyråns inspektionssektion utarbetas bl. a. de krav som uppställs för typ- och registreringsbesiktning av fordon. För bl. a. framtagning av föreskrifter rörande motorredskap och terrängmotorredskap behövs förstärkning med en byrådirektör (+105 446 kr.).

4. Inspektionssektionen svarar bl. a. för redigeringen av verkets tekniska handböcker, som används av bilinspektörer, besiktningsmän och polismän i arbetet med besiktning av fordon samt av tillverkare, verkstäder och andra verksamma inom fordonsbranschen. Handböckerna spelar en viktig roll såsom informationskälla om nya och ändrade bestämmelser, och det är därför angeläget att dessa snabbt kan införas i handböckerna. På grund av arbetsuppgifternas omfattning erfordras förstärkning med en förste byråingenjör på inspektionssektionen (+96 127 kr.).

5. För utarbetande av nya bestämmelser om fordons beskaffenhet och utrustning baserade på internationella reglementen eller på forsknings- och utredningsarbete i vårt land behövs inom inspektionssektionen ytterligare en byråingenjör. Inom sektionen handläggs även dispenser från bestämmelser i terrängtrafikkungörelsen (1972: 594), fordonskungörelsen (1972: 595), bilavgaskungörelsen (1972: 596) och från ver-

kets egna föreskrifter om fordon. För detta arbete samt för information till allmänheten om nämnda bestämmelser behöver fordonsbyråns inspektionssektion även förstärkas med en byråingenjör (+163 596 kr.).

6. Fordonsbyråns typbesiktningssektion har fått utökade arbetsuppgifter i samband med typbesiktningen av fordon genom att kontrollen av bilarnas konstruktion med avseende på luftföroreningar från motorn har utökats avsevärt på fordon av 1976 och senare års modeller, eftersom dessa fordon skall kontrolleras enligt de skärpta bestämmelserna i bilavgaskungörelsen. Omfattningen av detta granskning- och provningsarbete visar, att verkets resurser härför behöver förstärkas med två bilinspektörer (+174 848 kr.).

7. Inom körkortsbyrån visar antalet dispensärenden och remissärenden liksom allmänhetens förfrågningar en fortlöpande ökning. Även handläggningen av ärenden rörande utländska körkort ökar i omfattning. För att bl. a. tillgodose allmänhetens anspråk på rimliga handläggningstider behövs en förstärkning med en byråsekreterare (+80 798 kr.).

8. Föreskrifter och anvisningar för förarutbildning, bl. a. i form av kursplaner för de olika körkortsklasserna liksom anvisningar för de olika förarproven, utarbetas inom körkortsbyrån. För dessa uppgifter och för läroboksgranskning behövs förstärkning med en förste byråsekreterare. Inom körkortsbyrån behövs även ytterligare ett biträde (+157 538 kr.).

9. Verkets inköpsverksamhet har med åren blivit alltmer omfattande. F. n. finns dock ingen särskilt anställd befattningshavare för denna verksamhet. För att rationalisera inköpsarbetet behövs inom kanslibyrån förstärkning med en intendent. Även granskningen av reseräkningar och de därmed förknippade tjänsteresetilläggen har blivit en alltmer betungande arbetsuppgift för vilken kanslibyrån behöver förstärkas med en assistent (+148 425 kr.).

10. Till följd av bl. a. ny lagstiftning ökar kraven på verkets personaladministration. En förstärkning behövs härför med en amanuens/byråsekreterare inom kanslibyrån. Även lönearbetet har till följd av bl. a. de alltmer komplicerade avtalen fått ökad omfattning. För detta arbete behöver kanslibyrån förstärkas med en assistent (+143 350 kr.).

11. Den i fordonskungörelsen förutsatta kontrollen av fordons beskaffenhet och utrustning genom bl. a. flygande inspektioner behöver ske kontinuerligt för att nå god effekt. Behovet av denna kontroll är väl dokumenterat — framför allt i fråga om tunga fordon — genom de inspektioner som fortlöpande sker. Resurserna för denna verksamhet är emellertid otillräckliga varför ytterligare en bilinspektör behövs inom den regionala organisationen (+87 924 kr.)

12. De i anslutning till den nyligen genomförda körkortsreformen införda körkortsrutinerna har inte inneburit den arbetsminskning inom verkets regionala organisation som verket i tidigare anslagsframställ-

ningar uttryckt sin tro på. Förstärkningar av personalen vid verkets stationsorter har därför måst ske och för denna personal behöver medel anvisas (+463 000 kr.).

13. För sjukvård beräknas ett medelsbehov av 5 000 kr. för nytillkommande personal.

14. För resor i uppdragsverksamheten bl. a. i samband med flygande inspektion av fordon behövs ytterligare 100 000 kr. och för resor till Borlänge behövs 60 000 kr. Under anslagsposten Rescrsättningar behövs även ytterligare 50 000 kr. med hänsyn till begärd personalökning.

15. För nytillkommande personal beräknas lokalkostnader om 92 000 kr. och expenser om 111 000 kr.

16. Till följd av de alltmer detaljerade föreskrifterna för typbesiktning av fordon och de ändrade bestämmelserna i avgaskungörelsen (1972: 596) om tillåtna avgasutsläpp från fordon och motorer har en kraftig utökning av den tekniska apparaturen i verkets typprovningsanläggning skett. För förnyelse, underhåll och komplettering av denna utrustning behöver anslaget för utrustning ökas med 100 000 kr.

17. Behovet av särskilda platser där bilförare under säkra förhållanden och utan att störas av omgivande trafik kan träna upp förmågan att på ett säkert sätt manövrera sitt fordon i olika situationer och särskilt i halt väglag har undan för undan ökat. För att i körkortsutbildningen kunna ställa krav på obligatorisk utbildning i körning på halt väglag och i kritiska situationer samt pröva dc körkortssökande i dessa avseenden behövs körövningsplatser på olika platser i landet. Under senare tid har sådan utbildning kunnat komma till stånd på några få platser dit således körkortssökande hänvisas för obligatorisk övning före avläggande av körkortsprov. Erfarenheterna av verksamheten är mycket goda och kraven på tillgång till fler körövningsplatser gör sig alltmer gällande.

Problem med finansieringen av anläggningskostnaderna utgör anledningen till att inte fler övningsplatser kommit till utförande. Möjligheter bör därför tillskapas att stimulera kommunerna till engagemang i utförande av körövningsplatser. För att verket skall kunna lämna bidrag till anläggande av särskilda körövningsplatser för s. k. halkkörning behövs 1 milj. kr. Medlen torde kunna anvisas under anslagsposten Övriga utgifter.

Föredraganden

För budgetåret 1976/77 förordar jag en uppräkning av uppdragsanslaget med drygt 5,4 milj. kr. till ca 29,6 milj. kr. Härvid har jag beräknat medelsutrymme för två nya tjänster inom fordonsbyrån, nämligen en förste byråingenjör för bl. a. arbete med verkets tekniska handböcker och en bilinspektör för främst typbesiktningsarbete i anslutning till den utökade kontrollen av luftföroreningar.

Utrymme har även beräknats för att tillgodose verkets ökade medelsbehov för bl. a. resor och expenser. Vidare beräknar jag ökade medel för bl. a. underhåll av utrustning vid fordonsbyråns typbesiktningssektion.

Med hänvisning härtill och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 29 574 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 3. Statens trafiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m.

1974/75 Utgift	[1]57 934 000
1975/76 Anslag	59 494 000
1976/77 Förslag	58 381 000

[1] Anslagen Registrering av motorfordon, Kostnader för nytt bilregister m. m. och Kostnader för framställning av körkort m. m.

Den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten som fr. o. m. den 1 januari 1971 byggts upp under bilregisternämndens ledning har den 1 juli 1975 inordnats i trafiksäkerhetsverket som en registeravdelning, varvid bilregisternämndens förordnande upphört.

Från förevarande anslag bestrids trafiksäkerhetsverkets kostnader för

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Verket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal Övrig personal	[1]	[1]	[1]
Anslag			
Lönekostnader	10 939 000	+2 759 000	+2 624 000
Sjukvård	31 000	+ 4 000	+ 4 000
Reseersättningar	265 000	+ 28 000	+ 24 000
därav utrikes resor	(25 000)	(+ 3 000)	(+ 3 000)
Lokalkostnader	2 273 000	+ 481 000	+ 481 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 75 000)	(+ 75 000)
Expenser	3 685 000	+ 802 000	+ 603 000
därav engångsutgifter	(85 000)	(— 65 000)	(— 65 000)
Datamaskinkostnader	14 049 000	+2 027 000	+1 852 000
Utbildning och information	210 000	+ 280 000	+ 105 000
Utgifter för framställning av kontrollmärken	2 740 000	+ 494 000	+ 494 000
Utgifter för framställning och distribution av registreringsskyltar	1 000	—	—
Uppdragsverksamhet m. m.	1 000	—	—
Ersättning till postverket	10 000 000	—2 000 000	—2 000 000
Ersättning till AB ID-kort	15 300 000	—5 300 000	—5 300 000
	59 494 000	**— 425 000**	**—1 113 000**

[1] Enligt trafiksäkerhetsverkets bestämmande inom ramen för tillgängliga medel.

den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten. Vidare täcks kostnaderna för verkets handhavande av körkortstillverkning m. m. samt de direkta ersättningar som för varje körkort skall utgå till postverket och AB ID-kort för deras medverkan i körkortsframställningen.

Kostnaderna för bil- och körkortsregistrering och körkortsframställning m. m. täcks av bl. a. registerhållnings- och skyltavgifter från bil- och körkortsinnehavarna och av särskilda kortavgifter för körkort.

Statens trafiksäkerhetsverk

I anslagsframställning den 20 augusti 1975 och i anslutning därtill lämnade kompletterande uppgifter har trafiksäkerhetsverket hemställt om anslag till bil- och körkortsregistren m. m.

I enlighet med statsmakternas beslut har bilregisternämnden, som genomfört omläggningen av bil- och körkortsregistren, upphört och dess kansli den 1 juli 1975 inordnats som en registeravdelning i trafiksäkerhetsverket. I samband härmed har även verkets kontrollenhet för körkortstillverkning m. m. i Strängnäs, överförts till registeravdelningen.

Verksamheten vid registeravdelningen regleras av vägtrafik- och vägtrafikskattelagstiftningen. Inom ramen för denna skall trafiksäkerhetsverket centralt föra bil- och körkortsregistren. Häri ingår ansvar för dataregister, datamaskindrift, systemutveckling, centrala rutiner för kontrollbesiktning, försäkring, körkort, skyltar m. m. Vidare ingår ansvar för bl. a. uppbörd av vägtrafikskatt, utbyte av körkort, samordning av det regionala arbetet vid länsstyrelserna samt information till allmänheten och särskilt berörda grupper.

Inom bil- och körkortsregistersystemen sker en fortlöpande utveckling bl. a. till följd av genomförandet av olika reformer såsom t. ex. kilometerbeskattning och registrering av nya fordonstyper. I och med att omläggningen av registren är genomförd har dock registeravdelningens verksamhet kommit in i ett något stabilare skede. Detta har möjliggjort en översyn av arbetsformer och rutiner som tidigare har måst uppskjutas.

Arbetsuppgifterna har ökat genom olika reformer. Ett omfattande arbete har ålagts registeravdelningen i anledning av den år 1974 införda kilometerskatten för bilar med annat drivmedel än bensin eller gasol. Antalet kilometerskattepliktiga fordon är i dag ca 200 000. Under budgetåret 1974/75 behandlades 1,2 miljoner avstämplingskort och under samma tid debiterades 625 milj. kr. i kilometerskatt. Fr. o. m. den 1 februari 1975 görs avräkning av kilometerskatt för utlandstrafik även för kilometerskattepliktiga personbilar. Vidare har förberedelser för kilometerbeskattning från den 1 juni 1976 av vissa släpvagnar gjorts genom bl. a. uppbyggnad av register för navräknare. Bland övriga verksamheter av projektkaraktär under budgetåret kan nämnas utarbetande av nya rutiner rörande kontrollbesiktning och försäkring, förberedelser

för registrering av auktoriserade bilskrotare och utbetalning av skrotpremier, utredning om registrering av saluvagnslicenser och arbete med nya beräkningsmetoder för fordons bruttovikter.

Kontrollmärkessystemet, som är anknutet till fordonsskatt, trafikförsäkring och kontrollbesiktning samt vissa delar av kilometerskatten, har varit i drift sedan år 1974. Rutinerna har fungerat väl, vilket har bidragit till att tilltron till kontrollmärkessystemet är stor.

Utbytet av körkort har fortskridit planenligt och beräknas vara avslutat den 1 januari 1977. Genom ändring i sekretesslagen har vissa uppgifter i körkortsregistret undantagits från offentlighet.

Under budgetåret 1974/75 har 59 miljoner transaktioner behandlats och 36 miljoner dokument skrivits ut. För de närmaste åren förutses en fortsatt ökning av transaktions- och dokumentationsmängderna, uppskattningsvis med 5,7 miljoner transaktioner och 2,8 miljoner dokument årligen. Produktionen inom bil- och körkortsregistren kan belysas genom några sifferuppgifter:

Bestånd	1974-06-30	1975-06-30	*Ändring*
Antal registerförda fordon	3 720 000	4 071 000	+ 9 %
— varav avregistrerade	226 000	340 000	+ 50 %
Antal registerförda personer	4 475 000	4 391 000[1]	— 2 %
— varav juridiska	195 000	169 000	— 13 %
Antal registerförda körkort	3 670 000	3 788 000	+ 3 %
— varav körkort nya typen	1 040 000	2 577 000	+148 %
— varav återkallade	59 000	60 000	+ 2 %

Utgående dokument	1973/74	1974/75	
Antal postbefordrade dokument	17 564 000	20 452 000	+ 16 %
— varav registreringsbevis	3 208 000	3 330 000	+ 4 %
— varav skatteavier	4 781 000	4 777 000	± 0 %
— varav körkortsunderlag	1 029 000	1 911 000	+ 86 %
— varav anmodan om kontrollbesiktning	2 577 000	2 697 000	+ 5 %

Transaktioner (on line)	1973/74	1974/75	
Antal transaktioner	47 888 000	59 450 000	+ 24 %
— varav frågor via terminal	14 560 000	15 282 000	+ 5 %
— varav uppdateringar via terminal		6 776 000[2]	

Dataregistrering (off line)	1973/74	1974/75	
Antal dataregistrerade dokument	6 253 000	12 732 000	+104 %
— varav optisk läsning	1 610 000	2 050 000	+ 27 %
— varav manuell magnetbandsinkodning	—	881 000	
— varav extern servicebyrå	4 643 000	9 801 000	+111 %

[1] Minskningen beror på rensningar i registren av personer som inte längre är innehavare av fordon eller körkort.
[2] Volymuppgift saknas för 1973/74

Under budgetåret 1976/77 kan motorredskapsutredningens förslag om registrering av motorredskap och vissa förslag av trafikmålskommittén komma att påverka verksamheten vid bil- och körkortsregistren. Under

året beräknas vidare en översyn av drivmedelsransoneringssystemet och ett omfattande vidareutvecklingsarbete inom datasystemet ske.

Till budgetåret 1976/77 behövs följande förändringar av anslaget.

1. Pris- och löncomräkning m. m. — 1 226 000 kr., varav 293 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

På grund av den ökade omfattningen av registreringsverksamheten behöver vissa förändringar göras i bl. a. datamaskinutrustningen. För bl. a. undvikande av långa svarstider i datasystemet, till men för hela systemets funktion, behövs ytterligare en kommunikationsdator och viss utbyggnad av minneskapaciteten m. m. Till följd av de ökade transaktionsvolymerna och kommande registrering av motorredskap behövs ytterligare 32 bildskärmsterminaler vid länsstyrelserna.

Vidare behöver bl. a. kostnaderna för kontrollmärken räknas upp på grund av att antalet märken tidigare varit alltför lågt beräknat. Ersättningarna till postverket och AB ID-kort minskar i och med att utbytet av körkort avslutas under budgetåret 1976/77.

2. Alternativ 0 medför att verksamhetens omfattning skulle begränsas samtidigt som nya arbetsuppgifter tillförs och transaktionsvolymerna ökar. Kostnaderna är till mycket stor del — ca 90 % — att betrakta som systemberoende. Eftersom arbetet inom systemen successivt ökar främst beroende på fordonsparkens tillväxt och ökningen av antalet körkortshavare, finns en inbyggd automatik i kostnaderna liksom i intäkterna. En nedskärning kan således inte genomföras utan en betydande sänkning av ambitionsnivån, vilket i realiteten innebär att anslagsminskningen på detta område leder till kostnadsökningar för länsstyrelserna och andra myndigheter med avsevärt högre belopp.

3. På verksamheten vid registeravdelningen ställs utifrån fortlöpande krav på reformer samtidigt som det inom myndigheten uppkommer behov av vidareutveckling av rutinerna. För bl. a. arbete med utredningar, utvecklingsprojekt, remisser etc. behövs ytterligare en byrådirektör direkt underställd avdelningschefen (+125 634 kr.).

4. För nytillkommet arbete med bl. a. verksamhetsplanering och redovisning samt för ökade personaladministrativa uppgifter behöver den gemensamma kassa- och löne/personalfunktionen förstärkas med ett kvalificerat biträde (+65 397 kr.).

5. Datasystemen går i kontinuerlig drift året runt med test och produktion under dagtid, uppdatering av registren varje natt samt tidskrävande produktion även under lördag/söndag. Dygnet runt krävs driftassistenter för avstämning, kontroll och rättelser av felaktigheter. För dessa uppgifter och för arbetsplanering av driften behövs ytterligare en förste driftassistent inom datadriftenheten (+86 924 kr.).

6. Genom att bl. a. registreringsbevis och avstämplingskort för kilometerskatt skall börja läsas optiskt måste kontinuerlig drift införas vid

den optiska läsaren. På grund härav behövs ytterligare två operatörer inom datadriftenheten (+149 662 kr.).

7. Antalet producerade dokument vid registeravdelningen ökar fortlöpande. För efterbehandling — bl. a. sortering och distribution — av dessa maskinellt framställda dokument behöver datadriftenheten förstärkas med två operatörer (+130 794 kr.).

8. Körkortsutbytet beräknas bli slutfört vid mitten av budgetåret 1976/77. Den extrapersonal som finns vid kontrollsektionen kan därvid avvecklas. Inom dataregistreringssektionen finns behov av tillfälliga förstärkningar, vilket till stor del beror på ojämn arbetsbelastning med stor produktion i anslutning till månadsskiftena. Kostnaderna för tillfällig personal beräknas minska med 139 000 kr.

9. För begärd personalökning beräknas för sjukvård ett medelsbehov av 1 000 kr. Under anslagposten Lokalkostnader behövs en engångsanvisning om 75 000 kr. för utbyggnad av det fysiska säkerhetssystemet kring lokalerna. För övriga lokalkostnader begärs ytterligare 21 000 kr. För expenser behövs ytterligare 5 000 kr.

10. Under anslagsposten Utbildning och information behövs ytterligare 280 000 kr. främst för information om att körkort av äldre typ blir ogiltiga vid utgången av år 1976.

Föredraganden

Omläggningen och uppbyggnaden av de nya bil- och körkortsregistersystemen är nu genomförd och den nya organisationen är i drift. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 1, TU 1975: 1, rskr 1975: 76) har den centrala verksamheten, som har byggts upp under bilregisternämndens ledning, inordnats i trafiksäkerhetsverket som en registeravdelning den 1 juli 1975, varvid bilregisternämndens förordnande upphört. I registeravdelningen ingår även verkets kontroll av körkortstillverkningen. Med uppgift att bistå verket i mera betydelsefulla frågor rörande registerverksamheten har även ett registerråd inrättats.

För budgetåret 1976/77 förordar jag en nedräkning av anslaget Statens trafiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m. med ca 1,1 milj. kr. till ca 58,4 milj. kr.

Jag har beräknat medelsutrymme för bl. a. olika arbetsuppgifter i samband med driften av datamaskinanläggningen. På grund av den ökande omfattningen av registreringsverksamheten har vidare medel beräknats för utbyggnad av datamaskinutrustningen, med bl. a. ytterligare en kommunikationsdator och utbyggnad av minneskapaciteten. Vidare har jag i samråd med chefen för kommundepartementet beräknat medel för ytterligare 13 dataterminaler för länsstyrelsernas behov. Frågan om ytterligare utökning av antalet terminaler till följd av en eventuell registrering av motorredskap kommer att behandlas i särskild ordning. Vidare har medel beräknats bl. a. för lokalkostnader, expenser

och för utbildning och information. Till följd av att utbytet av körkort avslutas under budgetåret 1976/77 har minskade medel beräknats för ersättningar i anslutning till körkortsframställningen.

Med hänvisning härtill och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 58 381 000 kr.

C 4. Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar

1974/75	Utgift	6 987 000	Reservation	13 000
1975/76	Anslag	7 500 000		
1976/77	Förslag	8 200 000		

Från anslaget utgår statsbidrag till järnvägar för sådana säkerhetsanordningar, som huvudsakligen betingas av vägtrafikens säkerhetskrav. Statsbidrag utgår med högst 90 % av beräknad skälig engångskostnad för kryssmärke och annan säkerhetsanordning som vidtagits på grund av bestämmelserna i kungörelsen (1959: 50) angående kryssmärken och säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan järnväg och väg, annan trafiksäkerhetsfrämjande åtgärd till fördel för vägtrafiken såsom siktförbättring eller vägomläggning vid plankorsning inklusive marklösen och ersättning för skada och intrång samt med högst 45 % av engångskostnad för automatisering av befintlig säkerhetsanordning. Principerna för bidragsgivningen framgår av prop. 1964: 1 (bilaga 8. p 25). Genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1970 har utfärdats bestämmelser för anslagets användning, vilka ersatt tidigare, den 29 april 1964 meddelade bestämmelser.

Statens trafiksäkerhetsverk

För genomförande främst under budgetåret 1975/76 har regeringen beslutat om vissa särskilda åtgärder vid järnvägskorsningar. Den 10 april 1975 uppdrog regeringen åt statens järnvägar att i samråd med vägverket och trafiksäkerhetsverket inventera och redovisa de konkreta skyddsåtgärder som lämpligen kan vidtas på kort sikt för att ytterligare förbättra säkerheten vid järnvägskorsningar, i första hand vid plankorsningar mellan järnväg och vägar med allmän trafik.

I skrivelse den 15 april 1975 redovisade statens järnvägar vissa angelägna trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder, som bedömdes kunna igångsättas och till väsentlig del slutföras under budgetåret 1975/76. Kostnaderna för dessa åtgärder har beräknats till 16 milj. kr., varav 10 milj. kr. avser anordnande av planskilda korsningar, 3 milj. kr. avser byggande

av parallellvägar och 3 milj. kr. avser uppsättning av bommar och andra säkerhetsanordningar.

Regeringen har den 15 maj 1975 beslutat att de redovisade åtgärderna skall vidtas.

Beträffande det nuvarande medelsläget på förevarande anslag förelåg vid början av budgetåret 1974/75 godkända planer för åtgärder till en bidragsberättigad kostnad av sammanlagt ca 10,9 milj. kr. Under budgetåret 1974/75 har trafiksäkerhetsverket godkänt sådana planer, för vilka den bidragsberättigade kostnaden beräknats till ca 5,4 milj. kr. Härvid har med hänsyn till medelsläget godkännande av vissa i och för sig nödvändiga säkerhetsåtgärder senarelagts. Under budgetåret har statsbidrag utbetalats med sammanlagt 7,0 milj. kr. Vid ingången av budgetåret 1975/76 fanns obetalda räkningar för utförda åtgärder till ett sammanlagt bidragsberättigat belopp av ca 0,6 milj. kr., varjämte godkända planer för ännu inte utförda åtgärder fanns till en bidragsberättigad kostnad av ca 8,7 milj. kr.

Till följd av kostnadsfördyringar och med hänsyn till nämnd senareläggning i utförandet av redan beslutade åtgärder och önskemål om att öka ambitionsnivån för säkerheten vid järnvägskorsningar behöver förevarande anslag om 7,5 milj. kr till budgetåret 1975/76 höjas med 3,2 milj. kr.

Med skrivelse den 27 juni 1972 har trafiksäkerhetsverket i samråd med statens järnvägar och statens vägverk överlämnat förslag till kungörelse om säkerhetsåtgärder vid plankorsningar mellan järnväg och väg (säkerhetskungörelse). Kostnaderna för däri föreslagna åtgärder för ökad säkerhet i form av uppsättning av kryssmärken, kompletta ljus- och ljudsignaler samt lyktor med växelvis blinkande sken vid helbomsanläggningar och ordnande av belysning vid ett antal korsningar där förenklade säkerhetsåtgärder skulle kunna tillämpas beräknades till sammanlagt 16 milj. kr. för statens järnvägar och 1 milj. kr. för de enskilda järnvägarna. Åtgärderna föreslogs bli genomförda inom en tioårsperiod varvid kostnaden för första året beräknades till 1 milj. kr.

De föreslagna åtgärderna beräknas bli vidtagna sedan nya bestämmelser om säkerhetsanordningar vid plankorsningar har trätt i kraft. För dessa åtgärder behövs under budgetåret 1976/77 med hänsyn till kostnadsfördyringarna ytterligare 1,3 milj. kr., vilket innebär att förevarande anslag totalt behöver höjas med 4,5 milj. kr.

Föredraganden

För budgetåret 1976/77 föreslår jag att anslaget räknas upp med 700 000 kr. till 8,2 milj. kr. Härvid skapas förutsättningar att tillgodose behovet av säkerhetsåtgärder vid ytterligare ett flertal järnvägskorsningar.

Jag vill i sammanhanget erinra om att regeringen för att ytterligare förbättra säkerheten vid järnvägskorsningar beslutat om att särskilda åtgärder skall vidtas under innevarande budgetår till en kostnad av 16 milj. kr, varvid 6 milj. kr. avser uppsättningen av bommar och andra säkerhetsanordningar vid plankorsningar samt byggande av parallellvägar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 8 200 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 5. Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

1974/75	Utgift	2 750 000
1975/76	Anslag	2 750 000
1976/77	Förslag	3 250 000

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)

För budgetåret 1975/76 har föreningen anvisats statsbidrag om 2 750 000 kr. och bidrag från trafikförsäkringsbolagen om 4 328 000 kr. Härutöver beräknar NTF att genom medlemsavgifter, försäljningsverksamhet samt bidrag från företag och enskilda m. m. tillföra verksamheten ca 5,6 milj. kr. Totalt skulle för innevarande budgetåret disponeras ca 12,7 milj. kr.

För att öka effektiviteten i verksamheten har en omorganisation skett av NTF:s kansli. Kansliet omfattar nu fem avdelningar, nämligen en produktionsavdelning, en fält- och informationsavdelning, en avdelning för yrkesförarråd, en barn- och ungdomsavdelning samt en administrativ avdelning. NTF:s budgetsystem har omarbetats med hänsyn till den nya kansliorganisationen.

Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 redovisas i det följande med utgångspunkt i den för innevarande budgetår fastställda budgeten. De automatiska kostnadsökningarna för löner, sociala kostnader, distributions- och produktionskostnader har beräknats till sammanlagt 710 000 kr. och ingår i de under de olika punkterna angivna kostnaderna.

	Budget 1975/76	Beräknad ökning 1976/77
1. Produktionsavdelning	3 500 000	+ 130 000
2. Fält- och informationsavdelning	2 545 000	+ 470 000
3. NTF:s yrkesförarråd	425 000	+ 50 000
4. Barn- och Ungdomsavdelning	6 245 000	+ 775 000
— varav Barnens Trafikklubb	(3 730 000)	(+ 500 000)
	12 715 000	**+1 425 000**

1. *Produktionsavdelningen* svarar bl. a. för NTF:s materialproduktion, produktion och marknadsföring av studiecirkelkurser och försäljning av reflexmaterial och annat trafiksäkerhetsmaterial.

För nyproduktion av material som bl. a. behandlar teman som mörkerkörning, landsvägskörning, vinterkörning, stadskörning och barn i trafik behövs ökade medel. NTF bedriver en omfattande kursverksamhet i samarbete med de olika studieförbunden för fortbildning av olika trafikantgrupper. Till följd av att kursmaterialet kontinuerligt måste revideras bl. a. med hänsyn till vägtrafiklagstiftningen och genom att önskemål finns om att kurser skall utarbetas för fler målgrupper behövs ytterligare medel. NTF har påbörjat verksamhet med utbildning av trafiksäkerhetsombud inom företag. Härför behövs medel för produktion av kursmaterial samt för ett antal kurser och konferenser för i första hand företagens skyddsombud. I samarbete med försvarsmakten har NTF påbörjat utbildning av militära trafiksäkerhetsombud. Denna verksamhet är angelägen eftersom den når ut till ungdomarna. Även för denna utbildning räknar NTF med ökat behov av medel för bl. a. produktion av material. Kostnaderna för produktionsavdelningens verksamhet beräknas för budgetåret 1976/77 till totalt 3 630 000 kr.

2. *Fält- och informationsavdelningen* svarar för fältorganisationen och därmed sammanhängande verksamhet, allmän informationsverksamhet, praktisk fortbildning för allmänheten samt utbildning av ledare och instruktörer för fortbildningsverksamheten.

De till NTF knutna länsförbunden och trafiksäkerhetsföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö har en betydelsefull ställning inom det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet. Utöver att de skall leda och samordna trafiksäkerhetsarbetet inom respektive län är det länsförbundens uppgift att på fältet genomföra NTF:s centrala kampanjer. Länsförbunden har dessutom i ökad omfattning medverkat i de kampanjer som bedrivs i samverkan mellan NTF och statens trafiksäkerhetsverk. NTF:s bidrag till länsförbunden behöver höjas. NTF bedriver allmän upplysningsverksamhet med bl. a. årstidsbundna insatser liksom upplysning riktad till olika trafikantkategorier. För innevarande budgetår har kostnadsökningarna medfört att denna verksamhet har måst minskas. För att förhindra ytterligare inskränkningar behövs ökade medel. Det är betydelsefullt att stimulera intresset för frivillig fortbildningsverksamhet och att därvid vända sig till olika målgrupper såsom företag, organisationer, olika regionala och lokala myndigheter, ungdomar etc. Härför behöver s. k. fortbildningspaket framställas.

För fält- och informationsavdelningens verksamhet under budgetåret 1976/77 beräknas ett totalt medelsbehov av 3 015 000 kr.

3. *NTF:s yrkesförarråd* fortsätter sin verksamhet med bl. a. konferenser för yrkesförare. Den provverksamhet med fortbildning av yrkesförare som påbörjats under innevarande budgetår i samarbete med riks-

polisstyrelsen, trafiksäkerhetsverket, Biltrafikens Yrkesnämnd, Svenska transportarbetareförbundet och Svenska åkeriförbundet beräknas leda till en planmässig fortbildningsverksamhet. Om verksamheten med yrkesförarråd skall kunna utvecklas måste de regionala yrkesförarråden som är knutna till länens trafiksäkerhetsförbund få ökat stöd och totalt beräknas kostnaderna för NTF:s yrkesförarråd till 475 000 kr.

4. *Barn- och ungdomsavdelningen* svarar för Barnens Trafikklubb, hem- och förskolverksamhet, stöd åt skolans trafikundervisning samt ungdomsverksamhet.

Barnens Trafikklubb medför betydande kostnader för NTF och de stora ökningarna av produktions- och distributionskostnaderna har gjort det nödvändigt att fr. o. m. den 1 januari 1976 höja avgiften från 10 kr. till 30 kr. per år. Om inte ökade medel kan ges Barnens Trafikklubb kommer fortsatta höjningar av avgiften sannolikt att leda till att antalet medlemmar i denna mycket betydelsefulla verksamhet kommer att minska. NTF anser att det behövs stora insatser för att förbättra barnens och ungdomarnas situation i trafiken. Det är därför ytterligt beklagligt att NTF av ekonomiska skäl måste vidta åtgärder som minskar det antal barn som i tidig ålder får sin grundläggande trafikfostran. För att Barnens Trafikklubb skall kunna bedrivas med oförändrad avgift och ett oförändrat innehåll i materialet under budgetåret 1976/77 behövs ytterligare 500 000 kr.

För verksamheten för barn i förskolåldern har NTF en omfattande materialproduktion. Vidare har NTF bedrivit kursverksamhet för utbildning av ledare av barntrafikskolor och personal vid förskolor. Tyvärr har kostnadsökningarna medfört att såväl antalet kurser som materialproduktionen har måst inskränkas. Till följd härav och för att möta det behov som skapas av en fortsatt utbyggnad av daghemmen behövs medelsförstärkning.

NTF:s stöd till trafikundervisningen i skolan sker bl. a. genom en omfattande materialproduktion för vilken full kostnadstäckning eftersträvas och genom erbjudanden om olika aktiviteter och genom kurser och konferenser för grundskolans lärare. Framtagandet av materialet sker i samråd med skolöverstyrelsen genom att NTF ingår i skolöverstyrelsens arbetsgrupp TRUSK. Ytterligare insatser behöver göras bl. a. för att intressera barnen för trafiksäkerhet bl. a. genom aktiviteter utanför skolans ram. Verksamheten med NTF:s ungdomsråd behöver utökas och en särskild ungdomssekreterare anställas. Inom ramen för nuvarande resurser finns dock inte möjlighet till detta, varför ytterligare medel behövs. För barn- och ungdomsavdelningens verksamhet under budgetåret 1976/77 behövs 7 020 000 kr., varav 4 230 000 kr. till Barnens Trafikklubb.

NTF beräknar de sammanlagda kostnaderna för verksamheten under budgetåret 1976/77 till 14 140 000 kr. Genom förlagsverksamhet och ge-

nom bidrag och avgifter beräknar NTF att få in ett belopp av 5 637 000 kr. Härefter skulle återstå ett medelsbehov av 8 503 000 kr.

Under förutsättning att NTF från trafikförsäkringsbolagen kan påräkna samma bidrag som för budgetåret 1975/76, dvs. 4 328 000 kr., erfordras således ett statsbidrag med sammanlagt 4 175 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 425 000 kr. jämfört med innevarande budgetår.

Föredraganden

Jag föreslår ett statligt stöd till NTF om 3 250 000 kr., innebärande en ökning med 500 000 kr. jämfört med innevarande budgetår. Jag förutsätter att verksamheten planeras och bedrivs i nära samverkan med statens trafiksäkerhetsverk.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 3 250 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

D. SJÖFART

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket är enligt instruktionen (1969: 320 med senare ändringar) central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör sjöfarten i den mån handläggningen inte ankommer på annan myndighet. Verksamheten skall drivas med huvudsaklig inriktning på handelssjöfarten. I verkets uppgifter ingår bl. a. att ha tillsyn över sjösäkerheten, handha statlig lots- och farledsverksamhet och sjökarteverksamhet, leda statens isbrytning, samordna arbetet för sjöräddning samt att pröva ekonomiska frågor som har betydelse för sjöfartsnäringen och bl. a. frågor om sjöfartsavgifter.

Sjöfartsverket leds av en styrelse. Inom verkets centralförvaltning finns fem avdelningar, driftavdelningen, sjökarteavdelningen, sjöfartsinspektionen, ekonomiavdelningen och administrativa avdelningen. Vidare finns en revisionssektion. Centralförvaltningen är sedan oktober 1975 lokaliserad till Norrköping.

För den regionala verksamheten finns fem lotsdistrikt, sju sjöfartsinspektionsdistrikt samt ett sjöfartsinspektionskontor i Rotterdam.

Den 30 juni 1975 fanns vid sjöfartsverket 1 439 anställda.

Sjöfartsverket har anslag i programtermer. För verksamheten gäller följande programindelning.

— Farledsverksamhet
— Fartygsverksamhet
— Övrig verksamhet

Programmet Farledsverksamhet är uppdelat i två anslag: Farledsverksamhet, exkl. isbrytning samt Isbrytning. De övriga programmen motsvaras av två anslag med samma namn som programmen.

Sjöfartsverket har i skrivelse den 1 september 1975 lagt fram förslag till anslag för budgetåret 1976/77. I skrivelse den 29 augusti 1975 har televerket hemställt om ersättning för vissa radiotjänster åt sjöfarten.

1. Allmän översikt över utvecklingen

1.1. Sjöfartens utveckling

Världshandelsflottan mätt i bruttodräktighet var vid halvårsskiftet 1975 342,2 milj. ton, vilket innebar en ökning på ett år med 30,8 milj. ton eller 10 %. Av orderstocken vid budgetårets ingång, totalt 131 milj. ton, bestod 98 milj. ton av tankfartyg och 18 milj. ton av bulkfartyg, inberäknat kombinerade tank- och torrlastfartyg. Under budget-

året 1974/75 tillfördes världshandelsflottan i nybyggen 34 milj. ton, varav tankfartyg 23 och bulkfartyg 6 milj. ton.

Från slutet av år 1974 är frakterna mycket låga. Den svaga industrikonjunkturen har inneburit att fraktnivån, som redan tidigare varit hårt pressad för tankfarten, nu blivit sämre också för torrlastmarknaden. Tankfartyg och kombinerade fartyg ligger i stor omfattning upplagda. Detta gäller även svenska fartyg. Vid halvårsskiftet låg sålunda 29 svenska fartyg om sammanlagt 1,7 milj. ton brutto upplagda, dvs. en fjärdedel av det totala tonnaget.

Det läge som världssjöfarten befinner sig i bedöms ha mer djupgående orsaker än en tillfällig konjunkturförsvagning. Tonnaget är med de omfattande nybeställningar som föreligger för stort i förhållande till väntade transportbehov. Huvudsakligen gäller detta de stora råoljefartygen beroende på de ändrade villkoren för världens oljeförsörjning. Den omfattande flottan kombinerade fartyg sprider verkningarna till andra masslastsektorer och drar därmed ned även behovet av en fortsatt utbyggnad av bulktonnaget. Genom omfattande avbeställningar av kontrakterade fartyg försöker man nu nå en bättre jämvikt.

Under femårsperioden 1970 t. o. m. 1974 minskade antalet fartyg om minst 100 ton brutto i den svenska handelsflottan från 795 till 630. Samtidigt steg det sammanlagda bruttotonnaget från 4,8 till 7 milj. ton brutto. Under första halvåret 1975 gick antalet fartyg ned med ytterligare sju enheter till 623 medan tonnaget steg med 400 000 ton till 7,4 milj. ton.

Av den totala tonnageuppgången under de fem åren t. o. m. 1974 —2,2 milj. ton brutto — föll mer än hälften på år 1974. Bruttotonnaget steg med 21 % mot 8 % år 1973 och 6 % som medeltal under åren 1965—1974. Storskeppsfarten ökade starkt inom olika sektorer med tyngdpunkt på råoljetankers och kombinerade fartyg i storleksklasserna mellan 100 000 och nära 400 000 ton dödvikt. Även färjetonnaget byggdes ut väsentligt. Den stora ökningen under år 1974 får till viss del ses som en följd av en genom prisutvecklingen på andrahandsmarknaden uppdämd försäljning till utlandet av befintliga fartyg.

I fråga om småskeppsfarten skedde en omfattande utförsäljning under år 1974 av enheter huvudsakligen i paragrafbåtsklassen, dvs. mellan 450 och 499 ton brutto. Minskningen utgjorde 22 enheter och antalet kvarvarande fartyg inom denna dräktighetsklass var vid årsskiftet inte högre än 42.

Leveranserna under första halvåret 1975 tillsammans med vid halvårsskiftet utestående beställningar svarar för den svenska större skeppsfartens del mot ett femtiotal fartyg om sammanlagt ca 2,5 milj. ton brutto.

Tyngdpunkten ligger på mycket stora fartyg, alltså sådana enheter vilkas lönsamhet de närmaste åren ter sig särskilt problematisk. En ytterli-

gare utbyggnad av detta tonnage är knappast att räkna med under femårsperioden. Tvärtom finns anledning att förutsätta omfattande andrahandsförsäljningar till utlandet. Samma förhållande bedöms gälla passagerarfärjor och rena lastfärjor. Fjärrlinjefarten ser sin verksamhet beskuren som följd av marknadsuppdelningar. De svenska rederierna torde de närmaste åren efter en period av mycket stora investeringar få inrikta sig mer på konsolidering än expansion. De finansiella resurserna ger knappast utrymme för annat. Först i ett något längre perspektiv kan en förnyad expansion efter delvis nya vägar väntas.

I fråga om den mindre skeppsfarten var utvecklingen under år 1974 tonnagemässigt starkt negativ. I mitten av år 1975 gjordes emellertid en samlad beställning av ett antal småfartyg vilket kan tyda på en vändning.

Totalt sett räknar således sjöfartsverket med en förhållandevis svag utveckling av den svenska handelsflottan under femårsperioden. Medan tonnaget stagnerar lär antalet fartyg fortsätta att minska. Tillskottet genom nybyggnader blir väsentligt mindre än de senaste åren.

De svenska rederiernas bruttointäkter i utrikes fart utgjorde 7 426 milj. kr. år 1974. Kostnaderna i utlandet var 3 963 milj. kr. De inseglade nettointäkterna år 1974 blev således 3 463 milj. kr. Motsvarande belopp år 1970 var 1 893 milj. kr., år 1971 2 055 milj. kr., år 1972 2 103 milj. kr. och år 1973 2 550 milj. kr. Under första halvåret 1975 utgjorde nettointäkterna 1 042 milj. kr. att jämföra med 1 408 milj. kr. under första halvåret 1974.

Anspråken på sjöfartsverkets tjänster bestäms i huvudsak av följande faktorer.

1. Det sjötransporterade godsets vikt och volym, med uppdelning mellan från transportsynpunkt farligt gods (mineraloljor, vissa kemikalier m. m.) och övrigt gods.
2. Fartygens lastförmåga och djupgående med uppdelning efter last enligt punkt 1.
3. Fartygens nautiska utrustning, fartresurser, lämplighet för gång i is etc.
4. Fördelning av trafiken på kuststräckor och hamnar.
5. Antalet hamnanlöp per fartygsresa.
6. Andel av hamnanlöpen som faller på fartyg i tät, regelbunden trafik.
7. Målsättning för hamnväsendets framtida utformning och för vintersjöfarten jämte regionalpolitiska överväganden i övrigt.
8. Den svenska handelsflottans sammansättning med avseende på åldersfördelning och typ av fartyg samt fartygens bemanning, verksamhet och fartområden.

Bedömningarna får ske med hänsyn till att sjöfart är en i hög grad internationell näring. Vad som kan befinnas lämpligt från svensk syn-

punkt kan vara mindre eftersträvansvärt i ett vidare perspektiv. Svenska fartyg svarar för bara en mindre del av sjöfarten på Sverige. Fartygen måste utformas med hänsyn till kapacitet och utrustning även i utländska hamnar. Betingelserna för sjötransporter i form av kostnadsnivå, kapitaltillgång och teknisk standard är mycket olika i skilda länder. Detta påverkar beskaffenheten av de fartyg som sätts in på svenska hamnar. Flaggdiskriminering och bekvämlighetsflagg, båda företeelser i ökning, påverkar därtill fartygssammansättningen.

Den utveckling som pågår ger i och för sig utrymme för betydande förändringar. Erfarenheten visar emellertid, att det är betydligt lättare att ange troliga utvecklingslinjer än att bestämma dessas genomslagskraft. Nytt och gammalt kommer under alla förhållanden att finnas sida vid sida, vilket ökar kraven på sjöfartsverkets insatser.

I fråga om utvecklingen av det sjötransporterade godset kan följande framhållas.

Under perioden 1965—1974 har den totala sjöburna kvantiteten av inrikes och utrikes gods ökat från 68,1 milj. ton till 110,2 milj. ton, dvs. med 62 %. Efter den konjunkturnedgång som påverkade volymen för åren 1971 och 1972 visade volymen åren 1973 och 1974 en kraftig ökning.

Omsättningen av utrikes gods i de svenska hamnarna uppgick år 1974 till 96 milj. ton, vilket är nära 6 milj. ton mer än år 1973. Ökningen föll med ungefär hälften på lossade och lastade mineraloljor vilket helt torde bero på transitering av råolja via Göteborg till utländska östersjöhamnar. Införseln för förbrukning i Sverige sjönk enligt statistiken över utrikeshandeln. Ingående massgods i övrigt steg med 1,6 milj. ton, varav 700 000 ton föll på stenkol och koks. Det lossade parti- och styckegodset gick upp med 1 milj. ton som följd av ökade färjetransporter över främst tågfärjelinjerna. I fråga om det lastade godset gällde ökningen — förutom råoljetransiteringen — järnmalmsexporten, som steg med över 1 milj. ton till 10,7 milj. ton. De starkt minskade trävaruskeppningarna drog ned utförseln med lastfartyg av parti- och styckegods och medförde att kvantiteten lastat färjegods inte steg över 1973 års nivå.

I fråga om inrikesgodset ökade kvantiteten från 12,9 milj. ton år 1973 till 13,8 milj. ton år 1974.

De försämrade konjunkturerna förde med sig en minskad skeppningskvantitet under första halvåret 1975. Nedgången i utrikesgodset jämfört med samma tid 1974 blev 10 % eller 4,5 milj. ton, varav 2,7 milj. ton föll på lastade varor, huvudsakligen parti- och styckegods. Oljeinförseln sjönk med 2,3 milj. ton medan importen i övrigt totalt sett t. v. höll sig väl uppe. Nedgången torde bli ännu mer markerad under andra halvåret 1975.

Sjöfartsverket har reviderat sin prognos över det sjötransporterade godset för år 1980. Underlag har därvid i första hand varit den inom

kommunikationsdepartementet utarbetade publikationen "Transporter i Sverige". Ändrade förutsättningar för främst oljeimport och export av skogsprodukter för med sig en betydande minskning av de tidigare beräknade kvantitetsökningarna. För utrikesgodset beräknar sjöfartsverket nu att kvantiteten år 1980, exkl. transiteringar av olja, skall bli 109 milj. ton. Detta svarar mot en årlig volymökning för hela 1970-talet av 2,7 % mot 6,4 % under 1960-talet. Inkl. transiteringar beräknas volymen till 117 milj. ton.

En viss reduktion har också gjorts i fråga om de inrikes godstransporterna. Denna gäller helt skeppningarna av petroleumprodukter. Skälet är en lägre inhemsk raffineringskapacitet än tidigare förutsatts. I fråga om torrlastgodset räknas liksom i fjol med en ökning.

Utvecklingen av fartygens lastförmåga och djupgående kännetecknas av en fortsatt ökning av medellasten.

För lastfartyg i utrikes fart kom medellasten år 1974 upp i drygt 2 900 ton, en ökning jämfört med år 1968 med 45 %. Medellasten beräknas år 1980 ha kommit ett gott stycke över 4 000 ton. Antalet inresor i direkt utrikes fart kan beräknas minska med nära 20 % till ca 23 000.

Fram till år 1980 bör under högkonjunkturår järnmalmsexporten över svenska hamnar komma upp till ca 10 milj. ton. Huvuddelen av skeppningarna sker över Luleå med laster upp till åtminstone 50 000 ton. Fartyg i drygt samma storleksordning utnyttjas för koltransporterna till NJA:s koksverk. De förändringar som sker då Stålverk 80 kommit i drift går dock ännu inte att överblicka.

Övriga massgodstransporter — totalt ca 18 milj. ton — torde huvudsakligen komma att ske i fartyg mellan 3 000 och 10 000 ton dödvikt.

En fortsatt uppgång av storleken ter sig sannolik för de lastfartyg som är insatta i transporterna av parti- och styckegods. Detta blir ett resultat av bl. a. en ytterligare utbyggd samverkan mellan avlastarna inom skogsindustrin.

Utbyggnaderna av Trollhätte och Södertälje kanaler gör det möjligt att också på inlandsvattnen utnyttja mera lastdryga fartyg. Detta gäller bl. a. de inrikes oljeskeppningarna. I fråga om de starkt växande oljetransporterna längs kusten lär dessa till huvudsaklig del tas om hand av tankfartyg i de nya standardklasserna, alltså enheter kring 30 000 ton dödvikt, med anlöp av ofta mer än en lossningshamn. De ökade transporterna av inrikes torrlastgods bör komma att ske med betydligt större fartyg än f. n. Detta gäller bl. a. kalkstenstransporterna till Luleå.

Vad avser de kombinerade last- och passagerarfärjorna kan man med ledning av de senaste årens leveranser räkna med en fortsatt storleksökning. Om de rena lastfärjorna (exkl. järnvägsfärjor) liksom andra inte passagerarförande fartyg i tät reguljär trafik räknas som lastfartyg, bör antalet färjeresor öka förhållandevis måttligt fram till år 1980.

I fråga om fartygens utrustning m. m. torde allmänt gälla,

att ju större och nyare ett fartyg är, desto bättre är dess nautiska utrustning liksom dess förutsättningar för fart under svåra väderleksförhållanden. Prognosen tyder på en starkt positiv utveckling i detta avseende under de närmaste åren.

Specialiseringen inte enbart efter last och godshanteringssystem utan också efter trade ger tillgång till bl. a. lastdryga, isförstärkta och därmed för vintersjöfart väl lämpade fartyg. Under senare år har den ökade tillgången på sådana fartyg gett utrymme för en betydande effektivisering av vintersjöfarten. Olika rederiers nybyggnadsprogram liksom träffade fraktavtal tyder på en ytterligare ökad tillgång till isförstärkta fartyg under de närmaste åren.

Den geografiska fördelningen av trafiken på kuststräckorna var för det in- och utrikes lastfartygsgodset under år 1973 sådan att Strömstad—Malmö, inkl. Vänern, hade 43 %, Trelleborg—Hallstavik, inkl. Mälaren, 35 % och Gävle—Haparanda 22 %. Inräknas färjetrafiken ökar västkustens andel ytterligare.

Den höga andel västkusthamnarna har av totaltrafiken beror främst på de goda djupförhållandena och den koncentration av den svenska raffinaderikapaciteten till Göteborg och Lysekil som följt härmed. Mineraloljorna redovisas både i form av importerad råolja och utförsel eller kusttransport av färdiga produkter. Även råoljetransiteringen för med sig dubbla skeppningar. En stark, punktvis koncentration sker av transporterna medan det svenska hamnväsendet i övrigt inte påverkas på annat sätt än att utrikes transporter byts ut mot inrikes. Övervägande skäl tycks f. n. tala för att också den fortsatta raffinaderiutbyggnaden förläggs till västkusten. Transiteringen bör fortsätta att öka och kan eventuellt komma att omfatta också betydande kvantiteter torrlastgods. Om detta blir fallet beror på det skeppningsmönster som väljs för Stålverk 80.

Västkustens höga trafikandel beror också på den koncentration som skett till Göteborg av den långväga linjesjöfarten och utbyggnaden av roro-linjerna i närtrafik. Den senare torde fortgå de närmaste åren och innebära ytterligare trafikavledning från ostkusten.

Stålverk 80 ökar betydligt skeppningarna över Luleå även om malmutlastningen skulle minska.

Vid den förhållandevis svaga utveckling som kan väntas för den totala godsvolymen finns föga utrymme för expansion inom huvuddelen av hamnväsendet. Sker en sådan måste den vanligen grundas på en överföring av gods från andra hamnar eller från industriägda lastageplatser, alltså en hamnkoncentration. Denna har i fråga om styckegodset redan kommit mycket långt. Vad gäller partigodset med tyngdpunkt på skogsprodukterna sker en utveckling i samma riktning, om än i en totalt sett ganska långsam takt. Än mer gäller detta massgodset, för vilket övervägande skäl ännu talar för en decentraliserad hantering.

Sjöfartsverket räknar med en viss fortsatt koncentration av hamnverksamheten. Förloppet blir dock såvitt nu kan överblickas ganska långsamt under den närmaste femårsperioden.

I fråga om utvecklingen av antalet hamnanlöp per resa framhåller verket att på en och samma resa i direkt utrikes trafik ofta faller flera hamnanlöp. Fartyget kan lossa i en svensk hamn och därefter anlöpa en annan för lastning. Lossning och/eller lastning kan också ske i två eller flera hamnar. Under de senaste åren har skett en påtaglig minskning av antalet anlöp. Sjöfartsverket räknar nu med att utvecklingen under de närmaste åren skall bli den motsatta på grund av den av drivmedelsekonomin ytterligare förstärkta övergången till större fartyg tillsammans med önskan att hålla nere relativt sett fördyrade landtransportkostnader, vilket bör leda till lossning och lastning i flera hamnar.

Utvecklingen av trafiken med fartyg i tät, regelbunden trafik är en väsentlig faktor för bedömningen av bl. a. lotsningsbehov och lotsningsfrekvens. Redan nu utgör denna den helt övervägande delen av trafiken. Antalet in- och utresor med färjor i utrikes fart låg år 1974 på 260 000. Resor med lastfartyg i direkt utrikes fart nådde inte högre än 57 000, vartill kan läggas kanske ca 11 000 resor i kombinerad utrikes fart. Ett betydande antal lastfartygsresor sker efter samma trafikmönster som färjornas. Också inrikesfarten domineras av fartyg i tät trafik på samma hamn.

I fråga om lastfartygen bör man de närmaste åren kunna räkna med en viss fortsatt förskjutning mot fartyg i tät, regelbunden trafik på samma hamn. Främst skulle detta bero på att ytterligare lastfärjor sätts in för att på vissa hamnar ersätta mindre regelbundna transporter. Även andra typer av systemtransporter kan bidra härtill.

1.2. Utvecklingen inom sjöfartsverket

Verksamheten under budgetåret 1974/75 präglades i hög grad av den i oktober 1975 genomförda omlokaliseringen av verkets centralförvaltning till Norrköping. De resurser som förberedelserna för omlokaliseringen har tagit i anspråk har tillsammans med en stor personalavgång begränsat möjligheterna till administrativt utvecklingsarbete och negativt påverkat den löpande verksamheten.

För de olika aktiviteterna inom programmet Farledsverksamhet kan följande nämnas.

Halvautomatiseringen av Hoburgs och Nidingens fyrplatser slutfördes. Automatiseringen av Stora Karlsö fyrplats avslutades och bemanningsansvaret för ön har övertagits av naturvårdsverket. Arbetet med att automatisera Kullens fyrplats har pågått och beräknas avslutas under hösten 1975. Säkerhetsanstalterna vid Brofjorden har under året färdigställts och tagits i drift. Fyrarna Kullagrund utanför Trelleborg och Blenheim utanför Skanör sattes på plats och beräknas efter vissa utrust-

ningsarbeten kunna tas i bruk under hösten 1975. Upprustningen av fyrbeståndet på västkusten har fortsatt.

Antalet sjöräddningsuppdrag utförda av de i verksamheten samarbetande myndigheterna m. fl. var 1 599 år 1974 jämfört med 1 113 året före. Av ökningen föranleddes ca 60 % av fritidsbåttrafiken.

Utsjömätningarna fortsatte i farvattnen ost och syd om Gotland.

Vidare krävdes mätningar i anslutning till planeringen av bottenfasta fyrar. En stor del av mätningsresurserna fick på grund av det danska beslutet att slopa utmärkningen av minfria leder omplaneras och avdelas för arbeten i Kattegatt. Kust- och insjömätningar genomfördes i Furusundsleden samt i Vänern och Mälaren.

Lotsningsorganisationen var oförändrad under verksamhetsåret. Antalet lotsningar (inkl. s. k. öppensjölotsning) var ca 44 800 eller ca 900 färre än föregående budgetår. Antalet lotsar ökade med fyra och antalet båtmän med 14 främst med anledning av trafiken på Brofjorden. Ett program för vidareutbildning av lotsar har utarbetats och de första kurserna hölls under verksamhetsåret.

Liksom de båda föregående vintrarna var vintern 1974—75 mycket mild och havsis förekom endast i Bottenviken och Norra Kvarken. Oavbruten sjöfart kunde för femte året i följd upprätthållas i Bottenviken. Antalet fartygsassistanser var 285 mot 711 föregående vinter och 1 758 i medeltal för femårsperioden 1968/69—1972/73. Under verksamhetsåret levererades havsisbrytaren Atle och sjösattes systerfartyget Frej. För leverans under hösten 1977 beställdes ytterligare ett fartyg av samma typ som de ovan nämnda, isbrytaren I.

Beträffande programmet Fartygsverksamhet kan följande framhållas.

Det internationella arbetet i fråga om säkerheten till sjöss och skyddet av den marina miljön har fortsatt. Regeringen har i prop. 1975/76: 5 om åtgärder i fråga om sjöfarten till skydd av Östersjöområdets marina miljö, m. m. bl. a. föreslagit att riksdagen godkänner 1974 års konvention om skydd av Östersjöområdets marina miljö i de delar den berör sjöfarten. Vidare har med anledning härav föreslagits en rad lagstiftningsåtgärder mot vattenförorening från fartyg. Sedan riksdagen i december 1975 beslutat i enlighet med regeringens förslag kommer åtgärder att vidtas inom sjöfartsverket för utarbetandet av härav föranledda tillämpningsföreskrifter.

Den av verket tillsatta arbetsgruppen för översyn av sjöfartsinspektionens organisation och arbetsuppgifter fortsatte sitt arbete och beräknas vara klar vid slutet av år 1975.

Antalet besiktningar av nybyggda fartyg och antalet periodiska besiktningar minskade från 1 100 under verksamhetsåret 1973/74 till ca 1 000 under verksamhetsåret 1974/75, dvs. med ca 10 %. Totalt utfördes ca 2 700 besiktningar och inspektioner av svenska och utländska fartyg.

Verksamheten inom arbetsmiljöområdet präglades av uppbyggnaden av den enhet för arbetsmiljöfrågor som inrättades den 1 juli 1974. Det praktiska arbetet har i stor utsträckning ägnats åt att introducera och följa upp de nya normer som gäller för fartygs inre utformning. Tillsammans med de ombordanställdas och redarnas organisationer har verket utarbetat och inlett ett forskningsprogram rörande de ombordanställdas arbetsmiljöförhållanden.

Antalet skeppsmätningar på svenska och utländska fartyg ökade kraftigt mellan åren 1973 och 1974. Sistnämnda år uppgick antalet till 340 jämfört med 233 året före. Ökningen avsåg till övervägande delen nymätning av ett stort antal lastfartyg.

Ca 2 280 anmälningar om yrkesskadefall inom sjömansyrket behandlades år 1974 att jämföra med ca 2 020 år 1973. I svenska farvatten rapporterade grundstötningar utgjorde 119 och antalet kollisioner mellan fartyg 13. Motsvarande siffror år 1974 var 118 resp. 26.

I verksamhetsplanen för budgetåren 1975/76—1980/81 redogör sjöfartsverket för verksamhetens inriktning under innevarande budgetår och den närmaste femårsperioden.

Som överordnat mål för den samlade verksamheten anger sjöfartsverket fartygens säkerhet till skydd för människor och yttre miljö. I målet ligger vad beträffar verkets uppgifter säkerheten såväl på sjövägarna som ombord.

Genom att medverka i ett allt vidare internationellt samarbete tar verket del i insatserna för att öka säkerheten såväl på olika nationers fartyg som i de farvatten vilka utnyttjas av den internationella sjöfarten. Strävan är att komma fram till gemensamma, av alla länder godtagna normer och garantier för att dessa efterlevs.

Verksamhetens inriktning har som tidigare nämnts föranlett en uppdelning på två ändamålsinriktade program, nämligen Farledsverksamhet och Fartygsverksamhet. Som medel för att nå det för farledsverksamheten uppställda målet använder sjöfartsverket olika nautisk-tekniska hjälpmedel, främst sjömätning och utgivning av sjökort med kompletterande farledsbeskrivningar, farledsutmärkning, anordningar för lägesbestämning, lotsning, isbrytning och sjöräddning. Dessa funktioner kompletteras med sjöfartsinspektionens normerande och övervakande uppgifter inom farledsverksamheten. Fartygsverksamheten avser i första hand sjöfartsinspektionens huvuduppgift, säkerheten m. m. ombord på svenska fartyg oberoende av geografisk fart och säkerheten på utländska fartyg i svenska farvatten samt förebyggande åtgärder mot vattenförorening från fartyg m. m.

I verkets målsättning ingår att i svenska farvatten ge sjöfarten sådana betingelser att den tillsammans med kompletterande transportmedel bidrar till en sund ekonomisk utveckling och regional balans enligt målsättningar som läggs fast av statsmakterna. En påtaglig utvecklingslinje

inom sjötransportsystemet är ett allt längre gående samspel mellan fartyg, farleder och hamnar. Utvecklingen mot större, mera maskinstarka och bättre utrustade fartyg ger totalt sett en säkrare sjöfart. Kapitalvärdet hos dessa fartyg stiger emellertid genom specialisering och annan teknisk utveckling. Dyrare fartyg ställer krav på ökad effektivitet hos såväl sjövägar som terminalanläggningar. Hamnarna anpassar sig till de nya fartygen. Ofrånkomligt är att den statliga farledsservicen gör detsamma. Resultatet blir annars lägre sjösäkerhet och onödigt dyra sjötransporter.

Sjöfartsverket söker att få de olika medlen att samverka så att en fastlagd standard går att nå och uppehålla med minsta möjliga resurser. Olika tekniska begränsningar söker verket övervinna genom forsknings- och utvecklingsarbete. Bedömningarna måste emellertid gå utöver det egna verksamhetsområdet. Övriga parters uppoffringar måste också föras in i övervägandena. Verket har därtill att ta hänsyn till samhällets regionalpolitiska målsättningar liksom till de bindningar som beror på sjöfartens internationella karaktär och Sveriges på en fri världssjöfart inriktade sjöfartspolitik.

I fråga om verksamhetsplanen anför verket översiktligt följande.

Sjöfartsverkets budgetförslag för budgetåret 1976/77 ligger väsentligt högre än medelsanvisningen för innevarande budgetår. Vad gäller programmet Farledsverksamhet är detta huvudsakligen en följd av automatiska ökningar, dvs. löne- och prisomräkningar. Löneökningarna är jämfört med tidigare år mycket stora. Arbetstids- och löneändringar påverkar i särskilt hög grad ersättning för tjänstgöring på s. k. obekväm tid, en utveckling som kan väntas fortsätta. Detta belastar kraftigt sjöfartsverket med dess på kontinuerlig drift inriktade operativa verksamhet.

Mot kontinuerligt starkt ökade kostnader står en förmodligen långsam tillväxt av det sjötransporterade godset och därmed verkets avgiftsunderlag. Tidigare prognoser har mot bakgrund av nya fakta fått räknas ned betydligt. Trots detta finns enligt sjöfartsverket anledning att förmoda att kraven på verkets service i olika avseenden skall fortsätta att växa. En genom allt större och modernare fartyg effektiviserad sjöfart måste mötas med tjänster som är anpassade till denna. Det som följd av större laster minskade antalet fartygsresor begränsar i och för sig kraven på lotsningsverksamheten. Sjöfartsverket pekar dock i sammanhanget på behovet att höja lotsningsbenägenheten med hänsyn till säkerheten i farled. Dessa frågor behandlas i det i september 1975 framlagda betänkandet (Ds K 1975: 8) Säkerhet i farled, som på uppdrag av kommunikationsministern utarbetats av en särskilt tillkallad sakkunnig.

Ökade kostnader kan mötas med sänkningar av servicenivån. En mera generellt sänkt servicenivå ter sig emellertid oförenlig med handelssjöfartens utveckling. Som alternativ står punktvisa åtgärder med inriktning på trafiksvaga hamnar och kustavsnitt. Det ger dock ringa besparingar

sett i förhållande till de merkostnader som förorsakas sjöfart och transportkunder.

Verkets strävan är att i stället möta kostnadsökningarna genom olika slag av rationalisering. Rationaliseringen har redan drivits mycket långt inom fyrväsendet. Genom investeringar under en följd av år är detta redan i huvudsak automatiserat. Inom andra delar av verksamheten är stora rationaliseringseffekter betydligt svårare att uppnå men besparingar står dock att vinna i ett längre perspektiv. Framtida förändringar måste fångas upp och verksamheten successivt inriktas på ny, arbetskraftsbesparande teknik. Detta kräver utvecklingsinsatser och en betydligt fördjupad planering. Ökad vikt måste läggas vid organisationsfrågor. De anställdas initiativ skall tas till vara och personalen genom främst intern utbildning göras skickade för nya arbetsuppgifter och nya beslutsprocesser. Härtill kommer enligt verket som ett ofrånkomligt behov betydligt förstärkta investeringsresurser för både återanskaffningar och införandet av ny teknik.

Sjöfartsverket arbetar f. n. i stor utsträckning med överårig, hårt sliten materiel. Detta medför oproportionellt höga underhållskostnader och dålig drifteffektivitet. Personalens befogade krav på arbets- och boendestandard går ofta inte att tillgodose. I hög grad gäller detta verkets fartygs- och båtmateriel. Redan fattade beslut ger möjlighet till nyinvesteringar i sjömätnings- och arbetsfartyg. Stora behov föreligger bl. a. i fråga om distriktsfartyg och lotsbåtar.

De investeringsbehov som verket redovisar avser till övervägande del — nära 85 % — återanskaffningar. Enligt verkets uppfattning har otillräckliga investeringsmedel under en lång rad av år medfört att sjöfartsverkets materiel delvis befinner sig i ett otillfredsställande skick. Samtidigt har kraven på materielen ökat både från effektivitets- och arbetsmiljösynpunkt. Såväl yrkesinspektörer, fartygsinspektörer som personalens egna skyddsombud har inkommit med allvarliga erinringar. De betydande investeringsmedel som under de senare åren har tillförts verket av arbetsmarknadsskäl och som har utnyttjats för att tidigarelägga olika projekt, främst stora fyrar, har dock i viss utsträckning gett möjlighet att inom ordinarie investeringsramar frigöra medel för upprustning av befintliga anläggningar och materiel.

Verkets centralförvaltning fick en ny organisation år 1969. Erfarenheterna av denna har nu fått tillräcklig stadga och visar både positiva och negativa drag. Som följd av de speciella arbetsinsatser verkets omlokalisering medfört och fortfarande medför har en systematisering av erfarenheterna fått anstå. Den bör nu komma till stånd.

Hänsyn måste vid övervägandena tas till olika faktorer utanför sjöfartsverket. Bl. a. är intressentanalyser angelägna. Intressenternas krav i dag och framdeles bör kunna konkretiseras i samband med bl. a. uppbyggnaden av den långsiktiga planeringen inom verket.

Förhållandena inom sjöfartsverket, totalt och inom olika delområden, bör behandlas genom en systematisk kartläggning av verksamhetens innehåll och av arbetsformerna m. m. Behoven av och formerna för samråd och annan samverkan måste klarläggas och utvärderas. Centralförvaltningens organisation får stämmas av mot den förutsatta organisationen regionalt och lokalt.

Avsikten är att vid årsskiftet 1975—76 påbörja arbetet kring de olika organisationsfrågorna. Detta bör drivas i etapper inom en eller flera interna arbetsgrupper förstärkta med utomstående experter.

Kostnadsökningarna tvingar fram väsentligt höjda avgifter vid det krav på kostnadstäckning som statsmakterna beslutat år 1970. Verket ser det inte möjligt att möta ökningarna inom nuvarande avgiftssystem. Sjöfartsverket föreslår en genomgripande omläggning av detta med innebörd bl. a. att viss del av den samlade avgiftsbördan överförs från redarna till varuägarna. I fråga om den allmänna sjökartläggningen vidhåller sjöfartsverket sitt i tidigare anslagsframställningar redovisade förslag om att viss del av kostnaderna bör bestridas av skattemedel.

Framställningen i det följande anknyter till delprogrammen. Under särskilda rubriker tar verket dock först upp vissa övergripande funktioner, nämligen planering samt utbildning och personaladministrativt arbete i övrigt.

I fjolårets anslagsframställning tog sjöfartsverket upp den långsiktiga planeringen inom verket. Med de medel som för innevarande budgetår tilldelats för ändamålet avser verket att inom ekonomiavdelningen inrätta en funktion för långtidsplanering. Denna förutsätts också hålla samman planeringen inom centralförvaltningens övriga avdelningar med dennas starka koppling till teknisk utvecklingsverksamhet och personalplanering.

Ett gott planeringsunderlag förbättrar sjöfartsverkets möjligheter att deltaga i verkställandet av en framtida statlig hamnpolitik. Sjöfartsverket kan också förse statsmakterna m. fl. med bättre beslutsunderlag i olika sjöfartsfrågor.

I fråga om det administrativa utvecklingsarbetet anför verket bl. a. följande. Sjöfartsverket har totalt ca 1 400 anställda, varav huvuddelen utför — sett mot bakgrund av den totala arbetsmarknaden — specialiserade uppgifter. Verksamhetens resultat beror till mycket stor del på personalens initiativ, kunskaper och arbetstillfredsställelse. På samma sätt som inom andra verksamheter har arbetsgivaren, sjöfartsverket, att ta ansvar för personalens fortutbildning och anpassning till arbetsuppgifterna. Utvecklingen inom navigation, fartygsbyggnad, elektro- och byggnadsteknik etc. går fort och förutsätter kontinuerlig fortbildning av verkets olika specialister. Lika vikt bör läggas vid sådan utbildning som befrämjar personalens administrativa färdigheter. Nya lagar, avtal och andra bestämmelser tillkommer. Former

av ökat medbestämmande för personalen diskuteras och prövas. Nya metoder och tekniker för kontorsdrift utvecklas successivt.

Den betydande personalomsättningen som orsakas av flyttningen till Norrköping innebär stora krav på utbildningsinsatser m. m.

Inom de delar av verket som bara indirekt berörs av flyttningen anser sjöfartsverket att lotsutbildning och utbildning av den personal som sysslar med tillsynsverksamhet inom programmet Fartygsverksamhet är särskilt angelägen.

Program Farledsverksamhet

För de olika delprogrammen under programmet Farledsverksamhet anför sjöfartsverket bl. a. följande.

Utvecklingsverksamheten omfattar sådant utvecklingsarbete som syftar till produktivitetsökning inom sjöfartsverket och förbättrad sjösäkerhet. Utvecklingsverksamhet bedrivs inom områdena fyr-, el- och teleteknik, byggnadsteknik, fartygsteknik samt sjömätnings- och kartografisk teknik.

Bland pågående och planerade projekt kan nämnas utveckling av nya bojtyper, utvärdering av vibrationspåkänningar och skydd mot sådana i fyrar som utsätts för is och vågor, utveckling av transportredskap för användning speciellt vid isförhållanden, utveckling av nya typer av lotsbåtar samt utveckling av reproduktionsteknik vid behandlingen av sjömätningsresultat.

I farledsutmärkningen för handelssjöfarten ingår dels fasta anläggningar som fyrar och kummel, dels flytande sjömärken, bojar och prickar. Särskilda småfyrar och prickar tjänar fritidsbåtstrafiken och fisket. Kostnaderna för dessa bestrids genom särkostnadsbidrag från nionde huvudtiteln.

Under den tid som går att överblicka kvarstår enligt sjöfartsverkets bedömning behovet av en konventionell farledsutmärkning. Från olika håll har — i syfte att öka sjösäkerheten och öka tillgängligheten för vissa hamnar — redovisats förslag till nya anordningar. Förslagen får dock vid de resurser som är att påräkna ses mot bakgrund av andra angelägna behov inom programmet Farledsverksamhet. Byggandet av nya fyrar minskar väsentligt jämfört med närmast föregående femårsperiod. I stället bör ökade resurser tas i anspråk för upprustning av befintligt fyrbestånd och av de arbetsfartyg som krävs för fyrarnas underhåll och drift.

En systematisk genomgång av verkets omkring 1 100 fyrar har visat att ett stort antal är i omedelbart behov av större reparationer. Sjöfartsverket framhåller betydelsen av förstärkta underhållsinsatser under en period av fem till sex år.

Automatiseringen av det svenska fyrväsendet har kommit långt. Det totala återstående investeringsbehovet är 6 milj. kr. Den årliga be-

sparingen härav beräknas till ca 2,5 milj. kr. i 1974 års löneläge. Sjöfartsverkets nuvarande planering går ut på att automatiseringsprogrammet skall vara genomfört i slutet av år 1980.

Med fyrautomatiseringen sammanhänger den centralisering som sjöfartsverket genomför av bl. a. kontrollen av fyrarnas funktion. F. n. ansvarar närliggande lots- och fyrplatser för kontrollen. Detta framtvingar en kontinuerlig passningstjänst. Med tillgänglig personal på lotsplatserna går det när den avtalade arbetstidsförkortningen börjar gälla den 1 januari 1976 inte att ge utrymme för passningstjänsten. Den centrala anläggningen blir bemannad dygnet runt. Den ger en säkrare kontrollfunktion än nuvarande system. Kontrollen omfattar även radionavigeringsstationerna.

För att anlägga, underhålla och driva farledsanordningar krävs effektiva fartyg. Efter förlisningen av lotsdistriktsfartyget Gävle har verket haft tillgång till fyra distriktsfartyg och två gasningsjakter. Bortfallet har tills vidare kompenserats genom starkt ökat utnyttjande av tjänstefartyget Vega. Sjöfartsverkets planering går ut på att också fortsättningsvis driva verksamheten med fyra större tjänstefartyg och två mindre. Detta förutsätter effektiva fartyg, varvid bl. a. stor hänsyn måste tas till lyftanordningarnas utformning och kapacitet. Vidare måste arbetsuppgifterna hållas nere genom införande av större gasmagasin i fyrarna, övergång till elektriska fyrar etc.

Sjöfartsverkets investeringsprogram för femårsperioden innefattar nyanskaffning av ett större tjänstefartyg och ett mindre samt en omfattande modernisering av de båda tjänstefartygen Vega och Virgo. Bl. a. bör de förses med kraftigare motorer, bogpropellrar och förbättrade lyftanordningar. Det ena av de båda äldre fartygen måste rustas upp i begränsad omfattning för att hållas tjänstedugligt de närmaste åren. Det andra bör kunna utrangeras efter leveransen av ett nytt fartyg.

Vad avser radionavigeringsstationerna nämner verket att konverteringen av de norrländska deccakedjorna till multipulssändning (MARK X) beräknas bli färdig under innevarande budgetår. Därmed anpassas sändningsutrustningen till de moderna mottagarna ombord på fartygen, och radionavigeringsstationerna kan bättre fylla sin uppgift i bl. a. vintersjöfarten. Modernisering av norra Östersjökedjan genom övergång till samma styrstativ som finns på övriga kedjor planeras vara slutförd under budgetåret 1978/79. Med nämnda åtgärder har sjöfarten på Sverige tillgång till ett säkerhetssystem med hög tillgänglighet och låga driftkostnader. I det internationella samarbetet arbetar sjöfartsverket för genomförande av rekommendationer som innebär att i varje fall större fartyg skall vara utrustade med deccamottagare. För vintersjöfarten bör detta om möjligt göras till ett villkor.

Sjöfartsverket har som en av målsättningarna för lotsnings-

verksamheten att denna skall täcka hela kusten jämte Mälaren. För alla hamnar av betydelse skall handelssjöfarten kunna påräkna lots för fartygens vägledning. Fartygen skall därtill kunna få lots utan sådan vägförlängning att lotsningsbenägenheten äventyras som följd av förlängd gångtid. Med Sveriges långa kust och decentraliserade hamnsystem blir denna målsättning ofrånkomligt förenad med höga kostnader.

Frågan om den framtida lotsningsorganisationen får enligt sjöfartsverket bli beroende av ställningstagandet till den förut nämnda utredningen med uppgift att verkställa översyn av sjöfartsverkets förslag rörande utvidgad skyldighet att anlita lots m. m.

Verket räknar med att lotsningen i framtiden skall kompletteras med trafikinformation, baserad på bl. a. radarövervakning av farleder med stark trafik. I första hand bör Göteborg få en informationscentral.

Sjöfartsverket lägger stor vikt vid den framtida båtmaterielen. Det måste förutsättas att båtar under många år framöver utnyttjas för utsättning och hämtning av lots. Snabbare båtar förbättrar utnyttjandet av lotsplatspersonalen och gör i vissa fall att sammanläggning av lotspassningsställen kan ske med mindre konsekvenser i form av vägförlängningar för betjänade fartyg. Snabba allvädersbåtar kan göra det praktiskt möjligt att ersätta på öar belägna lotspassningsställen med sådana på fastlandet.

En annan åtgärd med hög prioritet är som nämnts utbildning av lotsplatspersonalen, bl. a. för att göra lotsarna förtrogna med den nya teknik som kommit fram för fartygens navigering även under ogynnsamma väderleksförhållanden.

Sjöfartsverket har att svara för samordningen mellan de organ som ingår i sjöräddningsväsendet och därtill med egen personal delta i räddningsuppdrag. Den statliga sjöräddningens organisation m. m. ses f. n. över genom sjöräddningsutredningen.

Det stegrade behov av sjöräddningsinsatser som främst fritidsbåtarna skapar får mötas med bl. a. förbättrad materiel. Sjöfartsverket utvecklar f. n. en snabb, sjövärdig och samtidigt grundgående räddningsbåt.

Den av sjöfartsverket inrättade rapportcentralen för sjöräddning bör fortsätta sin verksamhet. Utbildningen av kuststationernas trafikledare i sjöräddningstjänst bör utvidgas.

Sverige bör delta i det världsomspännande positionsregistreringssystemet AMVER. Detta ger väsentligt ökad trygghet för svensk sjöfart på världshaven. Enligt IMCO:s rekommendationer bör medlemsstaterna antingen upprätta egna positionsregistreringssystem eller ansluta sig till befintligt system. Kontakter med Danmark och Norge som båda är anslutna till AMVER visar på möjligheten till visst samarbete som kan medföra kostnadsminskning.

Målet för Sjökartläggningen bör enligt sjöfartsverket vara

att tillhandahålla tillförlitliga sjökort över svenska och angränsande farvatten. Sjökortens främsta uppgift är att möjliggöra en säker sjöfart, men korten skall även förse förvaltning, näringsliv, forskning, miljövård, fritidsverksamhet m. fl. med ändamålsenlig information. I den mån sjökortens information inte är tillräcklig för vissa speciella ändamål skall detaljerade och storskaliga mätningskort tillhandahållas. Som komplement till sjökorten skall nautiska publikationer tillhandahållas.

Med anledning av regeringens uppdrag i regleringsbrev för budgetåret 1974/75 redovisar verket samtidigt med anslagsframställningen förslag rörande den framtida sjökartläggningsverksamheten. Redovisningen innefattar bl. a. sjömätningsbehov, målsättning, mätningsteknik, resursbehov och finansiering.

Vissa personalförstärkningar behövs för sjömätningen. Verket återkommer härtill vid redovisning av medelsbehoven för budgetåret 1976/77.

Vad gäller sjökortsframställningen framhåller verket följande. Den svenska sjökortsportföljen omfattar — förutom ett stort antal specialkort (hamnkort, deccakort, båtsportkort och fiskekort) — nio översiktskort, 20 kustkort och 74 skärgårdskort. Av dessa drygt 100 sjökort är bara ungefär 20 utgivna de senaste tjugo åren. Övriga sjökort bedöms omoderna, trots en fortlöpande aktualisering. Det finns fortfarande sju kort från 1800-talet. Under de senaste åren har förnyelsetakten inte svarat mot mer än ca två kort per år. Till viss del förklaras detta av att resurser har avdelats för att ta fram särskilda radarnavigeringskort och storskaliga specialkort för insegling till vissa hamnar. Kapaciteten är dock enligt sjöfartsverkets mening totalt sett otillräcklig. Sjöfartsverkets målsättning för femårsperioden är att kunna ge ut ca fyra kort per år. Härtill kommer fyra hamnkort och en ny serie båtsportkort jämte radarnavigeringsskisser för sju ledavsnitt. Detta förutsätter viss personalökning.

Delprogrammet p u b l i k a t i o n e r omfattar huvudsakligen utgivningen av Svensk lots, Svensk fyrlista, Underrättelser för sjöfarande och Underrättelser för båtsporten. Utgivningen grundar sig på bl. a. författningsbestämmelser och internationella överenskommelser.

Svensk lots består av sju delar. Flera av delarna är alltför gamla. Resurserna har inte medgett en tillräckligt hög takt i nyutgivningen. Verket avser att undersöka om omfattningen och innehållet i Svensk lots kan begränsas eller om andra förenklingar kan göras. Oberoende härav behöver redaktionen förstärkas. Svensk fyrlista utkommer vartannat år. Underrättelser för sjöfarande utkommer varje vecka. Från och med år 1972 publiceras särtryck, benämnda Underrättelser för båtsporten. De innehåller enbart notiser av betydelse för båtsporten och ges ut vid varje månads slut under perioden april—augusti. Syftet är att öka spridningen

av sådana nautiska och andra informationer som är väsentliga för båtsporten.

Målet för den statliga isbrytarverksamheten anges av sjöfartsverket vara att möjliggöra sjöfart året runt på bottenhavshamnarna och att avsevärt förlänga skeppningssäsongerna för de större hamnarna i Bottenviken. Under milda och normala vintrar bör skeppningssäsongen förlängas så långt det går utan att övriga delar av landet eftersätts.

För att nå det uppställda målet har sjöfartsverket räknat med sex effektiva havsisbrytare och för begränsade uppgifter därjämte isbrytaren Thule.

Den kapacitetsstarka isbrytaren Atle levererades hösten 1974. Systerfartyget Frej levererades hösten 1975. Sedan riksdagen gett sitt bemyndigande beställdes våren 1975 isbrytaren I för leverans hösten 1977.

Den nu 43 år gamla isbrytaren Ymer förutsattes tidigare tas ur tjänst då isbrytaren Atle levererats. Ymer har under vintern 1974/75 hållits i materielberedskap med en rustningstid av sju dagar. Under hösten 1975 genomförs en kortare provtur med isbrytaren för att utröna huruvida fartyget kan hållas i materielreserv ytterligare något eller några år utan genomgripande översynsarbeten.

Hösten 1977 beräknas isbrytarflottan komma att maximalt omfatta följande enheter.

Fartyg	Levererad år	Axelhästkrafter	Deplacement ton	Största längd m	Största bredd m	Djupgående m
Ymer	1932	9 000	4 330	78,6	19,3	6,8
Thule	1953	5 040	2 200	62,3	16,1	5,2
Oden	1957	10 500	5 260	83,2	19,4	6,7
Tor	1964	12 000	5 260	84,5	21,2	6,2
Njord	1969	12 000	5 300	86,5	21,2	6,2
Ale	1973	4 750	1 500	47,0	13,0	5,2
Atle	1974	22 000	8 000	104,6	23,8	7,3
Frej	1975	22 000	8 000	104,6	23,8	7,3
I	1977	22 000	8 000	104,6	23,8	7,3

Isbrytaren Ale är konstruerad och byggd för isbrytning på Vänern med insats normalt under tiden januari—april. Fartyget avses att under tiden maj—oktober utnyttjas i sjömätningstjänst.

Isbrytarflottan bör — vid förutsatta skeppningskvantiteter och tillgång på väl isförstärkt handelstonnage med god lastförmåga — göra det möjligt att under stränga vintrar upprätthålla en godtagbar assistansverksamhet i Bottenhavet liksom att under normala vintrar ge möjlighet till åretruntsjöfart på de stora bottenvikshamnarna.

Det bör understrykas att de fem senaste vintrarna varit milda, vilket skapat exceptionellt goda förutsättningar för vintersjöfart på bottenviks-

hamnarna. Bortsett från vissa perioder vintrarna 1970/71 och 1971/72 har under femårsperioden assistansbehovet i Bottenhavet varit ringa eller inget alls. Isbrytarresurser har inte behövt tas i anspråk för Östersjön och västkusten. Tack vare detta och en relativt hög isvärdighet hos det insatta handelstonnaget har det varit möjligt att samtliga vintrar utan väsentliga avbrott hålla bottenvikshamnarna öppna.

Tillkomsten av tre nya isbrytare av Atle-typ under åren 1974—1977 med dessas högre maskinstyrka och även i övrigt avsevärt större isbrytningsförmåga innebär en väsentlig kapacitetsökning. Frågan om behovet av en ytterligare utbyggnad av isbrytarkapaciteten vill sjöfartsverket t. v. hålla öppen i avvaktan på kompletterande utredningsarbete.

För att i görligaste mån nå fram till en helhetssyn är det angeläget att fullfölja det samarbete när det gäller operations- och systemanalytiska studier som verket inlett med FOA. Sjöfartsverkets förhoppning är att det därvid skall bli möjligt att ge statsmakterna underlag för beslut i fråga om målsättningen för vintersjöfarten och också dimensioneringen av isbrytarkapaciteten i ett längre perspektiv. Även för den framtida operativa ledningen av isbrytarverksamheten blir studierna av värde. Faktorer som skall kartläggas och värderas är främst varuflödets storlek och sammansättning, insatta handelsfartyg, kompletterande och alternativa transportmedel, hamnväsendet samt företagens transportplanering och förekommande systemtransporter.

Sjöfartsverket anser det nödvändigt att förstärka isbrytningssektionen. Detta krävs redan med hänsyn till den starkt utbyggda isbrytarflottan. Större personalresurser behövs också för att verket skall kunna forcera sina delar av de nämnda studierna.

Parallellt med studierna bör den svensk-finska vintersjöfartsforskningen fortsätta och ges ökade resurser för att ytterligare bredda och fördjupa kunskapsunderlaget. Sjöfartsverket beräknar medelsbehovet under de närmaste budgetåren till ca 450 000 kr. per år för vintersjöfartsforskning.

Sjöfartsverket utfärdar trafikanvisningar att gälla under vintersäsongen. Till grund för de utfärdade anvisningarna m. m. ligger den väntade is- och väderlekssituationen, tillgången på isbrytare och isvärdigt handelstonnage samt trafikvolymen.

De utfärdade anvisningarna, som kontinuerligt följs upp och årligen revideras, ger underlag för avlastare och befraktare att planera sina vinterskeppningar och anskaffa lämpligt tonnage. De i det föregående nämnda studierna torde ge ett breddat underlag för framtida trafikanvisningar och trafikbegränsningar.

Program Fartygsverksamhet

För programmet Fartygsverksamhet anger sjöfartsverket följande.

Sjöfartsinspektionen är den huvudenhet inom sjöfartsverket som svarar för säkerheten ombord på fartyg, skyddet av den yttre miljön från påverkan av fartyg samt de ombordanställdas sociala förhållanden. Säkerheten har i detta sammanhang — enligt preciseringar i tillämplig lagstiftning — vidsträckt betydelse. Den omfattar sålunda fartygets egenskaper som transportmedel, dess bemanning och de ombordanställdas arbets- och fritidsmiljö.

Fartygsverksamheten är uppdelad i delprogrammen Sjöfartsinspektion, Skeppsmätning och Sjöteknisk utredningsverksamhet. Verksamhetens inriktning och omfattning under de olika delprogrammen är huvudsakligen styrd av utvecklingen inom den svenska handelsflottan och innehållet i den tillämpliga lagstiftningen, i första hand lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg, sjömanslagen (1973: 282), sjöarbetstidslagen (1970: 105), lagen (1972: 275) om vattenförorening från fartyg och kungörelsen (1954: 550) angående skeppsmätning. Utöver av antalet fartyg påverkas verksamheten av fartygens utformning och användningssätt. Så har t. ex. de stigande transportmängderna av farligt gods medfört inte bara allmänt ökade krav på inspektionen utan också en viss förskjutning från den mer tekniskt betonade tillsynen av fartygens allmänna skick mot löpande inspektion av fartygens lastningsförhållanden.

Innehållet i de nämnda lagarna m. m. anger de övergripande målen för verksamheten. Lagstiftningen anger vilka tillsynsförrättningar fartygen skall undergå och vid vilka intervaller. Därutöver får de övergripande målsättningarna närmare innehåll genom olika detaljföreskrifter, som i stor utsträckning sjöfartsverket utfärdar. Verkets åtgärder påverkas därvid i hög grad av det internationella sjösäkerhetsarbetet. Arbetsmiljöfrågorna har fått ökad betydelse under senare år.

I fråga om den väntade efterfrågan på sjöfartsinspektionens tjänster anför sjöfartsverket att behovet av resurser inom sjöfartsinspektionen beror på flera faktorer. En av dessa är antalet fartyg inom handelsflottan. Av särskild betydelse är den takt med vilken fartyg införlivas i handelsflottan. Ritningsgranskning och tillsynsförrättningar i samband med nybyggnad av fartyg och andrahandsförvärv från utlandet är särskilt arbetskrävande. Under de senare åren har antalet nybyggen varit mycket stort vilket ofrånkomligt påverkat inriktningen av inspektionens arbete. Återkommande tillsyn och inspektion av befintliga fartyg har delvis måst eftersättas.

Den minskade nybyggnadsverksamhet som är att vänta de närmaste åren bör medverka till en bättre balans mellan olika arbetsuppgifter inom både centralförvaltningen och distrikten. Den fortlöpande kontrollen av fartygen kan ges utrymme liksom uppföljning och konsolidering av de normer som utarbetats under senare tid. En breddning av verksamheten är också angelägen. Detta gäller i första hand arbets- och boendemiljön ombord samt transporter av farligt gods. Inom båda dessa områden krävs en successiv utbyggnad av resurserna.

I samband med att sjöfartsverkets centralförvaltning fick en ny organisation år 1969 visade det sig angeläget att se över sjöfartsinspektionens arbetsformer och organisation. På verkets initiativ tillsattes år 1971 en utredning i detta syfte. Utredningen väntas snart lägga fram sina förslag vilka berör såväl organisation som resursbehov för verksamheten. Vid utarbetandet av anslagsframställningen har verket samrått med utredningen. Mot bakgrund av utredningens förslag avser sjöfartsverket i nästa års verksamhetsplan redovisa sin långsiktiga planläggning för inspektionsverksamheten.

Arbetsuppgifterna inom delprogrammet Sjöfartsinspektion m. m. är i centralförvaltningen uppdelade mellan fartygssektionen, bemanningssektionen och sektionen för transport av farligt gods. Den huvudsakliga operativa verksamheten ligger på de sju sjöfartsinspektionsdistrikten jämte inspektionskontoret i Rotterdam. Innan sjöfartsverket övergår till att ange verksamhetsplaner för de olika enheterna tar verket upp bl. a. sjöfartsinspektionens information.

En effektiv sjöfartsinspektion förutsätter att information om vägledande beslut, nya normer, internationella åtgärder, inträffade olyckor och deras orsak verkligen når ut till berörda intressenter. Den är också viktig som service åt tillverkare av fartyg eller fartygsutrustning så att dessa kan ta hänsyn till verkets beslut i sin tillverkning och verksamhet i övrigt. Av en god informationsservice bör följa också minskad belastning på sjöfartsinspektionen t. ex. genom att antalet detaljförfrågningar sjunker och att ritningsgranskningen ger anledning till mindre antal anmärkningar. Verket avser därför söka effektivare vägar att sprida information till berörda intressenter bl. a. genom informativa trycksaker, systematisk utgivning av viktigare beslut och — om möjligt — genom det kassett-TV-system som är under uppbyggnad inom handelsflottan.

Utvecklingen inom sjöfartsnäringen bedöms leda till fortsatt specialisering av fartygen för olika användningsområden. Fartygssektionen ställs därför fortlöpande inför uppgiften att anpassa verksamheten efter nya tekniska utgångspunkter. Det internationella sjösäkerhetsarbetet väntas ge resultat som kräver överarbetning av nu gällande bestämmelser. Frågor som hör samman med fartygens konstruktion från brandskyddssynpunkt kommer alltjämt att ställa stora krav på verkets resurser. De ökade anspråken på fartygssektionen måste mötas med ökade resurser på såväl det tekniska som det nautiska området.

Den svenska arbetsmarknadspolitiken innefattar stora satsningar för att inom olika områden förbättra arbetsmiljön. Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen har på senare tid tillförts betydande resurser. Sjöfartsverket, som har ansvar för arbetsmiljön till sjöss, behöver en kraftig utbyggnad av resurserna för att inom detta ansvarsområde kunna göra insatser som svarar mot tidsenliga krav. Genom att med intern utbildning och andra åtgärder öka den nuvarande persona-

lens kunskaper inom området kan anspråken på personalförstärkningar något hållas tillbaka. Åtskilliga uppgifter ställer dock sådana krav på utbildning och yrkespraktik att de inte ryms inom befintlig organisation.

Liksom för övrig verksamhet inom sjöfartsinspektionen har lagen (1965: 719) om säkerheten på fartyg grundläggande betydelse för arbetsuppgifterna inom arbetsmiljöområdet. Enligt övervägandena vid lagens tillkomst skall de principer som gäller i fråga om arbetarskyddet för anställda i land också tillämpas ombord på fartygen.

Ett modernt fartyg rymmer åtskilligt av den teknik som förekommer på olika håll i industrin och är på visst sätt ett koncentrat av en över flera branscher i land spridd teknik. Inom arbetslivet i land görs betydelsefulla framsteg för att förbättra arbetarskyddet. De ökade kunskaperna om yrkesfarorna och de större kraven på en god arbetsmiljö leder till alltmer vidgade uppgifter för arbetarskyddet. För att möta behovet av att förbättra arbetarskyddet till sjöss och ta till vara och överföra erfarenheterna från arbetslivet i land har sjöfartsverket inrättat en särskild arbetsmiljöenhet med f. n. mycket små resurser.

Enhetens arbetsuppgifter omfattar i korthet frågor som hör samman med skyddsanordningar vid arbetsmaskiner, personlig skyddsutrustning, utformning av fartyg för att förebygga olycksfall, buller och vibration, luftklimat, belysning, normer för boendemiljö, fartygshygien, arbetspsykologi, arbetsfysiologi samt utbildningsfrågor.

Verket saknar resurser att på ett godtagbart sätt lösa uppgifterna på yrkeshygienens område och har därför inlett samarbete med främst arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen i frågor av allmän och vetenskaplig natur. Vad gäller fältarbete och direkt sjöfartsinriktade projekt behöver verket få egna resurser i form av personal och utrustning, särskilt mätinstrument.

En utveckling av verkets yrkeshygieniska arbetsområde förutsätter arbete på central nivå med utarbetande och introducering av normer jämte annat övergripande arbete. Därtill kommer inspektioner och mätningar på fartygen samt rådgivning och stöd till skyddsarbetet på fartygen och inom rederierna. De två specialister som behövs för att komplettera distriktstjänstemännens mer allmänna fartygstekniska och sjötekniska kunskaper bör placeras centralt.

Utvecklingen inom arbetsmiljöområdet har lett till ett stegrat behov av både rådgivning och övervakning från verkets sida. Verket kallas regelbundet att delta i arbetet inom partsorganet Sjöfartens arbetarskyddsnämnd. Sjöfartsverket medverkar också i de fortbildningskurser för sjömän som anordnas rörande arbetsmiljö, brandskydd, transport av farligt gods och tankfartygsoperativ verksamhet. Vid de fartygsbesök som sker ägnas växande tid åt information. Ett framgångsrikt säkerhetsarbete förutsätter god kontakt med de ombordanställda och med de tekniska tjänstemännen hos rederierna. Sjöfarten erbjuder flera särpro-

blem då det gäller möjligheterna att sprida information och hålla kontakt med skyddsombud och skyddskommittéer ombord på fartygen. För kontakt- och informationsverksamheten bör därför arbetsmiljöenheten förstärkas med en tjänsteman. Tjänstemannen bör ha förvärvat arbetslivserfarenhet som ombordanställd i manskapsgrad.

Den tekniska utvecklingen medför att arbetsutrustning av delvis nytt slag införs på fartygen. Som exempel kan nämnas maskindrivna ställningar, stora fallrep och landgångar, nya typer av lyftinrättningar och diverse slag av arbetsmaskiner samt personlig skyddsutrustning av ny typ. Detta ställer ökade krav på verkets typgodkännande verksamhet och behov att följa den tekniska utvecklingen inom olika sektorer. För detta ändamål behöver arbetsmiljöenheten förstärkas med ytterligare en tjänsteman.

Personalbehovet för arbetsmiljöenheten har bedömts mot bakgrund av den kapacitet som finns utanför verket. Insatser av främst utredningskaraktär bör ske genom konsulter. Metoden har prövats med gott resultat och bör byggas ut ytterligare.

Omfattningen av arbetet inom sektionen för transport av farligt gods beror till stor del på det internationella arbetet inom miljöskyddsområdet i vilket Sverige tar aktiv del. Under verksamhetsåret 1974/1975 har verket medverkat i ett projekt avseende den för riksdagen tidigare redovisade försöksverksamheten i stor skala med partikelmärkning av olja. I tretton hamnar har såväl svenska som utländska fartyg under perioden februari till juni fått sin restolja märkt med metallpartiklar. Totalt rör det sig om ca 190 resor. F. n. pågår utvärdering av huruvida partikelmärkningen haft någon effekt i form av minskat antal oljeutsläpp o. dyl.

Tillsynsverksamheten inom sjöfartsinspektionsdistrikten har under senare år i hög grad inriktats på nybyggnadskontroll. Antalet fartyg som har tillförts den svenska handelsflottan har varit stort. De resurser som frigörs när antalet nybyggnadskontroller nu minskar kommer att inriktas mot eftersatta områden. Detta gäller som nämnts särskilt inom områdena miljöskydd, hantering av farligt gods och arbetsmiljö.

Sjöfartsverket har inom ramen för sina resurser vidareutvecklat tillsynen av transport av farligt gods. I samband därmed har verket eftersträvat att lämna god information till berörda intressenter. Inom särskilt ett område — transport av lastfordon på färjor — förutsätter en tillfredsställande tillsyn resursförstärkning. Vid dessa transporter eftersätts ofta gällande säkerhetsbestämmelser då det gäller t. ex. separation av last, lastmängder, särskilda brandskyddskrav m. m. Det har också visat sig att efterlevnaden av bestämmelserna varierar mellan olika färjelinjer. Tillsynen av transport av farligt gods kräver speciella kunskaper hos inspektörerna, särskilt som den ofta måste förbindas med praktisk rådgiv-

ning. Det är svårt att integrera denna verksamhet med den övriga inspektionsverksamheten. Behov föreligger att komplettera inspektionens resurser för detta ändamål.

Efterfrågan på skeppsmätning bör som en följd av det minskade antalet fartygsnybyggen sjunka de närmaste åren. Mätningsförfarandet kommer att påverkas av den nya skeppsmätningskonventionen som dock ännu inte biträtts av tillräckligt antal länder för att bli internationellt bindande. Effekterna av konventionen blir märkbara tidigast år 1978. Det starkt förenklade förfarande som konventionen innebär leder till minskning av personalbehovet.

Program Övrig verksamhet

Programmet Övrig verksamhet är indelat i delprogrammen Radiotjänst åt sjöfarten (transfereringspost), Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening från fartyg, Omlokaliseringskostnader samt Åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

Delprogrammet Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening från fartyg tillkom budgetåret 1974/75 för den försöksverksamhet i större skala med partikelmärkning av olja i fartyg som bedrivs under ledning av särskilda sakkunniga. Delprogrammet Åtgärder mot vattenförorening från fartyg är i första hand avsett för sådana tvångsåtgärder som sjöfartsverket med stöd av lagen (1972: 275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg företar för att hindra eller begränsa utsläpp från fartyg av olja eller annat skadligt. I den mån kostnaderna för dylika åtgärder inte kan återföras på fartygets ägare eller redare får — efter beslut av regeringen — detta delprogram belastas.

Under delprogrammet Omlokaliseringskostnader upptas kostnader som följer av sjöfartsverkets flyttning till Norrköping.

2. Sjöfartsverkets anslagsframställning för budgetåret 1976/77, m. m.

2.1. Utfallet budgetåret 1974/75

Belastningen på anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning under budgetåret 1974/75 blev 125,3 milj. kr. Häremot svarade inkomster på riksstaten från sjöfarten i form av fyr- och lotsavgifter, försäljning av sjökort m. m. om sammanlagt 117 milj. kr. På anslaget Fartygsverksamhet blev belastningen 13.3 milj. kr., varemot svarade inkomster i form av fartygsinspektions- och skeppsmätningsavgifter m. m. samt stämpelskatt om sammanlagt 16,3 milj. kr.

Belastningen på anslaget Isbrytning blev 39,7 milj. kr., vilket var 7 milj. kr. mindre än vad som beräknades i prop. 1974: 1. Anslaget Övrig verksamhet belastades med 2,4 milj. kr.

2.2. Beräknat utfall budgetåret 1975/76

I regleringsbrevet för budgetåret 1975/76 beräknades bruttoutgiften på anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning till 142,5 milj. kr. Bruttoutgiften beräknas nu till 162,8 milj. kr. Ökningen hänför sig praktiskt taget helt till avtalsenliga lönehöjningar.

På anslaget Isbrytning beräknades bruttoutgiften i regleringsbrevet till 63,6 milj. kr. Sjöfartsverket beräknar nu medelsbehovet vid normal vinter till 70,1 milj. kr.

Utgifterna under anslaget Fartygsverksamhet beräknas nu till 15,7 milj. kr. mot tidigare beräknat 13,9 milj. kr.

På anslaget Övrig verksamhet är bruttoutgiften i regleringsbrevet upptagen till 2,2 milj. kr. Sjöfartsverket beräknar nu medelsbehovet till 5,4 milj. kr. I beloppet ingår 1,7 milj. kr. avseende från tidigare år balanserade kostnader för bärgning av det vid Ölands norra udde förlista västtyska fartyget Viggo Hinrichsen och 1,1 milj. kr. avseende kostnader för dubblering av tjänster i samband med verkets omlokalisering samt personliga tjänster för anställda med s. k. NOM-garanti. Vidare beräknas 520 000 kr. för dubbelhyra för förvaltningsbyggnad.

2.3. Anslagsframställning för budgetåret 1976/77

Sjöfartsverkets verksamhet är som nämnts uppdelad på tre huvudprogram, nämligen Farledsverksamhet, Fartygsverksamhet och Övrig verksamhet. Det sistnämnda omfattar transfereringsposten Radiotjänst åt sjöfarten samt delprogrammen Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening från fartyg. Omlokaliseringskostnader och Åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

För det under anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning redovisade delprogrammet Sjökartläggning föreslår sjöfartsverket på nytt att som inkomst under delprogrammet skall tas upp sådana inkomster av försäljningen av sjökort och publikationer, vilka f. n. är upptagna på statsbudgetens inkomstsida. Vidare förutsätts ett samkostnadsbidrag som täcker en väsentlig del av utgifterna under delprogrammet.

Sjöfartsverket räknar med en bruttokostnad under de fyra anslagen om sammanlagt 293,8 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Jämfört med det för innevarande budgetår anvisade anslaget innebär detta en ökning med 71,6 milj. kr. Av beloppet är 45,5 milj. kr. att hänföra till pris- och löneomräkning, varav 3,2 milj. kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Volymökningen är alltså enligt sjöfartsverkets beräkning 26,1 milj. kr. Volymökningen fördelar sig med 11,9 milj. kr. på Farledsverksamhet, exkl. isbrytning, 13,2 milj. kr. på isbrytning och 1,5 milj. kr. på Fartygsverksamhet. För Övrig verksamhet uppkommer en volymminskning om ca 500 000 kr.

De totala kostnaderna fördelar sig på kostnadsslag enligt följande sammanställning.

	milj. kr.	procent
Avlöningar och arvoden	138,9	47,3
Resor	4,5	1,5
Lokalhyra	3,8	1,3
Övriga omkostnader	69,8	23,8
Hyror och arrenden	0,3	0,1
Kapitalkostnader	76,5	26,0
	293,8	**100,0**

Kapitalkostnaderna fördelar sig med 41,4 milj. kr. på räntor och 35,1 milj. kr. på avskrivningar.

De intäkter som redovisas under anslag, sjöfartsverkets fond eller utgör bidrag beräknas till 19,9 milj. kr. Av detta belopp utgör 3,9 milj. kr. särkostnadsbidrag och 6,5 milj. kr. samkostnadsbidrag från nionde huvudtiteln avseende yrkesfisket och fritidsbåttrafiken samt 1,8 milj. kr. särkostnadsbidrag för militär sjökartläggning från fjärde huvudtiteln. 3,3 milj. kr. utgör föreslaget samkostnadsbidrag avseende sjökartläggning för andra intressenter än handelssjöfarten att avräknas mot allmänna budgetmedel. Detta innebär att anslagsbelastningen på driftbudgeten för budgetåret 1976/77 beräknas till 273,9 milj. kr., inkl. höjt lönekostnadspålägg (+ 63,0 milj. kr.). Av detta belopp avser 186,3 milj. kr. (+ 41,2 milj. kr.) det avgiftsfinansierade anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning och det i huvudsak avgiftsfinansierade anslaget Fartygsverksamhet.

Nettoutgifterna enligt sjöfartsverkets beräkningar blir för anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning 168,9 milj. kr. Inkomsterna av fyr- och lotsavgifter beräknas till omkring 120 milj. kr. vid oförändrade avgifter. För att kravet på kostnadstäckning skall kunna upprätthållas krävs således kraftiga avgiftshöjningar. Dessa går enligt sjöfartsverkets mening inte att genomföra inom nuvarande avgiftssystem utan allvarliga verkningar för sjöfarten och sjösäkerheten. Sjöfartsverket framför därför — grundat på i anslagsframställningen redovisade skäl — förslag om införande fr. o. m. den 1 juli 1976 av en särskild varuavgift. Samtidigt föreslås vissa ändringar för övriga statliga sjöfartsavgifter. Inkomsterna av fyravgifter, inkl. varuavgifter samt av lotsavgifter beräknas därefter för budgetåret 1976/77 enligt sjöfartsverkets förslag till 170 milj. kr.

Sjöfartsverkets förslag till nytt avgiftssystem remissbehandlas f. n. tillsammans med det förutnämnda betänkandet (Ds K 1975: 8) Säkerhet i farled.

Nettoutgifterna under anslaget Fartygsverksamhet beräknar sjöfartsverket för budgetåret 1976/77 till 17,4 milj. kr. Inkomsterna från sjöfarten genom fartygsinspektions- och skeppsmätningsavgifter, stämpelskatt m. m. beräknas till 14,6 milj. kr.

Utöver här redovisade medel på driftbudgeten begär verket investeringsanslag motsvarande en medelsförbrukning av 114 milj. kr. under

sjöfartsverkets fond samt 3 milj. kr. under fonden för Södertälje kanalverk.

Sjöfartsverket lägger i enlighet med givna anvisningar fram sina förslag om verksamhetens inriktning och omfattning inom ramen för olika alternativ.

Alternativ 0 förutsätter inom programmen Farledsverksamhet och Fartygsverksamhet avsevärda nedskärningar som i ett kort perspektiv är mycket svåra att genomföra på grund av att kapitalkostnaderna liksom personalkostnaderna, som följd av personalens ålderssammansättning och bestämmelserna om anställningstrygghet, på kort sikt är fasta. Sett i ett längre perspektiv understryker sjöfartsverket att det är dess uppgift att tillhandahålla tjänster i en sjötransportproduktion, där de tunga posterna består av fartygen och hamnarna, inberäknat stuveriverksamheten. Det är dessa båda parter som står för huvuddelen av såväl drift- som investeringskostnader. Till besparingar är, framhåller verket, inte att hänföra åtgärder som enbart innebär att kostnaderna övervältras på de andra parterna med en samhällsekonomisk merkostnad som följd. I första hand skulle enligt alt. 0 inom programmet Farledsverksamhet lotsväsendet, sjökartläggningen, sjökortsutgivningen, utvecklingsverksamheten och hamnplaneringsverksamheten kraftigt inskränkas liksom isbrytningen. Inom programmet Fartygsverksamhet skulle en kraftig förändring av sjöfartsinspektionens hela verksamhet ske samtidigt som målsättningarna måste sänkas väsentligt. Vidare skulle den påbörjade satsningen vad avser arbetsmiljö och miljöskydd omintetgöras.

I det följande redovisas de beräknade kostnadsförändringarna för budgetåret 1976/77 i förhållande till anvisade medel för budgetåret 1975/76.

Anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning

Jämfört med bruttokostnaden i regleringsbrevet för budgetåret 1975/76 räknar sjöfartsverket för anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning med en kostnadsökning om 45,5 milj. kr. till 188 milj. kr. Inkomsterna under anslaget (inkl. inkomster på fonden och bidrag från fjärde och nionde huvudtitlarna) beräknas till 19,1 milj. kr. Nettoutgiften blir således 168,9 milj. kr., vilket är 37,1 milj. kr. mer än närmast föregående budgetår.

Av kostnadsökningen utgörs 26,1 milj. kr. av löneomräkning, varav 2,6 milj. kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Prisomräkningen beräknar sjöfartsverket till 5,8 milj. kr. och kapitalkostnadsökningen till 4,5 milj. kr.

Inledningsvis lämnas en redogörelse för förslagen under delprogrammet Central administration. Från delprogrammet bekostas den centrala administrationen för sjöfartsverket i sin helhet. Kostnaderna fördelas på olika anslag enligt särskilda fördelningsnycklar.

Central administration, totalt. Av den förutsatta volymökningen, 2 323 000 kr. avser 692 000 kr. personalförstärkningar.

För trafiksektionen föreslås en förstärkning med tre tjänster. I första hand krävs en kvalificerad handläggare för att under sektionschefen svara för ledning och tillsyn av lotsningsverksamheten. Tjänstemannen skall leda utredningsarbete i syfte att dimensionera och anpassa lotsningsorganisationen efter sjöfarten och dess behov av lotsservice. Detta innefattar också studier av alternativa organisationer vid skilda ambitionsnivåer för verksamheten. Anpassningen innefattar också ändringar av lotsplatspersonalens tjänstgöringsförhållanden som följd av nya avtal m. m. Den andra tjänstemannen skall delvis bistå i ovannämnt utredningsarbete. Huvuduppgiften skall dock vara att kartlägga behov och utveckling av trafikinformations- och trafikledningssystem samt att upprätta underlag för bestämning av de operativa krav m. m. som bör ligga till grund för kommande anskaffningar. Vidare skall tjänstemannen följa upp de internationella frågorna inom avdelningens kompetensområde (inom bl. a. IMCO och ECE m. m.). Den tredje handläggaren behövs som arbetsförstärkning för sektionens starkt ökade löpande uppgifter. Kostnaderna för de föreslagna förstärkningarna beräknas till 345 000 kr., varav personalkostnader 270 000 kr.

Inom områdena planering och administrativ utveckling förbereder sjöfartsverket en kraftig satsning. Det administrativa utvecklingsarbetet inriktar sig främst på utbildning, personaladministrativ utveckling samt övrigt administrativt utvecklings- och rationaliseringsarbete. För ändamålet beräknas 605 000 kr., varav personalkostnader 75 000 kr. Beloppet fördelar sig med 500 000 kr. på utbildning, 65 000 kr. på personaladministrativ utveckling och 40 000 kr. på övrigt administrativt utvecklings- och rationaliseringsarbete.

För den informationsverksamhet som faller under central administration begär verket en förstärkning med 218 000 kr., varav för en informationsassistent 73 000 kr.

Arbete pågår med att bygga upp biblioteksfunktionen till en nivå som någorlunda motsvarar verkets servicebehov. Under planeringsperioden är avsikten att detta arbete successivt skall resultera i fungerande rutiner för litteraturanskaffning, litteraturbevakning, information om nyförvärv, ut- och inlåning, tidskriftscirkulation m. m. så att en för verkets behov väl fungerande bibliotekservice med inriktning på sjöfartsverket kan komma till stånd. För ändamålet begär verket ytterligare 58 000 kr., varav personalkostnader 48 000 kr.

Till försvarskontorets ansvarsområde hör bl. a. att i fred planera och så långt möjligt förbereda farleder för kustsjöfarten under krig och neutralitet. Befintliga krigs- och neutralitetsledsnät är planerade för tonnagesituationen före 1960-talet. Nuvarande och kommande kusttonnage, lämpligt att använda för sjötransport i krig behöver leder med större

farledsdjup. En revidering av krigs- och neutralitetsledsnäten är därför nödvändig inom vissa kustavsnitt.

Kostnaderna beräknas till totalt 1,3 milj. kr. varav 130 000 kr. faller på budgetåret 1976/77. För driftvärnsutbildningen krävs ytterligare 35 000 kr.

Sjöfartsverket tar på nytt upp en förstärkning av budgetsektionen med en förste byråsekreterare (84 000 kr.) och av redovisningssektionen med en assistent (72 000 kr.). För administration av företagsnämndernas verksamhet krävs en assistent (70 000 kr.).

Omkostnaderna ökar med 243 000 kr. vid den redan befintliga organisationen. För att täcka de extra avgifter PK-banken avser införa för uttag som görs på personkonto krävs 40 000 kr. Omfattande pensionsavgångar är att vänta bland främst lotsar och båtmän. Befintliga medel för annonsering i samband med nyrekrytering är redan nu otillräckliga. För att täcka kostnaderna för annonsering tar verket upp ytterligare 60 000 kr. Behov av regelbundna transporter mellan Norrköping och främst förråd och verkstäder i Stockholm innebär ökade kostnader med 20 000 kr. För författningstryck, kontorsmateriel, kopiering m. m. behövs ytterligare 123 000 kr.

För de personalförstärkningar inom främst centralförvaltningen som verket räknar med under budgetåret 1976/77 har följdkostnaderna i form av lokaler, telefon, städning, kontorsmateriel m. m. beräknats till 463 000 kr.

Utvecklingsverksamhet. Såsom framgått av verksamhetsplanen föreligger ett omfattande program för teknisk utveckling i syfte att främst effektivisera driften. En förstärkning med 352 000 kr. föreslås.

Fyrar och andra säkerhetsanstalter. Personalminskningar som följd av fyrautomatisering innebär fortlöpande volymminskning, vilken för budgetåret 1976/77 beräknas uppgå till 420 000 kr. Underhållet av fyrarna måste däremot förstärkas väsentligt, vilket för med sig ett ökat medelsbehov om 2 869 000 kr. Volymökningen blir netto 2 449 000 kr., varav 165 000 kr. avser säkerhetsanstalterna i Brofjorden.

Radionavigeringsstationer. För reparation av överliggnings- och dagrum vid Nynäshamns och Järnäs deccastationer krävs 200 000 kr.

Kanaler och fördjupade farleder. För reparation av strandskoning vid Sotenkanalen tar verket upp 100 000 kr.

Sjöräddning m. m. Av volymökningen, 391 000 kr., avser 70 000 kr. av televerket begärda medel för anslutning till positionsregistreringssystemet AMVER. Av volymökningen i övrigt utgör 64 000 kr. kostnaden för en kansliskrivartjänst vid verkets rapportcentral i Stavsnäs, 130 000 kr. sjukvårds- och skyddsutrustning för lotsbåtar att användas vid räddningsaktioner samt 120 000 kr. ökade medel för utbildning i sjöräddningsmetodik, information m. m.

Sjökartläggning. Av den föreslagna volymökningen, totalt 1 303 000

kr., avser 875 000 kr. personalkostnader. Den utökade personalen motiverar sjöfartsverket på följande sätt.

Verket tillmäter planeringsfrågorna allt större betydelse. För den övergripande planeringen m. m. har vissa resurser tillförts ekonomiavdelningen. Dessa bör få sin motsvarighet på fackavdelningarna. Sjökarteavdelningen saknar helt planeringsresurser, vilket är till förfång för verksamheten. En tjänst föreslås tillkomma för att under avdelningschefen hålla samman avdelningens långsiktiga planering, leda större utredningar osv.

För att öka produktiviteten inom sjömätningen måste de mätningsuppgifter som åläggs sjömätningsfartygen i allt större utsträckning tekniskt förberedas på sjökarteavdelningen. Bristande personella resurser har vidare fört med sig att framför allt bearbetningen och utvärderingen av sjömätningsresultaten släpar efter i en icke acceptabel utsträckning. Denna funktion behöver därför förstärkas med en hydrograf, en mätningsingenjör och en kartograf.

Sjökarteavdelningen avser vidare att i ökad utsträckning utnyttja ADB för avdelningens tekniska rutiner. Härigenom bedöms produktionen kunna öka väsentligt. För ändamålet föreslås tre tjänster tillkomma.

En av förutsättningarna för att produktionen av nya sjökort skall kunna öka från nuvarande ca två till åtminstone fyra per år är att personalen förstärks. Verket tar upp nya tjänster för två förste kartografer, två kartografer och en assistent.

Lotsväsendet. Personalökningar vid Luleå, Oxelösund och Lysekil medför ökade kostnader om 530 000 kr. För förstärkt underhåll beräknas 1 470 000 kr.

Publikationer. Redaktionen behöver utökas med en redaktör och en kansliskrivare.

Anslaget Isbrytning

Sjöfartsverket beräknar bruttoutgiften för budgetåret 1976/77 under anslaget Isbrytning till 85,7 milj. kr., vilket är 22,1 milj. kr. mer än för budgetåret 1975/76. Av ökningen faller 11,5 milj. kr. på drift och underhåll samt 10,6 milj. kr. på avskrivningar och räntor. I det senare beloppet ingår kapitalkostnader för den hösten 1974 levererade isbrytaren Atle och för isbrytaren Frej med beräknad leverans hösten 1975. Ett belopp om 6,2 milj. kr. avser ränta på dellikvider för isbrytaren I, vilken beräknas bli levererad hösten 1977.

Av det ökade medelsbehovet utgör 8,9 milj. kr. löne- och prisomräkning, varav höjt lönekostnadspålägg utgör 252 000 kr. Drivmedelskostnaderna har beräknats efter oförändrade priser.

Beräkningarna är baserade på assistansbehoven en normal vinter men med ökade insatser i Bottenviken. För att betjäna sjöfarten på norrlandshamnarna utnyttjas fem havsisbrytare, nämligen Frej, Atle, Njord,

Tor och Oden. Ale sätts tillsammans med inhyrda bogserbåtar in på Vänern. Thule ligger i reserv för att om så påkallas assistera i norra Östersjön. Inga medel är beräknade för att hålla Ymer i reserv. Förhyrningarna är kostnadsberäknade till 4,7 milj. kr., varav 4,2 milj. kr. avser hjälpisbrytare och 500 000 kr. flygplan och helikoptrar för isspaning.

Driftkostnaderna för statsisbrytarna, totalt 25,5 milj. kr., fördelar sig med 10,6 milj. kr. på löner och arvoden och 14,9 milj. kr. på drivmedel m. m. Underhållskostnaderna tar sjöfartsverket upp till 9,9 milj. kr.

Kostnaderna för väderleksprognoser m. m. beräknas till 328 000 kr. och för administration till 1 017 000 kr. För vintersjöfartsforskning räknar sjöfartsverket med 572 000 kr.

Anslaget Fartygsverksamhet

Sjöfartsverket räknar för budgetåret 1976/77 med att nettoutgiften på anslaget Fartygsverksamhet jämfört med budgetåret 1975/76 ökar från 13,3 milj. kr. med 4,1 milj. kr. till 17,4 milj. kr. Av ökningen utgör 325 000 kr. höjt lönekostnadspålägg. Pris- och löneomräkningen beräknas till 2 770 000 kr. Föreslagen volymökning, exkl. andel av central administration under programmet, beräknas till 1 301 000 kr.

Av volymökningen avser 150 000 kr. intern utbildning, 100 000 kr. extern information och sammanlagt 400 000 kr. konsulttjänster. För åtta nya tjänster beräknas 718 000 kr. Fyra tjänster avser den nyinrättade arbetsmiljöenheten. Fartygssektionen, sektionen för farligt gods och bemanningssektionen föreslås förstärkas med en tjänst vardera. Distriktsorganisationen föreslås förstärkas med en tjänst för specialuppgifter i samband med transport av farligt gods. Sjömansnämndens personal minskar med en assistent (67 000 kr.).

Anslaget Övrig verksamhet

Sjöfartsverket beräknar kostnaderna för anslaget Övrig verksamhet till 1,9 milj. kr., vilket innebär en minskning med 253 000 kr. Den beräknade lägre utgiften på anslaget hör samman med minskade kostnader under delprogrammet Omlokaliseringskostnader.

3. Förslag till organisation och handläggningsordning för utredning av allvarligare sjöolyckor m. m.

3.1 Inledning

På Kungl. Maj:ts uppdrag har sjöfartsverket i februari 1974 kommit in med förslag till organisation och handläggningsordning för utredning av allvarligare sjöolyckor m. m. (Stencil, Sjöfartsverket, november 1973).

Yttranden över förslaget har avgetts av arbetarskyddsstyrelsen, Kust-

tankers intresseförening, Rederiföreningen för mindre fartyg, Sjöassuradörernas förening, Svenska maskinbefälsförbundet, Svenska sjöfolksförbundet, Sveriges fartygsbefälsförening, Sveriges redareförening, Sveriges varvsindustriförening och Sveriges Ångfartygs Assurans Förening. Statskontoret och riksrevisionsverket har avgett yttrande i anslutning till yttrande över Förslag till utredningsorgan för allvarligare luftfartsolyckor avgivet i september 1974 av ordföranden i försvarets haverikommission (Stencil, försvarets haverikommission, Stockholm 1974).

3.2 Nuvarande förhållanden

Sjöförklaring

Gällande bestämmelser om utredning av sjöolycka tillkom i samband med 1967 års ändringar i sjölagen. Bestämmelserna är i princip likartade i Norden. Sjöförklaring skall äga rum för svenska handelsfartyg eller fiskefartyg då i lagtexten närmare angiven typ av händelse inträffat. Även i andra fall skall sjöförklaring äga rum då sjöfartsverket förordnar därom eller befälhavaren eller redaren påkallar det. Även lastägare och lastförsäkringsgivare kan begära sjöförklaring, s. k. fakultativ sjöförklaring.

De angivna reglerna om utredning av sjöolyckor hänför sig till fall då fartyget varit i drift och gäller alltså inte då fartyget har tagits ur drift t. ex. under en längre varvsvistelse.

*För fartyg hemmahörande i Danmark, Finland eller Norge hålles sjö*förklaring i Sverige när befälhavaren, redaren eller behörig myndighet i fartygets hemland finner det påkallat. Om utredning av händelse som inträffat i samband med utländskt fartygs drift är påkallad från sjöfartssäkerhetssynpunkt och fartyget befinner sig i svensk hamn, kan sjöfartsverket förordna att sjöförklaring skall äga rum.

Sjöförklaringen har till främsta uppgift att tjäna sjöfartssäkerhetens intresse. Genom sjöförklaring skall händelsen och dess orsaker såvitt möjligt klarläggas. Samtliga förhållanden som kan antas ha medverkat till olyckan eller vara av betydelse från sjöfartssäkerhetssynpunkt skall utredas. Utredningen sker genom förhör med personer som kan lämna upplysning i saken och genom granskning av handlingar såsom sjökort, dagböcker och lasthandlingar.

Sjöförklaring sker i Sverige vid någon av de sjöförklaringsdomstolar som finns för vart och ett av de sju sjöfartsinspektionsdistrikten. I Danmark, Finland och Norge hålls sjöförklaring för svenska fartyg av domstol som är behörig enligt landets lag. Sjöförklaring i övrigt utanför Sverige hålls i första hand av svensk konsul som utrikesdepartementet utsett, i andra hand av behörig dansk, finsk eller norsk konsul. Vid sjöförklaring hos domstol skall rätten särskilt tillse att den får sådan sammansättning att lämplig sakkunskap blir företrädd. Beträf-

fande sjöförklaring som hålls av svensk konsul gäller att sådan sakkunskap skall tillkallas om det lämpligen kan ske.

Vid sammanträde för sjöförklaring inom riket skall rätten bestå av en lagfaren domare såsom ordförande samt två personer som är kunniga och erfarna i sjöväsendet. Rätten utser för varje sjöförklaring de särskilda ledamöterna från en förteckning som sjöfartsverket årligen upprättar för varje sjöfartsinspektionsdistrikt. Vid upprättande av förteckningen över särskilda ledamöter har sjöfartsverket att beakta behovet av att nautisk, maskinteknisk och annan lämplig sakkunskap blir företrädd. Eftersom de sjösakkunniga är ledamöter av rätten skall sådan ledamot ha avlagt domared.

Särskild undersökningskommission

Har sjöolycka medfört stora förluster i liv eller egendom eller kan utredningen av annan anledning väntas bli synnerligen omfattande eller är den av invecklad beskaffenhet, kan regeringen förordna att händelsen och dess orsaker skall utredas av en särskild undersökningskommission med sakkunnig sammansättning. Vissa bestämmelser om verksamheten inom undersökningskommissionen finns intagna i sjöförklaringskungörelsen (1967: 294).

Enligt förarbetena till lagstiftningen är den särskilda undersökningskommissionen avsedd för vissa exceptionella sjöolyckor då en kommission är bättre lämpad än den vanliga sjöförklaringsmyndigheten. Särskilt gäller detta när utredningen väntas bli synnerligen omfattande eller komplicerad. En undersökningskommission har också den fördelen att den kan ges den sammansättning och de arbetsvillkor som lämpar sig för just det fall det är fråga om.

Särskild undersökningskommission har hittills inte använts i Sverige.

Sjöfartsverkets medverkan

Enligt 19 § instruktionen för sjöfartsverket (1969: 320) har sjösäkerhetsdirektören att avgöra frågor om undersökning av sjöolyckor som ankommer på sjöfartsverket. Inom sjöfartsinspektionen har säkerhetssektionen enligt verkets arbetsordning att svara för förordnanden om sjöförklaring och för granskning, analys och statistik av inträffade sjöolyckor och olycksfall inom sjömansyrket samt därav föranledda förslag till åtgärder för ökad säkerhet.

Sedan sjöförklaring slutförts av sjöförklaringsmyndighet skickas sjöförklaringsprotokoll och upptagna vittnesberättelser, fotografier, skisser m. m. till säkerhetssektionen. Ibland behöver materialet från sjöförklaringsmyndigheten kompletteras med speciella förfrågningar till rederier, försäkringsgivare m. fl. eller, då det är fråga om vittnesuppgifter, genom polismyndighets försorg. I regel biträder sjöfartsinspektionens egen personal i utredningsverksamheten.

Över olyckor som drabbat svenskt handels- eller fiskefartyg redovisar inspektionen i särskilt yttrande bl. a. de orsaker som bidragit till olyckan samt där så är påkallat de åtgärder som bör vidtagas för att inte liknande händelser skall inträffa igen. Över olyckor som framkallat stora skador eller av annan orsak är av speciellt intresse ur sjösäkerhetssynpunkt upprättas dessutom ett utförligt yttrande, s. k. memorial.

Enligt Kapitel I Regel 21 i 1960 års internationella konvention om säkerheten för människoliv till sjöss har konventionsland åtagit sig att undersöka sjöolycka beträffande dess konventionsfartyg och att underrätta Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO) om resultatet av undersökningen och eventuella rekommendationer.

Luftfartsolyckor

Inträffar i civil luftfart olycka av viss omfattning skall enligt luftfartslagen (1957: 297) för varje tillfälle tillsättas en kommission för undersökning av händelsen. Haverikommission tillsätts av luftfartsverket. Chefen för kommunikationsdepartementet kan utse en eller flera ledamöter i haverikommission eller, t. ex. vid större olycka, i stället förordna en särskild undersökningskommission. Närmare föreskrifter om angivna kommissioner och deras verksamhet meddelas i luftfartskungörelsen (1961: 558), där det bl. a. anges att sådan kommission i särskild rapport skall avge redogörelse för sin undersökning och utlåtande över resultatet. Ledamöter i särskild undersökningskommission utses, med hänsyn bl. a. till olyckans karaktär, med hjälp av en särskilt upprättad lista över personer med lämplig utbildning och erfarenhet.

Inträffar vid svenskt militärt luftfartygs nyttjande olyckshändelse som medför att någon avlider eller får allvarligare kroppsskada eller att betydande skada uppstår på luftfartyget eller egendom som inte befordras med det, skall enligt kungörelsen (1966: 436) om undersökning av militära luftfartsolyckor undersökning om olyckshändelsen, dess orsaker m. m. göras av försvarets haverikommission, om civilt luftfartyg ej är inblandat så att undersökning skall ske enligt luftfartslagen. Kommissionen, som är permanent, består vanligen av ordförande och fyra andra ledamöter. Ordföranden skall vara eller ha varit innehavare av domarämbete. Regeringen utser ledamöter för tre år i taget.

3.3 Sjöfartsverkets förslag

Bakgrunden till förslaget

Sveriges fartygsbefälsförening och Svenska sjöfolksförbundet har — mot bakgrund av inträffade större svenska sjöolyckor — hos Kungl. Maj:t begärt att en permanent haverikommission inrättas inom sjöfartsområdet. Sjöfartsverket har i januari 1973 yttrat sig över framställningarna.

Kungl. Maj:t uppdrog den 12 mars 1973 åt sjöfartsverket att med ut-

gångspunkt i den ordning för undersökning av olyckor som tillämpas inom den civila och militära luftfarten skyndsamt lägga fram förslag till åtgärder för att tillskapa en organisation och handläggningsordning som säkerställer behovet av utredningsresurser i personellt, administrativt och tekniskt avseende vid allvarliga olyckor inom sjöfartsområdet. Verket skulle därvid också överväga frågan hur utredning bör ske av sådana olyckor på fartyg när de inte är i drift, t. ex. under varvsuppehåll. Vid uppdragets fullgörande skulle verket samråda med arbetsgivar- och arbetstagarparter inom berörda näringar.

Med anledning av motioner till 1973 års riksdag uttalade lagutskottet bl. a. att man med hänsyn till det behov som uppenbart föreligger av att en praktiskt fungerande haverikommission inrättas för sjöfarten fann det tillfredsställande att frågan blev föremål för skyndsam utredning. Utskottet ansåg att en sådan kommission skulle fylla en angelägen och betydelsefull uppgift inte minst med avseende på det förebyggande säkerhetsarbetet inom sjöfartsnäringen (LU 1973: 12).

Huvuddragen i förslaget

Liksom inom luftfarten måste det framstå som synnerligen angeläget att allvarligare olyckor inom sjöfarten utreds snabbt och effektivt för att i första hand klarlägga olycksorsaken och eventuella brister i säkerhetssystemet. Gällande lagstiftning anvisar också möjligheten att använda sig av en särskild haverikommission för utredning av svårare olyckor till sjöss.

Utvecklingen inom framför allt luftfarten har genomgående gått mot en permanent organisation för utredning av haverier. I sakens natur ligger att en fast organisation är vida överlägsen tillfälliga organ som tillskapas för varje särskilt fall. Ett sådant tillfälligt utredningsorgan kan endast komma att bestå av medlemmar från olika verksamhetsfält, som till karaktären är skilda från det haveriutredningen representerar. Det är därför helt naturligt att ledamot i en tillfälligt organiserad enhet — även om han till äventyrs kan bli helt befriad från sina ordinarie sysslor — känner trycket från sin egentliga verksamhet. Detta förhållande kan inte undgå att inverka menligt på effektiviteten i utredningsarbetet — inte med nödvändighet på kvaliteten men obestridligen på utredningstiden.

Enligt 314 § sjölagen skall särskild undersökningskommission bestå av personal med juridisk, nautisk och teknisk sakkunskap. Erfarenheterna från haveriutredningar såväl i Sverige som utomlands ger vid handen att en kommissions fasta ledamöter kan begränsas till tre personer. En förutsättning är då att dessa är högt kvalificerade utredare.

Vid haveriutredningar har kommissionen att granska hela säkerhetssystemet, däribland säkerhetsmyndighetens normer och dess tillsyn av normers efterlevnad. Inte minst inom luftfarten har understrukits bety-

delsen av att haverikommissionen ges en sådan sammansättning att den är oberoende av säkerhetsmyndigheten. För sjöfartens del gäller också att sjöfartsverkets personal — exempelvis lots- eller fyrpersonal — kan vara direkt involverad i en sjöolycka.

I likhet med vad som tillämpas inom luftfarten bör också till utredningsorganet knytas den speciella expertis som behövs för att få aktuellt haveri tillräckligt allsidigt belyst från säkerhetssynpunkt. Liksom vid utredning av luftfartsolyckor bör man även för sjöfartens del utgå från att ett intensivt samarbete mellan enskilda och statliga utredningsgrupper kommer att bli till stort gagn för haveriutredningsverksamheten.

Kommissionens arbete består — utöver framtagande av bevismaterial m. m. — av bearbetning och analys av utredningsmaterial samt sammanställning och utformning av slutrapport.

Den arbetsinsats som krävs för en haveriundersökning varierar starkt med hänsyn till haveriets omfattning och typen av fartyg. Utredningen kan sägas omfatta dels kommissionens eget arbete, dels verksamhet som utföres vid institutioner eller laboratorier på kommissionens begäran. Kommissionens egen verksamhet omedelbart efter haveriet koncentreras på fartyget, då så kan ske, genom insamling av tekniska fakta och på bevisupptagning genom förhör med besättning och annan personal som har kännedom om händelsen. Särskilt komplicerat blir kommissionens arbete vid kollision mellan fartyg där annat lands fartyg är inblandat och där kommissionens verksamhet blir beroende av medverkan från annat lands sjöfartsadministration. Sjöfartsadministrationer i länder, som vid större sjöolycka utomlands tillämpar systemet med haverikommission, har emellertid meddelat att utredningsarbetet i regel kunnat genomföras i samförstånd med det andra landets administration.

Den totala utredningstiden kan — med ledning av erfarenheter från luftfarten samt utredning av sjöolyckor utomlands — i genomsnitt beräknas uppgå till 300—500 kommissionstimmar.

En av kommissionens huvuduppgifter är att informera säkerhetsmyndigheter om omständigheter av betydelse för säkerheten, som framkommit under utredningen. Kommissionen bör också kunna bearbeta viss haveristatistik inom sitt verksamhetsområde samt även kunna göra s. k. tendensundersökningar, exempelvis förekomsten av tillbud under vissa förhållanden.

Rätt att hos regeringen begära särskild undersökningskommission bör tillkomma sjöfartsverket. Sjöförklaringsmyndighet samt för övrigt samtliga som kan anses ha intressents ställning i fråga om ett haveri bör ha möjlighet att påkalla särskild undersökningskommission liksom även kommissionen själv.

Enligt sjöfartsverkets uppfattning kan allvarligare brister inte sägas vidlåda den nu gällande ordningen för utredning av sjöolyckor, i vart fall inte då sådan utredning verkställs av sjöförklaringsmyndighet i Sve-

rige där erforderlig expertis finns tillgänglig. Sjöfartsverket anser emellertid att vissa åtgärder bör vidtas inom ramen för det nuvarande systemet för utredning av sjöolyckor.

I många fall skulle man få bättre underlag för olycksförebyggande åtgärder om utredningen kunde ske i närmare sammanhang beträffande tid och plats för olyckan och utföras av experter på förebyggande åtgärder mot olyckor inom sjöfarten. Detta mål kan uppnås genom att sjöfartsverket — i likhet med vad som redan skett vid vissa olyckor — rutinmässigt utför inspektion av ett fartyg snarast efter en inträffad olycka.

Sjöfartsinspektionen bör därför förstärkas med personal som har till huvudsaklig uppgift att bistå sjöförklaringsmyndighet i Sverige och även utomlands men även vid utredning av yrkesolyckor ombord.

Sammanfattningsvis föreslår sjöfartsverket följande.

— En särskild undersökningskommission för fartygsolyckor — fristående från sjöfartsverket — bör upprättas i likhet med vad som gäller för försvarets haverikommission och ha till uppgift att undersöka allvarligare sjöolycka enligt förordnande av regeringen (chefen för kommunikationsdepartementet).
— Kommissionens kompetensområde bör t. v. avse fartyg i drift dvs. inte omfatta fartygsolyckor under varvsuppehåll.
— Någon av ledamöterna bör i vart fall i inledningsskedet utses bland den kategori som har lång och kvalificerad erfarenhet av utredning av allvarligare luftfartsolyckor.
— Kommissionen ges sådan sammansättning att juridisk, nautisk och teknisk sakkunskap blir väl företrädd.
— Antalet kommissionsledamöter bör uppgå till minst tre varav minst en bör ha kommissionsarbetet som sin huvudsakliga syssla. Ledamöterna bör vara omedelbart tillgängliga för tjänstgöring. Erforderligt antal ersättare bör därför utses.
— Kommissionen bör ha eget kansli.
— Utredningsarbetet bör ske i nära överensstämmelse med det förfarande som tillämpas inom luftfarten vid utredning av allvarligare luftfartsolycka.
— Efter särskilt förordnande av regeringen (chefen för kommunikationsdepartementet) skall kommissionen bearbeta haveristatistik och göra särskilda tendensundersökningar.
— Sjöfartsinspektionen bör förstärkas med minst två specialinspektörer för utredning av sjöolyckor. Dessa bör även kunna anlitas av den särskilda undersökningskommissionen som experter. De bör också kunna biträda sjöförklaringsmyndigheter och verka för en effektivisering av utredningar av sjöolyckor och yrkesskador inom sjöfarten.

3.4 Remissyttrandena

Uttalandet i sjöfartsverkets förslag om betydelsen för det förebyggande sjösäkerhetsarbetet av att inträffade sjöolyckor utreds snabbt och effektivt möter inga erinringar från remissinstanserna. Några pekar på svagheter i det nuvarande utredningssystemet. *Svenska sjöfolksförbundet* anser sålunda, att i princip alla inträffade olyckor i eller med fartyg bör bli föremål för utvärdering på platsen av särskilt utbildad personal från både säkerhets- och miljösynpunkt. Omfattningen av ett sådant utredningsarbete skulle dock bli mycket stor, varför en begränsning till allvarligare olyckor måste ske. *Statskontoret, Sjöassuradörernas förening* och *Sveriges Ångfartygs Assurans Förening* framhåller behovet av att utredningsförfarandet genom sjöförklaring på olika sätt effektiviseras och förbättras. Flera av remissinstanserna menar även att det är en nackdel att möjligheten att förordna om särskild undersökningskommission inte hittills utnyttjats.

Arbetarskyddsstyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket, Sjöassuradörernas förening, Svenska maskinbefälsförbundet, Svenska sjöfolksförbundet, Sveriges fartygsbefälsförening och *Sveriges varvsindustriförening* tillstyrker eller lämnar utan erinran sjöfartsverkets förslag om inrättande av en permanent haverikommission för sjöfarten. Den av verket föreslagna avgränsningen av kommissionens verksamhetsområde till att t. v. endast omfatta fartyg i drift kommenteras av *Arbetarskyddsstyrelsen, Svenska sjöfolksförbundet* och *Sveriges varvsindustriförening.* Arbetarskyddsstyrelsen vill i likhet med sjöfartsverket inte i detta sammanhang ta ställning till kommissionens ingripande vid olycka på fartyg vid varv. Sjöfolksförbundet anser att fartyg på varv i vissa fall skall omfattas av kommissionens kompetensområde. Varvsindustriföreningen menar att kommissionen inte bör utreda olyckor på fartyg vid varv såvida inte den myndighet som har att utreda olyckor på varv finner särskilt skäl att inkalla kommissionen. *Kusttankers intresseförening, Rederiföreningen för mindre fartyg, Sveriges redareförening* och *Sveriges Ångfartygs Assurans Förening* avstyrker förslaget om en permanent kommission. Redareföreningen anser inte att en organisation utanför sjöfartsverkets ram bör upprättas. En kommission bestående av sjösäkerhetsdirektören, en nautiker och en tekniker bör i stället kunna träda i omedelbar funktion i fall av allvarligare sjöolyckor enligt de regler om särskild undersökningskommission som nu finns i sjölagen. Assuransföreningen anser inte att den särskilda undersökningskommissionen skall göras permanent. En effektivisering av de nuvarande utredningsinstituten innebärande bl. a. att den särskilda undersökningskommissionens utryckningsberedskap på olika sätt höjs förordas i stället av föreningen. Kusttankers intresseförening och Rederiföreningen för mindre fartyg anför synpunkter som återspeglar

samma grundsyn som redovisats av redareföreningen och assuransföreningen.

Flera remissinstanser avstyrker förslaget om att kommissionen bör ha ett eget kansli eller uttrycker tveksamhet i denna del. *Statskontoret* är inte berett att nu biträda förslaget att kommissionen skall ha ett eget kansli. Kommissionen bör i sådant hänseende liksom i fråga om göromål av administrativ natur repliera på sjöfartsverket. Enligt *Sjöassuradörernas förening* bör inte ett från sjöfartsverket fristående kansli inrättas. Det förefaller föreningen tveksamt om ett sådant kansli, till följd av en sannolikt mycket ojämn arbetsbelastning, skulle kunna utnyttja personalresurserna rationellt och ekonomiskt. *Svenska maskinbefälsförbundet* anför att det torde vara möjligt att t. ex. ha gemensamt kansli med motsvarande organ inom flyget.

Förslaget om två specialinspektörer för utredning av sjöolyckor mottas i allmänhet positivt både vad avser deras funktion i anslutning till sjöförklaringsinstitutet och i anslutning till antingen en permanent eller mera tillfällig haverikommission.

Några remissinstanser framhåller de operativa och tekniska skillnader som råder mellan sjöfart och luftfart och dessa skillnaders betydelse vid utredande av olyckor.

Svenska maskinbefälsförbundet tar i sitt remissvar upp frågan om en organisatorisk samverkan mellan en haverikommission för sjöfarten och flyghaverikommissionen. Enligt förbundet bör förutsättningarna för en sådan samverkan utredas. *Statskontoret* och *riksrevisionsverket* föreslår att det övervägs om de föreslagna kommissionerna för sjöfarten och för allvarligare flygolyckor kan sammanföras till en enhet. Statskontoret anför därvid att en närmare utredning erfordras när det gäller den föreslagna gemensamma haverikommissionen för civil och militär luftfart.

4. Föredraganden

Sjöfartsverkets verksamhet är uppdelad på tre program, Farledsverksamhet, Fartygsverksamhet och Övrig verksamhet. Medel till programmet Farledsverksamhet anvisas över två anslag, Farledsverksamhet exkl. isbrytning samt Isbrytning. Härigenom ges möjlighet att särredovisa den skattemedelsfinansierade isbrytningen i förhållande till de avgiftsfinansierade verksamhetsgrenarna under programmet Farledsverksamhet. De övriga programmen motsvaras av två anslag med samma benämning som programmen.

Sjöfartsverket har för sin verksamhet under nästa budgetår föreslagit en medelsanvisning av 273,9 milj. kr. på driftbudgeten och en investeringsram av 114 milj. kr. på kapitalbudgeten. Därutöver räknar verket med en investeringsram om 3 milj. kr. under fonden för Södertälje kanalverk.

Jag vill börja med att redovisa mina ställningstaganden till de till driftbudgeten hänförliga kostnads- och anslagsändamålen. I ett följande avsnitt kommer jag att hemställa om medelsanvisning under resp. anslag.

Jag beräknar bruttokostnaderna under anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning till 178 milj. kr. Bidrag och intäkter under anslaget och fonden beräknas till 12,4 milj. kr. Jag förordar därför en medelsanvisning av 165,6 milj. kr., vilket innebär en ökning med 33,7 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Av den föreslagna ökningen beräknar jag 26,1 milj. kr. för löneomräkning och höjning av lönekostnadspålägget, 5,3 milj. kr. för prisomräkning och 3,7 milj. kr. för kapitalkostnadsökning till följd av bl. a. ökade anläggningstillgångar under sjöfartsverkets fond. Sedan hänsyn tagits till ökade bidrag och inkomster under anslaget m. m. på ca 1,7 milj. kr. samt till vissa rationaliseringsvinster ger den av mig förordade anslagsökningen ett utrymme på 840 000 kr. för angelägna resursförstärkningar.

Sjöfartsverket har under innevarande budgetår börjat bygga upp en planeringsfunktion inom ekonomiavdelningen. Jag anser att det är angeläget att ökade resurser satsas på en utbyggd planering inom verket. Den mera övergripande planeringen bör kompletteras med en förstärkt verksamhetsinriktad planering och operativ ledning på avdelningsnivå för de olika aktiviteterna inom farledsprogrammet. Jag har sammanlagt under anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning beräknat 520 000 kr. för detta ändamål, fördelat med 300 000 kr. på ekonomiavdelningen och 110 000 kr. på vardera driftavdelningen och sjökarteavdelningen.

Sjöfartsverket har inom ramen för det administrativa utvecklingsarbetet tagit fram en utbildningsplan för fortbildning m. m. av personalen. Jag beräknar 250 000 kr. för ökade utbildningsinsatser.

Under delprogrammet Sjöräddning räknar jag 70 000 kr. för anslutning till det världsomspännande positionsregistreringssystemet AMVER.

Beträffande verksamheten under delprogrammet Sjökartläggning vill jag anföra följande.

I samband med att jag i prop. 1971: 1 redovisade mina ställningstaganden till en av sjöfartsverket gjord utredning om målsättning m. m. för sjökartläggningen betonade jag vikten av att denna i första hand inriktades på de s. k. tungtrafikkorridorerna.

I de senaste årens anslagsframställningar har sjöfartsverket diskuterat målsättningen och föreslagit delvis ändrade finansieringsformer för sjökartläggningen. Verket har även föreslagit anskaffande av ytterligare ett stort sjömätningsfartyg.

För att få ett underlag för bedömningen av det framtida behovet av sjömätning och sjömätningsresurser gav regeringen i regleringsbrev för budgetåret 1974/75 sjöfartsverket i uppdrag att utreda och redovisa sjömätningsbehov, mätningsteknik, resursavvägning m. m.

Sjöfartsverket har den 1 september 1975 lämnat den begärda redovisningen. I årets anslagsframställning har investeringskostnaden för ett nytt sjömätningsfartyg av i princip samma storlek som de största sjömätningsfartygen Johan Månsson och Gustaf af Klint beräknats till 23 milj. kr. Härtill kommer kostnader för ledarmotorbåt och mätbåtar.

I avvaktan på beredning av verkets redovisning är jag inte beredd att förorda en ändrad målsättning för sjökartläggningen eller kraftiga resursförstärkningar i fråga om personal, fartyg och övrig materiel. Jag är därför inte heller beredd att nu förorda ändrade finansieringsformer för verksamheten, som f. n. till övervägande delen bekostas av handelssjöfarten.

Den samlade produktionsförmågan när det gäller sjömätning synes ha kunnat upprätthållas under senare år även om vissa mindre och äldre fartyg har utgått ur organisationen. Tillkomsten av sjömätningsfartyget Anders Bure år 1971 och åtgärder i befintliga fartyg synes i stort ha kunnat balansera avgången.

Isbrytaren Ale, som levererades år 1973, är i första hand avsedd för isbrytning i Vänern. Ale har dock genom vissa åtgärder anpassats till att under sommarhalvåret kunna användas som sjömätningsfartyg. Ale har första gången använts i sjömätningsarbete under andra halvåret 1975. Genom att Ale provats så kort tid krävs ytterligare prov för att kunna bedöma dess användbarhet för sjömätningsändamål. Eftersom Ale är byggd som isbrytare kan detta innebära att den inte är lika effektiv vid sjömätning som ett för ändamålet specialbyggt sjömätningsfartyg. Jag anser emellertid att det är angeläget att i all möjlig mån använda fartygsmaterielen i sjöfartsverket året runt för att på ett effektivare sätt utnyttja det stora kapital, som är nedlagt i fartygen. Jag anser därför också att det kan finnas anledning att överväga möjligheten att efter de anpassningar som kan behöva göras använda isbrytaren Thule — som i fortsättningen endast i begränsad omfattning avses användas för isbrytningsändamål — för sjömätningsarbete. Av sjöfartsverket aviserade effektivitetshöjande åtgärder i befintliga fartyg bör också innebära ökad sjömätningskapacitet.

Mot bl. a. den angivna bakgrunden och i avvaktan på den närmare utvärderingen av användningen av isbrytare för sjömätningsändamål är jag inte beredd att förorda av sjöfartsverket begärda medel för ett nytt, stort sjömätningsfartyg.

När det gäller verksamheten vid sjökarteavdelningen förordar jag som nämnts medel för att förstärka planeringsfunktionen vid avdelningen.

Redan genom de automatiska kostnadsökningarna stiger kostnaderna för verksamheten under anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning kraftigt. Sjöfartsverket anser det inte möjligt att möta kostnadsökningarna med ökade intäkter inom nuvarande avgiftssystem. Verket lägger i sin anslagsframställning fram förslag till en omläggning av avgifts-

systemet som bl. a. innebär införandet av en särskild varuavgift. Verkets förslag remissbehandlas f. n. tillsammans med betänkandet (Ds K 1975: 8) Säkerhet i farled som i september 1975 lagts fram av en särskilt tillkallad sakkunnig med uppdrag att se över sjöfartsverkets förslag om utvidgad skyldighet att anlita lots, m. m.

I avvaktan på ställningstagandet till avgiftsförslaget har beslutats om en höjning av de statliga fyr- och lotsavgifterna den 1 februari 1976. Efter höjningen kvarstår ännu ett betydande underskott i verksamheten för såväl innevarande som nästa budgetår. Jag beräknar de intäkter som redovisas på statsbudgetens inkomstsida och som är hänförliga till programmet Farledsverksamhet till ca 155 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet räknar jag med ett särkostnadsbidrag från fjärde huvudtiteln om 1,8 milj. kr. för att täcka kostnaderna för den under programmet Farledsverksamhet ingående militära sjökartläggningen.

Under anslaget Isbrytning föreslår jag en medelsanvisning av 81,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 18 milj. kr. Det ökade behovet av medel beror i första hand på kostnadsökningar genom den pågående utbyggnaden av isbrytarkapaciteten. År 1973 levererades som nämnts vänerisbrytaren Ale, år 1974 isbrytaren Atle och år 1975 isbrytaren Frej. I slutet av år 1977 beräknas leverans ske av den under våren 1975 beställda isbrytaren I, som blir ett systerfartyg till Atle och Frej. För att förstärka planeringen och den operativa ledningen av isbrytningsverksamheten beräknar jag medel för en ytterligare tjänst inom verkets isbrytningsfunktion. Vidare har jag i likhet med föregående år räknat medel för visst forsknings- och utredningsarbete rörande vintersjöfarten, bl. a. i samarbete med finska sjöfartsstyrelsen.

Under anslaget Fartygsverksamhet beräknar jag 16,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 3,2 milj. kr. Löne- och prisomräkning, höjt lönekostnadspålägg samt viss kapitalkostnadsökning beräknas till 2,8 milj. kr. Sedan hänsyn tagits till beräknade inkomstökningar m. m. ger den förordade medelsanvisningen ett utrymme av 600 000 kr. för volymökningar. Av detta belopp räknar jag 170 000 kr. för en förstärkning av verkets resurser för utredning av sjöolyckor. Jag återkommer härtill i det följande.

En förstärkning av verkets resurser för insatser inom arbetsmiljöområdet är angelägen. Jag beräknar 430 000 kr. för tre nya tjänster inom sjöfartsinspektionens arbetsmiljöenhet och sektionen för transport av farligt gods samt för vissa konsulttjänster.

Jag beräknar i likhet med sjöfartsverket de intäkter som redovisas på statsbudgetens inkomstsida och som är hänförliga till programmet Fartygsverksamhet till 14,6 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Hänsyn har härvid tagits till en viss höjning av skeppsmätningsavgifterna från den 1 januari 1976.

Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet beräknar jag bidragen från yrkesfisket och fritidsbåtstrafiken för att täcka dessa intressegruppers andel av sjöfartsverkets kostnader under programmen Farledsverksamhet och Fartygsverksamhet till sammanlagt 9 958 000 kr., varav 6 480 000 kr. utgör samkostnadsbidrag och 3 478 000 kr. särkostnadsbidrag.

Under anslaget Övrig verksamhet beräknar jag 2 milj. kr., varav 605 000 kr. avser kostnader för radiotjänst åt sjöfarten. För de kostnader och intäkter som kan uppkomma vid av sjöfartsverket vidtagna tvångsåtgärder enligt lagen (1972: 275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg har jag — med hänvisning till mina uttalanden i prop. 1974: 1 (bil. 8 s. 122) — tagit upp formella belopp om vardera 1 000 kr. För kostnader som har samband med sjöfartsverkets omlokalisering till Norrköping i oktober 1975 — främst kostnader i Stockholm för personliga tjänster för anställda med s. k. NOM-garanti — beräknar jag 1,3 milj. kr.

I anslutning härtill vill jag redogöra för behandlingen av frågan om den framtida organisationen av den verkstadsrörelse m. m. som sjöfartsverket nu bedriver i Stockholm, på Skeppsholmen och vid Rosenvik på Djurgården. Frågan har tidigare bl. a. behandlats i riksdagens skrivelse 1974: 105. I försvarsutskottets utlåtande (FöU 1974: 15) angavs att det kunde finnas skäl att i samband med övervägandena om den framtida lokaliseringen av verksamheten bl. a. beakta möjligheterna att använda verkstäderna vid ostkustens örlogsbas på Muskö och andra befintliga resurser i syfte att nå fram till en driftekonomiskt optimal lösning inom den samlade statliga verksamheten.

En arbetsgrupp som arbetat sedan sommaren 1974 har i maj 1975 redovisat sina förslag.

Den nuvarande verksamheten vid Rosenvik omfattar central elverkstad med tillhörande utvecklingskontor, centralt förråd samt varv och verkstad för främst lotsbåtar. Vidare ombesörjs från den centrala elverkstaden regional fyrservice för nedre norra och mellersta lotsdistrikten. På Skeppsholmen finns sjömätningsdepå med tillhörande varv och verkstad.

Sammanlagt är omkring 50 personer sysselsatta i den aktuella verksamheten.

Arbetsgruppens förslag innebär i huvudsak att

— elverkstaden med tillhörande utvecklingskontor samt centralförrådet lokaliseras till Norrköping
— den på Skeppsholmen bedrivna förrådshållningen och underhållet av sjömätningsmaterielen under en försöksperiod förläggs till ostkustens örlogsbas på Muskö, varvid anläggningen på Skeppsholmen helt kan avvecklas
— den vid Rosenvik bedrivna varvs- och verkstadsrörelsen avvecklas,

varvid motsvarande funktioner placeras vid ostkustens örlogsbas på Muskö eller vid andra befintliga varv

— distriktsförrådet för mellersta lotsdistriktet och den regionala fyrservicen för nedre norra och mellersta lotsdistrikten i avvaktan på resultatet av pågående utredning om sjöfartsverkets regionala organisation m. m. övergångsvis ligger kvar vid Rosenvik.

Förslagen medför att 22 anställda vid elverkstaden och centralförrådet omlokaliseras till Norrköping. Sex anställda som nu ombesörjer den regionala fyrservicen för nedre norra och mellersta lotsdistrikten stannar övergångsvis i Stockholm. Sju anställda på Skeppsholmen och tolv anställda vid Rosenvik, som är sysselsatta med varvs- och verkstadsarbete erbjuds anställning vid ostkustens örlogsbas på Muskö, medan två anställda på Skeppsholmen som nu är sysselsatta i arbetsledande funktion resp. med kontorsgöromål beräknas kvarstå i sjöfartsverkets tjänst som kontrollanter vid örlogsbasen.

Enligt arbetsgruppens förslag bör omlokaliseringen genomföras under hösten 1977.

Sedan berörda myndigheter och personalorganisationer yttrat sig över förslagen har regeringen den 18 december 1975 uppdragit åt sjöfartsverket att — i tillämpliga delar i samråd med försvarets materielverk och byggnadsstyrelsen — i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag planera den framtida organisationen av den aktuella verksamheten.

Jag övergår härefter till att redovisa min syn på sjöfartsverkets förslag till organisation och handläggningsordning för utredning av allvarligare sjöolyckor m. m.

I likhet med sjöfartsverket och de remissinstanser som uttalat sig i denna fråga anser jag det vara av stor betydelse för ett framgångsrikt förebyggande sjösäkerhetsarbete att allvarligare olyckor inom sjöfarten utreds snabbt och effektivt. Utredningens viktigaste uppgift måste vara att klarlägga orsakskomplexet och eventuella brister i det totala säkerhetssystemet för att man genom förebyggande åtgärder skall kunna förhindra att liknande olyckor upprepas.

Sjöförklaringsinstitutet har sedan mycket länge både i Sverige och i övriga nordiska länder varit den form genom vilken sjöolyckor utretts. Systemet med sjöförklaring moderniserades år 1967 genom bl. a. omfattande ändringar i sjölagen (1891: 35 s. 1). I samband med dessa förändringar infördes i sjölagen en ny bestämmelse som ger regeringen möjlighet att i vissa fall förordna om särskild undersökningskommission. Särskild undersökningskommission har hittills inte förordnats vid sjöolycka som drabbat svenskt fartyg.

Den snabba tekniska utvecklingen inom sjöfarten och en i väsentliga delar förändrad sjöfartsstruktur har undan för undan skärpt kraven på det totala sjösäkerhetssystemets tillförlitlighet och effektivitet. Helt naturligt får dessa förändrade förhållanden sin största betydelse när det

gäller det förebyggande säkerhetsarbetet. Genom att detta är starkt beroende av de erfarenheter m. m. som kan dras av inträffade sjöolyckor är det enligt min mening angeläget att så långt möjligt förbättra också systemet för utredande av sjöolyckor och uppföljning av incidenter.

På regeringens uppdrag har sjöfartsverket närmare studerat förutsättningarna för att inom nuvarande lagstiftnings ram förbättra systemet för utredning av sjöolyckor m. m. Sjöfartsverkets förslag innebär i korthet inrättandet av en från sjöfartsverket fristående permanent haverikommission för sjöolyckor samt en förstärkning inom sjöfartsverkets säkerhetssektion med två specialinspektörer för utredning av sjöolyckor. Inspektörerna förutsätts vara verksamma i anslutning till nuvarande former för utredning genom sjöförklaring men också fungera som experter hos den permanenta haverikommissionen.

Sjöfartsverkets förslag behandlades kortfattat i prop. 1975: 1 bil. 8 (s. 132). Jag anmälde därvid att förslag till ny organisation för utredning av civila och militära luftfartsolyckor hade väckts i annan ordning och att de båda förslagen vid denna tidpunkt var föremål för delvis gemensam remissbehandling. Framför allt med hänsyn till haveriutredningsverksamhetens stora betydelse för ett effektivt förebyggande sjösäkerhetsarbete fann jag lämpligt att — utan att avvakta prövningen av de två förslagen — föreslå att medel anvisades för en inspektör hos sjöfartsverket för haveriutredning. Möjligheterna till en eventuell organisatorisk samordning av en permanent haverikommission för sjöfarten och en ny organisation för utredning av civila och militära luftfartsolyckor har i remissbehandlingen tagits upp av bl. a. statskontoret och riksrevisionsverket. Frågan om en sådan samordning måste enligt min mening övervägas ytterligare innan ställning kan tas. En anpassning av nuvarande utredningssystem för sjöfarten till de synpunkter och förslag som framförts av sjöfartsverket är enligt min mening angelägen från sjösäkerhetssynpunkt och kan ske i former som inte föregriper en eventuell samordning framöver av de två verksamhetsområdena.

På sätt sjöfartsverket föreslagit bör enligt min mening inom sjöfartsverkets säkerhetssektion finnas tillgång till två specialinspektörer för utredning av sjöolyckor. Jag förordar därför att 170 000 kr. ställs till sjöfartsverkets förfogande för att medge inrättande av ytterligare en haveriinspektörstjänst m. m. Härigenom skapas enligt min mening förutsättningar för sjöfartsverket att på ett betydligt effektivare sätt delta i det utredningsarbete i anslutning till sjöförklaringar, såväl i Sverige som utomlands, som åvilar verket.

Vissa åtgärder behövs därutöver för att säkerställa behovet av utredningsresurser i personellt, administrativt och tekniskt avseende vid förordnande av särskild undersökningskommission vid allvarligare sjöolyckor enligt föreskrifterna i sjölagen. Sålunda bör enligt min mening planeringsåtgärder vidtas för att en sådan särskild undersökningskommission med nödvändig snabbhet skall kunna träda i verksamhet

vid inträffade allvarliga sjöolyckor. Ett lämpligt antal personer med juridisk, nautisk och teknisk utbildning och erfarenhet bör därför i förväg finnas utsedda för att ingå i särskild undersökningskommission. Dessa personer bör beredas tillfälle att i lämplig omfattning genomgå särskild utbildning i haveriutredningsteknik. Om möjligt bör i vart fall de personer som avses fungera som ordförande i särskild undersökningskommission kunna frigöras från sin ordinarie anställning för fullgörande av tjänstgöring i undersökningskommissionen.

Nödvändiga kansliresurser bör enligt min mening kunna tillhandahållas av sjöfartsverket. De två specialinspektörerna för utredning av sjöolyckor bör på sätt föreslagits av sjöfartsverket kunna delta i den särskilda undersökningskommissionens arbete som experter.

För kostnader för arvoden, utbildning m. m. som kan beräknas uppkomma vid sidan av den egentliga haveriutredningsverksamheten beräknar jag 50 000 kr. för budgetåret 1976/77 under anslaget D 4. Övrig verksamhet. Kostnader för utredningsverksamheten — som inte i förväg kan beräknas — bör belasta samma post vilken av detta skäl bör beräknas förslagsvis.

Det bör åvila sjöfartsverket att föreslå vid vilka olyckor särskild undersökningskommission bör förordnas. Omständigheterna vid en allvarligare sjöolycka är som regel sådana att ett beslut om att förordna särskild undersökningskommission bör kunna meddelas snabbt. På grund härav förordar jag att ett sådant beslut — liksom när det gäller att förordna särskild undersökningskommission vid luftfartsolycka — skall kunna tas av chefen för kommunikationsdepartementet. Efter samråd med chefen för justitiedepartementet kommer frågan om den ändring i sjölagen som föranleds härav att tas upp.

Jag hemställer att regeringen

ger riksdagen till känna vad jag har anfört i det föregående om sjöfarten.

D 1. Farledsverksamhet, exkl. isbrytning

1974/75	Utgift	125 276 000
1975/76	Anslag	131 841 000
1976/77	Förslag	165 572 000

Från anslaget betalas den del av utgifterna under programmet Farledsverksamhet som är att hänföra till farledsutmärkning (fyrar, bojar, prickar), radionavigering (decca), förvaltning av kanaler och fördjupade farleder, sjöfartsverkets insats inom sjöräddningsväsendet, sjökartläggning och lotsväsendet. Vidare betalas härifrån utgifterna för central administration, utvecklingsverksamhet, regional administration och publikationer till den del de är att hänföra till nämnda verksamhetsgrenar.

Delprogram	1974/75	1975/76	Beräknat 1976/77	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Central administration	9 051	10 082	14 873	13 466
2. Utvecklingsverksamhet	332	373	800	418
3. Regional administration	2 692	2 709	3 319	3 319
4. Fyrar och andra säkerhetsanstalter	30 007	33 845	42 297	39 319
5. Radionavigeringsstationer	5 160	5 687	7 065	6 865
6. Kanaler och fördjupade farleder	306	432	571	471
7. Sjöräddning m. m.	1 984	2 723	3 543	3 219
8. Sjökartläggning	15 842	17 081	22 514	20 307
9. Lotsväsendet	70 053	68 942	92 073	89 856
10. Publikationer	808	651	965	761
Summa kostnader	**136 235**	**142 525**	**188 020**	**178 001**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	530	220	3 150	220
Bidrag	8 596	9 393	14 773	11 038
Under fonden	1 833	1 071	1 171	1 171
Summa utfall/anslag	**125 276**	**131 841**	**168 926**	**165 572**

Föredraganden

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet och chefen för jordbruksdepartementet och med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 165 572 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Farledsverksamhet, exkl. isbrytning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 165 572 000 kr.

D 2. Isbrytning

1974/75	Utgift	39 660 000
1975/76	Anslag	63 565 000
1976/77	Förslag	81 519 000

Från anslaget betalas den del av utgifterna under programmet Farledsverksamhet som är att hänföra till statens isbrytningsverksamhet.

Delprogram	1974/75	1975/76	Beräknat 1976/77	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Administration	427	671	1 017	891
2. Isbrytning	39 261	62 944	84 686	80 678
Summa kostnader	**39 688**	**63 615**	**85 703**	**81 569**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	28	50	50	50
Summa utfall/anslag	**39 660**	**63 565**	**85 653**	**81 519**

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 81 519 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Isbrytning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 81 519 000 kr.

D 3. Fartygsverksamhet

1974/75	Utgift	[1]13 298 000
1975/76	Anslag	13 257 000
1976/77	Förslag	16 464 000

[1] Inkl. det förutvarande delprogrammet Registrering av fartyg.

Från anslaget betalas utgifterna under programmet Fartygsverksamhet för sjöfartsinspektion m. m., skeppsmätning, sjöteknisk utredningsverksamhet och sjömansnämnden. Vidare betalas härifrån utgifterna för central administration till den del de är att hänföra till nämnda verksamhetsgrenar.

Delprogram	1974/75	1975/76	Beräknat 1976/77	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Central administration	869	981	1 317	1 114
2. Sjöfartsinspektion m. m.	10 403	10 330	13 694	12 764
3. Skeppsmätning	1 510	1 621	2 068	2 068
4. Sjöteknisk utredningsverksamhet	498	539	647	820
5. Sjömansnämnden	381	386	417	418
Summa kostnader	**13 661**	**13 857**	**18 143**	**17 184**
Avgår intäkter:				
Bidrag	600	600	720	720
Summa utfall/anslag	**13 061**	**13 257**	**17 423**	**16 464**

Föredraganden

Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet och med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 16 464 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fartygsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 16 464 000 kr.

D 4. Övrig verksamhet

1974/75	Utgift	2 418 000
1975/76	Anslag	2 197 000
1976/77	Förslag	1 994 000

Från anslaget betalas utgifterna under programmet Övrig verksamhet för viss radiotjänst åt sjöfarten, vissa kostnader för sjöfartsverkets omlokalisering, åtgärder mot vattenförorening från fartyg och särskild undersökningskommission vid sjöolyckor.

Delprogram	1974/75	1975/76	Beräknat 1976/77	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Radiotjänst åt sjöfarten	600	605	605	605
2. Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening	495	1	1	1
3. Omlokaliseringskostnader	1 323	1 591	1 338	1 338
4. Åtgärder mot vattenförorening	—	1	1	1
5. Särskild undersökningskommission vid sjöolyckor	—	—	—	50
Summa kostnader	**2 418**	**2 198**	**1 945**	**1 995**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	—	1	1	1
Summa utfall/anslag	**2 418**	**2 197**	**1 944**	**1 994**

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 994 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övrig verksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 994 000 kr.

Övriga sjöfartsändamål

D 5. Handelsflottans pensionsanstalt

1974/75 Utgift	1 000
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

Handelsflottans pensionsanstalt (HPA) handlägger ärenden om pensionering av sjömän enligt kungörelsen (1972: 412, ändrad 1975: 984) om sjömanspension.

Enligt lagen (1961: 300, ändrad senast 1975: 952) om avgift för sjöfolks pensionering skall redare betala avgift för beredande av pension åt sjömän, vilka som manskap varit anställda på svenskt handelsfartyg i utrikes fart.

Kostnaderna för pensionsanstaltens administration bestrids med avgifterna. Av dessa medel tas ett så stort belopp till uppbörd under anslaget till pensionsanstalten, som motsvarar summan av anstaltens avlöningar och omkostnader med avdrag för ett formellt belopp av 1 000 kr. Sistnämnda belopp utgör den anslagsmässiga nettoutgiften. Pensionsanstalten leds av en direktion med företrädare för staten, Svenska sjöfolksförbundet och Sveriges redareförening. Dessutom ingår i direktionen pensionsanstaltens direktör, som har den omedelbara ledningen av verksamheten.

		Beräknad ändring 1976/77	
	1975/76	Pensions-anstalten	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	—	—
Övrig personal	5	—	—
	7	—	—
Anslag			
Lönekostnader	437 200	+137 200	+132 700
Sjukvård	1 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	7 000	+ 1 000	+ 1 000
Lokalkostnader	35 000	+ 5 000	+ 5 000
Expenser	32 200	+ 3 300	+ 3 300
Utbetalningskostnader	50 000	—	—
	562 400	**+147 500**	**+143 000**

Handelsflottans pensionsanstalt

1. Löne- och prisomräkning m. m. 147 500 kr., varav 12 700 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Summan av posterna till avlöningar och omkostnader blir enligt anstaltens förslag (562 400+147 500) 709 900 kr. Till uppbörd under

anslaget skulle således tas (709 900–1 000) 708 900 kr. och medelsanvisningen på statsbudgeten ske med oförändrat 1 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 000 kr.

D 6. Bidrag till vissa resor av sjöfolk

1974/75	Utgift	82 000
1975/76	Anslag	100 000
1976/77	Förslag	100 000

Anslaget används för att bereda sjöfolk i utrikes fart nedsättning i biljettkostnader i vissa fall för resor till och från hemorten.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa resor av sjöfolk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

D 7. Avsättning till handelsflottans kultur- och fritidsfond

1974/75	Utgift	520 000
1975/76	Anslag	500 000
1976/77	Förslag	1 000

Handelsflottans välfärdsråd planlägger och samordnar välfärdsarbetet för sjöfolk. Rådet som är en statlig myndighet består av bl. a. representanter för arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer inom handelsflottan. Välfärdsrådets verksamhet innefattar bl. a. stöd åt sjöfartshotellverksamhet, sjöfartsklubbar och fritidsanläggningar samt anskaffning och distribution till fartygen av filmer, TV-kassettprogram, ljudband, tidningar och böcker, allt i syfte att motverka den isolering, som arbetet ombord på fartyg kan medföra.

Handelsflottans välfärdsråd har i skrivelse den 19 augusti 1975 hemställt om anslag för budgetåret 1976/77.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Välfärds-rådet	Före-draganden
Personal			
Antal anställda	15	+ 1	—
Utgifter			
Lönekostnader	1 143 000	+425 000	+ 327 000
Sjukvård	3 000	—	—
Reseersättningar (även utrikes resor)	40 000	+ 10 000	+ 8 000
Lokalkostnader m. m.	84 000	+ 16 000	+ 16 000
Expenser	63 000	+ 37 000	+ 13 000
Bidrag till välfärdsverksamhet	1 200 000	+150 000	+ 140 000
Filmverksamhet	1 100 000	—	—
Tidningar, böcker m. m.	270 000	+ 50 000	+ 50 000
TV-verksamhet	2 241 000	+102 000	+ 69 000
	6 144 000	**+790 000**	**+ 623 000**
Inkomster			
Avgifter, räntor m. m.	1 610 000	— 10 000	— 510 000
Avsättning till handelsflottans kultur- och fritidsfond[1]	500 000	—	— 499 000
	2 110 000	**— 10 000**	**—1 009 000**
Beräknat underskott att utgå ur handelsflottans kultur- och fritidsfond[1]	**4 034 000**	[2] **+800 000**	[3] **+1 632 000**

[1] T. o. m. budgetåret 1975/76 fonden benämnd handelsflottans välfärdsfond.
[2] Beräknat enligt hittillsvarande finansieringsform.
[3] Beräknat enligt nu beslutad finansieringsform.

Handelsflottans välfärdsråd

Välfärdsrådets anslagsframställning bygger på oförändrade finansieringsformer. Välfärdsavgifterna beräknas till 500 000 kr. och statens motsvarande avsättning till den hittillsvarande handelsflottans välfärdsfond till samma belopp. Behållningen i fonden utgjorde vid utgången av budgetåret 1974/75 endast 281 000 kr. Underskotten i den föreslagna verksamheten bör därför enligt välfärdsrådets förslag täckas med ett särskilt anslag som beräknas till 4 834 000 kr., varav höjt lönekostnadspålägg utgör 35 000 kr. Vidare begär välfärdsrådet ett investeringsanslag för välfärdsverksamheten om 200 000 kr. och ett tilläggsanslag för filmverksamheten om 1 300 000 kr. Sammanlagt begär välfärdsrådet sålunda en medelsanvisning av 6 834 000 kr.

Välfärdsrådet föreslår en förstärkning med en tjänst för TV-verksamheten. Kostnaden för denna verksamhet beräknas till 2,5 milj. kr. Lönekostnaderna för TV-verksamheten, 160 000 kr., föreslås överföras till posten Lönekostnader, varför kostnaderna under posten TV-verksamhet tas upp till ca 2,3 milj. kr. Det föreslagna tilläggsanslaget för filmverksamheten motiveras av önskvärdheten att hålla antalet filmer

vid 1974 års nivå, dvs. knappt 2 800 kopior. I övrigt är angivna kostnadsökningar i stort sett att hänföra till pris- och löneomräkning.

Föredraganden

I prop. 1975/76: 73 (TU 1975/76: 10, rskr 1975/76: 89) om kultur- och fritidsverksamhet inom handelsflottan behandlas frågor om den framtida inriktningen, organisationen och finansieringen av välfärdsarbetet inom handelsflottan. Enligt de i propositionen framlagda och av riksdagen godkända riktlinjerna för verksamheten kommer välfärdsorganet även i fortsättningen att vara en myndighet av verkstyp med benämningen handelsflottans kultur- och fritidsråd. Välfärdsverksamheten kommer från budgetåret 1976/77 att finansieras via en handelsflottans kultur- och fritidsfond, som tillförs en andel av de statliga sjöfartsavgifterna. Anslagets beteckning bör i samband härmed ändras till Avsättning till handelsflottans kultur- och fritidsfond. I och med omläggningen kommer den hittillsvarande lagen om avgifter till välfärdsanordningar för sjöfolk att upphävas. De statliga sjöfartsavgifterna måste för ändamålet höjas med ett belopp motsvarande ca 7 % av de nuvarande fyravgifterna. För att täcka verksamhetens beräknade driftunderskott — i storleksordningen 4 milj. kr. — under innevarande budgetår har lagen om avgifter till välfärdsanordningar för sjöfolk ändrats per den 1 januari 1976 så att redarnas del av välfärdsavgifterna har höjts.

I propositionen har vidare uttalats att det framöver kan komma att visa sig att en finansiering med enbart sjöfartsavgifter inte förslår. Detta kan följa såväl av utgiftsanspråken i fråga om den verksamhet inom sjöfartsverkets ansvarsområde, som traditionellt finansieras genom dessa avgifter, som av utvecklingen såvitt avser välfärdsverksamheten. Med hänsyn härtill har möjligheten hållits öppen att också införa en särskild arbetsgivaravgift.

Avsättningen över statsbudgeten till handelsflottans kultur- och fritidsfond bör i fortsättningen tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

I enlighet med vad jag anmälde i prop. 1975/76: 73 avser jag ta initiativ till en översyn av välfärdsrådets interna organisation.

Välfärdsrådets förslag om förstärkning av personalen för TV-verksamheten får prövas i anslutning till denna översyn liksom frågan om det eventuella medelsbehovet för filmverksamheten utöver vad som täcks av inflytande filmhyror. Även principerna för debitering av filmhyror bör härvid ses över.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till handelsflottans kultur- och fritidsfond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 8. Understöd åt skärgårdsrederier m. m.

1974/75	Utgift	805 700
1975/76	Anslag	755 000
1976/77	Förslag	825 000

Från anslaget bestrids avtalsenligt vissa kostnader för upprätthållande av båttrafik i Stockholms skärgård.

Föredraganden

Staten lämnar enligt särskilt avtal bidrag till Waxholmsbolaget för trafik i Stockholms skärgård. För budgetåret 1976/77 beräknas statsbidraget uppgå till 825 000 kr.

Jag vill i sammanhanget erinra om att i prop. 1975/76: 88 om åtgärder inom skärgårdsområdena bl. a. föreslås stöd till båttrafiken i skärgårdarna. I samband härmed föreslås att sådana justeringar görs i det nämnda avtalet som direkt motiveras av bidragssystemet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Understöd åt skärgårdsrederier m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 825 000 kr.

E. INSTITUT M. M.

E 1. Transportnämnden

1974/75 Utgift	2 023 750
1975/76 Anslag	1 712 000
1976/77 Förslag	2 162 000

Transportnämnden är enligt instruktionen (1967: 659) central myndighet för planläggningen av den civila transportregleringsverksamheten vid krig eller krigsfara. Nämnden svarar vidare för beredskapsplanläggningen i fråga om drivmedelsransonering samt transportledningen på landsväg, handhar tillståndsgivningen för internationella landsvägstransporter samt fastställer rikets indelning i lokalområden för beställningstrafik för godsbefordran. I nämndens arbetsuppgifter ingår även att meddela undantag från förbud i vissa fall mot trafik med tyngre lastfordon och att fastställa allmänna grunder för uppställning av taxor för yrkesmässig biltrafik samt meddela föreskrifter och anvisningar för sådan trafik.

Transportnämnden leds av en nämnd med fem ledamöter som utses av regeringen. Till sitt förfogande har nämnden en rådgivande delegation i vilken ingår nämndens ordförande samt företrädare för överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen, postverket, statens järnvägar, statens vägverk, sjöfartsverket, luftfartsverket, statens jordbruksnämnd och överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Transportnämnden arbetar på två sektioner, en för beredskapsärenden och en för yrkestrafikärenden jämte administrativa ärenden.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	11	+2	—
Övrig personal	8	+2	—
	19	**+4**	—
Anslag			
Lönekostnader	1 435 800	+718 100	+388 400
Sjukvård	2 600	+ 600	+ 600
Reseersättningar	54 200	+ 5 800	+ 5 000
Lokalkostnader	139 650	+ 19 350	+ 11 000
Expenser	79 750	+ 55 400	+ 45 000
därav engångsutgifter		(11 000)	(11 000)
Summa kr.	**1 712 000**	**+799 250**	**+450 000**

Inkomster vid transportnämnden i form av expeditionsavgifter redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksam-

het, och beräknas budgetåret 1976/77 till 237 000 kr. (1975/76 228 000 kr.).

Transportnämnden

1. Pris- och löneomräkning för budgetåret 1976/77 utgör 409 100 kr., varav 39 100 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet (273 100 kr.) skulle innebära nedskärning av nämndens medel för löner, reseersättningar och expenser.

3. Anspråken på nämndens sektion för allmänna ärenden och yrkestrafikärenden fortsätter att öka. Detta gäller främst ärenden som rör tillståndsgivningen till utrikes lastbils- och busstrafik. Utvidgningen av trafiken till länder i Främre Orienten som började under senare delen av år 1974 medför högre krav på insatser från nämndens sida. Kraven på insatser vid de årliga förhandlingarna för revision av landsvägstransportavtalen har likaledes ökat i takt med att sådana avtal slutits med allt fler länder. Nämnden kan inte med tillgängliga personella resurser tillgodose dessa ökade krav på ett tillfredsställande sätt. Ytterligare resurser behövs inom yrkestrafiksektionen och nämnden tar därför upp behov av förstärkning med en förste byråsekreterare (90 400 kr.).

Genom den starka ökningen i arbetsvolymen inom nämndens olika områden och personalökningen under de senaste åren krävs för en rationellare användning av nämndens personella resurser anställning av en vaktmästare på heltid (57 922 kr.).

4. Från och med hösten 1973 har nämndens arbetsuppgifter med långsiktsplaneringen inom det ekonomiska försvaret ökat starkt. Efter det att chefen för handelsdepartementet i januari 1975 utfärdat anvisningar för fas 2 i perspektivstudiearbetet framhöll nämnden i skrivelse till regeringen den 25 februari 1975 att de nya anvisningarna kommer att ställa ytterligare krav på insatser från transportnämnden. Erforderliga personella resurser måste därför ställas till nämndens förfogande snarast och nämnden hemställde därför om medel för anställning av en byrådirektör i F 17. I beslut den 7 maj 1975 beviljade regeringen transportnämnden medel, motsvarande kostnaderna för en byrådirektör i F 17 under 3 månader, för perspektivstudiearbetets fas 2. Härigenom har behovet av förstärkning av nämndens resurser tillfälligt tillgodosetts. Arbetsuppgifterna inom långsiktsplaneringen kan emellertid förutses fortsätta i minst samma omfattning som tidigare. Nämnden tar därför upp behov av medel för en byrådirektör för dessa arbetsuppgifter (114 212 kr.).

De ökade arbetsuppgifterna på beredskapssektionen har medfört en allt starkare belastning på expeditionssidan vid sektionen. För att förhindra eftersläpning i utskrifter och underlätta en önskvärd snabb expediering av ärenden fordras en förstärkning med ett biträde i befordringsgången (57 922 kr.).

5. Erfarenheterna från drivmedelsransoneringen visar att nämndens nuvarande resurser icke räcker till för att hålla en tillfredsställande ransoneringsberedskap. Genom sin medverkan i energiberedskapsutredningen (EBU) har nämnden beretts tillfälle att framlägga sin syn på behovet av resursförstärkningar hos nämnden för att kunna klara de mångskiftande uppgifterna på ransoneringsberedskapsområdet. Eftersom EBU framlägger sitt betänkande i slutet av september 1975 avstår nämnden från att här uppta några yrkanden som hänför sig till denna del av verksamheten.

6. Transportnämnden avser att rationalisera bearbetningen av statistikrapporterna över utrikestransporter med lastbil genom en övergång från manuell bearbetning till databehandling. Övergången till databehandling innebär en väsentlig rationalisering av kontorsarbetet inom yrkestrafiksektionen. Enligt preliminärt förslag till program för databearbetningen och under hand meddelade kostnadskalkyler skulle kostnaden för systemutveckling (engångsutgift) uppgå till 6 000 kr. och kostnaden för den månatliga bearbetningen till ca 500 kr.

7. Nämnden anser att en anslutning av nämndens telex till centrala bilregistret är angelägen dels därför att den ger möjlighet att rationalisera arbetet inom nämnden, dels därför att den är viktig ur beredskapssynpunkt. Nämnden tar därför upp behov av medel för sådan anslutning under budgetåret 1976/77 till en beräknad kostnad av 6 400 kr., varav 5 000 kr. utgör engångskostnad.

8. Regeringen har våren 1975 beträffande grundberedskapen i fråga om ransoneringshandlingar beslutat att beredskapen i fråga om ansökningshandlingar för erhållande av extratilldelning skall upprätthållas genom att filmsatser skall användas för framställning av ansökningsblanketter för behovsransoner vid en drivmedelsransonering. Nämnden tar för erforderliga ändringar av sådana filmsatser upp ett belopp av 2 000 kr. Kostnaderna för kontrakt med tryckerier för att inom viss tid få erforderligt antal ansökningshandlingar tryckta har beräknats till 25 000 kr. Sammanlagt tar nämnden för dessa ändamål alltså upp 27 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 162 000 kr. Jag har därvid beräknat medel dels för av nämnden föreslagna rationaliseringsåtgärder i form av telexanslutning till centrala bilregistret och databearbetning av statistikrapporter, dels för stärkt grundberedskap i fråga om ransoneringshandlingar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportnämnden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 162 000 kr., därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 2. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Förvaltningskostnader

1974/75 Utgift	37 699 392
1975/76 Anslag	37 552 000
1976/77 Förslag	44 602 000

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut har till uppgift att inhämta tillförlitlig kännedom om Sveriges meteorologi och hydrologi samt att delta i det internationella samarbetet på området. I institutets uppgifter ingår bl. a. att anordna och övervaka meteorologiska och hydrologiska observationer och mätningar inom landet samt att bearbeta insamlat material. Vidare svarar institutet för den allmänna väderlekstjänsten, stormvarningstjänsten och kustistjänsten samt den civila flygväderlekstjänsten. Institutet utför undersökningar och utredningar på uppdrag av offentlig myndighet och enskild.

Institutet är organiserat på tre byråer — väderleksbyrån, klimatbyrån och hydrologiska byrån — vidare två fristående avdelningar — forsknings- och undervisningsavdelningen samt kansliavdelningen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	70	+12	+2
Övrig personal	341	+ 9	—
	411	**+21**	**+2**
Anslag			
Lönekostnader	23 586 000	+ 9 174 000	+6 275 000
Sjukvård	66 000	+ 14 000	+ 5 000
Reseersättningar	1 109 000	— 466 000	— 685 000
Lokalkostnader	5 597 000	+ 399 000	+ 346 000
Expenser	2 763 000	+ 1 450 000	+ 657 000
Biblioteket	18 000	+ 9 000	+ 2 000
Telegramkostnader	3 473 000	+ 694 000	+ 350 000
Europeiskt väderprognoscentrum	1 000 000	+ 100 000	+ 100 000
	37 612 000	**+11 374 000**	**+7 050 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	60 000	—	—
Nettoutgift	**37 552 000**	**+11 374 000**	**+7 050 000**

Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 29,9 milj. kr. (1975/76 27,7 milj. kr.).

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 8 546 000 kr., varav 673 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar institutet indragning av anslaget till europeiskt väderprognoscentrum. Därvid utestängs Sverige från det europeiska samarbetet på detta område och något prognosunderlag för prognoser med längre giltighetstid kan inte påräknas. Vidare förordar institutet att tio observationsstationer med observationer varje timme ändras till stationer med observationer var tredje timme. Ändringen innebär ett allvarligt bortfall av observationer, varvid framförallt den civila och militära flygverksamheten drabbas. Slutligen har institutet inom ramen för 0-alternativet förordat indragning av en förste hydrologassistent, en kansliskrivare samt två tryckare. Indragning av dessa tjänster skulle innebära påtagliga försämringar av institutets möjligheter att tillgodose angelägna behov av utredningar samt publiceringsverksamhet. Sammanlagt innebär 0-alternativet en höjning av anslaget för budgetåret 1975/76 med 6 528 000 kr., vilket kan jämföras med myndighetens äskande om 11 374 000 kr.

3. Större delen av det hydrologiska vattenföringsstationsnätet byggdes upp under decenniet närmast efter den hydrologiska byråns tillkomst år 1908. De mätresultat som erhållits genom detta nät var i stort sett tillfredsställande fram t. o. m. tiden då vattenkraftutbyggnaden kulminerade under 1950-talet. Under de senaste 15—20 åren har emellertid nätet i minskande grad kunnat tillgodose de anspråk på mätvärden som successivt framkommit. Under den senaste tioårsperioden har bristerna t. o. m. blivit så påtagliga och besvärande att statens naturvårdsverk i skrivelse till Kungl. Maj:t år 1969 hemställt om upprustning av stationsnätet.

För upprustning av vattenföringsstationsnätet äskas medel för 2 ingenjörer i högst F 8 (+ 144 242 kr.), medel för 1 tekniker i T 1/F 1 (+ 57 922 kr.), medel för arvoden till observatörer om 20 000 kr. samt medel för resor om 50 000 kr.

4. Institutet framhåller att behovet av meteorologisk och oceanografisk information från våra kustområden och angränsande hav är stort och, såvitt nu kan bedömas, kommer att växa. På grund av att fyr- och lotsstationer fortgående dras in samt att den bofasta befolkningen flyttar från kust- och skärgårdsområdena får institutet svårigheter att erhålla observatörer på mer isolerade platser i kustbandet. För att ersätta observatörerna vid de bemannade stationer som dras in föreslår institutet en fortsatt uppbyggnad av automatiska meteorologiska stationer. Institutet föreslår vidare att de automatiska meteorologiska stationerna kompletteras med utrustning för oceanografiska mätningar, vilket kan

ske till låg kostnad. Härigenom kan data erhållas om ytvattentemperatur, vattentemperatur på flera nivåer, strömhastighet och strömriktning samt salthalt. Dessa data är av största betydelse för miljövård och fysisk riksplanering. Uppbyggnaden kräver medel bl. a. för reseersättningar, som för budgetåret 1976/77 beräknas till 51 000 kr.

Institutet har tidigare kunnat erhålla meteorologiska observationer från fyrpersonal som därvid erhållit ett reducerat observatörsarvode. I samband med den fortgående fyrautomatiseringen måste institutet — i de fall där automatiska meteorologiska mätstationer inte inrättats — betala ett oreducerat observatörsarvode. Härför äskar institutet 72 000 kr.

5. Institutet påbörjade år 1971 en hydrologisk undersökning i Vänern, vilken samordnats med undersökningsverksamhet som bedrivs av naturvårdsverket och fiskeristyrelsen. Senare har länsstyrelserna i Värmlands, Skaraborgs och Älvsborgs län, fiskeristyrelsen, naturvårdsverket och institutet bildat den s. k. Vänernvattenkommittén, som har till uppgift att initiera, samordna och rapportera undersökningsverksamhet i Vänern. Institutets del av denna undersökning består av en hydrologisk kartläggning av Vänerns cirkulationsmönster, vattenomsättning, temperaturförhållanden och dessa faktorers variationer beroende på årstider och klimatfluktuationer. Kunskaper om de hydrologiska förhållandena är nödvändiga dels för miljövården och den fysiska planeringen dels för planeringen, genomförandet och resultatutvärderingen av de kemiska och biologiska undersökningarna. Kartläggningen av de hydrologiska förhållandena har emellertid av resursbrist inte kunnat drivas i tillräcklig omfattning. För att möjliggöra det vidare kartläggningsarbetet äskar institutet lönemedel motsvarande en statshydrolog i F 11 (+ 86 924 kr.) och en förste hydrologassistent i högst F 4 (+ 63 733 kr.). För resor, transporter och hyra av fartyg erfordras 61 000 kr.

6. Det föreligger ett stort behov av oceanografiska data från kust- och havsområdena som omger Sverige. Vikten härav har understrukits bl. a. av havsresursutredningen. Delar av det av institutet förordade mätprogrammet kan på ett rationellt sätt utföras i samarbete med kustbevakningen. För övriga observationer behöver institutet — i väntan på att ett automatiskt stationsnät byggts ut — anlita särskilda observatörer.

För observationsprogrammets genomförande äskar institutet lönemedel motsvarande en tjänst som ingenjör i högst F 8 (+ 72 121 kr.), en tekniker i T 1/F 1 (+ 57 922 kr.) samt 45 000 kr. för observatörsarvoden. För resor och expenser äskas 20 000 kr.

7. För att förbättra det meteorologiska underlaget för den allmänna vädertjänstens och flygvädertjänstens prognoser äskar institutet medel dels för utbyggnad av det meteorologiska stationsnätet dels för utökning av observationerna nattetid kl. 22 och kl. 01. För utbyggnaden av stationsnätet har institutet gjort upp en femårsplan tillsammans med

flygvapnet. Lönekostnaderna för att kunna genomföra det första årets utbyggnad enligt denna plan har beräknats till 255 000 kr. Utökningen av nattobservationerna föreslås ske etappvis under tre år med en lönekostnad på 180 000 kr. under det första budgetåret.

8. Gentemot avnämarna av klimatologisk information, främst inom miljövården och den fysiska planeringen, känner institutet ett starkt behov av att kunna lämna data i maskinellt bearbetnings- och lagringsbar form. För att bygga upp en s. k. databank äskar institutet 162 000 kronor för personalkostnader och hyra av magnetbandsutrustning.

9. Som underlag för ekonomiska och tekniska bedömningar av möjligheterna att utnyttja solenergi behövs solstrålningsmätningar. För närvarande administrerar institutet ett nät på 11 strålningsmätstationer. För en upprustning av stationsnätet och en utökning av mätprogrammet äskar institutet medel för tillfällig arbetshjälp motsvarande en meteorologtjänst i högst F 9 (+ 74 831 kr.) samt 50 000 kr. för observationsarvoden.

10. För att institutet skall kunna använda de av europeiskt räknecentrum dagligen beräknade prognosvärdena fordras speciella, för svenska förhållanden tillämpliga tolkningsmetoder. För utveckling av dylika metoder äskar institutet medel för en förste statsmeteorolog i F 14 (+ 99 116 kr.) samt en systemman i F 13 (+ 94 627 kr.).

11. En fortsatt effektivisering av arbetsrutinerna vid väderleksbyrån är möjlig genom ökad användning av grafisk presentation av datorprodukter av olika slag. Detta fordrar dock ett komplicerat systemarbete till vilket nuvarande resurser inte förslår. För utveckling av system för grafiska datorprodukter äskas medel för en systemman i F 14 (+ 99 116 kr.).

12. Genom sjöfartsverkets förmedling har under de senaste åren medel ställts till förfogande för en isforskartjänst vid institutets maritima avdelning. Institutet anser att det nu finns anledning att permanenta denna tjänst. Härför äskas medel för en tjänst som förste statsmeteorolog i F 14 (+ 99 116 kr.).

13. Sverige ligger betydligt under WMO:s rekommenderade standard avseende frekvensen av inspektioner vid meteorologiska observationsstationer. Av detta skäl äskar institutet 10 000 kr. för reseersättningar för att kunna öka inspektionsverksamheten.

14. Genom flyttningen till Norrköping har kontakterna mellan institutet och universitetsinstitutionerna i Stockholm och Uppsala försvårats. Detta är till avsevärd nackdel i fråga om utbildningen och vidareutbildningen för institutets personal. I syfte att kompensera dessa nackdelar äskar institutet medel för en avdelningsdirektör i F 21/22 (+ 138 488 kr.) för undervisning inom oceanografi, en forskningsassistent i högst F 12 (+ 83 464 kr.) samt en undervisningsassistent i högst F 12

(+ 83 464 kr.). Vidare begärs medel för praktikantverksamhet, en särskild tjänsteman för visningar av institutets nya lokaler, inspelning av en ny informationsfilm, nyproduktion av undervisningsmaterial samt ökade inköp av litteratur till biblioteket — sammanlagt 130 000 kr.

15. För rekognocering, projektering och annat förberedelsearbete för uppförande av kustvattenståndsstationer äskar institutet 4 000 kr.

16. Inom den centrala administrationen föreslår institutet en förstärkning av resurserna för personaladministration med en byrådirektör i F 13 (+ 94 627 kr), en assistent i F 4 (+ 67 519 kr.) samt en kansliskrivare i F 2 (+ 63 733 kr.). För den personalsociala verksamheten äskar institutet medel för en tjänst som byrådirektör i F 13 (+ 94 627 kr.) och en kansliskrivare i F 2 (+ 63 733 kr.). Omlokaliseringen har medfört en väsentlig ökning av de rikssamtal där manuell koppling måste ske. Institutet äskar därför medel för ytterligare en telefonist i F 2 (+ 63 733 kr.).

17. Sverige beslöt ratificera överenskommelsen om upprättande av ett europeiskt väderprognoscentrum i maj 1974. Överenskommelsen har trätt i kraft under hösten 1975. Institutet äskar en ökning av anslaget med 100 000 kr. till 1 100 000 kr. för att bestrida kostnaderna dels för ökade bidrag till europeiskt väderprognoscentrum, dels för resor föranledda av Sveriges deltagande i verksamheten.

I följande tabell sammanfattas institutets äskanden enligt alternativ 2 till anslagen Förvaltningskostnader (E2) och Utrustning m. m. (E3). Äskanden enligt alternativ 2 innebär i princip utökning av den nuvarande verksamheten.

Projekt	Förvaltningskostnader E 2	Utrustning m.m. E 3	Summa
Upprustning av vattenföringsstationsnätet (3)	272 000	1 250 000	1 522 000
Automatiska observationsstationer m. m. (4)	123 000	1 696 000	1 819 000
Undersökning av Vänerns hydrologi (5)	212 000	214 000	426 000
Oceanografiskt mätprogram (6)	195 000	138 000	333 000
Förbättring av underlaget för meteorologiska prognoser (7)	435 000	—	435 000
Klimatdatabank (8)	162 000	—	162 000
Solenergiprospektering (9)	125 000	100 000	225 000
Utveckling av vissa tolkningsmetoder (10)	194 000	—	194 000
Utveckling av grafiska datorprodukter (11)	99 000	—	99 000
Havsisforskning (12)	99 000	—	99 000

Projekt	Förvaltningskostnader E 2	Utrustning m.m. E 3	Summa
Resor för inspektion av väderobservationsfartyg (13)	10 000	—	10 000
Förstärkning av forsknings- och undervisningsavdelningen (14)	436 000	—	436 000
Projektering av kustvattenståndsstationer (15)	4 000	25 000	29 000
Förstärkning av den centrala administrationen, m.m. (16)	448 000	—	448 000
Ökning av anslaget till europeiskt väderprognoscentrum (17)	100 000	—	100 000
Ny höjdvindsradar på Bromma	—	680 000	680 000
Registrerande nederbördsmätare	—	87 000	87 000
	2 914 000	**4 190 000**	**7 104 000**

Siffrorna inom parentes hänvisar till motsvarande punkt i texten.

Remissyttrande

Statens naturvårdsverk framhåller betydelsen av olika slag av bakgrundsdata för de bedömningar av miljökvalitet som verket ansvarar för i samband med lokaliserings-, miljöskydds- och tillsynsärenden. Därvid utgör meteorologisk och hydrologisk information en viktig förutsättning för effektiv luft- och vattenvård.

Verket pekar på behovet av ett modernt, effektivt och täckande nät av vattenföringsstationer. Detta behov har under de två senaste åren accentuerats i samband med den omfattande utbyggnaden av recipientkontrollen i landets sjöar och vattendrag. Med utgångspunkt från miljövårdens önskemål är bristen på strategiskt placerade vattenföringsstationer besvärande. Verket pekar vidare på behovet av tillförlitliga meteorologiska och oceanografiska observationer från kustområdena. Automatiska mätstationer för meteorologisk och oceanografisk information är därvid ett angeläget utvecklingsfält, eftersom bemanningen vid fyrar och fyrskepp ständigt reduceras i samband med fyrväsendets rationalisering. Som andra angelägna förslag i SMHI:s anslagsframställning pekar statens naturvårdsverk på kartläggningen av de hydrologiska förhållandena i Vänern, uppbyggnaden av en klimatologisk databank samt det i samråd med naturvårdsverket och fiskeristyrelsen bedrivna projektet avseende hydrografiska observationer genom kustbevakningen.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 44 602 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat 72 000 kr. för observatörsarvoden i samband med den fortgående fyrautomatiseringen (4), 104 000 kr. för en tjänst för utveckling av grafiska datorprodukter (11), 90 000 kr. för en tjänst inom det personalsociala området (16) samt 100 000 kr. för ökade bidrag till och resor föranledda av Sveriges deltagande i europeiskt väderprognoscentrum (17).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 44 602 000 kr.

E 3. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Utrustning m. m.

1974/75	Utgift	[1]2 313 963	Reservation	205 148
1975/76	Anslag	[1]2 235 000		
1976/77	Förslag	2 865 000		

[1] Anslagen Underhåll av materiel m. m. samt Nyanskaffning av instrument m. m.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

För underhåll av materiel begär institutet totalt 2 440 000 kr. Därav utgörs 461 000 kr. av prisomräkning och 214 000 kr. av instrument- och materielkostnader för hydrologiska undersökningar i Vänern. Ifråga om nyanskaffning av materiel äskar institutet totalt 3 846 000 kr. fördelat enligt nedanstående tabell.

Upprustning av vattenföringsstationsnätet	1 250 000
Automatiska väderstationer	1 625 000
Oceanografiska mätinstument	82 000
Höjdvindsradar	680 000
Solstrålningsmätare	100 000
Registrerande nederbördsmätare	87 000
Instrument för kustvattenståndsmätningar	22 000
	3 846 000

Föredraganden

Det är i institutets verksamhet svårt att dra en gräns mellan underhåll av materiel och nyanskaffning av materiel. Av detta skäl förordar jag att det tidigare förslagsanslaget Underhåll av materiel m. m. och det tidigare reservationsanslaget Nyanskaffning av instrument m. m. slås samman till ett reservationsanslag benämnt Utrustning m. m. Jag be-

räknar anslaget till 2 865 000 kr. Därvid har jag bl. a. beräknat 330 000 kr. för prisomräkning avseende underhållskostnader och 900 000 kr. för upprustning av vattenföringsstationsnätet samt inrättande av automatiska meteorologiska och oceanografiska stationer. Den behållning som vid utgången av innevarande budgetår finns på det nuvarande reservationsanslaget Nyanskaffning av instrument m. m. bör föras över till förevarande anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Utrustning m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 865 000 kr.

E 4. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Uppdragsverksamhet

1974/75 Utgift	11 959 813
1975/76 Anslag	9 006 000
1976/77 Förslag	11 332 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	57	—	—
Övrig personal	92	—	—
	149	—	—
Anslag			
Lönekostnader	5 309 000	+1 749 000	+1 749 000
Ersättning till observatörer	280 000	+ 93 000	+ 93 000
Sjukvård	18 000	+ 4 000	+ 4 000
Reseersättningar	677 000	+ 169 000	+ 169 000
Lokalkostnader	1 200 000	+ 0	+ 0
Expenser	826 000	+ 171 000	+ 171 000
Utrustning	696 000	+ 140 000	+ 140 000
	9 006 000	**+2 326 000**	**+2 326 000**

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Pris- och löneomräkning m. m. 2 326 000 kr., varav 165 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 11 332 000 kr.

E 5. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Väderlekstjänst för luftfarten

1974/75 Utgift 13 963 995
1975/76 Anslag 13 712 000
1976/77 Förslag 18 320 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	50	—	—
Övrig personal	133	—	—
	183	—	—
Anslag			
Lönekostnader	12 020 000	+3 866 000	+3 866 000
Sjukvård	12 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	199 000	+ 67 000	+ 67 000
Lokalkostnader	2 000	+ 12 000	+ 12 000
Expenser	763 000	+ 503 000	+ 503 000
Kostnader för underhåll av instrumentutrustning m.m.	304 000	+ 76 000	+ 76 000
Telekommunikationer	412 000	+ 82 000	+ 82 000
	13 712 000	**+4 608 000**	**+4 608 000**

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 465 000 kr., varav 352 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Flyttningen av flygvädertjänsten vid Arlanda flygplats medför dels ökade driftkostnader om 60 000 kr. och dels ökade telefonkostnader om 2 000 kr.

3. Anskaffning av två kopieringsmaskiner för flygvädertjänsterna medför dels engångskostnader om 15 000 kr., dels underhållskostnader om 1 000 kr.

4. I syfte att förbättra kontakterna mellan institutets centrala flygsektion och flygvädertjänsterna klass I samt mellan flygvädertjänsterna inbördes erfordras 40 000 kr. för dagliga telefonkonferenser.

5. För kostnader på grund av ökad flygtrafik erfordras 10 000 kr.

6. För drift av tre molnhöjdsmätare vid Arlanda erfordras 15 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Väderlekstjänst för luftfarten* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 18 320 000 kr.

E 6. Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.

1974/75	Utgift	2 321 036
1975/76	Anslag	1 600 000
1976/77	Förslag	2 500 000

Den tidigare överenskommelsen om väderleksstationer i Nordatlanten upphörde att gälla den 30 juni 1975. En ny överenskommelse, som antogs den 15 november 1974, ratificerades av Sverige i maj 1975. Den nya överenskommelsen har inte trätt i kraft på grund av att inte ett tillräckligt antal länder ännu tillträtt densamma. I avvaktan på att överenskommelsen träder i kraft tillämpas den provisoriskt av ett antal länder, bl. a. Sverige och Norge. Inom ramen för den tidigare överenskommelsen har Sverige och Norge haft ett samarbete som bl. a. inneburit att länderna gemensamt ägt och drivit ett observationsfartyg. Samarbetet fortsätter på i stort sett oförändrade villkor t. o. m. utgången av år 1976 då det gemensamt ägda fartyget tas ur tjänst. Det torde få ankomma på regeringen att träffa de överenskommelser med Norge som behövs med anledning av de ändrade förutsättningar som kommer att råda efter nämnda tidpunkt då Sverige inte längre kommer att vara fartygsdrivande.

Sveriges bidrag till väderleksstationerna i Nordatlanten för budgetåret 1974/75 uppgick till 2 008 000 kr. Bidraget för budgetåret 1976/77 väntas uppgå till 2 075 000 kr.

Anslaget till väderleksstationer på Grönland bör föras upp med 425 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under detta anslag blir sålunda (2 075 000 + 425 000) = 2 500 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

Verksamheten vid statens väg- och trafikinstitut

1. Uppgifter och organisation

Statens väg- och trafikinstitut (VTI) arbetar med forskning och utveckling (FoU) avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet.

Institutet utför FoU-arbete avseende även andra transport- och trafik-

grenar, om sådant arbete låter sig förena med övrig verksamhet vid institutet.

En stor del av FoU-verksamheten sker på uppdrag mot ersättning som i princip baseras på kravet om full kostnadstäckning.

Enligt instruktionen (1971: 233) åligger det institutet särskilt att bedriva eget FoU-arbete, att bedriva systematisk informations- och dokumentationsverksamhet rörande forskning och utveckling och därvid sprida kännedom om de resultat som nåtts i institutets verksamhet samt att samverka med universitet och högskolor för att främja undervisningen på de vetenskapliga och tekniska områden som omfattas av institutets verksamhet.

Institutet leds av en styrelse. Ledamöter av denna är en överdirektör — institutets chef — och nio andra ledamöter, som regeringen utser särskilt. Inom institutet finns fyra avdelningar — vägavdelningen, trafikant- och fordonsavdelningen, trafikavdelningen och driftavdelningen — samt en ledningsgrupp med sekretariat.

Antalet anställda — omräknat till helårsarbetande — uppgick under budgetåret 1974/75 till 164.

2. Mål och programindelning

Statens väg- och trafikinstitut är en av de myndigheter som bedriver försöksverksamhet med programbudgetering. Verksamheten är indelad i sex olika program nämligen Myndighetsuppgifter, Vägtransportplanering, Väg, Fordon, Trafikant och Trafikprocess.

Institutets huvudmål är att ta fram och till beslutande och verkställande instanser vidarebefordra de FoU-resultat avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet, som erfordras för uppfyllande av standardkrav, som bestäms av de trafikpolitiska och trafiksäkerhetspolitiska målen.

3. Anslag m. m.

Följande anslag finns för verksamheten vid institutet.

E 7. Statens väg- och trafikinstitut (förslagsanslag).

E 8. Bidrag till statens väg- och trafikinstitut (reservationsanslag).

E 9. Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning (reservationsanslag).

Under anslaget *E 7. Statens väg- och trafikinstitut,* som uppförs med endast ett formellt belopp, redovisas institutets hela verksamhet — såväl inkomster och utgifter (kassamässigt) som intäkter och kostnader — på de olika programmen. Inom programmen särredovisas därvid dels den egna FoU-verksamheten, dels uppdragsverksamheten. Såsom intäkt redovisas vidare bl. a. det belopp som anvisas under anslaget Bidrag till

statens väg- och trafikinstitut. Anslaget Statens väg- och trafikinstitut kombineras vidare med en rörlig kredit och behandlas i övrigt som motsvarande anslag för försöksmyndigheter med programbudgetering som bedriver uppdragsverksamhet.

Under anslaget *E 8. Bidrag till statens väg- och trafikinstitut* anvisas de medel som erfordras för institutets egen FoU-verksamhet samt för myndighetsuppgifter inom institutets verksamhetsområde.

Under anslaget *E 9. Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning* anvisas de medel som erfordras för utrustningsanskaffning vid institutet. Därvid avses all utrustning och inte enbart sådan som används i den egna FoU-verksamheten. Kostnader för avskrivning och förräntning bestrids från resp. program.

E 7. Statens väg- och trafikinstitut

1974/75 Utgift	[1]220 000
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

[1] Regeringens beslut 1975-06-26 ang. reglering av merkostnader på grund av ingångna avtal.

I följande sammanställning redovisas den totala verksamheten vid statens väg- och trafikinstitut.

	1974/75	1975/76	Beräknat 1976/77	
	Utfall	Beräknat i prop. 1975: 1	Institutet	Föredraganden
	tusental kr.			
Kostnader				
Myndighetsuppgifter	4 377	1 100	1 300	1 300
Egen FoU	3 103	8 150	12 558	9 587
FoU på uppdrag	10 233	11 650	11 500	14 200
Div. försäljning		100	100	100
	17 713	**21 000**	**25 458**	**25 187**
Intäkter				
Myndighetsuppgifter	3 781	1 100	1 300	1 300
Egen FoU	2 675	8 150	12 558	9 587
FoU på uppdrag	9 664	11 650	11 500	14 200
Div. försäljning		100	100	100
	16 120	**21 000**	**25 458**	**25 187**
Resultat	**– 1 593**	**0**	**0**	**0**

Kostnaderna för egen FoU-verksamhet och FoU på uppdrag för de olika forskningsprogrammen under budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknar institutet nu fördela sig på följande sätt.

Program	1975/76		1976/77	
	Egen FoU	FoU på uppdrag	Egen FoU	FoU på uppdrag
Myndighetsuppgifter	3 220	—	1 300	—
Vägtransportplanering	380	350	785	380
Väg	3 210	4 560	6 688	4 990
Fordon	1 200	1 895	2 495	2 060
Trafikant	250	1 110	525	1 220
Trafikprocess	990	2 590	2 065	2 850
	9 250	**10 505**	**13 858**	**11 500**

Statens väg- och trafikinstitut: Program

Myndighetsuppgifter

För budgetåret 1974/75 uppgick belastningen till 4 377 000 kr. mot i prop. 1974: 1 beräknat 660 000 kr. Av belastningen svarade informations- och dokumentationsverksamheten för 1 272 000 kr. medan 2 300 000 kr. var föranlett av omlokaliseringsarbetet. Återstoden 805 000 kr. avser normala myndighetsuppgifter. För innevarande budgetår har beräknats 1 100 000 kr.

Enligt instruktionen åligger det som nämnts institutet särskilt att bedriva systematisk informations- och dokumentationsverksamhet rörande forskning och utveckling och därvid sprida kännedom om de resultat som nåtts i verksamheten. Sverige är genom institutet anslutet till ett inom ramen för OECD uppbyggt dokumentationssystem för väg- och trafikforskning, International Road Research Documentation (IRRD).

Mot bakgrund av vad som föreskrivits i instruktionen syftar institutets biblioteksverksamhet till att fungera som ett specialbibliotek rörande vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet för hela landet. En kraftig ökning av efterfrågan på bibliotekets tjänster har skett under de senaste åren. Denna ökning är nära knuten till dokumentationsfunktionens utveckling under de senaste tre åren.

Under år 1976 förväntas en ytterligare ökning av såväl bibliotekets som dokumentationsfunktionens arbetsvolym då institutet utöver den möjlighet som IRRD erbjuder också får möjlighet att utföra dialogsökning via terminal på ett 15-tal svenska och utländska databaser.

Vägtransportplanering

Programmet Vägtransportplanering skall betraktas som överordnat och samlande i förhållande till institutets övriga FoU-program.

Det åligger som nämnts VTI att ta fram och till beslutande och verk-

ställande instanser vidarebefordra de FoU-resultat avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet som krävs för att uppfylla de standardkrav som bestäms av de trafikpolitiska och trafiksäkerhetspolitiska målen. För att uppfylla detta huvudmål avses FoU-verksamheten inom programmet Vägtransportplanering närmast att inriktas på att klarlägga sambandet mellan transportplanering och övrig samhällsplanering, att belysa konsekvenserna av olika transportsystem och relatera dessa till de för systemen uppställda målen och funktionskraven samt att särskilt uppmärksamma frågor rörande prognoser och transportekonomi.

Verksamheten har f. n. liten omfattning. Enligt institutet föreligger emellertid ett stort behov av FoU-insatser under den närmaste femårsperioden. Till följd av konkurrensen från olika samhällssektorer om tillgängliga resurser framstår det som nödvändigt att dels studera möjligheterna att åstadkomma förbättringar inom nuvarande transportsystem, dels belysa konsekvenserna av tänkbara alternativa transportsystem med avseende på ekonomi, miljö, transportsäkerhet, framkomlighet, komfort etc. VTI:s uppgift i detta sammanhang bör vara att ta fram underlag för en allsidig belysning av olika systemlösningar. I första hand erfordras nya resurser — i form av två forskare — inom kompetensområdena transportekonomi och prognoser.

Väg

FoU-verksamheten inom programmet Väg avser att klarlägga i vilka avseenden och i vilken utsträckning naturmiljö och naturprocesser påverkar vägbyggandet, vidare att ta fram underlag för beslut om vilka undersökningsmetoder som med hänsyn härtill bör användas vid projektering och byggande av vägar, hur vägar bör konstrueras och tekniskt utföras samt slutligen vilka tekniker som bör tillämpas vid driften av vägnätet.

Verksamheten inom programmet Väg har f. n. stor omfattning. Efterfrågan på FoU-tjänster inom programmet förväntas bli i stort sett oförändrad under den närmaste femårsperioden. Den egna FoU-verksamheten kan tills vidare bedrivas inom ramen för oförändrad ambitionsnivå. Ökade resurser fordras emellertid för kapitalkostnader vid anskaffning av viss utrustning.

Fordon

FoU-verksamheten inom programmet Fordon avser bl. a. att klarlägga fordons och fordonskomponenters funktion under olika betingelser, att ta fram och utveckla metoder för studier och bedömning av såväl komponentegenskaper som systemfunktion och samspelet mellan fordon och miljö samt att ta fram underlag för normer/föreskrifter rörande dels fordonens konstruktion, utrustning och prestanda, dels utformningen av

trafikmiljön i de delar denna är direkt avhängig fordonets karakteristika.

Uppdragsvolymen inom programmet bedöms öka något under de närmaste fem åren.

Insatserna för egen FoU har enligt institutet under de senaste budgetåren varit alltför små. Den fortsatta inriktningen av egen FoU-verksamhet skall enligt planerna koncentreras på fortsatt utveckling av den befintliga fordonssimulatorn och av metoder och resurser för datorsimulering av fordonsrörelser samt vidareutveckling av påbörjade och planerade projekt avseende fordons köregenskaper. Vidare planerar institutet en breddning av den fordonstekniska FoU-verksamheten med anknytning till bl. a. miljöfrågor, tillförlitlighetsproblem samt informationssystem i trafiken och på längre sikt en successiv utveckling i syfte att ta upp problem med anknytning till framtida trafik- resp. fordonssystem.

Institutets resurser bör ökas med två forskare med inriktning på problemområdena datorsimulering och samspelet mellan fordon och miljö.

Trafikant

Inom programmet Trafikant avser institutet att särskilt inrikta forskningen på de beteendevetenskapliga aspekterna på sambandet mellan trafiksäkerheten och olika förhållanden rörande vägen, fordonet och trafikanten. FoU-verksamheten inom detta program avser sålunda bl. a. att ta fram och utveckla metoder för studier i syfte såväl att klarlägga människans prestationskarakteristik och beteende under olika trafikbetingelser som att ta fram underlag för utformning av fordon och trafikmiljö med hänsyn till människans prestationsförmåga och möjligheter att klara trafikens krav.

Efterfrågan på FoU-tjänster bedöms öka under de närmaste fem åren.

Institutet bedömer det angeläget med en förstärkning inom det beteendevetenskapliga området med en forskare.

Trafikprocess

Vägen, fordonet och trafikanten är de komponenter, vilka sammantagna konstituerar trafikprocessen. I FoU-arbetet läggs inom programmet Trafikprocess särskild vikt vid att formulera modeller för beskrivning av trafikflödeskarakteristika såsom hastighet, omkörningsfrekvens, fördröjning, kölängd och för beräkning av antal olyckor vid givna trafik- och vägkarakteristika m. m. Vidare inriktas FoU-arbetet på att ge en beskrivande analys av trafikolyckor som grund för fortsatt trafiksäkerhetsforskning samt att beräkna effekten av olika vägbyggnads- och trafiktekniska åtgärder med avseende på trafiksäkerhet och framkomlighet.

Efterfrågan på FoU-tjänster inom programmet torde vara minst oförändrad under de närmaste fem åren.

Institutets resurser bör ökas med en forskare med statistisk inriktning.

Statens väg- och trafikinstitut: Hemställan

Bidrag till statens väg- och trafikinstitut

Institutet utgår vid sin bedömning av möjliga handlingslinjer från att den år 1971 beslutade allmänna inriktningen av verksamheten skall bibehållas och helst utvecklas. En förutsättning för att så skall kunna ske är att rimliga proportioner återställs mellan å ena sidan kapital- och lokalkostnader och å andra sidan institutets totala omsättning. Före flyttningen till Linköping var nämnda proportioner sådana att kostnader och intäkter kunde balanseras. Att bibehålla denna balans genom en språngvis ökad uppdragsverksamhet under de närmaste åren efter omlokaliseringen är enligt institutet inte möjligt.

Redan i föregående års anslagsframställning framhölls bl. a. att kostnaderna kommer att öka betydligt beroende på högre lokalkostnader och kapitalkostnader för ny utrustning, att uppdragsintäkterna i varje fall under de närmaste åren inte kommer att öka samt att personalomsättningen varit stor, vilket gett bristande kontinuitet i verksamheten.

Lokalkostnaderna stiger i förhållande till föregående budgetår efter prisomräkning med 3,8 milj. kr., varav för restaurang- och motionslokalerna 0,3 milj. kr. Förslaget i prop. 1975: 1 innebar att 1,6 milj. kr. av totala ökningen direkt bör belasta bidragsanslaget. Resten — 2,2 milj. kr. — måste f. n. täckas av uppdragsverksamheten. Kapitalkostnaderna stiger också avsevärt i samband med omlokaliseringen. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 uppgår de sålunda till omkring 550 000 kr. innebärande en ökning med 500 000 kr. i förhållande till situationen före omlokaliseringen. Skälen härtill är dels den utrustningsanskaffning som sker under budgetåren 1974/75 och 1975/76, dels det utrustningskapital som fastställts per den 1 juli 1973.

I förra anslagsframställningen hemställdes om medel för att täcka de av institutets kommande fondavgifter till datamaskinfonden som är hänförliga till den av omlokaliseringen föranledda ADB-anskaffningen. Statskontoret har, efter samråd med de till Linköping omlokaliserade myndigheterna, beslutat upphandla ett datorsystem till en kostnad av 795 735 kr. Fondavgifterna — inkl. tekniskt underhåll — torde komma att uppgå till ca 350 000 kr. per år. Genom denna anskaffning kommer vissa kostnader som institutet f. n. har för att anlita externa datorer att bortfalla. För innevarande budgetår bedöms minskningen uppgå till ca 50 000 kr. VTI:s nettokostnader för fondavgifterna blir då ca 300 000 kr.

De särskilda kostnaderna till följd av omlokaliseringen kan sammanfattningsvis beräknas enligt följande.

Lokalkostnader	2 200 000 kr.
Kapitalkostnader	400 000 kr.
Fondavgifter	300 000 kr.

Sammanlagt krävs således en medelsförstärkning med 2 900 000 kr. för vissa omkostnadsfördyringar efter omlokaliseringen.

Institutet anser att en lösning av den ekonomiska situationen är så väsentlig för den vidare utvecklingen att denna fråga måste prioriteras. Även om de i det tidigare nämnda behoven av ökade resurser för egen FoU och myndighetsuppgifter är mycket angelägna måste enligt institutet de besvärande tröskeleffekterna i samband med omlokaliseringen lösas i första hand, innebärande att behov av ökad ambitionsnivå skjuts på framtiden. Institutets hemställan för budgetåret 1976/77 innebär därför i sak endast att de allmänna ekonomiska förutsättningarna för verksamheten på kostnadssidan skall återställas till de förhållanden som gällde i Stockholm.

Sammanfattning

1. Pris- och löneomräkning anges till 4 608 000 kr., varav 142 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg och löngivaravgifter. Detta belopp inkluderar även medel för de särskilda kostnaderna på 2,9 milj. kr. till följd av omlokaliseringen.

2. 0-alternativet innebär en ökning av bidragsanslaget med 1 159 000 kr. och medför en minskning av nuvarande ambitionsnivå med 5 %.

3. Institutet föreslår en höjning av bidraget med 4 608 000 kr., dvs. motsvarande den angivna pris- och löneomräkningen.

Föredraganden

Statens väg- och trafikinstitut redovisar i sin anslagsframställning en plan för den egna forsknings- och utvecklingsverksamheten. Vidare redovisas bl. a. en bedömning av uppdragsverksamhetens sannolika utveckling. Anslagsframställningen är utformad i programtermer. Verksamheten vid institutet är därvid indelad i huvudprogrammen Myndighetsuppgifter, Vägtransportplanering, Väg, Fordon, Trafikant och Trafikprocess. Programmet Vägtransportplanering är ett övergripande och samlande program för hela FoU-verksamheten.

För budgetåret 1976/77 räknar institutet med att den totala verksamheten skall kosta ca 25,5 milj. kr., varav myndighetsuppgifter och den egna FoU-verksamheten beräknas svara för ca 13,9 milj. kr. Kostnaderna för uppdragsverksamheten beräknas till ca 11,5 milj. kr. I förhållande till de i prop. 1975: 1 beräknade kostnaderna för innevarande budgetår innebär institutets beräkning en total kostnadsökning av ca

4,5 milj. kr. Uppdragsintäkterna beräknas till i stort sett oförändrat belopp, varför i princip hela kostnadsökningen beräknas belasta den egna verksamheten.

Som framgår av sammanställningen i det föregående räknar jag med en verksamhetsvolym för institutet under nästa budgetår motsvarande en kostnad av ca 25 milj. kr. För myndighetsuppgifter och institutets egen FoU-verksamhet tar jag upp ca 10,9 milj. kr., vilket innebär en ökning med nästan 1,7 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

För kostnader som sammanhänger med genomförande av omlokaliseringen har medel beräknats under sjunde huvudtiteln.

Verksamheten vid institutet har sedan bildandet fått bedrivas under provisoriska förhållanden i väntan på omlokaliseringen till Linköping i juni 1975. Verksamheten har trots det kunnat utvecklas i positiv riktning. Utvecklingen har visat att institutet kunnat infria förväntningarna om en samordnad forskning inom det väg-, fordons- och trafiktekniska området. Även inom trafiksäkerhetsforskningen har betydande resultat uppnåtts.

Uppdragsverksamheten har ökat från 6,7 milj. kr. budgetåret 1971/72 till 9,7 milj. kr. budgetåret 1974/75. För innevarande budgetår beräknar institutet uppdragsverksamheten till 10,5 milj. kr.

Genom att omlokaliseringen nu är genomförd och institutet fått ändamålsenliga lokaler och modern utrustning förbättras enligt min uppfattning institutets möjligheter att göra sig gällande på uppdragsmarknaden väsentligt. Jag räknar därför med en relativt kraftig ökning av uppdragsintäkterna för nästa budgetår.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens väg- och trafikinstitut* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 8. Bidrag till statens väg- och trafikinstitut

1974/75	Utgift	6 236 000
1975/76	Anslag	9 250 000
1976/77	Förslag	10 887 000

Med hänvisning till vad jag anfört under anslaget Statens väg- och trafikinstitut hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens väg- och trafikinstitut* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 10 887 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 9. Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning

1974/75	Utgift	263 287	Reservation	1 854 076
1975/76	Anslag	1 000 000		
1976/77	Förslag	400 000		

Över utrustningsanslaget finansieras utrustningsobjekt vars värde överstiger 10 000 kr. och vars livslängd är längre än tre år.

Statens väg- och trafikinstitut

För budgetåret 1976/77 hemställer institutet om ett i jämförelse med tiden före omlokaliseringen oförändrat utrustningsanslag för de ordinarie investeringarna. Medelsbehovet uppgår därmed till 400 000 kr.

Föredraganden

För föregående och innevarande budgetår har riksdagen beslutat om medel för utrustning till VTI om sammanlagt 5 845 000 kr. — varav 2 770 000 kr. över institutets utrustningsanslag och 3 075 000 kr. via utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH) — för att möjliggöra anskaffning av modern och ändamålsenlig utrustning till institutet i samband med omlokaliseringen till Linköping.

För att möjliggöra viss anskaffning av ytterligare utrustning, som kan behövas bl. a. för trafikmedicinsk forskning, bör ett belopp av 400 000 kr. beräknas för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 10. Statens geotekniska institut: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	3 460 014
1975/76	Anslag	4 761 000
1976/77	Förslag	4 440 000

Statens geotekniska institut handlägger geotekniska ärenden i den mån handläggningen av dessa inte ankommer på annan statlig myndighet. I institutets uppgifter ingår bl. a. att bedriva forskning samt utföra vetenskapliga undersökningar och praktiska försök, att bearbeta och när det anses lämpligt offentliggöra resultat, som erhålls vid verksamheten, att utprova nya metoder för markförstärkning och att biträda statliga och kommunala myndigheter samt enskilda personer med geotekniska undersökningar och utredningar.

Institutet leds av en styrelse på sex personer, bland vilka institutets chef ingår. Institutet är organiserat på tre forsknings- och konsultationsavdelningar, en laboratorieavdelning och en mekanisk avdelning samt ett tekniskt och ett administrativt kameralt kansli.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Antal anställda	**32**	**+5**	—
Anslag			
Lönekostnader	2 612 000	+828 000	+509 000
Sjukvård	5 000	—	—
Reseersättningar	870 000	−771 000	−771 000
Lokalkostnader	747 000	− 46 000	− 46 000
Expenser	211 000	+ 43 000	+ 31 000
Geoteknisk verksamhet i Götaälvdalen	70 000	+ 10 000	+ 10 000
Övriga utgifter	250 000	− 46 000	− 54 000
a) underhåll och anskaffning av apparater och redskap för forskning	(91 000)	(+ 13 000)	(+ 6 000)
b) kostnader för provfält, förbrukningsmateriel m.m.	(120 000)	(− 70 000)	(− 70 000)
c) böcker och tidskrifter	(22 000)	(+ 4 000)	(+ 3 000)
d) utbildning och förslagsverksamhet	(17 000)	(+ 7 000)	(+ 7 000)
	4 765 000	+ 18 000	−321 000
Uppbördsmedel			
Publikationer	4 000	—	—
	4 761 000	**+ 18 000**	**−321 000**

Inkomster vid statens geotekniska institut, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 4,3 milj. kr. (1975/76 4,0 milj. kr.).

Statens geotekniska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m., 527 000 kr., varav 69 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Vid beräkningen av anslaget skall vidare hänsyn tas till engångsanvisningar om sammantaget 895 000 kr. bl. a. för resor i samband med omlokaliseringen under innevarande budgetår.

2. I 0-alternativet förordar institutet minskad forskning inom området grundläggnings- och förstärkningsmetoder med sammanlagt 220 000 kr.

3. Institutet har som en av sina uppgifter att verka för spridandet av geoteknisk kunskap. Detta sker bl. a. genom att institutet följer litteratu-

ren inom området och gör den tillgänglig för svensk geoteknisk forskning. Den kraftiga ökningen av geoteknisk litteratur motiverar en förstärkning inom biblioteks- och dokumentationsområdet med en dokumentationsingenjör i F 8 (+ 77 605 kr.) samt ett biblioteksbiträde i T 1/F 1 (+ 57 922 kr.).

4. Viktiga uppgifter inom områden som personalutveckling, -utbildning, -planering och -statistik, bemanningsplanering, rekrytering och introduktion har hittills, av personalbrist, inte kunnat genomföras. Med hänsyn härtill samt med beaktande av de förändringar av arbetsuppgifterna inom det administrativa kamerala kansliet som en anslutning till system S skulle innebära, äskar institutet medel för en tjänst som amanuens i högst F 9 (+ 74 831 kr.).

5. För forskningsverksamheten krävs ökade insatser från verkstaden med avseende på finmekaniskt arbete. Härför äskar institutet medel för två instrumentmakare i F 3 (+ 130 794 kr.).

6. För att följa och delta i den internationella utvecklingen av geotekniken behöver medlen för utrikes resor ökas med 2 000 kr.

7. I samband med den ökade användningen av ADB för geotekniska beräkningar äskar institutet 15 000 för telekostnader på grund av att vissa beräkningar måste göras i en större dator på annan ort.

8. Kostnadsstegringar samt ökade representationsplikter efter omlokaliseringen till Linköping motiverar en höjning av representationsanslaget med 2 000 kr.

9. För inhägnad av nya provfält i Linköping äskas ett engångsanslag om 28 000 kr.

10. På grund av omlokaliseringen och den därmed sammanhängande stora personalomsättningen äskas en ökning av medlen för utbildning med 5 000 kr.

11. I Linköping ombesörjer postverket utkörning och hämtning av post vid institutet mot särskild avgift. Härför äskar institutet 4 000 kr.

12. Mätningar av sträntörelser och grundvattenstånd i Götaälvdalen har fortgått alltsedan Götaälvutredningen avslutades 1962. På grund av kanalens ombyggnad bedömer institutet det vara angeläget att mätningarna fortsätter. Detta medför ökade kostnader om 10 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens geotekniska institut: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 440 000 kr.

E 11. Statens geotekniska institut: Uppdragsverksamhet

1974/75 Utgift	3 183 212
1975/76 Anslag	4 222 000
1976/77 Förslag	4 828 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Antal anställda	**46**	**--3**	—
Anslag			
Lönekostnader	2 953 000	+430 000	+619 000
Sjukvård	10 000	—	—
Rescersättningar	180 000	—	—
Lokalkostnader	495 000	— 28 000	— 28 000
Expenser	84 000	+ 15 000	+ 15 000
Övriga utgifter	500 000	—	—
	4 222 000	**+417 000**	**+606 000**

Statens geotekniska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 606 000 kr., varav 79 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I enlighet med förslag under anslaget Förvaltningskostnader kan — vid bifall därtill — uppdragsverksamhetens personalstat minskas med 2 tekniker i F 2 (—127 466 kr.) och en kontorist i T 1/F 1 (—57 922 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens geotekniska institut: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 828 000 kr.

E 12. Statens geotekniska institut: Utrustning

1974/75 Utgift	118 284	Reservation	457 000
1975/76 Anslag	100 000		
1976/77 Förslag	150 000		

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens geotekniska institut: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

E 13. Fraktbidragsnämnden

1974/75 Utgift	519 303
1975/76 Anslag	615 000
1976/77 Förslag	705 000

Fraktbidragsnämnden är central myndighet för ärenden enligt kungörelsen (1973: 895, ändrad senast 1975: 792) om statligt regionalpolitiskt transportstöd. Nämnden handlägger vidare ärenden enligt de särskilda föreskrifter om transportstöd för Gotland som meddelats av Kungl. Maj:t senast den 13 december 1974, i enlighet med riktlinjerna i prop. 1971: 154 och prop. 1974: 140. Nämnden består av tre ledamöter med ersättare. Hos nämnden finns ett kansli, som förestås av en kanslichef.

		Beräknad ändring 1976/77	
	1975/76	Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	—	—
Övrig personal	2	—	—
	5	**—**	**—**
Anslag			
Lönekostnader	406 000	+ 101 000	+ 101 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	7 000	—	—
Lokalkostnader	49 000	+ 2 000	+ 2 000
Expenser	152 000	− 13 000	− 13 000
	615 000	**+ 90 000**	**+ 90 000**

Fraktbidragsnämnden

1. Pris- och löncomräkning utgör 126 000 kr., varav 11 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en höjning av anslaget med 90 000 kr.

3. Målsättningen för den administrativa verksamheten är att effektuera de båda stödformerna rationellt och till så låga kostnader som möjligt. Antalet sökande per år har ökat med 33 % och antalet sändningar per år med över 85 % sedan fraktstödet infördes. Genom långtgående rationalisering av ansökningsförfarandet och handläggningsrutinerna samt förbättringar i dataprogrammet och effektivare information till sökande företag har det varit möjligt att utan personalförstärkning genomföra de ökade arbetsuppgifter som successivt ålagts nämnden. För budgetåret 1976/77 begär nämnden 90 000 kr. i ökade medel.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fraktbidragsnämnden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 705 000 kr.

E 14. Transportstöd för Norrland m. m.

1974/75	Utgift	83 152 461
1975/76	Anslag	100 000 000
1976/77	Förslag	115 000 000

Transportstödet till det norrländska näringslivet enligt kungörelsen (1973: 895, ändrad senast 1975:792) om statligt regionalpolitiskt transportstöd omfattar fraktbidrag för transporter med järnväg och lastbil i yrkesmässig trafik från och till ort inom stödområdet — utom Gotland och Öland — på sträckor över 250 km. Av regional- och näringspolitiska skäl har stödet inriktats på transporter av helfabrikat och mera bearbetade halvfabrikat inom och ut från stödområdet. Malmer, metaller, ringa bearbetade halvfabrikat inom järn- och stålsektorn, trävaror och pappersmassa samt oljor och bensin undantas. Transportstöd utgår även för transporter av vissa råvaror och halvfabrikat till orter inom stödområdet. Stödet som utgår i form av bidrag i efterskott till företagens fraktkostnader varierar mellan 15 och 35 % av erlagd frakt beroende på avsändnings- och mottagningsortens geografiska belägenhet inom stödområdet.

Fraktbidragsnämnden

Det regionala transportstödet för Norrland m. m. uppgick för budgetåret 1974/75 till 83,2 milj. kr. För budgetåret 1975/76 har som förslagsanslag anvisats 100 milj. kr.

Med hänsyn till bl. a. att exportkonjunkturen för här berörda industrigrenar kan förväntas bli förbättrad under år 1976 synes en 10-procentig ökning av bidraget för budgetåret 1976/77 realistisk. Härtill kommer fullt genomslag av under år 1975 genomförda frakthöjningar att medföra en ökning med 5 milj. kr. Behovet av bidragsmedel skulle då bli (100+10+5) 115 milj. kr. Beräkningen utgår från den taxenivå inom transportsektorn som rådde den 1 juli 1975.

Föredraganden

Som ett led i de regionalpolitiska strävandena att utveckla näringslivet i Norrland jämte angränsande delar av det allmänna stödområdet infördes den 1 januari 1971 ett transportstöd i syfte att minska de

kostnadsmässiga olägenheter som följer med långa avstånd inom stödområdet (prop. 1970: 84, SU 1970: 105, rskr 1970: 271).

Sedan införandet har stödet successivt utvidgats och anpassats till de nya förutsättningar som gäller inom det regionalpolitiska området. Således omfattar transportstödet nu järnvägs- och lastbilstransporter i yrkesmässig trafik till och från ort inom stödområdet på sträckor över 250 km. Den lägsta sändningsvikten har vidare sänkts och uppgår f. n. till 250 kg verklig vikt. Vid transporter från ort inom stödområdet är stödet inriktat på helfabrikat och mer bearbetade halvfabrikat samt på livsmedels- och jordbruksprodukter. Vid transporter till ort inom stödområdet är stödet inriktat på sådana råvaror och halvfabrikat som skall vidareförädlas. Genom denna konstruktion fyller transportstödet en viktig regional- och näringspolitisk uppgift när det gäller att främja näringslivet och sysselsättningen inom stödområdet.

Jag beräknar anslaget för budgetåret 1976/77 till 115 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportstöd för Norrland m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 115 000 000 kr.

E 15. Transportstöd för Gotland

1974/75 Utgift	10 476 863
1975/76 Anslag	17 100 000
1976/77 Förslag	20 800 000

Transportstödet för Gotland omfattar enligt beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 140, TU 1974: 27, rskr 1974: 347) såväl person- som godsbefordran i färjetrafik på Gotland. Genom lagen (1970: 871) om linjesjöfart på Gotland meddelar regeringen tillstånd samt fastställer turplaner och taxor för färjetrafiken på Gotland. Tillstånd har meddelats Rederi AB Gotland, som svarar för huvudparten av den reguljära sjötrafiken med fastlandet och AB Sjölinjer, som i begränsad omfattning bedriver lastbåtstrafik på Stockholm. Transportstödet avser person- och godstransporterna i Gotlandsbolagets färjetrafik och har genom den nämnda lagen kunnat byggas in direkt i Gotlandsbolagets taxa.

Det nuvarande stödet innebär en 75-procentig reduktion i förhållande till bolagets grundtaxa avseende godstransporter mellan Gotland och fastlandet. I fråga om persontransporterna har stödet utformats så att priset för en enkel resa med färja inte bör vara högre än priset för en enkel andraklassbiljett på tåg för motsvarande färdsträcka, vilket innebär i förhållande till de taxor som eljest skulle gälla en sänkning av biljettpriserna på olika relationer med 25—40 %. Även för personbilar har avgiften reducerats. Reduktionen, som infördes den 1 februari 1972 uppgick till 25 %. På Gotland bosatt person erhåller 50 % rabatt på de reducerade person- och personbilstaxorna.

Fraktbidragsnämnden

Som transportstöd för Gotland utbetalades för budgetåret 1974/75 9 876 863 kr. avseende gods- och persontransporter och 600 000 kr. avseende personbilar, sammanlagt 10 476 863 kr. Förslagsanslaget överskreds med 7 176 863 kr. För budgetåret 1975/76 har som förslagsanslag anvisats sammanlagt 17,1 milj. kr.

Nämnden beräknar nu anslagsbehovet för innevarande budgetår till 19,8 milj. kr.

Nämnden beräknar en ökning av såväl person- som godstrafiken med 5 %. En höjning till 20,8 milj. kr. anses därför befogad för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportstöd för Gotland* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 20 800 000 kr.

E 16. Transportforskningsdelegationen

1974/75	Utgift	7 804 175	Reservation	[1]690 886
1975/76	Anslag	9 115 000		
1976/77	Förslag	10 345 000		

[1] Varav 456 000 kr. utgör förskottsbetalning från statens vägverk, beloppet redovisat under posten Ersättning för uppdrag m. m.

Transportforskningsdelegationen (TFD) handhar enligt instruktionen (1971: 489) uppgifter som avser initiativ, planläggning, samordning och stöd i fråga om forskning och utveckling (FoU) rörande transporter, trafik och trafiksäkerhet i den mån sådana uppgifter inte ankommer på annan statlig myndighet.

Delegationen består av fjorton ledamöter som företräder trafikverk, forskning och näringsliv. Till delegationen är knutna tre beredande expertnämnder — en för trafiksäkerhetsfrågor, en för transport- och trafiktekniska frågor och en för transport- och trafikekonomiska frågor.

Vid delegationen finns inrättad en professur i trafiksäkerhet med placering vid Chalmers tekniska högskola. Vidare finns ett kansli som föreståss av en kanslidirektör.

Under år 1972 utarbetade TFD ett provisoriskt program för FoU-verksamheten. Detta har kunnat läggas till grund vid behandling av ansökningar och vid initiering av angelägen FoU. Programmet som utvecklats kontinuerligt med hänsyn till förändringar inom transportsektorn kompletterades år 1973 med en kartläggning av tillgängliga FoU-resurser vid främst universitet och högskolor.

Med hänsyn till program- och planeringsfunktionens fundamentala ställning bland TFD:s uppgifter är det nödvändigt att denna del av verksamheten utvecklas och förbättras. Som ett led i detta arbete har TFD tillsatt en kommitté för att utarbeta en s. k. perspektivplan som underlag för den mera långsiktiga verksamheten.

För FoU-verksamhet under perioden 1971/72—1974/75 har ca 15 milj. kr. utbetalats. Beloppet avser omkring 150 olika FoU-projekt. Ett 40-tal av dessa har slutrapporterats, varav 29 under budgetåret 1974/75. Den övervägande delen av projekten har haft sitt ursprung i ansökningar från företrädesvis institutioner och forskare vid universitet och högskolor. Ca 1,5 milj. kr. har tagits i anspråk för FoU-projekt som initierats på annat sätt än genom ansökan. Det genomsnittliga anslaget per projekt och år har ökat från ca 70 000 kr. budgetåret 1972/73 till drygt 142 000 kr. budgetåret 1974/75. Spridningen mellan olika projekt är emellertid avsevärd.

Mot bakgrund av tidigare programarbete har TFD initierat FoU-arbete rörande bl. a. skogsindustrins uttransporter, funktionssäkerheten hos bilkomponenter och standardisering av lösflakssystem. Arbetena bedrivs i nära samarbete med företrädare för myndigheter och näringsliv. Vidare uppdrog TFD under vintern 1975 åt samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet att genomföra en undersökning av taxinäringens struktur och framtida roll i transportsystemet. Detta projekt, benämnt TAXI 85, bedrivs i tvärvetenskapliga former med representanter för flera discipliner inom det samhällsvetenskapliga området.

I det följande ges exempel på några större projekt, som stöds av TFD.

Under budgetåret 1975/76 avslutas två omfattande projekt vid Göteborgs och Lunds universitet. Projekten avser modeller och prognoser för interregional transportförsörjning resp. transporternas inverkan på människornas möjligheter att ta del av olika samhällsverksamheter. Vid det förstnämnda universitetet pågår också undersökningar rörande effekterna av nedläggning av järnvägar och indragning av stationer. Vidare slutförs projektet "Tendencies in liner shipping" vid handelshögskolan i Stockholm. Projektet belyser bl. a. frågan om marknadssamspelet mellan genererade godsmängder och linjesjöfartens uppbyggnad.

Ett projekt avseende strukturering av godsskador har påbörjats vid Linköpings universitet. Studien syftar till att föreslå skadereducerande åtgärder för lastbils- och järnvägstransporter. Vid Lunds universitet genomförs under budgetåret 1975/76 en förstudie rörande den svenska speditionsnäringens struktur och framtida roll i transportsammanhang.

I det samnordiska projektet NORDKOLT, där TFD svarar för den svenska andelen av finansieringen, har huvuddelen av arbetet i tolv olika delprojekt i huvudetapp II redovisats i form av preliminära arbetsrapporter. I vissa av dessa delstudier har man kunnat fördjupa och penetrera frågor om bl. a. tätortsstruktur och transportsystem samt föra

vidare arbetet med utvärdering av trafiksystem för tätorter. Delutredningarna har kombinerats med seminarier där olika forskningsgrupper haft tillfälle att gemensamt diskutera de olika delprojekten.

Vid Chalmers tekniska högskola genomförs en studie av olyckskarakteristika m. m. för olika typer av leder inom tätorter. Studien syftar till att kontrollera och justera de prognosmodeller som uppställts med ledning av resultaten från ett tidigare genomfört projekt och att utarbeta anvisningar för modellernas användning. Vid Lunds tekniska högskola kommer en studie rörande detektorer för gångtrafik att avslutas hösten 1975. Undersökningen avser att belysa möjligheterna att effektivisera signalreglering genom registrering av gångtrafikflöden. Vid samma institution påbörjas under budgetåret 1975/76 ett projekt rörande inverkan på säkerhet och framkomlighet genom införande av s. k. allgåfas i signalreglerade korsningar. Projektet beräknas pågå även under budgetåret 1976/77. Vid SAAB-SCANIA AB, Linköping, fortsätter under budgetåret 1975/76 den fordonstekniska studie som avser att utveckla en metod för bestämning av slitagegrad och sannolik återstående livslängd hos olika fordonskomponenter. Arbetet anknyter till det av TFD initierade projektet Funktionssäkerheten hos bilkomponenter och avses vara avslutat vid årsskiftet 1976/1977.

I fråga om kollektivtransporter har stöd utgått till ett antal olika projekt, i vissa fall med anknytning till kollektivtrafikutredningen (KOLT). Flera projekt kommer att avslutas under budgetåret 1975/76. Detta gäller bl. a. Studie av samband mellan bebyggelsestruktur och kollektivtrafiksystem, Arbetstider och kollektivtrafik, Datorbaserade optimeringsmetoder för allokering av bussar för kollektiv trafik (OPTKOLT), Samhällsplanering med hänsyn till kollektiv trafik samt Prioritering av busstrafik vid samordnade trafiksignalanläggningar. Dessa studier avses kunna ge fakta om sambanden mellan kollektiva trafiksystem och övrig fysisk planering som i många fall saknats för kommunernas planering av kollektivtrafiken.

I samarbete mellan Malmö kommun och AB Vattenbyggnadsbyrån, Malmö, kommer en studie att påbörjas avseende utveckling av system för trafikräkning med fasta detektorinstallationer. Behov av att utveckla sådan metodik har sedan länge påtalats av olika kommuner och statens vägverk. Studien, som kommer att avslutas år 1977, syftar till att få fram en mer tillförlitlig metodik för trafikräkningar framför allt i tätorter.

Inom trafiksäkerhetsområdet fortsätter vid Lunds tekniska högskola studier av samband mellan allvarliga konfliktsituationer och trafikolyckor. Vid Uppsala universitet fortsätter studierna av hur olika faktorer inverkar på uppkomsten av trötthet under bilkörning och därmed förarnas prestationsförmåga. Under budgetåret 1975/76 kommer effekten av den fysiologiska dygnsrytmen att studeras. Vid SAAB-SCANIA AB,

Linköping, avslutas våren 1976 ett projekt rörande utveckling av simulator med elektronisk presentation av vägtrafikmiljö för att mäta trafikanters prestationsförmåga. Vid Uppsala universitet fortsätter ett flerårsprojekt rörande trafikanters informationsselektion. Under budgetåret 1975/76 fortsätter vid institutionen för trafikteknik, Lunds tekniska högskola, ett projekt rörande riskinformation till trafikanter. Vid Uppsala universitet avslutas under våren 1976 projektet rörande utformning av bilars halvljus.

Vid avdelningen för handikappforskning, Göteborgs universitet, genomförs i samarbete med institutionen för trafiksäkerhet, Chalmers tekniska högskola, en första etapp av ett projekt som syftar till att utveckla ett väl fungerande transportsystem för rullstolsbundna. I projektet kommer att ingå ytterligare två etapper. Vidare genomförs ett projekt som avser utveckling av en transportstol som kan appliceras direkt på tåg- och flygplanssitsar etc.

Verksamheten vid professuren i trafiksäkerhet bedrivs budgetåret 1975/76 enligt ett av TFD godkänt program för en kostnad om 700 000 kr. Programmet innebär bl. a. en fortsatt medverkan i ett internationellt FoU-samarbete rörande skadeförlopp och skyddssystem. Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 fortsätter även påbörjade FoU-projekt rörande mekanisk och matematisk simulering av händelseförlopp vid olyckor och av människokroppens rörelser vid sådana förlopp.

Inom järnvägsområdet kommer en etappstudie rörande järnvägsfordons gång på rakspräcka att avslutas samtidigt som en undersökning påbörjas rörande gång i kurva. Vid statens skeppsprovningsanstalt i Göteborg kommer en studie rörande prediktorstyrning av fartyg att genomföras. Vid Stockholms universitet genomförs under hösten 1975 en förstudie för ett samhällsekonomiskt inriktat projekt rörande flygtransporter. Projektet Sjöterminaler för enhetslasttrafik kommer att avslutas inom kort.

TFD har ålagts visst ansvar för programutformning m. m. i samband med genomförande av energiforskningen (prop. 1975: 30, NU 1975: 30, rskr 1975: 202). Den översiktliga planeringen av programmet Energianvändning för transporter och samfärdsel liksom den mer konkreta planeringen av FoU-verksamheten i vad avser transportsystem och därmed sammanhängande transportekonomiska och transporttekniska problem ankommer på delegationen. Vad gäller den del av programmet som avser industriellt inriktat utvecklingsarbete faller ansvaret för konkret planering och beställning av FoU på styrelsen för teknisk utveckling.

Under år 1974 lät TFD genomföra en kartläggning av forskningsbehoven inom området transporter och energi. Resultaten av undersökningen integrerades i en skiss till program för TFD energi-FoU under en treårsperiod. I programskissen finns ett tjugotal projektidéer upp-

tagna. Under budgetåret 1975/76 kommer programmet att användas som utgångspunkt för ytterligare preciseringar av projekt och för beställning av FoU.

Energiprogrammet hålls skilt från TFD ordinarie program med tanke på att energiforskningen är tidsmässigt begränsad till tre år och med hänsyn till det särskilda ansvar för redovisning av FoU-resultaten till energiforskningsdelegationen som föreligger.

		Beräknad ändring 1976/77	
	1975/76	Delegationen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	4	—	—
Övrig personal	2	—	—
	6	—	—
Stat			
Utgifter			
Lönekostnader	926 000	+ 190 000	+ 190 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	55 500	+ 14 500	+ 9 500
Lokalkostnader	110 000	—	—
Expenser	85 500	+ 62 500	+ 54 500
Forskning	7 937 000	+1 858 000	+ 976 000
Uppdragsforskning	100 000	—	—
Viss trafiksäkerhetsforskning m. m.	665 000	+ 67 000	+ 67 000
	9 880 000	**+2 192 000**	**+1 297 000**
Uppbördsmedel			
Viss trafiksäkerhetsforskning m. m.	665 000	+ 67 000	+ 67 000
Ersättningar för uppdrag m. m.	100 000	—	—
Nettoutgift	**9 115 000**	**+2 125 000**	**+1 230 000**

Transportforskningsdelegationen

1. Pris- och löneomräkning utgör 1 167 000 kr., varav 25 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för delegationens del ett starkt minskat stöd till FoU-verksamheten inom transportsektorn. Uppräkningen skulle endast bli 653 000 kr. En sådan utveckling är inte förenlig med det behov av ökade FoU-insatser som TFD konstaterat föreligga inom transportområdet.

3. Delegationens verksamhet omfattar en mängd olika kunskapsområden som ofta förutsätter specialkunskaper av skilda slag. Delegationens kansli består av endast sex personer. Det är därför synnerligen viktigt att delegationen har medel att anlita utomstående expertis för t. ex.

specialutredningar av olika slag. Sättet att vid behov och från fall till fall anlita särskild sakkunskap har visat sig effektivt och torde vara avsevärt mer ekonomiskt än att utöka den fast anställda personalen. Det är vidare ett allmänt önskemål att TFD:s informationsverksamhet i form av bl. a. studiebesök, konferenser och andra överläggningar intensifieras. Denna verksamhet drar ökade kostnader för resor och expenser.

För FoU-verksamhet under budgetåret 1975/76 har TFD under posten Forskning erhållit 7,9 milj. kr. varav 2,0 milj. kr. utbetalats till statens väg- och trafikinstitut. Av resterande belopp om 5,9 milj. kr. har redan ca 5,6 milj. kr. genom beslut disponerats för FoU-verksamhet under budgetåret 1975/76 och till större delen betalats ut. Ej disponerade medel uppgår således till ca 300 000 kr. Beloppet räcker endast till vissa redan planerade insatser.

TFD kommer våren 1976 att besluta om bidrag för FoU-verksamhet under budgetåret 1976/77. Ett belopp om ca 2,2 milj. kr. är bundet för detta budgetår i pågående FoU-verksamhet. Härutöver kommer medel att utbetalas till statens väg- och trafikinstitut.

Delegationen har under hösten 1975 reviderat sitt FoU-program. Detta skall ligga till grund för verksamheten under budgetåret 1976/77. I samband med programarbetet aktualiserades frågor om FoU-insatser beträffande bl. a. godsskador, transportdokument, farligt gods och distributionstransporter inom tätorter. I fråga om kollektivtrafik bör övervägas vidgade insatser avseende standardbeskrivningar och trafikeringsmodeller samt informations- och interndatasystem för kollektivtrafikföretag. Inom trafiksäkerhetsforskningen kan ökade insatser krävas främst i fråga om de oskyddade trafikanterna. Ett annat viktigt område avser de äldre trafikanterna. Det är vidare angeläget att söka till vägtrafikområdet överföra och utveckla inom andra samhällssektorer tillämpade metoder för säkerhetsarbete. Vissa studier beträffande trafiksanering aktualiseras liksom studier i fråga om ökat kapacitetsutnyttjande och förbättrad säkerhet genom analyser av styr- och reglersystem inom väg- och gatutrafik. För järnvägstrafiken kommer i anslutning till studiet av snabbtåg att krävas studier av gångdynamik, komfort och säkerhetsteknik, bl. a. för vägkorsningar. Inom sjöfarten kommer FoU-medel att krävas för studier av manövrerings- och navigationssystem samt trafikövervakningssystem för hårt trafikerade leder eller hamninlopp. Detta resulterar sammantaget i att kraven på medel ökar. Posten Forskning bör räknas upp med 1 858 000 kr., varav 1 milj. kr. krävs för att anslagspostens realvärde skall bibehållas.

TFD har som nämnts ansvar för programutformning m. m. i samband med energiforskningen. Delegationen förutsätter att medel för genomförande av energiforskningsprogrammet under budgetåret 1976/77 ställs till förfogande i särskild ordning.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportforskningsdelegationen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 10 345 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 17. Bussbidragsnämnden

1974/75 Utgift	564 543
1975/76 Anslag	542 000
1976/77 Förslag	693 000

Bussbidragsnämnden är central förvaltningsmyndighet för handläggning av ärenden enligt förordningen (1975: 192) om statligt stöd till regional landsbygdstrafik och kungörelsen (1973: 639, ändrad senast 1975: 791) om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik. Nämnden består av tre ledamöter med ersättare. Hos nämnden finns ett kansli, som föreståss av en kanslichef.

		Beräknad ändring 1976/77	
	1975/76	Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	—	—
Övrig personal	1	—	—
	4	—	—
Anslag			
Lönekostnader	433 000	+108 000	+108 000
Sjukvård	1 000	—	—
Resekostnader	25 000	—	—
Lokalkostnader	35 000	+ 23 000	+ 23 000
Expenser	48 000	+ 20 000	+ 20 000
	542 000	**+151 000**	**+151 000**

Bussbidragsnämnden

1. Pris- och löneomräkningen utgör 121 000 kr., varav 12 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet blir uppräkningen 87 000 kr. Eftersom anslagsposterna lönekostnader, sjukvård och lokalkostnader på grund av anställningsförhållanden och ingångna avtal inte kan reduceras måste minskningen i förhållande till alternativ 1 avse reseersättningar och expenser med ca 35 %, vilket med tanke på verksamhetens art skulle leda till avsevärda olägenheter.

3. I budgeten för innevarande år finns anslaget 20 000 kr. för extra personal. Då behov redan nu föreligger av förstärkning i lägst amanuens lönegrad under sju månader per år kan konstateras att anvisade medel för anlitande av extra personal varit otillräckliga. Genom riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte om förstärkt stöd till den regionala trafiken har nämnden fått vissa utökade arbetsuppgifter. Av dessa skäl finner nämnden det nödvändigt att ytterligare medel anslås för anlitande av konsulter och extra personal.

Nämnden begär för budgetåret 1976/77 en höjning av medlen för extra personal med 30 000 kr.

Föredraganden

Sedan inrättandet av bussbidragsnämnden år 1973 har arbetsbördan för nämnden och dess kansli successivt ökat bl. a. till följd av nya arbetsuppgifter. Bussbidragsnämnden har därför erhållit förstärkta resurser för att bl. a. kunna anlita extra personal vid behov. I sammanhanget vill jag erinra om att i prop. 1975/76: 88 om åtgärder inom skärgårdsområdena lämnas förslag bl. a. om statligt stöd till båttrafiken i skärgårdarna, vilket bussbidragsnämnden föreslås administrera.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bussbidragsnämnden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 693 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 18. Statligt stöd till icke lönsam busstrafik

1974/75	Utgift	18 598 121	Reservation	19 164 799
1975/76	Anslag	36 300 000		
1976/77	Förslag	59 200 000		

Statligt stöd till icke lönsam busstrafik utgår enligt kungörelsen (1973: 639, ändrad senast 1975: 193) om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik och förordningen (1975: 791) om statligt stöd till regional landsbygdstrafik.

Bussbidragsnämnden utför den slutliga granskningen av ansökningarna och prövar fråga om bidrag enligt 1975 års förordning samt avger förslag till regeringen om fördelning av anslagsmedel mellan länen i form av medelsramar enligt 1973 års kungörelse.

Bidragsformer

Statsbidrag till olönsam busstrafik har utgått sedan år 1961. Ett nytt system för det statliga stödet till icke lönsam busstrafik beslöts av 1973 års riksdag (prop. 1973:53, TU 1973:13, rskr 1973: 203) och framgår av

den nämnda 1973 års kungörelse. Det nya systemet tillämpas fr. o. m. det bidragsår som började den 1 augusti 1974 och avser sådan landsbygdstrafik som ingår i en av kommunen upprättad lokal trafikförsörjningsplan.

Statsbidrag till lokal landsbygdstrafik utgår enligt de nya bestämmelserna till kommunen som har att göra ansökan därom hos länsstyrelsen. Till sådan trafik i kommun inom det inre stödområdet eller Gotlands län utgår statsbidrag med 75 % av bidragsgrundande underskott beräknat enligt i 1973 års kungörelse angivna grunder för högst två dagliga dubbelturer och med 50 % inom landet i övrigt.

Efter en allmän bedömning av de lokala trafikförsörjningsplanerna och en granskning av kommunernas bidragsansökningar skall länsstyrelsen till bussbidragsnämnden insända ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte sammanställning över bidragsanspråken med eget yttrande. På grundval av bussbidragsnämndens granskning och beslut i vissa fall om undantag från eljest gällande bestämmelser avger nämnden förslag till regeringen om fördelning av bidragsmedel mellan länen.

Länsstyrelsen beviljar senare statsbidrag inom den medelsram för länet som fastställts av regeringen.

Enligt riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte (prop. 1975: 1 bil. 8, TU 1975: 10, rskr 1975: 79) har det statliga stödet till regional landsbygdstrafik förstärkts och fått en mera ändamålsenlig utformning. Det förstärkta stödet utgår enligt den nämnda 1975 års förordning fr. o. m. den 1 augusti 1975 till utövare av sådan regional trafik som behövs för att tillgodose den regionala trafikförsörjningen och som inte är ekonomiskt bärkraftig. Behovet av trafiken prövas på grundval av den regionala persontrafikplan som länsstyrelsen upprättar. Det bidragsberättigade trafikarbetet är begränsat till två dagliga dubbelturer på den i den regionala linjen ingående vägsträckan. Till täckning av underskott i sådan trafik kan statsbidrag ifrågakomma med högst 10 kr. per vagnmil bidragsgrundande trafikarbete till trafik inom det inre stödområdet eller Gotlands län och med högst 8 kr. till trafik inom landet i övrigt. Om synnerliga skäl föreligger kan bidrag beviljas med högre belopp.

Ansökan om statsbidrag till regional landsbygdstrafik görs hos vederbörande länsstyrelse. Efter granskning av ansökningshandlingarna skall länsstyrelsen överlämna dem jämte sammanställning och eget yttrande till bussbidragsnämnden, som prövar frågan om statsbidrag.

Bussbidragsnämnden

1. Bidrag enligt 1973 års kungörelse

Behovet av bidragsmedel enligt 1973 års kungörelse är avhängigt av omfattningen och kvaliteten på den trafikservice som kommunerna bedömer som nödvändig för att tillfredsställande lokal trafikförsörjning

skall kunna erbjudas samt av kostnadsutvecklingen för de trafikmedel, i första hand buss och taxi, som kommer att anlitas för utförande av trafiken.

För statsbidrag enligt kungörelsens bestämmelser till den lokala landsbygdstrafiken under innevarande bidragsår (den 1 augusti 1975—den 31 juli 1976) har regeringen fastställt medelsramar för länen som medger en medelsförbrukning på högst 36,2 milj. kr. Enligt de beslut som länsstyrelserna fattat om ifrågavarande statsbidrag kommer härav att utnyttjas högst 36,0 milj. kr. På grund av att någon slutredovisning ännu inte färdigställts enligt det nya bidragssystemet saknar nämnden erfarenhet av hur de ekonomiska uppgifterna enligt slutredovisningen förhåller sig till de preliminärt beräknade uppgifterna som ligger till grund för bidragsansökan och länsstyrelsernas beslut om högsta bidragsbelopp för varje enskild lokal linje. Nämnden finner det osannolikt att de slutliga bidragsbeloppen annat än undantagsvis kommer att understiga de preliminärt beslutade belopp som högst kan utgå. Nämnden finner det därför befogat att vid beräkningen av bidragsbehovet för trafiken under bidragsåret 1976/77 utgå från det för bidragsåret 1975/76 ovan angivna beloppet 36 milj. kr.

Driftresultatet i olönsam lokal landsbygdstrafik under bidragsåret 1975/76 har enligt ansökningshandlingarna förutsatts komma att försämras med 30 à 35 % i förhållande till bidragsåret 1974/75. Skälet härtill är att kostnadsutvecklingen för busstrafiken under senare år varit särskilt ogynnsam samtidigt som intäkterna ökat i mycket ringa grad eller stått på oförändrad nivå eller till och med minskat. Det bör anmärkas att det försämrade driftresultatet uppkommit trots att medgivna taxehöjningar genomförts. Dessa ökade underskott korrigeras ej heller genom den uppräkning av intäkterna till referenstaxa som i förekommande fall skall ske. Nämnden förutser på grundval av tillgängliga uppgifter resp. gjorda beräkningar att utvecklingen mot alltmer försämrat resultat i den olönsamma trafiken kommer — om än i något minskad takt — att fortgå även under åren 1976 och 1977.

Nämnden har vid granskning av trafikförsörjningsplanerna för bidragsåret 1975/76 funnit att bättre anpassning av trafikförsörjningen efter behoven och utökad samordning av trafikuppgifter åstadkommits på flera håll, dock inte i sådan omfattning att hittills mer än marginella effekter på det samlade driftresultatet för trafiken inom en kommun uppkommit. Kommunerna bör dock — sedan man numera börjat få betydande erfarenhet på området — kunna uppnå en rationellare trafikuppläggning. Viss förbättring av driftresultatet torde därmed kunna uppnås även om totaleffekten för landet som helhet t. v. blir jämförelsevis ringa.

I områden som saknar reguljär trafik förekommer förhandsbeställd trafik, s. k. kompletteringstrafik. Den utförs oftast med personbilar.

Kompletteringstrafiken torde — trots kraftig utökning under bidragsåret 1975/76 — ännu inte ha uppnått den maximala omfattningen. Den allt övervägande delen av utbudet av kompletteringstrafik avser områden som tidigare inte åtnjutit trafikservice i någon form. Utbyte av tidigare bedriven linjetrafik med buss eller bil i avfolkningsområden mot kompletteringstrafik har hittills ägt rum i endast begränsad omfattning. Även den ytterligare utökning av kompletteringstrafiken som kan förutsättas komma att ske under bidragsåret 1976/77 torde till största delen komma att avse ny trafik, varigenom också anspråken på statsbidrag ytterligare ökar.

En särskild form av kompletteringstrafik omfattas av ansökningar om statsbidrag för bidragsåret 1975/76 från några få kommuner, nämligen kompletteringstrafik samordnad med planerad skjutsning av förskolebarn. Då sådan kompletteringstrafik måste anses uppfylla kriterierna på bidragsberättigad trafik — även om trafik av ifrågavarande slag inte förekom då det nuvarande bidragssystemet tillskapades — kan bidragsanspråken av denna anledning komma att öka mycket märkbart. I vilken utsträckning så kan ske beträffande bidragsåret 1976/77 kan nämnden f. n. inte säkert bedöma.

Bussbidragsnämnden bedömer av anförda skäl att det totala driftresultatet i landsbygdstrafiken med buss kommer att ytterligare försämras. Nämnden uppskattar den samlade effekten härav och av det förhållandet att viss ny trafik beräknas tillkomma sålunda att det totala bidragsgrundande underskottet ytterligare ökar med ca 25 %. Med hänsyn härtill ökar även bidragsbehoven med 25 % från 36 milj. kr. till 45 milj. kr. Till jämförelse kan nämnas att motsvarande underskott ökade ca 85 % från bidragsåret 1974/75 till bidragsåret 1975/76, varav dock ca 35 % får hänföras till de genom kungörelsen 1974: 607 förbättrade bidragsvillkoren.

2. Bidrag enligt 1975 års förordning

Behovet av bidragsmedel enligt 1975 års förordning är beroende av omfattningen av det bidragsgrundande trafikarbetet.

Utgångspunkt för bedömning av anslagsbehovet till regional trafik enligt 1975 års förordning är de beräkningar som redovisats i prop. 1975: 1. Bidragsbehovet har därvid beräknats till 17 milj. kr. Bussbidragsnämnden har därefter gjort förnyade beräkningar grundade på länsstyrelsernas slutliga förslag till planer för den regionala trafiken. I dessa beräkningar ingår även de av länsstyrelserna lämnade förslagen till nya linjer och turer. Om all den planerade trafiken kommer till stånd finner nämnden — med beaktande även av den successivt försämrade lönsamheten för landsbygdstrafik med buss — att bidragsbehovet kommer att uppgå till 18,4 milj. kr. Vid denna bedömning har hänsyn också tagits

till att utrymme måste finnas för att högre bidrag än normalt skall kunna ges om synnerliga skäl därtill föreligger (10 § förordningen).

3. Verksamhetens inriktning och omfattning under budgetåret 1976/77

Under budgetåret 1976/77 skall utanordnas bidrag till kommunerna (via länsstyrelserna) enligt 1973 års kungörelse avseende lokal landsbygdstrafik under dels bidragsåret den 1 augusti 1975—den 31 juli 1976 (slutbetalning), dels bidragsåret den 1 augusti 1976—den 31 juli 1977 (förskottsbetalning) samt enligt 1975 års förordning till utövare av regional olönsam landsbygdstrafik avseende trafik som utförts under bidragsåret den 1 augusti 1975—den 31 juli 1976.

Förändringar i trafikunderlag och kostnadsförhållanden för busstrafiken samt tillämpningen av ändringarna i bestämmelserna kommer att påverka medelsbehovet på sätt som tidigare beskrivits. Det beräknade medelsbehovet utgör således 45,0 milj. kr. enligt 1973 års kungörelse för trafik som utförs under bidragsåret 1976/77 och 18,4 milj. kr. enligt 1975 års förordning för trafik som utförts under bidragsåret 1975/76. Genom att bidraget enligt 1973 års kungörelse utbetalas med endast halva beloppet inom budgetåret, dvs. sedan sex månader av bidragsåret förflutit, och med återstoden efter bidragsårets — och därmed även budgetårets — slut, kan förutses en medelsförbrukning under budgetåret 1976/77 av ca. 18 milj. kr. avseende slutbetalning för bidragsåret 1975/76 samt 22,5 milj. kr. avseende förskottsbetalning för bidragsåret 1976/77. Härtill kommer det tidigare nämnda beloppet av 18,4 milj. kr. för bidrag enligt 1975 års förordning, dvs. sammanlagt 58,9 milj. kr.

Föredraganden

För att vidmakthålla och främja den kollektiva trafikförsörjningen har sedan år 1961 statligt stöd utgått till olönsam linjetrafik med buss m. m. på landsbygden. I prop. 1973: 53 (TU 1973: 13, rskr 1973: 203) föreslogs ändrade bestämmelser för den statliga bidragsgivningen samt en förstärkning av de statliga insatserna. Förslaget syftade till att ytterligare förbättra betingelserna för den kollektiva trafikförsörjningen inom landsbygds- och glesbygdsområdena och samtidigt till att få en bidragsordning som främjade en rationell och ändamålsenlig utformning av trafiken. Innebörden av förslaget var, att bidragsgivningen i fortsättningen skulle avse sådan trafik som ingår i en lokal eller regional trafikförsörjningsplan. Med hänsyn till den då pågående regionala trafikplaneringen avsågs den ändrade ordningen genomföras i två etapper, varav den första gällde stödet till lokal trafik och den andra stödet till regional trafik.

I fråga om bidragsgivningen avseende den lokala trafiken innebar riksdagens beslut år 1973 — i förening med riks-

dagens ställningstaganden år 1974 med anledning av vissa motioner (TU 1974: 9, rskr 1974: 111) — att bidrag utgår till högst två dagliga dubbelturer på en landsbygdslinje med 50 % av det bidragsgrundande underskottet. Till lokal trafik i kommun inom det inre stödområdet samt på Gotland utgår stödet med 75 % av det bidragsgrundande underskottet. Det nya stödet till lokal landsbygdstrafik tillämpades fr. o. m. det bidragsår som började den 1 augusti 1974. Ifrågavarande bidragsbestämmelser återfinns i kungörelsen (1973: 639, ändrad senast 1975: 791) om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik.

De medelsramar som tilldelats länen för bidragsåret 1975/76 representerar ett sammanlagt medelsutrymme om 36,2 milj. kr. Enligt de beslut som länsstyrelserna fattat i fråga om bidrag till lokal landsbygdstrafik kommer härav att utnyttjas högst 36,0 milj. kr.

Bussbidragsnämnden har för bidragsåret 1976/77 beräknat behovet för ifrågavarande bidragsgivning till 45,0 milj. kr., vilket innebär en ökning med 9,0 milj. kr. jämfört med innevarande bidragsår.

Genom utformningen av bidragsgivningen till den lokala trafiken kommer under budgetåret 1976/77 dels att ske slututbetalning av bidrag för bidragsåret 1975/76, dels att utbetalas förskott av bidrag för bidragsåret 1976/77. Med hänsyn tagen till länsstyrelsernas beslut i fråga om bidrag till den lokala landsbygdstrafiken för bidragsåret 1975/76 och bedömningen av behovet av bidragsmedel för bidragsåret 1976/77 har bussbidragsnämnden beräknat behovet av bidragsmedel för budgetåret 1976/77 till (18,0 + 22,5) 40,5 milj. kr.

Jag beräknar behovet av bidragsmedel för lokal trafik för budgetåret 1976/77 till 40,8 milj. kr. Jag har därvid — utöver bussbidragsnämndens förslag — beräknat 300 000 kr. i ytterligare utrymme med anledning av den utformning som referenstaxan fått genom beslut av regeringen i oktober 1975.

I fråga om bidragsgivningen avseende den regionala trafiken innebar riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte (prop. 1975: 1, TU 1975: 10, rskr 1975: 79) att bidrag skall utgå för högst två dubbelturer på en landsbygdslinje. Till täckning av underskott i regional trafik kan statsbidrag utgå med högst 8 kr. per vagnmil bidragsgrundande trafikarbete. För motsvarande trafikarbete inom inre stödområdet och på Gotland utgår statsbidrag med högst 10 kr. per vagnmil. Det förstärkta stödet till regional landsbygdstrafik tillämpas fr. o. m. det bidragsår som börjar den 1 augusti 1975. Ifrågavarande bidragsbestämmelser återfinns i förordningen (1975: 192) om statligt stöd till regional landsbygdstrafik.

I prop. 1975: 1 beräknades bidragsbehovet med anledning av det förstärkta stödet till 17 milj. kr. Bussbidragsnämnden har därefter gjort förnyade beräkningar baserade på länsstyrelsernas slutliga förslag till planer för den regionala trafiken. Om all den planerade trafiken kommer till

utförande beräknar nämnden att bidragsbehovet kommer att uppgå till 18,4 milj. kr. Jag godtar denna beräkning.

Under år 1975 har regeringen beslutat om vissa administrativa förenklingar av bussbidragssystemet. Genom ändring i kungörelsen om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik har tidpunkten för senaste ansökningsdag för bidrag till lokal trafik flyttats fram till den 15 februari närmast före aktuellt bidragsår. Härigenom förbättras möjligheterna till samordning av den lokala trafiken med bl. a. den regionala och interregionala trafiken. För att ytterligare underlätta kommunernas arbete med ansökan om statsbidrag har omfattningen av uppgifterna begränsats i de resultatberäkningar som skall bifogas ansökningen inför bidragsåret 1976/77. Jag räknar med att de här vidtagna åtgärderna tillsammans med den vunna erfarenheten på området skall bidraga till ett effektivare och mer förenklat handläggningsförfarande för samtliga parter i frågor som rör bidragsgivningen till såväl den lokala som regionala landsbygdstrafiken.

I enlighet med det föregående beräknar jag anslaget till den olönsamma busstrafiken under budgetåret 1976/77 till (40,8+18,4) 59,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statligt stöd till icke lönsam busstrafik* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 59 200 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

F. DIVERSE

F 1. Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.

1974/75	Utgift	435 000 000
1975/76	Anslag	545 000 000
1976/77	Förslag	600 000 000

Från anslaget utgår sedan budgetåret 1964/65 ersättning till SJ för underskott för drift av icke lönsamma järnvägslinjer. Vidare skall från anslaget betalas dels SJ:s kostnader för drift av sådana icke lönsamma järnvägsstationer, som skall bibehållas enligt regeringens beslut, dels ersättning för pensionärsrabattens utvidgning till förtidspensionärer m. fl.

Ersättningen för drift av icke lönsamma järnvägslinjer utgår enligt riksdagens beslut med anledning av prop. 1963: 191 (S3LU 1963: 1, rskr 1963: 424) angående riktlinjer för den statliga trafikpolitiken m. m. I propositionen förutsattes att beräkningarna av driftunderskottet skulle baseras på särskilda bandelsundersökningar förnyade vart tredje år. I enlighet härmed har en sådan redovisning av det trafiksvaga bannätet (1975 års separatredovisning) genomförts vid SJ, avseende 1974 års trafik samt kostnads- och intäktsläge. Efter granskning av särskilda sakkunniga avses redovisningen läggas till grund för fastställande av ersättning för drift av icke lönsamma järnvägslinjer, i första hand för budgetåret 1976/77.

Statens järnvägar

I skrivelse den 22 augusti 1975 framhåller SJ följande.

Icke lönsamma järnvägslinjer

Nu föreliggande 1975 års separatredovisning av det trafiksvaga järnvägsnätets driftresultat har i likhet med redovisningarna åren 1963, 1966, 1969 och 1972 utförts enligt de principer som angivits av 1942 års järnvägskostnadsutredning. Redovisningen avser 1974 års trafik och baseras på 1974 års kostnads- och intäktsläge. Den omfattar bandelar med en trafikintensitet om upp till ca 3 milj. bruttotonkm per bankm och år. Sammanlagt omfattar den nya redovisningen 7 765 km (7 965 km i 1972 års redovisning). Dessa bandelar utgör ca 63 % av den totala banlängden (12 370 km).

Vid framräkning av separatredovisningens resultat till budgetåret 1976/77 har kända och förväntade ändringar i löne- och prisnivån beaktats. Intäkterna har beräknats med utgångspunkt i taxenivån den 1 juli

1975. Med hänsyn till att intäkterna år 1974 var särskilt höga på grund av högkonjunkturen har intäkterna normaliserats till att avse trafikomfattningen under ett i konjunkturhänseende mera normalt år.

Underskottet för budgetåret 1976/77 beräknas enligt separatredovisningen komma att uppgå till 791 milj. kr. Vid separatredovisningen har ej full hänsyn tagits till det olönsamma nätets s. k. matarvärde för affärsbanenätet. Det ytterligare matarvärde, som bör gottskrivas det olönsamma nätet, har för budgetåret 1976/77 beräknats till 10 milj. kr. Underskottet reduceras därmed till 781 milj. kr. Härtill skall läggas dels 3,9 milj. kr. för inkomstbortfall genom nedsatta styckegodsfrakter i viss samtrafik järnväg—billinje, dels 800 000 kr. för SJ:s kostnader för separatredovisningen. Ersättningsbehovet på grund av nedsatta styckegodsfrakter baseras på en särskild undersökning som nyligen genomförts. Det sammanlagda behovet av driftersättning för icke lönsamma järnvägslinjer budgetåret 1976/77 uppgår — efter avrundning — till 786 milj. kr. I denna driftersättning har ej inräknats kostnader för erforderliga investeringar i det olönsamma nätet.

Vidare beräknar SJ behov av ersättning för viss trafik över Ystad med 1,3 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Icke lönsamma järnvägsstationer

Under budgetåret 1974/75 lades ett antal järnvägsstationer ned. Härutöver avbemannades ytterligare ett antal. Ersättningsbehovet för sådana olönsamma stationer, som regeringen bestämt skall bibehållas, har — med utgångspunkt i nu kända förhållanden under budgetåret 1975/76 — beräknats till 1,8 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Museiverksamhet

Riksdagen har i enlighet med prop. 1974: 28 uttalat (KrU 1974: 15, rskr 1974: 28), att järnvägsmuseet i Gävle bör utgöra en del av SJ:s verksamhet och organisatoriskt tillhöra verket.

SJ menar att verksamheten vid järnvägsmuseet inte kan ge någon sådan PR-effekt att den är företagsekonomiskt motiverad. Någon annan verksamhet än den museala förekommer inte. Ersättning bör därför utgå till SJ för de drift-, underhålls- och kapitalkostnader som är hänförliga till järnvägsmuseet. Ersättningsbehovet för budgetåret 1976/77 uppgår till 2,1 milj. kr.

Landsvägstrafik

SJ har i skrivelser vid olika tillfällen till Kungl. Maj:t och i anslagsframställningar under senare år hemställt om särskild ersättning för trafik på busslinjen Övertorneå—Pajala. För budgetåret 1976/77 beräknar SJ behov av 1 milj. kr. för ändamålet.

Pensionärsrabatt

SJ beslutade den 4 februari 1974 att dåvarande 67-kortsrabatt fr. o. m. den 1 april 1974 skulle ersättas av en pensionärsbiljett som i stort innebar 25 % rabatt på ordinarie biljettpris vid resor i första och andra klass måndag—torsdag och lördag. Beslutet baserades på företagsekonomiska överväganden. Kungl. Maj:t beslutade den 22 februari 1974 om en utvidgad pensionärsrabatt som bl. a. innebär 50 % nedsättning på ordinarie biljettpris. Den företagsekonomiska resultatförsämringen till följd härav under budgetåret 1976/77 beräknas till 23,3 milj. kr.

Studeranderabatt

SJ har fått i uppdrag att — med utgångspunkt i eget ekonomiskt ansvar — utarbeta förslag till lämplig utformning av studeranderabatter vid SJ och till handläggningsordning som medger en effektiv kontroll och är administrativt lätthanterlig. SJ lämnade ett sådant förslag i skrivelse den 6 juli 1973.

I 1973 och 1974 års anslagsframställningar förutsatte SJ att den föreslagna studeranderabatten skulle beviljas elever med studiesociala förmåner och att rabattens giltighetstid skulle bli densamma som för flertalet andra tågreserabatter. Något företagsekonomiskt motiv för rabatten föreligger enligt SJ:s bedömning inte, främst därför att dessa resor i hög grad äger rum under trafiktopparna. Den företagsekonomiska resultatförsämringen under budgetåret 1976/77 beräknas till 22,8 milj. kr. Om den nuvarande studeranderabatten skulle bibehållas, blir resultatförsämringen ca 2,5 milj. kr. högre, eftersom nuvarande rabatt — till skillnad från den föreslagna — omfattar även vissa deltidsstuderande som inte är berättigade till studiesocialt stöd.

Snittaxa

Den 28 mars 1972 införde SJ s. k. snittaxa vid beräkning av avgift för kombinerad tåg- och bussresa i relationer med alternativa SJ tåg/bussförbindelser. Med överlämnande av riksdagens skrivelse 1975: 175 och därtill hörande utskottsbetänkande TU 1975: 8 har regeringen i skrivelse den 5 juni 1975 föreskrivit att SJ snarast och senast den 1 januari 1976 skall slopa sådan snittaxa. SJ slopade snittaxan den 1 november 1975. Härigenom beräknas det ekonomiska resultatet för budgetåret 1975/76 komma att försämras med 2,3 milj. kr. SJ har i särskild skrivelse till regeringen den 22 augusti 1975 hemställt om ett tilläggsanslag för budgetåret med nämnda belopp. Resultatförsämringen under budgetåret 1976/77 beräknas till 3,5 milj. kr.

Utbildning av vapenfria tjänstepliktiga

SJ har under flera år begärt ersättning för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga, eftersom utbildningskostnaderna saknar motsvarighet

hos konkurrerande företag. Utbildningen i vapenfri tjänst inom SJ har nu upphört. Om utbildningen återupptas under budgetåret 1976/77 blir ersättningsbehovet 1,3 milj. kr.

Driftvärn

Enligt regleringsbrev den 30 mars 1973 till SJ för budgetåret 1973/74 skulle det ankomma på överbefälhavaren och SJ att gemensamt bl. a. pröva betydelsen från totalförsvarssynpunkt av att bibehålla driftvärnet vid SJ. Den begärda utredningen översändes till Kungl. Maj:t den 21 mars 1974. SJ:s kostnader för driftvärn, som saknar motsvarighet hos konkurrerande företag, beräknas till 3,4 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Ekonomisk försvarsplanering

Kungl. Maj:t uppdrog den 23 november 1973 till överstyrelsen för ekonomiskt försvar att utföra perspektivstudier och utforma programplaner inom det ekonomiska försvaret. Programplaner, i vilka järnvägstransporter ingår, kommer att bilda underlag för nästa försvarsbeslut i fråga om det ekonomiska försvaret. SJ har ålagts att delta i detta arbete. Motsvarande krav gäller inte för konkurrerande transportföretag. SJ:s merkostnader för deltagande i detta planeringsarbete under budgetåret 1976/77 beräknas till 100 000 kr.

Plankorsningar

Enligt kungörelsen (1959: 50) angående säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan järnväg och väg m. m. åligger det järnvägsinnehavare att vid plankorsningar anordna och underhålla kryssmärken och säkerhetsanordningar samt ordna den bevakning som kan komma i fråga enligt kungörelsen.

Sedan år 1941 kan järnväg erhålla statsbidrag till kostnaderna för anordnande av säkerhetsanläggning som beslutats enligt säkerhetskungörelsen. Bidrag utgår från anslaget C 4. Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar med 90 % av de beräknade kostnaderna. Genom Kungl. Maj:ts brev den 29 april 1964 har bestämmelserna ändrats så till vida, att bidrag med 45 % av den beräknade kostnaden kan utgå för automatisering av manuellt skött säkerhetsanläggning.

Statsbidrag kan däremot inte erhållas till kostnaderna för drift, underhåll och förnyelse av plankorsningar och säkerhetsanordningar och inte heller för det bantekniska underhållet vid plankorsningarna. Kostnaderna, som saknar motsvarighet hos med järnväg konkurrerande transportföretag, bör enligt SJ:s mening behandlas med utgångspunkt i ett trafikpolitiskt betraktelsesätt och ses som för järnvägs- och vägtrafik gemensamma kostnader. Kostnaderna bör enligt SJ delas lika mellan vägtrafik och järnvägstrafik. Behov av ersättning har tidigare anmälts för

budgetåren 1974/75 och 1975/76. Ersättningsbehovet budgetåret 1976/77 beräknas till 21,9 milj. kr.

Sammanfattning

Det totala anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 för verksamheter av icke kommersiell karaktär uppgår därmed till (786,0+1,3+1,8+2,1+1,0+23,3+22,8+3,5+1,3+3,4+0,1+21,9) 868,5 milj. kr. Efter avrundning hemställer SJ att 869 milj. kr. anvisas på driftbudgeten.

De sakkunnigas redogörelse

De sakkunniga[1] har i november 1975 överlämnat sin granskningsredogörelse (Ds K 1975: 12) över 1975 års separatredovisning.

De sakkunnigas uppgift har varit dels att granska de redovisnings- och beräkningsprinciper som tillämpats vid redovisningen, dels att bedöma vilka bandelar ingående i separatredovisningen som bör vara ersättningsberättigade, och dels att ange med vilket belopp ersättning för drift av icke lönsamma järnvägslinjer lämpligen bör utgå för budgetåret 1976/77. Vidare har de sakkunniga haft att ange med vilket belopp ersättning bör utgå för i samband med järnvägsnedläggningar övergångsvis tillämpade nedsättningar i styckegodstaxan.

I syfte att avgränsa ett olönsamt bannät har SJ för år 1974 undersökt samtliga bandelar med en trafikintensitet upp till ca 3 milj. bruttotonkm per bankm samt några bandelar med större trafikintensitet. Efter avskiljande av bandelar som visat sig lönsamma uppgår det separatredovisade bannätet till 7 765 bankm, vilket i förhållande till 1972 års separatredovisning innebär en minskning med 200 bankm.

De sakkunniga konstaterar att trafikintensiteten mätt i bruttotonkm per bankm och år inte är ett fullgott kriterium för att avgränsa banor för vilka driftersättning bör utgå. Trafikpolitiska utredningen har i betänkandet (SOU 1975: 66) Trafikpolitik — behov och möjligheter föreslagit delvis nya avgränsningskriterier, vilka dock inte har kunnat tillämpas av SJ eftersom redovisningen avser 1974 års trafik.

SJ har i 1975 års separatredovisning i stort sett tillämpat samma redovisnings- och beräkningsprinciper som använts vid tidigare separatredovisningar[2]. Vid redovisningen har SJ beräknat de intäkter och kostnader som är direkt hänförliga till trafiken på de separatredovisade bandelarna. Dessutom har vissa gemensamma intäkter och kostnader fördelats på bandelar efter vissa fördelningsprinciper. Utgångspunkten har härvid varit att bedöma den resultatförbättring för SJ som en nedläggning av hela det trafiksvaga järnvägsnätet skulle medföra. I en sådan kalkylsituation bortfaller de kostnader och intäkter som

[1] Med stöd av regeringens beslut den 5 juni 1975 tillkallade departementschefen som sakkunniga direktören F. H. A. Pellijeff och ledamoten av riksdagen G. B. Rosqvist.

[2] Tillvägagångssättet har ingående redovisats i prop. 1967: 1 bil. 8 (s. 118).

är hänförliga till det trafiksvaga bannätet. En del av den trafik som det trafiksvaga bannätet alstrar kommer dock att falla bort även på affärsbanenätet vid nedläggning av det trafiksvaga bannätet. Värdet härav — det s. k. matarvärdet — avräknas resultatförbättringen. Driftersättningen skall i princip motsvara den sålunda beräknade resultatförbättring som SJ "går miste om" genom att statsmakterna ålägger SJ trafikeringsplikt på de banor för vilka driftersättning utgår.

De totala intäkterna för det separatredovisade bannätet har jämfört med 1972 års separatredovisning ökat med 36,8 % till 403,9 milj. kr. Ökningen var störst i godstrafiken. De stora ökningstalen förklaras främst av skillnaden i konjunkturläge mellan undersökningsåren. År 1971 var ett lågkonjunkturår, medan år 1974 var ett utpräglat högkonjunkturår. Taxeförändringar har självfallet också påverkat intäktsutvecklingen. Den procentuellt sett kraftiga intäktsökningen har inte kunnat täcka den totala kostnadsökningen om 24,4 % till 865,5 milj. kr. Underskottet före avgränsning och framräkning uppgår därmed enligt SJ — vid en uppskattning av matarvärdet till 25 milj. kr. — till (865,5 – 403,9 – 25,0) 436,6 milj. kr.

I syfte att få en bild av kostnads-, intäkts- och trafikutvecklingen på det trafiksvaga bannätet sett i ett längre tidsperspektiv har de sakkunniga studerat 59 trafiksvaga bandelar med full drift vid de fyra senaste separatredovisningstillfällena (trafikåren 1965, 1968, 1971 och 1974). Analysen visar bl. a. att driftresultatet på de trafiksvaga bandelarna successivt har försämrats under perioden, i första hand genom ökade kostnader. Efter en svag nedgång ökade intäkterna mellan åren 1971 och 1974, men ökningen var inte tillräcklig för att täcka kostnadsökningarna.

Intäktsutvecklingen på SJ:s hela bannät har varit väsentligt gynnsammare än utvecklingen på de trafiksvaga bandelarna, vilket bl. a. återspeglar olikheter i trafikutvecklingen. Den procentuella kostnadsökningen har samtidigt varit något lägre för hela SJ än för de trafiksvaga bandelarna, vilket kan tyda på att rationaliseringsmöjligheterna har varit större på de trafikstarka banorna.

Beträffande intäktsberäkningarna har det totalbearbetade persontrafikmaterialet utökats genom det tillämpade systemet för automatiserad färdbiljettförsäljning, vilket enligt de sakkunniga bör ha ökat noggrannheten i intäktsredovisningen. Den utökade alternativa biljettgiltigheten över olika resvägar och de svårigheter som detta medfört för SJ vid vägbestämningen torde dock ha verkat i motsatt riktning. De bedömningar som SJ har gjort av hur stor andel av resorna som företas över olika alternativa resvägar bör enligt de sakkunniga i framtiden lämpligen kompletteras med resanderäkningar eller andra undersökningar.

Som de sakkunniga vid tidigare separatredovisningar framhållit, bör principerna för fördelningen av de indirekta kostnaderna ändras. Tra-

fikpolitiska utredningens förslag med avseende på fördelningen av kostnaderna för grenstationer, central administration, resebyråverksamhet m. m. kan härvid tjäna som mönster för en ändrad kostnadsredovisning.

De sakkunniga har inte funnit anledning ändra på de av SJ för år 1974 separatredovisade intäkts- och kostnadsbeloppen, annat än vad gäller viss justering för felaktig kostnadsuppgift. När det gäller matarvärdesberäkningen anser de sakkunniga att matarvärdet hos det separatredovisade bannätet, liksom tidigare, bör sättas till 50 % av resterande affärsbanenäts samtrafiköverskott i vagnslasttrafiken, vilket motsvarar 50 milj. kr. för de separatredovisade bandelarna. Underskottet för trafikåret 1974 avseende separatredovisade bandelar uppgår därmed, före avgränsning och framräkning, till (861,2 – 403,9 – 50,0) 407,3 milj. kr.

De departementschefs- och utskottsuttalanden (prop. 1963: 191, S3LU 1963: 1, rskr 1963: 424) som varit vägledande för avgränsningen av ett ersättningsberättigat bannät vid tidigare separatredovisningar har — i avvaktan på ställningstagande till trafikpolitiska utredningens förslag i dessa hänseenden — legat till grund även för föreliggande avgränsning. Uttalandena rör bl. a. avgränsningskriterierna "förbindelse- eller dubbleringsbanor" samt "möjligheterna till lönsam trafik m. m.". Tillämpningen har beträffande en rad bandelar lett till en i förhållande till SJ mera restriktiv avgränsning av ersättningsberättigade banor.

De sakkunniga vill framhålla att funktionella trafiksamband mellan de i resp. nät ingående undersökta bandelarna spelat en väsentlig roll vid avgränsningen. I tveksamma fall, när avgränsningskriterierna inte verkat entydigt och/eller skälen för att ta undan en viss bandel inte varit tillräckligt starka, har de sakkunniga — i avvaktan på ställningstagande till trafikpolitiska utredningens förslag både i fråga om separatredovisningsmetodiken och trafikpolitiken i vid bemärkelse — valt att inte frångå den av SJ gjorda avgränsningen.

De sakkunnigas ställningstagande innebär en utvidgning av dagens ersättningsberättigade bannät från 6 832 till 6 969 bankm. Nettounderskottet på det av de sakkunniga avgränsade bannätet uppgick år 1974 till (690,1 – 296,1 – 32,7) 361,3 milj. kr. Bannätet utgör ca 56 % av hela SJ:s bannät men svarar för endast ca 8 % av det totala trafikarbetet.

Det förhållandet att vissa av de av SJ separatredovisade bandelarna enligt de sakkunniga föreslås undantagna från driftersättning får enligt de sakkunnigas uppfattning inte tolkas som att dessa bandelar är möjliga att lägga ned eller att de skulle vara mindre värdefulla från trafikförsörjningssynpunkt. Realismen i avgränsningsarbetet kräver enligt de sakkunniga vissa hänsynstaganden till ett funktionellt affärsbanenät.

I syfte att beräkna ett belopp som kan ligga till grund för begäran om driftersättning för budgetåret 1976/77 har SJ gjort en framräkning av intäkter och kostnader från år 1974 till budgetåret 1976/77. Därvid har bl. a. vidtagna taxehöjningar, träffade avtal om statstjänstemän-

nens löner och en beräknad löneökning första halvåret 1977 beaktats. Som exempel kan nämnas att personalkostnadsökningen under perioden beräknas till 37 % och sakkostnadsökningen till 21 %. Intäktsökningarna uppgår till sammanlagt 13,5 %. Några resultatförbättringar på grund av nedläggningar har inte beräknats uppstå. På grund av högkonjunkturen år 1974 har de framräknade intäkterna "normaliserats" och sänkts med 50 milj. kr.

Den av SJ tillämpade framräkningsmetodiken överensstämmer i stort med den som använts vid tidigare separatredovisningar. Framräkningen innebär en ökning av underskottet från år 1974 till budgetåret 1976/77 med 79 %.

En principiell nyhet i separatredovisningssammanhang är intäktsnormaliseringen. Tidigare har konjunkturens inverkan på redovisningsunderlaget och därmed slutligen på driftersättningens storlek ansetts utjämnad sedd över en längre tidsperiod. De sakkunniga, som i och för sig inte har något att invända mot att hänsyn även tas till konjunktureffekten vid bestämning av driftersättningen, har efter skilda konjunkturanalyser funnit att siffran 50 milj. kr. är en god uppskattning av den resultatförsämring på det separatredovisade bannätet som kan härledas ur efterfrågeminskning. På det efter avgränsning ersättningsberättigade bannätet motsvarar detta 36,7 milj. kr. Den korrigering som kan bli erforderlig mot bakgrund av nya konjunkturbedömningar föreslås ske i samband med bestämningen av driftersättningens storlek.

De sakkunniga anser det principiellt felaktigt att låta framräkningen omfatta även matarvärdet. Med hänsyn till i första hand konjunkturutvecklingen och till det för hela SJ förväntade ekonomiska utfallet under budgetåret 1976/77 har dock den reducering av matarvärdet som SJ:s framräkning innebär accepterats.

I likhet med tidigare separatredovisningar har i framräkningen i huvudsak hänsyn tagits endast till förväntad kostnadsutveckling, medan motsvarande uppräkning av intäkterna för kommande taxehöjningar inte skett. Uppräkning genom indexanknutna fraktavtal har skett endast vad gäller posttrafiken. De sakkunniga finner att korrigering för taxehöjningarnas effekt på driftunderskottet liksom hittills får ske i samband med bestämningen av driftersättningens storlek för resp. budgetår.

Efter korrigering för bl. a. de sakkunnigas bedömning av matarvärdet uppgår det framräknade underskottet på det av de sakkunniga avgränsade ersättningsberättigade bannätet till (956,4 – 299,4 – 13,3) 643,7 milj. kr.

Sedan budgetåret 1964/65 har SJ erhållit ersättning för inkomstbortfall som uppkommit genom att man tillämpar reducerade styckegodstaxor i samtrafik järnväg—billinje till och från vissa orter vid nedlagda järnvägslinjer. Genom dessa nedsättningar och genom speciella fraktavtal har det blivit möjligt att genomföra en successiv an-

passning till ett normalt taxeläge. Vid vissa sådana orter tillämpas genomräknad järnvägstaxa.

På basis av resultatet av en särskild undersökning under juni 1975 har SJ begärt ersättning för rabatterna, dvs. skillnaden mellan normaltaxa och erlagd frakt, med 3,9 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Den anpassning till normaltaxans nivå, som skett under senare år på vissa orter med nedsatt styckegodstaxa, har reellt sett betytt mycket litet. Någon anpassning vid platser med genomräknad taxa — där nedsättningen uppgår till väsentligt mycket större belopp — synes inte ha förekommit. Enligt de sakkunniga bekräftar detta att de kommersiella bedömningarna varit avgörande i sammanhanget. Då avsikten med ersättningen inte är att möjliggöra kommersiella rabatter utan att underlätta övergången till normaltaxa är de sakkunniga inte beredda att förorda någon höjning av ersättningen för ändamålet. Ersättning till SJ för nedsättningar i styckegodstaxan under budgetåret 1976/77 föreslås därför utgå med oförändrat 2,7 milj. kr.

De sakkunniga som granskade 1972 års separatredovisning föreslog att en successiv avveckling borde ske av nedsättningar i styckegodstaxan som verkat i mer än fyra år. Utvecklingen under de senaste åren visar, att SJ endast i mycket begränsad utsträckning genomfört sådana åtgärder. De sakkunniga föreslår därför nu att frågan om hur de nedsatta styckegodsfrakterna skall kunna avvecklas, eller på annat sätt inordnas i en framtida styckegodstaxa, blir föremål för närmare undersökning.

De sakkunniga föreslår slutligen att möjligheterna till flexiblare ersättningsnormer för trafikunderskott på SJ:s bannät närmare undersöks. Tätare redovisning av vissa primärdata efterlyses också, vilket skulle möjliggöra en bedömning på säkrare grund av driftersättningens storlek för mellanliggande budgetår.

Granskningen av 1975 års separatredovisning vid SJ innebär sammanfattningsvis att de sakkunniga för budgetåret 1976/77 för drift av icke lönsamma järnvägslinjer och för nedsatta styckegodsfrakter förordar en ersättning till SJ om sammanlagt (643,7+2,7) 646,4 milj. kr.

Föredraganden

Enligt de år 1963 meddelade riktlinjerna för den statliga trafikpolitiken (prop. 1963: 191, SJLU 1963: 1, rskr 1963: 424) skall SJ ersättas för driftunderskott på sådana icke lönsamma järnvägslinjer, vilkas trafikering utgör en ekonomisk belastning för SJ men på vilka trafiken bör bibehållas tills vidare av samhälleliga skäl. Ersättningens storlek skall grundas på en vart tredje år förnyad bandelsundersökning. SJ har redovisat resultatet av en sådan undersökning — 1975 års separatredovisning — som underlag för beräkning av ersätt-

ningens storlek för i första hand budgetåret 1976/77. Separatredovisningen har granskats av tillkallade sakkunniga.

I separatredovisningen, som avser 1974 års trafik samt kostnads- och intäktsläge, ingår sammanlagt 7 765 bankm. Efter framräkning uppgår underskottet på detta bannät under budgetåret 1976/77 enligt SJ:s beräkningar till 781 milj. kr., med vilket belopp SJ begär ersättning.

De sakkunniga, som konstaterar att SJ i stort sett tillämpat samma redovisnings- och beräkningsprinciper som vid tidigare separatredovisningar, visar genom en särskild analys att driftresultatet på de trafiksvaga bandelarna successivt försämrats, i första hand genom ökade kostnader.

De sakkunniga har inte funnit anledning ändra på de av SJ för år 1974 separatredovisade intäkts- och kostnadsbeloppen, annat än vad gäller viss justering för felaktig kostnadsuppgift. Liksom vid tidigare separatredovisningar framhåller de sakkunniga emellertid, att principerna för fördelningen av de indirekta kostnaderna framgent bör ändras och hänvisar till de förslag härvidlag som nyligen framlagts av trafikpolitiska utredningen i dess betänkande. När det gäller uppskattningen av det s. k. matarvärdet — vilket utgör en avdragspost vid beräkningen av ersättningsbeloppet — har de sakkunniga med tillämpning av tidigare använt beräkningsförfarande kommit fram till ett större belopp än SJ. Underskottet för trafikåret 1974 avseende separatredovisade bandelar uppgår därmed enligt de sakkunniga till 407,3 milj. kr. före avgränsning av det ersättningsberättigade bannätet och före framräkning till 1976/77 års prisnivå.

När det gäller avgränsningen av ett ersättningsberättigat bannät har de sakkunniga liksom vid tidigare separatredovisningar och i avvaktan på ställningstagandena till trafikpolitiska utredningens förslag utgått från de uttalanden som gjorts i 1963 års trafikpolitiska proposition jämte därtill hörande utskottsutlåtande och som rört bl. a. avgränsningskriterierna "förbindelse- eller dubbleringsbanor" samt "möjligheter till lönsam trafik m. m.". Tillämpningen har beträffande en rad bandelar lett till en i förhållande till SJ mera restriktiv avgränsning av ersättningsberättigade banor.

De sakkunnigas bedömning innebär en utökning av dagens ersättningsberättigade bannät från 6 832 till 6 969 bankm. Det sålunda avgränsade bannätet utgör ca 56 % av SJ:s hela bannät, men det svarar för endast ca 8 % av det totala trafikarbetet.

Vid framräkningen av de för år 1974 redovisade kostnads- och intäktsbeloppen till budgetåret 1976/77 har SJ infört en principiell nyhet, nämligen normalisering av de på grund av högkonjunkturen år 1974 ovanligt höga intäktssiffrorna. De sakkunniga, som i och för sig inte har något att invända mot att hänsyn även tas till konjunktureffekten vid bestämningen av driftersättningen, har efter skilda konjunkturana-

lyser funnit att den av SJ angivna normaliseringen är en god uppskattning av den resultatförsämring för det separatredovisade bannätet som kan härledas ur väntad efterfrågeminskning. De sakkunniga korrigerar denna normalisering med hänsyn till avgränsningen. I övrigt godtar de sakkunniga SJ:s framräkning. De sakkunniga konstaterar att någon uppräkning av intäkterna genom kommande taxehöjningar inte skett och framhåller att korrigering för sådana höjningar liksom hittills bör ske i samband med bestämningen av driftersättningens storlek för resp. budgetår.

Med hänsyn till å ena sidan den avgränsning av det ersättningsberättigade bannätet som ansetts böra ske och å andra sidan den framräkning av 1974 års intäkts- och kostnadsbelopp som gjorts i fråga om det sålunda avgränsade bannätet, föreslår de sakkunniga en driftersättning om 643,7 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Jag har — utifrån de bedömningsgrunder som hittills gällt och i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till trafikpolitiska utredningens betänkande — i och för sig inte något att erinra mot de sakkunnigas beräkning av ersättningsbeloppet. Genom den beslutade taxehöjningen per den 1 februari 1976 ökar emellertid intäkterna även på det ersättningsberättigade bannätet. Det av de sakkunniga beräknade ökade behovet av driftersättning om 103,5 milj. kr. kan därigenom reduceras till ca 85 milj. kr. Härutöver utgår jag från att under budgetåret 1976/77 nedläggningsprövning skall kunna komma till stånd i fråga om ett antal särskilt trafiksvaga bandelar. Jag avser då bandelar, där en nedläggning uppenbarligen inte innebär några olägenheter från trafikförsörjningssynpunkt och där den alternativa trafikuppläggningen innebär en klar samhällsekonomisk vinst. Därvid avser jag följande bandelar, nämligen: Övertorneå—Karungi, Gällivare—Arvidsjaur, Enköping—Uppsala, Falköping—Landeryd, Älmhult—Sölvesborg, Eslöv—Tomelilla, Uppsala—Hallstavik och Fågelsta—Vadstena. Bortsett från de båda sistnämnda bandelarna som enbart har godstrafik gäller det helt eller i huvudsak persontrafiken. Jag bedömer att en nedläggning i sådana på kort sikt möjliga fall skall ge en besparing räknat på helår om ca 30 milj. kr. För budgetåret 1976/77 beräknar jag därför ett belopp om 594,7 milj. kr. i driftersättning till SJ, vilket innebär en ökning jämfört med budgetåret 1975/76 med 54,5 milj. kr.

Liksom hittills bör SJ vidare erhålla ersättning för övergångsvis tillämpade reduceringar i styckegodstaxorna vid transporter till och från vissa platser vid nedlagda järnvägslinjer. SJ har på grundval av en särskild undersökning begärt en ökning från 2,7 till 3,9 milj. kr. för ändamålet. De sakkunniga anför att avsikten med ersättningen inte är att möjliggöra kommersiella rabatter utan att underlätta övergången till normaltaxa och är därför inte beredda att förorda någon höjning av ersättningen. Jag vill heller inte förorda nå-

gon sådan höjning utan föreslår att ersättning utgår med oförändrat 2,7 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

På grundval av beslut av 1968 års riksdag (SU 1968: 9, rskr 1968: 113) har kommun, som med hänsyn till trafikförsörjningen anser att olönsam järnvägsstation bör bibehållas, sedan hösten 1968 möjlighet att göra framställning härom till regeringen. Med anledning av sådana framställningar har regeringen i en del fall ålagt SJ att bibehålla viss trafik eller att i övrigt vidta särskilda anordningar för trafikförsörjningen. För budgetåret 1976/77 begär SJ ersättning med 1,8 milj. kr. och utgår därvid från nu kända förhållanden under innevarande budgetår, vilket innebär en ändring jämfört med tidigare år då närmast föregående budgetår legat till grund för SJ:s begäran. Jag har inget att erinra mot att förhållandena under innevarande budgetår läggs till grund för beräkningen av anslagsbehovet. Ersättning bör utgå för berörda stationer tillhörande affärsbanenätet. Jag föreslår 600 000 kr. för ändamålet under budgetåret 1976/77, dvs. en ökning med 500 000 kr.

Jag övergår nu till att behandla SJ:s begäran om ersättning för vissa andra verksamheter. Flertalet av dessa ersättningsfrågor behandlades senast i prop. 1975: 1 bil. 8 (s. 201).

Ersättning till SJ för museiverksamhet om 2,1 milj. kr. är jag av tidigare redovisade skäl inte beredd att tillstyrka. Detsamma gäller den av SJ yrkade särskilda ersättningen för viss landsvägstrafik.

För budgetåret 1976/77 begär SJ ersättning för vissa enligt verkets mening icke kommersiella rabatter med sammantaget 49,6 milj. kr., varav 23,3 milj. kr. för pensionärsrabatt, 22,8 milj. kr. för studerande-rabatt och 3,5 milj. kr. för slopad snittaxa. När det gäller pensionärs- och studeranderabatterna innebär min redan i fjolårets budgetproposition redovisade uppfattning att rabatterna rimligen även innebär kommersiella fördelar för SJ. Med hänsyn härtill är jag inte beredd att förorda särskild ersättning i vidare mån än vad som följer av tidigare beslut om pensionärsrabattens utvidgning till förtidspensionärer m. fl. Jag räknar därför med 2 milj. kr. i ersättning för detta ändamål. I fråga om studeranderabatten anser jag dock att det föreligger skäl för någon form av avgränsning för att motverka ett missbruk av rabattmöjligheten. Härvidlag avser jag att senare förelägga regeringen förslag som ger SJ möjligheter till sådan avgränsning.

Sedan år 1972 har SJ tillämpat s. k. snittaxa vid beräkning av avgift för kombinerad tåg- och bussresa i relationer med alternativa SJ tåg/bussförbindelser. Med överlämnande av riksdagens skrivelse i ärendet och därtill hörande utskottsbetänkande har regeringen genom beslut i juni 1975 föreskrivit, att SJ snarast och senast den 1 januari 1976 skall slopa sådan snittaxa. SJ har gjort detta den 1 november 1975. Slopandet innebär att avgiften för kombinerad resa beräknas efter genomräknad tågtaxa i stället för att buss- resp. tågresan prisberäknas var för sig.

Resultatförsämringen till följd härav har som nämnts av SJ beräknats till 3,5 milj. kr.

Snittaxan har genom sin konstruktion vållat irritation bland trafikanterna och även varit svår att konsekvent tillämpa för SJ:s bussförare. Enligt min uppfattning bör slopandet av snittaxan innebära en sådan förenkling av avgiftsberäkningen och förbättring av kundrelationerna att detta innebär en kompensation för det direkta intäktsbortfallet. Jag finner bl. a. mot bakgrund härav inte anledning tillstyrka någon medelsanvisning för ändamålet.

Grundutbildningen av vapenfria tjänstepliktiga inom SJ har numera upphört. I enlighet med mina uttalanden i fjolårets budgetproposition är jag i avvaktan på resultatet av 1973 års utredning (Fö 1973: 01) för översyn av lagen om vapenfri tjänst m. m. inte beredd att tillstyrka någon ersättning för en återupptagen vapenfriutbildning vid SJ. Min inställning i fråga om ersättning för driftvärnskostnader samt kostnader för drift, underhåll och förnyelse av säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan väg och järnväg är också oförändrad. Några ersättningsbelopp härför har således ej beräknats.

Jag är inte beredd tillstyrka särskilda medel för SJ:s medverkan i planeringsarbetet inom det ekonomiska försvaret.

Med de nu nämnda utgångspunkterna uppgår medelsbehovet för ersättning till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. för budgetåret 1976/77 till (594,7 + 2,7 + 0,6 + 2,0) 600 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 600 000 000 kr.

F 2. Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser

1974/75	Utgift	229 320 000
1975/76	Anslag	220 000 000
1976/77	Förslag	274 720 000

Postverket

Från anslaget utgår ersättning till postverket för tjänsteförsändelser inkl. särskild postdelgivning, militärbrev, debetsedlar och förtryckta deklarationsblanketter.

Postverket beräknar ersättningen för tjänstebrevsförsändelser för budgetåret 1975/76 till 268,1 milj. kr. Vid beräkningen har beaktats dels de portohöjningar som gjordes den 1 maj och den 1 juli 1975, dels de av postverket beslutade avgiftshöjningarna den 1 oktober 1975 i postgirorörelsen och den 1 januari 1976 för masskorsband och gruppkorsband. Vidare har hänsyn tagits till att vissa försändelser i dåvarande

postbankens rörelsegrenar numera avsänds från PKbanken och alltså ingår i basbeloppet.

Ersättning för befordran av tjänsteförsändelser i allmänhet utgår jämlikt 2 § tjänstebrevsförordningen (1945: 329) med viss procent av postverkets frankoteckensuppbörd. Ersättningen erläggs under kvartalet närmast efter det, som ersättningen avser. Fr. o. m. budgetåret 1974/75 tills vidare har procenttalet bestämts till 15,5. Med utgångspunkt i procenttalet beräknar postverket ersättningen för befordran av tjänsteförsändelser under budgetåret 1976/77 till 274 720 000 kr.

Föredraganden

Från anslaget utgår fr. o. m. budgetåret 1974/75 ersättning för tjänsteförsändelser inkl. särskild postdelgivning, militärbrev, debetsedlar och förtryckta deklarationsblanketter.

Från sjunde huvudtitelns anslag Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m. betalas fr. o. m. samma budgetår endast ersättning för postverkets arbete med uppbörd och redovisning av skatt m. m. samt uppgifter till kyrkobokföringsmyndigheterna då begäran gjorts om eftersändning av post på grund av definitiv avflyttning.

Postverket har beräknat ersättningen för befordran av tjänsteförsändelser under budgetåret 1976/77 till 274,7 milj. kr., motsvarande 15,5 % av postverkets beräknade portoinkomster. Postverkets beräkningar härvidlag har inte gett mig anledning till någon erinran.

Totalt krävs således ett anslag budgetåret 1976/77 av 274,7 milj. kr. Härav bör ett så stort belopp avräknas mot automobilskattemedlen, som svarar mot den del av ersättningen för befordran av tjänsteförsändelser, som beräknas falla på sådan verksamhet vid myndigheter, för vilken kostnaderna avräknas mot angivna medel. Med ledning av upplysningar från postverket kan denna del av ersättningen för nästa budgetår uppskattas till 4,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 274 720 000 kr., därav 4 400 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

F 3. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.

1974/75	Utgift	2 068 100
1975/76	Anslag	2 507 000
1976/77	Förslag	3 082 000

	Anvisat 1975/76	Beräknad ändring 1976/77
1. Meteorologiska världsorganisationen (WMO) m.m.	702 000	+243 000
2. Internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet (PIARC) m.m.	10 300	—
3. Förhandlingar rörande luftfarten	199 300	— 49 300
4. Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa (ECE)	60 000	+ 40 000
5. Europeiska transportministerkonferensen (CEMT)	80 000	—
6. Internationella järnvägsfördragen (CIM-CIV)	15 000	+ 5 000
7. Vissa förhandlingar rörande vägtransporter	50 000	+ 25 000
8. Visst internationellt trafiksäkerhetsarbete	50 000	—
9. Förhandlingar rörande vissa telefrågor	20 000	—
10. Internationella organisationen för fyrtekniska frågor	25 400	+ 13 600
11. Internationella hydrografiska byrån	95 000	+ 7 000
12. Förhandlingar rörande sjöfarten samt Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO)	780 000	+280 000
13. Bidrag till internationell ispatrulleringstjänst i Norra Atlanten	150 000	—
14. Bidrag till driften av livräddnings- och väderleksfartyg i Nordsjön	230 000	+ 10 000
15. Internationella föreningen i Bryssel för sjöfartskongresser (PIANC)	7 000	—
16. Bidrag till vissa fyrar i Röda Havet	30 000	—
17. Internationella föreningen för järnvägskongresser	3 000	—
	2 507 000	**+574 300**

1. Sveriges medlemsavgift till WMO beräknas uppgå till 720 000 kr. budgetåret 1976/77. Bidraget till World Weather Watch beräknas utgå oförändrat med 75 000 kr. Resor föranledda av svenskt deltagande i WMO:s verksamhet beräknas uppgå till 150 000 kr. Sammanlagt bör således anslagsposten föras upp med 945 000 kr.

4. Ökade resekostnader erfordrar en uppräkning av anslagsposten med 40 000 kr.

6. Ökade resekostnader erfordrar en uppräkning av anslagsposten med 5 000 kr.

7. Antalet stater med vilka Sverige har bilaterala överenskommelser om vägtransporter har ökat och väntas fortsätta att öka. Förhandlingar om nya överenskommelser, om tillämpning av de redan föreliggande samt ökade resekostnader innebär att anslaget måste höjas med 25 000 kr.

10. Med hänsyn till bl. a. höjd medlemsavgift bör anslagsposten räknas upp med 13 600 kr.

11. På grund av ökade kostnader för svenskt deltagande i Internationella hydrografiska byråns kommittéer och arbetsgrupper och i International Cartographic Association bör anslagsposten höjas med 7 000 kr.

12. Sveriges bidrag till IMCO beräknas öka med omkring 200 000 kr.

till omkring 500 000 kr. Kostnaderna för svenskt deltagande inom organisationens organ väntas öka med 40 000 kr. till 230 000 kr. Sjöfartsverkets kostnader för administration av IMCO-arbetet väntas öka med 30 000 kr. till 150 000 kr. För svenskt deltagande vid sjöfartsmöten inom nordisk ram väntas kostnaden öka med 5 000 kr. till 20 000 kr. För representation, slutligen, i samband med IMCO-arbetet och vid sjöfartsmöten inom nordisk ram väntas en kostnadsökning med 5 000 kr. till 10 000 kr. Sammanlagt bör anslagsposten räknas upp med 280 000 kr.

14. Ökade kostnader för driften av livräddnings- och väderleksfartyg i Nordsjön innebär att anslaget måste höjas med 10 000 kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 082 000 kr.

F 4. Beredskap för civil luftfart

1974/75	Utgift	1 451 000	Reservation	658 000
1975/76	Anslag	2 000 000		
1976/77	Förslag	2 200 000		

Luftfartsverket

I skrivelse den 21 augusti 1975 har luftfartsverket beräknat medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 5 100 000 kr. Med hänsyn till handlingarnas innehåll torde någon redogörelse inte böra lämnas till regeringsprotokollet. Handlingarna torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att de ställs till vederbörande utskotts förfogande.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anförde i prop. 1974: 1 (bil. 8 sid. 174) angående inriktningen av de beredskapsfrämjande åtgärderna för den civila luftfarten beräknar jag för budgetåret 1976/77 2,2 milj. kr. för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskap för civil luftfart* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 200 000 kr.

F 5. Kostnader för visst värderingsförfarande

1974/75	Utgift	0
1975/76	Anslag	40 000
1976/77	Förslag	40 000

Fr. o. m. den 1 januari 1970 finns en för hela landet gemensam buss- och taxivärderingsnämnd med uppgift att avgöra frågan om villkoren vid inlösen av rörelse eller tillgångar i samband med återkallelse av trafiktillstånd enligt förordningen (1940: 910) angående yrkesmässig biltrafik m. m.

Värderingsnämnden består av tre ledamöter med suppleanter som utses av regeringen. Kostnaderna för nämnden skall förskotteras av staten men — genom utdebitering efter varje värderingsförfarande — slutligt belasta den som förvärvar tillståndet. På statsbudgetens inkomstsida finns därför en motsvarande inkomsttitel, benämnd Ersättning för visst värderingsförfarande.

Föredraganden

Kostnaderna för värderingsnämndens verksamhet beräknar jag till oförändrat 40 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för visst värderingsförfarande* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kr.

F 6. Kostnader för riskgaranti till Scandinavian Airlines System

1974/75	Utgift	0
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Från anslaget bestrids eventuella utbetalningar i anledning av den garanti som regeringen kan ställa dels i fråga om ersättning för förlust av eller skada på SAS' luftfartyg till följd av flygplanskapning (prop. 1970: 165, SU 1970: 123, rskr 1970: 428), dels i fråga om ersättning för förlust av eller skada på SAS tillhöriga flygplan av typ Boeing 747 orsakad av krigshandling eller liknande handling (prop. 1971: 75 bil. 4, TU 1971: 4, rskr 1971: 115). Den närmare utformningen av garantierna förutsätts vid behov skola regleras genom överenskommelser mellan de tre skandinaviska staterna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för riskgaranti till Scandinavian Airlines System* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 7. Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland

1974/75	Utgift	3 500 000
1975/76	Anslag	4 200 000
1976/77	Förslag	7 800 000

På tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1974/75 (prop. 1974: 140, TU 1974: 27, rskr 1974: 347) uppfördes ett förslagsanslag av 4,2 milj. kr. för rubricerat ändamål. För budgetåret 1975/76 beräknades (prop. 1975: 1 bil. 8 sid. 209, TU 1975: 1, rskr 1975: 76) medelsbehovet till oförändrat 4,2 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 beräknar jag medelsbehovet till 7,8 milj. kr. Härav utgör 2,7 milj. kr. ersättning för det antal enkla resor som företas av på fastlandet bosatta personer under perioden september — maj enligt riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte om vidgat transportstöd (mot. 1975: 1453, TU 1975: 7, rskr 1975: 95).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 800 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

I det följande lämnas för budgetåren 1974/75—1976/77 en redovisning för postverkets, televerkets (exkl. rundradio), statens järnvägars och luftfartsverkets fonder samt statens vägverks förrådsfond, sjöfartsverkets fond och fonden för Södertälje kanalverk. Vidare framläggs en sammanfattande redogörelse för investeringarna i övrigt såvitt avser kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten.

Investeringsutfall för budgetåret 1974/75

I följande tabell redovisas de anslagsmedel, som under det gångna budgetåret stått till förfogande, och i vilken omfattning de tagits i anspråk. Enligt beräkningarna i prop. 1975: 1 skulle medelsförbrukningen på investeringsanslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde uppgå till 1 591,7 milj. kr. under budgetåret 1974/75. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna har stannat vid 1 552,1 milj. kr. och således underskridit de beräknade utgifterna med 39,6 milj. kr.

Utfall budgetåret 1974/75

	Ing. behållning	Anvisade anslag	Medelsförbrukning		Utg. behållning
			beräknad i prop. 1975: 1	faktisk	
			milj. kr.		
Postverket	4,2	71,8	70,0	46,1	30,0
Televerket, exkl. rundradio	55,8	833,8	786,9	784,4	105,2
Statens järnvägar	8,8	452,8	422,3	422,3	39,3
Luftfartsverket	23,4	167,2	168,4	164,3	26,3
Statens vägverk	6,0	55,8	56,2	56,2	5,6
Sjöfartsverket	3,6	69,2	72,7	69,2	3,6
Södertälje kanalverk	6,5	8,7	15,2	9,6	5,6
	108,3	**1 659,3**	**1 591,7**	**1 552,1**	**215,6**

Beräknad medelsförbrukning för budgetåret 1975/76

I prop. 1975: 1 förordades för budgetåret 1975/76 ett totalt rambelopp av 1 720,9 milj. kr. för här berörda fonder, exkl. rundradioanläggningar under televerkets fond. Jämfört med motsvarande belopp för det föregående budgetåret innebar detta en ökning med 180,5 milj. kr.

Genom regeringens beslut den 10 april 1975 har postverket erhållit rätt att göra de utbetalningar för tomtförvärv och evakuering inom kvarteret Blåmannen i Stockholm vilka senarelagts i förhållande till investeringsprogrammet för budgetåret 1974/75. Beslutet innebär en höjning av postverkets investeringsram med 22,4 milj. kr. Genom regeringens beslut den 9 oktober 1975 har postverket medgivits ta i anspråk ytterligare 3,5 milj. kr. till följd av ökade kostnader för tomtförvärv och evakuering inom kvarteret Blåmannen.

Genom regeringens beslut den 23 oktober 1975 har televerkets investeringsram för innevarande budgetår höjts till 798,5 milj. kr.

För att möjliggöra tidigareläggning av vissa byggnads- och anläggningsarbeten har regeringen genom beslut den 23 oktober 1975 höjt SJ:s investeringsram med 5,9 milj. kr.

Genom regeringens beslut den 23 oktober 1975 höjdes luftfartsverkets investeringsram med ca 300 000 kr. för viss sysselsättningsfrämjande åtgärd. Luftfartsverket räknar f. n. med att medelsförbrukningen skall uppgå till 298,6 milj. kr.

För påbörjande av fyren Hätteberget har regeringen den 29 maj 1975 höjt ramen för sjöfartsverkets investeringar med 1,6 milj. kr. Genom beslut den 18 december 1975 har ramen höjts med ytterligare 56,8 milj. kr. för delbetalning av ny isbrytare och nytt byggnadsfartyg. Kostnader för vissa beslutade investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte medför att ramen behöver höjas ytterligare.

Till följd av den allmänna löne- och prisstegringen och vissa tillkommande arbeten har riksdagen den 3 december 1975 beslutat om ett medelstillskott av 8 milj. kr. för arbetena på Södertälje kanals breddning och fördjupning. Härutöver beräknas behållningen på anslaget om 5,6 milj. kr. vid utgången av budgetåret 1974/75 behöva tas i anspråk. Medelsförbrukningen beräknas sålunda till 21,6 milj. kr.

Den totala investeringsomslutningen för budgetåret 1975/76 beräknas efter de redovisade ramhöjningarna uppgå till 1 851 milj. kr. I följande tabell redovisas beräkningarna enligt prop. 1975: 1, de beräkningar som gjordes under våren 1975 samt den medelsförbrukning som följer av det nyss anförda.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76

	Beräknad i prop. 1975: 1	Beräknad våren 1975	Beräknad hösten 1975
		milj. kr	
Postverket	23,6	46,0	[1]49,5
Televerket, exkl. rundradio	797,5	797,5	798,5
Statens järnvägar	480,0	480,0	485,9
Luftfartsverket	280,0	280,0	[1]298,6
Statens vägverk	65,0	65,0	65,0
Sjöfartsverket	66,8	68,4	[1]131,9
Södertälje kanalverk	8,0	8,0	[1]21,6
	1 720,9	**1 744,9**	**1 851,0**

[1] Preliminärt belopp.

Beräknad medelsförbrukning för budgetåret 1976/77

För budgetåret 1976/77 föreslår verken investeringar om sammanlagt 2 293,6 milj. kr., vilket jämfört med beräkningarna i prop. 1975: 1 för innevarande budgetår skulle innebära en ökning med 572,7 milj. kr. och i förhållande till nu verkställda beräkningar för samma budgetår en ökning med 442,6 milj. kr. När det gäller de olika verken föreslår dessa, jämfört med senaste beräkning för budgetåret 1975/76, ökningar för postverket med 15,6 milj. kr., för televerket med 45,0 milj. kr., för statens järnvägar med 384,1 milj. kr. och för statens vägverk med 68,8 milj. kr. För luftfartsverket, för sjöfartsverket samt för fonden för Södertälje kanalverk föreslås minskningar med 34,4 milj. kr., 17,9 milj. kr. resp. 18,6 milj. kr.

Vid min avvägning har jag för nästa budgetår ansett mig böra för ifrågavarande fonder räkna med en total medelsförbrukning av 1 809,0 milj. kr., vilket innebär en ökning med 88,1 milj. kr. jämfört med motsvarande totalbelopp för innevarande budgetår enligt prop. 1975: 1.

Regeringen beslutade i oktober och december 1975 om vissa tidigareläggningar av investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte. Med hänsyn tagen till dessa investeringar — som i huvudsak skulle ha utförts under budgetåret 1976/77 — blir ökningen av investeringsutrymmet ca 300 milj. kr.

I förhållande till beräkningarna i prop. 1975: 1 innebär mitt förslag beträffande postverkets, televerkets, statens järnvägars, statens vägverks och sjöfartsverkets investeringar höjningar med 25,9 milj. kr., 27,5 milj. kr., 35,3 milj. kr., 16,0 milj. kr. resp. 13,5 milj. kr. För luftfartsverket samt för Södertälje kanalverk beräknar jag en minskning av investeringsramen med 25,1 milj. kr. resp. 5,0 milj. kr.

I den inledande översikten har jag lämnat en sammanfattande redogörelse för investeringsbehovet inom de olika verken och i korthet berört inriktningen av investeringarna för nästa budgetår.

Den för budgetåret 1976/77 förordade investeringsverksamheten framgår av följande tabell. Som jämförelse har i denna även tagits upp beloppen för den hösten 1975 beräknade förbrukningen under budgetåret 1975/76.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1976/77

	1975/76 Beräknad hösten 1975	1976/77 Verkens förslag	Föredraganden
		milj. kr.	
Postverket	49,5	65,1	49,5
Televerket, exkl. rundradio	798,5	843,5	825,0
Statens järnvägar	485,9	870,0	515,3
Luftfartsverket	[1]298,6	264,2	254,9
Statens vägverk	65,0	133,8	81,0
Sjöfartsverket	131,9	114,0	80,3
Södertälje kanalverk	21,6	3,0	3,0
	1 851,0	**2 293,6**	**1 809,0**

[1] Preliminärt belopp.

Under kommunikationsdepartementets kapitalbudget upptas vidare anslag med ett formellt belopp om 1 000 kr. till statens lånefond för den mindre skeppsfarten samt med 30 milj. kr. för garanti till Aktiebolaget Aerotransport.

Sammanfattning

En sammanfattning av anvisade resp. förordade anslag för affärsverksfonderna, statens vägverks förrådsfond, sjöfartsverkets fond och fonden för Södertälje kanalverk samt beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1975/76 och 1976/77 ges i följande sammanställning.

Anslag och medelsförbrukning budgetåren 1975/76 och 1976/77

	Behålln. 1975-07-01	Anslag 1975/76	Medelsförbrukning 1975/76	Anslag 1976/77	Medelsförbrukning 1976/77
			milj. kr.		
Postverket	30,0	20,0	49,5	54,0	49,5
Televerket, exkl. rundradio	105,2	773,7	798,5	827,1	825,0
Statens järnvägar	39,3	488,7	485,9	524,7	515,3
Luftfartsverket	26,3	286,0	[1]298,6	266,7	254,9
Statens vägverk	5,6	65,9	65,0	82,6	81,0
Sjöfartsverket	3,6	[2]128,4	131,9	88,2	80,3
Södertälje kanalverk	5,6	[3]16,0	21,6	3,0	3,0
	215,6	**1 778,7**	**1 851,0**	**1 846,3**	**1 809,0**

[1] Preliminärt belopp.
[2] Varav 55 milj. kr. på tilläggsbudget.
[3] Varav 8 milj. kr. på tilläggsbudget.

Anslagsbehållningarna per den 1 juli 1975 uppgick till 215,6 milj. kr. Tillsammans med för innevarande budgetår anvisade anslag om 1 778,7 milj. kr. utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman 1 994,3 milj. kr. Med nu beräknade investeringsramar kommer medelsförbrukningen under innevarande budgetår att uppgå till totalt ca 1 851 milj. kr. Behållningarna vid budgetårets slut kommer därmed att utgöra ca 143 milj. kr.

De beräknade anslagsbeloppen för nästa budgetår avser att jämte behållningarna för innevarande budgetår täcka den förutsatta medelsförbrukningen och därutöver ge en marginal om ca 10 % för att möjliggöra ökade investeringsramar om det skulle påkallas av konjunkturmässiga eller andra skäl. De förordade anslagen uppgår till sammanlagt 1 846,3 milj. kr. Tillsammans med de till budgetåret 1976/77 ingående behållningarna kommer de under samma budgetår tillgängliga anslagen att uppgå till 1 989,6 milj. kr. Då medelsförbrukningen uppskattas till ca 1 809 milj. kr. utgör anslagsreserven ca 181 milj. kr.

Medräknas även övriga anslag under kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten, dvs. anslagen under statens utlåningsfonder och fonden för låneunderstöd blir totalsumman för budgetåret 1976/77 enligt förslaget 1 876 301 000 kr. att jämföras med i statsbudgeten för budgetåret 1975/76 för motsvarande ändamål upptagna 1 755 700 000 kr. Anslagen ökar således totalt med 120,6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att avge yttrande med anledning av vad jag sålunda anfört om kommunikationsverkens investeringar.

I. Statens affärsverksfonder

A. POSTVERKET

Postverkets tillgångar uppgick den 30 juni 1975 till 8 347,1 milj. kr. Bokförda nettovärdet av fast egendom, huvudsakligen posthus, utgjorde 300,2 milj. kr. medan de bokförda nettovärdena av motorfordon m. m. uppgick till 22,9 milj. kr., av inventarier till 73,5 milj. kr. samt av förråd och lager till 5,5 milj. kr. Statskapitalet i postverket uppgick vid samma tidpunkt till 327,4 milj. kr., vilket innebär en minskning under budgetåret med 135,3 milj. kr. Per den 1 juli 1974 överfördes Postbankens statskapital på sammanlagt 161,2 milj. kr. till den nybildade Post- och Kreditbanken (PKbanken). I övrigt ökade statskapitalet under budgetåret med 25,9 milj. kr.

Postverkets verksamhet under budgetåret 1974/75 resulterade i ett överskott på 1,1 milj. kr.

Postverket

I skrivelse den 20 augusti 1975 och i anslutning därtill lämnad kompletterande skrivelse den 18 september 1975 har postverket hemställt om investeringsanslag till posthus m. m. för budgetåret 1976/77, m. m.

Posthus m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1974/75	4 235 000	71 800 000	46 058 000
1975/76	29 977 000	20 000 000	[1]49 500 000
1976/77 verket	477 000	69 100 000	65 100 000
föredraganden	477 000	54 000 000	49 500 000

[1] Inkl. från budgetåret 1974/75 senarelagda investeringar 22 430 000 kr. samt vidgad medelsförbrukningsram 3 470 000 kr.

Utvecklingen av postverkets rörelse m. m.

Postvolymen utvecklades positivt under budgetåret 1974/75 till följd av att postavgifterna i stort sett har kunnat hållas oförändrade sedan den 1 juli 1972 och fram till den 1 maj 1975, dvs. i nästan tre år. Vidare har konjunkturläget varit förhållandevis gott, vilket medfört en gynnsam säljsituation för postverkets produkter. Den allmänna porto-

höjning som företogs den 1 maj 1975 medförde dock ett visst efterfrågebortfall i slutet av budgetåret. Mätt i portointäkter i fasta priser och inklusive ersättningen för tjänsteförsändelser ökade postvolymen med 5,2 % jämfört med 6,7 % under budgetåret 1973/74. Av ökningen sammanhänger 2,8 procentenheter med att portointäkter för försändelser i de rörelsegrenar som överförts till PKbanken numera är externa intäkter. Bortsett från dessa intäkter och från vissa stora extraordinära postsändningar under budgetåret 1973/74 ökade portointäkterna volymmässigt med 3,6 %.

Antalet brev och postkort ökade under budgetåret 1974/75 med 8,2 % jämfört med föregående budgetår. Till denna utveckling bidrog främst försändelser från näringslivet. Brevrörelsen har länge givits högsta prioritet i postverkets marknadsföring i syfte att bibehålla och om möjligt öka volymen i den för postverkets ekonomi mycket betydelsefulla brevtrafiken. Paketen ökade med 5,8 % — till stor del beroende på en positiv utveckling av postverkets nya service för hämtning och utkörning av post. Masskorsbanden minskade med 5,3 % och gruppkorsbanden med 3,1 %. Denna svaga utveckling jämfört med föregående budgetår beror till stor del på att jämförelserna görs med valåret 1973. Exklusive försändelser i samband med valet blev förändringarna för mass- och gruppkorsband −2,6 % resp. +3,7 %. Övriga korsband ökade med 8,2 %.

Antalet postdistribuerade tidningsexemplar minskade under år 1974 med 2,2 %. Tidningsutgivare, som åtager sig att under år 1976 anlita postverket för befordran av tidning i minst samma omfattning som rådde vid utgången av augusti månad 1975, får ökad rabatt jämfört med år 1975.

Postgiroinlåningen i dagsmedeltal ökade med 9,7 % eller med 423 milj. kr. till 4,8 miljarder kr. under budgetåret 1974/75. Antalet postgirokonton ökade under samma tid med 14 000 och uppgick den 30 juni 1975 till 701 000. Postgirot förmedlade under budgetåret 277 miljoner betalningar till ett värde av 1 461 miljarder kr., vilket innebar att antalet betalningar ökade med 5,2 % och det förmedlade beloppet med 18,5 %.

Sedan PKbanken bildades den 1 juli 1974 bedriver postverket entreprenadverksamhet för dess räkning. Följande siffror belyser postverkets åtaganden gentemot banken. På sparkonton gjordes under budgetåret 1974/75 sammanlagt 25,6 miljoner insättningar och uttag. Under samma tid bokfördes 49,2 miljoner transaktioner på personkonton. Vidare verkställdes 0,4 miljoner betalningsuppdrag på girokapitalkonton.

Efter PKbankens bildande ligger betalningsförmedling genom de icke räntebärande postgirokontona kvar inom postgirot, som även handhar den centrala hanteringen av och bokföringen på PKbankens spar- och personkonton samt girokapitalkonton. Kontohavarnas tillgodohavande

på icke räntebärande postgirokonton steg under budgetåret 1974/75 med 25,5 % eller med 1,3 miljarder kr. till 6,3 miljarder kr.

Postverkets diligensrörelse omsatte under år 1974 37,7 milj. kr., vilket innebär en ökning med 18,7 % jämfört med 1973. Linjetrafiken minskar dock fortfarande till följd av befolkningsminskningen på landsbygden och den ökande privatbilismen. Däremot har beställningstrafiken fortsatt att öka.

Postverkets organisation, rationalisering m.m. Postverket har i maj 1975 till regeringen inkommit med ett förslag till ny organisation för postverket. Förslaget har utarbetats i samverkan med personalorganisationerna. Avsikten är att den nya organisationen skall byggas upp stegvis med början den 1 juli 1976.

En långtgående delegering av beslut och ansvar och en fördjupning av förvaltningsdemokratin är — enligt förslaget — väsentliga inslag i den nya organisationen. Helt nya förutsättningar skapas för personalens medbestämmande och initiativ till förbättringar.

Behovet av snabb information om det ekonomiska utfallet av och förutsättningarna för verksamheten kommer att tillgodoses genom ett nytt ekonomiadministrativt system (PEA). De regionala förvaltningarna får ett direkt ansvar för både intäkter och kostnader. I den centrala förvaltningen inriktas arbetet främst på utvecklings-, planerings- och samordningsfrågor.

Uttryckt i antal årsarbetskrafter ökade postverkets behov av personal under budgetåret 1974/75 med 1 300 till följd av den fortgående urbaniseringen och trafikökningen. Främst genom rationaliseringsåtgärder kunde dock personalökningen begränsas till 850 årsarbetskrafter. I genomsnitt under budgetåret uppgick antalet årsarbetskrafter till 42 450. I sammanhanget kan nämnas att det totala antalet anställda under året ökade med ca 1 150 till ca 56 550.

Inom postverket pågår således en fortlöpande rationalisering för att effektivisera verksamheten och i möjligaste mån begränsa de kraftigt stigande kostnaderna. De viktigaste aktuella projekten anges i det följande.

Mekaniska paketsorteringsanläggningar finns f. n. i drift på åtta olika platser i landet och ytterligare två anläggningar planeras.

För att underlätta postbehandlingsarbetet har postverket fortsatt att anskaffa också andra mekaniska hjälpmedel, t. ex. i sorteringsanläggningen vid Malmö Ban där förutom två paketsorteringsmaskiner band- och hängtransportörer m. m. har installerats. För ca ett år sedan togs ett bandtransportörsystem i bruk i Göteborg. Under innevarande budgetår avses lådtransportörsystem tas i bruk i Linköping och Västerås.

Den försöksverksamhet som bedrivits för att finna en lämplig ersättare för brevbärarbilen Tjorven har resulterat i att poststyrelsen beslutat inköpa 150 brevbärarbilar av märket Opel Kadett. Ytterligare för-

söksverksamhet kommer att bedrivas med bilar av märkena Opel, Fiat och DAF i syfte att utröna om någon av bilarna kan ersätta Tjorven i alla typer av brevbäringsdistrikt. De nya försöken kommer att pågå under hösten 1975 och första halvåret 1976. En preliminär utvärdering beräknas kunna ske under våren 1976.

Installationen av postkassamaskiner har påbörjats programenligt och skall vara helt genomförd 1978, då totalt ca 2 600 kassamaskiner skall finnas på postanstalterna. Under första halvåret 1975 installerades ca 70 maskiner på ca 20 platser i Stockholmsområdet.

En allt större del av transaktionsvolymen i postgirot har överförts till det nya systemet för den centrala bokföringen i vilket datainsamling och blankettsortering baserats på optisk klartextläsning. Vid mitten av år 1975 uppgick andelen transaktioner, som behandlades i optiska läsare/sorterare, till närmare 75 %.

Dataterminaler utnyttjas i Stockholm, Göteborg och Malmö för saldokontroll vid vissa uttag från postgirokonton och personkonton. Testverksamhet för on-line-drift av kassamaskiner påbörjades i Stockholmsområdet under hösten 1975.

Marknaden. För att fånga upp det växande behovet i samhället av ökad kommunikation — också på brevområdet — har postverket gett brevet hög prioritet i marknadsföringen.

Förmedlingen av social service genom lantbrevbärarna, som efter en försöksverksamhet introducerades under budgetåret 1973/74, har mött stort intresse från kunderna. Vid utgången av budgetåret 1974/75 hade 52 kommuner tecknat avtal om service på nära 700 av landets 2 700 lantbrevbäringslinjer. Förhandlingar pågår med ytterligare ett trettiotal kommuner om avtal som berör 350—400 linjer.

Sedan augusti 1974 har postverket, tills vidare på försök, medverkat i det nya rikstotospelet, det s. k. V 65-spelet. Alla postanstalter och lantbrevbärare skall förmedla spelkuponger och förtidsvadsinsatser i Rikstotospelet. Fr. o. m. år 1975 utökades antalet spelomgångar från 40 till 50 per år. Under budgetåret 1974/75 förmedlades sammanlagt ca 4 miljoner insatser. En överenskommelse har träffats om medverkan av postverket i Rikstotospelet också under budgetåret 1975/76.

Postanvisningsrörelsen är numera av mycket liten omfattning. Möjligheterna att utveckla denna rörelsegren utreds för närvarande och som ett led i detta arbete genomfördes under hösten 1975 vissa serviceförbättringar. Telegrampostanvisningarna byttes då ut mot telefonpostanvisningar, vilket innebär att denna mycket snabba form av betalningsförmedling kan erbjudas på alla postanstalter. Den 1 oktober 1975 höjdes maximibeloppet för postanvisningar till 10 000 kr.

När det gäller tjänster åt andra banker än PKbanken har avtal träffats om uttag i postkassa på bankernas motböcker. Frågan om ytterligare tjänster åt dessa banker är under utredning.

Bedömningar av utvecklingen inom de närmaste åren. På grund av efterfrågebortfallet efter den allmänna portohöjning som genomfördes den 1 maj 1975 torde postvolymen under budgetåret 1975/76 komma att stagnera vid 1974/75 års nivå.

Den fortsatta urbaniseringen beräknas under perioden 1976/77—1980/81 innebära ett ökat personalbehov med totalt ca 2 000 årsarbetskrafter medan rationaliseringsverksamheten under samma tid väntas minska behovet med sammanlagt ca 1 000 årsarbetskrafter. Härigenom skulle personalökningen således kunna begränsas till totalt ca 1 000 årsarbetskrafter under denna period.

Medelsförbrukning under budgetåren 1974/75—1976/77

För budgetåret 1974/75 medgavs ursprungligen en investeringsram av 66,2 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974 höjdes ramen till 70 milj. kr. för att möjliggöra dels teckning av aktier i Tidningstjänst AB, dels betalning av byggnadsobjekt som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 oktober 1973 tidigarelagts till budgetåret 1973/74. Totalt förbrukades under budgetåret 46,1 milj. kr., vilket innebär en underförbrukning av 23,9 milj. kr. Av denna beror 1,5 milj. kr. på att beställda nya brevbärarbilar ej hann levereras under budgetåret. Resterande underförbrukning, 22,4 milj. kr., motsvarar en senareläggning av utgifter i samband med etapp III av tillbyggnaden av postgirohuset i kvarteret Blåmannen i Stockholm. I investeringsprogrammet för budgetåret hade sammanlagt 26 milj. kr. reserverats för dessa utgifter, därav 20 milj. kr. för förvärv av fastigheterna nr 7 och 8 i kvarteret Blåmannen samt 6 milj. kr. för evakuering av rivningshusen i kvarteret. Fastighetsförvärvet kunde dock ej genomföras under budgetåret till följd av att uppgörelser med berörda hyresgäster fördröjts i ett par fall. Detta har också inneburit att utgifterna för evakuering delvis senarelagts. Dessa uppgick under budgetåret till 3,6 milj. kr. Det belopp på 22,4 milj. kr., som motsvarar totala senarelagda utgifter, kommer i stället att belasta investeringsanslaget för budgetåret 1975/76, då fastighetsförvärvet beräknas ske.

För budgetåret 1975/76 beräknades i prop. 1975: 1 en investeringsram av 23,6 milj. kr. Genom regeringens beslut den 10 april 1975 fick postverket rätt att därutöver göra de utbetalningar för tomtförvärv och evakuering inom kvarteret Blåmannen i Stockholm, vilka senarelagts i förhållande till investeringsprogrammet för budgetåret 1974/75. Medgivandet gällde för utbetalningar för nämnda ändamål inom en kostnadsram för de två budgetåren av sammanlagt högst 26 milj. kr., vilket således motsvarar det belopp som för ändamålen disponerades men endast delvis kunde förbrukas under 1974/75. Underförbrukningen för denna del av anslaget uppgick som tidigare nämnts till 22,4 milj. kr. Postverket räknar dock nu med att medelsbehovet för

budgetåret kommer att uppgå till 49,5 milj. kr. Ökade kostnader beräknas nämligen för såväl tomtförvärvet som för evakueringen inom kvarteret Blåmannen. Kostnaderna för dessa poster uppskattades i samband med 1973 års anslagsframställning till 20 resp. 6 milj. kr. Motsvarande belopp beräknas nu till högst 22 resp. 7,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 3,5 milj. kr. Ökningen sammanhänger främst med att tidigare beräkning med hänsyn till ärendenas natur var relativt osäker och att fastigheternas löseskilling värdeförändrats till följd av att förvärvet senarelagts. Genom regeringens beslut den 9 oktober 1975 har investeringsramen för budgetåret 1975/76 höjts till 49,5 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 räknar postverket med en medelsförbrukning av 65,1 milj. kr. För finansieringen av de föreslagna investeringarna beräknas avskrivningsmedel på 26,6 milj. kr. inom postverkets fond komma att stå till förfogande under budgetåret, varför belastningen på statsbudgeten i form av nytt kapital skulle bli 38,5 milj. kr.

Investeringsprogram

I följande sammanställning redogörs för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1974/75—1976/77 med fördelning på olika objektsgrupper.

Objektsgrupp	Utgift	Beräknad utgift	
	1974/75	1975/76	1976/77
		milj. kr.	
Posthus			
Postgirohuset i Stockholm	3,8	7,7	25,0
Malmö Ban	19,9	4,6	0,9
Göteborg Ban	—	—	6,0
Övriga posthus	11,5	9,1	20,8
Inköp av fastigheter	—	22,1	1,2
Anskaffning av bilar m.m.	6,0	—	—
Diligensrörelsen	1,9	3,0	10,2
Aktier i Tidningstjänst AB	1,9	—	—
Diverse och oförutsett	1,0	3,0	1,0
	46,1	**49,5**	**65,1**

Posthus

I prop. 1974: 1 beräknades för budgetåret 1974/75 en medelsförbrukning för objektsgruppen Posthus av 35,8 milj. kr., varav 6,5 milj. kr. för tillbyggnad av postgirohuset i Stockholm, 20 milj. kr. för nybyggnad av postterminalen Malmö Ban och 9,3 milj. kr. för gruppen övriga posthus. Investeringsramen för objektsgruppen höjdes genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974 med 1,9 milj. kr. för att möjliggöra betalningar för postterminaler i Spånga och Västerås (gruppen övriga posthus), vilkas byggstart tidigarelagts till budgetåret 1973/74

enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 oktober 1973. Ett belopp av sammanlagt 37,7 milj. kr. hade därigenom ställts till postverkets förfogande för objektsgruppen, varav för övriga posthus sammanlagt 11,2 milj. kr. Efter reviderade beräkningar av kostnadsutfallet omdisponerade postverket senare det beräknade medelsbehovet inom objektsgruppen. Detta angavs därför i föregående års anslagsframställning till 6,7 milj. kr. för postgirohuset i Stockholm, 19,5 milj. kr. för Malmö Ban och 11,5 milj. kr. för gruppen övriga posthus.

Under budgetåret 1974/75 har 3,8 milj. kr. förbrukats för postgirohuset i Stockholm, därav 3 570 000 kr. för evakueringskostnader i samband med igångsättning av tillbyggnadsetapp III. För postterminalen Malmö Ban har förbrukats 19,9 och för övriga posthus 11,5 milj. kr. Medel för övriga posthus har utnyttjats bl. a. för nybyggnad av postterminaler i Karlstad, Linköping, Spånga och Västerås. Arbetet med de två sistnämnda postterminalerna fortsätter under budgetåret 1975/76.

Om- och tillbyggnad av posthusen i Enköping och Trelleborg samt tillbyggnad av postterminalen i Ånge kommer att påbörjas under innevarande budgetår i enlighet med regeringens beslut den 10 april 1975.

Vid tidpunkten för anslagsframställning avseende innevarande budgetår hade projekteringen av postgirohusets i Stockholm tillbyggnad inte fortskridit så långt att det var möjligt att mera exakt beräkna kostnaderna för byggnadsprojektet. Byggnadsstyrelsen hade då preliminärt uppskattat kostnaderna till 75 milj. kr. Härtill kom evakueringskostnader, vilka uppskattades till 6 milj. kr.

Under det fortsatta projekteringsarbetet har postverket och byggnadsstyrelsen gemensamt tagit kontakt med vederbörande kommunala organ i Stockholm i syfte att få till stånd ett bättre utnyttjande av tomtmarken för den tredje byggnadsetappen. Förhandlingarna har resulterat i att kommunen i ett tillägg till 1969 års markavtal godkänner att nybyggnaden i etapp III i visst avseende får avvika från gällande stadsplan. Uppgörelsen innebär bl. a. möjlighet att omfördela den för kvartersdelen tillåtna våningsytan 51 300 m^2 och därvid tillföra etapp III ytterligare omkring 1 600 m^2 kontorsyta inom det tredje våningsplanet. Detta förutsätter dock att den totala exploateringen av kvartersdelen senare anpassas till den i stadsplanen fastställda våningsytan i samband med en fjärde byggnadsetapp. Denna bör enligt postverket följa snarast möjligt efter färdigställandet av byggnadsetapp III.

En ökad exploatering i byggnadsetapp III på ovan angivet sätt är enligt postverkets och byggnadsstyrelsens bedömning synnerligen värdefull. Lokaltillskottet behövs för att tillgodose ökade utrymmeskrav från postgirots datacentral och för att till kvarteret Blåmannen kunna överföra driftenheter i postgirot, som f. n. är inrymda i lokaler på skilda håll i Stockholm.

På grundval av huvudhandlingar daterade den 7 juli 1975 har bygg-

nadsstyrelsen beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 84 milj. kr., exklusive evakueringskostnader. Av beloppet utgör 3 milj. kr. merkostnad för den ökade byggnadsrätten i våningsplanet 3 tr. Byggnadsstyrelsen har under hösten 1975 till regeringen överlämnat slutgiltigt färdigställda huvudhandlingar.

Under budgetåret 1974/75 har uppgörelser om evakuering av de äldre rivningshusen i kvarteret Blåmannen kunnat träffas med de flesta hyresgästerna. För nämnda budgetår har postverket fått disponera ett belopp av 6 milj. kr. för att täcka evakueringskostnaderna. Enligt regeringens beslut den 10 april 1975 fick utbetalningar för evakuering ske inom denna kostnadsram även i de fall de senarelagts till budgetåret 1975/76. Postverket uppskattar dock nu de totala evakueringskostnaderna till 7,5 milj. kr., varav 3,9 milj. kr. behöver disponeras under budgetåret 1975/76. Kostnaden för byggnadsföretaget, inkl. evakueringskostnader, kan sålunda nu beräknas till totalt 91,5 milj. kr.

Projekteringen av byggnadsföretaget har fortlöpt programenligt. Den tidigare redovisade tidplanen med igångsättning av rivningsarbeten i februari 1976 och i omedelbar följd därmed schaktning och byggande anses därför kunna hållas.

För igångsättning under budgetåret 1976/77 anmäler postverket fyra nya byggnadsföretag, nämligen nybyggnad av postterminaler i Göteborg (etapp 1), Handen, Hässleholm och Örebro.

I investeringsplanen för posthus har medelsförbrukningen för tidigare anmälda objekt anpassats till av byggnadsstyrelsen reviderade kostnadsberäkningar. Revideringen har gjorts med anledning av de kostnadsändringar som skett under tiden 1 april 1974—1 april 1975.

I postverkets långsiktiga investeringsprogram har tidigare redovisats en postterminal i Göteborg. Postkontoret Göteborg 1 är sedan år 1925 inrymt i en postverket tillhörig byggnad i kvarteret Bråvalla. Postkontorslokalerna har under årens lopp kunnat utökas genom att uthyrda lägenheter successivt friställts och efter ombyggnad tagits i anspråk av postkontoret. De ökade lokalbehov, som genomförandet av den nuvarande transport- och sorteringsorganisationen år 1968 medförde, tillgodosågs genom en provisorisk byggnad för omlastning och sortering av B-post (dvs. paket- och korsbandspost) i avvaktan på uppförandet av en permanent postterminal. Den provisoriska byggnaden brann emellertid ned till grunden i mars 1973. Sedan dess har behandlingen av B-posten tillfälligt fått ske i förhyrda lokaler under förhållanden som medfört betydligt fördyrade transporter samt svårigheter att upprätthålla servicenivån. Rimliga krav på en tillfredsställande arbetsmiljö har inte heller kunnat tillgodoses i de förhyrda lokalerna.

Byggstart för den nya terminalen, som förut planerats till slutet av 1970-talet, har bl. a. till följd av branden aktualiserats tidigare än be-

räknat, och förutsättningar för en snar lösning av lokalproblemen finns nu sedan avtal träffats med SJ om upplåtelse till postverket av mark inom bangårdsområdet (Gullbergsvass) med möjlighet till spåranslutning. Den planerade postterminalen är avsedd att uppföras i två etapper.

I avtalet med SJ ingår bl. a. en överenskommelse om att ett område, som postverket nu disponerar för omlastning av post från bil till järnvägsvagn, får nyttjas fram till den 1 juli 1977. För att omlastningsproblemen skall kunna lösas bäst vid denna tidpunkt har postverket funnit, att ur den första byggnadsetappen måste brytas ut en deletapp, etapp 1 a, som omfattar anordnandet av lastgård och lastkaj samt framdragning av järnvägsspår till kaj. För att dessa anordningar skall kunna tas i bruk den 1 juli 1977 krävs att byggstart för deletappen sker under hösten 1976.

Postverket har uppskattat kostnaderna för etapp 1 a till 6,2 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Härtill kommer kostnader för framdragning av järnvägsspår, som uppskattats till 1,9 milj. kr. Totalkostnaden för byggnadsföretaget har därför i investeringsplanen upptagits till 8,1 milj. kr., varav under budgetåret 1976/77 erfordras 6 milj. kr.

Postkontoret i Örebro är sedan år 1914 inrymt i en televerket tillhörig byggnad inom kvarteret Borgaren. Fram till år 1968 kunde postkontorets lokalbehov tillgodoses inom telebyggnaden genom omdisposition mellan postverkets och televerkets lokaler samt genom om- och tillbyggnader av fastigheten. I samband med att den nuvarande sorteringsorganisationen infördes år 1968 fick emellertid postkontoret väsentligt ökade arbetsuppgifter i sin nya funktion som spridningspostanstalt inom såväl brev- som paketområde. Eftersom de lokalbehov som då uppstod inte kunde tillgodoses inom telebyggnaden, fick sorteringsexpeditionen för paketpost tillfälligt förläggas till en paviljongbyggnad, belägen inom SJ:s bangårdsområde. Trots viss om- och tillbyggnad fyller byggnaden inte skäliga krav vare sig i fråga om utrymmen eller utrustning och möjliggör inte en rationell hantering av postgodset. Trafikökningen vid postkontoret har också medfört att kontorets administration, utbildningsverksamhet och expedition för in- och utlämning av paket har fått förläggas utanför telehuset i lokaler som förhyrts för ändamålet. Dessutom förhyrs lokaler utanför telehuset för en år 1973 nyorganiserad redovisningscentral. För den verksamhet som är kvar i telehuset behövs ökat lokalutrymme, i första hand för sorteringsexpeditionen för brevpost och för brevbäringsexpeditionen.

En utredning har visat, att lokalfrågan för postkontoret i Örebro löses bäst genom att en postterminal uppförs. Till denna är det avsett att flytta postkontorets sorterings- och brevbäringsexpeditioner, utbildningsverksamhet samt administration. Byggnaden bör dessutom inrymma lokaler för den regionförvaltning som enligt postverkets förslag till omorganisation skall lokaliseras till Örebro. Terminalanläggningen bör vara

ansluten till järnvägsspår, ha goda landsvägsförbindelser samt ett med hänsyn till brevbäringen centralt läge. Den enda tillgängliga tomt som tillfredsställande fyller dessa krav är ett område som tillhör SJ i närheten av centralstationen. Området har hittills använts för uppställning och rangering av järnvägsvagnar. För att området skall kunna användas för bebyggelse måste en ny uppställningsplats anordnas, vilket kräver en ganska omfattande spårområläggning. SJ har påbörjat omläggningen under år 1975 för att kunna frilägga marken från spår till hösten 1976, då byggstart för terminalen planerats. Av postverket i anslagsframställningen för innevarande budgetår begärt belopp, 2 milj. kr., har ställts till förfogande för ändamålet genom regeringens beslut den 10 april 1975. Överenskommelse avseende disposition av den aktuella tomten har träffats mellan postverket och SJ.

Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 25,5 milj. kr. Härtill kommer kostnader för framdragning av järnvägsspår, som SJ beräknat till 3,6 milj. kr. I denna summa ingår de 2 milj. kr., som anslagits för budgetåret 1975/76 under objektsgruppen Diverse och oförutsett. Totalkostnaden för byggnadsprojektet beräknas sålunda uppgå till 29,1 milj. kr., varav under budgetåret 1976/77 erfordras 11,5 milj. kr.

Postkontoret i Hässleholm har tidigare haft samtliga funktioner inrymda i förhyrda lokaler i kvarteret Köpmannen. Dessa lokaler har med tiden blivit otillräckliga och otidsenliga. Nya lokaler för postkontorets kassaexpedition och administration har därför förhyrts på annat håll. Sorterings- och brevbäringsexpeditionerna är fortfarande inrymda i postlokalerna i kvarteret Köpmannen. Dessa har utökats genom att postverket uppfört en paviljongbyggnad på en av televerket ägd tomt i samma kvarter. Den lösning av lokalfrågan för sorterings- och brevbäringsexpeditionen som därigenom erhållits är emellertid temporär. Televerket räknar nämligen med att behöva disponera den upplåtna tomten före år 1980 för tillbyggnad av sin telestation. Oavsett detta kan postverket inte ha kvar lokalerna, då dessa numera är helt otillräckliga och inte heller kan anpassas för en rationell posthantering. Det är vidare inte möjligt att på tillgänglig tomtmark anordna erforderliga trafikytor eller tillräckligt antal uppställningsplatser för fordon. Härtill kommer att de kringboende har störts av den transportverksamhet som försiggår nattetid i anslutning till postlokalerna.

En utredning har visat att lokalfrågan för sorterings- och brevbäringsexpeditionerna bör lösas genom att en postterminal uppförs på en från bl. a. trafiksynpunkt lämpligt belägen tomt.

Förhandlingar mellan postverket och Hässleholms kommun har resulterat i att köpeavtal har träffats angående förvärv av ett tomtområde inom kvarteret Brännmästaren. Avtalet är träffat under förbehåll av regeringens godkännande.

Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget

Investeringsplan för posthus (milj. kr.)

Byggnadsobjekt	Totalkostnad beräknad per		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
			Faktisk t o m	Beräknad för			
	74-04-01	75-04-01	1974/75	1975/76	1976/77		
I. Byggnader påbörjade före 1976-07-01							
Äldre företag	—	—	—	0,3	—	—	—
Tillbyggnad av postgirohuset i Stockholm, et I+II	52,4	51,9	51,6	0,3	—	68-10	72-04
Postterminal i Mellersta förstaden i Malmö	3,7	3,6	3,4	0,2	—	70-10	72-03
Postterminal i Helsingborg	9,8	9,8	9,3	0,5	—	71-10	73-03
Postterminal Malmö Ban	69,7	71,1	65,6	4,6	0,9	72-10	74-11
Postterminal i Umeå	6,0	6,1	5,7	0,3	0,1	72-09	73-11
Postterminal i Södertälje	2,7	2,9	2,7	0,2	—	72-10	74-02
Postterminal i Karlstad	4,1	4,3	4,1	0,2	—	73-05	74-12
Postterminal i Linköping	7,3	7,7	6,7	0,7	0,3	73-09	75-06
Postterminal i Spånga	3,1	3,1	1,9	1,0	0,2	74-06	75-09
Postterminal i Västerås	4,7	4,9	3,9	0,8	0,2	74-06	75-09
Om- och tillbyggnad av posthuset i Enköping	2,2	2,4	—	2,0	0,4	75-09	76-09
Om- och tillbyggnad av posthuset i Trelleborg	2,1	2,2	—	2,0	0,2	75-11	77-05
Tillbyggnad av postterminalen i Ånge	1,5	1,6	—	0,9	0,7	75-12	76-06
Tillbyggnad av postgirohuset i Stockholm, et III	81,0[1]	91,5[2]	3,6[3]	7,4	25,0	76-02	79-05
Summa I	**250,3**	**263,1**	**158,5**	**21,4**	**28,0**		
II. Byggnader avsedda att påbörjas budgetåret 1976/77							
Postterminal i Göteborg, et I a	—	8,1	—	—	6,0	76-09	77-06
Postterminal i Örebro	—	29,1[4]	—	2,0[5]	11,5	76-09	78-03
Postterminal i Hässleholm	—	7,5	—	—	4,0	76-10	77-10
Postterminal i Handen	—	4,1	—	—	3,2	76-08	77-06
Summa II	—	**48,8**	—	**2,0**	**24,7**		
Summa I+II	**250,3**	**311,9**	**158,5**	**23,4**	**52,7**		

[1] Uppskattat belopp inkl. evakueringskostnader 6 milj. kr. Kostnadsberäknade huvudhandlingar förelåg ej förrän hösten 1975.
[2] Inklusive evakueringskostnader (7,5 milj. kr).
[3] Endast evakueringskostnader.
[4] Inklusive kostnader för spåromläggning (3,6 milj. kr).
[5] Medel för spåromläggning reserverade under objektsgruppen Diverse och oförutsett.

till 7,5 milj. kr., varav under budgetåret 1976/77 erfordras 4 milj. kr.

Postkontoret i Handen, som ligger i Haninge kommun i Stockholms län, har sin verksamhet förlagd på två skilda håll i kommunen. För administrations- och kassafunktionerna förhyrs lokaler i Handens centrum. Brevbäringsexpeditionen är inrymd i en postverket tillhörig paviljongbyggnad, som uppförts på kommunens mark.

De av brevbäringsexpeditionen disponerade lokalerna är numera för små och dessutom otidsenliga. Personalutrymmena är otillräckliga och

motsvarar inte dagens krav på standard. Byggnaden är starkt nedsliten, och möjligheter att installera tekniska hjälpmedel för att underlätta arbetet inom lokalerna finns inte. En utredning har visat, att lokalfrågan för brevbäringsexpeditionen bör lösas genom att en postterminal uppförs på lämpligt belägen tomt. Expeditionen är för sin verksamhet beroende av att bekvämt kunna nås med stora fordon.

Förhandlingar mellan postverket och Haninge kommun har resulterat i ett köpeavtal, som träffats under förbehåll av regeringens godkännande, avseende förvärv av ett tomtområde inom kvarteret Brandbergen nr 9 i kommunen.

Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 4 050 000 kr., varav under budgetåret 1976/77 erfordras 3,2 milj. kr.

Den aktuella investeringsplanen för posthus visas i föregående tabell.

Inköp av fastigheter

Under budgetåret 1974/75 har postverket genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974 disponerat 20 milj. kr. för förvärv av fastigheterna nr 7 och 8 i kvarteret Blåmannen i Stockholm. Tidpunkten för överlåtelse av fastigheterna är beroende av när frågan om expropriation av vissa hyresrätter avgjorts mellan hyresgästerna och Stockholms kommun, som äger fastigheterna. Då uppgörelse i denna fråga inte kunnat träffas under budgetåret har de anvisade medlen inte kunnat utbetalas.

Genom regeringens beslut den 10 april 1975 fick det anvisade beloppet för förvärv av fastigheterna nr 7 och 8 i kvarteret Blåmannen disponeras för ändamålet under innevarande budgetår. Enligt det mellan postverket och Stockholms kommun träffade stadsplane- och markavtalet den 18 och den 23 september 1969 skall postverket vid övertagandet av fastigheterna betala kommunens kostnader i samband med fastighetsförvärvet. Dessa kostnader inkluderar jämväl värdeförändring av den löseskilling, som kommunen erlagt. Med hänsyn till den relativt långa tid som förflutit från den tidpunkt då fastigheterna inlöstes av kommunen, torde det anvisade beloppet, 20 milj. kr., inte bli tillräckligt. Den totala kostnaden för förvärvet kan f. n. beräknas uppgå till högst 22 milj. kr. Dessutom beräknas för budgetåret 1975/76 100 000 kr. åtgå för mindre markförvärv. För budgetåret 1976/77 begär postverket sammanlagt 1,2 milj. kr., varav 724 000 kr. för tomtanskaffning i Hässleholm, 330 000 kr. för tomtanskaffning i Handen samt 100 000 kr. för mindre markförvärv.

Anskaffning av bilar m. m.

Under budgetåret 1974/75 anskaffades bilar för 6 milj. kr. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 finansieras i enlighet med statsmakternas beslut motsvarande anskaffning med postverkets rörelsemedel.

Diligensrörelsen

Under budgetåret 1975/76 disponeras 3 milj. kr. för anskaffning av diligensbussar. Beloppet beräknas bli helt taget i anspråk.

För budgetåret 1976/77 begär postverket 10,2 milj. kr. för anskaffning av bussar.

Den mycket begränsade ersättningsanskaffning av bussar som skett under de senaste budgetåren kan enligt postverket inte längre fortgå. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 måste ett större antal bussar köpas som ersättning för de fordon som anskaffades inför högertrafikomläggningen. Detta är angeläget bl. a. med hänsyn till kvalitén på vissa av dessa bussar. Nämnda anskaffning skedde under åren 1963—1967. Av de då inköpta bussarna är f. n. 198 i trafik. Bussarnas genomsnittliga ekonomiska livslängd är 13 år. Med utgångspunkt i detta och med hänsyn till en beräknad minskning av bussparken med fem enheter per år bör ersättningsanskaffning ske av ca 175 bussar under perioden 1976/77—1980/81, vilket motsvarar ett behov av 35 bussar under vart och ett av de i denna period ingående budgetåren.

Diverse och oförutsett

För budgetåret 1975/76 disponerar postverket 3 milj. kr., varav 2 milj. kr. för den spåromläggning som måste göras innan byggnationen av den i det föregående berörda postterminalen i Örebro kan påbörjas. Postverket föreslår att för budgetåret 1976/77 1 milj. kr. anvisas under posten Diverse och oförutsett.

Remissyttrande

Över postverkets anslagsframställning för budgetåret 1976/77 har *arbetsmarknadsstyrelsen* avgett det yttrande som redovisats under rubriken Vägväsendet (s. 66).

Föredraganden

Investeringarna i postverket domineras av fastigheter och diligensbussar. På byggnadssidan svarar två stora posthusprojekt, dels tillbyggnaden av postgirohuset i kvarteret Blåmannen i Stockholm, dels — fr. o. m. budgetåret 1976/77 — byggandet av postterminalen i Göteborg (Göteborg Ban), för den övervägande delen av investeringsbeloppet. Under budgetåret 1974/75 har byggandet av postterminalen i Malmö (Malmö Ban) slutförts.

I prop. 1974: 1 (bil. 8, s. 192) beräknades investeringsramen för budgetåret 1974/75 till 66,2 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10

maj 1974 höjdes ramen till 70 milj. kr. för att möjliggöra dels teckning av aktier i Tidningstjänst AB, dels betalning av byggnadsobjekt som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 oktober 1973 tidigarelagts till budgetåret 1973/74. Totalt förbrukades dock under budgetåret endast 46,1 milj. kr., vilket innebär en underförbrukning av 23,9 milj. kr. Underförbrukningen beror i huvudsak på en senareläggning av utgifter för etapp III av tillbyggnaden av postgirohuset i kvarteret Blåmannen i Stockholm.

I prop. 1975: 1 (bil. 8; s. 225) beräknades investeringsramen för budgetåret 1975/76 till 23,6 milj. kr. Genom regeringens beslut den 10 april 1975 bemyndigades postverket att med anledning av förvärvet av tomterna nr 7 och 8 i kvarteret Blåmannen i Stockholm samt evakueringsarbeten i samma kvarter under budgetåret 1975/76 göra de utbetalningar som senarelagts i förhållande till verkets investeringsprogram för budgetåret 1974/75. Utbetalningarna för angivna ändamål fick uppgå till sammanlagt högst 26 milj. kr. under budgetåren 1974/75 och 1975/76. Regeringen medgav vidare den 9 oktober 1975 att postverket under budgetåret 1975/76 får göra de utbetalningar, som föranleds av vissa kostnadsuppräkningar avseende tomtförvärvet samt evakueringsarbetena i kv. Blåmannen, inom en total investeringsram av 49,5 milj. kr. Hela detta belopp beräknas bli taget i anspråk.

För budgetåret 1976/77 har postverket föreslagit en medelsförbrukning av 65,1 milj. kr. Som framgår av den redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en investeringsram av 49,5 milj. kr. I följande sammanställning redovisas hur inom ramen för detta belopp förbrukningen ungefärligt kan beräknas komma att fördela sig på olika objektsgrupper. Av sammanställningen framgår även utfallet för budgetåret 1974/75 och den nu beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76.

Objektsgrupp	1974/75		1975/76		1976/77	
	Dec. 1974	Utfall	Prop. 1975:1	Dec. 1975	Verket	Föredraganden
Posthus						
Postgirohuset i Sth	6,7	3,8	3,8	7,7	25,0	25,0
Malmö Ban	19,5	19,9	4,6	4,6	0,9	0,9
Göteborg Ban	—	—	—	—	6,0	6,0
Övriga posthus	11,5	11,5	9,1	9,1	20,8	10,9
Inköp av fastigheter	20,0	—	0,1	22,1	1,2	1,2
Anskaffning av bilar m. m.	7,5	6,0	—	—	—	—
Diligensrörelsen	1,9	1,9	3,0	3,0	10,2	4,5
Diverse och oförutsett	1,0	1,0	3,0	3,0	1,0	1,0
Aktier i Tidningstjänst AB	1,9	1,9	—	—	—	—
	70,0	**46,1**	**23,6**	**49,5**	**65,1**	**49,5**

I sammanställningen har för postgirohuset i Stockholm upptagits 25 milj. kr. för budgetåret 1976/77 vilket hänför sig till den tredje tillbyggnadsetappen. Postverkets strävan är att få denna färdig enligt uppgjord tidplan, varför projektet bör igångsättas med rivning i februari 1976 och fortsättas med schaktning och byggande i omedelbar följd. Byggnadsuppdrag har lämnats byggnadsstyrelsen i december 1975. Genom tidigare tomtförvärv äger postverket all mark i kvarteret Blåmannen.

För slutbetalningar under budgetåret 1976/77 avseende den nya stora postterminalen i Malmö (Malmö Ban) har upptagits 0,9 milj. kr.

För igångsättning av etapp I av den nya postterminalen i Göteborg (Göteborg Ban) har upptagits 6 milj. kr.

Under budgetåret 1976/77 fortgår arbetena med om- och tillbyggnader av posthusen i Trelleborg och Enköping och av postterminalen i Ånge. Postterminalen i Örebro beräknas dessutom bli igångsatt under budgetåret 1976/77 sedan en förberedande spåromläggning utförts med början under innevarande budgetår. Därutöver planeras igångsättning av nya postterminaler i Hässleholm och Handen. Byggstart för postterminalerna i Örebro, Hässleholm och Handen får anpassas så att dessa projekt ryms inom föreslagna medelsramar.

I sammanställningen har för budgetåret 1976/77 under rubriken Inköp av fastigheter upptagits 1,2 milj. kr. Detta belopp är främst beräknat för inköp av tomter för nya postterminaler i Hässleholm och Handen.

Fr. o. m. budgetåret 1975/76 har medel för anskaffning av bilar m. m. inte beräknats under investeringsanslaget.

För investeringar i diligensrörelsen är i sammanställningen upptaget tillsammans 4,5 milj. kr. Under innevarande budgetår har arbetsmarknadsstyrelsen medgivits att i samråd med postverket tidigarelägga anskaffning av bussmateriel för 4,4 milj. kr. Det sammanlagda beloppet (4,5+4,4 =) 8,9 milj. kr. beräknas möjliggöra bl. a. ersättningsanskaffning avseende ett antal äldre högerstyrda bussar som ursprungligen byggts för vänstertrafik.

För diverse mindre samt oförutsedda investeringsändamål beräknar jag 1 milj. kr. för nästa budgetår.

Anslaget till posthus m. m. föreslås på sedvanligt sätt beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört förordar jag, att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1976/77	49,5
10 % marginal	5,0
Avgår beräknad ingående behållning 1976-07-01	−0,5
Behövligt anslag budgetåret 1976/77	**54,0**

Postverket har beräknat att för finansiering av investeringarna under budgetåret 1976/77 skall finnas avskrivningsmedel inom postverkets fond utgörande 26,6 milj. kr. Postverket har därvid räknat med normala avskrivningar för verkets bilar m. m. De för budgetåret 1976/77 beräknade avskrivningarna innebär att den av mig förordade investeringsramen kommer att kräva ett kapitaltillskott från statsverket av 22,9 milj. kr.

Postverkets avgifter är satta så att intäkterna skall täcka verkets samtliga kostnader inkl. ränta på av statsmakterna tillskjutet kapital för investeringar (förräntningskravet). Under år med god utveckling av portovolymen, eventuellt i kombination med måttliga löne- och prisökningar, kan verket uppnå resultat som överstiger förräntningskravet. Detta var senast fallet under budgetåret 1972/73, då verkets överskott översteg förräntningskravet med ca 110 milj. kr. Andra år kan exempelvis löneökningarna väsentligt överskrida vad man kalkylerat med samtidigt som portovolymen visar en svagare utveckling. Under sådana år medger verkets resultat inte att förräntningskravet uppfylls. Eftersom postverkets avskrivningar till skillnad från övriga affärsverk regelmässigt utgör en mycket liten post jämfört med andra poster i resultaträkningen och verket därtill har endast obetydliga lagervärden saknas i stort sett möjligheter att genom överavskrivningar uppnå en konsolidering. Med hänsyn till behovet av konsolideringsmöjligheter vill jag efter samråd med chefen för finansdepartementet förorda att det inom postverket upprättas en konsolideringsfond. Syftet är att verket över denna fond skall kunna reservera överskottsmedel i avsikt att ta dessa reserver i anspråk under senare år då resultatet ej motsvarar förräntningskravet. En närmare redogörelse för förslaget till upprättandet av en postverkets konsolideringsfond lämnas i bil. 1 till denna proposition under rubriken "Särskilda frågor".

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Posthus m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 54 000 000 kr.

B. TELEVERKET

Televerkets tillgångar uppgick den 30 juni 1975 till sammanlagt 3 491,1 milj. kr. Bruttovärdet av anläggningstillgångarna var 13 532,8 milj. kr. Statskapitalet var 1 624,6 milj. kr., vilket innebar en minskning under budgetåret med 316,4 milj. kr. Att statskapitalet minskade berodde på att avskrivningsbeloppet översteg investeringsbeloppet, så att ett negativt investeringsbemyndigande uppstod, samt på att en extra avskrivning i konsolideringssyfte gjordes med 146,2 milj. kr. Motsvarande belopp har av televerket inlevererats till statsverkets checkräkning i riksbanken.

Överskottet för budgetåret 1974/75 uppgick efter avskrivningar till 180 milj. kr. mot 157,7 milj. kr. föregående budgetår. Vid beräkningen av överskottet har hänsyn inte tagits till resultatet av rundradiorörelsen, vilket avräknas mot rundradiofonden.

Av överskottet på 180 milj. kr. inlevererades 135 milj. kr. under budgetåret, vilket tillsammans med en inleverans på 40,1 milj. kr. — utgörande balans från budgetåret 1973/74 — innebar att till statsverket kunde inlevereras överskottsmedel till ett belopp av 175,1 milj. kr. under budgetåret 1974/75.

Televerket

I skrivelse den 29 augusti 1975 och i anslutning därtill lämnade kompletterande uppgifter har televerket hemställt om investeringsanslag till teleanläggningar m. m. för budgetåret 1976/77.

I separat skrivelse samma dag har verket hemställt om investerings- och driftanslag för ljudradio och television för budgetåret 1976/77. Skrivelsen har ingetts till utbildningsdepartementet och behandlas i bil. 10 till denna proposition.

Teleanläggningar m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1974/75	55 800 000	833 800 000	784 400 000
1975/76	105 200 000	773 700 000	[1] 798 500 000
1976/77 verket	80 400 000	847 500 000	843 500 000
föredraganden	80 400 000	827 100 000	825 000 000

[1] Inkl. under budgetåret tidigarelagda investeringar med ca 1 milj. kr.

Utvecklingen av televerkets rörelse m. m.

För telefonrörelsen har expansionen under det senaste budgetåret fortsatt och den uppåtgående trend som började andra kvartalet 1973 har ytterligare förstärkts under år 1974 samt första halvåret 1975. Under budgetåret 1974/75 beställdes drygt 378 000 nya telefonapparater jämfört med 332 300 under föregående budgetår. Antalet nettobeställningar, dvs. skillnaden mellan antalet nybeställningar och antalet annulleringar, ökade med 27 %. Antalet telefonapparater i nätet ökade under budgetåret 1974/75 med 221 000 och antalet apparater var den 1 januari 1975 633 per 1 000 invånare mot 612 ett år tidigare. Antalet samtalsmarkeringar totalt i automatisk trafik ökade under budgetåret 1974/75 med 6,9 %. Motsvarande ökning under föregående budgetår var 4,7 %. Möjligheterna till automatisk telefontrafik med utlandet har under budgetåret ytterligare vidgats och vid utgången av budgetåret 1974/75 kopplades 92 % av utlandstrafiken automatiskt. Ökningen av den automatiskt kopplade utlandstrafiken var ca 35 % mot ca 28 % under föregående budgetår.

Den utveckling av antalet telefonapparater, vilken ligger till grund för televerkets beräknade behov av investeringsmedel under rubriken "Abonnentanläggningar", framgår av *tabell T 1*. Tabellen omfattar beställningar och inkopplingar samt orderstock av telefonapparater och visar dels utfall för budgetåret 1974/75 dels prognos för budgetåren 1975/76—1980/81.

Tabell T 1. Beställda och installerade telefonapparater (1 000-tal)

Budgetår	Telefonapparater, nya			Telefonapparater, flyttn.		
	Beställda	Inkopplade	Orderstock vid resp. budgetårs slut	Beställda	Inkopplade	Orderstock vid resp. budgetårs slut
1974/75	378	364	72	604	597	105
1975/76	343	355	60	620	625	100
1976/77	340	355	45	630	640	90
1977/78	340	355	30	640	650	80
1978/79	345	345	30	650	655	75
1979/80	345	345	30	660	665	70
1980/81	345	345	30	670	675	65

Med de medel som under budgetåret 1974/75 stått till televerkets förfogande har ca 364 000 nya apparater kunnat inkopplas. Orderstocken beräknades den 1 juli 1975 uppgå till 72 000 beställningar mot 54 000 ett år tidigare. Ansträngningar har gjorts att anpassa inkopplingstakten till den ökade efterfrågan som noterats under budgetåret, men antalet ej effektuerade beställningar har trots detta ökat. Genom den starkt ökade efterfrågan har leveranstiderna under budgetåret blivit något längre i vissa delar av landet.

Under budgetåret 1975/76 beräknas nybeställningarna uppgå till ca 343 000. Den för detta budgetår fastställda investeringsramen beräknas medge installation av ca 355 000 apparater, vilket innebär att orderstocken per den 30 juni 1976 skulle bli ca 60 000.

Televerket räknar med att under budgetåret 1976/77 installera 355 000 apparater, vilket med av verket antagen beställningsingång skulle innebära en orderstock vid utgången av budgetåret av ca 45 000.

Leveranstiden för vanliga kundabonnemang vilken under senare år förkortats ökade under budgetåret 1974/75 och utgjorde mellan fem och tio veckor. Målet för budgetåret 1976/77 är ca tre till fyra veckor.

Antalet flyttningar är — som framgår av *tabell T 1* — betydligt flera än antalet beställda nya telefonapparater. Den resursinsats som krävs av televerket för att utföra en beställd flyttning är oftast lika stor som insatsen för att effektuera en beställning av en ny telefonapparat.

Utvecklingen inom telekommunikationsområdet är expansiv, och televerket räknar med att det under de närmaste åren blir aktuellt att introducera nya typer av produkter och tjänster, som kommer att utöka och delvis förändra televerkets verksamhet.

I televerkets produktsortiment finns sedan många år flera olika system för larmöverföring som utvecklats av televerket. De marknadsförs under samlingsnamnet MULTILARM. Larmbesked överförs från lokala larmutrustningar via fast förbindelse eller tillfälligt uppkopplad förbindelse i telefonnätet.

Televerkets över hela landet utbyggda organisation och det tekniska kunnandet hos personalen gör att verket har goda förutsättningar att tillhandahålla inte enbart överföringssystem utan även kompletta larmsystem. Marknaden för överföringssystem ökar kraftigt: vid årsskiftet 1980/81 beräknas ca 16 000 system finnas inkopplade jämfört med ca 2 400 vid årsskiftet 1975/76. I sammanhanget kan nämnas att televerket erhållit postverkets order på larmsystem för ett stort antal postkontor.

För att televerket skall kunna erbjuda ett fullständigt utnyttjande av dessa installationer har samarbete inletts med Allmänna Bevaknings AB, ABAB, vilket innebär att kunderna kan erbjudas en fullständig lösning på sina säkerhetsproblem. ABAB:s väktarorganisation svarar för den personella bevakningen och televerket sköter installation och underhåll av den tekniska utrustningen. Förutom samverkan på det kommersiella området planeras visst gemensamt utvecklingsarbete.

Utförda marknadsundersökningar visar att en övervägande del av de tillfrågade telefonabonnenterna föredrar knappval framför fingerskiva. Knappval underlättar nummertagningen och medför bl. a. att kopplingstiden kan minskas vid införande av moderna och snabbare telefonstationssystem. Införande av knappval underlättar vidare införandet av nya automatiska tjänster. Knappvalsapparater beräknas kunna erbju-

das kunderna i begränsad omfattnnig fr. o. m. år 1978. Om drygt tio år väntas alla telefonabonnenter kunna få tillgång till denna apparattyp. Under ett övergångsskede avser televerket att som ett alternativ till den traditionella fingerskivsapparaten kunna erbjuda kunderna en s. k. impulsapparat som manövreras med knappar.

En ny generation abonnentväxlar, som baseras på moderna elektroniska komponenter, är under utveckling. ELLEMTEL, det av televerket och LM Ericsson gemensamt ägda utvecklingsbolaget, har konstruerat en automatisk programminnesstyrd abonnentväxel, med beteckningen ASD 551, för storleksområdet 100—600 anknytningar. Växeln kan utrustas för ett stort antal nya tilläggsfunktioner. Även knappvalsapparater kan anslutas till växeln.

Televerkets största abonnentväxel (A 344) är av konventionell typ och medger anslutning av upp till 9 000 anknytningar. Genom att utnyttja elektronik kan nya tjänster och funktioner tillföras befintliga växlar. Det finns ca 300 A 344-växlar i drift. Televerket ser det som angeläget att modernisera dessa parallellt med att helt nya elektroniskt uppbyggda växelmodeller introduceras.

Leveranser av den helt moderniserade A 344-växeln beräknas kunna påbörjas under år 1978. Namnval och kortnummerval beräknas kunna börja levereras redan under år 1977 till befintliga växlar.

Bland övriga nya tjänster som televerket räknar med att kunna erbjuda kan nämnas utrustning för teleföredrag samt konferensutrustningar, s. k. konferens-TV samt bildtelefon.

Utrustningen för teleföredrag är avsedd för enkelriktad överföring av t. ex. ett föredrag till ett större auditorium. Konferenstelefonerna är avsedda att göra det möjligt för ett antal personer, som sitter i samma rum, att deltaga i ett telefonsamtal.

Televerket har även gjort prov i begränsad omfattning av en tjänst som t. v. benämns konferens-TV. Konferensdeltagarna befinner sig därvid under konferensens gång i en speciellt för ändamålet upprättad studio. TV-kameror tar upp en bild av deltagarna i studion eller en bild av ett dokument efter fritt val, som sedan överförs till studion på den andra orten, där bilderna visas på TV-monitorer. Systemet lämpar sig främst för konferenser mellan orter med långt inbördes avstånd. Provtrafik Sverige (Stockholm)—England startades i maj 1974 och med Nederländerna i mars 1975. Förbindelse mellan Stockholm och Malmö öppnades i januari 1975.

Fältprov med bildtelefon pågår i samverkan mellan Telefon AB L M Ericsson och televerket. Det förhållandet att bildtelefonsamtal kräver mer komplicerad utrustning än den vanliga telefonen samt större ledningskapacitet för överföringen gör att långväga bildtelefoni med rörliga bilder torde ligga relativt långt fram i tiden. Något som däremot kan realiseras inom en nära framtid är bildtelefoni med rörliga bilder

inom mera begränsade områden, t. ex. inom en byggnad eller ett industriområde. Utrustningar för kortväga bildtelefoni med rörliga bilder samt långväga bildtelefoni med stillbilder kan således komma att erbjudas under de närmaste åren.

Telegrafrörelsen har i Sverige, liksom i de flesta andra länder, under de senaste decennierna successivt minskat. Trafikminskningen fortsatte även under budgetåret 1974/75. Antalet inrikes telegram gick sålunda ned med 11,4 % och antalet telegram till utlandet med 12,6 %. Motsvarande minskning under närmast föregående budgetår var 17,9 resp. 4,9 %. En intern utredning har redovisat en prognos som visar en minskning av telegramtrafiken under innevarande budgetår med omkring 10 %. Av de inländska telegrammen utgjorde lyxtelegrammen budgetåret 1974/75 75 %.

Telexrörelsen har i Sverige, liksom i andra länder, haft en mycket snabb utveckling. Den har kommit att överta en betydande del av den informationsöverföring som tidigare skett med hjälp av konventionella telegram. Antalet telexanslutningar ökade under år 1974 med 9,2 % till 10 413, vilket innebär en högre ökningstakt jämfört med år 1973. För år 1980 har prognoserats ca 16 000 telexanslutningar. Under budgetåret 1976/77 beräknas ca 1 200 nya telexapparater bli inkopplade.

Telextrafik kan i dag utväxlas med över 600 000 abonnenter i ca 160 länder i samtliga världsdelar. Telexskrivningar kan kopplas helautomatiskt till nästan alla europeiska länder och även till länder utanför Europa som USA, Canada, Brasilien, Sydafrika, Australien, Nya Zeeland och Japan.

Telextrafiken är fullständigt automatiserad inom Sverige. Antalet telexmarkeringar för automatiskt expedierade inländska skrivningar ökade under budgetåret 1974/75 med 8,5 %. För budgetåret 1976/77 förutses en ökning av den inländska trafiken med 5 % och för den utländska med 7 %.

Principbeslut har fattats om modernisering av det inländska telexnätet. En pilotstation kommer enligt nu gällande planer att tas i bruk under år 1977 i Malmö. Genom tillkomsten av nya stationer kan abonnenterna erbjudas en rad nya tjänster som ökar effektiviteten hos deras anläggningar. Bland dessa tjänster kan nämnas kortnummerval (genom inprogrammering av frekventa abonnentnummer kan anrop till dessa ske med endast två siffror), tangentbordsval (anrop sker direkt via tangentbordet i stället för med fingerskiva), automatisk gruppskrivning, automatisk hänvisning och taxeringsinformation. Under budgetåret 1976/77 beräknar televerket kunna tillhandahålla nya typer av telexapparater. Dessa är till stor del uppbyggda av elektroniska komponenter, vilka bl. a. medför en kraftig reducering av den f. n. något höga ljudnivån.

Kraven på driftsäker datakommunikation med högre överföringshastigheter ökar i takt med att datortekniken tas i bruk på många områden i samhället. Därigenom har uppstått behov av att snabbt kunna överföra stora mängder data mellan skilda platser genom datakommunikation över telenätet. Sedan år 1962 har televerket tillhandahållit dataöverföringsutrustning, s. k. modemer, på abonnemangsbasis. Ökningen av antalet modemer har gått mycket snabbt. Totala antalet installerade modemer den 1 januari 1975 uppgick till ca 5 500 — en ökning med ca 57 % från ett år tidigare jämfört med ca 53 % för närmast föregående år. Dataöverföringen har skett dels via det allmänna telefonnätet, dels via fast uppkopplade, uthyrda förbindelser.

Det nuvarande telefonnätet erbjuder inte en idealisk lösning för överföring av data. För att undvika de tekniska nackdelar som telefonnätet är behäftat med från datakommunikationssynpunkt — nämligen i vissa fall stor feltäthet och långsam uppkoppling — har televerket tagit i bruk ett provnät, uppbyggt under år 1974 med tre s. k. koncentratorer i Stockholm, Göteborg och Malmö, för att vinna erfarenheter inför uppbyggnaden av ett separat allmänt datanät. I olika etapper provas skilda funktioner med hjälp av till nätet anslutna speciellt utvalda kunders terminalutrustningar. Kunderna är utvalda med hänsyn till typ av utrustning och trafikmönster.

Ett separat datanät innebär att de tidigare nämnda nackdelarna hos telefonnätet som transmissionsmedium elimineras, och det förbättrar vidare televerkets möjligheter att i systemen bygga in de nya funktioner som krävs av kunderna och av verket självt för rationell drift. Vidare kan man förbättra möjligheterna att säkerställa i datorerna lagrad information mot obehörig åtkomst.

Planeringen för ett allmänt datanät sker i nordiskt samarbete. En gemensam infordran av ramofferter gjordes hösten 1974. Offerterna avses jämte erfarenheterna från provdatanätet ge underlag för ett definitivt beslut. Ett allmänt datanät kommer att byggas upp separat från provdatanätet och beräknas kunna vara tillgängligt för drift på kommersiell basis med början omkring årsskiftet 1977/78.

Televerket gör inom ramen för sin nya organisation insatser för att uppnå en rationell organisation för datarörelsen. Som mål har bl. a. satts upp att organisationen skall tåla en mycket kraftig expansion inom dataverksamheten utan att alltför stora personella ökningar skall krävas. Förutsättningar skapas därvid för insatser på vidareutvecklingen av televerkets nuvarande tjänster på datakommunikationsområdet samt på nya datatjänster.

Televerket tillhandahåller så gott som all radiokommunikationsutrustning till svenska fartyg, mestadels genom uthyrning men i vissa fall också genom försäljning. Trots den svenska handelsflottans utveckling mot färre enheter har en viss ökning av in-

vesteringsbehovet skett. Den radioutrustning som installeras ombord blir nämligen alltmer komplicerad och därför dyrare. Detta beror huvudsakligen på internationellt skärpta tekniska krav, framtvingade av den allt hårdare konkurrensen om tillgängligt frekvensutrymme. En annan anledning till fördyring är rederiernas ökande behov av snabb och effektiv kommunikation med sina fartyg.

För att även på sikt begränsa verkningarna av kostnadsökningarna har televerket satsat på ett automatiserat telexsystem för fartyg, Maritex. Under innevarande budgetår kommer vidare ett par fartyg att försöksvis förses med utrustning för satellitkommunikation. Televerket får därigenom teknisk och driftmässig erfarenhet för ett kommande ställningstagande till Sveriges engagemang i ett internationellt maritimt system. Televerket deltar f. n. i arbetet att få fram internationella automatiska telekommunikationssystem för sjöfarten. Detta kan för långdistanskommunikationen resultera i en övergång till satellitsystem och för närdistans i en automatisering av VHF-nätet.

I konkurrensen med andra trafikvägar minskar Sveriges antal av fasta radioförbindelser efterhand. Moderniseringen av de delar som avser kommunikation för luftfarten på långa avstånd (flygtelefonitjänsten FTT) beräknas slutföras under budgetåret 1975/76. Televerket deltar även i utredningar och undersökningar för ett europeiskt satellitsystem.

Utbyggnaden av den manuella landmobila telefontjänsten, MTD, fortsätter i syfte att eliminera täckningsluckor i Götaland och Svealand och att utvidga täckningen i inre Norrland. Antalet abonnemang ökar snabbt och överstiger f. n. 5 000. Kapaciteten hos de fyra nuvarande betjäningscentralerna räcker bara ett par år till och två nya centraler kommer därför att inrättas under år 1977. Härigenom blir det möjligt att på ett för abonnenterna acceptabelt sätt driva MTD-tjänsten fram till den tidpunkt — omkring 1981 — då en automatisk, landsomfattande mobiltelefontjänst, MTC, planeras bli satt i drift i en första utbyggnadsetapp. Förberedelsearbetet för den nya tjänsten mobilsökning fortsätter. Ytterligare en ny landmobil radiotjänst är mobilradio med gemensam basstation, MRG. Det är främst på större orter, där trängseln på radiofrekvenserna är störst, som MRG kommer att byggas ut.

Av *tabell T 2* framgår utvecklingen av televerkets rörelse under budgetåren 1973/74 och 1974/75 mätt i antalet telefonapparater, telex- och modemanslutningar, samtalsmarkeringar, telegram och telexmarkeringar.

Tabell T 2. Televerkets rörelse

	1973/74	1974/75	Förändring i %
Telefonapparater (1 jan.)	4 984 370	5 178 082	+ 3,9
Telexanslutningar (1 jan.)	9 540	10 413	+ 9,2
Modemanslutningar för datakommunikation (1 jan.)	3 495	5 488	+57,0
Samtalsmarkeringar för telefon	17 001 462 000	18 174 709 000	+ 6,9
Telegram			
inländska	1 187 300	1 052 000	−11,4
till utlandet	717 900	627 600	−12,6
Telexmarkeringar	122 183 000	126 524 000	+ 3,6

Antalet anställda i televerket uppgick den 1 januari 1975 till 40 951, vilket innebar en minskning under år 1974 med 321 personer.

Medelsförbrukning under budgetåren 1974/75—1976/77

För budgetåret 1974/75 beräknades medelsförbrukningen i prop. 1974: 1 till 786 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 december 1974 har ramen höjts till 786,9 milj. kr. för att möjliggöra tidigareläggning av bl. a. byggstart för två arbetscentraler. Så gott som hela beloppet har tagits i anspråk (784,4 milj. kr.).

För budgetåret 1975/76 räknar televerket med en medelsförbrukning av 798,5, sedan den ram som angivits i prop. 1975: 1 enligt regeringens beslut den 23 oktober 1975 höjts med 1 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 räknar televerket med en medelsförbrukning av 843,5 milj. kr.

Televerket beräknar att helt finansiera investeringarna med avskrivningsmedel och därmed med rörelseinkomsterna. Den beräknade medelsförbrukningen är nominellt högre än för innevarande budgetår men avser ändå en något lägre anskaffningsvolym. Televerket har ålagt sig en hård restriktivitet vid bedömningen av erforderliga investeringar.

Investeringsprogram

Av *tabell T 3* framgår faktisk resp. beräknad medelsförbrukning budgetåren 1974/75—1976/77 med fördelning på objektsgrupper.

Telefonstationsbyggnader

Televerket äger praktiskt taget samtliga byggnader som inrymmer teleteknisk utrustning. Behovet av tillbyggnader och nybyggnader av verkets lokaler styrs av att nödvändiga stationsutökningar måste genomföras för att möta allmänhetens efterfrågan på teletjänster.

Tabell T 3. Medelsförbrukning budgetåren 1974/75—1976/77 (milj. kr.)

Objektsgrupp	Utgift	Beräknad utgift	
	1974/75	1975/76	1976/77
Fastigheter och byggnader			
Telefonstationsbyggnader m.m.	47,1	35,4	33,8
Byggnader för arbetscentraler	35,8	27,1	37,4
Förrådsanläggningar	6,6	15,5	32,0
Övriga byggnader	0,4	6,0	16,0
Inköp av fastigheter	2,6	7,5	4,3
Summa	**92,5**	**91,5**	**123,5**
Telefon- och fjärrskriftanläggningar m. m.			
Abonnentanläggningar	374,7	404,0	420,0
Förbindelseanläggningar	179,4	145,0	104,0
Kopplingstekniska anläggningar	128,8	149,0	177,0
Antennanläggningar	—	—	2,0
Allmänt datanät	—	—	4,0
Summa	**682,9**	**698,0**	**707,0**
Försvarsberedskap	6,0	6,0	10,0
Diverse och oförutsett	3,0	3,0	3,0
Summa	**784,4**	**798,5**	**843,5**

För telefonstationsbyggnader föreslår televerket 33,8 milj. kr., vilket belopp beräknas fördelat på objekt enligt *tabell T 4.*

Tabell T 4. Investeringsplan för telefonstationsbyggnader (milj. kr.)

Typ: N = Nybyggnad, T = Tillbyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad milj. kr		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
		74-07-01	75-07-01	Faktisk t.o.m. 1974/75	Beräknad för 1975/76	1976/77		
I. Byggnader påbörjade före 1976-07-01								
Eksjö	T		0,9		0,6	0,3	75-10	76-11
Gävle	T	2,8	3,5		2,0	1,5	75-02	76-11
Göteborg/Sävedalen	T	1,2	1,2	0,2	0,6	0,4	75-09	76-06
Jönköping/Hovslätt	N		0,6		0,4	0,2	75-09	76-07
Luleå/Bensbyn	N		0,7		0,2	0,5	76-05	76-09
Malmö/Sparven	T	6,8	7,5	4,5	2,0	1,0	73-08	75-12
Malmö/Oxie	T		0,9		0,8	0,1	75-09	76-06
Mölnlycke	T	0,7	0,7		0,5	0,2	75-08	76-06
Sundsvall	T	5,4	7,0	4,2	1,6	1,2	74-03	75-10
Söderhamn	T	1,0	1,2		1,1	0,1	75-05	76-03
Uppsala	T	11,0	11,5		1,3	5,0	76-04	78-06
Värnamo	T	1,0	1,0		0,5	0,5	75-09	76-08
Åhus	N		0,9		0,5	0,4	75-09	76-06

Typ: N = Nybyggnad, T = Tillbyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad milj. kr		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
				Faktisk t.o.m.	Beräknad för			
		74-07-01	75-07-01	1974/75	1975/76	1976/77		
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 0,5 mkr per objekt						2,2		
Summa I			**37,6**		**12,1**	**13,6**		
Kostnadsökning juli 75—juli 76						1,4		
Summa						**15,0**		
II. Byggnader avsedda att påbörjas under 1976/77								
Falun Utökning av stationens nummerkapacitet och närtrafikutrustning	T		1,7			1,5	76-09	77-10
Fyllinge	N		1,3			0,7	76-08	77-08
Linköping/Ekholmen Utökning av stationens nummerkapacitet över 10 000 nummer.	T		0,8			0,5	76-08	77-06
Linghem	N		0,6			0,3	76-09	77-09
Malmö/Sparven	T		0,6			0,3	76-09	77-05
Stockholm, S Vasa Ventilationsanläggning			0,7			0,7	76-08	77-03
Stockholm, Östermalm	T		4,0			1,4	76-09	78-01
Sävast Lokalstation för nytt bostadsområde	N		1,0			1,0	76-09	77-02
Västerås, Åshagen	N		1,3			0,9	76-10	77-10
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 0,5 mkr per objekt						9,8		
Summa II			**12,0**			**17,1**		
Kostnadsökning juli 75—juli 76						1,7		
Summa						**18,8**		
Summa I+II					**12,1**	**30,7**		
Kostnadsökning juli 75—juli 76						3,1		
Totalsumma						**33,8**		

Byggnader för arbetscentraler

Televerket har ett långsiktigt program, som syftar till att sammanföra televerkets ortsförråd med personalutrymmen och garage till arbetscentraler. Dessa spelar också en roll som centraler i resp. arbetsområde varigenom arbetsledningen underlättas och effektiviseras. För byggande av arbetscentraler begär televerket 37,4 milj. kr. Fördelningen på objekt framgår av *tabell T 5.*

Förrådsanläggningar

Beslut om uppförande av ett centralförråd har tidigare fattats. Efter utvärdering av prov med distribution från centralt förråd fattades i december 1974 beslut om att centralförrådet skulle lokaliseras till Nässjö. Beträffande försörjningen av Stockholmsområdet beslutades vid samma tillfälle att lokalförrådet för Stockholms telcområde förläggs till Bålsta

Tabell T 5. Investeringsplan för arbetscentraler (milj. kr.)

Typ: N = Nybyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad milj. kr		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
		74-07-01	75-07-01	Faktisk t.o.m. 1974/75	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77		
I. Byggnader påbörjade före 1976-07-01								
Brunflo	N		0,7		0,5	0,2	75-10	76-09
Flen	N	1,1	1,1		0,7	0,4	75-09	76-09
Gislaved	N	0,8	0,8		0,5	0,3	75-09	76-07
Järpen	N	0,7	0,9		0,5	0,4	75-09	76-09
Kramfors	N	1,1	1,3		0,7	0,6	75-09	76-09
Luleå	T	0,9	4,2		1,4	2,3	75-09	77-11
Skara	N	1,2	1,2		0,8	0,4	75-09	76-06
Strömstad	N	1,1	1,1		0,9	0,2	75-08	76-06
Svenljunga	N		1,2		0,7	0,5	76-02	76-06
Svenstavik	N	0,7	0,9		0,4	0,5	75-10	76-09
Sölvesborg	N	0,8	0,8		0,6	0,2	75-09	76-07
Ulricehamn	N	1,2	1,2		0,9	0,3	75-09	76-06
Uppsala II	N	3,0	3,0		1,8	1,2	75-09	76-09
Uppsala III	N	1,5	1,5		0,9	0,6	75-09	76-09
Vaggeryd	N	0,8	0,8		0,7	0,1	75-09	76-03
Västerås II	N	2,6	3,9		1,5	1,1	76-03	77-03
Årjäng	N	0,7	0,7		0,5	0,2	75-08	76-06
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 0,5 mkr per objekt			0,8			0,8		
Summa I			**26,1**		**14,0**	**10,3**		
Kostnadsökning juli 75—juli 76						1,0		
Summa						**11,3**		

N = Nybyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad milj. kr		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
		74-07-01	75-07-01	Faktisk t.o.m. 1974/75	Beräknad för 1975/76	1976/77		
II. Byggnader avsedda att påbörjas 1976/77								
Alvesta	N		1,0			0,8	76-08	77-05
Bengtsfors	N		0,9			0,9	76-10	77-05
Emmaboda	N		0,6			0,4	76-09	77-04
Eskilstuna	N		2,5			1,6	76-09	77-06
Föllinge	N		0,7			0,3	76-10	77-09
Hedemora	N		1,2			0,8	76-08	77-06
Huddinge I	N		2,0			1,4	76-09	77-06
Härryda	N		0,3			0,3	76-09	77-06
Jakobsberg	N		2,0			1,4	76-09	77-05
Karlskoga	N		1,2			0,8	77-01	77-09
Kil	N		0,7			0,5	76-10	77-06
Leksand	N		1,2			0,8	76-08	77-06
Kiruna	N		1,5			1,0	76-08	77-06
Malmö/Fosie	N		1,9			1,3	76-09	77-05
Nora	N		0,8			0,6	76-09	77-05
Norrtälje II	N		0,8			0,4	76-09	77-12
Nyköping	N		0,9			0,9	76-10	77-04
Nälden	N		0,7			0,3	76-10	77-09
Malmö/Limhamn	N		0,9			0,6	76-10	77-06
Mullsjö	N		0,6			0,4	76-08	77-06
Simrishamn	N		1,0			0,7	76-09	77-06
Smålandsstenar	N		0,9			0,5	76-09	77-05
Sävsjö	N		0,6			0,4	76-08	77-06
Tomelilla	N		1,2			0,7	76-09	77-06
Vänersborg	N		2,0			0,5	76-10	77-05
Åmotfors	N		0,6			0,5	76-10	77-06
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 0,5 mkr per objekt			4,9			4,9		
Summa II			**33,6**			**23,7**		
Kostnadsökning juli 75–juli 76						2,4		
Summa						**26,1**		
Summa I+II			**59,7**		**14,0**	**34,0**		
Kostnadsökning juli 75–juli 76						3,4		
Totalsumma						**37,4**		

och ett förråd för inomhus lagrad högfrekvent materiel förläggs till Linaberg (Bromma).

För lokalförrådet i Timrå pågår fortfarande utredning om utökning av materielsortimentet så att detta förråd kan fungera som filialförråd.

Förråden i Umeå, Norrköping och Mora planeras att nybyggas för att anpassas till en övergång till lokalförråd med reducerat sortiment. Entreprenadhandlingar för byggnader till de enskilda förråden beräknas vara klara vid utgången av budgetåret 1975/76. Mera detaljerade kostnadsberäkningar kan därför föreligga tidigast under budgetåret 1976/77, för vilket televerket begär 32 milj. kr. Fördelningen på objekt framgår av *tabell T 6.*

Tabell T 6. Investeringsplan för förrådsanläggningar (milj. kr.)

Typ: N = Nybyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Investeringskostnad milj. kr		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
		74-07-01	75-07-01	Faktisk t.o.m. 1974/75	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77		
I. Byggnader projekterade eller påbörjade före 1976-07-01								
Mora	N	3,2	3,5		1,4	1,8	75-10	77-10
Nässjö	N	22,9	25,4		8,6	12,0	76-01	77-05
Stockholm (Linaberg)	N	7,7	8,5		0,5	3,6	77-01	78-03
Uppåkra	N	7,2	8,0		0,7	3,6	76-11	77-11
Summa I			**45,4**		**11,2**	**21,0**		
II. Byggnader avsedda att projekteras eller påbörjas 1976/77								
Norrköping	N		12,0			6,3	76-10	78-02
Stenkullen	N		9,0			0,9	76-11	80-02
Stockholm (Bålsta)	N		7,9			0,5	77-09	78-06
Timrå	N		8,0			0,5	77-10	78-10
Summa II			**36,9**			**8,2**		
Summa I+II			**82,3**		**11,2**	**29,2**		
Kostnadsökning juli 75—juli 76						2,8		
Totalsumma						**32,0**		

Övriga byggnader

För innevarande budgetår har 6 milj. kr. anvisats för den nya teleskolan i Kalmar. För budgetåret 1976/77 föreslaget belopp, 16 milj. kr., är huvudsakligen avsett för den nya teleskolan (15 milj. kr.). Enligt den av televerket i samråd med byggnadsstyrelsen uppgjorda tidsplanen skall teleskolan i Kalmar vara färdig år 1978.

Inköp av fastigheter

För inköp av fastigheter har televerket använt 2,6 milj. kr. under budgetåret 1974/75 mot i prop. 1975: 1 angivna 6,3 milj. kr. En fullständig redogörelse för förvärven lämnas i televerkets anslagsframställning.

För budgetåret 1975/76 beräknas inköpen till 7,5 milj. kr. För budgetåret 1976/77 begär televerket för ändamålet 4,3 milj. kr.

Abonnentanläggningar

Under denna rubrik upptas dels inköp av de teleanläggningar som hyrs ut till abonnenter (telefonapparater, abonnentväxlar, fjärrskriftutrustning m. m.) samt kostnader för de arbeten som erfordras för installation av anläggningarna, dels — som största post — investeringar i lokalnät, dvs. förbindelseanläggningar mellan abonnent och station.

För abonnentanläggningar begär televerket för budgetåret 1976/77 420 milj. kr. enligt följande sammanställning.

	milj. kr.
Nya telefonapparater	33,4
Abonnentväxlar	91,0
Lokalnät	229,1
Fjärrskrift- och datautrustning	49,5
Flyttning av linjeanläggningar	6,0
Fartygsradio	6,6
Landmobil radio och MRT	4,4
	420,0

Förbindelseanläggningar

Under denna rubrik redovisas behovet av medel för de förbindelseanläggningar som ingår i mellanortsnätet, dvs. anläggningar mellan olika telefonstationer, samt Sveriges del i de internationella förbindelseanläggningar som erfordras för trafik med utlandet.

Hittills har den inrikes telefontrafikens ökning i huvudsak varit bestämmande för utbyggnadstakten. Den framtida utbyggnadstakten kommer därutöver att bli beroende av den förväntade expansionen av datatrafik och på längre sikt även faksimil- och bildtelefontrafik. För att de förväntade förbindelsebehoven skall kunna tillgodoses på ett tekniskt-ekonomiskt optimalt sätt förutsätts att en planmässig successiv utbyggnad sker enligt den långsiktiga plan som upprättats för utbyggnad av det befintliga fjärrnätet. Planen har reviderats och anpassats till den lägre trafikökning som noterats. Detta har medfört att bl. a. 60 MHz-anläggningen Malmö-Gudhem kunnat senareläggas, vilket i hög grad påverkat medelsbehovet för budgetåret 1976/77. För detta budgetår har televerket beräknat det för förbindelseanläggningar erforderliga beloppet till 104 milj. kr., vilket belopp är avsett att fördelas enligt *tabell T 7*.

Tabell T 7. Investeringsplan för förbindelseanläggningar (milj. kr.)

Anläggningar	Beräknad total kostnad		Återstående kostnad	Därav under 1976/77
	74-07-01	75-07-01	76-07-01	
I. *Fjärrförbindelseanläggningar påbörjade före 1976-07-01*				
Koaxialanläggningar				
Sundsvall—Skellefteå—Luleå	40,6	40,2	12,0	7,3
Summa I	**40,6**	**40,2**	**12,0**	**7,3**
Kostnadsökning juli 75—juli 76				0,7
Summa				**8,0**
II. *Fjärrförbindelseanläggningar avsedda att påbörjas 1976/77*				
Koaxialanläggningar				
Utbyte av rörbestyckad koaxialledningsutrustning		11,0	11,0	4,4
Sjökabelanläggningar				
Västervik—Visby		1,7	1,7	0,9
Internationella förbindelser				
Sjökabeln Sverige—Västtyskland III		11,1	11,1	0,4
Sjökabeln UK—Belgien 4		0,4	0,4	0,4
Summa II		**24,2**	**24,2**	**6,1**
Kostnadsökning juli 75—juli 76				0,6
Summa				**6,7**
III. *Övriga förbindelseanläggningar*				
Anläggningar för kortväga mellanortsförbindelser		60,0	53,5	49,9
Utökning av telefon- och telegrafutrustningar på överdragsstationer		47,2	29,5	26,0
Kustradiostationer		5,2	5,2	5,2
Summa III		**112,4**	**88,2**	**81,1**
Kostnadsökning juli 75—juli 76				8,2
Summa				**89,3**
Summa I+II+III		**176,8**	**124,4**	**94,5**
Kostnadsökning juli 75—juli 76				9,5
Totalsumma				**104,0**

Kopplingstekniska anläggningar

Investeringsbehovet för kopplingstekniska utrustningar bestäms i huvudsak av trafik- och abonnentökningen. Då många stationsutrustningar är av äldre utförande, får man även räkna med att behovet av förnyelse och modernisering successivt kommer att öka. Efterfrågan på nya teletjänster samt övergång till knappvalsapparater kommer också att påskynda moderniseringen av stationerna.

För kopplingstekniska anläggningar beräknar televerket behovet för budgetåret 1976/77 till 177 milj. kr., varav 161 milj. kr. för utökning av telefonstationer och 16 milj. kr. för telegraf- och telexutrustning.

Antennanläggningar

Televerket har under budgetåren 1967/68—1972/73 erhållit investeringsanslag för anskaffning av tre nya kortvågssändare om vardera 500 kW jämte sändarantenner i Hörby och Karlsborg för Sveriges Radios utlandsprogram. För att de nya kortvågssändarnas fulla kapacitet skall kunna utnyttjas behöver antennerna kompletteras. Vidare erfordras en reservsändare samt viss reservmateriel för att sändningarna skall kunna upprätthållas utan avbrott vid fel eller underhållsarbete. Televerket har beräknat medelsbehovet härför för 1976/77 till 2 milj. kr.

Allmänt datanät

För förbindelse- och kopplingsteknisk utrustning för ett separat allmänt datanät har det erforderliga beloppet för 1976/77 beräknats till 4 milj. kr.

Försvarsberedskap

Televerket har beräknat behovet under denna rubrik för budgetåret 1976/77 till 10 milj. kr. Investeringarna för försvarsberedskap bör liksom tidigare år omedelbart avskrivas genom anslag på driftbudgeten.

Den närmare motiveringen till de föreslagna investeringarna har televerket lämnat i hemlig skrivelse den 29 augusti 1975. Med hänsyn till skrivelsens art torde någon närmare redogörelse för innehållet inte böra lämnas till statsrådsprotokollet. Skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställs till vederbörande utskotts förfogande.

Diverse och oförutsett

Liksom tidigare år har televerket föreslagit en post för diverse och oförutsett. Denna post har upptagits till 3 milj. kr. eller samma belopp som verket enligt bemyndigande av regeringen under budgetåret 1975/76 får ta i anspråk för sådana arbeten och anskaffningar som inte ingår i det av föredraganden förordade investeringsprogrammet.

Televerket har i sin anslagsframställning lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av denna anslagspost under budgetåret 1974/75.

Remissyttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande över bl.a. televerkets anslagsframställning som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 66).

Datainspektionen har avgett yttrande över televerkets anslagsframställning för budgetåret 1976/77 i vad avser frågan om ett separat allmänt datanät.

Datainspektionen framhåller bl. a. att tekniska möjligheter synes finnas att kontrollera att endast behörig trafik utväxlas med utlandet över det planerade allmänna datanätet. Det föreligger sålunda från datainspektionens sida inget hinder mot att televerket bemyndigas inrätta detta nät. Anslutningen av nätet till utlandet får underkastas nämnda tekniska kontroll.

Föredraganden

I prop. 1974: 1 (bil. 8, s. 207) beräknades investeringsramen för teleanläggningar m. m. för budgetåret 1974/75 till 786 milj. kr. Medelsförbrukningen kom att bli 784,4 milj. kr., sedan investeringsprogrammet för detta budgetår i stort fullföljts.

Investeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknades i prop. 1975: 1 (bil. 8, s. 241) till 797,5 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 oktober 1975 har televerket medgivits rätt att utnyttja anslaget intill 798,5 milj. kr. för vissa tidigareläggningar i sysselsättningsfrämjande syfte avseende två stationshus och en arbetscentral. Hela beloppet beräknas bli taget i anspråk.

För budgetåret 1976/77 har televerket föreslagit en medelsförbrukning av 843,5 milj. kr. Som framgår av den förut redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en investeringsram av 825 milj. kr. I följande sammanställning redovisas hur inom ramen för detta belopp televerkets investeringar ungefärligt kan beräknas komma att fördela sig på olika objektsgrupper. Av sammanställningen framgår även utfallet för budgetåret 1974/75 och den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76, vilken alltså med 1 milj. kr. överstiger den i prop. 1975: 1 angivna.

Objektsgrupp	1974/75	1975/76	1976/77	
	Utfall	Beräknad utgift	Verket	Föredraganden
		milj. kr.		
Fastigheter och byggnader	92,5	91,5	123,5	120,0
Telefon- och fjärrskriftanläggningar m. m.	682,9	698,0	707,0	696,0
Försvarsberedskap	6,0	6,0	10,0	6,0
Diverse och oförutsett	3,0	3,0	3,0	3,0
	784,4	**798,5**	**843,5**	**825,0**

Genom de investeringsmedel som ställts till televerkets förfogande under senare år, bl. a. i samband med tidigareläggningar av byggnads- och anläggningsarbeten, har ett stort antal byggnader kunnat igångsättas. Under budgetåret 1976/77 beräknas ett stort antal nya byggnadsobjekt kunna sättas igång. Ny- eller tillbyggnad av telefonstationsbyggnader avses sålunda bli påbörjade i Falun, Fyllinge, Linköping, Linghem, Stockholm, Sävast och Västerås varjämte ett antal mindre objekt kan påbörjas. För investeringar i telefonstationsbyggnader har upptagits totalt ca 33 milj. kr. och för arbetscentraler totalt ca 35 milj. kr. Igångsättning av arbetscentraler planeras i Alvesta, Bengtsfors, Emmaboda, Eskilstuna, Föllinge, Hedemora, Huddinge, Härryda, Jakobsberg, Karlskoga, Kil, Leksand, Kiruna, Malmö, Nora, Norrtälje, Nyköping, Nälden, Mullsjö, Simrishamn, Smålandsstenar, Sävsjö, Tomelilla, Vänersborg samt Åmotfors.

En strukturomvandling av förrådsverksamheten inom televerket — från ett multiförrådssystem med 21 likvärdiga förråd över hela landet till ett centralförråd kombinerat med 21 lokalförråd med anpassat sortiment — beräknas ge verket betydande vinster genom reducerade lagervärden. En huvudplan för denna omläggning har upprättats som förutsätter att byggandet av det beslutade centralförrådet i Nässjö igångsättes snarast möjligt. Innan huvudplanen helt kan realiseras, förutsättes vidare att vissa lokalförråd nybygges beroende på att televerket på de aktuella platserna i nuläget förhyr mindre lämpliga lokaler eller att berörda kommuner har önskemål om att förråden på vissa orter flyttas från nuvarande tomter. Berörda platser är Nässjö, Uppåkra (Malmö), Stenkullen (Göteborg), Norrköping, Bålsta och Linaberg (Stockholm), Mora, Timrå (Sundsvall) och Umeå. När det gäller investeringar i förrådsanläggningar för budgetåret 1976/77 planeras således start av byggnader i Norrköping, Stenkullen, Bålsta och Timrå.

För investeringar i förråd har upptagits ett belopp av totalt ca 32 milj. kr.

Den i sammanställningen angivna posten Telefon- och fjärrskriftanläggningar m. m. har beräknats med hänsyn till etableringen av ett allmänt datanät samt till anskaffningen av vissa antennanläggningar för radiosändningar till utlandet.

Den mest expansiva rörelsegrenen inom televerket är sedan flera år datakommunikation över telefonnätet. Detta nät, som byggts upp för ett helt annat ändamål, innebär härvid vissa begränsningar och andra nackdelar vilket föranlett verket att bygga upp och pröva ett separat nät för enbart datakommunikation. Erfarenheterna av detta provnät är goda och visar att angivna nackdelar kan elimineras genom ett separat datanät. Ett sådant erbjuder också fördelar för såväl dataanvändare som televerket och ger dessutom möjligheter till ökad säkerhet vad gäller obehörig dataåtkomst. Televerket avser därför att under de när-

maste åren etablera ett allmänt separat datanät, vilket beräknas kunna tas i bruk på kommersiell basis fr. o. m. år 1978.

För budgetåret 1976/77 har jag beräknat 4 milj. kr. för ändamålet. Hela nätet kostar i utbyggt skick ca 70 milj. kr. och avses helt bli utnyttjat på kommersiell basis. Planeringsarbetet utförs på ett sådant sätt att datanätet på sikt skall kunna anslutas till motsvarande internationella nät. Det kommer därför att utformas enligt internationell standard. Jag förutsätter dock i enlighet med riksdagens uttalande (i anledning av motion 1975: 584 ang. anslutning av televerkets planerade datanät till utländska datanät), TU 1975/76: 1, och med hänvisning till datainspektionens yttrande över verkets anslagsframställning att någon anslutning till utländska datanät inte sker förrän televerket, datainspektionen samt övriga intressenter i samarbete utarbetat ett system för att motverka de eventuella risker från integritets- och säkerhetssynpunkter som kan uppkomma vid användning av det nya nätet. I avvaktan på att dessa frågor får sin lösning ser jag dock inga hinder för att på det nationella planet utnyttja alla de möjligheter som ett allmänt datanät erbjuder.

I fråga om antennanläggningar för radiosändningar till utlandet har jag beräknat 1 milj. kr. för påbörjandet av en antennanläggning.

Beloppet för försvarsberedskap avser investeringar i försvarsberedskapsanläggningar vid televerket, vilka i enlighet med vad som skett tidigare år bör avskrivas omedelbart. Chefen för finansdepartementet förordar därför denna dag ett avskrivningsanslag på driftbudgeten av 6 milj. kr. för ändamålet.

För diverse mindre samt oförutsedda investeringsändamål beräknar jag 3 milj. kr. för nästa budgetår.

Anslaget till teleanläggningar m. m. bör som hittills beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänsyn till vad jag således anfört förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1976/77	825,0
10 % marginal	82,5
Avgår beräknad ingående behållning 1976-07-01	80,4
Erforderligt anslag budgetåret 1976/77	**827,1**

Den av mig förordade investeringsramen avses möjliggöra för televerket att möta den väntade efterfrågeutvecklingen och dessutom skapa förutsättningar för en ytterligare förbättring av televerkets service gentemot allmänheten.

Genom en intensiv rationaliseringsverksamhet bedriven av televerkets

ledning under aktiv medverkan av personalen och utan att någon generell höjning av verkets taxor behövt tillgripas kunde verket för budgetåret 1974/75 redovisa ett överskott av ca 180 milj. kr. efter att bl. a. ha gjort särskilda av- och nedskrivningar i konsolideringssyfte. Överskottet för budgetåret 1973/74 var ca 158 milj. kr.

Televerket har den 1 april 1975 genomfört den omorganisation varom statsmakterna beslutat (prop. 1973: 171, TU 1973: 26, rskr 1973: 335 samt Kungl. Maj:ts beslut den 11 oktober 1974). Målet för omorganisationsarbetet har varit att åstadkomma en effektivisering av televerkets verksamhet genom en långtgående decentralisering och delegering av arbetsuppgifter och ansvar till det lokala planet i kombination med ett effektivt styrsystem. Att till fullo uppfylla detta mål förutsätter fortsatt arbete med vidareutveckling av organisationen.

I den nya organisationen har på central nivå inrättats bl. a. funktionella staber för administration, ekonomi samt teknisk utveckling m. m., en rationaliseringsavdelning samt resultatenheter dels för de två rörelsegrenarna telefon och datakommunikation, dels för planeringen av telenätet.

De nuvarande teleområdena har bibehållits med i huvudsak oförändrad verksamhet. Teleområdena är i den nya organisationen resultatenheter direkt underställda generaldirektören. Till dessa enheter har påbörjats en delegering och decentralisering av beslutsbefogenheter och arbetsuppgifter. En översyn av verksamheten inom teleområdena igångsattes i mitten av 1974 och den slutliga utformningen av organisationen vid teleområdena kommer att ske i olika etapper under senare delen av 1970-talet.

Regionalt har inrättats fyra regionkontor. I huvudsak är regionkontorens uppgifter att dels utöva en ledningsfunktion i frågor där verkschefen finner det lämpligt att delegera ansvar och befogenheter till regional nivå, dels fungera som konsult/serviceorgan i sådana frågor, där det inte finns resurser på lokal nivå.

Vidare har såsom landsomfattande resultatenheter — direkt underställda generaldirektören — inrättats en byggnadsdivision, en materieldivision, en radiodivision och en industridivision (Teli).

Televerkets budget- och redovisningssystem utgör basen i det ekonomiska styrsystemet för resultatenhetsorganisationen. Systemet är baserat på enskilda chefsavsnitt, vilket innebär att samtliga nivåer genom budgeterings- och uppföljningsarbete deltager i verkets ekonomiska planering och kontroll och därmed även är delaktiga i ansvaret för att verksamheten bedrivs i överensstämmelse med verkets övergripande målsättningar.

Den 18 september 1975 har regeringen utfärdat förordning om försöksverksamhet med förvaltningsdemokrati i televerket, varigenom beslutsföra företagsnämnder och nämndutskott med representanter för

personalen inrättats på samtliga nivåer inom verket. Försöksverksamheten är treårig.

Den av mig förordade investeringsramen för budgetåret 1976/77 innebär att verkets investeringskostnader täcks av avskrivningsmedel och därför inte kommer att kräva något kapitaltillskott från statsverket i form av investeringsbemyndigande.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teleanläggningar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 827 100 000 kr.

C. STATENS JÄRNVÄGAR

Av balansräkningen per den 30 juni 1975 för statens järnvägar framgår att bruttovärdet av tillgångarna uppgår till sammanlagt 11 122 milj. kr. Efter avdrag av ackumulerade avskrivningar på anläggningarnas anskaffningsvärde uppgår tillgångarna till 5 357 milj. kr. Av detta nettovärde utgörs 4 441 milj. kr. av anläggningstillgångar. Inom affärsbanenätet fördelas anläggningstillgångarna med 1 736 milj. kr. på fast egendom, 1 737 milj. kr. på rullande materiel, 104 milj. kr. på tågfärjor och bussar och 87 milj. kr. på inventarier samt inom det ersättningsberättigade bannätet med 139 milj. kr. på fast egendom och 11 milj. kr. på inventarier. Värdet av anläggningar under arbete uppgår till 561 milj. kr. Återstoden avser poster av finansiell natur. Utöver ovannämnda avskrivningar redovisas ackumulerade kollektiva avskrivningar på skillnaden mellan återanskaffningsvärde och anskaffningsvärde om sammanlagt 2 252 milj. kr.

Det i SJ investerade statskapitalet uppgick den 30 juni 1975 till 1 926 milj. kr. Under budgetåret 1974/75 har kapitalbehållningen på SJ:s fond ökat med 52 milj. kr. Driftöverskottet för budgetåret 1974/75 utgjorde 134 milj. kr., vilket i det närmaste innebär full förräntning — enligt statens normalränta — av statskapitalet.

Statens järnvägar

I skrivelse den 22 augusti 1975 och i anslutning därtill lämnad komplettering har statens järnvägar hemställt om investeringsanslag för budgetåret 1976/77.

Järnvägar m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1974/75	8 814 000	452 800 000	422 290 000
1975/76	39 324 000	488 700 000	[1]485 900 000
1976/77 statens järnvägar	42 124 000	908 976 000	870 000 000
föredraganden	42 124 000	524 700 000	515 300 000

[1] Preliminärt belopp inkl. tidigarelagda investeringar om 5,9 milj. kr.

Utvecklingen av statens järnvägars rörelse m. m.

Trafikutveckling

Utvecklingen av SJ:s godstrafik har under en lång följd av år kännetecknats av en trendmässig ökning. Under de senaste 20 åren har

godstransportarbetet mer än fördubblats. Ökningen har tilltagit under senare år och uppgick mellan åren 1960 och 1974 till i genomsnitt ca 4,5 % per år. Godstrafiken har ökat mera mätt i tonkm än i ton, vilket innebär att medeltransportlängden har tilltagit. Detta beror bl. a. på en växande andel gods till och från kontinenten, vilket transporteras i genomsnitt längre sträckor inom landet än gods i inländsk trafik. Utlandsgodsets andel av godstransportarbetet uppgick år 1974 till 41 %.

Den goda konjunktur som rådde under större delen av år 1974 medförde en uppgång i SJ:s godstrafik med 7 % i ton och 8 % i tonkm. Nästan hela ökningen föll på de tre första kvartalen. Mot slutet av året upphörde ökningen som följd av den vikande transportkonjunkturen.

Godstrafiken omfattade 69,1 milj. ton år 1974. Transportarbetet uppgick samma år till 18,5 miljarder tonkm. Härav utgjordes 18 miljarder tonkm av vagnslastgods och resten av styckegods.

Vagnslastgodstrafikens utveckling under år 1974 avspeglade det allmänna konjunkturmönstret. Den positiva utvecklingen bars främst upp av transporter av malmer, järn och stål samt verkstadsprodukter. Inom skogssektorn var utvecklingen splittrad med ökningar för massa och papper samt vissa träråvaror, medan transporterna av sågade trävaror gick tillbaka, inte minst i den internationella trafiken. Oljetransporterna minskade också.

Vagnslasttrafiken med utlandet (exkl. malm) ökade mer under år 1974 än den inländska trafiken. Skillnaderna i ökningstal blev dock mindre mot slutet av året.

Efter årsskiftet 1974—1975 har vagnslasttrafikens omfattning minskat som följd av konjunkturavmattningen främst inom skogssektorn. Den kraftigt minskade efterfrågan från utlandet på svenska skogsprodukter samt en uppgång av massavedstransporter från Tyskland på grund av stormfällning har medfört att den ankommande trafiken från utlandet har ökat sin andel av utlandstrafiken. I mars 1975 svarade den ankommande trafiken över färjelederna för ungefär 60 % av den överförda godsmängden.

Styckegodstrafiken utvecklades positivt under inflytande av den i stort sett goda transportkonjunkturen år 1974. Liksom tidigare år bars ökningen upp av fraktstyckegods och expressgods. Konjunkturavmattningen har medfört en omsvängning av trafikutvecklingen under år 1975. Nedgången av paket- och ilstyckegods har fortsatt.

Det utländska styckegodset har under senare år minskat till ca 60 000 ton och svarar därmed för en sjunkande andel av den totala kvantiteten styckegods — vid 1974 års slut drygt 5 %.

Den tidigare nämnda ökade andelen ankommande vagnslasttrafik från utlandet har medfört att tillgången på såväl svenska som utländska vagnar har ökat tillfälligt. Samtidigt har konjunkturavmattningen mins-

kat efterfrågan på vagnar. Sådana tillfälliga variationer i vagntillgång och vagnefterfrågan kan dock inte läggas till grund för investeringsplaneringen, som måste baseras på trafikefterfrågans förväntade trendmässiga utveckling och den eftersträvade inriktningen av företagets marknadsföring.

Med utgångspunkt i tillgängliga prognoser om produktionsutvecklingen inom landet, utrikeshandelns utveckling m. m. har SJ beräknat att företagets totala godstransportarbete bör kunna öka trendmässigt med ca 4,5 % per år. Liksom tidigare kommer en stor del av ökningen att avse utlandsgods. Beräkningarna har baserats på antagandet om en i stort sett oförändrad trafikpolitik i fråga om järnvägstrafiken och SJ:s möjligheter på transportmarknaden.

Den positiva utvecklingen av SJ:s persontrafik på järnväg sedan sommaren 1973 fortsatte och förstärktes under år 1974. Antalet resor ökade under år 1974 med 8,5 miljoner till 66,6 miljoner resor. Persontransportarbetet steg med drygt 800 miljoner personkm till 5,3 miljarder, en ökning med nära 20 % från föregående år. Uppgången är avsevärt större än de normala konjunkturella variationerna. Man måste gå tillbaka ända till år 1957 för att finna ett högre tal för persontransportarbetet. Utvecklingen får ses mot bakgrund av bl. a. den starka konsumtionskonjunkturen, de höjda energipriserna samt SJ:s marknadsföringsåtgärder, bl. a. i form av ökat antal fjärrtåg och ett nytt rabattkort i 2 klass från april 1974.

Antalet resor ökade mest på avstånd över 100 km. SJ:s åtgärder för att förbättra tågförbindelserna i bl. a. intercitytrafik (t. ex. Stockholm—Östergötland, Stockholm—Dalarna, Stockholm—Gävle) har bidragit till denna utveckling. Även för de långväga tågen till och från Norrland ökade antalet resenärer starkt, vilket bl. a. torde sammanhänga med avtalet med försvarets civilförvaltning om förbättrade reseförmåner för de värnpliktiga.

Under år 1975 har ökningen i transportarbetet dämpats. De långväga resorna har fortsatt att öka medan de kortväga har minskat. Den fortsatta utvecklingen av persontrafiken är för närvarande svår att bedöma.

SJ:s busstrafik hade år 1974 ungefär samma omfattning som året före. Den trafikerade väglängden uppgick till i medeltal 22 800 km och på denna väglängd utförde 1 260 bussar totalt 76,3 milj. busskm eller i genomsnitt ca 210 000 busskm per dag.

Den lokala och regionala linjetrafiken på landsbygden har, enligt SJ:s bedömning, i allt högre grad blivit beroende av kommunala och statliga bidrag till trafik med bristande lönsamhet. Behovet av driftbidrag har dock hållits nere i möjligaste mån genom en nära samordning av linjetrafikuppgifter och förekommande avtalstransporter — i huvudsak skolskjutsar.

Fjärrtrafiken med snabbussar och veckoslutsbussar svarar för en väx-

ande andel av trafiken. Detta gäller framför allt trafikarbetet mätt i personkm. Mätt i antalet resor är denna trafik ännu ganska blygsam.

Färjetrafiken har haft en stark ökning av godsmängden under senare år, medan antalet resande utvecklats mera oregelbundet.

Godstrafikens tillväxt sammanhänger med den ökande utrikeshandeln och har förstärkts av en övergång från sjötransport till landtransport via färjor. Under år 1974 svarade den ankommande godstrafiken från utlandet för hela trafikökningen för järnvägsgods medan mängden exportgods var i stort sett oförändrad. Nästan hela volymtillväxten föll på Sassnitz-leden, vars överföringskapacitet för såväl godsvagnar som lastbilar kraftigt byggdes ut under år 1973. Det färjetransporterade lastbilsgodset utvecklades mycket expansivt under år 1974 på både Trelleborg—Sassnitz-leden och Helsingborg—Helsingör-leden. Även på den sistnämnda leden har överföringskapaciteten förstärkts, vilket i förening med ökade säljinsatser resulterat i större marknadsandel.

Persontrafiken på färjorna har blivit allt mindre anknuten till järnvägsresor. Statsbanefärjorna har fått växande konkurrens från bilfärjeleder och andra båtleder. Trafiken domineras av kortväga inköpsresor över Öresund och har påverkats av bl. a. de danska livsmedelsprisernas anpassning till EG-marknaden.

Personal- och produktivitetsutveckling

Personalantalet har under de senaste fem åren minskat med i medeltal 1 300 personer eller 2,9 % per år. Häri ingår den personal som övergick till AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) vid försäljningen av Roslagsbanan den 1 maj 1972.

År	Antal anställda i medeltal	Minskning från föregående år	
		Antal	%
1970	46 598	1 325	2,8
1971	45 326	1 272	2,7
1972	43 746	[1] 1 580	3,5
1973	42 288	[1] 1 458	3,3
1974	41 419	869	2,1

[1] Exkluderas personal som övergick till SL år 1972 blir den genomsnittliga minskningen 1 418 anställda (3,1 %) år 1972 och 1 377 anställda (3,1 %) år 1973. Minskningen under de fem åren blir då i genomsnitt 1 252 anställda (2,7 %) per år.

Under verksamhetsåret 1974/75 uppgick den anställda personalen till ca 41 000 personer, en minskning med ca 800 personer i förhållande till föregående verksamhetsår. Vissa nyanställningar har blivit nödvändiga på grund av de ökade årliga pensionsavgångar som kan förutses under senare delen av 1970-talet samt den arbetstidsförkortning för vissa personalkategorier som genomfördes den 1 december 1975.

Under verksamhetsåren 1976/77—1980/81 uppskattas den årliga personalminskningen komma att öka från ca 850 till ca 1 200 personer. Prognosen förutsätter bl. a. att rationaliseringsverksamheten kan bedrivas i planerad omfattning. SJ:s investeringsplaner innebär ökade insatser för automatisering, mekanisering och annan personalbesparande upprustning för att det skall bli möjligt att tillvarata de möjligheter till produktivitetsförbättringar och därmed ökad konkurrenskraft som de årliga pensionsavgångarna under de närmaste åren erbjuder.

Prestationerna uttryckta i trafikenheter (personkm + tonkm) per anställd steg med i medeltal 6,7 % per år under perioden 1970—1974. Mellan dessa år, som hade ganska likartade lägen i konjunkturförloppet, förbättrades också övriga prestationstal med anknytning till försäljningen. Från år 1973 till år 1974 visade samtliga prestationstal i järnvägstrafik en förbättring som överträffade genomsnittet för åren 1970—1974. Utnyttjandet av såväl gods- som personvagnarna ökade. Även bussarnas genomsnittliga körsträcka fortsatte att öka.

Resultatutveckling

Intäkterna under budgetåret 1974/75 uppgick till 3 674 milj. kr., en ökning med 401 milj. kr. eller 12 % mot föregående budgetår. Utöver taxeförändringar i januari och november 1974 har persontrafikens expansion medverkat till en höjning av intäktsnivån.

Kostnaderna, inkl. planenliga avskrivningar, uppgick budgetåret 1974/75 till 3 540 milj. kr. och ökade därmed med 432 milj. kr. eller 14 % från föregående budgetår. Av ökningen var ungefär 60 % personalkostnader inkl. arbetsgivaravgifter. Stegringen av dessa kostnader dämpades genom att personalantalet för drift och underhåll minskade med i genomsnitt 690 personer (1,7 %). Vid oförändrat personalantal skulle SJ:s personalkostnader för drift och underhåll ha stigit med ca 310 milj. kr. Genom personalminskningen begränsades ökningen till ca 260 milj. kr. Sakkostnaderna ökade något mindre än under budgetåret 1973/74 beroende på en lugnare prisutveckling för drivmedel och andra råvaror.

Resultatet för budgetåret 1974/75 blev ett överskott om 134 milj. kr. efter planenliga avskrivningar, vilket i det närmaste motsvarar full förräntning av det i SJ investerade statskapitalet.

Vid en bedömning av resultatet för budgetåret 1974/75 bör enligt SJ:s mening beaktas att SJ endast delvis kompenserats för de underskott som orsakas av att regeringen ålagt SJ vissa verksamheter med bristande företagsekonomisk lönsamhet. SJ hävdar också att verket inte heller har kompenserats för andra ekonomiska belastningar som saknar motsvarighet hos konkurrerande transportföretag. Med full kompensation och samma taxenivå skulle ha blivit nära tre gånger så stort som den beräknade räntan på statskapitalet.

System- och produktutveckling

Kostnads- och konkurrensutvecklingen kräver att SJ med all kraft fortsätter att rationalisera samt att anpassa och bygga upp resurserna med hänsyn till efterfrågan. I denna effektiviseringsverksamhet ingår en rad projekt, som förutsätter att tillräckliga investeringsmedel ställs till förfogande. Verksamheten inriktas bl. a. på att stimulera system- och produktutveckling och skapa en ändamålsenlig grund för marknadsföringen.

Med hänsyn till de ofta långa livslängderna för fasta anläggningar, rullande materiel och annan utrustning, internationella åtaganden m. m. måste planeringen utgå från långsiktiga bedömningar. I den rullande planeringen ingår sålunda många projekt som skall tillgodose behov relativt långt in i framtiden.

För godstrafiken gäller att utvecklingen i näringsliv och samhälle påverkar efterfrågan på godstransporter samt kraven i fråga om kvalitet, utformning m. m. Som exempel kan nämnas följande.

— Ökad förädling av produkterna medför bl. a. att produkternas värde ökar, vilket skapar incitament till en minskning av lagren. Detta leder till mindre sändningsstorlekar och större krav på snabba och punktliga transporter och låg skadefrekvens. Sådana sändningar transporteras f. n. huvudsakligen på lastbil. För att SJ-koncernen skall kunna hävda sig på denna expanderande transportsektor måste bl. a. ökade materiella resurser sättas in för att effektivt kunna klara sändningsstorlekar på 2—15 ton till konkurrenskraftiga priser.
— Företagens intresse för att genom rationell materialhantering kunna sänka kostnaderna och även påverka intäkterna ökar kraven på transportföretagens tjänster. För att kunna möta dessa krav måste SJ kunna erbjuda rationell materiel, t. ex. godsvagnar som är lätta att lasta, lossa och täcka. Vidare siktar SJ på att i allt större utsträckning intressera företagen för att integrera transporterna med den övriga verksamheten.
— Ökande utrikeshandel ställer ökade krav på SJ och samarbetande järnvägsförvaltningar i fråga om transporternas snabbhet och punktlighet samt kapaciteten på färjelederna. SJ-vagnar som går med transporter till kontinenten väntas komma att kunna utnyttjas betydligt effektivare på hemvägen genom de försäljningsinsatser som SJ och med SJ samarbetande speditörer gör för transporter från kontinenten till Sverige. Importgodset utgörs i stor omfattning av högförädlade produkter som kräver modern vagnmateriel.

Utvecklingsarbetet inriktas nu främst på att skapa gynnsamma förutsättningar för kombinerad trafik järnväg—landsväg och järnväg—sjö samt att öka järnvägstransporternas kvalitet i fråga om snabbhet, regularitet och godsbehandling. Det fortsatta arbetet innebär i första hand en utbyggnad av redan påbörjade projekt. I det följande redogörs i korthet för detta.

För den stora efterfrågan på dörr-till-dörr-transporter arbetar SJ med två alternativa huvudlösningar, nämligen dels industrispårsanslutning, dels kombinerad tåg-biltransport. Huvuddelen av vagnslasterna lastas och lossas i dag vid industrispår. Sådana finns i anslutning till flertalet företag som använder järnvägen som huvudtransportmedel. Till och från företag med mindre trafikflöden är bilen ofta det lämpligaste terminaltransportmedlet. Genom kombinerad trafik söker SJ ta till vara dels bilens större flexibilitet i terminalledet, dels tågets större kapacitet och låga undervägskostnader i relationer med stora godsströmmar.

Arbetet med omlastning mellan tåg och bil underlättas i hög grad genom enhetslasttekniken. Genom denna teknik kan SJ i större utsträckning än tidigare svara för den totala transporten av vagnslastgods från avsändare till mottagare. I transportformen ingår hämtning och hemkörning på överenskomna tider, hantering och transport mellan terminalerna samt mellanlagring. Tekniken öppnar nya möjligheter för företagen till sänkta fraktkostnader, förenklad lagerhållning och hantering, bättre integration av transport och produktion m. m.

I SJ:s satsning på enhetslasttekniken ingår ett nät av enhetslastterminaler. Antalet uppgår för närvarande till 33. Av dessa är 15 utrustade med portalkranar med en lyftförmåga av 30 ton. På övriga 18 terminaler finns tillgång till sidlastare eller gaffeltruckar med något lägre lyftförmåga. Också forslingsekipage — dragbilar, släp- och påhängsvagnar — ingår i terminalernas resurser. I samarbete med övriga järnvägsföretag i Europa har SJ nu tillgång till mer än 350 järnvägsanknutna enhetslastterminaler.

Under år 1974 har ca 200 000 flak och container transporterats på SJ, huvudsakligen i samband med sjötransport. För inrikestransporterna har SJ för närvarande ca 400 20 fots container. En anskaffning av 300 7,15 m container har nyligen beslutats.

Systemtransporter har etablerats för en rad varor, t. ex. för malm, kraftliner, koks, olja och verkstadsprodukter. Den minskade flottningen i norra och mellersta Sverige har vidare gett järnvägen nya transportuppdrag med kontinuerlig heltågskörning mellan de mera avlägsna avverkningsområdena och industrierna. Även andra branscher väntas i framtiden i ökad utsträckning komma att använda liknande transportlösningar. Också delar av godståg kan avdelas för systemtransporter för vilka tiden och regulariteten är avgörande för att produktionsplaneringen skall fungera. Även enstaka godsvagnar kan ingå i produktionskedjan, t. ex. genom att kunden disponerar vagnar som pendlar i vissa tåg mellan olika produktionsorter.

Under den senaste tioårsperioden har SJ i stor utsträckning övergått från tåg som kör med en hastighet av 70 km/h till godsexpresståg som kör med en hastighet av 90 km/h. Många tåg går direkt mellan stora

lastnings- och lossningsområden utan uppehåll för rangering. Bland sådana hittills anordnade direkttågsrelationer kan nämnas Stockholm—Malmö, Stockholm—Göteborg, Sundsvall—Göteborg, Sundsvall—Malmö, Gävle—Göteborg, Boden—Malmö och Boden—Göteborg.

Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknas totalt ca 1 700 öppna flakvagnar av modern typ och ca 620 slutna vagnar med helt öppningsbara sidor bli levererade. Vagnarna behövs för ny trafik och för att ersätta äldre skrotningsfärdiga vagnar.

SJ har träffat överenskommelse med en vagntillverkare om utveckling av en vagntyp som helt förenar den öppna och den slutna järnvägsvagnens fördelar. Två prototypvagnar tillverkas i ett första skede för praktiska prov.

Vagnar med stötupptagande underrede används för enhetslaster i container, om lasten eller containern är särskilt ömtålig. Till SJ har levererats 50 sådana vagnar och ytterligare 125 vagnar har beställts.

För att anpassa den befintliga vagnparken till kundernas krav görs fortlöpande ombyggnader. För vissa transporter krävs specialvagnar. Under budgetåret 1975/76 kommer att levereras 14 djuplastningsvagnar avsedda för transport av entreprenadmaskiner och transformatorer.

Lastprofilen är det tvärsnitt som en last inte får överskrida om den skall kunna framföras inom SJ utan särskilda villkor. Lastprofilen bär fortfarande prägel av tidigare generationers sätt att bygga broar, tunnlar m. m. Upptill har den avfasade hörn.

I dagens materialhantering önskar man ofta hantera större enheter och även hela vagnslaster i ett lyft. Det är då önskvärt med en rektangulär lastprofil. SJ arbetar därför på att successivt avlägsna profilens avfasning i de övre hörnen. I det internationella järnvägssamarbetet diskuteras för närvarande ett framtida europeiskt stamlinjenät, varvid bl. a. en utvidgad lastprofil aktualiserats.

Efter särskilda undersökningar kan SJ ombesörja transporter som överskrider lastprofilen. Detta gäller både reguljär trafik i vissa relationer och enstaka specialtransporter. SJ har också för detta ändamål utarbetat en speciell rutin, som togs i bruk år 1973 och omfattar större delen av järnvägsnätet. De fasta föremål utmed spåret, som kan tänkas komma i beröring med last som överskrider lastprofilen, har mätts in. Därefter har alla data om dem förts över till dataregister. Härigenom kan transportvillkoren för lasterna utformas snabbt och noggrant vilket är till fördel för kunderna. Dataregistren hålls aktuella genom fortlöpande rapportering om ändringar.

SJ bedömer att de bästa möjligheterna för järnvägens p e r s o n t r a f i k bör finnas där fram- och återresa kan företas på samma dag med tillräckligt tidsutrymme för förrättningar på bestämmelseorten.

Efterfrågan på resor har markanta toppar vid helger och, framför allt under september—maj, vid veckosluten (fredagar och söndagar). SJ sö-

ker på olika sätt motverka det ojämna utnyttjandet av resurserna som de betydande efterfrågevariationerna orsakar. Man söker bl. a. åstadkomma en jämnare spridning i tiden av efterfrågan genom företagsekonomiskt bedömda giltighetstider för rabatter. Ett effektivare vagnutnyttjande möjliggörs genom att en del vagnar byggs om så att de kan användas som 1 klass vintertid och som 2 klass sommartid. Sittvagnar byggs om till liggvagnar som kan användas som sittvagnar på dagresesträckor.

SJ bedriver en omfattande fjärrbusstrafik i form av snabbbusslinjer och veckoslutsbusslinjer som komplement till järnvägstrafiken. SJ kommer som hittills att i kontakt med myndigheterna och företrädare för andra kollektivtrafikföretag verka bl. a. för den samlade bedömning av pris- och kapacitetsfrågor som behövs för att inte den separata veckoslutstrafiken skall få negativa effekter för den vanliga linjetrafik som drivs av järnvägs- och bussföretag.

Kapaciteten i färjetrafiken har ökat under senare år och kommer att öka ytterligare under de närmaste åren.

På östersjöleden Trelleborg—Sassnitz går fyra svenska tågfärjor och tre tågfärjor tillhörande de östtyska statsjärnvägarna (DR). En fjärde tysk färja beräknas bli levererad år 1977. Östersjöleden Ystad—Swinoujście trafikeras av en polsk tågfärja. Ytterligare en polsk färja kommer att sättas in på denna led år 1977.

Öresundslederna Malmö—Köpenhamn och Helsingborg—Helsingör trafikeras av en svensk resp. sex danska tågfärjor. Ytterligare en dansk färja är beställd. Resandetrafiken på tågfärjeleden Malmö—Köpenhamn upphörde i september 1975.

Trafiken på tågfärjelederna beräknas fortsätta att öka trendmässigt. För leden Trelleborg—Sassnitz kan utöver den nya tyska färjan förutses behov av ytterligare en svensk färja.

Spårstandarden och spårkapaciteten förbättras fortlöpande i viktiga banavsnitt. Så upprustas t. ex. huvudlinjerna successivt till en standard som tekniskt medger en hastighet av 160 km/h för lokdragna tåg i persontrafik.

Riksdagen har uttalat (TU 1975: 8, rskr 1975: 175) att åtgärder för upprustning av inlandsbanan bör vidtas i avvaktan på trafikpolitiska utredningens mera definitiva resultat. Regeringen har den 3 juli 1975 till SJ överlämnat nämnda riksdagsskrivelse med därtill hörande utskottsutlåtande och därvid konstaterat att frågan om åtgärder för upprustning av inlandsbanan omfattas av pågående utvärdering av de av berörda länsstyrelser ingivna förslagen till regionala trafikplaner.

SJ menar att om man på inlandsbanan skall kunna tillhandahålla rese- och transporttjänster, som kvalitetsmässigt skall bli bättre än t. ex. landsvägsbussarnas tjänster, fordras investeringar i såväl fasta anläggningar som rullande materiel. En upprustning som i persontrafik möjlig-

gör hastigheter upp till 120 km/h beräknas överslagsmässigt kräva investeringar i fasta anläggningar av storleksordningen 1 000 milj. kr. vid 1976/77 års kostnadsnivå.

Beträffande bandelen Älvsjö—Järna bedömer SJ att ett ökat antal fjärrtåg, högre hastigheter, styv tidtabell för intercitytrafiken etc. gör att det i framtiden inte går att köra insatståg i lokaltrafiken i nuvarande omfattning. Lokaltrafikens stomtåg kan inte heller köras med nuvarande regelbundna tider och tidsintervaller. Om nuvarande spårkapacitet inte utökas måste en del av lokaltågen göra längre uppehåll vid stationerna för att släppa förbi fjärrtågen.

Mot denna bakgrund har SJ skisserat ett nytt dubbelspår mellan Älvsjö och Järna. För sträckan Älvsjö—Flemingsberg pågår på regeringens uppdrag projektering av ett tredje och fjärde spår intill det redan befintliga dubbelspåret. För projektering och utbyggnad av denna etapp, inkl. stationsanläggning, beräknas en tid av fyra år. Ungefär motsvarande tid krävs för eventuell projektering och utbyggnad av ett nytt dubbelspår mellan Flemingsberg och Järna, som tänkts kunna anläggas i en ny sträckning över Grödinge. Detta arbete skulle dock delvis kunna bedrivas samtidigt med delen Älvsjö—Flemingsberg, varför hela det nya dubbelspåret Älvsjö—Järna skulle kunna vara färdigt för trafik år 1983.

Den totala kostnaden för projektet beräknas till storleksordningen 700 milj. kr. i 1976/77 års prisnivå. SJ kan för närvarande inte precisera sin andel av den totala kostnaden men beräknar att av totalkostnaden endast en mycket liten del — som f. n. ligger inom osäkerhetsmarginalen för beräkningarna — kommer att medföra fördelar för fjärrtrafiken sett ur företagsekonomisk synvinkel.

För att möjliggöra ett förverkligande av projekt av denna karaktär utan företagsekonomiskt negativa effekter för SJ som trafikföretag och därmed för kollektivtrafiken på järnväg menar SJ, att riksdagen — i enlighet med motiv och synpunkter framförda bl. a. i betänkandet (SOU 1975: 47) Kollektivtrafik i tätort — bör medge erforderliga avvikelser från vanligen gällande företagsekonomiska förräntningskrav och finansieringsformer. SJ föreslår sålunda att SJ:s andel av totalkostnaden — exkl. det marginella belopp som beräknas medföra fördelar för fjärrtrafiken — finansieras med avskrivningsanslag.

En ny teknik med bl. a. automatiska rangerbromsar har tagits i bruk på godsbangården i Helsingborg, som också i många andra avseenden har getts en helt ny utformning jämfört med konventionella bangårdar. Efter växlingsvallen har spåren lagts i en kort kraftig lutning där vagnarnas hastighet ökas. Därefter kommer växelzonen — området mellan vallen och sorteringsspåren — som har en sådan lutning att alla vagnar rullar med oförminskad hastighet till sorteringsspåren. För att hindra lättrullande vagnar att accelerera har automatiska

bromsar, s. k. spiralbromsar, utplacerats med täta mellanrum längs rangerspåren. Ett större antal små spiralbromsar ger en bättre hastighetsreglering än en enda kraftig balkbroms.

På sorteringsspåren minskar spiralbromsarna successivt vagnarnas hastighet så att stöthastigheten blir acceptabel utan att bromsskor behöver användas. Manuell bromsning med bromsskor skall i framtiden inte längre behövas. Detta innebär en förbättrad arbetsmiljö på godsbangårdarna. SJ räknar också med att den nya tekniken skall minska godsskadorna.

SJ får i höst en terminalanslutning till den allmänna fastighetsdatabank som nu håller på att byggas upp. Uppgifter om såväl SJ:s fastigheter som andra fastigheter inom landet kommer att kunna erhållas ur banken. Uppgifterna underlättar utredningar om priser, äganderättsförhållanden m. m. i samband med förvärv och försäljning av fast egendom.

För större delen av SJ:s fjärrblockeringsnät har reläteknik använts för fjärrstyrningssystemet. Under senare år har utvecklats ett elektroniskt styrsystem som nu används i stockholmsregionen. Systemet innebär bl. a. att man kan införa automatisk styrning via tågnummer.

För närvarande har 3 309 km försetts med fjärrblockering. SJ har nu en sammanhängande fjärrblockeringssträcka från Vassijaure till Katrineholm/Norrköping (1 700 km). Fjärrblockeringsanläggningar har tagits i bruk under budgetåret 1974/75 på bansträckorna Kil—Åmål, Enköping—Västerås, Sala—Tillberga och Storvik—Korsnäs och under andra halvåret 1975 på bansträckorna Västerås—Köping, Gävle—Söderhamn och Korsnäs—Falun, sammanlagt 307 km. Fram t. o. m. år 1980 beräknas ytterligare ca 1 300 km ha fått fjärrblockeringsanläggningar.

SJ håller på att anskaffa olika försöksanläggningar för automatiskt tågstopp för praktiska funktionsprov. Prov inleds i början av år 1976.

SJ har i samarbete med LM Ericsson utvecklat en ny typ av större signalställverk, som bygger på datorteknik. I jämförelse med de äldre ställverken blir anläggnings-, underhålls-, och energikostnaderna lägre. Vidare bedöms de nya ställverken kräva mindre personal. Den traditionella spårplanen ersätts av två TV-bildskärmar för varje operatörplats, varav en med översiktsbild och en med bild över önskad del av ställverksområdet. Systemet ger högre prestanda än nuvarande reläställverk.

Ett stort antal mindre stationer är försedda med mekaniska ställverk som byggdes i början på 1900-talet. Underhållskostnaderna är höga och det är svårt att anskaffa reservdelar. En enkel elektromekanisk anläggning har konstruerats. Denna typ av anläggning är avsedd för stationer på linjer utan fjärr- och linjeblockering.

Användning av tele- och datateknik har stor betydelse i SJ:s

rationaliseringsverksamhet. Televerksamheten anpassas successivt till nuvarande kommunikationssystem och övrig teleteknik så att dagens krav på modern informationsteknik kan uppfyllas. Bl. a. byts föråldrad materiel ut och ersätts med modern elektronisk utrustning. Vidare höjs kapaciteten genom installation av bärfrekvenssystem och genom omläggning till nya datatekniska system.

Det automatiska platsbokningssystemet har utvidgats till att omfatta även försäljning av färdbiljetter. En utbyggnad för ytterligare biljetter, bl. a. för flera typer av rabatterade biljetter och för resgodsbiljetter, har nyligen tagits i bruk.

En stor del av intäktsredovisningen har under senare år flyttats från stationerna och centralförvaltningen till sex redovisningscentraler. Härigenom har behovet av personal för redovisnings- och statistikarbete successivt minskat, framför allt inom centralförvaltningen.

Ett nytt datatekniskt system håller på att utformas för expedierings- och redovisningsrutinerna i inländsk styckegodstrafik. För detta behöver redovisningscentralerna förses med dataterminaler som ansluts till den centrala dataanläggningen via telenätet. Systemet väntas ge väsentligt lägre expedieringskostnader samt en snabb och ändamålsenlig information om styckegodsstrukturen. Kunderna kommer också att kunna betjänas på ett effektivare sätt än f. n.

En del större kunders order- och lagerrutiner har integrerats med SJ:s faktureringssystem.

Radioteknikens anlitas alltmer vid transportledning och rangeringsarbeten.

Med tågorderradio kan meddelanden snabbt utväxlas mellan trafikledningscentral och lokpersonal. Tågorderradio finns sedan några år på sträckan Riksgränsen—Kiruna och har nyligen tagits i bruk på sträckan Kiruna—Luleå samt inom stockholmsområdet.

Allt fler bangårdar utrustas med radioanläggningar. Radion underlättar arbetsledningen och det interna informationsutbytet, minskar väntetiderna samt gör växlingsarbetet säkrare och effektivare. Byte till modernare radiomateriel utförs successivt i samband med frekvensbyte enligt televerkets krav.

Vid Nässjö godsbangård används radiostyrning av förarlösa växlingslok sedan år 1970. Planer finns på liknande anordningar vid ytterligare platser.

F. n. finns en funktion för lokledning vid varje trafikdistrikt. Förutom kontinuerlig övervakning av lokens användning och utnyttjande omfattar arbetet planering och reservdimensionering. SJ planerar att sammanföra all lokledning till en enda central, varvid omloppsplanerna för loken registreras i dator. Det nya systemet beräknas medföra rationaliseringsvinster genom ökat lokutnyttjande och minskat behov av manuellt arbete. Systemet beräknas kunna utvidgas till att omfatta även personvagnar.

Driftradioanläggningar installeras för att möjliggöra direktkontakt mellan banavdelningens arbetslag och tågledningen. Erfarenheterna från de mindre anläggningar som redan är i bruk är goda. Driftradion ökar möjligheterna att utnyttja tiden mellan tåg för arbeten på eller intill spåret samt bidrar även till ett bättre arbetarskydd. Utbyggnaden av ett till SJ:s telefonnät direktanslutet driftradionät pågår vid de viktigaste linjerna.

En automatisering av tågövervakningen blir alltmer angelägen allteftersom fjärrblockering införs, tåghastigheterna höjs och trafiken ökar. För detta ändamål har konstruerats och används olika typer av detektoranläggningar som placeras intill spåret. Varmgångsdetektorer, som registrerar varmgång i en vagns hjullager, finns på 30 platser och ytterligare anläggningar planeras. Tjuvbromsdetektorer, som registrerar värmestrålningen från vagnarnas hjul, har hittills installerats på fem platser.

Om ett vagnshjul låser sig, t. ex. vid inbromsning, kan hjulet slitas mot rälsen så att en platta uppstår på hjulet. Sådana s. k. hjulplattor utsätter last, vagnar och räls för onormala påfrestningar. SJ har med goda resultat provat s. k. hjulplattedetektorer som bygger på principen att ett roterande hjul som har en platta under en kort tid släpper kontakten med rälsen. Tiden och därmed plattans längd indikeras med en strömkrets. Driftprov pågår på två platser.

Försök med automatisk indikering av överskjutande last, dvs. förskjutning av last utanför tillåten lastprofil, pågår.

Elektroniska vagnvågar finns f. n. på tio platser. Vagnarna vägs under rullning, varvid vikterna registreras automatiskt. Utrustningarna kan kompletteras med olika kontrollfunktioner, t. ex. övervakning av eventuell överlast och snedlast hos vagnar.

De fasta elektriska tågdriftanläggningarna byggs successivt ut på de flesta huvudlinjerna på grund av den ökande trafiken och utvecklingen mot större dragkraft, högre tågvikter och höjda hastigheter.

Installation av nya omformaraggregat har medfört att den totala omformareffekten har ökat med ca 20 % sedan år 1967. Övergång till statisk omriktning har planerats för några hårt belastade omformarstationer.

Införandet av fjärrstyrning av omformarstationer fortsätter. Genom fjärrstyrningen kan personalbehovet minskas.

Automatkopplet är ett projekt som exemplifierar det internationella beroendet. Tidpunkten när automatkoppel skall införas vid de europeiska järnvägarna har efterhand flyttats fram. F. n. avses automatkoppel bli infört år 1985, men tidpunkten för denna systemutveckling är beroende av internationellt ställningstagande på regeringsnivå.

SJ har sedan år 1969 provat olika slutna toalettsystem i personvagnar för att öka bekvämligheten för de resande och få en mer miljövänlig konstruktion. Vakuumtoaletten har visat sig mest lämplig och sådana toaletter har nu installerats i ca 40 vagnar.

Provkörningar och mätningar av gångegenskaper hos den rullande materielen är en väsentlig del av utvecklingsarbetet för lok och vagnar. Med ett system av s. k. givare mäts krafter och accelerationer på fordon och spår vid olika hastigheter. Dessa värden bearbetades tidigare manuellt. SJ har nyligen anskaffat en minidator som redan mycket kort tid efter provkörningen har en utvärdering klar.

SJ har fått bidrag till forsknings- och utvecklingsprojekt från dels styrelsen för teknisk utveckling (STU), dels transportforskningsdelegationen (TFD).

SJ och STU håller på att utveckla en mätapparatur som skulle göra det möjligt att till låga kostnader registrera punkter i banan som orsakar otillfredsställande gång hos järnvägsfordon. En sådan apparatur kan förbättra möjligheterna att sätta in underhållsinsatserna där de bäst behövs. Härigenom kan underhållskostnaderna minskas. Apparaturen utvecklas av institutet för mikrovågsteknik vid tekniska högskolan i Stockholm.

Ett annat projekt, till vilket STU bidragit, gäller en teoretisk studie av de praktiska och ekonomiska möjligheterna att överföra drivkraften till hjulen med hjälp av hydrostatisk kraftöverföring.

TFD har i flera omgångar beviljat medel för utredningar av de mycket svåra problem som brukar sammanfattas under begreppet "järnvägsfordons gångdynamik". Med hjälp av matematiska modeller kan man studera hur järnvägsfordon och spår samverkar. De teoretiska beräkningarna utgör en grund för bästa möjliga konstruktion av fordon och spår med avseende på bl. a. stabilitet, säkerhet och reskomfort.

Medelsförbrukning under budgetåren 1974/75—1976/77

I prop. 1974: 1 angavs en investeringsram om 392,3 milj. kr. för budgetåret 1974/75. I enlighet med riksdagens beslut om att höja SJ:s investeringsanslag med 30 milj. kr. för budgetåret 1974/75 fastställde regeringen den 5 april 1974 investeringsramen för budgetåret till 422,3 milj. kr. Investeringsramen förbrukades helt.

I prop. 1975: 1 har för budgetåret 1975/76 angetts en investeringsram om 480 milj. kr. För att möjliggöra en tidigareläggning av vissa investeringar har regeringen genom beslut den 23 oktober 1975 dels givit arbetsmarknadsstyrelsen i uppdrag att i samråd med SJ upphandla rullande materiel m. m. för ett belopp om högst 118 milj. kr., dels medgivit en ökning av SJ:s investeringsram med 5,9 milj. kr. till 485,9 milj. kr. för tidigareläggning av vissa byggnads- och anläggningsarbeten.

För budgetåret 1976/77 har SJ beräknat medelsförbrukningen till 870 milj. kr.

Investeringsprogram

Av följande sammanställning framgår faktisk resp. beräknad medelsförbrukning på investeringsanslaget Järnvägar m. m. under budgetåren 1974/75—1976/77. Planerade investeringar budgetåret 1976/77 som berör ersättningsberättigade banor redovisas särskilt.

	Faktisk utgift	Beräknad utgift		
	1974/75	1975/76	1976/77 Totalt	Varav för ersättningsberättigade banor
	milj. kr.			
Fasta anläggningar				
Bangårdar	24,1	19,3	26,0	8,4
Ny- och ombyggnad av järnvägslinjer	[1] —0,4	7,6	34,8	11,0
Spårstandard	38,5	42,0	55,0	11,8
Broar m.m.	6,7	11,3	7,1	2,2
Husbyggnader	13,7	9,5	38,3	12,9
Bussverkstäder och garage	0,4	3,2	9,3	—
Verkstäder	19,7	9,9	21,0	—
Centralförråd	1,4	0,4	0,2	—
Signalanläggningar	49,3	43,0	47,1	8,8
Vägskydd	3,8	[2]4,3	6,6	1,3
Tele	16,8	19,6	32,7	2,3
Eldrift	21,0	[3]36,8	[5]60,6	[5]16,8
	195,0	[4]**206,9**	**338,7**	**75,5**
Rullande materiel				
Lok och motorvagnar	78,0	116,3	175,7	—
Personvagnar	—	—	7,7	—
Godsvagnar	76,4	93,3	193,0	—
Tjänstefordon	0,3	3,4	16,8	—
Ombyggnad av rullande materiel	31,4	27,0	37,4	—
	186,1	**240,0**	**430,6**	—
Färjor	0,2	—	—	—
Bussar	—	—	25,0	—
Försvarsberedskap	2,4	2,3	3,2	—
Investeringsinventarier	26,7	28,2	54,6	7,8
Diverse och oförutsett	11,9	8,5	17,9	0,3
Totalt	**422,3**	**485,9**	**870,0**	**83,6**

[1] Bidrag från berörda kommuner.
[2] Exkl. medelsbehov för arbeten enligt regleringsbrev den 15 maj 1975.
[3] Exkl. medelsbehov för elektrifiering av järnvägslinjen Borlänge—Mora om 3,5 milj. kr.
[4] Inkl. tidigareläggning av byggnads- och anläggningsarbeten för 5,9 milj. kr.
[5] Inkl. investeringar för elektrifiering av järnvägslinjen Borlänge—Mora om 13,2 milj. kr.

SJ anför i huvudsak följande rörande de olika objektgrupperna.

Bangårdar

Medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 beräknas till 26 milj. kr., varav 2,5 milj. kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt avser utbyggnad av rangerbromsanläggningar, ombyggnad av bangårdarna i Uddevalla, Ljusdal, Sundsvall och Mellansel, bangårdsarbeten för pendeltågstrafiken i stockholmsområdet samt utbyggnad av enhetslastterminalen vid Stockholm S (Årsta).

På sträckan Uppsala—Gävle planeras förlängning av mötesspår till 650 m på stationerna Vattholma, Skyttorp och Storvreta. Ökade tåglängder och ökad godstrafik kräver sådana mötesspår för att inte störningar skall uppstå i tågtrafiken. Eftersom arbetena skall samordnas med annan upprustning på sträckan bör de påbörjas redan budgetåret 1975/76. Investeringsbeloppet för de tre stationerna beräknas sammanlagt till 1,2 milj. kr., varav 700 000 kr. budgetåret 1975/76.

Ny- och ombyggnad av järnvägslinjer

Den totala medelsförbrukningen budgetåret 1976/77 beräknas till 34,8 milj. kr., varav 1,1 milj. kr. avser den tidigare anmälda nya industrijärnvägen Hargshamn—Hallstavik, som delvis utförs som statligt beredskapsarbete.

På ca 500 m av sträckan Almedal—Mölndals nedre medger grundförhållandena en högsta tåghastighet av endast 30 km/h. I anslutning till en ombyggnad av väg E 6 mellan Mölndal och Göteborg planerar SJ att förstärka spåret så att tågen kan passera med normal hastighet. Investeringsbeloppet beräknas till 2,3 milj. kr., varav 700 000 kr. budgetåret 1976/77.

Som anmälts i prop. 1975: 1 och som redovisats i det föregående bedömer SJ att det är nödvändigt att utöka spårkapaciteten inom stockholmsområdet, varför ett nytt dubbelspår har skisserats mellan Älvsjö och Järna. Regeringen har uppdragit åt SJ att för delsträckan Älvsjö—Flemingsberg projektera ett tredje och fjärde spår intill det redan befintliga dubbelspåret. För budgetåret 1976/77 har SJ preliminärt räknat med ett medelsbehov av 22 milj. kr. på sträckan Flemingsberg—Järna. SJ anser att nämnda belopp bör finansieras med avskrivningsanslag.

SJ har i sin långtidsbedömning för perioden fram t. o. m. budgetåret 1985/86 tagit upp omfattande investeringar för upprustning av inlandsbanan. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 har beräknats till 11 milj. kr.

Spårstandard

Totalt beräknas för budgetåret 1976/77 ett medelsbehov om 55 milj. kr., vilket medger att ca 260 km räler läggs in, varav 180 km nya.

På huvudlinjerna ersätts slitna räler med nya kraftigare räler med fjädrande rälsfästen. Rälerna sammansvetsas till skarvfria spår. Den förbättrade banstandarden ger många fördelar. De viktigaste är ökad reskomfort och lägre banunderhållskostnader.

Frigjorda räler används efter justering för att förstärka spåren på mindre starkt trafikerade linjer. Härigenom minskar kostnaderna för banunderhållet samtidigt som den högre banstandarden utökar användningsområdet för de moderna tunga diesellokcn.

Broar m. m.

Det är nödvändigt att fortlöpande förnya äldre broar. För budgetåret 1976/77 beräknas medelsförbrukningen till 7,1 milj. kr., varav 5,2 milj. kr. avser nya objekt.

Husbyggnader

SJ beräknar medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 till 38,3 milj. kr., varav 28,5 milj. kr. avser nya objekt. Följande nya större objekt planeras.

I Borås planeras en ny styckegodsterminal. Det nuvarande godsmagasinet är otidsenligt. Godshanteringen är därför personalkrävande och moderna mekaniska hanteringsmetoder kan användas endast i begränsad omfattning. Investeringsbeloppet beräknas till 22 milj. kr., varav 11 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Också i Västerås planeras en ny styckegodsterminal. Det nuvarande godsmagasinet är gammalt och omodernt och tillhörande expeditions- och personallokaler otillräckliga. Investeringsbeloppet beräknas uppgå till 5,5 milj. kr., varav 1,1 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Tillbyggnad av det tidigare ilgodshuset i Stockholm erfordras som ersättning för SJ:s fastigheter i kvarteret Pensionären vid Stockholm C, vilka inrymmer lokaler för SJ:s centralförvaltning. Rivning av dessa fastigheter beräknas bli aktuell inom de närmaste åren, bl. a. på grund av stadsplaneändringar. Investeringsbeloppet beräknas uppgå till 33 milj. kr., varav 12,7 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Bussverkstäder och garage

Den totala medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 beräknas till 9,3 milj. kr., varav 200 000 kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt avser ny busservicecterminal på Gullbergsvassområdet i Göteborg och ny bussverkstad i Norrköping.

Verkstäder

Medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 beräknas till 21 milj. kr., varav 19,1 milj. kr. för nya objekt.

I Malmö planeras en reparations- och lastjusteringsanläggning avsedd för godsvagnar till kontinenten. Vagnarna ses nu över och justeras i Trelleborg. Efter investeringarna i Malmö kan arbetena utföras rationellare och på en från trafiksynpunkt lämpligare plats. Investeringsbeloppet beräknas till 5 milj. kr., varav 1,1 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Vid Örebro huvudverkstad planeras en ombyggnad och upprustning av lokverkstaden. Investeringen utgör ett led i strukturrationaliseringen av lok- och vagnunderhållet. Det periodiska underhållet av personvagnar koncentreras till Malmö, medan underhållet av lok — bortsett från malmtågslok — utförs i Örebro. Investeringsbeloppet beräknas till 15 milj. kr., varav 5,5 milj. kr. budgetåret 1976/77.

I Ånge planeras en vagnreparationshall eftersom vagnreparationerna har ökat under senare år. De utförs f. n. på två olika arbetsplatser inom stationen. Genom att koncentrera arbetena till en enda plats får man rationaliseringsvinster. Investeringsbeloppet 2,2 milj. kr. faller helt på budgetåret 1976/77.

Vid Kiruna planeras en utbyggnad för malmvagnsunderhåll. Fyraxliga malmvagnar kommer härigenom att kunna underhållas huvudsakligen i Kiruna. Tomdragningen av vagnar minskar betydligt. Dessutom avlastas huvudverkstaden i Notviken. Investeringsbeloppet beräknas till 2,8 milj. kr., varav 1,1 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Vid verkstaden i Notviken erfordras en ny värmeanläggning. De nuvarande värmepannorna är gamla och måste bytas ut. Tillhörande ledningar såväl utomhus i marken som inomhus behöver ersättas med nya. Anläggningen kommer att anpassas för framtida anslutning till fjärrvärme. Investeringsbeloppet uppgår till 4,6 milj. kr., varav 2,8 milj. kr. budgetåret 1976/77.

SJ anser att avskrivningsanslag bör utgå med 35 %, enligt huvudregeln i kungörelsen (1970: 180) om statligt regionalpolitiskt stöd, för dels utbyggnaden i Kiruna, dels värmeanläggningen vid Notvikens huvudverkstad och dels en investering om 500 000 kr. vid Notvikens malmvagnsverkstad. Behovet av avskrivningsanslag för dessa ändamål budgetåret 1976/77 uppgår därför till 1,5 milj. kr.

Centralförråd

Medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 beräknas till 200 000 kr. och avser vissa mindre arbeten.

Signalanläggningar

Under denna objektgrupp har de förutvarande objektgrupperna Signalställverk m. m. och Fjärrblockering förts samman. Medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 beräknas till 47,1 milj. kr., varav 19,5 milj. kr. avser nya objekt.

Utbyggnaden av fjärrblockeringen beräknas fortsätta med följande sträckor t. o. m. år 1980.

Sträcka	Km	Beräknas bli färdigställd år
Falun—Borlänge	24	
Frövi—Hallsberg	50	1976
Falköping—Nässjö	113	
Söderhamn—Sundsvall	149	
Avesta—Borlänge	65	1977
Borlänge—Ställdalen	72	
Bräcke—Östersund	71	
Malmö—Katrineholm	484	1979
Göteborg—Hallsberg	258	1980
	1 286	

Under budgetåret 1976/77 beräknas utbyggnaden kunna påbörjas på sträckorna Malmö—Hässleholm och Borlänge—Ställdalen.

Det nuvarande signalställverket vid Malmö C måste ersättas med ett nytt ställverk. Avsikten är att man från den nya anläggningen skall manövrera även växlar och signaler i Arlöv och Lundavägen. I investeringen ingår vissa spårändringar. Investeringsbeloppet beräknas till 12,3 milj. kr., varav 4,8 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Vägskydd

Arbetena avser plankorsningar mellan järnväg och väg. I åtgärderna ingår

— nya säkerhetsanordningar vid helt oskyddade plankorsningar
— förbättring av befintliga säkerhetsanordningar för att ge ökat skydd
— automatisering av säkerhetsanordningar i samband med rationaliseringar, t. ex. när fjärrblockering installeras.

För vägskydd beräknas för budgetåret 1976/77 en medelsförbrukning om 6,6 milj. kr. Detta belopp utgör SJ:s investeringskostnader för säkerhetsanordningar. Härutöver utgår statsbidrag från anslaget C 4 Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar.

I åtgärderna för att förbättra säkerheten vid plankorsningar ingår också

— byggande av planskilda korsningar och parallellvägar varigenom ett stort antal korsningar kan avstängas
— profil- och siktförbättringar framför och vid plankorsningar.

SJ:s kostnader för dessa åtgärder belastar SJ:s resultaträkning och finansieras delvis med statsbidrag.

Tele

I tidigare anslagsframställningar anmälda arbeten beräknas budgetåret 1976/77 kosta 30,3 milj. kr. Härtill kommer nya objekt om 2,4 milj. kr.

Tidigare anmälda större objekt är utbyggnad av fjärrskriftnätet, bärfrekvensanläggningar, tågorderradio, åtgärder mot störningar på SJ:s telekablar förorsakade av tyristorlok, ny televäxel i Norrköping, driftradioanläggning vid banavdelningen, transmissionsutrustning och dataterminaler för nya redovisningsrutiner i styckegodstrafiken samt olika typer av detektorer för att förebygga och upptäcka skador på vagnar i tåg.

I Uppsala planeras ett nytt telerum och en ny telefonväxel. Nuvarande televäxel är gammal och är inrymd i mycket bristfälliga lokaler. Investeringsbeloppet beräknas till 1,2 milj. kr., varav 200 000 kr. avser budgetåret 1976/77.

Vid Malmö C planeras en automatisk tågskyltanläggning. Skyltningen på plattformarna sker f. n. manuellt med lösa skyltar. Genom investeringen kan bl. a. personkostnaderna reduceras. Investeringsbeloppet beräknas uppgå till 1,1 milj. kr., varav 600 000 budgetåret 1976/77.

Eldrift

Av den totala medelsförbrukningen om 60,6 milj. kr., som beräknas för budgetåret 1976/77, avser 44,6 milj. kr. tidigare anmälda objekt och 16 milj. kr. nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt avser anskaffning av omriktare och omformare, modernisering av äldre omformaraggregat, nya omformarstationer och upprustning av äldre sådana, fjärrstyrning av omformarstationer, höjning av kontaktledningens standard, dubblering av kontaktledningens återledning samt ombyggnad av hjälpkraftledningen.

Följande nya större objekt planeras.

Modernisering och anpassning för fjärrstyrning av omformare pågår f. n. vid SJ:s huvudverkstad i Åmål med tio aggregat i en andra etapp, som anmäldes i anslagsframställningen för budgetåret 1973/74. SJ avser nu att fortsätta med en tredje etapp, som omfattar sex aggregat. Genom moderniseringen ökar driftsäkerheten. Dessutom förbättras möjligheterna till samkörning med andra aggregat. I samband med moderniseringen anpassas aggregaten för fjärrstyrning så att de kan placeras i fjärrstyrda omformarstationer. Investeringsbeloppet beräknas till 1,4 milj. kr., varav 200 000 kr. budgetåret 1976/77.

Nya och nyligen moderniserade omformaraggregat har statiska reläer. Dessa reläer ger, jämfört med mekaniska, en ökad driftsäkerhet och lägre driftkostnader vid omformarstationerna. Äldre aggregat kommer därför att utrustas med statiska reläer enligt ett särskilt program. Investeringsbeloppet beräknas till 1,1 milj. kr., varav 200 000 kr. budgetåret 1976/77.

Den av statsmakterna beslutade elektrifieringen av järnvägslinjen Borlänge—Mora beräknas kosta totalt 25 milj. kr. i 1975/76 års prisnivå. Medelsförbrukningen budgetåret 1976/77 beräknas till 13,2 milj. kr.

Lok och motorvagnar

Många av SJ:s äldre lok har otillfredsställande prestationsförmåga för dagens trafikuppgifter. De flesta är också förslitna och dyra att hålla i driftdugligt skick. Det är därför nödvändigt att slopa de äldsta, minst trafiklämpliga loken.

De äldre loken ersätts av nya lok med betydligt högre prestanda. Nya lok behövs också för nytillkomna behov på grund av ökad godstrafik. Med de bättre loken kan godstågens kapacitet höjas genom fler och tyngre vagnar, varigenom kostnaden per transporterad enhet blir relativt sett lägre.

SJ planerar att under budgetåren 1975/76 och 1976/77 beställa ytterligare ellok. Medelsförbrukningen härför och för tidigare beställda men ännu inte levererade ellok beräknas till 100 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Anskaffning av nya diesellok planeras dels som ersättning för äldre slopningsfärdiga lokomotorer, dels för nytillkomna transportuppgifter i tåg och växlingstjänst. För diesellok beräknas under budgetåret 1976/77 åtgå 58,7 milj. kr.

SJ planerar att beställa en första serie nya motorvagnar under budgetåret 1976/77. Eftersom någon färdig prototyp inte finns i Sverige har SJ hyrt och provat motorvagnar från Italien och Västtyskland. Förnyade prov kan behöva utföras vintern 1975—1976. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknas till 16,5 milj. kr.

Den totala medelsförbrukningen för lok och motorvagnar beräknas till 175,7 milj. kr.

Personvagnar

Trafikutvecklingen och behovet av nya vagnar som ersättning för äldre vagnar som måste slopas motiverar en beställning av 60 personvagnar. Medelsbehovet under budgetåret 1976/77 beräknas till 7,7 milj. kr.

Godsvagnar

SJ prognoserar en fortsatt trendmässig ökning av godstrafiken. Transportkapaciteten måste därför ökas bl. a. genom tillskott av nya vagnar. Nya vagnar behövs också som ersättning för äldre vagnar som måste slopas därför att deras prestanda är otillräckliga för dagens trafik eller därför att underhållskostnaderna är så höga att det är oekonomiskt att behålla dem.

Medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för tidigare beställda 200 slutna vagnar uppgår till 2,8 milj. kr. För nya beställningar av 900 vagnar beräknas 56 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Under innevarande och nästa budgetår planeras beställningar av

2 700 öppna vagnar. Tillsammans med tidigare beställningar uppgår medelsbehovet budgetåret 1976/77 till 134,4 milj. kr. För olika typer av specialvagnar beräknas under budgetåret 1976/77 en medelsförbrukning av 600 000 kr.

Totalt beräknas medelsbehovet för godsvagnar budgetåret 1976/77 till 193 milj. kr., varav 59,5 milj. kr. avser objekt som inte anmälts tidigare.

Tjänstefordon

Under budgetåret 1976/77 beräknas ett medelsbehov av 16,8 milj. kr. för i fjolårets anslagsframställning anmälda 50 ballastvagnar och 3 kranvagnar.

Ombyggnad av rullande materiel

Medelsförbrukningen beräknas till 37,4 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Ombyggnadsarbetena syftar till att minska underhållskostnaderna, öka kapaciteten, anpassa materielen till nya transporttekniska krav och att skapa bättre arbetsmiljö för tågpersonalen. Beloppet för budgetåret 1976/77 avser bl. a. ändring till gummielementhjul på vissa ellok, bullerdämpande åtgärder, hyttvärme på ellok vid utomhusuppställning, varmhållningsaggregat och nya kylsystem på dieselellok, ombyggnad av tvåbäddskupéer i äldre sovvagnar till universalkupéer (bäddningsbara med alternativt en, två eller tre bäddar), ombyggnad för vakuumtoaletter, ombyggnad av öppna godsvagnar för specialtransporter samt ombyggnad av godsvagnar för att minska antalet reparationer.

Bussar

För investeringar i bussar budgetåret 1976/77 reserveras 25 milj. kr.

Försvarsberedskap

SJ beräknar medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 för investeringar i försvarsberedskapsanläggningar till 3,2 milj. kr. och begär samtidigt motsvarande avskrivningsanslag.

Redogörelse för hur SJ planerar att använda de för budgetåret 1976/77 begärda medlen har lämnats i hemlig skrivelse den 12 september 1975. Innehållet i skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställs till vederbörande utskotts förfogande.

Investeringsinventarier

Medelsförbrukningen för budgetåret 1976/77 beräknas till 54,6 milj. kr., vilket utgör en ökning med 26,4 milj. kr. jämfört med budgetåret

1975/76. Ökningen av investeringsbehovet föranleds dels av kraftiga prishöjningar på vissa maskiner, fordon m. m., dels av planer på anskaffning av container och kranar m. m. För detta ändamål reserveras 7 milj. kr. budgetåret 1975/76 och 15 milj. kr. budgetåret 1976/77. I planerna för budgetåret 1976/77 ingår dessutom bl. a. övningsanläggningar vid den nya SJ-skolan i Ängelholm samt bilar och arbetsmaskiner m. m. som gör det möjligt att rationalisera driften liksom ban- och maskinunderhållet.

Diverse och oförutsett

För budgetåret 1976/77 beräknas medelsbehovet till 17,9 milj. kr.

EUROFIMA (Société européenne pour le financement de matériel ferroviaire), som är ett av de europeiska järnvägsförvaltningarna samägt bolag för samordning av inköp av järnvägsmateriel, har för avsikt att öka aktiekapitalet. SJ har 2 % av aktierna och planerar att behålla oförändrad relativ andel av aktiekapitalet. Detta kräver ett investeringsbelopp motsvarande 6,3 milj. kr. En fjärdedel av nyteckningen, dvs. 1,6 milj. kr., skall betalas under budgetåret 1976/77. Tidpunkten för betalning av de återstående tre fjärdedelarna är inte bestämd.

Övrig medelsförbrukning budgetåret 1976/77 avser dels vissa markköp, dels återanskaffning eller reparation av SJ-anläggningar som förstörs eller skadas genom olyckshändelser, dels oförutsedda arbeten och anskaffningar utanför investeringsprogrammet.

Avskrivningsanslag för investeringar i ersättningsberättigade järnvägslinjer

Under budgetåret 1976/77 beräknas 83,6 milj. kr. investeras i olönsamma järnvägslinjer, som ingår i 1975 års separatredovisning och för vilka SJ begär driftersättning för budgetåret 1976/77.

Anläggningar för försvarsberedskap, för vilka SJ hemställer om särskilt avskrivningsanslag, och de kostnader för vägskydd som täcks av statsmedel ingår inte i nämnda investeringar.

Investeringarna i det ersättningsberättigade nätet har beräknats enligt de principer som närmare redovisats i 1964 och 1965 års anslagsframställningar. I de planerade investeringarna ingår bl. a. förut nämnda styckegodsterminal i Borås med 11 milj. kr., upprustning av inlandsbanan med 11 milj. kr. samt elektrifiering av linjen Borlänge—Mora med 13,2 milj. kr.

Med hänsyn till att investeringar i ersättningsberättigade järnvägslinjer inte skall förräntas har dessa investeringar under budgetåren 1967/68—1975/76 avskrivits genom att statsmakterna anvisat motsvarande belopp på statens driftbudget. SJ hemställer därför att ett avskrivningsanslag om 83,6 milj. kr. för detta ändamål tas upp på statens driftbudget för budgetåret 1976/77.

Remissyttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande som redovisats under rubriken Vägväsendet (s. 66).

Föredraganden

Genom den goda konjunkturen och på grund av aktiva marknadsföringsåtgärder blev trafikutvecklingen vid SJ klart positiv under verksamhetsåret 1974/75. För andra året i rad kunde SJ uppvisa ett överskott som i stort motsvarade förräntningskravet. Det redovisade resultatet uppgick budgetåret 1974/75 till 134 milj. kr. och föregående budgetår till 127 milj. kr. efter extra avskrivningar om 38 milj. kr.

För innevarande budgetår beräknas det redovisade resultatet inte nå upp till förräntningskravet. Anledningen härtill är främst den svagare konjunkturutvecklingen vars inverkan på resultatet inte helt kan kompenseras av den beslutade taxehöjningen per den 1 februari 1976. I anslutning härtill vill jag anmäla att regeringen — med anledning av bl. a. sänkningen av den allmänna pensionsåldern — denna dag har beslutat om ändrade beräkningsgrunder för SJ:s kostnader för kompletteringspensioner. Detta beräknas för budgetåret 1975/76 medföra en kostnadsminskning för SJ om ca 50 milj. kr.

I prop. 1974: 1 angavs för SJ en investeringsram om 392,3 milj. kr. för budgetåret 1974/75. I enlighet med riksdagens beslut om att höja SJ:s investeringsanslag med 30 milj. kr. fastställdes investeringsramen för budgetåret slutligt till 422,3 milj. kr. Investeringarna för budgetåret 1975/76 angavs i prop. 1975: 1 till 480 milj. kr., vilket innebar en ökning i förhållande till den i prop. 1974: 1 angivna investeringsnivån med nära 90 milj. kr. och i förhållande till den slutligt fastställda investeringsramen med nära 60 milj. kr. Efter ramhöjning till följd av regeringens beslut den 23 oktober 1975 om tidigareläggning av vissa anläggningsarbeten och industribeställningar i sysselsättningsfrämjande syfte uppgår investeringsramen för innevarande budgetår till 485,9 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 har SJ föreslagit en medelsram för investeringar om 870 milj. kr. Regeringens ställningstaganden innebär, att SJ sammantaget — med hänsyn till såväl ordinarie investeringsanslag som särskilda medel i sysselsättningssyfte — tilldelas mycket betydande investeringsmedel. I första hand har — som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken — en uppräkning föreslagits av SJ:s ordinarie investeringsram med 35,3 milj. kr. till 515,3 milj. kr. Härutöver har — i samband med regeringens beslut i oktober och december 1975 om tidigareläggning av vissa anläggningsarbeten och industribeställningar i sysselsättningsfrämjande syfte — en särskild satsning gjorts på

objekt inom SJ:s verksamhetsområde. Sålunda innebär besluten att ett belopp om 143,9 milj. kr. läggs ut under budgetåret 1975/76. Det är här fråga om investeringar som i stor utsträckning skulle ha utförts under budgetåret 1976/77. Med hänsyn härtill ställs sålunda totalt medel till förfogande, vilka jämfört med investeringsnivån enligt prop. 1975: 1 avseende budgetåret 1975/76 innebär en ökning med nära 180 milj. kr.

Vidare kan — i anslutning till det medelsbehov SJ i sin anslagsframställning anmält till följd av riksdagens tidigare beslut om elektrifiering av järnvägslinjen Borlänge—Mora — konstateras att riksdagen under innevarande riksmöte redan, på förslag av regeringen, anvisat 27,5 milj. kr. för ändamålet under ett särskilt investeringsanslag (prop. 1975/76: 25, TU 1975/76: 9, rskr 1975/76: 57).

Av det nyssnämnda beloppet om 143,9 milj. kr. har beräknats 25,9 milj. kr. för anläggningsarbeten, 45 milj. kr. för inköp av lok och 42,5 milj. kr. för inköp av godsvagnar. För ombyggnad av personvagnar har beräknats 14 milj. kr. samt för anskaffning av inventarier, bussar och andra fordon 16,5 milj. kr. När det gäller industribeställningarna kommer dessa att läggas ut av AMS i samråd med SJ så att snabba sysselsättningseffekter nås. Detta kan medföra att de angivna delbeloppen kan komma att ändras. Vid leverans kommer investeringsobjekten att direkt invärderas på SJ:s fond utan att medel från anslaget Järnvägar m. m. tas i anspråk.

De medel som över det ordinarie anslaget och i anslutning till tidigare lagda beställningar ställs till SJ:s förfogande innebär en fortsatt kraftig satsning på att utöka transportresurserna och förbättra servicen vid SJ. Satsningen får ses mot bakgrund av de trafikpolitiska strävandena att utveckla och stärka SJ:s ställning på transportmarknaden.

Av följande sammanställning framgår i stort hur de investeringar som finansieras över det ordinarie investeringsanslaget Järnvägar m. m. beräknas bli fördelade under budgetåret 1976/77. Sammanställningen

	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknad i		1976/77	
		prop. 1975: 1	dec. 1975	Verket	Föredraganden
	milj. kr.				
Fasta anläggningar	195,0	210,0	206,9	338,7	240,0
Rullande materiel	186,1	230,0	240,0	430,6	240,0
Färjor	0,2	—	—	—	—
Bussar	—	—	—	25,0	—
Försvarsberedskap	2,4	2,3	2,3	3,2	2,3
Inventarier	26,7	30,0	28,2	54.6	20.0
Diverse och oförutsett	11,9	7,7	8.5	17.9	13,0
	422,3	**480,0**	**485,9**	**870,0**	**515,3**

[1] Inkl. tidigarelagda investeringar om 5,9 milj. kr.

visar också utfallet för budgetåret 1974/75 samt beräknad medelsförbrukning innevarande budgetår enligt prop. 1975: 1 och enligt nu aktuella planer.

Det för budgetåret 1976/77 beräknade investeringsutrymmet för fasta anläggningar om 240 milj. kr. väntas medge bl. a. fortsatt om- och utbyggnad av bangårdar, upprustning av spårstandarden, utbyte av broar, ombyggnad av verkstäder, utbyggnad av fjärrblockeringsanläggningar samt investeringar i tele- och eldriftanläggningar.

Beträffande av SJ föreslagen investering i ett nytt dubbelspår Älvsjö—Järna vill jag erinra om att regeringen i november 1974 har gett SJ i uppdrag att utföra projektering av ett nytt dubbelspår på delsträckan Älvsjö—Flemingsberg. Efter projektering förutsattes SJ ta upp överläggningar i finansieringsfrågan med Stockholms läns landsting och arbetsmarknadsstyrelsen. I avvaktan härpå är jag inte beredd tillstyrka någon medelsanvisning utöver vad som erfordras för ifrågavarande projekteringsarbete.

I anslutning härtill vill jag erinra om att regeringen — med anledning av riksdagens uttalande i frågan (TU 1974: 8, rskr 1974: 30) i november 1974 uppdrog åt SJ och AMS att undersöka de arbetsmarknadsmässiga och trafikekonomiska förutsättningarna för en breddning av järnvägslinjen Berga—Sandbäckshult. Resultatet redovisades för regeringen i juni 1975. Regeringen har härefter den 13 november 1975 beslutat att en breddning skall utföras som beredskapsarbete för en beräknad totalkostnad om 14 milj. kr.

Beräknat investeringsutrymme avseende rullande materiel om 240 milj. kr. tillsammans med de betydande medel som har ställts till förfogande genom tidigarelagda beställningar innebär, att SJ kan hålla en hög takt i förnyelsen av lok- och vagnparken och samtidigt få ett inte oväsentligt kapacitetstillskott i fråga om den rullande materielen.

I anslutning härtill kan konstateras att anskaffning av en serie nya motorvagnar fördröjts på grund av driftprov med olika motorvagnstyper. Mot bakgrund av den gynnsamma persontrafikutvecklingen har SJ budgeterat medel för inköp av nya personvagnar. Vid beräkning av investeringsutrymmet för rullande materiel har jag inräknat vad som kan komma att behövas för en första delbeställning avseende nya motorvagnar resp. personvagnar.

Erforderlig ökad kapacitet i färjetrafiken med kontinenten har erhållits bl. a. genom utbyggnad av färjeläget och hamnbangården i Trelleborg samt insats av ytterligare färjor. I anslutning härtill vill jag anmäla att bl. a. till följd av en svag trafikutveckling på leden Malmö—Travemünde och därav förorsakade ekonomiska problem för dotterföretaget Svenska Rederi AB Öresund (SRÖ) har regeringen den 16 oktober 1975 bemyndigat SJ att genom en aktietransaktion överföra SRÖ:s aktier till dotterföretaget Svenska Lastbil AB (Svelast).

Vad gäller övriga objekthuvudgrupper bör den beräknade ramen tillsammans med tidigarelagda beställningar ge utrymme för en ökad anskaffning av inventarier, dvs. i första hand fordon och maskiner för att rationalisera banunderhållet och arbetet i verkstäderna. Jag vill i detta sammanhang också erinra om att regeringen den 23 oktober 1975 beslutat att 25 milj. kr. får användas för arbetsmiljöförbättrande åtgärder inom bl. a. SJ.

Av den av mig förordade totala medelsramen hänför sig investeringar om 31,3 milj. kr. till det ersättningsberättigade bannätet. För investeringar i försvarsberedskapsanläggningar beräknar jag, efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, 2,3 milj. kr. Medelsförbrukningen för elektrifiering av järnvägslinjen Borlänge—Mora beräknas t. o. m. budgetåret 1976/77 uppgå till 16,7 milj. kr. Chefen för finansdepartementet tillstyrker i annat sammanhang denna dag avskrivningsanslag för dessa ändamål om (31,3+2,3+16,7) 50,3 milj. kr.

Mina ställningstaganden till SJ:s begäran om ersättning över driftbudgeten har behandlats i anslutning till redogörelsen för anslaget F 1, Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. (s. 206).

Anslaget Järnvägar m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att investeringsmedel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1976/77	515,3
10 % marginal	51,5
Avgår beräknad ingående behållning 1976-07-01	42,1
Erforderligt anslag budgetåret 1976/77	**524,7**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 524 700 000 kr.

D. LUFTFARTSVERKET

Balansräkningen per den 30 juni 1975 för luftfartsverket visar, att bokförda nettovärdet av luftfartsverkets tillgångar uppgick till sammanlagt 844,2 milj. kr., varav 357,6 milj. kr. avsåg mark, fältområden m. m., 217,8 milj. kr. byggnader, 137,5 milj. kr. teleutrustning och belysningsanläggningar, 42,8 milj. kr. fordon, maskiner, redskap m. m., 32,2 milj. kr. kundfordringar, 3,4 milj. kr. förråd och 52,9 milj. kr. poster av finansiell natur.

Statskapitalet ökade med 140,6 milj. kr. under budgetåret 1974/75 och uppgick vid budgetårets utgång till 571,3 milj. kr.

Överskottet för budgetåret 1974/75 uppgick till 25,8 milj. kr.

Luftfartsverket

I skrivelse den 21 augusti 1975 och i anslutning därtill lämnad komplettering har luftfartsverket hemställt om investeringsanslag för budgetåret 1976/77.

Flygplatser m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1974/75	23 400 000	167 200 000	164 300 000
1975/76	26 300 000	286 000 000	[1]298 600 000
1976/77 verket	14 000 000	276 600 000	264 200 000
föredraganden	13 700 000	266 700 000	254 900 000

[1] Preliminärt belopp inkl. tidigarelagda investeringar.

Utvecklingen inom luftfarten

En sammanfattande redovisning av utvecklingen inom den reguljära världsluftfarten lämnas i följande tabell.

Linjefart bedriven av flygbolag inom ICAO-anslutna stater

	Antal 1974 milj.	Förändring i %	
		1973–1974	1972–1973
A. Passagerartrafik			
passagerare	508	4	9
personkm	646 000	4	10
B. Flygfrakt (tonkm)	19 230	10	17
C. Post (tonkm)	2 870	0	4
D. Totalt (tonkm)	80 000	6	11

Som framgår av tabellen uppgick den reguljära luftfartens samlade transportarbete till 80,0 miljarder tonkilometer under år 1974. Jämfört med föregående år innebär detta en ökning med 6 %, vilket är den lägsta procentuella tillväxten under de senaste tio åren. Trafikvolymen

utgörs till 72 % av passagerarbefordran medan frakt- och postbefordran svarar för resterande 24 resp. 4 %.

Antalet befordrade passagerare ökade från 489 milj. år 1973 till 508 milj. år 1974 medan antalet personkilometer ökade från 619 till 646 miljarder, vilket motsvarar ökningar med 4 %. Under år 1974 ökade antalet frakttonkilometer med 10 %, vilket är 7 % lägre än ökningen under år 1973. Den flygbefordrade postmängden förändrades inte under år 1974.

Utvecklingstakten för det totala flygtransportarbetet under år 1974 var lägre än den genomsnittliga ökningstakten under perioden 1965—1974. Flygbolag hemmahörande i Förenta staterna och Sovjetunionen svarar liksom tidigare år för ca 60 % av samtliga ICAO-anslutna staters produktion av passagerarkilometer.

Det totala persontransportarbetet i internationell chartertrafik beräknas under år 1974 ha uppgått till 90 miljarder passagerarkilometer, en minskning med 11 % jämfört med föregående år. Härmed har för första gången en minskning inträffat.

En jämförelse med den internationella linjefarten under år 1974 visar att chartertrafiken svarade för nära 1/3 av världens totala persontransportarbete inom internationell luftfart. Vidare noteras att ca 65 % av chartertrafiken utfördes av renodlade charterföretag medan linjeföretagen stod för återstående 35 %.

Antalet flygplan för kommersiell trafik (med max. startvikt överstigande nio ton) inom ICAO-länderna exkl. Sovjetunionen har under den senaste tioårsperioden ökat med ca 40 % och uppgick vid slutet av år 1974 till 7 870. Flygplansflottans sammansättning har emellertid kraftigt förändrats under denna period. Antalet propellerplan har sålunda under tioårsperioden minskat till knappt hälften av det antal som fanns vid periodens början. Jetflygplanens relativa andel av den totala flygplansflottan har successivt ökat och uppgick vid slutet av år 1974 till 62 %. Sedan år 1965 har antalet turbo-propflygplan utgjort ungefär 20 % av den totala flygplansflottan.

Flygtrafikutvecklingen vid svenska statliga flygplatser under budgetåret 1974/75 ansluter nära till den genomsnittliga årliga ökningen under den senaste femårsperioden och är gynnsammare än under föregående budgetår.

Antalet passagerare i utrikes och inrikes linjefart ökade med 5 resp. 8 % jämfört med 4 resp. 8 % i genomsnittlig årlig ökning under den senaste femårsperioden. Under budgetåret 1974/75 ökade antalet charterpassagerare med 1 %, jämfört med en minskning med 3 % under budgetåret 1973/74. Antalet passagerare i utrikes chartertrafik minskade under de första sex månaderna av budgetåret med 11 %. Under de sista sex månaderna inträffade däremot en ökning med 13 %. Denna ökning överstiger med tre procentenheter den genomsnittliga årliga ökningen under den senaste femårsperioden (10 %).

Landningsfrekvensen i linjefart ökade under budgetåret 1974/75 med 6 % medan antalet landningar i utrikes och inrikes chartertrafik minskade med 9 resp. 20 %. Minskningen i antal landningar i utrikes chartertrafik kan till viss del förklaras med att flygbolagen övergått till att använda större flygplan.

För den inrikes linjefarten ökade antalet flygkilometer under år 1974 under det att antalet flygtimmar för detta trafikslag var oförändrat. Detta förhållande förklaras av att den inrikes jettrafiken har vuxit snabbare än övrig inrikes linjefart som bedrivs med betydligt långsammare kolvmotorplan.

En sammanfattande redogörelse för flygtrafiken på svenska statliga flygplatser lämnas i följande tabell.

	Antal 1974/75 (1000-tal)	Förändring i %		
		1973/74 – 1974/75	1972/73 – 1973/74	Genomsnitt 1969/70 – 1974/75
A. Passagerare[1]				
Linjefart				
utrikes	2 231	5	3	4
inrikes	1 879	8	9	8
Charter				
utrikes	1 646	1	– 3	10
inrikes	21	–16	–17	– 11
Summa linjefart och charter	5 777	5	3	7
Bruksflyg				
utrikes	10	– 9	29	–
inrikes	52	27	46	–
Summa A	5 839	5	3	–
B. Fraktgods[1] (ton)				
utrikes linjefart	44	–11	17	2
inrikes linjefart	10	– 6	– 7	– 4
Summa B	54	–10	12	0
C. Post[1] (ton)	16	5	– 1	2
D. Landningsfrekvens				
Linjefart				
utrikes	29	6	– 6	1
inrikes	66	6	2	4
Charter				
utrikes	10	– 9	– 5	4
inrikes	3	–20	–13	– 7
Bruksflyg				
utrikes	3	– 4	20	3
inrikes	30	8	14	6
Övrig trafik (huvudsakligen privat- och skolflyg)	136	2	– 8	– 3
Summa D	277	3	– 4	0

[1] Ankommande och avgående i utrikes trafik samt avgående i inrikes trafik.

Som framgår av tabellen uppgick ankommande och avgående passagerare i utrikes trafik och avgående i inrikes trafik vid statliga flygplatser till drygt 5,8 milj. under budgetåret 1974/75, vilket innebär en ökning med 5 % jämfört med föregående budgetår (1973/74 3 %). Den starkaste ökningen faller på inrikes linjefart.

Godstransporterna uppgick budgetåret 1974/75 till 54 000 ton, vilket innebär en minskning med 10 % jämfört med föregående budgetår. Den flygbefordrade postmängden uppgick under budgetåret 1974/75 till 16 000 ton, vilket innebär en ökning med 5 % jämfört med föregående budgetår (1973/74 −1 %).

Det totala antalet landningar på statliga flygplatser uppgick under budgetåret 1974/75 till 277 000, vilket innebär en ökning med 3 % jämfört med föregående budgetår (1973/74 −4 %). Av totala antalet landningar utgör allmänflygets andel ca 60 %.

Fördelningen på landets fyra största flygplatser av antalet landningar och passagerare under budgetåret 1974/75 framgår av nedanstående tabell.

Flygplats	Landningar 1 000-tal	Förändring %	Passagerare (ank+avr) 1 000-tal	Förändring %
Arlanda	41	5	3 540	5
Bromma	54	3	920	10
Torslanda	45	−2	1 143	4
Sturup	25	15	422	−2
	165	**3**	**6 025**	**5**

Bromma flygplats är fortfarande landets mest trafikerade flygplats med avseende på antalet genomförda landningar, som utgjorde 54 000 under budgetåret 1974/75, dvs. en ökning med 3 % jämfört med föregående budgetår. Drygt 70 % av landningarna hänfördes till allmänflyget, vilket förklarar flygplatsens relativt låga passagerarandel.

Arlanda är landets mest trafikerade flygplats, vad avser linjefart och chartertrafik. Antalet ankommande och avresande passagerare i linjefart uppgick under budgetåret 1974/75 till drygt 2,4 milj., varav 1,6 milj. i utrikes och 0,8 milj. i inrikes trafik, vilket innebär ökningar med 4 resp. 7 %. Från Arlanda bedrivs inrikes linjefart endast på linjerna till Göteborg, Malmö och Luleå/Kiruna. Passagerarfrekvensen i utrikes chartertrafik ökade med 5 % under budgetåret. Av det totala antalet charterpassagerare från svenska statliga flygplatser befordrades under budgetåret 1974/75 ca 2/3 från Arlanda.

Torslanda är landets andra flygplats i trafikhänseende beträffande såväl landnings- som passagerarfrekvens. Under budgetåret 1974/75 utfördes 45 000 landningar och befordrades 1,1 milj. passagerare. Dessutom transiterades 113 000 passagerare. Totalt minskade antalet landningar

med 2 %, medan passagerarantalet ökade med 4 % jämfört med föregående budgetår.

Linje- och chartertrafiken på Sturups flygplats visade under budgetåret 1974/75 en minskning med 5 % avseende antalet landningar och med 2 % avseende antalet passagerare. Ökningen av det totala antalet landningar är helt hänförbar till allmänflyget.

Vid slutet av år 1974 uppgick antalet motordrivna svenskregistrerade flygplan till 1 126, dvs. en ökning under året med 28. Flygplanens fördelning på viktklasser framgår av nedanstående tabell.

Högsta tillåten startvikt (kg)	Antal 1974-12-31	Förändring i % 1973—1974
— 2 000	908	2
2 001 — 10 000	155	11
10 001 — 25 000	25	—11
25 001 — 100 000	30	7
100 001 —	8	0
Summa	**1 126**	**3**

Den kontrollerade civila trafiken som trafikerar landets luftleder och informationssträckor består till ca 75 % av linje- och chartertrafik. Resterande 25 % utgörs av allmänflyg. Kontrollerade överflygningar, dvs. trafik som varken startar eller landar inom riket men som trafikerar luftlederna i svenskt luftrum, beräknas uppgå till drygt 20 % av den totala kontrollerade trafiken.

Verkets framtidsbedömningar

Den tekniska utvecklingen av transportflygplan har hittills i allt väsentligt styrts av flygföretagens krav på anpassning av flygmaterielen till de olika trafikområdenas struktur och behov samt på förbättrad drift- och underhållsekonomi, allt inom ramen för en tillfredsställande flygsäkerhetsnivå. Satsningen har framför allt inriktats på framtagning av större flygplanstyper samt utrustning för förbättrad regularitet. Den framtida utvecklingen kommer — som följd av de påtagligt höjda bränslepriserna — att bl. a. inriktas på att utveckla motorer med begränsad bränsleförbrukning.

Utvecklingen av överljudsflygplanet Concorde fortsätter. Sex plan hade vid utgången av år 1974 flugit drygt 3 400 timmar, varav mer än 1 000 timmar i överljudsfart. Air France planerar att introducera flygplanstypen i januari 1976. I maj 1974 togs en s. k. Airbus för första gången i drift genom Air France på sträckan Paris—London. Douglasfabrikerna erbjuder vidare tre nya varianter av DC-10, två förlängda passagerarvarianter och en ren fraktversion. Den största uppges ha kapacitet för 430 passagerare.

De moderna jetflygplanen blir mindre väderberoende genom utrustning för s. k. kategori II-operationer, innebärande operativa förhållan-

den under vilka inflygning för landning får ske ner till en beslutshöjd av lägst 30 m och en bansynvidd av minst 400 m.

De moderna jetflygplanen är undantagslöst utrustade med transponders — automatisk svarsstation för identifiering — som i allt större utsträckning även kommer att installeras i övriga flygplan. Allmänflygplanen utvecklas mot bättre prestanda och förbättrad utrustning. Antalet tvåmotoriga flygplan kan i framtiden förutses utgöra en utökad andel av den totala flygplansflottan, speciellt inom taxiflyget.

Luftfartens utveckling kan komma i konflikt med den mänskliga miljön på ett sätt som nödvändiggör anpassning av flygtekniken. Luftfartens starka expansion har i allt högre grad aktualiserat miljövårdsaspekterna kring flygplatserna. I syfte att bättre kunna följa utvecklingen och ta erforderliga initiativ på området har luftfartsverket inrättat en särskild miljöskyddskommitté. I linje härmed har verket intensifierat kartläggningen av bullersituationen vid allt fler av de statliga flygplatserna. Ett ADB-baserat bullermätningssystem har tagits i bruk vid Arlanda flygplats och avses även bli infört vid andra särskilt bullerkänsliga flygplatser för kontroll av bullernivå och för övervakning av att bullerbegränsande in- och utflygningsbestämmelser iakttas. Verket har även inventerat behovet av åtgärder till förebyggande av andra sanitära olägenheter som kan orsakas av verksamheten på flygplatserna. Härvid har förbättringar av avloppsanläggningar och åtgärder mot skador av petroleumprodukter prioriterats.

Luftfartsverket räknar med en genomsnittlig årlig tillväxt av antalet ankommande och avresande passagerare i utrikes linjefart med 6,5 % under perioden 1973—1980. Passagerarfrekvensen i utrikes chartertrafik beräknas under samma period öka med genomsnittligt 9 % per år.

Antalet avresande passagerare i inrikes linjefart bedöms öka med i genomsnitt 9,5% per år fram till år 1980. Antalet avresande passagerare i inrikes chartertrafik bedöms komma att hålla sig på ungefär oförändrad nivå — omkring 30 000 per år — fram till år 1980. Antalet med taxiflyg befordrade passagerare väntas öka med i genomsnitt 10 % per år under perioden 1973—1980.

Antalet ankommande och avgående ton fraktgods i utrikes trafik på statliga flygplatser beräknas öka med i genomsnitt 8 % per år under perioden 1973—1980. Under samma period väntas den avgående postmängden i inrikes trafik öka med 5,5 % per år.

Landningsfrekvensen i linjefart på statliga flygplatser beräknas öka med i genomsnitt 4 % per år under perioden 1973—1980. Under samma period väntas landningsfrekvensen i utrikes chartertrafik öka med i genomsnitt 5 % årligen.

Medelsförbrukning under budgetåren 1974/75—1976/77

För budgetåret 1974/75 fastställdes investeringsramen till 168,0 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 december 1974 höjdes

investeringsramen till 168.4 milj. kr. för tidigareläggning av viss investering. I föregående års budgetproposition beräknades betalningsutfallet till 168,4 milj. kr. inklusive tidigarelagda investeringar. På grund av vissa smärre förseningar uppgick medelsförbrukningen under budgetåret endast till 164,3 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 fastställdes investeringsramen till 280.0 milj. kr. Genom regeringens beslut den 23 oktober 1975 höjdes investeringsramen till 280,3 milj. kr. för viss sysselsättningsfrämjande åtgärd. Luftfartsverket räknar f. n. med — som följd av inträffade prisökningar — att medelsförbrukningen skall uppgå till 298,6 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 föreslår luftfartsverket en investeringsram av 264,2 milj. kr. efter avdrag av de kommunala bidrag som enligt riksdagens beslut skall utgå till investeringarna.

Investeringsprogram

Arlanda nya utrikesterminal med tillhörande stationsområde samt den nya flygplatsen i Göteborgsregionen — Göteborg-Landvetter flygplats — dominerar investeringsverksamheten under budgetåret 1976/77. Dessa båda projekt svarar tillsammans för drygt 70 % av hela investeringsvolymen under budgetåret. Det nya utrikes stationsområdet på Arlanda flygplats beräknas bli färdigställt den 1 november 1976 och Göteborg-Landvetter flygplats beräknas kunna tas i bruk den 1 oktober 1977.

Den snabba utvecklingen av flygmaterielen samt ökningen av passagerarantalet på flygplatserna har medfört att markorganisationen blivit hårt ansträngd. Under de närmaste budgetåren kommer därför investeringsverksamheten att i första hand inriktas på sådana investeringsobjekt som är nödvändiga för att möta de krav som de nya flygplanstyperna ställer på markorganisationen. Detta gäller såväl verkets egna flygplatser som de militära flygplatser som upplåtits för linjefart. Dessutom erfordras en fortsatt utbyggnad av landningshjälpmedlen för att kraven för jettrafik skall uppfyllas och för att utvidgning av jettrafiken till att omfatta allt fler flygplatser skall möjliggöras.

Vid flygplatser med jettrafik i linjefart är s. k. svarta banor, dvs. landningsbanor som vintertid hålls helt fria från snö, slask och is, numera ett operativt krav. Detta medför omfattande nyinvesteringar i framför allt fordon, maskiner, redskap och garage.

I samband med idrifttagandet av den nya stationsbyggnaden för utrikes trafik på Arlanda flygplats erfordras utökad kapacitet för bilparkering samt ett garage för större fältfordon. Bilparkeringsfrågan avses bli löst genom uppförande av ett parkeringshus.

1973 års vårriksdag beslöt (prop. 1973: 27, TU 1973: 12, rskr 1973: 160) att på sikt ett yttäckande flygkontrollsystem skall införas i landet. Vidare skall landet indelas i två flyginformationsregioner. Kontrollcen-

tralen för den södra regionen skall lokaliseras till Sturup och för den norra till Luleå. Konkreta åtgärder som bl. a. syftar till en yttäckande kontroll har påbörjats sedan några år och projekten härför har fått benämningen ATCAS som svarar mot Air Traffic Control Automated System. För budgetåret 1976/77 erfordras inom ramen för ATCAS-projekten bl. a. investeringar i utrustning för trafikövervakning, radar m. m.

Luftfartsverkets förslag till investeringsprogram för budgetåret 1976/77 upptar arbeten och anskaffningar till ett sammanlagt belopp av 382,2 milj. kr. Härav hänför sig 325,6 milj. kr. till redan påbörjade eller beslutade objekt och resten 56,6 milj. kr. till icke påbörjade objekt.

Investeringsprogrammet domineras av investeringarna i Arlanda nya utrikesområde och Landvetter (273,3 milj. kr.). Investeringarna i övriga flygplatser, radio och tele en-route, fordon, maskiner m. m. uppgår totalt till 108,9 milj. kr., varav i icke påbörjade objekt 48,5 milj. kr. Av följande sammanställning framgår total faktisk resp. beräknad medelsförbrukning budgetåren 1974/75—1976/77.

	Faktisk utgift 1974/75	Beräknad utgift	
		1975/76	1976/77
		1 000-tal kr.	
Arlanda	112 154	185 973	94 818
Bromma	460	555	110
Torslanda	29	120	—
Landvetter	70 613	166 590	202 313
Sturup	5 821	1 040	1 826
Kiruna	581	235	2 030
Luleå	5 775	1 635	902
Skellefteå	496	363	402
Umeå	2 869	8 717	5 489
Örnsköldsvik	1 415	323	924
Sundsvall/Härnösand	2 789	2 885	968
Östersund	583	250	—
Karlstad	156	100	697
Norrköping	446	1 690	330
Visby	28	1 510	1 760
Jönköping	131	370	1 573
Kalmar	811	20	110
Ronneby	7	1 200	1 078
Halmstad	10	540	583
Ängelholm	102	590	2 189
Radio och tele, en-route	16 985	48 039	32 799
Fordon, maskiner, redskap	6 851	8 500	19 830
Flygledarskolan i Sturup	8 705	459	—
Vissa byggnader	3 620	4 900	9 460
Diverse	0	1 500	2 000
	241 437	**438 104**	**382 191**
Avgår kommunala bidrag	77 147	139 802	117 947
Luftfartsverkets kostnadsandel	**164 290**	**298 302**	**264 244**

Investeringsprogrammet för Arlanda flygplats domineras av arbetena med den nya stationsbyggnaden för utrikes trafik. Byggnaden beräknas kunna tas i bruk hösten 1976. För budgetåret 1976/77 erfordras för utrikesområdet 71,0 milj. kr.

Som en följd av idrifttagandet av den nya utrikesterminalen på Arlanda flygplats och den därmed sammanhängande omdisponeringen av nuvarande lokaler erfordras vissa investeringar benämnda Arlanda — 70, drift. Sålunda pågår uppförandet av ett parkeringshus i syfte att öka kapaciteten för bilparkering. Vidare behöver internvägnätet delvis läggas om till en totalkostnad av 1,2 milj. kr., varav 0,4 milj. kr. belastar budgetåret 1976/77. För att kraven på brand- och räddningstjänsten skall kunna uppfyllas behöver en ny brandstation uppföras till en kostnad av 6,3 milj. kr. För budgetåret 1976/77 erfordras endast 0,2 milj. kr. Dessutom måste vissa lokaler omdisponeras. Härför erfordras under budgetåret 1976/77 1,1 milj. kr.

Investeringsutgifterna för den nya flygplatsen i Göteborgsregionen— Göteborg-Landvetter flygplats — beräknas för budgetåret 1976/77 till 202,3 milj. kr., varav 8,1 milj. kr. avser nya objekt. Luftfartsverket planerar att i samarbete med Scandinavian Airlines System (SAS) — för att tillgodose andra flygbolags än SAS' behov av hangarkapacitet — uppföra en hangar på flygplatsen. Den totala kostnaden för luftfartsverkets andel i hangarbyggnaden beräknas till 8,1 milj. kr.

För Sturups flygplats beräknar verket investeringsutgifterna under budgetåret 1976/77 till 1,8 milj. kr. Utgifterna avser huvudsakligen ett bullermätningssystem och ett bevakningssystem.

På Bromma flygplats avser verket att under budgetåret 1976/77 genomföra investeringar för ca 100 000 kr. Med hänsyn till den planerade flyttningen av Linjeflygs trafik från Bromma flygplats planeras inga nya investeringar på flygplatsen.

Eftersom Göteborg-Landvetter flygplats kommer att ersätta Torslanda flygplats år 1977 planeras inte några nya investeringar på Torslanda.

För Kiruna flygplats erfordras 2,0 milj. kr. för investeringar under budgetåret 1976/77. Härav erfordras bl. a. 400 000 kr. för uppförande av en brandövningsplats, 300 000 kr. för uppförande av en sandsilo samt 400 000 kr. för utbyte av ILS-anläggningen (instrumentlandningssystem) för bana 21.

För Luleå flygplats beräknar verket investeringsutgifterna under budgetåret 1976/77 till 900 000 kr., varav 300 000 kr. avser nya objekt.

På Skellefteå flygplats beräknas investeringsutgifterna under budgetåret 1976/77 uppgå till 400 000 kr. Kostnaden avser utbyte av ILS-anläggningen och talregistreringsutrustningen. På Örn-

sköldsviks flygplats beräknas investeringsutgifterna under budgetåret 1976/77 uppgå till 900 000 kr., varav 800 000 kr. avser nya objekt. De nya objekten omfattar uppförande av sandsilo, utbyte av ILS-anläggning och utbyte av NDB-fyrar (oriktad radiofyr). Luftfartsverket, som i sin anslagsframställning inte beräknade medel — 4,9 milj. kr. — för förlängning av landningsbanorna på Skellefteå och Örnsköldsviks flygplatser, har i en kompletterande skrivelse anfört att verket inte har något att erinra mot att banförlängningarna kommer till stånd under förutsättning att därav uppkommen resultatförsämring täckes. Skellefteå och Örnsköldsviks kommuner har i särskilda skrivelser hemställt om att medel skall anvisas för banförlängningarna, vilka enligt kommunerna är en förutsättning för att jetplan skall kunna trafikera flygplatserna i framtiden.

På Umeå flygplats pågår arbeten som belastar budgetåret 1976/77 med 4,4 milj. kr. Verket begär 1,1 milj. kr. för nya objekt, av vilka kan nämnas utökning av bilparkeringen och brandövningsplatsen samt belysningsanläggning för driftgård och väg till sandsilo.

På Sundsvall/Härnösand flygplats planeras under budgetåret 1976/77 utbyggnad av bilparkeringen till en kostnad av 800 000 kr. samt installation av baninriktningsljus och tröskelidentifieringsljus för bana 16 till en kostnad av 100 000 kr.

På Karlstads flygplats planeras under budgetåret 1976/77 investeringar för 700 000 kr. Bland objekten kan nämnas utbyte av en NDB-fyr, installation av ytterligare en NDB-fyr samt ombyggnad av tröskelljusen.

Under budgetåret 1976/77 planeras inga nya investeringar på Norrköpings flygplats. Upptaget investeringsbelopp avser pågående objekt.

För Visby flygplats erfordras 1,8 milj. kr. för investeringar under budgetåret 1976/77. Härav erfordras 500 000 kr. för anläggande av en brandövningsplats, 800 000 kr. för anslutning av flygplatsens avlopp till det kommunala nätet, 300 000 kr. för ombyggnad av tröskelljusen m. m. samt 100 000 kr. för utbyte av befintliga NDB-fyrar.

För Jönköpings flygplats beräknar verket investeringsutgifterna under budgetåret 1976/77 till 1,6 milj. kr., varav 1,2 milj. kr. avser nya objekt. De nya objekten omfattar bl. a. uppförande av stängsel runt flygplatsen, ombyggnad av tröskelljusen för bana 01/19, installation av en AVASIS-anläggning (system för visuell glidbaneindikering) och utbyte av NDB-fyr.

På Ängelholms flygplats beräknas investeringsutgifterna under budgetåret 1976/77 uppgå till 2,2 milj. kr., varav 1,4 milj. kr. avser nya objekt. Häri ingår vissa markarbeten som är nödvändiga för idrifttagning av en ny ILS-anläggning samt utbyggnad av stationsbyggnaden.

För Ronneby flygplats planeras under budgetåret 1976/77 investeringar om 1,1 milj. kr., varav 200 000 kr. avser nya objekt.

Totalt uppgår investeringsutgifterna på Halmstads flygplats under budgetåret 1976/77 till 600 000 kr.

För radioanläggningar och teleutrustning en route erfordras under budgetåret 1976/77 32,8 milj. kr., varav 27,5 milj. kr. för redan påbörjade och kontrakterade arbeten och leveranser. Bland dessa objekt ingår bl. a. — i syfte att uppnå högre grad av automatisering av trafikledningsprocessen samt för övergång till yttäckande kontroll — nytt radarpresentationssystem, ACTAS 1 (Air Traffic Control Automated System), vid Stockholm ACC/TCC (områdeskontrollcentral/terminalkontrollcentral). Under budgetåret 1976/77 erfordras 8,8 milj. kr. för ATCAS 1. Arbetena med ATCAS 1 pågår f. n. och anläggningen blir klar att tas i drift under år 1977.

ATCAS 2 som avser den nya områdeskontrollen i Sturup och som planeras att tas i drift hösten 1979 har påbörjats under innevarande budgetår. Investeringsutgifterna under budgetåret 1976/77 beräknas bli 5,7 milj. kr. ATCAS 3 som avser en ny terminalkontroll för Göteborgsområdet har också påbörjats under innevarande budgetår. Kostnaderna under budgetåret 1976/77 beräknas till 2,6 milj. kr. ATCAS-projekten bildar tillsammans grunden för att så småningom, i enlighet med 1973 års vårriksdags beslut, införa ett yttäckande flygkontrollsystem.

Utöver de pågående ATCAS-projekten behöver viss komplettering och förnyelse av navigeringshjälpmedel och radiokommunikationsutrustning genomföras. För att tillgodose informationen om flygplansrörelser erfordras fler primär- och sekundärradaranläggningar samt viss extraktorutrustning.

För anskaffning av fordon, maskiner och redskap beräknas 19,8 milj. kr. Härav erfordras 9,7 milj. kr. för nyanskaffning och 10,1 milj. kr. för ersättningsanskaffningar.

Utgifterna för brand- och räddningsmateriel avser bl. a. ersättningsanskaffning av två transportfordon för brandskolan samt haveriambulansen på Arlanda. Vidare planeras anskaffning av brandbilar till flottiljflygplatser med civil linjefart för att släckningskapaciteten på dessa flygplatser skall öka.

Utgifterna för snöröjnings- och fältmateriel avser planenlig ny- och ersättningsanskaffning av snöslungor, sopmaskiner, lastmaskiner, gräsklippare m. m. bl. a. med hänsyn till behovet av snö- och isfria banor och de allmänt ökade kraven på fälthållningsstandard som en följd av jetflygplanens introduktion i inrikesflyget.

Under budgetåret 1976/77 erfordras viss anskaffning av fordon, maskiner och redskap avsedd för det nya utrikesområdet på Arlanda flygplats och för Göteborg-Landvetter flygplats.

Under posten vissa byggnader erfordras 9,5 milj. kr. under budgetåret

1976/77. Härav avser 0,5 milj. kr. den pågående utbyggnaden av lokaler vid Arlanda flygplats för ATCAS 1 och 9,0 milj. kr. en byggnad som skall inrymma ATCAS 2.

De sammanlagda utgifterna för här redovisade arbeten uppgår till 382,2 milj. kr. Härav avser 314,7 milj. kr. sådana objekt för vilka kommunala bidrag skall utgå. De kommunala bidragen beräknas uppgå till 118,0 milj. kr. utgörande 37,5 % av angivet belopp. Återstoden (382,2—118,0) 264,2 milj. kr. faller på staten.

Remissyttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 66).

Linjeflyg AB (LIN) konstaterar att om företagets planerade fortsatta introduktion av flygplanet Fokker F-28 skall kunna genomföras måste landningsbanorna på Skellefteå och Örnsköldsviks flygplatser förlängas. Även landningsbanan på Karlstads flygplats bör enligt LIN:s uppfattning förlängas.

Scandinavian Airlines System (SAS) framhåller bl.a. att den planerade upprustningen av Norrköpings flygplats inte får avbrytas. SAS anser vidare att det planerade bullermätningssystemet på Sturups flygplats bör utgå ur investeringsplanen.

Föredraganden

I prop. 1975: 1 (bil. 8 sid. 283) angavs investeringsramen för luftfartsverket för budgetåret 1975/76 till 280,0 milj. kr. Genom regeringens beslut den 23 oktober 1975 höjdes ramen till 280,3 milj. kr. för att möjliggöra tidigareläggning av viss investering i sysselsättningsfrämjande syfte.

För budgetåret 1976/77 räknar luftfartsverket i sin anslagsframställning med en total investeringsomslutning om 382,2 milj. kr. Efter avdrag för kommunernas andel av kostnaderna uppgår statens del av det totala investeringsbeloppet till 264,2 milj. kr. Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag ansett mig böra förorda en investeringsram av 254,9 milj. kr. Detta motsvarar den statliga andelen av en total investeringsvolym av 371,7 milj. kr.

Innan avtal träffats om bidrag till de objekt, som kan rymmas inom den angivna ramen, kan någon exakt fördelning på flygplatser eller objektsgrupper av det tillgängliga medelsutrymmet inte göras. Av följande sammanställning framgår dock hur de totala investeringarna i stort beräknas komma att fördela sig under budgetåret 1976/77. Sammanställningen visar också utfallet för budgetåret 1974/75 och den i prop. 1975: 1 beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår.

	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknad i prop. 1975: 1	1976/77 Verket	1976/77 Föredraganden
			milj. kr.	
Arlanda nya stationsområde	112,2	169,7	71,0	71,0
Landvetter	70,6	137,5	202,3	202,3
Övriga flygplatser	22,4	41,0	44,8	38,4
Radio och tele, en-route	17,0	47,0	32,8	32,8
Fordon, maskiner, redskap	6,9	8,5	19,8	15,7
Vissa byggnader	3,6	4,9	9,5	9,5
Diverse mindre arbeten	—	1,5	2,0	2,0
Flygledarskolan i Sturup	8,7	0,5	—	—
	241,4	**410,6**	**382,2**	**371,7**
Avgår kommunala bidrag	77,1	130,6	118,0	116,8
Statlig kostnadsandel	**164,3**	**280,0**	**264,2**	**254,9**

Arbetena med det nya utrikes stationsområdet på Arlanda flygplats, som är dimensionerat för en årsvolym av 4,5 milj. passagerare i utrikes trafik, fortgår planenligt med sikte på idrifttagning den 1 november 1976. För budgetåret 1976/77 beräknar jag för arbeten med det nya stationsområdet 71,0 milj. kr., varav 44,4 milj. kr. utgör statens andel.

För arbeten med Göteborg-Landvetter flygplats, som planenligt beräknas kunna tas i drift den 1 oktober 1977, beräknar jag för budgetåret 1976/77 202,3 milj. kr., varav 126,4 milj. kr. motsvarar statens andel. Jag har därvid beräknat medel för en hangar som luftfartsverket avser att uppföra i samarbete med SAS. Den totala kostnaden för luftfartsverkets andel i hangaren beräknas till 8,1 milj. kr.

Vad gäller övriga flygplatser — vari jag även innefattar sådana investeringar i Arlanda flygplats som inte ingår i det program för utbyggnad av nytt utrikes stationsområde som jag anmält i det föregående — har jag beräknat medel för viss upprustning av byggnader, banor, uppställningsplatser och säkerhetsanordningar i syfte att flygplatsernas standard skall kunna anpassas till de ökade krav som följer av trafiktillväxten och — ifråga om vissa inrikesflygplatser — av den övergång till jettrafik på linjenätet som Linjeflyg AB påbörjade våren 1973. Härvid har jag bl. a. räknat medel för förlängning av landningsbanorna på Örnsköldsviks och Skellefteå flygplatser.

För investeringar i radio och tele, en-route, beräknar jag 32,8 milj. kr. Den angivna ramen bör medge planenlig ersättning och nyanskaffning av sådan utrustning.

1973 års riksdag har fattat beslut (prop. 1973: 27, TU 1973: 12, rskr 1973: 160), att de nuvarande civila och militära trafikledningsorganisationerna skall sammanföras i en gemensam organisation, vilket kommer att ske den 1 juli 1976, samt att på sikt ett yttäckande flygkontrollsystem

skall införas i landet. Vidare skall landet indelas i två flyginformationsregioner. Kontrollcentralen för den södra regionen skall lokaliseras till Sturup och för den norra till Luleå. Ifrågavarande projekt har pågått i några år. De syftar — genom uppbyggande av bl. a. radarpresentationssystem — till att genom en hög automatisering öka säkerheten och effektiviteten i trafikledningssystemet samtidigt som personalbehovet skall kunna hållas på en rimlig nivå. De utgör dessutom grunden för att så småningom införa ett yttäckande flygkontrollsystem. Projekten benämns ATCAS (Air Traffic Control Automated System). ATCAS 1 vid Stockholms områdeskontrollcentral beräknas bli klar att tas i drift under år 1977, medan ATCAS 2 och ATCAS 3 — som avser den nya områdeskontrollen i Sturup resp. ny terminalkontroll för Göteborgsområdet — kommer att färdigställas senare. Huvuddelen av de under posten Radio och tele, en-route, beräknade medlen avser ATCAS-projekten.

För ersättnings- och nyanskaffningar av fordon, maskiner och redskap beräknar jag 15,7 milj. kr. Härigenom torde, med hänsyn till regeringens beslut den 23 oktober 1975 om tidigareläggning av beställningar i sysselsättningsfrämjande syfte av fordon och redskap till en kostnad av högst 2,6 milj. kr., verkets investeringsplaner avseende denna objektsgrupp i stort kunna genomföras.

Under posten Vissa byggnader har jag tagit upp medel för utbyggnad av lokaler vid Arlanda flygplats för ATCAS 1 samt för en byggnad vid Malmö-Sturups flygplats som skall inrymma ATCAS 2.

Anslaget till Flygplatser m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1976/77	254,9
10 % marginal	25,5
Avgår beräknad ingående behållning 1976-07-01	13,7
Erforderligt anslag budgetåret 1976/77	**266,7**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygplatser m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 266 700 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten har till syfte att genom lånestöd främja en från allmän synpunkt önskvärd förnyelse av landets bestånd av mindre fartyg. Företräde till lån skall ges mindre rederier. Lån ur fonden beviljas av lånenämnden för den mindre skeppsfarten. Låneverksamheten regleras genom kungörelsen (1971: 324) om lånefonden för den mindre skeppsfarten och instruktion (1971: 325) för lånenämnden för den mindre skeppsfarten.

Lånenämnden för den mindre skeppsfarten

I skrivelse den 28 maj 1975 har lånenämnden för den mindre skeppsfarten hemställt om ett investeringsanslag om 50 milj. kr. för budgetåret 1976/77. I skrivelse den 29 augusti 1975 har lånenämnden vidare anhållit om tilläggsanslag för budgetåret 1975/76 om 35 milj. kr.

Under budgetåret 1974/75 beviljade lånenämnden 40 lån om sammanlagt 51,5 milj. kr. Motsvarande belopp utgjorde under budgetåren 1972/73 och 1973/74 12,8 resp. 20,6 milj. kr.

Kapitaltillgångarna i fonden uppgick den 30 juni 1975 till 70,8 milj. kr.

Lånenämnden redovisar utvecklingen inom den mindre skeppsfarten under de senaste åren. Mot bakgrund av den gångna utvecklingen, nuvarande utvecklingstendenser, fartygspriser, finansieringsförhållandena m. m. redovisar nämnden synpunkter och förslag för framtida åtgärder när det gäller inriktning och omfattning av nämndens låneverksamhet.

Föredraganden

Lånenämndens anslagsframställning har remissbehandlats. På grund av sambandet mellan lånenämndens framtida verksamhet och varvskreditutredningens (I 1974: 03) förslag har jag efter samråd med chefen för industridepartementet funnit lämpligt att pröva frågan om kreditbehoven för den mindre skeppsfarten i anslutning till beredningen av utredningens förslag. Jag förordar därför att anslaget förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1975/76

I enlighet med riksdagens bemyndigande (prop. 1975: 60, TU 1975: 11, rskr 1975: 115) har regeringen genom beslut den 16 oktober 1975 godkänt en överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge om att för perioden den 1 oktober 1975 — den 30 september 1980 förnya och höja den ekonomiska garanti som lämnats till de i konsortiet Scandinavian Airlines System samverkande skandinaviska luftfartsbolagen, dels genom överenskommelse den 20 augusti 1959, dels genom tilläggsöverenskommelsen den 18 juni 1963 till nämnda överenskommelse och vilka båda genom överenskommelser den 31 augusti 1966 samt den 30 december 1970 förlängts att gälla intill den 30 september 1970 resp. den 30 september 1975. I samband med förlängningen av överenskommelsen den 30 december 1970 höjdes garantibeloppet från 7,5 till 15,0 milj. kr. Den nya överenskommelsen innebär för Sveriges del att Aktiebolaget Aerotransport under ifrågavarande period erhåller en årlig garanti intill högst 30 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1975/76* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kr.

IX. Diverse kapitalfonder

A. STATENS VÄGVERKS FÖRRÅDSFOND

Balansräkningen per den 30 juni 1975 för statens vägverks förrådsfond visar att bruttovärdet av fondens tillgångar uppgick till sammanlagt 716,9 milj. kr., varav 176,5 milj. kr. avsåg fastigheter m. m., 525,4 milj. kr. inventarier och förråd samt resterande 15,0 milj. kr. tillgångar av finansiell natur.

Efter avdrag av gjorda avskrivningar uppgick nettovärdet av tillgångarna inkl. balanserade medel till 237,4 milj. kr. Under budgetåret 1974/75 minskade behållningen med 6,7 milj. kr.

I enlighet med för fonden gällande bestämmelser har avkastning på fondens kapital beräknats efter 7 1/4 %, motsvarande statens normalränta för budgetåret. Den sålunda beräknade avkastningen har för budgetåret 1974/75 uppgått till 17,4 milj. kr., som tillgodoförts driftbudgetens inkomstsida under posten Övriga diverse kapitalfonder.

Med stöd av givna bemyndiganden har vägverket per den 30 juni 1975 iklätt sig betalningsansvar för beställningar om 28,7 milj. kr. för leverans under budgetåret 1975/76, om 4,3 milj. kr. för leverans under budgetåret 1976/77 och om 3,2 milj. kr. för leverans under budgetåret 1977/78.

Statens vägverk

I skrivelse den 20 augusti 1975 har statens vägverk hemställt om bl. a. investeringsanslag för budgetåret 1976/77 under statens vägverks förrådsfond. Vägverket har därvid framhållit att de förhållanden som råder för å ena sidan verksamhet finansierad över driftbudgeten och å den andra anskaffningen av hjälpmedel i form av driftanläggningar och maskiner över kapitalbudgeten innebär en dubbelstyrning. Detta försvårar enligt verket ett rationellt bedrivande av produktionen och verket hemställer därför att förrådsfonden avvecklas och att anskaffningen av de tillgångar som hittills finansierats över förrådsfonden fortsättningsvis bestrids med medel under driftbudgeten.

Dimensioneringen av vägverkets resurser i form av driftanläggningar och egen maskinpark bedöms liksom under tidigare år mot bakgrund av de långsiktiga behov som redovisas för i första hand drift av statsvägar. Att resursbehovet under senare år har kunnat tillgodoses beror i huvudsak på den planenligt genomförda minskningen av maskinparken och de därigenom begränsade ersättningsanskaffningarna. Dock har det beträffande flera maskinslag varit nödvändigt att behålla enheter utöver vad

som är tekniskt/ekonomiskt rimligt för att söka bibehålla erforderlig kapacitet inom maskinparken.

Ett bibehållande av den hittillsvarande investeringsnivån skulle framtvinga en minskning av maskinparken som i första hand skulle drabba lastbilar, paketbilar, väghyvlar och lastmaskiner. Inhyrningen måste ökas samtidigt som vägverket måste minska sin personal varigenom beredskapsnivån sänks och kostnaderna för väghållningen ökas.

Det är driftbudgetens anslag till den statliga väghållningen som ytterst bär kostnaderna för förrådsfonden. Ett rationellt och ekonomiskt handhavande av dessa anslag får inte äventyras genom restriktioner i fråga om investeringarna.

Vägverket, som sålunda vill att förrådsfonden avvecklas som ett instrument för statsmakternas medelstilldelning för tillgångsanskaffning, vill "behålla fonden" inom vägverket såsom ett internt instrument för anskaffning och kostnadsfördelning, kopplad till medelsanvisningen till den statliga väghållningen.

Upphör fonden i nuvarande form som ett instrument för medelsanvisningen för tillgångsanskaffning kan frågan om fondens inlösen och formerna härför lösas på olika sätt. Enligt vägverket bör den kapitalbehållning som vid avvecklingstillfället finns hos fonden ställas till vägverkets förfogande såsom ett vägverkets verkskapital. Detta verkskapital skulle därefter fortsättningsvis nedskrivas genom den interna fondens avskrivningar. Ränteberäkning skulle vidare kunna ske i samma ordning som f. n. och årligen tillföras statsverket såsom överskott.

I den mån inom den interna fonden erfordras — för rationellt utnyttjande av anslagen till statlig väghållning — större investering än som motsvarar avskrivningsbeloppen, torde denna investering böra finansieras förskottsvis under driftbudgetens anslag till statlig väghållning.

Vid bifall till verkets hemställan att förrådsfonden upphör i sin nuvarande form avser vägverket att under övergångsperioden den 1 juli 1976—den 31 december 1977 investera 41,65 milj. kr. i driftanläggningar, 133,9 milj. kr. i motorfordon och vägmaskiner, 14,0 milj. kr. i färjor samt utöka kapitalet för lagertillgångar med 9,7 milj. kr.

Om vägverkets hemställan inte kan bifallas på föreslaget sätt förutsätter vägverket medelsanvisning enligt nu gällande teknik och hemställer då om anslag för budgetåret 1976/77 till förrådsfonden på sätt som framgår nedan. Vägverket har endast upptagit en programnivå med investeringsram på 133,8 milj. kr. Att endast en programnivå anges beror på att de två programnivåerna för drift av statsvägar har samma omfattning av servicearbeten. Dessa arbeten är dimensionerande för maskinparken.

Vägmaskiner m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1974/75	6 000 000	55 800 000	56 200 000
1975/76	5 600 000	65 900 000	65 000 000
1976/77 verket	6 500 000	140 700 000	133 800 000
föredraganden	6 500 000	82 600 000	81 000 000

Medelsförbrukning under budgetåren 1974/75—1976/77

För budgetåret 1974/75 var investeringsramen 56,2 milj. kr. Ramen utnyttjades helt och medelsförbrukningen uppgick således till samma belopp.

För budgetåret 1975/76 är investeringsramen 65 milj. kr. och verket räknar med att ramen kommer att utnyttjas helt.

För budgetåret 1976/77 föreslår verket en medelsförbrukning av 133,8 milj. kr.

Vägverket framhåller allmänt nödvändigheten av att investeringsnivån höjs och hänvisar härvid till att investeringsramen mellan budgetåren 1969/70 och 1974/75 varit praktiskt taget oförändrad samtidigt som väsentliga prisstegringar ägt rum på såväl byggnader som motorfordon och vägmaskiner. Ökningen av ramen för budgetåret 1975/76 har inte uppvägt under motsvarande år uppkomna kostnadsökningar. Dimensioneringen av vägverkets resurser i form av driftanläggningar och egen maskinpark bedöms mot bakgrund av de långsiktiga behov som föreligger i fråga om servicearbeten inom programmet Drift av statliga vägar.

Investeringsprogram

Investeringsprogrammet under budgetåren 1974/75—1976/77 framgår av följande sammanställning (tusental kr.).

Objektgrupp	Faktisk utgift 1974/75	Beräknad utgift 1975/76	Förslag 1976/77
Driftanläggningar	10 500	10 000	28 100
Motorfordon och vägmaskiner	42 800	48 000	89 000
Färjor m. m.	2 900	6 800	9 200
Lagertillgångar	—	—	7 200
Diverse och oförutsett	—	200	300
	56 200	**65 000**	**133 800**

Beträffande de olika objektgrupperna anför verket följande.

Driftanläggningar

För investeringar i driftanläggningar under budgetåren 1974/75 och 1975/76 beräknas 10,5 resp. 10 milj. kr. kunna användas. Mot bakgrund av de långsiktiga behoven av driftanläggningar, rimlig användningstid för anläggningarna samt de anspråk på standard i fråga om arbetslokaler och personalutrymmen som numera ställs räknar verket med ett årligt medelsbehov av 27—28 milj. kr. under perioden 1976/77—1980/81. Den planerade medelsnivån innebär att ca åtta vägstationer kan nybyggas och ca tio byggas om och förbättras samt att en depåverkstad kan kompletteras per år.

Vad avser budgetåret 1976/77 medger de nämnda 28,1 milj. kr. att åtta nya vägstationer kan byggas och tio äldre vägstationer kan byggas om för en kostnad under budgetåret av 22,3 milj. kr. För fortsatta arbeten avseende pågående objekt beräknas 2,7 milj. kr. Kostnaden för tomtköp och projektering tas upp till ca 2,9 milj. kr.

Motorfordon och vägmaskiner

Den faktiska utvecklingen och det bedömda behovet av antalet motorfordon och vägmaskiner framgår av följande sammanställning.

Fordons-/maskinslag	Avskrivningstid år	Antal per den 30.6 år 1966	1976	1981
Lastbilar	8	1 307	877	820
Paketbilar	5	788	821	770
Terrängbilar	5	306	56	55
Väghyvlar	10	1 018	703	620
Vältar	8—10	334	280	278
Krossar	8—12	303	82	82
Sorterverk	6	339	91	85
Generatoraggregat	6	404	110	105
Lastmaskiner	6—8	597	650	600
Kompressorer	8	612	129	128

Till följd av prisutvecklingen har maskinparkens återanskaffningsvärde stigit trots den stora antalsmässiga minskningen som i hög grad berört de kapitalkrävande maskinslagen och beräknas vid halvårsskiftet 1976 uppgå till ca 710 milj. kr. Samtliga undersökningar som utförts avseende maskinparkens genomsnittliga avskrivningstid visar att denna under hela perioden sedan förrådsfonden inrättades legat kring åtta år, vilket överensstämmer med parkens genomsnittliga teknisk-ekonomiska livslängd. Det genomsnittliga anslagsbehovet per år för att behålla maskinparken har därför beräknats till en åttondel av återanskaffningsvärdet, dvs. ca 89 milj. kr.

I följande sammanställning redovisas verkets maskin- och fordonspark samt verkets anskaffningsprogram för budgetåret 1976/77.

Fordons-/maskinslag	Beräknat innehav 1976-06-30	Utrangering 1976/77	Anskaffning 1976/77	Beräknat innehav 1977-06-30	Investering 1976/77
	Antal				1 000-tal kr.
Lastbilar	877	98	95	874	19 400
Paketbilar	821	151	140	810	8 400
Terrängbilar	56	26	25	55	1 875
Väghyvlar	703	108	85	680	28 900
Vältar	280	28	26	278	3 184
Krossar	82	8	8	82	3 228
Sorterverk	91	15	10	86	1 014
Generatoraggregat	110	10	5	105	875
Lastmaskiner	650	90	80	640	8 400
Kompressorer	129	1	0	128	0
Diverse maskiner					13 724
					89 000

I gruppen diverse maskiner tar verket upp utrustning för beläggningsverk och asfaltutläggare, dammskyddsanordningar för krossanläggningar, målningsmaskiner, grusmaskiner m. m.

Vägverkets maskinpark utnyttjas till 95 % inom driftorganisationen och till 5 % inom byggnadsorganisationen.

Driftverksamheten bedrivs med en blandning av egna och lejda maskinresurser. Lejda maskiner disponeras dels för vintervägh̊llningen, dels för diverse arbeten såsom transporter, lastningsarbeten m. m. Maskinbehovet för byggnadsverksamheten täcks till övervägande del genom inhyrning.

Utgångspunkten vid dimensioneringen av den egna maskinparken är i första hand att tillgodose de resurskrav som servicearbetena ställer för att framkomligheten och trafiksäkerheten skall tryggas.

Lastbilar. Behovet av lastbilstransporter för driftverksamheten varierar kraftigt under året. Normalt går behovet ned under sommarmånaderna medan toppbelastningar inträffar under vintern i samband med vintervägh̊llningen. Höga fordringar måste ställas på möjligheterna att snabbt utföra servicearbeten. Behovet av åtgärder uppkommer ofta plötsligt och utan att möjlighet finns att i förväg bestämma den erforderliga resursinsatsen. På grund härav är det ett naturligt krav att arbetsledningen inte i alltför stor utsträckning tvingas lita till externa resurser. En lämplig avvägning måste därför göras mellan egna och lejda resurser och hänsyn måste därvid tas till övriga förekommande arbetsuppgifter.

Den egna lastbilsparken måste sålunda avvägas så att denna med hän-

syn till servicekravet även skall kunna sysselsättas med andra arbetsuppgifter i sådan omfattning att de utnyttjas till fullo. Det egna lastbilsinnehav som motsvarar dessa krav är två till fyra lastbilar per arbetsområde beroende på bl. a. storleken på området och inlejningsmöjligheterna.

Väghyvlar används främst för servicearbeten, exempelvis grushyvling och hyvling på vintervägar. Normalt måste allt hyvelarbete utföras med egna hyvlar då möjligheterna till inhyrning är små. Detta innebär att väghyvelparken måste dimensioneras för toppbelastningen under året. På grund av arbetsområdenas karaktär och vägsammansättning behövs normalt en till tre hyvlar per arbetsområde för att klara nödvändiga arbetsuppgifter.

Lastmaskinerna går oftast inte att sysselsätta till fullo under året, beroende på karaktären på de arbeten de utför. Lastmaskinernas arbetsuppgifter kan delas upp i dels speciella vägverksuppgifter som lastning av sand på sandningsbilar, lastning av krossgrus på grusningsbilar, slåtter och sopning, dels arbetsuppgifter av mera allmän karaktär, exempelvis lastning vid materialtillverkning. För uppgifter av vägverkskaraktär fordras någon form av universallastare. Tillsatsredskap skall kunna monteras för exempelvis sopning och slåtter. Det är i dagens läge svårt att på den privata marknaden hyra maskiner med erforderliga tillsatsredskap. För att klara de nödvändiga arbetsuppgifterna behövs två till tre egna lastmaskiner per arbetsområde.

Paketbilarna används huvudsakligen för arbetsuppgifter av servicekaraktär som uppsättning av vägmärken, renhållning, trafiklinjemarkering och akuta reparationsåtgärder på det belagda vägnätet. För att kunna nyttja bilarna för förekommande arbetsuppgifter måste de oftast vara specialutrustade. För att möjliggöra ett rationellt arbete krävs två till tre egna paketbilar per arbetsområde.

Övriga egna maskiner innehas huvudsakligen i den omfattning som motiveras av företagsekonomiska skäl. Här ingår således maskiner som vägverket innehar på grund av att produktion i egen regi med egna maskiner medför lägre produktionskostnad än vad som kan erhållas på annat sätt.

Färjor m. m.

Under budgetåret 1975/76 pågår byggande och leverans av tre nya färjor. Av dessa är två avsedda för färjleden över Gullmaren i Göteborgs och Bohus län, som beräknas bli öppnad för trafik i maj 1976, och en till leden Isön-Norderön i Jämtlands län. Vidare har två färjor beställts, en för färjleden Öckerö—L. Varholmen i Göteborgs och Bohus län och en för färjleden Hornön—Veda i Västernorrlands län. Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 uppgår till 6,8 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 avses tre nya färjor beställas. Två av dessa är avsedda för färjlederna Öckerö—L. Varholmen och Fårösund-Broa.

Den tredje är en reservfärja. För budgetåret 1976/77 begär verket 9,2 milj. kr. varav 4,3 milj. kr. är bundna i tidigare gjorda beställningar.

Lagertillgångar

Grustag m. m. För att på sikt trygga verkets behov av grus behöver verket köpa eller långtidsarrendera fyndigheter i olika delar av landet. Under budgetåret 1976/77 bedömer verket en investering av storleksordningen 3 milj. kr. vara behövlig. Inom fonden disponibla medel uppgår till 1,8 milj. kr., varför verket för budgetåret 1976/77 har ett ytterligare medelsbehov av 1,2 milj. kr.

Materielförråd. Prisstegringen under framför allt de två senaste åren har medfört att vägverkets kapital för lagerhållning av materiel måste ökas för att vidmakthålla erforderlig lagernivå. Vägverket beräknar för budgetåret 1976/77 en utgift om 38,6 milj. kr. enligt nedanstående sammanställning. Inom fonden disponibla medel uppgår till 32,6 milj. kr. varför det ytterligare medelsbehovet uppgår till 6 milj. kr.

Varuslag	Utgift för anskaffning 1 000-tal kr.
Kalciumklorid, vägolja, amin, trafiklinjefärg, glaspärlor	1 880
Väghyvelskär	11 150
Däck	4 350
Vägräckesbalk	9 290
Övrigt	11 930
Summa	**38 600**

Behovet av kapitaltillskott under budgetåret 1976/77 för anskaffning av grustag m. m. samt till materielförrådet uppgår således sammanlagt till 7,2 milj. kr.

Diverse och oförutsett

För budgetåret 1976/77 beräknar verket att 300 000 kr. bör stå till förfogande för diverse smärre kostnader som nu inte kan förutses.

Beställningsbemyndigande

För leveranser till maskincentralförrådet under budgetåren 1975/76, 1976/77 och 1977/78 har verket erhållit bemyndigande att under budgetåret 1974/75 ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 30 milj. kr. per år.

Regeringen har lämnat verket medgivande att under budgetåret 1975/76 dels ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 40 milj. kr. för materiel till maskincentralförrådet avsedd att levereras under budgetåret 1978/79, dels utöver tidigare beviljade beställningsbemyndiganden av-

seende budgetåren 1976/77 och 1977/78 ikläda sig betalningsansvar om högst 10 milj. kr. för vartdera budgetåret.

För att kunna genomföra den för budgetåret 1976/77 planerade anskaffningen måste beställningar för ca 70 milj. kr. läggas ut senast i början av år 1976. Erhållet beställningsbemyndigande medger att beställningar intill ett belopp av 40 milj. kr. kan läggas ut vid angiven tidpunkt. Verket avser därför att lägga ut ytterligare erforderliga beställningar med förbehåll för att begärda medel beviljas.

Beställningsbemyndigandena har genom årets regleringsbrev höjts till drygt 70 % av den för löpande budgetår medgivna utbetalningsramen för maskincentralförrådet. Denna nivå på beställningsbemyndigandet torde göra det möjligt för verket att i förväg lägga ut beställningar i den takt som med hänsyn till leveranstiderna erfordras för att planerade leveranser skall kunna genomföras respektive budgetår.

De anmälda investeringsbehoven för fordon, maskiner och färjor innebär en utbetalningsram för denna tillgångsgrupp om 98,2 milj. kr. Under förutsättning att nu gällande leveranstider inte nämnvärt förlängs och prisnivån endast stiger i ringa omfattning efter budgetåret 1976/77 beräknas erforderliga belopp under budgetåret 1976/77 för leveranser under budgetåren 1977/78—1979/80 till 69 milj. kr. resp. ca 25 milj. kr. och ca 10 milj. kr. Beloppen för budgetåren 1978/79 och 1979/80 måste då höjas påföljande budgetår.

Vägverket hemställer sålunda dels om bemyndigande om att under budgetåret 1976/77 få ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 69 milj. kr. för fordon, maskiner och färjor avsedda att levereras under budgetåret 1979/80, dels att erhållna bemyndiganden avseende leveranser under budgetåret 1977/78 och budgetåret 1978/79 måtte höjas till 69 milj. kr. för vartdera budgetåret.

Remissyttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 66). Vidare har *riksrevisionsverket* (RRV) avgett yttrande över vägverkets förslag angående avveckling av vägverkets förrådsfond. RRV anser det mycket tveksamt om vägverkets förslag om avveckling av verkets förrådsfond bör föranleda någon åtgärd innan hithörande frågor blivit föremål för en samlad bedömning i anslutning till det fortsatta arbetet med budgetutredningens (SOU 1973: 43—46) förslag.

Föredraganden

Vägverket har föreslagit att vägverkets förrådsfond avskaffas och att verket självt får bestämma investeringsnivån för de objekt som f. n. finansieras över kapitalbudgeten.

Jag anser — i likhet med riksrevisionsverket — att frågan om avveckling av förrådsfonden inte bör avgöras innan ställning har tagits till budgetutredningens förslag i hithörande delar. Jag vill i sammanhanget påpeka att vägverket redan i dag har en betydande frihet att inom den totala investeringsramen avgöra hur investeringarna skall fördelas mellan olika objektgrupper. Jag anser det emellertid motiverat med en väsentlig uppräkning av investeringsramen för nästa budgetår.

Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag förordat en investeringsram för nästa budgetår av 81 milj. kr., vilket innebär en ökning med 16 milj. kr. i förhållande till innevarande år.

I anslutning härtill vill jag erinra om att regeringen genom beslut i oktober och december 1975 om tidigareläggning av vissa anläggnings- och industribeställningar i sysselsättningsfrämjande syfte beräknat 35,2 milj. kr. för investeringar vid vägverket, varav 25,2 milj. kr. för driftanläggningar och 10 milj. kr. för anskaffningar under objektgruppen motorfordon och vägmaskiner m. m. Inräknas beloppet för de tidigarelagda investeringarna — vilka praktiskt taget helt skulle ha utförts under budgetåret 1976/77 — innebär mitt förslag för budgetåret 1976/77 en ökning av investeringsnivån jämfört med innevarande budgetår med 51,2 milj. kr. eller närmare 80 %.

Av följande sammanställning framgår hur investeringarna i stort beräknas bli fördelade under budgetåret 1976/77. Sammanställningen visar också utfallet för budgetåret 1974/75 samt beräknad medelsförbrukning innevarande budgetår enligt prop. 1975: 1.

Objektgrupp	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknat i prop. 1975: 1	1976/77 Verket	1976/77 Föredraganden
	milj. kr.			
Driftanläggningar	10,5	10,0	28,1	10,0
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	42,8	48,0	89,0	61,0
Färjor m. m.	2,9	6,8	9,2	7,7
Lagertillgångar	—	—	7,2	2,0
Diverse och oförutsett	—	0,2	0,3	0,3
	56,2	**65,0**	**133,8**	**81,0**

Betydande insatser har under senare år gjorts när det gäller upprustning av vägverkets driftanläggningar. Jag anser det angeläget att vägverket ges möjlighet att även fortsättningsvis genom om- och nybyggnad av vägstationer successivt förbättra såväl de driftsmässiga som arbetsmiljömässiga förhållandena. Jag vill i detta sammanhang också erinra om att regeringen den 23 oktober 1975 beslutat att 25 milj. kr. får användas för arbetsmiljöförbättrande åtgärder inom bl. a. vägverket.

Den föreslagna medelstilldelningen bör möjliggöra nödvändiga er-

sättningsanskaffningar och moderniseringar inom gruppen motorfordon och vägmaskiner. Vidare bör bl. a. två nya färjor kunna beställas.

Jag har vidare under objektgruppen lagertillgångar räknat medel för viss utökning av vägverkets grustag och materielförråd.

Anslaget Vägmaskiner m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen under nästa budgetår.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1976/77	81,0
10 % marginal	8,1
Avgår beräknad ingående behållning 1976-07-01	−6,5
Erforderligt anslag budgetåret 1976/77	**82,6**

Vägverket har under senare år fått beställningsbemyndiganden gällande leveranser av vägmaskiner m. m. om 30 milj. kr. för vartdera av de tre budgetår som följer efter det budgetår för vilket investeringsmedel anvisas. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 har beloppet höjts till 40 milj. kr. avseende leveranser t. o. m. budgetåret 1978/79.

Jag förordar, att verket erhåller ett beställningsbemyndigande om högst 40 milj. kr. även för budgetåret 1979/80.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att statens vägverk lämnas det beställningsbemyndigande gällande leveranser av vägmaskiner m. m. som jag har förordat i det föregående;
2. till *Vägmaskiner m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 82 600 000 kr.

B. SJÖFARTSVERKETS FOND

Balansräkningen per den 30 juni 1975 för sjöfartsverkets fond visar att bruttoanskaffningsvärdet för tillgångarna uppgick till sammanlagt 616,7 milj. kr., varav 117 milj. kr. avsåg fastigheter, 395,2 milj. kr. fartyg m. m. och 104,5 milj. kr. inventarier.

Kapitalbehållningen, dvs. bruttovärdet av tillgångarna minus gjorda avskrivningar, uppgick till 371,8 milj. kr. Under budgetåret 1974/75 ökade behållningen med 121,8 milj. kr.

I enlighet med för fonden gällande bestämmelser beräknas avkastning på fondens kapital efter statens normalränta, vilken för budgetåret 1974/75 fastställts till 7,25 %. Överskottet uppgick för budgetåret 1974/75 till 21,8 milj. kr. som tillgodoförts driftbudgetens inkomstsida under posten Övriga diverse kapitalfonder.

Sjöfartsverket

I skrivelse den 1 september 1975 och i anslutning därtill lämnad komplettering har sjöfartsverket hemställt om bl. a. investeringsanslag för budgetåret 1976/77 under sjöfartsverkets fond.

Sjöfartsmateriel m. m.

	Ingående behållning	Anslag	Utgift
1974/75	3 600 000	69 200 000	69 200 000
1975/76	3 600 000	[1]128 400 000	[2]131 900 000
1976/77 verket	100 000	125 300 000	114 000 000
föredraganden	100 000	88 200 000	80 300 000

[1] Varav 55 000 000 på tilläggsbudget.
[2] Preliminärt belopp.

Medelsförbrukning under budgetåren 1974/75—1976/77

För budgetåret 1974/75 fastställdes investeringsramen genom regeringens beslut den 15 maj 1975 slutligen till 69,4 milj. kr. I ramen ingick 1,2 milj. kr. för påbörjande av den bottenfasta fyren Hätteberget. Medelsförbrukningen uppgick till 69,2 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 beräknades investeringsramen i prop. 1975: 1 till 66,8 milj. kr. För fortsatta arbeten med fyren Hätteberget har regeringen höjt investeringsramen med 1,6 milj. kr. till 68,4 milj. kr. Genom beslut den 18 december 1975 har investeringsramen höjts till 125,2 milj. kr., sedan riksdagen anvisat 55 milj. kr. på tilläggs-

budget I (prop. 1975/76: 25 bil. 4, TU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 56) för delbetalning av ny isbrytare och sedan regeringen i samma beslut för delbetalning av det byggnadsfartyg som sjöfartsverket nu beställt medgett att investeringsramen för detta ändamål höjs med 1,8 milj. kr. Kostnader för vissa beslutade investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte, m. m. medför att ramen behöver höjas ytterligare. Den utgående balansen beräknas därför till 100 000 kr.

För budgetåret 1976/77 föreslår verket en medelsförbrukning av 114 milj. kr.

Investeringsplan

Av sammanställningen framgår faktisk resp. beräknad medelsförbrukning för budgetåren 1974/75—1976/77.

	Faktisk utgift 1974/75	Beräknad utgift 1975/76	Förslag 1976/77
		tusental kr.	
Sjösäkerhet	21 872	16 200	46 730
Sjökartläggning	2 646	3 300	10 705
Isbrytarfartyg	43 899	105 600	56 200
Farleder	727	50	240
Utrustning för fartygsverksamhet	50	50	100
	69 194	**[1]125 200**	**113 975**

[1] Enligt beslut den 18 december 1975 fastställd investeringsram.

Utöver vad som framgår av verksamhetsplanen i den allmänna sjöfartsöversikten anför verket följande beträffande sin långtidsbedömning av investeringsbehoven inom de olika objektgrupperna.

Sjösäkerhet

Sjöfartsverket räknar med att det årliga medelsbehovet under objektgruppen Sjösäkerhet under perioden 1976/77—1980/81 kommer att gå ned från knappt 47 milj. kr. till ca 23 milj. kr. Det är framför allt de föreslagna nya arbetsfartygen som leder till det stora medelsbehovet under periodens två första år.

Medelsbehovet under objektgruppen Sjösäkerhet redovisas av sjöfartsverket under följande poster.

— Fyrar, nybyggen
— Automatisering av fyrar
— Fyr- och telemateriel
— Hamnar och tjänstelokaler
— Lotsbåtar och distriktsfartyg
— Sjöräddning
— Bojar
— Radionavigeringsstationer

Investeringarna under posten Fyrar, nybyggen beräknas för budgetåret 1976/77 till 8 milj. kr. och omfattar huvudsakligen inrättande av farledsutmärkningar som motiveras av ändrade trafikförhållanden. Antalet planerade objekt har skurits ned i jämförelse med förra årets långtidsplan.

Ett belopp av 600 000 kr. per år har under denna post tagits upp för åtgärder i syfte att rationalisera fyrarnas drift genom att bl. a. installera större gasmagasin så att antalet gasningsresor kan minskas, ersätta gasfyrar med batterier på sådana ställen, där gasning ställer sig särskilt tidsödande och säkerhetsmässigt besvärlig och ersätta äldre fyrkurar med mera underhållsbesparande sådana. Sådana investeringar är en av förutsättningarna för att minska antalet arbetsfartyg.

Enligt sjöfartsverkets reviderade plan skall fyrautomatiseringsprogrammet avslutas under budgetåret 1980/81. Automatiseringen av fyrar visar god lönsamhet. Med andra verk har träffats överenskommelse om fortsatt bemanning av vissa fyrar för att tillgodose dessa verks intressen. Sjöfartsverket bidrar med belopp som svarar mot verkets behov av insatser för fyrunderhållet. Kostnaderna för fyrautomatisering beräknas för budgetåret 1976/77 till 750 000 kr.

Fjärrkontroll av obemannade fyrar har hittills skett från lotsplats i närheten av fyren. Utvecklingen pekar emellertid numera mot att man vid åtskilliga lotsplatser kommer att begränsa passningen. En bemanning dygnet runt enbart för fyrövervakning blir för dyrbar. Härtill kommer att på en del lotsplatser personalen måste lämna uppassningen under förhållandevis långa tider för att betjäna lotssökande fartyg. Verket planerar därför att all fyrövervakning skall ske från Norrköping. Samma fjärrövervakningscentral avses att användas också för deccastationerna. Med en central fyrövervakning kan en personalförstärkning undvikas samtidigt som viss deccapersonal kan frigöras för fyrservice. Systemet bör enligt verket på sikt kunna ge en personalbesparing i storleksordningen 20 tjänster. Den centrala fjärrövervakningsanläggningen (centralmonitor) avses bestå av en centraldator med fjärravläsning och fjärrkontrollutrustning. I programmet för automatisering av fyrar och modernisering av deccastationerna ingår anknytning till den centrala övervakningen.

Posten Fyr- och telemateriel är beräknad till 6,3 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och är till 80 % avsedd för återanskaffning. Systemet med automatiserade fyrar, telekommunikationsmedel och navigeringshjälpmedel förutsätter hög driftsäkerhet eftersom avbrott innebär en säkerhetsrisk. De nyinvesteringar planen förutsätter avser anskaffning av racon — vilken kan beskrivas som en aktiv radarreflektor som ger ett förstärkt och särskiljbart eko på ett fartygs radarskärm — och därjämte anläggningar för trafikövervakning och trafikinformation. I planen ingår medel för tio raconanläggningar per år till en sammanlagd kostnad av 250 000 kr.

Planen för anskaffning av utrustning för trafikinformation i vissa tätt trafikerade leder innefattar fem anläggningar, kostnadsberäknade till vardera 700 000 kr. Härtill kommer ombyggnader av utkikslokaler. Dessa kostnader är inräknade i posten Hamnar och tjänstelokaler. Under denna post har tagits upp 1,3 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Kostnaderna avser — utom nämnda ombyggnader av utkikslokaler — huvudsakligen arbetsmiljöförbättrande åtgärder.

Investeringarna under posten Lotsbåtar och distriktsfartyg beräknas till 27 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Verket har 100 lotsbåtar, 32 transportbåtar för prickningsarbeten och för personaltransporter till och från lotspassningsställen belägna på öar, fyra sjöräddningsbåtar och sex hydrokoptrar. Lotsbåtarna är delvis gamla och omoderna. En modernisering av båtbeståndet syftar till dels att få säkrare och mera driftsekonomiska enheter, dels att förse lotsplatserna med snabbare båtar. Därmed intjänas arbetstid inte bara vid utsättning och avtagning av lots utan även vid transportresor och prickkontroll. Verkets undersökningar visar att kostnaden för en snabbåt är bara hälften av kostnaden för en tung lotsbåt i de fall tidsbesparingen för personalen ombord helt går att tillgodogöra. Arbetstidsförkortningar och höjda löner ökar värdet av snabba båtar. I planen ingår anskaffning av nya lotsbåtar och förbättring av befintliga lotsbåtar med sammanlagt 8 milj. kr. per år. Detta ger utrymme för fem snabba lotsbåtar av olika storlek och en hydrokopter samt två tunga, deplacerande båtar, vilka behövs vid mycket dåligt väder samt under isförhållanden. Totalt bör det vara möjligt att minska antalet lotsbåtar vid tillgång till ett bättre och säkrare båtbestånd.

Kostnaderna för en modernisering av befintliga distriktsfartyg och andra arbetsfartyg beräknas till sammanlagt 20 milj. kr. Distriktsfartygen Malmö och Stockholm är de båda äldsta fartygen. De bör ersättas med nya fartyg. Investeringsmedel för ett nybygge har därför upptagits i planen med 13 milj. kr. fördelat mellan budgetåren 1976/77 och 1977/78. Tidpunkten för nyanskaffning av ytterligare ett ersättningsfartyg får övervägas ytterligare. Distriktsfartygen Virgo och Vega bör behållas och rustas upp. Även fortsättningsvis kommer två fartyg att behövas för gasning av fyrar. Gasningsfartyget Tändaren är i tämligen gott skick men bör moderniseras. Sefyr är däremot så gammal och i så dåligt skick att den så snart som möjligt bör ersättas.

I och med leveransen av det nya arbetsfartyget år 1976 får byggnadsverksamheten ett sedan länge erforderligt tillskott. Övriga byggnadsfartyg — Byggaren, Niord och Måsen — är i och för sig i mindre gott skick. Verket anser att det bör gå att använda fartygen ännu en tid, men räknar med att en viss ytterligare förnyelse av fartygsmaterielen för byggnadsverksamheten blir nödvändig i slutet av femårsperioden.

Sammanlagt innebär detta stora investeringar i fartyg, som dock får

ses mot bakgrund av att någon egentlig förnyelse inte har skett under den senaste tioårsperioden.

För posten Sjöräddning räknar verket med ett investeringsbehov av drygt 400 000 kr. per år under perioden. De föreslagna anskaffningarna utgörs av uppblåsbara livflottar, ett antal mindre räddningsbåtar, VHF-pejl och hjälpradiosändare.

För en begränsad anskaffning av bojar och lysprickar begär verket 280 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Sjökartläggning

Det totala årliga investeringsbeloppet under objektgruppen Sjökartläggning beräknar verket skall gå ned från 10,7 milj. kr. under budgetåret 1976/77 till 3,5 milj. kr. under budgetåret 1980/81. Det stora medelsbehovet under den första delen av perioden beror på den i verksamhetsplanen redovisade planerade anskaffningen av ett nytt sjömätningsfartyg.

Isbrytarfartyg

Medelsbehovet för isbrytarfartyg hänför sig till delikvider för isbrytarna Frej och I samt kompletteringsinvesteringar på befintliga isbrytare. För budgetåret 1976/77 uppgår medelsbehovet till 56,2 milj. kr.

Farleder

I vissa farleder finns eller upptäcks successivt smärre grund som utgör en säkerhetsrisk och är av sådan natur, att det är fördelaktigare att avlägsna dem än att utföra farledsutmärkningar. Verket har därför tagit upp ett årligt belopp av 240 000 kr. för detta ändamål.

Remissyttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det yttrande som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 66).

Föredraganden

Sjöfartsverket har beräknat medelsförbrukningen under anslaget Sjöfartsmateriel m. m. för budgetåret 1976/77 till 114 milj. kr. Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en investeringsram av 80,3 milj. kr. vilket innebär en ökning med 13,5 milj. kr. i förhållande till det i prop. 1975: 1 beräknade beloppet för innevarande budgetår. Investeringsramen för budgetåret 1975/76 har till följd av anskaffningen av nytt isbrytarfartyg och nytt byggnadsfartyg höjts till 125,2 milj. kr.

I sammanhanget kan nämnas att regeringen i beslut den 23 oktober 1975 om tidigareläggning av statliga industribeställningar m. m. bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med sjöfartsverket upphandla gasbehållare för fyrar inom en ram av 2 milj. kr. Vidare får ett gasningsfartyg upphandlas för högst 5 milj. kr. efter särskilt beslut av regeringen. Beställningsbemyndigande avses lämnas så snart resultatet av anbudsförfarandet redovisats. Vid leveransen kommer dessa investeringsobjekt att invärderas direkt på sjöfartsverkets fond utan att anslagsmedel under fonden tas i anspråk.

Av följande sammanställning framgår hur investeringarna i stort beräknas bli fördelade under budgetåret 1976/77. Sammanställningen visar också utfallet för budgetåret 1974/75 samt beräknad medelsförbrukning innevarande budgetår enligt prop. 1975: 1.

	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknat i prop. 1975: 1	1976/77 Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
Sjösäkerhet	21 872	12 800	46 730	21 000
Sjökartläggning	2 646	3 300	10 705	3 000
Isbrytarfartyg	43 899	50 600	56 200	56 200
Farleder	727	50	240	50
Utrustning för fartygsverksamhet	50	50	100	50
	69 194	**66 800**	**113 975**	**80 300**

För objektgruppen Sjösäkerhet beräknar jag en medelsförbrukning av 21 milj. kr.

Den beräknade medelsförbrukningen möjliggör fortsatta arbeten med farledsutmärkning i leder där trafikförhållandena ändras. Det är i första hand fråga om fortsatta åtgärder för att anpassa farleden till Södertälje och i Mälaren till den standard som betingas av Södertälje kanals utbyggnad, vilken beräknas slutföras under första halvåret 1976. Arbetena med den bottenfasta fyren Hätteberget i Göteborgs och Bohus län bör kunna slutföras under budgetåret.

För olika angelägna rationaliseringsobjekt när det gäller fyrdriften — utbyte till större gasmagasin, automatisering och fjärrövervakning — beräknar jag 2 milj. kr.

För investeringar i radionavigeringsstationer beräknar jag vidare 2,6 milj. kr., bl. a. för modernisering av deccakedjan i norra Östersjön.

Sjöfartsverkets nuvarande fartygsbestånd uppvisar vissa brister i fråga om såväl effektivitet som arbetsmiljö. Genom dels det nya fartyg, i första hand avsett för byggnadsverksamheten, som levereras hösten 1976, dels det tidigare nämnda fartyg, främst avsett för gasning av fyrar, vilket beräknas beställas i början av år 1976, förbättras fartygs-

beståndet påtagligt. Det senare fartyget avses ersätta gasningsfartyget Sefyr. För slutbetalning av det förstnämnda fartyget, för vilket den totala kostnaden uppgår till 8,4 milj. kr., beräknar jag 3,8 milj. kr.

I avvaktan på sjöfartsverkets redovisning av regeringens uppdrag angående den framtida organisatoriska och operativa uppläggningen av verkets insatser när det gäller nybyggnad, reparation och tillsyn m. m. av farleder och farledsanordningar är jag inte nu beredd att förorda anskaffning av ytterligare arbetsfartyg. Den beräknade medelsförbrukningen möjliggör en fortsatt upprustning av befintliga arbetsfartyg och lotsbåtar samt anskaffning av nya lotsbåtar.

För det ordinarie anskaffningsprogrammet inom objektgruppen Sjökartläggning beräknar jag 3 milj. kr. Som närmare redovisats i samband med vissa ställningstaganden till verksamheten under delprogrammet Sjökartläggning (s. 138) är jag inte beredd att f. n. räkna medel för ett nytt sjömätningsfartyg.

Under objektgruppen Isbrytarfartyg beräknar jag 56,2 milj. kr. för i första hand fortsatta delbetalningar av det under våren 1975 beställda isbrytarfartyget I till en beräknad totalkostnad av 153 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1976/77	80,3
10 % marginal	8,0
Avgår beräknad ingående behållning 1976-07-01	0,1
Erforderligt anslag budgetåret 1976/77	**88,2**

Med hänsyn till omfattningen och karaktären av sjöfartsverkets investeringsverksamhet förordar jag att verket på motsvarande sätt som tidigare år ges ett beställningsbemyndigande om 5 milj. kr. gällande leveranser av sjöfartsmateriel under budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att sjöfartsverket lämnas det beställningsbemyndigande gällande leveranser av sjöfartsmateriel som jag förordat i det föregående;
2. till *Sjöfartsmateriel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 88 200 000 kr.

C. FONDEN FÖR SÖDERTÄLJE KANALVERK

Sjöfartsverket

I skrivelse den 1 september 1975 har sjöfartsverket hemställt om bl. a. investeringsanslag för budgetåret 1976/77 under Fonden för Södertälje kanalverk.

Södertälje kanalverk

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1974/75	6 500 000	8 700 000	9 600 000
1975/76	5 600 000	[1]16 000 000	[2]21 600 000
1976/77 verket	—	3 000 000	[2]3 000 000
föredraganden	—	3 000 000	[2]3 000 000

[1] Varav 8 000 000 kr. på tilläggsbudget I.
[2] Preliminärt belopp.

Föredraganden

I skrivelse den 15 mars 1972 (rskr 1972: 44) har riksdagen bl. a. godkänt förslag om utbyggnad av Södertälje kanal, som kostnadsberäknats till 23,5 milj. kr. i 1971 års prisnivå. I prop. 1975/76: 25 med anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 beräknades kostnaderna till totalt 38,7 milj. kr. Den höjda totalkostnaden beror dels på prisökningarna mellan åren 1971 och 1975, dels på kostnader för tillkommande arbeten, bl. a. invallning av muddermassor enligt vattendom och vissa säkerhetsanordningar. I skrivelse den 3 december 1975 (TU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 56) har riksdagen — utöver tidigare anvisat investeringsanslag om 8 milj. kr. — beviljat ett ytterligare medelstillskott av 8 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Medelsförbrukningen beräknas — efter ianspråktagande även av ingående reservation om 5,6 milj. kr. — till 21,6 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 beräknar jag anslaget till 3 milj. kr.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fonden för Södertälje kanalverk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	**Översikt**	
	DRIFTBUDGETEN	
	Sjätte huvudtiteln	
	A. Kommunikationsdepartementet m. m.	
31	Kommunikationsdepartementet	10 185 000
32	Kommittéer m. m., därav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen	6 100 000
32	Extra utgifter	430 000
		16 715 000
	B. Vägväsendet	
33	Allmän översikt över utvecklingen	
72	Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter, att avräknas mot automobilskattemedlen	7 465 000
73	Drift av statliga vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 510 000 000
74	Byggande av statliga vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	765 000 000
75	Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	200 000 000
76	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, att avräknas mot automobilskattemedlen	235 700 000
77	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, att avräknas mot automobilskattemedlen	350 000 000
78	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., att avräknas mot automobilskattemedlen	108 000 000
79	Bidrag till byggande av enskilda vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	26 800 000
80	Tjänster till utomstående, att avräknas mot automobilskattemedlen	14 207 000
80	Avsättning till statens automobilskattemedelsfond	1 000
		3 217 173 000
	C. Trafiksäkerhet	
	Statens trafiksäkerhetsverk:	
82	Förvaltningskostnader, att avräknas mot automobilskattemedlen	22 336 000
85	Uppdragsverksamhet, att avräknas mot automobilskattemedlen	29 574 000
89	Bil- och körkortsregister m. m.	58 381 000
94	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar, att avräknas mot automobilskattemedlen	8 200 000
96	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, att avräknas mot automobilskattemedlen	3 250 000
		121 741 000

D. Sjöfart

	Sjöfartsverket	
100	Allmän översikt över utvecklingen	
144	Farledsverksamhet, exkl. isbrytning	165 572 000
145	Isbrytning	81 519 000
146	Fartygsverksamhet	16 464 000
147	Övrig verksamhet	1 994 000
	Övriga sjöfartsändamål	
148	Handelsflottans pensionsanstalt	1 000
149	Bidrag till vissa resor av sjöfolk	*100 000*
149	Avsättning till handelsflottans kultur- och fritidsfond	1 000
152	Understöd åt skärgårdsrederier m. m.	825 000
		266 476 000

E. Institut m. m.

153	Transportnämnden, därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen	2 162 000
	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:	
156	Förvaltningskostnader	44 602 000
162	Utrustning m. m.	2 865 000
163	Uppdragsverksamhet	11 332 000
164	Väderlekstjänst för luftfarten	18 320 000
165	Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.	2 500 000
167	Statens väg- och trafikinstitut	1 000
173	Bidrag till statens väg- och trafikinstitut, att avräknas mot automobilskattemedlen	10 887 000
174	Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning, att avräknas mot automobilskattemedlen	400 000
	Statens geotekniska institut:	
174	Förvaltningskostnader	4 440 000
177	Uppdragsverksamhet	4 828 000
177	Utrustning	150 000
178	Fraktbidragsnämnden	705 000
179	Transportstöd för Norrland m. m.	115 000 000
180	Transportstöd för Gotland	20 800 000
181	Transportforskningsdelegationen, att avräknas mot automobilskattemedlen	10 345 000
187	Bussbidragsnämnden, att avräknas mot automobilskattemedlen	693 000
188	Statligt stöd till icke lönsam busstrafik, att avräknas mot automobilskattemedlen	59 200 000
		309 230 000

F. Diverse

195	Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.	600 000 000
207	Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser, därav 4 400 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	274 720 000
208	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.	3 082 000
210	Beredskap för civil luftfart	2 200 000
210	Kostnader för visst värderingsförfarande	40 000
211	Kostnader för riskgaranti till Scandinavian Airlines System	1 000
211	Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland	7 800 000
		887 843 000
	Summa för driftbudgeten	**4 819 178 000**

KAPITALBUDGETEN

213 Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

I. Statens affärsverksfonder

A. Postverket

218	Posthus m. m.	54 000 000
230	Föredraganden	

B. Televerket

234	Teleanläggningar m. m.	827 100 000
250	Föredraganden	

C. Statens järnvägar

255	Järnvägar m. m.	524 700 000
278	Föredraganden	

D. Luftfartsverket

282	Flygplatser m. m.	266 700 000
293	Föredraganden	

IV. Statens utlåningsfonder

296	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	1 000
296	Föredraganden	

V. Fonden för låneunderstöd

297	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1975/76	30 000 000

IX. Diverse kapitalfonder

298	Statens vägverks förrådsfond: Vägmaskiner m. m.	82 600 000
305	Föredraganden	
308	Sjöfartsverkets fond: Sjöfartsmateriel m. m.	88 200 000
312	Föredraganden	
315	Fonden för Södertälje kanalverk	3 000 000
315	Föredraganden	

Summa för kapitalbudgeten	**1 876 301 000**
Totalt för kommunikationsdepartementet	**6 695 479 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750508

Finansdepartementet

ÖVERSIKT

Finansdepartementets verksamhet avser främst beredning av frågor om ekonomisk politik och skattepolitik samt samordning av frågor som rör statens budget. Vidare omfattar verksamheten frågor om arbets- och anställningsvillkor i allmän tjänst samt personaladministrativa och personalpolitiska frågor för statligt anställda. Till finansdepartementet hör ett antal förvaltningsmyndigheter med uppgifter som omfattar bl. a. rationalisering och revision, statistikproduktion, skatteadministration samt lokalförsörjning. Till departementets verksamhetsområde hör även frågor om skatteutjämningsbidrag till kommunerna och andra kommunalekonomiska frågor samt frågor om presstöd och samhällsinformation.

De förslag till utgifter inom finansdepartementets verksamhetsområde som läggs fram för budgetåret 1976/77 omfattar 7 489 milj. kr. Detta innebär en minskning med 616 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Minskningen orsakas främst av ett minskat medelsbehov för täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m. som följd av löneavtal.

För nästa budgetår utgör bidragen till kommunerna liksom under de senaste åren den största utgiftsposten. Utgifterna för bidragen ökar med 970 milj. kr. till sammanlagt 5 294 milj. kr. Ökningen sammanhänger främst med att kommunerna fr. o. m. nästa budgetår kompenseras för minskat skatteunderlag i anledning av de sänkningar av inkomstskatten som beslutades vid 1974 års riksdag. Vidare ges under budgetåret 1976/77 ett fullt årligt bidrag till kommunerna i enlighet med överenskommelsen i februari 1975 om begränsning av kommunalskattehöjningar under åren 1976 och 1977. Dessa båda utgiftsändamål medför en ökning av utgifterna under sjunde huvudtiteln med ca 1 050 milj. kr. Skatteutjämningsbidragen ökar med 70 milj. kr. till sammanlagt 2 870 milj. kr. Skattebortfallsbidragen uppgår för innevarande budgetår till 1 100 milj. kr. Bidragen, som avtrappas successivt, minskar med 150 milj. kr. till nästa budgetår.

Riksskatteverket får ökade resurser för förberedande av den vid 1975 års riksmöte beslutade omläggningen av skatteadministrationen och taxeringen i första instans och förberedelserna för ett nytt ADB-

system för folkbokföring och beskattning. Verket får dessutom kraftigt ökade utbildningsresurser i anslutning härtill. Vidare får riksskatteverket väsentliga förstärkningar för anvisnings-, kontroll- och revisionsverksamhet.

Förslag om förändringar i det statliga stödet till dagspressen kommer att föreläggas riksdagen i särskild proposition.

Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.

Den 1 januari 1974 trädde en ny lag om skatteutjämningsbidrag i kraft. Den nya lagstiftningen medförde en betydande ökning av bidragen från staten till kommunerna.

Skatteutjämningsbidrag utgår till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommunenheter. Syftet med bidragen är att neutralisera skattekrafts- och kostnadsskillnader för olika kommuner och därmed utjämna skillnaderna i den kommunala skatteutdebiteringen i olika delar av landet. Skatteutjämningssystemet är ett av de främsta medlen för att skapa en i möjligaste mån likvärdig kommunal service i olika delar av landet. Den största betydelsen har skatteutjämningsbidragen för Gotland, för norrlandskommunerna och för glesbygdskommuner i andra delar av landet.

Det skatteutjämningssystem som nu har tillämpats under två år var avsett att vara ett provisorium i avvaktan på resultaten av den kommunalekonomiska utredningens arbete. Det har emellertid ansetts angeläget att se över systemet redan dessförinnan. Mot den bakgrunden har särskilda sakkunniga tillkallats i december 1975 för att göra en översyn av reglerna för skatteutjämningsbidragen.

Det sammanlagda beloppet för skatteutjämningsbidrag under vart och ett av åren 1969—1976 framgår av följande sammanställning.

Skatteutjämningsbidrag till kommunerna åren 1969—1976 (milj. kr.)

1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
1 460	1 608	1 781	1 938	2 047	2 553	2 658	2 662

Av bidragsbeloppet för år 1976 faller 1 638 milj. kr. på kommuner, 108 milj. kr på församlingar och 916 milj. kr. på landstingskommuner.

Skatteutjämningsbidragen för åren 1975 och 1976 fördelar sig på län enligt följande. Bidragen redovisas förutom i milj. kr. även fördelade på invånare samt omräknade till samma mått som den kommunala utdebiteringen, dvs. kronor per skattekrona (kr./skr.).

De relativt sett största beloppen för skatteutjämningsbidrag, räknat både per invånare och i kronor per skattekrona, utgår som framgår av tabellen till de fyra nordligaste länen och Gotlands län. Skatteutjämningsbidragen räknat i kronor per invånare uppgår för hela landet till

Skatteutjämningsbidrag åren 1975 och 1976

Län	1975			1976		
	Milj. kr.	Kr./inv.	Kr./skr.	Milj. kr.	Kr./inv.	Kr./skr.
AB	28,5	19	0: 10	30,1	20	0: 10
C	47,6	208	1: 61	47,9	208	1: 42
D	27,7	111	0: 84	36,3	144	0: 98
E	72,9	189	1: 46	66,7	172	1: 17
F	62,4	207	1: 64	59,0	195	1: 35
G	56,1	332	2: 75	54,4	320	2: 31
H	115,4	480	4: 15	118,3	491	3: 70
I	86,4	1 594	15: 99	91,9	1 684	14: 46
K	54,3	350	2: 92	58,3	375	2: 74
L	90,4	335	2: 81	97,7	358	2: 64
M	69,0	94	0: 65	66,7	90	0: 56
N	69,1	320	2: 67	76,7	350	2: 57
O	84,8	119	0: 78	65,5	92	0: 54
P	112,7	271	2: 20	110,9	265	1: 88
R	108,2	413	3: 51	110,7	419	3: 12
S	147,2	519	4: 32	126,1	443	3: 14
T	64,7	237	1: 81	47,4	173	1: 15
U	33,2	128	0: 95	30,1	116	0: 76
W	109,4	392	3: 14	104,2	371	2: 60
X	150,7	515	4: 17	147,6	501	3: 51
Y	227,5	850	6: 84	230,4	857	5: 95
Z	212,5	1 597	14: 24	229,5	1 715	13: 25
AC	269,8	1 149	9: 48	278,7	1 177	8: 38
BD	358,0	1 369	10: 50	376,4	1 421	9: 37
Riket	**2 658,5**	**325**	**2: 32**	**2 661,5**	**324**	**2: 04**

324 kr. för år 1976. För Jämtlands och Gotlands län uppgår bidragen till 1 715 resp. 1 684 kr. per invånare. Närmast följer Norrbottens och Västerbottens län, där bidragen uppgår till 1 421 resp. 1 177 kr. per invånare. För länen i övrigt varierar beloppen mellan 20 och 857 kr. per invånare.

När man mäter bidragen i samma mått som kommunalskatten, dvs. i kronor per skattekrona, redovisas för år 1976 den högsta siffran, 14: 46 kr./skr., för Gotlands län och därefter följer Jämtlands län med 13: 25 kr./skr. Motsvarande tal för Norrbottens och Västerbottens län är 9: 37 resp. 8: 38 kr./skr. Det kan vara av intresse att notera att med hjälp av skatteutjämningsbidragen uppnår vissa norrlandskommuner en skattekraft som ligger i nivå med några av de kommuner som har den högsta skattekraften i landet. Således får Pajala för år 1976 en skattekraft av 240 skr. per invånare. Endast fyra kommuner i landet, nämligen Danderyd, Lidingö, Solna och Stockholm, har en högre skattekraft per invånare. Samtliga kommuner i Norrbottens län och ytterligare 15 norrlandskommuner uppnår en skattekraft, som överstiger 200 skr. per invånare. Motsvarande tal är för Malmö och Göteborg 191 resp. 188 skr. För landet som helhet har bidragen räknat i kr. per skattekrona genomsnittligt minskat från 2: 32 till 2: 04 mellan åren 1975 och 1976. Detta förklaras av att skatteunderlagstillväxten varit snabbare i de bi-

dragsmottagande kommunerna än i riket som helhet. Medelutdebiteringen i riket uppgick år 1975 till 25: 23 kr. per skattekrona och beräknas för år 1976 till 26: 15 kr. per skattekrona. Sett som ett genomsnitt för landet svarar skatteutjämningsbidragen alltså de båda senaste åren för 9 resp. 8 % av kommunernas inkomster angivna som medelutdebitering.

Rationalisering och revision

Verksamheten inom området rationalisering och revision beräknas fortsätta med samma ambitionsnivå som de senaste åren. Genom statskontorets nya organisation och ett ökat samarbete mellan statskontoret och riksrevisionsverket förutses en ökad satsning på myndighetsinriktade insatser.

Riksrevisionsverket bedriver revision huvudsakligen i form av förvaltningsrevision. Tyngdpunkten häri skall ligga på myndighetsinriktad, löpande revision med granskande och främjande syfte.

Statistikproduktion

Statistiska centralbyrån svarar för den offentliga statistiken och har en allmänt samordnande funktion inom statistikområdet. Efterfrågan på statistisk information bl. a. som beslutsunderlag och för prognosändamål har under senare år fortsatt att öka.

Centralbyrån har ca 1 950 anställda, varav ungefär 850 arbetar vid produktionsfilialen i Örebro. Anslagen till centralbyrån tas upp med 185 milj. kr. (+ 32 milj. kr.).

För nästa budgetår föreslås att den offentliga statistiken byggs ut ytterligare. En resursförstärkning på 1,5 milj. kr. avser utökad och förbättrad energistatistik. Även regionalstatistiken föreslås bli utbyggd samtidigt som samverkan mellan statistiska centralbyrån och samhällsplanerande organ inom länen och kommunerna görs mer effektiv. Centralbyrån får medel för att påbörja undersökningar av hushållens sparande. Vidare föreslås förbättringar av lagerstatistiken, en ny moderniseringsstatistik för flerfamiljshus, en omläggning och utökning av fastighetspris- och lagfartsstatistiken och en utvidgning av arbetskraftsundersökningarna vad gäller utländska medborgare. Under nästa budgetår får centralbyrån dessutom medel för att utföra en undersökning av närvaro och frånvaro vid förskola. Arbetet med 1975 års folk- och bostadsräkning förutses fortgå planenligt.

Skatte- och tullväsen m. m.

Ett väl fungerande skattesystem är av stor betydelse för samhällets verksamhet. Organisationen för beskattning och uppbörd förbättras successivt. Åtgärder för att hindra skatteundandragande i olika former är

därvid ett väsentligt inslag. Inom skattelagstiftningen har riksdagen nyligen antagit bestämmelser om bevissäkring i skatteprocessen och begränsning av avdragsrätten för pensionsförsäkringar. Innevarande riksmöte kommer att få ta ställning till förslag om skärpta regler för beskattning av fåmansbolag, en allmän regel mot skatteflykt och ändrade regler för beskattning av realisationsvinster. Taxerings- och kontrollorganisationen ges ökade resurser. Taxeringsorganisationen i första instans byggs ut kraftigt genom att länsstyrelserna och de lokala skattemyndigheterna får väsentliga personalförstärkningar.

Riksskatteverket svarar för den centrala ledningen av beskattnings-, uppbörds- och folkbokföringsväsendet. Huvuduppgiften för verket inom skatteområdet är att verka för en effektiv, rättvis och likformig beskattning. Denna uppgift fullgör verket genom kontroller, genom råd, anvisningar och information till myndigheter och allmänhet samt genom en kontinuerlig anpassning av organisation och arbetsformer inom skatteväsendet till utvecklingens krav. I årets budgetförslag får riksskatteverket en ökning med 47 tjänster. Den största satsningen görs härvid på verkets kontrollavdelning, som får 20 av de nya tjänsterna. Därigenom ökar verkets möjligheter att bedriva kvalificerad ADB-revision, egen revision och landsomfattande kontrollaktioner. Distriktskontoren får mer personal för att komma till rätta med fusk med bl. a. vägtrafikskatt.

Vid 1975 års riksmöte beslutades om dels riktlinjer för en ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m. (prop. 1975: 87, SkU 1975: 31, rskr 1975: 229), dels ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och uppbördsväsendet (prop. 1975: 57, SkU 1975: 32, rskr 1975: 230). Besluten innebär bl. a. att alla deklarationer skall granskas och föredras inför taxeringsnämnderna av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet. Skatteadministrationen effektiviseras bl. a. genom ett väl utbyggt ADB-stöd som underlag för granskningen och taxeringen. Den nya taxeringsorganisationen skall i huvudsak genomföras till 1978 års taxering. Under tiden fram till övergången skall ett fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete bedrivas. Ansvaret för detta ligger på riksskatteverket och statskontoret. Till nästa budgetår föreslås riksskatteverket få kraftiga förstärkningar för förberedelsearbetet och den i anslutning härtill bedrivna utbildningsverksamheten. Förslag avges om ett ökat antal regionala datorer.

Tullverkets arbete har under de senaste åren ändrats dels som följd av den nya tullprocedur och nya distriktsorganisation, som infördes den 1 januari 1974, dels genom frihandelsavtalen med bl. a. EG och den därav följande successiva avtrappningen av industritullarna med berörda länder. Den nya tullproceduren innebär bl. a. att de flesta företag med mera regelbunden import kan genom s. k. hemtagning förfoga

över sina införda varor redan innan dessa har förtullats. En annan väsentlig nyhet är att tulltaxering av införda varor sker med ledning av deklarationer som importörerna upprättar.

Samtidigt med den nya tullproceduren infördes en ny distriktsorganisation för tullverket. Den nya organisationen innebär bl. a. att ledningsorgan på regional nivå har tillkommit under generaltullstyrelsen. Verksamheten för bekämpande av smuggling har gjorts mera slagkraftig genom att bevakningsarbetet samordnas inom betydligt större områden än tidigare tulldistrikt. Den nya organisationen medför efterhand personalbesparingar.

För nästa budgetår möjliggör den nya organisationen och den förändrade tullproceduren en minskning av personalen med drygt 30 tjänster. Samtidigt förstärks bevakningspersonalen för nytillkommande arbetsuppgifter och ändringar i trafikstrukturen samt för intensivare spanings- och kontrollverksamhet. Ökade satsningar görs även på en förbättrad underhållstjänst avseende tullverkets fartygs-, fordons- och telekommunikationsmateriel. Sammanlagt innebär personalförändringarna inom tullverket till nästa budgetår en minskning med tre tjänster.

Utrikeshandelsstatistikutredningen har föreslagit åtgärder för förbättringar av statistiken över utrikeshandeln. Regeringen kommer att inom kort ta ställning till dessa förslag.

Stöd till dagspressen

Ett direkt stöd till tidningsföretagens löpande verksamhet utgår i form av produktionsbidrag för s. k. andratidningar. För innevarande budgetår har 97 milj. kr. anvisats. Vidare finns för innevarande budgetår 25 milj. kr. anvisade till samdistributionsrabatt för dagstidningar. Detta stöd syftar till att sänka distributionskostnaderna för tidningarna och samtidigt ge andratidningar bättre ekonomiska villkor då de distribueras tillsammans med en större tidning. Dagstidningsföretag kan också erhålla statliga lån på fördelaktiga villkor från pressens lånefond, i första hand till investeringar.

1972 års pressutredning överlämnade i oktober 1975 sitt betänkande Svensk press. Statlig presspolitik (SOU 1975: 79). I betänkandet föreslås vissa förändringar i formerna för det statliga stödet till dagspressen. Proposition i denna fråga kommer att föreläggas riksdagen under våren 1976.

Personalpolitiska och personaladministrativa frågor

Förslag framläggs om uppbyggnad av statlig företagshälsovård med i stort samma inriktning som den företagshälsovård som utvecklas inom vissa delar av den övriga arbetsmarknaden.

Vidare föreslås att de anställda får ett direkt inflytande över verk-

samhetens utformning genom att särskilda partssammansatta organ inrättas med uppgift att planera och leda uppbyggnad och drift av den statliga företagshälsovården. Dessa organ svarar också för att uppbyggnaden av den statliga företagshälsovården samordnas på regional nivå.

Regeringen har beslutat om lagrådsremiss med förslag till lagstiftning om medbestämmande i arbetslivet m. m. Denna lagstiftning är avsedd att i det väsentliga gälla också för de offentligt anställda. Arbetet med tillämpningsregler för den offentliga sektorn pågår i nära kontakt med de anställdas organisationer. Proposition i frågan beräknas komma att föreläggas riksdagen samtidigt med propositionen om medbestämmandelagen i mars 1976.

Under ledning av delegationen för förvaltningsdemokrati har försöken med medbestämmande för de anställda vidgats till att omfatta ett 20-tal myndigheter. Medbestämmandet omfattar frågor av väsentlig betydelse för de anställda. Verksamheten innebär att företrädare för de anställda, utsedda av deras organisationer, och företrädare för myndigheter ingår i försöksvis inrättade organ. I dessa organ fattas beslut i ärenden av personaladministrativ karaktär. Vid dessa ärendens handläggning tillämpas i övrigt de regler som generellt gäller för handläggning av ärenden inom myndigheterna.

Delegationen har påbörjat en granskning av den genomförda försöksverksamheten och kommer att under budgetåret 1976/77 lägga fram en sammanfattande redogörelse rörande erfarenheterna av försöksverksamheten.

Förslag läggs fram om att företrädare för de anställda vid statlig myndighet, som enligt särskild föreskrift får ingå i styrelsen eller annat organ vid myndigheten, får utses och entledigas av den eller de arbetstagarorganisationer som finns hos myndigheten.

Regeringen har fattat principiellt beslut om genomförande av ett generellt löneuträkningssystem. Genomförandet berör tills vidare inte affärsverken och myndigheter tillhörande försvarsdepartementet. Statskontoret skall tills vidare svara för att systemet införs successivt. Regeringen har vidare updragit åt statskontoret att i samråd med statens personalpensionsverk och statens personalnämnd tills vidare bedriva ett fortsatt utvecklingsarbete med system för automatiserad matrikelföring och pensionsuträkning.

Utredningen angående kvinnornas situation inom den statligt lönereglerade offentliga förvaltningen har lämnat betänkandet Kvinnor i statlig tjänst (SOU 1975: 43). Betänkandet har remissbehandlats. En särskild proposition i ämnet kommer att föreläggas riksdagen under pågående riksmöte.

Sammanfattning

Förändringarna inom finansdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Finansdepartementet m. m.	67,2	81,8	+ 14,6
B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.	340,6	388,5	+ 47,9
C. Skatte- och kontrollväsen	545,4	646,8	+ 101,4
D. Bidrag och ersättningar till kommunerna	4 323,5	5 293,4	+ 969,9
E. Diverse	2 494,5	603,4	−1 891,1
Summa driftbudgeten	**7 771,2**	**7 013,9**	**— 757,3**
KAPITALBUDGETEN			
II. Statens allmänna fastighetsfond	210,6	340,2	+ 129,6
V. Fonden för låneunderstöd	0,1	—	— 0,1
VII. Fonden för förlag till statsverket	60,0	20,0	— 40,0
IX. Diverse kapitalfonder	63,0	115,0	+ 52,0
Summa kapitalbudgeten	**333,7**	**475,2**	**+ 141,5**
Totalt för finansdepartementet	**8 104,9**	**7 489,1**	**— 615,8**

De totala utgifterna beräknas minska med ca 616 milj. kr. Anslagen på driftbudgeten minskar därvid med ca 757 milj. kr. under det att anslagen på kapitalbudgeten ökar med ca 141 milj. kr. På driftbudgeten ökar främst bidrag och ersättningar till kommunerna med ca 970 milj. kr. Det under sjunde huvudtiteln redovisade anslaget till täckande av merkostnader för löner och pensioner är — i avvaktan på avtal om 1977 års löner för de statsanställda — schablonmässigt beräknat till 400 milj. kr., vilket innebär en minskning med 1 900 milj. kr. På kapitalbudgeten ökar anslaget till byggnadsarbeten för statlig förvaltning med 100 milj. kr. Större delen av kostnaderna under anslaget avser uppförande av lokaler för omlokaliserade statliga myndigheter.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng såvitt avser frågorna under littera A, B punkterna 1—15, C, D, E punkterna 1—12 på driftbudgeten samt kapitalbudgeten;
statsrådet Feldt såvitt avser frågor under littera B punkterna 16—20 och E punkterna 13—20.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser finansdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Sjunde huvudtiteln*

A. FINANSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Finansdepartementet

1974/75	Utgift	17 674 665
1975/76	Anslag	18 696 000
1976/77	Förslag	23 533 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	132	+2
Övrig personal	66	+5
	198	**+7**
Anslag		
Lönekostnader	17 396 000	+4 237 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	200 000	—
Expenser	1 100 000	+ 600 000
	18 696 000	**+4 837 000**

Pris- och löneomräkning uppgår till 3 860 000 kr., varav 466 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

I samband med den i november 1975 genomförda ändrade ärendefördelningen inom regeringen har i finansdepartementet inrättats en extra

kanslirådstjänst och två biträdestjänster. Medel härför bör beräknas för nästa budgetår. I övrigt beräknar jag medel för ytterligare en kanslisttjänst och tre biträdestjänster.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Finansdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 23 533 000 kr.

A 2. Gemensamma ändamål för departementen

1974/75	Utgift	35 688 745
1975/76	Anslag	38 250 000
1976/77	Förslag	45 290 000

Från anslaget bestrids kostnader för departementens organisationsavdelning och andra för departementen gemensamma anordningar. Från anslaget bestrids vidare departementens och kommittéernas sjukvårds- och lokalkostnader, utgifter för expenser avseende inredning och utrustning av lokaler, telefon m. m. samt kostnader för tjänstebilar, allt i den mån medel inte anvisas i annan ordning. Sjukvårds- och lokalkostnaderna för utrikesdepartementet samt hyreskostnaderna för försvarsdepartementet bestrids dock från vederbörande departementsanslag.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	21	—
Övrig personal	112	—
	133	—
Anslag		
Lönekostnader	7 717 000	+1 973 000
Sjukvård	325 000	+ 25 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	50 000	+ 15 000
Lokalkostnader	23 918 000	+4 202 000
Kostnader för tjänstebilar	180 000	+ 35 000
Expenser	6 060 000	+ 790 000
Därav engångsutgifter	(845 000)	(— 303 000)
	38 250 000	**+7 040 000**

För pris- och löneomräkning beräknar jag 5 553 000 kr., varav 287 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg och 3 085 000 kr. ökade kostnader för befintliga lokaler.

Enligt riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte skall en för riksdagen och departementen gemensam tidning ges ut fr. o. m. år 1976 (framställning 1975: 15 till riksdagen, KU 1975: 21, rskr 1975: 228). Utgivningen

av tidningen Departementsnytt, som har ombesörjts av departementens organisationsavdelning, upphör därvid i och med utgången av år 1975. Jag har vid beräkningen av detta anslag tagit hänsyn härtill. Jag har vidare beräknat medel för förstärkning av organisationsavdelningen med två handläggare och ett biträde för personaladministrativa och kamerala frågor samt en bilförare.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen förordar jag att anslaget tas upp med 45 290 000 kr. för nästa budgetår. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma ändamål för departementen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 45 290 000 kr.

A 3. Ekonomiska attachéer

1974/75	Utgift	890 086
1975/76	Anslag	1 146 000
1976/77	Förslag	1 298 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för ekonomiska attachéer. Tjänster för sådana attachéer finns inrättade i Bryssel, Paris, Tokyo och Washington.

För nästa budgetår räknar jag inte med andra ökningar än pris- och löneomräkning. Anslagsbehovet beräknar jag till 1 298 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ekonomiska attachéer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 298 000 kr.

A 4. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	9 316 206	Reservation	2 054 840
1975/76	Anslag	8 500 000		
1976/77	Förslag	11 000 000		

Belastningen på anslaget under innevarande budgetår beräknar jag till ca 9,5 milj. kr. Med hänsyn till den förväntade omfattningen av kommittéverksamheten under nästa budgetår och med beaktande av den anslagsbehållning som väntas uppkomma förordar jag att anslaget förs upp med 11 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kr.

A 5. Extra utgifter

1974/75	Utgift	557 695	Reservation	49 919
1975/76	Anslag	600 000		
1976/77	Förslag	675 000		

Med hänsyn till den hittillsvarande belastningen bör anslaget föras upp med 675 000 kr. för nästa budgetår. Jag har därvid räknat med att fortsatt bidrag till utgivningen av statskalendern skall bestridas från anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 675 000 kr.

B. ALLMÄNNA CENTRALA ÄMBETSVERK M. M.

B 1. Kammarkollegiet

1974/75 Utgift	8 620 444
1975/76 Anslag	9 174 000
1976/77 Förslag	11 082 000

Kammarkollegiet är central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga frågor rörande statlig och kyrklig egendom, rikets indelning och den prästerliga organisationen, handha medels- och fondförvaltning samt i vissa ärenden bevaka statens rätt och allmänna intressen.

Chef för kollegiet är en generaldirektör. Inom kollegiet finns sju enheter, nämligen en allmän avdelning, ett advokatfiskalskontor, en fondbyrå, en redovisningscentral, ett revisionskontor, ett arkivkontor och en administrativ sektion.

	1975/76	Beräknad ändring till 1976/77	
		Kammar-kollegiet	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	56	+3	+1
Övrig personal	65	+4	+3
	121	**+7**	**+4**
Anslag			
Lönekostnader	9 113 000	+2 336 000	+2 165 000
Sjukvård	33 000	− 3 000	− 3 000
Reseersättningar	73 000	− 7 000	+ 7 000
Därav utrikes resor	(1 000)	(− 9 000)	(+ 4 000)
Lokalkostnader	963 000	− 163 000	− 163 000
Kostnad för datamaskintid	900 000	—	+ 70 000
Expenser	550 000	− 53 000	− 53 000
Summa utgifter	**11 632 000**	**− 2 562 000**	**− 2 461 000**
Avgår ersättningar för redovisningscentralens tjänster	2 458 000	+ 483 000	+ 553 000
Summa anslag	**9 174 000**	**− 2 079 000**	**+ 1 908 000**

Kammarkollegiet

1. Löne- och prisomräkning 2 milj. kr., varav 242 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Till följd av omlokaliseringen av statens lantmäteriverk bör kollegiet förstärkas med en tjänst avsedd för i första hand utredningsarbete i fastighetsrättsliga frågor (+83 464 kr.).

3. Fondbyrån bör erhålla förstärkta resurser för att ta hand om för-

valtningsuppdrag. Härför erfordras en handläggar- och en biträdestjänst (+161 868 kr.).

4. De administrativa arbetsuppgifter som hittills varit utspridda på enheter kommer att sammanföras till administrativa sektionen. I samband därmed erfordras en förstärkning av sektionen med en handläggare (+103 946 kr.).

5. För granskning av redovisning av statsbidrag till institutioner, föreningar och enskilda personer erfordras en tjänst som assistent (+67 519 kr.).

6. Granskning m. m. av reseräkningar överflyttas alltmer till kammarkollegiets redovisningscentral från de anslutna myndigheterna. Härför erfordras en förstärkning med en assistent. För att möjliggöra en kortare genomloppstid av utbetalningarna och ökad internutbildning behöver redovisningscentralen dessutom förstärkas med en biträdestjänst för granskning och dataregistrering. (+132 753 kr.).

7. Inom ramen för 0-alternativet kan kollegiets processverksamhet i bl. a. vattenmål, ersättningsmål enligt naturvårdslagen och fiskeersättningsmål inte inskränkas genom någon åtgärd från kollegiets sida. Personalinskränkningar måste därför belasta den övriga verksamheten. Följden skulle bli förlängd handläggningstid och allmänt försämrad service samt reducerad granskningsverksamhet beträffande arvs- och gåvobeskattningen. Även revisionskontorets verksamhet skulle drabbas och få effekter på revisionen hos de myndigheter kontoret har att revidera.

Föredraganden

Till nästa budgetår beräknar jag medel för en handläggartjänst och en assistenttjänst vid administrativa sektionen (4, 5) samt en assistenttjänst och en biträdestjänst vid redovisningscentralen (6). Härutöver bör medel beräknas för förstärkning av kollegiets resurser för fastighetsrättsliga utredningar (2).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 11 082 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kammarkollegiet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 11 082 000 kr.

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån (SCB) är central förvaltningsmyndighet för den statliga statistikproduktionen och handhar huvuddelen av denna. Centralbyrån har dessutom en allmänt samordnande funktion inom statistikområdet. Det åligger vidare centralbyrån att utföra vissa intermittenta undersökningar och att göra långsiktiga utbildnings- och yrkesprognoser. Hos centralbyrån handhas äktenskapsregistret samt förs centralt företagsregister, lantbrukets företagsregister och i övrigt de re-

gister som behövs för verksamheten. SCB skall inom sitt kompetensområde i mån av resurser åtaga sig uppdrag från statliga och kommunala myndigheter. SCB får även åtaga sig sådana uppdrag från enskilda uppdragsgivare. Denna verksamhet skall vara ekonomiskt självbärande.

SCB leds av en styrelse. Chef för centralbyrån är en generaldirektör. Centralbyrån är organiserad på sju avdelningar, nämligen avdelningen för areell statistik, avdelningen för företagsstatistik, avdelningen för individstatistik, avdelningen för planering och samordning, avdelningen för administration och information, uppdragsavdelningen samt driftavdelningen. Avdelningarna är i sin tur organiserade på enheter. Till centralbyrån är också knutet ett vetenskapligt råd samt ett antal nämnder. Vissa ändringar föreslås ske i organisationen fr. o. m. den 1 juli 1976.

Verksamheten vid SCB bedrivs dels i Stockholm, dels i Örebro där centralbyrån har en produktionsfilial. Till filialen i Örebro är bl. a. huvudparten av driftavdelningen förlagd (datamaskincentralen och centralen för manuell databehandling). Den 1 juli 1975 fanns vid centralbyrån som helhet 1 954 anställda, varav 861 personer i Örebro. Därutöver fanns vid denna tidpunkt 348 intervjuare inom avdelningen för uppdragsverksamhet.

SCB har de senaste åren fått anslag i programtermer. Följande programindelning gäller fr. o. m. den 1 juli 1974.

1. Statistik, register och prognoser
2. Uppdragsverksamhet

Programmet Statistik, register och prognoser indelas i följande delprogram.

1. Extern samordning
2. Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.
3. Industri- och byggnadsverksamhet
4. Handel, servicenäringar och priser
5. Bostäder, andra byggnader och fastigheter
6. Samhällsekonomi och offentlig förvaltning
7. Arbetsmarknad
8. Befolkning och hushåll
9. Rätts- och socialväsende
10. Utbildning, forskning och kultur
11. Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser
12. Bibliotek och information m. m.
13. Arkiv
14. Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete.

Medel för statistiska centralbyråns verksamhet anvisas för budgetåret 1975/76 under följande anslag.

1. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser
2. Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet

3. Statistiska centralbyrån: Utrustning
4. Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975.

För budgetåret 1976/77 bör medel för centralbyråns verksamhet anvisas under följande anslag.

1. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser
2. Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet
3. Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975.

Anslag 1 är ett förslagsanslag för finansiering av program 1 med undantag för de delar av programmet som finansieras av anslag från IX:e huvudtiteln resp. anslag 3.

Anslag 2 är ett förslagsanslag och bör tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas intäkter och kostnader för SCB:s uppdragsverksamhet (program 2). Anslaget får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att t. v. tillgodose behov av rörelsekapital disponerar centralbyrån en rörlig kredit i riksgäldskontoret på högst 7,5 milj. kr.

Anslag 3 är ett förslagsanslag för finansiering av den del av program 1 som berör 1975 års folk- och bostadsräkning.

B 2. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser

1974/75	Utgift	126 125 427
1975/76	Anslag	125 584 000
1976/77	Förslag	158 611 000

Programmet Statistik, register och prognoser avser statistikproduktion, samordning av den statliga statistiken, förande av vissa centrala register, prognos- och utvecklingsarbete inom statistikens område, m. m.

Statistiska centralbyrån har i sin anslagsframställning delat in verksamheten under programmet, förutom enligt delprogramindelningen, i löpande verksamhet, intermittenta undersökningar och utvecklingsarbete.

Under de olika delprogrammen redovisas den löpande verksamhet och de intermittenta undersökningar som hör till delprogrammet i fråga. Utvecklingsarbetet är samlat under delprogram 14. Den löpande verksamheten omfattar löpande statistikproduktion, registerarbete och prognosarbete. Till intermittenta undersökningar räknar SCB större, som regel med viss periodicitet återkommande undersökningar. Till utvecklingsarbete hänförs dels projekt som syftar till att planera utformningen av ny statistik och nya metoder, dels projekt som avser mera omfattande förändringar och anpassningar av den existerande statistikproduktionen. Utvecklingen inom programmet dels enligt denna indelning, dels enligt delprogramindelningen framgår av följande sammanställningar.

(1 000-tal kr.)

Delprogram	1974/75 Utfall	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
1) Extern samordning	1 272	1 271	2 736	1 680
2) Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.	24 495	23 339	33 871	30 822
Därav under IX:e huvudtiteln	(17 490)	(17 334)	(24 739)	(22 696)
3) Industri och byggnadsverksamhet	8 940	9 579	14 297	12 674
4) Handel, servicenäringar och priser	10 273	11 295	15 595	14 190
5) Bostäder, andra byggnader och fastigheter	7 098	7 271	12 240	10 633
6) Samhällsekonomi och offentlig förvaltning	17 784	13 647	20 281	17 720
7) Arbetsmarknad	13 981	15 796	21 065	19 600
8) Befolkning och hushåll	15 521	38 080	46 699	42 964
Därav 1975 års folk- och bostadsräkning	(4 280)	(26 500)	(26 367)	(26 367)
9) Rätts- och socialväsende	7 617	8 078	10 958	9 935
10) Utbildning, forskning och kultur	9 738	10 364	15 815	12 545
11) Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser	3 471	4 485	6 883	5 245
12) Bibliotek och information m. m.	4 770	4 911	7 543	6 718
13) Arkiv	5 129	4 186	7 434	4 598
14) Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete	17 806	17 116	28 769	18 150
Därav utvecklingsarbete	(11 666)	(11 425)	(21 480)	(12 083)
Ofördelade kostnader som motsvaras av intäkter	1 638	1 411	1 767	1 767
Summa kostnader	**149 533**	**170 829**	**245 953**	**209 241**
Avgår intäkter	23 408	45 245	52 873	[1]50 830
Tillkommer div. gemensamma kostnader	[2]—	[2]—	1 890	200
Summa	**126 125**	**125 584**	**194 970**	**158 611**

[1] Härav utgör 26 367 000 kr. medel från anslaget B 4. under VII:e huvudtiteln och 22 696 000 kr. medel från anslaget C 8. under IX:e huvudtiteln. Vidare utgör 1 404 000 kr. ersättning till statistiska centralbyrån från socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen för vissa kostnader för det gemensamma biblioteket i kvarteret Garnisonen och 363 000 kr. intäkter från försäljning av publikationer.

[2] De gemensamma kostnaderna avseende budgetåren 1974/75 och 1975/76 har fördelats på delprogrammen.

(1 000-tal kr.)

	1974/75 Utfall	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
Löpande verksamhet	108 843	112 856	167 044	142 943
Intermittenta undersökningar	5 616	1 303	6 446	3 585
Utvecklingsarbete	11 666	11 425	21 480	12 083
Summa	**126 125**	**125 584**	**194 970**	**158 611**

Statistiska centralbyrån

SCB framhåller att dess verksamhet under senare tid har komplicerats avsevärt genom att statistikens villkor har förändrats på både användnings- och produktionssidan.

Under det senaste budgetåret har en fortsatt utbyggnad och förbättring av statistiken skett på många områden. Detta gäller bl. a. den ekonomiska statistiken för konjunkturbedömning, energistatistiken, nationalräkenskaperna, transportstatistiken, statistiken över offentligt anställda, undersökningarna rörande levnadsförhållandena i samhället, utbildningsstatistiken, de allmänna intäkts- och driftkostnadsundersökningarna, havsfiskestatistiken samt den regionala redovisningen inom vissa statistikgrenar.

Efterfrågan på ny och förbättrad statistik är dock alltjämt mycket stor. Samhällsutvecklingen leder till nya behov av statistik för planering, beslut, uppföljning och allmän information på en mängd nya områden. För att anpassa statistiken till konsumenternas behov har SCB sedan år många haft etablerade former för konsumentkontakter.

Bland de statistikområden som för närvarande är i särskilt behov av utveckling kan nämnas regionalstatistik, energistatistik, miljöstatistik, arbetsmarknadsstatistik, statistik som belyser invandrarnas situation, nationalräkenskaper, undersökningar av hushållens sparande och undersökningar rörande levnadsförhållandena i samhället.

Uppgiftslämnarfrågorna måste enligt SCB ägnas ökad uppmärksamhet. SCB har observerat växande svårigheter att insamla primäruppgifter till statistiken. På det individstatistiska området har svårigheterna accentuerats genom den debatt i integritets- och sekretessfrågor som pågår i samhället och som har påverkat allmänhetens attityder när det gäller att lämna uppgifter till myndigheter. Tillkomsten av datalagen har inneburit skärpta föreskrifter beträffande insamling och bearbetning av statistiska data liksom även då det gäller möjligheten att använda vissa statistiska metoder. Ett ökat bortfall har konstaterats i flera av centralbyråns intervjuundersökningar. Bortfallsproblemet kan angripas på olika sätt. I första hand bör åtgärder vidtas för att hålla bortfallet på en låg nivå. Vidare gäller att metoder finns eller kan utvecklas för att eliminera eller reducera effekterna av det bortfall som regelmässigt likväl uppstår. Dessutom behöver enligt SCB studier göras för att kartlägga effekterna av och orsakerna till bortfallet.

Uppgiftslämnarna inom företagssektorn har också utsatts för allt större krav. Indikationerna på en allmänt utbredd uppgiftslämnartrötthet har varit påtagliga. Det är därför angeläget att förenkla och underlätta uppgiftslämnandet för företagen. SCB undersöker sålunda kontinuerligt möjligheterna att utnyttja administrativt material i den löpande statistikproduktionen. Den försöksverksamhet som har inletts med åter-

rapportering till industriföretag av ekonomiska nyckeltal baserade på finansstatistiken har mött ett starkt gensvar från företagen.

Vad beträffar SCB:s säkerhets- och sekretessbevakning har under senare år aktualiserats ett starkt behov av metodutveckling och åtgärdssystem. Detta beror dels på den ökande omfattningen av ADB-baserad statistikproduktion, dels på den uppmärksamhet som frågor rörande den personliga integriteten har tilldragit sig bland allmänheten och på de krav datalagen ställer. SCB uppfattar det som utomordentligt angeläget att ha ett fullgott skydd för individuella uppgifter.

SCB:s insatser för samordning av statistikproduktionen har skett främst genom vissa större samordningsprojekt. Dit hör främst verksamheten för samordning och samarbete med regionala organ, som har bedrivits i anslutning till SCB:s utredning om samordning och samarbete inom regionalstatistiken.

På det personaladministrativa området har SCB för närvarande en mycket intensiv verksamhet. Samarbetet och partsarbetet med personalorganisationerna har utvecklats och fördjupats. Ett omfattande projekt för utredning och utveckling av SCB:s personaladministration har påbörjats.

Centralbyrån har i sin anslagsframställning och i särskilda skrivelser i anslutning till denna redovisat förslag som skulle innebära en anslagsökning med 69 386 000 kr. För pris- och löneomräkning beräknar centralbyrån för hela anslaget 29 844 000 kr., varav 2 732 000 kr. avser förhöjt lönekostnadspålägg.

Det projektbundna utvecklingsarbetet redovisas anslagsmässigt under delprogram 14 (Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete). I följande redogörelse för SCB:s förslag presenteras det projektbundna utvecklingsarbetet däremot ämnesvis under resp. delprogram i syfte att öka överskådligheten. I samma syfte presenteras i det följande SCB:s i särskilda skrivelser framlagda förslag att bygga ut energistatistiken resp. regionalstatistiken i ett sammanhang, trots att förslagen kan hänföras till olika delprogram.

Datainspektionens yttrande har inhämtats i fråga om SCB:s förslag om att inrätta nya och ändra befintliga personregister under budgetåret 1976/77.

Under de olika delprogrammen begär centralbyrån utöver pris- och löneomräkning medel för bl. a. följande ändamål.

1) *Extern samordning*

Centralbyrån föreslår att 204 000 kr. anvisas för samordning av externa statistikproducenters uppgiftsinsamling inom företagssektorn. För samordning av administrativa system och statistik som underlag i planeringssystem behövs 152 000 kr. Centralbyrån föreslår vidare att 232 000 kr. anvisas för användarorienterad extern samordning och att ytterligare

67 000 kr. anvisas för samordning av den officiella statistikens publicering m. m.

2) *Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.*

För att avsluta en översyn av deklarationsundersökningen för jordbrukare begär SCB ett medelstillskott på 38 000 kr. För den fortsatta omläggningen av havsfiskestatistiken behövs ytterligare 69 000 kr. SCB föreslår vidare att 361 000 kr. anvisas för utgivning av en miljöstatistisk årsbok.

SCB föreslår att en växtföljdsinventering genomförs till en totalkostnad av 390 000 kr., varav 190 000 kr. behövs för budgetåret 1976/77. SCB begär dessutom 428 000 kr. för att utföra en fiskeriinventering.

För utvecklingsarbete begärs totalt 1 085 000 kr., dvs. en ökning med 490 000 kr., avseende bl. a. planering av markanvändningsstatistik, översyn av arbetskraftsstatistiken för lantbruket och utredning om behovet m. m. av statistik över naturresurser.

Utöver de medel som föreslås under förevarande anslag begär SCB totalt 24,7 milj. kr. för statistik m. m. under jordbruksdepartementets huvudtitel.

3) *Industri och byggnadsverksamhet*

Centralbyrån föreslår att industri- och bergverksstatistiken utvidgas till en kostnad av ytterligare 162 000 kr. SCB föreslår vidare att produktionsvolymindex för industrin byggs ut, vilket skulle medföra en kostnadsökning om 45 000 kr. vad avser den månatliga redovisningen och en kostnadsökning om 71 000 kr. vad avser den årliga redovisningen. Centralbyrån önskar utföra fastprisberäkningar dels inom leverans- och orderstatistiken för industrin till en kostnad av 19 000 kr., dels inom lagertypsstatistiken för industrin till en kostnad av 49 000 kr. För att bygga ut exportenkäterna erfordras ytterligare 58 000 kr. Centralbyrån begär dessutom ett medelstillskott på 64 000 kr. för att utöka varustatistiken med kemikalier och plaster. Vidare föreslår centralbyrån att 788 000 kr. anvisas för att upprätta en inputstatistik för byggnadssektorn.

För utvecklingsarbete begärs sammanlagt 325 000 kr. — dvs. en minskning med 295 000 kr. — innefattande bl. a. utbyggnad av industristatistiken till att omfatta småföretag med anställd arbetskraft.

4) *Handel, servicenäringar och priser*

I syfte att förbättra konsumentprisindex begärs en bruttoökning med 441 000 kr. Denna motvägs till en del av att ett engångsbelopp om 85 000 kr. bortfaller. Bl. a. föreslås att kvalitetshöjande åtgärder på fältet skall vidtas och att ett ökat antal varor skall bli föremål för månatlig registrering. För producentprisindex för inhemsk tillgång erford-

ras ett medelstillskott på 41 000 kr. Medelsbehovet för sjöfartsstatistiken nedgår med 27 000 kr. För bilstatistiken enligt bilregistret behövs ytterligare 80 000 kr. SCB föreslår att lagerstatistiken för varuhandeln utvidgas med en engångsundersökning till en kostnad av 62 000 kr. SCB begär dessutom att statistiken över omsättningen inom vissa tjänstenäringar byggs ut med producenttjänster, vilket medför en kostnadsökning på 86 000 kr. För inkvarteringsstatistik behövs 369 000 kr.

SCB föreslår att en egnahemsundersökning genomförs till en totalkostnad av 370 000 kr., varav 277 000 kr. behövs under budgetåret 1976/77.

För utvecklingsarbete begärs 665 000 kr., vilket motsvarar en ökning om 225 000 kr. Till de föreslagna projekten hör bl. a. utveckling av prisindexar i producent-, export- och importledet och utveckling av samfärdselstatistiken.

5) *Bostäder, andra byggnader och fastigheter*

För att upprätta en moderniseringsstatistik för flerfamiljshus begärs 331 000 kr. För att utföra statistiska bearbetningar i anslutning till särskild fastighetstaxering erfordras 163 000 kr. SCB begär vidare att en intermittent utvidgning av bostads- och hyresundersökningarna skall göras till en total merkostnad av 1 903 000 kr., varav 1 110 000 kr. skulle belasta budgetåret 1976/77.

SCB har i särskild skrivelse hemställt att 748 000 kr. anvisas för omläggning och utvidgning av den officiella fastighets-, pris- och lagfartsstatistiken, varav 600 000 kr. avser ersättning till lantmäteriverket.

För statistik i samband med 1975 års allmänna fastighetstaxering behövs 196 000 kr., vilket innebär en kostnadsminskning med 262 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs 725 000 kr., vilket innebär en nettominskning med 180 000 kr. Medlen avser bl. a. utredning av koordinatmetodens användningsmöjligheter inom SCB:s statistik.

6) *Samhällsekonomi och offentlig förvaltning*

Centralbyrån föreslår att ytterligare sammanlagt 1 103 000 kr. får användas för det centrala företagsregistret avseende bl. a. årliga enkäter för uppdatering av arbetsställebeståndet och regional anknytning av registret. Vidare begärs 129 000 kr. för att framställa en publikation benämnd Ekonomiska indikatorer. I syfte att på olika sätt förbättra nationalräkenskaperna begärs ett medelstillskott på sammanlagt 558 000 kr. Bl. a. föreslås att ett integrerat system av årsvisa prisindexar skall införas, att de preliminära årsräkenskaperna skall förbättras med hjälp av input-output-teknik och att medel skall beräknas för tidigareläggning av leverans av ekonomisk statistik för nationalbudgetarbetet. SCB föreslår att finansstatistiken för företag utvidgas till en kostnad av ytterligare 544 000 kr., bl. a. för att bygga ut redovisningen och för att utvidga

återrapporteringen till uppgiftslämnarna. För utökning av statistiken över internationella företag erfordras ett medelstillskott på 107 000 kr. Vidare begär SCB en resursförstärkning med 94 000 kr. för finansräkenskaperna och med 126 000 kr. för att upprätta en finansstatistik för intresseorganisationer och förvaltningsbolag.

SCB föreslår att en uppgiftslämnarstudie genomförs till en totalkostnad av 450 000 kr., varav 339 000 kr. behövs under budgetåret 1976/77.

För utvecklingsarbete erfordras sammanlagt 3 970 000 kr., innebärande en kostnadsökning om 975 000 kr. Till de föreslagna projekten hör bl. a. utvecklingsarbeten avseende årsräkenskaper och input-outputtabeller, utveckling av finansstatistiken för företag och utarbetande av metoder för samhällsekonomiska cost-benefit-kalkyler.

7) *Arbetsmarknad*

För att täcka kostnader i samband med ersättning för statistiksamarbete behövs ytterligare 105 000 kr. För att upprätta statistik över arbetskraftens åldersfördelning erfordras 149 000 kr. SCB begär ett medelstillskott på 32 000 kr. för att bygga ut statistiken över sysselsättning och löner för arbetare inom industri. För att basera statistiken över löner för arbetare inom industri på individuppgifter i stället för summa uppgifter behövs en resursförstärkning på 590 000 kr. SCB begär vidare medelstillskott på 15 000 kr. för statistiken över statstjänstemän, 54 000 kr. till följd av omläggningskostnader för statistiken över landstingspersonal, primärkommunal personal och kyrkokommunal personal samt 152 000 kr. för utbyggnad av statistiken över sysselsättning och lönesummor för personal inom den offentliga sektorn. Arbetskraftsundersökningarna föreslås bli utbyggda med en sammanlagd kostnadsökning på 560 000 kr. som följd. Detta skulle bl. a. möjliggöra en undersökning av befolkningen som ej tillhör arbetskraften och ett ökat urval av utländska medborgare. För ökade insatser i samband med samordningsfrågor inom arbetsmarknadsstatistiken behövs ytterligare 140 000 kr.

För olika utvecklingsarbeten inom arbetsmarknadsstatistiken begär SCB totalt 900 000 kr., vilket innebär en ökning med 300 000 kr.

8) *Befolkning och hushåll*

Centralbyrån begär medelstillskott på 91 000 kr. för att bygga ut den årliga befolkningsstatistiken, 151 000 kr. för ny statistik över befolkningen och dess utveckling i olika kommuntyper m. m. samt 581 000 kr. för ny årlig befolkningsstatistik för tätorter och glesbygder. Vidare föreslår centralbyrån att ytterligare 328 000 kr. anvisas för inkomst- och förmögenhetsstatistiken, bl. a. för utbyggnad med bostadstillägg. För inkomstfördelningsundersökningarna erfordras en medelsförstärkning med 200 000 kr. Medelsbehovet för partisympatiundersökningarna beräknas minska med 308 000 kr. under budgetåret 1976/77, huvudsakligen till

följd av att antalet undersökningar minskar från tre under valåret 1976 till två under år 1977. För de löpande undersökningarna rörande levnadsförhållandena i samhället behövs ytterligare 450 000 kr. SCB har i särskild skrivelse föreslagit att innehållet i de löpande undersökningarna under år 1976 delvis skall förnyas genom att två nya komponenter — sociala relationer och fritid —, som under våren 1975 har varit föremål för en provundersökning, får ingå.

Centralbyrån föreslår att en rad intermittenta undersökningar utförs. För en tidsanvändningsundersökning erfordras totalt 3 160 000 kr., varav 284 000 kr. under budgetåret 1976/77. För 1976 års valstatistik beräknas totalkostnaden uppgå till 2 020 000 kr., varav 1 366 000 kr. under budgetåret 1976/77. Centralbyrån begär vidare att en undersökning om hushållens sparande genomförs till en totalkostnad av 2 950 000 kr., varav 572 000 kr. skulle belasta budgetåret 1976/77. För fortsatta förberedelser inför en hushållsbudgetundersökning år 1978 behövs 574 000 kr. Förberedelsearbetet beräknas totalt kosta 1 520 000 kr. SCB föreslår dessutom att nya provundersökningar rörande levnadsförhållandena i samhället genomförs under budgetåret 1976/77 till en kostnad av 440 000 kr.

I särskild skrivelse har SCB hemställt att 741 000 kr. ställs till verkets förfogande under budgetåret 1976/77 för valstatistik i samband med kommunal rösträtt för invandrare.

För utvecklingsarbete behövs totalt 2 660 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 030 000 kr. Till de föreslagna projekten hör bl. a. utredning rörande levnadsförhållandena i samhället, utveckling av inkomststatistiken och planering av individstatistik enligt det arkivstatistiska systemet.

9) *Rätts- och socialväsende*

Centralbyrån begär ökade resurser för rättsstatistiken med tillhopa 262 000 kr. Häri ingår bl. a. utökningar av domstols- och åklagarstatistiken och av kriminalstatistiken, en engångsundersökning av brottsligheten i tätorter samt en kostnadsminskning till följd av rationaliseringsarbeten inom inteckningsstatistiken. För socialvårdsstatistiken erfordras en medelsökning på totalt 472 000 kr. avseende bl. a. fortsatt utbyggnad med bakgrundsdata och statistik över fritidsverksamhet för barn och ungdom. Vidare föreslår SCB att dödsorsaksstatistiken byggs ut, bl. a. med regional redovisning, till en merkostnad av 120 000 kr.

Familjedaghemsundersökningen beräknas bli slutförd under budgetåret 1976/77 och medelsbehovet nedgår därvid med 345 000 kr. SCB föreslår att en undersökning om hur allmänheten upplever förekomsten av vålds-, tillgrepps- och skadegörelsebrott utförs till en totalkostnad av 180 000 kr., varvid 61 000 kr. behövs under budgetåret 1976/77. För en undersökning om närvaro—frånvaro vid förskola erfordras 139 000 kr.

För utvecklingsarbete begärs totalt 1 150 000 kr., vilket motsvarar en ökning med 230 000 kr. Bland de föreslagna projekten kan nämnas utveckling och översyn av socialvårdsstatistiken samt utveckling och översyn av rättsstatistiken.

10) *Utbildning, forskning och kultur*

SCB begär medelstillskott på 33 000 kr. för statistiken över gymnasieskolan, 53 000 kr. för statistiken över folkhögskolan, 9 000 kr. för statistiken över sjuksköterskeskolan och 67 000 kr. för statistiken över arbetsmarknadsutbildning. Medelsbehovet beräknas minska med 148 000 kr. för statistiken över studerandes ålder och med 569 000 kr. för lärarregistret, vilket till en del motvägs av en kostnadsökning på 78 000 kr. till följd av att antalet lärare ökat. För utvidgning av statistiken över invandrarelever i skolväsendet behövs ett medelstillskott på 23 000 kr. För högskolestatistiken erfordras en resursförstärkning på sammanlagt 1 481 000 kr. för att bygga ut högskoleregistret, inskrivningsstatistiken, registrerings- och resultatstatistiken och för att göra en översyn i samband med högskolereformen. SCB begär vidare sammanlagt 584 000 kr. för att på olika sätt utvidga elevundersökningarna. För att framställa statistik över högskolestuderandes studieaktivitet erfordras 244 000 kr. För att utvidga biblioteksstatistiken till full årsproduktion behövs 64 000 kr. SCB begär 222 000 kr. för en kulturstatistisk inventering och publicering. För forskningsstatistiken behövs ett medelstillskott på totalt 581 000 kr., bl. a. för en intermittent utvidgning av befintlig statistik och för utbyggnad med resursstatistik över universitet och högskolor.

SCB har i särskild skrivelse hemställt att sammanlagt 678 000 kr. ställs till verkets förfogande för utvidgad lärarprognosverksamhet, varav 38 000 kr. under delprogrammet utbildning, forskning och kultur och 640 000 kr. under delprogrammet befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser.

För utvecklingsarbete behövs sammanlagt 675 000 kr., vilket innebär en ökning med 50 000 kr. Bl. a. begärs medel för utveckling av ett informationssystem för skolväsendet.

11) *Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser*

Centralbyrån föreslår att ytterligare 114 000 kr. ställs till dess förfogande för regionala analyser och prognoser. För en vidareutvecklad elevflödesmodell behövs ett tillskott på 174 000 kr. Vidare föreslås en medelsförstärkning med 432 000 kr. för studier av anpassningsmekanismerna på arbetsmarknaden. Dessutom begärs — som har nämnts — 640 000 kr. under delprogrammet för utvidgad lärarprognosverksamhet.

För utvecklingsarbete med framtidsstudier begärs 135 000 kr.

12) *Bibliotek och information*

För biblioteket behövs en medelsförstärkning med 23 000 kr. För SCB:s resultatstatistiska publikationer begärs ett nettotillskott på 93 000 kr. Centralbyrån föreslår vidare att ytterligare 357 000 kr. ställs till verkets förfogande för extern PR-verksamhet och att 48 000 kr. anvisas för framställning av en ny publikation, SCB-indikatorer. För ökad utbildning behövs ett medelstillskott på 152 000 kr.

Centralbyrån begär att totalt 350 000 kr., varav 151 000 kr. under budgetåret 1976/77, anvisas för utarbetande av historiska översiktstabeller.

För utvecklingsarbete, innebärande utarbetande av personalpolitiska riktlinjer för SCB, begärs 465 000 kr.

13) *Arkiv*

För mikrofilmning av primäruppgifter till 1960 års folk- och bostadsräkning begärs 673 000 kr. För magnetbandsarkivering nedgår medelsbehovet med 60 000 kr. Centralbyrån föreslår att 1 381 000 kr. beviljas för den regionalstatistiska databasen. Beloppet avser bl. a. underhåll av databashanterare, användaranpassad service och en engångsinsats för att lägga in befolkningsstatistik. SCB begär vidare ett tillskott på 158 000 kr. för vård av databashanteringssystemet ARKDABA. För att motverka kvalitetsförsämringar föranledda av växande svårigheter i samband med uppgiftsinsamlingen föreslår SCB att 600 000 kr. ställs till verkets förfogande för att möjliggöra ökade insatser i olika undersökningar där så erfordras.

Vad beträffar kostnader för åtgärder enligt datalagen föreslår SCB att den sammanlagda medelstilldelningen för verkets direkta kostnader i samband med datalagen upptas till oförändrat belopp, dvs. 2,2 milj. kr., och att verket får återkomma med förnyad redovisning av medelsbehovet då detta bättre kan överblickas. SCB har vidare i särskild skrivelse gjort en genomgång av sådana åtgärder som, inom ramen för nuvarande legala system, kan åstadkommas i rationaliseringssyfte vid fullgörande av underrättelseskyldigheten enligt 10 § datalagen. SCB har därvid funnit att de nu tillämpade rutinerna fungerar med hög grad av rationalitet. De åtgärder som skulle kunna förbilliga hanteringen anser verket av lämplighetsskäl icke bör genomföras. SCB anser exempelvis att servicenivån gentemot allmänheten inte skall försämras. Verket har också funnit att större kostnadsbesparingar inte kan erhållas utan ändringar i datalagen.

För utvecklingsarbete begärs totalt 2 565 000 kr., vilket innebär en ökning med 1,1 milj. kr. Bland de föreslagna projekten kan nämnas utveckling av databashanteringssystemet ARKDABA och utveckling av det regionalstatistiska databassystemet.

14) *Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete*

Vad gäller den löpande verksamheten begär centralbyrån ökningar med 211 000 kr. för löpande vård, service, information och utbildning i anslutning till färdiga standarder, 193 000 kr. för metodarbete avseende kvalitetskontroll, 232 000 kr. för analysanpassad presentation, 31 000 kr. för kontakter med externa forskningsinstitutioner, 68 000 kr. för information om statistiska metoder och 176 000 kr. för centralt programbibliotek. SCB föreslår vidare att 204 000 kr. ställs till verkets förfogande för att utveckla metoder för projektarbete m. m. och att 200 000 kr. anvisas för statistiskt metodarbete avseende uppgiftslämnar- och bortfallsproblem i statistikproduktionen.

För det projektbundna utvecklingsarbetet som anslagsmässigt hör hemma under delprogram 14 har en redogörelse lämnats ovan under de 13 första delprogrammen. För det övriga utvecklingsarbetet, som avser standardisering och gemensam metodutveckling, begär SCB totalt 5 345 000 kr., vilket innebär en ökning med 2 420 000 kr. Bl. a. begärs medel för utredning av uppgiftslämnar- och bortfallsproblem i statistikproduktionen, utveckling och utbyggnad av standarder samt utveckling av databasmetoder och direktminnesteknik.

Centralbyrån begär i sin anslagsframställning dessutom medel för vissa gemensamma funktioner. Härav avser 244 000 kr. stigande kostnader för central administration m. m., 12 000 kr. ökade utrikesresor, 225 000 kr. ökade kommunikationskostnader till följd av att en stigande andel av centralbyråns verksamhet förläggs till Örebro, 560 000 kr. stigande kostnader för företagsnämndsverksamhet och ökade medel för att bekosta fackligt arbete på betald arbetstid och 849 000 kr. kapitalkostnader.

Verkschefsgöromålen har under de senaste åren enligt SCB blivit alltmer tidskrävande. Som följd härav har planeringschefen — som förutom att han är chef för planerings- och samordningsavdelningen är generaldirektörens ställföreträdare — under budgetåret 1975/76 beviljats tjänstebefrielse från de med avdelningschefsskapet sammanhängande uppgifterna för att biträda generaldirektören med verkschefsgöro-

Personal

	1974/75	1975/76	1976/77 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	645	753	847	753
Övrig personal	904	867	1 091	1 018
	1 549	**1 620**	**1 938**	**1 771**

mål. SCB förordar att planeringschefen permanent kan frikopplas från sin uppgift som avdelningschef och föreslår därför att det inrättas ytterligare en avdelningschefstjänst vid verket. Tjänsten föreslås bli finansierad inom ramen för befintliga anslag.

SCB beräknar att ett genomförande av dess förslag under programmet Statistik, register och prognoser leder till en ökning av den handläggande personalen med 94 och en ökning av biträdespersonalen med 224.

Energistatistik

Regeringen uppdrog den 18 juni 1975 åt SCB att utarbeta förslag till åtgärder för att vidareutveckla energistatistiken. SCB har i särskild skrivelse redovisat förslag till förbättringar av den nuvarande energistatistiken. Medelsbehovet för de åtgärder som föreslås beräknas uppgå till 197 000 kr. under budgetåret 1975/76, 3 431 000 kr. under budgetåret 1976/77 och 3 314 000 kr. under budgetåret 1977/78.

För budgetåret 1976/77 begär SCB 268 000 kr. för energistatistik för bostäder på fastigheter taxerade som jordbruksfastigheter. SCB begär 149 000 kr. för utbyggd elstatistik, 125 000 kr. för utbyggd bränslestatistik, 100 000 kr. för utbyggd industri- och bergverksstatistik och 277 000 kr. för översiktlig energistatistik i form av kvartalsvisa energibalanser. SCB begär vidare medelstillskott på 308 000 kr. för årlig energistatistik för småhus, 107 000 kr. för utbyggnad av de årliga intäkts- och kostnadsundersökningarna för flerfamiljshus med energifrågor och 268 000 kr. för årlig energistatistik för lokaler. För att bygga upp statistik över hushållens energiutnyttjande föreslår SCB att 955 000 kr. ställs till verkets förfogande.

För en intermittent undersökning över energiförbrukningen inom jordbruket behövs 391 000 kr.

För utvecklingsarbete erfordras 483 000 kr. Bland de projekt som föreslås kan nämnas kartläggning av storförbrukare av bränslen inom näringar utanför industrin, planering av samlad redovisning av energistatistiken och uppbyggnad av statistik över motorfordons körsträckor m. m.

Regionalstatistik

SCB tillsatte i juli 1973 en arbetsgrupp för att utreda samordning och samarbete inom regionalstatistiken (SSRS). Arbetsgruppen skulle söka få till stånd effektivare former för samverkan i statistikfrågor mellan SCB och samhällsplanerande organ inom länen och kommunerna. Avsikten med sådan samverkan skulle vara att bättre tillgodose statistikbehov inom länsstyrelsernas och kommunernas arbetsområden, att finna former för att undvika onödigt dubbelarbete vid statistikframställningen och att skapa gynnsammare förutsättningar för samordning av den regionala statistiken. SCB har låtit remissbehandla utredningens rapport,

som ingår som bilaga i SCB:s anslagsframställning. SCB har i särskild skrivelse med beaktande av remissyttrandena framlagt en rad förslag avseende regionalstatistiken, vilka i huvudsak ansluter sig till de förslag som tidigare framförts av SSRS.

1. Principer för arbetsfördelning och samråd

Ett rationellt utformat system för statistikproduktion föreslås som hittills i väsentliga hänseenden bygga på att statistiken produceras vid SCB. I vissa fall kan emellertid en lämplig lösning vara att utföra statistikproduktion i närmare anslutning till de planerande organen. Väsentligt är då att produktionen samordnas i relevanta avseenden med annan statistikproduktion och att hänsyn tas till de totala samhällsekonomiska konsekvenserna av att sådan produktion bedrivs. Nuvarande arbetsfördelning föreslås i stort sett vara oförändrad.

För att verka för att den regionala och den kommunala planeringens informationsbehov tillgodoses på ett samordnat sätt avser SCB att tillsätta dels en samrådsgrupp för samarbete i statistikfrågor mellan SCB och länsstyrelserna (SSRO), dels en samrådsgrupp för samarbete i statistikfrågor mellan SCB och kommunerna (SSKO). Vidare bör enligt SCB länsstyrelser och kommuner utse kontaktmän gentemot SCB för att i övrigt underlätta samordnings- och kontaktverksamheten.

2. Regionalstatistiskt kansli

SCB föreslår att ett regionalstatistiskt kansli skall inrättas och förläggas till en av SCB föreslagen ny avdelning för system och information. SCB ansluter sig till SSRS uppfattning att kansliets uppgifter bl. a. bör vara att utgöra sekretariat till de föreslagna samrådsgrupperna, att svara för dokumentation av behov, produktionsplaner och produktionsmöjligheter inom regionalstatistiken och att ge regionalstatistisk information.

3. Regionalstatistisk databas

RSDB är ett projekt i SCB:s nuvarande utvecklingsprogram. RSDB-systemet avses bli ett system av s. k. databaser för lagring, bearbetning och uttag av regionalt fördelad, tidsserieorganiserad statistisk information om det svenska samhället. Avsikten är att användare på regional och lokal nivå via terminal skall kunna kommunicera med en central dator hos SCB. SCB föreslår att RSDB-systemet utvecklas i form av projektarbete och förverkligas genom samarbete mellan SCB och regionalstatistikens användare.

4. Regionalräkenskaper

SCB föreslår att verket genom projektarbete fortsätter att kartlägga möjligheter att erhålla data och att utveckla ett system för regionalräkenskaper. Särskilt bör därvid utredning av möjligheter att utveckla en bättre sysselsättningsstatistik prioriteras högt.

5. Företagsregister

SCB föreslår att samarbetsformer skapas mellan det centrala företagsregistret vid SCB och förekommande företagsregister hos länsstyrelserna och kommunerna med det centrala företagsregistret som bas.

6. Sekretessfrågor

SCB hemställer att regeringen i en förordning reglerar formerna för fortlöpande statistiskt informationsutbyte mellan SCB och de regionala myndigheterna.

7. Särskilt anslag för regionalstatistiska ändamål

SCB föreslår att ett belopp om 500 000 kr. ställs till SCB:s förfogande för regionalstatistiskt projektarbete och för det föreslagna regionalstatistiska kansliet.

Viss organisationsändring vid statistiska centralbyrån

SCB har i särskild skrivelse föreslagit vissa förändringar i verkets organisation fr. o. m. den 1 juli 1976. Organisationsförslaget innebär inte några förändringar i de principer för SCB:s organisation som fastställdes i samband med omorganisationen år 1971. Enligt dessa principer består basorganisationen av sju avdelningar — tre ämnesorienterade och fyra funktionsorienterade. Avdelningarna är i sin tur uppdelade på enheter. Dessutom finns en i förhållande till basorganisationen tvärgående, flexibel projektorganisation, som framför allt används för planerings- och utvecklingsarbeten. Kostnaderna för SCB:s verksamhet påverkas inte av de föreslagna organisationsförändringarna.

SCB:s förslag innebär två sammanslagningar av enheter samt vissa överflyttningar av enheter mellan avdelningarna. Till följd av dessa förändringar föreslås att avdelningen för uppdragsverksamhet skall upphöra och att en ny avdelning benämnd avdelningen för system och information skall inrättas. Avdelningen för administration och information föreslås i fortsättningen benämnas avdelningen för central administration. SCB har vidare hemställt att erforderliga förutsättningar skapas för att verket vid ett genomförande av de föreslagna förändringarna skall få föra personal på övergångsstat eller vidta andra övergångsåtgärder.

SCB har dessutom i särskild skrivelse föreslagit vissa organisatoriska förändringar av centralen för manuell databehandling som är förlagd till driftavdelningen.

Statskontoret och riksrevisionsverket (RRV) har i huvudsak tillstyrkt SCB:s förslag. Statskontoret understryker dock att förslagen bör ses som en tillfällig lösning och att en mer genomgripande organisationsöversyn av SCB bör göras. RRV stöder SCB:s i anslagsframställningen framförda yrkande att få inrätta en permanent tjänst som generaldirektörens

ställföreträdare. Därvid betonar RRV vikten av att det till denna samlade ledningsfunktion även knyts dels viss stabspersonal, dels en internrevisionsfunktion som bör få kontrollerande och stödjande uppgifter.

Föredraganden

För budgetåret 1976/77 föreslår statistiska centralbyrån (SCB) en ökning av anslaget med 69,4 milj. kr. Härav avser 29,8 milj. kr. pris- och löneomräkning. Samtidigt redovisar SCB inom ramen för det s. k. 0-alternativet förslag till besparingar på sammanlagt 6,5 milj. kr. De besparingar som enligt min mening kan genomföras redovisas under resp. delprogram.

SCB har under de senaste åren expanderat kraftigt. Jag förordar liksom i 1975 års budgetproposition en begränsad medelsökning. Strävan bör enligt min mening vara att SCB konsoliderar och ser över sin verksamhet inom ramen för ett måttligt ökat anslag. Förslag till ny eller utbyggd statistik bör framdeles i större utsträckning än hittills vägas mot möjligheten att i vissa delar ompröva omfattningen av den befintliga statistikproduktionen. Jag vill vidare i likhet med SCB betona vikten av att statistikens innehåll och utformning så långt som möjligt anpassas efter rimliga användarönskemål. Det kan därvid ibland vara nödvändigt att inom en given medelsram göra en avvägning mellan olika kvalitetsaspekter. Det kan exempelvis gälla att väga de hos statistikanvändarna ofta förekommande önskemålen om snabb bearbetning och publicering av statistiken mot en förståelig strävan hos statistikproducenterna att framställa statistik som kännetecknas av hög tillförlitlighet och en detaljerad redovisning.

Datainspektionen har avgett yttrande över SCB:s förslag om att inrätta nya och ändra befintliga personregister i datalagens mening. I flertalet fall har datainspektionen på föreliggande material inget att erinra mot förslagen, av vilka jag har beaktat en del vid medelsberäkningen.

I en rad fall har dock datainspektionen ansett att underlaget inte har varit tillräckligt för att möjliggöra ett slutligt yttrande över SCB:s förslag. Jag har vid medelsberäkningen beaktat några av dessa förslag. Det gäller följande register, varav ett föreslås bli inrättat och de övriga är befintliga register som föreslås bli utvidgade eller ändrade:

— Valbeteendeundersökningen 1976 (nytt register som berörs av 1976 års valstatistik)
— Registret över fångstmottagare (berörs av omläggningen av havsfiskestatistiken)
— Ekonomisk korttidsstatistik (berörs av utbyggnaden av exportenkäterna)
— Inkomst- och förmögenhetsregistret (berörs av utbyggnaden med bostadstillägg)

Jag förordar att riksdagen i dessa fall tar ställning till den av mig

gjorda medelsberäkningen. Det får sedan ankomma på regeringen att besluta om att inrätta nytt eller att ändra befintliga personregister när ett fullständigt underlag har presenterats och datainspektionen har avgett slutligt yttrande.

Jag förordar en anslagsökning med 33 milj. kr. Av denna avser 29,3 milj. kr. pris- och löneomräkning, varav 2,5 milj. kr. höjt lönekostnadspålägg.

Under de olika delprogrammen har jag utöver pris- och löneomräkning beräknat medel för följande ändamål.

Under delprogrammet extern samordning beräknar jag 100 000 kr. för regionalstatistiska ändamål. Jag återkommer senare till denna fråga. Övriga förslag till ökningar har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Under delprogrammet jordbruk och skördeskadeskydd m. m. har jag räknat med att medelsbehovet för att avsluta översynen av deklarationsundersökningen för jordbrukare nedgår med 22 000 kr. För omläggningen av havsfiskestatistiken har jag beräknat medel enligt SCB:s förslag. Frågan om en miljöstatistisk årsbok tas upp i annat sammanhang. Jag har inte beräknat medel för den föreslagna växtföljdsinventeringen. Däremot har jag beräknat medel för en fiskeriinventering i enlighet med SCB:s förslag.

I fråga om delprogrammet industri och byggnadsverksamhet har jag beräknat ytterligare 24 000 kr. för att möjliggöra en näringsgrensfördelad redovisning av den årliga produktionsvolymindexen för industrin, 49 000 kr. för lagertypsstatistik för industrin och 58 000 kr. för utbyggda exportenkäter. Jag har vidare beräknat 100 000 kr. för fortsatt utvecklingsarbete med en inputstatistik för byggnadssektorn. SCB:s övriga ökningsförslag har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Under delprogrammet handel, servicenäringar och priser har jag räknat med ett oförändrat medelsbehov för konsumentprisindex. Den besparing som möjliggörs genom att ett engångsbelopp på 85 000 kr. bortfaller bör därvid användas för kvalitetshöjande åtgärder på fältet och för övergång till månatlig registrering för i första hand livsmedel. För sjöfartsstatistiken räknar jag enligt SCB:s förslag med ett minskat medelsbehov. Jag förutsätter att ifrågavarande statistik kommer att produceras fortlöpande. Jag beräknar vidare i likhet med SCB 62 000 kr. för lagerstatistik för varuhandel. Frågan om en inkvarteringsstatistik tas upp i annat sammanhang. Övriga förslag under delprogrammet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Vad gäller delprogrammet bostäder, andra byggnader och fastigheter har jag beräknat medel enligt SCB:s förslag beträffande dels en moderniseringsstatistik för flerfamiljshus, dels omläggning och utvidgning av den officiella fastighets-, pris- och lagfartsstatistiken. Jag har vidare beräknat 134 000 kr., varav 34 000 kr. är en engångskostnad, för statistiska bearbetningar i anslutning till särskild fastighetstaxering. Jag har inte beaktat SCB:s förslag till en intermittent utvidgning av bostads- och hy-

resundersökningarna. För statistik i samband med 1975 års allmänna fastighetstaxering har jag beräknat medel enligt SCB:s förslag.

Under delprogrammet samhällsekonomi och offentlig förvaltning har jag beräknat 119 000 kr. för regional anknytning av det centrala företagsregistret. För tidigareläggning av leverans av ekonomisk statistik för nationalbudgetarbetet har jag beräknat 25 000 kr. Jag har vidare beräknat 69 000 kr. för utvidgning av återrapporteringen till uppgiftslämnarna inom finansstatistiken för företag. För att bygga ut statistiken över internationella företag och för att upprätta en finansstatistik för intresseorganisationer och förvaltningsbolag har jag beräknat medel enligt SCB:s förslag. De övriga ökningsförslagen under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen. Jag har heller inte beräknat medel för den föreslagna uppgiftslämnarstudien.

I fråga om delprogrammet arbetsmarknad har jag beräknat 30 000 kr. för att täcka kostnader i samband med ersättning för statistiksamarbete. Jag har vidare beräknat 30 000 kr. för utbyggnad av statistiken över sysselsättning och lönesummor för personal inom den offentliga sektorn. För att möjliggöra en utökning av urvalet av utländska medborgare i arbetskraftsundersökningarna har jag beräknat 282 000 kr. Beträffande förslaget att genomföra en individbaserad undersökning avseende löner för industriarbetare anser jag att en sådan bör komma till stånd i någon form. Jag är dock inte nu beredd att ta slutlig ställning till hur och till vilken kostnad undersökningen bör genomföras. Övriga förslag till ökningar under löpande verksamhet inom delprogrammet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Under delprogrammet befolkning och hushåll beräknar jag 66 000 kr. för inkomst- och förmögenhetsstatistiken. Beloppet avses tillsammans med ett bortfallande engångsanslag på 56 000 kr. täcka kostnaden för en utbyggnad med bostadstillägg. För partisympatiundersökningarna räknar jag med ett minskat medelsbehov enligt SCB:s förslag. Regeringen har den 18 december 1975 beslutat att de av SCB föreslagna fortsatta löpande undersökningarna rörande levnadsförhållandena i samhället får genomföras under år 1976. Frågan om det fortsatta arbetet med de löpande undersökningarna får tas upp till bedömning när ytterligare underlag från utvecklingsarbetet har erhållits. Jag har räknat med ett oförändrat medelsbehov för dessa undersökningar. För övriga av SCB föreslagna ökningar under löpande verksamhet har jag inte beräknat medel. Jag har beräknat 1 366 000 kr. för 1976 års valstatistik och 500 000 kr. för en undersökning om hushållens sparande. Vad beträffar de planerade provundersökningarna rörande levnadsförhållandena i samhället har jag visserligen beräknat 350 000 kr. för sådana undersökningar, men de bör komma till utförande först sedan ytterligare underlag har redovisats och regeringen har tagit ställning till vilka komponenter som bör ingå. För fortsatta förberedelser inför en hushålls-

budgetundersökning räknar jag med oförändrat medelsbehov, dvs. 250 000 kr. För valstatistik i samband med kommunal rösträtt för invandrare har jag beräknat 121 000 kr. I övrigt har jag inte beräknat medel för av SCB föreslagna intermittenta undersökningar under delprogrammet.

Vad gäller SCB:s förslag under delprogrammet rätts- och socialväsende har jag dels beräknat 23 000 kr. för en engångsundersökning av brottsligheten i tätorter, dels räknat med minskat medelsbehov på 120 000 kr. som följd av rationaliseringsarbeten inom inteckningsstatistiken. För avslutande av familjedaghemsundersökningen och för en undersökning om närvaro—frånvaro vid förskola har jag beräknat medel enligt SCB:s förslag. Övriga förslag till ökningar under delprogrammet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

I fråga om delprogrammet utbildning, forskning och kultur har jag i likhet med SCB räknat med ett minskat medelsbehov om 148 000 kr. för statisitiken över studerandes ålder och om 569 000 kr. för lärarregistret. För att utvidga biblioteksstatistiken till full årsproduktion har jag beräknat 64 000 kr. Jag har beräknat 153 000 kr. för en intermittent utvidgning av befintlig forskningsstatistik. För att framdeles möjliggöra utbyggnad av forskningsstatistiken med resursstatistik för universitet och högskolor har jag beräknat medel för utvecklingsarbete. SCB:s övriga förslag till ökningar under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Under delprogrammet befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser har jag inte beaktat SCB:s förslag till ökningar under löpande verksamhet. Däremot har jag räknat ned medlen med 271 000 kr. enligt SCB:s förslag inom ramen för 0-alternativet.

I fråga om delprogrammet bibliotek och information har jag räknat med ett minskat medelsbehov om 66 000 kr. för SCB:s resultatstatistiska publikationer. Jag har beräknat 40 000 kr. för extern PR-verksamhet och 26 000 kr. för ökad utbildning. De övriga förslagen till ökningar under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Under delprogrammet arkiv har jag räknat med att medelsbehovet nedgår med 60 000 kr. för magnetbandsarkivering. Jag har inte beaktat något av förslagen till ökningar under löpande verksamhet. När det gäller den av SCB gjorda genomgången av åtgärder som kan åstadkommas i rationaliseringssyfte vid fullgörande av underrättelseskyldigheten enligt 10 § datalagen är jag f. n. inte beredd att ta ställning. Jag återkommer i annat sammanhang till frågan.

Under den del av delprogrammet standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete som avser löpande verksamhet har jag inte beaktat SCB:s förslag till ökningar. Däremot har jag räknat ned medlen med 319 000 kr. enligt SCB:s förslag inom ramen för 0-alternativet.

För det under programmet bedrivna utvecklingsarbetet har jag räknat ned medlen med 968 000 kr. Om pris- och löneomräkning inkluderas innebär detta totalt ett medelstillskott om 658 000 kr. Regeringen bör som hittills efter förslag från SCB fastställa dispositionsplan för verksamheten beträffande utvecklingsarbetet.

Vad gäller SCB:s förslag till ny eller utbyggd energistatistik har jag beräknat en ökning på sammanlagt 1,5 milj. kr. Häri ingår 125 000 kr. för utbyggd bränslestatistik, 100 000 kr. för utbyggd industri- och bergverksstatistik och 250 000 kr. för översiktlig energistatistik i form av kvartalsvisa energibalanser. Jag har vidare beräknat 150 000 kr. för årlig energistatistik för småhus, 100 000 kr. för utbyggnad med energifrågor av de årliga intäkts- och kostnadsundersökningarna för flerfamiljshus och 250 000 kr. för årlig energistatistik för lokaler. För att bygga upp statistik över hushållens energiutnyttjande har jag beräknat 400 000 kr. Löpande produktion av sådan statistik bör dock komma till utförande först sedan ytterligare underlag har redovisats och regeringen har tagit ställning till hur denna statistik skall utformas. Jag har vidare beräknat 159 000 kr. för fortsatt utvecklingsarbete inom energistatistiken. Härutöver har jag enligt SCB:s förslag inom ramen för 0-alternativet räknat ned medlen med 34 000 kr. avseende nedskärning av personalredovisningen i den årliga elstatistiken.

Den av SCB tillsatta arbetsgruppen för att utreda samordning och samarbete inom regionalstatistiken (SSRS) har undersökt möjligheterna att få till stånd effektivare former för samverkan i statistikfrågor mellan SCB och samhällsplanerande organ inom länen och kommunerna. SCB har lagt fram en rad förslag avseende regionalstatistiken, vilka baserar sig på den av SSRS framlagda slutrapporten.

Jag ansluter mig i stort sett till de av SCB föreslagna och nu gällande principerna för arbetsfördelning. Vad beträffar det planerade samrådsförfarandet med samrådsgrupper och kontaktmän anser jag att det bör ankomma på SCB och intresserade regionala och kommunala organ att finna lämpliga former härför. Jag delar SCB:s uppfattning att ett regionalstatistiskt kansli bör inrättas vid verket. Som har nämnts i det föregående under delprogram 1 har jag beräknat 100 000 kr. för ett sådant kansli. Jag återkommer till frågan om kansliets verksamhetsområde i samband med att jag behandlar förslaget till vissa organisatoriska förändringar av SCB.

Den regionalstatistiska databasen (RSDB) bör enligt min mening utvecklas etappvis i form av projektarbete inom SCB. Regeringen har den 18 december 1975 uppdragit åt SCB att efter samråd med den till kommundepartementet knutna ADB-beredningsgruppen före den 1 oktober 1976 redovisa det pågående utvecklingsarbetet. Jag har under delprogrammet standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete beräknat 1,1 milj. kr. för det fortsatta utvecklingsarbetet av RSDB. Beträffande SCB:s förslag att utveckla ett

system av regionalräkenskaper har jag inte beräknat några medel för fortsatt utvecklingsarbete. Jag delar SCB:s uppfattning att en samordning bör komma till stånd mellan det centrala företagsregistret (CFR) vid SCB och förekommande företagsregister hos länsstyrelser och kommuner med CFR som bas. Hur denna samordning närmare skall utformas kan dock inte nu fastställas. Bl. a. måste sekretessfrågorna i samband med det föreslagna statistiska informationsutbytet mellan SCB och de regionala myndigheterna klarläggas. Det är vidare angeläget att CFR:s ställning gentemot andra centrala företagsregister preciseras.

Som jag har nämnt i det föregående har jag beräknat 119 000 kr. för regional anknytning av CFR. I övrigt har jag beräknat 300 000 kr. under delprogram 14 för regionalstatistiskt utvecklingsarbete. Det medelstillskott som jag totalt har beräknat för olika i det föregående omnämnda regionalstatistiska ändamål uppgår till 909 000 kr.

SCB har föreslagit vissa förändringar i verkets organisation. Statskontoret och riksrevisionsverket (RRV) har i huvudsak tillstyrkt organisationsförslaget. Jag anser att detta i stort sett är väl avvägt och förordar att det i sina huvuddrag genomförs den 1 juli 1976. Med tanke på att den nuvarande avdelningen för uppdragsverksamhet föreslås bli ersatt med en avdelning för system och information vill jag understryka att uppdragsverksamheten även framdeles måste ges en stark ställning i SCB:s verksamhet.

Jag anser vidare — som har berörts i det föregående — att ett regionalstatistiskt kansli i form av en självständig enhet bör inrättas vid SCB med uppgift att utgöra sekretariat till de av SCB föreslagna samrådsgrupperna, att ge regionalstatistisk information och att internt ha en samordnande funktion inom regionalstatistiken. Regeringen har den 18 december 1975 uppdragit åt SCB att ytterligare utreda frågorna om vilken avdelning kansliet bör tillhöra och hur dess verksamhetsområde skall avgränsas gentemot andra enheter inom verket.

Vad beträffar de föreslagna organisatoriska förändringarna av centralen för manuell databehandling bör dessa ske under förutsättning att verksamhetens krav på en flexibel arbetsorganisation ej eftersätts och inom ramen för befintlig tjänstestruktur vid SCB.

Förändringarna av SCB:s organisation bör ske utan att antalet enhetschefstjänster ökar. I samband med de organisatoriska förändringarna kan det bli nödvändigt att vidta vissa övergångsåtgärder. Riksdagens bemyndigande att vidta sådana åtgärder bör inhämtas.

Vad gäller SCB:s hemställan att få inrätta ytterligare en avdelningschefstjänst vid verket är jag inte beredd att tillstyrka förslaget. Däremot anser jag att det är angeläget att den nuvarande verksledningsfunktionen stärks genom att det till denna knyts dels viss stabspersonal, dels en internrevisionsfunktion med kontrollerande och stödjande uppgifter. För dessa ändamål beräknar jag 200 000 kr. De ytterligare kost-

nader som kan komma att uppstå för dessa ändamål bör täckas med tillgängliga medel. I övrigt har jag inte beräknat särskilda medel för att täcka gemensamma kostnader. Sådana kostnader bör enligt min mening täckas av de medel som jag har räknat med under resp. delprogram.

I fråga om fördelningen av programmet på löpande verksamhet, intermittenta undersökningar och utvecklingsarbete hänvisar jag till den särskilda sammanställningen enligt denna indelning.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de föreslagna organisatoriska förändringarna av statistiska centralbyrån,
2. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder som behövs med anledning av de organisatoriska förändringarna,
3. till *Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 158 611 000 kr.

B 3. Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet

1974/75	Utgift	[1]—
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

[1] Anslagen Statistiska centralbyrån: Statistisk uppdragsverksamhet och Statistiska centralbyrån: Teknisk uppdragsverksamhet.

Under anslaget redovisas inkomster och utgifter för programmet Uppdragsverksamhet.

Omslutningen beräknas under budgetåret 1974/75 ha uppgått till 14,2 milj. kr. Omslutningen beräknas komma att uppgå till ca 15 milj. kr. under budgetåret 1975/76 och ca 16 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Statistiska centralbyrån har ökat sina kontakter med statistikkonsumenterna. Detta har mottagits positivt bland de konsumentgrupper som hittills har berörts. Inom den löpande statistikproduktionen kan inte alla nya och speciella krav mötas, men det omfattande primärmaterial som insamlas ger ofta goda förutsättningar för särskilda engångsbearbetningar som är anpassade till konsumenternas behov. Kontaktarbetet har gett konsumenterna större möjlighet att utnyttja verkets löpande statistikprodukter och har innefattat hjälp att få statistiskt beslutsunderlag sammanställt.

En betydande del av uppdragsverksamheten består av standardiserade produkter i form av s. k. regionalstatistiska paket eller bearbetningar med hjälp av standardprogram. Under budgetåret 1974/75 har ytterligare

kommuner anslutit sig till det s. k. nyckelkodsystemet, dvs. det produktionssystem som ger konsumenten möjlighet att själv fritt utforma (genom fastighetsgrupperingar) de geografiska områden för vilka statistik skall produceras. De regionalstatistiska standardprodukter som uppdragscentralen tillhandahåller och som kan redovisas i nyckelkodsystemet kan således förväntas få en ökad efterfrågan. Två nyutvecklade statistikpaket för lokal och regional planering kommer att erbjudas konsumenterna under budgetåret 1975/76, nämligen dels ett paket utifrån bilregisterinformationen, dels ett paket utifrån 1975 års allmänna fastighetstaxeringsmaterial.

Under budgetåret 1976/77 kommer kommunerna att erbjudas ett specialprogram för kommuner i anslutning till 1975 års folk- och bostadsräkning.

Lagring av primärmaterial och delsammanställningar utifrån dessa utvecklas successivt mot en ökad beredskap för snabba och billiga specialuttag. I och med det pågående databasbyggandet som bl. a. innefattar den regionalstatistiska databasen och tidsseriedatabasen ges också efter hand ökade möjligheter att producera nya integrerade statistiska sammanställningar.

För budgetåren 1975/76 och 1976/77 förutser SCB en fortsatt ökning av efterfrågan på uppdragstjänster.

Behovet av rörlig kredit för uppdragsverksamheten beräknas till oförändrat 7,5 milj. kr.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 4. Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975

1974/75	Utgift	4 279 912
1975/76	Anslag	26 500 000
1976/77	Förslag	26 367 000

Från anslaget bestrids utgifter för 1975 års folk- och bostadsräkning (prop. 1975: 5, CU 1975: 1, rskr 1975: 13). Totalkostnaden, som tidigare har beräknats till 63 milj. kr., bör enligt statistiska centralbyrån beräknas till ca 70,7 milj. kr. efter pris- och löneomräkning. Anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 uppgår enligt statistiska centralbyrån till 26 367 000 kr.

Jag biträder statistiska centralbyråns förslag till anslag för nästa budgetår. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975* anvisa ett förslagsanslag av 26 367 000 kr.

B 5. Konjunkturinstitutet

1974/75 Utgift	[1]3 916 625
1975/76 Anslag	4 365 000
1976/77 Förslag	5 334 000

[1] Anslagen Konjunkturinstitutet: Verksamheten i allmänhet och Konjunkturinstitutet: Särskilda undersökningar.

Konjunkturinstitutet är ett vetenskapligt forsknings- och utredningsorgan med uppgift att följa och analysera den ekonomiska utvecklingen inom och utom landet, utarbeta prognoser för den svenska ekonomin och bedriva forskning i anslutning härtill.

Chef för konjunkturinstitutet är en överdirektör. Institutets uppgifter är fördelade på tre verksamhetsområden: forskning, löpande verksamhet och administration.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Konjunktur-institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	30	+1	—
Övrig personal	17	—	—
	47	**+1**	—
Anslag			
Lönekostnader	3 347 000	+855 000	+710 000
Sjukvård	7 000	—	—
Reseersättningar (även utrikes resor)	12 000	+ 1 000	+ 1 000
Lokalkostnader	181 000	+ 15 000	+ 15 000
Expenser	523 000	+111 000	+ 93 000
Särskilda undersökningar	295 000	+ 5 000	+150 000
	4 365 000	**+987 000**	**+969 000**

Konjunkturinstitutet

1. Pris- och löneomräkning 835 000 kr., varav 95 000 kr. avser förhöjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar institutet i första hand upphörande med publiceringen av den engelska versionen av skriften Konjunkturläget — The Swedish Economy. Konsekvensen av detta skulle vara en betydande minskning av möjligheterna att utomlands och för de utländska representationerna i Sverige erhålla aktuell ekonomisk information om Sverige.

3. För att biträda chefen för konjunkturinstitutet med handledning av forskare och med vissa andra arbetsuppgifter behövs en avdelningsdirektör (+ 145 000 kr.).

4. För särskilda undersökningar begär institutet totalt 300 000 kr. Härav avser 100 000 kr. konjunkturbarometerområdet, 60 000 kr. sy-

stemarbete och maskinella bearbetningar och 140 000 kr. övriga undersökningar.

Föredraganden

Jag förordar att anslaget förs upp med 5 334 000 kr. för nästa budgetår. Jag har därvid — förutom pris- och löneomräkning — beräknat ytterligare 150 000 kr. till särskilda undersökningar.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 334 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konjunkturinstitutet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 334 000 kr.

B 6. Statskontoret

1974/75	Utgift	30 481 904
1975/76	Anslag	35 150 000
1976/77	Förslag	40 000 000

Statskontoret är central förvaltningsmyndighet för rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen i den mån denna uppgift inte ankommer på annan myndighet. I uppgifterna ingår bl. a. att ta initiativ till, utföra och medverka vid rationaliseringsundersökningar, att svara för erforderlig samordning av rationaliseringsverksamheten, att utbilda personal för rationalisering och att även i övrigt, såsom genom upplysning och rådgivning, verka för förenklingar och kostnadsbesparingar inom statsförvaltningen. Verket svarar vidare för att samordna anskaffning och utnyttjande av datamaskiner inom statsförvaltningen samt förvaltar statens datamaskinfond.

Statskontoret leds av en styrelse. Chef för statskontoret är en generaldirektör, som även är styrelsens ordförande. Denne har närmast under sig en överdirektör. Verket är fr. o. m. budgetåret 1975/76 organiserat på tre sektorinriktade utredningsavdelningar, en teknisk avdelning, en planerings- och utbildningsavdelning samt en administrativ byrå. Vid statskontoret fanns den 1 juli 1975 274 anställda, uttryckt i årsarbetskrafter. Statskontoret tillämpar programbudgetering och tilldelas anslag i programtermer. Följande programindelning gäller för statskontoret.

1. Rationalisering
2. Förvaltning av statens datamaskinfond

Statskontorets verksamhet under program 1 och 2 finansieras från ett förslagsanslag benämnt Statskontoret. Av de avgifter som inflyter till statens datamaskinfond skall anslaget tillgodoföras ett belopp som svarar mot kostnaderna för program 2. Beloppet skall redovisas som uppbördsmedel under anslaget.

(1 000-tal kr.)

Program/verksamhet	1974/75 Utgift	1975/76 Budget	1976/77 Beräknar	
			Statskontoret	Föredraganden
Rationalisering	35 157	36 666	40 422	39 646
Förvaltning av statens datamaskinfond	3 155	3 542	4 204	4 204
Ej programbundna utgifter	359	496	354	354
Summa kostnader	**38 671**	**40 704**	**44 980**	**44 204**
Avgår:				
Intäkter under anslaget	3 535	3 802	4 204	4 204
Bidrag från andra myndigheter	4 654	2 422	—	—
	30 482	**34 480**	**40 776**	**40 000**

Statskontoret

Statskontorets verksamhet är i hög grad styrd av efterfrågan och kommer sannolikt att bli så alltmer i framtiden. Regeringens uppdrag och myndigheternas önskemål bestämmer väsentligen inriktningen.

I den nya organisationen kommer — främst genom de sektorinriktade utredningsavdelningarna — kontakter med omvärlden att tillmätas ökad vikt. Särskilt utsedda kontaktmän skall fortlöpande hålla kontakt med myndigheterna inom sina områden. Genom att förbättrade kanaler därmed etableras till avnämarna av statskontorets tjänster — myndigheterna — kommer sannolikt dessas behov och önskemål att få en stark genomslagskraft vid inriktningen av statskontorets rationaliseringsverksamhet.

Att myndigheternas önskemål kommer att vara en styrande faktor i statskontorets verksamhet framgår av innehållet i den nyligen utfärdade förordningen (1975: 567) om rationaliseringsverksamhet inom den civila statsförvaltningen.

Programmet Rationalisering

Programmet Rationalisering utgör den dominerande delen av statskontorets verksamhet. Programmet syftar till att öka effektiviteten i statsförvaltningen. De olika mål som verksamheten primärt inriktas på är kostnadssänkningar, intäktsökningar och prestationsförbättringar. Programmet indelas i delprogrammen Samordning, Utbildning, information och rådgivning, Rationaliseringsutredningar och Administration.

Delprogrammet *Samordning* avser planering och samordning som skall leda till övergripande och långsiktiga planer och riktlinjer, i första hand för statskontorets verksamhet men på längre sikt även för rationa-

liseringen inom hela den civila statsförvaltningen. I delprogrammet ingår även samordning av den statliga datamaskindriftens olika funktioner, organisation, kapacitet m. m.

Delprogrammet *Utbildning, information och rådgivning* omfattar sådan kunskapsöverföring som framför allt syftar mot målet att höja myndigheternas intresse för och förmåga till administrativ och organisatorisk utveckling.

Delprogrammet *Rationaliseringsutredningar* omfattar sådana utredningar som skall ge bestämda slutprodukter vid bestämda tidpunkter och som på grund av sin omfattning och med hänsyn till kostnaderna bör ges formen av särskilda projekt. Till delprogrammet förs också sådant utvecklingsarbete som avser bestämda metod- eller ämnesområden och som organiseras i s. k. funktioner.

Under budgetåret 1974/75 har liksom under tidigare år centrala kurser inom rationaliseringsområdet anordnats varvid en viss ökning av antalet deltagardagar har skett. Statskontoret genomförde inom ramen för nio kurser 30 utbildningsomgångar med totalt 831 deltagare. Utöver detta anordnades tre myndighetsorienterade kurser i administrativ rationalisering varvid sammanlagt 72 personer deltog.

Under budgetåret 1974/75 bedrevs 94 utredningsprojekt. De största projekten avsåg den allmänna försäkringen, informationssystem för de vetenskapliga biblioteken, miljövårdens informationssystem och ett generellt löneutbetalningssystem. Kostnaderna för rationaliseringsutredningar, fördelade på samhällssektorer m. m., framgår av följande sammanställning.

Rationaliseringsutredningar (1 000-tal kr.)

Sektor/funktion			Statskontoret beräknar för	
	1973/74	1974/75	1975/76[1]	1976/77[1]
Rättsväsende och kriminalvård	812	261	11	
Skatteväsende	763	863	2 287	2 661
Riksdagen och dess verk	308	225	87	
Socialförsäkring m. m.	1 590	1 432	263	274
Utbildning, forskning	2 708	3 798	1 440	810
Miljövård	2 204	3 189	3 195	1 004
Statlig personaladministration	5 444	2 970	586	
Statlig ekonomiadministration	621	586	713	375
Samordning av informationssystem	1 356	2 452	2 058	
Utveckling av rationaliseringsteknik	244	349	501	582
Övrigt	2 422	3 625	2 464	1 278
Summa	**18 472**	**19 750**	**13 605**	**6 984**

[1] Planerade projekt

Under budgetåret 1974/75 tillkom 36 projekt, varav 17 efter beslut av regeringen. Antalet avslutade projekt utgjorde 31.

Liksom tidigare år har konsulter anlitats i projektarbetet. Konsultarvodena inom programmet Rationalisering uppgick under 1974/75 till ca 6,4 milj. kr. Av statskontorets sammanlagda kostnader för konsultarvoden om ca 6,7 milj. kr. har ca 3,5 milj. kr. utbetalats till Statskonsult AB.

För utredningsverksamhetens del förutser statskontoret en ökad satsning på myndighetsinriktade insatser. Det hänger samman med de intensifierade myndighetskontakterna genom de sektorinriktade utredningsavdelningarna och med de vidgade kontakter som strävandena till ökad samverkan mellan de centrala effektivitetsorganen kan förväntas leda till. Statskontorets förslag innefattar inte något nytt större projekt. För budgetåret 1976/77 tillhör rationalisering av skatteadministrationen, utveckling av det nya ADB-systemet inom folkbokföring och beskattning, informationssystem för de vetenskapliga biblioteken samt miljövårdens informationssystem de största projekten.

Förslaget under programmet innefattar en odisponerad kapacitet på totalt 12 702 000 kr., som föreslås stå till verksledningens förfogande. Denna kapacitet bör tas i anspråk för bl. a. projekt som preliminärt studerats och som beräknas bli aktuella under budgetåret 1976/77 och utgöra en reserv för oförutsedda arbetsuppgifter.

Statskontorets utåtriktade utbildning, främst centrala kurser inom rationaliseringsområdet, föreslås fortsätta i oförändrad omfattning. Resultaten av den pågående utredningen om den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation kan komma att påverka verksamheten.

Programmet Förvaltning av statens datamaskinfond

Programmet Förvaltning av statens datamaskinfond svarar för en knapp tiondel av statskontorets anvisade medel. Enligt den nya programindelningen omfattar programmet den ekonomiska förvaltningen av fonden, anskaffning och avyttring av ADB-utrustning samt driftuppföljning vid befintliga installationer.

Tyngdpunkten i verksamheten inom programmet kommer under budgetåret 1976/77 att avse upphandling av datamaskinutrustning och förvaltning av statens datamaskinfond. Statskontoret planerar att inom området driftuppföljning mer systematiskt och fördjupat gå igenom datacentralernas driftsituation.

Ett genomförande av statskontorets förslag rörande verksamhetens omfattning budgetåret 1976/77 medför ingen förändring i antalet helårsbefattningar.

Personalfrågor

	1974/75	1975/76	1976/77 Beräknar	
			Statskontoret	Föredraganden
Personal[1]				
Handläggande personal	197	198	198	198
Övrig personal	70	76	76	76
	267	[2]**274**	[2]**274**	[2]**274**

[1] Omräknat till helårsbefattningar.
[2] Tillkommer sex befattningar för personer under utbildning.

Föredraganden

Min beräkning av det totala medelsbehovet under anslaget framgår av programsammanställningen för statskontoret. Jag godtar i huvudsak statskontorets förslag beträffande verksamhetens inriktning. Statskontorets förslag under programmet Rationalisering innebär att andelen reserverade medel för oförutsedda arbetsuppgifter ökar väsentligt i förhållande till tidigare budgetår. Denna ökning bör i första hand utnyttjas för sådana rationaliseringsutredningar i kostnadssänkande syfte som statskontoret eller annat organ initierar.

Statskontoret är svenskt kontaktorgan i frågor rörande Internationella institutet för administrativ forskning, som Sverige har varit anslutet till sedan år 1956. Sveriges årsbidrag till institutet har under senare år betalats från sjunde huvudtitelns förslagsanslag Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m. Detta bidrag, som beräknas uppgå till ca 20 000 kr., bör fr. o. m. nästa budgetår betalas från förslagsanslaget Statskontoret. Jag har vid beräkningen av medelsbehovet under de båda anslagen tagit hänsyn till detta. Härutöver bör anslaget till statskontoret räknas upp med medel motsvarande pris- och löneomräkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statskontoret* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kr.

B 7. Datamaskincentralen för administrativ databehandling

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter vid datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA).

DAFA har till uppgift att inom det statliga området, främst för myndigheter som ej hör till försvarsdepartementet, på uppdrag utföra admi-

nistrativ databehandling samt metod- och utvecklingsarbete i samband därmed. I mån av resurser får DAFA även åtaga sig uppdrag från annan än statlig uppdragsgivare.

DAFA leds av en styrelse. Chef för DAFA är en överdirektör. DAFA är organiserat på en kundserviceenhet, en driftenhet, en teknisk enhet och en administrativ enhet samt härutöver en stabsenhet för planering och samordning. DAFA:s verksamhet bedrivs vid en datacentral i Stockholm, en dataregistreringsenhet i Hallstavik, en datacentral i Gävle samt fr. o. m. våren 1976 en mindre filialverksamhet i Norrköping. Vid DAFA fanns den 1 juli 1975 331 anställda, uttryckt i årsarbetskrafter.

DAFA skall vara ekonomiskt självbärande. För dess drift har endast ett formellt anslag om 1 000 kr. anvisats. För att lösa tillfälliga eller säsongsmässiga likviditetsproblem samt för att t. v. tillgodose behov av rörelsekapital disponerar DAFA en rörlig kredit i riksgäldskontoret på högst 12 milj. kr.

Den totala omslutningen för DAFA:s verksamhet uppgick under budgetåret 1974/75 till 51,2 milj. kr. Nettoresultatet blev ett överskott på 100 000 kr. I resultatet ingår ett överskott i verksamhetsgrenen maskindrift om ca 1,9 milj. kr., ett underskott i verksamhetsgrenen databeredning om ca 1,9 milj. kr. samt ett överskott i verksamhetsgrenen systemarbete/programmering. De balanserade förlusterna från tidigare år har reglerats med det engångsanslag som riksdagen anvisade för budgetåret 1975/76. För budgetåret 1975/76 har DAFA beräknat att verksamheten skall balansera ekonomiskt. Bokslutet för det första kvartalet budgetåret 1975/76 uppvisar dock en markerad positiv avvikelse från budget. DAFA räknar, enligt vad jag har inhämtat, med att denna utveckling fortsätter, varför ett ekonomiskt överskott bör uppstå för budgetåret 1975/76.

En utredningsman har tillkallats med uppdrag att se över DAFA:s ekonomiska situation m. m. Utredningsuppdraget kan beräknas vara slutfört under våren 1976 och torde även komma att innehålla förslag till organisationsförändringar.

DAFA föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. och att den av DAFA disponerade rörliga krediten i riksgäldskontoret tas upp med oförändrat 12 milj. kr. Jag biträder DAFA:s förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Datamaskincentralen för administrativ databehandling* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 8. Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet

1974/75	Utgift	740 600
1975/76	Anslag	4 000 000
1976/77	Förslag	4 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för rationaliseringsprojekt, administrativt utvecklingsarbete eller försöksverksamhet som bedrivs i rationaliseringssyfte. Anslaget tas i anspråk efter beslut av regeringen i varje särskilt fall. Anslaget står i första hand till förfogande för myndigheter som inte själva disponerar erforderliga resurser för rationaliseringsprojekt. Medelsbehovet kan t. ex. avse sådana konsulttjänster som Statskonsult AB tillhandahåller statliga myndigheter.

Under de senaste budgetåren har medel bl. a. disponerats för utvecklingsarbete inför genomförande av programbudgetering och system S, översyn av journalföringsrutinerna vid statens veterinärmedicinska anstalt, utvecklingsarbete inför datorbasering av arbetarskyddsstyrelsens pneumokoniosregister, systemutveckling för registrering av naturvårdsobjekt vid naturvårdsverket samt för översyn av centrala studiestödsnämndens kansliorganisation.

Med hänsyn till anslagets karaktär kan någon säker bedömning av medelsbehovet för nästa budgetår inte göras. Jag förordar att anslaget förs upp med oförändrat 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

B 9. Riksrevisionsverket

1974/75	Utgift	30 255 110
1975/76	Anslag	33 930 000
1976/77	Förslag	38 500 000

Riksrevisionsverket är central förvaltningsmyndighet för revision och redovisning samt därmed sammanhängande frågor inom statsverksamheten.

I fråga om revision åligger det verket att bedriva förvaltningsrevision och därvid särskilt att granska den statliga verksamheten och tillse att den bedrivs effektivt. Verket skall även granska taxor och avgifter i statlig verksamhet samt granska hur den statliga upphandlingen bedrivs och verka för samordning av denna. Vidare skall verket utöva tillsyn över revisionskontor och meddela föreskrifter och anvisningar för revisionens utförande samt över den revisionsverksamhet som bedrivs inom andra enheter för intern revision inom statsförvaltningen. Verket skall tillse att redovisningsrevision bedrivs ändamålsenligt och i betryggande former och även självt bedriva redovisningsrevision i den mån detta är särskilt föreskrivet eller verket eljest finner det behövligt.

I fråga om redovisning och därmed sammanhängande frågor åligger det verket särskilt att utveckla metoder för verksamhetsplanering, budgetering och redovisning inom statsförvaltningen. Verket skall tillse att

redovisningssystemen är ändamålsenliga samt meddela föreskrifter och anvisningar för den statliga redovisningen. Verket handhar den löpande riksbokföringen och skall för varje budgetår upprätta budgetredovisning och rikshuvudbok. Det åligger även verket att kontrollera statsverkets checkräkning i riksbanken och att utarbeta statistik över statens finanser.

Vidare skall verket anordna och medverka vid utbildning av personal för redovisnings- och revisionsverksamhet samt därmed sammanhängande uppgifter inom statsförvaltningen.

Riksrevisionsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör, som även är styrelsens ordförande. Inom verket finns fem avdelningar, nämligen tre revisionsavdelningar, en prognosavdelning samt en ekonomiadministrativ avdelning.

Vid riksrevisionsverket fanns under budgetåret 1974/75 i genomsnitt 265 anställda, varav 166 utgjorde handläggande personal.

Riksrevisionsverket tillämpar programbudgetering och tilldelas anslag i programtermer. Följande programindelning gäller för verket.

1. Revision
2. Prognoser, budget, redovisning

Riksrevisionsverkets verksamhet under programmen finansieras från ett förslagsanslag benämnt Riksrevisionsverket.

Av grundläggande betydelse för riksrevisionsverkets verksamhet är de beslut som statsmakterna fattade år 1967 angående organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten (prop. 1967: 79, SU 1967: 82, rskr 1967: 194).

I enlighet med detta beslut förs statsförvaltningens myndigheter samman i redovisningsgrupper med en redovisningscentral inom varje grupp. Redovisningscentralerna ger myndigheterna kameral service. Re-

(1 000-tal kr.)

Program	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknar	
			Riksrevisionsverket	Föredraganden
Revision	17 590	20 166	23 064	22 958
Prognoser, budget, redovisning	12 973	14 135	15 716	15 482
Summa kostnader	**30 563**	**34 301**	**38 780**	**38 440**
Avgår:				
Resurser som tillhandahålles av statskontoret	609	713	340	340
Tillkommer:				
Blanketter m. m. för andra myndigheters behov	299	342	400	400
	30 253	**33 930**	**38 840**	**38 500**

dovisningen utnyttjar ett system byggt på ADB, system S. I huvudsaklig anslutning till redovisningscentralerna organiseras revisionskontor som i första hand bedriver redovisningsrevision. Planerade omläggningar inom förvaltningen i enlighet med 1967 års beslut beräknas vara genomförda den 1 juli 1976. Den centrala revisionen genom riksrevisionsverket har samtidigt lagts om till en effektivitetsinriktad förvaltningsrevision.

Riksrevisionsverket

Programmet Revision

Programmet Revision indelas i delprogrammen Myndighetsinriktad förvaltningsrevision, Specialfunktioner, Extern utbildning, Gemensamma funktioner samt Särskilda uppdrag. Tyngdpunkten i verksamheten under programmet ligger under delprogrammet Myndighetsinriktad förvaltningsrevision. Under delprogrammet är verksamheten indelad i sektorer för olika delar av statsverksamheten såsom försvar, rättsväsen osv. Omfattningen av insatserna inom olika områden bedöms mot bakgrund av bl. a. det bidrag som revisionen kan ge till en effektivitetshöjning.

Delprogrammet Specialfunktioner inrymmer bl. a. revisionsuppgifter inom områdena taxor och avgifter samt statlig upphandling och ADB-verksamhet. De övriga delprogrammen har karaktär av stödfunktioner.

Målet för programmet är främst att ge ökad kunskap om effektivitetsläget i statsförvaltningen och att stimulera myndigheterna till effektivitetshöjande åtgärder.

Under budgetåret 1974/75 har tyngdpunkten i förvaltningsrevisionen legat inom sektorerna upphandling, affärsverk, högre utbildning och forskning och kultur, samhällsplanering, skolväsen, försvar samt social verksamhet.

Under innevarande budgetår görs de största resursinsatserna inom sektorerna högre utbildning och forskning och kultur, social verksamhet, affärsverk samt upphandling.

Under budgetåret 1976/77 avser verket att fortsätta den förvaltningsrevision som syftar till att alla statsmyndigheter och utgiftsområden av någorlunda storlek vid utgången av budgetåret 1977/78 skall ha granskats genom s. k. analysprojekt. Härvid beaktas även möjligheterna att uppnå besparingar i statlig och av staten finansierad verksamhet. Totalt innebär verkets förslag en ökning av resurserna under programmet med 2,5 milj. kr., varav ca 2,3 milj. kr. utgör pris- och löneomräkning.

Programmet Prognoser, budget, redovisning

Programmet Prognoser, budget, redovisning omfattar *dels* uppgifter som avser ekonomiadministrativ information på riksnivå, bl. a. prognoser för statens inkomster och utgifter, redovisning av budgetutfall och den löpande riksbokföringen, *dels* att utveckla och sprida kunskap om metoder och rutiner för statens ekonomiadministration — SEA — och att tillse att statens redovisningssystem är ändamålsenliga. Programmet indelas i delprogrammen Ekonomiadministrativ information riksnivå, Produktutveckling myndighetsnivå, Tillsyn och drift av system S samt — liksom program 1 — Extern utbildning, Gemensamma funktioner och Särskilda uppdrag.

Målet för programmet är att skapa förutsättningar för bättre beslut inom det ekonomiadministrativa området på alla nivåer inom den statliga verksamheten för att på så sätt höja effektiviteten i statsförvaltningen.

För budgetåret 1976/77 föreslår verket en höjning av ambitionsnivån vad avser inkomst- och andra prognoser. Riksrevisionsverket föreslår en ökning av anslaget med 300 000 kr. för detta ändamål. Moderniseringen av riksredovisningen föreslås fortsätta oavsett om en budgetteknisk reform kommer till stånd eller inte. Verket avser vidare att fortsätta att utveckla och sprida kännedom om metoder för planering, budgetering, redovisning och resultatanalys. Ökad tonvikt läggs vid normer och anvisningar för statens redovisning samt vid dokumentation och extern utbildning. Totalt innebär verkets förslag en ökning av resurserna under programmet med 1,4 milj. kr. Pris- och löneomräkningen utgör 1,5 milj. kr.

Under innevarande budgetår avslutas genomförandet av ett informations- och utbildningsprojekt (INFO-ES) som riksrevisionsverket bedrivit i samarbete med statskontoret, statens personalutbildningsnämnd och statens personalnämnd. Riksrevisionsverket föreslår för budgetåret 1976/77 150 000 kr. för att tillsammans med nämnda myndigheter utvärdera projektet.

Personalfrågor

	1974/75	1975/76	1976/77 Beräknar	
			Riksrevisionsverket	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	179	184	184	184
Övrig personal	*86*	*87*	*87*	*87*
	265	**271**	**271**	**271**

Föredraganden

Jag delar i huvudsak riksrevisionsverkets bedömning avseende föreslagen verksamhetsinriktning. Jag har utöver medel för pris- och löneomräkning bl. a. beräknat 140 000 kr. för förbättrad dokumentation av metoder vid inkomstberäkningar och 150 000 kr. för utvärdering av informations- och utbildningsprojektet INFO-ES.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av programsammanställningen för riksrevisionsverket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksrevisionsverket* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 38 500 000 kr.

B 10. Byggnadsstyrelsen

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Byggnadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om byggande för statens räkning och förvaltning av statliga fastigheter.

I styrelsens uppgifter ingår främst att anskaffa lokaler för statsmyndigheterna och utreda behovet av statliga byggnadsföretag, allt i den mån dessa uppgifter inte ankommer på annan myndighet, att efter uppdrag projektera och utföra byggnadsföretag för statens räkning samt att genom utvecklings- och normeringsarbete verka för rationaliseringar och besparingar i fråga om byggande och fastighetsförvaltning för statens räkning. Styrelsen förvaltar vidare de delfonder av statens allmänna fastighetsfond som är ställda under styrelsen.

Chef för byggnadsstyrelsen är en generaldirektör. Denne har närmast under sig en teknisk direktör, en planeringsdirektör och en ekonomidirektör. Styrelsen är organiserad på nio byråer. Dessa är administrativa byrån, utredningsbyrån, intendentsbyrån, utrikesbyrån, ekonomibyrån, utvecklingsbyrån, två projekteringsbyråer och byggnadsbyrån. Vidare finns fem regionala byggnadsförvaltningar, nämligen i Lund, Göteborg, Stockholm, Uppsala och Umeå.

Kostnaderna för byggnadsstyrelsens administration regleras över en stat som fastställs av regeringen. I bokslutet för budgetåret fördelas de kostnader som har bestridits från staten mellan dels delposterna till förvaltningskostnader under posterna Reparations- och underhållskostnader m. m. för slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas och byggnadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond, dels tillgängliga byggnadsanslag eller, om byggnadsanslag ännu ej har anvisats för visst byggnadsobjekt, de särskilda projekteringsmedel som har ställts till byggnadsstyrelsens förfogande, dels också medel som har ställts till styrelsens förfogande för inredning av lokaler. I statsbudgeten förs upp endast ett formellt anslag av 1 000 kr.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Byggnads-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	625	+12	+6
Övrig personal	281	—	—
	906	**+12**	**+6**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	74 610 000	+14 091 000	+13 201 000
Sjukvård	280 000	+ 20 000	+ 20 000
Reseersättningar	3 450 000	+ 515 000	+ 310 000
därav utrikes resor	(120 000)	(–)	(–)
Lokalkostnader	6 850 000	+ 575 000	+ 565 000
Expenser	4 655 000	+ 1 205 000	+ 1 195 000
Bidrag till kontorsdrift m. m. i kv. Garnisonen	2 512 000	+ 377 000	+ 351 000
Summa utgifter	**92 357 000**	**+16 783 000**	**+15 642 000**
Inkomster			
Ersättning från statens allmänna fastighetsfond och byggnadsanslag m. fl. anslag	92 356 000	+16 783 000	+15 642 000
Nettoutgift	**1 000**	—	—

Byggnadsstyrelsen

I enlighet med av regeringen utfärdade särskilda anvisningar har styrelsen i sitt förslag till anslagsframställning för budgetåret 1976/77 redovisat sin verksamhet fördelad på de fyra verksamhetsområdena Förvaltning av fastigheter och lokaler, Anskaffning av fastigheter och lokaler, Inredning samt Övrig verksamhet. Styrelsen har härutöver valt att redovisa den utrikes verksamheten skild från annan verksamhet. För vart och ett av verksamhetsområdena redovisas i det följande även styrelsens administrationskostnader, vilka bestrids från den inledningsvis redovisade staten för byggnadsstyrelsen.

Pris- och löneomräkning m. m. inom staten beräknas till sammanlagt 17 934 000 kr., varav 1 840 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Av löneomräkningen avser 11,4 milj. kr. lönekostnader som till följd av träffade avtal kommer att belasta staten redan innevarande budgetår. I den följande redovisningen ingår dessa 11,4 milj. kr. — fördelade på verksamhetsområden — i de siffror som anges för innevarande budgetår.

1. *Förvaltning av fastigheter och lokaler* omfattar fastighetsförvaltning samt frågor som rör disposition av lokaler, uthyrning samt vidare utredningar om myndigheternas lokalbehov. För tiden t. o. m. budgetåret 1976/77 redovisas även verksamheten med inhyrning av lokaler i sin helhet under programmet. Kostnaderna belastar slutligt statens all-

männa fastighetsfond, delposterna till reparations- och underhållskostnader m. m. och hyres- och arrendeutgifter m. m., samt försvarets fastighetsfond.

De av byggnadsstyrelsen disponerade lokalerna omfattade 5 924 000 m² vid utgången av budgetåret 1974/75. Lokalbeståndet beräknas de närmaste åren öka med ca 3,5 % i genomsnitt per år. Planering och genomförande av omdispositioner sker kontinuerligt för att möta förändringar i myndigheternas lokalbehov.

Hyresintäkterna var under budgetåret 1974/75 totalt 934 milj. kr., varav 895 milj. kr. från statliga brukare. För budgetåret 1975/76 beräknas totalt 1 075 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 totalt 1 160 milj. kr.

Fastighetsförvaltningen omfattar fastigheter inom slottsbyggnadernas och byggnadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond samt försvarets forskningsanstalts delfond av försvarets fastighetsfond. Styrelsen förvaltar dessutom akademiska sjukhusets delfond. Inom byggnadsstyrelsens delfond förvaltar styrelsen statsägda lokaler om sammanlagt ca 4 400 000 m², vilka under budgetåret 1976/77 beräknas öka till 4 650 000 m². Styrelsen räknar med att svara för fastighetsdriften inom ca 3 milj. m² av detta lokalbestånd. Utanför styrelsens fastighetsdrift ligger bl. a. huvuddelen av den del av universitets- och högskolesektorn där universitetskanslersämbetet är huvudman. Styrelsen svarar vidare för fastighetsunderhåll och ombyggnad i de förvaltade statsägda lokalerna.

Det inhyrda lokalbeståndet omfattade vid utgången av budgetåret 1974/75 lokaler om ca 1 650 000 m², vilket beräknas minska med sammanlagt ca 70 000 m² under budgetåren 1975/76 och 1976/77.

Styrelsens direkta kostnader för fastighetsförvaltning beräknas innevarande budgetår uppgå till ca 200 milj. kr. för statsägda lokaler och till ca 350 milj. kr. för inhyrda lokaler. Styrelsens administrationskostnader beräknas till ca 35 milj. kr. För nästa budgetår beräknar styrelsen dessa kostnader till resp. 220, 360 och 40 milj. kr. Av den föreslagna ändringen inom administrationskostnaderna avser 2,4 milj. kr. pris- och löneomräkning, därav 0,7 milj. kr. höjt lönekostnadspålägg. Den ökade verksamhetsvolymen motiverar en förstärkning med sammanlagt nio tjänster. Av dessa beräknas fyra för den regionala fastighetsförvaltningen, två för centrala uppgifter inom fastighetsdrift, en för tekniskt fastighetsunderhåll med särskild inriktning på kulturhistorisk byggnadsvård och två tjänster för planering m. m. till följd av styrelsens lokalförsörjningsuppgifter (+847 000 kr.).

2. *Anskaffning av fastigheter och lokaler* omfattar delprogrammen byggproduktion och fastighetsköp. Delprogrammet byggproduktion omfattar projektering och projektledning samt utförande och kontroll av ny- och ombyggnader ävensom kalkylering, upphandling och besiktning. För projektering anlitas utomstående konsulter. De regionala byggnads-

förvaltningarna svarar för utförande, kontroll och besiktning. För utförande anlitas entreprenörer eller byggnadsstyrelsens tre egen-regiavdelningar i Stockholm, Uppsala och Lund. De senare omsätter sammanlagt ca 120 milj. kr.

Styrelsens byggproduktion beräknas innevarande budgetår uppgå till ca 990 milj. kr. Härav avser ca 300 milj. kr. förvaltningssektorn, ca 85 milj. kr. polis- och åklagarväsendet, ca 300 milj. kr. högre utbildning och forskning, ca 40 milj. kr. kultursektorn och ca 230 milj. kr. uppdrag för affärsverken. I beloppen ingår kostnader även för sådana ombyggnader av värdehöjande karaktär som finansieras med reparations- och underhållsmedel. Byggproduktionen beräknas av styrelsen totalt få samma omfattning under nästa budgetår. Styrelsen har under perioden 1971/72—1975/76 kunnat sänka sina relativa administrationskostnader med ca 30 %, från 7,9 % till 5,8 %.

För fastighetsköp uppgick förbrukningen budgetåret 1974/75 till 31 milj. kr. För budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknar styrelsen medelsförbrukningen till resp. ca 83 milj. kr. och ca 55 milj. kr.

Kostnaderna för byggproduktionen och för fastighetsköp bestrids slutligt från investeringsanslag på kapitalbudgeten, från posten till reparations- och underhållskostnader m. m. inom statens allmänna fastighetsfond samt av uppdragsmedel. Styrelsens administrationskostnader beräknas för såväl innevarande som nästa budgetår till ca 59 milj. kr. Medelsbehovet ökar budgetåret 1976/77 med 3,6 milj. kr. till följd av pris- och löneomräkning m. m., varav 1 milj. kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Styrelsen föreslår emellertid samtidigt att lönekostnaderna för arbetsledare vid styrelsens egen-regiavdelningar (3 192 000 kr.) fortsättningsvis inte skall bestridas över staten för styrelsens administrationskostnader utan belasta projekten direkt. Eftersom verksamheten är beroende av investeringsvolymen kan resursbehovet dock ännu inte bedömas med säkerhet.

3. *Inredning* omfattar planering och upphandling av inredning av lokaler inom sektorn högre utbildning och forskning samt inom övriga sektorer enligt regeringens särskilda beslut. Sålunda har styrelsen fått ansvaret för planering och anskaffning av inredning för de myndigheter som omlokaliseras från Storstockholmsområdet. I likhet med vad som gäller för byggproduktionen anlitas utomstående konsulter för projekteringen.

Styrelsens inredningsproduktion beräknas innevarande budgetår uppgå till ca 105 milj. kr. och budgetåret 1976/77 till ca 75 milj. kr. Styrelsens administrationskostnader beräknas innevarande budgetår till 4,1 milj. kr. För nästa budgetår beräknar styrelsen dessa kostnader till 4,5 milj. kr. Av den föreslagna ändringen avser 270 000 kr. pris- och löneomräkning m. m., varav 80 000 kr. höjt lönekostnadspålägg.

4. *Utrikes verksamhet* omfattar förvaltning och anskaffning — inkl.

byggproduktion — av kontorslokaler och personalbostäder för främst utrikesrepresentation samt inredning för dessa lokaler.

Styrelsen förvaltar f. n. statsägda lokaler om sammanlagt ca 66 000 m². De inhyrda lokalerna omfattar sammanlagt ca 125 000 m². Ökningen under budgetåret 1976/77 beräknar styrelsen för statsägda lokaler till 1 000 m² och för inhyrda lokaler till 6 000 m².

Kostnaderna bestrids slutligt från beskickningsfastigheternas och byggnadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond samt investerings- och driftbudgetanslag under främst tredje huvudtiteln. De direkta kostnaderna för förvaltning av statsägda lokaler under budgetåret 1976/77 beräknas öka med 1,5 milj. kr. till 11 milj. kr. För inhyrda lokaler ökas medelsbehovet med 4,5 milj. kr. till 40 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Totalt — inkl. investeringar — beräknas kostnaderna för sektorn innevarande budgetår till ca 70 milj. kr., varav för administration 4,1 milj. kr. Styrelsen beräknar motsvarande kostnader nästa budgetår till resp. 81 och 4,7 milj. kr. Av ökningen för administrationskostnader avser 280 000 kr. pris- och löneomräkning, därav 80 000 kr. höjt lönekostnadspålägg. Styrelsen föreslår att en tjänst inrättas för bl. a. marknadsundersökningar för inhyrningsverksamheten (+78 000 kr.).

5. *Övrig verksamhet* omfattar den gemensamma kontorsdriften och reprocentralen för myndigheterna inom kv. Garnisonen i Stockholm — vilken finansieras genom ersättningar från berörda myndigheter — drift av parkeringsanläggningar samt verksamheten med effektivisering och rationalisering inom städområdet. Kostnaderna för kontorsdriften beräknas för budgetåret 1976/77 till 12,2 milj. kr. Därvid har styrelsen förutsatt att fyra tjänster överförs till organisationen för kontorsdriften från socialstyrelsen i samband med att denna flyttar in i ombyggda lokaler i kv. Garnisonen. Omslutningen vid reprocentralen nästa budgetår beräknas till ca 4,2 milj. kr. Styrelsen föreslår att ytterligare två tjänster inrättas vid centralen. Kostnaderna för drift av parkeringsanläggningar budgetåret 1976/77 beräknas till ca 700 000 kr., vilka helt täcks av parkeringsavgifter.

Byggnadsstyrelsens andel av kostnaderna för den gemensamma kontorsdriften budgetåret 1976/77 beräknas till 2,4 milj. kr. och av kostnaderna för det av statistiska centralbyrån förvaltade gemensamma biblioteket till 468 000 kr.

6. Inom staten för styrelsens administration bestrids kostnader för viss intern service som är gemensam för de nu redovisade verksamhetsområdena — bl. a. lokalförsörjningsplanering, kalkylering, upphandling och besiktning, gemensam ekonomiadministration samt utvecklingsarbete. Kostnaderna för dessa internprogram fördelas på övriga verksamhetsområden och ingår i de tidigare redovisade kostnaderna.

Styrelsen föreslår att den personaladministrativa verksamheten för-

stärks med en tjänst. Styrelsen föreslår vidare att särskilda medel beräknas för att kompensera produktionsbortfall i samband med personalens ökade medverkan i överläggningar m. m. inom styrelsen. Slutligen föreslår styrelsen att den år 1975 inrättade internrevisionsenheten förstärks med en tjänst (+559 000 kr.).

Enligt instruktionen för byggnadsstyrelsen beslutar generaldirektören ensam i huvuddelen av de ärenden i vilka han deltar i prövningen. Byggnadsstyrelsen har en omfattande och skiftande verksamhet som direkt berör den civila statsförvaltningen och påverkar förutsättningarna för dennas effektivitet och personalens arbetsmiljö. Styrelsen framhåller att allt fler ämbetsverk under senare år har erhållit lekmannastyrelser, eftersom det har ansetts värdefullt att tillföra verken erfarenhet, sakkunskap och stöd utifrån och att ge sådana intressenter som berörs av myndigheternas verksamhet möjlighet till insyn i och påverkan på myndigheternas arbete. Styrelsen föreslår att en lekmannastyrelse inrättas även för byggnadsstyrelsen. Den föreslagna lekmannastyrelsen skulle komma att behandla främst viktigare frågor om planläggning och genomförande av åtgärder inom byggnadsstyrelsens verksamhetsområde, viktigare organisationsfrågor, byggnadsstyrelsens förslag till anslagsframställning och andra frågor av större ekonomisk betydelse.

Föredraganden

Jag delar byggnadsstyrelsens uppfattning att det är lämpligt att byggnadsstyrelsen i fortsättningen leds av en lekmannastyrelse, i likhet med vad som efter beslut under senare år är fallet med ett stort antal andra statliga myndigheter. Jag förordar därför att en lekmannastyrelse inrättas vid byggnadsstyrelsen vid ingången av budgetåret 1976/77. Det ankommer på regeringen att besluta om styrelsens sammansättning.

Kostnaderna för byggnadsstyrelsens administration bestrids, inom ramen för en av regeringen fastställd stat, slutligt över de anslag m. m. som står till förfogande för förvaltning och anskaffning av fastigheter och lokaler och för inredning samt av uppdragsmedel. I statsbudgeten tas upp endast ett formellt belopp 1 000 kr. under detta anslag.

Jag har i det föregående redovisat den av styrelsen beräknade omslutningen inom de olika verksamhetsområdena innevarande och nästa budgetår. Med hänsyn till de ökade uppgifter som nu kan förutses har jag godtagit den föreslagna förstärkningen av de lokala fastighetsförvaltningarna. Jag anser vidare att de centrala resurserna inom området förvaltning av fastigheter och lokaler bör förstärkas med dels en tjänst med inriktning på fastighetsdrift, dels en tjänst för samordnande uppgifter inom utredningsbyrån. Jag har därutöver beräknat medel under posten till expenser för kostnader för ett förbättrat lokalregister samt för vissa engångsanskaffningar — bl. a. en telefonväxel — för styrelsens lokala byggnadsförvaltningar (1).

I likhet med byggnadsstyrelsen räknar jag f. n. inte med något behov av förstärkningar inom området anskaffning av fastigheter och lokaler (2).

Jag godtar styrelsens förslag att lönekostnaderna för arbetsledare vid styrelsens egenregi-avdelningar fortsättningsvis inte skall bestridas över den stat som fastställs för styrelsens administrationskostnader (2). Jag har vidare godtagit de föreslagna förstärkningarna för den gemensamma kontorsdriften och för reprocentralen inom kv. Garnisonen (5).

På grundval av en bl. a. av riksdagens revisorer föreslagen översyn av verksamheten vid det till försvarets materielverk knutna statens transportkontor har chefen för försvarsdepartementet efter samråd med mig förordat att den verksamhet med rådgivning i transportfrågor som har bedrivits av transportkontoret förs över till byggnadsstyrelsen. Kostnaderna för denna verksamhet bör — i den mån de inte täcks av intäkter — bestridas från reservationsanslaget Inredning av byggnader för statlig förvaltning. Jag återkommer i det följande till denna fråga.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag nu omslutningen av staten för styrelsens administrationskostnader för nästa budgetår till ca 108 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i det föregående om inrättande av en styrelse för byggnadsstyrelsen,
2. till *Byggnadsstyrelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 11. Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.

1974/75	Inkomst	314 075	Reservation	12 663 462
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids konsultkostnader m. m. för dels utredningar som leder fram till byggnadsprogram, dels utredningar i inredningsfrågor och inredningsprojektering. Till större delen gäller det kostnader som förskotteras från anslaget. Förskotterade belopp återbetalas sedermera från anslag som anvisats för berörda byggnads- och inredningsobjekt. Till en mindre del avser anslaget kostnader för lokalförsörjningsplanering, normerings- och utvecklingsarbete m. m., vilka belastar anslaget slutligt. Om verkställda utredningar inte leder till realiserade projekt stannar kostnaderna också slutligt på anslaget.

Byggnadsstyrelsen

Beräkningen av medelsåtgången för budgetåret 1976/77 baseras till största delen på erfarenhetsmässiga grunder. Medelsbehovet beräknas

till 11 milj. kr. Härav avser 6 milj. kr. byggnadsutredningar m. m. och 4,5 milj. kr. inredningsärenden. Vidare ingår en medelsreserv om 500 000 kr. i det beräknade beloppet. Av medelsbehovet beräknas ca 6,7 milj. kr. kunna täckas genom återföringar till anslaget. Med hänsyn tagen till beräknad reservation föreslår styrelsen att anslaget för nästa budgetår förs upp med 1 000 kr.

Föredraganden

Jag har inte något att erinra mot byggnadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 12. Inredning av byggnader för statlig förvaltning

1974/75	Utgift	30 937 781	Reservation	18 455 690
1975/76	Anslag	32 000 000		
1976/77	Förslag	22 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för inredning och viss utrustning av byggnader för statlig förvaltning eller annan statlig verksamhet. Bl. a. bekostas från anslaget inredning och till lokalerna knuten, generell utrustning som behöver nyanskaffas i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet. För planering m. m. av denna inredning och utrustning svarar huvudsakligen resp. byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden för universitet och högskolor. Formerna för planeringen har redovisats i prop. 1972: 130 (bil. 5 s. 21).

Efter medgivande av regeringen i beslut den 5 juni 1975 har anslaget budgetåret 1974/75 tillfälligt belastats med 7 441 303 kr. för kostnader som slutligt skall bestridas från reservationsanslaget Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. Beloppet har numera återförts till anslaget. Behållningen under anslaget från tidigare budgetår uppgår således till ca (18,5+7,4 =) 25,9 milj. kr.

Byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden har redovisat förslag till nya eller ändrade kostnadsramar för ett flertal inrednings- och utrustningsobjekt, främst sådana som hänger samman med omlokaliseringen av statlig verksamhet. Huvuddelen av de föreslagna ändringarna i inredningsplanen har nyligen redovisats för riksdagen (prop. 1975/76: 25, FiU 1975/76: 13, rskr 1975/76: 92). Regeringen har därvid bemyndigats att höja kostnadsramarna för vissa angivna inredningsobjekt inom en sammanlagd ram av 2,2 milj. kr. För de övriga förslag som bör behandlas

i detta sammanhang kommer jag att lämna en kortfattad redogörelse i det följande. Redovisningen är ortsvis uppställd.

Uppsala

Sveriges geologiska undersökning: Telefonväxel. Sveriges geologiska undersökning skall enligt beslut vid 1971 års riksdag omlokaliseras till Uppsala och Luleå (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196). Omlokaliseringen till Uppsala — som berör ca 200 anställda — skall enligt gällande tidplan ske under december 1978. Verksamheten i Uppsala kommer att förläggas till en nybyggnad i kv. Blåsenhus.

Utrustningsnämnden föreslår att en delram av 515 000 kr. förs upp i utrustningsplanen för anskaffning av en telefonväxel med tillhörande kringutrustning med en begynnelsekapacitet av 200 anknytningar.

Linköping

Försvarets forskningsanstalt: Telefonväxel. I gällande utrustningsplan finns uppförd en delram av 550 000 kr. för anskaffning av telefonväxel för nybyggnaderna för försvarets forskningsanstalts huvudenhet 3 på Vallaområdet i Linköping (jfr. prop. 1975: 1 bil. 9 s. 68). Utrustningsnämnden beräknar nu kostnaderna för en växel med 400 anknytningar exkl. kringutrustning till 785 000 kr. och föreslår att delramen höjs med 235 000 kr.

Statens rättskemiska laboratorium: Övrig utrustning. Den vid 1971 års riksdag (prop. 1971: 29) beslutade omlokaliseringen av statens rättskemiska laboratorium kommer enligt gällande tidplaner att genomföras i två etapper. I den första etappen — som genomförs sommaren 1977 — kommer laboratoriets blodgruppsserologiska avdelning att flytta in i lokaler som upplåts av Östergötlands läns landstingskommun inom en nybyggnad vid regionsjukhuset i Linköping (jfr. prop. 1974: 93). Lokalerna omfattar en avdelningsyta av ca 2 000 m^2. I avvaktan på att den närmare fördelningen av ansvaret för inredning och utrustning av lokalerna skall klarläggas genom avtal med landstingskommunen föreslår utrustningsnämnden att en delram av 15 000 kr. förs upp i utrustningsplanen för anskaffning av bl. a. utrustning för lunch- och pausrum.

Jönköping

Lantbruksstyrelsen/skogsstyrelsen/domstolsverket/statens jordbruksnämnd: Telefonväxel och *Övrig utrustning.* Den första etappen av nybyggnaden i kv. Göta i Jönköping innehåller lokaler för lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen och domstolsverket. För anskaffning av telefonväxel och övrig utrustning — främst snabbtelefonanläggning och utrustning för gemensamma lokaler — finns i gällande utrustningsplan uppförda kostnadsramar om resp. 870 000 kr. och 925 000 kr. (jfr. prop. 1974: 170 bil. 5). En andra etapp av nybyggnaden, som beräknas stå fär-

dig sommaren 1977, kommer att rymma lokaler för statens jordbruksnämnd (jfr. prop. 1975/76: 25 bil. 5). Utrustningsnämnden föreslår att den befintliga telefonväxeln i kv. Göta byggs ut med 200 anknytningar med tillhörande kringutrustning för att svara mot jordbruksnämndens behov. Delramen för telefonväxel bör därvid höjas med 460 000 kr. till 1 340 000 kr. Den befintliga kostnadsramen för övrig utrustning bör samtidigt höjas med 255 000 kr. för utrustning av återstående lokaler inom kvarteret. Därav avser 241 000 kr. teleteknisk utrustning, främst snabbtelefonanläggning.

Borlänge

Statens vägverk/statens trafiksäkerhetsverk: Telefonväxel. Den av 1973 års riksdag (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) beslutade omlokaliseringen av statens vägverk och statens trafiksäkerhetsverk kommer enligt gällande tidplaner att genomföras i tre etapper under åren 1978—1980. Nybyggnaderna — för vilka jag kommer att lämna en närmare redogörelse i det följande i samband med min anmälan av investeringsanslaget Byggnadsarbeten för statlig förvaltning — kommer att rymma sammanlagt ca 1 000 arbetsplatser. Utrustningsnämnden föreslår att en delram av 1 350 000 kr. förs upp i utrustningsplanen för anskaffning av telefonväxel för nybyggnaderna. I beloppet ingår inte kostnader för kringutrustning.

Luleå

Sveriges geologiska undersökning: Telefonväxel. För den del av SGU som skall omlokaliseras till Luleå projekteras f. n. en nybyggnad inom Porsöområdet. Jag återkommer i det följande med en närmare redogörelse även för denna nybyggnad. Enligt gällande tidplan kommer omlokaliseringen att genomföras under januari 1978. Utrustningsnämnden föreslår att en delram av 455 000 kr. förs upp i utrustningsplanen för anskaffning av en telefonväxel med 190 anknytningar.

Övrigt

Inredning av omlokaliseringsobjekt. I gällande inredningsplan är en delram av 13 milj. kr. uppförd för de övriga omlokaliseringsobjekt för vilka särskilda kostnadsramar ännu inte har beräknats. Byggnadsstyrelsen föreslår att denna delram höjs till 25 milj. kr.

Diverse objekt. Investeringsobjekt för vilka kostnaderna i det särskilda fallet inte överstiger 2 milj. kr. enligt det prisläge som gäller då arbetena påbörjas bekostas numera generellt med anlitande av den kostnadsram till diverse objekt som finns uppförd i investeringsplanen under investeringsanslaget Byggnadsarbeten för statlig förvaltning (prop. 1975: 1 bil. 9 s. 143, FiU 1975: 12, rskr 1975: 64). Byggnadsstyrelsen föreslår att en motsvarande kostnadsram förs upp i inredningspla-

nen för anskaffning av inredning till sådana investeringsobjekt. Kostnadsramen, som enligt styrelsen bör stå till regeringens disposition, bör i inredningsplanen för nästa budgetår föras upp med 2 milj. kr. Kostnadsramen bör enligt styrelsen härutöver kunna användas i avvaktan på att medel blir disponibla till följd av riksdagens beslut över redovisade förslag om kostnadsramar för enskilda objekt.

Som redovisades i prop. 1975: 1 (bil. 9 s. 72) anpassas kostnadsramar för inredning och utrustning inte fortlöpande till förändringar i prisläget genom uppräkning med index. Byggnadsstyrelsen föreslår att regeringen inhämtar bemyndigande från riksdagen att besluta om sådana ramhöjningar för inredning som föranleds av den allmänna kostnadsstegringen.

Föredraganden

Inom investeringsanslag har regeringen sedan länge möjlighet att för enskilda objekt medge sådana avvikelser från fastställda kostnadsramar som betingas av bl. a. marknadsmässiga förhållanden (prop. 1966: 1 bil. 2 s. 32, SU 1966: 14, rskr 1966: 14). Härutöver har byggmyndigheterna rätt att fortlöpande räkna om kostnadsramarna med den index som följer av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Som jag har redovisat bl. a. i prop. 1975: 1 (bil. 9 s. 72) har myndigheterna inte fått rätt att fortlöpande anpassa kostnadsramar för inredning och utrustning till förändringar i prisläget. Inte heller har regeringen bemyndigats att för enskilda objekt medge sådana avvikelser som i samband med upphandlingen visat sig nödvändiga för att den avsedda anskaffningen skall kunna genomföras. Enligt min mening ligger det emellertid inom ramen för regeringens befogenheter att efter prövning av de föreliggande omständigheterna i särskilda fall medge sådana ramjusteringar när beslut härom inte kan anstå. Det är självfallet att denna möjlighet utnyttjas restriktivt i det begränsade antal fall där den över huvud taget blir aktuell och att det således inte är fråga om att företa t. ex. generella indexmässiga uppräkningar. Mot bakgrund av den möjlighet myndigheterna har att själva göra omprioriteringar inom de fastställda kostnadsramarna är dock denna begränsade möjlighet enligt min mening tillräcklig.

Från detta anslag bestrids f. n. kostnader bl. a. för inredning och utrustning för arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska filial i Umeå och för viss utrustning för statens provningsanstalt i Borås. Efter samråd med cheferna för arbetsmarknads- och industridepartementen har jag funnit att dessa kostnader bör bestridas från anslag under dessa departements huvudtitlar. Hittills gjorda utgifter för dessa ändamål bör därvid för överskådlighetens skull belasta de nya anslagen. Motsvarande belopp kommer därvid att återföras till detta anslag.

I enlighet med vad byggnadsstyrelsen har föreslagit har jag i mitt för-

slag till inredningsplan fört upp en kostnadsram av 2 milj. kr. benämnd *Diverse objekt*. Kostnadsramen bör få användas på det sätt som framgår av styrelsens förslag.

Jag har i det föregående vid min anmälan av anslaget till byggnadsstyrelsen redovisat att den verksamhet med rådgivning i transportfrågor som hittills har bedrivits av det till försvarets materielverk knutna statens transportkontor bör föras över till byggnadsstyrelsen. Fyra tjänster vid transportkontoret kommer därvid att föras över till byggnadsstyrelsen. Byggnadsstyrelsen har vidare fått i uppdrag att för statens räkning sluta avtal om sådana transporter av bohag för statsanställda som bekostas av arbetsgivaren.

Styrelsens kostnader för rådgivning m. m. inom dessa områden bör — i den mån de inte täcks av intäkter — bestridas av medel inom den föreslagna kostnadsramen Divserse objekt.

Med utgångspunkt i de förslag som har redovisats av byggnadsstyrelsen, vilka — som har framgått av det föregående — till den övervägande delen redan har prövats av riksdagen, förordar jag att följande inredningsplan läggs till grund för medelsberäkningen för nästa budgetår.

Inredningsplan (1000-tal kr.)

Inredningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1975-06-30
		definitiv	delram	art[1]	
Stockholm					
Inredning av nybyggnad i kv. Garnisonen		19 500		1	18 520
Utrustning av nybyggnad i kv. Garnisonen		8 900		1	8 482
Inredning av nybyggnad i kv. Loen		3 500		1	2 960
Inredning och utrustning av kasern i kv. Garnisonen		5 850[2]		1	3 382
Inredning och utrustning av till- och ombyggnad i kv. Primus		5 200[2]		1	340
Uppsala					
Inredning av nybyggnad i kv:en Hugin och Munin		6 575[2]		1	3 351
Eskilstuna					
Inredning av nybyggnad i kv. Värjan		375		1	333
Linköping					
Inredning av nybyggnader på Vallaområdet		7 750		1	5 402
Norrköping					
Inredning av nybyggnad i Källtorp		5 850[2]		1	1 645

Inredningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1975–06–30
		definitiv	delram	art[1]	
Inredning av nybyggnad i Saltängen		7 900[2]		1	836
Inredning av nybyggnad i Oxelbergen		5 800[2]		1	453
Jönköping					
Inredning av nybyggnad i kv. Göta			4 200[2]	1	683
Borås					
Inredning av nybyggnader inom Västeråsenområdet			6 000	1	397
Gävle					
Inredning av nybyggnader i kv. Vasen och i Mårtsbo		13 200		1	4 909
Inredning för centralnämnden för fastighetsdata		550		1	482
Inredning av nybyggnad i kv:en Låsman och Vulcanus		2 150[2]		1	61
Sundsvall					
Inredning av nybyggnad i kv. Måsen		2 850[2]		1	1 240
Inredning av nybyggnad i kv. Målaren		1 700[2]		1	1 513
Övrigt					
Till byggnadsstyrelsens disposition			1 000	1	
Inredning av omlokaliseringsobjekt	+12 000		25 000	2b	989
Diverse objekt	+ 2 000		2 000	3	
	+14 000	97 650[2]	38 200[2]		55 978
		138 050			

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt:
1 Av statsmakterna redan godtagen kostnadsram
2a Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv)
2b Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram)
3 Förslag till ny kostnadsram

[2] Kostnadsramarna för de angivna inredningsobjekten får höjas av regeringen inom en sammanlagd ram av 2 200 000 kr. efter förslag av byggnadsstyrelsen (prop. 1975/76: 25 bil. 5, FiU 1975/76: 13, rskr 1975/76: 92).

De förslag till nya eller ändrade kostnadsramar för utrustning som har redovisats i det föregående har jag funnit mig böra godta. Med utgångspunkt i de förslag som har redovisats av utrustningsnämnden för universitet och högskolor förordar jag att följande utrustningsplan läggs till grund för medelsberäkningen för nästa budgetår.

Utrustningsplan (1 000-tal kr.)

Utrustningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1975-06-30
		definitiv	delram	art[1]	
Uppsala					
Statens livsmedelsverk:					
telefonväxel			960	1	
övrig utrustning		7 600		1	113
Sveriges geologiska undersökning:					
telefonväxel	+ 515		515	3	
Eskilstuna					
Myntverket:					
telefonväxel			27	1	26
Linköping					
Statens geotekniska institut/statens väg- och trafikinstitut:					
telefonväxel			406	1	304
Statens geotekniska institut/statens väg- och trafikinstitut/statens kriminaltekniska laboratorium:					
gemensam utrustning		190		1	20
Statens geotekniska institut:					
övrig utrustning		295[2]		1	31
Statens väg- och trafikinstitut:					
övrig utrustning		3 075		1	512
Statens kriminaltekniska laboratorium:					
telefonväxel			25[2]	1	
övrig utrustning		715		1	
Försvarets forskningsanstalt:					
telefonväxel	+ 235		785	2b	
Statens rättskemiska laboratorium:					
övrig utrustning	+ 15		15	3	
Norrköping					
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:					
telefonväxel			550	1	382
övrig utrustning		735		1	211
Kriminalvårdsstyrelsen/sjöfartsverket:					
telefonväxel			1 005	1	
gemensam utrustning		950		1	229
Kriminalvårdsstyrelsen:					
övrig utrustning		195		1	
Sjöfartsverket:					
övrig utrustning			85	1	
Statens invandrarverk/luftfartsverket:					
telefonväxel			955	1	
övrig utrustning		110		1	
Statens invandrarverk:					
övrig utrustning		365		1	

Utrustningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram definitiv	Kostnadsram delram	Kostnadsram art[1]	Medelsförbrukning t. o. m. 1975-06-30
Luftfartsverket:					
övrig utrustning		585		1	
Jönköping					
Lantbruksstyrelsen/skogsstyrelsen/domstolsverket/statens jordbruksnämnd:					
telefonväxel	+ 470		1 340	2b	650
övrig utrustning	+ 255	1 180		2a	188
Karlstad					
Nybyggnader i Klaraområdet:					
telefonväxel			1 315	1	
övrig utrustning			1 900	1	
Borlänge					
Statens vägverk/statens trafiksäkerhetsverk:					
telefonväxel	+ 1 350		1 350	3	
Gävle					
Statens lantmäteriverk:					
telefonväxel			730	1	629
övrig utrustning		1 450		1	361
Centralnämnden för fastighetsdata:					
telefonväxel			100	1	95
övrig utrustning		100		1	94
Statens institut för byggnadsforskning:					
telefonväxel			235[2]	1	1
övrig utrustning		2 500		1	
Sundsvall					
Centrala studiestödsnämnden:					
övrig utrustning			15	1	11
Riksförsäkringsverket/statens personalpensionsverk:					
telefonväxel			830[2]	1	200
övrig utrustning		460		1	168
Luleå					
Sveriges geologiska undersökning:					
telefonväxel	+ 455		455	3	
	+ 3 295	20 505	13 598		4 225
		34 103			

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt:
1 Av statsmakterna redan godtagen kostnadsram
2a Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv)
2b Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram)
3 Förslag till ny kostnadsram

[2] Jfr prop. 1975/76: 25 (bil. 5 s. 20)

Jag beräknar att medelsförbrukningen under innevarande och nästa budgetår kommer att uppgå till ca 54 milj. kr. för inredning och ca 26 milj. kr. för utrustning. För innevarande budgetår har anvisats 32

milj. kr. Med beaktande av reservationen på ca 26 milj. kr. uppgår anslagsbehovet för nästa budgetår till ca 22 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning för byggnader för statlig förvaltning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Inredning av byggnader för statlig förvaltning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 22 000 000 kr.

B 13. Statens förhandlingsnämnd

1974/75	Utgift	1 407 306
1975/76	Anslag	1 727 000
1976/77	Förslag	2 053 000

Statens förhandlingsnämnd har till uppgift att efter uppdrag av regeringen eller departementschef föra förhandlingar med kommun eller annan icke-statlig huvudman, främst om villkor för samverkan mellan staten och huvudmannen inom sjukvård, utbildning eller forskning. Överenskommelse, som träffas av nämnden, skall i regel underställas regeringens prövning. Nämnden skall vidare efter uppdrag av markförvaltande myndighet föra förhandlingar om överlåtelse av staten tillhörig mark till kommun för samhällsbyggnadsändamål. Nämnden svarar även för samordning i ärenden om förvärv av mark från kommun och överlåtelse av statlig eller kyrklig mark till kommun.

Förhandlingsnämnden består av en överdirektör och vissa särskilt förordnade ledamöter. Hos nämnden finns ett kansli.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens förhandlingsnämnd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	9	—	—
Övrig personal	6	—	—
	15	—	—
Anslag			
Lönekostnader	1 485 000	+314 000	+314 000
Sjukvård	3 000	—	—
Reseersättningar	50 000	—	—
Lokalkostnader	123 000	+ 9 000	+ 9 000
Expenser	66 000	+ 3 000	+ 3 000
	1 727 000	**+326 000**	**+326 000**

Statens förhandlingsnämnd

1. Löne- och prisomräkning 326 000 kr., varav 40 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Eftersom nämndens resursbehov praktiskt taget helt bestäms av i vilken utsträckning regeringen eller departementschef anförtror nämnden förhandlingsuppdrag, får en beräkning av anslaget enligt 0-alternativet endast en formell innebörd. Inget tyder på att nämndens förhandlingsverksamhet under budgetåret 1976/77 skulle bli av mindre omfattning än tidigare.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens förhandlingsnämnd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 053 000 kr.

B 14. Nämnden för samhällsinformation: Förvaltningskostnader

1975/76	Anslag	[1] 1 598 000
1976/77	Förslag	2 032 000

[1] Anslaget Nämnden för samhällsinformation

Nämnden för samhällsinformation (NSI) inrättades budgetåret 1971/72 i samband med att åtgärder vidtogs för att få till stånd en vidgad samhällsinformation (prop. 1971: 56, FiU 1971: 23, rskr 1971: 182). Nämnden har i uppgift att verka för samordning av de offentliga organens informationsinsatser med utgångspunkt i medborgarnas samlade informationsbehov och i syfte att samhällets resurser för samhällsinformationsverksamhet utnyttjas effektivt. Nämnden skall därvid fortlöpande hålla sig underrättad om myndigheters och andra offentliga organs informationsplaner och ta de initiativ som nämnden finner nödvändiga med hänsyn till sin samordningsuppgift. Vidare skall nämnden yttra sig över framställningar till regeringen om medel för informationsändamål samt insamla och bearbeta erfarenheter på samhällsinformationens område och förmedla resultaten till dem som kan antas ha nytta av dem. Nämnden skall även lämna rekommendationer rörande omfattningen av och metoderna för annonsering. I mån av resurser skall nämnden på begäran ge myndigheter och andra offentliga organ råd i frågor om informationsverksamhet. Nämnden skall vidare fungera som administrativ huvudman för en för departementen och riksdagen gemensam tidning.

Nämnden består av tio ledamöter. Hos nämnden finns ett kansli, som föreståss av en informationschef.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden för samhälls-information	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	8	+7	+1
Övrig personal	4	+5	+1
	12	**+12**	**+2**
Anslag			
Lönekostnader	1 098 000	+1 238 000	+364 000
Sjukvård	7 000	+ 9 000	+ 2 000
Reseersättningar	57 000	+ 71 000	+ 16 000
Därav utrikes resor	(20 000)	(+ 20 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	179 000	+ 153 000	+ 21 000
Expenser	257 000	+ 218 000	+ 31 000
	1 598 000	**+1 689 000**	**+434 000**

Nämnden för samhällsinformation

1. Pris- och löneomräkning 265 000 kr., varav höjt lönekostnadspålägg 26 000 kr.

2. Efterfrågan på nämndens tjänster när det gäller rådgivning till andra myndigheter ökar i takt med att samhällsinformationens omfattning växer. Strävanden att beakta informationsaspekten redan vid utarbetandet av propositioner och direktiv till kommittéer och kraven på nämndens medverkan i dessa sammanhang liksom det ökade behovet av samordning av statliga informationsaktiviteter har under lång tid inneburit att nämndens kansli haft en arbetsmässigt mycket pressad situation. Då denna verksamhet snarast kan förväntas växa ytterligare begär nämnden en förstärkning med fyra handläggande tjänstemän och ett biträde (+414 000 kr.).

3. Nämnden har inte haft möjlighet att genomföra egna projekt vad avser metod- och medievalsfrågor i den utsträckning som planerats. Medverkan från nämndens sida krävs i allt högre grad när det gäller bl. a. planering och genomförande av undersökningar.

För att kunna möta denna ökade efterfrågan på nämndens tjänster och intensifiera arbetet med sammanställningar av erfarenheterna av informationsverksamheten begär nämnden två handläggande tjänstemän och ett biträde (+239 000 kr.).

4. För interna utredningar, nämndens administration och passning av telefonväxel fordras ytterligare fyra tjänster, varav en handläggande tjänsteman (+274 000 kr.).

5. För ökade konsultinsatser, resor m. m. fordras 497 000 kr.

Föredraganden

Nämnden för samhällsinformation bedriver f. n. ett utvecklingsarbete där bl. a. nämndens funktion och dess organisatoriska och administrativa

utveckling skall behandlas. Mot bakgrund härav är jag inte beredd att förorda någon mera omfattande utökning av nämndens kansli. Det ökade behovet av kvalificerad rådgivning i informationsfrågor från nämndens sida motiverar dock att kansliet förstärks med en handläggande tjänsteman (2). Jag återkommer till frågan om nämndens utvecklingsarbete vid min anmälan av anslaget E 9 Viss informationsverksamhet.

Kanslicts utökning med redaktionen för en för departementen och riksdagen gemensam tidning har krävt anskaffning av en telefonväxel varför jag beräknar medel för ytterligare ett biträde vid nämnden (4).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för samhällsinformation: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 032 000 kr.

B 15. Nämnden för samhällsinformation: Tidningsutgivning

1975/76 Anslag	1 241 000
1976/77 Förslag	1 241 000

Vid 1975 års riksmöte beslutade riksdagen att en för departementen och riksdagen gemensam tidning skulle utges fr. o. m. januari 1976 (framställning 1975: 15 till riksdagen, KU 1975: 21, rskr 1975: 228).

Tidningens syfte är att underlätta för personal i stat och kommun, företag och organisationer samt för förtroendevalda och övriga politiskt intresserade att följa verksamheten i riksdagen och regeringens kansli.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden för samhälls-information	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	5	+1	—
Övrig personal	3	+1	—
	8	**+2**	—
Anslag			
Utgifter			
Tryckteknisk produktion	412 000	+ 360 000	+360 000
Distributionskostnader	91 000	+ 62 000	+ 62 000
Lönekostnader	524 000	+ 367 000	+186 000
Lokalkostnader	108 000	+ 7 000	+ 7 000
Övriga kostnader	596 000	+ 298 000	−195 000
	1 731 000	**+1 094 000**	**+420 000**
Uppbördsmedel			
Prenumerationsavgifter	490 000	+ 594 000	+420 000
Nettoutgift	**1 241 000**	+ **500 000**	—

Som huvudman i administrativ mening fungerar nämnden för samhällsinformation. Ansvaret för tidningens innehåll och utformning åvilar helt redaktionen som utgör en enhet inom nämndens kansli och leds av en chefredaktör.

Nämnden för samhällsinformation

1. Pris- och löneomräkning inkl. uppräkning av kostnaderna till att avse helt budgetår 744 000 kr., varav höjt lönekostnadspålägg 16 000 kr.
2. För i första hand marknadsföringsåtgärder fordras en handläggande tjänsteman (+95 000 kr.).
3. En förstärkning av biträdespersonalen inom redaktionen erfordras (+64 000 kr.).
4. För undersökningar, bildinköp, utrikes resor m. m. begärs 191 000 kr.
5. Prenumerationsavgiften föreslås höjd från 70 till 77 kr. inkl. mervärdeskatt.

Föredraganden

För innevarande budgetår ligger informationskostnaderna på en mycket hög nivå, vilket sammanhänger med behovet av insatser för att introducera den för riksdagen och departementen gemensamma tidningen. Dessa medel bör kunna räknas ner till nästa budgetår. I anslaget för innevarande budgetår finns vidare inräknad en reserv på 100 000 kr., beroende på att den kalkyl som låg till grund för riksdagens beslut naturligen var något osäker. Även denna reserv bör kunna reduceras väsentligt.

Eftersom någon erfarenhet ännu ej vunnits av utgivningen av tidningen är jag inte beredd att förorda någon personalförstärkning.

Jag biträder nämndens förslag att prenumerationspriset för år 1977 bör sättas vid 77 kr. inkl. mervärdeskatt. Nämnden räknar med en ökning av upplagan med ca 5 500 exemplar till 20 000 exemplar. Med en något försiktigare bedömning av upplageutvecklingen än nämndens beräknar jag inkomsterna för nästa budgetår till 910 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för samhällsinformation: Tidningsutgivning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 241 000 kr.

B 16. Statens avtalsverk

1974/75	Utgift	13 334 697
1975/76	Anslag	13 390 000
1976/77	Förslag	15 610 000

Statens avtalsverk är central förvaltningsmyndighet med uppgift att förhandla om anställnings- eller arbetsvillkor för arbetstagare hos staten med undantag av riksdagen och dess verk samt för övriga arbetstagare, vilkas anställnings- och arbetsvillkor fastställes under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Avtalsverket leds av en styrelse. Inom styrelsen finns ett arbetsutskott. Chef för avtalsverket är en generaldirektör. Verket har en projektorganisation.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Avtalsverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	77	+ 5	+3
Övrig personal	33	+ 7	+4
	110	**+12**	**+7**
Anslag			
Lönekostnader	10 142 000	+3 260 000	+2 848 000
Sjukvård	24 000	+ 5 000	+ 5 000
Reseersättningar	116 000	+ 26 000	+ 10 000
Lokalkostnader	1 549 000	+ 50 000	+ 12 000
Expenser	1 559 000	+ 721 000	− 655 000
	13 390 000	**+4 062 000**	**+ 2 220 000**

Statens avtalsverk

1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 657 000 kr., varav 274 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För förhandlingsverksamhet behövs ytterligare en direktörsassistent, två lönesekreterare, tre kvalificerade biträden och två biträden (1 680 000 kr.).

3. För handläggning av frågor rörande anställningstrygghet och frågor om arbetsmiljö behövs ytterligare två lönesekreterare och ett biträde (+278 000 kr.).

4. För handläggning av frågor om statlig tjänstepension behövs ytterligare ett kvalificerat biträde (+62 000 kr.).

5. Omfattningen av verkets publikationsverksamhet bör ökas (+385 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15 610 000 kr. Jag har därvid beräknat 551 000 kr. för tre handläggare och fyra biträden. Denna personalförstärkning är avsedd för att verket skall kunna möta ökade krav på förhandlingar bl. a. till följd av den år 1973 beslutade vidgningen av det avtalsbara området (prop. 1973: 177, InU 1973: 37, rskr 1973: 352) (2). Under innevarande budgetår har verkets organisation vidare förstärkts med två handläggare för frågor om

statlig tjänstepension samtidigt som organisationen har minskats med en personlig tjänst för byrådirektör. Medel för denna personal har medräknats i pris- och löncomräkningen.

Det är angeläget att inkomsterna från den verksamhet med försäljning av avtalstryck m. m. som verket bedriver anpassas till kostnaderna för framställningen m. m. av trycket. Verket bör därför få disponera de inkomster som inflyter från försäljningen av verkets publikationer för att bestrida kostnaderna för framställningen m. m. Jag har beaktat detta vid beräkningen av verkets medelsbehov för expenser.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens avtalsverk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 15 610 000 kr.

B 17. Statens personalpensionsverk

1974/75	Utgift	20 840 511
1975/76	Anslag	19 311 000
1976/77	Förslag	30 939 000

Statens personalpensionsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande den statliga personalpensioneringen och därmed sammanhängande frågor samt för ärenden rörande statens grupplivförsäkring.

Personalpensionsverket leds av en styrelse. Chef för personalpensionsverket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra byråer, nämligen kanslibyrån, första pensionsbyrån, andra pensionsbyrån och utbetalningsbyrån.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Pensionsverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	124	+36	} +30
Övrig personal	116	+14	
	240	**+50**	**+30**
Anslag			
Lönekostnader	15 292 000	+ 7 038 000	+ 5 701 000
Sjukvård	68 000	—	—
Reseersättningar	165 000	+ 662 000	+ 662 000
Lokalkostnader	1 749 000	+ 650 000	+ 525 000
Expenser	2 037 000	+ 4 785 000	+ 4 740 000
	19 311 000	**+13 135 000**	**+11 628 000**

Statens personalpensionsverk

1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 280 000 kr., varav 394 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Verket omlokaliseras till Sundsvall den 1 juli 1976. Samtidigt skall enligt statsmakternas beslut (prop. 1974: 1 bil. 9 s. 57, InU 1974: 5, rskr 1974: 134) övergångsvis en särskild enhet tillskapas inom verket för aktualisering av de statsanställdas m. fl. tjänstematriklar. Arbetet med aktualisering skall enligt samma beslut övergångsvis vara förlagt till Stockholmsområdet med hänsyn till att kunnig och erfaren personal vid verket kommer att finnas kvar i Stockholm efter verkets flyttning till Sundsvall. För det ändamålet bör vid verket inrättas 50 personliga tjänster med stationeringsort Stockholm för den personal vid verket som av nämnden för vissa omplaceringsfrågor undantagits från flyttning till Sundsvall. Då denna personal övervägande utgörs av handläggande personal behövs ytterligare 10 biträden i Stockholm (+4 750 000 kr.).

3. Kostnaderna för reseersättningar beräknas öka till följd av omlokaliseringen (+807 000 kr.).

4. Kostnaderna för expenser beräknas öka (+95 000 kr.).

5. Avgifter till bank för utbetalning av löner till verkets personal samt för utbetalning av personalpensionsförmåner (+4 203 000 kr.).

Föredraganden

I samband med att statens personalpensionsverk flyttar till Sundsvall den 1 juli 1976 organiseras inom verket den särskilda enheten för aktualisering av de statsanställdas m. fl. tjänstematriklar. Aktualiseringsarbetet förläggs övergångsvis till Stockholmsområdet och avses utföras av sådan personal som av nämnden för vissa omplaceringsfrågor befunnits ha så vägande skäl att den bör undantas från flyttning. Jag beräknar för aktualiseringsenheten medel för 60 tjänster.

Regeringen har den 27 november 1975 föreskrivit att statskontoret i samråd med statens personalpensionsverk och statens personalnämnd tills vidare skall bedriva fortsatt utvecklingsarbete med system för automatisk matrikelföring och pensionsuträkning. Med hänsyn till de framtida rationaliseringseffekterna för personalpensionsverket har statskontoret samtidigt fått regeringens uppdrag att i samråd med statens personalpensionsverk och statens personalnämnd utreda frågan om de organisatoriska och resursmässiga konsekvenserna av aktualiseringsarbetet och av ett införande av system för automatiserad matrikelföring och pensionsberäkning. För att möjligheterna till senare personalinbesparingar till följd av rationaliseringsarbetet skall kunna tas tillvara bör aktualiseringsenheten övergångsvis till viss del kunna utföra även reguljära uppgifter, dock utan att detta ges sådana organisatoriska uttryck att vissa reguljära ärendetyper förbehålls aktualiseringsenheten. För personalpensionsverkets reguljära verksamhet beräknar jag medel för 210 tjänster.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalpensionsverk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 30 939 000 kr.

B 18. Statens personalbostadsdelegation

1974/75	Utgift	778 422
1975/76	Anslag	706 000
1976/77	Förslag	656 000

Statens personalbostadsdelegation är rådgivande organ åt de myndigheter som beslutar om hyror för eller förvaltar tjänstebostäder för statstjänstemän och andra tjänstemän, vilkas avlöningsförmåner fastställs under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, eller i andra bostäder som mot hyra upplåts av statlig myndighet.

Delegationen består av fem ledamöter. Den har ett kansli, som föreståss av en byrådirektör.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Delegationen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	−1	−1
Övrig personal	3	−1	−1
	8	**−2**	**−2**
Anslag			
Lönekostnader	556 000	−22 000	−22 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	50 000	−20 000	−20 000
Lokalkostnader	73 000	− 6 000	− 6 000
Expenser	26 000	—	− 2 000
	706 000	**−48 000**	**−50 000**

Statens personalbostadsdelegation

1. Löne- och prisomräkning m. m. 87 000 kr., varav 14 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Sedan den hyresöversyn avslutats som delegationen till följd av statsmakternas beslut (prop. 1971: 1 bil. 9 s. 47, InU 1971: 5, rskr 1971: 57) genomfört kan organisationen minskas med en handläggare och ett biträde (—135 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalbostadsdelegation* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 656 000 kr.

B 19. Statens personalutbildningsnämnd

1974/75 Utgift	5 591 316
1975/76 Anslag	5 388 000
1976/77 Förslag	6 391 000

Statens personalutbildningsnämnd är centralt organ för statlig personalutbildning, i den mån sådan utbildning inte ankommer på annan myndighet. I nämndens uppgifter ingår bl. a. att undersöka behovet av personalutbildning, att planera och genomföra personalutbildning som är gemensam för flera myndigheter, att bistå statliga myndigheter i utbildningsfrågor och att främja samordning av statlig personalutbildning.

Nämnden utgörs av en utbildningschef och åtta andra ledamöter. Utbildningschefen är chef för nämnden. Nämnden är organiserad på två sektioner. Dessa är kursadministrativa sektionen och utredningssektionen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	26	+5	—
Övrig personal	27	+1	—
	53	**+6**	—
Anslag			
Lönekostnader	3 893 000	+1 502 000	+ 852 000
Sjukvård	14 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	15 000	+ 1 000	+ 1 000
Lokalkostnader	1 325 000	+ 198 000	+ 128 000
Expenser	141 000	+ 95 000	+ 21 000
Därav engångsutgifter	(—)	(+ 15 000)	(—)
	5 388 000	**+1 797 000**	**+1 003 000**

Statens personalutbildningsnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 010 000 kr., varav 97 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar nämnden att ingen utbildning äger rum inom områdena upphandling och arbetsmiljö. Utbildningen av registratorer, materialförvaltare, ekonomipersonal och köksföreståndare minskas med vardera en kurs. Vidare reduceras chefs- och ledarutbildningen och utbildningen för utbildningsadministratörer. En konsulenttjänst indras till följd av minskad kursverksamhet och internatkapacitet vid Sjudarhöjden utnyttjas ej.

3. För att genomföra utbildning inom det arbetsrättsliga området begär PUN två byrådirektörstjänster (+242 000 kr.).

4. För att utveckla och genomföra en ny chefs- och ledarutbildning behöver nämnden en byrådirektörstjänst (+121 000 kr.).

5. För utveckling av kurspaket "förvaltningskurs för kontorspersonal" begär PUN en byrådirektörstjänst (+121 000 kr.).

6. För ökat stöd för att förbättra myndigheternas utbildningsfunktion krävs en byrådirektörstjänst (+121 000 kr.).

7. En utbyggnad av Sjudarhöjden medför ökade driftsutgifter (+90 000 kr.) och behov av en bitr. husmorstjänst (+64 000 kr.).

8. Nämnden begär medel för nya skrivmaskiner (+12 000 kr.) samt för publikationstryck (+16 000 kr.).

Föredraganden

Med hänsyn till att den statliga personalutbildningens fortsatta inriktning och organisation f. n. ses över av en särskild tillkallad utredningsman (Fi 1974: 05) är jag inte beredd att nu föreslå förstärkningar av nämndens organisation. Jag har däremot beaktat att driftutgifterna för statens kursgård Sjudarhöjden i Sigtuna kommer att öka i samband med att den av regeringen beslutade utbyggnaden av kursgården tas i bruk våren 1977.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 391 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalutbildningsnämnd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 391 000 kr.

B 20. Statens personalnämnd

1974/75	Utgift	16 477 004
1975/76	Anslag	19 217 000
1976/77	Förslag	23 675 000

Statens personalnämnd är central förvaltningsmyndighet för den personaladministrativa verksamheten inom statsförvaltningen och, enligt särskilt beslut av regeringen, inom statsunderstödd verksamhet, allt i den mån sådan uppgift ej ankommer på annan myndighet.

Nämnden är centralt organ inom tillämpningsområdet för den statliga personalpensioneringen i frågor som rör anställda med nedsatt arbetsförmåga och åtgärder för att förebygga sjukpensionering.

Nämnden leds av en styrelse. Chef för nämnden är en generaldirektör. Inom nämnden finns en avdelning för utvecklings- och planeringsverksamhet, en avdelning för drift och genomförande samt en enhet för intern administration. Nämnden har sex regionkontor.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	111	+31	+5
Övrig personal	40	+22	+4
	151	**+53**	**+9**
Anslag			
Lönekostnader	13 621 000	+ 7 861 000	+3 217 000
Sjukvård	30 000	+ 9 000	+ 2 000
Reseersättningar	353 000	+ 208 000	—
Lokalkostnader	1 853 000	+ 571 000	+ 277 000
Expenser	1 594 000	+ 1 496 000	+ 90 000
Därav engångsutgifter	(70 000)	(+ 564 000)	(+ 5 000)
Viss försöksverksamhet med bl.a. hälsokontroll	1 643 000	+ 2 231 000	+ 860 000
Försöksverksamhet med personaladm. informationssystem[1]	—	+ 1 992 000	—
Utbildning	123 000	+ 75 000	+ 12 000
	19 217 000	**+14 443 000**	**+4 458 000**

[1] Inom anslaget E 18 Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet 1975/76.

Statens personalnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 045 000 kr., varav 343 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar nämnden i första hand indragning av åtta tjänster för personalintendenter, vilket bl. a. medför minskning av nämndens personaladministrativa utbildningsverksamhet samt minskade insatser för omplacering i samband med omlokalisering och övertalighet (—970 000 kr.).

3. Avdelningen för utvecklings- och planeringsverksamhet behöver förstärkas med två personalintendenter för frågor rörande personaladministrativ planering, en personalintendent, en byråsekreterare och en assistent för frågor rörande personaladministrativ utbildning, en personalintendent och en assistent för frågor rörande utveckling av arbetarskydd och ergonomi samt en avdelningsdirektör och en personalintendent för handläggning av arbetsmarknadsfrågor (+961 000 kr.).

4. Den regionala organisationen behöver byggas ut med ytterligare två regionkontor. Därigenom kommer nämndens regionala organisation att omfatta hela landet. För detta ändamål behövs ytterligare två avdelningsdirektörer, fyra personalintendenter och två biträden (+1 200 000 kr.).

5. För att erhålla basorganisation vid regionkontoret i Karlstad behöver kontoret förstärkas med en personalintendent (+119 000 kr.).

6. För informations- och utbildningsinsatser inom ramen för den re-

gionala organisationen behöver den förstärkas med åtta personalintendenter (+948 000 kr.).

7. Den centrala driftenheten behöver förstärkas med en avdelningsdirektör, en personalintendent, en assistent och ett biträde bl. a. för att möta ökad efterfrågan på insatser i samband med övertalighet (+414 000 kr.).

8. För att tillgodose behovet av insatser i samband med omlokaliseringen av viss statlig verksamhet behöver omplaceringsenheten förstärkas med sex personalintendenter, två byråsekreterare, fyra assistenter och tre biträden (+1 421 000 kr.).

9. Enheten för intern administration behöver förstärkas med en personalintendent, en byråsekreterare, en kamrer, en bibliotekarie, två assistenter, en expeditionsvakt och ett biträde till följd av nämndens utökade verksamhet (+743 000 kr.).

10. Drift och utveckling av befintligt personaladministrativt informationssystem för omlokaliseringsverksamheten (OPAI-systemet) medför ökat behov av medel för expenser (+1 992 000 kr.).

11. Försöksverksamheten med bl. a. personalhälsovård behöver byggas ut med ytterligare en hälsocentral för att vinna erfarenheter från personalhälsovård i glesbygd (+2 231 000 kr.).

12. Kostnaderna för expenser i övrigt beräknas öka, bl. a. på grund av utökad brandförsvarsutbildning, ökad publikationsverksamhet och ökat behov av kopieringsutrustning (+758 000 kr.).

13. Behovet av konsultinsatser, bl. a. för medverkan vid utarbetande av förslag till teknisk samordning mellan vissa centrala personaladministrativa informationssystem samt för expertmedverkan i samband med personaladministrativ planering, beräknas öka (+115 000 kr.).

14. För att även utanför Sverige följa utvecklingen på det personaladministrativa området behövs medel för utrikes resor (+25 000 kr.).

15. Kostnaderna för representation beräknas öka (+3 000 kr.).

16. Medel för extra personal (+453 000 kr.).

17. Kostnader för utbildning beräknas öka (+15 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 23 675 000 kr. Jag har därvid beräknat 408 000 kr. för personal för ytterligare ett regionkontor (4). Jag har vidare beräknat 397 000 kr. för handläggande personal samt ytterligare biträdespersonal för uppgifter i samband med omplacering av personal som inte önskar medfölja myndigheter som omlokaliseras (8).

Statens personalnämnd har till regeringen överlämnat en skrivelse med rapport angående utvärdering av de personaladministrativa informationssystem som används i samband med omlokaliseringen av viss statlig verksamhet. Rapporten är f. n. föremål för remissbehandling. Tills vi-

dare bör kostnaderna för driften av informationssystemet bestridas från det under denna huvudtitel upptagna förslagsanslaget Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalnämnd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 23 675 000 kr.

C. SKATTE- OCH KONTROLLVÄSEN

C 1. Tullverket: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	299 939 696
1975/76	Anslag	310 970 000
1976/77	Förslag	383 735 000

Tullverket har till uppgift att debitera, uppbära och redovisa tull samt vissa skatter och andra avgifter. Verket övervakar vidare efterlevnaden av särskilda bestämmelser om införsel och utförsel av varor och utövar i övrigt uppsikt över trafiken till och från utlandet samt fullgör kontrolluppgifter, som sammanhänger därmed, och vissa andra övervakningsuppgifter. Verket svarar dessutom för åtgärder till havs och i kustvattnen, Vänern och Mälaren för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat, som är skadligt.

Den centrala ledningen av tullverket utövas av generaltullstyrelsen. Chef för verket är en generaltulldirektör. Inom styrelsen finns två avdelningar, en driftavdelning och en tulltaxeringsavdelning. Inom driftavdelningen finns ett planeringssekretariat samt två byråer, personal- och driftbyrån och bevakningsbyrån. Tulltaxeringsavdelningen omfattar två byråer, tariffbyrån och revisionsbyrån. Inom styrelsen finns ytterligare två byråer, kanslibyrån och ekonomibyrån, samt ett revisionskontor.

En ny organisation för tullverkets lokala och regionala förvaltning infördes den 1 januari 1974 (prop. 1973: 1 bil. 9, SkU 1973: 11, rskr 1973: 83). Landet indelas i fyra tullregioner och tre gränstulldistrikt. Tullregionerna kallas norra, östra, södra och västra tullregionen. Chefsmyndighet för tullregionerna är tulldirektionerna i resp. Sundsvall, Stockholm, Malmö och Göteborg. Tullregionerna indelas för annan verksamhet än kustbevakning i sammanlagt 19 tulldistrikt. Ledningsorgan för tulldistrikten är distriktstullkammare. Förutom distriktstullkamrarna finns f. n. 18 tullkammare och därutöver tullstationer och tullexpeditioner. I fråga om sex av tullkamrarna skall frågan om deras bibehållande efter den 1 januari 1977 ånyo prövas. Under omorganisationsfasen har övergångsvis bibehållits ytterligare två tullkammare, vilka båda kommer att vara ersatta med tullstationer före utgången av budgetåret 1975/76. För kustbevakning är tullregionerna indelade i kustbevakningsområden.

Gränstulldistrikten leds av gränstullkammare i Haparanda, Östersund och Karlstad. Gränstulldistrikten är indelade i gränsbevakningsområden.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Generaltull-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Generaltullstyrelsen			
Handläggande personal	140	+2	+1
Övrig personal	201	+3	+3
Tullstaten			
Tulltaxeringsutbildad personal	829	−31	−30
Bevakningspersonal	2 595	+38	+28
Övrig personal	505	−3	− 5
	4 270	**+9**	**− 3**
Anslag			
Lönekostnader för tjänstemän hos generaltullstyrelsen	21 663 000	+ 5 680 000	+ 5 527 000
Lönekostnader för tjänstemän inom tullstaten	236 984 000	+62 705 000	+62 016 000
Sjukvård	450 000	+ 10 000	+ 10 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	4 695 000	+ 705 000	+ 705 000
Lokalkostnader	18 520 000	+ 643 000	+ 643 000
Publikationstryck	1 992 000	+ 577 000	+ 577 000
Information	200 000	+ 20 000	+ 20 000
Automatisk databehandling	1 545 000	+ 543 000	+ 490 000
Särskilda utgifter	15 000	—	—
Expenser	8 571 000	+ 1 819 000	+ 1 577 000
Därav engångsutgifter	(551 000)	(+ 485 000)	(+ 351 000)
Drift och underhåll av fortskaffningsmateriel	11 150 000	+ 1 455 000	+ 580 000
Utbildning i tulltjänsten	3 750 000	+ 615 000	+ 615 000
Beklädnad och beväpning	850 000	+ 20 000	+ 20 000
Skadeersättningar	60 000	—	—
Diverse utgifter	525 000	− 15 000	− 15 000
	310 970 000	**+74 777 000**	**+72 765 000**

Generaltullstyrelsen

Under perioden 1970—1974 har importvolymen ökat med i genomsnitt 6,1 % per år och exportvolymen med i genomsnitt 7,5 % per år. Vid bedömning av resursbehovet för tullklarering och tullkontroll räknar styrelsen med att den volymmässiga ökningen av importen och exporten skall fortsätta i en takt som i stort sett motsvarar den genomsnittliga ökningen under perioden 1970—1974. Beträffande resandetrafikens utveckling räknar styrelsen med en liknande tendens. Förbättrade tulldeklarationer och effektivare arbetsrutiner bör dock göra det möjligt att möta den väntade import- och exportökningen utan någon nämnvärd ändring av tidigare i samband med verkets omorganisation redovisade personalkalkyler.

Avvecklingen av tullarna på industrivaror mellan Sverige och EG-länderna sker i fem steg om vartdera 20 %. Det fjärde steget tas den 1 januari 1976 och det femte och sista den 1 juli 1977. Under budgetåret

1976/77 sker således inte någon avtrappning, bortsett från vissa speciella varuområden. Tulltaxeringsverksamheten torde därför inte i nämnvärd grad förändras under nästa budgetår till följd av EG-avtalen.

Den organiserade och yrkesmässiga smugglingen har påkallat en allt större uppmärksamhet, ehuru smugglingsobjekten delvis skiftat från de traditionella varorna sprit- och tobaksvaror till kapitalvaror och annat affärsgods (t. ex. bilar, fritidsfartyg i lyxklass, levande växter och snittblommor, hästar och andra levande djur). Den smugglingsbekämpande verksamheten under de närmaste åren bör bedrivas efter i huvudsak samma linjer som nu, men med en viss omfördelning av resurserna mot den typ av tullbrott som benämnes tullbedrägerier och som oftast medför betydande inkomstbortfall för statsverket. Bekämpningen av narkotikasmugglingen kommer att kräva minst samma resursinsatser som hittills och alltjämt ges hög prioritet.

Den vid tullverkets omorganisation avsedda anpassningen av distriktsbevakningens verksamhet till en mer rörlig bevakningsorganisation med stor förmåga till kraftsamling och samordning av verksamheten inom större områden har i allt väsentligt kunnat genomföras som planerat. Generaltullstyrelsen har tillsatt en arbetsgrupp bestående av representanter för styrelsen och Svenska tullmannaförbundet för att närmare penetrera och utvärdera erfarenheterna av den nya organisationen. Styrelsen räknar dock med att verksamheten under de närmaste åren kommer att bedrivas efter i huvudsak samma riktlinjer som f. n. Detsamma gäller i fråga om gränsbevakningen.

I samband med Östersjökonventionens ikraftträdande och utvidgningen av den svenska fiskezonen i Östersjön från fyra till tolv nautiska mil fr. o. m. år 1976 kan en avsevärd ökning av kustbevakningens övervakningsuppgifter förutses. Då dessa uppgifter kommer att fullgöras i huvudsak utanför svenskt territorialhav och långt från svenska kusten kommer detta att ställa ökade krav såväl på personalen som på båtmaterielen. För att kustbevakningen ändå på ett godtagbart sätt skall kunna lösa sina arbetsuppgifter är det enligt styrelsens mening av betydelse att kustbevakningsflyget kan utvecklas.

Generaltullstyrelsens centrala verksamhet under budgetåret 1976/77 kommer att, vid sidan av den ordinarie löpande verksamheten, i stor utsträckning avse fortsatt uppföljning av den nya distriktsorganisationen och den nya tullproceduren samt vidareutveckling av hemtagnings- och deklarationssystemen. Styrelsen räknar också med att handläggningen av frågor på det personaladministrativa området, såsom arbetsrätt, lönefrågor samt frågor som rör förvaltningsdemokrati och arbetarskydd, kommer att ta allt större resurser i anspråk.

1. Löne- och prisomräkning 72 008 000 kr., varav 7 286 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Mot bakgrund av att tullverkets fartygsbestånd har ökat och blivit tekniskt allt mer kvalificerat behöver bevakningsbyråns fartygssektion förstärkas med en ingenjör för vissa konstruktionsuppgifter och för handläggning av arbetarskyddsfrågor (+77 605 kr.).

3. Ökningen av mängden telemateriel i tullverket och skärpta tekniska krav på denna materiel har medfört att bevakningsbyråns telesektion behöver förstärkas med en ingenjör (+83 464 kr.).

4. Behovet att anlita experter utanför tullverket för konstruktion och utveckling av teknisk materiel för i första hand kustbevakningens fartyg har ökat behovet av medel för konsultarvoden (+100 000 kr.). Vidare behöver sakkunnig expertis anlitas för att biträda styrelsen med frågor rörande flygverksamhet, vilket ökar behovet av medel för konsultarvoden (+70 000 kr.).

5. Tre telefonister, som betjänar styrelsens telefonväxel, är placerade vid tulldirektionen i Stockholm. För att få en riktigare kostnadsredovisning bör de omplaceras till styrelsen. Medel (173 766 kr.) motsvarande lönekostnaderna för dessa telefonister bör därför omföras från tullstatens till generaltullstyrelsens avlöningspost.

6. I anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 beräknade styrelsen behovet av personalförstärkning till följd av ändrad trafikstruktur, nya arbetsuppgifter och arbetstidsförkortningen för skiftestjänstgörande personal till sammanlagt 79 man (prop. 1975: 1 bil. 9 s. 93—94). Med hänsyn till att arbetstidsförkortningen för tullverkets del genomförs den 1 januari 1976 togs dock medelsbehovet för budgetåret 1975/76 endast upp till ett belopp motsvarande helårskostnaden för 52 man. För budgetåret 1976/77 behövs därför ytterligare medel motsvarande kostnaderna för sju kusttullmästare, en gränstullmästare, elva tulluppsyningsmän och åtta kustuppsyningsmän, dvs. sammanlagt 27 man (+1 677 286 kr.).

7. Styrelsen har i annat sammanhang föreslagit att tullkamrarna i Falkenberg, Kristinehamn, Motala, Oskarshamn, Skellefteå och Örnsköldsvik skall dras in vid utgången av år 1976. I samband med indragningen avser styrelsen att inrätta en tullavdelning med fullständig förtullningsrätt i Kristinehamn och tullstationer på de övriga orterna utom Motala. Genom dessa organisationsändringar kan 5 1/2 biträdestjänster disponeras för andra ändamål. Vidare kan fem tullförvaltartjänster dras in och en tullförvaltartjänst bytas ut mot en avdelningsföreståndartjänst. (—495 580 kr.).

8. Den nya distriktsorganisationen och den nya tullproceduren möjliggör under budgetåret 1976/77 en minskning av personalen inom tullstaten med 30 kammarskrivare, utöver den minskning med fem tullförvaltartjänster som föreslås enligt punkten 7 (—2 126 814 kr.).

9. Med hänsyn till ökade krav på den regionala underhållstjänsten ifråga om tullverkets tekniska materiel bör de vid tulldirektionernas be-

vakningskontor inrättade underhållsenheterna omvandlas till sektioner och tillföras var sin tjänst som sektionschef (+396 464 kr.). Underhållssektionerna bör vidare förstärkas med vardera en kusttullmästare, som skall svara för den direkta tillsynen av underhållet av den fartygstekniska materielen inom resp. region (+288 484 kr.).

10. Inom var och en av de fyra tullregionerna har inrättats ett regionbasförråd för i första hand den mer kvalificerade utrustningen för olje- och kemikaliebekämpning. För tillsyn av materielen och andra uppgifter i samband med förrådshållningen behövs en förrådsman vid varje regionbasförråd (+231 688 kr.).

11. Genom tillkomsten av en ny stationsbyggnad vid Arlanda flygplats kan tullkontrollverksamheten, som nu är förlagd till två ankomsthallar, koncentreras. Detta möjliggör en minskning av bevakningssektionen vid distriktstullkammaren i Arlanda med 20 tulluppsyningsmän. Eftersom stationsbyggnaden beräknas bli färdig först omkring årsskiftet 1976—1977 bör för budgetåret 1976/77 avlöningsanslaget minskas med lönekostnaderna för tio tulluppsyningsmän (—579 220 kr.).

12. Vid distriktstullkammaren i Stockholm har två expeditionsbud dragits in (—74 978 kr.).

13. En utökning av personalresurserna vid distriktsbevakningen behövs för att möjliggöra en skärpt kontroll av inkommande vagnslaster. Dessutom behövs en viss förstärkning på grund av trafikutvecklingen. Styrelsen räknar därför med att distriktsbevakningen nästa budgetår behöver tillföras sammanlagt två tullmästare och åtta tulluppsyningsmän (+607 618 kr.).

14. På grund av smugglingssituationen behöver tullkriminalsektionerna vid tulldirektionen i Malmö och distriktstullkammaren i Helsingborg förstärkas med en resp. två tulluppsyningsmän (+173 766 kr.).

15. För kontroll av brevförsändelser m. m. behöver posttullavdelningen i Göteborg tillföras en tullassistent (+67 519 kr.).

16. Utrikestrafiken vid tullstationen i Strömstad har minskat i sådan omfattning att personalstyrkan kan reduceras med en tulluppsyningsman (—57 922 kr.).

17. Den under kustposteringen i Göteborg lydande kustposteringsavdelningen i Vänern bör omvandlas till en självständig kustpostering och personalstyrkan utökas med en kustuppsyningsman (+57 922 kr.).

18. Gränsposteringsavdelningen i Arjeplog, som svarar för tullkontroll genom rörlig bevakning på mellanriksvägen Luleå—Graddis—Bodö, behöver utökas med en gränstullmästare (+72 121 kr.).

19. Ökad användning av flyg för spaningsverksamhet vid kustbevakningen medför att kostnaderna för flygtillägg stiger (+69 000 kr.).

20. Den ändring av företagsnämndsverksamheten, som föranletts av tullverkets nya distriktsorganisation, medför ökade kostnader för arvoden till nämndledamöterna (+22 900 kr.).

21. Till drift och underhåll av fortskaffningsmateriel begärs, utöver prisomräkning, en ökning av 700 000 kr. för driftkostnader och 225 000 kr. för underhållskostnader. Bland driftkostnaderna ingår medel för utvidgade försök med flygövervakning till sjöss (+650 000 kr.) samt bland underhållskostnaderna medel för skrovreparationer på äldre tulljakter (+200 000 kr.) och av arbetarskyddshänsyn betingade ljudisoleringar på fartyg (+200 000 kr.). Vidare behöver serviceföretag anlitas i ökad utsträckning för underhåll av tullverkets alltmer omfattande radio- och telemateriel (+100 000 kr.).

22. Medelsbehovet i övrigt under anslaget beräknas öka med ca 1 183 000 kr.

23. Den år 1974 inledda omorganisationen — ny tullprocedur och ny distriktsorganisation — medför att tullverkets effektivitet bibehålls och i vissa avseenden ökar inom en lägre kostnadsram. Fullt genomförda innebär förändringarna en kostnadsminskning med drygt 5 % av tullverkets nuvarande kostnadsram. En minskning av resursinsatserna till 0-alternativnivån redan under budgetåret 1976/77 skulle innebära stora påfrestningar för verket och dess personal och är enligt styrelsens mening inte möjlig att genomföra utan att sänka ambitionsnivån på ett sätt som inte kan anses godtagbart.

Det är inte möjligt att i nämnvärd utsträckning reducera den personal som används för trafikexpedierande uppgifter. Personalminskningen kommer därför i huvudsak att gå ut över kontroll- och tullkriminalgrupperna, vilka har att svara för smuggelbekämpning, samt över den övervakande verksamhet som bedrivs av kust- och gränsbevakningen. Vidare medför ett uppskjutande av materielbeställningar ett ackumulerat medelsbehov till kommande år.

Åtgärderna kommer att nödvändiggöra omfattande personalomflyttningar mellan olika orter för att de mest angelägna personalbehoven skall kunna tillgodoses. Man kan enligt styrelsen inte räkna med att de berörda tjänstemännen i allmänhet kommer att flytta frivilligt. Det skulle därför i stor utsträckning bli fråga om tvångsförflyttningar, vilka leder till en sänkning av arbetseffektiviteten i verket.

Föredraganden

Omfattningen av tullverkets verksamhet bestäms i huvudsak av yttre faktorer, som sammanhänger med internationell handel och transportverksamhet, och med den av statsmakterna fastställda tull- och avgiftspolitiken samt i fråga om sjöövervakning och miljöskyddsåtgärder till sjöss med gällande nationella och internationella bestämmelser, konventioner m. m.

Tullverkets arbete har under de senaste åren ändrats dels som följd av den nya tullprocedur och nya distriktsorganisation, som infördes den

1 januari 1974, dels genom frihandelsavtalen med bl. a. EG och den därav följande successiva avtrappningen av industritullarna med berörda länder. Den nya tullproceduren innebär bl. a. att de flesta företag med mera regelbunden import kan genom s. k. hemtagning förfoga över sina införda varor redan innan dessa har förtullats. En annan väsentlig nyhet är att tulltaxering av införda varor sker med ledning av deklarationer som importörerna upprättar.

Samtidigt med den nya tullproceduren infördes en ny distriktsorganisation för tullverket. Organisationsförändringarna sker på sådant sätt att näringslivet ges tid att anpassa sig till den nya tullproceduren och skälig hänsyn tas till den berörda personalens intressen i samband med nödvändiga omflyttningar. Den 1 januari 1974 drogs tullkamrarna in på elva orter (Hudiksvall, Härnösand, Karlskrona, Köping, Lund, Lysekil, Ronneby, Simrishamn, Strömstad, Söderhamn och Västervik). På samtliga dessa orter utom Lund inrättades i stället tullstationer. Av de tullkammare som enligt de fastställda organisationsplanerna skulle dras in bibehölls Piteå och Sölvesborg i avvaktan på förestående pensionsavgångar. Dessa tullkammare dras emellertid in under budgetåret 1975/76.

Tullkamrarna i Falkenberg, Kristinehamn, Motala, Oskarshamn, Skellefteå och Örnsköldsvik, som enligt tullverkets ursprungliga förslag skulle dras in, bibehålls i första hand till den 1 januari 1977. Generaltullstyrelsen har beträffande dessa föreslagit att tullkammaren i Motala helt dras in, att tullkamrarna i Oskarshamn, Falkenberg, Örnsköldsvik och Skellefteå ersätts av tullstationer på resp. ort samt att tullkammaren i Kristinehamn ombildas till en tullavdelning under gränstullkammaren i Karlstad. Det ankommer på regeringen att besluta om på vilka orter tullkammare skall finnas. Regeringsbeslut i frågan kommer att föreligga före ingången av budgetåret 1976/77.

Som följd av den nya distriktsorganisationen har t. o. m. innevarande budgetår antalet tjänstemän kunnat minskas med 150, varav hälften utgör tulltaxeringsutbildad personal. Fullt genomförd beräknas den nya organisationen komma att innebära en minskning med ca 345 personer. För nästa budgetår förutses — vid sidan av de organisationsförändringar jag nyss har berört — en minskning av antalet tulltaxerare med 30. Jag beräknar en minskning av lönekostnaderna i enlighet med tullverkets förslag (8).

För tullverkets del genomförs den 1 januari 1976 arbetstidsförkortning för skiftestjänstgörande personal. Samtidigt förändras trafikstrukturen och tillkommer nya arbetsuppgifter. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av att tullverket successivt har dragit in tjänster i samband med genomförandet av den nya distriktsorganisationen anvisade riksdagen medel för förstärkning av bevakningsorganisationen för innevarande budgetår. I enlighet med tullverkets förslag beräknar jag nu medel för

kostnaderna för dessa ökningar avseende ett helt budgetår (6). Jag anser det angeläget att en intensifiering kan ske av kontrollen av inkommande vagns- och fordonslaster och beräknar medel för en tullmästare och fyra tulluppsyningsmän för ändamålet (13). Likaså bör tullkriminalens spaningsresurser inom Öresundsområdet förstärkas med två tulluppsyningsmän (14). Jag förordar vidare att bevakningsorganisationen på mellanriksvägen Luleå—Graddis—Bodö utökas med en gränstullmästare (18). Vid medelsberäkningen beaktar jag också de av tullverket föreslagna minskningarna med tio tulluppsyningsmän vid distriktstullkammaren på Arlanda (11), med en tulluppsyningsman vid tullstationen i Strömstad (16) och två expeditionsbud vid distriktstullkammaren i Stockholm (12).

Under senare år har tullverkets utrustning i fråga om fartyg, motorfordon, telemateriel och bekämpningsmedel mot löskomna skadliga ämnen ökat och blivit alltmer komplicerad. Jag anser det angeläget att kostnaderna för underhåll och vård av materielen kan begränsas. Mot denna bakgrund kan jag biträda tullverkets förslag om inrättande av chefsbefattningar för underhållssektionerna vid de fyra tullregionernas bevakningskontor och om förstärkning av underhållssektionerna med en kusttullmästartjänst som skall svara för en samordnande tillsyn av fartygsunderhållet inom varje tullregion (9). Samtidigt bör bevakningsbyrån inom generaltullstyrelsen förstärkas med en ingenjörstjänst Jag beräknar härutöver medel för konsulter för konstruktions- och utvecklingsuppgifter rörande tullverkets tekniska materiel (4).

Genom de av mig förordade utbyggnaderna av tullverkets underhållstjänst bör det vara möjligt att på sikt göra vissa inbesparingar under anslagsposten till drift och underhåll av fortskaffningsmateriel. Medel bör för nästa budgetår anvisas för nödvändiga skrovreparationer på tulljakter och för ljudisolering på fartyg och för extern service på telemateriel (21). Jag beräknar vidare medel för fortsatta försök med flygpatrullering inom kustbevakningen. I avvaktan på en samlad utvärdering av försöken beräknar jag i detta sammanhang inga medel för ytterligare utbyggnad av flygverksamheten. Det bör dock ankomma på regeringen att besluta om erforderliga omdispositioner som kan föranledas av inrättande av flygposteringar i utbyte mot fartygs- eller bilposteringar.

Regeringen har i oktober 1975 beslutat om en begränsning av importen i fråga om skor av läder och plast samt gummistövlar. Begränsningen, som avser importen från alla länder gentemot vilka begränsningar inte redan tidigare föreligger, gäller från början av november 1975. Vidare införs från årsskiftet 1975—1976 licenstvång på importen av vissa textil- och konfektionsvaror. Dessa handelspolitiska åtgärder innebär en ökad arbetsbelastning för tullverket, främst i form av kontroll av licenser och därmed sammanhängande göromål. Härigenom

behövs vissa förstärkningar av i första hand biträdes- och bevakningspersonalen. Tullverkets förvaltningskostnadsanslag kan därvid komma att behöva överskridas för ändamålet även om jag räknar med att arbetsuppgifterna i huvudsak skall kunna utföras inom ramen för befintliga medel.

Jag vill avslutningsvis anmäla att den av mig tillkallade utrikeshandelsstatistikutredningen har i betänkandet Tidslokaliseringen i utrikeshandelsstatistiken (Ds Fi 1975: 11) föreslagit åtgärder för att utrikeshandelsstatistiken skall förbättras. Beredningen av detta ärende pågår. Jag återkommer härtill i annat sammanhang, varvid jag även kommer att redovisa eventuella resursfrågor.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tullverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 383 735 000 kr.

C 2. Tullverket: Anskaffning av viss materiel

1974/75	Utgift	2 924 474	Reservation	1 258 453
1975/76	Anslag	3 250 000		
1976/77	Förslag	1 282 000		

Från anslaget bestrids utgifter för anskaffning av fortskaffnings- samt radio- och telemateriel m.m.

Fördelningsplan	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Generaltull-styrelsen	Föredra-ganden
1. Större motorbåtar	2 565 000	+1 235 000	−1 765 000
2. Mindre motorbåtar, motorfordon m. m.	335 000	+ 295 000	− 65 000
3. Telemateriel	350 000	+ 212 000	− 138 000
	3 250 000	**+1 742 000**	**−1 968 000**

Generaltullstyrelsen

1. Prisomräkning 842 000 kr.

2. För kustbevakningens behov av större motorbåtar bör medel anvisas för anskaffning av två tulljakter (3 milj. kr.) Dessa bör utrustas med starkare motorer och göras något längre än f. n. för att uppnå högre fart och därmed kunna göra de längre och snabbare förflyttningar till havs som numera behövs, bl. a. på grund av utvidgningen av fiskegränsen.

3. Styrelsen beräknar 150 000 kr. för ersättningsanskaffning av en medelstor racerbåt. För ersättning av mindre båtar beräknas 75 000 kr. För att täcka behovet av tjänstebilar inom kustbevakningen och distriktsbevakningen samt den tulltaxeringskontrollerande verksamheten behö-

ver under budgetåret 1976/77 anskaffas ytterligare åtta tjänstebilar (280 000 kr.). Vidare behövs en isbåt, en snöskoter och fyra släpvagnar (95 000 kr.). Sammanlagt beräknas 600 000 kr. för anskaffning av mindre motorbåtar och motorfordon.

4. Medelsbehovet för fortlöpande ersättning och komplettering av telemateriel m. m. beräknas till 550 000 kr.

Föredraganden

Regeringen har i oktober 1975 i sysselsättningsfrämjande syfte beslutat om tidigareläggning av statliga industribeställningar m. m. Därvid har för tullverkets del medgivits anskaffning av motorbåtar och viss telemateriel m. m. intill ett belopp av 4,2 milj. kr.

Mot denna bakgrund beräknar jag inte några medel under detta anslag för beställningar av större motorbåtar eller någon racerbåt under nästa budgetår. Jag beräknar däremot medel för bl. a. nyanskaffning av fyra tjänstebilar och fortlöpande ersättning av radiomateriel. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 1 282 000 kr. Det ankommer på regeringen att fastställa den slutliga fördelningsplanen för anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tullverket: Anskaffning av viss materiel* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 282 000 kr.

Myntverket

Myntverket är central förvaltningsmyndighet för myntväsendet med uppgift att tillverka mynt. I mån av resurser får verket ge ut medaljer och mot ersättning utföra även andra arbeten.

Myntverket har under sommaren 1974 omlokaliserats till Eskilstuna.

Chef för myntverket är en myntdirektör. Inom verket finns tre enheter, nämligen en för administrativa ärenden, en för tillverkning av mynt och medaljer samt en för materialkontroll.

Kostnaderna för myntverkets verksamhet bestrids fr. o. m. budgetåret 1975/76 från tre anslag, nämligen förslagsanslagen Myntverket: Förvaltningskostnader och Myntverket: Uppdragsverksamhet samt reservationsanslaget Myntverket: Utrustning. På driftbudgetens inkomstsida är under rubriken Uppbörd i statens verksamhet upptagen en inkomsttitel benämnd Inkomst av myntning m. m., vilken innevarande budgetår är beräknad till 65 milj. kr. Detta belopp avser värdet av vid myntverket producerade mynt med avdrag för materialkostnader. Värdet av producerade mynt sätts därvid till det nominella värdet av de utväxlade mynten. De formella besluten om myntpräglingens storlek meddelas i de myntningslov som regeringen beviljar efter förslag av myntverket.

C 3. Myntverket: Förvaltningskostnader

1974/75 Utgift	4 163 206
1975/76 Anslag	3 854 000
1976/77 Förslag	4 801 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Myntverket	Föredragande
Personal			
Handläggande personal	6	—	—
Övrig personal	46	—	—
	52	—	—
Anslag			
Lönekostnader	2 739 000	+ 779 000	+ 779 000
Sjukvård	11 000	—	—
Reseersättningar	21 000	+ 3 000	+ 3 000
Därav utrikes resor	(14 000)	(+ 2 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	669 000	+ 116 000	+ 116 000
Underhålls- och förbrukningsmateriel	162 000	+ 19 000	+ 19 000
Omkostnader för myntutväxling	168 000	+ 20 000	+ 20 000
Expenser	84 000	+ 10 000	+ 10 000
	3 854 000	**+ 947 000**	**+ 947 000**

Inkomst av myntning, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 120 milj. kr. för nästa budgetår.

Myntverket

Budgetåret 1974/75 var det första hela verksamhetsår som myntverket arbetade i sin nya byggnad i Eskilstuna. Arbetet har med hänsyn till föreliggande omständigheter kunnat bedrivas på ett tillfredsställande sätt, men den kalkylerade produktionen under budgetåret av 220 miljoner stycken mynt kunde inte uppnås. Produktionsresultatet blev 195 miljoner stycken mynt. Avvikelsen är dock koncentrerad till produktionen av femöresmynt där efterfrågan varit betydligt mindre än beräknat. Under budgetåret 1974/75 har verket begärt och fått anvisade medel på tilläggsstat för anskaffning av ytterligare tre myntpressar med erforderlig övrig utrustning (prop. 1975: 2 bil. 4, FiU 1975:7, rskr 1975: 36; prop. 1975: 85 bil. 6, FiU 1975: 19, rskr 1975: 131). De nya pressarna tas i drift under hösten 1975.

Myntverket planerar för budgetåret 1976/77 en myntproduktion på 280 miljoner stycken mynt, dvs. 35 stycken per innevånare i landet, vilket vid en internationell jämförelse är en mycket hög produktion.

1. Löne- och prisomräkning 947 000 kr., varav 78 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Ett genomförande av 0-alternativet skulle leda till att mynttillverkningen minskas med ca 5 % eller 14 miljoner stycken mynt.

Föredraganden

Under budgetåret 1974/75 anvisades sammanlagt 1 042 000 kr. på tilläggsstat till riksstaten för anskaffning av ytterligare tre myntpräglingspressar. Pressarna tas i drift under innevarande budgetår och myntproduktionen beräknas härigenom kunna ökas avsevärt i förhållande till produktionen under budgetåret 1974/75. Myntverket beräknar att till nästa budgetår kunna höja produktionen ytterligare till 280 miljoner stycken mynt. Jag finner det angeläget att så kan ske.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 801 000 kr.

C 4. Myntverket: Uppdragsverksamhet

1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas inkomster och utgifter för av myntverket bedriven uppdragsverksamhet, främst i form av medaljtillverkning.

Myntverkets uppdragsverksamhet skall inte belasta statsbudgeten med några nettoutgifter. För redovisningen av verksamheten finns endast ett formellt anslag av 1 000 kr. anvisat. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem och för att tillgodose eventuella behov av ökat rörelsekapital disponerar myntverket en rörlig kredit i riksgäldskontoret intill 500 000 kr. Verksamheten sysselsätter f. n. fem anställda.

Under budgetåret 1975/76 beräknas verksamhetens omslutning komma att uppgå till ca 1,9 milj. kr. Medaljtillverkningen beräknas omfatta ca 28 000 medaljer, varav 18 000 egna utgåvor och 10 000 beställningsmedaljer inkl. statliga belöningsmedaljer.

För budgetåret 1976/77 beräknas en omslutning av ca 2,3 milj. kr. Tillverkningen beräknas öka till ca 36 000 medaljer. Ökningen är hänförlig till verkets egna utgåvor.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C 5. Myntverket: Utrustning

1974/75	Utgift	[1] 1 653 230	Reservation	[1] 893 218
1975/76	Anslag	100 000		
1976/77	Förslag	500 000		

[1] Anslaget Myntverket: Nyanskaffning av vissa maskiner.

Från anslaget bestrids utgifter för anskaffning av mera kostnadskrävande maskiner och apparater till myntverket.

Myntverket

Under anslaget har för budgetåret 1974/75 anvisats sammanlagt 1 192 000 kr. Härav anvisades på tilläggsstat 1 042 000 kr. för anskaffning av tre myntpräglingsmaskiner och därmed sammanhängande utrustning för materialhantering m. m. för att tillgodose en ökad efterfrågan på mynt.

Myntverket förfogar därmed under budgetåret 1975/76 över 18 myntpräglingsmaskiner till ett beräknat nyanskaffningsvärde av ca 7 milj. kr. Två av myntpräglingsmaskinerna är tillverkade år 1964 och en år 1965. För att undvika produktionsstörningar på grund av maskinhaverier står en av dessa maskiner i tur att ersättas med en modern maskin till en kostnad av 350 000 kr. Därigenom ökas också produktionskapaciteten med ca 10 miljoner stycken mynt årligen.

Myntverket hemställer att 500 000 kr. anvisas för budgetåret 1976/77 för ersättnings-, kompletterings- och nyanskaffningar av utrustning.

Föredraganden

Jag biträder myntverkets förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

C 6. Riksskatteverket

1974/75	Utgift	95 008 440
1975/76	Anslag	95 340 000
1976/77	Förslag	136 845 000

Riksskatteverket är dels central förvaltningsmyndighet i fråga om beskattning, uppbörd av skatt, folkbokföring och val, för tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga varor samt alkoholfrågor, dels centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet, allt i den mån uppgifterna ej ankommer på annan myndighet. Verket är dessutom beskattningsmyndighet för sjömansskatt, kupongskatt och punktskatter.

Riksskatteverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör som även är styrelsens ordförande. Denne har närmast under sig en överdirektör. Verket är organiserat på nio huvudenheter, nämligen en avdelning för verkets administration, en för rättsärenden, en för direkt skatt, en för indirekt skatt, en för kontroll och revision, en för administration av exekutionsväsendet, en för folkbokföring och val, en för drifteknik samt en byrå för alkoholärenden. Dessutom finns en enhet för allmänna ombud och ett sekretariat för verksledningen.

Inom riksskatteverket finns en nämnd för rättsärenden och sjömansskattenämnden. Till verket är energiskattenämnden och reklamskattenämnden knutna.

Vid 1975 års riksmöte beslutades om dels riktlinjer för en ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m. (prop. 1975: 87, SkU 1975: 31, rskr 1975: 229), dels ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och beskattningsområdet (prop. 1975: 57, SkU 1975: 32, rskr 1975: 230). Besluten innebär bl. a. att alla deklarationer skall granskas och föredras inför taxeringsnämnderna av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet. Skatteadministrationen effektiviseras bl. a. genom ett väl utbyggt ADB-stöd som underlag för granskningen och taxeringen. Den nya taxeringsorganisationen skall i huvudsak genomföras till 1978 års taxering. Under tiden fram till övergången skall ett fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete bedrivas. Samtidigt sker en successiv uppbyggnad av den nya granskningsorganisationen fr. o. m. innevarande budgetår. Kostnaderna för uppbyggnaden under budgetåret 1975/76 skall bestridas genom att förslagsanslaget Riksskatteverket merbelastas. Principbeslutet om det nya databehandlingssystemet innebär tillkomsten av en systemstruktur med en blandad regional och central registerföring. Fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete skall bedrivas med sikte på ett successivt genomförande av det nya ADB-systemet fr. o. m. år 1978.

Fullföljandet av de nämnda riksdagsbesluten förutsätter en mycket omfattande fortsatt utredningsverksamhet. Regeringen har uppdragit åt riksskatteverket och statskontoret att svara härför. De båda myndigheterna bedriver den fortsatta utredningsverksamheten inom ramen för

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Riksskatte-verket	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	407	+50	+29
Övrig personal	323	+27	+18
	730	**+77**	**+47**
Anslag			
Lönekostnader	53 519 000	+25 530 000	+22 086 000
Ersättningar till kyrkobokföringsinspektörer	195 000	+ 6 000	+ 6 000
Sjukvård	140 000	—	—
Reseersättningar	2 121 000	+ 1 225 000	+ 942 000
Därav utrikes resor	(100 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	7 912 000	+ 2 004 000	+ 1 924 000
Expenser för eget behov	3 078 000	+ 1 815 000	+ 1 595 000
Därav engångsutgifter	(92 000)	(+ 839 000)	(+ 564 000)
Expenser för annat än eget behov	15 000 000	+ 1 500 000	+ 1 500 000
Utbildning och information	13 375 000	+15 242 000	+13 452 000
	95 340 000	**+47 322 000**	**+41 505 000**

ett projekt, RS-projektet. För projektet finns en ledningsgrupp i vilken de båda myndigheternas verksledningar ingår. För att bredda underlaget för ledningsgruppens ställningstagande finns en referensgrupp med representanter för berörda myndigheter och personalorganisationer.

RS-projektet bedrivs i form av två utredningar, RS/ORG-utredningen för den organisatoriska utformningen m. m. av den nya skatteadministrationen och RS/AFB-utredningen för uppbyggnaden av det nya databehandlingssystemet och administrativa rutiner i övrigt.

Riksskatteverket

Verksamheten under nästa budgetår kommer i hög grad att präglas av den satsning på att förbättra skatteadministrationen i första instans, som riksskatteverket anser ytterst angelägen och där ett principbeslut har fattats av riksdagen, samt av infasning och stabilisering av nytillkomna relativt svåradministrerade punktskatter. Den satsning på ökade resurser för taxerings- och skatterevision som skett, särskilt under de senaste åren, medför krav på ledning och på utveckling av revisionsmetoder. Vidare kommer riksskatteverkets uppgift att vara centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet att kräva stora insatser såväl under nästa budgetår som därefter med hänsyn till att kronofogdemyndigheternas sätt att utföra sina uppgifter har stor betydelse för den enskilde och är av ekonomisk vikt för samhället. Kronofogdemyndigheternas organisation, arbetsuppgifter och arbetsformer kan förutses komma att avsevärt förändras under senare delen av 1970-talet.

Beträffande effekterna av 0-alternativet framhåller riksskatteverket att en sådan reducering av anslaget skulle öka arbetsbelastningen hos myndigheterna inom verkets tillsynsområde och hos dessa myndigheter äventyra verksamhetens behöriga gång. Vidare skulle reduceringen medföra att den offensiva verksamheten inom skatteområdet starkt skulle minskas med därmed uppkommande intäktsbortfall för statsverket, detta i en utsträckning som inte står i rimlig proportion till de kostnader som skulle kunna inbesparas.

1. Löne- och prisomräkning 17 796 000 kr., varav 1 469 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Vid enheten för allmänna ombud har antalet besvär som anförts av skattskyldiga ökat i sådan omfattning att detta inverkat menligt på förutsättningarna för handläggarna vid enheten att bedriva egen initiativverksamhet och väcka fiskalt inriktade processer. Enheten bör därför tillföras en byrådirektörstjänst med huvuduppgift att handlägga internt initierade ärenden (+94 627 kr.).

För omhändertagande av det alltmer ökande deklarationsmaterialet och för bevakning av förfallotider o. d. behöver enheten för allmänna ombud tillföras en byråassistenttjänst (+67 519 kr.).

3. Ökningen av riksskatteverkets personal och de alltmer komplicerade löneavtalen kombinerat med den nya trygghetslagstiftningen m. m. har lett till behov att förstärka personalsektionen. För sådana arbetsuppgifter och liknande till följd av kommande lagstiftning inom arbetsrättens område bör en tillfälligt inrättad tjänst som förste byråsekreterare föras upp på verkets personalplan (+80 298 kr.).

För de alltmer viktiga och tidskrävande arbetsuppgifterna med omplaceringsverksamhet, arbetsmiljöfrågor och personalsocial verksamhet jämte samverkansformer, vari även ingår sekreterararbete o. d. i samband med företagsnämndsverksamheten, bör en tillfällig tjänst som förste byråsekreterare uppföras på personalplanen (+74 831 kr.).

Riksskatteverket har en omfattande och differentierad rekryteringsverksamhet avseende personal till tjänster på förhållandevis hög nivå och måste bedriva en aktiv rekryteringspolitik. För arbetsuppgifter på detta område bör personalsektionen tillföras en tjänst som förste byråassistent (+72 121 kr.).

För ökade insatser berörande personalplanering, introduktion och framtagande av matrikelunderlag för pensionssamordning behöver en tillfälligt inrättad tjänst som förste byråassistent föras upp på verkets personalplan (+72 121 kr.).

För arbetsuppgifter avseende arkivläggning, arkivvård, revidering av arkivplaner och därmed sammanhängande göromål bör en tillfällig tjänst som byråassistent föras upp på personalplanen (+69 820 kr.).

4. För planering, bevakning och uppföljning av de ekonomiska satsningarna i samband med den starka ökningen av verkets utbildningsinsatser främst inom skatteområdet bör utbildnings- och informationssektionen förstärkas med en tjänst som byrådirektör (+94 627 kr.).

För att riksskatteverket skall kunna svara mot de krav på information till allmänhet och myndigheter som ställs bör informationsenheten förstärkas med en tjänst som förste byråsekreterare (+80 298 kr.) och en tjänst för ett kvalificerat biträde (+63 733 kr.).

5. För insatser i samband med verksamhetsplanering och budgetkontroll m. m. behöver en vid ekonomisektionen tillfälligt inrättad tjänst som förste byråintendent permanentas (+80 298 kr.). Likaså bör en kvalificerad biträdestjänst och en biträdestjänst, som tillfälligt inrättats för under budgetåret 1974/75 tillkomna ekonomiadministrativa arbetsuppgifter, permanentas (+121 655 kr.).

Antalet reseräkningar har ökat i sådan omfattning att ekonomisektionen behöver utökas med en tjänsteman för främst reseräkningsgranskning. En tjänst som byråassistent bör inrättas för ändamålet (+67 519 kr.).

6. I anslutning till en planerad utbyggnad av verkets telefonväxel bör två tillfälligt inrättade tjänster för telefonister föras upp på verkets personalplan (+115 844 kr.).

På grund av ansvällning av arbetsuppgifterna inom intendentursektionen genom verkets tillväxt bör två tjänster som expeditionsvakt inrättas (+115 844 kr.).

7. Den 1 juli 1975 organiserades en särskild sektion för utredningsverksamhet vid rättsavdelningen. Vid den nya utredningssektionen finns ingen personal för skrivgöromål. En tjänst som kontorsbiträde bör därför inrättas vid sektionen. En biträdestjänst bör även inrättas vid nämndens för rättsärenden kansli (+115 844 kr.).

8. Antalet besvär hos mellankommunala skatterätten ökar, vilket föranleder behov av förstärkning av rättens kansli. Förstärkningen motiveras vidare av att förberedelserna inför föredragning i rätten och arbetet med att utforma rättens beslut kräver allt större insats från föredragandens sida genom att målens svårighetsgrad och antalet muntliga förhandlingar ökar. En tjänst som förste byråsekreterare behöver därför inrättas (+80 298 kr.). Vidare fordras förstärkning av kansliets personal med ett kvalificerat biträde för arbetsuppgifter i samband med expediering av skatterättens beslut (+63 733 kr.).

9. Taxeringssektionens arbetsuppgifter med att utfärda anvisningar för taxering, genomföra och föra ut ny lagstiftning, rationalisera fastighetstaxeringen samt att på olika sätt följa upp verksamheten ökar och blir allt mer komplicerade. För att detta arbete skall kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt behöver sektionen förstärkas. En tjänst som avdelningsdirektör bör därför inrättas (+138 488 kr.).

En avlastning av enklare upplysnings- och serviceärenden från handläggarna vid taxeringssektionen skulle markant öka effektiviteten hos dessa. Två för ändamålet tillfälliga amanuenstjänster bör därför föras upp på verkets personalplan (+149 662 kr.).

10. För åtgärder mot s. k. grå arbetskraft, kringgående av arbetstagarbegreppet och vissa entreprenadförhållanden krävs vidgade insatser av verkets uppbördssektion. De beslutade skatteomläggningarna kräver likaså stora insatser, som inte kan skjutas på framtiden. För dessa ändamål behöver sektionen tillföras en tjänst för byrådirektör (+94 627 kr.).

11. På grund av nytillkomna arbetsuppgifter behöver sjömansskattekontorets granskningsgrupp erhålla permanent förstärkning. Vidare tillkommer fr. o. m. år 1976 en ny grupp sjömansskattebetalare, nämligen entreprenöranställda på fartyg. En tillfälligt inrättad biträdestjänst bör därför föras upp på personalplanen (+57 922 kr.).

12. För att mervärdeskattesektionen skall kunna genomföra och fortsättningsvis följa upp planerat utvecklingsarbete i fråga om ADB-system och arbetsrutiner samt förbättra anvisningar och information till de skattskyldiga jämsides med att löpande arbetsuppgifter fullgörs med oförändrad ambitionsnivå behöver sektionen förstärkas med en tjänst som byrådirektör (+94 627 kr.).

13. Riksskatteverkets uppgift som central förvaltningsmyndighet i

fråga om vägtrafikskatt och överlastavgift har visat sig kräva betydligt större insats än som tidigare har kunnat förutses. En inom vägtrafikskattegruppen hos punktskattesektion I tillfälligt inrättad tjänst som byrådirektör bör därför permanentas (+114 212 kr.). Dessutom krävs att ytterligare två handläggare på kvalificerad nivå tillförs sektionen för dessa arbetsuppgifter (+160 596 kr.).

14. En kartläggning av ADB-problem från redovisningsteknisk synpunkt har påbörjats inom kontrollsektionen. Vidare skall man inom sektionen undersöka möjligheterna att i samarbete med ADB-teknisk expertis utarbeta särskilda program som skall användas vid taxerings- och skatterevisioner hos företag med ADB-redovisning. För ADB-arbetet fordras en kvalificerad dataexpert. En tjänst som avdelningsdirektör bör för detta ändamål inrättas (+138 488 kr.).

Huvuddelen av arbetet i samband med kontroll av inkomstskatt och mervärdeskatt utförs regionalt. För att full effektivitet skall kunna uppnås inom regionerna fordras centrala resurser för samordning. Det kan också ibland bli nödvändigt att centralmyndigheten i viss utsträckning arbetsmässigt biträder de regionala och lokala skattemyndigheterna. För utökade arbetsuppgifter i detta sammanhang behöver kontrollsektionen förstärkas med en förste byråsekreterartjänst för vartdera av inkomstskatte- och mervärdeskatteområdena (+160 596 kr.).

15. Vid landsomfattande kontrollaktioner har det visat sig lämpligt att arbetet bedrivs i projektgrupper, som bör bestå av projektledare och åtminstone två handläggare. Med hänsyn till den relativt korta genomförandetiden för aktionerna bör två projektgrupper arbeta samtidigt. För att riksskatteverket skall kunna bygga upp två sådana grupper behöver antalet handläggare vid kontrollsektionen utökas med en förste byråsekreterare (+80 298 kr.).

För att underlätta arbetet för länsstyrelserna och rationalisera hanteringen av kontrolluppgifter i samband med landsomfattande kontrollaktioner behöver två tjänster som kontorsbiträde inrättas vid kontrollsektionen (+115 844 kr.).

16. Den revisionsverksamhet som bedrivs centralt av riksskatteverkets revisionssektion — delvis i samarbete med allmänna ombudet för direkt skatt — har på senare tid ökat i relativt sett lägre takt än tidigare. Detta beror bl. a. på en kraftig ökning av antalet nytillkommande revisionsobjekt och att revisionerna kräver en allt större arbetsinsats. För att ett mera tillfredsställande utfall skall kunna erhållas bör revisionssektionen förstärkas med en tjänst som avdelningsdirektör, en tjänst som förste byråsekreterare och en tjänst som förste byråassistent (+290 907 kr.).

17. Sedan nya regler för uttag av vägtrafikskatt har tillämpats en tid har riksskatteverket kunnat konstatera att ett betydande skattefusk förekommer. För att verkets distriktskontor skall kunna möta detta genom aktiv revisionsverksamhet behöver distriktskontorens resurser väsentligt

förstärkas både på handläggar- och kvalificerad biträdesnivå. För ändamålet bör fem tjänster som byråinspektör (+401 490 kr.) och fem tjänster som byråassistent (+318 665 kr.) inrättas för fördelning på verkets fyra distriktskontor.

För utökade arbetsuppgifter i övrigt bör norra distriktskontoret tillföras en biträdestjänst (+57 922 kr.).

18. På grund av ökningen av antalet kronomål behöver exekutionsjuridiska sektionen få förstärkning för registrering, komplettering, bevakning, gallring och arkivläggning av dessa mål. För arbetsuppgifterna behöver en tjänst som byråassistent inrättas (+67 519 kr.).

19. För att riksskatteverket skall kunna fullgöra centralmyndighetsfunktionerna behöver exekutionsadministrativa sektionen tillföras en avdelningsdirektörstjänst (+131 737 kr.). Härigenom minskar behovet av förstärkning av sektionen med personal från kronofogdeorganisationen.

En ökning av de personaladministrativa arbetsuppgifterna medför att sektionen behöver förstärkas med en tjänst som byrådirektör (+94 627 kr.).

20. Folkbokföringssektionen för verkets personnummerregister bl. a. över in- och utvandrade samt utlänningar som skatteregistrerats här i riket. För utjämning av arbetstoppar har tidigare anlitats tillfällig arbetskraft motsvarande tre årsarbetskrafter. Registerarbetet är numera jämnt fördelat under hela året varför det är nödvändigt att sektionen förfogar över fast registerpersonal. Tre tillfälligt inrättade biträdestjänster bör därför föras upp på verkets personalplan (+173 766 kr.).

För skrivgöromål och vissa kvalificerade göromål avseende handböcker m. m. behöver folkbokföringssektionen förstärkas med ett kvalificerat biträde (+63 733 kr.).

21. För att avlasta projektledare inom större utvecklingsprojekt vissa tidskrävande administrativa uppgifter har två handläggare för projektadministration anställts som tillfällig personal inom drifttekniska avdelningens utvecklingssektion. Behovet av denna projektadministrativa kompetens är bestående, varför två tjänster som byråintendent bör uppföras på verkets personalplan (+149 662 kr.).

22. Systemdriftsektionen har successivt tillförts nya arbetsuppgifter, samtidigt som befintliga datasystem och rutiner utvecklats och blivit mer omfattande. Detta har medfört en väsentlig utökning av personalen. För att bereda sektionschefen nödvändig avlastning från vissa administrativa arbetsuppgifter bör en tjänst som byråintendent inrättas för projektadministration (+74 831 kr.).

Vid årsskiftet 1974—1975 togs ett ADB-system för omräkning av slutlig skatt i drift. För att säkerställa fortsatt drift och den kontinuerliga omarbetning av detta systemområde som måste göras till följd av ändrad lagstiftning bör en tjänst som avdelningsdirektör inrättas samt en tillfällig tjänst som byrådirektör och en tillfällig tjänst som förste byråintendent föras upp på verkets personalplan (+300 559 kr.).

Den 1 juli 1975 togs ett centralt organisationsnummerregister i drift. För fortsatt underhåll och nyutveckling av system och rutiner för detta arbetsområde bör en tjänst som avdelningsdirektör och en tjänst som byrådirektör inrättas vid systemdriftsektionen (+220 261 kr.).

I början av år 1975 har ett nytt ADB-system för uppbörd och debitering av arbetsgivaravgifter tagits i bruk. År 1976 kommer hela systemet att vara i full drift. Därefter inriktas arbetet på att dels underhålla systemet och införa lagstadgade förändringar, dels se över systemet. För dessa arbetsuppgifter bör två tillfälliga tjänster som förste byråintendent permanentas (+160 596 kr.).

ADB-systemet för folkbokföring och beskattning har byggts ut med ett stort antal nya systemavsnitt. Dessa förändringar har medfört ökade kontakter med myndigheter, mer komplicerade systemlösningar och större arbetsinsats för att hålla systemet i drift. För dessa arbetsuppgifter inom systemdriftsektionen bör två tillfälligt inrättade tjänster som byrådirektör och tre tjänster som förste byråintendenter föras upp på verkets personalplan (+430 148 kr.).

23. För ökat stöd åt de lokala skattemyndigheterna beträffande lokalplanering, resursutnyttjande och därmed sammanhängande frågor behöver organisationssektionen en tjänst som byrådirektör (+94 627 kr.).

24. Inom byrån för alkoholärenden har ärendemängden ökat kraftigt, särskilt vad gäller ärenden inom den tekniska sektorn avseende tillverkning av alkohol och drycker samt handel med tekniska alkoholprodukter. Dessutom har bl. a. ärenden om handel med samt tillverkning och innehav av destillationsapparater tillkommit. För att tillräcklig tid skall kunna ägnas åt uppföljning av dryckesförsäljning och av länsstyrelsernas kontrollverksamhet inom utskänkningsområdet föreslås att två tillfälligt inrättade förste byråsekreterartjänster och en biträdestjänst förs upp på verkets personalplan (+218 518 kr.).

25. För att vidga möjligheterna till tjänstgöring för notariemeritering föreslår riksskatteverket att medel beräknas för fem årsarbetskrafter (+374 155 kr.).

26. För budgetåret 1975/76 disponerar verket 1,5 milj. kr. för tillfällig arbetskraft. Verket har dessutom erhållit medel för tillfälliga utredningsprojekt m. m. som i de flesta fall behöver fortsätta under budgetåret 1976/77.

För nästa budgetår begärs i fråga om sådana projekt medel för handläggning av ärenden rörande kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande samt utbetalning härav (1 056 000 kr.), för omarbetning av vissa taxeringshandledningar (100 000 kr.), för utarbetande av en informationsbroschyr om det svenska skattesystemet (25 000 kr.), för handboksarbete inom folkbokföringen (33 000 kr.), för juridisk expertis inom punktskattesektionerna (100 000 kr.), för insatser i samband med refor-

mering av konkurslagstiftningen (100 000 kr.), för utredningsverksamhet inom exekutionsadministrativa sektionen (300 000 kr.), för viss utbildningsverksamhet inom exekutionsväsendet (92 000 kr.) och för restitutionsärenden hos sjömansskattekontoret (52 000 kr.). Vidare begärs medel för förstärkningar i samband med 1976 års val (150 000 kr.), för drift av organisationsnummerregistret (113 000 kr.) samt för omarbetning av systemlösningar och rutiner för fastighetsregistrering och särskild fastighetstaxering (92 000 kr.).

27. För konsulthjälp utifrån begär riksskatteverket sammanlagt 705 000 kr. för budgetåret 1976/77. Verket begär bl. a. medel för analys och systematisering av anvisningar på mervärdeskatteområdet (150 000 kr.), för konstruktionsfrågor avseende räknarapparatur inom kilometerbeskattningen (120 000 kr.), för medverkan vid utredningsarbete inom utvecklingssektionen (100 000 kr.), för översyn av kronofogdemyndigheterna (75 000 kr.) och för medverkan vid upphandling av regional datautrustning (50 000 kr.). För diverse övriga ändamål begärs sammanlagt 210 000 kr.

28. Till nästa budgetår föreslår riksskatteverket en kraftig utökning av medlen till utbildning och information. Utökade utbildningsinsatser behövs främst genom den fortsatta uppbyggnaden av taxeringsorganisationen i första instans, som skall vara genomförd till 1978 års taxering. Härför beräknar verket 7 073 000 kr. Vidare beräknas ett nytt utbildningssystem för handläggare inom skatteförvaltningen vara helt genomfört budgetåret 1976/77 (2 037 000 kr.). Medel begärs även för genomförande av specialutbildning i bl. a. taxerings- och skattevision (750 000 kr.), i taxering av fåmansbolag och dessas delägare (300 000 kr.) och i processföringsteknik (300 000 kr.). Utbildning rörande kontroll av arbetsgivarnas källskatteredovisningar föreslås komma till stånd under nästa budgetår (300 000 kr.). Sammanlagt begärs 23 167 000 kr. för utbildningsverksamheten under nästa budgetår.

För information begärs 5 450 000 kr. Informationen omfattar bl. a. sedvanlig allmän deklarationshandledning (2 500 000 kr.), deklarationsanvisningar för hantverkare och småföretagare (400 000 kr.), selekterad information till olika grupper om mervärdeskatten (400 000 kr.) samt information om beskattning av ideella föreningar (400 000 kr.).

29. Riksskatteverket har i särskild ordning begärt medel för dels verkets andel av utredningsverksamheten inom RS-projektet under budgetåret 1975/76 och för uppbyggnaden under detta budgetår av den första etappen av den nya granskningsorganisationen i första instans, dels fortsatt utredningsverksamhet under budgetåret 1976/77.

En del av utredningsverksamheten kan bekostas genom omdispositioner inom ramen för ordinarie anslag. Till övriga delar har riksskatteverket för budgetåret 1975/76 begärt att verkets anslag får överskridas med 6 116 000 kr., varav 2 764 000 kr. till lönekostnader, 2 191 000 kr. till

utbildningsåtgärder och 1 161 000 kr. till reseersättningar och expenser. För genomförandet av den första utbyggnadsetappen behöver anslaget dessutom överskridas med 17 690 000 kr. Häri ingår löne- och utbildningskostnaderna för bl. a. 76 tjänster vid olika länsstyrelser och 87 tjänster vid olika lokala skattemyndigheter samt reseersättningar och expenser i dessas verksamhet.

För det fortsatta utredningsarbetet inom RS-projektet under budgetåret 1976/77 begär riksskatteverket att medel beräknas för tillfällig arbetskraft dels för de båda utredningarnas behov, dels för förstärkning av verkets ordinarie organisation i den utsträckning tjänstemän hos verket har tagits i anspråk för utredningsarbetet. För RS/ORG-utredningen behövs sålunda 1 218 000 kr., för RS/AFB-utredningen 3 102 000 kr., för RS-projektadministration 95 000 kr. och för förstärkningar av intendentursektionen och driftstekniska avdelningen 1 325 000 kr. För konsulthjälp beräknas 1 165 000 kr. Sammanlagt begärs under anslagsposten Lönekostnader ett belopp av 6 905 000 kr. för tillfällig personal m. m. inom RS-projektet. Till reseersättningar och expenser beräknas för RS-projektets del 1 013 000 kr. resp. 267 000 kr. Slutligen begärs 3 028 000 kr. för seminarie- och konferensverksamhet i samband med det fortsatta utvecklingsarbetet samt för viss utbildning av projektpersonalen, m. m.

30. Medelsbehovet i övrigt under anslaget ökar med ca 1 655 000 kr.

Föredraganden

Under de närmaste åren kommer riksskatteverkets verksamhet att till stor del präglas av de omfattande förberedelserna för genomförandet fr. o. m. år 1978 av en ny skatteadministration och taxering i första instans samt ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och beskattningsområdet (prop. 1975: 87, SkU 1975: 31, rskr 229 resp. prop. 1975: 57, SkU 1975: 32, rskr 1975: 230). Förberedelsarbetet åvilar riksskatteverket och statskontoret och bedrivs inom ramen för det s. k. RS-projektet med personal från dessa myndigheter och från länsstyrelse och lokala skattemyndigheter. RS-projektet omfattar två utredningar, nämligen en för den organisatoriska utformningen (RS/ORG) och en för uppbyggnad av det nya ADB-systemet och administrativa rutiner i övrigt (RS/AFB).

De utredningskostnader som faller på riksskatteverket kan till vissa delar bestridas med verkets ordinarie resurser. Stora delar av arbetet måste dock utföras med anlitande av tillfälligt anställd personal. För detta ändamål beräknar jag 5 470 000 kr. för nästa budgetår och för anlitande av externa konsulter inom RS-projektet bör beräknas 1 165 000 kr. (29). Jag har även vid min beräkning av anslagsbehovet till reseersättningar och expenser för verkets behov tagit hänsyn till utredningarnas medelsbehov under nästa budgetår.

Riksskatteverket föreslår till nästa budgetår en kraftig ökning av ut-

bildningsresurserna. Ökningen är till övervägande del hänförlig till RS-projektet och till utbildningen av den nytillkommande personalen på länsstyrelser och lokala skattemyndigheter vid den successiva uppbyggnaden av skatteadministrationen i första instans. För dessa ändamål beräknar jag en anslagsökning med 9 565 000 kr. För övriga utbildningsändamål beräknar jag 12 412 000 kr. och för information 4 850 000 kr. Jag har därvid inte beräknat medel för den föreslagna broschyren om beskattning av ideella föreningar. Sammanlagt förordar jag alltså en ökning av anslagsposten Utbildning och information med 13 452 000 kr. (28). Mot bakgrund av denna kraftiga satsning på utbildning av personalen inom skatteadministrationen förordar jag att verkets utbildnings- och informationssektion förstärks med en handläggartjänst och en biträdestjänst (4). Jag beräknar medel härför.

Jag anser det värdefullt att riksskatteverket kan utöka sin anvisnings- och uppföljningsverksamhet avseende såväl den direkta som den indirekta beskattningen. Jag beräknar därför medel enligt verkets förslag till förstärkningar inom taxeringssektionen (9), uppbördssektionen (10) och mervärdeskattesektionen (12). Jag förordar vidare att två handläggartjänster tillkommer för arbetet med vägtrafikbeskattningen (13) och en biträdestjänst för arbetet inom sjömansskattekontoret (11). Jag beräknar medel för dessa ändamål.

Jag delar riksskatteverkets uppfattning att det är angeläget att verkets centrala revisionsverksamhet kan bedrivas i minst samma omfattning som hittills även om antalet revisionsobjekt växer och svårighetsgraden ökar. Jag beräknar därför medel för förstärkning av revisionssektionen i enlighet med verkets förslag (16). Jag biträder även förslagen om ökade resurser för ADB-revision och för arbetet med landsomfattande kontrollaktioner (14, 15). Det är vidare — mot bakgrund av angelägenheten av att stävja skattefusk — motiverat att resurserna för den revisionsverksamhet avseende den indirekta beskattning som bedrivs av verkets distriktskontor förstärks. Även här biträder jag vad riksskatteverket har föreslagit (17).

För att öka möjligheterna till egen initiativverksamhet hos allmänna ombudet för direkt skatt beräknar jag medel för en handläggartjänst och en övrig tjänst enligt verkets förslag (2). Med hänsyn till det ökande antalet besvärsmål till mellankommunala skatterätten och målens större svårighetsgrad är jag också beredd att tillstyrka att ytterligare en handläggartjänst tillförs rättens kansli inom rättsavdelningen (8). Jag beräknar medel för detta ändamål.

Jag anser att en förstärkning av systemdriftsektionen inom den drifttekniska avdelningen bör ske för systemunderhåll och vidareutveckling av vissa i bruk varande ADB-system på skatte- och folkbokföringsområdet (22). För detta ändamål beräknar jag medel för fem handläggartjänster. Vidare beräknar jag medel för tre biträdestjänster på folkbok-

föringssektionen (29) och en handläggartjänst på alkoholbyrån (24).

Riksskatteverkets verksamhetsområde och verkets personal har ökat kraftigt under de fem år som verket har funnits. Jag anser därför att en viss förstärkning av personalsektionen är motiverad och beräknar medel för två handläggartjänster (3). Likaså bör verkets serviceresurser ökas med en expeditionsvaktstjänst och två telefonisttjänster.

I övrigt är jag inte beredd att förorda riksskatteverkets förslag till nya tjänster. Pris- och löneomräkning beräknar jag till 15 932 000 kr. För tillfällig arbetskraft beräknar jag 1 milj. kr. under nästa budgetår. För utredningsprojekt m. m. beräknar jag härutöver 2 188 000 kr. (26) och för ersättning för konsultuppdrag 535 000 kr. (27). För notariemeritering inom riksskatteverket beräknar jag medel enligt verkets förslag (25).

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 136 845 000 kr. för nästa budgetår. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksskatteverket* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 136 845 000 kr.

Det nya ADB-systemet för folkbokföring och beskattning, m. m.

Riksdagen har beslutat (prop. 1975: 57, SkU 1975: 32, rskr 1975: 230) om inriktning av det fortsatta utvecklingsarbetet med ett ADB-system för folkbokföring och för beskattning. Den systemstruktur som därvid beslutades innebär en blandad regional och central registerföring. I det fortsatta utredningsarbetet skulle särskilt belysas möjligheterna att variera de regionala anläggningarnas kapacitet och antal.

Riksskatteverket och statskontoret har gemensamt utrett frågan om antalet och placeringen av de regionala ADB-anläggningarna. Utredningsarbetet har redovisats i rapporten Regionala ADB-anläggningar på länsstyrelserna för folkbokföring och beskattning m. m. Riksskatteverket och statskontoret har vid överlämnandet av den gemensamma utredningsrapporten till regeringen i skilda skrivelser redovisat olika förslag till ställningstagande. Efter remiss har yttranden avgetts av datainspektionen, försvarets rationaliseringsinstitut, riksförsäkringsverket, statens trafiksäkerhetsverk, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, länsstyrelserna i samtliga län — efter hörande av vissa lokala skattemyndigheter —, länsstyrelsernas organisationsnämnd, datasamordningskommittén, beredningsgruppen för ADB-frågor inom länsstyrelserna m. m. (ADB-beredningsgruppen), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Föreningen Sveriges fögderichefer, Föreningen Sveriges länsdatachefer och Länsplanerarnas förening.

Utredningsrapporten

F. n. är 14 regionala anläggningar i drift på länsstyrelserna. De län som förfogar över dator benämns datorlän, medan övriga län benämns satellitlän.

I utredningsrapporten konstateras att det nuvarande systemet där mindre län fått repliera på större läns ADB-anläggningar i stort synes fungera relativt bra. En driftorganisation där varje länsstyrelse har en egen dator är dock från funktionell synpunkt överlägsen en organisation med satellitlän.

I rapporten redovisas ett stort antal nackdelar ur funktionell synpunkt med systemet med satellitlän. Dessa nackdelar bedöms snarare bli större än mindre i ett nytt ADB-system med hänsyn till den kraftigt ökade satsningen på användande av ADB i skatteadministrationen.

Länen utgör olika stora produktionsenheter. Därför måste den tekniska utrustningen kapacitetsmässigt graderas. Alternativet att använda skilda datatekniska lösningar beroende på länens storlek skulle medföra betydande svårigheter att styra verksamheten och stor risk för att säkerheten äventyras.

Förutsättningarna att differentiera kapaciteten mellan de olika länens framtida anläggningar på ett sådant sätt att det sänker kostnaderna för utrustningen, har f. n. visat sig vara ganska begränsade för den typ och storlek av databehandling det här är fråga om. I huvudsak har endast datorer med två olika kapacitetsnivåer varit tillgängliga. Den ena motsvarar kapacitetsmässigt dagens länsanläggningar, den andra har dubbelt så hög kapacitet. Såväl minidatorer som små generella datorer kan ifrågakomma. Minidatorerna är betydligt billigare än de generella datorerna. De båda typerna är funktionellt inte helt jämförbara. Bl. a. är programvarorna mera utvecklade på de generella datorerna. Vidare är dessa datorer mera utbyggbara. Det kan dock bedömas, med nu kända utbyggnadskrav, att båda datortyperna uppfyller de ställda kraven. Viss oklarhet råder vad gäller minidatorerna eftersom det rör sig om relativt nya och ännu förhållandevis oprövade produkter. Statskontoret avser att om möjligt genom testkörningar pröva minidatorernas användbarhet under senhösten 1975.

Utredningen har studerat alternativ med 14, 18, 21 och 24 datorregioner. I alternativet med 14 datorregioner får Stockholms län dels en dator med dubbla kapaciteten hos dagens länsanläggningar, dels en med nuvarande kapacitet. Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län får anläggningar med en kapacitet som är dubbelt så stor som den nuvarande. Övriga elva län får en dator med samma kapacitet som på befintliga länsanläggningar. I alternativet med 18 regioner får dessutom Södermanlands, Skaraborgs, Värmlands och Gävleborgs län anläggningar motsvarande dagens länsdatorer. Vid 21 regioner placeras datorer av

denna storlek även i Kronobergs, Hallands och Uppsala län. Om samtliga 24 län får egen anläggning får härutöver Blekinge, Jämtlands och Gotlands län en dator motsvarande dagens länsanläggningar.

Investeringskostnad och total driftkostnad per år inkl. avskrivningar, vid olika antal regioner och olika typ av datorutrustning framgår av följande sammanställning, uttryckt i milj. kr.

Antal regioner	Investeringskostnad		Total årlig driftkostnad	
	minidator	generell dator	minidator	generell dator
14	20,7	33,8	12,5	14,7
18	25,5	41,8	13,9	16,7
21	28,8	47,5	15,0	18,1
24	32,4	53,5	15,9	19,4

Utredningen konstaterar att såväl tillämpningsvisa skäl som behovet av enhetliga arbetsrutiner i samtliga län talar för att alla län i princip bör förses med datorer. De tre minsta länen avviker dock storleksmässigt så mycket från huvuddelen av länen att deras behov av datorkapacitet bör kunna tillgodoses på angränsande anläggningar. Kostnaderna vägda mot kraven på smidighet och säkerhet visar att dessa krav i de minsta länen bör stå tillbaka för de ökade kostnaderna. Ett alternativ med 21 datorlän får anses väl tillgodose informationssystemets krav på säkerhet och smidighet. Med f. n. kända kapacitetsbehov och antagna prestanda hos minidatorer föreslås anskaffning av sådan utrustning. Detta medför för det största länet en dubblering av utrustningen. Förutsättningarna för att anskaffa minidatorer är att programvaran till upphandlingstidpunkten förbättras i sådan utsträckning att de väsentliga kraven som har ställts på programvaran kan uppfyllas. I den mån förutsättningarna vid upphandlingstidpunkten vad avser tillämpningsmässiga och funktionella krav har ändrats eller prestandafunktionsprov inte ger tillfredsställande resultat måste generella datorer komma i fråga. I ett sådant fall ökar årskostnaderna i exempelvis alternativen 18 och 21 datorlän med ca 20 % eller med 2,8 resp. 3,1 milj. kr.

Riksskatteverket

Riksskatteverket framhåller att trots den kraftigt utökade användningen av ADB inom skatteadministrationen utgör kostnaderna för ADB-driften en mycket liten del av de totala kostnaderna för skatteadministrationen. ADB-driftens anordnande har trots detta mycket stor inverkan på skatteadministrationens sätt att fungera. I skattesystemet arbetar man under tryck av ett stort antal fatalietider vars iakttagande är av stor betydelse både för den enskilde och för det processuella systemet. I jämförelse med de skadeverkningar som kan uppstå vid en underskattning av svårigheter och kapacitetsbehov på ADB-sidan är

därför kostnaderna för en måttlig överdimensionering av den regionala datorkapaciteten i det närmaste försumbar.

Enligt riksskatteverkets tidplan krävs ett beslut om upphandling först i början av år 1978. Detta innebär enligt verket inte att beslut i fråga om hur många län som skall förses med egen dator bör anstå. Enligt tidplanen som syftar till ett successivt genomförande fr. o. m. år 1978 skall installation av de regionala datorerna ske i två omgångar med leverans av första omgången i början av år 1979. Detta innebär att avtal med datorleverantör måste träffas senast i början av år 1978, vilket i sin tur innebär att offertunderlag till olika datorleverantörer måste sändas ut vid årsskiftet 1976—1977. Frågan om kapacitetskraven på den aktuella databehandlingsutrustningen måste vara besvarad när arbetet med utformandet av offertunderlaget påbörjas efter sommaren 1976.

Riksskatteverket anser att varje län i princip bör förses med egen datorutrustning men stannar för att förorda att alla län utom de tre minsta bör förses med egen anläggning. Verket hemställer därför att antalet regionala anläggningar bestäms till 21 med placering hos nuvarande datorlän samt Uppsala, Södermanlands, Kronobergs, Hallands, Skaraborgs, Värmlands och Gävleborgs län. Datorbearbetningarna för Gotlands län bör utföras i Kalmar, för Blekinge län i Växjö och för Jämtlands län i Härnösand.

Om en länsstyrelse skall tillföras en datoranläggning krävs enligt riksskatteverket tid för planering. Det gäller här bl. a. lokalfrågor och frågan om dataenheternas uppbyggnad och inordnande i skatteavdelningarna. Riksskatteverket finner det därför angeläget att statsmakterna snarast tar ställning till frågan om det antal län som skall vara försedda med egen datoranläggning.

Statskontoret

Statskontoret biträder i huvudsak de redovisningar och de bedömningar som görs i utredningsrapporten. Statskontoret anser dock att utredningen avseende antalet länsdatorer bör drivas vidare för att via tester erhålla säkrare underlag för kapacitetsberäkningarna. Dessutom bör under år 1976 en klarare bedömning av samhällsplaneringens behov av regionala datorbearbetningar kunna erhållas. Statskontoret föreslår därför i första hand att ett slutligt ställningstagande om antalet länsdatorer får anstå till dess säkrare bedömningsunderlag kan föreligga. Enligt gällande tidplaner skall de regionala datorerna tas i drift under perioden 1979—1980. Ställning i frågan om antalet datorer måste tas senast vid vårriksdagen 1978. För att underlätta bl. a. installationsplanering och upphandling är det en fördel om frågan avgörs under år 1977.

Om frågan om antalet länsdatorer måste avgöras på basis av nu förcliggande material anser statskontoret att en utökning från nuvarande

14 till 21 datorlän skulle leda till ett så stort kapacitetstillskott att en mycket låg beläggning skulle bli följden på inte mindre än sju länsanläggningar. Därför förordar statskontoret en försiktigare utbyggnad. Statskontoret anser att en rimligare avvägning i dagsläget pekar på att antalet datorlän bör utökas från nuvarande 14 till 18. Utöver nuvarande datorlän bör enligt statskontorets ståndpunkt tillkomma Gävleborgs, Värmlands, Skaraborgs och Södermanlands län. Den datortyp som på basis av nu kända förhållanden bör komma i fråga är vad som i utredningsrapporten benämns minidator.

Remissyttranden

När det gäller tidpunkten för att fatta beslut om antalet regionala datorer anser flertalet av de länsstyrelser som behandlar frågan att ett beslut bör fattas omgående. Sålunda anför *länsstyrelsen i Uppsala län* att ett snabbt avgörande av datorfrågan är angeläget för det fortsatta utvecklingsarbetet och för planering av framtida rutiner. En fortsatt utredning resulterar inte endast i direkta utredningskostnader utan även indirekta kostnader föranledda av bl. a. länsstyrelsernas osäkerhet i lokalfrågan och ofrånkomlig tidspress vid upphandlingen. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelserna i Södermanlands, Kristianstads, Hallands, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs* och *Västerbottens län* samt *Föreningen Sveriges länsdatachefer*. *Länsstyrelsen i Stockholms län* vill för sin del endast framhålla, att en låsning vid vissa tidsplaner inte får medföra, att länsstyrelserna inte får ett modernt datorsystem med direktminnesutrustning och terminalanslutning. *Länsstyrelsernas organisationsnämnd* anser att det är befogat att avvakta med beslut om antalet regionala datorer till i slutet av år 1976. *ADB-beredningsgruppen* anser det vara av stor vikt att man avvaktar med beslut om antal datorer och teknisk utrustning tills det är klarlagt vad den potentiellt största sekundära användaren (samhällsplaneringen) kan komma att ställa för krav på systemet. *Försvarets rationaliseringsinstitut* anser likaledes att ett beslut bör anstå. Denna uppfattning stöds även av *lokala skattemyndigheten i Stockholm* och *länsstyrelsen i Jönköpings län*. Enligt *riksrevisionsverket* torde stora delar av den aktuella omorganisationen och utformningen av nya och manuella och maskinella rutiner vara oberoende av antalet datorinnehavare. Verket anser därför att det borde vara möjligt att i stor utsträckning bedriva utvecklingsarbetet vidare under den tid de av statskontoret föreslagna kompletteringarna genomförs.

Beträffande typen av dator bedömer flertalet remissinstanser frågan om val mellan s. k. minidatorer och s. k. små generella datorer som förhållandevis ointressant, bl. a. till följd av kontinuerligt förbättrade prestanda hos minidatorer. *Riksrevisionsverket* och *statens trafik-*

säkerhetsverk anser dock att de datorer som placeras på länsstyrelserna bör vara små generella datorer.

En bred majoritet av remissinstanserna anser att länsanläggningarna redan från början böra vara utrustade med skivminnen med s. k. direktminnesteknik. Ett motiv för detta som återfinns i många remissvar är samhällsplaneringens krav på att få påverka utrustningsvalet för det nya ADB-systemet för folkbokföring och beskattning. Ett annat motiv till kravet på direktminnesteknik är att möjligheter till att modernisera folkbokföringen och fastighetsredovisningen bör utnyttjas. Det nämnda kravet på direktminnesteknik anförs av *samtliga länsstyrelser, länsstyrelsernas organisationsnämnd, Föreningen Sveriges länsdatachefer, lokala skattemyndigheterna i Stockholm, Norrköping* och *Motala* samt *statens trafiksäkerhetsverk. Datainspektionen* och *statistiska centralbyrån* ställer sig dock tveksamma till att samhällsplaneringens krav skall vara dimensionerande för länsanläggningarna.

När det gäller antalet regionala datorer tillstyrker majoriteten av remissinstanserna riksskatteverkets principiella uppfattning att varje län bör förses med egen dataanläggning. Många remissinstanser delar även riksskatteverkets uppfattning att beläggningen på de tre minsta länen blir för liten om alla län förses med egen anläggning. *Länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus* och *Göteborgs och Bohus län* samt *Föreningen Sveriges länsdatachefer* har anfört att de delar de synpunkter som framförs i en till remissvaren bilagd promemoria, vilken har utarbetats av en för dessa länsstyrelser gemensam arbetsgrupp. I promemorian anförs att utredningen övertygande har visat att mycket höga krav på smidighet och säkerhet måste ställas på ett ADB-system inom folkbokföring och beskattning. Mot denna bakgrund framstår det enligt promemorian som en klar brist i utredningsrapporten att någon närmare analys inte lämnas över konsekvenserna för de tre minsta länen av att kraven på säkerhet får stå tillbaka för kostnadsaspekterna. Kostnaderna som uppstår om även de tre minsta länen förses med datorer påverkar enligt promemorian i ringa grad skatteadministrationens totalkostnader. Med hänsyn till den kända och förväntade prisutvecklingen på datorer kan antas att kostnadsskillnaderna mellan utredningens alternativ vid upphandlingstillfället kommer att vara ännu mindre än som redovisas i utredningsrapporten. I promemorian anförs vidare att farhågorna för att en inte acceptabel överkapacitet skulle skapas om samtliga län förses med datorer sannolikt är överdrivna. Den snabba tekniska utvecklingen på minidatorområdet medför att möjligheterna säkerligen är bättre än utredningen förutsätter till anpassning av den maskinella utrustningen till de skilda kapacitetskraven vid upphandlingstillfället. Arbetsgruppen bedömer att kraven på säkerhet och smidighet väger tyngre än de merkostnader som kan uppstå genom att samtliga län förses med datorer. Även *länsstyrelserna i Uppsala, Kro-*

nobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och *Norrbottens län* samt *lokala skattemyndigheterna i Karlshamn* och *Falköping* ansluter sig till uppfattningen att samtliga län bör förses med egna datorer.

Datainspektionen anser att skillnaden från integritetssynpunkt mellan alternativen 21 eller 24 länsdataanläggningar är betydelselös, men med hänsyn till att den minsta naturliga och lämpliga avgränsningen av personregister för folkbokföring och beskattning är varje läns befolkning förordar inspektionen att så många länsstyrelser som möjligt utrustas med datorer. Även *länsstyrelserna i Örebro* och *Västmanlands län* samt *länsstyrelsernas organisationsnämnd* anser att så många län som möjligt bör förses med datorer.

Datasamordningskommittén anför att uppfattningen att de regionala datorerna i huvudsak bör vara avsedda och dimensionerade för databehandlingen inom folkbokföringen och beskattningen leder till slutsatsen att antalet datorer — liksom typen av datorer — bör väljas med hänsyn till vad som är mest lämpligt och som samtidigt är ekonomiskt godtagbart för arbetsuppgifterna inom dessa verksamheter. Eftersom merkostnaden för alternativet med 21 regionala anläggningar i förhållande till alternativen med 18 resp. 14 regionala anläggningar i det här sammanhanget enligt kommittén måste betraktas som relativt måttlig även i det mest ogynnsamma fallet, anser kommittén att man bör välja alternativet med 21 anläggningar. Alternativet med 21 anläggningar får stöd även av *länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Skaraborgs* och *Västernorrlands län, lokala skattemyndigheterna i Norrköping, Motala, Oskarshamn, Kalmar, Göteborg, Skövde, Hagfors* och *Sundsvall, Föreningen Sveriges fögderichefer* samt *Landstingsförbundet.*

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att starka skäl talar för att samtliga 24 län utrustas med minidatorer. Länsstyrelsen förutsätter att föreslagna minidatorer har större kapacitet och flexibilitet vid upphandlingstillfället än vad förhållandet är i dagsläget. Skulle så inte vara fallet förordar länsstyrelsen alternativet med generella datorer. Den kostnadsökning om 3,5 milj. kr. som därmed skulle uppstå motiverar enligt länsstyrelsens uppfattning en reducering av antalet länsanläggningar till 18.

ADB-beredningsgruppen menar att om avgörandet av antalet regionala datorer måste träffas under hösten 1975 och om valet står mellan ett större antal datorer eller ett mindre antal bättre utrustade datorer, är det senare alternativet att föredra. *Riksrevisionsverket* anser att kraven på smidighet och säkerhet alltför mycket har grundats på erfarenheter av nuvarande datorsystem med dess i många avseenden föråldrade teknik. Kraven är dessutom enligt verket inte tillräckligt specificerade,

varför de inte kan läggas till grund för en bestämning av antalet datorer. Dessa skäl gör att verket i rådande läge inte finner det motiverat att frångå det nuvarande antalet datorlän.

Även *försvarets rationaliseringsinstitut* — som anser att ett beslut bör anstå — förordar att enbart nuvarande 14 datorlän förses med ny utrustning om beslut måste fattas innan ytterligare underlag föreligger.

Föredraganden

Riksdagen har under 1975 års riksmöte beslutat om inriktning av det fortsatta utvecklingsarbetet med ett ADB-system för folkbokföring och beskattning (prop. 1975: 57, SkU 1975: 32, rskr 1975: 230). Beslutet innebär en blandad regional och central registerföring. I det fortsatta utredningsarbetet skulle möjligheterna att variera de regionala anläggningarnas kapacitet och antal särskilt belysas. Riksskatteverket och statskontoret har gemensamt utrett frågan om antalet regionala ADB-anläggningar och placeringen av dessa anläggningar.

Riksskatteverket finner det utifrån skatteadministrationens krav angeläget att statsmakterna snarast möjligt tar ställning till frågan om det antal län som skall förses med egen datoranläggning. Verket föreslår att alla län utom de tre minsta förses med egen anläggning och hemställer därför att antalet regionala anläggningar bestäms till 21.

Statskontoret föreslår i första hand att ett slutligt ställningstagande till antalet länsdatorer får anstå till dess att säkrare bedömningsunderlag föreligger. Om frågan om antalet länsdatorer måste avgöras nu anser statskontoret att en utökning från nuvarande 14 till 21 län skulle leda till ett så stort kapacitetstillskott att en mycket låg beläggning skulle bli följden på sju län. Statskontoret förordar därför en försiktigare utbyggnad och anser att en utökning från nuvarande 14 till 18 län är en rimligare dimensionering.

Bland remissinstanserna anser flertalet av de länsstyrelser som behandlar frågan att ett beslut bör fattas omgående. Därvid framhålls att ett snabbt avgörande av datorfrågan är angeläget för den fortsatta planeringen av framtida anläggningar och rutiner. Vissa remissinstanser, bl. a. länsstyrelsernas organisationsnämnd, försvarets rationaliseringsinstitut och riksrevisionsverket, anser däremot i likhet med statskontoret att det är befogat att avvakta med beslutet om antalet regionala datorer.

När det gäller antalet regionala datorer hävdar många länsstyrelser den uppfattningen att varje län bör förfoga över en egen datoranläggning. Av ekonomiska skäl stannar ett flertal remissinstanser, bl. a. datasamordningskommittén, ett antal länsstyrelser och lokala skattemyndigheter samt Landstingsförbundet, för att förorda 21 regionala anläggningar. Riksrevisionsverket och försvarets rationaliseringsinstitut anser

inte att det finns skäl att öka antalet län med egen dator i förhållande till nuläget.

För egen del anser jag liksom riksskatteverket och majoriteten av länsstyrelserna att det är väsentligt för omorganisationen av skatteadministrationen och utformningen av nya manuella och maskinella rutiner att antalet regionala datorer bestäms så snart som möjligt. Beslut i frågan bör därför enligt min mening fattas under innevarande riksmöte.

Redan i samband med att frågan om ett nytt system för automatisk databehandling inom folkbokförings- och beskattningsområdet behandlades vid 1975 års riksmöte anförde jag (prop. 1975: 57 s. 54) som min mening att det var väsentligt att ifrågavarande ADB-system på grund av sin storlek, komplexitet och känslighet från användningssynpunkt baserades på en väl beprövad och tillförlitlig teknik. Jag har inte funnit anledning att frångå denna ståndpunkt.

De s. k. minidatorer som tas upp i utredningens rapport kan inte — intill år 1979 då de nya anläggningarna bör vara i funktion — med säkerhet garanteras i alla avseenden tillgodose de krav i fråga om främst programvara och utbyggbarhet, som den aktuella verksamheten ställer. Inte heller har det genom praktiska prov ännu kunnat styrkas att kapaciteten i denna typ av datorer är tillräcklig. I fråga om val av datortyp har jag därför stannat för att välja typen generell dator.

När jag har bedömt frågan om hur många län som bör utrustas med generella datorer har jag utgått från den förutsättningen att anläggningarna skall användas främst inom folkbokförings- och beskattningsområdena. De skall kunna användas för andra ändamål i den mån det finns tillgänglig överkapacitet. Med denna utgångspunkt anser jag att 21 anläggningar skulle innebära att överskottskapaciteten på många län skulle bli alltför stor och inte vara ekonomiskt försvarbar. Å andra sidan finner jag att det finns ett utrymme för att utöka det nuvarande antalet anläggningar. Jag vill i likhet med statskontoret förorda att antalet datorlän utökas med fyra till sammanlagt 18. Därmed skulle, utöver befintliga länsanläggningar, datorer placeras i Södermanlands, Skaraborgs, Värmlands och Gävleborgs län.

Jag vill i samband med frågan om utformande av det nya ADB-systemet för folkbokföring och beskattning även ta upp frågan om att inrätta ett *centralt statligt personregister för adressaktualisering, personnummersättning och urvalsdragning.*

Datainspektionen föreslog i skrivelse till regeringen hösten 1974 att ett centralt uppdateringsregister skulle inrättas. På regeringens uppdrag har datasamordningskommittén låtit utreda frågan närmare. Kommittén har i skrivelse den 15 september 1975 tillstyrkt att ett statligt cen-

tralt personregister — benämnt samordnat person- och adressuppdateringsregister (SPAR) — inrättas snarast.

Förslaget har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till att ett centralt personregister inrättas, men anser bl. a. att registret bör kompletteras dels i fråga om vilka personer som skall ingå, dels i fråga om antalet uppgifter som registreras. En sådan komplettering bör enligt min mening göras innan statsmakterna tar definitiv ställning till registrets utformning. Mot den bakgrunden har regeringen uppdragit åt statskontoret att efter samråd med riksskatteverket och datamaskincentralen för administrativ databehandling och i nära samarbete med datainspektionen — med beaktande av de synpunkter som har framkommit vid remissbehandlingen — bedriva fortsatt utredningsarbete med ett centralt ADB-baserat personregister.

I det fortsatta utredningsarbetet skall särskilt belysas hur efterfrågan på ett centralt personregister bättre skall tillgodoses genom anpassning av registret till behoven hos både offentliga och privata kunder. Jag vill i detta sammanhang nämna att möjligheterna att begränsa antalet personregister kommer att undersökas inom ramen för den planerade översynen av datalagen.

Utredningsarbetet skall bedrivas så skyndsamt att resultatet kan redovisas senast den 1 juli 1976. Jag avser därefter att förelägga riksdagen frågan under hösten 1976.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen

1. föreslår riksdagen att godkänna vad jag har förordat i det föregående beträffande antalet regionala datoranläggningar,
2. bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört i fråga om ett centralt personregister.

C 7. Avsättning till banktillsynens fond

1974/75	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	2 967 766	Nettoutgift som bestridits från fonden	2 604 627
1975/76	Anslag	2 900 000		
1976/77	Förslag	3 100 000		

Bankinspektionen har som central förvaltningsmyndighet till huvuduppgift att utöva tillsyn över bankaktiebolag, sparbanker, kreditaktiebolag, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, landshypoteks- och stadshypoteksföreningar, fondkommissionärer och fondbörser, värdepapperscentralen, fondbolag samt jordbrukets kreditkassor och deras riksorganisation. Bankinspektionen är vidare registreringsmyndighet för bankaktiebolagen, sparbankerna samt jordbrukets kreditkassor och deras riksorganisation. Det åligger även inspek-

tionen att följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom dess verksamhetsområde, att föra kartellregister samt att utöva tillsyn enligt gällande föreskrifter om särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper samt om registrering av aktieinnehav.

Bankinspektionen leds av en styrelse. Chef för inspektionen är en generaldirektör som även är styrelsens ordförande. Inom inspektionen finns en allmän avdelning, en kreditavdelning och en redovisningsavdelning. Vidare finns en byrå för administrativa ärenden. Vid bankinspektionen fanns i maj 1975 61 anställda, varav 38 handläggare.

Bankinspektionens verksamhet, med undantag av fondstämpeltillsynen, finansieras genom obligatoriska bidrag från dem som är underkastade tillsyn av bankinspektionen. Bidragen redovisas under inkomsttiteln Bidrag till bankinspektionen. Genom särskilda avsättningsanslag förs bidragen över till fyra fonder för bankinspektionens olika tillsynsfunktioner. Inkomsterna och utgifterna samt in- och utgående balans på de olika fonderna under budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning.

	Ingående balans	Inkomster	Utgifter	Utgående balans
Banktillsynens fond	2 494 120	2 967 766	2 604 627	2 857 259
Fondtillsynens fond	295 336	547 694	435 344	407 686
Jordbrukskassetillsynens fond	207 491	470 040	421 299	256 232
Sparbankstillsynens fond	1 565 782	2 778 663	2 366 257	1 978 188
	4 562 729	**6 764 163**	**5 827 527**	**5 499 365**

Utgifterna fördelade sig på olika poster enligt följande.

Anslagspost	Belopp
Lönekostnader	4 786 955
Sjukvård	7 687
Reseersättningar	190 828
Kungörelsekostnader	122 825
Lokalkostnader	518 147
Expenser	345 533
	5 971 975
Avgår stämpelomkostnader	−144 448
	5 827 527

Avsättningsanslagen bör för nästa budgetår tas upp med följande belopp, nämligen 3,1 milj. kr. till banktillsynens fond, 600 000 kr. till fondtillsynens fond, 650 000 kr. till jordbrukskassetillsynens fond och 3,2 milj. kr. till sparbankstillsynens fond, dvs. tillhopa med samma belopp som har tagits upp på statsbudgetens inkomstsida under inkomsttiteln Bidrag till bankinspektionen.

Beträffande de tre sistnämnda anslagen återkommer jag i det följande. Under denna punkt hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till banktillsynens fond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 100 000 kr.

C 8. Avsättning till fondtillsynens fond

1974/75	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	547 694	Nettoutgift som bestridits från fonden	435 344
1975/76	Anslag	500 000		
1976/77	Förslag	600 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget C 7 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till fondtillsynens fond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kr.

C 9. Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond

1974/75	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	470 040	Nettoutgift som bestridits från fonden	421 299
1975/76	Anslag	500 000		
1976/77	Förslag	650 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget C 7 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 650 000 kr.

C 10. Avsättning till sparbankstillsynens fond

1974/75	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	2 778 663	Nettoutgift som bestridits från fonden	2 366 257
1975/76	Anslag	3 000 000		
1976/77	Förslag	3 200 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget C 7 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till sparbankstillsynens fond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 200 000 kr.

C 11. Revision av sparbankernas förvaltning

1974/75	Utgift	1 001 340
1975/76	Anslag	975 000
1976/77	Förslag	1 050 000

Från detta anslag utgår ersättning åt revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som har förordnats av bankinspektionen enligt 81 § eller 82 § 1 mom. lagen (1955: 416) om sparbanker. För sparbankernas bidrag till dessa kostnader finns på statsbudgetens inkomstsida en inkomsttitel, benämnd Bidrag för revision av sparbankerna. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 1 050 000 kr., dvs. samma belopp som har tagits upp under inkomsttiteln.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Revision av sparbankernas förvaltning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 050 000 kr.

C 12. Avsättning till försäkringsinspektionens fond

1974/75	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	4 209 200	Nettoutgift som bestridits från fonden	3 757 000
1975/76	Anslag	4 253 000		
1976/77	Förslag	4 458 000		

Försäkringsinspektionen har som central förvaltningsmyndighet att utöva tillsyn över försäkringsväsendet.

Chef för försäkringsinspektionen är en generaldirektör. Inom inspektionen finns tre byråer, nämligen en för livförsäkringsärenden, en för försäkringsjuridiska och administrativa ärenden och en för skadeförsäkringsärenden.

Försäkringsinspektionens verksamhet finansieras genom obligatoriska bidrag från försäkringsbolagen och vissa understödsföreningar samt bidrag från staten. Bidragen från försäkringsbolagen och understödsföreningarna redovisas på statsbudgeten under inkomsttiteln Bidrag till försäkringsinspektionens fond. Från detta anslag överförs till försäkringsinspektionens fond belopp motsvarande influtna bidrag samt härutöver statsbidrag med f. n. 500 000 kr.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Försäkrings-inspektionen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	30	—	—
Övrig personal	16	—	—
	46	—	—
Anslag			
Lönekostnader	3 702 000	+807 000	+807 000
Sjukvård	11 000	—	—
Reseersättningar (även utrikes resor)	40 000	+ 20 000	+ 20 000
Lokalkostnader	285 000	+ 17 000	+ 17 000
Expenser	287 000	+ 27 000	+ 28 000
	4 325 000	**+871 000**	**+872 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	2 000	—	—
	4 323 000	**+871 000**	**+872 000**

Försäkringsinspektionen

I försäkringsinspektionens fond fanns vid ingången av budgetåret 1975/76 en behållning av 2 443 325 kr. Med tillämpning av gällande bidragsbestämmelser och oförändrat statsbidrag skulle fonden, vid de av inspektionen beräknade inkomsterna och utgifterna, vid utgången av budgetåret 1976/77 uppvisa ett saldo av 1 232 125 kr. Försäkringsinspektionen föreslår inte någon förändring av bidragsbestämmelserna eller av statsbidragets storlek.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag inspektionens utgifter till 5 195 000 kr. Bidragen från försäkringsbolagen och understödsföreningarna beräknar jag, i enlighet med inspektionens förslag, till 3 958 000 kr. och statsbidraget till oförändrat 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till försäkringsinspektionens fond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 458 000 kr.

C 13. Stämpelomkostnader

1974/75 Utgift	1 646 435
1975/76 Anslag	1 931 000
1976/77 Förslag	2 251 000

Från anslaget bestrids kostnader för riksskatteverkets, postverkets och bankinspektionens befattning med stämpelväsendet.

Enligt stämpelskattelagen (1964: 308) och expeditionskungörelsen

(1964: 618) är riksskatteverket central myndighet för stämpelväsendet. Postverket svarar för tillverkning och försäljning av stämpelmärken. Bankinspektionen utövar kontroll över beräkningen av fondstämpel.

Kostnaderna för stämpelväsendet beräknar jag enligt följande.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Riksskatteverket	45 000	—
Postverket	1 746 000	+300 000
Bankinspektionen	140 000	+ 20 000
	1 931 000	**+320 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stämpelomkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 251 000 kr.

C 14. Kostnader för årlig taxering m. m.

1974/75	Utgift	59 669 491
1975/76	Anslag	68 000 000
1976/77	Förslag	77 000 000

Från anslaget betalas bl. a. ersättningar till ordförande och kronoombud i taxeringsnämnder samt bidrag till kommunernas kostnader för medverkan i taxeringsarbetet enligt 16 § 2 mom. taxeringslagen (1956: 623).

Riksdagen har beslutat om en ändrad organisation av taxeringen i första instans (prop. 1975: 87, SkU 1975: 31, rskr 1975: 229). Beslutet innebär bl. a. att alla deklarationer granskas och föredras inför taxeringsnämnderna av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet och att taxeringsperioden förlängs från den 30 juni till den 30 november. Reformen är avsedd att i huvudsak genomföras till 1978 års taxering, men personalresurserna byggs successivt ut under tiden dessförinnan. Under den etappvisa uppbyggnaden av den nya granskningsorganisationen deltar granskningspersonalen i det årliga taxeringsarbetet.

Den nya taxeringsorganisationen kommer att påverka medelsbehovet under förevarande anslag, främst i form av minskade kostnader för arvoden åt ordförande och kronoombud inom taxeringsnämndsorganisationen. Minskningarna blir emellertid av begränsad omfattning under uppbyggnadsperioden. Besparingarna kan för budgetåret 1976/77 beräknas till ca 2,5 milj. kr. Med beaktande härav beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår, som avser 1976 års taxering, till 77 milj. kr.

Under budgetåren 1974/75 och 1975/76 har anvisats anslag till kostnader för 1975 års allmänna fastighetstaxering om sammanlagt 50 milj. kr. Kostnaderna för fastighetstaxeringen beräknas nu uppgå till ca 60

milj. kr. Något särskilt anslag för detta ändamål bör inte föras upp i statsbudgeten för nästa budgetår. Eventuella kvarstående utgifter under budgetåret 1976/77 bör få bestridas från anslaget Kostnader för årlig taxering m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för årlig taxering m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 77 000 000 kr.

C 15. Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.

1974/75	Utgift	19 539 248
1975/76	Anslag	20 750 000
1976/77	Förslag	25 450 000

Från anslaget betalas ersättningar till postverket, banker och andra penninginrättningar för deras medverkan vid skatteuppbörden. Ersättningarna avser bl. a. uppbörd och redovisning av skatt som inbetalas genom postverket och vissa penninginrättningar, utbetalning genom postanstalterna av överskjutande preliminär skatt samt kostnader för postverkets bestyr med mervärdeskatten och med uppbörden av arvs- och gåvoskatt. Från anslaget betalas vidare ersättning till postverket för de kostnader som uppstår genom att kyrkobokföringsmyndigheterna underrättas om permanenta adressförändringar som har anmälts till posten.

Enligt en promemoria, som har upprättats inom postverket, beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till 25 438 000 kr. Därav avser 23 147 000 kr. ersättning för postverkets arbete i samband med in- och utbetalningar av skatt, befordran av frankeringsfria försändelser till bl. a. länsstyrelsernas datakontor, bestyret med mervärdeskatt samt uppbörd av arvs- och gåvoskatt, 84 000 kr. ersättning för översändande av adressuppgifter till kyrkobokföringsmyndigheterna samt 2 207 000 kr. ersättning till penninginrättningar som medverkar vid skatteuppbörden, vilket belopp inkluderar postverkets kostnader för utbetalning av denna ersättning.

Ersättning till postverket för distribution av debetsedlar och förtryckta deklarationsblanketter bestrids från det under sjätte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser. Beräkningarna i promemorian har inte gett mig anledning till erinran. Anslaget bör föras upp med avrundat 25 450 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 25 450 000 kr.

C 16. Kilometerbeskattning

1974/75	Utgift	6 108 309
1975/76	Anslag	14 086 000
1976/77	Förslag	1 927 000

Den 1 januari 1974 infördes beskattning efter körd väglängd (kilometerskatt) för brännoljedrivna motorfordon (prop. 1971: 153, SkU 1971: 67, rskr 1971: 339 och prop. 1973: 94, SkU 1973: 41, rskr 1973: 254). Beträffande släpvagnar skulle enligt 1971 års beslut kilometerskatt införas senare när den tekniska konstruktionen av kilometerräknare för släpvagnar hade lösts.

En särskild nämnd, kilometerskattenämnden (KSN), har inrättats för att förbereda övergången till kilometerbeskattning. Kostnaderna för nämndens verksamhet och andra kostnader som kan uppstå som ett led i förberedelsearbetet bestrids från detta anslag.

Uppdraget att ta fram, anskaffa och leverera räknarapparatur lämnades av KSN åt Svenska Utvecklingsaktiebolaget (SU). Uppdraget övertogs sedermera av AB Samefa, som är ett av SU helägt dotterbolag. Mellan KSN och SU träffades avtal att bolaget skulle anskaffa och distribuera sammanlagt ca 160 000 räknarsatser (räknare och fördelningsväxel) för de brännoljedrivna motorfordonen. Distributionen av räknarsatserna till ägare av registrerade brännoljedrivna motorfordon påbörjades i slutet av år 1972 och avslutades hösten 1973.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1972: 115, SkU 1972: 59, rskr 1972: 273) är fordonsägarna skyldiga dels att utrusta sina brännoljedrivna fordon med godkända kilometerräknare, dels att svara för kostnaderna för räknarapparaturen och dess inmontering. Enligt kungörelse (1973: 785) om inbetalning av avgift för kilometerräknare m. m. har avgiften för apparaturen bestämts till 245 kr.

Räknarsatserna har enligt det system som avtalats mellan KSN och SU distribuerats till fordonsägarna utan krav på omedelbar betalning. Uppbörd av ersättningen för räknarsatserna skedde i samband med den första ordinarie uppbörden av fordonsskatt för år 1974, dvs. i januari—februari 1974. Statsverket har förskottsvis svarat för likvider gentemot SU, varvid betalningarna har belastat detta anslag.

Riksdagen har sedermera beslutat att kilometerskatt för släpvagnar över tre tons skattevikt och som dras av kilometerskattepliktigt fordon skall införas den 1 juni 1976 (prop. 1974: 164, SkU 1974: 59, rskr 1974: 385). Enligt riksdagsbeslutet skall kostnaderna för släpvagnsräknarna tas ut av de enskilda fordonsägarna efter i huvudsak samma principer som tillämpades för räknarna till bilar och bussar. Enligt förordningen (1975: 283) om kilometerräknarapparatur till vissa släpvagnar har avgift för apparaturen bestämts till 465 kr. Till vissa släpvagnar, som uppgår till ett antal mellan 500 och 1 000, kan emellertid komma att

krävas en särskild skyddsanordning som i viss utsträckning får specialtillverkas till varje fordon. Kostnaden härför kan komma att uppgå till omkring 1 000 kr. per fordon. Denna kostnad stannar på statsverket när anordningen är avsedd för släpvagn som har registrerats första gången före den 1 juni 1976.

Mellan KSN och AB Samefa har den 10 juni 1974 träffats avtal om tillverkning m. m. av utrustning för kilometerbeskattning av släpvagnarna. Antalet sådana har i avtalet angetts till 30 000. Enligt avtalet svarar AB Samefa för att följande utrustning för de angivna fordonen finns konstruerad och tillverkad i erforderlig omfattning, nämligen stämplande räknare avsedd för navmontering (navräknare), fästanordning för navräknare och skyddsanordning för navräknare. Priset för denna utrustning skall enligt avtalet vara sammanlagt 370 kr., varav för räknaren 250 kr. Priserna, som är angivna utan mervärdeskatt, är underkastade viss indexreglering. För det fall AB Samefa upphandlar räknare till ett lägre pris än 177 kr. jämte index skall staten tillgodoräknas halva mellanskillnaden. Efter avtalets ingående har en reducering av priset med 30 kr. skett. Staten har tillgodoräknats hälften därav. Enligt avtalet svarar AB Samefa för att utrustning i erforderlig omfattning är färdig för leverans under tiden maj 1975—november 1975. Staten har åtagit sig att, om 30 000 räknare inte sålts före utgången av mars 1977, lösa in det resterande antalet räknarutrustningar.

KSN och AB Samefa har vidare den 12 november 1974 träffat ett avtal om direktdistribution av räknarutrustning för släpvagnar. Enligt avtalet skall adressuppgifter och övriga uppgifter som är nödvändiga för distributionen tas fram gemensamt av KSN, bilregisternämnden och AB Samefa. Distributionen skall äga rum under tiden augusti—december 1975 och avse kompletta utrustningssatser omfattande släpvagnsräknare med tillhörande fäst- och skyddsanordningar.

Räknarsatserna skall enligt det system som avtalats mellan KSN och AB Samefa distribueras till fordonsägarna utan krav på omedelbar betalning. Avgifter för räknarsatserna skall betalas under tredje kalendermånaden efter den under vilken kilometerräknarapparaturen tillställts fordonsägaren. Statsverket svarar förskottsvis för likvider till AB Samefa. Kostnaderna, som bestrids från detta anslag, beräknas till övervägande del belasta budgetåret 1975/76.

Kilometerskattenämnden

Genom den av statsmakterna beslutade kilometerbeskattningen av tyngre släpvagnar, som träder i kraft den 1 juni 1976, uppkommer behov av såväl administrativa insatser som en teknisk uppföljning av den nya räknarapparaturen på motsvarande sätt som gällt beträffande de kilometerskattepliktiga motorfordonen. Nämndens verksamhet föreslås därför pågå i stort sett oförändrad under budgetåret 1976/77. Under se-

nare delen av nämnda budgetår bör dock en avveckling ske av nämndens verksamhet så att denna kan bringas att upphöra vid utgången av juni 1977.

Mot denna bakgrund beräknar nämnden medelsbehovet för verksamheten under nästa budgetår till 1 927 000 kr. Härav avser 701 000 kr. arvoden till ledamöter, ersättning till sekreterare, m. m. och 126 000 kr. omkostnader för nämnden, huvudsakligen reskostnader. Informationskostnader m. m. i anslutning till införandet av kilometerskatt för släpvagnar beräknar nämnden till 100 000 kr. Återstående belopp, 1 milj. kr., avser förskottsvis betalning av kostnader för kilometerräknarapparatur och återbetalning av kostnader för sådan apparatur för släpvagnar som avregistreras före utgången av år 1976.

Föredraganden

Kilometerskatt för släpvagnar som dras av kilometerskattepliktigt fordon införs den 1 juni 1976. Verksamheten inom kilometerskattenämnden, som inrättades för att förbereda övergången från drivmedelsbeskattning till väglängdsbeskattning av brännoljedrivna fordon, kommer därefter att kunna avvecklas successivt. Behov kommer dock att finnas av administrativa insatser och teknisk uppföljning av räknarapparaturen under nästa budgetår. Dessa uppgifter bör åvila kilometerskattenämnden. Jag räknar med att nämndens verksamhet bör kunna upphöra därefter och dess kvarvarande uppgifter övergå till riksskatteverket.

Kilometerskattenämndens beräkningar av medelsbehovet kan jag godta. Jag beräknar således 827 000 kr. för nämndens verksamhet, 100 000 kr. för informations- och provningskostnader m. m. samt 1 milj. kr. för ersättning för kilometerräknarapparatur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kilometerbeskattning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 927 000 kr.

D. BIDRAG OCH ERSÄTTNINGAR TILL KOMMUNERNA

D 1. Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag

1974/75	Utgift	1 664 979
1975/76	Anslag	1 510 000
1976/77	Förslag	1 355 000

Den tolagsersättning som utgått till vissa städer har i enlighet med riksdagens beslut avvecklats för samtliga kommuner utom Trelleborgs kommun (prop. 1964: 157, SU 1964: 164, rskr 1964: 342). För denna kommun är avvecklingstiden bestämd till tjugo år. Utbetalningarna för nästa budgetår uppgår till ca 1,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 355 000 kr.

D 2. Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.

1974/75	Utgift	2 631 630 262
1975/76	Anslag	2 800 000 000
1976/77	Förslag	2 870 000 000

Från anslaget bestrids skatteutjämningsbidrag till kommunerna enligt lagen (1973: 433) om skatteutjämningsbidrag. Vidare utbetalas från anslaget bidrag enligt kungörelsen (1962: 69) om övergångsbidrag vid vissa ändringar i den kommunala indelningen (ändrad 1965: 536).

Genom beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 44, FiU 1973: 23, rskr 1973: 249) genomfördes väsentliga förändringar av skatteutjämningssystemet fr. o. m. år 1974. Besluten innebar såväl en betydande ökning av bidragen från staten till kommunerna som nya regler för bidragsgivningen. Ändringarna i skatteutjämningssystemet avsågs vara provisoriska i avvaktan på en översyn i anslutning till resultaten från den kommunalekonomiska utredningens (Fi 1971: 08) arbete. Efter bemyndigande av regeringen den 20 november 1975 har chefen för finansdepartementet tillkallat särskilda sakkunniga (Fi 1975: 09) för att se över reglerna för skatteutjämningsbidragen.

Skatteutjämningsbidrag utgår till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommunenheter. Kommuner och landstingskommuner garanteras viss skattekraft, som relateras till medelskattekraften i riket. Skattekraftsgarantin varierar i huvudsak med den geografiska belägenheten. Kommunerna och landstingskommunerna tillförsäkras ett skat-

teunderlag som motsvarar 95, 100, 110, 120 eller 130 % av medelskattekraften. Vidare har Gotland garanterats 115 %.

Särskilda regler har införts för att förbättra bidragen till avfolkningskommuner och s. k. sommarstugekommuner.

De kyrkliga kommunerna får samma skatteutjämningsbidrag i kronor räknat som under år 1973, men med en årlig femprocentig uppräkning av nästföregående års bidragsbelopp.

Genom det nya skatteutjämningssystemet kommer vissa kommuner och landstingskommuner att få vidkännas bidragsminskningar. För att ge dessa möjlighet att anpassa sin verksamhet till den ändrade bidragsgivningen utgår en särskild övergångskompensation. Övergångsreglerna är utformade så att inte någon kommun eller landstingskommun har fått sänkt ordinarie skatteutjämningsbidrag år 1974. För åren 1975—1978 utgår övergångskompensation med 80, 60, 40 resp. 20 % av kompensationen för år 1974.

Kommunernas möjligheter att få *extra skatteutjämningsbidrag* har ökat väsentligt efter omläggningen.

Extra skatteutjämningsbidrag beslutas av regeringen efter prövning från fall till fall av den bidragssökande kommunens situation. Kommunen skall för att få extra bidrag kunna påvisa att något speciellt inträffat, varöver kommunen inte kunnat råda och som påtagligt försämrat dess ekonomi, eller att dess ekonomiska situation är sådan att det eljest framstår som skäligt att komplettera den ordinarie bidragsgivningen. Vidare kan ett särskilt skäl för beviljande av extra bidrag vara att kommunen, genom att skatteutjämningsbidrag vid hög utdebitering avskaffats, får minskade ordinarie bidrag och därmed kan få svårigheter att anpassa sin verksamhet till tillgängliga resurser. De särskilda kostnader för den allmänna förskolans genomförande som kan uppkomma i glesbygdskommuner, beroende på att verksamheten måste organiseras i mindre grupper och med längre resavstånd, har också motiverat beviljande av extra skatteutjämningsbidrag.

Övergångsbidrag utgår i syfte att begränsa utdebiteringshöjning för delar av kommun i samband med kommunsammanläggning. Bidraget kommer invånarna i sådana delar av den sammanlagda kommunen till godo. Bidraget utgår under högst fem år och minskar successivt under denna period.

De ordinarie skatteutjämningsbidragen fastställs av länsstyrelsen under året före det år då bidragen betalas ut till kommunerna. Storleken av dessa bidrag är, utom vad gäller de kyrkliga kommunenheterna, beroende av de utdebiteringssatser som har beslutats för det kommande året. Övergångsbidrag och extra bidrag fastställs av regeringen efter ansökan i varje särskilt fall.

De totala skatteutjämningsbidragen för åren 1970—1976 framgår av följande tabell.

Skatteutjämningsbidrag 1970—1976 (milj. kr.)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Kommuner	966	1 108	1 164	1 259	1 594	1 648	1 638
Församlingar	81	84	89	94	98	103	108
Landsting	561	589	684	694	861	907	916
	1 608	**1 781**	**1 938**	**2 047**	**2 553**	**2 658**	**2 662**

Jag övergår härefter till beräkningen av anslaget för budgetåret 1976/77. Medelsbehovet under detta budgetår avser bidrag som utbetalas under andra hälften av år 1976 och första hälften av år 1977. Storleken av de beslutade skatteutjämningsbidragen och övergångsbidragen för år 1976 samt beräknade bidrag för år 1977 framgår av följande tabell.

Skatteutjämningsbidrag m. m. 1976 och 1977 (milj. kr.)

	1976	1977
Skatteutjämningsbidrag	2 545	2 970
Extra bidrag	27	35
Övergångskompensation	89	59
Övergångsbidrag	8	4
	2 669	**3 068**

Ordinarie skatteutjämningsbidrag uppgår under år 1976 till 2 545 milj. kr. Bidragen under år 1977 är beroende av den fortsatta utvecklingen av skatteunderlaget och av kommunernas utdebiteringssatser för samma år. De kan alltså inte nu beräknas med säkerhet. Om man utgår från utdebiteringssatserna för år 1976 och antar en viss höjning av skatteunderlaget leder detta till ett totalt belopp för ordinarie skatteutjämningsbidrag för bidragsåret 1977 av ca 2 970 milj. kr.

Extra skatteutjämningsbidrag för år 1976 har av regeringen beviljats 40 kommuner. Det sammanlagda beloppet för dessa bidrag uppgår till 27 milj. kr. Härav avser 19,2 milj. kr. vanliga extra bidrag, 3,2 milj. kr. bidrag till kostnader för allmänna förskolans genomförande i glesbygdskommuner och 4,6 milj. kr. kompensation för minskat ordinarie skatteutjämningsbidrag i samband med införandet av den nya lagen om skatteutjämningsbidrag. Behovet av extra skatteutjämningsbidrag för nästa år är svårt att överblicka. Bl. a. kan det föreligga ett ökat behov att komplettera den ordinarie bidragsgivningen till de kommuner som fick vidkännas en minskning av skatteutjämningsbidragen då bidraget vid hög utdebitering avskaffades. Behovet av ökat stöd i dessa fall sammanhänger bl. a. med avtrappningen av den övergångskompensation som utgår till dessa kommuner. I avvaktan på resultatet av den nyss nämnda översynen av skatteutjämningssystemet kan det uppstå behov av att i enskilda fall tilldela extra skatteutjämningsbidrag i större ut-

sträckning än f. n. Jag förordar därför att 35 milj. kr. beräknas för extra skatteutjämningsbidrag för år 1977. Om det visar sig behövligt bör dock sådana bidrag kunna beviljas med ett något högre totalbelopp.

För åren 1976 och 1977 kan övergångsbidragen med anledning av kommunsammanläggningar med hänsyn till gällande avvecklingsregler beräknas till ca 8 milj. kr. resp. 4 milj. kr.

De sammanlagda utgifterna under anslaget uppgår således till 2 669 milj. kr. år 1976 och 3 068 milj. kr. år 1977. Hälften av dessa belopp, 2 868 milj. kr., utbetalas under budgetåret 1976/77. Jag förordar att anslaget förs upp med avrundat 2 870 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 870 000 000 kr.

D 3. Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.

1974/75	Utgift	1 185 599 320
1975/76	Anslag	1 100 000 000
1976/77	Förslag	950 000 000

Från anslaget bestrids skattebortfallsbidrag till kommuner, landstingskommuner och församlingar som kompensation för att det kommunala skatteunderlaget minskade till följd av 1970 års skattereform (prop. 1972: 60, FiU 1972: 23, rskr 1972: 139 och prop. 1972: 130, FiU 1972: 39, rskr 1972: 336). Bidragsbestämmelserna återfinns i förordningen (1972: 140) om skattebortfallsbidrag (ändrad 1972: 702, 1975: 284).

Till grund för bidragsgivningen ligger ett beräknat skattebortfall för kommunerna på 1 200 milj. kr. För inkomståret 1971 beräknades dock skattebortfallet bli ca 50 milj. kr. högre eller 1 250 milj. kr. Bidragen utbetalades första gången år 1973 och utgår på grundval av tillskjutet skatteunderlag. Detta skatteunderlagstillskott fördelas mellan kommunerna i relation till skattekraften, beräknad som skattekronor per inkomsttagare. Kommunerna får successivt lägre skattebortfallsbidrag i takt med att den till följd av 1970 års skattereform förlorade skattekraften återvinns.

Medelsbehovet under budgetåret 1976/77 avser bidrag som utbetalas under andra hälften av år 1976 och första hälften av år 1977, då slutligt bidrag utgår för halva inkomståret 1974 resp. halva inkomståret 1975. För inkomståret 1974 kan skattebortfallsbidragen beräknas utgå med omkring 1 050 milj. kr. och för inkomståret 1975 med ca 850 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 kan med ledning härav beräknas till ca 950 milj. kr. Jag förordar att anslaget förs upp med detta belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 950 000 000 kr.

D 4. Särskilt bidrag till kommunerna

1974/75	Utgift	122 000 000
1975/76	Anslag	122 000 000
1976/77	Förslag	122 000 000

Från anslaget utbetalas fr. o. m. budgetåret 1973/74 det särskilda bidrag som är avsett att kompensera landstingskommuner och kommuner för den skatteomläggning som trädde i kraft den 1 januari 1973 (jfr SkU 1972:32, rskr 1972: 238). Bidragen utbetalas av kammarkollegiet enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 337) om särskilt bidrag till landstingskommuner och kommuner.

Bakgrunden till det särskilda bidraget är följande. I prop. 1972: 95 föreslogs en sänkning av den direkta inkomstskatten, vilken skulle finansieras huvudsakligen genom höjd mervärdeskatt. Detta förslag utgjorde grunden för en överenskommelse mellan regeringen och Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet som innebar att förbunden skulle utfärda rekommendationer till kommunerna och landstingskommunerna att under åren 1973—1974 avstå från att höja kommunal- resp. landstingsskatt. Finansieringen av den sänkta inkomstskatten förändrades under riksdagsbehandlingen från höjd mervärdeskatt till en med 2 % höjd arbetsgivaravgift. Riksdagen uttalade härvid att i den mån en sådan höjning av arbetsgivaravgiften innebar en merkostnad för primärkommuner och landstingskommuner i förhållande till den i propositionen föreslagna höjningen av mervärdeskatten borde staten med hänsyn till överenskommelsen rörande kommunal- och landstingsskatterna lämna kompensation för detta.

Bidragen uppgår för kalenderår till sammanlagt 82 milj. kr. för landstingskommunerna och 40 milj. kr. för kommunerna. Bidragen fördelas i förhållande till antalet invånare i kommunerna. Särskilda regler gäller vid fördelningen för Gotlands, Malmö och Göteborgs kommuner.

Under nästa budgetår utbetalas bidragen som avser år 1976. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt bidrag till kommunerna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 122 000 000 kr.

D 5. Extra bidrag till kommuner och landstingskommuner

1975/76 Anslag 300 000 000
1976/77 Förslag 600 000 000

Regeringen träffade i februari 1975 en överenskommelse med Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet om begränsning av kommunalskatternas höjning under åren 1976 och 1977.

Överenskommelsen innebär att de båda förbunden uppmanar sina medlemmar att under tvåårsperioden 1976—1977 endast i tvingande fall höja sin utdebitering. Skulle i något fall en skattehöjning vara oundviklig bör den begränsas till sammanlagt en krona för den sammanlagda utdebiteringen under tvåårsperioden. För att möjliggöra detta tillskjuter staten ett belopp om 600 milj. kr., motsvarande ca 50 öre per skattekrona, under vartdera åren 1976 och 1977. Statsbidraget skall enligt överenskommelsen utgå med 60 % till primärkommunerna och med 40 % till landstingen. Bidragen fördelas i förhållande till antalet invånare och betalas ut med en sjättedel av årsbeloppet varannan månad.

För att pröva om den kommunala ekonomin för år 1977 kan förmodas komma att påtagligt utvecklas i negativ riktning i förhållande till de förutsättningar som låg till grund för överenskommelsen skall en ny diskussion mellan representanter för regeringen och kommunförbunden äga rum under våren 1976.

Bidragsbestämmelserna återfinns i förordningen (1975: 498) om extra bidrag till kommuner och landstingskommuner under åren 1976 och 1977. Bidragen betalas ut av kammarkollegiet.

Medelsbehovet för nästa budgetår avser bidrag för andra halvåret 1976 och första halvåret 1977. Det uppgår till 600 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra bidrag till kommuner och landstingskommuner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 600 000 000 kr.

D 6. Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform

Riksdagen beslutade år 1974 (prop. 1974: 132, SkU 1974: 54, rskr 1974: 329) om vissa sänkningar av inkomstskatten, m. m. Vid min anmälan av dessa frågor förordade jag bl. a. (prop. 1974: 132 s. 78) att kommuner och landsting skulle kompenseras för ändringar i skatteunderlaget m. m. Jag har för avsikt att senare ta upp frågan om denna kompensation. Förslag härom bör föreläggas riksdagen i en särskild proposition.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 750 000 000 kr.

E. DIVERSE

E 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond

1974/75	Utgift	5 418 139
1975/76	Anslag	7 486 000
1976/77	Förslag	7 589 000

För slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond har, med tanke på arten av det fastighetsbestånd som där redovisas, något förräntningskrav inte ansetts böra uppställas. Av redovisningstekniska skäl upptas emellertid i staten för fonden en formell överskottspost om 1 000 kr. Eftersom inkomsterna under delfonden inte är tillräckliga för att täcka utgifterna för reparations- och underhållsåtgärder behövs ett tillskott till inkomstsidan för att balans i staten skall uppnås. Detta tillskott utgår från detta anslag.

Jag kommer senare denna dag att anmäla förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1976/77. Därvid kommer jag att redovisa utgifter om sammanlagt 9 801 000 kr. för de byggnader som är upptagna under slottsbyggnadernas delfond. Av detta belopp beräknas 2 212 000 kr. kunna täckas genom hyror och andra inkomster. Återstående belopp uppgår alltså till 7 589 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 589 000 kr.

E 2. Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m.

1974/75	Utgift	1 661 095
1975/76	Anslag	1 755 000
1976/77	Förslag	2 205 000

Från anslaget bestrids f. n. utgifter för Sveriges bidrag till internationella rådet för samarbete på tullområdet, GATT-organisationen, internationella statistiska institutets permanenta byrå, internationella tulltariffbyrån, internationella institutet för administrativ forskning, nordiska statistiska sekretariatet, nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet och IARIW, som är en internationell beredning för forskning rörande inkomster och kapitalförsörjning.

Som jag har anfört vid min anmälan av anslaget till statskontoret för

nästa budgetår bör Sveriges bidrag till internationella institutet för administrativ forskning fr. o. m. nästa budgetår betalas från sjunde huvudtitelns förslagsanslag Statskontoret. Med beaktande av detta beräknar jag medelsbehovet under förevarande anslag till 2 205 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 205 000 kr.

E 3. Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.

1974/75	Utgift	49 761
1975/76	Anslag	62 000
1976/77	Förslag	64 000

Från anslaget bestrids utgifter för statens krigsförsäkringsnämnd och statens krigsskadenämnd.

Statens krigsförsäkringsnämnd beräknar medelsbehovet för verksamheten under nästa budgetår till — inberäknat höjt löneko stnadspålägg — 48 000 kr.

Föredraganden

Medelsbehovet för statens krigsförsäkringsnämnd beräknar jag till 48 000 kr. Jag räknar dessutom med 16 000 kr. till utgifter för statens krigsskadenämnd. Anslaget bör alltså föras upp med 64 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 64 000 kr.

E 4. Bidrag till Föreningen Fruktdrycker. I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett anslag av 35 000 kr. för detta ändamål.

Alkoholpolitiska utredningen har i sitt betänkande Alkoholpolitik (SOU 1974: 90—93) framlagt förslag som bl. a. berör ifrågavarande bidragsgivning. Beredningen av utredningens förslag pågår och avsikten är att riksdagen under innevarande riksmöte skall föreläggas en proposition på grundval av alkoholpolitiska utredningens slutbetänkande. I avvaktan på detta bör anslaget föras upp med oförändrat belopp i förslaget till statsbudget för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till Föreningen Fruktdrycker* för budgetåret 1976/77 beräkna ett anslag av 35 000 kr.

E 5. Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon

1974/75	Utgift	2 708 133
1975/76	Anslag	4 100 000
1976/77	Förslag	5 125 000

Enligt förordningen (1960: 603) om bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon utgår bidrag av statsmedel till sådana handikappade motorfordonsägare som har befriats från fordonsskatt. Bidragen motsvarar skattekostnaderna för viss mängd bensin. Bidragen utgår i efterskott för budgetår. Ärenden om bidrag handläggs av riksskatteverket.

Riksskatteverket föreslår en höjning av anslaget med 1 025 000 kr. till nästa budgetår mot bakgrund av att skattesatsen på bensin har höjts från 70 till 77 öre och att antalet handikappade som är befriade från fordonsskatt har ökat.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot riksskatteverkets beräkning av anslagsbehovet. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 125 000 kr.

E 6. Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering

1974/75	Utgift	300 000
1975/76	Anslag	300 000
1976/77	Förslag	470 000

Institutet för storhushållens rationalisering har till huvudsaklig uppgift att främja och samordna sådan rationaliserings- och utvecklingsverksamhet som väsentligt kan bidra till att höja produktiviteten inom storhushållen. Institutet skall dessutom bedriva informations- och utbildningsverksamhet inom sitt område.

Institutet är organiserat som ett fristående organ, som drivs gemensamt av staten och en för ändamålet bildad stiftelse med företrädare för Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och restaurangnäringen. Verksamheten vid institutet regleras genom avtal som Kungl. Maj:t efter bemyndigande av riksdagen har slutit med stiftelsen. Avtalets tredje femårsperiod inleds med ingången av budgetåret 1976/77. Med stöd av regeringens bemyndigande har jag den 18 december 1975 för statens del slutit avtal med stiftelsen om den fortsatta driften av institutet. Enligt avtalet skall staten bidra till kostnaderna för verksamheten under nästa budgetår med 470 000 kr. och stiftelsen med minst 630 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 470 000 kr.

E 7. Produktionsbidrag för dagstidningar

E 8. Samdistributionsrabatt för dagstidningar

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns för dessa ändamål uppförda förslagsanslag av resp. 97 milj. kr. och 25 milj. kr.

1972 års pressutredning (Fi 1972: 07) har den 14 oktober 1975 överlämnat betänkandet Svensk press. Statlig presspolitik (SOU 1975: 79). Betänkandet remissbehandlas f. n. I avvaktan på att beredningen av förslagen kan avslutas bör anslagen Produktionsbidrag för dagstidningar och Samdistributionsrabatt för dagstidningar föras upp med preliminärt beräknade belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1976/77

1. till *Produktionsbidrag för dagstidningar* beräkna ett förslagsanslag av 97 000 000 kr.,
2. till *Samdistributionsrabatt för dagstidningar* beräkna ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.

E 9. Viss informationsverksamhet

1974/75	Utgift	9 114 374	Reservation	9 657 421
1975/76	Anslag	10 400 000		
1976/77	Förslag	11 200 000		

Anslaget tillkom budgetåret 1971/72 för att snabbt få till stånd en vidgad samhällsinformation (prop. 1971: 56, FiU 1971: 23, rskr 1971: 182). Samtidigt tillskapades nämnden för samhällsinformation (NSI).

Nämnden för samhällsinformation

För bidrag till informationsprojekt begär nämnden för samhällsinformation en ökning med ca 1,8 milj. kr., vilket motsvarar prisomräkning. Beträffande den stora reservationen på anslaget anför nämnden att huvuddelen av dessa medel fördelats som bidrag till informationsprojekt men att de inte hunnit utbetalas före budgetårsskiftet.

Under innevarande budgetår disponerar nämnden 1,2 milj. kr. för ett utvecklingsarbete rörande formerna för samhällsinformationen i framtiden. Arbetet påbörjades under budgetåret 1974/75. Inom ramen för utvecklingsarbetet skall nämnden bl. a. behandla metod- och effektivitets-

frågor inom samhällsinformationen, nämndens funktion i stort och dess organisatoriska och administrativa utveckling. Utvecklingsarbetet tänks genomföras under budgetåren 1974/75—1977/78. För budgetåret 1976/77 begär nämnden för ändamålet 3 937 000 kr. Av beloppet anges 787 000 kr. vara prisomräkning.

Föredraganden

Informationsåtgärder bör enligt min mening ses som en integrerad del av myndigheternas verksamhet. Informationsfrågorna bör således inte behandlas isolerade utan ses som ett av flera medel för att uppnå målen för en viss verksamhet. I första hand bör därför medel för informationsverksamhet anvisas över myndigheternas ordinarie anslag.

För innevarande budgetår disponerar statliga myndigheter och organ totalt drygt 70 milj. kr. för informationsåtgärder. I detta belopp ingår varken de medel som anvisas under detta anslag eller medel för informationsverksamhet inom utrikes- och försvarsdepartementens områden. I förslaget till statsbudget för nästa budgetår beräknas de angivna informationsmedlen öka med ca 13 milj. kr. Detta innebär en avsevärd volymökning även om man tar i beaktande att en viss del av detta belopp kan beräknas utgöra prisomräkning. Allt flera myndigheters informationsbudgetar har nu också nått en relativt hög nivå.

Jag har för nästa budgetår tagit hänsyn till att informationsinsatser vid länsstyrelserna, som tidigare till stor del har bekostats med medel från detta anslag, i fortsättningen föreslås bli finansierade med medel under fjortonde huvudtiteln. Dessa medel uppgår till ca 1 milj. kr. Detta innebär en fortsatt omfördelning av informationsresurserna från nämnden för samhällsinformation till myndigheterna. Med hänsyn till denna utveckling bör nämndens resurser reellt kunna minskas något, varför full priskompensation inte bör beräknas. Samtidigt ökar dock kraven på snabba och breda informationsinsatser i anslutning till beslut av statsmakterna och till ikraftträdandet av nya lagar m. m. Mot denna bakgrund bör en uppräkning av de medel som är avsedda för bidrag till informationsprojekt från 9,2 till 9,8 milj. kr. vara tillräcklig. Beträffande de informationsprojekt som betalas från förevarande anslag bör riktlinjerna för användningen vara oförändrade.

Det påbörjade utvecklingsarbetet bör fortsätta. Något resultat av de förstudier nämnden enligt planen har avsett genomföra under budgetåret 1974/75 föreligger ännu inte. Underlag saknas därför för en kraftig uppräkning av anslaget av det slag nämnden föreslår. För fortsatt arbete i oförändrad omfattning bör beräknas 1,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss informationsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 11 200 000 kr.

E 10. Vinstutlottning i lönsparandet m. m.

1974/75	Utgift	16 426 510
1975/76	Anslag	12 850 000
1976/77	Förslag	17 400 000

Från anslaget bestrids f. n. utgifter för vinstutlottning och kampanjverksamhet för det nya lönsparandet, som startade den 1 september 1972 (prop. 1972: 22, FiU 1972: 15, rskr 1972: 109).

Riksgäldskontoret handhar administrationen av lönsparandet och anordnar bl. a. årlig vinstutlottning. Riksgäldskontorets administrationskostnader för lönsparandet bestrids från särskilt anslag under sextonde huvudtiteln. Kampanjverksamheten åligger den s. k. lönsparkommittén, som är underställd riksgäldsfullmäktige.

Fullmäktige i riksgäldskontoret

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår, i enlighet med framställning av lönsparkommittén, att 900 000 kr. anvisas för en lönsparkampanj. Kampanjen bör bedrivas i huvudsak enligt hittills tillämpade linjer. Sparinstituten förutsätts själva vara beredda att bekosta en väsentlig del av sparpropagandan.

Inom lönsparsystemet anordnas en årlig vinstutlottning. Vinsterna betalas av staten. Utlottningen skall äga rum i september året närmast efter sparåret. Den fjärde vinstutlottningen kommer att äga rum i september 1976. Vinstsumman skall beräknas till 2 % av saldoökningen inkl. ränta under sparåret på samtliga lönsparkonton. Saldoökningen under år 1975 bedöms uppgå till 700 milj. kr. Medelsbehovet för vinster i utlottningen i september 1976 beräknas mot denna bakgrund till 14 milj. kr.

Under nästa budgetår kommer vidare att utbetalas sparpremier på det sparande som skedde under år 1972. Premien uppgår till 5 % av den del av sparbeloppet som fortfarande står kvar på kontot vid utgången av åren 1973—1976. Premien bekostas till hälften av staten och till hälften av vederbörande sparinstitut. Statens kostnader för sparpremieringen beräknas till ca 2,5 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot fullmäktiges beräkningar av medelsbehovet för vinstutlottning och sparpremiering under nästa budgetår. Jag har heller ingen erinran mot det föreslagna beloppet för en lönsparkampanj. Det sammanlagda anslagsbehovet uppgår således till 17,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vinstutlottning i lönsparandet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 17 400 000 kr.

E 11. Upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen. I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett reservationsanslag av 2,5 milj. kr. för detta ändamål. Anslaget utgår i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till den framtida alkoholpolitiken. Alkoholpolitiska utredningen har i sitt slutbetänkande (SOU 1974: 90—93) avgivit förslag om bl. a. informationsåtgärder i alkoholfrågan. Beredningen av utredningens förslag pågår och avsikten är att riksdagen under innevarande riksmöte skall föreläggas en proposition på grundval av alkoholpolitiska utredningens slutbetänkande. I avvaktan på detta bör anslaget föras upp med oförändrat belopp i förslaget till statsbudget för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

E 12. Bidrag till vissa investeringar

Nytt anslag (förslag) 1 000

I syfte att stimulera näringslivet till investeringar i maskiner och andra inventarier har riksdagen beslutat om ett särskilt investeringsavdrag vid den statliga inkomsttaxeringen motsvarande 10 % av anskaffningskostnaden för investeringar i maskiner och andra inventarier som sker under perioden den 15 oktober 1975—den 31 december 1976 (prop. 1975/76: 61, SkU 1975/76: 26, rskr 1975/76: 101). De näringsidkare som inte helt kan utnyttja avdraget har i stället möjlighet att för sådana investeringar få ett statligt skattefritt investeringsbidrag motsvarande 4 % av anskaffningskostnaden. Detta bidrag kan utgå under högst två beskattningsår under nämnda tidsperiod och får för varje beskattningsår inte överstiga 20 000 kr. Bidrag och avdrag kan inte utgå jämsides med varandra. Bidragsbestämmelserna finns i lagen (1975: 1149) om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning.

Riksdagen anvisade samtidigt ett förslagsanslag till Bidrag till vissa investeringar på tilläggsbudget till statsbudgeten för innevarande budgetår. Med hänsyn till osäkerheten om vilket medelsbehov som kan bli aktuellt fördes anslaget upp med endast ett formellt belopp.

Bidragen avser investeringar som görs före utgången av år 1976. Behov av medel för bidragsutbetalningar föreligger således även under nästa budgetår. Under den korta tid som har förflutit sedan riksdagsbeslutet om införande av bidraget har möjligheterna till en tillförlitlig anslagsberäkning inte ökat. Jag förordar därför att anslaget förs upp med ett formellt belopp även för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa investeringar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 13. Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.

1974/75	Utgift	87 871
1975/76	Anslag	100 000
1976/77	Förslag	100 000

Från anslaget bestrids främst utgifterna för vissa ersättningar till personal på indragningsstat.

Statens personalpensionsverk föreslår att anslaget förs upp med 100 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder personalpensionsverkets förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

E 14. Viss utbildningsverksamhet

1974/75	Utgift	5 800 323	Reservation	3 008 368
1975/76	Anslag	5 737 000		
1976/77	Förslag	2 400 000		

Från anslaget bestrids utgifter för statens personalutbildningsnämnds och vårdutbildningsnämndens kursverksamhet samt utgifter för resekostnadsersättning och traktamente till kursdeltagare m. m. Vidare bestrids utgifter för driften av statens kursgård Sjudarhöjden i Sigtuna från detta anslag.

Statens personalutbildningsnämnd

I årets anslagsframställning beräknar nämnden utgifterna för budgetåret 1976/77.

1. Direkta utbildningskostnader	2 181 600 kr
2. Utgifter för driften av Sjudarhöjden	453 600 kr
3. Utgifter för inredning och utrustning av tillbyggnad av Sjudarhöjden	500 000 kr
4. Utgifter för internutbildning och extern information	150 000 kr
Summa utgifter	3 285 200 kr

Vårdutbildningsnämnden

För budgetåret 1976/77 räknar nämnden med att anordna sju kurser till en sammanlagd kostnad av 3 150 000 kr.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot den av personalutbildningsnämnden (PUN) planerade inriktningen av kursverksamheten. Omfattningen av vårdutbildningsnämndens (VUN) kursverksamhet bestäms av antalet nyanställda inom gruppen vård- och vaktpersonal vid kriminalvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor och vårdanstalter för alkoholmissbrukare.

Jag anser att utgifter för resekostnadsersättning och traktamenten i samband med resor till och från av PUN anordnade kurser fr. o. m. budgetåret 1976/77 skall betalas av anställningsmyndigheten. Vissa mindre myndigheter bör emellertid efter särskild framställning till PUN även i fortsättningen kunna få sina kostnader täckta av medel från detta anslag. Jag har beaktat detta vid beräkningen av anslagsbehovet för PUN.

Regeringen har beslutat om en utbyggnad av statens kursgård Sjudarhöjden. Byggnadsstyrelsen har även fått i uppdrag att svara för inredningen i samband härmed. Jag har dock beräknat 88 000 kr. för viss utrustning i samband med utbyggnaden under detta anslag.

Tillkomsten av den särskilda skolan i Norrköping (Eschelsonska fastigheten) för utbildning inom kriminalvården medför minskade utgifter för vårdutbildningsnämndens del. Jag har även beaktat detta vid beräkningen av anslagsbehovet.

Den medelsbehållning i vad avser VUN:s verksamhet som beräknas finnas på anslaget vid utgången av innevarande budgetår räknar jag därför med skall räcka till för att täcka kostnaderna för VUN:s verksamhet under budgetåret 1976/77. Förevarande anslagsbehov avser därför enbart den av PUN bedrivna verksamheten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss utbildningsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 400 000 kr.

E 15. Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering

1974/75	Utgift	8 712 793
1975/76	Anslag	13 300 000
1976/77	Förslag	17 400 000

Från anslaget bestrids kostnader för avlöningsförmåner till sådana particllt arbetsföra, som inte kan beredas lämpligt arbete inom gällande personalorganisation vare sig inom eget eller annan myndighets arbetsområde och för vilka annars inget annat alternativ återstår än beslut om sjukpension enligt statliga personalpensionsbestämmelser. Vidare får från anslaget bestridas avlöningskostnader under tid då den som åtnjuter sjukpension enligt statliga personalpensionsbestämmelser försöksvis

upphåller anställning. Från anslaget bestrids dessutom kostnader för avlöningsförmåner till anställda som i samband med att myndighet omlokaliseras eller omorganiseras inte utan omskolning eller annan särskild åtgärd kan beredas lämpligt arbete inom egen eller annan myndighets arbetsområde samt kostnader för utbildning m. m. som föranleds av omplacering. Bestämmelser i ämnet återfinns i cirkuläret (1960: 553) om anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom statlig och statsunderstödd verksamhet (ändrat senast 1975: 438). I fråga om anställda hos myndigheter inom försvarsdepartementets område bestrids kostnaderna av medel anvisade under fjärde huvudtiteln.

Statens personalnämnd

För nästa budgetår är medelsbehovet för åtgärder i samband med omplacering 7 milj. kr. och för åtgärder i samband med rehabilitering av partiellt arbetsföra 10,4 milj. kr.

Personalnämnden har den 30 maj 1975 till regeringen överlämnat förslag till vissa ändringar i gällande bestämmelser om anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom statlig och statsunderstödd verksamhet i syfte att öka rekryteringen av partiellt arbetsföra. Medelsbehovet för detta ändamål är 2,4 milj. kr.

Totalt är medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1976/77 19,8 milj. kr. (+6,5 milj. kr.).

Föredraganden

Statens personalnämnds verksamhet avseende rehabilitering av partiellt arbetsföra samt omskolning och omplacering i samband med att myndighet omlokaliseras eller omorganiseras kan förutses komma att medföra ökade utgifter under anslaget under nästa budgetår.

För att underlätta arbetet med omplacering av personal i samband med att myndighet inom försvaret omlokaliseras eller omorganiseras bör från anslaget förskottsvis kunna bestridas kostnader för avlöningsförmåner till anställda hos myndighet inom försvarsdepartementets område under tid för omskolning eller annan särskild åtgärd. Dessa kostnader skall slutligt bestridas av medel under fjärde huvudtiteln.

Personalnämndens förslag till ändringar i bestämmelserna om anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra är f. n. föremål för remissbehandling. Jag är därför inte beredd att nu redovisa förslag i denna del.

Jag beräknar anslagsbehovet till 17,4 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering* anvisa ett förslagsanslag av 17 400 000 kr.

E 16. Statlig företagshälsovård

Nytt anslag (förslag) 1 000

Som jag har anfört tidigare denna dag vid min anmälan av punkten 6 i För flera huvudtitlar gemensamma frågor bör ett nytt anslag, benämnt Statlig företagshälsovård, föras upp i statsbudgeten. Från anslaget bör förskottsvis bestridas kostnader för hälsorådens verksamhet samt kostnader för etablering och drift av företagshälsocentraler enligt en stat som fastställs av regeringen. Kostnaderna bör slutligt fördelas på de myndigheter, affärsdrivande verk m. fl. som är anslutna till hälsocentralerna. Kostnaderna bör därvid belasta de anslag eller anslagsposter (motsv.) från vilka kostnaderna för sjukvård bestrids. Detta kommer att medföra en merbelastning av vissa anslag. I statsbudgeten bör föras upp endast ett formellt anslag av 1 000 kr.

Anslaget bör t. v. inte användas för redan befintliga hälsocentraler eller för den försöksverksamhet med företagshälsovård som bedrivs av statens personalnämnd.

Anslaget bör användas för att bestrida kostnader för hälsorådens verksamhet samt för etablering och drift av hälsocentraler efter beslut av regeringen i varje särskilt fall.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statlig företagshälsovård* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 17. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1974/75	Utgift	386 695
1975/76	Anslag	300 000
1976/77	Förslag	550 000

Från anslaget bestrids kostnader för departementens förhandlingsdelegation, departementens gemensamma företagsnämnd, statstjänstenämnden (såvitt avser statsverkets andel), kontraktsdelegationen, statens tjänstebostadsnämnd, statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor (såvitt avser statsverkets andel), statens grupplivnämnd, statens maskinpersonalnämnd, vårdutbildningsnämnden, samarbetsdelegationen för förplägnadsfrågor, statsförvaltningens centrala förslagsnämnd, statsförvaltningens centrala samarbetsråd för personalfrågor m. m. (såvitt avser statsverkets andel), statens arbetsmiljönämnd (såvitt avser statsverkets andel), trygghetsnämnden, lönedelegationen för beredskapsarbetare m. fl., personalpolitiska nämnden, skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor, skiljenämnden för arbetarskyddsfrågor samt statens tjänstepensionsnämnd.

Föredraganden

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 78, JuU 1975: 22, rskr 1975: 212) inrättas statens ansvarsnämnd den 1 januari 1976. Kostnader för arvoden m. m. för ledamöter och sekreterare i ansvarsnämnden bör betalas från detta anslag. Jag förordar vidare att kostnaderna för markdelegationen (K 1957: 30) fr. o. m. nästa budgetår betalas från detta anslag. Kostnaderna för markdelegationen belastar f. n. sjunde huvudtitelns reservationsanslag Kommittéer m. m.

Med ledning av medelsförbrukningen under budgetåret 1974/75 beräknar jag medelsbehovet under detta anslag till 550 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 550 000 kr.

E 18. Viss förslagverksamhet m. m.

1974/75	Utgift	94 676
1975/76	Anslag	153 000
1976/77	Förslag	142 000

Från anslaget bestrids utgifter för ersättning och belöning i förslagsverksamheten i den utsträckning beslut härom meddelas av statsförvaltningens centrala förslagsnämnd.

Statsförvaltningens centrala förslagsnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 14 000 kr., varav 2 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I anslaget för innevarande budgetår ingår 25 000 kr. för stimulansåtgärder som kommer att genomföras under detta budgetår. Nämnden räknar med att under budgetåret 1976/77 kunna ta i anspråk i huvudsak motsvarande belopp för att justera grunderna för ersättning och belöning.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss förslagsverksamhet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 142 000 kr.

E 19. Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.

1974/75	Utgift	60 512 800
1975/76	Anslag	2 300 000 000
1976/77	Förslag	400 000 000

Till grund för beräkningen av anslagsmedlen till avlöningar och till pensioner under nästa budgetår har, såsom jag tidigare denna dag har

redovisat vid min anmälan av punkt 1 i För flera huvudtitlar gemensamma frågor, lagts de lönebelopp som enligt gällande avtal skall tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1976.

Förhandlingar om löner m. m. under nästa avtalsperiod, som börjar den 1 januari 1977, har ännu inte påbörjats. Det är därför inte möjligt att nu beräkna det medelsbehov för första halvåret 1977 som kan uppkomma på grund av avtal mellan parterna på den statliga arbetsmarknaden. Avtal beräknas inte heller kunna träffas i sådan tid att lönekostnaderna kan redovisas i proposition till riksdagen före ingången av budgetåret 1976/77. I enlighet med vad chefen för finansdepartementet har redovisat i finansplanen tidigare denna dag bör dock medel schablonmässigt beräknas för en ökning av de statsanställdas löner under första halvåret 1977. För att denna kostnad skall komma till uttryck i budgeten bör därför ett särskilt täckningsanslag begäras. Anslaget bör tas upp med 400 milj. kr.

Regeringen bör i huvudsaklig överensstämmelse med vad som har gällt beträffande tidigare anvisade täckningsanslag — efter prövning i varje särskilt fall — kunna från anslaget anvisa de medel som behövs utöver reservationsanslag och obetecknade anslag på grund av lönehöjningar m. m. som föranleds av avtal som riksdagens lönedelegation har godkänt eller avtal som regeringen har godkänt utan att höra riksdagens lönedelegation. På motsvarande sätt bör medel kunna anvisas, när merbelastning inte bör ske av förslagsvis betecknade anslag och anslagsposter som har maximerats av regeringen. Merkostnaderna för de affärsdrivande verken bör dock betalas på samma sätt som verkens övriga utgifter. Merkostnader för löner som faller på anslag inom utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret bör täckas av fjärde huvudtitelns anslag för reglering av prisstegringar.

Regeringen bör slutligen i likhet med vad som gäller innevarande budgetår (prop. 1975/76: 25, InU 1975/76: 23, rskr 1975/76: 118) ha möjlighet att — efter prövning i varje särskilt fall — från anslaget kunna anvisa de medel som behövs, när reservationsanslag, obetecknade anslag eller affärsverk belastas med större utgifter än som har beräknats i budgetproposition eller särskild anslagsproposition på grund av att personliga tjänster har inrättats för tjänstemän som har garanterats fortsatt anställning i Stockholm i samband med myndighets omlokalisering (tjänstemän med s. k. NOM-garanti).

Under hänvisning till vad jag sålunda har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 400 000 000 kr.

E 20. Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet

1974/75	Utgift	10 121 716
1975/76	Anslag	13 400 000
1976/77	Förslag	14 200 000

Från anslaget bestrids utgifter för främst planerings- och utredningsarbete i samband med omlokalisering av statliga myndigheter (jfr prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196 och prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220). Utgifterna för förberedelserna för omlokaliseringen av försvarets myndigheter bekostas inom utgiftsramen för det militära försvaret. Utgifterna under detta anslag avser bl. a. organisations- och ortskommittéernas verksamhet samt arbetsbiträde åt och konsultinsatser hos omlokaliseringsmyndigheterna. Dessutom bestrids utgifter för vissa besöksresor för anhöriga till statligt anställda som omlokaliseras. Vidare bestrids från anslaget utgifter för insatser av vissa myndigheter som har centrala samordnings- och planeringsuppgifter i samband med omlokaliseringarna. Kostnaderna för genomförandet av omlokaliseringen, t. ex. för de särskilda förmåner som utgår till de anställda som flyttar med till lokaliseringsorterna eller för myndighets flyttning eller utrustning skall i allmänhet betalas från myndighetsanslaget. I fråga om affärsdrivande verk eller myndighet för vars drift endast anvisas ett formellt anslag av 1 000 kr, bör dock även kostnader som hänger samman med genomförandeskedet av omlokaliseringen kunna betalas från detta anslag.

Belastningen på anslaget innevarande budgetår torde komma att uppgå till inemot 13,4 milj. kr. för de båda omlokaliseringsetapperna. För nästa budgetår beräknar jag medelsbehovet till 9,4 milj. kr. för de båda omlokaliseringsetappernas förberedelser. De kostnader för genomförandet av omlokaliseringen som bör betalas från detta anslag har jag beräknat till 4,8 milj. kr. Huvuddelen av detta belopp avser flyttnings- och omstationeringskostnader m. m. för luftfartsverket och statens provningsanstalt. Vidare ingår vissa medel för statens väg- och trafikinstitut, statens institut för byggnadsforskning, Sveriges geologiska undersökning och domänverket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 200 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

11. Byggnadsarbeten för statlig förvaltning

1974/75	Utgift	224 197 683	Behållning	11 587 178
1975/76	Anslag	185 000 000		
1976/77	Förslag	285 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för statlig förvaltning eller annan statlig verksamhet och för vilka medel inte anvisas under annat anslag.

I min redovisning i det följande kommer jag inte att närmare redogöra för sådana objekt som tidigare har redovisats för riksdagen och för vilka byggnadsstyrelsen föreslagit sänkta eller oförändrade kostnadsramar eller sådana höjningar som föranleds enbart av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. För tiden den 1 april 1974—den 1 april 1975 beräknar styrelsen denna kostnadsstegring till 10,3 %. Till följd av effekterna av produktivitetsutvecklingen beräknar styrelsen kostnadsstegringen under samma period för objekt som då ännu inte har påbörjats till 7,7 %.

Byggnadsstyrelsen

Stockholm. Nybyggnad i kv. Ölbryggaren för kronofogdemyndigheten m. fl. Som redovisades i prop. 1975: 1 (bil. 9 s. 144) uppdrog Kungl. Maj:t den 8 november 1974 åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för kronofogdemyndigheten m. fl. i kv. Ölbryggaren i Stockholm i anslutning till den lokala skattemyndighetens lokaler i kv. Gamen. Byggnadsstyrelsen har redovisat systemhandlingar för en nybyggnad som omfattar en sammanlagd rumsyta av ca 19 000 m^2 och rymmer ca 650 arbetsplatser. Därmed utnyttjas helt byggnadsrätten enligt föreliggande förslag till stadsplan för kvarteret. Stadsplaneförslaget vilar f. n. i avvaktan på att vissa frågor som hänger samman med den planerade Söderleden löses. Styrelsen har därför föreslagit att nybyggnaden t. v. begränsas till en första etapp som inte påverkas av Söderleden. Etappen föreslås omfatta en sammanlagd rumsyta av ca 15 000 m^2 och beräknas rymma ca 460 arbetsplatser.

Byggnadskostnaderna för nybyggnaden utan etappindelning beräknas till 61,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Kostnaderna för den första etappen beräknas till 51 milj. kr. i samma prisläge. Etappindelningen

uppskattas komma att medföra en merkostnad av ca 1 milj. kr. för den andra etappen. Kronofogdemyndighetens nuvarande lokaler — som är i dåligt skick — i kv. Björnen i Södra Klara måste dock evakueras under våren 1978 för att lokaler för departementen skall kunna stå färdiga i sådan tid att tidplanen för den vid 1975 års riksmöte (KU 1975: 13, rskr 1975: 207) beslutade återflyttningen av riksdagen till Helgeandsholmen kan hållas. Byggnadsarbetena för den första etappen av nybyggnaden i kv. Ölbryggaren beräknas kunna påbörjas i maj 1976, varvid lokalerna kan tas i bruk i mars 1978.

Stockholm. Nybyggnad i Västra Skogen för arbetarskyddsstyrelsen. I beslut den 29 november 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att projektera en nybyggnad i Västra Skogen i Solna för arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen i Stockholms distrikt och arbetarskyddsfonden. Nybyggnaden skulle motsvara en programyta av 12 500 m², exkl. kapprum m. m. Härutöver tillkommer bl. a. lokaler för restaurang. Kungl. Maj:t uppdrog samtidigt åt statskontoret att utreda behovet av särskilda undervisningslokaler för arbetarskyddsstyrelsen.

Byggnadsstyrelsen har redovisat förslagshandlingar för nybyggnaden. Programytan har fördelats med 11 150 m² på arbetarskyddsstyrelsen, 1 000 m² på yrkesinspektionen och 350 m² på arbetarskyddsfonden. Härutöver föreslås ingå undervisningslokaler om ca 1 850 m². Byggnadsstyrelsen föreslår vidare att den förhållandevis komplicerade underbyggnad som måste utföras till följd av terrängförhållandena och byggnadens placering över tunnelbanans spårtunnlar utnyttjas för att anordna arkiv för riksarkivet. Arkivytan beräknas till ca 650 m² och merkostnaden för byggnadsarbetena uppskattas bli mindre än 600 000 kr. Den sammanlagda rumsytan i nybyggnaden enligt förslaget uppgår till ca 20 100 m². Lokalerna planeras för ca 600 anställda utöver lärarpersonal. Undervisningslokalerna är dimensionerade med hänsyn till en planerad undervisningsvolym av ca 37 000 deltagardagar per år. Kostnaderna inkl. försörjningsåtgärder beräknas till 81 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Byggnadsstyrelsen framhåller dock att kostnaderna för underbyggnaden ännu inte kan anges med säkerhet. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas i mars 1977 och inflyttningen beräknas kunna äga rum under första halvåret 1979.

Linköping. Nybyggnader på Vallaområdet för försvarets forskningsanstalt. Försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 3 skall enligt beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) omlokaliseras till Linköping. Omlokaliseringen kommer enligt gällande tidplaner att genomföras under sommaren 1978. Verksamheten vid huvudavdelningen 3 — som i Linköping beräknas sysselsätta ca 400 anställda — är inriktad mot system och metoder för teknisk informationsbehandling (jfr prop. 1973: 88, FöU 1973: 17, rskr 1973: 17 och 196 samt prop. 1974: 75, FöU 1974: 19, rskr 1974: 190).

På grundval av ett av byggnadsstyrelsen redovisat byggnadsprogram uppdrog regeringen den 27 februari 1975 åt styrelsen att projektera nybyggnader för forskningsanstalten inom Vallaområdet i anslutning till nybyggnaderna för universitetet i Linköping och de år 1975 färdigställda nybyggnaderna för statens kriminaltekniska laboratorium, statens geotekniska institut samt statens väg- och trafikinstitut. Styrelsen har redovisat systemhandlingar för nybyggnaderna för forskningsanstalten. Nybyggnaderna kommer enligt systemhandlingarna att omfatta en sammanlagd rumsyta av ca 19 500 m^2, varav 800 m^2 inom lokaler för datorutrustning och 980 m^2 i en särskild mäthallsbyggnad med extrem takhöjd. Ca hälften av lokalerna utgörs av laboratorier och verkstäder. Kostnaderna för nybyggnaderna beräknas av byggnadsstyrelsen till 74,5 milj. kr. och för försörjningsåtgärder till 6 milj. kr., allt i prisläget den 1 april 1975. Till detta kommer kostnader för inklädnad av vissa utrymmen — bl. a. mäthallar — med radarabsorberande material, uppskattade till ca 1,5 milj. kr. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas i maj 1976.

Karlstad. Nybyggnad i Klaraområdet. I gällande investeringsplan är uppförd en kostnadsram av 67 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974 för nybyggnader i Klaraområdet i Karlstad för bl. a. värnpliktsverket, försvarets sjukvårdsstyrelse, del av försvarets materielverk, Bergslagens inskrivningscentral och militärpsykologiska institutet — numera del av försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 5 (jfr prop. 1973: 1 bil. 9 s. 105). Inflyttningen sker successivt under tiden april—augusti 1976.

Enligt beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 55) skall även försvarets civilförvaltning och civilförsvarsstyrelsen omlokaliseras till Karlstad. Flyttningen kommer enligt gällande tidplaner att genomföras under tiden juli—september 1978. Myndigheterna har tillsammans ca 500 anställda.

Byggnadsstyrelsen har redovisat byggnadsprogram och systemhandlingar för en andra etapp av nybyggnaderna i Klaraområdet. Behovet av servicelokaler för myndigheterna i den andra etappen kan i betydande utsträckning tillgodoses genom utnyttjande av lokaler som anordnats redan inom den första etappen. Regeringen uppdrog den 16 oktober 1975 åt byggnadsstyrelsen att projektera lokaler för försvarets civilförvaltning och civilförsvarsstyrelsen. Dessa kommer i etapp II att disponera lokaler med en sammanlagd rumsyta av ca 9 500 m^2. Den tillgängliga tomten tillåter att etappen utökas till att omfatta en rumsyta av ytterligare ca 4 700 m^2, motsvarande ca 260 arbetsplatser. Dessa lokaler skulle kunna utnyttjas för behov inom den civila regionala förvaltningen. Om byggnadsstyrelsen finner det påkallat från lokalförsörjningssynpunkt och fördelaktigt från kostnadssynpunkt får projekteringen därför enligt beslutet ske med sikte på fullständig exploatering av tomten.

Kostnaderna för den andra etappen enligt alternativet full utbyggnad

beräknas av byggnadsstyrelsen till 48,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Styrelsen föreslår att en för de båda etapperna gemensam kostnadsram av 119 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975 förs upp i investeringsplanen. Byggnadsarbetena för den andra etappen beräknas bli påbörjade i juni 1976.

Borlänge. Nybyggnader i kv. Paradiset för statens vägverk och statens trafiksäkerhetsverk. I enlighet med beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 29) skall statens vägverk och statens trafiksäkerhetsverk omlokaliseras till Borlänge. Omlokaliseringen kommer enligt gällande tidplaner att genomföras för trafiksäkerhetsverkets del i augusti 1978 och för vägverkets del i augusti 1979 och augusti 1980. Typbesiktningsavdelningen vid trafiksäkerhetsverket har undantagits från omlokaliseringen enligt beslut av Kungl. Maj:t den 6 september 1974. Verksamheten i Borlänge kommer att sysselsätta ca 1 000 anställda.

Genom beslut den 16 oktober 1975 godkände regeringen avtal med Borlänge kommun om förvärv av tomtmark i kv. Paradiset till en kostnad av ca 3,3 milj. kr. Regeringen uppdrog samtidigt åt byggnadsstyrelsen att på grundval av redovisade systemhandlingar m. m. projektera en första nybyggnadsetapp som omfattar lokaler för trafiksäkerhetsverket samt gemensamma lokaler för bibliotek, arkiv, motion, restaurang, reproduktion och annan service. Kostnaderna för etappen — som omfattar en sammanlagd rumsyta av ca 6 400 m², varav ca 3 400 m² för gemensamma ändamål — beräknas av byggnadsstyrelen till 24 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975, inkl. försörjningsåtgärder. Vissa markarbeten beräknade till ca 300 000 kr. har påbörjats före vintern 1975—1976 med anlitande av den i investeringsplanen uppförda kostnadsramen Diverse objekt. De egentliga byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas i augusti 1976.

Umeå. Nybyggnad inom universitetsområdet för skogshögskolan. Till följd av beslutet vid 1971 års riksdag (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) om omlokalisering av skogshögskolan fastställde Kungl. Maj:t den 2 juni 1972 och den 27 april 1973 riktlinjer för planeringen av högskolans omlokalisering. Besluten innebär att grundutbildningen vid högskolan — med undantag för första årskursen — samt betydande delar av högskolans forskningsverksamhet förläggs till Umeå. Genom statsmakternas beslut om en för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt gemensam förvaltning (prop. 1974: 108, JoU 1974: 25, rskr 1974: 255) kommer administrationen för högskolan att förläggas huvudsakligen till Uppsala. Omlokaliseringen till Umeå skall enligt gällande tidplaner vara genomförd sommaren 1978.

På grundval av ett av byggnadsstyrelsen redovisat byggnadsprogram uppdrog regeringen den 10 april 1975 åt styrelsen att projektera en nybyggnad för skogshögskolan inom universitetsområdet i Umeå. Efter det att byggnadsstyrelsen redovisat systemhandlingar för nybyggnaden upp-

drog regeringen den 20 november 1975 åt styrelsen att fortsätta projekteringen till och med bygghandlingar. Lokalplaneringen grundas på att verksamheten i inledningsskedet sysselsätter ca 210 anställda och att intagningen till grundutbildningen uppgår till 40 elever årligen. Möjlighet finns att senare anpassa undervisningslokalerna till en årlig intagning av högst 60 elever. Lokalbehovet för ett skogsbibliotek av rikskaraktär kommer att tillgodoses huvudsakligen genom utnyttjande av befintliga lokaler inom byggnaden för universitetsbiblioteket. Nybyggnaden kommer enligt systemhandlingarna att omfatta en sammanlagd rumsyta av ca 10 030 m² inkl. växthus. Kostnaderna beräknas av byggnadsstyrelsen till 42,7 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. I beloppet ingår kostnaderna för erforderliga försörjningsåtgärder. Byggnadsarbetena beräknas påbörjas i augusti 1976. Vissa förberedande arbeten inom en uppskattad kostnadsram av ca 1,1 milj. kr. bör enligt styrelsen dock påbörjas redan i april 1976.

Luleå. Nybyggnad inom Porsöområdet för Sveriges geologiska undersökning. Sveriges geologiska undersökning (SGU) skall enligt beslut vid 1971 års riksdag (prop. 1971: 29) omlokaliseras till Uppsala och Luleå. Planeringen av omlokaliseringen till Luleå skall enligt beslut av regeringen den 27 november 1975 inriktas på att flyttningen skall ske under januari 1978.

Regeringen uppdrog den 24 april 1974 åt byggnadsstyrelsen att på grundval av ett av styrelsen redovisat byggnadsprogram projektera en nybyggnad för SGU i anslutning till högskolans nybyggnader inom Porsöområdet i Luleå. Efter det att byggnadsstyrelsen redovisat systemhandlingar för nybyggnader uppdrog regeringen den 27 november 1975 åt styrelsen att fortsätta projekteringen t. o. m. bygghandlingar.

SGU:s verksamhet i Luleå kommer att omfatta huvuddelen av antalet anställda inom den geokemiska enheten, mer än hälften av antalet anställda inom berggrundsenheten och den geofysiska enheten samt något mindre än hälften av antalet anställda inom den administrativa enheten eller sammanlagt nära 200 anställda (jfr prop. 1974: 60, NU 1974: 23, rskr 1974: 152). Nybyggnaden kommer enligt systemhandlingarna att omfatta en sammanlagd rumsyta av ca 9 000 m², inkl. vissa lokaler för SGU:s museum. I fråga om bl. a. biblioteks- och restaurangservice förutsätts viss samverkan med högskolan. Kostnaderna för nybyggnaden, inkl. försörjningsåtgärder, beräknas av byggnadsstyrelsen till 31,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas i april 1976.

Övriga omlokaliseringsobjekt. Med de förslag som har redovisats i det föregående har särskilda kostnadsramar kunnat beräknas för flertalet av de nybyggnader för omlokaliserad statlig verksamhet som bekostas från detta investeringsanslag.

Inom ramen för den av 1971 års riksdag (prop. 1971: 29) beslutade första etappen av omlokaliseringen återstår att redovisa förslag om loka-

ler för Sveriges geologiska undersökning i Uppsala och arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska filial i Umeå. För Uppsaladelen av Sveriges geologiska undersökning — som enligt gällande tidplan flyttar i december 1978 — projekteras en nybyggnad i kv. Blåsenhus på grundval av projekteringsuppdrag som lämnades av regeringen i beslut den 24 april 1975. Den arbetsmedicinska filialen disponerar f. n. provisoriska lokaler vid universitetet och regionssjukhuset i Umeå. Byggnadsstyrelsen har redovisat byggnadsprogram för en nybyggnad inom universitetsområdet.

Inom den av 1973 års riksdag (prop. 1973: 55) beslutade andra etappen av omlokalisering av statlig verksamhet återstår att redovisa förslag som rör statens vägverk, försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 4, patent- och registreringsverkets bolagsbyrå, statens brandnämnd och det numera i statens industriverk inordnade statens institut för företagsutveckling. För vägverket — som flyttar i två etapper sommaren 1979 och sommaren 1980 — planeras lokaler i anslutning till den i det föregående redovisade nybyggnaden i kv. Paradiset i Borlänge. Försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 4 omlokaliseras sommaren 1979. I beslut den 24 juni 1975 har regeringen uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera en nybyggnad för forskningsanstalten i Ersmark i Umeå. Bolagsbyrån skall enligt gällande tidplan omlokaliseras till Sundsvall sommaren 1980. Tidplaner för omlokaliseringen av statens brandnämnd till Sigtuna och förutvarande statens institut för företagsutveckling till Borås har ännu inte fastställts.

Föredraganden

Byggnadsstyrelsen har redovisat förslagshandlingar för en *nybyggnad i Västra Skogen* i Solna för arbetarskyddsstyrelsen m. fl. och systemhandlingar för en *nybyggnad i kv. Ölbryggaren* i Stockholm för kronofogdemyndigheten m. fl. Beredningen av dessa ärenden är ännu inte avslutad. Jag förordar emellertid att preliminärt beräknade kostnadsramar om 81 milj. kr. för nybyggnaden i Västra Skogen och 51 milj. kr. för en första etapp av nybyggnaden i kv. Ölbryggaren i prisläget den 1 april 1975 förs upp i investeringsplanen.

Arbetena med nybyggnader för de myndigheter som skall omlokaliseras från Storstockholmsområdet till följd av statsmakternas beslut vid 1971 och 1973 års riksdagar fortskrider planenligt. För den statliga verksamheten inom Storstockholmsområdet finns sedan länge ett stort, uppdämt behov av nya lokaler. Om omlokaliseringen inte hade genomförts skulle i huvudsak motsvarande lokaler ha behövt anskaffas genom nybyggnad inom detta område. Kostnaderna på omlokaliseringsorterna ligger avsevärt under vad motsvarande lokaler erfarenhetsmässigt kostar vid nybyggnad inom Stockholmsområdet. För nu färdigställda eller pågående nybyggnader kan minskningen av de årliga lokalkostnaderna uppskattas till ca 20 milj. kr. jämfört med årskostnaderna för samma

lokaler inom Storstockholmsområdet. Hittills har nya lokaler färdigställts för statens livsmedelsverk i Uppsala, myntverket i Eskilstuna, statens kriminaltekniska laboratorium, statens väg- och trafikinstitut samt statens geotekniska institut i Linköping, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut samt sjöfartsverket i Norrköping, domstolsverket, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen i Jönköping, brandlaboratoriet vid statens provningsanstalt i Borås, lantmäteriverket och — i förhyrda lokaler — centralnämnden för fastighetsdata i Gävle, centrala studiestödsnämnden, riksförsäkringsverkets tekniska byrå och del av statens personalpensionsverk i Sundsvall samt — i provisoriska lokaler — arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska filial i Umeå. Under år 1976 kommer nybyggnader att färdigställas för kriminalvårdsstyrelsen, luftfartsverket och statens invandrarverk i Norrköping, delar av statens provningsanstalt i Borås, försvarets sjukvårdsstyrelse, värnpliktsverket samt delar av försvarets materielverk och försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 5 i Karlstad samt för statens institut för byggnadsforskning i Gävle. För samtliga dessa nybyggnadsobjekt finns sedan tidigare särskilda kostnadsramar uppförda i investeringsplanen. I investeringsplanen för nästa budgetår bör kostnadsramarna föras upp med de belopp som har föreslagits av byggnadsstyrelsen.

Under år 1976 kommer arbeten att påbörjas på en andra etapp av *nybyggnad i kv. Göta i Jönköping* för statens jordbruksnämnd och på *nybyggnad på Östra Malmen i Kalmar* för bl. a. delar av den verksamhet inom televerket som skall omlokaliseras till Kalmar. Kostnadsramar för dessa objekt har redan beslutats (prop. 1975/76: 25, FiU 1975/76: 13, rskr 1975/76: 92). Enligt föreliggande tidplaner bör arbeten påbörjas år 1976 också för *nybyggnader på Vallaområdet i Linköping* för försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 3, en andra etapp av *nybyggnad i Klaraområdet i Karlstad* för försvarets civilförvaltning och civilförsvarsstyrelsen, en första etapp av *nybyggnader i kv. Paradiset i Borlänge* för statens vägverk och statens trafiksäkerhetsverk, *nybyggnad inom universitetsområdet i Umeå* för del av skogshögskolan samt för *nybyggnad inom Porsöområdet i Luleå* för del av Sveriges geologiska undersökning. Jag förordar att kostnadsramar för dessa objekt förs upp i investeringsplanen med de belopp som har föreslagits av byggnadsstyrelsen.

En gemensam kostnadsram, *Övriga omlokaliseringsobjekt,* bör föras upp i investeringsplanen för de återstående objekt för vilka byggnadsstyrelsen har redovisat byggnadsprogram men där planeringen ännu inte har förts så långt att förslag till separata kostnadsramar kan redovisas för riksdagen. Detta gäller nybyggnad i Uppsala för Sveriges geologiska undersökning, vissa försöksstationer i anslutning till försvarets forskningsanstalts huvudavdelning 3 i Linköping, nybyggnader för de byggnadstekniska och mekaniska laboratorierna vid statens provningsanstalt i Borås samt nybyggnader i Umeå för försvarets forskningsanstalts hu-

vudavdelning 4 och för arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska filial. Förslag till kostnadsramar för dessa objekt kommer att redovisas senare. Jag räknar med att den sammanlagda kostnaden för dessa kan hållas inom en kostnadsram av 125 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 uppskattar jag till ca 30 milj. kr.

Därmed återstår inom ramen för den beslutade omlokaliseringen av statlig verksamhet endast ett fåtal myndigheter för vilka byggnadsprogram ännu inte har redovisats och vilka därför inte ingår i de nu beräknade kostnadsramarna. Detta gäller huvuddelen av statens vägverk — som avses komma att få lokaler i en andra etapp av nybyggnaderna i kv. Paradiset i Borlänge — patent- och registreringsverkets bolagsbyrå, statens brandnämnd samt det i statens industriverk inordnade statens institut för företagsutveckling. Jag vill samtidigt erinra om att nybyggnaderna för vissa andra myndigheter som omfattas av den beslutade omlokaliseringen bekostas från anslag under andra huvudtitlar. Detta gäller bl. a. fortifikationsförvaltningen, socialstyrelsens läkemedelsavdelning, teleskolan, biblioteksskolan, socialhögskolan i Östersund, skogshögskolans institutioner i Uppsala och Garpenberg samt domänverket.

Den i investeringsplanen uppförda kostnadsramen *Diverse objekt* används fr. o. m. innevarande budgetår efter beslut av regeringen för sådana objekt för vilka kostnaderna i varje enskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. enligt det prisläge som gäller då arbetena påbörjas. Kostnadsramen kan användas även för andra planerade byggnadsobjekt då det av särskilda skäl är önskvärt att arbetena kan sättas i gång snabbt. I dessa senare fall redovisas förslag till kostnadsram i efterhand för riksdagen (prop. 1975: 1 bil. 9 s. 143, FiU 1975: 12, rskr 1975: 64). Enligt de riktlinjer för beräkningen av medel till reparations- och underhållsarbeten inom bl. a. byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond som har godkänts av riksdagen (prop. 1972: 1 bil. 21, FiU 1972: 8, rskr 1972: 51) skall sådana ombyggnadsarbeten som medför att fastighetens värde ökar påtagligt bekostas med investeringsmedel. Byggnadsstyrelsen har påpekat att de antagna beräkningsprinciperna hittills inte har slagit igenom fullt ut. Även för värdehöjande arbeten har medel beräknats under posten till reparations- och underhållskostnader inom staten för fastighetsfonden. En översiktlig genomgång av byggnadsstyrelsens preliminära produktionsplaner har visat att de ombyggnadsarbeten av detta slag som har planerats till budgetåret 1976/77 främst avser ändamål inom finans-, utbildnings- och jordbruksdepartementens verksamhetsområden. Medel till sådana ombyggnader bör i fortsättningen beräknas inom investeringsanslag under dessa departements huvudtitlar. Förevarande anslag bör därvid utnyttjas för sådana ombyggnader för vilka medel inte har beräknats under annat anslag. Medlen bör beräknas inom kostnadsramen Diverse objekt. De nyss redovisade förutsättningarna för beslut om utnyttjandet av kostnadsramen skall givetvis gälla

även dessa fall. Jag vill dock förutskicka att det i betydligt större utsträckning än vad som gäller vid nybyggnad kan bli aktuellt att i dessa fall utnyttja kostnadsramen för att snabbt sätta igång arbeten för vilka kostnaden överstiger 2 milj. kr. Konstaterade brister, bl. a. inom arbetarskyddets område, bör självfallet avhjälpas utan oskäligt dröjsmål, även om kostnaden för arbetena i det enskilda fallet skulle ligga över denna värdegräns. Vidare är det angeläget att ombyggnader i samband med omflyttningar etc. utförs i sådan tid att onödiga hyresförluster inte uppstår. Jag vill slutligen framhålla att osäkerheten vid beräkningen av den slutliga kostnaden med nödvändighet är större vid ombyggnad än vid nybyggnad. Regeringen har dock sedan tidigare bemyndigande att inom rimliga gränser medge att kostnadsramar för enskilda objekt höjs till följd av konstaterade merkostnader (prop. 1966: 1 bil. 2 s. 32, SU 1966: 14, rskr 1966: 14).

Mot bakgrund av vad jag nu har redovisat bör kostnadsramen Diverse objekt föras upp med 30 milj. kr. i investeringsplanen för nästa budgetår. Medelsförbrukningen under kostnadsramen beräknar jag för nästa budgetår till 20 milj. kr. Motsvarande förslag om medel till ombyggnader kommer att redovisas i annat sammanhang av chefen för utbildningsdepartementet såvitt gäller investeringsanslaget Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde och senare denna dag av chefen för jordbruksdepartementet såvitt gäller investeringsanslaget Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	1974-04-01	1975-04-01	Faktisk 1974-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
Ej slutredovisade objekt, färdigställda före 1974-07-01	261 585	261 585	258 397	2 648	540		
Stockholm							
Till- och ombyggnad i kv. Primus	64 700	60 000	35 158	12 000	5 000	72-08	75-10
Ombyggnad av kasern i kv. Garnisonen	18 200	16 000	9 431	3 000	3 000	72-05	succ. t.o.m. 76-04
Nybyggnad i kv. Ölbryggaren		51 000		3 000	30 000	76-05	78-06
Nybyggnad i Västra Skogen		81 000			10 000	77-03	79-05
Uppsala							
Nybyggnad i kv:en Hugin och Munin	75 000	75 000	51 798	15 000	5 000	73-08	76-02
Eskilstuna							
Nybyggnad i kv. Värjan	5 000	5 050	4 525	500	25	73-06	74-07

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	1974-04-01	1975-04-01	Faktisk 1974-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77		
Linköping							
Nybyggnad på Vallaområdet	62 000	62 000	49 235	7 000	5 000	73-07	75-06
Nybyggnader på Vallaområdet för FOA		82 000		3 000	30 000	76-05	78-02
Norrköping							
Nybyggnad i Källtorp	34 000	34 000	24 753	5 000	1 000	73-08	75-05
Nybyggnad i Saltängen	60 000	63 000	49 960	10 000	2 000	73-08	75-05
Nybyggnad i Oxelbergen	45 500	48 200	17 984	20 000	4 000	74-06	76-05
Jönköping							
Nybyggnad i kv. Göta	29 000	44 500[2]	19 083	14 000	7 000	73-03	77-05
Kalmar							
Nybyggnad på Östra Malmen		30 900[2]		2 000	12 000	76-05	78-03
Borås							
Nybyggnad inom Västeråsenområdet	90 000	90 700	19 658	31 000	20 000	74-05	77-09
Vänersborg							
Om- och tillbyggnad för vägförvaltningen	3 500	3 500	2 207	1 000	293	74-05	75-09
Karlstad							
Nybyggnad i Klaraområdet	67 000	119 000	30 048	25 000	25 000	74-01	78-04
Örebro							
Nybyggnad i kv. Tullen	28 800[1]	31 000		15 000	12 000	75-02	76-02
Gävle							
Nybyggnad i kv. Vasen	50 000	52 500	41 232	10 000	1 000	73-08	75-06
Nybyggnad i kv:en Låsman och Vulcanus	15 600	16 700	5 563	7 000	3 000	74-10	76-03
Nybyggnad i Mårtsbo	1 150	1 220	977	200	40	74-08	75-03
Borlänge							
Nybyggnad i kv. Paradiset		24 000			9 000	76-08	78-05
Sundsvall							
Nybyggnad i kv. Måsen	28 000	28 000	17 325	5 000	2 000	72-06	76-02
Nybyggnad i kv. Målaren	30 000	30 150	26 905	3 000	200	72-11	74-11
Umeå							
Nybyggnad inom universitetsområdet		42 600		5 000	17 000	76-04	78-04
Luleå							
Nybyggnad inom Porsöområdet		31 600		3 600	17 000	76-04	77-10
Övrigt							
Övriga omlokaliseringsobjekt	135 000	125 000			30 000		
Diverse objekt	15 000	30 000	1 350	4 000	20 000		
Projekteringskostnader					25 000		
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet				−10 361	−11 098		
	1 119 035	**1 540 205**	**665 589**	**196 587**	**285 000**		

[1] Prop. 1975: 85 (bil. 6 s. 21), FiU 1975: 19, rskr 1975: 131
[2] Prop. 1975/76: 25 (bil. 5 s. 24), FiU 1975/76: 13, rskr 1975/76: 92

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	11 587	1975/76	196 587
Anslag för 1975/76	185 000	1976/77	285 000
Anslag för 1976/77 (förslag)	285 000		
	481 587		**481 587**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för statlig förvaltning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten för statlig förvaltning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 285 000 000 kr.

12. Inköp av fastigheter m. m.

1974/75 Utgift	15 959 669	Behållning	27 759 039
1975/76 Anslag	25 000 000		
1976/77 Förslag	55 000 000		

Anslaget används för fastighetsförvärv efter beslut av regeringen i varje särskilt fall, bl. a. för markinköp i samband med omlokalisering av statlig verksamhet och förvärv av tomtmark för förvaltningsbyggnader och polishus. Byggnadsstyrelsen har av regeringen bemyndigats att — om kostnaden i det enskilda fallet inte överstiger 300 000 kr. — själv besluta i frågor som gäller bl. a. fastighetsregleringar och kompletteringsköp.

Byggnadsstyrelsen

Fortfarande återstår att förvärva mark i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet, bl. a. i Kalmar, Borås, Sundsvall och Umeå. I övrigt pågår förhandlingar med kommuner och enskilda om mark- och fastighetsförvärv för utbyggnaden av förvaltningen, bl. a. länsstyrelserna samt domstols- och polisväsendet. Styrelsen föreslår vidare att medel beräknas för förvärv av sådana äldre, kommunägda polishus för vilka om- eller tillbyggnader kan bli aktuella. Styrelsen föreslår att sammanlagt 55 milj. kr. anvisas under innevarande och nästa budgetår utöver vad som har beräknats i stadsbudgeten för innevarande budgetår.

Föredraganden

Efter samråd med chefen för justitiedepartementet har jag funnit att kostnaderna för inköp av äldre polishus bör bestridas från det investe-

ringsanslag under andra huvudtiteln som utnyttjas för investeringar i övrigt för lokaler för polisväsendet. Med hänsyn till dels behov av markförvärv i samband med omlokalisering av statlig verksamhet och för bl. a. länsförvaltningens expansion, dels att evakueringarna i samband med riksdagens återflyttning till Helgeandsholmen kan komma att leda till ett ökat behov av medel till fastighetsförvärv bör anslaget för nästa budgetår ökas till 55 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inköp av fastigheter m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 55 000 000 kr.

13. Vissa byggnadsarbeten vid tullverket

1974/75	Utgift	294 176	Behållning	408 579
1975/76	Anslag	600 000		
1976/77	Förslag	200 000		

Från anslaget bestrids kostnader för anskaffning av fastigheter och byggnader avsedda att tillgodose behovet av expeditionslokaler m. m. för de regionala och lokala tullmyndigheterna. Byggnadsverksamheten omfattar huvudsakligen tullstations- och bilvisitationsbyggnader, förrådsbyggnader för förvaring av oljebekämpningsmateriel m. m. samt byggnader för sambandscentraler och radiolänkstationer.

Generaltullstyrelsen

Generaltullstyrelsen föreslår att uppkommen anslagsbehållning under *innevarande budgetår* får anlitas för utförande av följande objekt. Den för ombyggnad av tullstationsbyggnaden och tillbyggnad av bilvisitationsbyggnaden i Svinesund beräknade kostnaden av 190 000 kr., för vilken medel anvisats budgetåret 1975/76, bör få höjas med 90 000 kr. till följd av behov av förbättrad lokaldisposition och installation av en energibesparande ventilationsanläggning. Vidare bör en mindre, monteringsfärdig byggnad uppföras för tillkomsten av en av kustbevakningspersonal bemannad sambandscentral i anslutning till Tingstäde radio på Gotland (50 000 kr.), ett mindre expeditionsutrymme uppföras i anslutning till ett befintligt oljeskyddsförråd på Hasslö, Blekinge län (15 000 kr.) samt en ny byggnad för radiolänkstation på Tornberget, Stockholms län, uppföras som ersättning för en nedbrunnen (15 000 kr.).

För *nästa budgetår* hemställer styrelsen att medel anvisas, såvitt avser gränsbevakningens behov, för vissa ombyggnads- och anläggningsarbeten på och i anslutning till en befintlig expeditionsbyggnad i Hån, Värmlands län, (120 000 kr.) och för installation av en energibesparande ventilationsanläggning i tullstationsbyggnaden i Pello, Norrbottens län (40 000 kr.).

För kustbevakningens behov bör medel anvisas för en garagetillbyggnad och kompletterande sanitära installationer vid ett befintligt oljeskyddsförråd i Höllviksnäs, Malmöhus län (50 000 kr.).

Under beaktande av medelsbehov för oförutsedda utgifter och av medelsbehållning under anslaget föreslår generaltullstyrelsen att 200 000 kr. anvisas för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar att de av generaltullstyrelsen föreslagna byggnadsobjekten utförs. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med det av styrelsen föreslagna beloppet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverket* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

4. Lån för inrättande av alkoholfria restauranger. I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett investeringsanslag av 105 000 kr. för detta ändamål.

Alkoholpolitiska utredningen har i sitt betänkande Alkoholpolitik (SOU 1974: 90—93) föreslagit att ifrågavarande långivning skall upphöra. Beredningen av utredningens förslag pågår och avsikten är att riksdagen under innevarande riksmöte skall föreläggas en proposition på grundval av alkoholpolitiska utredningens slutbetänkande. I avvaktan på detta bör anslaget föras upp i förslaget till statsbudget för nästa budgetår. Med hänsyn till den beräknade medelsbehållningen bör anslaget föras upp med ett formellt belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Lån för inrättande av alkoholfria restauranger* för budgetåret 1976/77 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr.

5. Pressens lånefond. I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett investeringsanslag av 1 000 kr. för detta ändamål. Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslagen E 7 och E 8 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Pressens lånefond* för budgetåret 1976/77 beräkna ett investeringsanslag av 1 000 kr.

VII. Fonden för förlag till statsverket

1. Vissa projekteringskostnader

1974/75	Utgift	77 133 210	Behållning	36 338 462
1975/76	Anslag	60 000 000		
1976/77	Förslag	20 000 000		

Anslaget disponeras efter beslut av regeringen för sådana projekteringsarbeten som föregår den slutliga prövningen av byggnadsobjekt. Projekteringskostnaderna täcks sedermera av de byggnadsanslag som begärs då byggnadsobjekten redovisas för riksdagen. Det belopp som motsvarar projekteringskostnaderna förs tillbaka till fonden för förlag till statsverket när byggnadsanslag beviljats och redovisas som Övriga kapitalmedel.

Återföringen innebär att det berörda byggnadsanslaget i anslutning

till byggstarten belastas med tämligen betydande utbetalningar som motsvarar hela den fram till denna tidpunkt upparbetade projekteringskostnaden för objektet. Detta medför att möjligheterna att med önskvärd säkerhet beräkna medelsbehovet under byggnadsanslagen minskas, särskilt i fråga om objekt som planeras bli påbörjade under den senare delen av budgetåret. Efter förslag av byggnadsstyrelsen förordar jag därför att utgifterna i samband med de projekteringsuppdrag som lämnas styrelsen fr. o. m. nästa budgetår bestrids direkt från berörda byggnadsanslag. I de fall då särskilda byggnadsanslag ännu inte har anvisats bör utgifterna t. v. belasta investeringsanslaget Byggnadsarbeten för statlig förvaltning. Konsekvenserna av det nu redovisade förslaget har beaktats vid beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1976/77 under de skilda investeringsanslagen.

Mot bakgrund av vad jag har förordat i det föregående beräknar jag att anslaget för nästa budgetår kan föras upp med ett belopp som är 40 milj. kr. lägre än innevarande budgetår. Jag förordar att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa projekteringskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

IX. Diverse kapitalfonder

5. Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner

1974/75	Utgift	82 821 053	Behållning	55 233 989
1975/76	Anslag	63 000 000		
1976/77	Förslag	115 000 000		

Statens datamaskinfond är en kapitalfond för finansiering och redovisning av generellt användbar datamaskinutrustning som anskaffas för andra myndigheter och institutioner än de affärsdrivande verken.

Fonden består av två delfonder, försvarets delfond och civila statsförvaltningens delfond. Båda delfonderna förvaltas av statskontoret. Delfonderna byggs upp genom medel som anvisas på investeringsanslagen Statens datamaskinfond: Försvarets delfond: Anskaffning av datamaskiner och Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till Statens datamaskinfond: Försvarets delfond: Anskaffning av datamaskiner har tidigare denna dag anmälts av chefen för försvarsdepartementet.

Från investeringsanslagen till fonden bestrids dels utgifter för förvärv av datamaskinutrustning, dels andra utgifter av investeringskaraktär i samband med anskaffning, installation eller igångkörning av förvärvad eller förhyrd datamaskinutrustning, vilka är av sådan art att de bör periodiseras. På fonden redovisad utrustning ställs mot avgift till förfogan-

de för de myndigheter som skall svara för driften av anläggningarna. Avgifterna fastställs av statskontoret efter samråd med riksrevisionsverket och, i fråga om avgifter till försvarets delfond, försvarets rationaliseringsinstitut. Avgifterna skall, utöver normal avskrivning eller hyra för utrustning m. m., täcka kostnaderna för fondens administration.

Statskontoret

I anvisningar för myndigheternas anslagsframställningar åläggs de myndigheter som omfattas av statens datamaskinfond att anmäla behov av datamaskinutrustning till statskontoret, som avger gemensam anslagsframställning för den datamaskinutrustning som kan behöva anskaffas över fonden. På grundval av sålunda redovisade eller på annat sätt aktualiserade behov beräknar statskontoret det totala investeringsbehovet för datamaskinutrustning inom den civila statsförvaltningen under budgetåret 1976/77 till 127 milj. kr. Investeringsbehovet under budgetåret 1975/76 uppskattas till 106,2 milj. kr., varefter 12 milj. kr. finns disponibelt. Med hänsyn till de förskjutningar av leveranser och betalningar som erfarenhetsmässigt inträffar, hemställer statskontoret om ett investeringsanslag om 115 milj. kr. Bland större investeringsobjekt märks kompletteringar och nyanskaffningar till rikspolisstyrelsens datorsystem, riksförsäkringsverket, statens vägverk, bil- och körkortsregistret, statistiska centralbyrån, datamaskincentralen för administrativ databehandling, riksskatteverket, universitet och högskolor samt arbetsmarknadsverket. Den slutliga prövningen av de enskilda investeringsobjekten sker i samband med att statskontoret hos regeringen begär bemyndigande att få anskaffa viss utrustning. Medelsberäkningen avser huvudsakligen köp av utrustning. Val mellan köp och förhyrning av kontrakterad utrustning sker dock som regel först i samband med leveransen. Skulle förhyrning i stället för köp bli aktuell för viss utrustning blir medelsbehovet i motsvarande mån lägre.

Med hänsyn till de långa leveranstider som normalt gäller vid anskaffning av datamaskinutrustning anser statskontoret vidare att det behövs ett bemyndigande, utöver av riksdagen åren 1970—1974 lämnade bemyndiganden på sammanlagt 360 milj. kr., att beställa datamaskinutrustning till ett värde av sammanlagt 150 milj. kr. Beställningen av utrustning som skall installeras under budgetåret 1976/77 behöver i flertalet fall göras under budgetåret 1975/76. Detta förutsätter dock att den beställningsram som disponeras under budgetåret 1975/76 ökas med 25 milj. kr. Statskontoret har i särskild framställning hemställt om att riksdagens medgivande till denna ökning av beställningsramen inhämtas i proposition om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76. För utrustning som beräknas bli levererad främst under budgetåren 1977/78 och 1978/79 bör riksdagens medgivande inhämtas för beställningar till ett värde av 125 milj. kr. utöver sistnämnda bemyndigan-

de om 25 milj. kr. och tidigare lämnade bemyndiganden. Ifrågavarande leveranser utgörs av utrustning för bl. a. rikspolisstyrelsen, centralnämnden för fastighetsdata, riksförsäkringsverket, statens vägverk, datamaskincentralen för administrativ databehandling, riksskatteverket, universitet och högskolor samt arbetsmarknadsverket.

Föredraganden

Statskontoret har på grundval av bl. a. uppgifter från myndigheterna beräknat att datamaskinutrustning kommer att anskaffas för 127 milj. kr. under nästa budgetår. Medelsbehovet avser anskaffning av utrustning för bl. a. polisväsendet, den allmänna försäkringen, bil- och körkortsregistret, statistiska centralbyrån, datamaskincentralen för administrativ databehandling, det nya systemet för ADB inom folkbokföring och beskattning, universitet och högskolor samt arbetsmarknadsverkets platslisteframställning. I huvudsak gäller det anskaffningsbehov till vilka riksdagen redan har tagit principiell ställning genom exempelvis beslut om uppbyggnad av ett visst ADB-system eller beslut om sådana reformer som är styrande för behovet av datamaskinutrustning. Regeringen har till del redan bemyndigat statskontoret att anskaffa denna utrustning.

Riksdagen har redan innevarande budgetår medgivit att datamaskinutrustning beställs — utöver tidigare medgivet belopp — till en kostnad av högst 25 milj. kr. (prop. 1975/76: 25, FiU 1975/76: 13, rskr 1975/76: 92).

Statskontoret har härutöver beräknat behovet av beställningsbemyndigande till totalt 125 milj. kr. för anskaffningar som avses levereras främst under budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår under anslaget till 115 milj. kr. Riksdagens bemyndigande bör därutöver inhämtas att beställa datamaskinutrustning till ett värde av 125 milj. kr. utöver tidigare lämnade bemyndiganden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att datamaskinutrustning beställs — utöver tidigare medgivet belopp — till en kostnad av högst 125 000 000 kr.,
2. till *Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 115 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Finansdepartementet m. m.	
9	Finansdepartementet	23 533 000
10	Gemensamma ändamål för departementen	45 290 000
11	Ekonomiska attachéer	1 298 000
11	Kommittéer m. m.	11 000 000
12	Extra utgifter	675 000
		81 796 000
	B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.	
13	Kammarkollegiet	11 082 000
14	Statistiska centralbyrån:	
16	Statistik, register och prognoser	158 611 000
36	Uppdragsverksamhet	1 000
37	Folk- och bostadsräkning 1975	26 367 000
38	Konjunkturinstitutet	5 334 000
39	Statskontoret	40 000 000
43	Datamaskincentralen för administrativ databehandli	1 000
44	Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet	4 000 000
45	Riksrevisionsverket	38 500 000
49	Byggnadsstyrelsen	1 000
55	Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.	1 000
56	Inredning av byggnader för statlig förvaltning	22 000 000
64	Statens förhandlingsnämnd	2 053 000
65	Nämnden för samhällsinformation:	
65	Förvaltningskostnader	2 032 000
67	Tidningsutgivning	1 241 000
68	Statens avtalsverk	15 610 000
70	Statens personalpensionsverk	30 939 000
72	Statens personalbostadsdelegation	656 000
73	Statens personalutbildningsnämnd	6 391 000
74	Statens personalnämnd	23 675 000
		388 495 000
	C. Skatte- och kontrollväsen	
78	Tullverket:	
78	Förvaltningskostnader	383 735 000
86	Anskaffning av viss materiel	1 282 000
87	Myntverket:	
88	Förvaltningskostnader	4 801 000
89	Uppdragsverksamhet	1 000
89	Utrustning	500 000
90	Riksskatteverket	136 845 000
101	Det nya ADB-systemet för folkbokföring och beskattning, m.m.	
110	Avsättning till banktillsynens fond	3 100 000
112	Avsättning till fondtillsynens fond	600 000
112	Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond	650 000
112	Avsättning till sparbankstillsynens fond	3 200 000
113	Revision av sparbankernas förvaltning	1 050 000
113	Avsättning till försäkringsinspektionens fond	4 458 000
114	Stämpelomkostnader	2 251 000
115	Kostnader för årlig taxering m. m.	77 000 000
116	Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.	25 450 000
117	Kilometerbeskattning	1 927 000
		646 850 000

D. Bidrag och ersättningar till kommunerna

120	Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag	1 355 000
120	Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.	2 870 000 000
123	Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.	950 000 000
124	Särskilt bidrag till kommunerna	122 000 000
125	Extra bidrag till kommuner och landstingskommuner	600 000 000
125	Kompensation till kommuner m. fl. i anledning av 1974 års skattereform	*750 000 000
		5 293 355 000

E. Diverse

126	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond	7 589 000
126	Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m.m.	2 205 000
127	Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.	64 000
127	Bidrag till Föreningen Fruktdrycker	*35 000
128	Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon	5 125 000
128	Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering	470 000
129	Produktionsbidrag för dagstidningar	*97 000 000
129	Samdistributionsrabatt för dagstidningar	*25 000 000
129	Viss informationsverksamhet	11 200 000
131	Vinstutlottning i lönsparandet m. m.	17 400 000
132	Upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen	*2 500 000
132	Bidrag till vissa investeringar	1 000
133	Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.	100 000
133	Viss utbildningsverksamhet	2 400 000
134	Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering	17 400 000
136	Statlig företagshälsovård	1 000
136	Kostnader för vissa nämnder m. m.	550 000
137	Viss förslagsverksamhet m. m.	142 000
137	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.	400 000 000
139	Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet	14 200 000
		603 382 000
	Summa för driftbudgeten	**7 013 878 000**

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

140	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	285 000 000
150	Inköp av fastigheter m. m.	55 000 000
151	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	200 000
		340 200 000

V. Fonden för låneunderstöd

153	Lån för inrättande av alkoholfria restauranger	*1 000
153	Pressens lånefond	*1 000
		2 000

VII. Fonden för förlag till statsverket

153	Vissa projekteringskostnader	**20 000 000**

IX. Diverse kapitalfonder

154	Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner	**115 000 000**
	Summa för kapitalbudgeten	**475 202 000**
	Totalt för finansdepartementet	**7 489 080 000**

* Beräknat belopp

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750509

Utbildningsdepartementet

ÖVERSIKT

Till utbildningsdepartementet hör skolväsendet, den högre utbildningen och forskningen, vuxenutbildningen, lärarutbildningen, det studiesociala stödet, kulturverksamheten, internationellt kulturellt utbyte, radio- och televisionsfrågorna samt kyrkoärendena.

Vid 1975 års riksmöte fattades beslut om en reformering av högskoleutbildningen samt om vuxenstudiestöd och uppsökande verksamhet på arbetsplatser. Med dessa reformer fullföljs den strävan att demokratisera utbildningen som på 1960-talet inleddes med reformerna i fråga om grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Syftet med de senaste reformerna är inte minst att undanröja ekonomiska, sociala och geografiska faktorer som utgör hinder för individernas möjligheter att få utbildning. I detta syfte vidgas tillträdet till högre utbildning. Åtgärder vidtas för att förnya utbildningens innehåll och organisation i syfte att tillgodose nya grupper och nya behov. Samtidigt förändras utbildningens lokalisering och distribution. Genom de studiesociala reformerna förbättras de vuxnas ekonomiska villkor vid hel- och deltidsstudier och genom uppsökande verksamhet har ett instrument kommit till för att nå dem som haft de största svårigheterna att ta del av vuxenutbildningen. Dessa förändringar stöder aktivt de organisatoriska förändringar som tidigare skett inom vuxenutbildningen. Samtidigt kan de nämnda reformerna ses som de första stegen i utvecklingen av en ny modell för utbildningsplanering, *återkommande utbildning*.

En utveckling har under de senaste åren skett mot utbildningsval som gynnar en växling mellan studier och yrkesarbete. I gymnasieskolan visar alltfler elever intresse för utpräglat yrkesförberedande utbildning. Av de teoretiska linjernas elever ser många det naturligt att tidigt ägna sig åt yrkesarbete. Andelen äldre studerande med yrkeserfarenhet växer inom högskoleutbildningen. I proposition 1975: 9 om reformering av högskoleutbildningen utvecklades principerna för återkommande utbildning. Där betonades att denna inte avses vara ett fast mönster för alla former av studier. Målet bör vara att på sikt utforma villkoren för och organisationen av utbildningen efter grundskolan så att de studerande stimuleras att välja mellan arbete, utbildning och annan verksamhet och detta på ett sådant sätt att inte bara de utbildningsmäs-

sigt redan gynnade utnyttjar dessa möjligheter. Utbildningsutskottet slog i betänkandet 1975: 17 fast att den fortsatta planeringen av utbildningssystemet skall utgå från återkommande utbildning som vanlig modell för individernas utbildningsplanering.

De förslag som föreläggs riksdagen vid 1975/76 års riksmöte präglas i stor utsträckning av strävan efter att åstadkomma ökade möjligheter till återkommande utbildning. En grundläggande prioritering finns i förslagen. De mest kostnadskrävande delarna av förslagen gäller dem som har de största behoven och de största sociala och psykologiska hindren att övervinna. Samtidigt föreslås eller förbereds förändringar i bl. a. studieorganisationen i avsikt att stimulera dem som befinner sig i ungdomsutbildningen till återkommande utbildning.

I *grundskolan* läggs grunden till attityder till arbetsliv och fortsatta studier. En särskild proposition avses bli framlagd för riksdagen på grundval av förslagen (SOU 1974: 53) från utredningen om skolans inre arbete (SIA) och (SOU 1974: 42) 1968 års barnstugeutredning i den del som rör allmän fritidsverksamhet. Ett genomgående drag i förslagen till förändringar är skolans vidgade sociala ansvarstagande för eleverna. Däri ligger också att eleverna skall få en fastare kontakt med det samhälle där skolan verkar och med dess arbetsliv, fritidsverksamhet samt med organisationer och folkrörelser på orten. SIA har föreslagit åtgärder för att bättre anpassa skolan till elever med olika slags svårigheter. Förslagen kan ses som åtgärder för att förverkliga tidigare skolreformer.

Förslagen till förändringar i *gymnasieskolan* är i budgetpropositionen i huvudsak inriktade på en fortsatt utbyggnad av antalet utbildningsplatser, främst i mer utpräglat yrkesinriktad utbildning. Av betydelse för utveckling mot återkommande utbildning är de förslag (Ds U 1975: 18) som en arbetsgrupp inom departementet lämnat angående vissa åtgärder för dem som lämnar skolan utan att ha fått en grundläggande yrkesutbildning och som möter svårigheter att få en fast förankring på arbetsmarknaden. Bl. a. föreslås kortare specialkurser som kan inordnas i ett varvat utbildningssystem och möjligheter till deltidsutbildning. Liknande frågor behandlas i sysselsättningsutredningens betänkande (SOU 1975: 90) Arbete åt alla. En mer omfattande förändring av gymnasieskolans studieorganisation i syfte att anpassa den till återkommande utbildning förbereds av skolöverstyrelsen (SÖ).

Genom en central och sex regionala organisationskommittéer förbereds nu genomförande av reformeringen av *högskoleutbildningen*. Kommittéerna har bl. a. i uppgift att föreslå sådana åtgärder som kan stödja växling mellan arbetsliv samt studier och samspel mellan högskolan och arbetslivet. Det gäller bl. a. den mer detaljerade utformningen av behörighets- och urvalsregler, fördelningen av utbildningsresurser mellan linjer och enstaka kurser och sammansättningen av

olika organ i högskoleorganisationen. Ett studieorganisatoriskt förberedelsearbete sker bl. a. inom universitetskanslersämbetet (UKÄ) och vid olika läroanstalter. Bl. a. bearbetas nu förslag till studieorganisation för jurist- och socionomutbildningarna samt vissa vårdutbildningar med sikte på återkommande utbildning. Förslag till förändring av journalistutbildningen och vissa vårdutbildningar bereds f. n. inom utbildningsdepartementet.

De ekonomiskt tyngsta förändringarna genomförs för att stödja dem som söker sig till olika slag av *vuxenutbildning*. Det särskilda vuxenstudiestödet byggs ut ytterligare. De tim- och dagstudiestöd som införts för kortare studier i studiecirkel och vid folkhögskola ökar också. Det gäller även den uppsökande verksamheten på arbetsplatser och i bostadsområden. Dessa åtgärder avser i främsta rummet att söka få med korttidsutbildade vuxna i studieverksamheten. Kravet på rättvis fördelning av resurser mellan generationer motiverar att förhållandevis större insatser görs för utbildning av vuxna.

Vid sidan av huvudtemat återkommande utbildning behandlas ett annat genomgående tema i de olika delavsnitten, det vikande intresset för *naturvetenskapliga och tekniska studier*. Under 1970-talet har antalet studerande på gymnasieskolans naturvetenskapliga linje minskat fortlöpande. Den fyraåriga tekniska linjen har i stort sett hävdat sig väl. I högskoleutbildningen har antalet förstagångsinskrivna vid matematisk-naturvetenskaplig fakultet minskat. Vid teknisk fakultet har antalet varit i stort sett oförändrat trots att antalet nybörjarplatser ökats. Tillströmningen till grundläggande högskoleutbildning inom dessa båda områden sammantagna kan emellertid komma att minska ytterligare mot slutet av 1970-talet, då nedgången av antalet studerande i gymnasieskolans naturvetenskapliga linje slår igenom på högskolenivå.

Orsakerna till denna utveckling är flera. Den förändrade arbetsmarknadssituationen vid 1960-talets mitt och konjunkturnedgången vid 1970-talets början har säkert medverkat. Uppfattningen att det tekniska kunnandet inte utnyttjas för att lösa flera av de stora samhällsproblemen uppges ibland spela en viktig roll. Pedagogiska och metodiska problem i skolans undervisning har medverkat till att undervisningen ansetts vara svår. Detta kan också ha påverkat viljan att studera vidare inom det tekniskt-naturvetenskapliga området negativt. Flickorna har i otillräcklig grad kunnat engageras för detta slags studier. Tillströmningen av äldre studerande är betydligt lägre än i annan högre utbildning.

I delavsnitten och i kommande särskilda propositioner föreslås åtgärder som på både kort och lång sikt avser att förbättra situationen. De berör innehåll och metod i läroplansarbete, studie- och yrkesorientering, lärarutbildning, möjligheter till behörighetskomplettering och högskolans utbildningsutbud.

Vikande intresse för naturvetenskapliga och tekniska studier har visat

sig också i andra västeuropeiska länder. På svenskt initiativ pågår inom ramen för Europarådet ett utredningsarbete i dessa frågor, vars resultat beräknas kunna presenteras under år 1977.

Under åren 1974 och 1975 fattade riksdagen beslut om betydande kulturpolitiska reformer. Målen preciserades för de statliga insatserna på *kulturområdet*. Nya statsbidrag infördes för att stimulera kulturaktiviteter i folkrörelserna och få till stånd en breddning av kulturinstitutionernas verksamhet till nya grupper och nya delar av landet. En upprustning av kulturminnesvården och de statsstödda museerna påbörjades. Nya insatser gjordes för folkbiblioteken och på filmområdet. Ett statligt litteraturstöd infördes.

Det kulturpolitiska reformarbetet fortsätter genom förslag till riksdagen under 1975/76 års riksmöte. En proposition kommer att läggas fram med förslag till förbättringar av kulturarbetares ekonomiska villkor och förstärkning av resurserna för utställnings- och konstbildningsverksamheten. Med denna avslutande etapp av det treåriga reformarbetet har ställning tagits till reformförslag som omspänt i stort sett hela kulturområdet och en grund lagts för en kulturpolitik som bidrar till jämlikhetssträvandena och medverkar till att skapa en bättre samhällsmiljö.

Kulturändamål

De förslag till nya insatser på kulturområdet som läggs fram i denna budgetproposition innebär en uppföljning av sådana initiativ som tagits under de två första åren av den treåriga reformperioden.

Resurserna för *kulturverksamhet inom folkrörelserna* förstärks genom att bidraget till kulturprogram i föreningslivet ökar med 3,1 milj. kr. till 12,1 milj. kr. Statsbidraget till *regionala teater- och musikinstitutioner* ökar med 2,3 milj kr. Statligt stöd ges därmed till 14 regionala teatrar och 10 regionala musikinstitutioner. Dessutom beräknas en ny regional ensemble starta i Jönköpings län under Riksteaterns huvudmannaskap.

Även insatserna för *kulturminnesvården* och *museerna* förstärks. Den organisatoriska upprustning av riksantikvarieämbetet och statens historiska museer som påbörjades under budgetåret 1975/76 fullbordas genom den personalförstärkning m. m. som nu föreslås för myndigheten till en kostnad av 2,3 milj. kr. Från den 1 juli 1976 blir länsstyrelserna regional myndighet för den statliga kulturminnesvården. I samband härmed förstärks länsstyrelserna med handläggare för kulturminnesvårdsärenden.

De statsstödda museerna får ökade resurser. Speciellt gäller detta etnografiska museet, Musikhistoriska museet och livrustkammaren som skall flytta in i nya lokaler. Även *arkiven* förstärks med ett antal nya tjänster.

I budgetpropositionen föreslås riktlinjer för den fortsatta utveck-

lingen av *den konstnärliga utbildningen* för bild- och formområdet. Enligt dessa skall konsthögskolan även fortsättningsvis ha till uppgift att förbereda för yrkesverksamhet som fritt verkande bildkonstnär. Också konstfackskolan bör i stort sett behålla sitt nuvarande utbildningsprogram men skolans organisation förändras för att utbildningen bättre skall kunna motsvara yrkeslivets krav. De försök med nya organisations- och undervisningsformer som pågår vid konstfackskolan får ökade resurser. Detsamma gäller det praktiska reformarbete som organisationskommittéen för högre musikutbildning, OMUS, bedriver vid musikhögskolorna. Musiklärarutbildningen byggs ut genom att utbildning i musik och annat ämne startas i anslutning till Framnäs folkhögskola i Piteå.

Det statliga stödet till *ungdomsorganisationerna* föreslås öka med sammanlagt 8,4 milj. kr. Från den 1 juli 1976 övertar statens ungdomsråd från SÖ uppgiften att fördela statsbidragen till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet. Rådet får en central roll när det gäller att utveckla samarbetet mellan ungdomsorganisationerna, skolan och kommunernas fritidsverksamhet.

Skolväsendet och lärarutbildning

Anslaget till *grundskolan* beräknas nästa budgetår öka med 1 522 milj. kr. till 6 334 milj. kr. En fortsatt ökning av medlen till personell assistans åt handikappade clever föreslås. Vidare föreslås att anslaget för särskilda åtgärder på skolområdet ökas med 11 milj. kr. Detta anslag kommer därmed att uppgå till 50 milj. kr.

Samtidigt med de ökade resurserna för personell assistans åt handikappade elever i grundskolan föreslås en rad nya tjänster inom *specialskolan.*

Antalet intagningsplatser inom *gymnasieskolan* kommer under nästa budgetår att öka något. En viss fortsatt förskjutning mot mer utpräglat yrkesinriktade linjer föreslås. Även inom gymnasieskolan föreslås ytterligare stödåtgärder för handikappade clever. Den kraftiga utbyggnaden av samhällets barnomsorg som staten och kommunerna kommit överens om medför ett behov av kraftigt utökad utbildning av personal. Förslag kommer att läggas fram om en väsentligt utökad barnskötarutbildning i gymnasieskolan. Anslaget till gymnasieskolan beräknas öka med 305 milj. kr. till 1 875 milj. kr.

Ytterligare insatser föreslås på gymnasieskolan genom att anslaget till utrustning föreslås öka med 6,9 milj. kr. till 50 milj. kr. Härigenom blir det möjligt att bl. a. anpassa vissa utrustningslistor inom den mer utpräglat yrkesinriktade utbildningen till den aktuella kostnadsnivån. Ökningen medger också en förhöjd bidragsandel till första uppsättningen av materiel för särskilt kostnadskrävande uppsättningar. Ramen för investering i skolbyggnader föreslås öka från 475 till 600 milj. kr.

På grundval av SIA:s och 1968 års barnstugeutrednings betänkanden kommer förslag att läggas fram för riksdagen under innevarande riksmöte. Förslagen avser främst det inre arbetet i skolan och fritidsinsatser för barn och ungdom.

En särskild proposition avses bli framlagd under innevarande riksmöte med förslag om ytterligare insatser för invandrarbarnens språkträning.

Riksdagen beslöt vid 1975 års riksmöte att minska klass- och ämneslärarutbildningen med hänsyn till det minskade rekryteringsbehovet. Dimensioneringen och lokaliseringen av klass- och ämneslärarutbildningen har under året utretts av en särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet. Lärarutbildningen avses bli behandlad i en särskild proposition till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte. I denna kommer även förslag läggas fram om en väsentlig utbyggnad av intagningen till fritidspedagog- och förskollärarutbildningarna. Denna ökning beräknas överstiga den minskning av klass- och ämneslärarutbildningarna som riksdagen fattat beslut om vid 1975 års möte.

Högre utbildning och forskning

Riksdagen fattade våren 1975 beslut om reformering av högskoleutbildningen (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Genomförandet av reformen börjar den 1 juli 1977. Det förbereds av en central och sex regionala organisationskommittéer. Det nya centrala ämbetsverket för högskolan, universitets- och högskolcämbetet, föreslås börja sin verksamhet den 1 oktober 1976. Verket skall ha ett övergripande planeringsansvar för all grundläggande högskoleutbildning. För stöd- och innovationsåtgärder inom den grundläggande högskoleutbildningen föreslås sammanlagt 5,47 milj. kr.

Utbyggnaden av den tekniska utbildningen vid högskolan i Luleå samt av utbildnings- och forskningsorganisationen för medicin och för odontologi i Huddinge fortsätter. En reformerad hälsovårdsinspektörsutbildning föreslås starta i Umeå 1977.

Kvalitativa förstärkningar av den grundläggande tekniska utbildningen föreslås.

För åtgärder för ökad internationalisering av högskoleutbildningen föreslås 2 milj. kr.

I en särskild proposition kommer förslagen från forskarutbildningsutredningen (Ds U 1975: 11) om utbildningsbidrag för forskarstuderande att behandlas.

Anslagen till forskningsråden föreslås öka med sammanlagt 28 milj. kr. Den fasta forskningsorganisationen vid universitet och högskolor föreslås bli utbyggd med bl. a. 21 tjänster som professor och biträdande professor.

Vuxenutbildning

I denna budgetproposition föreslås uppföljning av initiativ som togs genom 1975 års vuxenutbildningsproposition (prop. 1975: 23). Således föreslås ökade resurser för uppsökande verksamhet m. m. och en utbyggnad av de olika nya former av vuxenstudiestöd som införts innevarande budgetår. Utbyggnaden finansieras genom intäkter från vuxenutbildningsavgiften.

Vuxenutbildningen, som har en betydande omfattning, har fortsatt att öka under läsåret 1974/75 främst inom folkbildningen.

Antalet studietimmar i allmänna studiecirklar ökade under 1974/75 med 14 % jämfört med närmast föregående år. Ökningen torde främst bero på de reformer inom kulturområdet och arbetslivet som genomförts under senare år. Antalet cirklar inom energiområdet var också stort. Även vid folkhögskolorna har antalet studerande ökat och inom den kommunala vuxenutbildningen har en mindre återhämtning ägt rum efter de senaste årens minskning av elevantalet.

Under hösten 1975 har en utredning om vissa folkbildningsfrågor m. m. tillkallats för att bl. a. göra en översyn av statsbidragsbestämmelserna för studiecirkelverksamheten och granska gränsdragningen mellan olika former av vuxenutbildning.

I avvaktan på förslag från folkhögskoleutredningen föreslås bl. a. ytterligare resurser för undervisningen av handikappade elever vid *folkhögskolorna.*

Anslaget till *löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* föreslås höjt med närmare 6 milj. kr. Förslaget innefattar en avsevärd förbättring av bidragsvillkoren.

Undervisningen för invandrare i svenska språket m. m. föreslås få ökade resurser i form av ytterligare 100 000 studietimmar.

Uppsökande verksamhet på arbetsplatser och i bostadsområden är en viktig metod för att rekrytera studerande till vuxenutbildning. Denna verksamhet föreslås därför få ökade resurser. TRU-kommittén har sommaren 1975 avlämnat betänkandet (SOU 1975: 28) Program för ljud och bild i utbildningen. Kommitténs förslag avses bli behandlade i en särskild proposition.

Studiesociala åtgärder

Våren 1975 beslutade riksdagen om nya studiesociala stödformer för vuxenstuderande i form av särskilt vuxenstudiestöd, timstudiestöd och dagstudiestöd. Under anslaget Studiebidrag föreslås att dessa olika stödformer byggs ut. Resurserna för administration av och information om de nya studiestöden bör också öka. Vissa förbättringar föreslås även på studiehjälpens område. Ett särskilt studiesocialt stöd föreslås för grundläggande utbildning för vuxna (alfabetiseringsundervisning).

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har utvecklat ett förslag till in-

formationssystem för behandling av studiemedelsärenden. Systemet syftar till att möjliggöra en snabbare och rationellare behandling av studiemedelsärenden vid CSN och studiemedelsnämnderna. Under anslaget Centrala studiestödsnämnden m. m. beräknas att informationssystemet kan börja fungera fr. o. m. den 1 januari 1978.

Under hösten 1975 har en studiestödsutredning tillsatts med uppgift att se över hela det studiesociala systemet.

Sammanställning m. m.

Totalbeloppen för de olika budgetavsnitten samt förändringarna i jämförelse med anslagen för innevarande budgetår framgår av följande tabell. Anslagsindelningen och redovisade belopp för budgetåret 1975/76 har justerats för att möjliggöra jämförelser med budgetförslaget för 1976/77. Hänsyn har tagits till att i budgetförslaget för 1976/77 inom åttonde huvudtiteln ett antal nya anslag har kommit till, några anslag utgått samt vissa överföringar ägt rum. Till åttonde huvudtitelns littera A och E har vissa medel för framtidsforskning förts över från anslag under littera A under andra huvudtiteln 1975/76. Till åttonde huvudtitelns littera E 1976/77 har vissa medel under anslagen till medicinsk fakultet förts över från femte huvudtiteln. Åttonde huvudtitelns anslag 1975/76 har även justerats med hänsyn till att vissa anvisningar av engångskaraktär bortfallit. Beloppen under de skilda underlitterorna i kolumnen "anvisat 1975/76" överensstämmer sålunda inte med statsbudgeten för 1975/76. Det bör observeras att medel på tilläggsbudgeten inte medtagits i tabellen.

I de sammanställningar över personalen vid myndigheter m. m., som lämnas under de olika anslagspunkterna, ingår — förutom tjänster enligt personalförteckning m. m. — även annan personal till ett antal som motsvarar medelsanvisningen.

I den följande redovisningen av myndigheternas anslagsframställningar återges även myndigheternas förslag och bedömningar av effekterna av en medelstilldelning som med 5 % understiger anslaget enligt statsbudgeten för budgetåret 1975/76 justerat med hänsyn till pris- och löneomräkning för budgetåret 1976/77 (0-alternativet).

Under budgetåret 1974/75 har ur behållningen av de särskilda lotterier som anordnats till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål beviljats bidrag med tillhopa 5 699 000 kr., varav 3 336 000 kr. avser byggnadsarbeten och utrustning inom teater-, dans- och musikområdet, 128 000 kr. avser byggnadsarbeten och utrustning inom museiområdet, 540 000 kr. avser investeringsändamål inom konstområdet, 500 000 kr. avser insatser inom kulturminnesvårdsområdet, 500 000 kr. avser insatser inom filmområdet och 685 000 kr. avser investeringsåtgärder inom litteratur- och biblioteksområdet.

Sammanställning över anslagsförändringarna från 1975/76 till 1976/77 inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (milj. kr.)

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Utbildningsdepartementet m. m.	36,1	39,1	+ 3,0
B. Kulturändamål	612,4	725,8	+ 113,4
a) Konst, litteratur, musik, teater m. m.	372,3	439,6	+ 67,3
b) Arkiv, museer m. m.	102,1	122,0	+ 19,9
c) Ungdoms- och folkbildningsverksamhet	78,0	90,7	+ 12,7
d) Utbildning inom kulturområdet	59,9	73,4	+ 13,5
C. Kyrkliga ändamål	36,1	37,7	+ 1,6
D. Skolväsendet	6 979,0	8 918,6	+ 1 939,6
a) Centrala och regionala myndigheter m. m.	102,9	125,9	+ 23,0
b) Pedagogiskt utvecklingsarbete	29,9	33,8	+ 3,9
c) Det obl. skolväsendet m. m.	4 914,9	6 470,5	+ 1 555,5
d) Gymnasiala skolor m. m.	1 714,2	2 045,6	+ 331,4
e) Investeringsbidrag	217,1	243,0	+ 25,9
E. Högre utbildning och forskning	2 001,1	2 380,2	+ 379,1
a) Centrala myndigheter m. m.	26,2	34,1	+ 7,9
b) Universiteten m. m.	1 070,0	1 344,3	+ 274,2
c) Vissa högskolor m. m.	50,4	62,0	11,6
d) Gemensamt för universitet och högskolor	493,3	541,8	+ 48,5
e) Vissa forskningsändamål	280,2	314,0	+ 33,8
f) Inredning och utrustning	81,0	84,0	+ 3,0
F. Lärarutbildning	322,4	375,5	+ 53,1
G. Vuxenutbildning	776,4	968,7	+ 192,3
H. Studiesociala åtgärder	596,7	684,4	— 87,7
I. Internationellt-kulturellt samarbete	25,5	27,4	+ 1,9
a) Kulturellt utbyte med utlandet	6,5	7,7	+ 1,2
b) Nordiskt kulturellt samarbete	19,2	19,7	+ 0,5
Totalt för driftbudgeten	**11 386,0**	**14 157,3**	**+ 2 771,3**
KAPITALBUDGETEN			
Statens affärsverksfonder	38,1	41,3	+ 3,3
Statens allmänna fastighetsfond	144,7	168,1	+ 23,4
Statens utlåningsfonder	510,0	455,0	— 55,0
Totalt för kapitalbudgeten	**692,7**	**644,4**	**— 28,3**
Totalt för utbildningsdepartementet	**12 078,7**	**14 821,8**	**2 743,1**

Utdrag

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET PROTOKOLL

vid regeringssammanträde

1975-12-29

Föredragande: statsrådet Zachrisson såvitt avser frågorna under littera A, B punkterna 1—36 och 40—49, E, G, H och I på driftbudgeten samt under punkterna I: B2, II: 14 och 15 och IV: 5 och 6 på kapitalbudgeten;

statsrådet Gustafsson såvitt avser frågorna under littera C på driftbudgeten;

statsrådet Hjelm-Wallén såvitt avser frågorna under littera B punkterna 37 och 39, D och F på driftbudgeten.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Åttonde huvudtiteln*

A. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Utbildningsdepartementet

1974/75 Utgift	13 094 173
1975/76 Anslag	13 747 000
1976/77 Förslag	16 711 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	74	of.
Övrig personal	66	of.
	140	**of.**
Anslag		
Lönekostnader	12 720 000	+2 791 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	209 000	+ 20 000
Expenser	818 000	+ 153 000
	13 747 000	**+2 964 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 16 711 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildningsdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 16 711 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	16 460 900	Reservation	6 161 952
1975/76	Anslag	20 200 000		
1976/77	Förslag	21 839 000		

Från detta anslag har under ett antal år utgått bidrag till vissa tjänster vid utrustningsnämnden för universitet och högskolor. Medel för detta ändamål bör i fortsättningen utgå från anslaget Utrustningsnämnden för universitet och högskolor. Förevarande anslag bör därför minskas med 611 000 kr.

I enlighet med regeringens beslut den 16 oktober 1975 att till utbildningsdepartementet överföra det till statsrådsberedningen tidigare knutna sekretariatet (Ju 1973: 05) för framtidsstudier har jag under detta anslag beräknat medel för sekretariatets kostnader.

Till anslaget bör vidare föras kostnaderna för bibelkommissionens (U 1972: 07) arbete, vilket tidigare förskotterats med medel ur kyrkofonden.

År 1964 inrättades planeringsrådet för utbildningsfrågor. Detta spelade tidigare en viss roll som kontaktforum i utbildningsfrågor och i internationella frågor. Under senare år har emellertid andra kontaktformer fått ökad betydelse. Bl. a. har planeringen för återkommande utbildning lett till ett ökat samarbete mellan departement, ämbetsverk och organisationer. Jag avser därför att senare föreslå regeringen att upplösa rådet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 21 839 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1974/75	Utgift	327 358	Reservation	246 441
1975/76	Anslag	500 000		
1976/77	Förslag	575 000		

Jag har under detta anslag beräknat medel till Uppsala universitets 500-årsjubileum med 75 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 575 000 kr.

B. KULTURÄNDAMÅL

Statsrådet Zachrisson

År 1974 fattade riksdagen beslut om målen för den statliga kulturpolitiken. I den proposition (prop. 1974:28) där regeringen lade fram sina förslag i målfrågorna presenterades också planerna för ett treårigt reformarbete som omfattade åtgärder inom så gott som hela kulturområdet. Grundvalen för reformarbetet skulle vara förslagen från de många utredningar kring kulturpolitiska frågor som startats mot slutet av 1960-talet och nu var färdiga med sitt arbete.

1974 och 1975 års riksdagar har i enlighet med denna planering förelagts förslag som resulterat i ökade insatser för bokutgivning, biblioteksverksamhet, filmproduktion och museiverksamhet. Vidare har en geografisk spridning av teater- och musikinstitutionernas verksamhet påbörjats. Betydelsefulla initiativ har tagits för att stimulera kulturverksamheten utanför institutionerna bl. a. genom uppsökande arbete och aktiviteter i folkrörelserna.

Nu återstår att ta ställning till bl. a. frågorna om förbättringar av de ekonomiska villkoren för kulturarbetare och stödet till konstbildningsverksamheten samt om en permanent organisation för riksutställningsverksamheten. Jag har för avsikt att föreslå regeringen att för 1975/76 års riksmöte lägga fram en proposition i dessa frågor. Propositionen kommer i första hand att baseras på kulturrådets betänkande (SOU 1975: 14) Konstnärerna i samhället och betänkandet (SOU 1974: 43) Utställningar, som framlagts av 1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65). För en rad ändamål som berörs av dessa förslag är medel upptagna med preliminärt beräknade belopp i avvaktan på den särskilda propositionen.

Ett av de viktigaste nya inslagen i det hittills genomförda kulturpolitiska reformarbetet är tillkomsten av statens kulturråd som fått ett allmänt ansvar för utvecklingen på kulturområdet. Kulturrådet har rådgivande, utredande och statsbidragsprövande uppgifter. Det skall verka för en samordning av statens åtgärder på kulturområdet och varje år göra en sammanfattande bedömning av anslagsbehoven för teater, dans, musik, litteratur, folkbibliotek, konst, museer och utställningar.

Statens kulturråd inrättades den 1 oktober 1974. Rådet har inför budgetåret 1976/77 utarbetat sin första anslagsframställning. Rådet har petitaansvaret för en stor del av sitt verksamhetsområde. När det gäller t. ex. de statliga teatrarna och museerna samt Rikskonserter, Riksteatern och regionmusiken yttrar sig rådet över anslagsframställningar från de olika institutionerna. De anslag som ligger inom kulturrådets direkta an-

svarsområde uppgår innevarande budgetår till 430 milj. kr. För nästa budgetår föreslår rådet en ökning med 78 milj. kr., exkl. kompensation för pris- och löneökningar. Detta innebär en realökning med 18 procent.

Det förslag som kulturrådet lägger fram för budgetåret 1976/77 har tre huvudkomponenter. Rådet framhåller för det första att det är angeläget att ett antal *frågor som inte tidigare berörts av reformarbetet* får sin lösning under den tredje etappen av kulturreformen. Här sätter kulturrådet åtgärder för bildkonsten främst. Stödet till Konstfrämjandet bör förstärkas. Ett statligt bidrag för att stimulera utställningsverksamheten föreslås. Av betydelse för bildkonstnärerna är också generellt förbättrade former för ersättning och stöd till de fritt verksamma kulturarbetarna. Statens kulturråd ställer sig i detta avseende bakom de flesta av de förslag som förts fram i betänkandet Konstnärerna i samhället. På vissa punkter föreslår rådet dock andra lösningar än i betänkandet. Också olika förslag beträffande musei- och utställningsverksamheter får betydelse för bildkonstnärerna, menar kulturrådet, som ställer sig bakom förslaget om en permanentning av riksutställningsorganisationen. Vidare föreslår rådet medel för införande av ett nytt statsbidrag till länsmuseerna. En omorganisation av nationalmuseet förutsätts också bli genomförd under nästa budgetår.

Rådet framhåller för det andra att det är nödvändigt med en *uppföljning av initiativ som togs genom 1974 och 1975 års kulturpropositioner.* Sålunda föreslås betydande ökningar av bidragen till experiment och utvecklingsarbete på det amatörkulturella området och till kulturprogrammen i föreningslivet. En förbättring av stödet till fria teater- och musikgrupper föreslås också. Stödet till teater- och musikinstitutionerna bör enligt rådet byggas ut. Likaså krävs en förstärkning av resurserna för biblioteksupprustning, arbetsplatsutlåning och inköp av invandrarlitteratur.

Det tredje huvudinslaget i den reformprofil som statens kulturråd förordar är en *komplettering av reformer som aktualiserats i andra sammanhang.* I detta sammanhang föreslås en betydande ökning av tidskriftsstödet. Avsikten med förslaget är att ett beslut om en förstärkning skall kunna tas samtidigt med ställningstaganden till 1972 års pressutredning förslag i betänkandet (SOU 1975: 79) Svensk press, som nu remissbehandlas.

För en jämförelse mellan den av kulturrådet föreslagna reformprofilen och regeringens reformförslag för budgetåret 1976/77 är det nödvändigt att ta hänsyn både till vad som läggs fram i denna budgetproposition och till förslagen i den tredje kulturpropositionen. Redan nu finns det dock anledning att påpeka att inom det område för vilket budgetförslag nu läggs fram mina prioriteringar i allt väsentligt följer vad statens kulturråd rekommenderat. Kraftiga ökningar görs av anslagen till den regionala teater- och musikverksamheten och till kulturprogrammen

i föreningslivet. Jag vill erinra om att de förslag som jag kommer att presentera vid min behandling av vuxenutbildningen får betydelse för det amatörkulturella arbetet. De gäller ett förstärkt stöd till studieförbundens verksamhet och en förbättring av bidragen till studiecirkelverksamheten. Frågan om stödet till tidskrifterna, som statens kulturråd aktualiserat, får tas upp inom ramen för den utredning om tidskrifternas villkor som riksdagen nyligen har begärt (KU 1975/76: 23, rskr 1975/76: 41). Jag har för avsikt att snarast aktualisera denna fråga hos regeringen.

Statens kulturråd har i sin anslagsframställning särskilt påpekat behovet av att kompensera pris- och löneökningar även för den kulturverksamhet som inte är institutionaliserad, bl. a. för kulturaktiviteterna inom folkrörelserna. Jag har tagit hänsyn härtill vid beräkningen av anslagen.

Kulturrådet har till uppgift att skapa sammanhang och överblick i vad som sker på kulturområdet och ge ett bättre underlag för de kulturpolitiska ställningstaganden som regeringen och riksdagen har att göra. Denna uppgift bör enligt rådets mening underlättas genom en genomgripande omstrukturering av anslagsindelningen under littera B. Rådet har utarbetat ett förslag till ny anslagsindelning och föreslår att denna genomförs från budgetåret 1976/77. Jag delar kulturrådets mening att en ny anslagsindelning behövs men anser att även andra alternativ än det som kulturrådet föreslagit bör övervägas. En ny anslagsindelning bör dock inte genomföras förrän det treåriga reformarbetet avslutats. Rådets förslag bör därför tas upp till övervägande först i samband med nästa budgetproposition.

En upprustning och omorganisation av de statsunderstödda museerna bedrivs fortlöpande under den treåriga reformperioden. Sedan riksdagen efter förslag i den första kulturpropositionen angett riktlinjer för en omorganisation av dessa museer har en särskild organisationskommitté anförtrotts uppgiften att gå igenom museernas organisation och lägga fram förslag till hur en ny organisationsstruktur praktiskt skall genomföras. Kommittén har lagt fram förslag om hur statens historiska museum, medelhavsmuseet och myntkabinettet skall fungera som självständiga enheter inom myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer. Förslaget innebar en betydande resursförstärkning för såväl museiverksamheten som kulturminnesvården. Efter förslag i 1975 års kulturproposition (prop. 1975: 20, KrU 1975: 12, rskr 1975: 201) beslutade riksdagen att godkänna organisationsförslaget och i en första etapp genomföra en betydande personalförstärkning inom den nya myndigheten. De förslag som läggs fram i denna budgetproposition innebär att den upprustning som återstår för att genomföra organisationskommitténs hela förslag kan ske under budgetåret 1976/77. I december 1975 lade organisationskommittén i betänkandet (Ds U 1975:

16) Statens konstmuseer fram sina förslag beträffande nationalmuseet, moderna museet och östasiatiska muscet. Betänkandet är remitterat. Jag räknar med att kunna ta upp organisationskommitténs förslag till behandling i den särskilda kulturpropositionen till 1975/76 års riksmöte. Organisationskommittén avser att avsluta sitt arbete under år 1976 med en genomgång av bl. a. Nordiska museets organisation.

Genom förstärkningen av riksantikvariecmbetet och statens historiska museer har kulturminnesvården tillförts ökade resurser genom en väl fungerande central administration. Från den 1 juli 1976 genomförs en organisatorisk förstärkning också på det regionala planet. Enligt beslut av 1974 års riksdag blir från denna tidpunkt länsstyrelsen regional myndighet för den statliga kulturminnesvården. Vid länsstyrelserna inrättas tjänster för handläggningen av kulturminnesvårdsfrågor. Chefen för kommundepartementet kommer senare denna dag att ta upp frågan om en personalförstärkning vid länsstyrelserna under budgetåret 1976/77.

Genom den decentralisering av beslutanderätten i kulturminnesvårdsfrågor som på detta sätt genomförs blir det nödvändigt att klart definiera riksantikvariecmbetets resp. länsstyrelsernas ansvarsområden. Dessutom måste frågan tas upp om rollfördelningen i det regionala kulturminnesvårdsarbetet mellan länsstyrelsen och länsmuseet. Länsmuseet kommer även i fortsättningen att vara en basresurs för den primärkommunala och landstingskommunala kulturminnesvården. En särskild arbetsgrupp har lagt fram förslag i dessa frågor. Gruppens rapport (Ds U 1975: 9) Regional kulturminnesvård och museiverksamhet har remitterats. Jag avser att återkomma till dessa frågor i den särskilda kulturpropositionen. Även frågan om det statliga stödet till byggnadsminnesvården avser jag att återkomma till i kulturpropositionen.

Genom de beslut som fattades vid 1975 års riksmöte har bokutgivningens villkor förbättrats avsevärt. Det är från kulturpolitisk synpunkt angeläget att en mångsidig kvalitetsutgivning av böcker förenas med en effektiv bokdistribution. En analys av bokhandelns situation och behovet av statligt stöd till bokdistributionen bör därför göras. Jag har för avsikt att inkom kort till utbildningsdepartementet knyta särskild expertis för dessa arbetsuppgifter.

Radions och televisionens fortsatta utveckling utreds inom en parlamentarisk kommitté, som har till uppgift att inför en överenskommelse mellan staten och Sveriges Radio för en ny avtalsperiod diskutera vilka riktlinjer som bör gälla för den framtida rundradioverksamheten. Under år 1975 har Sveriges Lokalradio AB bildats som ett dotterföretag till Sveriges Radio AB med uppgift att bygga ut lokalradioverksamheten enligt de riktlinjer 1975 års riksdag fattat beslut om (prop. 1975: 13, KrU 1975: 6, rskr 1975: 82). Lokalradiostationerna beräknas kunna starta sina sändningar under år 1977. Utredningen an-

gående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU-kommittén) har under sommaren 1975 lagt fram betänkandet (SOU 1975: 28) Program för ljud och bild i utbildningen. I detta föreslås att den utbildningsprogramverksamhet som bedrivits inom Sveriges Radio skall samordnas med TRU:s verksamhet inom ett särskilt organ som ges egen sändningsrätt och blir direkt underställt utbildningsdepartementet. Jag ämnar senare föreslå regeringen att behandla dessa förslag i en särskild proposition till 1975/76 års riksmöte.

Utredningen rörande radionämndens organisation m. m. lade i december 1974 fram ett betänkande (Ds U 1974: 7) Radionämnden — breddad granskning och ny organisation, i vilket föreslogs väsentligt förstärkta resurser för radionämndens arbete. Betänkandet har remitterats. Regeringen har under 1975 beslutat förstärka radionämndens kansliresurser. Till de principiellt viktiga frågorna om radionämndens ställning och funktion, som också aktualiseras i betänkandet, avser jag att återkomma sedan radioutredningen redovisat sina förslag.

Efter ett gemensamt förslag från radioutredningen och pressutredningen har regeringen beslutat tillkalla en särskild utredningsman med uppgift att lägga fram förslag om massmedieforskningens framtida organisation.

Enligt de förslag som redovisas i denna budgetproposition tillförs rundradioverksamheten för budgetåret 1976/77 ytterligare 158,1 milj. kr. Beslut har fattats om uppförande av en musikstudio i Stockholm för Sveriges Radios symfoniorkester.

Utbildningen inom kulturområdet är också inne i en viktig utvecklingsfas. Ett särskilt utrednings- och reformarbete pågår inom vissa delar av utbildningen. Naturligtvis påverkas utbildningen på flera sätt av det allmänna kulturpolitiska reformarbetet. Utbildningen berörs också av högskolereformen.

Det särskilda utrednings- och reformarbete som jag syftar på gäller den konstnärliga utbildningen på bild- och formområdet samt utbildningen på musik-, dans- och scenområdena. Huvudsyftet med arbetet är att förändra utbildningens uppgifter och inriktning med hänsyn till kulturlivets krav. Utrednings- och reformarbetet är enligt min mening av stor betydelse såväl för utvecklingsmöjligheterna i kulturlivet som för den roll utbildningarna på kulturområdet kan spela inom den kommande högskoleorganisationen. Det är därför angeläget att arbetet snarast ger konkreta resultat. I arbetet ägnas särskilt intresse åt frågorna om vidareutbildning och fortbildning som är ett av de gemensamma problemen på detta utbildningsområde.

Med konstnärlig utbildning på *bild- och formområdet* avses utbildning med huvudsaklig inriktning på praktiskt, konstnärligt skapande arbete i bild och form. Statlig utbildning av detta slag bedrivs vid

konsthögskolan och konstfackskolan i Stockholm. Ett omfattande utredningsarbete har lagts ner på denna utbildning både av konstnärsutbildningssakkunniga (U 1968: 52) och 1973 års expertgrupp för konstutbildning (U 1973: 05). Konstnärsutbildningssakkunniga har redovisat huvuddelen av sitt uppdrag i betänkandet (SOU 1970: 66) Högskolor för konstnärlig utbildning. De sakkunniga kommer inom kort att avlämna sitt slutbetänkande som rör speciella verksamhetsgrenar inom konsthögskolan i Stockholm. 1973 års expertgrupp för konstutbildning har lagt fram ett studieorganisatoriskt förslag avseende konstnärsutbildningen vid konsthögskolan och utbildningen vid konstfackskolans konstindustriella avdelningar. Expertgruppen beräknas avsluta sitt arbete under våren 1976 genom att lägga fram förslag om dimensioneringen av utbildningen och om fortbildningen på området. I stora delar är således utredningsarbetet på det här området avslutat. Resultatet av det hittills bedrivna arbetet och mina egna ställningstaganden kommer jag att redovisa i anslutning till avsnittet om utbildningen inom kulturområdet.

Organisationskommittén för högre musikutbildning (U 1970: 60), som sysslar med utbildningen på *musikområdet* arbetar utifrån en brett upplagd undersökning av musikens roll i samhället. Enligt de tilläggsdirektiv för organisationskommitténs arbete som fastställdes den 4 oktober 1974 skall kommittén under våren 1976 lägga fram ett principförslag i fråga om utvecklingen i stort. Återstoden av utredningsuppdraget skall vara avslutat i och med utgången av juni 1977. Organisationskommittén medverkar också i ett praktiskt reformarbete som syftar till att på olika sätt förbereda en reform av utbildningen.

Frågan om utbildningen av *dansare* utreds av dansarutredningen (U 1973: 09). Utredningen skall utarbeta förslag till den förberedande dansutbildning för elever i grundskolan och en därpå följande direkt yrkesinriktad dansarutbildning. Dansarutredningen räknar med att avsluta sitt arbete under år 1976.

På *scenområdet* har sedan några år tillbaka bedrivits försöksverksamhet med fortbildning av skådespelare och musikdramatiska artister. Jag kommer under anslaget till statens scenskolor att redogöra för det förslag i fråga om fortbildningen som statens kulturråd har lagt fram. Förslaget till fortbildning har visat på en rad olösta frågor som gäller utbildningen i dess helhet. För detta behövs enligt min mening en samlad översyn av hela utbildningsområdet.

Huvuddelen av högskolereformen skall genomföras den 1 juli 1977. Reformen kommer bl. a. att innebära att konsthögskolan, konstfackskolan med teckningslärarinstitutet, musikhögskolorna, statens scenskolor, statens dansskola och dramatiska institutet inordnas i organisationen av statliga högskoleenheter. Dessutom kommer viss kommunal eller enskild utbildning inom kulturområdet som t. ex. utbildningen vid Va-

lands konstskola och Konstindustriskolan i Göteborg, Örebro musikpedagogiska institut, Svenska Dalcrozeseminariet samt musikutbildning vid vissa folkhögskolor att räknas som högskoleutbildning.

Som ett led i förberedelsearbetet för högskolereformen har regeringen nyligen fattat beslut om att inleda förhandlingar mellan staten och Akademien för de fria konsterna om följderna av reformen för akademins och konsthögskolans del.

Den centrala organisationskommittén för högskolereformen, som samordnar förberedelsearbetet, har lagt fram en plan för genomförandet av reformens olika delar som jag kommer att ta upp i min inledning till avsnitt E Högre utbildning och forskning. Jag kommer då också att behandla den del av högskolereformen som rör verksorganisationen för högskolan. Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) kommer om mitt förslag godkänns att inrättas den 1 oktober 1976. UHÄ bör då överta de uppgifter som f. n. fullgörs av skolöverstyrelsen när det gäller konstfackskolan och av statens kulturråd när det gäller scenskolorna och dansskolan. UHÄ bör också bli central myndighet för dramatiska institutet. För konsthögskolans del avvaktas resultatet av de nyss nämnda förhandlingarna mellan staten och konstakademin. De begränsade tillsynsuppgifter som nu åvilar 1973 års expertgrupp för konstutbildning i förhållande till konsthögskolan och konstfackskolan kommer också att föras över till UHÄ. Tidpunkten för att inordna musikhögskolorna under UHÄ är ännu inte klarlagd men övervägs av den centrala organisationskommittén för högskolereformen och organisationskommittén för högre musikutbildning som f. n. är tillsynsmyndighet för musikhögskolorna.

En viktig fråga i förberedelsearbetet för högskolereformen är behörighets-, urvals- och antagningsreglerna för utbildningen inom kulturområdet. Enligt min mening bör prövningen av dessa frågor i stor utsträckning göras inom de berörda utbildningarna på grundval av vissa gemensamma riktlinjer. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen i frågan.

Statsrådet Hjelm-Wallén

Genom riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte genomfördes en väsentlig förstärkning av bidragen till ungdomsorganisationerna. Främst gällde detta bidragen till organisationernas centrala verksamhet, för vilken ett nytt bidragssystem infördes. Ett antal frågor om vissa organisationers anknytning till det nya systemet kunde inte lösas samtidigt som det nya bidragssystemet introducerades. De har krävt speciella överväganden och redovisas nu i detta budgetförslag.

Ett av de väsentligaste motiven för att förbättra stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet var att ge dem möjligheter att stärka sin inre organisation för att klara sådana nya uppgifter som orga-

nisationerna tar på sig i samverkan med olika samhällsorgan. Såväl 1968 års barnstugeutredning som utredningen om skolans inre arbete (SIA) har understrukit vikten av att ge ungdomsorganisationerna viktiga uppgifter när det gäller att erbjuda fritidssysselsättningar i nya organisationsformer t. ex. i anslutning till skoldagen eller i samarbete med fritidshemmet. Jag kommer senare att föreslå regeringen att förelägga 1975/76 års riksmöte en särskild proposition grundad på förslag från dessa båda utredningar. I detta sammanhang blir det aktuellt att närmare precisera i vilka former samarbetet mellan organisationerna och olika samhällsorgan skall ske. Från 1 juli 1976 bör statens ungdomsråd anförtros uppgiften att fördela bidrag till ungdomsorganisationernas lokala och centrala verksamhet. Rådet bör spela en central roll när det gäller att stimulera till ett ökat samarbete mellan ungdomsorganisationerna, skolan och kommunernas fritidsverksamhet.

a) konst, litteratur, musik, teater m. m.

B 1. Vissa åtgärder inom kulturområdet

Som jag angett inledningsvis under avsnittet B Kulturändamål ämnar jag föreslå regeringen att senare för riksdagen lägga fram en särskild proposition angående en fortsatt reformering av den statliga kulturpolitiken.

I propositionen kommer följande i statsbudgeten för innevarande budgetår upptagna anslag att beröras, nämligen under avsnittet a) konst, litteratur, musik, teater m. m.: Konstnärsstipendier, Konstnärsbelöningar, Statens konstråd, Förvärv av konst för statens byggnader m. m., Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m., Bidrag till vissa ändamål inom statens kulturråds ansvarsområde och Bidrag till särskilda kulturella ändamål samt under avsnittet b) arkiv, museer m. m.: Riksantikvarieämbetet: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader, Nationalmuseet: Förvaltningskostnader, Nationalmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna m. m. och Nationalmuseet: Utställningar av nutida svensk konst i utlandet.

I avvaktan på den särskilda propositionen bör medel tas upp med preliminärt beräknat belopp under förevarande rubrik.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa åtgärder inom kulturområdet* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 121 485 000 kr.

B 2. Statens kulturråd

1974/75	Utgift	2 752 938
1975/76	Anslag	5 180 000
1976/77	Förslag	6 204 000

Enligt instruktionen (1974: 644) för statens kulturråd (ändrad senast den 27 november 1975) skall rådet främja förverkligandet av målen för den statliga kulturpolitiken. Därvid skall rådet särskilt verka för samordning av och utarbeta planer för de statliga insatserna inom kulturområdet. Rådet skall vidare genomföra utredningar som syftar till att kartlägga behovet av reformer och i övrigt följa forsknings- och utvecklingsarbetet på området samt samla och sprida information om kulturell verksamhet. Rådet handlägger ärenden om statliga åtgärder som rör teater, dans och musik, litteratur och folkbibliotek samt konst, museer och utställningar. I anslutning till sin egen anslagsframställning skall rådet

varje år granska förslag till sådana framställningar från andra myndigheter och organ inom nämnda delar av kulturområdet samt göra en sammanfattande bedömning av anslagsbehoven.

Rådet leds av en styrelse bestående av en ordförande och högst fjorton andra ledamöter. Inom rådet finns som rådgivande och beredande organ tre nämnder, nämligen en nämnd för teater, dans och musik, en nämnd för litterär verksamhet och folkbibliotek och en nämnd för konst, museer och utställningar. Dessutom finns hos rådet en delegation för lokal- och utrustningsfrågor. Ordförande och ledamöter i styrelse och nämnder samt i delegationen för lokal- och utrustningsfrågor utses av regeringen.

Rådets kansli är uppdelat på en sekretariatsenhet och en utredningsenhet, vartill kommer personal för gemensamma administrativa funktioner.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens kulturråd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	30	+4	+1
Övrig personal	15	+4	+1
	45	**+8**	**+2**
Anslag			
Lönekostnader	3 553 700	+1 460 350	+ 899 000
Sjukvård	5 300	+ 5 500	+ 1 000
Reseersättningar	192 000	+ 83 500	+ 65 000
därav utrikes resor	(34 000)	(+ 9 000)	(+ 9 000)
Lokalkostnader	416 500	+ 146 350	+ 151 500
Expenser	502 000	+ 65 800	— 65 000
därav engångsutgifter	(190 000)	(— 140 000)	(— 190 000)
Utredningsverksamhet	400 000	+ 174 500	+ 83 000
Kostnader för inträdesprov vid statens scenskolor och statens dansskola	110 500	+ 11 000	— 110 500
	5 180 000	**+1 947 000**	**+1 024 000**

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 755 000 kr., varav 155 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär att expensmedlen minskas och att utredningsverksamheten skärs ner.

3. Sekretariatsenheten behöver förstärkas. Med hänsyn till det stora antalet ärenden inom nämnden för konst, museer och utställningar och till arbetets svårighetsgrad krävs ytterligare en handläggare för dessa frågor. Vidare krävs ännu en handläggare för beredthings- och informationsuppgifter inom folkbildningsområdet, där kraven

på insatser från rådet kan väntas öka kraftigt. Vad gäller nämnden för teater, dans och musik är de tillgängliga resurserna inte större nu än vad fallet var för motsvarande arbetsområde före kulturrådets tillkomst. Samtidigt har arbetsuppgifterna ökat, vilket innebär att en förstärkning med en handläggare krävs. Dessutom krävs ytterligare minst en handläggare för biblioteks- och litteraturfrågor, i första hand mot bakgrund av det omfattande arbete som följer av ansvaret för det nyinrättade litteraturstödet. Rådets biträdande personal har från början varit otillräcklig. Sammanlagt beräknas ett behov av ytterligare tre tjänster som kontorister/kontorsbiträden och en som expeditionsvakt, inkl. vissa följdkostnader. (+657 000 kr.)

4. Utredningsenheten kommer att kunna påbörja den egentliga utredningsverksamheten först under innevarande budgetår. Förutom de uppgifter som rådet har sig ålagda genom sin instruktion och genom särskilda regeringsbeslut kan ytterligare utredningsuppdrag väntas i samband med statsmakternas beslut om den tredje etappen av utbyggnaden av den statliga kulturpolitiken. Tillgänglig personal och andra resurser blir sannolikt otillräckliga för de krav som ställs. I nuvarande läge är det lämpligast att regeringen från kommittéanslaget vid behov anvisar särskilda medel för större utredningsprojekt som inte kan klaras inom ramen för tilldelade resurser. För att öka rådets utrymme för mindre projekt bör anslagsposten till utredningsverksamhet ökas (+100 000 kr.).

5. Rådet har ansvar för att sprida information om statliga åtgärder på kulturområdet och om statliga och kommunala bidragsbestämmelser m. m. Med tanke på de växande krav som kommer att ställas på rådets informationsverksamhet bör medel finnas för anställning av tillfällig arbetskraft samt för anlitande av expertis. (+100 000 kr.)

6. Rådet föreslår särskilda medel för ersättning till ledamöter m. fl. i de arbetsgrupper som utses av styrelsen för behandling av olika bidragsfrågor. Rådet bör även få möjlighet att besluta om dels ersättning för inkomstbortfall för ledamöter i styrelse och nämnder, dels särskilda ersättningar för vissa arbetsuppgifter. Vidare föreslås ett belopp av 100 000 kr. för att ge rådet bättre möjligheter att tillsammans med institutioner och organisationer på konstområdet arbeta med frågor rörande konsten i samhällsmiljön. Slutligen erfordras medelsökningar för inköp till rådets bibliotek samt för ökade expenskostnader m. m. (+335 000 kr.)

Centrala organisationskommittén för högskolereformen

Organisationskommittén föreslår efter samråd med statens kulturråd att medel för kostnader för inträdesprov vid statens scenskolor och statens dansskola fr. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget till universitets- och högskoleämbetet. Rådets anslag bör till följd härav minskas med 110 500 kr.

Föredraganden

Statens kulturråd inrättades för drygt ett år sedan. Rådet har anförtrotts omfattande arbetsuppgifter i det pågående reformarbetet på kulturområdet. Arbetsbelastningen har ökat. Förstärkningar av rådets personella resurser är därför motiverade.

Kulturrådets sekretariatsenhet har f. n. endast en handläggare för frågor rörande konst, museer och utställningar. Verksamheten i den nämnd som sysslar med frågor på dessa områden är redan omfattande och ökar i takt med samhällets växande insatser för bildkonst och musciverksamhet. Jag har därför räknat med medel för ytterligare en handläggare för ärenden inom denna nämnds verksamhetsområde och för vissa följdkostnader.

För att underlätta i första hand nämndernas bedömning av olika bidragsfrågor har rådets styrelse inrättat ett 10-tal arbetsgrupper. Jag har beräknat medel för arvodering av ledamöterna i dessa, liksom för följdkostnader i form av resor och expenser.

Rådets administrativa basresurser bör förstärkas med ytterligare en biträdestjänst. För rådets informationsverksamhet bör tas upp ett med 50 000 kr. ökat belopp. Vidare bör beräknas en medelsökning för bibliotekets löpande utgifter.

Som kommer att framgå av min framställning i det följande (E 1) ansluter jag mig till förslaget att kostnaderna för inträdesprov vid statens scenskolor och statens dansskola fr. o. m. nästa budgetår bör belasta anslaget till universitets- och högskoleämbetet. Medelsbehovet under kulturrådets anslag minskar i motsvarande mån.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kulturråd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 204 000 kr.

B 3. Bidrag till folkbibliotek

1974/75	Utgift	5 672 833	Reservation	12 389
1975/76	Anslag	[1]19 036 000		
1976/77	Förslag	14 631 000		

[1] varav engångsanvisning 6 280 000 kr.

Principerna för stödet till folkbiblioteksverksamheten återfinns i förordningen (1975: 467) om statsbidrag till folkbibliotek.

Statsbidragsgivningen till kostnader för lokal folkbiblioteksverksamhet har till syfte att höja biblioteksstandarden i kommuner där detta behövs för att utjämna skillnader i detta avseende mellan kommunerna. Bidragen skall vidare syfta till att göra det möjligt att nå nya grupper med biblioteksverksamhet. Statsbidrag kan utgå för kostnader som avser allmän upprustning, inköp av bokbuss, bokutlåning på arbetsplatser,

inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk samt annan verksamhet som det finns anledning att stimulera med statligt stöd. Statsbidrag får dock inte utgå för kostnader som avser enbart administrativa funktioner. Bidrag till inköp av bokbuss utgår med hela inköpsbeloppet. För övriga ändamål utgår bidrag med del av kostnaden. Bidrag för samma ändamål kan beviljas en kommun endast en gång men får fördelas på högst tre år. Statsbidrag som avser kostnader för allmän upprustning får för samma kommun inte utgå med mer än sammanlagt 300 000 kr.

Till de 24 lokala folkbibliotek som fungerar som länsbibliotek utgår från den 1 januari 1976 ett generellt statsbidrag med 100 000 kr. för år, varjämte tilläggsbidrag kan utgå om geografiska eller andra förhållanden i länet motiverar detta. Malmö stadsbibliotek och Stockholms stadsbibliotek får vartdera för sin verksamhet som lånecentraler bidrag med 300 000 kr. för budgetår. Umeå stadsbibliotek får för motsvarande verksamhet bidrag med 200 000 kr. för budgetår. Vidare utgår särskilda bidrag till länsbibliotek och lånecentraler för inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk.

Ur detta anslag utgår vidare bidrag till information och övriga centrala åtgärder på biblioteksområdet, biblioteksverksamhet för sjömän, Sigtunastiftelsens klipparkiv, Tornedalens bibliotek samt till biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet.

Under budgetåret 1975/76 har under anslaget anvisats medel för övergångsersättningar till kommuner med förutvarande stifts- och landsbibliotek.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Lokal biblioteksverksamhet	6 317 000	+3 400 000	+ 700 000
2. Länsbibliotek	2 820 000	+1 025 000	+ 310 000
3. Lånecentraler	800 000	+ 230 000	of.
4. Bidrag till inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk	1 700 000	+4 158 000	+ 800 000
5. Information och övriga centrala åtgärder	500 000	+ 100 000	of.
6. Biblioteksverksamhet för sjömän	475 000	+ 65 000	+ 65 000
7. Sigtunastiftelsens klipparkiv	6 500	— 6 500	of.
8. Tornedalens bibliotek	118 000	+ 7 000	of.
9. Biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet	19 500	+ 25 900	of.
10. Övergångsersättningar till kommuner med förutvarande stifts- och landsbibliotek	6 280 000	—6 280 000	—6 280 000
	19 036 000	**+2 724 400**	**—4 405 000**

Statens kulturråd

Statens kulturråd föreslår en ökning av bidragen till de olika ändamålen under anslaget med sammanlagt 9 011 000 kr.

I 0-alternativet förordar statens kulturråd en minskning av medlen till inköp av bokbussar under posten Lokal biblioteksverksamhet vilket skulle innebära en kraftig minskning av antalet kommuner som får bidrag.

1. Statens kulturråd föreslår följande ökningar avseende bidragen till lokal biblioteksverksamhet.

Under innevarande budgetår beräknar kulturrådet att använda 3 milj. kr. till bidrag till inköp av bokbussar. Då priserna på bokbussar har ökat kraftigt behövs en ökning av medlen för att bibehålla en oförändrad ambitionsnivå i fråga om antalet bussar (+1 400 000 kr.).

Kulturrådet räknar med att innevarande budgetår fördela 1,7 milj. kr. i bidrag till allmän upprustning till ca 15 kommuner. Ett stort antal kommuner bedöms behöva bidrag. Medlen för ändamålet bör därför ökas (+1 000 000 kr.).

Medlen för bidrag till utlåning på arbetsplatser, 1 milj. kr., bör ökas för att göra det möjligt att med statsbidrag täcka de totala kostnaderna för verksamheten i förhållandevis många av de kommuner som får statligt stöd (+1 000 000 kr.).

2. Grundbidraget till länsbibliotek höjdes den 1 januari 1976 från 85 000 kr. till 100 000 kr. För budgetåret 1976/77 medför detta ett ökat medelsbehov av 180 000 kr. till följd av att det högre bidraget då utgår under hela budgetåret.

Interurbanlånen är en väsentlig del i länsbibliotekens arbete. För att underlätta verksamheten bör portot för returnerade böcker betalas av länsbiblioteken enligt reglerna för svarstillstånd. Ett provisoriskt stöd om 15 000 kr. per bibliotek bör i avvaktan på resultat av kulturrådets utredning av formerna för det statliga stödet till länsbibliotek och lånecentraler utgå till länsbibliotekens kostnader.

Vid sju länsbibliotek har sedan år 1972 med hjälp av medel från skolöverstyrelsen bedrivits försöksverksamhet med inläsningstjänst för yrkesverksamma läsblinda. Kulturrådet anser att särskilda bidrag bör utgå till länsbiblioteken för denna verksamhet och beräknar bidragsbehovet till 10 000 kr. per bibliotek, sammanlagt 240 000 kr. För budgetåret 1976/77 beräknas dock ett något mindre medelsbehov, 185 000 kr., till följd av att verksamheten inte är utbyggd vid alla länsbibliotek.

Kulturrådet anser att det finns ett behov av kompletterande insatser från länsbiblioteken i den försöksverksamhet med läsfrämjande åtgärder via barn- och ungdomsorganisationer som kommer att genomföras med hjälp av de böcker som erhålls genom det statliga litteraturstödet i form av stödköp. Kulturrådet beräknar för dessa insatser ett engångsanslag om 300 000 kr. att fördelas efter ansökan.

Sammanlagt innebär kulturrådets förslag att bidragen till länsbibliotek behöver höjas till 3 845 000 kr. (+1 025 000 kr.).

3. Medelsbehovet för bidrag till de tre lånecentralerna beräknas för nästa budgetår uppgå till 1 030 000 kr. (+230 000 kr.).

4. Uppbyggnaden av bibliotekens bestånd av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk är en brådskande uppgift. De skador i barnens språkutveckling som halvspråkighet medför är mycket djupgående. Bibliotekens insatser på detta område är en av de relativt få möjligheter samhället har att förhindra att barnen hämmas i sin förmåga att använda och förstå hemspråket. Den med statliga bidrag påbörjade uppbyggnaden av beståndet av biblioteksmedier bör därför fullföljas (+4 158 000 kr.).

5. För delposten information och övriga centrala åtgärder föreslår kulturrådet en ökning till 600 000 kr. med hänvisning till behovet av ett höjt bidrag till Bibliotekstjänst AB för utgivningen av bibliografin Svenska tidningsartiklar (+100 000 kr.).

6. Kulturrådet föreslår att bidraget till biblioteksverksamhet för sjömän med hänsyn till pris- och löneökningar höjs till 540 000 kr. (+65 000 kr.).

7. Kulturrådet föreslår en ökning av bidraget till Tornedalens bibliotek till 125 000 kr. (+7 000 kr.).

8. Bidraget till biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet utgår till dels svenska församlingar i utlandet, dels Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelses läsrum i utländska hamnstäder. Behovet av en fastare organiserad och mera utbyggd biblioteksservice bland svenskar i utlandet har enligt kulturrådet ökat genom att denna grupp nu även omfattar kategorier, t. ex. anställda vid svenska företag och patienter vid vårdhem, som inte kommer i kontakt med nyss nämnda verksamheter. Rådet bör få i uppdrag att göra en utredning av formerna för det statliga stödet till biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet. I avvaktan på vad en eventuell utredning kan leda till bör nuvarande bidrag höjas (+25 900 kr.).

9. Bidraget till Sigtunastiftelsens klipparkiv bör fr. o. m. nästa budgetår anvisas under anslaget B 7. Bidrag till vissa ändamål inom statens kulturråds ansvarsområde (−6 500 kr.).

10. Engångsanvisningen för övergångsersättningar till kommuner med förutvarande stifts- och landsbibliotek bortfaller nästa budgetår varav följer ett minskat medelsbehov under anslaget (−6 280 000 kr.).

Föredraganden

Riksdagen lade föregående år (prop. 1975: 20, KrU 1975: 12, rskr 1975: 201) fast riktlinjer för det statliga stödet till viss verksamhet vid lokala folkbibliotek och till länsbibliotek samt för stödet till bibliotekens

inköp av litteratur på invandrar- och minoritetsspråk. Samtidigt ökades de statliga insatserna avsevärt. Kulturrådet föreslår nu ytterligare ökningar på dessa områden under nästa budgetår.

Syftet med statsbidragen till den lokala biblioteksverksamheten är bl. a. att höja biblioteksstandarden i kommuner som ännu har en mindre utvecklad verksamhet för att utjämna skillnader mellan kommunerna och ge nya grupper möjlighet att komma i kontakt med biblioteken. Jag delar kulturrådets uppfattning att en fortsatt utbyggnad av de statliga insatserna är motiverad, bl. a. med hänsyn till kostnadsutvecklingen, och beräknar för bidrag till lokal biblioteksverksamhet en medelsökning med 700 000 kr. Jag vill framhålla att det med tanke på bidragsgivningens karaktär är naturligt att statens kulturråd har frihet att fördela de totalt tillgängliga medlen mellan de tre huvudsakliga ändamålen för stödet, bokbussar, allmän upprustning och utlåning på arbetsplatser. Någon uppdelning på de olika typerna av ändamål, av de medel som anvisas, är därför enligt min mening inte lämplig. Jag vill även understryka vad jag framhöll i prop 1975: 20 vid behandlingen av dessa frågor, nämligen att bidragsgivningen bör ske i sådana former att det statliga stödet leder till en varaktig utveckling av den aktuella delen av biblioteksverksamheten.

Grundbidragen till de 24 länsbiblioteken höjs den 1 januari 1976 från 85 000 kr. till 100 000 kr. per bibliotek och kalenderår. För nästa budgetår medför detta ett ökat medelsbehov av 180 000 kr. till följd av att det högre bidraget då kommer att avse hela budgetåret. Medlen för tilläggsbidrag till länsbiblioteken ökade innevarande budgetår från 100 000 kr. till 600 000 kr. Kulturrådet begär nu en ytterligare ökning med hänvisning till behovet av statligt stöd till vissa delar i länsbiblioteksverksamheten. Det bör framhållas att de redovisade verksamheterna är sådana som rådet enligt gällande bestämmelser skall ta hänsyn till vid fördelningen av tilläggsbidrag till länsbiblioteken, således även inom ramen för de innevarande budgetår anvisade medlen. Med hänsyn till de olika behov som föreligger i länsverksamheten och till kostnadsutvecklingen är det emellertid enligt min mening motiverat med en viss ytterligare uppräkning av tilläggsbidraget. Jag beräknar för detta ändamål 130 000 kr. Statens kulturråd bör inom ramen för de bidrag som därmed kan fördelas kunna bidra till en utveckling av inläsningstjänsten för yrkesverksamma läsblinda samt ge länsbiblioteken möjligheter till en medverkan i försöksverksamheten med läsfrämjande åtgärder genom barn- och ungdomsorganisationer.

Jag delar kulturrådets uppfattning att bibliotekens uppbyggnad av bestånden av främst böcker på invandrar- och minoritetsspråk bör stimuleras och beräknar för bidragen till detta ändamål en ökning med 800 000 kr.

Med hänsyn till kostnadsutvecklingen bör bidraget till biblioteksverksamheten för sjömän höjas med 65 000 kr. Jag vill i detta sammanhang

erinra om att riksdagen nyligen beslutat (prop. 1975/76: 73, TU 1975/76: 10, rskr 1975/76: 89) om allmänna riktlinjer för den framtida inriktningen, organisationen och finansieringen av kultur- och fritidsverksamheten inom handelsflottan samt om ändrade former för finansieringen av verksamheten. Chefen för kommunikationsdepartementet anförde vid sin anmälan av dessa frågor att frågan om sjömansbibliotekets övertagande av den litteraturförsörjning till de ombordanställda som f. n. sker inom ramen för välfärdsverksamheten snarast bör prövas av det nya centrala organet för välfärdsverksamheten och biblioteket.

Från detta anslag lämnas vissa mindre bidrag till biblioteksverksamhet bland svenskar i utlandet. Kulturrådet föreslår i sin anslagsframställning att rådet får i uppdrag att utreda formerna för detta stöd och att bidragen i avvaktan på utredningsförslag räknas upp. Jag är inte beredd att föreslå en uppräkning av bidragen till den aktuella verksamheten. Vad gäller en eventuell utredning vill jag erinra om att det enligt rådets instruktion ankommer på rådet att avgöra vilka utredningar som behöver göras som underlag för förslag om nya insatser inom rådets ansvarsområde.

De tidigare fyra stifts- och landsbiblioteken överfördes fr. o. m. den 1 januari 1975 till kommunalt huvudmannaskap varvid de berörda kommunerna i enlighet med avtal mellan staten och kommunerna erhöll övergångsersättningar av engångskaraktär. Dessa ersättningar bortfaller nästa budgetår varav följer ett minskat medelsbehov under detta anslag med 6 280 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till folkbibliotek* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 14 631 000 kr.

B 4. Tidskriftsstöd

1974/75	Utgift	1 640 455	Reservation	279 573
1975/76	Anslag	1 640 000		
1976/77	Förslag	1 969 000		

Från detta reservationsanslag utgår stöd till kulturtidskrifter och ideella tidskrifter. Enligt kungörelsen (1971: 681) om tidskriftsstöd (omtryckt 1974: 645) skall stödet fördelas så att det främjar hög kvalitet och mångfald i utbudet av åsikter och behandlade ämnen.

Stöd kan utgå i form av grundbidrag, projektbidrag och stödköp. Grundbidrag kan utgå till ägare av sådan kulturtidskrift för vilken intäkterna inte täcker utgifterna och för vars utgivande ägaren inte har tillräckligt stöd från annat håll. Projektbidrag kan utgå för utarbetande av essä eller artikelserie för kulturtidskrift eller ideell tidskrift. Med

stödköp avses tilldelning av medel till statlig eller kommunal myndighet för prenumeration på kulturella och ideella tidskrifter.

Tidskriftsstödet administreras av statens kulturråd.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens kulturråd	Föredraganden
Anslag			
Grundbidrag	1 100 000	+3 400 000	+329 000
Projektbidrag	240 000	+ 160 000	
Stödköp	300 000	+ 440 000	
	1 640 000	**+4 000 000**	**+329 000**

Statens kulturråd

1. Kompensation för kostnadsstegringar 260 000 kr.

2. 0-alternativet innebär en minskning av projektbidragen med ca 80 000 kr.

3. För att en mångfald och bredd i utgivningen skall kunna garanteras och för att stödet skall få den avsedda kulturpolitiska effekten krävs en mycket kraftig ökning av medlen för g r u n d b i d r a g (+3 224 000 kr.).

Vid bedömningen av medelsbehovet för grundbidrag har hänsyn tagits till att tidskrifterna Samefolket, Studiekamraten och Zigenaren fr. o. m. nästa budgetår skall kunna erhålla bidrag ur detta anslag.

4. Behovet av p r o j e k t s t ö d väntas öka som en följd av tidskrifternas ansträngningar att hålla de gängse produktionskostnaderna nere (+122 000 kr.).

5. En kraftig höjning av s t ö d k ö p s m e d l e n beräknas för mottagare inom det primärkommunala området (+200 000 kr.). För övriga mottagare föreslås viss förstärkning (+170 000 kr.). En utvidgad stödköpsverksamhet beräknas kräva en höjning av ersättningen till Bibliotekstjänst AB för prenumerationsförmedlingen (+25 000 kr.).

Föredraganden

Pressutredningen har i sitt nyligen avgivna betänkande (SOU 1975: 79) Svensk press beskrivit läget på tidskriftsmarknaden. Utredningen har därvid funnit, att det krävs ytterligare analyser av tidskrifternas ekonomiska läge, deras förhållande till organisationerna och deras roll för samhällsdebatten, och föreslår därför att en ny utredning får till uppgift att lägga fram förslag om hur tidskrifternas problem lämpligen bör lösas. Riksdagen har sedermera begärt att en utredning om tidskrifternas villkor m. m. skall komma till stånd (KU 1975/76: 23, rskr

1975/76: 41). Som jag redan angett i inledningen till avsnittet B Kulturändamål har jag för avsikt att föreslå regeringen att tillsätta en sådan utredning.

Medlen för tidskriftsstöd bör ökat med 329 000 kr. Vid beräkningen av medelsbehovet har jag tagit hänsyn till att statens kulturråd under innevarande budgetår i särskild ordning tilldelat tidskrifterna Samefolket, Studiekamraten och Zigenaren bidrag av medel som anvisats under reservationsanslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tidskriftsstöd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 969 000 kr.

B 5. Bidrag till Operan och Dramatiska teatern

1974/75	Utgift	81 206 000	Reservation	378 236
1975/76	Anslag	83 679 000		
1976/77	Förslag	86 011 000		

Operan och Dramatiska teatern bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform. Fr. o. m. innevarande budgetår har teatrarnas verksamhet förts över på två statsägda aktiebolag. Vardera bolagsstyrelsen består av högst fem ledamöter, av vilka ordföranden och ytterligare två ledamöter utses av regeringen för en tid av högst tre år.

De för budgetåret 1974/75 anvisade statsbidragen till Operan och Dramatiska teatern uppgick till 45 361 000 kr. resp. 22 419 000 kr. Genom statsmakternas beslut om ytterligare anslag på tilläggsstat I för budgetåret 1974/75 (prop. 1974: 170, KrU 1974: 22, rskr 1974: 393) och tilläggsstat II för samma budgetår (prop. 1975: 2, KrU 1975: 1, rskr 1975: 4) höjdes ifrågavarande statsbidrag med 6 110 000 kr. resp. 3 485 000 kr. med hänsyn till kostnadsökningar till följd av avtalsenliga löneökningar och höjda sociala avgifter.

Under spelåret 1974/75 var operahuset stängt för ombyggnad. Operan gav under denna tid sammanlagt 384 föreställningar och konserter vid Drottningholmsteatern och på andra scener samt på turnéer. Antalet premiärer eller andra nyuppsättningar uppgick till åtta.

Dramatiska teatern hade under samma spelår 18 premiärer och gav sammanlagt 1 156 föreställningar, inkl. föreställningar på andra än teaterns egna scener. Det sammanlagda antalet besök uppgick till ca 380 000. Beläggningen beräknas till 92 % vid stora scenen och till i genomsnitt 91 % vid teaterns övriga fasta scener.

Operan

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Operan	Statens kulturråd	Föredraganden
Statsbidragsberäkning				
Utgifter				
Lönekostnader	45 918 000	+2 657 000	+ 617 000	—
Lokalkostnader	10 522 000	+1 357 000	+ 813 000	+ 786 000
Sjukvård	105 000	+ 18 000	+ 10 000	
Expenser	356 000	+ 60 000	+ 36 000	
Inredning och utrustning av byggnader	105 000	+ 18 000	+ 16 000	
Materiel m. m. för teaterverksamheten	1 767 000	+ 575 000	+ 265 000	
Ersättningar åt författare och översättare	440 000	+ 350 000	+ 66 000	+ 583 000
Turné- och annan teaterverksamhet	770 000	+ 630 000	+ 77 000	
Reklam	690 000	+ 192 000	+ 103 000	
Diverse utgifter	378 000	+ 114 000	+ 38 000	
	61 051 000	**+5 971 000**	**+2 041 000**	**+1 369 000**
Inkomster				
Recetter	2 800 000	+ 240 000		
Programförsäljning, reklam m. m.	193 000	+ 7 000	+ 7 000	+ 315 000
Turné- och annan teaterverksamhet	800 000	of.		
Räntor	525 000	of.		
Kommunala anslag	300 000	of.		
Statligt bidrag	56 433 000	+5 724 000	+2 034 000	+1 054 000
	61 051 000	**+5 971 000**	**+2 041 000**	**+1 369 000**

Operan

1. För allmänna kostnadsökningar m. m. beräknas ett behov av 2 924 000 kr.

2. Ett genomförande av 0-alternativet innebär en minskning av personalen med ca 45 heltidstjänster.

3. Ökade medel behövs för en kontinuerlig skol- och ungdomsverksamhet i Stockholmsregionen, för experiment- och utvecklingsarbete och för uppsökande föreställningar i samarbete med studieförbund och publikorganisationer (+2 800 000 kr.).

4. Statens kulturråd bör utreda frågan om en fast studioscen för utvecklingsverksamhet.

Statens kulturråd

1. Verksamheten vid Operan bör vara av i princip oförändrad omfattning. För allmänna kostnadsstegringar m. m. erfordras 2 034 000 kr.

2. Rådets delegation för lokal- och utrustningsfrågor kommer att bedöma lokalbehovet för studioverksamhet i samband med den fortsatta prövningen av byggnadsstyrelsens etappvisa ombyggnadsplan för Operan.

Dramatiska teatern

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Dramatiska teatern	Statens kulturråd	Föredraganden
Statsbidragsberäkning				
Utgifter				
Lönekostnader	22 818 000	+1 158 000	+1 047 000	+ 60 000
Lokalkostnader	3 602 000	+1 151 000	+1 115 000	+1 032 000
Sjukvård	25 000	+ 25 000	+ 3 000	
Expenser	270 000	+ 120 000	+ 90 000	
Inredning och utrustning av byggnader	198 000	+ 34 000	+ 30 000	
Materiel m. m. för teaterverksamheten	1 265 000	+ 215 000	+ 190 000	+ 461 000
Ersättning åt författare och översättare	330 000	+ 56 000	+ 50 000	
Utbyte med utländska teatrar	10 000	of.	of.	
Reklam	920 000	+ 156 000	+ 138 000	
Diverse utgifter	626 000	+ 106 000	+ 63 000	
	30 064 000	**+3 021 000**	**+2 726 000**	**+1 553 000**
Inkomster				
Recetter	2 500 000	— 300 000		
Programförsäljning, reklam m. m.	170 000	of.	of.	+ 275 000
Räntor	135 000	of.		
Hyror	13 000	of.		
Statligt bidrag	27 246 000	+3 321 000	+2 726 000	+1 278 000
	30 064 000	**+3 021 000**	**+2 726 000**	**+1 553 000**

Dramatiska teatern

1. För allmänna kostnadsstegringar m. m. beräknas en ökning av 2 351 000 kr.

2. Vid en reduktion enligt 0-alternativet förordas en minskning av personalen med ca 30 tjänster.

3. Medel erfordras för en utökad rekrytering av yngre skådespelare. Vidare medför scenateljéernas förläggning till Hägernäs behov av vissa personalförstärkningar. Även i övrigt behöver personalen utökas. Ytterligare medel krävs för vissa expenskostnader. (+ 670 000 kr.)

4. Kravet på biljettintäkter bör sänkas med 300 000 kr.

Statens kulturråd

1. Omfattningen av verksamheten vid Dramatiska teatern bör vara i princip oförändrad. För allmänna kostnadsstegringar m. m. bör beräknas ett belopp av 2 496 000 kr.

2. Begärda förstärkningar med anledning av scenateljéernas utflyttning till Hägernäs tillstyrks. (+ 230 000 kr.)

Föredraganden

Under förra spelåret gjordes en genomgripande ombyggnad av operahusets scenutrymmen. Arbetsförhållandena för scenpersonalen förbättrades härigenom betydligt. Arbetena utgjorde den hittills mest omfattande etappen i Operans upprustning. Till följd av ombyggnaden var operahuset stängt för allmänheten. Under tiden genomförde Operan en rad framgångsrika turnéer i Sverige och i utlandet. Från september 1975 ges på nytt föreställningar på Operans huvudscen.

Den 1 juli 1975 fördes Operans och Dramatiska teaterns verksamhet över på två statsägda aktiebolag. Konsekvenserna av omläggningen är närmast av formell natur. De riktlinjer för teatrarnas verksamhet som jag angav i prop. 1974: 28 gäller alltjämt. Teatrarnas huvuduppgifter är att spela på scener i Stockholm och på turnéer i olika delar av landet samt att medverka med framträdanden i radio och television. I turnéverksamheten samverkar Operan och Dramatiska teatern med Svenska riksteatern. Ett målgruppsinriktat publikarbete utvecklas i samverkan med Skådebanan.

Förberedelser pågår för utflyttningen av teatrarnas scenateljéer till nya lokaler i Hägernäs. Vid min beräkning av statsbidraget till Dramatiska teatern har jag tagit hänsyn till behovet av medel till en tjänst som chaufför för hjälp med transporter av scenmaterial. I övrigt har jag räknat med medel för allmänna kostnadsstegringar. Det ökade medelsbehov som följer av 1975 års avtalsförhandlingar på teater- och musikområdena har ännu ej kunnat beräknas. Jag avser att senare återkomma i denna fråga. Jag återkommer i det sammanhanget även till kostnadsökningar till följd av höjningar av de sociala avgifterna.

Jag beräknar att det ökade medelsbehovet till en del motsvaras av en ökning i teatrarnas intäkter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Operan och Dramatiska teatern* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 86 011 000 kr.

B 6. Bidrag till Svenska riksteatern

1974/75 Utgift	41 192 075	Reservation	—
1975/76 Anslag	42 656 000		
1976/77 Förslag	45 024 000		

Svenska riksteatern är en riksorganisation för lokala teaterföreningar. Till Riksteatern är även knutna länsteaterföreningar.

Enligt de av Kungl. Maj:t den 28 juni 1974 utfärdade bestämmelserna angående statsbidraget till Svenska riksteaterns verksamhet skall bidraget användas för central och regional produktion och distribution av teater som komplettering till regional och lokal teaterverksamhet. Riksteatern skall vidare förmedla teaterföreställningar och gästspel av andra institutioner och ensembler samt ge allmän information och rådgivning till yrkesmässigt arbetande teatrar och amatörteatrar. I den verksamhet för vilken statsbidrag utgår skall Riksteatern i tillämpliga delar beakta de mål som fastställs för den statliga kulturpolitiken. Teatern skall samarbeta med Institutet för rikskonserter, Operan och Dramatiska teatern och i övrigt samverka med myndigheter och folkbildningsorganisationer och med institutioner inom teater och andra konstområden.

Riksteaterns verksamhet står under tillsyn av statens kulturråd. I teaterns styrelse utser regeringen ordförande och en ledamot jämte en suppleant.

För budgetåret 1974/75 anvisades till Svenska riksteatern ett statligt bidrag av 36 820 000 kr. Genom statsmakternas beslut om ytterligare anslag på tilläggsstat II för budgetåret 1974/75 (prop. 1975: 2, KrU 1975: 1, rskr 1975: 4) höjdes ifrågavarande statsbidrag med 4 155 000 kr. avseende ökade kostnader till följd av avtalsenliga löneökningar och höjda sociala avgifter. Enligt bokslutet redovisas ett underskott med ca 140 000 kr.

Svenska riksteatern har under spelåret 1974/75 framfört drygt 4 000 föreställningar. Antalet besök var omkring 1 miljon. Den egna produktionen omfattade 123 program.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Svenska riksteatern	Statens kulturråd	Föredraganden
Statsbidragsberäkning				
Utgifter				
Lönekostnader	30 163 000	+10 891 000	+1 872 000	—
Traktamenten	4 700 000	+ 3 143 000	+ 896 000	
Sjukvård	40 000	+ 4 000	+ 4 000	
Expenser	900 000	+ 179 000	+ 100 000	
Kostnader för köpta turnéföreställningar	1 650 000	+ 3 095 000	+1 165 000	

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Svenska riksteatern	Statens kulturråd	Föredraganden
Materiel m. m. för produktion	4 400 000	+ 2 939 000	+ 1 593 000	+2 215 000
Rese- och transportkostnader	3 800 000	+ 1 998 000	+ 818 000	
Reklam m. m.	1 600 000	+ 946 000	+ 793 000	
Lokalkostnader	2 000 000	+ 666 000	+ 528 000	
Diverse utgifter	373 000	+ 887 000	+ 787 000	
Bidrag till verksamheten på Södra teatern i Stockholm	1 361 000	+ 318 000	+ 143 000	+ 136 000
Ensemble i Jönköpings län	—	+ 1 461 000	+ 1 461 000	+1 483 000
	50 987 000	**+26 527 000**	**+10 160 000**	**+3 834 000**
Inkomster				
Gager från arrangörer, recetter	8 094 000	+ 4 304 000	+ 1 019 000	+ 405 000
Medlemsavgifter	12 000	of.	of.	of.
Perukmakeri	225 000	of.	of.	of.
Ensemble i Jönköpings län	—	+ 1 061 000	+ 1 061 000	+1 061 000
Statsbidrag	42 656 000	+21 162 000	+ 8 080 000	+2 368 000
	50 987 000	**+26 527 000**	**+10 160 000**	**+3 834 000**

Svenska riksteatern

1. Till följd av de allmänna kostnadsstegringarna ökar medelsbehovet med 2 756 000 kr. efter avdrag för en beräknad höjning av gageinkomsterna vid oförändrad verksamhetsnivå.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär att den artistiska och tekniska produktionspersonalen minskas med 25 personer. Detta beräknas medföra att 300 föreställningar faller bort.

3. Riksteaterns egen dramatiska och lyriska produktion bör utökas med bl. a. en årsengagerad större dramatisk ensemble och en egenproducerad musikteaterturné. Produktionen av skolteater och uppsökande teater bör utvidgas, bl. a. med en turné för teater i förskolor. Produktionen för folkparkerna bör utökas med egenproducerad musikteater samt med barn- och familjeprogram. (+10 824 000 kr.)

4. Inom ramen för de köpta föreställningarna och samarbetsprojekten prioriteras en ökning av antalet föreställningar från Operan och Dramatiska teatern. Även föreställningarna från andra fasta teatrar och fria grupper samt från musikdramatiska grupper och skolor bör utökas. I övrigt bör bl. a. de utländska gästspelen erhålla ökade medel. (+1 720 000 kr.)

5. Inom den produktionstekniska avdelningen krävs främst en kraftig ökning av antalet scentekniker. Vidare erfordras medel för förnyelse av den ljud- och ljustekniska utrustningen. För vissa utbildningsinsatser och för utvecklingsarbete behövs ökade medel. (+3 807 000 kr.)

6. Expert- och konsultfunktionerna med avseende på barnteater, amatörteater och teaterteknik bör vidareutvecklas. Särskilda insatser behövs för en utveckling av den lokala och regionala informations- och studieverksamheten. (+1 265 000 kr.)

7. Teaterns regionala ensembler i Västerbotten, Växjö och Örebro bör erhålla personalförstärkningar (+215 000 kr.). Gästspelsverksamheten vid Södra teatern i Stockholm bör utökas (+175 000 kr.).

8. På grundval av förslag från Jönköpings läns landsting bör en ny regional ensemble inrättas i Jönköping med Riksteatern som huvudman. I enlighet med de bestämmelser som gäller för bidrag till regional och lokal teaterverksamhet bör statsbidrag utgå med lägst 55 % av lönekostnaderna (+400 000 kr.).

Statens kulturråd

1. För allmänna kostnadsstegringar m. m. erfordras en nettoökning av 2 474 000 kr.

2. Begärda medel för en utökning av antalet föreställningar från Operan och Dramatiska teatern tillstyrks (+600 000 kr.). Riksteatern bör vidare erhålla medel för en utökning av de egenproducerade föreställningarna i folkparkerna och för glesbygdsteater (+1 335 000 kr.). Ökade medel bör anvisas för anställning av scentekniker (+1 000 000 kr.). Begärda medel för teknisk utrustning och produktionstekniskt utvecklingsarbete tillstyrks (+600 000 kr.). För arbetarskydd och personalutbildning m. m. krävs förstärkning (+300 000 kr.). I fråga om konsultverksamheten inom barnteater, amatörteater och teaterteknik tillstyrks begärda medelsökningar (+301 000 kr.). Den lokala och regionala föreningsverksamheten bör utvecklas (+815 000 kr.).

3. Förslaget om en ny regional ensemble i Jönköpings län under Riksteaterns huvudmannaskap tillstyrks av rådet. En förutsättning är att den statliga bidragsdelen inte överstiger den nivå som statsbidragsreglerna för lokala och regionala institutioner medger. (+400 000 kr.)

4. Kulturrådets musikteaterutredning lade i mars 1975 fram förslag angående danskonstens utveckling. Utredningen föreslog bl. a. att Cullberg- och Cramérbaletterna skulle utökas med fyra dansare. I sitt förslag till anslagsframställning räknar rådet preliminärt med en medelsökning i enlighet med detta förslag. (+255 000 kr.)

Föredraganden

Under det senaste året har Riksteatern utvecklat sin verksamhet i enlighet med de riktlinjer som drogs upp i anslutning till statsmakternas beslut om den statliga kulturpolitiken (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248). Riksteaterns insatser möter ett starkt gensvar lokalt och regionalt. Teaterns huvuduppgifter bör i fortsättningen kunna utvecklas vidare i den riktning de nu fått.

I Jönköpings län har landstinget tagit initiativ till att etablera en ny regional ensemble i samarbete med Riksteatern. Enligt planerna skall Riksteatern tills vidare vara huvudman för ensemblen. Riksteatern uttrycker intresse för denna uppgift. Enligt min mening talar mycket för att Riksteaterns erfarenheter och fackkunskap på detta sätt tillgodoförs uppbyggnaden av en ny institution. Den statliga bidragsandelen till en institution under Riksteaterns huvudmannaskap bör vara den samma som för regionala eller lokala institutioner med annan huvudman. Jag har därför räknat med ett statsbidrag för den nya ensemblen motsvarande 60 % av lönekostnaderna enligt den beräkning som gäller för statsbidraget till nyinrättade regionala och lokala teaterinstitutioner.

Utöver de medel jag beräknat för den nya ensemblen i Jönköping har jag räknat med kompensation för vissa kostnadsökningar. De ökade lönekostnader som följer av avtalsrörelsen 1975 på teater- och musikområdena och av höjningar i de sociala avgifterna har inte kunnat beräknas. Jag har inte heller kunnat beakta kostnadsökningar till följd av traktamentshöjningar. Jag avser att senare återkomma i dessa frågor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska riksteatern* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 45 024 000 kr.

B 7. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner

1974/75	Utgift	62 586 382
1975/76	Anslag	68 300 000
1976/77	Förslag	82 567 000

Enligt förordningen (1974: 451) om statsbidrag till vissa teater-, dans- och musikinstitutioner (ändrad 1975: 212) får institution som bedriver yrkesmässig teater-, dans- eller musikverksamhet och som uppbär bidrag från kommun eller landstingskommun statsbidrag till kostnader för verksamheten, om regeringen förklarat institutionen berättigad till sådant. Institution som får bidrag står under tillsyn av statens kulturråd.

Statsbidraget utgår i form av g r u n d b i d r a g och t i l l ä g g s b i d r a g. Underlaget för beräkningen av grundbidraget utgörs av det antal g r u n d b e l o p p som varje år fastställs för institutionen. Grundbeloppet beräknas med utgångspunkt i den genomsnittliga lönekostnaden per anställd vid teater- och dansinstitutionerna resp. musikinstitutionerna. Enligt beslut av regeringen är 14 teater- och dansinstitutioner och 9 musikinstitutioner berättigade till bidrag. Antalet grundbelopp är för budgetåret 1975/76 fastställt till 1 578 för teater- och dansinstitutioner och till 538 för musikinstitutioner. Grundbeloppet för teater- och dansinstitutioner är 57 400 kr. och för musikinstitutioner 70 500 kr. Regeringen har gett statens kulturråd bemyndigande att besluta om fördel-

ningen av grundbeloppen på de enskilda statsbidragsberättigade institutionerna. Fördelningen skall redovisas för påföljande års riksmöte.

Statsbidrag beräknas för varje institution på grundval av högst det antal grundbelopp som svarar mot det under redovisningsåret genomsnittliga antalet arbetstagare vid institutionen, beräknat på sätt som anges i 19 kap. 1 § tredje stycket lagen (1962: 381) om allmän försäkring. För kostnader för köp av tjänster får inräknas ett belopp motsvarande för teaterinstitutioner högst 10 % och för musikinstitutioner högst 20 % av de tilldelade grundbeloppen.

Grundbidrag utgår med 55 % av bidragsunderlaget. Till nyinrättade institutioner kan efter regeringens prövning grundbidrag utgå med 60 % av bidragsunderlaget under högst tre år.

Institution med regional verksamhet av väsentlig omfattning kan efter prövning av statens kulturråd få tilläggsbidrag inom ramen för tillgängliga medel.

Statens kulturråd

Statens kulturråd föreslår följande fördelning av statsbidraget till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner budgetåret 1976/77.

Institution	Beslutad fördelning av antalet grundbelopp 1975/76	Föreslaget antal grundbelopp 1976/77	
		Summa	Ökning
Teater- och dansinstitutioner			
Borås stadsteater	44	44	—
Folkteatern i Göteborg	56	56	—
Göteborgs stadsteater	186	187	+ 1
Göteborgs teater- och konsertaktiebolag[1]	280	281	+ 1
Helsingborgs stadsteater	55	63	+ 8
Länsteatern i Kopparbergs län	15	15	—
Länsteatern i Värmlands län	12	12	—
Malmö stadsteater	350	357	+ 7
Norrbottens länsteater	48	58	+10
Stadsteatern Norrköping-Linköping	145	145	—
Stockholms stadsteater	277	278	+ 1
Upsala stadsteater	78	78	—
Västerbottensteatern	16	27	+11
Västernorrlands regionteater	16	26	+10
Dramatiker, koreografer	—	10	+10
	1 578	**1 637**	**+59**
Musikinstitutioner			
Gävleborgs läns orkesterförening	55	58	+ 3
Göteborgs teater- och konsertaktiebolag[2]	105	105	—

Institution	Beslutad fördelning av antalet grundbelopp 1975/76	Föreslaget antal grundbelopp 1976/77	
		Summa	Ökning
Konsertföreningen i Stockholm	134	150	+16
Malmö konserthusstiftelse	85	85	—
Nordvästra Skånes orkesterförening	40	43	+ 3
Norrköpings orkesterförening	75	75	—
Oskarshamns kammarmusikensemble	6	8	+ 2
Västerås musiksällskap	14	14	—
Örebro orkesterstiftelse	24	24	—
Tonsättare	—	4	+ 4
	538	**566**	**+28**
Ny institution			
Upplands musikstiftelse	—	14	+14
Totalt	**2 116**	**2 217**	**+101**

[1] För teaterverksamheten
[2] För konsertverksamheten

1. Till följd av avtalsenliga lönehöjningar och höjda sociala avgifter beräknas de preliminära grundbeloppen för budgetåret 1976/77 höjas till 63 900 kr. för teater- och dansinstitutioner och till 78 400 kr. för musikinstitutioner (+11 960 000 kr.).

2. Ökningsförslagen för budgetåret 1976/77 innebär i stor utsträckning förstärkningar av befintliga institutioner. På teater- och dansområdet bör utbyggnaden av Norrlandsteatrarna ges prioritet. Vidare bör Helsingborgs stadsteater erhålla förstärkning för att möjliggöra en utvidgad regional verksamhet. Malmö stadsteater behöver ett höjt antal grundbelopp för teknisk personal. På musikområdet föreslås den kraftigaste ökningen för Konsertföreningen i Stockholm. Sedan denna slagits samman med Stiftelsen Stockholms konserthus bör statsbidrag utgå även för stiftelsens personal. I övrigt bör ett ökat antal grundbelopp utgå till orkesterföreningarna i Gävleborgs län och Nordvästra Skåne samt till den nyligen inrättade kammarmusikensemblen i Oskarshamn. Totalt begär rådet 49 ytterligare grundbelopp till befintliga teater- och dansinstitutioner och 24 ytterligare belopp till befintliga musikinstitutioner. (+2 797 000 kr.)

3. Genom anställning av dramatiker, tonsättare och koreografer kan institutionerna ge ökad arbetstrygghet åt denna konstnärskategori. Försöksvis bör tio grundbelopp reserveras för dramatiker och koreografer och fyra grundbelopp för tonsättare. (+524 000 kr.)

4. Uppsala kommuns kulturnämnd har anhållit om bidrag till en planerad musikstiftelse med Uppsala läns landsting och Uppsala kom-

mun som huvudmän. Kulturrådet tillstyrker ansökningen och beräknar för den planerade institutionen ett behov av 14 grundbelopp. (+659 000 kr.)

5. Institutionernas regionala verksamhet ökar markant. Medlen för tilläggsbidrag bör höjas till 3,1 milj. kr. Av ökningen beräknas 192 000 kr. utgöra kompensation för kostnadsutvecklingen. (+1 500 000 kr.)

6. Sammanlagt innebär kulturrådets förslag att anslaget bör höjas med 17 440 000 kr.

Föredraganden

Sedan det nya systemet för stöd till regionala och lokala institutioner infördes har tre nya teatrar och en ny musikinstitution förklarats berättigade till statsbidrag. Vid min anmälan av Riksteaterns anslag tidigare denna dag tillstyrkte jag det framlagda förslaget om inrättande av en ny regional ensemble i Jönköpings län under Riksteaterns huvudmannaskap. Den medelsökning som jag i det följande kommer att förorda bör göra det möjligt att lämna statligt bidrag till den planerade stiftelsen för musikverksamhet i Uppsala län. Enligt vad jag inhämtat torde dock med hänsyn till det aktuella planeringsläget ett statligt stöd kunna bli aktuellt först under senare hälften av nästa budgetår.

Verksamheten vid befintliga institutioner utvecklas starkt. Detta medför behov av personalförstärkningar och jag räknar därför med en ökning av det statliga bidraget med 13 grundbelopp för teaterinstitutioner och 36 grundbelopp för musikinstitutioner. Min beräkning grundar sig på i första hand de behov som redovisats av Helsingborgs stadsteater och länsteatern i Västerbottens län. Vidare bör Konsertföreningen i Stockholm erhålla utökade medel. Efter sammanslagningen mellan Konsertföreningen och Stiftelsen Stockholms konserthus bör statsbidrag utgå även till stiftelsens personal.

Då det slutliga bidraget till varje institution fastställs bör beloppet avrundas till närmaste 1 000-tal kr.

Den sammanlagda ökningen under anslaget beräknar jag till 14 267 000 kr., varav 11 960 000 kr. är att hänföra till pris- och löneomräkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 82 567 000 kr.

B 8. Rikskonsertverksamhet

1974/75 Utgift	18 913 000	Reservation	—
1975/76 Anslag	21 392 000		
1976/77 Förslag	21 640 000		

Stiftelsen Institutet för rikskonserter har till uppgift att främja musiklivet genom att ge råd och informera i frågor om konsertverksamhet och andra musikframträdanden, anordna och förmedla konserter som komplettering till annan musikverksamhet i landet samt i övrigt verka för musiklivets utveckling. Rikskonserter skall därvid särskilt informera om och främja nya tendenser i svenskt musikliv, verka för kontakter med musiklivet i utlandet samt främja utvecklingsarbete inom skolkonsertverksamheten. Vidare bedriver Rikskonserter försöksverksamhet med produktion och distribution av fonogram.

Rikskonserter skall samarbeta med regionmusiken, Svenska riksteatern och Operan samt i övrigt samverka och samråda med statliga och kommunala myndigheter, organisationer, institutioner och organ som företräder musiklivet.

Rikskonserters styrelse består av tio ledamöter, av vilka regeringen utser fyra, däribland ordföranden. Verksamheten står under tillsyn av statens kulturråd.

Enligt de av regeringen meddelade föreskrifterna för anslaget är detta indelat i anslagsposter som svarar mot Rikskonserters olika verksamhetsområden. Under varje anslagspost har beräknats medel dels för de direkta kostnaderna för produktion av konserter m. m. till den del dessa skall täckas med statsbidrag, dels för personalkostnader och omkostnader vid Rikskonserters administrativa och producerande enheter till de delar deras verksamhet avser området för resp. anslagspost. Posterna är beräknade med hänsyn till de ersättningar som Rikskonserter äger ta ut av lokala arrangörer av konserter samt med hänsyn till vissa övriga väntade inkomster av verksamheten.

Innevarande budgetår beräknas arrangemangen under medverkan av Rikskonserter uppgå till följande antal, nämligen skolkonserter till omkring 4 100 varav regionmusiken svarar för drygt 2 200, läger inom ramen för Musik för Ungdom till 24, interna konserter inkl. interna ungdomskonserter till 2 150, varav regionmusiken svarar för 1 600, och offentliga konserter till 590, varav regionmusiken svarar för 440.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Rikskonserter	Statens kulturråd
Anslag			
Skolkonsertverksamhet	7 467 000	+ 5 083 000	+1 344 000
Musik för Ungdom	608 000	+ 27 000	+ 38 000
Intern konsertverksamhet inom vårdanstalter och föreningsliv m. m.	1 804 000	+ 412 000	+ 51 000
Offentlig konsertverksamhet	3 602 000	+ 302 000	− 28 000
Stöd till regionala och lokala musikaktiviteter	1 844 000	+ 911 000	+ 170 000
Utlandsverksamhet	522 000	+ 38 000	+ 31 000
Försöksverksamhet med social och pedagogisk inriktning	523 000	− 14 000	+ 8 000
Produktion av fonogram	2 452 000	+ 5 048 000	+ 615 000
Information	1 770 000	+ 318 000	+ 318 000
Vidareutbildning av regionmusiker	800 000	− 356 000	− 800 000
	21 392 000	**+11 769 000**	**+1 747 000**

Rikskonserter

1. För allmänna kostnadsökningar beräknas ett ökat medelsbehov av 879 000 kr. Rikskonserter återkommer i senare sammanhang till de medelsbehov som avser kostnadsökningar till följd av 1975 års löneavtal och höjda sociala avgifter.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär en minskning av resurserna inom programmen för skolkonserter, offentliga konserter, stöd till regionala och lokala musikaktiviteter och till produktion av fonogram.

3. När det gäller programmet för skolkonsertverksamhet vill Rikskonserter prioritera en kvalitativ utveckling. Det är i första hand primärkommuners och landstingskommuners uppgift att möjliggöra en fortsatt kvantitativ utbyggnad. Förutsättningarna för att kommuner och landsting skall kunna överta en del av produktionsansvaret för skolkonsertverksamheten måste dock ingående utredas och överläggningar hållas mellan berörda parter. Till nästa budgetår föreslås en måttlig uppräkning av antalet skolkonserter inom Rikskonserter till ca 6 000. För ökad medverkan av frilansmusiker i de skolkonserter som genomförs av regionmusiker begärs ett särskilt tillägg av 1 875 000 kr. inom detta program. (+4 616 000 kr.)

4. En märkbar effekt av Rikskonserters regionala utbyggnad har varit det växande samarbetet med lokala musikorganisationer, föreningar och klubbar av olika slag. Rikskonserter har understött lokala initiativ både genom konsultmedverkan och ekonomiskt stöd. Efterfrågan på sådana insatser ökar starkt. Medelstilldelningen för stöd till lokala aktiviteter bör därför höjas väsentligt nästa budgetår (+971 000 kr.).

5. Innevarande budgetår är det sista året i institutets treåriga försöksverksamhet med produktion av fonogram. Utgivningen under första försöksåret omfattade 17 LP-skivor och för andra och tredje åren beräknas omkring 25 LP-skivor ges ut vardera året. Resultaten har hittills varit mycket gynnsamma och verksamheten föreslås därför under budgetåret 1976/77 bli utvidgad till 40 LP-skivor. Därefter förutsätts en fortsatt expansion upp till 100 LP-skivor budgetåret 1979/80. En prövning av fonogramverksamhetens fortsatta organisation måste ske i anslutning till denna expansion. Vidare bör inledas en försöksvis bedriven produktion och distribution av musikbärande videogram i nära anslutning till nuvarande fonogramproduktion (+4 868 000 kr.).

6. Utöver vad som krävs för de föreslagna ökningarna inom de tre nämnda programmen bör medlen för information ökas (+117 000 kr.).

7. Vad gäller vidareutbildning av regionmusiker bör regionmusiken överta den del av utbildningen som kan sägas vara av mer allmän natur. Däremot bör ansvaret för den direkt produktionsförberedande utbildningen t. v. ligga kvar inom Rikskonserter. I ett yttrande till utbildningsdepartementet den 26 november 1975 över skrivelser i denna fråga från regionmusiken och statens kulturråd har institutet beräknat att 356 000 kr. bör föras över till regionmusikens anslag. (−356 000 kr.)

Statens kulturråd

1. För allmänna kostnadsstegringar krävs en ökning av 1 047 000 kr. Härtill kommer de kostnader som följer av avtalsenliga löneökningar och höjda sociala avgifter.

2. Rikskonserter måste under de närmaste åren bibehålla ett huvudansvar för skolkonsertverksamheten. 1974/75 års nivå av konserter med frilansmusiker bör återställas efter den nedgång som Rikskonserter beräknar skall ske innevarande budgetår. Vidare bör antalet konserter med regionmusiker kunna uppnå den nivå regionmusiken räknar med, nämligen 2 850 konserter. (+800 000 kr.)

3. Stödet till regionala och lokala musikaktiviteter bör byggas ut. Utbyggnaden bör främst inriktas på organisatorisk och konstnärlig rådgivning i samband med uppbyggnaden av nya regionala och lokala orkestrar och musikteaterensembler. (+200 000 kr.)

4. I avvaktan på en samlad bedömning av de statliga insatserna på fonogramområdet bör en viss utbyggnad av Rikskonserters fonogramverksamhet ske (+400 000 kr.).

5. En ökning av medlen för information tillstyrks. Ökningen skall avse regionmusiken. (+100 000 kr.)

6. Samrådsgruppen för internationellt musiksamarbete har hos kul-

turrådet ansökt om medel för särskild försöksverksamhet med utlandsinformation om svenskt musikliv. Den förstärkning som behövs på detta område bör lämpligen läggas inom Rikskonserters program för utlandsverksamhet. Kulturrådet kan inte nu bedöma merkostnaderna för detta ändamål.

7. I ett yttrande till utbildningsdepartementet den 20 november 1975 över en skrivelse från regionmusiken angående vidareutbildning av regionmusiker tillstyrker kulturrådet att medlen för denna utbildning förs över till regionmusikens anslag (−800 000 kr.).

Föredraganden

Till Rikskonserters huvuduppgifter hör att vara expert- och konsultorgan på musikområdet och att svara för produktion och distribution av ett kompletterande musikutbud. Uppgifterna att informera om och främja nya riktningar i musiklivet har nära samband med insatserna för distribution. Rikskonserters kontakter med utlandet ingår som ett viktigt led i dessa insatser. Kulturrådet har föreslagit en förstärkning av Rikskonserters samordningsfunktion i fråga om utlandsinformationen om svenskt musikliv. Chefen för arbetsmarknadsdepartementet kommer senare denna dag att efter samråd med mig föreslå en förstärkt organisation av arbetsförmedlingen för kulturarbetare. Förslaget innebär bl. a. att Rikskonserter får ett ansvar för samordningen av kontaktverksamheten på musikområdet mellan Sverige och utlandet. För Rikskonserters utökade arbetsuppgifter med anledning av detta förslag beräknar jag ett medelsbehov av 200 000 kr.

I övrigt har jag räknat med medel för allmänna kostnadsstegringar. Den ökning av medelsbehovet som följer av 1975 års löneavtal på teater- och musikområdena har ännu ej kunnat beräknas. Jag avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga. I det sammanhanget återkommer jag även till kostnadsökningar till följd av höjningar av de sociala avgifterna.

Rikskonserter förordar att 356 000 kr. av de medel för vidareutbildning av regionmusiker som innevarande år tas upp under detta anslag fr. o. m. nästa budgetår utgår under anslaget till regionmusiken. Jag biträder detta förslag och räknar med en motsvarande minskning av medelsbehovet för rikskonsertverksamheten. Ur det nu behandlade anslaget bör även fortsättningsvis utgå medel till sådana utbildningsinsatser som är ett led i förberedelserna för produktioner med regionmusikensembler.

För innevarande budgetår har till rikskonsertverksamheten utgått vissa medel av engångskaraktär. Dessa bortfaller fr. o. m. nästa budgetår. Härigenom minskar medelsbehovet under anslaget med 604 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rikskonsertverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 21 640 000 kr.

B 9. Regionmusiken

1974/75 Utgift 29 923 718
1975/76 Anslag 39 418 000
1976/77 Förslag 49 625 000

Regionmusiken har uppgifter inom både det allmänna musiklivet och försvaret. En övervägande del av regionmusikens insatser i det allmänna musiklivet sker inom ramen för rikskonsertverksamheten. Viss kapacitet disponeras dock för direkta lokala insatser. Verksamheten innefattar främst skolkonserter, framträdanden i föreningsliv och vid vårdanstalter m. m. samt insatser till stöd för amatörmusiken.

Regionmusiken leds av en styrelse, som tillsätts av regeringen.

Organisationen omfattar 22 musikavdelningar fördelade på åtta regioner. På huvudorten i varje region finns förutom en musikavdelning även ett regionkansli. Det sammanlagda antalet musiker kommer vid genomförd omorganisation att uppgå till 590.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Region-musiken	Statens kulturråd	Föredra-ganden
Personal				
Musikpersonal	622	+27	+12	+4
Övrig personal	40	+32	+ 5	+2[1]
	662	**+59**	**+17**	**+6**
Plan				
Kostnader för verksamheten	49 593 000	+20 476 000	+14 734 000	+11 733 000
Intäkter från konsertverksamhet	10 175 000	+ 3 080 000	+ 2 100 000	+ 1 526 000
Anslag	**39 418 000**	**+17 396 000**	**+12 634 000**	**+10 207 000**

[1] Varav en tjänst överförs från anslaget för rikskonsertverksamhet

Regionmusiken

1. Pris- och löneomräkning m. m. 10 716 kr., varav 1 136 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär att en musikavdelning läggs ned och att anställningsstopp införs vid andra avdelningar.

3. Inom regionmusiken har sedan november 1973 pågått ett s. k. profileringsarbete. Inom var och en av de åtta musikregionerna har förslag utarbetats rörande de olika musikavdelningarnas framtida arbetsuppgifter. Förändringarna kommer att genomföras successivt. Den ändrade inriktningen av verksamheten vid resp. avdelning medför bl. a. ett växande behov av tillfälligt anställda, icke institutionsanknutna musiker. Liksom föregående år bör medlen för tillfällig anställning av frilansmusiker ökas. För det närmaste budgetåret beräknas ett

behov av 3 milj. kr. Ett mycket viktigt led i det framtida profileringsarbetet är musikerpersonalens fortbildning. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 bör ansvaret och resurserna för denna föras över från rikskonsertverksamheten till regionmusiken. Det ökade utbildningsansvaret medför behov av åtminstone en ytterligare handläggartjänst. Sammanlagt beräknas för utbildningsändamål ett behov av 1 103 000 kr., varav 1 020 000 kr. utgör överföring från Rikskonserter. Profileringen väntas vidare medföra ökade rese- och traktamentskostnader liksom ökade kostnader för flyttningsersättningar, sammanlagt 1 280 000 kr. (+5 553 000 kr.)

4. Regionmusiken har ett mycket stort behov av resurser för både extern och intern information. Vidare krävs för den musikaliska utvecklingen en omfattande nyanskaffning av repertoar. För repertoarutveckling och produktioner i samarbete med Folkparkernas centralorganisation behövs särskilda medel. Ökade resurser krävs för anskaffning av inventarier och utrustning m. m. i samband med inflyttning i nya lokaler samt för vissa kostnadsökningar i övrigt. (+800 000 kr.)

5. Personalförstärkning behövs bl. a. vid Stockholms musikavdelning som har behov av ytterligare en heltidsanställd inspicient. Vidare behöver nuvarande resurser för skrivpersonal vid regionkanslierna ökas ut till att motsvara kostnaderna för en heltidstjänst vid resp. kansli. Det centrala kanslict har visat sig underdimensionerat. I första hand krävs en assistent för att biträda med handläggning av personalfrågor. Även i övrigt behövs vissa utökningar av biträdespersonalen. (+1 847 000 kr.)

6. I regionmusikens instruktion föreskrivs att personalen är skyldig att bära tjänstedräkt enligt bestämmelser som meddelas av styrelsen. Tjänstedräkten fastställs av regeringen. Förslag till ny tjänstedräkt har utarbetats och kostnadsberäknats. Vid sidan av tjänstedräkt finns behov av ensembledress för framträdanden i mindre ensembler. (+596 000 kr.)

7. Regionmusikens ekonomiska redovisning handhas f. n. av de militära förbanden och försvarets civilförvaltning. Upphandling omhänderhas av försvarets materielverk. Bl. a. till följd av den successiva utflyttningen från militära förband till civila lokaler är det ur praktisk synpunkt mindre lämpligt att försvaret svarar för nämnda tjänster.

Vid överläggningar med företrädare för bl. a. riksarkivet, riksrevisionsverket och statskontoret har det framkommit att det finns förutsättningar för en övergång till civilt redovisningssystem, det s. k. System S, fr. o. m. den 1 juli 1976. Härvid krävs vissa personalförstärkningar på den administrativa sidan, preliminärt beräknade till 10 tjänster (+641 000 kr.). Samtidigt minskas försvarets kostnader.

Även upphandlingen bör föras över till civilt organ, t. ex. utrustnings-

nämnden för universitet och högskolor. Frågan bör utredas av delegationen för lokal- och utrustningsfrågor vid statens kulturråd.

8. I en särskild framställning den 16 juni 1975 begärs medel för anställning av praktikanter (+323 000 kr.).

9. I en särskild skrivelse till utbildningsdepartementet den 20 oktober 1975 understryker regionmusiken ytterligare behovet av medel för vidareutbildning och information.

10. Fr. o. m. innevarande budgetår är all musik från regionmusiken avgiftsbelagd. Intäkterna beräknas nästa budgetår öka till 12 175 000 kr., varav 10 milj. kr. avser avgifter från försvaret. Vissa nackdelar följer av verksamhetens beroende av avgiftsfinansiering. För att underlätta planeringen bör en bestämmelse införas av innebörd att om regionmusiken inte uppnår fastställd intäktsnivå bör mellanskillnaden täckas genom ökat anslag.

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 11 451 000 kr., varav 1 136 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Regionmusikens utbud bör bli mera varierat så att bl. a. Rikskonserter får ökade möjligheter att engagera den för skolkonserter m. m. Dessa behov tillgodoses främst genom anställning av frilansmusiker, genom ökad vidareutbildning och genom nyrekrytering.

För tillfällig anställning av frilansmusiker bör beräknas en ökning av 900 000 kr. Vidare krävs medel för vissa personalförstärkningar, bl. a. en tjänst för personalfrågor vid centrala kansliet, och för kostnader för övertidstillägg m. m. (+660 000 kr.). För resor och traktamenten för tillfälligt anställda samt i samband med profileringsarbetet beräknas ett behov av ytterligare 400 000 kr. Vidare bör regionmusiken erhålla medel för praktikanttjänstgöring (+323 000 kr.). I ett yttrande till utbildningsdepartementet den 20 november 1975 över regionmusikens särskilda skrivelse angående vidareutbildning och information tillstyrker kulturrådet att samtliga medel för vidareutbildning förs över från Rikskonserter och att regionsmusiken beviljas önskade medel för information (+1 000 000 kr.).

3. Förslaget om övergång till civilt redovisningssystem tillstyrks i princip. Underlag saknas för slutligt ställningstagande till fördelningen av kostnader mellan utbildnings- och försvarsdepartementen.

4. Regionmusikens intäkter kan beräknas öka med 2,1 milj. kr.

Föredraganden

Inom regionmusiken har de senaste två åren pågått ett s. k. profileringsarbete. Innevarande budgetår avslutar regionmusiken den första fasen i detta arbete. Förslag har lagts fram rörande olika musikensemblers sammansättning och framtida arbetsuppgifter. Förslagen har utarbetats regionalt inom regionmusiken i samarbete med företrädare

för Rikskonserter och försvaret och i samråd med bl. a. länsbildningsförbund, landsting och kommuner. Därefter har förslagen bearbetats centralt. Profileringens genomförande förbereds f. n. inom regionmusikens styrelse. Det är enligt min mening väsentligt att regionmusikens fortsatta profileringsarbete sker under aktiv medverkan av berörd personal och i nära samråd med vederbörande regionala och lokala myndigheter, institutioner och organisationer. Målet bör vara en integrering av regionmusiken med det regionala och lokala musiklivet i övrigt.

Betydande arbetsinsatser erfordras för att utveckla regionmusikens avdelningar enligt de riktlinjer som dragits upp av profileringsgrupperna. För att på önskat sätt utvidga varje ensembles instrumentarium och repertoar krävs i första hand en grundlig fortbildning av musikerna. Jag delar uppfattningen att huvudansvaret för fortbildningen fortsättningsvis bör ligga hos regionmusiken. Av de medel som för innevarande budgetår tilldelats Institutet för rikskonserter för utbildningsändamål bör därför den del som avser allmän fortbildning fr. o. m. nästa budgetår tas upp under detta anslag.

Utöver fortbildning av den fast anställda personalen krävs ökade möjligheter för regionmusiken att tillfälligt engagera frilansmusiker som kan bidra till en större variation i regionmusikens musikaliska utbud. Jag beräknar en förstärkning med 300 000 kr. för detta ändamål.

Jag delar regionmusikens uppfattning att i den utvecklingsfas där regionmusiken befinner sig är behovet av information till både personal och allmänhet stort. Enligt min bedömning bör det emellertid vara möjligt för regionmusiken att inom ramen för tillgängliga medel planera och påbörja nödvändiga insatser.

Arbetet med en förändring av ensemblernas verksamhetsprofil för vidare med sig vissa ökade arbetsuppgifter inom personaladministrationen. Jag beräknar därför medel för en assistenttjänst vid centrala kansliet.

Utflyttningen av vissa avdelningar och regionkanslier från deras hittillsvarande lokaler inom de militära förbandens område medför ökade kostnader dels för lokaler, dels för komplettering av inredning och utrustning. För utflyttningen av tre musikavdelningar beräknar jag för budgetåret 1976/77 ett ökat medelsbehov av 330 000 kr. för lokalkostnader. För komplettering av utrustning beräknar jag, såsom engångsanvisning, ytterligare 150 000 kr. Det ankommer på regionmusiken att i samråd med byggnadsstyrelsen svara för att lokalanskaffningen sker inom den ram jag här föreslagit. Före beslut om utflyttning bör regionmusiken samråda med Rikskonserter och med lokala och regionala organ och institutioner på musikområdet.

Regionmusiken har lagt fram förslag om en övergång till statens ekonomiadministrativa redovisningssystem, det s. k. system S. Regionmusiken skulle därigenom föras över från försvarets civilförvaltning till riksarkivets redovisningsgrupp. Förslaget har tillstyrkts av statskontoret,

riksrevisionsverket och riksarkivet. Med anledning härav har statskontoret fått i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter se över regionmusikens organisation för ekonomi- och personaladministration m. m. Genom statskontorets översyn kommer bl. a. de redovisningstekniska konsekvenserna av den föreslagna överföringen att klarläggas. Jag kommer senare att föreslå regeringen att på grundval av statskontorets utredningsmaterial ta slutlig ställning till frågan om regionmusikens överföring till civilt redovisningssystem och besluta de åtgärder som denna kan komma att kräva.

Jag beräknar att det ökade medelsbehovet till en del motsvaras av ökade intäkter från regionmusikens konsertverksamhet inom försvaret och inom det allmänna musiklivet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Regionmusiken* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 49 625 000 kr.

B 10. Musikaliska akademien

1974/75 Utgift	2 172 226
1975/76 Anslag	2 185 000
1976/77 Förslag	2 609 000

Musikaliska akademien har till uppgift att främja tonkonsten och vårda musiklivet. Det ingår vidare i akademins uppgifter att svara för ledningen av akademins bibliotek. Till akademin är Musikhistoriska museet knutet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Musikaliska akademien	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	6	+ 5	of.	of.
Övrig personal	11	+ 2	+ 2	+ 0,5
	17	**+ 7**	**+ 2**	**+ 0,5**
Anslag				
Utgifter				
Lönekostnader	1 194 000	+ 687 000	+ 363 000	+ 318 000
Sjukvård	3 000	of.	of.	of.
Reseersättningar	24 000	+ 2 500	+ 2 500	+ 2 000
Lokalkostnader	456 000	+ 41 000	+ 41 000	+ 48 000
Expenser	148 000	+ 197 000	+ 15 000	+ 7 000
därav engångsutgifter	(–)	(– 117 000)	(–)	(–)
Konferens- och kontaktverksamhet m. m.	186 000	+ 48 000	+ 19 000	+ 20 000
Bokinköp m. m.	190 000	+ 158 000	+ 99 000	+ 29 000
därav engangsutgifter		(+ 70 000)	(+ 70 000)	(–)
	2 201 000	**+ 1 133 500**	**+ 539 500**	**+ 424 000**
Uppbördsmedel				
Lokalhyror m. m.	16 000	of.	of.	of.
Nettoutgift	**2 185 000**	**+ 1 133 500**	**+ 539 500**	**+ 424 000**

Musikaliska akademien

1. Pris- och löneomräkning m. m. 300 500 kr., varav 31 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för akademins del bl. a. att arbetet med det internationella källexikonet RISM fördröjs samt att resurserna för kontakt- och konferensverksamhet och för bokinköp m. m. får minskas.

3. Enligt akademins bedömning behöver biblioteket förstärkas för att kunna fungera enligt intentionerna i den rapport rörande akademins bibliotek som statskontoret lade fram i december 1973. Vid avdelningen för förvärv, litteraturkatalogisering och institutionsservice behövs två biblioteksassistenter och vid avdelningen för utvecklingsarbete, katalogisering av musikalier m. m. en biblioteksassistent och en bokbindare Därutöver föreslås avdelningarna gemensamt få disponera ytterligare en bibliotekarie. Avdelningen för katalogisering av handskrifter samt låne- och dokumentationsservice föreslås utökad med en biblioteksassistent och en expeditionsvakt. Biblioteket föreslås slutligen erhålla särskilda medel för semestervikarier. (+483 000 kr.)

4. Akademins kansli bör anvisas särskilda medel för kameral service (+5 000 kr.).

5. Under anslagsposten expenser begärs 60 000 kr. för akademins publikationsverksamhet samt två engångsanvisningar, en om 37 000 kr. och en om 80 000 kr., för att till biblioteket anskaffa en ny lokaltelefonanläggning och inredning till låneexpeditionen.

6. Under anslagsposten konferens- och kontaktverksamhet föreslås ökade medel för bl. a. ökade kontakter med utländskt musikliv, fortsatt kommittéarbete, viss administrativ förstärkning av akademins kansli och utgivning av äldre svenska tonsättares verk (+48 000 kr.).

7. Anslagsposten bokinköp m. m. bör räknas upp med 50 000 kr. för inköp och iordningställande av orkestermaterial för Sveriges orkesterföreningars riksförbunds verksamhet. Vidare föreslås två engångsanslag, ett om 100 000 kr. för bindning och konservering av bibliotekets musikalier, avsett att utgå med 20 000 kr. årligen under fem år, och ett om 50 000 kr. för att anskaffa ett fonogramarkiv.

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 382 500 kr., varav 32 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Rådet understryker behovet av förbättrad låneservice vid biblioteket och tillstyrker 28 000 kr. som bidrag till en tjänst som biblioteksassistent och 59 000 kr. till en tjänst som expeditionsvakt.

Rådet tillstyrker vidare 50 000 kr. för service till orkesterföreningarna och 20 000 kr. för konservering m. m. av musikalier.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 609 000 kr. Jag har därvid bl. a. räknat med 42 000 kr. som en del av kostnaderna för ytterligare en biblioteksassistent. Resterande kostnader för tjänsten bör kunna bestridas genom omfördelning av de medel som frigörs när arbetet med den internationella musikbibliografin (RISM) upphör vid årsskiftet 1976—1977.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Musikaliska akademien* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 609 000 kr.

B 11. Statens biografbyrå

1974/75	Utgift	885 116
1975/76	Anslag	891 000
1976/77	Förslag	1 050 000

Statens biografbyrås uppgift är att pröva frågor om godkännande av film som är avsedd att visas vid offentlig biografföreställning. Till biografbyrån är som rådgivande organ knutna statens filmgranskningsråd och statens barnfilmnämnd.

Avgifterna för granskning av biograffilm, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 300 000 kr. för nästa budgetår (1975/76 285 000 kr.).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens biografbyrå	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	of.	of.
Övrig personal	9	of.	of.
	10	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	761 000	+ 91 000	+132 000
Sjukvård	1 500	of.	of.
Reseersättningar	12 500	+ 1 000	+ 1 000
därav utrikes resor	(2 800)	(+ 300)	(+ 300)
Lokalkostnader	92 000	+ 20 500	+ 24 000
Expenser	24 000	+ 2 500	+ 2 000
	891 000	**+115 000**	**+159 000**

Statens biografbyrå

1. Pris- och löneomräkning m. m. 159 000 kr., varav 20 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär att personalen måste minskas med en censor.

3. Timarvodena till extra filmcensor och suppleant för filmcensor och extra filmcensor bör höjas (+2 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens biografbyrå* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 050 000 kr.

B 12. Filmstöd

1974/75	Utgift	3 380 000
1975/76	Anslag	5 480 000
1976/77	Förslag	5 920 000

Stiftelsen Svenska filminstitutet grundades genom ett år 1963 träffat avtal mellan svenska staten och filmbranschens organisationer. Stiftelsens verksamhet finansieras genom en avgift om 10 % på bruttobiljettintäkterna vid de större biograferna. Avgiftsmedlen skall enligt avtalet användas dels till stöd åt svensk filmproduktion, dels till ett antal icke kommersiella filmändamål.

Barnfilmrådet, för vilket bestämmelser fastställts den 12 juni 1975, har till uppgift att fortlöpande följa utvecklingen inom alla delar av barnfilmområdet och att ge råd i fråga om utformningen av verksamhet på barnfilmens område. Rådet består av ordförande och sex övriga ledamöter. Dessutom äger en representant för Svenska filminstitutet, två representanter för Sveriges Radio AB och en representant för utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet rätt att delta i rådets överläggningar men ej i besluten.

Mellan Svenska filminstitutet och Sveriges Radio AB har den 24 februari 1975 träffats ett avtal om samarbete på filmproduktionens område. Avtalet innebär att Svenska filminstitutet och Sveriges Radio AB bildar en fond, avsedd att finansiera produktion av film. Fonden skall förvaltas av Filminstitutet. Under fondens första verksamhetsår skall parterna tillskjuta 5 milj. kr. vardera. Fonden skall också tillföras intäkterna av de filmer som finansierats genom fonden. Ca 70 % av fonden skall disponeras för produktion av biograffilm medan vardera 10 % av fonden skall användas för produktion av kortfilm resp. film avsedd för barn. 10 % av fonden skall utgöra en reserv.

Biograffilm, vars produktion finansieras genom fonden, skall i Sverige först visas på biografer och efter viss tid visas i televisionen. Kortfilm och film för barn, för vilken produktionen har finansierats genom fonden, skall i princip först visas i svensk television och därefter distribueras genom andra kanaler.

Avtalet gäller i första hand för budgetåret 1975/76 och förlängs automatiskt med ett år i sänder om det inte sagts upp senast den 1 februari.

För budgetåret 1975/76 utgår från anslaget bidrag med 4,5 milj. kr.

för att Filminstitutet skall kunna fullgöra sina åtaganden enligt avtalet. Filminstitutet bidrar sålunda med 500 000 kr. av egna medel.

Från anslaget utgår vidare innevarande budgetår bidrag till Svenska filminstitutet för import av barnfilm med 500 000 kr. och för övriga barnfilmändamål med 320 000 kr. Filminstitutet skall samråda med barnfilmrådet rörande planering och genomförande av verksamheten.

Från anslaget utgår under budgetåret 1975/76 även bidrag till Filminstitutet med 160 000 kr., motsvarande kostnaderna för professuren i filmforskning och 500 assistenttimmar vid institutionen för teater- och filmvetenskap vid universitetet i Stockholm.

Bidrag om sammanlagt 1,5 milj.kr. till filminstitutets filmrestaureringsverksamhet har, senast genom beslut den 29 maj 1975, utgått ur behållningen av de särskilda lotterier som anordnas till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål.

Svenska filminstitutet

1. Statligt bidrag till produktion av film i anslutning till avtalet mellan Filminstitutet och Sveriges Radio bör utgå med 5 milj. kr. (+500 000 kr.).

2. Bidraget till Filminstitutet för barnfilmändamål bör höjas med hänsyn till allmänna kostnadsstegringar (+80 000 kr.).

Föredraganden

Statens bidrag till Filminstitutet för dess åtaganden i enlighet med avtalet med Sveriges Radio om samarbete beträffande filmproduktion bör ökas med 500 000 kr.

Bidragen till barnfilmverksamhet bör räknas upp med sammanlagt 100 000 kr. Verksamheten skall enligt riksdagens beslut med anledning av förslagen i prop. 1975: 20 planeras och genomföres av Filminstitutet efter samråd med barnfilmrådet. Om det efter en tids erfarenhet av detta samarbete skulle visa sig att barnfilmverksamheten främjas genom att ett annat organ än Filminstitutet anförtros denna bör regeringen äga rätt att fatta beslut om en sådan förändring.

Jag kommer längre fram vid min anmälan av anslaget Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal att beräkna medel för dels professuren i filmforskning, dels 500 assistenttimmar för forskning och institutionsarbete vid institutionen för teater- och filmvetenskap vid universitetet i Stockholm. Förevarande anslag bör därför minskas med motsvarande belopp (—160 000 kr.).

Jag beräknar anslaget till 5 920 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Filmstöd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 5 920 000 kr.

B 13. Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio

1974/75	Utgift	900 000	Reservation	—
1975/76	Anslag	1 260 000		
1976/77	Förslag	860 000		

Från anslaget bestrids Sveriges Radios kostnader för förvärv av viss beredskapsutrustning m. m.

Sveriges Radio

I en särskild skrivelse anför Sveriges Radio att sammanlagt 1,9 milj. kr. bör anvisas för vissa närmare angivna ändamål.

Med hänsyn till skrivelsens innehåll torde någon närmare redogörelse inte böra lämnas till regeringsprotokollet. Riksdagens vederbörande utskott torde få beredas tillfälle att ta del av skrivelsen.

Föredraganden

Anslaget bör minskas med 400 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 860 000 kr.

b) arkiv, museer, kulturminnesvård m. m.

B 14. Riksarkivet: Förvaltningskostnader

1974/75 Utgift	10 367 250
1975/76 Anslag	11 307 000
1976/77 Förslag	13 525 000

Riksarkivet är central myndighet för arkivfrågor och chefsmyndighet för landsarkiven. I riksarkivets uppgifter ingår att vara arkivdepå och att främja vetenskaplig forskning.

Riksarkivet har två byråer, en administrativ avdelning och en fristående heraldisk sektion. Till riksarkivet är knutna en nämnd för enskilda arkiv, en redovisningscentral och ett revisionskontor.

Genom beslut den 27 september 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt riksarkivet att utreda frågor som sammanhänger med inrättandet av en styrelse för riksarkivet. Utredningsuppdraget är ännu inte slutfört.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Riksarkivet	Föredraganden
Personal			
Arkivarier och handläggande personal	45	+ 6	+6[1]
Övrig personal	50	+ 4	+1
	95	**+10**	**+7**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	6 564 000	+2 360 000	+2 045 000
Sjukvård	14 000	+ 6 000	+ 6 000
Reseersättningar	65 000	+ 30 000	+ 8 000
därav utrikes resor	(7 000)	(+ 8 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	4 060 000	+ 38 000	+ 83 000
Expenser	407 000	+ 69 000	+ 28 000
Reproduktionsverksamheten	68 000	+ 15 000	+ 10 000
Bidrag till Nordisk Arkivnyt	7 000	of.	of.
Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv	288 000	+ 255 000	+ 88 000
	11 473 000	**+2 773 000**	**+2 268 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	3 000	+ 1 000	+ 1 000
Reproduktionsverksamheten	80 000	of.	+ 30 000
Bokbinderiets beställningsarbeten	15 000	+ 5 000	+ 10 000
Heraldiska verksamheten	60 000	of.	+ 9 000
Konsultverksamheten	8 000	of.	of.
Nettoutgift	**11 307 000**	**+2 767 000**	**+2 218 000**

[1] Varav 4 tjänster avser svenskt diplomatarium och 1 tjänst undersökningen av medeltida pergamentomslag.

Riksarkivet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 618 000 kr., varav 178 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för riksarkivets del en minskning av samtliga verksamhetsgrenar, däribland minskad forskarservice och försämrad vård av arkivhandlingar m. m. samt minskad myndighetsservice.

3. Vid riksarkivets utrednings- och utvecklingssektion behövs ytterligare en tjänst som förste arkivarie samt ökade medel till expertis. Riksarkivets personal i övrigt behöver förstärkas med en assistent och tre kvalificerade biträden. (+385 000 kr.)

4. Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademien och statens humanistiska forskningsråd har framfört önskemål om att riksarkivet skall överta de båda forskningsföretagen svenskt diplomatarium och undersökningen av medeltida pergamentomslag. Riksarkivet har beräknat kostnaderna för övertagandet till 515 000 kr.

5. Med hänvisning till omlokaliseringen av statliga myndigheter och ökat internationellt utbyte begär riksarkivet en ökning av medlen till reseersättningar med 18 000 kr., varav 8 000 kr. för utrikes resor.

6. Anslagsposten till expenser bör enligt riksarkivet höjas med 8 000 kr. för att täcka annonskostnader m. m. för utställningsverksamheten.

7. När det gäller folkrörelsearkiven kan sedan budgetåret 1972/73 bidrag utgå till huvudman för depå vars verksamhet riktar sig till alla folkrörelser och som har län eller landskap till verksamhetsfält samt är den enda läns- eller landskapsdepån bland folkrörelsearkiven inom länet eller landskapet. Bidrag utgår för avlöning av föreståndare vid sådan läns- eller landskapsdepå med högst 60 % av lönen enligt löneklass F 13. Antalet bidragsberättigade arkivdepåer är f. n. fem. Riksarkivet räknar med att det under nästa budgetår skall bli aktuellt att utbetala bidrag till ytterligare en arkivdepå. Därutöver föreslås att särskilda medel anvisas för bidrag till folkrörelsearkiv som inte uppfyller nyssnämnda villkor. Vidare förordas en höjning av medlen för inventering av enskilda arkiv. (+229 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 13 525 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare en tjänst som förste arkivarie vid utrednings- och utvecklingssektionen samt för en kansliskrivare vid redovisningscentralen. Jag har också beräknat medel för att riksarkivets nämnd för enskilda arkiv under nästa budgetår skall kunna lämna bidrag till ytterligare en arkivdepå bland folkrörelsearkiven. Jag biträder vidare förslaget att medel för de båda forskningsföretagen svenskt diplomatarium och undersökningen av me-

deltida pergamentomslag skall beräknas under detta anslag fr. o. m. nästa budgetår. Vid min behandling av anslagen Humanistisk forskning och Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader kommer jag att förorda en motsvarande medelsminskning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksarkivet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 13 525 000 kr.

B 15. Riksarkivet: Inköp av arkivalier och böcker m. m.

1974/75	Utgift	83 300	Reservation	136 479
1975/76	Anslag	104 000		
1976/77	Förslag	120 000		

Från anslaget bestrids kostnader för inköp av arkivalier och böcker till riksarkivet och landsarkiven, för riksarkivets publicering av källskrifter samt för konservering av arkivalier, bokbindning samt reproduktion av arkivhandlingar vid landsarkiven.

Riksarkivet

Anslaget föreslås bli höjt med 40 000 kr. Av ökningen hänför sig 20 000 kr. till kostnadsförändringar och 20 000 kr. till reproduktionsverksamhet vid landsarkiven. Den reservation som finns under anslaget beräknas under detta budgetår tas i anspråk dels för utgivning av första delen av 1600-talets stenografiska rådsprotokoll, dels för reproduktionsverksamhet vid landsarkiven.

Resursminskning enligt 0-alternativet har beräknats under riksarkivets förvaltningsanslag.

Föredraganden

Anslaget bör med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar höjas med 16 000 kr. Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen

att till *Riksarkivet: Inköp av arkivalier och böcker m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kr.

B 16. Landsarkiven

1974/75	Utgift	8 330 587
1975/76	Anslag	8 038 000
1976/77	Förslag	9 606 000

De sju landsarkiven, i Uppsala, Vadstena, Visby, Lund, Göteborg, Härnösand och Östersund är regionala arkivmyndigheter och arkivdepåer. Till ett landsarkivs verksamhetsområde hör ett eller flera län. Riksarkivet är chefsmyndighet för landsarkiven.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Riksarkivet	Föredraganden
Personal			
Arkivarier och handläggande personal	33,5	+ 2	+1
Övrig personal	42	+12	of.
	75,5	**+14**	**+1**
Anslag			
Löneckostnader	5 149 000	+2 200 000	+1 350 000
Sjukvård	11 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	81 000	+ 20 000	+ 7 000
Lokalkostnader	2 643 000	+ 198 000	+ 194 000
Expenser	123 000	+ 123 000	+ 13 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 95 000)	(—)
Vissa transportkostnader m. m.	31 000	+ 13 000	+ 3 000
	8 038 000	**+2 555 000**	**+1 568 000**

Riksarkivet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 463 000 kr., varav 141 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En minskning enligt 0-alternativet kommer så gott som helt att gå ut över landsarkivens myndighetsservice.

3. Med hänvisning till sin i samråd med statskontoret år 1970 framlagda utredning om landsarkivens uppgifter och organisation föreslår riksarkivet att vid landsarkiven inrättas sammanlagt 14 nya tjänster, nämligen en arkivarie, en amanuens, fem assistenter, ett kvalificerat biträde, en bokbindare, två expeditionsvakter, två tekniker och en kontorist (+979 000 kr.).

4. Riksarkivet föreslår vidare en höjning av medlen till reseersättningar med 8 000 kr., ett engångsbelopp om sammanlagt 95 000 kr., för anskaffning av inventarier samt 10 000 kr. för sådan materialanskaffning åt arkivarbetare som tidigare bekostats av arbetsmarknadsstyrelsen.

Föredraganden

Jag vill erinra om att landsarkiven under de två senaste budgetåren fått förstärkningar med fem nya tjänster för att de skall kunna förbättra sin myndighetsservice. För nästa budgetår har jag för samma ändamål beräknat medel för ytterligare en arkivarie med placering vid landsarkivet i Uppsala.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Landsarkiven* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 9 606 000 kr.

B 17. Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Förvaltningskostnader

1974/75 Utgift	4 018 159
1975/76 Anslag	4 097 000
1976/77 Förslag	4 904 000

I myndigheten dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA) ingår dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, ortnamnsarkivet i Uppsala, dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, dialekt- och ortnamnsarkivet i Göteborg, dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå samt svenskt visarkiv. Myndigheten har till uppgift bl. a. att samla in, bevara, bearbeta och publicera material om dialekter och folkminnen samt ortnamn i riket, ombesörja statliga ortnamnsundersökningar, handlägga ärenden om fastställande av ortnamn samt samla in och sammanställa svenskt vismaterial och folkmusik. Myndigheten leds av en styrelse som tillsätts av regeringen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	30	+4	of.
Övrig personal	15	+0,5	of.
	45	**+4,5**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	3 193 000	+1 150 000	+719 000
Sjukvård	8 000	of.	of.
Lokalkostnader	802 000	+ 92 000	+ 79 000
Till styrelsens disposition	94 000	+ 89 000	+ 9 000
	4 097 000	**+1 331 000**	**+807 000**

Styrelsen för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv

1. Pris- och löneomräkning m. m. 812 000 kr., varav 86 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för arkivens del bl. a. minskade möjligheter att intervjua gamla traditionsbärare.

3. Vid omorganisationen av landsmålsarkivet i Lund till ett dialekt- och ortnamnsarkiv utökades arkivets uppgifter utan att arkivet fick däremot svarande personalförstärkningar. Med hänsyn till detta och till uppgifterna i anslutning till fastighetsregistret föreslås en tjänst som förste arkivarie (+109 000 kr.).

4. I utredningen om svenskt visarkiv föreslogs att fem tjänster skulle inrättas för på området utbildad personal. Vid förstatli-

gandet inrättades endast fyra sådana tjänster. Erfarenheterna från de gångna åren har emellertid visat att behov föreligger av ytterligare en arkivarie samt medel för tillfällig personal (+102 000 kr.).

5. För ledning av den allt mer omfattande fonogramverksamheten vid dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala behövs en tjänst som förste arkivarie (+109 000 kr.).

6. Vid dialekt- och ortnamnsarkivet i Göteborg behövs en kansliskrivare med halvtidstjänstgöring och medel för tillfällig personal (+39 000 kr.).

7. Verksamheten vid dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå omfattar ett så stort område att ytterligare en arkivarie behövs (+90 000 kr.).

8. Enligt kungörelsen (1968: 379) om upplåggande av nytt fastighetsregister, m. m. (omtryckt 1974: 509, ändrad senast 1974: 1060) skall ortnamnsarkivet i Uppsala medverka vid fastställande av traktnamn och traktindelning. Enligt instruktionen för DOVA gäller vidare att nämnda arkiv i fråga om fastställande av namn på ort inom annat ortnamnsarkivs undersökningsområde skall inhämta yttrande från chefen för berört arkiv. Uppgifterna i anslutning till fastighetsregistret kommer att kräva betydande arbetsinsatser från arkivens sida. Styrelsen föreslår därför att de medel, som styrelsen innevarande budgetår disponerar för förstärkningar vid arkiven på grund av dessa uppgifter, för nästa budgetår höjs till 183 000 kr. (+70 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 904 000 kr.

B 18. Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Insamlingsverksamhet m. m.

1974/75 Utgift	595 417	Reservation	62 707
1975/76 Anslag	710 000		
1976/77 Förslag	806 000		

Från anslaget bestrids bl. a. kostnader för arvoden till tillfälliga vetenskapliga medarbetare, inlösen av samlingar, resor och expenser.

Styrelsen för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv

Anslaget föreslås bli höjt med 315 000 kr., varav 133 000 kr. avser inträffade kostnadsstegringar, inkl. höjt lönekostnadspålägg. Av ökning-

en i övrigt hänför sig 47 000 kr. till anskaffning av utrustning, 100 000 kr. till publiceringsverksamhet, 15 000 kr. till anordnande av en konferens för ledamöterna i arkivens rådgivande nämnder och 20 000 kr. till kopiering av arkivalier. Den begärda ökningen av medlen för utrustningsanskaffning inkluderar 37 000 kr. för utbyte av inspelningsbil.

Resursminskning enligt 0-alternativet har beräknats under myndighetens förvaltningsanslag.

Föredraganden

Anslaget bör med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar höjas med 96 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Insamlingsverksamhet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 806 000 kr.

B 19. Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader

1975/76	Anslag	11 184 000
1976/77	Förslag	15 720 000

Myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, som bildades den 1 juli 1975, omfattar riksantikvarieämbetet, historiska museet, kungl. myntkabinettet, medelhavsmuseet, en teknisk institution och Vitterhetsakademiens bibliotek. Myndighetens förvaltningskostnader upptas under två anslag på statsbudgeten. Från detta anslag bestrids förvaltningskostnaderna för riksantikvarieämbetet och Vitterhetsakademiens bibliotek.

Riksantikvarieämbetet svarar för myndighetens kulturminnesvårdande uppgifter. Det åligger ämbetet särskilt att verka för en övergripande planering av kulturminnesvården, bevaka kulturminnesvårdens intressen vid bebyggelse- och annan samhällsplanering, leda arbetet med att planmässigt inventera och dokumentera kulturminnen och kulturmiljöer samt handlägga frågor om vård och bevarande av kulturminnen och kulturmiljöer. Ämbetet skall också utarbeta råd och anvisningar, främja utbildning och information rörande kulturminnesvården samt följa den regionala kulturminnesvården och biträda länsstyrelserna i ärenden som rör denna. Ämbetet är indelat i fyra byråer, nämligen kulturminnesbyrån, dokumentationsbyrån, byrån för vård och förvaltning samt administrativa byrån.

I ämbetets uppgifter ingår att vara tillsynsmyndighet över landsantikvarieorganisationen.

Vitterhetsakademiens bibliotek skall svara för biblioteksservice åt myndigheten samt på lämpligt sätt hålla sina samlingar tillgängliga för forskning och studier inom myndighetens verksamhetsområde.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer	Föredraganden
Personal			
Riksantikvarieämbetet			
Handläggande personal	47	+18	+ 9,5[1]
Övrig personal	44	+ 7	+ 5 [2]
Vitterhetsakademiens bibliotek			
Handläggande personal	2	+ 1	of.
Övrig personal	4	+ 3	+ 1
	97	**+29**	**+15,5**
Anslag			
Utgifter			
Löneckostnader	6 610 000	+4 049 000	+3 425 000
Riksantikvarieämbetet	(6 216 000)	(+3 681 000)	(+3 287 000)
Vitterhetsakademiens bibliotek	(394 000)	(+ 368 000)	(+ 138 000)
Sjukvård	21 000	of.	of.
Riksantikvarieämbetet	(19 000)	(of.)	(of.)
Vitterhetsakademiens bibliotek	(2 000)	(of.)	(of.)
Reseersättningar (riksantikvarieämbetet)	278 000	+ 216 000	+ 70 000
därav utrikes resor	(12 000)	(— 8 000)	(of.)
Lokalkostnader	2 338 000	+ 140 000	+ 95 000
Riksantikvarieämbetet	(2 105 000)	(+ 136 000)	(+ 86 000)
Vitterhetsakademiens bibliotek	(233 000)	(+ 4 000)	(+ 9 000)
Expenser	335 000	+ 807 000	+ 106 000
Riksantikvarieämbetet	(320 000)	(+ 804 000)	(+ 92 000)
därav engångsutgifter	(20 000)	(+ 672 000)	(of.)
Vitterhetsakademiens bibliotek	(15 000)	(+ 3 000)	(+ 14 000)
Information och utbildning (riksantikvarieämbetet)	185 000	+ 717 000	+ 300 000
därav engångsutgifter	—	(+ 300 000)	(+ 200 000)
Fornminnesinventering (riksantikvarieämbetet)	622 000	+1 425 000	+ 235 000
därav engångsutgifter	—	(+ 520 000)	(+ 90 000)
Konserverings- och fotoverksamhet (riksantikvarieämbetet)	653 000	+ 607 000	+ 254 000
Bokinköp och bokvård (Vitterhetsakademiens bibliotek)	142 000	+ 238 000	+ 51 000
därav engångsutgifter	—	(+ 163 000)	(—)
	11 184 000	**+8 199 000**	**+4 536 000**

[1] 3,5 tjänster avser Sveriges Kyrkor
[2] 1 tjänst avser Sveriges Kyrkor

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

Riksantikvarieämbetet erinrar om att riksdagens beslut inför omorganisationen den 1 juli 1975 innebar att resursförstärkningarna i första

hand kom att avse de historiska museerna och den tekniska institutionen. Förstärkningarna i samband med omorganisationens andra etapp bör därför i första hand gälla riksantikvarieämbetets olika enheter.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 387 500 kr., varav 185 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Av totalbeloppet hänför sig 2 279 000 kr. till riksantikvarieämbetet och 113 500 kr. till Vitterhetsakademiens bibliotek.

2. 0-alternativet innebär för ämbetets del bl. a. en minskning av fornminnesinventeringen och utbildningsverksamheten samt försämrade möjligheter att lämna konserverings- och fotouppdrag till den tekniska institutionen. 0-alternativet för biblioteket drabbar anslagsposten till bokinköp och bokbindning.

3. Riksantikvarieämbetet behöver inför den andra etappen av omorganisationen en förstärkning med 23 tjänster, varav sex till kulturminnesbyrån, fem till dokumentationsbyrån, sex till vårdbyrån och sex till administrativa byrån. Den begärda ökningen för dokumentationsbyråns del inkluderar 4,5 tjänster för inventarieverket Sveriges Kyrkor. En av ämbetets befintliga antikvarietjänster föreslås bli överförd till riksarkivet (+1 971 000 kr.).

4. Ämbetets medel för rescersättningar behöver höjas bl. a. med hänsyn till det ökade behovet av konferenser och kontakter i samband med omorganisationen av den regionala kulturminnesvården (+110 000 kr.).

5. Under anslagsposten till expenser begärs bl. a. utökning av telefonväxeln, möbler till ny personal, apparatur för fotokopiering och fotogrammetrisk utrustning (+762 000 kr., varav engångsanvisning +672 000 kr.).

6. Den föreslagna ökningen under anslagsposten till information och utbildning avser bl. a. resurser för vetenskaplig publicering, extern- och internutbildning, sekretariat för myndighetens forskningsnämnd och projektverksamhet. Ökningen inkluderar en engångsanvisning på 300 000 kr. avseende två kurser för tjänstemän vid länsstyrelser och länsmuseer i samband med den regionala omorganisationen av kulturminnesvården. (+670 000 kr.)

7. Höjningen av medlen till fornminnesinventering avser bl. a. arvoden till 37 nya inventeringsassistenter samt kostnader för sammanställningar och distribution av fornlämningsregistret för att tillgodose länsstyrelsernas behov (+1 379 000 kr., varav engångsanvisning 520 000 kr.).

8. Under anslagsposten till konserverings- och fotoverksamhet begärs ökade resurser för utvecklingsarbete bl. a. avseende konservering av byggnadsdetaljer samt för upprustning av textilkonserveringen och konservering av polykroma träföremål (+420 000 kr.).

9. Vitterhetsakademiens bibliotek begär fyra nya tjänster samt ökade resurser för bl. a. bokbindning och inredning av

bibliotekslokalerna (+499 500 kr., varav engångsanvisning +163 000 kr.).

Föredraganden

Jag anförde i prop. 1975: 20 att det förslag som organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer lagt fram för en upprustning av den nya myndigheten enligt min mening var väl ägnat att ligga till grund för genomförande av en ny organisation. Ett fullständigt genomförande av förslaget kunde enligt kommittén behöva fördelas på två budgetår.

I samband med omorganisationen den 1 juli 1975 förstärktes bl. a. de delar av riksantikvarieämbetet som skall svara för utredande och planerande uppgifter. Avsikten med förstärkningen var att underlätta för riksantikvarieämbetet att möta de krav som följer av den regionala kulturminnesvårdens omorganisation den 1 juli 1976. Jag föreslår nu ytterligare förstärkningar för riksantikvarieämbetet och Vitterhetsakademiens bibliotek. Mina förslag innebär i allt väsentligt ett fullföljande av den upprustning som föreslagits av den nämnda organisationskommittén.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15 720 000 kr. Jag har därvid för kulturminnesbyråns behov beräknat medel för ytterligare fem tjänster. Detta innebär en förstärkning med en förste byråsekreterare, två antikvarier och två kansliskrivare för kulturminnesbyråns utredningsarbete och löpande ärendehandläggning.

Jag biträder förslaget att medel för forskningsprojektet Sveriges Kyrkor fr. o. m. nästa budgetår skall beräknas under detta anslag. Detta bör innebära förbättrade möjligheter för dokumentationsbyrån att bedriva kulturhistorisk dokumentation vid sidan av fornminnesinventeringen.

Jag har även beräknat medel för ytterligare tre tjänster vid ämbetets byrå för vård och förvaltning. Byrån får därmed en tjänst som byråingenjör för vård och förvaltning av fasta fornlämningar samt en byrådirektör och en kansliskrivare för utvecklingsarbete på byggnadsvårdsområdet.

Jag har vidare räknat med ytterligare en byrådirektör, en förste byråsekreterare och en assistent vid administrativa byrån. Byrådirektören skall bl. a. svara för sekretariatsuppgifter åt verksledning och styrelse. Förste byråsekreteraren innebär en förstärkning av myndighetens informationstjänst och assistenten behövs för kassagöromål.

För den antikvarie vid ämbetet som är sysselsatt med undersökningen av medeltida pergamentomslag har jag för nästa budgetår beräknat medel under anslaget Riksarkivet: Förvaltningskostnader.

Vid medelsberäkningen har jag också räknat med en viss förstärk-

ning av de resurser ämbetet förfogar över för andra ändamål än löner. Jag förordar bl. a. en ökning av medlen till information och utbildning med 280 000 kr., varav 200 000 kr. avser en engångsanvisning för utbildningsinsatser inom ramen för omorganisationen av den regionala kulturminnesvården.

Jag förordar vidare en sammanlagd ökning med 252 000 kr. utöver prisomräkning av medlen till arvoden, reseersättningar, expenser, fornminnesinventering samt konserverings- och fotoverksamhet. I det belopp jag föreslår för fornminnesinventeringens behov ingår en engångsanvisning på 90 000 kr. för uppgifter i samband med den regionala omorganisationen av kulturminnesvården. Jag är inte beredd att f. n. förorda ytterligare medel för detta ändamål.

Vitterhetsakademiens bibliotek bör förstärkas med en expeditionsvakt under nästa budgetår. Vid medelsberäkningen för biblioteket har jag dessutom utgått från en sammanlagd ökning med 43 000 kr. utöver prisomräkning av medlen till expenser samt bokinköp och bokvård.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 15 720 000 kr.

B 20. Riksantikvarieämbetet: Uppdragsverksamhet

1974/75	Utgift[1]	5 141 123
1975/76	Anslag	5 002 000
1976/77	Förslag	5 746 000

[1] Anslaget Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Uppdragsverksamhet.

Anslaget används för att förskottera kostnader för sådana undersökningar och utredningar som föranleds av lagen (1942: 350) om fornminnen (ändrad senast 1971: 1163) och som på uppdrag av statlig eller kommunal myndighet eller enskild utförs av riksantikvarieämbetet mot avgift. Av anslaget får tas i anspråk högst ett belopp motsvarande summan av de ersättningar som ämbetsverket erhåller av uppdragsgivarna.

Inkomster vid riksantikvarieämbetet för uppdragsverksamheten, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1976/77 till 5 746 000 kr.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Riksantikvarie-ämbetet och statens historiska museer	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	of.	of.
Övrig personal	79,5	of.	of.
	84,5	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader för extra tjänstemän	1 240 000	+377 000	+411 000
Kostnader för övrig arbetskraft, maskinhyror m. m.	3 375 000	+153 000	+323 000
Centraladministration	186 000	− 62 000	of.
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	94 000	of.	of.
Expenser	105 000	of.	+ 10 000
	5 002 000	**+468 000**	**+744 000**

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

De ökade lönekostnaderna avser löneomräkning och höjt lönekostnadspålägg. Anslagsposten till centraladministration bör successivt minska, förslagsvis med 62 000 kr. under budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksantikvarieämbetet: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 746 000 kr.

B 21. Statens historiska museer: Förvaltningskostnader

1975/76 Anslag 8 485 000
1976/77 Förslag 10 865 000

Historiska museet, medelhavsmuseet och kungl. myntkabinettet ingår i myndigheten riksantikvarieämbetet och statens historiska museer. Myndigheten bildades den 1 juli 1975.

Historiska museet skall fullgöra myndighetens uppgift att bevara och levandegöra minnet av äldre tiders kultur i Sverige, företrädesvis under förhistorisk tid och medeltid. Medelhavsmuseet skall belysa de antika kulturerna kring Medelhavet och i Främre Orienten. Kungl. myntkabinettet skall belysa penningväsendets historia från förhistorisk tid till nutid.

Det åligger de tre museerna särskilt att inom sina resp. samlingsområden vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika samlingarna. Museerna skall också hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten, driva och stödja utställningar och annan pedagogisk verksamhet samt lämna råd och information till regionala och lokala museer.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer	Statens kulturråd	Föredragande
Personal				
Historiska museet				
Handläggande personal	18	+ 9	+7	+1
Övrig personal	29	+10	+1	+4
Medelhavsmuseet				
Handläggande personal	4	+ 1	of.	of.
Övrig personal	3	+ 1	of.	+1
Kungl. myntkabinettet				
Handläggande personal	3	+ 2	of.	of.
Övrig personal	2	+ 1	of.	of.
	59	**+24**	**+8**	**+6**
Anslag				
Lönekostnader	4 302 000	+3 298 000	+1 669 000	+1 603 000
Historiska museet	(3 353 000)	(+2 625 000)	(+1 408 000)	(+1 253 000)
Medelhavsmuseet	(488 000)	(+ 300 000)	(+ 147 000)	(+ 215 000)
Kungl. myntkabinettet	(461 000)	(+ 373 000)	(+ 114 000)	(+ 135 000)
Sjukvård	12 000	+ 2 000	of.	of.
Historiska museet	(9 000)	(+ 2 000)	(of.)	(of.)
Medelhavsmuseet	(1 500)	(of.)	(of.)	(of.)
Kungl. myntkabinettet	(1 500)	(of.)	(of.)	(of.)
Reseersättningar	43 000	+ 26 000	+ 9 000	+ 4 000
Historiska museet	(36 000)	(+ 22 000)	(+ 9 000)	(+ 3 000)
därav utrikes resor	(7 000)	(+ 7 000)	(of.)	(of.)
Medelhavsmuseet	(4 000)	(+ 1 000)	(of.)	(of.)
Kungl. myntkabinettet	(3 000)	(+ 3 000)	(of.)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	2 416 000	+ 123 000	+ 99 000	+ 120 000
Historiska museet	(1 978 000)	(+ 79 000)	(+ 55 000)	(+ 77 000)
Medelhavsmuseet	(245 000)	(+ 14 000)	(+ 14 000)	(+ 13 000)
Kungl. myntkabinettet	(193 000)	(+ 30 000)	(+ 30 000)	(+ 30 000)
Expenser	289 000	+ 437 000	+ 110 000	+ 64 000
Historiska museet	(214 000)	(+ 240 000)	(+ 83 000)	(+ 36 000)
därav engångsutgifter	(14 000)	(+ 15 000)	(+ 15 000)	(of.)
Medelhavsmuseet	(54 500)	(+ 185 000)	(+ 21 000)	(+ 16 000)
därav engångsutgifter	—	(+ 22 000)	(+ 10 000)	(—)
Kungl. myntkabinettet	(20 500)	(+ 12 000)	(+ 6 000)	(+ 12 000)
därav engångsutgifter	—	(+ 4 000)	(+ 4 000)	(—)

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer	Statens kulturråd	Föredraganden
Utställningar	217 000	+ 513 000	+ 21 000	+ 74 000
Historiska museet	(144 000)	(+ 325 000)	(+ 14 000)	(+ 46 000)
Medelhavsmuseet	(61 000)	(+ 149 000)	(+ 6 000)	(+ 7 000)
därav engångsutgifter	—	(+ 140 000)	(—)	(—)
Kungl. myntkabinettet	(12 000)	(+ 39 000)	(+ 1 000)	(+ 21 000)
Information	100 000	+ 243 000	+ 15 000	+ 71 000
Historiska museet	(100 000)	(+ 193 000)	(+ 15 000)	(+ 31 000)
Medelhavsmuseet	—	(+ 20 000)	(—)	(+ 20 000)
Kungl. myntkabinettet	—	(+ 30 000)	(—)	(+ 20 000)
Underhåll och ökande av samlingarna	151 000	+ 160 000	+ 58 000	+ 67 000
Historiska museet	(103 000)	(+ 110 000)	(+ 51 000)	(+ 61 000)
Medelhavsmuseet	(14 500)	(+ 18 000)	(+ 2 000)	(+ 2 000)
Kungl. myntkabinettet	(33 500)	(+ 32 000)	(+ 5 000)	(+ 4 000)
Konserverings- och fotoverksamhet	955 000	+ 871 000	+ 416 000	+ 377 000
Historiska museet	(729 000)	(+ 674 000)	(— 306 000)	(+ 282 000)
Medelhavsmuseet	(77 000)	(+ 82 000)	(+ 34 000)	(+ 40 000)
Kungl. myntkabinettet	(149 000)	(+ 115 000)	(+ 76 000)	(+ 55 000)
	8 485 000	**+ 5 673 000**	**+ 2 397 000**	**+ 2 380 000**

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

Ämbetsverket framhåller att resursförstärkningen innevarande budgetår för historiska museet inneburit att personalbehovet för museets utåtriktade verksamhet i stort sett tillgodosetts. Däremot kvarstår ett betydande personalbehov för museets föremålsvårdande verksamhet. För de konstvetenskapliga samlingarna tillkom t. ex. inga nya resurser i samband med omorganisationen. Ämbetsverket anser också att medelhavsmuseets behov av förstärkningar är väl motiverade och att en viss ökning av kungl. myntkabinettets resurser är angelägen.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 608 600 kr., varav 140 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Av det sammanlagda beloppet hänför sig 1 209 600 kr. till historiska museet, 206 000 kr. till medelhavsmuseet och 193 000 kr. till kungl. myntkabinettet.

2. Förslaget till 0-alternativ innebär en sammanlagd reducering av medlen för museerna med 499 000 kr. Minskningen drabbar bl. a. konserverings- och fotoverksamheten, utställningsproduktionen, expensmedlen och förstärkningsvakterna.

3. För historiska museet begärs sammanlagt 19 1/4 nya tjänster (+1 632 000 kr.). Museets medel för reseersättningar bör höjas med 18 000 kr. för att bl. a. täcka kostnaderna för personalens med-

verkan vid uppställning m. m. av vandringsutställningar. Museet behöver också en höjning av expensmedlen med 234 000 kr. för bl. a. inventarieanskaffning, dataservice, publikationstryck, telefonkostnader och representation. För museets utställningsverksamhet begärs ytterligare 311 000 kr.

Medlen till museets informationsverksamhet bör höjas med 183 000 kr. för att bl. a. möjliggöra utökad information till barn och ungdom samt viss bildbandsproduktion. För underhåll och ökande av historiska museets samlingar begärs en ökning med 100 000 kr. och för museets konserverings- och fotoverksamhet en ökning med 582 000 kr. De ökade konserveringsresurserna behövs i första hand för konservering av polykroma träföremål.

4. Medelhavsmuseet behöver en personalförstärkning med två tjänster samt arvoden till extra personal (+153 000 kr.). Museets medel till expenser bör höjas med 177 000 kr. för att bl. a. möjliggöra arkeologiskt fältarbete, publiceringsverksamhet och bokinköp. Under anslagsposten till utställningar begärs för medelhavsmuseets räkning en engångsanvisning på 140 000 kr. för en mesopotanisk vandringsutställning. För informationsåtgärder och ökande av samlingarna behöver medelhavsmuseet en medelsökning på 36 000 kr. För att täcka museets behov av polykrom träkonservering begärs en höjning av museets medel för konserverings- och fotoverksamhet med 57 000 kr.

5. Kungl. myntkabinettet behöver tre nya tjänster. En assistenttjänst vid kabinettet bör förvandlas till en amanuenstjänst. Därtill kommer ett behov av vissa arvodesmedel för anlitande av tecknare m. m. (+259 000 kr.). Myntkabinettets medel för resor, expenser, utställningar, information samt underhåll och ökande av samlingarna bör höjas med sammanlagt 108 000 kr. För myntkabinettets konserverings- och fotoverksamhet begärs en höjning med 74 000 kr. Den sistnämnda höjningen skulle bl. a. möjliggöra registreringsfotografering av kabinettets samlingar.

Statens kulturråd

Av de förslag som framlagts av riksantikvarieämbetet och statens historiska museer tillstyrker kulturrådet följande.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 646 000 kr., varav 181 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Åtta tjänster vid historiska museet, varav ett biträde för service till allmänhet och forskare, en assistent för registreringsuppgifter, en specialist för ADB-rutiner, en hantverkare för måleriarbeten, två deltidsanställda assistenter och två vakter för bevakning och information (+514 000 kr.).

3. Ökade resurser för de tre historiska museernas resor, expenser,

underhåll och ökande av samlingarna samt foto- och konserveringsverksamhet (+237 000 kr.).

Föredraganden

Jag vill erinra om att tyngdpunkten i fråga om förstärkningar vid riksantikvarieämbetet och statens historiska museer under innevarande budgetår lagts på museerna och på den tekniska institutionen. Vid min medelsberäkning för museerna har jag tagit hänsyn till att behov av förstärkningar fortfarande föreligger på vissa områden. Mina förslag ansluter till förslagen från organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 10 865 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare fem tjänster vid historiska museet. Jag har räknat med en förstärkning av museiavdelningen med en assistent och en kansliskrivare. Jag har också räknat med en intendent och en museiassistent vid utställningsavdelningen samt ytterligare en hantverkare vid museikansliets servicegrupp. I övrigt anser jag att servicegruppen även i fortsättningen bör kunna stå till hela myndighetens förfogande enligt de principer som f. n. gäller. Jag förordar vidare en sammanlagd ökning med 183 000 kr. utöver prisomräkning av historiska museets medel för arvoden, expenser, information, utställningar, ökande av samlingarna samt konserverings- och fotoverksamhet.

Medelhavsmuseets personal bör förstärkas med en museivakt. Jag har också räknat med en medelsökning av 57 000 kr. utöver prisomräkning för bl. a. museets information samt konserverings- och fotoverksamhet.

Vid medelsberäkningen för kungl. myntkabinettet har jag tagit hänsyn till att en befintlig assistenttjänst bör omvandlas till en amanuenstjänst. Jag har även beräknat en ökning av sammanlagt 70 000 kr. utöver prisomräkning för bl. a. myntkabinettets information, utställningar samt konserverings- och fotoverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens historiska museer: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 10 865 000 kr.

B 22. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer: Tekniska institutionen

1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Tekniska institutionen vid riksantikvarieämbetet och statens historiska museer skall inom myndighetens verksamhetsområde utföra uppdrag som rör analys, konservering och fotografering.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	6,5	+5,5	+2	+1
Övrig personal	17,5	+2,5	+2	of.
	24	**+8**	**+4**	**+1**
Anslag				
Utgifter				
Lönekostnader	1 399 000	+1 077 000	+703 000	+504 000
Reseersättningar	—	+27 000	+10 000	+20 000
Sjukvård	3 000	of.	of.	of.
Lokalkostnader	190 000	+180 000	+29 000	+129 000
Expenser	70 000	+20 000	+6 000	+26 000
Övriga utgifter	126 000	+43 000	+11 000	+9 000
Avskrivningar och räntor	—	+296 000	—	—
	1 788 000	**+1 643 000**	**+759 000**	**+688 000**
Inkomster				
Uppdrag för riksantikvarieämbetet	653 000	+607 000		+254 000
Uppdrag för historiska museet	729 000	+674 000	(+306 000)	+282 000
Uppdrag för medelhavsmuseet	77 000	+82 000	(+34 000)	+40 000
Uppdrag för kungl. myntkabinettet	149 000	+115 000	(+76 000)	+55 000
Övriga uppdrag	179 000	+165 000		+57 000
	1 787 000	**+1 643 000**		**+688 000**
Nettoutgift	**1 000**	**of.**		**of.**

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer

Institutionens utgiftsstat föreslås bli höjd med 1 642 000 kr., varav 616 000 kr. avser inträffade kostnadsstegringar inkl. höjt löneko stnadspålägg. Av ökningen i övrigt hänför sig 662 000 kr. till löner för nya tjänster, 27 000 kr. till en ny anslagspost för reseersättningar, 13 000 kr. till expenser, 29 000 kr. till övriga utgifter och 296 000 kr. till en ny anslagspost för avskrivningar och räntor. Den sistnämnda anslagsposten begärs under förutsättning att institutionen beviljas ett särskilt investeringsanslag på 1 541 000 kr.

Två av de begärda nya tjänsterna avser polykrom träkonservering. Institutionen saknar f. n. resurser för denna typ av konservering. Därutöver begärs personalförstärkningar i enlighet med de förslag som i december 1974 lades fram av organisationskommittén för riksanktikvarieämbetet och vissa museer. Bl. a. begärs en tjänst som kamrer vid institutionens kansli.

Statens kulturråd

Kulturrådet finner behovet av personalförstärkningar för träkonserveringsarbete vara motiverat men anser sig inte kunna tillstyrka att de båda tjänsterna för ändamålet inrättas redan under budgetåret 1976/77. När det gäller frågan om ett särskilt investeringsanslag för tekniska institutionen framhåller kulturrådet att dess delegation för lokal- och utrustningsfrågor kommer att föreslå regeringen att kulturrådet får disponera en kostnadsram för återanskaffning av försliten inredning och utrustning vid Operan, Dramaten och de statliga museerna. Om en sådan kostnadsram ställs till kulturrådets förfogande bör tekniska institutionen kunna begära medel hos kulturrådet för ersättningsanskaffning av utrustning. Kulturrådets ställningstaganden i övrigt framgår av sammanställningen.

Föredraganden

Vid beräkningen av tekniska institutionens utgiftsstat för nästa budgetår har jag tagit hänsyn till kostnaderna för en byråassistent vid institutionens kansli. Jag har även beräknat medel för reseersättningar och ökade expenser. Inkomsterna av uppdrag utanför myndigheten har i inkomststaten förts upp med 236 000 kr., vilket innebär att jag beräknar en ökning med 57 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer: Tekniska institutionen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 23. Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen

1974/75	Utgift	2 473 264
1975/76	Anslag	2 473 000
1976/77	Förslag	2 920 000

Landsantikvarierna, som är anställda av olika organisationer med kulturminnesvårdande uppgifter, skall inom sina distrikt vara riksantikvarieämbetets företrädare och inför ämbetet ansvara för kulturminnesvården inom området. Vidare har de uppgifter i fråga om den del av naturskyddet som avser skyddet av kulturlandskapet. Landsantikvarierna är i förekommande fall chefer för länsmuseerna. F. n. finns en landsantikvarie i varje län. I Gotlands län finns förutom landsantikvarien en antikvarie.

Statsbidrag till avlönande av landsantikvarier och antikvarien på Gotland utgår enligt bl. a. kungörelsen (1955: 317) angående statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen (ändrad senast 1965:

167) med 90 % av de kontanta avlöningsförmåner som tillkommer en på vederbörande ort stationerad statlig tjänsteman i löneklass F 17 resp. löneklass F 13. Statsbidrag kan också medges till en amanuens i varje landsantikvariedistrikt med 90 % av lönen i löneklass F 9. Samtliga distrikt åtnjuter nu bidrag till amanuens.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) skall länsstyrelsen bli regional myndighet för den statliga kulturminnesvården den 1 juli 1976. Vid varje länsstyrelse skall inrättas en tjänst för handläggningen av kulturminnesvårdsfrågorna.

Arbetsgruppen (U 1974: 11) för vissa kulturminnesvårds- och museifrågor har i betänkandet (Ds U 1975: 9) Regional kulturminnesvård och museiverksamhet lagt fram förslag om bl. a. den närmare utformningen av kulturminnesvårdens regionala organisation. I stället för nuvarande statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen föreslås ett nytt statsbidrag till länsmuseerna. Betänkandet har remissbehandlats.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
		Föredraganden
Personal		
Antikvariepersonal	49	of.
Anslag		
Bidrag till avlöningar åt landsantikvarierna och deras amanuenser	2 473 000	+447 000

Föredraganden

I den särskilda kulturproposition som senare kommer att föreläggas riksdagen avser jag att behandla bl. a. kulturminnesvårdens regionala organisation på grundval av riksdagens tidigare beslut (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) och förslagen i betänkandet (Ds U 1975: 9) Regional kulturminnesvård och museiverksamhet. Chefen för kommundepartementet kommer senare denna dag att beräkna medel för personalförstärkning vid länsstyrelserna under budgetåret 1976/77.

Jag är inte beredd att för riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram förslag om ett nytt statsbidragssystem för länsmuseerna.

Det förslag som arbetsgruppen för vissa kulturminnesvårds- och museifrågor lagt fram omfattar inte den regionala museiverksamheten i Stockholms län, Göteborgs kommun och Skånelänen där länsmuseum i vedertagen mening saknas. Frågan om statsbidrag till museiverksamheten i sådana län bör kunna behandlas samtidigt med förslaget om ett nytt länsmuseistöd.

Anslaget bör höjas med 447 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 920 000 kr.

B 24. Livrustkammaren

1974/75 Utgift	1 524 749
1975/76 Anslag	1 486 000
1976/77 Förslag	2 450 000

Livrustkammaren, som är landets äldsta museum, bevarar föremål från den forna arsenalen, de kungliga livrust-, kläd- och skattkamrarna samt hovstallet. Den har även till uppgift att bevara andra jämförliga föremål av personhistorisk karaktär.

Nordiska museets nämnd är styrelse för livrustkammaren.

Kungl. Maj:t uppdrog den 18 oktober 1974 åt byggnadsstyrelsen att utföra ombyggnad av lokaler i Stockholms slott för livrustkammaren (jfr prop. 1974: 34 s. 12). Ombyggnadsarbetena pågår. De nya lokalerna beräknas vara inflyttningsklara successivt från våren 1976 till början av år 1977.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Livrust-kammaren	Statens kulturråd	Föredra-ganden
Personal				
Handläggande personal	3,5	+ 3,5	+2	+1
Övrig personal	24,5	+16	+2	+1
	28	**+19,5**	**+4**	**+2**
Anslag				
Utgifter				
Lönekostnader	1 145 000	+1 659 000	+ 521 000	+416 000
Sjukvård	6 000	of.	of.	of.
Reseersättningar	4 300	+ 700	+ 400	+ 700
därav utrikes resor	(1 000)	(of.)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	279 700	+ 666 300	+ 665 300	+525 300
Expenser	51 000	+ 219 000	+ 86 000	+ 22 000
Konserveringsverksamhet	200 000	of.	of.	of.
	1 686 000	**+2 545 000**	**+1 272 700**	**+964 000**
Uppbördsmedel				
Konserveringsverksamhet	200 000	of.	of.	of.
Nettoutgift	**1 486 000**	**+2 545 000**	**+1 272 700**	**+964 000**

Livrustkammaren

1. Pris- och löneomräkning m. m. 947 000 kr., varav 31 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar livrustkammaren en minskad insats inom

den tekniska verksamheten genom indragning av en tjänst som konserveringsbiträde samt en reducering av medlen till lokalkostnader och expenser. Verkningarna av nedskärningen bedöms som synnerligen allvarliga, främst på längre sikt.

3. För dokumentationsverksamheten begärs tre nya tjänster samtidigt som en minskning av medlen till extra arbetskraft föreslås (+222 000 kr.).

4. Hittillsvarande lokaler har inte medgett annat än en tämligen blygsam utställnings- och undervisningsverksamhet. Helt andra möjligheter öppnar sig genom flyttningen till de nya lokalerna i Stockholms slott. Museet begär sju nya tjänster samt ökade medel för museivisare (+528 000 kr.).

5. Museet bör vidare få ökade resurser i fråga om teknisk personal. Medel begärs för en tjänst som konservator för konservering av bl. a. trä- och läderföremål samt för ett biträde i fotoateljén. För att bereda personal inom uppdragsverksamheten ökad arbetstrygghet begärs medel för sex konserveringsbiträden (+492 000 kr.).

6. Överförandet av livrustkammaren till Stockholms slott och den därav följande ökningen av verksamheten ställer stora anspråk på de gemensamma resurserna för administration. Dessa bör förstärkas med en kamrer och ett kvalificerat biträde (+142 000 kr.).

7. Under anslagsposten till expenser begärs medel bl. a. för anordnande av tillfälliga utställningar samt framställning av museivägledningar och vissa broschyrer (+214 000 kr.).

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 931 700 kr., varav 31 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Kulturrådet tillstyrker medel för en tjänst som förste intendent för dokumentationsverksamheten. Samtidigt kan medel till extra arbetskraft för amanuensgöromål dras in. (+83 000 kr.)

3. Hittills har Nordiska muséet svarat för undervisning och information inom livrustkammarens verksamhetsområde. Att framställa och fortlöpande förnya livrustkammarens basutställningar och fortsättningsvis anordna tillfälliga utställningar kommer att fordra ökad personal. Kulturrådet tillstyrker en tjänst som intendent, en som assistent och en som museivakt samt ökade medel för avlöning av museivisare (+177 000 kr.).

4. För att besökarna skall ha möjlighet att tillgodogöra sig museernas utställningar är det nödvändigt att det finns översiktligt orienterande, lättlästa publikationer. Livrustkammaren bör ha medel för framställning av populariserande trycksaker, som kompletterar den information som lämnas i direkt anslutning till utställningarna (+81 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 450 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst som förste intendent för utökad dokumentationsverksamhet samtidigt som jag räknat med en minskning av museets arvodesmedel (3). Vidare har jag beräknat medel för en tjänst som museivakt (4). Jag förordar också en ökning utöver prisomräkning av anslagsposten till expenser med 18 000 kr. för framställning av museivägledningar och vissa broschyrer (7).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Livrustkammaren* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 450 000 kr.

B. 25. Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader

1974/75 Utgift	10 829 043
1975/76 Anslag	11 393 000
1976/77 Förslag	13 259 000

Naturhistoriska riksmuseets verksamhet avser växt- och djurvärlden, jordens uppbyggnad och historia samt människans biologi och naturmiljö. Inom museet finns två avdelningar, en museiavdelning och en forskningsavdelning. Museiavdelningen handlägger även administrativa ärenden. Inom forskningsavdelningen finns ett laboratorium för isotopgeologi.

Museet leds av en styrelse, som utses av regeringen. För laboratoriet för isotopgeologi finns en särskild nämnd.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Naturhistoriska riksmuseet	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	45	+ 5	+1	of.
Övrig personal	56,5	+11,5	+6	+2
	101,5	**+16,5**	**+7**	**+2**
Anslag				
Lönekostnader	6 565 000	+2 598 000	+1 962 000	+1 570 000
Sjukvård	*15 000*	*of.*	*of.*	*of.*
Reseersättningar	79 000	+ 26 000	+ 8 000	+ 7 000
Lokalkostnader	3 946 000	+ 108 000	+ 31 000	+ 110 000
Expenser	141 000	+ 113 000	+ 63 000	+ 20 000
Laboratoriet för isotopgeologi	*647 000*	+ *171 000*	+ 79 000	+ *159 000*
	11 393 000	**+3 016 000**	**+2 143 000**	**+1 866 000**

Naturhistoriska riksmuseet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 717 000 kr., varav 190 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär att lönekostnaderna minskas genom att sex biträdestjänster vid forskningsavdelningen omvandlas till halvtidstjänster, att lokalkostnaderna skärs ned genom att visst underhållsarbete på fastigheten minskas samt att medelstilldelningen till laboratoriet för isotopgeologi minskas.

3. För att konserveringsverksamheten skall kunna byggas ut behövs en utökning av personalen med en museiassistent och en konservator. För förbättrad bevakning och service behövs tre museivakter. (+315 000 kr.)

4. För att göra den biologiska informationen i museets samlingar mer lättillgängliga för såväl museet självt som miljövårdsintressen bör ADB komma till användning och museets personal utökas med en systemman/intendent, en programmerare och en halvtidsanställd stansoperatör. Vidare behövs ökade medel för bl. a. datortid och materiel. Vissa för dataexpertis anvisade medel kan samtidigt dras in. (+238 000 kr.)

5. Personalen för arbetet inom den systematiska botaniken behöver utökas med en tjänst som biträdande professor (+134 000 kr.).

6. För att kunna intensifiera arbetet med att ordna samlingarna behövs en museiassistent till envar av sektionerna för botanik och mineralogi (+124 000 kr.).

7. Vid museiavdelningen behövs en amanuens och en kansliskrivare för att avlasta den handläggande personalen rutinbetonade arbetsuppgifter (+144 000 kr.).

8. För den tekniska utställningsverksamheten behövs en hantverkare (+ 64 000 kr.).

9. För rationalisering av biblioteksverksamheten vid museet föreslås särskilda medel för köp av biblioteksservice (+ 39 000 kr.).

10. För bearbetning av de stora samlingar av mollusker som finns på sektionen för evertebratzoologi behövs ytterligare en tjänst som intendent (+ 99 000 kr.).

11. För katalogisering av samlingarna inom sektionen för paleozoologi erfordras en museiassistent. Vid sektionen för entomologi behövs en kansliskrivare för att avlasta den handläggande personalen rutinbetonade arbetsuppgifter. (+124 000 kr.)

12. För utökad reseverksamhet behövs ökade medel (+18 000 kr.).

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 552 000 kr., varav 190 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Den planerade omordningen av museets nu föråldrade basutställningar behöver förberedas genom preparering av nytt utställningsmaterial. Behovet av ökad konserveringsverksamhet bör tillgodoses främst genom inrättande av två nya tjänster vid museiavdelningen, varav en som konservator och en som museiassistent (+ 132 000 kr.).

3. En ökning av riksmuseets ADB-verksamhet bör främst möjliggöras genom att ytterligare medel ställs till förfogande för tillfällig expertis och för omkostnader (+46 000 kr.).

4. Museets uppgift som centrum för den långsiktiga dokumentationen av naturutvecklingen och som bas för naturvårdsundersökningar gör att det behöver besitta stor sakkunskap inom den biologiska forskningens systematiska gren. Mot denna bakgrund är det en brist att museet saknar en högre tjänst inom ett så omfattande och expanderande område som kryptogambotaniken. Rådet tillstyrker en tjänst som biträdande professor vid forskningsavdelningens botaniska sektion (+132 000 kr.).

5. En fortlöpande vård liksom åtgärder för att hålla samlingarna väl ordnade är nödvändiga. Museet är för uppgifter av detta slag i omedelbart behov av två museiassistenter vid forskningsavdelningen, en vid sektionen för botanik och en vid sektionen för mineralogi (+120 000 kr.).

6. Museiavdelningen bör mot bakgrund av bl. a. den service som den lämnar till det regionala museiväsendet utökas med en tjänst som kansliskrivare (+64 000 kr.).

7. För bevakning och service tillstyrks en tjänst som museivakt (+ 58 000 kr.).

8. Medel bör ställas till förfogande för att museet skall kunna köpa tjänster för skötseln av bok- och tidskriftssamlingarna (+39 000 kr.).

Föredraganden

För fortsatt upprustning av museets utställningsverksamhet beräknar jag medel för en tjänst som konservator och en tjänst som museivakt (3).

För att museet skall kunna göra samlingarna mer lättillgängliga har jag utöver löne- och prisomräkning beräknat ytterligare 25 000 kr. för ADB-verksamhet (4).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 13 259 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 13 259 000 kr.

B 26. Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.

1974/75	Utgift	657 331	Reservation	117 844
1975/76	Anslag	809 000		
1976/77	Förslag	898 000		

Naturhistoriska riksmuseet

Museet föreslår att anslaget höjs med 123 000 kr., varav 80 000 kr. avser prisomräkning med 10 %. Av ökningen i övrigt hänför sig 35 000 kr. till nyanskaffning av apparatur vid forskningsavdelningen och 8 000 kr. till materialkostnader i samband med ADB-verksamhet.

En minskning av anslaget enligt 0-alternativet skulle medföra att de utåtriktade aktiviteter som museiavdelningen byggt upp till stor del skulle avvecklas och dess arbete helt inriktas på planering och successivt genomförande av den långsiktiga omläggningen av utställningarna. Konsekvenserna av dessa åtgärder skulle innebära att den hittillsvarande uppbyggnadsverksamhetens resultat spolierades.

Statens kulturråd

Rådet förordar en prisomräkning med 122 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 89 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 898 000 kr.

B 27. Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	5 315 324
1975/76	Anslag	5 304 000
1976/77	Förslag	6 425 000

Statens sjöhistoriska museum har till uppgift att främja kunskapen om det svenska sjöförsvarets, den svenska handelssjöfartens och det svenska skeppsbyggeriets verksamhet och utveckling genom tiderna. Inom museet finns sex avdelningar, en administrativ avdelning, en konserveringsteknisk avdelning, en informations- och undervisningsavdelning, en fältundersökningsavdelning, en dokumentationsavdelning samt en Wasa- och utställningsavdelning.

Museet leds av en nämnd som utses av regeringen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Statens sjöhistoriska museum	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	16	+ 4	+2	of.
Övrig personal	37	+ 7	+1	of.
	53	**+11**	**+3**	**of.**
Anslag				
Lönekostnader	3 356 000	+1 607 000	+ 983 000	+ 989 000
Sjukvård	13 000	+ 2 000	+ 1 300	+ 2 000
Reseersättningar	24 000	+ 8 000	+ 6 400	+ 2 000
därav utrikes resor	(5 000)	(+ 4 000)	(+ 4 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	1 798 000	+ 84 000	+ 48 000	+ 118 000
Expenser	113 000	+ 42 000	+ 14 000	+ 10 000
	5 304 000	**+1 743 000**	**+1 052 700**	**+1 121 000**

Statens sjöhistoriska museum

1. Pris- och löneomräkning m. m. 873 000 kr., varav 91 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar museet en minskad utställningsverksamhet samt minskad omfattning av resor i samband med fältarbete.

3. För att motsvara de krav, som ställs på den administrativa avdelningen behöver denna förstärkas med en tjänst som amanuens (+78 000 kr.).

4. För att bereda arvodesanställd personal, som hittills avlönats från museets underhållsanslag fasta tjänster föreslår museet inrättandet av fyra nya tjänster. Av dessa föreslås två bli placerade vid konserveringstekniska avdelningen, en vid informations- och undervisningsavdelningen och en vid dokumentationsavdelningen (+348 000 kr.).

5. Vid fältundersökningsavdelningen behövs ytterligare en amanuens, en assistent samt ett kontorsbiträde (+203 000 kr.).

6. Dokumentationsavdelningen föreslås förstärkt med en tjänst som arkivarie (+92 000 kr.).

7. För att kunna behålla oförändrad ambitionsnivå inom Wasa- och utställningsavdelningen behövs en amanuens och en ritare (+143 000 kr.).

8. För internationell PR-verksamhet, främst i anslutning till Wasa, föreslås ökade medel för resor (+6 000 kr.).

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 819 700 kr., varav 91 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För musects uppgifter inom fältverksamheten tillstyrker kulturrå-

det med hänsyn till kulturminnesvårdens behov medel för en amanuens och en assistent (+139 000 kr.).

3. Kulturrådet tillstyrker museets begäran om inrättande av en tjänst som arkivarie (+90 000 kr.).

4. Vid beräkningen av museets medel för resor bör hänsyn tas till behovet av ökade medel för fältverksamheten (+ 4 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 425 000 kr.

B 28. Statens sjöhistoriska museum: Underhåll och ökande av samlingarna

1974/75	Nettoinkomst	80 933	Reservation	486 383
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Anslaget används enligt en av regeringen fastställd stat. Inkomster av inträdesavgifter, försäljningsmedel, gåvomedel och övriga inkomster vid museet och Wasavarvet tillgodoförs anslaget som uppbördsmedel.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Statens sjöhistoriska museum	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	3	−3	of.	of.
Övrig personal	15	−1	of.	of.
	18	**−4**	**of.**	**of.**
Anslag				
Utgifter				
Försäljningsverksamhet och övriga utgifter	620 000	+104 000		
Konservering	454 000	− 81 000		
Information och undervisning	331 000	+ 33 000		
Fältundersökningar	84 000	− 44 000		
Dokumentation och föremålsvård	99 000	+ 12 000	+100 000	+100 000
Wasavarvet och utställningar	242 000	+ 146 000		
Tillbyggnad av Wasas pontonhus	70 000	− 70 000		
	1 900 000	**+100 000**	**+100 000**	**+100 000**

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Statens sjöhistoriska museum	Statens kulturråd	Föredraganden
Uppbördsmedel				
Inkomster vid museet	130 000	+ 30 000	+ 30 000	+ 30 000
Inkomster vid Wasavarvet	1 769 000	+ 70 000	+ 70 000	+ 70 000
Nettoutgift	**1 000**	**of.**	**of.**	**of.**

Statens sjöhistoriska museum

Museet föreslår att viss personal som avlönas från detta anslag fr. o. m. nästa budgetår skall erhålla fasta tjänster och avlönas från museets förvaltningsanslag.

Statens kulturråd

Kulturrådet kan inte f. n. göra den granskning som fordras för att bedöma museets förslag att föra över kostnaderna för viss personal till förvaltningsanslaget. Kulturrådet avser att senare, då rådet avslutat sina utredningar rörande bl. a. konserveringsverksamheten vid Wasa, återkomma till denna fråga.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens sjöhistoriska museum: Underhåll och ökande av samlingarna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 29. Etnografiska museet

1974/75 Utgift	2 450 519
1975/76 Anslag	2 923 000
1976/77 Förslag	3 616 000

Etnografiska museet skall främja intresset för, kunskapen om samt forskningen rörande främmande kulturer, framför allt utomeuropeiska. Museet leds av en särskild styrelse som utses av regeringen.

Regeringen uppdrog den 27 november 1975 åt byggnadsstyrelsen att utföra en nybyggnad för etnografiska museet. Byggnadsarbetena beräknas vara avslutade i april 1977.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Etnografiska museet	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	8	of.	of.	of.
Övrig personal	14	+2	of.	+2
	22	**+2**	**of.**	**+2**
Anslag				
Utgifter				
Lönekostnader	1 720 500	+ 926 000	+590 000	+629 500
därav engångsutgifter	(127 000)	(+ 268 000)	(+ 268 000)	(+148 000)
Sjukvård	2 000	of.	of.	of.
Reseersättningar	20 000	+ 20 000	+ 22 000	+ 11 000
Lokalkostnader	852 000	+ 14 000	+ 14 000	+ 16 000
Expenser	151 000	+ 137 000	+ 99 000	+ 14 000
därav engångsutgifter	(6 000)	(+ 4 000)	(+ 84 000)	(of.)
Underhåll och ökande av samlingarna	179 500	+ 178 000	+150 000	+ 22 500
därav engångsutgifter	(110 000)	(+ 140 000)	(+110 000)	of.
	2 925 000	**+1 275 000**	**+875 000**	**+693 000**
Uppbördsmedel				
Publikationer	2 000	of.	of.	(of.)
Nettoutgift	**2 923 000**	**+1 275 000**	**+875 000**	**+693 000**

Etnografiska museet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 613 000 kr., varav 43 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär en reducering av anslagsposterna till lönekostnader, expenser samt underhåll och ökande av samlingarna.

3. Museet erhöll för innevarande budgetår vissa engångsanvisningar för att kunna förbereda flyttningen till en ny museibyggnad och samtidigt kunna upprätthålla den utåtriktade verksamheten. Dessa engångsanvisningar bestod av medel för avlönande av vikarie för utställningsintendenten, avlönande av en extra museitekniker samt medel för vissa större konserveringsarbeten. Museet räknar med att dessa engångsanvisningar behövs även för nästa budgetår.

4. Under en övergångstid fram till öppnandet av det nya museet kommer behovet av teknisk personal att vara mycket stort. Museets samlingar, som ofta är av ömtåligt material, skall flyttas och hanteras under en relativt kort tidsperiod varför medel erfordras för avlönande av ytterligare fyra extra museitekniker, varav en skall biträda textilkonservatorn. Vidare erfordras ytterligare extra medel för konservering av samlingarna. (+372 000 kr.)

5. För det fortsatta ordningsarbetet med museets arkiv samt för arbetet med bl. a. föremålsregistreringen begärs en tjänst som arkivassistent (+64 000 kr.).

6. Museets utåtriktade verksamhet behöver förstärkas med en kansliskrivare som kan biträda intendenterna med insamling av statistik m. m. (+64 000 kr.).

7. Utvecklingen inom museets verksamhetsområde går mycket snabbt. Museet behöver därför ytterligare medel för utrikes resor (+18 000 kr.).

8. Museet behöver ökade medel till expenser för bl. a. inköp av vissa inventarier, representation i samband med vissa besök vid museet samt inköp av litteratur rörande internationell socialantropologisk forskning (+113 000 kr.).

9. Anslaget till underhåll och ökande av samlingarna föreslås höjt med hänsyn till behovet av ökade medel för konserveringsändamål samt för inköp av nu-samlingar (+31 000 kr.).

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 391 000 kr., varav 43 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Kulturrådet tillstyrker att de för innevarande budgetår anvisade engångsanslagen för två extra tjänster samt för vissa konserveringsarbeten utgår även under nästa budgetår. Rådet tillstyrker dessutom att medel anvisas motsvarande kostnaderna för ytterligare fyra extra museitekniker samt att medlen för konserveringsverksamhet ökas med 110 000 kr. (+350 000 kr.)

3. Det är angeläget att museet har erforderliga resurser för utrikes resor. Rådet tillstyrker att anslagsposten räknas upp med 20 000 kr. Vidare tillstyrks en engångsanvisning av 84 000 kr. för inköp av viss litteratur rörande socialantropologisk forskning.

4. Museet har för en väsentlig del av sina samlingar god kontinuitet bakåt i tiden. Museet behöver emellertid ökade resurser för att kunna bedriva insamlingsverksamhet rörande den aktuella kulturutvecklingen (+30 000 kr.).

Föredraganden

Den pågående upprustningen av etnografiska museet syftar till att förbättra möjligheterna att sprida kunskap om vad som sker i utomeuropeiska länder och stimulera debatten om vårt lands förhållande till tredje världen. Som ett led i upprustningen har jag räknat med en väsentlig förstärkning av museets anslag.

För att förbereda museets flyttning till den nya museibyggnaden erhöll museet innevarande budgetår medel dels för en extra museitekniker, dels för en vikarie åt utställningsintendenten under den tid denne är tjänstledig för att bygga upp de nya basutställningarna. För större konserveringsarbeten erhöll museet 110 000 kr. Dessa engångsanvisningar bör utgå även nästa budgetår. Vidare har jag räknat med en-

gångsanvisningar för ytterligare två extra museitekniker, av vilka en skall biträda textilkonservatorn.

Jag har vidare beräknat medel för en tjänst som arkivassistent och en tjänst som kansliskrivare.

Jag förordar en ökning utöver prisomräkning av anslagsposterna till underhåll och ökande av samlingarna med 15 000 kr., till resersättningar med 10 000 kr. och till expenser med 2 000 kr.

Jag beräknar den totala anslagsökningen till 693 000 kr. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Etnografiska museet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 616 000 kr.

B 30. Skoklosters slott

1974/75 Utgift	1 723 026
1975/76 Anslag	1 753 000
1976/77 Förslag	1 996 000

Skoklosters slott och samlingar inköptes av staten år 1967 (prop. 1967: 63, SU 1967: 80, rskr 1967: 192). Verksamheten vid Skoklosters slott leds av en särskild styrelse som utses av regeringen. Denna ansvarar för förvaltningen av slottet och gör upp planer över hur slottets samlingar skall sättas i stånd.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Styrelsen för Skoklosters slott	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	6	of.	of.	of.
Övrig personal	5	of.	of.	of.
	11	**of.**	**of.**	**of.**
Anslag				
Utgifter				
Lönekostnader	735 000	+176 000	+176 000	+175 000
Styrelsearvoden	37 000	+ 1 200	+ 1 200	+ 1 000
Sjukvård	1 000	of.	of.	of.
Resersättningar	24 000	+ 3 600	+ 2 400	+ 2 000
därav utrikes resor	(4 000)	(+ 1 000)	(+ 1 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	725 000	+ 47 500	+ 34 500	+ 54 000
Expenser	136 000	+ 86 700	+ 28 500	+ 12 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 40 000)	(—)	(—)
Underhåll och vård av samlingarna m. m.	220 000	+ 55 000	+ 83 000	+ 24 000
Utställningar	—	+ 30 000	+ 15 000	—
	1 878 000	**+400 000**	**+340 600**	**+268 000**
Uppbördsmedel				
Entréavgifter m.m.	125 000	of.	of.	+ 25 000
Nettoutgift	**1 753 000**	**+400 000**	**+340 600**	**+243 000**

Styrelsen för Skoklosters slott

1. Pris- och löneomräkning m. m. 245 000 kr., varav 20 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Styrelsens förslag till 0-alternativ innebär bl. a. minskade insatser inom registreringsverksamheten och den utåtriktade verksamheten. Dessa inskränkningar leder till att katalogiseringen av samlingarna blir fördröjd och att servicen till allmänheten minskas.

3. Insatserna för samlingarnas vård och underhåll bör intensifieras så att ytterligare skador inte uppstår (+55 000 kr.).

4. För en revidering av hittills gjorda register och för en samlad utskrift på ADB av samtliga register gällande museets samlingar (exkl. biblioteket) behövs ytterligare medel (+30 000 kr.).

5. En försliten registreringsmaskin för utskrift av hålremsor behöver bytas ut (+40 000 kr.).

6. Visningarna i slottet behöver kompletteras med tillfälliga utställningar (+30 000 kr.).

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 260 600 kr., varav 20 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Arbetet med att sätta samlingarna i stånd bör bedrivas i sådan omfattning att skadorna på materialet inte ytterligare ökar. Konserveringsarbetet bör därvid bedrivas parallellt med registrering och dokumentation (+50 000 kr.).

3. För den fortsatta ADB-bearbetningen av förteckningen av föremål tillstyrks sammanlagt 15 000 kr.

4. Kulturrådet tillstyrker att 15 000 kr. anvisas för produktion av tillfälliga utställningar.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skoklosters slott* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 996 000 kr.

B 31. Bidrag till Nordiska museet

1974/75	Utgift	10 623 573
1975/76	Anslag	11 592 000
1976/77	Förslag	14 155 000

Nordiska museet är ett kulturhistoriskt museum med ett samlingsområde som — med undantag av vissa specialområden som bevakas av andra museer — omfattar föremål, bilder och data från Sverige efter år 1500.

Museet är en stiftelse men staten har hela det ekonomiska ansvaret för museet. Ledamöterna i stiftelsens styrelse, Nordiska museets nämnd, utses av regeringen.

Nordiska museet har sju avdelningar, nämligen tre föremålsavdelningar, en undersökningsavdelning, en undervisningsavdelning, en avdelning för bibliotek och arkiv samt en administrativ avdelning. Till museet hör institutet för folklivsforskning och Julita gård.

Organisationskommittén (U 1974: 07) för riksantikvarieämbetet och vissa museer har att företa en översyn av Nordiska museets organisation.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Nordiska museet	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	41	of.	of.	of.
Övrig personal	84	+3	+1	of.
	125	**+3**	**+1**	**of.**
Anslag				
Utgifter				
Lönekostnader	7 368 000	+1 961 000	+1 671 000	+1 741 000
Utgående pensioner	200 000	of.	of.	of.
Sjukvård	30 000	+ 5 000	+ 3 000	+ 5 000
Reseersättningar	109 000	+ 50 000	+ 31 000	+ 10 000
därav utrikes resor	(22 000)	(+ 2 000)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	3 096 000	+ 803 000	+ 746 000	+ 765 000
Expenser	689 000	+ 55 000	+ 67 000	+ 33 000
Underhåll av museets gårdar	117 000	+ 18 000	+ 18 000	+ 13 000
Utställningar	373 000	+ 37 000	+ 56 000	+ 41 000
Underhåll och ökande av samlingarna	180 000	+ 264 000	+ 44 000	+ 20 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 89 000)	(—)	(—)
Reglering av underskott vid Julita	75 000	of.	of.	of.
	12 237 000	**+3 193 000**	**+2 636 000**	**+2 628 000**
Inkomster				
Entré- och visningsavgifter	170 000	of.	of.	+ 65 000
Försäljning av böcker, fotomaterial m. m.	200 000	of.	of.	
Fondavkastningar och hyror	225 000	+ 25 000	+ 25 000	
Kommunalt anslag för skolvisningar	50 000	of.	of.	
Nettoutgift	**11 592 000**	**+3 168 000**	**+2 611 000**	**+2 563 000**

Nordiska museet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 519 000 kr., varav 198 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär en minskning av löne- och lokalkostnaderna, vilket bl. a. medför inskränkningar i öppethållandet och visningsverksamheten.

3. Från posten till expenser bestrids f. n. utgifter för nomenklaturundersökningar. Enligt museet bör kostnaderna för ifrågavarande ändamål belasta posten till lönekostnader. Museet hemställer därför att 41 000 kr. förs över från posten Expenser till posten Lönekostnader.

4. Med hänsyn till samlingarnas tillstånd och till behovet av att till länsmuseerna förmedla erfarenhet av föremålsvård behövs tre konservatorer för papper, möbler och textilier (+202 000 kr.).

5. För museets utåtriktade verksamhet begärs ytterligare medel för förstärkningsvakter och museivisare (+133 000 kr.).

6. För utveckling av samarbetet med länsmuseerna, utförande av kulturhistoriska undersökningar, uppföljning av museets dokumenterande uppgifter samt för verksamhet vid magasinet vid Julita gård begärs ökade medel för resor (+40 000 kr.).

7. Under posten till expenser begärs medel för ökade brandförsäkringskostnader och för marknadsföring av publikationer (+29 000 kr.).

8. Medel begärs för ökande av samlingarna samt för konserveringsverksamhet. Vidare föreslår museet en engångsanvisning för bl. a. tillvaratagande av visst värdefullt filmmaterial. (+245 000 kr.)

Statens kulturråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 498 000 kr., varav 198 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Rådet tillstyrker medel för en tjänst som papperskonservator (+68 000 kr.).

3. Museets medel till resor bör ökas med 20 000 kr.

4. För att möjliggöra ökad konserveringsverksamhet bör medlen till underhåll och ökande av samlingarna räknas upp med 25 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 14 155 000 kr. Jag har därvid under anslagsposten till lönekostnader utöver löneomräkning beräknat 75 000 kr. för förstärkningsvakter och museivisare. Jag har vidare biträtt förslaget om att medel för nomenklaturundersökningar förs över till anslagsposten till lönekostnader.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Nordiska museet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 155 000 kr.

B 32. Bidrag till Tekniska museet

1974/75	Utgift	2 739 200
1975/76	Anslag	2 732 000
1976/77	Förslag	3 191 000

Tekniska museet skall belysa utvecklingen inom ingenjörskonsten och dess grundvetenskaper samt inom industrin.

Tekniska museet är en stiftelse till vilken utgår statligt driftbidrag. Enligt den stat som fastställts av regeringen för innevarande budgetår täcker statsbidraget mer än 80 % av utgifterna för driften. Inkomsterna i övrigt härrör främst från entré- och visningsavgifter samt bidrag från näringslivet och museets vänförening. I stiftelsens styrelse, som består av högst 20 ledamöter, utses tre ledamöter av regeringen.

Kungl. Maj:t godkände den 29 december 1970 ett avtal mellan televerket och Tekniska museet angående televerkets samlingar av historiska föremål och arkivalier, Telemuseet (prop. 1970: 1 bil. 10 s. 84). Avtalet innebär att samlingarna, som innehåller över 16 000 föremål samt vissa journaler, deponerats hos Tekniska museet. Kostnaderna för skötseln av Telemuseet motsvaras enligt avtalet av ett anslag från televerket.

I prop. 1974: 28 (s. 348) anförde jag att frågan om Tekniska museets ställning och den framtida fördelningen av det ekonomiska ansvaret för museet borde kunna tas upp vid överläggningar med Stiftelsen Tekniska museet. Sådana överläggningar har nu påbörjats.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Tekniska museet	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Museiverksamheten				
Handläggande personal	7,5	+ 3	of.	of.
Övrig personal	14	+ 5	+2	of.
Telemuseet				
Handläggande personal	2	of.	of.	of.
Övrig personal	8	+ 3	+3	+3
	31,5	**+11**	**+5**	**+3**
Stat				
Museiverksamheten				
Utgifter				
Lönekostnader	1 567 500	+ 909 500	+ 560 000	+ 349 500
Utgående pensioner	53 000	of.	of.	of.
Sjukvård	6 000	+ 2 000	+ 600	+ 3 000
Rescersättningar	14 000	+ 2 000	+ 1 400	+ 1 000
Lokalkostnader	826 000	+ 323 000	+ 44 400	+ 43 000
därav engångsutgifter	(25 000)	(— 25 000)	(— 25 000)	(— 25 000)
Expenser	364 000	+ 73 500	+ 96 000	+ 34 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 40 000)	(+ 26 000)	(—)

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Tekniska museet	Statens kulturråd	Föredraganden
Utställningar	135 500	+ 8 000	+ 70 000	+ 14 500
Särskilda utställningar m. m.	—	+ 275 000	—	—
Information	50 000	+ 11 000	+ 5 000	+ 6 000
Underhåll och ökande av samlingarna	72 000	+ 44 000	+ 18 800	+ 8 000
Arbetsmiljö- och skyddsfrågor	—	+ 30 000	—	—
Försöksverksamhet med interntelevision i museiundervisningen	—	+ 60 000	—	—
Reorganisation och förteckning av museets arkiv	—	+ 98 000	—	—
Underskott för Teknorama	229 000	— 229 000	of.	of.
	3 317 000	**+ 1 607 000**	**+ 796 200**	**+ 459 000**
Inkomster				
Entré- och visningsavgifter	175 000	of.	of.	of.
Publikationer m. m.	70 000	of.	of.	of.
Lokalhyror för huvudbyggnaden	25 000	of.	of.	of.
Kommunalt anslag för skolvisningar	40 000	of.	of.	of.
Bidrag från näringslivet, museets vänförening m. m.	275 000	of.	of.	of.
Nettoutgift	**2 732 000**	**+ 1 607 000**	**+ 796 200**	**+ 459 000**
Telemuseet				
Utgifter				
Lönekostnader	660 000	+ 330 000	+ 330 000	+ 330 000
Sjukvård	1 000	+ 100	+ 100	+ 100
Reseersättningar	5 000	+ 200	+ 200	+ 200
Lokalkostnader	137 000	+ 7 000	+ 7 000	+ 7 000
Expenser	39 000	+ 2 000	+ 2 000	+ 2 000
Utställningar	55 000	+ 2 700	+ 2 700	+ 2 700
Information	34 000	+ 2 000	+ 2 000	+ 2 000
Underhåll och ökande av samlingarna	44 000	+ 2 000	+ 2 000	+ 2 000
Tekniska museets kostnader för Telemuseet	170 000	+ 10 000	+ 10 000	+ 10 000
	1 145 000	**+ 356 000**	**+ 356 000**	**+ 356 000**
Inkomster				
Anslag från televerket för driften av Telemuseet	**1 145 000**	**+ 356 000**	**+ 356 000**	**+ 356 000**

Tekniska museet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 415 000 kr., varav 42 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för museets del en minskad utställningsverksamhet samt ett minskat underhåll av samlingarna.

3. För att bereda fast anställning åt befattningshavare med extra anställning begär museet att en tjänst som förste fotograf och en tjänst som kansliskrivare/entrékassörska förs upp på personalförteckningen (+129 000 kr.).

4. För uppbyggnad av undersöknings- och forskningsverksamheten vid museet behövs en tjänst som intendent. Tjänsten bör t. v. placeras vid arkivet (+87 000 kr.).

5. Museet föreslår att Teknorama inordnas i museets utställningsverksamhet. Därvid uppkommer en ökning av omkostnaderna för museiverksamheten. Samtidigt kan en avveckling ske av anslagsposten Underskott för Teknorama. (+74 000 kr.)

6. Den hittillsvarande arvodesbefattningen som föreståndare för Teknorama föreslås bli överförd till personalförteckningen som en förste intendenttjänst med placering vid undervisnings- och informationsavdelningen (+109 000 kr.).

7. Museet föreslår att personalen förstärks vid undervisnings- och informationsavdelningen med två museitekniker, vid föremålsavdelningen med en amanuens samt vid centrala avdelningen med ett kontorsbiträde (+250 000 kr.).

8. Museet föreslår att medlen som inflyter under posten Bidrag från näringslivet, museets vänförening m. m. skall finansiera en ny utgiftspost kallad Särskilda utställningar m. m. (+275 000 kr.).

9. Engångsanvisningar begärs för inköp av bl. a. en arbetstruck (+40 000 kr.).

10. Till följd av ett ökat antal besökare har uppkommit ett behov av ytterligare medel för underhåll av samlingarna (+40 000 kr.).

11. Museet begär att medel under särskilda anslagsposter anvisas för arbetsmiljö- och skyddsåtgärder, för interntelevision i museiundervisningen samt för reorganisation och förteckning av museets arkiv (+188 000 kr.).

Statens kulturråd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 463 200 kr., varav 42 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Kulturrådet tillstyrker museets förslag att två arvodesanställda befattningshavare skall erhålla fasta tjänster (+129 000 kr.).

3. För att bygga upp museets undersöknings- och forskningsverksamhet bör museet erhålla medel för arvodering av experter (+85 000 kr.).

4. Anslagsposten till utställningar bör räknas upp med 50 000 kr.

5. Anslagsposten till expenser bör höjas med 61 000 kr. bl. a. för åtgärder för förbättring av arbetsmiljön.

6. För underhåll av samlingarna tillstyrker kulturrådet 8 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Tekniska museet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 191 000 kr.

B 33. Bidrag till Skansen

1974/75	Utgift	2 353 015
1975/76	Anslag	2 904 000
1976/77	Förslag	4 524 000

Friluftsmuseet Skansen i Stockholm har till uppgift att i sin verksamhet levandegöra svensk kultur och natur samt kring ett centrum av kulturminnen skapa en levande miljö för olika fritidsintressen. Till Skansen hör numera Biologiska museet. Skansen är en stiftelse. Ordföranden i stiftelsens styrelse utses av regeringen. Av övriga ledamöter utses en av regeringen, tre av Stockholms kommun och två av Stiftelsen Nordiska museet.

I ett år 1968 träffat avtal mellan staten och Stockholms stad (prop. 1968: 46, SU 1968: 84, rskr 1968: 202) regleras frågor om bidrag till Skansen under femårsperioden 1966—1970. Avtalet innebär att det underskott som uppkommit eller uppkommer i Stiftelsen Skansens verksamhet vart och ett av åren 1966—1970 täcks till 40 % av staten och till 60 % av kommunen. Avtalet är efter år 1970 förlängt och gäller även under år 1976 samt följande år så länge det inte sagts upp. Ett villkor för driftbidraget är enligt avtalet att verksamheten drivs enligt en av regeringen och Stockholms kommunstyrelse fastställd stat samt av staten och kommunen antagna bestämmelser om stiftelsens förvaltning. Förutom driftbidrag utgår även särskilda investeringsbidrag. Staten svarar för hela kostnaden för investeringar i kulturhistoriska byggnader och för 40 % av kostnaden för investeringar i vissa gemensamma anläggningar såsom vägar, parkanläggningar, vatten- och avloppsledningar, elektriska installationer m. m. Kommunen svarar för resterande 60 % av kostnaderna för dessa investeringar. Dessutom täcker kommunen hela kostnaden för investeringar i andra anläggningar än kulturhistoriska byggnader och gemensamma anläggningar.

På grundval av förslag från Skansen har numera fastställts inkomst- och utgiftsstat för år 1976. Enligt denna erfordras ett driftbidrag från statens sida som uppgår till 3 351 000 kr., medan tillskottet från Stockholms kommun beräknas till 5 027 000 kr. Av det statliga bidraget har 1 278 000 kr. anvisats för första halvåret 1976. Som investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader har regeringen anvisat 95 000 kr. för

första halvåret 1976. För att täcka den statliga andelen av investeringsbidraget till gemensamma anläggningar under första halvåret 1976 har regeringen anvisat 50 000 kr.

Beräkning av driftunderskott för Skansen

	1975 Stat	1976 Stat	1977 Skansens förslag
Egna inkomster	7 039 000	7 209 000	7 239 000
därav inträdesavgifter och årskort	(4 800 000)	(4 800 000)	(4 800 000)
Utgifter	12 426 000	15 587 000	16 838 000
därav löner, pensioner m.m.	(6 813 000)	(9 178 000)	(9 538 000)
Driftunderskott	5 387 000	8 378 000	9 599 000
därav staten	(2 155 000)	(3 351 000)	(3 840 000)
därav Stockholms kommun	(3 232 000)	(5 027 000)	(5 759 000)

Statsbidragsberäkning

	Andra halvåret 1976 och första halvåret 1977	
	Skansens förslag	Förc-draganden
Driftunderskott	4 384 000	3 984 000
därav andra halvåret 1976	(2 464 000)	(2 073 000)
därav första halvåret 1977	(1 920 000)	(1 911 000)
Investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader	965 000	390 000
Investeringsbidrag till gemensamma anläggningar	240 000	150 000
Statsbidrag 1976/77	5 589 000	4 524 000
Statsbidrag 1975/76	2 904 000	2 904 000
	+2 685 000	**+1 620 000**

Skansen

Det totala antalet besökare beräknas för såväl år 1976 som år 1977 uppgå till ca 2 miljoner, dvs. samma höga besökssiffror som de senaste två åren. År 1975 höjdes entréavgifterna för vuxna under sommarsäsongen från 4 till 5 kr. Dessa samt övriga entréavgifter avses förbli oförändrade under de två närmaste åren. Inkomsterna från försäljning m. m. samt från lokalhyror beräknas öka med sammanlagt 205 000 kr., medan däremot inkomsterna från övrig verksamhet beräknas minska med 35 000 kr.

Vid beräkningen av utgifterna har beaktats merkostnaderna till följd av de under år 1975 slutna löneavtalen samt ökade sociala avgifter.

Vidare har medel beräknats för bl. a. en amanuens vid den kulturhistoriska avdelningen, en djurvårdare och en förste vaktmästare. Publiktillströmningen till Skansen har under de senaste sex åren ökat med 600 000 personer till ca 2 miljoner, vilket medfört en mycket betydande ökning av antalet besökare i de kulturhistoriska byggnaderna. Ett ökat öppethållande av husen och gårdarna är därför nödvändigt. I anledning därav begär Skansen medel för ytterligare vaktpersonal för att kunna hålla husen öppna utan lunchstängning. Då den ökade publiktillströmningen medför ett ökat behov av städning och renhållning begärs ytterligare medel för timavlönad personal. Dessutom bör posten Oförutsedda utgifter öka från 75 000 kr. till 150 000 kr.

Statens kulturråd

Rådet har i sina allmänna bedömningar av bidragsnivån inte funnit att någon realhöjning av det statliga stödet till Skansen bör göras.

Föredraganden

Den granskning som skedde före godkännandet av inkomst- och utgiftsstaten för år 1976 ledde till att det av Skansen föreslagna bidraget till driftunderskott kunde minskas från 9 354 000 kr. till 8 378 000 kr. Stiftelsens förslag till egna inkomster har godtagits. På utgiftssidan har lönekostnaderna beräknats i 1976 års löneläge, varvid bl. a. hänsyn tagits till kostnadsökningar till följd av de kollektivavtal som träffats mellan Stiftelsen Skansen och vederbörande personalorganisationer. I de beräknade lönekostnaderna ingår även kompensation för ökade sociala avgifter. Under övriga utgiftsposter, bl. a. program och reklam, har jag räknat med kompensation för prisutvecklingen. Statens bidrag till att täcka underskottet år 1976 beräknas till 3 351 000 kr. eller 1 196 000 kr. mer än i 1975 års stat.

I fråga om investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader för budgetåret 1976/77 har jag beräknat 390 000 kr. för att i första hand möjliggöra en fortsatt upprustning av Biologiska museet. Beträffande investeringsbidrag till gemensamma anläggningar för nästa budgetår har medel beräknats för ombyggnad av en toalett för allmänheten och för fortsatt omläggning och utbyggnad av elnätet samt vatten- och avloppsledningarna. Jag har vidare inhämtat att arbetsmarknadsstyrelsen för utförda beredskapsarbeten under år 1975 utbetalat 265 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Skansen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 524 000 kr.

B 34. Bidrag till vissa museer

1974/75 Utgift[1]	5 442 000
1975/76 Anslag	5 494 000
1976/77 Förslag	6 175 000

[1] Anslagen Bidrag till vissa museer och arkiv samt Bidrag till museiverksamhet i Göteborg.

Ur anslaget utgår f. n. bidrag till de museer som anges i följande sammanställning.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Muscet	Statens kulturråd	Föredraganden
1. Varbergs museum	60 000	+ 196 000	+ 62 000	+ 24 000
2. Museiverksamhet i Göteborg	2 000 000		of.	of.
3. Hallwylska museet	424 000	+ 36 000	+ 39 000	+ 41 000
4. Kulturhistoriska museet i Lund	456 000	+ 242 000	+ 216 000	+ 90 000
5. Dansmuseet	546 000	+ 233 000	+ 136 000	+ 166 000
6. Drottningholms teatermuseum	812 000	+ 375 000	+ 81 000	+ 98 000
7. Carl och Olga Milles' Lidingöhem	25 000	+ 25 000	+ 4 000	of.
8. Musikhistoriska museet	1 100 000	+ 831 000	+ 623 000	+ 246 000
9. Thielska galleriet	71 000	+ 67 000	+ 19 000	+ 16 000
	5 494 000	**+2 005 000**	**+1 180 000**	**+681 000**

Stiftelsen Carl och Olga Milles' Lidingöhem har förutom bidrag från detta anslag budgetåret 1974/75 erhållit 28 000 kr. som bidrag av särskilda lotterimedel för inköp av larmanläggning.

1. Varbergs museum

Museet föreslår att statsbidraget ökas med totalt 196 000 kr., bl. a. till följd av att museet under en följd av år brottats med stora ekonomiska svårigheter på grund av ökade kostnader för löner och sociala avgifter. I det begärda bidraget ingår även medel för en tjänst som skrivbiträde, en som snickare samt merkostnader för omvandling av en tjänst som amanuens till en som museilektor. Museet har även ansökt om ökat bidrag från Hallands läns landsting och Varbergs kommun.

Statens kulturråd tillstyrker en ökning av statsbidraget med 62 000 kr. med hänsyn bl. a. till behovet av förstärkt administration.

2. Museiverksamhet i Göteborg

Enligt riksdagens beslut (KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) utgår sedan budgetåret 1974/75 statsbidrag med 2 milj. kr. till museiverksamheten i Göteborg. Statens kulturråd har fått i uppdrag att utreda det statliga

stödet till kulturinstitutionerna i Stockholm och Göteborg. *Göteborgs kommunstyrelse* anhåller att kulturrådet påskyndar denna utredning samt föreslår att bidraget till museiverksamheten i Göteborg för nästa budgetår skall utgå med väsentligt högre belopp än det som utgått under budgetåren 1974/75 och 1975/76.

Statens kulturråd. Med anledning av det kartläggningsarbete om stödet till kulturinstitutionerna i Stockholm och Göteborg som rådet fått i uppdrag att göra har rådet haft ett förberedande sammanträde med bl. a. företrädare för Göteborgs museer. I avvaktan på resultatet av rådets kartläggningsarbete och överläggningar mellan företrädare för staten och kommunerna föreslås ett oförändrat statsbidrag till Göteborgs museer för budgetåret 1976/77.

3. Hallwylska museet

För nästa budgetår föreslås bidraget öka med 36 000 kr. bl. a. på grund av ökade lönekostnader och vissa angelägna åtgärder för konservering av tavlor och möbler.

Statens kulturråd föreslår en ökning av bidraget med 39 000 kr.

4. Kulturhistoriska museet i Lund

1965 års musei- och utställningssakkunniga har i betänkandet (Ds U 1975: 2) Kulturhistoriskt museum för södra Sverige avgett förslag om en gemensam organisation för Kulturhistoriska museet i Lund och Lunds universitets historiska museum. Remissbehandlingen är avslutad.

Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige föreslår att bidraget för att täcka ökade driftkostnader nästa budgetår ökas med 242 000 kr.

Statens kulturråd föreslår att i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till 1965 års musei- och utställningssakkunnigas förslag rörande kulturhistoriskt museum för södra Sverige bidraget till Kulturhistoriska museet i Lund för nästa budgetår bör ökas med 216 000 kr.

5. Stiftelsen Dansmuseifonden

Den del av kulturarvet, som folkdansen utgör, finns delvis bevarad i dokumentationer som gjorts runtom i landet. Materialet är i allmänhet obearbetat. För att detta skall kunna bearbetas och ställas till förfogande för folkdansare, bildningsförbund m. fl. begär museet 60 000 kr. för nästa budgetår. För utställningsverksamheten behövs 90 000 kr. Den av museet begärda medelsökningen uppgår totalt till 233 000 kr.

Statens kulturråd föreslår en ökning av statsbidraget med 136 000 kr., varav 50 000 kr. avser medel för ökad utställningsverksamhet.

6. Stiftelsen Drottningholms teatermuseum

Drottningholms teatermuseum består av Drottningholms slottsteater, ett bibliotek och ett bildarkiv. För föreställningsverksamheten utgår

statsbidrag från anslaget Bidrag till vissa ändamål inom statens kulturråds ansvarsområde. Stiftelsen föreslår att statsbidraget under förevarande anslag ökas med 375 000 kr. Den begärda ökningen skall främst täcka automatiska kostnadsökningar men medger också vissa mindre personalförstärkningar.

Statens kulturråd föreslår en ökning av statsbidraget med 81 000 kr.

7. Stiftelsen Carl och Olga Milles' Lidingöhem

Med hänsyn till stigande lönekostnader begärs en ökning av statsbidraget från nuvarande 25 000 kr. till 50 000 kr.

Statens kulturråd föreslår en ökning av bidraget med 4 000 kr.

8. Stiftelsen Musikhistoriska museet

Museet begär medel bl. a. för en tjänst som expeditionsvakt och en som konservator samt för omvandling av vissa deltidstjänster till heltidstjänster. För att museet skall kunna testa visst utställningsmaterial och planera utställningar inför flyttning till nya lokaler föreslås en engångsanvisning av 75 000 kr. Vidare anhåller museet om medel för den utåtriktade verksamheten samt för underhåll av samlingarna. Lokalhyrorna beräknas öka med 318 000 kr. Totalt begärs en ökning av bidraget med 831 000 kr.

Statens kulturråd konstaterar att museet som enda museiinstitution i landet med speciell kompetens inom det musikhistoriska området har att svara för en betydande service till det regionala museiväsendet. Den stora efterfrågan på tjänster från museet gör det angeläget att museet erhåller en väsentlig resursförstärkning (+623 000 kr.).

9. Stiftelsen Thielska galleriet

Statsbidraget föreslås för nästa budgetår öka med 67 000 kr. Därvid har bl. a. beräknats medel för ökad utställningsverksamhet.

Statens kulturråd föreslår en ökning av bidraget med 19 000 kr.

Föredraganden

Innevarande budgetår påbörjades en upprustning av Musikhistoriska museet som jag anser bör fortsätta även det kommande budgetåret. Jag förordar därför en ökning av bidraget till museet med sammanlagt 246 000 kr. Jag har därvid räknat med en medelsförstärkning av 69 000 kr. för att tillgodose museets behov av en tjänst som expeditionsvakt och för utfyllnad av en halvtidstjänst som assistent. För utåtriktad verksamhet och underhåll av samlingarna räknar jag med 15 000 kr. resp. 5 000 kr. Vidare föreslår jag 9 000 kr. för vissa lokalkostnader. För planläggning och utveckling av nya utställningar erhöll museet innevarande budgetår ett engångsbelopp på 50 000 kr. Jag förordar att

museet för samma ändamål även nästa budgetår erhåller ett engångsbelopp på 50 000 kr.

För Kulturhistoriska museet i Lund räknar jag med en ökning av bidraget med 90 000 kr. för ökade omkostnader.

För Dansmuseet förordar jag ett ökat bidrag av 166 000 kr. Jag har därvid räknat med en medelsförstärkning av 60 000 kr. för bearbetning av visst material rörande folkdans.

Jag har beräknat medel för ökade hyreskostnader vid Dansmuseet med 29 000 kr., vid Drottningholms teatermuseum med 15 000 kr. och vid Musikhistoriska museet med 21 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 175 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa museer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 6 175 000 kr.

B 35. Svenskt biografiskt lexikon

1974/75 Utgift	793 150
1975/76 Anslag	826 000
1976/77 Förslag	1 000 000

Svenskt biografiskt lexikon har till uppgift att fortsätta och slutföra utgivandet av verket Svenskt biografiskt lexikon i enlighet med de riktlinjer som angetts i prop. 1962: 86 (SU 1962: 74, rskr 1962: 194).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Svenskt biografiskt lexikon	Föredraganden
Personal			
Redaktörer	5	+0,5	of.
Övrig personal	2	of.	of.
	7	**+0,5**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	710 000	+187 000	+151 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	40 000	of.	of.
Expenser	150 000	+ 47 000	+ 43 000
	904 000	**+234 000**	**+194 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	78 000	+ 20 000	+ 20 000
Nettoutgift	**826 000**	**+214 000**	**+174 000**

Svenskt biografiskt lexikon

1. Pris- och löneomräkning m. m. 186 000 kr., varav 19 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en reducering av medlen för författararvoden och forskning vid landsarkiv och bibliotek, vilket leder till att den planerade utgivningstakten blir lägre.

3. Personalen föreslås förstärkt med en halvtidsanställd amanuens, då vissa för artikelurvalet och forskningsuppföljningen viktiga registreringsarbeten inte hinns med. Samtidigt kan en inbesparing göras av medlen till övertidsersättningar. (+27 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svenskt biografiskt lexikon* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

B 36. Inköp av vissa kulturföremål

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anslag	100 000
1976/77	Förslag	100 000

Ur detta anslag utgår medel till inköp av kulturföremål för vilka risk föreligger att de kommer att föras ut ur landet och som har sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de behålls inom landet. Anslaget kan belastas med högre belopp än det som beräknats i statsbudgeten under förutsättning att regeringen i efterhand anmäler medelsförbrukningen för riksdagen (prop. 1965: 58, SU 1965: 76, rskr 1965: 204).

Kungl Maj:t har den 30 oktober 1974 givit statens kulturråd i uppdrag att i samråd med riksantikvarieämbetet och Nordiska museet göra en värdering av erfarenheterna av gällande ordning i fråga om utförsel av kulturföremål och lämna förslag till regeringen beträffande sådana åtgärder som rådet finner motiverade.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inköp av vissa kulturföremål* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

c) ungdoms- och folkbildningsverksamhet

Vissa för ungdomsverksamheten gemensamma frågor

Föredraganden

Vid min behandling av stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet i prop. 1975: 14 framgick det att ett antal frågor om vissa organisationers anknytning till det nya systemet inte kunde lösas omedelbart. Dessa frågor har krävt speciella överväganden som jag nu kommer att redogöra för.

I enlighet med vad som förordades i nämnda proposition erhåller Riksförbundet Kyrkans ungdom med hänsyn till den organisationsstruktur som förbundet har innevarande budgetår bidrag i särskild ordning till sin centrala verksamhet. Kulturutskottet uttalade vid sin behandling av denna fråga (KrU 1975: 9 s. 7) att enligt vad utskottet erfarit pågick en viss strukturförändring inom organisationen som borde medföra att bedömningen av organisationens möjligheter att erhålla bidrag enligt de generella reglerna skulle komma att förändras inför budgetåret 1976/77. Utskottet ansåg att bidrag fr. o. m. detta budgetår borde beviljas enligt de allmänna reglerna för det statliga stödet.

Den förändring av förbundets organisationsstruktur som utskottet refererade till har nu fullföljts och organisationen bör enligt min mening förklaras berättigad till statsbidrag enligt de generella bestämmelserna och kommer således att erhålla såväl grundbidrag som rörligt bidrag.

I enlighet med riksdagens beslut 1975 (prop. 1975: 14, KrU 1975: 9, rskr 124) utgår innevarande budgetår bidrag i särskild ordning till ungdomsverksamheten inom De blindas förening, Hörselfrämjandets riksförbund och Sveriges dövas riksförbund. Bidrag till de centrala kostnaderna för ungdomsverksamheten inom De handikappades riksförbund och Riksförbundet för utvecklingsstörda barn utgår enligt de generella bestämmelser för bidrag till ungdomsorganisationer som finns i förordningen (1971: 388) om statsbidrag till ungdomsorganisationer (omtryckt 1975: 466). Till pingstförsamlingarnas ungdomsverksamhet utgår bidrag i särskild ordning.

Enligt riksdagens beslut kan det vara motiverat med ett statligt stöd till en organisation även om den inte i alla delar uppfyller de krav som gäller för det generella stödet till central verksamhet (KrU 1975: 9 s. 5). Enligt beslutet kan det också i vissa fall finnas anledning att överväga ett mer omfattande stöd än vad som följer av de generella bestämmelserna. En sådan särskild bidragsgivning bör enligt riksdagens beslut ske efter bedömning i varje särskilt fall. Bedömningen kan exempelvis gälla frågan om godkännande av annat medlemskriterium eller annan organisationsform än vad som gäller enligt de generella reglerna. Vidare

framhölls att formerna för bidrag till De blindas förening, Hörselfrämjandets riksförbund och Sveriges dövas riksförbund för tiden efter budgetåret 1975/76 bör övervägas ytterligare och att detta bör ske förutsättningslöst.

Under hösten har en översyn gjorts av bidragsgivningen till de nyss nämnda organisationerna. Inom ramen för detta arbete har överläggningar ägt rum med handikapporganisationerna samt med företrädare för pingstförsamlingarnas ungdomsverksamhet.

De blindas förening, Hörselfrämjandets riksförbund och Sveriges dövas riksförbund bedriver en riksomfattande verksamhet. De blindas förening genom sektionen Unga synskadade, Hörselfrämjandets riksförbund genom Hörselfrämjandets ungdom och Sveriges dövas riksförbund i den speciella ungdomsverksamheten. Organisationerna hänför till sin ungdomsverksamhet medlemmar i åldern 7—30 år. De tre organisationernas medlemsdefinition överensstämmer i övrigt med den som bestämts för övriga ungdomsorganisationer. Organisationerna redovisar att deras kostnader för central verksamhet är väsentligt högre per medlem räknat än vad som gäller för övriga ungdomsorganisationer. Detta har samband med behovet av att utforma informations- och verksamhetsmaterial på sätt som gör att handikappade medlemmar kan ta del av detta. Även kurs- och utbildningsverksamheten är dyrare än inom andra organisationer eftersom många av deltagarna behöver särskilda hjälpmedel eller personlig assistans för att kunna ta del i verksamheten.

Dessa tre organisationer bör enligt min mening förklaras berättigade till bidrag enligt nyssnämnda förordning. För bidraget bör dock gälla vissa särskilda bestämmelser. Grundbidraget bör utgå med samma belopp som till övriga ungdomsorganisationer. Detta bör gälla även om organisationerna inte uppfyller kraven på antal medlemmar och lokalavdelningar. Det rörliga bidraget bör beräknas på antalet medlemmar i åldern 7—25 år och utgå med 50 kr. per medlem i intervallet 1 501—3 000 medlemmar samt i övrigt enligt samma principer som för andra ungdomsorganisationer. Vad jag nu anfört bör gälla även för bidragsgivningen till ungdomsverksamheten inom De handikappades riksförbund och Riksförbundet för utvecklingsstörda barn.

Pingstförsamlingarna bedriver en ungdomsverksamhet av sådan art och omfattning att de bör få statligt bidrag därför. Det är emellertid inte möjligt att bestämma detta bidrag enligt samma regler som för övriga ungdomsorganisationer. Skälet härtill är framförallt att pingstförsamlingarnas ungdomsverksamhet har en annan organisationsstruktur. Församlingarna har nämligen inte någon gemensam riksorganisation för sin ungdomsverksamhet. Med hänsyn till pingstförsamlingarnas särprägel kan det vidare inte anses rimligt att de skaffar en sådan riksorganisation bara för att kunna få statsbidrag.

Vid bestämmande av statsbidraget till pingstförsamlingarnas ung-

domsverksamhet bör beaktas att församlingarna har betydande kostnader för vissa gemensamma uppgifter, bl. a. för information, ledarutbildning, material och metodutveckling.

Mot denna bakgrund föreslår jag att pingstförsamlingarnas ungdomsverksamhet skall förklaras berättigad till statsbidrag enligt förordningen om statsbidrag till ungdomsorganisationer. Därvid bör i förordningen tas in bestämmelser som gör det möjligt för regeringen att bestämma bidraget enligt särskilda grunder. Jag har för avsikt att senare föreslå regeringen att det bidrag som nu utgår höjs väsentligt till nästa budgetår samt att en ytterligare höjning sker under det därpå följande budgetåret. Vid överläggningar med företrädare för pingstförsamlingarnas ungdomsverksamhet har de förklarat sig nöjda med den här redovisade lösningen av den statliga bidragsgivningen.

I propositionen om stödet till ungdomsorganisationernas verksamhet redovisades den inom utbildningsdepartementet pågående översynen av stödet till ungdomsorganisationernas verksamhet. Riksdagen underströk vid sin behandling av propositionen behovet av en skyndsam översyn av samhällets totala stöd till den inom olika organisationer bedrivna ungdomsverksamheten.

Det översynsarbete för vilket jag redogjorde i prop. 1975: 14 har fortgått under år 1975 och har omfattat kontakter med ungdomsorganisationer samt med företrädare för Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet.

Kommunerna och landstingen svarar för en mycket omfattande bidragsgivning till ungdomsorganisationerna. Kommunernas bidrag kan uppskattas till 230 milj. kr. och landstingens till 37 milj. kr. under 1975. I huvudsak är det samma ändamål som kommunerna och landstingen ger stöd till. Bidragsstandarden kan emellertid variera mycket starkt varför organisationernas ekonomiska förutsättningar i hög grad skiftar från kommun till kommun.

Enligt vad jag har inhämtat pågår inom Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet f. n. utredningar rörande kommunernas resp. landstingens bidragsgivning till ungdomsorganisationer. Syftet med utredningarna är att om möjligt skapa underlag för centrala rekommendationer för bidragsgivningen. Något annat än allmänna rekommendationer kan det inte bli fråga om eftersom kommuner och landsting självständigt fattar sina beslut.

Statens ungdomsråd har i sitt förslag till anslagsframställning begärt medel för en kartläggning av kommunernas stöd till olika slag av ungdomsverksamhet. Vid beräkningen av medel för ungdomsrådets verksamhet, som jag återkommer till senare, har jag tagit hänsyn till kostnader för en sådan kartläggning. Enligt min mening kan den undersökning, som rådet vill genomföra, få stor betydelse när det gäller att klargöra ungdomsorganisationernas arbetsvillkor.

Frågan om stödet till ungdomsorganisationerna aktualiseras således från flera olika utgångspunkter. Det finns en strävan från kommunernas och landstingens sida att samordna bidragsgivningen till ungdomsorganisationerna för att göra den mera likformig. Genom de beslut som riksdagen har fattat har det statliga stödet till central verksamhet utformats så att organisationernas krav på enkelhet kunnat tillgodoses. De kompletteringar som jag nyligen redogjort för innebär att det nya systemet dessutom passar väl även för organisationer med speciella särdrag.

Genom detta reformarbete har enligt min mening en väsentlig del av det av riksdagen begärda översynsarbetet genomförts. Naturligtvis är det nödvändigt för en verksamhet som ständigt utvecklas att det finns en beredskap för fortlöpande förändringar av stödformerna. Det inledda översynsarbetet kommer därför att fortsättas inom utbildningsdepartementet i de former som hittills tillämpats.

B 37. Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m.

1974/75 Utgift[1]	8 274 780	Reservation	—
1975/76 Anslag	22 644 000		
1976/77 Förslag	25 789 000		

[1] Anslagen Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, Bidrag till ungdomsledarutbildning och Bidrag till hemgårdsrörelsen.

Från anslaget utgår bidrag till den centrala verksamheten till de ungdomsorganisationer som regeringen förklarat berättigade till statsbidrag enligt förordningen (1971: 388) om statsbidrag till ungdomsorganisationer (omtryckt 1975: 466). Vidare utgår bidrag till vissa samarbetsorgan samt bidrag i särskild ordning till den centrala verksamheten inom vissa ungdomsorganisationer. Innevarande budgetår är också under anslaget anvisat 700 000 kr. för tilläggsresurs för fritidsledarutbildning vid folkhögskolor. Slutligen står vissa medel till statens ungdomsråds förfogande för bidrag till försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom ungdomsorganisationerna.

Statsbidrag till central verksamhet utgår enligt nyss nämnda förordning endast till organisation som bedriver verksamhet huvudsakligen bland barn och ungdom och som har minst 3 000 medlemmar i åldern 7—25 år samt har lokalavdelningar i minst hälften av landets landstingskommuner. Som medlem räknas den som under närmast föregående redovisningsår varit ansluten till lokalavdelning inom organisationen och som därvid haft stadgeenliga möjligheter att påverka beslut rörande organisationens verksamhet och inriktning. Dessutom krävs att avgift erlagts till organisationen för det verksamhetsår som upphörde under nämnda redovisningsår. Skolöverstyrelsen (SÖ) får dock medge att kravet på erlagd avgift inte skall gälla för kristen ungdomsorganisa-

tion varvid skall anges på vilket annat sätt medlemsskapet skall styrkas.

Statsbidraget utgår i form av grundbidrag och rörligt bidrag. Grundbidraget utgör 150 000 kr. Det rörliga bidraget utgår för antalet medlemmar över 3 000 i åldern 7—25 år i intervallet 3 001—15 000 med 20 kr., i intervallet 15 001—40 000 med 15 kr. och i intervallet 40 001 och däröver med 10 kr. för medlem. För organisation som första gången erhåller bidrag till central verksamhet samt för organisation som inte längre uppfyller villkoren i fråga om antalet medlemmar och lokalavdelningar gäller särskilda bestämmelser om statsbidragets storlek.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
1. Grundbidrag till ungdomsorganisationer	6 525 000	+ 600 000	+1 787 500
2. Rörligt bidrag till ungdomsorganisationer	12 899 000	+2 720 000	+2 682 500
3. Bidrag till vissa samarbetsorgan	600 000	of.	+ 100 000
4. Särskilda bidrag till vissa ungdomsorganisationer	1 520 000	— 975 000	— 875 000
5. Bidrag till vissa folkhögskolor	700 000	— 700 000	— 700 000
6. Bidrag till försöksverksamhet och utvecklingsarbete	400 000	+ 100 000	+ 150 000
	22 644 000	**+1 745 000**	**+3 145 000**

Skolöverstyrelsen

SÖ konstaterar att det är svårt att säkert bedöma behovet av medel för bidrag till den centrala verksamheten enligt gällande bestämmelser under budgetåret 1976/77, innan några erfarenheter vunnits av det nya bidragssystemets sätt att fungera, speciellt då vad gäller den nya medlemsdefinitionen. De föreslagna anslagsökningarna utgår från en väntad utveckling av antalet medlemmar samt av antalet organisationer som kan komma i fråga för bidrag. SÖ vill i detta sammanhang emellertid peka på att ungdomsorganisationerna kommer att behöva ytterligare resurser för att utarbeta modeller för verksamhet i skolor och barnstugor samt för ledarrekrytering och utbildning om förslagen från barnstugeutredningen och utredningen om skolans inre arbete förverkligas. I avvaktan på statsmakternas ställningstagande till dessa förslag lägger SÖ dock inte fram förslag om bidragsökningar för dessa ändamål.

1. De tre organisationer som förklarades berättigade till statsbidrag för första gången innevarande budgetår skall enligt bestämmelserna nästa budgetår erhålla ett helt g r u n d b i d r a g vardera i stället för ett halvt vilket medför ett ökat medelsbehov av 225 000 kr. Riksförbundet Kyrkans ungdom som nu erhåller bidrag i särskild ordning föreslås få bidrag enligt förordningen. SÖ förmodar att under nästa budgetår antingen ytterligare tre av de organisationer som nu erhåller bidrag i särskild ordning eller tre helt nya organisationer för första gången blir

berättigade till statsbidrag enligt den gällande förordningen. Detta leder till ett sammanlagt ökat medelsbehov om 225 000 kr. (+600 000 kr.)

2. Vid beräkningen av medelsbehovet under nästa budgetår för rörligt bidrag har SÖ utgått från att medlemstalen i ungdomsorganisationerna kommer att öka med 10 % jämfört med innevarande budgetår. SÖ beräknar det ökade medelsbehovet till 1 289 900 kr. Det rörliga bidraget till Riksförbundet Kyrkans ungdom beräknas uppgå till 1 430 000 kr. (+2 719 900 kr.)

4. Stödet till vissa av de organisationer som erhåller bidrag i särskild ordning skall enligt riksdagens beslut successivt minskas under en treårsperiod. Innevarande budgetår har anvisats 100 000 kr. för bidrag till berörda organisationer. För nästa budgetår skall enligt riksdagens beslut bidrag om totalt 50 000 kr. utgå. Enligt SÖ bör dessa organisationer för budgetåret 1975/76 erhålla 95 000 kr.

Om Riksförbundet Kyrkans ungdom fr. o. m. nästa budgetår erhåller statsbidrag enligt förordningen minskar medelsbehovet under denna anslagspost med en summa motsvarande det nu utgående bidraget om 970 000 kr. (–975 000 kr.)

5. Medlen för bidrag till vissa folkhögskolor för fritidsledarutbildning bör fr. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor (–700 000 kr.).

6. Statens ungdomsråd föreslår att för nästa budgetår för bidrag till försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom ungdomsorganisationerna anvisas 500 000 kr. (+100 000 kr.).

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag nyss anfört om vissa för ungdomsverksamheten gemensamma frågor.

Riksdagen har fattat beslut om ett nytt system för bidragsgivningen till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. De nya bestämmelserna tillämpas för första gången under innevarande budgetår.

En justering av beloppen för grundbidrag och rörligt bidrag bör ske för att ungdomsorganisationerna skall kunna vidmakthålla och vidareutveckla sin verksamhet. Jag förordar därför att grundbidrag utgår med 175 000 kr. till statsbidragsberättigad ungdomsorganisation. Det rörliga bidraget bör i intervallet 3 001—15 000 medlemmar utgå med 21 kr. per medlem, i intervallet 15 001—40 000 med 18 kr. per medlem och i intervallet 40 000 medlemmar och därutöver med 10 kr. per medlem.

För grundbidrag till ungdomsorganisationer beräknar jag ett medelsbehov av 8 312 500 kr. Jag har därvid även tagit hänsyn till att grundbidrag kommer att utgå till vissa handikapporganisationer enligt de principer jag nyss redogjort för.

För det rörliga bidraget till ungdomsorganisationernas centrala verk-

samhet beräknar jag för nästa budgetår ett medelsbehov av 15 581 500 kr. Jag har vid mina beräkningar utöver vad tidigare anförts tagit hänsyn till en viss medlemsutveckling inom ungdomsorganisationerna.

För bidrag till de tre samarbetsorganen Föreningen Nordens ungdomsrepresentantskap, Sveriges kristna ungdomsråd och Sveriges ungdomsorganisationers landsråd beräknar jag för budgetåret 1976/77 ett medelsbehov av 700 000 kr. Bidragets fördelning mellan organisationerna bör följa de principer som redovisades i prop. 1975: 14.

Vissa organisationer bör i fortsättningen erhålla bidrag i särskild ordning efter regeringens bestämmande. Sålunda bör bidrag till Sveriges fritids- och hemgårdar utgå med 430 000 kr., till Pingstförsamlingarnas ungdomsverksamhet med 145 000 kr. och till Svenska samernas riksungdomsförbund med 20 000 kr. För bidrag till ett antal tidigare s. k. tröskelorganisationer beräknar jag sammanlagt 50 000 kr.

Elevförbundet har gjort framställning om att förbundet från och med budgetåret 1976/77 skall erhålla bidrag till sin verksamhet enligt bestämmelserna om bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. En liknande framställning har gjorts i skrivelse från Sveriges folkhögskoleelevers förbund.

Innevarande budgetår erhåller Elevförbundet och Sveriges folkhögskoleelevers förbund i likhet med åtta övriga elevorganisationer bidrag till sin verksamhet under anslaget Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer.

En förändring av bidragsgivningen till Elevförbundet och Sveriges folkhögskoleelevers förbund bör inte ske utan att övriga elevorganisationers ställning från statsbidragssynpunkt övervägs. Jag är inte beredd att tillstyrka de förändringar som föreslås i de båda framställningarna och har därför även för budgetåret 1976/77 beräknat medel till dessa organisationers verksamhet under det särskilda anslaget till elev- och föräldraorganisationer.

För innevarande budgetår har för fritidsledarutbildning vid folkhögskolor beräknats medel under detta anslag. Sådana medel bör fortsättningsvis beräknas under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor.

För statsbidrag till försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom ungdomsorganisationer som erhåller statsbidrag till sin centrala verksamhet beräknar jag för budgetåret 1976/77 ett medelsbehov av 550 000 kr. Det bör liksom innevarande budgetår ankomma på statens ungdomsråd att fördela bidragen till försöksverksamhet och utvecklingsarbete.

Vad jag här förordat medför att anslaget bör höjas med sammanlagt 3 145 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 25 789 000 kr.

B 38. Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet

1974/75	Utgift	17 461 279	Reservation	18 159 052
1975/76	Anslag	33 500 000		
1976/77	Förslag	38 000 000		

Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet utgår enligt förordningen (1971: 388) om statsbidrag till ungdomsorganisationer (omtryckt 1975: 466).

Berättigade till statsbidrag för lokal verksamhet är dels de ungdomsorganisationer som enligt 1 § nämnda förordning förklarats berättigade att erhålla bidrag under anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, dels Sveriges riksidrottsförbund och övriga organisationer med organisationsstöd under nionde huvudtiteln, vilka förut erhållit statsbidrag enligt kungörelsen (1954: 575) om statsbidrag till ungdomens fritidsverksamhet (ändrad senast 1967: 128, upphävd genom 1971: 388), dels ock de ungdomsorganisationer som erhåller statsbidrag i särskild ordning under anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m.

Statsbidraget utgår med bestämt belopp för varje bidragsberättigande sammankomst. Med sådan sammankomst förstås en av lokalavdelning planerad och anordnad sammankomst med minst fem deltagare i åldern 12—25 år, som varat minst en timme.

Skolöverstyrelsen

SÖ anser att det tidigare målet — ett bidrag om 10 kr. per sammankomst — bör uppnås budgetåret 1977/78. För nästa budgetår föreslår SÖ att bidraget utgår med 9 kr. för varje bidragsberättigande sammankomst. Det höjda bidraget samt en beräknad ökning av antalet sammankomster, medför ett medelsbehov av sammanlagt 38 milj. kr. (+4 500 000 kr.).

Föredraganden

Jag delar SÖ:s uppfattning att bidrag under budgetåret 1976/77 bör utgå med 9 kr. för varje bidragsberättigande sammankomst. Med hänvisning till det föreslagna höjda bidragsbeloppet samt till en beräknad ökning av antalet sammankomster beräknar jag anslaget till 38 milj. kr. Jag avser att återkomma till bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet i anslutning till en proposition på grundval av SIA-utredningens och barnstugeutredningens förslag som jag berört i inledningen till detta avsnitt.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 38 000 000 kr.

B 39. Statens ungdomsråd

1974/75 Utgift	1 446 002	Reservation	131 277
1975/76 Anslag	1 355 000		
1976/77 Förslag	1 829 000		

Statens ungdomsråd har till uppgift att inom ramen för samhällets kultur- och fritidspolitik främja ungdomens sociala och personliga utveckling. Rådet skall särskilt såsom planerings- och utredningsorgan handlägga och utreda frågor om samhällets stöd till ungdomsorganisationerna och om samhälleliga åtgärder för att bl. a. tillgodose ungdomens möjligheter till fritidsverksamhet. Rådet skall vidare bedriva försöksverksamhet i frågor av central betydelse för ungdomsarbete samt förmedla information i ungdomsfrågor.

Rådet består av högst tolv ledamöter, som utses av regeringen. Ordföranden, vice ordföranden, två andra ledamöter samt rådets huvudsekreterare ingår i rådets arbetsutskott. För samråd och kontakt med ungdomsorganisationerna finns ett representantskap. Rådet får tillsätta arbetsgrupper för bl. a. utrednings- och planeringsarbete och ledningen av försöksverksamheten.

Statens ungdomsråd

Ungdomsrådets personal är med undantag av huvudsekreteraren arvodesanställd. Rådet finner detta otillfredsställande och anser att rådet nu fått en så fast organisation att en övergång till fastare anställningsförhållanden är motiverad. Statens ungdomsråd föreslår att extra ordinarie tjänster inrättas fr. o. m. den 1 juli 1976 för nuvarande befattningar vid rådet. Vidare föreslår ungdomsrådet att anslaget fr. o. m. budgetåret 1976/77 blir ett förslagsanslag.

Ungdomsrådets försöksverksamhet i Köping, Mölndal och Östersund har slutförts. Under innevarande budgetår har ungdomsrådet påbörjat ett försöksprojekt i Gävle som kommer att pågå under budgetåret 1976/77.

Barnstugeutredningen och utredningen om skolans inre arbete (SIA) har i sina resp. betänkanden föreslagit olika planerings- och samverkansmodeller för att på det lokala planet underlätta samarbetet mellan kommunala organ och föreningslivet. Ungdomsrådet föreslår att rådet ges möjligheter att påbörja en försöksverksamhet som syftar till att pröva bl. a. hur olika samverkansmodeller fungerar i praktiken och hur ungdomsorganisationernas inflytande kan utformas.

Kommunernas ökade ansvar för den lokala ungdomsverksamheten har framhållits i skilda sammanhang. Ungdomsrådet föreslår att en särskild arbetsgrupp tillsätts för att kartlägga kommunernas stöd till olika slag av ungdomsverksamhet. I en sådan arbetsgrupp bör ingå företrädare för bl. a. kommunerna och ungdomsorganisationerna.

Statens ungdomsråd beräknar det sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 1 876 000 kr. (+521 000 kr.).

I 0-alternativet förordar ungdomsrådet en nedskärning av samtliga punkter under anslaget med undantag av lokalkostnader. Resultatet skulle bli begränsningar i de olika verksamhetsområdena vilket skulle innebära att rådet inte kan fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Föredraganden

Som jag tidigare redogjorde för under avsnittet B. Kulturändamål bör statens ungdomsråd fortsättningsvis ha ansvaret för fördelningen av bidragen till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet och bidragen till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet. Till följd av att uppgifter härigenom förs över från skolöverstyrelsen bör ett belopp av 166 000 kr. motsvarande kostnaderna för arvode till en folkbildningskonsulent och en assistent samt medel för resor och expenser under nästa budgetår beräknas under detta anslag. Vid min beräkning av anslaget till skolöverstyrelsen kommer jag att räkna med en motsvarande medelsminskning.

För ungdomsrådets verksamhet i övrigt beräknar jag ett medelsbehov av 1 663 000 kr., varav 3 000 kr. i form av en engångsanvisning. Jag har därvid tagit hänsyn till behovet av resurser för att rådet skall kunna fullfölja den försöksverksamhet som hösten 1975 påbörjades i Gävle samt för att rådet skall kunna genomföra en kartläggning av kommunernas stöd till olika slag av ungdomsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens ungdomsråd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 829 000 kr.

B 40. Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.

1974/75	Utgift	6 000 000
1975/76	Anslag	9 000 000
1976/77	Förslag	12 100 000

Genom beslut av statsmakterna (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) infördes den 1 juli 1974 ett nytt statsbidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.

Statsbidrag kan enligt kungörelsen (1974: 454) om statsbidrag till kulturprogram inom föreningslivet utgå för kulturprogram som anordnas av studieförbund, regional eller lokal enhet inom studieförbund, länsbildningsförbund eller föreläsningsförening. Statsbidrag kan även utgå för kulturprogram som anordnas av studieförbund i samverkan med organisation som är medlem i studieförbund. Statsbidrag för kulturprogram kan dessutom utgå till annan ideell förening.

Frågor om statsbidrag för kulturprogram prövas av förmedlingsbyrån för kulturprogram. I styrelsen för förmedlingsbyrån, som består av åtta ledamöter utses sex av Folkbildningsförbundet och två av Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd. Tillsyn över bidragsgivningen utövas av statens kulturråd.

Förutom bidrag till kulturprogram inom föreningslivet utgår från detta anslag bidrag till kulturprogram för handikappade samt bidrag till den centrala förmedlingsbyrån, länsbildningsförbunden och till Folkbildningsförbundet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Kulturprogram inom föreningslivet	7 935 000	+ 4 965 000	+2 800 000
2. Kulturprogram för handikappade	350 000	+ 250 000	
3. Förmedlingsbyrån för kulturprogram	365 000	+ 350 000	+ 150 000
4. Länsbildningsförbunden	328 000	+ 800 000	+ 42 000
5. Folkbildningsförbundet	22 000	+ 348 000	+ 108 000
	9 000 000	**+ 6 713 000**	**+3 100 000**

Statens kulturråd

1. Förmedlingsbyrån räknar med att de medel som innevarande budgetår anvisats för bidrag till kulturprogram inom föreningslivet kommer att räcka till bidrag till mellan 14 000 och 15 000 program. Detta innebär att var femte förening inom studieförbunden och deras medlemsorganisationer skulle kunna erhålla bidrag till ett program per år. För nästa budgetår föreslår förmedlingsbyrån att medlen ökas med 5 milj. kr. till sammanlagt 12 935 000 kr. Av ökningen har 2 milj. kr. beräknats för arvodesförbättringar till de medverkande och kompensation för kostnadsstegringar samt 3 milj. kr. för en utbyggnad av verksamheten.

Kulturrådet framhåller att det nya bidraget till kulturprogram inom föreningslivet är ett av de viktigare instrumenten för den nya statliga kulturpolitiken. Den av förmedlingsbyrån föreslagna ökningen bör ses som ett etappmål och det är nödvändigt att räkna med en fortsatt kraftig ökning av anslaget under resten av 1970-talet. Rådet tillstyrker i huvudsak förmedlingsbyråns beräkningar och förordar en ökning med 4 965 000 kr. varav 1,6 milj. kr. avser kompensation för kostnadsstegringar.

2. Förmedlingsbyrån föreslår att medlen för bidrag till kulturprogram för handikappade ökas med 250 000 kr. till 600 000 kr. Av ökningen beräknas ca 90 000 kr. avse arvodesförbätt-

ringar samt kompensation för övriga kostnadsökningar. Förmedlingsbyrån framhåller att nuvarande bidrag nästan uteslutande använts för föreläsningar och informationsverksamhet bland handikappade.

Kulturrådet konstaterar att nuvarande bidrag inte medger möjligheter att producera för vissa handikappade anpassade program. Rådet delar i övrigt förmedlingsbyråns bedömning och tillstyrker den föreslagna ökningen.

3. Förmedlingsbyrån delar kansliresurser med Folkbildningsförbundet. Vissa utvidgningar av förmedlingsbyrån är oundgängliga under budgetåret 1976/77. Ökningar av programverksamheten ställer ökade anspråk på byråns kapacitet, såväl administrativt som i fråga om informationsinsatser.

Kulturrådet föreslår att bidraget till förmedlingsbyrån höjs med 350 000 kr. till sammanlagt 715 000 kr.

4. Folkbildningsförbundet anhåller om en ökning av anslaget till länsbildningsförbunden med 822 000 kr. till sammanlagt 1 150 000 kr. Beloppet motsvarar ett genomsnittligt statsbidrag av 50 000 kr. per länsbildningsförbund. Folkbildningsförbundet föreslår dessutom att fördelningen av organisationsbidragen till de olika länsbildningsförbunden i fortsättningen skall göras av förbundet och inte som nu av kulturrådet.

Med hänsyn till att det statliga bidraget varit oförändrat sedan budgetåret 1969/70 föreslår kulturrådet en höjning av bidraget till länsbildningsförbunden med 800 000 kr. till 1 128 000 kr. Rådet tillstyrker förslaget att Folkbildningsförbundets styrelse skall få fördela anslaget mellan de olika länsbildningsförbunden. I bidragsvillkoren bör dock föreskrivas att en förutsättning för statsbidrag är att minst motsvarande belopp anvisas av vederbörande landstingskommuner.

5. Kostnaderna för Folkbildningsförbundets verksamhet bestrids i huvudsak genom bidrag från de anslutna förbunden. Förbundet anser det rimligt att staten stöder verksamheten med 50 % av baskostnaderna för personal, lokalhyror och övriga administrativa kostnader och föreslår därför att statsbidraget till förbundet nästa budgetår höjs från 22 000 kr. till 250 000 kr. Därutöver föreslås ett särskilt statsbidrag om 100 000 kr. för kurser och konferenser.

Bidrag till Folkbildningsförbundets tidskrift Folkbildningsarbetet utgår innevarande budgetår ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål med 30 000 kr. Förbundet noterar att bidrag till tidskriften enligt prop. 1975: 20 (KrU 1975: 12, rskr 1975: 201) framledes skall utgå ur här ifrågavarande anslag samt föreslår att bidraget höjs med 20 000 kr. Det totala bidraget till Folkbildningsförbundets organisationskostnader och till tidskriften skulle därmed uppgå till 400 000 kr.

Kulturrådet anser det rimligt att staten tar ett avsevärt ökat ansvar för Folkbildningsförbundets verksamhet och tillstyrker den begärda ök-

ningen till förbundets administration. Rådet tillstyrker vidare förbundets förslag om 100 000 kr. till kurs- och konferensverksamhet. Rådet tillstyrker även den föreslagna ökningen av bidraget till Folkbildningsarbetet.

0-alternativet bör enligt kulturrådets mening innebära en minskning av anslagsposten till kulturprogram inom föreningslivet med 450 000 kr. Detta innebär en minskning av antalet kulturprogram med ca 800.

Föredraganden

Verksamheten med kulturprogram inom föreningslivet är i första hand avsett att ge människor som inte vanligen nås av kulturinstitutionernas verksamhet möjligheter att få kontakt med kulturella aktiviteter. Med den inriktning som bidraget har ökas också föreningslivets möjligheter att bredda sin verksamhet och att genomföra kulturprogram. Verksamheten har även ett stort värde genom att den bidrar till att sprida kulturella aktiviteter till olika delar av landet. Genom att bidrag kan utgå till många olika lokala föreningar garanteras också en stor mångsidighet i programverksamheten.

Verksamheten med kulturprogram har kunnat byggas ut väsentligt de senaste åren till följd av en kraftig ökning av det statliga stödet. De statliga bidragen har sedan budgetåret 1973/74 ökat med 6,1 milj. kr. Jag finner en fortsatt utbyggnad angelägen och beräknar för detta en medelsökning av 2,8 milj. kr. Jag har i denna ökning även tagit hänsyn till behovet av ökade bidrag till verksamhet bland handikappade.

Bidraget till Förmedlingsbyrån för kulturprogram bör med hänsyn till kostnadsstegringar och ökat administrativt arbete räknas upp med 150 000 kr.

Bidraget till Folkbildningsförbundet bör öka med 108 000 kr. Jag har därvid tagit hänsyn till att bidrag om 30 000 kr. till tidskriften Folkbildningsarbetet som innevarande budgetår utgått från anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål fr. o. m. nästa budgetår skall utgå från detta anslag.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 12 100 000 kr.

B 41. Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

B 42. Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

Chefen för socialdepartementet kommer senare att föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild pro-

position med anledning av alkoholpolitiska utredningens betänkande (SOU 1974: 90—93) Alkoholpolitik.

I propositionen kommer följande i statsbudgeten för innevarande budgetår upptagna anslag att behandlas, nämligen Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning och Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

I avvaktan på den särskilda propositionen bör dessa anslag tas upp i statsbudgeten med oförändrade belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1976/77 beräkna

1. till *Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning* ett reservationsanslag av 1 936 000 kr.,
2. till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* ett reservationsanslag av 3 242 000 kr.

B 43. Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

1974/75	Utgift	5 851 796
1975/76	Anslag	6 852 000
1976/77	Förslag	7 852 000

Från anslaget utgår bidrag till De blindas förening (DBF) för föreningens allmänna biblioteksverksamhet samt för framställning av studielitteratur för synskadade högskolestuderande. Verksamheten leds av en biblioteksstyrelse med sju ledamöter.

Från anslaget utgår vidare bidrag till konsulentverksamhet för studie- och ungdomsverksamhet bland handikappade. En del av anslaget står till skolöverstyrelsens (SÖ) förfogande för fördelning, efter prövning i varje särskilt fall, till kurs- och studieverksamhet, fritidsverksamhet, ungdomsledarutbildning m. m. Slutligen utgår från anslaget bidrag till tolkar för döva, till utbildningskurser för tolkar för döva, till framställning av lättläst och ordförenklad litteratur för vissa handikappgrupper, till ersättning till televerket för avgiftsbefrielse för vissa blinda samt till Föreningen Blinda barns utveckling.

SÖ disponerar vidare innevarande budgetår 25 000 kr. ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål som bidrag för att ge ut en taltidning för kulturinformation.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
1. Bidrag till De blindas förening för biblioteksverksamhet	3 445 000		
2. Framställning av studielitteratur för synskadade högskolestuderande	270 000	+2 027 000	+ 675 000
3. Konsulentverksamhet	780 000	+ 435 000	
4. Kurs- och studieverksamhet m.m.	1 417 000	+1 500 000	
5. Bidrag till tolkar för döva	140 000	+ 100 000	
6. Framställning av TRU-material för synskadade	30 000	of.	of.
7. Framställning av lättläst litteratur	425 000	+ 500 000	+ 325 000
8. Bidrag till Föreningen Blinda barns utveckling	15 000	of.	of.
9. Utbildning av tolkar för döva	300 000	+ 200 000	
10. Ersättning till televerket för avgiftsbefrielse för vissa blinda	30 000	of.	of.
	6 852 000	**+4 762 000**	**+1 000 000**

Skolöverstyrelsen

1.—2. DBF anhåller i sin anslagsframställning till SÖ om ett bidrag till b i b l i o t e k s v e r k s a m h e t e n med 8 675 000 kr.

SÖ konstaterar att verksamheten vid biblioteket under verksamhetsåret 1974/75 har präglats av den beslutade övergången från talböcker på öppna spolar till kassetter. Överföringen av tidigare inspelade talböcker till kassetter har påbörjats. Samtidigt har nyproduktionen av talböcker fortsatt. Till följd av att vissa läsblinda fortfarande saknar kassettbandspelare har nya talböcker fått framställas både på kassett och öppen spole. Produktionen har därför varit särskilt kostnadskrävande.

SÖ konstaterar att antalet registrerade synskadade har ökat kraftigt samtidigt som den totala talboksutlåningen i landet ökar. För att DBF:s bibliotek skall kunna fungera som depositionsbibliotek och lånecentral för talböcker och böcker i punktskrift gentemot de lokala folkbiblioteken är det nödvändigt att DBF:s bibliotek ges resurser till en kraftig utbyggnad av bokbeståndet. Servicebehovet till de lokala biblioteken ökar också genom den pågående försöksverksamheten med utlåning av talböcker till andra handikappgrupper än synskadade. För att nyproduktionen skall kunna öka är det vidare angeläget att storleken på bidraget även anpassas till kostnaderna för överföringen av talböcker till kassetter. Utöver behovet av förstärkta resurser till inköp och framställning av talböcker anser SÖ att det finns behov av ytterligare personal vid biblioteket. Det sammanlagda medelsbehovet för DBF:s biblioteksverksamhet beräknas till 5 741 514 kr. (+2 026 514 kr.).

3. SÖ föreslår att bidraget till de nuvarande 13 k o n s u l e n t e r n a ökas med 15 000 kr. till 75 000 kr. per tjänst samt att medel anvisas för bidrag till ytterligare fyra konsulenter (+495 000 kr.).

4. Handikapporganisationerna behöver ökade resurser för sin interna kursverksamhet som ett komplement till de ökade möjligheter studieförbund och folkhögskolor har fått för verksamhet bland handikappade. Vidare behöver funktionärsutbildningen, medlemsskolningen och informationsverksamheten utökas. Inom informationsverksamheten är behovet särskilt stort vad gäller ekonomiska bidrag till utgivningen av de olika organisationernas tidskrifter. För att tillgodose de olika behoven föreslår SÖ en ökning av medlen för bidrag till kurs- och studieverksamhet m. m. till 2,9 milj. kr. (+1 500 000 kr.).

5. Behovet av tolkar för döva i folkbildningsarbete och kulturverksamhet växer. Därför föreslår SÖ att medlen till bidrag för sådan medverkan ökas (+100 000 kr.).

7. Handikapputredningen kommer i sitt betänkande att ta upp frågor som rör lättläst litteratur och böcker med stor stil. I avvaktan på utredningens förslag föreslår SÖ att stödet till anpassad litteratur för läshandikappade vuxna byggs ut till att även avse barn- och ungdomslitteratur, att antalet utgivna titlar per år ökas, att särskilda medel anvisas för samarbete mellan författare och bildkonstnärer när det gäller lättläst litteratur och att ökade medel ges för uppsökande verksamhet bland företrädesvis barn och ungdomar (+500 000 kr.).

9. SÖ utbildar teckenspråkstolkar. I och med att dövas och dövblindas möjligheter att aktivt delta i samhälls- och kulturliv ökar ställs också ökade krav på teckenspråkstolkarnas utbildning. SÖ anser att den sammanlagda kurstiden för teckenspråkstolkar bör förlängas och att utbildningen bör göras mer differentierad (+300 000 kr.).

Föredraganden

Det statliga stödet till de handikappades kulturella verksamhet har ökat kraftigt under de senaste åren. Medlen för bidrag till de under detta anslag uppförda ändamålen har sedan budgetåret 1972/73 ökat med sammanlagt drygt 2,1 milj. kr. till 6,8 milj. kr. innevarande budgetår. Bidrag till kulturell verksamhet bland handikappade utgår vidare i form av bidrag till kulturprogram i föreningslivet. Även på denna punkt har betydande ökningar gjorts. Inom ramen för stöden till ungdomsorganisationernas centrala och lokala verksamhet får flera handikapporganisationer ett omfattande stöd till sin ungdomsverksamhet. Statsrådet Hjelm-Wallén har nyss vid sin anmälan av anslagen till ungdomsorganisationerna redovisat ett nytt system för stöd vilket innebär en avsevärd förbättring av organisationernas arbetsmöjligheter.

De framtida formerna för stöd till kulturell verksamhet bland handikappade utreds av handikapputredningen. Enligt vad jag erfarit avser utredningen att lägga fram sina förslag i dessa frågor under år 1976. Det är dock angeläget att de nuvarande insatserna byggs ut. Som särskilt angelägen ser jag en höjning av bidragen till De blindas förenings

bibliotek och till framställning av studielitteratur för synskadade högskolestuderande. Jag beräknar för dessa ändamål en sammanlagd medelsökning om 675 000 kr. I detta belopp ingår det bidrag om 25 000 kr. till utgivande av taltidning för kulturinformation som innevarande budgetår utgått från anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål.

För övriga ändamål under anslaget beräknar jag en sammanlagd ökning med 325 000 kr. De ökade resurserna bör göra det möjligt att höja nu utgående bidrag till konsulenter samt att öka stödet till organisationernas kurs- och studieverksamhet.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 7 852 000 kr.

d) utbildning inom kulturområdet

Konstnärlig utbildning på bild- och formområdet

Nuläge

Konstnärlig utbildning på bild- och formområdet omfattar olika slags utbildning med inriktning på praktiskt, konstnärligt skapande arbete i bild och form. Sådan utbildning bedrivs bl. a. vid konsthögskolan och konstfackskolan. Vissa uppgifter om inriktning och omfattning av denna utbildning redovisas i det följande under anslagen till Akademien med de fria konsterna med konsthögskolan och till konstfackskolan.

Jämförlig utbildning bedrivs även vid Valands konstskola och Konstindustriskolan i Göteborg.

Valands konstskola hör under museinämnden i Göteborgs kommun och ingår således i den kommunala förvaltningen. Utbildningen är femårig och har i stort samma inriktning och uppläggning som utbildningen vid konsthögskolan. Det kommunala bidraget uppgick år 1975 till 800 000 kr. Skolan antar studerande från hela landet. Höstterminen 1975 hade skolan 56 studerande.

Göteborgs slöjdförening är huvudman för konstindustriskolan. Vid skolan utbildas konsthantverkare och formgivare inom områdena möbler och inredning, reklam och grafisk formgivning, metall och plast, textil, keramik och glas. Till denna utbildning, som är fyraårig, antas 50 studerande per år. Dessutom anordnas kurser av olika längd på både kvälls- och dagtid, exempelvis för inredningsritare och kartritare. Skolan hade höstterminen 1975 sammanlagt 402 studerande.

Konstindustriskolan har statligt bidrag som enskild yrkesskola. Statsbidraget uppgår budgetåret 1975/76 till sammanlagt i runt tal 2,2 milj. kr. Dessutom utgår kommunalt bidrag som år 1975 uppgick till i runt tal 1,7 milj. kr.

Konstnärsutbildningssakkunniga

Konstnärsutbildningssakkunniga[1] (U 1968: 52) tillkallades i september 1967 och fick som huvuduppgift att utreda frågan om den högre konstnärsutbildningens innehåll och organisation. I uppdraget ingick också att undersöka omfattningen av utbildningsbehovet, m. m.

I augusti 1970 lade de sakkunniga fram sitt huvudbetänkande (SOU 1970: 66) Högskolor för konstnärlig utbildning. De sakkunniga kom-

[1] Direktören Paul Lindblom, ordförande, professorn Carl-Axel Acking, professorn Hans Brunnberg, förste intendenten Ulf Linde, professorn Endre Nemes, industridesignern Hans Bergman, arkitekten SAR Mårten Larsson, överintendenten Åke Meyerson, ädelsmeden Sigurd Persson samt museidirektören Philip von Schantz.

mer i sitt slutbetänkande att behandla påbyggnadsutbildningen för arkitekter vid konsthögskolans arkitekturskola och den konservatorsutbildning som bedrivs vid konsthögskolans institut för materielkunskap.

Eftersom de sakkunnigas förslag senare har överarbetats redovisas förslaget och remissyttrandena endast kortfattat.

De sakkunnigas uttalanden om målen för utbildningen grundade sig på en analys av bildkonstens funktion i samhället. Förslaget innebar bl. a. att konstnärs- och designutbildningen skulle organiseras på två nivåer. Den grundläggande delen av utbildningen föreslogs ske gemensamt vid formhögskola, medan den andra och specialiserade delen av utbildningen skulle delas upp på utbildning av fria konstnärer, förlagd till konsthögskola, och designers, förlagd till designhögskola. Självständigt konsthantverkligt arbete var enligt de sakkunniga att se som en form av fri konst. Utbildningen inom detta område borde därför förläggas till konsthögskola. Formhögskoleutbildningen skulle enligt förslaget vara tvåårig och utbildningen vid resp. design- och konsthögskola treårig. De olika utbildningarna förutsattes vara organisatoriskt åtskilda.

De sakkunnigas förslag vad gäller designutbildningen innebar i stort en indelning på tre s. k. normalstudievägar, nämligen produktdesign, informationsdesign och närmiljödesign. En stor del av utbildningen skulle ägnas åt övningar i form av projekt.

Vad gäller utbildningens dimensionering föreslog de sakkunniga att till fem formhögskolor skulle årligen antas sammanlagt 1 000 studerande, fördelade på 300 till formhögskola i Stockholm, 200 vardera till formhögskolor i Göteborg och Lund/Malmö, samt 150 vardera till formhögskolor i Umeå och Mellansverige. De sakkunniga betonade att dessa antagningstal även innefattade studerande med avsikt att kombinera formhögskolestudier med annan eftergymnasial utbildning än högre konstnärlig utbildning.

Till konsthögskoleutbildning föreslogs en årlig antagning om sammanlagt 100 studerande, fördelade på 50 till konsthögskola i Stockholm och 25 vardera till konsthögskolor i Göteborg och Lund/Malmö. Motsvarande tal för designhögskoleutbildning var 155 studerande sammanlagt, varav 75 till designhögskola i Stockholm och 40 vardera till designhögskolor i Göteborg och Lund/Malmö. De sakkunniga framhöll att dessa tal borde betraktas som riktttal från vilka mindre avvikelser skulle kunna göras.

Förslaget har remissbehandlats. Det avstyrktes på avgörande punkter av ett stort antal remissinstanser. Flera remissinstanser ansåg att en uppgiftsfördelning och en organisatorisk lösning av det slag de sakkunniga föreslog skulle kunna leda till vissa nackdelar i studieorganisatoriskt hänseende. Även de sakkunnigas dimensioneringsförslag avstyrktes. Från främst skolorna på området samt konstnärernas skilda organi-

sationer och sammanslutningar framhölls att en dimensionering enligt förslaget skulle leda till en betydligt försvårad försörjningssituation för konstnärerna. De sakkunnigas förslag vad gäller utbildningen inom designområdet tillstyrktes i stort av samtliga berörda remissinstanser.

1973 års expertgrupp för konstutbildning

1973 års expertgrupp för konstutbildning[1] (K 73) tillkallades i mars 1973 med uppgift att överarbeta vissa delar av konstnärsutbildningssakkunnigas förslag. Expertgruppen har i september 1974 i delbetänkandet (Ds U 1974: 8) Utbildning inom bildkonst, konsthantverk och design lagt fram ett studieorganisatoriskt förslag rörande högre konstnärlig utbildning i Stockholm och redovisat en kartläggning av den förberedande konstnärliga utbildningen. Expertgruppens huvuduppgift var att föreslå en studieorganisation för utbildningen inom området som innebar ett alternativ till vad konstnärsutbildningssakkunniga föreslagit i sitt huvudbetänkande. Enligt uppdraget skulle expertgruppens förslag bygga på förutsättningen om en sammanhållen organisation för utbildningen på området.

Förutom den studieorganisatoriska huvudfrågan, som enligt uppdraget i första hand skulle avse den högre konstutbildningen i Stockholm, omfattar uppdraget till expertgruppen vissa frågor rörande den förberedande konstnärliga utbildningen. Även frågor rörande fortbildning och vidareutbildning för konstnärer samt den högre konstutbildningens dimensionering ingår i uppdraget men arbetet är ännu inte slutfört.

Förslag

Eftersom expertgruppens arbete syftat till en överarbetning av vissa delar av konstnärutbildningssakkunnigas förslag bygger gruppen i flera frågor på dessa förslag. Detta gäller utbildningens längd, designutbildningens utformning, benämningarna på olika utbildningsinriktningar, m.m.

K 73 föreslår att den högre konstutbildningen i Stockholm organiseras på två femåriga utbildningslinjer, en för fri konst och en för design och konsthantverk. Utbildningen inleds med en för det stora flertalet studerande gemensam tvåårig basutbildning. Därefter delas utbildningslinjerna upp på normalstudievägar: måleri, grafik och skulptur inom linjen för fri konst samt närmiljödesign, produktdesign, informationsdesign och konsthantverk inom linjen för design och konsthantverk.

Den femåriga utbildningen föreslås vara så organiserad att studerande som kan tillgodoräkna sig tidigare utbildning och/eller yrkeserfarenheter kan börja utbildningen på en högre nivå. Individuella studievägar bör i

[1] Kanslichefen Carl-Erik Virdebrant, ordförande, byråchefen Ann-Marie Furumark, professorn Rune Jansson samt museidirektören Philip von Schantz.

vissa fall kunna upprättas i samråd mellan studerande, lärare och studievägledare.

Basutbildningen skall enligt K 73:s förslag vara yrkesorienterande och erbjuda de studerande möjligheter att pröva olika tekniker och material. Den skall därigenom ge de studerande en bred kunskaps- och erfarenhetsbas inför valet av konstnärlig specialisering. Basutbildningen bör anordnas vid både konsthögskolan och konstfackskolan med en gemensam utbildningsplan. Skolorna bör dock i viss utsträckning kunna profilera denna utbildning. K 73 förutsätter ett så långt det är möjligt gemensamt resursutnyttjande i basutbildningen.

K 73 föreslår att utbildningslinjen för fri konst på den högre nivån, dvs. efter basutbildningen, i stort får samma studieorganisation som utbildningen i dag har på motsvarande nivå vid konsthögskolan.

K 73 föreslår att utbildningslinjen för design och konsthantverk vad gäller designdelen i allt väsentligt utformas i enlighet med konstnärsutbildningssakkunnigas förslag. Förslaget innebär att utbildningen inom konsthantverk i huvudsak behåller sin organisatoriska koppling till designutbildningen.

För studerande med andra studiemål än fortsatta högre konststudier föreslås en högst tvåårig studieväg som till sitt huvudsakliga innehåll är lik basutbildningen.

K 73 diskuterar behovet inom den konstnärliga utbildningen av kvällsundervisning parallellt med den ordinarie undervisningen på dagtid. Expertgruppen finner att konstfackskolans aftonskola bör ses som en resurs som i första hand bör tas tillvara för olika studerandegruppers behov av fortbildning, vidareutbildning och specialutbildning av skilda slag.

K 73 föreslår att konsthögskolan och konstfackskolan får förbättrade möjligheter att bedriva pedagogiskt och studieorganisatoriskt utvecklings- och planeringsarbete. Båda skolorna bör få studierektorsbefattningar. Det är också enligt gruppens mening av vikt att skolorna får förbättrade möjligheter till studievägledning och kontakter mellan utbildning och arbetsmarknad. En tjänst som kontaktsekreterare bör inrättas vid konstfackskolan.

K 73 finner att den förberedande konstutbildningen behövs men att den varken kan eller bör ha en enhetlig utformning. Det nuvarande mycket varierade utbudet av förberedande konstnärlig utbildning bör i huvudsak kunna bestå. Ett enligt K 73:s mening övertygande skäl härför är bl. a. att de skolor som anordnar utbildning av detta slag nästan utan undantag också fyller andra funktioner inom kultur- och utbildningsområdet.

Den förberedande konstutbildningen är geografiskt ojämnt fördelad. De studiesociala förhållandena är otillfredsställande vid framför allt de privata skolorna inom området. Skolornas ekonomiska förhållanden är vidare mycket skiftande.

K 73 diskuterar olika möjligheter att förbättra situationen inom området. Expertgruppen lämnar inga förslag men hänvisar till olika möjligheter, bl. a. att inom gymnasieskolans ram anordna förberedande konstutbildning i form av specialkurser vid befintliga konstskolor eller i kommunal regi på orter där utbildning av detta slag saknas.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), universitetskanslersämbetet (UKÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), efter hörande av berörda folkhögskolor, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), centrala studiestödsnämnden, statens kulturråd, Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, konstfackskolan, folkhögskoleutredningen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Stockholms kommun, Göteborgs kommun (med särskilda yttranden från museinämnden och Konstindustriskolan i Göteborg), Malmö kommun, Sundsvalls kommun, Västerås kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, ABF:s målarskola och Grafikskolan Forum, Kursverksamheten vid Göteborgs universitet, Textilinstitutet i Borås, Konstindustriskolan i Göteborg, Föreningen Sveriges fria konstskolor, Stiftelsen Nyckelviksskolan i Lidingö, Anders Beckmans skola, Carl Malmstens verkstadsskola, Föreningen Handarbetets vänners vävskola, Skånska målarskolan, Stiftelsen Gerlesborgsskolan, Stiftelsen Capellagården, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys), Svenska slöjdföreningen, Föreningen Svenska industridesigner, Svenska Inredningsarkitekters riksförbund, Sveriges förenade studentkårer (SFS), konstfackskolans elevkår, elevkåren vid Valands konstskola, Stockholms studentkårers centralorganisation, elever och lärare vid Grundskolan för konstnärlig utbildning, Konstfackskolans lärarförening och sällskap, Svenska fotografernas förbund, elever på den förberedande utbildningen för måleri och skulptur på Enskede Gårds gymnasieskola, lärare och elever vid Målarskolan och Grafikskolan Forum i Malmö, elevkåren vid konstfackskolans konstindustriella aftonskola, Konstnärernas riksorganisation (KRO), Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare, Hovedskous målarskola, Förbundet för Art, Bild, Copy och Design, Gerlesborgsskolan, Föreningen Svenska tecknare samt konstfackskolans konstindustriella avdelningar.

En central fråga i många yttranden gäller ansvarsfördelningen mellan konsthögskolan och konstfackskolan. *Akademien för de fria konsterna* och *konsthögskolans lärarråd* anser att utredningens förslag är ett hot mot konstnärsutbildningen. Försörjningsproblemet är visserligen för de flesta konstnärer det allt överskuggande problemet,

framhålls det, men problemet löses inte genom att för säkerhets skull utbilda konstnärerna till något annat än konstnärer genom att föra in vissa s. k. matnyttiga inslag i utbildningen, dvs. i praktiken förse konstnärerna med ett sidoyrke att försörja sig på. Detta är konstnärsutbildning med förbehåll. Mot denna bakgrund avvisas den av utredningen föreslagna basutbildningen. *KRO, Göteborgs kommun (museinämnden), Valands konstskolas råd* och *statens kulturråd* anför liknande synpunkter. Museinämnden anför bl. a. att den föreslagna basutbildningen i fri konst endast skulle få formell karaktär eftersom utbildningstiden i fri konst alltid måste vara en period utan fasta gränser mellan grundläggande, fördjupande och avslutande faser och utan påtaglig kursbunden specialisering.

Konstfackskolans lärarförening och sällskap avvisar den ansvarsfördelning mellan de båda skolorna som K 73 föreslår. Man framhåller att för utbildning inom design och konsthantverk vore det en katastrof om de konstnärliga delarna av utbildningen vid konstfackskolan skulle föras över till konsthögskolan. Materialkunskap och andra tekniker kan inte ses som separata och åtskilda delar av den konstnärliga skolningen. Liknande synpunkter framförs från bl. a. *elevkåren vid konstfackskolan, TCO, KRO* och *Sveriges förenade studentkårer.*

Förslaget att den konsthantverkliga utbildningen bör behålla sin anknytning till utbildningen i formgivning och design tillstyrks av samtliga remissinstanser.

Den studieorganisatoriska strukturen som expertgruppen föreslagit tillstyrks av bl. a. *UKÄ, SÖ, Svenska kommunförbundet, Göteborgs kommun (konstindustriskolan)* och *Sundsvalls kommun.*

Konstfackskolan förhåller sig avvaktande till den ramkonstruktion som K 73:s studieorganisatoriska förslag utgör. Dock synes förslaget enligt skolan möjliggöra förverkligandet av önskemål som stått i förgrunden för skolan sedan många år. Främst gäller det skolans plats i utbildningsväsendet, och närmast då att förslaget innebär att utbildningen för designers och konsthantverkare förs upp på högskolenivå. Skolan vill inte betrakta de fyra föreslagna normalstudievägarna som en definitiv och bindande konstruktion. Man framhåller att det är väsentligt att samtliga aktiviteter i den nuvarande skolan bör kunna finnas kvar efter en omorganisation.

TCO anser att K 73 inte tillräckligt har betonat hur viktigt det är med möjligheter till fritt konstnärligt skapande även inom en skola för konsthantverk och design.

Statens kulturråd kan inte oreserverat ansluta sig till förslaget att utbildningen vid de båda skolorna får en identisk struktur. En gemensam tvåårig basutbildning kan leda till att blivande konstnärer och konsthantverkare får alltför begränsade möjligheter till individuell utveckling. Rådet föreslår att utbildningsplanerna för de olika studerandekatego-

rierna och speciellt för de fria konstnärerna under de två första åren läggs upp så att utbildningen fortlöper utan alltför fasta gränser mellan olika stadier och utan starkt kursbunden undervisning. Undervisningen bör under de första åren ha klart studie- och yrkesorienterande syften. På grundval av de erfarenheter som längre fram kan vinnas bör en försiktig anpassning mot en samordnad struktur prövas.

Konsthögskolans lärarråd avvisar K 73:s studieorganisatoriska förslag och framhåller att det bl. a. innebär att utbildningstiden vid konsthögskolan i praktiken förkortas med två år. Liknande synpunkter anförs av *Klys* och *ABF:s målarskola och Grafikskolan Forum.*

De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget om utbildningstidens längd, däribland *konstfackskolan, Göteborgs kommun (museinämnden)* och *Svenska slöjdföreningen.* Möjligheterna för sökande att tillgodoräkna tidigare utbildning och erfarenheter och att börja på en högre nivå tillstyrks av bl. a. *SÖ* och *statens kulturråd.*

Vad gäller basutbildningens innehåll understryker *TCO* vikten av kulturpolitisk orientering och framhåller önskvärdheten av att konstnärerna i högre grad medverkar i samhällsplaneringen och utformningen av miljön. *LO* anför liknande synpunkter och framhåller att konstnärerna i utbildningen måste få kunskaper om det samhälle där de skall verka. De måste få veta en del om föreningslivet, om folkrörelsernas arbete och inte minst om de fackliga organisationerna för att kunna medverka i en skapande verksamhet i exempelvis studiecirklar och föreningsliv.

Flera remissinstanser, bl. a. *SÖ* och *Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare,* tillstyrker att de yrkestekniska kurser som nu ligger utanför utbildningen vid konstfackskolan läggs in i basutbildningen.

Föreningen Svenska industridesigner betonar vikten av att man inte frångår konstnärsutbildningssakkunnigas förslag vad gäller designutbildningens uppläggning och innehåll.

Flera remissinstanser, bl. a. *UKÄ, TCO* och *Sveriges hantverks- och industriorganisation,* tillstyrker förslaget om en försöksvis anordnad särskild tvåårig studieväg bredvid basutbildningen för studerande med annan målsättning än yrkesverksamhet som konstnär, konsthantverkare eller formgivare.

K 73:s förslag att aftonskolan vid konstfackskolan bör finnas kvar som en resurs för i första hand fortbildnings- och vidareutbildningsändamål tillstyrks av bl. a. *SÖ* och *Göteborgs kommun (konstindustriskolan).* Förslaget avstyrks av *AMS, Svenska kommunförbundet, Stockholms kommun, Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare,* m. fl. AMS hänvisar bl. a. till att universitetsutbildningen i allt större utsträckning förläggs till kvällstid med hänsyn till nya studerandegruppers behov.

Ett tjugotal remissinstanser berör och tillstyrker K 73:s förslag om förbättrad studievägledning inom området och om tjänster som kontaktsekreterare och studierektor vid konstfackskolan. *Konstfackskolan* understryker kraftigt behovet av att en studierektorsbefattning inrättas vid skolan. *SÖ* ställer sig något tveksam till förslaget om en kontaktsekreterarefunktion mellan konstfackskolan och arbetsmarknaden. Förslaget tillstyrks av *Föreningen Svenska industridesigner* som framhåller behovet av förbättrade kontakter mellan konstfackskolan och framför allt näringslivet. Förslaget att förbättra studievägledningen vid båda skolorna tillstyrks av bl. a. *SFS*.

K 73:s överväganden rörande förberedande konstutbildning kommenteras av flera remissinstanser. Bl. a. *SÖ* och *statens kulturråd* instämmer med K 73 att den förberedande konstutbildningen varken kan eller bör ha en enhetlig utformning. Ett stort antal remissinstanser, bl. a. *LO, Göteborgs kommun (museinämnden), Malmö kommun, Förbundet Sveriges fria konstskolor, KRO* och *SFS*, betonar att de studiesociala frågorna kräver en snar lösning. K 73:s synpunkter på en jämnare geografisk spridning av den förberedande utbildningen delas av bl. a. *AMS* och *konstfackskolan*. Expertgruppens överväganden rörande sättet att lösa de olika problemen, bl. a. genom att anordna förberedande konstutbildning i form av specialkurser i gymnasieskolan, förlagda till befintliga konstskolor, bemöts positivt av bl. a. *Svenska kommunförbundet* och *Landstingsförbundet*. Flera remissinstanser framhåller också folkhögskolornas möjligheter att anordna utbildning av detta slag. *Svenska kommunförbundet* understryker att ett särskilt skolsystem för förberedande konstutbildning inte bör byggas upp. *Nyckelviksskolan* avvisar K 73:s förslag och framhåller att de förberedande skolorna bör ha en självständig ställning. *Förbundet Sveriges fria konstskolor* ställer sig avvisande till att förbundets skolor klassificeras som förberedande skolor.

I särskild skrivelse den 24 september 1975 har *Göteborgs kommun* aktualiserat frågan om tidpunkten för ett ändrat huvudmannaskap för Valands konstskola och Konstindustriskolan i Göteborg.

Föredraganden

Olika utredningar har under senare år lagt ner ett stort arbete på att ge den konstnärliga utbildningen på bild- och formområdet en ny inriktning och struktur. På vissa punkter pågår utredningsarbete fortfarande. I fråga om den egentliga konstnärsutbildningen vid konsthögskolan, utbildningen vid konstfackskolans konstindustriella avdelningar och därmed jämförlig utbildning föreligger emellertid ett omfattande utredningsmaterial. I detta ingår förslagen från konstnärsutbildningssakkunniga i huvudbetänkandet (SOU 1970: 66) Högskolor för konstnärlig utbildning och förslag från 1973 års expertgrupp för konstutbild-

ning som presenterats i delbetänkandet (Ds U 1974: 8) Utbildning inom bildkonst, konsthantverk och design. En stor mängd ytterligare synpunkter har tillförts genom remissbehandlingen av förslagen.

Enligt min mening är det angeläget att nu ta ställning till vad jag ser som centrala frågor för utvecklingen av detta utbildningsområde. Tillräckligt underlag finns i de nämnda utredningsförslagen och genom den diskussion som förts med anledning av förslagen.

Mina ställningstaganden i det följande kommer i första hand att röra konstnärsutbildningen vid konsthögskolan och utbildningen vid konstfackskolans konstindustriella avdelningar. Jag vill betona att jag enbart kommer att uttala mig i frågor som gäller själva utbildningen. Jag kommer således inte att beröra de förhållanden i övrigt för de båda skolorna som beror av 1975 års beslut om reformering av högskoleutbildningen m. m. (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Genom detta beslut kommer konsthögskolan och konstfackskolan att inordnas i organisationen av statliga högskoleenheter. Mina ställningstaganden i utbildningsfrågorna kommer emellertid att vara av betydelse i det förberedelsearbete för högskolereformen som f. n. pågår. Bl. a. är ställningstagandena vad gäller konsthögskolan en viktig utgångspunkt för de förhandlingar som nyligen inletts mellan staten och Akademien för de fria konsterna om följderna av högskolereformen för akademins och konsthögskolans del.

Mina ställningstaganden till utbildningen vid konsthögskolan och konstfackskolan är i stor utsträckning också relevanta för utbildningen vid Valands konstskola och Konstindustriskolan i Göteborg. Också denna utbildning kommer till följd av högskolereformen att bli högskoleutbildning. Enligt riksdagens beslut skall frågan om förstatligande av dessa skolor tas upp i samband med att man tar ställning till de utredningsförslag som rör utbildningen vid skolorna. Göteborgs kommun har i särskild skrivelse aktualiserat frågan om tidpunkten för ett ändrat huvudmannaskap för de båda skolorna. Det är enligt min mening angeläget att frågan om förstatligande av dessa skolor tas upp i sådan tid att ett ändrat huvudmannaskap i förekommande fall kan genomföras senast den 1 juli 1977, dvs. vid den tidpunkt då högskolereformen skall börja genomföras. Förhandlingar med skolornas huvudmän, Göteborgs kommun resp. Göteborgs slöjdförening, bör därför påbörjas snarast. Det ankommer på regeringen att besluta om formerna för förhandlingarna som bör bedrivas i nära kontakt med organisationskommittéerna för högskolereformen.

De delar av den konstnärliga utbildningen på bild- och formområdet som inte berörs i det följande är teckningslärarutbildningen, verksamheten vid arkitekturskolan och institutet för materialkunskap vid konsthögskolan, fortbildningen samt all den verksamhet som kan föras samman under benämningen förberedande konstnärlig utbildning. 1973 års expertgrupp för konstutbildning har kartlagt den förberedande konst-

utbildningen och i det sammanhanget pekat på en rad olösta frågor. Beredningen av dessa frågor är ännu inte avslutad.

Inom 1973 års expertgrupp för konstutbildning pågår övervägandena om dimensioneringen av utbildningen inom områdena bildkonst, konsthantverk och design. I fråga om den utbildning som jag här behandlar utgår jag därför ifrån att den nuvarande dimensioneringen t. v. bibehålls oförändrad.

Det är slutligen viktigt att påpeka att jag inte i detta sammanhang kommer att ta ställning till de frågor som gäller behörighet och antagning till den här berörda utbildningen. Jag har redan i inledningen till avsnitt B Kulturändamål berört dessa frågor för utbildningen inom kulturområdet som helhet. Mina uttalanden i det följande bygger på att de nuvarande principerna för antagning av studerande till utbildning på bild- och formområdet består.

Konstnärsutbildningssakkunniga (KUS) delade in den konstnärliga utbildningen på bild- och formområdet i tre delar, nämligen fri konst, konsthantverk och design. Förslaget bygger på att utbildningsansvaret skulle fördelas på ett helt annat sätt än vad som i dag sker mellan konsthögskolan och konstfackskolan. I det inledande stadiet, det som i förslaget till utbildningsorganisation representerades av de s. k. formhögskolorna, skulle de tre delområdena hållas samman. I det därpå följande stadiet, som representerades av konsthögskola och designhögskola, skulle en uppdelning göras så att utbildning på området fri konst och självständigt konsthantverk skulle föras till konsthögskola medan övrig utbildning skulle föras till designhögskola. Förslaget från KUS i denna del blev mycket starkt kritiserat, framför allt från de remissinstanser som företräder den fria konstnärliga utbildningens intressen. Som framgår av den tidigare redogörelsen har de studieorganisatoriska principer som KUS byggde på överarbetats av 1973 års expertgrupp för konstutbildning (K 73). Expertgruppen, som endast hade till uppgift att arbeta med utbildningen i Stockholm, föreslog en något annorlunda ansvarsfördelning. Förslaget innebar två femåriga utbildningslinjer, en för fri konst och en för design och konsthantverk. De första två åren i dessa utbildningslinjer skulle studieorganisatoriskt samordnas i en gemensam basutbildning. Därefter skulle linjen för fri konst delas upp i studievägar för måleri, grafik och skulptur och linjen för design och konsthantverk i studievägar för närmiljödesign, produktdesign, informationsdesign och konsthantverk. Inriktningen och uppläggningen och de olika studievägarna i design överensstämde helt med förslaget från KUS.

Även mot K 73:s förslag har riktats stark kritik. Särskilt kritiserat blev förslaget om en studieorganisatorisk samordning.

Sammanfattningsvis har diskussionen vid remissbehandlingen av utredningsförslagen rört två huvudfrågor. Den ena har gällt uppdelningen av utbildningsansvaret mellan konsthögskolan och konstfackskolan. Den

andra har gällt frågan om studieorganisatorisk samordning mellan utbildningarna.

Utbildningarna vid konsthögskolan och konstfackskolan i de delar som här berörs har ett delvis gemensamt ansvarsområde. Jag har uppfattat diskussionen om ansvarsområdet så att den främst handlat om vilken del av ansvaret som bör kunna läggas på konstfackskolan. En livligt diskuterad fråga i detta sammanhang har varit anknytningen av konsthantverksutbildningen och behovet av att vid konstfackskolan bibehålla en utbildning med tonvikt på fritt konstnärligt skapande av det slag som i den nuvarande organisationen motsvaras av de båda fackavdelningarna dekorativ målning och skulptur.

Utredningsförslagen om en studieorganisatorisk samordning bör också ses som ett uttryck för att utbildningen vid konsthögskolan och konstfackskolan har ett delvis gemensamt ansvarsområde. 1973 års expertgrupp för konstutbildning har föreslagit en studieorganisation som markerar skolornas gemensamma pedagogiska ansvar för vad som i förslaget kallas basutbildning. Viktiga remissinstanser med intresse för den fria konstnärliga utbildningen är emot förslaget att på detta sätt, som man uppfattar det, utifrån strukturera detta slags utbildning. Huvudsyftet med fri konstnärlig utbildning är, framhålls det, att ge de studerande möjlighet att utveckla sin egen skapande uttrycksförmåga och särart. Den kan därför inte bedrivas med en för alla studerande gemensam uppläggning. Sådan utbildning måste vara så fri och formbar som det är möjligt med hänsyn till de pedagogiska och ekonomiska resurser som utbildningen kan förfoga över.

För egen del har jag blivit övertygad om att det vid ställningstagandena i dessa frågor är nödvändigt att ta stor hänsyn till de synpunkter som kommit fram vid remissbehandlingen av utredningsförslagen. När det gäller ansvarsfördelningen anser jag att det finns anledning att bygga vidare på vad som i dag gäller. Jag anser också att det finns anledning att avstå från att kräva en studieorganisatorisk samordning inom utbildningen. Genom en precisering av utbildningsmålen bör emellertid fördelningen av utbildningsansvaret mellan konsthögskolan och konstfackskolan göras tydligare.

De allmänna utgångspunkter som jag angett leder till att utbildningen vid konsthögskolan bör få fortgå oförändrad. Utbildningen kommer således även fortsättningsvis att ha som central uppgift att förbereda för yrkesverksamhet som fritt verkande bildkonstnär, dvs. målare, skulptör, grafiker eller tecknare. Jag räknar med att detta innebär att utbildningen i samma utsträckning som hittills kommer att vara inriktad på sådan konstnärlig yrkesutövning som sker i form av individuellt skapande arbete i huvudsak med unika konstnärliga objekt. Givetvis räknar jag också med att det vid konsthögskolan skall vara möjligt att söka nya tillämpningsområden för de konstnärliga uttrycks-

medlen och att således syssla med allmänna frågor som rör den konstnärliga yrkesutövningens villkor och möjligheter. Jag förutsätter vidare att utbildningen skall arbeta öppet, med möjlighet till påverkan och impulser utifrån.

Statsmakterna bör inte styra utbildningen vid konsthögskolan i annan mening än att allmänt ange inriktningen och fastställa den pedagogiska och ekonomiska ram inom vilken utbildningen kan verka. Av de studieorganisatoriska bestämmelserna bör framgå att utbildningen får arbeta i så fria former som tillgängliga resurser och förhållandena i övrigt medger.

Jag kommer i det följande under anslaget Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan att ta upp vissa frågor som rör verksamheten under nästa budgetår.

Utbildningen vid konstfackskolan kan leda till många slags yrkesuppgifter som skiljer sig åt i fråga om både uppgifternas art och sättet att utöva dem. Man kan sammanfattningsvis tala om yrkesuppgifter inom konstnärlig formgivning och gestaltning, gällande både produkter av olika slag, från industri- till konsthantverksprodukter, informationsmedier och miljöer i olika bemärkelser. Sättet att utöva yrkesuppgifterna kan variera alltifrån fri konstnärlig verksamhet till verksamhet i strikt organiserade former. Det gemensamma kännetecknet för dessa, sinsemellan olika, yrkesuppgifter är emellertid att arbetet sker med konstnärliga medel och kräver ett konstnärligt förhållningssätt.

Utbildningen vid konstfackskolan är således långtifrån enhetlig. Det är riktigare att tala om ett utbildningsområde med flera olika studievägar. Området kan indelas i designutbildning, konsthantverksutbildning och fri konstnärlig utbildning. Enligt mina allmänna utgångspunkter bör detta utbildningsområde även i fortsättningen hållas samman.

Detta betyder således att uppgifterna för utbildningen vid konstfackskolan i sina huvuddrag förblir oförändrade. Enligt min mening är det emellertid nödvändigt att utbildningen i andra avseenden genomgår betydande förändringar. Grunderna för dessa förändringar kan sammanfattas på följande sätt.

Utbildningen vid konstfackskolan vänder sig till studerande med ett eget konstnärligt uttrycksbehov och ger stort utrymme åt fritt konstnärligt arbete. Enligt min mening har utbildningen häri ett speciellt värde. I det planeringsarbete som jag kommer att förorda i det följande bör detta inte äventyras.

Utbildningen vid konstfackskolan måste utformas så att den blir mer yrkesförberedande. Detta innebär att den tydligare än hittills måste inriktas mot de faktiska uppgifter och krav som väntar de utbildade i yrkeslivet. Detta gäller samtliga studievägar inom området.

En ökad yrkesanknytning kan inte komma till uttryck på samma sätt inom varje utbildning bl. a. beroende på sådana skillnader mellan yrkesuppgifterna som jag tidigare pekat på. Yrkesanknytningen får heller

inte resultera i en hård specialisering. Bredd och allmänorientering är nödvändiga inslag med tanke på arbetsmarknadens snabba förändringar. För att åstadkomma den önskvärda yrkesförberedelsen krävs således en balans mellan gemensamma inslag i utbildningen och inslag som är specifika för enskilda studievägar. En sådan balans bör kunna uppnås om man på rätt sätt utnyttjar fördelarna med att hålla samman utbildningsområdet.

Ett gemensamt inslag i utbildningen som särskilt måste tas fram och betonas är det fria arbetet med bild och form och självständigt konstnärligt gestaltande. I alla studievägar behövs både inslag av fritt skapande arbete och direkt yrkesförberedande moment som oftast innebär bundna studier eller tillämpningsövningar. Dessa olika moment måste kunna kombineras på sådant sätt att studierna blir meningsfulla trots att de bedrivs på olika villkor. Möjligheter till en sådan kombination finns redan i dag inom utbildningen vid konstfackskolan. De måste emellertid enligt min mening kunna utnyttjas bättre.

Arbete med olika material och tekniker liksom med olika metoder för deras tillämpning och användning är viktiga beståndsdelar i utbildningen. Även i dessa hänseenden är det nödvändigt med en balans mellan det specifika och det gemensamma i utbildningen. I alla studievägar måste det finnas tillräckligt utrymme för arbete med olika material och tekniker och med olika tillämpningsmetoder. Det finns i dag inom utbildningen studievägar som i dessa avseenden är alltför ensidigt upplagda. En breddning kan bidra till en bättre yrkesanknytning.

Förändringar av utbildningen vid konstfackskolan av det slag som jag här berört kan inte göras utan ett ytterligare planeringsarbete. I första hand krävs en fortsatt studieorganisatorisk planering. Huvuddelen av detta arbete bör göras inom skolan i anslutning till den försöksverksamhet på det pedagogiska och studieorganisatoriska området som pågår sedan ett par år tillbaka. Vid min anmälan i det följande av anslaget till konstfackskolan kommer jag att närmare behandla den fortsatta försöksverksamheten och resurserna för denna. Det bör ankomma på regeringen att ge de uppdrag som behövs för det fortsatta arbetet. I det följande skall jag ange några av de viktigare riktlinjerna för arbetet.

Det studieorganisatoriska planeringsarbetet bör bedrivas utan låsning till den nuvarande organisatoriska strukturen inom konstfackskolan dvs. indelningen i fackavdelningar. Fackavdelningarna är f. n. sju till antalet, nämligen en för textilarbete, en för dekorativ målning, en för skulptur, en för keramik, en för möbler och inredningar, en för metallarbete och en för reklam och bokhantverk. Indelningen i fackavdelningarna följer således i huvudsak de materialområden som finns vid skolan. Den ligger också till grund för den nuvarande studieorganisationen liksom för fördelningen inom skolan av resurser av olika slag, bl. a. verkstäder och lärartjänster.

Allt tyder på att konstfackskolan för att få en studieorganisation som svarar mot de krav på en förbättrad yrkesanknytning, som jag tidigare berört, också behöver en ny intern organisation. Med sin alltför starka anknytning till förekommande materialområden är fackavdelningarna i nuvarande form ett hinder för en utveckling av utbildningen i denna riktning. I det fortsatta arbetet med utbildningen vid konstfackskolan bör således också ingå att förbereda och genomföra en omorganisation så att fackindelningen ersätts av en annan organisatorisk struktur. Jag återkommer i det följande till denna fråga.

Den studieorganisatoriska planeringen bör utgå från de principiella ställningstaganden som jag tidigare redogjort för. Detta innebär bl. a. att alla de studieinriktningar eller studievägar som nu finns representerade inom utbildningen vid konstfackskolan i princip bör finnas kvar. När det gäller utbildning i grafisk formgivning av det slag som motsvarar den nuvarande utbildningen vid fackavdelningen för reklam och bokhantverk kan det dock finnas anledning att frångå denna princip. Frågan om utbildning vid konstfackskolan i grafisk formgivning får prövas mot bakgrund av de förhandlingar som f. n. pågår om förstatligande av Grafiska institutet och Institutet för högre reklamutbildning. Jag återkommer till regeringen i denna fråga.

I utbildningen vid konstfackskolan ingår nu också viss fotoutbildning. I denna del kommer 1973 års expertgrupp för konstutbildning inom kort att lägga fram vissa förslag.

Den studieorganisatoriska planeringen bör bygga på att man i utbildningen vid konstfackskolan skall kunna arbeta med alla de material och tekniker som det nu finns möjlighet att använda.

I 1975 års beslut om reformering av högskoleutbildningen anges vissa riktlinjer för studieorganisationen inom högskolan. För den utbildning inom konstfackskolan som här behandlas innebär dessa bl. a. att utbildningen skall organiseras på en eller flera utbildningslinjer. Frågan om linjeindelningen prövas i det nu pågående förberedelsearbetet för högskolereformen i samråd med konstfackskolan. Utbildningslinjen/linjerna bör i detta sammanhang ses som ett instrument för planering och resursfördelning. Inom utbildningslinjen/linjerna kan finnas olika studievägar. I arbetet inom konstfackskolan med den studieorganisatoriska planeringen bör huvudvikten läggas vid studievägarna. Arbetet bör resultera i konkreta beskrivningar av olika studievägar.

En del av den nuvarande utbildningen vid konstfackskolan består av yrkestekniska kurser förlagda utanför skolan. Kurserna ligger i början av utbildningen och ger praktiska kunskaper och erfarenheter som är viktiga som grund för de fortsatta studierna. I planeringsarbetet bör övervägas på vilket sätt moment av detta slag skall vara inordnade i utbildningen.

Möjligheter bör finnas inom alla studievägar vid konstfackskolan att

bedriva studier både i normal och i långsammare studietakt. Av bl. a. detta skäl finns det anledning att även i fortsättningen anordna kvällsundervisning.

Ingen studieväg inom utbildningen får omfatta längre tid än fem år. Med utgångspunkt i stort från nuvarande förhållanden bör studietiden under denna gräns kunna variera.

Jag har tidigare resonemangsvis gjort en indelning av utbildningsområdet i designutbildning, konsthantverksutbildning och fri konstnärlig utbildning, inte i avsikt att styra den studieorganisatoriska planeringen utan för att kunna anknyta till redan utformade förslag som kan vara av betydelse för planeringsarbetet.

I fråga om *designutbildningen* vill jag framhålla följande. Jag har särskilt övervägt den terminologiska frågan och konstaterat att det inte är möjligt att finna någon inhemsk motsvarighet för begreppet design. Jag använder därför begreppet här på samma sätt som konstnärsutbildningssakkunniga (KUS), nämligen som ett samlat uttryck för de olika arbetsmomenten i den process som ett produktutvecklingsarbete innebär. KUS ägnade stort intresse åt utformningen av olika slags designutbildning. Deras förslag omfattade utbildning i industriell design, i vilken ingick utbildning av olika slags formgivare för industriell tillverkning, utbildning av inredningsarkitekter samt utbildning i informationsdesign eller grafisk formgivning. Förslaget blev mycket väl mottaget av de berörda remissinstanserna. Inom de nuvarande designinriktade studievägarna vid konstfackskolan finns ett stort intresse för att utveckla dessa enligt de riktlinjer som KUS drog upp. Förslaget från KUS, som var allmänt utformat, behöver emellertid följas upp med en mer detaljerad studieorganisatorisk planering som syftar till att utarbeta konkreta studieplaner för olika studievägar inom designutbildningen. Enligt vad jag har erfarit har redan en stor del av denna planering gjorts inom skolan.

Planeringen av *konsthantverksutbildningen* kan inte på samma sätt som när det gäller designutbildningen grundas på redan utformade förslag. KUS föreslog att uppgiften att bedriva konsthantverksutbildning skulle delas mellan konsthögskola och designhögskola. Självständigt arbetande konsthantverkare skulle jämställas med fritt verkande bildkonstnärer och utbildas vid konsthögskola medan konsthantverkare med inriktning mot industriell formgivning och industriella tillverkningsmetoder i huvudsak skulle utbildas vid designhögskola. Förslaget mötte starkt motstånd vid remissbehandlingen. Med hänvisning till remisskritiken föreslog 1973 års expertgrupp för konstutbildning att konsthantverksutbildningen borde hållas samman med bl. a. designutbildningen.

Enligt min mening måste man vid planeringen av konsthantverksutbildningen ta hänsyn till att konsthantverkligt arbete förekommer i flera olika bemärkelser och att utbildningen därför i vissa delar gränsar när-

mare till designutbildningen och i andra delar närmare till den fria konstnärliga utbildningen. Det är också nödvändigt att ta hänsyn till att många konsthantverkare i sin praktiska yrkesutövning ofta förenar olika slags uppgifter och arbetssätt. Utbildningen av konsthantverkare bör således inrymma moment från såväl designutbildning som fri konstnärlig utbildning. Detta blir möjligt genom att anknytningen till konstfackskolan bibehålls.

Jag har slutligen som en del av utbildningsområdet vid konstfackskolan talat om en *fri konstnärlig utbildning*. Därmed har jag, som framgår av vad jag sagt redan tidigare, tagit ställning i en av de kanske livligast diskuterade frågorna i samband med remissbehandlingen av utredningsförslagen. Diskussionen har gällt om utbildningsmöjligheter av det slag som nu finns vid konstfackskolans fackavdelningar för dekorativ målning och skulptur skulle försvinna och resurserna för fri konstnärlig utbildning samlas på konsthögskolan. Jag har redan redovisat min allmänna syn på ansvarsfördelningen mellan de båda utbildningarna. Jag har därvid också bedömt frågan om hur de samlade resurserna för fri konstnärlig utbildning kan utnyttjas bäst och funnit att det finns starka motiv för att utbildningsmöjligheter av detta slag bibehålls med anknytning till utbildningen vid konstfackskolan. Jag vill emellertid redan nu starkt betona att jag därmed inte förordar någon dubblering av utbildningen vid konsthögskolan, vare sig i den meningen att samma slags utbildning skall finnas vid båda skolorna eller att den ena utbildningen skall förbereda för den andra. Den fria konstnärliga utbildningen vid konstfackskolan skall ha en bestämd egen inriktning. Studerande som inriktar sig mot det fria konstnärliga yrkesområdet bör välja den ena eller den andra utbildningen. Dubblerad utbildning, som idag ibland förekommer, bör fortsättningsvis inte bli möjlig. Detta hindrar inte att en studerande skall kunna söka över från den ena utbildningen till den andra. Sammanlagt får studietiden dock inte överstiga fem år.

En fri konstnärlig utbildning vid konstfackskolan måste planeras med hänsyn till uppgifterna i övrigt för utbildningen vid skolan och således dra nytta av de speciella förutsättningar och resurser som finns, både materiellt och i fråga om kunskaper och erfarenheter, inom utbildningen som helhet. Det är naturligt att utbildningen speciellt bör inriktas på sådana konstnärliga yrkesuppgifter som sammanfattande kan kallas miljögestaltande. I flera olika sammanhang har på senare tid förts fram krav om att konstnärligt kunnande och konstnärliga insatser skall utnyttjas bättre i den fysiska samhällsplaneringen, särskilt då inom bostadsplanering, bostadsbyggande och utformning av offentlig miljö. För egen del anser jag att dessa krav är i hög grad berättigade. Jag får anledning att återkomma till dessa frågor i samband med att jag senare kommer att föreslå regeringen att i en särskild proposition till riksdagen behandla förslagen i betänkandet (SOU 1975: 14) Konstnärerna i samhället.

De miljögestaltande uppgifterna är av många olika slag. Som regel är det dock fråga om verksamhet i kollektiva former i vilken konstnärer deltar tillsammans med andra konstnärliga yrkesutövare och med företrädare för andra yrkesgrupper i en planerings- och produktionsprocess. Arbetet sker alltså i ett sammanhang där de konstnärliga funktionerna utövas under andra förutsättningar och på andra villkor än vad som i allmänhet gäller för en fritt skapande konstnär. För att konstnärerna i ett sådant sammanhang skall kunna hävda de viktiga intressen som de företräder är det nödvändigt att de är väl förberedda på de krav de kommer att möta från t. ex. dem som representerar teknisk eller ekonomisk sakkunskap. Sådan förberedelse bör utbildningen ge. För detta bör de möjligheter som finns inom konstfackskolan vara särskilt lämpliga.

Planeringen av en fri konstnärlig utbildning med inriktning mot miljögestaltande uppgifter kan delvis ske i form av en vidareutveckling av den verksamhet som redan nu bedrivs vid fackavdelningarna för dekorativ målning och skulptur. De tendenser som finns till en utveckling av den nuvarande utbildningen i den riktning som jag här angett behöver emellertid systematiseras och förtydligas.

Jag övergår så till frågan om den *organisatoriska strukturen* för verksamheten inom konstfackskolan. Den nuvarande indelningen i fackavdelningar måste ersättas med en annan organisatorisk indelning som bl. a. innebär att verkstadsorganisationen vid skolan blir fristående. Vidare fordras en ändrad organisation för de personal- och materielresurser som skall utnyttjas gemensamt för all utbildning.

De organisationsfrågor som jag här berört är lokala institutionella frågor som bör lösas i anslutning till det pågående förberedelsearbetet för högskolereformen. Organisationskommittén för högskolereformen i Stockholms högskoleregion har redan i uppdrag att pröva frågor av detta slag för de olika läroanstalterna i regionen och att bedriva detta arbete i nära kontakt med de berörda läroanstalterna. Organisationsfrågorna för konstfackskolan bör således prövas i detta sammanhang. I arbetet ingår också att omarbeta konstfackskolans nuvarande provisoriska stadga. Prövningen är i första hand beroende av resultatet av det studieorganisatoriska planeringsarbetet inom konstfackskolan. För att klargöra de problem som har samband med en omorganisation av skolan, både i studieorganisatoriskt och i institutionellt avseende, bör organisationskommittén för Stockholms högskoleregion och konstfackskolan gemensamt utarbeta en plan som bör kunna anmälas för riksdagen under hösten 1976 i den proposition om olika högskolefrågor som då är planerad.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för den konstnärliga utbildningen på bild- och formområdet som jag har redovisat i det föregående.

B 44. Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan

1974/75 Utgift	5 957 281
1975/76 Anslag	6 075 000
1976/77 Förslag	7 004 000

Akademien för de fria konsterna har tillsyn över konsthögskolan. Till akademins uppgifter hör bl. a. att göra framställning om anslag till högskolans verksamhet.

Konsthögskolan omfattar en målarskola, en skulpturskola, en skola för grafisk konst och en arkitekturskola. Dessutom hör till högskolan ett institut för materialkunskap och en ateljé för monumentalmålning och dekorativ konst. Sedan budgetåret 1965/66 har skolan bedrivit viss konservatorsutbildning. Högskolan har även verksamhet för vidareutbildning av konstnärer.

Antalet elever höstterminen 1975 var 246, varav 199 ordinarie elever.

Under läsåret 1975/76 avser konsthögskolan att anordna vidareutbildningskurser med sammanlagt ca 60 deltagare.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Konstakademien och 1973 års expertgrupp för konstutbildning	Föredraganden
Personal			
Lärar- och assistentpersonal	29	6	of.
Övrig personal	19	5,5	of.
	48	**11,5**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	3 219 500	+1 962 000	+745 000
Sjukvård	4 800	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	82 000	+ 140 000	+ 8 000
därav utrikes resor	(15 000)	(+ 128 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	2 022 000	+ 721 000	+ 94 000
Expenser	168 700	+ 123 000	+ 8 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 29 000)	(—)
Undervisningsmateriel m. m.	440 400	+ *388 000*	+ *73 000*
därav kurs i restaureringsteknik	(—)	(+ 47 000)	(—)
därav engångsutgifter	(—)	(+ 63 000)	(—)
Stipendier	41 600	+ 14 000	of.
Ersättning för mistade hyresintäkter	96 000	+ 54 000	of.
	6 075 000	**+3 403 000**	**+929 000**

Akademien för de fria konsterna

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 796 000 kr., varav 87 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar akademin att två undervisningstjänster dras in och att vidareutbildningen av konstnärer minskar i omfattning.

3. Till konsthögskolans nuvarande direktör utgår ett årligt arvode om 12 000 kr. vartill kommer bidrag till resekostnader om 6 000 kr. Med hänvisning till arbetsinsatsernas omfattning föreslår akademin att en arvodestjänst med halvtidstjänstgöring inrättas för direktören (+72 529 kr.).

4. För undervisningen vid konsthögskolan föreslås viss personalförstärkning.

Medel begärs för en assistenttjänst knuten till professuren i arkitektur samt för att öka ut tjänsten som assistent i arkitekturhistoria till en heltidstjänst. För den direkta ledningen av vidareutbildningen av konstnärer föreslås en tjänst som biträdande lärare. Vidare bör medel beräknas för att en halvtidstjänst som assistent vid monumentalskolans plastverkstad skall kunna ökas ut till en heltidstjänst. För den grundläggande utbildningen och vidareutbildningen inom grafikskolan begärs medel för tre lärartjänster och en assistenttjänst. Medel begärs även för en verkmästare vid konsthögskolans verkstäder samt för arvodering av undervisning bl. a. i vissa specialämnen. (+835 000 kr.)

5. Konsthögskolans administration behöver förstärkas. Medel begärs för en tjänst som förste byråsekreterare samt för två kvalificerade biträden. För kamerala uppgifter behövs ytterligare ett kvalificerat biträde med halvtidstjänstgöring. Vidare bör medel beräknas för att en halvtidstjänst som förste biblioteksassistent skall kunna ökas ut till en heltidstjänst. Medel bör också beräknas för tillfällig arbetskraft, bevakning m. m. (+421 000 kr.)

6. Ökningen av anslagsposten till reseersättningar motiveras främst av arkitekturskolans behov (+120 000 kr.).

7. Ökningen av anslagsposten lokalkostnader är främst betingad av konsthögskolans behov av nya lokaler på Skeppsholmen.

8. Den begärda engångsanvisningen under anslagsposten till expenser avser möbler och utrustning till rum för föreslagna nya tjänstemän samt viss apparatur till biblioteket.

9. Huvuddelen av den begärda ökningen av anslagsposten till undervisningsmateriel m. m. avser kompensation för kostnadsstegringar på materiel som används inom konsthögskolan.

Därtill behövs ökade medel bl. a. för bearbetning av arkitekturskolans diabildsamling och för att i undervisningen i större utsträckning kunna använda levande modeller. (+25 000 kr.)

Materielbidraget till eleverna vid målarskolan behöver höjas från 500 kr. till 700 kr. per elev och år. Vidare bör eleverna vid skulptur- och grafikskolorna få materielbidrag med 350 kr. per år utöver vad som kollektivt utgår till varje skola. (+35 000 kr.)

För bl. a. ombindning av böcker behövs en engångsanvisning. Vidare behövs en ökning av medlen för bokinköp. (+59 000 kr.)

Under år 1970 deltog arkitekturskolans elever i en kurs i restaureringsteknik i Rom. Kostnaderna för kursen täcktes delvis av särskilda medel, anvisade av Kungl. Maj:t. Akademin begär medel för att en ny kurs skall kunna anordnas under våren 1977 (+47 000 kr.).

10. Den nu utgående ersättningen för mistade hyresintäkter från akademins fastighet bör räknas upp med hänsyn till förändringar i penning- och hyresvärdet.

1973 års expertgrupp för konstutbildning

I sitt yttrande över akademins anslagsframställning begränsar sig expertgruppen till de förslag som omfattas av gruppens direktiv och behandlar således inte de förslag som gäller undervisningen i arkitekturskolan eller konsthögskolans administration.

Med hänvisning till det förslag till ny studieorganisation som expertgruppen lagt fram förordar gruppen viss restriktivitet vad gäller inrättande av nya tjänster vid konsthögskolan. Förändringar av detta slag på tjänstesidan kan försvåra övergången till en ny studieorganisation. Expertgruppen stöder dock akademins framställning på vissa punkter.

Konsthögskolan bedriver under innevarande budgetår viss försöksverksamhet i samråd med expertgruppen. Försöksverksamheten, som i huvudsak gällt fortbildning och vidareutbildning av konstnärer, bör fortsätta även under budgetåret 1976/77. Medlen för försöksverksamheten — under innevarande budgetår 50 000 kr. — bör ökas. Tillskottet bör användas för att förstärka fortbildningen och vidareutbildningen inom grafikskolan.

Vad beträffar anslagsposten till undervisningsmateriel m. m. anser expertgruppen det befogat med en uppräkning med hänsyn till de stora kostnadsstegringarna på materielsidan.

Föredraganden

Den konstnärliga utbildningen på bild- och formområdet är utförligt behandlad i en särskild inledning till avsnittet om utbildningen inom kulturområdet. Jag har där tagit upp vissa frågor av betydelse för utbildningen vid konsthögskolan. Jag hänvisar också till vad jag tidigare sagt i inledningen till hela avsnittet B Kulturändamål där jag bl. a. nämnt de förhandlingar med anledning av 1975 års beslut om reformering av högskoleutbildningen, som nyligen inletts med konstakademin.

Viss försöksverksamhet har sedan två år tillbaka bedrivits vid konsthögskolan i samråd med 1973 års expertgrupp för konstutbildning. Medlen för försöksverksamheten, 50 000 kr., har i huvudsak använts till fortbildning och vidareutbildning av konstnärer. Konsthögskolan har för nästa år föreslagit en förstärkning på olika punkter av medlen för

fortbildning och vidareutbildning. Expertgruppen föreslår att försöksverksamheten får fortsätta och att ökade medel ställs till förfogande för att utvidga den verksamhet som pågår vid skolan för grafisk konst. Jag delar expertgruppens uppfattning att försöksverksamheten bör fortsätta tills dess gruppens förslag om åtgärder på fortbildningsområdet kunnat prövas och beräknar en ökning med 50 000 kr. att användas för det av expertgruppen angivna ändamålet. Det ankommer på regeringen att, efter förslag av akademin och konsthögskolan, meddela föreskrifter om användningen av de samlade resurserna för ändamålet.

Min anslagsberäkning framgår av sammanställningen. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 004 000 kr.

B 45. Konstfackskolan

1974/75	Utgift	13 714 503
1975/76	Anslag	13 821 000
1976/77	Förslag	16 751 000

Konstfackskolan omfattar tvåårig konstindustriell dagskola (KD), treårig konstindustriell aftonskola (KA), tvåårig högre konstindustriell skola (HKS) samt treårigt teckningslärarinstitut (TI). Utbildningen vid HKS bygger på genomgång av KA eller KD. Vid KD finns en ettårig förberedande kurs för teckningslärarinstitutet och vid KA en tvåårig sådan kurs. Dessutom kan i aftonskolan anordnas kortare kurser i enstaka ämnen eller grupper av ämnen.

Vid de tre konstindustriella skolorna (KD, KA, HKS) meddelas undervisning i sju fackavdelningar, nämligen en för textilarbete, en för dekorativ målning, en för skulptur, en för keramik, en för möbler och inredningar, en för metallarbete samt en för reklam och bokhantverk.

Konstfackskolan står under inseende av skolöverstyrelsen (SÖ).

Antalet studerande höstterminen 1975 uppgick till 739.

1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974: 04) har genom tilläggsdirektiv den 20 november 1975 fått i uppdrag att även behandla utbildningen av lärare i teckning.

Enligt riksdagens bemyndiganden har Kungl. Maj:t den 27 september 1974 vad avser tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1975 samt regeringen den 10 april 1975 vad avser tiden den 1 juli 1975—den 30 juni 1976 godkänt ett avtal mellan staten och Stockholms kommun om kommunens bidrag till kostnaderna för konstfackskolan under budgetåren 1972/73—1975/76. Enligt avtalet bidrar kommunen till kostnaderna för konstindustriella dagskolan och konstindustriella aftonskolan. Bidraget avser hyreskostnaderna och, i fråga om

konstindustriella aftonskolan, även driftkostnaderna. Bidraget till driftkostnaderna utgår med ett visst belopp för varje i aftonskolan antagen stockholmselev.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen och 1973 års expertgrupp för konstutbildning	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	85	+2	of.
Övrig personal	20	+3	of.
	105	**+5**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	8 376 500	+2 040 000	+1 753 000
Sjukvård	8 000	of.	of.
Reseersättningar	42 500	+ 4 500	+ 4 000
Lokalkostnader	5 069 000	+ 654 500	+ 695 000
Expenser	164 000	+ 18 500	+ 10 000
Undervisningsmateriel m. m.	748 000	+ 838 000	+ 233 000
Särskild utbildning av lärare i teckning	—	+ 235 000	+ 235 000
Uppbördsmedel			
Bidrag från Stockholms kommun	587 000	of.	of.
Nettoutgift	**13 821 000**	**+3 790 500**	**+2 930 000**

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 370 000 kr., varav 220 000 kr. avser höjt löneckostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar SÖ minskad elevantagning och reducering av den lärarledda undervisningen.

3. SÖ anser det betydelsefullt att den studieorganisatoriska och pedagogiska försöksverksamhet inom konstindustriavdelningarna vid konstfackskolan som påbörjades läsåret 1974/75 och som skolan bedriver i samråd med 1973 års expertgrupp för konstutbildning får fortsätta under läsåret 1976/77. Försöksverksamheten kommer då att omfatta tre årskurser. Förutom ytterligare medel för denna verksamhet föreslår SÖ att skolsköterskans tjänstgöring utökas från tre fjärdedelstid till heltid. Vidare bör skolans bibliotek få ökade resurser för bokinköp m. m. (+77 000 kr.)

4. I en särskild skrivelse den 10 oktober 1975 har SÖ bl. a. föreslagit att sådan särskild utbildning av teckningslärare, som tidigare anordnats vid teckningslärarinstitutet för icke behöriga lärare, skall återupptas med början budgetåret 1976/77. SÖ föreslår att utbildningen liksom

tidigare skall omfatta ett hemstudieår och ett års heltidsstudier. SÖ räknar med 24 deltagare i utbildningen och beräknar kostnaderna till 235 000 kr.

1973 års expertgrupp för konstutbildning

Expertgruppen har yttrat sig över konstfackskolans till SÖ ingivna anslagsframställning såvitt den avser de konstindustriella avdelningarna.

Expertgruppen hänvisar allmänt till sambandet mellan de studieorganisatoriska förslag som gruppen lagt fram och den försöksverksamhet som inletts vid konstfackskolan läsåret 1974/75. Gruppen förutsätter att denna verksamhet skall kunna utvecklas och utökas under läsåret 1976/77. För detta fordras särskilda medel, bl. a. för anlitande av gästlärare och gästföreläsare och för s. k. tvärfackliga kurser och projekt. Vidare behövs ett utökat antal alternativa kurser. (+153 000 kr.)

För att försöksverksamheten skall kunna bedrivas med framgång behövs dock framför allt ytterligare resurser för undervisningsmateriel och för ett utökat nyttjande av verkstäderna. Expertgruppen tillstyrker bl. a. att tre tjänster som institutionstekniker inrättas. (+823 000 kr.)

Utöver resurser för försöksverksamheten förordar expertgruppen bl. a. att en tjänst som facklärare i industriell formgivning inrättas (+132 000 kr.).

Konstfackskolan

I en särskild skrivelse den 15 december 1975 begär konstfackskolan en ökning av resurserna för den studieorganisatoriska och pedagogiska försöksverksamheten av en sådan storleksordning att de kan inrymma medel för en förstärkning av skolans ledning.

Föredraganden

Utbildningen vid konstfackskolans konstindustriella avdelningar har jag tidigare behandlat särskilt utförligt i den inledning till avsnittet om utbildningen på kulturområdet som handlar om den konstnärliga utbildningen på bild- och formområdet. I inledningen till hela avsnittet B Kulturändamål har jag också tagit upp vissa frågor som berör konstfackskolan och som har samband med det pågående förberedelsearbetet för den förra året beslutade högskolereformen. Jag hänvisar här till dessa tidigare uttalanden. I det följande kommer jag att begränsa mig till frågor om verksamheten under nästa budgetår vid de konstindustriella avdelningarna och vid teckningslärarinstitutet.

Under de senaste två budgetåren har vid de konstindustriella avdelningarna anordnats en försöksverksamhet på det pedagogiska och studieorganisatoriska området. Första året anvisades 125 000 kr. och andra året ytterligare 254 000 kr. för försöksverksamheten som således varit ganska omfattande. Den främsta avsikten med arbetet har varit att

praktiskt pröva nya utbildningsmoment och belysa problemen i samband med en reform av utbildningen.

Som jag tidigare anfört bör försöksverksamheten fortsätta också nästa budgetår. Den studieorganisatoriska planering, som jag kommer att föreslå regeringen att konstfackskolan får i uppdrag att göra, bör bedrivas inom ramen för den fortsatta försöksverksamheten. Den ekonomiska ramen för verksamheten, som innevarande budgetår uppgår till sammanlagt 379 000 kr., varav 40 000 kr. för undervisningsmateriel, bör för nästa budgetår ökas med 100 000 kr. De nya medlen bör användas för undervisningsmateriel. Efter det att hänsyn också tagits till pris- och lönehöjningar beräknar jag att sammanlagt 556 000 kr., varav 140 000 kr. för materiel, kommer att stå till förfogande för försöksverksamheten. Det ankommer på regeringen att efter förslag av konstfackskolan besluta om användningen av dessa medel. För att konstfackskolan skall kunna genomföra det planeringsarbete som nu behövs är det enligt min mening nödvändigt att skolans pedagogiska ledningsorganisation förstärks. Jag förordar därför att medel inom den föreslagna ramen tas i anspråk för att inrätta en tjänst som studierektor vid skolan.

Vid min anmälan i det följande av anslaget till dramatiska institutet kommer jag att förorda vissa insatser för att utbilda dekorationsmålare vid teatrar. En del av denna utbildning bör konstfackskolan svara för. Jag beräknar för ändamålet 18 000 kr. under detta anslag och hänvisar i övrigt till min anmälan av frågan under anslaget till dramatiska institutet.

Utbildningen av teckningslärare behandlades av riksdagen vid 1975 års riksmöte med anledning av regeringens proposition om viss försöksverksamhet inom lärarutbildningen (prop. 1975: 24, UbU 1975: 14, rskr 1975: 159). Riksdagen beslöt att utbildningen av teckningslärare skulle utökas och att en ny utbildning budgetåret 1976/77 skulle starta i Umeå. Utbildningen skulle planeras av skolöverstyrelsen (SÖ) som också skulle undersöka behovet av att anordna en särskild utbildning av icke behöriga lärare i teckning. SÖ har i en särskild skrivelse lagt fram förslag i dessa frågor.

Dimensioneringen av teckningslärarutbildningen liksom frågan om den nya utbildningen i Umeå kommer att behandlas i den särskilda propositionen om lärarutbildningen som regeringen avser att senare lägga fram för riksdagen.

Särskild utbildning av lärare i teckning anordnades vid teckningslärarinstitutet i två omgångar med början budgetåret 1971/72. SÖ föreslår att en utbildning av detta slag återupptas nästa budgetår. Utbildningen bör enligt förslaget vara utformad på samma sätt som tidigare, dvs. bestå av ett s. k. hemstudieår och därefter ett års heltidsstudier. Den utbildning som SÖ föreslår nästa budgetår är beräknad för 24 deltagare och förlagd till teckningslärarinstitutet. Kostnaden är beräknad till 235 000 kr. Jag biträder SÖ:s förslag.

Förhandlingar pågår mellan staten och Stockholms kommun om kommunens fortsatta bidrag till kostnaderna för konstfackskolan.

Som framgår av sammanställningen beräknar jag anslaget till 16 751 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

a) bemyndiga regeringen att träffa avtal mellan staten och Stockholms kommun om kommunens bidrag till kostnaderna för konstfackskolan under budgetåret 1976/77,

b) till *Konstfackskolan* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 16 751 000 kr.

B 46. Musikhögskolan

1974/75	Utgift	20 997 235
1975/76	Anslag	20 489 000
1976/77	Förslag	26 416 000

Musikhögskolor finns i Stockholm, Göteborg och Malmö. Musikhögskolorna står t. v. under tillsyn av organisationskommittén för högre musikutbildning (U 1970: 60), som enligt den av Kungl. Maj:t den 27 maj 1971 fastställda provisoriska stadgan för musikhögskolorna (ändrad den 7 juni 1972, den 5 juni 1973 och den 10 maj 1974) bl. a. skall avge förslag till anslagsframställning för högskolorna. Kungl. Maj:t fastställde den 4 oktober 1974 vissa tilläggsdirektiv för organisationskommitténs arbete (kommittéberättelsen 1975 s. 343).

Vid samtliga musikhögskolor anordnas treårig utbildning av instrumentalister och sångare, fyraårig utbildning av musiklärare samt tvåårig utbildning av pianostämmare. Dessutom anordnas treårig försöksutbildning av musikpedagoger samt utbildning av kyrkomusiker. Sistnämnda utbildning sker fr. o. m. läsåret 1972/73 på en utbildningslinje (kyrkomusikerlinje) som omfattar sammanlagt 160 poäng, motsvarande fyra års heltidsstudier.

Vid musikhögskolan i Stockholm anordnas dessutom utbildning av tonsättare, dirigenter och pianostämmare samt utbildning inom ramen för regionmusikskola.

Det totala antalet studerande beräknas under innevarande läsår uppgå till 478 vid musikhögskolan i Stockholm, 192 i Göteborg och 180 i Malmö.

Sedan läsåret 1971/72 anordnas utbildning av lärare i musik och annat ämne, som är provisorisk i avvaktan på en slutlig reform av musiklärarutbildningen. I denna utbildning kombineras studier i ett ämne som ingår i ämneslärarutbildning med en särskild ämnesutbildning i musik, motsvarande studiekurs/studiekurser om 60 eller 80 poäng vid filosofisk fakultet. Sådan särskild utbildning i musik anordnas i Göteborg och Malmö av organisationskommittén för högre musikutbildning. Till utbildningen skall läsåret 1975/76 antas sammanlagt 78 studerande.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Organisations-kommittén	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	177	+41	+6
Övrig personal	41	+ 6	+2
	218	**+47**	**+8**
Anslag			
Lönekostnader	15 867 000	+6 651 000	+4 493 000
Sjukvård	15 500	+ 500	+ 1 000
Reseersättningar	163 500	+ 214 500	+ 154 000
Lokalkostnader	3 161 000	+ 883 000	+ 879 000
Expenser	508 000	+ 327 000	+ 82 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 145 000)	(—)
Undervisningsmateriel m. m.	464 000	+ 352 000	+ 58 000
Musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet	310 000	+ 431 000	+ 260 000
	20 489 000	**+8 859 000**	**+5 927 000**

Organisationskommittén

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 120 000 kr., varav 443 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. I beloppet ingår de minskningar som redovisas i punkterna 4 och 5.

2. I 0-alternativet förordar organisationskommittén, utöver automatiska kostnadsminskningar för bl. a. kyrkomusikerutbildningen, en nedskärning av den enskilda undervisningen för de studerande som erhåller utbildning till sångare, instrumentalister och musikpedagoger. Kommittén framhåller att konsekvenserna härav skulle bli minskad effektivitet i utbildningen. Redan nu får de studerande vid musikhögskolorna mindre enskild undervisning än vad som ges i motsvarande utländsk utbildning eller i annan liknande musikutbildning i Sverige.

3. Organisationskommittén har i samarbete med skolöverstyrelsen (SÖ) kunnat konstatera att behovet av ytterligare åtgärder för att råda bot på bristen på behöriga musiklärare i det allmänna skolväsendet är mycket stort. SÖ har efter samråd med organisationskommittén våren 1975 gjort en undersökning som visar att bristen på musiklärare på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan snarast har ökat jämfört med år 1971 då en liknande undersökning gjordes bl. a. för lärarutbildningskommitténs räkning. Mer än hälften av all musikundervisning handhas av lärare utan formell kompetens. Med hänsyn härtill föreslår organisationskommittén en utökad utbildningskapacitet inom musiklärarutbildningen. SÖ lägger samtidigt fram förslag om vidareutbildning i musik för klasslärare och särskild utbildning av lärare i musik.

Organisationskommittén föreslår för nästa budgetår en utökning av utbildningen i musik och ett annat ämne genom att särskild ämnesut-

bildning införs i anslutning till Framnäs folkhögskola i Piteå med en antagningskapacitet om 24 platser och att motsvarande utbildning i Malmö utökas med likaledes 24 platser. Vidare föreslår kommittén att ettämnesutbildningen vid musikhögskolorna utökas med sammanlagt 12 platser.

Normalt sett dröjer det enligt kommitén fem år från det beslut fattas tills dess den färdigutbildade befinner sig i yrkesverksamhet. Som en särskild åtgärd för att snabbare få fram utbildade musiklärare föreslår kommittén en tillfällig ökning med 24 platser av den särskilda ämnesutbildningen i musik. De föreslagna platserna är avsedda för personer som redan har lärarbehörighet eller den ämnesteoretiska delen av en lärarutbildning i andra ämnen än musik och som kan vara intresserade av och tillräckligt kunniga i musik för att vilja skaffa sig behörighet även i detta ämne. De 24 platserna föreslås fördelade mellan Göteborg och Malmö. (+2 460 000 kr.)

4. Den reformering av kyrkomusikerutbildningen som genomfördes fr. o. m. läsåret 1972/73 innebär en förkortning av studietiden från fem till fyra år, men samtidigt ökade undervisningskostnaderna per studerande och år. För nästa budgetår medför detta en minskning av kostnaderna för utbildningen med 29 000 kr.

5. Utbildningen av musikeraspiranter från regionmusiken är under avveckling. De sista aspiranterna togs in till utbildningen läsåret 1975/76. Sammanlagt finns i utbildningen detta läsår 64 studerande. Huvuddelen av dessa deltar i den tvååriga utbildning inom ramen för regionmusikskolan som anordnas vid musikhögskolan i Stockholm. Sedan läsåret 1973/74 kan sammanlagt högst 10 musikeraspiranter per år i stället välja en treårig instrumentalistutbildning vid någon av musikhögskolorna i Göteborg eller Malmö.

Sedan den speciella aspirantutbildningen avvecklats skall regionmusiken kunna rekrytera musiker från den reguljära instrumentalistutbildningen vid musikhögskolorna. Resurser motsvarande 50 studerandeplatser i den speciella utbildningen skall överföras till instrumentalistutbildningen medan resurser svarande mot 14 studerandeplatser skall dras in. Detta medför en minskning av kostnaderna för utbildningen med 163 000 kr.

6. Instrumentalistutbildningen vid musikhögskolorna är treårig men förlängs ofta så att den i realiteten omfattar fyra år. Den speciella utbildningen av aspiranter från regionmusiken har varit kortare, för flertalet två år. För att bibehålla samma kapacitet i antagningen till den längre utbildningen föreslår organisationskommittén att resurser motsvarande de i punkt 5 nämnda 14 platserna i den kortare utbildningen återgår till musikhögskolorna. Resurserna bör fördelas så att instrumentalistutbildningen vid musikhögskolan i Stockholm kan

ökas med fyra och vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö med fem platser vardera (+167 000 kr.).

7. Organisationskommittén föreslår ökade resurser för att undervisningen i olika utbildningar skall kunna förstärkas. Kommittén föreslår således en ökad undervisning i orkester- och ensemblespel i instrumentalistutbildningen i Göteborg och Malmö. Vidare förutser kommittén att det pågående reformarbetet kommer att leda till behov av en ökad lärartilldelning per studerande i olika utbildningar vid musikhögskolorna. En del av denna ökning bör beräknas redan nu. Kommittén redovisar i sin framställning en rad förslag till förändringar i olika utbildningar som därmed skulle kunna genomföras. Därutöver föreslår kommittén ökade medel för bl. a. arvodering av gästlärare. (+279 000 kr.)

Kommittén tillstyrker också musikhögskolornas förslag att inrätta nya ackompanjatörstjänster liksom förslaget från musikhögskolan i Stockholm om medel till det s. k. kompositionsseminariet (+201 000 kr.).

8. Fasta lärartjänster bör i större utsträckning än f. n. inrättas för timlärare som har en så omfattande undervisning att den motsvarar tjänstgöringsskyldigheten för en halvtidstjänst som lärare (+381 000 kr.).

9. I fråga om övrig personal vid musikhögskolorna begär organisationskommittén medel för nya tjänster för biträdespersonal, materielförvaltare m. fl. Vidare tillstyrker kommittén förslag om medel för vikarier vid ledighet för rektorer samt en biträdande studieledare vid musikhögskolan i Stockholm. (+237 000 kr.)

10. Mellan musikhögskolorna i Europa pågår ett reglerat internationellt elevutbyte. För att kunna delta i detta krävs enligt organisationskommittén en ökning av musikhögskolornas medel för reseersättningar. Vidare framhåller kommittén högskolornas behov av ökade medel för konferenser och överläggningar mellan ledning, lärare och studerande. (+121 000 kr.)

11. De av organisationskommittén begärda ökade medlen för expenser avser dels en generell höjning för att möta den ökade belastningen i samband med att kommitténs reformförslag skall genomföras, dels engångsanslag för vissa ändamål, nämligen en ny offsetanläggning vid musikhögskolan i Stockholm, inbindning av musikalier vid musikhögskolan i Malmö och upprustning av biblioteket vid den särskilda ämnesutbildningen i musik i Göteborg. (+219 000 kr.)

12. Organisationskommittén framhåller vikten av fortsatt förstärkning av resurserna för undervisningsmateriel m. m. så att nuvarande utrustningsstandard kan upprätthållas (+280 000 kr.).

13. Behovet av ökade insatser för musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet är mycket stort.

Från de olika utbildningar som berörs av organisationskommitténs utrednings- och reformarbete har kommit en stor mängd projektförslag som bl. a. visar på intresset av att pröva nya moment och metoder i utbildningen. Härtill kommer att kommittén själv som en förberedelse för sina reformförslag bör kunna ta egna initiativ till olika projekt. För de närmaste budgetåren framstår olika slag av lärarfortbildning som särskilt angeläget (+400 000 kr.).

14. Utbildningen vid Svenska Dalcrozeseminariet och Örebro musikpedagogiska institut berörs också av organisationskommitténs uppdrag. Till dessa utbildningar bör för nästa budgetår utgå statsbidrag med 454 000 kr. resp. 667 000 kr.

Föredraganden

Jag har tidigare i inledningen till avsnittet B Kulturändamål något berört det utrednings- och reformarbete, som organisationskommittén för högre musikutbildning bedriver, tidsplanen för arbetet och de förslag som kan väntas till följd av detta. Jag erinrar också om vad jag i det sammanhanget sagt om förberedelsearbetet för den förra året beslutade högskolereformen.

Två huvudfrågor dominerar anslagsframställningen för nästa budgetår från organisationskommittén, nämligen förslag i samråd med skolöverstyrelsen till olika insatser med anledning av bristen på musiklärare i skolväsendet och förslag till åtgärder i syfte att underlätta genomförandet av kommitténs reformförslag.

Jag delar organisationskommitténs uppfattning att musiklärarbristen är besvärande och att det behövs omedelbara åtgärder för att motverka den. Frågan om att få till stånd en reguljär utbildning av musiklärare utanför Stockholm, Göteborg och Malmö togs upp redan i förra årets budgetproposition (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 105). Jag framhöll då att det var angeläget att bygga ut tvåämnesutbildningen i musik och annat ämne och att detta borde ske genom att man i Piteå, i anslutning till musikutbildningen vid Framnäs folkhögskola, startar en sådan särskild ämnesutbildning i musik som ingår i tvåämnesutbildningen. Jag biträder organisationskommitténs förslag om att denna utbildning bör komma igång fr. o. m. nästa budgetår. Utbildningen bör anordnas i enlighet med de bestämmelser som gäller för motsvarande utbildning i Göteborg och Malmö. De medel som behövs för ändamålet beräknar jag till 1 038 000 kr. Vid den avvägning jag gjort mellan de olika krav som förts fram har jag inte ansett mig kunna för nästa budgetår föreslå andra direkta insatser för att utvidga musiklärarutbildningen.

För att tillgodose behovet av en väl fungerande musiklärarutbildning räcker det inte att öka antalet utbildningsplatser. Förändringar av utbildningens inriktning och struktur är också nödvändiga. Det är därför

angeläget att organisationskommittén nu får ökade resurser för sitt utrednings- och reformarbete.

Enligt sina direktiv skall organisationskommittén vid sidan av det egentliga utredningsarbetet medverka i ett praktiskt reformarbete. I samråd med de skolor som berörs av kommitténs uppdrag skall kommittén således planera och genomföra praktiska försök med nya utbildningsformer eller pröva nya moment och metoder. Anslagsposten till musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet används i stor utsträckning för sådana ändamål. Den tas också i anspråk för fortbildning av lärare inom musikutbildningen. Anslagsposten, som innevarande budgetår uppgår till 310 000 kr., bör för nästa budgetår höjas med 260 000 kr. till 570 000 kr.

Den särskilda utbildningen av musikeraspiranter från regionmusiken håller på att avvecklas. De sista aspiranterna har antagits till utbildningen innevarande läsår. I samband med avvecklingen bör i enlighet med organisationskommitténs förslag medel motsvarande 14 studerandeplatser i denna utbildning dras in. För att inte antagningen totalt till instrumentalistutbildningen vid musikhögskolorna nästa budgetår skall sjunka under den nivå som gällt de senare åren behöver en del av dessa resurser återföras till musikhögskolorna. Jag beräknar för ändamålet 143 000 kr., som bör fördelas mellan musikhögskolorna på ett sätt som tar hänsyn till var behovet av ett ökat antal studerande i instrumentalistutbildningen är störst.

Jag beräknar i övrigt en höjning med sammanlagt 75 000 kr. av musikhögskolornas medel till reseersättningar. För en fortsatt ökning av medlen för undervisning i orkester- och ensemblespel inom instrumentalistutbildningen i Malmö samt för en administrativ förstärkning av det slag som organisationskommittén föreslagit beräknar jag 48 000 kr. resp. 75 000 kr.

Frågan om medel till verksamheten under nästa budgetår vid Svenska Dalcrozeseminariet kommer liksom hittills att prövas vid fördelningen av anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål.

Sammanlagt bör detta anslag höjas med 5 927 000 kr., i vilket belopp även ingår medel för löne- och prishöjningar. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Musikhögskolorna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 26 416 000 kr.

B 47. Statens scenskolor

1974/75	Utgift	7 985 661
1975/76	Anslag	7 835 000
1976/77	Förslag	9 541 000

Enligt stadgan för statens scenskolor, som fastställdes av Kungl. Maj:t den 6 juni 1968 (ändrad senast den 7 juni 1972) har scenskolorna, av vilka två finns i Stockholm, en i Göteborg och en i Malmö, till uppgift att utbilda skådespelare och musikdramatiska artister. I Stockholm är utbildningen av skådespelare och musikdramatiska artister förlagd till skilda skolor. Statens scenskola i Stockholm utbildar skådespelare för talscen medan musikdramatiska skolan i Stockholm är speciellt inriktad på utbildning av operaartister. Utbildningen vid scenskolan i Göteborg är uppdelad på en dramatisk och en musikdramatisk linje medan utbildningen vid scenskolan i Malmö i sin helhet bedrivs vid en dramatisk linje.

Utbildningen är treårig. Till utbildningen skall årligen antas tolv studerande vid var och en av scenskolorna med undantag för musikdramatiska skolan, som skall anta åtta studerande.

Innevarande budgetår bedrivs vid scenskolorna viss försöksverksamhet med fortbildning av skådespelare och musikdramatiska artister.

Statens kulturråd har den 10 februari 1975 avgivit förslag om bl. a. fortbildning i mer permanent form vid statens scenskolor. Remissbehandlingen är avslutad.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Scen-skolorna	Statens kulturråd	Föredra-ganden
Personal				
Lärarpersonal	50	+4,5	+3	of.
Övrig personal	15,5	+4	+3,5	of.
	65,5	**+8,5**	**+6,5**	**of.**
Anslag				
Lönekostnader	5 435 500	+1 753000	+1 646 000	+1 156 000
Sjukvård	7 000	+ 1 000	of.	of.
Reseersättningar	61 500	+ 53 000	+ 6 000	+ 6 000
Lokalkostnader	1 691 000	+ 494 000	+ 469 000	+ 480 000
Expenser	530 000	+ 519 000	+ 103 000	+ 39 000
Fortbildning	110 000	+ 99 000	of.	+ 25 000
	7 835 000	**+2 919 000**	**+2 224 000**	**+1 706 000**

Scenskolorna

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 690 000 kr., varav 143 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar scenskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö att hela minskningen tas på sådan undervisning som bestrids av timarvoderad lärarpersonal. Musikdramatiska skolan förordar en nedskärning av undervisningsvolymen.

3. Scenskolan i Stockholm föreslår att en befintlig arvodestjänst som lärare i rollgestaltning byts ut mot en arvodestjänst som lärare i scenisk framställning och scenisk teknik. Vidare föreslår skolan

tre nya tjänster, nämligen en som lärare i musikalisk instudering, en som scenskolesekreterare och en som scenskoletekniker. Slutligen föreslår skolan ytterligare en tjänst som lärare i tal- och röstvård, främst avsedd för fortbildningsverksamheten samt medel för internationella kontakter. (+354 000 kr.)

4. Scenskolan i Göteborg föreslår att skolans tekniska personal förstärks med en institutionstekniker. Vidare begär skolan för fortbildningsverksamheten medel motsvarande en lärartjänst. Slutligen begär skolan medel för studieresor för eleverna samt för utåtriktad verksamhet. (+185 000 kr.)

5. Scenskolan i Malmö begär medel för en tjänst som tekniker och för en tjänst som scenskolesekreterare. Oavsett de förändringar som kan komma till stånd till följd av utredningsförslaget om fortbildningen anser skolan behov föreligga av ökade medel motsvarande en lärartjänst i sång- och talteknik för fortbildningsändamål. Slutligen begär skolan ökade medel för resekostnader i samband med engagemang av gästlärare. (+227 000 kr.)

6. Musikdramatiska skolan i Stockholm begär medel för utökad medverkan av yrkesmusiker i skolans produktioner. För skolans administration behövs en scenskolesekreterare. Vidare vill skolan ha möjligheter att beställa ny svensk musikdramatik samt att, för minst en produktion per läsår, förhyra annan teaterlokal än den nuvarande som inte är helt tillfredsställande. Skolan begär också medel för viss pedagogisk försöksverksamhet vad gäller fortbildningen, för översättningsarbete, för inköp och underhåll av musikinstrument samt för inköp av viss utrustning, bl. a. ett belysningsställverk. Slutligen begär skolan medel för en halv tjänst som ingenjör. (+463 000 kr.)

Statens kulturråd

1. Rådet beräknar för pris- och löneomräkning m. m. 1 692 000 kr., varav 145 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Rådet framhåller att statens scenskolor och statens dansskola genom statsmakternas beslut om reformering av högskoleutbildningen fr. o. m. budgetåret 1976/77 kommer att ligga utanför rådets ansvarsområde. Eftersom den sceniska utbildningen är så nära knuten till yrkesverksamheten på området kommer dock rådet även i fortsättningen att följa utvecklingen.

3. Förutom den ökning av medel för fortbildningen, som rådet föreslår i ett särskilt förslag, förordar rådet att skolorna får medel för att anställa scenskoletekniker, på halvtid vid musikdramatiska skolan och på heltid vid de övriga skolorna. Vidare föreslår rådet att musikdramatiska skolan får ökade medel för anlitande av yrkesmusiker. (+532 000 kr.)

Fortbildning vid statens scenskolor

Statens kulturråd har i februari 1975 avgivit förslag angående fortbildning i mer permanent form vid statens scenskolor. Förslaget, som är utarbetat av en särskild utredningsman[1], gäller i första hand organisatoriska förändringar. Frågor rörande fortbildningens innehåll och uppläggning behandlas endast i begränsad utsträckning. Förslaget omfattar inte musikdramatiska skolan.

I utredningen framhålls att den försöksverksamhet med fortbildning som de tre scenskolorna hittills har bedrivit är av begränsad omfattning och att det inte går att grunda ett förslag om fortbildningens uppläggning i mer permanent form på de erfarenheter som försöksverksamheten hittills gett. I stället utgår utredningen från följande förhållanden på arbetsmarknaden, nämligen arbetslösheten bland skådespelare, det stora antal yrkesverksamma skådespelare, särskilt inom fria grupper, som helt saknar eller har en mycket begränsad utbildning och behovet av fortbildning hos yrkesverksamma skådespelare med utbildning.

I utredningen föreslås att de tre scenskolorna i tur och ordning vart tredje år skall avstå från antagning av elever till den treåriga grundutbildningen. Samtidigt skall skolorna varje år anta elever för andra former av grundutbildning och för fortbildning.

Antagningen till den treåriga utbildningen bör samtidigt öka från 12 till 15 elever. Detta innebär en årlig utexaminering av 30 treårsutbildade skådespelare mot nuvarande 36. De resurser som frigörs bör tillföras fortbildningen.

Vid scenskolorna bör vidare inrättas tjänster som bl. a. scenskolesekreterare. Därigenom kan rektorernas administrativa uppgifter minskas och större utrymme skapas för deras pedagogiska verksamhet. I utredningen föreslås vidare att befintliga tjänster i rollgestaltning bör ersättas med en tjänst i tal/sång för fortbildningen vid var och en av skolorna.

Förslaget kan genomföras inom ramen för befintliga medel. Det förutsätter endast vissa omdisponeringar.

Statens kulturråd ansluter sig till utredningens utgångspunkter och finner det rimligt att, så länge arbetslösheten inom skådespelarkåren är relativt hög, något minska antalet nya treårsutbildade skådespelare till förmån för fortbildningen. En omdisponering av skolornas medel enligt förslaget är enligt rådets mening det riktiga i nuvarande läge.

Kulturrådet förordar att antagningen av fortbildningselever anpassas efter behov år från år. Dock måste antagningen vara så stor att kostnaderna motsvarar de resurser som frigörs genom att antagningen till grundutbildningen minskas. Antagningen bör kontinuerligt följas av

[1] Regissören Lars Barringer.

kulturrådet. Rådet tillstyrker även förslaget till tjänsteorganisatoriska förändringar.

Remissyttranden över förslaget har avgivits av statens scenskolor i Stockholm, Göteborg och Malmö, dramatiska institutet, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys), Svenska teaterförbundet, Teatrarnas riksförbund samt Teatercentrum. Styrelsen för scenskolan i Göteborg har till sitt yttrande bifogat skrivelser från lärarkåren och elevföreningen vid skolan.

Samtliga remissinstanser utom *Svenska Teaterförbundet* och *Klys* avvisar förslaget att genom minskning av antagning till grundutbildningen tillföra fortbildningen större resurser. *Scenskolan i Stockholm, dramatiska institutet* och *Teatrarnas riksförbund* anser att en nedskärning av grundutbildningen skulle strida mot intentionerna i den nya kulturpolitiken. Flera remissinstanser, bl. a. *scenskolan i Malmö* avvisar också de arbetsmarknadsmässiga skälen för en nedskärning. Man framhåller att det främst är de outbildade skådespelarna som drabbas av arbetslöshet. *Svenska Teaterförbundet* framhåller att av de skådespelare som söker inträde i förbundet mindre än hälften har genomgått utbildningen vid de statliga scenskolorna. I detta läge är det angeläget, framhåller förbundet, att för de outbildade införa en modifierad grundutbildning likaväl som en egentlig fortbildning. *Klys* är av samma mening. *Scenskolan i Göteborg*, som i princip är positivt inställd till utökad fortbildning, är tveksamt inställd till en modifierad grundutbildning för yrkesverksamma skådespelare utan tidigare utbildning.

Utredningsmannens bakgrundsmaterial anses av flera remissinstanser vara för litet. Framförallt anser man att försöksverksamheten med fortbildning pågått för kort tid för att några bestämda slutsatser skall kunna dras. Behovet av fortbildning är otillräckligt utrett. *Scenskolan i Malmö* finner det angeläget att det faktiska behovet av återkommande utbildning undersöks. Därvid bör skiljas mellan utbildning för dem som inte genomgått scenskola (modifierad grundutbildning) och dem som genomgått sådan utbildning (egentlig fortbildning). Först därefter kan beslut fattas om fortbildningens pedagogiska uppläggning, inriktning m. m. *Elevföreningen vid scenskolan i Göteborg* anför liknande synpunkter. *Dramatiska institutet* och *Teatercentrum* delar utredningsmannens uppfattning att fortbildningsbehovet är betydande och att det därför finns starka skäl för att utöka scenskolornas resurser för detta ändamål.

Lärarkåren vid scenskolan i Göteborg anser att behörighetsvillkor för antagning till fortbildning måste fastställas. Man föreslår viss tids yrkesverksamhet som krav för antagning.

Samtliga remissinstanser tillstyrker de tjänsteorganisatoriska förslag som utredningsmannen lagt fram. *Dramatiska institutet* anser att en viss samordning mellan scenskolornas fortbildningsverksamhet bör komma till stånd, något som bl. a. påverkar de funktioner som scenskolesekreterarna skall fylla.

Riksdagens revisorer

I en skrivelse till regeringen den 27 november 1975 har riksdagens revisorer anmält den granskning som genomförts av viss utbildning på kulturområdet, däribland utbildningen vid scenskolorna. Revisorerna anser att det är nödvändigt att nu göra en bedömning av utbildningens omfattning mot bakgrund av såväl den rådande arbetsmarknadssituationen som de framtida sysselsättningsutsikterna. Bedömningen bör grundas på konkreta ställningstaganden från statsmakternas sida om satsningar på kulturområdet och konkreta planer av landsting och kommuner om kommande engagemang vid inrättande av regionala teatrar. Erforderligt material härför bör arbetas fram. Sådana analyser bör även göras med jämna mellanrum i framtiden.

Föredraganden

Statens kulturråds förslag om fortbildning i mer permanent form vid statens scenskolor, musikdramatiska skolan undantagen, innebär en omfördelning av utbildningsresurser från grundutbildning till fortbildning. De tre scenskolorna bör enligt förslaget i tur och ordning vart tredje år avstå från antagning av studerande till den treåriga grundutbildningen. Samtidigt skall skolorna varje år anta ett ej fastställt antal studerande för andra och modifierade former av grundutbildning och fortbildning. Förslaget innebär också vissa ändringar i personalorganisationen på lärarsidan.

Kulturrådet har huvudsakligen två utgångspunkter för sitt förslag, nämligen bristen på utbildning bland skådespelare i framför allt de fria teatergrupperna och den nuvarande betydande arbetslösheten bland skådespelarna. I utredningen hävdas att det finns ett samband mellan dessa två förhållanden. Rådet framhåller att omkring tre fjärdedelar av medlemmarna i de grupper som inför 1974/75 sökte statsbidrag saknade utbildning för yrket. Enligt uppgifter som jag erhållit om arbetslösheten bland skådespelare i augusti 1975 saknade fyra femtedelar av de då arbetslösa utbildning för yrket. Dessa förhållanden visar enligt min mening på ett behov av olika utbildningsinsatser bl. a. fortbildning. I sak delar jag således kulturrådets bedömning av läget. Jag är emellertid inte beredd att oreserverat ta ställning för rådets förslag till åtgärder.

Försöksverksamhet med fortbildning i form av ettåriga kurser inleddes vid de båda skolorna i Stockholm läsåret 1971/72 och utvidgades till övriga skolor läsåret därpå. Fr. o. m. läsåret 1973/74 avser försöksverksamheten även fortbildning i andra former. Detta har bl. a. lett till att hela teatergrupper antagits till fortbildning. Försöksverksamheten har således pågått under kort tid. Detta innebär att de aktuella förslagen bygger på ett mycket begränsat erfarenhetsunderlag, vilket påpekas såväl

i utredningen som i remissyttrandena. Från flera håll framhålls också att utredningen inte tillräckligt har gått in på frågor som rör fortbildningens omfattning, innehåll och uppläggning. Först när dessa frågor är utredda och ytterligare erfarenheter har vunnits av den redan pågående verksamheten anser man att det finns underlag för åtgärder av den omfattning som förslaget innebär. Jag delar den uppfattningen och finner dessutom, i likhet med flera remissinstanser, att förslaget att en scenskola vart tredje år skall avstå från antagning till grundutbildningen har både pedagogiska och studieorganisatoriska nackdelar.

Fortbildningen vid scenskolorna bör enligt min mening fortsätta i form av försöksverksamhet. Förutsättningarna för försöksverksamheten behöver förbättras. Vissa skäl talar också för att man bör åstadkomma en jämnare fördelning av resurserna mellan grundutbildning och fortbildning. Jag vill emellertid inte nu för gott ta ställning till omfattningen av grundutbildningen, vilket kulturrådets förslag förutsätter. Resursfördelningen bör i stället ske på ett sätt som medger möjligheter till lokala variationer och till omprövning med hänsyn till den aktuella utvecklingen rörande behov och efterfrågan vad gäller de olika slag av utbildning som anordnas vid scenskolorna. Jag föreslår således att skolorna får ett tidsbegränsat bemyndigande att, så länge försöksverksamheten med fortbildning varar, själva inom vissa gränser besluta om avvägning av resurser mellan grundutbildning och fortbildning. Vad jag föreslår är således en flexibel fördelning av resurserna av det slag som dramatiska institutet redan innevarande budgetår fått möjlighet att tillämpa. Antagningen till grundutbildningen vid de tre scenskolorna bör i enlighet med varje skolas bedömning kunna minskas från tolv till lägst nio studerande per år. Musikdramatiska skolan bör på motsvarande sätt kunna minska antagningen från åtta till lägst sex studerande per år. Beslut om minskad antagning bör tas efter samråd med vederbörande tillsynsmyndighet. Variationer mellan skolorna bör vara tillåtna. Vid varje skola bör resurserna användas på sådant sätt att den sammanlagda kostnaden per studerande i den treåriga grundutbildningen inte överstiger nuvarande nivå. Till följd av den utvidgade försöksverksamheten med fortbildning kan det finnas anledning att vakanthålla de nuvarande arvodestjänsterna som lärare i rollgestaltning. Det ankommer på regeringen att meddela föreskrifter i dessa frågor.

Försöksverksamhet med fortbildning och denna form för avvägning mellan olika slag av utbildning bör ses i ett vidare perspektiv. Det gäller frågan om scenutbildningens organisation, omfattning, inriktning och uppläggning överhuvud, dvs. en både utbildningspolitisk och kulturpolitisk fråga. Kulturrådets utredning och förslag visar på en rad frågor och problem som enligt min mening bör bedömas i ett sammanhang genom en samlad översyn av hela det aktuella utbildningsområdet. De pedagogiska och studieorganisatoriska frågor som rådet kommer in

på har inte bara anknytning till fortbildningen utan gäller hela scenutbildningen. Arbetsmarknadsproblem av det slag som finns på området bör leda till att både fortbildningens och grundutbildningens omfattning, innehåll och uppläggning ses över. Frågan om i vilken utsträckning som scenskolorna kan medverka i nya slag av artistutbildning, t. ex. utbildning av varietéartister, bör övervägas. Den pågående försöksverksamheten med fortbildning i olika former kan ge vissa erfarenheter för en bedömning av dessa frågor. Försöksverksamheten bör dock inte få leda till att översynsarbetet fördröjs. Jag avser att återkomma till regeringen i fråga om formerna för översynen.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens scenskolor för* budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 9 541 000 kr.

B 48. Statens dansskola

1974/75 Utgift	2 411 627
1975/76 Anslag	2 465 000
1976/77 Förslag	2 826 000

Statens dansskola har enligt sin stadga, fastställd den 29 juni 1970 och ändrad den 17 december 1970, till uppgift att vid särskilda linjer utbilda danspedagoger och koreografer samt att meddela utbildning i mim. Vid skolan anordnas även vidareutbildning för danspedagoger.

Utbildningen av koreografer och danspedagoger är f. n. treårig. Till utbildningen på danspedagoglinje skall årligen antas ca tolv och på koreografilinje ca tre studerande.

Frågor om utbildning av dansare utreds av dansarutredningen (U 1973: 09).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Dans-skolan	Statens kulturråd	Föredraganden
Personal				
Lärarpersonal	14	of.	of.	of.
Övrig personal	3	of.	of.	of.
	17	**of.**	**of.**	**of.**
Anslag				
Lönekostnader	1 352 000	+305 000	+304 000	+312 000
Sjukvård	1 000	of.	of.	of.
Reseersättningar	21 000	+ 2 100	+ 2 100	+ 2 000
Lokalkostnader	941 000	− 26 900	+ 29 200	+ 40 000
Expenser	150 000	+ 13 300	+ 14 200	+ 7 000
	2 465 000	**+293 500**	**+349 500**	**+361 000**

Dansskolan

1. Pris- och löneomräkning m. m. 272 000 kr., varav 36 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar skolan en minskning av medlen till lönekostnader och expenser. Vidare förordas att den s. k. preparandkursen utgår, dvs. den sedan höstterminen 1973 på försök anordnade särskilda tvååriga danskursen som förbereder för fortsatt utbildning vid skolans danspedagog- och koreografilinjer.

3. För dansskolans administration behövs en tjänst som sekreterare. Samtidigt kan en tjänst som assistent dras in. (+10 478 kr.)

4. Skolan begär vidare ökade medel för kursverksamheten och särskilt då för de sommarkurser som skolan anordnar (+11 000 kr.).

Statens kulturråd

1. Statens kulturråd beräknar för pris- och löneomräkning m. m. 328 500 kr., varav 36 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Rådet förordar att dansskolan får ökade medel för administrationen och för sommarkurserna (+21 000 kr.).

Föredraganden

Jag har tidigare i inledningen till avsnittet B Kulturändamål nämnt det pågående förberedelsearbetet för den förra året beslutade högskolereformen och vad detta innebär för dansskolan.

Som framgår av sammanställningen har jag vid min beräkning av nästa budgetårs anslag till statens dansskola enbart tagit hänsyn till pris- och lönehöjningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens dansskola* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 826 000 kr.

B 49. Dramatiska institutet

1974/75	Utgift	9 037 563
1975/76	Anslag	9 250 000
1976/77	Förslag	10 867 000

Dramatiska institutets uppgifter, som framgår av stadgan (1970: 369) för dramatiska institutet (ändrad senast den 27 november 1975), består i att utbilda personal för produktion av program för teater, film, radio och television. Utbildningen avser verksamhetsområdena regi, bild- och ljudteknik, scenografi, maskering och administration. Institutet meddelar även sådan allmän produktionsteknisk utbildning rörande nyss-

nämnda medier som behövs för yrkesverksamhet av annat slag. I sin verksamhet skall institutet främja utvecklingen inom områden som berörs av utbildningen.

Utbildningen vid institutet bedrivs inom följande tvååriga utbildningslinjer, nämligen allmän linje, administrativ linje, bildteknisk linje, ljudteknisk linje, scenografilinje och maskeringslinje. Vid institutet anordnas vidare verksamhet med fortbildnings- och vidareutbildningssyfte dels i form av ettårig allmän produktionsteknisk utbildning, dels i form av kurser.

Till den allmänna produktionstekniska utbildningen skall antas minst 16 studerande och till de tvååriga utbildningslinjerna lägst 24 och högst 30 studerande årligen.

Enligt avtal mellan staten och Svenska filminstitutet lämnar filminstitutet för varje budgetår bidrag till driftkostnaderna vid dramatiska institutet. Bidragets storlek är bestämt till 500 000 kr.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Dramatiska institutet och Svenska filminstitutet	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	12	+ 2	of.
Övrig personal	23	+ 8	+ 1
	35	**+ 10**	**+ 1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 023 000	+ 1 728 000	+ 811 000
Sjukvård	7 000	of.	of.
Reseersättningar	119 000	+ 129 000	+ 10 000
därav utrikes resor	(31 000)	(+ 97 000)	(+ 4 000)
Lokalkostnader	3 147 000	+ 282 000	+ 266 000
Undervisningskostnader	2 617 000	+ 967 000	+ 423 000
Materielunderhåll m. m.	588 000	+ 89 000	+ 82 000
Expenser	349 000	+ 216 000	+ 25 000
Kostnader vid uthyrning av lokaler m. m.	100 000	of.	of.
	9 950 000	**+ 3 411 000**	**+ 1 617 000**
Uppbördsmedel			
Bidrag från Svenska filminstitutet	500 000	— 500 000	of.
Inkomster från uthyrning av lokaler m. m.	200 000	of.	of.
Nettoutgift	**9 250 000**	**+ 2 911 000**	**+ 1 617 000**

Dramatiska institutet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 524 000 kr., varav 149 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar institutet en minskning av antagningen till utbildningen.

3. Institutet konstaterar att det föreligger brist på personal för olika funktioner. För pedagogiska ledningsuppgifter bör inom varje ämnesområde finnas en tjänst som huvudlärare. Institutet framhåller i första hand behovet av en tjänst som avdelningsledare/huvudlärare för teaterutbildningen. Därvid kan en minskning av arvoden till gästlärare ske. En motsvarande tjänst som huvudlärare behövs för den ljudtekniska utbildningen. För utbildningsadministrativa uppgifter vad gäller den ettåriga studiegången, kursverksamheten samt radio- och maskörutbildningarna behövs sammanlagt tre tjänster som assistenter. (+387 000 kr.)

Även på den tekniska sidan behövs en personalförstärkning. Institutet föreslår i första hand en tjänst som videotekniker samt en tjänst som servicetekniker (+181 000 kr.).

Institutets differentierade utbildningsutbud ställer krav på studievägledning för elever och utbildningssökande, undersökningar av variationer i utbildningsbehovet samt information till arbetsmarknaden om utbildningsmöjligheterna. För dessa uppgifter behövs en tjänst som studievägledare. Vidare begärs ökade medel för inrättande av en tjänst som föreståndare för en läromedelscentral, för en kansliskrivartjänst samt bl. a. för pedagogisk utbildning av personalen och för arvodering av gästlärare och expertis vid elevantagningen. (+429 000 kr.)

4. Institutet behöver ökade medel för reseersättningar bl. a. för utrikes resor för lärare och elever samt för inrikes resor i samband med studievägledningsuppgifter (+118 000 kr.).

5. För att inrätta en läromedelscentral vid institutet behövs ökade medel för lokalkostnader (+36 000 kr.).

6. Institutet konstaterar att efterfrågan på fortbildning och vidareutbildning i form av kortare kurser är stor. Den möjlighet till överföring av resurser från grundutbildningen till fortbildningen och vidareutbildningen som institutet kan göra fr. o. m. innevarande budgetår har utnyttjats i viss utsträckning. En ytterligare överföring är enligt institutets bedömning inte tillrådlig. För att kunna utvidga sin kursverksamhet begär institutet därför en ökning av medlen för undervisningskostnader. Det är vidare av betydelse i pedagogiskt hänseende att skådespelare i ökad utsträckning kan medverka i undervisningen. (+562 000 kr.)

7. Den begärda ökningen för expenser avser kostnader för anskaffning av läromedel och för information i samband med de ökade insatser för studievägledning som nämnts under punkt 3. Den begärda ökningen innefattar även en engångskostnad om 92 000 kr. för inventarier till en läromedelscentral. (+172 000 kr.)

Svenska filminstitutet

Det bidrag om 500 000 kr. som Svenska filminstitutet lämnar till driftkostnaderna vid dramatiska institutet bör upphöra fr. o. m. budgetåret 1976/77 (+500 000 kr.).

Föredraganden

Jag har tidigare under avsnittet B Kulturändamål redovisat vissa följder av 1975 års beslut om högskolereform vad gäller utbildningen på kulturområdet. Dramatiska institutet, som varit direkt underställt regeringen sedan verksamheten inleddes år 1970, bör fr. o. m. den 1 oktober 1976 tillhöra universitets- och högskoleämbetets ansvarsområde.

Som jag nämnt under anslaget till konstfackskolan bör under nästa budgetår vid dramatiska institutet och konstfackskolan anordnas viss utbildning för dekormålare vid teatrar. Syftet är att genom en samlad utbildningsinsats av engångskaraktär trygga återväxten inom en liten och mycket specialiserad yrkeskår, som genom åldersavgång i annat fall snart kommer att försvinna. Projektet har utvecklats i samarbete mellan olika teaterinstitutioner och utbildningsanstalter. Det innebär att ett tiotal nyanställda dekormålare vid de aktuella teatrarna under en treårsperiod skall kunna varva en allsidig yrkesverksamhet med vissa utbildningsmoment. Yrkesverksamheten och en del av utbildningsmomenten förläggs till teatrarnas ateljéer och verkstäder i anslutning till produktionen. Huvudsakligen teoretiska och praktiskt konstnärliga utbildningsmoment förläggs till dramatiska institutet resp. konstfackskolan. Kostnaderna för den del av projektet som faller på dramatiska institutet beräknar jag till 32 000 kr. Jag har då beräknat medel för undervisning och för viss samordning och administration av projektet.

Som framgår av sammanställningen beräknar jag anslaget till 10 867 000 kr. Förutom för pris- och lönehöjningar och den särskilda utbildning av dekormålare som jag berört har jag därvid beräknat medel för en personlig tjänst som förste kontorsskrivare som enligt regeringsbeslut nyligen inrättats i samband med omlokalisering.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Dramatiska institutet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 10 867 000 kr.

C KYRKLIGA ÄNDAMÅL

C 1. Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	5 463 113
1975/76	Anslag	5 117 000
1976/77	Förslag	6 360 000

Ur förevarande anslag bestrids de kostnader för domkapitlen, stiftsnämnderna, ärkebiskopens kansli och kyrkoherdarna för döva som framgår av sammanställningen i det följande.

I varje stift finns ett domkapitel som handhar kyrkliga angelägenheter inom stiftet. De grundläggande bestämmelserna härom finns i lagen (1936: 567) om domkapitel (ändrad senast 1975: 956). I varje stift utom i Stockholms stift finns också en stiftsnämnd. Stiftsnämnderna handlägger ärenden som främst rör kyrklig jord. De viktigaste bestämmelserna härom finns i lagen (1970: 939) om förvaltning av kyrklig jord (ändrad den 15 december 1975). Enligt denna lag ankommer på stiftsnämnd dels vissa myndighetsfunktioner, dels förvaltningen av prästlönefondsfastigheterna och skogen på löneboställena i stiftet. Dessa uppgifter i Stockholms stift fördelas mellan stiftsnämnderna i Uppsala och Strängnäs.

I andra stift än Stockholms fördelas kostnaderna för domkapitlen och stiftsnämnderna mellan statsverket, kyrkofonden och förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog. På kyrkofonden och förvaltningen faller sammanlagt hälften av de beräknade kostnader som i sammanställningen anges under dels *II. Övriga domkapitel*, posterna lönekostnader, sjukvård, lokalkostnader och expenser, dels *III. Tillfällig personal hos domkapitlen m. m., enligt regeringens bestämmande*. Dessutom faller på kyrkofonden och förvaltningen de beräknade kostnaderna under *IV. Stiftsnämnderna*. Övriga kostnader som beräknats under *II. Övriga domkapitel* bestrids av statsverket. Denna fördelning grundar sig på uppfattningen att kostnaderna för stiftsnämnderna helt skall betalas av kyrkofonden eller, om kostnaderna avser förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog, av inkomsterna från denna förvaltning.

Förvaltningen av den kyrkliga jorden kan uppdras åt dels för domkapitel och stiftsnämnd gemensam kanslipersonal, dels stiftsjägmästare och viss annan skoglig personal hos nämnden, dels för förvaltningen särskilt anställd personal. Även i den sist nämnda gruppen kan ingå kanslipersonal.

De anslag till avlöningar som beräknas i det följande avser samtliga lönekostnader för den gemensamma kanslipersonalen samt för stiftsjäg-

mästarna och den förut avsedda skogliga personalen hos stiftsnämnderna. I den mån dessa båda personalgrupper anlitas för förvaltningen av prästlönefondsfastigheter eller boställsskog skall däremot svarande lönekostnader tas upp som uppbördsmedel. Dessa uppbördsmedel skall beräknas av stiftsnämnderna. Detta kan ske först efter utgången av budgetåret 1976/77. Med hänsyn härtill kan i detta sammanhang uppbördsmedlen endast beräknas preliminärt. Det belopp som kan antagas bli aktuellt torde kunna uppskattas till minst 550 000 kr. för budgetåret 1976/77. I detta sammanhang har jag inte belastat förvaltningen med kostnader för arvoden m. m. till stiftsnämnds ledamöter. Tilläggas bör att jag inte tar upp något anslag till avlöningar åt den personal för vilken avlöningarna helt skall bestridas ur inkomsterna från förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog.

Vad jag i det föregående sagt om lönekostnader äger motsvarande tillämpning på stiftsnämnds övriga kostnader. Det belopp som på denna punkt bör upptagas som uppbördsmedel för förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog beräknar jag preliminärt till 100 000 kr. för budgetåret 1976/77.

I fråga om domkapitlet i Stockholm faller kostnaderna helt på statsverket. Kostnaderna för ärkebiskopens kansli och kyrkoherdarna för döva faller helt på kyrkofonden.

Kyrkofondens bidrag tas upp som uppbördsmedel.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Domkapitlen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	68	+3,5	of.
Övrig personal	92	+5	+1
	160	**+8,5**	**+1**
Anslag			
Utgifter			
I. Domkapitlet i Stockholm			
Lönekostnader	323 300	+ 86 300	+ 86 300
Sjukvård	600	of.	of.
Reseersättning	600	+ 50	+ 50
Lokalkostnader	34 300	+ 1 050	+ 1 050
Expenser	20 700	+ 16 400	+ 5 100
II. Övriga domkapitel			
Lönekostnader	7 338 700	+2 454 600	+1 962 500
Arvoden och särskilda ersättningar	168 800	+ 11 800	+ 11 800
Sjukvård	16 600	+ 1 100	+ 1 100
Reseersättningar	105 000	+ 28 450	+ 9 500
Lokalkostnader	670 900	+ 118 660	+ 118 400
Expenser	525 100	+ 377 000	+ 89 500
Publikationstryck	31 800	+ 5 050	+ 4 800
Fortbildning av domkapitlens personal	—	+ 4 000	—

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Domkapitlen	Föredragan-den
III. Tillfällig personal hos domkapitlen m. m., enligt regeringens bestämmande	283 000	+ 78 000	+ 78 000
IV. Stiftsnämnderna			
Lönekostnader	2 713 400	+ 685 000	+ 694 600
Sjukvård	2 350	+ 300	+ 300
Reseersättningar	319 300	+ 39 600	+ 39 600
Hyror för tjänstelokaler åt stiftsjägmästarna	21 600	+ 5 100	+ 5 100
Expenser	—	—	+ 100 000
Kostnader för medlemskap i Föreningen Skogsträdsförädling m. m.	32 900	+ 19 720	+ 19 700
Fortbildning av stiftsjägmästare och biträdande stiftsjägmästare	25 000	of.	of.
Konferenser med ledamöter i boställsnämnder, m. m.	48 000	+ 1 850	+ 1 850
V. Ärkebiskopens kansli			
Lönekostnader	235 750	+ 113 750	+ 113 750
Reseersättningar	11 300	+ 1 000	+ 1 000
Underhåll	—	+ 6 000	—
VI. Kyrkoherdar för döva			
Lönekostnader	584 100	+ 117 900	+ 117 900
Sjukvård	600	of.	of.
Reseersättningar	116 800	+ 10 500	+ 10 500
Ersättning för tjänstebrevsrätt	3 000	of.	of.
Expenser	31 200	— 1 400	— 1 400
	13 664 700	**+4 181 780**	**+3 471 000**
Uppbördsmedel			
Bidrag från kyrkofonden	7 947 700	+2 466 000	+2 178 000
Från förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog	600 000	+ 50 000	+ 50 000
Nettoutgift	**5 117 000**	**+1 665 780**	**+1 243 000**

Domkapitlen

1. Löne- och prisomräkning m. m. + 3 220 500 kr., varav 335 800 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för domkapitlens del huvudsakligen personalinskränkningar samt beträffande stiftsnämnderna och kyrkoherdarna för döva främst minskad reseverksamhet. Domkapitlen framhåller att alternativets genomförande skulle medföra stora svårigheter för stiftsmyndigheterna att fullgöra sina åligganden.

3. Den av *domkapitlet i Stockholm* begärda höjningen av anslagsposten till expenser avser bl. a. renovering av stolar i sessionssalen (+8 500 kr.).

4. *Domkapitlen i Skara* och *Härnösand* föreslår inrättande av en amanuenstjänst vid respektive domkapitel och *domkapitlet i Uppsala* in-

rättande av en halv sådan tjänst (+186 400 kr.). Domkapitlet i Uppsala föreslår också att en tjänst som kontorsbiträde inrättas vid ärkebiskopens kansli (+57 900 kr.). *Domkapitlet i Strängnäs* anhåller om en tjänst som stiftsjägmästarassistent och en ny assistenttjänst vid domkapitlet (+157 900 kr.). *Domkapitlet i Växjö* föreslår att en ny tjänst för ett kvalificerat biträde inrättas vid domkapitlet (+63 700 kr.). Vidare hemställer *domkapitlet i Linköping* om en ny tjänst som kontorsbiträde och *domkapitlet i Visby* om en halv sådan tjänst (+88 600 kr.).

5. Den föreslagna höjningen av expensposten under II. Övriga domkapitel innefattar bl. a. kostnader för inredning av nya lokaler för domkapitlet och stiftsnämnden i Linköping (+150 000 kr.) samt möbler och utrustning vid övriga domkapitel (+128 000 kr.). Vidare begär flera domkapitel att expensposten räknas upp med hänsyn till belastningen (+35 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 360 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för en tjänst som kontorsbiträde vid ärkebiskopens kansli. Med hänsyn till de kostnader förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog medför för stiftskanslierna har jag vidare räknat med ett ökat medelsbehov för tillfällig personal samt beräknat medel för expenser vid stiftsnämnderna.

Uppbördsmedlen från nämnda förvaltning har som jag redan anfört tagits upp endast med preliminärt beräknade belopp. Skulle det vid den slutliga beräkningen av bidragen från denna förvaltning — vilken beräkning kan ske först under andra halvåret 1977 — visa sig att förvaltningen bör belastas med andra belopp än jag har antagit, bör regeringen äga rätt att besluta om den ändring av kyrkofondens bidrag som föranleds av den ändrade beräkningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 360 000 kr.,
2. bemyndiga regeringen att besluta om ändring av kyrkofondens bidrag enligt vad jag nyss har anfört.

C 2. Ersättningar till kyrkor m. m.

1974/75	Utgift	149 735
1975/76	Anslag	140 000
1976/77	Förslag	140 000

Detta anslag belastas till största delen med ersättningar till domkyrkor och förutvarande domkyrkor. Ur anslaget utgår också indelningsersättningar till vissa domkyrkosysslomän.

Tidigare utgick sammanlagt omkring 1 500 ersättningar till egentliga församlingskyrkor samt vissa domkyrkor och förutvarande domkyrkor. Efter medgivande av kyrkomötet (kskr 1946: 6) och enligt beslut av riksdagen (prop. 1947: 46, SU 1947: 65, rskr 1947: 168) indrogs emellertid flertalet ersättningar, som utgått ur anslaget, vid utgången av budgetåret 1946/47. Undantag gjordes för domkyrkor samt de förutvarande domkyrkorna i Kalmar och Mariestad. Möjlighet finns för regeringen att om särskilda skäl föreligger låta församling behålla sin ersättning eller få gottgörelse för denna.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till kyrkor m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kr.

C 3. Vissa ersättningar till kyrkofonden

1974/75	Utgift	5 050 737
1975/76	Anslag	5 051 000
1976/77	Förslag	5 051 000

Enligt 11 § lagen (1970: 940) om kyrkliga kostnader (ändrad den 15 december 1975) skall från statsverket för varje år utgå ersättning till kyrkofonden med 5 050 737 kr. för prästerskapets till statsverket indragna tionde m. m. Ersättningen bestrids från detta anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med ett avrundat belopp av 5 051 000 kr. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa ersättningar till kyrkofonden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 5 051 000 kr.

C 4. Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.

1974/75	Utgift	341 958
1975/76	Anslag	385 000
1976/77	Förslag	475 000

Enligt kyrkomusikerförordningen (1950: 375; omtryckt 1973: 681, ändrad senast den 27 november 1975) skall kantorstjänst i regel vara inrättad i kyrkomusikerdistrikt med lägre invånarantal än 5 000. Kantorstjänst kan vara antingen skolkantorstjänst, dvs. tjänst som kyrkomusiker och lärare i grundskolan för klass på lågstadiet eller mellanstadiet, eller kyrkokantorstjänst, som är en självständig kyrkomusikalisk

tjänst. I mindre kyrkomusikerdistrikt, där kantorstjänst av organisatoriska skäl inte lämpligen kan inrättas eller bibehållas, får s. k. orgelspelare anställas.

För utbildning av skolkantorer anordnas varje år särskilda sommarkurser som i första hand är avsedda för elever vid lärarhögskolans lågstadie- och mellanstadielärarlinjer och lärare som genomgått utbildning vid dessa linjer. Varje kurs får omfatta högst 24 deltagare. I anslutning till kurserna förrättas organist- och kantorsexamen, som utgör det kyrkomusikaliska behörighetsvillkoret för anställning som kantor.

För behörighet till kyrkokantorstjänst krävs utöver den kyrkomusikaliska behörigheten en särskild pedagogisk examen för kyrkokantorer. För avläggande av denna examen anordnas särskilda kurser, vilka utgörs av brevkurser i musikhistoria och pedagogik samt sommarkurser i metodik jämte övningsundervisning.

Från anslaget bestrids kostnader för arvoden, resekostnadsersättningar och traktamenten till kursledare, kurslärare, examinatorer och censorer samt andra utgifter i samband med kurserna och examina. För innevarande budgetår har vidare under detta anslag beräknats 65 000 kr. som bidrag till kurser för orgelspelare. Bidrag kan utgå till orgelspelarkurs, som anordnas av Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté eller av annan huvudman i samarbete med kommittén. Beslut om bidrag meddelas av Musikaliska akademiens styrelse, som har tillsyn över kurserna.

Musikaliska akademiens styrelse

Anslaget föreslås bli höjt med 173 000 kr. Härav beräknas till ökade kostnader för arvoden åt kursledare och kurslärare 90 100 kr. och för arvoden och reseersättningar till examinatorer och censorer 17 200 kr. Till ökade omkostnader i övrigt begärs 9 500 kr. Vidare begär styrelsen ytterligare 56 200 kr. som bidrag till kurser för orgelspelare.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 90 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 475 000 kr.

C 5. Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor

1974/75	Utgift	5 605 072	Reservation	—
1975/76	Anslag	4 087 000		
1976/77	Förslag	200 000		

Från anslaget bestrids innevarande budgetår kostnader för inre och yttre restaurering av Uppsala domkyrka samt för vissa reparationsarbe-

ten i Strängnäs domkyrka. För nästa budgetår har anslag begärts till restaureringsarbeten i Uppsala domkyrka.

Till grund för arbetet med den *inre restaureringen av Uppsala domkyrka* ligger ett av riksdagen med viss modifikation godkänt avtal mellan staten, domkyrkan och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala (se prop. 1970: 36 s. 16, SU 1970: 195, rskr 1970: 381). Avtalet innebär i korthet, *att* domkyrkans inre skall restaureras av staten i huvudsaklig överensstämmelse med ett av domkyrkoarkitekten Åke Porne hösten 1969 framlagt förslag, *att* kostnaderna för förslagets genomförande, vilka beräknats till 18,5 milj. kr., skall fördelas mellan staten och samfälligheten och *att* samfällighetens andel skall utgöra en tredjedel av samtliga kostnader, dock högst 6,3 milj. kr.

I avtalet förutsattes att den inre restaureringen skulle bedrivas så, att den kan avslutas senast under budgetåret 1976/77. Vidare förutsattes att arbetet skulle ledas av en restaureringskommitté med representanter för bl. a. domkyrkan och samfälligheten. En sådan kommitté tillsattes av Kungl. Maj:t genom beslut den 29 januari 1971. I kommittén, vars ordförande är landshövdingen Ragnar Edenman, ingår förutom nyssnämnda representanter även företrädare för byggnadsstyrelsen och riksantikvarieämbetet. Beslutet innehåller också närmare föreskrifter om hur restaureringen skall bedrivas.

Även beträffande *den yttre restaureringen av Uppsala domkyrka* föreligger ett av riksdagen godkänt avtal mellan staten, domkyrkan och samfälligheten (se prop. 1973: 1 bil. 10 s. 170, KrU 1973: 10, rskr 1973: 90). Avtalet innebär i korthet, *att* domkyrkans yttre skall repareras av staten i huvudsaklig överensstämmelse med ett av nyssnämnda restaureringskommitté den 18 augusti 1971 framlagt förslag, *att* reparationsarbetena, vilka förutsätts vara slutförda budgetåret 1976/77, skall ledas av restaureringskommittén samt *att* samfälligheten skall betala 1 milj. kr. av kostnaderna för förslagets genomförande, vilka beräknats till 7,2 milj. kr., och staten resten.

Restaureringskommittén räknar med att restaureringsarbetena vid Uppsala domkyrka skall — såvitt avser egentliga byggnadsarbeten — vara avslutade under innevarande budgetår. Den totala kostnaden för den invändiga restaureringen beräknas till ca 18,6 milj. kr. och kostnaderna för statsverket till 12,4 milj. kr. Av sistnämnda belopp har för budgetåren 1970/71—1975/76 anvisats 11,8 milj. kr. För den invändiga restaureringen av domkyrkan erfordras sålunda ytterligare 0,6 milj. kr.

Den totala kostnaden för de utvändiga reparationsarbetena kommer att uppgå till ca 7,6 milj. kr., varav statsverket skall svara för ca 6,6 milj. kr. För ändamålet har anvisats 7 005 000 kr., varav 1 825 000 kr. från arbetsmarknadsstyrelsen och 5 180 000 kr. från förevarande anslag. Detta innebär att de anvisade medlen överstiger de beräknade kostnaderna för statsverket med ca 400 000 kr.

Kommittén hemställer därför att för de invändiga restaureringsarbetena i Uppsala domkyrka för budgetåret 1976/77 dels få ta i anspråk de 400 000 kr. som anvisats för skyddsarbeten men inte utnyttjats, dels få anvisat ett reservationsanslag om 200 000 kr.

Föredraganden

För invändiga restaureringsarbeten i Uppsala domkyrka bör i enlighet med restaureringskommitténs förslag få disponeras de medel som anvisats för yttre reparationsarbeten men som inte behöver utnyttjas för detta ändamål. Jag tillstyrker vidare att ytterligare 200 000 kr. anvisas för den invändiga restaureringen av domkyrkan.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår föras upp med 200 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kr.

C 6. Bidrag till ekumenisk verksamhet

1974/75	Utgift	120 000
1975/76	Anslag	130 000
1976/77	Förslag	180 000

Från anslaget utgår innevarande budgetår dels bidrag till Svenska ekumeniska nämnden med 120 000 kr. till bestridande av Sveriges årsavgift till Kyrkornas världsråd, dels bidrag till Nordiska ekumeniska institutet med 10 000 kr.

Svenska ekumeniska nämnden

Årsavgiften till Kyrkornas världsråd uppgick år 1974 till 140 400 kr. och har för år 1975 beräknats till 150 000 kr. Nämnden emotser under de närmaste åren ytterligare uppräkningar av det svenska bidraget, under år 1976 med minst 15 000 kr. Med hänsyn härtill anhåller nämnden om en höjning av statsbidraget till nämnden med 45 000 kr. till 165 000 kr.

Nordiska ekumeniska institutet

En höjning av statsanslaget är nödvändig för att nuvarande verksamhetsram skall kunna hållas. Institutet anhåller därför att statsbidraget höjs med 5 000 kr. till 15 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till ökningen av årsavgiften till Kyrkornas världsråd förordar jag att bidraget till Svenska ekumeniska nämnden höjs med 45 000 kr. Vidare tillstyrker jag att bidraget till Nordiska ekumeniska institutet höjs med 5 000 kr.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår räknas upp med 50 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till ekumenisk verksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 180 000 kr.

C 7. Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna

1974/75	Utgift	140 000
1975/76	Anslag	155 000
1976/77	Förslag	175 000

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1966: 34, SU 1966: 51, rskr 1966: 158) utgår bidrag av statsmedel till de svenska utlandsförsamlingarna. Beslutet avsåg de svenska församlingarna i Paris, London, Berlin, Köpenhamn, Oslo, Helsingfors och Buenos Aires, för vilka Kungl. Maj:t har fastställt kyrkoordning. Av anslaget för innevarande budgetår utgår 130 000 kr. som bidrag till avlöning av kyrkvaktmästare och biträden på församlingarnas pastorsexpeditioner, medan 25 000 kr. utgör gottgörelse åt den svenska församlingen i London för förlorad rätt till skeppsavgifter.

Domkapitlet i Uppsala

De kostnader för avlöning av biträden och kyrkvaktmästare som bör beaktas vid bidragets bestämmande uppgår enligt domkapitlets beräkningar till 313 200 kr. budgetåret 1976/77. Domkapitlet hemställer, att bidraget för avlöningskostnader bestäms till hälften av detta belopp, dvs. till 157 000 kr. Vidare föreslår domkapitlet, att gottgörelsen till den svenska församlingen i London även för nästa budgetår skall utgöra 25 000 kr.

Föredraganden

På grund av församlingarnas ökade kostnader för avlöning av biträden och kyrkvaktmästare förordar jag att anslaget för nästa budgetår höjs med 20 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 175 000 kr.

C 8. Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader

1974/75 Utgift	80 000	Reservation	—
1975/76 Anslag	80 000		
1976/77 Förslag	125 000		

Från anslaget utgår innevarande budgetår bidrag till reparationsarbeten på de svenska kyrkorna i Buenos Aires och London.

Bidraget till svenska kyrkan i Buenos Aires har beräknats till 105 000 kr., varav hittills anvisats 70 000 kr., och bidraget till svenska kyrkan i London till 130 000 kr., varav hittills anvisats 90 000 kr. (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 100, KrU 1974: 4, rskr 1974: 66).

Svenska församlingen i London anhåller om ytterligare bidrag med belopp motsvarande £ 11 890 (ca 113 000 kr.). Av detta belopp avser ca 71 500 kr. kompensation för kostnadsökningar för tidigare redovisade arbeten och ca 41 500 kr. kostnader för nya arbeten, bl. a. reparation av fuktskador och ombyggnad av toaletter.

Byggnadsstyrelsen erinrar om att styrelsen tidigare dels framhållit att upprustningen av svenska kyrkan i London var starkt motiverad, dels pekat på svårigheterna att kostnadsberäkna arbetena. Styrelsen vitsordar att kostnaderna för liknande arbeten i de fastigheter i London som styrelsen ansvarar för har ökat betydligt under de senaste åren.

Domkapitlet i Uppsala tillstyrker att församlingen beviljas bidrag med begärt belopp.

Kammarkollegiet har inte något att erinra mot att församlingen ges full ersättning för kostnadsökningarna. Däremot finner kollegiet det något tveksamt om bidrag bör utgå för de nya arbetena. Kollegiet vill dock inte motsätta sig bifall till ansökningen även i denna del.

Föredraganden

Med hänsyn till att kostnaderna för erforderliga reparationsarbeten vid svenska kyrkan i London har blivit betydligt större än beräknat tillstyrker jag att statsbidraget räknas upp med 100 000 kr. Totalt behövs alltså för svenska kyrkan i London ytterligare 140 000 kr., vilket belopp bör fördelas på två år. För nästa budgetår räknar jag med ett medelsbehov av 90 000 kr. för reparationsarbeten på svenska kyrkan i London.

I fråga om svenska kyrkan i Buenos Aires räknar jag med ett medelsbehov av 35 000 kr.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår räknas upp med 45 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kr.

C 9. Bidrag till trossamfund

1974/75	Utgift	12 000 000	Reservation	—
1975/76	Anslag	16 000 000		
1976/77	Förslag	19 000 000		

Från detta reservationsanslag utgår bidrag till religiös verksamhet (verksamhetsbidrag) enligt kungörelsen (1974: 404) om statsbidrag till vissa trossamfund. Verksamhetsbidrag utgår till församling som 1. tillhör annat kristet trossamfund än svenska kyrkan eller ingår i grupp av samverkande kristna församlingar utanför svenska kyrkan, 2. är ansluten till Sveriges frikyrkoråd eller på annat sätt samverkar med rådet och 3. tillhör sådant samfund eller ingår i sådan grupp av församlingar som betjänar minst 3 000 personer i Sverige. Till församling som inte uppfyller villkoren under 1 och 2 utgår bidrag om regeringen förklarat att det trossamfund församlingen tillhör kan komma i fråga till statsbidrag enligt nämnda kungörelse. Sådana beslut föreligger beträffande estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige, ungerska protestantiska församlingen i Sverige, katolska kyrkan i Sverige, de mosaiska församlingarna i Sverige och de ortodoxa kyrkorna i Sverige.

Frågor om bidrag prövas av en samarbetsnämnd, vari ingår företrädare för alla samfund eller grupper av församlingar som är anslutna till eller samverkar med Sveriges frikyrkoråd. I ärende om statsbidrag till församling inom samfund, som inte är anslutet till frikyrkorådet, skall samarbetsnämnden inhämta yttrande från en till nämnden knuten delegation. I denna delegation ingår bl. a. företrädare för de trossamfund som inte är representerade i samarbetsnämnden men som enligt regeringens beslut kan komma i fråga till statsbidrag. Ledamöterna i nämnden och i delegationen utses av regeringen.

Ur anslaget utgår vidare sammanträdesarvoden och reseersättningar åt ledamöter och suppleanter i samarbetsnämnden och i delegationen samt ersättning till frikyrkorådet för informativt och administrativt arbete.

Sveriges frikyrkoråd

Efterfrågan på såväl verksamhetsbidrag som lokalbidrag har varit utomordentligt stor och befintliga anslag måste betraktas som otillräckliga. Bidragen har trots detta varit av mycket stor betydelse för samfunden. Frikyrkorådet har i flera år haft som mål att få i varje fall 10 % av den totala utgiftsvolymen för berörda samfund och församlingar täckt av statsbidrag. En likvärdig ekonomisk behandling av berörda samfund och svenska kyrkan skulle därmed uppnås. Frikyrkorådet föreslår därför att verksamhetsbidraget successivt räknas upp. För budgetåret 1976/77 anhåller frikyrkorådet om en höjning av verksamhetsbidraget med 4 milj. kr. till 20 milj. kr.

Föredraganden

Det statliga stödet till andra trossamfund än svenska kyrkan har ökat mycket snabbt under de senaste åren. Anslagen till trossamfund har sålunda höjts från 2 milj. kr. budgetåret 1972/73 till 21 milj. kr. budgetåret 1975/76, varav 5 milj. kr. avser bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund. Jag anser det angeläget att trossamfunden får goda möjligheter att verka och föreslår därför att förevarande anslag för nästa budgetår räknas upp med ytterligare 3 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till trossamfund* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 19 000 000 kr.

C 10. Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund

1974/75	Utgift	3 000 000	Reservation	—
1975/76	Anslag	5 000 000		
1976/77	Förslag	6 000 000		

Från detta reservationsanslag utgår särskilt bidrag till lokaler för religiös verksamhet (lokalbidrag) enligt kungörelsen (1974: 404) om statsbidrag till vissa trossamfund. Lokalbidrag får utgå till församling som enligt bestämmelserna i samma kungörelse kan få verksamhetsbidrag (se reservationsanslaget C 9).

Lokalbidrag får utgå för 1. anordnande av lokal genom nybyggnad, ombyggnad eller köp, 2. genomgripande upprustning av befintlig lokal och 3. anskaffande av inventarier i samband med anordnande av lokal. Lokalbidrag utgår dock inte för lokaler eller inventarier för vilka statligt stöd utgår enligt kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler.

Fråga om lokalbidrag prövas på samma sätt och i samma ordning som verksamhetsbidragen.

Sveriges frikyrkoråd

Införandet av ett särskilt statsbidrag för anordnande av lokaler för trossamfund har mött ett uttalat stort behov. Erfarenheten från första årets förvaltning av lokalbidraget är att behovet och efterfrågan varit större än beräknat. Budgetåret 1974/75 inkom ansökningar om lokalbidrag från 141 församlingar med en sammanlagd skälig byggnadskostnad på 115 milj. kr. Frikyrkorådet finner det mot denna bakgrund motiverat att anslaget för nästa budgetår höjs med 5 milj. kr. till 10 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget tillkom genom beslut av 1974 års riksdag (KrU 1974: 9, rskr 1974: 113) och utgör ett komplement till de bidrag som utgår en-

ligt kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler.

För nästa budgetår föreslår jag att anslaget räknas upp med 1 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

D. SKOLVÄSENDET

Vissa gemensamma frågor

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har liksom under de senaste åren sammanfattat sina anslagsframställningar i en särskild skrift (Skolväsendet, specialnummer av Aktuellt från skolöverstyrelsen). I denna redovisas även huvuddragen av SÖ:s bedömningar i fråga om långtidsbudgetperioden 1977/81.

I sitt inledande avsnitt *Gymnasieskolans utveckling* tar SÖ upp frågor om integration och andra aktuella planeringsproblem inom gymnasieskolan.

SÖ behandlar *gymnasieskolans integration och skolstorlek* och erinrar inledningsvis om riksdagens beslut 1964 (prop. 1964: 171, SU 1964: 1, rskr 1964: 407) och 1968 (prop. 1968: 140, SU 1968: 195, rskr 1968: 404) att integrerad gymnasieskola skulle inrättas, vilket också skedde från läsåret 1971/72. Integrationen innebar bl. a. ett sammanförande till samma skolenhet av studievägar från gymnasium, fackskola och yrkesskola. Efter införandet av gymnasieskolan har en debatt förts om integration och skolstorlekar, vilket har föranlett SÖ att låta göra en utredning. I denna söker SÖ klargöra de grunder som nu skall anses gälla för gymnasieskolans organisation, med särskild hänsyn tagen till skolanläggningens storlek.

Med hjälp av intervju- och enkätundersökning, som genomförts i 19 kommuner, har SÖ gjort en analys av *integrationsbegreppet*. Analysen resulterade i ett antal integrationskriterier enligt följande.

Sektorintegration innebär att elever från olika utbildningssektorer integreras. Linjerna kan enligt SÖ uppdelas på två sektorer, en teknisk-naturvetenskaplig och en humanistisk-social-ekonomisk. Sektorintegrationen är tillfredsställande om båda sektorerna återfinns på samma skolenhet. Ett andra krav är att elever från olika nivåer skall vara representerade (*nivåintegration*). Inom varje sektor skall det då finnas två utbildningsvägar, 3—4-åriga och 2-åriga studievägar. Nivåintegrationen anses tillfredsställande om båda slagen av utbildningsvägar är representerade inom var och en av de två sektorerna. SÖ talar vidare om *könsintegration*. Med detta avses att elever från studievägar med företrädesvis manlig rekrytering skall blandas med elever från sådana med företrädesvis kvinnlig rekrytering. Könsintegrationen anses tillfredsställande om antalet flickor är 40—60 % av totala antalet elever. Slutligen nämner SÖ *praktik-teori-integration*. Elever med praktisk och elever med teore-

tisk studieinriktning skall integreras. Praktik-teori-integrationen är tillfredsställande om elever på praktiska linjer utgör 25—75 % av totala antalet elever. En skolenhet är, menar SÖ, fullständigt integrerad endast om samtliga här uppställda integrationskriterier är uppfyllda.

I avsikt att utröna graden av integration i landets gymnasieskolor har SÖ granskat samtliga kommunala och landstingskommunala gymnasieskolor. Av de 569 befintliga skolorna är det endast 121 som är allmänna skolenheter. På grundval av de uppställda integrationskriterierna tycker SÖ sig kunna dela upp de allmänna skolenheterna i tre grupper, allt efter integrationsgrad. Den första gruppen utgörs av 38 skolor som ej är sektorintegrerade eller ej är nivåintegrerade. Vidare finns det skolenheter som är sektor- och nivåintegrerade, men ej är praktik-teori-integrerade och/eller ej är könsintegrerade. Dessa 25 skolor utgör en andra grupp. Slutligen finns det 58 skolor som är fullständigt integrerade enligt de av SÖ uppställda integrationskriterierna. Uppgifter om fördelningen av skolstorlekar, mätt i antalet elever, inom och mellan de tre grupperna, redovisas i följande tabell.

De 121 allmänna gymnasieskolornas elevantal (1973-09-15)

Skolstorlek antal elever	Ej sektor- eller nivå-integrerade	Sektor- och nivå-integrerade men ej praktik-teori- och/eller könsintegrerade	Fullt integrerade
301— 400			2
401— 500		3	4
501— 600		1	12
601— 700	5	3	5
701— 800	6	1	9
801— 900	2	5	8
901—1 000	7	1	9
1 001—1 100	2	1	5
1 101—1 200	8	2	0
1 201—1 300	3	3	0
1 301—1 400	2	2	3
1 401—1 500	1	2	0
1 501—1 600	0	0	0
1 601—1 700	0	1	1
1 701—1 800	1		
1 801—1 900			
1 901—2 000			
2 001—2 100			
2 101—2 200			
2 201—2 300			
2 301—2 400			
2 401—2 500			
2 501—2 600	1		
Antal skolor	**38**	**25**	**58**
Medeltal elever			
aritm. medium	1 050	980	780
median	980	890	790

Tabellen visar att endast 16 % av de 58 fullständigt integrerade skolorna har mer än 1 000 elever. Inom intervallet 500—1 000 elever återfinns 43 skolor (74 %). SÖ konstaterar vidare att det av medeltalsvärdena framgår att en ökning i integrationskrav inte behöver medföra en ökning i skolstorlek.

De 58 fullständigt integrerade skolorna har även studerats beträffande antalet linjer. SÖ:s utredning finner att antalet linjer varierar mellan 11 och 16. Medeltalet är 14 linjer.

På grundval av utredningsmaterialet söker SÖ bestämma en gymnasieskolenhets minsta och största storlek. SÖ framhåller att skolförordningens (1971: 235) definition av integrerad gymnasieskola, som också har behandlats av utbildningsutskottet (ex. UbU 1973: 33, 1974: 11), endast är att se som en teoretisk modell utan verklighetsvärde. Enligt denna definition skulle en gymnasieskola med endast fyra linjer kunna anses integrerad. Mot bakgrund av de uppställda integrationskriterierna, tycker sig SÖ inte kunna rekommendera en gymnasieskola med mindre än elva linjer. Skolor med detta antal linjer har minst ca 400—500 elever, vilket kan sägas vara en integrerad gymnasieskolas minimistorlek. Beträffande maximistorleken finns det ur integrationssynpunkt ej anledning med större skolanläggningar än de med 1 200 elever. SÖ gör vidare en bedömning i vilka fall en uppdelning av stora skolenheter på två mindre enheter är möjlig. Därvidlag finner SÖ att en uppdelning av skolor med 1 000—1 100 elever åtminstone är möjlig och att en uppdelning av skolor med mer än 1 200 elever ej möter svårigheter ur integrationssynpunkt.

SÖ tar även upp frågor rörande *integrationen av handikappundervisningen.* Man konstaterar att målet för verksamheten för handikappade är en normalisering till samhället. I våra dagar innebär detta att miljön, både den fysiska och den psykiska, skall förändras så att den ger den handikappade möjlighet till ett rikt liv. Ett naturligt steg för att uppnå detta mål är att avveckla den segregerade skolan. De handikappade skall i stället inlemmas i skolan. Integrationsbegreppet är dock ej heller här entydigt. SÖ gör en uppdelning på *lokalintegrering, verksamhetsintegrering* och *administrativ integrering.* Lokalintegrering innebär att den fysiska miljön för handikappade och icke-handikappade sammanfaller. Verksamhetsintegrering innebär en samverkan mellan handikappade och andra elever i skolarbete och fritidsaktiviteter. Detta kan ske antingen genom samverkan mellan klasser för handikappade och andra klasser (gruppintegrering), eller genom att handikappade elever samundervisas med de icke-handikappade (individualintegrering). Den administrativa integreringen, som endast indirekt berör eleverna, rör frågor om lagstiftning, huvudmannaansvar, organisation m. m. Det gäller här t. ex. om det är nödvändigt med särskild lagstiftning rörande

åtgärder för handikappade i skolan, eller om bestämmelserna skall tas in i redan befintlig skollag, barnavårdslag etc.

För SÖ har det varit naturligt att börja med lokalintegreringen. Genomförandet av lokalintegreringen började med de yngre eleverna, dvs. i förskolan och grundskolan. SÖ uppger att det nu finns långsiktiga planer på att avveckla de segregerade formerna av skola och elevhem för rörelsehindrade och utvecklingsstörda elever. Beträffande gymnasieskolan, där integrationen fortfarande är av mindre omfattning redovisar SÖ de olika handikappgrupperna var för sig, enär de inbördes är olika och kräver skilda insatser.

Synskadade elever är den grupp där integreringen kan drivas längst. Med stöd av pedagogiska hjälpmedel kan de individuellt integreras i gymnasieskolan. Hörselskadade elever kan däremot endast undantagsvis integreras individuellt. I Örebro kommun förekommer dock lokalintegrerad utbildning för gravt hörselskadade. För de rörelsehindrade föreligger f. n. flera alternativa möjligheter till gymnasial utbildning. Sålunda bedrivs viss försöksverksamhet vid Ingemundsskolan (f. d. Norrbackainstitutet) i Solna kommun och Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun. Det finns även möjlighet att inrätta specialklasser för rörelsehindrade. Vidare kan arbetsmarknadsutbildning anordnas. Den antalsmässigt dominerande handikappgruppen utgörs av de psykiskt utvecklingsstörda. Den gymnasiala utbildningen för dessa elever kallas yrkesundervisning. SÖ uppger att 1970 var särskolans yrkesundervisning till 15 % lokalintegrerad. Dagens aktuella siffra ligger på ca 33 %. SÖ har påbörjat en utvärdering av integrationen.

SÖ tar också upp *planeringsfrågor i gymnasieskolan*. Inför läsåret 1974/75 sökte 95 000 ungdomar till 86 000 intagningsplatser på gymnasieskolans linjer. Det var dock endast 75 000 (79 %) som påbörjade sin utbildning. För 19 000 av dessa hade vidare inte förstahandsönskemålet blivit tillgodosett. Detta innebar att det endast var knappt 60 % som påbörjade en utbildning i enlighet med sina förstahandsönskemål. Samtidigt stod nära 10 % av utbildningsplatserna tomma. Vidare framgår den bristande balansen av att nära 11 000 platser saknade behöriga förstahandssökande, medan det för de populära linjerna fanns 18 000 fler sökande än platser.

SÖ konstaterar också att utbildningsefterfrågan undergått en snabb förändring. De mer utpräglat yrkesinriktade linjernas ökade popularitet belyses av det faktum att ansökningarna till dessa under en femårsperiod ökat med 29 %. Ansökningarna till övriga tvååriga linjer minskade med 46 %, medan reduceringen av ansökningarna till de 3- och 4-åriga linjerna stannade vid 16 %.

Den förändrade utbildningsefterfrågan har dock inte påverkat den sneda könsfördelningen på olika linjer. Sålunda är det bara mellan 1

och 2 % av de sökande till verkstadsteknisk, el-teleteknisk, bygg- och anläggningsteknisk, fordonsteknisk och träteknisk linje som är flickor.

Tillgången på platser i gymnasieskolan har inte förändrats i samma takt som utbildningsefterfrågan. En jämförelse mellan läsåren 1971/72 och 1975/76 visar att för vissa tvååriga utbildningslinjer uppgår minskningen till 20 %, medan de 3- och 4-åriga linjerna minskat med 9 %. Platsantalet för de mer utpräglat yrkesinriktade linjerna har ökat med 25 %. En total anpassning av platstillgång till sökandeefterfrågan är, enligt SÖ:s uppfattning, inte alltid möjlig med hänsyn till resursbegränsning och arbetsmarknadsskäl. Sålunda innebär de preliminära organisationsbeslut som SÖ fattat för läsåret 1975/76 endast en ökning med 1 000 platser på de mer utpräglat yrkesinriktade linjerna. Det är dock SÖ:s strävan att ytterligare öka intagningskapaciteten på dessa linjer.

De regionala balansproblemen är fortfarande en realitet. Det är endast ca 125 orter i landet som har ett relativt fullständigt utbud av olika gymnasieskolutbildningar. SÖ belyser problemen genom att hänvisa till undersökningar som visar att om en utbildning saknas i vissa delar av landet så är ungdomarnas efterfrågan på denna utbildning bara en tredjedel så stor i dessa delar av landet som i de delar där utbildningen finns. De områden som har vikande elevunderlag har dock genom de nya organisationsformer som prövats, dvs. särskild samordnad gymnasieskola och gymnasieskola i glesbygd, lyckats upprätthålla ett gott utbud av utbildningslinjer. Trots detta måste, menar SÖ, såväl den regionala fördelningen som inriktningen av intagningskapaciteten förändras för att råda bot på den regionala obalansen.

Den första årgången av elever från de mer utpräglat yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan avslutade vårterminen 1973 sin utbildning. SÖ har undersökt denna grupp, vad avser genomströmning, platsutnyttjande och vad som hänt eleverna efter gymnasieskolan.

Genom att dividera antal avgångna elever med det antal intagningsplatser som SÖ lade ut 1971 får man ett mått på utbildningseffekten. För de aktuella linjerna sammantaget uppgår denna till 72 %. Utbildningseffekten påverkas av antalet lediga elevplatser i årskurs 1 och antalet studieavbrott under utbildningstiden. I årskurs 1 var genomsnittet ej utnyttjade intagningsplatser 11,7 %. Studieavbrotten i årskurs 1 bidrog till att sänka utbildningseffekten med 12,3 % och i årskurs 2 med 4,4 %.

Av de ca 20 700 som avslutade sina studier vårterminen 1973 hade 8 av 10 förvärvsarbete och 1 av 10 studerade ett år senare, i april 1974. 3 % uppgav sig vara arbetssökande. Liksom för utbildningsvalen förelåg markanta skillnader mellan pojkars och flickors yrkesval. Deltidsarbete var även vanligare bland flickor. 70 % av de förvärvsarbetande hade stadigvarande arbete, 20 % tillfälligt arbete, medan resterande 10 %

var anställda som praktikanter. Pojkarna upplevde sig i betydligt högre grad ha stadigvarande arbete. De förvärvsarbetande hade en genomsnittlig månadslön på 2 000 kr. Lönenivån i områden där linjerna dominerades av pojkar låg betydligt högre än genomsnittet för samtliga linjer. Pojkarna tjänade också mer än flickorna med samma utbildning. Högsta lönen hade de som gått processteknisk-, skogsbruks- samt verkstadsteknisk linje. Bland de förvärvsarbetande ansåg 60 % att deras utbildning varit en lämplig förberedelse för yrket, medan 20 % ansåg den olämplig. Mest positiva var elever från skogsbrukslinjen och vårdlinjen. Elever från beklädnadsteknisk linje och el-teleteknisk linje var mest negativa.

SÖ redovisar även ett material rörande *skolväsendets omfattning.*

Grundskolans och gymnasieskolans omfattning hösten 1974

Skolform därav i	Antal elever	Andel %		Antal klasser	Antal skol-enheter	Antal kommun med utb.	Antal ht 73	
		män	kv				Skol-ledare	Lärare
GRUNDSKOLA	**1 012 165**	**51,3**	**48,7**	**45 594**	**3 942**	**278**	**2 031**	**73 984**
Lågstadiet	364 021	51,5	48,5	17 765	3 466	278		
Mellanstadiet	339 233	51,2	48,8	15 541	3 252	278		
Högstadiet	308 911	51,2	48,8	12 288	822	276		
GYMNASIE-SKOLA	**212 226**	**50,9**	**49,1**	**10 520**	**565**	**221**	**978**	**18 651**
Specialkurser <1 år	9 171	16,6	83,4	610	443			
≥1 år	26 330	44,9	55,1	1 789				
Linjer åk 1	77 265	51,3	48,7	3 426	412	145		
åk 2	69 852	51,8	48,2	3 435	399	145		
åk 3	25 168	58,4	41,6	1 058	209	126		
åk 4 (T)	4 440	93,7	6,3	202	33	31		

För gymnasieskolans del redovisar SÖ intagningskapaciteten för såväl specialkurser som linjer. Platsfrekvensen dvs. antalet intagningsplatser i förhållande till antalet 16-åringar, föreslås öka från 94,6 % läsåret 1975/76 till 97,1 % läsåret 1976/77.

Utvecklingen under de två senaste åren framgår av följande tabell.

Antal elevplatser och behöriga förstahandssökande till linjer och direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett års längd läsåren 1974/75 och 1975/76

Studieväg	1974/1975 Beslutade elevplatser (t. o. m. 1974-12-31)	Behöriga förstahands-sökande	1975/1976 Beslutat ant. elevpl. (1975-08-29)	Behöriga förstahands-sökande
Tvåårige				
Beklädnadsteknisk	509	515	493	477
Bygg- och anläggningsteknisk	4 176	2 899	4 080	3 063
Distribution och kontor	9 269	7 940	9 289	8 653
Ekonomisk	5 041	3 470	4 040	3 006
El-teleteknisk	3 928	7 291	3 892	6 512
Fordonsteknisk	2 896	4 277	3 008	4 799
Jordbruk	1 036	1 977	1 006	1 900
Konsumtion	9 265	8 748	9 031	7 772
Livsmedelsteknisk	1 128	1 659	1 176	1 477
Processteknisk	432	283	488	402
Skogsbruk	892	833	940	792
Social	9 961	8 598	9 394	7 937
Teknisk	4 448	2 740	3 660	2 135
Träteknisk	604	911	636	834
Verkstadsteknisk	6 440	6 011	6 800	5 711
Vård	6 296	15 556	6 974	13 291
Musik	180	548	180	449
Övriga spec.kurser	1 946	3 094	2 020	2 739
Minst treåriga				
Ekonomisk	5 865	5 825	6 143	5 990
Humanistisk	3 480	3 155	3 270	3 027
Naturvetenskaplig	8 715	8 049	8 228	7 636
Samhällsvetenskaplig	4 695	5 853	4 635	5 714
Teknisk	6 585	6 447	6 788	6 653
Samtliga	**97 787**	**106 679**	**96 571**[1]	**100 969**

[1] Inklusive 300 platser i SSG-B och 100 platser i korrespondensundervisning på gymnasial nivå.

Ur tabellen kan utläsas att antalet behöriga förstahandssökande till de mer utpräglat yrkesinriktade linjerna och specialkurserna minskade med ca 3 600. Detta får dock ses mot bakgrund att det totala antalet sökande sjönk med ca 5 700. Nedgången i antalet sökande till övriga 2-åriga linjer var ca 1 800 medan de 3- och 4-åriga linjerna fick vidkännas en minskning med ca 300 sökande.

SÖ räknar med en successiv ökning av antalet intagningsplatser på gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna studievägar om minst ett års längd till ca 120 000 budgetåret 1980/81. Huvuddelen av denna ök-

ning avses falla på de 2-åriga mer utpräglat yrkesinriktade studievägarna.

Föredraganden

Samhällets möjligheter för att tillförsäkra barn och ungdom goda utvecklingsmöjligheter har successivt ökat. Förskolan, grundskolan och gymnasieskolan har undan för undan byggts ut. Den allmänna förskolan omfattar i dag i princip alla sexåringar och samhället har påtagit sig ansvaret för en ytterligare kraftig expansion av förskoleverksamheten under resten av 70-talet. Grundskolan omfattar i princip alla barn och ungdomar i åldern 7—16 år. Antalet intagningsplatser i gymnasieskolan motsvarar ca 95 % av en årskull 16-åringar.

Samtidigt är det uppenbart att utbyggnaden i sig inte löser alla elevers behov eller tillgodoser alla de krav som kan ställas på samhället i fråga om insatser för barn och ungdom. Betydande insatser har gjorts för att på olika stadier ge alla barn rätt till lika utvecklingsmöjligheter. *Reformarbetet* i dessa avseenden bör emellertid fortsätta, vilket bl. a. kommit till uttryck i dels förslag från utredningen om skolans inre arbete (SIA) i betänkandet (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö, dels barnstugeutredningens betänkande (SOU 1974: 42) Barns fritid, dels invandrargruppens utredningsarbete (Ds U 1975: 13) Förslag om åtgärder för invandrarbarnen i förskola, grundskola och gymnasieskola, dels gymnasieskolgruppens rapport (Ds U 1975: 18) Utbildning m. m. för 16—19-åringar, dels sameutredningens betänkande (SOU 1975: 99) Samerna i Sverige. Ett genomgående drag i dessa förslag är att förbättra omsorgen om och utbildningen för grupper som inte i samma utsträckning som andra blivit delaktiga av samhällets insatser. Att tillgodose olika eftersatta gruppers behov är därför en naturlig utvecklingslinje för allt reformarbete inom skolan. De förslag jag lägger fram i det följande och de förslag som jag kommer att föreslå regeringen att senare i särskilda propositioner förelägga riksdagen är ämnade att öka skolans förutsättningar att tillgodose dessa gruppers behov.

Förslagen från utredningen om skolans inre arbete och barnstugeutredningen utgör härvidlag viktiga utgångspunkter. SIA:s betänkande möttes under remisstiden av ett mycket stort intresse och över 700 remissyttranden har inkommit till utbildningsdepartementet. En sammanställning av en stor del av dessa yttranden har gjorts och tillställts alla dem som har lämnat synpunkter på betänkandet. Jag avser att föreslå regeringen att lägga fram en särskild proposition till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte grundad på förslagen från de båda utredningarna. Propositionen kommer att ge underlag för en successiv förändring av skolans arbetssätt. Den kommer också att innehålla förslag till omfattande utbildnings- och fortbildningsåtgärder för att ge skolans personal förutsättningar att positivt medverka i denna förändring. Efter samråd

med chefen för socialdepartementet kommer jag då också att behandla frågan om en allmän fritidsverksamhet för barn och ungdom och dess anknytning till skolan och fritidshemmen. En sådan helhetssyn på barns och ungdomars behov kommer att kunna utgöra riktpunkt för det lokala planerings- och utvecklingsarbete som bör komma till stånd i arbetet med barn och ungdom.

Om det skall bli möjligt att bättre än f. n. tillgodose alla elevers behov måste skolan utveckla ett nära samarbete med det omgivande samhället. I skolans arbete måste på ett naturligt sätt ingå medverkan från arbetsliv, föreningsliv och organisationer. För att skolarbetet skall kunna förankras hos eleverna måste skolan anknyta till den verklighet ungdomarna befinner sig i. Även dessa frågor kommer jag att föreslå regeringen att ta upp i den nämnda propositionen.

Frågan om elevernas motivation för skolarbetet samt skolans förutsättningar att främja elevens sociala och personlighetsmässiga utveckling hör också samman med betygssystemets utformning. Denna fråga utreds f. n. av *1973 års betygsutredning* (U 1973: 01). Utredningen gav under hösten 1974 ut en diskussionspromemoria och väntas slutföra sitt arbete under 1976.

På grundval av framställningar från flera kommuner har regeringen för innevarande läsår medgivit *försöksverksamhet med s. k. friare resursanvändning*. Detta gäller ett antal rektorsområden i bl. a. Motala, Nynäshamns, Sollefteå, Solna, Stockholms och Åstorps kommuner. Avsikten med försöksverksamheten är att använda befintliga resurser flexibelt och efter skiftande behov, vilket det nuvarande regelsystemet för statsbidragen till skolväsendet inte medger. SIA:s förslag om en annorlunda resursanvändning kommer att behandlas i mitt förslag till den nämnda propositionen.

Ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna samt frågan om ett nytt statsbidragssystem på skolans område utreds av utredningen (U 1972: 06) staten, skolan och kommunerna (SSK). SSK har i betänkandet (SOU 1975: 9) Individen och skolan tagit upp ansvarsfördelningen i pedagogiska och organisatoriska frågor till allmän diskussion. Även frågor som rör skolans administration och ekonomi tas upp i betänkandet. I betänkandet (SOU 1975: 6) Huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan redovisar utredningen tidigare diskussioner om och ställningstaganden till huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan samt skäl för och emot framtida primärkommunalt huvudmannaskap för dessa skolformer. Betänkandena har remissbehandlats genom utredningens försorg.

Med skrivelse den 11 oktober 1974 har *utredningen (E 1965: 65) rörande sexual- och samlevnadsfrågor i undervisnings- och upplysningsarbetet (USSU)* avlämnat betänkandet (SOU 1974: 59) Sexual- och samlevnadsundervisning jämte förslag till lärarhandledning. Utredning-

en lägger i sitt betänkande fram förslag till mål och riktlinjer för sexual- och samlevnadsundervisningen i skolan. Till betänkandet har fogats förslag till lärarhandledning. Betänkandet har remissbehandlats. Ett stort antal remissvar har inkommit.

Regeringen har den 18 december 1975 fattat beslut att överlämna betänkandet och samtliga remissyttranden till SÖ för beaktande i det fortsatta läroplansarbetet tillsammans med en inom utbildningsdepartementet upprättad promemoria. Denna har även tillställts samtliga remissinstanser.

Jag avser också i samråd med chefen för socialdepartementet att föreslå regeringen att till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte avlämna en särskild proposition på grundval av de förslag om invandrarbarnens hemspråksträning som har utarbetats av en arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet. Därvid kommer bl. a. att behandlas gruppens förslag om ökade insatser för hemspråksträning i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan. Enligt gruppens uppfattning är en sådan nödvändig för att stimulera invandrarbarnets känslomässiga, intellektuella, sociala och språkliga utveckling. Gruppen har beräknat att ca 95 000 barn kan komma i fråga för särskilda åtgärder. Med hänsyn till de stora variationer som finns vad gäller olika språkgrupper, geografisk spridning, svårigheter med tjänstgöringsunderlag m. m. anser gruppen att man måste tillförsäkra ett starkt lokalt inflytande över verksamheten.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att betydande insatser redan nu görs för invandrarelever i grundskolan. Invandrargruppen har beräknat kostnaderna för nuvarande stödundervisning i svenska, studiehandledning på hemspråk och hemspråksundervisning till ca 90 milj. kr. i grundskolan och gymnasieskolan.

Även inom ramen för anslaget *Särskilda åtgärder på skolområdet* görs insatser för invandrareleverna. Huvuddelen av medlen under detta anslag används dock till åtgärder av generell natur. En utvärdering av användningen av medlen, som gjorts av skolöverstyrelsen (SÖ), visar att stora delar av anslaget för undervisningsändamål används för att öka lärartätheten. Dessa frågor kommer mer ingående att behandlas i den proposition som jag avser att föreslå på grundval av förslag från SIA. Enligt utvärderingen förefaller insatserna för elevvårds- och fritidsändamål ha inneburit positiva effekter för många elever. Det är därför tillfredsställande att kommunerna i allt större utsträckning har engagerat sig för sådana insatser. SÖ har i skrivelse den 13 december 1975 redovisat användningen av medlen för läsåret 1974/75.

Jag kommer i det följande att föreslå en ökning av anslaget Särskilda åtgärder på skolområdet till 50 milj. kr. Anslaget skulle därmed uppgå till 50 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Vid mina ställningstaganden till SÖ:s anslagsframställning har jag i likhet med tidigare år lagt särskild vikt vid de förslag som avser *de han-*

dikappades situation. Inom specialskolans ram föreslår jag därför en fortsatt utbyggnad av den regionala stödorganisationen för synskadade elever. Vidare anser jag att skolledarorganisationen vid specialskolenheterna bör förstärkas. För den pågående försöksverksamheten med tidig språk- och läsinlärning för döva barn räknar jag medel för tjänster som speciallärare (lågstadielärare). Ytterligare insatser för elevernas fritidsverksamhet och för föräldrars besök vid specialskolenheterna bör också göras.

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor har till statsrådet Leijon överlämnat en redogörelse för försöksverksamhet för utomnordiska zigenare och förslag till åtgärder. Föredragande statsråd kommer senare denna dag under elfte huvudtiteln att redogöra för innehållet i promemorian samt för de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen.

Sameutredningen har i december 1975 överlämnat betänkandet (SOU 1975: 99) Samerna i Sverige. Stöd åt språk och kultur. Vid sin behandling av de samiska utbildningsfrågorna har utredningen kartlagt inslagen av samiska språk och samisk kultur inom alla delar av utbildningssamhället. En rad åtgärder föreslås för att stärka de samiska inslagen på alla nivåer. Utbildning av klass- och ämneslärare föreslås för sameundervisningen i sameskolan (nomadskolan), grundskolan och gymnasieskolan. Vidare föreslås särskilda tjänster som hemspråkslärare i samiska. Förutsättningar bör enligt utredningen skapas för ett ökat antal veckotimmar i samiska i grundskolan. Utredningen framhåller att man inom grundskolans ram har de bästa förutsättningarna för att med ett ökat samhällsstöd bidra till bevarandet och utvecklingen av samernas kultur. Sameutredningens betänkande remissbehandlas f. n.

Antalet behöriga förstahandssökande till minst ettåriga utbildningar inom *gymnasieskolans* direkt grundskoleanknutna del minskade för läsåret 1975/76 med 5 700 jämfört med föregående år. Antalet förstahandssökande uppgick till totalt ca 101 000. Sammanlagt möter de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna och därtill knutna specialkurser en sådan efterfrågan från elevernas sida att antalet tillgängliga utbildningsplatser inte motsvarar behovet. En viss minskning av förstahandsintresset för den el-teletekniska linjen och vårdlinjen kan noteras. Dessa linjer har dock fortfarande ett stort överskott på sökande. De tvååriga mera teoretiska linjerna fortsätter att minska i popularitet medan de tre- och fyraåriga linjerna i stort sett möter samma elevintresse som tidigare. Även för innevarande läsår har emellertid den naturvetenskapliga linjen rönt ett minskat förstahandsintresse från elevernas sida.

Enligt vad som framgår av SÖ:s långtidsbedömning för budgetåren 1976/77—1980/81 kommer antalet 16-åringar under nästa budgetår att minska i antal jämfört med innevarande år. Nedgången är dock tillfällig och antalet 16-åringar ökar därefter successivt för att mot periodens slut beräknas uppgå till mer än 123 000. Detta innebär en ökning med ca 20 000 jämfört med vad som beräknas för budgetåret 1976/77.

Jag räknar därför redan för nästa läsår med en försiktig uppräkning av antalet elevplatser inom gymnasieskolan totalt. Jag bedömer det vara angeläget att fortsätta utökningen av de tvååriga mera utpräglat yrkesinriktade linjernas kapacitet. Särskilt angeläget anser jag det vara att få till stånd en utökning av antalet platser på vårdlinjen för att tillgodose samhällets behov av utbildad personal såväl inom hälso- och sjukvården som inom barnomsorgen. Jag vill framhålla vikten av att berörda myndigheter gör särskilda insatser för att öka andelen pojkar på denna linje. Även en fortsatt utbyggnad av verkstadslinjen, processteknisk, fordonsteknisk samt el-teleteknisk linje bör enligt min mening komma till stånd. För att underlätta för kommunerna att anordna sådan utbildning som kräver särskilt stora insatser i form av nyutrustning föreslår jag att förhöjda statsbidrag skall utgå för utrustning på vissa linjer.

Som jag tidigare har nämnt är det fortfarande svårt att få en tillfredsställande *anslutning av elever till den naturvetenskapliga linjen* inom gymnasieskolan. Chefen för utbildningsdepartementet berör senare bl. a. de konsekvenser en sådan vikande rekrytering på sikt kan komma att medföra för tillgången på personal med högre naturvetenskaplig och teknisk utbildning. Antalet studieavbrott på denna linje är oroväckande högt. Särskilda insatser bör därför övervägas för att söka intressera de ungdomar som har påbörjat studier på linjen att fullfölja dessa. Som exempel kan nämnas att antalet elever som slutförde studierna på linjen 1974 endast utgjorde 66 % av antalet som påbörjade studierna i årskurs 1 år 1971. Särskilt svårt synes det vara att få flickor att intressera sig för den naturvetenskapliga linjen vilket i ännu högre grad gäller för den tekniska linjen. Som jag senare kommer att redogöra för under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor bedrivs inom SÖ ett omfattande arbete på olika plan för att bryta denna negativa utveckling. Jag anser det vara synnerligen angeläget att SÖ:s arbete med att öka anslutningen till den naturvetenskapliga linjen intensifieras. Jag vill i detta sammanhang erinra om den bedömning som 1960 års gymnasieutredning gjorde i betänkandet (SOU 1963: 42) Ett nytt gymnasium vid motiveringen av förslaget beträffande utbildningskapacitet för den naturvetenskapliga linjen. Gymnasieutredningen underströk att förutsättningen för att kapacitetsmålet skulle nås var att flickor i större utsträckning ägnade sig åt naturvetenskapliga och tekniska studier. Medan vi har nått andra mål som ställts upp för gymnasieskolans utveckling har detta mål inte uppnåtts.

Jag vill emellertid betona att det inte är tillräckligt att vidta åtgärder enbart inom gymnasieskolan för att komma till rätta med det minskade intresset för naturvetenskapliga och tekniska studier. Elevernas attityder och intresse för sådan utbildning och yrkesverksamhet grundläggs som regel mycket tidigt. Det är därför viktigt att olika slag av åtgärder sätts in redan i grundskolan för att stimulera intresset för naturvetenskap

och teknik både bland flickor och pojkar. Jag tänker då framför allt på åtgärder inom undervisningsmetodiken och utformningen av den praktiska yrkesorienteringen bl. a. i syfte att få en mer realistisk bild av arbetslivet. För att bryta traditionellt könsrollstänkande i studie- och yrkesvalet måste också åtgärder inom studie- och yrkesorienteringen vidtas. Som jag tidigare har redovisat avser jag att senare föreslå regeringen att för riksdagen framlägga en särskild proposition utifrån de förslag SIA redovisat. Då kommer jag även att framlägga vissa förslag som ansluter till vad jag nu anfört.

Landsorganisationen i Sverige (LO) har i en skrivelse till regeringen framlagt vissa förslag rörande gymnasieskolan. LO föreslår bl. a. ökade insatser för ämnet arbetslivsorientering inom de tvååriga mera utpräglat yrkesinriktade linjerna och att alla elever i gymnasieskolan skall beredas möjligheter till praktisk yrkesorientering på arbetsplatsen. LO finner det vidare angeläget att den gymnasiala utbildningen kan erbjudas i etapper genom ett utbud av kortare kurser på hel- eller deltid.

En del av de frågor som har aktualiserats av LO hör nära samman med förslag som framförts av utredningen om skolans inre arbete, varför jag avser att behandla dessa i den särskilda proposition till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte som jag avser att föreslå regeringen. LO:s krav om att lärare skall ha arbetslivserfarenhet utanför skolan behandlas nu i *1974 års lärarutbildningsutredning* efter det att regeringen har utfärdat tilläggsdirektiv härom. Vissa förslag av LO som rör gymnasieskolan behandlas i den av mig senare berörda rapporten Utbildning m. m. för 16—19-åringar. Jag anser att det är angeläget att LO:s förslag i olika former följs upp i det fortsatta reformarbetet på skolans område.

I 1975 års budgetproposition (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 100) redovisade jag att en arbetsgrupp har tillsatts inom utbildningsdepartementet med uppgift att kartlägga problem och överväga åtgärder vad gäller utbildning m. m. för gruppen 16—19-åringar. I första hand har arbetsgruppen föreslagit åtgärder som syftar till att stärka ställningen för de ungdomar som tillgodoses mindre väl av nuvarande utbildningssystem. Efter förslag av arbetsgruppen har regeringen genom beslut den 18 juni 1975 medgivit att försöksverksamhet får anordnas i Göteborg, Linköping, Hallsberg, Ludvika och Lycksele i syfte att pröva såväl ett nytt kursutbud som en mer flexibel organisation, ändringar i intagningsförfarandet och förstärkt studie- och yrkesorientering. Arbetsgruppen har den 10 december 1975 överlämnat sin rapport (Ds U 1975: 18) Utbildning m. m. för 16—19-åringar.

Mot bakgrund av att ungdomar utan yrkesförberedande utbildning löper stor risk att slås ut på arbetsmarknaden föreslår gruppen bl. a. att man inom gymnasieskolan skall kunna erbjuda ungdomar, som valt att inte studera vidare utöver grundskolan, korta yrkesförberedande kurser.

I ett längre perspektiv bör enligt gruppen gymnasieskolan ses över sektorsvis med målet att främja möjligheterna till återkommande utbildning. Gymnasieskolans utbildning bör vidare utformas så att den leder till rörlighet på arbetsmarknaden. Detta måste enligt gruppen bl. a. medföra att gymnasieskolans mer teoretiskt inriktade linjer tillförs yrkesförberedande inslag, vilket också är en förutsättning för motsvarande utveckling inom den högre utbildningen i enlighet med riksdagens beslut på grundval av propositionen om reformering av högskoleutbildningen m. m. (prop 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Gruppen föreslår vidare ett ökat ansvarstagande för de elever som av olika anledningar inte väljer att studera vidare efter grundskolan bl. a. i form av en uppföljning av dessa elever till 18-årsåldern för att underlätta deras inträde på arbetsmarknaden eller återgång till studier. Gruppens rapport remissbehandlas f. n. Redan nu vill jag emellertid anmäla att jag i den nämnda propositionen på grundval av förslag från utredningen om skolans inre arbete räknar med en betydande uppräkning av antalet grundbelopp för försöksverksamhet med uppsökande studie- och yrkesorientering.

Vissa *vårdutbildningar* som i dag ingår i gymnasieskolan kommer fr. o. m. den 1 juli 1977 att ingå i högskolan (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Flera av dessa utbildningar har behandlats av 1968 års utbildningsutredning (U 68) i betänkandet (SOU 1973: 58) Högskoleutbildning-, hälso- och sjukvårdslinje, social servicelinje, medicinsk assistentlinje, arbetsterapeut- och sjukgymnastlinje. Betänkandet har remissbehandlats. U 68 förutsatte i betänkandet att förslagen skulle bearbetas ytterligare. Ett sådant arbete pågår inom utbildningsdepartementet. Berörda myndigheter, utbildningshuvudmän och personalorganisationer kommer att beredas tillfälle att delta häri. Riktpunkt för arbetet är att göra vissa studieorganisatoriska förändringar i utbildningarna som kan genomföras den 1 juli 1977. I arbetet eftersträvas en anpassning av innehållet i utbildningarna till de riktlinjer som har presenterats av U 68 och de därav föranledda remissyttrandena. Genom detta arbete skapas nya förutsättningar för sådana förändringar av vårdutbildningarnas innehåll som följer av utvecklingen i fråga om personalstruktur och personalbehov på vårdområdet.

Den världsaktionsplan som antogs vid *FN:s kvinnokonferens* i Mexico City sommaren 1975 omfattar bl. a. en rad åtgärder inom utbildningsområdet och på arbetsmarknaden för att lösa sociala och ekonomiska problem som motverkar jämställdhet mellan könen. Nationella och internationella insatser förutsätts för att uppnå de mål som uppställdes för det Internationella Kvinnoåret 1975 under temat "Jämlikhet, utveckling och fred".

Arbetet inom Sverige för att följa upp världsaktionsplanen samordnas, såsom framgår av föredragande statsrådets redogörelse tidigare

denna dag under tredje huvudtiteln, av delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor. Ett fortlöpande samråd i utbildningsfrågor äger rum mellan delegationen och utbildningsdepartementet. Uppföljningen av planen inom utbildningsområdet utgör en fortsättning på de olika insatser för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor som har berörts i olika sammanhang under de senaste åren.

En slutrapport föreligger nu över den första etappen av *SÖ:s särskilda könsrollsprojekt*. Rapporten, som fått namnet "Ett friare val — jämställdhetsprogram för skolan", ger förslag om hur skolan skall kunna förverkliga uppställda mål i fråga om ökad jämställdhet och åstadkomma en jämnare könsfördelning inom olika studievägar. Rapporten, som f. n. remissbehandlas, har utgjort underlag för diskussioner i skolorna under FN-veckan den 19—24 oktober 1975 under temat "Man — kvinna — utbildning". I rapporten återfinns bl. a. förslag till åtgärder för att ändra tillvalen på grundskolans högstadium, vilka fortfarande är starkt könsbundna, och för att bryta skolsamhällets eget könsrollsmönster, som bl. a. återspeglas i att så gott som alla skolledare är män och nästan alla lågstadielärare kvinnor. På dessa punkter sker redan nu en uppföljning av projektet. Förslag rörande ett tekniskt-praktiskt ämne i grundskolan och förändring av tillvalsmöjligheterna på högstadiet kommer sålunda att behandlas i den kommande propositionen om skolans inre arbete. Mina förslag avses även omfatta vissa utbildningsinsatser för att bl. a. stimulera till *ökad rekrytering av kvinnor till skolledartjänster*. Förslag till sådana åtgärder har också lagts fram i betänkandet (SOU 1975: 43) angående kvinnor i statlig tjänst. Rekryteringen till skolledartjänster bör enligt min mening bli mer allsidig vad avser fördelning på kön och lärarkategorier. Det är angeläget att utifrån könsrollsprojektets förslag arbetet med hur skolan praktiskt skall kunna fullgöra sin uppgift att medverka till jämställdhet mellan könen nu går vidare.

Sedan gymnasieskolans införande läsåret 1971/72 har vissa markanta förändringar skett i efterfrågan på utbildning inom denna skolform. Bl. a. har ett ökat intresse kunnat noteras för de mer utpräglat yrkesinriktade linjerna. Förändringarna har dock inte påverkat den sneda fördelningen av pojkar och flickor på olika linjer. Ökade insatser inom *studie- och yrkesorienteringen* krävs för att motverka de negativa effekterna härav. Studie- och yrkesorienteringens uppgift kommer jag också att behandla i den särskilda propositionen på grundval av förslag från bl. a. SIA. Som jag tidigare anfört måste också de problem uppmärksammas som hänger samman med den minskade anslutningen till högre naturvetenskaplig utbildning och möjligheterna att stimulera även flickor till val av linjer och studievägar som kan bidra till att öka rekryteringen på området ifråga.

Möjligheten att stimulera till okonventionella studieval i gymnasieskolan sammanhänger med konstruktionen av inträdeskraven för olika

utbildningar. Denna fråga behandlas bl. a. av 1973 års betygsutredning.

Som ett led i samhällets insatser för barnomsorgen föreslås en väsentligt utökad *barnskötareutbildning* inom gymnasieskolan. I syfte att försöka få en jämnare åldersfördelning till stånd bland personalen i förskolan kommer ökningen till största delen att gälla kortare kurser som främst är avsedda för personer med erfarenhet av arbete med eller vård av barn. Jag kommer vidare att föreslå regeringen att i en särskild proposition till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte föreslå en kraftig utbyggnad av *fritidspedagog- och förskollärarutbildningarna*. Försöksverksamheten för att öka rekryteringen av män till förskollärarutbildningen fortsätter mot bakgrund av de alltjämt positiva erfarenheterna. För den planerade expansionen av samhällets barntillsyn krävs ökad utbildning av lärare och handledare för personalutbildning inom området. I proposition 1975/76: 25 rörande tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har medel beräknats för särskilda åtgärder i detta syfte. Riksdagen har fattat beslut därom (UbU 1975/76: 16, rskr 1975/76: 76).

Lärarnas *arbetsmarknad* har under senare år genomgått betydande förändringar. Stor brist på utbildade lärare har tidigare rått. Denna situation har nu beträffande klass- och ämneslärare vänts till ett visst överskott. Det är positivt att skolan i högre grad än tidigare kan rekrytera behöriga lärare. Samtidigt finns en stor brist på förskollärare och fritidspedagoger. De resurser som frigörs genom en minskad klass- och ämneslärarutbildning bör så långt möjligt utnyttjas i en utökad förskollärar- och fritidspedagogutbildning. Dessa frågor kommer att behandlas i en särskild proposition till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte.

a) centrala och regionala myndigheter m. m.

D 1. Skolöverstyrelsen

1974/75 Utgift	69 232 995
1975/76 Anslag	70 414 000
1976/77 Förslag	82 915 000

Skolöverstyrelsen (SÖ), vars arbetsuppgifter framgår av förordningen (1965: 737) med instruktion för skolöverstyrelsen (omtryckt 1974: 441, ändrad senast den 27 november 1975), är organiserad på fem avdelningar, nämligen en undervisningsavdelning för skolan (S), en undervisningsavdelning för vuxenutbildning (V), en avdelning för lärarutbildning och pedagogiskt utvecklingsarbete (L), en avdelning för planering (P) och en avdelning för administrativa frågor (A). Inom SÖ finns 18 byråer, som fördelas mellan avdelningarna enligt SÖ:s bestämmande.

Hos SÖ finns vidare en skolöverläkare samt sektioner för information och för rationaliserings- och utredningsarbete.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	438,5	− 4[1]	−17[1]
Övrig personal	231	−15[1]	−15[1]
	669,5	**−19[1]**	**−32[1]**
Anslag			
Lönekostnader	51 595 500	+12 168 400	+10 025 700
därav ersättning till expertis	(5 572 000)	(+ 2 612 500)	(+ 1 109 700)
Sjukvård	92 800	+ 98 200	+ 58 200
Reseersättningar	2 360 000	+ 185 200	+ 101 400
därav utrikes resor	(63 000)	(+ 7 000)	(+ 6 000)
Lokalkostnader	6 364 200	+ 38 800	+ 38 800
Expenser	6 855 400	+ 1 832 300	+ 1 869 100
Kostnader för kontorsdrift och bibliotek	2 686 100	+ 350 700	+ 357 700
Läromedelsnämnden	460 000	+ 50 600	+ 50 600
	70 414 000	**+14 724 200**	**+12 501 500**
Avrundat		+14 724 000	+12 501 000

[1] Avser tiden fr.o.m. den 1 oktober 1976 då ansvaret för lärarnas grundutbildning överförs till det nya universitets- och högskoleämbetet, vilket medför en minskning av personalen på avdelning L med 20 handläggare och 15 övrig personal.

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 14 096 400 kr., varav 1 417 100 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet räknar SÖ med en nedskärning av medlen för

expertis. SÖ räknar vidare med en minskning med fyra skolkonsulenter, tre gymnasieinspektörer, två amanuenser i befordringsgång och tre biträden i befordringsgång. SÖ räknar dessutom med en minskning av reseersättningar och expenser.

3. SÖ förutsätter att ansvaret för lärarnas grundutbildning fr. o. m. den 1 oktober 1976 förs över till det nya universitets- och högskoleämbetet och har med anledning härav räknat med en personalminskning på avdelning L från nämnda tidpunkt med 20 handläggare och 15 övriga tjänstemän. Vidare har medlen för sjukvård, reseersättningar och expenser minskats. (−2 381 800 kr.)

4. SÖ föreslår inrättande av två tjänster för handläggare inom administrativa avdelningen främst för frågor om företagsdemokrati, tillämpningen av den nya lagstiftningen om anställningsskydd samt uppgifter med anledning av arbetsrättskommitténs förslag. Med hänsyn till de kvalificerade uppgifter det är fråga om föreslås en tjänst som avdelningsdirektör och en tjänst som byrådirektör. (+235 700 kr.)

5. För studiehandledarfunktionen inom SÖ:s redovisningsgrupp begärs en tjänst som förste byråsekreterare (+80 300 kr.).

6. Till byrå S 2:s verksamhet hör bl. a. den ekonomiska sektorn. Detta område är särskilt komplicerat och starkt differentierat. Det består, förutom av de två- och treåriga linjerna, av ett 50-tal specialkurser och ett tiotal enskilda yrkesskolor inom den merkantila sektorn. Utvecklingen inom området går också snabbt, vilket kräver ett kontinuerligt kursplanearbete. För detta arbete behövs en sammanhållande kraft, som också kan garantera den kontinuitet i verksamheten som skolkonsulentorganisationen inte kan tillgodose. SÖ föreslår därför att en tjänst som skolkonsulent byts ut mot en tjänst som avdelningsdirektör. (+11 900 kr.)

7. Det ökade medelsbehovet för expertis beräknas till 1 802 800 kr.

8. SÖ begär medel för tre praktikplatser (+180 000 kr.).

9. Det ökade medelsbehovet för expenser avser till största delen ADB-verksamheten och information om skolväsendet. En ökning av medel avsedda för framställning och distribution av prov samt av medlen till representation föreslås också. (+699 000 kr.)

I skrivelse den 8 oktober 1975 har SÖ anhållit om resurser för en effektiv prognosverksamhet på lärarområdet. SÖ föreslår att fyra fasta tjänster inrättas. Dessutom begärs medel för att tillfälligt kunna engagera personal med fälterfarenhet från det område prognosen avser samt ökade medel för omkostnader. (+624 000 kr.)

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor har i departementspromemorian (A 1975: 8) Zigenare i Sverige lämnat en redogörelse över försöksverksamhet för utomnordiska zigenare samt framfört förslag till vissa åtgärder. Expertgruppen anser bl. a. att, då SÖ f. n. saknar sakkunnig personal för handläggning av frågor rörande zigenarundervisning, SÖ

snarast måste tillföras sådan expertis. Denna måste utgöras av minst två heltidsanställda befattningshavare (konsulenter) och expertgruppen beräknar kostnaden härför till 200 000 kr.

Statskontoret har på regeringens uppdrag verkställt en översyn av byrå V3 vid SÖ. Härvid har statskontoret kunnat konstatera vissa rationaliseringsmöjligheter genom ökad delegering inom byrån, främst vad gäller s. k. driftadministrativa ärenden, dvs. ekonomi- och personaladministration samt upphandlingsärenden. På sikt bör emellertid enligt statskontorets mening sådana administrativa och organisatoriska förutsättningar skapas inom fältorganisationen — både regionalt och lokalt — att dessa ärenden i större utsträckning kan decentraliseras från SÖ. Statskontoret föreslår att byråorganisationen förstärks med två tjänster som kvalificerad handläggare/sektionschef med uppgift att svara för den årliga verksamhetsplaneringen ("ramplanearbetet") resp. de alltmer krävande personaladministrativa uppgifterna. Härvid bör en handläggartjänst inom byrån kunna dras in vid uppkommande vakans. Statskontoret föreslår också ett tidsbegränsat göromålsförordnande som undervisningsråd (byråchef) under en tvåårsperiod med uppgift att som projektledare svara för det fortsatta rationaliseringsarbetet avseende arbetsmarknadsutbildningens institutionella organisation och administration samt i övrigt under ett övergångsskede avlasta byråledningen från det löpande ansvaret för ekonomi- och personaladministration samt upphandlingsärenden. *Vidare föreslår statskontoret* — i avvaktan på den i annat sammanhang förutskickade översynen av SÖ:s organisation som utredningen om skolan, staten och kommunerna har att verkställa — ett tidsbegränsat göromålsförordnande som kvalificerad handläggare/sektionschef med uppgift att samordna utvecklingsarbetet avseende de läroplaner och läromedel som används i s. k. allmänna ämnen inom arbetsmarknadsutbildningen. Slutligen föreslår statskontoret att kostnaderna för här nämnda tillfälliga förstärkningar liksom andra administrativa kostnader för byråns verksamhet som i allt väsentligt betingas av förändringar i sysselsättningsläget, fortsättningsvis skall bestridas ur anslaget Bidrag till arbetsmarknadsutbildning under elfte huvudtiteln.

Föredraganden

Jag vill inledningsvis erinra om att skolöverstyrelsens (SÖ:s) organisation och arbetsuppgifter f. n. ses över av utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK). Denna omständighet motiverar enligt min uppfattning en viss återhållsamhet vid tilldelningen av nya medel under anslaget.

SÖ föreslår inrättande av två tjänster för handläggare inom administrativa avdelningen främst för frågor om företagsdemokrati, tillämpningen av den nya lagstiftningen om anställningsskydd samt uppgifter

med anledning av arbetsrättskommitténs förslag. Enligt min mening bör handläggningen av dessa frågor inte föranleda medel för inrättande av nya tjänster. (4)

Då ansvaret för den fortlöpande utbildningen inom redovisningsorganisationen numera åvilar myndigheterna beräknar jag medel för en tjänst som förste byråsekreterare för att handha studiehandledarfunktionen inom SÖ:s redovisningsgrupp. (5)

Jag beräknar vidare medel för att en tjänst som byrådirektör vid byrå S 2 inrättas. Samtidigt bör en tjänst som skolkonsulent dras in. Jag har räknat med en minskning av medlen till expertis motsvarande den kostnadsökning denna förändring medför. (6)

Beträffande medlen till expenser beräknar jag för automatisk databehandling ytterligare 274 000 kr. För framställning och distribution av prov räknar jag inte med några ökade medel utöver prisomräkning. Medlen för representation bör räknas upp med 9 000 kr. (9)

Jag har i den inledande översikten angående Skolväsendet: Vissa gemensamma frågor anmält att jag senare ämnar föreslå regeringen att till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram propositioner i anledning av dels betänkandet (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö, dels invandrargruppens departementspromemoria (Ds U 1975: 13) Förslag om åtgärder för invandrarbarnen i förskola, grundskola och gymnasieskola. Jag beräknar under förevarande anslag 1 milj. kr. för den information som kan bli aktuell med anledning av de beslut som fattas till följd av dessa propositioner. I övrigt räknar jag med att SÖ inom ramen för tillgängliga resurser skall ha möjlighet att anpassa sina informationsinsatser efter de reformer som fortlöpande sker inom området.

En arbetsgrupp inom SÖ (ALFAVUX) har under år 1975 utrett frågor om grundläggande utbildning för vuxna (alfabetiseringsundervisning). SÖ har nyligen till regeringen framfört förslag med anledning av detta utredningsarbete. Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare under avsnittet Vuxenutbildning att redogöra för innehållet i förslaget samt för utbildningsdepartementets handläggning av frågan. I avvaktan på ställningstagande till förslaget har SÖ under anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. även för nästa budgetår beräknat medel för den undervisning på grundskolenivå av ungdomar och vuxna som fått ofullständig eller ingen skolundervisning. Enligt min mening är det — i avvaktan på nämnda ställningstaganden — viktigt att inom ramen för tillgängliga resurser ytterligare information sprids om denna möjlighet till undervisning.

Chefen för utbildningsdepartementet kommer senare att under anslaget Universitets- och högskolecämbetet behandla frågan om resurser m. m. för det av statsmakterna beslutade nya verket (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Vid mina anslagsberäkningar för nästa budgetår räknar jag med att det ansvar för grundläggande utbildning

av lärare som f. n. åvilar SÖ, den 1 oktober 1976 skall föras över till det nya ämbetsverket. Detta innebär en personalminskning på byrå L 1 med 20 handläggare och 15 övriga tjänstemän från nämnda tidpunkt. Vidare räknar jag med en minskning av medlen till sjukvård, reseersättningar och expenser (−2 435 800 kr.). Beträffande posten Lokalkostnader beräknar jag inte nu någon minskning av medlen. Frågan om vem som skall disponera de ledigblivna lokalerna får prövas i annat sammanhang. (3)

Jag har tidigare under anslaget Statens ungdomsråd föreslagit att ett belopp av 166 000 kr. motsvarande kostnaderna för arvode till en folkbildningskonsulent och en assistent samt medel för resor och expenser förs över från SÖ till statens ungdomsråd fr. o. m. den 1 juli 1976.

SÖ har i skrivelse den 8 oktober 1975 anhållit om resurser för prognosverksamhet på läraområdet. Vid min beräkning av medlen till expertis och till automatisk databehandling har jag beaktat behovet av resurser för ifrågavarande verksamhet.

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor har i departementspromemorian (Ds A 1975: 8) Zigenare i Sverige föreslagit att medel beräknas för två tjänster som skolkonsulent på SÖ. Enligt expertgruppen skulle dessa konsulenter uteslutande handlägga frågor rörande zigenarundervisning. I sitt remissyttrande över expertgruppens förslag säger SÖ, att verket inte anser sig vara helt utan sakkunniga personer med kännedom om här aktuella frågor. Enligt min mening är det naturligt att SÖ i första hand inom ramen för tillgängliga resurser söker tillgodose de särskilda krav på utbildningsorganisationen som olika minoritetsgrupper kan ha. Jag är därför f. n. inte beredd att beräkna ytterligare medel för ändamålet.

Statskontoret har på regeringens uppdrag verkställt en översyn av byrå V3 vid SÖ. Härvid har statskontoret, som med skrivelse den 22 december 1975 överlämnat en rapport härom till utbildningsdepartementet, kunnat konstatera ett behov av vissa delvis tillfälliga personalförstärkningar utöver vad som tidigare anmäldes för riksdagen i propositionen om nya riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen (prop. 1975: 45, InU 1975: 14, rskr 1975: 178). Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen i denna fråga.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 82 915 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 82 915 000 kr.

D 2. Länsskolnämnderna

1974/75 Utgift	31 376 757
1975/76 Anslag	31 073 000
1976/77 Förslag	38 232 000

Länsskolnämndernas arbetsuppgifter och sammansättning framgår av förordningen (1965: 741) med instruktion för länsskolnämnderna (omtryckt 1971: 347, ändrad senast den 27 november 1975).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	131	+3	+ 2
Övrig personal	152	+1,5	+ 1
	283	**+4,5**	**+ 3**
Anslag			
Lönekostnader	24 256 200	+6 431 900	+6 111 800
Sjukvård	30 000	of.	of.
Reseersättningar	1 743 000	+ 211 700	+ 176 900
Lokalkostnader	3 104 400	+ 638 600	+ 719 100
Expenser	1 939 400	+ 229 100	+ 151 400
	31 073 000	**+7 511 300**	**+7 159 200**
Avrundat		+7 511 000	+7 159 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 6 910 300 kr., varav 676 400 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet räknar skolöverstyrelsen (SÖ) med en minskning av medlen till expertis och reseersättningar med sammanlagt ca 1,8 milj. kr. En så kraftig reducering av nämndernas medel på dessa poster är inte realistisk utan en anslagsminskning av denna storlek kan ske endast genom minskning också av den fasta personalorganisationen.

3. SÖ föreslår att medel till rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel åt rörelsehindrade beräknas tillsammans med medel för övriga hjälpmedelscentraler under ett särskilt anslag (−304 600 kr.).

Om medel för samtliga hjälpmedelscentraler ej beräknas under ett särskilt anslag begär SÖ medel under förevarande anslag för inköp av specialskrivmaskiner för utlåning till rörelsehindrade elever under deras skolgång.

4. Vid var och en av länsskolnämnderna i Göteborgs och Bohus län, Örebro län och Västerbottens län finns en tjänst som konsulent för rörelsehindrade elever. Konsulenterna har att verka för att finna lämpliga undervisningsanordningar och lämplig skolplacering för rörelse-

hindrade elever. SÖ finner det mycket angeläget att ytterligare fyra konsulenttjänster inrättas. Med sju tjänster skulle en konsulent kunna placeras i varje sjukvårdsregion. De nya konsulenttjänsterna bör placeras vid länsskolnämnderna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands och Malmöhus län. Vidare bör medel beräknas för fyra halvtidstjänster som biträde samt ökade medel för reseersättningar. De sammanlagda kostnaderna beräknas av SÖ till 572 300 kr., varav 15 000 kr. som engångsutgift.

5. För att tillgodose behovet av ytterligare resurser i de sex län som endast har två skolinspektörer föreslår SÖ en uppräkning av medlen till expertis (+153 400 kr.).

6. Medel för praktikplatser (+180 000 kr.).

Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar har inkommit med skrivelser angående inrättande av ytterligare tjänster som konsulent för rörelsehindrade elever.

Föredraganden

I likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) anser jag det angeläget att ytterligare tjänster som konsulent för rörelsehindrade elever inrättas. Jag anser dock att utbyggnaden av konsulentorganisationen bör ske successivt, varför jag beräknar medel för ytterligare två konsulenttjänster samt två halvtidstjänster som biträde. Det ankommer på SÖ att besluta vid vilka länsskolnämnder tjänsterna skall placeras. Vidare räknar jag med ökade medel för reseersättningar samt 9 000 kr. som engångsutgift under anslagsposten Expenser. (4)

Jag är inte beredd tillstyrka SÖ:s förslag om särskilda medel för förstärkning av personalresurserna i de sex län som har två skolinspektörer. Det ankommer på SÖ att vid fördelningen av medlen till expertis till nämnderna bedöma i vad mån redovisade önskemål kan tillgodoses inom ramen för disponibla medel. (5)

Medel för rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel för rörelsehindrade beräknar jag även för budgetåret 1976/77 under detta anslag (3).

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsskolnämnderna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 38 232 000 kr.

D 3. Statens institut för läromedelsinformation

1974/75	Utgift	745 874
1975/76	Anslag	364 000
1976/77	Förslag	548 000

Statens institut för läromedelsinformation har till uppgift att samla och sprida information om läromedel för grundskolan, nomadskolan, specialskolan, gymnasieskolan, kommunal och statlig vuxenutbildning, riksinternatskola som avses i kungörelsen (1970: 333) om riksinternatskolor (ändrad 1974: 707) samt privatskola som avses i privatskolförordningen (1967: 270, omtryckt 1971: 259, ändrad senast 1975: 454). Institutet skall vidare främja produktion av goda läromedel som är avsedda att användas vid undervisning som står under tillsyn av skolöverstyrelsen. För institutets verksamhet gäller vidare bestämmelser som anges i förordningen (1974: 438) om registrering och granskning av vissa läromedel (ändrad 1975: 216) och i kungörelsen (1974: 439) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens institut för läromedelsinformation	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	+1	of.
Övrig personal	5	+1	of.
	10	**2**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	853 500	+424 800	+206 000
därav ersättning till expertis	(71 000)	(+ 69 500)	(+ 37 100)
Sjukvård	2 000	of.	
Rescersättningar	56 200	+ 12 600	+ 9 000
därav för utrikes resor	(6 000)	(+ 1 500)	(of.)
Lokalkostnader	77 200	+ 15 500	+ 15 400
Expenser	1 215 100	+306 600	— 46 500
därav engångsanvisning	(3 000)	(+ 7 400)	(+ 4 000)
	2 204 000	**+759 500**	**+183 900**
Uppbördsmedel	1 840 000	+200 000	of.
Nettoutgift	**364 000**	**+559 500**	**+183 900**
Avrundat		+560 000	+184 000

Statens institut för läromedelsinformation

1. Pris- och löneomräkning m. m. 260 000 kr., varav 4 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet räknar institutet med en minskning av posterna Rescersättningar och Expenser. Institutet framhåller att ett genomförande av alternativet skulle innebära att personalen vid institutets kansli inte skulle kunna hålla den kontakt med konsumenterna av läromedelsinformation som är nödvändig för att den skall utformas i enlighet med konsumenternas önskemål.

3. Under innevarande budgetår omfattar institutets läromedelsinformation samtliga centrala läromedel för grundskolan och gymnasiesko-

lan. Institutet föreslår att informationen nästa budgetår utvidgas till att omfatta även läromedel för specialundervisning (inkl. särskolan och specialskolan) och invandrarundervisning samt centrala läromedel för nomadskolan samt för statlig och kommunal vuxenutbildning. Dessutom bör enligt institutet vissa läromedel, som inte granskas av statens läroboksnämnd, kunna registreras som centrala läromedel. Som förutsättning för att informationen skall utvidgas att omfatta specialundervisning och invandrarundervisning anger institutet att avgifter för registrering inte skall uttas (jfr p. 6). För att handlägga ansökningar om registrering av läromedel för dessa nya områden fordras enligt institutet två nya tjänster vid institutets kansli. Institutet föreslår att medel beräknas för en tjänst som byrådirektör och en tjänst som assistent. Inrättandet av en byrådirektörstjänst beräknas enligt institutet medföra minskad användning av expertismedel (−20 000 kr.). Institutet räknar vidare med ett ökat behov av expertismedel för att verksamheten med registrering av läromedel för invandrarundervisning skall kunna byggas upp (+50 800 kr.). För att förbereda en övergång från manuella rutiner till ett datorbaserat registreringssystem beräknar institutet ett behov av 30 000 kr. för ersättning till expertis.

4. Under anslagsposten Lokalkostnader beräknas sammanlagt 19 200 kr. för att lokalerna utökats den 1 april 1975. Under anslagsposten Reseersättningar beräknas ytterligare 7 000 kr. på grund av ett behov för institutets tjänstemän att göra studiebesök vid läromedelsutställningar m. m.

5. Institutet räknar med ett ökat medelsbehov under anslagsposten Expenser. Viss del av ökningen är en följd av förslagen om utökad personal (+6 400 kr.). Till följd av förslagen om utökad registrering beräknas medelsbehovet för publikationstryck öka med ca 37 000 kr., varvid dock de redan anslagna men ej utnyttjade medlen för registrering av läromedel för specialskolan (309 400 kr.) ingår. På grund av det ökade antalet registreringar av centrala läromedel för grundskolan och gymnasieskolan beräknas medel med 101 000 kr. För utökning av gratisupplagan av läromedelskatalogerna från 15 000 till 19 000 exemplar beräknas en kostnad av 50 000 kr. Institutet föreslår också att beslutanderätten om gratisupplagans storlek inom ramen för tilldelade medel delegeras från regeringen till institutet.

6. Under anslagsposten Uppbördsmedel räknar institutet med att inkomsterna i form av registreringsavgifter nästa budgetår kommer att öka med 200 000 kr. Beräkningarna grundar sig med ett undantag på statsmakternas beslut (prop. 1974: 13, UbU 1974: 15, rskr 1974: 155) att avgiftsunderlaget bör utgöras av dels 70 % av de totala lönekostnaderna vid institutet tillsammans med 70 % av övriga kostnader med undantag för tryck- och distributionskostnader, dels samtliga tryck- och distributionskostnader. Institutet föreslår nämligen att registreringsav-

gifter inte skall tas ut vid registrering av läromedel för specialundervisning eller invandrarundervisning, eftersom registreringsavgifter skulle kunna påverka läromedlens pris till nackdel för konsumenterna (jfr p. 3). Institutet anser också att det är tveksamt om producenterna i så fall skulle ansöka om registrering av läromedlen, varvid informationen skulle bli ofullständig (+200 000 kr.).

7. Institutet föreslår att institutet efter samråd med riksrevisionsverket fr. o. m. nästa budgetår får fastställa avgifter för registrering av läromedel.

8. Genom beslut den 7 maj 1975 uppdrog regeringen åt institutet att efter samråd med skolöverstyrelsen (SÖ) och berörd personal vid rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel åt handikappade (RPH-centralerna) inkomma med förslag om hur den befintliga verksamheten vid rikscentralerna i framtiden skulle samordnas och vilken myndighet som skulle ansvara för verksamheten.

Institutet föreslår i skrivelse den 15 oktober 1975 att verksamheten vid RPH-centralerna samordnas, att RPH-SÄR och RPH-HÖR upphör som försöksverksamhet och övergår till permanent verksamhet samt att medel för samtliga centraler beräknas under ett anslag fr. o. m. budgetåret 1976/77. Ansvaret för samordningen bör läggas hos institutet.

Förslag ang. anbudsförfarande

I prop. 1973: 76 (s. 87) angående samhällsinsatser på läromedelsområdet anmälde dåvarande chefen för utbildningsdepartementet att han ansåg att samhälleliga åtgärder för att påverka läromedelskostnaderna måste ske i annan form än genom priskontroll. Han föreslog därför försöksverksamhet med anbudsförfarande. Syftet med att tillämpa anbudsförfarande skulle vara dels att försöka påverka antalet parallella läromedel, dels att försöka få fram bra läromedel till låga priser. Hur framgångsrik metoden kunde vara för att nå dessa syften, kunde inte avgöras förrän den prövats. En försöksverksamhet med anbudsförfarande borde därför genomföras efter det att tillvägagångssättet närmare analyserats. Vid en prövning av metoden med anbudsförfarande var det väsentligt att välja ett ämne som lästes av ett mycket stort antal elever. I första hand borde ett ämne inom grundskolan komma i fråga. Det borde ankomma på Kungl. Maj: t att meddela bestämmelser om verksamhetens närmare utformning. Eftersom det fanns ett samband mellan anbudsförfarandet och det pedagogiska utvecklingsarbetet, borde anbudsförfarandet handhas av skolöverstyrelsen (SÖ). Föredraganden anmälde därefter att han avsåg att föreslå Kungl. Maj:t att uppdra åt SÖ att innan försöksverksamheten påbörjades komma in med förslag om hur ett anbudsförfarande praktiskt skulle genomföras.

Riksdagen godkände de angivna riktlinjerna i propositionen (UbU 1973: 28, rskr 1973: 242).

Genom beslut den 5 juni 1973 uppdrog Kungl. Maj:t åt SÖ att analysera och komma in med förslag om hur en metod med anbudsförfarande på läromedelsområdet skulle kunna tillämpas i en försöksverksamhet. SÖ har i skrivelse den 7 maj 1974 redovisat sitt uppdrag och därvid föreslagit viss försöksverksamhet. SÖ framhåller det som en väsentlig uppgift att under försöksverksamheten utveckla sådana samverkansformer att läromedlen i anbudsförfarandet kan utvecklas inom normala tidsramar. I annat fall kan det enligt SÖ befaras att läromedlen förlorar sin aktualitet under processen.

Efter remiss har *statens institut för läromedelsinformation* den 28 maj 1975 avgivit yttrande över förslaget. Institutet anför bl. a. följande. Syftet med anbudsförfarandet var enligt vad som framställs i prop. 1973: 76 att nedbringa kommunernas kostnader för läromedel. Enligt institutets mening har situationen i vissa avseenden förändrats sedan remissinstanserna avgav sina synpunkter på läromedelsutredningens slutbetänkande och riksdagen tog ställning till Kungl. Maj:ts förslag med anledning av betänkandet. Utöver de allmänna ekonomiska svårigheterna för kommunerna under senare år, vilka självallet lett till ökad prismedvetenhet hos kommunerna när det gäller inköp av läromedel, har arbetet i kommunerna med att finna rationella former för val och inköp av läromedel intensifierats. Vidare har bl. a. den statliga läromedelsinformationen tillkommit för att kommunerna lättare skall kunna välja läromedel. Även denna faktor bör tas med vid bedömningen av möjligheterna att i framtiden kunna få bra läromedel till låga priser. I detta sammanhang bör också noteras det läromedelsprojekt, som pågår inom Kommunsamköp AB och syftar till en samordnad upphandling av läromedel för kommuner inom bl. a. samma region.

Mot bakgrund av vad som redovisats i yttrandet anser institutet att en försöksverksamhet med anbudsförfarande inte är lika aktuell som tidigare.

Svenska facklärarförbundet har inkommit med en skrivelse i ärendet.

Föredraganden

Statens institut för läromedelsinformation föreslår att läromedelsinformationen nästa budgetår skall utvidgas till att omfatta även läromedel för specialundervisning (inkl. särskolan och specialskolan) och för invandrarundervisning samt centrala läromedel för nomadskolan och statlig och kommunal vuxenutbildning. Institutet har därvid framhållit att en förutsättning för att informationen utvidgas att omfatta invandrarundervisning och specialundervisning är att avgifter för registrering därvid inte uttas. Institutet har vidare meddelat att den av statsmakterna år 1975 beslutade utvidgningen av informationen till läromedel för specialskolan (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 147, UbU 1975: 3, rskr 1975: 29) inte har kunnat komma till stånd. Eftersom jag f. n. inte är beredd att

ändra grunderna för registrering mot avgift förordar jag att informationen nu endast utvidgas att omfatta centrala läromedel för nomadskolan samt för statlig och kommunal vuxenutbildning. Jag räknar medel för förberedelse av övergång till datorbaserat registreringssystem (3) (+30 000 kr.).

Med hänsyn till att de för innevarande budgetår beviljade medlen för publikationstryck under posten Expenser inte har utnyttjats i den delen de avsåg information om läromedel för specialskolan räknar jag ned medlen för publikationstryck (−234 900 kr.).

För det utökade antalet registreringar av centrala läromedel för grundskolan och gymnasieskolan beräknar jag medel i enlighet med institutets förslag (+101 000 kr.). I detta ingår även medel för registrering av vissa centrala läromedel som inte har ingivits för granskning till dåvarande statens läroboksnämnd. Däremot kan jag inte förorda en utökning av gratisupplagan av katalogen (5). Jag är inte beredd att biträda förslaget att beslut om gratisupplagans storlek delegeras till institutet.

Vidare räknar jag med ökade medel under posten Lokalkostnader (4) (+15 400 kr.).

För riksdagens kännedom vill jag anmäla att regeringen genom beslut den 12 juni 1975 medgett att institutet får registrera i utlandet utgivna läromedel i främmande språk vilka inte marknadsförs i Sverige av utländsk eller inhemsk producent, utan att registreringsavgift uttas för dessa läromedel.

Jag är inte beredd att biträda förslaget att institutet efter samråd med riksrevisionsverket fr. o. m. nästa budgetår får fastställa avgifter för registrering av läromedel (7). Dessa avgifter bör även för nästa budgetår fastställas av regeringen.

Institutet har den 15 oktober 1975 avgivit förslag om samordning av verksamheten vid RPH-centralerna. Förslaget remissbehandlas f. n. Jag avser att föreslå regeringen att återkomma till riksdagen i denna fråga (8).

SÖ har den 7 maj 1974 redovisat ett uppdrag angående anbudsförfarande på läromedelsområdet. Institutet för läromedelsinformation har den 28 maj 1975 avgivit yttrande över förslaget. Institutet framhåller att situationen har förändrats sedan riksdagen tog ställning till Kungl. Maj:ts förslag. Kommunerna har intensifierat arbetet med att finna rationella former för val och inköp av läromedel. Den statliga läromedelsinformationen underlättar också kommunernas valmöjligheter. Institutet framhåller det läromedelsprojekt som pågår inom Kommunsamköp AB och som syftar till en samordnad upphandling av läromedel för kommuner inom en region. Institutet framhåller också sitt primära ansvar för olika produktionsstödjande åtgärder rörande läromedel inom de så kallade bristområdena.

Jag anser i likhet med institutet, att det föreslagna anbudsförfarandet inte längre är aktuellt. Jag anser därför att försöksverksamhet med anbudsförfarande inte bör komma till stånd.

Till produktion av läromedel inom bristområden, t. ex. specialundervisning och invandrarundervisning, utgår ekonomiskt stöd från det anslag till produktionsstöd som institutet disponerar. I fråga om de ämnen, som inte kännetecknas av brist på läromedel, bör priserna på olika sätt kunna hållas nere. I prop. 1973: 76 (s. 90) framhöll föredraganden att statens pris- och kartellnämnd som ett led i sin ordinarie verksamhet även granskar läromedelspriserna. Vidare framhöll han det angelägna i att kommunerna tillämpar en aktiv prispolitik. Kommunerna har nu möjligheter bl. a. genom Kommunsamköp AB att aktivt bidra till denna prispåverkan. Genom den information om läromedlens priser, som kommunerna nu kan få genom institutets information har också kommunernas valmöjligheter förbättrats. Jag vill också i detta sammanhang framhålla att jag avser att återkomma till regeringen beträffande en kartläggning av läromedelsbranschen.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag anslaget till 548 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

till *Statens institut för läromedelsinformation* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 548 000 kr.

D 4. Stöd för produktion av läromedel

1974/75	Utgift	1 835 273	Reservation	14 727
1975/76	Anslag	2 000 000		
1976/77	Förslag	2 300 000		

Från anslaget utgår bidrag för produktion av läromedel i ämne vari brist råder på lämpliga läromedel. Bidrag utgår endast för produktion av läromedel som är avsett att användas inom undervisning som står under tillsyn av skolöverstyrelsen. Bestämmelser om verksamheten återfinns i kungörelsen (1974: 439) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel.

Statens institut för läromedelsinformation

1. Prisomräkning 300 000 kr.

2. I 0-alternativet räknar institutet med att de av institutet prioriterade behoven av insatser t. ex. inom specialundervisning inte kommer att kunna tillgodoses.

3. Statens institut för läromedelsinformation framhåller att det finns ett ökat behov av ekonomiskt stöd för läromedelsproduktion åt elever

med olika slag av intellektuellt eller fysiskt betingade skolsvårigheter och då i första hand åt elever med psykisk utvecklingsstörning. Institutet räknar med att kunna bygga upp produktionen av sådana läromedel, om erforderliga resurser erhålls. Det finns också behov av produktionsstöd till läromedel inom invandrarundervisningen samt till specialkurser och vissa linjer och grenar inom gymnasieskolan. Tillsammans med det ökade behovet av stöd till vissa, för alla studieorganisationer gemensamma projekt finner institutet att anslaget behöver räknas upp med 700 000 kr. eller totalt med 1 milj. kr. (inkl. prisomräkning).

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår ökas med 300 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd för produktion av läromedel* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 300 000 kr.

D 5. Utveckling av studielämplighetsprov

1974/75	Utgift	875 349	Reservation	386 691
1975/76	Anslag	661 000		
1976/77	Förslag	661 000		

Från anslaget utgår medel för utveckling av studielämplighetsprov (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179).

Skolöverstyrelsen

Det fortsatta utvecklingsarbetet med studielämplighetsprov kommer att bedrivas i enlighet med beslut med anledning av prop. 1975: 9 (s. 475) om reformering av högskoleutbildningen.

Skolöverstyrelsen finner att beräkningen av kostnaderna för verksamheten med studielämplighetsprov i nuläget måste grundas på vissa osäkra förutsättningar. Bl. a. är det osäkert hur många sökande som kommer att genomgå prövning med studielämplighetsprov. Likaså är kostnaderna för den lokala administrationen för provverksamheten f. n. omöjlig att uppskatta.

Kostnaderna för provkonstruktionen kommer att vara desamma oberoende av hur många sökande som genomgår provet och uppskattas ligga på ungefär samma nivå som tidigare.

Tryckning och distribution, baserat på ett deltagarantal av 1 000 beräknas till 20 000 kr.

Ledning och tillsyn, inberäknat kostnaden för information beräknas till 700 000 kr. Kostnader för utbildning av provledare, lokal administration och ADB ingår ej i denna summa.

Föredraganden

Regeringen har den 18 juni 1975 givit skolöverstyrelsen i uppdrag att i nära samarbete med universitetskanslersämbetet bedriva fortsatt utvecklingsarbete med studielämplighetsprov att användas vid urval till högskoleutbildning. Arbetet bör — i vad avser utveckling av och organisation för prov att användas inför läsåret 1977/78 — redovisas senast den 1 september 1976.

I avvaktan på resultatet av pågående utredningsarbete beräknar jag för nästa budgetår oförändrade kostnader för verksamheten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utveckling av studielämplighetsprov* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 661 000 kr.

D 6. Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer

1974/75	Utgift[1]	912 000
1975/76	Anslag	980 000
1976/77	Förslag	1 200 000

[1] Anslagen Bidrag till vissa elevorganisationer och Bidrag till vissa föräldraorganisationer.

Bidrag utgår under budgetåret 1975/76 enligt regeringens beslut med 195 000 kr. till Sveriges elevers centralorganisation (SECO), 110 000 kr. till Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF), 215 000 kr. till Elevförbundet, 40 000 kr. till Sveriges sjuksköterskeelevers förbund (SSEF) och 20 000 kr. till Sjöbefälsskolornas elevorganisation (SELO). Dessutom finns 25 000 kr. till regeringens disposition. Vidare utgår enligt regeringens beslut bidrag med 340 000 kr. till Riksförbundet Hem och Skola (RHS), med 21 000 kr. till Riksförbundet Döva och hörselskadade barns målsmän och med 14 000 kr. till föräldraföreningen vid Ekeskolan.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) anmäler att önskemål om bidrag har inkommit från de elevorganisationer som nu har bidrag samt från Samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande (SOSVUX). SÖ finner att de vuxenstuderande behöver, efter upplösningen av Vuxenstuderandes riksorganisation, en riksomfattande organisation och SOSVUX bedöms väl kunna fylla denna funktion. SÖ tillstyrker därför att organisationen får bidrag.

SÖ anser att Riksförbundets Hem och Skola resurser bör förstärkas för att därigenom möjliggöra en utvidgning av förbundets verksamhet främst på det lokala planet och föreslår därför en höjning av bidraget med 100 000 kr. SÖ förutsätter samtidigt att förbundets egna prestationer ökas, t. ex. genom ökad medlemsavgift.

Bidragen till Riksförbundet Döva och hörselskadade barns målsmän samt till föräldraföreningen vid Ekeskolan i Örebro bör enligt SÖ höjas med vardera 5 000 kr.

Föredraganden

Jag erinrar inledningsvis om vad jag anfört under anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Jag beräknar således även för nästa budgetår medel till de elevorganisationer som nu har statligt bidrag under förevarande anslag. Skolöverstyrelsen har föreslagit att bidrag dessutom skall utgå till Samarbetsorganisationen för Sveriges Vuxenstuderande (SOSVUX). Regeringen har genom beslut den 11 december 1975 anvisat SOSVUX vissa medel för sin verksamhet redan under innevarande budgetår ur den del av anslaget som står till regeringens disposition. Jag finner det vara värdefullt att ansträngningar nu görs för att skapa en riksomfattande organisation som kan företräda de vuxenstuderandes intressen. Frågan om statsbidrag till SOSVUX för budgetåret 1976/77 bör emellertid enligt min mening tas upp till förnyad prövning när ytterligare erfarenheter av organisationens verksamhet har vunnits. De politiska ungdomsförbunden kan komma att vidta särskilda aktiviteter i skolorna i samband med valet 1976. Jag beräknar därför 100 000 kr. för att stimulera sådan verksamhet. Anslaget bör totalt höjas till 1 200 000 kr. Det ankommer på regeringen att fördela medlen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 200 000 kr.

b) pedagogiskt utvecklingsarbete

D 7. Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

1974/75	Utgift	25 959 586	Reservation	1 422 075
1975/76	Anslag	29 982 000		
1976/77	Förslag	33 750 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för bl. a. olika former av pedagogiska och psykologiska undersökningar och försök inom skolans område samt utveckling och utprövning av läromedel.

Till skolöverstyrelsen (SÖ) är knuten en pedagogisk nämnd som har till uppgift att som rådgivande organ bereda frågor om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete, däri inbegripet utvärdering av utbildningsverksamheten, samt att ha insyn vid uppläggningen och genomförandet av olika forsknings- och utvecklingsprojekt. Nämnden har deltagit i behandlingen av SÖ:s förslag till anslagsframställning för budgetåret 1976/77.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag			
Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för			
förskola	1 630 000	+ 397 700	
grundskola	5 500 000	+1 424 000	
gymnasieskola	5 375 000	+1 366 800	
vuxenutbildning	5 097 000	+2 055 600	
lärarutbildning	2 805 000	+ 720 500	
Gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete	6 910 000	+1 030 100	
Planering, uppföljning och information m. m.	2 560 000	+1 483 300	
Bidrag för utgivande av pedagogiska publikationer	105 000	+ 40 000	
	29 982 000	**+8 518 000**	**+3 768 000**

Skolöverstyrelsen

En nedskärning av anslaget enligt 0-alternativet skulle enligt Skolöverstyrelsen (SÖ) innebära att verksamheten i flera pågående projekt måste senareläggas och att endast ett fåtal nya projekt kan påbörjas.

SÖ:s förslag innebär en ökning på samtliga delposter. Den största ökningen avser dock vuxenutbildningen.

Utrymmet för nya projekt är 5,1 milj. kr. Inom ramen för de pågående läroplansprojekten genomförs dock ständigt nya delprojekt. Antalet nya projekt blir därför större än vad som svarar enbart mot det an-

givna beloppet. Tillskottet av nya projekt är störst inom gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete, samt inom utvecklingsarbete för vuxenutbildning och för grundskola.

Forsknings- och utvecklingsarbetet (FoU-arbetet) utförs dels på institutioner vid lärarhögskolor och universitet, dels inom arbetsenheter på SÖ. Arbetsledningen för 56 % av projekten ligger på institutioner. Huvudparten av arbetet i övriga projekt, som leds direkt av SÖ:s personal, genomförs av experter och arbetsgrupper utanför SÖ.

Genomgående teman i FoU-arbetet är behovet av ökad samverkan mellan skolan och arbetslivet, samt ökad social jämlikhet genom utbildning. Samspelet mellan skolan och samhället i övrigt är en utgångspunkt både för de projekt som behandlar skolans roll vid elevernas inskolning i vuxenlivet och för de projekt som behandlar elevernas individuella utveckling i allmänhet. Projekt med syftet att öka den sociala jämlikheten genom förbättringar av utbildningen förekommer i samtliga delprogram. En del av projekten avser förebyggande och kompensatoriska insatser för att förhindra en senare ojämlikhet. Dit hör även studier av faktorer i skolmiljön som kan skapa ökade klyftor mellan elever. Andra projekt är direkt inriktade på stöd åt handikappade och andra eftersatta grupper.

Utvecklingsarbete för förskolan

Inom SÖ:s utvecklingsarbete för förskolan föreslås insatser med inriktning dels på anknytningen mellan förskola och grundskola, dels på handikappade föreskolebarns problem. Några projekt avser samverkan mellan förskola och lågstadium och barns utveckling kring skolstarten. För barn med särskilda behov av stöd och stimulans pågår ett projekt rörande specialpedagogik i förskolan och två projekt rörande handikappade grupper i de tidiga åldrarna. SÖ har fäst socialstyrelsens uppmärksamhet på sådana projekt som inte har kunnat beredas utrymme inom detta anslag. Utformningen av utvecklingsarbetet för förskolan har skett i samråd med förskoledelegationen.

Utvecklingsarbete för grundskolan

Ändamålet med utvecklingsarbetet för grundskolan är att öka kunskaperna om hur läroplanens mål kan förverkligas dels genom undervisning och inlärning, dels genom förbättrad skolorganisation och skolmiljö. I FoU-arbetet produceras underlag för undervisningsplanering och läromedel och där utvärderas centrala delar av grundskolans verksamhet. Bland nya projekt som föreslås nämner SÖ sådana som syftar till att öka möjligheterna att precisera basfärdigheter, bl. a. vad gäller svenskundervisningen i grundskolan, individualiseringsproblem i språkundervisningen, matematikundervisningen och begreppsutvecklingen inom den naturorienterande ämnessektorn.

Utvecklingsarbete för gymnasieskolan

Den mest angelägna uppgiften under de närmaste åren är att följa upp gymnasieskolreformen. Underlag måste skapas för planering av nya och förändrade studievägar och för fortlöpande läroplansarbete inom hela gymnasieskolan. Utvecklingsarbetet för gymnasieskolan syftar bl. a. till att öka kunskaperna om hur undervisningsprocessen bör utformas med hänsyn till elevernas olika förutsättningar och till miljöfaktorer inom och utom skolan. Utarbetande av målbeskrivningar, kursplaner och studieplanssystem, omarbetning av specialkurser och utvärdering av timplan och lokalorganisation är exempel på FoU-arbete på detta område. Läroplans- och läromedelsutveckling föreslås omfatta sammanlagt drygt 60 % av resurserna.

Utvecklingsarbete för vuxenutbildning

Ändamålet för FoU-arbetet för vuxenutbildningssektorn är bl. a. att utveckla och pröva metoder för undervisning, rekrytering, studievägledning och utvärdering av olika typer av vuxenutbildning. Till aktuella utvecklingsfrågor hör formerna för samverkan mellan olika slag av vuxenutbildning, de olika vuxenutbildningsanordnarnas särart och deras speciella möjligheter. Bland nya projekt nämner SÖ Folkbildningsarbetet och de demokratiska processerna, Läroplansuppföljning inom kommunal vuxenutbildning samt Successiv intagning och gruppanpassning inom AMU. Information, uppsökande verksamhet och annan stimulans för deltagande i vuxenutbildning är också föremål för studium i olika projekt.

Utvecklingsarbete för lärarutbildningen

Ändamålet med FoU-arbetet för lärarutbildningen är att ge underlag för precisering av utbildningens mål och innehåll, förbättrade undervisningsmetoder och läromedel samt utvärdering av utbildningens resultat. Arbetet med utbildningsplaner och studieplaner samt utvärdering genom processanalyser m. m. pågår beträffande utbildningen av förskollärare, klasslärare, ämneslärare, speciallärare och lärare inom yrkestekniska linjer och inom arbetsmarknadsutbildningen. Uppföljning och utveckling av lärarfortbildningen och sammanlänkningen av denna med utvecklingsarbetet är andra angelägna uppgifter för utvecklingsarbetet.

Gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete

Ändamålet med det utvecklingsarbete som bedrivs inom detta program är bl. a. att förbättra beslutsunderlaget i fråga om mål och planering och att utveckla en förbättrad planeringsteknik, att vidga kunskapen om undervisnings- och inlärningsprocesserna, att utveckla och utvärdera den fysiska miljön för utbildningen, att utveckla läromedel och att utpröva nya förfaranden för utvärdering av utbildningen i stort. På-

gående projekt beträffande planering, organisation och läromedelsutveckling tar en stor del av de föreslagna resurserna i anspråk.

Inom programmet ligger stöd till pedagogiska utvecklingsblock, som efter delegation från SÖ:s styrelse beslutas av pedagogiska nämnden.

Bland nya projekt nämner SÖ en fortsättning av könsrollsprojektet, en undersökning av studieavbrotten och deras samhällsekonomiska konsekvenser samt en analys för ett helt län av studier och yrkesval tio år efter genomgången grundskola.

Planering, uppföljning och information m. m.

Från denna anslagspost bekostas åtgärder som knyts till olika faser i utvecklingsarbetet: från behovsorientering och kartläggning av utvecklingsområden, över uppföljning av och rapportering från pågående verksamhet, till utvärdering av och information om avslutat FoU-arbete. Initiativ av pedagogiska nämnden bekostas av medel från denna anslagspost.

Syftet med verksamheten är att utveckla en långsiktig planering för FoU-området, att förankra verksamheten i tillförlitliga nulägesbeskrivningar och centralt och regionalt utförda probleminventeringar, samt att förbättra kunskapsutnyttjandet av FoU-verksamheten.

Den föreslagna ökningen på denna anslagspost innefattar planering för läromedelsutveckling som tidigare redovisats under anslagsposten 2. Gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete.

Föredraganden

Inriktningen av det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet bör även fortsättningsvis följa de riktlinjer som drogs upp i prop. 1972: 1 (bil. 10 s. 186 f.) och som lämnades utan erinran av riksdagen (UbU 1972: 2, rskr 1972: 68). Utvecklingsarbetet har en väsentlig uppgift att fylla när det gäller att finna metoder för att förverkliga de mål som har formulerats i läroplanerna. Genomgående teman i utvecklingsarbetet är att främja målen om jämlikhet och elevens sociala utveckling. Särskilt viktigt är det att anlägga ett samlat synsätt på ämnesmetodik och social utveckling. Det finns annars risk för att målet att främja elevens sociala utveckling upplevs stå i motsättning till kravet på en effektiv inlärning.

Detta gäller i hög grad i fråga om elevernas språkutveckling. Den diskussion om olika språkvetenskapliga studier som förts under senare år har alltmer utgått från det förhållandet att språket utvecklas i samspel mellan människor. Eleverna kan aldrig komma vidare enbart, eller främst genom individuell formell träning. Arbetet i skolan måste därför förankras i elevernas verklighet också utanför skolan. I den språkliga bearbetningen av tidigare erfarenheter och ständigt nya kunskaper och upplevelser utvecklas deras språk. Utifrån detta synsätt är under-

visningen bara en bland flera faktorer som påverkar elevernas språkutveckling. Språket är djupt förankrat i personligheten. I hela uppväxtmiljön, förskola, skola, fritidsverksamhet och familj, måste ett klimat skapas som tillåter barnet-eleven att utnyttja och utveckla sin personlighet och därmed också sina språkliga resurser.

En hel del forsknings- och utvecklingsarbete pågår inom detta område. I flera forskningsprojekt studeras den språkliga förmågans samband med sociala faktorer. I de pedagogiska utvecklingsblocken ingår grupper som arbetar med läsning och språkutveckling. Vidare försöker man i ett antal gymnasieskolor förbättra kunskaperna i svenska bl. a. genom en samverkan mellan svenska och andra ämnen. Ett annat viktigt arbete som pågår inom SÖ gäller frågan om hur svenskundervisningen i grundskolan skall kunna anknyta dels till aktuella teorier om språkutveckling, allmän utveckling och inlärning, dels till de av riksdag och regering fastställda målen och riktlinjerna för skolan. Jag finner detta arbete angeläget. SÖ bör, enligt min mening, fortsätta och utvidga forsknings- och utvecklingsarbete utifrån det synsätt som jag här har redovisat.

Även andra uttrycksformer än det talade och skrivna ordet spelar stor roll i elevens allsidiga personliga och sociala utveckling. Sådana uttrycksformer utvecklas bl. a. i teckning, musik och gymnastik. Ämnen som barnkunskap, hemkunskap och slöjd är också betydelsefulla för elevens utveckling och för förmågan att fungera i ett modernt samhälle. Forsknings- och utvecklingsarbetet bör i högre grad än nu också omfatta de praktiskt-estetiska ämnena. Därvid bör man uppmärksamma såväl undervisningen i grundskola och gymnasieskola som lärarutbildningen för dessa ämnen.

I riksdagens beslut med anledning av prop. 1975: 20 (KrU 1975: 12, rskr 1975: 201) framhölls att ökad uppmärksamhet borde ägnas preciseringen av skolans kulturpolitiska uppgifter inom ramen för SÖ:s fortlöpande arbete med analys och utvärdering av skolans verksamhet och resultat. Jag anser att det är angeläget att skolans ansvar för att förverkliga de kulturpolitiska målen också kommer till uttryck i planeringen av det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet. Jag vill även framhålla att skolans roll i dessa avseenden kommer att vidgas och nya förutsättningar skapas bl. a. genom de förändringar som kommer att ske vid ett genomförande av förslag från utredningen om skolans inre arbete och barnstugeutredningen.

Skolans kontakt med arbetslivet är ett tema som i högre grad än hittills bör uppmärksammas inom utvecklingsarbetet. Landsorganisationen i Sverige (LO) har i en skrivelse framhållit att stimulans till förståelse för behovet av kommunikation och gemenskap mellan olika grupper i samhället måste grundläggas tidigt i skolarbetet. Löntagarnas situation och villkor är enligt LO en självklar utgångspunkt i skolans undervis-

ning. LO föreslår att en praktiskt utformad försöksverksamhet inleds för att pröva olika modeller för en förändring av undervisningen i den riktning som anges i skrivelsen. Jag anser, liksom LO, att det är angeläget att sådan försöksverksamhet påbörjas inom ramen för de pedagogiska utvecklingsblocken.

Fritiden är av stor betydelse för elevernas allsidiga personlighetsutveckling. Skolans isolering från det kringliggande samhället är på väg att brytas genom ett fruktbart samarbete mellan organisationer och skola. Även här bör man pröva modeller genom en praktiskt upplagd försöksverksamhet. Jag avser att återkomma till dessa frågor i samband med ställningstagandena till förslagen till SIA.

Bedömning av skolverksamheten och återföring av resultaten till alla berörda parter är en viktig del av utvecklingsarbetet. Jag avser att återkomma även till denna fråga i samband med det ovan nämnda regeringsförslaget till riksdagen.

När det gäller sådant forsknings- och utvecklingsarbete som är av övergripande karaktär är det angeläget att detta inriktas också mot de problem som sammanhänger med en utveckling av utbildningsväsendet mot återkommande utbildning. Så t. ex. rymmer gränsområdet mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen många problem som det är angeläget att få belysta i ett pedagogiskt utvecklingsarbete.

Jag anser, i likhet med SÖ, att forsknings- och utvecklingsarbetet inom vuxenutbildningens område bör förstärkas. De ökade insatserna inom detta område har i första hand riktat sig till vuxna med kort utbildning. Denna prioritering bör komma till uttryck också inom det pedagogiska utvecklingsarbetet för att öka kunskaperna om upplevda behov, studiehinder och pedagogiska problem när det gäller dessa grupper. Folkbildningsorganisationerna bör få möjlighet att starta försöksverksamhet för att utveckla metoder att nå vuxna som hittills inte varit studiemotiverade. Jag vill i detta sammanhang också erinra om SÖ:s skrivelse den 27 oktober 1975 om grundläggande utbildning för vuxna som chefen för utbildningsdepartementet kommer att redovisa i samband med sin anmälan av vuxenutbildningsfrågorna. I denna skrivelse redovisas ett behov av en omfattande studie av läs- och skrivfärdighet hos vuxna. Särskild uppmärksamhet bör enligt SÖ ägnas åt invandrare från länder med hög andel vuxenanalfabeter, invandrare i vissa yrkesgrupper, hemarbetande invandrarkvinnor och personer som är intagna på kriminalvårdsanstalter eller är dömda till skyddstillsyn.

Förskolan är f. n. i ett reform- och utbyggnadsskede. Inom detta område bedrivs en omfattande försöksverksamhet med anslag från femte huvudtiteln och från allmänna arvsfonden. SÖ har föreslagit att insatserna under förevarande anslag skall inriktas dels på anknytningen mellan förskola och grundskola, dels på problem som rör barn med särskilda behov. Jag finner denna avgränsning riktig. Vid fördelningen

av anslag till projekt inom detta område bör SÖ rådgöra med socialstyrelsens och SÖ:s förskoledelegation.

Jag föreslår en höjning av medelsanvisningen under förevarande anslag med ca 3,8 milj. kr. De medel som avser lärarnas grundutbildning inom anslagsposten till pedagogiskt utvecklingsarbete för lärarutbildning bör fr. o. m. den 1 oktober 1976 förvaltas av universitets- och högskoleämbetet. Jag har från förevarande anslag avräknat vissa medel, vilka för nästa budgetår föreslås bli anvisade under anslaget till universitets- och högskolcämbetet (−94 000 kr.).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 33 750 000 kr.

c) det obligatoriska skolväsendet m. m.

D 8. Bidrag till driften av grundskolor m. m.

1974/75 Utgift 4 610 975 667
1975/76 Anslag 4 812 400 000
1976/77 Förslag 6 334 400 000

Enligt förordningen (1958: 665) om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet (omtryckt senast 1973: 356, ändrad senast 1975: 888) utgår allmänt driftbidrag till kommunernas kostnader för grundskolan. I förordningen regleras också statsbidragen till kostnaderna för avlöning av skoldirektör och biträdande skoldirektör.

Bidragsunderlaget för de allmänna driftbidragen och för statsbidraget till kostnaderna för avlöning av skoldirektör och biträdande skoldirektör beräknas enligt vissa schematiska regler och utgörs i huvudsak av årslönebeloppen för tjänster som inrättats i föreskriven ordning. Det allmänna driftbidraget för grundskolan motsvarar bidragsunderlaget efter avdrag av en mindre kommunandel. Statsbidrag för avlöning av skoldirektör utgår med 79 % av bidragsunderlaget.

Ur förevarande anslag bestrids i första hand kostnaderna för driften av grundskolan och praktisk lärarutbildning vid grundskolan med undantag för vissa tjänstgöringstillägg. Vidare ersätts kostnaderna för avlöning av skoldirektör ur detta anslag. Anslaget belastas vidare med vissa kostnader för reseersättningar m. m. samt med kostnader för statsbidrag till dels avgifter till försäkring för tilläggspension (ATP), dels socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och folkpensioneringen, dels allmän arbetsgivaravgift. Slutligen utgår ur anslaget bidrag till vissa enskilda skolor.

Skolorganisationens omfattning

Totala antalet elever i grundskolan uppgick läsåret 1973/74 till 1 000 934. Läsåret 1974/75 beräknas antalet elever till ca 1 021 000 och läsåret 1975/76 till ca 1 030 000. Skolöverstyrelsen (SÖ) har därvid räknat med en årlig nettoimmigration av 5 000 personer under år 1975 och därefter med 10 000 personer per år fr. o. m. år 1976.

Den genomsnittliga klasstorleken i grundskolan har varit betydligt lägre än vad skolberedningen räknade med, vilket medfört ökat behov av lokaler och lärare. SÖ har med anledning härav sedan 1966 (senast i april 1975) utfärdat anvisningar om elevernas fördelning på klasser i grundskolan.

De vidtagna åtgärderna har lett till att skolberedningens riktvärden för klassmedeltal i huvudsak kunnat uppnås. Alltjämt gäller dock att

de faktiska medeltalen ligger under skolberedningens beräkningar. För lågstadiet var läsåret 1974/75 den genomsnittliga klasstorleken 21, för mellanstadiet 24 och för högstadiet 27 elever. Delningstalen för de olika stadierna är resp. 25, 30 och 30 elever, vilket betyder att samtliga årskurser men särskilt då mellanstadiet uppvisar klasstorlekar som ligger väsentligt under delningstalen.

Anslagsberäkning

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag	4 812 400 000	1 524 000 000	1 522 000 000

Den av SÖ föreslagna uppräkningen hänför sig till följande ändamål.

	Anvisat för 1975/76	Förändring till 1976/77
1. Lärarlönebidrag m. m.	4 410 011 000	+1 431 559 000
2. Lönekostnadspålägg	395 600 000	+ 89 600 000
3. Ersättning för flyttningskostnader och resor	3 500 000	+ 700 000
4. Bidrag till estniska grundskolor	606 000	+ 408 000
5. Bidrag till Kristofferskolan i Stockholm	2 224 000	+ 1 513 000
6. Bidrag till Hillelskolan i Stockholm	459 000	+ 363 000
	4 812 400 000	**+1 524 143 000**

Av SÖ:s framställning inhämtas bl. a.

1—2. *Lärarlönebidrag m.m.* Posten kommer enligt gällande bidragsregler att under budgetåret 1976/77 belastas med dels slutreglering av det allmänna driftbidraget avseende redovisningsåret 1975/76, dels förskott på bidraget 1976/77, vilket senare motsvarar 90 % av det allmänna driftbidraget för 1975/76. I posten ingår även kostnaderna för statsbidrag till ATP-avgifter, socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och folkpensioneringen samt allmän arbetsgivaravgift.

Kostnaderna för slutreglering för budgetåret 1975/76 är lika med skillnaden mellan det slutligt beräknade driftbidraget för detta budgetår och det belopp, som under samma år utbetalats i förskott. Detta senare belopp motsvarar i sin tur 90 % av det allmänna driftbidraget avseende redovisningsåret 1974/75.

För beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 måste en uppskattning göras av det allmänna driftbidraget avseende redovisningsåret 1975/76 på grundval av de senast kända faktiska bidragskostnaderna, nämligen för redovisningsåret 1974/75. Enligt från länsskolnämn-

derna inhämtade uppgifter uppgick det allmänna driftbidraget inkl. statsbidraget till skoldirektör avseende redovisningsåret 1974/75 till 3 875,9 milj. kr. Bidragsunderlaget för motsvarande ändamål uppgick enligt samma uppgifter till 3 910,8 milj. kr. för redovisningsåret 1974/75.

SÖ:s beräkningar av bidragsunderlag och allmänt driftbidrag framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj kr.

	Bidrags-underlag	Allmänt driftbidrag
Enligt länsskolnämndernas uppgifter för budgetåret 1974/75	3 910,8	3 875,9
Nya tjänster i grundskolan 1975-07-01 (1975/76 års lön)	+ 65,1	+ 64,5
Löneomräkning (från 1974/75 års lön till 1975/76 års lön)	+459,6	+459,6
Löneomräkning av FoD-tjänster m. fl. (från 1974/75 års lön till 1975/76 års lön)	+ 5,7	+ 5,7
Förändring av antalet FoD-tjänster 1975-07-01 (1975/76 års lön)	− 12,4	− 12,3
Avskaffande av ortsgrupp 4	+ 13,8	+ 13,8
Förstärkt särskild undervisning för allergisjuka och gravt infektionskänsliga barn	+ 4,1	+ 4,1
Summa för budgetåret 1975/76	**4 446,7**	**4 411,3**

Med utgångspunkt i de sålunda beräknade bidragsunderlagen och allmänna driftbidragen samt med beaktande av kostnader för statsbidrag till ATP-avgifter, socialförsäkringsavgiften, allmän arbetsgivaravgift samt för lönekostnadspålägg, beräknar SÖ medelsbehovet under punkterna 1 och 2 enligt följande.

Beloppen anges i milj. kr.

Förskott på allmänt driftbidrag	3 970,2
Slutreglering av bidraget för 1975/76	923,0
Statsbidrag till ATP-avgifter (8,9 % av bidragsunderlaget 1975/76)	395,8
Allmän arbetsgivaravgift (4 % av det allmänna driftbidraget 1975/76)	176,5
Socialförsäkringsavgift till folkpensionering (5,1 % av det allmänna driftbidraget 1975/76)	225,0
Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen (3,3 % av det allmänna driftbidraget 1975/76)	145,6
Lönekostnadspålägg (11 % av det allmänna driftbidraget 1975/76)	485,2
Personell assistans åt handikappade elever i obligatoriska skolor	4,7
Bidrag till undervisning i brandförsvar och olycksfallsvård m. m.	0,8

Det ökade medelsbehovet till allmänt driftbidrag m. m. enligt sammanställningen uppgår alltså till (6 326,8 − 4 805,6 =) 1 521,2 milj. kr.

Genom beslut den 27 oktober 1967 medgav Kungl. Maj:t att det vid frälsningsarméns skolhem Sundsgården i Ekerö kommun fr. o. m. budgetåret 1967/68 tills vidare fick finnas två speciallärartjänster. Styrelsen för Sundsgården har ansökt om att bl. a. få inrätta en tredje speciallärartjänst vid skolhemmet. Yttranden över ansökningen har avgivits

av länsskolnämnden i Stockholms län den 4 april 1975 samt av SÖ den 7 juli 1975.

Riksförbundet Finska föreningar i Sverige erhåller bidrag ur anslaget med 50 000 kr. för anordnande av lägerskolor. Riksförbundet har i särskild skrivelse till utbildningsdepartementet hemställt om tilläggsbidrag med 18 000 kr. för att täcka underskott vid 1974 års lägerskoleverksamhet. Riksförbundet har dessutom hemställt om ytterligare statsbidrag med ca 90 000 kr. för lägerskoleverksamheten sommaren 1975. Yttranden över framställningen har avgivits av SÖ den 7 januari 1975, av Svenska kommunförbundet den 17 januari 1975 samt av socialstyrelsen den 10 april 1975.

Ur anslaget bekostas vidare undervisning på grundskolenivå av ungdomar och vuxna som fått ofullständig eller ingen skolundervisning. Bestämmelser för verksamheten meddelades av Kungl. Maj:t den 29 maj 1969. Bestämmelserna innebär i korthet att skolförordningens regler om särskild undervisning skall äga motsvarande tillämpning. Under läsåret 1974/75 fick 813 ungdomar och vuxna denna undervisning. Statsbidrag för totalt 2 089 lärarveckotimmar utgick därvid. Under innevarande läsår beräknas ytterligare ca 300 elever få denna undervisning. För budgetåret 1976/77 beräknar SÖ sammanlagt 10 milj. kr. för ändamålet motsvarande ca 1 500 elever i undervisning. I beloppet föreslås ingå 75 000 kr. för läromedel och undervisningsmaterial och 75 000 kr. för introduktionsundervisning jämte tolkhjälp. Statsbidraget till läromedel m. m. är av SÖ beräknat enligt schablonen 50 kr. per kursdeltagare. En arbetsgrupp inom SÖ har utrett frågan om grundläggande utbildning för vuxna (alfabetiseringsundervisning). SÖ har med skrivelse den 27 oktober 1975 till utbildningsdepartementet överlämnat ett förslag från arbetsgruppen.

Ur detta anslag bekostas även undervisning av vuxna zigenare vad avser lärarlöner, elevtransporter samt i vissa fall utrustning av lokaler och anskaffning av läromedel. Kungl. Maj:t har den 11 maj 1973 meddelat bestämmelser rörande sådan utbildning. Enligt dessa skall den nuvarande grundskoleundervisningen successivt avvecklas och eleverna föras över till yrkesinriktad utbildning. SÖ, som avgivit rapport över verksamheten läsåret 1973/74, beräknar 300 000 kr. för ändamålet budgetåret 1976/77.

Från anslagsposten får vidare — enligt bestämmelser som regeringen har meddelat den 17 april 1975 — bestridas kostnader för personell assistans åt handikappade elever i obligatoriska skolor. SÖ räknar med en ökning av medelsbehovet från 3,2 milj. kr. till 4,7 milj. kr. budgetåret 1976/77. SÖ föreslår att nuvarande regler om fördelning av medlen till personell assistans ändras så att bl. a. ett större belopp än för närvarande ställs till SÖ:s förfogande att delas ut till kommuner med särskilt stort medelsbehov. Vidare föreslår SÖ att den del av statsbidraget

som är avsedd för specialskolans behov även får innefatta de heltidsanställda assistenter som tjänstgör vid regioninstitutionen och klasser för rörelsehindrade.

Statsbidrag för stödundervisning åt icke-svenskspråkiga elever kan f. n. utgå för högst sex veckotimmar. Antalet elever som är i behov av sådan undervisning beräknas öka de närmaste åren. SÖ uppskattar ökningen av stödundervisningen till minst 15 %. Den beräknade ökningen medför ett ytterligare medelsbehov av 3 milj. kr.

Enligt anmärkning 12 till timplanen för högstadiet enligt 1969 års läroplan för grundskolan får för enskild elev studiegången jämkas i årskurs 9. Kungl. Maj:t har den 2 juni 1972 bemyndigat SÖ att utfärda anvisningar för sådan jämkad studiegång, vilka anvisningar sedan utfärdats av SÖ den 26 juli 1972, den 19 juli 1973 och den 1 mars 1974 (se Aktuellt från skolöverstyrelsen 1973/74: 44). Under hösten 1973 tillsatte SÖ en arbetsgrupp med uppgift att studera vunna erfarenheter av denna verksamhet. I avvaktan på slutförandet av detta arbete samt i avvaktan på ställningstaganden till förslaget från utredningen om skolans inre arbete (SIA) beträffande s. k. anpassad studiegång, föreslår SÖ att oförändrat 5 milj. kr. anvisas för ändamålet budgetåret 1976/77.

Genom beslut den 26 april och den 27 september 1974 medgav Kungl. Maj:t att finska och samiska försöksvis under läsåren 1974/75—1976/77 fick vara tillvalsämne på högstadiet i Norrbottens län, utöver de i 5 kap. 8 § andra stycket skolförordningen angivna tillvalsämnena. SÖ föreslår att denna anordning bör prövas på fler ställen i landet samt gälla finska och serbokroatiska samt andra större invandrarspråk. SÖ föreslår att 238 000 kr. ställs till förfogande för att fördelas mellan kommuner som önskar pröva hemspråksundervisning som alternativt tillval på högstadiet.

Genom beslut den 2 juni 1972 gav Kungl. Maj:t SÖ i uppdrag att efter samråd med Svenska kommunförbundet utreda formerna för den personella organisationen för läromedlens handhavande i skolan. En utgångspunkt för SÖ:s arbete skulle därvid vara att frågan om läromedlens handhavande skulle lösas inom nuvarande ekonomiska ramar. Med skrivelse den 24 juni 1974 redovisade SÖ utredningsuppdraget och framlade förslag till personalorganisation kring läromedlen i grundskolan. Förslaget, som i allt väsentligt anslöt sig till 1969 års förslag från SÖ angående läromedlens organisation i grundskolan (se prop. 1970: 1 bil. 10 s. 178 och 184, SU 1970: 8, rskr 1970: 8) innebar i korthet följande. En renodling av arbetsuppgifterna med handhavande av läromedlen genomförs. Icke pedagogiska arbetsuppgifter överförs på biträdespersonal. En totalsyn på läromedlen eftersträvas. En särskild funktion — benämnd skolintendentfunktion — föreslås genom att resurserna för såväl läromedels- som skolledarfunktioner för nuvarande tillsynslärare och skolbibliotekarier förs samman. En stats-

bidragsschablon baserad på rektorsområdenas omfattningspoäng införs för skolintendentfunktionen. Statsbidragskompensation föreslås vidare till kommunerna för ökade kostnader för biträdespersonal betingade av förslaget. Den totala kostnaden för förslaget beräknas till ca 10 milj. kr.

Med skrivelse den 19 september 1975 har SÖ, inför budgetåret 1976/77, återkommit med nämnda förslag.

I ämnet teknik, som är ett av fem tillvalsämnen på högstadiet, skall enligt läroplanen manuella och intellektuella arbetsmoment samordnas i undervisningen. Ämnet har fyra, tre resp. fyra elevveckotimmar i årskurserna 7, 8 och 9. Om antalet elever i tillvalsgruppen är lägst 17, får enligt bestämmelserna i timplanen ämnet ytterligare två lärarveckotimmar (s. k. resurstimmar) i årskurserna 7 och 9 och en lärarveckotimme i årskursen 8. Enligt SÖ är eleverna som väljer teknik främst intresserade av praktiska arbetsuppgifter. För att motivera dem för undervisningen och i samband därmed kunna väcka deras intresse för undervisningen i andra ämnen måste teknikundervisningen ges täta inslag av praktiskt arbete. Det är därvid mindre lämpligt att bedriva den praktiska undervisningen under enbart 40 minuter. I klasser över 16 elever kan praktiskt arbete därför förekomma endast varannan vecka, vilket ur undervisningssynpunkt är otillfredsställande. SÖ föreslår att ämnet teknik i årskurs 8 tilldelas ytterligare en resurstimme. SÖ beräknar den ökade kostnaden till 3,2 milj. kr.

Från anslagsposten får bestridas kostnader för undervisning i brandförsvar och olycksfallsvård. Särskilda instruktörer får anlitas för undervisningen. SÖ, som föreslår en höjning av arvodet till dessa instruktörer, beräknar det totala medelsbehovet till 624 000 kr. budgetåret 1976/77.

3. Ersättning för flyttningskostnader och resor

Statsmedel härför utgår enligt kungörelsen (1962: 696) om statsverkets bestridande av vissa kostnader på skolväsendets område (omtryckt 1973: 236). På grund av ökad belastning föreslår SÖ en höjning av anslagsposten med 700 000 kr. till 4,2 milj. kr.

4. SÖ överlämnar framställning av Estniska kommittén om statsbidrag till de estniska skolorna i Stockholm och Göteborg samt de estniska kompletteringsskolorna. I dessa senare skolor, som f. n. finns på 18 orter, ges kompletterande undervisning efter skoltid i nationella ämnen till estniska elever i grundskolan. Bidrag till de estniska skolorna i Stockholm och Göteborg utgår enligt bestämmelser Kungl. Maj:t meddelat den 5 juni 1963. Enligt dessa bestämmelser skall statsbidrag till skolorna användas till kostnader för avlöning åt lärare vid skolorna samt till bestridande av avgifter för allmän tilläggspension för lärare. SÖ föreslår en ändring av dessa bestämmelser under hänvisning till de höjda kostnaderna för sociala avgifter. SÖ föreslår att statsbidrag får utgå till skolorna med 93 % av ett bidragsunderlag bestående av dels rena lärarlöner, dels sociala avgifter motsvarande 33 %. Med till-

lämpning av dessa statsbidragsgrunder beräknar SÖ bidrag för sammanlagt tre lågstadieklasser och tre mellanstadieklasser med sju lärare vid skolan i Stockholm. Däremot finner SÖ inte skäl att tillstyrka kommitténs anhållan om en tillsynslärartjänst, då bidrag beräknas för arvode motsvarande uppdragstillägg för tillsynslärare. För skolan i Göteborg beräknar SÖ på motsvarande sätt medel för en lågstadieklass och två mellanstadieklasser med tre lärare samt medel för en halvtidstjänstgörande lärare. Med tillämpning av de nämnda statsbidragsgrunderna beräknar SÖ det sammanlagda bidraget för skolorna för budgetåret 1976/77 till 957 000 kr.

5. SÖ överlämnar framställning från Stiftelsen Kristofferskolan om statsbidrag till Kristofferskolan för budgetåret 1976/77.

Som grund för beräkning av statsbidraget skall enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser ligga en organisation beräknad till högst 600 elever fördelade på 21 klassavdelningar, därav högst tre klassavdelningar i årskurserna 10—12. Läsåret 1974/75 har två klasser varit inrättade i vardera årskurserna 10, 11 och 12. Stiftelsen hemställer om att statsbidrag måtte utgå även till denna utökade organisation. Stiftelsen hemställer dessutom att statsbidraget till skolan förbättras på sätt närmare beskrivs i framställningen.

SÖ är inte beredd att tillstyrka statsbidrag till en utökad organisation av gymnasiedelen av skolan. SÖ föreslår emellertid att gällande statsbidragsbestämmelser ändras så att bidrag till skolan utgår med 93 % av ett bidragsunderlag bestående av dels rena lärarlöner, dels sociala avgifter motsvarande 33 %. Med tillämpning av dessa statsbidragsgrunder beräknar SÖ det sammanlagda bidraget till skolan för budgetåret 1976/77 till 3 737 000 kr.

6. SÖ överlämnar ansökan från Hillelskolans styrelse om statsbidrag till Hillelskolan för budgetåret 1976/77. SÖ finner inte skäl att f. n. tillstyrka styrelsens anhållan om statsbidrag för undervisning i hebreiska, statsbidrag för deltidsanställd sekreterare samt statsbidrag för arvode till skolpsykolog. SÖ föreslår emellertid att statsbidragsbestämmelserna för skolan förbättras. Samma regler som föreslagits för de estniska skolorna samt för Kristofferskolan föreslås för Hillelskolan. Med tillämpning av dessa statsbidragsgrunder beräknar SÖ det sammanlagda bidraget till skolan för budgetåret 1976/77 till 822 000 kr.

Genom beslut den 20 mars 1975 överlämnade regeringen till SÖ en ansökan från stiftelsen för kristna skolor om statsbidrag till Vasaskolan i Göteborg för budgetåret 1976/77 för handläggning i samband med 1975 års anslagsframställning. SÖ avstyrker framställningen under hänvisning till statsmakternas beslut (prop 1968: 67, SU 1968: 129, rskr 1968: 303) angående undervisning för utlandssvenskarnas barn samt för vissa minoriteter i Sverige.

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet m. m.

Riksdagen har våren 1975 godkänt de i propositionen 1975: 1 bil. 10 s. 166 förordade riktlinjerna för statsbidrag till socialförsäkringsavgift för sjukförsäkringen inom statsunderstödd verksamhet (UbU 1975: 4, rskr 1975: 49). Riksdagen har vidare våren 1975 beslutat att avgiften skall höjas från 7 % till 8 % fr. o m. den 1 januari 1976 (prop. 1975: 92, SfU 1975: 17, rskr 1975: 127). Av ökningen har 0,4 % samband med skatteomläggningen för 1976. Enligt samma riksdagsbeslut avvecklas samtidigt begränsningen av avgiftsunderlaget till 7,5 gånger basbeloppet per årslön (det s. k. beloppstaket). Ändringarna bör leda till följande uppräkning av statsbidraget till avgiften. De huvudmän som f. n. får statsbidrag endast till den höjning av avgiften som föranleddes av 1975 års skatteomläggning — bidraget har bestämts till 3 % av statsbidraget till lönerna — bör få kompensation för dels den höjning som beror på 1976 års skatteomläggning (0,4 %), dels den del av avgiften som tidigare frånräknats på grund av beloppstaket (0,2 %). Till dessa huvudmän bör således statsbidrag utgå med 3,6 % av statsbidraget till lönerna. För vissa utbildningsformer, t. ex. folkhögskolor, där statsbidrag f. n. utgår för täckande av hela avgiftskostnaden finner jag efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet att bidraget bör beräknas till 8 % av lönekostnaderna. I fråga om viss vuxenutbildning, såsom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, utgår f. n. statsbidrag till täckande av en del av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen. Statsbidraget bör i fortsättningen utgå med samma del av den höjda avgiften och kan beräknas till nämnda del av nuvarande 8 % av lönekostnaderna. Jag anser att regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av de ändrade riktlinjer för statsbidrag till sjukförsäkringsavgift vid statsunderstödd verksamhet som jag nu har förordat.

Statsbidrag till socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen utgår f. n. med 4 % (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 167, UbU 1975: 4, rskr 1975: 49). Riksdagen har våren 1975 beslutat höja avgiften från 4,2 % till 6,2 % fr. o. m. den 1 januari 1976 (prop. 1975: 92, SfU 1975: 17, rskr 1975: 127). Även här slopas beloppstaket. Statsbidrag till avgiften bör med hänsyn härtill utgå med 6,2 %. Jag anser att regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av ändrade riktlinjer för statsbidraget enligt vad jag nu har förordat.

Sedan läsåret 1967/68 (prop. 1967: 1 bil. 10 s. 133, SU 1967: 8, rskr 1967: 8) utgår statsbidrag till personell assistans för vissa handikappade elever i obligatoriska skolor. Genom beslut den 17 april 1975 har regeringen meddelat bestämmelser för verksamheten innevarande budgetår. Bestämmelserna innebär bl. a. att huvuddelen av statsbidraget fördelas mellan kommunerna av skolöverstyrelsen (SÖ)

med utgångspunkt i antalet grundskoleelever i resp. kommun den 15 september 1974. Statsbidrag som ej utnyttjats för det avsedda ändamålet skall utan dröjsmål av kommunen återlevereras till SÖ. I enlighet med vad jag tidigare redogjort för har SÖ inför budgetåret 1976/77 föreslagit vissa ändringar av dessa statsbidragsregler. Det totala medelsbehovet för den personella assistansen har SÖ beräknat till 4.7 milj. kr.

Jag beräknar ytterligare 850 000 kr. för personell assistans budgetåret 1976/77. I enlighet med tidigare ställningstagande (prop. 1975: 1, bil. 10 s. 167, UbU 1975: 4, rskr 1975: 49) bör frågan om en mer grundläggande förändring av statsbidragsreglerna för den personella assistansen anstå tills utredningen (1972: 06) om skolan, staten och kommunerna avslutat sitt arbete. Jag kommer därför att senare föreslå regeringen att nuvarande regler om fördelning av statsbidrag till personell assistans i stort sett får gälla även i fortsättningen. Jag kommer emellertid att föreslå att av tillgängliga medel ett större belopp än för innevarande budgetår tillställs SÖ att fördelas bl. a. till kommuner med särskilt stort behov.

Sedan läsåret 1966/67 utgår särskilt statsbidrag till stödundervisning av invandrarbarn i det obligatoriska skolväsendet. Statsbidrag utgår för högst sex veckotimmar per undervisningsgrupp, varav två veckotimmar får disponeras för stödundervisning på elevens eget modersmål. I enlighet med vad jag tidigare anfört kommer regeringen senare att ta ställning till de förslag som nyligen framlagts av arbetsgruppen för fortsatt utredning om invandrarelevernas utbildningssituation i grundskolan och gymnasieskolan (Ds U 1975: 13). I avvaktan härpå beräknar jag, i likhet med SÖ, medelsbehovet för stödundervisningen av invandrarbarn till 24 milj. kr. för budgetåret 1976/77. SÖ:s förslag att en försöksverksamhet med hemspråksundervisning som alternativt tillval på grundskolans högstadium startas nästa budgetår är jag mot nämnda bakgrund inte heller beredd att nu ta ställning till. I detta sammanhang kan nämnas att regeringen redan har medgivit en sådan försöksverksamhet i Norrbottens län samt i Botkyrka kommun.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 juni 1972 har SÖ utfärdat anvisningar för sådan jämkning av studiegången i årskurs 9 som enligt timplanen får göras för enskild elev. En kostnadsram har av Kungl. Maj:t därvid angetts för den specialundervisning som enligt bestämmelserna får meddelas inom ramen för jämkad studiegång. Eftersom beräkningsunderlaget inte förändrats sedan detta bemyndigande gavs, räknar jag i likhet med SÖ med motsvarande kostnadsram för budgetåret 1976/77.

Med anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag i skrivelse den 1 oktober 1971 inkom SÖ den 13 mars 1972 med förslag till riktlinjer för fortsatta utbildningsinsatser för vuxna zigenare. Kungl. Maj:t har — med utgångspunkt i detta förslag — den 11 maj 1973 med-

delat bestämmelser rörande sådan utbildning. Enligt dessa skall den nuvarande grundskoleundervisningen successivt avvecklas och eleverna föras över till yrkesinriktad utbildning. Jag räknar därför i likhet med SÖ med ett lägre medelsbehov för denna utbildning budgetåret 1976/77. I detta sammanhang vill jag erinra om vad föredragande statsrådet under elfte huvudtiteln senare denna dag kommer att anföra med anledning av den departementspromemoria (Ds A 1975: 8) Zigenare i Sverige, som expertgruppen för vissa zigenarfrågor avlämnat. De förslag som expertgruppen framfört beträffande grundskolan och gymnasieskolan har nära anknytning till de nyss nämnda förslagen från arbetsgruppen för fortsatt utredning om invandrarelevernas utbildningssituation. Jag har för avsikt att återkomma till frågan om hemspråksträning för barn till zigenare i samband med ställningstagande till nämnda förslag. Övriga förslag från expertgruppen kommer jag att behandla principiellt för alla elever i grundskolan i samband med regeringens ställningstagande till förslag från utredningen om skolans inre arbete (SIA).

En arbetsgrupp inom SÖ (ALFAVUX) har under det gångna året utrett frågor om grundläggande utbildning för vuxna. Som chefen för utbildningsdepartementet senare denna dag kommer att redovisa under avsnittet Vuxenutbildning har SÖ med anledning av förslag från denna arbetsgrupp nyligen inkommit med en skrivelse till regeringen. I avvaktan på ställningstagande till förslaget har SÖ beräknat medel även för nästa budgetår för den undervisning på grundskolenivå av ungdomar och vuxna som fått ofullständig eller ingen skolundervisning, som bekostas från anslaget. Jag har ingen erinran mot SÖ:s beräkning. Skolstyrelserna bör eftersträva en sådan samordning av undervisningen att antalet deltagare i undervisningsgrupperna medger ett effektivt utnyttjande av resurserna. Jag har därvid även beräknat statsbidrag i enlighet med SÖ:s förslag för läromedel och undervisningsmaterial.

Som framgått av min redogörelse i det föregående har SÖ återkommit med sitt förslag till personalorganisation kring läromedel i grundskolan. Enligt min mening har inga omständigheter tillkommit som kan utgöra skäl för att frångå det tidigare ställningstagandet till förslaget (prop. 1975: 1, bil 10, s. 170. UbU 1975: 4, rskr 1975: 49). Frågan om hur personalorganisationen kring läromedlen i grundskolan skall organiseras får därför tas upp i samband med att regeringen tar ställning till de förslag som utredningen om skolans inre arbete (SIA) har lagt fram.

Jag är inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag att ämnet teknik skulle tilldelas ytterligare en resurstimme i årskurs 8. Frågan hör nära samman med de frågor som SIA aktualiserat i sitt betänkande. Enligt min mening vore det olyckligt att nu bryta loss denna fråga och behandla den särskilt. Dessutom har SÖ i uppdrag att inkomma med förslag

till ökade praktiska inslag i undervisningen i enlighet med riksdagens tidigare uttalanden. Hithörande frågor kommer att behandlas i samband med ställningstagandena till nämnda förslag.

Jag räknar inte med någon uppräkning av arvodet till de instruktörer som anlitats för undervisningen i brandförsvar och olycksfallsvård. Jag är inte heller beredd att beräkna ytterligare statsbidrag för Frälsningsarméns skolhem för pojkar, Sundsgården på Ekerö.

Riksförbundet Finska föreningar i Sverige har i en särskild skrivelse hemställt om ytterligare statsbidrag för anordnande av lägerskolor. Under en följd av år har statsbidraget till riksförbundet varit oförändrat. Med hänsyn härtill samt till den betydelse lägerskolorna haft för de finska barnen beräknar jag ytterligare 50 000 kr. för ändamålet.

Med hänvisning till vad jag anfört beräknar jag medelsbehovet för det allmänna driftbidraget m. m. med utgångspunkt i SÖ:s beräkningar till 6 326 000 000 (1 och 2). Jag har därvid i likhet med SÖ räknat med en nettoimmigration motsvarande 10 000 individer per år fr. o. m. år 1976. SÖ har föreslagit betydande förbättringar av statsbidragen till de estniska skolorna, Hillelskolan och Kristofferskolan (4—6). Anslagsframställningen har i denna del skickats på remiss till utredningen (U 1972: 06) om skolan, staten och kommunerna (SSK). Jag avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga. I avvaktan härpå beräknas bidrag till skolorna enligt oförändrade regler. Det ankommer på regeringen att besluta om bidragens storlek.

I likhet med SÖ är jag inte beredd att beräkna något statsbidrag till Vasaskolan i Göteborg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar för statsbidrag som behövs med anledning av den höjda socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen inom statsunderstödd verksamhet och som jag har förordat i det föregående,
2. godkänna de ändringar för statsbidrag som behövs med anledning av den höjda socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och som jag har förordat i det föregående,
3. till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 334 400 000 kr.

D 9. Särskilda åtgärder på skolområdet

1974/75	Utgift	31 889 161	Reservation	196 747
1975/76	Anslag[1]	39 000 000		
1976/77	Förslag	50 000 000		

[1] Varav 9 milj. kr. har anvisats på tilläggsbudget I för budgetlånet 1975/76.

Genom beslut den 17 april 1975 har regeringen meddelat närmare bestämmelser om anslagets användning. Bestämmelserna innebär i kort-

het följande. Medlen ställs till skolöverstyrelsens (SÖ) förfogande för förstärkning av insatserna på de områden inom skolan där olika problem gör sig gällande. I första hand bör dessa medel användas för åtgärder inom grundskolan och därvid främst på högstadiet. I undantagsfall skall bidrag även kunna utgå för insatser på det gymnasiala stadiet. I geografiskt hänseende skall bidrag främst utgå för insatser i storstadskommunerna. Även andra kommuner — t. ex. sådana med betydande invandrargrupper — skall emellertid kunna tilldelas bidrag. Bidrag skall kunna utgå dels för personell förstärkning vid undervisningen, dels till förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet. Statsbidrag till personell förstärkning vid undervisningen utgår med belopp, som för varje undervisningstimme motsvarar 115 % av CT 11. Statsbidrag till förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet utgår med 50 % av de verkliga kostnaderna för denna verksamhet.

Skolöverstyrelsen

SÖ erinrar om det uppdrag regeringen gav till SÖ den 17 april 1975 att inkomma med en redovisning av behovet av ytterligare medel för särskilda åtgärder på skolområdet. Uppdraget hade föranletts av vad utbildningsutskottet uttalat i frågan (prop. 1975: 1 bil. 10, UbU 1975: 4, rskr 1975: 49). Med skrivelse den 3 juni 1975 överlämnade SÖ den begärda redovisningen. För budgetåret 1976/77 föreslår SÖ att totalt 50 milj. kr. anvisas under anslaget. Riksdagen har sedermera genom beslut den 9 december 1975 på tilläggsbudget I för innevarande budgetår anvisat ytterligare 9 milj. kr. under förevarande reservationsanslag (prop. 1975/76: 25, UbU 1975/76: 16, rskr 1975/76: 76).

Föredraganden

Jag vill erinra om vad jag nyligen har anfört i denna fråga (prop. 1975/76: 25). Jag anser att ytterligare medel bör anslås för särskilda åtgärder inom skolan inför nästa budgetår mot bakgrund av de positiva erfarenheter som vunnits av tidigare insatser.

Jag beräknar anslaget till 50 milj. kr. under nästa budgetår. Jag avser att senare föreslå regeringen att de bestämmelser som gäller för verksamheten innevarande budgetår i huvudsak skall få gälla även under budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda åtgärder på skolområdet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

D 10. Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet

1974/75	Utgift	917 028
1975/76	Anslag	900 000
1976/77	Förslag	920 000

Mellan staten och vissa organisationer har den 5 mars 1973 träffats ett avtal om skolornas grafiska och fotografiska mångfaldigande (prop. 1973: 70, LU 1973: 16, rskr 1973: 178). Enligt avtalet, som gäller fr. o. m. den 1 juli 1973, har lärare vid bl. a. grundskolor, gymnasieskolor och lärarutbildningsanstalter rätt att i viss utsträckning fotokopiera eller på annat sätt mångfaldiga litterära eller konstnärliga verk samt fotografier. I ersättning härför betalar staten till företrädare för berörda upphovsmän m. fl. i regel ett öre per kopierad sida. Bestämmelser om den redovisning som skall ligga till grund för beräkningen av ersättningsbeloppets totala storlek återfinns i 11 § i nämnda avtal mellan staten och vissa organisationer. Enligt dessa bestämmelser skall redovisning av bl. a. antalet kopiesidor ske vart tredje år och då omfatta all kopiering under ett halvår vid ca 10 % av de berörda läroanstalterna. Den första redovisningen avsåg kopiering under andra halvåret 1973. På grundval av denna redovisning har ersättningen fastställts till 900 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1973/74, 1974/75 och 1975/76. Ersättningen utbetalas till en av organisationerna upprättad stiftelse, Bonus.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar 200 000 kr. för att täcka kostnaderna för den nya redovisningen av bl. a. antalet kopiesidor som, enligt nyss nämnda avtal, erfordras under 1976. SÖ har dessutom under anslaget beräknat medel för arvoden till ledamöter m. fl. i stiftelsen Bonus. I övrigt har SÖ beräknat oförändrat anslag i avvaktan på nämnda redovisning.

Föredraganden

Det avtal om skolornas grafiska och fotografiska mångfaldigande som den 5 mars 1973 träffades mellan staten och vissa upphovsrättsliga organisationer gäller fr. o. m. den 1 juli 1973 t. o. m. den 30 juni 1976. Om avtalet inte uppsades av part senast ett år före avtalstidens utgång skulle det förlängas med fem år för varje gång. Det bör för riksdagen anmälas att de berörda upphovsrättsliga organisationerna sagt upp nu gällande avtal samt att förhandlingar inletts om nytt avtal för tiden efter utgången av juni 1976. Med hänsyn härtill är jag inte beredd att f. n. beräkna några ytterligare medel under anslaget. Skulle ett nytt avtal slutas får jag därför återkomma i frågan. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 920 000 kr.

D. 11 Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.

1974/75 Utgift	6 362 218	Reservation	1 417 903
1975/76 Anslag	6 916 000		
1976/77 Förslag	8 173 000		

Enligt beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 67, SU 1968: 129, rskr 1968: 303) utgår statsbidrag till svensk undervisning i utlandet och till kommun, som svarar för undervisning av utlandssvenskars barn. Statsbidrag utgår enligt förordningen (1968: 321) om undervisning för utlandssvenskars barn (ändrad senast 1975: 629) bl. a. till kostnader för lärarlöner och för pensionskostnad, som påförts huvudman för statsunderstödd utlandsskola för lärare, på vilka statens allmänna tjänstepensionsreglemente äger tillämpning. Om synnerliga skäl föreligger, får efter medgivande av skolöverstyrelsen (SÖ) därjämte utgå statsbidrag till hyra av lokaler för svensk utlandsskola. Till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel utgår statsbidrag med belopp som SÖ bestämmer.

Skolöverstyrelsen

Organisationen vid de svenska utlandsskolorna innevarande läsår framgår av följande sammanställning.

Statsunderstödda svenska utlandsskolor läsåret 1975/76

	Låg- och mellanstadier	Högstadium		Låg- och mellanstadier	Högstadium
Europa					
Belgien			Schweiz		
(Bryssel)	×	–	(Genève)	×	–
England			Spanien		
(London)	×	×	(Fuengirola)	×	–
Frankrike			(Madrid)	×	×
(Paris)	×	×	(Palma de		
Italien			Mallorca)	×	–
(Milano)	×	–	(Las Palmas)	×	–
(Rom)	×	–	Västtyskland		
Portugal			(Berlin)	×	–
(Lissabon)	×	–	(Hamburg)	×	–
Polen					
(Gdynia)	×				
Asien					
Iran			Japan		
(Tabriz)	×	–	(Kosai)	×	–
(Teheran)	×	–	Libanon		
Indien			(Beirut)	×	–
(Kodaikanal)	×	–			

	Låg- och mellan-stadier	Högsta-dium		Låg- och mellan-stadier	Högsta-dium
Afrika					
Algeriet (Alger)	×	–	Burundi (Bujumbura)	×	–
Etiopien (Addis Abeba)	×	×	Kenya (Nairobi)	×	–
Folkrepubliken Kongo (Pointe Noire)	×	–	Libyen (Benghazi)	×	–
Republiken Zaire (Semendua)	×	–	Tanzania (Dar es Salaam)	×	–
			(Nzega)	×	–
Amerika					
Mexico (Mexico City)	×	–	Peru (Arequipa)	×	–
Brasilien (Sao José dos Campos)	×	–	(Lima)	×	–
(Sao Paulo)	×	–	Bolivia (Cochabamba)	×	
			Argentina (Tucuman)	×	

1. Pris- och löncomräkning m. m. 1 150 000 kr.

2. En minskning enligt 0-alternativet skulle medföra en nedläggning av två eventuellt tre skolenheter. En sådan nedläggning skulle leda till att ca 100 utlandssvenska elever, dvs. 10 % av samtliga, utestängs från svensk undervisning.

3. SÖ beräknar att totalt ca 1 150 elever innevarande läsår får undervisning vid de statsunderstödda utlandsskolorna. Detta innebär ca 50 elever fler än året dessförinnan. För läsåret 1976/77 beräknas elevantalet till 1 200.

4. SÖ erinrar om att svensk exportnäring samt konsult- och biståndsverksamhet utomlands fr. o. m. läsåret 1972/73 ökat i allt snabbare takt. Behovet av svensk undervisning har sedan dess varit stort och successivt ökat. Enligt SÖ har detta behov endast i begränsad utsträckning kunnat tillgodoses under de senaste åren. Många utlandsskolors ekonomi har dessutom till följd av den allmänna löne- och prisutvecklingen kommit att försämras. Vid några skolor har elevavgifterna, enligt SÖ, fått sättas så högt att elever tvingats avstå från undervisning vid skolan. Framställningar med önskemål om att få starta svensk utlandsskola i bl. a. Bai Bang (Viet Nam), Banjul f. d. Bathurst (Gambia), Gamboula (Centralafrikanska republiken), Kidatu (Tanzania), Poona (Indien) och Quizert (Algeriet) har inkommit till SÖ. Dessutom har SÖ en framställning om statsbidrag till internationell skola för svenska barn i Saint-Germain-en-Laye i Frankrike samt framställningar om statsbidrag till kompletterande undervisning bl. a. i Zambia och Saudiarabien. Enligt SÖ motiverar antalet elever vid redan etablerade svenska utlandsskolor

i bl. a. Arequipa (Peru), Sao Paulo (Brasilien) och Teheran (Iran) statsbidrag till ytterligare lärartjänster.

Enligt SÖ kan behovet av svensk undervisning utomlands inte tillgodoses genom att några åtgärder vidtas inom ramen för anslagna medel. SÖ föreslår därför att statsbidrag motsvarande ytterligare sex lärartjänster anvisas för budgetåret 1976/77 (+384 068 kr.). Med anledning av detta förslag beräknar SÖ att ytterligare medel behöver anvisas under anslagsposten Reseersättningar (+60 000 kr.).

5. SÖ föreslår en ökning av anslagsposten Undervisningsmateriel m. m. på grund av den beräknade elevökningen nästa läsår (+20 000 kr.).

6. SÖ föreslår en ökning av anslagsposterna Lönekostnader och Undervisningsmateriel m. m. med hänsyn till det ökade behovet av kompletterande svensk undervisning (+14 000 kr. resp. 9 000 kr.).

7. SÖ föreslår en ökning av anslagsposten Hyresbidrag (+30 000 kr.).

8. SÖ föreslår en ökning av anslagsposten Undervisning av utlandssvenskars barn i Sverige (+30 000 kr.).

Föredraganden

Enligt vad jag har erfarit kommer utredningen (U 1974: 03) rörande svensk undervisning i utlandet att under innevarande år lägga fram sina förslag. Denna omständighet motiverar enligt min uppfattning återhållsamhet vid tilldelningen av nya medel under anslaget.

En mindre uppräkning av anslaget bör dock ske till nästa budgetår. Jag föreslår därför att statsbidrag under anslaget beräknas för ytterligare en tjänst som mellanstadielärare nästa budgetår. Enligt förordningen (1968: 321) om undervisning för utlandssvenskars barn ankommer det på skolöverstyrelsen (SÖ) att besluta om inrättande av utlandsskola. Denna lärarförstärkning bör sättas in i ett sådant land där svenska insatser är av betydande omfattning och sker genom att staten i någon form medverkar.

Under anslagsposten Reseersättningar har jag beräknat 246 000 kr. för nästa budgetår, under anslagsposten Undervisningsmaterial m. m. 975 000 kr. och under anslagsposten Hyresbidrag 330 000 kr.

Jag har därvid inte beräknat medel till en internationell skola för svenska barn i Saint-Germain-en-Laye i Frankrike och inte heller till kompletterande undervisning i Zambia och Saudiarabien. I övrigt har jag inte någon erinran mot SÖ:s förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 8 173 000 kr.

D 12. Nomadskolor

1974/75 Utgift	6 075 667
1975/76 Anslag	6 145 000
1976/77 Förslag	6 734 000

Nomadskolor upprätthålls innevarande budgetår i Karesuando, Lannavaara, Gällivare, Jokkmokk, Arjeplog, Tärnaby och Ånge. Vid samtliga skolor förekommer undervisning i årskurserna 1—6 och vid skolan i Gällivare även i årskurserna 7—9. Sistnämnda årskurser är samordnade med grundskolans högstadium i kommunen. Vid nomadskolan i Arjeplog är driften tillfälligt nedlagd. Totala antalet elever beräknas läsåret 1975/76 till 209 och läsåret 1976/77 till 220. Verksamheten regleras i nomadskolförordningen (1967: 216, omtryckt 1971: 390, ändrad senast den 27 november 1975).

Vid nomadskolan sker undervisning på svenska och samiska språken. Ämnet samiska förekommer i samtliga årskurser.

Sameutredningen, som bl. a. haft i uppdrag att utreda de samiska utbildningsfrågorna, har i december 1975 avgett slutbetänkandet (SOU 1975: 99 och 100) Samerna i Sverige. Stöd åt språk och kultur. Betänkandet remissbehandlas f. n.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärare	24	of.	— 1
Övrig personal	35	of.	— 5
	59	**of.**	**— 6**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 935 400	+763 000	+533 600
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	42 800	of.	— 2 100
Lokalkostnader	1 031 100	+ 59 600	— 28 600
Expenser	178 800	+ 26 600	+ 6 400
Övriga utgifter	1 026 900	+102 500	+ 79 800
	6 217 000	**+951 700**	**+589 100**
Uppbördsmedel	72 000	of.	of.
Nettoutgift	**6 145 000**	**+951 700**	**+589 100**
Avrundat		+952 000	+589 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 061 300 kr., varav 110 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I skrivelse den 2 januari 1975 gjorde länsskolnämnden i Norrbottens län en framställning om att nomadskolan i Arjeplog skulle läggas

ned i och med utgången av läsåret 1974/75. Länsskolnämnden hade beräknat att sammanlagda antalet elever innevarande läsår endast skulle uppgå till fem.

Nämnden föreslog att dessa elever i stället skulle få gå i grundskolan i kommunen och där få undervisning i samiska språket m. m. De sammanlagda kostnaderna för denna förstärkta undervisning i grundskolan beräknades till ca 20 000 kr. Yttranden över framställningen har avgivits av skolstyrelsen i Arjeplog, Svenska Samernas Riksförbund, SÖ samt av sameutredningen (U 1970: 68). SÖ och sameutredningen har tillstyrkt framställningen. Däremot avstyrker Svenska Samernas Riksförbund framställningen. Genom beslut den 26 juni 1975 lämnade regeringen framställningen från länsskolnämnden utan åtgärd i avvaktan på sameutredningens förslag beträffande samernas skolgång. SÖ har sedermera uppgivit att elevunderlaget i Arjeplog ytterligare minskat genom att två av eleverna flyttat från kommunen. De återstående tre eleverna har vid terminstarten valt att i stället börja den kommunala grundskolan. Enligt uppgift från länsskolnämnden i Norrbottens län får eleverna där huvuddelen av den undervisning i samiska som nomadskolan i Arjeplog skulle ha kunnat erbjuda dem samt i viss utsträckning undervisning i det övriga samiska stoff som integreras i undervisningen vid nomadskolorna.

3. Efter nedläggningen av elevhemmet i Karesuando beräknas vaktmästartjänsten endast omfatta halv tjänstgöring. SÖ föreslår därför en minskning från tidigare 3/4 tjänst till 1/2 tid för vaktmästartjänsten (−16 000 kr.).

Föredraganden

Regeringen beslöt den 26 juni 1975 att lämna en framställning från länsskolnämnden i Norrbottens län om att lägga ned nomadskolan i Arjeplog utan åtgärd. Frågor av detta slag bör kunna prövas när ställning tagits till sameutredningens förslag. Vid mina beräkningar av anslaget har jag emellertid, vilket framgår av sammanställningen, tagit hänsyn till att driften vid nomadskolan i Arjeplog tillfälligt lagts ned innevarande läsår. De elever som skulle ha gått i skolan i Arjeplog innevarande läsår har i stället valt att följa undervisningen vid den kommunala grundskolan. Vid början av höstterminen 1975 gällde detta tre elever. Enligt uppgift från skolöverstyrelsen kommer denna nomadskolas elevunderlag läsåret 1976/77 att vara åtta elever.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nomadskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 734 000 kr.

D 13. Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader

1974/75 Utgift	57 427 306
1975/76 Anslag	53 822 000
1976/77 Förslag	65 058 000

Statsmakterna beslöt år 1965 (prop. 1965: 70, SU 1965: 101, rskr 1965: 275) att blind- och dövskolorna skulle ersättas av en statlig obligatorisk tioårig grundskola för barn, som är syn-, hörsel- eller talskadade. Denna grundskola var fullt genomförd i och med utgången av läsåret 1970/71. Skolformen benämns specialskolan. Verksamheten regleras genom specialskolförordningen (1965: 478, omtryckt 1970: 327, ändrad senast den 27 november 1975).

Synskadade elever undervisas inom specialskolan vid två skolenheter, belägna i Solna (Tomtebodaskolan) och Örebro (Ekeskolan). Vid Ekeskolan mottas som elever synskadade barn med tilläggshandikapp. Hörselskadade elever undervisas vid dels sex skolenheter, belägna i Stockholm (Manillaskolan), Gnesta (Åsbackaskolan), Lund (Östervångsskolan), Vänersborg (Vänerskolan), Örebro (Birgittaskolan) och Härnösand (Kristinaskolan), dels i särskilda klasser förlagda till grundskolan (s. k. externa klasser). Åsbackaskolan mottar elever med tilläggshandikapp. Vid en skolenhet i Sigtuna (Hällsboskolan) undervisas normalbegåvade barn med grava talskador samt hörselskadade barn med beteendestörningar och vissa andra komplikationer.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärare	279	+14	+13,5
Övrig personal	457,5	of.	+ 4,5
	736,5	**+14,0**	**+18,0**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	39 875 000	+ 9 474 529	+10 098 222
Sjukvård åt personal	54 900	+ 2 245	+ 2 745
Reseersättningar	433 800	+ 112 718	+ 69 000
därav högst 105 000 kr för deltagande i kurser, konferenser m. m.		(+ 13 650)	
Lokalkostnader	8 535 900	+ 126 040	+ 99 300
Expenser	477 900	+ 40 200	+ 62 200
Övriga utgifter	4 680 500	+ 904 600	+ 904 600
Kostnader för punktskriftsnämnd och teckenspråksnämnd		+ 55 000	
	54 058 000	**+10 715 332**	**+11 236 067**
Uppbördsmedel	236 000	of.	of.
Nettoutgift	**53 822 000**	**+10 715 332**	**+11 236 067**
Avrundat		+10 715 000	+11 236 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 9 601 000 kr, varav 212 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) redogör för olika utredningsprojekt som pågår inom specialskolans område.

SÖ genomför, i samråd med specialskolans styrelser och rektorer, en översyn av organisationen vid specialskolorna. Översynen innefattar dels ansvar och befogenheter för olika funktioner och enskilda befattningshavare samt samarbetsformer, dels en översyn av rutiner för ekonomi, planering och drift. Arbetsgruppen har i SÖ redovisat sitt förslag till organisationsmodell för specialskolans inre organisation varvid beslutades att den generella organisationsmodellen skall ange riktlinjerna för den inre organisationen vid varje specialskola samt ett organisationsschema och en förändringsplan skall upprättas för varje specialskola. Arbetet med anpassningen av specialskolorna till den föreslagna modellen har påbörjats.

Översynen avseende högstadieorganisationen för specialskolan för hörselskadade fortsätter med utvärdering av den decentraliserade verksamhet som på försök har pågått under några år. Beträffande gymnasieorganisationen för hörselskadade är behovet av hörselklasser i gymnasieskolan inte täckt f. n. Stockholms kommun anordnar emellertid sådana klasser och erbjuder i viss utsträckning elever från hela riket plats. Denna verksamhet anordnas enligt gällande bestämmelser i skollag och skolförordning. SÖ har upptagit överläggningar med skoldirektionen i Stockholm i avsikt att nå en utökning av verksamheten. Beträffande hörselklassorganisationen i övrigt avser SÖ att få till stånd en regional samverkan mellan kommuner och länsskolnämnder.

3. Fr. o. m. läsåret 1973/74 är landet indelat i fem regioner vad avser stöd till synskadade elever. Stödverksamheten omfattar synskadade barn i förskoleåldern samt synskadade elever främst i grundskola och gymnasieskola. Verksamheten står under ledning av styrelsen och rektorn för Tomtebodaskolan. Inom varje region bör det finnas minst en tjänst avseende förskolebarn (förskolekonsulent), en tjänst avseende synsvaga elever (speciallärare/reselärare) och en tjänst avseende gravt synskadade elever (speciallärare/reselärare). 1975/76 finns sammanlagt sex tjänster som förskolekonsulent och tolv tjänster som speciallärare/reselärare för synsvaga och gravt synskadade elever utanför specialskolan eller sammanlagt 18 tjänster. SÖ anser att ytterligare tjänster måste tillföras organisationen om eleverna skall kunna få en tillfredsställande service.

SÖ uppger att av förskolkonsulenternas årsberättelse 1974 framgick att totalt 393 barn registrerats, varav 104 nyanmälda 1974. Under året hade 312 barn besökts, varav 76 fick två besök. Under året har 81 barn inte fått något besök. Enligt SÖ:s bedömning bör varje barn besökas fem till sex gånger per år. Med hänsyn till ökningen av antalet synhan-

dikappade barn anser SÖ det rimligt att sammanlagt åtta tjänster som förskolkonsulent finns 1976/77. SÖ beräknar därför medel för ytterligare två tjänster som förskolkonsulent (+173 881 kr.).

Antalet elever inom det allmänna skolväsendet, som är i behov av reselärarstöd, beräknas uppgå till 1 300 läsåret 1976/77. I medeltal beräknas en reselärare kunna göra 120 besök per år. År 1975/76 finns tolv tjänster som reselärare, vilket skulle ge i medeltal ett besök per år och elev. Enligt SÖ:s mening är detta helt otillräckligt. SÖ föreslår därför att medel beräknas för ytterligare fyra tjänster som speciallärare/reselärare vid specialskolan för synskadade fr. o. m. 1976/77 (+370 541 kr.) SÖ räknar också med ytterligare medel för expenser (+3 000 kr.) och reseersättningar (+20 000 kr.).

4. F. n. finns arvodestjänster som studierektor vid alla skolenheter av specialskolan utom vid Kristinaskolan. SÖ uppger att specialskolan har svårigheter att rekrytera innehavare till arvodestjänsterna som studierektorer. Arbetsbördan för skolledningen växer och framför allt behöver den pedagogiska ledningen förstärkas, speciellt med tanke på att specialskolan saknar huvudlärare. Planeringsarbetet för specialskolan är ofta komplicerat och tidskrävande. Planeringsarbetet kräver också stora insatser under ferietid. Mot bakgrund härav anser SÖ det angeläget att en fastare organisation erhålls och föreslår att nio ordinarie tjänster som studierektor inrättas, en vid varje specialskola (+100 701 kr.). Om detta förslag inte bifalls föreslår SÖ att en arvodestjänst som studierektor inrättas vid Kristinaskolan (+15 858 kr.).

5. Under 1974/75 har med SÖ:s medgivande pågått en försöksverksamhet i Stockholm och Örebro med tidig läsinlärning i förskolor för döva. Projektet har finansierats med medel från Stiftelsen tysta skolan och med insatser av lärare från Manillaskolan och Birgittaskolan. I målet för försöksverksamhet ingår förutom läsinlärning att underlätta övergången mellan förskolan och specialskolan för hörselskadade elever. För att åstadkomma en bättre språkutveckling hos de gravt hörselskadade barnen anser SÖ att en resursförstärkning behövs i förskolan. Lågstadielärare från specialskolan bör ingå i arbetslaget för att tillsammans med förstadielärare söka ge dessa elever tidig språk- och läsinlärning. SÖ föreslår att två och en halv tjänster som speciallärare (lågstadielärare) inrättas för tjänstgöring i förskolor för döva elever, en halv tjänst vid vardera Manillaskolan, Östervångsskolan, Vänerskolan, Kristinaskolan och Birgittaskolan (+207 639 kr.).

6. Fritidsverksamheten vid Birgittaskolan med omkring 200 elever har en sådan omfattning att en befattningshavare behövs, som närmast under rektor kan organisera och leda verksamheten. Den tjänst som skolan behöver är en kvalificerad ledartjänst med uppgifter som väsentligt skiljer sig från tjänster som fritidsassistenter, vilka är inrättade vid andra specialskolor. SÖ upprepar sitt tidigare förslag att en tjänst som fritids-

ledare inrättas vid Birgittaskolan, varvid nuvarande tjänst som fritidsassistent indrages (+3 738 kr.).

7. F. n. finns en tjänst som skolsköterska vid vardera Manillaskolan, Vänerskolan, Kristinaskolan, Birgittaskolan, Hällsboskolan och Tomtebodaskolan samt en och en halv tjänst vid Ekeskolan och en halv tjänst vid Åsbackaskolan. Östervångsskolan saknar tjänst som skolsköterska. Arvode till skolsköterska utgår motsvarande 24 veckotimmar vid Östervångsskolan.

Hälsoundersökningar och även föräldrakontakten är tidskrävande. Vid elevernas besök på sjukhus har från läkare framhållits att det är önskvärt att skolsköterska medföljer för att undersökningarna skall underlättas. Nuvarande timarvodestjänst är svåradministrerad och fungerar inte ändamålsenligt i samband med utdragna sjukhus- och hembesök.

SÖ förslår därför att en halv tjänst som skolsköterska vid Östervångsskolan inrättas fr. o. m. budgetåret 1976/77, varvid arvode motsvarande 24 veckotimmar indrages (+33 759 kr.).

8. SÖ erinrar om att Kungl. Maj:t den 13 december 1974 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera lokaler för Hällsboskolan t. o. m. bygghandlingar. Utbyggnad av skolan planeras för att skolan skall kunna bereda plats för ett ökat antal gravt talskadade elever. Om tillbyggnaden av skolan kommer till stånd måste boendekapaciteten öka med ytterligare två elevhem. Boendet bör förläggas utanför skolan genom förhyrning av villor eller lägenheter. Under förutsättning att tillbyggnad av skolan kommer till stånd till budgetåret 1976/77 måste ytterligare sju tjänster som vårdare och en tjänst som ekonomibiträde inrättas vid Hällsboskolan (+463 377 kr.).

9. Kristinaskolan har sedan 1965/66 en halv tjänst som hörselingenjör. Arbetsuppgifterna för hörselingenjören har sedan dess avsevärt ökats och komplicerats. Numera har samtliga elever individuella hörapparater och det är viktigt för elevernas hörselträning att dessa fungerar väl. Förstärkarapparaturen har också blivit alltmer komplicerad och kräver mera tidsödande service. Elevantalet har dessutom ökat från 39 elever läsåret 1970/71 till 60 elever läsåret 1974/75. Beräknat elevantal 1976/77 är 66.

SÖ föreslår att ytterligare en halv tjänst som hörselingenjör inrättas vid Kristinaskolan fr. o. m. budgetåret 1976/77 (+40 149 kr.).

10. Enligt SÖ har flera specialskolor i sina anslagsframställningar begärt tjänster som kontorister. Skolorna framhåller att arbetsbelastningen vid skolornas kansli är mycket hög och att övergången till SEA-systemet varvid fyra kontoristtjänster indrogs, ännu inte medfört den väntade reduceringen av arbetstid. Den stora arbetsbelastningen vid skolorna har bl. a. medfört att en del administrativt arbete inte hinns med f. n.

SÖ har, som redan nämnts, f. n. en arbetsgrupp, som i samråd med skolorna ser över specialskolans funktioner och inre organisation. I

avvaktan på att gruppens arbete blir slutfört vill SÖ inte nu tillstyrka inrättande av kontoristtjänster, men med hänsyn till den redovisade arbetsbelastningen beräknar SÖ ökade medel till arvode åt sekreterare, skrivhjälp m. m. för budgetåret 1976/77 med sammanlagt 50 000 kr.

11. Östervångsskolan har en tjänst som hörselingenjör. För närvarande arbetar hörselingenjören mest med service, underhåll och monteringsarbete. Detta arbete är nödvändigt för att utrustningen skall fungera. Dessa uppgifter som är tidskrävande kan i stor utsträckning utföras av hörseltekniker, varvid hörselingenjören kan avlastas. Hörselingenjören kan då ägna mer tid åt det mycket viktiga arbetet med mättekniska kontroller, trimning, kalibrering, anpassning av hörapparater och hörselutrustning, planeringsarbete och utvecklingsarbete m. m. SÖ föreslår att arvodet ökas med 20 000 kr.

12. Arvode till materialvårdare utgår vid samtliga skolor för hörselskadade. Ekeskolan, som mottar synskadade elever med tilläggshandikapp bl. a. dövblinda elever, har inget arvode till materialvårdare. För 1976/77 beräknas medel till arvode åt materialvårdare vid Ekeskolan med 1 500 kr.

13. Åsbackaskolan och Ekeskolan saknar bibliotekarie. Uppdragstillägg till bibliotekarie utgår f. n. med 108 kr. per månad vid Birgittaskolan och 87 kr. per månad vid annan skola för hörselskadade. SÖ föreslår att Åsbackaskolan och Ekeskolan erhåller bibliotekarier fr. o. m. budgetåret 1976/77 och att medel för uppdragstillägg motsvarande det som utgår till annan specialskola än Birgittaskolan beviljas. Kostnadsökningen beräknas till 2 776 kr.

14. Anslaget till expertföreläsare är f. n. 15 800 kr., vilket betyder att varje skola har ca 1 800 kr. till personalutbildning. SÖ anser det angeläget att specialskolans personal i större utsträckning skall kunna beredas möjlighet till information om nya rön på specialskolans område m. m. SÖ beräknar därför ytterligare 10 000 kr. för ändamålet.

15. SÖ har föreslagit att medlen för samtliga rikscentraler för pedagogiska hjälpmedel skall beräknas under ett anslag. Medel för RPH-SYN föreslås under detta särskilda anslag.

16. I delposten Vissa elevkostnader ingår dels sjuk- och tandvård åt elever, utackordering av elever, kosthåll, beklädnad och fickpengar för elever dels stipendier och utrustning åt avgående elever och utgifter för avgångna elever dels ock ersättning till kommun för elev i extern klass för hörselskadade, vilken kommer från annan kommun.

En ökning av ersättning till familjer hos vilka specialskoleelever har inackorderats har under de senaste åren varit ofrånkomlig på grund av de allmänna kostnadsökningarna. Kostnadsökningarna beräknas fortsätta, och utan en relativt stor höjning kan skolorna i framtiden inte räkna med att få familjer som åtar sig denna uppgift.

SÖ beräknar med hänsyn till elevantal och kostnadsutveckling ytter-

ligare 100 000 kr. för sjuk- och tandvård åt elever, utackordering av elever, kosthåll och beklädnad.

Kungl. Maj:t har den 30 december 1974 för sin del godkänt grunderna för överenskommelser mellan stat och kommun beträffande anordnande av externa klasser av specialskolan. Enligt normalavtalet 8 § inskränker sig kommunens kostnadsansvar enligt detta avtal till elever från den egna kommunen. För elever från annan kommun påtager sig staten (vederbörande specialskola) kostnadsansvar genom att till värdkommunen erlägga interkommunal ersättning enligt de vid varje tillfälle gällande bestämmelser avseende grundskolan.

Normalavtalet skiljer sig på denna punkt från hittillsvarande praxis, vilket medför ökade kostnader för specialskolans externa klasser. SÖ har inhämtat uppgifter från berörda kommuner avseende beräknade kostnader för interkommunala ersättningar på specialskolans elever för 1976/77. Kostnaden beräknas till 105 000 kr.

17. Fritidsverksamheten vid specialskolorna är av stor betydelse och erfarenheter av fritidssysselsättning och lägerskolor är mycket goda. Genom kontakter med ungdoms- och föreningsgårdar, genom utflykter, biobesök etc. har eleverna tränats till en ökad social anpassning. Lägerskolorna har här spelat en stor roll. Specialskolorna saknar i regel egen simbassäng och hyra av bassäng samt kostnader för resor till och från bad ökar. SÖ är angelägen att fritidsverksamheten m. m. byggs ut och beräknar ytterligare 45 000 kr. härför.

18. Det har visat sig att det bästa sättet att vinna förståelse för specialskolans problem och arbete är en riktig och allsidig information om problemen. Detta gäller relationerna skola-föräldrar, skola-personal och skola-samhälle i övrigt. Anslaget för information är för 1975/76 39 900 kr., vilket betyder att varje skola har ca 4 500 kr. För att bättre motsvara det aktuella behovet av informationsverksamhet beräknar SÖ ytterligare 10 000 kr. för 1976/77.

19. År 1970 inrättade SÖ en nämnd för svensk punktskrift. Nämndens uppgift är bl. a. att främja och utveckla punktskriften som hjälpmedel åt synskadade. Nämndens beslut avser att vara normerande för den svenska punktskriften.

SÖ har den 14 juni 1974 beslutat att även inrätta en teckenspråksnämnd. Nämndens uppgift är att vårda, utveckla och normera teckenspråket. Dess arbete skall koncentreras på de pedagogiska frågorna kring teckenspråket och språkinlärningen. Sammanlagt föreslår SÖ under denna punkt 55 000 kr. till arvoden samt resekostnadsersättningar och traktamenten åt nämndens ledamöter.

20. Med skrivelse den 1 oktober 1975 har SÖ överlämnat förslag om undervisning av utvecklingsstörda barn och ungdomar, som är gravt synskadade, hörselskadade eller talskadade. En av SÖ tillsatt arbetsgrupp, BDU-gruppen har kartlagt undervisningsbehovet för dessa grupper av

flerhandikappade och föreslagit särskilda åtgärder för dem. Bl. a. föreslås viss utökad verksamhet för diagnostisering, utredning och pedagogiskt utvecklingsarbete vid Ekeskolan och vid Åsbackaskolan. Vid dessa skolor föreslås också särskilda utredningsklasser för lågstadieelever med svårbedömbar placering. Den regionala stödverksamheten för synhandikappade föreslås successivt bli utbyggd under en treårsperiod.

21. SÖ föreslår indragning av en och en halv tjänst som vårdare vid Manillaskolan (−86 883 kr.), av en värmeskötartjänst vid Tomtebodaskolan (−57 922 kr.) samt av en maskinisttjänst (−65 397 kr.) och en värmeskötartjänst (−63 733 kr.) vid Vänerskolan.

22. SÖ har i framställning den 12 maj 1975 hemställt om nedsättning av undervisningsskyldigheten med åtta veckotimmar för en speciallärare vid Tomtebodaskolans filialklasser i Göteborg.

Rektorerna vid specialskolans enheter för hörselskadade har i en skrivelse begärt en översyn av vissa anslagsposter under anslagen D 13 Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader och D 14 Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.

Föredraganden

Skolöverstyrelsen (SÖ) har i anslagsframställningen bl. a. lämnat en redogörelse för pågående översyn av organisationen vid specialskolenheterna. Jag utgår från att SÖ kommer att redovisa sina överväganden och förslag med anledning av denna översyn i anslagsframställningen för budgetåret 1977/78.

SÖ har den 1 oktober 1975 avgivit förslag om undervisning av utvecklingsstörda barn och ungdomar, som är gravt synskadade, hörselskadade eller talskadade. Förslaget remissbehandlas f. n. Sedan förslaget beretts avser jag att efter samråd med chefen för socialdepartementet föreslår regeringen att avge förslag till riksdagen med anledning härav.

Som framgått av vad jag tidigare har anfört prioriterar jag även inför nästa budgetår åtgärder för handikappade elever. Under förevarande anslag räknar jag därför medel för följande ytterligare tjänster vid specialskolan: Medel för en tjänst som förskolkonsulent och en tjänst som speciallärare/reselärare (3), tio ordinarie tjänster som studiedirektor i stället för nuvarande arvodestjänster (4), sammanlagt två och en halv tjänst som speciallärare (lågstadielärare) vid Manillaskolan, Östervångsskolan, Vänerskolan, Kristinaskolan och Birgittaskolan (5), en halv tjänst som skolsköterska vid Östervångsskolan (7), och en halv tjänst som hörselingenjör vid Kristinaskolan (9). Sedan regeringen genom beslut den 10 september 1975 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra en tillbyggnad vid Hällboskolan kan byggnadsarbetet slutföras till höstterminen 1976. Jag beräknar därför medel för sju tjänster som vårdare och en tjänst som ekonomibiträde vid Hällboskolan (8). Dessutom beräknar

jag medel för ökat arvode åt hörseltekniker vid Östervångsskolan (11), åt materialvårdare vid Ekeskolan med 1 000 kr. (12) samt åt bibliotekarie vid Åsbackaskolan och Ekeskolan (13).

Som framgått av min tidigare redogörelse har SÖ föreslagit att medlen för samtliga rikscentraler för pedagogiska hjälpmedel (RPH-centraler) skall beräknas under ett särskilt anslag. Jag kan inte biträda SÖ:s förslag utan räknar även i fortsättningen medel för Rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel åt synskadade (RPH—SYN) under förevarande anslag.

För reseersättningar beräknar jag ytterligare 20 000 kr. till följd av den utökade regionala organisationen för pedagogiskt stöd åt synhandikappade elever (3). Jag tillstyrker SÖ:s förslag till ökad ersättning till familjer i vilka specialskoleelever är inackorderade och räknar 100 000 kr. för detta ändamål (16). I likhet med SÖ finner jag det nödvändigt att fritidsverksamheten för specialskolans elever byggs ut och räknar därför ytterligare 45 000 kr. för detta (17). Till interkommunala ersättningar för specialskolans elever beräknar jag 105 000 kr. (16).

I likhet med SÖ finner jag det angeläget att det ges en riklig och allsidig information om specialskolans arbete och problem. Jag beräknar ytterligare 10 000 kr. för dessa ändamål (18). Jag förordar i likhet med SÖ att tjänsterna som vårdare vid Manillaskolan, som värmeskötare vid Tomtebodaskolan samt som maskinist och värmeskötare vid Vänerskolan dras in (21).

SÖ:s förslag i övrigt är jag inte beredd att tillstyrka.

Jag beräknar den totala anslagshöjningen till 11 236 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 65 058 000 kr.

D 14. Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.

1974/75 Utgift	2 325 534	Reservation	305 661
1975/76 Anslag	2 435 000		
1976/77 Förslag	2 333 000		

Från anslaget utgår medel för läromedel, utrustning och inventarier m. m. vid specialskola samt för läromedel till synskadade individualintegrerade elever i bl. a. grundskola och gymnasieskola.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
1. Läromedel	1 160 000	−551 000	−126 000
2. Hörsel- och talteknisk utrustning	551 000	of.	of.
3. Inventarier, maskiner m. m.	247 400	+294 600	+ 24 000
4. Bibliotek	25 000	+ 25 000	—
5. Undervisnings- och arbetsmaterial	286 000	—	—
6. Underhåll av hörapparater	165 000	of.	of.
	2 435 000	**−231 400**	**−102 000**

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning −532 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära att boendeintegreringen fördröjs och att nyanskaffning och utbyte av skolbussar omintetgörs. Skolbussarna möjliggör studiebesök, som för dövskolans elever är en väsentlig del av undervisningen. Dessa elever måste se och uppleva sådant som de via språket har svårt att tillägna sig. Utan studiebesök hämmas eleverna såväl språkligt som kunskapsmässigt. Detta alternativ skulle dessutom innebära en så försämrad situation beträffande "hårdvaror" inom läromedelsområdet, att SÖ inte finner det godtagbart.

3. För de olika anslagsposterna har schablonbelopp beräknats för såväl reinvesteringar som nyinvesteringar. Ett undantag utgör anslagsposten 3 Inventarier och maskiner, där vid beräkningar hänsyn måste tas till förändringar i elevernas boende, byten av skolbussar m. m.

De tidigare under punkterna 1 och 5 uppförda anslagsposterna föreslås sammanslagna till en anslagspost benämnd Läromedel, undervisnings- och arbetsmaterial.

Kostnaderna för läromedel beräknas till 300 kr. per elev. Kostnaderna för undervisningsmaterial och arbetsmaterial beräknas till 350 kr. för låg- och mellanstadieelev och 400 kr. per högstadieelev och elev med ytterligare handikapp. Totalt beräknas kostnaderna enligt dessa schabloner till (858×300+511×350+347×400=) 575 050 kr. eller avrundat 575 000 kr.

Även kostnader för punktskriftsböcker till skolbibliotek, beräknade till 22 000 kr., belastar anslagsposten Läromedel, undervisnings- och arbetsmaterial. Elevbibliotek ingår som en integrerad del av undervisningen. I specialskolan för synskadade ingår två typer av skolbibliotek, ett för blinda elever och ett för elever med synrester. Biblioteksanslaget kan inte belastas med kostnader för de blinda elevernas punktskriftsböcker, som per styck kostar ca 500 kr.

I prop. 1975: 1 bil. 10, beräknas under anslaget Specialskolan m. m.: Utrustning m. m., anslagsposten Läromedel 298 000 kr. för registrering

av läromedel. Då registreringen avses omfatta endast läromedel för döva och blinda elever och i avvaktan på praktiska erfarenheter av denna registrering beräknas nu oförändrat belopp för ändamålet.

RPH-SYN disponerar budgetåret 1975/76 638 000 kr. ur denna post för framställning av läromedel för blinda och gravt synskadade elever i skolor under SÖ:s inseende. I enlighet med SÖ:s förslag att medlen till rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel skall sammanföras till ett särskilt anslag avräknas detta belopp under förevarande anslag.

SÖ beräknar det sammanlagda medelsbehovet under denna anslagspost till 895 000 kr.

4. Övergången från fasta klassrumsförstärkare till apparatur med bärfrekvenssystem fortsätter. SÖ beräknar en genomsnittlig kostnad av 800 kr. per elev, vilket innebär ett oförändrat medelsbehov av 551 600 kr.

5. Utflyttning av elever från skolinternat till elevbostäder utanför skolbyggnaderna fortsätter. På grund av att vissa av dessa lokaler inte hunnit färdigställas har för utrustning av elevbostäder reserverade medel inte tagits i anspråk budgetåret 1973/74 (250 000 kr. för Åsbackaskolan och Östervångsskolan). Dessa medel har förbrukats under budgetåret 1974/75.

Ytterligare nya elevhem och lokaler blir färdigställda budgetåret 1976/77. Med anledning härav beräknas ett sammanlagt medelsbehov av 130 000 kr. Fyra skolor anmäler behov av nya skolbussar till ett sammanlagt pris av 160 000 kr.

6. Specialskolornas bibliotek bör vara så väl försedda och så lockande som möjligt. Hittills har emellertid anslagen varit för små för en tillfredsställande förnyelse av dem.

Utöver biblioteksanslag 35 kr. per elev beräknas 2 000 kr. per skolenhet för inköp av facklitteratur till personalen, vilket innebär ett medelsbehov av 50 000 kr. (+25 000 kr.).

Föredraganden

Såsom framgått av min redogörelse under anslaget Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader är jag inte beredd att förorda skolöverstyrelsens (SÖ) förslag i vad avser rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel (3). Under förevarande anslag bör därför liksom hittills medel beräknas för rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel åt synskadade (RPH-SYN). Jag har därvid beräknat ytterligare 85 000 kr. för produktion av läromedel samt för undervisnings- och arbetsmaterial.

Med anledning av att institutet för läromedelsinformation inte kommer att registrera läromedel för specialskolan under budgetåret 1976/77 räknar jag inte medel för registreringskostnader (−298 000 kr.).

Jag beräknar för inventarier, maskiner m. m. ytterligare 24 000 kr. (5).

SÖ:s förslag i övrigt är jag — med de undantag som framgår av sammanställningen — inte beredd att tillstyrka.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 333 000 kr.

D 15. Specialskolan m. m.: Resor för elever jämte ledsagare

1974/75	Utgift	2 983 907
1975/76	Anslag	2 326 000
1976/77	Förslag	2 835 000

Från anslaget utgår ersättning enligt kungörelsen (1965: 254) om ersättning för resor för vissa handikappade m. fl. (ändrad senast 1971: 279), dock att, med tillämpning i övrigt av bestämmelserna i nämnda kungörelse, ersättning får utgå för hemresa i samband med förlängd veckoslutsledighet, som föranleds av bestämmelserna om femdagars skolarbetsvecka.

Från anslaget bestrids även dels kostnader för anordnande av skolskjutsar för externatelever vid specialskolan eller annan statlig skola för syn-, hörsel- eller talskadade elever, dels resekostnader för målsman till elev i första eller sjunde årskursen i sådan skola vid resa till gemensam sammankomst på skolan.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar anslagsbehovet under förevarande anslag till 2 882 000 kr. (+556 000 kr.). SÖ föreslår i syfte att få till stånd ett bättre samarbete mellan föräldrar och skola att gällande bestämmelser om ersättning till målsman till elev i årskurs 1 och 7 i specialskolan för resekostnader till gemensam sammankomst i skolan ändras till att gälla målsman till elever i samtliga årskurser vid resa till en gemensam sammankomst per läsår till vilken skolan kallar. Antalet inackorderade barn i årskurserna 2—6 och 8—10 uppgår till ca 400. Kostnaderna för reformen beräknas till 250 kr. per föräldrapar; 30 kr. utgör därvid särskild ersättning för övernattning. Totalt beräknas kostnaderna för förslaget till 100 000 kr.

Föredraganden

Jag finner i likhet med skolöverstyrelsen att föräldrar till elever i specialskolan bör få möjligheter att deltaga i fler gemensamma sammankomster i skolan än f. n. Både för skolan och för föräldrarna är dessa tillfällen till utbyte av information betydelsefulla. Jag beräknar därför för detta ändamål sammanlagt 509 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Specialskolan m. m.: Resor för elever jämte ledsagare* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 835 000 kr.

d) gymnasiala skolor m. m.

D 16. Bidrag till driften av gymnasieskolor

1974/75 Utgift 1 482 780 381
1975/76 Anslag 1 570 000 000
1976/77 Förslag 1 875 000 000

Från anslaget utgår bidrag till bl. a. driften av gymnasieskolor. Bestämmelserna om statsbidrag till driftkostnader för gymnasieskolorna finns i förordningen (1966: 115) om statsbidrag till driftkostnader för gymnasieskolan (omtryckt 1971: 349, ändrad senast 1975: 897.) Dessa bestämmelser innebär i korthet att till sådan skola utgår statsbidrag med 100 % av ett bidragsunderlag, omfattande faktiska kostnader för löner till skolledare, biträdande skolledare och lärare. Statsbidrag utgår även för ATP-avgifter, allmän arbetsgivaravgift och kostnad för socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och folkpensioneringen. Därutöver utgår med schablonbelopp bidrag till kostnader för viss annan personal än lärare. Vidare kan i vissa fall utgå statsbidrag för särskilda kostnader vid viss utbildning på heltid för industri och hantverk och därmed till sin art jämförligt område med 7 000 kr. för varje klass och läsår. Till inbyggd utbildning inom industri och hantverk eller handel utgår statsbidrag med högst 13 000 kr. och till inbyggd utbildning för husligt arbete eller vård med högst 10 800 kr.

Från anslaget utgår även bidrag till driftkostnaderna för såväl jordbruksutbildning m. m. vid gymnasieskolor, som för lanthushållsskolor. Bestämmelserna om statsbidrag finns i förordningen (1963: 493) om statsbidrag till lantbruks- och lanthushållsskolor (ändrad senast 1975: 213). Bestämmelserna innebär att statsbidrag utgår till kostnader för avlöningsförmåner för rektor och lärare (avlöningsbidrag), ATP-avgifter, allmän arbetsgivaravgift och till kostnad för socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen och folkpensioneringen för samma tjänstemän (avgiftsbidrag), kostnader för elevernas hälsovård (hälsovårdsbidrag) samt skolans övriga driftkostnader (allmänt driftbidrag).

Vidare utgår bidrag till driften av skogsbruksutbildning vid gymnasieskolor. Bestämmelserna om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning återfinns i Kungl. Maj:ts beslut den 23 april 1971 angående provisoriska bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1971/72 (ändrade senast den 17 april 1975). Enligt beslutet utgår statsbidrag dels till lönekostnaderna för skolledare, biträdande skolledare och lärare vid skolan, dels till allmän arbetsgivaravgift och avgifter till sjukförsäkring och folkpensionering, dels som ett

allmänt driftbidrag. Kungl. Maj:t har genom beslut den 19 oktober 1973 meddelat bestämmelser om ersättning till viss personal vid skolor för skogsbrukets yrkesutbildning för resor mellan bostad och tjänsteställe. Statsbidrag utgår även till ATP-avgifter.

Ur anslaget ersätts även bl. a. kostnader för gymnasial utbildning för gravt hörselskadade i Örebro, försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade i Solna kommun och vid Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun samt för tekniska hjälpmedel m. m. åt handikappade elever, statsbidrag till korrespondensundervisning på gymnasial nivå och till särskild gymnasial utbildning i glesbygd samt vissa särskilda kostnader i samband med fackutbildning av programmerare och systemmän samt kurser i automatisk databehandling för tekniker.

Skolöverstyrelsen

Skolorganisationens omfattning

I skolöverstyrelsens (SÖ) långtidsbedömning för budgetåren 1976/77—1980/81 redovisas följande uppgifter rörande det faktiska resp. det beräknade antalet elevplatser i intagningsklasser (helårsplatser) på linjer och i direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett år inom gymnasieskolan 1971/72—1980/81.

	Antal elevplatser			
	Faktiska tal			
	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Linjer	85 370	86 348	88 100	86 080
Specialkurser	17 207	13 509	12 915	11 677
	102 577	**99 857**	**101 015**	**97 757**
Antal platser i relation till antalet 16-åringar, procent	**94,8**	**92,0**	**93,8**	**92,3**

	Antal elevplatser					
	Enligt långtidsbudget 1975					
	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Linjer	88 840	89 540	92 090	94 890	100 490	109 020
Specialkurser	11 310	10 910	10 610	10 410	10 410	10 680
	100 150	**100 450**	**102 780**	**105 300**	**110 900**	**119 700**
Antal plaser i relation till antalet 16-åringar, procent	**94,6**	**97,1**	**97,1**	**97,1**	**97,1**	**96,9**

SÖ:s beräkning av antalet skolledar- och lärartjänster framgår av följande sammanställning.

	Antal tjänster för skolledare och lärare[1]							
	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Rektorer	416	419	411	405	400	395	390	385
Studierektorer	279	291	297	305	310	315	320	325
Bitr. rektorer	30	30	30	30	30	30	30	30
Lärare	16 970[2]	16 913	17 068	17 238	17 457	17 806	18 392	19 383

[1] Inkl. tjänster för utbildning inom jordbruk, skogsbruk, trädgård och lanthushåll.
[2] Inkl. lärarkandidater.

SÖ:s bedömning av antalet elevplatser i gymnasieskolans direkt grundskoleanslutna del[1] i årskurs 1 läsåret 1976/77 framgår av följande tabell.

Studieväg	Frekvens[2]	Elevplatser	Antal förstahandssökande för linjerna per 100 platser läsåret 1975/76
Tvååriga linjer och specialkurser näraliggande linjerna			
Beklädnadsteknisk (Be)	0,5	550	104
Bygg- och anläggningsteknisk (Ba)	4,0	4 100	77
Distributions- och kontors- (Dk)	9,1	9 400	91
Ekonomisk (Ek)	3,9	4 000	72
El- teleteknisk (Et)	4,3	4 400	181
Fordonsteknisk (Fo)	3,3	3 400	173
Jordbruks- (Jo)	1,0	1 050	192
Konsumtions- (Ko)	8,6	8 900	76
Livsmedelsteknisk (Li)	1,2	1 200	135
Processteknisk (Pr)	0,7	700	86
Skogsbruks- (Sb)	0,9	900	88
Social (So)	9,5	9 820	83
Teknisk (Te)	3,9	4 000	54
Träteknisk (Tr)	0,6	600	153
Verkstadsteknisk (Ve)	7,2	7 500	88
Vård (Vd)	7,2	7 400	193
Musik (Mu)	0,2	180	249
Minst treåriga linjer			
Ekonomisk (E)	6,0	6 200	99
Humanistisk (H)	3,2	3 300	93
Naturvetenskaplig (N)	8,7	9 000	86
Samhällsvetenskaplig (S)	4,3	4 400	132
Teknisk (T)	6,6	6 800	101
Specialkurser ej näraliggande någon linje	2,6	2 650	
Totalt	**97,1**	**100 450**	
Antal 16-åringar	100,0	103 475	

[1] Med direkt grundskoleanknutna studievägar avses linjer och specialkurser om minst ett år som för tillträde fordrar genomgången grundskola
[2] Procent av antalet 16-åringar 1976 (103 475)

SÖ:s bedömning av intagningskapaciteten (helårsplatser) läsåret 1976/77 på sådana specialkurser i gymnasieskolan som är kortare än ett år eller vilka fordrar tidigare gymnasial utbildning eller viss ålder för tillträde framgår av följande tabell.

Studieväg	Elevplatser
Ekonomisk specialkurs (Es) om tre terminer	2 500
Teknisk specialkurs (Ts)	550
Kurser inom industri och hantverk	4 200
Handels- och kontorskurser	3 900
Kurser i husligt arbete	2 700
Lanthushållsutbildning	900
Vårdkurser	11 100
Jordbrukskurser	1 700
Skogsbrukskurser	400
Trädgårdskurser	100
Övriga specialkurser	1 500
Totalt	**29 550**

SÖ redovisar därjämte tre alternativa förslag till fördelning av elevplatserna på linjer och i direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett år för budgetåret 1976/77. I samtliga alternativ föreslås totalantalet elevplatser i årskurs 1 av berörda studievägar bli 100 450. Det antal elevplatser som redovisats ovan är SÖ:s alternativ A. Nedan angivna alternativ uttrycks som skillnader i elevplatsantalen jämfört med alternativ A.

	Skillnader i elevplatsantal jämfört med alt. A		
	Alt B	Alt C	Alt D
Tvååriga linjer och specialkurser näraliggande linjer			
Social	−200	−200	−400
Ekonomisk			−200
Teknisk			−200
El- teleteknisk	+100		
Konsumtionslinje	−400	−500	−400
Verkstadsteknisk	+200	+200	+200
Vård-	+400	+300	+400
Distributions- och kontors-			+200
Minst treåriga linjer			
Humanistisk	−200	−200	−300
Naturvetenskaplig	+200	+500	+1000
Samhällsvetenskaplig	−100	−100	−300

SÖ har i skrivelse till regeringen den 28 oktober 1975 redovisat de ökade resurser i fråga om utbildning av bl. a. barnskötare som erfordras vid en ökad satsning på utbyggnaden av förskola och fritidshem. SÖ föreslår därvid en utökad kapacitet inom i första hand gymnasieskolans specialkurser men även en viss utökning av vårdlinjens gren för barna- och ungdomsvård. Sammanlagt beräknar SÖ en utökning av antalet utbildningsplatser för barnskötare med ca 1 200 under läsåret 1976/77.

Antalet behöriga förstahandssökande till den direkt grundskoleanknutna delen av gymnasieskolan var ca 101 000 våren 1975. Föregående år var antalet sökande ca 106 700. Sökandeantalet minskade sålunda med ca 5 700 (ca 5 %). Antalet behöriga förstahandssökande till de tre- och fyraåriga linjerna minskade något eller från ca 29 300 till ca 29 000. För samtliga dessa linjer tillsammans var antalet sökande lika stort som antalet elevplatser. Stora differenser fanns dock mellan linjerna. Således minskade antalet sökande till den naturvetenskapliga linjen ånyo. Minskningen var dock inte så stor som tidigare. Den samhällsvetenskapliga linjen är fortfarande mycket efterfrågad, 132 sökande per 100 elevplatser.

Antalet sökande till de tvååriga teoretiska linjerna fortsatte att minska. Totalt fanns i år ca 13 500 behöriga förstahandssökande till dessa linjer mot ca 15 400 föregående år. Allvarligast är situationen för den tvååriga tekniska linjen, som våren 1975 hade endast ca 2 100 förstahandssökande, jämfört med 5 600 år 1971.

Även totalantalet sökande till de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna minskade något efter att ha ökat varje år sedan 1971. Bl. a. har den el-teletekniska linjen och vårdlinjen rönt minskat intresse. Antalet sökande överstiger dock fortfarande väsentligt antalet tillgängliga elevplatser. Av de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna väckte följande ökat intresse: den bygg- och anläggningstekniska, distributions- och kontorslinjen, den fordonstekniska, den processtekniska, den träteknisk a samt den verkstadstekniska. Specialkurserna inom träområdet och det verkstadstekniska området lockade dock färre sökande, varför totalantalet sökande inom dessa områden minskade. Det sammanlagda antalet behöriga förstahandssökande till de mera yrkesinriktade linjerna och specialkurserna var våren 1975 ca 58 400 mot ca 62 000 föregående år.

För de tre- och fyraåriga linjerna räknar SÖ med en oförändrad intagningskapacitet totalt (29 700 elevplatser) för 1976/77 jämfört med innevarande läsår. Antalet intagningsplatser motsvarar 28,7 % av antalet 16-åringar 1976. Den ekonomiska linjen föreslås dock öka med 100 elevplatser medan motsvarande minskning bör ske på den samhällsvetenskapliga linjen.

Huvudproblemet när det gäller planeringen för de tre- och fyraåriga linjerna är enligt SÖ:s mening den kraftiga nedgången av elevantalet för den naturvetenskapliga linjen. SÖ har tidigare redovisat vilka åtgärder som SÖ vidtagit eller överväger att vidta för att öka rekryteringen till de matematisk-naturvetenskapliga studievägarna. Arbetet har fortsatt efter dessa riktlinjer. Bl. a. har arbetsgrupper för läroplansarbete tillsatts i matematik och naturorienterande ämnen på grundskolans högstadium, matematik och orienteringsämnen på låg- och mellanstadiet, matematik för samtliga kurser på gymnasieskolans olika linjer, kemi för den natur-

vetenskapliga och den fyraåriga tekniska linjen, biologi för den naturvetenskapliga linjen samt naturkunskap. Av dessa arbetsgrupper har de för no-ämnena på grundskolans högstadium och matematik på N- och T-linjerna i gymnasieskolan prioriterats inom de tillgängliga ekonomiska ramarna. I samtliga ämnen kommer att klarare betonas basfärdigheter och baskunskaper. Centrala prov och standardprov i matematik skall utformas på sådant sätt att tonvikten läggs på centrala moment. Nya anvisningar till kursplanerna i matematik för N- och T-linjerna har fastställts fr. o. m. läsåret 1974/75 och för H-, S- och E-linjerna fr. o. m. läsåret 1975/76. Nya anvisningar till kursplanerna för fysik och kemi på N- och T-linjerna och biologi på N-linjen är under utprövning.

SÖ grundar sitt förslag om antalet elevplatser på den naturvetenskapliga linjen på nu aktuell sökandesituation. Enligt SÖ:s bedömning torde det först på sikt vara möjligt att öka antalet elevplatser.

För de tvååriga teoretiska linjerna beräknar SÖ sammanlagt 18 000 elevplatser vilket motsvarar ca 17 % av antalet 16-åringar. SÖ föreslår en minskning av elevantalet på den ekonomiska linjen och den tvååriga tekniska linjen. SÖ utreder frågan om hur den tekniska linjen skall vara utformad i framtiden.

Beträffande dimensioneringen av övriga tvååriga linjer föreslår SÖ att antalet elevplatser ökas på följande linjer: el- teleteknisk (+ 100 elevplatser), fordonsteknisk (+ 100 elevplatser), processteknisk (+ 200 elevplatser), verkstadsteknisk (+ 200 elevplatser) samt vårdlinjen (+ 400 elevplatser). Dessutom föreslås antalet elevplatser i de specialkurser som ej ligger nära någon linje öka med ca 100. För konsumtionsutbildningen föreslår SÖ en mindre minskning av antalet elevplatser.

SÖ finner mot bakgrund av förslag från Maskinförarutbildningskommittén (MUK) angående utbildningsprogram för förare av bygg- och skogsmaskiner att alternativa utbildningsmöjligheter kan organiseras inom området. SÖ finner att de föreslagna utbildningsinsatserna kräver förhållandevis stora investeringar i materiel, lokaler och markområden för övning och att utbildningen i fråga kräver stora lärarinsatser samt att även driftkostnaderna i övrigt blir förhållandevis höga. SÖ har för avsikt att under budgetåret 1975/76 närmare undersöka förslag och alternativ till studievägar. SÖ räknar med att detta arbete bör kunna leda till att viss utbildning skall kunna erbjudas under budgetåret 1976/77 eventuellt som gren av fordonsteknisk linje. Omfattningen av denna verksamhet bedöms av SÖ behöva omfatta 300 årselevplatser 1976/77. Antalet elevplatser inryms i det antal som beräknats för specialkurser som ej ligger nära någon linje.

Totalt innebär SÖ:s förslag att antalet platser på de mera utpräglat yrkesinriktade studievägarna ökas från 51 850 till 52 750. Detta motsvarar ca 50 % av antalet 16-åringar 1976.

Sammanlagt räknar SÖ med 100 450 elevplatser i gymnasieskolan vilket motsvarar ca 97 % av antalet 16-åringar.

För övriga specialkurser föreslår SÖ en total intagningskapacitet motsvarande 29 950 (+ 220) årselevplatser. SÖ beräknar att ökningen kommer att ligga inom högre tekniska specialkurser, högre specialkurser inom industri- och hantverksområdet samt inom högre specialkurser inom vårdområdet.

SÖ hemställer om bemyndigande att liksom tidigare år få göra vissa omfördelningar av elevplatser mellan olika studievägar om så visar sig erforderligt. SÖ avser att i särskild ordning föreslå regeringen att den nu föreslagna intagningskapaciteten får utökas om situationen på arbetsmarknaden påfordrar en sådan åtgärd.

Försöksverksamhet med *gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade* och andra svårt handikappade elever anordnas sedan den 1 juli 1971 vid Ingemundsskolan i Solna kommun och sedan den 1 juli 1974 vid Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun. SÖ räknar med oförändrad organisation för de båda skolorna nästa läsår, dvs. 70 elever vid Ingemundsskolan och 20 elever vid Skärholmens gymnasium. För omkostnader för verksamheten föreslår SÖ att ytterligare 43 800 kr. anvisas för utbildningen vid Ingemundsskolan och 44 500 kr. för utbildningen vid Skärholmens gymnasium. Ökningen innefattar bl. a. krav om särskilda resurser för planering, samordning samt informationsverksamhet vid Skärholmens gymnasium.

Reguljär *utbildning för gravt hörselskadade* anordnas sedan den 1 juli 1971 i Örebro kommuns gymnasieskola. Utbildningen är öppen för elever från hela riket. I första hand skall elever som genomgått specialskolans högstadium beredas plats i utbildningen. Endast om särskilda skäl föreligger får andra sökande beredas tillträde till utbildningen. Innevarande läsår beräknas ca 215 elever följa utbildningen vid gymnasieskolan. Skolstyrelsen i Örebro föreslår att utbildningen får omfatta ca 200 elever läsåret 1976/77. SÖ tillstyrker detta förslag. SÖ föreslår att varje gravt hörselskadad elev bör ha möjlighet att få hjälp av talkorrektionslärare under minst en halv veckotimme. Medel bör därför anslås för ytterligare en halv tjänst. SÖ föreslår vidare att medel beräknas för en och en halv tjänst som kurator mot för närvarande en och en tredjedels tjänst. Statsbidrag bör vidare utgå till ytterligare en halvtidstjänst som kontorist samt för en halvtidstjänst som psykolog. Viss ökad medelsberäkning avseende medicinsk audiolog, ungdomsgårdsföreståndare, tillfälligt anställda teckenspråkstolkar och sammanträdesarvoden m. m. föreslås.

Sedan budgetåret 1968/69 pågår i Lund försöksverksamhet med *pedagogisk gymnasieskolklinik*. I den vid kliniken bedrivna undervisningen deltar dels elever från Råby ungdomsvårdsskola, dels elever med anpassningssvårigheter från Lunds gymnasieregion. Utvärdering av verksamheten har genomförts vid skolkansliet i Lund och resultatet därav bearbetas för närvarande inom SÖ. SÖ anser att försöksverksamheten

bör fortsätta i nuvarande form och omfattning till dess resultatet av utvärderingen föreligger. SÖ beräknar medelsbehovet för verksamheten nästa budgetår till 374 592 kr.

I avvaktan på resultatet av utredningens om skolan, staten och kommunerna (U 1972: 06) arbete beräknar SÖ de särskilda kostnaderna för inbyggd utbildning enligt nuvarande bestämmelser. SÖ hemställer emellertid att statsbidragen för den inbyggda delen av tandteknikerutbildningen får utgå enligt det belopp som gäller för industri och hantverk, dvs. 13 000 kr.

Innevarande budgetår disponeras för *stödundervisning och samordnad specialundervisning* i gymnasieskolan en samlad resurs omfattande 0,65 veckotimme per klass. SÖ föreslår i år liksom föregående år att denna resurs nästa budgetår utökas till 0,75 veckotimmar per klass. SÖ räknar med ett ökat medelsbehov för detta ändamål med 4,5 milj. kr.

SÖ föreslår olika åtgärder som syftar till att anpassa utbildningen i gymnasieskolan till *invandrarelevers* behov.

Innevarande budgetår disponeras 1,6 milj. kr. för stödundervisning åt invandrarelever. SÖ föreslår mot bakgrund av föreliggande behov att 5 milj. kr. skall ställas till förfogande för detta ändamål för budgetåret 1976/77.

Innevarande budgetår har regeringen medgivit fortsatt försöksverksamhet med yrkesinrikande grundkurser för invandrare och med en modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje i gymnasieskolan. SÖ föreslår att försöksverksamheten får fortsätta även läsåret 1976/77 i årskurs 2 på den tvååriga sociala linjen samt att SÖ får inrätta erforderligt antal kurser av den yrkesinriktande grundkursen för invandrare och att undervisningen även i fortsättningen får anordnas med klasser om högst 16 elever. SÖ föreslår vidare att SÖ bemyndigas fastställa tim- och kursplaner för försöksverksamheten.

Särskilda medel för *tekniska och administrativa stödåtgärder åt handikappade elever* i gymnasieskolan har stått till SÖ:s förfogande sedan budgetåret 1965/66. SÖ räknar med att medelsbehovet för detta ändamål kommer att öka med 800 000 kr till 2 milj. kr. nästa budgetår. SÖ anför att SÖ inom ramen för nuvarande anslag endast delvis kunnat täcka behovet av resurser för transporter och personell assistans. För assistenterna vid Ingemundsskolan och Skärholmens gymnasium beräknar SÖ medelsbehovet uppgå till 300 000 kr.

SÖ har i särskild skrivelse inkommit med redogörelse för erfarenheterna av den flexibla periodindelning inom gymnasieskolans vårdlinje som fått tillämpas fr. o. m. läsåret 1973/74.

Anslagsberäkning

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag	1 570 000 000	+306 232 000	+305 000 000

Den av SÖ föreslagna anslagsberäkningen framgår av följande sammanställning

1. Lärarlönebidrag m. m.	
a) gymnasieskolans linjer och specialkurser	1 357 008 000
b) särskilda kostnader för försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade m. m.	467 000
c) särskilda kostnader för gymnasial utbildning för svårt hörselskadade	4 943 000
d) fackutbildning av programmerare och systemmän	1 375 000
e) försöksverksamhet med pedagogisk gymnasieskoleklinik i Lund	375 000
f) särskilda kostnader för heltidskurser för industri och hantverk av verkstadsskolekaraktär	20 650 000
g) särskilda kostnader för inbyggd utbildning	28 000 000
2. Stödundervisning och samordnad specialundervisning	34 154 000
3. Speciella åtgärder för invandrarelever	5 000 000
4. Tekniska stödåtgärder m. m. åt handikappade elever	2 000 000
5. Bidrag till pedagogisk stödpersonal	20 550 000
6. Kostnader för ATP-avgifter	97 151 000
7. Kostnader för arbetsgivaravgift och socialförsäkringsavgift	155 893 000
8. Kostnader för lönekostnadspålägg	148 666 000
	1 876 232 000

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet.

Antalet behöriga förstahandssökande till minst ettåriga studievägar inom gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del var ca 101 000 år 1975. Detta innebär att antalet behöriga förstahandssökande till denna del av gymnasieskolan minskade med 5 700 jämfört med 1974.

Antalet behöriga förstahandssökande sammantaget till de tre- och fyraåriga linjerna minskade något eller från ca 29 300 till ca 29 000. Efterfrågan på utbildning mellan de olika linjerna varierade dock kraftigt. Således minskade antalet sökande till den naturvetenskapliga linjen även innevarande läsår. Nedgången var dock mindre än tidigare, ca 400. Den samhällsvetenskapliga linjen är fortfarande mycket efterfrågad, 132 sökande per 100 elevplatser.

Antalet sökande till de tvååriga teoretiska linjerna har minskat. Totalt fanns år 1975 ca 13 500 behöriga förstahandssökande till dessa mot ca 15 400 år 1974. Även efterfrågan på övriga tvååriga utbildningsvägar minskade jämfört med år 1974. Det sammanlagda antalet behöriga förstahandssökande till de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna och spe-

cialkurserna var i år ca 58 400 mot ca 62 000 föregående år. En stor del av minskningen är dock att hänföra till minskat förstahandsintresse för den el-teletekniska linjen och vårdlinjen. För dessa linjer är dock fortfarande antalet sökande mycket högre än antalet utbildningsplatser. Av de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna väckte följande ökat intresse, nämligen den bygg- och anläggningstekniska, distributions- och kontorslinjen, den fordonstekniska, den processtekniska, den trätekniska samt den verkstadstekniska.

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår oförändrad kapacitet på de tre- och fyraåriga linjerna. Antalet platser motsvarar ca 28,7 % av antalet 16-åringar 1976. För tvåårig ekonomisk och teknisk linje föreslår SÖ en minskning med sammanlagt 600 elevplatser jämfört med innevarande läsår. För tvåårig musiklinje och social linje föreslås ingen förändring. Antalet platser på dessa fyra linjer motsvarar ca 17 % av antalet 16-åringar 1976. För övriga tvååriga linjer med angränsande specialkurser föreslår SÖ att antalet elevplatser ökas med sammanlagt 900 platser. Antalet föreslagna utbildningsplatser medger att ca 51 % av antalet 16-åringar får tillgång till sådan utbildning läsåret 1976/77. Totalt innebär den av SÖ beräknade organisationen att antalet elevplatser i gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del ökar från ca 100 150 budgetåret 1975/76 till 100 450 budgetåret 1976/77.

Jag finner den av SÖ föreslagna fördelningen på studievägar i stort sett väl avvägd. Jag räknar således liksom SÖ med en ökning av antalet elevplatser jämfört med planerad dimensionering innevarande budgetår på de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna, framför allt på de processtekniska och verkstadstekniska linjerna samt vårdlinjen. För vårdlinjen räknar jag därvid med en kraftigare ökning än vad SÖ föreslagit. Särskilda åtgärder bör vidtas för att öka rekryteringen av pojkar till vårdlinjen. I likhet med föregående år, anser jag att ökningen så långt möjligt bör avse grenen för barna- och ungdomsvård med hänsyn till den fortsatta utbyggnaden av barnomsorgen. Antalet elevplatser på konsumtions-linjen bör däremot minska ytterligare utöver vad SÖ föreslagit. Ett kraftigt underskott på sökande i förhållande till antalet platser talar för att antalet platser begränsas. Jag förutsätter därvid att minskningen i första hand genomförs på orter där goda alternativa valmöjligheter kan erbjudas de studerande. Beträffande övriga mera utpräglat yrkesinriktade linjer har jag inga invändningar mot SÖ:s förslag.

Jag räknar även i likhet med SÖ med oförändrad kapacitet på de tre- och fyraåriga linjerna. Jag biträder även SÖ:s förslag till minskning av antalet platser på de tvååriga ekonomiska och tekniska linjerna. Jag har för innevarande budgetår räknat med 250 årselevplatser i korta yrkesinriktade kurser avsedda för från utbildningssynpunkt svagmotiverade ungdomar i åldersgruppen 16—19 år. Jag räknar med oförändrat antal årselevplatser under nästa budgetår. Eftersom kurser av detta slag som

regel är kortare än ett år har jag för nästa budgetår räknat in dessa i ramen för övriga specialkurser. Totalt räknar jag således med 100 450 elevplatser i årskurs 1 i den direkt grundskoleanknutna delen av gymnasieskolan. Detta antal motsvarar en andel av antalet 16-åringar som utgör 97,1 % jämfört med 94,6 % innevarande år.

För övriga specialkurser, dvs. kurser som är kortare än ett år eller vilka fordrar tidigare gymnasial utbildning eller viss ålder, föreslår SÖ i sin anslagsframställning en total ökning med 220 årselevplatser. Som jag tidigare anfört räknar jag med 250 årselevplatser för korta yrkesinriktade kurser under denna ram för gymnasieskolans dimensionering fr. o. m. budgetåret 1976/77. I likhet med vad SÖ i sin framställning den 28 oktober 1975 har föreslagit räknar jag även med en kraftig utökning av antalet kurser för utbildning av personal till förskolan och fritidsverksamheten för barn. Kurserna bör anpassas för personer som har erfarenhet av förvärvsarbete eller arbete med egna barn samt för redan yrkesverksamma inom förskolan som saknar utbildning. Jag bedömer att en sådan ökning av ifrågavarande specialkurser skall medverka till att en mera jämn åldersfördelning kommer till stånd bland förskolepersonalen. SÖ bör få i uppdrag att i samråd med berörda personalorganisationer överväga och inkomma med förslag till de ändringar i inträdeskraven som kan erfordras och de eventuella justeringar i utbildningens innehåll och uppläggning i förhållande till nuläget som kan behövas för att uppfylla detta mål. Jag räknar med ytterligare 1 000 elevplatser för detta ändamål. Sammanlagt räknar jag med 30 800 årselevplatser för övriga specialkurser för budgetåret 1976/77.

Med de undantag jag nu har sagt bör eleverna budgetåret 1976/77 fördelas på de olika studievägarna i gymnasieskolan i överensstämmelse med SÖ:s förslag till dimensionering. SÖ bör emellertid, om det visar sig nödvändigt, kunna göra viss omfördelning av elevplatser mellan studievägar. I den mån starka skäl — t. ex. arbetsmarknadsskäl — talar för en ökning av det totala antalet elevplatser bör, liksom hittills, regeringen ha rätt besluta härom.

I enlighet med SÖ:s förslag förordar jag att den gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade i Örebro får omfatta ca 200 elever. För arvoden till viss personal beräknar jag ytterligare 145 800 kr. Jag har därvid beräknat medel för en och en halv tjänst som kurator. Jag har härutöver beräknat ytterligare medel till skolsköterska, medicinsk audiolog, ungdomsgårdsföreståndare, tillfälligt anställda teckenspråkstolkar, sammanträdesarvoden m. m. För omkostnader beräknar jag 4 222 800 kr. Jag beräknar även medel för ytterligare en halv tjänst som speciallärare i talkorrektion.

Försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever anordnas vid Ingemundsskolan i Solna kommun och vid Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun. I avvaktan på utvärdering av verksamheten, som

f. n. görs av SÖ i samråd med styrelsen för vårdartjänst, räknar jag i likhet med SÖ med oförändrad intagning nästa läsår. För omkostnader för försöksverksamheten vid Ingemundsskolan beräknar jag ytterligare 21 100 kr. Ökningen avser underhåll av inventarier, undervisningsmateriel m. m., reseersättningar och traktamenten, arvoden åt föreståndare för AV-materiel och skolbibliotek, expenser, sjukvårds- och flyttningskostnader samt studie- och yrkesorientering. I likhet med innevarande läsår skall den för försöksverksamheten vid Ingemundsskolan beräknade särskilda resursen för studie- och yrkesorientering utnyttjas även för försöksverksamheten vid Skärholmens gymnasium. För försöksverksamheten vid Skärholmens gymnasium beräknar jag ytterligare 33 800 kr. Ökningen avser resurser för undervisningsmateriel, expenser, biträdespersonal, reseersättningar och traktamenten, skolläkare och skolsköterska, lokalkostnader, skolmåltider samt service och underhåll för utrustning.

Såvitt gäller särskilda kostnader för inbyggd utbildning har riksdagen som sin mening givit regeringen till känna att statens bidrag till inbyggd vårdyrkesutbildning bör ökas (UbU 1975/76: 5, rskr 1975/76: 75). Jag avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga. I avvaktan härpå beräknar jag inga andra kostnadsökningar än sådana av automatisk karaktär.

För försöksverksamheten med pedagogisk gymnasieskolklinik i Lund beräknar jag i avvaktan på utvärdering av verksamheten inga andra ökningar än sådana av automatisk natur.

Vad gäller tekniska och administrativa stödåtgärder åt handikappade elever räknar jag med en 25-procentig ökning av anslaget till 1,5 milj. kr. för nästa läsår.

Jag beräknar medel för stödundervisning och samordnad specialundervisning i gymnasieskolan enligt samma normer som gäller för innevarande läsår, dvs. en samlad resurs omfattande 0,65 veckotimmar per klass. Jag beräknar 29,6 milj. kr. för detta ändamål (2).

Innevarande budgetår disponeras 1,6 milj. kr. för stödundervisning åt invandrarelever. I enlighet med vad jag tidigare har anfört kommer jag senare att föreslå regeringen att ta ställning till det förslag om åtgärder för invandrarbarn i förskola, grundskola och gymnasieskola (Ds U 1975: 13) som nyligen framlagts av arbetsgruppen för fortsatt utredning om invandrarelevernas utbildningssituation i grundskolan och gymnasieskolan. I avvaktan härpå beräknar jag för budgetåret 1976/77 ytterligare 3,4 milj. kr. för detta ändamål vid sidan av de resurser för stödundervisning och samordnad specialundervisning som i övrigt utgår i gymnasieskolan. I likhet med tidigare år räknar jag med fortsatt försöksverksamhet med yrkesinriktande grundkurser för invandrarelever och med modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje i gymnasieskolan. Det bör ankomma på

SÖ att inrätta erforderligt antal klasser av den yrkesinriktande grundkursen för invandrare inom den ram för gymnasieskolan jag angett i det föregående. Undervisningen bör alltjämt anordnas med klasser om högst 16 elever. Det bör som hittills ankomma på regeringen att besluta om försöksverksamhet med modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje i gymnasieskolan. Det bör ankomma på SÖ att inrätta erforderligt antal klasser av den yrkesinriktande grundkursen för invandrare inom den ram för gymnasieskolan jag angett i det föregående. Undervisningen bör alltjämt anordnas med klasser om högst 16 elever. Det bör som hittills ankomma på regeringen att besluta om försöksverksamhet med modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje i gymnasieskolan inom den föreslagna ramen för gymnasieskolan. Det ankommer på SÖ att fastställa tim- och kursplaner för försöksverksamheten.

Efter överläggningar mellan företrädare för å ena sidan finans-, utbildnings- och jordbruksdepartementen och å andra sidan Svenska landstingsförbundet angående statsbidrag till skogsbruksutbildningen träffades den 26 mars 1971 en överenskommelse om vilka villkor som skulle gälla för budgetåret 1971/72. Genom beslut den 23 april 1971, den 14 april 1972, den 19 april 1974 och den 17 april 1975 utfärdades provisoriska bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåren 1971/72—1974/75. Regeringen har i prop. 1975/76: 25 hemställt att riksdagen bemyndigar regeringen att meddela statsbidragsbestämmelser för budgetåret 1975/76. Riksdagen har genom beslut den 9 december 1975 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 bemyndigat regeringen att meddela sådana bestämmelser (UbU 1975/76: 16, rskr 1975/76: 76). Enligt min mening bör regeringen inhämta riksdagens bemyndigande att efter överläggningar med landstingsförbundet meddela statsbidragsbestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser även för budgetåret 1976/77.

Vid 1974 års riksdag behandlades bl. a. frågan rörande riktlinjerna för skolledning vid skolenheter med gymnasieskola med utbildning för jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring samt konsumtionsutbildning av det slag som anordnas vid lanthushållsskola (prop. 1974: 82, UbU 1974: 29, rskr 1974: 261). Kungl. Maj:t har därefter genom beslut den 28 juni och den 6 september 1974 meddelat bestämmelser i frågan. Enligt bestämmelserna får tjänster som studierektor inrättas vid sammanläggning eller sammanförande av skolenheter som har minst två av nämnda utbildningar. Det bör anmälas för riksdagen att regeringen genom beslut den 20 november 1975 meddelat bestämmelser avseende skolledarorganisationen vid skogsbruksskolorna i Västernorrlands län. Regeringen medgav därvid bl. a. att en gemensam rektor samt en tjänst som studierektor fick finnas vid Hussborgs och Skedoms skogsbruksskolor under budget-

åren 1975/76 och 1976/77, oaktat skolenheterna endast har skogsbruksutbildning.

Jag beräknar för nästa budgetår de sammanlagda kostnaderna för lärarlönebidraget till ca 1 417 milj. kr. (1). Till kostnaderna för pedagogisk stödpersonal beräknar jag 20,5 milj. kr. (5). Posten ATP-avgifter beräknar jag till 97,2 milj. kr. (6). Till kostnader för arbetsgivaravgift och socialförsäkringsavgift beräknar jag 155,9 milj. kr. (7). För lönekostnadspålägg bör 149,0 milj. kr. tas upp (8). Medelsbehovet för tekniska stödåtgärder m. m. åt handikappade elever beräknar jag till högst 1.5 milj. kr. (4).

Utifrån de övervägande positiva erfarenheter, som SÖ har redovisat av den flexibla periodindelning som fr. o. m. läsåret 1973/74 tillämpats på gymnasieskolans vårdlinje anser jag, i likhet med SÖ, att sådan flexibel periodindelning bör få tillämpas även fortsättningsvis.

Det totala medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag för nästa budgetår till 1 875 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att meddela bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 875 000 000 kr.

D 17. Bidrag till studie- och yrkesorientering

Jag har i den inledande översikten angående vissa gemensamma frågor rörande skolväsendet anmält att jag senare avser att föreslå regeringen att till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild proposition om skolans inre arbete m. m. I denna proposition kommer jag att ta upp de förslag beträffande studie- och yrkesorientering som utredningen om skolans inre arbete (SIA) lagt fram i betänkandet (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö. Jag räknar därvid med en betydande uppräkning av antalet grundbelopp för försöksverksamheten. Det är lämpligt att skolöverstyrelsens förslag avseende förevarande anslag behandlas i detta sammanhang. I avvaktan härpå bör anslaget Bidrag till studie- och yrkesorientering tas upp med ett preliminärt belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Bidrag till studie- och yrkesorientering* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 51 160 000 kr.

D 18. Bidrag till viss vårdyrkesutbildning

1974/75	Utgift	35 599 567
1975/76	Anslag	39 228 000
1976/77	Förslag	44 746 000

Statsbidrag utgår till kostnader för grundutbildning av sjuksköterskor vid kommunal och landstingskommunal sjuksköterskeskola med 29 600 kr. för varje klass och termin och för vidareutbildning av sjuksköterskor med 33 400 kr. för varje klass och termin enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 januari 1969 (ändrat senast den 24 april 1975).

I avvaktan på kommunalisering utgår statsbidrag även till vissa enskilda sjuksköterskeskolor.

Vidare utgår *dels* bidrag till den vid Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet bedrivna utbildningen av socialpedagoger, dock endast för den tid Allmänna barnhuset är huvudman för verksamheten, *dels* i enlighet med av riksdagen givet bemyndigande (prop. 1968: 1 bil. 10 s. 206, SU 1968: 8, rskr 1968: 8) bidrag till kostnaderna för den del av utbildningen av laboratorieassistenter som är förlagd till universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt karolinska institutet och som inte täcks av reguljärt utgående bidrag till inbyggd utbildning i gymnasieskolan, *dels* bidrag för vissa kostnader för utbildning av tandhygienister (prop. 1972: 1 bil. 10 s. 258, UbU 1972: 2, rskr 1972: 68).

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 226 000 kr., varav 23 000 kr. avser förhöjt lönekostnadspålägg.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) har i sin anslagsframställning redovisat hur av riksdagen medgiven utbildningskapacitet har utnyttjats under budgetåret 1974/75 för grundutbildning och vidareutbildning av sjuksköterskor. Härav framgår att av 970 terminskurser inom grundutbildningen har endast 800 utnyttjats. För budgetåret 1974/75 ställdes medel till förfogande för 260 terminskurser inom vidareutbildningen. Härutöver kommer medel för 13 terminskurser som omfördelats från grundutbildningen efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t den 9 augusti 1974. Totalt utnyttjades dock endast 262 terminskurser inom vidareutbildningen.

För budgetåret 1975/76 räknar SÖ preliminärt med att ca 3 400 intagningsplatser mot beräknade 3 600 i grundutbildningen kommer att utnyttjas. För vidareutbildningen beräknas ca 275 terminskurser bli tagna i anspråk.

Socialstyrelsen har till SÖ överlämnat förslag till dimensionering av grund- och vidareutbildning under de närmast kommande åren. Förslaget omfattar 3 600 grundutbildade och 2 870 vidareutbildade sjuksköterskor. SÖ räknar härutöver med ett behov av 120 vidareutbildade sjuksköterskor för skolhälsovård och företagshälsovård.

För grundutbildning av sjuksköterskor räknar SÖ för budgetåret 1976/77 med ett oförändrat behov av 970 terminskurser. Det av socialstyrelsen och SÖ beräknade erforderliga behovet av 2 990 intagningsplatser för vidareutbildning motsvarar ett behov av 311 terminskurser.

Med hänsyn till sjukvårdens krav på adekvat utbildad personal m. m. anser SÖ det utomordentligt viktigt att kunna medge inrättande av vidareutbildning i den utsträckning huvudmännen begär. SÖ anser emellertid att skolhuvudmännen endast successivt kan genomföra den erforderliga ökningen av utbildningskapaciteten och räknar därför med en ökning för 1976/77 av 25 terminskurser (+2 118 000 kr.). SÖ föreslår därutöver fyra kurser i social barnavård för sjuksköterskor utbildade enligt äldre studiegång samt sex kurser för kompletterande teoretisk vidareutbildning av skolsköterskor. SÖ föreslår vidare att vidareutbildning i öppen hälso- och sjukvård enligt modifierad läroplan får anordnas ytterligare ett par år. Även Landstingsförbundet har i skrivelse hemställt om en sådan förlängning. Utbildningen är avsedd för sjuksköterskor med äldre studiegång. För att säkra rekryteringen av sjuksköterskor till företagshälsovården anhåller SÖ efter samråd med arbetarskyddsstyrelsen att få utfärda vissa anvisningar för antagning av elever till termin 2 i öppen hälso- och sjukvård.

3. För 1976/77 beräknas de extra kostnaderna vid den till odontologiska fakulteten förlagda inbyggda delen av tandhygienistutbildningen i Malmö, Huddinge och Umeå öka med 44 500, 37 000 resp. 20 000 kr. vid oförändrad omfattning.

Genom beslut den 13 februari 1975 uppdrog regeringen åt SÖ att inkomma till regeringen med en redovisning över vilka åtgärder som vidtagits i syfte att riksdagens beslut (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309) angående kommunalisering av tandteknikerutbildning skall kunna genomföras. SÖ har i skrivelse den 16 september 1975 redovisat uppdraget.

4. I avvaktan på resultatet av överläggningar om förändrat huvudmannaskap för Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet beräknar SÖ ett medelsbehov av 625 000 kr. (+36 000 kr.).

5. SÖ räknar med oförändrad kapacitet för utbildningen av laboratoricassistenter och beräknar medelsbehovet till 872 000 kr.

SÖ har i skrivelse den 29 augusti 1975 redovisat erfarenheterna av försöksverksamhet med modifierad studiegång för vidareutbildning av sjuksköterskor/sjukskötare inom medicinsk och kirurgisk sjukvård, variant för långtidsvård.

Landstingsförbundet har överlämnat en inom förbundets kansli upprättad promemoria angående utbildning inom vårdsektorn.

Under våren 1974 har skolöverstyrelsen (SÖ), socialstyrelsen, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svensk sjuksköterskeförening i samarbete med Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut låtit genomföra en undersökning om bemanningen på sjuksköterskejänster. Undersökningen har omfattat drygt 20 000 tjänster omräknade till heltid för vilka uppgifter har infordrats bl. a. angående tjänstetyp, sysselsättningsgrad och längd av yrkes-

erfarenhet. Av resultatet framgår att tre till fyra procent av antalet sjuksköterskeljänster är obesatta eller vakanta. I detta sammanhang bör framhållas, att enligt socialstyrelsens statistik över medicinalpersonal var år 1973 endast 33,9 % av alla sjuksköterskor heltidsaktiva, dvs. de arbetar mer än nio månader per år. Motsvarande tal för år 1965 var 37,7 %.

Föredraganden

För utbildning av sjuksköterskor beräknar jag under budgetåret 1976/77 medel för 970 terminskurser i grundutbildningen och 260 kurser i vidareutbildningen. Statsbidraget till driftkostnader har därvid för nästa budgetår beräknats till 33 600 kr. för varje klass och termin i grundutbildningen och till 37 900 kr. för varje klass och termin i vidareutbildningen.

Enligt beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 66, SU 1968: 108, rskr 1968: 259) har riktlinjer för dimensioneringen av vidareutbildning av sjuksköterskor fastlagts. Riksdagen fann vid sin behandling av denna fråga 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 5, rskr 1973: 72) ingen anledning att ändra riktlinjerna. Med utgångspunkt i dessa riktlinjer har nu balans uppnåtts mellan antalet grundutbildade och vidareutbildade sjuksköterskor.

Det bör för riksdagen åter anmälas att det antal terminskurser inom vidareutbildningen som riksdagen beslutat om inte har kunnat komma till stånd. För läsåren 1969/70—1974/75 anvisade riksdagen medel till sammanlagt 1 256 terminskurser varav 1 152 anordnades. Inte heller har det av skolöverstyrelsen (SÖ) medgivna antalet elevplatser vid de olika skolorna tagits i anspråk. Vad beträffar innevarande läsår har medel anvisats för 260 terminskurser. Till detta kommer 30 terminskurser som omfördelats från grundutbildning till vidareutbildning efter framställning från SÖ. Efter vad jag har erfarit kommer dock högst 275 terminskurser att kunna anordnas. Jag finner därför inte anledning att beräkna medel för ett ökat antal terminskurser inom vidareutbildningen. Regeringen bör dock inhämta riksdagens bemyndigande att dels inom ramen för beräknade medel få omfördela kurser inom sjuksköterskeutbildningen, dels få besluta om inrättande av ytterligare vidareutbildningskurser inom linjerna intensivvård, anestesivård och operationssjukvård samt öppen hälso- och sjukvård i de fall utbildningshuvudmännen har möjligheter att genomföra en sådan kapacitetsökning.

I prop. 1968: 66 angående vidareutbildning av sjuksköterskor (SU 1968: 108, rskr 1968: 259) framhöll föredraganden nödvändigheten av att huvudmännens utbildningsplanering samordnas med och även i vissa delar underordnas en totalplanering på riksplanet grundad på uppgifter om de samlade behoven och resurserna. Denna riksplanering som har ett direkt samband med sjukvårdshuvudmännens ansvar för sjukvården en-

ligt sjukvårdslagen borde enligt föredraganden ske i samverkan mellan huvudmännen samt SÖ, socialstyrelsen och universitetskanslersämbetet.

Av SÖ:s organisationsbeslut för budgetåret 1975/76 avseende vidareutbildning av sjuksköterskor framgår, att de av SÖ beviljade intagningsplatserna på linjen medicinsk och kirurgisk sjukvård överstiger de av socialstyrelsen beräknade med ca 20 %, samtidigt som övriga linjer inte har nått upp till den erforderliga kapaciteten.

Inom ramen för den av mig föreslagna vidareutbildningskapaciteten bör även rymmas den kompletterande teoretiska utbildningen för skolsköterskor. Härvid skall fyra kurser i statsbidragshänseende anses motsvara en terminskurs i den reguljära vidareutbildningen. Jag har ingen erinran mot att vidareutbildning i öppen hälso- och sjukvård enligt modifierad läroplan får anordnas ytterligare några år, ej heller att SÖ utfärdar anvisningar i fråga om antagning av elever till termin 2 i öppen hälso- och sjukvård för blivande företagssköterskor.

Jag är inte heller för nästa budgetår beredd att biträda SÖ:s förslag om anordnande av kurser i social barnavård för sjuksköterskor.

Enligt socialstyrelsens beräkningar föreligger ett stort behov av tandhygienister. Mot denna bakgrund har regeringen innevarande budgetår fattat beslut om statsbidrag till nyinrättad tandhygienistutbildning i Linköping, Jönköping och Karlstad.

För nästa budgetår beräknar jag — under förutsättning bl. a. av att erforderliga överenskommelser träffas med Västerbottens läns landstingskommun — statsbidrag med 374 000 kr. för en kraftigt utökad tandhygienistutbildning i Umeå. Medelsberäkningen avser, förutom befintlig utbildning, kostnader för ytterligare tre klasser budgetåret 1976/77 för den del av utbildningen, som är förlagd till universitetet i Umeå och som inte täcks av reguljärt utgående bidrag till inbyggd utbildning i gymnasieskolan.

För motsvarande inbyggd utbildning i Huddinge och Malmö beräknar jag 187 000 kr. resp. 318 000 kr.

Jag har vid mina beräkningar av statsbidragen för utbildningen i Huddinge, Malmö och Umeå utgått ifrån att patientinkomsterna ej får disponeras av läroanstalterna. Kostnaden för de tjänster m. m. som hänför sig till viss förebyggande tandvård och inte till den inbyggda utbildningen bör inte belasta förevarande anslag.

Jag vill för riksdagen anmäla följande angående sjukgymnastikutbildning. SÖ har under år 1974 fattat beslut om att sjukgymnast- och arbetsterapeututbildning får anordnas i Uppsala. Regeringen medgav genom beslut den 31 januari 1975 att statsbidrag fick utgå för lokaler avsedda för nyssnämnda utbildningar. Utbildningen av sjukgymnaster beräknas starta höstterminen 1976.

Med utgångspunkt i 1968 års utbildningsutrednings (U 68) betänkande (SOU 1973: 58) Högskoleutbildning — hälso- och sjukvårdslinje,

social servicelinje, medicinsk assistentlinje, arbetsterapeut- och sjukgymnastlinje har överläggningar ägt rum under hösten 1975 i syfte att undersöka möjligheterna att — av planeringsskäl — utarbeta en provisorisk läroplan för den sjukgymnastutbildning som avses bli påbörjad budgetåret 1976/77 i Uppsala.

I överläggningarna har deltagit representanter för utbildningsdepartementet och socialdepartementet, samt socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet, Landstingsförbundet och Legitimerade sjukgymnasters riksförbund.

Förutsättningarna för arbetet har bl. a. varit att nuvarande bestämmelser om behörighet och legitimation skall gälla samt att frågor rörande etappavgång, påbyggnadsutbildning och lärartjänster inte skulle behandlas i läroplansarbetet. På grundval av dessa förutsättningar har förslag utarbetats till provisorisk läroplan. Utbildningen kommer att omfatta fem terminer i enlighet med U 68:s förslag.

Efter beslut av regeringen bör statsbidrag utgå till utbildningen av socialpedagoger vid Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet för budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om ytterligare kurser inom vidareutbildningen av sjuksköterskor,
2. bemyndiga regeringen att besluta om omfördelning av kurser inom sjuksköterskeutbildningen,
3. till *Bidrag till viss vårdyrkesutbildning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 44 746 000 kr.

D 19. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Med utgången av läsåret 1972/73 har samtliga statliga realskolor avvecklats. Vissa ordinarie tjänster fördes då på övergångsstat. I den mån tjänstgöring inte har kunnat beredas dessa personer vid annan skolform beräknas medel för lönekostnader för dessa under förevarande anslag.

Skolöverstyrelsen

Anslaget bör t. v. föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss personal vid statliga realskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 20. Bidrag till driften av riksinternatskolor

1974/75	Utgift	9 559 776
1975/76	Anslag	9 519 000
1976/77	Förslag	9 549 000

Från anslaget bestrids kostnader för bidrag till driften av Grännaskolan, Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk och Sigtunaskolan. För skolorna gäller kungörelsen (1970: 333) om riksinternatskolor (ändrad senast 1974: 707) och vissa där angivna delar av privatskolförordningen (1967: 270, omtryckt 1971: 259, ändrad senast den 27 november 1975). Statsbidrag utgår enligt den förut nämnda kungörelsen. Till skolverksamheten vid riksinternatskola utgår statsbidrag enligt samma grunder som till kommunal gymnasieskola. Detta gäller även den del som avser grundskolan. För grundskoldelen utgår också bidrag till resurstimmar och fritt valt arbete enligt bestämmelserna för grundskolor. Därutöver utgår statsbidrag till föreståndare och fritidsledare samt för skolhälsovård. Vidare utgår tillägg som motsvarar lönekostnadspålägg. För elev som har utlandssvenska föräldrar utgår statsbidrag till kostnader för skolgång och skolmåltider med belopp som gäller för motsvarande ersättning vid kommunal samverkan på skolväsendets område.

Skolöverstyrelsen

1. Löneomräkning 2 276 219 kr., varav 239 240 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) har vid sina anslagsberäkningar utgått ifrån de förslag som organisationskommittén för riksinternatskolor lagt fram den 24 juni 1974.

3. I likhet med föregående år räknar inte SÖ med några medel för inrättande av rikselevhem för budgetåret 1976/77.

4. SÖ föreslår, med hänvisning till den grupp elever som intagits vid skolorna på grund av behov av miljöbyte, en utökning av nuvarande bidrag till skolhälsovård till att gälla även elevvård. Ökningen motsvarar tre årslönebelopp i löneklass F 2 (+ 179 977 kr.).

Styrelsen för Grännaskolan har i särskild skrivelse anhållit om att tjänst som ordinarie studierektor inrättas vid Grännaskolan.

Sigtunaskolans AB har aktualiserat frågan om en eventuell kommunalisering av undervisningsverksamheten på gymnasial nivå vid Sigtunaskolan. Kommunfullmäktige i Sigtuna kommun har nyligen beslutat att, under förutsättning av statliga myndigheters godkännande, Sigtuna kommun fr. o. m. den 1 juli 1976 är beredd inträda som huvudman för den undervisningsverksamhet, som f. n. bedrivs av Stiftelsen Sigtunaskolan. Skolstyrelsen i Sigtuna har i skrivelse till SÖ anhållit att för gymnasieskolan i kommunen få ha ytterligare en skolenhet fr. o. m.

den 1 juli 1976. Till skolenheten skulle enligt skrivelsen förläggas den utbildning som f. n. bedrivs vid Sigtunaskolan. Skolstyrelsen har vidare hos regeringen anhållit om att lärare anställda vid Sigtunaskolan får utan iakttagande av eljest gällande tillsättningsordning anställas vid kommunens gymnasieskola. SÖ har den 17 november 1975 bl. a. medgivit att gymnasieskolan i Sigtuna kommun fr. o. m. den 1 juli 1976 får omfatta de linjer som f. n. finns vid Sigtunaskolan. SÖ har också beslutat om inrättande av en ny skolenhet för gymnasieskolan i Sigtuna kommun. SÖ:s beslut gäller under förutsättning att dels avtalet mellan staten och Sigtunaskolans AB om riksinternatskola sägs upp, dels överenskommelse träffas mellan staten och Sigtunaskolans AB om internatets framtida verksamhet.

Internatverksamheten vid skolan förutsätts bedrivas enligt i huvudsak nu gällande regler med i första hand Sigtunaskolans AB som huvudman.

Föredraganden

I enlighet med regeringens bemyndigande den 13 november 1975 har tillkallats en sakkunnig med uppgift att utreda frågan om riksinternatskolornas ställning i utbildningssystemet. Utredningsarbetet skall bedrivas med skyndsamhet och redovisas senast den 15 maj 1976. Jag har för avsikt att föreslå regeringen att lägga fram förslag i frågan till 1976/77 års riksmöte.

Den omständigheten att en utredning nu har tillsatts för att utreda riksinternatskolornas framtid bör enligt min mening inte utgöra något hinder för att den utveckling som i det föregående beskrivits beträffande Sigtunaskolan fullföljs. Eleverna i internatet vid Sigtunaskolan kommer att beredas undervisning i den kommunala gymnasieskolenhet, som kommer att inrättas i Sigtuna kommun fr. o. m. läsåret 1976/77 och som tills vidare beräknas förläggas till Sigtunaskolans undervisningslokaler. Intagning av elever vid Sigtunaskolan prövas f. n. för internatelever av en särskild intagningsnämnd, som är gemensam för alla riksinternatskolor. Externatelever tas in till skolan genom intagningsnämnden för gymnasieskolan i Stor-Stockholm. Någon ändring i detta intagningsförfarande bör enligt min mening tills vidare inte ske trots att undervisningen kommer att förläggas till kommunal gymnasieskola. Jag vill i detta sammanhang erinra om 1968 års beslut (prop. 1968: 67, SU 1968: 129, rskr 1968: 303) om intagning i gymnasiala skolor av utlandssvenska elever och om statsbidrag i stället för interkommunal ersättning för sådana elever.

För den till nuvarande Sigtunaskolan förlagda internatverksamheten bör enligt min mening, i avvaktan på resultatet av nämnda utredning, statsbidrag utgå på sätt nu gäller för riksinternatskolor. Sigtunaskolans AB bör enligt min mening vara huvudman för sådan internatverksamhet.

Jag avser att senare föreslå regeringen att lärarna vid Sigtunaskolan

den 1 juli 1976, utan särskilt ledigkungörande, får överföras till motsvarande tjänst i den kommunala gymnasieskolan i Sigtuna.

Enligt min mening bör regeringen nu inhämta riksdagens bemyndigande att få vidta de åtgärder som erfordras p. g. a. att undervisningsverksamheten vid Sigtunaskolan kommunaliseras fr. o. m. den 1 juli 1976. Regeringen bör även inhämta riksdagens bemyndigande att ingå avtal med Sigtunaskolans AB om internatverksamhet under budgetåren 1976/77—1977/78 på sätt som tidigare har angivits.

Jag har under detta anslag ej beräknat medel för undervisningsverksamhet vid Sigtunaskolan för budgetåret 1976/77. Ifrågavarande kostnader kommer att bestridas ur förslagsanslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor. För internatverksamhet beräknar jag emellertid medel under förevarande anslag.

Staten och ägaren till Grännaskolan har i avvaktan på resultatet av nämnda utredning enats om att nu gällande avtal provisoriskt bör förlängas ytterligare två år under i huvudsak oförändrade villkor. Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att få ingå ett sådant avtal.

Avtalet med ägaren till Sigtunastiftelsens Humanistiska läroverk har inte sagts upp och kommer alltså att gälla även under budgetåret 1976/77.

I övrigt beräknar jag endast ökningar under anslaget av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vidta erforderliga åtgärder i samband med att undervisningsverksamheten vid Sigtunaskolan kommunaliseras,
2. bemyndiga regeringen att ingå avtal med Sigtunaskolans AB om internatverksamhet,
3. godkänna att nu gällande avtal mellan staten och ägaren till Grännaskolan förlängs två år under i huvudsak oförändrade villkor,
4. till *Bidrag till driften av riksinternatskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 9 549 000 kr.

D 21. Sjöbefälsskolorna

1975/76	Anslag[1]	12 103 000
1976/77	Förslag	14 366 000

[1] Under budgetåret 1974/75 utgick medel ur dels anslaget Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader, dels anslaget Sjöbefälsskolorna: Utrustning m m.

Undervisningen vid sjöbefälsskolorna (Göteborg, Härnösand, Kalmar, Malmö och Stockholm) har till ändamål att utbilda fartygs- och maskin-

befäl för den svenska handelsflottan. Sjökaptens- och sjöingenjörskurserna omfattar vardera två läsår och bygger på styrmans- och maskinteknikerkurserna som är ettåriga. Dessa kurser anordnas vid samtliga sjöbefälsskolor. Kurser för radiotelegrafister omfattande tre terminer anordnas i Göteborg, Härnösand, Kalmar och Stockholm. Skepparkurser av 1:a klass om totalt 624 lektioner anordnas i Göteborg och Härnösand samt fartygsmekanikerkurser av 1:a klass om totalt 370 lektioner i Göteborg, Härnösand och Malmö. Verksamheten regleras i förordningen (1959: 425) om sjöbefälsskolor (omtryckt 1972: 403, ändrad senast den 27 november 1975) och kungörelsen (1960: 488) om lägre nautisk och maskinteknisk utbildning (ändrad senast 1972: 288) samt Kungl. Maj:ts bestämmelser den 11 maj 1973 angående utbildning av radiotelegrafister vid sjöbefälsskolorna. Innevarande budgetår pågår försöksverksamhet med koncentrerade utbildningar för blivande maskin- och fartygsbefäl. Antalet klasser utgör innevarande budgetår 62.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	100	of.	of.
Övrig personal	25	of.	of.
	125	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	10 269 300	+2 371 600	+1 984 100
Sjukvård	6 000	of.	of.
Reseersättningar	90 700	+ 10 000	+ 8 200
Lokalkostnader	1 001 000	+ 200 600	+ 243 500
Expenser	761 000	+ 165 600	+ 102 200
	12 128 000	**+2 747 800**	**+2 338 000**
Uppbördsmedel			
Hyror m. m.	25 000	+ 75 000	+ 75 000
Nettoutgift	**12 103 000**	**+2 672 800**	**+2 263 000**
Avrundat		+2 673 000	

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 341 500 kr., varav 288 800 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att under nästa budgetår fyra kurser med koncentrerad utbildning för blivande sjöbefäl får anordnas, dvs. en utökning med två kurser i förhållande till innevarande budgetår (+388 300 kr.).

3. Under Expensposten har SÖ begärt dels medel för underhåll av radiostationsutrustning (+12 000 kr.), dels höjning av medlen på grund av utökad organisation med en klass (+6 000 kr.).

Föredraganden

Jag är inte beredd tillstyrka en utökning av försöksverksamheten med koncentrerad utbildning av blivande sjöbefäl (2).

Under anslagsposten Expenser beräknar jag, i likhet med skolöverstyrelsen, 12 000 kr. för underhåll av radiostationsutrustning och 6 000 kr. på grund av utökad organisation med en klass (3).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sjöbefälsskolorna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 366 000 kr.

D 22. Statens skogsinstitut: Avlöningar till lärarpersonal m. m.

1974/75 Utgift	1 531 724
1975/76 Anslag	1 605 000
1976/77 Förslag	1 922 000

Undervisningen vid skogsinstituten i Sollefteå, t. v. förlagt till Bispgården, och Värnamo omfattar dels skogsteknikerkurs om 63 veckor, dels fortbildning och vidareutbildning för skogstekniker. Till kurserna om 63 veckor antas ca 30 elever per institut och kurs. Verksamheten vid skolorna regleras i kungörelsen (1971: 389) om statens skogsinstitut (ändrad senast 1972: 173).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	8	of.	of.
Övrig personal	7	of.	of.
	15	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 175 500	+259 300	+259 300
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	457 500	+ 51 900	+ 57 500
	1 635 000	**+311 200**	**+316 800**
Uppbördsmedel	30 000	of.	of.
Nettoutgift	**1 605 000**	**+311 200**	**+316 800**
Avrundat		+ 311 000	+317 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 311 200 kr., varav 35 500 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle medföra en minskning av administrativ personal och lärarledd undervisning.

3. Skolöverstyrelsen (SÖ) har, i avvaktan på pågående utredning om utbildningen vid skogsinstituten, räknat med oförändrad omfattning av grundutbildningen. Beträffande vidareutbildning och fortbildning räknar SÖ med en ökad verksamhet.

I skrivelse den 12 november 1975 har SÖ anhållit om utökning av kapaciteten för skogsteknikerutbildning för att avhjälpa nu föreliggande brist på skogstekniker. SÖ föreslår att antalet intagningsplatser för budgetåret 1976/77 vid skogsinstitutet i Värnamo ökas med 30 till 60, dvs. sammanlagt två intagningsklasser för nämnda budgetår.

Föredraganden

Jag är f. n. inte beredd att nu tillstyrka skolöverstyrelsens (SÖ) förslag om inrättande av ytterligare en klass för skogsteknikerutbildning. Det ankommer på SÖ att i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 beakta behovet av utbildning av skogstekniker.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skogsinstitut: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 922 000 kr.

D 23. Statens skogsinstitut: Driftkostnader

1974/75	Utgift	595 965	Reservation	164 507
1975/76	Anslag	600 000		
1976/77	Förslag	654 000		

Från anslaget ersätts kostnader för reseersättningar, expenser, praktiska övningar, undervisningsmateriel, kostnader för inträdesprov samt kostnader enligt avtal mellan institutet i Värnamo och landstinget i Jönköpings län angående administrativa och elevsociala tjänster.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Reseersättningar	108 800	+12 000	+ 9 800
Expenser	97 600	+38 200	+ 4 500
Övriga utgifter	393 600	+40 100	+40 100
	600 000	**+90 300**	**+54 400**
Avrundat		+90 000	+54 000

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 60 300 kr.

2. I 0-alternativet räknar skolöverstyrelsen (SÖ) med en minskning av medlen till expenser.

3. SÖ föreslår att inom ramen för anslagsposten Expenser 500 kr. får disponeras för representation.

4. Medel för utbyte av tre bussar (+30 000 kr.).

Föredraganden

Jag är inte beredd tillstyrka att medel får disponeras för representation vid skogsinstituten (3). Jag beräknar inte medel för utbyte av bussar (4).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skogsinstitut: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 654 000 kr.

D 24. Trädgårdsskolan i Norrköping: Utbildningskostnader

1974/75 Utgift	1 252 900
1975/76 Anslag	1 159 000
1976/77 Förslag	1 484 000

Vid trädgårdsskolan i Norrköping anordnas grundutbildning, förmansutbildning och fortbildning på trädgårdsnäringens område. I de grundläggande yrkeskurserna undervisas årligen ca 60 elever och i förmanskurserna ca 45 elever. För verksamheten gäller Kungl. Maj:ts bestämmelser den 16 juni 1972 rörande statens trädgårdsskola i Norrköping.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	6	of.	of.
Övrig personal	10	of.	of.
	16	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	922 700	+272 400	+272 400
Sjukvård	1 500	of.	of.
Reseersättningar	6 800	+ 700	+ 600
Lokalkostnader	286 200	+ 53 600	+ 58 100
Expenser	23 000	+ 2 200	+ 700
Övriga utgifter	258 600	+ 25 700	+ 25 500
därav			
a) elevernas studieresor	(11 500)	(+ 1 200)	(+ 1 000)
b) kosthåll för elever m. m.	(244 600)	(+ 24 500)	(+ 24 500)
c) diverse utgifter	(2 500)	(of.)	(of.)
	1 498 800	**+354 600**	**+357 300**
Uppbördsmedel			
Kostavgifter m. m. för elever	305 500	+ 15 300	+ 30 500
Ersättning från blomsterskolan	34 300	+ 1 600	+ 1 600
Nettoutgift	**1 159 000**	**+337 700**	**+325 200**
Avrundat		+338 000	+325 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 337 700 kr., varav 29 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet har skolöverstyrelsen (SÖ) räknat med en minskning av lönekostnaderna med 73 400 kr.

3. I enlighet med vad föredraganden uttalat i prop. 1975: 1 (bil. 10 s. 225) föreslår SÖ en omdisponering av utbildningsresurserna på sådant sätt att grundutbildningen ersätts med en utökning av förmansutbildningen fr. o. m. läsåret 1976/77.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot skolöverstyrelsens förslag till organisation vid trädgårdsskolan läsåret 1976/77.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Trädgårdsskolan i Norrköping: Utbildningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 484 000 kr.

D 25. Trädgårdsskolan i Norrköping: Materiel m. m.

1974/75 Utgift	129 097	Reservation	14 361
1975/76 Anslag	160 000		
1976/77 Förslag	159 000		

Ur detta anslag utgår medel för anskaffning av materiel m. m. vid trädgårdsskolan i Norrköping.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
1. Utrustning	84 500	+67 200	−2 500
därav engångsutgift	(35 000)	(− 5 000)	(−5 000)
2. Förbrukningsartiklar för odlingarna	33 000	+ 1 700	+1 700
3. Fria läromedel	42 500	of.	of.
	160 000	**+68 900**	**− 800**
Avrundat		+69 000	−1 000

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 4 100 kr.

2. För utbyte av vissa maskiner samt av otidsenlig utrustning inom växthusodlingen beräknar skolöverstyrelsen ett ökat medelsbehov av 55 000 kr. Vidare begärs 30 000 kr. som engångsanvisning för utbyte av en traktor.

3. Under budgetåret 1975/76 beräknas en markbyggnadshall bli uppförd vid trädgårdsskolan. Kostnaderna för inredning av undervisnings- och lärarrum beräknas till 14 700 kr.

Föredraganden

För utbyte av vissa maskiner, som inte uppfyller av arbetarskyddsstyrelsen fastställda säkerhetskrav, beräknar jag 30 000 kr. som engångsanvisning. Jag är däremot inte beredd att tillstyrka medel för utbyte av en traktor. (2)

Jag beräknar inte medel för inredning av en markbyggnadshall under förevarande anslag (3).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Trädgårdsskolan i Norrköping: Materiel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 159 000 kr.

D 26. Bidrag till Bergsskolan i Filipstad

1974/75	Utgift	1 393 099
1975/76	Anslag	1 234 000
1976/77	Förslag	1 651 000

Statsbidrag utgår från detta anslag i enlighet med av Kungl. Maj:t den 7 april 1972 meddelade bestämmelser om Bergsskolan i Filipstad (ändrade senast den 29 maj 1975). Dessa bestämmelser innebär i korthet att statsbidrag utgår dels med 100 % av ett bidragsunderlag som omfattar faktiska kostnader för löner till rektor och lärare samt för arvoden till huvudlärare och institutionsföreståndare, dels med schablonbelopp till kostnader för viss annan personal än lärare. Vidare utgår statsbidrag till avgifter till ATP, socialförsäkringsavgifter till sjukförsäkring och folkpensionering samt allmän arbetsgivaravgift.

Utbildningen omfattar sex terminer och är under de sista tre terminerna delad i två grenar, en metallurgisk samt en berg- och mineralteknisk gren. Den femte terminen ägnas åt ingenjörspraktik inom industrin.

Skolöverstyrelsen (SÖ) redovisar en beräknad utveckling av antalet elever 1976/77 enligt följande. (Terminskurs = Tk)

	Tk 1	Tk 2	Tk 3	Tk 4	Tk 5	Tk 6	Summa
Höstterminen 1976	25	22	25	28	30	30	160
Vårterminen 1977	22	27	22	30	28	30	159

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Anslag			
Lönekostnader	830 000	+275 000	+269 800
Pedagogisk stödpersonal	122 400	+ 13 400	+ 13 400
Avgiftsbidrag	190 800	+105 300	+104 000
Lönekostnadspålägg	90 800	+ 30 800	+ 30 200
	1 234 000	**+424 500**	**+417 400**
Avrundat		+425 000	+417 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 231 700 kr., varav 28 700 kr. avser höjt avgiftsbidrag.

2. En minskning enligt 0-alternativet finner SÖ endast kunna ske genom indragning av en halv tjänst som assistenthjälp samt reducering av antalet undervisningstimmar.

3. För läsåret 1976/77 räknar SÖ med oförändrad intagning. På grund av att inga elever togs in i terminskurs 1 vårterminen 1973 beräknas verksamheten vid skolan få en klass mer budgetåret 1976/77 i jämförelse med vad som tidigare beräknats för budgetåret 1975/76. Med anledning härav beräknar SÖ medel för ytterligare en adjunktstjänst och ett antal lärartimmar (+187 600 kr.).

4. SÖ föreslår att arvode beräknas för ytterligare en institutionsföreståndare (+5 200 kr.).

Föredraganden

Skolöverstyrelsens bedömning rörande behovet av tjänster kan jag i huvudsak ansluta mig till. Jag beräknar emellertid inte medel för arvode till ytterligare en institutionsföreståndare för nästa budgetår.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Bergsskolan i Filipstad* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 651 000 kr.

D 27. Bidrag till driften av vissa privatskolor

1974/75	Utgift	13 490 792
1975/76	Anslag	12 866 000
1976/77	Förslag	15 044 000

Från anslaget utgår statsbidrag enligt förordningen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (omtryckt 1971: 350, ändrad 1975: 628) med 60 % av ett bidragsunderlag, omfattande kostnader för rektor, studierektor och lärare vid de skolor för vilka privatskolförordningen

(1967: 270, omtryckt 1971: 259, ändrad senast den 27 november 1975) gäller. Regeringen kan på ansökan av skola besluta om högre statsbidrag. Statsbidrag uppgår f. n. till i genomsnitt 93 % av skolornas bidragsunderlag. Vidare utgår statsbidrag till avgifter till ATP och till hälsovården.

Skolöverstyrelsen

Innevarande budgetår får följande privatskolor statsbidrag enligt förordningen om statsbidrag till vissa privatskolor.

Externatskolor

Stockholm: Franska skolan
Whitlockska samskolan
Göteborg: Göteborgs högre samskola
Sigrid Rudebecks gymnasium

Internatskolor

Fjellstedtska skolan i Uppsala
Lundsbergs skola i Storfors
Restenässkolan i Ljungskile

---

1. Löneomräkning m. m. 3 055 000 kr., varav 598 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Enligt skolöverstyrelsen (SÖ) innebär 0-alternativet en formell minskning av anslaget med 766 000 kr., men eftersom ATP-avgift och slutreglering betalas i efterskott innebär 0-alternativet en reell nedskärning av organisationen med ca 34 tjänster (−2 368 000 kr.). Detta skulle få till följd att en skola eller del av skola ej skulle få statsbidrag för budgetåret 1976/77.

3. SÖ beräknar bidrag för i huvudsak oförändrad organisation för budgetåret 1976/77.

4. Den 1 april 1974 beslöt Stockholms kommunfullmäktige bl. a. godkänna att, i avvaktan på resultatet av begärda förhandlingar om huvudmannaskapet för Whitlockska samskolan i framtiden, kommunalt bidrag till skolan utbetalas efter gängse ekonomisk prövning. Genom beslut den 19 april 1974 har Kungl. Maj:t i anslutning till vad utbildningsutskottet anfört i betänkandet UbU 1974: 8 (s. 13) förordnat att statsbidrag får utgå till Whitlockska samskolan t. v., så länge motsvarande kommunala bidrag utgår. Stockholms kommunfullmäktige har den 15 oktober 1975 godkänt ett mellan Stockholms skoldirektion och stiftelsen för Whitlockska samskolan samt styrelsen för samskolan villkorligt träffat avtal om kommunalisering av Whitlockska samskolan fr. o. m. den 1 juli 1976.

Föredraganden

Enligt statsmakternas beslut år 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 5, rskr 1973: 72) skall statsbidraget till privatskola, med undantag

av Fjellstedtska skolan och Lundsbergs skola, successivt avvecklas om kommun, där sådan skola är belägen, beslutar avveckla motsvarande kommunala bidrag. Om särskilda skäl föreligger, kan fortsatt statsbidrag medges även om det kommunala bidraget dras in.

Riksdagen (UbU 1975: 5, rskr 1975: 50) beslutade år 1975 att statsbidrag enligt förordningen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (omtryckt 1971: 350, ändrad 1975: 628) skall utgå till Restenässkolan fr. o. m. läsåret 1975/76.

Genom beslut den 19 maj 1974 förordnade Kungl. Maj:t att statsbidrag till privatskolor i Stockholms kommun endast skall utgå till franska skolan samt t. v., så länge motsvarande kommunala bidrag utgår till Whitlockska samskolan.

Stockholms kommunfullmäktige har den 15 oktober 1975 godkänt ett mellan Stockholms skoldirektion och stiftelsen för Whitlockska samskolan samt styrelsen för samskolan villkorligt träffat avtal om kommunalisering av Whitlockska samskolan fr. o. m. den 1 juli 1976. Jag beräknar därför ej längre statsbidrag för skolan under förevarande anslag.

Det sammanlagda medelsbehovet under detta anslag beräknar jag till 15 044 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av vissa privatskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 15 044 000 kr.

D 28. Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning

1974/75	Utgift	22 404 467	Reservation	4 986 066
1975/76	Anslag	22 000 000		
1976/77	Förslag	26 710 000		

Från anslaget ersätts vissa kostnader för statsbidrag till enskilda yrkesskolor enligt bestämmelserna i förordningen (1971: 342) om enskilda yrkesskolor (ändrad senast 1975: 630). Dessa bestämmelser indelar i statsbidragshänseende de enskilda yrkesskolorna i två kategorier, nämligen A-skolor och B-skolor. Företagsskola är alltid B-skola. Till heltidskurs vid A-skola utgår statsbidrag till lärarlöner på grundval av beräknad normallönekostnad samt till särskilda kostnader med visst årligt belopp. För deltidskurs vid A-skola utgår statsbidrag med visst belopp för lektion. Härutöver utgår till A-skola särskilt tillägg till statsbidraget med 10 % av bidraget till driftkostnader. Statsbidrag utgår också för ersättning till föreläsare vid A-skola. Sådana B-skolor, som är företagsskolor, får statsbidrag för heltidskurser med normalläsår med högst 14 500 kr. för läsår och klass eller om företaget inte svarar för undervisningen i fackteori, med högst 13 000 kr. för läsår och klass. För heltidskurs vid

B-skola, vilken ej anordnas som företagsskola, utgår statsbidrag med högst 78 % av en beräknad normallönekostnad. Om synnerliga skäl föreligger får bidrag utgå med högst 100 % av de kostnader för skolan vilka ej täcks av kommunalt bidrag, elevavgifter eller inkomster från produktion eller inkomst av annat slag. För deltidskurs vid B-skola utgår statsbidrag med visst belopp för lektion. Vidare utgår för A-skola statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel med hälften eller, om särskilda skäl föreligger, med två tredjedelar av kostnaderna. För B-skola, vilken ej anordnas som företagsskola, utgår statsbidrag till sådan undervisningsmateriel med högst hälften av kostnaderna eller, om synnerliga skäl föreligger, med högre belopp. Statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel utgår ur anslaget Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. Ur förevarande anslag utgår bidrag till vissa enskilda yrkesskolor i enlighet med av riksdagen givna bemyndiganden.

Ur anslaget utgår vidare bidrag till vissa skogsföretag för utbildning.

	Beräknad disposition 1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Enskilda yrkesskolor (grupp A och B, ej företagsskolor) Utbildning vid vissa skogsföretag	15 000 000	+3 350 000	+4 710 000
Enskilda yrkesskolor (grupp B, företagsskolor)	7 000 000	of.	of.
	22 000 000	**+3 350 000**	**+4 710 000**

Skolöverstyrelsen

1. Skolöverstyrelsen (SÖ) har vid sin beräkning av statsbidrag för budgetåret 1976/77 till A- och B-skolor, som ej anordnas som företagsskolor, utgått ifrån sin plan den 28 juni 1972 rörande den fortsatta avvecklingen av statsbidraget till enskilda yrkesskolor samt från vad föredragande statsråd anfört i prop. 1975: 1 (bil. 10 s. 232—233).

Följande skolor har inkommit med anhållan om statsbidrag till utökad organisation 1976/77: Institutet för optometri, Handarbetets vänners vävskola, Nyckelviksskolan i Lidingö, Laboratorieassistentföreningens kursverksamhet, Svenska Åkeriförbundets yrkesskola och Sveriges hantverks- och industriorganisation, föreläsningsverksamheten. SÖ avstyrker medel till utökad organisation för 1976/77.

SÖ har vid sin anslagsberäkning utgått ifrån att sista intagningen till dagskolan vid Tekniska institutet äger rum höstterminen 1975 samt att intagning till aftonskolan helt upphör fr. o. m. läsåret 1975/76. Därige-

nom skulle vid institutet finnas sammanlagt högst 10 terminsklasser under 1976/77 mot 20 klasser under 1974/75.

SÖ föreslår att statsbidrag får utgå till den av Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund bedrivna kursverksamheten vid Sätergläntan, Hemslöjdens Gård till de kostnader för skolan vilka ej täcks av kommunalt bidrag, elevavgifter, inkomster av produktion eller inkomster av annat slag.

2. Statsbidraget till företagsskolor föreslås utgå med oförändrat belopp dvs. 7,0 milj. kr.

3. Sammanlagt föreslår SÖ att posten till enskilda yrkesskolor, grupp A och B förs upp med (18,3+7,0 =) 25,3 milj. kr.

4. Bidrag till vissa skogsföretag för skoglig utbildning föreslås utgå med oförändrat belopp dvs. 50 000 kr.

5. 0-alternativet innebär att bidrag till utbildning vid vissa skogsföretag ej kan utgå och att statsbidrag till Tekniska institutet minskas.

Föredraganden

Jag vill i detta sammanhang erinra om tidigare uttalanden av statsmakterna angående statsbidrag till enskild yrkesutbildning.

I likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) anser jag mig inte kunna tillstyrka medel till utökad organisation för budgetåret 1976/77. Jag har vidare vid min medelsberäkning utgått ifrån en successiv avveckling av verksamheten vid Tekniska institutet på sätt SÖ redovisat. Såvitt gäller Filip Holmqvists handelsinstitut förutsatte jag i föregående budgetproposition att statsbidrag helt skulle upphöra att utgå för verksamheten vid institutet med verkan fr. o. m. budgetåret 1976/77. Riksdagen hade ingen erinran mot detta (UbU 1975: 5, rskr 1975: 50). Någon intagning av elever i nybörjarundervisning kommer inte att äga rum vid institutet under vårterminen 1976. Jag har vid min beräkning av medelsbehovet under detta anslag ej beräknat medel för verksamhet vid institutet efter utgången av budgetåret 1975/76. Jag har ingen erinran mot att statsbidrag får utgå till den av Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund bedrivna kursverksamheten vid Sätergläntan, Hemslöjdens Gård till de kostnader för skolan vilka inte täcks av kommunalt bidrag, elevavgifter, inkomster av produktion eller inkomster av annat slag. För den försöksverksamhet med riksomfattande kursverksamhet som bedrivs vid Sätergläntan, Hemslöjdens Gård, beräknar jag statsbidrag enligt nu gällande grunder. Jag hänvisar här till vad riksdagen tidigare anfört i frågan (mot. 1975: 1607, 1681, NU 1975: 32, rskr 1975: 245).

Det totala medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag för budgetåret 1976/77 till 26,71 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 26 710 000 kr.

D 29. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

1974/75	Utgift	1 485 256
1975/76	Anslag	1 935 000
1976/77	Förslag	1 935 000

Enligt av Kungl. Maj:t den 28 maj 1959 meddelade bestämmelser om främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. (ändrade senast den 4 juni 1964) beviljas statsbidrag för lärlingsutbildning dels hos hantverksmästare, dels inom muraryrket, byggnadsträarbetaryrket m. m.

Antalet bidragsrum uppgår innevarande budgetår till 900.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen föreslår ett oförändrat antal bidragsrum, dvs. 900. Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. En minskning enligt 0-alternativet skulle innebära ett minskat medelsbehov av 96 750 kr.

Föredraganden

Riksdagen har som sin mening givit regeringen till känna (UbU 1975/76: 5 rskr 1975/76: 75) att lärlingsutbildningen och därmed sammanhängande frågor bör ses över. I avvaktan på en sådan översyn räknar jag med ett oförändrat antal bidragsrum under budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 935 000 kr.

D 30. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

1974/75	Utgift	45 000
1975/76	Anslag	45 000
1976/77	Förslag	45 000

Ur detta anslag utgår bidrag till hantverksdistrikt och yrkesförbund för kostnader för granskning av gesällprov. Anslaget utbetalas till Sveriges hantverks- och industriorganisation samt fördelas av denna organisation mellan hantverksdistrikten resp. ifrågakommande yrkesförbund eller deras organ.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

En medelstilldelning enligt 0-alternativet innebär en reduktion med 2 250 kr.

Föredraganden

Jag räknar, i likhet med skolöverstyrelsen, med oförändrat bidrag till Sveriges hantverks- och industriorganisation under detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 45 000 kr.

D 31. Vissa kurser för ingenjörer m. m.

1974/75	Utgift	670 964	Reservation	9 036
1975/76	Anslag	780 000		
1976/77	Förslag	1 157 000		

Från anslaget ersätts utgifter för vissa statliga påbyggnadskurser till fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan samt för fortbildningskurser och vidareutbildningskurser för aktivt sjöbefäl.

Kurserna är avsedda för personal, vars teoretiska kunskaper efter längre tids yrkesverksamhet behöver förstärkas med hänsyn till den tekniska utvecklingen inom olika områden. Bestämmelser om påbyggnadskurser finns i kungörelsen (1971: 211) om påbyggnadskurser till fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan.

Skolöverstyrelsen

För budgetåret 1976/77 planerar skolöverstyrelsen (SÖ) att anordna åtta påbyggnadskurser för ingenjörer, 35 fortbildningskurser för aktivt sjöbefäl, tio kurser i tankfartygsoperativ vidareutbildning och åtta kurser i hantering av farligt gods.

SÖ föreslår att även förhandsmän får tas ut som deltagare i fortbildningskurserna för aktivt sjöbefäl.

Befälsbemanningsutredningen har i ett betänkande (Ds K 1974: 10), Specialutbildad personal på tankfartyg m. m., föreslagit ändringar i sjösäkerhetslagstiftningen, vilka syftar till att förstärka behörigheten hos befattningshavare på fartyg som befordrar farligt gods. Betänkandet innehåller även vissa förslag beträffande den utbildning som anses erforderlig för att vinna åsyftad behörighet. Utredningen föreslår att nio tankfartygsoperativa kurser beträffande oljetankfartyg och en sådan kurs beträffande såväl oljetankfartyg som kemikalietankfartyg anordnas under ettvart av budgetåren 1975/76 och 1976/77. Vidare föreslås att behörighetskurserna inte skall beläggas med kursavgifter. Utredningen föreslår även att utbildning i säkerhetsfrågor för lastansvarig personal på torrlastfartyg anordnas till ett antal av åtta till tio kurser. Utbild-

ningen föreslås bli förlagd till sjöbefälsskolorna. SÖ har i sitt remissyttrande tillstyrkt utredningens förslag såväl vad gäller förläggningen av utbildningen som dess finansiering.

Då kursavgifter f. n. tas ut på samtliga SÖ:s kurser för aktivt sjöbefäl, föreslår SÖ att, om säkerhetskurserna blir avgiftsfria, samtliga dessa kursavgifter slopas.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar SÖ till 1 629 000 kr. (+849 000 kr.).

I 0-alternativet förordar SÖ att påbyggnadskurserna för ingenjörer och fortbildnings- och vidareutbildningskurserna för aktivt sjöbefäl bör skäras ner i lika stor utsträckning. En nedskärning enligt 0-alternativet skulle för påbyggnadskurser för ingenjörer innebära att endast sex kurser kan komma till stånd. Beträffande fortbildnings- och vidareutbildningskurserna för aktivt sjöbefäl innebär en sådan nedskärning, att de planerade kurserna i enlighet med Befälsbemanningsutredningens förslag (Ds K 1974: 10) inte kan genomföras. Av övriga planerade kurser bör i första hand en av kurserna i personalledning dras in.

Föredraganden

Enligt vad jag erfarit är behovet av kurser i tankfartygsoperativ vidareutbildning numera något lägre än vad som föreslagits i betänkandet (Ds K 1974: 10), Specialutbildad personal på tankfartyg m. m. Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet beräknar jag därför medel för åtta kurser i tankfartygsoperativ vidareutbildning nästa budgetår. Mot skolöverstyrelsens förslag att även förhandsmän får tas ut som deltagare i fortbildningskurserna för aktivt sjöbefäl har jag ingen erinran. Jag är inte beredd tillstyrka att kursavgifterna slopas för fortbildningskurserna för aktivt sjöbefäl, utan räknar med att kursavgifter tas ut även för de tankfartygsoperativa vidareutbildningskurserna.

Påbyggnadskurser för ingenjörer bör anordnas även under budgetåret 1976/77. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår förs upp med 1 157 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kurser för ingenjörer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 157 000 kr.

e) investeringsbidrag

D 32. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

1974/75	Utgift	221 888 644
1975/76	Anslag	173 500 000
1976/77	Förslag	192 600 000

Nuvarande bestämmelser

1. *Grundskolan, gymnasieskolan m. m.* Statsbidrag till byggnadsarbeten för grundskola, gymnasieskola, särskola i fråga om lokaler som ingår i skolanläggning för grundskolan eller gymnasieskola, sjöbefälsskola samt vårdutbildning i landstingskommunens gymnasieskola i fråga om lokaler som ingår i skolanläggning för kommuns gymnasieskola utgår till kommun och landstingskommun enligt kungörelsen (1957: 318) om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet (omtryckt senast 1974: 393, ändrad 1974: 1101).

För permanenta skollokaler bestäms bidragsunderlaget med utgångspunkt i ett grundbelopp av 900 kr. per kvadratmeter nettogolvarea. Detta grundbelopp, som hänför sig till kostnadsläget den 1 januari 1956, skall omräknas med hänsyn till därefter inträffade kostnadsförändringar. Enligt skolöverstyrelsens (SÖ) beräkningar uppgick beloppet den 1 januari 1975 till 2 522 kr. Omräkning skall vidare ske med hänsyn till olikheterna i byggnadskostnaderna mellan skilda orter.

På bidragsunderlaget utgår statsbidrag med procenttal, som fastställs med hänsyn till bl. a. skattcunderlaget enligt en i bidragskungörelsen intagen särskild tabell. F. n. varierar bidragsprocenten mellan 35 och 45. Statsbidraget till landstingskommun bestäms dock till belopp som utgör hälften av bidragsunderlaget, om skolanläggningens upptagningsområde för elever omfattar hela länet.

Till provisoriska skollokaler utgår statsbidrag med 400 kr. per kvadratmeter nettogolvarea.

Statsbidrag kan därjämte, för grundskolan, utgå till audivisuell och hörselteknisk utrustning samt till inventarier i teknikverkstad.

Statsbidrag till skollokaler m.m. för sjuksköterskeskolor utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 januari 1969 (ändrat senast den 24 april 1975).

2. *Elevhem för elever i grundskolan, gymnasieskolan etc.* Statsbidrag till kostnaderna för uppförande av elevhem utgår enligt två olika författningar, nämligen kungörelsen (1936: 202) angående statsbidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning samt förordningen (1945: 594) om statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem (ändrad senast 1975: 397).

Statsbidrag utgår enligt den förra författningen till kommuner för uppförande av elevhem för elever i grundskolan och enligt den senare till kommun, landstingskommun eller annan huvudman för uppförande av elevhem för elever i gymnasieskolor och vissa andra skolor. De båda författningarna överensstämmer i allt väsentligt. Regeringen bestämmer i båda fallen bidragsbeloppets storlek. Gäller det elevhem för grundskolan, bestäms dock bidraget från fall till fall. Bidraget till andra elevhem utgår med 75 % av de verkliga kostnaderna med möjlighet för regeringen att, om särskilda skäl föreligger, höja bidraget till 90 % av dessa kostnader. Handläggningen av bidragsärendena är något olika.

Till kostnader för anskaffande eller förhyrande av elevhem åt elever vid vissa linjer och specialkurser i gymnasieskolan utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 maj 1971 statsbidrag med hälften av de beräknade kostnaderna.

3. *Byggnadsarbeten för lantbrukets yrkesutbildning.* Statsbidrag utgår till kostnader för byggnadsarbeten för tvåårig jordbrukslinje m. m. i gymnasieskolan samt för utbildning vid lantbruksskolor och lanthushållsskolor. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1961: 405) om statsbidrag till byggnadsarbeten vid lantbrukets yrkesskolor (ändrad senast 1974: 395). Bidragsbestämmelserna innebär att statsbidrag kan beviljas huvudman för att anskaffa eller upprusta permanenta skollokaler, elevhem och, om särskilda skäl föreligger, lärarbostäder samt för att uppföra provisoriska skollokaler. Bidrag utgår med högst hälften eller vid särskilda skäl högst tre fjärdedelar av ett visst bidragsunderlag. Till kostnaderna för provisoriska skollokaler utgår dock ett väsentligt lägre bidrag. Bidrag utgår även för audivisuell utrustning. Beslut om statsbidrag meddelas av SÖ. Riksdagen uttalade år 1961 (prop. 1961: 1 bil. 11 s. 168, JoU 1961: 1, rskr 1961: 9) att bidrag till byggnadsarbeten vid enskilda skolor får utgå efter riksdagens medgivande i varje särskilt fall.

4. *Byggnadsarbeten för skogsbrukets yrkesutbildning.* Statsbidrag utgår till kostnader för byggnadsarbeten m. m. för skogsbruksutbildning vid dels gymnasieskola, dels de av skogsvårdsstyrelserna bedrivna skogsbruksskolorna.

Statsbidrag till skogsbruksskolorna har enligt praxis hittills utgått till anskaffning eller upprustning av permanenta skollokaler, elevhem och personalbostäder med hälften av kostnaderna. I fråga om bidrag till skogsbruksskolorna beslutar regeringen i varje särskilt fall.

Enligt av Kungl. Maj:t den 23 april 1971 meddelade provisoriska bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning (ändrade senast den 17 april 1975) utgår statsbidrag dels till anskaffande eller hyra av skollokaler, elevhem och lärarbostäder, dels till anskaffande eller hyra av undervisningsmateriel. Bestämmelserna innebär i huvudsak följande.

Statsbidrag till kostnader för anskaffande av permanenta skollokaler utgår med hälften av bidragsunderlaget. Till provisoriska skollokaler utgår statsbidrag med 400 kr. per kvadratmeter nettogolvarea. Statsbidrag får utgå för förhyrande av skollokaler med hälften av kostnaderna.

Statsbidrag utgår till kostnader för anskaffande av lokaler för elevhem och, om särskilda skäl föreligger, för lärarbostäder. Bidragsunderlaget utgör de beräknade kostnaderna för lokaler jämte inredning och inventarier. Statsbidrag utgår med tre fjärdedelar av bidragsunderlaget. Statsbidrag får utgå för förhyrande av lokaler för elevhem och lärarbostäder med tre fjärdedelar av kostnaderna.

5. *Byggnadsarbeten för utlandsskola.* Statsbidrag kan efter medgivande av regeringen utgå till anskaffande av lokaler för utlandsskola och elevhem knutet till utlandsskola enligt förordningen (1968: 321) om undervisning för utlandssvenskars barn (ändrad senast 1975: 629).

Skolöverstyrelsen

Kommunala skolor. Som underlag för bedömningar av investeringsbehovet har SÖ under senare år använt en detaljförteckning över byggnadsföretag för grundskolan och gymnasieskolan, vilken upprättats och angelägenhetsgraderats av länsskolnämnderna.

SÖ:s förslag till investeringsramar för budgetåren 1976/79 framgår av följande sammanställning. För budgetåret 1976/77 föreslår SÖ en investeringsram om 700 milj. kr. SÖ förutsätter att investeringsramarna kommer att räknas upp med hänsyn till kostnadsutvecklingen (ökning med ca 11 % under kalenderåret 1974), vilket är ett villkor för att flerårsplaneringen skall kunna genomföras.

	1976/77	1977/78	1978/79
Grundskolan	470	470	470
Gymnasieskolan	224	224	224
Elevhem	6	6	6
	700	**700**	**700**

I investeringsramarna för grundskolan ryms investeringar för utlandsskolor och i investeringsramarna för gymnasieskolan ryms bl. a. investeringar i byggnader för jordbruks-, trädgårds- och skogsutbildning samt sjuksköterskeutbildning.

Vid beräkning av anslagsbehovet utgår SÖ från att statsbidraget, bidraget till inventarier i grundskolan inräknat, erfarenhetsmässigt motsvarar genomsnittligt 34 % av de s. k. kvotkostnaderna för permanenta lokaler exkl. lokaler för jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning. För de sistnämnda beräknar SÖ statsbidraget till 45 % av kvotkostnaden. Vidare utgår SÖ från att sedan statsbidrag beviljats till byggen inom investeringsramen för visst budgetår bidraget utbetalas med

hälften under samma budgetår, med en fjärdedel under det närmast följande budgetåret och den sista fjärdedelen under det därpå följande budgetåret. SÖ räknar därför med att anslaget för budgetåret 1976/77 huvudsakligen kommer att belastas av bidrag, som beviljats till byggen inom investeringsramarna för budgetåren 1974/77.

I vad avser provisoriska skolbyggnader utgår SÖ från att statsbidragen motsvarar genomsnittligt 25 % av de s. k. kvotkostnaderna samt att det fördelas jämnt under två budgetår. Anslaget beräknas därför huvudsakligen belastas av bidrag, som beviljats till byggen inom investeringsramarna för budgetåren 1975/77.

För ytterligare statsbidrag, som kan komma att beviljas för utförda byggnadsföretag, räknar SÖ budgetåret 1976/77 med ett medelsbehov av 500 000 kr.

Byggnadsarbeten för jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning. SÖ har den 29 september 1975 till regeringen inkommit med en skrivelse angående kostnader för investeringar för dessa utbildningar. Härav framgår att SÖ genomfört en särskild inventering av byggnadsbehovet. SÖ beräknar numera investeringsramens storlek för jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning till 20 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Med dessa utgångspunkter beräknar SÖ medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till

$$\frac{34}{100}\left(\frac{419}{4}+\frac{438}{4}+\frac{659}{2}\right)+\frac{25}{100}\left(\frac{25}{2}+\frac{15}{2}\right)+\frac{45}{100}\left(\frac{7}{4}+\frac{7}{4}+\frac{20}{2}\right)=195{,}95 \text{ milj. kr.}$$

Elevhem. Kostnader för investeringar i elevhemsbyggnader (exkl. jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning) beräknas budgetåret 1976/77 till 6 milj. kr. Medelsbehovet beräknas till 4,5 milj. kr.

Undervisningsmateriel. Anslaget beräknas komma att belastas av statsbidrag till audivisuell och hörselteknisk utrustning vid grundskolor med 3,15 milj. kr. (−0,35 milj. kr.).

För statsbidrag till inventarier i teknikverkstad räknar SÖ med oförändrat 200 000 kr.

SÖ har kompletterat sin anslagsframställning med uppgifter angående den fortsatta utbyggnaden av gymnasieskolan och dess behov av byggnadsinvesteringar. Härav framgår bl. a., att hittills gjorda investeringar i skolbyggnader i allmänhet tillgodosett det behov som nu finns av lokaler för teoretiska studier. Tillgången på lokaler för mera yrkesinriktad utbildning är emellertid genomgående knapp. Särskilt besvärlig syns lokalsituationen vara för den verkstadstekniska linjen.

Föredraganden

För grundskolan bestäms skolbyggnadsbehovet främst av demografiska förändringar, flyttningar inom och mellan kommuner och av hur det nuvarande lokalbeståndet är beskaffat. Till följd av de stora årskul-

larna födda 1964—1967 kommer lokalbehovet för högstadiet att öka de närmaste åren. En analys av tillgängligt material inom det pågående länsplaneringsarbetet visar att omflyttningar mellan kommunerna också kommer att öka lokalbehovet. Utredningen om skolans inre arbete (SIA) har i betänkandet (Ds U 1974: 3) Grundskolans lokalresurser visat att framförallt i högstadieskolor förekommer en betydande överbeläggning.

Jag har tidigare under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor redogjort för den pågående omfördelningen av elevplatserna till mera yrkesinriktade linjer såsom verkstadslinjen. Detta leder till ett ökat nybyggnadsbehov. Investeringsramen bör därför höjas.

För innevarande budgetår har av arbetsmarknadspolitiska skäl hittills beviljats extra investeringsramar på totalt 81 milj. kr. Investeringsramarna har genom beslut av regeringen idag höjts med ytterligare 100 milj. kr. Jag räknar för nästa budgetår med en investeringsram på 600 milj. kr. Regeringen bör få besluta om hur detta belopp skall fördelas. En del av ramen bör liksom tidigare ställas till regeringens disposition. Det ankommer på SÖ att se till att planeringen är sådan att en tillfällig ökning av investeringsramarna, om detta skulle krävas av arbetsmarknadspolitiska skäl, kan utnyttjas effektivt och att denna inte medför ökade byggnadskostnader. Vidare ankommer det på SÖ att vid sin fördelning av investeringsramen beakta vad jag anfört i prop. 1975: 1 bil. 10 s. 240 och 241 angående flexibelt utnyttjande av investeringsramen. Inom den föreslagna investeringsramen bör förutom investeringar för byggnadsarbeten för grundskolan och gymnasieskolan rymmas investeringar för elevhemsbyggande, för utlandsskolor, för byggnadsändamål vid riksinternatskolorna, för inventarier för teknikverkstad, för byggnadsarbeten inkl. körgårdar för jordbrukslinje m. m. i gymnasieskolan, lantbruksskolor och lanthushållsskolor samt för byggnadsarbeten för tvåårig skogsbrukslinje m. m. i gymnasieskolan och för utbildning vid skogsvårdsstyrelsernas skogsbruksskolor. Vid fördelning av medlen avseende byggnadsarbeten inom gymnasieskolan bör SÖ särskilt beakta de behov som föreligger beträffande lokaler för de mer utpräglat yrkesinriktade linjerna. Den av överstyrelsen gjorda inventeringen pekar på ett stort nybyggnadsbehov härför.

Av investeringsramen bör 25 milj. kr. avse provisoriska skollokaler.

Förhandsbesked om statsbidrag till skolbyggnader för budgetåret 1976/77 bör liksom hittills få lämnas till kommuner och landstingskommuner. Därvid bör gälla planeringsramar av följande storlek, nämligen 400 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 350 milj. kr. för budgetåret 1978/79 samt 100 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1979/80 och 1980/81.

För nästa budgetår räknar jag med att medelsbehovet i enlighet med vad jag nyss har förordat kommer att uppgå till ca 190 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 beräknar jag medelsbehovet för audivisuell och hörselteknisk utrustning vid grundskolan samt för samordnad specialundervisning för elever med hörselsvårigheter i icke obligatoriska skolor till sammanlagt 3,15 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsärenden för skolväsendet får lämnas enligt vad jag förordat i det föregående,
2. till *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 192 600 000 kr.

D 33. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.

1974/75	Utgift	15 366 699	Reservation	15 703 400
1975/76	Anslag	43 050 000		
1976/77	Förslag	50 000 000		

Nuvarande bestämmelser

Statsbidrag utgår till anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel vid gymnasieskolan. Enligt kungörelsen (1957: 318) om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet (omtryckt senast 1974: 393, ändrad 1974: 1101) utgår statsbidrag med 50 % av bidragsunderlaget. Statsbidrag till landstingskommun utgår dock med 90 % av den beräknade kostnaden, om skolanläggningens upptagningsområde för elever omfattar hela länet. Vidare utgår statsbidrag till anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel vid enskilda yrkesskolor enligt förordningen (1971: 342) om enskilda yrkesskolor (ändrad senast 1975: 630).

Statsbidrag utgår även till utgifter för undervisningsmateriel för maskinundervisning enligt kungörelsen (1949: 455) angående statsbidrag till anskaffning av maskiner m. m. vid vissa anstalter för lantbruksundervisning (ändrad senast 1971: 156).

Enligt av Kungl. Maj:t den 23 april 1971 meddelade provisoriska bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning (ändrade senast den 17 april 1975) utgår statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel, däri inbegripet laboratorieutrustning och elevbibliotek samt anskaffning som föranleds av att undervisningen i kurs läggs om eller utvidgas med tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden. Statsbidrag får utgå även för förhyrande av sådana större och dyrbara maskiner inom skogsbruket som behövs för undervisningsändamål med tre fjärdedelar av kostnaderna.

Skolöverstyrelsen

1. För nyanskaffning av undervisningsmateriel för vissa yrkesinriktade linjer samt motsvarande direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett år beräknar SÖ medelsbehovet budgetåret 1976/77 till ca 25 milj. kr. SÖ utgår från en avsevärd utbyggnad av verkstadsteknisk linje och processteknisk linje samt av vårdlinjen. En fortsatt utökning av antalet intagningsplatser förutsätts också för el-teleteknisk linje, fordonsteknisk linje samt distributions- och kontorslinje.

För gymnasieskolans minst treåriga linjer samt vissa tvååriga linjer beräknas ett medelsbehov om ca 1 milj. kr. I beloppet om 25 milj. kr. resp. 1 milj. kr. torde enligt SÖ även inrymmas det medelsbehov för undervisningsmateriel som blir erforderligt för försöksverksamhet med gymnasial utbildning i glesbygd samt för särskild samordnad gymnasieskola.

För anskaffning av undervisningsmateriel för gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna specialkurser som är kortare än ett år, samt icke direkt grundskoleanknutna specialkurser inkl. högre specialkurser beräknar SÖ medelsbehovet till 5 milj. kr.

Medelsbehovet för komplettering av stadigvarande utrustning i samband med övergång från tidigare yrkesskolkurser till linje och specialkurser beräknas till 4,2 resp. 1,75 milj. kr.

För anskaffning av undervisningsmateriel till specialkurser enligt helt nya tim- och kursplaner beräknas ett medelsbehov av 0,9 milj. kr. och för undervisningsmateriel för allmänna ämnen inom vårdutbildningen 0,8 milj. kr.

Under förutsättning att åtgärder vidtas för utbildning av arbetslös ungdom vid gymnasieskolan i samma omfattning som hittills erfordras ca 200 000 kr. för viss utrustningskomplettering.

2. Statsbidraget för yrkesförarutbildningen budgetåret 1976/77 beräknas till 6 milj. kr.

3. Maskinförarutbildningskommittén har lagt fram förslag till utbildningsprogram för förare av bygg- och skogsmaskiner. SÖ har ännu inte tagit slutgiltig ställning till förslaget. Preliminärt beräknar SÖ ett medelsbehov av 6,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Det totala medelsbehovet för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för gymnasieskolan (punkterna 1—3) exkl. jordbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning beräknar SÖ budgetåret 1976/77 till 51,35 milj. kr. (+16,8 milj. kr.).

4. För komplettering av utrustning för gymnasieskolans tvååriga jordbrukslinje och tvååriga trädgårdskurs jämte specialkurser för jordbruk, trädgård och lanthushåll beräknar SÖ medelsbehovet budgetåret 1976/77 till 4 milj. kr. (−2 milj. kr.).

5. För anskaffning av undervisningsmateriel samt förhyrande av större

och dyrbara maskiner för skogsbrukets yrkesutbildning beräknar SÖ medelsbehovet till oförändrat 1 milj. kr.

6. Medelsbehovet för anskaffning av utrustning av gymnasieskolor med inlärningsstudior beräknas oförändrat till 1 milj. kr.

7. Även för anskaffning av undervisningsmateriel till enskilda yrkesskolor beräknas för budgetåret 1976/77 ett oförändrat medelsbehov (200 000 kr.).

8. För engångsanskaffning av utrustning vid gymnasieskola för gravt hörselskadade i Örebro beräknar SÖ medelsbehovet budgetåret 1976/77 till 150 000 kr. (−50 000 kr.).

9. För statsbidrag till stadigvarande undervisningsmateriel och inventarier vid försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever i Solna och Stockholm beräknas ett medelsbehov om 100 000 kr. (of.).

10. Medelsbehov för undervisningsmateriel till sågverksutbildningen i Skoghall beräknas uppstå först budgetåret 1977/78. Kommunstyrelsen i Hammarö kommun har emellertid i särskild skrivelse, varöver SÖ har avgivit yttrande den 18 november 1975, anhållit om förhandsbesked om statsbidrag till utbildningen.

SÖ har med skrivelse den 30 juni 1975 till regeringen överlämnat förslag till nya bidragsunderlag för beräkning av statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för vissa yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan.

Föredraganden

Samhällets kostnader för undervisningsmateriel är betydande. Särskilt höga är kostnaderna för de yrkesinriktade linjerna. F. n. utgår statsbidrag till kostnader för anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel med 50 % av den beräknade kostnaden enligt normalutrustningslista som SÖ utfärdar eller plan som SÖ godkänner.

I syfte att underlätta för kommunerna att anordna mer kostnadskrävande yrkesinriktad utbildning bör statsbidrag för den utbildning som påbörjas budgetåret 1976/77 få utgå med 75 % av bidragsunderlaget i de fall detta uppgår till mer än 500 000 kr. per linje. Bidragsunderlaget för vissa yrkesinriktade linjer bör fr. o. m. budgetåret 1976/77 räknas upp till de i SÖ:s skrivelse den 30 juni 1975 angivna beloppen för resp. utbildning. Någon ytterligare uppräkning bör ej ske. Jag har vid min beräkning av anslaget utgått från att dessa nya utrustningslistor i övrigt skall tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976.

Då det är angeläget att lokal- och materielresurser utnyttjas effektivt bör SÖ söka utvidga verksamheten med saxad schemaläggning på de yrkesinriktade linjerna.

För första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel inom

gymnasieskolan beräknar jag för nästa budgetår ett medelsbehov av 39,3 milj. kr. Jag räknar med att inom ovan angivna ram skall rymmas kostnader för statsbidrag till stadigvarande undervisningsmateriel och inventarier för försöksverksamheten med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever i Solna och Stockholm liksom statsbidrag till engångsanskaffning av utrustning för gymnasial utbildning för gravt hörselskadade i Örebro, statsbidrag till enskild yrkesutbildning i enlighet med SÖ:s förslag samt till inlärningsstudier. Därutöver beräknar jag högst 3,75 milj. kr. för anskaffande av undervisningsmateriel avseende förarutbildning i gymnasieskolan varav 1,25 milj. kr. avser höjning av statsbidragsprocenten från 50 till 75. Vidare har jag beräknat ca 1,9 milj. kr. för anordnande av grafisk utbildning på en ort. Även för denna utbildning bör ett förhöjt statsbidrag få utgå. Jag är dock inte beredd att biträda SÖ:s förslag angående medel för utrustning till maskinförarutbildning då överstyrelsen inte har tagit slutligt ställning till utbildningen.

För undervisningsmateriel m. m. för skogsbrukets yrkesutbildning beräknar jag oförändrat 1 milj. kr. I enlighet med SÖ:s förslag beräknar jag medelsbehovet för lantbrukets yrkesutbildning till 4 milj. kr.

Jag är inte nu beredd att lämna förhandsbesked om statsbidrag till sågverksutbildningen i Skoghall.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

D 34. Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet

1974/75	Utgift	734 045
1975/76	Anslag	531 000
1976/77	Förslag	356 000

Från anslaget avförs ännu återstående statsbidrag som skall utgå enligt bestämmelserna i kungörelsen (1936: 45) angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet (omtryckt 1943: 398, ändrad senast 1958: 665 samt genom beslut den 16 februari 1968).

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget minskas med 175 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 356 000 kr.

D 35. Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anslag	54 000
1976/77	Förslag	36 000

Enligt kungörelsen (1960: 387) om statsbidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet (ändrad senast 1967: 470) utgår statsbidrag till vissa kommuner för anskaffande av lärarbostäder vid skola, som inte är belägen i tätort med minst 200 invånare. Bidraget utgör 18 000 kr. för varje lärarbostad, dock med tillägg av ytterligare 4 000 kr. för lärarbostad i de fyra nordligaste länen.

Skolöverstyrelsen beräknar, att anslaget kommer att belastas med bidragskostnaderna för sammanlagt två lärarbostäder. Statsbidraget till dessa bostäder uppgår till 36 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 36 000 kr.

E. HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING

Vissa gemensamma frågor

Universitetskanslersämbetet

I skriften Högre utbildning och forskning (UKÄ-rapport nr 15, 1975) anger universitetskanslersämbetet (UKÄ) huvudlinjerna i sitt handlingsprogram och ger en översikt över de delar av programmet som kommer till uttryck i UKÄ:s budgetförslag för budgetåret 1976/77.

UKÄ erinrar inledningsvis om att med utgången av nästa budgetår ett nytt skede inleds i utvecklingen av den högre utbildningen i vårt land som en följd av statsmakternas beslut i anledning av prop. 1975: 9 om reformering av högskoleutbildningen m. m. Riksdagens beslut innebär enligt UKÄ, utöver de förändringar som skall genomföras med början den 1 juli 1977, riktlinjer för ett nydaningsarbete på mycket lång sikt. Det anger målen för en verksamhet och stommen i en studieorganisation och institutionell organisation som skall tillåtas utveckla sig med avsevärd frihet för lokala initiativ och variationer.

UKÄ pekar på några huvudpunkter i beslutet och nämner därvid bl. a. vidgat högskolebegrepp, ökat inflytande för samhällsgrupper utanför högskolan liksom för studerande och anställda, åtgärder för att göra utbildningen mera åtkomlig, utbildningens anknytning till arbetslivet samt samspel mellan grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning över hela fältet av högskoleutbildning.

Frihet att inom de på politisk nivå givna handlingsramarna finna lokala lösningar anser UKÄ nödvändig för att skapa en ändamålsenlig arbetsfördelning.

UKÄ framhåller att årets anslagsframställning inte innebär något föregripande av enskildheter i riksdagsbeslutet. Emellertid bör enligt UKÄ åtgärder som står i samklang med de fastlagda utbildningspolitiska målen så långt möjligt genomföras också före det formella ikraftträdandet av riksdagens beslut.

UKÄ presenterar som bakgrund till sitt budgetförslag några *basfakta om utbildning och forskning*. Av denna redovisning framgår bl. a. följande.

Efter en kraftig expansion av nyrekryteringen till eftergymnasial utbildning under 1960-talet fram till och med läsåret 1968/69 har tillströmningen stabiliserats. Under perioden därefter har den största förändringen skett vid de filosofiska fakulteterna. Under tiden 1968/69—1973/74 minskade tillströmningen totalt vid dessa fakulteter med 40 %. Matematisk-naturvetenskaplig fakultet har fått vidkännas den krafti-

gaste minskningen under perioden, närmare 60 %, och de studerandes efterfrågan på utbildning vid matematisk-naturvetenskaplig och teknisk fakultet understiger alltmer antalet tillgängliga utbildningsplatser. Antalet nybörjare på gymnasieskolans naturvetenskapliga linje har minskat kraftigt under den senaste femårsperioden. Rekryteringen till matematisk-naturvetenskaplig och teknisk fakultet kan därför förutses minska under ytterligare minst tre år.

Gruppen studerande i åldrar över 25 år ökar fortfarande sin andel. Antalet examinerade inom grundutbildningen har sedan 1971/72 totalt sett hållit sig omkring 15 000 årligen. För de fria fakulteternas del har dock examinationen under hela denna period minskat. Denna trend antas fortsätta ytterligare några år.

Den nedgång i nyrekryteringen av forskarstuderande som märkts de senaste åren väntas fortsätta. Under år 1974 beräknas ca 1 700 studerande ha påbörjat forskarutbildning.

Den kraftiga ökningen av antalet forskarstuderande under sista hälften av 1960-talet har ännu inte resulterat i en motsvarande ökning av examinationen. Examinationen uppgick år 1973 till ca 1 100. Färre kvinnor än män fortsätter i forskarutbildning efter avslutad grundutbildning.

När det gäller den *grundläggande utbildningen* framhåller UKÄ att beslutet om en högskolereform slår fast att en viktig uppgift är och blir att anpassa utbildningens organisation och former så att återkommande utbildning underlättas. UKÄ anger några huvudlinjer i denna utvecklingsprocess.

Utifrån redovisade basfakta konstaterar UKÄ att förändringar i rekryteringsmönstret till högskoleutbildning redan kunnat konstateras men att alltjämt skevheter i tillströmningen kvarstår som måste motverkas. Kvinnorna är underrepresenterade i högskoleutbildningen totalt sett och särskilt i sådana utbildningar som leder till högre betalda yrken. Den sociala snedrekryteringen är alltjämt markant. Utbildningstillfällena är ofta begränsade till ungdomsåren. Kraftiga regionala skillnader i rekryteringen till högskoleutbildningen kvarstår. Mot denna bakgrund finner UKÄ det nödvändigt att planeringsarbetet inriktas på att öka möjligheterna till högskoleutbildning för skilda grupper oberoende av geografiska förhållanden, kön, socialgruppstillhörighet och ålder.

Detta kräver samordnade åtgärder av utbildningspolitisk, arbetsmarknadspolitisk, socialpolitisk och kulturpolitisk natur. UKÄ visar på viktiga reformer av denna karaktär som genomförts under senare tid och nämner bl. a. lagstiftning som möjliggör ledighet för studier, förbättrat studiestöd för vuxna samt de av statsmakterna fastlagda nya riktlinjerna för kulturpolitiken.

Den vikande tillströmningen till matematisk-naturvetenskaplig och teknisk utbildning finner UKÄ oroande, då man kan förutse svårigheter

att tillgodose samhällets behov av personer med sådan utbildning. UKÄ söker, bl. a. i samarbete med skolöverstyrelsen, finna åtgärder i syfte att öka intresset för naturvetenskapliga studier.

Under senare år har universiteten, i första hand de filosofiska fakulteterna, gjort stora ansträngningar att successivt anpassa utbildningsutbudet till nya studerandegruppers krav. Särskilt angeläget har man ansett det vara att snabbt kunna tillgodose efterfrågan inom nya problemområden. Man har även genom alternativa studiekurser sökt möta skilda behov av fortbildning och vidareutbildning.

De nya studerandegrupperna ställer krav på förändringar även av utbildningsformerna och särskilda stödåtgärder är i många fall nödvändiga. Sådana stödåtgärder har visat sig ha en positiv effekt på studieresultat och studiemiljö. UKÄ föreslår att särskilda medel ställs till förfogande för stöd- och innovationsåtgärder inom grundläggande utbildning vid universitet och högskolor. Medlen bör i första hand avse grundläggande utbildning vid de filosofiska fakulteterna, men även andra fakulteter bör kunna komma i fråga. Medlen bör kunna användas för både planering och genomförande av åtgärder för stöd och innovation inom den grundläggande utbildningen. UKÄ beräknar för ändamålet 6 320 000 kr., varav 2 470 000 kr. motsvarar belopp som budgetåret 1975/76 utbetalas i enlighet med bestämmelsen om grundkostnadstillägg inom automatikbestämmelserna. Denna bestämmelse skulle vid ett genomförande av UKÄ:s förslag inte gälla budgetåret 1976/77.

I detta sammanhang erinrar UKÄ också om problemen inom filosofisk fakultet för de små enheterna, dvs. filialerna och universiteten i Umeå och Linköping. Nedgången i studerandeantalet, som inneburit en kraftig minskning av tillgängliga resurser, har gjort det allt svårare att tillgodose och planera ett utbildningsutbud som svarar mot efterfrågan framför allt vid de nämnda enheterna. Dessa svårigheter bedöms få ökad aktualitet budgetåret 1976/77 till följd av beräknad fortsatt nedgång i studerandeantalet. UKÄ föreslår därför att fortsatt stöd skall utgå till s. k. små enheter och beräknar beloppet budgetåret 1976/77 till 4,6 milj. kr.

I avsikt att stödja en utveckling mot högskolans internationalisering har UKÄ utarbetat ett särskilt handlingsprogram som omfattar en fyraårsperiod. Som grund för detta ligger förslag från den av UKÄ år 1972 tillsatta internationaliseringsutredningen. Utredningen såg en ökad internationalisering av all universitetsutbildning som den centrala uppgiften. I sitt betänkande (UKÄ-rapport nr 21, 1974) Utbildningens internationalisering föreslog utredningen åtgärder inom tre huvudområden nämligen internationalisering av utbildningens innehåll, fackspråklig utbildning samt internationellt utbyte. UKÄ anger internationaliseringsmålen som attitydmål, kunskapsmål och färdighetsmål. I

den fortlöpande översynen av högskoleutbildningens innehåll avser UKÄ att verka för att grundtankarna i utredningsförslagen tas till vara.

Genom fackspråklig utbildning bör alla högskolestuderande ges möjlighet att vidareutveckla eller fördjupa språkkunskaperna inom sitt fackområde. Utbildningen skall omfatta dels poänggivande kurser, som kan ingå i olika examina, dels sådan undervisning som utgör träning och tillämpning av språk- och fackkunskaper. Utbildningen bör erbjudas högskolestuderande, lärare och forskare, övrig personal samt redan yrkesverksamma utanför högskolorna. Enligt förslaget skall de språkvetenskapliga institutionerna normalt anordna kurserna och därvid nära samarbeta med berörda fackinstitutioner.

Ett av de viktigaste medlen för att internationalisera utbildningen anser UKÄ vara en kraftig utbyggnad av det internationella utbytet. Hinder av formell och administrativ art för studier, forskning och tjänstgöring utomlands bör undanröjas. Utbytesverksamheten bör enligt UKÄ konkret utformas på lokal nivå.

UKÄ föreslår att ett särskilt anslag anvisas för den internationella verksamheten inom universitet och högskolor samt att särskilda tjänster för gästlärare inrättas. För budgetåret 1976/77 beräknar UKÄ kostnaderna för åtgärder för högskoleutbildningens internationalisering till 5 milj. kr. och för hela fyraårsperioden till 20,9 milj. kr.

På UKÄ:s initiativ har bedrivits försöksverksamhet med pedagogisk utbildning av universitetslärare. UKÄ har bistått av en referensgrupp av universitetslärare. Erfarenheter från verksamheten har dokumenterats i UKÄ-rapporterna nr 6 a och 6 b, 1974. UKÄ lägger nu fram ett handlingsprogram för lärarutbildning m. m. som upptar introduktionskurser, pedagogiska idékurser, ämnesanknutna kurser samt pedagogiska seminarier. Kurserna fördelar sig på 12 anställningsår. Deltagandet skall vara obligatoriskt och utgöra en del av universitetslärarens arbetsuppgifter. Förslaget tar sikte på de lärare som nyanställs fr. o. m. den 1 juli 1976. Nuvarande pedagogiska utbildning förutsätts bli bibehållen i nuvarande omfattning. Enligt förslaget bör all personal med undervisnings- och handledningsuppgifter också delta i de årligen återkommande pedagogiska seminarierna.

UKÄ förutsätter att institutionerna skall kunna få kompensation för bortfall av undervisnings- och sjukvårdsresurser vid lärares deltagande i pedagogisk utbildning. En kostnadsberäkning visar att utbildningsorganisationen fullt utbyggd kommer att kosta närmare 17 milj. kr.

När det gäller *forskningen* tar UKÄ i sina förslag till anslagsframställning först upp frågor som rör den sektoriella forskningen. UKÄ betonar därvid att uppgiften att fungera som en organisation för den obundna grundforskningen även i fortsättningen måste vara en huvuduppgift för universitet och högskolor. Dock bör enligt UKÄ:s mening

ökad verksamhet inom sektorsforskningen kunna innebära avsevärda fördelar även för universitetsorganisationen.

Strävan att förbättra arbetsmiljön och krav på att denna skall utformas med utgångspunkt i människans behov samt hennes fysiska och psykiska förutsättningar har kommit till uttryck i olika initiativ från samhällets sida. UKÄ framhåller att insikten om arbetets roll inte bara för individens försörjning utan även för personlighetsutvecklingen och totalt livsinnehåll har lett till förnyade ansträngningar att genom sysselsättningsplanering undanröja förvärvshinder.

Enligt UKÄ:s bedömning föreligger ett stort behov av utbildnings- och forskningsresurser inom detta fält.

Utvecklingen inom arbetslivet kräver stora kunskaper hos många anställda inte bara inom det egna fackområdet utan även på fält som gäller människans förhållanden i arbetslivet i vid mening. UKÄ framhåller vikten av att samarbete i forsknings- och utvecklingsarbete underlättas eftersom arbetsmiljöproblemen ofta är av mycket sammansatt karaktär och därför måste bearbetas i samarbete mellan företrädare för skilda ämnesområden.

I dag bedrivs arbetsvetenskaplig forsknings- och utvecklingsverksamhet både vid universiteten och vid skilda forskningsinstitut. UKÄ framhåller att en kraftig resursförstärkning är nödvändig för att möjliggöra en effektivare och mera omfattande sådan verksamhet vid universiteten.

UKÄ betonar nödvändigheten av att resurserna inom och utom universitetsorganisationen samordnas och den stora betydelsen av kontakter mellan dem som sysslar med denna verksamhet och arbetslivet.

En arbetsgrupp inom UKÄ har mot bakgrund av här antydda allmänna bedömningar utarbetat ett program för utbyggnad av den arbetsvetenskapliga verksamheten vid universitet och högskolor. Förslagen finns redovisade i UKÄ-rapport nr 3, 1975. Arbetsgruppen anger tre alternativ för uppbyggnad av en basorganisation för arbetsmiljöforskning och finner för egen del alternativet forskningsresurser på institutionsnivå kompletterade med samordnande organ inom universitetsorganisationen vara det bästa. Inom varje blivande högskoleregion skall vidare enligt förslaget inrättas ett arbetsvetenskapligt råd för verksamheten vid högskolorna inom regionen. Förslagen medför fullt genomförda en kostnadsökning med 5 milj. kr.

I ett senare tillägg till sina förslag till anslagsframställning har UKÄ redovisat ett samlat program för arbetsvetenskaplig forskning och utbildning vid universitet och högskolor. Framställningen utmynnar i förslag om att sådan utbildning skall ges inom ramen för i princip alla utbildningar vid universitet och högskolor samt att UKÄ skall få besluta om handledningsskyldighet för innehavare av professur inom det arbetsvetenskapliga området även inom andra fakulteter än den där tjänsten är inrättad. Regeringen bör enligt UKÄ föranstalta om inrättande av

regionala arbetsvetenskapliga råd. Vidare föreslår UKÄ att sammanlagt fyra professurer inrättas budgetåren 1976/77 och 1977/78 med inriktning mot industriell ergonomi med teknisk arbetshygien.

UKÄ tar upp frågan om forskning och utbildning på energiområdet och redogör för förberedelser som vidtagits inom universitetsorganisationen för att denna skall kunna ta på sig vidgade uppgifter inom området.

Den kraftiga ökning av anslagen till energiforskning som statsmakterna har beslutat kan enligt UKÄ medföra svårigheter för organen för forskning och utveckling att tillräckligt snabbt bygga ut sin verksamhet i erforderlig omfattning. Detta kan åtminstone inledningsvis bli ett hinder när det gäller att realisera programmet. UKÄ anser att universiteten har möjlighet, i varje fall inom vissa områden, att ta på sig betydligt större uppgifter inom energiforskningen. Därvid fordras ett ökat samarbete med de sektoriellt programansvariga organen.

En kartläggning av de tekniska fakulteternas preliminära utbyggnadsplaner visar relativt dålig överensstämmelse mellan fakulteternas aktuella planer och det av statsmakterna fastlagda forskningsprogrammet. Utbyggnadsplanerna måste därför enligt UKÄ:s mening modifieras. Arbetet bör ske i nära samarbete med de programansvariga organen.

UKÄ förutskickar ett flerårigt utbyggnadsprogram för energiforskning, men vill redan för budgetåret 1976/77 föreslå en viss utbyggnad av basorganisationen för energiforskning.

Ett genomförande av det beslutade forskningsprogrammet kommer att kräva en personalinsats motsvarande 500 heltidsanställda. Brist på kompetent personal kan därför förutses och verka hämmande på utbyggnadstakten.

UKÄ finner att forskarassistenttjänster är ett viktigt instrument i arbetet att på sikt bygga upp forskningskompetens. UKÄ föreslår därför att sammanlagt 14 sådana tjänster inrättas inom området energiforskning budgetåret 1976/77 för att kunna disponeras vid fakulteterna som en rörlig resurs med vars hjälp forskningsverksamhet inom nya delar av energiforskningen kan startas.

UKÄ har i olika sammanhang poängterat att en ökad samhällsaktivitet på energiområdet måste innefatta ökade utbildningsinsatser. UKÄ framhåller att det inom ämbetsverket och läroanstalterna pågår en planering för ökad utbildningsverksamhet.

I initialskedet avser läroanstalterna enligt UKÄ att begära resurser för ökade utbildningsinsatser på energiområdet hos bl. a. programansvariga forskningsorgan. I fortsättningen bör dock denna verksamhet enligt UKÄ:s mening bekostas inom ramen för högskolornas ordinarie anslag. Enligt ämbetsverket finns det möjlighet att med relativt marginella belopp få en avsevärt ökad verksamhet till stånd.

Två anslagsändamål intar i år en särskilt framskjuten plats i såväl läro-

anstalternas som UKÄ:s anslagsframställningar. Det gäller dels nya tjänster som forskarassistent, dels driftskostnadsanslagen.

Forskarassistenttjänsterna spelar enligt UKÄ en nyckelroll för utbildningens och forskningens förnyelse. För forskarutbildningen har forskarassistenterna ofta en fundamental betydelse, främst genom sin medverkan i handledningen av de studerande. Det framhålls som angeläget att öka antalet av dessa tjänster också för en tillfredsställande breddning av rekryteringsbasen för de högre forskartjänsterna. UKÄ finner det därför angeläget att antalet forskarassistenttjänster bättre än för närvarande avpassas och sätts i relation till de högre tjänsterna i forskarkarriären. UKÄ konstaterar att bristen på forskarassistenttjänster är särskilt påtaglig vid juridisk och teknisk fakultet.

Nya forskarassistenttjänster bör enligt UKÄ:s mening nu främst tillföras områden där forskningsbehovet bedöms vara stort. UKÄ föreslår att 63 tjänster inrättas budgetåret 1976/77 till en kostnad av ca 6 milj. kr.

I fråga om driftkostnadsanslagen framhåller UKÄ att väl utvecklade basresurser — i huvudsak resurser för teknisk och administrativ personal, materiel samt resor — utgör en oundgänglig förutsättning för framgångsrik och effektiv utbildning och forskning.

UKÄ finner att den del av driftkostnadsanslagen som inte är bunden och därför kan användas för att anställa ytterligare biträdespersonal och utnyttja modernare hjälpmedel i arbetet har begränsats avsevärt. Följden har enligt UKÄ i många fall blivit att den undervisande och forskande personalens arbetstid utnyttjas ineffektivt.

Bland faktorer som påverkar medelsbehovet för basresurser nämner UKÄ åtgärder för nyorientering av utbildningen enligt de riktlinjer som nu beslutats för utvecklingen av den nya högskolan.

Även för forskarutbildningen finns speciella behov som berör driftkostnadsanslagen. Bl. a. betonas medelsbehovet för de forskarstuderandes resor.

UKÄ konstaterar vidare att anspråken på driftkostnadsanslagen för forskningsändamål har stigit. Ett exempel härpå är behovet av kvalificerad teknisk personal bl. a. för konstruktion, tillsyn och reparation av dyrbar och komplicerad apparatur.

UKÄ pekar också på driftkostnadsanslagens betydelse för forskningen genom att dessa ger läroanstalterna en önskvärd frihet till nyorientering i fråga om objekt och metoder i forskningen.

För nästa budgetår föreslås en ökning av driftkostnadsanslagen med ca 87 milj. kr.

UKÄ har föreslagit att möjligheten att inrätta tjänster som adjungerad professor den 1 juli 1976 införs som en reguljär anordning vid samtliga fakulteter. UKÄ har i december 1975 kommit in med en redovisning av erfarenheterna av den nu pågående försöksverksamheten.

Dessa är övervägande positiva vilket även framgår av en av Ingenjörsvetenskapsakademien ingiven skrivelse.

UKÄ har i oktober 1975 lämnat en sammanställning över *den ekonomiska omslutningen* budgetåret 1974/75 vid läroanstalterna inom UKÄ:s område. Läroanstalternas sammanlagda driftmedelsomslutning uppdelad på finansieringskällor framgår av följande tabell.

Finansieringskälla	1974/75		Procentuell förändring från föregående budgetår
	Belopp (milj. kr.)	%	
Avlönings-, driftkostnads- och programanslag	1 045,5	55	+13
Övriga medel som anvisats läroanstalt över riksstaten	466,0	24	+21
Medel tilldelade från statens forskningsråd och styrelsen för teknisk utveckling	188,0	10	+10
Gåvo- och donationsmedel	93,1	5	+ 7
Ersättning för arbete m.m.	59,2	3	+31
Övriga medel	53,7	3	+ 6
Summa	**1 905,5**	**100**	**+15**

Driftmedelsomslutningen budgetåret 1974/75 vid var och en av läroanstalterna framgår av följande tabell.

Läroanstalt	Belopp (milj. kr.)	%
Universitetet i Uppsala	293,5	15
Lund	372,7	20
Göteborg	233,9	12
Stockholm	190,4	10
Umeå	139,0	7
Linköping	79,3	4
Karolinska institutet	198,4	10
Tekniska högskolan i Stockholm	209,8	11
Chalmers tekniska högskola	157,2	8
Högskolan i Luleå	31,3	3
Summa	**1 905,5**	**100**

Vissa forskningsändamål

Medel för forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) anvisas under flertalet huvudtitlar i statsbudgeten, dels under anslag enbart avsedda för FoU, dels inom ramen för anslag avsedda för även andra ändamål. Efter samråd med övriga departement har inom utbildningsdepartementet gjorts en sammanställning över de medel för FoU som budgetåret 1975/76 har anvisats över statsbudgeten. För de anslag som inte är avsedda enbart för FoU är det förenat med stora svårigheter att exakt

ange det belopp som används för FoU. Följande sammanställning ger därför endast en grov uppskattning av storleksordningen av dessa resurser.

Innevarande budgetår anvisas över statsbudgeten drygt 3,2 miljarder kr. för FoU. Fördelningen på olika sektorer framgår av följande sammanställning.

Sektor	Milj. kr.
Arbetsmarknadsåtgärder, regional utveckling och planering	11
Bostäder	14
Energiförsörjning	143
Kommunikationer	37
Jordbruk och skogsbruk m.m.	237
Näringslivsutveckling	207
Sociala ändamål: insatser för barnfamiljer och ungdom, konsumentpolitiska åtgärder, hälso- och socialvård, åtgärder mot brott	143
Miljövård	58
Allmän forskning	1 398
Utbildning	42
Totalförsvar	836
Internationellt utvecklingssamarbete	101
	3 227

Utbildnings- och försvarsdepartementen är de departement som svarar för de största beloppen till FoU (ca 1 128 milj. kr. resp. ca 831 milj. kr.). Den helt övervägande delen av FoU-utgifterna inom utbildningsdepartementets ansvarsområde avser allmän forskning och kan betraktas som i huvudsak grundforskning. Av medlen anvisade till fou under fjärde huvudtiteln avser ca 175 milj. kr. tillämpad forskning och ca 655 milj. kr. utvecklingsarbete. En mindre del av FoU-utgifterna inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde avser rena utbildningskostnader inom forskarutbildningen, vilka inte kan särredovisas.

Till nyss redovisade FoU-utgifter som avser anslagsfinansierad FoU, kan läggas FoU-utgifter inom den statliga verksamhet som finansieras på annat sätt. Postverkets, televerkets, statens järnvägars och luftfartsverkets FoU-kostnader innevarande budgetår vilka finansieras av verkens intäkter kan beräknas till ca 37 milj. kr. Statens vattenfallsverk lägger innevarande budgetår ned ca 26 milj. kr. på forskning och utveckling. Med medel från allmänna arvsfonden finansieras FoU-verksamhet för drygt 3 milj. kr. Fonden för byggnadsforskning disponerar innevarande budgetår — exklusive anslag över statsbudgeten — ca 60 milj. kr. Norrlandsfonden disponerar ca 10 milj. kr. per år för FoU. Statens utvecklingsfond, som stöder kommersiellt riskfyllda utvecklingsinvesteringar inom industrin, beräknas innevarande budgetår låna ut drygt 35 milj. kr. Arbetarskyddsfonden finansierar viss FoU, i synnerhet inom arbetsmiljöområdet. Innevarande budgetår beräknas fonden anslå ca 30 milj. kr. till forsknings- och utvecklingsarbete.

Forskningsråden inom utbildningsdepartementets område har i samband med sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1976/77 redovisat vissa uppgifter om användningen av rådens resurser under budgetåret 1974/75. Även dessa uppgifter måste omges med vissa reservationer eftersom råden i sina redovisningar använt delvis skilda definitioner.

Rådens medelsdisposition budgetåret 1974/75 framgår av följande tabell (tkr.).

Forskningsråd[1]	Anslag	Medelsdisposition			
		Forskningsprojekt m.m.	Publiceringsverksamhet m.m.	Förvaltning	Tot.[3]
MFR	58 015	56 148	1 955	1 160	59 263
HFR	11 915	9 690	2 555	419	12 664
SFR	13 600	12 605	909	545	14 059
NFR	62 705	59 041	2 400	1 817	63 258
AFR	31 495[2]	30 487	60	1 090	31 637

[1] MFR = statens medicinska forskningsråd, HFR = statens humanistiska forskningsråd, SFR = statens råd för samhällsforskning, NFR = statens naturvetenskapliga forskningsråd, AFR = statens råd för atomforskning.
[2] Varav 1 250 tkr. anvisade på tilläggsstat.
[3] Inklusive reservationer från tidigare budgetår.

Av det sammanlagda antalet utdelade forskningsanslag avsåg ca 87 % belopp under 100 tkr. Fördelningen av anslagen efter storlek framgår av följande tabell (tkr.).

Belopp	Forskningsråd/Antal anslag					
	MFR	HFR	SFR	NFR	AFR	Summa
— 10	4	160	101	118	72	1 875
11 — 99	445	218	304	453		
100—299	150	17	10	95	33	305
300—999	15	—	2	11	11	39
1 000—	—	—	—	7	5	12
	614	**395**	**417**	**684**	**121**	**2 231**
Genomsnittligt anslagsbelopp	91	26	28	86	252	

Merparten av den forskningsverksamhet som finansieras av forskningsråden bedrivs vid universitet och högskolor. Ungefär 11 % av de sammanlagda medlen för forskningsprojekt går till internationellt forskningssamarbete. Följande tabell visar hur av råden beviljade anslag (tkr.) fördelades på läroanstalter m. m.

Läroanstalt[1] (motsv.) m. m.	Forskningsråd/Anslagsbelopp					
	MFR	HFR	SFR	NFR[2]	AFR[2]	Summa
U	8 958	1 085	2 506	10 607	2 689	25 845
L	8 322	1 472	1 748	9 229	2 582	23 353
G	9 754	654	2 271	3 202		15 881
S	658	1 126	2 552	9 905	2 254	16 495
Um	2 981	165	881	2 741	218	6 986
Li	1 029		5	105		1 139
KI	21 059			307		21 366
KTH		105		2 238	3 076	5 419
CTH	65			4 236	2 601	6 902
Lå				35		35
HHS			348			348
Lärarhögskolor			472			472
Jordbrukets högskolor	422			1 042		1 464
Museer m.m.		3 985		601		4 586
Vissa statliga forskningsinstitut	447			455	3 593	4 495
Internationellt samarbete		778		6 150	12 435	19 363
Enskilda forskare	1 450	849				2 299
Tidskrifter		717	343			1 060
Övrigt	2 416		695	7 642[3]	1 099	11 852
	57 561	**10 936**	**11 821**	**58 495**	**30 547**	**169 360**

[1] U, L, G, S, Um, Li = universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm, Umeå och Linköping, KI = karolinska institutet, KTH = tekniska högskolan i Stockholm, CTH = Chalmers tekniska högskola, Lå = högskolan i Luleå, HHS = Handelshögskolan i Stockholm.

[2] I beloppen ingår även medel för resor.

[3] Varav projektet Barrskogslandskapets ekologi 4 297 tkr.

I sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1976/77 redovisar forskningsråden förslag om ökad medelsanvisning om sammanlagt drygt 93 milj. kr., dvs. en ökning med ca 45 %. Jag kommer i det följande vid min anmälan av anslagen till forskningsråden att i korthet redovisa rådens förslag. Jag tar emellertid nu upp vissa av de frågor som forskningsråden aktualiserat.

Humanistiska forskningsrådet redovisar det arbete inom rådet som igångsatts med utgångspunkt i de riktlinjer som angavs i 1975 års budgetproposition. Rådet har bl. a. tillsatt ett antal planeringsgrupper med representanter för olika discipliner. Under budgetåret 1975/76 startar forskningsrådet projekt i följande ämnen: 1) sociolingvistik med inriktning på temat språket som klassgräns, 2) massmedieforskning — innebörd och mönster i pressens, radions och televisionens sätt att behandla sitt stoff, 3) bildkonst och scenkonst — kulturkommunikation under vissa konstnärliga och sociala betingelser samt 4) humanistisk forskning om internationalisering.

Den av rådet begärda medelsförstärkningen är avsedd för bl. a. dels fortsatt verksamhet inom dessa projekt, dels ytterligare projekt med anknytning till bl. a. kulturkommunikation och med tvär- och mångvetenskaplig inriktning.

Statens råd för samhällsforskning konstaterar att kriterierna för samhällsutveckling under senare år börjat förändras. Denna utveckling har hittills oftast uttryckts i fysiska och materiella termer. Både i internationella sammanhang och i det svenska samhället reses dock numera krav på att nya mått på utveckling skall komma till användning. Större vikt måste fästas vid de sociala konsekvenserna av ekonomiska och tekniska förändringar. Detta bör enligt SFR i ökad utsträckning ställa samhällsforskningen i centrum för statsmakternas uppmärksamhet.

Plasmafysiken intar i dag en internationellt sett central roll inom modern fysik. Statens råd för atomforskning (AFR) arbetar bl. a. för att underlätta för svenska forskargrupper att samarbeta med utländska laboratorier inom detta forskningsområde. Förberedelser för en associering av den svenska fusionsforskningen med Euratoms fusionsprogram pågår. En associering skapar enligt AFR:s mening klart förbättrade förutsättningar för en effektiv och ändamålsenlig framtida svensk fusionsforskning.

Föredraganden

Genom riksdagens beslut om reformering av högskoleutbildningen m. m. (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) har riktlinjer för utvecklingen av högskolan angivits i flera olika avseenden. En helhetssyn på utbildningen efter gymnasieskolan ligger nu till grund för planeringen. Nya behörighets- och urvalsregler skall ge en bredare och mera allsidig rekrytering till högre studier. Den nya högskolan inriktas på att tillgodose alla slags behov av utbildning på högskolenivå, inte minst behov av fortbildning och vidareutbildning som led i återkommande utbildning. Förändringar i studieorganisationen och den institutionella organisationen kommer att förbättra möjligheterna att kombinera och utveckla utbildningar över hela högskolefältet liksom att tillgodose lokala och individuella önskemål. De ger också förutsättningar för ett ökat samspel mellan högskolan och det omgivande samhället och för en betydande överföring av ansvar och befogenheter till lokala och regionala organ.

Ett omfattande arbete pågår nu för att konkretisera de principer som lagts fast för den nya högskolan. Med stöd av regeringens bemyndigande den 29 maj 1975 har jag tillkallat en central och sex regionala organisationskommittéer (U 1975: 04 resp. U 1975: 08—13) för högskolereformen. Den centrala kommittén (H 75) har samordningsuppgifter i förhållande till de regionala kommittéerna och berörda centrala myndigheter. Den skall bl. a. utarbeta förslag till planeringsramar för antagningen till grundläggande högskoleutbildning läsåret 1977/78 samt till grundläggande bestämmelser för den nya högskolan i fråga om behörighet, urval, antagning, studieorganisation och institutionell organisation. De regionala kommittéerna skall utarbeta förslag om fördelning av

kapaciteten för grundläggande högskoleutbildning i de olika högskoleregionerna och om den lokala och regionala högskoleorganisationen.

H 75 har i oktober 1975 redovisat en plan för genomförande av högskolereformen. Utgångspunkten är — som angavs i prop. 1975: 9 (s. 576) — att den nya ordningen i huvudsak skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1977. Det nya ämbetsverket för högskolan, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), som jag återkommer till i det följande, skall dock inrättas redan hösten 1976.

Beträffande behörighet, urval och antagning till grundläggande högskoleutbildning kommer regeringens bestämmelser att kunna meddelas först när H 75:s och statskontorets gemensamma arbete med ett nytt system för central antagning m. m. (jfr UbU 1975: 17 s. 41) framskridit längre. Det är emellertid viktigt att redan nu informera bl. a. studerande i gymnasieskolan och andra tänkbara sökande till högskoleutbildning om den närmare innebörden i de nya principerna. H 75 har i december 1975 redovisat ett utkast till förordning om tillträde till grundläggande högskoleutbildning, vilket i allt väsentligt innefattar de regler för behörighet och urval som enligt kommitténs mening bör gälla från den 1 juli 1977. Jag ämnar senare föreslå regeringen att på grundval av H 75:s utkast meddela riktlinjer för myndigheternas planering och information i fråga om behörighet, urval och antagning till grundläggande högskoleutbildning.

I fråga om den kvantitativa planeringen för budgetåret 1977/78 innebär H 75:s plan att en samverkan mellan organisationskommittéerna för högskolereformen och de myndigheter, som svarar för förslag till anslagsframställningar för grundläggande högskoleutbildning, bör komma till stånd med sikte på en samordning mellan kommittéernas fördelningsförslag och myndigheternas petita. I början av hösten 1976 bör H 75 få yttra sig över förslagen till anslagsframställningar och i samband härmed lägga fram ett samlat förslag till planeringsramar för grundläggande högskoleutbildning för budgetåret 1977/78. Till detta förslag bör regeringen kunna ta ställning i budgetpropositionen för 1977/78. H 75:s plan i denna del har legat till grund för budgetdirektiv från utbildningsdepartementet till berörda myndigheter i december 1975.

Vad gäller högskolestudiernas organisation räknar H 75 med att under sommaren 1976 kunna, på grundval av synpunkter och förslag från berörda myndigheter m. fl., inge förslag dels till grundläggande bestämmelser, dels till en förteckning över allmänna utbildningslinjer som bör finnas den 1 juli 1977. Regeringen kan då hösten 1976 ta ställning till H 75:s förslag och bl. a. meddela uppdrag till högskolemyndigheterna att fastställa utbildnings- och kursplaner enligt den nya ordningen.

Självklart måste i detta sammanhang beaktas det arbete med att förändra befintliga högskoleutbildningars innehåll och studieorganisation som pågår fortlöpande. Jag vill här erinra om vad statsrådet Hjelm-

Wallén vid sin anmälan i det föregående av vissa gemensamma frågor rörande skolväsendet har anfört rörande beredningen av 1968 års utbildningsutrednings (U 68) förslag i betänkandet (SOU 1973: 58) Högskoleutbildning — hälso- och sjukvårdslinje, social servicelinje, medicinsk assistentlinje, arbetsterapeut- och sjukgymnastlinje. Beredningen av dessa frågor utgår från att förändringar av de berörda utbildningarna så långt möjligt skall kunna genomföras den 1 juli 1977.

Också i fråga om högskolans institutionella organisation räknar H 75 med att under sommaren 1976 kunna, på grundval av synpunkter och förslag från de regionala organisationskommittéerna m. fl., inge förslag till grundläggande bestämmelser. Samma ordning skall enligt kommitténs plan tillämpas i fråga om förslag till högskolelag. H 75 skall vidare samtidigt yttra sig över de regionala kommittéernas förslag om den lokala och regionala organisationen, bl. a. om indelningen i högskoleenheter samt regionstyrelsernas uppgifter.

Enligt H 75:s bedömning bör riksdagsbeslut i vissa för reformen grundläggande frågor, bl. a. om högskolelagen och om indelningen i högskoleenheter, fattas redan hösten 1976 för att det lokala och regionala förberedelsearbetet skall underlättas och regeringens bestämmelser på olika punkter kunna meddelas i god tid före den 1 juli 1977. Den av kommittén förordade ordningen, som jag här redovisat, möjliggör en proposition till riksdagen i nämnda frågor hösten 1976. Jag finner för egen del denna ordning ändamålsenlig och räknar med att den skall kunna följas. I sammanhanget vill jag erinra om att de regionala organisationskommittéerna skall arbeta i nära kontakt med de berörda läroanstalterna och företrädare för dem som är verksamma där (jfr prop. 1975: 9 s. 580).

Som jag berörde i prop. 1975: 9 är det viktigt att högskolereformens olika delar från början följs systematiskt och utvärderas så att underlag erhålls för beslut om förändringar som visar sig önskvärda eller nödvändiga. Detta blir enligt min mening en väsentlig uppgift för bl. a. UHÄ och dess enhet för forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen. Till detta arbete bör i lämplig form knytas företrädare för skilda intressenter. Jag utgår från att frågan om formerna för att följa och utvärdera högskolereformen kommer att prövas närmare i det fortsatta förberedelsearbetet.

Den år 1973 tillkallade obligatoriekommittén (U 1973: 03), som behandlar det obligatoriska medlemskapet i studerandesammanslutningar och därmed sammanhängande frågor väntas presentera sina förslag i början av år 1976. Dessa frågor har nära samband med de frågor om högskolans institutionella organisation som behandlas av organisationskommittéerna för högskolereformen. Jag räknar med att så långt möjligt samordna behandlingen av obligatoriekommitténs och organisationskommittéernas förslag.

I sammanhanget vill jag också nämna att regeringen i augusti 1975 givit forskarutbildningsutredningen (FUN; U 1974: 06) tilläggsdirektiv med utgångspunkt i högskolereformen. Utredningen skall behandla bl. a. vissa frågor om anknytningen mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning/forskarutbildning (UbU 1975: 17 s. 19) samt utformningen på längre sikt av organisationen för planering och ledning av forskning och forskarutbildning inom högskolan (prop. 1975: 9 s. 524).

Jag går nu över till att behandla budgetförslagen för 1976/77 och tar först upp vissa frågor om den *grundläggande högskoleutbildningen.*

I prop. 1975: 9 (s. 458) har jag sammanfattande redovisat utvecklingen av studerandeantalet i grundläggande högskoleutbildning under 1960- och 1970-talen. Den minskning av intresset för högre studier, som under flera år kunnat konstateras i tillströmningen av studerande, synes nu ha vänt. Höstterminen 1974 ökade tillströmningen av studerande till universitet och högskolor med ca 4 % jämfört med höstterminen 1973. Ökningen, som nästan helt avsåg utbildning vid de filosofiska fakulteterna, är den första som kunnat noteras en hösttermin sedan år 1968. De uppgifter om studerandetillströmningen höstterminen 1975 som hittills föreligger tyder på en fortsatt uppgång.

Under de senaste åren har ålderssammansättningen bland de studerande ändrats märkbart. Andelen nyinskrivna vid filosofisk fakultet vilka var äldre än 24 år ökade från ca 25 % hösten 1970 till ca 40 % hösten 1974. Under höstterminen 1975 har dock tillströmningen av nya studerande i de lägre åldersgrupperna stigit, varför ålderssammansättningen inom gruppen nyinskrivna tycks bli ungefär densamma som föregående år.

De senaste terminernas ökade tillströmning har också lett till att antalet närvarande studerande åter börjat stiga. För filosofisk fakultet som helhet beräknas sålunda antalet närvarande, räknat på bruttoantalet förstagångsregistreringar, ha ökat med ca 10 % från hösten 1974 till hösten 1975.

På grundval av de redovisade uppgifterna om antalet studerande beräknar jag för nästa budgetår de sammanlagda kostnaderna för lärarresurser m. m. vid de filosofiska fakulteterna till 137,6 milj. kr. Detta innebär en ökning, efter löneomräkning, med ca 6 milj. kr. Med hänsyn härtill beräknar jag för nästa budgetår inte medel för särskilda insatser vid universiteten i Umeå och Linköping samt universitetsfilialerna.

Den förändrade ålderssammansättningen bland de studerande bidrar till att fästa uppmärksamheten vid vikten av *stöd- och innovationsåtgärder* i den grundläggande högskoleutbildningen. Att utveckla nya kurser, inte minst problemorienterade, som svarar mot nya gruppers önskemål är ett huvudsyfte med högskolereformen. Strävanden att förnya utbildningen vid främst de filosofiska fakulteterna efter dessa riktlinjer

pågår också inom universiteten. Det är enligt min mening av största vikt att förutsättningarna för en breddning och differentiering av utbildningsutbudet förbättras. Särskilda resurser bör därför ställas till förfogande budgetåret 1976/77 för arbetet med att förnya innehållet i och formerna för utbildningen. Med hänsyn till den förestående anslagsomläggningen finner jag det lämpligast att beräkna medel för detta ändamål under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform. Till detta anslag bör även föras vissa resurser från de filosofiska fakulteternas avlöningsanslag som hittills disponerats för liknande ändamål av UKÄ. De föreslagna medlen bör ställas till UKÄ/UHÄ:s disposition.

UKÄ har på grundval av den av ämbetet tillsatta internationaliseringsutredningens betänkande lagt fram ett handlingsprogram för *internationalisering* inom högskolan. Jag vill inledningsvis erinra om att statsmakterna i sitt beslut om reformering av högskoleutbildningen bl. a. angivit internationalisering som ett av de allmänna målen för utbildningen i högskolan. Såvitt gäller utbildningens innehåll stämmer sålunda UKÄ:s förslag väl överens med intentioner i högskolereformen.

Bland flera intressanta förslag som redovisas av UKÄ vill jag särskilt beröra förslagen om fackspråklig utbildning och om utbyggnad av den internationella utbytesverksamheten. För fackspråklig utbildning har jag beräknat medel i samband med övriga stöd- och innovationsåtgärder i fråga om den grundläggande högskoleutbildningen. Vid en utbyggnad av den internationella utbytesverksamheten bör enligt min mening prioriteras en förbättring av möjligheterna för studerande i grundläggande utbildning att förlägga en del av sina studier utomlands. Jag kommer därför i det följande att föreslå att medel anvisas för detta ändamål. Enligt min mening bör medlen stå till UKÄ/UHÄ:s disposition och främst utnyttjas för bidrag till kostnader som åsamkas läroanstalter och studerande som följd av att viss undervisning förläggs till utlandet. En annan del av den internationella utbytesverksamheten som enligt min åsikt förtjänar särskild uppmärksamhet är möjligheterna för lärare och utbildningsadministratörer att genom internationell kontaktverksamhet stimulera och förnya utbildningen inom högskolan. Jag kommer i det följande att föreslå att sammanlagt 2 milj. kr. anvisas främst för nyssnämnda ändamål. Med hänsyn till den förestående anslagsomläggningen finner jag det lämpligast att beräkna dessa medel under anslaget Extra utgifter vid universiteten m. m. Dock utgår jag från att kostnader för internationell utbytesverksamhet m. m., liksom hittills, även kommer att bestridas från driftkostnadsanslagen.

Jag övergår nu till att ta upp vissa frågor om *utbildningen inom områdena teknik och naturvetenskap.*

Jag erinrar om att statsrådet Hjelm-Wallén behandlat dessa frågor för skolväsendets del vid sin anmälan i det föregående av vissa gemensam-

ma frågor rörande skolväsendet. Vid min anmälan i det följande av anslaget Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna återkommer jag i hithörande frågor.

Tre i viss mån sammanhängande problem när det gäller naturvetenskaplig och teknisk högskoleutbildning, påkallar uppmärksamhet, nämligen *tillströmningen* till och *studerandeintresset* för sådan utbildning, *utbildningens innehåll* och *inriktning* samt *studieeffektiviteten.*

Som en bakgrund vill jag nämna något om studerandetillströmningen under senare år inom de berörda områdena. I följande tabell redovisas antalet nyinskrivna vid matematisk-naturvetenskaplig fakultet och teknisk fakultet vid sidan av motsvarande antal för universitet och högskolor totalt. Som framgår var under 1960-talets starka expansion ökningen i tillströmningen till matematisk-naturvetenskaplig och teknisk fakultet relativt sett lägre än genomsnittet för all högre utbildning. Samtidigt var minskningen i tillströmning från slutet av 1960-talet relativt sett större vid matematisk-naturvetenskaplig fakultet än vid annan högre utbildning. Vid de tekniska fakulteterna fortsatte antalet nyinskrivna att öka som en följd av utbyggnaden av utbildningskapaciteten. Under de senaste åren har dock mellan 400 och 500 av de sammanlagt omkring 3 500 nybörjarplatserna vid teknisk fakultet inte kunnat besättas.

Antal förstagångsinskrivna 1962/63—1973/74

	1962/63	1968/69	1973/74
Matematisk-naturvetenskaplig fakultet	2 100	5 300	2 300
Teknisk fakultet	900	1 500	2 500
Universitet och högskolor totalt	10 700	31 200	22 400

Rekryteringen till naturvetenskaplig och teknisk högskoleutbildning sker huvudsakligen från gymnasieskolans naturvetenskapliga linje (N-linjen) och tekniska linje (T-linjen). I följande tabell redovisas uppgifter om antalet elever i årskurs 1 på dessa linjer. Fr. o. m. läsåret 1969/70 har antalet elever på den naturvetenskapliga linjen stadigt minskat. Minskningen har varit betydligt kraftigare än på övriga treåriga linjer. På den tekniska linjen har studerandeantalet i stort varit oförändrat.

Antal elever i årskurs 1 på vissa linjer i gymnasieskolan

	69/70	70/71	71/72	72/73	73/74	74/75	75/76
N-linjen	12 100	11 500	11 000	9 800	9 500	8 500	8 100
T-linjen	6 000	6 400	6 600	6 600	6 400	6 300	6 700
Samtl. tre- eller fyraåriga linjer	34 300	33 500	32 900	30 900	30 000	28 700	28 900
N/16-åringar (%)	11,0	10,8	10,2	9,1	8,8	8,0	7,7
N+T/16-åringar (%)	16,4	16,9	16,3	15,1	14,8	14,0	14,0

Tillströmningen till naturvetenskaplig och teknisk högskoleutbildning kan komma att minska under ytterligare några år framåt som en följd av det minskade studerandeantalet på gymnasieskolans N-linje. Några effekter på arbetsmarknaden är inte märkbara ännu, eftersom den minskade tillströmningen påverkar utflödet av högskoleutbildade på arbetsmarknaden i större utsträckning först under början av 1980-talet. Det kan f. n. inte uteslutas att brist på högskoleutbildad arbetskraft med naturvetenskaplig och — framför allt — teknisk inriktning då kommer att visa sig.

De senaste årens erfarenheter visar att äldre studerande i mindre utsträckning söker sig till naturvetenskaplig än till annan högre utbildning. Detta antyder att det är särskilt svårt att bredda rekryteringen till det naturvetenskapligt-tekniska området genom en ökad rekrytering av vuxna.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i skrivelse den 4 december 1975 redovisat uppgifter från en kartläggning av arbetsmarknadssituationen för naturvetare och tekniker som gjorts under hösten 1975. Mot bakgrund därav tillstyrker styrelsen att ökad information ges om studier vid naturvetenskaplig och teknisk fakultet för att öka intresset för naturvetenskap och teknik. Eftersom arbetsmarknadsläget bedöms som mera gynnsamt för tekniker än för naturvetare bör informationen främst inriktas på utbildningslinjerna vid teknisk fakultet.

För egen del anser jag att utvecklingen sedan 1970-talets ingång inger farhågor och påkallar åtgärder i skilda hänseenden. Tillgången på naturvetenskapligt och tekniskt utbildade är en betydelsefull samhällsfaktor inte bara för att främja ekonomisk utveckling utan även för att lösa viktiga samhällsproblem, bl. a. i fråga om arbetsmiljö och energiförsörjning, och för våra möjligheter att göra insatser i det internationella utvecklingssamarbetet.

Statsrådet Hjelm-Wallén avser att senare föreslå regeringen att för 1975/76 års riksmöte lägga fram en proposition om skolans inre arbete och därvid återkomma i dessa frågor såvitt avser skolväsendet.

En central fråga gäller den totala kapaciteten för sektorn för teknisk yrkesutbildning — dit såväl nuvarande utbildningslinjer vid teknisk fakultet som ett antal utbildningslinjer vid matematisk- naturvetenskaplig fakultet kommer att höra — och fördelningen av denna kapacitet på olika linjer eller grupper av linjer. Som jag förut berört behandlas dimensioneringsfrågor för högskolan f. n. av organisationskommittéerna för högskolereformen. Enligt min mening är den nuvarande utbildningskapaciteten för den tekniska sektorn i stort sett rimligt avvägd. Jag utgår emellertid från att i organisationskommittéernas arbete prövas om fördelningen mellan olika linjer är den mest ändamålsenliga med hänsyn till de studerandes och arbetsmarknadens efterfrågan.

Det är enligt min mening angeläget att efterfrågan på teknisk och na-

turvetenskaplig högskoleutbildning stimuleras. Den direkta övergången till högskoleutbildning från N-linjen, som redan i dag är större än övergången från andra linjer i gymnasieskolan, kan knappast ökas nämnvärt. Övergång till högskoleutbildning från T-linjen är inte lika vanlig, men då arbetsmarknadens efterfrågan på gymnasieingenjörer synes vara god framstår någon ändring härvidlag inte som angelägen. Däremot anser jag det mycket viktigt att yrkesverksamma i ökad utsträckning rekryteras till naturvetenskaplig och teknisk högskoleutbildning. Statsmakternas beslut om nya behörighets- och urvalsregler och om åtgärder för att främja återkommande utbildning ger naturliga utgångspunkter för de fortsatta strävandena härvidlag.

Sedan hösten 1974 driver universitetet i Umeå och högskolan i Luleå i samarbete med länsskolnämnderna i de fyra nordligaste länen ett gemensamt informationsprojekt som syftar till att informera elever på grundskolans högstadium och deras föräldrar om naturvetenskaplig och teknisk utbildning, främst inför val av fortsatt studieväg. De hittillsvarande erfarenheterna av projektet är positiva och jag har erfarit att UKÄ och skolöverstyrelsen avser att innevarande budgetår vidga projektet till att omfatta hela landet. Efter samråd med statsrådet Hjelm-Wallén räknar jag med att en del av de medel, som jag i det följande kommer att föreslå för information om högskolereformen m. m., skall kunna tas i anspråk för information rörande naturvetenskaplig och teknisk utbildning. Jag förutsätter därvid att berörda läroanstalters resurser tas i anspråk även för sådana ändamål.

Statsrådet Hjelm-Wallén har i det föregående vid sin anmälan av vissa gemensamma frågor rörande skolväsendet behandlat frågan om könsroller i grund- och gymnasieskolan. Hon har därvid konstaterat att flickor är starkt underrepresenterade på N- och T-linjerna i gymnasieskolan och att ett liknande mönster kan urskiljas vad gäller ämnesval på grundskolans högstadium. Liknande förhållanden återfinns även inom högskolan. UKÄ har i skriften Jämställdhet i högskolan (UKÄ-rapport 1975: 10) behandlat hithörande frågor. Andelen kvinnor bland nybörjare i grundläggande utbildning läsåret 1972/73 var vid matematisk-naturvetenskaplig fakultet 27 % och vid teknisk fakultet endast 11 %. Sett i ett längre perspektiv har andelen kvinnor vid matematisk-naturvetenskaplig fakultet undergått ytterst marginella förändringar. De enskilda ämnesområdenas förmåga att locka kvinnliga studerande varierar avsevärt. Medan biologi och kemi hösten 1974 hade ca 40 % kvinnor bland första gången registrerade, hade bl. a. fysik och matematik mindre än 20 %. Inom de tekniska fakulteternas utbildning gör kvinnorna en långsam inbrytning. Läsåret 1972/73 var här 11 % av nybörjarna kvinnor mot 6 % läsåret 1962/63. Skillnaderna mellan olika utbildningslinjer är dock avsevärda. Vid arkitektur- och kemilinjerna är

andelen kvinnor 30 %, under det att motsvarande andel vid linjen för maskinteknik är 3—4 %.

Som jag framhöll i prop. 1975: 9 (s. 403 och 472) bör frågor om könsfördelningen inom högskolan ägnas ökad uppmärksamhet. Det är härvid särskilt angeläget att berörda myndigheter vidtar eller föreslår åtgärder i syfte att öka andelen kvinnor inom naturvetenskaplig och teknisk högskoleutbildning. Bl. a. i de informationsprojekt som jag tidigare berört har könsrollsfrågorna en given plats.

I det föregående har jag behandlat vikten av förnyelse av högskoleutbildningen. Vid en diskussion om problem som rör den naturvetenskapliga och tekniska högskoleutbildningen är det naturligt att ägna stort intresse åt frågor om utveckling av utbildningens innehåll och studieorganisation. Flera åtgärder har de senaste åren genomförts eller förbereds f. n., vilka innebär en förnyelse och en breddning av utbildningsutbudet inom de aktuella områdena. Sålunda har i enlighet med statsmakternas beslut (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning inletts höstterminen 1975 på åtta orter.

Det är vidare enligt min mening väsentligt att även i fortsättningen utveckla utbildningslinjer där naturvetenskapliga och tekniska moment kombineras med t. ex. samhällsvetenskapliga. Som ett exempel på utbildning av detta slag vill jag nämna den reformerade utbildning för hälsovårdsinspektörer som jag i det följande kommer att lägga fram förslag om.

Studieeffektiviteten inom den naturvetenskapliga och tekniska högskoleutbildningen har ägnats särskild uppmärksamhet den senaste femårsperioden. Av betydelse har inom de matematiska-naturvetenskapliga fakulteterna varit den resursökning för matematikämnet som beslutades år 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10 s. 317, UbU 1973: 8, rskr 1973: 105). När det gäller de tekniska fakulteterna vill jag erinra om vad jag anförde i denna fråga i prop. 1975: 1 (bil. 10 s. 262). För innevarande budgetår har av riksdagen anvisats 2 milj. kr. för att förbättra studieeffektiviteten i första hand i de första årskurserna av grundutbildningen vid dessa fakulteter. Vidare har berörda läroanstalter inom ramen för tillgängliga medel avsatt betydande belopp för samma ändamål. UKÄ har i oktober 1975 redovisat vilka åtgärder som har vidtagits eller avses att vidtas för detta ändamål. UKÄ framhåller vikten av att de åtgärder för ökad studieeffektivitet som redovisats fullföljs och intensifieras. Jag delar UKÄ:s uppfattning och förordar att resurser för utbildning i de lägre årskurserna ytterligare förstärks. För ändamålet beräknar jag en ytterligare sammanlagd medelsanvisning om 1 milj. kr.

Jag vill i detta sammanhang betona att de åtgärder som vidtas för att förbättra studieeffektiviteten inte får leda till en förlängning av studietiden.

Jag går nu över till att behandla vissa frågor rörande *forskning* och *forskarutbildning*.

Forskningsrådsutredningen har i april 1975 avlämnat betänkandet (SOU 1975: 26) Forskningsråd, som innehåller förslag om bl. a. organisation, sammansättning och verksamhetsformer för forskningsråden inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Betänkandet har remissbehandlats och bereds f. n. inom utbildningsdepartementet.

Som jag redovisat i det föregående ställer samhället betydande belopp till förfogande för forsknings- och utvecklingsarbete (FoU). Innevarande budgetår kan storleken av de resurser som anvisas över statsbudgeten uppskattas till ca 3,2 miljarder kr. Beslut som påverkar den totala omfattningen av FoU fattas inte enbart av riksdagen och regeringen utan även av ett stort antal myndigheter som vid sidan av anslag beslutade av riksdagen disponerar även vissa andra medel som kan utnyttjas för FoU-ändamål.

Vad beträffar fördelningen av FoU-utgifterna på olika sektorer går största delen till allmän forskning. Huvuddelen av utgifterna för detta ändamål avser forskning inom universitets- och högskoleorganisationen. Resurserna inom högskoleorganisationen kommer forskningen inom flertalet övriga sektorer till godo. Även forskarutbildningen har betydelse för den sektorstyrda FoU-verksamheten. Samtidigt måste påpekas att resurserna för allmän forskning sannolikt är mera trögrörliga än övriga FoU-resurser.

Totalförsvaret svarar också för en stor del av de sammanlagda FoU-utgifterna. Detta förklaras emellertid bl. a. av att försvarssektorn i en utsträckning som har få motsvarigheter inom andra samhällsområden tillämpar särredovisning av utvecklingskostnaderna vid upphandling av materiel. Det innebär t. ex. att kostnader för flygplansprototyper etc. redovisas i forsknings- och utvecklingsstatistiken. Motsvarande gäller inte för flertalet andra samhällssektorers materielanskaffning. Forskningen och kanske främst utvecklingsarbetet inom försvarssektorn — liksom inom sektorerna energiförsörjning och näringslivsutveckling — inrymmer dessutom stora inslag av relativt sett kostnadskrävande teknik och naturvetenskap.

Jag kommer i det följande att föreslå en ökning av forskningsrådens resurser med sammanlagt ca 28 milj. kr. För budgetåret 1976/77 beräknar jag bl. a. medel för vissa kostnader, vilka innevarande budgetår bestrids från forskningsrådens anslag, under andra anslag och minskar samtidigt rådsanslagen med motsvarande belopp. Den nominella ökningen av rådens anslag blir därför sammanlagt ca 25 milj. kr. Vidare föreslår jag en ökning av anslagen för vissa andra forskningsändamål med ca 5,5 milj. kr.

Enligt beslut år 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10 s. 321, UbU 1973: 8, rskr 1973: 105) har sedan budgetåret 1973/74 inom vissa fakultetsområden

funnits möjlighet att inom ramen för tillgängliga medel för forskarutbildning inrätta deltidstjänster som adjungerad professor för vetenskapligt kvalificerade personer med huvudsaklig verksamhet utanför universitets- och högskolesektorn. Sådana tjänster inrättas och tillsätts av regeringen. För närvarande finns det sammanlagt 28 tjänster som adjungerad professor inrättade vid de samhällsvetenskapliga, medicinska, farmaceutiska, matematisk-naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna.

I överensstämmelse med UKÄ:s förslag bör fr. o. m. budgetåret 1976/77 möjlighet att inom ramen för tillgängliga medel inrätta tjänster som adjungerad professor finnas inom samtliga fakultetsområden. Beslut om inrättande av sådana tjänster bör dock alltjämt fattas av regeringen.

Till dagens centrala samhällsfrågor hör behovet av förbättringar i arbetsmiljön inom skilda områden. Under senare år har omfattande resurser ställts till förfogande för forskning och utvecklingsarbete inom det *arbetsvetenskapliga* området, bl. a. genom arbetarskyddsfonden. En väsentlig förutsättning för att den arbetsvetenskapliga forskningen skall kunna utvecklas är enligt min mening att högskolans möjligheter utnyttjas i sammanhanget. Såväl inom den grundläggande utbildningen som i forskningen och forskarutbildningen bör enligt min mening ökat utrymme beredas för de arbetsvetenskapliga problemen. Den arbetsvetenskapliga forskning och forskarutbildning som redan bedrivs inom främst matematisk-naturvetenskaplig, medicinsk, samhällsvetenskaplig och teknisk fakultet måste enligt min uppfattning tillföras ytterligare resurser. Endast härigenom kan den kunskap erhållas, som krävs för att skapa en god arbetsmiljö.

Som led i strävandena att förstärka den arbetsvetenskapliga forskningen inom högskolan kommer jag i det följande att förorda vissa nya tjänster vid samhällsvetenskaplig fakultet. Regeringen har redan föreskrivit att innehavare av professur eller laboratur vid arbetarskyddsstyrelsen skall ha viss tjänstgöringsskyldighet inom universitetsorganisationen. Chefen för arbetsmarknadsdepartementet kommer senare denna dag att anmäla sin avsikt att senare lägga fram vissa förslag om förstärkning av den beteendevetenskapliga arbetslivsforskningen. I fall härvid nya forskartjänster blir aktuella torde även innehavarna av dessa böra åläggas tjänstgöring inom högskolan. Jag vill i sammanhanget framhålla att jag utgår från att innehavare av professurer och andra lärartjänster inom det arbetsvetenskapliga området inom högskolan tas i anspråk för undervisning och handledning i forskarutbildning inom skilda fakultetsområden.

Nämnden för socionomutbildning har lagt fram förslag rörande en organisation för forskning och forskarutbildning vid socialhögskolorna. Nämnden begär att beslut fattas om inrättande av en tjänst som professor i *socialt arbete* vid var och en av socialhögskolorna i Stockholm och Göteborg budgetåret 1977/78.

Frågan om forskning och forskarutbildning inom socionomutbildningens område har under senare år aktualiserats i flera sammanhang. I riksdagens beslut om reformering av högskoleutbildningen slås fast att all grundläggande högskoleutbildning bör ha anknytning till forskning/forskarutbildning. FUN har, som jag förut nämnt, fått i uppdrag att utreda bl. a. organisatoriska frågor i samband härmed. Indelningen i högskoleenheter i den nya högskolan behandlas f. n. av organisationskommittéerna för högskolereformen. Detta arbete berör bl. a. socialhögskolorna.

Att ett förbättrat samband behövs mellan den utbildning som i dag bedrivs vid socialhögskolorna, och den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningen kan jag instämma i. Detsamma gäller behovet av forskning i nära kontakt med det sociala fältet och med utnyttjande av erfarenheter från detta. Genom det utvecklingsarbete som nämnden för socionomutbildning sedan en tid bedriver i fråga om den sociala linjen torde efter hand gynnsamma pedagogiska förutsättningar komma att skapas för en forskarutbildning på ifrågavarande område. Den samhällsvetenskapliga forsknings- och forskarutbildningsorganisationen bör därför enligt min mening byggas ut. I avvaktan på resultatet av pågående övervägaden om bl. a. socialhögskolornas ställning i den framtida högskoleorganisationen är jag emellertid inte beredd att nu ta ställning till placeringen m. m. av tjänster för denna verksamhet. Dessa frågor bör enligt min mening prövas i budgetarbetet för budgetåret 1977/78 mot bakgrund av bl. a. förslagen från organisationskommittéerna för högskolereformen.

Jag övergår nu till frågan om en ytterligare förstärkning av resurserna för *humanistisk* forskning och forskarutbildning. Vissa riktlinjer för utbyggnaden av resurserna inom detta område har lagts fast genom statsmakternas beslut år 1975 (prop. 1975. 1 bil. 10 s. 264—265, UbU 1975: 9, rskr 1975: 92). Särskilt betydelsefullt är enligt min uppfattning i detta sammanhang att det råder överensstämmelse mellan intentionerna i den statliga kulturpolitiken och forskningsinsatserna inom de humanistiska fakulteterna. Jag finner så vara fallet beträffande UKÄ:s förslag om inrättande av en högre tjänst för musikvetenskaplig forskning vid universitetet i Göteborg och kommer i det följande att föreslå att en sådan tjänst inrättas. Av samma skäl kommer jag att förorda inrättande av en personlig tjänst som professor i barnspråk vid statens humanistiska forskningsråd.

I enlighet med de nyssnämnda riktlinjerna för förstärkning av resurserna för den humanistiska forskningen kommer jag även att beräkna medel för två tjänster som forskarassistent vid humanistiska fakulteten i Umeå. Behovet av ytterligare rörliga resurser för humanistisk forskning anser jag bör tillgodoses genom en väsentlig förstärkning av anslaget till statens humanistiska forskningsråd.

UKÄ har i sina förslag till anslagsframställning behandlat behovet av en utbyggnad av den humanistiska fakulteten i Umeå. Jag vill i sammanhanget framhålla att det enligt min mening finns skäl att ifrågasätta uppfattningen att varje humanistisk fakultet skall ha högre forskartjänster inom en viss given minimiuppsättning ämnen. I ett mer långsiktigt perspektiv finns det anledning att vid inrättande av nya högre tjänster uppmärksamma ett problem som behandlats i de förut nämnda tilläggsdirektiven till FUN, nämligen frågan om formerna för att utveckla mångvetenskapliga forskningsprojekt inom universitetsorganisationen.

UKÄ pekar i sina förslag till anslagsframställning också på det ökade behovet av grundforskningsinsatser på *energiområdet*. Grundforskning inom detta område finansieras i dag över anslag till dels universitet och högskolor, dels forskningsråden och styrelsen för teknisk utveckling, dels AB Atomenergi. Vid universitet och högskolor bedrivs energiforskning vid ett stort antal institutioner med betydande personella och materiella resurser. UKÄ föreslår en betydande utbyggnad av resurserna för utbildning och forskning inom det energitekniska området.

Riksdagen har våren 1975 fattat beslut om riktlinjer för energipolitiken (prop. 1975: 30, NU 1975: 30, rskr 1975: 202). Vid sin anmälan av frågan om stödet till grundläggande forskning på energiområdet m. m. har chefen för industridepartementet anfört efter samråd med mig (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 459), att satsningarna på ett forsknings- och utvecklingsprogram för energiområdet måste kompletteras med satsningar på allmänt kunskapsvidgande grundforskning. För ändamålet har beräknats 5 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Under våren 1975 har berörda forskningsråd fått tillfälle att lämna synpunkter på hur dessa medel skulle fördelas. Regeringen har sedermera anvisat 2 200 000 kr. till statens naturvetenskapliga forskningsråd och 500 000 kr. till statens råd för atomforskning. De medel som sålunda i särskild ordning anvisats för grundläggande forskning för energiområdet måste ses som ett extra tillskott, som forskningsråden kan disponera utöver vad som vid en normal anslagsprövning från rådens sida inom givna anslag skulle komma att utnyttjas för stöd till grundforskning inom energiområdet. Chefen för industridepartementet kommer senare denna dag att föreslå regeringen att insatserna för allmänt kunskapsvidgande grundforskning inom energiområdet skall ökas.

Vid min anmälan i det följande av anslagen till de *medicinska* fakulteterna kommer jag att föreslå att regeringen inhämtar riksdagens godkännande av ett avtal om övertagande av ansvaret för verksamheten vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut. Genom att staten — vid bifall till mina förslag — övertar ansvaret för driften av institutet säkras en omfattande och betydelsefull forskningsverksamhet samt tillförs högskoleorganisationen ytterligare resurser för klinisk forskning. Jag vill

här särskilt framhålla att forskningen vid institutet är inriktad mot angelägna och prioriterade områden, bl. a. reumatologi och geriatrik. Jag avser att senare föreslå regeringen att forskningsinstitutet inordnas i karolinska institutet som en institution.

År 1977 kommer av en händelse att symbolisera såväl tradition som förnyelse i utvecklingen av universitets- och högskoleväsendet i vårt land. Samtidigt som högskolereformen börjar genomföras i sina huvuddelar firar universitetet i Uppsala sitt 500-årsjubileum. Universitetet avser att manifestera jubileet bl. a. genom att anordna en serie vetenskapliga symposier och kongresser med deltagare från åtskilliga länder. Under anslagen Extra utgifter samt Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige beräknar jag medel för bidrag till jubileumsarrangemangen.

Jag går så över till att behandla vissa anslagsfrågor som rör *både utbildningen och forskningen inom högskolan.*

Enligt riksdagens beslut om reformering av högskoleutbildningen skall fr. o. m. budgetåret 1977/78 medel för grundläggande högskoleutbildning och forskning/forskarutbildning inom högskolan anvisas under skilda anslag. Syftet med en sådan anslagsindelning är bl. a. att riksdag och regering skall få en bättre överblick och större möjligheter att göra avvägningar i stort såväl mellan högskolans båda verksamhetsgrenar som inom dessa.

För universiteten och övriga berörda läroanstalter inom UKÄ:s område, de större lärarhögskolorna samt gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm har som ett led i förberedelserna inför den beslutade anslagsomläggningen gjorts beräkningar av hur kostnaderna för befintliga resurser fördelar sig på grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning. Som en information redovisar jag på grundval av dessa beräkningar här den procentuella fördelningen på grundläggande utbildning resp. forskning/forskarutbildning av de kostnader som budgetåret 1975/76 bestrids från läraravlönings- och driftkostnadsanslagen.

Fakulteter m.m.	Grundläggande utbildning %	Forskning/ forskarutbildning %	Summa %
Humanistiska	55	45	100
Teologiska	49	51	100
Juridiska	60	40	100
Samhällsvetenskapliga	65	35	100
Medicinska	45	55	100
Odontologiska	63	37	100
Farmaceutiska	55	45	100
Matematisk-naturvetenskapliga	43	57	100
Tekniska	64	36	100
Lärarhögskolorna	98	2	100
Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm	84	16	100

Vid min beräkning av driftkostnadsanslagen för universiteten m. m. har jag förutom löne- och prisomräkning främst beaktat behovet av ökade resurser med hänsyn till utbyggnaden av utbildnings- och forskningsorganisationen vid de skilda läroanstalterna. Jag har även tagit upp medel under dessa anslag för den botaniska trädgården i Frescati och för driftkostnader för en fortsättning av den verksamhet som bedrivs vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut. Vidare har jag beaktat att vissa kostnader vid bl. a. patologiska institutionen vid universitetet i Uppsala, vilka kostnader innevarande år bestrids från anslaget Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader, skall nästa budgetår bestridas från resp. förslagsanslagen Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare och Driftkostnader. Jag har även beräknat ytterligare medel för driften av en befintlig energihall vid universitetet i Lund.

I detta sammanhang vill jag anmäla att centrala studiestödsnämnden kommit in med förslag till nya bestämmelser om bidrag till studerande för vissa kostnader i samband med studieresor och studiepraktik inom landet. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att meddela bestämmelser i frågan i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget. Kostnaderna härför skall bestridas från driftkostnadsanslag eller, i förekommande fall, för ändamålet anvisade anslagsposter.

Mina beräkningar av driftkostnadsanslagen framgår av följande sammanställning.

Fakulteter	Anslag 1975/76	Föreslagen ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredra-ganden
Humanistiska	20 374 000	+ 6 145 000	+ 4 267 000
Teologiska	1 355 000	+ 463 000	+ 272 000
Juridiska	2 503 000	+ 559 000	+ 532 000
Samhällsvetenskapliga	24 367 000	+ 7 488 000	+ 5 664 000
Medicinska	98 165 000	+25 909 000	+23 779 000
Odontologiska	18 237 000	+ 6 073 000	+ 5 231 000
Farmaceutiska	5 054 000	+ 1 148 000	+ 1 045 000
Matematisk-naturvetenskapliga	69 609 000	+19 371 000	+16 665 000
Tekniska	67 299 000	+19 815 000	+16 319 000

Jag vill i detta sammanhang erinra om att fr. o. m. budgetåret 1973/74 resurser, som anvisas under avlöningsanslag och som bestäms av personalstater eller av maximerade anslagsposter, får användas för att bestrida kostnader som eljest belastar driftkostnadsanslag eller anslag till datamaskintid (jfr prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 8, rskr 1973: 105).

a) centrala myndigheter m. m.

E 1. Universitets- och högskoleämbetet

Nytt anslag (förslag) 24 044 000

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) skall universitetskanslersämbetet (UKÄ), nämnden för socionomutbildning och samarbetsnämnden för journalisthögskolorna ersättas av ett nytt verk, universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). UHÄ skall också ta över de uppgifter avseende statlig högskoleutbildning, som f. n. fullgörs av skolöverstyrelsen (SÖ) — tills vidare med undantag för sjöbefälsutbildningen — och av statens kulturråd. UHÄ skall också bli central myndighet för bl. a. gymnastik- och idrottshögskolorna samt dramatiska institutet.

I enlighet med regeringens bemyndigande den 29 maj 1975 har jag tillkallat bl. a. en central organisationskommitté för högskolereformen (H 75). H 75 har enligt sina direktiv till uppgift bl. a. att utarbeta vissa förslag rörande UHÄ. H 75 har den 28 oktober 1975 avgivit förslag till anslagsframställning för UHÄ för budgetåret 1976/77 m. m. H 75:s förslag redovisas i det följande. I flera av de frågor där H 75 avgivit förslag ankommer det dock på regeringen att besluta.

Den centrala organisationskommittén för högskolereformen

Enligt statsmakternas beslut skall inom UHÄ finnas fem planeringsberedningar samt sju arbetsenheter (byråer): Tre byråer med sekretariatsuppgifter för planeringsberedningarna, en för forsknings- och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen, en för budget och basresurser, en för personalfrågor och en för central antagning. H 75 räknar med att det inledningsvis skall ankomma på kommittén och därefter på UHÄ att besluta om fördelningen av uppgifter mellan byråerna. Kommittén anmäler att enligt dess uppfattning de tre byråer, som skall fungera som sekretariat åt planeringsberedningarna, t. v. bör ha en inbördes ansvarsfördelning enligt följande.

Byrå 1: sektorn för teknisk yrkesutbildning samt de matematisk-naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna,

Byrå 2: sektorn för administrativ, ekonomisk och social yrkesutbildning samt de samhällsvetenskapliga och juridiska fakulteterna, sektorn för vårdyrkesutbildning samt de medicinska, odontologiska och farmaceutiska fakulteterna,

Byrå 3: sektorn för utbildning för undervisningsyrken, sektorn för utbildning för kultur- och informationsyrken samt de humanistiska och teologiska fakulteterna.

UHÄ skall ledas av en verkschef. H 75 förordar att denne benämns universitetskansler. H 75 pekar på det nya verkets storlek — en fast personalorganisation motsvarande mellan 200 och 250 personår — det breda spektrum av utbildning och forskning som UHÄ skall täcka och behovet av samordning och samverkan mellan de olika byråerna. Med hänsyn till dessa faktorer anser H 75 det angeläget att i UHÄ:s verksledning skall ingå ytterligare en chefstjänst, vars innehavare kan, enligt intern arbetsfördelning mellan universitetskanslern och honom, svara för kontakt- och samordningsuppgifter som ankommer på verksledningen samt fungera som universitetskanslerns ställföreträdare.

Enligt statsmakternas beslut skall personalbehovet för UHÄ och kanslierna för de nytillkommande regionstyrelserna tillgodoses inom en ram som motsvarar de mer permanenta personalresurser som f. n. finns för motsvarande uppgifter inom UKÄ m. fl. myndigheter, bortsett från resurserna för central antagning. Denna ram — grovt uppskattad till omkring 200 personår — skall fördelas så att de permanenta resurserna kommer att motsvara för UHÄ omkring 150 personår och för de regionala kanslierna omkring 50 personår.

H 75 räknar med att den totala ramen för UHÄ bör ökas med sammanlagt tre personår för vissa uppgifter avseende utbildningar inom kulturområdet. Vidare bör UHÄ tillföras resurser motsvarande ett personår för vissa centrala uppgifter inom redovisningsområdet. H 75 förordar också att UHÄ tillförs resurser motsvarande ett personår för uppgifter inom ett tänkt internationellt sekretariat.

H 75 redovisar förslag till personalorganisation för UHÄ uppdelad på tre huvudkategorier av tjänster: 1. avdelningsdirektörer och byrådirektörer, 2. personal i nuvarande lönegraderna F 3—F 12 samt 3. biträdes- och servicepersonal. Utifrån bedömningar, byrå för byrå, av den med hänsyn till uppgifterna lämpliga fördelningen av personalen mellan dessa huvudkategorier har H 75 kommit fram till en total procentuell fördelning enligt följande (exkl. personal för central antagning): grupp 1 omkring 40 %, grupp 2 omkring 35 % och grupp 3 omkring 25 %. Motsvarande fördelning inom samtliga berörda myndigheter eller delar av myndigheter i dag är ungefär: grupp 1 35 %, grupp 2 32 % och grupp 3 33 %.

Den förskjutning mot en större andel mer kvalificerade tjänster som H 75 föreslår motiverar kommittén med att verksorganisationens totala omfattning minskas och planeringsuppgifterna får en mer framträdande ställning.

H 75 framhåller att personalbehovet för den centrala antagningen m. m. inte kan preciseras innan arbetet med utformning av ett nytt system för antagning och anmälan framskridit längre. Tills vidare räknar kommittén för budgetåret 1976/77 med samma resurser för detta ändamål som f. n. finns inom antagningsenheterna (motsv.) vid UKÄ, SÖ

och nämnden för socionomutbildning, dvs. omkring 55 personår, fördelade med — utöver en byråchef — sju personår i grupp 1, 14 i grupp 2 och 33 i grupp 3. H 75 avser att återkomma i frågan så snart ett tillfredsställande underlag för bedömning av den nya antagningsorganisationens personalbehov föreligger.

Enligt statsmakternas beslut skall tjänsterna inom UHÄ och de regionala högskolekanslierna tillsättas samtidigt, även om avsikten är att UHÄ skall inrättas hösten 1976 och regionstyrelserna och deras kanslier den 1 juli 1977. De som får tjänster i den regionala organisationen bör övergångsvis kunna vara knutna till UHÄ.

H 75 räknar — efter samråd med de regionala organisationskommittéerna för högskolereformen — med resurser för de regionala kanslierna inledningsvis motsvarande 55 personår.

Det är enligt kommitténs bedömning inte sannolikt att det kommer att vara möjligt eller ändamålsenligt att övergångsvis knyta samtliga innehavare av tjänster vid de blivande regionkanslierna till UHÄ. Det är emellertid vanskligt att nu bedöma i vilken omfattning en sådan ordning blir aktuell. Av hänsyn till berörd personal bör, enligt H 75, medel för samtliga tjänster vid de regionala kanslierna beräknas under anslaget till UHÄ för budgetåret 1976/77.

Enligt H 75:s uppfattning bör varje regionkansli ledas av en kanslichef som skall fungera som huvudföredragande i regionstyrelsen. Denne tjänsteman bör lönemässigt vara placerad minst i nivå med högre chefstjänster inom de lokala universitets- och högskoleförvaltningarna.

När det gäller regionkansliernas personal i övrigt räknar H 75 — med tillämpning av den för UHÄ redovisade kategoriindelningen — per kansli med fyra personår i grupp 1, två personår i grupp 2 och tre personår i grupp 3. För kansliet i Linköpings högskoleregion räknar kommittén tills vidare endast med två personår i grupp 1 och ett personår i vardera grupp 2 och grupp 3.

Det är enligt H 75:s mening nödvändigt att UHÄ får disponera medel för experter och tillfällig personal för utredningar m. m. Kommittén framhåller att sådana resurser är väsentliga för varje central myndighet med planeringsfunktioner men särskilt betydelsefulla för ett verk för högskolan, där ett samspel och en nära samverkan mellan de centrala organen och dem som är engagerade i utbildningen och forskningen vid läroanstalterna är själva grunden för ett planerings- och förnyelsearbete enligt de intentioner som kommit till uttryck i statsmakternas beslut. UKÄ förfogar f. n. över ett särskilt utredningsanslag på ca 2 milj. kr. H 75 föreslår att 3 milj. kr. beräknas för experter och tillfällig personal inom UHÄ.

H 75 föreslår att UHÄ inrättas den 1 oktober 1976. Vidare föreslår H 75 att kommittén får i uppdrag att intill denna tidpunkt fullgöra vissa uppgifter avseende det blivande UHÄ.

	1975/76[1, 2]	Beräknat 1976/77[3]	
		H 75	Föredraganden
UHÄ utom central antagning			
1. Lönekostnader, UHÄ:s basorganisation	18 557 000	10 457 000	10 022 000
2. Lönekostnader, blivande regionkanslier		3 910 000	3 419 000
3. Arvoden till styrelse och beredningar	358 000	300 000	300 000
4. Sjukvård	30 000	23 000	23 000
5. Reseersättningar	581 000	563 000	467 000
6. Lokalkostnader	2 070 000	1 275 000	1 553 000
7. Expenser	3 453 000	2 850 000	2 456 000
8. Utredningar	1 207 000	2 250 000	1 875 000
Central antagning			
9. Lönekostnader	3 695 000	2 891 000	2 957 000
10. Datamaskintid	455 000	338 000	341 000
11. Vissa antagningsexpenser	261 000	319 000	188 000
12. Övriga expenser	1 409 000	375 000	443 000
	32 076 000	**25 551 000**	**24 044 000**

[1] Medel anvisade under anslagen Statens kulturråd, Bidrag till vissa ändamål inom statens kulturråds ansvarsområde, Skolöverstyrelsen, Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader, Universitetskanslersämbetet: Utredningar, Nämnden för socionomutbildning, Yrkesteknisk högskoleutbildning, Journalisthögskolorna, Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m., Lärarhögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m., Lärarhögskolorna: Driftkostnader, Förskoleseminarierna: Avlöningar till lärarpersonal m. m., Förskoleseminarierna: Driftkostnader, Seminarierna för huslig utbildning: Avlöningar till lärarpersonal m. m. samt Seminarierna för huslig utbildning: Driftkostnader.

[2] Beloppen avser helår.

[3] Beloppen avser nio månader.

Föredraganden

Universitets- och högskolecämbetet (UHÄ) (prop. 1975: 9 s. 538, UbU 1975: 17 s. 58) blir ett betydelsefullt instrument för att förverkliga den sammanhållna planering för den högre utbildningen som är ett av syftena med högskolereformen. Den centrala organisationskommittén för högskolereformen (H 75) har förordat att UHÄ skall inrättas den 1 oktober 1976. Jag biträder detta förslag. Vid utgången av september 1976 kommer då universitetskanslersämbetet, nämnden för socionomutbildning och samarbetsnämnden för journalisthögskolorna att upphöra och ersättas av det nya verket. Vidare kommer UHÄ att ta över de uppgifter för statlig högskoleutbildning som f. n. ankommer på skolöverstyrelsen (SÖ) — tills vidare dock med undantag för uppgifter rörande sjöbefälsutbildningen — och på statens kulturråd. UHÄ blir också central myndighet för bl. a. gymnastik- och idrottshögskolorna och dramatiska institutet. UHÄ övertar vidare de särskilda tillsynsuppgifter beträffande konsthögskolan och konstfackskolan som nu åvilar 1973 års

expertgrupp för konstutbildning. När det gäller musikhögskolorna övervägs frågan om tidpunkten för deras inordnande under UHÄ av H 75 i samråd med organisationskommittén för högre musikutbildning.

H 75:s förslag att UHÄ:s verkschef skall benämnas universitetskansler kan jag biträda. Jag delar även kommitténs uppfattning att ledningsoch samordningsuppgifterna i det nya verket kräver insatser utöver verkschefens och att det därför bör finnas en högre tjänst för sådana uppgifter. Enligt min mening bör emellertid denna tjänst kunna förenas med chefsskapet för en byrå. Jag räknar med att i annat sammanhang återkomma till regeringen i frågan efter förslag av H 75.

Enligt de riktlinjer som gavs i prop. 1975: 9 (s. 578) borde UHÄ:s mera permanenta personalresurser motsvara något under 150 personår, bortsett från personal för den centrala antagningen. Med hänsyn till vad H 75 anfört om personalbehovet för bl. a. vissa uppgifter för högskoleutbildningen på kulturområdet räknar jag för min del med resurser motsvarande 152 personår budgetåret 1976/77 i UHÄ:s basorganisation för uppgifter utom den centrala antagningen. Jag har därvid beaktat behovet av viss personal redan nämnda budgetår för de uppgifter i fråga om revision för högskolor som UHÄ avses överta från dels SÖ, dels kammarkollegiet. För central antagning och därmed sammanhängande uppgifter räknar jag, i avvaktan på resultat av H 75:s och statskontorets utredningsarbete, med ett i förhållande till nuläget oförändrat personalbehov, dvs. resurser motsvarande 55 personår. Jag kan få anledning att återkomma till regeringen i denna fråga då H 75:s slutliga förslag föreligger.

De nya regionstyrelserna för högskoleutbildning avses bli inrättade den 1 juli 1977. Som berördes i prop. 1975: 9 bör emellertid av hänsyn till den berörda personalen tjänster inom UHÄ och de regionala kanslierna tillsättas i princip samtidigt. De som får tjänster i den regionala organisationen bör övergångsvis under budgetåret 1976/77 kunna vara knutna till UHÄ. Jag beräknar därför under förevarande anslag medel även för tjänster vid de regionala kanslierna.

I prop. 1975: 9 räknade jag med att de regionala högskolekanslierna i utgångsläget borde förfoga över resurser motsvarande sammanlagt omkring 50 personår. Utgångspunkten var då de uppgifter som i nämnda proposition angetts som gemensamma för samtliga regionstyrelser. Något ytterligare underlag för bedömning av regionkansliernas personalbehov finns inte förrän resultaten av organisationskommittéernas överväganden föreligger. Jag räknar därför för budgetåret 1976/77 med resurser motsvarande sammanlagt 50 personår för blivande regionkanslipersonal, fördelade med fem personår för Linköpings högskoleregion och nio personår för var och en av de övriga fem regionerna.

H 75:s förslag till fördelning av UHÄ:s och de blivande regionkansliernas personalresurser på olika slag av tjänster finner jag inte anled-

ning att nu ta ställning till. Jag avser att återkomma till dessa frågor i samband med att jag i annat sammanhang ämnar ge statens avtalsverk i uppdrag att föra de förhandlingar som behövs med anledning av omorganisationen.

H 75 räknar med att UHÄ inledningsvis behöver personalresurser utöver den föreslagna basorganisationen, resurser som enligt kommittén stegvis får minskas i takt med att verksorganisationen avlastas arbetsuppgifter och decentraliseringen av ansvar och befogenheter slår igenom. Ett särskilt behov av resurser av detta slag torde föreligga i fråga om sektorn för utbildning för undervisningsyrken, som f. n. har en klart högre personaltäthet än övriga sektorer. H 75 avser här att återkomma med förslag under våren 1976, då en bättre överblick över personalsituationen för UHÄ är möjlig. Jag kan få anledning att då återkomma till regeringen i frågan.

Jag delar H 75:s bedömning att rörliga resurser i form av experter och tillfällig personal för utredningar m. m. är väsentliga för det nya verket, inte minst för att säkra ett samspel mellan UHÄ och dels dem som är verksamma i utbildningen och forskningen inom högskolan, dels verksamheten inom andra samhällssektorer. Jag räknar med att UHÄ budgetåret 1976/77 för berörda ändamål skall disponera medel motsvarande 2,5 milj. kr. för helt budgetår.

I enlighet med H 75:s förslag avser jag att inom kort föreslå regeringen att uppdra åt H 75 att t. o. m. utgången av september 1976 fullgöra uppgifter avseende UHÄ motsvarande dem som sedermera skall ankomma på verket självt samt att i övrigt svara för förberedelserna för inrättande av UHÄ.

Med hänvisning till vad jag anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att en central myndighet med de uppgifter som jag har angett inrättas den 1 oktober 1976,
2. bemyndiga regeringen att vid universitets- och högskoleämbetet inrätta en ordinarie tjänst för universitetskansler med beteckningen p,
3. till *Universitets- och högskoleämbetet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 24 044 000 kr.

E 2. Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	13 542 855
1975/76	Anslag	13 559 000
1976/77	Förslag	3 982 000

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är central förvaltningsmyndighet för universiteten, karolinska institutet, de tekniska högskolorna, högsko-

lan i Luleå samt bibliotekshögskolan liksom för vissa andra institutioner enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t. Inom UKÄ finns fem arbetsenheter, nämligen planeringsbyrån, utbildningsbyrån, enheten för pedagogiskt utvecklingsarbete, administrativa byrån samt arbetsgruppen för rationaliseringsverksamhet. För UKÄ gäller instruktionen 1965: 740 (omtryckt 1971: 197, ändrad 1972: 265 och den 27 november 1975).

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) skall bl. a. UKÄ ersättas av ett nytt verk, universitets- och högskoleämbetet. Den centrala organisationskommittén för högskolereformen har föreslagit att det nya verket inrättas den 1 oktober 1976.

	1975/76	Beräknat 1976/77	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	58	of.	of.
Övrig personal	60	of.	of.
	118	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	8 922 000	2 698 000	2 698 000
Sjukvård	16 000	4 000	4 000
Reseersättningar	404 000	109 000	109 000
därav utomnordiska resor	(35 000)	(9 000)	(9 000)
Lokalkostnader	1 162 000	303 000	303 000
Vissa utgifter för antagning av studerande			
a) Datamaskintid och stansningskostnader	355 000	89 000	89 000
b) Övriga expenser	265 000	76 000	76 000
c) Uppläggning av centralt antagningssystem	—	250 000	—
d) Utveckling och utvidgning av informationssystem avseende studerande och studieresultat	—	86 000	—
Expenser	2 435 000	703 000	703 000
	13 559 000	**4 318 000**	**3 982 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 592 000 kr., varav 60 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Medel för kostnader för uppläggning av centralt antagningssystem (+250 000 kr.) samt för utveckling och utvidgning av informationssystem avseende studerande och studieresultat (+86 000 kr.). Kostnaderna för dessa ändamål bestrids innevarande budgetår från anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform.

Föredraganden

Under detta anslag beräknar jag medel för verksamhet inom universitetskanslersämbetet under de första tre månaderna av budgetåret 1976/77.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 982 000 kr.

E 3. Universitetskanslersämbetet: Utredningar m. m.

1974/75	Utgift	2 001 708	Reservation	224 197
1975/76	Anslag	2 075 000		
1976/77	Förslag	519 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för experter och tillfällig personal m. m. samt reseersättningar, publikationstryck och övriga expenser, som hänger samman med utredningar inom universitetskanslersämbetets (UKÄ) verksamhetsområde. Anslaget tillförs medel som inflyter vid försäljning av publikationer som bekostas från anslaget.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) skall bl. a. UKÄ ersättas av ett nytt verk, universitets- och högskoleämbetet. Den centrala organisationskommittén för högskolereformen har föreslagit att det nya verket inrättas den 1 oktober 1976.

Universitetskanslersämbetet

Kostnader för utredningsarbete rörande kombinationsutbildningar och systematiserad decentraliserad utbildning bestrids innevarande budgetår från åttonde huvudtitelns kommittéanslag. Medel för dessa kostnader bör anvisas under förevarande anslag (+32 000 kr.).

Föredraganden

Under detta anslag beräknar jag medel för utredningsverksamhet inom universitetskanslersämbetets verksamhetsområde under de första tre månaderna av budgetåret 1976/77. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 519 000 kr.

Behållningen på anslaget bör efter 1 oktober 1976 få disponeras av universitets- och högskoleämbetet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Universitetskanslersämbetet: Utredningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 519 000 kr.

E 4. Nämnden för socionomutbildning

1974/75 Utgift	1 417 034
1975/76 Anslag	1 665 000
1976/77 Förslag	499 000

Nämnden för socionomutbildning inrättades den 1 juli 1971 som ett gemensamt organ för socialhögskolorna. Bestämmelser för nämnden återfinns i stadgan (1964: 538) för socialhögskolorna (omtryckt 1971: 343, ändrad senast den 27 november 1975).

I nämndens uppgifter ingår bl. a. att främja samordning av socialhögskolornas verksamhet, att anta studerande till högskolorna, att utfärda erforderliga föreskrifter och anvisningar för högskolorna samt att verka för att socionomutbildningen i fråga om innehåll och metoder fortlöpande förnyas, utvecklas och förbättras i takt med samhällslivets krav. Nämnden avger förslag till anslagsframställningar avseende socialhögskolorna och nämnden.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) skall bl. a. nämnden för socionomutbildning ersättas av ett nytt verk, universitets- och högskoleämbetet. Den centrala organisationskommittén för högskolereformen har föreslagit att det nya verket inrättas den 1 oktober 1976.

	1975/76	Beräknat 1976/77	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	11	of.	of.
Övrig personal	6	of.	of.
	17	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	1 109 000	346 000	346 000
Sjukvård	2 000	1 000	1 000
Reseersättningar	34 000	9 000	9 000
Lokalkostnader	100 000	27 000	27 000
Utvecklingsarbete	32 000	9 000	9 000
Informationssystem	90 000	—	—
Expenser	298 000	107 000	107 000
	1 665 000	**499 000**	**499 000**

Nämnden för socionomutbildning

Pris- och löneomräkning 69 000 kr., varav 8 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Under detta anslag beräknar jag medel för verksamhet inom nämnden för socionomutbildning under de första tre månaderna av budgetåret 1976/77.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för socionomutbildning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 499 000 kr.

E 5. Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

1974/75 Utgift	3 640 396
1975/76 Anslag	3 417 000
1976/77 Förslag	5 020 000

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH) har till uppgift att utrusta universiteten m. fl. läroanstalter och de övriga institutioner som regeringen bestämmer. UUH fullgör utrustningsuppgifter inom alla statsdepartements verksamhetsområden. Kungl. Maj:t har den 15 maj 1959 utfärdat instruktion för UUH (ändrad senast den 15 februari 1974).

UUH bistår vidare universitetskanslersämbetet och lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor vid utrustningsplanering samt de statliga forskningsråden vid anskaffning av utrustning. UUH svarar även för effektivering och samordning av upphandling inom universitets- och lärarutbildningssektorerna och sluter i samverkan med riksrevisionsverket centrala avropsavtal, som kan tillämpas inom hela statsförvaltningen.

Utanför universitets- och högskolesektorn svarar UUH bl. a. för uppgifter i samband med omlokalisering av statlig verksamhet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		UUH	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	16	+ 5	+ 5
Övrig personal	19	+ 5	+ 3
	35	**+10**	**+ 8**
Anslag			
Lönekostnader	2 442 000	+1 546 000	+1 403 000
Sjukvård	10 500	of.	of.
Lokalkostnader	614 000	+ 69 000	+ 68 000
Expenser	350 500	+ 145 000	+ 132 000
därav för engångsutgifter	(—)	(+ 72 000)	(—)
	3 417 000	**+1 760 000**	**+1 603 000**

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

1. Pris- och löneomräkning 791 000 kr., varav 85 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle, enligt nämndens bedömning, innebära att

nämnden inte skulle kunna fullgöra viktiga delar av uppdrag som regeringen beslutat om. Bl. a. skulle en stor del av det utredningsarbete som ligger till grund för nämndens planerande och upphandlande verksamhet i stället komma att belasta andra organ.

3. Ökad medelsanvisning för biträdespersonal, extra arbetskraft, vikariats- och övertidsersättningar m. m. (+ 225 000 kr.).

4. Medel för lönekostnader vid åtta tjänster som innevarande budgetår bekostas från utbildningsdepartementets kommittéanslag (+ 671 000 kr.).

5. Ytterligare medel för lokalkostnader (+ 70 000 kr.).

6. Förstärkning av medlen för expenser (+ 16 000 kr.).

7. Medel för inköp av ny telefonväxel (+ 72 000 kr.).

Föredraganden

Vid min medelsberäkning har jag beaktat lönekostnaderna vid åtta tjänster, vilka innevarande budgetår bekostas från utbildningsdepartementets kommittéanslag (+ 671 000 kr.).

I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under anslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustningsnämnden för universitet och högskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 020 000 kr.

b) universiteten m. m.

E 6. Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 7. Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	93 730 237	Reservation[4]	1 893 316
1975/76	Anslag[2]	90 517 000		
1976/77	Förslag[3]	107 433 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 74 706 946 kr. och driftkostnader 19 023 291 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 70 143 000 kr. och driftkostnader 20 374 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 82 792 000 kr. och driftkostnader 24 641 000 kr.
[4] Anslaget Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande humanistisk utbildning samt humanistisk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala, Lund, Götcborg, Stockholm och Umeå. Vidare har under avlöningsanslaget medel beräknats för vissa kostnader vid universitetet i Linköping, vilka bestrids från anslaget Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping. Avlöningsanslaget fungerar med avseende på dessa kostnader som täckningsanslag för statsbudgeten.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredragan-den
Personal			
Lärarpersonal	679	+ 26	+10
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	70 804 000	+15 267 000	+12 497 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m. m.	661 000	— 152 000	— 152 000
Nettoutgift	**70 143 000**	**+15 419 000**	**+12 649 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m. /tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Franska, särskilt modern franska			
1. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, Um		220	
Idéhistoria, särskilt nyare tidens idéhistoria			
2. 1 professur och 500 assistenttimmar, S		182	
Musikvetenskap			
3. 1 professur och 500 assistenttimmar, G		182	
Spanska, med särskild inriktning på latinamerikansk spanska			
4. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, G		220	
5. Ordinariesättning av extra universitetslektorat			
Etnologi, G	—		
Finska, S	—		
Konstvetenskap, S	—		
Teatervetenskap, S	—		
6. Överföring av tjänst som universitetslektor i finska från S till U	63		
7. 1 tjänst som studievägledare med halvtidstjänstgöring, L	— 45		Överföring till samhällsvetenskapliga fakulteten
8. Tolkutbildning, S	613		
Gemensamt för flera läroanstalter			
9. Överföring till nytt anslag till stöd- och innovationsåtgärder	—1 196		
10. Minskad tilldelning av lärarresurser	— 665		
11. Stöd till små enheter	665		
12. Utökad tolkutbildning	613		
13. Kursanslag för fackspråklig utbildning	613		
14. Höjda kostnadsramar i finska	307		
15. 8 tjänster som forskarassistent		800	
	968	**1 604**	
16. Löneomräkning	12 695		Därav avser 1 845 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	15 267		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, S = universitetet i Stockholm, Um = universitetet i Umeå.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anför beträffande 0-alternativet att en sådan nedskärning skulle kunna ske genom en minskning av med-

len för assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete, för den grundläggande utbildningen och för driftkostnader. Dessa åtgärder skulle dock enligt UKÄ få mycket negativa konsekvenser i form av bl. a. minskad forskningsvolym och försämringar av kvalitet och utbud i den grundläggande utbildningen.

Föredraganden

Vid universitetet i Göteborg bedrivs musikforskning med bl. a. musiksociologisk inriktning. Denna verksamhet överensstämmer väl med de av statsmakterna angivna riktlinjerna för utbyggnaden av den humanistiska forskningen (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 264, UbU 1975: 9, rskr 1975: 92). Jag finner en förstärkning av ifrågavarande forskningsorganisation angelägen. Jag delar universitetskanslersämbetets (UKÄ) uppfattning att en tjänst som professor i musikvetenskap bör inrättas vid universitetet i Göteborg den 1 juli 1976 och beräknar medel för denna tjänst. I anslutning härtill tar jag upp medel för 500 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete.

Med hänvisning till vad jag anfört om den fortsatta utbyggnaden av den humanistiska forskningsorganisationen vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning beräknar jag under avlöningsanslaget medel för två tjänster som forskarassistent vid universitetet i Umeå.

Vidare beräknar jag medel för en tjänst som professor i filmvetenskap och för 500 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete i anslutning till denna tjänst. Motsvarande kostnader bestrids innevarande budgetår från anslaget Filmstöd.

Utbildning i religionskunskap anordnas för närvarande inom humanistisk fakultet vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg. Med hänsyn till intresset för studier i detta ämne, bl. a. som ett led i lärarutbildning, har utbildning i religionskunskap även vid universitetet i Stockholm aktualiserats. Denna fråga bör enligt min åsikt prövas inom ramen för planeringsarbetet för högskolereformen.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 243, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121) skall tolkutbildning anordnas vid filosofisk fakultet. Viss utbildning i finska och tyska har på försök satts i gång vid universitetet i Stockholm som ett led i det utredningsarbete rörande tolkutbildning som bedrivs av UKÄ. Jag räknar med att utbildningen i nämnda ämnen skall ta fastare form fr. o. m. budgetåret 1976/77 och att tolkutbildning skall kunna ges även i grekiska och serbokroatiska. Jag beräknar för detta ändamål sammanlagt 800 000 kr. under avlöningsanslaget.

Vid min anslagsberäkning har jag tagit hänsyn även till UKÄ:s förslag om överföring av en halv tjänst som studievägledare från den humanistiska till den samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Lund (−45 000 kr.). Med hänsyn till vad jag anfört beträffande stöd- och

innovationsåtgärder vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning bör ett belopp motsvarande det som innevarande budgetår anvisats för grundkostnadstillägg enligt automatikbestämmelserna under avlöningsanslaget nästa budgetår beräknas under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att nuvarande bestämmelser om grundkostnadstillägg upphävs. Härutöver räknar jag under avlöningsanslaget inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur.

Regeringen har föreskrivit att professuren i konsthistoria med konstteori vid universitetet i Uppsala skall ledigförklaras med benämningen professur i konstvetenskap samt att professuren i arabiska språket, särskilt modern arabiska, vid universitetet i Stockholm skall ledigförklaras med benämningen professur i arabiska, särskilt modern arabiska. Jag förordar att dessa tjänsters benämning ändras i enlighet härmed.

Regeringen har vidare föreskrivit att vissa professurer skall ledigförklaras med oförändrad benämning, men med viss ändring av ämnesinnehållet i enlighet med följande sammanställning. För översiktens skull vill jag nämna att det vid universitetet i Göteborg även finns en professur i historia, särskilt modern historia.

Benämning	Läroanstalt[1]	Förändring av inriktningen
Historia	G	Viss inriktning mot historia avseende tiden före 1800-talets mitt
Historia	S	”
Historia (Sven Warburgs professur)	S	Viss inriktning mot historia avseende tiden efter 1800-talets mitt

[1] G = universitetet i Göteborg, S = universitetet i Stockholm.

UKÄ har föreslagit att benämningen av professuren i filmforskning vid universitetet i Stockholm i samband med återbesättande ändras till professur i filmvetenskap. UKÄ har vidare föreslagit att benämningen av professuren i religionshistoria vid universitetet i Uppsala i samband med återbesättande ändras till professur i religionshistoria, särskilt indisk och ostasiatisk. Jag biträder båda förslagen och förordar att tjänsternas benämning ändras i enlighet härmed.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (70 143 000+12 649 000−) 82 792 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (20 374 000+ 4 267 000=) 24 641 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämning och inriktning av vissa professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
3. till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 82 792 000 kr.,
4. till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 24 641 000 kr.

E 8. Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal

E 9. Teologiska fakulteterna: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	6 361 299	Reservation[4]	247 226
1975/76	Anslag[2]	6 669 000		
1976/77	Förslag[3]	8 160 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 5 280 330 kr. och driftkostnader 1 080 969 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 5 314 000 kr. och driftkostnader 1 355 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 6 533 000 kr. och driftkostnader 1 627 000 kr.
[4] Anslaget Teologiska fakulteterna: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande teologisk utbildning samt teologisk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala och Lund.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Lärarpersonal	60	+ 10	+ 1
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	5 314 250	+2 062 250	+1 219 250
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder vid universitetet i Uppsala	250	+ 250	+ 250
Nettoutgift	**5 314 000**	**+2 062 000**	**+1 219 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m.m./tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Religionspedagogik			
1. 1 professur och 500 assistenttimmar, U		182	
Gemensamt för läroanstalterna			
2. 2 tjänster som forskarassistent, U och L		200	
3. Ökad medelsanvisning för kursanslag	614		
4. Bortfall av anslag för praktisk-teologisk undervisning för studerande som genomgått arbetsmarknadsutbildning, U	−36		
	578	**382**	
5. Löneomräkning	1 102		Därav avser 143 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	2 062		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund.

Enligt universitetskanslersämbetet skulle ett genomförande av 0-alternativet innebära en minskning av forskningsorganisationen med två docenttjänster. Därigenom skulle ytterligare två ämnesområden inom fakulteterna bli utan rekryteringstjänster, ett förhållande som skulle bli särskilt kännbart då fakulteterna inte disponerar några egna forskarassistenttjänster. Vidare skulle såväl driftkostnadsanslag som medlen för grundläggande utbildning få skäras ned vilket skulle medföra att de studerandes valfrihet inom ramen för 1973 års studieordning skulle behöva inskränkas ytterligare.

Föredraganden

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har föreslagit att benämningen av den ena av professurerna i exegetik vid universitetet i Uppsala i samband med återbesättande ändras till Nya testamentets exegetik. Jag biträder detta förslag.

Kursanslaget vid de teologiska fakulteterna bör räknas upp dels med hänsyn till ökat studerandeantal dels för att möjliggöra en ökad differentiering av studiealternativen inom första avdelningen av den grundläggande utbildningen (+102 000 kr.). Ytterligare medel bör anvisas även för praktisk-teologisk utbildning (+51 000 kr.).

I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under avlönings-

anslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (5 314 000+1 219 000=) 6 533 000 kr. Vidare beräknar jag i överensstämmelse med vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anslaget till driftkostnader till (1 355 000+272 000 =) 1 627 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 533 000 kr.,
3. till *Teologiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 627 000 kr.

E 10. Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal

E 11. Juridiska fakulteterna: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	14 121 894	Reservation[4]	424 310
1975/76	Anslag[2]	14 600 000		
1976/77	Förslag[3]	17 669 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 11 906 942 kr. och driftkostnader 2 214 952 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 12 097 000 kr. och driftkostnader 2 503 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 14 634 000 kr. och driftkostnader 3 035 000 kr.
[4] Anslaget Juridiska fakulteterna: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande juridisk utbildning samt juridisk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala, Lund och Stockholm.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	139	÷ 5	of.
Anslag			
Utgifter			
Löneckostnader	12 187 000	+3 147 000	+2 547 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m.m.	90 000	+ 10 000	+ 10 000
Nettoutgift	**12 097 000**	**+3 137 000**	**+2 537 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m.m. /tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
1. 3 ordinarie tjänster som universitetslektor	395		
2. 2 tjänster som forskarassistent, U och L		200	
	395	**200**	
3. Löneomräkning	2 552		Därav avser 323 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	3 147		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund.

Universitetskanslersämbetet anför beträffande 0-alternativet att en nedskärning i första hand skulle påverka omfattningen av den betydelsefulla undervisning som meddelas av praktiskt verksamma jurister. Även driftkostnadsanslaget skulle få minskas avseende kostnader för såväl personal som materiel.

Föredraganden

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har med hänvisning till en förestående reformering av den juridiska grundutbildningen förordat inrättandet av tre ordinarie tjänster som universitetslektor. I avvaktan på resultatet av det utredningsarbete rörande bl. a. tjänsteorganisationens utformning som på uppdrag av regeringen pågår inom UKÄ vill jag dock inte nu ta ställning till detta förslag. Jag räknar därför inte för nästa budgetår med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (12 097 000 + 2 537 000 =) 14 634 000 kr.

Vidare beräknar jag i överensstämmelse med vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anslaget till driftkostnader till (2 503 000 + 532 000 =) 3 035 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 634 000 kr.,

2. till *Juridiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 035 000 kr.

E 12. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 13. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	119 823 520	Reservation[4]	2 330 497
1975/76	Anslag[2]	114 591 000		
1976/77	Förslag[3]	145 046 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 96 998 747 kr. och driftkostnader 22 824 773 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 90 224 000 kr. och driftkostnader 24 367 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 115 015 000 kr. och driftkostnader 30 031 000 kr.
[4] Anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande samhällsvetenskaplig utbildning samt samhällsvetenskaplig forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå. Vidare har under avlöningsanslaget beräknats medel för vissa kostnader vid universitetet i Linköping, vilka bestrids från anslaget Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping. Avlöningsanslaget fungerar med avseende på dessa kostnader som täckningsanslag för statsbudgeten.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	1 156	+ 11	+ 20
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	90 409 700	+23 755 000	+24 830 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m. m.	185 700	+ 39 000	+ 39 000
Nettoutgift	**90 224 000**	**+23 716 000**	**+24 791 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m. /tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Statskunskap			
1. 1 professur, Li			Personlig för H. Meijer. Prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179
Tillämpad psykologi			
2. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, L		220	
3. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, Um		220	
Sociologi, särskilt arbetsmarknadssociologi			
4. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, G		220	
Arbetspsykologi, särskilt socialpsykologi			
5. 1 professur, S			Fr. o. m. 1978-07-01
Handelsrätt			
6. 1 ordinarie tjänst som universitetslektor, Li			
Gemensamt för flera läroanstalter			
7. 2 tjänster som forskarassistent i arbetsvetenskapliga ämnen, Um		200	
8. 2 tjänster som forskarassistent i arbetsvetenskapliga ämnen, G		200	
9. 2 tjänster som forskarassistent i arbetsvetenskapliga ämnen, U, L		200	
10. 1/2 tjänst som studievägledare, L	45		Överföring från humanistisk fakultet
11. 2 tjänster som studievägledare, S	182		
12. Ordinariesättning av extra universitetslektorat			
Tillämpad psykologi, Um	—		
Informationsbehandling, särskilt ADB, Li	—		
13. Överföring till nytt anslag till stöd- och innovationsåtgärder	−1 063		
14. Minskad tilldelning av lärarresurser	−1 330		
15. Stöd till små enheter	1 330		

Ämne m. m. /tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
16. Kursanslag för grundläggande utbildning	511		
17. 3 tjänster som forskarassistent, S, G, L		300	
	— 325	1 560	
18. Löneomräkning	22 520		Därav avser 2 495 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	23 755		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, S = universitetet i Stockholm, Um = universitetet i Umeå, Li = universitetet i Linköping.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser att ett genomförande av 0-alternativet skulle innebära att såväl kursanslaget för forskarutbildning som resurserna för grundläggande utbildning vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna måste skäras ned. Detta skulle främst drabba det stora antalet forskarstuderande samt studerande för psykologexamen, vilka inte skulle kunna få erforderlig handledning. Även antagningen till psykologutbildningen skulle få minskas eftersom en betydande del av kursanslaget går till denna utbildning.

Effekterna av minskade resurser för den grundläggande utbildningen skulle enligt UKÄ bli längre studietider och kvalitetsförsämringar.

Föredraganden

Starka skäl talar för en förstärkning av organisationen för forskning och forskarutbildning i tillämpad psykologi. En tjänst som professor i detta ämne bör den 1 juli 1976 inrättas vid vart och ett av universiteten i Lund och Umeå. I anslutning till respektive tjänst tar jag även upp medel för 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete. Beträffande inriktningen av professuren i Umeå instämmer jag i universitetskanslersämbetets (UKÄ) förslag, med hänvisning till vad jag vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anfört om förstärkning av resurserna för den arbetsvetenskapliga forskningen vid samhällsvetenskaplig fakultet. Därmed har jag även redovisat motiven för inrättandet av en tjänst som professor i sociologi, särskilt arbetsmarknadssociologi vid universitetet i Göteborg. Jag förordar att även denna tjänst inrättas den 1 juli 1976. I anslutning härtill tar jag upp medel för 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete. För att stimulera den arbetsvetenskapliga forskningen vid samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund

bör medel beräknas för en tjänst som forskarassistent med arbetsvetenskaplig inriktning.

Enligt beslut med anledning av prop. 1975: 9 (UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) om reformering av högskoleutbildningen m. m. skall den 1 juli 1976 vid universitetet i Linköping inrättas en professur i statskunskap, personlig för Hans Meijer.

Utbildning i handelsrätt i Linköping bör enligt min mening komma till stånd i enlighet med UKÄ:s förslag. Det ankommer på regeringen att besluta härom.

Jag har inhämtat att en arbetsgrupp inom UKÄ utarbetat förslag till förstärkning av den konsumentekonomiska utbildningen inom högskolan. Förslagen, som remissbehandlats under hösten 1975, står enligt min bedömning i god överensstämmelse med av riksdagen framförda synpunkter i frågan (UbU 1975: 9, rskr 1975: 92). Utredningens förslag vad avser grundutbildningen torde dock inte vara av sådan art att de kräver ställningstagande från riksdagens sida.

Med anledning av UKÄ:s förslag att en halv tjänst som studievägledare skall föras över från den humanistiska till den samhällsvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Lund beräknar jag ett ökat medelsbehov under förevarande anslag (+45 000 kr.). I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1966: 1 bil. 10 s. 361, SU 1966: 42, rskr 1966: 125) har regeringen beslutat att professuren i företagsekonomi, särskilt distributionsekonomi, vid universitetet i Umeå skall ändras till professur i företagsekonomi.

Med hänsyn till vad jag anfört beträffande stöd- och innovationsåtgärder vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning bör ett belopp motsvarande det, som för innevarande budgetår anvisats för grundkostnadstillägg enligt automatikbestämmelserna under avlöningsanslaget, nästa budgetår beräknas under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att nuvarande bestämmelser om grundkostnadstillägg upphävs.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (90 224 000 + 24 791 000 =) 115 015 000 kr. Vidare beräknar jag i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anslaget till driftkostnader till (24 367 000 + 5 664 000 =) 30 031 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till*

lärarpersonal för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 115 015 000 kr.,

3. till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 30 031 000 kr.

E 14. Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 15. Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	220 109 166	Reservation[4]	5 421 038
1975/76	Anslag[2]	232 305 000		
1976/77	Förslag[3]	285 865 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 133 237 545 kr. och driftkostnader 86 871 621 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 134 140 000 kr. och driftkostnader 98 165 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 163 921 000 kr. och driftkostnader 121 944 000 kr.
[4] Anslaget Medicinska fakulteterna m.m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande medicinsk utbildning samt medicinsk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt vid karolinska institutet. Vidare skall från anslagen bestridas kostnader för viss grundläggande odontologisk utbildning, kostnader för vissa medicinska kurser inom blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning vid universitetet i Uppsala, kostnader för viss utbildning för farmacie magisterexamen, kostnader för sjukgymnastutbildningen i Stockholm och Lund, kostnader för viss annan sjukgymnastutbildning, kostnader för utbildningen i logopedi vid universitetet i Lund samt kostnader vid karolinska institutet för utbildningen i logopedi och näringslära.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Lärarpersonal	1 480	+ 33	+ 24
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	134 305 000	+32 441 000	+29 815 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m.m.	165 000	+ 34 000	+ 34 000
Nettoutgift	**134 140 000**	**+32 407 000**	**+29 781 000**

Universitetskanslersämbetet

Antalet nybörjarplatser för läkarutbildning uppgår innevarande läsår till sammanlagt 1 026, varav 196 i Uppsala, 190 i Lund, 168 i Göteborg, 102 i Umeå och 370 vid karolinska institutet.

Av universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslagen anslagsförstärkning till följd av beslut om ökad läkarutbildning vid karolinska institutet (prop. 1969: 137, SU 1969: 187, rskr 1969: 421) ansluter i allt väsentligt till de organisationsförslag som överlämnades med UKÄ:s petita för budgetåret 1972/73. I förslaget behandlades även frågan om den tidsmässiga inplaceringen av tidigare beslutade 17 tjänster som professor vid institutet (jfr prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309). Budgetåret 1972/73 har sju av dessa tjänster inrättats. Enligt statsmakternas beslut skall återstående tio tjänster inrättas först när läkarutbildning och forskning kan inledas i resp. ämne vid Huddinge sjukhus. Kungl. Maj:t har erhållit bemyndigande av riksdagen (prop. 1972: 1 bil. 10 s. 312, UbU 1972: 4, rskr 1972: 93) att inrätta dessa tjänster så snart nämnda förutsättningar föreligger. Med stöd av bemyndigandet har fram t. o. m. budgetåret 1974/75 sammanlagt sex av dessa tjänster inrättats. UKÄ föreslår nu att — förutom den professur i klinisk immunologi, vilken statsmakterna beslutat inrätta (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 290, UbU 1975: 9, rskr 1975: 92) den 1 juli 1976 — också den tidigare beslutade professuren i psykiatri inrättas vid samma tidpunkt.

UKÄ anför att inom fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci arbete pågår med en långsiktig plan för inrättande av nya högre forskartjänster och omprövning av ämnesinnehållet för befintliga sådana. Arbetet, som sker i samråd med de medicinska fakulteterna, statens medicinska forskningsråd och de för sjukvården ansvariga, beräknas kunna redovisas under hösten 1975 i form av ett förslag täckande den närmaste tioårsperioden.

UKÄ framhåller att hälso- och sjukvårdsområdet f. n. undergår en genomgripande omstrukturering som återverkar på förhållandena inom utbildning och forskning; utbyggnaden av den öppna vården och omfördelningen av läkarresurserna utgör exempel härpå.

Vad gäller medicinsk fakultet finns problem beträffande möjligheterna att tillgodose de växande krav som den ökade grund-, forskar- och vidareutbildningen av läkare ställer på utbildningsresurserna. Inom socialstyrelsen pågår fortlöpande arbete med läkarfördelningsprogram, i vilket arbete UKÄ deltar. I första hand gäller det att finna former för samordning mellan forskar- och vidareutbildning i ett system med s. k. blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning.

UKÄ erinrar vidare om försöksverksamheten med ny studieordning för de tre första åren i läkarutbildningen. Verksamheten är sedan läsåret 1974/75 igång vid samtliga medicinska fakulteter. UKÄ har regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna för och lägga fram förslag

till en försöksverksamhet avseende även det fjärde året i läkarutbildningen och syftande till en närmare anknytning av utbildningen till den öppna vården.

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m.m. /tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Ökad läkarutbildning			
1. Karolinska institutet	1 889	290	Prop. 1969: 137, SU 1969: 187, rskr 1969: 421; prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309;
därav 1 professur i vart och ett av ämnena			prop. 1972: 1 bil. 10 s. 312, UbU 1972: 4, rskr 1972: 93
klinisk immunologi			Tidigare beslutad. Tjänsten inrättas 1976-07-01
psykiatri			Tidigare beslutad, dock ej tidpunkten
Medicinsk cellgenetik			
2. 1 professur, KI		145	Med samtidig indragning av en personlig tjänst som professor i medicinsk cellforskning och genetik
Pediatrisk urologi			
3. Indragning av en personlig tjänst som biträdande professor, KI		—132	Innehavaren avgången med pension
Klinisk farmakologi			
4. 1 professur, L		40	Med samtidig indragning av en tjänst som lärare i Le 15
Långvårdsmedicin särskilt geriatrik			
5. 1 professur, G		145	
Yrkeshygien			
6. 1 professur, Li			För detta ändamål redovisas medel under anslaget E 25.
Logopedutbildning			
7. Medel för ökad utbildning, L, KI	316		
Dietetikerutbildning			
8. Medel för kurs vid Nordiska hushållshögskolan	147		
Sjukgymnastutbildning			
9. Lärare i sjukgymnastikens praktik, L	89		

Ämne m.m. /tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Foskarutbildning o. forskning	
Gemensamt för flera läroanstalter			
10. 6 tjänster som forskarassistent		500	För detta ändamål redovisas 100 tkr. under anslaget E 25.
11. 2,5 tjänster som studievägledare	223		
12. Arvoden till koordinatorer av arbetsvetenskapliga moment i läkarutbildningen	51		För detta ändamål redovisas 10 tkr. under anslaget E 25.
	2 715	**988**	
13. Löneomräkning	28 738		Därav avser 4 270 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	32 441		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, Li = universitetet i Linköping, KI = karolinska institutet.

UKÄ:s förslag avseende medicinsk utbildning och forskning vid universitetet i Linköping redovisas närmare under anslaget Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping.

Enligt UKÄ:s mening kan inte någon speciell del av anslagen anses mer umbärlig än andra, varför en nedskärning enligt alternativ 0 måste fördelas i proportion till totalresurserna. Alternativ 0 skulle medföra friställning av ca 150 personer med heltidsanställning. Då ca 40 % av avlöningsanslagen avser tjänster med sjukvårdsanknytning kan effekterna av alternativ 0 inte bedömas enbart från utbildnings- och forskningssynpunkt. En reducering av medelsanvisningen kommer att drabba såväl grundutbildning som forskning/forskarutbildning och måste resultera i en försämrad slutprodukt och minskad forskningsvolym, resultat som kommer att återverka på sjukvården.

Styrelsen för Konung Gustaf V:s 80-årsfond

Under innevarande budgetår beräknas under anslaget Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut medel för vissa lönekostnader vid institutet. Övriga kostnader för verksamheten täcks av medel från Konung Gustaf V:s 80-årsfond. Vid institutet, där ett sextiotal forskare är verksamma, bedrivs huvudsakligen forskning med inriktning mot reumatiska och andra invalidiserande folksjukdomar (prop. 1947: 272, SU 1947: 247, rskr 1947: 436).

Styrelsens förslag innebär i huvudsak följande.

1. Löneomräkning m. m. 419 000 kr., varav 31 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära att en tjänst som ekonomibiträde måste dras in.

3. Medelsanvisning för vissa lönekostnader som f. n. bestrids från Konung Gustaf V:s 80-årsfond (+81 000 kr.).

4. Bidrag till kostnader för driften av institutet vilka inte hänför sig till löner (+185 000 kr.).

5. Styrelsen har med förslag till anslagsframställning för budgetåret 1976/77 överlämnat två promemorior angående forskningsinstitutets ekonomiska ställning. Styrelsen framhåller att driften av institutet i minst nuvarande omfattning är beroende av ökat ekonomiskt stöd från staten.

Styrelsen har i sammanhanget skisserat vissa alternativ beträffande institutets framtida ställning. De olika alternativen innebär i korthet följande.

Enligt alternativ 1 skall institutet behålla sin nuvarande ställning i förhållande till 80-årsfonden. Staten förutsätts överta samtliga kostnader för driften av institutet och det löpande underhållet av institutsfastigheten. Nytt djurhus byggs i 80-årsfondens regi.

Alternativ 2 innebär att staten övertar institutsfastigheten och förbinder sig att svara för fortsatt verksamhet vid institutet i minst nuvarande omfattning samt att snarast uppföra nytt djurhus. Fastigheterna invärderas på karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond. 80-årsfonden förpliktar sig att — liksom hittills — bidra till verksamheten vid institutet med avkastningen av vissa fondmedel.

Enligt alternativ 3, slutligen, skulle staten överta institutsfastigheterna och förbinda sig att svara för fortsatt verksamhet vid institutet i minst nuvarande omfattning samt att snarast uppföra nytt djurhus. Fastigheterna invärderas på karolinska sjukhusets delfond av statens allmänna fastighetsfond.

Förhandlingar förutsätts härvid tas upp mellan 80-årsfonden och staten rörande eventuellt överförande av vissa fondmedel till staten.

Styrelsen har inhämtat yttrande över nämnda promemorior från byggnadsstyrelsen, direktionen för karolinska sjukhuset, karolinska institutet och samarbetsnämnden för lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor. Yttranden har vidare avgivits av kammarkollegiet, statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), socialstyrelsen, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) och UKÄ.

Remissinstanserna anser att forskningen vid institutet är av stor betydelse och ställer sig positiva till ett statligt övertagande av institutet. RRV erinrar om att staten redan i dag svarar för större delen av institutets driftkostnader. Flertalet remissinstanser förordar en lösning enligt alternativ 3. RRV anser dock att ett övertagande bör ske utan förpliktelser såvitt avser omfattning och inriktning av den framtida

verksamheten vid institutet. RRV och NUU förordar för sin del att flertalet tjänster vid institutet skall föras över till karolinska sjukhuset — endast sådan personal som uteslutande anställts för utbildning och forskning bör föras över till karolinska institutet. Frågan om uppförande av djurhus bör enligt dessa myndigheter prövas mot bakgrund bl. a. av en planerad översyn av lokalförhållandena för den djurexperimentella verksamheten vid karolinska sjukhuset.

Föreningen för njursjuka i Västsverige har inkommit med en skrivelse med förslag om ett tvärvetenskapligt forskningsinstitut inom njurmedicin. Förslaget innebär att en byggnad med inredning och utrustning till en kostnad av sammanlagt ca 13 milj. kr. skall finansieras av Föreningen för njursjuka i Västsverige med donationer och insamlade medel. Vid institutet föreslås ett 60-tal personer vara verksamma under ledning av fem forskare med professorskompetens. Driftbudgeten på 3,8 milj. kr. — 3,3 milj. kr. i löner samt 0,5 milj. kr. för materiel — skall enligt förslaget finansieras genom särskilda anslag till tjänster och forskningsanslag.

Forskningsinstitutets mål skall vara framför allt att lösa vissa av de grundläggande problemen inom transplantationsområdet. Vidare skall institutet bedriva ett tvärvetenskapligt samarbete mellan kliniska forskare och grundforskare.

Socialstyrelsen, statens medicinska forskningsråd och UKÄ har yttrat sig över förslaget.

I sina yttranden framhåller dessa myndigheter att det självfallet föreligger ett stort behov av utökade resurser inom det föreslagna institutets forskningsfält. Myndigheterna ifrågasätter dock om detta behov bäst tillgodoses genom att ett nytt forskningsinstitut inrättas och förordar att de resurser som Föreningen för njursjuka i Västsverige är villig att satsa tillförs redan nu uppbyggda forskningsinstitutioner.

Föredraganden

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309) skall för läkarutbildning samt forskarutbildning och forskning i kliniska ämnen vid karolinska institutet under budgetåren 1972/73—1976/77 inrättas sammanlagt 17 professurer med placering vid Huddinge sjukhus. Budgetåret 1972/73 inrättades sju av dessa professurer. Kungl. Maj:t har bemyndigats (prop. 1972:1 bil. 10 s. 312, UbU 1972: 4, rskr 1972: 93) att inrätta återstående tio professurer när läkarutbildning och forskning kan inledas i resp. ämne vid sjukhuset. Med stöd av bemyndigandet har hittills ytterligare sex professurer inrättats. Statsmakterna har vidare (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 290, UbU 1975: 9, rskr 1975: 92) beslutat inrätta professuren i klinisk immunologi den 1 juli 1976. Jag beräknar nu medel för denna tjänst.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har därutöver föreslagit att den

tidigare beslutade professuren i psykiatri med placering vid Huddinge sjukhus skall inrättas vid samma tidpunkt och att överläkaren vid allmänpsykiatriska kliniken vid sjukhuset, docenten Bengt Jansson, skall utses till förste innehavare av tjänsten. Jag tar nu upp medel även för denna tjänst. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att Jansson utses till förste innehavare av professuren.

För de lärartjänster m. m. som skall inrättas budgetåret 1976/77 för läkarutbildningen vid karolinska institutet i samband med den pågående utbyggnaden (prop. 1965: 141, SU 1965: 173, rskr 1965: 411 och prop. 1969: 137, SU 1969: 187, rskr 1969: 421) har jag beräknat medel motsvarande en helårskostnad i fortvarighetstillståndet av 1 530 000 kr.

Jag avser att i annat sammanhang efter förslag av UKÄ återkomma till regeringen med förslag avseende tjänster m. m., som inom ramen för de nu beräknade medlen bör inrättas vid institutet budgetåret 1976/77.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att chefen för socialdepartementet tidigare denna dag vid sin anmälan av förslagsanslaget Karolinska sjukhuset: Driftkostnader tagit upp medel för en tjänst som biträdande överläkare vid sjukhusets hudklinik med anledning av den ökade läkarutbildningen vid karolinska institutet.

Härvid har även beaktats att medel för vissa kostnader vid en tjänst som biträdande överläkare vid radiumhemmets allmänna avdelning vid Karolinska sjukhuset, vilken bl. a. motiveras av läkarutbildningen, skall beräknas under anslaget Karolinska sjukhuset: Driftkostnader. Under sistnämnda anslag har å andra sidan under innevarande budgetår medel beräknats vid vissa tjänster för läkarutbildningen vid institutet, för vilket ändamål medel nu skall beräknas under förevarande avlöningsanslag.

Jag vill vidare erinra om vad chefen för socialdepartementet tidigare denna dag vid sin anmälan av förslagsanslagen Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare och Akademiska sjukhuset i Uppsala: Driftkostnader anfört beträffande inrättande den 1 juli 1976 av ett patologiskt och ett kliniskt-bakteriologiskt centrallaboratorium vid sjukhuset. Härvid avses de båda tjänsterna som professor i patologi, den personliga tjänsten som professor i klinisk bakteriologi samt tjänsten som biträdande professor i patologi, särskilt neuropatologi vid universitetet i Uppsala komma att förenas med överläkartjänster vid sjukhuset. Chefen för socialdepartementet har vid sin anmälan av nämnda anslag beräknat medel för bl. a. dessa överläkartjänster. Förevarande avlöningsanslag bör med anledning av omorganisationen minskas med ett belopp motsvarande kostnaderna vid två extra ordinarie tjänster som forskarassistent samt för 7 425 assistenttimmar. Förevarande driftkostnadsanslag bör vidare minskas med 771 000 kr.

I likhet med UKÄ anser jag en förstärkning av forsknings- och ut-

bildningsresurserna i klinisk farmakologi angelägen. Professurer i ämnet finns f. n. vid universitetet i Linköping och vid karolinska institutet, Huddinge sjukhus. Jag förordar nu i överensstämmelse med UKÄ:s förslag att ytterligare en professur i ämnet inrättas den 1 juli 1976 och att denna tjänst placeras vid universitetet i Lund. Härvid bör den befintliga extra ordinarie tjänsten som lärare i klinisk farmakologi vid universitetet dras in. Jag vill i detta sammanhang understryka den kliniska farmakologiens inriktning jämväl mot den öppna vården.

UKÄ har vidare — efter förslag från fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci, som givit ytterligare resurser i geriatrik särskild prioritet (jfr prop. 1975: 1 bil. 10 s. 291) och med överlämnande av skrivelse från socialstyrelsen angående utbyggnad av forskningsresurserna inom långvårdsmedicinens område — föreslagit att en professur i långvårdsmedicin, särskilt geriatrik inrättas vid universitetet i Göteborg den 1 juli 1976. Jag biträder UKÄ:s förslag och beräknar nu medel för tjänsten.

Styrelsen för Konung Gustaf V:s 80-årsfond har med förslag till anslagsframställning för Konung Gustaf V:s forskningsinstitut överlämnat två promemorior angående institutets ekonomiska ställning. Styrelsen har härvid framhållit att driften av institutet i minst nuvarande omfattning är beroende av ökat ekonomiskt stöd från staten. Styrelsen har vidare skisserat vissa alternativ av vilka två innebär att staten övertar driften av institutet.

I likhet med UKÄ och övriga myndigheter som yttrat sig i ärendet anser jag att verksamheten vid institutet är av stort värde.

Jag vill erinra om att forskningen vid institutet till övervägande del är inriktad mot sådana områden som prioriterats högt av statsmakterna, bl. a. mot reumatologi och geriatrik samt att de resultat som nåtts varit av stort intresse. Jag anser därför i likhet med remissinstanserna övervägande skäl tala för att staten nu övertar ansvaret för verksamheten vid institutet.

Mot denna bakgrund har regeringen under förbehåll av riksdagens godkännande den 17 december 1975 träffat avtal med Konung Gustaf V:s 80-årsfond om övertagande av ansvaret för verksamheten vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut. Avtalet bör fogas till detta protokoll som *bilaga 10.1*.

Enligt avtalet övertar staten den 1 juli 1976 ansvaret för verksamheten vid forskningsinstitutet. Fonden överlåter till staten utan vederlag institutets byggnad, all institutet tillhörig inredning, utrustning och inventarier m. m. Till staten överförs vidare vissa fondmedel. Den personal som den 30 juni 1976 innehar vissa närmare angivna tjänster vid institutet erbjuds vidare motsvarande statlig anställning.

Jag förordar att regeringen nu inhämtar riksdagens godkännande av

detta avtal. Regeringen bör äga rätt att vid behov träffa överenskommelse om mindre ändringar i avtalet.

Jag förordar vidare att vid karolinska institutet den 1 juli 1976 inrättas en ordinarie tjänst som professor i medicin, särskilt reumatiska och andra invalidiserande folksjukdomar. Tjänsten bör vara förenad med överläkartjänst inom samma verksamhetsområde vid karolinska sjukhuset. Jag vill erinra om att chefen för socialdepartementet vid sin anmälan av förslagsanslaget Karolinska sjukhuset: Driftkostnader beräknat medel härför. Vid bifall till mitt förslag avser jag att i annat sammanhang föreslå regeringen att innehavaren av tjänsten som föreståndare vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut, professorn Lars Carlson, utses till förste innehavare av denna professur. Med hänvisning till vad jag nu anfört beträffande övertagande av verksamheten vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut beräknar jag under förevarande avlöningsanslag medel för nämnda professur och under förevarande driftkostnadsanslag medel för vissa övriga tjänster m. m. Jag kommer i det följande vid min anmälan av förslagsanslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. att ta upp medel för vissa ytterligare kostnader, som föranleds av statens övertagande av verksamheten vid institutet.

Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att forskningsinstitutet inordnas som en institution vid karolinska institutet med benämningen Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.

Föreningen för njursjuka i Västsverige har föreslagit att ett institut för njursjukvården skapas, varvid föreningen skulle ansvara för byggnads- och utrustningskostnaderna och staten för driftkostnaderna. Det föreslagna institutet skall enligt planen ha en tvärvetenskaplig karaktär och de huvudansvariga forskarna skall ha kompetens i immunologi, biokemi och immunopatologi. Inom samtliga dessa områden finns för närvarande tjänster vid de medicinska fakulteterna. Jag anser därför i likhet med remissinstanserna att de resurser som föreningen är villig att satsa bör tillföras den reguljära forskningsorganisationen.

Jag kommer senare vid min anmälan av anslaget Teknisk samt viss medicinsk och naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping att ta upp medel för en tjänst som forskarassistent vid universitetet i Linköping. Tjänsten bör i enlighet med UKÄ:s förslag ges en arbetsvetenskaplig inriktning.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad jag i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anfört beträffande regeringens beslut den 26 juni 1975 om anknytning av arbetarskyddsstyrelsens professors- och laboratorstjänster till universitetsorganisationen. Beslutet innebär bl. a. att innehavarna av dessa tjänster åläggs viss tjänstgöringsskyldighet inom universitetsorganisationen efter beslut av UKÄ i samråd med arbetarskyddsstyrelsen. Härigenom tillförs främst forskarutbildningen en avsevärd handled-

ningsresurs och skapas bättre förutsättningar för arbetsvetenskaplig forskning och forskarutbildning inom universitetsorganisationen.

UKÄ har i särskilda skrivelser föreslagit en ökning av antalet utbildningsplatser för logopedutbildning vid universiteten i Stockholm och Lund från nuvarande 16 till 24 var tredje termin. Behovet av ytterligare logopeder har på olika sätt vitsordats och förutsättningarna för en utökning är gynnsamma vid båda läroanstalterna. Jag biträder därför UKÄ:s förslag om ökad utbildning och beräknar nu ytterligare 316 000 kr. härför.

UKÄ har fört fram styrelsens för Nordiska hushållshögskolan förslag om en permanent utbildning av dietetiker i hushållshögskolans regi. Statsrådet Hjelm-Wallén kommer i det följande under anslaget Seminarierna för huslig utbildning: Avlöningar till lärarpersonal m. m. att avisera en proposition om lärarutbildning m. m. där bl. a. förslag om en vidareutbildning av ekonomiföreståndare och hushållslärare till dietist kommer att framläggas. Utbildningen avses börja budgetåret 1976/77. Frågan om dietetikerutbildning får övervägas i detta sammanhang.

Genom Kungl. Maj:ts beslut har den 1 februari 1975 inrättats en ordinarie tjänst som universitetslektor i hygien vid universitetet i Göteborg. Vid universitetet har vidare genom regeringens beslut en ordinarie tjänst som universitetslektor i anatomi inrättats den 1 mars 1975.

Enligt vad jag inhämtat har fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci i november 1975 antagit ett inom beredningen utarbetat förslag till riktlinjer för prövningar enligt 69 § universitetsförordningen av professurer vid medicinsk fakultet. Riktlinjerna, som avser tiden fram till den 1 juli 1985, utgör ett underlag för förslag att inom befintlig ram tillgodose angelägna forskningsområden.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (jfr prop. 1966: 1 bil. 10 s. 361, SU 1966: 42, rskr 1966: 125) har regeringen föreskrivit dels att professuren i radioterapi vid universitetet i Lund och professuren i radioterapi med tumördiagnostik vid universitetet i Umeå i samband med återbesättande ändras till professurer i onkologi, dels att professuren i praktisk medicin vid universitetet i Lund i samband med återbesättande ändras till professur i medicin.

Vid min medelsberäkning av förevarande avlöningsanslag har jag beaktat regeringens beslut den 7 maj 1975 om inrättande av två extra ordinarie universitetslektorat vid universitetet i Uppsala. Jag har vidare under detta anslag — med anledning av regeringens beslut den 29 maj 1975 om inrättande av vissa personliga tjänster vid universitetet i Stockholm, karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm — tagit upp medel vid en för G. Westöö personlig extra ordinarie tjänst som professor i toxikologisk kemi vid karolinska institutet.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning

till sammanställningen beräknar jag sålunda anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (134 140 000 + 29 781 000 =) 163 921 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (98 165 000 + 23 779 000 =) 121 944 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. godkänna av regeringen träffat avtal med Konung Gustaf V:s 80-årsfond angående övertagande av ansvaret för Konung Gustaf V:s forskningsinstitut,
3. bemyndiga regeringen att i anslutning härtill inrätta en professur vid karolinska institutet i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
4. godkänna vad jag i övrigt anfört beträffande övertagande av Konung Gustaf V:s forskningsinstitut,
5. till *Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 163 921 000 kr.,
6. till *Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 121 944 000 kr.

E 16. Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 17. Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	47 569 038	Reservation[4]	1 908 966
1975/76	Anslag[2]	55 582 000		
1976/77	Förslag[3]	72 588 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 33 565 686 kr. och driftkostnader 14 003 352 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 37 345 000 kr. och driftkostnader 18 237 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 49 120 000 kr. och driftkostnader 23 468 000 kr.
[4] Anslaget Odontologiska fakulteterna m.m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för tandläkarutbildning samt odontologisk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Lund, Göteborg och Umeå samt vid karolinska institutet. Vidare utgår från dessa anslag medel till de statliga tandtekniker- och tandsköterskeskolorna.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Lärarpersonal	418	+ 39	+ 34
Anslag			
Lönekostnader	37 345 000	+12 661 000	+11 775 000

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m.m. /tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grund-läggande utbild-ning	Forskar-utbildning och forskning	
Ökad tandläkarutbildning			
1. Karolinska institutet	3 506		Prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309
Oral mikrobiologi			
2. 1 tjänst som biträdande professor, tillika övertandläkare, L		192	
Odontologisk teknologi			
3. 1 professur, L		13	Med samtidig indragning av en tjänst som biträdande professor i odontologisk teknologi
Parodontologi			
4. 2 professurer, L, Um		27	Med samtidig indragning av två tjänster som biträdande professor
Gemensamt för flera läroanstalter			
5. 1 tjänst som docent, G		102	
6. 1 tjänst som forskarassistent, KI		100	
7. Kursanslag		46	
	3 506	**480**	
8. Löneomräkning	8 675		Därav avser 1 017 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	12 661		

[1] L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, Um = universitetet i Umeå, KI = karolinska institutet.

0-alternativet skulle enligt universitetskanslersämbetet (UKÄ) medföra att ca 30 personer med heltidsanställning måste friställas. Detta skulle främst drabba den grundläggande utbildningen, men även forskarutbildning och forskning och måste resultera i en försämrad kvalitet i tandläkarutbildningen och i en minskad forskningsvolym. En anslagsreducering kan emellertid inte enbart bedömas från utbildnings- och forskningssynpunkt, då den berör även den tandvårdande verksamheten.

UKÄ erinrar om att socialstyrelsen i januari 1975 i samråd med ämbetet och skolöverstyrelsen tillsatt en utredning om den långsiktiga efterfrågan på tandvårdspersonal. Utredningen skall bygga sitt arbete på en analys av den lämpliga fördelningen av arbetsuppgifter på olika kategorier av tandvårdspersonal. UKÄ pekar vidare på att tandläkarutbildningens utformning också berörs av 1971 års utredning om tandläkares specialistutbildning m. m.

Föredraganden

Statsmakterna beslutade år 1970 om utbyggnad av organisationen för tandläkarutbildning i Stockholm (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309). Sedan vårterminen 1975 bedrivs utbildning i kliniska ämnen vid enheten i Huddinge. Den totala intagningskapaciteten för tandläkarutbildning i landet uppgår till 500 platser per år. Av dessa finns 100 platser vid universitetet i Lund, 120 vid universitetet i Göteborg, 60 vid universitetet i Umeå och 220 vid karolinska institutet, varav 120 med den kliniska utbildningen förlagd till Huddinge.

För lärartjänster m. m. för det ökade antalet tandläkarstuderande vid karolinska institutet (jfr prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309) har jag beräknat medel motsvarande en helårskostnad i fortvarighetstillståndet av 3 000 000 kr. Jag avser att i annat sammanhang, efter förslag av universitetskanslersämbetet (UKÄ), återkomma till regeringen med förslag avseende tjänster m. m. som inom ramen för de nu beräknade medlen bör inrättas vid institutet budgetåret 1976/77.

Genom regeringens beslut inrättas den 1 januari 1976 en ordinarie tjänst som universitetslektor i odontologisk teknologi vid karolinska institutet.

För förstärkning av forsknings- och forskarutbildningsresurserna vid karolinska institutet har jag beräknat medel för ytterligare en tjänst som forskarassistent.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att statsmakterna nyligen uttalat sig för att en allmäntjänstgöring i folktandvården före legitimation som tandläkare bör införas snarast möjligt (prop. 1975/76: 44, SfU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 66). Regeringen har den 9 oktober 1975 uppdragit åt socialstyrelsen och UKÄ att genomföra det utrednings- och planeringsarbete som behövs för att snarast möjligt genomföra ett system med allmäntjänstgöring för tandläkare. Uppdraget skall full-

göras mot bakgrund av förslag från utredningen rörande tandläkarnas specialistutbildning m. m. och med utgångspunkt i ett av de båda verken överlämnat förslag till övergångsanordningar som innebär ett års allmäntjänstgöring i kombination med en omläggning av grundutbildningen till tandläkare fr. o. m. femte studieterminen till sammanlagt 4 1/2 års utbildning. Utredningen rörande tandläkarnas specialistutbildning m. m. har nyligen avgivit sitt huvudbetänkande (Ds S 1975: 14) Tandläkarnas utbildning bl. a. innehållande förslag till en omläggning av hela tandläkarutbildningen och förkortning av denna med en termin. Betänkandet remissbehandlas f. n. Jag räknar med att mot bakgrund av dessa förslag och vad jag i det föregående anfört om allmäntjänstgöring m. m. ställning kan tas samtidigt till frågorna om förkortning av grundutbildningen inklusive erforderliga övergångsanordningar och om införande av allmäntjänstgöring.

Inom socialstyrelsen pågår f. n. i samarbete med UKÄ och skolöverstyrelsen utredning om den långsiktiga efterfrågan på skilda slag av tandvårdspersonal. Jag vill i det sammanhanget erinra om vad statsrådet Hjelm-Wallén anfört rörande ökad utbildning av tandhygienister vid sin anmälan i det föregående av anslaget Bidrag till viss vårdyrkesutbildning.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (jfr prop. 1966: 1 bil. 10 s. 361, SU 1966: 42, rskr 1966: 125) har regeringen föreskrivit att professuren i oral histopatologi vid universitetet i Göteborg skall ändras till professur i oral patologi.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (37 345 000 + 11 775 000 =) 49 120 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (18 237 000 + 5 231 000 =) 23 468 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 49 120 000 kr.,
2. till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 23 468 000 kr.

E 18. Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tandvårdskostnader

1974/75	Utgift[1]	28 190 092
1975/76	Anslag	29 022 000
1976/77	Förslag	43 207 000

[1] Anslaget Odontologiska fakulteterna m.m.: Vissa tandsjukvårdskostnader.

Detta anslag avses för den tandvård, som bedrivs i anslutning till den odontologiska utbildningen och forskningen vid universiteten i Lund, Göteborg och Umeå samt vid karolinska institutet. Vidare utgår från anslaget vissa medel till de statliga tandtekniker- och tandsköterskeskolorna samt till ersättning åt tandtekniker- och tandsköterskepraktikanter.

Tandvård ges vid universiteten i Göteborg och Umeå inom ramen för tandvårdscentraler. Vid universitetet i Lund och karolinska institutet, enheten vid Holländargatan, ges tandvård dels vid kandidatkliniker, som ingår i de kliniskt-odontologiska institutionerna, dels vid lärarklinik. Vid karolinska institutet, enheten i Huddinge, bedrivs tandvårdsverksamhet sedan vårterminen 1975 enligt Göteborg/Umeå-modellen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitetskanslersämbetet	Föredraganden
Personal			
Tandvårdspersonal	489	+ 55	+ 50
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	27 104 000	+12 919 000	+12 015 000
Materiel m.m.	7 636 000	+ 1 540 000	+ 1 235 000
Lärarkliniker m.m.	4 823 000	+ 909 000	+ 822 000
Sjukvård	22 000	of.	of.
Rescersättningar	10 000	of.	of.
Telegram och telefon	150 000	of.	+ 175 000
Renhållning och städning	1 713 000	+ 1 023 000	+ 813 000
Ersättning till Malmö kommun			+ 125 000
	41 458 000	**+16 391 000**	**+15 185 000**
Uppbördsmedel			
Patientavgifter m.m.	12 436 000	+ 2 400 000	+ 1 000 000
	12 436 000	**+ 2 400 000**	**+ 1 000 000**
Nettoutgift	**29 022 000**	**+13 991 000**	**+14 185 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 11 462 000 kr., varav 954 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En reducering motsvarande alternativ 0 skulle enligt universitetskanslersämbetet (UKÄ) medföra, att drygt 20 personer friställs med en minskad vårdkapacitet som följd. Enligt UKÄ bör en reducering av detta anslag inte komma i fråga, främst med hänsyn till den förestående utbyggnaden av resurserna för specialisttandvård och specialistutbildning.

3. Fortsatt uppbyggnad av verksamheten vid karolinska institutet, enheten i Huddinge, till följd av statsmakternas beslut år 1970 om utbyggnad av organisationen för tandläkarutbildning i Stockholm (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309) (+ 4 203 000 kr.).

4. Medel till tjänster m. m. för förebyggande tandvård (+ 726 000 kr.).

5. Uppbördsmedlen beräknas öka främst vid karolinska institutet till följd av tandvårdsverksamheten vid enheten i Huddinge (+ 2 400 000 kr.).

6. UKÄ erinrar om att utredningen rörande organisationen av den kliniska verksamhet som bedrivs i anslutning till odontologisk utbildning och forskning under våren 1975 påbörjat sitt arbete. UKÄ anför vidare att frågan om samarbete på lokal nivå mellan läroanstalterna och de för tandvården ansvariga huvudmännen granskats av en arbetsgrupp inom ämbetet. Med anledning av gruppens förslag avser UKÄ att i särskild skrivelse till regeringen begära att viss försöksverksamhet skall få bedrivas vid universitetet i Umeå.

Föredraganden

För den pågående uppbyggnaden av den odontologiska utbildnings- och forskningsorganisationen i Huddinge har jag beräknat ytterligare 3 400 000 kr., varav för lönekostnader 2 625 000 kr. motsvarande helårskostnaden i fortvarighetstillståndet. Vidare har jag för samtliga berörda läroanstalter beräknat sammanlagt 463 000 kr. för ytterligare personal m. m. för förebyggande tandvård. Jag har även tagit upp medel för bl. a. vissa tjänster som tandtekniker vid universitetet i Göteborg.

Jag har härutöver vid min medelsberäkning beaktat dels ersättning till Malmö kommun enligt avtal om samarbete om tandläkarutbildning m. m. i Malmö kommun, dels vissa kostnader enligt avtal med Västerbottens läns landstingskommun om lokaler för odontologisk verksamhet i Umeå m. m.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tandvårdskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 43 207 000 kr.

E 19. Farmaceutiska fakulteten m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 20. Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	9 537 499	Reservation[4]	1 119 282
1975/76	Anslag[2]	10 083 000		
1976/77	Förslag[3]	12 234 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 5 041 489 kr. och driftkostnader 4 496 010 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 5 029 000 kr. och driftkostnader 5 054 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 6 135 000 kr. och driftkostnader 6 099 000 kr.
[4] Anslaget Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande farmaceutisk utbildning samt farmaceutisk forskarutbildning och forskning vid universitetet i Uppsala. Vidare utgår från anslagen medel för utbildning av receptarier.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	65	+ 9	+ 1
Anslag			
Lönekostnader	5 029 000	+1 845 000	+1 106 000

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m.	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grund-läggande utbildning	Forskarut-bildning o. forskning	
Biofarmaci			
1. 1 tjänst som biträdande professor och 500 assistent-timmar		169	
Toxikologi			
2. 1 tjänst som forskarassistent		100	
3. Ordinariesättning av 1 tjänst som universitetslektor i biokemi	—		
Gemensamt för flera ämnen			
4. Förstärkning till följd av intagning två gånger per år för utbildning till farmacie kandidat	423		Fr. o. m. läsåret 1973/74 sker intagning två gånger per år enligt universitetskanslersämbetets beslut
5. 1/2 tjänst som studievägledare	45		
6. Kursanslag	102		
	570	**269**	
7. Löneomräkning	1 006		Därav avser 134 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	1 845		

En reducering motsvarande alternativ 0 borde enligt universitetskanslersämbetet såvitt avser anslagen till farmaceutiska fakulteten i sin hel-

het göras under driftkostnadsanslaget. Detta skulle därvid minskas med ca 10 %. Konsekvenserna skulle bl. a. bli försämrad service till utbildning och forskning.

Föredraganden

Undersökningar av kemiska ämnens inflytande på människan och miljön blir av allt större vikt. Jag finner det därför angeläget att förstärka forskningsresurserna på detta område och beräknar medel för en tjänst som forskarassistent vid universitetet i Uppsala.

I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (5 029 000+1 106 000 =) 6 135 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (5 054 000+1 045 000 =) 6 099 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 135 000 kr.
2. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 6 099 000 kr.

E 21. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 22. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	176 466 430	Reservation[4]	4 522 281
1975/76	Anslag[2]	180 610 000		
1976/77	Förslag[3]	233 219 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 116 265 572 kr. och driftkostnader 60 200 858 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 111 001 000 kr. och driftkostnader 69 609 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 146 945 000 kr. och driftkostnader 86 274 000 kr.
[4] Anslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande matematisk-naturvetenskaplig utbildning samt matematisk-naturvetenskaplig forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå samt för vissa delar av utbildningen inom ämnesområdet informationsbehandling vid tekniska högskolan i Stockholm. Från avlöningsanslaget skall utgå medel för utbildning inom vissa ämnesområden vid

Chalmers tekniska högskola enligt kungörelsen (1969: 50) om utbildning vid de filosofiska fakulteterna (omtryckt 1969: 327, ändrad senast 1974: 133). Medel för driftkostnader för sistnämnda ändamål anvisas under anslaget Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping. Vidare har under avlöningsanslaget medel beräknats för vissa kostnader vid universitetet i Linköping vilka bestrids från anslaget Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping. Avlöningsanslaget fungerar med avseende på dessa kostnader som täckningsanslag för statsbudgeten.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	1 524,5	+2	+11
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	111 262 500	+35 220 700	+35 963 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m. m.	261 500	+ 18 700	+ 19 000
Nettoutgift	**111 001 000**	**+35 202 000**	**+35 944 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m. /tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grund-läggande utbildning	Forskarut-bildning o. forskning	
Genetik			
1. 1 professur och 1 000 assistent-timmar, G		220	
Fasta jordens fysik			
2. 1 professur och 2 000 assistent-timmar, U		295	

Ämne m. m./tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Teoretisk fysik			
3. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, S		75	Omvandling av tjänst som forskardocent till personlig tjänst som professor för B. Laurent
Etologi			
4. 1 professur och 1 500 assistenttimmar, S		257	Medel för en e. o. tjänst som professor och en och en halv tjänst som assistent utgår innevarande budgetår från anslaget Naturvetenskaplig forskning. Förste innehavare E. Fabricius
Immunbiologi			
5. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, S		220	Medel för en e. o. tjänst som professor och en tjänst som assistent utgår innevarande budgetår från anslaget Naturvetenskaplig forskning. Förste innehavare P. Perlmann
Termokemi			
6. 1 professur och 2 000 assistenttimmar, L		295	Medel för en e. o. tjänst som professor och två tjänster som assistent utgår innevarande budgetår från anslaget Naturvetenskaplig forskning. Förste innehavare S. Sunner
Miljötoxikologisk forskargrupp, S			
7. 1 professur i toxikologisk genetik		145	Medel för en arvodestjänst som biträdande professor utgår innevarande budgetår från anslaget Naturvetenskaplig forskning. Förste innehavare C. Ramel

Ämne m. m. /tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
8. 1 professur i cellulär toxikologi		145	Medel för en forskartjänst utgår innevarande budgetår från anslaget Naturvetenskaplig forskning. Förste innehavare E. Arrhenius
9. 2 000 assistenttimmar		150	
Gemensamt för flera läroanstalter			
10. Minskad tilldelning av lärarresurser	−2 659		
11. Ökat stöd till små enheter	665		
12. 10 tjänster som forskarassistent		1 000	
13. Förstärkning av kursanslag för forskarutbildning		470	
14. Överföring till nytt anslag till stöd- och innovationsåtgärder	− 266		
15. Ordinariesättning av universitetslektorat			
Naturgeografi, G, S	−		
Biologi, Um	−		
Kemi, Um, Li	−		
	−2 260	3 272	
16. Löneomräkning	34 209		Därav avser 3 215 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	35 221		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, S = universitetet i Stockholm, Um = universitetet i Umeå, Li = universitetet i Linköping.

I 0-alternativet föreslår UKÄ i första hand en begränsad reducering av antalet docent- och forskarassistenttjänster och en kraftig reducering av driftkostnadsanslaget, vilket redan i nuläget är för lågt för att möjliggöra ett ekonomiskt optimalt utnyttjande av institutionernas resurser. Alternativa nedskärningar kräver en ingående planering.

Organisationen av tandemacceleratorlaboratoriet i Uppsala

Statsmakterna beslutade år 1965 att en tandem Van de Graaff-accelerator skulle anskaffas och placeras vid universitetet i Uppsala (prop. 1965: 40 s. 60, SU 1965: 107, rskr 1965: 297). Riksdagen fäste särskild vikt vid att anläggningen skulle få rikskaraktär och förvaltningen anför-

tros ett särskilt forum som borde underställas universitetskanslersämbetet (UKÄ) och innefatta representanter för de forskare som utnyttjar anläggningen. Kungl. Maj:t uppdrog år 1968 åt UKÄ att tillkalla en interimsstyrelse för ledningen av acceleratorlaboratoriet. Verksamheten vid laboratoriet startade år 1971. Den 1 juli 1974 inrättades en professur i kärnfysik vid universitetet i Uppsala (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 270, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121). Tjänsten är förenad med föreståndarskap vid laboratoriet. Kostnaderna för driften av laboratoriet bestrids fr. o. m. innevarande budgetår från förevarande anslag (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 269, UbU 1975: 9, rskr 1975: 92).

UKÄ har i skrivelse den 13 oktober 1974 lämnat förslag till en mer permanent organisation för laboratoriet. Förslaget innebär i korthet följande. Laboratoriet bör förvaltas under tillsyn av konsistoriet vid universitetet i Uppsala. En nationell programkommitté bör knytas till laboratoriet med uppgift att verka för laboratoriets nationella utnyttjande genom att biträda föreståndaren i verksamhetsplaneringen m. m. I ärendet har inkommit skrivelser från bl. a. försvarets forskningsanstalt och AB Atomenergi, universitetet i Lund och interimsstyrelsen, vilka alla anser att inflytandet för nyttjare utanför universitetet i Uppsala blir för litet om UKÄ:s förslag genomförs. Efter remiss har statens råd för atomforskning tillstyrkt UKÄ:s förslag.

Föredraganden

Enligt min mening bör tandemacceleratorlaboratoriet i Uppsala nu ges en permanent organisation. Universitetskanslersämbetets (UKÄ) förslag bör kunna tjäna som underlag för beslut härom. Det är av vikt att laboratoriets rikskaraktär blir starkt markerad, vilket bör åstadkommas genom att den av UKÄ föreslagna programkommittén blir beslutande i frågor rörande verksamhetsplanering och anslagsframställning.

Vad gäller finansieringen av laboratoriet bör den ordning som gäller innevarande budgetår i huvudsak kunna bestå. Direkta kostnader som hänför sig till visst projekt bör belasta detta. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att utfärda bestämmelser om organisation av laboratoriet i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående.

Jag förordar, i överensstämmelse med UKÄ:s förslag, att en professur i genetik vid universitetet i Göteborg och en professur i fasta jordens fysik vid universitetet i Uppsala inrättas den 1 juli 1976. I anslutning till var och en av professurerna beräknar jag medel för 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete.

Mina ställningstaganden med anledning av UKÄ:s förslag om tjänster

m. m. för den miljötoxikologiska forskargruppen vid universitetet i Stockholm kommer jag att redovisa vid min anmälan i det följande av anslaget Naturvetenskaplig forskning.

UKÄ hemställde i sina förslag till anslagsframställning för budgetåret 1975/76 att kursanslaget för forskarutbildning skulle ökas för att möjliggöra inrättande av tre extra tjänster som biträdande professor knutna till Wallenberglaboratoriet vid universitetet i Uppsala. Förslaget innebar vidare att laboratoriet skulle omorganiseras till ett cellbiologiskt forskningscentrum. Laboratoriet har i oktober 1975 anhållit att statsmakterna uttalar sitt stöd för planerna att ge laboratoriet en cellbiologisk inriktning och i anslutning därtill inrättar en gruppchefstjänst med biträdande professors ställning. Övriga medel för verksamheten bör kunna erhållas från dels universitetet i Uppsala, dels forskningsråd, dels för universiteten avsedda utrustningsanslag. Statens naturvetenskapliga forskningsråd har i sina förslag till anslagsframställning för nästa budgetår yttrat sig över planerna på ett cellbiologiskt centrum och anför som skäl för sitt stöd till planerna bl. a. att cellbiologin är ett genombrottsområde och särskilt har prioriterats. Flexibiliteten i uppläggningen är ett uppslag som bör prövas. Det bör kunna bli vägledande för inrättande av institut och forskningsgrupper. För egen del anser jag att förslaget om ett cellbiologiskt centrum bör stödjas. För detta ändamål beräknar jag medel som möjliggör inrättande av en tjänst som forskningsledare vid universitetet i Uppsala (+130 000 kr.). Jag utgår från att övriga medel för verksamheten skall kunna erhållas från bl. a. forskningsråd och myndigheter, som disponerar utrustningsanslag, efter ansökan och prövning i vanlig ordning.

För förstärkning av forsknings- och forskarutbildningsorganisationen i övrigt beräknar jag medel för två tjänster som forskarassistent, en vid universitetet i Stockholm och en vid universitetet i Umeå.

Regeringen har föreskrivit att professuren i zoologi vid universitetet i Uppsala skall ledigförklaras med benämningen zoologi, särskilt ekologisk zoologi. Jag förordar att benämningen ändras i enlighet härmed.

Med hänsyn till vad jag anfört beträffande stöd- och innovationsåtgärder vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning bör ett belopp motsvarande det som innevarande budgetår anvisats för grundkostnadstillägg enligt automatikbestämmelserna under avlöningsanslaget nästa budgetår beräknas under anslaget Vissa kostnader i samband med högskolereform. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att nuvarande bestämmelser om grundkostnadstillägg m. m. avskaffas.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen

beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (111 001 000 + 35 944 000 =) 146 945 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (69 609 000 + 16 665 000 =) 86 274 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
3. till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 146 945 000 kr.,
4. till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 86 274 000 kr.

E 23. Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 24. Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1974/75	Utgift[1]	168 275 425	Reservation[4]	7 271 551
1975/76	Anslag[2]	176 870 000		
1976/77	Förslag[3]	218 626 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 109 694 825 kr. och driftkostnader 58 580 600 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 109 571 000 kr. och driftkostnader 67 299 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 135 008 000 kr. och driftkostnader 83 618 000 kr.
[4] Anslaget Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande teknisk utbildning samt teknisk forskarutbildning och forskning vid universitetet i Lund, tekniska högskolan i Stockholm och högskolan i Luleå samt för civilingenjörsutbildning vid universitetet i Uppsala. Medel för motsvarande verksamhet vid universitetet i Linköping och Chalmers tekniska högskola anvisas under anslaget Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping.

I följande sammanställning redovisas — med hänvisning till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredragan-den
Personal			
Lärarpersonal	1 442	+112	+29
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	110 017 000	+34 418 000	+25 811 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m. m.	446 000	of.	+ 374 000
Nettoutgift	**109 571 000**	**+34 418 000**	**+25 437 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Bergteknik			
1. 1 professur, KTH			Personlig för I. Janelid. Med samtidig indragning av en professur i ämnet (jfr prop. 1972: 37 s. 43, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173)
Biokemi			
2. 1 tjänst som biträdande professor, L			Med samtidig indragning av en tjänst som universitetslektor. Förste innehavare K. Mosbach
Mineralberedning			
3. Indragning av 1 professur, KTH		−145	Prop. 1972: 37 s. 43, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173
Mineralogi och geologi			
4. Indragning av 1 professur och 1 tjänst som universitetslektor, KTH	−131	−145	
5. 1 tjänst som docent, KTH		102	Personlig för Å. Henriques
Utbyggnad av resurserna för utbildning och forskning inom det arbetsvetenskapliga området			
6. 4 professurer i industriell ergonomi med teknisk arbetshygien och 4 000 assistenttimmar, L, KTH, CTH och fr. o. m. 1977-07-01 Li		660	

Ämne m. m./tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Utbyggnad av resurserna för utbildning och forskning inom det datatekniska området			
7. 1 professur i elektronisk systemteknik och 1 000 assistenttimmar, CTH			Medel för detta ändamål redovisas under anslaget E 25.
Utbyggnad av resurserna för utbildning och forskning inom det energitekniska området			
8. 1 tjänst som biträdande professor i energihushållning och 1 000 assistenttimmar, L		207	
9. 1 professur i reaktorsäkerhet och 1 000 assistenttimmar, KTH		220	
10. Ökade utbildningsinsatser	118		
Utbyggnad av resurserna för utbildning och forskning inom det installationstekniska området			
11. 1 tjänst som biträdande professor i belysningslära och 1 000 assistenttimmar, KTH		207	
12. 1 tjänst som biträdande professor i klimatiserings- och installationsteknik samt 1 000 assistenttimmar, L		207	
13. 1 tjänst som biträdande professor i vattenförsörjnings- och avloppsteknik samt 1 000 assistenttimmar, CTH			Medel för detta ändamål redovisas under anslaget E 25.
14. Ökade utbildningsinsatser	153		
Utbyggnad av resurserna för utbildning och forskning inom det materialtekniska området			
15. 1 tjänst som biträdande professor i polymerers och polymera materials egenskaper, bearbetning och användning samt 1 000 assistenttimmar, KTH		207	
Utbyggnad av högskolan i Luleå			Prop. 1971: 59, UbU 1971: 17, rskr 1971: 174; prop. 1972: 37, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173
16. 1 professur i arbetslivets socialpsykologi och 1 000 assistenttimmar		220	Tidigare beslutad. Prop. 1975: 1 bil. 10 s. 307, UbU 1975: 9, rskr 1975: 92

Ämne m. m./tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
17. 1 tjänst som biträdande professor i bergmaskinteknik och 1 000 assistenttimmar		207	Jfr prop. 1975: 1 bil. 10 s. 307, UbU 1975: 9, rskr 1975: 92
18. 1 professur i anläggningsproduktionsteknik och 500 assistenttimmar		109	Tidigare beslutade. Tjänsterna inrättas 1977-01-01. Prop. 1972: 37 s. 41, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173
19. 1 professur i konstruktionsteknik och 500 assistenttimmar		109	
20. 1 professur i vattenteknik och 500 assistenttimmar		109	
21. 1 professur i vägbyggnad och 500 assistenttimmar		109	
22. 6 tjänster som docent		678	
23. Kursanslag	4 138	435	
24. *Ordinariesättning av extra universitetslektorat*			
Informationsbehandling, särskilt datalogi, Li			
Hållfasthetslära, Li			
Byggnadsstatik, L			
Transportteknik, CTH			
Brobyggnad, KTH			
Mätteknik, Li			
Optimeringslära, Li			
Byggnadsstatik, Lå			
Metallernas bearbetning, KTH			
Formlära, CTH			
Gemensamt för flera läroanstalter			
25. Ökade undervisningsinsatser i de lägre årskurserna	1 411		
26. 16 tjänster som forskarassistent		1 600	
	5 689	**5 096**	
27. Löneomräkning	23 633		Därav avser 2 944 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	34 418		

[1] L = universitetet i Lund, Li = universitetet i Linköping, KTH = tekniska högskolan i Stockholm, CTH = Chalmers tekniska högskola, Lå = högskolan i Luleå.

Ett genomförande av alternativ 0 måste grundas på ett ingående planerings- och avvägningsarbete vid läroanstalterna. I stor utsträckning måste detta arbete gå ut på att åstadkomma kostnadsminskningar där sådana är möjliga genom avsaknaden av mera långsiktiga bindningar. Möjligheterna till bättre resursutnyttjande genom rationaliseringar måste också prövas. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser att det vore

olyckligt om det pågående arbetet med utveckling av de pedagogiska och studieorganisatoriska formerna måste avbrytas; särskilt gäller detta i fråga om de lägre årskurserna, vilkas behov även i år givits en framträdande plats i UKÄ:s anslagsframställning.

Föredraganden

Antalet nybörjarplatser inom den högre tekniska utbildningen uppgår innevarande läsår till sammanlagt 3 480, varav 300 i Luleå, 90 i Uppsala, 1 066 i Stockholm, 610 i Linköping, 792 i Göteborg och 622 i Lund.

Uppbyggnaden av utbildnings- och forskningsorganisationen vid högskolan i Luleå fortsätter enligt tidigare fastställda riktlinjer. Regeringen har riksdagens bemyndigande (prop. 1972: 37 s. 41, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173) att den 1 januari 1977 inrätta fyra professurer inom det geoteknologiska området, nämligen en i vart och ett av ämnena anläggningsproduktionsteknik, konstruktionsteknik, vattenteknik och vägbyggnad. Inom det arbetsvetenskapliga området har regeringen riksdagens bemyndigande (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 307, UbU 1975: 9, rskr 1975: 92) att den 1 juli 1976 inrätta en professur i arbetslivets socialpsykologi. Regeringen har föreskrivit, att en tjänst som biträdande professor i bergmaskinteknik skall inrättas vid högskolan den 1 juli 1976 (jfr prop. 1975: 1 bil. 10 s. 307). Jag beräknar nu medel för dessa tjänster och i anslutning till envar av tjänsterna assistenttimmar efter 1 000 timmar/år för forskning och allmänt institutionsarbete.

Genom regeringens beslut har den 1 juli 1975 vid högskolan i Luleå inrättats fem ordinarie tjänster som universitetslektor, nämligen en vart och ett av ämnena fysikalisk miljöteknik, matematisk statistik mekanik och hållfasthetslära, reglerteknik samt teknologi.

Enligt statsmakternas beslut år 1972 (prop. 1972: 37, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173) skall den gruvinriktade delen av sektionen för bergsvetenskap vid tekniska högskolan i Stockholm avvecklas samtidigt som den geoteknologiska utbildnings- och forskningsorganisationen byggs upp vid högskolan i Luleå. Enligt nämnda beslut skall dels professurerna i mineralogi och geologi samt i mineralberedning, dels tjänsten som universitetslektor i mineralogi och geologi vid tekniska högskolan i Stockholm dras in vid utgången av juni 1976. Jag har tagit hänsyn till detta vid min medelsberäkning.

Innehavaren av professuren i bergteknik vid tekniska högskolan i Stockholm, Ingvar Janelid, kommer vid tidpunkten för avvecklingen av den gruvinriktade verksamheten vid berörda institutioner att ha endast ett fåtal år kvar till pension. I nyssnämnda proposition (s. 43) behandlades frågan om en personlig professur för Janelid. Jag förordar nu att professuren i bergteknik den 1 juli 1976 omvandlas till en för Janelid personlig professur med placering vid tekniska högskolan i Stockholm och med viss tjänstgöringsskyldighet vid högskolan i Luleå.

Det bör ankomma på universitetskanslersämbetet (UKÄ)/universitets- och högskoleämbetet att besluta om fördelningen av tjänstgöringsskyldigheten.

UKÄ har föreslagit en betydande utbyggnad av resurserna för utbildning och forskning inom det energitekniska området. Jag vill först erinra om vad jag anfört i denna fråga vid min anmälan i det föregående av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning.

Tillförlitlighets- och säkerhetsaspekterna har fått en framträdande plats i den pågående energidebatten. Särskilt har uppmärksammats de problemställningar, som är förknippade med säkerheten vid utnyttjandet av kärnenergin för kraftproduktion. Bl. a. mot denna bakgrund har UKÄ föreslagit, att en professur i reaktorsäkerhet inrättas vid tekniska högskolan i Stockholm.

Kärnkraftens speciella risker har påtalats sedan lång tid och har lett till såväl omfattande utredningsarbete som till intensiva forsknings- och utvecklingsinsatser i ett flertal länder. I Sverige har ansvaret för dessa frågor nu huvudsakligen lagts på statens kärnkraftinspektion.

Forskning kring reaktorsäkerhet kräver stora materiella och personella resurser inom flera ämnesområden. Resurser för sådan forskning finns i Sverige framför allt inom AB Atomenergi men också i begränsad omfattning vid vissa högskoleinstitutioner. Forskningsarbetet finansieras i huvudsak dels från energiforskningsprogrammet, dels av statens kärnkraftinspektion med avgifter.

Verksamheten vid AB Atomenergi skall utredas av särskilda sakkunniga, som nyligen tillkallats av chefen för industridepartementet. Enligt vad jag erfarit, kommer därvid bl. a. bolagets insatser på kärnsäkerhetsområdet att behandlas. I avvaktan på resultatet av utredningen om verksamheten vid AB Atomenergi är jag inte beredd att biträda UKÄ:s förslag om en professur i reaktorsäkerhet.

På grund av tidigare intagningsökningar kommer antalet utbildningsplatser vid högskolan i Luleå att öka med 175 till 1 075 läsåret 1976/77, (prop. 1971: 59, UbU 1971: 17, rskr 1971: 174; prop. 1972: 37, UbU 1972: 73, rskr 1972: 173). Vidare kan en fortsatt expansion av forskningen och forskarutbildningen i Luleå förväntas under nästa budgetår. Jag räknar därför med en ökning av medelsanvisningen för grundläggande utbildning samt forskning och forskarutbildning vid högskolan i Luleå under dessa anslag med sammanlagt 3 199 000 kr. exklusive pris- och löneomräkning. I beloppet ingår medel för kostnader vid en tjänst som forskarassistent.

Med hänvisning till vad jag anfört vid min anmälan i det föregående av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning har jag under avlöningsanslaget beräknat ytterligare 600 000 kr. för att möjliggöra en förbättring av studieeffektiviteten inom den grundläggande tekniska utbildningen.

Regeringen har föreskrivit att professuren i processmetallurgi vid tekniska högskolan i Stockholm skall ledigförklaras med den ändrade benämningen professur i teoretisk metallurgi. Jag förordar att benämningen ändras i enlighet härmed.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (109 571 000+25 437 000 =) 135 008 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (67 299 000+16 319 000 =) 83 618 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en personlig professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
3. till *Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 135 008 000 kr., varav 1 330 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
4. till *Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 83 618 000 kr.

E 25. Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping

1974/75	Utgift	121 463 944	Reservation	550 130
1975/76	Anslag	133 253 000		
1976/77	Förslag	164 963 000		

Försöksverksamheten med programbudgetering inom området högre utbildning och forskning omfattar innevarande budgetår verksamheten vid Chalmers tekniska högskola (CTH) och universitetet i Linköping (Li).

Vid CTH bedrivs grundläggande teknisk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning, utbildning inom Nordiska hushållshögskolans textillinje, forskning och forskarutbildning inom tekniska och matematisk-naturvetenskapliga ämnesområden samt extern biblioteks- och fastighetstjänst. Vid universitetet i Linköping bedrivs grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig, medicinsk, matematisk-naturvetenskaplig och teknisk utbildning samt forskning och forskarutbildning inom medicinska och tekniska ämnesområden. Vid båda läroanstalterna finns centralbibliotek, förvaltning och fastighetstjänstorganisation. Verksamheten vid de båda läroanstalterna är indelad i program. Under detta anslag beräknas medel för följande program.

Grundläggande medicinsk utbildning (Li).

Grundläggande matematisk-naturvetenskaplig utbildning m. m. (CTH).

Grundläggande teknisk utbildning m. m. (CTH och Li).

Medicinsk forskning och forskarutbildning (Li).

Matematisk-naturvetenskaplig forskning och forskarutbildning m. m. (CTH).

Teknisk forskning och forskarutbildning (CTH och Li).

Extern biblioteks- och fastighetstjänst (CTH).

Den 1 juli 1975 fanns vid CTH 1 697 anställda, varav 676 utgjorde lärarpersonal. För verksamhet inom de medicinska och tekniska fakulteterna i Linköping fanns 548 anställda, varav 273 utgjorde lärarpersonal.

Universitetskanslersämbetet och mina egna förslag avseende detta anslag redovisas i följande sammanställning.

Program	1974/75 Utgift (tkr.)	1975/76 Anslag (tkr.)	Beräknat 1976/77 (tkr.)	
			Universitetskanslersämbetet	Föredraganden
Grundläggande medicinsk utbildning				
1. Universitetet i Linköping	8 350	7 896	10 164	10 015
Grundläggande matematisk-naturvetenskaplig utbildning				
2. Chalmers tekniska högskola	3 407	3 796	4 668	4 602
Grundläggande teknisk utbildning m.m.				
3. Universitetet i Linköping	19 870	19 849	25 146	24 520
4. Chalmers tekniska högskola	39 555	43 782	54 443	53 882
Medicinsk forskning och forskarutbildning				
5. Universitetet i Linköping	10 500	8 887	11 717	11 385
Matematisk-naturvetenskaplig forskning och forskarutbildning m.m.				
6. Chalmers tekniska högskola	2 714	3 073	3 776	3 706
Teknisk forskning och forskarutbildning m.m.				
7. Universitetet i Linköping	9 350	10 120	12 994	12 645
8. Chalmers tekniska högskola	30 519	33 746	42 889	41 612
Extern biblioteks- och fastighetstjänst				
9. Chalmers tekniska högskola	1 807	2 104	2 623	2 596
Summa programanslag	**126 072**	**133 253**	**168 420**	**164 963**
Tillkommer				
Intäkter under anslaget[1]	78 550	95 316	97 951	97 951
Komplementkostnader[2]	15 211	15 602	15 602	15 602
Summa programkostnader	**219 833**	**244 171**	**281 973**	**278 516**

[1] CTH samt universitetet i Linköping — för verksamheten inom medicinska resp. tekniska fakulteten — tillkommande medel från anslagen Samhällsvetenskapliga fakulteterna m.m.: Avlöningar till lärarpersonal, Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m.m.: Avlöningar till lärarpersonal, Tekniska

Noten fortsätter på nästa sida.

Universitetskanslersämbetet

För pris- och löneomräkning bör beräknas sammanlagt 30 915 000 kr., varav 3 304 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Beträffande 0-alternativet hänvisar universitetskanslersämbetet (UKÄ) till de redovisningar av detta alternativ som UKÄ lämnat under anslagen till de medicinska, matematisk-naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna m. m.

Vissa korrigeringar bör göras i fördelningen på program av kostnaderna för bibliotek vid universitetet i Linköping (−21 000 kr.). (Jfr anslaget E 26.)

För samtliga program föreslås en förstärkning motsvarande den som UKÄ föreslår för driftkostnadsanslagen (+ 410 000 kr.).

UKÄ:s ändringsförslag avseende vissa av programmen innebär i korthet följande.

Grundläggande medicinsk utbildning

1. Universitetet i Linköping

Medel för arvode till koordinator av arbetsvetenskapliga moment i läkarutbildningen (+10 000 kr.).

Grundläggande teknisk utbildning m. m.

3. Universitetet i Linköping

Medel för åtgärder för förbättrad studieeffektivitet i de lägre årskurserna (+317 000 kr.).

Ordinariesättning av fyra tjänster som universitetslektor, en i vart och ett av ämnena hållfasthetslära, informationsbehandling, särskilt datalogi, mätteknik och optimeringslära.

Medel för utveckling av nya studieinriktningar inom den maskintekniska utbildningen (+ 345 000 kr.).

4. Chalmers tekniska högskola

Medel för åtgärder för förbättrad studieeffektivitet i de lägre årskurserna (+ 624 000 kr.).

Ordinariesättning av två tjänster som universitetslektor, en i vart och ett av ämnena transportteknik och formlära.

Medel för utbildning inom det energitekniska området (+ 58 000 kr.).

Medel för utbildning inom det installationstekniska området (+ 80 000 kr.).

fakulteterna m.m.: Avlöningar till lärarpersonal; Förvaltningarna vid universiteten m.m., Lokalkostnader vid universiteten m.m., Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden/Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnd m.m., Stipendier för forskarutbildning, Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m.m./Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m. och Kostnader för datamaskintid samt intäkter resp. beräknade intäkter från forskningsråd,annan statlig myndighet, kommun eller enskild.

[2] Beräknade avskrivnings- och räntekostnader för utrustning samt kostnader för viss personal vid CTH som avlönas av universitetet i Göteborg.

Medicinsk forskning och forskarutbildning

5. Universitetet i Linköping

Tjänst som professor i yrkeshygien (+ 145 000 kr.).

Tjänst som forskarassistent (+100 000 kr.).

Medel för ökade kostnader för inköp av försöksdjur (+ 10 000 kr.).

Teknisk forskning och forskarutbildning m. m.

7. Universitetet i Linköping

Tjänst som professor i industriell ergonomi med teknisk arbetshygien (inrättas budgetåret 1977/78).

Fyra tjänster som forskarassistent (+400 000 kr.).

8. Chalmers tekniska högskola

Tjänst som professor i elektronisk systemteknik (+ 305 000 kr.).

Tjänst som professor i industriell ergonomi med teknisk arbetshygien (+220 000 kr.).

Omvandling av personlig tjänst som professor i medicinsk elektronik till ordinarie tjänst.

Tjänst som biträdande professor i vattenförsörjnings- och avloppsteknik (+ 292 000 kr.).

Fyra tjänster som forskarassistent (+400 000 kr.).

Allmän förstärkning av forskningsresurserna (+ 500 000 kr.).

Gemensamma ändamål

Bibliotek

Förstärkning av resurserna för biblioteksverksamhet (Li + 290 000 kr., CTH + 200 000 kr.).

Förvaltning

Medel för åtgärder för förbättrad personalomsorg (Li + 110 000 kr., CTH + 110 000 kr.).

Föredraganden

Vid min beräkning av berörda anslagsposter under detta anslag har jag beaktat av universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslagna korrigeringar i fördelningen på program av kostnaderna för bibliotek vid universitetet i Linköping.

Grundläggande teknisk utbildning

I enlighet med vad jag anfört i fråga om grundläggande teknisk utbildning vid min anmälan i det föregående av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning har jag beräknat medel för ökade undervisningsinsatser m. m. vid universitetet i Linköping (+135 000 kr.) och Chalmers tekniska högskola (+265 000 kr.).

Den grundläggande tekniska utbildningen vid universitetet i Linkö-

ping är enligt statsmakternas beslut (prop. 1968: 83 s. 46, SU 1968: 119, rskr 1968: 273; jfr prop. 1971: 1 bil. 10 s. 292) organiserad inom följande tre utbildningslinjer, nämligen industriell ekonomi, maskinteknik samt teknisk fysik och elektroteknik. På uppdrag av Kungl. Maj:t har UKÄ utrett möjligheterna till en viss nyinriktning av den tekniska utbildningen vid universitetet. Efter förslag av ämbetet har regeringen föreskrivit, att en utbildningslinje i datateknik försöksvis skall finnas inrättad vid universitetet. Regeringen har vidare föreskrivit, att till läsåret 1975/76 30 studerande och till läsåret 1976/77 60 studerande skall beredas tillträde till nämnda utbildningslinje. Samtidigt skall det antal studerande som får vinna tillträde till utbildningslinjen för teknisk fysik och elektroteknik vid universitetet minskas med motsvarande antal. I likhet med UKÄ anser jag att utvecklingsarbetet med viss nyinriktning av den tekniska utbildningen vid universitetet bör fortsätta. Behovet av medel för detta ändamål bör tillgodoses inom ramen för det belopp som jag i det följande föreslår för stöd- och innovationsåtgärder.

Genom regeringens beslut har den 1 juli 1975 inrättats en ordinarie tjänst som universitetslektor i industriell organisation vid universitetet i Linköping.

Medicinsk forskning och forskarutbildning

Jag beräknar medel för en tjänst som forskarassistent (+ 100 000 kr.). Tjänsten bör ges arbetsvetenskaplig inriktning.

Teknisk forskning och forskarutbildning

I likhet med UKÄ anser jag en utbyggnad av resurserna för utbildning och forskning inom det datatekniska området angelägen. Jag förordar sålunda att en professur i elektronisk systemteknik inrättas den 1 juli 1976 vid Chalmers tekniska högskola. I anslutning till tjänsten beräknar jag medel för bl. a. 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete.

Jag beräknar vidare medel för en tjänst som forskarassistent i Linköping (+100 000 kr.).

Regeringen har föreskrivit att professuren i informationsteori vid Chalmers tekniska högskola skall ledigförklaras med den ändrade benämningen professur i informationsteori med datakommunikation. Jag förordar att benämningen ändras i enlighet härmed.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
3. till *Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 164 963 000 kr., varav 1 075 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 26. Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping

1974/75	Utgift	14 990 426
1975/76	Anslag	9 171 000
1976/77	Förslag	11 280 000

Försöksverksamheten med programbudgetering inom området högre utbildning och forskning omfattar fr. o. m. budgetåret 1974/75 bl. a. grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning vid universitetet i Linköping.

Under detta anslag beräknas medel för kostnader för ordinarie och extra ordinarie lärarpersonal, driftkostnader samt de delar av kostnaderna för bibliotek, fastighetstjänst och förvaltning vid universitetet som hänför sig till humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning.

Medel för kostnader vid universitetet i Linköping som följer av tillämpningen av bestämmelserna om universitetsautomatiken beräknas under anslagen till avlöningar till lärarpersonal vid de humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m. Dessa tre anslag fungerar som täckningsanslag för statsbudgeten med avseende på de belopp som tillkommer universitetet enligt nämnda bestämmelser. Förevarande anslag får merbelastas med motsvarande belopp.

Den 1 juli 1975 fanns för verksamheten inom den filosofiska fakulteten i Linköping 158 anställda, varav 84 utgjorde lärarpersonal.

Universitetskanslersämbetets (UKÄ) och mina egna förslag avseende detta anslag redovisas i följande sammanställning.

	1974/75 Utgift (tkr.)	1975/76 Anslag (tkr.)	Beräknat 1976/77 (tkr.)	
			Universitetskanslersämbetet	Föredraganden
1. Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning vid universitetet i Linköping	8 510	9 170	12 025	11 279
2. Reglering av staten för redovisningscentralen i Linköping	1	1	1	1
Summa programanslag	**8 511**	**9 171**	**12 026**	**11 280**
Merbelastning på programanslaget[1]	6 480	5 334	4 034	4 034
Intäkter under anslaget[2]	5 291	4 303	4 306	4 306
Komplementkostnader[3]	527	474	431	431
Summa programkostnader	**20 809**	**19 282**	**20 797**	**20 051**

[1] Belopp som tillkommer universitetet i Linköping enligt automatikbestämmelserna.

[2] Universitetet i Linköping — i vad avser verksamheten inom filosofiska fakulteten — tillkommande medel från anslagen Förvaltningarna vid universiteten m.m., Lokalkostnader vid universiteten m.m., Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m.m. och Kostnader för datamaskintid samt intäkter resp. beräknade intäkter från statlig myndighet, kommun eller enskild.

[3] Beräknade avskrivnings- och räntekostnader för utrustning.

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 1 943 000 kr., varav 158 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Beträffande 0-alternativet hänvisar UKÄ till de redovisningar av detta alternativ som UKÄ lämnat under anslagen till de humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.

3. Vissa korrigeringar bör göras i fördelningen på program av kostnaderna för bibliotek vid universitetet i Linköping (+ 21 000 kr.). (Jfr anslaget E 25.)

4. Medel för tjänst som professor i statskunskap, personlig för universitetets nuvarande rektor — professorn vid universitetet i Stockholm Hans Meijer (+145 000 kr.).

5. Förstärkning motsvarande den som UKÄ föreslår för driftkostnadsanslagen (+ 120 000 kr.).

Föredraganden

Vid min beräkning av detta anslag har jag beaktat de av universitetskanslersämbetet föreslagna korrigeringarna i fördelningen på program av kostnaderna för bibliotek.

Vid universitetet i Linköping kommer den 1 juli 1976 att inrättas en för universitetets nuvarande rektor, professorn vid universitetet i Stockholm, Hans Meijer personlig professur (jfr prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Medel för denna tjänst behöver anvisas först från tidpunkt då Meijer inte längre innehar rektorsbefattningen.

Jag har beräknat medel för lönekostnaderna vid en tjänst som universitetsadjunkt i kemi.

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 11 280 000 kr.

E 27. Decentraliserad universitetsutbildning m. m.

1974/75	Utgift	4 217 079	Reservation[1]	1 302 857
1975/76	Anslag	5 229 000		
1976/77	Förslag	6 983 000		

[1] Av anslagsbehållningen har 2 000 000 kr. förts över till budgetutjämningsfonden.

Från detta anslag bestrids kostnader för decentraliserad kursverksamhet, försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning samt vissa kostnader för försöksverksamhet med kombinationsutbildning. Ansvaret för utbildningen vilar på universitetskanslersämbetet (UKÄ).

Universitetskanslersämbetet

UKÄ konstaterar att en reducering av anslaget i enlighet med alternativ 0 skulle innebära att den decentraliserade kursverksamheten fick minskas med ca 27 kurser. I övrigt innebär UKÄ:s förslag i korthet följande.

1. Decentraliserad kursverksamhet på 20- och 40-poängsnivå av samma omfattning som hittills.

2. Utbyggnad av försöksverksamheten med kombinationsutbildning på orter utanför universitetsorterna.

3. Viss minskning av försöksverksamheten med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning.

UKÄ räknar med att reservationen under anslaget kommer att helt tas i anspråk under innevarande budgetår.

Föredraganden

Med hänsyn till beräknad anslagsbelastning under innevarande budgetår finner jag att anslaget bör räknas upp till (5 229 000+1 754 000 =) 6 983 000 kr. för att verksamheten skall kunna bibehållas med i stort sett oförändrad omfattning. Jag har härvid tagit hänsyn till den merkostnad som förorsakas av höjt lönekostnadspålägg (+154 000 kr.).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Decentraliserad universitetsutbildning m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 6 983 000 kr.

E 28. Yrkesteknisk högskoleutbildning

1975/76	Anslag	3 905 000
1976/77	Förslag	5 284 000

Från detta anslag bestrids kostnader för yrkesteknisk högskoleutbildning på utbildningslinjer med inriktning mot konfektionsindustri, livsmedelsindustri, pappers- och pappersmasseindustri, stålindustri, träindustri och verkstadsindustri. Regeringen har i förordning den 29 maj 1975 meddelat bestämmelser för yrkesteknisk högskoleutbildning.

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 704 000 kr., varav 87 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära att den andra försöksomgången, som beräknas bli påbörjad vårterminen 1977, måste skjutas upp.

3. Den senare delen av utbildningen, vilken infaller under höstterminen 1976 för de utbildningar som påbörjats läsåret 1975/76, är mer specialiserad. Detta innebär ökade undervisningsinsatser (+306 000 kr.).

4. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) skall försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning med inriktning mot träindustri och verkstadsindustri inledas i Skellefteå höstterminen 1976. Universitetskanslersämbetet föreslår att utbildningen skall omfatta 30 elever på vardera utbildningslinjen (+820 000 kr.).

Föredraganden

Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning bedrivs sedan höstterminen 1975 i Borlänge, Borås, Eskilstuna, Göteborg, Jönköping, Lund (Alnarp och Markaryd) och Luleå. Det sammanlagda antalet utbildningsplatser är 330, fördelat på elva grupper med vardera 30 studerande. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 9 s. 569, UbU 1975: 17 s. 72, rskr 1975: 179) skall försöksverksamhet med yrkesteknisk utbildning med inriktning mot träindustri och verkstadsindustri in-

ledas i Skellefteå höstterminen 1976. Jag beräknar nu medel för försöksverksamhet med två utbildningslinjer om vardera 30 studerande i Skellefteå.

Regeringen har uppdragit åt universitetskanslersämbetet att i samråd med berörda organisationskommittéer för högskolereformen utreda frågan om omfattningen och den närmare utformningen av yrkesteknisk högskoleutbildning i Karlskrona, Sandviken och Skövde samt att lägga fram förslag om försöksverksamhet med sådan utbildning med början höstterminen 1977 (jfr prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179).

För en allmän förstärkning av utbildningsresurserna beräknar jag ytterligare 306 000 kr.

Medel för bl. a. central administration av försöksverksamheten med yrktesteknisk högskoleutbildning, som innevarande budgetår bekostas från förevarande anslag, har jag beräknat under anslaget Universitets- och högskoleämbetet. Förevarande anslag bör därför minskas med 251 000 kr.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Yrkesteknisk högskoleutbildning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 284 000 kr.

E 29. Utbildning av hälsovårdsinspektörer

Nytt anslag (förslag) 445 000

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 januari 1970 tillkallade chefen för socialdepartementet en sakkunnig för översyn av hälsovårdsinpsektörsutbildningen[1] HVI- utredningen. Utredningen överlämnade i juli 1973 sitt betänkande (Ds S 1973: 4) Ny utbildning av hälsovårdsinspektörer. Efter remiss har yttranden över betänkandet avgivits av *socialstyrelsen* — som bifogat yttranden från dels samtliga länsläkarorganisationer utom en, dels förste stadsläkarna i Stockholm, Göteborg och Malmö — *arbetarskyddsstyrelsen, universitetskanslersämbetet (UKÄ)* — som överlämnat yttranden från berörda myndigheter vid universitet och högskolor — *nämnden för socionomutbildning* — som överlämnat yttranden från socialhögskolorna — *skolöverstyrelsen (SÖ), lantbruksstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk* — som bifogat yttrande från sin omgivningshygieniska avdelning — *arbetsmarknadsstyrelsen, statens planverk, Nordiska hälsovårdshögskolan, länsstyrelserna i Stockholm, Uppsala, Malmöhus, Göteborgs och Bohus* samt *Västerbottens län* — av vilka några bifogat yttranden från vissa kommuner m. fl. — *arbetsmiljöutredningen, samarbetsnämnden för lokal- och*

[1] Organisationsdirektören Hans Wihlborg.

utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor (LUP-nämnden), Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Riksförbundet för allmän hälsovård, Svenska hälsovårdstjänstemannaförbundet, Sveriges hälsovårdskonsulenters förening, Landsorganisationen, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Statstjänstemännens riksförbund och *Svenska läkaresällskapet.* Vidare har i ärendet inkommit skrivelser från bl. a. *Sveriges socionomers riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen, Umeå kommun* samt *länsstyrelserna i Kalmar* och *Skaraborgs län.*

Ärendets vidare beredning har ankommit på utbildningsdepartementet.

För sammanhangets skull behandlar jag i det följande även vissa frågor rörande utbildningen av hälsovårdsinspektörer i vilka det ankommer på regeringen att besluta.

Utredningen

Som bakgrund till sitt arbete lämnar HVI-utredningen inledningsvis en redogörelse för hälsovårdsnämndernas verksamhet och organisation och hälsovårdsinspektörernas ställning och arbetsuppgifter.

I varje kommun skall enligt hälsovårdsstadgan finnas en hälsovårdsnämnd, som ansvarar för den allmänna hälsovården inom kommunen. Uppgifterna på hygienområdet är alltjämt nämndernas primära åliggande, men på senare år har nämnderna fått en rad nya uppgifter inom främst miljövårdsområdet. Det är numera fastlagt att hälsovårdsnämnderna skall vara kommunernas miljövårdsorgan.

Varje hälsovårdsnämnd skall ha minst en hälsovårdsinspektör till sitt biträde. Inspektören skall biträda nämnden i alla slag av ärenden och i flertalet kommuner saknar nämnderna annan egen sakkunskap för beredning av ärenden. Det är därför naturligt att statsmakterna beslutat om särskilt behörighetskrav för heltidsanställning som hälsovårdsinspektör. Arbetsuppgifter som kan ankomma på en inspektör är bl. a. medverkan i fysisk planering, inspektion av bostäder, samlingslokaler och hotell, planeringsmedverkan och inspektion inom områdena livsmedelshygien, djurhygien och vatten- och avloppshygien, åtgärder till skydd mot smittsamma sjukdomar hos människor, yrkeshygienisk övervakning av mindre arbetsställen, handläggning av lokala miljöskyddsärenden, hygieniska, ekonomiska och tekniska frågor i samband med den kommunala renhållningen samt kansliarbete.

Nuvarande grundutbildning av hälsovårdsinspektörer är knuten till omgivningshygieniska avdelningen inom naturvårdsverket, tidigare inom dåvarande statens institut för folkhälsan. Utbildningstidens längd har i huvudsak varit oförändrad sedan budgetåret 1946/47. Kurstiden är omkring nio månader, varav ca 13 veckor praktik. Årligen ges två kurser med 25—30 deltagare i varje kurs. För att kunna följa utbildningen,

som är direkt inriktad på att ge de blivande hälsovårdsinspektörerna erforderliga teoretiska och praktiska kunskaper, har i praktiken krävts treårig gymnasieskolutbildning. Under senare år har alltfler elever dessutom haft ytterligare utbildning, framför allt vid universitet. Under 1970-talet har dessutom s. k. AMU-utbildning av arbetslösa akademiker till hälsovårdsinspektörer anordnats av naturvårdsverket i samarbete med skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. Någon nämnvärd skillnad mellan AMU-utbildningen och den ordinarie utbildningen finns inte.

Den utveckling av hälsovårdsnämndernas uppgifter som i det föregående antytts och som kan väntas fortsätta har medfört motsvarande förändringar i hälsovårdsinspektörernas arbetsuppgifter och kommit deras utbildning att framstå som alltmer otillräcklig. Under utredningsarbetet har framkommit att den nuvarande utbildningen inte tillnärmelsevis svarar mot dagens krav. Särskilt har påtalats brister när det gäller miljövård, samhällsplanering, administration och beteendevetenskap.

Utredningen har vid sin bedömning av den allmänna standard som i dag bör gälla i fråga om hälsovårdsinspektörernas utbildning funnit att denna — med hänsyn till att hälsovårdsnämnderna nu har minst lika betydelsefulla uppgifter som andra kommunala nämnder — i princip bör vara likvärdig med den utbildning som normalt krävs av föredragande och utredande tjänstemän i kommunala nämnder, dvs. socionomutbildning. Denna yrkesinriktade högskoleutbildning är särskilt avpassad för att tillgodose behovet av kvalificerade kommunala tjänstemän. Det är därför, enligt utredningen, även av detta skäl naturligt att välja socionomutbildningen som modell för ett förslag till reformerad utbildning av hälsovårdsinspektörer.

Utredningen har därför lagt fram ett förslag som i princip ansluter till nuvarande socionomutbildning och som kan sammanfattas på följande sätt.

Utbildningen blir en treårig *högskoleutbildning,* anknuten till socialhögskoleorganisationen genom inrättande av en *hälso- och miljövårdslinje,* där undervisningen bedrivs i samarbete med bl. a. medicinsk och teknisk högskola.

Utbildningens första skede omfattar en *grundkurs* om två terminer som till väsentliga delar sammanfaller med socionomernas nuvarande grundkurs samt tre terminers *yrkesinriktade examensämnesstudier* och en termins *studiepraktik.*

Med hänsyn till att flertalet nya kommuner beräknas ha en eller högst två inspektörer, som följaktligen måste handlägga ärenden inom hälsovårdsnämndernas hela område, har en differentierad utbildning inte ansetts kunna komma i fråga.

Utredningen framlägger relativt detaljerade förslag till grundkurs, examensämnen och studiepraktik.

Med hänsyn till utbildningens starka inriktning på naturvetenskapliga och tekniska ämnen anser utredningen att i fråga om skolutbildning i princip bör gälla samma krav som för tillträde till nuvarande hälsovårdsinspektörskurs, nämligen fullständig treårig gymnasieskolutbildning med slutbetyg i matematik, fysik och kemi från naturvetenskaplig eller teknisk linje. Därutöver föreslås krav på minst 10 månaders allmän yrkeserfarenhet. Detta är samma krav som gäller för antagning till social linje och förvaltningslinje vid socialhögskola av elever vilkas studiepraktik omfattar en termin.

Utredningen föreslår att socialhögskolan i Stockholm blir huvudman för den nya utbildningen av hälsovårdsinspektörer och att utbildningen förläggs till denna högskola.

I fråga om utbildningsbehovet på längre sikt har utredningen med ledning av tillgängliga uppgifter och gjorda beräkningar kommit fram till att en årlig intagning av ca 60 elever kan anses erforderlig. Intagningen bör ske i två grupper om vardera ca 30 elever varje år. Beträffande utbildningsbehovet under övergångsperioden från nuvarande till föreslagen utbildning, vilken förutsattes starta hösten 1974, föreslår utredningen anordnande av två s. k. AMU-kurser som skulle avslutas år 1975 och två särskilda socionomkurser som skulle avslutas år 1976. Från och med år 1977 beräknas behovet av hälsovårdsinspektörer täckas av personer som gått igenom den av utredningen föreslagna utbildningen.

Utredningen anför att skillnaden i fråga om grundutbildning mellan inspektörer som genomgått den föreslagna utbildningen och dem som genomgått nuvarande utbildning blir så stor att den senare gruppen måste få möjlighet till kompletteringsutbildning. Denna måste vara så omfattande och kvalificerad att den tillmäts praktiskt värde i kommunernas och även andra arbetsgivares meritvärderingspraxis. Utredningen lämnar också förslag till organisation av och innehåll i en sådan kompletteringsutbildning bl. a. med fortbildningen av journalister som förebild.

Remissbehandlingen

Så gott som samtliga remissinstanser understryker starkt behovet av en förlängning och reformering av hälsovårdsinspektörsutbildningen. Däremot är åsikterna starkt splittrade när det gäller utredningens förslag beträffande den nya utbildningens innehåll, huvudmannaskap och lokalisering.

Den föreslagna utbildningens längd och fördelning på teori och praktik tillstyrks av flertalet remissinstanser. Några, bl. a. *Svenska kommunförbundet,* anser dock att grundutbildningen av hälsovårdsinspektörer skulle kunna vara en eller två terminer kortare. *Socialstyrelsen* anför att utredningen synes ha kommit fram till ett förslag till ny utbildning av

hälsovårdsinspektörer som utgör en god kompromiss mellan vad som skulle vara önskvärd utbildning för en inspektör och vad som kan betecknas som en rimlig studietid.

Socialstyrelsen, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, Sveriges hälsovårdskonsulenters förening m. fl. tillstyrker i allt väsentligt utredningens förslag till innehåll i utbildningen. Flertalet remissinstanser är dock — i olika utsträckning — kritiska till förslagen om utbildningsinnehåll. *Landstingsförbundet* menar att utbildningens innehåll, struktur och organisation bör bli föremål för ytterligare överväganden innan beslut fattas i frågan. *Svenska läkaresällskapet* som bl. a. menar att det föreslagna kursinnehållet inte ansluter sig till det behov som föreligger i dag föreslår att förslaget avvisas i sin nuvarande utformning men återförvisas för en grundligare analys. Även *SACO* avstyrker utredningens förslag.

UKÄ anser det olyckligt att utredningen inte i högre grad än vad som skett samrått med olika myndigheter och utredningar inom utbildningsområdet. Ett sådant samråd skulle troligtvis ha inneburit att utredningens förslag bättre anpassats till vad som nu gäller eller planeras gälla för olika högskoleutbildningar. Resultatet av den enkät som företagits bland nu verksamma inspektörer pekar enligt UKÄ:s mening på att utbildningen bör ges en mer naturvetenskaplig prägel, vilket också framhålls av flertalet remissinstanser inom UKÄ:s verksamhetsområde. Exempelvis anser *rektorsämbetet vid universitet i Lund* att tyngdpunkten i hälsovårdsinspektörsutbildningen bör ligga inom humanbiologi, ekologi och teknik. Kommunerna torde enligt rektorsämbetet i flertalet fall genom sina anställda förfoga över en mycket god sakkunskap när det gäller administration, ekonomi, planering och rättskunskap medan det är sämre ställt inom de ämnesområden som bör vara hälsovårdsinspektörens huvudområden. UKÄ ansluter sig till den framförda kritiken och anser att kunskaper inom naturvetenskapliga, medicinska och tekniska ämnesområden bör vara det grundläggande för utbildningen. Det syns därför naturligast att utbildningen inleds med studier inom dessa ämnesområden och att därpå följer studier inom samhällsvetenskapliga och juridiska ämnesområden.

Även *statens livsmedelsverk* anser att i utredningens förslag de samhällsvetenskapliga ämnena givits för stor plats på bekostnad av de för hälsovårdsinspektörernas arbetsutövning på fältet grundläggande och mera betydelsefulla naturvetenskapliga ämnena. Man bör i primärutbildningen i första hand bygga på djupare och bredare baskunskaper inom de biologiska och tekniska ämnena. Betydelsen av utbildningen i ekonomi, sociologi, psykologi och samhällsplanering synes sålunda ha överskattats. Påtalade disproportioner i ämnesfördelningen synes enligt verkets mening i viss grad sammanhänga med att utbildningen i ett tidigt skede av utredningen fixerats till en modifierad form av socionomutbildning förlagd till socialhögskola.

SÖ anför att de rent ergonomiska aspekterna i denna utbildningsform måste beaktas i långt högre grad än vad utredningen föreslagit. Problemställningar som t. ex. människa-maskin-system, monotoni, stress och trötthet bör beaktas särskilt noggrant och ingå som särskilda moment i kursens uppbyggnad. Vidare bör de psykiska miljöfaktorerna få en mer framträdande plats. Skolöverstyrelsen finner också att ämnet biologiska och tekniska grunder inom hälso- och miljövårdsområdet, vilket ämne är av grundläggande betydelse för hela utbildningen, bör få ett ökat utrymme. *Länsstyrelserna i Stockholms* och *Malmöhus län* framför liknande synpunkter, nämligen att de för hälso- och miljövårdslinjen speciella ämnena bör få ett förhållandevis större utrymme.

Svenska arbetsgivareföreningen anser att förslaget i vad det avser grundkurs, examensämnen och uppläggningen av praktiken inte är acceptabelt penetrerade. Föreningen pekar också på att det torde vara inom miljöns, både arbetsmiljöns och den yttre miljöns, tekniska sektorer som hälsovårdsinspektörernas speciella sakkunskap kommer att vara mest betydelsefull, eftersom kommunerna inte förfogar över motsvarande sakkunskap på annat håll.

Bl. a. *arbetarskyddsstyrelsen, statens planverk, länsstyrelsen i Stockholms län* och *Svenska hälsovårdstjänstemannaförbundet* tillstyrker utredningens förslag om behörighetskrav.

UKÄ, nämnden för socionomutbildning, SÖ m. fl. anser att behörighetskraven bör anpassas till statsmakternas principbeslut år 1972 om behörighet, nämligen att tvåårig gymnasial utbildning skall vara allmänt behörighetskrav. *UKÄ, SÖ* och *arbetsmarknadsstyrelsen* anför tveksamhet till utredningens förslag om krav på obligatorisk yrkesverksamhet.

Frågan om huvudmannaskapet för en reformerad hälsovårdsinspektörsutbildning behandlas av så gott som samtliga remissorgan. Utredningens förslag att den nya utbildningen skall knytas till socialhögskola tillstyrks av bland andra *socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, nämnden för socionomutbildning, skolöverstyrelsen, statens naturvårdsverk, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län* samt *Västerbottens län, arbetsmiljöutredningen, Riksförbundet för allmän hälsovård* och *Landsorganisationen.*

Ett antal remissorgan är dock tveksamma eller avstyrker de av utredningen föreslagna huvudmannaskapet. *Statens livsmedelsverk* finner inte argumenten tillräckliga för en förläggning till socialhögskola. Bland övriga remissinstanser som i avvaktan på högskolereformen inte förordar en omedelbar anknytning till socialhögskola kan nämnas *länsstyrelsen i Malmöhus län, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet* och *SACO.*

Frågan om huvudmannaskap är enligt *UKÄ:s* mening nära förknippad med utbildningens innehåll och med hänsyn härtill anser UKÄ den lämpligaste organisationen vara en utbildningslinje vid filosofisk fakultet. En sådan utbildningslinje skulle då konstrueras som en samman-

hållen utbildning med begränsat antal utbildningsplatser. Detta medför att särskilt anpassade studiekurser kan ingå i utbildningen. Det angelägna i att utbildningen ges nära kontakter med forskningen, särskilt inom de biologiska och medicinska områdena, talar även för en förläggning till universitet. Liknande synpunkter anförs även av ett stort antal *universitets-* och *högskoleorgan.*

Även *länsstyrelserna i Stockholms* och *Uppsala län, Svenska arbetsgivareföreningen* och *Svenska läkaresällskapet* anser att ytterligare utredning bör genomföras innan beslutet om den nya utbildningens organisatoriska förläggning kan fattas.

Åtskilliga remissinstanser — bl. a. *socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, statens naturvårdsverk, länsstyrelsen i Stockholms län* och *Sveriges hälsovårdskonsulenters förening* — finner utredningens förslag om lokalisering av den nya utbildningen till Stockholm naturlig.

Från flera håll — främst inom utbildningsområdet — förs alternativa lokaliseringar fram. *Nämnden för socionomutbildning* vill för sin del inte motsätta sig en lokalisering av den nya utbildningen till Stockholm, men anser att möjligheterna för en lokalisering till någon av de övriga socialhögskolorna allvarligt bör övervägas varvid i första hand förutsättningarna vid högskolan i Umeå bör undersökas. Även *länsstyrelsen i Västerbottens län* och *Umeå kommun* för fram Umeå som en möjlig lokaliseringsort. I skrivelser från *länsstyrelsen i Kalmar län* och *länskommittén för eftergymnasial utbildning i Kalmar län* förordas en lokalisering till Kalmar. Bland andra *statens livsmedelsverk, länsstyrelsen i Uppsala län* och *SACO* pekar på att en förläggning av utbildningen till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg eller biomedicinska centrum i Uppsala bör utredas vidare. Länsstyrelsen i Uppsala län anför att i och med att livsmedelsverket kommer till Uppsala, Ultuna blir miljövårdshögskola och veterinärhögskolan förläggs till Ultuna finns nästan alla hjälpvetenskaper och lärarkrafter på en plats.

Rektorsämbetet vid universitetet i Lund påpekar att det såväl i Lund som Göteborg finns — förutom socialhögskola — naturvetenskaplig, medicinsk och teknisk utbildning. I Lund finns dessutom miljövårdsprogrammet, som organiserar den tvärvetenskapligt upplagda utbildningen i miljövård. Från *universitetet i Göteborg* påpekas att utbildningen med fördel skulle kunna administreras av Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. I yttrandet från *universitetet i Umeå* framhålls att vid universitetet ges undervisning i matematisk-naturvetenskapliga, samhällsvetenskapliga och medicinska ämnen samt i det tvärvetenskapliga ämnet miljövård. Från och med år 1974 kommer i Umeå en förstärkning av de arbetsvetenskapliga resurserna att ske genom att en filial av arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning förläggs dit.

UKÄ vill med hänsyn till att i första hand de mindre högskoleorterna bör tillföras ytterligare utbildningslinjer förorda att utbildningen förläggs till Umeå.

LUP-nämnden påpekar att de för socialhögskolan i Stockholm planerade tjänsterummen helt har tagits i anspråk och att några disponibla lokalreserver härför inte finns enligt den nuvarande planeringen.

Så gott som samtliga remissorgan tillstyrker eller har ingen erinran mot utredningens förslag om en årlig intagning av 60 elever. *Svenska kommunförbundet* anser sig dock kunna uttala att endast 20—25 personer per år erfordras för att täcka det kommunala behovet. Det totala utbildningsbehovet med hänsyn tagen till de statliga och privata sektorerna kan enligt förbundets mening uppskattas till ungefär 30 personer per år.

I samtliga yttranden, som behandlar frågan om kompletteringsutbildning av nu yrkesverksamma hälsovårdsinspektörer understryks vikten av att en sådan anordnas. Några remissorgan — bl. a. *Nordiska hälsovårdshögskolan* och *Landsorganisationen* — pekar på behovet av vidareutbildning av hälsovårdsinspektörer med den nya utbildningen. Landsorganisationen pekar därvid på nödvändigheten av att arbetsmiljöfrågorna får en tillräcklig tyngd i utbildningen.

Föredraganden

Hälso- och miljövårdsområdena har varit föremål för en intensiv reformverksamhet under senare år. Särskilt när det gäller den yttre miljön och arbetsmiljön har många väsentliga beslut fattats. Inom såväl den traditionella hälsovården som miljövården har kommunerna viktiga funktioner, som fullgörs av i första hand hälsovårdsnämnderna och deras tjänstemän, hälsovårdsinspektörerna. För hälsovårdsinspektörer finns ett formellt behörighetskrav att ha genomgått viss utbildning. Nuvarande utbildning av hälsovårdsinspektörer anordnas av naturvårdsverkets omgivningshygieniska avdelning, tidigare inom dåvarande statens institut för folkhälsan. Utbildningstidens längd är sedan ca 30 år tillbaka 9 månader med inslag av praktik. För tillträde till utbildningen krävs numera treårig gymnasieutbildning.

Den sakkunnige för översyn av hälsovårdsinspektörsutbildningen (HVI-utredningen) har i sitt betänkande framlagt förslag om en reformerad hälsovårdsinspektörsutbildning. Förslaget innebär att den nuvarande utbildningen skulle ersättas med en treårig högskoleutbildning förlagd till socialhögskolan i Stockholm. Utredningen redovisar också relativt detaljerade förslag beträffande utbildningens innehåll. Remissinstanserna betonar i sina yttranden mycket starkt behovet av en reformering av utbildningen av hälsovårdsinspektörer. Däremot är remissbilden splittrad i fråga om utbildningens innehåll, huvudmannaskap och lokalisering.

För egen del anser jag att behovet att reformera hälsovårdsinspektörsutbildningen är stort och att en ny utbildning bör starta snarast möjligt. Utgångspunkten för mina förslag i det följande är HVI-utredningens förslag, som dock varit föremål för en omfattande översyn

mot bakgrund av dels remissopinionen, dels statsmakternas beslut om reformering av högskoleutbildningen (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Översynsarbetet har bedrivits inom utbildningsdepartementet i nära kontakt med närmast berörda intressenter.

Den nya utbildningen av hälsovårdsinspektörer bör enligt min mening vara treårig och anordnas som allmän utbildningslinje vid statlig högskoleenhet. Den bör i huvudsak vara lika för samtliga studerande med möjlighet till differentiering blott under en del av den sista terminen. Mål för utbildningen bör vara bl. a. att den som genomgått utbildningen skall kunna svara för i stort sett alla uppgifter som kan ankomma på en hälsovårdsinspektör i en kommun och göra den som genomgått utbildningen användbar också inom en vidare sektor av arbetslivet. Dessa mål medför att följande krav bör ställas på utbildningens innehåll. Utbildningen skall ge en relativt bred samhällsorientering, goda insikter i rätts- och förvaltningskunskap och samhällsplanering samt färdigheter inom dessa områden, baskunskaper i naturvetenskap, teknik och medicin, vilka är nödvändiga för de tillämpade ämnena, samt erforderliga kunskaper och färdigheter i tillämpad hälso- och miljövård. Utbildningen bör bestå av fem terminers teoretiska studier och en termins praktik. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att ge universitetskanslersämbetet i uppdrag att fastställa utbildningsplan och härvid utgå från följande huvudsakliga uppläggning av studiegången: Termin 1—2: samhälls- och rättskunskap inkl. praktisk förvaltningskunskap 20 poäng och grundläggande naturvetenskap m. m. 20 poäng. Termin 3—4: tillämpade hälso- och miljövårdsinriktade ämnesstudier 40 poäng. Termin 5: praktik. Termin 6: samhällsplanering 10 poäng och valfri fördjupningskurs 10 poäng.

Mitt förslag om uppläggning av och innehåll i utbildningen innebär, jämfört med utredningens en förstärkning av de naturvetenskapliga inslagen på bekostnad av de samhällsvetenskapliga. Detta bör ge den som genomgått utbildningen en bättre förutsättning att kunna följa med i den snabba utveckling som kännetecknar hygien- och miljövårdsområdena. Utbildningen blir även användbar inom en bredare sektor av arbetsmarknaden än den kommunala hälso- och miljövården, t. ex. inom hälso- och miljövården inom näringslivet.

Fördjupningskurser under den avslutande terminen bör avse antingen tillämpat ämne inom hygien- eller miljövårdsområdena eller samhällsplanering. Fördjupningskurserna bör spela en viktig roll i vidareutbildningen av yrkesverksamma hälsovårdsinspektörer, vilket i sin tur torde vara en förutsättning för att det skall bli möjligt att anordna flera alternativa kurser samtidigt. Praktiken bör avse såväl större som mindre kommun samt olika organ på länsnivå — länsläkarorganisation, länsstyrelses naturvårdsenhet och länsveterinärexpedition samt yrkesinspektionen.

De principer för behörighet och urval till högskoleutbildning som

lagts fast genom riksdagens beslut i anledning av prop. 1975: 9 bör gälla för hälsovårdsinspektörsutbildningen.

Utbildningen kan benämnas hälso- och miljövårdslinje. Med tanke på de utbildningsmål m. m. jag nyss förordat finns enligt min mening skäl för att föra utbildningen till sektorn för teknisk yrkesutbildning. Dessa frågor bör dock prövas i det fortsatta planeringsarbetet.

Antalet nybörjarplatser på linjen bör tills vidare vara 60 per år med en antagning av 30 per termin.

Vägledande för lokaliseringen av den nya hälso- och miljövårdslinjen måste vara dels de krav utbildningen som sådan ställer, dels de riktlinjer för lokalisering av högskoleutbildning som nyligen lagts fast av statsmakterna (jfr prop. 1975: 9 s. 493, UbU 1975: 17 s. 67, rskr 1975: 179). Jag framhöll i det sammanhanget att för Umeås del en förnyelse av utbildningsutbudet framstår som särskilt angelägen för att öka studerandeantalet där. De krav som utbildningen i sig ställer innebär att starka kostnadsskäl talar för att förlägga utbildningen till en ort, där det är möjligt att repliera på befintliga resurser inom de samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga och medicinska områdena. Mot denna bakgrund är det enligt min mening följdriktigt att förlägga utbildningen till Umeå. Befintlig lokalkapacitet kan utnyttjas och behoven av ny utrustning blir relativt sett små.

Utbildningen bör anordnas av universitetet i Umeå. Jag förutsätter att universitetet kommer att samverka med socialhögskolan i Umeå vid utbildningens genomförande. Frågan om hälso- och miljövårdslinjens inordnande i den framtida högskoleorganisationen blir en uppgift för organisationskommittén för högskolereformen i Umeå högskoleregion. Jag räknar med — efter samråd med chefen för socialdepartementet — att bl. a. socialstyrelsen och länshälsovårdskonsulenterna, inom ramen för befintliga resurser, kommer att medverka i arbetet med planering m. m. av studiepraktiken.

Den nya utbildningen bör startas snarast möjligt. Med hänsyn till behov av planering bedömer jag det dock möjligt att påbörja utbildningen först vårterminen 1977. Jag avser att senare återkomma till regeringen med fråga om uppdrag till UKÄ att i samråd med berörda intressenter vidta erforderliga förberedelser.

Parallellt med uppbyggnaden av den grundläggande hälsovårdsinspektörsutbildningen i Umeå bör organiseras fort- och vidareutbildning inom området, vilken i huvudsak bör bygga på den nya grundutbildningen. Jag finner det naturligt att fort- och vidareutbildning och grundutbildning hålls samman i en gemensam organisation inom universitetet i Umeå. Detta bör dock inte hindra en stor geografisk spridning av utbudet av fort- och vidareutbildningskurser.

Den nuvarande utbildningen av hälsovårdsinspektörer, som anordnas av naturvårdsverket, bör upphöra när utbildningen i Umeå startar. För att täcka arbetsmarknadens behov av nya hälsovårdsinspektörer fram

till den tidpunkt då de första med den nya utbildningen examineras, dvs. vid årsskiftet 1979/80, bör övergångsvis anordnas en ettårig utbildning. Denna utbildning bör bygga på annan högskoleutbildning, förslagsvis studier i ämnena biologi och kemi eller receptarieutbildning, för att kvalitetsmässigt vara i nivå med den nya utbildningen. Den övergångsvis anordnade utbildningen bör enligt min mening kopplas till avvecklingen av nuvarande hälsovårdsinspektörsutbildning och därför anordnas av naturvårdsverket. Erforderliga lokaler och utrustning finns tillgängliga. Ca 30 studerande per termin bör antas under åren 1977 och 1978. Utbildning genomgången med godkänt resultat anser jag bör kunna räknas som 40 poäng enligt det poängsystem som kommer att gälla för högskoleutbildningen. Nuvarande personal vid undervisningssektionen inom naturvårdsverkets omgivningshygieniska avdelning bör utnyttjas för utbildningen. När den övergångsvis anordnade utbildningen upphör bör denna personal omplaceras till andra uppgifter inom avdelningen. Den treåriga avvecklingen bör ge goda förutsättningar härför. Jag har i frågorna om den övergångsvis anordnade utbildningen samrått med chefen för jordbruksdepartementet. Medel för den utbildning som skall ges vid omgivningshygieniska avdelningen beräknas liksom hittills under anslaget Naturvårdsverket under nionde huvudtiteln.

Medel för såväl lärarlönekostnader som driftkostnader vid den utbildning som förläggs till Umeå bör under nästa budgetår beräknas under ett särskilt anslag. Fr. o. m. budgetåret 1977/78 bör medel anvisas inom ramen för de nya anslagen för grundläggande högskoleutbildning.

Kostnaderna för den fullt utbyggda utbildningen beräknar jag till ca 2,4 milj. kr. per år. För nästa budgetår beräknas kostnaderna för planeringsarbete, lärarlöner, driftkostnader och kostnader för vissa bokinköp till totalt 445 000 kr. Vid anslagsberäkningen har jag tagit särskild hänsyn till behov av medel för resor. I enlighet med vad jag anfört i det föregående har jag vid mina kostnadsberäkningar utgått från att utbildningen skall kunna inrymmas i befintliga lokaler. När det gäller frågan om för utbildningen speciell utrustning återkommer jag vid min anmälan av fråga om proposition med anledning av förslag till anslagsframställning från utrustningsnämnden för universitet och högskolor. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildning av hälsovårdsinspektörer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 445 000 kr.

E 30. Vissa kostnader i samband med högskolereform

1975/76	Anslag	5 200 000
1976/77	Förslag	11 270 000

Från detta anslag bestrids kostnader för vissa förberedelser för den av statsmakterna beslutade högskolereformen (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179), nämligen för uppläggning av centralt antagningssystem, utveckling av informationssystem avseende studerande och studieresultat, åtgärder inför omläggning av läroanstalternas ekonomi-administrativa rutiner samt information om högskolereformen.

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet föreslår att för de kostnader i samband med högskolereformen som bestrids från detta anslag beräknas samma belopp som innevarande budgetår. Medel för dessa kostnader bör dock anvisas under dels anslagen Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader och Förvaltningarna vid universiteten m. m., dels ett nytt anslag benämnt Information om högskolereformen.

Den centrala organisationskommittén för högskolereformen har hemställt att sammanlagt 3 600 000 kr. anvisas för information om högskolereformen (+600 000 kr.).

Föredraganden

Från detta anslag bestrids bl. a. vissa kostnader för förberedelsearbete inför omläggning av läroanstalternas ekonomi-administrativa rutiner i samband med genomförande av det nya anslagssystemet för högskolan. Jag kommer i det följande att beräkna medel för dessa kostnader under anslaget Förvaltningarna vid universiteten m. m. Jag har tagit hänsyn härtill vid min medelsberäkning under förevarande anslag (−600 000 kr.).

I enlighet med förslag från den centrala organisationskommittén för högskolereformen beräknar jag en ökad medelsanvisning för information om de nya behörighets- och urvalsreglerna samt högskolereformen i övrigt (+600 000 kr.).

Jag räknar dessutom med ett ökat medelsbehov för kostnader i samband med uppläggning av centralt antagningssystem (+600 000 kr.).

Jag erinrar vidare om vad jag vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anfört angående behovet av stöd- och innovationsåtgärder inom den grundläggande högskoleutbildningen. Jag har under förevarande anslag beräknat 5 470 000 kr. för dessa ändamål. Jag har därvid även tagit hänsyn till medelsbehovet för fackspråklig utbildning, vilket enligt min åsikt kan ses som ett exempel på önskvärd förnyelse av utbildningsutbudet. Även medelsbehovet för utvecklingsarbetet rörande viss nyinriktning av den tekniska utbildningen vid universitetet i Linköping bör enligt min mening tillgodoses från detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kostnader i samband med högskolereform* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 11 270 000 kr.

c) vissa högskolor m. m.

E 31. Bibliotekshögskolan: Utbildningskostnader

1974/75 Utgift	4 221 404
1975/76 Anslag	5 178 000
1976/77 Förslag	6 651 000

Enligt förordningen (1972: 308) om bibliotekshögskolan (ändrad senast den 27 november 1975) finns vid högskolan dels en utbildningsgång om fyra terminer, dels en särskild utbildningsgång avsedd främst för bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer. Högskolan leds av en styrelse, som utses av regeringen. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är central myndighet för högskolan.

Utbildningen om fyra terminer uppdelas på grundkurs under tre terminer och fördjupningsstudier under en termin. För fördjupningsstudier finns en folk- och skolbibliotekarielinje samt en företags- och forskningsbibliotekarielinje. Varje år antas 360 studerande.

Utbildningen av bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer omfattar dels korrespondensundervisning, dels en intensivkurs om ca 165 timmar. Intensivkursen omfattar minst 30 studerande.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Lärarpersonal	29,5	+ 6	+ 3
Övrig personal	14,5	+ 7	of.
	44	**+13**	**+ 3**
Anslag			
Lönekostnader för lärarpersonal	2 637 000	+ 936 000	+ 719 000
Lönekostnader för övrig personal	923 000	+ 713 000	+ 270 000
Sjukvård	11 000	of.	of.
Reseersättningar			
a) Reseersättningar till studerande	340 000	+ 110 000	+ 157 000
b) Övriga reseersättningar	359 000	+ 56 000	+ 32 000
Renhållning och städning m. m.	157 000	+ 86 000	+ 92 000
Expenser	264 000	+ 218 000	+ 25 000
Särskild ersättning i samband med studiepraktik	197 000	+ 627 000	+ 293 000
Utbildning av bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer m.m.	153 000	+ 228 000	+ 22 000
Till regeringens disposition	137 000	— 137 000	— 137 000
	5 178 000	**+2 837 000**	**+1 473 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 885 000 kr., varav 101 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En reducering motsvarande alternativ 0 under detta anslag och under anslaget E 32. Bibliotekshögskolan: Undervisningsmateriel m. m. bör enligt UKÄ komma i fråga endast i samband med en betydande minskning av antalet utbildningsplatser vid högskolan.

3. Medelsanvisning till kostnader vid nedsättning av lärares undervisningsskyldighet (+444 000 kr.) samt förstärkning av kursanslaget (+31 000 kr.).

4. Medel till en tjänst som förste biblioteksassistent (+81 000 kr.).

5. Medel till en tjänst som konsulent (+87 000 kr.).

6. Ökad medelsanvisning för biträdespersonal (+235 000 kr.) samt för vikariatsersättning (+51 000 kr.).

7. Ytterligare medel till reseersättningar i samband med praktikhandledarkonferenser (+ 20 000 kr.).

8. Ytterligare medel till renhållning och städning m. m. (+49 000 kr.).

9. Ökad medelsanvisning till expenser (+ 188 000 kr.) bl. a. för informationsverksamhet och kostnader för dataterminal.

10. Ökad medelsanvisning till följd av nytt praktikavtal (+ 559 000 kr.).

11. Medelsanvisning till kostnader för utvidgning av utbildningen av vissa bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer (+207 000 kr.).

Föredraganden

I skilda sammanhang har det uttryckts oro över bibliotekariernas arbetsmarknad och därvid har förslag förts fram om en minskning av antagningskapaciteten vid bibliotekshögskolan. För närvarande pågår vid bibliotekshögskolan en översyn av bibliotekarieutbildningen där bl. a. arbetsmarknaden för de bibliotekarier som hittills genomgått den tvååriga utbildningen vid bibliotekshögskolan kartläggs. Resultatet av denna översyn beräknas föreligga i början av år 1976. Frågan om en minskning av kapaciteten för bibliotekarieutbildningen bör enligt min mening prövas då resultatet av detta utredningsarbete föreligger. Intagningsförfarande inför kommande hösttermin bör således läggas upp med erforderlig handlingsberedskap.

Jag beräknar 284 000 kr. för förstärkning av kursanslaget. Till följd av ändring i bestämmelserna om studiepraktik tar jag upp ytterligare medel för praktikersättning (225 000 kr.).

Sedan läsåret 1974/75 anordnas vid bibliotekshögskolan grundläggande yrkesutbildning för bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer. Utbildningen omfattar dels korrespondensundervisning, dels en intensiv-

kurs. Antalet platser i intensivkursen är begränsat till ca 30 per läsår. Med anledning av universitetskanslersämbetets förslag om resurser för utökning av intensivkursen vill jag framhålla att enligt min mening antalet studerande i korrespondenskursen bör anpassas till antalet platser i intensivkursen.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bibliotekshögskolan: Utbildningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 651 000 kr.

E 32. Bibliotekshögskolan: Undervisningsmateriel m. m.

1974/75	Utgift	685 702	Reservation	3 473
1975/76	Anslag	770 000		
1976/77	Förslag	860 000		

Från anslaget bekostas dels bokinköp, bokbindning, prenumerationsavgifter m. m. för bibliotekshögskolans undervisningsbibliotek, dels övrig undervisningsmateriel.

Universitetskanslersämbetet

Förutom behovet att förnya och utvidga bibliotekets bokbestånd framhåller universitetskanslersämbetet (UKÄ) angelägenheten av att starta utbildning med anknytning till AV-medier och barnkultur. UKÄ föreslår att anslaget räknas upp med 305 000 kr.

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bibliotekshögskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 860 000 kr.

E 33. Journalisthögskolorna

1974/75	Utgift	6 527 425
1975/76	Anslag	5 362 000
1976/77	Förslag	5 849 000

Journalisthögskolorna har enligt förordningen (1967: 236) om journalisthögskolorna (ändrad senast den 27 november 1975) till uppgift att utbilda journalister och att i övrigt främja utvecklingen på journalistikens område. De är förlagda till Stockholm och Göteborg. Från detta anslag bestrids även kostnaderna för ett för högskolorna gemensamt organ, samarbetsnämnden.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Högskolorna och nämnden	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	12	of.	of.
Övrig personal	13	of.	of.
	25	**of.**	**of.**
Anm. Utöver de angivna tjänsterna har för budgetåret 1975/76 anvisats medel för undervisningsarvoden m. m. (ca 1,5 milj. kr.)			
Anslag			
Lönekostnader för lärarpersonal	2 772 000	+ 524 000	+385 000
Lönekostnader för övrig personal	917 000	+ 206 000	+ 76 000
Sjukvård	3 000	of.	of.
Reseersättningar			
a) Reseersättningar till studerande	43 000	of.	of.
b) Övriga reseersättningar	79 000	+ 174 000	— 5 000
Renhållning och städning m.m.	222 000	— 64 000	+ 64 000
Bokinköp m. m.	42 000	+ 6 000	+ 6 000
Övningar	922 000	+ 302 000	+102 000
Psykotekniska prov	231 000	+ 25 000	—148 000
Expenser	131 000	+ 34 000	+ 7 000
	5 362 000	**+1 335 000**	**+487 000**

Högskolorna och nämnden

Inför en eventuell omorganisation av journalistutbildningen har högskolorna och nämnden begränsat sina förslag för budgetåret 1976/77.

1. Pris- och löneomräkning 811 000 kr., varav 100 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Medelsanvisning för pedagogiskt utvecklingsarbete (+ 264 000 kr.).

3. Medelsanvisning för information om omläggning av journalistutbildningen (+ 60 000 kr.).

4. Medelsanvisning för tidningsteknisk utrustning (+ 200 000 kr.).

Journalistutbildningsutredningen (U 1973: 08) har i april 1975 överlämnat betänkandet (SOU 1975: 25) A jour Om journalistutbildning. Betänkandet har remissbehandlats. Beredningen är ännu inte avslutad.

Föredraganden

Vad gäller medel för pedagogiskt utvecklingsarbete vid journalisthögskolorna vill jag erinra om vad jag anförde i denna fråga i prop. 1975: 1 (bil. 10 s. 322 och 343).

Vid beräkningen av anslaget har jag beaktat att de uppgifter som för närvarande fullgörs av samarbetsnämnden för journalisthögskolorna — enligt riksdagens beslut med anledning av prop. 1975: 9 om reformering

av högskoleutbildningen m. m. och mitt förslag i det föregående — fr. o. m. den 1 oktober 1976 skall fullgöras av universitets- och högskoleämbetet.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Journalisthögskolorna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 849 000 kr.

E 34. Socialhögskolorna

1974/75	Utgift	30 860 759
1975/76	Anslag	32 755 000
1976/77	Förslag	40 092 000

Enligt förordningen (1964: 538) om socialhögskolorna (omtryckt 1971: 343, ändrad senast den 27 november 1975) har dessa till uppgift att utbilda för tjänster med sociala, administrativa och kamerala arbetsuppgifter. Högskolorna skall sprida kunskap i socialpolitiska och kommunala ämnen samt främja samhällsvetenskapernas utveckling. De är förlagda till Stockholm, Lund, Göteborg, Örebro, Östersund och Umeå.

Antalet intagningsplatser vid socialhögskolorna uppgår sedan budgetåret 1972/73 till 1 950. Av intagningsplatserna avser innevarande budgetår 1 200 social linje och 750 förvaltningslinje.

Nämnden för socionomutbildning avger förslag till anslagsframställningar i fråga om socialhögskolorna och fungerar även i vissa andra avseenden som central myndighet för dem.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	199	+ 4	+1,5
Övrig personal	69,5	+12	+3
	268,5	**+16**	**+4,5**
Anm. Utöver de angivna tjänsterna har för budgetåret 1975/76 anvisats medel för praktikhandledararvoden (ca 5,6 milj. kr.)			
Anslag			
Lönekostnader för lärarpersonal	23 498 000	+5 284 000	+5 041 000
Lönekostnader för övrig personal	5 914 000	+2 035 000	+1 440 000
Sjukvård	19 000	+ 2 000	+ 5 000
Reseersättningar m.m.			
a) Reseersättningar till studerande	271 000	+ 27 000	+ 25 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden	Föredraganden
b) Övriga reseersättningar	815 000	+ 122 000	+ 95 000
Renhållning och städning m. m.	785 000	+ 265 000	+ 265 000
Bokinköp m.m.	241 000	+ 44 000	+ 52 000
Expenser	756 000	+ 106 000	+ 103 000
Informationssystem	150 000	+ 405 000	+ 258 000
Fortbildning	306 000	+ 363 000	+ 53 000
Vidareutbildning	—	+ 38 000	—
Forskning	—	+ 55 000	—
	32 755 000	**+8 746 000**	**+7 337 000**

Nämnden för socionomutbildning

Nämnden för socionomutbildning har med utgångspunkt i vad föredraganden anfört i prop. 1975: 9 rörande utveckling av ett samspel mellan grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning inom hela högskolan framlagt principförslag om uppbyggnad av en organisation för forskning och forskarutbildning i anslutning till sociala linjen.

Inför den beslutade reformeringen av högskoleutbildningen vill nämnden för närvarande inte föreslå någon ändring av utbildningskapaciteten vid socialhögskolorna.

Förslagen rörande tjänster m. m. innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 6 656 000 kr., varav 802 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I fråga om alternativ 0 framhåller nämnden att detta måste medföra en reducering av anslagsposten Lönekostnader för lärarpersonal. Därigenom måste antingen undervisningsvolymen minskas med ca 10 %, vilket skulle medföra en minskning av socionomutbildningen med en betygsenhet, eller antalet praktikplatser minskas med ca 20 %. I det senare fallet skulle ca hälften av de studerande som enligt gällande bestämmelser skall ha två praktikperioder endast kunna få en. Vidare skulle alternativ 0 innebära att anslagsposten Lönekostnader för övrig personal minskades med ett belopp som motsvarar tio biträdestjänster.

3. 2 ordinarie universitetslektorat (Örebro, Umeå) (+41 000 kr.).

4. Ökad medelsanvisning för studievägledning (+432 000 kr.).

5. Ökad medelsanvisning till arvoden för undervisning och examination (+20 000 kr.) samt för ersättning för allmänt institutionsarbete i samband med undervisningen (+72 000 kr.).

6. Ökad medelsanvisning till kostnader vid nedsättning av lärares undervisningsskyldighet för pedagogisk ledning och samordning av utbildningen (+102 000 kr).

7. Ökad medelsanvisning för kostnader för fortbildning (+363 000 kr.).

8. Medelsanvisning för kostnader för försöksverksamhet med vidareutbildning (+38 000 kr.).

9. Medelsanvisning för kostnader för utländsk expertmedverkan i samband med förberedelser för forskningsverksamhet (+55 000 kr.).

10. Ökad medelsanvisning för vaktmästar- och biträdespersonal (+370 000 kr.).

Direktionen för Svenska diakonsällskapet har anhållit om ökad medelstilldelning bl. a. till arvoden till praktikhandledare (+36 000 kr.) och till arvoden till lärare vid handledarkurser m. m. vid Sköndalsinstitutet (+27 000 kr.).

Föredraganden

Vad gäller nämndens för socionomutbildning förslag rörande en organisation för forskning och forskarutbildning vid socialhögskolorna vill jag erinra om vad jag i det föregående anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning.

Nämnden har i sina förslag till anslagsframställning betonat det ökade behovet av studievägledande verksamhet vid socialhögskolorna. Jag tar därför upp ytterligare medel under anslagsposten Lönekostnader för lärarpersonal för en förstärkning av studievägledningen (+102 000 kr.). I enlighet med nämndens förslag beräknar jag ytterligare medel för undervisning och examination (+20 000 kr.). Vidare beräknar jag en viss ökning av medlen till biträdespersonal, vilka bör komma socialhögskolan i Örebro till godo (+65 000 kr.).

Vid beräkning av medel för ett informationssystem vid socialhögskolorna har jag gått ut ifrån att genomförandet av projektet anpassas till arbetet i övrigt med informationssystem för universitet och högskolor.

Enligt gällande bestämmelser för betygsstudier vid socialhögskolorna krävs minst 20 deltagare för att en kurs skall få anordnas. Vid lägre antal studerande får sådan undervisning anordnas endast efter regeringens medgivande. Nämnden framhåller att detta starkt begränsat utbudet av kurser och föreslår att den får, inom ramen för tillgängliga medel, besluta om inrättande av undervisningsgrupper i de fall gällande minimital för antalet deltagare inte uppnås. Enligt den ordning som kommer att gälla för högskolan från den 1 juli 1977 blir frågor av detta slag lokala angelägenheter. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att ändra ifrågavarande bestämmelser för budgetåret 1976/77 så att undervisning kan få anordnas även vid ett något lägre studerandeantal än 20.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialhögskolorna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 40 092 000 kr.

E 35. Fortbildning av journalister

1975/76 Anslag	934 000
1976/77 Förslag	1 045 000

Styrelsen för fortbildning av journalister anordnar utbildning i form av kortare kurser i samhällsorienterande och — i mindre omfattning — praktiska ämnen av betydelse för yrkesverksamhet som journalist. Utgångspunkt för fortbildningen skall vara samhällets, individens samt de små och medelstora tidningarnas behov. Statligt studiestöd utgår till kursdeltagarna i form av ersättning för resekostnader samt kost och logi på kursorten.

Verksamheten leds av en styrelse och en kursföreståndare.

Styrelsen för fortbildning av journalister

1. Pris- och löneomräkning 87 000 kr., varav 10 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. Medel för utvidgning av verksamheten (+215 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fortbildning av journalister* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 045 000 kr.

E 36. Vissa kurser för utländska studerande

1974/75 Utgift	1 625 515
1975/76 Anslag	1 500 000
1976/77 Förslag	1 878 000

Från detta anslag bestrids kostnader för kurser i svenska språket för icke svensktalande studerande m. fl. Undervisningen står under universitetskanslersämbetets överinseende och får meddelas vid universiteten. Regeringen har meddelat bestämmelser beträffande anslaget den 5 juni 1975.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Lönekostnader för lärar-personal	1 297 000	+334 000	+322 000
Driftkostnader	203 000	+ 59 000	+ 56 000
	1 500 000	**+393 000**	**+378 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 273 000 kr., varav 37 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet skulle innebära en minskning med åtta kurser.
3. Medelsanvisning för ytterligare nio kurser (120 000 kr.).

Föredraganden

I avvaktan på förslag från skolöverstyrelsen och universitetskanslersämbetet i fråga om den framtida utformningen av undervisningen i svenska för utländska studerande beräknar jag för nästa budgetår medel för ca 160 kurser. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kurser för utländska studerande* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 878 000 kr.

E 37. Bidrag till Ericastiftelsen

1974/75	Utgift	1 073 000
1975/76	Anslag	1 079 000
1976/77	Förslag	1 425 000

Enligt ett den 3 oktober 1973 slutet avtal mellan staten, Ericastiftelsen och Stockholms läns landstingskommun lämnar staten och landstingskommunen ersättning till stiftelsen med hälften vardera av stiftelsens nettokostnader enligt fastställd stat. Därjämte ger enligt avtalet staten till landstingskommunen bidrag med 75 000 kr. per budgetår. Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 godkänt avtalet.

För statsbidraget gäller av Kungl. Maj:t den 28 december 1972 meddelade bestämmelser.

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 193 000 kr., varav 25 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. Medelsanvisning för försöksverksamhet med behandlingsgrupper för psykotiska barn (+179 000 kr.).

Föredraganden

Stockholms läns landstingskommun har — under förutsättning att staten tillskjuter ett lika stort belopp — beviljat medel för viss försöksverksamhet under hösten 1976 vid Ericastiftelsen med behandling av psykotiska barn. Jag räknar med att denna verksamhet kommer att få betydelse också för den utbildning som ges vid Ericastiftelsen, varför jag förordar att staten stöder verksamheten genom ökat bidrag. Med hänsyn till att statens och landstingskommunens budgetberäkningar avser skilda perioder tar jag upp ett belopp av 153 000 kr. för ändamålet

och förutsätter därvid att landstingskommunen framdeles beviljar medel även för första halvåret 1977.

I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under detta anslag än sådana som hänför sig till inträffade löne- och prisökningar. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 425 000 kr.

E 38. Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm

1974/75	Utgift	2 983 000
1975/76	Anslag	2 588 000
1976/77	Förslag	3 520 000

Finansieringen av verksamheten vid Handelshögskolan i Stockholm regleras genom ett avtal den 23 januari 1954 mellan staten, Stockholms [stad], Handelshögskoleföreningen i Stockholm samt Handelshögskolans i Stockholm direktion. I avtalet har vidtagits vissa ändringar senast den 28 mars 1974, godkända av Kungl. Maj:t den 20 december 1974 (jfr prop. 1974: 170, UbU 1974: 38, rskr 1974: 338). Statens bidrag till kostnaderna för Handelshögskolans verksamhet budgetåren 1975/76—1978/79 fastställdes därvid till ett belopp som utgör 39 % av kostnaderna vid en i avtalet angiven personalstat beräknade med tillämpning av för personal vid universiteten gällande kollektivavtal. Från anslaget bekostas vidare vissa arvoden.

Avtalet förutsätter att bidraget för budgetåret 1975/76 justeras med hänsyn till avtal om 1975 och 1976 års löner. I bidraget för 1976/77 bör därför ett belopp på 333 000 kr. medräknas för detta ändamål.

Kostnaderna vid den i avtalet angivna personalstaten beräknade i 1976 års löneläge inkl. 36 % lönekostnadspålägg uppgår till 8 150 000 kr. Statens andel av denna kostnad blir enligt avtalet 3 178 000 kr. Bidraget bör sålunda beräknas till (3 178 000+333 000 =) 3 511 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 3 520 000 kr.

E 39. Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

1974/75	Utgift	385 000
1975/76	Anslag	525 000
1976/77	Förslag	675 000

Från anslaget bestrids kostnader för utbildningen vid Sköndalsinstitutets sociala linje. Antalet intagningsplatser vid denna är ca 45.

Direktionen för Svenska diakonsällskapet

Anslaget bör räknas upp med 254 000 kr.

Föredraganden

Jag finner en viss ökning av medelsanvisningen under detta anslag motiverad. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 675 000 kr.

d) gemensamt för universitet och högskolor

E 40. Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar

1974/75	Utgift	43 962 712
1975/76	Anslag	43 376 000
1976/77	Förslag	55 483 000

Från detta anslag bestrids lönekostnader vid kungl. biblioteket, statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, universitetsbiblioteken i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt biblioteken vid universitetet i Stockholm, karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm. Från anslaget bestrids vidare lönekostnader för biblioteksverksamheten vid högskolan i Luleå. Medel för motsvarande verksamhet vid universitetet i Linköping och Chalmers tekniska högskola anvisas under resp. anslaget Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping samt anslaget Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping.

Från de till kungl. biblioteket anvisade medlen bestrids kostnaderna för forskningsbiblioteksrådet, som är ett organ för samråd i frågor av gemensamt intresse för de vetenskapliga biblioteken.

I följande sammanställning redovisas personal vid de vetenskapliga biblioteken och belopp som hänför sig till denna personal.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Myndigheterna	Föredraganden
Personal			
Bibliotekarier	147	+10	of.
Övrig personal	605	+43	+7
	752	**+53**	**+7**
Anslag			
Kungl. biblioteket	10 519 000	+ 5 169 000	+ 2 928 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 1 158 000)	(—)
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	606 000	+ 466 000	+ 175 000
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek	(32 251 000)	(+10 078 000)	(+ 9 004 000)
Universitetet i			
Uppsala	8 755 000	+ 2 636 000	+ 2 404 000
Lund	8 493 000	+ 2 522 000	+ 2 333 000
Göteborg	6 601 000	+ 1 996 000	+ 1 814 000
Stockholm	288 000	+ 78 000	+ 78 000
Umeå	3 087 000	+ 978 000	+ 850 000
Karolinska institutet	2 296 000	+ 732 000	+ 635 000
Tekniska högskolan i Stockholm	2 444 000	+ 802 000	+ 684 000
Högskolan i Luleå	287 000	+ 334 000	+ 206 000
	43 376 000	**+15 713 000**	**+12 107 000**

Myndigheterna

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet följande.

Bibliotek/ändamål	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)	Anmärkningar
Kungl. biblioteket		
1. Förstärkning av resurser för centrala uppgifter inom bibliografi och ADB	609	Därav engångsutgifter 488 000 kr.
2. Utbyggd bibliotekservice åt universitetet i Stockholm	827	Därav engångsutgifter 255 000 kr.
3. 1 tjänst som intendent vid nationalfonoteket	87	
4. Medelsanvisning för statens biblioteksdepå	144	
5. Medelsanvisning för tidningshantering	409	
6. Utbyggd bibliotekservice åt Latinamerika-institutet	63	
7. Förstärkning av forskningsbiblioteksrådets resurser	415	Engångsutgifter
8. Vissa ersättningar	82	
9. Löneomräkning	2 533	Därav avser 289 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek		
10. Allmän förstärkning, bl. a. för dokumentationsverksamhet	317	
11. Löneomräkning	149	Därav avser 17 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek[1]		
12. Allmän förstärkning, U, L, G, Um, KTH	849	
13. 1 tjänst som bibliotekarie för biblioteksverksamheten vid Huddinge sjukhus, KI	97	
14. Fortsatt uppbyggnad av personalorganisationen, Lå	256	
15. Löneomräkning	8 876	Därav avser 908 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	15 713	

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, Um = universitetet i Umeå, KI = karolinska institutet, KTH = = tekniska högskolan i Stockholm, Lå = högskolan i Luleå.

0-alternativet skulle innebära bl. a. en nedskärning av öppethållandet och därmed en minskning av bibliotekens servicekapacitet gentemot forskare och studerande. Särskilt hårt skulle förvärvsarbetande drabbas, då de för sina studier behöver ha tillgång till läsesalar under helger och kvällstid.

Föredraganden

Kungl. biblioteket har vid sidan om uppgiften att vara landets nationalbibliotek även till uppgift att vara lokalt forskningsbibliotek inom de humanistiska, juridiska och samhällsvetenskapliga ämnesområdena. Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade jag i juli 1975 sju sakkunniga (U 1975: 06) med uppgift att utreda frågan om ett centralt biblioteksorgan. De sakkunniga skall enligt direktiven särskilt uppmärksamma de gränsdragningsproblem som kan uppkomma vid fördelningen av uppgifter mellan ett centralt biblioteksorgan och kungl. biblioteket. Sistnämnda biblioteks uppgifter avseende bibliotekservice till utbildning och forskning skall så långt möjligt inordnas i bibliotheksorganisationen för högskolan i Stockholm (jfr prop. 1975: 9 s. 543, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179).

Jag delar kungl. bibliotekets bedömning av behovet av vissa resursförstärkningar oaktat pågående utredning och beräknar ytterligare medel för dels bibliotekservice åt universitetet i Stockholm (+122 000 kr.), dels centrala bibliografiska uppgifter (+122 000 kr.). Jag återkommer till frågan om resurser för sistnämnda uppgifter vid min anmälan i det följande av anslaget Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m. Vid min medelsberäkning har jag vidare beaktat lönekostnaderna vid en tjänst som avdelningsdirektör vid kungl. biblioteket, vilka innevarande budgetår bestrids från anslaget Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.

För statens psykologisk-pedagogiska bibliotek och för biblioteksverksamheten i Luleå beräknar jag ytterligare resp. 25 000 kr. och 128 000 kr.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under anslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 55 483 000 kr.

E 41. Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.

1974/75	Utgift	20 447 997	Reservation	873 997
1975/76	Anslag	22 313 000		
1976/77	Förslag	25 178 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för bokinköp m. m. vid kungl. biblioteket, statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, universitetsbiblioteken i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt biblioteken vid uni-

versitetet i Stockholm, karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm. Från anslaget bestrids vidare kostnader för bokinköp m. m. för biblioteksverksamheten vid högskolan i Luleå. Medel för motsvarande kostnader för verksamheten vid universitetet i Linköping och Chalmers tekniska högskola anvisas under resp. anslaget Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping samt anslaget Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping.

Förslagen till ökning av medelsanvisningarna framgår av följande sammanställning.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Myndigheterna	Föredraganden
Kungl. biblioteket	4 739 000	+2 838 000	+ 605 000
därav engångsutgifter	(300 000)	(+1 250 000)	(of.)
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	264 000	+ 167 000	+ 36 000
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek	14 410 000	+4 198 000	+2 059 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 290 000)	(—)
Till regeringens disposition	2 900 000		+ 165 000
	22 313 000	**+7 203 000**	**+2 865 000**

Myndigheterna

Forskningsbiblioteksrådet har sedan år 1968 fört prisstatistik vid ett antal vetenskapliga bibliotek i syfte att mäta prishöjningarna på den från utlandet förvärvade litteraturen. Rådet framhåller att medelprishöjningen, i vad avser periodisk litteratur, uppgick till 13,42 % (inkl. kostnad för bokbindning) mellan kalenderåren 1973 och 1974. Under motsvarande tid ökade litteraturproduktionen med 13,46 %. Mot bakgrund härav föreslår rådet en uppräkning av anslaget till bokinköp med 27 % som kompensation för merkostnader för biblioteken för nämnda procentuella höjningar.

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet följande.

Bibliotek/ändamål	Kostnad budgetåret 1976/77 (tkr.)	Anmärkningar
Kungl. biblioteket		
1. Anskaffning av mikrofilm av dagspress, m. m.	1 360	Därav engångsutgifter 800 000 kr.
2. Uppräkning p. g. a. ökad litteraturproduktion	410	
3. ADB-kostnader för bibliografisk verksamhet	350	Engångsutgifter
4. Övriga uppgifter inom biblioteket	142	Därav engångsutgifter 100 000 kr.
5. Pris- och löneomräkning	576	Därav avser 10 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek		
6. Allmän förstärkning	123	
7. Pris- och löneomräkning	44	Därav avser 1 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek		
8. Allmän förstärkning av resurserna för bokinköp, U, L, G, S, Um, KI, KTH	955	
9. Fortsatt uppbyggnad av biblioteksverksamheten vid Huddinge sjukhus, KI	200	
10. Fortsatt uppbyggnad av biblioteksverksamheten, Lå	490	Därav engångsutgifter 290 000 kr.
11. Kostnader för fortsatt drift av det datorbaserade informationssystemet LIBRIS	300	
12. Pris- och löneomräkning	2 253	Därav avser 31 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	7 203	

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, S = universitetet i Stockholm, Um = universitetet i Umeå, KI= = karolinska institutet, KTH = tekniska högskolan i Stockholm, Lå = högskolan i Luleå.

0-alternativet skulle i första hand gå ut över inköpet av utländsk litteratur. Därmed skulle interurbanlånen sannolikt öka i omfattning med påföljd att personal måste överföras till låneverksamheten. Bibliotekens servicekapacitet inom andra områden skulle därigenom försämras. Ett i jämförelse med nuläget ökat antal böcker skulle förbli obundna, vilket skulle medföra en ökad förslitning av böckerna.

Föredraganden

Vid min beräkning av medel för bokinköp har jag följt forskningsbiblioteksrådets beräkningar avseende medelsbehovet för kompensation för prishöjningar.

En huvuduppgift för kungl. biblioteket som nationalbibliotek är dess funktion inom det bibliografiska området. Jag beräknar för nästa budgetår 300 000 kr. för framställning av bibliografiska publikationer med hjälp av ADB.

Jag har vidare beräknat ytterligare medel för dels karolinska institutets biblioteksverksamhet vid den odontologiska enheten i Huddinge (+50 000 kr.), dels biblioteksverksamheten vid högskolan i Luleå (+50 000 kr.), dels ock det datorbaserade informationssystemet LIBRIS (+300 000 kr.).

Vid min anmälan i det föregående av anslaget Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar har jag beräknat medel för lönekostnader vid en tjänst som avdelningsdirektör, vilka innevarande budgetår bestrids från förevarande anslag, som därför bör minskas med motsvarande belopp (−135 000 kr.).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 25 178 000 kr.

E 42. Förvaltningarna vid universiteten m. m.

1974/75 Utgift	53 451 929
1975/76 Anslag	52 882 000
1976/77 Förslag	66 502 000

Från detta anslag bestrids utgifter huvudsakligen för personal och expenser vid förvaltningarna vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå, karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm samt högskolan i Luleå.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredragan-den
Personal			
Handläggande personal	185	+20	+1
Övrig personal	498	+ 7	of.
	683	**+27**	**+1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	39 198 000	+12 366 000	+10 600 000
Sjukvård	74 000	of.	of.
Datamaskintid m. m.	2 271 000	+ 1 600 000	+ 1 408 000
Expenser	4 776 000	+ 525 000	+ 334 000
Information m. m. om uppdragsverksamhet	261 000	+ 62 000	+ 62 000
Driften av den botaniska trädgården i Frescati	630 000	+ 120 000	− 630 000
Renhållning och städning	2 880 000	+ 845 000	+ 845 000
Ersättningar till redovisningscentraler	3 241 000	+ 526 000	+ 1 076 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredragan-den
Reglering av staterna för redovisningscentralerna m. m.	1 000	of.	of.
	53 332 000	**+16 044 000**	**+13 695 000**
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder vid universitetet i Stockholm	450 000	+ 75 000	+ 75 000
Nettoutgift	**52 882 000**	**+15 969 000**	**+13 620 000**

Avlöningskostnaderna i 1974 års löneläge för den personal vid förvaltningarna för vilken innevarande budgetår medel beräknats under anslagsposten till lönekostnader framgår av följande sammanställning.

Universitetet i	
Uppsala	6 746 000
Lund	7 739 000
Göteborg	4 893 000
Stockholm	6 559 000
Umeå	3 796 000
Karolinska institutet	2 889 000
Tekniska högskolan i Stockholm	3 857 000
Högskolan i Luleå	1 048 000

Utöver de i sammanställningen upptagna beloppen har innevarande budgetår under anslagsposten till lönekostnader beräknats 324 000 kr. för personal för lokalregistrering, 163 000 kr. för försöksverksamhet med vidgat samarbete mellan universiteten och folkbildningsorganisationerna, medel för en tjänst som director musices vid vartdera av universiteten i Uppsala och Lund samt för två personliga tjänster, en i Uppsala och en i Lund, för motionsverksamhet för studerande. Från anslagsposten bestrids även kostnader för uppdragstillägg till bl. a. rektorer, prorektorer och vissa valda ledamöter av konsistorier samt arvoden till vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder. Vidare bestrids från anslagsposten kostnader för vissa arvoden i anledning av försöksverksamhet med nya samarbetsformer vid universiteten, karolinska institutet, de tekniska högskolorna och högskolan i Luleå.

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen för nästa budgetåret innebär i korthet bl. a. följande.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 12 236 000 kr., varav 1 207 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle främst beröra lönekostnaderna. Följden skulle

bl. a. bli en långsammare behandling av ärenden och en försämrad intern och extern service.

3. Medel för förberedelsearbete inför omläggningen av läroanstalternas ekonomi-administrativa rutiner samt för utvidgning av informationssystem avseende studerande och studieresultat, för vilka ändamål kostnader innevarande budgetår bestrids från anslaget till vissa kostnader i samband med högskolereform, bör anvisas under detta anslag (+1 097 000 kr.).

4. Utbyggnad av personalorganisationen vid högskolan i Luleå (+123 000 kr.).

5. Lönekostnader för förbättrad personalomsorg (+ 982 000 kr.).

6. Vidgad försöksverksamhet med samarbete mellan universiteten och folkbildningsorganisationerna (+ 256 000 kr.).

7. Lönekostnader för informationssekreterare vid universitetsfilialen i Örebro (+86 000 kr.).

8. Lönekostnader för personal vid vissa läromedelscentraler (+ 196 000 kr.).

9. Ytterligare datamaskintid för informationssystem avseende studerande och studieresultat (+ 1 071 000 kr.).

Föredraganden

Vid mina beräkningar av detta anslag har jag tagit upp bl. a. 123 000 kr. för kostnader för utbyggnad av förvaltningsorganisationen vid högskolan i Luleå och 736 000 kr. för förberedelsearbete inför omläggningen av läroanstalternas ekonomi-administrativa rutiner. Medel för driften av den botaniska trädgården i Frescati har jag beräknat under anslaget till driftkostnader vid de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna. Jag vill här framhålla att några läroanstalter m. h. t. ökade kostnader bl. a. på grund av lagstiftning och avtal i trygghetsfrågor beslutat höja den ersättning som uttas för förvaltningarnas arbete med verksamhet som bekostas av forskningsråd, enskilda stiftelser och andra uppdragsgivare (jfr prop. 1969: 1 bil. 10 s. 282 och 342). Enligt min mening bör man ha enhetliga beräkningsgrunder för ersättning för förvaltning av medel från forskningsråd m. fl. samt för kostnader i samband med trygghetsfrågor för berörd personal. Jag har i denna fråga samrått med chefen för jordbruksdepartementet. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att uppdra åt UKÄ att i samråd med styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt utfärda riktlinjer för beräkning av dessa ersättningar.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvaltningarna vid universiteten m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 66 502 000 kr.

E 43. Lokalkostnader vid universiteten m. m.

1974/75	Utgift	284 917 028
1975/76	Anslag	313 007 000
1976/77	Förslag	325 912 000

Från anslaget bestrids utgifter för lokalhyror, bränsle, lyse och vatten samt personal vid fastighetstjänsten vid kungl. biblioteket, universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå, karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm, högskolan i Luleå, socialhögskolorna, statens psykologisk-pedagogiska bibliotek samt bibliotekshögskolan.

Från anslaget bestrids vidare utgifter för lokalhyror samt bränsle, lyse och vatten vid Chalmers tekniska högskola, universitetet i Linköping och journalisthögskolorna. Medel för fastighetstjänsten vid de två först nämnda läroanstalterna anvisas innevarande budgetår under anslagen Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping samt Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredragan-den
Lokalhyror	263 235 000	+ 9 728 000	+ 10 548 000
Bränsle, lyse och vatten	40 286 000	— 232 000	— 232 000
Lönekostnader vid fastighets-tjänsten	5 652 000	+ 1 651 000	+ 1 651 000
Parkskötsel m. m.	3 834 000	+ 938 000	+ 938 000
	313 007 000	**+12 085 000**	**+12 905 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 3 342 000 kr., varav 266 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. Ökad medelsanvisning för nya lokaler (+10 526 000 kr.).
3. Minskad medelsanvisning m. h. t. energibesparande åtgärder (−1 783 000 kr.).

Föredraganden

Jag har, utöver universitetskanslersämbetets förslag, beräknat medel för ersättning till Västerbottens läns landstingskommun för vissa lokaler för odontologisk verksamhet i Umeå m. m. samt för lokalkostnader vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokalkostnader vid universiteten m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 325 912 000 kr.

E 44. Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer

1974/75	Utgift	2 137 161
1975/76	Anslag	1 600 000
1976/77	Förslag	1 900 000

Från detta anslag bestrids kostnader för ersättning åt vissa opponenter vid disputationer inom de läroanstalter, för vilka universitetskanslersämbetet är central förvaltningsmyndighet. Regeringen har den 29 maj 1975 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Med hänsyn till de senaste årens belastning bör anslaget höjas med 200 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till anslagsbelastningen bör anslaget för nästa budgetår räknas upp med 300 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 900 000 kr.

E 45. Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.

1974/75	Utgift[1]	4 900 015
1975/76	Anslag[1]	3 650 000
1976/77	Förslag	4 650 000

[1] Anslaget Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden.

Från anslaget Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden bestrids innevarande budgetår kostnader för ersättning åt dels sådana ledamöter av tjänsteförslagsnämnd som avses i 117 § första stycket 4 universitetsförordningen (1964: 461, ändrad senast den 27 november 1975), dels sakkunniga i sådana befordringsärenden inom åttonde huvudtitelns område, i fråga om vilka ersättning inte skall utgå av för ändamålet särskilt anvisade medel. Regeringen har den 26 juni och den 9 oktober 1975 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslagsbelastningen motiverar en kraftig ökning av anslaget. Medelsbehovet torde dock kunna begränsas något till följd av de nya reglerna för tillsättning av vissa tjänster (jfr prop. 1975: 9 s. 552, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179). Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 650 000 kr.

E 46. Stipendier för forskarutbildning

I riksstaten för innevarande budgetår finns upptaget ett reservationsanslag av 16 653 000 kr. till stipendier för forskarutbildning.

För nästa budgetår föreligger förslag till anslagsframställning från universitetskanslersämbetet. Vidare har forskarutbildningsutredningen lagt fram förslag till provisorisk förstärkning av studiestödet inom forskarutbildningen. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild proposition i ämnet. I statsbudgetförslaget bör tas upp ett preliminärt belopp av 16 653 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för *Stipendier för forskarutbildning* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 16 653 000 kr.

E 47. Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m.

1974/75	Utgift[1]	11 539 626	Reservation[1]	353 686
1975/76	Anslag[1]	12 665 000		
1976/77	Förslag	13 458 000		

[1] Anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m.

Regeringen har den 29 maj 1975 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) framhåller att insatserna för forsknings- och utvecklingsarbetet inom universitets- och högskolesektorn från att ha varit inriktade mot undervisningsfrågor i snävare mening kommit att omfatta även frågor angående bl. a. högskolans upp-

gifter och organisation samt relationen mellan utbildning och arbetsmarknad. Denna nyorientering motiverar enligt UKÄ att anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m. ändras till anslag till forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m.

UKÄ föreslår en höjning av anslaget med 3 500 000 kr. till 16 165 000 kr. och räknar därvid med en fördelning av medlen på skilda ändamål enligt följande sammanställning.

Forskningsprojekt	2 100 000	(+ 200 000)
Utvecklingsarbete	7 555 000	(+ 605 000)
Personalutbildning	5 085 000	(+2 545 000)
Planering, information m. m.	1 425 000	(+ 150 000)
	16 165 000	**(+3 500 000)**

För *forskningsprojekt* och *utvecklingsarbete*, det senare både centralt och lokalt, innebär UKÄ:s förslag en m. h. t. löne- och prisstegringar i stort sett oförändrad omfattning.

För *personalutbildningen* disponeras enligt UKÄ under budgetåret 1975/76 ur förevarande anslag 2 540 000 kr. för kurskostnader samt ur fakulteternas avlöningsanslag ca 5 milj. kr. i 1974 års löneläge för vikariatkostnader. Av den för budgetåret 1976/77 föreslagna ökningen för personalutbildning, 2 545 000 kr., är huvuddelen avsedd för ett nytt handlingsprogram för pedagogisk utbildning av universitetslärare m. fl.

Det föreslagna nya handlingsprogrammet bör enligt UKÄ:s beräkningar fullt utbyggt budgetåret 1983/84 kosta ca 17 milj. kr., varav i runt tal hälften avser rena kurskostnader och den andra hälften utgör kostnader för kompensation för bortfallen undervisning och sjukvårdsproduktion. Enligt UKÄ bör samtliga dessa kostnader belasta förevarande anslag.

UKÄ:s nämnda förslag till pedagogisk utbildning av universitetslärare m. fl. innebär i korthet följande.

Efter första förordnande på tjänst med undervisnings- och handledningsuppgifter, således även på assistent- och amanuenstjänst, bör läraren genomgå en introduktionskurs om tre veckor. Introduktionskursens första del, ca en vecka, avser läroanstalten som arbetsplats och är gemensam för all nyanställd personal vid läroanstalten. I den andra delen av introduktionskursen, ca två veckor, som avser pedagogiska principer, får den nyblivne läraren praktiska råd och upplysningar om hur den planerade undervisningen bör genomföras. Såväl den första som den andra delen av kursen kan delas upp i perioder.

Efter ett par års praktisk erfarenhet av lärartjänst bör samtliga lärare, med undantag av assistenter, amanuenser, kliniska amanuenser och assistenttandläkare, genomgå en pedagogisk idékurs om två veckor. Kursen avser att ge deltagarna möjlighet att bl. a. utveckla sina pedagogiska synsätt, värderingar och kunskaper utifrån specifika ämnes- och institutionserfarenheter.

För lärare med längre förordnandetid föreslås ämnesanknuten utbildning om sammanlagt två veckor uppdelad på två perioder om vardera en vecka. Denna utbildning — i vilken svenska och utländska erfarenheter av uppläggning och genomförande av högre utbildning inom ämnesområdet jämförs och diskuteras — förutsätts äga rum dels efter fyra till sex års, dels efter åtta till tolv års tjänstgöring.

I det föreslagna handlingsprogrammet ingår slutligen ett årligt pedagogiskt seminarium om tre dagar fr. o.m. det andra anställningsåret avsett för samtliga anställda med undervisnings- eller handledningsuppgifter, dvs. även för assistenter och amanuenser samt personal med särskilda utbildningsuppgifter, t. ex. forskningsingenjörer och övningsassistenter.

Det nya handlingsprogrammet avses omfatta de lärare som förordnas tidigast fr. o. m. den 1 juli 1976. Det årligen återkommande pedagogiska seminariet bör dock avse samtliga berörda anställda oavsett anställningstidpunkt. Nuvarande pedagogiska utbildning för redan anställda lärare samt befattningsinriktad utbildning för vissa specialfunktioner, t. ex. prefekt, studierektor och medlem av institutionsstyrelse förutsätts bli bibehållen i nuvarande omfattning.

I fråga om utbildning av studievägledare framhåller UKÄ att en av UKÄ tillsatt arbetsgrupp i maj 1975 lagt fram sin rapport om studie- och yrkesvägledning vid universitet. Arbetsgruppens förslag har remissbehandlats under hösten 1975. För budgetåret 1976/77 räknar UKÄ med att hittillsvarande lokala fortbildning av studievägledare skall fortgå i oförändrad omfattning. Härutöver räknar UKÄ med att hösten 1976 kunna påbörja en befattningsutbildning som arbetsgruppen föreslagit inom ramen för ett begränsat utbildningsprogram.

Föredraganden

För budgetåret 1976/77 har universitetskanslersämbetet (UKÄ) räknat med en, i stort sett, oförändrad verksamhet inom de områden som berör forskningsprojekt och utvecklingsarbete. För personalutbildningen och därvid främst den pedagogiska utbildningen av universitetslärare föreslår UKÄ däremot väsentliga resursförstärkningar. Som en första etapp i ett handlingsprogram som kostnadsberäknats till ca 17 milj. kr. — varav ungefär ena hälften utgör kurskostnader och andra hälften kompensation för vikariatskostnader — föreslår UKÄ för denna pedagogiska utbildning för nästa budgetår över 2 milj. kr. för introduktionskurser för nyanställd personal med bl. a. utbildningsuppgifter, främst assistenter och amanuenser. Av det beräknade beloppet för dessa introduktionskurser utgör ca 30 % kurskostnader medan återstoden utgör kompensation för vikariatskostnader.

Jag delar UKÄ:s uppfattning att en systematiskt organiserad peda-

gogisk utbildning av universitetslärare är betydelsefull. Jag är emellertid inte beredd att nu ta slutlig ställning till det av UKÄ föreslagna programmet, främst av två skäl. Det ena är att förslaget om pedagogisk utbildning av universitetslärare m. fl. endast är avsett och har kostnadsberäknats för lärare m. fl. vid de till UKÄ:s verksamhetsområde hörande läroanstalterna. Enligt min mening måste frågor av detta slag av lärarutbildning ses i perspektivet av högskolereformen och sålunda lösas med sikte på hela högskolan och ta hänsyn till de särskilda förutsättningar som kan gälla inom skilda delar av denna. Det andra skälet för min tveksamhet är kostnaderna för kompensation för bortfallen undervisning och sjukvårdsproduktion, som uppgår till ungefär hälften av kostnaderna för handlingsprogrammet och som bör kunna reduceras mera än UKÄ beräknat. Enligt min mening bör på kurstiden belöpande bortfall av undervisning eller annan tjänstgöring endast i undantagsfall kompenseras.

Även om jag sålunda inte är beredd att nu ta ställning till det av UKÄ föreslagna handlingsprogrammet i stort anser jag att den del av programmet som avser budgetåret 1976/77 bör kunna genomföras. Denna del är som jag i det föregående framhållit, introduktionskurser för nyanställd personal med bl. a. utbildningsuppgifter, främst assistenter och amanuenser, och kan liksom vissa övriga delar av handlingsprogrammet genomföras utan ställningstagande till programmet i övrigt. Jag utgår från att i mitt förslag till anslag för nästa budgetår skall finns utrymme för dessa introduktionskurser, varvid jag m. h. t. vad jag anfört i det föregående räknat med att kompensation för vikariatskostnader skall utgå endast i mycket speciella undantagsfall.

Vid mina beräkningar i det föregående av anslaget till universitets- och högskolecämbetet har jag räknat medel för bl. a. vissa tjänster, för vilka kostnaderna innevarande budgetår bestrids från detta anslag.

Jag ansluter mig till UKÄ:s uppfattning att det nuvarande reservationsanslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m. med giltighet fr. o. m. nästa budgetår bör ändras till Forskning och utvecklingsarbete för högskolcutbildningen m. m. Detta bör emellertid inte medföra att anslaget skall behandlas som ett nytt reservationsanslag.

För nästa budgetår bör anslaget föras upp med 13 458 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 13 458 000 kr.

E 48. Universitetens datamaskincentraler

1974/75	Nettoutgift	153 029
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Organisationen av datoranvändningen inom den högre utbildningens och forskningens område fastställdes av statsmakterna år 1965 (prop. 1965: 40, SU 1965: 107, rskr 1965: 297 och prop. 1965: 42, SU 1965: 91, rskr 1965: 224). På var och en av universitetsorterna Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå finns en datamaskincentral. Centralen i Stockholm är gemensam för de högre läroanstalterna på orten och försvarets forskningsanstalt. Finansieringen av centralernas utbyggnad samt förnyelse av datamaskinanläggningar sker över statens datamaskinfond, som förvaltas av statskontoret.

Datamaskincentralerna skall vara ekonomiskt självbärande. Utgifterna skall alltså täckas genom inkomster för utnyttjande av centralernas tjänster, varvid den del av inkomsterna som utgör avskrivning och ränta inlevereras till fonden. Anslaget belastas med de underskott som kan uppstå ett enskilt budgetår med hänsyn till att maskinerna utnyttjas ojämnt m. m. På motsvarande sätt uppkommande överskott tillförs statsverket.

Under universitetskanslersämbetet (UKÄ) finns en gemensam styrelse för universitetens datamaskincentraler (STUD).

Regeringen har den 29 maj 1975 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Kungl. Maj:t uppdrog den 24 april 1970 åt UKÄ att i samråd med statskontoret utreda det framtida behovet av datamaskinkapacitet inom den högre utbildningens och forskningens område och hur detta behov skulle tillgodoses.

UKÄ har den 13 december 1974 i samråd med statskontoret inkommit med förslag till ändring av organisationen av datorverksamheten och ändrade former för finansieringen av denna.

UKÄ:s förslag utgår från en decentraliserad organisation av datorresurserna och innebär i korthet följande.

Ledningen av driften vid universitetens datamaskincentraler bör under tiden fram till högskolereformens ikraftträdande, liksom hittills, åvila styrelsen för universitetens datamaskincentraler (STUD).

Anslaget till kostnader för datamaskintid avskaffas, när ett nytt ändamålsinriktat anslagssystem införs vid universitet och högskolor, dvs. budgetåret 1977/78. Medel för sådana kostnader anvisas därefter under dels anslagen till grundläggande utbildning resp. forskning och forskarutbildning inom högskolan, dels forskningsrådens anslag.

Ett debiteringssystem utformas med utgångspunkt i de krav ett kom-

mande anslagssystem kan ställa. Som grundläggande princip bör gälla att datamaskincentralerna är resurser för utbildning och forskning samt att de samlade resurserna för högskolan utnyttjas på bästa sätt.

Ansvaret för att under tiden fram till en organisationsförändring bereda uppkommande anskaffningsärenden skall åvila STUD tillsammans med berörda organisationskommittéer för högskolan och provisoriska rådgivande datanämnder, där användarna av dataservicen inom högskolan är representerade.

Statskontoret önskar — med hänsyn till att även datasamordningskommittén (DASK) avser att behandla samordningsfrågor avseende universitetens datamaskincentraler — hålla frågan om ledningsorganisationen för universitetens datamaskincentraler öppen för fortsatt diskussion.

UKÄ:s förslag har remitterats till DASK för yttrande. DASK tillstyrker förslaget om en decentraliserad organisation med en driftorganisation för varje högskoleregion. Databehandlingsresurserna bör härigenom bättre kunna anpassas till användarnas efterfrågan inom varje högskoleregion, anser utredningen. Samtidigt understryker DASK dock behovet av en samordning mellan de olika högskoleregionerna för att göra det möjligt för användarna inom en högskoleregion att utnyttja databehandlingsresurser i en annan region och för att tillförsäkra en önskvärd variation mellan regionerna vad gäller datortyper, programvaror m. m. DASK förutsätter därför att UKÄ (motsv. organ) kommer att svara för en sådan samordning mellan regionerna och att nämnda organ härvidlag samarbetar med statskontoret som har det övergripande samordningsansvaret för anskaffning och utnyttjande av datorutrustning inom statsförvaltningen.

UKÄ:s förslag med avseende på medel för kostnader för datamaskintid redovisas under anslaget Kostnader för datamaskintid.

UKÄ föreslår att förevarande anslag förs upp med 1 000 kr.

Föredraganden

Datorservice bör i den nya högskoleorganisationen jämställas med andra serviceresurser inom denna sektor. I enlighet med universitetskanslersämbetets förslag bör ledningen av driften vid datamaskincentralerna under tiden fram till den 1 juli 1977 liksom hittills handhas av styrelsen för universitetens datamaskincentraler. Formerna för hur dataservicen skall organiseras i den nya högskolan bör övervägas närmare i det pågående förberedelsearbetet för högskolereformen.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Universitetens datamaskincentraler* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 49. Kostnader för datamaskintid

1974/75	Utgift	24 572 602
1975/76	Anslag	26 650 000
1976/77	Förslag	28 650 000

Från detta anslag bestrids kostnader för sådant utnyttjande av datamaskinanläggning, som är avsett för högre utbildning, samt för sådana projekt, som prövas ha vetenskapligt intresse och vara utan direkt förvärvssyfte.

Regeringen har den 29 maj 1975 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Enligt universitetskanslersämbetets (UKÄ) bedömning har den utbyggnad av universitetens datamaskincentraler, som skett på grundval av 1965 års riksdagsbeslut (prop. 1965: 40, SU 1965: 107, rskr 1965: 297 och prop. 1965: 42, SU 1965: 91, rskr 1965: 224), inte i erforderlig utsträckning följts upp genom förstärkningar av anslaget till kostnader för datamaskintid.

UKÄ föreslår att anslaget höjs med sammanlagt 8 milj. kr. Av denna summa avses 3,6 milj. kr. kompensera kostnadsstegringarna vid datamaskincentralerna samt 1,5 milj. kr. möjliggöra fullt utnyttjande av datamaskincentralerna.

För utbyggnaden av dataservicen för högskolan i Luleå beräknas 0,4 milj. kr. Vidare begärs 2,5 milj. kr. för övriga angelägna förstärkningar.

En minskning av anslaget som 0-alternativet innebär skulle beröra dels datamaskincentralerna i sig, dels den utbildning och forskning som centralerna skall betjäna. Restriktiviteten vid återbesättande av tjänster medför en hård arbetsbelastning för befintlig personal och till följd härav bl. a. minskade möjligheter till personalutbildning och -utveckling. Att upprätthålla verksamheten vid datacentralerna med en större andel externa kunder skulle innebära försämrad service för de användare som anslaget egentligen avser. UKÄ anser att redan nu den höga andelen externa uppdrag vid centralerna (i genomsnitt ca 45 %) är till stort förfång för utbildning och forskning.

Föredraganden

Medel för kostnader för datamaskintid bör — såsom universitetskanslersämbetet föreslår — i det anslagssystem som enligt riksdagens beslut (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) skall gälla för den nya högskolan anvisas under anslagen till bl. a. grundläggande utbildning samt forskning och forskarutbildning. Den närmare utformningen av såväl finansieringen som ett debiteringssystem för dataservicen bör behandlas i samband med förberedelserna för högskolereformen.

I avvaktan härpå räknar jag under detta anslag med en förstärkning av resurserna med 2 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för datamaskintid* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 28 650 000 kr.

E 50. Extra utgifter vid universiteten m. m.

1974/75	Utgift	1 530 230	Reservation	1 115 907
1975/76	Anslag	1 440 000		
1976/77	Förslag	3 440 000		

Detta anslag är genom beslut av regeringen den 29 maj 1975 fördelat enligt följande sammanställning.

1. Universitetet i Uppsala	120 000
2. Universitetet i Lund	230 000
3. Universitetet i Göteborg	180 000
4. Universitetet i Stockholm	175 000
5. Universitetet i Umeå	150 000
6. Karolinska institutet	90 000
7. Tekniska högskolan i Stockholm	85 000
8. Högskolan i Luleå	40 000
9. Till universitetskanslersämbetets disposition	140 000
10. Till regeringens disposition	230 000
	1 440 000

Posterna 1—8 disponeras i enlighet med beslut av resp. konsistorium (motsv.). Från posten Till regeringens disposition bestrids kostnader för förstärkningsåtgärder vid universiteten och vissa högskolor inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Universitetskanslersämbetet

Anslaget bör höjas med 150 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning beräknar jag under detta anslag medel för vissa åtgärder för ökad internationalisering av den grundläggande utbildningen inom universitetskanslersämbetets verksamhetsområde (+2 000 000 kr.). Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter vid universiteten m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 440 000 kr.

e) vissa forskningsändamål

E 51. Medicinsk forskning

1974/75 Utgift	57 669 253	Reservation	1 062 843
1975/76 Anslag	64 352 000		
1976/77 Förslag	71 671 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt, dels nio extra ordinarie tjänster som professor, fem extra ordinarie tjänster som biträdande professor och tjugofem forskartjänster. Vidare bestrids kostnader för medicinsk publiceringsverksamhet och för statens medicinska forskningsråds förvaltning.

	1975/76 (tkr.)	Beräknad ändring 1976/77 (tkr.)	
		Statens medicinska forskningsråd	Föredraganden
Allmänmedicinsk och yrkesmedicinsk forskning	54 242[1]	+31 255	
arbetsmedicin	(360)	(+ 208)	
beroendeframkallande medel	(1 904)	(+ 1 097)	
fysiologi och farmakologi	(15 961)	(+ 9 196)	
kirurgi	(4 586)	(+ 2 643)	
medicin	(5 880)	(+ 3 387)	
medicinsk kemi	(10 845)	(+ 6 248)	
medicinsk mikrobiologi	(5 075)	(+ 2 925)	
metodutveckling och metodkontroll	(555)	(+ 319)	+8 319
morfologi	(6 285)	(+ 3 622)	
odontologi	(906)	(+ 523)	
psykiatri	(1 377)	(+ 795)	
socialmedicin	(508)	(+ 292)	
Internationell kontaktverksamhet	1 575	+ 1 425	
Förvaltning och utredningsverksamhet	1 925	+ 575	
Övrigt	2 240	+ 109	
Försvarsmedicinsk forskning	4 370	+ 2 284	−1 000
	64 352	**+35 648**	**+7 319**

[1] Delbeloppen anger rådets preliminära fördelning.

Statens medicinska forskningsråd

1. Medicinska forskningsrådets medelsdisposition utgör en bred satsning inom medicinsk forskning. Sålunda understöds såväl ren kunskapssökande forskning som aktiviteter vilka syftar till att belysa för samhället och sjukvårdens optimala funktion viktiga förhållanden och där resultaten kan användas som bas för praktiskt handlande. För sistnämnda verksamhet har rådet under våren 1974 inrättat särskilda prio-

riteringskommittéer inom forskning rörande beroendeframkallande medel, arbetsmedicin, socialmedicin och metodutveckling/metodkontroll. Rådet redovisar det behov av anslag som det finner rimligt med hänsyn till den medicinska vetenskapens utveckling och till den forskningspotential som föreligger inom landet. Detta innebär att det av rådet redovisade medelsbehovet vida överstiger de belopp statsmakterna hittills årligen anvisat för medicinsk forskning.

2. 0-alternativet skulle enligt rådets bedömning medföra indragning av anslag motsvarande ca 50 tjänster.

3. En extra ordinarie tjänst som biträdande professor omfattande forskning rörande beroendeframkallande medel, personlig för docenten Erik Änggård, med placering vid karolinska institutet. Tjänsten ersätter den vakanta extra ordinarie tjänsten som biträdande professor i alkoholforskning med placering vid universitetet i Uppsala. Universitetskanslersämbetet och socialstyrelsen har tillstyrkt förslaget.

4. Åtta forskartjänster.

5. Ökade medel för forskar- och forskarrekryteringsbefattningar, för stipendier och för biträdespersonal.

6. Resursförstärkning för att möjliggöra anslag till s. k. tung utrustning (4 milj. kr.) och för att täcka ökade kostnader för försöksdjur (400 000 kr.).

7. Tjänst som byråchef i lönegrad F 23/24 vid rådet.

Föredraganden

Medicinska forskningsrådet bör beredas möjligheter att fortsätta sitt stöd åt den sociala forskningen. Omfattningen av alkoholmissbruket och det faktum att missbrukarna återfinns i allt yngre åldersgrupper motiverar en ökad forskningsinsats inom detta viktiga område. Även andra beroendeframkallande medel än alkohol utgör ett problem för samhället och sjukvården. Mot denna bakgrund avser jag att senare föreslå regeringen att inrätta en extra ordinarie tjänst som biträdande professor avseende forskning rörande alkohol och andra beroendeframkallande medel, personlig för docenten Erik Änggård fr. o. m. den 1 juli 1976. Jag räknar härvid med att en befintlig tjänst som biträdande professor i alkoholforskning, vilken f. n. är vakant, kan dras in.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet som bedömt frågan från totalförsvarssynpunkt räknar jag med en minskad medelsanvisning till försvarsmedicinsk forskning (−1 000 000 kr.).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medicinsk forskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 71 671 000 kr.

E 52. Humanistisk forskning

1974/75 Utgift	11 439 890	Reservation	1 042 521
1975/76 Anslag	15 000 000		
1976/77 Förslag	16 834 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt samt fyra extra ordinarie tjänster som professor och tolv forskartjänster, dels statens humanistiska forskningsråds förvaltning.

För förvaltningskostnader får budgetåret 1975/76 användas högst 480 000 kr. av anslaget.

Statens humanistiska forskningsråd disponerar utöver detta anslag avkastningen av Humanistiska fonden.

Statens humanistiska forskningsråd

1. 0-alternativet skulle medföra indragning av anslag motsvarande ungefär åtta tjänster.

2. En extra ordinarie tjänst som professor i barnspråk, personlig för docenten vid universitetet i Stockholm Ragnhild Söderbergh, med placering vid universitetet i Stockholm. Universitetskanslersämbetet har tillstyrkt förslaget.

3. Fem forskartjänster.

4. Kostnaderna för projekten Svenskt diplomatarium och Sveriges kyrkor, som nu bestrids från rådets anslag, bör fortsättningsvis bestridas från anslagen till resp. riksarkivet och riksantikvarieämbetet (resp. — 340 000 kr. och — 446 000 kr.). Riksarkivet och riksantikvarieämbetet har tillstyrkt dessa förslag.

5. Tjänst som byråchef i lönegrad F 24 vid rådet.

6. Rådet yrkar att anslaget ökas med sammanlagt 6 700 000 kr. till 21 700 000 kr. Inom ramen för detta belopp bör för förvaltningskostnader beräknas 630 000 kr., vilket innebär en ökning med 150 000 kr.

Föredraganden

Jag vill inledningsvis erinra om vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning.

Jag förordar att en extra ordinarie professur i barnspråk, personlig för docenten vid universitetet i Stockholm Ragnhild Söderbergh, inrättas den 1 juli 1976.

Vid min beräkning av anslagen till riksarkivet och till riksantikvarieämbetet har jag tagit upp medel för de kostnader för projekten Svenskt diplomatarium och Sveriges kyrkor vilka innevarande budgetår bestrids av humanistiska forskningsrådet. Förevarande anslag bör därför minskas med motsvarande belopp.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 834 000 kr. till 16 834 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en extra ordinarie professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Humanistisk forskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 16 834 000 kr.

E 53. Samhällsforskning

1974/75 Utgift	13 455 246	Reservation	2 847 694
1975/76 Anslag	15 739 000		
1976/77 Förslag	18 331 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt samt tre extra ordinarie tjänster som professor och 18 forskartjänster, dels förvaltningen vid statens råd för samhällsforskning. För förvaltningskostnader får budgetåret 1975/76 användas högst 630 000 kr. av anslaget.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens råd för samhällsforskning	Föredraganden
Socialvetenskaplig forskning och publiceringsverksamhet	7 314 000	+3 686 000	+2 592 000
Rättsvetenskaplig forskning och publiceringsverksamhet	1 372 000	+ 828 000	
Psykologisk och pedagogisk forskning och publiceringsverksamhet	6 553 000	+2 247 000	
Folkrörelseforskning	500 000	—	of.
	15 739 000	**+6 761 000**	**+2 592 000**

Statens råd för samhällsforskning

1. Enligt forskningsrådet måste de senaste årens starka satsning på sektoriell forsknings- och utvecklingsverksamhet (FoU) följas av en motsvarande satsning på grundforskningen. Det föreligger annars risk för att den bas av grundforskning, som är utgångspunkten för alla FoU-aktiviteter, kan komma att utarmas. Rådets anslag bör därför kraftigt förstärkas.

En mycket betydande del av forskningsrådets anslag används för att finansiera långsiktiga forskningsprojekt som sträcker sig över flera år. Vid sidan härav gör rådet bl. a. stora ansträngningar i forskningsinitie-

rande syfte. Det är angeläget att utrymmet avsevärt ökas för denna verksamhet liksom för möjligheterna att ge stöd till forskning rörande aktuella problemområden.

2. En extra ordinarie tjänst som professor i makrosociologi, personlig för professorn Gösta Carlsson, med placering vid universitetet i Stockholm. Universitetskanslersämbetet har tillstyrkt förslaget.

3. En extra ordinarie tjänst som biträdande professor i finansrätt, personlig för docenten Gustaf Lindencrona, med placering vid universitetet i Stockholm. Universitetskanslersämbetet har tillstyrkt förslaget.

4. Ökat antal forskartjänster samt ytterligare medel för bl. a. biträdespersonal.

5. En tjänst som kanslichef i lönegrad F 24 vid rådet.

6. För förvaltningskostnader bör beräknas ett belopp av 873 600 kr., vilket innebär en ökning med 243 600 kr.

Föredraganden

Inom ramen för den av mig förordade ökningen av anslaget har jag beräknat medel för en extra ordinarie tjänst som biträdande professor i finansrätt, personlig för docenten vid universitetet i Stockholm Gustaf Lindencrona. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att inrätta tjänsten.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Samhällsforskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 18 331 000 kr.

E 54. Naturvetenskaplig forskning

1974/75	Utgift	64 116 342	Reservation	11 117 461
1975/76	Anslag	78 460 000		
1976/77	Förslag	93 579 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt, dels sju extra ordinarie tjänster som professor och 30 forskartjänster, dels statens naturvetenskapliga forskningsråds förvaltning. Från anslaget bestrids även kostnader för rymdforskningsprojekt inom verksamhetsområdet för statens delegation för rymdverksamhet (jfr prop. 1972: 48 s. 37, NU 1972: 37, rskr 1972: 216).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Rådet/Rymddelegationen	Föredraganden
Naturvetenskaplig forskning	69 961 000[1]	+31 232 000	
Programområden			
biologi	(20 590 000)	(+ 7 843 000)	
kemi	(14 700 000)	(+ 7 154 000)	
geovetenskaper	(9 980 000)	(+ 8 035 000)	
fysik	(18 100 000)	(+ 6 130 000)	
publicering och information	(2 590 000)	(+ 1 520 000)	+ 9 098 000
serviceverksamhet m.m.	(1 900 000)	(+ 210 000)	
förvaltning	(2 101 000)	(+ 340 000)	
Rymdforskning	8 499 000[2]	+ 2 005 000	+ 521 000
EISCAT			+ 5 500 000
	78 460 000	**+33 237 000**	**+15 119 000**

[1] Statens naturvetenskapliga forskningsråd. Delbeloppen anger rådets preliminära fördelning på programområden.
[2] Statens delegation för rymdverksamhet.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd

1. 0-alternativet skulle enligt rådets bedömning medföra indragning av anslag motsvarande ca 38 tjänster.

2. Rådet har utarbetat en programskrift i vilken man preciserat den önskvärda inriktningen av verksamheten under perioden 1976—1981. För denna femårsperiod har rådet lagt fram följande prioriterade program.

Biologi: Struktur och funktion hos däggdjurscellens gener, celldifferentieringens mekanismer och ekosystemets struktur och funktion.

Kemi: Katalys, enzymologi och specifika reaktioner samt biologiska membraner.

Geovetenskap: Atmosfärkemi, klimatologi, hydrologi, marin geovetenskap, malmgeologi, geodynamisk forskning och geologisk korrelationsforskning.

Fysik-matematik: Astrofysik, atom- och molekylspektroskopi, biofysik, datalogi, grundläggande materialfysik samt miljö- och energiområdena.

3. Av den föreslagna ökningen av anslaget prioriterar rådet åtgärder som kostnadsberäknats till 12 527 000 kr. Inom ramen för detta belopp bör förutom bibehållande av nuvarande verksamhetsvolym bl. a. följande ändamål tillgodoses.

Ökat medelsbehov för rådets deltagande i projektet Barrskogslandskapets ekologi (+ 290 000 kr.).

Inom geovetenskaperna avses malmgeologi efterträda havsforskningen som främst prioriterade område, eftersom ytterligare satsningar av rådet på havsforskningen kräver en utbyggnad av basresurserna för

att bli meningsfulla. Inom kemiområdet prioriteras programmet Katalys, enzymologi och specifika reaktioner bl. a. på grund av dess anknytning till energiområdet.

För programområdet kunskapsöverföring beräknas 300 000 kr.

För nästa budgetår räknar rådet preliminärt med ett ökat medelsbehov om sammanlagt 658 000 kr. för de svenska bidragen till dels den europeiska organisationen för astronomisk forskning rörande södra stjärnhimlen (ESO) (jfr prop. 1961: 138, UU 1961: 3, rskr 1961: 253), dels den europeiska konferensens för molekylärbiologi (CEBM) allmänna program (jfr prop. 1968: 1 bil. 10 s. 342, SU 1968: 41, rskr 1968: 114) och specialprojekt för ett europeiskt laboratorium för molekylärbiologi (jfr prop. 1973: 1 bil. 10 s. 418, UbU 1973: 10, rskr 1973: 108).

4. Högsta prioritet ger rådet dessutom en ökad satsning på energirelaterad grundforskning om 3,0 milj. kr. främst avseende anslaget Grundläggande energiforskning under trettonde huvudtiteln.

5. Universitetskanslersämbetet har föreslagit att verksamheten vid fyra forskargrupper, nämligen forskargruppen i termokemi vid universitetet i Lund, forskargrupperna i etologi och immunbiologi samt miljötoxikologiska gruppen vid universitetet i Stockholm, som innevarande år finansieras med medel från förevarande anslag, från budgetåret 1976/77 finansieras via anslagen för de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna. Rådet tillstyrker förslaget. Vid bifall till detta förslag räknar rådet med ett minskat medelsbehov (−1 903 000 kr.).

Statens delegation för rymdverksamhet

1. Ett realiserande av 0-alternativet skulle gå ut över de pågående och planerade satellitexperimenten i samarbete med i första hand Sovjetunionen.

2. Åren 1976—1978 pågår International Magnetospheric Study (IMS), en intensifierad period av internationellt samordnad forskning om den nära rymden och speciellt jordens magnetosfär. För det svenska programmet inom ramen för IMS räknar delegationen med ett ökat medelsbehov av 900 000 kr.

3. Inom ramen för ett samarbetsavtal mellan delegationen och den sovjetiska vetenskapsakademiens Interkosmosråd planeras bl. a. två satellitprojekt, varav det ena i samarbete även med forskare i Frankrike. För det utvidgade rymdsamarbetet med Sovjet beräknas ett ökat medelsbehov om 900 000 kr.

EISCAT-projektet

År 1973 tillsatte forskningsråd i Finland, Frankrike, Norge, Storbritannien, Sverige och Västtyskland, däribland statens naturvetenskapliga forskningsråd, en kommitté med uppdrag att göra en översyn i såväl vetenskapliga och tekniska som ekonomiska och organisatoriska av-

seenden av ett av forskare utarbetat förslag till ett projekt benämnt EISCAT. EISCAT-projektets syfte är att uppföra en europeisk anläggning för studier av den övre atmosfärens egenskaper i norrskenszonen på avstånd mellan 80 och 2 000 km från jordytan med s. k. inkoherent spridningsteknik. Projektets anläggningar skall utgöras av två stora sändare av radiovågor i Tromsö i Norge och mottagarenheter utanför Kiruna i Sverige och Sodankylä i Finland samt i Tromsö. I december 1975 har ett reviderat avtal om EISCAT-projektet utarbetats.

Förslaget till avtal innebär i korthet följande. Avtalsparter är Centre National de la Recherche Scientifique, Frankrike, Max-Planck Gesellschaft, Förbundsrepubliken Tyskland, Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd, Science Research Council, Storbritannien, statens naturvetenskapliga forskningsråd (NFR) och Suomen Akatemia. Avtalet träder i kraft mellan dem, som undertecknat det, när parter som skall svara för en viss minsta del av de sammanlagda investeringskostnaderna har undertecknat avtalet. När avtalet träder i kraft bildas en svensk stiftelse (EISCAT Scientific Association) med säte i Kiruna. Frankrike, Storbritannien och Västtyskland svarar för vardera en dryg fjärdedel samt Finland, Norge och Sverige tillsammans för en knapp fjärdedel av investeringskostnaderna. Driftkostnaderna fördelas på i stort sett motsvarande sätt. De nordiska ländernas bidrag skall till 40 % betalas av Norge, 40 % av Sverige och 20 % av Finland. De totala investeringskostnaderna beräknas till ca 84 milj. kr. i prisläge december 1975. De årliga driftkostnaderna vid full drift får inte överstiga 5,7 milj. kr. i prisläge december 1975. Stiftelsens högsta beslutande organ blir ett råd (Council). Investeringarna avses utföras så att anläggningen kan tas i bruk i full skala under år 1978. Avtalet förutsätter en livslängd av projektet om minst 13 år från tidpunkten för avtalets ikraftträdande.

NFR redovisade i skrivelse den 8 oktober 1974 projektet och en tänkt finansieringsplan för det svenska deltagandet samt hemställde att rådet bemyndigades sluta avtal om deltagande i projektet, att driftkostnader för projektet skulle få utgå ur rådets anslag, att ett särskilt anslag beviljades för del av investeringarna samt att de investeringar i Sverige vilka avsågs finansieras av övriga deltagarländer skulle medges viss befrielse från mervärdeskatt. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) och delegationen för rymdverksamhet (DFR) har efter remiss avgivit yttranden över forskningsrådets framställning. Vidare har Kiruna kommun inkommit med en skrivelse med anledning av rådets framställning.

UKÄ tillstyrker rådets förslag och anser att svensk medverkan i projektet från såväl vetenskapliga som ekonomiska synpunkter måste betraktas som mycket fördelaktig för Sverige. Även DFR tillstyrker rådets förslag. Enligt DFR:s mening skulle ett förverkligande av EISCAT

väsentligt öka intresset för raketskjutfältet Esrange, bland såväl svenska som utländska nyttjare. Även Kiruna kommun anser det angeläget att EISCAT-projektet kommer till stånd. Det skulle bidra bl. a. till en önskvärd differentiering av kommunens näringsliv och till förstärkning av underlaget för kommunikationerna till orten.

NFR har i februari och december 1975 inkommit med kompletterande uppgifter om projektet. Därav framgår att medel ännu inte beviljats för bl. a. en anläggningsinvestering om ca 1,1 milj. kr. och för viss utrustning till en kostnad av ca 5,5 milj. kr. i prisläge december 1975. Rådet har beräknat att stiftelsen kommer att betala skatter och avgifter till stat och kommun i Sverige av samma storleksordning som det svenska bidraget till driftkostnaderna.

Föredraganden

Regeringen har genom beslut den 11 december 1975 bemyndigat statens naturvetenskapliga forskningsråd (NFR) att ingå avtal om deltagande i EISCAT-projektet. Jag har erfarit att NFR nyligen undertecknat avtalet.

För egen del finner jag EISCAT-projektet intressant. Projektet bygger på sådana förutsättningar — geografiska och ekonomiska — att ett internationellt samarbete är nödvändigt för att det skall kunna genomföras i Västeuropa. Jag vill peka på att projektet blir det första större internationella samarbetsprojekt inom forskningsområdet där verksamheten får säte i Sverige. Organisationsformen innebär att inkomster kommer att tillföras svenska staten och Kiruna kommun.

NFR:s engagemang i ett projekt av det slag som EISCAT representerar får ses som ett normalt inslag i rådets verksamhet. Utgifterna för projektet kommer också att kunna finansieras inom ramen för de medel som redan har anvisats eller som kommer att ställas till rådets förfogande under detta anslag för kommande budgetår. Någon särskild ökning av detta anslag behövs inte. I inledningsskedet krävs mycket betydande investeringar, cirka 6 milj. kr. under två till tre år. Rådets verksamhet skulle främjas om rådet får tillfälle att fördela investeringskostnaderna för EISCAT-projektet under en längre tidsperiod. Mot denna bakgrund förordar jag, att 5,5 milj. kr. ställs till NFR:s förfogande under en särskild anslagspost under förevarande anslag. För denna anslagspost bör gälla följande. Medlen får disponeras av NFR för svenskt bidrag till utrustning för EISCAT-projektet. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet skall fr. o. m. den 1 juli 1978 senast vid varje budgetårs utgång tillföras statsbudgetens inkomstsida från medel som står till NFR:s förfogande. Förräntningen skall tills vidare beräknas efter en räntefot på 8 %.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) förordar i sina förslag till an-

slagsframställning avseende de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna att vid universitetet i Stockholm två personliga professurer inrättas, en i toxikologisk genetik för docenten Claes Ramel och en i cellulär toxikologi för docenten Erik Arrhenius, vilka f. n. innehar tjänster vid NFR. UKÄ och NFR föreslår vidare att medel motsvarande dels lönekostnaderna vid de tjänster som Ramel och Arrhenius innehar, dels kostnaderna för vissa basresurser, vilka innevarande budgetår bestrids från förevarande anslag, nästa budgetår bestrids från anslagen till de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna. För egen del anser jag det angeläget att den miljötoxikologiska gruppen vid universitetet i Stockholm konsolideras och hålls samman. Gruppens verksamhet är ett exempel på problemorienterad mångvetenskaplig forskning som snabbt lett till betydelsefulla resultat. Enligt min mening tillgodoses emellertid det med förslaget avsedda syftet mest naturligt inom ramen för det naturvetenskapliga forskningsrådet. Jag förordar därför som en första åtgärd att en extra ordinarie professur i toxikologisk genetik, personlig för Ramel, inrättas vid rådet den 1 juli 1976.

Jag kommer vid min anmälan i det följande av anslaget till Kiruna geofysiska institut att förorda att lönekostnaderna vid sex tjänster vid institutet, vilka innevarande budgetår bestrids från förevarande anslag, fr. o m. nästa budgetår skall bestridas från nämnda anslag. Jag har tagit hänsyn härtill vid min medelsberäkning.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Naturvetenskaplig forskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 93 579 000 kr.

E 55. Atomforskning

1974/75 Utgift	31 121 130	Reservation	3 473 479
1975/76 Anslag	32 754 000		
1976/77 Förslag	35 734 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt, dels en extra ordinarie tjänst som professor och sju forskartjänster, dels statens råds för atomforskning förvaltning. Från anslaget utgår även medel för del av det svenska bidraget till den europeiska kärnforskningsorganisationens (CERN) program för en 300 GeV-accelerator (jfr prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Rådet	Föredragan-den
Atomforskning	[1]31 544 000	+11 110 000	
elementarpartikelfysik	(2 650 000)	(+ 1 600 000)	
kärnstrukturforskning	(5 870 000)	(+ 2 060 000)	
deltagande i CERN:s program för en 300 GeV-accelerator	(13 420 000)	(+ 1 450 000)	
plasmafysik med fusions-forskning	(2 470 000)	(+ 1 000 000)	
kondenserade materiens fysik, neutron- och reaktorfysik m. m.	(890 000)	(+ 800 000)	+2 980 000
kärnkemi	(2 010 000)	(+ 900 000)	
biologi och strålskyddsforsk-ning	(1 740 000)	(+ 800 000)	
forskning med anknytning till energifrågor (utom fusionsforskning)	(550 000)	(+ 2 000 000)	
övrigt	(1 944 000)	(+ 500 000)	
Förvaltning	1 210 000	of.	
	32 754 000	**+11 110 000**	**+2 980 000**

[1] Delbeloppen anger rådets preliminära fördelning.

Statens råd för atomforskning

1. I enlighet med de av riksdagen godkända riktlinjerna för finansieringen av ett svenskt deltagande i CERN:s program för en 300 GeV-accelerator (prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175) skall merparten av kostnaderna för Sveriges deltagande i programmet bestridas inom ramen för detta anslag. För nästa budgetår beräknar rådet dessa kostnader till sammanlagt 14 870 000 kr.

2. 0-alternativet skulle enligt rådets bedömning medföra indragning av anslag motsvarande ca 15 tjänster.

3. Av den föreslagna ökningen av anslaget ges 6 210 000 kr. högsta prioritet. Inom ramen för detta belopp bör medelsbehovet för bl. a. följande ändamål tillgodoses.

Förbättrade möjligheter för svenska forskare att få utnyttja forskningsresurserna vid CERN, särskilt i vad avser deltagande i experiment vid CERN:s 300 GeV-accelerator (+ 800 000 kr.).

Den svenska elementarpartikelfysiken och kärnstrukturforskningen är starkt knuten till CERN men samtidigt beroende av tillräckliga resurser vid de inhemska institutionerna bl. a. för att effektivt kunna utnyttja de möjligheter som ett svenskt deltagande i CERN medger (+1 300 000 kr.).

Utökat forskningsprogram på energiområdet (+ 1 000 000 kr.). Därutöver krävs ett ökat stöd till den plasmafysikaliska forskningen och fusionsforskningen med hänsyn till den roll detta forskningsområde kan komma att spela för den framtida energiförsörjningen (+ 500 000 kr.).

4. Kostnader för den personal m. m. vid forskningsinstitutet för atomfysik, som nu bestrids från detta anslag, bör fortsättningsvis bestridas från anslagen till nämnda institut (– 1 161 000 kr.).

5. De driftkostnader vid forskningsrådens laboratorium i Studsvik, som nu bestrids från detta anslag, bör fortsättningsvis bestridas från anslag till AB Atomenergi under trettonde huvudtiteln (–992 000 kr.).

Rådet har vidare beslutat att under vissa förutsättningar reservera medel för att täcka hälften av kostnaderna, dock högst 4 milj. kr. i löpande priser, för en föreslagen ombyggnad av synkrocyklotronen vid Gustaf Werners institut i Uppsala.

Föredraganden

Statsmakterna godkände år 1971 riktlinjerna för finansieringen av Sveriges deltagande i den europeiska kärnforskningsorganisationens (CERN) program för en 300 GeV-accelerator (prop. 1971: 55 UbU 1971: 18, rskr 1971: 175). I enlighet med dessa riktlinjer skall merparten av kostnaderna för Sveriges deltagande i programmet bestridas från detta anslag. Dessa kostnader kan för budgetåret 1976/77 beräknas uppgå till ca 14 milj. kr.

Acceleratoranläggningen påbörjades år 1971 och beräknas ta åtta år för att färdigställa. Under de första fyra åren steg kostnaderna mycket snabbt. Under den senare delen av uppbyggnadsperioden kommer kostnaderna att successivt minska. För att en kraftig reduktion av medlen för övrig av rådet stödd forskning skulle undvikas har under budgetåren 1972/73—1974/75 till rådet anvisats särskilda belopp om sammanlagt 5 milj. kr. I enlighet med riktlinjerna för finansiering av Sveriges deltagande i 300 GeV-programmet bör de anslag som under budgetåren 1975/76—1978/79 kan komma att ställas till rådets förfogande reduceras med motsvarande belopp (jfr prop. 1971: 55 s. 15). För innevarande budgetår har anslaget reducerats med 1 milj. kr. Jag har vid min beräkning av anslaget för nästa budgetår utgått ifrån en oförändrad reduktion.

Statens råd för atomforskning anser att fusionstekniken kan få stor betydelse när det gäller möjligheten att lösa framtidens energiproblem. Rådets stöd till forskning inom området plasmafysik med fusionsforskning uppgår innevarande budgetår till nära 2,5 milj. kr. Forskningen inom detta område bör inriktas på insatser som kan lämna väsentliga bidrag till den internationellt bedrivna forskningen. Regeringen har i prop. 1975/76: 86 föreslagit riksdagen att godkänna ett avtal om samarbete mellan Sverige och Euratom inom fusionsområdet. Avtalet innebär att den svenska fusionsforskningen kan inordnas i ett samordnat internationellt utvecklingsarbete med energipolitisk målsättning.

Inom ramen för den av mig förordade ökningen av anslaget till

atomforskning har jag — efter samråd med chefen för industridepartementet — beräknat medel för förstärkning av rådets resurser inom området plasmafysik med fusionsforskning.

Vid min anmälan i det följande av anslagen till forskningsinstitutet för atomfysik kommer jag att beräkna medel för lönekostnader vid åtta tjänster samt vissa driftkostnader som innevarande budgetår bestrids från förevarande anslag, som därför bör minskas med motsvarande belopp (−1 161 000 kr.).

I enlighet med statsmakternas beslut år 1959 (prop. 1959: 1 bil. 29 s. 38, SU 1959: 69, rskr 1959: 191) har ett laboratorium för forskningsråden inrättats i Studsvik för att ta tillvara de speciella resurser som AB Atomenergis forskningsstation erbjuder. Driftkostnaderna bestrids f. n. av statens råd för atomforskning och styrelsen för teknisk utveckling. AB Atomenergi har med stöd av laboratoriets styrelse i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 föreslagit att laboratoriet skall överföras till bolaget, och att särskilda medel härför skall anvisas till bolaget. Chefen för industridepartementet har efter samråd med mig funnit att han bl. a. med hänsyn till pågående utredning av verksamheten vid AB Atomenergi inte är beredd att tillstyrka en överflyttning av ansvaret för forskningsrådens laboratorium till AB Atomenergi eller till annan intressent. Jag beräknar därför medel under anslaget till atomforskningsrådet för fortsatt drift av forskningsstationen i Studsvik.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Atomforskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 35 734 000 kr.

E 56. Europeiskt samarbete inom kärnforskningen

1974/75	Utgift	32 097 036
1975/76	Anslag	37 720 000
1976/77	Förslag	36 110 000

Från detta anslag bestrids huvuddelen av kostnaderna för Sveriges deltagande i det europeiska samarbetet på kärnforskningens område, CERN (jfr prop. 1953: 127, SU 1953: 77, rskr 1953: 167; prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175).

Statens råd för atomforskning

1. CERN:s grundprogram och program för lagringsringar.

Beslutet år 1971 av CERN:s råd att anta programmet för en 300 GeV-accelerator fattades under förutsättning bl. a. av en reduktion av dittills planerade budgetramar för grundprogram och program för lag-

ringsringar. Inom dessa program skulle dessutom en förberedande uppbyggnad ske av experimentutrustning för att fr. o. m. år 1976 möjliggöra forskning med strålar med en energi av upp till 200 GeV från den nya storacceleratorn. Efter beslut av CERN:s råd i juni 1973 kommer emellertid fler konventionella järnmagneter än vad som tidigare planerades att installeras i storaccelcratorn. Härigenom kan acceleratorn redan från starten år 1976 leverera protonstrålar med energin 400 GeV. Beslutet innebär en viss merkostnad för nämnda förberedelsearbete, dock utan att de av CERN:s råd fastlagda kostnadsramarna överskrids.

CERN:s råd beslöt i juni 1975 att CERN skulle inrikta sig på en treprocentig reduktion årligen för tiden 1976—1979 för samtliga program. Det svenska bidraget till CERN:s grundprogram och program för lagringsringar kan för nästa budgetår preliminärt beräknas till 31 100 000 kr. (−2 540 000 kr.).

2. CERN:s program för en 300 GeV-accelerator.

Vid GeV-programmets start beslöts att uppbyggnaden av denna accelerator skulle drivas inom ramen för ett särskilt laboratorium. Verksamheten vid CERN blev därmed temporärt uppdelat i två laboratorier, Lab. II omfattande 300 GeV-programmet och Lab. I omfattande övrig verksamhet. Från och med 1 januari 1976 förenas CERN:s forskningsresurser åter i *ett* laboratorium.

I enlighet med de av riksdagen godkända riktlinjerna för finansieringen av det svenska deltagandet i CERN:s program för en 300 GeV-accelerator skall Sveriges andel av de faktiska merkostnaderna för deltagande i storacceleratorprojektet bestridas inom ramen för reservationsanslaget Atomforskning. Med anledning härav har rådet under nämnda anslag beräknat 14 870 000 kr. för budgetåret 1976/77, vilket belopp har beräknats utgöra den svenska andelen av CERN:s merkostnader. Kostnaderna i övrigt för programmet skall t. v. bestridas från förevarande anslag (prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175). Ifrågavarande kostnader kan för nästa budgetår preliminärt beräknas till 3 440 000 kr. (−540 000 kr.).

Föredraganden

För att bryta utvecklingen mot stigande kostnader inom grundprogrammet och programmet för lagringsringar har CERN:s råd beslutat att CERN skall inrikta sig på en treprocentig reduktion av kostnaderna per år fram till och med år 1979 totalt för samtliga program. Jag beräknar Sveriges bidrag för nästa budgetår till grundprogrammet och programmet för lagringsringar till 32 560 000 kr. (−1 080 000 kr.).

De sammanlagda kostnaderna för Sveriges deltagande budgetåret 1976/77 i 300 GeV-programmet kan beräknas till ca 17,5 milj. kr. Av detta belopp motsvarar ca 14 milj. kr. de kostnader som i enlighet med vad jag redovisat vid min anmälan av reservationsanslaget Atomforsk-

ning skall bestridas inom ramen för nämnda anslag och 3 450 000 kr. (−530 000 kr.) de kostnader, som skall bestridas från förevarande anslag.

Jag räknar med ett minskat medelsbehov för nästa budgetår med sammanlagt 1 610 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiskt samarbete inom kärnforskningen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 36 110 000 kr.

E 57. Europeiskt samarbete inom rymdforskningen

1974/75	Utgift	12 677 404
1975/76	Anslag	12 606 000
1976/77	Förslag	14 600 000

Från detta anslag bestrids dels kostnaderna för Sveriges deltagande i den europeiska organisationens för rymdforskning (ESRO) vetenskapliga program (jfr prop. 1974: 1 bil. 10 s. 343, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121), dels Sveriges bidrag till Esrange specialprojekt (prop. 1972: 48 bil. 1, UbU 1972: 27, rskr 1972: 217). Kostnaderna för Sveriges deltagande i ESRO:s grundprogram och tillämpningsprogram bestrids från ett särskilt anslag under trettonde huvudtiteln (prop. 1972: 48 bil. 2, NU 1972: 37, rskr 1972: 216). Statens delegation för rymdverksamhet är svenskt beredningsorgan bl. a. för kontakter med ESRO.

ESRO arbetar från juni 1975 under namnet European Space Agency (ESA) i avvaktan på att konventionen om det europeiska rymdorganet (European Space Agency, ESA) har ratificerats av samtliga medlemsländer (jfr prop. 1975/76: 58, NU 1975/76: 17, rskr 1975/76: 110).

Statens delegation för rymdverksamhet

1. ESA:s vetenskapliga program

Enligt den gällande ESRO-konventionen skall organisationens råd vart tredje år fastställa ekonomiska ramar för de närmast följande två treårsperioderna och därefter årligen godkänna kalenderårsbudgeter inom de överenskomna ramarna. I avvaktan på att treårsramarna för åren 1975—1977 och 1978—1980 samt budgeten för år 1976 fastställs beräknar delegationen kostnaderna för Sveriges deltagande i det vetenskapliga programmet nästa budgetår till 11 410 000 kr. (+529 000 kr.).

2. Bidrag till Esrange specialprojekt

Inom ramen för ett avtal träffat år 1972 mellan ESRO och vissa av organisationens medlemsstater om ett specialprojekt för uppsändande av

sondraketer har Sverige förbundit sig att fram t. o. m. den 30 juni 1977 driva sondraketförsöksplatsen Esrange vid Kiruna mot att de i specialprojektet deltagande staterna under samma period bidrar till driftkostnaderna. I samband med 1975 års rymdkonferens angående den nya rymdorganisationen enades de deltagande medlemsstaterna om att förlänga avtalet om drift av Esrange t. o. m. år 1980.

Med hänsyn till inträffade löne- och prisförändringar beräknas Sveriges bidrag till specialprojektet budgetåret 1976/77 till 2 051 000 kr. (+ 326 000 kr.).

Föredraganden

Utgifterna under detta anslag bestäms av de avtal som Sverige ingått om europeiskt samarbete inom rymdforskningen och kommer följaktligen att hålla sig inom de för detta samarbete fastlagda totalramarna (jfr prop. 1972: 48, NU 1972: 37, rskr 1972: 216 och prop. 1974: 1 bil. 10 s. 343, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121). Eftersom definitiv budget för European Space Agency:s (ESA) vetenskapliga program för år 1977 ännu inte är fastställd och bidrag skall betalas i främmande valuta, för vilken växelkursen kan variera, kan medelsbehovet inte med exakthet fastställas. Med utgångspunkt i vad delegationen för rymdverksamhet anfört beräknar jag med hänsyn till den faktiska anslagsbelastningen under senare år kostnaderna för Sveriges deltagande i ESA:s vetenskapliga program under nästa budgetår till 12 500 000 kr. På motsvarande sätt beräknar jag Sveriges bidrag till Esrange specialprojekt under nästa budgetår till 2 100 000 kr.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med sammanlagt 14 600 000 kr. (+1 994 000 kr.). Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiskt samarbete inom rymdforskningen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 600 000 kr.

E 58. Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	3 420 085
1975/76	Anslag	3 480 000
1976/77	Förslag	4 665 000

Enligt instruktion av den 29 juni 1964 (ändrad senast den 11 december 1975), har forskningsinstitutet för atomfysik till uppgift att bedriva forskning och utbildning inom atomfysikens område. Universitetskanslersämbetet är central myndighet för institutet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Forskarpersonal	9	+2	+2
Övrig personal	23	+7	+7
	32	**+9**	**+9**
Anslag			
Lönekostnader	2 285 000	+1 189 000	+1 134 000
Sjukvård	16 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	10 000	+ 6 000	+ 1 000
Lokalkostnader	1 135 000	+ 659 000	+ 49 000
Telegram och telefon	34 000	of.	of.
	3 480 000	**+1 855 000**	**+1 185 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 523 000 kr., varav 61 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Anslaget Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m. täcker endast hälften av de marginella driftkostnaderna för institutet varför en reducering av detta anslag enligt 0-alternativet inte är tillrådlig. En minskning av institutets resurser i enlighet med alternativ 0 bör därför i sin helhet göras under förevarande anslag. 0-alternativet skulle medföra ett minskat utbyte av institutets vetenskapliga verksamhet och inverka negativt på såväl forskningen som den undervisning som bedrivs vid institutet.

3. Lönekostnaderna vid sammanlagt åtta tjänster, vilka f. n. bestrids från anslaget Atomforskning, bör nästa budgetår bestridas från förevarande anslag (+633 000 kr.).

4. 1 tjänst som byrådirektör för administrativa uppgifter (+99 000 kr.).

5. Lokalkostnader för en projekterad experimenthall (+595 000 kr.).

6. Ytterligare medel för resor (+5 000 kr.).

Föredraganden

Lönekostnaderna vid åtta tjänster, vilka innevarande budgetår bestrids från anslaget Atomforskning, bör nästa budgetår bestridas från förevarande anslag (+633 000 kr.). Jag har vidare beräknat medel för en halv tjänst som förste byråsekreterare (+44 000 kr.).

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 665 000 kr.

E 59. Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m.

1974/75 Utgift	249 683	Reservation	38 861
1975/76 Anslag	300 000		
1976/77 Förslag	861 000		

Universitetskanslersämbetet

1. Prisomräkning 40 000 kr.

2. Kostnader för driften av 225 cm-cyklotronen, vilka f. n. bestrids från anslaget Atomforskning, bör nästa budgetår bestridas från förevarande anslag (+528 000 kr.).

Föredraganden

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 561 000 kr. Jag har därvid beaktat medelsbehovet för vissa driftkostnader, som innevarande budgetår bestrids från anslaget Atomforskning (+528 000 kr.).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 861 000 kr.

E 60. Kiruna geofysiska institut

1974/75 Utgift	1 775 000	Reservation	—
1975/76 Anslag	2 023 000		
1976/77 Förslag	3 647 000		

Kiruna geofysiska institut (KGI) förstatligades år 1973 (prop. 1973: 59, UbU 1973: 20, rskr 1973: 134). Enligt sin instruktion, fastställd av Kungl. Maj:t den 25 maj 1973 (ändrad senast den 11 december 1975) har institutet till uppgift att bedriva och främja forskning samt mät- och registreringsverksamhet inom det geokosmofysiska ämnesområdet. Institutet, som bedriver verksamhet vid observatoriet i Kiruna och jonosfärobservatoriet i Lycksele, skall vidare inom sitt verksamhetsområde medverka i forskarutbildning som anordnas vid universitetet i Umeå. Institutet är, såvitt avser denna utbildning, institution vid universitetet. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är chefsmyndighet för institutet.

Av anslaget får högst 1 410 000 kr. användas för lönekostnader.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Forskarpersonal	4	+ 1	+ 1
Övrig personal	15	+15	+15
	19	**+16**	**+16**

Universitetskanslersämbetet

UKÄ föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med 3 797 000 kr.

UKÄ:s förslag innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 328 000 kr., varav 38 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av observatorieverksamheten och nedläggning av datapublikationen Kiruna Geophysical Data. Vidare skulle en minskning av personalen med en kansliskrivare vara nödvändig.

3. Lönekostnaderna vid tre tjänster som forskningsingenjör, en tjänst som förste instrumentmakare, en tjänst som assistent och en tjänst som tekniker, vilka f. n. bestrids från anslaget Naturvetenskaplig forskning, bör nästa budgetår bestridas från förevarande anslag (+ 477 000 kr.). Statens delegation för rymdverksamhet har under hand tillstyrkt förslaget.

4. Huvudmannaskapet för Uppsala jonosfärobservatorium bör, jämte lokaler och basutrustning vid observatoriet, överföras från försvarets forskningsanstalt (FOA) till KGI. Därvid bör huvuddelen av de kostnader för verksamheten vid observatoriet, bl. a. lönekostnader vid nio tjänster, som innevarande budgetår bestrids från anslag under fjärde huvudtiteln, nästa budgetår bestridas från förevarande anslag (+ 752 000 kr.). FOA har tillstyrkt förslaget.

5. 1 tjänst som tekniker med placering vid jonosfärobservatoriet i Lycksele (+ 67 000 kr.). FOA bekostar en motsvarande tjänst t. o. m. utgången av innevarande budgetår. Tjänsten är en förutsättning för verksamhet vid observatoriet.

6. Ökning av driftmedel för basverksamheten (+150 000 kr.).

Föredraganden

Försvarets forskningsanstalt (FOA) är f. n. huvudman för jonosfärobservatoriet i Uppsala. Verksamheten vid observatoriet har enligt FOA inte tillräckligt hög prioritet, från försvarsforskningssynpunkt varför en avveckling måste förberedas. Jag anser — i likhet med FOA och universitetskanslersämbetet (UKÄ) — att med hänsyn till värdet för grundforskningen av verksamheten vid observatoriet en fortsatt verksamhet bör säkras. Enligt min mening är det lämpligt att Kiruna geofysiska institut blir ny huvudman från den 1 juli 1976 eftersom institutet bedriver liknande observatorieverksamhet i Kiruna och Lycksele. Vid min beräkning av anslaget har jag — efter samråd med chefen för försvarsdepartementet — räknat med att huvuddelen av de kostnader för verksamheten vid observatoriet vilka innevarande budgetår bestrids från anslaget Gemensam försvarsforskning under fjärde huvudtiteln, fr. o. m. den 1 juli 1976 skall bestridas från förevarande anslag (+752 000 kr.).

Jag har vidare vid min beräkning av anslaget räknat med att löne-

kostnaderna vid sex tjänster, vilka f. n. bestrids från anslaget Naturvetenskaplig forskning, nästa budgetår skall bestridas från förevarande anslag (+477 000 kr.).

För fortsatt verksamhet vid jonosfärobservatoriet i Lycksele beräknar jag medel för en tjänst som tekniker placerad vid observatoriet (+67 000 kr.).

I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kiruna geofysiska institut* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 647 000 kr.

E 61. Latinamerika-institutet i Stockholm

1974/75	Utgift	80 494
1975/76	Anslag	345 000
1976/77	Förslag	410 000

Latinamerika-institutet i Stockholm har enligt sin instruktion, fastställd av Kungl. Maj:t den 29 maj 1969 (ändrad senast den 11 december 1975) till uppgift att främja studiet av samhälls- och kulturutvecklingen i de latinamerikanska länderna. Det åligger institutet särskilt att driva och främja forskning och utbildning om Latinamerika, driva biblioteksverksamhet och utgöra dokumentationscentrum för latinamerikaforskningen. Institutet skall vidare anordna kurser, föreläsningar och seminarier och i övrigt sprida information om latinamerikanska förhållanden samt medverka till ekonomiska och allmänkulturella kontakter med Latinamerika. Universitetskanslersämbetet är chefsmyndighet för institutet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredraganden
Personal			
Forskarpersonal	2	+0,5	of.
Övrig personal	1	of.	of.
	3	**+0,5**	**of.**
Anm. Härutöver finns för institutet en tjänst inom vardera gruppen inrättad vid kungl. biblioteket.			
Anslag			
Lönekostnader	230 000	+118 000	+56 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	25 000	of.	of.
Expenser	88 000	+ 13 000	+ 9 000
	345 000	**+131 000**	**+65 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 69 000 kr., varav 6 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En reducering enligt alternativ 0 skulle drabba driftkostnaderna och innebära bl. a. en nedskärning av verksamheten särskilt beträffande informations- och dokumentationsfunktionerna.

3. Tjänst som professor, personlig för nuvarande innehavaren av tjänsten som föreståndare vid institutet (+6 000 kr.).

4. Medelsanvisning för lönekostnader för informationspersonal (+56 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Latinamerika-institutet i Stockholm* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 410 000 kr.

E 62. Institutet för social forskning

1974/75	Utgift	1 416 776
1975/76	Anslag	1 530 000
1976/77	Förslag	1 849 000

Institutet för social forskning inrättades den 1 januari 1972 (prop. 1971: 141, UbU 1971: 32, rskr 1971: 348, prop. 1972: 29, UbU 1972: 25, rskr 1972: 185). Institutet har enligt sin instruktion (1972: 371, ändrad den 27 november 1975) till uppgift att bedriva och främja forskning rörande sociala frågor och arbetsmarknadsfrågor samt att verka för samordning av sådan forskning. Institutet skall vidare inom sitt verksamhetsområde medverka vid utbildning som anordnas vid läroanstalter för högre utbildning. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är chefsmyndighet för institutet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Forskarpersonal	12	+ 3	of.
Övrig personal	4	+ 0,5	of.
	16	**+ 3,5**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	1 272 000	+668 000	+289 000
Sjukvård	4 000	of.	of.
Reseersättningar	28 000	+ 20 000	+ 2 000
Lokalkostnader	120 000	+ 20 000	+ 20 000
Expenser	106 000	+ 26 000	+ 8 000
	1 530 000	**+734 000**	**+319 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 326 000 kr., varav 34 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle enligt UKÄ:s bedömning kunna genomföras genom indragning av en tjänst som forskarassistent, vilket skulle medföra en inskränkning av institutets redan snävt begränsade forskningsmöjligheter.

3. Tjänst som professor omfattande utvärderingsforskning inom de arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska områdena (+146 000 kr.).

4. Forskartjänst i arbetsvetenskap (+103 000 kr.).

5. Medel för ytterligare en assistenttjänst samt viss förstärkning av institutets kansliresurser (+93 000 kr.).

6. Medel för gästforskare (+ 36 000 kr.).

7. Medel för resor för institutets forskare samt för seminarieverksamhet (+ 32 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Institutet för social forskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 849 000 kr.

E 63. Framtidsstudier

Nytt anslag (förslag) 4 000 000

Medel till framtidsstudier m. m. redovisas f. n. under ett anslag med samma rubrik under andra huvudtiteln (se prop. 1975: 1 bil. 4, UbU 1975: 18, rskr 1975: 235). Av de medel som har anvisats för innevarande budgetår får hälften disponeras för projektverksamheten inom framtidsstudieområdet och hälften för samarbetskommitténs (Ju 1974: 11) för långsiktsmotiverad forskning behov.

I enlighet med riksdagens beslut i anslutning till behandlingen av prop. 1975: 1 har framtidsstudieverksamheten under år 1975 fått en annan organisation. Den till sekretariatet knutna referensgruppen för kontakt och information rörande projektverksamheten har ombildats till en kommitté som i sak fungerar som en styrelse för framtidsstudieverksamheten. Det tidigare framtidsstudiesekretariatet utgör kommitténs sekretariat. I anslutning till omorganisationen fördes verksamheten på framtidsstudieområdet över till utbildningsdepartementets område.

F. n. pågår fyra olika framtidsstudieprojekt, benämnda "Resurser och råvaror", "Sveriges internationella villkor", "Arbetslivet i framtiden" och "Energi och samhälle".

Samarbetskommittén för långsiktsmotiverad forskning — för vilken utbildningsdepartementet numera övertagit huvudmannaskapet — bedriver sin verksamhet i samverkan med bl. a. forskningsråden och styrelsen för teknisk utveckling.

Kommittén har, som ett första led i sin verksamhet, tagit initiativ till ett antal kunskapsöversikter över breda problemområden. Som ett andra verksamhetsled har kommittén initierat s. k. bevakningsprojekt. Dessa syftar till att bygga upp kompetens bland forskare på områden där man vet att beredskap behövs för att man hastigt skall kunna utvärdera internationella forskningsmodeller och -resultat.

Jag beräknar för här ifrågavarande ändamål ett oförändrat anslag för budgetåret 1976/77. Den behållning som vid utgången av innevarande budgetår finns kvar på anslaget Framtidsstudier under andra huvudtiteln bör föras över till förevarande anslag.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Framtidsstudier* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

E 64. Bidrag till Institutet för internationell ekonomi

1974/75	Utgift	841 396
1975/76	Anslag	960 000
1976/77	Förslag	1 113 000

Institutet för internationell ekonomi (jfr prop. 1962: 1 bil. 10 s. 525, SU 1962: 102, rskr 1963: 245), som även är institution vid universitetet i Stockholm, har enligt sina stadgar, fastställda av Kungl. Maj:t den 6 juni 1962 (ändrade senast den 18 oktober 1968), till uppgift att bedriva forskning rörande internationella ekonomiska relationer.

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 148 000 kr., varav 3 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en begränsning av möjligheterna att knyta utländska gästforskare till institutet.

3. Ökning av resurserna för institutets forskningsverksamhet (+ 45 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana som hänför sig till inträffade löne- och prisstegringar. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 153 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Institutet för internationell ekonomi* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 113 000 kr.

E 65. Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm

1974/75	Utgift	352 830
1975/76	Anslag	445 000
1976/77	Förslag	502 000

Internationella meteorologiska institutet i Stockholm (prop. 1955: 1 bil. 10 s. 697, SU 1955: 8, rskr 1955: 8) har enligt sina stadgar, fastställda av Kungl. Maj:t den 28 december 1956, till uppgift att bedriva forskning i meteorologi och därmed sammanhängande ämnen samt att främja internationellt vetenskapligt samarbete på meteorologins område.

Verksamheten vid institutet bedrivs inom ämnesområdena dynamisk meteorologi, atmosfärens fysik, atmosfärens kemi samt geofysisk hydromekanik och oceanografi.

Styrelsen för Internationella meteorologiska institutet i Stockholm

1. Pris- och löneomräkning 57 000 kr., varav 9 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av gästforskarverksamheten.

3. 1 arvodestjänst som professor i meteorologi med uppgift att leda forskningen inom det atmosfärkemiska området (+145 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 502 000 kr.

E 66. Bidrag till Vetenskapsakademien

1974/75	Utgift	5 430 000	Reservation	—
1975/76	Anslag	5 993 000		
1976/77	Förslag	7 137 000		

Från detta anslag utgår bidrag till Vetenskapsakademiens centrala verksamhet och till driften vid vissa av dess institutioner (jfr prop. 1973: 59, UbU 1973: 20, rskr 1973: 134).

	[1]1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Akademien	Föredraganden
Central verksamhet m.m.	1 498 000	+2 092 000	
Biblioteket	2 619 000	+ 857 000	
Kristinebergs marinbiologiska station	1 099 000	+ 922 000[2]	
Mittag-Lefflers matematiska stiftelse	140 000	+ 37 000	+1 144 000
Abisko naturvetenskapliga station	447 000	+ 564 000[3]	
Forskningsstationen för astrofysik i Anacapri	190 000	+ 35 000	
Ersättning för eventuell förlust av tjänstebrevsrätt	—	+ 525 000	—
	5 993 000	**+5 032 000**	**+1 144 000**

[1] Beloppen anger akademiens fördelning av statsbidraget och utgör nettoutgift för resp. verksamhet efter avdrag för inkomster från fonder m.m.
[2] Varav 610 000 kr. avser engångsanslag.
[3] Varav 147 000 kr. avser engångsanslag.

Vetenskapsakademien

1. I sin redovisning av 0-alternativet hänvisar akademien till föregående års anslagsframställning, i vilken anförs att vid ett genomförande av alternativ 0 bl. a. biblioteket skulle tvingas minska sin service.

2. Akademiens utgivning av miljötidskriften AMBIO — a journal of the human environment finansieras f. n. till en del med bidrag från bl. a. vissa forskningsråd. Dessa bidrag bör fr. o. m. nästa budgetår ersättas med ett särskilt av statsmakterna anvisat belopp (+346 000 kr.).

De senaste årens lönekostnadsutveckling har påverkat verksamheten inom akademien och vid dess institutioner negativt. För att upprätthålla en önskvärd ambitionsnivå för verksamheten krävs en kraftig uppräkning av anslaget. Inom ramen för den föreslagna uppräkningen av medlen för den centrala verksamheten m. m. räknar akademien medel för bl. a. en utökning av nationalkommittéernas verksamhet och den internationella kontaktverksamheten, främst inom området forskarutbyte. För att göra det möjligt för akademien att träffa avtal om forskarutbyte med vetenskapsakademierna i Israel och Rumänien begärs 110 000 kr.

3. För forskningsstationerna i Abisko och Kristineberg föreligger behov av förstärkning såvitt avser både personal och materiel. Medel begärs för en tjänst som intendent vid var och en av stationerna. Vidare begärs ett engångsanslag för utrustning i Kristineberg (+610 000 kr.) resp. Abisko (+147 000 kr.).

4. I betänkandet (Ds K 1974: 13) Begränsning av tjänstebrevsrätten har föreslagits att akademiens tjänstebrevsrätt skall dras in. Akademien har avstyrkt förslaget. Ett genomförande av förslaget kräver att anslaget till akademien ökas med 525 000 kr. för att täcka portokostnader.

Föredraganden

Vetenskapsakademien har f. n. avtal om forskarutbyte med bl. a. vetenskapsakademier i Östeuropa. För forskningssamarbete med statshandelsländer krävs som regel avtal. Med hänsyn härtill har jag vid min beräkning av anslaget till bidrag till akademien beräknat medel för att möjliggöra slutande av avtal med vetenskapsakademien i Rumänien.

Jag har vidare vid medelsberäkningen tagit hänsyn till akademiens kostnader för den av regeringen utsedde revisorn.

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana som hänför sig till inträffade löne- och prisstegringar.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Vetenskapsakademien* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 7 137 000 kr.

E 67. Bidrag till Riksföreningen mot cancer

1974/75	Utgift	3 000 000	Reservation	—
1975/76	Anslag	3 000 000		
1976/77	Förslag	3 000 000		

Detta anslag är avsett som bidrag till verksamheten inom Riksföreningen mot cancer för forskning såväl i gränsområdet mellan grundläggande biologisk forskning och cancerforskning som för direkt tillämpad klinisk forskning rörande tumörsjukdomarnas diagnostik och behandling (prop. 1971: 1 bil. 10 s. 355, UbU 1971: 3, rskr 1971: 84).

Som villkor för statsbidraget gäller bl. a. att socialstyrelsen och statens medicinska forskningsråd skall utse vardera en ledamot i Riksföreningens mot cancer forskningsnämnd samt att föreningens beslut om beviljande av anslag som överstiger 300 000 kr. skall underställas regeringens prövning.

Riksföreningen mot cancer

Riksföreningen har i särskild skrivelse i november 1974 hemställt att detta anslag fortsättningsvis skall utgöra 1/8 av anslaget Medicinsk forskning. Föreningens skrivelse har remitterats till universitetskanslersämbetet (UKÄ), statens medicinska forskningsråd samt statens naturvetenskapliga forskningsråd. Riksföreningen upprepar sitt förslag i sin hemställan om statsbidrag för budgetåret 1976/77.

UKÄ tillstyrker i enlighet med samstämmiga uttalanden från läroanstalterna riksföreningens förslag att statsbidraget ställs i viss angiven relation till statens medicinska forskningsråds anslag på statsbudgeten. Så gör även de medicinska och naturvetenskapliga forskningsråden.

Riksföreningen har vidare i en skrivelse i maj 1975 anhållit att regeringen för föreningens räkning ansöker om medlemskap i den inom World Health Organization (WHO) inrättade International Agency for Research on Cancer (IARC). Riksföreningen förutsätter därvid att särskilda medel anvisas för detta ändamål.

Styrelsen för Riksföreningen mot cancer har inhämtat yttranden över förslaget från socialstyrelsen, statens medicinska forskningsråd och föreningens forskningsnämnd.

Socialstyrelsen anser att starka skäl talar för att Sverige ansluter sig till IARC. Styrelsen vill ej uttala sig om formen för anvisning av medel för ifrågavarande medlemskap. Den årliga avgiften för svenskt medlemskap skulle belöpa sig till ca 1,1 milj. kr. Medicinska forskningsrådet förordar också svenskt medlemskap. Rådet förutsätter dock, med hänsyn till de begränsade resurser som i dag står till förfogande för den cancerforskning som utförs inom landet, att särskilda medel anvisas för ändamålet.

Forskningsnämnden anser sig inte — även om det forskningsarbete, som bedrivs av IARC är värdefullt från vetenskapliga utgångspunkter — kunna prioritera anslag till denna organisation framför anslag till betydelsefull cancerforskning inom landet. Med hänsyn härtill och till den oklarhet som råder beträffande det framtida cancerforskningsläget inom landet är forskningsnämnden för närvarande inte beredd att tillstyrka förslaget.

Föredraganden

Forskningsrådsutredningen har i betänkandet (SOU 1975: 26) Forskningsråd behandlat frågan om det statliga stödet till cancerforskning. Utredningen föreslår att en uppräkning av statens stöd till cancerforskning sker inom ramen för anslagen till de statliga forskningsråden — främst det medicinska — och att dessa åläggs ansvaret för såväl planering som initiering inom den viktiga del av den medicinska forskningen som cancerforskningen utgör. De erforderliga beloppens storlek, tidplanerna och metoderna för en gradvis överföring av projektansvar till de statliga råden bör enligt utredningen göras till föremål för särskild utredning av berörda organ.

I avvaktan på ställningstagandena med anledning av forskningsrådsutredningens betänkande förordar jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Riksföreningen mot cancer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

f) inredning och utrustning

E 68. Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett reservationsanslag av 81 milj. kr. till inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

För nästa budgetår föreligger anslagsframställningar från byggnadsstyrelsen samt utrustningsnämnden för universitet och högskolor om sammanlagt 83,6 milj. kr. Vidare föreslår styrelsen och nämnden att ytterligare sammanlagt 22 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget för innevarande budgetår. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild proposition i ämnet. I statsbudgetförslaget bör tas upp ett preliminärt belopp av 84 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 84 000 000 kr.

F. LÄRARUTBILDNING

F 1—F 12

En arbetsgrupp inom kanslihuset har i betänkandet (Ds U 1975: 12) Rapport från arbetsgruppen för vissa lärarhögskolefrågor lagt fram förslag om dimensionering och lokalisering av klasslärar- och ämneslärarutbildningen. Gruppen föreslår mot bakgrund av statsmakternas beslut om utbildningskapaciteten i lärarutbildningen (prop. 1975: 1 bil. 10, UbU 1975: 10, rskr 1975: 104) att klasslärarutbildningen och ämneslärarutbildningen på vissa orter läggs ned för att få en ändamålsenlig utbildningsorganisation. Rapporten har remissbehandlats.

Mot bakgrund av den överenskommelse som träffades hösten 1975 mellan regeringen och Svenska kommunförbundet angående utbyggnad av förskolor och fritidshem uppdrog regeringen den 25 september 1975 åt skolöverstyrelsen (SÖ) att redovisa det ökade utbildningsbehov av barnskötare, fritidspedagoger och förskollärare som följer av överenskommelsen. SÖ har i skrivelse den 28 oktober 1975 föreslagit en kraftig ökning av utbildningskapaciteten för de berörda utbildningarna. Vidare redovisas resursbehovet för den föreslagna ökningen.

Då beredningen av dessa frågor ännu inte avslutats avser jag att föreslå regeringen att till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte avge en särskild proposition i frågor rörande lärarutbildningen. Jag har därvid bedömt det som lämpligt att riksdagen får ta ställning till lärarutbildningens dimensionering och lokalisering i ett sammanhang.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1976/77 beräkna

1. till *Lärarhögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* ett förslagsanslag av 178 596 000 kr.,
2. till *Lärarhögskolorna: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 40 709 000 kr.,
3. till *Förskoleseminarierna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* ett förslagsanslag av 54 876 000 kr.,
4. till *Förskoleseminarierna: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 3 025 000 kr.,
5. till *Gymnastik- och idrottshögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* ett förslagsanslag av 12 672 000 kr.,
6. till *Gymnastik- och idrottshögskolorna: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 1 086 000 kr.,

7. till *Seminarierna för huslig utbildning: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* ett förslagsanslag av 17 953 000 kr.,
8. till *Seminarierna för huslig utbildning: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 1 214 000 kr.,
9. till *Slöjdlärarseminariet: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* ett förslagsanslag av 1 603 000 kr.,
10. till *Slöjdlärarseminariet: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 100 000 kr.,
11. till *Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 9 260 000 kr.,
12. till *Särskilda lärarutbildningsåtgärder* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 1 629 000 kr.

F 13. Lärares fortbildning m. m.

Jag har i den inledande översikten angående skolväsendet: Vissa gemensamma frågor anmält att jag avser att senare föreslå regeringen att till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild proposition om skolans inre arbete m. m. I denna proposition kommer jag bl. a. att ta upp de förslag beträffande lärares fortbildning, skolledarutbildning m. m. som framlagts av utredningen om skolans inre arbete i betänkandet (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö. Det är lämpligt att skolöverstyrelsens förslag för budgetåret 1976/77 avseende förevarande anslag behandlas i detta sammanhang. I avvaktan härpå bör anslaget Lärares fortbildning m. m. tas upp med ett preliminärt beräknat belopp i statsbudgeten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Lärares fortbildning m. m.* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 52 782 000 kr.

G. VUXENUTBILDNING

Föredraganden

Genom riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte med anledning av högskolepropositionen (1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179) och vuxenutbildningspropositionen (1975: 23, UbU 1975: 16, SfU 1975: 14, rskr 176 och 177) har grunden lagts för den fortsatta utvecklingen av vuxenutbildningen. Riksdagen fastställde att det övergripande målet för reformarbetet inom utbildningsväsendet skall vara att inrikta detta mot återkommande utbildning. Innebörden härav är för vuxenutbildningens del bl. a. att de insatser måste ges förtur som riktas till grupper med bristfällig utbildning. För att dessa skall få del av utbildningen fordras att information och erbjudanden om denna ges direkt till dem samt att studiestöd införs som är avpassade för deras särskilda förhållanden. I vuxenutbildningspropositionen framhölls också den betydelse samarbetet mellan folkrörelserna och folkbildningen har i strävandena att engagera de korttidsutbildade i studiearbete. Där betonade jag bl. a. den viktiga roll vuxenutbildningen har för att de omfattande reformer som växer fram på arbetslivets område skall kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt. Riksdagen godtog vad jag hade anfört.

Mot denna bakgrund fattade riksdagen våren 1975 beslut om en rad åtgärder på vuxenutbildningens område. Under budgetåret 1975/76 har således införts särskilda studiestöd för vuxna för såväl längre som kortare studier. Bidrag får vidare utgå till fackliga organisationer för uppsökande verksamhet på arbetsplatser. De fackliga organisationerna får även bidrag till utbildning av studieorganisatörer. I varje län har inrättats särskilda vuxenutbildningsnämnder som beslutar om fördelning av medlen för uppsökande verksamhet på arbetsplatser och beviljar de olika studiestöden för vuxna för studier på grundskole- och gymnasieskolenivåerna. Vidare har skolöverstyrelsen (SÖ) fått i uppdrag att genom studieförbunden bedriva försöksverksamhet med uppsökande verksamhet i bostadsområden. Stödet till studieförbundens verksamhet höjdes och särskilda medel får utgå för deras verksamhet i glesbygd. Statsbidraget till studiecirkelverksamheten höjdes kraftigt och i fortsättningen får som s. k. prioriterade cirklar räknas också alla fackliga cirklar och cirklar i hemspråk för invandrare. Reformerna finansieras genom en särskild arbetsgivaravgift kallad vuxenutbildningsavgift. Riksdagen beslöt även om förändringar i fråga om studiestödet m. m. inom arbetsmarknadsutbildningen (prop. 1975: 45, InU 1975: 14, rskr 1975: 178).

Det är enligt min mening angeläget att nu gå vidare i utbyggnaden av

vuxenutbildningen efter de riktlinjer riksdagen har antagit. Jag kommer därför i det följande att förorda betydande förstärkningar i skilda avsnitt av de reformer som nu har börjat genomföras. I prop. 1975: 23 framhöll jag att de där föreslagna åtgärderna inte omfattade hela vuxenutbildningen. Betydelsefulla delar av denna var föremål för översyn i skilda statliga utredningar. Sedan dess har några av dessa lagt fram betänkanden med förslag till ytterligare förbättringar av bl. a. vuxenutbildningen. Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) har avlämnat betänkandet (SOU 1975: 59) Utbildning för vuxna, kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX) promemorian (Ds U 1975: 10) Uppsökande verksamhet, Slutrapport och utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU-kommittén) betänkandet (SOU 1975: 28) Program för ljud och bild i utbildningen. TRU-kommittén har i sitt huvudbetänkande Program för ljud och bild i utbildningen lämnat förslag rörande den framtida organisationen och inriktningen av produktion av utbildningsprogram. I SVUX' betänkande Utbildning för vuxna föreslås bl. a. ökade resurser till kommunal vuxenutbildning för att åstadkomma en bättre geografisk spridning och ge fler människor möjlighet att skaffa sig behörighet för fortsatta studier. Båda betänkandena har remissbehandlats och bereds nu inom utbildningsdepartementet. Jag avser att senare föreslå regeringen att under våren 1976 avge en särskild proposition om radio och television inom utbildningsväsendet.

Folkhögskoleutredningen har överlämnat två beskrivande undersökningar av skolförhållanden och lärare vid svensk folkhögskola läsåret 1973/74 (Ds U 1975: 17) Folkhögskolan och dess lärare.

Vuxenutbildningen har i likhet med de närmast föregående åren fortsatt att öka i omfattning. Särskilt studiecirkelverksamheten visar en markant uppgång. I det följande lämnar jag en kortfattad redovisning för omfattningen av några olika former av vuxenutbildning under budgetåret 1974/75.

Den *kommunala vuxenutbildningen* har under senare år uppvisat ett minskat elevantal. Denna tillbakagång fortsatte mellan hösten 1973 och hösten 1974. Således minskade antalet elever med 3 % och antalet nyinskrivna elever minskade också något. Våren 1975 förbyttes den fleråriga tillbakagången i en mindre uppgång jämfört med våren 1974. Antalet elever ökade med 2 % och antalet nyinskrivna elever ökade något vid grundskolekurserna och gymnasieskolekurserna. Det är dock för tidigt av att denna mindre återhämtning dra några slutsatser om den framtida utvecklingen. Våren 1975 uppgick antalet elever till totalt ca 133 400.

Under budgetåret 1974/75 uppgick antalet statsbidragsberättigade studietimmar i *studieförbundens allmänna studiecirklar*, exkl. svenska för invandrare, till drygt 7 000 000, vilket innebär en ökning med ca 14 % jämfört med budgetåret 1973/74. Tillväxten av antalet studietimmar har

således varit mycket kraftig i förhållande till utvecklingen under närmast föregående budgetår. En del av den kan sannolikt hänföras till den stimulans för folkbildningsarbetet som de senaste årens reformer inom kulturområdet inneburit. Ökningen beror troligen också på reformerna inom arbetslivets område som ställer krav på ökade kunskaper hos arbetstagarna. Utbildningen av skyddsombud och andra förtroendevalda på betald arbetstid har delvis skett i form av studiecirklar. Vidare har ett stort antal energicirklar anordnats.

Studerandeantalet vid *folkhögskolorna* har i likhet med de närmast föregående åren fortsatt att öka. Ökningen beror framför allt på att antalet ämneskurser fortsätter att stiga i snabb takt. Antalet deltagare uppgick under läsåret 1974/75 till sammanlagt 65 400. Av dessa gick 12 400 i vinterkurserna och 53 000 i ämneskurserna. Antalet deltagare i vinterkurserna minskade med 500 mellan de två senare läsåren. Utvecklingen är dock inte entydig för samtliga folkhögskolor, utan förhållandena skiftar mellan de olika skolorna.

De reformer som genomförts under senare år inom arbets- och kulturlivet, högskoleutbildning och vuxenutbildning påverkar folkbildningsarbetet på olika sätt. Regeringen har därför nyligen tillsatt en *utredning om vissa folkbildningsfrågor m. m.* (folkbildningsutredningen). De sakkunniga har bl. a. fått i uppdrag att göra en översyn av statsbidragsbestämmelserna för studiecirkelverksamheten och att föreslå en klarare gränsdragning mellan det folkrörelseanknutna bildningsarbetet och samhällets institutionaliserade utbildning. En annan av de frågor som de sakkunniga skall belysa gäller om nuvarande utformning av statsbidragsbestämmelser, anvisningar etc. verkar hindrande för att ge det tekniska och naturvetenskapliga området en väsentlig roll i den studieverksamhet som studieförbunden anordnar.

I prop. 1975: 23 om vidgad vuxenutbildning samt studiestöd till vuxna m. m. (s. 196 och 197, UbU 1975: 16, rskr 1975: 177) erinrade jag om de problem som finns för vuxna *analfabeter*. Statsbidrag till undervisning på grundskolenivå av vuxna som fått ofullständig eller ingen undervisning utgår nu till kommunerna från anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. Något studiesocialt stöd för dem som deltar i undervisningen finns dock inte. Jag redovisade också för riksdagen att en arbetsgrupp inom SÖ arbetade med en översyn av formerna för undervisningen av analfabeter. Frågan om studiestöd borde tas upp först när denna arbetsgrupp avslutat sitt arbete. SÖ har nu i skrivelse den 27 oktober 1975 inkommit med ett förslag om grundläggande utbildning av vuxna. Förslaget bygger på en rapport från en arbetsgrupp inom SÖ rörande alfabetiseringsundervisning för vuxna (ALFAVUX).

Enligt SÖ:s förslag bör rätt till grundläggande utbildning för vuxna ges till varje vuxen person som saknar elementära färdigheter i läsning, skrivning och matematik motsvarande ungefär medelnivån för elever

i vanlig klass som gått ut årskurs 3 i grundskolan. Med elementär läsfärdighet avses förmåga till avläsning och ordagrann förståelse av mycket enkla texter på modersmålet ("anafalbetnivån"). Dessutom finns det vuxna, som saknar "funktionell läs- och skrivfärdighet". Ett minimum för funktionell läs- och skrivfärdighet bör enligt SÖ definieras som medelnivån i kommunikationsfärdigheter, inkl. matematik, för elever i vanlig klass som avslutat grundskolans mellanstadium.

ALFAVUX uppskattar antalet analfabeter bland invandrarna till lägst 12 000 och högst 40 000. Antalet vuxna som inte uppnått funktionell läs- och skrivfärdighet antas vara betydligt högre, över 40 000 bland invandrare och kanske något hundratusental bland personer med svenska som modersmål. Uppskattningarna är mycket osäkra. Bland vissa grupper är dock andelen analfabeter särskilt hög. Till dem hör invandrare från sydeuropeiska länder, särskilt kvinnor, och zigenska invandrare, både finska och utomnordiska. Beträffande den svensktalande delen av befolkningen visar en enkät att av ca 800 elever, som under läsåret 1973/74 deltog i kommunernas grundläggande undervisning av vuxna på grundskolenivå, hade ca 300 svenska som modersmål. En stor del av de svenskspråkiga deltagarna, ca 100, var intagna på fångvårdsanstalt eller hade skyddstillsyn. Ytterligare 100 av eleverna hade rekryterats vid socialmedicinska utredningar eller fanns på sjukhus. ALFAVUX framhåller att de svensktalande analfabeterna till största delen återfinns bland socialt, psykiskt eller fysiskt handikappade vuxna.

SÖ föreslår att den grundläggande utbildningen för vuxna överförs till kommunal vuxenutbildning och ges ökade resurser. Även en andra etapp som motsvarar vissa ämnen på mellanstadiets nivå skall enligt SÖ:s förslag förläggas till kommunal vuxenutbildning men bör även kunna anordnas av t. ex. folkhögskolor och studieförbund. Förslaget har remitterats.

Det är enligt min mening angeläget att frågan om studiestöd till dem som deltar i den grundläggande utbildningen för vuxna nu får en skyndsam lösning. Även om den nuvarande undervisningen kan behöva förändras är — som SÖ framhåller — avsaknaden av ett lämpligt studiesocialt stöd ett betydande skäl till att den inte utnyttjats i önskvärd omfattning. Jag kommer därför att i samband med min anmälan av de studiesociala frågorna att förorda ett studiesocialt stöd för den nuvarande undervisningen så utformat att det lätt kan anpassas till de förändringar av denna som kan föranledas av SÖ:s förslag.

Undervisningen för *invandrare* bedrivs f. n. i form av försöksverksamhet. Den har nu nått en betydande omfattning, särskilt när det gäller undervisningen i svenska språket. Internationellt sett har Sverige genom sina insatser på området kommit att tilldra sig intresse från övriga europeiska länders sida och också vunnit uppskattning för detta hos de länder som flertalet av våra invandrare kommer från. Dock

kvarstår brister i invandrarundervisningen som det är angeläget att röja undan. Jag har nyss berört analfabeternas problem och pekat på att en jämförelsevis stor del av denna grupp är invandrare. Ytterligare insatser fordras också för att nå ut med information och erbjudanden om utbildning till hemarbetande invandrare.

Invandrarna utgör etniskt, kulturellt och språkligt en mångskiftande grupp. För att tillgodose deras skilda behov av undervisning måste därför också samhällets insatser var avpassade för de olika grupperna invandrare. Åtgärder på invandrarundervisningens område bör således vara tänjbara. Därmed får de i betydande utsträckning försöksverksamhetens karaktär. Det är nödvändigt att steg för steg utveckla och pröva nya metoder att engagera invandrare i studiearbete och att utveckla undervisningsmetoder och läromedel för dem. Enligt min mening är det mot denna bakgrund inte lämpligt att nu låsa fast invandrarundervisningen i stadigvarande former. Den bör även under de närmaste åren ha den frihet och rörlighet som försöksverksamheten medger. För detta talar också att den nyligen tillsatta folkbildningsutredningen skall behandla frågor som nära berör formerna för invandrarundervisningen. Jag vill också erinra om att SÖ fortlöpande följer utvecklingen inom området och redovisar sina erfarenheter i årliga rapporter. Jag avser att senare föreslå regeringen att ge SÖ i uppdrag att genomföra en mera övergripande utvärdering av den hittills bedrivna verksamheten. I det följande tar jag upp några frågor inom invandrarundervisningen.

Sedan budgetåret 1974/75 har medel ställts till förfogande för en brett upplagd uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare. Försöksverksamheten fortsätter under innevarande budgetår och omfattar nu även barntillsyn. Den försöksverksamhet med kurser i sömnad, matlagning m. m. som påbörjades läsåret 1974/75 har under innevarande läsår byggts ut. Resultatet av denna studiecirkelverksamhet är enligt SÖ så gott att SÖ nu föreslår en ytterligare utbyggnad. SÖ redovisar också att de folkhögskolekurser i svenska med samhällsorientering som sedan budgetåret 1971/72 kunnat erbjudas invandrarfamiljer sommartid har utgjort ett uppskattat alternativ till studieförbundens svenskundervisning.

Jag kommer i det följande under anslaget *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* att förorda att de här nämnda åtgärderna ytterligare byggs ut. Jag förordar också att ytterligare 100 000 studietimmar ställs till förfogande till undervisning för invandrare i svenska språket med samhällsorientering under budgetåret 1976/77.

De reformer om bl. a. uppsökande verksamhet på arbetsplatser, försöksverksamhet med uppsökande verksamhet i bostadsområden, utbildning av studieorganisatörer, nya studiestöd för vuxna m. m. som riksdagen nyligen beslutat om — och som jag tidigare framhållit nu bör byggas ut — kan förutsättas komma att innebära en ytterligare ökning av

bl. a. studiecirkelverksamheten. För budgetåret 1976/77 har jag därför förutsatt att antalet studietimmar kommer att fortsätta att öka starkt. Jag kommer i det följande att beräkna en ökning av utgifterna under anslaget *Bidrag till studiecirkelverksamhet* med ca 162 milj. kr.

I avvaktan på kommande förslag från folkhögskoleutredningen (U 1972: 08) kommer jag i det följande att under anslaget *Bidrag till driften av folkhögskolor* beräkna ytterligare resurser för de olika handikappverksamheter som folkhögskolorna bedriver. Under anslaget *Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* kommer jag att förorda att bidragen till inackordering och undervisningskostnader höjs.

Den uppsökande verksamheten är ett viktigt medel för att rekrytera studerande till vuxenutbildning. Under anslagen *Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.* och *Bidrag till studieförbund* kommer jag att förorda ökade resurser för denna verksamhet.

En särskild arbetsgivaravgift, vuxenutbildningsavgiften, och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden finansierar de särskilda vuxenstudiestöden, uppsökande verksamhet på arbetsplatser och i bostadsområden, viss del av stödet till studiecirkelverksamhet och studieförbund samt kostnaderna för administration av studiestöden. Enligt lagen (1975: 358) om vuxenutbildningsavgift utgår denna avgift med 0,15 % av det avgiftsunderlag som används för beräkning av sjukförsäkringsavgiften. För budgetåret 1976/77 beräknas inkomsterna från avgifterna och skatten uppgå till ca 270 milj. kr. Dessa inkomster bör fördelas på anslagen G 6. Bidrag till studiecirkelverksamhet, G 7. Bidrag till studieförbund, G 15. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m., H 2. Studiebidrag m. m., H 4. Ersättning till postverket, riksbanken och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd, H 8. Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m. samt IV: 5 Studiemedelsfonden.

För vuxenutbildningen inom utbildningsdepartementets område har för budgetåret 1975/76 anvisats ca 813 milj. kr., varav ca 37 milj. kr. är inkomster från vuxenutbildningsavgiften m. m. För budgetåret 1976/77 beräknar jag att utgifterna kommer att öka med ca 239 milj. kr. till ca 1 052 milj. kr., varav ca 83 milj. kr. är inkomster från vuxenutbildningsavgiften m. m.

G 1. Viss utbildning via radio och television m. m.

1974/75	Utgift	45 066 000	Reservation	2 144 238
1975/76	Anslag	48 450 000		
1976/77	Förslag	54 919 000		

Från anslaget bekostas utgifter för den verksamhet med produktion av undervisningsprogram m. m. för radio och television, som sedan bud-

getåret 1972/73 handhas av utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU-kommittén).

Vidare ersätts kostnader för skolprogramverksamheten vid Sveriges Radio. Skolprogramverksamheten handhas inom Sveriges Radio av en särskild enhet, utbildningsprogramenheten, som förutom skolprogrammen även ombesörjer den inom Sveriges Radio producerade vuxenundervisningen i radio och TV. Denna senare verksamhet finansieras av avgiftsmedel.

Utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet

TRU-kommittén har våren 1975 överlämnat sitt huvudbetänkande (SOU 1975: 28) Program för ljud och bild i utbildningen. I betänkandet diskuteras dels möjligheterna att använda rörlig bild och ljud samt flermediematerial inom olika utbildningssektorer, dels organisationen av en produktionsenhet för utbildningsprogram och därmed sammanhängande frågor.

Kommittén har hösten 1975 i betänkandet (SOU 1975: 72) Distansundervisning redovisat erfarenheter av distansundervisning, bl. a. det brittiska Open University, och lämnat förslag till organisatoriska alternativ för sådan utbildning inom högskolan.

Enligt kommittén har dess verksamhet under senare år inriktats mot vissa särskilda målgrupper och ämnesområden. Många projekt har flerårskaraktär. Vid val av nya projekt söker man finna beröringspunkter med tidigare projekt och utveckla tidigare producerat material i stället för att göra nyproduktioner. TRU:s kontakter med utlandet i fråga om inköp och försäljning av produkter bör förstärkas. Ett fortsatt förprövnings- och utvärderingsarbete är nödvändigt i fråga om nya produkter och metodik. Även i fortsättningen bör TRU bevaka och informera om utvecklingen inom videogramområdet m. m. För budgetåret 1976/77 önskar kommittén utöka verksamheten inom följande områden.

F ö r s k o l e v e r k s a m h e t

Kommittén har funnit att intresset för och behovet av produktion av audiovisuellt material för användning inom förskolan är stort. Förskolorna har i stor utsträckning använt delar av TRU:s förskoleproduktion för hemmabarn men förskolans intressenter efterfrågar en produktion som är särskilt utformad för den allmänna förskolans behov. Förskolans kraftiga utbyggnad i samband med den allmänna förskolans införande samt de nya mål och arbetssätt som skall genomföras gör det särskilt angeläget att TRU producerar material för både barn och förskolepersonal. Materialet avser tjäna som stöd för den pedagogiska

utvecklingen inom förskolan och för ett närmare samarbete mellan förskolan och grundskolan.

Handikappverksamhet

TRU:s verksamhet för olika handikappgrupper bör ytterligare utökas. Ett starkt önskemål från de handikappades organisationer är att produktionen i sin helhet kan textsättas för hörselskadade. En utökning av verksamheten för barn med särskilda behov planeras också.

Invandrarfrågor

Tillsammans med Sveriges Radio diskuterar TRU-kommittén olika insatser för invandrare. De projekt som främst är aktuella är material om invandrare, material för olika invandrargrupper, bearbetning av det ordinarie kursutbudet samt språkkurser och information till grupper som ofta är i kontakt med invandrare.

Universitets- och högskoleverksamheten

I kommitténs huvudbetänkande föreslås att verksamheten inom universitets- och högskoleområdet i framtiden blir mer omfattande än vad som nu är fallet. Till en del kan TRU:s uppgifter här komma att bli beroende av distansundervisningens utveckling inom den nya högskolan. Statsmakternas beslut härom måste således avvaktas. Emellertid är en viss försöksverksamhet nödvändig att genomföra för att möjliggöra en rationell planering av den framtida verksamheten. Speciellt är insatser inom den yrkestekniska högskoleutbildningen angelägna.

Föräldrautbildning

Enligt kommitténs uppfattning bör TRU i ökad utsträckning medverka i den s. k. föräldrautbildningen. Denna uppfattning delas av t. ex. myndigheter, organisationer och utredningar.

Kontakt och information

Det är angeläget att TRU genom ökade kontakt- och informationsinsatser medverkar till att nå sådana grupper som ännu ej kommit att delta i studiearbetet. En rad önskemål och krav kan noteras om ökade insatser vad gäller kontakt och information t. ex. som en följd av den satsning som under senare år gjorts på vuxenutbildning i vårt land.

Anslagsberäkningen

Kommittén föreslår att anslagsposten för verksamheten förs upp med 30 732 000 kr. för budgetåret 1976/77 vilket innebär en ökning med 7 742 000 kr. i förhållande till budgetåret 1975/76.

	1975/76	Beräkning för 1976/77	
		Kommittén	Föredraganden
A. Produktion m. m.			
Beräknad medelsförbrukning	20 970 000	27 085 000	22 942 000
./. Nettoinkomst	500 000	500 000	500 000
./. Reservation/ beräknad reservation från föregående budgetår	98 000		
Anslag/Anslagsbehov	20 372 000	26 585 000	22 442 000
Anslagsförändring		+6 213 000	+2 070 000
B. Ersättning till televerket			
Beräknad medelsförbrukning	3 100 000	4 147 000	3 247 000
./. Reservation/beräknad reservation från föregående budgetår	482 000		
Anslag/Anslagsbehov	2 618 000	4 147 000	3 247 000
Anslagsförändring		+1 529 000	+ 629 000
Summa: Anslag/Anslagsbehov	**22 990 000**	**30 732 000**	**25 689 000**
Summa: Anslagsförändring		+7 742 000	+2 699 000

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 229 000 kr., varav 314 000 kr. avser kostnader för höjda socialförsäkringsavgifter.

2. 0-alternativet skulle innebära en nedskärning av projektverksamheten och friställning av viss personal.

3. Ökad projektverksamhet (+2 100 000 kr.).

4. Ökad kontakt- och informationsverksamhet (+400 000 kr.).

5. Ökad ersättning till televerket vid utökad verksamhet (+500 000 kr.).

Sveriges Radio

Sveriges Radio framhåller att huvuduppgiften för skolprogramverksamheten är att producera program och andra läromedelskomponenter som kan bidra till att öka elevernas motivation för studierna samt underlätta lärarnas möjligheter att bedriva en konkret undervisning. Medierna kan också föra in ett större mått av upplevelse och aktualitet i undervisningen än andra läromedel i regel kan. Genom utformningen av trycksakernas arbetsuppgifter och övningar i anslutning till programmen tillgodoses också principerna om aktivitet, individualisering och samverkan i undervisningen.

Åtskilliga publikundersökningar genom åren visar på mycket högt utnyttjande av skolprogrammen.

Programverksamheten för skolorna sker i radio och tv, i radio både som riksprogram och regionalt. Programmen mottas av skolorna dels som direkt utnyttjande av etersändningar, dels som uppspelningar av

band som spelats in i AV-centralerna eller i skolorna. Kostnadsmässigt svarar skoltelevisionen för något mer än hälften av skolprogramverksamhetens resurser. Begränsningen av medelstilldelningen till skolprogramverksamheten under en följd av år har lett till personalminskningar och en drastisk nedgång i antalet nyproduktioner. En bristande balans har uppstått mellan det tillgängliga programmaterialet och de investeringar i AV-centraler och i uppspelningsapparatur som gjorts för att utnyttja detta materiel. Antalet sända program under de senaste åren framgår av följande tabell.

Etersänd produktion 1972/73—1975/76 program/år

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Riksskolradio				
Nyproduktioner	1 065	785	785	640
Repriser	234	486	548	476
	1 299	**1 271**	**1 333**	**1 116**
Regional skolradio				
Nyproduktioner	269	270	270	240
Skoltelevision				
Nyproduktioner	110	95	90	64
Repriser	306	334	349	255
	416	**429**	**439**	**319**

Anslagsberäkningen

Anslagsberäkningen har gjorts i samråd med skolöverstyrelsen och ordföranden i TRU-kommittén.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Sveriges Radio och televerket	Föredraganden
a) Sveriges Radios kostnader	19 920 000	+5 930 000	+2 240 000
b) Televerkets kostnader	5 540 000	+2 190 000	+1 530 000
	25 460 000	**+8 120 000**	**+3 770 000**

1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 285 000 kr., varav 245 000 kr. avser kompensation för höjd socialförsäkringsavgift.

2. 0-alternativet beräknas innebära en ytterligare begränsning av produktionen och en minskning av personalen med tio tjänster. Det skulle få förödande konsekvenser för möjligheterna att bedriva fortsatt meningsfull produktion. Konsumenternas önskemål och behov av program skulle inte kunna tillfredsställas och kommunala resurser i form av AV-centraler och uppspelningsapparatur skulle utnyttjas mindre.

3. Visst återställande av förlorad produktionsvolym samt färgläggning av i första hand alla filmade skoltelevisionsprogram (+1 480 000 kr.).

4. Informations- och kontaktverksamhet samt anställning av regionala producenter m. m. (+1 460 000 kr.).

Föredraganden

Utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU-kommittén) föreslår i sitt huvudbetänkande (SOU 1975: 28) Program för ljud och bild i utbildningen bl. a. att TRU och Sveriges Radios utbildningsprogramenhet med verkan fr. o. m. budgetåret 1977/78 förs samman till en central enhet för produktion av utbildningsprogram. Denna nya enhet föreslås få ökade resurser för sin verksamhet. Jag avser att senare föreslå regeringen att under våren 1976 lägga fram en särskild proposition med anledning av kommitténs förslag. I avvaktan på detta bör önskemål om nya projekt och andra aktiviteter inom TRU och Sveriges Radios utbildningsprogramenhet prövas inom ramen för nuvarande anslag. Den allmänna inriktningen av verksamheterna bör vara den som anges i kommitténs resp. Sveriges Radios anslagsframställningar. För budgetåret 1976/77 har jag för TRU-kommittén beräknat medel för pris- och löneomräkning och kompensation för förbrukad reservation. För Sveriges Radio har jag beräknat medel för vissa kostnadsökningar av automatisk natur.

Med hänvisning till sammanställningarna hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss utbildning via radio och television m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 54 919 000 kr.

G 2. Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader

1974/75	Utgift	4 777 784
1975/76	Anslag	5 626 000
1976/77	Förslag	6 704 000

För den riksrekryterande vuxenutbildningen finns statliga skolor i Norrköping och Härnösand. Vid dessa ges utbildning enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och gymnasieskolan.

Undervisningen vid statens skolor för vuxna bygger på en kombination av muntlig undervisning under periodvis återkommande kurser vid skolorna och självstudier i form av brevskolestudier på hemorten (s. k. varvad undervisning). I enlighet med beslut av 1967 års riksdag (prop. 1967: 85, SU 1967: 117, rskr 1967: 277) anordnas vid skolan i Norrköping även enbart brevskoleundervisning. Bestämmelser om den statliga riksrekryterande vuxenutbildningen har meddelats i förordningen (1971:

424) om kommunal och statlig vuxenutbildning (ändrad senast den 27 november 1975).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Lärarpersonal	37	+6	of.
Övrig personal	23,5	of.	of.
	60,5	**+6**	**of.**
Anslag			
Löneckostnader	4 726 400	+1 560 400	+ 933 000
Sjukvård	5 000	of.	of.
Reseersättningar	23 600	+ 2 600	+ 2 100
Lokalkostnader	481 100	+ 91 800	+ 84 900
Expenser	389 900	+ 38 000	+ 43 100
Tekniska stödåtgärder m.m. för handikappade elever		+ 15 000	+ 15 000
	5 626 000	**+1 707 800**	**+1 078 100**
Avrundat		+1 708 000	+1 078 000

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) förutsätter oförändrat elevantal i den varvade undervisningen vid de statliga skolorna för vuxna budgetåret 1976/77, dvs. ca 1 200 vid skolan i Norrköping och ca 800 vid skolan i Härnösand eller sammanlagt ca 2 000 elever. Den utbildning vid skolan i Norrköping som bedrivs enbart som korrespondensundervisning har ökat de senaste åren. För budgetåret 1976/77 bör man enligt SÖ:s mening räkna med ca 11 000 elever i denna undervisning, vilket kan antas motsvara ca 21 000 kursdeltagare.

För statens skolor för vuxna tillämpas sedan budgetåret 1973/74 ett system för resurstilldelning som innebär att resursen undervisningstimmar, omfattande tid dels för lärarens reguljära undervisning, dels för studiehandledning, studie- och yrkesorientering och stödundervisning utgår enligt en beräkningsmetod där koefficienten 1,7 tillämpas vid skolan i Norrköping och 2,1 vid skolan i Härnösand. Med hänsyn till att den för härnösandsskolan satta koefficienten inte har visat sig ge tillräckliga resurser för att genomföra undervisningen har SÖ i särskild framställning till regeringen den 13 januari 1975 hemställt om att den får höjas. I avvaktan på statsmakternas beslut med anledning av denna framställning tillämpar SÖ de föreslagna högre koefficienterna, dvs. 2,0 för skolan i Norrköping och 2,5 för skolan i Härnösand, vid sina beräkningar av erforderliga timresurser vid skolorna budgetåret 1976/77.

Skolstyrelsen i Norrköping har anhållit att en särskild tjänst som konsulent för studie- och yrkesorientering i Norrköping skall inrättas vid statens skola för vuxna i Norrköping.

Länsskolnämnden i Östergötlands län har den 8 april 1975 avgivit yttrandet i ärendet. I sin anslagsframställning har SÖ i samband med anslaget Bidrag till studie- och yrkesorientering också överlämnat en ansökan från skolstyrelsen i Härnösands kommun om att en tjänst som konsulent för studie- och yrkesorientering skall få inrättas vid statens skola för vuxna i Härnösand. Av anslagsframställningen framgår att länsskolnämnden i Västernorrlands län yttrat sig över ansökan. SÖ föreslår ökade resurser för studie- och yrkesorientering för elever vid statens skolor för vuxna men förordar att tjänsterna inordnas i den kommunala organisationen för studie- och yrkesorientering, bl. a. för att personalen automatiskt skall få del av den information och utbildning som ingår i systemet.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 126 500 kr., varav 131 600 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära att antalet kursdeltagare vid skolan i Norrköping begränsas till 1 025 (−125) och till 775 (−75) vid skolan i Härnösand.

3. Ökning av kostnader för organisationen på grund av ändrade koefficienter (+620 995 kr.).

4. Minskning av anslaget på grund av för högt beräknat antal timmar för budgetåret 1975/76 (−61 311 kr.).

5. Då antalet elever i brevskoleundervisningen ökat kraftigt begär SÖ viss uppräkning av medlen för extra biträdeshjälp vid skolan i Norrköping (+6 646 kr.).

6. I kommunal vuxenutbildning utgår statsbidrag till tekniska stödåtgärder för handikappade elever enligt samma grunder som vid gymnasieskolan, medan motsvarande bestämmelse saknas beträffande den statliga vuxenutbildningen. SÖ begär nu medel till tekniska stödåtgärder m. m. för handikappade elever vid statens skolor för vuxna (+15 000 kr.).

Skolstyrelsen i Härnösands kommun har i särskilda skrivelser anhållit att två tjänster som institutionstekniker inrättas vid statens skola för vuxna i Härnösand från läsåret 1976/77 samt att anslagsposten Expenser för läsåret 1976/77 uppräknas till 190 300 kr., varav övriga expenser beräknas till 25 000 kr.

Föredraganden

Jag är inte beredd att tillstyrka skolöverstyrelsens (SÖ) förslag om ändrade koefficienter för beräkning av skolornas resurstilldelning under budgetåret 1976/77.

Vid min beräkning av anslaget har jag, i likhet med SÖ, räknat med en minskning av anslaget på grund av att antalet timmar budgetåret 1975/76 var för högt beräknat.

Statsrådet Hjelm-Wallén har i det föregående förordat att anslaget

Bidrag till studie- och yrkesorientering skall behandlas i samband med en särskild proposition om skolans inre arbete m. m.

Efter samråd med statsrådet Hjelm-Wallén förordar jag att frågan om särskilda resurser för studie- och yrkesorientering vid statens skolor för vuxna behandlas i samband med anslaget Bidrag till studie- och yrkesorientering.

Jag anser det angeläget att statens skolor för vuxna får resurser till tekniska stödåtgärder för handikappade elever och beräknar därför medel för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 6 704 000 kr.

G 3. Statliga skolor för vuxna: Material för självstudier

1974/75	Utgift	1 775 439	Reservation	1 124 803
1975/76	Anslag	700 000		
1976/77	Förslag	2 118 000		

Från anslaget betalas material för självstudier samt kostnader i samband med granskning av elevernas svarslösningar. Anslaget täcker kostnaderna för elever vid de statliga vuxenskolorna och för viss förlängd undervisning i gymnasieämnen utanför gymnasieskolan.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Kostnader för material m.m. Arvoden för granskning av svarslösningar	700 000	+2 446 000	+1 418 000

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har med ledning av de senaste årens belastningar av anslaget kommit fram till att kostnaden per elev budgetåret 1975/76 kan uppskattas till 220 kr. Med 10 % i prisomräkning av kostnaderna per elev samt med en ökning av antalet elever i brevskolundervisningen vid den statliga vuxenskolan i Norrköping beräknar SÖ anslaget för budgetåret 1976/77 till 3 146 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till ingående reservation beräknar jag anslaget till ett lägre belopp än vad skolöverstyrelsen föreslagit.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Material för självstudier* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 118 000 kr.

G 4. Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.

1974/75 Utgift	247 486	Reservation	49 784
1975/76 Anslag	198 000		
1976/77 Förslag	225 000		

Från anslaget bekostas materiel, böcker, utrustningskomplettering m. m. vid skolorna för vuxna i Norrköping och Härnösand.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Statens skola för vuxna i Norrköping	110 000	+22 000	+15 000
Statens skola för vuxna i Härnösand	88 000	+18 000	+12 000
	198 000	**+40 000**	**+27 000**

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen räknar med 20 % i prisomräkning på föregående års anslag och föreslår därför en höjning av detta anslag för budgetåret 1976/77 till 238 000 kr. (+40 000 kr.).

Föredraganden

För budgetåret 1976/77 har jag räknat med en lägre prisomräkning än skolöverstyrelsen förutsatt.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 225 000 kr.

G 5. Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna

1974/75 Utgift	139 480 734
1975/76 Anslag	163 500 000
1976/77 Förslag	177 000 000

Kommunal vuxenutbildning omfattar enligt beslut av 1967 års riksdag (prop. 1967: 85, SU 1967: 117, rskr 1967: 277) utbildning som motsvarar utbildningen enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och för gymnasieskolan. Statsbidrag utgår med 100 % av utgifterna för löner till lärare och skolledare. Bestämmelser om statsbidrag finns i förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning (ändrad senast den 27 november 1975).

Skolöverstyrelsen

Kommunal vuxenutbildning fick under läsåret 1974/75 anordnas i alla rikets kommuner utom tre. Dessutom anordnades kommunal vuxenutbildning i 15 landstingskommuner. I juni 1975 fanns särskilda skolenheter för kommunal vuxenutbildning inrättade i 35 kommuner. I dessa fanns sammanlagt 43 sådana enheter.

Skolöverstyrelsen (SÖ) framhåller att mellan läsåren 1972/73 och 1974/75 har antalet elever stagnerat eller gått tillbaka. Antalet nyinskrivna i gymnasieskolekurser har dock ökat mellan hösten 1973 och hösten 1974. SÖ räknar med att vissa reformer, främst lagen (1974: 981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning och riksdagens beslut våren 1975 om ett särskilt vuxenstudiestöd, på längre sikt kommer att medföra en ökning av antalet studerande inom den kommunala vuxenutbildningen.

SÖ:s förslag till anslagsberäkning för budgetåret 1976/77 framgår av följande sammanställning.

Löne- och prisomräkning	+19 540 000
Lönekostnadspålägg m. m.	+11 640 000
Skolledare m. m.	+ 1 817 000
Intagning av elever	+ 570 000
Tekniska stödåtgärder för handikappade	+ 125 000
Ökade resurser på grund av reform	+10 000 000
Summa	**+43 692 000**
Avrundat	+44 000 000

SÖ:s förslag till anslagsberäkning innebär förändringar i nuvarande organisation på följande punkter.

1. I avvaktan på förslag från kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) räknar SÖ med en ökning av resurserna som motsvarar minst det belopp som tidigare föreslagits av SVUX. I samband med sitt yttrande över SVUX hoppas SÖ kunna göra en bedömning av vilken uppgång av verksamhetens omfattning som föreslaget på sikt kan innebära. (+10 000 000 kr.)

2. I avvaktan på ställningstagande från SVUX i fråga om ökad skolledarresurs för den kommunala vuxenutbildningen, upprepar SÖ sitt förslag från föregående år om en nedsättning av undervisningsskyldigheten för vissa arvodesanställda studierektorer (+583 000 kr.).

3. I avvaktan på att ett nytt resurssystem skall införas räknar SÖ med att försöksverksamheten med kurser med lägst åtta elever på orter där skiftarbete förekommer i större utsträckning skall fortsätta under budgetåret 1976/77.

4. Försöksverksamheten med orienteringskurser för vuxenstuderande (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 404 och 405, UbU 1974: 20, rskr 1974: 185) bör enligt SÖ fortsätta även under budgetåret 1976/77.

Enligt bestämmelserna i förordningen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning måste man för att kunna tas in i gymnasieskole-

kurs fylla 18 år senast under samma kalenderår (31 §). Sökande som genomgår gymnasieskola kan tas in i gymnasieskolekurs i kommunal vuxenutbildning endast om han eller hon avser att komplettera för att bli behörig för högskoleutbildning eller om SÖ av särskilda skäl gör undantag (35 §). Detta gäller även elever över 18 år. I skrivelse den 14 mars 1975 om tillträde till kommunal vuxenutbildning för vissa gymnasieskoleelever framhåller SÖ att vuxna elever i gymnasieskolan inte bör vara utestängda från att delta i gymnasieskolekurser inom kommunal vuxenutbildning utan bör ha samma möjligheter som andra vuxna att välja utbildningsanordnare om det inte är fråga om samma ämne som de studerar i gymnasieskolan. Bestämmelserna bör därför ändras.

Svenska Facklärarförbundet har i skrivelse anhållit att tjänster som lärare för särskild yrkesinriktad utbildning, handels- och kontorsområdet samt motsvarande 15 kap 1 § skolförordningen 5—15 fr. o. m. budgetåret 1976/77 bör få inrättas i enlighet med bestämmelserna i förordningen (1975: 337) om tjänster som lärare vid skolväsendet i kommun för undervisning företrädesvis inom kommunal vuxenutbildning.

Föredraganden

Den nedgång i antalet studerande inom kommunal vuxenutbildning som ägt rum under några år har nu hejdats. Enligt de senast tillgängliga uppgifterna tycks en mindre ökning av antalet nyinskrivna studerande ha skett det senaste året främst när det gäller kurser på gymnasieskolans nivå. Jag räknar i likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) med att lagen (1974: 981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning och riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte om särskilda studiestöd för vuxna på sikt kommer att öka antalet studerande inom den kommunala vuxenutbildningen. Vidare kommer riksdagens beslut om reformering av högskoleutbildningen (prop. 1975: 9, UbU 1975: 17, rskr 1975: 179), som bl. a. innebär vidgat tillträde till högskolan, troligen att öka intresset för behörighetsgivande utbildning inom kommunal vuxenutbildning. Med anledning av riksdagens ställningstagande har regeringen genom beslut den 27 november 1975 gett ökade möjligheter för elever som studerar på någon av gymnasieskolans linjer att behörighetskomplettera inom kommunal vuxenutbildning. Även om en studerande inte uppfyller ålderskravet på 18 år kan han fr. o. m. den 1 januari 1976 antas till gymnasieskolekurs inom kommunal vuxenutbildning, om det är fråga om ett ämne som han eller hon behöver för att bli behörig för viss högskoleutbildning och den studerande inte har möjlighet att läsa detta ämne inom ramen för sin utbildning i gymnasieskolan. Jag tillstyrker SÖ:s förslag om att de elever i gymnasieskolan som uppfyller ålderskravet dessutom bör kunna antas till samtliga kurser i kommunal vuxenutbildning om det inte är fråga om kurs i samma ämne som de studerar i gymnasieskolan. Det kan t. ex. vara fråga om vuxna elever

som önskar komplettera sin yrkesutbildning med ett ämne som de inte kan läsa inom ramen för sina studier i en specialkurs eller på en linje i gymnasieskolan.

Antalet undervisningstimmar i gymnasieskolekurser bör även under budgetåret 1976/77 få öka med högst 10 % i förhållande till den faktiska nivån föregående år. I likhet med SÖ anser jag att försöksverksamheten på orter där skiftarbete förekommer i större utsträckning bör fortsätta också under budgetåret 1976/77. Även försöksverksamheten med orienteringskurser bör kunna fortsätta under nästa budgetår. Jag är inte beredd att tillstyrka SÖ:s övriga förslag.

Vid 1975 års riksmöte beslöt riksdagen också att tjänster som lärare vid skolväsendet i kommunen skulle inrättas (prop. 1975: 1 bil. 10, UbU 1975: 7, rskr 1975: 70). Därigenom har flertalet kommuner fått möjlighet att förena timunderlaget i kommunal vuxenutbildning med viss del av timunderlaget i ungdomsskolan till tjänster som huvudsakligen kommer den kommunala vuxenutbildningen till godo. Tjänsteorganisationen medger en flexibel tjänstgöring inom de olika skolformerna och skapar förutsättningar för att rekrytera lärare med vuxenpedagogisk skolning och erfarenhet. Den nya organisationen skapar enligt min mening förbättrade förutsättningar för att utveckla en undervisning som är anpassad till de vuxnas särskilda behov samtidigt som den också ger stimulans till en nära samverkan mellan kommunal vuxenutbildning och ungdomsskolan.

Tjänsteorganisationen omfattar inte vissa lärare inom den mera utpräglat yrkesinriktade delen av den kommunala vuxenutbildningen. Jag avser att senare föreslå regeringen att ge SÖ i uppdrag att utreda förutsättningarna för att innefatta även dessa lärare i den nya organisationen. Ett ställningstagande till denna fråga blir bl. a. beroende av hur utbildningen inom den mera utpräglat yrkesinriktade delen av den kommunala vuxenutbildningen slutligt kommer att utformas. Denna utbildning bestod tidigare av kurser som i huvudsak motsvarade deltidskurserna inom den tidigare yrkesskolan, s. k. särskilt yrkesinriktad utbildning. Inom SÖ pågår ett utvecklingsarbete med att anpassa den mer utpräglat yrkesinriktade utbildningen inom kommunal vuxenutbildning till gymnasieskolans linjer och linjeanknutna specialkurser. I arbetet eftersträvas en flexibel utformning av kursplanerna så att utbildningen kan ske i etapper och anpassas till vuxnas fortbildningsbehov. För denna utbildning har regeringen genom beslut den 16 januari 1975 meddelat provisoriska bestämmelser för budgetåret 1975/76. Jag avser att senare föreslå regeringen att meddela provisoriska bestämmelser även för budgetåret 1976/77. De nya bestämmelserna medför vissa problem när det gäller gränsdragning mot studiecirkelverksamheten. Ett definitivt ställningstagande till utbildningsorganisationen kommer därför att bli möjligt först när den nyligen tillsatta utredningen (U 1975: 19) om

vissa folkbildningsfrågor m. m. (folkbildningsutredningen) närmare analyserat dessa frågor. Det ankommer på regeringen att meddela riktlinjer för utbildningen.

Som jag har redovisat i min inledande översikt om vuxenutbildningsfrågorna har kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) lagt fram betänkandet (SOU 1975: 59) Utbildning för vuxna. SVUX påvisar en såväl regional som ämnesmässig obalans inom kommunal vuxenutbildning. I många kommuner, framför allt dem med låga befolkningstal, har den kommunala vuxenutbildningen en mycket liten omfattning. Samtidigt förekommer vissa centrala ämnen mycket sparsamt även i kommuner med förhållandevis betydande utbud av vuxenutbildning. För att motverka detta förhållande och för att vidga möjligheterna till att få del av sådan utbildning som fordras för allmän och särskild behörighet för tillträde till högskoleutbildning föreslår SVUX bl. a. en s. k. garantiorganisation för kommunal vuxenutbildning. Den innebär i korthet att varje kommun inom ramen för ett visst antal undervisningstimmar per läsår medges rätt att anordna en kurs på grundskolans nivå med lägst fem deltagare i ämnena svenska, engelska och matematik. På gymnasieskolans nivå föreslår SVUX att varje gymnasieregion inom ramen för ett visst antal undervisningstimmar skall kunna anordna dels en kurs med lägst fem deltagare i vart och ett av ämnena svenska, engelska och matematik, dels en kurs med lägst fem deltagare i två av ämnena historia, samhällskunskap, socialkunskap, företagsekonomi och religionskunskap samt i två av ämnena biologi, fysik, kemi, naturkunskap och teknologi. Även vissa kurser inom den utpräglat yrkesinriktade delen av kommunal vuxenutbildning bör enligt förslaget få anordnas med lägre antal deltagare. SVUX föreslår också en viss uppräkning av schablontillägget till kommunal vuxenutbildning och en förstärkning av skolledarresurserna inom denna.

Betänkandet har remissbehandlats. Remissyttrandena har nyligen inkommit och frågan bereds nu inom utbildningsdepartementet. Yttrandena visar att remissopinionen är splittrad. Vissa remissinstanser tillstyrker förslagen medan andra anser att ställning inte bör tas förrän folkbildningsutredningen lagt fram ett förslag om gränsdragning mellan kommunal vuxenutbildning och studiecirkelverksamhet. För egen del anser jag att folkbildningsutredningen bör få tillfälle att ta ställning till utredningens förslag.

Den nyligen beslutade högskolereformen innebär bl. a. ett vidgat tillträde till högskolan. Fr. o. m. den 1 juli 1977 gäller att personer över 25 år som har förvärvsarbetat minst fyra år är allmänt behöriga för högskolestudier under förutsättning att de har kunskaper i engelska som motsvarar två årskurser i gymnasieskolan. Kunskaper i svenska förutsätts men någon formell redovisning krävs inte. Härtill kommer särskilda förkunskapskrav för olika utbildningar eller kurser. För vuxna

som vill läsa enstaka kurser i den nya högskolan kommer någon formell redovisning av förkunskaperna normalt inte att krävas. Det är angeläget att den som önskar skaffa sig allmän behörighet för högskolestudier får möjlighet att göra det oberoende av bostadsort.

De svårigheter som är förenade med att åstadkomma sådana utbildningsval i gymnasieskolan att en tillfredsställande rekrytering av studerande till naturvetenskaplig och teknisk utbildning inom högskolan kan uppnås, har redovisats i det föregående, bl. a. i den allmänna översikten för huvudtiteln och i de inledande översikterna om skolväsendet samt om högre utbildning och forskning. De förändringar som kan vidtas i dessa hänseenden inom ungdomsskolan får effekter först på några års sikt. Underlättas möjligheterna att bedriva studier inom kommunal vuxenutbildning i centrala naturvetenskapliga ämnen kan detta leda till en snabbare förbättring av rekryteringen till de nyssnämnda områdena inom högskolan. Det är därför särskilt angeläget att möjligheterna att skaffa den särskilda behörigheten för naturvetenskapliga och tekniska högskolestudier förbättras.

Även om jag inte nu är beredd att ta ställning till SVUX' förslag anser jag att de som önskar studera vid högskolan så snart som möjligt bör få större möjligheter till behörighetskomplettering. Det är vidare angeläget att vidta åtgärder för att komma till rätta med den regionala obalans som SVUX pekat på. Jag avser därför att senare föreslå regeringen att i större utsträckning än nu medge undantag för att kurser med lägre deltagarantal än normalt skall få anordnas i behörighetsgivande ämnen. Sådana undantag bör kunna medges utom ramen för den ökning av antalet undervisningstimmar som jag förordat i det föregående.

Med hänvisning till vad jag anfört och till belastningen på anslaget beräknar jag en lägre ökning än SÖ föreslagit.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 177 000 000 kr.

G 6. Bidrag till studiecirkelverksamhet

1974/75	Utgift	297 676 327
1975/76	Anslag	316 000 000
1976/77	Förslag	443 000 000

Enligt bestämmelserna i förordningen (1963: 463) om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (omtryckt senast 1974: 455, ändrad senast 1975: 889) utgår statsbidrag för studiecirklar i allmänhet med högst 75 % av de bidragsgrundande kostnaderna. Bidragets storlek bestäms av följande regler.

För allmänna studiecirklar kan bidraget till kostnaderna för ledare och studiematerial för varje studietimme utgöra högst 38 kr. För cirklar på ort inom det allmänna stödområdet som inte är g-ort (dvs. ort med reguljär treårig eller fyraårig linje av gymnasieskola) utgår bidrag till kostnaden för ledarens resor och traktamente. För dessa cirklar utgår dessutom ett schabloniserat tilläggsbidrag med 2 kr. per studietimme.

För allmänna studiecirklar i vissa ämnen, s. k. prioriterade studiecirklar, utgår ett schabloniserat tilläggsbidrag med 15 kr. per studietimme. De prioriterade studiecirklarna är cirklar i svenska, engelska, matematik och samhällskunskap på högst grundskolans nivå, cirklar i hemspråk för invandrare, cirklar som har till syfte att meddela facklig utbildning och cirklar som har till syfte att utveckla handikappades färdigheter att meddela sig.

Om expert eller fackman medverkar i allmän studiecirkel som han inte tillhör utgår statsbidrag för arvode, resekostnadsersättning och traktamente med högst 40 kr. för varje studietimme. För universitetscirklar kan bidraget till kostnaderna för ledararvode och studiematerial utgöra högst 75 kr. för varje studietimme. Därutöver utgår bidrag till kostnaden för ledarens resor och traktamente. Bidrag utgår vidare med 100 %, dock högst ett visst belopp, av kostnader för arvode till teckenspråkstolk som medverkar i allmän studiecirkel eller universitetscirkel.

För budgetåret 1975/76 har 27,6 milj. kr. tillförts anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgifter och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

Skolöverstyrelsen

I skrivelse den 9 seeptember 1975 har skolöverstyrelsen (SÖ) redovisat sin anslagsframställning beträffande Bidrag till studiecirkelverksamhet. Senare har SÖ justerat sina beräkningar med hänsyn till den beräknade belastningen av anslaget under budgetåret 1975/76.

1. SÖ beräknar att antalet studietimmar kommer att öka med ca 14 % under budgetåret 1976/77 jämfört med budgetåret 1975/76. Antalet studietimmar under de närmast föregående budgetåren har visat sig bli högre än beräknat. (+127 000 000 kr., kostnader för höjda socialförsäkringsavgifter inräknade).

2. Studiecirklar som underlättar kommunikationsfärdigheter för olika handikappgrupper får nu tilläggsbidrag. Cirklar om olika handikapp och handikappfrågor får tilläggsbidrag inom ämnet samhällskunskap. SÖ framhåller att cirklar i estetiska ämnen kan underlätta begreppsbildning, t. ex. för psykiskt utvecklingsstörda och döva. Det är svårt att dra gränser mellan ämnen som underlättar kommunikationsfärdigheter och andra ämnen. SÖ föreslår därför att samtliga studiecirklar som riktar sig till handikappade får tilläggsbidrag, oavsett ämne. (+750 000 kr.)

Föredraganden

Antalet studietimmar i studiecirkelverksamheten har ökat starkt under senare år och väntas fortsätta att öka med ca 14 % under budgetåret 1976/77 jämfört med budgetåret 1975/76. Kostnaderna för ökningen av antalet studiecirklar, inberäknat kostnaderna för höjningen av vissa sociala avgifter, beräknar jag i likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) till ca 127 milj. kr.

Genom riksdagens beslut 1970 (prop. 1970: 35, SU 1970: 107, rskr 1970: 273) infördes tilläggsbidrag för bl. a. sådan studiecirkelverksamhet som avsåg att utveckla kommunikationsfärdigheten hos handikappade, t. ex. i åtbördsspråket, blindskrift och maskinskrivning. I prop. 1975: 23 om vidgad vuxenutbildning samt studiestöd till vuxna m. m. framhöll jag att man så långt möjligt bör underlätta för handikappade att delta i reguljära studiecirklar (s. 183, UbU 1975: 16, rskr 1975: 177). Frågan om vilka effekter SÖ:s förslag om tilläggsbidrag för samtliga studiecirklar som riktar sig till de handikappade skulle få för möjligheterna att uppnå detta bör belysas närmare. Jag vill erinra om att den nyligen tillsatta utredningen (U 1975: 19) om vissa folkbildningsfrågor m. m. har fått i uppdrag att pröva vilka ytterligare insatser som kan behövas för att underlätta för handikappade att delta i studiecirklar. Utredningen skall också belysa frågan om gränsdragning mellan folkbildning och särskild vuxenundervisning för psykiskt utvecklingsstörda. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till SÖ:s förslag.

Jag anser att en höjning av statsbidraget till allmänna cirklar är mycket angelägen. Detta bidrag bör därför höjas med 4 kr. per studietimme för budgetåret 1976/77.

Jag beräknar utgifterna under anslaget till ca 506 milj. kr. vilket innebär en ökning med drygt 162 milj. kr. För budgetåret 1976/77 bör 62,8 milj. kr., dvs. 35,2 milj. kr. mer än för budgetåret 1975/76, tillföras anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden. Jag beräknar därför en ökning av anslaget med 127 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 62 800 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillförs anslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet,
2. till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 443 000 000 kr.

G 7. Bidrag till studieförbund

1974/75	Utgift	14 400 000
1975/76	Anslag	16 300 000
1976/77	Förslag	16 300 000

Enligt de speciella grunder som godtagits av 1963 års riksdag (prop. 1963: 36, SU 1963: 74, rskr 1963: 190) utgår bidrag till av skolöverstyrelsen (SÖ) godkända studieförbund (f. n. tio). Bidraget utgår dels till organisationskostnader, dels till kostnader för pedagogisk verksamhet.

Bidraget till organisationskostnaderna fördelas mellan studieförbunden på grundval av det genomsnittliga antalet statsbidragsberättigade studietimmar under de tre senaste åren. Principerna för fördelningen utformas närmare av regeringen (prop. 1974: 28, UbU 1974: 27, rskr 1974: 249). Från organisationsbidraget utbetalar SÖ ett särskilt bidrag för bildningsverksamhet bland sjömän (prop. 1963: 36 s. 83).

Bidraget till pedagogisk verksamhet fördelas mellan förbunden i proportion till genomsnittliga antalet statsbidragsberättigade studietimmar under de tre senaste verksamhetsåren. Bidraget skall användas för åtgärder av pedagogisk natur inom studiecirkelverksamheten, i första hand till utgifter för utbildning av ledare för studiecirklar, framställning av studiematerial och pedagogiska hjälpmedel, anskaffande av apparater för pedagogiskt bruk samt pedagogisk försöksverksamhet.

Sedan budgetåret 1967/68 utgår ett särskilt belopp till studieförbundens pedagogiska verksamhet bland handikappade, sedan budgetåret 1972/73 ett bidrag till produktion av studiematerial för handikappade och sedan budgetåret 1975/76 bidrag till tekniska och organisatoriska stödåtgärder för handikappade. Dessa medel skall fördelas mellan studieförbunden med hänsyn till deras insatser för att utveckla studiehjälpmedel och studiemetoder m. m. för handikappade.

För budgetåret 1975/76 har 4,8 milj. kr. tillförts anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgift m. m.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Utgifter			
Bidrag till studieförbundens organisationskostnader	8 000 000	+1 000 000	+1 000 000
Bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet	9 600 000	+2 000 000	+ 800 000
Bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet för handikappade	1 000 000	+ 500 000	+ 400 000
Bidrag till produktion av studiematerial och tekniska och organisatoriska stödåtgärder för handikappade	1 500 000	+ 500 000	+ 400 000
Försöksverksamhet med uppsökande verksamhet i bostadsområden	1 000 000	of.	+1 000 000
	21 100 000	**+4 000 000**	**+3 600 000**
Inkomster			
Vuxenutbildningsavgift	4 800 000	of.	+3 600 000
Nettoutgift	**16 300 000**	**+4 000 000**	**of.**

Skolöverstyrelsen

1. 0-alternativet skulle innebära minskade bidrag till studieförbundens pedagogiska verksamhet (−1 015 000 kr.).

2. Med hänsyn till de ökade uppgifterna för studieförbunden föreslår SÖ en höjning av bidraget till organisationskostnader (+1 000 000 kr.).

3. En höjning föreslås av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet (+2 000 000 kr.).

4. Bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet för handikappade föreslås öka med 500 000 kr. och bidraget till produktion av studiematerial för handikappade med 500 000 kr. (+1 000 000 kr.).

Föredraganden

De reformer beträffande uppsökande verksamhet m. m. som nyligen genomförts och den stora ökningen av antalet studiecirklar ställer nya krav på studieförbunden. För budgetåret 1976/77 förordar jag en höjning av bidraget till studieförbundens organisationskostnader med 1 000 000 kr. och till studieförbundens pedagogiska verksamhet med 800 000 kr. Vidare bör bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet för handikappade höjas med 400 000 kr. och bidraget till produktion av studiematerial för handikappade med 400 000 kr.

För budgetåret 1975/76 anvisade riksdagen 1 milj. kr. för uppsökande verksamhet i bostadsområden. Den uppsökande verksamheten riktar sig till vuxna med kort utbildning. I denna skall invandrare och handikappade prioriteras. Vidare skall särskild uppmärksamhet ägnas åt hemarbetande. För budgetåret 1976/77 bör högst 2 milj. kr. anvisas för denna försöksverksamhet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag de ökade utgifterna under anslaget till sammanlagt 3,6 milj. kr. För budgetåret 1976/77 bör ytterligare 3,6 milj. kr. tillföras anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden. Jag beräknar därför oförändrat anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 8 400 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillförs anslaget Bidrag till studieförbund,
2. till *Bidrag till studieförbund* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 16 300 000 kr.

G 8. Bidrag till driften av folkhögskolor

1974/75	Utgift	127 608 503
1975/76	Anslag	153 228 000
1976/77	Förslag	180 997 000

Från anslaget utgår statsbidrag till driftkostnader för totalt 108 folkhögskolor. Skolornas verksamhet omfattar dels vinterkurser, dels ämneskurser. Elevantalet vid vinterkurser och minst 30 veckor långa ämneskurser utgjorde under arbetsåret 1974/75 ca 12 400 och vid övriga ämneskurser ca 53 000. Bidrag till driftkostnader för folkhögskolor utgår enligt förordningen (1966: 758) om statsbidrag till driftkostnader för folkhögskolor (ändrad senast den 27 november 1975) till löner m. m. åt lärare och rektor med 100 % av de faktiska kostnaderna, till kostnader för kurativ verksamhet och studie- och yrkesorientering samt till kostnader för viss annan personal med, beroende på skolans storlek, 50—150 % av ett indexbundet bidragsunderlag av 135 900 kr. för budgetåret 1975/76 samt till pedagogisk utrustning m. m. med 50—150 % av ett bidragsunderlag om 13 000 kr. Utöver nämnda bidrag utgår avgiftsbidrag, dvs. bidrag till vissa avgifter enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring (omtryckt 1973: 908, ändrad senast 1975: 949) och lagen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift (ändrad senast 1975: 953), beträffande rektor och lärare. Efter skolöverstyrelsens (SÖ) prövning i varje särskilt fall kan från anslaget utgå även bidrag till kostnader för personlig assistans åt handikappade elever vid folkhögskolor. Från anslaget utgår även medel till försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever och till försöksverksamhet med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever samt till försöksverksamhet med samordningstjänster inom vuxenutbildningen.

Skolöverstyrelsen

Omfattningen av undervisningen vid folkhögskolor under de fem senaste budgetåren framgår av följande uppställning

Budgetår	Antal deltagare Vinterkurs	Antal deltagare Ämneskurs	Antal deltagare Sammanlagt
1970/71	13 207	18 637	31 844
1971/72	13 299	25 860	39 159
1972/73	13 554	33 885	47 439
1973/74	12 900	40 000	52 900
1974/75	12 400	53 000	65 400

1. För höjning av lönekostnadspålägg beräknas 1 299 300 kr.

2. SÖ beräknar att den totala utbildningsvolymen för budgetåret 1976/77 kommer att uppgå till ca 650 000 elevveckor, dvs. lika många som innevarande budgetår. De kostnader för förskott och slutreglering som skall belasta detta anslag beräknar SÖ till 138 063 700 kr. Härtill kommer kostnader för avgiftsbidrag och lönekostnadspålägg med 39 245 000 kr.

3. Ca 2 800 fysiskt, psykiskt och socialt handikappade studerande

deltog i folkhögskolekurser läsåret 1973/74. Av dessa gick ca 1 300 i kurser om över 30 veckor och ca 1 500 i kortare kurser. Antalet beräknas enligt SÖ växa under arbetsåren 1975/76 och 1976/77. I väntan på de förslag som folkhögskoleutredningen (U 1972: 08) kan komma att lägga fram föreslår SÖ, att beloppet för fortsatt försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever ökas med 360 000 kr., löncomräkning inräknad. Totalt kommer anslagsposten således att uppgå till 1 160 000 kr.

4. SÖ har tidigare framhållit att många handikappade av ekonomiska skäl inte kan delta i folkhögskolekurser, varför särskilda åtgärder måste vidtas för att möjliggöra deras vistelse vid skolorna även under fritid. Genomsnittskostnaden utöver statsbidrag uppgår för de handikappade till ca 55 kr. per dygn. SÖ upprepar nu sitt förslag om ett inackorderingsbidrag enligt samma grunder som bidraget till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet dvs. 45 kr. per elevdygn och hälften av de faktiska kostnaderna för deltagarnas resor. För denna försöksverksamhet med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever bör enligt SÖ beräknas 800 000 kr. Totalt kommer anslagsposten således att uppgå till 1 509 000 kr.

5. Nu föreliggande erfarenheter av försöken med kontaktverksamhet inom vuxenutbildningen visar enligt SÖ att detta bidrag verkat högst stimulerande för nya kontakter mellan folkhögskolorna och studieförbunden. Behoven är betydligt större än vad som kan tillgodoses genom nu gällande anslagsbelopp. I syfte att låta försöksverksamheten vidgas att omfatta fler folkhögskolor än f. n. föreslår SÖ att resurserna under nästa budgetår skall motsvara kostnaden för 4 500 undervisningstimmar. Kostnaderna för verksamheten beräknas uppgå till 349 000 kr., vilket innebär en ökning med 149 000 kr.

6. I skrivelse den 25 oktober 1974 har SÖ i anslutning till framställningar om inrättande av nya folkhögskolor i Mariannelund och Göteborg funnit skäl att tillstyrka att den av Nordiska folkhögskolan i Kungälv bedrivna kursverksamheten i Göteborg omvandlas till självständig statsunderstödd folkhögskola med Göteborgs kommun som huvudman. SÖ föreslår därför att statsbidraget till Göteborgs folkhögskola med hänsyn till ökade lärarlönekostnader beräknas till 41 000 kr. Bidraget till kringpersonal vid skolan beräknas till 140 000 kr., dvs. totalt 181 000 kr. budgetåret 1976/77.

7. Under innevarande budgetår har för fritidsledarutbildningen vid folkhögskolorna beräknats 700 000 kr. under anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m. Anslagsposten bör nu enligt SÖ föras upp under anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor. SÖ anser inte att ytterligare områden inom fritidsledarutbildningen bör uppbära stöd över anslaget eller att dimensioneringen bör ökas förrän erfarenhet av det första verksamhetsåret föreligger. SÖ menar dock i

princip, och i anslutning till avgivet remissvar på folkhögskoleutredningens betänkande om fritidsledarutbildningen (Ds U 1974: 11), att de anslagna medlen inte är tillräckliga för att ge utbildningen önskvärd kvalitet. På sikt bör sålunda anslaget enligt SÖ nå upp till av utredningen föreslagna 1 800 000 kr. För budgetåret 1976/77 föreslår SÖ att 1 milj. kr. anslås till nämnda utbildning, dvs. en ökning med 300 000 kr.

8. För innevarande budgetår har 500 000 kr. ställts till SÖ:s förfogande för att därigenom medverka till att lösa de lärartillsättningsproblem, som uppkommer då kursantalet vid vissa skolor växlar från år till år. SÖ föreslår, att beloppet räknas upp med 80 000 kr., vilket motsvarar löneökningen.

9. Enligt 8 § förordningen (1966: 758) om statsbidrag till driftkostnader för folkhögskolor (ändrad senast 1975: 399) utgår bidrag till kostnader för avlöning till annan personal än rektor och lärare — det s. k. kringpersonalbidraget — med 65 000 kr. för 3 400 elevveckor. Vid lägre eller högre elevveckotal minskas eller ökas beloppet med högst hälften, dvs. inom 1 700—5 100 elevveckor. Bidragsbeloppet jämkas varje år i förhållande till de ändringar, som efter 1965 inträtt i den statligt löntagarreglerade personalens lönenivå. Det jämkade bidraget för 1974/75 utgör 122 430 kr. Då denna jämkning utförs tas inte hänsyn till de lönekostnadspåslag av olika slag, som arbetsgivaren har att erlägga. Huvudmannens andel av lönekostnaderna ökar sålunda på ett sätt som skapar påtagliga problem vid många skolor och som enligt SÖ inte förutsågs då riksdagen fattade beslut som avsåg att säkra en från år till år oförändrad fördelning av lönekostnader för viss kringpersonal mellan staten och huvudmannen.

SÖ framhåller vidare bl. a. att den snabba ökningen av antalet kurser vid folkhögskolorna snabbt ökar antalet administrativa uppgifter vid skolorna. Skolorna har enligt SÖ uppenbara svårigheter att täcka de kostnader som är förenade med ökat behov av administrativ hjälp. Detta får konsekvenser för den totala verksamheten. Om staten skulle bidra med 30 000 kr. per s. k. normalskola, vilket av SÖ bedöms som rimligt med hänsyn till föreliggande behov, skulle anslagsposten behöva uppräknas med 3,9 milj. kr. Med hänsyn till övriga kostnadsökningar under anslaget föreslår SÖ för budgetåret 1976/77 en uppräkning med 1,3 milj. kr., vilket förstärker normalskolans budget med 10 000 kr.

Mot den här tecknade bakgrunden föreslår SÖ en höjning av det grundbelopp, som anges i 8 § statsbidragsförordningen från 65 000 kr. till 70 000 kr. SÖ beräknar således kostnaderna för en sådan förändring till 1,3 milj. kr. budgetåret 1976/77.

10. Statsbidraget till pedagogisk utrustning såsom litteratur, tidningar, tidskrifter och förbrukningsmaterial enligt 9 § statsbidragsförordningen är inte indexreglerat. Om dess ursprungliga köpvärde skall behållas, bör bidraget enligt SÖ utgå med 18 000 kr. för 3 400 elevveckor. SÖ

är dock inte beredd föreslå att hela denna värdeminskning kompenseras till budgetåret 1976/77 utan föreslår att bidraget uppräknas till 15 000 kr. för 3 400 elevveckor. Kostnadsökningen beräknas till 200 000 kr.

Totalt beräknar SÖ att de utbildningsinsatser som skall belasta detta anslag kommer att öka med ca 30 839 000 kr.

Inrättande av en självständig folkhögskola i Göteborg

Göteborgs Arbetarinstitut startade i slutet av 1950-talet en folkhögskola i externatform i Göteborg. År 1967 övergick undervisningen till s. k. fristående ämneskurser under Nordiska folkhögskolans i Kungälv huvudmannaskap, varvid externatformen bibehölls. Mellan folkhögskolan i Kungälv och dåvarande Göteborgs stad träffades ett avtal, som innebar att staden skulle svara för ej statsbidragsberättigade kostnader för folkhögskolan i Göteborg.

Nordiska folkhögskolan i Kungälv och Nordens folkliga akademi, också den i Kungälv, har vissa administrativa funktioner gemensamt. Förslag har väckts om att de två institutionerna, efter att en femårig försöksperiod för akademin gick ut år 1973, skall integreras. Nordiska ministerrådet har beslutat att akademins verksamhet skall fortsätta i oförändrad form i avvaktan på vissa kompletterande utredningar. Frågan är ännu inte avgjord.

Göteborgs kommunstyrelse har i skrivelse framhållit att om en sammanslagning av de två institutionerna kommer till stånd måste folkhögskolan i Göteborg få en ny huvudman om verksamheten där skall kunna fortsätta. Kommunstyrelsen hemställde om att folkhögskoleundervisningen i Göteborg skulle få bedrivas som en självständig folkhögskola i externatform fr. o. m. den 1 juli 1975 under namnet Göteborgs folkhögskola.

Göteborgs kommunstyrelse har inkommit med ytterligare skrivelse i vilken den har framhållit att det från många synpunkter är önskvärt att ett beslut fattas snarast om att en självständig folkhögskola med Göteborgs kommun som huvudman får inrättas fr. o. m. den 1 juli 1975 oberoende av hur Nordiska folkhögskolan i framtiden kommer att organiseras.

Efter remiss har yttrande över skrivelsen avgetts av *SÖ, universitetskanslersämbetet (UKÄ)* och *folkhögskoleutredningen.*

SÖ föreslog i sitt remissvar att den kursverksamhet som Nordiska folkhögskolan i Kungälv bedriver i Göteborg skulle få organiseras som en självständig folkhögskola med Göteborgs kommun som huvudman. *UKÄ:s* yttrande gällde enbart fritidsledarutbildningen. Av yttrandet framgår bl. a. att det av kommunstyrelsen uttalade behovet av utbildade inom fritidsområdet enligt UKÄ:s mening väl kan tillgodoses även utan fritidsledarutbildningen vid Göteborgs folkhögskola, varför denna speciella fråga ej bör bli avgörande för ställningstagandet till

huvudfrågan, dvs. inrättande av en självständig folkhögskola i Göteborg. *Folkhögskoleutredningen* hade inhämtat att integration mellan Nordiska folkhögskolan i Kungälv och Nordens folkliga akademi inte var aktuell från nämnd tidpunkt. Utredningen underströk emellertid i sitt yttrande att det var angeläget att den kultur- och vuxenutbildningsresurs som folkhögskolan utgör skall finnas i storstadsområdena och att det faktum att de studerande bor utanför skolan inte behöver betyda att folkhögskolekursen blir mindre värdefull för dem som går där. Då utredningen inte ansåg sig kunna ta ställning till förhållanden som rör enskilda skolor, avstod utredningen från yttrande gällande den lämpliga tidpunkten att inrätta en självständig skola i Göteborg.

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation har i särskild skrivelse bl. a. framhållit att lagen (1974: 12) om anställningsskydd kan ådraga skolorna lärarlönekostnader, vilka inte var aktuella då nuvarande statsbidragsbestämmelser utformades. Det gäller den rätt till lön som uppsagd lärare enligt lagens § 12 är tillförsäkrad. Organisationen, som erinrar om att statsbidrag utgår till kommunerna för ifrågavarande ändamål, förutsätter, att lönekostnader av detta slag blir statsbidragsberättigade fr. o. m. budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Utvecklingen inom folkhögskolan kännetecknas av en minskning av antalet studerande i kurser över 30 veckors längd. Denna minskning — som enligt skolöverstyrelsen (SÖ) har sin huvudsakliga orsak i minskade behov av behörighetsgivande utbildning bland unga vuxna i kombination med ovanligt små årskullar i åldrarna 20—24 år och ökande tillgång på annan behörighetsgivande utbildning på hemorten än folkhögskoleutbildning — har varit märkbar i sökandefrekvensen sedan läsåret 1970/71 och i antalet antagna sedan läsåret 1972/73. Minskningen läsåret 1974/75 uppgick till drygt tre procent mot sju procent läsåret 1973/74 i jämförelse med närmast föregående år. Antalet studerande vid vinterkurserna var 1974 i vecka 40 enligt statistiska centralbyråns undersökning 9 181 och antalet deltagare i ämneskurserna om minst 30 veckor 3 636. Det sammanlagda antalet studerande i långa kurser var sålunda 12 817 hösten 1974. Enligt SÖ:s bedömning kan en viss ytterligare minskning förutses under läsåren 1975/76 och 1976/77 även om bl. a. det ökade studiestödet för vuxna kommer att främja rekryteringen.

Antalet studerande i ämneskurser fortsätter att växa snabbt. Läsåret 1973/74 ordnades ca 1 650 ämneskurser om högst 15 veckor med mer än 44 000 deltagare. Under läsåret 1974/75 har denna verksamhet ökat med ca 20 %. Eftersom många ämneskurser är korta, tillför dock denna omfattande verksamhet skolformen ett litet antal elevveckor. Sålunda

tillförde 1 555 kurser om högst åtta veckors längd läsåret 1973/74 skolformen endast ca 50 000 elevveckor, vilket är mindre än 10 % av det totala antalet elevveckor. Hela denna kursmängd svarar mot en minskning med endast sex studerande vid var och en av de långa kurserna vilka är drygt 250 till antalet. Ökningen av antalet ämneskurser kommer läsåret 1976/77 inte att helt uppväga minskningen av antalet elevveckor baserade på de långa kurserna.

Under de senaste åren har alltså en omorientering av folkhögskolans verksamhet kunnat iakttas. Uttryck härför är bl. a. ämneskursernas snabba tillväxt och att allt fler elever med sociala, fysiska och psykiska handikapp söker sig till skolorna.

För att utreda vilken roll folkhögskolan kan och bör spela i kulturliv och utbildningssamhälle tillkallades år 1972 en särskild utredning, folkhögskoleutredningen (U 1972: 08). Utredningen planerar enligt vad jag erfarit att inom kort lämna sitt huvudbetänkande.

Eftersom folkhögskoleutredningen enligt sina direktiv skall utvärdera en rad särskilda åtgärder inom folkhögskolan är jag inte nu beredd att föreslå förändringar av t. ex. bidragsreglerna. Den omfattande och viktiga försöksverksamhet skolorna bedriver på handikappområdet utvärderas f. n. av utredningen. Med hänsyn till områdets angelägenhet är jag likväl beredd att förorda att handikappverksamheten tillförs ytterligare resurser.

För höjning av lönekostnadspålägg beräknar jag 1 299 300 kr. (1)

I likhet med SÖ beräknar jag att den totala utbildningsvolymen för nästa budgetår kommer att uppgå till ca 650 000 elevveckor. Jag beräknar kostnaderna för förskott och slutreglering samt kostnaderna för avgiftsbidrag och lönekostnadspålägg till totalt ca 176 488 700 kr. (2)

I innevarande års statsbudget beräknas under detta anslag 800 000 kr. för försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever. Jag anser att denna verksamhet är angelägen och för att möjliggöra en viss utvidgning av den beräknar jag för budgetåret 1976/77 ytterligare 100 000 kr., dvs. totalt 900 000 kr. (3)

I statsbudgeten för innevarande år beräknas också sammanlagt 709 000 kr. för försöksverksamhet med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever. Även denna verksamhet är betydelsefull och bör tillföras ytterligare resurser. I avvaktan på förslag från folkhögskoleutredningen är jag dock inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om att inackorderingsbidrag och resekostnadsbidrag skall utgå enligt samma grunder som bidraget till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet. För här avsedd försöksverksamhet beräknar jag ytterligare 200 000 kr., dvs. totalt 909 000 kr. budgetåret 1976/77. (4)

Folkhögskoleutredningen prövar också försöksverksamheten med samordningstjänster inom vuxenutbildningen. I avvaktan på dess för-

slag i detta avseende beräknar jag för nästa budgetår ett oförändrat medelsbehov för detta ändamål, dvs. 200 000 kr. (5)

Göteborgs kommun har i skrivelse hemställt att den av Nordiska folkhögskolan i Kungälv bedrivna folkhögskoleundervisningen i Göteborg skall få bedrivas som självständig folkhögskola i externatform fr. o. m. den 1 juli 1975. Skrivelsen har som jag tidigare redovisat remitterats till SÖ, universitetskanslersämbetet och folkhögskoleutredningen. SÖ har tillstyrkt inrättandet av en självständig statsunderstödd folkhögskola med Göteborgs kommun som huvudman. Folkhögskoleutredningen framhöll bl. a. att utredningen inte ansåg sig kunna ta ställning till enskilda skolor, varför utredningen avstod från att yttra sig över lämplig tidpunkt för att inrätta en självständig folkhögskola i Göteborg. Eftersom inget akut behov av den föreslagna åtgärden föreligger och folkhögskoleutredningens huvudbetänkande därför mycket väl kan avvaktas är jag inte beredd att tillstyrka framställningen angående inrättande av en självständig folkhögskola i Göteborg. (6)

Under innevarande budgetår har för fritidsledarutbildningen vid folkhögskolorna beräknats medel under anslaget Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m. Medel för utbildning av fritidsledare bör fortsättningsvis beräknas under detta anslag. Jag delar SÖ:s uppfattning att ytterligare områden inom fritidsledarutbildningen inte bör uppbära stöd över anslaget eller att dimensioneringen bör ökas förrän erfarenhet av det första försöksåret föreligger. Jag förordar oförändrade bidragsregler och beräknar medelsbehovet till oförändrat belopp, dvs. 700 000 kr. budgetåret 1976/77. (7)

Jag beräknar medelsbehovet för åtgärder för att bereda folkhögskollärare fortsatt anställning under nästa läsår till oförändrat belopp, dvs. 500 000 kr. Jag räknar vidare med att den summan skall täcka det behov av medel för löner under uppsägningstid, som Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation tagit upp. (8)

I avvaktan på kommande förslag från folkhögskoleutredningen är jag inte nu beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om förändringar av det s. k. kringpersonalbidraget och bidraget till pedagogisk utrustning. (9 och 10)

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 180 997 000 kr.

G 9. Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor

1974/75	Utgift	4 375 646	Reservation	10 848 742
1975/76	Anslag	6 000 000		
1976/77	Förslag	6 000 000		

Enligt kungörelsen (1958: 480) om statsbidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor (ändrad senast 1974: 394) kan statsbidragsberättigad

folkhögskola få bidrag till kostnaderna för anskaffande av permanenta skollokaler och bostäder åt lärare och elever genom ny-, till- eller ombyggnad eller genom förvärv och iordningställande av befintlig byggnad. Statsbidrag till permanenta lokaler utgår med högst 75 % av ett bidragsunderlag som beräknas på olika sätt beroende på lokalernas karaktär. Till kostnaderna för uppförande av provisoriska lokaler utgår statsbidrag med 325 kr. per kvadratmeter nettogolvyta. Statsbidrag utgår vidare med 50 % av den beräknade kostnaden för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel och med högst 75 % av beräknade kostnader för inredning av och inventarier till elevbostäder.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har, för att få en uppfattning om folkhögskolornas önskemål på längre sikt, under hösten 1974 på nytt inventerat skolornas byggnadsplaner. Det redovisade investeringsbehovet motsvarar ett totalt medelsbehov av ca 86,8 milj. kr., varav medelsbehovet för s. k. rörelseskolor utgör ca 60,9 milj. kr. En fortsatt prioritering av dessa skolor är enligt SÖ nödvändig.

Under budgetåren 1965/66—1975/76 har per budgetår anvisats 5 milj. kr. för byggnadsarbeten. Sedan budgetåret 1967/68 har härutöver 1 milj. kr. anvisats för inredning och inventarier.

Med hänvisning till investeringsbehovet föreslår SÖ att anslaget ökas till 10 milj. kr. per budgetår under perioden 1976/77—1980/81.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

G 10. Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor

1974/75	Utgift	2 205 101	Reservation	1 850 502
1975/76	Anslag	2 450 000		
1976/77	Förslag	2 500 000		

Av anslaget disponeras 1 milj. kr. till engångsanskaffning av dyrbarare pedagogisk utrustning m. m. Beloppet skall även kunna användas till utgifter för tekniska anordningar vid vissa folkhögskolor för att underlätta för handikappade att delta i folkhögskolekurser.

För sanering av vissa folkhögskolors ekonomi har anvisats 1 milj. kr. och till bidrag till Finska folkhögskolan i Sverige och Samernas folkhögskola i Jokkmokk 450 000 kr.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår oförändrad medelsanvisning för bidrag till engångsanskaffning av pedagogisk utrustning och tekniska anordningar för handikappade elever, dvs. 1 milj. kr. budgetåret 1976/77.

Under arbetsåret 1974/75 deltog ca 3 000 handikappade elever i skolornas vinterkurser eller i längre eller kortare ämneskurser.

Folkhögskolornas orientering mot omfattande ämneskursverksamhet och därav följande breddat elevunderlag ställer enligt SÖ stora och fortlöpande krav på förnyelse av skolornas pedagogiska utrustning. För budgetåret 1974/75 tilldelades skolorna sammanlagt 685 000 kr.; skolornas ansökningar uppgick emellertid till över 1 milj. kr.

Vidare har 20 skolor tilldelats drygt 300 000 kr. för tekniska och pedagogiska stödåtgärder. Bidragen har enligt SÖ varit av utomordentlig betydelse i skolornas strävan att integrera handikappade elever i vanlig studiemiljö.

I avvaktan på förslag från folkhögskoleutredningen (U 1972: 08) föreslår SÖ oförändrad medelsanvisning för bidrag till sanering av folkhögskolornas ekonomi, dvs. 1 milj. kr. budgetåret 1976/77. SÖ föreslår vidare att de speciella bidrag som utgår till Finska folkhögskolan i Haparanda och Samernas folkhögskola i Jokkmokk uppräknas med 50 000 kr. till 500 000 kr.

SÖ beräknar 0-alternativet under anslaget till −122 500 kr.

Föredraganden

Jag räknar i likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) medel för pedagogisk utrustning med 1 milj. kr.

En sanering av folkhögskolornas ekonomi inleddes budgetåren 1964/65—1966/67 genom ett provisoriskt driftbidrag på sammanlagt 13 milj. kr. För att den påbörjade saneringen skulle kunna fullföljas infördes på förslag av Folkhögskolornas statsbidragsutredning (Stencil E 1965: 5) ett nytt saneringsbidrag på 10 milj. kr. att fördelas under en femårsperiod. Efter periodens slut budgetåret 1971/72 har årligen anslagits 1 milj. kr. Under perioden 1967/68—1974/75 har totalt 12,7 milj. kr. delats ut i form av 114 olika bidrag. Bidragen har tilldelats 38 skolor. Medelbidraget per skola är alltså 334 000 kr. Föregående budgetår fördelades saneringsbidraget mellan tio olika folkhögskolor. I avvaktan på förslag från folkhögskoleutredningen (U 1972: 08), som har i uppdrag att utreda bl. a. den framtida utformningen av saneringsbidraget, räknar jag i likhet med SÖ med oförändrat medelsbehov för sanering av folkhögskolornas ekonomi, dvs. 1 milj. kr.

Jag delar även SÖ:s uppfattning om att de speciella bidrag som utgår till Finska folkhögskolan i Haparanda och Samernas folkhögskola i Jokkmokk bör räknas upp till 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

G 11. Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet

1974/75	Utgift	7 104 302
1975/76	Anslag	12 655 000
1976/77	Förslag	18 553 000

Statsbidrag utgår fr. o. m. budgetåret 1970/71 till löntagarorganisationerna för deras centrala kursverksamhet enligt beslut av statsmakterna år 1970 (prop. 1970: 35, SU 1970: 107, rskr 1970: 273). Enligt bestämmelserna i förordningen (1970: 272) om statsbidrag till löntagarorganisationers centrala kursverksamhet (ändrad senast 1975: 217) utgår statsbidrag till kostnader för undervisning, resor och inackordering. Till ersättning för undervisningskostnader utgår statsbidrag med 100 % av de faktiskt utgående ersättningarna, dock högst 115 kr. per elevvecka. Till kostnader för deltagares resor utgår bidrag med hälften av de faktiska kostnaderna och för inackordering med 45 kr. per elevdygn.

Bidragsberättigad kurs skall omfatta minst fem kursdagar eller, i fråga om kurs som inom en för kursdeltagarna sammanhållen utbildningsgång uppdelas på flera kurstillfällen (delkurser), sammanlagt minst fem kursdagar. Vidare skall kurs för att vara bidragsberättigad till inte obetydlig del avse utbildning i allmänna ämnen, såsom samhällskunskap, nationalekonomi, psykologi, svenska, matematik eller produktionsteknik.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar för budgetåret 1974/75 statens bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet till ca 9,5 milj. kr. Under innevarande budgetår har anslaget förts upp med 12 655 000 kr.

SÖ föreslår att oförändrade bidragsregler skall gälla under budgetåret 1976/77 men beräknar att verksamheten kommer att öka med ca 15 %. Den beräknade verksamhetsökningen beror enligt SÖ på att organisationerna kommer att utbilda fler funktionärer. En bidragande orsak härtill är tillkomsten av lagarna om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen och arbetstagares rätt till ledighet för utbildning.

Landsorganisationen i Sverige har i särskild skrivelse hemställt om att bidragsreglerna till löntagarorganisationernas centrala kursverksam-

het ändras så *att* i ett första steg en 75-procentig kostnadstäckning genom bidrag snarast uppnås, *att* i ett längre tidsperspektiv en 100-procentig bidragstäckning realiseras samt *att* bidragsreglerna utformas så att bidraget skyddas mot en fortlöpande penningvärdeförändring.

Föredraganden

Statsbidraget som infördes genom beslut av 1970 års riksdag har fört med sig en betydande expansion av den fackliga utbildningsverksamheten. Under föregående budgetår har dock märkts en viss stagnation av den allmänna fackliga utbildningen. En fortsatt utbyggnad av denna utbildning är önskvärd inte minst mot bakgrund av att den i första hand riktar sig till grupper inom den fackliga rörelsen, vilka har kort grundutbildning.

Verksamheten under budgetåret 1974/75 omfattade 589 kurser, 4 311 kursdagar och 17 175 kursdeltagare. Den planerade kursverksamheten under innevarande budgetår omfattar ca 650 kurser, ca 4 900 kursdagar och ca 20 000 kursdeltagare.

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår i sin anslagsframställning att oförändrade bidragsregler skall gälla under budgetåret 1976/77. Mot bakgrund av att ytterligare för samhället väsentliga informations- och utbildningsuppgifter under senare tid ålagts de fackliga organisationerna anser jag att det är nödvändigt att förbättra bidragsbestämmelserna. De fackliga organisationerna måste nu i sin utbildningsverksamhet också informera dels om lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen m. m., dels om lagen (1974: 981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning. Därutöver kommer förestående reformer på arbetsrättens område att kräva betydande informationsinsatser. En ytterligare satsning, både kvalitativt och kvantitativt, är enligt min mening en förutsättning för en fortsatt utbyggnad av vuxenutbildningen. Jag förordar att bidraget till inackordering höjs från 45 kr. till 65 kr. per dygn och att bidraget till undervisningskostnader höjs från högst 115 kr. till högst 135 kr. per elevvecka.

Jag räknar med att en höjning av bidragsbeloppen leder till att kursverksamheten kommer att öka nästa budgetår. Vid beräkningen av medelsbehovet har jag tagit hänsyn härtill.

Mot bakgrund av dels förslaget om ändring av bidragsbeloppen, dels den beräknade expansionen av kursverksamheten förordar jag att anslaget förs upp med 18 553 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 18 553 000 kr.

G 12. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.

1974/75	Utgift	55 721 411
1975/76	Anslag	49 336 000
1976/77	Förslag	58 929 000

Från anslaget bestrids kostnader för bl. a. elementär undervisning i svenska språket med samhällsorientering för vuxna invandrare, vilka är stadigvarande bosatta i Sverige samt kostnader för cirkelledarutbildning, pedagogiskt utvecklingsarbete och administration. Från anslaget utgår även medel till försöksverksamhet med uppsökande verksamhet m. m. bland hemarbetande invandrare. Sedan budgetåret 1974/75 bestrids från anslaget också kostnader för skolöverstyrelsens (SÖ) register över den lagstadgade invandrarundervisningen.

För anslaget gäller Kungl. Maj:ts bestämmelser den 25 maj 1973 om undervisning för invandrare i svenska språket m. m. (ändrade den 17 maj 1974). Bestämmelserna innebär bl. a. att statsbidrag utgår vid undervisning i svenska språket med samhällsorientering samt vid särskild samhällsundervisning med högst 81 kr. per studietimme fördelade på kostnader för ledararvode, studiemateriel, lokaler samt uppsökande verksamhet och lokal administration. Undervisningen, som bedrivs som försöksverksamhet, får innevarande budgetår omfatta högst 550 000 studietimmar. Undervisningen bedrivs av SÖ i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och statens invandrarverk och anordnas av studieförbunden.

Skolöverstyrelsen

Omfattningen av språkundervisningen under de fem senaste budgetåren framgår av följande uppställning.

Budgetår	Deltagare	Studietimmar	Kostnader, kr.
1970/71	251 778	781 676	49 070 263
1971/72	165 282[1]	665 556	46 346 581[2]
1972/73	121 673[1]	515 227	33 952 097[2]
1973/74	114 129[1]	500 744	37 259 783[2]
1974/75	142 439[1]	713 320	66 924 966[2]

[1] Cirkelledarna ej inräknade. Dessutom bör noteras att slopandet av den maximering av antalet studietimmar per cirkel (30 studietimmar) som gällde 1970/71 har medfört längre cirklar och därmed ett mindre antal registrerade deltagare.
[2] Inkl. kostnaderna för deltagare med utbildningsbidrag.

1. För höjning av lönekostnadspålägg beräknas 883 000 kr.

2. SÖ upprepar ånyo sitt tidigare framförda förslag om att begränsningen av antalet timmar för studiecirkelverksamheten i svenska med samhällsorientering för invandrare bör tas bort. Det totala utbildningsbehovet för budgetåret 1976/77 uppskattas till ca 750 000 studietimmar, vilket innebär en ökning med 200 000 studietimmar. Enligt SÖ:s

beräkningar bör 300 000 studietimmar användas för den undervisning som är en följd av lagen (1972: 650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare och 450 000 studietimmar för icke anställda invandrare. SÖ föreslår vidare att cirkelledararvodet höjs med fyra kr. per studietimme. Bidraget till läromedel och studiematerial, vilket uppgått till åtta kr. per studietimme sedan 1972/73, bör enligt SÖ:s mening höjas med tre kr. till elva kr. Genom de föreslagna höjningarna skulle statsbidraget till studiecirkel i svenska för invandrare komma att uppgå till maximalt 88 kr. per studietimme. Därtill kommer två kr. per studietimme för studieförbundens centrala administration. Med ledning av en genomsnittlig timkostnad av 83 kr. beräknar SÖ att kostnaderna för 750 000 studietimmar budgetåret 1976/77 uppgår till 62 250 000 kr. exkl. ATP-kostnader. ATP-kostnaderna beräknar SÖ till 4 500 000 kr.

3. Den isolering som många invandrarkvinnor utsätts för kan enligt SÖ få allvarliga konsekvenser inte minst för familjesammanhållningen. Genom det bidrag till uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare, som ställts till studieförbundens förfogande har många invandrarkvinnor för första gången kommit i kontakt med studieförbundens verksamhet. Preliminära uppgifter ger vid handen att ca 600 studiecirklar med ca 3 600 deltagare startat som ett resultat av den uppsökande verksamheten. Enligt SÖ har ett av de mest avgörande studiehindren, nämligen bristen på barntillsyn, inte i tillräcklig grad kunnat undanröjas. Möjligheterna därvidlag kommer emellertid att förbättras innevarande läsår då bidraget till uppsökande verksamhet också får utnyttjas till kostnader för barntillsyn. De hittills redovisade positiva resultaten av en planmässigt genomförd uppsökande verksamhet i form av hembesök m. m. pekar enligt SÖ på att denna är nödvändig för att skapa den motivation för studier som ofta saknas hos de hemarbetande invandrarna. För att den uppsökande verksamheten skall kunna spridas till fler kommuner än dem i vilka denna bedrivs och för att barntillsyn i större utsträckning skall kunna erbjudas i samband med studierna föreslår SÖ en ökning av bidraget med 100 000 kr. Kostnaderna för här avsedd verksamhet beräknas således till 600 000 kr. budgetåret 1976/77.

4. I allt större utsträckning har invandrarna enligt SÖ de senaste åren utnyttjat möjligheten till studier i samhällsorientering i de kortare studiecirklar i särskild samhällsundervisning som erbjudits sedan budgetåret 1971/72. Dessa studiecirklar ägnas vanligen studier på ett specialområde, t. ex. det svenska skolväsendet, och utgör ett uppskattat komplement till studiecirklar i svenska, där möjligheten till fördjupad samhällsundervisning är mindre. Studieförbunden anser emellertid enligt SÖ att en större rörlighet beträffande studiecirklarnas längd borde medges. SÖ understyrker detta önskemål och föreslår att studiecirklarna får omfatta 10—20 studietimmar per cirkel. Försöksverksamheten med cirklar i

sömnad, matlagning, konsumentkunskap m. m. har enligt SÖ slagit väl ut. Erfarenheterna från det första försöksåret pekar på att många hemarbetande invandrarkvinnor valt just dessa ämnen. Många invandrare är ovana vid språkstudier och har av den anledningen svårt att direkt ta steget in i svenskcirkeln. För dessa ger kurserna i sömnad och matlagning en första mjuk kontakt med studiecirkeln och deras ängslan kan efterhand övervinnas. Resultatet av denna studiecirkelverksamhet är så gott, att SÖ anser att verksamheten bör utökas med 2 500 studietimmar. SÖ beräknar således antalet studietimmar till totalt 15 000 för särskild samhällsundervisning, inkl. försök med cirklar i sömnad, matlagning m. m. Med en genomsnittlig kostnad på 83 kr. per studietimme beräknas kostnaderna uppgå till 1 245 000 kr.

5. De folkhögskolekurser i svenska och samhällsorientering som sedan budgetåret 1971/72 kunnat erbjudas invandrarfamiljer sommartid har enligt SÖ utgjort ett uppskattat alternativ till studieförbundens svenskundervisning. Många invandrare som av olika skäl är förhindrade att delta i studiecirklar har sökt sig till dessa kurser. Genom att folkhögskolorna kunnat erbjuda barntillsyn under kurstiden har också många hemarbetande invandrare under lugna studieformer kunnat få svenskundervisning. Det har enligt SÖ visat sig att folkhögskolan lämpar sig väl för både grundläggande undervisning och för fördjupade studier i svenska språket, samhälls- och kulturorientering. Sommaren 1975 anordnades två typer av kurser, s. k. A- och B-kurser. A-kurserna vände sig till nybörjare och gav en mera elementär undervisning, medan B-kurserna innehöll fördjupad undervisning i språket och i samhällsfrågor. För B-kurserna tillämpas en något högre deltagaravgift än för A-kurserna. Sammanlagt 19 kurser anordnades sommaren 1975 vid folkhögskolor. Differentieringen av kursutbudet är ett önskemål från invandrarna själva. För 1976/77 bör enligt SÖ:s mening kursutbudet differentieras ytterligare. En del av kurserna bör då inriktas på orientering i kommunala frågor inför de allmänna valen 1976 då invandrarna sannolikt erhållit kommunal rösträtt.

För budgetåret 1976/77 planeras tre kurstyper A-, B- och C-kurser, avsedda för deltagare på något olika språkliga nivåer. De rena nybörjarkurserna (A-kurserna) beräknas få den största omfattningen med 1 250 deltagarveckor och 275 deltagare. Dessa kurser bör kunna erbjudas till en låg kostnad. För B- och C-kurserna kan en något högre deltagaravgift tas ut. SÖ:s kostnader för A-kurserna beräknas till 440 000 kr., för B-kurserna till 80 000 kr. och för C-kurserna till 60 000 kr. Deltagaravgifterna är beräknade till för A-kurs 75 kr. per vecka för vuxen och 35 kr. per vecka för barn och för B-kurs 125 kr. per vecka för vuxen och 65 kr. per vecka för barn. Enligt SÖ är kostnadsökningen i viss mån betingad av den föreslagna differentieringen av kursutbudet men beror i huvudsak på de allt större inackorderingsavgifter som folkhögskolorna

tvingas ta ut. Kostnaderna för här avsedd verksamhet beräknas till 580 000 kr., dvs. en ökning med 180 000 kr.

6. För att hålla en oförändrad ambitionsnivå vid genomförandet av de föreslagna åtgärderna av pedagogisk och administrativ art krävs enligt SÖ en höjning av bidraget till ledarutbildning, administration och pedagogiskt utvecklingsarbete. SÖ beräknar det totala medelsbehovet till 1 050 000 kr., dvs. en ökning med 100 000 kr.

7. Det centrala register som förs över sådana invandrare vilka är undantagna från lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning samt sådana som deltar i undervisning har enligt SÖ inte fått beräknad omfattning. SÖ föreslår oförändrad medelsanvisning för registrering och upplysningsverksamhet, dvs. 500 000 kr. budgetåret 1976/77.

SÖ uppskattar det totala medelsbehovet för de utbildningsinsatser som skall belasta detta anslag till 70 725 000 kr., dvs. en ökning med ca 21,4 milj. kr.

SÖ har i skrivelse den 10 januari 1975 rörande studiecirklar i svenska för utländska sjömän ombord på svenska fartyg i utrikes fart hemställt *att* statsbidraget till kostnader för uppsökande verksamhet och lokal administration höjs med 10 kr. per studietimme, *att* statsbidraget till verifierade kostnader för ledararvode och studiematerial höjs med 8 kr. per studietimme, *att* särskilt förskott får utbetalas för ifrågavarande verksamhet under budgetåret 1974/75 — förskott för övrig invandrarundervisning utgår f. n med högst 60 % av statsbidraget föregående år, *att* studieförbunden ej blir skyldiga återbetala verifierade utgifter till ett belopp av högst 110 000 kr. av förskottet budgetåret 1974/75 och högst 150 000 kr. av förskottet årligen kommande budgetår *samt att* ett anslag på 700 000 kr. får disponeras för utbildning av ledare för cirkelverksamheten ombord.

Brottsförebyggande rådets arbetsgrupp rörande anpassningsfrågor för straffade har till rådet överlämnat rapporten "Stödåtgärder för straffade utlänningar" (1974: 5). Rådets styrelse har behandlat rapporten och därvid anslutit sig till gruppens allmänna synpunkter. Mot bakgrunden av gruppens förslag föreslår rådet i skrivelse den 27 januari 1975 att gällande bestämmelser om undervisning för invandrare i svenska språket m. m. ändras så, att intagen på kriminalvårdsanstalt i fråga om statsbidrag till studieförbunden alltid skall jämställas med den som stadigvarande är bosatt i riket.

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag anfört i inledningen under G. Vuxenutbildning.

Fr. o. m. budgetåret 1965/66 har statsmakterna ställt medel till förfogande för en försöksvis bedriven avgiftsfri undervisning för invandrare

i svenska språket med samhällsorientering. Undervisningen bedrivs inom studieförbunden och vid vissa folkhögskolor. Samtliga studieförbund har under 1974/75 bedrivit cirkelverksamhet i svenska med samhällsorientering för invandrare.

1972 års riksdag (prop. 1972: 100, InU 1972: 27, rskr 1972: 292) fattade beslut om lagstadgad rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare, vilka börjat sin första anställning i Sverige efter utgången av år 1972. Genom beslut av 1973 års riksdag (prop. 1973: 43, InU 1973: 15, rskr 1973: 158) blev nämnda lag med vissa avvikelser tillämplig även på utländsk arbetstagare som före den 1 januari 1973 tagit anställning här i landet. Lagen (1972: 650, ändrad senast 1974: 377) trädde i kraft den 1 juli 1973. Sedan den 1 juli 1974 gäller lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare också utländska sjömän, som utan att vara bosatta eller kyrkobokförda i Sverige är anställda på svenska fartyg i utrikes fart.

Efterfrågan på undervisning i svenska har varit stor under budgetåret 1974/75. En av orsakerna till detta torde enligt skolöverstyrelsen (SÖ) vara den ökade invandringen under året. En annan orsak torde vara de särskilda insatser i form av uppsökande verksamhet som studieförbunden genom särskilda bidrag beretts tillfälle att genomföra. Det är enligt SÖ sannolikt att lagen om rätt till ledighet och lön för svenskstudier påverkat också andra än dem som omfattas av lagen att i större omfattning än hittills delta i studier.

Behovet av svenskundervisning för invandrare, vilka inte har lagfäst rätt till undervisning på arbetstid, har under läsåret 1974/75 varit stort. För att tillgodose den ökade efterfrågan på undervisning medgav därför regeringen i särskilt beslut den 24 april 1975 att utöver tidigare anvisade 250 000 studietimmar fick disponeras ytterligare högst 100 000 studietimmar under budgetåret 1974/75.

Lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare har under läsåret 1974/75 nått en långt större effekt än under läsåret 1973/74. Allt fler av de invandrare som är berättigade till undervisning enligt nämnda lag har fått del av undervisning. Den stora efterfrågan på lagbunden undervisning har fört med sig att de 300 000 studietimmar som tidigare anvisats har överskridits. Genom särskilt beslut har regeringen därför den 30 oktober 1975 beslutat att ytterligare 37 000 studietimmar fick disponeras för s. k. lagbunden undervisning under budgetåret 1974/75. En arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet undersöker f. n. om de invandrare, som börjat sin första anställning i Sverige före år 1973 har fått eller kommer att få möjlighet att — såsom lagen föreskriver — börja undervisningen före den 1 juli 1978. Gruppen kommer inom den närmaste tiden att redovisa resultatet av sitt arbete.

Jag vill också anmäla för riksdagen att regeringen i särskilt beslut den 14 augusti 1975 medgav att 200 000 kr. får disponeras för kostnader för utbildning av cirkelledare för sjömän under budgetåret 1975/76.

För höjning av lönekostnadspålägg beräknar jag 883 000 kr. (1)

Jag är inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om att ta bort timtaksbegränsningen. Det får dock antas att efterfrågan på undervisning kommer att vara stor under budgetåret 1976/77 och jag förordar därför att antalet studietimmar ökas från nuvarande 550 000 till 650 000. Jag beräknar att 300 000 studietimmar därav skall användas till undervisning som ges enligt 1972 års lag och att undervisningen av icke anställda invandrare skall öka från 250 000 studietimmar innevarande läsår till 350 000 studietimmar. Liksom under innevarande budgetår bör emellertid den angivna ramen och fördelningen inom denna vid behov kunna ändras av regeringen. (2)

Det bidrag på 500 000 kr. för uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare som SÖ tilldelades budgetåret 1974/75 för fördelning bland studieförbunden har utnyttjats av sju studieförbund. 47 lokalavdelningar i 19 län och i 54 kommuner har medverkat. SÖ föreslår att den uppsökande verksamheten skall spridas till fler kommuner än nu och att barntillsyn i större utsträckning skall kunna erbjudas i samband med studierna. Jag delar SÖ:s uppfattning därvidlag och beräknar en ökning av bidraget med 100 000 kr. till 600 000 kr. budgetåret 1976/77. (3)

Försöksverksamheten med cirklar i sömnad, matlagning, konsumentkunskap m. m. har enligt SÖ slagit väl ut. Resultatet av denna studiecirkelverksamhet är så gott att SÖ anser att verksamheten bör utökas med 2 500 studietimmar. Jag beräknar för budgetåret 1976/77 medel för totalt 12 500 studietimmar i särskild samhällsundervisning, varav 2 500 studietimmar får avse försöksverksamheten med cirklar i sömnad, matlagning, konsumentkunskap m. m. Jag tillstyrker SÖ:s förslag om att studiecirklarna i särskild samhällsundervisning skall få omfatta 10—20 studietimmar per cirkel. Jag beräknar kostnaderna för den särskilda samhällsundervisningen och därtill hörande försöksverksamhet till ca 938 000 kr. (4)

Invandrarundervisningen på folkhögskolorna är enligt min uppfattning av stor betydelse varför jag beräknar ytterligare 40 000 kr. för A-kurserna och ytterligare 20 000 kr. för B-kurserna. För invandrarkurser vid folkhögskolor beräknar jag ett totalt medelsbehov av 460 000 kr., dvs. en ökning med 60 000 kr. (5)

Vad beträffar ledarutbildning, pedagogiskt utvecklingsarbete och administration hänvisar jag till att statsrådet Hjelm-Wallén i det föregående anfört att hon avser att behandla förslag rörande bl. a. fortbildning i en särskild proposition om skolans inre arbete m. m. Medel för utbildningen av ledare inom invandrarundervisningen kommer att behandlas i

nämnda proposition. För utbildning av cirkelledare för sjömän beräknar jag under detta anslag 200 000 kr. I övrigt är jag inte beredd att tillstyrka de förändringar av bidragskonstruktionen m. m. som SÖ föreslagit i särskild skrivelse rörande studiecirklar i svenska för utländska sjömän ombord på svenska fartyg i utrikes fart. Totalt beräknar jag för ledarutbildning, pedagogiskt utvecklingsarbete och administration en ökning av medelsbehovet med 200 000 kr. till 1 150 000 kr. budgetåret 1976/77. (6)

Jag beräknar i likhet med SÖ ett oförändrat medelsbehov om 500 000 kr. för det centrala register som förs över sådana invandrare, vilka är undantagna från lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning samt sådana som deltar i undervisning. (7)

Enligt gällande bestämmelser utgår statsbidrag med högst 81 kr. per studietimme till studiecirklarna i svenska språket med samhällsorientering samt särskild samhällsundervisning. Av nämnda bidrag får högst 46 kr. per studietimme användas till verifierade kostnader för ledare och studiematerial. Jag saknar f. n. underlag för att nu kunna beräkna storleken på bidraget till ledare och studiematerial under nästa budgetår.

F. n. utgår dessutom statsbidrag till lokal administration och uppsökande verksamhet med 20 kr. per studietimme och till verifierade lokalkostnader med högst 15 kr. per studietimme. För att möjliggöra en förenkling av studieförbundens administration av invandrarundervisningen förordar jag att de nämnda bidragen slås samman till ett bidrag om 35 kr. per studietimme.

Jag tillstyrker brottsförebyggande rådets förslag om att gällande bestämmelser om undervisning för invandrare i svenska språket m. m. ändras så att intagen på kriminalvårdsanstalt i fråga om statsbidrag till studieförbunden alltid skall jämställas med den som stadigvarande är bosatt i riket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 58 929 000 kr.

G 13. Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder

1974/75	Utgift[1]	744 198	Reservation	86 214
1975/76	Anslag[1]	901 000		
1976/77	Förslag	1 026 000		

[1] Under budgetåren 1974/75 och 1975/76 utgick medel, 25 000 kr., till Föreningen Nordens institut ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål.

Från anslaget disponerar skolöverstyrelsen (SÖ) vissa medel för fördelning till dels kurs- och konferensverksamhet av mer speciell natur, dels försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet.

Vidare disponerar SÖ från anslaget medel för försöksverksamhet med tolkutbildning.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skolöverstyrelsen/ Föreningen Nordens institut	Föredraganden
1. Kurs- och konferensverksamhet	138 000	+ 7 000	of.
2. Stöd åt försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet	20 000	of.	of.
3. Försöksverksamhet med tolkutbildning	743 000	+ 99 600	+100 000
4. Föreningen Nordens institut	25 000	+ 20 000	of.
	926 000	**+126 600**	**+100 000**
Avrundat		+127 000	

Skolöverstyrelsen

1. Ur anslagsposten Kurs- och konferensverksamhet utgår bl. a. bidrag till Norrbottens bildningsförbund (högst 37 000 kr.) och till Tornedalens folkhögskolas bygdeverksamhet (högst 38 000 kr.). För SÖ:s kurs- och konferensverksamhet återstår 63 000 kr.

SÖ anser att den försöksverksamhet inom studiecirkelverksamhetens kulturdel som statsmakterna beslutat om förutsätter en intensifierad och utåtriktad konferensverksamhet. Vidare ökar enligt SÖ behovet av kontakt mellan organisationer inom folkbildningen. För att de för SÖ:s del disponibla medlen åtminstone skall bibehålla sitt fasta eller reella värde föreslår SÖ en uppräkning med ca tio procent. Anslagsposten föreslås således öka med 7 000 kr.

SÖ beräknar 0-alternativet under anslagsposten till −35 000 kr.

2. SÖ föreslår oförändrad medelsanvisning till stöd åt försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet, dvs. 20 000 kr. budgetåret 1976/77.

3. SÖ, som har i uppdrag att med ledning av bl. a. erfarenheterna från försöksverksamheten med tolkutbildning utarbeta en plan för utbildningen av s. k. kontakttolkar, föreslår i avvaktan på denna endast en höjning på grund av pris- och löneomräkning. SÖ föreslår således en uppräkning av anslagsposten Försöksverksamhet med tolkutbildning med 99 600 kr.

4. Föreningen Nordens institut har i särskild skrivelse anhållit att föreningen måtte beviljas ett bidrag av förslagsvis 45 000 kr. att användas huvudsakligen till anordnande av kurser och seminarier i litterära och andra från kultursynpunkt angelägna frågor.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 026 000 kr.

G 14. Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet

1974/75	Utgift	59 991	Reservation	190 009
1975/76	Anslag	350 000		
1976/77	Förslag	410 000		

Från anslaget utgår statsbidrag försöksvis till central kursverksamhet inom Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att bidraget till Lantbrukarnas riksförbund (LRF) uppräknas med 50 000 kr. till 350 000 kr. och att bidraget till Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) uppräknas med 10 000 kr. till 50 000 kr. samt att SHIO får bidrag enligt samma grunder som löntagarorganisationerna. För Sveriges fiskares riksförbund (SFR) beräknas oförändrat belopp, dvs. 10 000 kr.

Under hösten 1975 avser SÖ att slutligt utvärdera LRF:s och SFR:s samt även SHIO:s försöksverksamhet. Därvid kommer SÖ att överväga möjligheten att samordna bidragen till dessa organisationer med sådana bidrag till näraliggande ändamål, vilka förekommer under andra anslagsrubriker.

Föredraganden

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om en bidragsökning till Lantbrukarnas riksförbund från nuvarande 300 000 kr. till 350 000 kr. Jag räknar med oförändrat bidragsbelopp, dvs. 10 000 kr., till Sveriges fiskares riksförbund.

Jag är f. n. inte beredd tillstyrka att Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) skall erhålla bidrag enligt samma grunder som löntagarorganisationerna. I avvaktan på en slutlig utvärdering av försöksverksamheten med bidrag till SHIO beräknar jag dock en bidragsökning från nuvarande 40 000 kr. till 50 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 410 000 kr.

G 15. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.

1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

Från anslaget bestrids enligt riksdagens beslut (prop. 1975: 23, SfU 1975: 14, rskr 1975: 176, UbU 1975: 16, rskr 1975: 177) kostnader för statsbidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser enligt förordningen (1975: 395) därom. Vidare bestrids från anslaget enligt samma riksdagsbeslut kostnader för bidrag till centrala fackliga organisationer för grundläggande utbildning av fackliga studieorganisatörer. Utgifterna under anslaget täcks genom att motsvarande belopp förs över till anslaget från inkomstskattetiteln. Därvid används dels de medel på inkomstskattetiteln som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och dels de skattemedel som flyter in från de beskattade vuxenstudiestöden. Under budgetåret 1975/76 har kostnaderna för uppsökande verksamhet på arbetsplatserna beräknats till högst 3 milj. kr. och för utbildning av fackliga studieorganisatörer till högst 2 milj. kr.

Skolöverstyrelsen

För budgetåret 1976/77 har skolöverstyrelsen beräknat oförändrat anslag.

Föredraganden

Från detta anslag utgår under innevarande budgetår 3 milj. kr. i bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser och 2 milj. kr. i bidrag för utbildning av fackliga studieorganisatörer. Jag har i det inledande avsnittet om vuxenutbildningen framhållit att de av riksdagen vid 1975 års riksmöte beslutade reformerna inom vuxenutbildningens område nu stegvis måste byggas ut. Ett viktigt led i det arbetet är att nå ut med information och erbjudande om utbildning till breda grupper av arbetstagare. För detta ändamål fordras enligt min mening att resurserna för uppsökande verksamhet på arbetsplatser ökas. Jag räknar därför med en kostnad under budgetåret 1976/77 om 8 milj. kr. för denna verksamhet. För bidrag till de centrala fackliga organisationernas grundläggande utbildning av studieorganisatörer samt för viss planering av denna verksamhet och den uppsökande verksamheten räknar jag med en kostnad av totalt 4 milj. kr. Det ankommer på regeringen att utfärda närmare bestämmelser i denna fråga.

Jag förordar att 12 milj. kr. skall tillföras anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

Under anslaget bör för budgetåret 1976/77 1 000 kr. tas upp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 12 000 000 kr. av de medel som tillfaller stats-

verket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillförs anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.

2. till *Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 000 kr.

H. STUDIESOCIALA ÅTGÄRDER

Föredraganden

Riksdagen fattade vid 1975 års riksmöte beslut (prop. 1975: 23, SfU 1975: 14, rskr 1975: 176) om förbättrat studiestöd för vuxna dels för kortare studier i form av ett timstudiestöd för högst 35 timmar, dels ett dagstudiestöd bestående av ett inkomst- och internatbidrag för högst fem dagar dels också ett särskilt vuxenstudiestöd för längre studier på i huvudsak grundskole- och gymnasieskolenivå och för yrkesteknisk högskoleutbildning. Det särskilda vuxenstudiestödet och utbildningsbidraget inom arbetsmarknadsutbildningen skall efter skatt vara lika stora, dock att bidragsdelen inom vuxenstudiestödet utgör 65 % av det belopp som den sökande skulle ha beviljats i utbildningsbidrag.

Vid 1975 års riksmöte fattades även beslut om att inom studiemedelssystemet höja den s. k. fribeloppsgränsen för makes inkomst från 200 % per termin till 250 % per termin. Med det basbelopp som gäller för våren 1976 innebär detta att makes årsinkomst kan uppgå till ca 48 000 kr. utan att reducering av studiemedel sker. Beslut fattades bl. a. också om att inackorderingstillägget skulle höjas från 150 kr. till 170 kr. per månad samt om en särskild hemreseersättning för inackorderade elever i gymnasial utbildning.

Ett flertal förslag om reformer på studiehjälpens och studiemedlens områden har aktualiserats av centrala studiestödsnämnden (CSN) i dess anslagsframställning för budgetåret 1976/77. På studiehjälpens område har bl. a. föreslagits höjning av inkomstprövat och behovsprövat tillägg, av rese- och inackorderingstillägg och av återbetalningspliktig del av studiemedel för yngre elever. På studiemedelssidan föreslås bl. a. höjt maximibelopp, höjd bidragsdel samt höjd fribeloppsgräns för makes inkomst. Nyligen har en utredning (U 1975: 16) om det studiesociala stödet tillsatts. Denna utredning skall se över hela det studiesociala systemet. Jag räknar med att utredningen redan under det första halvåret 1977 kommer att lämna principförslag om studiestödets utformning för såväl studerande inom gymnasieskolan som studerande i högskolan. Jag kommer med hänvisning härtill inte att föreslå några större förändringar i nuvarande system.

I det följande föreslås vissa uppräkningar av bl. a. resetillägg, inackorderingstillägg och behovsprövat tillägg.

CSN har föreslagit förbättringar i fråga om timstudie- och dagstudiestöd samt ett ökat antal vuxenstudiestöd.

Vid min anmälan av vuxenutbildningen redogjorde jag för skolöverstyrelsens (SÖ) förslag om grundläggande utbildning av vuxna på grundskolenivå. Jag kommer i det följande att förorda att ett särskilt åter-

betalningsfritt studiestöd skall kunna utgå till deltagare i nuvarande undervisning på grundskolenivå av ungdomar och vuxna som fått ofullständig eller ingen undervisning. Stödet är, som jag också tidigare nämnt, så utformat att det lätt kan anpassas till en eventuell framtida förändring av den grundläggande utbildningen för vuxna.

Regeringen har den 25 september 1975 fastställt ny organisation för CSN:s kansli med verkan fr. o. m. den 1 januari 1976. Den nya organisationen svarar bättre mot nämndens nuvarande och framtida arbetsuppgifter.

På grundval av förslag från 1968 års studiemedelsutredning har Kungl. Maj:t uppdragit åt CSN att utveckla ett informationssystem för behandlingen av studiemedelsärenden (prop. 1974: 14, SfU 1974: 19, rskr 1974: 265). Ett system för återbetalning av studiemedel träder i funktion den 1 januari 1976. Jag har i det följande beräknat medel för att CSN skall kunna utveckla ett informationssystem för hela studiemedelssystemet med sikte på att träda i funktion den 1 januari 1978.

1968 års studiemedelsutredning har lagt fram förslag i betänkandet (Ds U 1974: 14) Vissa frågor rörande studiestöd. Dessa förslag bereds f. n.

H 1. Centrala studiestödsnämnden m. m.

1974/75	Utgift	14 701 407
1975/76	Anslag	13 974 000
1976/77	Förslag	22 531 000

Centrala studiestödsnämnden (CSN) är enligt instruktion (1974: 433, ändrad senast den 27 november 1975) central förvaltningsmyndighet för ärenden om studiesocial verksamhet och därmed sammanhängande frågor i den mån sådana ärenden ej ankommer på annan myndighet. Nämnden är central myndighet för studiemedelsnämnderna och för de fr. o. m. budgetåret 1975/76 inrättade vuxenutbildningsnämnderna. CSN:s delegation för utländska studerande handlägger frågor rörande utländska studerandes formella rätt till svenskt studiestöd.

Studiemedelsnämnderna handhar ärenden om studiemedel samt särskilt vuxenstudiestöd för högskoleutbildning. För studiemedelsnämnderna gäller instruktion (1965: 745, ändrad senast den 27 november 1975).

För vuxenutbildningsnämnderna gäller instruktion (1975: 394, ändrad den 27 november 1975).

CSN föreslår att anslaget H 8. Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m. i tillämpliga delar (delposterna 1 Bidrag till CSN för information om särskilt vuxenstudiestöd m. m. och 3 Medel för vuxenutbildningsnämnderna) fortsättningsvis hänförs till anslaget H 1.

Centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna

	1975/76[1]	Beräknad ändring 1976/77	
		Centrala studiestödsnämnden	Föredragande
Personal			
Handläggande personal	49	of.	of.
Övrig personal	108,5	+19	+8
	157,5	**+19**	**+8**
Anslag			
Lönekostnader	9 449 000[2]	+ 4 062 000	+3 005 000
Sjukvård	26 000	+ 4 000	+ 4 000
Reseersättningar	377 000	+ 293 000	— 20 000
därav för utrikes resor	(3 000)	(+ 13 000)	(of.)
Lokalkostnader	1 037 000	+ 505 000	+ 433 000
Expenser	3 085 000	+ 7 201 000	+5 135 000
därav för engångsutgifter	(93 000)	(— 17 000)	(— 17 000)
	13 974 000	**+12 065 000**	**+8 557 000**

[1] Vid beräkningarna av personal vid CSN under budgetåret 1975/76 har nämnden utgått från bemanning i enlighet med förslag till omorganisation av CSN:s kansli.

[2] Inkl. anslag H 8. delposten 2 Medel till CSN för viss särskild verksamhet (520 000 kr.).

Centrala studiestödsnämnden

1. Pris- och löneomräkning m.m. 2 653 000 kr., varav 250 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar CSN en minskning på personalsidan med nio tjänster, varav fem på CSN. Förslaget om personalminskning skulle enligt CSN innebära en tjänsteman mindre för bevakning av inbetalningar om återkrävt studiestöd, vilket betyder att effektiviteten beträffande återkravsverksamheten minskar. Två tjänster vid tillsynsenheten måste dras in vilket innebär allvarliga konsekvenser för informations- och uppföljningsinsatser vid de lokala och regionala studiestödsorganen. Vidare måste två tjänster vid den administrativa sektionen dras in. Detta kommer att få negativa konsekvenser för blankettdistribution och arkivfunktioner. På omkostnadsanslaget skulle följden av 0-alternativet bli minskad utbildnings- och konferensverksamhet samt en nedskärning för anslagen för publikationstryck. Dessa åtgärder skulle få mycket allvarliga följder för informationen om det studiesociala stödet. En personalminskning vid studiemedelsnämnderna med fyra tjänster kommer att återverka på behandlingstiderna för studiemedelsansökningar. Dessutom måste telefon- och expeditionstider inskränkas.

3. CSN har föreslagit en omorganisation av nämndens kansli fr. o. m. den 1 januari 1976. Förslaget innebär att CSN:s roll som central studie-

social myndighet förstärks och att kansliets organisation ges en mera funktionell uppbyggnad. Ärenden om bl. a. studiemedel för äldre elever i gymnasial utbildning decentraliseras till studiemedelsnämnderna den 1 januari 1976. CSN:s beräkningar beträffande lönekostnaderna bygger på petitaanvisningarnas schabloner för större omorganisationer.

4. För förstärkning av CSN:s kansli bör enligt CSN medel beräknas för en tjänst som assistent i F 4 för vissa återkravsfunktioner bl. a. frågor om betalningsförelägganden (+66 027 kr.).

5. CSN beräknar vidare medel för extra personal under delar av budgetåret 1976/77 för handläggning av ansökningar om uppskov med återbetalning av studiemedelsavgift och återkravsbevakning i avvaktan på att det beslutade terminalbaserade återbetalningssystemet skall införas. Medel för extra personal för handläggning av ansökningar om överföring av studielån till studiemedel beräknas också för vissa delar av budgetåret 1976/77 (+246 455 kr.).

6. Beträffande omkostnadsanslaget behövs enligt CSN ytterligare medel för bl. a. utbildnings- och konferensverksamhet i studiesociala frågor, publikationstryck, informationsmaterial och blanketter. Detta behov föranleds till stor del av den beslutade vuxenstudiestödsreformen och de nyinrättade vuxenutbildningsnämnderna (+1 935 000 kr.).

7. Studiemedelsnämnderna övertar den 1 januari 1976 vissa ärendeslag från CSN. För handläggning av dessa, förstärkning av studiemedelsnämndernas informationsresurser samt extra personal under arbetstoppar beräknas medel motsvarande 18 årsarbetskrafter i F 2 (+1 117 200 kr.).

8. För studiemedelsnämndernas omkostnader beräknar CSN en höjning av framför allt lokalkostnaderna beroende på att de flesta nämnderna är i behov av större lokaler (+170 000 kr.).

CSN har i skrivelse hemställt att få fortsätta arbetet med att utveckla ett registrerings- och utbetalningssystem baserat på automatisk databehandling (ADB) för behandling av studiemedelsärenden. Kostnaderna härför samt för det av Kungl. Maj:t den 17 maj 1974 medgivna utvecklingsarbetet i fråga om återbetalning av studiemedel m. m. beräknas budgetåret 1976/77 till sammanlagt 3 500 000 kr.

Föredraganden

I anledning av prop. 1975: 23 fattade riksdagen vid 1975 års riksmöte en rad beslut (SfU 1975: 14, rskr 1975: 176), vilka ställer ökade krav på centrala studiestödsnämnden (CSN) och studiemedelsnämnderna. Således beslöt riksdagen att införa nya studiestöd för vuxenstuderande i form av särskilt vuxenstudiestöd, timstudiestöd och dagstudiestöd och att inrätta särskilda vuxenutbildningsnämnder, en i varje län. Nämnderna beslutar om de av CSN länsvis fördelade medlen för de nya stu-

diestöden utom de för högskolestudier samt om medel för uppsökande verksamhet på arbetsplatser. CSN är central myndighet för vuxenutbildningsnämnderna. Införandet av de nya studiestöden ställer krav på CSN:s administration och informationsverksamhet. Jag kommer att behandla dessa frågor vid min anmälan av anslaget H 8. Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.

Riksdagen beslöt i nyssnämnda sammanhang också att medge en omorganisation av CSN:s kansli med verkan fr. o. m. den 1 januari 1976. Jag gav den 25 september 1975 statens avtalsverk i uppdrag att föra de förhandlingar som behövs med anledning av omorganisationen. Enligt vad jag erfarit har avtal nu slutits mellan statens avtalsverk och berörda personalorganisationer om löne- och anställningsvillkor för personalen vid CSN.

Ärenden rörande studiemedel för personer över 20 år i gymnasial utbildning samt frågor om återkrav av studiemedel, som hittills behandlats centralt hos CSN, förs fr. o. m. den 1 januari 1976 över till studiemedelsnämnderna. Nämnderna beslutar även fr. o. m. hösten 1975 om särskilt vuxenstudiestöd för högskolestudier. Jag har beräknat 500 000 kr. för personal för studiemedelsnämndernas ökade verksamhet med anledning av dessa reformer samt medel för de ökade lokalkostnader som följer av att flertalet nämnder har flyttat till nya och större lokaler.

Genom beslut den 17 maj 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt CSN att i samråd med statskontoret fortsätta utvecklingsarbetet i fråga om ett nytt registrerings- och utbetalningssystem baserat på ADB. I första hand skall ett nytt datasystem för återbetalning av studiemedel utarbetas och träda i funktion den 1 januari 1976 (prop. 1974: 14, SfU 1974: 19, rskr 1974: 265).

Regeringen har den 13 november 1975 medgett att CSN för att täcka kostnaderna för utvecklingsarbetet under budgetåren 1974/75 och 1975/76 får överskrida anslaget för expenser med sammanlagt 5 048 000 kr. Det databasorienterade systemet för registrering och utbetalning av studiemedel beräknas träda i funktion den 1 januari 1978. För att utveckla detta system och för att slutföra utvecklingen av återbetalningssystemet beräknar jag för budgetåren 1976/77 ett medelsbehov om 3 500 000 kr. Vid behandling av anslagsframställningarna för budgetåret 1977/78 får prövas om behov finns av ytterligare medel för att utvecklingsarbetet skall kunna slutföras.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Centrala studiestödsnämnden m. m.*: för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 22 531 000 kr.

H 2. Studiebidrag m. m.

1974/75	Utgift	518 067 465
1975/76	Anslag	557 000 000
1976/77	Förslag	625 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för studiestöd enligt studiestödslagen (1973: 349, omtryckt 1975: 359, ändrad senast den 11 december 1975), nämligen förlängt barnbidrag enligt 2 kap., studiebidrag jämte tillägg och resekostnadsersättning enligt 3 kap., studiebidrag enligt 4 kap., timstudiestöd enligt 5 kap., dagstudiestöd enligt 6 kap. samt vuxenstudiebidrag enligt 7 kap. Av anslaget disponeras dessutom medel för brevskolestipendier samt medel för särskilt studiestöd till utlandssvenska elever. Utgifterna för timstudiestöd, dagstudiestöd och vuxenstudiebidrag täcks genom att medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgift m. m. förs till anslaget.

Centrala studiestödsnämnden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) föreslår en ökning av beloppet under detta anslag med 116 milj. kr. för nästa budgetår.

1. Under budgetåret 1974/75 har utbetalats 306,7 milj. kr. i förlängt barnbidrag och studiehjälp i form av bidrag och tillägg enligt studiestödslagen. Dessutom har utbetalats 300 kr. i brevskolestipendium och 49 500 kr. i särskilt studiestöd till utlandssvenska elever. För innevarande budgetår har medelsbehovet beräknats till 377 milj. kr. Vid oförändrade regler och bidragsbelopp beräknar CSN medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 385,3 milj. kr.

CSN föreslår höjda tilläggsbelopp så att studiehjälpens realvärde skall kunna återställas. Beloppen för resetillägg bör enligt nämndens mening höjas till 95, 130, 175, 205 och 235 kr. i månaden för avstånd om minst 6, 15, 25, 35 resp. 45 km. Merutgiften härför beräknas till 10 milj. kr. Dessutom föreslås ändrad avrundningsregel rörande resetillägg som beräknas medföra en merutgift av 0,2 milj. kr.

Inackorderingstillägget föreslås höjt från 170 till 250 kr. i månaden, vilket beräknas medföra en merutgift på 20 milj. kr. Såväl inkomstsom behovsprövat tillägg föreslås kunna beviljas med högst 150 kr. i månaden. För inkomstprövat tillägg innebär det en ökning från nuvarande belopp om högst 75 kr. och lägst 20 kr. till högst 150 kr. och lägst 25 kr. För behovsprövat tillägg blir ökningen av det maximala beloppet 40 kr. från nuvarande högsta belopp i månaden som är 110 kr. Merutgiften har beräknats till 7,7 milj. kr. för inkomstprövat tillägg och till 0,8 milj. kr. för behovsprövat tillägg.

För de inkomst- och behovsprövade tilläggen föreslår CSN dessutom höjda och till den allmänna inkomstutvecklingen anpassade inkomst-

gränser. För inkomstprövat tillägg föreslås gränsen höjd från 28 000 kr. till 34 000 kr. Vid oförändrat tilläggsbelopp beräknas merutgiften för en sådan höjning till 6,5 milj. kr. Merutgiften för inkomstprövat tillägg vid en samtidig höjning av såväl inkomstgräns som tilläggsbelopp har beräknats till 20 milj. kr. För att möjliggöra en mer individuell och allsidig prövning av ansökan om behovsprövat tillägg föreslås en höjning av den ovillkorliga inkomstgränsen till 42 000 kr. CSN beräknar merkostnaden till 3 milj. kr. Vid en samtidig höjning av såväl tilläggsbelopp som ovillkorlig inkomstgräns beräknar CSN merutgiften för behovsprövat tillägg till 4,5 milj. kr.

De sammanlagda reformkostnaderna för studiehjälp uppgår sålunda till 54,7 milj. kr. Anslagsbehovet för förlängt barnbidrag och studiehjälp enligt studiestödslagen blir därmed 440 milj. kr. eller 97 milj. kr. mer än anslaget för innevarande budgetår.

2. Under budgetåret 1974/75 har till studerande i eftergymnasial utbildning och till äldre studerande i gymnasial utbildning utbetalats 206,7 milj. kr. i studiebidrag enligt 4 kap. studiestödslagen. För budgetåret 1975/76 beräknas medelsbehovet vid oförändrade regler till 212 milj. kr. Ökningen avser bl. a. att täcka det ytterligare utflöde som väntas bli följden av att fribeloppet för makes inkomst höjts den 1 juli 1975. Medelsbehovet för 1976/77 beräknas oförändrat till 212 milj. kr.

CSN föreslår en ytterligare höjning av fribeloppet för makes inkomst från 250 % till 300 % av basbeloppet för heltidsstuderande och från 330 % till 390 % av basbeloppet för deltidsstuderande. Kostnaderna beräknas till 3 milj. kr. CSN föreslår en höjning av bidragsdelen som ingår i studiemedlen med 180 kr. för ett läsår om nio månader. Totalt skulle då studiebidraget för nio månader bli högst 2 178 kr. Merutgiften för höjningen uppskattas till 18 milj. kr. CSN föreslår vidare att man övergår till dagberäkning av studiemedlen. Därigenom uppnår man förbättringar för vissa grupper studerande, för vilka den nuvarande 15-dagarsregeln är oförmånlig. Utgiften för en sådan ändring av reglerna beräknas till 2 milj. kr.

3. De för 1975/76 anvisade medlen för vuxenstudiestöd gäller, utom i fråga om särskilt vuxenstudiestöd för yrkesteknisk högskoleutbildning, för tiden fr. o. m. januari 1976. I beräkningarna för 1976/77 har en uppräkning gjorts som omfattar motsvarande antal stöd under ett helt år.

CSN föreslår dessutom en utbyggnad av vuxenstudiestödet i den omfattning som angetts för år 1 i SVUX' betänkande (SOU 1974: 62) och FÖVUX' betänkande (SOU 1974: 54), vilket innebär vuxenstudiebidrag för 15 000 helårsplatser, 29 000 timstudiestöd om 35 timmar och 9 500 dagstudiestödet om 5 dagar. Enligt CSN bör timstudiestödet höjas till 25 kr. Dagstudiestödet, som består av ett inkomstbidrag och ett internatbidrag, bör höjas till 140 kr. resp. 90 kr. Medelsbehovet utgör för

vuxenstudiebidrag 202 milj. kr., för timstudiestöd 25 milj. kr. och för dagstudiestöd 11 milj. kr.

Föredraganden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har fört fram flera förslag på studiehjälpens område. Enligt min mening bör resetillägget höjas från 85, 110, 145, 170 och 195 kr. i månaden till 95, 130, 175, 205 och 235 kr. i månaden för avstånd om resp. 6, 15, 25, 35 och 45 km. Merutgiften härför har beräknats till 10 milj. kr. Jag är f. n. inte beredd att tillstyrka en ändring av den avrundningsregel som nu gäller för resetillägg. Jag förordar att inackorderingstillägget bör höjas från 170 kr. till 190 kr. i månaden. Detta beräknas medföra ett ökat medelsbehov av ca 5 milj. kr. Jag är f.n. inte beredd att höja belopp resp. inkomstgränser för det inkomstprövade tillägget. Enligt min mening bör det behovsprövade tillägget höjas från högst 110 kr. till högst 130 kr. i månaden. Dessutom bör inkomstgränsen för det behovsprövade tillägget höjas till 31 000 kr. Merutgiften härför har beräknats till ca 0,5 milj. kr. Jag räknar vidare med att CSN inom ramen för de beräknade medlen för behovsprövat tillägg skall ha möjlighet att vid tillämpningen av bestämmelserna göra en generösare bedömning än f. n.

Enligt riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte (SfU 1975: 14, rskr 1975: 176) gäller för hemreseersättning för inackorderade elever i gymnasial utbildning f. n. att elever inom egen gymnasieregion har rätt till en fri hemresa per vecka medan de som studerar utanför den egna gymnasieregionen har rätt till två hemresor per månad. Ett problem härmed har varit att gränserna för elevområde och gymnasieregion ofta inte stämmer överens. Elever kan således bli hänvisade till utbildning som inte ligger inom gymnasieregionen men väl inom elevområdet. Enligt min mening bör reglerna för hemreseersättning ändras så att inackorderade elever som bor inom ett avstånd på 25 mil från skolan bör kunna få en fri hemresa per vecka och övriga bör få två resor per månad. Detta beräknas medföra ett ökat medelsbehov av ca 4 milj. kr. För studiehjälp och för förlängt barnbidrag har jag beräknat det totala medelsbehovet till 404,5 milj. kr.

Som jag har nämnt i inledningen till avsnittet H. Studiesociala åtgärder har nyligen en studiesocial utredning (U 1975: 16) tillsatts som skall göra en övergripande översyn av hela det studiesociala systemet. Med hänvisning härtill är jag nu inte beredd att föreslå några större förändringar när det gäller studiemedel. Jag räknar med ett oförändrat antal studerande med studiemedel. Jag är inte nu beredd att tillstyrka en höjning av fribeloppet för makes inkomst eller en höjning av studiebidraget. Inte heller är jag beredd att föreslå en ändring av nuvarande regel om en 15-dagars period för beräkning av studiemedel till en dagberäkning.

Riksdagen har vid 1975/76 års riksmöte beslutat (prop. 1975/76: 22,

SfU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 103) om bl. a. en höjning av fribeloppsgränsen vid prövning mot egen inkomst från 40 % till 55 % av basbeloppet per kalenderhalvår för heltidsstuderande som studerar minst fyra månader. Motsvarande höjning har beaktats också för dem som studerar kortare tid. Enligt min mening bör även de som studerar på deltid få motsvarande förbättringar. Fribeloppet för deltidsstuderande bör därför höjas från nuvarande 125 % till 140 % av basbeloppet. Vidare bör för varje period om 30 dagar avräkningen av egen inkomst minskas till 1/9 av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger fribeloppet.

Statsbidrag för undervisning av personer som saknar grundläggande läs- och skrivfärdigheter utgår nu till kommunerna från anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. Något studiesocialt stöd för dem som deltar i denna undervisning finns dock inte. I prop. 1975: 23 anförde jag att jag räknade med att återkomma till frågan i sådan tid att frågan om studiestöd för dem som deltar i sådan undervisning kunde tas upp vid 1975/76 års riksmöte.

Som jag redovisat i min inledande översikt över utvecklingen inom vuxenutbildningsområdet har skolöverstyrelsen (SÖ) nyligen inkommit med ett förslag om grundläggande utbildning av vuxna. Skrivelsen har remitterats. I anslutning till förslaget framhåller SÖ att frånvaron av studiesocialt stöd i samband med den nuvarande kommunala alfabetiseringsundervisningen varit det största hindret för den enskilde att delta i utbildningen. SÖ finner det synnerligen angeläget att detta problem får en snabb lösning. För egen del anser jag att frågan om det studiesociala stödet bör lösas redan nu. Den omständigheten att ställning inte ännu kan tas till SÖ:s förslag om utbildningsorganisation bör således inte utgöra något hinder. Jag förordar därför att ett särskilt studiesocialt stöd införs den 1 juli 1976 för dem som deltar i nuvarande undervisning på grundskolenivå av ungdomar och vuxna som fått ofullständig eller ingen undervisning (grundläggande utbildning för vuxna). Det bör vara möjligt att senare anpassa detta studiestöd till en eventuell ny utbildningsorganisation. Studiestöd till den som deltar i grundläggande utbildning för vuxna bör utgå enligt följande. För flertalet studerande bör stödet beräknas med visst belopp per timme. Timersättningen bör utgå för högst 25 timmar i veckan. Timersättningen bör beräknas till 18 kr., dvs. med högst 450 kr. per vecka. Den studerande bör dock kunna få denna timersättning endast om han har förlorat arbetsinkomst, ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd på grund av att han har deltagit i undervisningen. Till studerande, vars huvudsakliga sysselsättning är hemarbete, bör stödet normalt utgå med 8 kr. per timme.

Stöd om 8 eller 18 kr. per timme bör endast kunna utgå om den studerande deltar i minst 5 timmars undervisning per vecka. Som jag förut

har nämnt bör stöd maximalt kunna utgå för 25 timmars undervisning per vecka. Stöd bör utgå för högst det antal timmar som motsvarar 40 veckors heltidsundervisning.

Stöd som således bör utgå med visst belopp per timme bör vara skattepliktigt och pensionsgrundande. Jag har i denna fråga samrått med cheferna för social- och finansdepartementen.

I fråga om ungdomar som är så gamla att de kan komma i fråga till studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen, dvs. i princip mellan 16 och 20 år, bör dock gälla vissa särskilda regler. Sådana ungdomar bör kunna komma i fråga till timersättning endast om de förlorar arbetsinkomst, ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd på grund av att de har deltagit i undervisningen. Andra ungdomar i angiven ålder bör få studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen för heltidsstudier. Som heltidsstuderande bör därvid den räknas som studerar minst 23 timmar per vecka. Reglerna om studiehjälp under sjukdom bör därvid inte gälla.

CSN bör vara central myndighet. Skolstyrelserna bör ansvara för bevillning och utanordning av stödet.

De bestämmelser som behövs för det nya stödet till andra än dem som bör få studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen ankommer det på regeringen att meddela. Som jag nyss angav bör stöden vara skattepliktiga och pensionsgrundande. De förslag till särskilda författningsändringar som behövs i anledning därav kommer senare att läggas fram.

Jag beräknar kostnaden för detta förslag till ca 7,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Som jag anfört i det inledande avsnittet om vuxenutbildningen har under budgetåret 1975/76 nya vuxenstudiestöd införts. För särskilt vuxenstudiestöd, dvs. det nya stödet för längre studier, förordar jag en ökning till 148 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Därigenom bör det bli möjligt att öka antalet stöd. Beräknat efter det antal heltidsstuderande som skulle kunna få stödet för ett års studier bör utrymme finnas för ca 8 650 årsplatser jämfört med f. n. ca 7 000. Resurserna bör liksom under innevarande budgetår fördelas med huvuddelen på grundskole- och gymnasieskolenivå med övervikt för den förra samt med en mindre del på högskolenivå. Även under budgetåret 1976/77 bör stöden för högskolestudier förbehållas studerande i försöksverksamheten med yrkesteknisk högskoleutbildning. Under den tid försöksverksamheten pågår bör dessa studerande, om de är behöriga att erhålla vuxenstudiestöd, garanteras det särskilda vuxenstudiestödet för sin utbildning. I fråga om timstudiestöden har jag beräknat en utbyggnad så att det under budgetåret 1976/77 bör finnas ca 29 000 timstudiestöd om 35 timmar. Jag förordar dessutom en höjning av ersättningen per timme från 18 kr. till 20 kr. Dagstudiestödens antal för budgetåret 1976/77 bör enligt min mening ökas till 9 500 stöd. När det

gäller dagstudiestöden har jag dessutom räknat med en höjning av internatbidraget från 70 kr. till 80 kr. per dag. Med hänvisning till vad jag således har anfört beräknar jag att det för budgetåret 1976/77 behövs 20,3 milj. kr. för timstudiestöd och 8,1 milj. kr. för dagstudiestöd samt 123 milj. kr. för särskilt vuxenstudiebidrag eller totalt 151,4 milj. kr.

Jag förordar att 151,4 milj. kr. tillförs anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

De förslag som jag i det föregående har lagt fram om ändrade regler för behovsprövat tillägg, inackorderingstillägg, fribelopp och reducering av överskjutande inkomst för deltidsstuderande, timstudiestöd och internatbidrag kräver ändringar i 3 kap. 7 och 11 §§, 4 kap. 19 §, 5 kap. 4 § och 6 kap. 6 § studiestödslagen. Dessutom bör en formell justering ske i 4 kap. 19 § sista stycket samt i 4 kap. 39 §.

I fråga om rätt till studiehjälp enligt 3 kap. studiestödslagen för den som deltar i grundläggande utbildning för vuxna krävs vissa kompletterande bestämmelser till vad som f. n. står i studiestödslagen och studiestödsförordningen (1973: 418). Bestämmelserna därom bör utfärdas av regeringen. För att så skall bli möjligt bör bestämmelserna om studiehjälp i 3 kap. 5 och 29 §§ justeras.

Förslag till de ändringar i studiestödslagen som jag har berört i det föregående bör fogas till detta protokoll som *bilaga 10.2*.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349),
2. godkänna att 151 400 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillförs anslaget Studiebidrag m. m.,
3. till *Studiebidrag m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 625 000 000 kr.

H 3. Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti

1974/75	Utgift	105 307
1975/76	Anslag	300 000
1976/77	Förslag	200 000

Från detta anslag bestrids kostnader dels för avskrivning med 25 % av kapitalskulden på statsgaranterade studielån i enlighet med kungörelsen (1961: 384) om avskrivning av lån för studier, dels för avskrivning i de fall låntagaren avlidit eller varaktig betalningsoförmåga inträtt. De låneformer som är förbundna med allmän avskrivning med 25 % har

upphört enligt 1964 års riksdagsbeslut om reformering av det studiesociala stödet till studerande ungdom. Genom konstruktionen av den allmänna avskrivningen kommer dock anslaget att belastas med kostnader under en övergångstid.

Centrala studiestödsnämnden föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med 200 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett belopp av 200 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.

H 4. Ersättning till postverket, riksbanken och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd

1974/75	Utgift	2 230 478
1975/76	Anslag	2 077 000
1976/77	Förslag	2 502 000

Från detta anslag bestrids kostnader för postverkets och riksbankens handläggning av studielån resp. studiemedel. Dessutom utgår ersättning till riksförsäkringsverket för verkets och de allmänna försäkringskassornas handläggning av särskilt vuxenstudiestöd samt timstudie- och dagstudiestöd.

Centrala studiestödsnämnden beräknar medelsbehovet för ersättning till postverket och riksbanken till 2 502 000 kr. och för ersättning till riksförsäkringsverket till 1 000 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet för ersättning till riksbanken och postverket till 2 502 000 kr. För ersättning till riksförsäkringsverket för verkets och de allmänna försäkringskassornas kostnader i samband med utanordnande och beräkning av särskilt vuxenstudiestöd samt timstudie- och dagstudiestöd har jag beräknat 1 500 000 kr.

Jag förordar att 1 500 000 kr. skall tillföras anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 1 500 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillförs anslaget Ersättning till postverket, riksbanken

och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd,

2. till *Ersättning till postverket, riksbanken och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 502 000 kr.

H 5. Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.

1974/75	Utgift	136 125
1975/76	Anslag	505 000
1976/77	Förslag	505 000

Enligt förordningen (1945: 594) angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlönande av föreståndare vid dylikt skolhem (ändrad senast 1975: 397) får efter medgivande av skolöverstyrelsen (SÖ) statsbidrag med 10 000 kr. för år utgå till avlönande av föreståndare vid skolhem för elever vid vissa i förordningen angivna läroanstalter. Bidraget utgår endast för elevhem som har annan huvudman än primärkommun.

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att anslaget för budgetåret 1976/77 förs upp med 755 000 kr. SÖ föreslår att bidrag utgår till avlösare för föreståndare vid elevhem med 5 000 kr. per föreståndare (+250 000 kr.).

Föredraganden

Jag är inte beredd att biträda skolöverstyrelsens förslag om avlösare för föreståndare vid elevhem. Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 505 000 kr.

H 6. Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande

1974/75	Utgift	2 027 700
1975/76	Anslag	1 750 000
1976/77	Förslag	1 880 000

Från detta anslag bestrids kostnader för bidrag till hälso- och sjukvård för studerande enligt bestämmelser som regeringen har meddelat den 5 juni 1975.

Tillsyn över hälso- och sjukvården för studerande utövas av socialstyrelsen som har att pröva ansökningar om statsbidrag till sådan verksamhet. Statsbidrag utgår till kårortsnämnderna för hälso- och sjukvård i Borås, Göteborg, Karlstad, Linköping, Luleå, Malmö/Lund, Stockholm,

Umeå, Uppsala, Växjö, Örebro och Östersund med 16 kr. per studerande intill ett antal av 10 000 studerande och med 10 kr. för varje ytterligare studerande. Statsbidrag beräknas efter antalet studerande som under budgetåret aktivt bedriver studier.

Socialstyrelsen föreslår en uppräkning av bidraget till 18 kr. resp. 12 kr., vilket medför en ökning av det totala medelsbehovet med 130 000 kr. Det statsbidragsgrundande antalet studerande beräknas under budgetåret 1976/77 uppgå till 137 000.

Föredraganden

Studerandehälsovårdsutredningen har avlämnat betänkandet (SOU 1975: 7) Framtida studerandehälsovård. Betänkandet har remitterats.

Jag förordar att bidraget till hälso- och sjukvård räknas upp. Bidraget bör utgå med 17 kr. per studerande intill ett antal av 10 000 och med 11 kr. för varje ytterligare studerande. Med hänsyn till den föreslagna förbättringen av statsbidraget och antalet studerande beräknar jag medelsbehovet till 1 880 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 880 000 kr.

H 7. Ersättning till vissa lärarkandidater

Medel under förevarande anslag utgår med hänsyn tagen till intagningskapaciteten vid lärarutbildningsanstalter. Statsrådet Hjelm-Wallén har under F. Lärarutbildning anmält att hon senare avser att föreslå regeringen att till riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild proposition som behandlar frågor om lärarutbildning. I avvaktan härpå bör anslaget Ersättning till vissa lärarkandidater tas upp med ett preliminärt beräknat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Ersättning till vissa lärarkandidater* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 31 742 000 kr.

H 8. Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.

1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Från anslaget bekostas utgifter dels för vuxenutbildningsnämndernas verksamhet dels för centrala studiestödsnämndens (CSN) administration av och information om vuxenstudiestöden.

Vuxenutbildningsnämnderna handhar ärenden om timstudiestöd, dagstudiestöd och särskilt vuxenstudiestöd i den mån sådana ärenden inte

ankommer på annan myndighet. Nämnderna handhar också ärenden om statsbidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser. För vuxenutbildningsnämnderna gäller instruktion (1975: 394, ändrad den 27 november 1975).

CSN föreslår att anslaget i tillämpliga delar (delposterna 1 Bidrag till CSN för information om särskilt vuxenstudiestöd m. m. och 3 Medel till vuxenutbildningsnämnderna) fr. o. m. budgetåret 1976/77 hänförs till anslaget H 1. Centrala studiestödsnämnden m. m.

Vuxenutbildningsnämnderna

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Centrala studiestödsnämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	12	+12	+12
Övrig personal		+24	+13
	12	**+36**	**+25**
Anslag			
Lönekostnader	1 028 000[1]	+3 785 613	+2 398 000
Sjukvård Reseersättningar Lokalkostnader Expenser	1 052 000[1]	+1 210 000	+1 209 000
	2 080 000	**+4 995 613**	**+3 607 000**
Avrundat		+4 996 000	

[1] Beloppen beräknade för nio månaders verksamhet

Centrala studiestödsnämnden

1. Vuxenutbildningsnämnderna har inrättats under budgetåret 1975/76. För detta budgetår finns 24 halvtidstjänster i F 10 fördelade på var och en av nämnderna. För nästkommande budgetår beräknar CSN medel motsvarande ytterligare 24 halvtidstjänster i F 10, elva tjänster i F 5 och 13 tjänster i F 2 samt för extra personal under högsäsong. Dessutom behövs medel för nämndledamöternas arvoden m. m. (+3 785 613 kr.).

2. För vuxenutbildningsnämndernas omkostnader beräknar CSN 2 262 000 kr. i huvudsak avseende lokalkostnader och reseersättningar till nämndernas ledamöter (+1 210 000 kr.).

3. För CSN:s administration för vuxenstudiestöden m. m. utgår inga särskilda medel innevarande budgetår medan 1 200 000 kr. utgår för information. För budgetåret 1976/77 behöver CSN för administration, bl. a. för utökad reseverksamhet, 1 525 000 kr. och för information om vuxenstudiestöd ytterligare 530 000 kr., varav 240 000 kr. avser prisomräkning (+2 075 000 kr).

Föredraganden

Under hösten 1975 har vuxenutbildningsnämnder inrättats i samtliga 24 län. Nämnderna har sina kanslilokaler i försäkringskassornas centralkontor. Under slutet av år 1975 behandlade nämnderna de första ansökningarna om studiestöd och medel för uppsökande verksamhet.

Till skillnad från centrala studiestödsnämnden (CSN) anser jag att medel för vuxenutbildningsnämndernas verksamhet och för CSN:s administration av och information om vuxenstudiestöden m. m. bör beräknas under ifrågavarande anslag.

Som jag tidigare nämnt förordar jag för nästkommande budgetår ett utökat antal studiestöd och vidgade resurser för uppsökande verksamhet på arbetsplatser. Vuxenutbildningsnämnderna bör därför få mer personal så att de kan fylla sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Jag delar CSN:s bedömning att sekreterartjänsterna bör vara heltidstjänster och beräknar ytterligare medel motsvarande 24 halvtidstjänster i F 10. Jag beräknar även medel för viss biträdespersonal. För vuxenutbildningsnämndernas personalkostnader m. m. beräknar jag sammanlagt ytterligare 2 398 000 kr.

Medel bör även ställas till förfogande för nämndledamöternas resor samt för täckande av kansliernas lokal- och expenskostnader m. m. Jag beräknar kostnaderna för dessa ändamål budgetåret 1976/77 till sammanlagt 2 261 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för vuxenutbildningsnämnderna uppgår således till 5 687 000 kr. (+3 607 000 kr.).

För CSN:s administration för vuxenstudiestöden m. m. beräknar jag 1 150 000 kr. och för information om vuxenstudiestöden beräknar jag ytterligare 830 000 kr. För sina uppgifter med vuxenstudiestödsfrågor bör CSN således budgetåret 1976/77 från detta anslag tillföras sammanlagt 3 180 000 kr.

De sammanlagda kostnaderna för vuxenutbildningsnämnderna och för CSN:s uppgifter med vuxenstudiestödsfrågor beräknar jag till 8 867 000 kr.

Jag förordar att i likhet med innevarande budgetår 1 000 kr. förs upp under förevarande anslag för budgetåret 1976/77. Anslaget bör tillföras 8 867 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom inkomster från vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 8 867 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillförs anslaget Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.,
2. till *Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 000 kr.

I INTERNATIONELLT-KULTURELLT SAMARBETE

Under denna littera anvisas medel till ändamål av skiftande karaktär inom det internationellt-kulturella samarbetet såväl inom som utanför Norden. Bl. a. ingår kostnaderna för Sveriges deltagande i Unescos verksamhet. Vidare beräknas medel för Sveriges andel av den gemensamma verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete, vilken dock behandlas i särskild ordning.

Kostnaderna för Sveriges deltagande i Europarådets kulturella verksamhet och i utbildnings- och forskningssamarbete inom OECD bestrids huvudsakligen under andra anslag, bl. a. under tredje huvudtiteln.

a) kulturellt utbyte med utlandet

I 1. Kulturellt utbyte med utlandet

1974/75 Utgift	945 939	Reservation	167 884
1975/76 Anslag	831 000		
1976/77 Förslag	971 000		

Ur detta reservationsanslag utgår bidrag till vissa ändamål inom det internationella kulturutbytet utanför Norden.

	Belopp 1975/76	Begärd ökning 1976/77
1. Deltagande i internationella organisationers konferenser och kurser m. m.	119 000	—
2. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet	1 000	of.
3. Svenskt deltagande i europeiska skoldagen	15 000	of.
4. Svenska studenthemmet i Paris	70 000	+144 000
5. Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte	70 000	+ 50 000
6. Sverige-Amerikastiftelsen	47 600	+ 13 000
7. Till regeringens disposition	508 400	—
	831 000	**+207 000**

Anslagsframställningarna

Styrelsen för *Svenska studenthemmet i Paris* föreslår på nytt att en lönegradsplacerad tjänst som föreståndare för hemmet inrättas. Vidare hemställer styrelsen bl. a. om ett årligt driftbidrag motsvarande en fast procentandel av omkostnaderna och om medel för arvodering av en sekreterare.

Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte föreslår att det svenska anslaget för de stipendier som nämnden delar ut, de s. k. Fulbright-stipendierna, ökas kraftigt. Nämnden anför bl. a. att de i Sverige anvisade medlen jämfört med från amerikansk sida givna bidrag är proportionellt betydligt mindre än i en rad andra länder. Vidare hänvisar nämnden till att behovet av den rådgivning som nämnden ger om studier i USA stadigt ökar. En höjning är särskilt befogad med anledning av att USA år 1976 högtidlighåller sitt 200-årsjubileum.

Föredraganden

Under detta anslag beräknar jag smärre ökningar som kompensation för prishöjningar m. m. Bl. a. med anledning av att USA:s 200-årsjubileum högtidlighålls under året beräknar jag en sammanlagd ökning om

50 000 kr. för de stipendier som Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte delar ut.

Särskilda medel för stöd till i första hand folkrörelsernas internationella utbyte har innevarande budgetår tagits upp under posten till regeringens disposition (prop. 1975: 1 bil. 10 s. 461). Jag anser att bidrag bör utgå för detta ändamål även budgetåret 1976/77 och beräknar medel härför.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kulturellt utbyte med utlandet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 971 000 kr.

I 2. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.

1974/75	Utgift	4 331 091
1975/76	Anslag	4 370 000
1976/77	Förslag	5 138 000

År 1950 anslöt sig Sverige till Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur, Unesco (SÖ 1950: 114). Svenska unescorådet är ett med stöd av Unescos stadga inrättat nationellt råd med uppgift att i Sverige främja Unescos verksamhet och stödja svenska insatser inom ramen för organisationens program. Nu gällande instruktion för rådet fastställdes den 28 juni 1968.

Medel för den allmänna upplysningsverksamheten i Sverige om Unesco, för vilken Svenska FN-förbundet ansvarar, anvisas över tredje huvudtiteln.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Unescorådet	Föredraganden
Årsbidrag till Unesco	4 300 000	+668 000	+668 000
Svenska unescorådets utrednings- och programverksamhet	70 000	+ 10 000	of.
Deltagande i Unescos generalkonferens	—	+100 000	+100 000
	4 370 000	**+778 000**	**+768 000**

Svenska unescorådet

Unescos budget fastställs för programperioder om två år. Unescos generalkonferens fastställde hösten 1974 organisationens budget för 1975—1976 till 169 992 000 dollar, varav 155 780 000 dollar skall täckas med bidrag från medlemsstaterna. Sveriges bidrag utgör 1,29 %, dvs. sammanlagt 2 009 562 dollar. Bidraget för år 1977, som betalas ut under

budgetåret 1976/77, kan beräknas först när generalkonferensen hösten 1976 fastställer budgeten för 1977—1978. Unescorådet räknar preliminärt med en ökning om 15 %. Sveriges bidrag skulle då uppgå till 1 155 498 dollar för vart och ett av åren 1977 och 1978.

Rådet föreslår vidare att anslagsposten för rådets utrednings- och programverksamhet ökas med 10 000 kr. och att 100 000 kr. anvisas för svenskt deltagande i generalkonferensen hösten 1976.

Föredraganden

Jag anser att unescorådets preliminära bedömning bör läggas till grund för anslagsberäkningen. Därvid förutsätter jag att anslaget under budgetåret 1976/77 får belastas med den svenska andelen av den budget som 1976 års generalkonferens slutligt fastställer. Mina förslag i övrigt framgår av sammanställningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 138 000 kr.

I 3. Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige

1974/75	Utgift	49 560	Reservation	486 420
1975/76	Anslag	400 000		
1976/77	Förslag	575 000		

Från anslaget utgår efter särskild ansökan bidrag till förberedelse- och administrationskostnader för i Sverige anordnade internationella kongresser, symposier m. m. på forskningens, utbildningens och kulturens områden.

Föredraganden

År 1977 högtidlighåller universitetet i Uppsala sitt 500-årsjubileum. Med anledning härav anordnas under året ett antal vetenskapliga symposier m. m. med internationellt deltagande. Bidrag till dessa bör, som jag nämnt vid min anmälan av vissa gemensamma frågor under litt. E, ges under detta anslag inom en ram av 175 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1976/77 och 1977/78. Med beaktande härav och i övrigt med hänsyn till anmälda behov beräknar jag anslaget för budgetåret 1976/77 till 575 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 575 000 kr.

I 4. Bidrag till svenska institut i utlandet

1974/75 Utgift	584 000
1975/76 Anslag	914 000
1976/77 Förslag	1 036 000

Under detta anslag utgår f. n. bidrag till fyra svenska icke-statliga institut i utlandet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Instituten	Föredraganden
Svenska institutet i Rom	721 000	+ 355 000	+ 75 000
Svenska institutet i Athen	95 000	+ 43 000	+ 14 000
Tessininstitutet i Paris	68 000	+ 35 000	+ 33 000
Svenska forskningsinstitutet i Istanbul	30 000	of.	of.
	914 000	**+ 433 000**	**+ 122 000**

Svenska institutet i Rom

Institutets styrelse begär, förutom kompensation för pris- och löneökningar, medel för en ny tjänst som forskarassistent, viss kursverksamhet och nya stipendier. Styrelsen bedömer att ett 0-alternativ är omöjligt att genomföra.

Svenska institutet i Athen

Utöver pris- och löneomräkning föreslår styrelsen ökning av statsbidraget för att institutet skall kunna engagera en sekreterare och höja vissa stipendier. Dessutom begärs medel för att täcka ett beräknat underskott budgetåret 1975/76 p. g. a. att institutet under en övergångsperiod utnyttjar såväl äldre som nyförvärvade lokaler. Ett genomförande av 0-alternativet skulle framför allt medföra en minskning av den undervisning som bedrivs vid institutet.

Tessinstitutet

Styrelsen bedömer utställningsverksamheten som den mest väsentliga aktiviteten vid institutet och begär en ökning med 25 000 kr. för detta ändamål. För pris- och löneomräkning beräknas 10 000 kr. 0-alternativet skulle beröra de olika verksamhetsgrenarna proportionellt lika.

Föredraganden

Under detta anslag beräknar jag vissa höjningar som kompensation för pris- och löneökningar. Därutöver bör för en ökning av Tessininstitutets utställningsverksamhet i Svenska kulturhuset i Paris anvisas ytterligare 25 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till svenska institut i utlandet* anvisa ett anslag av 1 036 000 kr.

b) nordiskt kulturellt samarbete

I 5. Nordiska samarbetsprojekt m. m.

I enlighet med bestämmelserna i det år 1971 ingångna nordiska kulturavtalet har en ordning med en gemensam verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet införts. Verksamhetsbudgeten avser ett budgetår sammanfallande med kalenderåret. I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har under detta anslag anvisats 15 445 000 kr. motsvarande dels den svenska andelen av 1976 års nordiska verksamhetsbudget, dels det svenska bidraget till Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

Föredraganden

1977 års nordiska verksamhetsbudget kommer att få sin huvudsakliga behandling inom Nordiska ministerrådet under våren 1976. Jag ämnar senare föreslå regeringen att lägga fram en särskild proposition rörande anslaget. I avvaktan härpå bör preliminärt beräknas oförändrat belopp.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Nordiska samarbetsprojekt m. m.* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 15 445 000 kr.

I 6. Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m.

1974/75	Utgift	725 152
1975/76	Anslag	703 000
1976/77	Förslag	868 000

Nordiska afrikainstitutet, som är förlagt till Uppsala, inrättades genom statsmakternas beslut år 1962 (prop. 1962: 100, SU 1962: 135, rskr 1962: 313). Institutet har till uppgift att i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad denna berör Afrika. Det åligger institutet särskilt att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika, att sprida information rörande Afrika och aktuella afrikanska förhållanden, att vara dokumentationscentrum för afrikaforskningen samt att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika. Verksamheten leds av en styrelse, i vilken även ingår representanter för de övriga nordiska länderna. Kungl. Maj:t har den 29 juni 1964 fastställt instruktion för institutet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	+2,5	of.
Övrig personal	5	+1	of.
	8[1]	**+3,5**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	509 000	+420 000	+142 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	192 000	+ 23 000	+ 23 000
	703 000	**+443 000**	**+165 000**

[1] Härutöver finns för institutet två tjänster inrättade vid Uppsala universitetsbibliotek.

Styrelsen

Styrelsens förslag innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 165 000 kr., varav 15 528 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar styrelsen i första hand borttagande av arvoden till översättare och extra skrivhjälp (— 15 960 kr.) och minskad städning (— 19 000).

3. Nya tjänster som dokumentalist, halvtidsanställd redaktör, forskarassistent och expeditionsvakt m. m. (+278 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 868 000 kr.

I 7. Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader

1974/75 Utgift	321 920	Reservation	118 968
1975/76 Anslag	382 000		
1976/77 Förslag	420 000		

Från detta reservationsanslag bestrids kostnader för resersättningar, expenser, bokinköp, seminarie- och föreläsningsverksamhet m. m. samt för resestipendier. Vidare får — under förutsättning att gåvo- och donationsmedel ställs till förfogande — från anslaget bestridas kostnader för tjänster som forskarassistent och sekreterare.

Styrelsen

Styrelsen begär medel förutom för pris- och löneomräkning för en höjning av posterna till seminarier och stipendier. Vidare begärs medel för att inrätta s. k. studiestipendier för svenska studerande vid institutet och för pedagogisk försöksverksamhet. Totalt begärs en ökning om 125 000 kr. varav för pris- och löneomräkning 36 000 kr.

0-alternativet skulle enligt styrelsen medföra minskad föreläsnings- och seminarieverksamhet (— 25 000 kr).

Föredraganden

Jag beräknar för nordiska afrikainstitutets drift för budgetåret 1976/77 420 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 420 000 kr.

I 8. Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.

1974/75 Utgift	2 621 719	Reservation	368 263
1975/76 Anslag	2 662 000		
1976/77 Förslag	2 928 000		

Under detta anslag förs vissa ändamål bl. a. av bilateral karaktär som inte ingår i den gemensamma nordiska verksamhetsbudgeten. Av sammanställningen framgår anslagets disposition innevarande budgetår och begärda ökningar för budgetåret 1976/77.

	Belopp 1975/76	Begärd ökning 1976/77
1. Svenska föreningen Norden		
a) Föreningens allmänna verksamhet	700 000	+150 000
b) Nordisk lektoratsverksamhet	180 000	+115 000
c) Lärarutbyte mellan de nordiska länderna	45 000	+ 55 000
d) Nordiska studieutbytesresor för skolungdom	75 000	+ 25 000
e) Stipendier till svenska gymnasieskolelever för studieresor i Norden	50 000	+ 30 000
2. Vuxenundervisning i svenska och finska		
a) Kurser i finska och svenska	155 000	+ 45 000
b) Kurser i svenska för finländska lärare	10 000	+ 70 000
3. Föreningen Nordisk folkhögskola i Genève	75 000	+ 10 000
4. Nordiska kurser i språk och litteratur	50 000	+ 12 000
5. Svenskhemmet Voksenåsen		
a) Lokalkostnader	720 000	+ 74 000
b) Stipendieverksamhet	75 000	+ 50 000
6. Bidrag till inköp av svensk litteratur till Islands riksbibliotek	5 000	+ 1 000

	Belopp 1975/76	Begärd ökning 1976/77
7. S:te Geneviève-biblioteket i Paris		
a) Bidrag till lön för en nordisk bibliotekarie m. m.	55 200	+ 33 000
b) Inköp av svensk litteratur till biblioteket	10 000	of.
8. Kommittén för översättning till svenska av finsk facklitteratur	28 000	+ 12 000
9. Nordiska författarstipendier	24 000	+ 8 000
10. Stipendier till kulturkritiker och kulturjournalister	22 000	+ 3 000
11. Nordiskt musiksamarbete	37 000	+ 43 000
12. Nordiskt författarsamarbete	10 000	+ 20 000
13. Kulturellt utbyte och samarbete med Island	75 000	+ 5 000
14. Till regeringens disposition	260 800	—
	2 662 000	**+761 000**

Anslagsframställningarna

Svenska föreningen Norden, som budgetåret 1975/76 fick en höjning av bidraget till 700 000 kr., ansöker om en ytterligare ökning med 150 000 kr., varav ca 75 000 kr. skulle erfordras för en oförändrad verksamhetsnivå budgetåret 1976/77. Föreningen begär dessutom höjningar av de särskilda anslagsposterna för lektoratsverksamhet och för lärar- och elevutbyte.

För Svenskhemmet Voksenåsen i Oslo har beräknats en höjning av den av byggnadsstyrelsen debiterade lokalhyran.

Föredraganden

Anslaget bör för budgetåret 1976/77 föras upp med 2 928 000 kr. Jag har inom denna ram för vissa poster beräknat höjningar som kompensation för prisökningar m. m.

I den svenska nationalgåvan till Islands 1100-årsjubileum 1974 ingick bl. a. vissa stipendier för forskarutbildning för islänningar (prop. 1974: 85, UU 1974: 6, rskr 1974: 205, jfr KrU 1975: 5). Dessa stipendier utnyttjas under innevarande läsår. De har mötts med stort intresse från isländsk sida. Jag anser att de därför bör ges även kommande år och har beräknat medel härför.

Efter bemyndigande av regeringen har jag under hösten 1975 tillkallat särskilda sakkunniga för att se över formerna för förvaltningen av Svenskhemmet Voksenåsen. Jag avser att i senare sammanhang ta upp de förslag som de sakkunniga förutsätts lägga fram under våren.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 928 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

Televerkets fond

I:B 2. Televisions- och ljudradioanläggningar

1974/75	Utgift	29 200 000	Behållning	15 800 000
1975/76	Anslag	38 000 000		
1976/77	Förslag	41 300 000		

Detta investeringsanslag avser televerkets investeringar i televisions- och ljudradioanläggningar. Under anslaget redovisas också medelstilldelningen till televerket för driftkostnader, till Sveriges Radio för investeringar och driftkostnader samt till byggnadsstyrelsen för investeringar.

Enligt avtalet mellan staten och Sveriges Radio AB svarar Sveriges Radio med ensamrätt för rundradions programverksamhet. Televerket svarar för distribution av rundradioprogram, avstörningsverksamhet samt uppbörd av avgifter för innehav av mottagare. Byggnadsstyrelsen har ansvar för bl. a. projektering och byggande av större byggnader för Sveriges Radio.

Enligt gällande principer för rundradioverksamhetens finansiering skall såväl drift- som investeringsutgifterna bestridas av avgiftsmedel. Investeringarna avskrivs omedelbart till 100 %. Av de samlade avgifter som inflyter ställs genom årliga beslut av regeringen medel till förfogande för de med verksamheten förenade utgifterna. Eventuella överskott fonderas hos televerket för att kunna användas under andra år, då de löpande intäkterna inte förslår att täcka utgifterna. Sålunda reserverade medel kan utnyttjas av televerket som rörelsemedel mot erläggande av ränta, vilken tillförs fonden.

Undantagna från avgiftsfinansiering är Sveriges Radios skolprogramverksamhet och programverksamhet för utlandet. Medelsbehovet för dessa ändamål täcks genom anslagen Viss utbildning via radio och television m. m. under åttonde huvudtiteln resp. Information om Sverige i utlandet under tredje huvudtiteln. Från förstnämnda anslag bestrids även kostnaderna för den programproduktion som handhas av utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet. Ersättning till televerket för att vissa synskadade är befriade från att erlägga ljudradioavgift utgår från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet. Sveriges Radios kostnader för beredskapsutrustning

betalas vidare från det under samma huvudtitel uppförda anslaget Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio.

De anslagsframställningar, som årligen ges in av Sveriges Radio och berörda myndigheter, skall utgå från en samlad planering, som skall utföras på sådant sätt att underlag erhålls för en avvägning under en viss period av intäkter och kostnader i rundradioverksamheten. Sveriges Radio skall ha huvudansvaret för planeringen, som skall bedrivas i nära samråd med berörda myndigheter.

I anslutning till redovisningen i det följande av televerkets förslag för budgetåret 1976/77 redogörs därför för rundradiorörelsens beräknade resultat för budgetåren 1974/75 och 1975/76 samt för det av televerket, byggnadsstyrelsen och Sveriges Radio beräknade medelsbehovet fram t. o. m. budgetåret 1980/81.

Nuvarande mottagaravgifter, som är oförändrade sedan den 1 juli 1971, utgör för hushåll med TV-mottagare och radiomottagare eller bara TV-mottagare 55 kr. för kvartal (allmän mottagaravgift). För hushåll med färg-TV-mottagare gäller en särskild tilläggsavgift av 25 kr. för kvartal. Den särskilda ljudradioavgift för hushåll som endast har radiomottagare uppgår till 50 kr. för år. Antalet särskilda ljudradioavgifter uppgick den 30 juni 1975 till ca 230 000 och antalet tilläggsavgifter för färg-TV till 1 250 000. Antalet allmänna mottagaravgifter uppgick vid samma tidpunkt till ca 2,9 miljoner. Praktiskt taget varje hushåll har en eller flera radiomottagare. Ca 90 % av alla hushåll beräknas inneha TV-mottagare.

Kostnaderna för ljudradio- och televisionsverksamheten under budgetåret 1974/75 utgjorde 707,0 milj. kr., varav (32+29+11 =) 72 milj. kr. avsåg avskrivning till 100 % av Sveriges Radios, televerkets och byggnadsstyrelsens investeringar och (526+109=) 635 milj. kr. Sveriges Radios och televerkets kostnader för produktion och distribution av program.

Under samma budgetår uppgick de totala intäkterna i rundradiorörelsen till 785 milj. kr. Totalt innebär resultatet under budgetåret 1974/75 ett överskott av 78 milj. kr. Detta medför att det ackumulerade överskottet per den 30 juni 1975 uppgår till 411 milj. kr.

Kostnaden för radionämndens verksamhet, som bestrids i särskild ordning med avgiftsmedel, uppgick för budgetåret 1974/75 till 357 000 kr.

Televerket

Investeringar

Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 40,1 milj. kr.

Investeringskostnaderna för rundradioanläggningar under femårsperioden 1976/77—1980/81 i 1976 års kostnadsnivå framgår av följande sammanställning.

	Milj. kr.				
	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Stationer	41,0	47,0	46,0	38,0	41,5
Radiolänklinjer	9,0	6,0	2,5	2,0	2,0
Rundradiocentraler	6,0	9,0	4,5	4,0	0,5
	56,0	**62,0**	**53,0**	**44,0**	**44,0**

Beträffande det för budgetåret 1976/77 upptagna beloppet anför televerket att detta bl. a. behövs för att uppföra ett antal FM-stationer — företrädesvis för lokalradion — samt för att fortsätta kompletteringen för stereo. Vidare beräknas medel för ett drygt 50-tal mindre TV-stationer.

I femårsplanen anför televerket att åtskilliga av de FM- och TV 1-sändaranläggningar, som anskaffades i början av resp. näts utbyggnad, nu har varit i bruk ca 15 år. Reinvesteringar i dessa anläggningar behöver därför pågå under hela femårsperioden i successivt ökande omfattning.

Kostnaden för stereoutbyggnaden beräknas uppgå till totalt 13,5 milj. kr. varav 1,0 milj. kr. beviljats för budgetåret 1975/76. Kompletteringen av de större FM-stationerna med särskild stereoutrustning beräknas vara genomförd vid utgången av budgetåret 1977/78 varefter möjligheter till landsomfattande stereosändningar i P 2 och P 3 föreligger. Budgetåret 1979/80 beräknas stereosändningar kunna genomföras även i P 1.

Den återstående TV 2-utbyggnaden omfattar utbyggnad av ytterligare sändarstationer för att öka täckningen till drygt 99 % av befolkningen. Under femårsperioden räknar televerket med att kunna uppföra ca 180 mindre TV 2-stationer. Ordningsföljden för de tillkommande stationerna kommer liksom hittills att i första hand bestämmas av antalet invånare med dåliga mottagningsförhållanden inom de planerade stationernas täckningsområden. En stor del av stationerna utgörs av stationer med förenklat utförande. Dessa kan förses med utrustning för både TV 1 och TV 2. Den provverksamhet med dylika stationer som pågått under senare år har resulterat i att televerket nu räknar med att kunna anlägga sådana stationer i större omfattning fr. o. m. budgetåret 1976/77. Genom att servicegraden för dessa stationer förutsatts kunna bli något lägre än för mindre stationer av konventionellt utförande har kostnaderna kunnat sänkas betydligt. De lämpar sig i första hand för täckning av små befolkningskoncentrationer. Under de närmaste åren beräknas därför stationer kunna anläggas för befolkningskoncentrationer med ner till ca 50 hushåll med dåliga möjligheter att ta emot TV 2 och/eller TV 1. Därefter beräknas stationer kunna anläggas för ett något mindre antal

hushåll. Utbyggnaden av TV 2-stationer under aktuell femårsperiod beräknas komma att kosta ca 135 milj. kr.

Då bl. a. anskaffning av radiomateriel innebär att mera långsiktiga avtal måste träffas behövs ett beställningsbemyndigande budgetåret 1976/77 om 25 milj. kr.

Driftkostnader

Televerkets driftkostnader för programdistribution och avgiftsinkassering har beräknats till 124 milj. kr. för innevarande budgetår.

Televerket beräknar driftkostnaderna för perioden 1976/77—1980/81 i 1976 års kostnadsnivå enligt följande sammanställning.

	Milj. kr.				
	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Programdistribution	101,7	102,0	103,0	104,0	104,0
Avgiftsinkassering	29,7	30,0	30,0	30,0	30,0
	131,4	**132,0**	**133,0**	**134,0**	**134,0**

Kostnadsökningen från budgetåret 1975/76 till budgetåret 1976/77 beror huvudsakligen på den förhöjda kostnadsnivån samt ökade kostnader för tekniskt och programmässigt forsknings- och utvecklingsarbete.

Byggnadsstyrelsen

Investeringar

Medelsförbrukningen för investeringar i radio- och televisionshus beräknas för budgetåret 1975/76 till 6,5 milj. kr.

Investeringskostnaderna under perioden 1976/77—1980/81 beräknas till 25,2 milj. kr. enligt prisläget den 1 april 1975.

	Milj. kr.				
	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Radio- och televisionshus	10,1	10,0	4,0	1,1	—

För byggnadsstyrelsens förslag lämnas en närmare redogörelse vid anmälan av investeringsanslaget Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio.

Sveriges Radio

Investeringar

Investeringskostnaderna beräknas för innevarande budgetår till 48 milj. kr., varav 14 milj. kr. avser lokalradion.

Sveriges Radios beräknade investeringskostnader under perioden 1976/77—1980/81 i 1975 års kostnadsnivå och med nu planerad verksamhetsnivå framgår av följande sammanställning.

	Milj. kr.				
	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Sveriges Radios investeringar	58,6	38,2	34,5	34,5	34,5

Sveriges Radio räknar med att kostnaderna under budgetåret 1976/77 kommer att ligga 10 % över nuvarande nivå. De beräknade investeringskostnaderna blir då 64,5 milj. kr. Av detta belopp hänför sig 40,5 milj. kr. till Sveriges Radios allmänna programverksamhet och 24,0 milj. kr. till lokalradiouppbyggnaden.

Driftkostnader

Sveriges Radios driftkostnader beräknas för innevarande budgetår till 614,4 milj. kr. varav 4,8 milj. kr. avser lokalradion.

I skrivelse den 14 oktober 1975 har Sveriges Radio hemställt att företaget genom ianspråktagande av dragningsrätten tilldelas ytterligare 15 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Av följande sammanställning framgår hur Sveriges Radio beräknat driftkostnaderna för budgetåret 1976/77.

	1975/76	1976/77 Förslag milj. kr.	Förändring
Allmän programverksamhet			
Tillgängligt för allm. programverks. 1975/76	609,6	609,6	—
Kompensation för kostnadsökn. 1976/77 15 %	—	91,4	+ 91,4
Erforderligt för oförändrad verksamhetsnivå	**609,6**	**701,4**	+ **91,4**
Förbättrat programutbud, invandrarprogram, regional-TV (inkl. kompensation för kostnadsökn.)	—	61,0	+ 61,0
Erforderliga medel för den allmänna programverksamheten 1976/77	**609,6**	**762,0**	+ **152,4**
Lokalradion			
Medelsbehov enl. DART-gruppens beräkning (1974 års kostnadsnivå)	4,8	25,8	+ 20,8
Ytterligare medelsbehov enl. SR (1974 års kostnadsnivå)	—	5,0	+ 5,0
Kompensation för kostnadsökning 1975/76 (17 %) och 1976/77 (15 %)	—	10,7	+ 10,7
Erforderliga medel för lokalradioverks.	**4,8**	**41,3**	+ **36,5**
Summa driftmedel för Sveriges Radio AB	**614,4**	**803,3**	+ **188,9**

Som framgår av sammanställningen begär Sveriges Radio ett klumpbelopp om 61 milj. kr. att i huvudsak användas till förbättrat programutbud, invandrarprogram, samt för distriktens nyhetsbevakning för riksprogrammen och en utbyggnad av de regionala TV-nyheterna till att omfatta hela landet. Det förbättrade programutbudet tänkes uppnås genom insatser på tre områden, nämligen ett vidgat utnyttjande av utomstående

kvalificerade krafter, ökade resurser för att göra mera genomarbetade program och större insatser för vidareutveckling av den egna personalen.

Behovet av en vidgad programverksamhet för invandrare har framhävts av radionämnden i dess yttrande den 15 maj 1975 om Sveriges Radios utbud av program på invandrarspråk. Sveriges Radios satsningar på invandrarprogram avses i första hand gälla de grekiska, serbokroatiska och turkiska språkgrupperna.

Överförandet av regionalradions resurser till lokalradion innebär att distrikten kommer att sakna möjlighet att inom sina återstående ramar svara för nyhetstjänsten i riksprogrammen. För att vidmakthålla distriktens nyhetsbevakning i denna del krävs ett kompenserande tillskott av resurser.

Den arbetsgrupp som regeringen tillsatte för att bereda 1969 års radioutrednings förslag, den s. k. DART-gruppen, redovisade i en särskild promemoria en beräkning av kostnaderna för lokalradioverksamheten. Beräkningarna gäller verksamheten vid full drift, men en uppskattning av kostnaderna under uppbyggnadsskedet, 1975/76—1976/77, redovisas också.

I sin anslagsframställning redovisar Sveriges Radio en egen kostnadskalkyl för lokalradion. Enligt denna blir medelsbehovet vid full utbyggnad och i 1974 års kostnadsnivå ca 67 milj. kr. vilket överstiger arbetsgruppens beräkningar med 15,4 milj. kr. För budgetåret 1976/77 uppgår ökningen till ca 5 milj. kr. Ökningarna motiveras med att arbetsgruppen dels anses ha underskattat behovet av viss personal, dels anses ha underskattat kostnaden för vissa tjänster.

Sveriges Radio bygger beräkningarna av medelsbehovet för budgetåret 1976/77 på antagandet att kostnadsökningen under nämnda budgetår blir 15 %. I övrigt föreslår företaget följande ordning. Regeringen anger i budgetpropositionen vilket antagande om kostnadsökningarna som lagts till grund för medelstilldelningen. Den helt avgörande faktorn för kostnadsutvecklingen i företaget är löneutvecklingen. Denna är i huvudsak känd vid det aktuella budgetårets ingång den 1 juli. Vid en kontrollstation senast den 1 oktober är det normalt möjligt att med god tillförlitlighet avgöra om den uppskattning av kostnadsökningarna som legat till grund för budgetpropositionen var realistisk. Om det därvid visar sig att man avsevärt har underskattat kostnadsutvecklingen kan regeringen pröva i vilken mån företaget bör kompenseras härför. Denna prövning kan ske schablonmässigt. Ordningen bör anknyta till möjligheten att utnyttja dragningsrätten. Denna kan således användas för att tillföra företaget den klumpsumma som kan visa sig erforderlig vid prövningen vid kontrollstationen. Sveriges Radio föreslår att dragningsrätten 1976/77 upptas till 30 milj. kr.

I framställning den 9 juli 1975 har Sveriges Radio hemställt om särskild medelstilldelning för ett samnordiskt produktionscentrum för same-

program i ljudradion med lokalisering till Kautokeino i Norge. Sveriges Radios del i driftkostnaderna för budgetåret 1975/76 beräknas till 809 300 kr. Motsvarande del i investeringskostnaderna beräknas till 2 026 700 kr.

Avgiftsintäkterna och fondbehållningen

Den av Sveriges Radio, televerket och byggnadsstyrelsen beräknade intäkts- och kostnadsutvecklingen samt fondbehållningen under innevarande och nästa budgetår framgår av följande sammanställning.

	Milj. kr.	
	1975/76	1976/77
Kostnader	**832**	**1 067**
Intäkter		
Särskilda ljudradioavgifter	12	11
Allmänna mottagaravgifter	639	648
Färg-TV-avgifter	138	162
Räntor på avgiftsmedel	40	15
	829	**836**
Underskott	−3	−231
Ackumulerad fondbehållning	408	177

Enligt denna beräkning kan verksamheten finansieras med nuvarande avgifter och tillgänglig fondbehållning t. o. m. budgetåret 1976/77. Därefter krävs ett inkomsttillskott genom avgiftshöjningar.

Föredraganden

Avtalet mellan staten och Sveriges Radio angående rundradions programverksamhet gäller t. o. m. den 30 juni 1977. Uppsägning av avtalet skall ske senast ett år före avtalstidens utgång. Avtalet kan förlängas antingen genom särskild överenskommelse eller genom utebliven uppsägning. I det senare fallet förlängs avtalet med fem år åt gången. Jag har för avsikt att i annat sammanhang återkomma till regeringen i avtalsfrågan.

Radioutredningen (U 1974: 08) har till uppgift att överväga vilka riktlinjer för den fortsatta utvecklingen av rundradioverksamheten som bör bestämma innehållet i ett nytt avtal. Rundradioverksamhetens organisation och finansiering skall därvid ägnas särskilt intresse. Frågor rörande Sveriges Radios kulturpolitiska uppgift och formerna för kontakten mellan radioföretaget och publiken skall också behandlas av de sakkunniga. Radioutredningen har nu arbetat under ett och ett halvt års tid. Enligt vad jag erfarit planerar utredningen att redovisa sina bedömningar och förslag under hösten 1976.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1975: 13, KrU 1975: 6, rskr 1975: 82) startar under år 1977 en omfattande lokalradioverksamhet. Landet har

indelats i 24 lokalradioområden, som vart och ett får en egen redaktion och en sändningstid i P 3 som kan variera från 10 till 15 timmar i veckan. Sändningarna skall omfatta bl. a. lokala nyheter, opinionsspeglande program och annan information. Som huvudman för lokalradion fungerar Sveriges Lokalradio AB, som är ett dotterbolag till Sveriges Radio AB.

Lokalradioreformen innebär en kraftig ambitionshöjning för rundradioverksamheten under det närmaste budgetåret. I övrigt bör ambitionsnivån vad gäller sändningstid m. m. vara oförändrad i avvaktan på ställningstagandena till förslagen från radioutredningen.

Jag går nu över till frågan om medelstilldelningen för nästa budgetår. Mina förslag framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	1975/76 beräknat	1976/77	
		Televerket, byggnadsstyrelsen och Sveriges Radio	Föredragandena
Televerket			
Investeringskostnader	40,1	56,0	50,0
Driftkostnader	124,0	131,4	131,4
Byggnadsstyrelsen			
Investeringskostnader	4,7	10,1	0,12
Sveriges Radio			
Investeringskostnader för den allmänna programverksamheten	34,0	40,5	40,5
Investeringskostnader för lokalradion	14,0	24,0	24,0
Driftkostnader för den allmänna programverksamheten	609,6	762,0	707,0
Driftkostnader för lokalradion	4,8	41,2	36,3
	831,2	**1 065,2**	**989,32**

Det för televerkets investeringar upptagna beloppet avser bl. a. utbyggnader för lokalradio- och stereosändningar. Utbyggnaden av täckningen för TV 2 fortsätter. Täckningsgraden beräknas uppgå till 99,1 % den 1 juli 1976. Jag förordar vidare att ett beställningsbemyndande om 25 milj. kr. för budgetåret 1977/78 lämnas till televerket.

Anslaget till Televisions- och ljudradioanläggningar bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen. Jag förordar därför att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning 1976/77	50,0
10 % marginal	5,0
Avgår beräknad ingående behållning 1976-07-01	13,7
Erforderligt anslag budgetåret 1976/77	**41,3**

Beträffande televekets driftkostnader räknar jag med samma belopp som televerket.

Regeringen har i dag med utnyttjande av finansfullmakten beslutat om uppförande av stor musikstudio i Stockholm. Härmed tillgodoses behovet för Sveriges Radios symfoniorkester av ändamålsenliga arbets- och sändningslokaler. Jag avser att senare återkomma med förslag till kostnadsram och medelsanvisning för objektet. Det belopp för byggnadsstyrelsens investeringar som jag har beräknat avser återstående medelsförbrukning för TV-hus i Malmö och kontorshus i Stockholm. Jag återkommer härtill i det följande vid min anmälan av investeringsanslaget Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio.

För Sveriges Radios investeringskostnader har jag beräknat 40,5 milj. kr. Vid beräkningen har jag tagit upp medel för musikstudion. För investeringar för lokalradion har beräknats 24,0 milj. kr. Investeringsbehovet för lokalradions uppbyggnad är därmed täckt.

Sveriges Radio disponerar för innevarande budgetår 609,6 milj. kr. för den allmänna programverksamheten (prop. 1975: 13, KrU 1975: 6, rskr 1975: 82). Jag har för budgetåret 1976/77 beräknat 707,0 milj. kr., vilket innebär en ökning med 97,4 milj. kr. Medelsökningen innehåller kompensation för vissa icke förutsedda kostnadsökningar under innevarande budgetår, samt beräknade kostnadsökningar under budgetåret 1976/77. Därutöver bör utrymme finnas för bl. a. den produktion av invandrarprogram, som Sveriges Radio begärt medel för.

För lokalradions drift har jag beräknat 36,3 milj. kr. Jag har därvid i huvudsak utgått från de kostnadskalkyler som gjordes upp vid beredningen av förslaget om införande av lokalradion, men jag har också tagit viss hänsyn till de skäl för ytterligare medelsförstärkning som anförs i Sveriges Radios anslagsframställning.

Utöver de för Sveriges Radio beräknade medlen för investerings- och driftkostnader för budgetåret 1976/77 bör bolaget ha möjlighet att i kostnadsutjämnande syfte rekvirera ett belopp av högst 15 milj. kr., med skyldighet att under nästföljande budgetår återbetala sådana medel.

I radionämndsutredningens betänkande (Ds U 1974: 7) Radionämnden. Breddad granskning och ny organisation föreslås att en radioombudsman inrättas. Den sakkunnige finner det lämpligt att radioutredningen ges tillfälle att närmare överväga denna fråga. Kostnaden för radionämndens verksamhet uppgick, som jag tidigare anfört, för budgetåret 1974/75 till 375 000 kr. För innevarande budgetår har medelstilldelning i det närmaste fördubblats så att nämnden nu disponerar 727 000 kr. Jag räknar med att denna mycket kraftiga medelsförstärkning gör de tekniska, lokalmässiga och personella förstärkningar möjliga som behövs för att nämnden skall fungera med nuvarande organisation i avvaktan på ställningstaganden till förslagen från radioutredningen.

Sveriges Radio har i sin anslagsframställning begärt särskilda medel

för att bidra till inrättandet av ett nordiskt produktionscentrum för sameprogram. Jag anser att denna fråga bör prövas i samband med beredningen av de förslag som sameutredningen nyligen lagt fram i betänkandet (SOU 1975: 99) Samerna i Sverige. Stöd åt språk och kultur.

Eftersom avgiftsintäkterna inom rundradiorörelsen under nästa budgetår — som har framgått av det föregående — kan uppskattas till 836 milj. kr. skulle rörelsen uppvisa ett underskott av 153,3 milj. kr. Vid budgetårets slut kan därför behållningen i radiofonden beräknas uppgå till 254,7 milj. kr. Mottagaravgifterna bör vara oförändrade under det kommande budgetåret.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att televerket lämnas det beställningsbemyndigande som jag förordat i det föregående,
2. till *Televisions- och ljudradioanläggningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 41 300 000 kr.

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

II: 14. Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio

1974/75 Utgift	11 122 706	Behållning	497 122
1975/76 Anslag	[1]4 700 000		
1976/77 Förslag	120 000		

[1] Härutöver beräknas 1 300 000 kr. på tilläggsbudget.

Detta investeringsanslag avser byggnadsarbeten för Sveriges Radio i de fall då byggkostnaderna överstiger 2 milj. kr. En särskild investeringsplan finns fastställd för anslaget. Sveriges Radio svarar för upprättandet av programhandlingar för byggnadsobjekt och för redovisningen av dessa till regeringen, medan byggnadsstyrelsen har huvudansvaret för projekteringen och byggandet.

Byggnadsstyrelsen

I sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1976/77 föreslår byggnadsstyrelsen att anslaget förs upp med 10,1 milj. kr. och att ytterligare 1,3 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget för innevarande budgetår.

Det beräknade medelsbehovet för budgetåret 1976/77 avser dels byggnadsobjekt för vilka kostnadsramar i prisläget den 1 april 1974 förts upp i investeringsplanen för innevarande budgetår, dels kostnader för att påbörja nybyggnad av *Stor musikstudio i Stockholm* för Sveriges Radio. Kostnaderna för musikstudion, exkl. inredning och utrustning, har av byggnadsstyrelsen beräknats till sammanlagt 25,1 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Byggnadsstyrelsen har den 3 oktober 1974 redovisat systemhandlingar för nybyggnaden och därvid hemställt om bygguppdrag. Byggtiden har beräknats till två år.

Föredraganden

För nästa budgetår har jag gjort upp följande förslag till investeringsplan.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	1974-04-01	1975-04-01	Faktisk t. o. m. 1975-06-30	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77		
Kontorshus B i Stockholm m. m.	36 600	36 600	34 948	1 600	47	71-11	73-06
TV-hus i Malmö	18 000	18 950	13 979	4 900	70	73-11	75-05
	54 600	**55 550**	**48 927**	**6 500**	**117**		
Beräknat medelsbehov					117		

Regeringen har tidigare denna dag med utnyttjande av finansfullmakten beslutat om bl. a. uppförande av Stor musikstudio i Stockholm. Härmed tillgodoses behovet för Sveriges Radios symfoniorkester av ändamålsenliga arbets- och sändningslokaler. Jag avser att senare återkomma med förslag till kostnadsram och medelsanvisning för objektet.

På grundval av mitt förslag till investeringsplan har jag gjort upp följande anslagsberäkning.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	497	1975/76	6 500
Anslag för 1975/76	4 700	1976/77	117
Tilläggsbudget för 1975/76 (förslag)	1 300		
Anslag för 1976/77 (förslag)	120		
	6 617		**6 617**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio* för budgetåret 1976/77 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 120 000 kr.

II: 15. Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

I statsbudgeten för innevarande budgetår finns uppfört ett investeringsanslag av 140 milj. kr. till byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

För nästa budgetår föreligger framställning från byggnadsstyrelsen om ett investeringsanslag av 163 milj. kr. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild proposition i ämnet. I statsbudgetförslaget bör tas upp ett preliminärt belopp av 168 milj. kr.

Som chefen för finansdepartementet tidigare denna dag redovisat skall enligt de riktlinjer för beräkningen av medel till reparations- och underhållsarbeten inom bl. a. byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond som har godkänts av riksdagen (prop. 1972: 1 bil. 21, FiU 1972: 8, rskr 1972: 51) sådana ombyggnadsarbeten som medför att fastighetens värde påtagligt ökar bekostas med investeringsmedel. Byggnadsstyrelsen har påpekat att de antagna beräkningsprinciperna hittills inte har slagit igenom fullt ut. Även för värdehöjande arbeten har medel i viss omfattning hittills beräknats inom staten för fastighetsfonden. För nästa budgetår har jag beräknat medel för sådana ombyggnader

inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde i första hand inom kostnadsramen till diverse objekt under detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde* för budgetåret 1976/77 beräkna ett investeringsanslag av 168 000 000 kr.

IV STATENS UTLÅNINGSFONDER

IV: 5. Studiemedelsfonden

1974/75	Utgift	510 000 000
1975/76	Anslag	510 000 000
1976/77	Förslag	455 000 000

Ur fonden utgår återbetalningspliktiga studiemedel till yngre elever i gymnasial utbildning som beviljas studiehjälp, till studerande i eftergymnasial utbildning och äldre studerande i gymnasial utbildning som beviljas studiemedel och till studerande som beviljas särskilt vuxenstudiestöd.

Centrala studiestödsnämnden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) föreslår att anslaget förs upp med ett belopp av 482 milj. kr., vilket innebär en minskning med 28 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Till yngre elever i gymnasial utbildning utbetalades återbetalningspliktiga studiemedel under budgetåret 1974/75 med 7,1 milj. kr. Återbetalningspliktiga studiemedel utgick vidare till studerande i eftergymnasial utbildning och till äldre elever i gymnasial utbildning med 769,1 milj. kr.

Enligt nuvarande regler får återbetalningspliktiga studiemedel beviljas till yngre elever i gymnasial utbildning med högst 4 000 kr. för läsår. CSN föreslår en höjning av detta belopp till 5 000 kr. Nämnden begär därutöver medel för att få möjlighet att tillämpa en mindre restriktiv ekonomiprövning. Merutgiften för detta beräknas till 9 milj. kr.

CSN föreslår att studiemedlen till eftergymnasiala studerande och till äldre elever i gymnasial utbildning höjs från 140 till 150 % av basbeloppet för ett niomånaders läsår. Ökningen av studiemedlen skulle utgöra ca 950 kr. Kostnaden för förslaget, 75 milj. kr., upptas under detta anslag. I det fall CSN:s förslag under anslaget H 2. Studiebidrag m. m. om höjning av bidragsdelen av studiemedlen vinner bifall, minskar behovet av fondmedel med 18 milj. kr. CSN föreslår vidare att fribeloppet för makes inkomst höjs från 250 till 300 % av basbeloppet för heltidsstuderande och från 330 till 390 % av basbeloppet för deltidsstuderande. För att tillförsäkra alla studerande studiemedel under hela den tid av läsåret som de bedriver studier föreslår CSN att man upphör med nuvarande beräkning av studiemedlen i 15-dagarsperioder och övergår till dagberäkning. Kostnaden för höjning av fribeloppsgränsen för makes inkomst beräknas till 11 milj. kr. och för införande av dagberäkning till 9 milj. kr.

För särskilt vuxenstudiestöd beräknar CSN medel för 15 000 helårsplatser. Återbetalningspliktiga studiemedel utgör därvid 64 milj. kr. För studerande som beviljas sådant stöd föreslås också regeln om dagberäkning gälla. Utflödet av återbetalningspliktiga studiemedel beräknas då öka med ytterligare 2 milj. kr.

Till yngre elever i gymnasial utbildning beräknas medelsåtgången under 1976/77 uppgå till 15 milj. kr. Under året beräknas vidare omkring 80 000 eftergymnasiala studerande och s. k. äldre elever i gymnasial utbildning beviljas återbetalningspliktiga studiemedel. CSN har i sin beräkning utgått från basbeloppet 9 400 kr. Medelsbehovet avseende denna grupp utgör enligt nuvarande regler 889 milj. kr. och med föreslagna förbättringar 984 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för återbetalningspliktiga studiemedel uppgår sålunda till 999 milj. kr. Härifrån avgår dels en beräknad medelsreservation av 204 milj. kr., dels beräknade inflytande studiemedelsavgifter, frivilliga återbetalningar, inbetalningar på grund av återkravsbeslut och inflytande amorteringar av beviljade lån ur allmänna studielånefonden till 313 milj. kr. Det totala medelsbehovet utgör därför 482 milj. kr. Medelsbehovet för särskilt vuxenstudiestöd, återbetalningspliktig del, 66 milj. kr., förutsätts täckas med medel genom vuxenutbildningsavgift som tillförs statsverket.

Föredraganden

Vid anslagsberäkningen för budgetåret 1976/77 har jag när det gäller yngre elever i gymnasial utbildning räknat med att högst 4 200 kr. för läsår skall kunna beviljas som återbetalningspliktiga studiemedel. Dessutom har jag räknat med att centrala studiestödsnämnden (CSN) inom ramen för det belopp som nämnden under innevarande budgetår har använt för återbetalningspliktiga studiemedel för yngre elever skall kunna tillämpa en något generösare ekonomisk prövning mot föräldrars och egen eller makes inkomster och förmögenhet. Med hänvisning bl. a. till den nyligen tillsatta studiestödsutredningen är jag f. n. inte beredd att tillstyrka CSN:s förslag om en höjning av studiemedlen från 140 till 150 % av basbeloppet eller förslaget om en höjning av fribeloppsgränsen för makes inkomst. Jag är inte heller beredd att föreslå en övergång från nuvarande beräkning av studiemedlen i 15-dagarsperioder till dagberäkning.

I följande sammanställning har jag beaktat beräknade prisförändringar samt räknat med en viss förändring av studerandeantalet.

Jag har vid anslagsberäkningen tagit hänsyn till de under anslaget H 2. Studiebidrag m. m. nämnda förändringarna beträffande fribelopp mot egen inkomst för deltidsstuderande.

När det gäller särskilt vuxenstudiestöd har jag beräknat en ökning med ca 1 650 årsplatser. Detta innebär ca 8 650 årsplatser totalt för

budgetåret 1976/77. Därvid har jag beräknat ca 25 milj. kr. i återbetalningspliktiga studiemedel för studerande med särskilt vuxenstudiestöd. Jag förordar att 25 000 000 kr. tillförs anslaget av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Reservation 1975-06-30	282 000	1975/76	866 000
Inbetalningar	6 000	1976/77	
Anslag 1975/76	510 000	studiehjälp och studiemedel	972 000
Avgifter m. m. under 1975/76 studiemedelsfonden	187 000	särskilt vuxenstudiestöd	25 000
f. d. allmänna studielånefonden	85 000		
Avgifter m. m. under 1976/77 studiemedelsfonden	233 000		
f. d. allmänna studielånefonden	80 000		
Vuxenutbildningsavgift m. m.	25 000		
Anslag 1976/77 (förslag)	455 000		
	1 863 000		**1 863 000**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att 25 000 000 kr. av de medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillförs anslaget Studiemedelsfonden.
2. till *Studiemedelsfonden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 455 000 000 kr.

IV: 6. Lånefonden för studentkårlokaler

1974/75	Utgift	—	Behållning	4 404 000
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Denna fond tillkom genom beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963: 172, SU 1963: 212, rskr 1963: 405). Enligt kungörelsen (1964: 398) om lån för anskaffning av studentkårlokaler (omtryckt 1973: 384) kan lån från fonden utgå till studentorganisationer vid universiteten m. fl. läroanstalter för anordnande av studentkår- och restauranglokaler för anställda och studerande. Enligt kungörelsen (1970: 273) om lån för inredning och utrustning för vissa studentkårlokaler (ändrad 1973: 385) kan lån från fonden utgå för första uppsättningen av inredning och utrustning för restauranglokaler.

Till följd av statsmakternas beslut (prop. 1973: 1 bil. 13 s. 222, CU 1973: 10, rskr 1973: 110) har beslutanderätten i frågor om stöd till allmänna samlingslokaler flyttats över till en delegation inom bostadsstyrelsen. Kungl. Maj:t har uppdragit åt delegationen att även vara beredande organ i frågor om lån från förevarande fond (jfr prop. 1973: 1 bil. 10 s. 531).

De lånebelopp som sammanlagt beviljats ur fonden intill utgången av budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning.

	Låne-underlag	Låne-belopp	Ränte- och amorterings-fri del av lånebeloppet
Restauranglokaler	7 756 000	7 756 000	7 756 000
Övriga kårlokaler	26 491 000	11 937 500	8 046 000
Inredning och utrustning för restauranglokaler		1 172 000	1 172 000
		20 865 500	**16 974 000**

För budgetåren 1964/65—1975/76 har under anslaget anvisats sammanlagt ca 26 milj. kr. Som framgår av sammanställningen har lån om sammanlagt ca 20,9 milj. kr. beviljats intill utgången av budgetåret 1974/75.

För innevarande budgetår har anvisats ett investeringsanslag av 1 000 kr. Vidare får lån beviljas från fonden intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen föreslår att ett anslag av 1 000 kr. förs upp för budgetåret 1976/77. Lån bör under nästa budgetår få beviljas intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Vidare bör lån under nästa budgetår få beviljas intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1976/77 lån får beviljas från lånefonden för studentkårlokaler intill ett sammanlagt belopp av 20 000 000 kr.,
2. till *Lånefonden för studentkårlokaler* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Bilaga 10.1

Avtal

mellan svenska staten och Konung Gustaf V:s 80-årsfond, nedan kallad fonden, angående övertagande av ansvaret för verksamheten vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut, m. m., nedan kallat institutet.

Avtalet slutes under förbehåll av riksdagens godkännande.

1 §

Staten övertar den 1 juli 1976 ansvaret för verksamheten vid institutet. Till staten överlåtes härvid utan vederlag institutets byggnad och all institutet tillhörig inredning, utrustning, inventarier och lager av förbrukningsartiklar.

Protokollsanteckning:

Staten avser att inordna institutet som en institution vid karolinska institutet med benämningen Konung Gustaf V:s forskningsinstitut med uppgift att fullfölja de intentioner som varit vägledande för fonden.

2 §

Fonden förbinder sig att till och med utgången av juni månad 1976 hålla byggnaden m. m. försäkrad till ett värde av minst 14 800 000 kr. Vid skada utfallande ersättning tillfaller staten.

3 §

Samtliga driftkostnader, innefattande skatter och andra avgifter för verksamheten vid institutet erläggs av fonden till den del de belöper på tiden fram till och med utgången av juni månad 1976, dock åtar sig staten att från och med den 1 januari 1976 svara för underhåll av byggnaden.

Protokollsanteckning:

Staten är beredd att i hittillsvarande ordning på ansökan pröva fondens behov av medel för att täcka underskott i institutets drift under budgetåret 1975/1976 samt att pröva behovet av sådan återsanskaffning av utrustning som oundgängligen erfordras redan före statens övertagande av verksamheten.

4 §

Som vederlag för statens övertagande av verksamheten vid institutet erlägger fonden senast den 1 juli 1976 till staten fondmedel till ett belopp, som beräknas enligt följande, nämligen

1. fyrtiofyra procent av det sammanlagda värdet av fondens forskningsfond, institutsfond och dispositionsfond, beräknat efter dessa fonders marknadsvärde den 31 december 1975,
2. avgår från det sålunda erhållna beloppet 2 300 000 kr.

Det åligger fonden att senast den 1 februari 1976 för staten redovisa storleken av det belopp som enligt ovan skall överföras till staten.

Protokollsanteckningar:

Vad som stadgas i denna paragraf innebär att institutsfonden och dispositionsfonden upphör.

Detta avtal är för fondens del att anse som sådan ansökan som avses i 1 § permutationslagen (1972: 205) såvitt avser frågor som berörs av avtalet.

5 §

Av det i 4 § första stycket 2 angivna beloppet 2 300 000 kr. avsätts 1 800 000 kr. att förvaltas särskilt av fonden. Dessa medel skall bilda en särskild fond med benämningen djurhusfonden. Till djurhusfonden skall föras ett representativt urval av den samlade fondförmögenheten. Kostnaderna för djurhusfondens förvaltning skall bestridas av djurhusfondens avkastning. Återstoden av avkastningen skall oavkortad läggas till kapitalet.

Det åligger fonden att årligen till staten inkomma med redovisning av djurhusfonden.

Protokollsanteckning:

Fonden är beredd att verka för att den av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse den 26 november 1974 till fonden beviljade donationen om 1 350 000 kr. för uppförande av djurlaboratorium m. m. utfaller till staten i anslutning till att djurhusfonden övergår till staten.

6 §

Djurhusfonden skall överföras till staten senast 3 månader efter den tidpunkt, då staten efter samråd med styrelsen för fonden slutligt föranstaltat om anordnande av djurlokaler inom området på sådant sätt att behovet av sådana lokaler för den vid institutet bedrivna forskningsverksamheten har beaktats.

Har sådan slutlig åtgärd av staten ej vidtagits före den 1 juli 1981 skall djurhusfonden införlivas med fondens forskningsfond.

7 §

Den personal vid institutet som den 30 juni 1976 innehar tjänster enligt en till detta avtal fogad förteckning erbjuds motsvarande statlig anställning från den 1 juli 1976.

Protokollsanteckningar:

Regeringen avser att föreslå riksdagen att bemyndiga regeringen att den 1 juli 1976 vid karolinska institutet inrätta en ordinarie tjänst som professor i medicin, särskilt reumatiska och andra invalidiserande folksjukdomar. Denna tjänst avses bli förenad med överläkartjänst inom samma verksamhetsområde vid karolinska sjukhuset. Till fullgörande av åtagande i 7 § såvitt avser föreståndaren vid institutet, avser regeringen att utse denne till förste innehavare av nämnda tjänst som professor, tillika överläkare.

Anslaget Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut utgår ur statsbudgeten med budgetåret 1975/76.

8 §

Har detta avtal ej godkänts av riksdagen före utgången av juni månad 1976 förfaller avtalet.

Detta avtal har upprättats i två exemplar, varav vardera parten tagit ett.

Stockholm den 17 december 1975.

För staten genom regeringens beslut den 27 november 1975:

Bertil Zachrisson

För fonden.
Under förutsättning av Hans Majestät Konungens godkännande

Sven Edling

Godkännes:

CARL GUSTAF

Bilaga till avtal om övertagande av ansvaret för verksamheten vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.

Förteckning över tjänster budgetåret 1975/76 vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut

Tjänst	Lönegrad
1 föreståndare, professor	L 22
1 förste forskningsingenjör	F 17
1 forskningsingenjör	F 12
1 ingenjör	F 8
1 assistent	F 5
1 förste laboratorieassistent	F 5
1 laboratorieassistent	F 4
1 förste instrumentmakare	F 4
1 assistent	F 3
1 laboratorieassistent	F 2
1 institutionstekniker	F 1
1 kontorsbiträde/kontorist	F 1
2 institutionsvaktmästare	F 1
4,5 ekonomibiträden	F 1

Vissa tjänster är uppdelade på två eller flera innehavare.

Bilaga 10.2

Förslag till

Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)

Härigenom föreskrives att 3 kap. 5, 7, 11 och 29 §§, 4 kap. 19 och 39 §§, 5 kap. 4 § och 6 kap. 6 § studiestödslagen (1973: 349)[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
5 §	
Studiehjälp utgår för sådan del av läsår under vilken den studerande bedriver studier.	
Studiehjälp i form av återbetalningspliktiga studiemedel utgår även för tid under vilken den studerande är sjuk enligt vad som anges i 13—19 §§.	Studiehjälp i form av återbetalningspliktiga studiemedel utgår även för tid under vilken den studerande är sjuk enligt vad som anges i 13—19 §§, *om ej annat följer av bestämmelser som regeringen meddelar.*
Vid tillämpning av bestämmelse i detta kapitel skall läsår anses omfatta det antal dagar som bestämmes av regeringen eller myndighet som regeringen utser. Detta antal dagar skall därvid anses infalla under det eller de kalenderhalvår som bestämmes av regeringen eller myndighet som regeringen utser.	
7 §	
Inackorderingstillägg utgår med *170* kronor i månaden till studerande som behöver inackordering. Tillägget omfattar dessutom rätt till fria hemresor enligt de närmare bestämmelser som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser.	Inackorderingstillägg utgår med *190* kronor i månaden till studerande som behöver inackordering. Tillägget omfattar dessutom rätt till fria hemresor enligt de närmare bestämmelser som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser.
11 §	
Behovsprövat tillägg utgår med högst *110* kronor i månaden.	Behovsprövat tillägg utgår med högst *130* kronor i månaden.
Närmare bestämmelser om behovsprövat tillägg meddelas av regeringen.	
29 §	
Uppbär heltidsstuderande lärlingslön eller annan sådan ersättning, kan den studiehjälp som enligt bestämmelserna ovan i detta kapitel	

[1] Lagen omtryckt 1975: 359.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
tillkommer honom på grund därav	minskas enligt grunder som regeringen fastställer.
Motsvarande gäller i fråga om studerande vars uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller kommun.	Motsvarande gäller *dels* i fråga om studerande vars uppehälle helt eller till väsentlig del bekostas av staten eller kommun, *dels i fråga om annan grupp av studerande enligt bestämmelser som regeringen meddelar.*

4 kap.

19 §

För deltidsstuderande minskas det belopp som utgår för ett kalenderhalvår enligt 13 § första stycket och 14 § för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med *fyra tjugosjundedelar* av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger *125* procent av basbeloppet.	För deltidsstuderande minskas det belopp som utgår för ett kalenderhalvår enligt 13 § första stycket och 14 § för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med *en niondel* av den del av den studerandes inkomst under kalenderhalvåret som överstiger *140* procent av basbeloppet.

Utöver vad som följer av första stycket minskas det belopp som enligt 13 § första stycket och 14 § utgår till deltidsstuderande för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med

1. två fyrtiofemtedelar av den del av den studerandes förmögenhet som överstiger sex gånger basbeloppet, eller
2. om den studerande är gift och lever tillsammans med maken, två fyrtiofemtedelar av den del makarnas sammanlagda förmögenhet som överstiger nio gånger basbeloppet.

Om sådan studerande är gift och lever tillsammans med maken, minskas det belopp som utgår enligt 13 § första stycket och 14 § för varje hel, sammanhängande tidsperiod om 30 dagar med fyra fyrtiofemtedelar av den del av makens inkomst under kalenderhalvåret som överstiger 330 procent av basbeloppet.

Är den studerande gift men lever han ej tillsammans med maken, äger *första* stycket 2 och *andra* stycket motsvarande tillämpning, i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.	Är den studerande gift men lever han ej tillsammans med maken, äger *andra* stycket 2 och *tredje* stycket motsvarande tillämpning, i den mån detta följer av bestämmelse som meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av centrala studiestödsnämnden.

39 §

Bestämmelse i detta kapitel som gäller studerande som är gift, med undantag av 17 § tredje stycket	Bestämmelse i detta kapitel som gäller studerande som är gift, med undantag av 17 § tredje stycket

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
och 19 § *tredje* stycket, äger motsvarande tillämpning på den som utan att vara gift lever tillsammans med annan person, med vilken han tidigare varit gift eller med vilken han gemensamt har eller har haft barn.	och 19 § *fjärde* stycket, äger motsvarande tillämpning på den som utan att vara gift lever tillsammans med annan person, med vilken han tidigare varit gift eller med vilken han gemensamt har eller har haft barn.

5 kap.

4 §

Timstudiestöd utgör *18* kronor för studietimme.	Timstudiestöd utgör *20* kronor för studietimme.

6 kap.

6 §

Inkomstbidrag utgör 90 kronor för varje dygn.

Internatbidrag utgör *70* kronor för varje dygn.	Internatbidrag utgör *80* kronor för varje dygn.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

Register

Sid.		Kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A Utbildningsdepartementet m. m.	
11	1. Utbildningsdepartementet	16 711 000
12	2. Kommittéer m. m.	21 839 000
12	3. Extra utgifter	575 000
	B Kulturändamål	
	a) konst, litteratur, musik, teater m. m.	
21	1. Vissa åtgärder inom kulturområdet	*121 485 000
21	2. Statens kulturråd	6 204 000
24	3. Bidrag till folkbibliotek	14 631 000
29	4. Tidskriftsstöd	1 969 000
31	5. Bidrag till Operan och Dramatiska teatern	86 011 000
35	6. Bidrag till Svenska riksteatern	45 024 000
38	7. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner	82 567 000
42	8. Rikskonsertverksamhet	21 640 000
46	9. Regionmusiken	49 625 000
50	10. Musikaliska akademien	2 609 000
52	11. Statens biografbyrå	1 050 000
53	12. Filmstöd	5 920 000
55	13. Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio	860 000
	b) arkiv, museer, kulturminnesvård m. m.	
	Riksarkivet:	
56	14. Förvaltningskostnader	13 525 000
58	15. Inköp av arkivalier och böcker m. m.	120 000
58	16. Landsarkiven	9 606 000
	Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv:	
60	17. Förvaltningskostnader	4 904 000
61	18. Insamlingsverksamhet m. m.	806 000
	Riksantikvarieämbetet:	
62	19. Förvaltningskostnader	15 720 000
66	20. Uppdragsverksamhet	5 746 000
	Statens historiska museer:	
67	21. Förvaltningskostnader	10 865 000
	Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer:	
71	22. Tekniska institutionen	1 000
73	23. Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen	2 920 000
75	24. Livrustkammaren	2 450 000
	Naturhistoriska riksmuseet:	
77	25. Förvaltningskostnader	13 259 000
80	26. Materiel m. m.	898 000
	Statens sjöhistoriska museum:	
80	27. Förvaltningskostnader	6 425 000
82	28. Underhåll och ökande av samlingarna	1 000
83	29. Etnografiska museet	3 616 000
86	30. Skoklosters slott	1 996 000
87	31. Bidrag till Nordiska museet	14 155 000
90	32. Bidrag till Tekniska museet	3 191 000
93	33. Bidrag till Skansen	4 524 000
96	34. Bidrag till vissa museer	6 175 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
99	35. Svenskt biografiskt lexikon	1 000 000
100	36. Inköp av vissa kulturföremål	100 000
	c) ungdoms- och folkbildningsverksamhet	
104	37. Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet m. m.	25 789 000
108	38. Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet	38 000 000
109	39. Statens ungdomsråd	1 829 000
110	40. Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.	12 100 000
113	41. Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning	*1 936 000
113	42. Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.	*3 242 000
114	43. Bidrag till handikappades kulturella verksamhet	7 852 000
	d) utbildning inom kulturområdet	
135	44. Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan	7 004 000
138	45. Konstfackskolan	16 751 000
142	46. Musikhögskolorna	26 416 000
147	47. Statens scenskolor	9 541 000
154	48. Statens dansskola	2 826 000
155	49. Dramatiska institutet	10 867 000
	C Kyrkliga ändamål	
	Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.:	
159	1. Förvaltningskostnader	6 360 000
162	2. Ersättningar till kyrkor m. m.	140 000
163	3. Vissa ersättningar till kyrkofonden	5 051 000
163	4. Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.	475 000
164	5. Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor	200 000
166	6. Bidrag till ekumenisk verksamhet	180 000
167	7. Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna	175 000
168	8. Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader	125 000
169	9. Bidrag till trossamfund	19 000 000
170	10. Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund	6 000 000
	D Skolväsendet	
	a) centrala och regionala myndigheter m. m.	
189	1. Skolöverstyrelsen	82 915 000
194	2. Länsskolnämnderna	38 232 000
195	3. Statens institut för läromedelsinformation	548 000
201	4. Stöd för produktion av läromedel	2 300 000
202	5. Utveckling av studielämplighetsprov	661 000
203	6. Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer	1 200 000
	b) pedagogiskt utvecklingsarbete	
205	7. Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet	33 750 000
	c) det obligatoriska skolväsendet m. m.	
212	8. Bidrag till driften av grundskolor m. m.	6 334 400 000
222	9. Särskilda åtgärder på skolområdet	50 000 000
224	10. Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet	920 000
225	11. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.	8 173 000
228	12. Nomadskolor	6 734 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
	Specialskolan m. m.:	
230	13. Utbildningskostnader	65 058 000
237	14. Utrustning m. m.	2 333 000
240	15. Resor för elever jämte ledsagare	2 835 000
	d) gymnasiala skolor m. m.	
241	16. Bidrag till driften av gymnasieskolor	1 875 000 000
254	17. Bidrag till studie- och yrkesorientering	*51 160 000
254	18. Bidrag till viss vårdyrkesutbildning	44 746 000
259	19. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor	1 000
260	20. Bidrag till driften av riksinternatskolor	9 549 000
262	21. Sjöbefälsskolorna	14 366 000
	Statens skogsinstitut:	
264	22. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	1 922 000
265	23. Driftkostnader	654 000
	Trädgårdsskolan i Norrköping:	
266	24. Utbildningskostnader	1 484 000
267	25. Materiel m. m.	159 000
268	26. Bidrag till Bergsskolan i Filipstad	1 651 000
269	27. Bidrag till driften av vissa privatskolor	15 044 000
271	28. Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning	26 710 000
274	29. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.	1 935 000
274	30. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov	45 000
275	31. Vissa kurser för ingenjörer m. m.	1 157 000
	e) investeringsbidrag	
277	32. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.	192 600 000
282	33. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.	50 000 000
285	34. Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet	356 000
286	35. Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet	36 000
	E Högre utbildning och forskning	
	a) centrala myndigheter m. m.	
313	1. Universitets- och högskoleämbetet	24 044 000
	Universitetskanslersämbetet:	
318	2. Förvaltningskostnader	3 982 000
320	3. Utredningar m. m.	519 000
321	4. Nämnden för socionomutbildning	499 000
322	5. Utrustningsnämnden för universitet och högskolor	5 020 000
	b) universiteten m. m.	
	Humanistiska fakulteterna m. m.:	
324	6. Avlöningar till lärarpersonal	82 792 000
324	7. Driftkostnader	24 641 000
	Teologiska fakulteterna:	
328	8. Avlöningar till lärarpersonal	6 533 000
328	9. Driftkostnader	1 627 000
	Juridiska fakulteterna:	
330	10. Avlöningar till lärarpersonal	14 634 000
330	11. Driftkostnader	3 035 000
	Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.:	
332	12. Avlöningar till lärarpersonal	115 015 000
332	13. Driftkostnader	30 031 000
	Medicinska fakulteterna m. m.:	
336	14. Avlöningar till lärarpersonal	163 921 000
336	15. Driftkostnader	121 944 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
	Odontologiska fakulteterna m. m.:	
346	16. Avlöningar till lärarpersonal	49 120 000
346	17. Driftkostnader	23 468 000
349	18. Vissa tandvårdskostnader	43 207 000
	Farmaceutiska fakulteten m. m.:	
351	19. Avlöningar till lärarpersonal	6 135 000
351	20. Driftkostnader	6 099 000
	Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.:	
353	21. Avlöningar till lärarpersonal	146 945 000
353	22. Driftkostnader	86 274 000
	Tekniska fakulteterna m. m.:	
359	23. Avlöningar till lärarpersonal	135 008 000
359	24. Driftkostnader	83 618 000
365	25. Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping	164 963 000
370	26. Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping	11 280 000
372	27. Decentraliserad universitetsutbildning m. m.	6 983 000
373	28. Yrkesteknisk högskoleutbildning	5 284 000
374	29. Utbildning av hälsovårdsinspektörer	445 000
384	30. Vissa kostnader i samband med högskolereform	11 270 000
	c) vissa högskolor m. m.	
	Bibliotekshögskolan:	
386	31. Utbildningskostnader	6 651 000
388	32. Undervisningsmateriel m. m.	860 000
388	33. Journalisthögskolorna	5 849 000
390	34. Socialhögskolorna	40 092 000
393	35. Fortbildning av journalister	1 045 000
393	36. Vissa kurser för utländska studerande	1 878 000
394	37. Bidrag till Ericastiftelsen	1 425 000
395	38. Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm	3 520 000
395	39. Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet	675 000
	d) gemensamt för universitet och högskolor	
	Vetenskapliga bibliotek:	
397	40. Avlöningar	55 483 000
399	41. Bokinköp m. m.	25 178 000
402	42. Förvaltningarna vid universiteten m. m.	66 502 000
405	43. Lokalkostnader vid universiteten m. m.	325 912 000
406	44. Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer	1 900 000
406	45. Ersättning åt vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnder m. m.	4 650 000
407	46. Stipendier för forskarutbildning	*16 653 000
407	47. Forskning och utvecklingsarbete för högskoleutbildningen m. m.	13 458 000
411	48. Universitetens datamaskincentraler	1 000
413	49. Kostnader för datamaskintid	28 650 000
414	50. Extra utgifter vid universiteten m. m.	3 440 000
	e) vissa forskningsändamål	
415	51. Medicinsk forskning	71 671 000
417	52. Humanistisk forskning	16 834 000
418	53. Samhällsforskning	18 331 000
419	54. Naturvetenskaplig forskning	93 579 000
424	55. Atomforskning	35 734 000
427	56. Europeiskt samarbete inom kärnforskningen	36 110 000
429	57. Europeiskt samarbete inom rymdforskningen	14 600 000
	Forskningsinstitutet för atomfysik:	
430	58. Förvaltningskostnader	4 665 000
432	59. Materiel m. m.	861 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
432	60. Kiruna geofysiska institut	3 647 000
434	61. Latinamerika-institutet i Stockholm	410 000
435	62. Institutet för social forskning	1 849 000
436	63. Framtidsstudier	4 000 000
437	64. Bidrag till Institutet för internationell ekonomi	1 113 000
438	65. Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm	502 000
438	66. Bidrag till Vetenskapsakademien	7 137 000
440	67. Bidrag till Riksföreningen mot cancer	3 000 000
	f) inredning och utrustning	
442	68. Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.	*84 000 000

F Lärarutbildning

	Lärarhögskolorna:	
443	1. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	*178 596 000
443	2. Driftkostnader	*40 709 000
	Förskoleseminarierna:	
443	3. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	*54 876 000
443	4. Driftkostnader	*3 025 000
	Gymnastik- och idrottshögskolorna:	
443	5. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	*12 672 000
443	6. Driftkostnader	*1 086 000
	Seminarierna för huslig utbildning:	
444	7. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	*17 953 000
444	8. Driftkostnader	*1 214 000
	Slöjdlärarseminariet:	
444	9. Avlöningar till lärarpersonal	*1 603 000
444	10. Driftkostnader	*100 000
444	11. Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor	*9 260 000
444	12. Särskilda lärarutbildningsåtgärder	*1 629 000
444	13. Lärares fortbildning m. m.	*52 782 000

G Vuxenutbildning

450	1. Viss utbildning via radio och television m. m.	54 919 000
	Statliga skolor för vuxna:	
455	2. Utbildningskostnader	6 704 000
458	3. Material för självstudier	2 118 000
459	4. Undervisningsmateriel m. m.	225 000
459	5. Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna	177 000 000
464	6. Bidrag till studiecirkelverksamhet	443 000 000
466	7. Bidrag till studieförbund	16 300 000
468	8. Bidrag till driften av folkhögskolor	180 997 000
475	9. Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor	6 000 000
476	10. Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor	2 500 000
478	11. Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet	18 553 000
480	12. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.	58 929 000
486	13. Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder	1 026 000
488	14. Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet	410 000
489	15. Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.	1 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
	H Studiesociala åtgärder	
492	1. Centrala studiestödsnämnden m. m.	22 531 000
496	2. Studiebidrag m. m.	625 000 000
501	3. Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti	200 000
502	4. Ersättning till postverket, riksbanken och riksförsäkringsverket för deras handläggning av studiesocialt stöd	2 502 000
503	5. Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.	505 000
503	6. Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande	1 880 000
504	7. Ersättning till vissa lärarkandidater	*31 742 000
504	8. Administration av och information om vuxenstudiestöd m. m.	1 000
	I Internationellt-kulturellt samarbete	
	a) kulturellt utbyte med utlandet	
508	1. Kulturellt utbyte med utlandet	971 000
509	2. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.	5 138 000
510	3. Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige	575 000
511	4. Bidrag till svenska institut i utlandet	1 036 000
	b) nordiskt kulturellt samarbete	
512	5. Nordiska samarbetsprojekt m. m.	*15 445 000
	Nordiska afikainstitutet:	
512	6. Avlöningar m. m.	868 000
513	7. Driftkostnader	420 000
514	8. Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.	2 928 000
	Summa för driftbudgeten	**14 157 346 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	I Statens affärsverksfonder m. m.	
	Televerkets fond	
517	Televisions- och ljudradioanläggningar	41 300 000
	II Statens allmänna fastighetsfond	
527	Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	120 000
528	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	*168 000 000
	IV Statens utlåningsfonder	
531	Studiemedelsfonden	455 000 000
533	Lånefonden för studentkårlokaler	1 000
	Summa för kapitalbudgeten	664 421 000
	Totalt för utbildningsdepartementet	**14 821 767 000**

535 Bilaga 10.1
539 Bilaga 10.2

* Beräknat belopp

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750510

Jordbruksdepartementet

ÖVERSIKT

Till jordbruksdepartementets verksamhetsområde hör jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering, skogspolitiken, prisreglering på jordbrukets och fiskets områden, fiskefrämjande åtgärder, rennäringsfrågor, djursjukvård, djurskydd, livsmedelsfrågor, frökontroll, växtskydd och lantbrukskemisk service, utbildning, forskning och försök på jordbrukets, trädgårdsnäringens, veterinärmedicinens och skogsbrukets områden, miljövård – omfattande vatten-, luft- och övrig naturvård, kontroll av hälso- och miljöfarliga varor, strålskydd, skydd mot buller samt renhållning – forskning på miljövårdsområdet, idrott samt jakt och viltvård.

Det förslag till utgiftsram för jordbruksdepartementets verksamhetsområde som läggs fram för budgetåret 1976/77 omfattar 4 421,4 milj. kr. Detta innebär en ökning med 418 milj. kr. från innevarande budgetår.

Den största utgiftsposten under jordbrukshuvudtiteln för de senaste budgetåren har varit *subventioneringen av baslivsmedel*. Syftet med subventioneringen är att begränsa prisstegringarna på de viktigaste baslivsmedlen. Även för nästa budgetår kommer livsmedelssubventioneringen att svara för en mycket stor del av anslagsbehovet.

Även *miljövården* kräver stora insatser. Satsningarna på detta område har avsett lagstiftning, planering, forskning och utvecklingsarbete, ekonomiska stimulansåtgärder, administration och internationell samverkan. Arbetet kommer att fortsätta med denna inriktning. Också för nästa budgetår läggs fram förslag om åtgärder för att förbättra miljön. Bl. a. ställs betydande resurser till förfogande för uppbyggande av ett register över hälso- och miljöfarliga varor.

Stödet till *idrotten* har byggts ut kraftigt under senare år. En betydande uppräkning av idrottsanslagen föreslås också för nästa budgetår. Den största delen av ökningen avser stöd till idrottens organisationer.

Stödet till *jordbruket* utgår enligt de riktlinjer som fastlades av 1967 års riksdag. Jordbrukspolitiken ses över av 1972 års jordbruksutredning. Stö-

det till jordbruket utgår bl. a. i form av gränsskydd för den inhemska produktionen och ekonomiskt stöd till rationalisering. För nästa budgetår föreslås ökning av såväl ramarna för statliga kreditgarantier för lån som ramarna för statligt bidrag till jordbrukets rationalisering.

Insatserna för *skogsbruket* avser i första hand landets försörjning med skogsråvara. Underlag för ställningstagande till vissa frågor rörande den framtida skogspolitiken utarbetas f. n. av 1973 års skogsutredning.

De statliga insatserna för *fisket* har inriktats på att ge näringens utövare rimliga utkomstmöjligheter. Statligt stöd till fisket lämnas till investeringar och rationaliseringsåtgärder. För att möta de akuta problemen för det svenska fisket läggs samtidigt med budgetpropositionen fram förslag till särskilda ekonomiska stödåtgärder för fisket.

För *service och kontroll* samt för *utbildning, forskning* och *försöksverksamhet* på jordbrukets, skogsbrukets och näraliggande områden har getts betydande resursförstärkningar under senare år. För nästa budgetår föreslås ytterligare förstärkningar bl. a. för livsmedelskontroll samt för forskning och försök på växtskyddets och skogsbrukets områden.

Jordbruk, trädgårdsnäring och rennäring

Riksdagen beslöt våren 1974 om prissättningen på jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1974. För jordbruksprodukter med undantag för sockerbetor och socker beslöts om en prisregleringsperiod på tre år och för sockerbetor och socker på två år. Beslutet innebar bl. a. att den s. k. inflationsregeln som under föregående prisregleringsperiod baserats på konsumentprisindex i stället skall baseras på det s. k. produktionsmedelsprisindex. För sockerbetor och socker skall liksom hittills en anpassning ske till vad som gäller för sockernäringen inom EG. Vidare skall vid fastställande av betarealens storlek eftersträvas fullt kapacitetsutnyttjande av befintliga sockerbruk.

Beslutet innebar vidare framför allt en fortsatt förbättring av avräkningspriset på mjölk, bl. a. i form av en s. k. låginkomstsatsning, samt förbättrade priser på kött och fläsk. Jordbruket har under år 1975 dels per den 1 januari, dels per den 1 juli tillförts vissa belopp till följd av bl. a. ökade produktionskostnader, dels per den 1 juli vissa belopp till följd av inkomstutvecklingen för andra befolkningsgrupper. Låginkomstsatsningen har per den 1 juli 1975 utbyggts till att omfatta även stöd till smågrisproduktionen. Den 1 januari 1973 infördes subventioner i kombination med prisstopp för vissa s. k. baslivsmedel, nämligen mjölk, grädde, ost, kött, fläsk och charkuterivaror. Subventionerna på baslivsmedel gjorde att den ersättning som tillfördes jordbruket under 1973 och 1974 inte slog igenom i konsumentpri-

serna. Dessutom företogs den 1 april 1974 direkta prissänkningar för mjölk samt kött och fläsk. Åtgärderna har vidtagits för att ge barnfamiljer, pensionärer och låginkomsttagare ökade konsumtionsmöjligheter. Jordbruket har för uteblivna prishöjningar och direkta prissänkningar tillförts motsvarande belopp av medel över budgeten. För år 1975 har ungefär halva ökningen av det belopp som tillförts jordbruket för prisstoppade varor utgått av statsmedel och resten i form av höjda konsumentpriser.

Regeringen har bemyndigat statens pris- och kartellnämnd att införa högstpriser på matpotatis. Behov föreligger att importera vissa kvantiteter potatis. För att garantera tillgången på potatis vid de fastställda högstpriserna har regeringen medgivit att importen av matpotatis vid behov får subventioneras.

1972 års jordbruksutredning överlämnade i november 1974 en rapport som behandlar effekterna av livsmedelssubventioneringen. Utredningen konstaterade bl. a. att livsmedelssubventionerna för konsumenterna inneburit en sänkning av livsmedelsutgifterna, vilken varit av stor betydelse för främst barnfamiljerna men som även inneburit fördelar för jordbruket genom ökat avsättningsutrymme inom landet som en följd av viss konsumtionsökning. Regeringen uppdrog i juli 1975 åt statens jordbruksnämnd och statens pris- och kartellnämnd att inkomma med en redovisning av praktiska erfarenheter av subventionering och prisstopp på s. k. baslivsmedel. Ämbetsverken har lämnat en sådan redovisning.

Jordbruket tillförs inom ramen för jordbruksprisregleringen 357 milj. kr. den 1 januari 1976. Regeringen har beslutat att subventionera mjölken med ytterligare 6 öre per liter. Subventioneringen av mjölk kommer därmed att uppgå till ca 1: 25 kr. per liter. Utan subventioner skulle mjölkpriset vara ca 2: 70 kr. per liter. Den ökade subventioneringen på mjölk finansieras genom att slopa subventionerna på grädde, fruktyoghurt och s. k. mögelost. Subventionerna per kg på annan ost, kött och fläsk kvarstår oförändrade.

För livsmedelssubventioner, inkl. bl. a. låginkomstsatsning, beräknas för budgetåret 1976/77 ett belopp av 2 866 milj. kr.

Särskild proposition om reglering av priserna på jordbruksprodukter kommer att föreläggas riksdagen under våren 1976. I propositionen kommer bl. a. att behandlas regleringen av sockerbetor och socker samt statens jordbruksnämnds organisation.

1972 års jordbruksutredning har i augusti 1975 avgett rapporten Produktionsmål och livsmedelsberedskap. Rapporten har utarbetats av en expertgrupp inom utredningen. Vidare har utredningen i december 1975 avgett rapporterna Världsmarknadsprislinje på livsmedel och Svenskt jordbruk i internationellt perspektiv, vilka också har utarbetats av expertgrupper inom utredningen.

En ny lag om sambruksföreningar gäller fr. o. m. den 1 januari 1976. Den nya lagen avser såväl jordbruk som ägs eller arrenderas av sambruksför-

eningen som samverkan över ägogränser och inom delar av medlemmarnas jordbruks- eller trädgårdsproduktion.

Ett landsomfattande avbytarsystem inom jordbruket har införts fr. o. m. den 1 juli 1975. Lantbrukarnas riksförbund är huvudman för verksamheten. Lantbruksstyrelsen är tillsynsmyndighet. Verksamheten finansieras med avgifter som erläggs av de jordbrukare som anlitar avbytare samt med medel inom jordbrukspris regleringens ram.

Under budgetåret 1974/75 har investeringsverksamheten inom jordbruket och trädgårdsnäringen fortsatt att öka. Ramarna för de statliga lånegarantierna har utnyttjats i större utsträckning än tidigare. Särskilt markant är ökningen av efterfrågan på kreditgarantier för lån till inre rationaliseringsåtgärder. För att tillgodose behovet nästa budgetår föreslås en höjning av garantiramarna med 37 milj. kr. till sammanlagt 340 milj. kr.

Ramarna för statsbidrag till åtgärder för jordbrukets yttre och inre rationalisering har för budgetåret 1975/76 ökats till 30 milj. kr. Ramarna beräknas bli helt utnyttjade. Den stora efterfrågan på bidrag sammanhänger i första hand med de utvidgade bidragsmöjligheter som tillkommit under senare år såsom stöden till begränsat utvecklingsbara mjölkproduktionsföretag och miljövårdande åtgärder. Medelsbehovet väntas öka ytterligare. För budgetåret 1976/77 föreslås därför att bidragsramarna ökas till totalt 37 milj. kr.

Även efterfrågan på bidrag till särskild rationalisering inom norrlandslänen, Kopparbergs och Värmlands län samt Dalsland har stigit. Ramen för dessa bidrag föreslås därför öka till 21 milj. kr.

Jordfonden, som har stor betydelse för strukturrationaliseringen, uppgår f. n. till 277 milj. kr. Det är angeläget att lantbruksnämndernas inköps- och försäljningsverksamhet kan upprätthållas på en hög nivå även under kommande budgetår. Detta kan ske utan att ytterligare medel tillförs fonden.

Rådgivnings- och kursverksamhet är ett viktigt instrument för att främja jordbrukets rationalisering. Under budgetåret 1976/77 kommer uppmärksamhet att ägnas åt bl. a. arbetarskydd och andra arbetsmiljöfrågor, djurskyddsfrågor samt användningen av kemiska preparat. Verksamheten med lantbruksprogram i TV kommer att fortsätta.

För skador på 1974 års skörd utbetalades under år 1975 44,7 milj. kr. Skördeskadefonden uppgår f. n. till ca 240 milj. kr. Förslag läggs fram om vissa justeringar i skördeskadeskyddet. Statens bidrag till skördeskadefonden föreslås liksom innevarande budgetår uppgå till 30 milj. kr. Frågan om hur jordbrukarnas trygghetsproblem skall lösas vid inkomstbortfall till följd av större skördeskador kommer att utredas.

Stöd i form av statlig lånegaranti lämnas till rennäringens rationalisering, som fortskrider i beräknad omfattning. För budgetåret 1976/77 föreslås att anslaget till främjande av rennäringen utgår med oförändrat belopp. För innevarande budgetår har anvisats 1 850 000 kr. på tilläggsbudget 1 för att bl. a. bekosta uppförandet av vissa stängsel som Sverige åtagit sig att byg-

ga i anslutning till konventionen mellan Sverige och Norge om renbetning. Pristillägget på renkött föreslås bli höjt till 47: 50 kr. per slaktad och besiktigad ren.

För stöd till skärgårdsföretag föreslås ramar på 2 milj. kr. för kreditgarantier resp. statsbidrag.

Skogsbruk

Avsättningsmöjligheterna för svenska skogsindustriprodukter som förbättrades kraftigt under åren 1972 och 1973 var fortfarande goda år 1974. Sålunda ökade exportvärdet detta år med 4,3 miljarder kr. till 17 miljarder kr. trots att exporten av sågade trävaror minskade med 20 %. År 1975 har kännetecknats av en kraftig konjunkturnedgång. Produktionen av sågade trävaror minskade med ca 25 % och exporten med ca 35 %. Produktionen av massa och papper minskade med ca 15 %, medan exporten av dessa produkter gick ned med ca 30 %. Till den ökade produktionen på lager har lagerstöd utgått.

Avverkningarna, som under åren 1973 och 1974 beräknas ha legat på en hög nivå, bedöms ha minskat relativt kraftigt under år 1975 till följd av den minskade produktionen av sågade trävaror. För år 1976 kan avverkningarna väntas ligga på samma nivå som under år 1975. Priserna på sågtimmer och massaved ligger på ungefär samma nivå under innevarande avverkningssäsong som under säsongen 1974/75.

1973 års skogsutredning har redovisat beräkningar över möjligheterna att långsiktigt förse skogsindustrin med råvara. Utredningen konstaterar bl. a. att om industriproduktionen på sikt skall kunna behållas på 1973 års nivå måste ett virkesunderskott av 15–20 milj. skogskubikmeter täckas. Regeringen har i samband med proposition om ändring i byggnadslagen aviserat ett samlat näringspolitiskt program för skogsnäringen. Riksdagens beslut i anledning av propositionen innebär bl. a. att tillkomst och lokalisering av skogsindustri skall kunna prövas med hänsyn till hushållningen med träfiberråvara. De nya bestämmelserna gäller fr. o. m. den 1 januari 1976. Skogsutredningens slutbetänkande om skogspolitiken kan väntas under år 1977.

Skogsadministrativa utredningen, som har till uppgift att se över den statliga administrationen på skogsbrukets område, har avgett förslag till organisation m. m. för frö- och plantverksamheten i skogsvårdsorganisationen. Vidare har utredningen lämnat förslag i fråga om en prognosverksamhet för skogsbruket. Statskontoret väntas inom kort lämna förslag i fråga om skogsstyrelsens organisation. Avsikten är att i särskild proposition återkomma till riksdagen i dessa frågor.

Beträffande det av riksdagen år 1974 beslutade stödet till skogsvård i norra Sverige föreslås att bidrag under nästa budgetår skall få beviljas med sammanlagt högst 30 milj. kr.

Fiske

Saltsjöfiskets samlade fångster uppgick år 1974 till ca 200 000 ton med ett värde av 265 milj. kr. Av detta belopp svarade landningar på västkusten för 115 milj. kr. samt landningar på syd- och ostkusten för 95 milj. kr. Värdet av västkustfiskarnas landningar i utländska hamnar uppgick till 55 milj. kr.

Under år 1975 har de internationella priserna på fisk sjunkit. Detta har i första hand påverkat inkomsterna för de fiskare vilkas fångster landas utomlands eller exporteras. Lönsamheten för västkustfisket har försämrats av att priserna på fiskmjöl sjunkit kraftigt.

Trots de låga priserna på den internationella marknaden har priserna på fisk som landas i Sverige för konsumtion inom landet i stort sett kunnat upprätthållas. Väsentligt ökade belopp har emellertid fått tas i anspråk för prisregleringen på fisk. För budgetåret 1975/76 har sammanlagt 9,5 milj. kr. anvisats från prisregleringskassan för fisk till prisreglerande åtgärder.

I november 1975 tillkallades sakkunniga med uppgift att utreda fiskets kort- och långsiktiga problem. De sakkunniga har antagit benämningen fiskerikommittén. Fiskerinäringsutredningens under år 1975 avgivna betänkande Statligt stöd till fisket jämte remissvaren häröver har överlämnats till kommittén.

Fiskerikommittén har i skrivelse den 2 december 1975 lagt fram förslag som enligt kommitténs enhälliga uppfattning möjliggör en tillfredsställande lösning av fiskets akuta problem. Regeringen delar kommitténs bedömning och lägger samtidigt med budgetpropositionen på tilläggsbudget II för 1975/76 fram förslag till riksdagen i enlighet med vad kommittén föreslagit.

Särskild proposition kommer att läggas fram i vilken bl. a. behandlas prisregleringen på fisk för budgetåret 1976/77. I propositionen kommer vidare frågan om stöd till säkerhetsfrämjande utrustning på fiskefartyg att behandlas. I propositionen kommer också att tas upp frågan om ändringar i den statliga fiskeadministrationen.

Service och kontroll

Livsmedelslagen har vidgat möjligheterna att fortlöpande vidta åtgärder för att förbättra livsmedelshygienen och kontrollera förekomsten av tillsatser och främmande ämnen i livsmedel. Genom hållbarhetsmärkning, innehållsdeklaration, varumärkning m. m. har konsumenterna fått ökade möjligheter att bedöma livsmedlens kvalitet och näringsvärde. Även i fråga om importerade livsmedel har kontrollen skärpts. För nästa budgetår föreslås ytterligare personalförstärkningar vid statens livsmedelsverk. Resursförstärkning av betydelse även för livsmedelskontrollen föreslås vid statens veterinärmedicinska anstalt.

Förstärkning av statens lantbrukskemiska laboratorium föreslås mot bakgrund av förslag som lagts fram av utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område.

Avtal har ingåtts mellan staten och Svensk Husdjursskötsel (SHS) om ett riksomfattande informationssystem för databehandling av distriktsveterinärernas journaler. Systemet har stor betydelse bl. a. för möjligheterna att förbättra produktionsrådgivningen och husdjursaveln. Avtalet förutsätter riksdagens godkännande.

1972 års försöksdjursutredning har avgett betänkande om framtida försörjning med försöksdjur m. m. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Utbildning och forskning

Utbildning och forskning samt försöksverksamhet på jordbrukets, trädgårdsnäringens, skogsbrukets och veterinärmedicinens områden har under senare år erhållit betydande resursförstärkningar. Genom tillkomsten av den gemensamma styrelsen för jordbrukets högskolor har möjligheterna till samordning och avvägning av resurstilldelningen till högskolorna väsentligt förbättrats.

Anslagen till utbildning och forskning föreslås för nästa budgetår uppgå till sammanlagt drygt 308 milj. kr., en ökning med drygt 67 milj. kr.

Med hänsyn till behovet av ökade insatser inom växtskyddets område, bl. a. i fråga om bekämpningsmetoder, ligger tyngdpunkten i den föreslagna ökningen på forskning och försöksverksamhet inom detta område. Medel beräknas sålunda för dels fyra nya tjänster för växtskyddsfrågor vid lantbrukshögskolan, dels en förstärkning av växtskyddsresurserna under högskolans anslag till försöksverksamheten. Förslaget skall ses mot bakgrund av samhällets krav på att växtskyddsåtgärder utformas så att de kan godtas också från hälso- och miljösynpunkt. Vidare föreslås en förstärkning av resurserna för arbetarskydds- och arbetsmiljöforskning inom jord- och trädgårdsbruket.

Mot bakgrund av behovet av åtgärder för att förbättra råvaruförsörjningen för skogsindustrin beräknas en förstärkning av medlen till skoglig forskning.

Under senare år har beslut fattats om betydande insatser för att förse högskolorna med ändamålsenliga lokaler. Under år 1976 skall bl. a. ett för lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan gemensamt kliniskt centrum tas i bruk. Vidare färdigställs restauranganläggningarna för jordbrukets högskolor på Ultunaområdet. Byggnadsarbeten för ca 260 milj. kr. har det senaste året påbörjats eller varit under utförande. För nästa budgetår föreslås ett anslag till byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. av 95 milj. kr. För inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor beräknas ett anslag av 35 milj. kr.

Miljövård

Målet för miljöpolitiken är att skapa ett sådant samhälle att berättigade krav på en livsvänlig miljö kan tillgodoses. Därför måste miljöförstörelsen hejdas och förstörd miljö så långt som möjligt återställas. För att detta mål skall nås krävs en aktiv miljöpolitik – nationellt och internationellt. Miljöpolitikens medel – lagstiftning, planering, forskning och utvecklingsarbete, ekonomiska stimulansåtgärder, administration, internationell samverkan – måste fortlöpande förstärkas.

Under år 1975 har beslut fattats om en rad åtgärder som syftar till ökad återvinning av bl. a. pappersavfall samt särskilda åtgärder för omhändertagande dels av miljöfarligt avfall, dels av skrotbilar. Besluten innebär vidare bl. a. att statsbidrag numera kan utgå också till anläggningar vari hushållsavfall separeras, återvinns eller behandlas på annat sätt.

För att en ökad återvinning av pappersavfall skall möjliggöras har föreskrivits att insamling av sådant avfall i framtiden väsentligen skall ske i kommunernas regi inom ramen för det kommunala renhållningsmonopolet. Regeringen kan föreskriva att återvinningsbart pappersavfall skall förvaras skilt från annat avfall i avvaktan på borttransport. För hushållens del avser separeringsskyldigheten bara tidningar och tidskrifter.

För att miljöfarligt avfall skall kunna tas om hand på ett för miljö och hälsa tillfredsställande sätt har ett särskilt behandlingsföretag med staten som huvuddelägare inrättats. Företaget har i princip ensamrätt att behandla miljöfarligt avfall. Det kommunala renhållningsmonopolet avses utvidgas till att omfatta sådant kemiskt avfall som är miljöfarligt. Företag hos vilka miljöfarligt avfall uppkommer skall årligen lämna uppgifter om avfallets art, sammansättning, mängd och hantering. Tillståndsplikt har införts för företag som yrkesmässigt transporterar miljöfarligt avfall på väg. Sådant avfall får inte föras ut ur landet utan tillstånd.

Beslut om utvidgning av renhållningsmonopolet till att omfatta pappersavfall och miljöfarligt avfall kommer att meddelas av regeringen allteftersom kommunerna hinner vidta behövliga förberedelser. Reformerna förutsätts vara genomförda i samtliga kommuner inom en femårsperiod.

Omhändertagandet av skrotbilar regleras i en ny bilskrotningslag. Endast auktoriserad bilskrotare samt kommun som inrättar mottagningsställe för skrotbilar får utfärda sådant skrotningsintyg som krävs för avregistrering. Ägare av bil som avregistreras efter företeende av skrotningsintyg erhåller en skrotningspremie. Premierna finansieras genom att en särskild avgift tas ut för varje bil av tillverkaren eller importören. Avgifterna tillförs en fond ur vilken skall kunna utgå, förutom premierna, även bidrag till kommuner för undanskaffande av övergivna bilvrak.

Den omfattande utbyggnaden av kommunala reningsverk har fortsatt också under år 1975. Under åren 1968–1975 beräknas totalt ca 2,8 miljarder kr. ha investerats i kommunala avloppsreningsverk. Till dessa investeringar har utgått ca 1,2 miljarder kr. i statsbidrag.

Utbyggnaden av reningsverken har lett till en kraftig minskning av utsläppen av föroreningar. År 1968 var inemot en tredjedel av tätortsbefolkningen bosatt i orter utan anslutning till reningsverk. Nu gäller samma förhållande för mindre än 1 % av tätortsbefolkningen. En snabb utbyggnad av de kemisk-biologiska reningsverken har skett under de senaste åren. Nästan 60 % av tätortsbefolkningen är nu bosatt i orter som är anslutna till reningsverk med kemisk-biologisk eller kemisk rening. Ytterligare ett reningssteg, nämligen filtrering, börjar införas vid byggandet av nya reningsverk vid särskilt känsliga vattenområden.

Också på industrisidan har utbyggnaden av reningsanordningar varit omfattande. Kraven på reningsåtgärder har successivt skärpts. Reningsåtgärderna inom industrin har lett till en avsevärd minskning av utsläppen av föroreningar. Statsbidrag har underlättat för den äldre industrin att uppfylla de ställda kraven. Sedan år 1969 har sammanlagt 770 milj. kr. anslagits till miljövårdande åtgärder inom industrin. Fr. o. m. den 1 juli 1975 har denna bidragsform i princip upphört. Bidrag utgår numera förutom till avfallsanläggningar endast till sådana åtgärder som innebär att nya tekniska lösningar utprovas.

Under år 1975 har beslut fattats om utvidgning av det område inom vilket olja med en svavelhalt överstigande en viktprocent ej får förbrännas. De nya bestämmelserna som gäller fr. o. m. den 1 januari 1976 omfattar Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Hallands, Kronobergs och Blekinge län. Svavelutsläppen inom dessa för försurning känsliga områden beräknas minska med ca 70 000 ton per år. En utredning har vidare tillsatts för att studera vilka ytterligare åtgärder som bör vidtas för att motverka de negativa effekterna av svavelutsläpp. Utredningen beräknas lägga fram sitt betänkande i början av år 1976.

Nya bestämmelser om rening av bilavgaser gäller fr. o. m. 1976 års bilmodeller. Bestämmelserna innebär att utsläppen av koloxid, kolväten och kväveoxider beräknas minska med 65, 70 resp. 45 % jämfört med utsläpp från bilar på vilka inga avgasrenande åtgärder har vidtagits.

En ny terrängkörningslag gäller fr. o. m. den 1 januari 1976. Enligt lagen blir terrängkörning med terrängfordon och motorfordon förbjuden i hela landet på barmark och även på snötäckt mark i skogsföryngringar och inom de delar av fjällområdet som regeringen skall bestämma senare. Undantag från förbuden görs främst för nyttotrafik.

Ett viktigt inslag i miljöpolitiken är säkerställandet av områden för allmänhetens rekreation och friluftsliv samt för kulturella eller vetenskapliga ändamål. Detta sker i första hand genom avsättandet av naturreservat. Antalet reservat var den 1 juli 1975 ca 750 med en sammanlagd areal av ca 785 000 ha. Genom olika skötselåtgärder görs dessa områden tillgängliga för allmänheten. Betydande insatser görs i detta sammanhang också i form av beredskapsarbeten. Budgetåret 1974/75 beräknas sådana arbeten på naturvårdsområdet ha utförts till en total kostnad av ca 52 milj. kr.

En utredning om hälso- och miljöeffekter av olika former av energiutnyttjande avses tillsättas. Vidare förbereds en översyn av miljöskyddslagen.

Förslagen för 1976/77 innebär ett fullföljande av de omfattande insatser på miljövårdsområdet som gjorts under de senaste åren. Sammanlagt beräknas anslagen till miljövård uppgå till 289 milj. kr. för nästa budgetår. Anslaget till statens strålskyddsinstitut redovisas fr. o. m. nästa budgetår under jordbruksdepartementet. En särskild proposition rörande institutets uppgifter och organisation kommer att föreläggas riksdagen under våren.

Naturvårdsverket föreslås få en forsknings- och undersökningsavdelning. I övrigt innebär förslagen för naturvårdsverkets del förstärkta resurser i första hand för kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor. Särskilda medel föreslås för upprättande av ett register över kemiska ämnen. En ökning till 1,5 milj. kr. föreslås vidare av det anslag som står till produktkontrollnämndens förfogande för undersökningar rörande hälso- och miljöfarliga varor.

Koncessionsnämnden för miljöskydd föreslås få en personalförstärkning för att handläggningstiden vid nämnden skall kunna minskas.

För vård och förvaltning av naturreservat m. m. föreslås en anslagsökning med 5 milj. kr. till 17,1 milj. kr. Naturvårdsverket och länsstyrelserna avses få ett ökat ansvar för samordningen av de statliga insatserna för vård och förvaltning av värdefulla naturområden. Statsbidrag föreslås kunna utgå till kostnader för vård av vissa naturreservat på kommunal mark. Vidare föreslås ett statsbidrag med högst 50 % till landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet.

Anslaget till miljövårdsforskning föreslås öka med 3,7 milj. kr. till 30,5 milj. kr. För den av staten och industrin gemensamt finansierade forskningen föreslås en ökning av det statliga bidraget till 3,8 milj. kr.

För bidrag till kommunala avloppsreningsverk föreslås en oförändrad bidragsram av 130 milj. kr. Anslaget till avfallsanläggningar m. m. föreslås till ett oförändrat belopp av 15 milj. kr.

Idrott

År 1970 fastlade riksdagen inriktningen av idrottspolitiken. Idrotten skulle genom olika åtgärder göras tillgänglig för allt fler. Ansvaret för att idrotten får denna inriktning lades på idrottsrörelsen genom Sveriges riksidrottsförbund. Statsanslaget till idrottens organisationer för budgetåret 1969/70 uppgick till ca 28,5 milj. kr. Innevarande budgetår uppgår anslaget till nästan 76 milj. kr. Anslaget har således mer än fördubblats under 1970-talet.

Även anläggningsstödet har ökat kraftigt. Därtill kommer de betydande statliga insatser som görs med anlitande av medel som disponeras av myndigheter utanför jordbruksdepartementets verksamhetsområde. Under åttonde huvudtiteln utgår anslag till idrottsorganisationernas lokala ung-

domsverksamhet och till utbildning vid idrottsskolor av olika slag. Inom ramen för arbetsmarknadspolitiken byggs anläggningar för idrott och rekreation såsom beredskapsarbeten.

Riksdagen har antagit riktlinjer för planering och samordning av samhällets insatser för rekreation och turism. 25 områden har angetts som primära rekreationsområden. Enligt riksdagens beslut skall en beredning tillsättas med uppgift bl. a. att bedöma frågor om statligt stöd till utbyggnad av anläggningar för rekreationslivet. Beredningen knyts till statens naturvårdsverk.

Stödet till idrotten föreslås få en kraftig uppräkning även för nästa budgetår. Stödet föreslås sålunda öka med 19 milj. kr. till sammanlagt 119,5 milj. kr. Av detta belopp avser 89,1 milj. kr. organisationsstöd och 30,4 milj. kr. anläggningsstöd. Under åttonde huvudtiteln beräknas 38 milj. kr. till lokalt aktivitetsstöd för ungdomsorganisationerna. Härav beräknas ca 31 milj. kr. komma att utgå till idrottsorganisationer. Till utbildning vid idrottshögskolorna samt idrottsledarutbildningen vid Bosön och Lillsved beräknas utgå ca 15 milj. kr. Det direkta statliga stödet till idrotten för nästa budgetår kan således uppskattas till ca 165 milj. kr. Härtill kommer betydande belopp i form av arbetsmarknadspolitiska insatser.

Statens naturvårdsverk och länsstyrelserna föreslås få ett ökat ansvar för planering och tillsyn beträffande vandringslederna i fjällvärlden.

Internationellt samarbete

Världslivsmedelsrådet, som upprättades år 1974 av FN:s generalförsamling på basis av rekommendation från världslivsmedelskonferensen samma år, höll sitt första sammanträde i Rom den 23–27 juni 1975. I rådet ingår 36 stater, däribland Sverige. Enligt rekommendation från världslivsmedelskonferensen skall rådet tillse att övergripande, integrerad och kontinuerlig uppmärksamhet ägnas åt samordning och uppföljning av åtgärder rörande livsmedelsproduktion, näringsfrågor, trygghet för livsmedelsförsörjningen, handel med livsmedel och livsmedelsbistånd. Rådet antog preliminära stadgar som skall ses över av en särskilt tillsatt arbetsgrupp.

Sverige har under år 1975 i sedvanlig omfattning deltagit i FAO:s verksamhet. FAO:s 18:e konferens i november 1975 kom i hög grad att präglas av uppföljningsarbetet rörande rekommendationerna från världslivsmedelskonferensen. Under året hölls i Göteborg en av FAO anordnad expertkonsultation rörande den ekonomiska utvärderingen av fritidsfiske och kommersiellt fiske.

Sverige har ratificerat protokoll som avser en förlängning av 1971 års vetekonvention och 1971 års konvention om livsmedelshjälp t. o. m. den 30 juni 1976. Sverige har vidare godkänt ett beslut av internationella sockerrådet som avser en förlängning av 1973 års internationella sockeravtal t. o. m. den 31 december 1976.

Det svensk-isländska jordbruksavtalet inom ramen för EFTA har under 1975 kompletterats med bl. a. en avgiftsfri kontingent för import av ponnyhästar till Sverige.

GATT:s multilaterala handelsförhandlingar har pågått under året. Tre särskilda arbetsgrupper för spannmål, mejeriprodukter och kött har tillsatts under jordbruksgruppen.

Den övergångstid under vilken de stater som traditionellt fiskat i den svenska fiskezonen i Östersjön skulle få fortsätta med detta under två år utlöper den 31 december 1975. Med Danmark och Finland har överenskommelse nåtts om ömsesidiga fiskerättigheter i resp. länders fiskezoner. Med Polen har avtalats om ömsesidig rätt att bedriva fiske i begränsade delar av de svenska och polska fiskezonerna.

Kontakter har tagits med Danmark i syfte att åstadkomma åtgärder till skydd för sillbeståndet i Kattegatt.

Inom ramen för nordostatlantiska fiskerikonventionen gäller fångstbegränsningar för flera viktiga fiskslag i Nordsjön. Sillfisket i Nordsjön och Skagerak har för första halvåret 1976 begränsats till 87 000 ton, varav Sverige erhållit 5 000 ton.

FN:s tredje havsrättskonferens fortsatte med en tredje session i Genève den 17 mars–den 10 maj 1975. Under sessionen behandlades bl. a. frågor om reglering av fiskerättigheterna och skyddet av den marina miljön. Konferensen fortsätter sitt arbete under våren 1976.

FN:s miljöstyrelse höll sitt tredje sammanträde i Nairobi den 17 april–den 2 maj 1975. Vid sammanträdet antogs bl. a. en resolution som syftar till att påskynda staternas anslutning till globala miljökonventioner. Det miljöprogram som miljöstyrelsen antagit upptar bl. a. bosättnings- och bebyggelsemiljö, utveckling av miljövänlig teknik, jorderosion, globalt mätstationsnät för bl. a. miljöföroreningar, havsmiljön och utrotningshotade arter. Hittills har ca 250 projekt påbörjats inom ramen för miljöprogrammet.

OECD:s miljökommitté har koncentrerat sig på frågor om avfall, energi och miljö, reglering av spridningen av föroreningar över nationsgränserna och informationsbehov rörande kemikalier.

Inom ramen för den nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor har under år 1975 startats ett omfattande projekt avseende övervakningssystem för luftföroreningar. Verksamheten i övrigt har koncentrerats till frågor om avfall, naturvård, buller, miljövårdsforskning och miljövårdsutbildning.

Londonkonventionen om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall trädde i kraft den 30 augusti 1975.

Det första idrottsministermötet inom Europarådet ägde rum i Bryssel den 20 och 21 mars 1975. Resolutioner antogs bl. a. om idrott för alla.

Under året har svensk-sovjetiskt forskarutbyte ägt rum i sedvanlig omfattning på jordbruks-, skogsbruks- och miljövårdsområdet. Den 16 maj 1975 undertecknades ett protokoll om miljövårdssamarbete med Ungern.

Samarbetet skall bedrivas inom ramen för avtalet om ekonomiskt, industriellt och tekniskt samarbete mellan Sverige och Ungern.

Sammanställning

Förändringarna totalt inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning uttryckt i milj. kr.

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Jordbruksdepartementet m. m.	19,6	23,2	+ 3,6
B. Jordbrukets rationalisering m. m.	185,8	215,9	+ 30,1
C. Jordbruksprisreglering	2804,6	3078,5	+273,9
D. Skogsbruk	132,8	135,6	+ 2,8
E. Fiske	22,2	22,6	+ 0,4
F. Service och kontroll	114,6	123,6	+ 9,0
G. Utbildning och forskning	241,1	308,8	+ 67,7
H. Miljövård	286,0	285,2	− 0,8[1]
I. Idrott	100,5	119,5	+ 19,0
J. Diverse	6,4	8,7	+ 2,2
Summa för driftbudgeten	**3913,7**	**4321,7**	**+408,0**
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	85,0	95,0	+ 10,0
Statens utlåningsfonder	0,7	0,7	—
Diverse kapitalfonder	4,0	4,0	—
Summa för kapitalbudgeten	**89,7**	**99,7**	**+ 10,0**
Totalt för jordbruksdepartementet	**4003,4**	**4421,4**	**+418,0**

[1] Den redovisade minskningen under rubriken Miljövård beror på att behovet av medel för utbetalning av de under budgetåren 1971/72–1973/74 i konjunkturstimulerande syfte beviljade statsbidragen till kommunala avloppsreningsverk beräknas minska med 30 milj. kr. Anslagen i övrigt till miljövård föreslås öka med 29,2 milj. kr.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Nionde huvudtiteln*

A. JORDBRUKSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Jordbruksdepartementet

1974/75	Utgift	7 331 654
1975/76	Anslag	8 030 000
1976/77	Förslag	10 202 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
		Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	57	—
Övrig personal	33	+1
	90	**+1**
Anslag		
Lönekostnader	7 590 000	+1 978 000
Reseersättningar	173 000	+ 49 000
Expenser	267 000	+ 145 000
	8 030 000	**+2 172 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 10 202 000 kr. Jag har därvid räknat medel för ytterligare ett biträde.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbruksdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 10 202 000 kr.

A 2. Lantbruksrepresentanter

1974/75	Utgift	931 396
1975/76	Anslag	1 474 000
1976/77	Förslag	1 602 000

Lantbruksrepresentanterna har till uppgift att inhämta och förmedla kunskaper om jordbruket, skogsbruket och fisket samt därmed sammanhängande näringar ävensom miljövården i de länder eller internationella organisationer som ingår i deras verksamhetsområden. F. n. är lantbruksrepresentanterna placerade i Bryssel, Moskva, Nairobi, Rom och Washington.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
		Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	5	—
Övrig personal	3	—
	8	—
Anslag		
Lönekostnader	864 000	+ 91 000
Vissa biträdeskostnader	264 000	+ 27 000
Sjukvård	4 000	—
Resekostnader och expenser inom verksamhetsområdet	120 000	+ 8 000
Ersättningar för resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester	1 000	—
Ersättning för kostnader för förhyrning av bostäder	221 000	+ 2 000
	1 474 000	**+128 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksrepresentanter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 602 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	8 373 990	Reservation	905 690
1975/76	Anslag	9 700 000		
1976/77	Förslag	11 000 000		

Från anslaget bekostas bl. a. det arbete som miljödatanämnden enligt riksdagens beslut år 1974 bedriver rörande utvecklingen av ett informationssystem för miljövården (prop. 1974: 46, JoU 1974: 20, rskr 1974: 218). Utvecklingsarbetet äger rum inom ramen för olika projekt, som fastställs för varje budgetår av regeringen efter förslag av miljödatanämnden. Innevarande budgetår pågår nio ADB-projekt, sex statistikprojekt och ett projekt rörande samordning av s. k. basdataundersökningar. ADB-projekten avser bl. a. information om tillsynsverksamheten enligt miljöskyddslagen, om hälso- och miljöfarliga varor, läkemedel och livsmedel, information om arbetsmiljön samt om forsknings- och undersökningsverksamhet. Statistikprojekten har anknytning bl. a. till ADB-projekten.

Miljödatanämnden, som innevarande budgetår disponerar högst 4,8 milj. kr., har för budgetåret 1976/77 begärt 6 185 000 kr. för sin verksamhet.

Jag förordar att högst 5,6 milj. kr. ställs till nämndens förfogande för nästa budgetår för de projekt som regeringen bestämmer. Jag har då bl. a. räknat medel för utgivning under år 1976 av en miljöstatistisk årsbok.

För den övriga utredningsverksamhet som bekostas från anslaget bör tas upp 5,4 milj. kr. för nästa budgetår, varför det totala anslagsbehovet uppgår till 11 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 11 000 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1974/75	Utgift	486 400	Reservation	142 995
1975/76	Anslag	400 000		
1976/77	Förslag	450 000		

Anslaget bör höjas med 50 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kr.

B. JORDBRUKETS RATIONALISERING M. M.

B 1. Lantbruksstyrelsen

1974/75 Utgift	19 301 575
1975/76 Anslag	21 118 000
1976/77 Förslag	24 654 000

Lantbruksstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om lantbruket och lantbrukets rationalisering, den allmänna hälso- och sjukvården bland husdjuren, djurskyddet samt veterinärväsendet, i den mån sådana ärenden inte ankommer på annan myndighet. Styrelsen är chefsmyndighet för lantbruksnämnderna och deras ortsombud, distriktsveterinärorganisationen samt statens hingstdepå och stuteri. Styrelsen är också tillsynsmyndighet över statens lantbruksinformation, statens centrala frökontrollanstalt och de lokala frökontrollanstalter som är behöriga att utföra statsplombering av utsädesvara, statens maskinprovningar samt de lokala lantbrukskemiska kontrollanstalter vars stadgar styrelsen fastställt. Styrelsen skall vidare följa verksamheten vid de hushållningssällskap för vilka styrelsen fastställt stadgar.

Lantbruksstyrelsen leds av en styrelse. Chef för lantbruksstyrelsen är en generaldirektör. Inom styrelsen finns fyra avdelningar, nämligen administrativa avdelningen, företagsavdelningen, växtodlingsavdelningen samt veterinär- och husdjursavdelningen. Dessutom finns en planeringsenhet, en enhet för internationella ärenden samt ett revisionskontor.

Styrelsen ställer personal till förfogande för statens lantbruksinformation.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Lantbruks-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	125	−1	−3
Övrig personal	89	—	—
	214	**−1**	**−3**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	14 669 000	+4 758 000	+4 300 000
Sjukvård	22 000	+ 8 000	+ 8 000
Reseersättningar	1 322 000	− 204 000	− 211 000
Därav utrikes resor	(60 000)	(—)	(—)

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Lantbruks-styrelsen	Föredra-ganden
Lokalkostnader	2 673 000	– 766 000	– 766 000
Expenser	1 774 000	+ 167 000	+ 103 000
Därav engångsutgifter	(100 000)	(– 100 000)	(– 100 000)
Upplysningsverksamhet	509 000	+ 79 000	+ 79 000
Kostnader för viss informationsverksamhet	150 000	+ 100 000	+ 23 000
	21 119 000	**+4 142 000**	**+3 536 000**
Uppbördsmedel			
Försålda formulär, blanketter och kungörelser m. m.	1 000	—	—
Nettoutgift	**21 118 000**	**+4 142 000**	**+3 536 000**

Avgifter för växtskyddsinspektion m. m., som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 2 695 000 kr. (1975/76 2 690 000 kr.).

Lantbruksstyrelsen

Lantbruket genomgick en snabb strukturomvandling under 1960-talet. Utvecklingen kännetecknades av en betydande minskning av antalet sysselsatta. Även antalet företag, den odlade arealen och antalet kor minskade. Bruttoinvesteringarna ökade däremot, samtidigt som produktionsvolymen förblev i stort sett oförändrad. Under 1970-talet har jordbrukets effektivisering fortsatt.

Nedgången av den totala åkerarealen, som f. n. uppgår till ca 3 milj. ha, har upphört. Mellan åren 1973 och 1974 ökade arealen i stället med netto 7 500 ha. Antalet jordbruksföretag fortsatte att minska, dock i långsammare takt än tidigare. Mellan åren 1968 och 1972 upphörde i genomsnitt 7 000 företag varje år. De senaste två åren har den årliga minskningen varit 5 000 resp. 3 000 företag. År 1974 fanns 136 000 brukningsenheter med mer än 2 ha åker.

Stora förändringar har skett i jordbrukets produktionsstruktur och resurssammansättning. De produktionstekniska och ekonomiska förutsättningarna för näringen ändras också efter hand, liksom de institutionella regler som motiveras av exempelvis miljöskyddet, naturvården, den regionala utvecklingen och hushållningen med markresurserna. I takt med att dessa förutsättningar ändras förskjuts också målen för den statliga rationaliseringsverksamheten inom ramen för gällande jordbrukspolitiska riktlinjer.

En fortsatt snabb omvandling kan väntas inom jordbruket även under resten av 1970-talet. Det är alltjämt nödvändigt att lantbrukets omstrukturering och förändring i takt med ändrade förutsättningar stöds och under-

lättas genom olika statliga insatser.

Målet för lantbruksverkets verksamhet i stort är att enligt gällande näringspolitiska beslut tillgodose efterfrågan från näringsutövarna inom jordbruket, trädgårdsnäringen och rennäringen på såväl statligt stöd som rådgivning i sådan omfattning och takt att en fortsatt rationalisering av berörda näringar underlättas. Härför behöver finnas tillräckliga resurser i fråga om personal samt tillgång på kreditgarantiramar och bidragsmedel. Ambitionsnivån har i stort sett kunnat uppfyllas under budgetåret 1974/75. Genom de ökade investeringarna i byggnader på jordbrukets område har dock i vissa län uppkommit en viss eftersläpning i lantbruksnämndernas verksamhet med projektering av byggnader. För budgetåret 1976/77 bör det vara möjligt att i stort sett upprätthålla hittillsvarande ambitionsnivå. För att detta skall bli möjligt behöver de personella resurserna behållas oförändrade och tillgången på medel för stöd till jordbrukets rationalisering ökas.

Styrelsen behandlar därefter de särskilda yrkandena för budgetåret 1976/77.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 994 000 kr., varav 418 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Fyra lantbruksingenjörstjänster bör flyttas över till lantbruksnämnderna (−457 000 kr.).

3. Vissa lönekostnader under anslaget Främjande av rennäringen bör föras över till styrelsen (+100 000 kr.).

4. I 0-alternativet föreslås indragning av 14 tjänster.

5. För tre tjänster för rådgivning, allmänna veterinärfrågor resp. revision samt för praktikanter behövs sammanlagt 432 000 kr.

6. För kostnader i samband med omlokaliseringen behövs 48 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 24 654 000 kr. Jag har därvid räknat med att fyra lantbruksingenjörstjänster överförs till lantbruksnämnderna (2). Jag har vidare räknat medel för en tjänst för revisionsverksamheten (5) samt för vissa omlokaliseringskostnader (6).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksstyrelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 24 654 000 kr.

B 2. Lantbruksnämnderna

1974/75 Utgift	112 874 225
1975/76 Anslag	109 853 000
1976/77 Förslag	133 293 000

Lantbruksnämnd skall uppmärksamt följa lantbrukets tillstånd och utveckling samt vidta eller hos lantbruksstyrelsen föreslå de åtgärder som är

påkallade eller i övrigt lämpliga, särskilt för att åstadkomma en snabb strukturrationalisering inom lantbruket. Nämnden svarar även för vissa statliga åtgärder i fråga om tillsyn över växtodling och husdjursskötsel, om skördeskadebidrag, skördeuppskattning och jordbruksstatistik samt om försöksverksamhet och kursverksamhet inom lantbrukets område. Nämnden handlägger vidare frågor inom fiskets och rennäringens områden och andra områden som enligt särskilda bestämmelser ankommer på nämnden.

Vid lantbruksnämnd finns, om inte lantbruksstyrelsen bestämmer annat, en strukturenhet, en produktionsenhet och en administrativ enhet. Vid lantbruksnämnderna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län finns också en rennäringsenhet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Lantbruks-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	886	+4	+4
Övrig personal	456	—	—
	1 342	**+4**	**+4**
Anslag			
Lönekostnader	89 216 000	+22 296 000	+21 496 000
Sjukvård	92 000	+ 8 000	+ 8 000
Reseersättningar	7 531 000	+ 546 000	+ 546 000
Lokalkostnader	8 381 000	+ 1 177 000	+ 1 177 000
Expenser	3 341 000	+ 203 000	+ 136 000
Därav engångsutgifter	(50 000)	(– 50 000)	(– 50 000)
Utrustning	623 000	+ 136 000	+ 50 000
Därav engångsutgifter	(58 000)	(+ 51 000)	(– 8 000)
Utbildningskurser för viss personal vid lantbruks-organisationen	269 000	+ 40 000	+ 27 000
Kostnader i samband med projekteringsverksamheten	300 000	—	—
Ersättning för tjänster sammanhängande med kontakter mellan lantbruksnämnderna och näringsutövarna	100 000	—	—
	109 853 000	**+24 406 000**	**+23 440 000**

Inkomster vid lantbruksnämnderna, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 6,5 milj. kr. (1975/76 6,2 milj. kr.).

Till lantbruksnämnderna influtna renbetesavgifter skall tas till uppbörd under anslaget för att användas inom renskötseln enligt föreskrifter som meddelas av lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen

Lantbruksnämndernas arbetsbelastning är fortfarande stor på grund av den ökade investeringsverksamheten, de nya stödformer som tillkommit

på jordbrukets område samt den ökade aktiviteten med översiktlig planering i anslutning till den fysiska riksplaneringen. Styrelsen räknar med att i stort sett nu tillgängliga personalresurser skall vara tillfyllest även för budgetåret 1976/77. Statskontoret genomför f. n. på begäran av lantbruksstyrelsen en översyn av lantbruksnämndernas organisation. Resultatet härav beräknas kunna läggas fram våren 1976.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 23 497 000 kr., varav 2 488 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet innebär indragning av 80 tjänster.
3. Till extra personal för ökad markkartering behövs 500 000 kr.
4. För praktikanter behövs 300 000 kr.
5. För viss skyddsutrustning för personalen behövs 50 000 kr.
6. För radiostationer till rennäringsavdelningarnas fältarbetande personal behövs 59 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen och till vad jag har anfört under punkten B 1 beräknar jag anslaget till 133 293 000 kr. Jag har därvid bl. a. räknat medel för viss skyddsutrustning (5).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksnämnderna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 133 293 000 kr.

B 3. Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.

1974/75 Utgift	3 798 325
1975/76 Anslag	4 600 000
1976/77 Förslag	4 900 000

Anslaget används för att bestrida kostnader för kursverksamhet m. m. i syfte att främja rationaliseringen inom jordbruket och trädgårdsnäringen samt den yttre rationaliseringen inom skogsbruket. Av anslaget får disponeras dels högst 30 000 kr. för ersättningar till deltagare i kurser anordnade i anslutning till verksamheten vid lantbrukshögskolans konsulentavdelning samt kostnader för att anlita andra föreläsare vid dessa kurser än de som tillhör konsulentavdelningen, dels högst 500 000 kr. för att bestrida kostnader för inspelning av lantbruksprogram för TV.

Lantbruksstyrelsen

Rådgivnings- och kursverksamheten är ett av de viktigaste instrumenten för att främja jordbrukets rationalisering. Under budgetåret 1975/76 ägnas fortsatt stor uppmärksamhet åt att ge näringsutövarna och de anställda bättre kunskaper bl. a. på det produktionstekniska och företagsekonomiska området. Stor uppmärksamhet ägnas även åt jordbrukets produktions-

medel i den delvis nya energisituationen, proteinfrågorna i foderproduktionen och utfodringen, frågor rörande arbetarskydd och arbetsmiljö i jordbruket, de nya lagarna på djurskyddsområdet, risker med och livsmedelshygieniska aspekter på användandet av kemiska preparat, de nya bestämmelserna om jordbrukets beskattning m. m. Vidare avser styrelsen att tillsammans med statens lantbruksinformation träffa avtal med Kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU) och Sveriges Radio – TV2 om fortsatt verksamhet med lantbruksprogram i TV under år 1976. Under budgetåret 1976/77 bör kursverksamheten bedrivas i oförändrad omfattning.

Anslaget bör höjas med 782 000 kr. Höjningen avser ökade kostnader för lärararvoden, produktion av TV-program, annonser, resor och material m. m.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 300 000 kr. till 4,9 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.

B 4. Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.

1974/75 Utgift	7 941 276
1975/76 Anslag	27 000 000
1976/77 Förslag	27 000 000

Från anslaget utbetalas bidrag till yttre och inre rationalisering enligt kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. (ändrad senast 1975: 1238), bidrag enligt kungörelsen (1972: 247) om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk med mjölkproduktion, bidrag till jordbruksföretag enligt kungörelsen (1972: 293) om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag samt bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond som utfästs före den 1 juli 1967. Därutöver används anslaget för vissa speciella ändamål.

Bidrag till yttre och inre rationalisering

Budgetår	Ram	Beviljade bidrag m. m.
1974/75	28 000 000	26 118 000
1975/76	30 000 000	
1976/77 (förslag)	37 000 000	

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med 37 milj. kr. och därav bör få tas i anspråk medel för speciella ändamål i samma utsträckning som för innevarande budgetår.

I fråga om bidrag till yttre rationalisering har under budgetåret 1974/75 behovet kunnat tillgodoses. Fastighetsmarknaden har under den senaste tiden i samband med kraftiga prisstegringar förändrats så att lantbruksnämnderna alltmera sällan erbjuds köpa rationaliseringsfastigheter direkt av ägarna. Nämnderna måste för att kunna fullgöra sin uppgift att underlätta strukturrationaliseringen allt oftare ta över köp efter det att förvärvstillstånd vägrats med stöd av 5 § jordförvärvslagen (1965: 290). Detta leder ofta till att köpeskillingar måste accepteras, som inte i sin helhet kan tas ut, när nämnderna säljer marken vidare som tillskottsmark. I avvaktan på de prisåterhållande åtgärder som kan följa av jordförvärvsutredningens förslag, behövs ett ramutrymme för att täcka förluster eller ge värdeutjämningsbidrag beträffande sådana köp. Med hänsyn härtill och till väntade ökade kostnader för bidrag till lantmäteriförrättningar bör ramen för bidrag till yttre rationalisering behållas vid oförändrat 12 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

I fråga om inre rationalisering har under senare år tillkommit utvidgade bidragsmöjligheter som tillsammans med ett ökat intresse för investeringar medfört ett kraftigt ökat medelsbehov. Ramen för budgetåret 1974/75, som efter överföring från ramen för yttre rationalisering uppgått till 22 milj. kr., har därför inte helt kunnat täcka behovet. De anvisade medlen har fördelats på 14 milj. kr. i bidrag till inre rationalisering och 8 milj. kr. i miljövårdsbidrag. Det resterande behovet uppgick till ca 4 milj. kr., lika fördelat på nämnda ändamål.

Det ökade behovet hänför sig främst till miljövårdsbidrag till jordbruket och statsbidrag till rationaliseringsåtgärder i norra Sverige. Det är angeläget från både jordbruks- och regionalpolitisk synpunkt att investeringsverksamheten i norra Sverige fortsätter i hög takt. En förbättrad miljövård inom jordbruksföretagen får också bedömas som betydelsefull från allmän synpunkt. Då bidrag till investeringar av nyssnämnda slag spelar stor roll för investeringsnivån inom hithörande områden är det viktigt att till huvudsaklig del kunna tillgodose det föreliggande medelsbehovet.

För budgetåret 1976/77 behövs ett utrymme för bidrag till inre rationalisering på 28 milj. kr., dvs. en ökning med 6 milj. kr. jämfört med budgetåret 1974/75. Därvid har ej beaktats att en kraftig ökning kan vara att vänta vad gäller ansökningar om miljövårdsbidrag med hänsyn till att kungörelsen (1972: 293) om statsbidrag till miljövårdande åtgärder upphör att gälla vid utgången av budgetåret 1976/77. Vidare skall bidragsutrymmet täcka behovet av bidrag till samverkansföretag, vilket av sambruksutredningen uppskattades till ca 2 milj. kr. i inledningsskedet.

Den totala ramen för budgetåret 1976/77 bör således uppgå till 40 milj. kr., varav 12 milj. kr. bör få disponeras för bidrag till yttre rationalisering och 28 milj. kr. för bidrag till inre rationalisering och miljövård. Skulle under budgetåret behov av jämkning mellan de båda ramarna uppstå bör regeringen äga rätt att närmare bestämma fördelningen mellan dessa.

Vid beräkningen av medelsbehovet under anslaget har beaktats bl. a. de vinstmedel som tillförs anslaget i samband med försäljning av jordfondsfastigheter. Vidare har beaktats ett beräknat medelsbehov under budgetåret 1976/77 av ca 1 milj. kr. för att bestrida statsbidrag till sådana torrläggnings- och andra rationaliseringsåtgärder i Kvismaredalen, Mosjöbotten och Västra Mosjön i Örebro län som enligt gällande föreskrifter ej belastar fastställda bidragsramar.

För utbetalning av utfästa bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond har för budgetåret 1976/77 ett behov av 10 000 kr. beaktats. Därefter torde de som kan komma i fråga för nämnda bidrag ha erhållit sådant och bidragsgivningen enligt denna stödform vara avslutad.

Lantbruksstyrelsen har den 5 november 1975 begärt att ramen för bidrag till jordbrukets rationalisering för budgetåret 1975/76 ökas med 4 milj. kr.

Föredraganden

Det statliga ekonomiska stödet till jordbrukets rationalisering utgår huvudsakligen i form av kreditgarantier. Bidragsgivningen från detta anslag begränsas i huvudsak till att avse åtgärder som har nära samband med strukturrationaliseringen. All bidragsgivning till inre rationalisering i samband med särskild rationalisering samt enligt kungörelsen (1971: 420) om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk belastar dock anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m. Med hänsyn till lantbruksstyrelsens framställningar bör bidragsramarna under förevarande anslag ökas med 7 milj. kr. till sammanlagt 37 milj. kr., varav 12 milj. kr. bör avse yttre rationalisering och 25 milj. kr. inre rationalisering. Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan dessa ändamål. För utbetalningar från anslaget beräknar jag 27 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1976/77 statsbidrag beviljas till jordbrukets rationalisering med sammanlagt högst 37 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 000 kr.

B 5. Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

1974/75 Utgift	150 000	Reservation	180 341
1975/76 Anslag	150 000		
1976/77 Förslag	189 000		

Från anslaget utbetalas dels bidrag enligt kungörelsen (1968: 377) om statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering (ändrad senast 1975: 1239), dels bidrag till trädgårdsföretag enligt kungörelsen (1972: 293) om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårds-

företag. Därutöver disponeras anslaget för bidrag till Svenska fruktfrämjandet, Svenska grönsaksfrämjandet och Svenska blomsterfrämjandet.

Lantbruksstyrelsen

Styrelsen erinrar om att 1975 års riksdag beslutat om lån och bidrag till trädgårdsföretag i syfte att avhjälpa de tillfälliga svårigheter som drabbat näringen genom ökade bränslekostnader. Under budgetåret 1974/75 har vidare tillkallats en utredning med uppgift att se över det statliga stödet till trädgårdsnäringen. Anslaget bör föras upp med ett belopp av 150 000 kr.

Föredraganden

Från anslaget bör bidrag utgå även till statens plantskolenämnds verksamhet. Med hänsyn härtill bör anslaget höjas med 39 000 kr. till 189 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 189 000 kr.

B 6. Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti

1974/75	*Nettoinkomst*	*388 613*
1975/76	Anslag	1 000 000
1976/77	Förslag	1 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för att täcka förluster på grund av statlig garanti för lån till jordbrukets yttre och inre rationalisering, förvärv och drift av jordbruk, maskinhållning inom jordbruket, uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, trädgårdsnäringens rationalisering m. m., rennäringens rationalisering m. m. samt inköp av avelshästar och ridhästar.

Ändamål	1973/74			1974/75			1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	fastställd ram	jämkad ram	beviljade garantier	fastställd ram	jämkad ram	beviljade garantier	fastställd ram	Lantbruksstyrelsen	Föredraganden
	milj. kr.								
1. Yttre rationalisering	88,0	63,0	42,9	88,0	55,0	41,2	55,0	+10,0	− 5,0
2. Inre rationalisering	95,0	120,0	107,2	95,0	125,0	125,0	130,0	+35,0	+30,0
3. Jordförvärvslån	40,0	40,0	30,7	37,0	38,0	31,4	42,0	+ 3,0	—
4. Driftslån	55,0	55,0	45,4	55,0	61,0	58,0	55,0	+15,0	+12,0
5. Maskinlån	7,0	7,0	1,3	7,0	3,0	1,4	2,0	+ 8,0	+ 2,0
6. Lagerhus m. m.	4,0	4,0	—	4,0	4,0	0,4	2,0	− 2,0	− 2,0
7. Trädgårdsnäringens rationalisering m. m.	11,0	11,0	9,0	14,0	14,0	8,3	14,0	—	—
8. Rennäringens rationalisering m. m.	2,5	2,5	1,1	2,5	2,5	0,8	2,5	—	—
9. Inköp av avels- och ridhästar	0,5	0,5	0,2	0,5	0,5	0,2	0,5	—	—
	303,0	**303,0**	**237,8**	**303,0**	**303,0**	**266,7**	**303,0**	**+69,0**	**+37,0**

Lantbruksstyrelsen

A. Anslag m. m.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

B. Kreditgarantiramar

1–5. Ramarna för lånegaranti till inre rationalisering, jordförvärvslån och driftslån har under budgetåret 1974/75 varit otillräckliga och har därför utökats genom jämkning med ramarna för yttre rationalisering och maskinlån. Nämnda tillskott har dock ej varit tillräckliga utan för inre rationalisering återstod vid utgången av budgetåret ett restbehov av minst 10 milj. kr.

Rationaliseringsbehovet inom jordbruket och då främst i form av investeringar i tillskottsmark, ekonomibyggnader och markanläggningar är betydande. Lantbrukarnas investeringsvilja har därtill ökat väsentligt på grund av senare års goda skördar och förbättrade lönsamhet inom bl. a. mjölkproduktionen. Ökade kostnader till följd av allmän kostnadsstegring samt höjda köpeskillingar till följd av allmän markvärdestegring och rådande skogskonjunktur har inneburit ökad belastning på kreditgarantiramarna. De vidgade möjligheterna att lämna maskinlån medför att ökade anspråk torde uppkomma på ramen för maskinlån. Efterfrågan på kreditgarantier kan därför väntas fortsätta att öka.

Mot bakgrund av från lantbruksnämnderna inhämtade uppgifter om behovet av kreditgarantier bör för budgetåret 1976/77 det totala ramutrymmet ökas med 71 milj. kr. jämfört med den ram som fastställts för budgetåret 1975/76. Ramen för kreditgaranti till yttre rationalisering bör höjas till 65 milj. kr., ramen för kreditgaranti till inre rationalisering till 165 milj. kr., ramen för kreditgaranti för jordförvärvslån till 45 milj. kr., ramen för kreditgaranti för driftslån till 70 milj. kr. och ramen för kreditgaranti för maskinlån till 10 milj. kr. I ramarna för inre rationalisering och driftslån ingår stödet till nya samverkansformer i jordbruket. Skulle under budgetåret behov av jämkning mellan de olika ramarna uppstå bör regeringen äga rätt att närmare bestämma fördelningen mellan dessa.

6. Under senare år har anspråken på kreditgarantier för lån till lagerhus m. m. starkt avtagit. Av en ram på 4 milj. kr. utnyttjades 1971/72 3,6 milj. kr., 1972/73 1 milj. kr., 1973/74 1,4 milj. kr. samt 1974/75 1,3 milj. kr. Stödet per anläggning har av styrelsen maximerats till 1 milj. kr.

För inneliggande ansökningar beräknas den för budgetåret 1975/76 till 2 milj. kr. uppgående ramen kunna tillgodose behovet.

Med hänsyn till de i regel stora företagens möjlighet att bl. a. genom lån direkt hos kreditinstitut finansiera berörda anläggningar samt då särskild stimulans inte längre synes påkallad bör någon kreditgarantiram inte längre anvisas för ändamålet.

7. Kreditgarantiramen för trädgårdsnäringens rationalisering m. m. avser garanti för rationaliseringslån, förvärvslån och driftslån till trädgårds-

företag, lån till inrättande av lagerhus och auktionshallar för trädgårdsprodukter samt lån till maskinhållning. Ramen bör behållas oförändrad.

8. Kreditgarantiramen för rennäringens rationalisering avser garanti för rationaliseringslån, rendriftslån och redskapslån. Ramen bör behållas oförändrad.

9. Kreditgarantiramen för lån till inköp av avelshästar och ridhästar bör behållas oförändrad.

Lantbruksstyrelsen har den 5 november 1975 begärt att ramen för kreditgarantier för jordbrukets rationalisering för budgetåret 1975/76 ökas med 35 milj. kr.

Föredraganden

Efterfrågan på kreditgarantier har ökat kraftigt under de båda senaste budgetåren. Särskilt gäller detta för lån till inre rationalisering och driftslån. Med hänsyn till väntad ökning av efterfrågan redan under innevarande budgetår behöver det totala rambeloppet för budgetåret 1976/77 ökas med 37 milj. kr. till 340 milj. kr. I likhet med vad lantbruksstyrelsen föreslagit bör inte längre kreditgaranti lämnas för lån till uppförande av lagerhus för jordbruksändamål m. m.

För budgetåret 1976/77 bör statlig kreditgaranti beräknas för lån till yttre rationalisering med 50 milj. kr., för lån till inre rationalisering med 160 milj. kr., för jordförvärvslån med 42 milj. kr., för driftslån med 67 milj. kr., för maskinlån med 4 milj. kr., för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med 14 milj. kr., för lån till rennäringens rationalisering m. m. med 2,5 milj. kr. samt till lån för inköp av avels- och ridhästar med 500 000 kr. Regeringen bör närmare kunna bestämma fördelningen mellan de fem förstnämnda ändamålen.

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1976/77 statlig kreditgaranti lämnas för lån till yttre rationalisering, lån till inre rationalisering, jordförvärvslån, driftslån, maskinlån, lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m., lån till rennäringens rationalisering m. m. samt lån till inköp av avelshästar och ridhästar med sammanlagt högst 340 000 000 kr., varav till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. 14 000 000 kr., till rennäringens rationalisering m. m. 2 500 000 kr. samt till inköp av avelshästar och ridhästar 500 000 kr.,
2. till *Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

B 7. Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.

1974/75 Utgift	16 012 891
1975/76 Anslag	17 000 000
1976/77 Förslag	17 000 000

Från anslaget utbetalas dels bidrag till särskild rationalisering inom norrlandslänen, Kopparbergs och Värmlands län samt inom den del av Älvsborgs län, som omfattar landskapet Dalsland, enligt kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. (ändrad senast 1975: 1238), dels bidrag enligt kungörelsen (1971: 420) om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk. Därutöver används anslaget för vissa speciella ändamål i de delar av landet där verksamheten med särskild rationalisering bedrivs.

Bidrag till särskild rationalisering

Budgetår	Ram	Beviljade bidrag
1974/75	20 000 000	19 702 000
1975/76	20 000 000	
1976/77 (förslag)	21 000 000	

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med 21 milj. kr. Den ram inom vilken bidrag får beviljas bör fastställas till 25 milj. kr. Inom ramen bör högst 300 000 kr. få disponeras för vissa produktionsbefrämjande åtgärder.

Efterfrågan på bidrag under budgetåret 1974/75 var större än under budgetåret 1973/74. Orsaken härtill är främst en stigande investeringsvilja i mjölkproduktionen i förening med kraftigt stegrade byggnadskostnader. Medelsbehovet för budgetåret 1974/75 översteg den fastställda ramen med ca 3 milj. kr.

Medlen till produktionsbefrämjande åtgärder avser tillfälliga insatser på olika områden inom jordbrukssektorn, t. ex. främjande av foder- och utsädesproduktion, seminverksamhet för svin, svinstamkontroll och djurhälsokontroll. Medlen till dessa åtgärder bör anvisas som ramutrymme för att förenkla den administrativa handläggningen.

Lantbruksnämnderna har till styrelsen redovisat ett uppskattat medelsbehov för bidrag till särskild rationalisering av 21 milj. kr. för innevarande budgetår och 23 milj. kr. för budgetåret 1976/77, medan medelsbehovet för bidrag rörande rationaliseringsstöd till vissa jordbruk redovisas till 5 milj. kr. för såväl innevarande budgetår som budgetåret 1976/77. Bidragsramen för innevarande budgetår kommer därför att visa sig otillräcklig. Vidare krävs ytterligare ökning för nästa budgetår. Styrelsen föreslår därför att ramen för nästa budgetår fastställs till 25 milj. kr.

Lantbruksstyrelsen, statens lantmäteriverk och *skogsstyrelsen* har i gemensam skrivelse lämnat redogörelse för verksamheten med särskild rationalisering under budgetåret 1974/75.

Intill den 1 juli 1975 har sammanlagt 214 områden godkänts för särskilda rationaliseringsåtgärder. Inom dessa har verksamheten börjat vid totalt 580 brukningsenheter. Mer än en tredjedel av enheterna eller 220 ligger i Norrbottens län. Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län har vardera något mer än 15 % av enheterna, medan för Gävleborgs län redovisas 34, för Kopparbergs län 41 och för Värmlands län 11 enheter. Dessutom finns en enhet i Älvsborgs län. Den genomsnittliga åkerarealen vid de brukningsenheter som under budgetåret 1974/75 har fått arealtillskott har ökat från 36 till 44 ha och skogsmarksarealen från 147 till 174 ha. Lantbruksnämndernas rationaliseringsreserv i anslutning till områdena uppgick den 30 juni 1974 till 3 327 ha åker och 26 375 ha skogsmark.

Sedan verksamheten med särskild rationalisering började budgetåret 1960/61 har statsbidrag beviljats till inre rationalisering och driftsrationalisering med sammanlagt 118,8 milj. kr. Av detta belopp har 44,9 milj. kr. utgått i Norrbottens län. I Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län har beviljats resp. 18,2, 17,9 och 18,0 milj. kr. samt i Kopparbergs och Gävleborgs län 8,9 resp. 7,5 milj. kr. I Värmlands och Älvsborgs län har verksamheten endast begränsad omfattning. Huvuddelen av bidragen eller ca 87 milj. kr. avser investeringar i ekonomibyggnader, medan 9 milj. kr. utgått till dikning.

Föredraganden

Erfarenheterna av verksamheten med särskild rationalisering är alltjämt goda. Efterfrågan på bidrag har ökat bl. a. på grund av de utvidgade bidragsmöjligheter som tillkommit under senare år. Ramen för budgetåret 1976/77 bör därför ökas med 1 milj. kr. till 21 milj. kr. Anslagsbehovet beräknar jag till 17 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1976/77 statsbidrag beviljas till särskild rationalisering med sammanlagt högst 21 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 17 000 000 kr.

B 8. Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.

1974/75 Utgift	1 303 591
1975/76 Anslag	1 600 000
1976/77 Förslag	2 300 000

Anslaget används i huvudsak för bidrag till investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på bestående kronolägenheter, till flyttningsbidrag och avträdesersättning åt innehavare av kronolägenheter samt för att bestrida vissa andra utgifter för lägenheterna.

Lantbruksstyrelsen

Under år 1975 har bostadshuset på fjällägenheten Leipikvattnet i Jämtlands län brunnit ned. Lantbruksstyrelsen avser att föra upp ett nytt bostadshus på lägenheten. Regeringen har medgivit att en upprustning av fjällägenheten Merkenes i Norrbottens län får ske. Kostnaderna för dessa båda investeringar blir fördelade på budgetåren 1975/76 och 1976/77.

För vissa av de fjällägenheter som bedöms som på sikt bestående erfordras upprustning av byggnaderna under den närmaste femårsperioden. Dessutom behöver mindre förbättringar göras på en del lägenheter, som inte beräknas bestå på längre sikt, men som med hänsyn till gällande arrendeavtal samt arrendatorns ålder, familjeförhållanden och önskemål ej beräknas kunna läggas ned under de närmaste åren. På grund av de byggnadskostnadsstegringar som skett under senare år kräver de planerade upprustningarna ökat medelsbehov.

Det är av sociala och glesbygdspolitiska skäl mycket angeläget att de planerade investeringarna kommer till stånd utan dröjsmål.

Medelsbehovet för statsbidrag och ersättningar för budgetåret 1976/77 uppgår till 620 000 kr. Inkomsterna beräknas för samma period till 120 000 kr. För budgetåret 1976/77 behövs således 500 000 kr. Det innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 100 000 kr.

Domänverket

I tidigare anslagsframställningar har angetts att antalet utlöpande kontrakt ökar vid mitten av 1970-talet. Antalet är nu uppe i 75 lägenheter per år. I samband med att kontraktstiden utlöper utbetalas innestående avträdesersättningar även om fortsatt upplåtelse sker till samma brukare. En stor del av dessa arrendeställen har aldrig varit föremål för reglering och innehavaren har i dessa fall förhållandevis stora ersättningar innestående. Eftersom upplåtelserna enligt äldre författningar måste avvecklas i samband med att kontrakten utlöper blir ianspråktagande av medel för avträdesersättningar tvingande.

Trots att en stor restriktivitet har iakttagits på främst underhållssidan blir medelsbehovet för budgetåret 1976/77 1 900 000 kr. Detta belopp överstiger långtidsprognosens siffror främst genom att avträdesersättningarna vid en detaljerad uppskattning visat sig bli högre än tidigare beräknats. Härtill kommer att ett visst underhållsarbete måste utföras. Kostnaderna härför har stigit beroende på ökade arbets- och materialkostnader.

För budgetåret 1976/77 bör verkets del av anslaget öka med 700 000 kr. Anslaget bör för verkets del föras upp med 1 900 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 700 000 kr. till 2,3 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 300 000 kr.

B 9. Befrämjande av husdjursaveln m. m.

1974/75 Utgift	1 079 212	Reservation	343 666
1975/76 Anslag	1 220 000		
1976/77 Förslag	1 340 000		

Från anslaget bestrids bidrag till avelsföreningar och liknande organisationer. Vidare utgår från anslaget stöd åt hästaveln. Detta koncentreras i huvudsak till hästpremiering, hingsthållning och bidrag till vissa andra kvalitetsbefrämjande åtgärder. Från anslaget utgår också bidrag till befrämjande av mjölkavkastningskontroll m. m. samt till svinstamkontroll.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Lantbruks-styrelsen	Föredraganden
1. Bidrag till avelsföreningar och liknande organisationer	210 000	+ 30 000	—
2. Stöd åt hästaveln	[1]710 000	+170 000	+120 000
3. Befrämjande av mjölkavkastningskontroll m. m.	350 000	—	—
4. Bidrag till svinstamkontroll	70 000	—	—
	[1]1 340 000	**+200 000**	**+120 000**

[1] I beloppet ingår 120 000 kr. av reserverade medel.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med 1 420 000 kr.

1. Anslagsposten tas i anspråk för bidrag till avelsföreningarna för nötboskap, svin, får, fjäderfä och kaniner, för rådgivnings- och upplysningsverksamhet för att främja och påskynda rationaliseringen av animalieproduktionen samt för stöd till nämnden för avelsvärdering av tjurar. Anslagsposten bör räknas upp med 30 000 kr. för viss kompensation av organisationernas ökade publikationskostnader.

2. För stöd åt hästaveln står under budgetåret 1975/76 ett belopp av 710 000 kr. till styrelsens förfogande. Härav täcks 120 000 kr. av reservationsmedel. Bidraget till penningpriser bör öka med 50 000 kr. på grund av att antalet premieringar ökat, vilket leder till ökat medelsbehov vid oförändrad storlek på priserna. Med hänsyn till att några reservationsmedel ej finns att tillgå för budgetåret 1976/77 och till den föreslagna ökningen behöver anslagsposten räknas upp med 170 000 kr.

3. Fr. o. m. budgetåret 1968/69 har årligen ställts medel till styrelsens förfogande för att försöksvis stimulera till ökad anslutning till mjölkavkastningskontroll och andra åtgärder för att främja en rationell mjölkproduktion. På grund av läget inom mjölkproduktionen är det angeläget att ytterligare insatser kan göras. För ändamålet behövs för budgetåret 1976/77 oförändrat belopp.

4. Enligt beslut av 1975 års riksdag har huvudmannaskapet för svinstamkontrollen den 1 oktober 1975 överförts till Svensk husdjurssköts el. för. Beslutet innebar bl. a. att årligen 70 000 kr. övergångsvis skall ställas till den nye huvudmannens förfogande för att bestrida vissa administrativa kostnader. Anslagsposten bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör ökas med 120 000 kr. för stöd till hästaveln med hänsyn till att reserverade medel beräknas ej finnas tillgängliga nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Befrämjande av husdjursaveln m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 340 000 kr.

B 10. Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet

1974/75 Utgift	—
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

Under anslaget tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr. till uppdragsverksamhet vid statens hingstdepå och stuteri.

Verksamheten avser främst att tillgodose halvblodsavelns behov av goda beskällare. Rekryteringen av hingstdepån sker dels från stuteriet, dels genom inköp av hingstar och hingstföl.

Verksamheten finansieras med avgifter. Täckning av underskott sker genom bidrag till verksamheten från reservationsanslaget Bidrag till statens hingstdepå och stuteri.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 11. Bidrag till statens hingstdepå och stuteri

1974/75 Utgift	218 781	Reservation	534 877
1975/76 Anslag	450 000		
1976/77 Förslag	350 000		

Under anslaget anvisas medel för att täcka beräknat underskott av verksamheten vid statens hingstdepå och stuteri.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat 450 000 kr. Den beräknade ingående reservationen 1976/77 är behövlig med hänsyn till den svårbedömda resultatutvecklingen för depåns verksamhet samt för att medelsreserv skall finnas tillgänglig för bl. a. nödvändig förnyelse av hingstbeståndet.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 350 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens hingstdepå och stuteri* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 kr.

B 12. Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling

1974/75 Utgift	196 930	Reservation	80 645
1975/76 Anslag	215 000		
1976/77 Förslag	215 000		

Från anslaget utgår bidrag med 200 000 kr. till främjande av biskötsel och med 15 000 kr. till främjande av växtodling.

Lantbruksstyrelsen

Anslagsposten till främjande av biskötsel används till utbildning av bitillsynsmän, försök med vandringsbiskötsel, undersökningar om binas utnyttjande i pollineringen m. m. samt till bidrag åt Sveriges biodlares riksförbund. Posten bör tas upp med oförändrat belopp 200 000 kr.

Anslagsposten till främjande av växtodling har de senaste åren använts till att utreda betingelserna för produktion av grönytefrö. Budgetåret 1975/76 avses medlen användas dels för en svartrost- och berberisundersökning, dels för databearbetning av markkarteringsanalyser med avseende på markkemiska förändringar under en längre tidsperiod.

Föreståndartjänsterna vid statens växtskyddsanstalts filialer i Kalmar, Skara och Linköping överförs den 1 januari 1976 till resp. lantbruksnämnd och ombildas därvid till lantbrukskonsulenttjänster. Innehavarna av dessa tjänster skall bl. a. svara för prognosverksamhet och vissa för den lokala rådgivningen nödvändiga försök på växtskyddsområdet. För att dessa

funktioner skall kunna fullgöras behövs medel att täcka kostnader för vissa försök. För ändamålet behövs 20 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag återkommer till frågan om medel för vissa växtskyddsförsök under punkten F 10.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 215 000 kr.

B 13. Bidrag till Svensk matpotatiskontroll

1974/75 Utgift	170 000	Reservation	—
1975/76 Anslag	170 000		
1976/77 Förslag	170 000		

Svensk matpotatiskontroll (SMAK) har till uppgift att genom olika åtgärder verka för att inom landet saluförd matpotatis är av fullgod beskaffenhet. SMAK står under ledning av en styrelse, i vilken bl. a. konsumenterna, odlarna och handeln är företrädda.

SMAK:s verksamhet innefattar kontroll av SMAK-märkt matpotatis, vissa andra kontrollåtaganden samt upplysningsverksamhet om matpotatis. Vidare biträder SMAK lantbruksstyrelsen vid tillsynen av bestämmelserna genom kontroll av kvaliteten på kvalitetsmärkt matpotatis och av att märkning sker.

Lantbruksstyrelsen

1. Under förutsättning att SMAK även för budgetåret 1976/77 tilldelas 600 000 kr. av införselavgiftsmedel kan bidraget till SMAK:s allmänna verksamhet och upplysningsverksamhet rörande matpotatis föras upp med oförändrat belopp, 120 000 kr.

2. För administrativa arbetsuppgifter i samband med den obligatoriska märkningen av matpotatis behöver lantbruksstyrelsen biträde av SMAK i oförändrad omfattning. Med hänsyn till kostnadsstegringen behöver därför bidraget till SMAK:s basorganisation räknas upp med 15 000 kr. till 65 000 kr.

3. För att bestrida kostnaderna för kontroll av att matpotatis kvalitetsmärks, vilken kontroll i motsats till vad som gäller kvalitetskontrollen inte kan avgiftsbeläggas, samt för undersökning av analysprov av oklassificerad matpotatis behöver SMAK ett bidrag av 35 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svensk matpotatiskontroll* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 170 000 kr.

B 14. Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen

1974/75 Utgift	279 900
1975/76 Anslag	522 000
1976/77 Förslag	575 000

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin som förbrukas till jordfräsar inom yrkesmässig trädgårdsodling. Medlen skall användas för bidrag till vissa för trädgårdsnäringen allmännyttiga ändamål och disponeras av lantbruksstyrelsen efter samråd med styrelsens trädgårdsnämnd. Medel som inte utbetalats som bidrag förs vid utgången av påföljande budgetår över till trädgårdsnäringens bensinskattefond, som förvaltas av kammarkollegiet och får disponeras av lantbruksstyrelsen för samma ändamål som anslaget.

Lantbruksstyrelsen

Under budgetåret 1974/75 har för bidrag till olika ändamål disponerats 944 500 kr. Medelstillgången uppgick vid utgången av budgetåret till 1 364 100 kr. Därav utgjorde 907 520 kr. beviljade men ej utbetalda bidrag.

Den särskilda skatten på bensin har under budgetåret höjts med 7 öre per liter, vilket motsvarar en höjning med 10 %. Anslaget bör ökas i motsvarande grad och föras upp med 575 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 53 000 kr. till 575 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 575 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 15. Främjande av rennäringen

1974/75 Utgift	1 215 475	Reservation	2 107 682
1975/76 Anslag	[1]730 000		
1976/77 Förslag	730 000		

[1] På tilläggsbudget I har dessutom anvisats 1 850 000 kr.

Anslaget används för upplysning, rådgivning, kontaktåtgärder o. d. på rennäringens område. Anslaget används vidare för att främja avsättningen

av renkött och för mindre undersökningar om betestillgång och andra förhållanden av betydelse för renskötseln. Under anslaget anvisar staten också bidrag till rennäringens katastrofskadeskydd.

Lantbruksstyrelsen

Lantbruksstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 805 000 kr.

1. Styrelsen beräknar medelsbehovet för rådgivningsverksamhet m. m. till 200 000 kr.

Program för upplysnings- och rådgivningsverksamheten på kort och lång sikt har utarbetats. Målsättningen är att underlätta för samebyarna att fungera enligt rennäringslagen och den svensk-norska renbeteskonventionen. Dessutom skall verksamheten omfatta produktionsrådgivning, sysselsättningsfrågor m. m.

För finansiering av samarbetsorganet för främjande av renköttets avsättning beräknar styrelsen 20 000 kr.

För planering av renskötseldriften, betesgången m. m. är uppgiften om betestillgångarna inom samebyarna av grundläggande betydelse. Medel bör därför stå till förfogande för mindre undersökningar gällande betestillgång och andra förhållanden som kan anses nödvändiga och som inte kan finansieras på annat sätt.

2. För fortsatt konsulentverksamhet vid Svenska samernas riksförbund föreslås oförändrat 100 000 kr.

3. Behovet av medel för rennäringens katastrofskadeskydd är svårt att uppskatta. Styrelsen beräknar medelsbehovet oförändrat till 330 000 kr. Om större katastrofer inträffar under budgetåret får lantbruksstyrelsen återkomma med framställning om ytterligare medel.

4. Huvudmannaskapet för vissa renskötseltekniska anläggningar, såsom riksgränsstängsel, vägar m. m., är reglerat genom konvention mellan Sverige och Norge, avtal mellan staten och samebyarna eller på annat sätt. Detta har till följd att medel måste ställas till förfogande för underhåll av dessa anläggningar. För de tekniska anläggningar som staten skall svara för bör lantbruksnämnden stå som huvudman. Anslagsbehovet beräknas till 175 000 kr. Styrelsen föreslår att medel till ändamålet tas upp under förevarande anslag som särskild anslagspost.

Föredraganden

I avvaktan på att förhandlingsgruppen för renskötselanläggningar (prop. 1973: 1 bil. 11 s. 40, JoU 1973: 1, rskr 1973: 86) har slutredovisat sitt uppdrag är jag inte beredd att ta ställning till frågan om hur kostnader för underhåll av renskötselanläggningar skall bestridas. Anslaget bör därför vara oförändrat.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av rennäringen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 730 000 kr.

B 16. Kompensation för bensinskatt till rennäringen

1974/75 Utgift	210 000
1975/76 Anslag	210 000
1976/77 Förslag	231 000

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin, som förbrukas vid användning av snöskotrar inom rennäringen.

Anslaget står till lantbruksstyrelsens förfogande och medlen betalas ut till Svenska samernas riksförbund, som disponerar anslaget enligt landsmötets beslut för ändamål som gagnar renskötande samer.

Lantbruksstyrelsen

Den särskilda skatten på bensin har under budgetåret höjts, vilket innebär en ökning av den totala bensinskatten med ca 10 %. Lantbruksstyrelsen föreslår därför att anslaget ökas i motsvarande grad och förs upp med 231 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kompensation för bensinskatt till rennäringen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 231 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 17. Stöd till skärgårdsföretag

1975/76 Förslag	[1] 2 000 000
1976/77 Förslag	2 000 000

[1] Prop. 1975/76: 88 om åtgärder inom skärgårdsområdena.

Regeringen har i proposition 1975/76: 88 om åtgärder inom skärgårdsområdena föreslagit att stöd skall lämnas under förevarande anslagsrubrik till s. k. skärgårdsföretag.

I samma proposition har vidare föreslagits att för budgetåret 1975/76 får beviljas statlig kreditgaranti för lån till skärgårdsföretag med sammanlagt högst 2 milj. kr. och bidrag till samma ändamål också med högst 2 milj. kr. Motsvarande bör gälla för budgetåret 1976/77.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1976/77 statlig kreditgaranti för lån till skärgårdsföretag får beviljas med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
2. medge att för budgetåret 1976/77 statsbidrag till skärgårdsföretag får beviljas med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
3. till *Stöd till skärgårdsföretag* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

C. JORDBRUKSPRISREGLERING

C 1. Statens jordbruksnämnd

Det är min avsikt att senare föreslå regeringen att för riksdagen lägga fram särskild proposition om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. I samband härmed avser jag att ta upp frågan om statens jordbruksnämnds organisation med anledning av förslag som utredningen om jordbruksnämndens organisation inom kort väntas lägga fram.

Med hänvisning härtill hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Statens jordbruksnämnd* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 11 957 000 kr.

C 2. Lantbrukekonomiska samarbetsnämnden

1974/75	Utgift	1 134 558
1975/76	Anslag	1 240 000
1976/77	Förslag	1 379 000

Lantbruksekonomiska samarbetsnämndens uppgift är att samordna kalkyler och utredningar rörande den ekonomiska utvecklingen inom lantbruket.

Samarbetsnämnden består av en ordförande, cheferna för lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd och statistiska centralbyrån samt tre andra ledamöter. Chef för nämnden är ordföranden. Under ordföranden leds arbetet av en byråchef. Arbetet bedrivs främst genom särskilda expertgrupper.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Lantbruks-ekonomiska samarbets-nämnden	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	2	—	—
Övrig personal	1	—	—
	3	—	—
Anslag			
Lönekostnader	404 000	+ 74 000	+ 74 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	21 000	+ 15 000	+ 15 000
Därav utrikes resor	(–)	(+ 7 000)	(—)
Expenser	17 000	—	—
Särskilda utredningar	797 000	+146 000	+ 50 000
	1 240 000	**+235 000**	**+139 000**

Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden

1. Löneomräkning 74 000 kr., varav 10 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Anslagsposten särskilda utredningar bör höjas (+146 000 kr.).

3. Tjänstemän hos lantbruksstyrelsen ingår i flertalet av nämndens expert- och projektgrupper. Genom styrelsens flyttning till Jönköping beräknas posten reseersättningar öka (+15 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 379 000 kr.

C 3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten C 1 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 2 866 000 000 kr.

C 4. Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.

1974/75	Utgift	40 167 322
1975/76	Anslag	46 098 000
1976/77	Förslag	47 961 000

För statens jordbruksnämnds beredskapslagring gäller vissa riktlinjer som, med stöd av riksdagens beslut, senast har fastställts av regeringen den 26 juni 1975.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens jordbruksnämnd	Föredraganden
Anslag			
Lagring genom Svensk spannmålshandels försorg	13 318 000	+ 362 000	+ 362 000
Lagring i jordbruksnämndens regi	10 454 000	+ 776 000	+ 748 000
Ränta på fondkapital för Svensk spannmålshandels lagring	10 875 000	+ 375 000	+ 375 000
jordbruksnämndens lagring	10 966 000	+ 678 000	+ 378 000
Övriga beredskapsåtgärder	485 000	+ 65 000	—
	46 098 000	**+2 256 000**	**+1 863 000**

Statens jordbruksnämnd

I avvaktan på resultaten av 1972 års jordbruksutrednings arbete utgår jordbruksnämnden från i princip samma målsättning för beredskapslagringen för budgetåret 1976/77 som för de senaste åren med undantag för socker och vissa produktionsmedel för animalieförsörjningen.

För beredskapslagring i jordbruksnämndens regi disponerar nämnden för budgetåret 1975/76 151 250 000 kr., som återstår i nämndens delfond under fonden för beredskapslagring sedan 150 milj. kr. har disponerats för lagring i Svensk spannmålshandels regi. På grund av kraftiga prisstegringar på socker och den ökade inhemska sockerproduktionen har nämnden begränsat sockerlagringen och föreslår att ingen ytterligare lagerökning genomförs under budgetåret 1976/77. Sockerlagringens omfattning bör omprövas sedan 1972 års jordbruksutredning är slutförd. Nämnden föreslår däremot dels en begränsad lagerökning för att förstärka livsmedelsförsörjningen i krig, dels inköp av vissa produktionsmedel för animalieförsörjningen. Investeringsbehovet enligt dessa förslag är beräknat till 7,8 milj. kr. Av anvisade investeringsmedel för budgetåret 1975/76 beräknas 3,8 milj. kr., bl. a. på grund av minskade sockerinköp, inte vara utnyttjade vid budgetårets utgång. Nämnden föreslår därför att ytterligare 4 milj. kr. anvisas till nämndens delfond under fonden för beredskapslagring. (+1 454 000 kr.)

Nämnden föreslår oförändrad beredskapslagring genom Svensk spannmålshandels försorg under budgetåret 1976/77 (+737 000 kr.).

Räntan på ianspråktaget kapital har beräknats efter en räntesats av 7,5 %.

Anslagsposten för övriga beredskapsåtgärder behövs för planläggning av livsmedelsberedskapen med LIBE-modellen (30 000 kr.) och ADB-system (190 000 kr.), utredningar och uppföljningar beträffande planläggningen av ersättningsproduktionen inom livsmedelsområdet (75 000 kr.), planläggning av jordbrukets blockorganisation (220 000 kr.) samt undanförsel- och ransoneringsförberedelser (35 000 kr.).

Föredraganden

Jag anser i likhet med statens jordbruksnämnd att en begränsad lagerökning genom omdisponering av lagringen i nämndens regi bör ske. Denna lagerökning medför således inte ökat kapitalbehov.

Med hänvisning till sammanställningen och till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 47 961 000 kr.

C 5. Stöd till jordbruket i norra Sverige

1974/75	Utgift	90 188 161
1975/76	Anslag	95 000 000
1976/77	Förslag	96 000 000

Statens jordbruksnämnd disponerar anslaget för dels pristillägg till jordbruket i norra Sverige enligt kungörelsen (1971: 421) om prisstöd till vissa jordbruk (omtryckt 1974: 420), dels pristillägg enligt kungörelsen (1973: 508) om prisstöd till rennäringen (ändrad 1974: 474).

Statens jordbruksnämnd

De stödnivåer och den områdesindelning som har gällt under budgetåret 1974/75 beslöts av 1974 års riksdag. Utgifterna för prisstödet under budgetåret 1974/75 fördelar sig med 69,9 milj. kr. till mjölk, 19,0 milj. kr. till kött av nötkreatur, får och svin samt 1,3 milj. kr. till renkött. Nämnden beräknar medelsåtgången för budgetåret 1976/77 till 95 milj. kr.

Föredraganden

Jag vill i detta sammanhang ta upp en framställning av Svenska samernas riksförbund om ökning av prisstödet till rennäringen.

Prisstöd till rennäringen infördes den 1 juli 1973 enligt beslut av 1973 års riksdag (prop. 1973: 96, JoU 1973: 25, rskr 1973: 232). Prisstödet fastställdes i form av pristillägg till 35 kr. per slaktad och besiktigad ren. Enligt beslut av 1974 års riksdag (JoU 1974: 29, rskr 1974: 275) höjdes pristillägget till 37: 50 kr. per ren inför kommande treårsperiod. Bakgrunden till riksdagens beslut var bl. a. den uppräkning av stödet till jordbruket i norra Sverige som riksdagen samtidigt beslöt och att rennäringen förutsatts böra få en analog behandling i förevarande avseende.

Svenska samernas riksförbund har hemställt om en höjning av pristillägget för renkött.

I avvaktan på översyn av stödet till jordbruket i norra Sverige förordar jag, med hänsyn till pris- och kostnadsutvecklingen, att pristillägget höjs till 47: 50 kr. per slaktad och besiktigad ren. Beloppet motsvarar ungefär det pristillägg om 1: 35 kr. per kg nötkött som f. n. utgår inom de tre nordligaste länen. Kostnaderna för höjningen kan beräknas till ca 0,4 milj. kr. per år.

Anslaget bör föras upp med 96 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat i fråga om prisstödet till rennäringen,
2. till *Stöd till jordbruket i norra Sverige* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 96 000 000 kr.

C 6. Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.

1974/75	Utgift	3 891 577
1975/76	Anslag	3 000 000
1976/77	Förslag	2 500 000

Lantbruksstyrelsen disponerar anslaget för utbetalningar dels enligt kungörelsen (1967: 422) om särskilt övergångsbidrag och avgångsvederlag åt jordbrukare, dels med anledning av eventuella besvärsärenden i fråga om arealtillägg och övergångsbidrag enligt tidigare bestämmelser, dels enligt rennäringskungörelsen (1971: 438, ändrad senast 1975: 138) för särskilt avgångsvederlag åt renägare.

Lantbruksstyrelsen

Antalet beviljade ansökningar om särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare för år 1974 uppgick till ca 5 000. Bidrag på ca 2,9 milj. kr. betalades ut hösten 1975. Styrelsen uppskattar medelsbehovet till ca 2,3 milj. kr.

I fråga om avgångsvederlag åt jordbrukare uppgick utgifterna under år 1974 till 79 000 kr. Styrelsen beräknar medelsbehovet till ca 100 000 kr.

För särskilt avgångsvederlag åt renägare uppgick utgifterna under år 1974 till 108 000 kr. Styrelsen beräknar medelsbehovet till ca 100 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag föras upp med 2,5 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.

C 7. Bidrag till permanent skördeskadeskydd

1974/75	Utgift	30 000 000
1975/76	Anslag	30 000 000
1976/77	Förslag	30 000 000

Under anslaget anvisar staten bidrag till skördeskadefonden. Medlen används för att bestrida ersättningar för skördeskador.

Statens jordbruksnämnd

Efter samråd med statistiska centralbyrån beräknas statsbidraget till skördeskadefonden för budgetåret 1976/77 till oförändrat 30 milj. kr.

Jag vill i detta sammanhang även anmäla vissa förslag av skördestatistiska nämnden som lagts fram i rapporten Bättre skördeskadeskydd.

I rapporten redovisas en översyn av skördeskadeskyddet inom ramen för de allmänna principer som gäller för skyddet. Den analys av skyddets

effektivitet som skördestatistiska nämnden har genomfört visar enligt nämnden på stora brister i skyddets funktion trots de förbättringar som fortlöpande gjorts sedan det infördes år 1961. Bl. a. överensstämmer den beräknade skadan för det enskilda jordbruksföretaget i många fall dåligt med den verkliga skadan. Översynen har därför i huvudsak inriktats på att pröva möjligheterna att ta större hänsyn till skördeutfallet på de enskilda företagen.

Nämnden föreslår att ett system med individuella tilläggsutbetalningar successivt införs fr. o. m. år 1977 som en komplettering av det nuvarande skördeskadeskyddet. Nämnden framhåller emellertid att många svårlösta problem finns med ett sådant system och att administrationskostnaderna blir höga. Finansieringen av förslaget har inte behandlats av nämnden.

I övrigt rör förslaget endast åtgärder inom ramen för nuvarande system. Det är bara två frågor som jag tar upp i detta sammanhang.

Nämnden föreslår att man vid bestämningen av vilka företag som skall ingå i skördeskadeskyddet skall utgå från arealen brukad åker. F. n. utgår man från företagens totala åkerareal. I denna inräknas bl. a. slåtter- och betesvall som ej utnyttjas men likväl är att betrakta som åker samt annan obrukad ej nedlagd åker.

Resultatet av ersättningsberäkningarna vid skador som beloppsmässigt motsvarar ungefär självriskens storlek är relativt sett mycket osäkrare än den ersättning som beräknas vid större skador. Nämnden föreslår därför att alla jordbruksföretag som har en skada som ligger i intervallet självrisken ±2 procentenheter skall få ett ersättningsbelopp som utgör 2 % av normskördevärdet. Ändringen föreslås bli finansierad genom att självrisken vid större skador ökas med i genomsnitt 0,7 procentenheter från 15,5 till 16,2 % av normskördevärdet. Härigenom erhålls i genomsnitt samma självrisk som i nuvarande system. Minsta ersättningsbelopp föreslås vidare höjt från 100 kr. till 300 kr.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över rapporten avgetts av statskontoret, statistiska centralbyrån, riksrevisionsverket, försäkringsinspektionen, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, lantbrukshögskolan, Lantbrukarnas riksförbund och Svenska lantarbetareförbundet.

Statskontoret och *riksrevisionsverket* avstyrker förslaget om individuella tilläggsutbetalningar. Övriga remissinstanser förordar en mer eller mindre omfattande försöksverksamhet under några år. Flera remissinstanser, bl. a. *statskontoret*, *riksrevisionsverket* och *lantbruksstyrelsen*, anser mot bakgrund av bristerna i nuvarande skydd och dess höga administrativa kostnader, att en mera allmän översyn av skördeskadeskyddet bör övervägas.

Lantbruksstyrelsen tillstyrker schablonisering av utbetalningen av de mindre ersättningarna. Styrelsen förordar att kostnaderna härför tas ut ge-

nom en ökning av skördeskadeavgifterna i stället för genom ökning av självrisken vid större skador. Med hänsyn till skyddets karaktär av katastrofskydd bör vidare enligt styrelsen skördeskadeersättningar under 1 000 kr. inte utbetalas. Övriga remissinstanser tillstyrker eller lämnar skördestatistiska nämndens förslag i denna fråga utan erinran.

Förslagen om vilka företag som skall ingå i skyddet tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna.

Föredraganden

Jag har i det föregående redovisat vissa förslag från skördestatistiska nämnden rörande skördeskadeskyddet. För egen del vill jag framhålla att nuvarande system medför att ersättningar som inte står i riktig relation till den verkliga skadan utbetalas i stor utsträckning. Ökade problem är dessutom att vänta i framtiden till följd av en alltmer differentierad odlingsteknik. Skördestatistiska nämndens förslag om tilläggsersättningar torde endast kunna lösa problemen delvis, nämligen i de fall för liten ersättning erhålls. Enligt min mening bör förslaget därför prövas mot andra former av individuellt skördeskadeskydd. Jag ämnar därför begära regeringens bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för att utreda frågan om hur jordbrukarnas trygghetsproblem skall lösas vid inkomstbortfall till följd av större skördeskador.

I övrigt tillstyrker jag nämndens förslag om vilka företag som bör ingå i skyddet samt om utbetalningen av mindre ersättningar och finansieringen härav.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag vill i detta sammanhang anmäla att regeringen den 18 juni 1975 har beslutat att för bidrag till merkostnader för upptagning av sockerbetor får ur skördeskadefonden tas i anspråk högst 2 000 kr. för Karpalunds sockerbruks upptagningsområde i Blekinge län, högst 36 000 kr. för Kristianstads län, högst 14 500 kr. för Malmöhus län, högst 700 000 kr. för Mörbylånga sockerbruks upptagningsområde och högst 1 250 000 kr. för Gotland.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat om vissa ändringar i skördeskadeskyddet,
2. till *Bidrag till permanent skördeskadeskydd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 30 000 000 kr.

C 8. Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.

1974/75	Utgift	16 750 000
1975/76	Anslag	[1] 17 334 000
1976/77	Förslag	22 696 000

[1] Inkl. anslaget Jordbruksekonomiska undersökningen.

Statens jordbruksnämnd är huvudmyndighet för det permanenta skördeskadeskyddet. Skördeskadeskyddets kansli är knutet till statistiska centralbyrån. Under anslaget anvisas medel som disponeras av statistiska centralbyrån för att bekosta de objektiva skördeuppskattningarna, skördeskadeskyddets tekniska administration samt lantbrukets företagsregister och därmed samordnad statistikproduktion. Kostnaderna för jordbruksekonomiska undersökningen bestrids f. n. från särskilt anslag. Ansvaret för undersökningens omfattning och uppläggning åvilar lantbruksekonomiska samarbetsnämnden. Resultaten används bl. a. för de lönsamhetskalkyler och inkomstjämförelser som av samarbetsnämnden utförs som underlag för jordbrukspolitiska överväganden.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statistiska centralbyrån	Föredraganden
Anslag			
Objektiva skördeuppskattningar	8 835 000	+3 754 000	+1 788 000
Skördeskadeskyddets tekniska administration	1 801 000	+ 249 000	+ 248 000
Lantbrukets företagsregister och därmed samordnad statistikproduktion	4 554 000	+3 208 000	+3 220 000
Jordbruksekonomiska undersökningen	2 144 000	+ 194 000	+ 106 000
	17 334 000	**+7 405 000**	**+5 362 000**

Statistiska centralbyrån

Medelsbehovet beräknas öka med 7 405 000 kr. I denna ökning ingår pris- och löneomräkning med 5 040 000 kr. För övriga kostnadsökningar beräknas 2 365 000 kr.

Verksamheten med de objektiva skördeuppskattningarna förutsätts bli oförändrad under nästa budgetår i fråga om antalet provytegårdar liksom provtagningens omfattning.

I samråd med lantbruksstyrelsen avses en statistikkurs för provyteledare genomföras under åren 1976 och 1977 med deltagande av hälften av provyteledarna resp. år. Centralbyrån beviljades medel för genomförande av den första hälften under budgetåret 1975/76. För återstående hälft erfordras oförändrat 50 000 kr.

Utvecklingsarbetet med de objektiva skördeprognoserna föreslås bli avslutat under budgetåret 1976/77. Jämfört med innevarande budgetår minskas medelsbehovet med 44 000 kr.

För att utreda möjligheterna att statistiskt belysa förekomst och utbredning av vissa växtsjukdomar, skadedjur och ogräs i jordbruket och därigenom framställa underlag för bl. a. biologiska och ekonomiska bedömningar

av behovet av bekämpningsmedel föreslås att en för- och metodstudie påbörjas under budgetåret 1976/77 och avslutas påföljande budgetår. Härför behövs ytterligare 120 000 kr.

Skördeskadeskyddets tekniska administration föreslås få oförändrad omfattning och utformning i avvaktan på förslag som kan aktualiseras till följd av översynen av skördeskadeskyddet.

I fråga om lantbrukets företagsregister och därmed samordnad statistikproduktion har statsmakterna anslagit medel innevarande budgetår till förberedelser för en lantbruksräkning år 1976 och en trädgårdsräkning år 1977. Totala tilläggskostnaden för räkningarna beräknas till 3 100 000 kr. För budgetåret 1976/77 ökar medelsbehovet med 2 276 000 kr.

Jordbruksekonomiska undersökningen överfördes den 1 juli 1975 från lantbruksstyrelsen till centralbyrån. Vid överförandet pågick arbeten med undersökningar avseende inkomståren 1973–1975. Genomförandet av dessa undersökningar beräknas ske enligt hittillsvarande uppläggning. Inför 1976 års undersökning genomförs en omläggning av undersökningsrutinerna, vilken planeras pågå även under budgetåret 1976/77. Översynen syftar till att skapa ett system där både jordbruksekonomiska undersökningen och deklarationsundersökningen för jordbrukare utgör komponenter. Kostnaderna för denna översyn beräknas till 309 000 kr.

För ersättning till Lantbrukarnas riksförbunds driftsbyrå m. m. har inräknats ett belopp av 950 000 kr.

De totala kostnaderna för jordbruksekonomiska undersökningen för budgetåret 1976/77 beräknas uppgå till 2 338 000 kr.

Föredraganden

Datainspektionen har avgett yttrande över SCB:s förslag om att i samband med 1976 års lantbruksräkning göra vissa ändringar i lantbruksregistret, som är ett personregister i datalagens mening. Datainspektionen har på föreliggande material inget att erinra mot förslaget men anser att underlaget inte har varit tillräckligt för att möjliggöra ett slutligt yttrande över förslaget. Jag förordar att riksdagen tar ställning till den av mig gjorda medelsberäkningen. Det får sedan ankomma på regeringen att besluta om ändring av lantbruksregistret när ett fullständigare underlag har presenterats och datainspektionen har avgett slutligt yttrande.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 22 696 000 kr. Jag har därvid räknat medel för en statistikkurs för provyteledare samt för en lantbruksräkning år 1976. Med hänsyn till behovet av underlagsmaterial för 1974 års trädgårdsnäringsutrednings arbete har jag även räknat medel för en trädgårdsräkning år 1977. Vad beträffar utgifterna för jordbruksekonomiska undersökningen, som f. n. betalas från ett särskilt anslag, förordar jag att dessa fortsättningsvis betalas från förevarande anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 22 696 000 kr.

D. SKOGSBRUK

D 1. Skogsstyrelsen

Skogsadministrativa utredningen har i december 1975 avgett betänkandet (Ds Jo 1975: 11) Frö- och plantverksamhet i skogsvårdsorganisationen. Vidare har utredningen avgett betänkandet (Ds Jo 1975: 15) Skoglig prognosverksamhet. Statskontoret väntas inom kort lämna förslag rörande skogsstyrelsens organisation. De nämnda förslagen berör bl. a. ifrågavarande anslag. Det är min avsikt att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition i anledning av nämnda förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Skogsstyrelsen* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 10 492 000 kr.

D 2. Bidrag till skogsvårdsstyrelserna

1974/75 Utgift	50 564 505
1975/76 Anslag	49 243 000
1976/77 Förslag	61 993 000

Skogsvårdsstyrelserna har till uppgift att främja och stödja den enskilda skogshushållningen samt att verka för att skogsvårdsarbetet inom de enskilda skogarna bedrivs på ett planmässigt sätt. Styrelserna skall också utöva den uppsikt och vidta de åtgärder som enligt gällande skogsvårds-, naturvårds- och andra författningar ankommer på dem.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Förvaltningspersonal	244	—	—
Teknisk personal	449	—	—
	693	—	—
Anslag			
Avlöningar	32 091 000	+ 8 291 000	+ 8 291 000
Skogsvårdsstyrelsernas allmänna verksamhet	2 116 000	+ 76 000	+ 76 000
Skogsvårdsgårdar			
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	221 000	+ 7 000	+ 7 000
Lönekostnadspålägg			
a) ATP-avgifter	2 967 000	+ 869 000	+ 869 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
b) Arbetsgivaravgifter till sjukförsäkring	2 244 000	+ 986 000	+ 986 000
c) Allmän arbetsgivaravgift	1 284 000	+ 331 000	+ 331 000
d) Lönegarantiavgift	7 000	+ 1 000	+ 1 000
e) Arbetarskyddsavgift (med miljöavgift)	33 000	+ 19 000	+ 19 000
f) Arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkring och det kontanta arbetsmarknadsstödet	132 000	+ 30 000	+ 30 000
g) Socialförsäkringsavgift enligt lagen om allmän försäkring	1 348 000	+ 1 156 000	+ 1 156 000
h) Arbetsgivaravgift till vuxenutbildningen	—	+ 61 000	+ 61 000
i) Arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen	—	+ 162 000	+ 162 000
j) Socialförsäkringsavgift enligt lagen om delpensionsförsäkring	—	+ 101 000	+ 101 000
k) Kostnader för pensionsavgången skogsvårdsstyrelsepersonal	6 800 000	+ 660 000	+ 660 000
	49 243 000	**+12 750 000**	**+12 750 000**

Skogsstyrelsen

Under budgetåret 1974/75 uppgick skogsvårdsstyrelsernas förrättningsverksamhet till 270 300 dagar vilket är en minskning med 20 000 dagar jämfört med det närmast föregående budgetåret. De skogliga beredskapsarbetena har svarat för 49 % av den totala verksamheten. Den offentliga verksamheten har ökat med 2 300 dagar sedan föregående budgetår till 64 700 dagar.

Behovet av ökade insatser i skogsbruket för att vidmakthålla en hög produktion inom den svenska skogsnäringen omvittnas allmänt numera. Skogsvårdsstyrelserna spelar i detta sammanhang en viktig roll och måste därför ges förbättrade ekonomiska resurser att medverka till stigande aktivitet i skogsbruket. Behovet av en utökning av skogsvårdsstyrelsernas offentliga verksamhet är stort. Med hänsyn till pågående skogliga utredningar anser sig styrelsen emellertid inte böra yrka på en ökning av antalet förrättningsdagar för denna verksamhet utan föreslår oförändrat 69 000 dagar för budgetåret 1976/77.

Det är viktigt att anslagstilldelningen grundas på en dagkostnad som svarar mot den verkliga kostnadsnivån. Genomsnittskostnaden budgetåret 1974/75 för offentlig verksamhet och serviceverksamhet har beräknats till 580 kr. per förrättningsdag. Förrättningsdagskostnaden beräknas genom automatiska kostnadsökningar stiga till 735 kr. för budgetåret 1976/77.

Det statliga bidraget till skogsvårdsstyrelsernas offentliga verksamhet

under budgetåret 1976/77 bör uppgå till 50 715 000 kr. Vissa utgifter av offentlig natur, vilka inte ingår i förrättningsdagskostnaden, beräknas till 583 000 kr.

Om statens inkomst av skogsvårdsavgifter som tillförs skogsvårdsstyrelserna via detta anslag kommer att uppgå till oförändrat 11,7 milj. kr. blir för budgetåret 1976/77 det totala statsbidraget till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet 62 998 000 kr.

Beträffande beloppets bestridande från olika anslag föreslås följande. Tjänstebrevskostnader bör bestridas från anslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänstebrevsförsändelser. Utgifterna för reseersättningar till personal för viss kursverksamhet bör belasta anslaget Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. samt vissa förrättningskostnader anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. Beloppen under nyssnämnda anslag beräknas till resp. 655 000, 200 000 och 150 000 kr. eller sammanlagt 1 005 000 kr. Resterande 61 993 000 kr. bör anvisas under anslaget Bidrag till skogsvårdsstyrelserna.

Skogsstyrelsen bör bemyndigas att fördela anslaget på skogsvårdsstyrelserna. Sedan verksamhetsplanering och ny budgetrutin införts vid skogsvårdsstyrelserna behövs inget bemyndigande för styrelsen att fastställa skogsvårdsstyrelsernas inkomst- och utgiftsstater.

1. Pris- och löneomräkning 12 750 000 kr.
2. 0-alternativet innebär en minskning av antalet extra ordinarie tjänster i reglerad befordringsgång med 20.

Föredraganden

Antalet förrättningsdagar i skogsvårdsstyrelsernas offentliga verksamhet för budgetåret 1976/77 beräknar jag till 69 000. Medelstilldelningen per förrättningsdag bör höjas från ca 549 kr. till 735 kr. Utgiftsramen för skogsvårdsstyrelsernas ej taxebelagda verksamhet blir med utgångspunkt i detta belopp 50 715 000 kr. För vissa andra kostnader av offentlig natur bör beräknas 583 000 kr. Av de medel som flyter in i form av skogsvårdsavgifter bör skogsvårdsstyrelserna över detta anslag tillföras 11,7 milj. kr.

Jag förordar alltså att den totala kostnadsramen för den med statsmedel finansierade delen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1976/77 bestäms till 62 998 000 kr. Fördelningen på olika anslag bör ske enligt följande. Tjänstebrevskostnaderna bör bestridas från anslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänstebrevsförsändelser under sjätte huvudtiteln. Vidare bör utgifter för reseersättningar åt personal för kursverksamheten belasta anslaget Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. samt vissa förrättningskostnader anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. Dessa utgifter bör nästa budgetår beräknas till resp. 655 000, 200 000 och 150 000 kr. eller sammanlagt 1 005 000 kr. Återstående 61 993 000 kr. bör anvisas under förevarande anslag.

Liksom hittills bör regeringen fastställa stat för den av statsmedel finansierade delen av skogsvårdsstyrelsernas omkostnader samt bemyndiga skogsstyrelsen att i övrigt fördela anslaget mellan skogsvårdsstyrelserna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till skogsvårdsstyrelserna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 61 993 000 kr.

D 3. Bidrag till skogsförbättringar

1974/75 Utgift	8 198 836
1975/76 Anslag	7 000 000
1976/77 Förslag	7 000 000

Huvuddelen av anslaget utnyttjas för att lämna bidrag till skogsplantering på nedlagd jordbruksmark. I övrigt lämnas stöd till iståndsättning av skogar med otillfredsställande skogstillstånd, bl. a. vissa restskogar, till skogsdikning, till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter, till inventering av vissa skador på växande skog samt till att täcka förluster till följd av sådan statlig kreditgaranti, som avses i kungörelsen (1969: 705) om statligt stöd vid skada på skog. Bidragsbestämmelserna för anslaget finns i kungörelsen (1948: 239) om statsbidrag till vissa skogsförbättrande åtgärder.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Rambelopp			
1. Skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark	4 500 000	—	—
2. Övriga åtgärder	3 000 000	—	—
	7 500 000	—	—
Anslag	**7 000 000**	—	—

Skogsstyrelsen

1. Under det senaste året har ca 5 100 ha nedlagd jordbruksmark skogsodlats med stöd av medel ur anslaget. Detta innebär att den minskning som pågått sedan slutet av 1960-talet fortsätter. Arealen åker och annan gräsbärande mark har under sjuårsperioden 1968–1974 minskat med ca 18 000 ha per år. Med hänsyn bl. a. till att tidigare års minskning av åkerarealen nu övergått till en ökning och att vissa arealer åkermark även tas i anspråk för andra ändamål än skogsproduktion är det sannolikt att balans nu har nåtts mellan jordbruksmarkens minskning och dess effektiva användning. Det föreligger emellertid en kraftig eftersläpning sedan en lång följd av år varför stort utrymme fortfarande finns för en ökad skogsodling på dessa marker.

Den för budgetåret 1974/75 anvisade ramen för skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark har inte helt förbrukats. Vid budgetårets slut återstod 846 000 kr. ofördelade. För att upprätta markanvändningsplaner har tagits i anspråk 45 000 kr. Den sistnämnda verksamheten, kompletterad av informationsmaterial till markägarna, bör även fortsättningsvis få bedrivas med stöd av medel inom ifrågavarande ram.

En anledning till att anslagsdelen inte utnyttjats helt kan vara att från flera håll framförts synpunkter om vikten av att utnyttja våra jordbruksmarker för jordbruksproduktion samt påståenden om åtgärdernas svaga lönsamhet. Den stigande lönsamheten i jordbruket är ytterligare ett skäl till en minskning av nedläggningstakten. Vidare minskar den omfattande beredskapsverksamheten belastningen på anslaget samtidigt som den tar i anspråk personalresurser för andra ändamål.

Den hittills tillämpade frivilliglinjen har inte förmått markägarna att verksamt bidra till den ökning av planteringen som motiveras av den nämnda eftersläpningen. En sådan ökning på marker för vilka ingen alternativ användning finns bedöms tills vidare kunna komma till stånd genom en ökad allsidig och målinriktad information grundad på markanvändningsplanerna. Skogsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och naturvårdsverket har gemensamt regeringens uppdrag att utarbeta förslag till åtgärder på marker som tagits ur jordbruksproduktionen och som inte kommit till särskilt utnyttjande. I avvaktan på dessa förslag avses verksamheten inriktas mot en successiv inhämtning av eftersläpande åtgärdsbehov.

Sedan år 1955 finns möjlighet att enligt s. k. förenklat förfarande bevilja bidrag från ifrågavarande anslag med högst 200 kr. för att bestrida kostnad för skogsodlingsmaterial och sakkunnigt biträde för skogsodling (prop. 1955: 1 bil. 11 s. 340, JoU 1955: 1, rskr 1955: 9). Det förenklade förfarandet är rationellt från administrativ synpunkt samtidigt som det ökar förutsättningarna för att avgångar i skogskulturerna blir reparerade. Styrelsen föreslår, med hänsyn till de förändrade förhållandena, att bidrag i fortsättningen skall kunna beviljas med högst 1 000 kr.

Bidragsramen för skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark bör tas upp med 4,5 milj. kr.

2. Ramen för bidrag till övriga åtgärder används bl. a. till skogsdikning samt återväxtåtgärder på t. ex. igenväxta hagmarker med otillfredsställande skogstillstånd. En väsentlig del av anslaget har tidigare tagits i anspråk i de län som numera omfattas av anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. Den dikningsverksamhet i övriga delar av landet som är angelägen att stödja med medel ur ifrågavarande anslag under budgetåret 1976/77 berör ca 8 000 ha. Anslagsdelen har inte utnyttjats helt under budgetåret 1974/75. Bidragsramen till övriga åtgärder bör dock tas upp med oförändrat 3 milj. kr.

Under budgetåren 1966/67–1971/72 har bidrag beviljats inom ifrågavarande ram för försöksverksamhet med mekaniserad dikning, gödsling och

skogsodling av myrmark. Under åren därefter har förberedelser gjorts för en mer intensiv uppföljningsperiod. I samråd med skogshögskolan föreslår styrelsen att under budgetåret 1976/77 får tas i anspråk 100 000 kr. av ifrågavarande ram för fullföljande av den nämnda försöksverksamheten och för utvecklingsarbete avseende torvmarkernas klassificering.

3. Utbetalningarna under anslaget beräknas till 7 milj. kr.

Föredraganden

Jag föreslår att ramarna för statsbidrag under budgetåret 1976/77 till skogsodling på nedlagd jordbruksmark och till med anslaget i övrigt avsedda åtgärder tas upp med 4,5 milj. kr. resp. 3 milj. kr. Jag har därvid tagit hänsyn bl. a. till medelsbehovet för dels ökade bidrag för skogsodlingsmaterial och biträde för skogsodling, dels försöksverksamhet med mekaniserad dikning m. m. av myrmark (1, 2). Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan de båda ändamålen. För utbetalning från anslaget beräknar jag 7 milj. kr. (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1976/77 statsbidrag beviljas med sammanlagt högst 7 500 000 kr. till skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark och med anslaget i övrigt avsedda ändamål,
2. till *Bidrag till skogsförbättringar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kr.

D 4. Vägbyggnader på skogar i enskild ägo

1974/75 Utgift	15 576 232
1975/76 Anslag	16 500 000
1976/77 Förslag	16 500 000

Statsbidrag utgår för att bygga skogsbilvägar. Till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt kan förhöjt bidrag lämnas. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1943: 530) om statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader m. m. (ändrad senast 1974: 422).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skogs-styrelsen	Föredraganden
Rambelopp			
1. Skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet	10 500 000	+14 300 000	—
2. Skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet	8 000 000	+ 2 400 000	—
3. Förhöjning av statsbidrag till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt	500 000	—	—

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
4. Statsbidrag till underhåll av skogsvägar	—	+11 000 000	—
5. Kreditgaranti till skogs-vägbyggnadsföretag	—	+ 3 000 000	—
	19 000 000	**+30 700 000**	—
Anslag	**16 500 000**	**+ 8 200 000**	—

Skogsstyrelsen

1 och 2. Under budgetåret 1974/75 har förutom från ifrågavarande anslag beviljats bidrag till byggnad av skogsbilvägar från anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. och av beredskapsmedel. Sammanlagt har 1 081 km skogsvägar byggts. Så liten omfattning har verksamheten inte haft sedan budgetåret 1960/61.

De nya bestämmelserna från den 1 juli 1974 om bidrag till skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet har medfört att ett stort antal ansökningar har kommit in till skogsvårdsstyrelserna. För att verksamheten skall kunna bli den avsedda under innevarande budgetår har styrelsen särskilt begärt att anslagsramen för det inre stödområdet ökas med 6 milj. kr. För budgetåret 1976/77 redovisas tre olika alternativ för verksamhetens omfattning enligt följande.

Rambelopp (milj. kr.)	Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3
Inre stödområdet	18,6	24,8	24,8
Övrigt	10,4	10,4	12,5
	29,0	**35,2**	**37,3**
Väglängd (km)	1 300	1 525	1 650

I nuvarande virkesbalansläge är det synnerligen angeläget att avlägset belägna skogsmarker nås för avverkning och skogsvård. Styrelsen föreslår därför att rambeloppen för budgetåret 1976/77 tas upp lägst enligt alternativ 2 eller 24,8 milj. kr. för skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet och 10,4 milj. kr. för skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet.

3. Förhöjt statsbidrag till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt har under budgetåret 1974/75 utgått till två företag med en sammanlagd längd av 36 km. De nya bidragsbestämmelserna inom det inre stödområdet innebär att anslagsdelen i huvudsak kommer att användas utanför detta. Styrelsen föreslår att ramen tas upp med oförändrat 500 000 kr.

4 och 5. I skrivelse den 29 april 1974 har styrelsen hemställt att det statliga stödet till skogsväghållning utökas att omfatta underhållsåtgärder samt

att den nuvarande låneformen ersätts med statlig kreditgaranti för lån. För dessa båda ändamål behöver för budgetåret 1976/77 anvisas två nya rambelopp av resp. 11 milj. kr. och 3 milj. kr.

6. Utbetalningarna under anslaget beräknas beroende på alternativ till 22,7 milj. kr., 24,7 milj. kr. resp. 25,7 milj. kr.

Föredraganden

Jag vill först ta upp frågan om storleken av statsbidraget till skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet. Sedan år 1972 har statsbidrag till nämnda verksamhet kunnat utgå med 75 % under förutsättning att den bedrivits i form av kommunala eller enskilda beredskapsarbeten. Enligt riksdagens beslut år 1974 (prop. 1974: 1 bil. 11 s. 56, JoU 1974: 1, rskr 1974: 114) infördes motsvarande bestämmelser för ifrågavarande anslag fr. o. m. budgetåret 1974/75. Genom beslut den 23 oktober 1975 ställde regeringen ytterligare medel till förfogande för allmänna beredskapsarbeten varav högst 20 milj. kr. skall användas för nybyggnad av skogsbilvägar på skogar i enskild ägo. I anslutning härtill föreskrev regeringen den 30 oktober 1975 att skogsvårdsstyrelserna – utan hinder av nu gällande bestämmelser – försöksvis får bevilja statsbidrag till skogsvägbyggnadsföretag inom det inre stödområdet med högst 75 % av godkänd kostnad. Avsikten med det högre bidraget i det inre stödområdet är dels att förbättra förutsättningarna för skogsbruk i avlägset belägna och ekonomiskt svaga områden, dels att möjliggöra arbeten som på både kort och lång sikt skapar sysselsättning. Enligt min mening bör i fortsättningen större satsningar göras på vägar i områden med utpräglat låg intensitet i skogsbruket. Genom en differentiering av bidraget så att nämnda projekt erhåller högre bidrag bör effekten av den högre bidragsprocenten bli större. Jag föreslår således att bidraget till skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet bestäms till högst 75 % av den godkända kostnaden.

I fråga om skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet föreslår jag att ramen tas upp med 10,5 milj. kr. För statsbidrag till skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet bör ramen tas upp med 8 milj. kr. (1, 2). För förhöjning av statsbidraget till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt bör tas upp en ram av oförändrat 500 000 kr. (3). Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan de olika ändamålen.

Frågan om statsbidrag till underhåll av skogsvägar och statlig kreditgaranti för lån till skogsvägbyggnadsföretag bereds f. n. i jordbruksdepartementet. Av betydelse för frågans behandling är bl. a. den översyn av formerna för statsbidrag till enskild väghållning som på regeringens uppdrag utförs av statens vägverk samt den översyn av statsbidrag till skogsbruket som görs av 1973 års skogsutredning. (4, 5)

För utbetalning under anslaget beräknar jag 16,5 milj. kr. (6).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag förordat rörande statsbidrag till skogsvägar i det inre stödområdet,
2. medge att under budgetåret 1976/77 statsbidrag beviljas med sammanlagt högst 19 000 000 kr. till skogsvägbyggnadsföretag,
3. till *Vägbyggnader på skogar i enskild ägo* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 16 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

D 5. Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.

1974/75 Utgift	15 412 483
1975/76 Anslag	40 100 000
1976/77 Förslag	30 100 000

Statsbidrag utgår till markägare i Norrland utom Gästrikland samt inom vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län. Huvuddelen av anslaget utnyttjas för bidrag till åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige. Viss del används för bidrag inom s. k. samverkansområden i de fyra nordligaste länen medan en mindre del utgår för att fullgöra tidigare planerade åtgärder inom s. k. skogsvårdsområden i lappmarken. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1974: 472) om statsbidrag till skogsvård i norra Sverige, kungörelsen (1940: 599) angående villkor för statsbidrag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. (ändrad senast 1974: 523) samt i regleringsbrev för budgetåret 1960/61 angående bl. a. det särskilda stödet åt skogsbruket i övre Norrland.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Rambelopp			
1. Samverkansområden	9 000 000	– 9 000 000	– 9 000 000
2. Skogsvårdsområden	900 000	– 800 000	– 800 000
3. Intensifierad skogsvård i norra Sverige	30 000 000	+10 000 000	—
	39 900 000	**+ 200 000**	**– 9 800 000**
Anslag	**40 100 000**	**+ 4 300 000**	**–10 000 000**

Skogsstyrelsen

1. Verksamheten med samverkansområden kommer under budgetåret 1976/77 att omfatta ett fullföljande av de utfästelser som gjorts till anslutna skogsägare och där bidragsförmånerna fortfarande är likvärda med eller gynnsammare enligt de äldre reglerna än enligt de nya som gäller för ifrågavarande anslag eller anslaget Vägbyggnader på skogar i enskild ägo. Något rambelopp för anslagsdelen behövs alltså inte för budgetåret 1976/77.

2. För skogsvårdsområdena kommer under budgetåret 1976/77 att återstå endast fullföljande av bidragsföretag som det från bidragssynpunkt är förmånligare att behandla enligt reglerna för denna anslagsdel. Rambeloppet bör minskas med 800 000 kr. till 100 000 kr.

3. De för budgetåret 1974/75 anslagna medlen för intensifierad skogsvård i norra Sverige har tagits i anspråk helt. På grund av den prioritering som varit nödvändig har efterfrågan på bidragsmedel inte kunnat tillgodoses helt för främst juridiska personer. 45 % av anslagna medel har gått till Norrbottens och Västerbottens län medan 32 % har gått till Jämtlands och Västernorrlands län. Anslaget har fördelats med 50 % till vardera enskilda och övriga markägare.

Mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts under första budgetåret och det bättre planeringsunderlag som nu finns tillgängligt föreslås att ifrågavarande rambelopp ökas med 10 milj. kr. till 40 milj. kr.

4. Utbetalningarna under anslaget beräknas till 44 400 000 kr.

Föredraganden

För åtgärder inom samverkansområden behöver, som skogsstyrelsen föreslagit, inte tas upp något rambelopp i fortsättningen (1). För statsbidrag till åtgärder avseende skogsvårdsföretag i lappmarken bör ramen tas upp med 100 000 kr. (2). För statsbidrag till intensifierad skogsvård i norra Sverige bör ramen tas upp med 30 milj. kr. (3). Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan de olika ändamålen. För utbetalning under anslaget beräknar jag 30,1 milj. kr. (4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1976/77 statsbidrag beviljas med sammanlagt högst 30 100 000 kr. till intensifierad skogsvård i norra Sverige samt till åtgärder för att fullfölja skogsvårdsföretag i lappmarken,
2. till *Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 30 100 000 kr.

D 6. Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.

1974/75 Utgift	1 783 229
1975/76 Anslag	2 019 000
1976/77 Förslag	2 019 000

Från anslaget bestrids kostnader för rådgivnings- och kursverksamhet riktad till skogsägare och skogsarbetare med syfte att främja skogsbrukets rationalisering samt för viss personalutbildning och information.

Skogsstyrelsen

Rådgivningsverksamheten, som planeras för femårsperioder, bedrivs dels i direkt kombination med skogsvårdsstyrelsernas serviceverksamhet, bidragsgivning och lagövervakning, dels som ren utbildning för skogsägare och anställda i privatskogsbruket. Rådgivningskampanjen Ny skog som startade hösten 1974 måste sett mot bakgrund av resultaten från styrelsens återväxttaxering fortsätta längre än de planerade två åren. Under budgetåret 1976/77 bör den i stor utsträckning inriktas mot praktiska demonstrationer och instruktioner på arbetsplatserna. På grund av arbetskraftsbrist och begränsade serviceresurser i övrigt måste nämligen skogsägarna och deras familjemedlemmar själva utföra så mycket som möjligt av det praktiska skogsvårdsarbetet. Rådgivningsverksamheten i övrigt avses omfatta röjning i plant- och ungskogar, gallring, arbetsmiljöfrågor i privatskogsbruket samt drivningsteknik lämpad för självverksamma skogsägare och mindre drivningsenheter. Under hösten 1975 startas en personalutbildningskampanj i skogsskyddsfrågor som avses övergå i en utökad rådgivning och information till skogsägarna med början under våren 1976. För de nämnda aktiviteterna behövs ökade resurser.

Den planerade rådgivningsverksamheten måste i regel föregås av och kombineras med information. Ökade insatser krävs främst inom områdena arbetsmiljö och arbetsteknik. Vidare är det angeläget att skogsägarna får ytterligare information om skyldigheten att sörja för återväxt efter avverkning. Informationen om skogsvårdslagens bestämmelser måste breddas väsentligt. Informationen om teknik, metoder och hälsorisker vid hantering av kemiska medel behöver ökas. Samhällsinformationen rörande skogliga frågor kräver väsentligt ökade resurser.

I fråga om personalutbildning planeras utökad utbildning i pedagogik och rådgivningsmetodik. Vidare är en översyn och utveckling av förmännens utbildning angelägen. Behov finns att anordna en skoglig vägmästarkurs.

Styrelsen tillstyrker en hemställan från Sveriges skogsvårdsförbund om statsbidrag med 100 000 kr. för intensifierad informationsverksamhet.

Mot denna bakgrund ökar medelsbehovet för budgetåret 1976/77 med 722 000 kr. Anslaget bör tas upp med 2 741 000 kr.

1. Pris- och löneomräkning 336 000 kr., varav 43 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en nedskärning av de koncentrerade insatserna på områdena skogsvårdslagen, skogsskydd och beståndsanläggning (+178 000 kr.).

Föredraganden

Med hänsyn till att medel för vissa kostnader för rådgivning och information anvisas under punkten D 7 bör anslaget föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 019 000 kr.

D 7. Främjande av skogsvård m. m.

1975/76	Anslag	7 500 000
1976/77	Förslag	7 500 000

Anslaget är avsett att användas för åtgärder som främjar skogsvård samt arbetarskydd och arbetsmiljö i skogsbruket. Regeringen har föreskrivit att skogsstyrelsen får disponera medlen efter beslut av regeringen i varje särskilt fall efter förslag av skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsen

Styrelsen har föreslagit att anslaget för budgetåret 1975/76 skall användas för rådgivnings- och informationsinsatser inom områdena beståndsanläggning, beståndsvård, skogsvårdslagen, arbetsteknik och arbetsmiljö samt skogsbruksplanläggning. För att ett förbättrat underlag skall erhållas för bedrivande av skogsvårdsstyrelsernas rådgivnings- och serviceverksamhet har styrelsen dessutom föreslagit att anslaget skall utnyttjas för vissa utredningar och undersökningar inom nämnda områden. Vidare har styrelsen föreslagit att inköp av maskiner och redskap för demonstration av markberedning och terrängtransport skall finansieras från anslaget.

För budgetåret 1976/77 föreslår styrelsen att medel tilldelas för att fortsätta de under budgetåret 1975/76 inledda rådgivnings- och informationsåtgärderna bl. a. med de under sistnämnda år genomförda undersökningarna som underlag. Dessutom behövs medel för en rad nödvändiga åtgärder för att förbättra skogsskyddet. Styrelsen bedömer det sannolikt att det kommer att behövas ytterligare återväxttaxeringar samt kompletterande undersökningar rörande drivningsmetoder för mindre skogsbruksenheter.

Anslaget bör föras upp med oförändrat 7,5 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör som skogsstyrelsen föreslagit föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av skogsvård m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

E. FISKE

E 1. Fiskeristyrelsen

Fiskeadministrativa utredningen har i december 1973 avgett betänkandet (Ds Jo 1973: 3) Ny statlig fiskeadministration. De förslag som lagts fram av utredningen berör bl. a. anslagen Fiskeristyrelsen och Fiskeriintendenter m. m. Vidare har fiskerinäringsutredningen i juni 1975 avgett betänkandet (Ds Jo 1975: 8) Statligt stöd till fisket. Fiskerinäringsutredningens förslag berör bl. a. anslaget Främjande i allmänhet av fiskerinäringen.

Det är min avsikt att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition rörande prisregleringen på fisk, m. m. Jag har för avsikt att i samband därmed också ta upp frågor om den statliga administrationen på fiskets område.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Fiskeristyrelsen* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 9 429 000 kr.

E 2. Fiskeriintendenter m. m.

E 3. Främjande i allmänhet av fiskerinäringen

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten E 1 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet,

1. till *Fiskeriintendenter m. m.* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 1 384 000 kr.,
2. till *Främjande i allmänhet av fiskerinäringen* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 300 000 kr.

E 4. Kursverksamhet på fiskets område

1974/75	Utgift	323 078	Reservation	363 033
1975/76	Anslag	330 000		
1976/77	Förslag	330 000		

Anslaget används huvudsakligen för yrkesutbildning av fiskare, för viss fortbildning av fiskeritjänstemän samt för undervisningskurser och studieresor som är till nytta för verksamheten i sammanslutningar av större betydelse för fritidsfisket.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Fiskeri-styrelsen	Föredra-ganden
Anslag			
Till fiskeristyrelsens disposition för yrkesutbildning av fiskare m. m.	285 000	+70 000	+25 000
Fortbildning av fiskeritjänstemän	25 000	−25 000	−25 000
Statsbidrag till Svenska fiskarenas studieförbund för dess allmänna verksamhet	20 000	+ 5 000	—
Statsbidrag till Sveriges fritids-fiskares riksförbund för kurs-verksamhet	—	+10 000	—
	330 000	**+60 000**	—

Fiskeristyrelsen

1. Ansökningarna om bidrag till kurser för yrkesutbildning av fiskare uppgår f. n. till ca 650 000 kr. Med hänsyn till höjda arvoden m. m. krävs att posten räknas upp med 70 000 kr. för att upprätthålla kursverksamheten i tillfredsställande omfattning.

2. Eftersom fortbildning av fiskeritjänstemän skall ske vartannat år behövs inga medel för ändamålet under budgetåret 1976/77. Anslaget minskas därigenom med 25 000 kr.

3. Statsbidraget till Svenska fiskarenas studieförbund bör höjas med 5 000 kr. på grund av ökade kostnader. Med hänsyn till att behovet av utbildning på fritidsfiskets område är mycket stort föreslås att 10 000 kr. anvisas för statsbidrag till Sveriges fritidsfiskares riksförbund för dess kursverksamhet.

Föredraganden

Posten för yrkesutbildning bör höjas med 25 000 kr. för nästa budgetår. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet på fiskets område* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 330 000 kr.

E 5. Bidrag till fiskehamnar m. m.

1974/75 Utgift	3 285 512	Reservation	4 464 811
1975/76 Anslag	5 800 000		
1976/77 Förslag	6 200 000		

Från anslaget utgår bidrag enligt kungörelsen (1971: 384) om statsbidrag till fiskehamnar. Från anslaget täcks också underskott vid driften av statliga fiskehamnar och kostnader för underhåll och drift av fiskefyrar samt för

utmärkning av fiskegränser. Vidare bestrids kostnaderna för fiskets andel i sjöfartsverkets utgifter för farledsverksamheten, sjöräddningsväsendet, fyrar och andra säkerhetsanordningar m. m.

Fiskeristyrelsen

För verksamheten under budgetåret 1975/76 beräknas ett belopp av ca 6,9 milj. kr. vara disponibelt. Medlen väntas komma att i det närmaste tas i anspråk under budgetåret. För budgetåret 1976/77 upptas för statsbidrag till fiskehamnar 8 milj. kr., för täckande av underskott vid driften av de statliga fiskehamnarna 300 000 kr. samt för underhåll och drift av fiskefyrar och utmärkning av fiskegränser 150 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar det totala anslagsbehovet till 6,2 milj. kr. Därtill kommer den reservation som kan beräknas föreligga vid ingången av nästa budgetår. Vid min bedömning har jag beräknat bl. a. 2 140 000 kr. för att täcka fiskets andel i sjöfartsverkets kostnader för farledsverksamheten m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till fiskehamnar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 6 200 000 kr.

E 6. Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen

1974/75 Utgift	1 145
1975/76 Anslag	20 000
1976/77 Förslag	20 000

Från anslaget utgår bidrag och ersättning i samband med isbrytningen för fiskets behov dels på ost- och sydkusten samt under särskilda förhållanden i de största insjöarna, dels på västkusten.

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder fiskeristyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kr.

E 7. Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen

1974/75 Utgift	1 214 916	Reservation	876 430
1975/76 Anslag	1 162 000		
1976/77 Förslag	1 470 000		

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin, som förbrukas i yrkesmässigt fiske. Medlen fördelas av fiskeristyrelsen efter ansökan av vissa fiskarorganisationer samt i övrigt efter förslag av lantbruksnämnderna. Anslaget beräknas på grundval av kalkyler över bensinåtgången som utförs av lantbruksnämndernas fiskerikonsulenter med tre års mellanrum.

Fiskeristyrelsen

Bensinåtgången per år i yrkesmässigt fiske har år 1974 beräknats till 2 100 400 liter för perioden 1976/77–1978/79. Restitutionsbeloppet är 70 öre per liter. Anslaget beräknas till 1 470 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder fiskeristyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 470 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 8. Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.

1974/75 Utgift	638 000
1975/76 Anslag	3 000 000
1976/77 Förslag	3 000 000

Från anslaget utgår dels omställningsstöd till fiskare som avser att framdeles varaktigt utöva annan yrkesverksamhet, dels bidrag till vissa fiskeföretag med anledning av internationella överenskommelser om fångstbegränsningar. Bestämmelser härom har meddelats i regleringsbrev 1975/76 och förordningen (1975: 544) om statsbidrag till vissa fiskeföretag.

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

E 9. Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske

1974/75 Utgift	71 008
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

Från anslaget bestrids bl. a. utgifter för att täcka förluster på grund av statlig garanti för lån till konsolidering av eller investering i fiskeföretag, för lån till investeringar inom fiskets berednings- och konservindustri samt för lån till vissa åtgärder som främjar fritidsfisket. Bestämmelser härom har meddelats i regleringsbrev 1975/76 och kungörelsen (1971: 445) om statligt stöd till fiskerinäringen (ändrad senast 1974: 228).

Fiskeristyrelsen

Garantiramarna bör för nästa budgetår föras upp med oförändrade belopp av 20 milj. kr. för lån till konsolidering av eller investering i fiskeföretag, 5 milj. kr. för lån till investeringar inom fiskets berednings- och konservindustri samt 2 milj. kr. för lån till vissa åtgärder som främjar fritidsfisket.

Föredraganden

Anslaget och garantiramarna bör i enlighet med fiskeristyrelsens förslag föras upp med oförändrade belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1976/77 statlig garanti beviljas för lån till konsolidering av eller investering i fiskeföretag med sammanlagt högst 20 000 000 kr., för lån till investeringar inom fiskets berednings- och konservindustri med sammanlagt högst 5 000 000 kr. och för lån till åtgärder som främjar fritidsfisket med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
2. till *Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 10. Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.

1974/75 Utgift	30 484
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för de fiskeutredningar i enskilda vattenmål som utförs inom den lokala statliga fiskeadministrationen. Kostnaderna finansieras med ersättningar som tas till uppbörd under anslaget. Ersättningarna betalas av sökandena i de vattenmål i vilka särskilda utredningar utförs.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Fiskeri-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	19	—	—
Övrig personal	35	—	—
	54	—	—

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med fiskeristyrelsens förslag föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 11. Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

1974/75	Utgift	225 777
1975/76	Anslag	750 000
1976/77	Förslag	500 000

Från anslaget bestrids huvudsakligen ersättningar till strandägare enligt lagen (1950: 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m.

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med 500 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med fiskeristyrelsens förslag minskas med 250 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

E 12. Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten

1974/75	Utgift	—	Reservation	709 017
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Från anslaget utgår bidrag till utövare av yrkesmässigt fiske inom vattenområde där möjligheterna till utkomst av fiske försämrats genom avlysning på grund av att fisk från området genom förorening får anses otjänlig till människoföda.

Fiskeristyrelsen

Med hänsyn till reservationen bör anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder fiskeristyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

F. SERVICE OCH KONTROLL

F 1. Statens livsmedelsverk

1974/75 Utgift	21 632 455
1975/76 Anslag	29 679 000
1976/77 Förslag	32 286 000

Statens livsmedelsverk är central förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor. Till verkets förvaltningsområde hör även besiktningsveterinärorganisationen.

Livsmedelsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns tre avdelningar, nämligen hygienavdelningen, undersökningsavdelningen och administrativa avdelningen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens livsmedelsverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	80	+ 9	+ 3
Övrig personal	145	+ 4	—
	225	**+13**	**+ 3**
Anslag			
Lönekostnader	14 677 000	+5 670 000	+4 217 000
Sjukvård	36 000	—	—
Reseersättningar	615 000	− 67 000	− 160 000
Därav engångsutgifter	(262 000)	(− 157 000)	(− 197 000)
Därav utrikes resor	(80 000)	(+ 35 000)	(+ 20 000)
Resor som ersätts av uppdragsgivare	10 000	—	—
Lokalkostnader	6 401 000	− 673 000	− 673 000
Expenser	3 224 000	− 620 000	−1 021 000
Därav engångsutgifter	(1 394 000)	(−1 394 000)	(−1 394 000)
Utrednings- och undersökningskostnader	3 185 000	+ 459 000	+ 315 000
Uppdragsverksamhet	60 000	—	—
Kursverksamhet	574 000	+ 60 000	—
Informationsverksamhet	385 000	+ 40 000	+ 40 000
Teknisk expertis m. m. på det regionala planet	511 000	− 206 000	− 112 000
Kostnader för utförselkontroll av livsmedel	1 000	—	—
Kostnader för införselkontroll av färska vegetabilier	—	—	+ 1 000
	29 679 000	**+4 663 000**	**+2 607 000**

Inkomster vid statens livsmedelsverk, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 1,1 milj. kr. (1975/76 1,1 milj. kr).

Statens livsmedelsverk

1. Pris- och löneomräkning 2 808 000 kr., varav 421 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 innebär minskade resurser för utrednings- och undersökningsverksamheten och för livsmedelsteknisk expertis m. m. på det regionala planet samt begränsning av möjligheterna att anlita arvodesanställd arbetskraft och av kursverksamhet (+737 000 kr.).

3. Med hänsyn till vissa ärendebalanser behöver hygienavdelningens normbyrå förstärkas med en assistent (+92 000 kr.).

4. För att bl. a. leda metodutvecklingen i samband med den utvidgade offentliga livsmedelskontrollen behöver livsmedelslaboratoriets biologiska sektion förstärkas med en förste mikrobiolog. Sektionen bör vidare organiseras som biologiskt laboratorium med en professor som chef. En tjänst som laborator kan i så fall dras in. (+125 000 kr.)

5. Kemiska sektionen II inom livsmedelslaboratoriet leds f. n. av en förste kemist. På grund av de ökade krav som ställs på sektionen bör den förstärkas med en laborator och en laboratorieassistent. En tjänst som förste kemist kan samtidigt dras in. (+86 000 kr.)

6. För att sköta undersökningsavdelningens masspektrometriska utrustning behövs en assistent med specialutbildning (+92 000 kr.).

7. Vid näringslaboratoriets analyssektion behövs en assistent för arbetsledning och bearbetning av analysresultaten. Laboratoriets kostsektion behöver förstärkas med en laboratorieassistent. (+158 000 kr.)

8. Toxikologiska laboratoriets verksamhet kommer att utvidgas. För försöksdjursverksamheten rörande toxiska effektstudier behövs en förste biokemist. Laboratoriet bör vidare förstärkas med ytterligare en assistent och två laboratorieassistenter. (+333 000 kr.)

9. För verkets elektronikverkstad behövs en ingenjör (+78 000 kr.).

10. Miljödatanämndens förslag till rutin för registrering av analysresultat inom den offentliga livsmedelskontrollen förutsätter bl. a. att inom verket finns en särskild kontaktman för verksamheten. En assistent behövs för detta ändamål. Dessutom behövs medel för systemutveckling och drift. (+236 000 kr.)

11. Livsmedelsverket har för avsikt att bereda 15 personer möjlighet till praktiktjänstgöring. Kostnaderna härför beräknas till 494 000 kr.

12. De medel som anvisats för teknisk expertis m. m. på det regionala planet har av livsmedelsverket utnyttjats för att på försök arvodesanställa fyra tjänstemän med placering vid länsstyrelserna i Stockholms, Kristianstads, Göteborgs och Bohus samt Örebro län med uppgift att vara verksamma även inom ett antal angränsande län. Två av tjänsterna föreslås omvandlade till fasta experttjänster med placering i Stockholm resp. Kristianstad.

13. För införselkontroll av animala livsmedel behövs ytterligare 25 000 kr. Till följd av väsentligt utökad laborativ verksamhet i undersökningsav-

delningens nya lokaler beräknas åtgången av förbrukningsmaterial öka med 70 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 32 286 000 kr. Jag har därvid räknat medel för en tjänst som förste mikrobiolog vid livsmedelslaboratoriet (4), en tjänst som förste kemist vid toxikologiska laboratoriet (8) och en handläggartjänst för tekniska arbetsuppgifter (12). Vidare förordar jag att livsmedelslaboratoriets biologiska enhet förestås av en professor. En tjänst som laborator kan därvid dras in (4). Dessutom har jag tagit upp en anslagspost av 1 000 kr. från vilken bör bestridas kostnader för införselkontroll av färska vegetabilier. Inkomster av införselkontrollen bör tillföras denna anslagspost. Jag har under punkten A 3 inom ramen för det av miljödatanämnden bedrivna utvecklingsarbetet räknat medel för systemutveckling och drift för registrering av analysresultat inom den offentliga livsmedelskontrollen (10).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid statens livsmedelsverk inrätta en tjänst för professor i Fe 23/24,
2. till *Statens livsmedelsverk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 32 286 000 kr.

F 2. Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier

1974/75	Utgift	9 887 626
1975/76	Anslag	10 329 000
1976/77	Förslag	12 447 000

Från detta anslag avlönas personal som utför köttbesiktning vid kontrollslakterierna. Statens utgifter för ändamålet täcks enligt särskild taxa av slakteriföretagen och i fråga om renkontrollslakterier av renägarna.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens livsmedelsverk	Föredraganden
Personal			
Veterinärtjänster[1]	77	—	—
Assistenttjänster	25	—	—
	102	—	—
Anslag			
Lönekostnader	9 842 000	+2 016 000	+2 016 000
Sjukvård	2 000	+ 2 000	+ 2 000
Resersättningar	475 000	+ 100 000	+ 100 000
Expenser	10 000	—	—
	10 329 000	**+2 118 000**	**+2 118 000**

[1] Härtill kommer ca 20 veterinärer som utför besiktning vid renkontrollslakterier.

Avgifter för köttbesiktning, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 12 milj. kr. (1975/76 10 milj. kr.).

Statens livsmedelsverk

Pris- och löneomräkning 2 118 000 kr., varav 262 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 12 447 000 kr.

F 3. Statens veterinärmedicinska anstalt

1974/75	Utgift	19 090 835
1975/76	Anslag	18 724 000
1976/77	Förslag	22 700 000

Statens veterinärmedicinska anstalt utför praktiskt-vetenskapliga undersökningar, vetenskaplig forskning och andra arbeten, som äger samband därmed, inom veterinärmedicinens och livsmedelshygienens områden. Anstalten producerar sera, vacciner och andra bakteriologiska preparat för djursjukvård. Anstalten bedriver upplysnings- och forskningsverksamhet bl. a. i fråga om bekämpning av kreaturssjukdomar.

Statens veterinärmedicinska anstalt leds av styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt. Chef för anstalten är en föreståndare. Inom anstalten finns sju avdelningar, nämligen bakteriologiska avdelningen, virologiska avdelningen, patologisk-anatomiska avdelningen, kemiska avdelningen, parasitologiska avdelningen, produktionsavdelningen och konsulentavdelningen samt en ekonomisektion.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	53	+ 6	+1
Övrig personal	156	+ 4	—
	209	**+10**	**+1**

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Anslag			
Lönekostnader	13 010 000	+4 153 000	+3 217 000
Sjukvård	30 000	—	—
Reseersättningar	105 000	+ 78 000	+ 10 000
Därav utrikes resor	(20 000)	(+ 40 000)	(+ 10 000)
Lokalkostnader	2 532 000	+ 149 000	+ 149 000
Expenser	205 000	+ 115 000	+ 56 000
Särskilda undersökningar	149 000	+ 7 000	+ 7 000
Övriga utgifter	2 693 000	+ 832 000	+ 537 000
	18 724 000	**+5 334 000**	**+3 976 000**

Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 6,5 milj. kr. (1975/76 6, 2 milj. kr.).

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning 4 247 000 kr., varav 356 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär att anstalten ej kan uppfylla sina uppgifter enligt instruktionen och att landets beredskap mot bl. a. smittsamma djursjukdomar därigenom skulle försvagas (+2 957 000 kr.).

3. Arbetsuppgifterna för fisksjukdomskonsulenten har ökat kraftigt. Ett flertal utredningar kräver medverkan av fisksjukdomsexpertis, t. ex. utredningar angående effekter av varmvattenutsläpp från planerade kondenskraftverk, effekter av giftiga ämnen i Östersjön och orsaker till förekomst av vissa fisksjukdomar. Förstärkning föreslås med en laboratorieveterinär (+114 000 kr.).

4. Bakteriologiska avdelningen och parasitologiska avdelningen behöver förstärkning med vardera en kansliskrivare (+127 000 kr.).

5. För att på ett tillfredsställande sätt klara såväl rutinverksamhet som forsknings- och utvecklingsverksamhet vid patologisk-anatomiska avdelningen behövs förstärkning med en laborator (+132 000 kr.).

6. I samband med att virologiska avdelningen får tillgång till djurstallar vid omlokaliseringen till biomedicinskt centrum i Uppsala behövs en försöksdjurstekniker (+63 000 kr.).

7. För miljökemiska och toxikologiska frågor och mot bakgrund av den moderna analysteknikens förskjutning mot avancerade instrumentella me-

toder behövs en laboratorieveterinär (förste kemist) vid kemiska avdelningen (+113 000 kr.).

8. Arbetsuppgifterna för konsulenten i husdjurshygien i Skara har ökat kraftigt. Förstärkning behövs med en laboratorieveterinär inom ämnesområdet husdjurshygien (+113 000 kr.).

9. Medel behövs också för bl. a. en beredskapsassistent, en expert avseende registrering av bakteriologiska preparat och en institutionstekniker (+188 000 kr.).

10. För övriga utgifter begärs ytterligare 238 000 kr., varav 120 000 kr. avser årliga avgifter till socialstyrelsen för registrerade bakteriologiska preparat.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 22 700 000 kr. Jag har därvid räknat medel för en tjänst som laboratorieveterinär (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens veterinärmedicinska anstalt* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 22 700 000 kr.

F 4. Veterinärstaten

1974/75	Utgift	[1]25 188 410
1975/76	Anslag	[1]25 100 000
1976/77	Förslag	29 025 000

[1] Inkl. anslaget Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m.

Från anslaget avlönas personal i distriktsveterinärorganisationen. Vidare bekostas bl. a. viss kursverksamhet för veterinärpersonal m. fl.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Lantbruksstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Distriktsveterinärer	**310**	—	—
Anslag			
Lönekostnader	22 427 000	+3 770 000	+3 770 000
Sjukvård	11 000	—	—
Reseersättningar	1 909 000	+ 265 000	+ 145 000
Därav utrikes resor	(—)	(+ 10 000)	(—)
Expenser	184 000	+ 295 000	—
Kursverksamhet	119 000	+ 58 000	+ 10 000
Ersättningar till avlägset boende djurägare	400 000	—	—
Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m.	50 000	+ 80 000	—
	25 100 000	**+4 468 000**	**+3 925 000**

Lantbruksstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 3 928 000 kr., varav 579 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. För utvidgad verksamhet i samband med regionala konferenser och kurser bör anslagsposten reseersättningar höjas med 110 000 kr. För utrikes resor begärs 10 000 kr.
3. För att bekosta distriktsveterinärernas telefoner begärs 293 000 kr.
4. För utvidgad kursverksamhet behövs 58 000 kr.
5. Till anskaffande av viss laboratorieutrustning behövs 130 000 kr., varav 35 000 kr. avser övning i uppsättning av beredskapslaboratorier m. m.

Föredraganden

De utgifter för anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m. som hittills betalats från ett särskilt anslag, bör fortsättningsvis belasta förevarande anslag.

Avtal har under förbehåll av regeringens godkännande tecknats mellan staten och Svensk Husdjurssköts el (SHS) om ett riksomfattande informationssystem genom databehandling av distriktsveterinärernas journaler. Systemet kommer att få stor betydelse för bl. a. möjligheterna att förbättra produktionsrådgivningen och husdjursaveln. Avtalet avser tiden t. o. m. den 31 december 1981.

Systemet har försöksvis tillämpats i Skaraborgs län sedan år 1971. Det skall år 1977 införas i Kalmar län och året därefter i hela landet. Driftkostnaderna kan för statens del uppskattas till 150 000 kr. per år. Lantbruksstyrelsen svarar för den statliga delen av verksamheten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtalet med Svensk Husdjurssköts el,
2. till *Veterinärstaten* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 29 025 000 kr.

F 5. Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.

1974/75	Utgift	6 553 122
1975/76	Anslag	4 000 000
1976/77	Förslag	4 500 000

Anslaget är avsett för kostnader och ersättningar i samband med bekämpande av eller beredskap mot smittsamma husdjurssjukdomar, såsom salmonellos och mul- och klövsjuka.

Lantbruksstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med 4.5 milj. kr. och att styrelsen bemyndigas att liksom tidigare få använda högst 200 000 kr. av anslaget för särskilda undersökningar avseende främst salmonellos.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m.m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kr.

F 6. Bidrag till djursjukvård i vissa fall

1974/75	Utgift	269 413
1975/76	Anslag	150 000
1976/77	Förslag	150 000

Anslaget disponeras för statsbidrag enligt förordningen (1975: 540) om bidrag till djursjukvård i vissa fall.

Lantbruksstyrelsen

Bidrag utgår enligt förordningen (1975: 540) om statsbidrag till djursjukvård i vissa fall för kostnader för veterinärvård enligt 3 § veterinärtaxeförordningen (1975: 539) till sådana djurägare med begränsad produktion och låg inkomst, vilkas djurbesättningar särskilt hårt drabbats av sjukdomsfall. Bidrag utgår endast till djurägare som har sin huvudsakliga inkomst av jord- eller skogsbruk och vars till statlig inkomstskatt taxerade inkomst ej överstiger 15 000 kr. och som ej heller påförts förmögenhetsskatt. Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till djursjukvård i vissa fall* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

F 7. Veterinärinrättningen i Skara: Djursjukhuset

1974/75	Utgift	[1]800 150
1975/76	Anslag	[1]700 000
1976/77	Förslag	700 000

[1] Anslaget Veterinärinrättningen i Skara.

Djursjukhuset vid veterinärinrättningen i Skara är sjukvårdsanstalt för husdjur och utövar djursjukvård mot ersättning. Vid djursjukhuset får även bedrivas vetenskapliga undersökningar rörande husdjurens sjukdomar.

Djursjukhuset vid veterinärinrättningen lyder under styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt. Föreståndare för djursjukhuset är en chefsveterinär.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Personal			
Veterinär personal	7	+1	+ 1
Övrig personal	15	—	—
	22	**+1**	**+ 1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	806 000	+318 000	+318 000
Omkostnader	1 260 000	+303 000	+272 000
	2 066 000	**+621 000**	**+590 000**
Inkomster	1 366 000	+237 000	+590 000
Nettoutgift	**700 000**	**+384 000**	—

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning 410 000 kr., varav 34 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av anslaget med 30 000 kr.

3. Hösten 1976 kommer djursjukhuset att kunna ta i bruk nya lokaler innehållande operationsavdelning för stordjur och röntgenavdelning. De utökade utrymmena har tillkommit med anledning av den undervisning som ålagts djursjukhuset. (+210 000 kr.) Härutöver begärs ytterligare 10 000 kr. för bl. a. reseersättningar.

4. För undervisning av studerande vid veterinärhögskolan behövs en klinikveterinär med speciell inriktning på oftalmologi. De medel som f. n. står till förfogande för tillfällig personal kan i så fall minskas.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 700 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst som klinikveterinär (4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärinrättningen i Skara: Djursjukhuset* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kr.

F 8. Statens centrala frökontrollanstalt: Förvaltningskostnader

1974/75 Utgift	10 916 597
1975/76 Anslag	11 501 000
1976/77 Förslag	14 295 000

Statens centrala frökontrollanstalt är centralt organ för den statliga frökontrollverksamheten med uppgift att mot fastställda avgifter verkställa analysering, provtagning och plombering m. m. av utsädesvaror samt att bedriva forskning och försöksverksamhet i syfte att främja tillhandahållandet av fullgott utsäde. Anstalten bedriver vidare rådgivning och upplysning samt utövar tillsyn av efterlevnaden av lagar och förordningar samt arbetar för samordning av frökontrollverksamheten. Anstalten har hand om uppbörden av växtförädlingsavgifter.

Statens centrala frökontrollanstalt leds av en styrelse. Chef för anstalten är en föreståndare. Anstalten omfattar en huvudinstitution samt två öppna filialer och en sluten filial. Den slutna filialen utför frökontroll vid W. Weibull AB.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens centrala frökontroll-anstalt	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	28	—	—
Övrig personal	128	−2	−2
	156	**−2**	**−2**
Anslag			
Lönekostnader	8 388 000	+2 445 000	+2 445 000
Sjukvård	20 000	—	—
Reseersättningar	105 000	+ 15 000	+ 9 000
Därav utrikes resor	(9 000)	(+ 5 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	1 138 000	+ 102 000	+ 102 000
Expenser	169 000	+ 14 000	+ 9 000
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	27 000	—	—
Övriga utgifter	1 654 000	+ 278 000	+ 229 000
	11 501 000	**+2 854 000**	**+2 794 000**

Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 9,5 milj. kr. (1975/76 9,5 milj. kr.).

Statens centrala frökontrollanstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 969 000 kr., varav 239 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av anslaget med 714 000 kr.

3. Som en följd av rationalisering och arbetsanpassning beräknas det vara möjligt att nedbringa antalet anställda med två personer (−115 000 kr.).

Föredraganden

Utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område avlämnade i december 1974 betänkandet (Ds Jo 1974: 16) Utsädeskontrollens organisation och lokalisering m. m. Betänkandet har remissbehandlats. Med hänsyn till de synpunkter som framförts av remissinstanserna är jag inte beredd att föreslå regeringen att lägga fram en proposition i frågan. Jag har i stället tillsatt en arbetsgrupp inom jordbruksdepartementet för att ytterligare se över rationaliseringsmöjligheterna inom frökontrollverksamheten.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens centrala frökontrollanstalt: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 295 000 kr.

F 9. Statens centrala frökontrollanstalt: Utrustning

1974/75	Utgift	59 784	Reservation	216
1975/76	Anslag	60 000		
1976/77	Förslag	60 000		

Statens centrala frökontrollanstalt

För att bibehålla nuvarande ambitionsnivå föreslår anstalten fortsatt oförändrad medelsanvisning till utrustning.

Föredraganden

Jag biträder statens centrala frökontrollanstalts förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens centrala frökontrollanstalt: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kr.

F 10. Bekämpande av växtsjukdomar

1974/75	Utgift	344 106
1975/76	Anslag	150 000
1976/77	Förslag	150 000

Från anslaget utbetalas ersättningar för kostnader till följd av åtgärder mot spridning av vissa växtsjukdomar och för förluster till följd av sådana sjukdomar. Bl. a. utgår ersättning vid bekämpande av vissa potatissjukdomar samt päronpest. Vissa kostnader för beredskapsåtgärder mot koloradoskalbaggen bestrids också från detta anslag.

Lantbruksstyrelsen

För bidrag enligt kungörelsen (1967: 401) med vissa bestämmelser om bekämpande av berberis har under förevarande anslag f. n. beräknats ca 100 000 kr. Enligt förslag av styrelsen avses berberisbekämpningen fr. o. m. budgetåret 1976/77 genomföras utan särskilt anslag. Styrelsen har därför ej räknat medel för ändamålet.

1974 års riksdag beslöt (prop. 1974: 109, JoU 1974: 23, rskr 1974: 242) om riktlinjer för den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten. Beslutet innebär bl. a. att inspektionsverksamheten den 1 januari 1976 överförs till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Inspektionsarbetet indelas i en inre och en yttre inspektion. Den inre inspektionen omfattar bl. a. tillämpning av växtskyddslagen (1972: 318). Den yttre inspektionen omfattar tillämpning av kungörelsen (1959: 229) angående införsel av växter m. m. För att bekosta brådskande undersökningar i samband med denna verksamhet har departementschefen i prop. 1974: 109 uttalat att medel bör ställas till lantbruksstyrelsens förfogande. Kontrollanstaltutredningen föreslog i sitt betänkande 200 000 kr. för ändamålet. Lantbruksstyrelsen föreslår därför att 200 000 kr. anvisas för att bekosta sådana brådskande undersökningar.

Lantbruksstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med totalt 250 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget tilll 150 000 kr. Jag har därav räknat 80 000 kr. för brådskande undersökningar i samband med växtinspektion. Vidare har jag tagit upp 20 000 kr. för att täcka kostnader för vissa lokala växtskyddsförsök, som bedrivs av de från statens växtskyddsanstalt till lantbruksnämnderna i Östergötlands, Kalmar resp. Skaraborgs län överförda lantbrukskonsulenterna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bekämpande av växtsjukdomar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

F 11. Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet

1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Under anslaget tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr. till uppdragsverksamhet vid statens lantbrukskemiska laboratorium.

Statens lantbrukskemiska laboratorium är centralt organ för kemisk analysverksamhet i fråga om produkter från jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring samt förnödenheter för dessa näringars behov. Laboratoriet utför analyser och undersökningar på uppdrag av myndigheter eller enskilda och fungerar som servicelaboratorium för forskning och försöksinstitutioner på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden. Laboratoriet utvecklar analys- och provtagningsmetoder av betydelse för den lantbrukskemiska analysverksamheten samt lämnar råd och upplysningar i ämnen som hör till laboratoriets verksamhetsområde.

Statens lantbrukskemiska laboratorium leds av en styrelse. Chef för laboratoriet är en föreståndare. Inom laboratoriet finns två avdelningar, en jordavdelning och en foderavdelning, samt en särskild sektion för metodutveckling. Dessutom finns en norrlandsfilial i Röbäcksdalen.

Verksamheten finansieras med avgifter och bidrag. Avgifterna skall i princip täcka kostnaderna för uppdragsverksamheten. Täckning av eventuellt underskott för denna verksamhet och för metodutveckling m. m. sker genom att bidrag lämnas till verksamheten från reservationsanslaget Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens lantbrukskemiska laboratorium	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	12	+2	+3
Övrig personal	50	+3	+2
	62	+5	+5
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 633 000	+1 624 000	+1 441 000
Omkostnader	1 823 000	+ 536 000	+ 138 000
	5 456 000	**+2 160 000**	**+1 579 000**
Inkomster			
Uppdragsverksamhet	2 700 000	+ 800 000	+1 000 000
Bidrag	2 756 000	+1 360 000	+ 579 000
	5 456 000	**+2 160 000**	**+1 579 000**

Statens lantbrukskemiska laboratorium

1. Pris- och löneomräkning 1 222 000 kr., varav 108 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Härtill kommer för den från statens växtskyddsanstalt överförda verksamheten lönekostnader med 244 000 kr. och reseersättningar med 8 000 kr.
2. Alternativ 0 innebär nedläggning av norrlandsfilialen (−423 000 kr.).
3. Genom inbesparade medel i uppdragsverksamheten har laboratoriet

genomfört proteinkvalitetsanalys och metodutveckling. Dessa medel behövs nu i övrig uppdragsverksamhet. För att möjliggöra ökad uppdragsverksamhet behövs en reserv för extra arbetskraft (+314 000 kr.).

4. För ökad metodutveckling och för svårare uppdragsanalyser behövs ett kvalificerat laboratoriebiträde (+63 000 kr.).

5. Reseanslaget behöver ökas med 14 000 kr. För kemikalier och andra förbrukningsartiklar begärs ytterligare 200 000 kr. För expenser behövs ytterligare 24 000 kr.

6. Laboratoriet disponerar nu utrustning för ett nyvärde av mellan 3 och 4 milj. kr. Utrustningen börjar nu bli nedsliten och omodern och behöver därför successivt förnyas (+128 000 kr.).

I detta sammanhang vill jag ta upp frågan om organisationen och arbetsuppgifterna för statens lantbrukskemiska laboratorium (SLL).

I augusti 1975 avlämnade utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område delbetänkandet (Ds Jo 1975: 10) Statens lantbrukskemiska laboratorium – organisation och lokalisering m. m.

Nuvarande förhållanden. SLL är centralt organ för statlig kemisk analysverksamhet i fråga om produkter av jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring samt förnödenheter för dessa näringars behov. Verksamheten kan indelas i centrallaboratoriefunktioner, metodutvecklingsarbete och uppdragsverksamhet. Laboratoriet fungerar dessutom som servicelaboratorium för forsknings- och försöksinstitutioner på lantbrukets område.

SLL är organiserat på ett huvudlaboratorium vid Ultuna och en filial vid Röbäcksdalen i Umeå. Vid huvudlaboratoriet finns en foderavdelning, en jordavdelning och en särskild sektion för metodutveckling. Vid SLL finns f. n. 62 fasta tjänster och viss extraanställd personal. Av de totala kostnaderna avser ca 15% centrallaboratoriefunktioner, 25% metodutvecklingsarbete och 60% uppdragsverksamhet. Uppdragsverksamheten består av kemiska rutinanalyser av främst jord, avfall, vatten, gödsel och jordförbättringsmedel samt av växtprodukter och fodermedel. Kostnadstäckningen för uppdragsverksamheten har för budgetåret 1973/74 beräknats till 69 %.

Förutom av SLL utförs lantbrukskemiska analyser främst av de lokala kemiska stationerna i Kristianstad, Skara och Visby. Stationerna är inriktade på uppdragsverksamhet. Antalet analyserade prov vid de lokala stationerna är totalt ungefär dubbelt så stort som vid SLL. Kemisk analysverksamhet på lantbrukets område utförs även av Sveriges utsädesförening i Svalöv. Sådana analyser utförs även av flera statliga institutioner som komplement till deras huvuduppgifter. Vid statens växtskyddsanstalts kemiska avdelning utförs sålunda bl. a. analyser av bekämpningsmedelsrester i vegetabilieprodukter. Enligt beslut av 1974 års riksdag skall denna verksamhet föras över till SLL. Statens veterinärmedicinska anstalt utför

analyser av bl. a. fodermedel och vatten. Vid anstalten görs således undersökningar av samma ämnen som vid SLL. Vid anstalten är dock undersökningarna inriktade på att kartlägga misstänkta förgiftningar hos djur.

Utredningens förslag. Kontrollanstaltutredningen framhåller att en av dess uppgifter enligt direktiven är att undersöka möjligheterna till en samordning av verksamheten vid de fyra kontrollanstalterna. Utredningen har i denna fråga redovisat sina synpunkter och ställningstaganden i delbetänkandet om den framtida växtskyddsverksamheten. Utredningen anser att vinsterna med en sammanläggning av SLL med någon annan myndighet inte är så stora att en sammanslagning är motiverad.

Under den tid utredningen har bedrivit sitt arbete har statsmakterna fattat beslut om att SLL skall tillföras ny verksamhet. Således har 1974 års riksdag (prop. 1974: 47, NU 1974: 35, rskr 1974: 227 och prop. 1974: 109, JoU 1974: 23, rskr 1974: 242) beslutat att SLL skall överta det vattenlaboratorium i Stockholm som hört till förutvarande statens institut för företagsutveckling och att växtskyddsanstaltens kemiska avdelning skall överföras till SLL.

Vad gäller de analyser som f. n. utförs räknar SLL med en tillbakagång beträffande de hittills vanligaste lantbrukskemiska analyserna. Antalet uppdrag i fråga om mer detaljerade och krävande proteinanalyser beräknas dock öka. Jordbrukets driftsanalyser av hemmaproducerade fodermedel växer till antalet. Hälsovårdsnämndernas uppdrag på vatten- och livsmedelsområdet förväntas fortsätta att öka. Miljövårdsområdet är också ett intressant område för SLL. Analysbehovet ökar här fortlöpande i takt med att miljövårdsarbetet fortskrider. Även när det gäller jordanalyser kan en ökning väntas i framtiden.

Utvecklingen inom det analystekniska området kännetecknas bl. a. av en allt snabbare övergång till automatiserad analys samtidigt med att krav ställs på ökad säkerhet för de genomförda analyserna. Detta innebär att SLL:s uppgifter på metodutvecklingsområdet ökar i betydelse. Det är enligt utredningens mening av största vikt att SLL ges möjligheter att kunna fullgöra sina uppgifter härvidlag.

Utgångspunkten för utredningens ställningstagande har varit att inom det lantbrukskemiska analysområdet bör finnas ett centralt statligt organ som har till uppgift att tillse att verksamheten inom området bedrivs på ett rationellt sätt. För att ge SLL denna ställning bör laboratoriet tillföras vissa myndighetsuppgifter som det f. n. saknar. De tillsynsuppgifter som lantbruksstyrelsen har beträffande de lantbrukskemiska stationerna bör föras över till SLL. Lantbruksstyrelsens åliggande att fastställa taxa för SLL bör upphöra. Utredningen föreslår vidare att SLL får i uppgift att utse anvisningslaboratorier inom det lantbrukskemiska analysområdet. Det bör ankomma på SLL att för dessa laboratorier föreskriva analysmetoder och övervaka att analyserna utförs på ett tillfredsställande sätt. Taxan bör dock liksom nu fastställas av laboratorierna själva.

Utredningen tar upp relationerna mellan SLL och berörda institutioner vid Ultuna och Röbäcksdalen till behandling. Utredningen betonar vikten av att SLL utnyttjas av dessa i största möjliga omfattning. Problemet med att det kan vara ekonomiskt fördelaktigt för en institution att själv utföra sådana analyser som med fördel kan lämnas över till SLL anser utredningen delvis bör kunna lösas genom att ett system med subventionerad taxa gentemot institutionerna införs.

Beträffande SLL:s uppdragsverksamhet föreslår utredningen vissa riktlinjer. Uppdragsverksamheten bör i princip vara självbärande. SLL:s årliga anslagsframställningar bör utformas så att statsmakterna ges möjlighet att ta ställning till med vilket underskott laboratoriet skall tillåtas att bedriva sin uppdragsverksamhet.

Utredningen anser det angeläget med en förstärkning av SLL:s resurser för metodutveckling. Tre nya tjänster bör inrättas.

I fråga om filialer för SLL framhåller utredningen att SLL:s styrelse finner norrlandsfilialen vara en ekonomisk belastning med hänsyn till att kostnadstäckningen där endast uppgår till ca 30 %. Enligt utredningen utgör dock filialen ett värdefullt komplement till övrig verksamhet i Röbäcksdalen. Kostnaderna för filialen bör ses som en statlig satsning i avsikt att främja forsknings- och försöksverksamhet för det norrländska jordbruket. Åtgärder bör dock vidtas för att minska kostnaderna.

1964 års riksdag (prop. 1964: 78, JoU 1964: 11, rskr 1964: 185) fattade principbeslut om att en filial till SLL skall förläggas till Alnarp. Utredningen anser att analysunderlaget med hänsyn till nu tillgängliga analysresurser i Sydsverige inte är av den omfattningen att det är ekonomiskt försvarbart att inrätta en filial i Alnarp.

De ändrade uppgifter som utredningen föreslår för SLL motiverar en översyn av laboratoriets organisation. Nuvarande uppdelning på en foderavdelning, en jordavdelning och en sektion för metodutveckling föreslås ersatt med en enhet för uppdragsverksamhet och en enhet för metodikutveckling. Dessutom bör en ekonomisektion bildas och en rådgivande nämnd för metodfrågor inrättas. Ekonomisektionen bör tillföras en ny tjänst som handläggare.

Utredningen förordar att SLL även i fortsättningen får stå under ledning av en egen styrelse.

Utredningen beräknar kostnaden för de fyra nya tjänsterna som föreslås till 350 000 kr. Utredningens förslag bör kunna genomföras den 1 juli 1976.

Remissyttranden. Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statskontoret, byggnadsstyrelsen, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, statens livsmedelsverk, SLL, statens naturvårdsverk, styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelsen i Västerbottens län, Umeå kommun, Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges utsädesförening, hushållningssällskapen i

Gotlands, Kristianstads och Skaraborgs län, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Centralorganisationen SACO/SR, Tjänstemännens centralorganisation och AB Svensk laboratorietjänst.

Flertalet remissinstanser avstyrker förslaget att SLL skall ha tillsynen över de kemiska stationerna och utse anvisningslaboratorier. Förslaget att SLL skall föreskriva analysmetoder tillstyrks eller lämnas utan erinran. Förslaget att uppdragsverksamheten i princip bör vara självbärande tillstyrks i huvudsak. Flera remissinstanser har dock synpunkter på den subventionering av analysarbetet för lantbrukshögskolans institutioner som sker genom högskolans centrala förvaltning. Utredningens förslag att SLL bör fastställa taxan för SLL:s uppdragsverksamhet efter samråd med riksrevisionsverket tillstyrks eller lämnas utan erinran. Förslaget till organisation av SLL tillstyrks eller lämnas utan erinran liksom också förslaget om filialen i Alnarp. Förslaget till resursförstärkning tillstyrks av eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser.

Föredraganden

SLL är centralt organ för statlig kemisk analysverksamhet i fråga om produkter av jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring samt förnödenheter för dessa näringars behov. SLL utövar centrallaboratoriefunktioner samt bedriver metodutveckling och uppdragsverksamhet. Laboratoriet fungerar dessutom som servicelaboratorium för forsknings- och försöksinstitutioner på lantbrukets område.

I likhet med remissinstanserna kan jag i stort sett ansluta mig till de förslag som utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område lagt fram. SLL bör alltjämt vara en fristående myndighet med egen styrelse. Verksamheten bör organisatoriskt fördelas på en enhet för uppdragsverksamhet och en enhet för metodutveckling. Dessutom bör inrättas en ekonomisektion och en rådgivande nämnd för metodfrågor.

Förslaget att uppdragsverksamheten i princip skall vara självbärande biträder jag. SLL bör efter samråd med riksrevisionsverket fastställa taxa för uppdragsverksamheten. I likhet med utredningen vill jag framhålla att filialen i Röbäcksdalen är en betydelsefull statlig satsning för att främja forsknings- och försöksverksamheten för det norrländska jordbruket. Underskottet i denna verksamhet bör därför täckas av statsmedel. Den av riksdagen år 1964 beslutade filialen i Alnarp har aldrig kommit till stånd. Eftersom det numera inte föreligger behov av en sådan filial ansluter jag mig till utredningens förslag att filialen inte inrättas.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att lantbruksstyrelsen även fortsättningsvis bör ha tillsynen över de lantbrukskemiska stationerna. Däremot bör det ankomma på SLL att föreskriva analysmetoder.

Jag har vid anslagsberäkningen räknat medel för en tjänst för handläggare vid ekonomisektionen och en tjänst för handläggare vid enheten för metodutveckling.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för verksamheten vid statens lantbrukskemiska laboratorium som jag har förordat,
2. till *Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 12. Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium

1975/76 Anslag	2 756 000
1976/77 Förslag	3 335 000

Under anslaget anvisas medel för metodutveckling m. m. och för att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten vid statens lantbrukskemiska laboratorium.

Statens lantbrukskemiska laboratorium

Anslaget bör föras upp med 4 milj. kr.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag har anfört under punkten F 11 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 335 000 kr.

F 13. Statens maskinprovningar

1974/75 Utgift	3 712 608
1975/76 Anslag	3 161 000
1976/77 Förslag	3 794 000

Statens maskinprovningar har till uppgift att prova i allmänna handeln förekommande maskiner för jordbruk, skogsbruk, trädgårdsbruk och livsmedelsindustri samt att lämna upplysningar om deras beskaffenhet genom att ge ut tryckta meddelanden rörande verkställda provningar. Bland maskinprovningarnas uppgifter i övrigt ingår att lämna allmänheten råd och upplysningar samt att verka för en ändamålsenlig maskinanvändning. Maskinprovningarna är riksprovplats för grävmaskiner.

Statens maskinprovningar leds av en styrelse. Chef för maskinprovningarna är en föreståndare. Inom maskinprovningarna finns en huvudexpedition, tre allmänna avdelningar och en avdelning för livsmedelsindustrins maskiner.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens maskinprovningar	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	11	+1	—
Övrig personal	18	+3	—
	29	**+4**	—
Anslag			
Lönekostnader	2 025 000	+923 000	+563 000
Sjukvård	3 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	90 000	+ 10 000	+ 9 000
Därav utrikes resor	(7 000)	(ej max.)	(–)
Lokalkostnader	636 000	+ 60 000	+ 60 000
Expenser	224 000	—	—
Övriga utgifter	182 000	—	—
Provning av grävmaskiner	1 000	—	—
	3 161 000	**+994 000**	**+633 000**

Inkomster vid statens maskinprovningar, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 1,2 milj. kr. (1975/76 800 000 kr.).

Statens maskinprovningar

1. Pris- och löneomräkning 634 000 kr., varav 57 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär minskning av anslaget med 176 000 kr.

3. En försöksledare behövs för provning av arbetsmaskiner för parkskötsel (+99 000 kr.).

4. Arbetsbelastningen är mycket hög vid institutionens tre allmänna avdelningar. Därför föreslås att en tjänst som biträdande försöksledare inrättas vid vardera avdelningen för att avkorta tiden för handläggning av olika provningsuppdrag och för att reducera arbetsbördan för resp. avdelningsföreståndare (+261 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens maskinprovningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 794 000 kr.

F 14. Statens växtsortnämnd

1974/75 Utgift	99 880
1975/76 Anslag	142 000
1976/77 Förslag	182 000

Statens växtsortnämnd har hand om uppgifter enligt växtförädlarrättslagen (1971: 392) och kungörelsen (1968: 214) om statsplombering av utsäde.

Nämnden består av ordförande samt 13 andra ledamöter. Inom nämnden finns en avdelning för växtförädlarrättsfrågor samt en avdelning för odlingsvärdesprövning med en sektion för lantbruksväxter och en sektion för köksväxter. Hos nämnden finns ett kansli som föreståss av en chef.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens växtsort-nämnd	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	1	—	—
Övrig personal	1	—	—
	2	—	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	189 000	+56 000	+56 000
Sjukvård	100	—	—
Reseersättningar	46 000	+ 2 000	+ 2 000
Därav utrikes resor	(24 000)	(+ 1 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	16 000	+ 2 000	+ 2 000
Expenser	18 000	+ 2 000	+ 2 000
Övriga utgifter	5 900	+ 1 000	+ 1 000
	275 000	**+63 000**	**+63 000**
Uppbördsmedel			
Avgifter	133 000	+10 000	+23 000
Nettoutgift	**142 000**	**+53 000**	**+40 000**

Statens växtsortnämnd

Pris- och löneomräkning 53 000 kr., varav 5 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens växtsortnämnd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 182 000 kr.

G. UTBILDNING OCH FORSKNING

Vissa för jordbrukets högskolor gemensamma frågor

I enlighet med statsmakternas beslut år 1974 (prop. 1974: 108, JoU 1974: 25, rskr 1974: 255) inrättades den 1 januari 1975 styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt. Styrelsen är gemensam för lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, skogshögskolan, statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), statens skogsmästarskola och veterinärinrättningen i Skara – fältstation för veterinärhögskolan och lantbrukshögskolan. Vid samma tidpunkt inrättades en för högskolorna och SVA gemensam central förvaltning. Vidare fördes biblioteken vid högskolorna samman i en gemensam biblioteksorganisation.

Jordbrukets högskolor har till uppgift att på vetenskaplig grund bedriva utbildning, forskning och försöksverksamhet. Verksamheten syftar till bl. a. att ge berörda näringar vägledning i praktiska frågor. Högskolornas nära anknytning till näringarna kommer till uttryck i sammansättningen av den gemensamma styrelsen. I denna finns representanter för bl. a. berörda myndigheter, intresseorganisationer och näringsliv. Styrelsen, som under sig har ett gemensamt rektorsämbete, en kollegieberedning och en utbildningsberedning, skall leda och samordna verksamheten vid myndigheterna.

I enlighet med statsmakternas beslut år 1974 om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten (prop. 1974: 109, JoU 1974: 23, rskr 1974: 242) skall statens växtskyddsanstalt upphöra som särskild myndighet. Beslutet innebär bl. a. att anstaltens forsknings- och försöksverksamhet samt delar av dess rådgivnings- och informationsverksamhet den 1 juli 1976 förs över till lantbrukshögskolan.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

Styrelsen föreslår att de kostnader för den centrala förvaltningen och biblioteksorganisationen m. m. vid jordbrukets högskolor och SVA, som innevarande budgetår bestrids från bl. a. högskolornas anslag till förvaltningskostnader och till bokinköp m. m., nästa budgetår bestrids från två nya anslag benämnda Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Förvaltningskostnader resp. Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Bokinköp m. m.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 sammanfattar styrelsen huvudlinjerna i verksamheten vid jordbrukets högskolor och SVA och ger en översikt över de delar av verksamheten som kommer till uttryck i styrelsens budgetförslag.

Anslagen till verksamheten vid jordbrukets högskolor och SVA uppgår innevarande budgetår till sammanlagt ca 199 milj. kr., varav högskolorna disponerar sammanlagt drygt 177 milj. kr. Den ekonomiska omslutningen uppgick budgetåret 1974/75 till sammanlagt drygt 255 milj. kr. Innevarande budgetår uppgår antalet anställda till totalt ca 3 500.

Av de sammanlagda resurserna vid högskolorna beräknar styrelsen att ca 15 % disponeras för *utbildning*. Årligen antas till grundutbildning vid högskolorna sammanlagt ca 500 studerande. Antalet studerande inkl. bl. a. studerande för forskarutbildning och specialstuderande uppgår innevarande budgetår till drygt 2 000.

Enligt styrelsen kan ett ökat behov av hortonomer förväntas i början på 1980-talet. Redan nu föreligger det en brist på hortonomer. Styrelsen föreslår därför att antagningen till hortonomlinjen ökas från nuvarande 10 till 15 studerande per år.

På regeringens uppdrag utreder styrelsen f. n. konsekvenserna av en ökning av antalet studerande vid veterinärhögskolan och skogshögskolan. Styrelsen anmäler att den avser återkomma till denna fråga i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78.

Tyngdpunkten i högskolornas verksamhet ligger på *forskning och försök*. Av de sammanlagda resurserna beräknar styrelsen att ca 80 % disponeras för dessa ändamål.

Den nya organisationen för jordbrukets högskolor och SVA skapar, enligt styrelsen, goda förutsättningar för en samordning av forskningen och därmed ett bättre utnyttjande av resurserna vid högskolorna. De senaste årens reformer innebär att huvudparten av all statlig forskning inom jordbrukets, trädgårdsnäringens, skogsbrukets och veterinärmedicinens områden kommer att infogas i samma organisation. Det vetenskapliga samarbetet underlättas genom tillkomsten av särskilda centra, i vilka ingår ämnesmässigt närbesläktade institutioner från de olika högskolorna.

Styrelsens anslagsframställning för budgetåret 1976/77 utgör resultatet av styrelsens, kollegieberedningens och utbildningsberedningens samlade bedömning av de mest angelägna anslagsbehoven för den verksamhet som omfattas av den nya organisationen. Vid bedömningen av nya anslagsbehov har styrelsen tagit till vara de möjligheter till samordning och samverkan av utbildning och forskning m. m. som den nya organisationen medger. Styrelsen föreslår att anslagen till jordbrukets högskolor samt till den centrala förvaltningen för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt ca 80 milj. kr. I första hand prioriterar styrelsen följande förslag.

– Anslagsökningar som föranleds av den beslutade omorganisationen av växtskyddet och en förstärkning av växtskyddsforskningens resurser i övrigt.

– Ökat antal assistenttimmar vid lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan.

– Förstärkning av veterinärhögskolans driftkostnadsanslag och lantbrukshögskolans försöksanslag.

– Personalförstärkningar vid den centrala förvaltningen.

– Förstärkning av biblioteksorganisationen.

Jag återkommer med en redovisning av styrelsens förslag beträffande tjänster m. m. vid min anmälan i det följande av högskolornas anslag.

Styrelsen redovisar även konsekvenserna för högskolornas verksamhet vid en resursberäkning enligt 0-alternativet. Enligt styrelsens mening bör den nedskärning av verksamheten som detta alternativ innebär slås ut proportionellt över de berörda anslagen. 0-alternativet skulle för högskolornas del innebära en minskning av resurserna med sammanlagt ca 9 milj. kr.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över styrelsens förslag om ökad antagning av studerande till hortonomlinjen avgivits av universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, statens naturvårdsverk, arbetsmarknadsstyrelsen, statens planverk, 1974 års trädgårdsnäringsutredning samt av Svenska kommunförbundet, Tjänstemännens centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Svenska lantarbetareförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund.

Remissinstanserna, med undantag av SACO/SR, tillstyrker styrelsens förslag eller lämnar det utan erinran.

Föredraganden

Innevarande budgetår disponerar jordbrukets högskolor sammanlagt drygt 177 milj. kr. Ca 80 % av de sammanlagda resurserna disponeras för forskning och försök och ca 15 % för utbildning. En samordning av verksamheten vid jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) inleddes genom riksdagens beslut år 1970 om lokalisering till Uppsala av veterinärhögskolan och SVA (prop. 1970: 37, JoU 1970: 23, rskr 1970: 235). Inrättandet den 1 januari 1975 av den gemensamma styrelsen utgör ett ytterligare led i den samordningen (prop. 1974: 108, JoU 1974: 25, rskr 1974: 255). Enligt riksdagens beslut år 1974 om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten (prop. 1974: 109, JoU 1974: 23, rskr 1974: 242) skall vidare forsknings- och försöksverksamheten vid statens växtskyddsanstalt samt delar av anstaltens rådgivnings- och informationsverksamhet den 1 juli 1976 samordnas med verksamheten vid lantbrukshögskolan. Därutöver skall den del av skogshögskolans verksamhet som rör växtskyddsfrågor förläggas till Uppsala. Betydande resurser för forsknings- och försöksverksamhet på växt- och skogsskyddets område kommer således att knytas till jordbrukets högskolor.

Besluten om samordning har i sin tur följts upp med beslut om lokalförsörjningen av de verksamheter som skall förläggas till Uppsala. För ämnesmässigt närstående verksamheter vid lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan har ett husdjursvetenskapligt centrum uppförts. Ett kliniskt centrum är därjämte under uppförande. Härutöver har byggnadsstyrelsen fått i uppdrag att utföra anläggningar för ett ekologiskt miljövårdscentrum och ett genetiskt centrum, gemensamma för bl. a. lantbrukshögskolan och skogshögskolan.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och SVA har till uppgift att leda och samordna verksamheten vid högskolorna och anstalten. Detta innebär bl. a. att styrelsen, utifrån de mål som statsmakterna anger, har det övergripande ansvaret för såväl planering och samordning av verksamheten som för prioritering av tillgängliga resurser mellan olika ändamål. Den samlade bedömning av anslagsbehoven för jordbrukets högskolor som nu för första gången redovisas i styrelsens anslagsframställning för nästa budgetår utgör, enligt min mening, ett värdefullt underlag för avvägningar och prioriteringar mellan olika resursbehov. Jag förutsätter att det skall bli möjligt för styrelsen att i sin fortsatta planering av verksamheten ta till vara också de möjligheter till omfördelning av tillgängliga resurser som den nya organisationen erbjuder. Detta är inte minst viktigt mot bakgrund av utvecklingen inom såväl jord- och skogsbruket som veterinärmedicinen. Ett väsentligt led i planeringen är också att undersöka vilka besparingar som kan göras genom ett rationellt utnyttjande av de gemensamma resurserna.

Styrelsen har i sin anslagsframställning för nästa budgetår i första hand prioriterat ökade resurser för bl. a. växtskyddsverksamheten.

Vid min anmälan av frågan om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten anförde jag bl. a. att starka motiv finns för fortsatta växtskyddsinsatser från samhällets sida. Kraven på att växtskyddsåtgärder utformas så att de kan godtas från miljövårds- och livsmedelssynpunkt fordrar i första hand ökade forskningsinsatser. Jag vill här särskilt peka på behovet av den forskning som syftar till att få fram alternativ till nuvarande kemiska bekämpningsmetoder. Inom ramen för de ytterligare medel som nästa budgetår kan ställas till förfogande för högskolornas verksamhet har jag därför prioriterat en förstärkning av resurserna för växtskyddsverksamheten. Jag kommer vid min anmälan av anslagen Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader och Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten att redovisa mina förslag.

Styrelsen har föreslagit att antagningen till hortonomlinjen ökas från nuvarande 10 till 15 studerande per år. Remissinstanserna har, som jag redovisat i det föregående, med ett undantag tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Styrelsen har också anmält att man i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 avser att redovisa konsekvenserna av en ökning av antalet studerande vid veterinärhögskolan och skogshögskolan.

Enligt min mening bör en samlad bedömning göras av de resursbehov som följer av en ökad antagning av studerande till de olika utbildningslinjerna vid högskolorna. Den gemensamma organisationens möjligheter till samordning kan då bättre beaktas. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till styrelsens förslag att öka antagningen av studerande till hortonomutbildningen.

Mina förslag i det följande i vad avser resurser för verksamheten vid jordbrukets högskolor innebär en uppräkning av de berörda anslagen för nästa budgetår med sammanlagt drygt 57 milj. kr. till 234 milj. kr.

G 1. Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning

Nytt anslag (förslag) 17 770 000

Från anslaget föreslås kostnaderna för den för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt gemensamma centrala förvaltningen och biblioteksorganisationen bli bestridna.

Den gemensamma förvaltningen består av bl. a. avdelningar för administration, utbildning, forskning, försök och information, basresurser och budget, försöksintendentens avdelning samt en serviceavdelning.

Den gemensamma biblioteksorganisationen är uppdelad på ett huvudbibliotek på Ultuna och filialbibliotek i resp. Alnarp, Skara, Garpenberg och Umeå. Filialbiblioteket i Umeå har ställning som skogsbibliotek av rikskaraktär.

	Beräknad ändring 1976/77	
	Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Personal		
Central förvaltning		
Handläggande personal	+ 43	+ 41
Övrig personal	+141	+135
Bibliotek m. m.		
Handläggande personal	+ 14	+ 11
Övrig personal	+ 25	+ 24
	[1]+223	[1]+211

[1] Varav sammanlagt 210 tjänster innevarande budgetår redovisas under anslagen Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader, Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader och Skogshögskolan: Förvaltningskostnader.

	Beräknad ändring 1976/77	
	Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Anslag		
Lönekostnader	+17 030 000	+15 266 000
Sjukvård	+ 30 000	+ 30 000
Reseersättningar	+ 200 000	+ 191 000
Därav utrikes resor	(+ 5 000)	(+ 5 000)
Expenser	+ 3 040 000	+ 2 283 000
Därav akademiska högtidligheter	(+ 29 500)	(+ 26 000)
Förberedelser för nytt anslagssystem	+ 100 000	—
	[2]+20 400 000	**[2]+17 770 000**

[2] Varav sammanlagt 14 123 000 kr. innevarande budgetår anvisas under de i noten 1 upptagna anslagen samt anslaget Skogshögskolan: Driftkostnader.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 383 000 kr., varav 355 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Två tjänster som förste byråsekreterare, varav en vid personalsektionen och en för basresurser och budget (+182 000 kr.).

3. En tjänst som dokumentalist och två tjänster som bibliotekarie, varav en vid veterinärbiblioteket i Skara och en för filial- och institutionstjänst (+285 000 kr.).

4. En tjänst som amanuens vid utbildningsavdelningen (+75 000 kr.).

5. Medel för vaktmästar- och biträdespersonal (+437 000 kr.).

6. Ökad medelsanvisning för expenser m. m. (+915 000 kr.).

Föredraganden

I enlighet med statsmakternas beslut år 1974 (prop. 1974: 108, JoU 1974: 25, rskr 1974: 255) inrättades den 1 januari 1975 en för lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, skogshögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt gemensam central förvaltning och biblioteksorganisation. Jag förordar att de kostnader för den gemensamma förvaltningen och biblioteksorganisationen vid högskolorna som innevarande budgetår bestrids från anslagen Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader, Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader, Skogshögskolan: Förvaltningskostnader och Skogshögskolan: Driftkostnader nästa budgetår bestrids från ett nytt förslagsanslag benämnt Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning (14 123 000 kr.).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till

17 770 000 kr. Jag har därvid räknat medel bl. a. för en tjänst som handläggare vid personalsektionen (2).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 17 770 000 kr.

G 2. Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Bokinköp m. m.

Nytt anslag (förslag) 1 293 000

Från anslaget föreslås omkostnaderna för biblioteksverksamheten vid den för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt gemensamma biblioteksorganisationen bli bestridna.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Prisomräkning 240 000 kr.
2. Medel för uppbyggnad av biblioteksfilialen i Garpenberg och veterinärbiblioteket i Skara (+60 000 kr.).
3. Medel för verksamheten vid biblioteksfilialen i Garpenberg samt för bokbindning (+215 000 kr.).

Anslaget bör föras upp med sammanlagt 1 466 000 kr., varav 951 000 kr. motsvarar medel för de omkostnader för biblioteksverksamheten vid jordbrukets högskolor som innevarande budgetår bestrids från högskolornas anslag till bokinköp m. m.

Föredraganden

I enlighet med statsmakternas beslut år 1974 (prop. 1974: 108, JoU 1974: 25, rskr 1974: 255) har biblioteken vid lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan den 1 januari 1975 förts samman i en gemensam biblioteksorganisation. Jag förordar att de omkostnader för biblioteksverksamheten som innevarande budgetår bestrids från anslagen Lantbrukshögskolan: Bokinköp m. m. anslagsposten Biblioteksverksamheten, Veterinärhögskolan: Bokinköp m. m. och Skogshögskolan: Bokinköp m. m. nästa budgetår bestrids från ett nytt reservationsanslag benämnt Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Bokinköp m. m. (951 000 kr.). Den reservation som vid utgången av budgetåret 1975/76 finns på dessa anslag, i vad avser anslaget Lantbrukshögskolan: Bokinköp m. m. reservationen på anslagsposten Biblioteksverksamheten, bör föras över till det nya anslaget.

Vid min beräkning av anslaget har jag som en engångsanvisning räknat

medel för uppbyggnad av biblioteksfilialen i Garpenberg och veterinärbiblioteket i Skara (+60 000 kr.). Jag har vidare räknat medel för bokbindning (+155 000 kr.).

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med sammanlagt 1 293 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Bokinköp m.m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 293 000 kr.

G 3. Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	59 307 526
1975/76	Anslag	65 695 000
1976/77	Förslag	71 453 000

Vid lantbrukshögskolan bedrivs utbildning, forskning, försöksverksamhet och rådgivning på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden. Försöksverksamheten omfattar även renskötseln. Högskolan är organiserad på 16 institutioner, en konsulentavdelning och 11 försöksdistrikt. Utbildningen av agronomer, hortonomer och landskapsarkitekter är femårig. Varje år antas 145 studerande, varav 105 på agronomlinjen, 10 på hortonomlinjen och 30 på landskapsarkitektlinjen. Vid institutionen för lantmästar- och trädgårdsteknikerutbildning antas årligen 128 studerande till lantmästarkursen och 105 studerande till trädgårdsavdelningens kurser. Försöksverksamheten, som följer ett program som årligen fastställs av styrelsen (riksförsöksprogrammet), bedrivs inom institutionernas försöksavdelningar och vid högskolans försöksstationer i skilda delar av landet. Genom konsulentavdelningen förmedlas resultaten av forskning och försöksverksamhet till bl.a. de statliga rationaliseringsorganen på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden.

Lantbrukshögskolan lyder under styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Personal			
Utbildning, forskning och försöksverksamhet			
Lärare, försöksledande personal m.fl.	261	[1]+ 52	[1]+30

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredragan den
Bibliotek m. m.			
Handläggande personal	6	[2] – 6	[2] – 6
Övrig personal	18	[2] – 18	[2] – 18
Centrala förvaltningen			
Handläggande personal	24	[2] – 24	[2] – 24
Övrig personal	81	[2] – 81	[2] – 81
Konsulentavdelningen			
Handläggande personal	16	[3] + 2	[3] + 2
Övrig personal	12	—	—
	418	**– 75**	**–97**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	34 690 000	+5 626 000	+2 280 000
Sjukvård	200 000	—	– 18 000
Reseersättningar	445 000	– 100 000	– 113 000
Därav utrikes resor	(11 500)	(– 4 500)	(– 4 500)
Lokalkostnader	28 891 000	+4 810 000	+4 670 000
Expenser	1 195 000	–1 155 000	–1 117 000
Därav akademiska högtidligheter m. m.	(16 000)	(– 16 000)	(– 16 000)
Doktorandstipendier	140 000	+ 20 000	+ 20 000
Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar m. m.	9 000	+ 36 000	+ 36 000
Driftkostnader för baljväxtlaboratoriet	72 000	—	—
Utländska forskare	28 000	—	—
Bidrag till driften av Norrvikens trädgårdar	100 000	—	—
Kostnader för undervisningsodlingar på Alnarp	—	+ 100 000	—
	65 770 000	**+9 337 000**	**+5 758 000**
Uppbördsmedel			
Försålda baljväxtkulturer m. m.	75 000	—	—
Nettoutgift	**65 695 000**	**+9 337 000**	**+5 758 000**

[1] Varav 25 tjänster innevarande budgetår redovisas under anslaget Statens växtskyddsanstalt.

[2] Tjänsterna föreslås budgetåret 1976/77 bli redovisade under anslaget Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning.

[3] Tjänsterna redovisas innevarande budgetår under anslaget Statens växtskyddsanstalt.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 045 000 kr., varav 922 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Lönekostnaderna vid sammanlagt 27 tjänster, vilka innevarande budgetår bestrids från anslaget Statens växtskyddsanstalt, bör fr. o. m. nästa budgetår bestridas från förevarande anslag (+2 335 000 kr.).

Därutöver föreslår styrelsen att sammanlagt sex nya tjänster för växtskyddsverksamheten inrättas nästa budgetår.

Verksamheten vid försöksavdelningen för nematoder är underdimensionerad i förhållande till andra forskningsområden inom växtskyddet. En tjänst som statsagronom, med placering i Alnarp, bör inrättas (+138 000 kr.).

Resistensbiologin i landet bör förstärkas. En försöksavdelning för resistensbiologi, förlagd till Alnarp, och en tjänst som statsagronom bör därför inrättas (+138 000 kr.).

Vid försöksavdelningen för skadedjur i Alnarp bör en tjänst som försöksledare för frågor rörande biologisk och integrerad bekämpning av skadedjur inrättas (+109 000 kr.).

I samband med att växtskyddsanstaltens filial i Röbäcksdalen ombildas till en försöksavdelning för norrländskt växtskydd bör tjänsten som filialföreståndare omvandlas till en tjänst som statsagronom (+30 000 kr.). Vidare bör en tjänst som försöksledare i norrländskt växtskydd inrättas (+109 000 kr.).

Arbetet med framställning av friskt växtmaterial vid försöksavdelningen för virussjukdomar är av stor betydelse för trädgårdsnäringen. En tjänst som försöksledare bör inrättas (+109 000 kr.).

Resurserna vid avdelningen för diagnostik och upplysning bör förstärkas med en tjänst som försöksledare för handläggning av växtskyddsfrågor huvudsakligen på trädgårdsområdet (+109 000 kr.).

3. Ytterligare 8 000 assistenttimmar, varav 1 500 behövs för den av styrelsen föreslagna ökade antagningen av studerande till hortonomlinjen (+598 000 kr.).

4. För samordning av elektronmikroskopieringen vid jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt bör en tjänst som forskningsingenjör, gemensam för myndigheterna på Ultuna, inrättas. Av kostnaden belöper sig 1/3 på lantbrukshögskolan (+35 000 kr.).

5. Arbetsmiljöfrågorna blir alltmer viktiga inom jord- och trädgårdsbruket. En tjänst som forskarassistent inom området lantbrukets arbetsmiljöfrågor bör därför inrättas (+100 000 kr.).

6. Två tjänster som yrkeslärare vid institutionen för lantmästar- och trädgårdsteknikerutbildning bör omvandlas till två tjänster som adjunkt (+29 000 kr.).

7. En tjänst som förste konsulent i radiobiologi, personlig för Åke Eriksson (+105 000 kr.).

8. En tjänst som statsagronom i fodermedelsteknik, en tjänst som försöksledare i ogräs och en tjänst som försöksledare i företagsekonomi bör inrättas i stället för motsvarande extra tjänster som innevarande budgetår bekostas från anslaget Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten (+357 000 kr.).

9. En tjänst som universitetsadjunkt i växtmateriallära (+93 000 kr.).

10. En professur i ekokemi (+145 000 kr.).

11. En tjänst som universitetslektor i trädgårdsodlingens driftsekonomi bör omvandlas till en professur i trädgårdsodlingens företagsekonomi (+13 000 kr.).

12. En tjänst som försöksledare bör inrättas vid försöksavdelningen för vattenvård (+109 000 kr.).

13. Vid försöksavdelningen för prydnadsväxtodling bör inrättas en tjänst som försöksledare med speciell inriktning på frilandsodling (+109 000 kr.).

14. En tjänst som forskarassistent i radiobiologi (+100 000 kr.).

15. En tjänst som universitetslektor i landskapsarkitektur (+132 000 kr.).

16. En tjänst som statsagronom i allmänna avelsfrågor (+138 000 kr.).

17. Anslaget bör i övrigt räknas upp med (+139 000 kr.).

I särskild skrivelse den 1 september 1975 har styrelsen föreslagit att en professur i genetik, personlig för Axel Nygren, inrättas. Samtidigt bör den på övergångsstat förda tjänsten som biträdande professor dras in.

Föredraganden

Jag vill erinra om vad jag anförde vid min anmälan av vissa för jordbrukets högskolor gemensamma frågor. För en förstärkning av växtskyddets resurser har jag således beräknat medel för en tjänst som statsagronom i nematologi och en tjänst som statsagronom i resistensbiologi. Vidare har jag beräknat medel för en tjänst som försöksledare vid försöksavdelningen för skadedjur och en tjänst som försöksledare vid försöksavdelningen för virussjukdomar (2).

Jag biträder därutöver styrelsens förslag att tjänsten som filialföreståndare vid statens växtskyddsanstalts filial i Röbäcksdalen omvandlas till en tjänst som statsagronom i samband med att avdelningen organiseras som en försöksavdelning för norrländskt växtskydd (2).

Vidare har jag beräknat medel för den forsknings- och försöksverksamhet inom växtskyddets område som innevarande budgetår bekostas från anslaget Statens växtskyddsanstalt (+2 337 000 kr.).

I likhet med styrelsen anser jag att en förstärkning av resurserna för forskning inriktad på arbetarskydds- och arbetsmiljöfrågor inom jord- och trädgårdsbruket är angelägen. Jag har därför beräknat medel för en tjänst som forskarassistent (5).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till

71 453 000 kr. Jag har därvid räknat med att de kostnader för den för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt gemensamma förvaltningen, som innevarande budgetår bestrids från detta anslag, nästa budgetår skall bestridas från anslaget Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 71 453 000 kr.

G 4. Lantbrukshögskolan: Driftkostnader

1974/75	Utgift	12 537 491	Reservation	1 034 018
1975/76	Anslag	12 837 000		
1976/77	Förslag	15 936 000		

Från anslaget bestrids omkostnader m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnader för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 060 000 kr., varav 223 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Den publikationsverksamhet som f. n. bekostas från anslagen Statens växtskyddsanstalt och Lantbrukshögskolan: Bokinköp m. m. bör nästa budgetår bekostas från förevarande anslag (+387 000 kr.).

3. Medel för två tjänster som intendent (+153 000 kr.).

4. Medel för pedagogiskt utvecklingsarbete och nya utbildningskurser m. m. (+340 000 kr.).

5. Det ökade antalet studerande ställer krav på ytterligare resurser (+130 000 kr.).

6. Medel för anskaffning av vetenskaplig utrustning samt för en förstärkning av högskolans resurser i övrigt (+459 000 kr.).

7. Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt 4 529 000 kr. till 17 366 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 3 099 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för den publikationsverksamhet som innevarande budgetår bekostas från anslagen Statens växtskyddsanstalt och Lantbrukshögskolan: Bokinköp m. m. anslagsposten Publikationsverksamheten (2). Den reservation som vid utgången av budgetåret 1975/76 finns på nämnda anslagspost bör föras över till detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Lantbrukshögskolan: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 15 936 000 kr.

G 5. Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten

1974/75	Utgift	26 992 657	Reservation	755 915
1975/76	Anslag	30 041 000		
1976/77	Förslag	38 941 000		

Från anslaget bestrids vissa driftkostnader för högskolans försöksverksamhet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Försöksverksamheten	28 544 000	+13 458 000	+8 900 000
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	1 497 000	—	—
	30 041 000	**+13 458 000**	**+8 900 000**

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 7 197 000 kr., varav 684 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Den försöksverksamhet inom växtskyddets område, som innevarande budgetår bekostas från anslaget Statens växtskyddsanstalt, bör nästa budgetår bekostas från förevarande anslag (+3 429 000 kr.). Samtidigt bör de berörda avdelningarna redan från början få de personella och övriga resurser som behövs för en effektiv verksamhet (+332 000 kr.).

Därutöver bör för nästa budgetår medel anvisas till nya projekt. Dessa omfattar bl. a. undersökningar rörande omfattningen och arten av lagringsrötor i landet och olika åtgärder för att avhjälpa rötskador, urval av friskt plantmaterial som en form av giftfritt skydd mot växtvirus samt möjligheten att ersätta kemisk bekämpning med andra bekämpningsmetoder (+1 000 000 kr.).

3. För försöksverksamheten i övrigt bör medel anvisas till sammanlagt 121 nya projekt vid försöksavdelningarna, varav 3 samordnade, 39 inom jordbrukssektionen, 40 inom husdjurssektionen, 13 inom trädgårdssektionen, 22 inom tekniska sektionen och 4 vid företagsekonomiska försöksav-

delningen. I första hand bör medel anvisas för de tre samordnade projekten rörande miljövård, energi och arbetsmiljö samt för regional försöksverksamhet och för betesfrågor (+1 500 000 kr.).

Föredraganden

Jag vill erinra om vad jag anförde vid min anmälan av vissa för jordbrukets högskolor gemensamma frågor. Vid min beräkning av detta anslag har jag således särskilt beaktat behovet av ytterligare resurser för forsknings- och försöksverksamhet på växtskyddets område (+500 000 kr.).

Vidare har jag beräknat medel för den forsknings- och försöksverksamhet som innevarande budgetår bekostas från anslaget Statens växtskyddsanstalt (+3 429 000 kr.).

Vid min beräkning av anslaget har jag beaktat behovet av medel för inträffade eller förväntade löne- och prisstegringar. Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt 8 900 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 38 941 000 kr.

G 6. Lantbrukshögskolan: Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m.

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Anslaget avser de jordbruksegendomar som lantbrukshögskolan disponerar för sin försöksverksamhet samt Alnarps trädgårdar. Regeringen fastställer årligen en stat för jordbruks- och trädgårdsdriften vid dessa enheter.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

Anslaget bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder styrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan: Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

G 7. Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	21 106 777
1975/76	Anslag	22 033 000
1976/77	Förslag	33 079 000

Vid veterinärhögskolan bedrivs utbildning, forskning och försöksverksamhet på det veterinärmedicinska området samt djursjukvård. Verksamheten är uppdelad på 16 institutioner samt en till Skara förlagd försöksgård. Utbildningen vid högskolan omfattar till veterinärmedicine kandidatexamen två läsår och till veterinärexamen ytterligare tre och ett halvt läsår. Varje år antas 50 studerande.

Veterinärhögskolan lyder under styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Personal			
Utbildning och forskning			
Lärare m. fl.	108	+12	—
Biblioteket			
Handläggande personal	3	[1]– 3	– 3
Övrig personal	3	[1]– 3	– 3
Centrala förvaltningen			
Handläggande personal	3	[1]– 3	– 3
Övrig personal	25	[1]–25	–25
	142	**–22**	[1]–**34**
Anslag			
Lönekostnader	12 528 000	+ 1 517 000	+ 138 000
Sjukvård	45 000	+ 15 000	+ 10 000
Reseersättningar	44 500	– 11 000	– 12 000
Därav utrikes resor	(3 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	8 985 000	+ 11 089 000	+ 11 149 000
Expenser	302 500	– 294 000	– 281 000
Därav akademiska högtidligheter m. m.	(5 000)	(– 5 000)	(– 5 000)
Doktorandstipendier	43 000	+ 6 000	+ 6 000
Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar	10 000	+ 35 000	+ 35 000
Ersättning för avskaffade examensavgifter	1 000	—	—
Utländska forskare	11 000	—	—
Kursmikroskop m. m. för studerande	50 000	—	—
Underhåll av park	12 000	+ 2 000	+ 1 000
Utgifter för djursjukvården	1 000	—	—
	22 033 000	**+12 359 000**	**+11 046 000**

[1] Tjänsterna föreslås budgetåret 1976/77 bli redovisade under anslaget Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 11 148 000 kr., varav 319 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. Ytterligare 8 000 assistenttimmar (+598 000 kr.).
3. En tjänst som biträdande professor i sjukdomsgenetik och husdjurshygien bör omvandlas till en professur i sjukdomsgenetik (+13 000 kr.).
4. En tjänst som forskarassistent vid institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien (+100 000 kr.).
5. En tjänst som universitetslektor i medicin II (idisslare) (+132 000 kr.).
6. Tjänsten som förste lärare i artificiell insemination bör omvandlas till en tjänst som biträdande professor (+22 000 kr.).
7. För samordning av elektronmikroskopieringen vid jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt bör en tjänst som forskningsingenjör, gemensam för myndigheterna på Ultuna, inrättas. Av kostnaden belöper sig 1/3 på veterinärhögskolan (+35 000 kr.).
8. Som ett första led i uppbyggnaden av den veterinärmedicinska radiobiologin bör en professur i radiobiologi inrättas (+145 000 kr.).
9. En tjänst som biträdande professor i klinisk radiologi (+131 000 kr.).
10. Anslaget bör i övrigt räknas upp med (+35 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 33 079 000 kr. Jag har därvid räknat med att de kostnader för den för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt gemensamma förvaltningen, som innevarande budgetår bestrids från detta anslag, nästa budgetår skall bestridas från anslaget Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag vid min anmälan av anslaget Veterinärinrättningen i Skara: Djursjukhuset beräknat medel för en tjänst som klinikveterinär för bl. a. undervisning av studerande vid veterinärhögskolan.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 33 079 000 kr.

G 8. Veterinärhögskolan: Driftkostnader

1974/75	Utgift	8 205 299	Reservation	196 613
1975/76	Anslag	8 957 000		
1976/77	Förslag	10 937 000		

Från anslaget bestrids omkostnader m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnader för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 088 000 kr., varav 186 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Vid veterinärinrättningen i Skara behövs för gemensamma funktioner bl. a. en tjänst som intendent, en tjänst som institutionssekreterare, en tjänst som vaktmästare och en tjänst som telefonist samt för hovslagarskolan och avdelningen för hov- och klövvårdslära en tjänst som tillsynsman och två tjänster som hovslagare (+468 000 kr.).

3. För verksamheten vid kliniskt centrum på Ultunaområdet behövs en tjänst som intendent och en tjänst som assistent (+161 000 kr.).

4. Till institutionen för virologi, biomedicinskt centrum i Uppsala, bör knytas en tjänst som institutionssekreterare och en tjänst som ekonomibiträde. Därutöver bör de av högskolans institutioner som kommer att förläggas till biomedicinskt centrum tillföras ytterligare resurser för att kunna täcka kostnaderna för gemensam service m. m. (+282 000 kr.)

5. Medel för pedagogiskt utvecklingsarbete och ökad undervisningsverksamhet i Skara m. m. (+290 000 kr.).

6. Medel för anskaffning av vetenskaplig utrustning samt för en förstärkning av högskolans resurser i övrigt (+420 000 kr.).

7. Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt 3 709 000 kr. till 12 666 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 980 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärhögskolan: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 10 937 000 kr.

G 9. Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet

1974/75	Utgift	370 000	Reservation	—
1975/76	Anslag	599 000		
1976/77	Förslag	748 000		

Från anslaget bestrids kostnader för högskolans försöksgård i Skara.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning 159 000 kr., varav 13 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Vid institutionen för medicin II (idisslare) bör en försöksavdelning inrättas (+180 000 kr.).

3. För ökad verksamhet vid försöksgården i Skara och försöksavdelningen för husdjurshygien behövs ytterligare medel (+246 000 kr.).

4. Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt 585 000 kr. till 1 184 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 149 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 748 000 kr.

G 10. Veterinärhögskolan: Lantbruksdriften vid försöksgården

1974/75	Utgift	1 000
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

Anslaget bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder styrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärhögskolan: Lantbruksdriften vid försöksgården* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

G 11. Skogshögskolan: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	19 827 343
1975/76	Anslag	20 107 000
1976/77	Förslag	25 807 000

Vid skogshögskolan bedrivs utbildning, forskning och försöksverksamhet på skogsbrukets område. Verksamheten är uppdelad på 19 institutioner och avdelningar fördelade på fyra institutionsgrupper, vartill kommer fem försöksparker samt fältstationer. Utbildningen vid högskolan är fyraårig. De första tre åren omfattar vart och ett tre terminer och det fjärde året två terminer. Undervisningen är under första läsåret förlagd till Garpenberg. Varje år antas 40 studerande.

Skogshögskolan lyder under styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Personal			
Utbildning, forskning och försöksverksamhet			
Lärare, försöksledande personal m. fl.	149	—	−4
Skogsbiblioteket			
Handläggande personal	2	− 2	− 2
Övrig personal	3	− 3	− 3
Centrala förvaltningen			
Handläggande personal	8	− 7	− 7
Övrig personal	30	−30	−30
	192	[1]**−42**	[1]**−46**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	15 176 700	+1 684 000	− 212 000
Sjukvård	53 000	—	− 7 000
Reseersättningar	86 000	+ 308 000	− 14 000
Därav utrikes resor	(15 000)	(−)	(−)
Lokalkostnader	4 185 000	+6 555 000	+6 269 000
Expenser	440 000	− 316 000	− 410 000
Därav akademiska högtidligheter m. m.	(5 000)	(− 5 000)	(− 5 000)
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	85 000	—	—
Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar m. m.	20 000	+ 50 000	+ 50 000
Doktorandstipendier	65 000	+ 9 000	+ 9 000
Underhåll av parker och byggnader	21 000	+ 3 000	+ 2 000
	20 131 700	**+8 293 000**	**+5 687 000**
Uppbördsmedel			
Avgifter för bränsle och elektriskt ljus	7 000	—	—
Försäljning av publikationer	12 100	− 11 000	− 11 000
Hyresinkomster	5 600	− 3 000	− 2 000
Nettoutgift	**20 107 000**	**+8 307 000**	**+5 700 000**

[1] Tjänsterna föreslås budgetåret 1976/77 bli redovisade under anslaget Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 7 365 000 kr., varav 384 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Medel för ökade kostnader i samband med högskolans omlokalisering (+430 000 kr.).

3. En tjänst som biträdande professor i skogsproduktionens långsiktiga programmering. Samtidigt bör en befintlig tjänst som försöksledare dras in. (+22 000 kr.)

4. En tjänst som universitetslektor i skogsteknik. Samtidigt bör 1 000 assistenttimmar dras in. (+57 000 kr.)

5. En tjänst som universitetslektor i skogsekonomi. Samtidigt bör en befintlig tjänst som övningsledare dras in. (+33 000 kr.)

6. En tjänst som fältarbetschef för ledning, samordning och rationalisering av fältarbetet inom produktionsforskningen (+126 000 kr.).

7. För samordning av elektronmikroskopieringen vid jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt bör en tjänst som forskningsingenjör, gemensam för myndigheterna på Ultuna, inrättas. Av kostnaden belöper sig 1/3 på skogshögskolan (+35 000 kr.).

8. En tjänst som redaktör (+104 000 kr.).

9. För att tillgodose avdelningens i Garpenberg behov av matematisk-statistisk service bör en tjänst som statistiker inrättas. Samtidigt bör 1 000 assistenttimmar dras in. (+15 000 kr.)

10. En tjänst som forskningsledare i skogsvärdering. Samtidigt bör 1 000 assistenttimmar dras in. (+29 000 kr.)

11. En tjänst som elektronikingenjör (+90 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 25 807 000 kr. Jag har därvid räknat med att de kostnader för den för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt gemensamma förvaltningen, som innevarande budgetår bestrids från detta anslag, nästa budgetår skall bestridas från anslaget Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt: Central förvaltning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skogshögskolan: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 25 807 000 kr.

G 12. Skogshögskolan: Driftkostnader

1974/75	Utgift	12 992 107	Reservation	560 893
1975/76	Anslag	15 720 000		
1976/77	Förslag	19 034 000		

Från anslaget bestrids omkostnader m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnader för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 274 000 kr., varav 295 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Medel för ökade kostnader i samband med högskolans omlokalisering (+469 000 kr.).

3. Vid högskolan har påbörjats ett s. k. storprojekt, benämnt Hugin. Projektets mål är att bl. a. utveckla säkrare metoder för långsiktiga prognoser över skogarnas utveckling vid olika skötsel och vid insättandet av olika produktionshöjande åtgärder. För att täcka kostnaderna för projektet nästa budgetår erfordras ytterligare medel (+1 165 000 kr.).

4. Medel för pedagogiskt utvecklingsarbete och för en förstärkning av högskolans resurser i övrigt (+135 000 kr.).

5. Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt 5 043 000 kr. till 20 763 000 kr.

6. Innevarande budgetår disponerar skogshögskolan sammanlagt 2 milj. kr. för forskning rörande tillvaratagande av skogsavfall m. m. Medlen anvisas under trettonde huvudtitelns anslag Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling samt Energiforskning. Styrelsen föreslår att medel för ifrågavarande forskning nästa budgetår anvisas under ett nytt anslag under nionde huvudtiteln benämnt Forskning rörande tillvaratagande av skogsavfall m. m. (+2 300 000 kr.).

Föredraganden

Innevarande budgetår disponerar skogshögskolan sammanlagt 2 milj. kr. för forskning rörande tillvaratagande av skogsavfall m. m. inom ramen för storprojektet Helträdsutnyttjande. Medlen anvisas under trettonde huvudtitelns anslag Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling samt Energiforskning. Budgetåret 1976/77 är det sista året i den treårsperiod som ifrågavarande forskningsprojekt omfattar. Även för det sista årets forskningsarbete bör 2 milj. kr. utgå till skogshögskolan från nämnda anslag under trettonde huvudtiteln. Jag har i denna fråga samrått med chefen för industridepartementet, som senare denna dag kommer att behandla frågan om anvisning av medel.

Under detta anslag har jag beräknat medel bl. a. för kostnader för den dator som kommer att installeras i Garpenberg (+275 000 kr.).

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt 3 314 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skogshögskolan: Driftkostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 19 034 000 kr.

G 13. Statens skogsmästarskola

1974/75 Utgift	1 809 253
1975/76 Anslag	1 738 000
1976/77 Förslag	2 152 000

Statens skogsmästarskola har till uppgift att bedriva skogsmästarutbildning samt vidareutbildning och fortbildning på skogsbrukets och angränsande näringsgrenars områden. Till skolans huvudkurs antas årligen 30 studerande.

Skogsmästarskolan lyder under styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	6	+1	—
Övrig personal	5	—	—
	11	**+1**	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	998 000	+438 000	+308 000
Sjukvård	2 000	—	—
Reseersättningar	67 000	+ 20 000	+ 6 000
Därav utrikes resor	(2 000)	(+ 1 000)	(—)
Lokalkostnader	527 000	+ 74 000	+ 84 000
Expenser	106 000	+115 000	+ 7 000
Därav engångsutgifter	(—)	(+ 54 000)	(—)
Övriga utgifter	108 000	+ 67 000	+ 9 000
Därav engångsutgifter	(—)	(+ 50 000)	(—)
	1 808 000	**+714 000**	**+414 000**
Uppbördsmedel			
Hyresinkomster	70 000	—	—
Nettoutgift	**1 738 000**	**+714 000**	**+414 000**

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning 418 000 kr., varav 32 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av medlen för speciallärare, tillfällig personal och materiel m. m. med 104 000 kr.

3. En tjänst som lektor inom området för mätningslära/ekonomi (+116 000 kr.).

4. Ökad medelsanvisning för bl. a. fortbildning av egen personal samt information och rådgivning (+27 000 kr.).

5. Ökad medelsanvisning till expenser och övriga utgifter m. m. (+153 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skogsmästarskola* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 152 000 kr.

G 14. Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.

1974/75	Utgift	26 806 086	Reservation	5 742 012
1975/76	Anslag	30 000 000		
1976/77	Förslag	35 000 000		

Från anslaget bestrids kostnader för inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor och andra institutioner, som har anknytning till forsknings- och försöksverksamhet inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Lokal- och utrustningsprogramkommittén (LUP-kommittén) för jordbrukets högskolor har till uppgift bl. a. att utarbeta utrustningsprogram innefattande förslag till kostnadsramar för nämnda institutioner. Kommittén skall successivt överlämna förslag till utrustningsnämnden för universitet och högskolor som begär anslag i utrustningsfrågor och som sedan har att efter statsmakternas bestämmande vidta de åtgärder som behövs för programmens förverkligande. Byggnadsstyrelsen har hand om den verksamhet som avser planering och upphandling av snickeriinredning samt elarmatur och möbler m. m.

Inredning

I fråga om inredningsobjekt, som inte tidigare redovisats för riksdagen, anförs följande.

Byggnadsstyrelsen

I det följande redovisas de inredningsprojekt för vilka byggnadsstyrelsen föreslår nya eller höjda kostnadsramar.

Skogshögskolan

Ultuna

Ny- och ombyggnader. I gällande inredningsplan är uppförd en definitiv ram av 4,3 milj. kr., som i 1975 års prisläge motsvarar 4 650 000 kr. Styrelsen föreslår att detta belopp uppförs som ny definitiv ram.

Oförutsedda mindre inredningsobjekt

I gällande inredningsplan är uppförd en delram av 3 150 000 kr. Delprojekt till en kostnad av 1 370 000 kr. har slutredovisats, varigenom avrundat 1,8 milj. kr. återstår. Detta belopp bör höjas med 700 000 kr. till 2,5 milj. kr. Av höjningen avser 200 000 kr. utbyte av dragskåp m. m. med anledning av de senaste årens skärpta krav på arbetsmiljön.

Till regeringens disposition

Byggnadsstyrelsen föreslår att en särskild kostnadsram – Till regeringens disposition – förs upp i inredningsplanen för inredning av mindre investeringsprojekt m. m. Styrelsen föreslår att kostnadsramen förs upp med 500 000 kr.

Utrustning

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

I fråga om utrustningsobjekt, som tidigare inte redovisats för riksdagen eller för vilka föreslås nya kostnadsramar, anförs följande.

Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan

Ultuna

Central förvaltning, ombyggnad. Kostnaderna för ombyggnader för den gemensamma centrala förvaltningen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt uppgår till 1,8 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Den primära programytan utgör 1 760 m². För utrustning av objektet har en delram på 150 000 kr. tagits upp i utrustningsplanen. För att förvaltningens utrustningsbehov skall kunna tillgodoses bör en definitiv ram av 275 000 kr. föras upp.

Skara

Fältstation. I utrustningsplanen har för budgetåret 1975/76 förts upp en definitiv kostnadsram av 2 320 000 kr. för fältstation i Skara. Genom statsmakternas beslut har senare inrättats en försöksavdelning i Skara för veterinärhögskolans institution för sjukdomsgenetik och husdjurshygien. Vidare har vissa utrustningsbehov inte tillgodosetts i den tidigare utrustningsplaneringen. På grund härav föreslås att utrustningsramen för objektet i fråga höjs med 635 000 kr. till 2 955 000 kr.

Skogshögskolan

Ultuna

Ny- och ombyggnader. För utrustning av detta objekt har i utrustningsplanen för innevarande budgetår förts upp en delram av 3 550 000 kr. Utrustningsplaneringen är ännu inte helt avslutad. Delramen föreslås höjas med 6 150 000 kr. till 9,7 milj. kr.

Umeå

Provisoriska lokaler. För att möjliggöra beställningar av byggnadspåverkande utrustning eller utrustning med lång leveranstid för skogshögskolan bör delramen på 500 000 kr. i utrustningsplanen höjas med 1,5 milj. kr. till 2 milj. kr.

Statens veterinärmedicinska anstalt

Ultuna

Centralblock. Regeringen har den 22 november 1974 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera anläggningar för statens veterinärmedicinska anstalts centralblock fram t. o. m. bygghandlingar. Den primära programytan omfattar ca 9700 m². Byggnadskostnaderna beräknas uppgå till 90 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Byggstart planeras ske i januari 1976. För utrustning av objektet bör för budgetåret 1976/77 en delram av 1 milj. kr. föras upp i utrustningsplanen.

Telefonväxel. För att utrustningsnämnden skall kunna lägga ut beställning till televerket i så god tid att den nya växeln skall kunna tas i bruk vid den beräknade inflyttningen bör en delram av 290 000 kr. föras upp i utrustningsplanen.

Ersättningsanskaffningar m. m.

Den för innevarande budgetår uppförda kostnadsramen för ersättningsanskaffningar m. m. har visat sig otillräcklig för att tillgodose ett flertal angelägna behov. För budgetåret 1976/77 bör en kostnadsram av 2,5 milj. kr. föras upp i utrustningsplanen.

Föredraganden

Med utgångspunkt i de förslag som byggnadsstyrelsen redovisat förordar jag att följande *inredningsplan* läggs till grund för medelsberäkningen för nästa budgetår. Jag har därvid under kostnadsramen *Diverse objekt* beräknat medel till byggnadsstyrelsens disposition för oförutsedda mindre inredningsobjekt samt medel till regeringens disposition för inredning av investeringsobjekt för vilka investeringskostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. Jag återkommer senare vid min anmälan av byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. till sistnämnda fråga. Det ankommer på regeringen att besluta om det belopp, som skall stå till byggnadsstyrelsens disposition.

Inredningsplan (1 000-tal kr.)

Inredningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1977-06-30	art[1]	t. o. m. 1975-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77
Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan						
Ultuna						
Växtodling, nybyggnad	625		1	491	100	100
Växtpatologi, nybyggnad	850		1	721		

Inredningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1977-06-30	art[1]	t. o. m. 1975-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77
Genetik och växtförädling, om- och tillbyggnad	750		1	688		
Ekonomibyggnad och maskinhall	250		1	173		
Arbetsmetodik och teknik samt Jordbrukstekniska institutet	800		1	662		
Kraftfoderfabrik, Lövsta	100		1	86		
Markvetenskap, nybyggnad	2 200		1	1 868		
Kemi, ombyggnad av undervisningslaboratorium	200		1	175		
Undervisningshus och aula	950		1	678		
Försöksanläggning, Lövsta	3 800		1	3 567		
Växtodling, mikroklimatstation m. m.	45		1		13 000	3 000
Mikrobiologi, om- och tillbyggnad	50		1	44		
Husdjursvetenskapligt centrum	7 600		1	5 536		
Fårstallar, Lövsta	125		1	114		
Kliniskt centrum, nybyggnad	[2]8 600		1	901		
Djurstallar, Kungsängen	[2]1 350		1	1 046		
Bibliotek, nybyggnad	[2]2 400		1	963		
Restauranger, om- och nybyggnad	[2]825		1	95		
Stora institutionsbyggnaden, ombyggnad	[2]1 900		1	109		
Distriktsförsöksstation, nybyggnad	[2]375		1			
Central förvaltning, ombyggnad	[2]400		1			
Alnarp						
Frukt- och bärproduktion, lagerbyggnad	50		1	37		
Trädgårdsvetenskap och landskapsplanering, nybyggnader	1 600		1	1 410		
Alnarps trädgårdar, växthus	250		1	246		
Lantbrukets byggnadsteknik, växthus	100		1			
Skara					1 000	1 000
Fältstation	1 600		1	67		
Röbäcksdalen						
Institutionslokaler, om- och tillbyggnad	1 100		1	897		
Institutet för skogsförbättring						
Lokaler i Umeå	200		1	142		

Inredningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1977-06-30	art[1]	t. o. m. 1975-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77
Skogshögskolan						
Ultuna						
Ny- och ombyggnader	4 450		2a			
Skoglig mykologi med mikrobiologi m. fl., om- och nybyggnader	750		1		1 000	8 700
Garpenberg						
Ny- och ombyggnader	[2]4 950		1			
Umeå						
Nybyggnad		200	1			
Sysselsättningsobjekt budgetåren 1971/72 och 1972/73	840		1	642	198	
Sysselsättningsobjekt budgetåret 1973/74	1 000		1	564	200	200
Diverse objekt		2 800	3	766	925	1 000
	52 150	**3 000**		**22 688**	**16 423**	**14 000**
	55 150			**53 111**		

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt.
1. Av statsmakterna tidigare godtagen kostnadsram.
2a. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv ram).
2b. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram).
3. Ny kostnadsram.

[2] Kostnadsramarna för de angivna objekten får höjas av regeringen inom en sammanlagd ram av 1 065 000 kr. efter förslag av byggnadsstyrelsen (prop. 1975/76: 25, JoU 1975/76: 24, rskr 1975/76: 128).

Anslagsbehovet för nästa budgetår för inredning beräknar jag till 14 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Anslagsberäkning avseende inredning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Medelsreservation 1975-07-01	4 423		
Anslag för 1975/76	12 000	1975/76	16 423
Anslag för 1976/77 (förslag)	14 000	1976/77	14 000
	30 423		**30 423**

De kostnader som tas upp i följande *utrustningsplan* bör godtas. Utöver de förslag som utrustningsnämnden för universitet och högskolor redovisat tar jag upp frågan om kostnaderna för viss utrustning för statens naturvårdsverks undersökningslaboratorium.

Utrustningsplan (1 000-tal kr.)

Utrustningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1977-06-30	art[1]	t. o. m. 1975-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77
Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan						
Ultuna					13 500	14 000
Telefonväxlar		1 870	1	1 606		
Arbetsmetodik och teknik samt Jordbrukstekniska institutet	765		1	496		
Undervisningshus och aula	300		1	184		
Markvetenskap, nybyggnad	3 900		1	2 686		
Växtodling, mikroklimatstation m. m.	380		1	295		
Slakthus, inredning och utrustning av förhyrda lokaler	750		1	497		
Husdjursvetenskapligt centrum	9 500		1	5 300		
Djurstallar m. m., Kungsängen och Lövsta	4 500		1	3 602		
Kemi, ombyggnad	800		1	382		
Ekonomi och statistik, ombyggnad	300		1	262		
Kliniskt centrum, nybyggnad	17 000		1	225		
Bibliotek, nybyggnad	490		1	10		
Försöksdjur, kliniskt centrum	260		1			
Restauranger, om- och nybyggnad	560		1			
Lantbrukets byggnadsteknik	200		1			
Central förvaltning, ombyggnad	275		2b			
Alnarp					1 300	2 000
Trädgårdsvetenskap och landskapsplanering, nybyggnader	5 600		1	3 729		
Skara					1 300	1 000
Fältstation	2 450		2a	247		
Skogshögskolan						
Ultuna						
Ny- och ombyggnader	9 700		2b	240		
Garpenberg					1 000	1 000
Ny- och ombyggnader	3 500		1	476		
Telefonväxel		180	1			
Umeå					200	1 000
Provisoriska lokaler		650	2a	236		
Statens veterinärmedicinska anstalt						
Centralblock		1 000	3			
Telefonväxel		290	3			
Statens naturvårdsverk						
Provisoriska lokaler		1 420	3			

Utrustningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t.o.m. 1977-06-30	art[1]	t. o. m. 1975-06-30	Beräknad för 1975/76	1976/77
Ersättningsanskaffningar					2 000	2 000
Budgetåret 1974/75	1 200		1	513		
Budgetåret 1975/76	1 500		1			
Budgetåret 1976/77	3 000		3			
Vissa utredningskostnader	100		1	84		
	67 030	**5 410**		**21 070**	**19 300**	**21 000**
	72 440			**61 370**		

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt.
1. Tidigare godtagen kostnadsram.
2a. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv ram).
2b. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram).
3. Ny kostnadsram.

Anslagsbehovet för nästa budgetår för utrustning beräknar jag till 21 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Anslagsberäkning avseende utrustning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Medelsreservation 1975-07-01	1 300		
Anslag för 1975/76	18 000	1975/76	19 300
Anslag för 1976/77 (förslag)	21 000	1976/77	21 000
	40 300		**40 300**

Byggnadsstyrelsen resp. utrustningsnämnden får för varje i inrednings- resp. utrustningsplanen upptaget objekt lägga ut beställningar intill högst det belopp, som angetts som kostnadsram för objektet, med avdrag för de medel som förbrukats vid tidpunkten för beställningen. För nästa budgetår innebär detta att medgivande bör lämnas att beställa inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m. dels för byggnadsstyrelsen till ett sammanlagt belopp av (55 150 000 – 53 111 000 =) avrundat 2,0 milj. kr, dels för utrustningsnämnden till ett sammanlagt belopp av (72 440 000 – 61 370 000 =) avrundat 11,0 milj. kr., allt att betalas tidigast under budgetåret 1977/78.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning för lokaler vid jordbrukets högskolor m. m. inom i inrednings- och utrustningsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,

2. till *Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.

G 15. Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.

1974/75 Utgift	377 911
1975/76 Anslag	300 000
1976/77 Förslag	400 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för ersättning till bl. a. vissa ledamöter i tjänsteförslagsnämnd vid lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, skogshögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt samt till vissa opponenter vid disputationer. Regeringen har den 9 oktober 1975 meddelat föreskrifter för anslaget.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 100 000 kr. till 400 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kr.

G 16. Jordbruksforskning

1974/75 Utgift	10 235 012	Reservation	1 032 370
1975/76 Anslag	11 436 000		
1976/77 Förslag	12 766 000		

Anslaget disponeras av statens råd för skogs- och jordbruksforskning för bidrag till forskning inom jordbrukets och trädgårdsnäringens områden.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning

Jordbruket förändras ständigt genom bl. a. fortgående rationaliseringar, omläggningar i växt- och djurproduktion samt nya utvecklingslinjer inom livsmedelsindustrin. Behovet av nya produkter ökar. I syfte att uppnå en bättre anpassning av kulturväxter och husdjur till produktionsmiljön behövs intensifierade undersökningar på många områden. Den mest angelägna forskningen under den närmaste framtiden omfattar bl. a. undersökningar rörande kulturväxternas produktionsförmåga, problemen kring växtnäringsämnena och alternativa möjligheter till kemiska bekämpningsmedel. Vidare måste ekonomiska undersökningar i större omfattning ingå i jordbrukets forskningsprojekt liksom frågor som rör samspelet jordbruk – miljövård, särskilt jordbruk – landskapsvård.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 716 000 kr. till 13 152 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 330 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbruksforskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 12 766 000 kr.

G 17. Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning

1974/75 Utgift	1 185 000	Reservation	—
1975/76 Anslag	1 470 000		
1976/77 Förslag	1 470 000		

Mellan staten och Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning har träffats avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet på det jordbrukstekniska området (prop. 1975: 1 bil. 11 s. 120, JoU 1975: 1, rskr 1975: 83). Avtalet avser tiden den 1 juli 1975–den 30 juni 1978. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom ett årligt bidrag av 1 470 000 kr. eller sammanlagt 4 410 000 kr., medan stiftelsen under samma period tillskjuter lägst 1 990 000 kr. Verksamheten skall bedrivas i enlighet med ett till avtalet fogat ramprogram. Ansvaret för att genomföra programmet åvilar Jordbrukstekniska institutet.

Jordbrukstekniska institutet

Anslaget bör föras upp med 1 470 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med avtalet mellan staten och Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning för nästa budgetår föras upp med 1 470 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 470 000 kr.

G 18. Bidrag till Sveriges utsädesförening

1974/75 Utgift	8 568 300
1975/76 Anslag	7 678 000
1976/77 Förslag	9 638 000

Sveriges utsädesförening har till uppgift att genom försöks- och förädlingsarbete verka för sädesslagens och frösorternas utveckling. Statsbidraget används till avlöning av föreningens ordinarie tjänstemän och av övrig personal samt till vissa omkostnader.

Sveriges utsädesförening

1. Löneomräkning 1 960 000 kr., varav 211 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Medel för bl. a. lönekostnaderna vid en tjänst som ekonomidirektör samt för förstärkning av verksamheten i övrigt (+201 000 kr.).

Yttrande

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt tillstyrker utsädesföreningens anslagsframställning.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 960 000 kr. till 9 638 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Sveriges utsädesförening* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 9 638 000 kr.

G 19. Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling

1974/75 Utgift	285 000
1975/76 Anslag	285 000
1976/77 Förslag	285 000

Från anslaget utgår bidrag till W. Weibull AB för den praktiskt vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm och till den växtförädling som bedrivs av Algot Holmberg och Söner AB.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Bidragsmottagaren	Föredraganden
Bidrag till den praktiskt vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm	225 000	+275 000	—
Bidrag till växtförädlingsarbetet vid Algot Holmberg och Söner AB	60 000	+105 000	—
	285 000	**+380 000**	—

W. Weibull AB med Weibullsholms växtförädlingsanstalt har anhållit om dels oförändrat statsbidrag, 225 000 kr., till sin samlade växtförädlingsverksamhet, dels ett särskilt anslag, 275 000 kr., till sin trädgårdsväxtförädling. *Algot Holmberg och Söner AB* har anhållit om ett bidrag av 165 000 kr. för den fortsatta förädlingen av sojabönan.

Yttrande

Styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt, som yttrat sig över framställningen om bidrag till verksamheten vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt, tillstyrker att anstalten erhåller ett särskilt anslag till sin trädgårdsväxtförädling.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 285 000 kr.

G 20. Skoglig forskning

1974/75	Utgift	3 560 164	Reservation	109 055
1975/76	Anslag	4 096 000		
1976/77	Förslag	4 846 000		

Anslaget disponeras av statens råd för skogs- och jordbruksforskning för bidrag till forskning, ägnad att gagna skogsbrukets utveckling och stärka skogsnäringens bärkraft.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning disponerar utöver detta anslag 1,5 milj. kr. från fonden för skoglig forskning.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning

Behovet av ökade forskningsinsatser har blivit särskilt påtagligt som en följd av att vårt lands skogsnäring under 1970-talet för första gången under detta sekel har gått in i en period med stora risker för uppkomst av en allvarligt negativ virkesbalans. Intensifierade forskningsinsatser krävs för att bl. a. dels klarlägga olika produktionsbefrämjande åtgärders effekter och kostnader, dels undersöka de samhällsekonomiska och regionalpolitiska konsekvenser, som kan förväntas vid genomförandet av olika produktionsökningsprogram.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 229 000 kr. till 5 325 000 kr.

Föredraganden

Vid min medelsberäkning under detta anslag har jag särskilt beaktat behovet av resurser för den forskning som är inriktad på åtgärder för att förbättra den inhemska råvaruförsörjningen för skogsindustrin.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 750 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skoglig forskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 4 846 000 kr.

G 21. Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.

1974/75 Utgift	1 152 000	Reservation	—
1975/76 Anslag	1 912 000		
1976/77 Förslag	1 912 000		

Mellan staten och Stiftelsen Skogsförbättring har träffats avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. (prop. 1975: 1 bil. 11 s. 124, JoU 1975: 1, rskr 1975: 83). Avtalet avser tiden den 1 juli 1975–den 30 juni 1978. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom ett årligt bidrag av 1 912 000 kr., eller sammanlagt 5 736 000 kr., medan stiftelsen under samma period tillskjuter sammanlagt 8 864 000 kr. Ansvaret för verksamheten åvilar Institutet för skogsförbättring.

Anslaget bör i enlighet med avtalet mellan staten och Stiftelsen Skogsförbättring för nästa budgetår föras upp med 1 912 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 912 000 kr.

G 22. Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning

1974/75 Utgift	3 600 000	Reservation	—
1975/76 Anslag	4 000 000		
1976/77 Förslag	4 400 000		

Mellan staten och Stiftelsen Skogsteknisk FoU har träffats avtal om gemensam finansiering av kollektiv forskning på det skogstekniska området (prop. 1975: 1 bil. 11 s. 125, JoU 1975: 1, rskr 1975: 83). Avtalet avser tiden den 1 juli 1975–den 30 juni 1978. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom att tillskjuta sammanlagt 13,2 milj. kr., varav 4 milj. kr. under budgetåret 1975/76, 4,4 milj. kr. under budgetåret 1976/77 och 4.8 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Stiftelsen skall under avtalsperioden tillskjuta sammanlagt lägst 19,8 milj. kr. Totalramen för hela forskningsprogrammet uppgår enligt avtalet till lägst 33 milj. kr. Ansvaret för att genomföra programmet åvilar Nämnden för skogsteknisk forskning.

Anslaget bör i enlighet med avtalet mellan staten och Stiftelsen Skogs-

teknisk FoU för nästa budgetår räknas upp med 400 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 4 400 000 kr.

G 23. Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

1974/75 Utgift	318 820
1975/76 Anslag	325 000
1976/77 Förslag	372 000

Skogs- och lantbruksakademien har till ändamål att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet verka för det svenska jordbrukets och skogsbrukets samt angränsande näringars utveckling och förkovran. Från anslaget bestrids kostnader för akademiens ordinarie tjänstemän, ersättning åt skoglig expertis, bidrag till bibliotek m. m. samt vissa kostnader för utländskt forskarutbyte och utländska forskarkontakter.

Skogs- och lantbruksakademien

1. Pris- och löneomräkning 47 000 kr., varav 7 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. Medel för en tjänst som skoglig sekreterare (+69 000 kr.). I andra hand bör det nuvarande bidraget till ersättning åt skoglig expertis räknas upp med 30 000 kr. till 60 000 kr.
3. Ökad medelsanvisning för bl. a. bibliotekets verksamhet (+73 000 kr.).

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 47 000 kr. till 372 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 372 000 kr.

G 24. Reseunderstöd för studier m. m.

1974/75 Utgift	33 583	Reservation	26 692
1975/76 Anslag	39 000		
1976/77 Förslag	39 000		

Från anslaget utgår bidrag till utrikes studie- och kongressresor.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör räknas upp med 11 000 kr. till 50 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reseunderstöd för studier m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 39 000 kr.

G 25. Bidrag till viss ungdomsverksamhet

1974/75 Utgift	500 000
1975/76 Anslag	500 000
1976/77 Förslag	500 000

Från anslaget utgår bidrag till ungdomsverksamhet på bl. a. jordbrukets och skogsbrukets områden.

Lantbruksstyrelsen

I särskilda framställningar har Riksförbundet Sveriges 4H, Förbundet Hem och Ungdom, Jordbrukare-Ungdomens Förbund, Förbundet Skog och Ungdom samt förbundet Vi Unga anhållit om anslag om sammanlagt 1 214 000 kr. Dessutom har Svenska Blå Stjärnan anhållit om statsbidrag för sin verksamhet med 30 000 kr. Lantbruksstyrelsen, som tillstyrker att bidrag utgår till Svenska Blå Stjärnan, föreslår, efter samråd med skogsstyrelsen, att anslaget räknas upp med 80 000 kr. till 580 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till viss ungdomsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 500 000 kr.

H. MILJÖVÅRD

H 1. Statens naturvårdsverk

1974/75	Utgift	33 108 685
1975/76	Anslag	32 319 000
1976/77	Förslag	44 323 000

Statens naturvårdsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om naturvård, däri inbegripet vattenvård, luftvård och renhållning utomhus, samt om rörligt friluftsliv, jakt och viltvård, allt i den mån sådana ärenden ej ankommer på annan statlig myndighet. Till verkets förvaltningsområde hör även ärenden enligt miljöskyddslagen (1969: 387) i den mån dessa ej ankommer på koncessionsnämnden för miljöskydd eller annan myndighet. Verket har tillsyn över efterlevnaden av lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor och i anslutning därtill meddelade föreskrifter, i den mån tillsynen ej ankommer på annan myndighet. Verket har vidare till uppgift att leda och främja företrädesvis målinriktad naturvårdsforskning och undersökningsverksamhet inom naturvårdsområdet.

Till verket är produktkontrollnämnden knuten. Nämnden prövar frågor som avses i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor, i den mån prövningen ej ankommer på annan myndighet.

Naturvårdsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns tre avdelningar, nämligen administrativa avdelningen, naturresursavdelningen och tekniska avdelningen, samt ett planeringssekretariat, ett forskningssekretariat och ett undersökningslaboratorium.

Omgivningshygieniska avdelningen vid förutvarande statens institut för folkhälsan är provisoriskt inordnad i verket.

Vidare finns inom verket en forskningsnämnd och tre råd, naturvårdsrådet, vattenvårdsrådet och luftvårdsrådet, samt två delegationer, en för markfrågor och en för anläggningsstöd till idrotten.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens naturvårdsverk	Föredragande
Personal			
Handläggande personal	231	+56	+5
Övrig personal	138	+15	+2
	369	**+71**	**+7**

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens naturvårdsverk	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	25 087 000	+15 566 000	+ 9 511 000
Sjukvård	51 000	+ 23 000	+ 13 000
Reseersättningar	1 115 000	+ 659 000	+ 266 000
Därav utrikes resor	(80 000)	(+ 155 000)	(+ 20 000)
Resor som ersätts av uppdragsgivare	6 000	—	—
Lokalkostnader	3 287 000	+ 1 923 000	+ 1 808 000
Expenser	2 650 000	+ 1 946 000	+ 392 000
Därav engångsutgifter	(30 000)	(+ 562 000)	(+ 30 000)
Vidareutbildning	93 000	+ 14 000	+ 14 000
Uppdragsverksamhet	30 000	—	—
Särskilda undersökningar	10 000	—	—
	32 329 000	**+20 140 000**	**+12 004 000**
Inkomster			
Ersättning för särskilda undersökningar	10 000	—	—
Nettoutgift	**32 319 000**	**+20 140 000**	**+12 004 000**

Statens naturvårdsverk

1. Pris- och löneomräkning 10 189 000 kr., varav 734 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 innebär en anslagsökning med 8,7 milj. kr., vilket medför en minskning av personalen med ca 25 tjänstemän.

3. Inom administrativa avdelningen behövs vid kanslibyrån en byrådirektör, en byråintendent, en assistent och ett kvalificerat biträde. Juridiska byrån behöver ytterligare en avdelningsdirektör och ett kvalificerat biträde. Internationella byrån behöver förstärkas med en byrådirektör eller avdelningsdirektör. Vid informationsenheten behövs tre redaktörer. (+872 000 kr.)

4. Produktkontrollbyrån behöver för tillsynsverksamheten tillföras tre inspektörer och en amanuens. Produktkontrollbyrån bör vidare förstärkas med en avdelningsdirektör, fem byrådirektörer och ett biträde för produktkartläggning och upprättande av produktregister. För övrig administrativ verksamhet behöver byrån tillföras två byrådirektörer eller avdelningsdirektörer, två assistenter och två biträden. (+2 179 000 kr.)

5. Inom naturresursavdelningen behöver naturvårdsbyrån förstärkas med en byrådirektör, en förste byråsekreterare samt ett kvalificerat biträde. Fritidsbyrån behöver förstärkas med en byrådirektör samt ett biträde. För planering av vissa beredskapsarbeten behövs på naturvårdsbyrån en byrådirektör, en byråassistent och ett kvalificerat biträde samt på fritidsbyrån en byråingenjör. (+902 000 kr.)

6. Inom tekniska avdelningen behövs två avdelningsdirektörer, tre byrådirektörer samt en förste byråingenjör (+788 000 kr.).

7. Planeringssekretariatet behöver förstärkas med ett kvalificerat biträde (+76 000 kr.).

8. Omfattningen av den forsknings- och undersökningsverksamhet som bedrivs på miljövårdsområdet ställer höga krav på samordnande insatser. För ändamålet bör fr. o. m. nästa budgetår inrättas en huvudenhet för forskning och undersökning omfattande forskningssekretariatet och undersökningslaboratoriet. Som chef för avdelningen bör inrättas en tjänst för avdelningschef. Ett kvalificerat biträde behövs också. (+210 000 kr.)

9. Vid undersökningslaboratoriets luftvårdssektion behövs en laborator, två förste forskningsingenjörer, en assistent och två mättekniker. Vid laboratoriets vattenvårdsenheter behövs fyra laboratorer med funktion som biträdande sektionschefer, en amanuens för att avlasta laboratoriechefen administrativt arbete, en byrådirektör och en förste byråinspektör vid beredningssektionen, en assistent vid fysikalisk-kemiska sektionen samt ett biträde för telefonväxeln och en expeditionsvakt vid laboratoriets nya lokaler i Solna. För analyser inom produktkontrollområdet behöver den fysikalisk-kemiska sektionen förstärkas med en förste kemist. (+2 155 000 kr.)

10. Vid omgivningshygieniska avdelningen bör inrättas en professur vid den medicinska sektionen i utbyte mot nuvarande tjänst som biträdande avdelningsföreståndare. Sektionen bör vidare tillföras en laborator, en forskningsassistent samt två laboratorieingenjörer. Den sociologiska sektionen bör tillföras en forskarassistent. Undervisningssektionen behöver förstärkas med en halvtidstjänst som universitetslektor, en förste byråsekreterare och en halv biträdestjänst. För centrala administrativa funktioner behövs en byrådirektör och en expeditionsvakt/bilförare. (+941 000 kr.)

11. En uppräkning behöver göras av de under anslagsposten Lönekostnader avsedda medlen för konsultuppdrag och andra uppdrag (+737 000 kr.).

12. Verkets utrustningsbestånd behöver förbättras. Det totala utrustningsbehovet uppgår till drygt 5,2 milj. kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 44 323 000 kr. Jag har därvid särskilt beaktat behovet av ytterligare förstärkningar av resurserna för kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor. Jag har således beräknat medel motsvarande kostnaderna för de av verket föreslagna förstärkningarna för upprättande av ett produktregister. Jag vill därvid understryka behovet av att uppläggningen av registret sker i nära samarbete med arbetarskyddsstyrelsen och övriga berörda myndigheter. Jag har vidare räknat medel för ytterligare två handläggare och ett biträde vid produktkontrollbyrån. (4)

Som naturvårdsverket framhåller är det angeläget att verkets forsknings- och undersökningsverksamhet samordnas. En forsknings- och undersökningsavdelning bör därför inrättas i vilken verkets undersökningslaboratorium och forskningssekretariat bör ingå. En tjänst för avdelningschef bör därför inrättas. Jag har dessutom beräknat medel för ett biträde vid avdelningen. (9)

Jag har vidare beräknat medel för två handläggare för frågor rörande planering och samordning av statliga insatser för rekreation och turism.

Frågan om medel till utrustning för verkets undersökningslaboratorium har jag behandlat under punkten G 14.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid statens naturvårdsverk inrätta en tjänst för avdelningschef i Fc 25,
2. till *Statens naturvårdsverk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 44 323 000 kr.

H 2. Statens strålskyddsinstitut

Enligt ändring (1975: 1108) i 6 § departementsförordningen (1963: 214) hör statens strålskyddsinstitut fr. o. m. den 1 januari 1976 till jordbruksdepartementets verksamhetsområde. Anslaget till strålskyddsinstitutet bör därför fr. o. m. nästa budgetår anvisas under nionde huvudtiteln. Såsom chefen för socialdepartementet tidigare denna dag anfört bör institutets avdelning för klinisk radiofysik fr. o. m. den 1 juli 1976 föras över till Karolinska sjukhuset. Medel för denna avdelning för budgetåret 1976/77 har därför beräknats under femte huvudtiteln.

Statskontoret har i augusti 1975 avlämnat en rapport rörande strålskyddsinstitutets uppgifter och organisation. Remissbehandlingen av rapporten har nyligen avslutats. Det är min avsikt att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition i denna fråga.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Statens strålskyddsinstitut* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 6 297 000 kr.

H 3. Koncessionsnämnden för miljöskydd

1974/75	Utgift	2 046 745
1975/76	Anslag	2 108 000
1976/77	Förslag	3 000 000

Koncessionsnämnden för miljöskydd handlägger ärenden rörande tillstånd till eller förbud mot miljöfarlig verksamhet.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Koncessions-nämnden för miljöskydd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	11	+3	+3
Övrig personal	8	+1	+1
	19	**+4**	**+4**
Anslag			
Lönekostnader	1 718 000	+ 952 000	+748 000
Sjukvård	2 000	—	—
Reseersättningar	149 000	+ 90 000	+ 68 000
Lokalkostnader	101 000	+ 32 000	+ 22 000
Expenser	138 000	+ 91 000	+ 54 000
	2 108 000	**+1 165 000**	**+892 000**

Koncessionsnämnden för miljöskydd

1. Pris- och löneomräkning 347 000 kr., varav 45 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av anslagsposterna för resor och expenser med sammanlagt 89 000 kr.

3. En ny avdelning bör inrättas bestående av en ordförande, en överingenjör och en sekreterare. Dessutom behövs en assistent. Vidare bör vissa löner och arvoden höjas. (+737 000 kr.)

Föredraganden

Det är angeläget att handläggningstiderna vid nämnden kan minskas. Jag har därför räknat medel för ytterligare en ställföreträdande ordförande och en överingenjör samt för en sekreterare och ett biträde (3). Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 3 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid koncessionsnämnden för miljöskydd inrätta en tjänst för ställföreträdande ordförande i Fe 25 och en tjänst för överingenjör i Fe 23/24,
2. till *Koncessionsnämnden för miljöskydd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

H 4. Miljövårdsinformation

1974/75 Utgift	1 823 379	Reservation	573 684
1975/76 Anslag	2 300 000		
1976/77 Förslag	2 800 000		

Anslaget används för information inom miljövårdsområdet. Från anslaget utgår också av regeringen bestämda bidrag till vissa organisationer.

Statens naturvårdsverk

Kraven på miljövårdsinformation har under senare år vuxit snabbt. Verkets informationsenhet behöver byggas ut för att dels få kapacitet att behandla verkets nya uppgifter och vidgade ansvarsområde, dels tillgodose den ständigt ökade efterfrågan på information från alla grupper i samhället.

I stor utsträckning är naturvårdsverkets information inriktad på begränsade målgrupper, nämligen beslutsfattare i statlig förvaltning, kommuner och näringsliv. För att bäst utnyttja tillgängliga resurser har det bedömts nödvändigt att i första hand informera dessa grupper om de miljövårdskrav samhället ställer och de tekniska och ekonomiska möjligheter att möta dessa krav som finns och som efter hand kommer fram som resultat av forskning och tekniskt utvecklingsarbete.

Det finns emellertid ett angeläget och växande behov av information avsedd för andra grupper i samhället än de förut nämnda. De senare årens många insatser till skydd för miljön fordrar i hög grad förståelse och medverkan från den enskilde medborgaren. Genom naturvårdsverkets presstjänst har stora ansträngningar skett för att göra den dokumentation som arbetas fram inom verket tillgänglig för massmedia för vidare förmedling till en större allmänhet.

Ökade resurser för en bredare och mer lättillgänglig samhällsinformation är nödvändiga. Utrymme saknas för att konsekvent och kontinuerligt föra ut information om sådana frågor som gäller medborgarnas rättigheter och skyldigheter samt om de svåra avvägningar mellan miljövårdsintressen och andra viktiga samhällsintressen som ofta måste göras.

Den verksamhet som bedrivs av de ideella naturvårdsorganisationerna har stor betydelse för att underhålla intresset för naturen och naturvårdsarbetet. Verksamheten bör därför få fortsatt statligt stöd.

Naturvårdsverket förordar att bidraget till Svenska naturskyddsföreningen höjs med 45 000 kr. till 485 000 kr., bidraget till Samfundet för hembygdsvård med 25 000 kr. till 270 000 kr. och bidraget till Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar med 3 000 kr. till 33 000 kr. Stödet till de nämnda organisationerna bör enligt verkets mening utgå från ett särskilt anslag.

Naturvårdsverkets förslag för budgetåret 1976/77 innebär en anslagsökning med sammanlagt 743 000 kr. till 3 043 000 kr.

Föredraganden

Informationsverksamheten är en väsentlig del av naturvårdsverkets verksamhet. Även de ideella organisationerna spelar en viktig roll i miljövårdsarbetet. För nästa budgetår bör anslaget till miljövårdsinformation

höjas med 500 000 kr. till 2,8 milj. kr. Det ankommer på regeringen eller efter regeringens bemyndigande naturvårdsverket att besluta om anslagets fördelning på olika ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Miljövårdsinformation* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 800 000 kr.

H 5. Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.

1974/75	Utgift	14 047 578	Reservation	8 843 495
1975/76	Anslag	9 000 000		
1976/77	Förslag	9 000 000		

Från anslaget bestrids sådana ersättningar till markägare och andra sakägare som föranleds av beslut enligt naturvårdslagen (1964: 822, omtryckt 1974: 1025). Anslaget kan även i vissa fall användas för ersättning till sakägare vid avslag på ansökan om tillstånd enligt 86 eller 122 § byggnadslagen (1947: 385) i dess lydelse intill den 1 januari 1965. Från anslaget kan också utgå ersättningar till markägare och andra sakägare vid avslag i vissa fall på ansökan om tillstånd till avverkning enligt lagen (1974: 434) om bevarande av bokskog. Vidare kan från anslaget utgå statsbidrag till kommun eller stiftelse vid säkerställande av naturvårdsobjekt. Härjämte får anslaget disponeras för att bestrida kostnader för värdering i samtliga fall, då ersättning till sakägare skall utgå från anslaget. Även ersättning för markägares ombuds- och expertkostnader får utbetalas från anslaget efter särskild bedömning från fall till fall, oberoende av om uppgörelse rörande bildande av naturreservat eller förvärv av mark för naturvårdsändamål träffas eller inte. Kostnader för expertis som staten anlitar för utredning och förhandling för säkerställande av naturreservat m. m. får, när det gäller från naturvårdssynpunkt särskilt värdefulla områden, undantagsvis belasta detta anslag även om bidrag eller ersättning inte utgår från anslaget.

Statens naturvårdsverk

Under budgetåret 1974/75 har genom 64 olika beslut sammanlagt ca 9,2 milj. kr. tagits i anspråk för att säkerställa ca 5 350 ha landareal enligt följande tablå (s. 130).

För budgetåret 1976/77 beräknar länsstyrelserna medelsbehovet under detta anslag till 27,3 milj. kr. Vid domstol pågick i maj 1975 ca 70 rättegångar, där ersättningskrav riktades mot staten på omkring 30 milj. kr. Här bör också nämnas att den 1 juli 1975 var områden med en sammanlagd landareal av ca 32 000 ha belagda med interimistiska förbud enligt 11 § naturvårdslagen.

	1 000-tal kr.	Hektar landareal	Antal beslut
1. Ersättningar vid avsättande av naturreservat	2 499,8	4 256	40
2. Bidrag till kommun eller stiftelse	2 284,5	1 092	12
3. Ersättningar till följd av bestämmelser om strandskydd	4 297,5	—	7
4. Ersättningar i anledning av täktreglering	50,0	—	2
5. Ersättningar till följd av bestämmelser om annat landskapsskydd m. m.	46,0	—	3
Summa	**9 177,8**	**5 348**	**64**

De ändringar i naturvårdslagens ersättningsbestämmelser som genomförts den 1 januari och den 1 juli 1973 kommer vid oförändrad ambitionsnivå att på längre sikt reducera anspråken på anslaget. Emellertid torde det vara realistiskt att under ett antal år alltjämt räkna med ett betydande medelsbehov. Naturvårdsverket anser det angeläget att alla ännu inte avgjorda ersättningsärenden enligt övergångsbestämmelserna till nämnda lagändringar snarast avslutas. Den sammanlagda kostnaden för denna typ av ärenden beräknar verket på grundval av uppgifter från länsstyrelserna till ca 30 milj. kr., lämpligen fördelade på en period av ca fem år.

Kommunerna visar ett ökande intresse för bidrag från anslaget och under senare år har flera nya stiftelser bildats med uppgift att säkerställa mark för social naturvård. Verket bedömer därför att under nästa budgetår huvuddelen av anslaget kommer att användas till bidrag till kommuner och stiftelser.

Anslaget bör för budgetåret 1976/77 föras upp med 12 milj. kr., innebärande en ökning med 3 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett oförändrat belopp av 9 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.

H 6. Vård av naturreservat m. m.

1974/75	Utgift	[1] 9 965 432	Reservation	[2] 2 572 804
1975/76	Anslag	12 100 000		
1976/77	Förslag	17 100 000		

[1] Anslaget Vård av naturvårdsområden m. m.

Från anslaget bestrids kostnader för vård och förvaltning av dels nationalparker och sådana andra naturvårdsobjekt i statens ägo som redovisas

på naturvårdsfonden och förvaltas av domänverket, dels naturvårdsobjekt – däribland efter prövning i varje särskilt fall naturvårdsområden – i ecklesiastik och enskild ägo som förvaltas av eller i samråd med skogsvårdsstyrelse. Vissa kostnader för vård och föryngring av bokskog får även bestridas från anslaget. Härjämte tas anslaget i anspråk för ersättning till domänverkets fond för upplåten mark motsvarande normalräntan för lån från statens utlåningsfonder på bokföringsvärdet av fastigheter som redovisas under naturvårdsfonden.

Statens naturvårdsverk

Ett viktigt led i naturvårdsarbetet utgörs av vård och förvaltning av säkerställda objekt. Denna verksamhet avser inte endast att bevara objekten i visst tillstånd och skydda dem mot skadliga ingrepp eller förändringar utan också att förbättra möjligheterna för allmänheten att utnyttja områden som är lämpade härför. De närmare beräkningarna av medelsbehovet för budgetåret 1976/77 framgår av följande tablå (1 000-tal kr.).

Ändamål	Anslag 1975/76	Statens naturvårdsverks förslag 1976/77	
		Totalt	Förändring
1. Domänverket	2 700	4 154	+ 1 454
2. Skogsstyrelsen	4 500	11 160	+ 6 660
3. Naturvårdsverket	1 400	8 676	+ 7 276
4. Vård och föryngring av bokskog	500	880	+ 380
5. Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	3 000	3 320	+ 320
Summa	**12 100**	**28 190**	**+16 090**

Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 avses ett stort antal från skötselsynpunkt kostnadskrävande områden komma att avsättas som naturreservat. För flertalet av de tillkommande områdena måste vårdkostnaderna bestridas från förevarande anslag.

Under en följd av år har de för vård av naturvårdsobjekt disponibla medlen inte ökat i takt med utvidgningen av vårdarealerna och stegringen av pris- och lönenivåerna. Eftersläpningen i vårdåtgärderna är nu så betydande att den, såsom framhölls i naturvårdsverkets petita för budgetåret 1975/76, bör inhämtas enligt en systematiskt upprättad flerårsplan.

Vissa nödvändiga vårdåtgärder som inte rymts inom medelsramen har till följd av arbetsmarknadssituationen kunnat utföras som beredskapsarbeten, bekostade av arbetsmarknadsstyrelsen. Det synes osäkert om beredskapsmedel kan påräknas för ifrågavarande ändamål innevarande och nästa budgetår. Naturvårdsverket utgår här från att sådana medel inte

ställs till förfogande budgetåret 1976/77. Motsvarande belopp bör därför i stället anvisas under förevarande anslag.

Det ökade utnyttjandet av kusterna för bad och annat friluftsliv har medfört behov av åtgärder för bevarande och skydd av sanddynområden inom flera av landets kustområden.

Under senare år har allt starkare anspråk rests på åtgärder för att avsatta naturvårdsobjekt skall bli lättare tillgängliga för allmänheten. Åtgärder har hittills kunnat vidtas i alltför liten omfattning eftersom grundläggande vårdbehov i säkerställda naturvårdsobjekt först måste tillgodoses. Från samhällssynpunkt är en ambitionshöjning här starkt motiverad.

Naturvårdsverket föreslår att anslaget för budgetåret 1976/77 höjs med sammanlagt 16 090 000 kr. till 28 190 000 kr.

Jag vill i detta sammanhang ta upp vissa frågor rörande förvaltningen av naturreservat m. m. och rörande landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet. Naturvårdskommittén avlämnade år 1974 betänkandet (Ds Jo 1974: 1) Naturvård I. Strandskydd, Landskapsvård, Förvaltning. De delar av utredningens förslag som avsett ändringar i naturvårdslagen har tidigare behandlats av riksdagen (prop. 1974: 166, JoU 1974: 52, rskr 1974: 405). Jag återkommer nu till vissa frågor som rör förvaltningen av mark som avsatts för naturvårdsändamål.

Nuvarande förhållanden. Principerna för den nuvarande förvaltningsorganisationen när det gäller naturreservat och andra områden för vilka meddelats förordnande enligt naturvårdslagen finns angivna i prop. 1963: 71 angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten, m. m. Den nuvarande förvaltningsordningen innebär i huvudsak att naturvårdsobjekt på statlig mark förvaltas av domänverket och kommunala objekt av vederbörande kommun medan naturvårdsobjekt på enskild mark förvaltas av eller i samråd med skogsvårdsstyrelse.

För redovisning av naturvårdsobjekt i statens ägo inrättades år 1963 under domänfonden en särskild delfond, benämnd naturvårdsfonden. På naturvårdsfonden bokförs mark som förvärvas med anlitande av anslaget Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m. samt andra staten tillhöriga naturvårdsobjekt, beträffande vilka regeringen särskilt förordnar att de skall redovisas på fonden. Överföring av mark till naturvårdsfonden från andra statliga fonder har hittills skett i mycket begränsad omfattning. Sålunda är t. ex. nationalparkerna alltjämt redovisade på domänfonden. För de fastigheter som finns redovisade på naturvårdsfonden utgår från anslaget Vård av naturreservat m. m. ersättning till domänverkets fond för upplåten mark motsvarande normalräntan för lån från statens utlåningsfonder på bokföringsvärdet av vid budgetårets ingång på fonden redovisade fastigheter.

Anslaget Vård av naturreservat m. m. används bl. a. för att bestrida kostnaderna för vård och förvaltning av vissa av de områden som avsatts för naturvårdsändamål. De områden för vilka anslaget kan anlitas är dels

nationalparker och sådana andra naturvårdsobjekt i statens ägo som redovisas på naturvårdsfonden, dels naturvårdsobjekt i ecklesiastik och enskild ägo som förvaltas av eller i samråd med skogsvårdsstyrelse. Från anslaget utgår däremot inte bidrag till skötselkostnader för naturvårdsobjekt i kommuns eller kommunal stiftelses ägo och inte heller till objekt i enskild ägo som inte förvaltas av eller i samråd med skogsvårdsstyrelse. Anslaget får inte heller användas för andra naturvårdsobjekt i statens ägo än de som nyss nämnts.

Naturvårdskommitténs förslag. Kommittén framhåller att det numera genom tillkomsten av naturvårdsverket och utbyggnaden av särskilda naturvårdsenheter vid länsstyrelserna finns organ som på central och regional nivå har möjligheter att anordna och genomföra en rationell naturvårdsförvaltning. Kommittén förklarar vidare att domänverket genom de riktlinjer för verksamheten som fastslogs år 1968 fått begränsade möjligheter att fortsätta den naturvårdande verksamheten på sätt som skett tidigare. Den förändrade situation som sålunda uppstått och de olägenheter som uppenbarligen vidlåder den nuvarande ordningen gör enligt kommitténs mening en rationalisering av verksamheten nödvändig. Naturvårdsverket bör således enligt kommitténs mening i framtiden vara central förvaltningsmyndighet för samtliga naturvårdsobjekt med länsstyrelserna som regionalt ansvariga organ för länen och med lokala förvaltare för de särskilda objekten.

För en väl genomförd förvaltning är valet av förvaltare för de enskilda objekten enligt kommittén av stor betydelse. Avgörandet bör enligt kommittén inte kringgärdas av formella föreskrifter utan ske med utgångspunkt i de krav som bör ställas på förvaltningen i det särskilda fallet. Att domänverket och skogsvårdsstyrelse även i framtiden i många fall utses förefaller kommittén riktigt liksom att kommunen primärt bör komma i fråga som förvaltare av sina naturvårdsobjekt. Enligt kommitténs mening bör emellertid de nuvarande formella begränsningarna beträffande valet av förvaltare upphävas. Däremot bör det enligt kommittén inte komma i fråga att länsstyrelserna skall ha en egen organisation för förvaltning av särskilda objekt.

Kommittén föreslår vidare att förvaltningen av naturvårdsfonden överförs från domänverket till naturvårdsverket. Kommittén ser förslaget som en naturlig konsekvens av förslagen i övrigt när det gäller naturvårdsförvaltningen. Enligt kommittén föreligger inte någon anledning att vid den fortsatta redovisningen på naturvårdsfonden beräkna kostnader för kapitalränta och minskad avkastning.

Kommittén tar också upp frågan om användningen av anslaget Vård av naturreservat m. m. Kommittén föreslår därvid att de nuvarande begränsningarna i möjligheten att utnyttja anslaget i princip upphör. Bidrag från anslaget bör i framtiden enligt kommitténs mening kunna utgå oavsett förvaltningsform och ägareförhållande.

Remissyttranden. Naturvårdskommitténs förslag till förvaltningsorgani-

sation för naturvårdsobjekt tillstyrks i huvudsak av samtliga remissinstanser som uttalat sig i frågan, nämligen *statskontoret, riksrevisionsverket, statens naturvårdsverk, domänverket, skogsstyrelsen, riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska turistföreningen, Skid- och friluftsfrämjandet, Sveriges fritidsfiskares riksförbund, Svenska kommunförbundet* och *Landstingsförbundet*.

Naturvårdsverket framhåller att de aktuella arbetsuppgifterna på ett naturligt sätt kan infogas inom ramen för verkets organisation. Verket betonar att det föreslagna förvaltningsansvaret innebär betydande nya arbetsuppgifter vilka motiverar en ökning av verkets personal. *Domänverket* tillstyrker i princip förslaget om ansvars- och arbetsfördelning för naturvårdsverksamheten. Kommitténs förslag att länsstyrelserna skall göras regionalt ansvariga för naturvårdsverksamheten inom länen tillstyrks av domänverket under förutsättning att länsstyrelsens ansvar skall avse övergripande planering och styrning av naturvårdsverksamheten. Länsstyrelserna bör således inte genom egen förvaltningsorganisation handha förvaltningen av de enskilda objekten. *Landstingsförbundet* anser att landsting bör utses till förvaltare av naturvårdsobjekt som ägs av landstingskommun och att landstingskommun också skall kunna utses till förvaltare av naturvårdsobjekt i annans ägo.

Remissinstanserna tillstyrker i allmänhet också förslaget om överföring av förvaltningen av naturvårdsfonden från domänverket till naturvårdsverket. *Riksrevisionsverket* anser dock att fonden bör redovisas som en produktiv fond med bibehållande av ett formellt avkastningskrav.

Förslaget att statsbidrag skall kunna utgå till förvaltning av naturvårdsobjekt oavsett förvaltningsform och ägareförhållanden har bemötts positivt av remissinstanserna. *Naturvårdsverket* framhåller att åtskilliga av de objekt för vilka vårdanslaget i dag inte får användas är av riks- eller regionalintresse. Vården av dessa objekt medför kostnader som t. ex. vederbörande kommun inte är beredd eller har möjlighet att svara för vilket har inneburit att vården av objekten blivit eftersatt. Även de länsstyrelser som uttalat sig i frågan tillstyrker förslaget. *Svenska kommunförbundet* understryker att statliga bidrag till kommunernas kostnader skulle skapa bättre förutsättningar för kommunerna att säkerställa områden för friluftsliv och naturvård.

Jag tar härefter upp frågan om landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet. Riksdagen beslutade år 1972 om en försöksverksamhet avseende landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet (prop. 1972: 1 bil. 11, JoU 1972: 1, rskr 1972: 72). Under budgetåren 1972/73–1974/75 har sammanlagt 3 milj. kr. anvisats för försöksverksamheten. Resultatet av försöksverksamheten har redovisats av naturvårdsverket i en särskild rapport. Verket har i rapporten också lagt fram förslag om en fortsättning av verksamheten.

Naturvårdsverkets förslag. Naturvårdsverket redovisar att totalt 132

objekt omfattande ca 3 700 ha i 66 kommuner ingått i försöksverksamheten. Bidrag har utgått till täckande av driftsunderskott, till stängselmaterial, röjningsarbete och stängseluppsättning samt i vissa fall till djurtransporter. Verket redovisar också vissa beräkningar av kostnaderna för de åtgärder som vidtagits. För slyröjning har kostnaderna uppgått till i medeltal 520 kr./ha, medan stängseluppsättning i genomsnitt kostat ca 1 000 kr./ha. Skötselbidragen för vård av iordningställd odlingsmark har uppgått till i genomsnitt 160 kr./ha och år. Erfarenheterna från försöksverksamheten visar enligt verket att betesdrift är den viktigaste metoden för öppethållande av det igenväxningshotade landskapet, trots att denna metod i allmänhet är något dyrare än maskinella metoder.

För att kartlägga behovet av landskapsvårdande åtgärder i framtiden har naturvårdsverket i samarbete med skogsstyrelsen och lantbruksstyrelsen utarbetat en översikt över mark som tagits ur jordbruksproduktionen och för vilken risk för igenväxning föreligger. Sammanfattningsvis konstateras att lågt räknat 20 000 ha odlingsmark av olika kategorier torde vara i behov av naturvårdande åtgärder varje år fram till 1985. Dessutom torde ca 40 000 ha av den areal som redan är tagen ur produktion vara av värde att iordningställa.

Mot bakgrund av erfarenheterna av försöksverksamheten föreslår naturvårdsverket att verksamheten med landskapsvård i odlingsbygd fortsätter. Enligt förslaget bör ca 2 000 ha odlingsmark bli föremål för landskapsvårdande åtgärder varje år. Av denna areal bedöms ca 1 000 ha vara av riks- eller länsintresse. De statliga insatserna för vård av odlingslandskapet bör enligt verket begränsas till naturvårdsområden eller naturreservat och finansieras från anslaget Vård av naturreservat m. m. Bidrag bör normalt utgå med högst 50 %. Förhöjda statsbidrag bör kunna utgå till områden av riks- eller större regionintresse. För den närmaste treårsperioden bör enligt verket 2,2 milj. kr. per år anslås till landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet.

Remissyttranden. Yttranden över naturvårdsverkets rapport har avgetts av kammarkollegiet, riksrevisionsverket, riksantikvarieämbetet, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, domänverket, lantbrukshögskolan, statens råd för skogs- och jordbruksforskning, länsstyrelserna i Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Gotlands, Malmöhus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Västernorrlands och Västerbottens län samt Svenska kommunförbundet, Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Svenska fåravelsförbundet.

Samtliga remissinstanser tillstyrker i princip att verksamheten med landskapsvård i odlingsbygd fortsätter. Beträffande förslagets omfattning framhåller *länsstyrelsen i Kronobergs län* att naturvårdsverkets förslag har ganska begränsad omfattning. Insatta stödåtgärder måste stå i proportion till den administrativa arbetsinsatsen. Så blir inte fallet om stödåtgärderna förbehålls naturreservat och naturvårdsområden. Länsstyrelsen anser där-

för liksom bl. a. *länsstyrelserna i Södermanlands* och *Malmöhus län* samt *LRF* att anslaget inte bör förbehållas projekt inom naturvårdsområden och naturreservat.

Flera remissinstanser, bl. a. *länsstyrelserna i Östergötlands, Västernorrlands* och *Västerbottens län*, framhåller vikten av kontinuitet i verksamheten så att denna inte måste avbrytas i avvaktan på förordnanden om naturreservat eller naturvårdsområden.

Flera remissinstanser pekar på sambandet mellan de åtgärder som vidtagits inom ramen för försöksverksamheten och de landskapsvårdande insatser som görs såsom beredskapsarbeten. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anför att en omfattande verksamhet bedrivs inom länet i form av landskapsvårdande beredskapsarbeten i samarbete mellan länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och skogsvårdsstyrelsen. Inom ramen för denna verksamhet har enligt länsstyrelsen åtgärder för bevarande av odlingslandskap utförts inom stora arealer under den tid försöksverksamheten pågått. Motsvarande synpunkter förs fram också från andra länsstyrelser. *Länsstyrelsen i Gotlands län* betonar också vikten av att de särskilda insatser som görs inom ramen för landskapsvårdsåtgärder inom odlingslandskapet noga samordnas med den landskapsvård som utförs såsom beredskapsarbete.

Föredraganden

Jag tar först upp naturvårdskommitténs förslag om ändrad organisation för förvaltningen av naturreservat m. m. Kommitténs förslag, som i sina huvuddrag tillstyrkts av remissinstanserna, innebär att naturvårdsverket får ett centralt ansvar för förvaltningen av naturvårdsobjekt med länsstyrelserna som regionalt ansvariga organ. För varje naturvårdsobjekt skall härutöver utses en lokal naturvårdsförvaltare.

Enligt min uppfattning bör naturvårdsverket och länsstyrelserna få ökade möjligheter att göra en samordnad planering och bedömning av de skötselåtgärder som behöver vidtas inom områden som avsatts med stöd av naturvårdslagen. Därigenom kan bättre förutsättningar skapas för en effektiv användning av anvisade medel. Det är också av vikt att en bedömning av behovet av och kostnaderna för skötselåtgärder inom ett värdefullt naturområde eller friluftsområde kan göras av naturvårdsverket och länsstyrelserna redan i samband med att ställning tas till frågan om att avsätta området som naturreservat e. d. Jag vill framhålla att vad jag nu har förordat inte innebär att dessa myndigheter skall bygga upp en egen organisation för förvaltningen av enskilda objekt. Naturvårdsverkets och länsstyrelsernas uppgifter avses främst bestå i att meddela anvisningar för förvaltningen, utse lokala förvaltare för olika objekt, fördela de medel som anvisats för vård av naturreservat m. m. samt utöva tillsyn över förvaltningen. När det gäller valet av lokala förvaltare bör liksom f. n. beträffande kommunala naturvårdsobjekt vederbörande kommun eller kommunala stiftelser utses till förvaltare, om inte särskilda skäl föreligger däremot. När det gäller övriga

objekt förutsätts också i fortsättningen domänverket eller skogsvårdsstyrelse i flertalet fall komma att utses till förvaltare. Nödvändigheten av en samordning av förvaltningen av olika objekt inom ett område bör också beaktas vid valet av förvaltare.

Naturvårdskommittén har också föreslagit att ansvaret för förvaltningen av naturvårdsfonden skall föras över från domänverket till naturvårdsverket. Förslaget har tillstyrkts av berörda remissinstanser. Med hänsyn till vad jag nyss har förordat är det enligt min uppfattning naturligt att också förvaltningen av naturvårdsfonden läggs på naturvårdsverket. Därvid bör naturvårdsfonden behandlas som en särskild kapitalfond redovisad under rubriken Diverse kapitalfonder. På naturvårdsfonden bör liksom hittills redovisas bl. a. sådana naturvårdsobjekt som förvärvas med anlitande av medel från investeringsanslaget Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m. Det ankommer på regeringen att pröva i vilken utsträckning andra naturvårdsobjekt på statens mark skall redovisas på naturvårdsfonden.

Anslaget Vård av naturreservat m. m. används f. n. för att bestrida kostnaderna för vården och förvaltningen endast av vissa slag av naturvårdsobjekt. Naturvårdskommittén har föreslagit att anslaget i fortsättningen skall kunna utnyttjas för alla naturvårdsobjekt oavsett förvaltningsform och ägareförhållande. För egen del bedömer jag det som angeläget att möjlighet införs att lämna bidrag till kommuner för vård och förvaltning av områden som avsatts för naturvårdsändamål i sådana fall där dessa områden anses ha ett betydande allmänt intresse. I den mån särskilda skäl talar härför bör regeringen kunna besluta att bidrag från anslaget skall kunna utgå också för andra naturvårdsobjekt.

Naturvårdsverket har i en särskild rapport redovisat erfarenheterna av den försöksverksamhet med landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet som pågått sedan den 1 juli 1972. Verket har samtidigt presenterat ett förslag till fortsättning av denna verksamhet. Vid remissbehandlingen har naturvårdsverkets förslag om fortsatt landskapsvård inom odlingslandskapet i allmänhet mottagits positivt.

För egen del vill jag framhålla att jag delar den av naturvårdsverket och remissinstanserna framförda uppfattningen att ett vidmakthållande av en öppen landskapstyp med ängs- och hagmarker i odlingslandskapet är en från natur- och landskapsvårdande synpunkt angelägen uppgift. Statligt stöd bör därför också i fortsättningen kunna utgå till landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet. Såsom naturvårdsverket föreslagit bör bidrag i princip endast utgå när det gäller områden som avsatts som naturreservat eller naturvårdsområde. I vissa fall är det emellertid angeläget att en pågående verksamhet inte avbryts eller att åtgärder vidtas innan igenväxning hunnit ske. Samtidigt kan det av olika skäl dröja innan ett område formellt hunnit avsättas som naturreservat eller naturvårdsområde. I sådana fall bör bidrag undantagsvis kunna ges till projekt inom områden där förordnande enligt naturvårdslagen ännu inte meddelats men där sådant

förordnande avses komma till stånd.

Det statliga stödet till landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet bör utgå inom ramen för de medel som står till förfogade för vård av naturreservat m. m. Behovet av sådana åtgärder kommer därigenom att kunna avvägas mot behovet av andra skötselåtgärder inom avsatta naturvårdsobjekt. Bidrag till landskapsvårdsåtgärder bör utgå med högst 50 % av kostnaderna.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om de betydelsefulla insatser som görs i form av beredskapsarbeten. För budgetåret 1974/75 beräknas beredskapsarbeten på naturvårdsområdet ha utförts till en total kostnad av ca 52 milj. kr. En mycket betydande del av dessa insatser har avsett arbeten av direkt betydelse från landskapsvårdssynpunkt. Jag vill understryka det angelägna i att en samordning sker mellan de särskilda insatser som görs såsom landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet och den landskapsvård som utförs i form av beredskapsarbeten.

Som naturvårdsverket framhåller i sin anslagsframställning för nästa budgetår föreligger behov av ökade insatser i syfte att vårda avsatta naturvårdsobjekt och i högre grad göra dem tillgängliga för allmänheten. Med hänsyn härtill och till de förslag i fråga om förvaltningen av naturvårdsobjekt och rörande landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet som jag tidigare redovisat bör anslaget höjas med 5 milj. kr. till 17,1 milj. kr. för nästa budgetår. Jag har därvid bl. a. räknat medel för bibehållande av avkastningskravet i fråga om de områden som redovisas på naturvårdsfonden. Dessa medel bör redovisas på driftbudgetens inkomstsida under övriga diverse kapitalfonder. Det bör ankomma på regeringen att besluta om anslagets fördelning på olika ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har förordat rörande riktlinjer för förvaltningen av naturreservat m. m.,
2. godkänna vad jag har förordat rörande statligt stöd till landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet,
3. till *Vård av naturreservat m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 17 100 000 kr.

H 7. Miljövårdsforskning

1974/75	Utgift	22 679 715	Reservation	4 703 406
1975/76	Anslag	26 720 000		
1976/77	Förslag	30 460 000		

Från anslaget bestrids utgifter för företrädesvis målinriktad miljövårdsforskning. Till denna forskning hör bl. a. vatten-, luft- och annan naturvårdsforskning, bullerforskning, viltforskning samt forskning om miljögif-

ter. Forskningen leds av statens naturvårdsverk som har en särskild forskningsnämnd för denna uppgift.

Statens naturvårdsverk

Planeringsarbetet för att inrikta forskningen mot mål av betydelse för den praktiska miljövården fortsätter. En ständig översyn av forskningsprogrammen är nödvändig för anslagets effektiva utnyttjande. Närmast föreligger en planering av hela forskningsverksamheten i syfte att bättre samordna de olika projekten såväl internt som externt, t. ex. med forskningsrådens verksamhet.

För budgetåret 1976/77 beräknar forskningsnämnden att 22,5 milj. kr. erfordras för uppföljning av pågående projekt. Härtill kommer fasta kostnader för forskningsstationen Grimsö, Kämpinge marina forskningsstation och undersökningsfartygen samt för förvaltning av anslaget.

För undersökningar av klorerade kolväten, tungmetaller och andra föroreningar erfordras 7,8 milj. kr. Särskilt intresse måste ägnas nya substanser som sprids i vår omgivning. Kunskapen om nitrosaminers bildning och effekter hos människan bör snarast förbättras.

För forskning inom luftvård och buller erfordras 3,5 milj. kr. På luftvårdsområdet behövs bl. a. en intensiv forskningsinsats för att snabbt kunna klarlägga försurningens effekter på marken. Bullerforskningen bör intensifieras, bl. a. vad gäller tågbuller, impulsljud och vibrationer.

Forskningen på naturvårdsområdet har under senare år i betydande utsträckning varit inriktad på att utarbeta inventeringsmetoder. En successiv förskjutning mot effektstudier kommer att ske för att öka möjligheterna att tolka och värdera det inventeringsmaterial som tas fram i olika sammanhang. Medelsbehovet för naturvårdsforskningen beräknas till 4,3 milj. kr.

Tillämpningen av ingångna konventioner och andra överenskommelser till skydd för den marina miljön förutsätter en intensifierad forskningsaktivitet. För att verksamheten skall kunna bedrivas på ett rationellt sätt behövs ett nytt forskningsfartyg. Medelsbehovet för forskningen om den marina miljön beräknas till 5,1 milj. kr.

Flertalet projekt som gäller sjöar, vattendrag och grundvatten är av långsiktig karaktär. Detta gäller bl. a. naturvårdsverkets limnologiska undersökning, som kommer att koncentrera sin verksamhet till Vänern. Medelsbehovet för berörda forskningsområden beräknas till 6,2 milj. kr.

Inom området avloppsrenings- och slamfrågor erfordras 3,7 milj. kr. Ökad forskning behövs om avfallsfrågorna. Systematiska studier fortsätter angående urlakning av olika ämnen till yt- och grundvatten. Ökade kunskaper behövs också om upplagringen av främst tungmetaller i mark och växter vid deponering av slam eller kompost.

Ytterligare ansträngningar måste göras för att förmedla forskningsresultaten till olika avnämarkategorier. Den informations- och publicerings-

verksamhet som byggts upp de senaste åren har varit framgångsrik och bör utökas. Anordnande av konferenser är ett sätt att dels tillgodogöra sig bl. a. utländska erfarenheter, dels föra ut resultaten. Dessutom planeras en aktiv informationsspridning genom regional kurs- och seminarieverksamhet för länsstyrelser, kommuner m. m. Kostnaderna för nämnda verksamheter beräknas till 835 000 kr. För förvaltningskostnader behövs 2 617 000 kr.

Under hänvisning till det anförda förordar naturvårdsverket att anslaget till miljövårdsforskning för budgetåret 1976/77 höjs med 10,8 milj. kr. till 37,5 milj. kr.

Föredraganden

Miljöforskningsutredningen lade i december 1974 fram betänkandet (Ds Jo 1974: 8) Samordnad miljövårdsforskning. Betänkandet har remissbehandlats. Utredningens förslag innebär bl. a. att en delegation för miljövårdsforskning skall inrättas för övergripande planering och samordning av forskningsverksamheten inom miljövårdsområdet. Frågor rörande formerna för övergripande forskningsplanering behandlas emellertid också av forskningsrådsutredningen. Bl. a. med hänsyn härtill är jag inte beredd att f. n. ta ställning till miljöforskningsutredningens förslag.

Anslaget till miljövårdsforskning bör för nästa budgetår höjas med 3 740 000 kr. till 30 460 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Miljövårdsforskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 30 460 000 kr.

H 8. Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet

1974/75	Utgift	2 500 000	Reservation	—
1975/76	Anslag	3 000 000		
1976/77	Förslag	3 800 000		

Statens nuvarande stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet regleras i ett mellan staten och Stiftelsen Industrins vatten- och luftvårdsforskning träffat avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet på vatten- och luftvårdsområdet. Avtalet avser tiden den 1 juli 1973–den 30 juni 1976. För budgetåret 1975/76 medverkar staten och stiftelsen i finansieringen av verksamheten genom bidrag med vardera 3 milj. kr. Ansvaret för genomförandet av det avtalade programmet åvilar Institutet för vatten- och luftvårdsforskning.

Det är enligt min uppfattning angeläget att det pågående forskningssamarbetet mellan staten och näringslivet inom miljövårdsområdet fortsätter.

Miljöforskningsutredningen har i sitt betänkande (Ds Jo 1974: 8) Samordnad miljövårdsforskning också berört bl. a. formerna för statens medverkan i detta forskningssamarbete. I avvaktan på ställningstagande till utredningens förslag bör det statliga stödet till den kollektiva forskningen inom miljövårdsområdet utgå enligt samma riktlinjer som f. n. Med utgångspunkt häri har företrädare för staten den 5 december 1975 under förbehåll av regeringens godkännande träffat nytt avtal med företrädare för Stiftelsen Industrins vatten- och luftvårdsforskning om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet inom miljövårdsområdet. Avtalet avser tiden den 1 juli 1976–den 30 juni 1978. Enligt avtalet skall vardera parten medverka i finansieringen av verksamheten genom ett bidrag av 3.8 milj. kr. per år. Verksamheten skall bedrivas i enlighet med ett till avtalet fogat ramprogram. Ansvaret för programmets genomförande avses liksom hittills åvila Institutet för vatten- och luftvårdsforskning.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet i enlighet med vad jag anfört,
2. till *Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 800 000 kr.

H 9. Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor

1975/76	Anslag	1 000 000
1976/77	Förslag	1 500 000

Från anslaget bestrids efter beslut i varje särskilt fall av produktkontrollnämnden kostnader för undersökningar rörande hälso- och miljöfarliga varor.

Statens naturvårdsverk

Under vart och ett av budgetåren 1973/74 och 1974/75 har från anslaget Statens naturvårdsverk 500 000 kr. stått till disposition för undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor enligt beslut av produktkontrollnämnden. Dessa medel har utnyttjats för ett stort antal olika projekt, av vilka flera fortfarande pågår. Bland projekten kan nämnas tungmetallanalyser i vissa föremål, pilotstudie beträffande skeppsbottenfärger med hänsyn till hälso- och miljörisker, undersökning av blyexposition hos barn och bensenexposition från motorbränsle, försök med och utvärdering av viss metod för test av mutagena och carcinogena effekter, undersökning av tungmetallinnehåll i hushållsavfall m. m. Under budgetåret 1975/76 står 1 milj. kr. till förfogande för sådana undersökningar under förevarande nya anslag.

Vid bedömningen av medelsbehovet för budgetåret 1976/77 har produktkontrollnämnden beaktat den begränsade kapaciteten hos produktkontrollbyrån som svarar för kanslifunktionerna hos nämnden samt det osäkra läget i fråga om laboratorie- och andra expertisresurser. Med hänsyn härtill föreslår nämnden en ökning av anslaget för budgetåret 1976/77 med 500 000 kr. till 1,5 milj. kr.

Föredraganden

Det är angeläget att produktkontrollnämnden får ökade möjligheter att utföra sådana undersökningar som nämnden behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Anslaget bör därför såsom produktkontrollnämnden föreslagit för nästa budgetår höjas med 500 000 kr. till 1,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

H 10. Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.

1974/75	Utgift	2 773 176	Reservation	3 679 820
1975/76	Anslag	5 000 000		
1976/77	Förslag	5 500 000		

Anslaget används för att bekosta utredningar och undersökningar inom miljövårdsområdet, i första hand rörande vattenvårdsfrågor, och restaurering av förorenade vattenområden, m. m.

Statens naturvårdsverk

Förevarande anslag har en avgörande betydelse för verkets möjligheter att dels få fram tillfredsställande underlag för beslut i olika frågor och planlägga fortsatta insatser på miljövårdsområdet, dels tillgodose de krav och önskemål som ställs från departement, andra myndigheter, organisationer m. fl.

Den utvidgning av anslagets användningsområde som genomfördes fr. o. m. budgetåret 1973/74 har medfört att anslaget numera används för utredningar och undersökningar inom hela miljövårdsområdet. Vattenvårdsfrågorna har dock under budgetåret 1974/75 alltjämt dominerat med sjörestaureringar och reningsteknik. När det gäller inriktningen av anslaget i övrigt har naturvårdsverket fortsatt arbetet enligt de riktlinjer som drogs upp i anslagsframställningen för budgetåret 1975/76. Sammanfattningsvis innebär detta dels en inriktning på sådan utredande och undersökande verksamhet som utgör ett mellanled mellan forskning och genomförande eller ärendehandläggning, dels en bidragsgivning till vissa förutbe-

stämda sektorer eller angelägna sakområden. All verksamhet som finansieras från detta anslag genomförs i projektform.

Bland de större projekt som helt eller delvis beräknas bli finansierade från detta anslag kan nämnas den kompletterande Hornborgasjöutredningen, fjällutredningen, reningsverks- och recipientundersökningen, Vänernutredningen och kartläggningen av landets vattentillgångar och vattenanspråk samt s. k. branschutredningar inom det tekniska miljöskyddet. Andra verksamheter som bekostas från detta anslag är restaurering av vattenområden och vissa reningstekniska undersökningar. Härtill kommer kostnaderna för verksamheten vid bilavgaslaboratoriet i Studsvik. Sammanlagt beräknar naturvårdsverket medelsbehovet för budgetåret 1976/77 under anslaget till 9,5 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 500 000 kr. till 5,5 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 5 500 000 kr.

H 11. Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.

1974/75	Utgift	221 469 340
1975/76	Anslag	170 000 000
1976/77	Förslag	140 000 000

Från anslaget utgår bidrag för ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk m. m. Bidrag bestäms med hänsyn till reningsgraden och utgår normalt med lägst 30 % och högst 50 % av kostnaden. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1968: 308) om statsbidrag till avloppsreningsverk (omtryckt 1974: 551). Enligt övergångsbestämmelserna till denna kungörelse får statsbidrag enligt kungörelsen (1959: 251) om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar beviljas sådana vatten- och avloppsföretag som efter särskilt tillstånd börjat utföras före den 1 juli 1968.

Statens naturvårdsverk

Vissa av de vatten- och avloppsföretag inom Göteborgs och Bohus län, till vilka statsbidrag enligt Kungl. Maj:ts särskilda beslut enligt äldre bestämmelser skall utgå med högre belopp än normalt, har ännu inte slutförts. Länsstyrelsen har uppskattat att medelsbehovet för kvarvarande företag uppgår till 14,6 milj. kr. Härav beräknas 9,6 milj. kr. för innevarande budgetår samt 0,8 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Under budgetåret 1974/75 har bidragsramen 130 milj. kr. helt tagits i anspråk för bidrag till företag med anläggningskostnader av sammanlagt ca 270 milj. kr. Anspråken på bidrag avseende den 1 juli 1975 inneliggande obehandlade ansökningar uppgick till ca 120 milj. kr. För budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknar länsstyrelserna att bidrag kommer att sökas till avloppsreningsverk med en total anläggningskostnad av ca 500 resp. 310 milj. kr., vilket skulle innebära ett bidragsbehov av 200–225 resp. 140 milj. kr. Med hänsyn bl. a. till osäkerheten i länsstyrelsernas beräkningar förordar verket dock att bidragsramen för budgetåret 1976/77 bestäms till samma belopp som för budgetåren 1974/75 och 1975/76, dvs. 130 milj. kr.

Under budgetåren 1968/69–1974/75 har beslut om bidrag till kommunala avloppsreningsverk fattats avseende ett sammanlagt belopp av 1 196,9 milj. kr., varav t. o. m. den 30 juni 1975 har utbetalats 926,1 milj. kr. För återstående utbetalningar av redan beviljade bidrag erfordras således totalt 270,8 milj. kr. som kan antas bli utbetalade med 150, 75, 40 resp. 5,8 milj. kr. under budgetåren 1975/76–1978/79. Härtill kommer utbetalningar till följd av bidrag som beviljas under innevarande och kommande budgetår. För budgetåret 1976/77 beräknas utbetalningarna under anslaget till ca 140 milj. kr.

Erfarenheter under de senaste åren har visat att krav i ökad utsträckning måste resas på bättre reningsresultat än vad som med nuvarande teknik uppnås vid biologisk/kemisk rening. En till 55 % höjd högsta bidragsnivå skulle utgöra en god stimulans för en förbättrad teknik med exempelvis slutfiltrering eller andra processer. En höjning av bidragsnivån skulle i många fall inte få avsedd effekt om inte samtidigt maximibeloppet för bidrag till en och samma anläggning höjs från 5 till minst 7,5 milj. kr. Verket föreslår därför att bidragsreglerna ändras på sätt som anförts.

Föredraganden

Tätorternas avloppsförhållanden har starkt förbättrats under de senaste åren. Det är emellertid angeläget med ett fortsatt stöd till kommunerna för byggande av reningsverk. Under budgetåret 1976/77 bör bidrag till reningsverk få beviljas intill ett belopp av 130 milj. kr., dvs. samma belopp som gäller för innevarande budgetår. Utbetalningarna av bidrag från anslaget beräknas under nästa budgetår uppgå till ca 140 milj. kr.

Enligt beslut år 1973 av riksdagen har bidrag med högst 75 % kunnat utgå till reningsverk inom Vindelälvsområdet, om arbetena påbörjats före den 1 juli 1975 (prop. 1973: 50, InU 1973: 7, rskr 1973: 248). Eftersom ett flertal planerade reningsverksutbyggnader inom detta område ännu inte hunnit sättas i gång, förordar jag att den tid under vilken dessa förhöjda bidrag skall kunna utgå förlängs. Med hänsyn till angelägenheten av att arbetena kommer i gång så snart som möjligt bör förhöjt bidrag till reningsverk inom Vindelälvsområdet dock endast kunna utgå för anläggningar som påbörjas före den 1 juli 1977. Statsbidrag med upp till 75 % bör också efter

särskild prövning av regeringen kunna utgå för avloppsanläggningar inom Torneträskområdet, för vilket med stöd av 8 § miljöskyddslagen meddelats särskilt förordnande för att skydda vattenområdet mot utsläpp av avloppsvatten.

Naturvårdsverkets förslag om ändrade bidragsbestämmelser är jag inte beredd att biträda.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1976/77 statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk får beviljas med sammanlagt högst 130 000 000 kr.,
2. godkänna vad jag har förordat i fråga om förhöjda statsbidrag till avloppsreningsverk inom Vindelälvsområdet och Torneträskområdet,
3. till *Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 000 kr.

H 12. Stöd till avfallsbehandling m. m.

1974/75	Utgift	[1]80 197 315	Reservation	[1]316 085 622
1975/76	Anslag	15 000 000		
1976/77	Förslag	15 000 000		

[1] Anslaget Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.

Från anslaget utgår bidrag med högst 50 % av godkänt bidragsunderlag till anläggning för återvinning eller annat nyttiggörande av hushållsavfall samt försöksanläggning för sådant ändamål. Till anläggning för konventionell behandling av hushållsavfall utgår i vissa fall bidrag med högst 25 %. Bidrag kan även utgå till anläggning för behandling av annat avfall än hushållsavfall med högst 50 %. Garanti kan vidare lämnas för förluster vid förvaring av annat avfall än hushållsavfall. För försöksanläggning i full storlek, som minskar vatten- eller luftförorening eller buller, utgår bidrag med högst 50 %. Bidragsbestämmelserna återfinns i förordningen (1975: 495) om statligt stöd till avfallsbehandling m. m.

Från anslaget får härjämte bestridas dels handräckningskostnad som enligt 35 § miljöskyddskungörelsen (1969: 388) får förskjutas av allmänna medel, dels utbetalningar i anledning av före den 1 juli 1975 fattade beslut enligt tidigare gällande bestämmelser om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.

Statens naturvårdsverk

Av innevarande års anslag förutses omkring hälften komma att tas i anspråk för stöd till behandling av hushållsavfall. Behovet av medel för stöd av detta slag väntas kvarstå under flera år.

Medel för statligt stöd till anläggningar för behandling av annat avfall än

hushållsavfall har anvisats sedan budgetåret 1972/73 och hittills har beslut fattats avseende ca 16 milj. kr. Genom bidragsgivningen har ett flertal projekt realiserats som annars inte kunnat komma till stånd. Bidragen har också genom att de medför lägre kapitalkostnader sänkt mottagningsavgifterna. Behov av medel för bidrag finns de närmaste åren huvudsakligen för det behandlingsföretag som i princip skall ha ensamrätt att behandla miljöfarligt avfall, för försöksanläggningar för behandling av annat avfall än hushållsavfall samt för kostnader för lagring av avfall.

Bidrag till försöksanläggningar i full storlek, som motverkar vatten- eller luftförorening eller buller, har utgått endast en kort tid. Hittills vunna erfarenheter är positiva, även om endast ett mindre antal företag realiserats. Ytterligare bidragsansökningar avseende intressanta projekt har inkommit till verket men ännu inte kunnat färdigbehandlas.

Naturvårdsverket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till sammanlagt 50 milj. kr., varav för hushållsavfall 25 milj. kr., för annat avfall 10 milj. kr. samt för försöksanläggningar 15 milj. kr.

Föredraganden

Riksdagen beslutade under år 1975 om en rad åtgärder för ökad återvinning och förbättrat omhändertagande av avfall (prop. 1975: 32, JoU 1975: 10, rskr 1975: 161 och prop. 1975/76: 25, JoU 1975/76: 24, rskr 1975/76: 128). Besluten innebär bl. a. att statligt stöd utgår för omhändertagande av hushållsavfall samt att ett företag för behandling av miljöfarligt avfall inrättas.

För fortsatt stöd till avfallsbehandling och till försöksanläggningar för utprovande av nya tekniska metoder inom miljövårdsområdet beräknar jag ett medelsbehov av 15 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till avfallsbehandling m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

H 13. Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.

1974/75	Utgift	1 359 965
1975/76	Anslag	1 455 000
1976/77	Förslag	1 455 000

Från anslaget utbetalas ersättning för förluster som uppkommer till följd av angrepp av vissa rovdjur på renar, får och andra tamdjur. Bestämmelser om ersättning finns i 16 § jaktstadgan (1938: 279) samt i brev den 15 december 1967 och den 26 april 1974. Från anslaget utgår vidare ersättningar enligt kungörelsen (1970: 890) om ersättning för skada av kronhjort, m. m. Dessutom bekostas från anslaget vissa åtgärder för att förebygga skador av rovdjur.

Statens naturvårdsverk

1. Medelsbehovet för ersättningar för rovdjursskador under budgetåret 1976/77 beräknas till oförändrat 1,3 milj. kr.

2. För särskilda åtgärder för att förebygga skador av rovdjur beräknas ett med 20 000 kr. till 50 000 kr. höjt belopp. Medlen erfordras för ökad inventering och forskning beträffande förekomst av rovdjur och rovdjursskador i syfte att minska de olägenheter som rovdjuren medför.

3. För ersättning av skador av kronhjort inom det s. k. frireservatet i Skåne beräknas ett oförändrat medelsbehov av 120 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 455 000 kr.

H 14. Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond

1974/75	Utgift	4 405 003
1975/76	Anslag	5 000 000
1976/77	Förslag	5 000 000

Förenta Nationernas miljöstyrelse, som inrättades genom beslut av 1972 års generalförsamling, har bl. a. till uppgift att fördela medel ur Förenta Nationernas miljöfond. Fonden skall finansiera kostnaderna för nya miljöprogram inom FN-systemet. Miljöstyrelsen beslutade vid sitt tredje sammanträde i april 1975 att fondmedlen skall utnyttjas för frågor rörande bl. a. bosättnings- och bebyggelsemiljö, hushållning med mark- och vattenresurser, förhindrande av jordförstöring och ökenutbredning m. m. samt miljökravens inverkan på handel och ekonomi. Andra prioriterade områden är skydd av oceanerna, bevarande av natur, vilda djur och genetiska resurser samt energifrågorna.

Den svenska regeringen har utfäst sig att bidra till fonden med 5 milj. dollar under en femårsperiod. För budgetåret 1976/77 beräknar jag ett medelsbehov av 5 milj. kr. för detta ändamål.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

I. IDROTT

I 1. Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.

1974/75	Utgift	65 600 000	Reservation	207 457
1975/76	Anslag	75 900 000		
1976/77	Förslag	89 130 000		

Anslaget används för bidrag till Sveriges riksidrottsförbund för den verksamhet som bedrivs av förbundet och till förbundet anslutna organisationer. Från anslaget utgår också av regeringen särskilt fastställda bidrag till vissa utanför riksidrottsförbundet stående organisationer. För anslagets användning gäller de av 1970 års riksdag beslutade riktlinjerna för organisationsstödet till idrotten (prop. 1970: 79, SU 1970: 122, rskr 1970: 291).

Sveriges riksidrottsförbund

Anslaget för nästa budgetår bör höjas till 89 130 000 kr., vilket innebär en ökning med 13 230 000 kr. i förhållande till anslaget för budgetåret 1975/76.

Av det begärda anslaget utgör 61 milj. kr. bidrag till specialförbunden och bidrag till organisationer som står utanför riksidrottsförbundet. Häri ingår även ett belopp av 1,4 milj. kr. för deltagande i de olympiska sommarspelen 1976. Riksidrottsförbundet har kunnat konstatera att verksamhetens utveckling inom ifrågavarande organisationer kräver väsentligt större ekonomiska resurser men funnit det nödvändigt att på samma sätt som skett i fråga om ett flertal andra anmälda medelsbehov uppta lägre belopp än vad specialförbunden begärt för att uppnå balans mellan olika bidragsposter inom ramen för det föreslagna totala beloppet.

Föredraganden

Det är enligt min uppfattning angeläget med en fortsatt kraftig ökning av stödet till idrotten. Anslaget bör, som Sveriges riksidrottsförbund föreslagit, för budgetåret 1976/77 föras upp med ett belopp av 89 130 000 kr. Satsningen på breddidrotten kan därmed öka, vilket överensstämmer med de riktlinjer som 1970 års riksdag drog upp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 89 130 000 kr.

I 2. Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m.

1974/75	Utgift	25 471 586	Reservation	12 153 728
1975/76	Anslag	24 600 000		
1976/77	Förslag	30 370 000		

Från anslaget lämnas bidrag till idrottsanläggningar enligt de riktlinjer som fastställts av 1970 års riksdag (prop. 1970: 79, JoU 1970: 33, rskr 1970: 239) samt vissa på dessa riktlinjer grundade av regeringen angivna normer. Anslaget disponeras också för bidrag enligt kungörelsen (1969: 323) om statsbidrag till hamn, brygga eller farled för fritidsbåtar samt för vissa serviceåtgärder för fritidsbåttrafiken m. m. Från anslaget utgår vidare ersättningar till vissa organisationer för serviceverksamhet beträffande anläggningar samt bidrag till riksanläggningar för den samlade idrottsrörelsens behov. Anslaget används dessutom för utvecklingsarbete rörande idrottsanläggningar.

Statens naturvårdsverk

En av naturvårdsverket nyligen genomförd undersökning av svenska folkets fritidsvanor visar att den övervägande delen av breddidrotten utövas i skog och mark, på sjöar och vid stränder i sådana aktiviteter som bad och båtsport, fritidsfiske, skogspromenader, cykelutflykter m. m.

Genom omfattande samhälleliga åtgärder har allmänhetens tillgång till naturen säkrats. För att göra såväl friluftsområden som fiskevatten tillgängliga för flera människor är det synnerligen angeläget att ytterligare åtgärder vidtas främst i form av utförande av anläggningar av olika slag. Med hänsyn härtill anser naturvårdsverket det vara angeläget att staten anvisar ökade resurser för anläggningsstöd.

Naturvårdsverkets beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1976/77 sammanfattas i följande tablå (milj. kr.).

Ändamål	Anslag 1974/75	Anslag 1975/76	Statens naturvårdsverks förslag 1976/77	
			Totalt	Ökning
1. Fritidsbåttrafiken	9,2	9,2	16,0	+ 6,8
2. Utvecklingsarbete	1,1	1,1	1,5	+ 0,4
3. Riksanläggningar	4,5	6,5	6,0	− 0,5
4. Vissa organisationer	1,0	0,8	1,0	+ 0,2
5. Mindre idrottsanläggningar som uppförs av idrottsföreningar o. d.	2,6	2,0	3,5	+ 1,5
6. Övriga idrottsanläggningar (friluftsanläggningar)	6,0	5,0	7,5	+ 2,5
7. Medel för utbyggnad av primära rekreationsområden	—	—	4,5	+ 4,5
Summa	**24,4**	**24,6**	**40,0**	**+15,4**

Till följd av den fortgående ökningen av antalet fritidsbåtar har anspråken på insatser av sjöräddningsväsendet m. m. ökat. För budgetåret 1976/77 har sjöfartsverket och sjösäkerhetsrådet anmält ett preliminärt

medelsbehov av 11 milj. kr. resp. 1 milj. kr. Det innebär en ökning med 4 413 000 kr. resp. 555 000 kr. jämfört med innevarande budgetår. Naturvårdsverket hade den 1 juli 1975 121 inneliggande ansökningar om bidrag till hamn, brygga eller farled för fritidsbåtar. De beräknade anläggningskostnaderna uppgick till sammanlagt 132 milj. kr., motsvarande ett statsbidragsbehov av ca 66 milj. kr. Med hänsyn till att verket i annat sammanhang yttrat sig över fritidsbåtutredningens förslag om bl. a. en utökad statsbidragsgivning till båthamnar begränsar sig verket här till att räkna med samma belopp för bidrag till båthamnar som föregående år, nämligen ca 3,5 milj. kr. Totalt beräknas medelsbehovet för åtgärder för fritidsbåttrafiken till 16 milj. kr.

För utvecklingsarbete bedömer verket medelsbehovet under budgetåret 1976/77 till 1,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 400 000 kr. jämfört med innevarande budgetår.

Sveriges riksidrottsförbund har i skrivelse till naturvårdsverket förordat att under budgetåret 1976/77 anvisas för Idrottens hus högsta möjliga bidrag, dock minst 6 milj. kr.

De organisationer som fått bidrag till sin serviceverksamhet under budgetåret 1975/76 beräknar medelsbehovet till sammanlagt 7 032 000 kr. för budgetåret 1976/77. Verket anser det viktigt att med statsmedel stödja sådan allmännyttig serviceverksamhet som de frivilliga organisationerna åtar sig att utföra på friluftslivets område. Med hänsyn till det anförda förordar naturvårdsverket att 1 milj. kr. anvisas för detta ändamål.

Det är av stor vikt att staten stöder tillkomsten av anläggningar för allmänhetens motion och rekreation, den s. k. breddidrotten. Som inledningsvis framförts talar mycket starka skäl för en kraftig höjning av medlen till sådana anläggningar. Verket föreslår därför att 7,5 milj. kr. anvisas för bidrag till friluftsanläggningar. Vidare bör 3,5 milj. kr. anvisas i bidrag till mindre idrottsanläggningar som uppförs av föreningar m. fl. F. n. föreligger en eftersläpning beträffande denna anslagspost, vilket medför stora problem för idrottsföreningarna som får vänta upp till tre år på sina bidrag.

Slutligen har Åreprojektets Planerings AB i skrivelse till naturvårdsverket anmält ett beräknat behov av bidrag med ca 5 milj. kr. för vissa anläggningar, vilka avses bli utförda budgetåret 1976/77. Anslagsbehovet för dessa anläggningar beräknar verket till ca 4,5 milj. kr.

Jag vill i detta sammanhang ta upp vissa frågor rörande huvudmannaskapet för vandringsleder i fjällvärlden. Kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden har i betänkandet (Ds Jo 1973: 8) Huvudmannaskapet för vandringsleder i fjällvärlden föreslagit åtgärder för att klarlägga ansvarsförhållandena beträffande driften och vidareutvecklingen av vandringslederna i fjällvärlden.

Nuvarande förhållanden. I dag finns i fjällvärlden många olika vand-

ringsleder. Lederna har utökats kraftigt under senare år.

I Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Kopparbergs län omfattar de befintliga lederna av betydelse för turismen en längd av sammanlagt ca 9 000 km. Lederna är i hög grad koncentrerade till de nordligaste och sydligaste delarna av fjällregionen. Inom ledsystemet finns knappt 300 broar.

Svenska turistföreningen (STF) ansvarar för de för turismen sannolikt mest betydelsefulla lederna. Vidare svarar lantbruksnämnderna och domänverket för driften av ett stort antal leder. För drygt hälften av de redovisade lederna finns andra huvudmän, främst kommuner och turistföretag.

Den sammanlagda inkvarteringskapaciteten längs vandringslederna uppgår till ca 1 700 bäddplatser, fördelade på ca 80 boendeanläggningar. Härtill kommer ca 100 raststugor och kåtor som normalt inte är avsedda för övernattning. STF:s anläggningar svarar för 85 % av antalet bäddar.

Kostnaderna för investeringar i anläggningar kring vandringslederna har, såvitt avser leder i nationalparkerna i fjällområdena, bekostats helt av statliga medel från nionde huvudtitelns anslag Vård av naturreservat m. m. Inom vissa andra delar av fjällområdet har domänverket satsat driftmedel i den mån investeringarna har ansetts kunna bli räntabla. Beträffande STF:s verksamhet har investeringskostnaderna tidigare helt eller till övervägande delen bekostats av föreningens egna medel. Under senare år har dock betydande statsbidrag beviljats av arbetsmarknadsstyrelsen och naturvårdsverket. STF får dessutom statsbidrag till administrationen av fjällverksamheten från förevarande anslag.

Kommitténs förslag. Kommittén anför att många vandringsleder i fjällvärlden f. n. inte sköts på ett tillfredsställande sätt. Detta kan till en del bero på bristande ekonomiska resurser hos den ansvarige. Enligt kommittén torde dock förklaringen ofta vara att söka i oklara ansvarsförhållanden. Kommittén anser att staten bör ta på sig ansvaret i fråga om planeringen och finansieringen av de vandringsleder i fjällvärlden som är längre och av genomgående karaktär. Enligt kommitténs mening bör kommunerna ha ett förstahandsansvar för lokala leder.

Enligt kommittén bör staten och kommunerna svara för kostnaderna för byggandet och upprätthållandet av vandringsleder och därtill hörande anläggningar. Staten bör i övrigt svara för frågor rörande normer för markering, skyltning och anläggningarnas standard i övrigt.

Huvudmannaskapet för huvudleders och sekundärleders fortbestånd och funktion i stort bör åvila statens naturvårdsverk. Naturvårdsverkets uppgifter beträffande vandringslederna i fjällvärlden bör i första hand vara att ge anvisningar rörande principerna för planering av ledsystemen, att föreslå normer för anläggningsstandard, markering, skyltning m. m. samt att fördela statliga medel för drift och underhåll samt för upprustning och nyanläggning av leder och därtill hörande anläggningar.

Remissyttranden. Efter remiss har yttranden avgetts av rikspolisstyrelsen, överbefälhavaren, socialstyrelsen, statens järnvägar, statens vägverk,

luftfartsverket, kammarkollegiet, statskontoret, riksrevisionsverket, riksskatteverket, riksantikvarieämbetet, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, fiskeristyrelsen, statens naturvårdsverk, kommerskollegium, konsumentverket, arbetsmarknadsstyrelsen, statens planverk, statens industriverk, statens vattenfallsverk, domänverket, naturgeografiska institutionen vid universitetet i Uppsala, länsstyrelserna i Kopparbergs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Svenska samernas riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen, Lantbrukarnas riksförbund, Svenska turistföreningen, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges industriförbund, Skid- och friluftsfrämjandet, Sveriges Hotell- och Restaurangförbund, Svenska turisthotellens riksförbund, Sveriges fritidsfiskares riksförbund och Svenska turistföreningens färdledarklubb.

Flertalet remissinstanser tillstyrker huvuddragen i kommitténs förslag eller lämnar det utan erinran. *Statskontoret* biträder kommitténs uppfattning om skälen för statligt engagemang i planering, underhåll och utbyggnad av vandringsleder och anläggningar i fjällvärlden. Också *riksrevisionsverket* tillstyrker att staten tar på sig ansvaret för huvudleders och sekundärleders funktion och fortbestånd. *Naturvårdsverket, domänverket* och *STF* har ingen erinran mot den föreslagna ansvarsfördelningen i huvudmannaskapsfrågan. *Kommunförbundet* föreslår att en samarbetsgrupp med representanter från naturvårdsverket, domänverket, STF och Kommunförbundet får till uppgift att klargöra vilka leder som i fortsättningen skall betraktas som huvudleder och sekundärleder. *Landstingsförbundet* föreslår att en förteckning upprättas över vilka leder som får statlig huvudman.

Föredraganden

Jag tar först upp frågan om huvudmannaskapet för vandringsleder i fjällvärlden.

I likhet med remissinstanserna delar jag kommitténs uppfattning att vandringslederna i fjällvärlden och anläggningar i anslutning till lederna inte bör uppvisa alltför stora skillnader i fråga om skötsel och standard. Jag anser därför att staten i ökad utsträckning bör engagera sig för samordning och planering i fråga om s. k. huvudleder och sekundärleder i fjällvärlden. Detta bör också gälla parkerings- och naturrastplatser m. m. i anslutning till vandringslederna. Det bör ankomma på kommunerna att pröva frågan om ansvar för drift och underhåll av lokala leder.

De statliga uppgifterna bör i enlighet med kommitténs förslag åläggas statens naturvårdsverk. Naturvårdsverkets uppgifter beträffande vandringsleder i fjällvärlden bör i första hand vara att ge vägledande information rörande principerna för planering av ledsystem, anläggningarnas standard, markering, skyltning m. m. samt inom ramen för befintliga resurser fördela statliga medel för drift och underhåll av sådana leder som kan

bedömas vara av särskild betydelse. Länsstyrelserna bör svara för genomförandet av det för den statliga verksamheten nödvändiga planerings- och samordningsarbetet och tillsynen beträffande ledernas skötsel. De statliga insatserna bör ske inom ramen för nu gällande bidragsbestämmelser.

Den av mig nu förordade ordningen bör gälla från den 1 juli 1977. Naturvårdsverket bör dessförinnan närmare precisera vilka leder som är att betrakta som huvudleder och sekundärleder. Verket bör därvid samråda med beredningen för samordning och planering av de statliga insatserna för rekreation (prop. 1975: 46, CU 1975/76: 2, rskr 1975/76: 46). Verket bör också överväga vilka övriga åtgärder som behövs med anledning härav.

Anslaget bör räknas upp med sammanlagt 5 770 000 kr. till 30 370 000 kr. för nästa budgetår. Jag har därvid beräknat medel till Idrottens hus samt till vissa anläggningar som ingår i Åreprojektet. Vidare bör från anslaget få bestridas vissa kostnader för arbetet i den nyss nämnda beredningen. Det bör vidare ankomma på regeringen att ta ställning till frågan om vilket belopp som skall räknas av mot automobilskattemedlen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för planering och samordning i fråga om vandringsleder i fjällvärlden som jag har förordat,
2. till *Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m.m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 30 370 000 kr.

J. DIVERSE

J 1. Servitutsnämnder, m. m.

1974/75 Utgift	22 103
1975/76 Anslag	55 000
1976/77 Förslag	55 000

Från anslaget bestrids kostnader för servitutsnämndernas verksamhet och för utbildning av synemän enligt jordabalken.

Lantbruksstyrelsen

Medelsbehovet för servitutsnämndernas verksamhet beräknas till oförändrat 5 000 kr.

Utbildningen av synemän bedrivs på uppdrag av regeringen. Efter innevarande budgetår beräknas 47 kurser ha genomförts med omkring 1 300 deltagare. Under budgetåret 1976/77 behövs sex kurser för grundutbildning och fortbildning av synemän med sammanlagt ca 150 deltagare. Kostnaden beräknas till 60 000 kr. Styrelsen föreslår därför att anslaget räknas upp med 10 000 kr. till 65 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 55 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Servitutsnämnder, m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 55 000 kr.

J 2. Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.

1974/75 Utgift	822 645	Reservation	1 494 979
1975/76 Anslag	1 000 000		
1976/77 Förslag	1 000 000		

Från anslaget utbetalas bidrag som ersättning för förluster på grund av naturkatastrof m. m. i enlighet med föreskrifter som regeringen meddelar i varje särskilt fall.

Anslaget bör föras upp med 1 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

J 3. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

1974/75 Utgift	2 251 526
1975/76 Anslag	5 375 000
1976/77 Förslag	7 597 000

Från anslaget bestrids utgifter för Sveriges deltagande i vissa internationella organisationer och för internationellt samarbete på jordbrukets, skogsbrukets, fiskets och miljövårdens områden. Från anslaget utgår också bidrag till vissa organisationer för deltagande i internationella konferenser m. m.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
		Föredraganden
FAO	4 220 000	+1 800 000
FN:s miljöstyrelse	50 000	—
Unionen för skydd av växtförädlingsprodukter	60 000	—
Europeiska växtskyddsorganisationen	28 000	+ 20 000
International Committee for Recording Productivity of Milk Animals	5 000	– 5 000
Internationella veterådet	20 000	+ 25 000
Internationella frysinstitutet i Paris	15 000	+ 5 000
Internationella sockerorganisationen	85 000	—
Kommissionen enligt 1959 års nordostatlantiska fiskerikonvention	40 000	—
Internationella rådet för havsforskning	80 000	—
Finsk-svenska gränsälvskommissionen	71 000	+ 29 000
Internationella byrån i Paris för bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar	37 000	+ 13 000
Europeiska kommissionen för bekämpande av mul- och klövsjuka	21 000	—
Nordiska metodikkommittén för livsmedel	23 000	—
Fiskerikommissionen för Östersjön	20 000	—
Kommissionen enligt konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö	—	+ 100 000
Kommissionen enligt konventionen om förhindrande av havsföroreningar genom dumpning från fartyg och luftfartyg	—	+ 35 000
Bilateralt miljövårdssamarbete	300 000	—
Diverse internationella organisationer och kongresser	300 000	+ 200 000
	5 375 000	**+2 222 000**

Medel för kommissionen enligt konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö och kommissionen enligt konventionen om förhindrande av havsföroreningar genom dumpning från fartyg och luftfartyg bör redovisas på särskilda poster. Kostnaderna för International Committee for Recording Productivity of Milk Animals bör fortsättningsvis betalas från

posten Diverse internationella organisationer och kongresser. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 597 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 597 000 kr.

J 4. Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder

1974/75 Utgift	10 098
1975/76 Anslag	11 000
1976/77 Förslag	7 000

Från anslaget bestrids kostnader för ersättning till riksbanken för förvaltningen av egnahemslånefonden m. fl. lånefonder.

Fullmäktige i riksbanken

Antalet lån som förvaltas av riksbanken torde vid utgången av år 1976 uppgå till omkring 2 000. Ersättningen beräknas till 7 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 7 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 000 kr.

J 5. Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar

1974/75 Utgift	42 541
1975/76 Anslag	5 000
1976/77 Förslag	5 000

Från anslaget bestrids kostnader för dels syner och besiktningar på statens hus och byggnader, dels syneförrättningar enligt 10 kap. vattenlagen (1918: 523), dels ock ersättning i visst fall till förvaltare av avlyst flottled.

Anslaget bör föras upp med 5 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

II: 16. Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.

1974/75	Utgift	66 700 586	Behållning	18 299 414
1975/76	Anslag	[1]85 000 000		
1976/77	Förslag	95 000 000		

[1] På tilläggsbudget I har dessutom anvisats 22 milj. kr.

Från anslaget anvisas medel till byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor och andra institutioner, som har anknytning till forsknings- och försöksverksamhet inom jordbruksdepartementets område.

Byggnadsstyrelsen

För budgetåret 1976/77 bör under detta anslag anvisas 95 milj. kr.

Föredraganden

Jag vill först anmäla att regeringen den 22 maj 1975, med stöd av tidigare bemyndigande av riksdagen (prop. 1966: 1 bil. 2 s. 32, SU 1966: 14, rskr 1966: 14), har föreskrivit att kostnadsramen för utemjölkningsanläggning, Kungsängen, skall ändras till 475 000 kr. i prisläget den 1 april 1974.

I investeringsplanen har jag under kostnadsramen *Diverse objekt* beräknat medel för sådana ny- och ombyggnadsobjekt m. m. för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. Vidare har jag beräknat medel för byggnadsstyrelsens *projekteringskostnader*. Jag vill i dessa delar hänvisa till vad chefen för finansdepartementet har anfört tidigare denna dag vid sin anmälan av investeringsanslagen Byggnadsarbeten för statlig förvaltning och Vissa projekteringskostnader.

Efter framställningar av byggnadsstyrelsen bereds inom jordbruksdepartementet frågan om *nybyggnader på Ultunaområdet för statens veterinärmedicinska anstalt*. Jag räknar med att senare återkomma med förslag i denna del. Vid min beräkning av medelsbehovet har jag beaktat att sammanlagt ca 55 milj. kr. kan komma att behövas för detta ändamål under innevarande och nästa budgetår.

Alla övriga i investeringsplanen för nästa budgetår redovisade objekt har tidigare redovisats för riksdagen.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 95 milj. kr. Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart-	Färdigställande
			Faktiskt t. o. m.	Beräknad för			
	1974-04-01	1975-04-01	1975-06-30	1975/76	1976/77	år/mån	år/mån
Slutredovisat 1975-06-30	10 725	10 725	10 283				
Färdigställda, ej slutredovisade projekt	63 525	63 815	58 479	3 588	1 605		
Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan							
Ultuna							
Försörjningsanläggningar, etapp I	5 100	4 800	4 209	400	191	72-05	74-09
Husdjursvetenskapligt centrum, nybyggnad	42 500	43 000	39 858	2 000	1 142	72-12	74-07
Kliniskt centrum, nybyggnad	100 000	106 000	42 736	35 000	20 000	73-08	76-05
Försörjningsanläggningar, etapp II	15 500	16 400	6 199	5 000	4 000	73-08	76-09
Djurstallar, Kungsängen	8 500	8 500	7 526	500	474	73-08	74-09
Bibliotek, nybyggnad	11 500	11 500	7 805	2 500	1 000	73-11	75-05
Återuppbyggnad av ladugård, Kungsängen	4 700	4 700	4 213	200	200	73-07	74-10
Utemjölkningsanläggning, Kungsängen	475	510	50	410	50	75-08	75-12
Restauranger, om- och nybyggnad	9 700	10 400	1 388	6 000	2 000	75-04	76-05
Stora institutionsbyggnaden, ombyggnad	5 500	[1] 7 900		2 000	4 500	75-11	77-01
Distriktsförsöksstation, nybyggnad	4 300	4 600		4 000	600	75-10	76-05
Central förvaltning, ombyggnad	1 600	[1] 1 800		1 200	500	75-10	76-05
Skara							
Fältstation	9 250	10 000		7 000	3 000	75-08	76-06
Skogshögskolan							
Ultuna							
Ny- och ombyggnader	39 000	[1] 44 500	476	20 000	15 000	75-01	77-09
Skoglig mykologi med mikrobiologi m. fl., om- och nybyggnader	2 325	2 500		2 000	500	75-10	75-03
Garpenberg							
Maskinhall	515	545	500	45		74-11	75-04
Ny- och ombyggnader	35 000	37 800	4 050	22 000	5 000	75-04	76-09
Statens centrala frökontrollanstalt							
Växthus, Stora Råby	795	815	777	38		74-04	74-11
Diverse objekt		10 000					
Projekteringskostnader					4 000		
Beräknad medelsförbrukning för nybyggnader för statens veterinärmedicinska anstalt				15 000	40 000		
	370 510	**400 810**	**188 549**	**128 881**	**103 762**		
Reducering av medelsbehovet				3 581	8 762		
Beräknat medelsbehov				**125 300**	**95 000**		

[1] Prop. 1975/76: 25 s. 41.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	18 300		
Anslag för 1975/76			
statsbudget	85 000	1975/76	125 300
tilläggsbudget I	22 000		
Anslag för 1976/77			
(förslag)	95 000	1976/77	95 000
	220 300		**220 300**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 95 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

IV: 7. Fiskerilånefonden. Ur fonden beviljas lån främst för inköp av båtar och maskinell utrustning för yrkesmässigt fiske. Lån får ej beviljas till högre sammanlagt belopp än 200 000 kr. eller, om särskilda skäl föreligger, 300 000 kr. Bestämmelserna om lån ur fonden finns i kungörelsen (1971: 445) om statligt stöd till fiskerinäringen (ändrad senast 1974: 228). Ramen för utlåning från fonden har för ett vart av budgetåren 1966/67–1975/76 utgjort 9 milj. kr.

Fiskeristyrelsen

På grund av de höjda priserna på fiskefartyg bör lån kunna beviljas till sammanlagt 250 000 kr. eller, om särskilda skäl föreligger, 400 000 kr. Till följd härav behöver låneramen höjas till 12 milj. kr. Härför krävs ett kapitaltillskott till fonden av 3 milj. kr.

Föredraganden

I avvaktan på förslag av den av mig nyligen tillkallade fiskerikommittén är jag inte beredd att nu ta ställning till ändrade bestämmelser för lån ur fiskerilånefonden och höjning av låneramen. För nästa budgetår bör sålunda tas upp en låneram på oförändrat 9 milj. kr. De medel som finns odisponerade eller flyter in som amorteringar och räntor på fiskerilån beräknar jag räcka till för låneverksamheten. Anslaget bör därför föras upp med 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV: 8. Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. Ur fonden beviljas lån för sådan åtgärd inom fiskets berednings- och konservindustri som väsentligt underlättar avsättningen av fisk eller förbättrar fiskarnas möjligheter att köpa förnödenheter. Bestämmelserna om lån ur fonden finns i kungörelsen (1971: 445) om statligt stöd till fiskerinäringen (ändrad senast 1974: 228).

Fiskeristyrelsen

Vid utgången av budgetåret 1974/75 fanns i fonden ett odisponerat belopp av 1 348 000 kr. För innevarande budgetår har fonden tillförts ett kapitaltillskott av 700 000 kr. Amorteringarna beräknas till 255 000 kr. för budgetåret 1975/76 och 340 000 kr. budgetåret 1976/77. Tillskott till fonden behövs med 1 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett oförändrat belopp av 700 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kr.

IV: 9. Statens fiskredskapslånefond. Ur fonden beviljas lån till fiskare, som vid utövning av yrkesmässigt fiske fått fiskredskap skadade eller förlorat fiskredskap samt till följd av skadan eller förlusten behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med yrkesfiske. Bestämmelserna om lån ur fonden finns i kungörelsen (1962: 100) om fiskredskapslån.

Fiskeristyrelsen

Utlåningen från fonden uppgick vid utgången av budgetåret 1974/75 till 35 870 kr. Fondens behållning är 1 101 000 kr. Anslaget bör föras upp med 1 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens fiskredskapslånefond* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

VII. Fonden för förlag till statsverket

VII: A. Lagring av jordbruksprodukter. För främst erforderlig säsongmässig lagring av smör och köttvaror anvisades för budgetåret 1970/71 ett investeringsanslag av 90 milj. kr. För utlånade medel erläggs ränta som motsvarar gällande diskonto med tillägg av en halv procent.

Statens jordbruksnämnd

Anslaget bör under budgetåret 1976/77 med oförändrat belopp få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Föredraganden

Jag biträder statens jordbruksnämnds förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att medge att det för budgetåret 1970/71 anvisade investeringsanslaget Lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1976/77 får användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

VII: B. Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö. För att finansiera inlösen av inhemskt oljeväxtfrö anvisades för budgetåret 1953/54 ett investeringsanslag av 50 milj. kr. För utlånade medel erläggs ränta som motsvarar gällande diskonto med tillägg av en halv procent.

Statens jordbruksnämnd

Anslaget bör under budgetåret 1976/77 med oförändrat belopp få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Föredraganden

Jag biträder statens jordbruksnämnds förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att medge att det för budgetåret 1953/54 anvisade investeringsanslaget Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö under budgetåret 1976/77 får användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

IX. Diverse kapitalfonder

IX: 6. Jordfonden. Fonden uppgår, sedan den för budgetåret 1975/76 tillförts 1 000 kr., till 277 181 000 kr. Fondens medel skall enligt beslut av 1948 års riksdag användas för att bestrida lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område.

Av medlen får högst 20 milj. kr. användas för inlösen av sådana ofullständiga jordbruk, som ej behövs för rationaliseringsändamål, samt för in-

lösen av avflyttad renägares bostad i enlighet med vad som anförts i prop. 1971: 51. Sålunda inlösta fastigheter skall redovisas på särskild delfond.

Medlen skall vidare användas för investeringar på de fastigheter som av staten upplåts till sambruksföreningar i enlighet med vad som anförts i prop. 1972: 1 (bil. 11 s. 158).

Lantbruksstyrelsen

Jordfonden bör tillföras ett formellt belopp av 1 000 kr.

Den kassamässiga behållningen i fonden var vid utgången av budgetåret 1974/75 47,5 milj. kr. Härav beräknas ca 25 milj. kr. vara disponerade genom bindande köpeavtal. Kassabehållningen har under det senaste budgetåret minskat främst beroende på ökade utgifter för köp av jordbruksfastigheter. Den ökande belastningen på jordfonden hänger samman med att fastighetsmarknaden har ändrat karaktär. Det har blivit allt vanligare att jordbruksfastigheter bjuds ut till försäljning genom anbudsförfarande eller på offentlig auktion för att därigenom ett högre pris skall erhållas. Detta har lett till att lantbruksnämnderna i större utsträckning än tidigare måste vägra förvärvstillstånd för att fullgöra sin strukturrationaliserande uppgift. Den andel av nämndernas fastighetsförvärv som följer på vägrat förvärvstillstånd enligt 5 § jordförvärvslagen (1965: 290) har följaktligen ökat.

Då dessutom dessa inköp under det senaste året har omfördelats så att de till större del än tidigare sker i jordbrukslänen, där markpriserna ligger på en hög nivå, har prisförändringar i hög grad påverkat jordfondens likviditet. Trots att de inköpta arealerna har minskat sedan år 1973 har jordfondens likviditet under det senast förflutna året främst av nyssnämnda skäl sjunkit med 20 à 30 milj. kr. Detta innebär att omkring hälften av den odisponerade kassabehållningen på jordfonden under budgetåret 1974/75 har tagits i anspråk.

Utvecklingen av inköps- och försäljningsverksamheten belyses av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	Inköp	Försäljning m. m.
1970/71	129,3	117,9
1971/72	135,8	136,4
1972/73	126,7	141,0
1973/74	137,3	154,0
1974/75	169,9	140,8

I detta sammanhang bör redovisas ytterligare uppgifter rörande inriktningen och effekten av nämndernas inköps- och försäljningsverksamhet. Rationaliseringsreserven uppgick vid slutet av budgetåret 1974/75 till sammanlagt 14 600 ha åker och 103 400 ha skogsmark. Under budgetåret 1974/75 inköpte lantbruksnämnderna 5 720 ha åker och 26 803 ha skogsmark. Av förvärven under första halvåret 1975 låg 50 % av åkerarealen och

20 % av skogsmarken i de egentliga jordbruksbygderna. Av försäljningarna under samma tid låg 55 % av åkerarealen och 29 % av skogsmarken i dessa jordbruksbygder.

I följande tabell anges hur summan av köpeskillingarna (150 milj. kr.) för de brukningsenheter som lantbruksnämnderna förvärvade under budgetåret 1974/75 procentuellt fördelar sig på olika storleksgrupper.

Åker, ha	Skog, ha					
	−25	26−50	51−100	101−200	201−	Summa
−2	11	5	6	3	4	29
3−5	8	3	2	1	—	14
6−10	13	4	3	1	—	21
11−20	12	3	3	2	—	20
21−30	5	1	1	—	—	7
31−50	2	2	—	1	2	7
51−	1	—	1	—	—	2
Summa	**52**	**18**	**16**	**8**	**6**	**100**

Effekten av lantbruksnämndernas försäljningar av jordfondsfastigheter belyses i följande sammanställning, där antalet brukningsenheter, som under budgetåret 1974/75 fått tillskottsmark, har fördelats på åkerareal före tillköp. För varje storleksgrupp anges medelarealen åker och skogsmark före resp. efter tillköp.

Storleksgrupper efter åkerareal före tillköp, ha	Antal brukningsenheter	Medelareal, ha			
		Åker		Skogsmark	
		före tillköp	efter tillköp	före tillköp	efter tillköp
−2	105	1	1	99	123
3−5	122	4	6	81	102
6−10	246	8	11	73	96
11−15	176	14	17	114	127
16−20	158	18	22	70	78
21−25	104	23	30	77	90
26−30	87	28	35	63	72
31−40	99	36	43	66	78
41−50	64	46	53	85	91
51−	102	81	89	147	157
Summa	**1 263**	**22**	**26**	**87**	**102**

I detta sammanhang bör också verkningarna av jordförvärvslagen (1965: 290) redovisas. Av följande sammanställning framgår omfattningen av de lagfarter, som beviljats för jordbruksfastigheter under tiden den 1 juli 1965−den 30 juni 1975.

	Antal	Areal åker ha	Areal skogsmark ha
Enligt jordförvärvslagen prövade förvärv (exkl. överlåtelser mellan juridiska personer)			
Fysiska personers förvärv	31 890	265 100	627 900
Juridiska personers förvärv	3 498	40 100	397 000
Juridiska personers överlåtelser	421	3 500	22 500
Från prövning enligt jordförvärvslagen undantagna förvärv			
Släktförvärv, kommunförvärv m. m.	86 333	735 800	2 871 500
Domänverkets förvärv	358	4 400	74 000
Domänverkets överlåtelser	221	3 800	70 100
Lantbruksnämndernas förvärv	10 453	66 500	291 900
Lantbruksnämndernas överlåtelser	15 017	66 000	293 900

Beträffande juridiska personers förvärv har 106 sådana gjorts av företag, som bedriver förädling eller distribution av jordbruksprodukter, 1 224 av företag som bedriver förädling av skogsprodukter, 1 152 av exploateringsföretag och 890 av andra företag. Av de förvärv som skogsförädlingsföretagen gjort har förvärvsegendomen i 664 fall legat i skogsbruksbygd eller i skogsbruksdominerad mellanbygd, medan egendomen i 275 fall legat i jordbruksbetonad mellanbygd och i 191 fall i område, som hänförs till jordbruksbygd. I 930 fall har skogsförädlingsföretagens förvärv inneburit en utvidgning av tidigare innehav i området. Av de fysiska personernas förvärv har 16 863 gjorts av yrkesverksamma jordbrukare. 10 946 förvärv har avsett ej bestående brukningsenheter. Beträffande förvärv som undantas jordförvärvslagens prövning har 77 962 sådana ägt rum i form av släktförvärv omfattande en areal av ca 651 800 ha åker och 2 570 500 ha skogsmark. I 4 038 fall har kommuner stått som förvärvare.

Föredraganden

Lantbruksnämndernas inköps- och försäljningsverksamhet, som sker med anlitande av jordfonden, är av stor vikt för jordbrukets strukturrationalisering. Fonden uppgår till ca 277 milj. kr. De medel som finns odisponerade eller flyter in vid fastighetsförsäljningar m. m. beräknar jag skall räcka till för inköpsverksamheten m. m. under budgetåret 1976/77. Anslaget bör därför föras upp med oförändrat 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordfonden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Naturvårdsfonden

IX: 7. Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.

1974/75	Utgift	2 034 750	Behållning	2 374 783
1975/76	Anslag	4 000 000		
1976/77	Förslag	4 000 000		

Under rubriken Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m. har under Statens affärsverksfonder för budgetåret 1975/76 anvisats ett investeringsanslag av 4 milj. kr. för förvärv för statens räkning av värdefulla naturområden. Enligt beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963: 71, JoU 1963: 11, rskr 1963: 139) finns f. n. under domänfonden en delfond, benämnd naturvårdsfonden, under vilken naturvårdsobjekt i statens ägo redovisas.

Statens naturvårdsverk

Under budgetåret 1974/75 har beslut fattats om inköp av 27 områden för ca 1,2 milj. kr. Områdena har en areal av ca 950 ha. Sedan budgetåret 1963/64 har totalt anslagits 42 milj. kr. och beslutats om förvärv av ca 22 500 ha för ca 40,5 milj. kr. Länsstyrelserna har uppskattat medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till ca 14 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 till ca 22,4 milj. kr. Härtill kommer att naturvårdsverket initierar många förvärv, vilket länsstyrelserna inte kunnat beakta vid sina beräkningar.

Ändringarna i naturvårdslagens ersättningsbestämmelser den 1 januari och den 1 juli 1973 har fått till följd att ägare av värdefulla naturområden ofta föredrar att sälja sin mark till staten framför att acceptera förfogandeinskränkningar med små möjligheter till intrångsersättning. Detta är en från naturvårdssynpunkt önskvärd utveckling, eftersom inköp ger staten full handlingsfrihet vid utnyttjande och skötsel av de ifrågavarande områdena. För staten är det särskilt angeläget att säkerställa områden av typen riksobjekt som under arbetet med fysisk riksplanering framkommit som särskilt skyddsvärda. En ökning av markförvärven torde också bli resultatet av flera mål som handläggs vid fastighetsdomstolar.

Naturvårdsverket föreslår att anslaget förs upp med ett belopp av 8 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

I enlighet med vad jag anfört under punkten H 6 på driftbudgeten bör naturvårdsfonden i fortsättningen behandlas som en särskild kapitalfond redovisad under rubriken Diverse kapitalfonder och förvaltad av naturvårdsverket. På naturvårdsfonden bör liksom hittills redovisas bl. a. naturvårdsobjekt som förvärvas med anlitande av medel från förevarande anslag. Anslaget bör för budgetåret 1976/77 föras upp med ett oförändrat belopp av 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta att en särskild kapitalfond, naturvårdsfonden, skall inrättas under vilken naturvårdsobjekt skall redovisas i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
2. till *Markförvärv för naturvårdsändamål, m.m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kr.

Register

Sid.

1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

A. Jordbruksdepartementet m. m.

14	Jordbruksdepartementet	10 202 000
15	Lantbruksrepresentanter	1 602 000
16	Kommittéer m. m.	11 000 000
16	Extra utgifter	450 000
		23 254 000

B. Jordbrukets rationalisering m. m.

17	Lantbruksstyrelsen	24 654 000
19	Lantbruksnämnderna	133 293 000
21	Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.	4 900 000
22	Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.	27 000 000
24	Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.	189 000
25	Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti	1 000 000
28	Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.	17 000 000
29	Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.	2 300 000
31	Befrämjande av husdjursaveln m. m.	1 340 000
32	Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet	1 000
33	Bidrag till statens hingstdepå och stuteri	350 000
33	Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling	215 000
34	Bidrag till Svensk matpotatiskontroll	170 000
35	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen	575 000
35	Främjande av rennäringen	730 000
37	Kompensation för bensinskatt till rennäringen	231 000
37	Stöd till skärgårdsföretag	2 000 000
		215 948 000

C. Jordbruksprisreglering

38	Statens jordbruksnämnd	*11 957 000
38	Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden	1 379 000
39	Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	*2 866 000 000
39	Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.	47 961 000
41	Stöd till jordbruket i norra Sverige	96 000 000
42	Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.	2 500 000
42	Bidrag till permanent skördeskadeskydd	30 000 000
44	Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.	22 696 000
		3 078 493 000

D. Skogsbruk

48	Skogsstyrelsen	*10 492 000
48	Bidrag till skogsvårdsstyrelserna	61 993 000
51	Bidrag till skogsförbättringar	7 000 000
53	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo	16 500 000
56	Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.	30 100 000
57	Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.	2 019 000
59	Främjande av skogsvård m. m.	7 500 000
		135 604 000

E. Fiske

60	Fiskeristyrelsen	*9 429 000
60	Fiskeriintendenter m. m.	*1 384 000
60	Främjande i allmänhet av fiskerinäringen	*300 000

*Beräknat belopp

Sid.		
60	Kursverksamhet på fiskets område	330 000
61	Bidrag till fiskehamnar m. m.	6 200 000
62	Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen	20 000
63	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen	1 470 000
63	Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.	3 000 000
64	Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske	1 000
64	Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.	1 000
65	Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.	500 000
65	Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten	1 000
		22 636 000
	F. Service och kontroll	
67	Statens livsmedelsverk	32 286 000
69	Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier	12 447 000
70	Statens veterinärmedicinska anstalt	22 700 000
72	Veterinärstaten	29 025 000
73	Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.	4 500 000
74	Bidrag till djursjukvård i vissa fall	150 000
74	Veterinärinrättningen i Skara: Djursjukhuset	700 000
	Statens centrala frökontrollanstalt:	
76	Förvaltningskostnader	14 295 000
77	Utrustning	60 000
77	Bekämpande av växtsjukdomar	150 000
78	Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet	1 000
84	Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium	3 335 000
84	Statens maskinprovningar	3 794 000
86	Statens växtsortnämnd	182 000
		123 625 000
	G. Utbildning och forskning	
	Jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt:	
91	Central förvaltning	17 770 000
93	Bokinköp m. m.	1 293 000
	Lantbrukshögskolan:	
94	Förvaltningskostnader	71 453 000
98	Driftkostnader	15 936 000
99	Försöksverksamheten	38 941 000
100	Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m.	1 000
	Veterinärhögskolan:	
100	Förvaltningskostnader	33 079 000
102	Driftkostnader	10 937 000
103	Försöksverksamhet	748 000
104	Lantbruksdriften vid försöksgården	1 000
	Skogshögskolan:	
104	Förvaltningskostnader	25 807 000
106	Driftkostnader	19 034 000
107	Statens skogsmästarskola	2 152 000
109	Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.	35 000 000
116	Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.	400 000
116	Jordbruksforskning	12 766 000
117	Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning	1 470 000
117	Bidrag till Sveriges utsädesförening	9 638 000
118	Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling	285 000
119	Skoglig forskning	4 846 000
120	Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.	1 912 000
120	Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning	4 400 000
121	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	372 000
121	Reseunderstöd för studier m. m.	39 000
122	Bidrag till viss ungdomsverksamhet	500 000
		308 780 000

Sid.

	H. Miljövård	
123	Statens naturvårdsverk	44 323 000
126	Statens strålskyddsinstitut	*6 297 000
126	Koncessionsnämnden för miljöskydd	3 000 000
127	Miljövårdsinformation	2 800 000
129	Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.	9 000 000
130	Vård av naturreservat m. m.	17 100 000
138	Miljövårdsforskning	30 460 000
140	Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet	3 800 000
141	Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor	1 500 000
142	Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.	5 500 000
143	Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.	140 000 000
145	Stöd till avfallsbehandling m. m.	15 000 000
146	Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.	1 455 000
147	Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond	5 000 000
		285 235 000
	I. Idrott	
	Stöd till idrotten:	
148	Organisationsstöd m. m.	89 130 000
148	Anläggningsstöd m. m.	30 370 000
		119 500 000
	J. Diverse	
154	Servitutsnämnder, m. m.	55 000
154	Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.	1 000 000
155	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	7 597 000
156	Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder	7 000
156	Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar	5 000
		8 664 000
	Summa för driftbudgeten	**4 321 739 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	Statens allmänna fastighetsfond	
157	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.	**95 000 000**
	Statens utlåningsfonder	
159	Fiskerilånefonden	1 000
160	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	700 000
160	Statens fiskredskapslånefond	1 000
		702 000
	Fonden för förlag till statsverket	
161	Lagring av jordbruksprodukter	—
161	Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö	—
	Diverse kapitalfonder	
161	Jordfonden	1 000
	Naturvårdsfonden:	
165	Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.	4 000 000
		4 001 000
	Summa för kapitalbudgeten	**99 703 000**
	Totalt för jordbruksdepartementet	**4 421 442 000**

*Beräknat belopp

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1975

Handelsdepartementet

Översikt

Handelsdepartementets verksamhetsområde omfattar ut- och inrikeshandeln, turism, ekonomiskt försvar samt patent- och registreringsväsendet. Inom utrikeshandeln handlägger departementet både bilaterala och multilaterala frågor, som ofta har anknytning till olika internationella organisationer som EFTA, EG, GATT och OECD. Till detta område hör också frågor rörande vår kommersiella representation i utlandet, exportfrämjande åtgärder och exportkreditgarantier. Inom inrikeshandeln handlägger departementet främst pris-, konkurrens-, marknadsförings- och konsumentfrågor. Krigsmaterielinspektionen inom departementet kontrollerar tillverkning och utförsel av krigsmateriel. Till departementet hör de statsägda företagen Aktiebolaget Tipstjänst, Svenska penninglotteriet aktiebolag och Aktiebolaget Oljetransit.

Departementets budget föreslås öka med 23,4 milj. kr. till 448,8 milj. kr.

Handelspolitiska frågor

Allmänt

Under åren 1974 och 1975 var den internationella ekonomiska utvecklingen ovanligt dramatisk. Den samlade produktionen i OECD-länderna beräknas under år 1975 ha minskat för andra året i följd. Världshandelns volym föll för första gången under efterkrigstiden. Under första halvåret 1975 blev nedgången hela 13 % jämfört med första halvåret 1974. Arbetslösheten har generellt varit hög och i många fall nått en nivå som inte registrerats sedan 1930-talets depression.

Samtidigt har inflationen i OECD-länderna varit snabbare än någon gång under efterkrigstiden, trots den kraftiga nedgången i ekonomisk aktivitet. För vissa enskilda länder har inflationstakten som mest uppgått till närmare 25 %.

Bytesbalansunderskottet för OECD-området i sin helhet var betydande år 1974 och uppgick totalt till över 30 miljarder dollar att jämföra med ett överskott år 1973 på 2,5 miljarder dollar. Framför allt på grund av den sjunkande ekonomiska aktiviteten skedde en kraftig förbättring av bytesbalansen under år 1975. Förbättringen kan dock till största delen hänföras till de större OECD-länderna. De små länderna dras fortfarande med stora underskott.

Prishöjningarna på oljeprodukter och på importen av industriella färdigvaror och livsmedel har särskilt hårt drabbat de oljeimporterande u-länderna,

eftersom dessa ofta inte har kunnat kompensera sig via exporten på grund av de fallande råvarupriserna. De oljeimporterande u-länderna visade som grupp redan år 1974 ett stort underskott i bytesbalansen och detta har ökat under år 1975.

De oljeexporterande u-ländernas stora överskott – ca 60 miljarder dollar år 1974 – har inte skapat de problem i det monetära systemet som man från början befarade. Överskotten har sjunkit år 1975 och i stor utsträckning kanaliserats via den internationella kreditmarknaden.

Denna ekonomiska situation har på olika sätt präglat de handelspolitiska diskussionerna i internationella fora. Betalningsbalanssvårigheterna ökade farhågorna hos industriländerna för att protektionistiska åtgärder skulle vidtagas av enskilda länder för att lösa de egna problemen. För att söka förhindra detta antogs inom OECD i maj 1974 en handelsdeklaration (s. k. trade pledge) enligt vilken medlemsländerna åtog sig att under ett års tid undvika att ensidigt införa importrestriktioner eller på ett konstlat sätt stödja exporten. Denna handelsdeklaration förlängdes i maj 1975 för ytterligare ett år.

Oljekrisen 1973/74 aktualiserade tanken på överläggningar – en dialog – mellan export- och importländer för att diskutera energifrågorna. På inbjudan av Frankrike försökte i april 1975 tio i- och u-länder dra upp riktlinjerna för sådana överläggningar. Motsättningarna om dagordningen mellan industriländerna, som i utgångsläget ville ha en inriktning på enbart energifrågor och därmed sammanhängande spörsmål, och u-länderna, som eftersträvade en bred behandling av utvecklingsproblemen, ledde emellertid till att man inte då kunde enas. Under sommaren och hösten 1975 närmade sig parternas ståndpunkter varandra. Man har nu kommit överens om att parallellt behandla energi-, råvaru-, utvecklings- och finansiella frågor inom ramen för en konferens med 19 u-länder och åtta i-länder däribland Sverige, vilka på båda sidor representerar såväl import- som exportintressen. Denna konferens som numera benämns konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete (CIEC) inleddes med ett ministermöte i Paris i december 1975.

Diskussioner mellan OECD-länderna om ett utvidgat energisamarbete ledde under år 1974 till att det internationella energiorganet (IEA) inom ramen för OECD bildades.

Störningarna i oljetillförseln och prisutvecklingen på råvaruområdet har i industriländerna lett till ökad medvetenhet om betydelsen av en säkrad råvaruförsörjning och stabilare prisutveckling. Det kan visserligen sägas att oljeländerna är i en särskilt gynnsam situation när det gäller att samarbeta för att hävda sina intressen och att en liknande situation troligen inte kommer att bli aktuell för andra råvaror än olja. Samtidigt kan man emellertid se risker för att de allt starkare prissvängningarna med djupa vågdalar i lågkonjunkturer kan leda till bristande vilja hos producenterna att bygga ut leveranskapaciteten i takt med de ökade behoven i världen i övrigt. Om råvarusamarbetet med u-länderna tidigare setts som främst till gagn för u-länderna har alltså industriländernas egenintresse i frågan nu fått större

betydelse. Råvarufrågorna har bl. a. mot denna bakgrund sedan år 1974 fått en allt starkare betoning i OECD-arbetet.

Hos u-länderna har utvecklingen lett till skärpta krav på bestämmanderätt över de egna naturresurserna och ökad betoning av samarbetet sinsemellan, inte minst i egenskap av producenter av råvaror. De starka prissvängningarna på råvarusidan och den genom inflationen i industriländerna alltmer accentuerade prisuppgången på u-ländernas importvaror har samtidigt förstärkt u-ländernas krav att åtgärder skall vidtas för att motverka en försämring i deras köpkraft. På såväl i- som u-landssidan har behovet av och intresset för att diskutera råvaruproblemen ökat.

Vid FN:s sjätte extra generalförsamling våren 1974 fick råvarufrågorna en framträdande plats i diskussionerna om den nya ekonomiska världsordning som u-länderna krävt för sin utveckling. Förhandlingsresultatet i form av en deklaration och ett handlingsprogram, som täckte ett brett fält av frågor även utanför råvaruområdet, bl. a. frågan om u-ländernas tillträde till i-landsmarknaderna, urholkades av en rad reservationer från i-landshåll. Mötet ägde rum i en anda av konfrontation.

Under år 1975 förändrades läget märkbart. En viss rörelse har kunnat iakttagas hos några betydande industriländer, mot en mer förhandlingsvillig inställning. Vid OECD:s ministermöte i maj tillsattes två högnivågrupper – en för råvaror och en för utvecklingsfrågor i övrigt – med uppgift att söka finna vägar till ett större samförstånd med u-länderna. Bl. a. skulle man avstämma sina ställningstaganden inför FN:s sjunde extra generalförsamling hösten 1975 om utveckling och ekonomiskt samarbete.

Utan att frånfalla sina krav deklarerade u-länderna vid ett möte med de s. k. alliansfria staterna i Lima en samarbetsvillig inställning. Den sjunde extra generalförsamlingen ägde rum i en helt annan anda än den sjätte sessionen drygt ett år tidigare. Med undantag för vissa begränsade reservationer, från främst Förenta staternas sida, antogs enhälligt en resolution som lade grunden för fortsatta förhandlingar om bredare lösningar på problemen med instabila råvarumarknader och kraftigt fluktuerande exportintäkter för u-länder. Sådana förhandlingar kommer bl. a. att äga rum vid den fjärde sessionen med FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD IV) i Nairobi i maj 1976.

Frågan om u-ländernas tillträde till i-landsmarknaderna har varit föremål för förhandlingar vid de två extra FN-sessionerna och ägnas stor uppmärksamhet i de pågående GATT-förhandlingarna om bl. a. världsvida tullsänkningar. Dessa förhandlingar, som enligt de ursprungliga planerna skulle ha avslutats under år 1975, avses nu, under förutsättning av väsentliga framsteg under år 1976, kunna slutföras under år 1977.

Den globala ekonomiska situationen har haft en bromsande effekt på den svenska utrikeshandeln. Sveriges export och import ökade värdemässigt under tiden januari–september 1975 med 3 resp. 5 % i jämförelse med samma tidsperiod år 1974. Under motsvarande period 1974 var ökningen 35 resp.

60 % jämfört med samma period år 1973.

Västeuropa är traditionellt vår största handelspartner men utvecklingen av vår handel med Västeuropa har inte varit lika gynnsam under tiden januari–september 1975 som under samma tid år 1974. Västeuropas andel av vår export sjönk från ca 75 % till ca 71 %, medan dess andel av vår import förblev i stort sett oförändrad ca 72 %.

Den stagnation som kännetecknat ekonomierna i flertalet länder i Västeuropa och Nordamerika har ökat de svenska företagens intresse för handeln med statshandelsländerna i Östeuropa och Asien.

Statshandelsländernas andel av vår totala utrikeshandel är traditionellt blygsam, normalt under 5 %. Under år 1975 har emellertid andelen av vår export ökat till 7,2 % och andelen av vår import till 6,3 %. Även om andelen alltjämt är liten var ökningstakten värdemässigt i vår export till och import från dessa länder påfallande hög under tiden januari–september 1975 – ca 44 % resp. 28 %. Liknande uppgångar har dock noterats även vid tidigare konjunkturavmattningar i väst. Det återstår därför att se om ökningen nu har mera permanent karaktär. I östhandeln kvarstår i stor utsträckning de traditionella svårigheterna oförändrade. Valutaproblem, brister i informationsflödet och olika komplikationer på marknadsföringssidan är exempel på dessa svårigheter. Slutförandet av den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen (ESK) i augusti 1975 ger emellertid vissa förhoppningar om lösningar på en del av dessa problem.

Även när det gäller de oljeproducerande länderna (OPEC-länderna) – främst i Mellersta Östern – kunde mycket starka ökningar i den svenska exporten registreras under år 1975. Således ökade exporten till dessa länder med 93 % under tiden januari–september 1975 jämfört med motsvarande period under år 1974. OPEC-ländernas andel av Sveriges totala export ökade därmed från 2,2 % till 4,1 %. Detta innebär att ökningen från föregående år fortsatt i oförändrad eller ökad takt. Även för den närmaste framtiden kan man, med tanke på flera av dessa länders omfattande och ambitiösa utvecklingsplaner, räkna med ett ökat handelsutbyte.

Sveriges export och import med u-länderna steg med 27 resp. 6 % under samma tidsperiod.

Vår traditionella frihandelspolitik har medfört ett mycket starkt importtryck inom vissa industribranscher. Framför allt har detta varit fallet för den svenska beklädnadsindustrin, vars situation ytterligare försämrats under år 1975. En fortsättning av denna utveckling skulle innebära att produktionskapaciteten minskade i sådan utsträckning att de försörjningsmål som av beredskapsskäl uppställts inte kan uppnås. Särskilt kritisk är situationen inom skoområdet och det grundtextila området. Av dessa skäl befanns det nödvändigt att från den 5 november 1975 begränsa importen i fråga om skor av läder och plast samt gummistövlar. Vidare beslöt regeringen om att från årsskiftet införa licenstvång utan kvantitativa restriktioner för import av vissa tekovaror. Genom begränsningen av importen av skor och stövlar

av vissa tekovaror. Genom begränsningen av importen av skor och stövlar kommer bättre underlag att skapas för skoindustrins långsiktiga planering och för statsmakternas åtgärder att upprätthålla en tillfredsställande svensk försörjningsberedskap på detta område. Genom licenstvånget för import av vissa tekovaror kan man på ett effektivare sätt än hittills övervaka importens utveckling, vilket också innebär en höjd beredskap på tekoområdet.

Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT)

De multilaterala handelsförhandlingarna inom GATT har efter det formella öppnandet i Tokio år 1973 nu lämnat det förberedande stadiet och övergått i ett mer aktivt skede. Detta blev möjligt i och med att den amerikanska kongressen i slutet av år 1974 antog en ny handelslag "Trade Act 1974", som ger presidenten erforderliga förhandlingsbemyndiganden. Trots den svaga internationella ekonomiska konjunkturen har förhandlingarna kunnat bedrivas med samma målsättning om liberalisering av världshandeln som fastställdes i den s. k. Tokiodeklarationen från ministermötet år 1973. Ett betydande förhandlingsarbete återstår dock. Ett slutligt förhandlingsresultat under 1977 har satts som mål under förutsättning av väsentliga framsteg under år 1976. Varuområdet tropiska produkter ges särskild prioritet av hänsyn till u-ländernas intressen.

FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD)

Arbetet inom UNCTAD, där Sverige är medlem i styrelsen och samtliga huvudkommittéer, koncentrerades under år 1975 till förberedelserna för konferensens fjärde session (UNCTAD IV), som skall äga rum i Nairobi i Kenya under maj månad 1976. En provisorisk dagordning för UNCTAD IV har fastställts. Hänsyn har därvid tagits till resultatet av FN:s sjunde extra generalförsamling hösten 1975. Vid UNCTAD IV väntas de mest framträdande frågorna bli den internationella råvaruhandeln och överföring av teknologi till u-länderna.

På råvaruområdet skall konferensen ta ställning till ett integrerat program som syftar till åtgärder på bred bas för att stabilisera råvarupriserna, öka och stabilisera u-ländernas exportintäkter och bidra till en diversifiering av u-ländernas produktion och export. I fråga om vetenskap och teknologi gäller diskussionen främst regler för överföring av teknologi till u-länder. Förslag till sådana regler har under år 1975 behandlats inom organisationens nyupprättade teknologikommitté.

Andra frågor på dagordningen för UNCTAD IV är handeln med färdigvaror och halvfabrikat, u-ländernas skuldbörda, kapitalflödet till u-länderna, det internationella monetära systemet, de minst utvecklade ländernas problem samt ekonomiskt samarbete mellan u-länder.

De särskilda tullförmåner (s. k. tullpreferenser), som Sverige införde år 1972, omfattade under år 1974 en handel om totalt 380 milj. kr. jämfört

med 237 milj. kr. år 1973. Från den 1 januari 1975 ges preferenser till ytterligare tre länder, nämligen Bulgarien, Rumänien och Malta. För Bulgariens och Rumäniens del är dock varuområdet något mindre omfattande än för övriga länder som åtnjuter preferenser.

I enlighet med beslut av 1974 års riksdag har ett särskilt organ, Importkontoret för u-landsprodukter, inrättats för att främja import från u-länder. Det inledde sin verksamhet i början av år 1975.

Inom den internationella kaffeorganisationen har förhandlingar resulterat i ett nytt kaffeavtal som skall träda i kraft i oktober 1976. En kakaokonferens inom FN:s ram utarbetade i oktober 1975 ett nytt kakaoavtal.

Vid en ministerkonferens i Genève i april 1975, i vilken Sverige deltog, godkändes texten till en överenskommelse om grundande av en organisation för järnmalmsexporterande länder. Sedan riksdagen godkänt överenskommelsen undertecknades denna av Sverige i december 1975.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)

Den oroande utvecklingen inom världsekonomin föranledde OECD:s ministermöte i maj 1975 att ägna särskild uppmärksamhet åt medlemsländernas ekonomiska politik i ett internationellt perspektiv. Åtagandet från föregående års ministermöte, den s. k. trade pledge, att söka undvika att ensidigt införa restriktioner för handel och löpande betalningar förnyades. Vidare antog ministermötet en deklaration om medlemsländernas relationer till u-länderna.

Problemen på energiområdet gavs under året fortsatt hög prioritet. Det internationella energiorganet (IEA) har bl. a. byggt upp ett oljefördelningssystem för krissituationer och ett informationssystem avseende den internationella oljemarknaden samt inlett samarbetsprojekt på forsknings- och utvecklingsområdet. Sedan riksdagen godkänt avtalet om IEA:s upprättande har avtalet ratificerats för Sveriges del.

För att underlätta den internationella upplåningen för medlemsländer med betalningsunderskott träffades i april 1975 inom OECD en överenskommelse att upprätta en för medlemsländerna gemensam finansiell stödfond. Den svenska regeringen undertecknade avtalet samma månad. Riksdagen beslöt i december att avtalet skulle godkännas.

Den ekonomiska utvecklingen, särskilt möjligheterna att uppnå ekonomisk tillväxt och samtidigt lägre inflationstakt, väntas stå i förgrunden för OECD:s verksamhet även under innevarande år. Konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete beräknas kräva en omfattande arbetsinsats inom OECD med inriktning på utvecklingssamarbete.

Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

Ministermöten ägde rum i maj och november 1975. Överläggningarna vid dessa möten berörde bl. a. internationella ekonomiska frågor såsom den kraftiga recessionen i världen och dess återverkningar på EFTA-länderna och de påbörjade handelsförhandlingarna inom GATT.

Samrådet inom organisationen beträffande frågor av gemensamt intresse i medlemsländernas avtal med EG har fortsatt under år 1975. Ett gemensamt förslag till förbättringar av ursprungsreglerna i EFTA och EG har under år 1975 lagts fram för EG.

Arbetet på att avlägsna tekniska handelshinder har fortsatt. En konvention om kontroll och märkning av ädelmetallvaror trädde i kraft under år 1975. Som första land utanför Västeuropa har Ungern inbjudits att deltaga i konventionen om ömsesidigt godkännande av inspektion av läkemedelsprodukter.

Jugoslavien har deltagit med observatörer i ett antal möten på expertnivå.

Vid ministermötet i maj 1975 enades ministrarna om att de önskemål om bistånd, som framförts till EFTA av Portugal, skyndsamt och i positiv anda skulle utredas i EFTA-kretsen.

Vid ministermötet i november 1975 beslöt ministrarna tillmötesgå de portugisiska önskemålen om förlängd tid för tullavtrappning för en del varor och om importlättnader för vissa jordbruksvaror vid import till övriga EFTA-länder. Vidare träffades en överenskommelse om att inrätta en industriell utvecklingsfond uppgående till 100 milj. dollar till förmån för Portugal.

Vid mötet lämnades en redogörelse för de svenska importrestriktionerna på skoområdet vilka införts för att trygga Sveriges försörjningsberedskap i fråga om skor. EFTA:s råd fick i uppdrag att göra en grundlig prövning av frågan före den 1 februari 1976.

Europeiska gemenskaperna (EG)

Den fjärde tullsänkningen på 20 % enligt frihandelsavtalen med EG sker den 1 januari 1976. Den återstående sänkningen görs den 1 juli 1977.

För ett antal varor, främst papper och stål, finns i avtalen särbestämmelser, som bl. a. innebär en långsammare tullavvecklingstakt. Bestämmelserna ger också möjlighet för EG att så länge tullavvecklingen pågår ta ut den högre tull som tillämpas mot tredje land för import som överstiger vissa i avtalet fastställda kvantiteter (plafonder) och möjlighet att i vissa fall göra avsteg från regeln att dessa kvantiteter årligen skall öka.

EG har under det gångna året för första gången begagnat sig av dessa möjligheter för vissa varugrupper inom pappersområdet. Den 10 november beslöt kommissionen att fram till årsskiftet ta ut tredjelandstull på pappersvaror under en av avtalets 14 plafonder. Kommissionen har även föreslagit EG:s ministerråd att i 1976 års plafondförordning frysa samtliga svenska pappersplafonder till 1975 års nivå. De skall annars enligt avtalets

huvudregel öka med 5 %.

Frihandelsavtalens förvaltningsorgan – de blandade kommittéerna för EEC- och CECA-avtalen – har under år 1975 haft ordinarie möten i juni och december. Tullkommittén, som har att behandla frågor som sammanhänger med den praktiska tillämpningen av ursprungsreglerna i avtalet, har sammanträtt i maj och november.

Blandade kommittén för EEC-avtalet kallades till extra möte den 3 november 1975 för att diskutera den av regeringen beslutade importregleringen för skor. Diskussionerna om importregleringen fortsatte vid det ordinarie mötet i december. Vid båda tillfällena redogjorde den svenska delegationen utförligt för de säkerhetspolitiska krav som föranlett regeringen att vidta åtgärder för att förhindra en fortsatt krympning av den inhemska skofabrikationen. Sverige har i EG – liksom i EFTA – därvid stött sig på frihandelsavtalets regler om undantag i säkerhetssyfte.

Kommittén har under år 1975 fattat två beslut om ändringar i ursprungsreglerna, nämligen avseende vidgad användning av ursprungsdeklarationer enligt blankett EUR. 2 samt i fråga om regler som skall gälla sedan avtalets förbud om tullrestitution träder i kraft den 1 januari 1976.

Kommittén har vidare bl. a. diskuterat tillämpningen av avtalets regler om livsmedelsindustriprodukter och berört handeln med jordbruksvaror.

Vid CECA-kommitténs möten har diskuterats den allmänna situationen på stålmarknaden.

Liksom tidigare har Sverige begagnat kommittémötena för att markera intresse för samarbete med EG på områden som faller utanför själva frihandelsavtalet. Under de ordinarie mötena har sålunda tekniska handelshinder, transportpolitik, forskningspolitik och miljövård berörts.

Ett andra expertmöte rörande utbyte av erfarenheter på miljövårdsområdet väntas äga rum i början av år 1976.

Sverige har under året inlett och avslutat förhandlingar med EG om anslutning av det svenska fusionsforskningsprogrammet till Euratoms motsvarande program. Ett förslag till överenskommelse med EG förelades riksdagen i december.

Nordiskt samarbete

Inom Nordiska ministerrådet har arbetet under år 1975 fortgått i enlighet med riktlinjerna i det nordiska handlingsprogram, som ministerrådet presenterade vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1973. Detta omfattar industri- och energipolitik, regional- och miljöpolitik, arbetsmiljöområdet, konsumentpolitik och samarbete i fråga om turism. Ett omfattande nordiskt samarbete äger sedan länge rum inom bl. a. lagstiftnings- och kulturområdena samt inom transport-, social- och arbetsmarknadspolitiken. Under ministerrådet leds och samordnas arbetet i särskilda nordiska ämbetsmannakommittéer. I november 1975 antog ministerrådet ett omfattande program för det fortsatta nordiska arbetsmarknadssamarbetet. Programmet disku-

terades under hösten med arbetsmarknadens parter och behandlades också vid Nordiska rådets extra session i november 1975.

Flera betydelsefulla utredningar har tillsatts under år 1975 bl. a. en undersökning om de nordiska ländernas råvaru- och naturresurssituation samt en kartläggning av multinationella företags roll i de nordiska ländernas ekonomi. Under året har utredningen om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet framlagts och steg tagits. i första hand i Sverige och Finland. för att genomföra reformen.

Genom anslagsfördelningen inom ramen för ministerrådets budget ges bättre möjlighet än tidigare till samordning och prioritering av verksamheten under ministerrådet. Budgeten för den verksamhet som administreras under ministerrådssekretariatet i Oslo för år 1976 fastställdes av ministerrådet i sina huvuddrag i mars 1975. Den omfattar totalt ca 21 milj. norska kr. (1975: 13.9 milj. norska kr.). varav 7,3 milj. norska kr. avser administrativa utgifter för sekretariatet (1975: 5.3 milj. norska kr.) och 13 milj. norska kr. avser projektmedel (1975: 8.4 milj. norska kr.).

Anslagen till projekt avser bl. a. socialpolitiska samarbetet. arbetsmarknadsrådet. regionalpolitiken. nordkalottsamarbetet. byggsektorn. transportområdet. miljö- och arbetsmiljöområdet samt konsumentområdet. Medel har dessutom reserverats bl. a. för samarbetet inom energipolitiken.

Sveriges andel i kostnaderna för det nordiska samarbetet uppgår till 45 %.

På grundval av statsministrarnas beslut vid ett möte i Oslo den 31 januari 1975 har samarbetsministrarna låtit utarbeta ett förslag till nordisk investeringsbank. vilket underställts Nordiska rådet för yttrande. Sedan rådet vid extra session den 15 november 1975 tillstyrkt förslaget undertecknades den 4 december ett avtal mellan de nordiska länderna om att upprätta en sådan bank med placering i Helsingfors.

Avtalet. som skall ratificeras. kommer att underställas riksdagen under 1975/76 års riksmöte.

FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE)

Arbetet på det handelspolitiska området har fortsatt under år 1975 främst inom handelskommittén och olika arbets- och expertgrupper. Under år 1975 har förhandlingarna inom den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen (ESK) slutförts.

Slutdokumentet från konferensen innehåller en rad rekommendationer rörande olika ekonomiska frågor. Dessa rekommendationer avser bl. a. affärskontakter och service. ekonomisk och kommersiell information. marknadsföring, industriellt samarbete och harmonisering av standards. En del av dessa kommer att behandlas vidare inom ECE:s ram. Förberedande överläggningar i detta hänseende har ägt rum under hösten 1975.

Bilaterala avtal

Under år 1975 har förhandlingar förts med Bulgarien. Polen. Rumänien. Sovjetunionen. Tjeckoslovakien och Ungern inom ramen för Sveriges bilaterala handelsöverenskommelser med dessa stater. Vidare ägde sedvanliga handelskonsultationer rum med Kina.

Avtal om ekonomiskt. industriellt och tekniskt samarbete har ingåtts med Arabrepubliken Egypten.

Det första mötet med den svensk-iranska blandade kommissionen för ekonomiskt och tekniskt samarbete ägde rum under år 1975.

Inom ramen för de samarbetsavtal. som Sverige har med ett antal u-länder. har fortlöpande bilaterala kontakter hållits under år 1975 med berörda myndigheter. organisationer och företag i dessa länder.

Vidare hölls det tredje mötet med den svensk-japanska blandade kommissionen. Därvid överenskoms om en procedur för konsultationer vid problem i handeln.

De avtal som tidigare träffats med Hongkong. Republiken Korea. Malaysia. Singapore och Indien om begränsning av exporten till Sverige av vissa tekovaror har omförhandlats och därvid har överenskommits om vissa varumässiga ändringar. Detta gäller också överenskommelsen med Portugal om en begränsning av exporten av vissa tekoprodukter från Macao. Nya begränsningsavtal har ingåtts med Pakistan och Malta.

Krigsmaterielkontroll

Krigsmaterielinspektionens kontroll av tillverkningen av krigsmateriel i landet omfattade vid årsskiftet 1975/76 122 enskilda tillverkare. Tillverkningsvärdet för år 1974 var 1 486 milj. kr.. en ökning med 48 milj. kr. jämfört med år 1973.

Under år 1975 har ca 1 400 utförselansökningar behandlats. Beviljade utförseltillstånd under år 1975 avser utförsel till ett värde av ca 525 milj. kr. Medelvärdet av krigsmaterielexporten under perioden 1970–1974 var 424 milj. kr. per år.

Lotterifrågor

Aktiebolaget Tipstjänst och Svenska penninglotteriet aktiebolag ökade sin omsättning det senaste verksamhetsåret.

Omsättningen hos Tipstjänst under år 1975 beräknas ha uppgått till 790 milj. kr. (724)[1]. Till statsverket beräknas 380 milj. kr. (360) ha inlevererats. därav 161 milj. kr. (157) i form av lotterivinstskatt och s. k. radskatt. Bolaget har den 1 april 1975 höjt radpriset på tips från 40 öre till 50 öre.

Penninglotteriets intäkter av lottförsäljningen under år 1975 beräknas ha uppgått till 551 milj. kr. (492). Tolv nummerlotterier anordnades under året och 7 milj. (5) lotter såldes. I de tolv penningslotterierna såldes 20 milj.

[1] Siffror inom parentes gäller år 1974.

(19) lotter. Liksom under tidigare år anordnades ett särskilt lotteri för kulturella ändamål. Av penninglotteriets bruttoomsättning beräknas 270 milj. kr. (251) tillfalla statsverket. Härav utgörs 40 milj. kr. (33) av lotterivinstskatt. Penninglotteriet flyttade till Visby den 1 maj 1975.

Lotterinämnden, som inrättades i juni 1974 i avvaktan på de förslag som 1972 års lotteriutredning kommer att lämna, fortsätter sin verksamhet. Övergångsvis föreslås en resursförstärkning.

Exportfrämjande åtgärder

Sveriges exportråd (SE) inrättades år 1972 genom ett avtal mellan svenska staten och Sveriges allmänna exportförening (SAE). Den 1 juli 1975 trädde ett nytt och inte tidsbegränsat avtal i kraft (prop. 1975:1 bil. 12, NU 1975:9, rskr 1975:72). SE:s uppgift är att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja Sveriges export.

För att åstadkomma en bättre samordning och ett bättre resursutnyttjande vid branschvisa insatser förs anslagen till särskilda branschstöd över till trettonde huvudtiteln (industridepartementet).

I februari 1974 tillsattes en utredning om vidareutbildning i internationell marknadsföring. Utredningen avlämnade i maj 1975 sitt betänkande (SOU 1975:45) Vidareutbildning i internationell marknadsföring. I detta föreslås att staten genom att vidta ekonomiska och organisatoriska åtgärder skall förbättra och effektivisera den nuvarande utbildningen på området. IM-utbildningen. Betänkandet har remissbehandlats. På grundval av betänkandet och remissbehandlingen föreslås att statligt stöd, totalt omfattande 900 000 kr., skall kunna utgå till kursarrangör för att stimulera dessa bl. a. till att ta fram nya kurser, omarbeta gamla och anordna ett större antal regionala och lokala kurser. Ansvaret för övergripande planering, beviljande av bidrag m. m. föreslås tilldelas SE. Vidare föreslås att till SE knyts en rådgivande delegation för IM-utbildning, med representanter för staten, utbildningsorganisationer och företag.

Exportkreditgarantier

Under budgetåret 1974/75 utfärdade exportkreditnämnden statsgarantier för exportkredit (garantiförbindelser) för ett belopp av 3 299 milj. kr., vilket innebär en ökning sedan närmast föregående budgetår med 127 milj. kr. eller med 4 %. Därutöver har garantier ställts i utsikt (garantiutfästelser) för ett belopp av 18 441 milj. kr. mot 9 127 milj. kr. föregående budgetår.

Av nämndens totala engagemang den 30 juni 1975 avsåg 5 627 milj. kr. garantier på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling, u-garantier. Totalbeloppet för garantiutfästelser uppgick till 13 429 milj. kr., därav 650 milj. kr. för u-garantier. Under det senaste budgetåret har beloppen för garantiförbindelser ökat med 38 % och för garantiutfästelser med 84 %.

Av de utestående garantiförbindelserna belöper sig 2 217 milj. kr. på

u-länderna, 2 296 milj. kr. på öststaterna och 1 114 milj. kr. på övriga länder.

Nämndens inkomster under budgetåret 1974/75 uppgick till 66.8 milj. kr. mot 43.3 milj. kr. föregående budgetår. Av inkomsterna utgjordes 48.1 milj. kr. av premier. 18.1 milj. kr. av räntor och 0.6 milj. kr. av återvunna skadebetalningar.

Med anledning av skadefall utbetalades under budgetåret 1974/75 ersättningar med 6.4 milj. kr. Nämndens administrationskostnader uppgick till 3.0 milj. kr.

Exportkreditnämndens sammanlagda reserver utgjorde vid budgetårets slut 294.3 milj. kr.. vilket motsvarade ca 5.2 % av utestående garantiförbindelser.

Med anledning av regeringens förslag har riksdagen medgivit (prop. 1975/76:68, NU 1975/76:11. rskr 1975/76:63) att maximibeloppet för statens betalningsansvar i form av garanti för exportkredit på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling ökas från 2 miljarder kr. till 4 miljarder kr. Härigenom ökas ramen för statens totala betalningsansvar för exportkreditgarantier till 20,5 miljarder kr.

Turism

Sveriges turistråd bildades år 1975 som en stiftelse av svenska staten. Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet och börjar sin verksamhet den 1 januari 1976. Sveriges turistråd har till uppgift att som centralt organ planera. samordna och genomföra åtgärder för att främja marknadsföring av turism i Sverige. Därvid skall i första hand behovet av semester- och rekreationsresor hos den breda allmänheten i Sverige och de övriga nordiska länderna tillgodoses. För Sveriges turistråds verksamhet föreslås ett anslag om 23 milj. kr.

Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

I budgetpropositionen 1975:1 bilaga 12 redovisas de prisregleringsåtgärder som hade vidtagits fram till den 1 januari 1975. Därav framgår att det prisstopp på viktigare baslivsmedel som infördes den 1 januari 1973 då fortfarande var i kraft. Dessutom gällde prisstopp på pappersmassa. vissa byggnadsmaterial. blöjor. lantbruksmaskiner. gödselmedel samt viktigare hushållskapitalvaror. Skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar förelåg i fråga om vissa trä- och pappersvaror. mjöl och matbröd. vissa byggnadsmaterial samt menstruationsskydd. För motorbensin. motorbrännolja och eldningsolja gällde högstpriser.

Sedan årsskiftet 1974/75 har följande prisregleringsåtgärder vidtagits.

Den 1 april och den 18 juni 1975 upphävdes kvarstående prisstopp på byggnadsmaterial. med undantag för elspisar. och ersattes med skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar. För vissa byggnadsmaterial som tidigare

omfattades av anmälningsskyldighet upphävdes regleringen helt.

Skyldigheten att förhandsanmäla prishöjningar utsträcktes den 28 maj 1975 till att gälla margarin.

Den 18 juni 1975 infördes prisstopp på hygienprodukter och tvättmedel. Samtidigt undantogs yoghurt samt får- och getost från prisstoppet på mejeriprodukter. Vidare begränsades anmälningsskyldigheten i fråga om pappersprodukter.

Ett nytt prisstopp på pappersområdet infördes den 26 juli 1975. Det avsåg kartonger och andra förpackningar och tog främst sikte på wellpappprodukter. Samma dag infördes skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på kaffe. Den 2 september 1975 infördes prisstopp på lastbilstransporter. Slutligen infördes den 24 november 1975 högstprisreglering för matpotatis.

Prisstoppet på blöjor och elspisar upphävdes den 22 oktober 1975 och ersattes med skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar. Samma dag upphävdes prisstoppet på gödselmedel. Den 21 december 1975 upphävdes prisregleringen på grädde och vissa ostar, byggnadsmaterial, hushållskapitalvaror, pappersved, wellpappprodukter, menstruationsskydd, kyl- och frystransporter samt transporter i samband med snöröjning.

Högstprisregleringen på oljeområdet upphävdes den 1 juli 1975.

Nu gäller sålunda prisstopp eller högstpris på vissa livsmedel (kött, mejerivaror och potatis), lantbruksmaskiner, pappersmassa, hygienprodukter och tvättmedel samt lastbilstransporter. Skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar föreligger i fråga om vissa pappersprodukter (t. ex. tidnings- och journalpapper, mjukpapper, blöjor), mjöl och matbröd, margarin och kaffe.

I juli 1975 tillkallades en sakkunnig för att undersöka verkningarna i olika hänseenden av dels de åtgärder som vidtagits med stöd av allmänna prisregleringslagen under i första hand åren 1972–1975, dels den prisövervakning som har bedrivits under samma tid.

Under det gångna året har åtgärder vidtagits i syfte att förstärka och effektivisera konsumentpolitiken. Sålunda har regering och riksdag under våren 1975 behandlat frågan om kommunal konsumentpolitisk verksamhet (prop. 1975:40, NU 1975:26, rskr 1975:170). Härvid uttalades att en lokal konsumentpolitisk verksamhet är en grundläggande förutsättning för att konsumentpolitiken skall bli framgångsrik samt att verksamheten bör förankras i kommunerna. I sammanhanget angavs riktlinjer för den kommunala konsumentpolitikens innehåll och organisation. En huvuduppgift för verksamheten skall vara att lämna enskilda konsumenter vägledning i olika frågor. Åtskilliga kommuner har under året påbörjat eller fattat beslut om konsumentpolitisk verksamhet.

Beslut har nyligen fattats om utbyggd lagstiftning på det konsumentpolitiska området (prop. 1975/76:34, NU 1975/76:14, rskr 1975/76:108). Den nya lagstiftningen, som utgörs av en marknadsföringslag och grundar sig på förslag som har avgetts av bl. a. reklamutredningen och konsumentverket, gör det möjligt för marknadsdomstolen att på talan av konsumentombuds-

mannen (KO) ålägga näringsidkare viss informationsskyldighet samt förbjuda försäljning eller uthyrning av skadliga eller otjänliga produkter. Det förutsätts dock att resultat så långt möjligt skall åstadkommas genom överenskommelser på frivillig väg samt genom utfärdande av riktlinjer. I syfte att samordna arbetet med hithörande frågor och undvika gränsdragningsproblem skall konsumentverket och KO föras samman till en myndighet. En organisationskommitté har tillkallats för att utarbeta förslag rörande den nya organisationen (H 1975:07). Organisationsfrågorna och berörda anslagsfrågor kommer att genom särskild proposition underställas riksdagens prövning under våren 1976.

Stödet till kommersiell service i glesbygd ökas även i år. Sålunda föreslås en uppräkning av anslaget till stöd för investeringar med 500 000 kr.

Sakkunniga har tillkallats för att kartlägga städbranschen (H 1975:02). Syftet är i första hand att få fram underlag för statsmakternas ställningstagande till frågan om särskilda åtgärder behöver vidtas på området.

Sverige deltar i det internationella samarbetet i konkurrens- och konsumentpolitiska frågor som bedrivs inom bl. a. OECD och Europarådet. På konsumentområdet har därvid särskild tonvikt lagts på arbetet med marknadsförings- och produktsäkerhetsfrågor.

Det nordiska samarbetet i konsumentfrågor bedrivs inom en nordisk ämbetsmannakommitté. I detta arbete har särskilt prioriterats samordning av undersökningar och varuprovningar.

Patent- och registreringsfrågor

Sverige deltar i det internationella samarbete som på patent-, varumärkes- och mönsterområdet pågår inom bl. a. världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO) och Europarådet. Sedan den konvention som benämns Patent Coorperation Treaty (PCT) antogs år 1970. äger ett omfattande förberedelsearbete inför konventionens ikraftträdande rum inom WIPO. Enligt PCT skall nyhetsgranskning och eventuellt också patenterbarhetsprövning ske endast vid ett fåtal patentverk i världen. Patent- och registreringsverket (PRV) har förutsättningar att bli ett av dessa verk.

År 1973 antogs en konvention om ett europeiskt patentförfarande (EPC). Sverige undertecknade tillsammans med 15 andra stater konventionen vilken innebär bl. a. att ett europeiskt patentverk med säte i München skall kunna meddela patent som blir gällande i alla eller vissa av de anslutna staterna. Sju arbetsgrupper har tillsatts för att praktiskt förbereda att ett europeiskt patentverk inrättas. Sverige deltar i fyra av dessa grupper. PRV kommer inom ramen för EPC vid sidan av det europeiska patentverket i München att kunna verka som PCT-myndighet. En sådan lösning anses vara till fördel för nordiska patentsökande och nordisk industri. Det europeiska patentverket skall under en övergångstid mot ersättning kunna lägga ut arbete på de nationella patentverken för att underlätta omställningen

till nya förhållanden. PRV kan komma att åtaga sig sådant arbete.

Avsikten med PCT och EPC är att minska det dubbelarbete som f. n. förekommer vid behandling av patentansökningar. Konventionerna beräknas medföra praktiska konsekvenser för Sverige först i slutet av 1970-talet. PRV kan under 1980-talet få räkna med en betydande minskning av antalet ansökningar.

Patentpolicykommittén (H 1969:10) utreder de problem som för PRV:s del aktualiseras av PCT och EPC. Kommittén lade i juni 1974 fram ett delbetänkande (SOU 1974:63) Internationellt patentsamarbete I, som behandlar konsekvenserna av en svensk anslutning till PCT. I betänkandet förordas en sådan anslutning. Ett slutbetänkande kommer att läggas fram under våren 1976. PCT och EPC beräknas träda i kraft under år 1977.

En utredning, Varumärkesutredningen (Ju 1974:10), har tillsatts för att utreda vilka ändringar i varumärkeslagstiftningen och det administrativa förfarandet vid den svenska varumärkesregistreringen som skulle föranledas av ett svenskt tillträde till den överenskommelse om internationell registrering av varumärken (TRT) som Sverige undertecknade i december 1973.

PRV räknar med en något ökad efterfrågan på sina tjänster under det kommande budgetåret. Detta gäller dock inte bolagsbildningsärenden för vilka en mycket kraftig minskning av efterfrågan har skett. Under en övergångsperiod fram till den 1 januari 1979 väntas en ökning av antalet registerändringsärenden till följd av höjningen av minimikapitalet för aktiebolag.

En ny tredje långsiktsplan har utarbetats som omspänner verksamheten under tioårsperioden 1975–1985. Planen skall utgöra en vägledning för verket i dess framtida handlande och ligga till grund för de femåriga verksamhetsplaner som redovisas i verkets anslagsframställningar. Långsiktsplanen har remissbehandlats.

För PRV föreslås en anslagsökning med ca 9 milj. kr. till 54.6 milj. kr.

Ekonomiskt försvar

Chefen för handelsdepartementet bemyndigades i april 1971 att tillkalla högst fem sakkunniga med uppdrag att utreda beredskapen i fråga om viss varuförsörjning. De sakkunniga överlämnade år 1972 delbetänkandet (DS H 1972:3) Kläder och skor. Med anledning härav framlade Kungl. Maj:t proposition angående försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet. Riksdagen beslöt i enlighet med förslagen i propositionen (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325). I augusti 1975 överlämnade de sakkunniga sitt slutbetänkande (SOU 1975:57) Varuförsörjning i kristid.

I mars 1974 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla högst åtta sakkunniga att utreda vissa beredskapsfrågor på energiområdet. De sakkunniga har i september 1975 avlämnat betänkandet (SOU 1975:60 och 61) Energiberedskap för kristid.

Likaledes i mars 1974 bemyndigades chefen för handelsdepartementet att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att se över allmänna ransoneringslagen. Den sakkunnige har i november 1975 överlämnat betänkandet (Ds H 1975:3) Ny ransoneringslag.

Samtliga här nämnda under hösten 1975 avlämnade betänkanden är efter remissbehandling föremål för beredning inom berörda departement. Regeringen har för avsikt att våren 1976 förelägga riksdagen proposition med förslag i anledning av vissa delar av betänkandena Varuförsörjning i kristid och Energiberedskap för kristid.

Med anledning av ökade svårigheter att upprätthålla försörjningsberedskapen inom beklädnadsområdet framlade regeringen proposition med förslag till åtgärder för försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet m. m. Dessa avser bl. a. tidigareläggning av statliga industribeställningar, ökad statlig lagerhållning, ökat statligt kreditstöd samt ökat stöd till exportfrämjande åtgärder. Riksdagen biföll förslagen (prop. 1975/76:57, NU 1975/76:15, rskr 1975/76:107).

I november 1973 uppdrog Kungl. Maj:t åt ÖEF att i samråd med berörda myndigheter t. v. bedriva försök med långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret. Samma dag meddelade chefen för handelsdepartementet närmare anvisningar för långsiktsplaneringsarbetet. Av anvisningarna framgick bl. a. att arbetet skulle avse perspektivstudier för tiden till 1990-talets början. Motsvarande studier har anbefallts för det militära försvaret, civilförsvaret och övrigt totalförsvar av chefen för försvarsdepartementet. Resultaten av studierna skall utgöra underlag för det totalförsvarsbeslut som avses fattas år 1977.

I juni 1974 utfärdade chefen för handelsdepartementet kompletterande anvisningar för perspektivstudiearbetets fas 1. ÖEF redovisade i oktober 1974 i en rapport resultaten av detta studiearbete och lämnade förslag till utveckling och inriktning intill år 1992 av det ekonomiska försvaret i fyra olika ekonomiska nivåer. Med anledning av rapporten fick ÖEF i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter närmare studera vissa alternativ rörande det ekonomiska försvarets utveckling och inriktning under perioden 1977/78–1981/82. Denna studie redovisades av ÖEF i november 1975.

Under våren 1975 tillkallade chefen för handelsdepartementet sakkunniga med uppgift att framlägga förslag till program för beredskapslagring av oljeprodukter m. m. efter år 1976. De sakkunniga väntas överlämna sitt betänkande under hösten 1976.

Våren 1975 tillkallades även sakkunniga för att göra en översyn av ÖEF:s organisation. Utredningsarbetet väntas bli avslutat till sommaren 1976.

Sammanfattning

Anslagsförändringarna inom handelsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning.

	Milj. kr.		
	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
Driftbudgeten			
A. Handelsdepartementet m. m.	18,1	19,1	+ 1,0
B. Främjande av utrikeshandel m. m.	52,1	59,8	+ 7,7
C. Kommerskollegium m. m.	12,0	18,5	+ 6,5
D. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor[1]	48,0	52,1	+ 4,1
E. Patent- och registreringsverket m. m.	51,1	60,4	+ 9,3
F. Ekonomiskt försvar[1]	104,0	104,0	of
Summa för driftbudgeten	**285,3**	**313,9**	**+ 28,6**
Kapitalbudgeten			
V. Fonden för låneunderstöd	23,0	17,8	– 5,2
VIII. Fonden för beredskapslagring[1]	40,0	40,0	of
IX. Diverse kapitalfonder[1]	77,1	77,1	of
Summa för kapitalbudgeten	**140,1**	**134,9**	**– 5,2**
Totalt för handelsdepartementet	**425,4**	**448,8**	**+ 23,4**

[1] Anslagen till konsumentombudsmannen, konsumentverkets verksamhet samt till det ekonomiska försvaret förs i avvaktan på särskild proposition upp med beräknade belopp.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Lidbom såvitt avser frågor under littera A punkterna 1–4, B, C, D, E, F på driftbudgeten samt kapitalbudgeten; statsrådet Feldt såvitt avser frågor under littera A punkterna 5–6.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser handelsdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Tionde huvudtiteln*

A. HANDELSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Handelsdepartementet

1974/75	Utgift	6 667 857
1975/76	Anslag	7 322 000
1976/77	Förslag	8 533 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	47	of
Övrig personal	31	of
	78	**of**
Anslag		
Lönekostnader	6 434 000	+ 1 138 000
Reseersättningar (även för utrikes resor)	156 000	+ 34 000
Expenser	732 000	+ 39 000
	7 322 000	+ **1 211 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 8 533 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelsdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 8 533 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	3 408 554	Reservation	701 938
1975/76	Anslag	3 000 000		
1976/77	Förslag	2 700 000		

För nästa budgetår beräknar jag kostnaderna för kommittéverksamheten till 2 700 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 700 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1974/75	Utgift	132 174	Reservation	31 843
1975/76	Anslag	150 000		
1976/77	Förslag	150 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

A 4. Krigsmaterielinspektionen

1974/75	Utgift	205 267
1975/76	Anslag	230 000
1976/77	Förslag	338 000

Krigsmaterielinspektionen inom handelsdepartementet utövar kontroll över tillverkningen av krigsmateriel och handlägger ärenden rörande tillstånd till export av sådan materiel.

Kostnaderna för kontrollmyndighetens organisation och verksamhet skall bestridas genom avgifter från tillverkare av krigsmateriel.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
Anslag			
Lönekostnader	190 500	+	106 500
Sjukvård	2 000		of
Reseersättningar	2 000	+	1 000
Lokalkostnader	27 000		of
Expenser	8 500	+	500
	230 000	+	**108 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsmaterielinspektionen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 338 000 kr.

A 5. Kostnader för nordiskt samarbete

1974/75	Utgift	263 438
1975/76	Anslag	225 000
1976/77	Förslag	250 000

Från anslaget bestrids kostnader för Sveriges deltagande i samarbetet inom ramen för nordiska ministerrådet och nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté samt för deltagande i andra former av nordiskt samarbete. Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 250 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för nordiskt samarbete* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kr.

A 6. Nordiska ministerrådssekretariatet

För innevarande budgetår har till Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo anvisats ett förslagsanslag av 7 148 000 kr. Verksamhetsbudgeten för ministerrådssekretariatet omfattar ett budgetår som sammanfaller med kalenderåret. Nordiska ministerrådet fastställde den 13 mars 1975 ministerrådssekretariatets budget för år 1976. I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har medel anvisats för att bestrida Sveriges andel av kostnaderna för ministerrådssekretariatets verksamhet under år 1976 (prop. 1975:93, UU 1975:7, rskr 1975:194). Budgeten för år 1977 kommer att behandlas under våren 1976 inom Nordiska ministerrådet. Jag avser senare att föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild proposition rörande anslag för att bestrida Sveriges andel av kostnaderna för ministerrådssekretariatets verksamhet under år 1977. I avvaktan härpå bör anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Nordiska ministerrådssekretariatet* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 7 148 000 kr.

B. Främjande av utrikeshandeln m. m.

B 1. Sveriges exportråd

1974/75	Utgift	3 300 000
1975/76	Anslag	3 400 000
1976/77	Förslag	2 700 000

Sveriges exportråd (SE) inrättades den 1 juli 1972 genom avtal mellan svenska staten och Sveriges allmänna exportförening (SAE).

Den 1 juli 1975 trädde ett nytt avtal mellan staten och SAE i kraft (prop. 1975:1, NU 1975:9, rskr 1975:72). Rådet leds av en styrelse. Denna består av åtta ledamöter med sex suppleanter. Hälften utses av regeringen och hälften av SAE. Styrelsen utser inom sig ordförande. SE:s uppgift är att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja Sveriges export. För att lösa denna uppgift leder SE den kommersiella verksamheten vid den specialiserade kommersiella utlandsrepresentationen, dvs. handelssekreterarkontoren och de handelskamrar i utlandet som slutit samarbetsavtal med rådet. SE skall samråda med utrikesdepartementet vid behandlingen av sådana exportfrämjande uppgifter som fordrar medverkan av utrikesrepresentationen. En särskild delegation för den mindre industrin har tillsatts av SE.

Enligt 5 § i avtalet om SE (bilaga till prop. 1975:1) skall den personal- och ekonomiadministrativa förvaltningen av handelssekreterarorganisationen ombesörjas av SE med medel som staten ställer till förfogande. Vidare skall enligt 11 § i samma avtal staten bidraga till SE:s finansiering med ett belopp, som motsvarar rådets kostnader för den mindre industrin.

Näringslivets bidrag till finansieringen av SE utgörs av abonnemangsavgifter från företagen till rådet. SE bedriver därutöver uppdragsverksamhet för sina abonnenter mot särskild avgift. Abonnemang ger tillgång till SE:s och handelssekreterarnas tjänster samt tjänster av exportfrämjande art från utrikesrepresentationen. Vidare är abonnemang en förutsättning för rätt att delta i statsfinansierade exportfrämjande åtgärder som SE och utlandsmyndigheterna genomför. Abonnemang är vidare, enligt avtalet mellan staten och SAE, en förutsättning för att erhålla tjänster från de statsstödda handelskamrar i utlandet som slutit samarbetsavtal med rådet.

Sveriges exportråd

Arbetsuppgifterna inom SE är fördelade på projektverksamhet, uppdragsverksamhet, allmän service samt planering och ledning av exportfrämjandet.

Bidrag till kostnader för den mindre industrin

Det belopp om 1 400 000 kr., som beräknats i 1975 års budgetproposition som statsbidrag till SE:s kostnader för den mindre industrin, anser SE ej kunna ligga till grund för framtida bidragsberäkningar.

Vid beräkning av statsbidrag till den mindre industrin har SE till denna grupp av företag räknat de av de varuexporterande företagen vars årliga exportvärde uppgår till högst 4 500 000 kr. och av de tjänsteexporterande vars aktiekapital uppgår till högst 100 000 kr. Deras sammanlagda antal är enligt detta beräkningssätt 1 160.

Som bidragsgrundande kostnader anger SE den allmänna företagsservicen och dess relativa andel av kostnaderna för planerings- och ledningsverksamheten. SE beräknar statsbidragets storlek som kostnaden för denna grupp av företag reducerad med intäkterna från dessa. I denna beräkning anses genomsnittskostnaden för alla företag, oavsett storleken vara densamma. SE konstaterar att dess serviceåtaganden för bl. a. den mindre industrin har ökat. SE begär att statsbidraget till den mindre industrin ökas till 4 287 000 kr.

Bidrag till förvaltningskostnaderna för handelssekreterarorganisationen

SE anser att arbetsuppgifterna avseende handelssekreterarorganisationen omfattar verksamhetstyrning, administration och vissa arbetsuppgifter av kommersiell karaktär som är knutna till ambassader och konsulat.

SE beräknar behovet av statsbidrag för förvaltning av handelssekreterarverksamheten m. m. till 1 967 000 kr. Härav avses 105 000 kr. för utländska delegationsbesök som SE av svenska departement och myndigheter anmodas att administrera.

Se hemställer att anslaget B 1. Sveriges exportråd ökas till sammanlagt 6 259 000 kr.

Föredraganden

Ett nytt avtal mellan staten och Sveriges allmänna exportförening avseende Sveriges exportråd (SE) trädde i kraft den 1 juli 1975 (prop. 1975:1, bil. 12 s. 25 och 26). Avtalet innebar bl. a. att de personal- och ekonomiadministrativa funktionerna i fråga om handelssekreterarorganisationen överfördes från handels- och utrikesdepartementen till SE.

Statsbidrag skall utgå för att SE skall kunna lämna tjänster till den mindre industrin utöver vad som motsvaras av avgiftsintäkter från denna företagskategori. Bidrag från staten skall också utgå till SE:s kostnader för förvaltning av handelssekreterarorganisationen.

För innevarande budgetår beräknades SE:s kostnader för abonnentgruppen mindre industri till 1,4 milj. kr. SE:s kostnader för förvaltningen av han-

delssekreterarorganisationen beräknades till 900 000 kr.

Med beaktande av bl. a. kostnadsläget bör bidraget till den mindre industrin räknas upp med 250 000 kr. och medlen för förvaltningen av handelssekreterarorganisationen räknas upp med 150 000 kr. Statsbidrag till Sveriges exportråd bör således för budgetåret 1976/77 utgå med (1 400 000 + 250 000 + 900 000 + 150 000) 2,7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges exportråd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 700 000 kr.

B 2. Handelssekreterare

1974/75	Utgift	13 360 973[1]	Reservation	6 160 757
1975/76	Anslag	17 234 000		
1976/77	Förslag	15 419 000		

Handelssekreterarnas uppgift är att öka den svenska exporten genom specialiserad kommersiell service särskilt i fråga om marknadsföring. Handelssekreterarna rekryteras från tjänster i eller nära företagsledningen i svenska företag med exportinriktning.

F. n. är 25 handelssekreterarkontor och en statlig handelskammare inrättade. Av kontoren är sju placerade i Nordamerika – ett i vardera Toronto, Vancouver, Chicago, Detroit, Houston, Los Angeles och New York. Handelssekreteraren i Toronto leder även verksamheten i Vancouver.

I Europa finns tretton kontor, nämligen i Zürich, Prag, Düsseldorf, Stuttgart, Hamburg, Milano, Budapest, Wien, London, Haag, Bryssel, Helsingfors och Oslo samt en handelskammare i Madrid.

På övriga industrilandsmarknader finns kontor i Tokio och Melbourne.

Tre handelssekreterarkontor arbetar i utvecklingsländer. De är placerade i Mexico City för norra delarna av Latinamerika samt i Beirut och Teheran för Mellanöstern.

Handelssekreterarkontoren och handelskammaren sysselsätter ca 250 personer. Förutom av handelssekreterare utgörs personalen av marknadssekreterare, praktikanter med statsstipendier som utdelas av Sveriges exportråd (SE), lokalanställda assistenter och biträdespersonal. Hos flertalet handelssekreterare finns två praktikanter. För budgetåret 1975/76 har medel till stipendier åt dessa beräknats med ca 2,1 milj. kr., vilket motsvarar ett 60-tal stipendier under ett år. Medel, 186 000 kr., har beräknats för utökad stipendietid med ett år för fyra stipendiater.

Handelssekreterarkontorens verksamhet indelas i följande verksamhets-

[1] Från handels- och sjöfartsfonden har under budgetåret 1974/75 till byggnadsstyrelsen betalats ut 874 240 kr. som likvid för förvärv av fastigheter i Chicago och Detroit avsedda som bostäder för handelssekreterare.

grenar, nämligen allmän verksamhet, projektverksamhet och uppdragsverksamhet. Dessutom finns ett internprogram för administrativ verksamhet.

I allmän verksamhet ingår de tjänster som handelssekreterarkontoren avgiftsfritt utför som t. ex. råd till besökande affärsmän, enklare varuförfrågningar, rutinkorrespondens samt den övriga verksamhet som ej innefattas under projekt- och uppdragsverksamhet.

Projektverksamhet omfattar det tjänster som handelssekreterarkontoren utför på uppdrag av SE och som helt eller delvis finansieras av staten med särskilt anslagna medel för exportfrämjande ändamål.

Uppdragsverksamhet omfattar de tjänster som handelssekreterarkontoren utför på särskild beställning och mot särskild avgift för enskild abonnent eller myndighet.

Över anslaget finansieras även externa utgifter, s. k. gemensamma utgifter i handelssekreterarverksamheten såsom för rekrytering, vissa resor, flyttning m. m.

Sveriges exportråd

De budgeterade resultaten för budgetåren 1975/76 och 1976/77 för handelssekreterarorganisationen efter fördelning av internprogrammet administration framgår av följande sammanställning.

Verksamhet	1975/76			1976/77		
	Intäkt	Kostn.	Result.	Intäkt	Kostn.	Resultat
Projektverksamhet	5 946	4 738	+ 1 208	6 934	5 790	+ 1 144
Uppdragsverksamhet	5 373	6 006	– 633	6 554	7 462	– 908
Allmän verksamhet	12 710	9 471	+ 3 239	13 324	10 217	+ 3 107
Summa	**24 029**	**20 215**	3 814	26 812	23 469	+ 3 343

Med hänsyn till osäkerheter i budgetmaterialet och effekterna av en antagen framtida taxehöjning begär SE 15 000 000 kr. för anslaget allmän verksamhet, trots att detta innebär att ett överskott beräknas uppstå. Överskottet skall enligt SE kunna medverka till finansieringen av verksamheten för ett senare år.

SE föreslår att det belopp som disponeras för en utökad stipendietid för fyra stipendiater höjs med 14 000 kr. till 200 000 kr., och att medlen i stället får användas till ytterligare fyra ettårsstipendiater.

SE föreslår inte någon förstärkning av utlandsorganisationen såvitt avser

upprättandet av nya handelssekreterarkontor.

För gemensamma utgifter begär SE 5 600 000 kr. Ökningen, ca 1.3 milj. kr., beror bl. a. på att ett stort antal handelssekreterare byts under budgetåret 1976/77 samt att SE begär 100 000 kr. för SE:s resor till handelssekreterarkontoren.

Sammanlagt begär SE en höjning av anslaget för handelssekreterare med 3 568 000 kr. till 20 802 000 kr.

Föredraganden

Sveriges exportråd (SE) har för budgetåret 1976/77 beräknat att en större andel än tidigare av den vid handelssekreterarkontoren disponibla tiden kommer att användas för projekt- och uppdragsverksamhet. På grund av osäkerheten i denna budgetering och effekterna av eventuella framtida taxehöjningar räknar SE i sitt yrkande för anslaget B 2. Handelssekreterare med att en betydande medelsreserv kommer att behövas.

Jag anser inte att det behövs någon reserv utöver de medel som finns som reservation under detta anslag för att täcka det medelsbehov som kan uppstå vid en mindre gynnsam utveckling än den som SE räknat med. Detta inbegriper även förändringar av valutakurserna.

Under föregående och innevarande budgetår har på försök stipendiemedel till praktikanter ställts till förfogande för att bereda några praktikanter möjlighet att under ett andra praktikantår skaffa sig erfarenhet av exportfrågor på en utvecklingsmarknad. Det har emellertid visat sig att intresset för dessa stipendier inte är så stort att verksamheten bör fortsätta. Jag räknar därför ned anslaget i motsvarande mån.

SE begär 100 000 kr. för resor till handelssekreterarkontoren. Jag kan inte tillstyrka att bidrag till SE:s kostnader för förvaltningen av handelssekreterarorganisationen utgår från detta anslag.

För att ge handelssekreterarkontoren möjlighet att debitera sina kostnader i projektverksamheten och för att ge en rättvisare bild av statens kostnader för denna verksamhet bör 3 569 000 kr. föras över från detta anslag till reservationsanslaget B 3. Exportfrämjande åtgärder. Med beaktande av det förändrade kostnadsläget bör anslaget räknas upp med 1 477 000 kr. Medlen för gemensamma utgifter för verksamheten bör räknas upp med 463 000 kr. Anslaget till handelssekreterarna bör således föras upp med (17 234 000 – 186 000 – 3 569 000 + 1 477 000 + 463 000) 15 419 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelssekreterare* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 15 419 000 kr.

B 3. Exportfrämjande åtgärder

1974/75[1]	Utgift	13 731 979	Reservation	6 621 010
1975/76[2]	Anslag	19 830 000		
1976/77	Förslag	16 931 000		

[1] Avser reservationsanslagen

B 3. Exportfrämjande åtgärder
B 6. Exportfrämjande åtgärder för teko-industri samt manuellt arbetande glasindustri
B 8. Exportfrämjande åtgärder för möbelindustri, snickeriindustri m. fl.
B 9. Exportfrämjande åtgärder för sko- och garveriindustri
B 11. Exportfrämjande åtgärder för metallmanufakturindustri.

[2] På tilläggsbudget har dessutom anvisats 2 300 000 kr.

Medlen under detta anslag är främst avsedda för bransch- eller temabundna aktiviteter som stöder företagens exportansträngningar. Det är därvid fråga om kollektiva insatser som syftar till ökad exportintäkt. Medlen disponeras av Sveriges exportråd i samråd och samarbete med den exportfrämjande utlandsorganisationen, främst handelssekreterarna. Verksamheten bedrivs under fortlöpande kontakt med svensk exportindustri. Medlen går vanligtvis under benämningen projektmedel och verksamheten betecknas som projektverksamhet.

Projektverksamheten är i hög grad knuten till de svenska exportföretagens egna marknadsföringsåtgärder. Flertalet exportfrämjande projekt finansieras av staten och näringslivet gemensamt.

Fr. o. m. innevarande budgetår beräknas på detta anslag medel för särskilt exportstöd inom ramen av fleråriga stimulansprogram med följande belopp, nämligen till teko-industri 5 000 000 kr. (NU 1975:9, rskr 1975:72), till manuellt arbetande glasindustri 700 000 kr. (NU 1975:9, rskr 1975:72), till möbel- och snickeriindustri m. fl. 800 000 kr. (prop. 1972:47, NU 1972:33, rskr 1972:196), till sko- och garveriindustri 700 000 kr. (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325) och delar av metallmanufakturindustri 700 000 kr. (prop. 1974:63, NU 1974:34, rskr 1974:226). Teko-programmet administreras av kommerskollegium medan övriga program administreras av Sveriges exportråd.

Sveriges exportråd (SE) hemställer om en höjning av anslaget för exportfrämjande åtgärder med 8 854 000 kr. till 20 784 000 kr. Därav avser 2 000 000 kr. projektinventeringar och förutsättningsanalyser, 1 000 000 kr. basundersökningar och marknadsrapporter och 14 000 000 kr. direkta exportaktioner för produkter och branscher på en eller flera prioriterade marknader. Särskilt prioriterade branscher är byggmaterial och byggutrustning, utrustning för oljeutvinning, miljövårdsutrustning, skogsindustriutrustning samt fartygsutrustning. Prioriterade marknader är Västeuropa och Nordamerika. I Väst-

europa har tyngdpunkten lagts på Förbundsrepubliken Tyskland, Frankrike och Storbritannien. Viss prioritet har också givits Japan och Mellanöstern. 1 000 000 kr. beräknas för allmänna aktiviteter inklusive informationstidskriften Sweden Now. För att nå full kostnadstäckning i projektverksamheten på anslaget B 2. Handelssekreterare och därvid ge handelssekreterarkontoren möjlighet att i full utsträckning debitera sina kostnader för denna verksamhet, yrkar SE att ca 5 milj. kr. tillskjuts anslaget. SE framhåller att det ökade medelsbehovet även sammanhänger med en planerad volymökning av projektverksamheten vid handelssekreterarkontoren.

Föredraganden

Det exportfrämjande stödet till de branscher som omfattas av branschfrämjande åtgärder administreras av kommerskollegium såvitt avser tekoindustrin och Sveriges exportråd (SE) för övriga branscher. Övriga branschfrämjande åtgärder administreras av statens industriverk. För att åstadkomma en bättre samordning och ett bättre resursutnyttjande bör exportfrämjandeprogrammen samordnas med övriga branschfrämjande åtgärder. Jag föreslår efter samråd med chefen för industridepartementet att medel avseende exportfrämjande åtgärder inom ramen för de särskilda branschfrämjande programmen fr. o. m. budgetåret 1976/77 beräknas under vederbörande anslag på trettonde huvudtiteln. Till följd härav räknar jag ned anslaget med 7 900 000 kr. Befintliga reservationer vid utgången av innevarande budgetår på dessa program bör därför föras över till trettonde huvudtitelns anslag.

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört vid anmälan av reservationsanslaget B 2. Handelssekreterare bör 3 569 000 kr. föras över till förevarande anslag.

Med beaktande av det förändrade kostnadsläget bör anslaget räknas upp med 1 432 000 kr.

Anslaget till exportfrämjande åtgärder bör med anledning av mina förslag i det föregående föras upp med (19 830 000 – 7 900 000 + 3 569 000 + 1 432 000) 16 931 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Exportfrämjande åtgärder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 16 931 000 kr.

B 4. Utbildning i internationell marknadsföring m. m.

1974/75	Utgift	786 125	Reservation	1 077 477
1975/76	Anslag	1 136 000		
1976/77	Förslag	1 773 000		

Från anslaget bestrids under innevarande budgetår statens utgifter för bidrag till svenska handelskamrar i utlandet, praktikanter vid dessa handelskamrar samt exportfrämjande åtgärder i övrigt.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Mynd.	Föredraganden
1. Svenska handelskamrar i utlandet	518 000	+ 73 000	+ 57 000
2. Praktikantverksamhet vid svenska handelskamrar i utlandet	148 000	+ 79 000	+ 30 000
3. Vidareutbildning i internationell marknadsföring			+ 900 000
4. Exportfrämjande åtgärder i övrigt	470 000		– 350 000
	1 136 000	152 000	+ 637 000

Svenska handelskamrar i utlandet

De svenska handelskamrarna i utlandet beviljas statsbidrag enligt grunder som godkändes av riksdagen åren 1964 och 1965 (prop. 1964:1 bil. 12 s. 40, SU 1964:10, rskr 1964:10 och prop. 1965:1 bil. 12 s. 52, SU 1965:10, rskr 1965:10).

Statsbidraget utgörs av allmänt bidrag motsvarande 50 % av kamrarnas intäkter från medlemsavgifter och av lönebidrag till handelskammarcheferna med belopp som varierar mellan 44 000 kr. och 60 000 kr.

För budgetåret 1975/76 har anvisats 518 000 kr. att fördelas mellan handelskamrarna i Paris, Buenos Aires och Sao Paulo. Av detta belopp avser 337 000 kr. allmänna bidrag, 164 000 kr. chefslönebidrag och 17 000 kr. bidrag till ATP-avgifter.

Svenska utlandshandelskamrarnas förening hemställer att bidrag för budgetåret 1975/76 skall utgå med 591 000 kr. till kamrarna i Paris, Buenos Aires och Sao Paulo. Av beloppet utgör 390 000 kr. allmänt bidrag och 180 000 kr. chefslönebidrag. Detta innebär förslag om höjning av chefslönebidraget till handelskammaren i Paris med 16 000 kr. till 60 000 kr. För ATP-avgifter beräknas 21 000 kr.

Praktikanter vid de svenska handelskamrarna i utlandet

Sveriges exportråd (SE) hemställer att 227 000 kr. anslås för budgetåret 1976/77. Härav utgör 37 000 kr. en uppräkning för kostnadsökningar. SE föreslår att 42 000 kr. anslås för en praktikant med placering vid handelskammaren i San Francisco.

Utredning om vidareutbildning i internationell marknadsföring

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade chefen för handelsdepartementet den 15 februari 1974 en sakkunnig för att utreda frågan om vidareutbildning i internationell marknadsföring. I direktiven till den sakkunnige anfördes bl. a. att särskild uppmärksamhet skulle ägnas de mindre och medelstora företagens utbildningsbehov, att en kartläggning borde ske av hur utbildningsbehovet fördelade sig på olika företagstyper och personalkategorier samt att utredningen borde lägga fram ett förslag för vidareutbildning i Sverige i internationell marknadsföring med avseende på inriktning och innehåll.

IM-utredningens förslag

Den sakkunnige, vilken antog benämningen IM-utredningen, har den 20 maj 1975 lagt fram ett betänkande (SOU 1975:45) Vidareutbildning i internationell marknadsföring. I detta har utredningen redovisat resultatet av vissa undersökningar av utbildningsbehov och kursutbud samt lämnat förslag till ett utbildningsprogram med statsbidrag. Härutöver har utredningen behandlat frågan om modern utbildningsteknik och utrustning m. m.

Utredningen har genom en statistisk undersökning funnit att det finns ca 12 000 personer som är sysselsatta med sådant exportanknutet arbete, att de utgör potentiella avnämare för utbildning inom ämnesområdet internationell marknadsföring. För att få ett begrepp om storleken av utbildningsbehovet har utredningen brutit ned begreppet internationell marknadsföring i ett sextiotal olika delämnen och därefter undersökt intresset från exportaktiv personal för dessa delämnen. Den samlade efterfrågan på vidareutbildning uppskattas på detta sätt till 1,4 milj. deltagartimmar eller ca 120 utbildningstimmar per exportaktiv individ. Detta jämförs med det årligen realiserade kursutbudet som under åren 1973 och 1974 varit av storleksordningen 50 000 deltagartimmar per år eller 4,2 timmar per exportaktiv individ och år. Till detta skall räknas ca 25 000 timmar för radio- och korrespondensundervisning.

Utredningen finner att en minimimålsättning bör vara att 50 % av redan nu existerande efterfrågan skall tillgodoses under en femårsperiod. Efter denna period kan hänsyn behöva tas till nya ämnesområden, nya typer av exportproblem, nytillkommande exportaktiva befattningshavare m. m.

Målsättningen innebär att verksamheten successivt byggs upp till en kapacitet av 200 000 deltagartimmar per år. En permanentning av utbildningskapaciteten på denna nivå innebär ungefär en tredubbling av utbildningen jämfört med nuvarande nivå. Detta motsvarar dock inte mer än två utbildningsdagar per år för den genomsnittliga exportaktiva befattningshavaren.

För att tillgodose efterfrågan på utbildning bör enligt utredningen inte

utbildningsutbudet koncentreras till ett fåtal kursarrangörer. Ett varierat utbud bör eftersträvas, vilket förutsätter samverkan av ett brett spektrum av nuvarande och potentiella kursarrangörer, utbildnings- och multimediaexperter m. fl.

Utredningen har analyserat de faktorer som sammanhänger med att personer med påtagliga utbildningsbehov inte i större omfattning utnyttjat sig av redan existerande utbud av utbildning i internationell marknadsföring. Av ett tiotal undersökta hinder för deltagande i undervisning visade sig att det fanns tre faktorer av väsentlig betydelse. Dessa är att kursdeltagaren har svårt att lösgöra sig för deltagande med hänsyn till ordinarie arbete, att utbjudna kurser inte är tillräckligt specifika för deltagarens behov samt att det finns för få högkvalitativa kurser inom området internationell marknadsföring. Det är mot denna bakgrund som utredningen dragit slutsatsen att ett eventuellt statligt finansiellt stöd i första hand bör användas för regionalisering av äldre kurser, förbättring av gamla och utveckling av helt nya kurspaket på illa tillgodosedda behovsområden samt satsning på målgruppsspecifika kurser för någorlunda homogena deltagargrupper. Utredningen uppskattar det erforderliga statliga finansiella stödet till storleksordningen 1,1 miljoner kronor per år under den närmaste 5-årsperioden, vilket motsvarar någon tiondel av de totala årliga IM-utbildningskostnaderna och en tredjedel av de årliga erforderliga kursutvecklingskostnaderna. Huvuddelen av dessa bör enligt utredningens uppfattning således bäras av utbildningsarrangörerna själva såsom en för deras verksamhet normal produktutvecklings- och marknadsföringskostnad. Det statliga stödet är enligt utredningen inte desto mindre av en utomordentlig betydelse på grund av dess utbudsstyrande och allmänt utbildningsstimulerande effekter, vilka kan förväntas sträcka sig långt utanför det primära bidragsområdet. Förutsättningen är dock att stödet sätts in så att det i huvudsak används för förändring och förnyelse av kursutbudet, att stödet endast täcker en del av kostnaderna för den årliga utbudsförändringen samt att sådant stöd normalt endast utgår på villkor att producenten/kursarrangören själv bidrar med en bestämd andel av kostnaderna beroende på projektets och kostnadsposternas art.

Utredningen finner det angeläget att statligt finansiellt stöd i huvudsak insätts på punkter där så erfordras för att den erforderliga kursaktiviteten skall komma till stånd och rimliga insyns- och uppföljningsmöjligheter skapas. Det organ som får till uppgift att administrera det statliga stödet skall för varje stödåtgärd bedöma dess lämpliga omfattning och art samt de specifika villkor som bör förknippas med stödet. Minimikrav för att stöd skall utgå anser utredningen vara att det är fråga om en seriös kursarrangör med rimliga förutsättningar att genomföra den tilltänkta aktiviteten, att en klar kursplan finns, att en realistisk kostnadsuppskattning är gjord samt att det finns ett marknadsföringsprogram i syfte att aktivt föra ut kursinnehållet till den tilltänkta målgruppen. I utredningen anges ett flertal åtgärder som anses böra kunna erhålla statligt finansiellt stöd, samt exempel på storleken

av en statlig delfinansiering som skall fungera som styrmedel. Statligt finansiellt stöd (delfinansieringens storlek inom parentes) bör bl. a. kunna utgå för att bestrida kostnaden (50 %) för utveckling av helt nya IM-kurser, att bestrida kostnaderna (1/3) för aktualisering av äldre kurser, att finansiera (50 %) målgruppsanpassning av kurser i syfte att anpassa redan existerande kursmaterial till specifika branscher, företagsstorlekar, exportländer, etc., att fullständigt eller partiellt finansiera merkostnaderna för regionalisering av kurser, dvs. merkostnader för att föra ut kurserna till platser i omedelbar närhet av deltagarnas verksamhetsområde.

Ytterligare exempel på åtgärder vilka skall kunna komma i fråga för statligt finansiellt stöd är garantier avsedda att uppmuntra arrangörer att satsa på nya projekt, varvid garantibeloppet är avsett att täcka eventuellt uppstående nettoförluster vid initialsatsningar, förbättring av kursdokumentation (25 %), experimentell verksamhet med nya media som TV-kasetter m. m. och investeringar i bl. a. uppspelningsapparatur till studiecirklar och andra, utveckling och mångfaldigande av frågeformulär för kursutvärderingar jämte databearbetning av dessa utvärderingar, framtagande av översiktlig kurskatalog rörande existerande kursutbud i internationell marknadsföring samt utveckling av praktikfall (25 %). Bidrag bör enligt utredningen även kunna utgå för de tillkommande personalkostnaderna för administration av bidragen m. m. Härutöver beskrivs även aktiviteter för vilka statsbidrag ej är beräknade.

Utredningen anser att det bör ankomma på den bidragsadministrerande instansen att i detalj avväga hur stödet skall insättas för att vid varje tidpunkt åstadkomma maximal utbildningseffekt.

Utredningen påvisar behovet av såväl en väsentlig ökning av kursutbudet som en förändring av dettas art och inriktning. För att de rekommenderade kvantitativa och kvalitativa målen skall nås krävs inte endast en övergripande utbildningsplanering utan också däremot svarande resurser för att åstadkomma den erforderliga stimulans- och styrningseffekten. Ansvaret för övergripande planering, beslut om insättande av stimulans- och stödåtgärder samt uppföljning av stödets samhälleliga effekter i relation till uppställda mål och planer bör enligt utredningen tilldelas Sveriges exportråd (SE), då SE är ett etablerat organ med resurser och erfarenheter från närliggande arbetsfält, som redan idag ålagts ansvar för andra exportfrämjande åtgärder.

Till SE bör enligt utredningens uppfattning knytas en styrgrupp, med huvuduppgifter att vara ett rådgivande organ till SE i utbildningsfrågor som avser vidareutbildning i internationell marknadsföring, att utveckla en övergripande långsiktig utbildningspolicy i samarbete med SE, att godkänna riktlinjerna för fördelning av finansiellt stöd samt att kontrollera att erforderliga åtgärder vidtas för att uppställa och godkänna utbildningsmålsättningar skall kunna uppnås. I styrgruppen bör representanter för andra utbildningsorganisationer ingå, enligt utredningens förslag Institutet för fö-

retagsledning, universitetskanslerämbetet och/eller skolöverstyrelsen. Vidare bör styrgruppen innehålla representanter för SE och den mindre exportindustrin genom Sveriges hantverks- och industriförbund och Svensk industriförening, den medelstora och större exportindustrin genom Sveriges industriförbund och Svenska arbetsgivareföreningen. Utredningen konstaterar att det ankommer på den utbildningskonsulentorganisation som nu är under uppbyggnad i anslutning till företagarföreningarna att upplysa företagen om behovet och nödvändigheten av fortbildningsinsatser, att inventera och analysera utbildningsbehov samt att initiera utbildningsaktiviteter.

Mot denna bakgrund har utredningen funnit att industriverket bör vara representerat i styrgruppen samt att en nära samverkan etableras med utbildningskonsulenterna.

Inom SE bör enligt utredningens uppfattning en särskild utbildningsfunktion inrättas, vars chef bör ha ansvaret för den övergripande utbildningsplaneringen samt den praktiska handläggningen av ärenden förknippade med utbildningspolitikens förverkligande.

För att SE skall ha möjlighet att ikläda sig huvudansvaret för den svenska vidareutbildningen i internationell marknadsföring krävs även omorganisation och/eller resursförstärkning på andra punkter. Utredningen rekommenderar i detta sammanhang att Stiftelsen exportskolan underordnas SE i form av ett dotterbolag.

Viktiga instrument för markandsföringen och genomförandet av utbildningsaktiviteter är Exportskolan, de regionala företagarföreningarna i samarbete med industriverkets personal samt vissa fristående kursarrangörer, läromedelsdistributörer etc. Fristående läromedelsproducenter och kursarrangörer bör informeras, uppmuntras, bedömas och stödjas enligt samma kriterier som tillämpas på Exportskolans egna och närstående organ. En viss garanti för att denna princip skall kunna upprätthållas är att representanter för fristående arrangörsorganisationer erbjuds plats i styrgruppen.

Utredningen finner det således inte önskvärt att en konstlad monopol- eller oligopolsituation skapas för en eller ett fåtal kursarrangörer via ensidigt inriktade stödåtgärder. Snarare bör ett varierat utbildningsutbud eftersträvas med hänsyn till ämnesval, kursorter, målgrupper, kursformer, utbildningsteknologi m. m.

Remissyttranden

Yttranden över betänkandet har avgivits av universitetskanslersämbetet (UKÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), statskontoret, kommerskollegium (KK), statens industriverk (SIND), Sveriges exportråd (SE), Sveriges allmänna exportförening (SAE), Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska civilekonomföreningen, Sveriges Radio, Företagareföreningarnas

förbund, Kooperativa förbundet (KF), Stiftelsen exportskolan och Svensk industriförening. Svenska handelskammarförbundet och Lunds studentkår har på eget initiativ inkommit med synpunkter.

Flertalet remissinstanser har uttryckt sin tillfredsställelse över utredningens förslag. *Statskontoret* framhåller emellertid att klara brister vidlåder den av utredningen använda metodiken för att beräkna efterfrågan och därmed också utbildningsbehovet.

Några remissinstanser ställer sig tveksamma till uppskattningen av efterfrågans storlek och dimensioneringen av utbudet på utbildning i internationell marknadsföring och anser att dessa är något överskattade. *Statskontoret* anser att det beräknade utbildningsbehovet är osäkert på grund av den använda metodiken. *SE* framhåller att antalet exportaktiva företag är färre än vad som anges av utredningen och att utbildningsbehovet till följd av detta har överskattats. *Sveriges industriförbund* anser att utbildningsmålsättningen med avseende på antalet deltagartimmar är tilltagen i överkant, och vad gäller uppskattningen av antalet exportaktiva personer förefaller det enligt *Stiftelsen exportskolan* för högt.

Utbildningsorganisationen har behandlats i flera remissvar. *UKÄ* konstaterar att universitetens och högskolornas roll helt förbisetts i utredningen och framhåller att det i den reguljära utbildningen finns studiekurser inom flera ämnesområden som har nära beröring med området internationell marknadsföring. UKÄ riktar uppmärksamheten på den möjlighet som universitetens och högskolornas uppdragsutbildning ger att tillmötesgå utbildningsefterfrågan, och att dessa läroanstalter i första hand bör täcka utbildningsbehovet av vidareutbildning i internationell marknadsföring.

Även *statskontoret* påpekar den möjlighet som de statliga läroanstalterna erbjuder, och *Lunds studentkår* framhåller universitetens möjligheter att erbjuda ett rikt differentierat kursutbud.

SÖ anser att viss vuxenutbildning inom gymnasieskolan samt i viss utsträckning den kommunala vuxenutbildningen borde vara av intresse för vidareutbildning i internationell marknadsföring.

Företagareföreningarnas förbund förutsätter att en nära samverkan etableras med företagarföreningarnas utbildningskonsulenter, och *Svenska handelskammarförbundet* understryker betydelsen av medverkan av de regionala handelskamrarna.

Förslaget att en eventuell statlig *finansiering* i första hand skall användas för att åstadkomma en regionalisering av kursutbudet, att förbättra gamla och utveckla nya kurser samt att göra kurserna mer specifika med avseende på olika målgrupper anges av flera remissinstanser som en riktig satsning. Särskilt bedöms strävan till en regionalisering som ett värdefullt förslag.

För att finansiera den av utredningen föreslagna kursverksamheten föreslår *SE* att den skall bedrivas som projektverksamhet, där riktmärket skulle

vara att kostnaderna fördelas lika mellan staten och näringslivet. *Sveriges industriförbund* instämmer i detta förslag, samt förutsätter att de merkostnader som uppstår för SE på grund av de tillkommande planerings- och samordningsuppgifterna icke skall bestridas av det av utredningen föreslagna statsanslaget för kursutveckling, utan täckas i annan ordning.

Stiftelsen exportskolan finner det önskvärt att huvudmannen för utbildningen får begära de årliga anslag som behövs för utveckling av verksamheten, då det krävs större ekonomiska insatser i ett initialskede för framtagning av baskurser.

LRF förutsätter att kostnaderna för all i utredningen behandlad utbildning utöver begärt statligt bidrag finansieras genom kursavgifter, medan *Svensk industriförening* finner det vara en självklarhet att kurserna skall vara avgiftsfria.

Svenska civilekonomföreningen anser det tveksamt med statligt stöd för aktualisering av äldre kurser och för att ge ekonomiska garantier vid satsningar på nya utbildningsprojekt, samt för att finansiera en omfattande standardisering och databearbetning av frågeformulär för kursutvärdering. Föreningen understryker jämte *KK* betydelsen av branschinriktade kurser.

Vad gäller utredningens förslag att lägga ansvaret för övergripande planering och samordning hos SE instämmer ett flertal remissinstanser. *Statskontoret* och *SIND* har en avvikande uppfattning i denna fråga och anser, med hänvisning till utbildningskonsulenternas verksamhet och SIND:s ansvar för övrig företagsutbildning, att huvudansvaret bör åvila SIND.

Vad gäller förslaget att tillsätta en styrgrupp föreslår *SE* att denna skall vara ett rådgivande organ på samma sätt som den till SE hörande delegationen för den mindre industrin. Därvid skall den även enligt SE:s mening tillsättas av SE, och dess ordförande vara SE:s verkställande direktör. Samma tankegångar redovisas av *SAE*, *Sveriges industriförbund* och *Stiftelsen exportskolan*.

Exportfrämjande åtgärder i övrigt

Till exportfrämjande åtgärder i övrigt har för innevarande budgetår beräknats 470 000 kr. bl. a. för vidareutveckling av metoder för exportstödet.

Föredraganden

Statsbidraget till de *svenska handelskamrarna i utlandet* utgörs av ett allmänt bidrag motsvarande 50 % av kamrarnas intäkter från medlemsavgifter och av lönebidrag till handelskammarcheferna. På dessa grunder beräknar jag en höjning av det allmänna bidraget med 57 000 kr. Jag kan inte tillstyrka att chefslönebidraget till handelskammaren i Paris höjs.

För *praktikanter vid de svenska handelskamrarna i utlandet* beräknar jag

med beaktande av kostnadsutvecklingen en ökning med 30 000 kr. Jag kan inte biträda förslaget att medel beräknas för en praktikant vid handelskammaren i San Francisco.

De förslag till åtgärder inom området *vidareutbildning i internationell marknadsföring* som framlagts i IM-utredningens betänkande (SOU 1975:45) har vid remissbehandlingen fått ett mycket positivt gensvar. Jag delar remissinstansernas uppfattning om behovet av samordnade och mer aktiva insatser på detta utbildningsområde. Enligt min mening bör dessa insatser i allt väsentligt kunna utformas i överensstämmelse med utredningens förslag.

Utredningen uppskattar den totala *efterfrågan på utbildning* till 1,4 milj. deltagartimmar och föreslår som målsättning att utbildningskapaciteten under en femårsperiod byggs ut successivt för att nå en konstant nivå på 200 000 deltagartimmar per år. Några remissinstanser framhåller att efterfrågan har överskattats och att utbildningsmålsättningen ligger för högt.

Jag anser att utbildningsverksamheten bör byggas ut så att en successiv anpassning till efterfrågan kan ske.

För att möta efterfrågan på utbildning krävs enligt utredningen en *utbildningsorganisation* med större kapacitet än i dag. Detta förutsätter enligt utredningen ett engagemang från nuvarande och potentiella kursarrangörer. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) m. fl. remissinstanser har i sina remissyttranden pekat på den roll som de statliga läroanstalterna kan spela i detta sammanhang, och företagareföreningarnas förbund förutsätter att en nära samverkan etableras med utbildningskonsulenterna vid företagarföreningarna. Jag delar uppfattningen att de statliga läroanstalterna och utbildningskonsulenterna bör kunna spela en väsentlig roll för en vidareutbildning i internationell marknadsföring.

Utredningen har funnit att ett av hindren för kursdeltagande är tidsbrist framför allt beroende på att kursverksamheten inte är förlagd i anslutning till centralorten i den region där kursdeltagarna är verksamma. Andra brister är att det utbjuds för få kurser med hög kvalitet samt att kurserna inte är tillräcklig specialiserade. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att ett *statligt finansierat stöd* i första hand bör användas för regionalisering av kurser, förbättring av gamla och utveckling av nya kurser samt satsning på målgruppsspecifika kurser. Dessa förslag har fått ett positivt mottagande av remissinstanserna och även jag ansluter mig till dessa förslag, liksom i den uppläggning i stort som föreslagits för ett statligt selektivt stöd med utbudsstyrande och allmänt utbildningsstimulernade effekter.

Sådana effekter kan enligt utredningens mening uppnås genom att man använder stödet för att förändra och förnya kursutbudet, förenar stödet med villkor att producenter och kursarrangörer själva skall bidra med en bestämd andel av kostnaderna och genom att låta stödet täcka endast en del av kostnaderna för den årliga utbudsförändringen. På dem som skall erhålla stöd ställs också andra krav för att säkerställa en god effekt av stödet. Den bidragsadministrerande instansen måste självfallet ställa vissa minimikrav

för att stöd skall utgå nämligen att kursarrangören skall bedömas vara seriös och ha rimliga förutsättningar att genomföra den tilltänkta aktiviteten, att en klar kursplan skall finnas, att en realistisk kostnadsuppskattning skall vara gjord och att det skall finnas ett marknadsföringsprogram i syfte att aktivt föra ut kursinnehållet till den tilltänkta målgruppen. Utredningen finner det angeläget att statligt finansiellt stöd sätts in där så erfordras för att den önskade kursaktiviteten skall komma till stånd och rimliga insyns- och uppföljningsmöjligheter skapas.

Utredningen påpekar att det bör ankomma på den bidragsadministrerande instansen att i detalj avväga hur ett statligt stöd skall sättas in vid varje tidpunkt, och redovisar ett förslag till budget av vilken framgår arten av de olika stödåtgärderna och dess storlek.

Utredningen föreslår sålunda som riktlinje att utvecklingskostnader för nya IM-kurser avseende viktiga men illa tillgodosedda IM-delämnen bör ges statligt kursutvecklingsbidrag med 50 % om sammanlagt 250 000 kr. Vidare föreslås att till regionaliseringsmerkostnader för att föra ut redan existerande storstadskurser till andra kursorter ges ett bidrag motsvarande 50 % av den merkostnad som täcks via höjd deltagaravgift, sammanlagt 200 000 kr. Till moderniseringskostnader för äldre IM-kurser föreslås ett stöd på 75 000 kr. som skall användas för att täcka 1/3 av moderniseringskostnaden. Förbättring av deltagardokumentation och utveckling av praktikfall bör erhålla bidrag med 25 % som sammanlagt uppgår till 25 000 kr. för vardera av åtgärderna.

För anpassning och konkretisering av existerande utbildningsmaterial för specifika målgrupper t. ex. specifika branscher, företagsstorlekar och namngivna exportmarknader föreslås 100 000 kr. att användas som kursanpassningsbidrag med 50 %.

Utredningen beräknar 50 000 kr. för utbetalda förlustriskgarantier, 100 000 kr. för experiment med nya media och utbildningsformer, 100 000 kr. för investering i "utbildningshårdvara" i form av uppspelningsapparatur till studiecirklar och privatpersoner samt lån och/eller köp av inspelningsapparatur för exempelvis produktion av ljudbands/bildbandspaket, 25 000 kr. till planering, datainsamling, redigering, tryckning samt distribution av kurskatalog, 1 000 kr. avsätts för utarbetande och tillhandahållande av lämpligt frågeformulär för effektkontroll samt 4 000 kr. för att subventionera databearbetning av desamma.

Tillkommande personalkostnader för administration av bidrag, kurspaket, apparatur, bedömningsformulär, kurskataloger m. m. anses behöva ett bidrag med 150 000 kr.

Förslaget belöper sig på sammanlagt 1 105 000 kr.

Remissinstanserna har i allt väsentligt anslutit sig till utredningens förslag. Avvikande uppfattningar har redovisats av Sveriges exportråd (SE) och Sveriges industriförbund som föreslår att kurser som avser vidareutbildning i internationell marknadsföring bedrivs i projektform varvid staten och nä-

ringslivet betalar hälften vardera av kurskostnaderna. Stiftelsen exportskolan anser att huvudmannen för utbildningen bör få begära de årliga anslag som behövs för verksamheten.

För egen del ansluter jag mig till de remissinstanser som anser att förslaget till ett statligt finansiellt stöd till vidareutbildning i internationell marknadsföring fått en i huvudsak riktig utformning. Det är enligt min mening väsentligt att den bidragsadministrerande instansen ställer de krav på kursarrangörerna som utredningen har föreslagit liksom att stödet i huvudsak används för att åstadkomma vissa önskade kursaktiviteter samt att skapa uppföljningsmöjligheter. Utredningens förslag till budget bör enligt min mening kunna tjäna som riktlinjer för vilka slags aktiviteter som bör kunna erhålla stöd liksom stödets storlek i förhållande till kostnaderna för dessa aktiviteter. Bidrag bör utgå med högst de procentandelar som utredningen föreslagit. Jag finner även stödets totala storlek väl avvägt och fördelningen på de olika aktiviteterna lämplig. Även i detta avseende bör den föreslagna budgeten kunna tjäna som riktlinje. Jag ansluter mig således inte till förslaget från en remissinstans att anslag årligen bör yrkas för utveckling av verksamheten med vidareutbildning i internationell marknadsföring. Jag förutsätter vidare att de 150 000 kr. som föreslås utgå för tillkommande personalkostnader för administration av bidrag m. m., bestrids utan insats av statliga medel. Jag kan inte ansluta mig till till förslagen från några remissinstanser att utbildningen skall bedrivas i form av projektverksamhet eller att det statliga stödet används på annat sätt än vad som föreslås av utredningen.

Vid fördelning av stödet anser jag att den bidragsadministrerande instansen och det föreslagna rådgivande organet i hög grad bör ta initiativ till denna fördelning i stället för att förlita sig till ett mera passivt ansökningsförfarande.

För att genomföra de föreslagna utbildningsåtgärderna krävs enligt utredningen *en central instans*. Denna bör ansvara för bl. a. sådana insatser som att löpande planera och samordna verksamheten, att löpande följa utvecklingen på området, att besluta om bidrag samt att följa upp effekten av bidragen. Utredningen rekommenderar att dessa uppgifter läggs på SE. Statskontoret och statens industriverk (SIND) anser att denna uppgift i stället bör åvila SIND. Ett flertal remissinstanser stöder dock utredningens förslag. Med hänsyn till SE:s erfarenheter och resurser biträder även jag utredningens förslag att de angivna uppgifterna bör utföras av SE. De uppgifter som tilldelas SE i fråga om beslut om bidrag innefattar myndighetsutövning. En förutsättning för att sådana förvaltningsuppgifter skall få överlämnas till annan än myndighet är att överlämnandet sker genom lag (11 kap. 6 § regeringsformen). Genom lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m. har tidigare till SE överlåtits vissa förvaltningsuppgifter. Sålunda har till SE överlämnats att genom anvisningar för den allmänna inriktningen planera och leda handelssekrete-

rarnas verksamhet, att med vissa undantag besluta rörande handelssekreterares anställnings- och arbetsvillkor samt att besluta rörande statliga stipendier till praktikanter hos handelssekreterare eller hos svenska handelskamrar i utlandet. Bemyndigandet för SE att handha de nya uppgifterna kan lämpligen tas in i denna lag. Förslag till lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m. har upprättats inom handelsdepartementet. Ändringsförslaget bör fogas som *bilaga 1* till detta protokoll.

Enligt utredningens uppfattning bör en styrgrupp med rådgivande och policyskapande funktion knytas till SE med huvuduppgifter att vara ett rådgivande organ till SE i utbildningsfrågor som avser vidareutbildning i internationell marknadsföring, att utveckla en övergripande långsiktig utbildningspolicy i samarbete med SE, att godkänna riktlinjerna för fördelning av finansiellt stöd samt att kontrollera att erforderliga åtgärder vidtas för att uppställda och godkända utbildningsmål skall kunna uppnås. I styrgruppen föreslås ingå representanter för SE, SIND, Institutet för företagsledning, UKÄ och/eller skolöverstyrelsen (SÖ), Sveriges hantverks- och industriförbund, Svensk industriförening, Sveriges industriförbund och Sveriges arbetsgivarförening.

Flera remissinstanser är kritiskt inställda till den föreslagna styrgruppen. SE anser att styrgruppen i stället bör vara ett rådgivande organ till SE på samma sätt som den till SE hörande delegationen för den mindre industrin samt att SE:s verkställande direktör bör utses till ordförande i detta organ.

Jag delar SE:s uppfattning och förordar att en delegation, knuten till SE, skall finnas för vidareutbildning i internationell marknadsföring samt att dess ordförande skall vara verkställande direktören i SE. Delegationen bör endast ha rådgivande funktioner. I denna delegation bör bl. a. finnas representanter för de organisationer som föreslagits av utredningen. Det är därvid enligt min mening värdefullt att representanter för SIND såväl som för UKÄ och SÖ finns i delegationen. I delegationen bör också ingå ytterligare en representant för staten.

Stiftelsen exportskolan bör enligt utredningen knytas till SE som ett dotterbolag. Exportskolan har i sitt remissvar förordat en sådan åtgärd. Jag delar denna uppfattning.

Jag beräknar omfattningen av det statliga bidraget till vidareutbildning i internationell marknadsföring till 900 000 kr.

För *exportfrämjande åtgärder* i övrigt beräknar jag en minskning av anslaget med 350 000 kr.

Jag förordar att förevarande reservationsanslag fr. o. m. nästa budgetår benämns Utbildning i internationell marknadsföring m. m. Eventuell reservation under reservationsanslaget Svenska handelskamrar i utlandet m. m. vid utgången av budgetåret 1975/76 bör föras till det nya reservationsanslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för det statliga stödet till vidareutbildning i internationell marknadsföring som jag har förordat,
2. antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.,
3. till *Utbildning i internationell marknadsföring m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 773 000 kr.

B 5. Importkontoret för u-landsprodukter

1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Importkontoret för u-landsprodukter inrättades den 1 januari 1975 (prop. 1974:57, UU 1974:7, rskr 1974:206). Kontoret har till uppgift att främja import till Sverige från u-länderna och därigenom bidra till dessa länders utveckling. Verksamheten finansieras från tredje huvudtitelns reservationsanslag C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram, posten 6. Övriga multilaterala bidrag. Kontoret leds av en direktör. Till kontoret är knuten en rådgivande nämnd. Importkontoret har på engelska språket antagit benämningen Import Promotion Office for Products from Developing Countries (IMPOD).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Mynd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	4	+ 2	of.
Övrig personal	1	+ 1	of.
	5	**+ 3**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	471 000	+ 287 700	+ 84 500
Sjukvård	1 000	+ 500	+ 500
Reseersättningar (även för utrikes resor)	70 000	+ 35 500	+ 20 000
Expenser	40 000	+ 47 500	+ 25 000
Lokalkostnader	110 000	+ 35 000	+ 35 000
Projektmedel	300 000	+ 200 000	+ 200 000
Till regeringens disposition	20 000	+ 2 500 000	+ 980 000
	1 012 000	**+ 3 106 200**	**+ 1 345 000**
Inkomster			
Från anslag under tredje huvudtiteln	- 1 010 000		- 1 345 000
Uppdragsverksamhet	- 1 000		of.
Nettoutgift	**1 000**		**of.**

Den verksamhet som bedrivs av kontoret ligger inom handelsdepartementets verksamhetsområde, men finansieras enligt riksdagens beslut med biståndsmedel. Kontoret har möjlighet att bedriva viss uppdragsverksamhet.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag, efter samråd med statsrådet Sigurdsen, att ett formellt belopp om 1 000 kr. tas upp under anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Importkontoret för u-landsprodukter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 6. Sveriges turistråd

1975/76	Anslag	6 000 000[1]
1976/77	Förslag	23 000 000

[1] Dessutom har för Svenska turisttrafikförbundet (STTF) anslagits 4 057 000 kr. Från handels- och sjöfartsfonden har under budgetåret 1974/75 till STTF betalats ut 23 000 kr.

Sveriges turistråd är en stiftelse som bildats av svenska staten, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet. Rådet börjar sin verksamhet den 1 januari 1976. Rådet övertar då Svenska turisttrafikförbundets (STTF) verksamhet.

Sveriges turistråds uppgift är att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja marknadsföring av turism i Sverige. Rådet skall därvid i första hand söka tillgodose behovet av semester- och rekreationsresor hos en bred allmänhet i Sverige och de övriga nordiska länderna. Rådet skall söka ta till vara möjligheterna till ett växande valutainflöde från utländska turister i Sverige varvid särskilt marknadsföring av ledig kapacitet inom hotell och turistanläggningar skall beaktas.

Organisationskommittén för Sveriges turistråd

Organisationskommittén för Sveriges turistråd har lagt fram beräkningar av medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 enligt den ram som fastställts av riksdagen med anledning av regeringens förslag om inrättande och finansiering av Sveriges turistråd m. m. (prop. 1975:47, NU 1975:34, rskr 1975:244).

Den nedgång i *internationellt turistresande* som kunde noteras år 1973 blev betydligt mer markerad år 1974 och för första gången sedan kriget visade de flesta OECD-länder en klar minskning i turistsiffrorna jämfört med föregående år. Den tryckta världsekonomin i oljekrisens spår, köpkraftsminskning på grund av inflation i OECD-området, ökning av trans-

portkostnader, särskilt för flyg, och psykologiska reaktioner är huvudorsakerna till nedgången.

I stället ökar den *inhemska turismen* i OECD-länderna, delvis som en följd av det minskande utlandsresandet. För Sveriges del förstärks denna tendens av en ökad medvetenhet om det egna landets resurser för turism och den kraftiga kostnadsutvecklingen i övriga Europa.

Ytterligare en förklaring till den ökande inhemska turismen i OECD-länderna är att denna utveckling stimuleras av åtgärder som vidtas bl. a. av välfärdspolitiska skäl.

Den serviceverksamhet och kampanjverksamhet som till den 1 januari 1976 bedrivs av STTF inom ramen för dess personella och ekonomiska resurser kommer att fortsätta både vad avser huvudkontoret och utlandskontoret. Turismens utveckling ställer krav på turistrådets insatser under 1976/77 som inte har kunnat tillgodoses inom STTF:s ram. Verksamheten före och under budgetåret kommer i hög grad att präglas av behovet av att öka kunnandet och att skapa underlag för riktade insatser. Snar uppbyggnad av rådet inom områdena statestik och annan marknadsforskning, studier av produktionsutveckling (med produktion avses inkvartering, transporter, aktiviteter och annan turistservice) och vidareutbildning av personal som arbetar med turism i offentlig och enskild tjänst är angelägna uppgifter. Underlag för uppbyggnad av marknads- och produktionsanalys kan delvis hämtas från Sveriges medverkan i de internationella organen ECE, OECD och Nordiska ministerrådets kommitté för turism. De nordiska länderna bör få en ensartad inkvarteringsstatistik.

Redovisning av budgeterade kostnader

	1976/77	Full drift
Löner	4,1	4,7
Lokaler	1,1	1,1
Expenser	1,3	1,5
Sverigehuset	0,5	0,5
Interna projekt	1,7	2,2
Externa projekt	7,5	10,2
Vidareutbildning	0,2	0,4
Reserv	2,0	2,4
Fondering	4,6	0
Summa	**23,0**	**23,0**

Med utgångspunkt i nämnda beräkningar och med antagande att verksamheten inte är fullt utbyggd inom ramen 23 milj. kr. under budgetåret 1976/77 har organisationskommittén gjort sin bedömning av kostnaderna för detta budgetår.

Organisationskommittén räknar med en inkomst av 23 milj. kr.

Organisationskommittén för Sveriges turistråd hemställer att Sveriges turistråd tillförs 23 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Genom riksdagens beslut med anledning av regeringens förslag om inrättande och finansiering av Sveriges turistråd gavs riktlinjer för rådets huvudsakliga arbetsuppgifter och resurser (prop. 1975:47, SkU 1975:21, NU 1975:34, rskr 1975:243 och 244). Enligt dessa riktlinjer har en av regeringen tillsatt organisationskommitté med representanter för staten, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet arbetat ut en organisation för att lösa rådets uppgifter. Staten, Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet har bildat stiftelsen Sveriges turistråd.

Sveriges turistråd övertar den 1 januari 1976 Svenska turisttrafikförbundets verksamhet. Förbundets personal ingår i den nya organisationen.

En successiv uppbyggnad av rådets organisatoriska resurser sker under detta budgetår och nästkommande. Med anledning av skatteutskottets utlåtande 1975/76:14 har riksdagen beslutat om finansiering av Sveriges turistråd (rskr 1975/76:34). Under första halvåret 1976 är rådets medelsram 6 milj. kr., vilket är 2 milj. mer än turisttrafikförbundet kunde beräknas ha haft under motsvarande period. För budgetåret 1976/77 beräknar organisationskommittén en medelsförbrukning av 18,4 milj. Återstoden 4,6 milj. kr. intill den för rådet angivna medelsramen 23,0 milj. kr. bör enligt kommittén fonderas. Jag tillstyrker att till Sveriges turistråd för budgetåret 1976/77 anvisas 23 milj. kr. Medlen bör föras upp under ett reservationsanslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges turistråd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 23 000 000 kr.

C. KOMMERSKOLLEGIUM M. M.

C 1. Kommerskollegium

1974/75	Utgift	10 185 269
1975/76	Anslag	11 063 000
1976/77	Förslag	16 993 000

Kommerskollegium är central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga frågor om handelspolitik och utrikeshandel samt vissa frågor i samband med näringsrättsliga regleringar och inrikeshandel.

Kommerskollegium leds av en styrelse. Chef för kollegiet är en generaldirektör, som är styrelsens ordförande. Inom verket finns en planeringssektion, fyra utrikeshandelsbyråer samt en byrå för inrikes handel och administrativa frågor.

Vid kommerskollegium finns f. n. ett särskilt sekretariat för handläggning av ärenden om exportfrämjande åtgärder för TEKO-industrin.

Till kollegiet är knutet ett handelspolitiskt råd och en CECA[1]-nämnd samt rådgivande nämnder för frågor rörande auktorisation och godkännande av revisorer samt för frågor rörande godkännande av tolkar och auktorisation av översättare.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Kommers-kollegium	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	70	+ 25	+ 17
Övrig personal	47	+ 38	+ 34
	117	**+ 63**	**+ 51**
Anslag			
1. Lönekostnader	9 099 000	+ 6 572 000	+ 5 340 000
2. Sjukvård	32 000	+ 11 000	+ 11 000
3. Reseersättningar (även för utrikes resor)	84 000	+ 108 000	+ 108 000
4. Lokalkostnader	1 135 000	+ 435 000	+ 255 000
5. Expenser	603 000	+ 509 000	+ 216 000
Därav engångsutgifter	(103 000)	(98 500)	(30 000)
6. Automatisk databehandling	90 000	of.	of.
7. Stipendier till svenska praktikanter vid internationella organisationer	20 000	of.	of.
	11 063 000	**+ 7 635 000**	**+ 5 930 000**

[1] CECA = Europeiska kol- och stålgemenskapen.

Kommerskollegium

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 887 893 kr., varav 243 468 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet, som kräver en anslagsreducering med 635 000 kr., förordar kommerskollegium i första hand en nedskärning av kollegiets personalresurser.

3. Kommerskollegium föreslår en omorganisation av kontrollverksamheten enligt CECA-lagen innebärande att avtal sluts med revisionsföretag på konsultbasis och en handläggartjänst omvandlas till assistenttjänst. Storleken av erforderliga konsultmedel torde inte överstiga skillnaden i lönekostnad mellan tjänsterna.

4. För att kunna uppfylla de krav som ställs på kollegiets utredningsförmåga behöver de fyra utrikeshandelsbyråerna förstärkas med sju handläggare (+ 722 195 kr.). För handläggningen av ärenden rörande tekniska föreskrifter m. m. behövs förstärkning med ytterligare en handläggare på planeringssektionen (+ 101 649 kr.). För övriga uppgifter inom planeringssektionen behövs en förstärkning med en handläggare och ett biträde (+ 158 291 kr.). Inrikeshandels- och administrativa byrån behöver förstärkas med en handläggare för administrativa uppgifter, en handläggare och ett biträde för ärenden rörande näringsrättsliga regleringar (+ 226 648 kr.) samt en handläggare och ett biträde för ärenden rörande auktorisation och godkännande av revisorer (+ 141 645 kr.). Vidare behövs en förstärkning med en expeditionsvakt och ett biträde (+ 113 284 kr.). Kollegiet föreslår att särskilda lönemedel anvisas för personal på TEKO-sekretariatet (+ 269 116 kr.). Medel till ytterligare tillfällig arbetskraft och expertis bör anvisas med 85 000 kr.

5. Personalförstärkningar motiverar att anslagsposten Lokalkostnader räknas upp med 140 690 kr. För upprustning av vissa lokaler och för täckande av följdkostnader för nya tjänster behövs ett engångsanslag på 98 500 kr. Anslagsposten Expenser behöver därutöver räknas upp med 175 000 kr.

6. Med anledning av regeringens beslut den 23 oktober 1975 att från den 5 november reglera importen av vissa skodon och att från den 1 januari 1976 införa licenstvång utan kvantitativa restriktioner för importen av vissa teko-varor, hemställer kollegiet om tilläggsanslag för budgetåret 1975/76 med 2 653 000 kr. samt med komplettering av kollegiets anslagsframställning för budgetåret 1976/77 med 3 512 000 kr. Licensenheten inom andra utrikeshandelsbyrån behöver förstärkas med 43 arvodestjänster (11 handläggare och 32 övrig personal). Vidare behöver byrån förstärkas med ytterligare en handläggare för analys och övervakning av utvecklingen av teko-importen. Tredje utrikeshandelsbyrån behöver förstärkas med ytterligare en handläggare för fördjupad bevakning och uppföljning av marknadsstörningar i Västeuropa. Vidare behöver inrikes- och administrativa byrån förstärkas med ytterligare en handläggare för personalrekrytering samt ytterligare en assistent för löneuträkning.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 16 993 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare två handläggare på andra utrikeshandelsbyrån för det ökade arbetet rörande handels- och samarbetsavtal med utvecklingsländer däribland de oljeproducerande staterna samt en handläggare för analys och övervakning av utvecklingen av teko-importen. Vidare har jag beräknat medel för ytterligare en handläggare på tredje utrikeshandelsbyrån för fördjupad bevakning och uppföljning av marknadsstörningar i Västeuropa och ytterligare en handläggare på fjärde utrikeshandelsbyrån för utredningar i ärenden rörande handelspolitiska åtgärder till skydd för svensk produktion. Tre av dessa tjänster har ställts till kollegiets förfogande redan under innevarande budgetår.

Härutöver behöver inrikeshandels- och administrativa byrån förstärkas med en handläggare för ärenden rörande näringsrättsliga regleringar samt med en expeditionsvakt.

Med anledning av regeringens beslut den 23 oktober 1975 att från den 5 november reglera importen av vissa skodon och att från den 1 januari 1976 införa licenstvång utan kvantitativa restriktioner för importen av vissa teko-varor, måste kollegiets resurser ytterligare förstärkas. Jag har därför beräknat medel motsvarande 43 tjänster (11 handläggare och 32 övrig personal) på licensenheten inom andra utrikeshandelsbyrån. Vidare behöver med anledning av beslutet inrikeshandels- och administrativa byrån förstärkas. Jag har härför beräknat medel motsvarande två tjänster. Regeringen har beslutat medge att kollegiet överskrider anslaget under budgetåret 1975/76 för licensieringssystemet.

Jag förordar, efter samråd med chefen för industridepartementet, att tekosekretariatet överförs till statens industriverk. Kollegiets anslag bör därför minskas med 100 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommerskollegium* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 16 993 000 kr.

C 2. Bidrag till vissa internationella byråer m. m.

1974/75	Utgift	730 168
1975/76	Anslag	522 000
1976/77	Förslag	852 000

Från anslaget bestrids utgifter för Sveriges deltagande i vissa internationella organ. För budgetåret 1976/77 torde medel beräknas enligt följande.

	1975/76	1976/77	Ändring
1. Internationella byrån i Paris för utställningar (prop. 1974:1 bil. 12 s. 156)	16 000	27 000	+ 11 000
2. Organisationen för intellektuell äganderätt, internationella byrån[1] (WIPO/BIRPI) (prop. 1956:1 bil. 12 s. 161, 1963:1 bil. 12 s. 152)	254 000	352 000	+ 98 000
3 Internationella rådgivande bomullskommittén (ICAC) (prop. 1951:47)	18 000	18 000	–
4. Internationella studiegruppen för bly- och zinkfrågor (prop. 1960:1 bil. 12 s. 284)	12 000	12 000	–
5. Internationella kaffeorganisationen (prop. 1962:1 bil. 12 s. 281)	129 000	140 000	+ 11 000
6. Internationella gummistudiegruppen (prop. 1966:1 bil. 12 s. 168)	13 000	13 000	–
7. Internationella kakaoorganisationen (prop. 1973:36)	30 000	30 000	–
8. Organisationen för de järnmalmsexporterande länderna (prop. 1975/76:24)	–	250 000	+ 250 000
9. Övrigt	50 000	10 000	– 40 000
	522 000	**852 000**	**+ 330 000**

[1] *Avgifter*
Parisunionen, skydd av industriell äganderätt
Niceunionen, varumärkesklassificering
Locarnounionen, industriell design
Frivilliga bidrag
Konventionen angående internationellt patentsamarbete (PCT)
Kommittén för internationellt samarbete för informationsåtervinning mellan patentverk (ICIREPAT)
Konventionen angående internationell patentklassificering (IPC)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 852 000 kr.

C 3. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1974/75	Utgift	206 973
1975/76	Anslag	443 000
1976/77	Förslag	662 000

Från anslaget bestrids utgifter för arvoden, expenser m. m. för granskningsnämnden för försvarsuppfinningar, oljelagringsrådet, resegarantinämnden, lotterinämnden och handelsprocedurrådet.

Lotterinämnden är central myndighet för frågor om tillämpningen av lot-

teriförordningen (1939:207, omtryckt 1974:221). Det åligger nämnden att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av förordningen och att handlägga besvär över länsstyrelses beslut enligt densamma. I anslutning härtill lämnar nämnden råd och anvisningar. Nämnden skall vidare verka för ändamålsenlig kontroll av lotterier. Lotterinämnden begär för budgetåret 1976/77 höjt anslag för bl. a. heltidsarvode för ordföranden, ett arbetsbiträde och ökad information.

Handelsprocedurrådet är ett organ som drivs gemensamt av svenska staten och Sveriges industriförbund. Rådet skall som centralt organ utarbeta och befordra utarbetandet av lösningar, som innebär förenkling av handelsprocedurer. Med handelsprocedurer förstås de åtgärder, rutiner och formaliteter som är förknippade med insamling, presentation, överföring och behandling av information som är nödvändig i nationell och internationell handel. Rådet skall verka för att sådana lösningar kommer till användning inom den offentliga förvaltningen och inom näringslivet. Rådets verksamhet skall finansieras av parterna till lika delar.

Utgifter för oljekrisnämnden, som inrättats av regeringen i anslutning till bestämmelserna i oljekrislagen (1975:197) bör också bestridas från detta anslag.

Medelsförbrukningen för nämnda institutioner har för budgetåret 1976/77 beräknats enligt följande.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
1. Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar (prop. 1971:138)	39 000	+	1 000
2. Oljelagringsrådet (prop. 1957:144 och 1969:136)	9 000		of
3. Resegarantinämnden (prop. 1972:92)	15 000		of
4. Lotterinämnden (prop. 1974:51)	170 000	+	214 000
5. Handelsprocedurrådet (prop. 1975:41)	210 000	+	2 000
6. Oljekrisnämnden (prop. 1975:42)		+	2 000
	443 000	+	**219 000**

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 662 000 kr.

I avvaktan på lotteriutredningens betänkande har jag bl. a. beräknat medel för en heltidsanställd ordförande och ett biträde hos lotterinämnden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 662 000 kr.

D. PRIS-, KONKURRENS- OCH KONSUMENTFRÅGOR

D 1. Marknadsdomstolen

1974/75	Utgift	1 158 104
1975/76	Anslag	1 015 000
1976/77	Förslag	1 197 000

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet, lagen (1970:412) om otillbörlig marknadsföring och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor.

Marknadsdomstolen består av ordförande och vice ordförande samt åtta andra ledamöter, av vilka två är särskilda ledamöter, en för ärenden om konkurrensbegränsning och en för ärenden om otillbörlig marknadsföring jämte ärenden om oskäliga avtalsvillkor. Av övriga ledamöter företräder tre företagarintressen och tre konsument- och löntagarintressen. Till domstolen är knutet ett kansli.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Marknads-domstolen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	4	+ 1	of.
Övrig personal	4	–	of.
	8	**+ 1**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	785 000	+ 272 000	+ 157 000
Sjukvård	1 000	–	–
Reseersättningar (även för utrikes resor)	34 000	+ 3 000	of.
Lokalkostnader	161 000	+ 29 000	+ 21 000
Expenser	34 000	+ 11 000	+ 4 000
	1 015 000	**+ 315 000**	**+ 182 000**

Marknadsdomstolen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 192 919 kr., varav 20 800 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordas en minskning av medlen för sekreterare. Konsekvenserna för domstolens verksamhet skulle bli en ytterligare ökad handläggningstid och växande ärendebalanser.

3. En tjänst som kanslichef behövs med hänsyn till den ökande administrativa belastningen samt för att bevara kontinuiteten i verksamheten (+ 142 810 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marknadsdomstolen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 197 000 kr.

D 2. Näringsfrihetsombudsmannen

1974/75	Utgift	1 968 191
1975/76	Anslag	1 979 000
1976/77	Förslag	2 403 000

Näringsfrihetsombudsmannen (NO) handhar uppgifter som tillkommer honom enligt lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet.

NO biträds i sin tjänsteutövning närmast av en ställföreträdare. Verksamheten är uppdelad på rotlar.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		NO	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	14	+ 2	of.
Övrig personal	6	of.	of.
	20	+ 2	of.
Anslag			
Lönekostnader	1 748 000	+ 578 000	+ 401 000
Sjukvård	5 000	of.	of.
Reseersättningar (även för utrikes resor)	23 000	+ 12 000	+ 5 000
Lokalkostnader	150 000	+ 11 000	+ 11 000
Expenser	53 000	+ 15 000	+ 7 000
därav engångsutgift			(4 000)
	1 979 000	**+ 616 000**	**+ 424 000**

Näringsfrihetsombudsmannen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 418 600 kr., varav 47 600 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordas en personalminskning, vilken skulle medföra minskat utrymme för egna initiativärenden.

3. Utbyte av en personlig tjänst i Fg 21/22 mot en extra ordinarie tjänst samt utbyte av två amanuenstjänster i reglerad befordringsgång mot två tjänster i högst Fe 13 yrkas (+ 24 000 kr.).

4. För undvikande av fördröjningar begärs en tjänst i Fe 21/22 och en i Fe 9/11 samt följdkostnader (+ 221 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 403 000 kr.

Jag har därvid bl. a. beräknat medel för utbyte av en tjänst i befordringsgången för amanuenser mot en tjänst i högst Fe 13.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Näringsfrihetsombudsmannen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 403 000 kr.

D 3. Konsumentombudsmannen

För innevarande budgetår har till konsumentombudsmannen (KO) anvisats ett förslagsanslag av 2 630 000 kr.

Regeringen har i propositionen (1975/76:34) med förslag till marknadsföringslag m. m. föreslagit att nuvarande KO och konsumentverket förs samman till en ny organisation, benämnd konsumentverket. Riksdagen har godkänt förslaget (NU 1975/76:14, rskr 1975/76:108).

Med stöd av regeringens bemyndigande den 16 oktober 1975 har jag tillkallat en organisationskommitté med uppdrag att utarbeta förslag rörande den närmare organisationen av den nya myndigheten m. m. (H 1975:07). Kommitténs arbete skall vara klart i så god tid att den nya myndigheten kan börja sin verksamhet den 1 juli 1976. I avvaktan på beredningen av kommitténs kommande förslag föreslår jag att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Konsumentombudsmannen* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 2 630 000 kr.

D 4. Statens pris- och kartellnämnd

1974/75	Utgift	18 700 794
1975/76	Anslag	15 940 000
1976/77	Förslag	19 440 000

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) är central förvaltningsmyndighet för frågor rörande prisövervakning och har till uppgift att följa utvecklingen

av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom näringslivet med undantag av bank- och försäkringsväsendet. Nämnden skall föra kartellregister samt utföra sådana utredningar som behövs för den löpande pris- och marginalövervakningen och för tillämpning av lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor.

Nämnden leds av en styrelse. Ledamöter av denna är generaldirektören hos nämnden och åtta andra ledamöter, som regeringen utser särskilt. I styrelsen ingår också två personalföreträdare.

Inom nämnden finns en avdelning för pris- och konkurrensövervakning samt utredande verksamhet. Avdelningen är uppdelad på fyra byråer. Vidare finns en statistisk byrå, en administrativ byrå samt en upplysningssektion och ett planeringssekretariat.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		SPK	Föredraganden
Personal[1]			
Handläggande personal	127	+ 15	+ 2
Övrig personal	79	+ 13	+ 3
	206	**+ 28**	**+ 5**
Anslag			
Lönekostnader	12 433 000	+ 4 932 000	+ 3 166 000
därav engångsutgifter	(–)	(+ 50 000)	(–)
Sjukvård	46 000	– 6 000	– 6 000
Reseersättningar (även för utrikes resor)	125 000	+ 61 000	+ 30 000
Lokalkostnader	1 902 000	+ 342 000	+ 130 000
Expenser	1 334 000	+ 1 030 000	+ 172 000
därav engångsutgifter	(–)	(+ 489 000)	(+ 20 000)
Allmän upplysningsverksamhet	100 000	+ 8 000	+ 8 000
	15 940 000	**+ 6 367 000**	**+ 3 500 000**

[1] Inklusive extra anställd personal för handläggning av prisstoppsärenden den 1 juli 1975.

Statens pris- och kartellnämnd

1. Pris- och löneomräkning 2 949 000 kr., varav 333 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för nämndens del minskad insats för den pris- och konkurrensövervakande samt utredande verksamheten (fem tjänster), nedläggning av storföretagsregistret (fyra tjänster) samt minskad insats för internadministrationen (två tjänster). En resursminskning i enlighet med 0-alternativet skulle menligt påverka nämndens möjligheter att påverka priserna i en för konsumenterna gynnsam riktning samt minska möjligheterna

att biträda NO med utredningar.

3. Ökade kostnader för övriga expenser samt internutbildning (+ 70 000 kr.).

4. Ökade kostnader för inventarier (+ 31 000 kr.).

5. För utvidgad databehandling erfordras medel bl. a. till lönekostnader (en byrådirektör), samt till kostnader för extern databehandling (+ 448 000 kr.).

6. Ökade resekostnader (+ 25 000 kr.).

7. Personalförstärkningar yrkas för viss organisationsändring med två tjänster som avdelningschef, en tjänst som byråchef, två tjänster som avdelningsdirektör och två assistenttjänster. Härutöver yrkas personalförstärkningar vid avdelningen för pris- och konkurrensövervakande samt utredande verksamhet med fyra tjänster som byrådirektör, två tjänster som förste byråsekreterare, sex assistenttjänster och tre tjänster som kansliskrivare, vid statistiska byrån med en tjänst som byrådirektör (förutom tjänsten för utvidgad databehandling) och två assistenttjänster samt vid planeringssekretariatet med två byrådirektörstjänster (+ 2 833 000 kr.).

8. Ökade kostnader för vissa register (+ 175 000 kr.).

9. För visst utvecklingsarbete inom ramen för samarbetet med statistiska centralbyrån (+ 100 000 kr.).

10. Upprustning av maskinbeståndet m. m. (+ 82 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 440 000 kr. I likhet med nämnden anser jag att den statistiska byrån, den administrativa byrån och upplysningssektionen bör sammanföras till en avdelning. Jag har därför beräknat medel för ytterligare en tjänst som avdelningschef i Fe 25. Jag kan däremot inte tillstyrka att en byrå för regionala och lokala frågor inrättas. Jag har vidare, för att förstärka nämnden med handläggare på kvalificerad nivå, räknat medel för ett göromålsförordnande som avdelningschef i F 25 vilken bör ställas till verkschefens förfogande. För ytterligare personal har jag dessutom räknat medel för två tjänster som assistent och en tjänst som kansliskrivare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att hos statens pris- och kartellnämnd inrätta en tjänst som avdelningschef i Fe 25,
2. till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 19 440 000 kr.

D 5–7. Konsumentverket m. m.

För innevarande budgetår har till konsumentverket anvisats ett förslagsanslag (D 5.) av 19 743 000 kr. för förvaltningskostnader, ett reservations-

anslag (D 6.) av 1 695 000 kr. för forskning m. m. och ett förslagsanslag (D 7.) av 2 446 000 kr. för allmänna reklamationsnämnden.

Med hänvisning till vad jag har anfört i anslutning till min behandling av anslaget D 3. Konsumentombudsmannen föreslår jag att de nu nämnda anslagen förs upp med oförändrade belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till

1. *Konsumentverket: Förvaltningskostander* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 19 743 000 kr.,
2. *Konsumentverket: Forskning m. m.* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 1 695 000 kr. samt
3. *Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 2 446 000 kr.

D 8. Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m.

1974/75	Utgift	0
1975/76	Anslag	2 500 000
1976/77	Förslag	2 500 000

Från anslaget bestrids utgifter för hemsändningsbidrag enligt förordningen (1973:608) om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd samt utgifter för infriande av kreditgaranti för lån till anskaffning av varulager enligt samma förordning.

Konsumentverket har den övergripande tillsynen över det stöd till kommersiell service i glesbygd för vilket medel anvisas under tionde huvudtitelns anslag D 8. och V:8. Verket tecknar kreditgarantier och gör utbetalningar från förevarande anslag för infriande av sådana garantier. Fr. o. m. den 1 juli 1975 utgår bidrag förutom för hemsändning med reguljära transportmedel även för hemsändning med handlares eget fordon, om särskilda skäl föreligger. För budgetåret 1975/76 har under anslaget beräknats 2 300 000 kr. för hemsändningsbidrag och 200 000 kr. för infriande av kreditgarantier. Ramen för tecknande av kreditgarantier är f. n. 2 000 000 kr.

Konsumentverket

Verket beräknar att, bl. a. till följd av de ändrade bidragsbestämmelserna, betydligt fler kommuner kommer att anordna bidragsberättigad hemsändning under budgetåret 1975/76 än tidigare budgetår. Anslaget för budgetåret 1976/77 liksom ramen för tecknande av kreditgarantier föreslås oförändrade.

Föredraganden

Jag ansluter mig till verkets beräkningar och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.,
2. medge att kreditgaranti för lån till anskaffning av varulager under budgetåret 1976/77 beviljas intill ett belopp av 2 000 000 kr.

E. PATENT- OCH REGISTRERINGSVERKET M. M.

Patent- och registreringsverket

Patent- och registreringsverket (PRV) handlägger ärenden angående patent-, varumärken, mönster, namn, kommunala vapen och aktiebolag. PRV leds av en styrelse med sju ledamöter och två personalföreträdare. Chef för PRV är en generaldirektör, tillika styrelsens ordförande. Inom PRV finns en patentavdelning, ett bibliotek, en varumärkesbyrå, en mönstersektion, en namnsektion, en bolagsbyrå, en besvärsavdelning, en administrativ byrå samt en planerings- och utvecklingsenhet. Patentavdelningen består av nio byråer, varav en byrå är inrättad tills vidare, och ett patentkansli. Chefen för patentavdelningen är generaldirektörens ställföreträdare. Chefen för varumärkesbyrån har tillsyn över mönster- och namnsektionerna. I besvärsavdelningen, som fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. arbetar på tre avdelningar, prövas besvär angående patent, varumärken, mönster och namn.

Enligt beslut av riksdagen år 1973 skall bolagsbyrån omlokaliseras till Sundsvall i etapp två av utflyttningen av statliga myndigheter. Planeringen av omlokaliseringen skall inriktas mot att utflyttningen skall ske under juni månad 1980.

Vid PRV fanns den 1 juli 1975 648 anställda, varav 302 utgjorde handläggande personal.

PRV tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller fr. o. m. budgetåret 1975/76 för PRV.

1. Patentärenden
2. Varumärkes- och mönsterärenden
3. Namnärenden
4. Bolagsärenden
5. Uppdragsverksamhet

PRV redovisar vidare två internprogram, Besvärsärenden och Central administration.

PRV:s verksamhet under programmen 1–5 finansieras från ett förslagsanslag benämnt Patent- och registreringsverket. Programmet Uppdragsverksamhet redovisas förslagsvis över en anslagspost med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under denna post redovisas kostnader och intäkter för PRV:s uppdragsverksamhet. Anslagsposten får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tillgodose behov av rörelsekapital disponerar PRV en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 100 000 kr.

E 1. Patent- och registreringsverket

1974/75	Utgift	46 060 336
1975/76	Anslag	45 604 000
1976/77	Förslag	54 627 000

Produktions- och avgiftspolitik

Intresset för patent och varumärken samt frekvensen i fråga om bolagsbildning beror på aktiviteten i näringslivet. Efterkrigstiden har utmärkts av en mycket stark frammarsch på det ekonomiska livets område. För PRV:s del har det inneburit en ständigt stigande efterfrågan fram till början av 1970-talet vad gäller patent och varumärken. Under 1970-talet har en konjunkturförsämring inträffat i de västerländska industristaterna vilken synes ha återverkat på efterfrågan. Om konjunkturerna såsom förväntas förbättras under de närmaste åren kan det antas få till följd att efterfrågan på patent och varumärken åter kommer att öka. För bolagsbildningar har efterfrågan ständigt stigit fram till ändringen av aktiebolagslagen år 1973 då antalet bolagsbildningar sjönk kraftigt till följd av höjningen av det minimikapital som erfordras för aktiebolagsbildning. Höjningen medför dock ökad efterfrågan på verkets tjänster fram till år 1979 i fråga om registerändringar i och med att kvarvarande bolag med lägre kapital än 50 000 kr. är tvingade att öka detta eller gå i likvidation.

I fråga om krav på kvalitet är PRV i huvudsak bundet genom bestämmelser i lagstiftningen gällande såväl den formella som den materiella behandlingen. PRV strävar emellertid medvetet efter att bedöma dessa frågor så praktiskt som möjligt för att därigenom kunna erbjuda en fullgod service åt sina kunder.

PRV anser att man varken genom en ändrad avgiftspolitik eller genom ändrad kvalitet i ärendehandläggningen i någon nämnvärd grad kan påverka efterfrågan. Resurserna måste därför i stället anpassas till efterfrågan för att köbildning och ökade balanser inte skall uppstå. PRV fäster stor vikt vid att planerna på en förbättrad service inom alla verksamhetsområden fullföljs.

Kostnaderna för PRV:s verksamhet skall i princip täckas av de avgifter dess kunder erlägger. För att uppnå full kostnadstäckning har PRV i skrivelse den 29 oktober 1975 föreslagit vissa avgiftshöjningar.

Långsiktsplan

PRV har bedrivit en formaliserad långsiktig planering sedan mitten av 1960-talet. Den första skriftfliga långsiktsplanen tillkom år 1966 (LSP 66) och den andra år 1970 (LSP 70), båda omfattande tioårsperioder. Förändringar inom ett flertal områden efter tillkomsten av LSP 70 har påkallat en översyn.

PRV har efter uppdrag av Kungl. Maj:t utarbetat en tredje långsiktsplan (LSP 75) som omspänner perioden 1975–1985. LSP 75 har till skillnad mot de tidigare planerna disponerats så att de olika verksamhetsgrenarna behandlas programvis. Därigenom kan utvecklingen inom varje arbetsområde lättare överblickas. Utformningen innebär också en överensstämmelse med anslagsframställningen. LSP 75 innehåller avsnitt om verkets arbetsuppgifter och nuvarande miljö samt verkspolitiken till mitten av 1980-talet. Den är avsedd att utgöra en vägledning för PRV i dess framtida handlande.

Rationaliserings- och utvecklingsarbete

Utvecklingen har medfört allt större krav på PRV:s produktionsresurser. Stora ansträngningar görs för att utnyttja befintliga resurser effektivare. Ett omfattande rationaliserings- och utvecklingsarbete med tyngspunkten förlagd till patent- och bolagsprogrammen inleddes under mitten av 1960-talet. Det omfattande rationaliseringsprogram som då påbörjades har i väsentliga delar avslutats varigenom betydande rationaliseringsvinster uppnåtts. Nya viktiga rationaliseringsprojekt har dock tillkommit som bör fullföljas.

Finansieringsbudget

I anslagsframställningen lämnas uppgifter om de inkomster som uppbärs i form av avgifter m. m. samt om utgifterna för verksamheten.

	Milj. kr.			
	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknat	1976/77 beräknar	
			PRV	Föredraganden
Inkomster	48,2	49,9	51,2	61,0
Utgifter	46,2	50,7	55,6	56,5
Resultat	+ 2,0	– 0,8	– 4,6	+ 6,2

Programsammanställning

	1 000-tal kr.			
	1974/75 Utfall	1975/76 Anslag	1976/77 beräknar	
			PRV	Föredraganden
Program				
1. Patentärenden	30 254[1]	29 303	36 627	35 103
2. Varumärkes och mönsterärenden	4 391	4 677	5 588	5 586
3. Namnärenden	929	840	1 179	1 127
4. Bolagsärenden	10 613	10 893	13 134	12 985
Varav rationaliseringsprojekt	(0)	(205)	(445)	(200)
5. Uppdragsverksamhet	0	1	1	1
Summa kostnader	46 187	45 714	56 529	54 802
Avgår intäkter under anslaget	– 161	– 110	– 175	– 175
Summa anslag	46 026	45 604	56 354	54 627

[1] Varav för Teknisk information och dokumentation 3 344.

Programmet Patentärenden

Programmet omfattar handläggning av ärenden angående patent på uppfinningar.

Budgetåret 1970/71 inkom 17 300 ansökningar. Därefter har antalet ansökningar sjunkit och beräknas budgetåret 1975/76 bli 15 300. Antalet avgjorda patentansökningar beräknas under samma period minska från 19 900 till 16 700. Det innebär en produktivitetsminskning från 125 till 107 avgjorda ärenden per manår. Antalet ingenjörer i manår har under perioden minskat från 159 till 156. Produktionsminskningen beror bl. a. på att produktionen under början av perioden var särskilt hög på grund av att granskarna för att nedbringa balanserna särskilt ägnade sig åt att slutbehandla ansökningar, och att patentavdelningen mist ett stort antal erfarna granskare. Det internationella arbetet och projektarbetet har dessutom ökat vilket medfört resursbortfall. Då produktionen överstiger efterfrågan beräknas balansen av oavgjorda ansökningar minska från 57 000 budgetåret 1970/71 till 52 000 för budgetåret 1975/76. Det motsvarar f. n. en medelbehandlingstid för beviljade patent på något under fyra år.

	Utfall 1974/75	PRV beräknar	
		1975/76	1976/77
Antal ärenden			
Efterfrågan	15 300	15 300	15 500
Produktion	16 500	16 700	16 900
Kostnader (1 000 kr.)	30 254[1]	33 893	36 627

[1] Inkl. Teknisk information och dokumentation.

Programmet Patentärenden har fr. o. m. budgetåret 1975/76 sammanförts med det tidigare fristående programmet Teknisk information och dokumentation. Verksamheten för delprogrammet Teknisk information och dokumentation omfattar anskaffande, registrering och iordningställande av den dokumentation som utgör underlaget för nyhetsprövning av patentansökningar samt litteraturtjänst till verkets övriga verksamhetsområden.

Motiv

PRV:s målsättning är att i framtiden kunna erbjuda en i huvudsak lika snabb och omsorgsfull ärendebehandling som det blivande europeiska patentverkets. Samtidigt skall balansen nedbringas till att motsvara ungefär det dubbla antalet under ett år inkomna patentansökningar.

Antalet ansökningar beräknas öka något fram till den tidpunkt då Patent Cooperation Treaty (PCT) och European Patent Convention (EPC) träder i kraft. Detta beräknas ske den 1 november 1977. Därefter sker en minskning fram till omkring år 1985 då ett fortvarighetstillstånd nås.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 4 090 000 kr. Verket anser att ett förverkligande av det s. k. 0-alternativet skulle medföra en produktionsminskning med ca 5 %.

PRV begär 300 000 kr. för att möjliggöra fortsatt deltagande i det internationella samarbetet på patentområdet. 700 000 kr. yrkas för att ersätta resurser som överförts till besvärsavdelningen. För planering och utbildning inför EPC och PCT äskas 160 000 kr. För inköp av läsapparater för patentskrifter på mikrofilm begär verket 175 000 kr. För fortsatt rationalisering begärs tillhopa 175 000 kr. varav 100 000 kr. avser utvärdering av granskningssystem på databas och 75 000 kr. överföring av patentregistret till ADB. För utvidgning av verkets granskningsmaterial med ett system som rekommenderas av interimskommittén för ikraftträdande av PCT begärs 200 000 kr. För omklassning av äldre granskningsmaterial yrkas 100 000 kr. och för komplettering och utbyte av visst tidskriftsmaterial enligt PCT-konventionens tillämpningsföreskrifter begär verket 50 000 kr. PRV föreslår vidare att en tionde byrå inrättas på patentavdelningen och i samband därmed att ett göromålsförordnande som överingenjör i F 23/24 inrättas. Förslaget skulle enligt verkets mening innebära effektivare utnyttjande av befintliga resurser. Särskilda medel för inrättandet av den nya byrån begärs inte.

Ett belopp på 180 000 kr. som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur har räknats bort.

Programmet Varumärkes- och mönsterärenden

Programmet omfattar registreringar och förnyelse av registrering av varumärken och mönster samt registrering av kommunala vapen. Antalet varumärkesansökningar beräknas öka från 5 500 för budgetåret 1970/71 till

5 800 för budgetåret 1975/76. Dock är att märka att antalet ansökningar för budgetåret 1972/73 var 6 200. Minskningen från 1972/73 antas bero på den försvagning av näringslivskonjunkturen som har kunnat märkas både i Sverige och i utlandet. Den årliga produktionen beräknas under femårsperioden 1970/71 till 1975/76 förbli oförändrat 5 600 ärenden och antalet oavgjorda ärenden öka från 5 000 till 5 300.

Ny mönsterlag (1970:485) trädde i kraft den 1 oktober 1970. En jämförelse av efterfrågan under perioden visar att antalet mönsteransökningar beräknas öka från 1 400 under budgetåret 1970/71 till 2 400 under budgetåret 1975/76. Produktionen beräknas under samma tid öka från 300 till 2 400 ärenden per år. Antalet oavgjorda ärenden vid utgången av budgetåret 1975/76 beräknas vara 1 700.

	Utfall 1974/75	PRV beräknar	
		1975/76	1976/77
Antal ärenden			
Efterfrågan, varumärkesansökningar	5 700	5 800	6 000
Produktion, varumärkesansökningar	6 000	5 600	5 700
Efterfrågan, mönsteransökningar	2 400	2 400	2 700
Produktion, mönsteransökningar	2 300	2 400	2 500
Kostnader (1 000-tal kr.)	4 391	5 396	5 588

Motiv

PRV:s målsättning för programmet är att med bibehållande av nuvarande kvalitet i handläggningen av ärendena och med minsta möjliga resurstillskott fullfölja produktionsplanen som syftar till en produktion som motsvarar efterfrågan.

Pris- och löneomräkningen på befintliga resurser har beräknats till 646 000 kr. PRV anser att ett förverkligande av 0-alternativet skulle innebära en balansökning för såväl mönster- som varumärkesansökningar. De senare skulle öka med ca 450, dvs. en förlängd väntetid med omkring en månad.

Likhetsgranskning av ordmärken medelst dator har pågått i nära fem år. För att vidmakthålla en tillfredsställande standard på resultatet krävs en fortlöpande revision av basregistren. PRV beräknar medelsbehovet till 30 000 kr. för sådan revision som skulle utföras av utomstående expertis.

För fortsatt rationalisering som innebär försöksverksamhet med datoriserad likhetsgranskning av figurmärken begär PRV 120 000 kr. För vidarebearbetning av projekt rörande förbättrat utnyttjande av varumärkesregistret hemställer PRV om en resursförstärkning med 150 000 kr.

Ett belopp om 80 000 kr. som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur har räknats bort.

Programmet Namnärenden

Programmet avser handläggning av ärenden angående ändring av släktnamn och förnamn.

Antalet inkomna namnärenden beräknas till 5 100 under budgetåret 1975/76 jämfört med 4 600 under 1970/71. Produktionen har i stort motsvarat efterfrågan.

	Utfall 1974/75	PRV beräknar	
		1975/76	1976/77
Antal ärenden			
Efterfrågan	4 900	5 100	5 100
Produktion	5 000	4 900	5 100
Kostnader (1 000-tal kr.)	929	995	1 179

Motiv

PRV:s målsättning för programmet är att stimulera och tillgodose allmänhetens intresse för namnbyte. Pris- och löneomräkningen har beräknats till 148 000 kr. För att utarbeta en ny namnbok med förslag till nya släktnamn erfordras 50 000 kr. och för att upprätta nytt register över befintliga släktnamn beräknas en kostnad av 60 000 kr.

Programmet Bolagsärenden

Programmet avser arbetsuppgifter som i huvudsak regleras i lagen (1944:705) om aktiebolag.

Antalet bolagsbildningsärenden var under budgetåret 1970/71 16 000 och nådde sin höjdpunkt under budgetåret 1971/72 med 16 300 ärenden. En kraftig minskning har därefter ägt rum och för 1975/76 beräknas antalet bli 3 000. Minskningen beror på företagna lagändringar om aktiekapitalets minimistorlek för nya bolag.

Antalet inkomna registerändringsärenden beräknas under perioden 1970/71–1975/76 öka från 30 100 till 56 000. Antalet avgjorda bolagsbildnings- och registerändringsärenden var budgetåret 1970/71 14 300 resp. 27 500 och beräknas budgetåret 1975/76 preliminärt bli 3 000 resp. 48 000. Balansen av registerändringsärenden beräknas under budgetåret 1975/76 öka med 8 000.

	Utfall 1974/75	PRV beräknar	
		1975/76	1976/77
Antal ärenden[1]			
Efterfrågan bolagsbildningsärenden	2 500	3 000	3 500
Produktion bolagsbildningsärenden	2 500	3 000	3 500
Efterfrågan registerändringsärenden	48 000	56 000	60 000
Produktion registerändringsärenden	47 300	48 000	57 000
Kostnader (1 000-tal kr.)	10 613	12 725	13 134

[1] Övriga huvudprestationer inom programmet är beställningar och granskning av räkenskapshandlingar.

Motiv

Med hänsyn till kundernas krav är bolagsbyråns målsättning beträffande samtliga ärenden att tillgodose efterfrågan utan att besvärande balanser uppkommer.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 1 802 000 kr. PRV räknar med att antalet bolagsbildningsärenden åter kommer att öka något efter den kraftiga minskning som var en följd av de ändrade bestämmelser om lägsta aktiekapital som införts genom lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag. Till följd av de sista årens stora antal bolagsbildningar kommer emellertid under perioden övriga ärendegrupper fortfarande att ligga på en hög nivå. Registerändringsärenden kommer förmodligen att öka kraftigt på grund av bestämmelserna om lägsta aktiekapital.

PRV anser dock att alla bedömningar av utvecklingen på sikt är synnerligen osäkra, då konsekvenserna av ändring i gällande aktiebolagslag, ny firmalag samt bolagsbyråns beslutade utlokalisering ej kan bedömas i dag. Ett förverkligande av 0-alternativet skulle enligt PRV medföra oacceptabelt höga balanser. Produktionen av registerändringsärenden och redovisningshandlingar skulle minska med 10 000 resp. 30 000.

Den nya aktiebolagslag som kommer att träda i kraft den 1 januari 1977 innebär att vissa nya arbetsuppgifter tillförs bolagsbyrån. Granskning av räkenskapshandlingar blir i framtiden betydligt mer arbetskrävande än f. n. Föreläggande och utdömande av viten är nya ärenden av kvalificerad natur som tillkommer. Till följd av de nya uppgifterna är det nödvändigt med en personalförstärkning vid byrån. PRV beräknar medelsbehovet till 388 000 kr.

PRV avser att i samarbete med nämnden för samhällsinformation (NSI) informera bolag med lägre aktiekapital, än det som kommer att vara det lägsta tillåtna, om aktuella förändringar i aktiebolagslagen. För detta behövs 115 000 kr.

Från riksskatteverket har begärts att avisering av registeruppgifter till organisationsnummerregistret (SFS 1974:174) skall ske två gånger i månaden mot f. n. en gång. Kostnaderna för databehandling ökar därigenom med 50 000 kr.

Ett belopp om 240 000 kr. som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur har räknats bort.

Sedan budgetåret 1972/73 prövas på försök ändrad indelning av byråns arbetsenheter. PRV har i skrivelse den 26 maj 1975 hemställt att en ny organisation grundad på nämnda försöksverksamhet och de erfarenheter som vunnits under perioden fastställs att träda i kraft den 1 juli 1976. Försöksorganisationen har enligt verkets mening visat sig ha den flexibilitet som är nödvändig för att smidigt kunna anpassas till förändringar av efterfrågan och ärendestruktur. Framställningen har remissbehandlats av statskontoret och riksrevisionsverket. Bägge remissinstanserna föreslår att försöksorganisationen skall fastställas att gälla tills vidare men anser att en ny utredning bör göras när bl. a. konsekvenserna av den nya aktiebolagslagen och omlokaliseringen av byrån till Sundsvall kan överblickas. Statskontoret hänvisar också till den pågående utredningen om handelsbolag samt till en av kontoret påbörjad utredning om kommissionärsverksamheten hos statliga myndigheter, vilka bör avvaktas inför den föreslagna nya översynen.

Programmet Uppdragsverksamhet

Programmet omfattar bl. a. nyhetsgranskning av uppfinningar utan samband med patentansökan, publiceringsverksamhet, likhetsgranskning av varumärken och mönster utan samband med ansökan, utfärdande av registreringsbevis för aktiebolag, samt extern utbildningsverksamhet, information och service.

Programmet har successivt utökats och verksamheten anpassas inom gällande ramar till efterfrågan.

	Utfall 1974/75	PRV beräknar	
		1975/76	1976/77
Efterfrågan[1] resultat			
Efterfrågan, nyhetsgranskning m. m.	2 554	3 000	3 325
Efterfrågan, registreringsbevis	102 000	125 000	125 000
Kostnader (1 000-tal kr.)	6 818	7 220	7 733
Intäkter (1 000-tal kr.)	6 778	7 701	8 050
Resultat (1 000-tal kr.)	– 40	+ 481	+ 317

[1] Avser endast två av flera prestationstyper inom programmet.

Uppdragsverksamheten beräknas disponera sammanlagt 80,3 manår under budgetåret 1976/77.

Programmet Besvärsärenden

Programmet är ett internprogram, vars kostnader fördelas på huvudprogrammen med hänsyn till den omfattning det tas i anspråk. Programmet avser prövning av besvär angående patent, varumärken, mönster och namn samt avgivande av utlåtande till domstolar i mål angående dessa ärenden.

Antalet inkomna besvärsärenden rörande patent per år beräknas under perioden 1970/71–1975/76 minska från ca 1 200 till 950 ärenden. Antalet avgjorda ärenden per år under samma period beräknas förbli oförändrat 950. Balansen av oavgjorda ärenden beräknas vid utgången av budgetåret 1975/76 uppgå till 2 870 dvs. motsvara en väntetid på ca tre år. Produktionen vad gäller avgjorda besvär avseende varumärken, mönster och namn har i stort motsvarat efterfrågan.

Motiv

PRV:s målsättning för programmet är en genomsnittlig behandlingstid för besvärsärenden rörande patent som inte överstiger två år.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 356 000 kr. En medelsram enligt 0-alternativet skulle medföra en balansökning med ca 50 patentärenden vilket PRV anser orimligt.

Programmet Central administration

Programmet är ett internprogram, vars kostnader fördelas på huvudprogrammen med hänsyn till den omfattning det tas i anspråk. Under programmet redovisas administrativa byrån samt planerings- och utvecklingsenheten.

Motiv

Administrativa byråns målsättning är att tillhandahålla sådan central ekonomi- och personaladministrativ information och service att en effektiv styrning mot formulerade del- och huvudmål möjliggörs inom de olika programverksamheterna.

Målsättningen för planerings- och utvecklingsenheten är bl. a. att göra PRV bättre rustat för en anpassning av verksamhetens inriktning och den framtida verkspolitiken efter de krav som en ny internationell miljö och olika intressentgrupper i framtiden beräknas komma att ställa på PRV samt att genom rationaliserings- och utvecklingsarbete uppnå ett effektivare utnyttjande av de resurser som ställs till PRV:s förfogande.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 1 224 000 kr. 0-alternativet skulle innebära en minskning av central administration med fem till sex personer. Detta skulle medföra försämrad intern service (vaktmästeri, telefonväxel, kopiering) m. m. vilken även skulle drabba PRV:s kunder. För planerings- och utvecklingsenheten skulle detta alternativ i

första hand medföra att tidsplanerna för rationaliseringsprojekten måste förlängas med åtföljande negativ inverkan på rationaliseringsresultaten.

PRV begär ett resurstillskott på 50 000 kr. för bemanningsplanering och personalutveckling. Beloppet motsvarar en halv handläggartjänst. För utbildning av verkets personal yrkas 170 000 kr. För den alltmer omfattande ADB-driften krävs en förstärkning av operatörspersonalen. PRV beräknar för ändamålet 66 000 kr. vilket motsvarar en assistenttjänt.

Ett belopp om 60 000 kr. som för innevarande år anvisats för utgifter av engångsnatur har räknats bort.

Personalfrågor

	1974/75	1975/76	1976/77 beräknar	
			PRV	Föredraganden
Personal (manår)				
Handläggande	304	304	316,5	306,5
Övrig	340	344	350	347
	644	**648**	**666,5**	**653,5**

PRV beräknar att ett genomförande av dess förslag under programmen kräver en personalökning som motsvarar 18,5 manår varav 12,5 avser handläggare.

Föredraganden

Patent- och registreringsverket (PRV) har utarbetat en ny långsiktsplan (LSP 75) som omspänner tiden fram till mitten av 1980-talet. LSP-75 har remissbehandlats. Ett vägande skäl för tillkomsten av LSP 75 har varit utvecklingen inom det internationella patentsamarbetet. Andra förändringar inom PRV:s verksamhet som har påkallat en översyn sedan tillkomsten av LSP 70 är t. ex. utvidgning av den på affärsmässigt sätt bedrivna uppdragsverksamheten, nya arbetsuppgifter genom ändrad lagstiftning, omlokalisering av bolagsbyrån och fördjupad förvaltningsdemokrati. I arbetet med LSP 75 har PRV strävat efter att beakta olika intressenters synpunkter vilket har skett gnom s. k. hearings med representanter för PRV:s kunder. PRV:s personal har beretts möjlighet till ett aktivt deltagande i hela planeringsarbetet.

Jag delar flertalet remissinstansers i stort sett positiva uppfattning om LSP 75. LSP 75 bör av PRV kunna utnyttjas som styrinstrument och underlätta utformandet av medellånga verksamhetsplaner och årliga anslagsframställningar. För PRV:s kunder och personal bör LSP 75 utgöra en god grund för bedömningen av den framtida utvecklingen. Jag anser att denna typ av långsiktig planering bör fortsätta och nya planer utarbetas med jämna mellanrum.

Jag övergår nu till att behandla PRV:s förslag till medelstilldelning för nästa budgetår.

PRV tar aktivt del i det internationella patentsamarbetet. För anpassning till patentsamarbetsavtalet (Patent Coorperation Treaty, PCT) och den europeiska patentkonventionen (European Patent Convention, EPC) krävs enligt PRV ett ingående planerings- och förberedelsearbete. För berörd personal krävs en fördjupad språkutbildning ävensom patenträttslig utbildning. Jag har räknat medel för dessa åtgärder.

Alltfler patentverk ger ut sina patenskrifter i form av mikrofilm i stället för tryck vilket medför att särskilda läsapparater behövs. Jag beräknar 100 000 kr. för detta ändamål.

PRV har begärt medel för ytterligare rationaliseringsverksamhet inom *programmet patentärenden* varav 100 000 kr. avser utvärdering av system med nyhetsgranskning på databas och 75 000 kr. avser utveckling av ett datasystem för registrering av patent och uppbörd av patentavgifter. Jag beräknar 50 000 kr. för utvärdering av system med nyhetsgranskning på databas men anser att projektet rörande registrering av patent på databas bör anstå.

Enligt PCT-konventionens tillämpningsföreskrifter skall internationell granskningsmyndighet i sin granskning använda viss fastställd minimidokumentation vilket innebär att PRV för att uppfylla detta krav måste komplettera sitt tidskriftsmaterial. Jag beräknar 50 000 kr. för sådant material. Interimskommittén för ikraftträdande av PCT rekommenderar samarbete med den engelska organisationen INSPEC (Information Services in Physics, Electrotechnology, Computers and Control of the Institution of Electrical Engineers, London) vilket leder till krav på en volymökning av teknisk litteratur. Får Sverige ställning som internationell granskningsmyndighet blir årskostnaderna för det utvidgade systemet (PAL Full-Text Copy Service) 200 000 kr. vilket belopp jag räknat med för att ställas till PRV:s förfogande vid den tidpunkt då behov uppstår. En arbetsgrupp inom WIPO kan komma att rekommendera att äldre granskningsmaterial skall omklassificeras enligt ett internationellt patentklassificeringssystem (International Patent Classification, IPC) vilket för Sveriges del kan medföra årskostnader på 100 000 kr. I avvaktan på utredningsresultatet är jag inte beredd att ta ställning till frågan.

Jag kan inte tillstyrka att en tionde byrå inrättas på patentavdelningen. Inte heller kan jag biträda PRV:s yrkande avseende ersättning för resursbortfall för internationellt patentsamarbete vilket jag anser ingår i PRV:s ordinarie arbetsuppgifter. Ersättning för resurser som överförts till internprogrammet besvärsärenden är jag inte beredd att ta ställning till innan resultatet av utredningen om besvärsavdelningens organisation och arbetsformer (H 1973:01) föreligger.

Inom *programmet varumärkes- och mönsterärenden* beräknar jag medel för revision av det databaserade registret för likhetsgranskning av ordmärken.

För fortsatt rationalisering inom varumärkesbyrån har PRV begärt medel. Förslagen har remissbehandlats. Jag ansluter mig till remissinstansen som anser att PRV bör koncentrera sig på det projekt som syftar till att förbättra utnyttjandet av varumärkesregistret medan fortsatt utvecklingsarbete med datorgranskning av figurvarumärken får bli beroende av studien av det förra projektet. I studien bör belysas hur manuella och maskinella delrutiner mest ändamålsenligt kan sammanfogas till ett integrerat system för byrån. Jag beräknar 150 000 kr. för projektet avseende förbättrat utnyttjande av varumärkesregistret. Innan medlen ställs till PRV:s förfogande bör PRV redovisa en närmare projektplan för att ge en säkrare bedömning av projektets omfattning och kostnader.

Under *programmet namnärenden* räknar jag medel för utarbetande av en ny namnbok med förslag till nya släktnamn och för ett nytt register över befintliga släktnamn.

För de nya arbetsuppgifter som läggs på bolagsbyrån i anslutning till att den nya aktiebolagslagen träder i kraft beräknar jag inom *programmet bolagsärenden* en resursförstärkning med 250 000 kr. PRV:s yrkande om medel för information om aktuella ändringar i aktiebolagslagen har remissbehandlats varvid remissinstansen har ansett sådan information vara en angelägen uppgift. Jag beräknar ett belopp på 115 000 kr. Kostnader för databehandling av uppgifter till organisationsnummerregistret (SFS 1974:174) bör finansieras enligt de principer som gäller för uppdragsverksamhet. Denna verksamhet bör från och med budgetåret 1976/77 redovisas under programmet uppdragsverksamhet. Jag har därför räknat ner anslaget med den nuvarande årskostnaden härför, 50 000 kr.

Under *internprogrammet central administration* har PRV begärt medel för resursförstärkning för personalplanering samt medel för presonalutbildning utöver den särskilda språkutbildning som krävs för internationell anpassning. Utbildningen avser bl. a. förvaltningskurser i samarbete med statens personalutbildningsnämnd (PUN) och språkutbildning på fritid. Jag delar PRV:s uppfattning om behovet av sådana åtgärder. För personalplanering beräknar jag 50 000 kr. och för personalutbildning 170 000 kr. Därutöver beräknar jag 66 000 kr. för assistentpersonal med uppgifter inom ADB-funktionen.

PRV har hemställt att en ny organisation som prövats på försök sedan budgetåret 1972/73 vid bolagsbyrån skall fastställas att gälla fr. o. m. den 1 juli 1976. Jag anser i likhet med remissinstanserna att ny organisation nu bör fastställas för bolagsbyrån.

Kostnaderna för PRV:s verksamhet skall täckas av de avgifter dess kunder erlägger. Avgifterna under varje program skall i princip ge full kostnadstäckning. Enligt tidigare beslut av riksdagen gäller detta dock inte för programmet namnärenden (prop. 1963:37, LIU 1963:31, rskr 1963:307). De avgifter som PRV:s kunder skall erlägga bör emellertid täcka de totala kostnaderna för patent- och registreringsväsendet dvs. också externa kostnader t. ex. de som är förknippade med det internationella patentsamarbetet. För

att uppnå det målet bör täckningsgraden alltid ligga över 1,0. Samtidigt måste det beaktas att fastställda avgifter kan ges viss varaktighet. Avgifterna bör därför sättas så att utrymme finns för variation av täckningsgraden. Som framgår av PRV:s anslagsframställning skulle täckningsgraden bl. a. till följd av 1975 års avtalsrörelse komma att sjunka under 1,0 om inte avgiftsförändringar vidtas. Avgifterna kommer därför att höjas fr. o. m. den 1 mars innevarande budgetår.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av programsammanställningen för PRV.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Patent- och registreringsverket* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 54 627 000 kr.

E 2. Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register

1974/75	Utgift	5 734 835
1975/76	Anslag	5 500 000
1976/77	Förslag	5 800 000

Från detta anslag bestrids länsstyrelsernas annonskostnader för att kungöra sådana anmälningar som skall tas in i förenings- och handelsregistren.

Avgifter, som flyter in i samband med anmälningarna, redovisas på statsbudgetens inkomstsida under titeln Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register. Avgifterna avses täcka kostnaderna under detta anslag samt länstyrelsernas handläggningskostnader i samband med anmälningarna. För budgetåret 1974/75 har inkomsttiteln redovisats med 3 460 000 kr.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 5,8 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 800 000 kr.

F. EKONOMISKT FÖRSVAR

F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

För innevarande budgetår har till Överstyrelsen för ekonomiskt försvar anvisats ett förslagsanslag av 104 044 000 kr.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades den 2 april 1971 sakkunniga för att utreda beredskapen i fråga om viss varuförsörjning. De sakkunniga har i augusti 1975 avlämnat betänkandet (SOU 1975:57) Varuförsörjning i kristid.

Kungl. Maj:t bemyndigade den 22 mars 1974 chefen för handelsdepartementet att tillkalla sakkunniga för att utreda vissa beredskapsfrågor inom energiområdet. De sakkunniga har i september 1975 lagt fram sitt betänkande (SOU 1975:60 och 61) Energiberedskap i kristid.

I avvaktan på att beredningen av dessa frågor slutförs bör anslaget nu tas upp med oförändrat belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 104 044 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

V: Fonden för låneunderstöd

V:6 Lån till utbyggnad av oljelagringen

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till utbyggnad av oljelagringen* för budgetåret 1976/77 beräkna ett investeringsanslag av 5 800 000 kr.

V:7 Lån till teko-, sko- och garveriindustrier

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till teko-, sko- och garveriindustrier* för budgetåret 1976/77 beräkna ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.

V:8 Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd

1974/75	Utgift	361 627	Reservation 1 138 373
1975/76	Anslag	1 500 000	
1976/77	Förslag	2 000 000	

Från anslaget bestrids utgifter för investeringsstöd i form av avskrivnings- och investeringslån enligt förordningen (1973:608) om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd. Lånen beviljas av konsumentverket, som vid prövningen av stödärenden bistås av en till verket knuten rådgivande nämnd, glesbygdsnämnden.

Konsumentverket

På grundval av vissa angivna antaganden om inkommande ansökningar beräknas medelsbehovet till 2 500 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet till 2 000 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

VIII: Fonden för beredskapslagring

Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond

VIII:1 Lagring för beredskapsändamål

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet till *Lagring för beredskapsändamål* för budgetåret 1976/77 beräkna ett investeringsanslag av 40 000 000 kr.

IX: Diverse kapitalfonder

Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

IX:8 Förrådsanläggningar m. m.

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Förrådsanläggningar m. m.* för budgetåret 1976/77 beräkna ett investeringsanslag av 77 100 000 kr.

Bilaga 1

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §	
Enligt de närmare föreskrifter regeringen beslutar får Sveriges exportråd	Enligt de närmare föreskrifter regeringen beslutar får Sveriges exportråd
1. genom anvisningar för den allmänna inriktningen planera och leda handelssekreterarnas verksamhet,	1. genom anvisningar för den allmänna inriktningen planera och leda handelssekreterarnas verksamhet,
2. besluta rörande handelssekreterares anställnings- och arbetsvillkor, i den mån dessa ej bestämmes genom avtal eller beslutanderätten enligt särskilda bestämmelser tillkommer myndighet, dock ej i fråga om tillsättning av eller skiljande från tjänst, läkarundersökning, disciplinär bestraffning, flyttningsskyldighet eller avstängning från tjänstgöring, *samt*	2. besluta rörande handelssekreterares anställnings- och arbetsvillkor, i den mån dessa ej bestämmes genom avtal eller beslutanderätten enligt särskilda bestämmelser tillkommer myndighet, dock ej i fråga om tillsättning av eller skiljande från tjänst, läkarundersökning, disciplinär bestraffning, flyttningsskyldighet eller avstängning från tjänstgöring,
3. besluta rörande statliga stipendier till praktikanter hos handelssekreterare eller hos svenska handelskamrar i utlandet.	3. besluta rörande statliga stipendier till praktikanter hos handelssekreterare eller hos svenska handelskamrar i utlandet,
	4. besluta rörande statliga bidrag till vidareutbildning i internationell marknadsföring.

Vid utövande av befogenhet som enligt första stycket tillkommer rådet skall rådet i sak tillämpa de föreskrifter som skulle gälla för statlig förvaltningsmyndighet i motsvarande fall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

Register

Sid.		
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	X. Handelsdepartementet	
	A. Handelsdepartementet m. m.	
18	Handelsdepartementet	8 533 000
19	Kommittéer m. m.	2 700 000
19	Extra utgifter	150 000
19	Krigsmaterielinspektionen	338 000
20	Kostnader för nordiskt samarbete	250 000
20	Nordiska ministerrådssekretariatet	7 148 000[1]
		19 119 000
	B. Främjande av utrikeshandeln m. m.	
21	Sveriges exportråd	2 700 000
23	Handelssekreterare	15 419 000
26	Exportfrämjande åtgärder	16 931 000
27	Utbildning i internationell marknadsföring m. m.	1 773 000
39	Importkontoret för u-landsprodukter	1 000
40	Sveriges turistråd	23 000 000
		59 824 000
	C. Kommerskollegium m. m.	
43	Kommerskollegium	16 993 000
45	Bidrag till vissa internationella byråer m. m	852 000
46	Kostnader för vissa nämnder m. m.	662 000
		18 507 000
	D. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor	
48	Marknadsdomstolen	1 197 000
49	Näringsfrihetsombudsmannen	2 403 000
50	Konsumentombudsmannen	2 630 000[1]
50	Statens pris- och kartellnämnd	19 440 000
52	Konsumentverket m. m.	
53	Förvaltningskostnader	19 743 000[1]
53	Forskning m. m.	1 695 000[1]
53	Allmänna reklamationsnämnden	2 446 000[1]
53	Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m.	2 500 000
		52 054 000

[1] Beräknat belopp

E. Patent- och registreringsverket

56	Patent- och registreringsverket	54 627 000
68	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register	5 800 000
		60 427 000

F. Ekonomiskt försvar

69	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar	**104 044 000**[1]
	Summa för driftbudgeten	**313 975 000**

KAPITALBUDGETEN

V. Fonden för låneunderstöd

70	Lån till utbyggnad av oljelagringen	5 800 000[1]
70	Lån till teko-, sko- och garveriindustrier	10 000 000[1]
70	Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd	2 000 000
		17 800 000

VIII. Fonden för beredskapslagring

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar delfond:

71	Lagring för beredskapsändamål	**40 000 000**[1]

IX. Diverse kapitalfonder

Förrådsfonden för ekonomiskt försvar:

71	Förrådsanläggningar m. m.	**77 100 000**[1]
	Summa för kapitalbudgeten	**134 900 000**
	Totalt för handelsdepartementet	**448 875 000**

72 Förslag till lag om ändring i lagen (1975:490) om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.

[1] Beräknat belopp.

GOTAB 75 10515 Stockholm 1976

Arbetsmarknadsdepartementet

Översikt

Till arbetsmarknadsdepartementet hör frågor om arbetsmarknad, arbetsmiljö, invandring och svenskt medborgarskap samt regional utvecklingsplanering och regionalpolitiskt stöd.

Målen för sysselsättningspolitiken har vidgats till att omfatta inte bara åtgärder för att bekämpa den öppna arbetslösheten utan också att underlätta ett ytterligare utträde på arbetsmarknaden och höja sysselsättningsgraden. Uppkommande arbetsmarknadsproblem skall mötas redan inne på arbetsplatserna. Vidare skall åtgärder med kraft sättas in för att bereda arbete och utbildning åt dem som trots allt blir arbetslösa eller som är nytillträdande på arbetsmarknaden och inte kan finna anställning.

I lägen med en totalt sett vikande efterfrågan är det en viktig uppgift för sysselsättningspolitiken att medverka till att alla arbetskraftsresurser tas i anspråk för att klara angelägna investerings- och utbildningsuppgifter. Härigenom dämpas effekterna av konjunkturavmattningen. När konjunkturen vänder är produktionsapparaten å andra sidan väl förberedd. Inflationstendenser och produktionsbegränsningar till följd av brist på yrkeskunnig personal och bristande kapacitet i övrigt kan därmed motverkas.

I linje med dessa principer har reformarbetet under de senaste åren inriktats på att förstärka arbetsförmedlingen med personal och teknisk utrustning och att tillföra arbetsmarknadspolitiken nya medel av typ lagerstöd och stöd till utbildning i företag. De sysselsättningsinsatser som nyligen har beslutats av riksdagen och som i dag har kompletterats av regeringen har sin tyngdpunkt i åtgärder av detta slag. I det följande läggs fram förslag om en fortsatt förstärkning av arbetsförmedlingen. Bl. a. tillförs arbetsmarknadsverket ytterligare medel motsvarande 250 tjänster . ADB-platslistorna vidgas till ytterligare sju län. De omfattar därmed ca 90 % av platsmaterialet. Obligatorisk platsanmälan införs i tre län. Prov med sökning och matchning görs vid vissa kontor. Personalutbildningen utökas kraftigt.

Genom personaltillskottet ökar AMS möjligheter att främja anställning av personer med arbetshinder, främst genom medverkan i anpassningsgrupperna. Med samma syfte föreslås höjda bidrag till arbetsbiträde åt handikappade samt förbättrade bidrag och lån vid köp av bil. Höjda bidrag föreslås till driften av verkstäder för skyddat arbete och för träning.

Förslag till lag om medbestämmande i arbetslivet utarbetas f. n. Lagen skall ge de anställda utvidgad förhandlingsrätt, rätt till information, nya

möjligheter att nå avtal om medinflytande samt företräde vid tolkning av avtal över ett brett område. Förslaget föreläggs riksdagen under våren och den nya lagstiftningen avses träda i kraft den 1 januari 1977.

Betydelsefulla förändringar i arbetarskyddslagstiftningen genomfördes med verkan från den 1 januari 1974. Den lokala skyddsorganisationen stärktes och den offentliga tillsynsorganisationen byggdes ut. Utredningsverksamheten har därefter fortsatt inom arbetsmiljöutredningen. Förslag till ny arbetsmiljölag väntas i början av år 1976. Inför det omfattande arbete med nya tillämpningsföreskrifter och anvisningar som erfordras i samband med en ny lagstiftning och för att klara de akuta anspråk som ställs på arbetarskyddsverket föreslås en ytterligare förstärkning av verket med 80 tjänster.

Riktlinjerna för den framtida invandrar- och minoritetspolitiken lades fast av statsmakterna våren 1975. Samtidigt fattades beslut om stöd till invandrar- och minoritetsorganisationer för deras verksamhet, till trossamfund och organisationer för avgränsade projekt som främjar invandrarnas sociala och kulturella situation och till kommuner och fackliga organisationer för projektverksamhet av försökskaraktär. Samhällsinformationen till och om invandrarna ökades. Ytterligare förbättringar i dessa avseenden föreslås nu.

Under nu pågående riksmöte har beslut fattats om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare samt om betydande ändringar i utlänningslagen. Arbetet på en ny utlänningslag förs vidare. Förslag om ändringar av medborgarskapslagen kommer att läggas fram under våren. Inom utbildningsområdet pågår arbetet med att förbättra invandrade barns och vuxnas situation. Yrkesutbildning på invandrarspråk anordnas inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen. Där ges också möjligheter att få utbildning i svenska.

En aktiv lokaliseringspolitik har bedrivits sedan mitten av 1960-talet. Allmänna mål för regionalpolitiken fastställdes av 1970 års riksdag. År 1972 antog statsmakterna ett regionalpolitiskt handlingsprogram. På basis av utvärderingen av Länsplanering 1974, som nu är avslutad, kan konstateras att den förda politiken varit framgångsrik. De storregionala obalanserna har minskat. Lokaliseringspolitiken har medfört att industrisysselsättningen har utvecklats mera positivt i stödområdet än i övriga delen av landet.

På grundval av resultaten av Länsplanering 1974 och sysselsättningsutredningens första etapp kommer förslag om den framtida sysselsättnings- och regionalpolitiken att läggas fram för riksdagen under år 1976. Ramen för regionalpolitiskt stöd har för femårsperioden 1973/74–1977/78 fastställts till 2 500 milj. kr. Ramen föreslås nu höjd med 1 500 milj. kr., varav för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån 400 milj. kr. och för lokaliseringslån 1 100 milj. kr.

Arbetsmarknad

Sysselsättningen har ökat under år 1975. Antalet sysselsatta enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU) uppgick till 4 121 200 under tredje kvartalet 1975, vilket innebär en ökning med 94 800 personer i jämförelse med motsvarande kvartal år 1974. Detta är det högsta tal för sysselsättningen som någonsin uppmätts i AKU. Kvinnorna svarar för praktiskt taget hela ökningen av de sysselsatta.

Antalet sysselsatta enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU) åren 1972–1975, kvartalsgenomsnitt av månadsdata (1 000-tal)

Tidsperiod	1972	1973	1974	1975
Totalt				
1:a kv.	3 808	3 813	3 879	3 994
2:a kv.	3 877	3 879	3 937	4 056
3:e kv.	3 898	3 941	4 027	4 121
4:e kv.	3 866	3 900	3 991	
Män				
1:a kv.	2 262	2 260	2 276	2 311
2:a kv.	2 300	2 299	2 303	2 335
3:e kv.	2 329	2 338	2 354	2 380
4:e kv.	2 290	2 295	2 318	
Kvinnor				
1:a kv.	1 546	1 553	1 603	1 683
2:a kv.	1 577	1 580	1 634	1 721
3:e kv.	1 569	1 603	1 673	1 741
4:e kv.	1 576	1 605	1 673	

Orderingången till industrin har mattats under år 1975. Under främst andra halvåret inträdde en försvagning i efterfrågan på arbetskraft inom industrin. Detta kom till uttryck i arbetsförmedlingens statistik över obesatta platser och i antalet under månaden nyanmälda platser. Konjunkturbarometern beskrev motsvarande utveckling. Enligt denna uppgav 51 % av företagen i mars 1975 att de hade brist på arbetskraft. I juni och september hade motsvarande siffra sjunkit till 47 resp. 39 %.

Inom byggnadsverksamheten minskade arbetslösheten markant trots en totalt sett vikande byggproduktion i första hand inom bostadsbyggandet. Nedgången i bostadsbyggandet har dock i viss utsträckning kompenserats genom ökad aktivitet på andra delar av byggarbetsmarknaden, såsom industribyggande och ombyggnadsarbeten.

Arbetslösheten var låg enligt såväl AKU som de erkända arbetslöshetskassornas räkningar. I månadsskiftet oktober–november 1975 uppgick antalet arbetslösa kassamedlemmar till ca 35 750 personer, varav 49,3 % var

över 60 år och 31 % över 65 år. De regionala skillnaderna i arbetslöshetsnivå kvarstår i huvudsak.

Läget på arbetsmarknaden har således varit förhållandevis gynnsamt. Härtill har bidragit dels en hög arbetskraftsefterfrågan inom den offentliga sektorn, som till stor del kunnat ta emot tillskottet av kvinnor, dels lagarna om anställningstrygghet. Dessa har lagt ett större socialt ansvar på arbetsgivarna för de anställdas inkomst och sysselsättning. Till den gynnsamma utvecklingen har också bidragit de aktiva insatser som gjorts för att i första hand möta uppkommande sysselsättningsproblem inne i företagen. Här avses bl. a. regeringens beslut vid mitten av år 1975 att låta företagen utnyttja de allmänna och särskilda investeringsfonderna samt arbetsmiljöfonderna. Företagen fick samtidigt möjlighet att överföra medel från investeringsfond till lagerinvesteringskonto. Vid samma tidpunkt infördes särskilt statsbidrag till lagerökning till företag som bibehöll sin sysselsättningsgrad. Fram till mitten av december månad 1975 hade 533 ansökningar inkommit. Dessa berörde företag med ca 126 000 arbetstagare och grundades på en beräknad lagerökning om ca 3,2 miljarder kr.

Vid riksmötets öppnande i oktober 1975 lade regeringen fram ett 25-punktsprogram med förslag till sysselsättningsskapande åtgärder inom en kostnadsram av ca 2 000 milj. kr. Häri ingick bl. a. industribeställningar, offentliga investeringar och andra åtgärder för att hävda sysselsättningen under främst vintern 1975–1976, liksom en rad insatser i form av utbildning m. m. för att ge arbete och yrkeskunskap åt ungdomar. Verksamheten med personalutbildning i kombination med ersättare inom vård- och barnstugesektorn vidgades till att gälla hela den kommunala sektorn. Utbildningsbidragen höjdes den 1 oktober 1975 liksom statsbidragen till kommunala beredskapsarbeten för ungdomar. Under senare delen av år 1975 har arbetsmarknadsverket fått personaltillskott motsvarande 100 tjänster för särskilda insatser för ungdomar, delvis i samarbete med den statliga sysselsättningsutredningen.

De senare åtgärderna betingades av att den minskade efterfrågan på arbetskraft under senare delen av år 1975 främst medfört problem för ungdomar och andra nytillträdande på arbetsmarknaden. Även om arbetslösheten bland ungdomar totalt sett sjönk mellan åren 1974 och 1975 utgjorde den en förhållandevis högre andel av hela arbetslösheten. Särskilt gäller detta ungdomar i åldern 16–19 år som saknar yrkesutbildning. Situationen för denna åldersgrupp är dock markant bättre än året innan. Arbetslösheten minskade från 7,2 % tredje kvartalet 1974 till 5,3 % under motsvarande kvartal 1975.

För år 1976 föreligger betydande svårigheter att bedöma hur arbetsmarknad och sysselsättning kommer att utvecklas. En försvagning kan väntas av arbetskraftsefterfrågan inom bl. a. tillverkningssektorn. Den bör i viss utsträckning kunna motverkas av en samtidig god efterfrågan inom främst

den offentliga tjänstesektorn. Sysselsättningen bör vidare kunna hävdas med hjälp av de åtgärder statsmakterna beslutat, av vilka flera träder i kraft vid årsskiftet.

Den sysselsättningspolitiska beredskapen har höjts successivt under år 1975. En fortsatt bred sysselsättningspolitisk beredskapsplanering pågår för att möta uppkommande problem inne på arbetsplatserna och ute på arbetsmarknaden. Behovet av åtgärder får fortlöpande bedömas med hänsyn till konjunkturutvecklingen inom landet och i internationellt perspektiv.

En huvudlinje i regeringens sysselsättningspolitik måste liksom under innevarande år vara att möta uppkommande arbetsmarknadsproblem inne på arbetsplatserna. Den andra huvudlinjen i kampen mot arbetslösheten omfattar hela det register av arbetsmarknadspolitiska åtgärder som står till samhällets förfogande för att bereda arbete och utbildning åt nytillträdande på arbetsmarknaden och andra som har svårt att få anställning. I detta arbete spelar arbetsförmedlingen en framträdande roll. Arbetsförmedlingen behandlas i en särskild proposition till riksdagen. Förslag läggs fram om obligatorisk anmälan till arbetsförmedlingen av alla lediga platser som försök i vissa län. Lekmannanämnder inrättas vid arbetsförmedlingens distriktskontor. ADB skall i ökad grad användas i förmedlingsarbetet. Vidare föreslås vissa åtgärder rörande arbetsförmedling för kulturarbetare. I det följande förordas att förslagen i nyssnämnda proposition följs upp med ökade resurser till arbetsmarknadsverket. AMS tillförs således ytterligare lönemedel motsvarande 250 tjänster. En kraftig upprustning inleds av personalutbildningen inom verket. Den datorassisterade framställningen av platslistor vidgas till att omfatta 90 % av platsmaterialet. Praktiska prov med datorbaserad sökning och matchning inleds vid vissa kontor i sex län. Dessa åtgärder syftar, i likhet med de nya medel som har tagits i bruk inom arbetsmarknadspolitiken, till att höja effektiviteten i förmedlingsarbetet. Samma syfte har de förbättringar som förordas i det följande under avsnittet C Arbetsmiljö ifråga om arbetsbiträde till handikappade och bidrag och lån till anskaffning av motorfordon. Dessa medel är väsentliga i anpassningsgruppernas arbete. AMS har till arbetsmarknadsdepartementet överlämnat en utvärdering av anpassningsgruppernas verksamhet. Utvärderingen som närmare redovisas i avsnittet Arbetsmiljö innebär bl. a. att arbetsförmedlingens roll inom anpassningsgrupperna koncentreras på nyanställning inom företagen av arbetssökande med arbetshinder.

Forskning rörande arbetsmarknadspolitiken och dess olika medel har under år 1975 bedrivits inom bl. a. expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA). F. n. studeras bl. a. effekten av olika sysselsättningsskapande åtgärder, bl. a. beredskapsarbeten. Anslagsposten till arbetsmarknadsforskningen räknas nu upp till 4,2 milj. kr.

Arbetsmiljö

I det föregående har redovisats hur sysselsättningen har utvecklats under år 1975. En viktig fråga är i vilken utsträckning det lagfästa anställningsskydd som trädde i kraft under år 1974 har medverkat till att hålla sysselsättningen uppe under det gångna året. Erfarenheterna hittills pekar mot att lagstiftningen väl fyller detta syfte i en konjunkturfas som den vi upplevt under år 1975. För att syftet med den nya trygghetslagstiftningen skall uppfyllas krävs fortsatta insatser för att främja anställning av personer med skilda arbetshinder. Den utvärdering av systemet med anpassningsgrupper som AMS företagit pekar i samma riktning som tidigare erfarenheter, nämligen mot att anpassningsverksamheten visserligen är mycket resurskrävande, men också effektiv genom att den kan ske inne i företagen i samarbete med arbetsgivare och fackliga representanter. I budgetförslaget har därför beretts utrymme för en fortsatt utbyggnad av personalresurserna för anpassningsverksamheten samtidigt som de arbetsmarknadspolitiska hjälpmedlen förstärks.

I nuvarande arbetsmarknadssituation är fortsatta insatser för att stödja personer med arbetshandikapp mycket betydelsefulla. I budgetpropositionen föreslås sålunda höjda bidrag till arbetsbiträde åt personer med handikapp som nyanställs. För att underlätta för personer som står utanför arbetsmarknaden till följd av svårigheter att ta sig till arbetsplatsen föreslås väsentligt förbättrade bidrag och lån i samband med köp av bil som är nödvändig för arbetet. Makes inkomst skall inte längre ha betydelse vid behovsprövningen.

Under hösten 1975 har förslag lagts fram om den framtida organisationen av all skyddad verksamhet. Förslag väntas under våren i fråga om den yrkesinriktade rehabiliteringen, som bl. a. innefattar den verksamhet med arbetsprövning och arbetsträning som bedrivs vid landstingskommunala och kommunala arbetsvårdsinstitut. I avvaktan på att ställning kan tas till dessa förslag föreslås höjda driftbidrag till verkstäder för skyddat arbete från 7 000 till 9 000 kr. per plats och år samt från 7 000 till 10 000 kr. för arbetsträning. Härigenom kommer driftbidraget för arbetsträning att beloppsmässigt sammanfalla med det bidrag som nu utgår för arbetsprövning.

Lagarna (1974:12) om anställningsskydd och (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder är liksom lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen av väsentlig betydelse för utvecklingen inom arbetslivet under kommande år.

Efter omfattande utredningsarbete står nu ytterligare några stora lagstiftningsområden inför en reformering.

Regeringen kommer inom kort att presentera den lag om medbestämmande i arbetslivet, som avses ersätta bl. a. lagarna om förenings- och förhandlingsrätt samt om kollektivavtal. I förslaget ges nya regler för förhållandet mellan arbetsmarknadens parter varigenom arbetstagarparten får vid-

gad förhandlingsrätt, rätt till information, nya möjligheter till avtal om medinflytande samt tolkningsföreträde. Förslaget, som granskas av lagrådet, föreläggs riksdagen för behandling under våren varefter den nya lagstiftningen kan träda i kraft den 1 januari 1977.

Den nya medbestämmanderätten leder till krav på informations- och utbildningsverksamhet. Dessa frågor liksom frågan om utvecklingsarbete på företagsdemokratins område kommer att tas upp till prövning under våren 1976.

En rad frågor och problem som har aktualiserats av arbetsrättskommittén eller i anslutning till remissbehandlingen av dess betänkande bör bli föremål för fortsatta överväganden. Avsikten är att i annat sammanhang ta upp frågan om formerna för detta utredningsarbete. Den kommande utredningen bör få i uppdrag att också övergripande följa den nya lagstiftningens introduktion i arbetslivet.

Semesterlagstiftningen står inför en omfattande revidering. 1974 års semesterkommitté har nyligen lagt fram förslag om fem veckors semester. Förslaget innefattar betydelsefulla ändringar av gällande regler om i vilken utsträckning sjukdom och annan frånvaro från arbetet grundar rätt till semester. Regeringen eftersträvar en skyndsam behandling av frågan för att göra förhandlingsuppgörelser om semestern möjliga på avtalsområden där särskilda semesterregler tillämpas. Avsikten är att förelägga riksdagen förslag i frågan under år 1976.

Arbetet i delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA) fortsätter i syfte att ge parterna på arbetsmarknaden ett tillräckligt underlag för att bedöma frågan när och i vilken takt framtida allmänna arbetstidsförkortningar kan bli aktuella. En lägesrapport från delegationen kan väntas under år 1976.

Arbetarskyddslagstiftningen har sedan början av 1970-talet varit föremål för översyn. Såsom en etapplösning genomfördes med verkan fr. o. m. den 1 januari 1974 betydelsefulla ändringar i arbetarskyddslagstiftningen, varigenom bl. a. den lokala skyddsorganisationen på arbetsplatserna gavs en stärkt ställning.

Förslag från arbetsmiljöutredningen till ny arbetsmiljölag beräknas föreligga vid månadsskiftet januari–februari 1976. Regeringen avser att förelägga riksdagen förslag i frågan under budgetåret 1976/77. Den nya arbetsmiljölagen beräknas kunna träda i kraft den 1 januari 1978.

Under våren 1976 väntas även förslag från yrkesskadestatistikutredningen. Härigenom breddas underlaget för att bedöma på vilka sätt dödsfallsregister, sjuk- och olycksfallsstatistik samt annan information om ohälsa, som kan ha samband med arbetsmiljön, kan användas i det förebyggande arbetarskyddet.

Det är angeläget att den offentliga organisationen på arbetarskyddets område ytterligare byggs ut inför den nya lagstiftningen. Betydande personalförstärkningar begärs nu för såväl arbetarskyddstyrelsen som för yrkesin-

spektionen. Sammanlagt 80 nya tjänster föreslås inrättade. Bland de verksamheter som i första hand byggs ut vid styrelsen är märknings-, hanterings- och skyddsföreskrifter för kemiska produkter samt epidemiologisk forskning rörande bl. a. yrkesbetingad cancer. Vid yrkesinspektionen tillkommer bl. a. ytterligare resurser för att bekämpa kemiska hälsorisker.

Invandring och svenskt medborgarskap

Under senare år har en rad reformer genomförts på invandringspolitikens område. Sålunda antogs år 1968 riktlinjer för den framtida utlänningspolitiken m. m. Behovet av en reglerad invandring som kan anpassas till vår politik och resurserna på skilda områden slogs fast liksom grundsatsen att invandrarna skall ha möjlighet att leva på samma levnadsnivå som den inhemska befolkningen. Vidare inrättades år 1969 statens invandrarverk som vid sidan av tillstånds- och medborgarskapsfrågor fick huvuduppgiften att svara för samordning, uppföljning och bevakning av insatser för invandrarnas anpassning.

Ett viktigt steg för att underlätta invandrarnas anpassning i vårt land togs genom riksdagens beslut hösten 1972 och våren 1973 om undervisning i svenska för anställda invandrare. Dessa fick genom lagstiftning rätt till ledighet och lön vid deltagande i sådan undervisning.

På grundval av förslag från den år 1968 tillkallade invandrarutredningen ställde statsmakterna våren 1975 upp målen för den framtida invandrar- och minoritetspolitiken. Denna skall i fortsättningen utformas med utgångspunkt i begreppen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Politiken bör syfta till att skapa jämlikhet mellan invandrare och den övriga befolkningen. Invandrarna och de språkliga minoriteterna bör ges bättre möjligheter att bevara det egna språket och kulturarvet. Samtidigt bör invandrarpolitiken inriktas på att skapa samverkan mellan svenskar och invandrare och öka solidariteten mellan dem.

Statsmakternas beslut om mål och riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken innehöll vidare beslut om konkreta åtgärder på skilda samhällsområden för att främja invandrarnas sociala och kulturella situation. Sålunda beslöts att statsbidrag skall kunna ges till invandrarnas organisationer för deras verksamhet och att organisationer, trossamfund, fackliga organisationer samt kommuner skall kunna få bidrag till avgränsade projekt till förmån för invandrarnas anpassning. Kraftigt ökade resurser för information till och om invandrare ställdes till invandrarverkets förfogande, samtidigt som verket omorganiserades för att bättre kunna fullgöra sina uppgifter inom anpassningsområdet.

Statsmakterna betonade vikten av att invandrarbarnen får möjlighet att bevara och utveckla sin språkliga och kulturella identitet. En arbetsgrupp

inom utbildningsdepartementet har därefter utarbetat förslag om förbättringar av undervisningen för invandrarbarn. Riksdagen kommer under våren att föreläggas förslag om bl. a. en utökning av hemspråkträningen för invandrarbarn i förskola, grundskola och gymnasieskola.

Som har framgått av vad chefen för utbildningsdepartementet denna dag har anmält föreläggs riksdagen nu förslag om bl. a. studiesocialt stöd för vuxenstuderande som genomgår grundläggande utbildning för att i första hand lära sig läsa och skriva. Vidare har skolöverstyrelsen nyligen lagt fram ett förslag om formen för sådan undervisning. Detta remissbehandlas f. n.

Invandrarutredningens förslag om ett lagfäst minimiskydd i form av rätt till folkpension för alla invandrare efter en viss tids bosättning här har överlämnats till pensionskommittén, som har fått i uppdrag att se över frågan.

Riksdagens beslut om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare med viss tids bosättning här i landet innebär att vårt land som ett av de första i världen har givit invandrarna en reell och direkt möjlighet att – på samma villkor som den övriga befolkningen – påverka förhållandena inom en kommun.

Ett organ för samråd i frågor rörande invandrarnas sociala och kulturella situation – invandrarrådet – har knutits till arbetsmarknadsdepartementet. I rådet ingår företrädare för invandrarorganisationer, för berörda statliga och kommunala instanser samt för arbetsmarknadens parter.

Till arbetsmarknadsdepartementet har vidare knutits en expertgrupp för invandringsforskning. Gruppen har i uppdrag att diskutera forskningsbehov samt att följa och ta initiativ till forskning med anknytning till invandringen.

Hösten 1975 beslöt riksdagen om betydande ändringar i utlänningslagen. Härigenom har i anslutning till bestämmelserna om skydd för politiska flyktingar införts likartade regler för vissa andra utlänningar, som är i särskilt behov av skydd. För att stärka utlänningarnas rättsliga ställning har vidare full besvärsrätt införts i ärenden om bl. a. avvisning och förpassning samt i verkställighetsärenden.

I anslutning till ändringarna i utlänningslagen har en utredning tillsatts med uppdrag att lägga fram förslag om en ny utlänningslag som så åskådligt som möjligt tar upp de bestämmelser beträffande utlänningar som förutsätter lagreglering. I uppdraget ligger bl. a. att med förtur finna former för en snabbare handläggning av avlägsnandeärenden, att överväga utlänningsnämndens ställning och funktion och lämplig besvärsinstans över invandrarverkets beslut.

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor har i promemorian (Ds A 1975:8) Zigenare i Sverige lämnat en rapport över den hittills bedrivna försöksverksamheten för utomnordiska socialt handikappade zigenare samt föreslagit vissa åtgärder för att förbättra deras situation. Vidare har en arbetsgrupp inom regeringskansliet övervägt åtgärder för finska zigenare här i landet. Detta arbete har skett i samråd med representanter för finska myndigheter.

I det följande läggs förslag fram om åtgärder för såväl utomnordiska som finska och svenska zigenare.

Invandrarutredningen föreslog i sitt slutbetänkande vissa ändringar i medborgarskapslagstiftningen, bl. a. en sänkning av kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap. Dessa och vissa andra frågor har beretts inom arbetsmarknadsdepartementet. De synpunkter som därvid har kommit fram har redovisats i promemorian (Ds A 1975:14) Förvärv av svenskt medborgarskap, som f. n. remissbehandlas. Proposition i ämnet kommer att föreläggas riksdagen under våren.

Invandringen till Sverige av utländska medborgare har under de senaste åren varierat kraftigt, vilket torde bero på främst sysselsättningsläget i vårt land och andra länder. Utvecklingen framgår av följande sammanställning.

År	Nettoinvandring	Nordbor	Icke-nordbor
1970	52 300	32 300	19 900
1971	7 400	–3 000	10 400
1972	–6 700	–8 600	1 900
1973	–5 400	–7 400	2 000
1974	11 800	4 200	7 600

Följande tablå visar invandringens omfattning under de första elva månaderna 1973–1975.

Tidsperiod	Bruttoinvandring			Nettoinvandring		
	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor
jan.–nov. 1973	23 600	12 100	11 500	–5 700	–7 200	1 500
jan.–nov. 1974	29 400	16 400	13 000	10 100	3 100	7 000
jan.–nov. 1975[1]	35 900	24 200	11 700	17 800	11 700	6 100

[1] Siffrorna är preliminära.

Nettoinvandringen av nordbor under perioden januari–november 1975 uppgick som framgår av tablån till 11 700 personer. Av dessa var 6 700 danskar och 4 100 finländare. Det stora antalet danskar torde främst bero på det försämrade sysselsättningsläget i Danmark. För finländarnas del kan noteras att benägenheten att återutvandra är vida större för dem än för övriga invandrare.

Regional utveckling

En sammanställning och första utvärdering av resultaten av Länsplanering 1974 har gjorts inom arbetsmarknadsdepartementet. Utvärderingen redovisas i rapporten (SOU 1975:91) Politik för regional balans. Resultatet av Länsplanering 1974 och sysselsättningsutredningens första etapp kommer att ligga till grund för de förslag om den framtida sysselsättnings- och regionalpolitiken som avses föreläggas riksdagen under år 1976.

Det kan nu konstateras att den hittillsvarande regionalpolitiken varit framgångsrik. De storregionala obalanserna har minskat. Resultaten av Länsplanering 1974 tyder på att denna förbättrade situation kommer att bestå under resten av 1970-talet. Den tidigare negativa befolkningsutvecklingen inom stödområdet har vänts. En del av förklaringen till detta står att finna i den – i förhållande till övriga landet – gynnsamma industriutvecklingen i stödområdet. Under perioden 1971–1974 ökade antalet sysselsatta inom industri med ca 10 % inom skogslänen och med ca 5 % i övriga landet. Den regionalpolitiska stödverksamheten torde härvid ha spelat en väsentlig roll. Samtidigt som de storregionala obalanserna har dämpats har vissa inomregionala balansproblem kvarstått.

År 1972 beslutade riksdagen om befolkningsramar för länen. Länsstyrelserna har i länsprogrammen lagt fram förslag till nya befolkningsramar för åren 1980 och 1990. Regeringen avser senare under riksmötet lägga fram förslag om befolkningsramar för år 1985 och 1990. I avvaktan härpå bör för år 1980 göras vissa mindre justeringar i de tidigare fattade besluten.

Regionalpolitiskt stöd lämnas främst i form av lokaliseringsstöd vid investeringar samt introduktionsstöd, utbildningsstöd och sysselsättningsstöd. Lokaliseringsstödets omfattning och geografiska fördelning under perioden den 1 iuli 1965–den 30 iuni 1975 framgår av följande tabell.

Utanför stödområdet har stöd lämnats till företag i områden med särskilda sysselsättningsproblem, framför allt i vissa områden intill stödområdesgränsen och i orter med ensidigt näringsliv.

Ramen för regionalpolitiskt stöd har för femårsperioden 1973/74–1977/78 fastställts till 2 500 milj. kr., varvid 450 milj. kr. har beräknats för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, 325 milj. kr. för utbildningsstöd, 150 milj. kr. för sysselsättningsstöd och 550 milj. kr. för lokaliseringslån. Vidare har inom ramen beräknats medel för stöd till stiftelsen Norrlandsfonden. Under perioden får dessutom tas i anspråk outnyttjat utrymme av den ram för beslut om regionalpolitiskt stöd som fastställdes för treårsperioden 1970/-71–1972/73.

Lokaliseringsstöd till företag, exkl. turistföretag, under perioden 1965-07-01--1975-06-30 (1 000-tal kr.).

Län	Antal företag	Beviljat stöd			Fördelning %	Beräknad syss. förändr.
		Bidrag	Lån	Summa		
Uppsala	4	550	13 085	13 635	0,4	40
Södermanlands	13	–	29 287	29 287	0,9	247
Östergötlands	24	9 472	79 558	89 030	2,7	1 343
Jönköpings	7	–	29 600	29 600	0,9	517
Kronobergs	17	–	14 875	14 875	0,5	223
Kalmar	20	7 854	64 980	72 834	2,2	1 106
därav inom stödomr.	7	4 308	16 355	20 663	0,6	220
Gotlands	17	11 567	29 257	40 824	1,2	421
Blekinge	5	–	40 468	40 468	1,2	1 195
Kristianstads	7	–	14 145	14 145	0,4	88
Malmöhus	4	–	3 383	3 383	0,1	111
Hallands	1	–	1 150	1 150	0,0	–
Göteborgs och Bohus	29	5 452	49 455	54 907	1,7	846
därav inom stödomr.	24	5 137	32 223	37 360	1,1	584
Älvsborgs	68	19 164	142 106	161 271	4,9	2 878
därav inom stödomr.	38	19 164	101 516	120 680	3,7	1 350
Skaraborgs	8	–	20 400	20 400	0,6	413
Värmlands	145	70 928	281 348	352 276	10,7	4 506
därav inom stödomr.	106	63 171	188 362	251 533	7,6	3 312
Örebro	15	500	57 699	58 199	1,8	415
Västmanlands	9	770	14 436	15 206	0,5	214
Kopparbergs	184	77 831	333 068	410 898	12,4	3 607
därav inom stödomr.	174	76 121	277 100	353 220	10,7	3 155
Gävleborgs	101	60 420	210 709	271 129	8,2	3 324
därav inom stödomr.	79	54 741	131 057	185 798	5,6	2 716
Västernorrlands	129	118 968	425 314	544 281	16,5	4 547
Jämtlands	93	70 809	117 138	187 946	5,7	1 977
Västerbottens	155	130 667	338 640	469 307	14,2	4 695
Norrbottens	127	106 791	300 426	407 218	12,3	2 255
Totalt	**1 182**	**691 743**	**2 610 527**	**3 302 269**	**100,0**	**34 968**
Därav:						
inom inre stödomr.	326	287 742	440 560	728 311	22,1	6 924
inom allm. stödomr. exkl. det inre stödomr.	623	373 702	1 516 828	1 890 523	57,2	18 308
inom gränsområdet till det allm. stödomr. (grå zonen)	89	16 466	263 433	279 899	8,5	2 620

Erfarenheterna av de två första åren av femårsperioden 1973/74–1977/78 visar att anspråken på lokaliseringsstöd har varit större än vad som kunde förutses vid ingången av perioden. En anledning härtill är att investeringsviljan inom näringslivet har varit hög. Genomförandet av investeringarna har i många fall varit av stort regionalpolitiskt intresse. Det regionalpolitiska stödet har därvid haft stor betydelse. Eftersom efterfrågan på lokaliseringsstöd bedöms bli hög även i fortsättningen föreslås att ramen för beslut om regionalpolitiskt stöd utökas med 1 500 milj. kr.

Av ökningen beräknas 400 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån och 1 100 milj. kr. för lokaliseringslån.

Riksdagen beslutade år 1973/74 om formerna för det regionalpolitiska stödet under femårsperioden 1973/74–1977/78. Sysselsättningsutredningen kommer under våren 1976 att få tilläggsdirektiv att göra en allmän översyn av det regionalpolitiska stödet inför det beslut om den fortsatta verksamheten som statsmakterna bör fatta senast våren 1978. Resultaten från utvärderingen av Länsplanering 1974 bör bl. a. ligga till grund för översynen.

Decentraliseringsutredningen har föreslagit att beslutanderätten i vissa ärenden om regionalpolitiskt stöd skall överföras till länsstyrelse resp. länsarbetsnämnd. Förslagen remissbehandlas f. n.

Under perioden den 1 juli 1974–den 30 juni 1976 pågår en försöksverksamhet med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd. Som villkor för lokaliseringsstöd, introduktionsstöd och utbildningsstöd gäller att minst 40 % av det antal arbetsplatser som tillkommer hos den som beviljas sådant stöd skall förbehållas vartdera könet. Försöksverksamheten föreslås fortsätta under återstoden av innevarande femårsperiod för regionalpolitiskt stöd, dvs. fram t. o. m. den 30 juni 1978.

En utredning har tillkallats för att se över företagareföreningarnas ställning och roll inom samhällets närings- och regionalpolitiska organisation. Utredningen skall också behandla vissa frågor beträffande de små och medelstora företagens tillgång och efterfrågan på krediter. Förslag från utredningen beräknas komma under år 1976.

Internationellt samarbete

I arbetsmarknadsdepartementet handläggs ärenden rörande förhållandet till internationella arbetsorganisationen (ILO). Under år 1975 har Sverige med trepartsdelegationer (företrädare för staten, arbetsgivarna och arbetstagarna) deltagit i dels internationella arbetskonferensens 60:e sammanträde, dels en förberedande teknisk sjöfartskonferens, dels industrikommitté- och andra tekniska möten. I en konferens om offentlig tjänst deltog företrädare för de offentliga arbetsgivarna och för arbetstagarna. En konferens om sysselsättning, inkomstfördelning och socialt framåtskridande samt den internationella arbetsfördelningen (den s. k. världssysselsättningskonferensen) kommer att äga rum i juni 1976.

För beredning av vissa ärenden rörande förhållandet till ILO finns en trepartiskt sammansatt kommitté, ILO-kommittén.

Internationella arbetskonferensen antog vid det 60:e sammanträdet en deklaration om kvinnliga arbetstagares jämställdhet i fråga om möjligheter och behandling samt en resolution om en aktionsplan för att främja deklarationens syften. Aktionsplanen innefattar åtgärder på såväl nationell som internationell nivå. De nämnda ILO-dokumenten har jämte den vid världs-

konferensen för det internationella kvinnoåret godkända världsaktionsplanen genom statsrådsberedningens försorg remitterats till ett stort antal myndigheter och organisationer för yttrande.

ILO:s konventioner (nr 139) om förebyggande och kontroll av yrkesrisker förorsakade av cancerframkallande ämnen och agenser samt (nr 140) om betald ledighet för studier (prop. 1975:63, InU 1975:11, SoU 1975:12, rskr 1975:167 och 1975:188) har ratificerats av Sverige och kommer den 23 september 1976 att träda i kraft för Sveriges del.

Regelbundet nordiskt samråd förekommer i frågor rörande ILO. Norden återvann vid senaste val till ILO:s styrelse en ordinarie regeringsplats. Denna innehas under perioden 1975–1978 av Norge.

Tyngdpunkten i det nordiska samarbetet har under år 1975 legat i utarbetandet av ett program för det fortsatta samarbetet på arbetsmarknadsområdet. Programmet förelades Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag och behandlades vid rådets första extra session i Stockholm. Nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) har fastställt programmet. Under programarbetets gång har de nordiska regeringarna hållit fortlöpande kontakt med såväl Nordiska rådet som de nordiska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna.

Det första nordiska arbetsmiljöministermötet ägde rum i Oslo i maj 1975. Också vid detta tillfälle deltog företrädare för Nordiska rådet och för de nordiska arbetsmarknadsorganisationerna.

En arbetsgrupp med sakkunniga från Sverige, Danmark, Finland och Norge har utrett frågan om barns medborgarskap i äktenskap mellan nordisk kvinna och utomnordisk man. Resultatet av arbetet har redovisats i betänkandet Medborgarskap för barn och jämlikhet vid naturalisation.

Sverige har under år 1975 aktivt deltagit i arbetet inom bl. a. OECD:s arbetskrafts- och socialkommitté och dess underorgan. F. n. förbereds ett kommittémöte på ministernivå vilket skall hållas i Paris i mars 1976. Även i Europarådet har frågor inom departementets verksamhetsområde bevakats. Särskild uppmärksamhet har ägnats frågor rörande migrerande arbetare.

Sverige deltar på skilda sätt i internationellt samarbete i frågor rörande skydd och omhändertagande av flyktingar. Huvudsakligen behandlas dessa frågor inom ramen för FN-samarbetet, särskilt i FN:s flyktingkommissaries exekutivkommitté. Sverige ingick bland de stater som enligt beslut av FN:s generalförsamling under våren 1975 på expertnivå granskade ett utkast till konvention om s. k. territoriell asyl.

En ny överenskommelse har ingåtts mellan de nordiska länderna om bestämmelser för tillgodoräknande av kvalifikationsperioder m. m. i samband med rätt till ersättning för arbetslöshetsförsäkrade.

Under år 1975 har bilaterala förhandlingar med Österrike slutförts på bl. a. arbetslöshetsförsäkringens område.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till motsvarande anslag på statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A Arbetsmarknadsdepartementet m. m.	25,4	31,9	+ 6,5
B Arbetsmarknad m. m.	3 495,2	4 330,3	+ 835,1
C Arbetsmiljö	901,9	1 200,5	+ 298,6
D Invandring m. m.	52,2	69,0	+ 16,8
E Regional utveckling	247,6	329,3	+ 81,7
Summa för driftbudgeten	**4 722,3**	**5 961,0**	**+ 1 238,7**
KAPITALBUDGETEN			
IV Statens utlåningsfonder	30,0	35,0	+ 5,0
V Fonden för låneunderstöd	300,0	600,0	+ 300,0
Summa för kapitalbudgeten	**330,0**	**635,0**	**+ 305,0**
Totalt för arbetsmarknadsdepartementet	**5 052,3**	**6 596,0**	**+ 1 543,7**

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Bengtsson såvitt avser frågorna under littera A, B utom punkten 2, C punkterna 1, 2, 3 och 5 utom programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade, och E på driftbudgeten samt kapitalbudgeten;

statsrådet Leijon såvitt avser frågorna under littera B punkten 2, C punkterna 4 och 5 programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade samt D.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Elfte huvudtiteln*

A. ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Arbetsmarknadsdepartementet

1974/75	Utgift	11 300 394
1975/76	Anslag	11 261 000
1976/77	Förslag	14 559 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	59	+ 2
Övrig personal	37	-
	96	**+2**
Anslag		
Löneckostnader	8 476 000	+ 3 036 000
Regionalt utvecklingsarbete m. m.	1 705 000	+ 170 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	300 000	+ 27 000
Expenser	780 000	+ 65 000
	11 261 000	**+ 3 298 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 14 559 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare två tjänster för handläggare. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 14 559 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	10 411 008	Reservation	1 875 156
1975/76	Anslag	9 997 000		
1976/77	Förslag	11 697 000		

För budgetåret 1976/77 förordar jag att anslaget förs upp med 11 697 000 kr. Jag har därvid räknat med 4,2 milj. kr. till forsknings-

och utvecklingsarbete (+ 700 000 kr.).

För övrig utredningsverksamhet räknar jag med ett medelsbehov av 7 497 000 kr. (+ 1 000 000 kr.).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 11 697 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1974/75	Utgift	277 300	Reservation	2 756
1975/76	Anslag	250 000		
1976/77	Förslag	300 000		

För budgetåret 1976/77 förordar jag att anslaget förs upp med 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

A 4. Internationellt samarbete

1974/75	Utgift	3 963 635
1975/76	Anslag	3 860 000
1976/77	Förslag	5 300 000

Från anslaget skall bestridas kostnader för Sveriges deltagande i internationella arbetsorganisationens (ILO) verksamhet och för ILO-kommittén. Kostnader för annat internationellt samarbete inom departementets ansvarsområde bestrids också från anslaget liksom kostnader för sådana internationella kongresser i Sverige, för vilka Sverige åtar sig värdskapet, bl. a. inom ramen för FN-samarbetet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Internationellt samarbete* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 300 000 kr.

B. ARBETSMARKNAD M. M.

Arbetsmarknaden under år 1975

Antalet sysselsatta var under tredje kvartalet 1975 det högsta som har uppmätts på den svenska arbetsmarknaden. Detta gäller såväl totalt som för kvinnorna, vilka har stått för den huvudsakliga sysselsättningsökningen.

Antalet personer i arbetskraften och sysselsatta enligt AKU under 3:e kvartalet åren 1971–1975 (1 000-tal)

År	I arbetskraften		Sysselsatta	
	totalt	därav kvinnor	totalt	därav kvinnor
1971	3 996	1 596	3 894	1 546
1972	4 004	1 621	3 899	1 569
1973	4 035	1 650	3 940	1 603
1974	4 105	1 716	4 026	1 673
1975	4 187	1 778	4 121	1 741

Den höga *efterfrågan på arbetskraft* som kunde noteras under hela år 1974 fortsatte under år 1975. Under loppet av året har dock en försvagning inträtt, även om utvecklingen mot slutet av året inte är entydig. Det var främst industrins efterfrågan på arbetskraft som minskade. Särskilt gällde detta järn- och stålbranscherna samt träindustri, bl. a. sågverk och byggnadsmaterialindustri. Däremot visar offentlig förvaltning, vård, service m. m. en fortsatt hög efterfrågan.

Utvecklingen av efterfrågan på arbetskraft framgår av arbetsförmedlingens statistik över antalet obesatta platser varje månad samt det totala antalet under månaden nyanmälda lediga platser. Som ett mått på aktiviteten på arbetsmarknaden torde den senare redovisningen vara av särskilt intresse. Utvecklingen av antalet kvarstående resp. nyanmälda lediga platser framgår av följande tabell och diagram.

Kvarstående lediga platser. Kvartalsgenomsnitt av mittmånadsdata

	1972	1973	1974	1975
1:a kv.	26 000	26 000	36 000	49 000
2:a kv.	41 000	42 000	65 000	73 000
3:e kv.	34 000	38 000	50 000	45 000
okt.–nov.	25 000	34 000	45 000	35 000

Till arbetsförmedlingen nyanmälda lediga platser åren 1973–1975

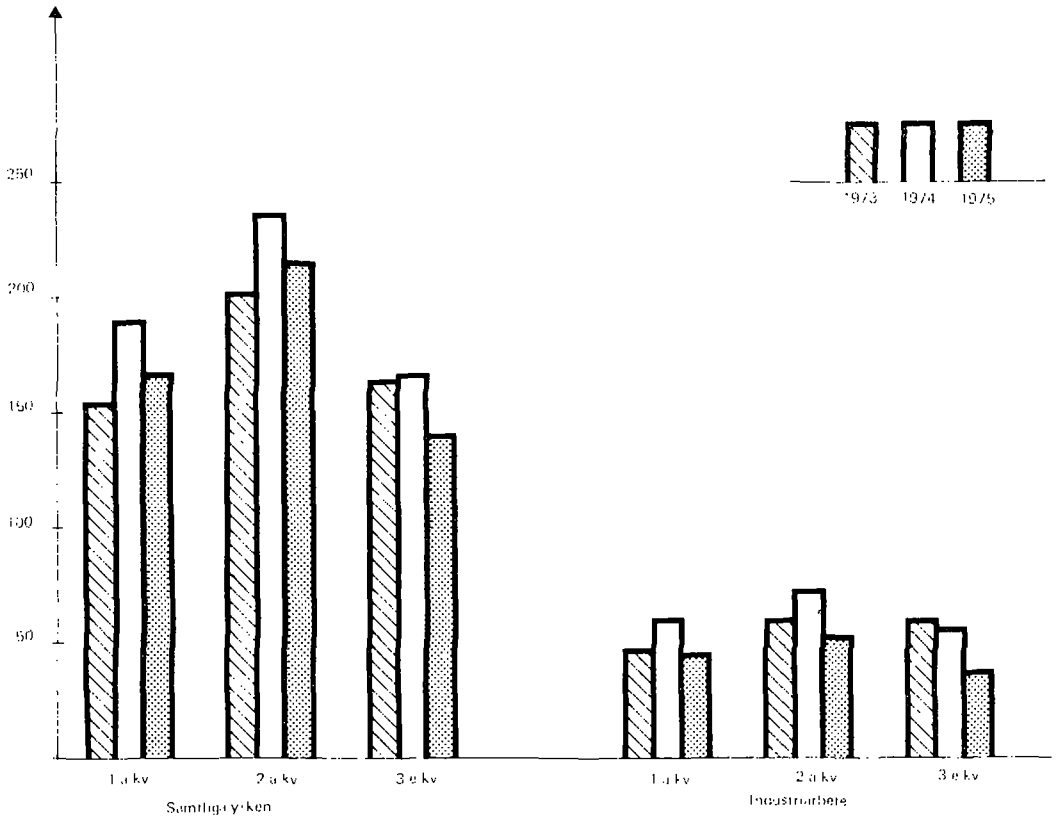

Enligt konjunkturbarometern i mars 1975 uppgav 51 % av företagen att de hade brist på arbetskraft. I juni och september hade siffran sjunkit till 47 resp. 39 %. Orderingången i industrin mattades under året. Under tredje kvartalet uppgav mer än hälften av företagen att de betraktade sina inneliggande orderstockar som för små samtidigt som andelen företag med fullt kapacitetsutnyttjande hade sjunkit. Såväl i konjunkturbarometern som i länsarbetsnämndernas prognoser har dock hela året redovisats brist på yrkesarbetare inom såväl industri som tjänste- och servicesektorn.

Mot slutet av året förbättrades orderingång och sysselsättning bl. a. inom transportmedelsindustrin och vissa råvarubranscher.

Antalet varsel om nedläggning och permittering och det därav berörda antalet anställda ökade successivt under året. Utvecklingen var särskilt markerad beträffande varsel om nedläggningar. Följande diagram ger en bild av den totala omfattningen av antalet varselberörda under de tre senaste åren. Antalet varsel om förkortad arbetsvecka har under år 1975 legat väsentligt högre än under år 1974. Under månaderna januari–oktober 1975

meddelades varsel om förkortad arbetsvecka vid 158 arbetsställen för 5 710 anställda mot 30 arbetsställen och 593 anställda under motsvarande period 1974.

Varsel om personalinskränkningar (samtliga berörda)

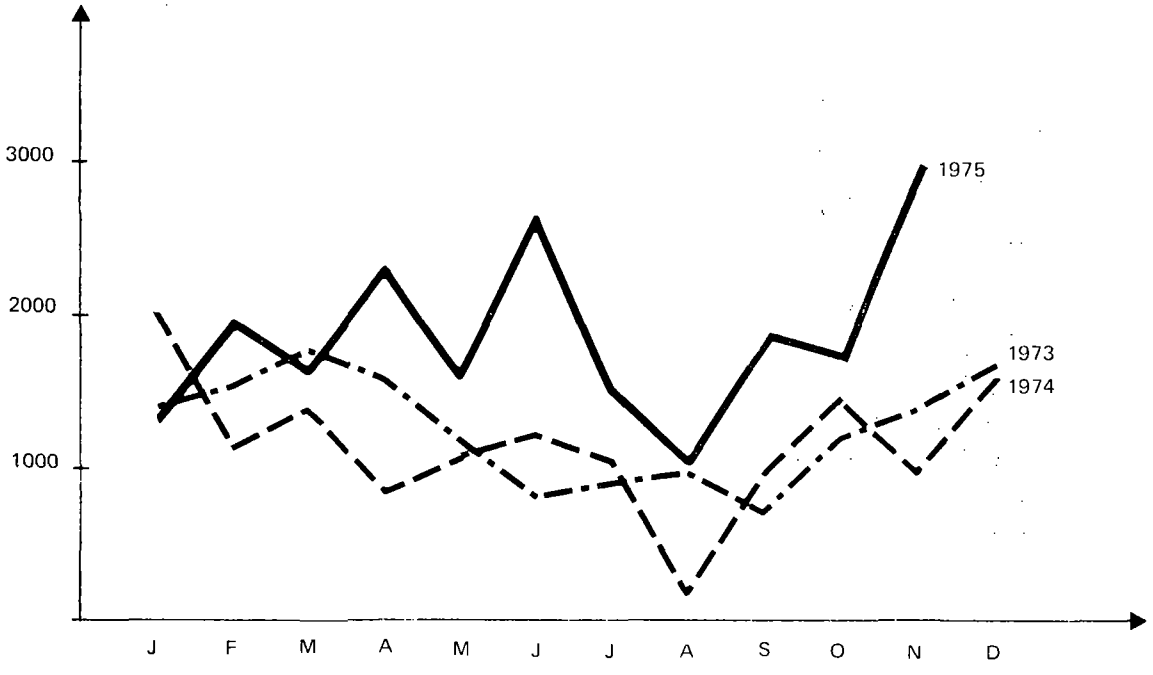

Byggarbetsmarknaden har under år 1975 präglats av en låg arbetslöshet samtidigt som byggarbetarkåren antalsmässigt har stabiliserats. Kostnaderna för påbörjade byggnadsarbeten sjönk i jämförelse med år 1974 från 15 492 milj. kr. till 14 741 milj. kr. för årets första elva månader.

Den avmattning i arbetskraftsefterfrågan som har kunnat avläsas i byggnadssektorn är framför allt förknippad med nedgången i bostadsbyggandet såväl beträffande flerfamiljshus som småhus. Den minskade byggnadsverksamheten har återverkat på situationen för byggmaterialindustrin liksom för olika grupper av konsulter och tekniker. Den minskade omfattningen av småhusbyggandet påverkar också sysselsättningen vid vissa trähusfabriker.

Antalet arbetslösa enligt AKU, fördelat på kön och ålder åren 1973–1975 (1 000-tal)

År	Ungdomar under 25 år			Män över 25 år			Kvinnor över 25 år			Samtliga		
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.
1973	37	28	40	49	35	29	33	24	25	119	87	94
1974	33	26	34	38	26	21	30	21	23	101	73	78
1975	24	25	27	26	21	18	21	17	21	71	63	65

Som framgår av tabellen var *arbetslösheten* under de tre första kvartalen 1975 för samtliga grupper lägre än såväl 1974 som 1973. Mellan andra och tredje kvartalen ökade arbetslösheten mindre än vad som är säsongmässigt normalt, vilket är anmärkningsvärt med hänsyn till den försvagning i arbetskraftsefterfrågan som samtidigt kunde noteras.

Antalet arbetslösa i procent av antalet personer i arbetskraften enligt AKU åren 1973–1975

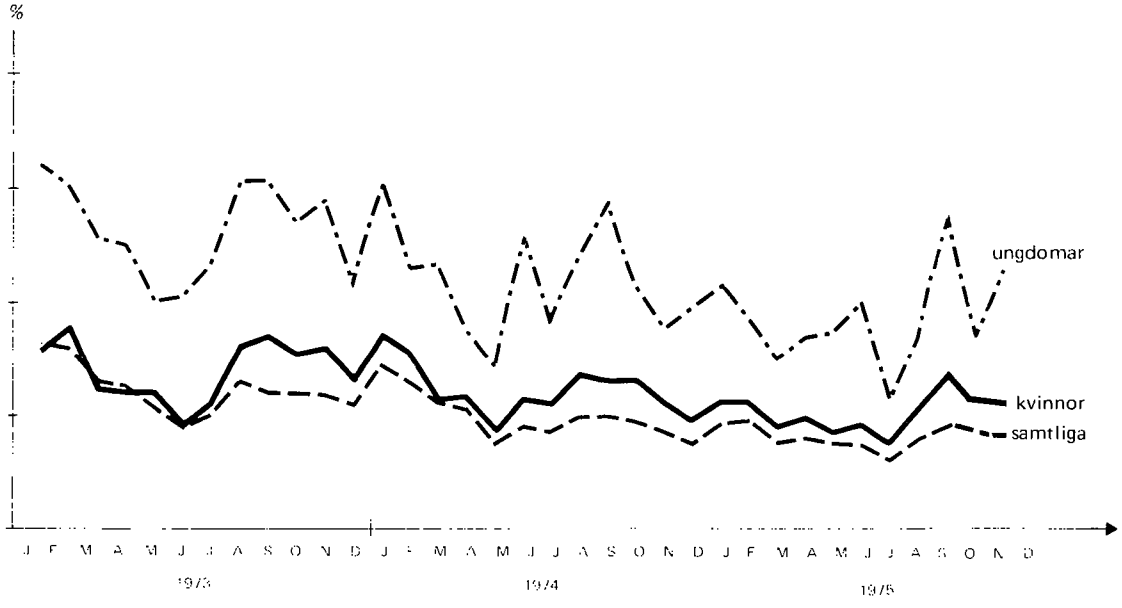

Antalet arbetslösa ungdomar har sjunkit väsentligt mellan åren 1974 och 1975 men utgör i år trots detta en förhållandevis högre procentuell andel av det totala antalet arbetslösa. De ungdomar som har mött de största problemen är de som har önskat ta arbete direkt efter grundskolan, samt unga kvinnor inom många utbildningsgrupper. Under det senaste året har tecken funnits på att den tidigare trenden mot att allt fler ungdomar söker sig ut på arbetsmarknaden i stället för att fortsätta studierna i någon mån har brutits. Detta synes gälla ifråga om såväl direkt yrkesinriktad utbildning som universitetsstudier m. m.

Arbetslösheten i procent i olika åldersgrupper enligt AKU tredje kvartalet åren 1973–1975

Åldersgrupp	1973	1974	1975
16 – 24 år	5,6	4,7	3,6
25 – 44 år	1,7	1,3	1,2
45 – 54 år	1,2	0,9	0,7
55 – 64 år	2,0	1,6	1,1
65 – 74 år	1,6	2,5	3,1
16 – 74 år	2,3	1,9	1,6

Inga större förändringar har inträtt i arbetslöshetens fördelning mellan storstadslän, skogslän och övriga län.

Arbetsförmedlingarnas statistik över arbetslösheten bland medlemmar i arbetslöshetskassor visar en utveckling som i stort sett överensstämmer med AKU. Det totala antalet anmälda arbetslösa kassamedlemmar har under år 1975 varit mindre än år 1974. Arbetslösheten har minskat främst inom byggnadsbranschens kassor. Även inom sjöfolkets, fartygsbefälens och maskinbefälens kassor har arbetslösheten minskat. Av de arbetslösa kassamedlemmarna i november 1975 var 49,3 % över 60 år och ca 31 % över 65 år.

Vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslösa kassamedlemmar vid skilda tidpunkter och inom skilda åldersgrupper

År	Februari	Maj	Augusti	November
1973				
– 24 år	7 650	5 738	5 278	5 201
25 – 59 år	36 115	24 501	21 048	21 941
60 – år	16 461	13 325	12 321	14 827
samtliga	60 226	43 564	38 647	41 969
1974				
– 24 år	6 109	3 553	3 234	3 507
25 – 59 år	28 975	15 988	16 557	17 320
60 – år	15 428	12 670	14 185	15 887
samtliga	50 512	32 211	33 976	36 714
1975				
– 24 år	3 143	2 581	3 479	4 407
25 – 59 år	18 798	12 126	12 838	15 935
60 – år	19 026	17 319	16 907	18 012
samtliga	40 967	32 026	33 224	38 354

Arbetsmarknaden präglades, som tidigare har nämnts, av stor efterfrågan på arbetskraft under början av året. Under andra kvartalet inträdde en viss försvagning i arbetskraftsefterfrågan. För att förhindra att den minskade efterfrågan skulle påverka sysselsättning och arbetslöshet vidtogs en rad *ekonomiska och sysselsättningspolitiska åtgärder* under andra halvåret 1975. Vid mitten av året beslöt regeringen låta företagen utnyttja såväl de allmänna som de särskilda investeringsfonderna samt arbetsmiljöfonderna. De tre fonderna innehöll vid budgetårsskiftet sammanlagt ca 8 500 milj. kr. Under perioden den 1 januari–den 1 november frisläpptes ur de tre fonderna sammanlagt ca 4 500 milj. kr. för användning. Samtidigt beslöt regeringen att AMS skulle få medge överföring av medel från investeringsfond till lagerinvesteringskonto. Ett särskilt statsbidrag beslutades till företag som vid bibehållen sysselsättningsgrad ökar lagren av hel- eller halvfabrikat utöver vad som kan betraktas som normalt lager under perioden den 1 juli 1975–den 30 juni 1976. För sågverk gäller dock perioden den 1 januari–den 31 december 1975. Lagerstödet utgår med 20 % av lagerökningen räknat i fasta priser.

Jämsides med detta genomfördes en rad andra stimulansåtgärder. För att åstadkomma en reserv av kommunala investeringsarbeten och förbättra sysselsättningsläget inom bygg-, konsult- och byggteknikerbranschen har sedan början av år 1975 förhöjt bidrag utgått till kommunal projektering. Bl. a. utgår statsbidrag med 75 % för projektering av lokaler inom barnomsorgen. Inom allmänna stödområdet är motsvarande bidrag 90 %. Ramen för beslut om byggnadstillstånd på 8 000 privatfinansierade bostadslägenheter under år 1975 har utnyttjats helt. Regeringen har medgivit att ytterligare 1 500 privatfinansierade småhus får påbörjas som förskott på motsvarande ram för år 1976.

Från början av år 1975 intensifierades sysselsättningsplaneringen inom regeringskansliet. Härvid inventerades bl. a. alla statliga objekt som skulle kunna ge sysselsättning vid en konjunkturavmattning. Detta gällde såväl byggnadsinvesteringar som industribeställningar och tjänster. Inventeringen visade att objekt till ett sammanlagt värde av 3,2 miljarder kr. skulle kunna påbörjas inom loppet av tre månader. Härtill kom att AMS program för beredskapsarbeten för budgetåret 1975/76 omfattade objekt för ca 7,9 milj. dagsverken till en sammanlagd kostnad av ca 4 060 milj. kr.

Vid riksmötets öppnande i oktober 1975 lade regeringen fram ett 25-punktsprogram med förslag till sysselsättningsskapande åtgärder inom en kostnadsram av ca 2 000 milj. kr. Programmet syftade i första hand till att hävda sysselsättningen under vintern 1975/76, främst inom industrin och byggbranschen, samt att ge arbete och yrkeskunskaper åt ungdomar och andra nytillträdande på arbetsmarknaden. Bl. a. föreslogs att företag som beviljats statsbidrag till lageruppbyggnad skulle kunna få förskott på bidraget med 75 % och dessutom statsgaranti för kompletterande lån till lagerinvesteringar. Lagerstöd till sågverk får beviljas även för perioden den 1 januari–den 30 juni 1976. Vidare gavs möjligheter för företag inom de

särskilt energikrävande och konjunkturkänsliga branscherna t. ex. järnbruk, pappers- och massaindustri m. fl. att få dispens från energiskatten. Samtidigt anslogs medel för energibesparande åtgärder inom näringslivet samt ett extra avdrag för näringslivets maskininvesteringar med 10 %. Insatserna för utbildning inom företagen förstärktes. Vidare anslogs ytterligare medel för beredskapsarbeten, ramen för projekteringsbidrag höjdes och ett nytt stöd infördes till arbetsmiljöinsatser inom statliga affärsdrivande verk. En rad statliga byggen och industribeställningar tidigarelades samtidigt som skolbyggnadsramen höjdes och ett höjt anordningsbidrag för daghem och fritidshem infördes. Ytterligare medel anslogs för upprustning av samlingslokaler och energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet. Med hänsyn till angelägenheten av att handlingsberedskapen behålls på en hög nivå fortgår inom regeringskansliet och AMS arbetet med sysselsättningsplaneringen.

En åtgärdsgrupp inom AMS har utarbetat en rapport Åtgärder i en konjunkturdämpning. Rapporten som av AMS i april 1975 överlämnades till regeringen innehåller en beskrivning av komponenterna i konjunkturförloppet samt en redovisning av förhållandena under konjunkturavmattningen åren 1971–1973. Arbetsgruppen presenterar därefter åtgärder som kan vidtas i en konjunkturavmattning. Förslagen är i huvudsak utformade enligt den huvudinriktning för arbetsmarknadspolitiken som statsmakterna under senare år har haft och som har återspeglats i det s. k. stimulanspaketet, dvs. att så långt möjligt söka möta uppkommande sysselsättningsproblem redan på arbetsplatserna.

Som jag tidigare har anfört har arbetslösheten bland ungdomar sjunkit från år 1974 till 1975. Jämfört med arbetslösheten för övriga grupper är den dock fortfarande stor. En försvagning i efterfrågan på arbetskraft leder erfarenhetsmässigt till ökade problem för nytillträdande ungdomar att få arbete. Mot bakgrund av den försvagning som inträdde i efterfrågan på arbetskraft hösten 1975 vidtogs inom ramen för regeringens program för sysselsättningsskapande åtgärder en rad åtgärder som särskilt var riktade till ungdomar. Bland annat vidgades verksamheten med personalutbildning i kombination med ersättare inom vård- och barnstugesektorn till att gälla hela den kommunala sektorn, i första hand för arbetssökande under 25 år. Vidare beslöt regeringen att från den 1 oktober 1975 höja utbildningsbidragen i arbetsmarknadsutbildningen och att vidta åtgärder för att bereda fler ungdomar utbildning vid AMU-center samt att höja statsbidragen till kommunala beredskapsarbeten för ungdomar med syfte att ge praktik och arbetslivserfarenhet. För att hjälpa ungdom som står utanför arbetsliv och utbildning intensifierade arbetsmarknadsverket under hösten samarbetet med skolan och andra kommunala organ. Sysselsättningsutredningen erhöll i början av budgetåret medel för att bedriva försöksverksamhet med intensifierade förmedlingsinsatser för ungdomar på vissa orter. AMS fick härigenom möjlighet att sätta in 25 erfarna förmedlare i arbetet med ungdomar. AMS har vidare fått medel för att sätta in ytterligare 75 erfarna förmedlare

i arbetet med att hjälpa arbetslösa ungdomar. För att förbättra den ekonomiska situationen för nytillträdande som är arbetslösa höjdes det kontanta arbetsmarknadsstödet. Slutligen bör nämnas att utöver dessa åtgärder för ungdom på arbetsmarknaden har riksdagen på förslag av regeringen fr. o. m. den 1 januari 1976 infört bidrag om 15 kr./tim. till företag som låter fast anställda genomgå vidareutbildning. Förutsättningen är att företaget som ersättare för den som genomgår utbildning genom arbetsförmedlingen rekryterar en arbetslös för fast anställning. Verksamheten ger härigenom i första hand nya sysselsättningstillfällen för nytillträdande ungdomar och kvinnor.

Omfattningen av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder åren 1973–1975

Tidsperiod	Antal personer som fått flyttningsbidrag			Genomsnittligt antal personer i								
				arbetsmarknadsutbildning			allm. beredskapsarbete			särsk. beredskapsarbete		
	1973	1974	1975	1973	1974	1975	1973	1974	1975	1973	1974	1975
1 kv.	5 700	6 300	5 400	54 300	52 600	42 400	17 800	12 400	4 300	22 900	19 100	13 700
2 kv.	5 900	5 900	5 200	46 500	39 000	36 000	19 600	12 400	4 800	23 500	19 200	14 700
3 kv.	7 400	7 100	1 400	31 300	27 000	25 000	7 400	3 600	1 400	15 000	10 800	10 500
okt – nov	4 200	3 400	3 101	52 500	46 000	39 100	8 700	5 700	3 200	17 400	23 600	12 552

Frågan om möjligheten att anpassa värnpliktsutbildningen efter situationen på arbetsmarknaden har utretts av två sakkunniga inom försvars- och arbetsmarknadsdepartementen. I en rapport till arbetsmarknadsdepartementet redogörs för möjligheterna att inom ramen för nu gällande bestämmelser genomföra en sådan anpassning och det arbete som i detta syfte har påbörjats inom berörda myndigheter.

Den mycket positiva utveckling som kunde noteras under år 1974 för kvinnornas sysselsättning fortsatte under hela år 1975. De arbetsmarknadspolitiska insatserna för kvinnor har liksom under år 1974 i hög grad varit inriktade på att stärka kvinnornas konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Detta har skett främst genom olika former av utbildningsinsatser bl. a. inom arbetsmarknadsutbildningen.

Arbetsmarknaden under år 1976

Som jag tidigare har nämnt har efterfrågan på arbetskraft sjunkit under år 1975 även om utvecklingen mot slutet av året inte varit helt entydig. Utvecklingen på arbetsmarknaden fick emellertid ett annat förlopp än vad som har varit vanligt under perioder med svag produktionsutveckling. En viktig förklaring till detta är att företagens personalpolitik nu har en annan inriktning. I större utsträckning än tidigare behåller företagen sin personal trots en svag produktionsutveckling. Detta nya drag på arbetsmarknaden bör ses mot bakgrund av de åtgärder statsmakterna har vidtagit för att hävda

sysselsättningen.

När det gäller utsikterna för år 1976 finns det anledning att räkna med att efterfrågan kan komma att försvagas inom de varuproducerande näringsgrenarna. Som tidigare har redovisats är denna utveckling betingad av den långsamma återhämtningstakten i den internationella ekonomin. Å andra sidan kan den offentliga sektorn väntas efterfråga ytterligare 40 000 personer. Även under år 1976 kan en ökning väntas av arbetskraftsutbudet. Med hänsyn dels till riskerna för en dämpning av efterfrågan dels till ett väntat ökat arbetskraftsutbud bör en fortsatt hög arbetsmarknadspolitisk handlingsberedskap upprätthållas.

En huvudlinje måste liksom under år 1975 vara att uppkommande arbetsmarknadsproblem i första hand skall mötas inne på arbetsplatserna. Syftet är att trygga sysselsättningen och förhindra permitteringar och uppsägningar som leder till arbetslöshet. Av grundläggande betydelse i detta sammanhang är lagstiftningen om anställningstrygghet som lägger ett större socialt ansvar på arbetsgivaren för de anställdas inkomst och sysselsättning. Lagstiftningen har kompletterats med olika åtgärder för att stimulera investeringar, produktion och utbildning. Här kan nämnas besluten om frisläppande av investerings- och arbetsmiljöfonder, investeringsbidrag, stöd till lagerproduktion och olika former av stöd till företagsutbildning.

Den andra huvudlinjen i kampen mot arbetslösheten består i åtgärder för att bereda arbete och utbildning åt dem som trots allt blir arbetslösa eller som är nytillträdande på arbetsmarknaden och inte kan få arbete. Det är främst ungdomar som slutar skolan och kvinnor som t. ex. efter några års arbete i hemmet söker förvärvsarbete. Inte minst för dessa grupper utgör arbetsmarknadsutbildningen och olika sysselsättningsskapande åtgärder viktiga medel för att slussa in dem i arbetslivet.

Det genomgående draget i sysselsättningspolitiken är att söka fullt utnyttja tillgängliga arbetskraftsresurser för att klara angelägna investerings- och utbildningsuppgifter i ett skede när den totala efterfrågan är låg. På så sätt skall produktionsapparaten vara väl förberedd inför den internationella konjunkturuppgången. Genom dessa åtgärder dämpas nedgångstendenserna och samtidigt undviks att uppsvinget leder till knapphet på resurser i form av yrkeskunnig personal och produktionskapacitet i övrigt. Den sysselsättningspolitik som regeringen bedriver har således till syfte dels att motverka arbetslösheten dels att skapa förutsättningar för en balanserad expansion under konjunkturuppsvinget.

Denna inriktning av politiken har kommit till uttryck i de ekonomisktpolitiska åtgärder som regeringen presenterade vid riksmötets öppnande i oktober, i beslut denna dag om bl. a. tidigareläggning av statliga byggen, utökning av skolbyggnadsramen och ytterligare medel till beredskapsarbeten samt i den nu framlagda finansplanen. Med hjälp av dessa åtgärder, med stöd av en återhämtning i den internationella konjunkturen och en fortsatt växande inhemsk efterfrågan bör sysselsättningen kunna hävdas under år 1976.

Man får dock räkna med att arbetsmarknadsläget kan vara något svagare under de två första kvartalen av året främst inom industri- och byggnadssektorerna. Den arbetsmarknadspolitiska beredskapen hålls därför på en fortsatt hög nivå, och behovet av ytterligare åtgärder bedöms fortlöpande med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningen.

Målen för sysselsättningspolitiken har vidgats till att omfatta inte bara åtgärder för att minska den öppna arbetslösheten utan också att underlätta ett ytterligare utträde på arbetsmarknaden och höja sysselsättningsgraden. I takt härmed har arbetsmarknadsverket getts vidgade uppgifter. Arbetsförmedlingen spelar här en central roll. Regeringen behandlar denna del av verksamheten i en särskild proposition till riksdagen. Förslaget innebär att obligatorisk platsanmälan skall införas på försök med början i tre län. Samtidigt tillförs vissa förmedlingskontor i dessa och ytterligare tre län ADB-resurser för praktiska prov med sökning och matchning av lediga platser och arbetssökande. Produktionen av ADB-platslistor vidgas till 19 län och omfattar därmed ca 90 % av platsmaterialet. I propositionen läggs också fram förslag om att inrätta distriktsnämnder vid samtliga distriktskontor. Vidare behandlas arbetsförmedlingen inom kulturområdet.

Förslagen i propositionen om den offentliga arbetsförmedlingen följs nu upp med förslag om ökade resurser för arbetsmarknadsverket. De innebär att verket tillförs medel motsvarande ytterligare 250 tjänster. Jämsides med den fortsatta utbyggnaden av tekniska hjälpmedel i form av ADB-utrustning föreslås nu kraftigt ökade anslag till personalutbildningen inom verket. Sammantaget bör dessa åtgärder medföra en höjning av effektiviteten i förmedlingsarbetet.

För att ytterligare förbättra möjligheterna att arbetsplacera handikappade arbetsmarknadspolitiken i form av lagerstöd, bidrag till utbildning i företag och andra svårplacerade förordar jag i det följande under avsnittet Arbetsmiljö höjda bidrag till arbetsbiträde och vissa reformer i fråga om lån och bidrag till anskaffning av motorfordon för handikappade. Även driftbidragen för träningsverksamheten och för den skyddade verksamheten föreslås höjda.

Underlag för bedömning av den fortsatta reformverksamheten inom arbetsmarknadspolitiken har i dagarna lagts fram av sysselsättningsutredningen.

Skolöverstyrelsen, universitetskanslersämbetet och AMS har i juni 1975 till regeringen överlämnat en rapport om praktikfrågor. Rapporten har utarbetats av en arbetsgrupp med representanter för nämnda myndigheter, SAF, statens personalnämnd (SPN), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, LO, SACO/SR och TCO.

Rapporten, som har remissbehandlats, innehåller synpunkter och en rad olika förslag av sådan art att de enligt min mening lämpligen bör prövas i ett vidare sysselsättningspolitiskt sammanhang. Jag avser därför att ta upp dessa frågor i samband med min anmälan år 1976 av förslag grundade på sysselsättningsutredningens betänkande.

Programindelning

AMS får sina anslag i programtermer. F. n. gäller följande programindelning.

1. Arbetsmarknadsinformation
2. Yrkesmässig och geografisk rörlighet
3. Sysselsättningsskapande åtgärder
4. Regionalpolitiska stödåtgärder
5. Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade
6. Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade
7. Åtgärder för flyktingar
8. Kontant stöd vid arbetslöshet
9. Totalförsvarsverksamhet
10. Förvaltning av utrustning

Programmet Arbetsmarknadsinformation omfattar insamling, bearbetning och spridning av sådan information som underlättar för arbetssökande att finna lämplig sysselsättning eller för arbetsgivare att finna erforderlig arbetskraft. Det omfattar vägledning vid val av yrke och utbildning och upplysning om åtgärder som är ägnade att förbättra vederbörandes möjligheter på arbetsmarknaden.

Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet omfattar dels ekonomiskt stöd åt deltagare i arbetsmarknadsutbildning och statens kostnader för särskilda AMU-kurser, dels ekonomiskt stöd åt flyttande arbetskraft.

I programmet ingår delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder omfattar planering och drift av arbetsmarknadsverkets beredskapsarbeten. Det omfattar vidare ekonomiskt stöd till motsvarande arbeten i annan regi och andra åtgärder med syfte att direkt påverka arbetskraftsefterfrågan hos olika arbetsgivare.

I programmet ingår delprogrammen Allmänna beredskapsarbeten, Särskilda beredskapsarbeten, Industribeställningar, Detaljplaneringsbidrag, Investeringsfondsärenden och Stöd till lageruppbyggnad.

Programmet Regionalpolitiska stödåtgärder omfattar åtgärder för att främja lokaliseringen av företag till regioner där en expansion bör främjas enligt de riktlinjer som har dragits upp i den regionalpolitiska planeringen.

I programmet ingår delprogrammen Lokaliseringsområd, Lokaliseringsbidrag, Lokaliseringsutbildning, Sysselsättningsstöd och Lokaliseringslån.

Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade omfattar rehabilitering av arbetssökande, ekonomiskt stöd åt landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse som anordnar arbetsprövning och arbetsträning samt särskild utbildning för arbetssökande med handikapp i arbetslivet.

I programmet ingår delprogrammen Arbetsprövning/arbetsträning samt Utbildning av svårplacerade.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade omfattar bidrag till arbetsgivare som ordnar halvskyddat arbete samt arkivarbeten och stöd till skyddad verksamhet hos landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse. Det omfattar vidare bidrag till handikappade m. fl. för anskaffning av motorfordon eller för igångsättning av eget företag samt bidrag till arbetsgivare för arbetsbiträde och anpassning av arbetsplatser.

I programmet ingår delprogrammen Arbetshjälpmedel åt handikappade, Näringshjälp, Arkivarbete, Halvskyddad sysselsättning, Skyddad sysselsättning och Hemarbete.

Programmet Åtgärder för flyktingar omfattar överföring till Sverige och omhändertagande av flyktingar och vissa andra grupper av utlänningar tills de kan placeras på arbetsmarknaden.

I programmet ingår delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar.

Programmet Kontant stöd vid arbetslöshet omfattar tillsyn och stöd av erkända arbetslöshetskassor samt bidrag till arbetslösa som inte har rätt till ersättning genom arbetslöshetsförsäkringen.

I programmet ingår delprogrammen Ersättning till arbetslöshetskassor, Kontant arbetsmarknadsstöd och Omställningsbidrag.

Programmet Totalförsvarsverksamhet omfattar kartläggning av arbetskraftsförhållandena i krig, upprättande av en krigsorganisation för arbetsmarknadsverket, personalplanläggning för det ekonomiska försvaret och handläggning av ansökningar om anstånd med militär tjänstgöring. Det omfattar också tillsyn av utbildning för vapenfria tjänstepliktiga samt placering och registrering av de vapenfria.

I programmet ingår delprogrammen Försvars- och beredskapsplanering samt Vapenfria tjänstepliktiga.

Programmet Förvaltning av utrustning avser förvaltning av mer kapitalkrävande utrustning, t. ex. förläggningsbyggnader och vägmaskiner. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket, varvid hyran skall beräknas så att alla uppkommande kostnader täcks.

I programmet ingår delprogrammen Förläggningsbyggnader samt Maskiner och fordon m. m.

För budgetåret 1976/77 förordar jag i likhet med AMS att delprogrammet Lokaliseringsutbildning inom programmet Regionalpolitiska stödåtgärder ersätts av två delprogram, benämnda Utbildningsstöd och Introduktionsstöd. I övrigt bör den redovisade programindelningen gälla oförändrad under budgetåret 1976/77.

Flertalet av programmen finansieras från anslag som behandlas i det följande under förevarande avsnitt B. Arbetsmarknad m. m. Programmen Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade samt Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade finansieras från ett anslag som behandlas under avsnittet C. Arbetsmiljö. Programmet Regionalpolitiska stödåtgärder finansieras dels från ett anslag på driftbudgeten, som behandlas under avsnittet E. Regional utveckling, dels från ett anslag på kapitalbudgeten benämnt Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån. Programmet Åtgärder för flyktingar slutligen finansieras från ett anslag som behandlas under avsnittet D. Invandring m. m.

Investeringar i utrustning finansieras från reservationsanslaget B 7. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning.

Arbetsmarknadsverket, utgifter och anslag m. m. fördelade på program (kr.)

Program	1974/75 Utgift	1975/76 Anvisat	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredragan-den
Arbetsmarknadsinformation	359 341 000	379 923 000	+ 153 697 000	+ 122 704 000
Yrkesmässig och geografisk rörlighet	921 029 000	1 260 235 000	+ 535 765 000	+ 109 065 000
Sysselsättningsskapande åtgärder	1 108 716 000	742 936 000	+ 522 064 000	+ 811 064 000
Regionalpolitiska stödåtgärder	724 154 000	489 386 000	+ 25 614 000	+ 375 114 000
Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade	87 341 000	98 350 000	+ 30 150 000	+ 20 850 000
Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade	622 148 000	717 579 000	+ 179 921 000	+ 246 221 000
Åtgärder för flyktingar	31 796 000	20 995 000	+ 13 005 000	+ 11 330 000
Kontant stöd vid arbetslöshet	449 501 000	1 080 885	- 260 885 000	- 210 485 000
Totalförsvarsverksamhet	23 505 000	22 020 000	+ 11 780 000	+ 2 042 000
Förvaltning av utrustning	- 931 000	1 000	-	-

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader

AMS är central förvaltningsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor. AMS är även chefsmyndighet för länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen. I styrelsens uppgifter ingår att leda planläggning av och att själv vidta åtgärder som betingas av arbetslöshet eller brist på arbetskraft. Styrelsen skall leda verksamheten i fråga om statligt regionalpolitiskt stöd och fullgöra uppgifter enligt lagstiftningen om lokaliseringssamråd samt i övrigt bedriva rådgivning och upplysning rörande näringslivets lokalisering. Styrelsen handlägger ärenden om investeringsfonder. Styrelsen skall också ha överinseende över den offentliga arbetsförmedlingen samt öva tillsyn över annan arbetsförmedling än den offentliga och över de erkända arbetslöshetskassorna. Ärenden rörande utnyttjandet av landets arbetskraft vid krig eller krigsfara, uppskov eller anstånd med militärtjänstgöring samt vapenfria tjänstepliktiga handläggs också av AMS.

Chef för AMS är en generaldirektör med en överdirektör som ställföreträdare. Inom styrelsen finns tre avdelningar, nämligen avdelningen för arbetsmarknadsservice, avdelningen för sysselsättningsplanering och avdelningen för ekonomi och administration. Inom avdelningarna för arbetsmarknadsservice och sysselsättningsplanering finns vardera sex enheter och inom avdelningen för ekonomi och administration finns fem enheter.

Under AMS är länsarbetsnämnderna länsmyndigheter för allmänna arbetsmarknadsfrågor. De leder arbetsförmedlingen i länet. De har ålagts vissa uppgifter enligt lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder (ändrad senast 1975:743) och ärenden om kontant arbetsmarknadsstöd m. m. De skall biträda AMS vid planering för försvarsberedskap.

Varje länsarbetsnämnd har ett kansli som består av en förmedlingsavdelning, en planeringsavdelning och en administrativ avdelning. Arbetet hos länsarbetsnämnden leds av en länsarbetsdirektör.

För arbetsförmedlingsverksamheten är landet indelat i 69 distrikt, vart och ett med ett distriktskontor och ett antal lokalkontor som är underställda distriktskontoret. Den 1 juli 1975 fanns 154 lokalkontor. Dessutom finns arbetsförmedlingsombud och tillfälliga kontor. Förmedlingsarbetet i ett distrikt leds av distriktskontorschefen, som är ansvarig inför länsarbetsnämnden. Regeringen föreslår i prop. 1975:84 att en nämnd med företrädare för de lokala arbetsmarknadsparterna och kommunerna skall inrättas i varje distrikt. Distriktsnämnderna skall enligt förslaget delta i ledning och planering av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna på lokal nivå.

Arbetsförmedlingens verksamhet omfattar information, platsförmedling, arbetsförberedande åtgärder, yrkesvägledning och arbetsvård. Större förmedlingskontor är normalt uppdelade i kundmottagning samt förmedlings- och utredningssektioner med vardera ett tiotal handläggare.

Förvaltningskostnaderna avser i huvudsak lönekostnader och andra omkostnader för personalen vid AMS, länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren samt kostnader för lokaler och databehandling. Förvaltningskostnaderna belastar programmen. Medel för att täcka dessa kostnader tas upp under samma anslag som gäller för övriga kostnader under resp. program. Liksom tidigare har AMS dock redovisat förvaltningskostnaderna gemensamt för alla programmen.

	1975/76	1976/77 Beräknad ändring	
		AMS	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3 740	+ 319	
Övrig personal	1 135	+ 208	
	4 875	**+ 527**	**+ 250**
Utgiftsposter			
Vissa lönekostnader	289 331 000	+ 105 365 000	+ 84 569 000
Arvoden till yrkesvalslärare	206 000	–	–
Övriga arvoden	1 440 000	–	+ 600 000
Utbildnings- och instruktionsverksamhet	3 970 000	+ 2 930 000	+ 2 930 000
Sjukvård	822 000	+ 256 000	+ 248 000
Lokalkostnader			
a) Styrelsen	10 027 000	+ 3 473 000	+ 3 473 000
b) Länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren	48 690 000	+ 13 510 000	+ 9 310 000
Reseersättningar	8 766 000	+ 1 634 000	+ 1 234 000
Expenser	22 133 000	+ 7 467 000	+ 2 367 000
Automatisk databehandling m. m.			
a) Datasystem och terminaler m. m.	9 120 000	– 1 420 000	– 2 095 000
b) Rationaliseringsundersökningar	225 000	+ 225 000	+ 125 000
c) Bearbetning av statistiskt material	525 000	+ 425 000	+ 100 000
d) Arbetsförmedlingsstatistik[1]	800 000	– 800 000	– 800 000
Postavgifter	550 000	+ 150 000	–
Kapitalkostnader	2 150 000	+ 850 000	–
	398 755 000	**+ 134 065 000**	**+ 102 061 000**

[1] Utgiftsposten Arbetsförmedlingsstatistik redovisas fr. o. m. budgetåret 1976/77 under anslaget Arbetsmarknadsservice, programmet Arbetsmarknadsinformation.

AMS

1. Pris- och löneomräkning utgör 82,4 milj. kr. varav 8,2 milj. kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet skulle bl. a. innebära en minskning av personalen med exempelvis 240 inspektörer i lönegrad F 9.
3. *Vissa lönekostnader.* Under denna utgiftspost faller dels avlöningsförmåner till personalen vid AMS, länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren, dels ersättningar för konsultuppdrag, dels arvoden till länsarbetsnämndernas läkare, kontaktmän för yrkesvägledning, praktikanter, arbetsförmedlingsombud och särskilda mönstringsförrättare.

Hos *AMS* bör revisionskontoret tillföras en byrådirektör som allmän förstärkning. Vidare bör avdelningen för arbetsmarknadsservice tillföras följande tjänster: en förste byråinspektör på arbetsförmedlingsenheten för kurativa uppgifter rörande vapenfria tjänstepliktiga, en byråinspektör på arbetsvårdsenheten för frågor rörande psykiskt handikappade, en byrådirektör på yrkesvägledningsenheten för planeringsuppgifter i samband med framställning av yrkesorienterande informationsmaterial, en psykolog på samma enhet, en byråsekreterare på utbildningsenheten för handläggning av besvärsärenden, en byråsekreterare på samma enhet för frågor om förberedande kurser, en byråsekreterare på samma enhet för ärenden om studiesociala åtgärder, en byrådirektör på försäkringsenheten för handläggning av besvärsärenden och en byråinspektör på metod- och informationsenheten för utveckling av AV-hjälpmedel.

Avdelningen för sysselsättningsplanering bör förstärkas med följande nya tjänster, nämligen en byrådirektör på utredningsenheten för forsknings- och utvecklingsarbete, en byråingenjör på försvarsenheten för startplanläggning av nya företag och en byråsekreterare på samma enhet för långsiktsplanering.

På avdelningen för ekonomi och administration behövs ytterligare en byrådirektör på ekonomienheten för ekonomi-administrativa utredningar, en byrådirektör på samma enhet för resultatredovisning m. m., en byråsekreterare på intendenturenheten för frågor om kontorsorganisation och förslagsärenden m. m., en jurist på juridiska enheten för tillsyn av efterlevnaden av bestämmelserna om enskild arbetsförmedling, en byråsekreterare på personalenheten för personalutbildningsfrågor och en kanslist på samma enhet för avtals- och lönefrågor.

AMS bör vidare tillföras åtta biträden, varav sex kvalificerade.

Arbetsförmedlingen bör tillföras 500 tjänster för kansli- och arbetsförmedlingsorganisationen, varav 300 handläggare samt 125 kvalificerade och 75 övriga biträden. 1 milj. kr. begärs för läkare och tolkar samt 300 000 kr. för anställning av praktikanter.

Behovet av personal till länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen motiveras i första hand av den påbörjade långsiktiga uppbyggnaden av platsförmedlingen samt av anpassningsgruppernas verksamhet.

Arbetsformerna vid arbetsförmedlingen har förändrats. Platsförmedlingen har gjorts mera individuell med registrering av alla arbetssökande, deras önskemål och förhållanden. Man lämnar mer än tidigare platsförslag och anvisningar och ordnar bevakning av lediga platser för arbetsgivarnas räkning. Personalsituationen gör det nödvändigt att sätta in hjälpen selektivt. Ett större tillskott av personal under budgetåret 1976/77 kan möjliggöra att flera grupper ges individuell platsförmedlingsservice.

Övergången till ADB-framställda platslistor är en förutsättning för att effektivera förmedlingens service. Det behövs ökade personalinsatser för att ta in de numera fylligare uppgifterna från arbetsgivarna.

En viktig del av platsförmedlingen är den interlokala verksamheten. Anslagen till flyttningsbidrag har fyrdubblats på tio år. En del av förmedlingspersonalen måste mer än tidigare inriktas på sådan verksamhet. Det gäller särskilt i områden med svag sysselsättning och i universitetsorter men också i orter med uttalat arbetskraftsbehov.

Ännu ett steg i uppbyggnaden av *anpassningsgrupper* kan tas under budgetåret 1976/77 om ett personaltillskott ges. Ytterligare förmedlingspersonal behövs i detta sammanhang för information av introducerande karaktär och för placering av arbetslösa med sådana handikapp att anpassningsåtgärder erfordras.

Betydande personalförstärkningar är nödvändiga under en följd av år för att personellt rusta upp *förmedlingens yttre kontorsorganisation*. Förstärkningen av organisationen bör under budgetåret 1976/77 påbörjas på tre punkter:

a) Mindre förmedlingskontor måste byggas ut. 102 kontor har mindre än fem handläggare och är otillräckliga för sina uppgifter. Många av dem har dessutom ett oproportionerligt stort befolkningsunderlag per förmedlare.

b) Vissa av de 72 kommuner som saknar förmedlingskontor bör få sådant.

c) I en del områden med stort befolkningsunderlag, t. ex. i storstadsområdena, behöver fler kontor inrättas.

Många förmedlingskontor är underbemannade i fråga om personal för arbetsvård och yrkesvägledning.

Arbetsförmedlingskontoren har en besvärande brist på *biträdespersonal*. Under budgetåren 1966/67–1974/75 har kontoren förstärkts med tillsammans drygt 500 handläggande tjänstemän men bara med drygt 30 biträden. De administrativa uppgifterna för förmedlingen har ökat i omfattning.

Den 1 juli 1975 fanns vid förmedlingarna 2 975 handläggare och 450 biträden samt 14 expeditionsvakter. Dessutom sysselsattes 547 arkivarbetare vid kontoren. För inkodningsuppgifter i samband med ADB har arbetsmarknadsverket fått ett nytillskott på 72 tjänster.

Centrala företagsnämnden (CFN) inom arbetsmarknadsverket tillsatte i oktober 1974 en arbetsgrupp för att utreda arbetsförmedlingarnas och länsarbetsnämndernas biträdesbehov. Arbetsgruppen – benämnd *AMS biträdesutredning* – har i rapporten *Arbetsförmedlingskontorens biträdesbehov*, september 1975, redovisat uppdragets första etapp som omfattar biträdes-

behovet vid arbetsförmedlingskontoren.

För biträdesutredningens kartläggningar av förekommande arbetsuppgifter på arbetsförmedlingskontoren har Statskonsult AB anlitats. Kartläggningarna har avsett samtliga arbetsuppgifter vid arbetsförmedlingskontoren för såväl handläggare som biträdespersonal och arkivarbetare. ADB-utredningen har getts tillfälle att nära följa och i viss mån påverka planeringen av kartläggningsarbetet. Sammanlagt deltog närmare 300 handläggare, biträden och arkivarbetare vid nio representativa kontor i undersökningen.

Resultatet av undersökningen visar att i kundmottagningarna åtgår ca 28 % av förmedlarnas tid till biträdesarbete. Inom kontoren i övrigt – vid större kontor inom dess förmedlings- och utredningssektion – utgör biträdesarbetet ca 12 % av förmedlarnas, 10 % av arbetsvårdarnas och 7 % av yrkesvägledarnas tid.

Biträdesutredningens förslag går ut på att omfördela arbetsuppgifterna inom arbetsförmedlingskontoren på så sätt att handläggare frigörs från uppgifter av biträdeskaraktär. Vidare syftar förslagen till att skapa en ny typ av kvalificerade befattningar för biträden. Biträdesutredningens förslag omfattar bl. a. följande:

a) Arbetsförmedlingen bör tillföras 150 tjänster av ny typ, s. k. assistenttjänster. (Beteckningen assistenttjänst används för tjänster i mellanlönegrader i utredningen SOU 1975:43 Kvinnor i statlig tjänst.)

b) Arbetsförmedlingen bör få ett tillskott av 250 biträden för att avlasta handläggare från arbetsuppgifter av biträdeskaraktär.

c) Behov finns av 150 tjänster för biträdesuppgifter vilka i dag utförs av arkivarbetare.

Utredningen har föreslagit att AMS skall begära 200 biträdestjänster vid förmedlingskontoren för budgetåret 1976/77, vilket AMS också gör. Återstående 350 tjänster jämte medel för 100 av AMS redan inrättade biträdestjänster föreslår utredningen att styrelsen tar upp i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78.

AMS har i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 prioriterat en långsiktig uppbyggnad av platsförmedlingsfunktionen inom arbetsförmedlingarnas verksamhet. En förstärkning enligt biträdesutredningens förslag innebär att handläggande personal i stor utsträckning frigörs för direkt förmedlingsarbete. Biträdesutredningens förslag ligger sålunda i linje med styrelsens nämnda prioritering.

Länsarbetsnämndernas kanslier har fått ökade administrativa uppgifter genom de senaste årens utbyggnad av förmedlingen. Behovet av personalförstärkning för detta har bara delvis tillgodosetts.

AMS anför sammanfattningsvis att en fortsatt kraftig förstärkning av arbetsförmedlingens personal bör ske successivt under de närmaste åren. Detsamma gäller i fråga om länsarbetsnämndernas kanslier. En ökad satsning på personal för platsförmedlande åtgärder skulle kunna leda till väsentligt förkortade arbetslöshetstider. Därmed skulle stora utgifter för arbetslöshets-

ersättning och av samhället ordnat arbete kunna sparas in. En person som i stället för att uppbära arbetslöshetsersättning får ett arbete med en inkomst av 100 kr./dag efter skatt betyder en samhällsekonomisk vinst av 185 kr./dag, och en person i skyddat arbete kostar samhället 31 200 kr./år, framhåller styrelsen. Det skulle också vara av mycket stor betydelse för både arbetssökande och arbetsgivare om man med hjälp av större personalinsats kunde uppnå mera övervägda val av arbete och därmed varaktiga anställningar.

AMS beräknar det sammanlagda medelsbehovet för vissa lönekostnader till 394,7 milj. kr. (+ 105,4 milj. kr.). Av ökningen är 68,3 milj. kr. löneomräkning inkl. kostnader för höjning av lönekostnadspålägget från 33 till 36 %.

4. *Utbildnings- och instruktionsverksamhet.* Medelsbehovet för olika slags kurser under budgetåret 1976/77 framgår av följande uppställning.

Utbildningsändamål	Beräknad utgift (1 000-tal kr.)
Grundutbildning	2 060
Fortbildning för arbetsförmedlingspersonal	
a) Förmedlingsutbildning	1 980
b) Personalledning/personalsamverkan	430
Administrativ utbildning	
a) Redovisningsfrågor	150
b) Handläggande administrativ personal	150
c) Personal i kontorskarriären	540
d) ADB inom arbetsförmedlingen	70
Övrig utbildning	
a) Fritidsstudier	100
b) Extern utbildning	150
c) Viss lokal utbildning	400
	6 030
Tillkommer kapitalkostnader för Aske gård	870
	6 900

Ett effektivt utnyttjande av förmedlingens resurser beror i hög grad på de enskilda förmedlarnas kunskaper och förmåga att använda de medel och möjligheter som står till deras förfogande. Personalutbildningen spelar härigenom en väsentlig roll. En central del av personalutbildningen utgör *grundutbildningen* av arbetsförmedlingsaspiranter. Dessa beräknas öka i antal och under budgetåret uppgå till 425. Verkets ambition är att förbättra denna utbildning som omfattar ca ett år. Den består av två och en halv månads lokal utbildning och två internatkurser om vardera en vecka, som varvas med praktik.

AMS anser liksom tidigare att aspiranterna bör ges ytterligare en veckas internatutbildning. Detta har hittills inte kunnat genomföras på grund av de knappa resurserna.

Antalet aspiranter har under senare år varit följande.

Budgetår	Aspiranter
1968/69	193
1969/70	0
1970/71	173
1971/72	289
1972/73	253
1973/74	302
1974/75	338
1975/76 (beräknat)	400
1976/77 (beräknat)	425

Kostnaderna för grundutbildningen beräknas för budgetåret 1976/77 till 4 850 kr. per aspirant.

De snabba förändringarna på arbetsmarknaden och de ökade ambitionerna i fråga om arbetsförmedlingens service leder till att nya och större grupper anlitar förmedlingen samt att nya och delvis förändrade arbetsmarknadspolitiska hjälpmedel tillkommer. Dessa förhållanden ställer avsevärda krav på personalens förmåga att snabbt sätta sig in i nya förutsättningar för arbetet. Härvid spelar en väl utbyggd *fortbildningsverksamhet* en väsentlig roll genom att underlätta personalens omställning till förändrade arbetsuppgifter. Fortbildningen bidrar således till en rationalisering av förmedlingens arbetsformer och en effektivare förmedlingsservice. Fortbildningen kommer främst att inriktas mot förmedlingens platsförmedlande uppgifter och användning av ADB-resurser i förmedlingsarbetet. Tyvärr har denna del av personalutbildningen blivit eftersatt under de senaste årens otillräckliga tilldelning av medel.

Fortbildningen avser till cirka två tredjedelar utbildning av arbetsförmedlare. För budgetåret 1976/77 planeras 60 internatkurser med inriktning mot i första hand platsförmedlande uppgifter och därmed sammanhängande ADB-teknik samt anpassningsgruppernas arbete. Antalet deltagare planeras bli ca 1 500. Under innevarande budgetår beräknas endast ca 150 förmedlare få motsvarande fortbildning. Vid en kostnad av 1 320 kr. per deltagare uppgår utgifterna till 1 980 000 kr.

Budgetåret 1974/75 inleddes en utbildning i personalledning/personalsamverkan. Den inriktas till stor del på arbetsledande funktioner och samverkan i grupp efter mönster av motsvarande kurser hos statens personalutbildningsnämnd. Den har f. n. av ekonomiska skäl liten omfattning, men budgetåret 1976/77 beräknas den omfatta 200 tjänstemän. Vid en kostnad av 2 150 kr. per deltagare blir medelsbehovet 430 000 kr.

Verkets *administrativa utbildning* omfattar bl. a. redovisningsfrågor. AMS genomför sedan budgetåret 1974/75 en redovisningsutbildning som tidigare anordnades av riksrevisionsverket. Den består bl. a. av centrala internatkurser som kostar 1 200 kr. per deltagare. Medelsbehovet för utbildning av 125 tjänstemän är 150 000 kr.

För handläggande administrativ personal vid AMS och länsarbetsnämnderna ordnas centrala internatkurser i beredning- och föredragningsteknik, byggplanering, beredskapsarbetsplanering m. m. Utgifterna beräknas till 1 200 kr. per deltagare. För 125 deltagare blir medelsbehovet 150 000 kr.

En central förvaltningskurs för kontorspersonal beräknas omfatta 450 tjänstemän till en kostnad av 1 200 kr. per deltagare. Medelsbehovet blir således 540 000 kr.

I samband med genomförandet av ADB i förmedlingen utbildas systemmän och biträdespersonal. En del av kostnaderna faller under denna punkt och beräknas under budgetåret 1976/77 uppgå till 70 000 kr.

Av *övrig utbildning* beräknas ersättning för fritidsstudier av betydelse för tjänstemännens arbetsuppgifter inom verket utgå med 100 000 kr. För extern utbildning, som vanligen sker som tjänsteåliggande när verkets interna personalutbildning saknar motsvarande kurser, beräknas 150 000 kr.

Lokal utbildning anordnas vid AMS, länsarbetsnämnderna och förmedlingskontoren som komplement till de centrala kurserna. Den förutsätter att kurspaket utformas och att kostnadskrävande tekniska hjälpmedel finns. Utgifterna beräknas till 400 000 kr.

Utbildningsutgifternas fördelning på kostnadsslag (1 000-tal kr.).

Kursavgifter samt rese- och traktamentskostnader vid intern utbildning	3 780
Lokalavgifter	160
Föreläsararvoden och kursmaterial	1 800
Externa kursavgifter	150
Fritidsstudier	100
Övriga utgifter	40
Kapitalkostnader avseende Aske kursgård	870
	6 900

Medelsbehovet för budgetåret 1976/77, 6,9 milj. kr., innebär en ökning från föregående budgetår med 2,9 milj. kr.

5. *Lokalkostnader.* För arbetsmarknadsverkets centrala förvaltning beräknas följande lokalkostnader för budgetåret 1976/77 (1 000-tal kr.).

Hyror, bränsle, lyse och vatten	11 664
Städning	1 350
Kompletterande inredningsarbeten	166
Reparationer	120
Övrigt	200
	13 500

Beträffande länsarbetsnämndernas och förmedlingskontorens lokaler gäller för innevarande budgetår en ram på 2,9 milj. kr. för nyanskaffningar

och ombyggnader m. m., omräknad till helårskostnad. Utfallet av motsvarande kostnader för budgetåret 1974/75 var 4,9 milj. kr. I övrigt gäller ingen maximering. I 1975 års budgetproposition beräknades sammanlagt 48 690 000 kr. för länsarbetsnämndernas och förmedlingskontorens lokaler.

Den av styrelsen planerade utökningen av arbetsförmedlingens lokaler under innevarande budgetår motsvarar 12 000 m², varigenom lokalytan skulle komma att uppgå till 191 000 m² vid utgången av budgetåret. Denna ökning är oundgängligen nödvändig med hänsyn till redan beslutade personalförstärkningar och krav på förbättrad miljö. Det tidigare uppsatta målet att till utgången av budgetåret 1975/76 öka lokalytan till 205 000 m² har inte kunnat hållas.

Den nya anslagsteknik som tillämpas fr. o. m. budgetåret 1975/76 minskar svårigheterna att täcka fördyringarna för befintliga lokaler. Medelsramen för lokalförändringar är dock alltför snävt tilltagen. Ramen bör enligt styrelsen vara flerårig för att ge en vidare överblick över möjliga lokalförändringar och för att nödvändiga överenskommelser om framtida förhyrningar skall kunna komma till stånd redan vid byggprojekteringen. Det senare är viktigt inte minst för möjligheterna att hålla kostnaderna nere.

De viktigaste skälen för en vidgning av planeringsramen för lokalförändringar är följande:

a) Den beslutade förändringen av arbetsförmedlingens inre organisation har inte kunnat tillämpas i full utsträckning vid ett flertal kontor då medel saknats för nödvändiga lokalförändringar.

b) Det är nödvändigt att förstärka förmedlingens yttre organisation genom utökning av de minsta kontoren i landet och inrättande av nya lokalkontor. Det gäller dels i storstadsområdena och dels i kommuner där kontor saknas.

c) Miljön är vid flera kontor undermålig för både anställda och besökare.

d) Lokalerna vid ett stort antal kontor är helt otillräckliga och ger inte arbetsplatser för all personal och inte heller tillräckliga utrymmen för besökare.

Under budgetåret 1976/77 beräknas en ökning av lokalytan med 19 000 m². Den sammanlagda lokalytan skulle då vid utgången av budgetåret uppgå till 210 000 m². Av ökningen avser 17 000 m² i detalj planerade lokalförändringar, nämligen utbyte av lokaler vid 29 kontor och ytterligare förhyrningar vid elva kontor samt nya lokalkontor i Stockholm, Göteborg och Malmö. En ökning med 2 000 m² beräknas för inrättande av tio lokalkontor i kommuner där kontor nu saknas.

AMS beräknar medelsbehovet för länsarbetsnämndernas och förmedlingskontorens lokaler under budgetåret 1976/77 till 62,2 milj. kr., varav 7 046 000 kr. avser lokaltillskott och förändringar under budgetåret. Om driftkostnaderna räknas om till helårskostnader motsvarar den senare siffran ett belopp av 10 119 000 kr.

6. *Expenser.* Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 uppgår till 29,6 milj. kr. dvs. 7,5 milj. kr. utöver vad som har beräknats för innevarande budgetår.

Härav avser 1,7 milj. kr. följdkostnader till begärd personalökning, 1,6 milj. kr. motsvarar ett ackumulerat behov av möbel- och inventarieanskaffningar som uppstått under budgetåret 1974/75 och som beräknas öka under budgetåret 1975/76. Utgifterna för förslagsverksamhet föreslås få uppgå till 50 000 kr. (+ 25 000 kr.)

7. *Datasystem och terminaler.* Flera datasystem, omfattande ekonomi-, statistik- och produktionsfunktioner, är f. n. i drift. Ett mindre system har också utvecklats för personalplanläggning inom ramen för verkets totalförsvarsåligganden.

De olika arbetsmarknadspolitiska verksamheterna har förändrats väsentligt sedan styrelsens olika ADB-system togs fram i slutet av 1960-talet och början på 1970-talet. Budgetåret 1975/76 kommer ADB-systemet för beredskapsarbeten att bli föremål för en total översyn. Vidare avvecklas den 1 januari 1976 styrelsens ADB-system för utbetalning av utbildningsbidrag, då riksförsäkringsverket övertar utbetalningarna.

Utgifterna för budgetåret 1976/77 beräknas till 7,7 milj. kr. Av beloppet avser 1,1 milj. kr. utvecklings- och underhållsarbeten och anskaffning av registreringsutrustning m. m. samt 1,5 milj. kr. terminaler.

8. *Bearbetning av statistiskt material.* I följande tabell redovisas medelsbehovet för bearbetning av statistik under budgetåret 1976/77 fördelat på ändamål.

Område	Beräknad utgift
Starthjälpsstatistik	30 000
Sysselsättningsprognoser	200 000
Konjunkturbarometer	3 000
Arbetskraftsundersökning	500 000
Uppföljning av arbetsmarknadspolitiska åtgärder	50 000
Totalförsvarsstatistik	80 000
Övrigt	87 000
	950 000

För budgetåret 1976/77 behövs således 950 000 kr. för bearbetning av statistiskt material (+ 425 000 kr.).

9. *Sammanfattning.* Medelsbehovet för de gemensamma förvaltningskostnaderna uppgår under budgetåret 1976/77 till totalt 532,8 milj. kr. (+ 134,1 milj. kr.). Av ökningen utgör 82,4 milj. kr. pris- och löneomräkning inkl. höjt lönekostnadspålägg.

Föredragandena

Arbetsmarknadsverket har fått betydande personaltillskott under senare år samtidigt som verket har organiserats om i etapper i syfte att öka effektiviteten. Bl. a. har de större förmedlingskontorens inre organisation setts

över och en ny förmedlingsmetodik benämnd modifierad öppen förmedling har införts. Vidare har ADB tagits till hjälp i förmedlingsarbetet för framställning av dagliga platslistor. Ett omfattande utredningsarbete pågår i syfte att klarlägga hur ADB skall användas även i själva platsförmedlingen, dvs. för sammankopplingen av arbetssökande och lediga platser. Hittills under 1970-talet har arbetsmarknadsverket tillförts över 1 000 nya tjänster. Denna förstärkning har varit nödvändig med hänsyn till de ökade och nya arbetsuppgifter som verket fortlöpande har ställts inför. Antalet arbetssökande hos arbetsförmedlingen har ökat successivt. Verksamheten med anpassningsgrupper ute på företagen, som påbörjades år 1971, har byggts ut fortlöpande. Dess betydelse har understruktis ytterligare genom införandet av trygghetslagarna. En ny bidragsform, kontant arbetsmarknadsstöd, har tillkommit. Telefonanmälan från arbetslöshetsförsäkrade har slopats och ersatts av regelbundna personliga besök hos arbetsförmedlingen. Nya grupper arbetssökande, bl. a. de långtidsutbildade, har gjort anspråk på stöd och service i olika former.

Den höga arbetsmarknadspolitiska ambition som statsmakterna vid flera tillfällen under senare år har gett uttryck för gör att man måste räkna med stora uppgifter för arbetsmarknadsverket också i fortsättningen. När det gäller att bereda äldre och personer med arbetshandikapp sysselsättning är anpassningsgruppernas verksamhet av största betydelse. Erfarenheterna hittills visar dock att resultatet av denna verksamhet är i hög grad beroende av arbetsförmedlingens aktiva medverkan. Vidare har utvecklingen på arbetsmarknaden under senare år inneburit ökade svårigheter att jämka samman krav och önskemål från arbetsgivare resp. arbetstagare. Dessa svårigheter har sin grund i de successivt höjda krav på de arbetssökande som förändringarna i näringslivet medför och i de begränsningar som många arbetssökande har i sitt arbetsutbud. Det sistnämnda gäller inte minst i fråga om de nytillträdande grupperna, främst ungdomar och tidigare hemarbetande kvinnor, som möter särskilda svårigheter på grund av arbetsgivarnas attityder och egen bristande arbetslivserfarenhet.

Det nu anförda motiverar att arbetsmarknadsverket tillförs en väsentlig personalförstärkning även för nästa budgetår. Denna förstärkning bör i enlighet med vad AMS har föreslagit avse även biträdespersonal, som kan avlasta den handläggande personalen vissa arbetsuppgifter. Härtill kommer att vissa av de reformer beträffande arbetsförmedlingen som föreslås i prop. 1975/76:84 förutsätter personalförstärkningar. I denna proposition föreslås för det första att skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till arbetsförmedlingen skall införas genom lagstiftning. Anmälningsskyldigheten skall fr. o. m. den 1 juli 1976 gälla i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län. I dessa län måste man räkna med en ökad belastning på förmedlingen som måste mötas med fler arbetsförmedlare. Det ökade antalet lediganmälda platser gör vidare att ordermottagningen på berörda förmedlingskontor behöver förstärkas med fler handläggande tjänstemän och att mer personal behövs för framställningen av dataunderlaget till platslistorna. För det andra

föreslås i propositionen försöksverksamhet med distriktsnämnder vid distriktskontoren. Försöken med distriktsnämnder torde underlätta och effektivera förmedlingsarbetet i väsentliga avseenden och därmed förbättra det totala arbetsresultatet redan med nu tillgängliga personalresurser. Samtidigt kommer en viss merbelastning att uppstå på distriktskontoren till följd av förberedelser för sammanträden och föredragningar. Ett tredje förslag berör arbetsförmedlingen inom kulturområdet. Förslaget innebär att denna förmedling skall ombesörjas av den offentliga arbetsförmedlingen i större utsträckning än hittills och att nuvarande artist- och musikersektioner skall ombildas till särskilda kulturarbetarsektioner, varvid vissa personalförstärkningar till de nya sektionerna förutsätts. Slutligen föreslås i propositionen att praktiska prov med ADB i själva platsförmedlingen under nästa budgetår genomförs vid några förmedlingskontor. Under försöken behöver dessa kontor förstärkas med ett antal specialutbildade arbetsförmedlare för att inte den löpande förmedlingsverksamheten skall behöva bli eftersatt till följd av proven. Under programmet Arbetsmarknadsinformation i det följande förordas slutligen fortsatt utbyggnad av systemet med dagliga ADB-platslistor i ytterligare sju län. Denna utbyggnad kräver tillskott av såväl handläggande personal, s. k. systemutredare, som biträden för inkodning av platsnotiserna, m. m.

För de ökade personalbehoven bör arbetsmarknadsverket tillföras ytterligare lönemedel motsvarande 250 tjänster. I likhet med föregående år bör det ankomma på AMS att fördela förstärkningen mellan handläggande personal och biträden samt mellan olika ändamål. Det ankommer också på AMS att bedöma i vad mån personalresurser behöver avdelas för de särskilda insatser för zigenare som behandlas i det följande. Det bör vidare ankomma på regeringen att efter förslag av AMS bestämma hur förstärkningen skall fördelas mellan olika delar av organisationen. Medelsförstärkningen bör beräknas till 84,6 milj. kr. (exkl. följdkostnader), varav 59,9 milj. kr. utgör löneomräkning och 8,0 milj. kr. höjt lönekostnadspålägg.

För utbildning och instruktion av verkets personal behövs som AMS anför väsentligt ökade resurser. Det gäller såväl grundutbildning som fortbildning och vidareutbildning. Jag beräknar i likhet med AMS ett medelsbehov av 6,9 milj. kr. (+ 2,9 milj. kr.) för ändamålet. Vad beträffar övriga förvaltningskostnader bör medlen för databehandling minskas med ett belopp av 195 000 kr. vilket i praktiken används för avlöningar. Samtidigt bör posten Vissa lönekostnader ökas med samma belopp.

Medelsbehovet för ADB i samband med framställning av statistik för arbetsförmedlingen under budgetåret 1976/77 beräknas under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice, anslagsposten Arbetsmarknadsinformation.

Med hänvisning i övrigt till den tidigare redovisade sammanställningen beräknar jag de gemensamma förvaltningskostnaderna under budgetåret 1976/77 till i runt tal 500 milj. kr. (+ 102 milj. kr.). Detta belopp skall fördelas mellan programmen i förhållande till deras beräknade andel i de gemensamma förvaltningskostnaderna. Som har nämnts i det föregående

tas medel för dessa kostnader upp under samma anslag som gäller för övriga kostnader under resp. program. Det sagda gäller dock inte programmet Förvaltning av utrustning. Kostnaderna under detta program skall täckas av hyra som debiteras de program som använder utrustningen. Följande tablå visar hur de gemensamma förvaltningskostnaderna fördelar sig mellan programmen.

Program	1976/77 Beräknat
Arbetsmarknadsinformation	417 636 000
Yrkesmässig och geografisk rörlighet	25 000 000
Sysselsättningsskapande åtgärder	19 000 000
Regionalpolitiska stödåtgärder	5 000 000
Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade	3 500 000
Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade	11 500 000
Åtgärder för flyktingar	2 500 000
Kontant stöd vid arbetslöshet	6 000 000
Totalförsvarsverksamhet	9 380 000
Förvaltning av utrustning	1 300 000
	500 816 000

B 1. Arbetsmarknadsservice

1974/75	Utgift	[1]420 508 000
1975/76	Anslag	[1]469 066 000
1976/77	Förslag	[1]597 927 000

[1] Exkl. kostnader för delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning, som tidigare har redovisats under anslaget.

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Arbetsmarknadsinformation samt delar av programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet. Programmet Arbetsmarknadsinformation är inte uppdelat på delprogram. I programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet ingår delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, som numera redovisas under ett separat anslag (B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning), Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

Programmet Arbetsmarknadsinformation omfattar olika verksamheter som syftar till att ge arbetssökande ett verksamt stöd för bästa möjliga utbyte av sitt arbetskraftsutbud och att medverka till att arbetsgivare inom ramen för de arbetskraftstillgångar som finns eller kan utvecklas finner erforderlig personal. Avdelningen för arbetsmarknadsservice vid AMS handhar verksamheten centralt. Regionalt och lokalt är länsarbetsnämnderna resp. arbetsförmedlingskontoren ansvariga.

	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Programmet Arbetsmarknadsinformation[1]	359 341 000	379 923 000	+ 153 697 000	+ 122 704 000
Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet				
Flyttningsbidrag	60 289 000	87 300 000	+ 9 200 000	+ 6 500 000
Inlösen av egnahem m. m.	1 000	1 000 000	- 500 000	- 500 000
Förvaltningskostnader	877 000	843 000	+ 157 000	+ 157 000
	420 508 000	**469 066 000**	**+ 162 554 000**[2]	**+128 861 000**

[1] Inberäknat förvaltningskostnader.
[2] I förekommande fall har höjt lönekostnadspålägg inräknats.

Arbetsförmedlingens verksamhet kan delas upp i en informationsfunktion, en platsförmedlande funktion och en arbetsförberedande funktion. Till informationsfunktionen hör alla allmänna upplysningar, muntliga, skriftliga eller via andra informationsmedia, som arbetsförmedlingen lämnar.

Arbetsförmedlingens platsförmedlande funktion avser den hjälp som lämnas till arbetssökande vid platsvalet och till arbetsgivare som söker arbetskraft. Denna hjälp kan lämnas under relativt enkla former men också kräva stora insatser av tid och ekonomiska resurser såväl när det gäller lokal som interlokal förmedling. Hjälpen till arbetssökande kan bestå i att förmedlingen lämnar individuella förslag på lediga platser, för sökandens räkning kontaktar arbetsgivare om lediganmäld plats eller anskaffar plats som inte har anmälts till förmedlingen. För att underlätta att anställning kommer till stånd kan förmedlingen bl. a. ge bidrag till flyttning eller till olika slag av arbetshjälpmedel. Arbetsgivarna kan få individuell hjälp genom att förmedlingen föreslår viss sökande till ledig plats, söker arbetskraft som inte finns anmäld hos förmedlingen eller ger bidrag till utbildning eller till exempelvis särskilda anordningar på arbetsplatsen.

Ackvisition av platser genomförs oftä i samband med besök av förmedlare på företagen. Därvid diskuteras även frågor rörande arbetstidens omfattning, arbetsplatsernas utformning, den kvinnliga arbetskraftens, de handikappades och äldres anställningsmöjligheter, företagens personalpolitik m. m.

Arbetsförmedlingens arbetsförberedande funktion inriktar sig på sökande som inte direkt kan få arbete på hemorten eller annan ort. För att en anställning skall komma till stånd kan skilda åtgärder behövas. Det kan gälla yrkesbyte, alternativa arbetsuppgifter, flyttning till annan ort, yrkesutbildning, anställning i skyddat arbete, näringshjälp till eget företag m. m.

Arbetsförmedlingens användning av de arbetsmarknadspolitiska instrumenten för yrkesmässig och geografisk rörlighet, för sysselsättningsskapande åtgärder samt för rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade arbetslösa utgör delar av andra program. De berörs därför inte närmare här.

Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet består av delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

Delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning redovisas under anslaget B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning.

Programmet Arbetsmarknadsinformation

AMS

Inriktningen av arbetsförmedlingens verksamhet under de närmaste åren beror på de behov på arbetsmarknaden som kan väntas föreligga och på statsmakternas intentioner vad gäller sysselsättningen. Även under resten av 1970-talet får man räkna med en fortsatt stor sysselsättningsökning, innebärande att nya grupper av sökande kommer att göra anspråk på arbetsförmedlingens service. För dessa sökande krävs stora insatser beträffande såväl platsförmedling som utbildning och anpassningsfrämjande åtgärder om de skall kunna få arbete på öppna marknaden.

En fortsatt ökning av direkta platsförmedlande åtgärder behövs för att förkorta arbetslöshetstiderna och ge möjlighet för fler sökande att utan särskilda anpassningsåtgärder få arbete på öppna marknaden. Till de första åtgärderna vid utökad individuell platsförmedling hör registrering av önskemål, arbetserfarenhet, utbildning etc. för alla arbetssökande som vänder sig till förmedlingen. Arbetsformerna har numera förändrats med hänsyn härtill vid samtliga förmedlingar. Man har även börjat lämna platsförslag och anvisning till flera sökande än tidigare när de kommer till förmedlingen och börjat bevaka anställningsmöjligheterna mellan deras besök där. Man har också mer än tidigare kunnat ordna bevakning av obesatta platser för arbetsgivarnas räkning. För att dessa uppgifter skall kunna utsträckas på det sätt som avses behövs tillskott av personal.

En annan förutsättning för att effektiviteten i arbetsförmedlingens service skall kunna ökas från budgetåret 1976/77 är att platsinformationen görs utförligare vid arbetsförmedlingarna i län med ADB-platslistor. Denna förändring möjliggörs tekniskt av att förmedlingen går över till ett nytt programsystem för produktion av ADB-platslistor. Inhämtandet från arbetsgivarna av väsentligt fylligare informationer om de platser som lediganmäls förutsätter dock ökade insatser av förmedlingspersonal. En tredje förändring, som under budgetåret 1976/77 kan bli av genomgripande betydelse för att förbättra platsförmedlingen, är AMS förslag om att införa obligatorisk plats-

anmälan. Förslaget bygger tekniskt på att ADB-platslistor införs i berörda områden. Det förutsätter emellertid också ett mycket betydande personaltillskott.

Behovet av geografisk omställning kommer sannolikt inte att minska, varför den interlokala förmedlingen även i fortsättningen får stor betydelse. De tekniska resurserna för interlokal förmedling kommer under budgetåret 1976/77 att vara gynnsammare än tidigare om utbyggnaden av ADB-platslistor får ske på det sätt och i den takt som AMS föreslår. ADB-platslistorna omfattar hela län och framställningen av dem kommer budgetåret 1976/77 att ske samlat för fem produktionsregioner, som tillsammans täcker 19 län. Inom varje sådan region får alla förmedlingskontor ett gemensamt dagsaktuellt platsmaterial, medan spridningen av den samlade platsinformationen mellan regionerna sker med någon dags förskjutning. För arbetslösa, som trots individuell förmedlingshjälp inte kan få lämplig anställning lokalt eller på annan ort, krävs intensifierade arbetsförberedande åtgärder om de skall kunna arbetsplaceras. Man kan räkna med att arbetsförmedlingen genom den nya förmedlingsstatistiken får bättre möjligheter att rikta in och disponera sina resurser.

De senaste årens utveckling tyder på en fortsatt, kraftigt ökad efterfrågan på arbete från den kvinnliga arbetskraften. Därmed kommer större anspråk att ställas på all förmedlingspersonal och på dess förmåga att påverka såväl de arbetssökande som arbetsgivarna för att åstadkomma större överensstämmelse mellan arbetsönskemål, personalrekrytering och arbetsvillkor. Kunskaper om kvinnornas sysselsättningsproblem och åtgärder för att lösa dem behöver utökas bland förmedlingstjänstemännen. Detta måste ske dels genom den ordinarie personalutbildningen inom verket, dels med hjälp av de tjänstemän på förmedlingskontoren som f. n. har speciella uppgifter för att öka kvinnornas sysselsättning. Därutöver kan förutses ett kvarstående behov av särskilda externa informationsinsatser som riktas till kvinnor utanför arbetskraften, till företag och kommuner etc.

Arbetsmarknaden får årligen ta emot 25 000 ungdomar som slutat grundskolan utan yrkesutbildning eller som avbrutit gymnasieutbildning. Övergången från skola till arbetsliv medför stora svårigheter och ungdomarna kan ofta inte hävda sig på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har under senare år stigit och är för ungdomarna avsevärt högre än för andra ålderskategorier. För att dessa tendenser inte skall bli bestående måste samverkan och uppgiftsfördelningen mellan arbetsförmedling, skola, sociala organ och arbetsgivare vidareutvecklas i frågor som rör ungdomens inträde i arbetslivet.

Arbetsmarknaden på vårdområdet kommer att präglas av en utbyggnad av långtidssjukvården och barnomsorgen. Långtidssjukvården kommer att behöva byggas ut med hänsyn till det ökade antalet äldre. Kraven på samhällets barnomsorg ökar. En arbetsgrupp inom socialdepartementets sjukvårdsdelegation har räknat fram behovet av personal främst inom långtidssjukvård och barnomsorg och därvid funnit ett stort behov av ökat antal

anställda. Antalet anställda inom samhällets barnomsorg skulle behöva öka med 47 600 inom den närmaste tioårsperioden och med 27 900 för långtidssjukvården under samma tidsrymd. Detta medför krav på utbildningskapaciteten inom såväl det reguljära utbildningsväsendet som arbetsmarknadsutbildningen.

Åtgärderna för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna för äldre arbetstagare och arbetstagare med nedsatt arbetsförmåga kommer att intensifieras. Det är anpassningsgrupperna som i betydande grad svarar för dessa åtgärder. Arbetsförmedlingen har fått en ny och stor uppgift genom tillkomsten år 1974 av lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder. Arbetet i anpassningsgrupperna är synnerligen personalkrävande för arbetsförmedlingen. På många håll anser man sig inte ha den tid som krävs för detta arbete ute på företagen, då det samtidigt krävs ökade insatser på förmedlingskontoren med individuell hjälp till de sökande som infinner sig där. Vidare anför man från förmedlingen att det inte sällan är otillräcklig medverkan från parternas sida i anpassningsarbetet och att förmedlingen i hög grad får vara den pådrivande om verksamheten skall komma i gång och hållas vid liv.

Personalförstärkning behövs sålunda redan inom ramen för den nuvarande verksamheten. Vid fortsatt utbyggnad är det ofrånkomligt att länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingen successivt erhåller ytterligare betydande personalförstärkningar. Insatsen av förmedlingspersonal bör inriktas på två huvudområden, nämligen information av introducerande karaktär och placering av arbetslösa med sådana handikapp att anpassningsåtgärder behövs. Även styrelsen centralt kommer i anslutning till anpassningsgruppernas arbete att få ökade arbetsuppgifter.

Genom den upplysnings- och informationsverksamhet som bedrivs vänder sig handikappade i allt större utsträckning till förmedlingen för att få hjälp. De ökade ambitionerna att söka rehabilitera även personer med svårare handikapp medför att ytterligare krav ställs på arbetsvården. Antalet sökande med svårigheter att få eller behålla arbete på den öppna marknaden torde under resten av 1970-talet alltjämt bli relativt stort, särskilt om ytterligare grupper med behov av omfattande individuell service skall kunna vinna insteg på arbetsmarknaden. I stor utsträckning måste dessa personer bli föremål för olika former av arbetsförberedande och arbetsvårdande insatser. Åtgärderna för att inlemma arbetshandikappade i det ordinarie arbetslivet måste därför förstärkas. Härför krävs betydande resursförstärkningar inom arbetsförmedlingen. En förbättring av personalens utbildning i handikappfrågor och i användning av olika rehabiliteringsåtgärder är vidare nödvändig.

För yrkesvägledningssökande utanför skolväsendet ansvarar arbetsmarknadsverket helt. Denna kategori av sökande kommer genom den ökande växlingen mellan utbildnings- och arbetslivsperioder att bli större. Det är fråga om unga personer som via praktik söker sig fram till ett lämpligt yrke, personer som vill tillbaka till arbetsmarknaden efter en period av arbete i hemmet eller vuxenutbildning, arbetslösa samt yrkesverksamma som nöd-

gas eller önskar ändra sin situation på arbetsmarknaden. Vidare behöver yrkesvägledningsinsatserna vid olika kurser inom arbetsmarknadsutbildningen öka i omfattning och förbättras.

Vid universiteten har under senare år efterfrågan ökat på arbetsmarknadsverkets tjänster i fråga om t. ex. yrkesvägledning och arbetsmarknadsinformation. Den högre utbildningens anknytning till arbetsmarknaden är vidare en central punkt i den nya högskolereformen. I fortsättningen behövs förstärkta insatser i olika former från arbetsmarknadsverkets sida för att en tillfredsställande service skall kunna ges till de studerande.

Medelsberäkning

AMS beräknar medelsbehovet för programmet Arbetsmarknadsinformation under budgetåret 1976/77 till 533,6 milj. kr. enligt följande specifikation.

	1975/76 AMS budgetering	1976/77 Beräknar AMS
Psykologiska konsultinsatser	24 200 000	31 400 000
Centrala platslistor	5 500 000	6 370 000
Regionala platslistor	4 600 000	3 530 000
Information till allmänheten genom publikationer, annonsering m. m.	3 307 000	5 400 000
Reseersättningar vid besök hos arbetsförmedlingen	200 000	250 000
Tryckning av blanketter för arbetssökande	1 750 000	2 500 000
Läkarundersökningar	700 000	700 000
AMS tryckeri	401 000	550 000
Tjänstebilar	475 000	500 000
ADB i förmedlingsarbetet	16 400 000	36 100 000
Arbetsförmedlingsstatistik	[1]	1 200 000
Gemensamma förvaltningskostnader	322 390 000	445 120 000
	379 923 000	**533 620 000**

[1] För budgetåret 1975/76 ingår medlen för arbetsförmedlingsstatistik (800 000 kr.) i de gemensamma förvaltningskostnaderna.

Psykologiska konsultinsatser. Under budgetåret 1974/75 har vid ett femtontal nämnder gjorts försök med medverkan av psykologer på arbetsförmedlingens kontor. Detta har skett för att sökande som har svårt att tillgodogöra sig arbetsförmedlingens service lättare skall kunna få psykologens hjälp och för att förmedlingstjänstemännen lättare skall kunna få direkt samråd med psykolog i komplicerade ärenden. Under budgetåret 1974/75 har antalet genomförda anlagsundersökningar uppgått till 15 023 mot 17 817 under 1973/74. Huvuddelen av undersökningarna är av typ fullständig anlagsundersökning. Dessutom har psykologiska konsultinsatser

för medverkan i kurserna Arbetsliv och utbildning (ALU), förmedlingssamtal etc. uppgått till 21 118 timmar mot 13 391 timmar föregående budgetår. För budgetåret 1976/77 bör utrymme reserveras för psykologiska konsultinsatser i totalt större omfattning än f. n. med i stort sett oförändrat antal fullständiga anlagsundersökningar, viss ökning av de begränsade undersökningsformerna, men framför allt en ökning av de kortare psykologinsatserna.

Regionala platslistor. Av ifrågavarande medel utgår ersättning till arkivarbetsverksamhetens kontorsarbetscentraler för tryckning och i vissa fall distribution av platslistor. Utgiften motsvaras av en lika stor inkomst under programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade.

Den fortsatta utbyggnaden av ADB-platslistor medför budgetåret 1976/77 ett minskat medelsbehov för de manuellt framställda regionala platslistorna.

Informationsverksamhet. För information till allmänheten genom publikationer och annonsering beräknas medelsbehovet till 5,7 milj. kr. under budgetåret 1976/77, varav 2,8 milj. kr. för informationstryck, 1,2 milj. kr. för annonsering och 850 000 kr. för audivisuella hjälpmedel.

ADB i förmedlingsarbetet. Under denna utgiftspost har för innevarande budgetår beräknats dels 12,9 milj. kr. för framställning av regionala platslistor med hjälp av ADB-teknik i vissa delar av landet och dels 3,5 milj. kr. för fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete avseende ett ADB-system för arbetsförmedlingen innefattande bl. a. mikrokort samt terminalbaserade sökнings- och matchningssystem. ADB-platslistor infördes i AB, M och O län under budgetåret 1974/75. Under innevarande budgetår införs sådana listor i ytterligare nio till storstadslänen angränsade län, nämligen C, D, I, U, K, L, N, P och R län. I sin hösten 1974 framlagda utredningsrapport Arbetsförmedling med ADB-resurser Rapport I, vilken redovisades för riksdagen (prop. 1975:1 bil. 13 s. 67, InU 1975:3, rskr 1975:52), föreslog AMS att ADB-platslistor skulle införas i ytterligare sju län under budgetåret 1976/77, nämligen E, F, G, H, S, T och W län. Med denna utgångspunkt beräknar AMS kostnaderna för framställningen av ADB-platslistor under sistnämnda budgetår till ca 28,5 milj. kr. Häri ingår inte löner till biträden för inkodningsuppgifter m. m. eller systemutredare.

På uppdrag av Kungl. Maj:t har utredningsarbetet fortsatt avseende möjligheterna att genom ADB-teknik rationalisera och effektivera arbetsförmedlingsarbetet. Med skrivelse den 24 oktober 1975 har AMS och statskontoret överlämnat en av ämbetsverken gemensamt utarbetad utredningsrapport benämnd Arbetsförmedling med ADB-resurser Rapport 2: Målstudie, verksamhet 1976/77. I rapporten formuleras vissa arbetsmarknadspolitiska mål för arbetsförmedlingens informerande och platsförmedlande åtgärder samt preciseras i vilken utsträckning dessa mål kan uppfyllas i dag. Vidare anges vilka förbättringar som kan åstadkommas dels med hjälp av ADB-teknik och dels utan sådan teknik. I rapporten föreslås ett fortsatt utredningsarbete under nästa budgetår, innefattande bl. a. praktiska förmed-

lingsprov med terminalbaserad sökning och matchning på några arbetsförmedlingskontor. Projektorganisationen hos AMS för utredningsarbetet föreslås utökad från 13 till 27 heltidsanställda personer. Rapporten redovisas närmare i prop. 1975/76:84.

Kostnaderna för det fortsatta utredningsarbetet under nästa budgetår beräknas i rapporten till ca 13,4 milj. kr., varav 4,9 milj. kr. avser den utökade projektorganisationen jämte vissa konsultarvoden, 3,3 milj. kr. övriga utvecklingskostnader och 5,2 milj. kr. praktiska prov. Övriga utvecklingskostnader avser lokaler, informationsmaterial, konferenser, resor, utbildning m. m. Kostnaderna för praktiska prov avser hyra av teknisk utrustning, databearbetning, systemteknisk utveckling och löner till personalförstärkningar på försökskontoren.

Gemensamma förvaltningskostnader. De gemensamma förvaltningskostnaderna, vilka har behandlats tidigare, utgör den övervägande delen av kostnaderna för programmet.

Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet

AMS

Flyttningsbidrag. Utgifterna för verksamheten uppgick under budgetåret 1974/75 till 60,3 milj. kr., vilket innebär en minskning med 4,4 milj. kr. jämfört med föregående budgetår. Utgifterna fördelade sig på de olika bidragsformerna på sätt som framgår av följande tabell.

Bidragsform	Antal beviljade bidrag	Utgift 1 000-tal kr.	Medelkostnad kr.
Sökanderesor	18 447	4 482	243
Anställningsresor	15 342	2 342	153
Dagliga resor	9 404	8 906	947
Månadsresor	5 493	884	161
Återresor till hemorten	30	11	373
Flyttningsersättning	6 933	10 999	1 587
Bortavistelsebidrag	1 751	3 856	2 202
Hyrestillskott	3 096	7 217	2 331
Starthjälp	19 559	18 184	930
Utrustningsbidrag	1 478	3 262	2 207
Särskilt familjebidrag	27	54	1 985
	81 560	**60 197**	

Verksamheten förutses få en i huvudsak oförändrad omfattning under budgetåret 1976/77.

AMS föreslår att den geografiska begränsningen för utrustningsbidraget skall avskaffas. Bidraget utgår f. n. till familjeförsörjare som flyttar med

sin familj från ort med särskilt hög och långvarig arbetslöshet. Förslaget beräknas medföra en kostnadsökning om 5,5 milj. kr. Vidare föreslås att bortavistelsebidrag i särskilda fall skall kunna utgå under högst tre månader efter det att familjebostad erhållits på anställningsorten. Det särskilda familjebidraget vid säsongarbetslöshet bör permanentas och införas i arbetsmarknadskungörelsen. AMS föreslår vidare att beslutanderätten vad gäller prövning av för sent inkomna ansökningar om flyttningsbidrag delegeras från AMS till länsarbetsnämnderna. Den hittillsvarande ordningen har visat att det råder stor samstämmighet mellan styrelsens och nämndernas bedömningar. Villkoren för flyttningsersättning i samband med arbetsmarknadsutbildning bör också mjukas upp.

I en särskild framställning har AMS efter samråd med socialstyrelsen föreslagit att den verksamhet som AMS bedriver i enlighet med kungörelsen (1950:383) angående bistånd åt utlandssvenskar som återvänder till Sverige m. m. (ändrad 1956:351) skall upphöra och överföras till de sociala myndigheterna.

Kostnaderna för de olika förslagen beräknas till ca 6 milj. kr. Totalt beräknas medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för delprogrammet Flyttningsbidrag till 96,5 milj. kr. (+ 9,2 milj. kr.)

Inlösen av egnahem m. m. Under budgetåret 1974/75 inlöstes två egnahem och en bostadsrättslägenhet medan sju fastigheter såldes. Detta innebar den minsta omfattningen av verksamheten sedan starten år 1964. Antalet inlösta fastigheter har sjunkit kontinuerligt sedan budgetåret 1969/70, då det uppgick till 65.

Nedgången av antalet inlösta fastigheter kan ses som en följd av att det regionalpolitiska stödet har gjort det möjligt för arbetstagarna att i ökad utsträckning få arbete på eller i närheten av hemorten och därigenom behålla sina fastigheter. Låga taxeringsvärden i förening med ett ökat intresse av att behålla fastigheterna som fritidsbostäder eller att sälja dem på egen hand har också bidragit till minskningen. Mot denna bakgrund föreslår AMS att delprogrammet avvecklas fr. o. m. budgetåret 1977/78. Medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för delprogrammet beräknas till 500 000 kr. (– 500 000 kr.).

Föredraganden

Medelsbehovet under programmet Arbetsmarknadsinformation avser, som framgår av AMS anslagsberäkning, huvudsakligen programmets andel i de för programmen gemensamma förvaltningskostnaderna. En stor del av dessa kostnader avser löner till personal för förmedling, yrkesvägledning och arbetsvård. Jag har nyss redovisat mina förslag till förstärkning av denna personal.

För de verksamheter som programmet i övrigt omfattar har för innevarande budgetår beräknats 57,6 milj. kr. varav 16,4 milj. kr. för ADB i förmedlingsarbetet, 24,2 milj. kr. för psykotekniska undersökningar och

3 307 000 kr. för information till allmänheten genom publikationstryck och annonsering m. m.

Vad beträffar utgiftsposten ADB i förmedlingsarbetet innebär AMS förslag att utgifterna under nästa budgetår kommer att uppgå till 28,5 milj. kr. för framställning av ADB-platslistor och 13,4 milj. kr. för fortsatt utredningsarbete avseende ett ADB-system för arbetsförmedlingen. I fråga om ADB-platslistorna ansluter jag mig till AMS förslag. Jag beräknar dessutom ytterligare 1,5 milj. kr. för den ökade listproduktion som följer av förslaget i prop. 1975/76:84 om skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till arbetsförmedlingen, vilket som försök skall tillämpas i Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län fr. o. m. den 1 juli 1976. I det av AMS föreslagna beloppet för fortsatt utredningsarbete avseende ett ADB-system ingår ett belopp av 900 000 kr. för löner till personalförstärkningar på vissa förmedlingskontor. Denna fråga har jag behandlat i det föregående under de gemensamma förvaltningskostnaderna och beräknar därför inte några lönemedel här. I övrigt kan AMS förslag godtas. Det innebär att AMS gemensamt med statskontoret kommer att fortsätta utredningsarbetet under nästa budgetår. Praktiska prov med sökning och matchning skall bedrivas vid sex förmedlingskontor. Jag anser det vara av stor betydelse att en noggrann utvärdering av proven görs fortlöpande. För det fortsatta utredningsarbetet under nästa budgetår bör således beräknas 12,5 milj. kr. För ADB i förmedlingsarbetet beräknar jag sammanlagt 42,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Beträffande utgifterna för nästa budgetår för de övriga verksamheterna under programmet inskränker jag mig till följande kommentarer.

För psykotekniska undersökningar har AMS föreslagit en uppräkning med 7,2 milj. kr. För egen del räknar jag med oförändrat belopp under nästa budgetår. Jag vill här erinra om att utredningen om den yrkesinriktade rehabiliteringen under innevarande budgetår kan väntas lägga fram sitt betänkande, vari bl. a. verksamheten med psykotekniska anlagsprov kommer att behandlas.

Vad gäller information till allmänheten har AMS föreslagit en ökning med 2 093 000 kr. för nästa budgetår. Jag tillstyrker en ökning med 776 000 kr. Härav utgör 280 000 kr. en volymökning som är avsedd att användas framför allt till ökad information i samband med jämställdhetsåtgärder och för effektivering av verksamheten med anpassningsgrupper. För verksamheten disponerar AMS dessutom över ett belopp motsvarande inkomsterna av försäljning av publikationer. För framställning av regionala platslistor beräknar jag ett belopp av 3 289 000 kr. för nästa budgetår. Detta innebär en minskning i förhållande till innevarande budgetår med 1 311 000 kr., vilket beror på den övergång till ADB-platslistor som kommer att ske i flera län. Till programmet Arbetsmarknadsinformation bör för nästa budgetår hänföras utgiftsposten arbetsförmedlingsstatistik som för innevarande budgetår ingår i de gemensamma förvaltningskostnaderna. Härför beräknar jag 880 000 kr.

De sammanlagda utgifterna under programmet, bortsett från de gemen-

samma förvaltningskostnaderna, beräknar jag till 84 991 000 kr. för nästa budgetår.

I likhet med AMS räknar jag med att antalet utbetalade flyttningsbidrag under nästa budgetår kommer att vara i stort sett detsamma som under innevarande budgetår.

AMS har föreslagit att den geografiska begränsningen för utrustningsbidraget skall avskaffas. F. n. utgår detta bidrag till familjeförsörjare som flyttar med sin familj från ort med särskilt hög och långvarig arbetslöshet. Jag vill erinra om att starthjälpen enligt beslut av 1975 års riksmöte (prop. 1975:1 bil. 13 s. 81, InU 1975:2, rskr 1975:53) höjdes med 1 000 kr. för familjeförsörjare och med 500 kr. för övriga fr. o. m. den 1 juli 1975. Samtidigt sänktes utrustningsbidraget med 1 000 kr. Härigenom skedde en allmän höjning av bidragsnivån på samma gång som skillnaderna i bidragsförmåner mellan olika delar av landet utjämnades.

I det betänkande (SOU 1975:90) som nyligen har lagts fram av sysselsättningsutredningen och som f. n. är föremål för remissbehandling framhålls vikten av ökad geografisk rörlighet och föreslås en kraftig höjning av flyttningsbidragen. Med anledning av denna utredning och av den undersökning angående den geografiska rörligheten som AMS f. n. genomför kommer en mer övergripande översyn av flyttningsbidragen att ske. I avvaktan härpå föreslår jag en höjning av starthjälpen med 500 kr. för familjeförsörjare och 250 kr. för övriga.

Jag delar AMS uppfattning, att beslutanderätten vad gäller prövning av för sent inkomna ansökningar om flyttningsbidrag bör delegeras från styrelsen till länsarbetsnämnderna. AMS förslag i övrigt anser jag mig däremot inte kunna tillstyrka.

I detta sammanhang vill jag föreslå en ändring i 34 § arbetsmarknadskungörelsen. F. n. kan respenning utgå vid arbetssökandes resor inte bara till den sökande själv utan också till medföljande make eller husföreståndarinna. För ungdomar som söker arbete på annan ort än hemorten kan det ofta vara ett stöd att någon av föräldrarna följer med vid besöket på orten i fråga. Jag förordar därför att respenning i form av resekostnadsersättning och traktamente får utgå även i sådana fall.

Jag beräknar medelsbehovet för flyttningsbidrag till 93,8 (+ 6,5) milj. kr.

För Inlösen av egnahem m. m. har AMS föreslagit en minskning med 500 000 kr. under nästa budgetår. Med hänsyn till verksamhetens ringa omfattning på senare år har AMS vidare föreslagit att programmet skall avskaffas fr. o. m. budgetåret 1977/78. För egen del anser jag att programmet bör behållas tills vidare. Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 500 000 kr. (– 500 000 kr.).

Med hänvisning till vad som nu har anförts och sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar av grunderna för flyttningsbidrag som jag har förordat, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976,
2. till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 597 927 000 kr.

B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning

1974/75	Utgift	859 863 000[1]
1975/76	Anslag	1 171 092 000[1]
1976/77	Förslag	1 274 000 000

[1] Inkl. beräknade förvaltningskostnader.

Fr. o. m. den 1 januari 1976 bestrids utgifterna för delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning under programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet från en särskild arbetsmarknadsutbildningsfond i stället för från anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice. Fonden finansieras genom medel som dels anvisas under anslaget B 2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning, dels inflyter som avgifter från arbetsgivare enligt lagen (1975:335) om arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildningen.

	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Arbetsmarknadsutbildning	837 920 000	1 150 000 000	+ 523 000 000	+ 100 000 000
Förvaltningskostnader	21 943 000[1]	21 092 000[1]	+ 3 908 000	+ 2 908 000
	859 863 000	**1 171 092 000**	**+ 526 908 000**	**+ 102 908 000**

[1] Beräknade förvaltningskostnader

Delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning omfattar sådan utbildning som någon genomgår av arbetsmarknadsskäl i enlighet med arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt 1975:822, ändrad senast 1975:1275). Arbetsmarknadsmyndigheterna bedömer om arbetsmarknadsskäl föreligger för att bevilja arbetsmarknadsutbildning. Enligt nyssnämnda kungörelse får personer, som är eller löper risk att bli arbetslösa eller är svårplacerade på arbetsmarknaden, beviljas sådan utbildning. Den sökande skall i allmänhet ha fyllt 20 år och utbildningen skall dessutom vara lämplig från arbetsmarknadssynpunkt. För vissa s. k. bristyrken kan arbetsmarknadsutbildning beviljas utan krav att den enskilde är arbetslös.

Utbildningen avser i första hand yrkesutbildning, men kan även omfatta grundläggande, förberedande och orienterande utbildning som bedöms nödvändig för en yrkesutbildning eller ett arbete. Utbildningen sker i särskilt anordnade kurser (AMU-kurser), genom utbildning i företag, i det reguljära utbildningsväsendet samt i kurser anordnade av studieförbund m. fl.

AMS och skolöverstyrelsen

Under budgetåret 1974/75 deltog 100 000 personer i arbetsmarknadsutbildning (exkl. lokaliseringsutbildning och anpassningskurser) – varav 55 000

i AMU-kurser – och 76 000 personer påbörjade utbildning under samma år.

De totala utgifterna budgetåret 1974/75 för arbetsmarknadsutbildning (exkl. förvaltningskostnader) har för AMS och skolöverstyrelsen uppgått till 472,6 resp. 365,3 milj. kr. Härtill kommer utgifterna för anpassningskurser för handikappade inom delprogrammet Utbildning av svårplacerade.

Av följande sammanställning framgår hur antalet personer som påbörjade arbetsmarknadsutbildning fördelade sig på olika kursanordnare under budgetåret 1974/75.

	Antal elever	Procentuell fördelning	Utbildning genomsnitt i veckor	Antal elev-veckor
AMU-kurser (exkl. anpassningskurser)	43 000	56	20	860 000
Företagsutbildning (exkl. lokaliserings-utbildning och introduktionskurser vid verkstad för skyddat arbete)	8 000	11	14	112 000
Det reguljära utbildningsväsendet	17 000	22	32	544 000
Övriga kurser (korrespondenskurser, kurser i studieförbundens regi m. fl.)	8 000	11	14	112 000
	76 000	**100**	–	**1 628 000**

Ett avsevärt färre antal personer än AMS räknade med i sin anslagsframställning för föregående budgetår har påbörjat arbetsmarknadsutbildning. Enligt styrelsen torde detta främst bero på allmänt sett hög efterfrågan på arbetskraft och därmed goda möjligheter att utan utbildning erhålla arbete.

De elever som under budgetåret 1974/75 påbörjade utbildning fördelade sig på yrkesområden enligt följande.

Yrkesområde		Procentuell fördelning
Tillverkningsarbete		30
Därav: verkstads-, byggnads- och metallarbete	16	
elektro-och finmekaniskt arbete	4	
byggnads- och anläggningsarbete	2	
övrigt tillverkningsarbete	8	
Kameralt och kontorstekniskt arbete		9
Servicearbete		11
Arbete inom hälso- o. sjukvård		9
Tekniskt arbete		3
Övriga yrkesområden		7
Förberedande kursverksamhet		31
		100

Av kvinnorna i arbetsmarknadsutbildning har drygt 13 % utbildats inom kontorsområdet, 14 % inom kommunal hemservice, 13 % inom vårdområdet och 16 % inom tillverkningsområdet. Av männen utbildades ca 50 % inom tillverkningsområdet, drygt 5 % inom tekniskt arbete och närmare 3 % inom kontorsområdet.

Bristyrkesutbildningen har under budgetåret omfattat ca 3 200 personer och 40 000 utbildningsveckor. Kostnaderna för anordnande av bristyrkesutbildning har uppgått till 36,7 milj. kr. Drygt hälften av bristyrkesutbildningen har avsett utbildning till yrken inom verkstadsindustrin.

Under budgetåret har nya former av arbetsmarknadsutbildning i företag införts. Till företag som utbildar personal som annars skulle riskera att avskedas eller permitteras utgår bidrag med sex kronor per deltagare och utbildningstimme. Utbildningens längd kan uppgå till sex månader. Verksamheten har under budgetåret 1974/75 omfattat 4 800 personer. Flertalet kurser har varit mycket korta varför den genomsnittliga utbildningstiden stannat vid sex veckor. Mer än en tredjedel av de 68 företag som har utnyttjat stödet tillhör trävarubranschen. Inom massa- och papperstillverkning samt metallindustri finns likaså ett relativt stort antal företag representerade. Stödet har utnyttjats i nästan samtliga län och har tidsmässigt koncentrerats till andra hälften av budgetåret 1974/75. Kostnaderna för verksamheten har beräknats till 4,5 milj. kr.

Under budgetåret har vidare försöksverksamhet inletts med stöd till företag som utbildar nyanställda till vissa yrken som domineras av motsatt kön. Stödet uppgår till fem kr. per deltagare och timme. Sammanlagt för budgetåret har 575 personer vid drygt 100 företag berörts av stödformen. Helt dominerande yrken har varit verkstadsmekaniker och svetsare/gasskärare. Endast en man har beviljats utbildning inom ett område som domineras av kvinnliga arbetstagare (kontorssekreterare). Den genomsnittliga utbildningstiden har uppgått till närmare sex månader och kostnaderna för verksamheten har beräknats till 2,9 milj. kr. Enligt styrelsens bedömning torde den hittillsvarande låga omfattningen av utbildningen bero på den begränsning av antalet yrkesområden som gäller.

Under innevarande budgetår beräknar styrelsen att ca 100 000 personer kommer att påbörja arbetsmarknadsutbildning, varav 56 000 i AMU-kurser. För budgetåret 1976/77 beräknas motsvarande tal till 110 000 resp. 64 000 personer. Antalet deltagare under budgetåret 1976/77 väntas uppgå till 145 000 personer, varav 82 000 i AMU-kurser. Styrelsen räknar med att de fr. o. m. den 1 januari 1976 förbättrade utbildningsbidragen kommer att medföra ökad benägenhet hos de arbetssökande att delta i arbetsmarknadsutbildning.

Följande tabell visar antalet personer som beräknas påbörja utbildning under budgetåret 1976/77 uppdelat på kursanordnare.

	Antal elever	Procentuell fördelning	Utbildning genomsnitt i veckor	Antal elev-veckor
AMU-kurser (exkl. anpassningskurser)	64 000	58	21	1 344 000
Företagsutbildning (exkl. lokaliseringsutbildning och introduktionskurser vid verkstad för skyddat arbete)	15 000	14	14	210 000
Det reguljära utbildningsväsendet	21 000	19	32	672 000
Övriga kurser (korrespondenskurser, kurser i studieförbundens regi m. fl.)	10 000	9	14	140 000
	110 000	**100**	–	**2 366 000**

I likhet med tidigare år föreslår AMS att kurser i svenska för finska ungdomar som skall feriearbeta i Sverige får anordnas även sommaren 1976. Utgifterna härför beräknas till 500 000 kr. Försöksverksamheten med barntillsyn föreslås utökad från 200 till 400 platser.

Skolöverstyrelsen framhåller att arbetsmarknadsläget under budgetåret 1974/75 har medfört att omfattningen av arbetsmarknadsutbildningen i styrelsens regi, AMU-kurser, varit i stort sett oförändrad i förhållande till år 1973/74. En viss ökning har dock skett i omfattningen av kurserna Arbetsliv och utbildning (ALU), kurserna för arbetslösa ungdomar och personer med sociala arbetshinder samt kurserna för invandrare. ALU bedrivs för närvarande vid samtliga AMU-center och separat på ett tiotal orter. Ca 125 lärare har fått speciell utbildning för att kunna fungera som handledare och ytterligare 25–30 beräknas få utbildning under budgetåret 1975/76.

Vid några AMU-center pågår försöksverksamhet med en ny form av teoretisk preparandkurs som förberedelse för yrkesutbildning. Kursen är i sin helhet mer omfattande än hittills bedriven preparandutbildning. I samråd med statens personalutbildningsnämnd (PUN) har anordnats utbildning för driftingenjörer och materialförvaltare som är anställda vid AMU-center. Under år 1975/76 planeras liknande kurser för den kontorspersonal som tjänstgör vid AMU-center.

Genom statskontorets medverkan pågår f. n. en översyn av byrån för arbetsmarknadsutbildning vid skolöverstyrelsen. Vidare studerar en arbetsgrupp med representanter för bl. a. personalorganisationerna möjligheterna till ytterligare delegering av personalärenden till AMU-centren. De förslag som översynen och gruppens arbete kan föranleda bör enligt skolöverstyrelsen avvaktas innan ställning tas till personalbehovet vid byrån för arbetsmarknadsutbildning och frågan om en ändring av centrens organisation.

Överstyrelsen lägger därför inte nu fram några förslag i dessa avseenden. Efter kontakter med PUN och statens personalnämnd (SPN) har skolöverstyrelsen tillsatt en projektgrupp för att utarbeta ett förslag till personalpolitiskt program för icke-lärarpersonal inom arbetsmarknadsutbildningen. Den övervägande delen av gruppens medlemmar är anställda i fältorganisation.

I samband med AMU-kurs får undervisning i svenska språket meddelas invandrare under två månader. Efter individuell prövning kan denna tid förlängas med ytterligare en tvåmånadersperiod. I proposition 1975:45 om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen uttalades bl. a. att undervisning på invandrarspråk sannolikt är den enda realistiska möjligheten att nå vissa invandrare samt att AMU-centren i så stor utsträckning som möjligt bör tillhandahålla läromedel på invandrarnas olika språk.

I vilken omfattning som undervisning på invandrarspråk måste tillgripas är enligt skolöverstyrelsen f. n. omöjligt att säkert yttra sig om. Försök med undervisning på finska har bedrivits på fyra orter. Skolöverstyrelsen avser att fortsätta och eventuellt utöka försöksverksamheten då den hittills inte anses ha givit klara resultat.

För att få en uppfattning om hur antalet invandrare i yrkesutbildning vid AMU-centren fördelar sig på olika språkgrupper och yrkesinriktningar, har skolöverstyrelsen gjort en särskild studie. Denna visar att 1 635 invandrare i februari 1975 deltog i yrkesutbildande kurser. De fördelade sig på 44 olika språk och 75 yrkesområden.

Undervisning på invandrarspråk kräver tvåspråkiga lärare, dvs. lärare som förutom svenska kan ett invandrarspråk. Lämpliga tvåspråkiga lärare saknas enligt skolöverstyrelsen i Sverige för flera språkgrupper, varför grupper av lärare måste rekryteras i utvandrarländerna och utbildas under uppskattningsvis ett år, varav 3–4 månader förläggs till hemlandet. Kostnaderna för utbildning av dessa lärare beräknar överstyrelsen till ca 1 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Skolöverstyrelsen framhåller vidare de stora svårigheterna med att tillhandahålla kursdeltagarna läromedel på invandrarspråk. Innan en produktion av läromedel kan starta måste viss terminologiforskning bedrivas. För detta ändamål behöver en särskild arbetsgrupp tillsättas för varje språk- och yrkesområde. Grupperna behöver enligt överstyrelsen arbeta minst ett år på heltid. För planering och framtagning av läromedel för de mest omfattande språkgrupperna och inom de mest frekventa yrkesområdena beräknas mot denna bakgrund kostnaderna under budgetåret 1976/77 till ca 1 milj. kr.

Skolöverstyrelsen räknar med att ett 25-tal elever kommer att delta i den särskilda undervisningen på grundskolenivå för vuxna svenska zigenare. Kostnaderna härför beräknas till 600 000 kr. Verksamheten kan enligt överstyrelsen komma att påverkas av de åtgärder som vidtas i anledning av förslag om alfabetiseringsundervisning för vuxna.

För instruktionskurser för lärare och blivande lärare samt för vissa fortbildningskurser beräknas ett medelsbehov om 4,4 milj. kr. vartill kommer 500 000 kr. för samma ändamål under delprogrammet Utbildning av svårplacerade.

Med utgångspunkt från totalt 145 000 deltagare, därav 82 000 i AMU-kurser, under budgetåret 1976/77 beräknar AMS och skolöverstyrelsen medelsbehovet för arbetsmarknadsutbildning till 1 190 resp. 483 milj. kr., dvs. sammanlagt 1 673 milj. kr. exkl. förvaltningskostnader.

Föredraganden

Arbetsmarknadsutbildningen har fått växande betydelse inom arbetsmarknadspolitiken. Som jag framhöll i prop. 1975:45 har denna utbildning både stabiliseringspolitiska, fördelningspolitiska och tillväxtpolitiska mål. De ändrade villkor och former för arbetsmarknadsutbildningen som riksdagen har beslutat under senare år ger goda möjligheter att inom arbetsmarknadsutbildningens ram kombinera dessa målsättningar. Arbetstagare med låga inkomster eller dåliga arbetsförhållanden kan genom bristyrkesutbildning finna annat arbete. Samtidigt kan föreliggande behov av yrkeskunnig personal tillgodoses. Personal som till följd av en konjunkturavmattning riskerar förlora sina arbeten kan ges tryggad anställning genom att arbetsmarknadsutbildning i företagen utnyttjas för att fylla ut svackor i efterfrågan på företagets produkter. Inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen kan också stimuleras en tidigareläggning av nyanställningar, en icke könsbunden rekrytering och anställning av personal med arbetshinder.

Fr. o. m. den 1 januari 1976 gäller enligt riksdagens beslut nya och väsentligt förbättrade ekonomiska villkor under arbetsmarknadsutbildning. Möjligheterna för arbetslösa ungdomar under 20 år att få genomgå arbetsmarknadsutbildning vidgas. De nya reglerna bör väsentligt öka intresset hos den som är arbetslös och uppbär kassaersättning eller kontant arbetsmarknadsstöd att i stället delta i arbetsmarknadsutbildning.

Den nedgång i efterfrågan på personal som kunnat noteras under år 1975 har inneburit ökade svårigheter för i första hand de nytillträdande på arbetsmarknaden att finna arbete. I oktober höjdes utbildningsbidragen i syfte att förmå de arbetssökande att i ökad utsträckning utnyttja möjligheterna till utbildning. Av de mycket preliminära uppgifter som står till buds synes en sådan effekt också ha uppnåtts. Kvinnornas andel av deltagarna i arbetsmarknadsutbildning kan väntas stiga ytterligare, bl. a. till följd av den slopade prövningen av bidraget mot makeinkomst. Andelen kvinnor i arbetsmarknadsutbildning har stigit från 14 % av deltagarna budgetåret 1959/60 till 50 % budgetåret 1974/75.

Som AMS framhåller har de under föregående budgetår inledda försöksverksamheterna med stöd till icke könsbunden rekrytering och stöd till företag som i stället för att säga upp eller permittera personal anordnar ut-

bildning givit goda resultat. Beträffande stödet till icke könsbunden rekrytering framhåller AMS att omfattningen kunde ha blivit större om antalet yrken för vilka stöd får beviljas varit flera. Jag vill i anledning härav framhålla att antalet yrken har utvidgats under försöksverksamhetens första år. Man bör emellertid hålla i minnet att syftet med försöksverksamheten är att studera vilken betydelse stöd av denna karaktär har när det gäller att främja en mindre könsbunden rekrytering. Ett stöd riktat till flertalet yrken där könsmässigt sned rekrytering föreligger skulle sannolikt göra det svårare för AMS, regering och riksdag att utvärdera effekterna av just ett sådant stöd.

Riksdagen har nyligen beslutat förbättra stödet till de företag som utbildar sin personal i stället för att permittera eller säga upp den. Omfattningen av verksamheten kan väntas bli förhållandevis stor under innevarande och kommande budgetår. Under de fem första månaderna av innevarande budgetår har stöd beviljats för utbildning av 4 450 personer vid 70 företag att jämföra med 4 860 personer vid 68 företag under hela budgetåret 1974/75. Det nya stödet till utbildning av redan anställda i kombination med nyanställning av ersättare bör komma väl till pass för de företag som ligger relativt långt framme i konjunkturen. Jag räknar härvid med att de som nyanställs i företagen med hjälp av detta stöd i stor utsträckning skall vara de som i dag har de största svårigheterna att finna arbete, dvs. ungdomar och andra nytillträdande på arbetsmarknaden.

För innevarande budgetår har regeringen bemyndigats fastställa ramar för de två här nämnda stödformerna och jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att även för budgetåret 1976/77 med hänsyn till arbetsmarknadsläget få fastställa dessa ramar.

I prop. 1975:45 presenterade regeringen ett förslag om överflyttning av huvudmannaskapet för den yrkesinriktade utbildningen vid kriminalvårdsanstalterna från kriminalvårdsstyrelsen till AMS och skolöverstyrelsen. Efter samråd med chefen för justitiedepartementet förordar jag att denna överföring nu kommer till stånd. Skolöverstyrelsen bör således i fortsättningen driva AMU-kurser i kriminalvårdens anstalter. Det är väsentligt att sådana särskilda kurser inom anstalter anordnas endast där utbildningen inte kan genomföras under s. k. frigång vid närbelägna undervisningsanstalter. Den nu föreslagna utbildningen kommer sålunda huvudsakligen att äga rum vid kriminalvårdens riksanstalter. Urvalet av kurser bör ske på motsvarande sätt som gäller för arbetsmarknadsutbildningen som helhet, dvs. i samråd mellan de berörda myndigheterna och parterna på arbetsmarknaden. Kriminalvårdsstyrelsen bör tillhandahålla lokaler och personal som helt eller delvis har bevakande eller vårdande uppgifter. Skolöverstyrelsen bör svara för utrustning för kurserna samt lärare som inte har vårdande eller bevakande uppgifter. Lärarna bör vara anställda inom arbetsmarknadsutbildningen och ingen skall få försämrade anställningsförhållanden genom ändringar av huvudmannaskapet. Den utrustning som finns för utbildningar vilka krimi-

nalvårdsstyrelsen nu driver och som lämpar sig för AMU-kurserna bör utan vederlag föras över i skolöverstyrelsens ägo.

På arbetsmarknadsverket bör ankomma att efter prövning i sedvanlig ordning avgöra vilka personer som skall beredas arbetsmarknadsutbildning. För intagna som har beviljats frigång för deltagande i AMU-kurs utanför anstalt utgår efter särskilt beslut av regeringen ett icke beskattat tilläggsbidrag (stimulansbidrag) om sju kronor per dag utöver den s. k. arbetspremien om två kronor per timme. Utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen bör alltså inte utgå vid arbetsmarknadsutbildning inom kriminalvården, vare sig denna sker inom en anstalt eller under frigång utanför anstalt. Det ankommer på regeringen att meddela närmare föreskrifter om den här behandlade verksamheten.

Riksdagen har tidigare bemyndigat regeringen att vid behov öka antalet platser för barntillsyn för deltagare i arbetsmarknadsutbildning. Med stöd härav har regeringen maximerat antalet platser till 200. Numera gäller denna möjlighet också för elever med barn som har beviljats annan arbetsmarknadsutbildning än AMU-kurs. AMS har föreslagit att antalet platser utökas till 400. Antalet utnyttjade platser uppgick i november 1975 till ca 110. Den ökade tillströmningen av elever som jag räknar med kommer sannolikt att leda till ökat utnyttjande av denna möjlighet att ordna barntillsynen. Jag har för avsikt att föreslå regeringen en utvidgning av nu gällande ram när detta visar sig befogat.

Skolöverstyrelsen tar i sin anslagsframställning upp frågan om lärare och läromedel för yrkesundervisning av invandrare på AMU-kurser. Dessa frågor behandlades av riksdagen i anledning av prop. 1975:45. I propositionen framhölls vikten av att undervisning på invandrarspråk kan ges som ett komplement till undervisning på svenska. Läromedel bör också i så stor utsträckning som möjligt tillhandahållas på olika invandrarspråk. Skolöverstyrelsen redovisar i sin anslagsframställning att antalet kursdeltagare per yrkesområde och språkgrupp genomgående är mycket lågt på de flesta svenskspråkiga AMU-kurser och att antalet deltagare växlar starkt över tiden. Jag kan förstå att praktiska problem kan uppstå, men finner det likväl motiverat att skolöverstyrelsen bedriver undervisning på invandrarspråk där möjligheten härtill föreligger. Såväl lärare som elever kan givetvis behöva koncentreras till vissa AMU-center för att underlag för undervisning skall erhållas. När det gäller läromedel finner jag det synnerligen angeläget att sådana utvecklas på olika språk i första hand de språk som är vanligast bland dem som söker arbete och saknar lämplig utbildning. Skolöverstyrelsen har beräknat att det tar ca ett år att få fram språkligt underlag för läromedlen. Dessa beräkningar grundar sig på vad jag förstår ett mycket ambitiöst upplagt arbete. Med hänsyn till angelägenheten av att snabbt få fram läromedel på invandrarspråk finner jag befogat förorda en något lägre ambitionsnivå vad gäller terminologiforskningen. En intensifierad lärarhandledning kombinerad med läromedel på svenska och tillämpligt invandrarspråk kan, som jag ser

det, ge minst lika goda resultat som synnerligen väl utvecklade läromedel.

Jag har ingen erinran mot skolöverstyrelsens beräkningar i vad avser undervisning för svenska zigenare motsvarande den som ges inom den obligatoriska skolan. I detta sammanhang vill jag ta upp vissa förslag som expertgruppen för vissa zigenarfrågor lagt fram rörande vuxenundervisning för zigenare inom arbetsmarknadsutbildningen (se anslaget D 3. Åtgärder för invandrare). Hittills har som försöksverksamhet utomnordiska zigenare kunnat få viss inledande utbildning. För detta ändamål har kursen Omställning och träning utnyttjats. Denna kurs är emellertid anpassad för personer med fysiska och psykiska handikapp och därför mindre lämpad för t. ex. skilda zigenargrupper. Expertgruppen har föreslagit att skolöverstyrelsen skall utarbeta läroplaner, läromedel och metodiska anvisningar för en sådan inledande utbildning inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen.

Såväl svenska och finska som utomnordiska zigenare uppfyller i och för sig i allmänhet villkoren för att kunna beviljas arbetsmarknadsutbildning. Frånsett nämnda försöksverksamhet har en för zigenare särskilt anpassad utbildning hittills saknats. Jag finner det angeläget att sådan utbildning snarast kommer till stånd för samtliga zigenska grupper. Skolöverstyrelsen bör därför utarbeta läroplaner, läromedel och metodiska anvisningar för en kurs med samma principiella uppbyggnad som kursen Omställning och träning men som är särskilt anpassad till skilda grupper av zigenare.

Enligt gällande grunder för utbildningsbidrag utgår till personer som under utbildningen uppbär hel pension eller är kontinuerligt sjukskrivna enbart stimulansbidrag. Den som har reducerad pension (motsvarande) får däremot skillnaden mellan helt utbildningsbidrag och utgående pensionsbelopp. Därvid kan i vissa fall inträffa att den som har hel pension får ett mindre belopp än den som har reducerad pension. Detta är inte tillfredsställande. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att vad avser utbildningsbidrag likställa dem som uppbär hel pension eller är kontinuerligt sjukskrivna med dem som uppbär reducerad pension.

I särskild skrivelse har skolöverstyrelsen överlämnat förslag till ändrade bestämmelser om anställnings- och utbildningsfrågor för lärare inom arbetsmarknadsutbildningen. Dessa frågor bereds f. n. i regeringskansliet.

I 1975 års budgetproposition (prop. 1975:1 bil. 13) beräknades medelsbehovet för arbetsmarknadsutbildningen enligt då gällande regler till ca 1 090 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Kostnaden för den reform som riksdagen beslutade med anledning av förslagen i prop. 1975:45 beräknades för helt år till 690 milj. kr., vilket gör en total kostnad för utbildningen för helt år av ca 1 780 milj. kr. Av reformkostnaden förutsattes 160 milj. kr. böra tillföras delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning i form av statliga budgetmedel eftersom de motsvarade statens ökade skatteintäkter till följd av reformen och 530 milj. kr. finansieras genom en särskild arbetsgivaravgift. Under första halvåret 1976 beräknades de ökade skatteintäkterna

till 60 milj. kr. och anslaget för budgetåret 1975/76 till (1 090 + 60) 1 150 milj. kr. Ett belopp motsvarande de resterande skatteinbetalningarna under år 1976, dvs. 100 milj. kr., skulle tillgodoföras anslaget i samband med anslagsberäkningen för budgetåret 1976/77.

De nya reglerna för arbetsmarknadsutbildning träder i kraft den 1 januari 1976. I avvaktan på närmare erfarenheter av reformens verkningar i olika hänseenden är det svårt att med säkerhet beräkna anslagsbehovet. AMS och skolöverstyrelsen har beräknat de totala kostnaderna för delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning till 1 673 milj. kr., vilket är något mindre än den i prop. 1975:45 beräknade helårskostnaden. För egen del beräknar jag anslaget för budgetåret 1976/77 till ett jämfört med innevarande budgetår oförändrat belopp, vartill bör läggas *dels* nämnda 100 milj. kr. i ökade skatteintäkter *dels* förvaltningskostnader om 24 milj. kr. I avvaktan på närmare erfarenheter av verksamheten är jag inte beredd att nu ta upp den av riksdagen aktualiserade frågan (InU 1975:14, rskr 1975:178) om arbetsgivaravgiftens täckningsandel bör sättas i relation till hela utbildningskostnaden eller till något i denna ingående utgiftsändamål.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändrade grunder för utbildningsbidrag som jag har förordat, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976,
2. bemyndiga regeringen att fastställa ramar för stöd till företag som av konjunkturpolitiska skäl anordnar utbildning av anställda,
3. till *Bidrag till arbetsmarknadsutbildning* anvisa ett anslag av 1 274 000 000 kr.

B 3. Sysselsättningsskapande åtgärder

1974/75	Utgift	1 107 867 391	Reservation	366 949 708
1975/76	Anslag	742 935 000		
1976/77	Förslag	1 254 000 000		

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder utom delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder består av delprogrammen Allmänna beredskapsarbeten, Särskilda beredskapsarbeten, Industribeställningar, Detaljplaneringsbidrag, Investeringsfondsärenden och Stöd till lageruppbyggnad. Sistnämnda delprogram behandlas under anslaget B 4. Stöd till lageruppbyggnad.

	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Allmänna beredskaps-arbeten	396 518 859	320 000 000	+ 50 000 000	+330 000 000
Särskilda beredskaps-arbeten	670 714 521	373 000 000	+ 167 000 000	+177 000 000
Industribeställningar	−522 717[1]	10 000 000	–	–
Detaljplaneringsbidrag	18 041 897	20 000 000	+ 5 000 000	+ 5 000 000
Förvaltningskostnader	23 114 831	19 935 000	+ 65 000	− 935 000
	1 107 867 391	**742 935 000**	**+222 065 000**	**+511 065 000**

[1] Återbetalningar av förskotterade medel överstiger utbetalningarna.

Delprogrammet Allmänna beredskapsarbeten omfattar statliga beredskapsarbeten i den mån de inte är särskilt avsedda för svårplacerad arbetskraft samt statsbidrag till motsvarande kommunala och enskilda arbeten, ävensom statligt stöd till tidsbegränsad fortsatt drift vid nedläggningshotade företag. Delprogrammet Särskilda beredskapsarbeten omfattar motsvarande arbeten för svårplacerade. Bestämmelser om beredskapsarbeten återfinns i arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt 1975:822) och om företagsstöd i kungörelsen (1972:302) om statsbidrag i vissa fall till nedläggningshotade företag (ändrad 1974:370).

Under delprogrammen Industribeställningar och Detaljplaneringsbidrag faller kostnader för statliga industribeställningar som läggs ut av sysselsättningsskäl samt kostnader för projektering av vissa allmänna arbeten i syfte att öka beredskapen mot arbetslöshet.

Delprogrammet Investeringsfondsärenden belastas av administrationskostnader, vilka ingår i de för programmet gemensamma förvaltningskostnaderna.

AMS

Allmänna beredskapsarbeten. För budgetåret 1974/75 anvisades till allmänna beredskapsarbeten 320 milj. kr. på riksstaten och 35 milj. kr. på tilläggsstat III, dvs. sammanlagt 355 milj. kr.

De allmänna och de särskilda beredskapsarbetenas fördelning på olika ändamål har under senare år utvecklats på sätt som framgår av följande tabell.

Sysselsättningsdagar i allmänna (A) och särskilda (S) beredskapsarbeten (1 000-tal)

Ändamål och slag av arbete		Budgetår				
		1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Vägarbeten	A	420	1 027	694	406	198
	S	170	235	293	321	230
Skogsvård	A	315	763	77	15	12
	S	442	308	874	832	612
Husbyggnad	A	175	671	488	202	116
	S	139	167	421	299	140
Vatten och avlopps-	A	132	558	288	197	96
arbeten	S	279	227	299	253	193
Tjänstesektorn	A	–	273	968	979	406
	S	–	1	17	26	28
Industriella arbeten	A	–	–	–	–	–
	S	166	277	375	412	395
Övriga arbeten	A	65	906	487	324	124
	S	1 075	1 330	1 419	1 286	1 037
Summa	A	**1 107**	**4 198**	**3 002**	**2 123**	**952**
	S	**2 271**	**2 545**	**3 698**	**3 429**	**2 635**

Antalet sysselsättningsdagar och kostnader för olika slags allmänna beredskapsarbeten under det senaste budgetåret framgår av följande tabell.

Sysselsättningsdagar och kostnader vid olika slags allmänna beredskapsarbeten under budgetåret 1974/75.

Ändamål	Sysselsättningsdagar (tusental)	Nedlagda kostnader (milj. kr.)		Kostnad per sysselsättningsdag (kr.)	
		Totalt	AMS andel	Totalt	AMS andel
Vägar	198	160,5	144,0	809	726
Vatten och avlopp	96	82,5	27,3	860	284
Husbyggnad	116	121,4	52,3	1 045	450
Skogsvård	12	4,5	2,7	377	226
Natur- och landskapsvård	39	10,3	7,8	262	199
Kulturminnesvård[1]	3	1,1	1,0	435	385
Militära arbeten	3	1,0	1,0	343	343
Turism och fritid	22	16,7	7,1	756	321
Tjänster och vård	406	75,2	49,1	185	121
Övrigt	57	35,8	17,7	630	313
Summa	**952**	**509,0**	**310,0**	**535**	**326**
Därav:					
Statliga arbeten	404	202,6	186,1	501	461
Kommunala arbeten	500	260,5	101,1	521	202
Enskilda arbeten	48	45,9	22,8	965	480

[1] Objekt av kulturhistorisk karaktär kan ingå även i andra ändamålsgrupper, företrädesvis husbyggnad.

Insatserna i form av beredskapsarbeten kulminerade budgetåret 1971/72. Minskningen av sysselsättningsvolymen därefter har kunnat ske i anslutning till en fortgående stabilisering och förbättring av läget på arbetsmarknaden. De särskilda beredskapsarbetena har dock ökat i omfattning. Nedgången i arbetsvolymen på vägarbeten fr. o. m. budgetåret 1972/73 har samband med att vägverket sedan dess har disponerat ett särskilt anslag om 200 milj. kr. för arbeten i sysselsättningsstödjande syfte. Dessa arbeten har påbörjats i samråd med AMS och därigenom kunnat fylla en uppgift likartad beredskapsarbetena.

Beredskapsarbeten inom tjänstesektorn har utvecklats under 1970-talet och utgör f. n. hälften av arbetsvolymen på allmänna beredskapsarbeten. Liksom under föregående budgetår har verksamhet bedrivits med arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbete inom vårdområdet. Praktikarbeten för ungdomar har anordnats hos statliga myndigheter och institutioner. Under februari månad 1975 hade ca 850 ungdomar sådana arbeten.

Antalet anvisade arbetslösa vid beredskapsarbeten och deras ålders- och könsfördelning vid mitten av vissa månader

År, månad		Allmänna beredskapsarbeten			Särskilda beredskapsarbeten		
		Antal personer	därav (%)		Antal personer	därav (%)	
			45 år och äldre	24 år och yngre		45 år och äldre	24 år och yngre
1973							
Febr	Totalt	17 857	32,8	38,0	23 174	59,8	11,5
	– män	14 616	39,8	30,6	21 510	59,6	11,3
	– kvinnor	3 241	10,1	61,8	1 664	62,2	14,5
Maj	Totalt	19 994	26,9	42,1	23 092	60,2	11,8
	– män	14 981	33,2	36,4	21 465	60,2	11,5
	– kvinnor	5 013	13,3	54,5	1 647	60,6	15,6
Aug	Totalt	6 719	33,6	29,3	15 314	62,2	10,1
	– män	5 622	39,7	24,2	13 590	61,6	9,9
	– kvinnor	1 097	12,2	47,1	1 724	66,6	11,5
Nov	Totalt	10 823	24,3	45,0	17 861	61,1	10,2
	– män	7 878	33,3	34,9	16 311	60,6	9,9
	– kvinnor	2 945	6,8	64,8	1 550	66,0	12,8
1974							
Febr	Totalt	12 706	25,8	43,1	19 452	59,8	11,4
	– män	9 076	35,1	32,6	17 768	59,6	10,9
	– kvinnor	3 630	9,3	61,7	1 684	62,4	16,4
Maj	Totalt	12 466	25,9	39,8	19 135	60,6	10,9
	– män	9 076	35,2	29,9	17 406	61,0	10,1
	– kvinnor	3 390	8,0	58,7	1 729	57,2	18,2
Aug	Totalt	3 295	46,0	24,1	11 293	63,7	8,3
	– män	2 965	53,5	16,1	9 887	62,6	8,5
	– kvinnor	330	9,2	61,3	1 406	70,7	7,0

År, månad		Allmänna beredskapsarbeten			Särskilda beredskapsarbeten		
		Antal personer	därav (%)		Antal personer	därav (%)	
			45 år och äldre	24 år och yngre		45 år och äldre	24 år och yngre
Nov	Totalt	3 134	28,5	43,6	13 162	62,0	9,1
	– män	2 261	41,7	27,6	11 560	61,6	8,7
	– kvinnor	873	6,7	69,9	1 602	64,9	12,2
1975							
Febr	Totalt	3 672	25,1	43,9	10 586	61,9	9,4
	– män	2 079	38,1	29,0	9 455	61,2	9,3
	– kvinnor	1 593	8,1	63,5	1 131	67,3	10,4
Maj	Totalt	4 023	24,3	47,8	11 127	60,4	10,9
	– män	2 487	36,0	35,2	9 865	59,9	10,6
	– kvinnor	1 536	5,6	68,1	1 262	64,4	13,3

Mot bakgrund av säsongsvängningarna i arbetskraftsefterfrågan, den regionala obalansen samt de strukturella förändringarna i näringslivet räknar styrelsen med ett långsiktigt behov av beredskapsarbeten. Förskjutningen mot ett ökat behov av beredskapsarbeten inom tjänstesektorn samt för kvinnor och ungdomar kvarstår. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma konjunkturutvecklingen och därmed utvecklingen på arbetsmarknaden föreslås en endast prisomräknad medelstilldelning i förhållande till budgetåret 1975/76 på 370 milj. kr. Härav avser 80 milj. kr. vägarbeten, vilket innebär en väsentlig minskning i förhållande till de 150 milj. kr. som beräknats för budgetåret 1975/76. Denna minskning av förhållandevis dagsverksdyra arbeten som till hela sin kostnad belastar beredskapsmedlen kan i förening med en fortsatt strävan mot mer dagsverksbilliga objekt väntas ge utslag i dagsverkskostnaderna. Om dessa förverkligas torde det därför vara möjligt att budgetåret 1976/77 uppnå 1.1 milj. sysselsättningsdagar inom ramen för 370 milj. kr.

Under de senare budgetåren har regeringen i sysselsättningsstödjande syfte medgivit tidigareläggning av byggnads- och anläggningsarbeten för vissa statsmyndigheter. Dessa arbeten har finansierats genom utökning av myndigheternas ordinarie anslag. Behovet härav har av konjunkturskäl dock varit mindre under budgetåret 1974/75 än tidigare. Erfarenheterna av nämnda förfaringssätt har från styrelsens synpunkt varit i stort sett goda. Mot bakgrund härav föreslås att medel på detta sätt efter förslag av AMS även i fortsättningen ställs till vederbörande myndigheters förfogande, för att enligt styrelsens bestämmande användas i sysselsättningsstödjande syfte. Dock behöver styrelsen under eget anslag fortfarande disponera ett förhållandevis stort belopp för att utan regionala eller andra begränsningar snabbt kunna starta nödvändiga beredskapsarbeten. Enligt uttalande i 1975 års budgetproposition bör andelen vägar som utförs som beredskapsarbeten så långt möjligt begränsas. Styrelsen vill i detta sammanhang framhålla

angelägenheten av att det särskilda anslag om 200 milj. kr. som vägverket disponerat för byggnads- och förbättringsarbeten avseende statliga vägar som utförs av sysselsättningsskäl även fortsättningsvis får utgå. Anslaget bör inte till någon del avse egentligt vägunderhåll med hänsyn till att sådana arbeten inte är lämpliga för att sysselsätta arbetslösa. Om så erfordras, bör i likhet med tidigare budgetår ytterligare medel kunna anvisas på tilläggsbudget.

Särskilda beredskapsarbeten. För budgetåret 1974/75 anvisades till särskilda beredskapsarbeten 373 milj. kr. på riksstaten och 65 milj. kr. på tilläggsstat III, dvs. sammanlagt 438 milj. kr. Antalet utförda dagsverken och nedlagda kostnader vid olika slag av arbeten framgår av följande sammanställning.

Sysselsättningsdagar och kostnader vid olika slags särskilda beredskapsarbeten under budgetåret 1974/75

Ändamål	Sysselsättningsdagar (tusental)	Nedlagda kostnader (milj. kr.)		Kostnad per sysselsättningsdag (kr.)	
		Totalt	AMS andel	Totalt	AMS andel
Vägar	230	144,6	130,0	628	565
Vatten och avlopp	193	143,9	50,4	744	260
Husbyggnad	140	108,2	36,8	774	263
Skogsvård	612	154,1	114,5	252	187
Natur- och landskapsvård	156	44,1	39,6	283	254
Kulturminnesvård[1]	66	19,9	17,4	302	263
Militära arbeten	11	9,9	9,9	909	909
Turism och fritid	29	16,4	8,7	575	303
Industriella beredskapsarbeten	395	159,2	75,0	404	190
Tjänster och vård	28	7,5	5,4	270	194
Övrigt	775	191,1	92,4	247	119
Summa	**2 635**	**998,9**	**580,1**	**379**	**220**
Därav:					
Statliga arbeten	1 592	570,5	428,3	358	269
Kommunala arbeten	978	390,9	133,9	400	137
Enskilda arbeten	65	37,5	17,9	577	275

[1] Objekt av kulturhistorisk karaktär kan även ingå i andra ändamålsgrupper, företrädesvis husbyggnad.

Antalet sysselsättningsdagar i särskilda beredskapsarbeten uppgick under budgetåret 1974/75 till ca 2,6 milj. mot ca 3,4 milj. budgetåret 1973/74. Den relativt höga volymen har nödvändiggjorts av svårigheterna att trots högkonjunkturen finna passande arbeten för äldre lokalt bunden och handikappad arbetskraft. I arbetena har sysselsatts närmare 10 % ungdomar.

Arbetenas fördelning på olika sektorer är i stort sett oförändrad vid jäm-

förelse med föregående budgetår. Den största förändringen utgörs av en nedgång för husbyggnadsarbeten, vilket får ses mot bakgrund av situationen på byggarbetsmarknaden.

Sysselsättningsminskning noteras även för de industriella beredskapsarbetena där ett antal arbetsplatser har överlåtits till nya ägare. F. n. bedrivs sådana arbeten vid 50 arbetsställen i landet. Totalt sysselsattes vid slutet av budgetåret 1974/75 1 617 anvisade personer mot 1 764 budgetåret före, då vid 54 arbetsställen.

Vid de särskilda beredskapsarbetena sysselsätts till ca 70 % äldre och lokalt bunden arbetskraft. Därjämte sysselsätts vissa specialanvisade såsom mentalvårdspatienter, personer med narkotika- eller alkoholproblem m. fl. samt andra personer med nedsatt arbetsförmåga. Strukturförändringarna medför att dessa personer får allt svårare att hävda sig på den öppna marknaden. Styrelsen har under föregående budgetår för s. k. specialanvisade påbörjat en försöksverksamhet som innebär att nuvarande förläggningar ersätts med en mer normal boendeform.

AMS bedömer behovet av särskilda beredskapsarbeten till 1,9 milj. sysselsättningsdagar vilket med en medelkostnad per sysselsättningsdag om 284 kr. motsvarar 418 milj. kr. Andelen vägarbeten föreslås bli ökad från 100 milj. kr. för innevarande budgetår till 150 milj. kr. budgetåret 1976/77. Styrelsen bedömer nämligen att behovet av sysselsättning för s. k. specialanvisad arbetskraft till stor del måste tillgodoses med vägobjekt och att volymen av skogsbilvägar bör behållas oförändrad för att ge sysselsättning åt lokalt bunden arbetskraft. Förhållandena på arbetsmarknaden kan härutöver kräva ytterligare insatser för ifrågavarande grupper.

Pris- och löneutvecklingen påverkar kostnaden per sysselsättningsdag. Genom begränsning av objekt med hög dagsverkskostnad till förmån för mer dagsverksbilliga kan en uppgång av medelkostnaden begränsas men inte hållas på en konstant nivå. Den uppräkning som gjorts av dagsverkskostnaden grundar sig på det verkliga utfallet inkl. de sociala kostnaderna.

En annan viktig omständighet som påverkar styrelsens del i kostnaden per sysselsättningsdag är objektens fördelning på huvudmän. Kostnaden för statliga objekt bestrids i sin helhet med arbetsmarknadsmedel medan kostnaderna för kommunala och enskilda objekt normalt bestrids till en tredjedel med arbetsmarknadsmedel. Möjligheterna att ändra strukturen på dessa beredskapsarbeten begränsas av de arbetslösas handikapp, ålder och lokala bundenhet.

I sammanhanget framhåller styrelsen att anvisade medel för innevarande budgetår 1975/76, med hänsyn till prisutvecklingen, är otillräckliga för att uppnå angivet antal sysselsättningsdagar.

Industribeställningar. Under budgetåret 1974/75 har industribeställningar (s. k. rådrumsbeställningar) lagts ut till ett värde av ca 500 000 kr. För budgetåret 1973/74 var motsvarande värde ca 160 000 kr.

Styrelsen räknar även i fortsättningen med att punktvis lägga ut beställ-

ningar för att dels överbrygga tillfälliga störningar i sysselsättningen, dels ge rådrum för att skaffa nya anställningar eller anordna utbildning. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknas till oförändrat 10 milj. kr. vilket möjliggör ca. 13 000 sysselsättningsdagar.

Detaljplaneringsbidrag. Under budgetåret 1974/75 fattade AMS beslut om bidrag till kommuner för projektering av arbeten med 37,5 milj. kr. Byggnads- och anläggningskostnaden beräknas uppgå till ca 550 milj. kr. Utförandet av de projekterade objekten beräknas medföra sysselsättningstillskott av ca 800 000 sysselsättningsdagar. För att ytterligare höja beredskapen beslöt styrelsen i april 1975 att t. o. m. oktober 1975 öka projekteringsbidraget till 75 % av kostnaden till kommuner inom stödområdet och 60 % för övriga kommuner. Som förutsättning skulle gälla, att projekteringen redovisades senast den 31 december 1975. Därutöver har regeringen i maj 1975 uppdragit åt AMS att till kommun, som intill utgången av budgetåret 1975/76 påbörjar projektering av lokal för barnomsorg, utge projekteringsbidrag med högst 90 % av de godkända kostnaderna för objekt inom allmänna stödområdet och högst 75 % för objekt inom övriga kommuner.

På skogs- och naturvårdsområdet har inventering m. m. av sysselsättningsobjekt samt projektering av skogsvägar utförts motsvarande en beredskap av ca 800 000 sysselsättningsdagar.

Under senare år har objektreserven i stor utsträckning tagits i anspråk. Även om påfyllningen varit god bör i beredskapssyfte projekteringen hållas på en hög nivå. Planeringen under budgetåret 1975/76 bör därför ha minst samma omfattning som budgetåret 1974/75.

Under budgetåret 1976/77 beräknas kommunala arbeten med stöd av detaljplaneringsbidrag projekteras motsvarande 800 000 sysselsättningsdagar. Statlig projektering av skogsvägar och skogsvårdsarbeten samt inventering av naturvårdsobjekt beräknas ske motsvarande likaledes 800 000 sysselsättningsdagar. Medelsbehovet härför beräknas till 25 milj. kr.

Regeringen föreskrev år 1973 att bidrag till vissa kommunala anläggnings- och husbyggnadsarbeten får utgå till projektering som antingen leder till att anläggnings- eller husbyggnadsarbeten kan påbörjas omedelbart eller avser grundläggande projektering. Om bidrag beviljas för endast grundläggande projektering får enligt bestämmelserna inte ytterligare bidrag senare meddelas för detaljplanering av samma arbeten. Kontrollen med anledning av sistnämnda bestämmelse föranleder enligt AMS erfarenheter administrativa svårigheter. Samtidigt begränsas möjligheterna att få projekteringen framförd till helt startklara objekt. Med tanke på att uppdelningen av projekteringen på etapper i och för sig kan vara värdefull föreslår styrelsen att bidrag får utgå till såväl grundläggande projektering som detaljprojektering när det är fråga om ett och samma objekt, oavsett projekteringsformernas tidssamband.

Investeringsfondsärenden. Styrelsen har yttrat sig till finansdepartementet i ca 1 650 ärenden om ianspråktagande av investeringsfonder för byggnads- och maskininvesteringar. Styrelsen har därvid tillstyrkt 110 ärenden om ianspråktagande av investeringsfonder i lokaliseringspolitiskt syfte. Övriga ärenden har tillstyrkts i vad avser byggnads- och anläggningsinvesteringar.

Regeringen har beslutat att investeringsfonderna skall tas i anspråk för byggnads- och anläggningsinvesteringar samt maskiner och inventarier i de delar av landet som inte ingår i stödområdet för kostnader som läggs ned t. o. m. den 31 mars 1976. Inom stödområdet och Borås- och Eskilstunaregionerna är användningen av investeringsfonder inte tidsbegränsad. Dessutom har regeringen medgivit att investeringsfonderna får tas i anspråk för överföring till lagerinvesteringskonto. Styrelsen har bemyndigats att under vissa förutsättningar meddela beslut i ärenden rörande ianspråktagande av investeringsfond för byggnads- och markarbeten, maskiner och inventarier samt för överföring till lagerinvesteringskonto. Styrelsen äger även under budgetåret 1975/76 meddela beslut rörande arbetsmiljöfonder och särskilda investeringsfonder.

Näringslivets intresse för investeringsfonderna som konjunkturstimulerande medel är betydande. Detta framgår bl. a. av att antalet företag med fonder enligt den årliga registreringen av investeringsfonder fortgående ökar. Med hänsyn till den betydelse ett frisläppande av fonderna har för att i ett försämrat arbetsmarknadsläge stimulera sysselsättningen, inte minst inom byggnadsverksamheten, utgår AMS från att systemet med investeringsfonder skall behållas med i stort sett nuvarande utformning.

För delprogrammet uppstår inga andra kostnader än administrationskostnader, vilka ingår i de för programmet gemensamma förvaltningskostnaderna.

Avskrivning av fordringar. För budgetåret 1974/75 har styrelsen bemyndigats att under vissa förutsättningar avskriva inom arbetsmarknadsverket uppkommande fordringar till ett belopp ej överstigande 10 000 kr.

I enlighet med bemyndigandet har under budgetåret 1974/75 beslut fattats om avskrivningar av fordringar till ett sammanlagt belopp av 633 181 kr. Avskrivningarna avser till större delen fordringar på flyktingar, zigenare samt personer som har erhållit lån till egen rörelse.

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder, exkl. delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad, beräknas till 965 milj. kr. (+ 222 065 000 kr.).

Föredraganden

Allmänna och särskilda beredskapsarbeten. Allmänna beredskapsarbeten är avsedda att temporärt bereda sysselsättning åt ar-

betslösa i allmänhet. De särskilda beredskapsarbetena är däremot i princip avsedda för personer som på grund av ålder, nedsatt arbetsförmåga m. m. har svårt att oavsett arbetssituationen erhålla och behålla anställning på den ordinarie arbetsmarknaden. De särskilda beredskapsarbetena syftar således, i likhet med olika former av skyddad sysselsättning, till en långsiktig rehabilitering samtidigt som de erbjuder en tryggad inkomst genom meningsfullt arbete. Som framgår av redovisningen av AMS anslagsframställning har de allmänna beredskapsarbetena minskat väsentligt i omfattning under de senaste åren. Antalet sysselsättningsdagar sjönk från 3 002 000 budgetåret 1972/73 och 2 115 000 budgetåret 1973/74 till 952 000 budgetåret 1974/75. Även antalet sysselsättningsdagar i de särskilda beredskapsarbetena har minskat i omfattning och uppgick motsvarande budgetår till 3 698 000, 3 429 000 och 2 635 000. Även utgifterna för de båda formerna av beredskapsarbeten har minskat. Sålunda sjönk utgifterna för allmänna beredskapsarbeten från 717 819 000 kr. budgetåret 1973/74 till 396 488 000 kr. budgetåret 1974/75. Motsvarande tal för särskilda beredskapsarbeten var 770 765 000 kr. resp. 670 453 000 kr.

Av det totala antalet sysselsättningsdagar i allmänna beredskapsarbeten utfördes under budgetåret 1974/75 ca 48 % i skogslän, ca 29 % i storstadslän och ca 23 % i övriga län. Motsvarande tal för särskilda beredskapsarbeten var 50 % för skogslän, 16 % för storstadslän och 34 % för övriga län. Som jag tidigare har framhållit låg såväl allmänna som särskilda beredskapsarbeten under större delen av år 1975 på en lägre nivå än år 1974. Mot slutet av året har dock en viss expansion skett bl. a. till följd av de ökade insatserna för ungdomar och annan nytillträdande arbetskraft. Till en stor del var dessa arbeten förlagda inom tjänste- och vårdsektorn. Totalt utgjorde andelen arbeten inom tjänste- och vårdsektorerna ungefär hälften av det totala antalet sysselsättningsdagar i allmänna beredskapsarbeten. Till följd av den minskade efterfrågan på arbetskraft under senare delen av år 1975, vilken i enlighet med tidigare erfarenheter först berörde bl. a. äldre och lokalt bundna personer, ökade också behovet av sysselsättning i särskilda beredskapsarbeten. Som AMS framhållit sysselsätts till ca 70 % äldre och lokalt bundna personer i denna form av beredskapsarbeten. Härtill kommer specialanvisade – bl. a. personer med olika former av missbruksproblem, mentalvårdspatienter och andra handikappade.

Behovet av beredskapsarbeten under budgetåret 1976/77 kan mot den bakgrund som jag inledningsvis har berört inte bedömas med någon större säkerhet. Medlen har beräknats med utgångspunkt i behovet av en fortsatt hög arbetsmarknadspolitisk beredskap.

AMS har i en särskild skrivelse till regeringen för kännedom överlämnat en rapport om den framtida inriktningen och omfattningen av AMS egenregiverksamhet på byggnads- och anläggningssidan. Rapporten har utarbetats av en partsammansatt grupp inom styrelsen. I rapporten läggs fram

förslag till riktlinjer för den framtida egen-regiverksamheten. Bl. a. föreslås att arbeten i egen regi i första hand skall bedrivas för svårplacerade personer samt i de fall då huvudman saknar resurser att bedriva arbetet i egen regi eller på entreprenad. AMS har för avsikt att i fortsättningen bedriva beredskapsarbeten i egen regi i huvudsaklig överensstämmelse med de i rapporten föreslagna riktlinjerna. Arbetsmarknadsverkets beredskapsarbeten i egen regi har också berörts av Svenska byggnadsentreprenörföreningen i skilda skrivelser till regeringen.

Arbetsmarknadsverkets beredskapsarbeten har även varit föremål för revisionsrapport från riksrevisionsverket. Rapporten som är ställd till AMS behandlar sysselsättningseffekten av beredskapsarbeten, angelägenhetsprövning och AMS byggande med egna produktionsresurser samt frågor rörande planering och uppföljning. Promemorian innehåller vissa förslag till effektivering av verksamheten. Inom ramen för den verksamhet som expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA) bedriver pågår vidare en utvärdering av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder däribland beredskapsarbetena.

Som AMS framhållit i sin anslagsframställning har regeringen under det senaste budgetåret i vissa fall medgivit tidigareläggning av byggnads- och anläggningsarbeten för vissa statliga myndigheter. Erfarenheterna av denna verksamhet har från arbetsmarknadspolitisk synpunkt i stort sett varit goda. I regeringens beslut i oktober 1975 om sysselsättningsfrämjande åtgärder ingick också tidigareläggning av statlig byggnadsverksamhet till ett värde av ca 100 milj. kr. Vidare höjdes anslagen till allmänna beredskapsarbeten med 180 milj. kr. och till särskilda beredskapsarbeten med 185 milj. kr. Vid fördelning av dessa medel gavs förtur för särskilda insatser inom boende, skol- och lekmiljöer samt för byggande av skogsbilvägar. Riksdagen har sedermera på tilläggsbudget I för innevarande budgetår anvisat medel till sysselsättningsskapande åtgärder med motsvarande belopp. På regeringens förslag anslogs vidare 25 milj. kr. för arbetsmiljöinsatser inom de statliga affärsdrivande verken. Härutöver höjdes skolbyggnadsramen hösten 1975 med 81 milj. kr. och denna dag med ytterligare 100 milj. kr. Med utnyttjande av finansfullmakten ställs nu ytterligare 310 milj. kr. till förfogande för beredskapsarbeten varav 10 milj. kr. för försvarsändamål samt 167 milj. kr. för ökat vägbyggande. Anordningsbidrag för daghem och fritidshem har höjts och särskilda stödåtgärder har införts för upprustning av samlingslokaler samt energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. Samtliga verksamheter syftar till att ge snabba sysselsättningseffekter.

Organisationskommittén för skyddat arbete (OSA) har nyligen lagt fram ett förslag (SOU 1975:82) Organisation för skyddat arbete till enhetlig organisation och huvudmannaskap för skyddade verkstäder, industriella beredskapsarbeten, kontorsarbetscentraler och hemarbetsverksamhet. Betänkandet remissbehandlas för närvarande. I avvaktan på statsmakternas ställningstagande bör inga ytterligare industriella beredskapsarbeten etableras i nuvarande verksamhetsform. Det bör i sammanhanget framhållas att nio

industriella beredskapsarbeten under åren 1974 och 1975 avvecklats och att sju av dessa har överlåtits till andra ägare. Detta innebär att verkstäderna nu bedrivs som reguljära företag och därigenom ger mer varaktig sysselsättning för de enskilda anställda än vad som är möjligt att åstadkomma inom ramen för beredskapsarbeten.

Med hänsyn till den beräknade medelsförbrukningen och det antal sysselsättningsdagar som uppnås under innevarande budgetår samt för att upprätthålla en god beredskap beräknar jag medelsbehovet för allmänna beredskapsarbeten till 650 milj. kr. och för särskilda beredskapsarbeten till 550 milj. kr. Av sistnämnda belopp avser 18 milj. kr. medel som enligt riksdagens beslut skall ställas till försvarets förfogande för att bekosta del av investeringarna för det fredsförband som skall etableras i Arvidsjaur. Det belopp som vid budgetårets slut har förbrukats för väg-och gatuarbeten skall räknas av mot automobilskattemedlen. Beloppet kan beräknas till sammanlagt 200 milj. kr. för allmänna och särskilda beredskapsarbeten.

Industribeställningar. I likhet med AMS beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår för sådana beställningar som AMS lägger ut i syfte att ge de anställda och arbetsförmedlingen rådrum i samband med företagsnedläggelser m. m. till 10 milj. kr. Behovet av eventuellt ytterligare insatser får bedömas med hänsyn till den aktuella arbetsmarknadssituationen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att det i regeringens i oktober 1975 framlagda förslag om sysselsättningsfrämjande åtgärder också ingick industribeställningar för 210 milj. kr. utöver ordinarie anslag, dvs. totalt 220 milj. kr. Av beloppet avsåg högst 10 milj. kr. särskilda insatser inom beklädnadsindustrin. I övrigt gällde åtgärderna främst anskaffning av material för affärsdrivande verk.

Detaljplaneringsbidrag. Som AMS har anfört har under budgetåret 1974/75 bidrag för projektering av kommunala arbeten lämnats med 37,5 milj. kr. vilket beräknas ge en byggnads- och anläggningskostnad på ca 550 milj. kr. Utförandet av byggnadsarbetena beräknas medföra ett sysselsättningstillskott av ca 800 000 sysselsättningsdagar.

Med hänsyn till behovet av att få till stånd en god reserv av startfärdiga kommunala byggnads- och anläggningsarbeten samt med hänsyn till sysselsättningsläget för konsulter och byggnadstekniker utgår för närvarande bidrag till kommunal projektering med 60 % och inom det allmänna stödområdet med 75 % av projekteringskostnaderna. Dessutom utgår för innevarande budgetår bidrag till projektering av lokaler inom barnomsorgen med 75 % och inom det allmänna stödområdet med 90 % av de godkända kostnaderna.

AMS och arbetsmarknadsrådets byggdelegation har lagt fram vissa förslag till åtgärder för att främst förbättra sysselsättningen inom konsult- och byggteknikerbranschen. Jag är beredd att ta ställning till dessa förslag först när ytterligare material lagts fram rörande utvecklingen på byggarbetsmarknaden. Med hänsyn till det nämnda behovet av en god planeringsberedskap inom den kommunala byggnads- och anläggningssektorn beräknar jag me-

delsbehovet för detaljplaneringsbidrag under budgetåret 1976/77 till 25 milj. kr. (+ 5 milj. kr.).

I enlighet med riksdagens tidigare ställningstagande ges f. n. inte statsbidrag för att upprätta dispositionsplaner för översiktlig markanvändning inom kommuner. AMS har emellertid i skrivelse den 11 februari 1975 med tillstyrkan överlämnat en framställning från Kiruna kommun om projekteringsbidrag avseende översiktlig markanvändning i samband med den planerade vägen mellan Kiruna och Narvik. Med hänsyn till de särskilda omständigheterna i ärendet har regeringen genom beslut den 4 december 1975 undantagsvis beslutat medge bidrag för detta ändamål.

För innevarande budgetår har AMS bemyndigats att på vissa villkor besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket. Jag förordar att AMS även för nästa budgetår får bemyndigande att med oförändrade villkor avskriva lånefordringar.

Jag beräknar det sammanlagda medelsbehovet för anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder till 1 254 milj. kr. varav 19 milj. kr. avser förvaltningskostnader.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att regeringen får bemyndiga AMS att under budgetåret 1976/77 besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket, beträffande vilken antingen omständigheterna är sådana att vederbörande inte kan betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedöms förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte är ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå inte anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,
2. till *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 254 000 000 kr. varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedel.

B 4. Stöd till lageruppbyggnad

1974/75	Utgift	1 139 876
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	300 000 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programmet Sysselsättningsskapande åtgärder ingående delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad. Bestämmelser för bidrag under åren 1975 och 1976 finns i förordningen

(1975:475, ändrad senast 1975:1276) om statligt stöd i vissa fall till lagerökning. För räkenskapsåret närmast före den 1 mars 1973 gällde kungörelsen (1971:1249) om statsbidrag i vissa fall till lagerökning.

AMS

AMS har under budgetåret 1974/75 bifallit två ansökningar, motsvarande en lagerökning om 5,7 milj. kr. Statsbidrag har beviljats med högst 20 % av lagerökningen, dvs. med totalt 1,1 milj. kr.

Regeringen har i juni 1975 förordnat att stöd till lageruppbyggnad får utgå till lagerökning under åren 1975 och 1976 samt att AMS skall pröva framställningar därom. Ansökningar om statsbidrag skall ha kommit in till länsarbetsnämnd senast den 31 december 1975 (för sågverksföretag senast den 15 augusti 1975).

AMS fattar preliminärt beslut om lagerstöd. Senast sex månader efter bidragsperiodens utgång skall de företag som har erhållit preliminärt beslut fullfölja ansökan och i denna ange lagerökningen. Länsarbetsnämnden avger yttrande varefter styrelsen fattat slutgiltigt beslut. Det är f. n. inte möjligt att exakt bedöma kostnaderna för delprogrammet.

Slutgiltig ansökan skall ha inkommit senast den 31 december 1976 (i de fall regeringen medgivit annan tidsperiod kan en förskjutning ske). Styrelsen bedömer dock att större delen av kostnaderna kommer att belasta budgetåret 1976/77.

Med utgångspunkt från medelsåtgången vid närmast föregående tillämpning av stödet åren 1971–1973 och den prisutveckling som skett sedan dess samt att ett ökat antal företag nu väntas utnyttja stödet har styrelsen beräknat medelsbehovet till 300 milj. kr. (+ 299 999 000 kr.).

Departementspromemorian (DsA 1975:6) Lagerstöd I

Den 31 maj 1974 tillkallade chefen för arbetsmarknadsdepartementet tre sakkunniga – lagerstödsutredningen – för att utvärdera stödet till lagerinvesteringar. I en promemoria (DsA 1975:6). Lagerstöd I har utredningen avgivit preliminära synpunkter på utformningen av ett stöd till lageruppbyggnad. Utredningen konstaterar inledningsvis att dess arbete ännu inte är avslutat, men med hänsyn till riksdagens bemyndigande till regeringen att vid behov införa ett lagerstöd av den typ som fanns 1972, har utredningen gjort en utvärdering av effekterna av det tidigare lagerstödet och lämnat preliminära synpunkter och förslag.

Det konstateras i utredningen att stödet i de flesta fall sannolikt medförde en större lagerhållning av färdigvaror än vad som skulle ha blivit fallet utan stöd. Under år 1973 reducerades sedan färdigvarulagren väsentligt. Denna iakttagelse gäller främst för företag inom järn- och stålindustrin samt

skogsindustrin. För företag inom verkstadsindustrin var utvecklingen inte lika enhetlig som i de råvarubaserade näringarna. Utredningen anser det sannolikt att stödet utnyttjades av företag som i de flesta fall drabbats förhållandevis hårt av konjunktursvackan. Detta styrks av att stödföretagen även under tidigare år har uppvisat relativt stora konjunkturmässiga svängningar med bl. a. betydande minskningar av färdigvarulagren under den föregående lågkonjunkturen. Ökningen av färdigvarulagren motsvarades i åtskilliga fall av reducerade insatsvarulager. Stödföretagens totala lager utvecklade sig därför ofta inte på något påtagligt annorlunda sätt än övriga företags. Detta innebär att sysselsättningseffekten av stödet i de flesta fall troligen var begränsad till stödföretagen själva. 1972 års lagerstöd utnyttjades i första hand av företag som ligger förhållandevis tidigt i förädlingskedjan. Detta torde i första hand bero på skillnader i fråga om inkuranskostnader dvs. värdeminskningar på grund av fysiska förändringar, modeväxlingar, marknadsförändringar etc. och på skillnader vad gäller läget i konjunkturcykeln. Benägenheten till ökad lagerhållning varierar väsentligt med inkuranskostnaderna. Dessa kostnader torde ofta vara lägre för företag som ligger tidigt i förädlingskedjan. Benägenheten torde också variera väsentligt med stödbeloppets storlek. Företag som befinner sig i ett utvecklingsskede då man planerar en reduktion av lagren måste för att erhålla stöd först öka produktionen så att oförändrat lager upprätthålls. Stöd erhålles därefter för den lagerökning som därutöver äger rum. Det är sannolikt att 1972 års stöd i första hand utnyttjades av företag som oavsett stödet planerade att bibehålla eller öka sina lager.

Förutom de slutsatser som kunnat dras av det analyserade bokslutsmaterialet i den refererade undersökningen har utredningen gjort vissa erfarenheter av stödets utnyttjande i direkt kontakt med berörda myndigheter och företag. Det är tänkbart att vissa brister i informationen om lagerstödet är en orsak till den relativt låga anslutningen till stödet från främst mindre företag. Någon enhetlig praxis i tillämpningen av stödvillkoren uppnåddes inte under år 1972. Det gäller såväl sysselsättningsvillkoren som avgränsningen av den stödberättigade företagsenheten. Otillräcklig likviditet har vidare i många sammanhang angivits som en hämmande faktor. Den bristande likviditeten kan i en del fall ha utgjort ett större hinder för lagerökning än väntade kostnadsökningar till följd av högre inkurans, ränte- och direkta lagringskostnader. Det är möjligt att anslutningen till lagerstödet varit större om likviditetsläget varit mer gynnsamt under år 1972. Det är även tänkbart att den till synes kraftiga minskningen av insatsvarulagren i stödföretagen under stödperioden i en del fall sammanhängde med bristande finansiella möjligheter att både öka de stödberättigade färdigvarulagren och samtidigt upprätthålla övriga lager i företaget.

Det ingick inte i utredningens uppdrag att bedöma behovet av lagerstöd mot bakgrund av den konjunkturutveckling som kan väntas under den närmaste tiden. Principiellt har utredningen emellertid uppfattningen att

lagerstöd har störst utsikter att medföra gynnsamma effekter för sysselsättningen och samhällsekonomin om det sätts in under senare delen av en lågkonjunktur.

Utredningen anser att ett lagerstöd i framtiden bör förknippas med ett strikt sysselsättningsvillkor, som innebär att stödföretagen förutsätts upprätthålla nyrekryteringen i normal omfattning. I likhet med vad som gällde det tidigare stödet bör utgångspunkten vara att företaget har avsättningssvårigheter och på grund av detta problem att upprätthålla sysselsättningen.

En viktig ändring av det tidigare stödet som utredningen föreslår är att stödet i princip skall beräknas på resp. företags totala lager, dvs., både färdigvaror, varor i arbete och insatsvaror. Stödet föreslås dock inte utgå till handelsföretag och andra företag som huvudsakligen ökar sina lager av inköpta varor (grossistföretag).

Bidragets storlek bör i princip vara detsamma som under 1972, dvs. 20 % av lagervärdets ökning, men utredningen anser det nödvändigt att införa en möjlighet att vid snabba prisstegringar räkna om lagrets värde, så att inte stora bidrag utgår för volymmässigt oförändrat lager. Utredningen föreslår också att bidrag skall kunna utgå i förskott om det motiveras av företagets likviditetsläge. Utredningen anser vidare, att de lokala fackliga organisationernas yttrande alltid skall inhämtas vid ärende om lagerstöd.

Remissyttranden

Remissyttranden över promemorian har avgetts av AMS, statens industriverk, LO, Svenska träindustriarbetareförbundet, Svenska byggnadsarbetareförbundet, SAF, Sveriges industriförbund och TCO.

Remissinstanserna som i princip ansluter sig till utredningens överväganden och förslag har lämnat följande kommentarer till promemorian och synpunkter på utredningens fortsatta arbete.

LO vill understryka betydelsen av att utredningen vid det fortsatta arbetet tar sikte på att överhuvudtaget åstadkomma en jämnare utveckling av lagerinvesteringar under hela konjunkturcykeln. Möjligheterna att i en högkonjunktur vidta restriktiva åtgärder, exempelvis ändrade nedskrivningsregler eller införande av avgifter bör därför diskuteras. I detta sammanhang bör man undersöka förutsättningarna att från samhällets sida överbrygga de eventuella likviditetssvårigheter som kan bli aktuella i samband med lageruppbyggnaden. En viktig utgångspunkt för detta arbete bör enligt LO vara ett grundligt studium av faktorer som styr företagens lagerbeteenden. En mer aktiv lagerstyrning från samhällets sida kommer vidare att ställa ökade krav på information om lagersituationen i näringslivet.

Svenska träindustriarbetareförbundet, som avgett yttrande till LO, framhåller att det år 1972 för att erhålla lagerstöd som regel krävdes att företagen stadigvarande sysselsatte minst 20 personer. Riksdagen har uttalat (InU 1975:1 s. 21, rskr 1975:30) att antalet anställda ej får vara ett avgörande

kriterium vid beslut om lagerstöd. Förbundet föreslår att detta kriterium tas bort. Inom träindustrin produceras ca 20 % av den totala produktionen i företag med 20 eller färre anställda. Förbundet vill också liksom *SAF* och *Sveriges industriförbund* understryka vikten av att de fackliga organisationerna och företagen får fyllig information om lagerstöd. Statsmakterna bör ställa informationsresurser till förfogande som gör det möjligt för de fackliga organisationerna och företagarorganisationerna att sprida information.

Enligt *Byggnadsarbetareförbundet* bör utredningen i det fortsatta arbetet analysera möjligheterna för samhället att få del av de vinster som stödföretagen på sikt gör med hjälp av lagerstödet och diskutera möjligheterna att införa regler för återbetalning av hela eller del av lagerstödet i de fall stora vinster har skapats med dess hjälp.

Det av utredningen skisserade lagerstödet torde enligt *industriverket* kunna få vissa effekter på industristrukturen på längre sikt. Det kan finnas risk att företag bygger upp lager som senare måste realiseras till priser som gör att andra företag kan få avsättningssvårigheter. För att undvika kollision mellan de av industriverket administrerade branschprogrammen och lagerstödet anser verket att verkets yttrande bör inhämtas när det gäller stöd till vissa angivna stödbranscher.

Enligt *AMS* är det angeläget att utredningen i sitt kommande arbete behandlar avvägningen av olika åtgärder som gemensamt syftar till att upprätthålla och stimulera sysselsättningen inom företagen. Styrelsen framhåller också att arbetsmarknadsverket måste ges ett visst spelrum att tillämpa lagerstödet inom ramen för de riktlinjer som regeringen och riksdagen fastställt. Med hänsyn till den betydelse lagerutvecklingen inom bl. a. handelns grossistled kan ha från sysselsättningssynpunkt finner styrelsen det angeläget att hithörande spörsmål ägnas ytterligare uppmärksamhet vid det fortsatta utredningsarbetet. Styrelsen finner det också angeläget att utredningen studerar möjligheten att i fall, då ingångslagret är onormalt stort, låta företagen i stället få utnyttja normallagret som bas. En möjlighet är också att bibehålla det normala sysselsättningsvillkoret, även i de fall en ändring sker av den period, för vilken lageruppbyggnaden beräknas. Styrelsen delar slutligen utredningens uppfattning att effekten av lagerstöd bör utvärderas systematiskt. Planering och genomförande av en sådan utvärdering bör lämpligen ske i nära samråd med utredningen, konjunkturinstitutet och AMS.

SAF och Industriförbundet framhåller, i likhet med AMS, att också företag som genom lagerstöd kan begränsa sysselsättningsminskningen mera än vad som skulle bli fallet utan stöd, bör kunna komma i åtnjutande av sådant stöd. Under en period av ett år stiger tillverkningskostnaderna för en vara och därmed också kostnaderna för det kapital som binds i lager. Om ett företag kan visa att dess faktiska kostnader för ökad lagerhållning överstiger vad som framkommer efter en deflatering (prisomräkning) av utgående lager, bör därför enligt SAF:s och Industriförbundets mening hinder för lagerstöd

inte föreligga. De framhåller också att utredningen i det fortsatta arbetet bör beakta om det inte är motiverat att utforma stödet som en ökad finansieringshjälp och en mindre andel direkt bidrag. Med den nuvarande utformningen av lagerstödet riskerar man att företrädesvis stödja redan solida och likvida företag med hög lönsamhet som även utan bidrag har möjlighet att dra fördel av lager-och prisförändringar under ett konjunkturförlopp.

Om förutsättningarna för att lagerstöd skall beviljas är uppfyllda bör sådant stöd kunna utgå även om de fackliga organisationerna motsätter sig detta, framhåller de slutligen. I uppenbara fall synes det då heller inte nödvändigt att hänskjuta ärendet till regeringen.

Föredraganden

Regeringen beslöt i juni 1975 att stöd för företagens lageruppbyggnad under budgetåret 1975/76 skulle få utgå med 20 % av kostnaden för en lageruppbyggnad om det var av väsentligt intresse från sysselsättningssynpunkt. För sågverk kunde alternativt gälla perioden den 1 januari–den 31 december 1975 och perioden den 1 januari–den 30 juni 1976.

Enligt regeringens beslut skall ansökningar om lagerstöd under åren 1975 och 1976 prövas av AMS. Statsbidrag kan utgå till företag som driver industriell eller industriliknande verksamhet. Bidraget utgår med 20 % av värdet av företagets lagerökning under ovannämnda perioder. Förutsättningarna för bidrag är att det är av väsentligt intresse från sysselsättningssynpunkt och att sysselsättningen i företaget under den tid bidraget avser bibehålls vid minst samma nivå som den 1 juni 1975. Värdet av lagerökningen bestäms på följande sätt. Ingående lager beräknas till återanskaffningsvärdet per den 1 juli 1975. Är värdet av företagets normallager högre än värdet av ingående lager skall värdet på normallagret användas. Utgående lager omräknas till lagrets återanskaffningsvärde vid samma tidpunkt och i förekommande fall får avdrag för inkurans göras. I de fall återanskaffningsvärdet inte kan utredas tillförlitligt får branschindex användas. Samma värderingsprinciper tillämpas såväl för ingående som utgående lager. Ansökningar om bidrag skall inges senast den 31 december 1975 och till dessa skall fogas yttranden av arbetstagarsidans ledamöter i företagsnämnden. Sökanden skall också skriftligen medge att AMS får granska räkenskaper och inhämta de uppgifter ur företagens självdeklaration som behövs för tillämpningen av bidragsgivningen. Efter regeringens beslut kan, om synnerliga skäl föreligger, bidrag under åren 1975 och 1976 få utgå till företag för annan period än nyss angivna. Vidare har regeringen medgivit att lagerstöd får utgå till ett företag för vissa grupper av varor i företaget även om särskild investeringsfond tagits i anspråk för annan grupp av varor inom företaget.

I samband med regeringens beslut om sysselsättningsfrämjande åtgärder i oktober 1975 fastställdes att företag som beviljats stöd till lageruppbyggnad skulle kunna få förskott på bidraget med 75 %. Syftet härmed är att förbättra

företagens likviditet och därmed öka möjligheterna för dem att med hjälp av lagerökning hålla sysselsättningen och produktionen uppe. Fram till mitten av december månad 1975 hade ansökningar om lagerstöd inkommit från 533 företag med tillsammans 126 000 anställda. Det beräknade värdet av den bidragsberättigade lagerökningen har angetts till 3,2 miljarder kr.

Riksdagen har (prop. 1975/76:25, InU 1975/76:23, rskr 1975/76:118) beslutat att komplettera lagerstödet med en möjlighet till statsgaranti för lånefinansiering som kan behövas utöver förskotten. Garantin skall vara så utformad att staten fram till den 1 april 1977 tar på sig ansvaret för viss del av den eventuella förlust som kreditinstitut kan åsamkas av lån för lagerökningen.

Riktlinjerna för det nu aktuella lagerstödet står i viktiga avseenden i överensstämmelse med de förslag som har lagts fram av 1974 års lagerstödsutredning. Sålunda gäller till skillnad från år 1972 att lagerökningen i princip skall beräknas efter fasta priser. Möjligheterna till förskott och lån för att finansiera lagerökning står också i överensstämmelse med utredningens överväganden. Vid tillämpningen av sysselsättningsvillkoret eftersträvas, i likhet med vad utredningen har förordat, att företagen skall avstå från permitteringar och dessutom upprätthålla sina nyanställningar i normal omfattning.

Vissa av utredningens förslag behöver enligt min mening övervägas ytterligare. Det gäller främst förslaget att bidrag skall beräknas på ändringen av stödföretagens samlade lager dvs. såväl insatsvaror, varor i arbete som färdigvaror. Utredningen har vidare lämnat en rad synpunkter på bl. a. frågan när i en konjunkturcykel lagerstödet bör sättas in för att få störst effekt. Utredningen har emellertid som tidigare framhållits ännu inte avslutat sitt arbete. Jag anser det angeläget att stödets konstruktion och användning blir föremål för ytterligare överväganden mot bakgrund av de erfarenheter som det nu aktuella stödet kan ge.

Jag biträder AMS förslag att anslaget för nästa år bör föras upp med ett belopp av 300 milj. kr. Regeringen har vidare beslutat om en ny period för lagerstöd till företag, som inte har ansökt om lagerstöd före utgången av år 1975. Den nya stödperioden som främst kommer att avse verkstadsföretag omfattar kalenderåret 1976.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till lageruppbyggnad* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 000 kr.

B 5. Kontant stöd vid arbetslöshet

1974/75	Utgift	449 499 801
1975/76	Anslag	1 080 885 000
1976/77	Förslag	870 400 000

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Kontant stöd vid arbetslöshet. I programmet ingår delprogrammen Ersättning till arbetslöshetskassor, Omställningsbidrag och Kontant arbetsmarknadsstöd.

	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Ersättning till arbetslöshetskassor	399 914 000	1 010 300 000	- 248 500 000	-207 900 000
Omställningsbidrag	15 282 000	20 000 000	- 8 000 000	- 8 000 000
Kontant arbetsmarknadsstöd	27 540 000	45 000 000	- 5 000 000	+ 5 000 000
Förvaltningskostnader	6 765 000	5 585 000	+ 615 000	+ 415 000
	449 500 000	**1 080 885 000**	**- 260 885 000**	**-210 485 000**

Delprogrammet Ersättning till arbetslöshetskassor avser verksamhet enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring (ändrad senast 1975:383). De erkända arbetslöshetskassorna får genom AMS bidrag för utbetalade ersättningar och förvaltningskostnader. Kassor med speciellt stora ersättningsutbetalningar eller med i övrigt otillräckliga ekonomiska resurser kan genom särskilt stöd få nödvändig förstärkning.

Under delprogrammet Omställningsbidrag redovisas kostnader för omställningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen. Bidragsgivningen är under successiv avveckling sedan den 1 januari 1974.

Delprogrammet Kontant arbetsmarknadsstöd avser verksamhet enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd (ändrad 1975:384). Stödet utgör ett komplement till arbetslöshetsförsäkringen och ger ett ekonomiskt skydd för nytillkomna på arbetsmarknaden.

AMS

Ersättning till arbetslöshetskassor. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 bestäms dels av statsbidragets storlek verksamhetsåret den 1 januari–den 31 december 1976, exkl. de à-kontoutbetalningar som görs under tiden den 1 januari–den 30 juni 1976, dels av de à-kontoutbetalningar som sker för tiden den 1 januari–den 30 juni för verksam-

hetsåret 1977. Medelsbehovet kommer således att baseras på det genomsnittliga förhållandet under såväl försäkringsåret 1976 som 1977. Avgörande för kostnadsberäkningen är det genomsnittliga antalet ersättningsdagar per kassamedlem och år. Under de senaste åren har medlemsantalet i arbetslöshetsförsäkringen ökat med i genomsnitt ca 100 000 per år. Denna ökning torde komma att fortsätta de närmaste åren. Budgetåret 1976/77 beräknas medlemsantalet uppgå till 2 750 000.

I budgetförslaget för 1974/75 kalkylerades antalet ersättningsdagar per årsmedlem till 5,5. Till följd av högkonjunkturen under 1974 och våren 1975 kom antalet ersättningsdagar att uppgå till 3,3. Ersättningsutbetalningarna har sjunkit under de två senaste åren. En prognos av antalet ersättningsdagar per årsmedlem är dock mycket svår att göra, eftersom ett flertal i sig svårbestämbara variabler måste ligga till grund för beräkningen. Det är f. n. inte heller med säkerhet känt vad de nya ersättningsbestämmelserna långsiktigt kommer att innebära i ökat antal ersättningsdagar. AMS har med sina beräkningar utgått från 5,0 ersättningsdagar per årsmedlem dvs. samma antal ersättningsdagar som i budgetförslaget för 1975/76.

Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknas uppgå till 761,8 milj. kr. Fördelningen av kostnaderna framgår av följande tabell.

Statens kostnad för grundbidrag	160 416 666
Progressivbidrag	551 650 000
Förvaltningsbidrag	24 750 000
Särskilt stöd till erkända arbetslöshetskassor	25 000 000
	761 816 666

Omställningsbidrag. Antalet kvarvarande personer med omställningsbidrag uppgick den 1 november 1974 till 3 060 och den 1 april 1975 till 2 331. Under 1975/76 väntas en fortsatt nedgång av antalet personer som uppbär bidrag. Jämfört med budgetåret 1974/75 beräknas antalet bidragsdagar minska med ca 20 %. Omställningsbidraget befinner sig under avveckling sedan den 1 januari 1974 och utgår under en övergångsperiod endast till den som före detta datum har beviljats sådant bidrag. Med hänsyn härtill beräknar AMS medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 12 milj. kr.

Kontant arbetsmarknadsstöd. Delprogrammet infördes den 1 januari 1974. Omkring 12 000 personer per månad uppbar stöd under kalenderåret 1974 och ca 65 milj. kr. utbetalades, motsvarande 2 100 000 ersättningsdagar. I budgetförslaget för 1974/75 räknade AMS med att ett normalår skulle motsvara 4 milj. ersättningsdagar. Under år 1974 har rått högkonjunktur vilket påverkat utbetalningarna. Mycket talar dock för att genomströmningen av stödtagare går fortare än vad man har haft anledning

att vänta. Under år 1974 har ca 57 000 personer beviljats kontant arbetsmarknadsstöd. AMS räknade med ca 60 000 personer, men med betydligt längre arbetslöshetsperioder.

Fortfarande saknas tillräcklig erfarenhet av denna stödform för att man med någon större säkerhet skall kunna bedöma dess framtida omfattning. Troligen kommer dock antalet ersättningsdagar under ett normalår att uppgå till ca 4 milj., fördelade på helt och halvt stöd. Statens kostnader för verksamheten inskränker sig till en tredjedel av totalkostnaden medan två tredjedelar bestrids av arbetsgivaravgifter. Med hänsyn till detta beräknar AMS medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 40 milj. kr.

Det totala medelsbehovet för programmet Kontant stöd vid arbetslöshet beräknas för budgetåret 1976/77 till 820 milj. kr.

Föredraganden

Arbetslöshetens omfattning totalt och i synnerhet dess fördelning på kassor med olika ersättningsnivåer utgör svårbedömbara faktorer. Statens kostnad för det kontanta stödet vid arbetslöshet är därför vansklig att beräkna. Med utgångspunkt från 5,0 ersättningsdagar per årsmedlem beräknar jag anslaget till 870,4 milj. kr. Den relativa fördelningen mellan de olika stödformerna framgår av den sammanställning som jag tidigare har presenterat. Eftersom det kontanta arbetsmarknadsstödet höjs fr. o. m. den 1 januari 1976 (prop. 1975/76:59, InU 1975/76:22, rskr 1975/76:117) med 10 kr. per ersättningsdag bör medel under delposten Ersättning till arbetslöshetskassor beräknas för en däremot svarande höjning av grundbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna, eller från 35 kr. till 45 kr. Av ersättningen till arbetslöshetskassorna beräknar jag 20 milj. kr. för särskilt stöd till vissa erkända arbetslöshetskassor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kontant stöd vid arbetslöshet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 870 400 000 kr.

B 6. Totalförsvarsverksamhet

1974/75	Utgift	25 048 064
1975/76	Anslag	22 020 000
1976/77	Förslag	24 062 000

Från anslaget bestrids utgifter för programmet Totalförsvarsverksamhet. Programmet består av delprogrammen Försvars- och beredskapsplanering samt Vapenfria tjänstepliktiga.

	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Försvars- och beredskaps-planering	1 843 000	1 900 000	+ 1 900 000	+ 190 000
Vapenfria tjänstepliktiga	13 851 064	12 145 000	+ 7 855 000	+ 447 000
Förvaltningskostnader	9 354 000	7 975 000	+ 2 025 000	+ 1 405 000
	25 048 064	**22 020 000**	**+ 11 780 000**	**+ 2 042 000**

Delprogrammet Försvars- och beredskapsplanering omfattar dels planering för utnyttjande av landets arbetskraft under beredskaps- och krigstillstånd samt planläggning av arbetsmarknadsverkets krigsorganisation, dels statsbidrag till sådana frivilliga försvarsorganisationer som fyller viktiga uppgifter när det gäller utbildning av personal för arbetsuppgifter i krigstid inom totalförsvarets civila delar. Verksamheten, som huvudsakligen är av utrednings- och informationskaraktär, handhas i AMS av försvarsenheten och regionalt av länsarbetsnämnderna.

Delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga omfattar utbildning, redovisning och registrering av värnpliktiga som har fått tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst. Utbildningen syftar till att de vapenfria skall kunna fullgöra en för samhället betydelsefull tjänst inom totalförsvaret. AMS handhar redovisning och registrering av de vapenfria samt bestämmer vilken slags tjänst de skall fullgöra och när. Delprogrammet belastas av kostnader för ekonomiska och sociala förmåner åt vapenfria tjänstepliktiga. Dessa förmåner, som utgår enligt samma regler som gäller för övriga värnpliktiga, avser bl. a. lön, inkvartering, förplägnad, visst antal fria resor samt familjebidrag i vissa fall. Delprogrammet belastas vidare av ersättningar för vissa utbildningskostnader m. m. till myndighet eller annan som tilldelas vapenfria tjänstepliktiga.

AMS

Försvars- och beredskapsplanering. Överföring av personalplanerna till ADB har påbörjats. Branschplanläggningen har under året lämnat förberedelsestadiet och ett nytt cirkulär jämte anvisningar har sänts ut till länsarbetsnämnderna. Den nya branschplanläggningen omfattar i sin första etapp tillverkningsindustrin.

Under budgetåret 1974/75 har sedvanlig fördelning gjorts av 45 500 47-åringar. De frivilliga försvarsorganisationerna har under budgetåret bedrivit informations- och rekryteringsverksamhet samt utbildat 1 700 personer.

Den begränsade medelstilldelningen för budgetåret 1975/76 medför att

planerade och i hög grad angelägna kurser inte kan genomföras och att vissa organisationer som skulle ha möjlighet att bilda nya avdelningar och öka utbildningen får avstå från detta. Den nuvarande tillgången på frivillig personal täcker endast 34 % av det av myndigheterna framräknade behovet.

AMS föreslår för budgetåret 1976/77 att 3 800 000 kr. skall utgå till de frivilliga försvarsorganisationerna, vilket skulle möjliggöra en utbildningsvolym som medger,

- en reducering med ca 15 % av de nu rådande stora bristerna på frivilligpersonal (reservarbetskraft) till totalförsvarets civila delar
- en täckning av brister som uppstår genom avgångar
- ett genomförande av anbefalld repetitionsutbildning.

Ökningen av utgifterna förorsakas dessutom av

- höjda utbildningspremier till s. k. A-personal
- höjda arvoden till instruktörer
- höjda kostnader vid lantbruksskolorna
- höjda krav på utbildning av förare till lastbilar över tio ton.

Medelsberäkningen omfattar även sociala kostnader för arvoden till instruktörer och funktionärer och för utbildning av frivilligorganisationernas kanslipersonal.

Vapenfria tjänstepliktiga. Under budgetåret 1974/75 har 1 020 vapenfria tjänstepliktiga påbörjat utbildning och antalet tjänstgöringsdagar har uppgått till 320 000. Utbildningsplatserna har kunnat utökas i stort sett i den omfattning som medgivits av anslagsramen.

För budgetåret 1975/76 planeras grundutbildning för 1 220 vapenfria tjänstepliktiga motsvarande 290 000 tjänstgöringsdagar. Därtill kommer visst antal tjänstgöringsdagar för repetitionsutbildning.

Det årliga antalet tillstånd till vapenfri tjänstgöring under de närmaste åren kan beräknas till ca 1 300. På grund av bristen på utbildningsplatser och det stora antalet tillstånd som beviljades under åren 1972 och 1973 väntar idag ca 2 000 personer på inkallelse till grundutbildning. Detta innebär att antalet tjänstgöringsdagar måste ökas till ca 400 000 för att tillgodose utbildningsbehovet.

AMS har för budgetåret 1976/77 beräknat medelsbehovet till 18,2 milj. kr. jämte kostnaderna för familjebidrag om ca 1,5 milj. kr. och ersättning för vissa utbildningskostnader om 300 000 kr., dvs. totalt 20 milj. kr.

AMS föreslår vidare att styrelsen ges möjlighet att betala kostnaderna för den utbildning som styrelsen ålägger viss myndighet. Kostnaderna avser en veckas introduktionsutbildning i vissa grundläggande moment som föreskrivs i värnpliktsbestämmelserna.

Sammanlagt beräknas medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för programmet Totalförsvarsverksamhet till 33,8 milj. kr.

Föredraganden

För bidrag till de frivilliga försvarsorganisationerna har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 1 900 000 kr. AMS har föreslagit en kraftig höjning av detta belopp. För egen del kan jag inte tillstyrka annan höjning än 190 000 kr. som kompensation för inträffade kostnadsstegringar.

För verksamheten med vapenfria tjänstepliktiga får för budgetåret 1975/76 antalet tjänstgöringsdagar uppgå till högst 325 000. AMS har föreslagit att verksamhetens omfattning utökas till 400 000 tjänstgöringsdagar. Vidare har AMS föreslagit att reglerna för ersättning av myndigheternas utbildningskostnader omarbetas. I avvaktan på resultatet av den pågående vapenfriutredningen kan jag inte biträda AMS förslag i dessa avseenden. Antalet tjänstgöringsdagar bör liksom för innevarande budgetår uppgå till högst 325 000. Jag beräknar medelsbehovet för delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga till 12 592 000 kr.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Totalförsvarsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 24 062 000 kr.

B 7. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning

1974/75	Utgift	9 244 392	Reservation	6 845 808
1975/76	Anslag	7 000 000		
1976/77	Förslag	7 000 000		

Från anslaget bestrids arbetsmarknadsverkets utgifter för anskaffning av utrustningsföremål, vilkas anskaffningsvärde överstiger 10 000 kr. och vilkas livslängd överstiger tre år. Annan utrustning anskaffas med anlitande av resp. programanslag.

AMS

Utrustningskapitalets omfattning samt anskaffningar under budgetåren 1974/75–1976/77 framgår av följande sammanställning.

Utrustningens värde efter avskrivningar samt anskaffningar (1 000-tal kr.)

Slag av utrustning	Värde 1974-07-01	Inköp 1974/75	Värde 1975-07-01	Planerade inköp 1975/76	Beräknat värde 1976-07-01	Planerade inköp 1976/77	Beräknat värde 1977-07-01
Byggnader	35 705	-	27 500	-	21 630	-	16 910
Aske gård	6 030	-	5 430	-	4 890	-	4 400
Maskiner och fordon för byggnads- och anläggningsarbeten	7 650	76	5 450	350	4 115	3 500	5 855
Vagnar och bodar	6 880	418	5 880	600	5 245	1 500	5 545
Maskiner för industriella beredskapsarbeten	7 725	1 208	7 950	3 700	9 215	4 000	10 445
Maskiner för kontorsarbetscentraler	598	1 214	1 490	1 000	1 890	1 500	2 585
Tjänstebilar och tryckerimaskiner	327	117	210	150	250	350	465
Teleutrustning	-	890	-	1 500	-	1 750	-
Kontorsinventarier	-	26	-	400	-	200	-
Centralregister	-	1 008	-	1 900	-	650	-
Flextidsutrustning	-	-	-	150	-	-	-
Tryckerimaskiner, Solna	-	-	-	-	-	400	-
Flyktingförläggningen, Alvesta	-	-	-	4 100	-	-	-
Förvaltningslokaler, Solna	-	4 287	-	-	-	-	-
	64 915	**9 244**	**53 910**	**13 850**	**47 235**	**13 850**	**46 205**

Under de två föregående budgetåren har styrelsen i mycket begränsad omfattning ny- eller ersättningsanskaffat entreprenadmaskiner och fordon för beredskapsarbeten. För de närmast kommande budgetåren måste styrelsen beakta de krav som ställs på maskinparkens beskaffenhet, främst betingade av författningar på miljövårds- och arbetarskyddsområdet. Investeringsutgifterna beräknas till 1,6 milj. kr. Ca 20 % av den handhållna bergborrutrustningen är dessutom försliten liksom vissa enheter av den maskinella bergborrutrustningen. Investeringsutgifterna för ersättningsanskaffning av den manuella utrustningen uppgår till 600 000 kr. och för modernisering av den maskinella utrustningen erfordras 250 000 kr. Då styrelsens fordonspark är starkt försliten beräknas därutöver ersättningsanskaffning av ett 20-tal fordon uppgå till 1 050 000 kr., varför de totala investeringsutgifterna för entreprenadmaskiner och fordon beräknas till 3,5 milj. kr.

Styrelsen disponerar ca 1 950 personal- och rastvagnar. Av dessa är 950 avsedda för byggarbetsplatser och 1 000 för skogliga arbetsplatser. Skogsvårdsstyrelserna och domänverket hyr ca 770 personal- och rastvagnar motsvarande ca 4 150 platser. AMS beräknar investeringsutgifterna för ersättningsanskaffning av 60 uthyrda vagnar till 1,2 milj. kr. Vid egna arbetsplatser beräknar styrelsen ett ersättningsbehov av 15 vagnar mot-

svarande 300 000 kr., varför de totala investeringsutgifterna för vagnar och bodar uppgår till 1,5 milj. kr.

Driften vid de industriella beredskapsarbetsplatserna är föremål för översyn. Rationaliseringsåtgärder kommer att vidtas för att minska produktionskostnaderna. Det ekonomiska utfallet kännetecknas genomgående av stora underskott. Härtill bidrar att resultatkravet redan vid etableringstillfället har fått komma i andra hand inför kravet att snabbt skapa arbetstillfällen och att den anvisade arbetskraften inte har en upplärd industriarbetares effektivitet. Vidare har investeringsmedel saknats för vidareutveckling av etablerade arbetsplatser. Samordning mellan olika verkstäder för specialisering har inte heller kunnat genomföras.

Rationaliseringsmöjligheterna är stora för de flesta verkstäderna och, om medel ställs till förfogande för maskininvesteringar och utbyggnad eller förbättringar av industrilokaler, kan mycket stora resultatförbättringar nås redan åren efter det att investeringarna genomförts. Styrelsen beräknar för budgetåret 1976/77 ett investeringsbehov på 4 milj. kr., fördelat med lika delar på nyanskaffningar resp. ersättningsanskaffningar vid främst mekaniska verkstäder och träverkstäder. Av nyinvesteringarna beräknas 500 000 kr. täcka nödvändiga miljövårds- och arbetarskyddsåtgärder.

Verksamheten vid kontorsarbetscentralerna (KAC) har under de senaste åren i överensstämmelse med gällande föreskrifter inriktats mot marknadsanpassad produktion. Mycket återstår emellertid att göra och strävan bör vara att ännu bättre ta tillvara de sysselsattas arbetsförmåga och skapa bättre lönsamhet. För budgetåret 1975/76 har styrelsen budgeterat 800 000 kr. för nyanskaffningar, ett investeringsbelopp som i förhållande till behovet av KAC-organisationens storlek och omfattning – f. n. ca 2 000 anställda på 44 centraler – är ytterst nedbantat. För att måluppfyllelsen i verksamheten vid kontorsarbetscentralerna skall kunna förbättras och produktionen kunna breddas erfordras för budgetåret 1976/77 investeringar för 1,5 milj. kr., varav nyanskaffningar 1,1 milj. kr. och ersättningsanskaffningar 400 000 kr.

För att till viss del tillgodose behovet av transporter finns på länsarbetsnämnderna ett begränsat antal tjänstebilar. För budgetåret 1975/76 beräknade styrelsen i föregående års anslagsframställning att tio tjänstebilar behövde ersättas. På grund av begränsad tilldelning av investeringsmedel för budgetåret 1975/76 har styrelsen dock sett sig nödsakad att i tiden förskjuta vissa av dessa ersättningsanskaffningar, varför styrelsen för anskaffning av elva tjänstebilar budgetåret 1976/77 beräknar ett medelsbehov om 350 000 kr.

AMS har tidigare haft alla tryckerilokaler vid Lindhagensgatan 128. Inflyttningen i nya lokaler i kvarteret Tegen i Solna hösten 1974 medförde en delning av styrelsens interna tryckeri, därför att de nya lokalerna endast inrymde ett mindre "närtryckeri". Vid detta närtryckeri framställs idag handlingar i smärre upplagor. Större upplagor trycks alltjämt vid

Lindhagensgatan, där också styrelsens adresseringsanläggning ligger och varifrån större delen av styrelsens distribution av trycksaker äger rum.

Styrelsen utreder f. n. om man kan sammanföra de nu uppdelade aktiviteterna. Den offsetanläggning som finns på tryckeriet vid Lindhagensgatan är dock i sådant skick att den vid en sammanslagning av tryckerierna måste bytas ut mot nya maskiner. Investeringsbehovet för inköp av tre A4-maskiner och två A3-maskiner uppgår till 400 000 kr.

För ny- och ersättningsanskaffning av telefonväxlar och snabbtelefonanläggningar till länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna erfordras 1 750 000 kr. Av beloppet avser 1 350 000 kr. ny- och 400 000 kr. ersättningsanskaffningar. Investeringsbehovet för telefonväxlar uppgår härvid till 1 250 000 kr. De större investeringarna beräknas ske vid styrelsen – komplettering med direktval till styrelsens telefonväxel – samt vid länsarbetsnämnderna i Skövde och Falun och arbetsförmedlingskontoren i Trollhättan och Sundsvall. För snabbtelefonanläggningar beräknas 500 000 kr., där de största investeringarna planeras i Borås, Skövde, Sundsvall och Örnsköldsvik.

För ersättningsanskaffning till länsarbetsnämnderna av kopieringsutrustning, stencilduplikatorer och viss övrig kontorsutrustning erfordras 200 000 kr.

I anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 redogjorde styrelsen utförligt för behovet av bl. a. kort- och aktautomater. Detta behov har ökat ytterligare genom uppgifter som ålagts verket. Styrelsen beräknar därför investeringsbehovet för anskaffning av kort- och aktautomater till tolv länsarbetsnämnder till 650 000 kr.

Det totala medelsbehovet för anslaget Anskaffning av utrustning under budgetåret 1976/77 beräknas till 13 850 000 kr.

Föredraganden

AMS har förordat bl. a. omfattande investeringar vid industriella beredskapsarbeten. I avvaktan på ett ställningstagande till formerna för den fortsatta verksamheten vid de industriella beredskapsarbetena och kontorsarbetscentralerna räknar jag inte med några nyinvesteringar för dessa verksamheter. Jag beräknar det totala medelsbehovet för budgetåret 1976/77 under ifrågavarande anslag till 7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

B 8. Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning

1974/75	Utgift	—[1]	Reservation	12 459 003
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

[1] Under budgetåret har intäkterna överstigit kostnaderna med 930 295 kr.

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för programmet Förvaltning av utrustning, vilket utgör ett serviceprogram för försörjning av övriga program med mer kapitalkrävande utrustning. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket, varvid hyran skall beräknas så att samtliga uppkommande kostnader täcks. Programmet består av delprogrammen Förläggningsbyggnader samt Maskiner och fordon m. m.

AMS

Förläggningsbyggnader. Detta delprogram avser förvaltning av förläggningsbyggnader som skall disponeras under programmet Arbetsmarknadsutbildning och delprogrammen Allmänna resp. Särskilda beredskapsarbeten, Omhändertagande av flyktingar och Vapenfria tjänstepliktiga samt för extern uthyrning till företag, kommuner m. fl. Behovet av inkvartering skall i första hand tillgodoses genom förhyrning på den allmänna bostadsmarknaden, men krav på snabba förläggningsinsatser samt svårigheter att på vissa orter skaffa bostäder på den öppna marknaden medför att AMS ändå måste kunna tillhandahålla inkvartering i särskilda förläggningsbyggnader. AMS räknar emellertid med en fortsatt nedskärning av antalet förläggningsplatser i egna byggnader enligt följande.

Antal förläggningsbyggnader vid utgången av resp. budgetår.

Ändamål	1974/75 Utfall	1975/76	1976/77
Arbetsmarknadsutbildning	2 854	2 700	2 600
Allmänna beredskapsarbeten	122	110	100
Särskilda beredskapsarbeten	937	900	900
Flyktingförläggningar	384	250	250
Vapenfria tjänstepliktiga	352	350	350
Uthyrda till kommuner, företag m. fl.	2 751	2 350	2 000
Outhyrda byggnader	570	650	500
	7 970	**7 310**	**6 700**

Under budgetåret 1974/75 har tolv familjebostäder varav två för zigenare sålts. Den beräknade utvecklingen av kostnader och intäkter för delprogrammet Förläggningsbyggnader framgår av följande tabell.

Kostnader och intäkter i förläggningsverksamheten (milj. kr.)

Slag av kostnader/intäkter	1974/75 Utfall	1975/76	1976/77
Kapitalkostnader	11,0	8,1	6,4
Reparation och underhåll	4,8	3,4	3,2
Drift- och flyttningskostnader för outhyrda byggnader	0,3	0,2	0,2
Administration	1,0	0,6	0,8
Summa kostnader	**17,1**	**12,3**	**10,6**
Intern uthyrning	8,1	6,5	5,4
Extern uthyrning	4,2	3,0	2,7
Sålda byggnader	5,5	2,8	2,5
Summa intäkter	**17,8**	**12,3**	**10,6**

Delprogrammets intäkter har under tidigare budgetår överstigit kostnaderna, varför reservationen under anslaget har ökat. Till största delen kan intäkterna hänföras till försäljning av byggnader. En förhållandevis kraftig realisationsvinst har uppkommit genom att byggnadernas restvärde varit lågt i förhållande till marknadspriserna, som stigit mycket snabbt de sista åren. Mot denna bakgrund har styrelsen gjort en översyn av hyressättningen, vilket avspeglas i uppställningen över beräknade kostnader och intäkter budgetåret 1975/76.

Maskiner och fordon m.m. Under detta delprogram förvaltas AMS maskinpark. Den är sammansatt så att den huvudsakligen fyller behovet av maskiner för styrelsens arbeten inom vägbyggnad, vatten- och avlopp, skogsvård och annan anläggningsverksamhet samt för de industriella beredskapsarbetena och kontorsarbetscentralerna.

Ökningen av maskinparken under budgetåret 1974/75 avsåg huvudsakligen maskiner för industriella beredskapsarbeten och kontorsarbetscentraler. För byggnadsverksamheten under budgetåret 1974/75 har behovet av tyngre maskiner för schaktning och transport tillgodosetts genom inhyrning och kostnaderna härför har uppgått till 28 milj. kr.

Kostnader och intäkter för maskinutrustning m. m. (milj. kr.)

Slag av kostnader intäkter	1974/75 Utfall	1975/76	1976/77
Kapitalkostnader	8,3	7,6	8,4
Reparation och underhåll	7,8	8,5	7,9
Förrådets drift	0,5	0,5	0,5
Inhyrning	0,2	0,3	0,3
Administration	0,9	0,4	0,6
Summa kostnader	**17,7**	**17,3**	**17,7**
Hyror från intern uthyrning	12,5	11,5	12,4
Hyror från extern uthyrning	4,6	2,9	3,0
Försäljningsintäkter	0,8	2,9	1,7
Summa intäkter	**17,9**	**17,3**	**17,1**

För delprogrammet Maskiner och fordon m. m. har i likhet med delprogrammet Förläggningsbyggnader reservationen ökat under anslaget genom att inkomsterna överstigit kostnaderna. Detta beror bl. a. på att erforderliga besiktningar av personalvagnar och bodar p. g. a. personalbrist inte kunnat ske i planerad utsträckning, varför reparationstakten varit för låg i förhållande till det verkliga behovet. Under våren 1975 har emellertid reparationsarbetena ökat i omfattning, vilket kommer att påverka utfallet även för budgetåret 1975/76. Hyresprissättningen kommer vidare att justeras då grunden för den tidigare prissättningen i betydande utsträckning ändrats.

Föredraganden

Samtliga utgifter under de båda delprogrammen beräknas bli täckta av inkomster. Anslaget bör därför i likhet med för budgetåret 1975/76 föras upp med endast ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 9. Arbetsdomstolen

1974/75	Utgift	1 118 495
1975/76	Anslag	1 538 000
1976/77	Förslag	2 156 000

Arbetsdomstolen tar upp och avgör mål rörande kollektivavtal samt andra mål enligt särskilda bestämmelser. Domstolen består av två ordföranden och 16 andra ledamöter.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Arbetsdomstolen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	+ 4	+ 3
Övrig personal	6	+ 2	+ 1
	12	**+ 6**	**+ 4**
Anslag			
Lönekostnader	994 300	+ 881 100	+ 477 600
Ersättning till ledamöter	291 200	+ 69 000	+ 69 000
Sjukvård	2 500	+ 1 200	+ 1 200
Reseersättningar	6 500	+ 3 200	+ 3 200
Lokalkostnader	185 000	+ 8 000	+ 8 000
Expenser	58 500	+ 106 500	+ 59 000
	1 538 000	**+ 1 069 000**	**+ 618 000**

Arbetsdomstolen

Under budgetåret 1974/75 inkom sammanlagt 236 mål till domstolen vilket är en betydligt större måltillströmning än tidigare. Detta torde sammanhänga med de arbetsrättsliga reformer som trädde i kraft den 1 juli 1974 och som medförde en väsentlig utvidgning av domstolens behörighet. Därtill kommer att reformer på arbetsrättens område kan leda till en måltillströmning under budgetåret 1976/77 i storleksordningen 300–350 mål. Sannolikt kommer målbalansen om ett år att vara väsentligt större än f. n.

1. Pris- och löneomräkning utgör 222 442 kr., varav 29 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För att domstolen skall kunna fullgöra sin uppgift, att med rimliga väntetider för parterna avgöra målen med tillräcklig grad av omsorg, måste personalen under det kommande budgetåret förstärkas med minst 50 %. Domstolen behöver ta i anspråk den i arbetstvistlagen förutsedda möjligheten att ha tre heltidsanställda ordförande och tre vice ordförande. Närmast som en följd härav behöver domstolen ytterligare en sekreterare, en biträdande sekreterare, en kansliskrivare och ett kontorsbiträde/kontorist i befordringsgång. Eftersom allt större tid för domstolens administrative chef tagits i anspråk för handläggning av personalfrågor och administrativt arbete i övrigt bör domstolen tillföras en tjänst som kanslichef. På kanslichefen bör ankomma att under ledning av domstolens administrative chef svara för personalärenden och andra administrativa frågor och i mån av tid hålla förberedelse i mål och tjänstgöra som vice ordförande i dessa mål (+ 881 100 kr.).

3. Ersättning till ledamöter avser huvudsakligen dagarvoden, som utgår till domstolens deltidstjänstgörande ledamöter i den mån dessa tjänstgör i domstolen. Skall målavverkningstakten kunna ökas måste ledamöterna tas i anspråk för tjänstgöring i motsvarande högre grad (+ 69 000 kr.).

4. Den föreslagna personalökningen medför ökat medelsbehov för sjukvård och reseersättningar (+4 400 kr.).

5. Med utgångspunkt från den beräknade belastningen på anslagsposten till expenser för innevarande budgetår behövs en uppräkning med 50 % till budgetåret 1976/77(+ 106 500 kr.).

Föredragandén

Den 1 juli 1974 trädde genomgripande arbetsrättsliga reformer i kraft varvid arbetsdomstolen fick utökade arbetsuppgifter. Vid behandlingen av regeringens proposition (1974:77, InU 1974:16, rskr 1974:273) med förslag till lag om rättegång i arbetstvister beslutade riksdagen också om personell förstärkning av domstolen. Domstolen tillfördes bl. a. en tjänst för en andra ordförande och riksdagen beslutade samtidigt att domstolen skall bestå av högst tre ordförande.

På grund av den betydande måltillströmningen under innevarande budgetår har regeringen beslutat tillföra domstolen ytterligare lönemedel motsvarande ett tillskott av en tjänst som sekreterare vid domstolen fr. o. m. den 1 januari 1976. Denna förstärkning av domstolen bör göra det möjligt att i viss utsträckning arbeta av befintlig ärendebalans. Förstärkningen är dock otillräcklig med hänsyn till den måltillströmning som kan väntas. Jag förordar därför att domstolen tillförs ytterligare personal från den 1 juli 1976. Den tredje ordföranden bör då tillsättas. Vidare bör tjänster för en sekreterare och ett biträde tillföras domstolen. Det sammanlagda medelsbehovet för personal har jag beräknat till 1 471 800 kr., varav 445 000 kr. avser de av mig här förordade förstärkningarna.

På grundval av arbetsrättskommitténs betänkande avser regeringen att under vårens riksmöte förelägga riksdagen förslag om en omfattande arbetsrättslig reform. Det torde i det sammanhanget bli nödvändigt att återkomma till frågan om ytterligare förstärkning av domstolens personal.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsdomstolen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 156 000 kr.

B 10. Statens förlikningsmannaexpedition

1974/75	Utgift	598 921
1975/76	Anslag	649 000
1976/77	Förslag	719 000

Statens förlikningsmannaexpedition är central myndighet för det statliga förlikningsväsendet och leds av en styrelse. Chef för förlikningsmannaexpeditionen är en byråchef.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens förlikningsmannaexpedition	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	–	–
Övrig personal	2	–	–
	4	–	–
Anslag			
Lönekostnader	319 600	+ 51 000	+ 51 000
Ersättning till förlikningsmän m. fl.	259 400	+ 5 900	+ 5 900
Sjukvård	200	+ 100	+ 100
Reseersättningar	26 400	+ 8 600	+ 8 400
Lokalkostnader	32 900	+ 4 100	+ 4 100
Expenser	8 000	+ 500	–
Ersättning för distriktsförlikningsmännens expenser	2 500	+ 500	+ 500
	649 000	**+ 70 700**	**+ 70 000**

Statens förlikningsmannaexpedition

1. Pris- och löneomräkning 70 700 kr., varav 13 085 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Med hänsyn till utfallet av kostnaderna för resor under de två senaste budgetåren behöver anslagsposten räknas upp (+ 8 600 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens förlikningsmannaexpedition* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 719 000 kr.

B 11. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

1974/75	Utgift	24 968
1975/76	Anslag	30 000
1976/77	Förslag	30 000

Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar avger utlåtande i frågor som avser tillämpningen av lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar. Nämnden består av en ordförande och sex ledamöter. Anslaget för budgetåret 1976/77 bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kr.

C. ARBETSMILJÖ

Politikens riktlinjer

Begreppet arbetsmiljö omfattar arbetets villkor i vid mening. Här inryms sålunda frågor rörande medbestämmanderätt på arbetsplatserna, anställningsskydd och åtgärder för att främja anställning av svårplacerade, arbetsanpassning, arbetarskydd och arbetstidsfrågor. En sådan definition av arbetsmiljöbegreppet understryker sambandet mellan individernas faktiska arbetsförhållanden och deras möjligheter att själva påverka dem. Vidare innebär det en markering av att insatser för en bättre arbetsmiljö måste innefatta åtgärder som förbättrar möjligheterna till arbete för dem som i dag står utanför arbetslivet på grund av skilda handikapp. Inom ramen för sysselsättningspolitiken har åtgärderna på arbetsmiljöområdet inriktats på att öka anställningsskyddet i företagen, intensifiera ansträngningarna att bereda personer med handikapp arbete i det reguljära arbetslivet samt att under aktiv medverkan av de fackliga organisationerna driva fram en förändring av arbetsplatserna så att skador, förslitning och utstötning motverkas.

Inflytande i arbetslivet

Nya lagar av central betydelse för förhållandena i arbetslivet trädde i kraft under år 1974, nämligen lagarna om anställningsskydd och om vissa anställningsfrämjande åtgärder, lagen om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen samt ändringar i arbetarskyddslagen. Den 1 januari 1975 trädde lagen om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning i kraft.

Lagen om anställningsskydd har spelat en mycket betydelsefull roll för att begränsa problemen på arbetsmarknaden under år 1975 och ge de redan anställda trygghet i sitt arbete. Insatser som grundas på lagen om anställningsfrämjande åtgärder har likaså spelat en viktig roll för de senaste årens inriktning av arbetsmarknadspolitiken. En närmare diskussion härom tas upp i det följande. Förtroendemannalagen med dess bestämmelser om rätt till facklig verksamhet på betald arbetstid har lagt en fast grund för en effektiv tillämpning av övrig arbetsrättslig lagstiftning. Lagen om ledighet för utbildning är i hög grad knuten till den reformering av vuxenutbildningen som beslöts av riksdagen våren 1975.

Hur lagarna tillämpas och vilka avtal som grundas på lagstiftningen följs fortlöpande upp av en särskild arbetsgrupp i arbetsmarknadsdepartementet.

Efter omfattande utredningsarbete står nu övergripande arbetsrättsliga bestämmelser inför en reformering.

Regeringen kommer att lägga fram förslag till lag om medbestämmande i arbetslivet, som avses ersätta lagarna om förenings- och förhandlingsrätt samt om kollektivavtal. Förslaget kommer att omfatta nya regler för förhållandet mellan arbetsmarknadens parter, framför allt genom en förstärkt

förhandlingsrätt, rätt till information, rätt till medbestämmandeavtal och rätt till tolkningsföreträde för arbetstagarparten. Även andra frågor berörs, t. ex. arbetstagarbegreppet och medlingsförfarandet.

Den nya lagstiftningen skall öppna vägen för de anställda att genom sina fackliga organisationer få till stånd förhandlingar och avtal över ett vidare område av arbetslivet än hittills. Genom förbättrade möjligheter till information om förhållandena i företaget skall de anställda få en mer likvärdig ställning i förhandlingsarbetet.

Förslaget till lag om medbestämmande i arbetslivet beräknas kunna föreläggas riksdagen i mars 1976 för att kunna träda i kraft den 1 januari 1977.

Ett genomförande av förslaget leder till krav på resurser för information och utbildning. Förslag i detta hänseende har lagts fram av arbetsrättskommittén. Förslaget bereds nu i regeringskansliet.

Reformer på arbetsrättens område behöver också stödjas med ett aktivt utvecklings- och utredningsarbete. Frågan om organisation och dimensionering av beteendevetenskaplig arbetslivsforskning har varit aktuell under flera års tid. Regeringen avser att behandla dessa frågor i en proposition till riksdagen våren 1976.

Arbetarskydd

Att åstadkomma säkerhet till liv och hälsa i arbetet är en given utgångspunkt för reformarbetet på arbetslivets område.

Arbetarskyddslagstiftningen har sedan början av 1970-talet varit föremål för översyn. Såsom en etapplösning genomfördes med verkan från den 1 januari 1974 betydelsefulla förändringar i arbetarskyddslagstiftningen, varigenom bl. a. den lokala skyddsorganisationen på arbetsplatserna gavs en stärkt ställning. Vidare byggdes sanktionssystemet ut och nya regler infördes om förhandsgranskning av arbetslokaler m. m. En kraftig utbyggnad av forskningen och av den offentliga tillsynen har också skett.

I det förebyggande arbetet att förbättra arbetsmiljön är den lokala skyddsverksamheten av största betydelse. Det har varit en genomgående strävan att vidga skyddsombudens och skyddskommittéernas handlingsmöjligheter inom arbetarskyddet. Utöver de ändringar i arbetarskyddslagen som sålunda vidtagits har de anställdas representanter i skyddsfrågor ålagts en viktig roll i fråga om de särskilda insatser för att förbättra arbetsmiljön som kan ske med hjälp av de arbetsmiljöfonder varom riksdagen beslöt under år 1974. Nära 2,4 miljarder kr. har satts in på arbetsmiljökonto. Intill den 31 oktober 1975 har medgetts att fondmedel får tas i anspråk i 2 700 fall till ett sammanlagt belopp av 725 milj. kr. Uttag av fondmedel medges endast om objekten har tillstyrkts av löntagarnas representanter i skyddskommitté eller företagsnämnd. En motsvarande roll har givits löntagarna i fråga om de garantilån för arbetsmiljöförbättringar som kan utgå under tiden den 1 september 1975–den 31 december

1976 samt i fråga om de särskilda arbetsmiljöinsatser vid statliga affärsverk m. m. som kan påbörjas under första halvåret 1976 inom ramen för det sysselsättningspolitiska programmet.

Kunskapen har efter hand ökat om sambandet mellan å ena sidan olycksfall, sjukdomar och annan ohälsa och å den andra sidan brister i arbetsmiljön. Ibland är det fråga om arbetsförhållanden långt tillbaka i tiden vilkas verkningar först nu kan tydligt avläsas. Ibland är det risker som forskningen avslöjar hos relativt sent introducerade ämnen och varor. På detta område pågår ett omfattande forsknings- och utredningsarbete som nu ges ytterligare resurser.

Under våren 1976 väntas förslag från yrkesskadestatistikutredningen. Härigenom breddas underlaget för att bedöma på vilka vägar dödsfallsregister, sjuk- och olycksfallsstatistik samt annan information om ohälsa som kan ha samband med arbetsmiljön kan användas i det förebyggande arbetarskyddet.

Förslag från arbetsmiljöutredningen till ny arbetsmiljölag beräknas föreligga vid månadsskiftet januari–februari 1976. Det blir nödvändigt med förhållandevis lång remisstid på betänkandet för att de fackliga organisationerna som underlag för sina ställningstaganden skall kunna hämta in synpunkter från bl. a. skyddsombud. Regeringen avser under riksmötet 1976/77 lägga fram proposition i frågan. Den nya arbetsmiljölagen kan då träda i kraft den 1 januari 1978.

Det är i detta läge ytterst angeläget att den pågående utbyggnaden av resurserna vid arbetarskyddsverket fortsättes. Ytterligare 80 tjänster föreslås nu tillföras organisationen, varav 43 för uppgifter vid arbetarskyddsstyrelsen och 37 inom yrkesinspektionen. Med den föreslagna ökningen har antalet tjänster vid arbetarskyddsverket i det närmaste fördubblats under perioden 1971/72–1976/77.

En stor del av de nya resurser som tillförs arbetarskyddsverket avser det omfattande arbete med nya tillämpningsföreskrifter och andra anvisningar som erfordras i samband med en ny lagstiftning.

Arbetstid och semester

På flera punkter ses f. n. gällande arbetstids- och semesterlagstiftning över.

Allmänna arbetstidslagen innehåller bestämmelser om högsta tillåtna övertidsuttag. Lagens tillämpning i dessa avseenden har kartlagts av en särskild arbetsgrupp i departementet. Resultaten redovisas i promemorian (DsA 1975:3) Arbetstidslagens tillämpning. Mot bakgrund av detta arbete har inom departementet utarbetats förslag (DsA 1975:15) Vissa ändringar i arbetstidslagen. Kartläggningen och de därav föranledda förslagen kan efter remissbehandling föranleda ändringar i gällande regler för övertidsuttag.

Vid sidan av övertidsbestämmelserna har från löntagarhåll aktualiserats en rad frågor som rör de anställdas möjligheter att påverka sina arbetstider. Problem av denna art torde komma i ny belysning till följd av den nya lagstiftningen om medbestämmande i arbetslivet.

Förutsättningarna för en allmän förkortning av arbetstiden övervägs inom

ramen för en till arbetsmarknadsdepartementet knuten delegation för arbetstidsfrågor. I denna är arbetsmarknadens huvudorganisationer företrädda. Delegationen samordnar pågående utredningsarbete och tar fram det kompletterande utredningsmaterial som erfordras för att bedöma frågan om den fortsatta förkortningen av arbetstiden. Vissa preliminära utredningsrapporter har offentliggjorts hösten 1975. Delegationen avser att redovisa en lägesrapport under år 1976.

Semesterlagstiftningen står inför en omfattande revidering. 1974 års semesterkommitté har nyligen lagt fram förslag om fem veckors semester. Det innefattar även betydelsefulla förändringar av gällande regler för i vilken utsträckning sjukdom och annan frånvaro från arbetet grundar rätt till semester. Regeringen eftersträvar en skyndsam behandling av frågan i syfte att göra förhandlingsuppgörelser möjliga i fråga om semestern på avtalsområden där särskilda semesterregler tillämpas. Avsikten är att förelägga riksdagen förslag i frågan under år 1976.

Arbetsanpassning

Under senare år har de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för personer med arbetshandikapp av skilda slag med ökad kraft inriktats på att lösa dessa personers sysselsättningsproblem inom det ordinarie arbetslivet. Lagarna om anställningsskydd och om vissa anställningsfrämjande åtgärder är uttryck härför. Sistnämnda lag ger arbetsförmedlingen ökade befogenheter att bereda anställning på den reguljära arbetsmarknaden åt arbetssökande som av skilda skäl har svårt att konkurrera om arbetstillfällena. I detta arbete har anpassningsgrupperna en viktig uppgift.

I början av år 1975 tillsatte AMS en arbetsgrupp med uppdrag att studera verksamheten med anpassningsgrupper, göra en bedömning av uppnådda resultat samt lämna förslag till anvisningar för den fortsatta verksamheten. Arbetsgruppen har under hösten 1975 avslutat sitt arbete. Förslaget till anvisningar för den fortsatta verksamheten innebär intensifiering av arbetet i anpassningsgrupperna och en ökad satsning från arbetsmarknadsverkets sida på nyanställningar enligt intentionerna i lagen om anställningsfrämjande åtgärder.

Den särskilda arbetsgruppen inom arbetsmarknadsdepartementet fortsätter i nära samverkan med AMS och i kontakt med huvudorganisationerna på arbetsmarknaden att följa verksamhetens utveckling, bl. a. genom besök på skilda arbetsplatser. Gruppens huvudintryck är alltjämt att arbetet i anpassningsgrupperna på många håll inte har nått den omfattning som krävs för effektiva resultat, men att erfarenheterna från arbetet i aktiva grupper är så goda att verksamheten allmänt bör utvecklas och förstärkas. Det stora antalet nya tjänster som också i år föreslås för arbetsmarknadsverket skall ses mot bakgrund av den vikt regeringen fäster vid att arbetet för att främja anställning av personer med arbetshandikapp fortsätter och intensifieras.

För att anpassa arbetsplatserna till de arbetssökandes skilda förutsättningar förfogar arbetsförmedlingen över en rad hjälpmedel. Förbättringar av detta åtgärdssystem har under 1970-talet skett varje år. För nästa budgetår föreslås höjt bidrag till arbetsbiträde.

Vidare föreslås väsentliga förstärkningar av stödet till handikappade för inköp av motorfordon. Bidragets storlek bör i fortsättningen bestämmas enbart med hänsyn till den sökandes årliga bruttoinkomst. Den nuvarande s. k. makeprövningen bör sålunda avskaffas. Vidare föreslås att bidrag skall kunna utgå till hela kostnaden för sådana särskilda anordningar eller ändringar av bilen som krävs för att den handikappade skall kunna använda den. Maximibeloppet för bidraget till själva bilen samt inkomstgränserna föreslås också höjda.

En översyn och utvärdering av näringshjälpen, dvs. bidrag och lån till verksamhet som egen företagare, har nyligen inletts.

Organisationskommittén för skyddat arbete har hösten 1975 lämnat sitt betänkande (SOU 1975:82) Organisation för skyddat arbete. Betänkandet avses ge underlag för ställningstagande i principfrågan om organisation och huvudmannaskap för de skilda formerna av skyddad sysselsättning. I avvaktan på att ställning kan tas till den föreslagna organisationen har jag funnit det motiverat att förorda förbättrade statsbidrag till de nuvarande huvudmännen för verkstäder för skyddat arbete. För nästa budgetår föreslås sålunda en höjning av driftbidraget från 7 000 till 9 000 kr. per år och 1 200 arbetstimmar.

Utredningen om den yrkesinriktade rehabiliteringen fortsätter sitt arbete och väntas under våren 1976 lägga fram ett principförslag om det framtida huvudmannaskapet för de arbetsmarknadspolitiskt motiverade rehabiliteringsverksamheter som i dag bedrivs av skilda huvudmän. Det gäller arbetsprövning och arbetsträning, anlagsundersökningar och psykologiska konsultinsatser samt vissa kurser av kartläggande och förberedande karaktär inom arbetsmarknadsutbildningen. I avvaktan på att ställning kan tas till utredningsförslagen förordar jag höjda statsbidrag till driften av avdelningar för arbetsträning från 7 000 till 10 000 kr. per plats och år. Härigenom kommer statsbidraget att beloppsmässigt sammanfalla med statsbidraget till platser för arbetsprövning, vilket underlättar den pågående integrationen av prövning och träning.

C 1. Arbetarskyddsstyrelsen

1974/75	Utgift	37 142 835
1975/76	Anslag	41 365 000
1976/77	Förslag	57 325 000

Arbetarskyddsstyrelsen är central myndighet för arbetarskydds- och arbetstidsfrågor, däri inbegripet arbetsmedicinska frågor och frågor rörande

den centrala tillsynen på arbetsplatserna enligt produktkontrollagstiftningen. Styrelsen är chefsmyndighet för yrkesinspektionen.

Arbetarskyddsstyrelsen leds av en styrelse. Denna utgörs av en generaldirektör och en överdirektör samt nio ledamöter som representanter för bl. a. parterna på arbetsmarknaden. Inom styrelsen finns tre avdelningar, nämligen tillsynsavdelningen, arbetsmedicinska avdelningen och administrativa avdelningen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Arbetarskydds-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	215	+ 49	+ 32
Övrig personal	181	+ 30	+ 11
	396	**+ 79**	**+ 43**
Anslag			
Lönekostnader	30 103 000	+ 15 400 000	+ 11 734 000
Sjukvård	63 000	+ 16 000	+ 9 000
Reseersättningar	963 000	+ 531 000	+ 331 000
därav utomnordiska resor	(120 000)	(+ 40 000)	(+ 25 000)
Lokalkostnader	2 698 000	+ 1 982 000	+ 1 835 000
Expenser	3 750 000	+ 2 338 000	+ 539 000
därav engångsutgifter	(114 000)	(+ 517 000)	(+ 118 000)
Vissa kostnader för utbildning av företagsläkare i socialmedicin	108 000	+ 12 000	+ 12 000
Upplysning m. m. på arbetarskyddets område	1 700 000	+ 500 000	+ 400 000
Uppdragsverksamhet	1 980 000	+ 1 100 000	+ 1 100 000
	41 365 000	**+ 21 879 000**	**+ 15 960 000**

Inkomster, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas budgetåret 1976/77 till 3 320 000 kr. (1975/76 3 104 000 kr.).

Arbetarskyddsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 9 121 000 kr., varav 821 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. Alternativ 0 kan uppnås genom en generellt minskad insats för anvisnings- och forskningsarbete.
3. Tillsynsavdelningen behöver ytterligare förstärkning för att tillgodose de krav som ställs på avdelningen i fråga om anvisningsarbete m. m. samt

när det gäller att leda och samordna yrkesinspektionens verksamhet. Verksamheten med s. k. branschansvar behöver intensifieras. Fortsatt upprustning av kemibyrån måste ske varjämte dess uppgifter behöver renodlas till att avse endast kemiska frågor. Frågor om olika materials hållfasthet bör brytas ut ur byrån. De har ökat avsevärt i fråga om såväl omfång som betydelse och bör därför sammanhållas i en egen byrå. Resurstillskott behövs också för maskintekniska frågor samt inom det epidemiologiska området. Även inom byggnads- och anläggningsområdet ställs ökade krav, vilket medför behov av förstärkningar. Avdelningens totala personalbehov beräknas till en överingenjör, tre avdelningsdirektörer, 15 byrådirektörer, en psykolog, två förste byråingenjörer, en ingenjör samt tio biträden. Enheten för medicinska och sociala frågor föreslås därutöver omorganiserad till byrå. En tjänst som avdelningsdirektör bör därvid ersättas med en tjänst som byråchef (+ 3 591 284 kr.).

4. Vid den arbetsmedicinska avdelningen behövs en tjänst som byrådirektör för kvalificerad assistens åt avdelningschefen. En förstärkning av forskningsresurserna för toxikologiska och epidemiologiska undersökningar behövs. För att styrelsen skall få tillräcklig vetenskaplig kompetens inom området fysikaliska yrkesrisker bör sektionen omvandlas till enhet och en tjänst som professor inrättas. För bl. a. litteraturstudier och utvecklande av analysmetoder i anslutning till gränsvärdesarbetet, för socialpsykologiska frågeställningar samt för det omfattande utbildningsbehovet inom arbetsmiljöområdet erfordras resursförstärkningar. Avdelningens behov beräknas till en läkare, en avdelningsdirektör, en psykolog, tre förste forskningsingenjörer, fem avdelningsingenjörer, två ingenjörer, fyra biträden och fem laboratorieassistenter. En tjänst som tillsynsman bör ersättas med en tjänst som veterinärassistent och tre tjänster som institutionsbiträden bör bytas ut mot tre tjänster som laboratorieassistent (+ 2 487 392 kr.).

5. Vid den administrativa avdelningen bör personalresurserna utökas. Det är angeläget att personalsektionen omvandlas till en byrå vilket kräver personalförstärkningar. Ökade resurser behöver också tillföras ekonomi- och driftfunktionerna. För bl. a. handläggning av ärenden rörande särskilda arbetarskyddsprojekt och allmänt utredningsarbete behövs förstärkningar. Även för handläggning av internationella frågor samt arbetstidsärenden behöver ytterligare tjänster inrättas. Arbetsbelastningen vid lagbyrån ökar successivt vilket kräver resurstillskott. Även inom utbildningsområdet erfordras personalökningar. Med hänsyn till utvecklingen av styrelsens informationsverksamhet bör en tjänst som byrådirektör ersättas med en tjänst som avdelningsdirektör. Totalt beräknas behovet inom avdelningen till en byråchef, fyra byrådirektörer, en bibliotekarie, fyra förste byråsekreterare, en amanuens, tre assistenter samt sju biträden och en expeditionsvakt (+ 2 105 586 kr.).

6. För vikariats- och övertidsersättning, arbetsmedicinska kontaktdagar, re-

sor, maskinutrustning, förbrukningsartiklar, uppdragsverksamhet m. m. behövs ytterligare medel (+ 3 460 000 kr.).

7. Ett stort behov föreligger av nyanskaffning av modern vetenskaplig apparatur för den verksamhet som bedrivs vid arbetsmedicinska avdelningen. Ökade insatser är nödvändiga i fråga om styrelsens informationsverksamhet varför en uppräkning av anslaget för upplysningsverksamhet behövs (+ 1 113 000 kr.).

Föredraganden

Den nu pågående utbyggnaden av arbetarskyddsstyrelsen inleddes budgetåret 1971/72. Under femårsperioden 1971/72–1975/76 har antalet tjänster ökat med 167 till 396. Detta personaltillskott har gjort det möjligt att intensifiera arbetet med att ta fram nya arbetarskyddsföreskrifter. Dessutom har betydande resursförstärkningar tillförts styrelsens forskningsverksamhet. Bl. a. har en arbetsmedicinsk filial inrättats i Umeå.

Alltjämt inträffar varje år ett mycket stort antal olycksfall i arbetet. Vidare har insikten vuxit sig allt starkare att många anställda utsätts för risker genom den ökade användningen av kemiska ämnen och produkter.

Kraven på förbättrad arbetsmiljö har mot denna bakgrund tilltagit. Den kraftigt ökade aktiviteten på fackligt håll, utbyggnaden av den lokala skyddsorganisationen samt 1973 års lagändringar som innebär ökade handlingsmöjligheter för de anställda har skapat en helt annan grad av medvetenhet när det gäller arbetsmiljön. Insikterna om riskerna i arbetslivet ligger till grund för krav på förbättringar från de anställdas sida gentemot arbetsgivarna. Detta leder i sin tur till ökade krav på insatser från arbetarskyddsverket i fråga om såväl forskning som tillsyn.

Kraven på arbetarskyddsstyrelsen kan väntas öka ytterligare när en ny lagstiftning om arbetsmiljön skall förverkligas. Här avses främst styrelsens forsknings- och utredningsuppgifter samt utarbetande av de arbetarskyddsföreskrifter som behövs för att föra ut lagens intentioner i praktisk tillämpning. Av särskild vikt är det att föreskrifter utarbetas som leder till en vidgad förhandsbedömning i fråga om användningen av farliga maskiner och apparater samt kemiska produkter som kan innebära risk för ohälsa och olyckor. Anspråken på styrelsen kommer också att öka när det gäller att leda och samordna yrkesinspektionens verksamhet.

Mot denna bakgrund bör arbetarskyddsstyrelsen förstärkas. 43 nya tjänster föreslås inrättade vid styrelsen.

Jag har beräknat medel för 17 handläggande tjänstemän och sju biträden på tillsynsavdelningen för att öka avdelningens kapacitet att utarbeta arbetarskyddsföreskrifter och att leda och samordna yrkesinspektionens verk-

samhet. Av denna förstärkning avses sex tjänster för ökade insatser i kemiska miljöfrågor. Härigenom möjliggörs att en särskild enhet för produktkontrollfrågor inrättas. Den bör få viktiga uppgifter när det gäller exempelvis märkningsfrågor samt hanterings- och skyddsföreskrifter avseende kemiska produkter. Den nuvarande kemibyråns arbetsuppgifter omfattar bl. a. frågor om tryckkärls och skilda materials hållfasthet. Dessa bör överföras till en ny byrå för materialtekniska frågor. Vid byrån bör inrättas en tjänst som överingenjör och chef. Byrån bör vidare – utom befintliga tjänster för nämnda frågor – tillföras två ytterligare tjänster för handläggare och en som biträde. Förstärkningarna möjliggör vidare inrättande av ytterligare en särskild enhet inom maskinbyrån. I de förordade förstärkningarna vid tillsynsavdelningen ingår också två tjänster för kvalificerade statistiker för att öka avdelningens möjligheter att genomföra epidemiologiska tillsynsprojekt exempelvis genom att utnyttja socialstyrelsens cancerregister.

När det gäller den arbetsmedicinska avdelningen har jag beräknat medel för följande tolv tjänster. För att biträda avdelningschefen med samordning och planering av avdelningens verksamhet behövs en tjänst som handläggare. Den medicinska enheten behöver tillföras en tjänst för kvalificerade statistiska undersökningar och för att medverka i epidemiologiska forskningsprojekt. För litteraturstudier och dokumentationsverksamhet i anslutning till arbetet med hygieniska gränsvärden behöver enheten tillföras en tjänst som förste forskningsingenjör. För frågor om hudirriterande och allergiframkallande ämnen beräknas en tjänst som läkare. Enheten bör också tillföras en tjänst som avdelningsingenjör och en som laboratorieassistent för kvalificerad laboratorieverksamhet på det yrkestoxikologiska området. Den kemiska enheten behöver tillföras en tjänst som avdelningsingenjör för provning m. m. av lämpliga analysmetoder för ämnen som finns upptagna på arbetarskyddsstyrelsens lista över hygieniska gränsvärden. För att öka den tekniska enhetens kapacitet när det gäller utveckling av standardiserade metoder för provtagning och analys av gaser behövs en tjänst som avdelningsingenjör och för ökad laboratorieservice för yrkesinspektionen erfordras en tjänst som avdelningsingenjör och en som laboratorieassistent. Vidare behöver den tekniska enhetens verksamhet med bl. a. ventilationsmätningar förstärkas med en avdelningsingenjör. Enheten för arbetsfysiologi behöver förstärkas med en förste forskningsingenjör för klimatfysiologiska frågor.

Den administrativa avdelningens kanslibyrå behöver tillföras ytterligare resurser för personaladministrativa frågor. Jag har beräknat medel för två handläggare härför. Vidare beräknas medel för en bibliotekarie och ett biträde. För att öka lagbyråns kapacitet när det gäller att medverka i arbetet att ta fram arbetarskyddsföreskrifter beräknar jag medel för en ny tjänst. För att bl. a. biträda vid planering och genomförande av den ökade utbildningen av arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens personal beräknar jag medel för en tjänst som biträde. Den snabba ökningen av ar-

betarskyddsstyrelsens engagemang i internationella frågor motiverar att personalresurserna härför ökas med en handläggare. Härför beräknas medel.

Sammanfattningsvis beräknar jag medel för 43 nya tjänster vid arbetarskyddsstyrelsen varav 24 vid tillsynsavdelningen, 12 vid arbetsmedicinska avdelningen och 7 tjänster vid den administrativa avdelningen. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 57 325 000 kr. Jag har därvid bl. a. räknat med väsentligt ökade medel för upplysningsverksamhet på arbetarskyddets område och vidare särskilda medel för uppföljning av utbildningen för läkare, skyddsingenjörer och sjuksköterskor i företagshälsovård (arbetsmedicinska kontaktdagar). Medel för inköp av bl. a. vetenskaplig apparatur beräknas under ett särskilt utrustningsanslag (C 2).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att hos arbetarskyddsstyrelsen inrätta en tjänst för överingenjör i Fe 23/24
2. till *Arbetarskyddsstyrelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 57 325 000 kr., varav 223 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 2. Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning

Nytt anslag (förslag) 2 700 000 kr.

Till en del motsvaras detta anslag av det för innevarande budgetår under sjunde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Inredning av byggnader för statlig förvaltning. I övrigt ersätter det vissa delar av det under denna huvudtitel uppförda anslaget Arbetarskyddsstyrelsen.

Från anslaget bör bestridas kostnaderna för sådan inredning och utrustning som behöver nyanskaffas i samband med att arbetarskyddsstyrelsen erhåller lokaler i en planerad nybyggnad i Västra Skogen i Solna. Under anslaget bör medel beräknas även för motsvarande kostnader för styrelsens arbetsmedicinska filial som enligt beslut av 1971 års riksdag (prop. 1971:29, InU 1971:15, rskr 1971:196) har inrättats i Umeå. Filialen är f. n. under uppbyggnad. Kostnaderna för inredning och utrustning av de provisoriska lokaler som filialen nu disponerar har hittills belastat det under sjunde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget B 14. Inredning av byggnader för statlig förvaltning.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen – som uppskattar kostnaderna för anskaffning av helt ny inredning till arbetarskyddsstyrelsens nybyggnad i Västra Skogen till

ca 10 milj. kr. – föreslår att t. v. ett utrymme av 5 milj. kr. ställs till förfogande för inredning som behöver beställas i ett tidigt skede av planeringen.

Kostnaderna för inredning av de lokaler som nu disponeras av den arbetsmedicinska avdelningens filial i Umeå beräknar byggnadsstyrelsen till 100 000 kr.

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor beräknar kostnaderna för telefonväxel för nybyggnaden i Västra Skogen, exkl. kringutrustning, till 1 050 000 kr.

Arbetarskyddsstyrelsen

Ett stort behov föreligger av nyanskaffning av vetenskaplig apparatur för forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs inom arbetarskyddsstyrelsen. Sådan anskaffning sker i dag med medel som beräknats under anslaget C 1. Arbetarskyddsstyrelsen. Styrelsen beräknar det ökade medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för anskaffning av vetenskaplig apparatur till 800 000 kr. För inköp av viss verkstadsutrustning beräknar styrelsen 110 000 kr.

Föredraganden

Chefen för finansdepartementet har tidigare denna dag vid sin anmälan av investeringsanslaget Byggnadsarbeten för statlig förvaltning redogjort för en föreslagen nybyggnad för arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionens stockholmsdistrikt och arbetarskyddsfonden i Västra Skogen i Solna. Nybyggnaden beräknas kunna tas i bruk under första halvåret 1979. Arbetarskyddsstyrelsen kommer därvid att få starkt utökade laboratorieresurser vilket förutsätter en omfattande nyanskaffning av utrustning. Jag finner det angeläget att styrelsen får möjlighet att redan nu anskaffa delar av den planerade nya utrustningen. Jag förordar därför att ett särskilt reservationsanslag för anskaffning av inredning och utrustning för arbetarskyddsstyrelsen förs upp i statsbudgeten för budgetåret 1976/77. Anslaget bör i fråga om utrustning utnyttjas endast för sådan utrustning vars anskaffningsvärde överstiger 10 000 kr. och vars livslängd uppgår till minst tre år. Annan utrustning bör alltjämt bekostas med medel från anslaget Arbetarskyddsstyrelsen.

Eftersom det i många fall är fråga om komplicerad utrustning, för vilken anskaffningen kan pågå under lång tid, har jag funnit det lämpligt att upprätta en särskild inrednings- och utrustningsplan som gör det möjligt att lägga ut beställningar utöver vad som täcks av de medel som beräknas för utgifterna under budgetåret 1976/77.

Som jag har redovisat i det föregående har en arbetsmedicinsk filial till arbetarskyddsstyrelsen inrättats i Umeå. Den påbörjade sin verksamhet den 1 januari 1974. Medel till anskaffning av inredning och utrustning för filialen har hittills beräknats på det under sjunde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget B 14. Inredning av byggnader för statlig förvaltning. Medlen disponeras av byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden. För att underlätta arbetarskyddsstyrelsens planering bör medel även för verksamheten i Umeå fortsättningsvis beräknas under det nu föreslagna anslaget.

De medel som fram till utgången av innevarande budgetår har tagits i anspråk för detta ändamål från anslaget Inredning av byggnader för statlig förvaltning bör återföras dit från förevarande anslag.

Regeringen har den 9 oktober 1975 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att efter samråd med arbetarskyddsstyrelsen svara för planering och upphandling av inredning för nybyggnaden i Västra Skogen. Regeringen har vidare den 26 juni 1975 uppdragit åt utrustningsnämnden för universitet och högskolor att efter samråd med arbetarskyddsstyrelsen svara för planering och upphandling av utrustning för nybyggnaden i Västra Skogen. De medel som anvisas för anskaffning av inredning och utrustning bör därför ställas till byggnadsstyrelsens och utrustningsnämndens förfogande att disponeras efter samråd med arbetarskyddsstyrelsen.

Mot bakgrund av vad jag har anfört i det föregående förordar jag att följande inrednings- och utrustningsplan godtas.

Inrednings- och utrustningsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Förordad ram	Kostnadsram			Beräknad medelsförbrukning t. o. m. 1976-06-30
		definitiv	delram	art[x)]	
a) arbetsmedicinska avdelningens filial i Umeå					
telefonväxel			10	1)	650
övrig utrustning		1 000		1)	
inredning	+ 100	100		2)	
b) nybyggnad i Västra Skogen i Solna					
telefonväxel	+1 050		1 050	2)	
övrig utrustning	+1 000		1 000	2)	
inredning	+5 000		5 000	2)	
	+7 150	**1 100**	**7 060**		**650**

x) Art av kostnadsram för resp. objekt
1) Av statsmakterna redan godtagen kostnadsram
2) Förslag till ny kostnadsram

Jag beräknar att medelsbehovet för nästa budgetår kommer att uppgå till 2,7 milj. kr. för inredning och utrustning, varav 650 000 kr. för återföring till det under sjunde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Inredning av byggnader för statlig förvaltning. För anskaffning av vetenskaplig apparatur och viss verkstadsutrustning för styrelsen har jag beräknat medelsbehovet till 730 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 700 000 kr.

C 3. Yrkesinspektionen

1974/75	Utgift	38 446 044
1975/76	Anslag	41 835 000
1976/77	Förslag	54 180 000

Från anslaget bekostas den allmänna yrkesinspektionen vilken har att utöva tillsyn över efterlevnaden av arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen m. m. samt – inom sitt verksamhetsområde –produktkontrollagstiftningen. Den allmänna yrkesinspektionen som även svarar för arbetstidsinspektionen för vägtrafiken är organiserad på 19 distrikt. Tillsynen utövas i huvudsak genom besök på arbetsplatserna och genom förhandsprövning av ritningar m. m. till ny-, till- eller ombyggnad av arbetslokaler m. m.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Arbetarskydds-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	331	+ 40	+ 28
Övrig personal	94	+ 20	+ 9
	425	+ 60	+ 37
Anslag			
Lönekostnader	31 983 000	+ 11 782 000	+ 10 211 000
Sjukvård	40 000	+ 9 000	+ 7 000
Reseersättningar	3 097 000	+ 672 000	+ 615 000
Lokalkostnader	3 922 000	+ 607 000	+ 391 000
Expenser	1 096 000	+ 817 000	+ 383 000
därav engångsutgifter	(96 000)	+ (374 000)	(+ 107 000)
Utbildning och information	1 347 000	+ 918 000	+ 548 000
Anskaffning och underhåll av instrument	350 000	+ 269 000	+ 190 000
	41 835 000	+ 15 074 000	+ 12 345 000

Arbetarskyddsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 7 463 000 kr., varav 859 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet kan uppnås genom indragning av 19 tjänster för handläggande personal och fem tjänster för övrig personal med därav följande minskning av främst besöken på arbetsplatserna.
3. För att de ökade kraven på medverkan från yrkesinspektionens sida skall kunna tillgodoses samt för att därutöver kunna företa en utbyggnad av personalresurserna inom de mindre distrikten erfordras 20 tjänster som yrkesinspektör och 19 tjänster som inspektör. Därjämte behövs en tjänst som amanuens/förste byråsekreterare (+ 4 871 440 kr.).
4. Behovet av ytterligare personal för expeditionsgöromål uppgår till 20 tjänster. Av dessa avser tre tjänster expeditionsvakter och övriga biträden (+ 1 466 840 kr.).
5. Ytterligare medel behövs för utbyggnaden av den interna utbildningen (+ 770 000 kr.).
6. För resor, anskaffning och underhåll av instrument m. m. erfordras ytterligare medel (+ 599 000 kr.).

Föredraganden

Yrkesinspektionen har under en följd av år tillförts avsevärda personalförstärkningar. Det har inte minst betytt att inspektionen kunnat ge bättre stöd till skyddsombud och skyddskommittéer i deras arbete ute på arbetsplatserna. Förstärkningarna har främst använts för grundligare genomgångar av problemen i det enskilda företaget i stället för en tidigare vanlig mer översiktlig tillsyn. Yrkesinspektionen går numera i stor utsträckning in för noggranna genomgångar av exempelvis en viss arbetsmiljöfaktor eller en hel bransch. Effekten av yrkesinspektionens insatser har härigenom kunnat ökas. Av stor betydelse i detta sammanhang är 1973 års arbetsmiljöreform som har gett skyddsombuden ökade handlingsmöjligheter, bl. a. rätt att ingripa i riskfyllda situationer.

Det har emellertid inte varit möjligt att i önskvärd utsträckning öka antalet besök ute på arbetsplatserna. Ofta förflyter lång tid mellan yrkesinspektionens besök på en arbetsplats. Det är självklart angeläget att intensifiera kontakterna mellan yrkesinspektionen och den lokala skyddsorganisationen. Yrkesinspektionen behöver förstärkas ytterligare i detta syfte. Förstärkningar behövs också för att i ökad utsträckning kunna följa upp efterlevnaden av de arbetarskyddsföreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen har utfärdat. Detta gäller såväl föreskrifter som syftar till att förebygga olycksfall som sådana som avser de kemiska arbetsmiljöriskerna. Krav på ökade insatser ställs även när det gäller att medverka vid planering av arbetslokaler, bl. a. för att dessa skall vara tillgängliga för personer med arbetshandikapp.

Fr. o. m. budgetåret 1971/72 har antalet tjänster inom yrkesinspektionen ökat från 239 till 425. Som jag tidigare har nämnt behövs ytterligare förstärkningar. För nästa budgetår beräknar jag därför medel för 37 nya tjänster, varav 27 för inspekterande tjänstemän. Av inspektörstjänsterna är fem avsedda att förstärka yrkesinspektionens kapacitet när det gäller kvalificerade uppgifter för bedömning av de kemiska hälsoriskerna. Jag beräknar vidare medel för nio biträden samt en administrativ handläggare.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet till 54 180 000 kr. Jag har därvid räknat ökade medel bl. a. för utbildnings- och informationsverksamhet för yrkesinspektionens personal och för kommunala tillsynsmän samt för inköp av mät- och analysinstrument.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Yrkesinspektionen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 54 180 000 kr., varav 1 821 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 4. Statens arbetsklinik

1974/75	Utgift	2 430 725
1975/76	Anslag	2 755 000
1976/77	Förslag	3 255 000

Statens arbetsklinik prövar handikappade och från arbetssynpunkt svårbedömbara personers förutsättningar för olika arbeten, medverkar vid utbildning av rehabiliteringspersonal och bedriver forskning och utvecklingsarbete inom arbetsprövningens område.

Arbetskliniken leds av en styrelse om åtta ledamöter. Chef för kliniken är en överläkare.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Arbetskliniken	Föredraganden
Personal	27	+ 6	+ 1
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 318 000	+ 1 014 826[1]	+ 449 000
Sjukvård åt personal	5 500	–	–
Resersättningar	25 000	–	–
Lokalkostnader	164 000	+ 19 000	+ 19 000
Expenser	105 000	+ 19 000	+ 20 000
Övriga utgifter	147 500	+ 130 000	+ 12 000
	2 765 000	**+ 1 182 826**	**+ 500 000**
Inkomster			
Ersättningar för utfört arbete	10 000		–
Nettoutgift	**2 755 000**	**+ 1 182 826**	**+ 500 000**

[1] Därav för forskning 200 000 kr.

Styrelsen för statens arbetsklinik

1. Pris- och löneomräkning m. m. 433 000 kr., varav 63 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet innebär att såväl intern- som externutbildning måste läggas ned och att kvaliteten på den praktiska prövningen sjunker.
3. Tjänsten som biträdande psykolog vid kliniken bör bytas ut mot en tjänst som psykolog. Tjänsten som kurator bör bytas mot en konsulenttjänst. Halvtidstjänsten som sjukgymnast vid kliniken bör ombildas till en heltidstjänst. Vidare bör arbetsprövningssektionerna tillföras ytterligare tre ingenjörstjänster och en lärartjänst. Slutligen behövs en civilingenjör för forsknings- och utvecklingsarbetet inom kliniken. Kostnaden för omvandling av två och en halv befintliga tjänster och inrättande av fem och en halv nya tjänster beräknas till 461 826 kr. Dessutom behövs 200 000 kr. för forskningsarbetet (+ 661 826).
4. Den riksomfattande informations- och uppföljningsverksamheten måste upprätthållas. Nuvarande medelstilldelning för reseersättningar beräknas vara tillräcklig. För utrikes tjänsteresor bör dock avsättas 6 000 kr.
5. Lokalprovisoriet för kliniken kvarstår och omfattande underhållsåtgärder krävs. Kostnaden för översyn och underhåll av byggnader beräknas öka med 15 000 kr.
6. Telefonväxel och kontorsinventarier behöver nyanskaffas resp. bytas ut (50 000 kr.).
7. Viss medicinsk utrustning, moderna mätinstrument och annan teknisk utrustning, en statistikmaskin, samt en offsetmaskin behöver anskaffas (110 000 kr.). Kliniken disponerar inga särskilda medel för utbildnings- och instruktionverksamhet och begär 10 000 kr. för detta ändamål.

Föredraganden

Statens arbetskliniks framtida ställning och verksamhetsinriktning övervägs f. n. av utredningen om den yrkesinriktade rehabiliteringen (YR).

Jag beräknar det ytterligare medelsbehovet för arbetsklinikens verksamhet under budgetåret 1976/77 till 500 000 kr. Medel har härvid beräknats för ytterligare en halv sjukgymnasttjänst. Expensmedlen innefattar ett engångsbelopp om 50 000 kr. för en ny telefonväxel. Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att anslaget tas upp med 3 255 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens arbetsklinik* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 255 000 kr.

C 5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning

1974/75	Utgift	709 491 408	Reservation 58 226 242
1975/76	Anslag	815 929 000	
1976/77	Förslag	1 083 000 000	

Anslaget omfattar två program. Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade samt Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade. I det förstnämnda programmet ingår delprogrammen Arbetsprövning/arbetsträning samt Utbildning av svårplacerade. I det andra programmet ingår delprogrammen Arbetshjälpmedel åt handikappade, Näringshjälp, Arkivarbete, Halvskyddad sysselsättning, Skyddad sysselsättning och Hemarbete.

	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade				
Arbetsprövning/arbetsträning	32 953 000	41 160 000	+ 4 540 000	+ 540 000
Utbildning av svårplacerade	50 891 000	54 000 000	+ 25 000 000	+ 20 000 000
Förvaltningskostnader	3 494 000	3 190 000	+ 610 000	+ 310 000
Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade				
Arbetshjälpmedel åt handikappade	15 971 000	35 995 000	+ 3 005 000	+ 5 000
Näringshjälp	7 183 000	15 500 000	–	– 6 000 000
Arkivarbete	394 832 000	396 419 000	+ 103 581 000	+ 166 081 000
Halvskyddad sysselsättning	66 288 000	120 000 000	+ 52 000 000	+ 50 000 000
Skyddad sysselsättning	123 211 000	137 200 000	+ 18 800 000	+ 34 600 000
Hemarbete	1 899 000	2 100 000	+ 800 000	+ 400 000
Förvaltningskostnader	12 769 000	10 365 000	+ 1 735 000	+ 1 135 000
	709 491 000	**815 929 000**	**+ 210 071 000**	**+ 267 071 000**

Arbetsprövningen syftar till att genom medicinsk, psykologisk och social utredning samt praktiska arbetsprov under yrkesmässiga former kartlägga den handikappades intressen och anlagsinriktning. Vidare skall arbetsprövning ge en bild av den fysiska och psykiska arbetskapaciteten samt arbetsmotivationen. Arbetsträningen skall ge en systematisk uppträning av den handikappades fysiska och psykiska arbetskapacitet och är i många fall en naturlig fortsättning på en medicinsk behandling. Genom arbetsträning skall om möjligt prestationsförmågan byggas upp i nivå med de fysiska och psykiska krav som ställs vid ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Delprogrammet Utbildning av svårplacerade omfattar dels anpassnings-

kurser, dels introduktionskurser för skyddat arbete vid verkstad. I anpassningskurser får arbetshandikappade träning att självständigt klara sig i vardagsrutinen såväl i arbete som på fritid. Genom praktiskt arbete och teoretisk undervisning under yrkesmässiga former, skall kursdeltagaren dessutom nå fram till ökad kännedom om förutsättningarna för arbete och/eller utbildning.

Delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade omfattar bidrag till arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen, speciella arbetstekniska hjälpmedel samt bidrag och lån till motorfordon. Bidrag till arbetsbiträde skall möjliggöra för arbetshandikappad person att med hjälp av biträde kunna utföra en i stort sett normal arbetsinsats. Till arbetsgivare som anställer äldre och arbetshandikappade utgår bidrag för särskilda anordningar på arbetsplatser som möjliggör och underlättar arbetet för den handikappade. Om särskilda skäl föreligger kan bidrag lämnas även för sådana personer som blivit arbetshandikappade sedan de anställts. Bidrag utgår även till arbetshandikappade företagare eller fria yrkesutövare. Bidrag kan lämnas till arbetshandikappad för att bestrida utgifter för speciella arbetstekniska hjälpmedel som vederbörande behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter, men som arbetsgivaren normalt ej tillhandahåller. För att möjliggöra för arbetshandikappade att få sin utkomst av arbete, eller förvärva yrkesutbildning, lämnas bidrag och lån till anskaffning av personbil eller motordriven invalidvagn för färd mellan bostad och arbetsplats eller skola.

Delprogrammet Näringshjälp avser bidrag eller lån som skall ge arbetshandikappad, medelålders eller äldre arbetstagare, för vilken inte annan arbetsvårdsåtgärd är lämpligare, möjlighet att starta ett företag eller, beträffande arbetshandikappad, att på vissa villkor fortsätta sådan verksamhet. Som förutsättning gäller att personen ifråga inte kan erhålla lämpligt arbete på den reguljära arbetsmarknaden men kan driva egen verksamhet och därigenom helt eller delvis få sin utkomst.

Arkivarbete anordnas för att bereda sysselsättning åt sådana arbetslösa, som inte kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden och som på grund av ålder, hälsotillstånd eller andra särskilda personliga förhållanden inte lämpligen kan hänvisas till andra slag av beredskapsarbete. Arkivarbetsplatser kan inrättas som statligt arkivarbete eller kommunalt arkivarbete. Arbetsuppgifterna kan variera från enkla arbeten i klipparkiv, gallring och sortering till biträde vid forskningsarbete. På flera orter har arkivarbete även inrättats vid särskilda kontorsarbetscentraler.

Statsbidrag till halvskyddad sysselsättning avses stimulera företag, kommunala eller landstingskommunala myndigheter eller inrättningar samt statliga affärsdrivande verk att bereda sysselsättning åt arbetshandikappade och äldre med nedsatt arbetsförmåga som inte på vanliga villkor kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. I vissa fall kan person som redan är anställd hos företag överföras till arbetsplats för halvskyddad sysselsättning.

En förutsättning för verksamheten är att nära samverkan sker mellan arbetsgivare, fackliga organ och arbetsförmedling.

Arbetstagare som på grund av handikapp av skilda slag inte kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden kan beredas sysselsättning i verkstäder för skyddat arbete, som drivs av landsting, kommuner, föreningar och stiftelser.

Genom hemarbete kan arbete beredas sådana arbetshandikappade, framför allt personer med rörelsehinder och svårare psykiska handikapp, som av olika skäl inte kan ta sig till en arbetsplats. Hemarbete administreras vanligen av en särskild hemarbetscentral knuten till verkstad för skyddat arbete.

Bestämmelser om sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade finns i arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt 1975:822, ändrad senast 1975:1275) och kungörelsen (1966:370) om statsbidrag till verkstäder inom arbetsvården (ändrad senast 1974:448).

AMS

Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade

Arbetsprövning/arbetsträning. Vid utgången av budgetåret 1974/75 fanns 2 730 platser för arbetsprövning/arbetsträning inrättade. Detta innebär en ökning under budgetåret med 33 platser. Anordnandet av arbetsvårdsinstitut har i stort kunnat ske planenligt. Endast i ett län saknas nu resurser för arbetsprövning/arbetsträning. Antalet platser för arbetsprövning/arbetsträning är dock enligt styrelsens bedömning otillräckligt.

Arbetsprövning/arbetsträning skall fortsättningsvis bedrivas enligt nya av AMS utarbetade råd och anvisningar som successivt har börjat tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1975. De nya metoderna, som AMS informerar om genom kurser och tryckt information, innebär bl. a. att vid varje arbetsvårdsinstitut skall finnas såväl arbetsprövning som arbetsträning och att dessa avdelningar skall vara väl integrerade. Denna integration väntas medföra ett förbättrat resultat såväl kvantitativt som kvalitativt.

Enligt av huvudmännen upprättade planer skall vid utgången av budgetåret 1976/77 finnas 2 810 platser för arbetsprövning/arbetsträning inrättade. Följande ändringar föreslås i statsbidragskonstruktionen.

Styrelsen anser att de nuvarande huvudmännen bör ges möjlighet att tillämpa den av AMS rekommenderade nya metodiken och integrationen, även om utredning pågår om formen för den framtida verksamheten på området. Lika stora driftbidrag om 10 000 kr. för varje fullt antal av 1 200 elevtimmar bör därför utgå för arbetsprövning och arbetsträning (+ 2,7 milj. kr.).

Eleversättningen bör på samma sätt som arbetsmarknadsutbildningsbidrag helt bestridas av statsmedel (+ 4 milj. kr.).

Skolöverstyrelsen har i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 begärt medel för utbildning av föreståndare och instruktörer vid arbetsvårdsinstituten. Sådan utbildning har tidigare belastat AMS anslag. Även om skolöverstyrelsens begäran tillgodoses erfordras för AMS del 150 000 kr. för fortbildning av viss annan personal (kuratorer, sjukgymnaster m. fl.) vid arbetsvårdsinstituten.

Det totala medelsbehovet under delprogrammet beräknas till 45,7 milj. kr. (+ 4 540 000 kr.).

Utbildning av svårplacerade. Under budgetåret 1974/75 har 1 500 personer deltagit i anpassningsundervisning. Kurser har huvudsakligen anordnats för synskadade, utvecklingsstörda, intellektuellt arbetshindrade samt rörelsehindrade. Drygt 4 000 personer har deltagit i introduktionsutbildning för skyddat arbete vid verkstad. Anpassningskurserna för intellektuellt arbetshindrade och psykiskt sjuka beräknas öka under budgetåret 1975/76. 1 700 personer väntas delta i anpassningsundervisning och antalet elevveckor beräknas därvid uppgå till 39 000. Verksamheten med introduktionskurser vid verkstäder för skyddat arbete väntas komma att få en omfattning motsvarande 50 400 utbildningsveckor för 4 200 personer. Utgifterna härför beräknas till 16 milj. kr. Totalt beräknas AMS utgifter för delprogrammet till 24 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

Utgifterna under budgetåret 1976/77 för 52 800 utbildningsveckor vid introduktionskurser beräknas till 17 milj. kr. AMS utgifter för anpassningskurser väntas uppgå till 10 milj. kr., vilket ger bidragsutrymme för 45 000 elevveckor. Härtill kommer skolöverstyrelsens utgifter för anpassningskurser som beräknas till 52 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för anpassningskurser samt introduktionskurser för skyddat arbete vid verkstad beräknas sålunda till 79 milj. kr. (+ 25 000 000 kr.).

Medelsbehovet för programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade beräknas för budgetåret 1976/77 för AMS del till 76,5 milj. kr. och för skolöverstyrelsens del till 52 milj. kr., sammanlagt 128,5 milj. kr (+ 30 150 000 kr.).

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade

Arbetshjälpmedel åt handikappade. Antalet *bidrag till arbetsbiträde* har under budgetåret 1974/75 ökat med 50 till 250, motsvarande en utgift av 1,4 milj. kr. Under budgetåret 1975/76 väntas bidragsgivningen öka något snabbare än under tidigare år, främst beroende på anpassningsgruppernas arbete.

Under budgetåret 1976/77 väntas antalet bidrag till arbetsbiträde öka till ca 500, vilket medför ett medelsbehov om 3,7 milj. kr. Styrelsen föreslår

följande bidragsförändringar.

Bidraget till arbetsbiträde bör ökas från 8 400 till 10 000 kr. per år (+ 850 000 kr.).

För mycket svårt handikappade, som kräver särskilt omfattande insatser från arbetsbiträdets sida, bör bidrag få utgå med högst 15 000 kr. (+ 90 000 kr.).

Bidrag till arbetsbiträde bör kunna utgå också för personer med psykiska eller socialmedicinska handikapp. Bidraget bör utgå under längst tre månader från anställningens början då behovet av stödjande åtgärder är särskilt stort. Tiden för bidragsgivning bör – om särskilda skäl föreligger – kunna förlängas. Bidraget avses täcka den ersättning till enskild arbetstagare som kan bli erforderlig när denne ger person med psykiska eller socialmedicinska handikapp mer omfattande personligt stöd på och utanför arbetsplatsen. Verksamheten förutsätts pågå försöksvis under budgetåret 1976/77 (+ 250 000 kr.).

Medel bör anslås till försöksverksamhet med utbildning i teckenspråket för arbetsbiträde åt döva (+ 100 000 kr.).

Ett ökat behov föreligger för synskadade att tillgodogöra sig sådan information som gör det möjligt för dem att hålla sig à jour med utvecklingen inom deras resp. yrkesområde. Utgifterna för att centralt överföra sådan information på band eller till punktskrift bör få bestridas av medel för bidrag till arbetsbiträde (+ 100 000 kr.).

Till *särskilda anordningar på arbetsplatsen* har under budgetåret 1974/75 beviljats 261 bidrag till en kostnad av 2,7 milj. kr. Till *speciella arbetstekniska hjälpmedel* beviljades 460 bidrag motsvarande en utgift av 1,4 milj. kr., vilket är mindre än vad styrelsen hade räknat med. Orsaken härtill är främst att de nya hjälpmedlen för synskadade – Optacon, intern-TV system (ITV) och taktilavläsare – inte kommit i bruk i väntad utsträckning, bl. a. beroende på senarelagd produktion. Den ökade aktiviteten i allt fler anpassningsgrupper medför under budgetåret 1975/76 att särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel kommer till användning i ökad utsträckning. Bidragsgivningen till de nya arbetstekniska hjälpmedlen för synskadade – bl. a. ITV-system – och för hörselskadade – tevefonen – väntas öka kraftigt under budgetåret. Fr. o. m. den 1 juli 1975 kan bidrag till speciella arbetshjälpmedel utgå även till företagare och fria yrkesutövare, vilket också väntas bidra till att verksamheten ökar i omfattning.

Antalet bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel väntas öka markant under budgetåret 1976/77 och uppgå till 450 resp. 650, motsvarande ett medelsbehov om sammanlagt 6 milj. kr. Styrelsen föreslår följande bidragsförändring.

Bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen bör, utan att som nu knytas till viss namngiven arbetshandikappad, i vissa fall kunna utgå för kollektivt förberedande åtgärder på ett mindre antal individuella arbetsplat-

ser. Detta under förutsättning att platserna står till arbetsförmedlingens förfogande (+ 300 000 kr.).

Under budgetåret 1974/75 har *bidrag och lån till motorfordon* för handikappade beviljats till ett belopp av 10,1 milj. kr. 1 093 bidrag och 307 lån har utgått. Antalet personer som har beviljats bidrag har minskat liksom de genomsnittliga bidragsbeloppen. Orsaken härtill är främst att inkomstökningarna medfört lägre bidragsbelopp för den enskilde sökanden.

Omfattningen av bidrag och lån till motorfordon väntas öka under budgetåret 1976/77. Utgifterna beräknas uppgå till 29 milj. kr. vilket belopp möjliggör 2 100 bidrag och 250 lån enligt följande förslag till bidragsförändringar.

Fr. o. m. den 1 juli 1975 överensstämmer inkomstgränserna för helt bidrag till motorfordon med inkomstgränserna för oreducerat bostadstillägg per den 1 januari 1975. Styrelsen föreslår att inkomstgränserna varje år anpassas till dem som gäller för oreducerat bostadstillägg. Detta för att antalet personer som kommer i åtnjutande av bidragsformen inte skall minska beroende på lönenivåns utveckling.

Utgifterna för aggregat eller ändringar av motorfordon bör bli bidragsberättigade i sin helhet (+ 100 000 kr.).

Prisutvecklingen motiverar en höjning av bidragsbeloppet för motorfordon från 17 000 till 22 000 kr., detta speciellt med tanke på att rabatterna på de handikappades bilar har slopats (+ 6,4 milj. kr.).

I de fall båda makarna är handikappade och i behov av var sitt motorfordon, bör bidraget bestämmas med endast sökandens inkomst som beräkningsgrund. Obetydliga merutgifter beräknas härför.

Det sammanlagda medelsbehovet under delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade beräknas till 39 milj. kr. (+ 3 005 000 kr.).

N ä r i n g s h j ä l p . Under budgetåret 1974/75 beviljades 403 bidrag och 90 lån för totalt 7,2 milj. kr. Sammanlagt 409 personer kom i åtnjutande av näringshjälp. Av dessa påbörjade 224 verksamhet som egen företagare, medan 185 personer lämnades hjälp för fortsatt sådan verksamhet. Den av styrelsen väntade ökningen av verksamheten har uteblivit. Detta beror främst på att rörelseetableringar numera, på grund av den allmänna kostnadsutvecklingen, kräver en högre kapitalinsats än den näringshjälpen medger. Kreditrestriktionerna till följd av konjunkturläget har även medfört stora svårigheter att anskaffa erforderligt kapital utöver näringshjälpen. Någon nämnvärd ökning av antalet ärenden väntas inte under de närmaste budgetåren. Däremot räknar styrelsen med en successiv ökning av medelkostnaden per ärende.

Mot bakgrund av vad som har anförts om kraven på kapitalinsats vid rörelseetableringar bör maximibeloppet för bidrag/räntefritt lån höjas från 15 000 till 20 000 kr. (+ 6,1 milj. kr.).

Utgifterna för expertundersökningar i näringshjälpsärenden bestrids f. n. från Gemensamma förvaltningskostnader. Då emellertid dessa expertundersökningar är helt hänförbara till delprogrammet Näringshjälp, föreslår styrelsen att utgifterna härför fortsättningsvis får direkt belasta delprogrammet.

Medelsbehovet under delprogrammet beräknas till 15,5 milj. kr.

Arkivarbete. Vid utgången av budgetåret 1974/75 var 14 780 personer anställda i arkivarbete, varav 1 290 hos kommun eller landsting, 7 770 hos statliga myndigheter och 5 570 hos allmännyttiga organisationer. 150 personliga tjänster fanns inrättade vid statliga myndigheter och institutioner. Lönemedlen för dessa tjänster bestrids från delprogrammet Arkivarbete. Behovet av arkivarbetsplatser beräknas under budgetåret 1975/76 ligga på en oförändrad nivå. Enligt arkivarbetsavtalet sker numera automatiskt lönegruppsuppflyttning varje eller vartannat år fram till slutlönegruppen. Många arbetshandikappade kvarstår i arkivarbete under en lång följd av år och uppnår därigenom slutlönegruppen, vilket innebär ökade lönekostnader. Medelsåtgången under budgetåret 1975/76 beräknas genom 1975 års avtalsuppgörelse om arkivarbetslönerna väsentligt överstiga det anvisade beloppet om 396,4 milj. kr.

Trygghetslagen och främjandelagen samt anpassningsgruppernas fortsatta verksamhet kommer att underlätta för handikappade arbetstagare att behålla arbete på den öppna arbetsmarknaden. Även med hänsyn härtill och en beräknad ökning av antalet sysselsatta i halvskyddat arbete, torde behovet av platser i arkivarbete på sikt komma att öka. Mot denna bakgrund bedömer styrelsen behovet av arkivarbetsplatser under budgetåret 1976/77 till minst oförändrad nivå, dvs. 15 000. Vid ett påtagligt försämrat arbetsmarknadsläge kan en utökning av antalet platser bli erforderlig.

Av gjorda undersökningar framgår att en stor procent av de i arkivarbete anställda personerna utför en mycket god arbetsprestation. Det är därför angeläget att personer som har meriterat sig för personlig tjänst också ges möjlighet att erhålla en sådan tjänst. Styrelsen hemställer därför om att få inrätta ytterligare 150 personliga tjänster för personer som är anställda i arkivarbete.

Styrelsen beräknar medelsbehovet för 15 000 platser i arkivarbete under budgetåret 1976/77 till 500 milj. kr. (+ 103 581 000 kr.).

Halvskyddad sysselsättning. Antalet anställda i halvskyddat arbete ökar f. n., i likhet med de båda senaste budgetåren, med ca 200 per månad. Vid utgången av budgetåret 1974/75 uppgick antalet anställda till ca 8 500. En stor del av ökningen under budgetåret har tillkommit genom överföring av redan anställda till de villkor som gäller för halvskyddad sysselsättning. Av de anställda i halvskyddad sysselsättning återfinns 85 % i den enskilda sektorn, 10 % i kommuner och knappt 5 % i landstingskommuner. Det dominerande yrkesområdet är industri och hantverk, 5 500 per-

soner, medan 775 personer arbetar inom förvaltning och drygt 500 inom affär och försäljning. För budgetåret 1975/76 har anvisats 120 milj. kr., vilket möjliggör en successiv ökning av antalet anställda i halvskyddat arbete till ca 12 000.

Halvskyddat arbete är för många arbetshandikappade den effektivaste lösningen av sysselsättningsproblemet, främst därför att det är förlagt till den ordinarie arbetsmarknaden och man därigenom undviker en uppdelning av arbetsmarknaden i en öppen och en skyddad sektor. Stora ansträngningar bör därför göras för att genom denna anställningsform möjliggöra placering i öppna marknaden av personer som annars skulle ha hänvisats till sysselsättning i särskilda beredskapsarbeten, arkivarbete eller verkstäder för skyddat arbete. Bidraget till halvskyddad sysselsättning har inte varit tillräckligt stort för att åstadkomma den ökning av verksamheten som har eftersträvats. Nuvarande system för bidrag tar inte heller hänsyn till att den handikappades arbetsförmåga rimligen förändras efter inträning på viss arbetsuppgift och ger dessutom liten möjlighet att anpassa bidraget till graden av arbetshandikapp. Styrelsen föreslår följande ändrade bidragskonstruktion.

Bidrag till nyanställda bör under anställningens första sex månader utgå med 75 % av arbetstagarens lön och gällande lönebikostnader. Under därpå följande tolv månader bör bidraget utgå med 50 % av arbetstagarens lön och gällande lönebikostnader samt därefter, så länge anställningen i halvskyddad sysselsättning varar, med 30 %.

Vid sänkningen av bidragsnivån från 50 till 30 % skall arbetsgivare kunna påkalla förhandlingar med länsarbetsnämnd om bibehållande av oförändrad bidragsnivå. Om det vid förhandlingarna klarläggs att den anställde har en väsentlig och varaktig nedsättning i sin arbetsförmåga, kan länsarbetsnämnden, efter hörande av berörd facklig organisation, besluta att bidraget ligger kvar på den högre nivån (50 %). I normalfallet skall dock bidraget sänkas automatiskt och utan förhandlingar.

För de handikappade som befinner sig i halvskyddad sysselsättning när föreliggande förslag till bidragsregler börjar tillämpas bör bidraget utgå med 30 % av arbetstagarens lön och gällande lönebikostnader. I enlighet med de regler som fastställts av riksdagen kan företagen för varje nyanställd person i halvskyddad sysselsättning därutöver erhålla statsbidrag för överföring av redan anställd arbetshandikappad till denna sysselsättningsform. Möjligheten har hittills utnyttjats så att ca en tredjedel av samtliga personer i halvskyddad sysselsättning är redan anställda som har överförts. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 bör bidrag för överförda utgå med 30 % av arbetstagarens lön och gällande lönebikostnader.

Bidraget bör – som garantibelopp – utgå med lägst 200 kr. per månad.

Merutgifterna för bidragsreformen beräknas till 10 milj. kr.

För särskild fortbildning av arbetsledare vid arbetsplats med halvskyddad sysselsättning beräknas medelsbehovet till 220 000 kr.

Benämningen "halvskyddad sysselsättning" föreslås utgå och ersättas med "sysselsättningsstöd för arbetshandikappade." Enligt styrelsens uppfattning är halvskyddad sysselsättning i dag inte längre en adekvat benämning på den anställningsform som här avses. Benämningen har sitt ursprung från den tid då arbetshandikappade sysselsattes i särskilda avdelningar inom ett ordinarie produktionsföretag. Så är emellertid inte längre fallet, eftersom en arbetshandikappad i halvskyddad sysselsättning numera arbetar tillsammans med övrig personal på ett arbetsställe.

Det sammanlagda medelsbehovet under delprogrammet beräknas till 172 milj. kr. (+ 52 000 000 kr.).

Skyddad sysselsättning. Vid utgången av budgetåret 1974/75 fanns 15 560 platser för skyddat arbete inrättade. Detta innebär en ökning under budgetåret med 490 platser. Under år 1974 var sammanlagt 17 500 personer anställda vid verkstäder för skyddat arbete. Vid årets slut kvarstod 15 120 personer i arbete. Anordnandet av verkstäder för skyddat arbete har inte kunnat ske i önskad omfattning. De ökade driftkostnaderna synes även ha medfört att huvudmännen inte kunnat anslå tillräckliga medel för verksamheten. Många verkstäder har därför inte haft tillgång till driftteknisk personal i tillräcklig omfattning, vilket medfört att verkstädernas kapacitet inte kunnat fullt utnyttjas.

AMS hemställde den 29 oktober 1974 om att bidragsramen för anordnande av verkstäder under budgetåret 1974/75 skulle få utökas från 25 milj. kr. till 49,5 milj. kr. Regeringen medgav den 3 april 1975 en vidgning av ramen med 9 milj. kr. Detta medför att större delen av den för budgetåret 1975/76 gällande beslutsramen om 25 milj. kr. kommer att få tas i anspråk för bidrag som borde ha beviljats under budgetåret 1974/75. Styrelsen räknar med att beslutsbehovet under budgetåret kommer att uppgå till ca 73 milj. kr.

Om detta behov kan tillgodoses genom en vidgad beslutsram under budgetåret 1975/76, begränsas anordningsbehovet under budgetåret 1976/77 till 24 milj. kr. I annat fall måste styrelsen hemställa om regeringens medgivande att under budgetåret 1976/77 få besluta om också sådana tidigare ansökningar om anordningsbidrag som inte fallit bort. Detta skulle kräva en beslutsram om 53 milj. kr.

I avvaktan på resultatet av organisationsutredningen rörande skyddat arbete m. m. bör enligt styrelsen temporära förbättringar av drift- och anordningsbidrag övervägas så att verksamheten inte stagnerar.

För fortbildning av befattningshavare vid verkstäder för skyddat arbete erfordras 575 000 kr.

Det totala medelsbehovet under delprogrammet beräknas till 156 milj. kr. (+ 18 800 000 kr.).

Hemarbete. Vid utgången av år 1974 var 769 personer sysselsatta i hemarbete. Motsvarande siffra vid årsskiftet 1973–1974 var 722. Enligt

huvudmännens framställningar om driftbidrag för år 1975 väntas 826 personer komma att sysselsättas i hemarbete.

Antalet hemarbetare beräknas den 31 december 1976 uppgå till 975. Driftbidragen för dessa belastar budgetåret 1976/77. Med oförändrad statsbidragskonstruktion beräknas medelsbehovet till 2,9 milj. kr. (+ 800 000 kr.).

Det sammanlagda medelsbehovet för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade beräknas för budgetåret 1976/77 till 897,5 milj. kr. (+ 179 921 000 kr.).

Föredragandena

Arbetsprövning/arbetsträning. Som jag tidigare har nämnt pågår utredningsarbete i fråga om den yrkesinriktade rehabiliteringen. Utredningsarbetet berör förutom här ifrågavarande verksamhet bl. a. också verksamheten inom delprogrammet Utbildning av svårplacerade samt verksamheten vid statens arbetsklinik. Utredningen om den yrkesinriktade rehabiliteringen beräknas i ett betänkande under våren 1976 lämna förslag om den framtida organisationen för dessa olika verksamheter vilka i dag bedrivs av skilda huvudmän.

Statsbidragen till driften av avdelningar för arbetsprövning och arbetsträning höjdes den 1 juli 1974 till 10 000 resp. 7 000 kr. per år för varje fullt antal av 1 200 elevtimmar. Jag föreslår nu att driftbidraget för arbetsträning höjs till 10 000 kr. Härigenom kommer statsbidraget till arbetsträning att uppgå till samma belopp per plats som bidraget till arbetsprövning. Detta underlättar den pågående integrationen av avdelningar för prövning och träning. AMS förslag att eleversättningarna helt skall bestridas av statsmedel är jag med hänvisning till pågående utredningsarbete inte beredd att tillstyrka.

Med hänsyn till den av AMS uppskattade omfattningen av verksamheten beräknar jag medelsbehovet för delprogrammet Arbetsprövning/arbetsträning till 41,7 milj. kr. (+ 540 000 kr.). Härav bör i enlighet med AMS förslag beräknas 150 000 kr. för fortbildning av viss personal vid institutioner för arbetsprövning och arbetsträning.

Utbildning av svårplacerade. Delprogrammet omfattar dels anpassningskurser vid AMU-center, dels introduktionskurser för skyddat arbete vid verkstad. Medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för introduktionsutbildning i samband med anställning på verkstad för skyddat arbete beräknas till 17 milj. kr. För anpassningskurser beräknar jag medelsbehovet till 57 milj. kr., varav skolöverstyrelsens utgifter beräknas till 47 milj. kr. Det totala medelsbehovet för delprogrammet Utbildning av svårplacerade beräknas därmed till 74 milj. kr. (+ 20 000 000 kr.).

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för de i pro-

grammet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade ingående delprogrammen bör sålunda beräknas till 115,7 milj. kr. Härtill kommer programmets andel av arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.

Arbetshjälpmedel åt handikappade. För att anpassa arbetsplatserna till de arbetssökandes skilda förutsättningar förfogar arbetsförmedlingen över en rad arbetsmarknadspolitiska instrument, bl. a. bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade. Bidrag kan utgå till arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel. Bidrag och lån kan också utgå till motorfordon. Riksdagen har varje år under 1970-talet beslutat om förbättringar i detta åtgärdssystem. Förra året genomfördes förbättringar dels i fråga om bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel, dels i fråga om bidrag och lån till motorfordon. De bidragsformer som jag här talar om är betydelsefulla hjälpmedel i anpassningsgruppernas verksamhet för att bereda arbete åt personer med arbetshandikapp av skilda slag. Jag kommer därför att nu föreslå ytterligare förbättringar inom delprogrammet.

Maximibeloppet för bidrag till *arbetsbiträde* höjdes genom beslut av 1974 års riksdag från 3 000 till 4 200 kr. för person och halvt år. Jag föreslår att beloppet nu höjs till 5 000 kr. Jag ämnar också föreslå regeringen att en kurs om högst 80 timmar i teckenspråk för arbetsbiträden åt döva får anordnas på försök.

I fråga om *särskilda anordningar på arbetsplatsen* föreslår AMS att bidrag bör kunna utgå för kollektivt förberedande åtgärder på ett mindre antal individuella arbetsplatser utan att som nu knytas till viss arbetshandikappad person. Jag är emellertid inte beredd att tillstyrka förslaget. Stödformen skulle med den förändringen enligt min mening riskera att urholka arbetsgivarnas generella skyldighet att anpassa arbetsplatserna till personer med skilda fysiska förutsättningar.

Bidrag till *speciella arbetstekniska hjälpmedel* får numera i enlighet med 1975 års riksdagsbeslut (prop. 1975:1 bil. 13, InU 1975:3, rskr 1975:52) utgå även till egna företagare och fria yrkesutövare. Från innevarande budgetår får bidrag utgå också till reparation av speciella arbetstekniska hjälpmedel.

Också för bidrag och lån till *motorfordon för handikappade* gäller förbättrade villkor sedan den 1 juli 1975. I sitt betänkande (InU 1975:3, rskr 1975:52) där de föreslagna förbättringarna tillstyrktes, uttalade dock inrikesutskottet att bidragssystemet borde ses över med syfte att så långt möjligt förenkla och effektivera detsamma. En arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet har i oktober 1975 lämnat förslag (Ds A 1975:10) till sådana förenklingar och förbättringar av systemet för bidrag och lån till motorfordon. Enligt förslaget bör den nu gällande s. k. makeprövningen avskaffas och bidragets storlek i fortsättningen bestämmas enbart med hänsyn till den sökandes årliga bruttoinkomst. Arbetsgruppen har vidare föreslagit att bidrag skall kunna utgå för hela kostnaden för sådana ändringar av bilen eller särskilda anordningar som krävs för att den handikappade skall kunna an-

vända den. Detta oberoende av om bidrag utgår till själva bilen eller inte.

Stödformen utgör ett viktigt led i arbetsmarknadsverkets åtgärdssystem för personer med handikapp. Jag tillstyrker därför arbetsgruppens förslag. Jag förordar också att maximibeloppet för bidrag till motorfordon, som föregående år höjdes från 15 000 till 17 000 kr., nu höjs till 20 000 kr. Vidare bör de inkomstgränser som ligger till grund för bidragets storlek justeras upp ytterligare. Jag föreslår därför att inkomstgränsen för helt bidrag sätts till 23 000 kr. och att intervallen i inkomstprövningstabellen ökas från 3 000 till 4 000 kr. Den övre inkomstgränsen för reducerat bidrag blir då 39 000 kr.

I fråga om kompletterande lån till motorfordon gäller f. n. att sådant lån får utgå, om det föreligger särskilda skäl, med skillnaden mellan helt bidrag och det beviljade bidraget, antingen detta bidrag är avsett för själva bilen eller för handikappkompenserande ändringar eller anordningar. Jag föreslår att lån fortsättningsvis, i särskilt angelägna fall, får utgå med skillnaden mellan helt bidrag och det beviljade reducerade bidraget till själva bilen.

De här föreslagna förbättringarna bör med hänsyn till medelsförbrukningen under föregående budgetår rymmas inom nu gällande beslutsram om 21 milj. kr. för bidrag och lån till motorfordon. Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för de i delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade ingående bidragsformerna beräknar jag till 36 milj. kr.

N ä r i n g s h j ä l p . En översyn av näringshjälpen, innefattande en utvärdering av stödformen som den hittills har använts, har inletts under hösten 1975. Den härför tillkallade utredningsmannen beräknas kunna redovisa sina överväganden under år 1976. Vid översynen skall övervägas i vad mån den under senare år genomförda utbyggnaden av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för personer med arbetshandikapp har påverkat behovet av näringshjälp som en särskild arbetsvårdsåtgärd.

I avvaktan på resultatet av utredningen är jag inte beredd att tillstyrka AMS förslag om höjning av bidragsbeloppet från 15 000 till 20 000 kr. Med hänsyn till medelsförbrukningen under senare år beräknar jag medelsbehovet för näringshjälp under budgetåret 1976/77 till 9,5 milj. kr. (– 6 000 000 kr.).

A r k i v a r b e t e . Jag räknar med att behovet av arkivarbetsplatser kommer att ligga på en oförändrat hög nivå under nästa budgetår. Medel bör därför beräknas så att de möjliggör sysselsättning för ca 15 000 personer. Medelsbehovet för detta beräknas till 562,5 milj. kr. (+ 166 081 000 kr.). Härvid bör uppmärksammas att jag under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice, programmet Arbetsmarknadsinformation, har tagit upp medel för ersättningar till kontorsarbetscentralerna för framställningen av lokala platslistor. Detta belopp skall tillgodoföras här ifrågavarande anslag. Jag vill också anmäla att jag kommer att föreslå regeringen att antalet personliga tjänster för personer sysselsatta i arkivarbete får ökas från 300 till 450 under budgetåret 1976/77.

Halvskyddad sysselsättning. De förbättrade bidragsvillkor för den halvskyddade sysselsättningen som gäller sedan den 1 juli 1972, och som innebär att arbetsgivare erhåller 40 % av den kontantlön inkl. semesterersättning som har betalats ut till arbetstagarna, har medfört en god expansion av verksamheten. Antalet personer som på detta sätt har anställning inom det ordinarie arbetslivet har stigit från ca 2 100 budgetåret 1971/72 till ca 8 500 vid utgången av budgetåret 1974/75. En fortsatt utveckling av verksamheten är att vänta, inte minst mot bakgrund av arbetsmarknadsverkets strävanden att med hjälp av anpassningsgrupperna bereda arbete på den reguljära arbetsmarknaden för personer med arbetshandikapp.

I likhet med AMS anser jag att halvskyddat arbete för många arbetshandikappade är den bästa lösningen av sysselsättningsproblemet, främst därför att det är förlagt till arbetsställen inom det ordinarie arbetslivet. Stora ansträngningar bör därför göras också i fortsättningen för att genom denna stödform möjliggöra anställning på den reguljära arbetsmarknaden av personer som annars skulle ha varit hänvisade till sysselsättning i särskilda beredskapsarbeten, arkivarbete eller verkstäder för skyddat arbete. Jag vill i detta sammanhang emellertid understryka betydelsen av att möjligheterna fortlöpande bevakas att bereda arbetstagare i halvskyddad sysselsättning anställning i vanlig ordning. Här har anpassningsgruppen, om sådan finns inrättad på arbetsplatsen, en viktig uppgift.

Jag har noterat AMS förslag till ändrad bidragskonstruktion för halvskyddad sysselsättning. Sysselsättningsutredningen har i ett i dagarna avgivet betänkande lagt fram förslag av liknande innebörd. Utredningsbetänkandet skall nu remissbehandlas. Jag avser återkomma till frågan om ändrad bidragskonstruktion för halvskyddad sysselsättning i samband med regeringens ställningstaganden till sysselsättningsutredningens övriga förslag.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört beräknar jag medelsbehovet för halvskyddad sysselsättning till 170 milj. kr. (+ 50 000 000 kr.) under budgetåret 1976/77. Beloppet medger att antalet belagda platser under budgetåret ökas till 14 000–15 000. AMS får under innevarande budgetår använda medel under anslagspost n för att på försök anordna särskild fortbildning för arbetsledare hos arbetsgivare med anställda i halvskyddad sysselsättning. Jag ämnar, i avvaktan på den utvärdering av verksamheten som skall redovisas av AMS senast den 1 september 1976, föreslå regeringen att AMS under budgetåret 1976/77 får använda högst 110 000 kr. för två sådana fortbildningskurser.

Skyddad sysselsättning. Delprogrammet omfattar i huvudsak statsbidrag till anordnande och drift av verkstäder för skyddat arbete. Organisationskommittén för skyddat arbete (OSA) har under hösten 1975 lämnat sitt betänkande (SOU 1975:82) Organisation för skyddat arbete. Betänkandet avses ge underlag för ställningstagande i principfrågan om orga-

nisation och huvudmannaskap för de skilda formerna av skyddad sysselsättning. Förutom verkstäderna för skyddat arbete omfattar utredningsförslaget kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete. Ett förverkligande av utredningsförslaget kan ske tidigast den 1 januari 1978. Förslaget remissbehandlas f. n.

Statsbidraget till driften av verkstäder för skyddat arbete höjdes den 1 juli 1974 från 5 000 till 7 000 kr. per år för varje fullt antal av 1 200 arbetstimmar. I avvaktan på att frågan om en ny organisation för verksamheten kan prövas föreslår jag att driftbidraget för verkstäder för skyddat arbete höjs till 9 000 kr. per år för varje fullt antal av 1 200 arbetstimmar.

Med hänsyn till den föreslagna höjningen av driftbidraget och till den av AMS beräknade utbyggnaden av verkstadsplatser beräknar jag medelsbehovet för delprogrammet till 171,8 milj. kr. (+ 34 600 000 kr.). Härav bör i enlighet med AMS förslag 575 000 kr. avsättas för fortbildning av befattningshavare vid verkstäder för skyddat arbete. AMS bör vidare få bevilja anordningsbidrag till verkstäder inom arbetsvården inom en ram av 40 milj. kr. Ramen möjliggör förutom tillkomsten av ca 1 000 nya platser viss ersättning av uttjänta lokaler m. m. Regeringen bör liksom hittills ha möjlighet att vidga ramen om behov härav uppkommer. Jag förordar att regeringen även i år utverkar riksdagens bemyndigande till detta.

H e m a r b e t e . Med hänsyn till platsutvecklingen och medelsförbrukningen under föregående budgetår beräknar jag medelsbehovet under budgetåret 1976/77 till 2,5 milj. kr. (+ 400 000 kr.).

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för de i programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade ingående delprogrammen bör sålunda beräknas till 952,3 milj. kr. Härtill kommer programmets andel av arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.

Med hänvisning till sammanställningen och till vad som nu har anförts hemställer jag, i samråd med statsrådet Leijon, att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar av grunderna för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade samt för driftbidrag för arbetsträning resp. verkstäder för skyddat arbete som jag har förordat, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976,
2. bemyndiga regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under budgetåret 1976/77,
3. till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 083 000 000 kr.

D. INVANDRING M. M.

Allmänna synpunkter

Statsmakternas beslut våren 1975 om riktlinjer för den framtida invandrar- och minoritetspolitiken innebär att samhällets ansträngningar inom detta område skall inriktas på de tre övergripande målen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Beslutet innefattade vidare vissa konkreta åtgärder inom skilda samhällsområden såsom statsbidrag till invandrar- och minoritetsorganisationer för deras verksamhet m. m., statsbidrag till trossamfund och organisationer för avgränsade projekt, som främjar invandrarnas sociala och kulturella situation samt möjlighet för kommuner och fackliga organisationer att få bidrag till projektverksamhet av försökskaraktär. Ett väsentligt inslag är vidare satsningen på samhällsinformation till invandrarna och information till allmänheten i invandrarpolitiska frågor.

Bland andra konkreta åtgärder, som har beslutats, kan nämnas bidrag till upprustning av bibliotekens bestånd av litteratur på minoritetsspråk och stöd till utgivning av ny skönlitteratur i svensk översättning, vilket i många *fall innebär litteratur från invandrarnas ursprungsländer.*

Inom utbildningsområdet pågår arbete med att förbättra invandrade barns och vuxnas situation. Som jag inledningsvis har nämnt kommer riksdagen att föreläggas förslag om bl. a. en utökning av hemspråkträningen i såväl den obligatoriska förskolan som grundskolan och gymnasieskolan. Vidare har chefen för utbildningsdepartementet tidigare denna dag föreslagit studiesocialt stöd till ungdomar och vuxna som deltar i grundläggande utbildning för att i första hand lära sig läsa och skriva. I anslutning till riksdagens beslut om riktlinjer för arbetsmarknadsutbildningen har invandrarna fått förbättrade möjligheter att inom ramen för denna undervisning få utbildning i svenska. Riktlinjerna för arbetsmarknadsutbildningen innebär vidare att yrkesutbildning bör anordnas på invandrarspråk.

Riksdagens beslut våren 1973 om lagstiftning om ledighet och lön vid undervisning i svenska för anställda invandrare, som har börjat sin första anställning före år 1973 följs f. n. upp av en arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet. Gruppen undersöker om dessa invandrare såsom lagen föreskriver har fått eller kommer att få möjlighet att börja undervisningen före den 1 juli 1978. Gruppen kommer inom den närmaste tiden att redovisa resultatet av sitt arbete.

Jag erinrar vidare om det nyligen fattade beslutet om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare, som har bott här i landet viss tid. Härigenom har invandrare fått samma möjligheter som svenska medborgare att påverka beslut, som rör deras egen situation och förhållanden i övrigt i hemkommunen. Beslutet bör ses som en deluppfyllelse av de uppställda målen för invandrarpolitiken. Som sådan kan också ses inrättandet av det samrådsorgan – invandrarrådet – som har knutits till arbetsmarknadsdepartementet. Rådet

påbörjade sitt arbete hösten 1975.

Till de omfattande reformer, som på sistone har genomförts inom det invandringspolitiska området hör även ändringarna i utlänningslagen fr. o. m. januari 1976. Av dessa kan särskilt nämnas full besvärsrätt i ärenden om avvisning och förpassning m. m., preskription av vissa avlägsnandebeslut, som inte har verkställts och regler om särskilt skydd för den som inte är att anse som politisk flykting, men som ändå har tungt vägande politiska skäl för att få en fristad i vårt land. Vidare har nyligen en utredning tillsatts med uppgift att utarbeta förslag till en ny utlänningslag. Med förtur skall utredningen överväga möjligheterna att förkorta handläggningstiderna i utlänningsärenden.

Som jag inledningsvis har nämnt (s. 10) har vissa förslag om ändringar i medborgarskapslagen redovisats i promemorian (Ds A 1975:14) Förvärv av svenskt medborgarskap. I promemorian ingår som bilaga det i översikten (s. 14) nämnda betänkandet från en nordisk arbetsgrupp för vissa medborgarskapsfrågor. Promemorian remissbehandlas f. n. I promemorian föreslås att kvalifikationstiden för att få svenskt medborgarskap sänks från sju till fem år vid naturalisation och vid nordisk medborgares förvärv av svenskt medborgarskap genom anmälan. Nordisk medborgare föreslås kunna naturaliseras redan efter två års hemvist här i stället för som nu efter tre år. Vidare föreslås bl. a. att försörjningsvillkoret skall tas bort och att lagen ändras så att barn, som föds av svensk moder inte skall kunna bli statslöst vid födseln. Proposition om ändring av medborgarskapslagen avses komma att föreläggas riksdagen under våren.

Under åren 1970–1974 har ca 60 300 utlänningar fått svenskt medborgarskap. Av dessa är inemot 36 000 nordbor.

Under det senaste budgetåret har omfattande insatser gjorts från svensk sida för att bereda flyktingar en fristad i vårt land. Nära 1 100 personer har därvid förts över till vårt land från främst latinamerikanska länder. Också under innevarande budgetår inriktas insatserna väsentligen på dessa länder, eftersom hjälpbehoven synes vara mest akuta där.

Omfattningen av invandringen av utländska medborgare under åren 1970–1974 framgår av följande sammanställning.

År	Bruttoinvandring			Utvandring			Nettoinvandring		
	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor
1970	73 600	48 000	25 600	21 300	15 600	5 700	52 200	32 300	19 900
1971	38 700	20 700	18 000	31 400	23 800	7 600	7 400	–3 000	10 400
1972	25 600	13 600	12 000	32 300	22 200	10 100	-6 700	–8 600	1 900
1973	24 900	12 700	12 200	30 200	20 000	10 200	–5 400	–7 400	2 000
1974	31 900	18 000	13 900	20 200	13 900	6 300	11 800	4 200	7 600

Den avmattning i efterfrågan på arbetskraft som inträdde under senare delen av år 1971 och som stod kvar under åren 1972 och 1973 gav upphov till en markant förändring av emigrationstalen under denna tid i förhållande till den höga nettoinvandringen åren närmast dessförinnan. En bidragande orsak till förändringen torde emellertid också ha varit att benägenheten att återvända till hemlandet är störst under de första åren efter invandringen. Tillgängliga undersökningar tyder på att 25–30 % av dem som har invandrat ett visst år har återutvandrat inom en treårsperiod därefter. Av de drygt 134 000 utlänningar, som invandrade under åren 1969 och 1970 hade närmare 48 000 lämnat vårt land t. o. m. år 1973.

Migrationen till och från Sverige under år 1974 resulterade i en nettoinvandring om ca 12 000 personer. Vidare kan noteras att nettoinvandringen från Danmark uppgick till 4 900 personer mot ett utvandringsöverskott om 1 100 finländare.

Under de första elva månaderna 1975 invandrade enligt preliminära uppgifter 35 900 utlänningar medan 18 100 lämnade landet. Nettot blev således 17 800 personer. Av dessa var 6 700 danskar och 4 100 finländare.

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor har i promemorian (Ds A 1975:8) Zigenare i Sverige föreslagit åtgärder för utomnordiska zigenare. Promemorian har remissbehandlats. I det följande föreslås åtgärder för såväl utomnordiska som finska och svenska zigenare. Härutöver föreslås viss personalförstärkning hos statens invandrarverk, ökade medel för bidrag till bl. a. invandrarorganisationer och en vidgad flyktingverksamhet.

D 1. Statens invandrarverk

1974/75	Utgift	18 801 446
1975/76	Anslag	24 650 000
1976/77	Förslag	28 815 000

Statens invandrarverk är central förvaltningsmyndighet för invandrar- och medborgarskapsfrågor i den mån de inte ankommer på annan myndighet. Verket har att fullgöra de uppgifter som enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen samt annan förordning ankommer på den centrala utlänningsmyndighet som avses i 3 § utlänningslagen (1954:193). Verket skall vidare fortlöpande bevaka behovet av samt föreslå och samordna åtgärder till förmån för invandrare och språkliga minoriteter.

Invandrarverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns fem byråer. Dessa är tillståndsbyrån, medborgarskapsbyrån, samordningsbyrån, informationsbyrån och administrativa byrån. Dessutom finns en registerenhet. Till verket är knutet utlänningsnämndens kansli.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Invandrar-verket	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	97	+ 21	+ 4
Övrig personal	123	+ 16	+ 8
	220	**+ 37**	**+ 12**
Anslag			
Lönekostnader			
a) Avlöningsförmåner m. m.	16 075 000	+ 5 804 000	+ 4 225 000
b) Ersättning för konsultuppdrag	120 000	+ 12 000	+ 15 000
Sjukvård	88 000	+ 7 000	+ 7 000
Reseersättningar	917 000	– 447 000	– 495 000
därav utomnordiska resor	(18 000)[1]	(+ 2 000)[1]	(– 8 000)
Lokalkostnader	2 102 000	+ 563 000	+ 635 000
Expenser	1 993 000	– 365 000	– 524 000
därav representation	(5 000)	(+ 1 000)	(+ 1 000)
Automatisk databehandling	2 425 000	+ 341 000	+ 237 000
Översättningskostnader	600 000	+ 60 000	+ 70 000
Utbildnings- och instruktions-verksamhet	65 000	+ 50 000	+ 35 000
Rationaliserings- och utveck-lingsarbete	265 000	– 55 000	– 40 000
	24 650 000	**+ 5 970 000**	**+ 4 165 000**

[1] Beloppet avser utrikes resor under budgetåret 1975/76.

Statens invandrarverk

1. Pris- och löneomräkning 4 282 000 kr., varav 437 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I fråga om 0-alternativet anför verket att mål och riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken nyligen har lagts fast (prop. 1975:26, InU 1975:6, rskr 1975:160), varvid verkets organisation ändrades och utvidgades. Någon nedskärning av resurserna för anpassningsverksamheten är därför inte möjlig. En minskning av den personal som disponeras för handläggning av ärenden enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen skulle främst medföra ännu längre handläggningstider.

3. Beträffande frågan om att inom oförändrad resursram omfördela personalen framhåller verket att bl. a. specialinriktningen av många tjänster till följd av verkets vitt skilda arbetsuppgifter omöjliggör en sådan åtgärd.

4. För verkets skilda arbetsenheter föreslår verket följande förändringar.

Tillståndsbyrån. Under budgetåret 1974/75 handlades ca 10 000 tillståndsärenden färre än under budgetåret 1973/74. Minskningen utgjordes av främst

viseringsärenden (–13 000) samtidigt som mera arbetskrävande ärenden ökade (+ 3 000). Antalet rättshjälpsärenden och flyktingärenden – vilka betecknas som kvalificerade – ökade till ca 2 300 vid ingången av innevarande budgetår mot ca 1 700 budgetåret innan. Antalet balanserade tillståndsärenden var ca 8 000. Balansen innebär en betydande extra arbetsbelastning, eftersom den medför ett stort antal förfrågningar. Av balansen utgjordes närmare 700 ärenden av kvalificerade avlägsnandeärenden.

För arbetsuppgifterna inom tillståndsbyrån krävs ytterligare två handläggare (+ 206 000 kr.). Härutöver bör nuvarande tillfälliga förstärkning om tre handläggare få disponeras också under nästa budgetår. För utskrifter av remissutlåtanden, skrivelser och protokoll i kvalificerade ärenden m. m. krävs ytterligare tre kvalificerade biträden (+ 193 000 kr.). Sammanlagt för tillståndsbyrån behövs därmed ytterligare 399 000 kr.

Medborgarskapsbyrån. Den omfattande invandringen under mitten och slutet av 1960-talet har medfört en kraftig ökning av antalet ansökningar om svenskt medborgarskap. Budgetåret 1972/73 inkom ca 6 600 ansökningar, 1973/74 ca 8 000 och 1974/75 ca 10 400. Detta har medfört att antalet oavgjorda ärenden den 1 juli 1975 uppgick till ca 6 900 mot ca 4 800 ett år tidigare. Bidragande orsaker till att antalet oavgjorda ärenden har ökat har vidare varit att ärendenas svårighetsgrad har ökat kraftigt och att verket har övertagit vissa ärenden från länsstyrelserna.

För att hindra att ärendebalansen växer ytterligare och om möjligt minska den bör byrån tillföras personalförstärkningar om sammanlagt två handläggare och fem assistenter för beredning- och utredningsuppgifter m. m. (+ 458 000 kr.).

Samordningsbyrån. Byrån inrättades den 1 juli 1975 och övertog då merparten av de arbetsuppgifter som fram till dess låg på anpassningsbyrån, vilken samtidigt upphörde. Genom riksdagens beslut (prop. 1975:26, InU 1975:6, rskr 1975:160) har till den nya byrån lagts ytterligare uppgifter varjämte medel har anvisats för sammanlagt 29 tjänster. Verket begär nu att byråns skilda sektioner skall tillföras ytterligare sammanlagt elva tjänster enligt följande, nämligen

kommunsektionen, arbetsmarknadssektionen och sektionen för organisationskontakter vardera en handläggare och ett kvalificerat biträde,

utbildningssektionen två handläggare och ett kvalificerat biträde,

sektionen för myndighetskontakter och konsulentsektionen vardera en handläggare (+969 000 kr.).

Informationsbyrån. Också denna byrå inrättades vid ingången av innevarande budgetår och tillfördes därvid 21 tjänster. Byråns uppgifter angavs i prop. 1975:26 vara planering och produktion av information till och om invandrare. För dessa arbetsuppgifter begär verket ytterligare sammanlagt tio tjänster, som föreslås fördelade enligt följande.

Byråledningen bör förstärkas med en kvalificerad tjänst för att avlasta byråchefen vissa arbetsuppgifter.

Verkets presstjänst bör tillföras en handläggare med uppgift att vara biträdande pressombudsman.

Dokumentations- och servicesektionen bör tillföras tre handläggare och ett kvalificerat biträde.

Produktionssektionen bör förstärkas med tre handläggare och ett kvalificerat biträde. En av handläggarna avses för verkets facktidskrift Ny i Sverige. Sammanlagt behövs ytterligare 912 000 kr. till informationsbyrån.

Administrativa byrån. För vissa sektioner inom byrån begärs ändringar av personalresurserna enligt följande.

Personalsektionen. Under budgetåret 1976/77 kommer stora insatser att krävas för rekrytering, introduktion och utbildning av ett stort antal nyanställda. Vidare bedöms behovet av kurativa insatser i samband med flyttningen till Norrköping att bli stort. För att förstärka eljest tillgängliga resurser bör medel för tillfällig förstärkning av sektionen anvisas för budgetåret 1976/77.

Kontorsdriftsektionen. Verkets arkiv består av ca en miljon personakter. Av dessa är ca 250 000 aktuella. Handlingarna utgör underlag för verkets beslut i ärenden enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen och är sekretessbelagda. För att handha det löpande arbetet i arkivet finns enligt organisationsplanen tre tjänster för biträden, varav ett kvalificerat.

Arkivets omfattning, f. n. ca 7 800 hyllmeter, och centrala betydelse för den löpande verksamheten motiverar en tjänst som arkivföreståndare (byråintendent) med uppgift att svara för arkivarbetet, gallringar och avställningar från närarkiv m. m. Vid bifall till yrkandet kan den nuvarande tjänsten för ett kvalificerat biträde dras in. Den yrkade tjänsten motsvarar den extra tjänst, som verket har f. n. för att organisera och leda arbetet med flyttningen av verkets arkivhandlingar.

I Norrköping kommer en gemensam telefonväxel att finnas för invandrarverket, luftfartsverket och Kungsängens flygplats. Växeln kommer att vara installerad i invandrarverkets lokaler och skall administreras av verket. För skötseln av växeln beräknas sammanlagt åtta tjänster, varav en föreståndare. F. n. har invandrarverket och luftfartsverket vartdera tre telefonisttjänster. Avsikten är att luftfartsverkets telefonisttjänster skall föras över till invandrarverket i anslutning till flyttningen. Detta innebär att fem telefonisttjänster bör tillföras verket. Härutöver begär invandrarverket att luftfartsverkets andel av kostnaderna för driften av växeln får tillgodoföras invandrarverkets anslag.

Verket utreder f. n. frågan om central diarieföring. En diarie-dossierplan över de ärenden som inte registreras i verkets ADB-system skall föreligga vid årsskiftet 1975/76. Verket utgår härvid från att central diarieföring skall införas och begär därför en tjänst för registratorsuppgifter.

För skilda arbetsuppgifter begär verket dessutom medel för tre tjänster för kvalificerade biträden. Sammanlagt behövs ytterligare 447 000 kr. till administrativa byrån.

5. *Reseersättningar.* Anslagsposten bör räknas upp med 150 000 kr. för kostnader för ökat antal tjänsteresor Norrköping–Stockholm. Avtalsenliga ersättningar till personal på grund av verkets omlokalisering beräknas kräva ytterligare 195 000 kr. För personalresor, bohagsflyttningar och omstationeringskostnader har för budgetåret 1975/76 anslagits sammanlagt 816 000 kr. i form av engångsanvisning. Anslagsposten kan därför minskas till nästa budgetår (– 447 000 kr.).

6. *Lokalkostnader.* Under anslagsposten bör 10 000 kr. anvisas för lokalkostnader i Stockholm i samband med sammanträden m. m.

7. *Expenser.* För inköp av litteratur och tidskrifter yrkas ytterligare 30 000 kr. Telefonkostnaderna beräknas stiga med 60 000 kr. på grund av flyttningen till Norrköping. Ytterligare 50 000 kr. krävs för tryckning av personaltidningen SIV-nytt. Avtalsenliga ersättningar till personal för dubbelhyror beräknas till 60 000 kr. För övriga expenser beräknas ytterligare 119 000 kr. För innevarande budgetår har 865 000 kr. anvisats under anslagsposten för omlokaliseringskostnader. För anslagsposten som helhet kan därför medelsbehovet minskas (– 365 000 kr.).

8. *Automatisk databehandling.* De totala kostnaderna för drift av SU-systemet beräknas till 2 766 000 kr., vilket innebär en ökning med 341 000 kr. I totalbeloppet ingår 240 000 kr. för maskinell bearbetning av s. k. arbetsgivaranmälningar. Av ökningen hänför sig 104 000 kr. till en utökning av antalet bildskärmsterminaler med fyra till sammanlagt 28.

Föredraganden

Det stora antalet balanserade ärenden enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen motiverar att ytterligare personal tillförs invandrarverket. För tillståndsbyrån beräknar jag medel för tillfällig förstärkning – motsvarande en tjänst – av den handläggande personalen. Vidare bör byrån också under budgetåret 1976/77 få disponera nuvarande tillfälliga förstärkning om tre handläggare. Medborgarskapsbyrån bör tillföras en handläggartjänst och en biträdestjänst. Jag beräknar medel härför liksom för ytterligare tillfällig förstärkning motsvarande en handläggare utöver den tillfälliga förstärkning som verket f. n. förfogar över för dessa uppgifter.

För att kunna öka insatserna i fråga om samordning och planering av myndigheternas anpassnings- och informationsåtgärder till förmån för skilda invandrar- och minoritetsgrupper bör samordningsbyrån tillföras ytterligare sammanlagt fyra tjänster för handläggare och övrig personal. Jag har därvid beaktat behovet av personal för bl. a. den samordningsuppgift som, enligt vad jag återkommer till i det följande (s. 160), skall ligga på invandrarverket när det gäller åtgärder för de skilda zigenska grupperna i vårt land.

Vidare förordar jag att administrativa byrån tillförs sammanlagt sex tjänster.

varav en för uppgiften att föreslå verkets arkiv, fyra för den med bl. a. luftfartsverket gemensamma telefonväxeln och en för biträdesuppgifter. Dessutom beräknar jag medel för tillfällig förstärkning motsvarande en handläggare på byråns personalsektion för främst utbildningsuppgifter under budgetåret 1976/77.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 28 815 000 kr. Jag har därvid räknat med ökade medel för bl. a. inköp av litteratur m. m. för dokumentation rörande invandrarfrågor samt för framställning av verkets personaltidskrift. Vidare har jag räknat med att luftfartsverkets andel av kostnaderna för driften av telefonväxeln skall tillgodoföras anslaget.

Jag hemställer, att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 28 815 000 kr.

D 2. Åtgärder för flyktingar

1974/75	Utgift	31 798 143
1975/76	Anslag	20 995 000
1976/77	Förslag	32 325 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Åtgärder för flyktingar. Programmet består av delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar.

	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Överföring av flyktingar	2 562 000	500 000	+ 1 000 000	+ 875 000
Omhändertagande av flyktingar	26 438 000	18 500 000	+ 11 300 000	+ 9 950 000
Förvaltningskostnader	2 798 000	1 995 000	+ 705 000	+ 505 000
	31 798 000	**20 995 000**	**+ 13 005 000**	**+ 11 330 000**

AMS

Överföring av flyktingar. Den kollektiva överföringen av flyktingar och med dem jämställda omfattade under budgetåret 1974/75 ca 1 080 personer. Av dessa kom ca 670 personer från länder i Sydamerika och ca 210 från flyktingläger i Österrike. I totalsiffran ingick vidare ett mindre antal socialt handikappade zigenare, som överförts från länder i Europa.

Styrelsen räknar med att verksamheten under budgetåret 1976/77 kommer att omfatta överföring av ca 1 000 flyktingar.

AMS får kontinuerligt ansökningar från överförda eller enskilt inresta flyktingar om att bekosta resorna för deras medellösa nära anhöriga från vistelselandet till Sverige. Styrelsen anser det från humanitär synpunkt angeläget att tillgodose önskemålet om sammanföring av familjerna. Verksamhetens omfattning går inte att beräkna, eftersom behovet av sammanföring växlar avsevärt från tid till annan beroende på bl. a. antalet mottagna flyktingar och flyktingströmmarnas sammansättning. På grundval av det behov av sammanföring som har funnits under senare år, beräknar styrelsen att ca 200 nära anhöriga kan behöva föras över till Sverige under nästa budgetår (+ 1 milj. kr.).

Omhändertagande av flyktingar. Under budgetåret 1974/75 har förutom de nämnda överförda personerna ytterligare drygt 800 enskilt inresta utlänningar, som av invandrarverket har jämställts med flyktingar, tagits om hand på styrelsens permanent inrättade mottagningsförläggningar i Alvesta, Moheda och Flen och på andra tillfälliga förläggningar. Antalet inkvarteringsdagar uppgick till ca 111 000, varav ca 22 600 i tillfälligt förhyrda förläggningar. Kostnaderna uppgick till sammanlagt ca 21,3 milj. kr. Härtill kom 5,1 milj. kr. i form av rese- och starthjälp i samband med arbetsplacering m. m.

För budgetåret 1976/77 beräknar styrelsen medelsbehovet under delprogrammet till 29,8 milj. kr. för omhändertagande av sammanlagt ca 2 200 personer, varav ca 200 nära anhöriga och ca 1 000 enskilt inresta personer, som jämställs med flyktingar. Styrelsen räknar med att ca 140 000 inkvarteringsdagar kommer att behövas (+ 11,3 milj. kr.).

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för programmet Åtgärder för flyktingar inkl. programmets andel av AMS förvaltningskostnader beräknas till 34 milj. kr. (+ 13 milj. kr.).

Föredraganden

Som framgått av min tidigare redogörelse har omfattande insatser gjorts också under budgetåret 1974/75 för att ge flyktingar en fristad i vårt land. Verksamheten har främst inriktats på flyktingar från Chile och vissa kringliggande länder dit flyktingar i stor utsträckning har begett sig efter statskuppen i Chile. Efter samråd med FN:s flyktingkommissariat har vidare bl. a. flyktingar med skilda former av handikapp förts över från flyktingläger i Österrike.

Under hösten 1975 har AMS bemyndigats att ta hand om enskilt inresta assyrier, som – utan att anses som flyktingar – har bedömts ha särskilda skäl att få stanna här i landet. Flertalet har kommit från Turkiet och sökt sig till främst Södertälje, där de inte har kunnat arbetsplaceras. Beslutet innebär, att AMS får erbjuda dem som så önskar plats i mottagningsförlägg-

ningar och där ge dem samma omhändertagande som tillkommer flyktingar, varefter arbetsplacering sker. Kostnaderna för dessa insatser bestrids från förevarande anslag.

Det är f. n. inte möjligt att närmare bedöma behovet av överföring av flyktingar till vårt land eller i vilken utsträckning åtgärder i övrigt som bekostas från anslaget, behöver vidtas under budgetåret 1976/77. Jag räknar emellertid med att överföringen av flyktingar kommer att omfatta drygt ett tusental personer. Inom denna ram bör också den uttagning kunna göras av utomnordiska, socialt handikappade zigenare, som jag återkommer till i det följande. Likaså bör medel från anslaget kunna disponeras för att bestrida resekostnaderna från vistelselandet till Sverige för ett antal medellösa nära anhöriga till flyktingar som vistas här.

Jag förordar att anslaget förs upp med 32 325 000 kr. för budgetåret 1976/77. Därvid förutsätter jag att regeringen kan besluta om överföring, omhändertagande och övriga åtgärder som bedöms nödvändiga. Vidare utgår jag från att anslaget liksom hittills skall kunna användas för bidrag till hemresa för medellösa utomnordiska medborgare, som inte har fått tillstånd att vistas och arbeta här.

Med hänvisning till sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder för flyktingar* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 32 325 000 kr.

D 3. Åtgärder för invandrare

1974/75	Utgift[1]	4 522 542	Reservation	379 485
1975/76	Anslag	6 400 000		
1976/77	Förslag	7 575 000		

[1]Avser anslaget Anpassningsåtgärder för invandrare

Från anslaget utgår bidrag för att täcka underskott hos den stiftelse som ger ut Invandrartidningen. Vidare bekostas från anslaget sådana åtgärder i övrigt till förmån för invandrare och språkliga minoriteter, för vilka medel inte står till förfogande i annan ordning.

Stiftelsen Invandrartidningen och statens invandrarverk har inkommit med framställningar rörande anslag för dessa ändamål under budgetåret 1976/77.

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor[1] avlämnade i september 1975

[1] Riksdagsledamoten Börje Nilsson, ordförande, byråcheferna Ingemar Andersson, Håkan E. Håkansson, Karin Isaeson och Gunnar Olderin samt undervisningsråden Bengt Jacobson och Harald Vrethammar.

promemorian (Ds A 1975:8) Zigenare i Sverige. Expertgruppen tillkallades med stöd av bemyndigande den 24 oktober 1969, för att utreda levnadsförhållandena m. m. för utomnordiska zigenare samt överväga och ta initiativ till åtgärder som gör det möjligt för dem att få en med övriga invandrare jämförbar ställning i samhället.

Promemorian har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, statskontoret, skolöverstyrelsen, statens institut för läromedelsinformation, statens kulturråd, AMS, statens invandrarverk, bostadsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Västmanlands och Norrbottens län, barnomsorgsgruppen (S 1973:07), kommunalekonomiska utredningen (Fi 1971:08), 1974 års lärarutbildningsutredning (U 1974:04), folkhögskoleutredningen (U 1972:08) och delegationen (B 1975:01) för beredning av frågor angående särskilda åtgärder i vissa bostadsområden med uthyrningssvårigheter.

Vidare har yttranden avgetts av Botkyrka, Haninge, Järfälla, Eskilstuna, Norrköpings, Jönköpings, Landskrona, Lunds, Malmö, Göteborgs, Örebro, Västerås och Umeå kommuner, Svenska kommunförbundet, LO, Centralorganisationen SACO/SR, TCO, SAF, Svenska röda korset, Folkbildningsförbundet, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), Kommunalförbundet för Stor-Stockholms bostadsförmedling, Sveriges Socionomförbund, Riksförbundet för personal vid invandrarbyråer (RIB), Finska zigenarföreningen i Stockholm och Zigenarflyktingarnas förening i Sverige. Skolöverstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs, Malmöhus och Älvsborgs län samt vissa kommuner har bifogat yttranden från ett antal myndigheter och organ.

I det följande redovisas anslagsframställningarna samt expertgruppens förslag rörande zigenare jämte remissyttranden i anslutning härtill.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Invandrarverket[1]	Föredraganden
1. Bidrag till stiftelsen Invandrartidningen	1 800 000	+ 627 000	+ 325 000
2. Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet	1 600 000	+ 760 000	+ 200 000
3. Bidrag till avgränsade projekt m. m.	2 200 000	+ 920 000	+ 400 000
4. Informationsverksamhet m. m.	800 000	+ 820 000	+ 250 000
	6 400 000	**+ 3 127 000**	**+ 1 175 000**

[1] Anslagsposten 1 beräknad av stiftelsen Invandrartidningen

Stiftelsen Invandrartidningen

Pris- och löneomräkning 315 000 kr., varav 25 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Invandrartidningen ges f. n. ut på sex språk, nämligen finska, grekiska, italienska, serbokroatiska, svenska och tyska språken. Tidningen utkommer med 45 nummer per år. Den svenska editionen samt 20 nummer av de finska och serbokroatiska editionerna omfattar åtta sidor medan resterande nummer och övriga editioner omfattar fyra sidor. En mindre prenumerationsavgift tas ut. Antalet prenumerationer uppgår till ca 38 500, varav 8 500 avser den svenska editionen.

Vid några tillfällen årligen utges speciella temanummer i samverkan med någon eller några centrala myndigheter, som därvid själva svarar för de merkostnader som uppstår vid utgivningen. Temanumren distribueras till i princip samtliga invandrare från berörda språkområden.

Som komplement till Invandrartidningen ger stiftelsen ut en månadsbulletin på högst sex språk som inte täcks av den övriga tidningsverksamheten. Bulletinens upplaga uppgår f. n. till ca 7 500 exemplar och sänds ut kostnadsfritt till den som har anmält sitt intresse härför.

Stiftelsen föreslår en utvidgning av de finska och grekiska editionerna på så sätt att den finska editionen skall omfatta åtta sidor varje nummer och den grekiska åtta sidor vartannat nummer. Vidare föreslår stiftelsen att Invandrartidningen utvidgas med ytterligare en språkedition. Stiftelsens förslag beräknas medföra att underskottet i tidningsverksamheten ökar från 1,8 milj. kr. till drygt 2,4 milj. kr.

Remissyttrande

Statens invandrarverk tillstyrker stiftelsens förslag.

Statens invandrarverk

1. Prisomräkning 460 000 kr.

2. *Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet.* Organisationsbildningen bland invandrare och minoriteter är under stark utveckling. Organisationerna behöver resurser för att bygga upp en viss administration. Organisationer, som nu kan få endast bidrag till avgränsade projekt m. m. väntas inom en snar framtid uppfylla kraven för kontinuerligt stöd i form av verksamhetsbidrag. Mot denna bakgrund föreslås en uppräkning av anslagsposten från 1 600 000 kr. till 2 360 000 kr.

3. *Bidrag till avgränsade projekt m. m.* Projektbidrag kan utgå till bl. a. kommuner under vissa förutsättningar. Bidragsbehovet för kommuner är utomordentligt stort och tillgängliga medel är helt otillräckliga. Bl. a. på grund härav begärs ytterligare medel.

4. *Informationsverksamhet m. m.* Under anslagsposten beräknas för budgetåret 1976/77 1 155 000 kr. för publikationsverksamhet innefattande medel för bl. a. produktion av särskilda studiehäften om utvandrarländer och av studiematerial om aktuella invandringsfrågor, utgivning av facktidskriften Ny i Sverige samt för samordningsprojektet Invandrarpaketet, som produceras tillsammans med vissa andra myndigheter. Vidare beräknas 285 000 kr. för seminarier och konferenser för olika grupper i samhället, vilka kommer i kontakt med invandrarfrågor.

Departementspromemorian (Ds A 1975:8) Zigenare i Sverige

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor tillkallades med stöd av bemyndigande den 24 oktober 1969. Expertgruppen har haft till uppgift att utreda levnadsförhållandena m. m. för utomnordiska zigenare som har fått uppehållstillstånd samt att överväga och ta initiativ till åtgärder, som gör det möjligt för dem att få en med övriga invandrare jämförbar ställning i samhället enligt de riktlinjer som gäller för den reglerade invandringen.

År 1971 fick expertgruppen vidare i uppdrag att överväga och ge förslag om dels lämpliga former för uttagning och överföring till Sverige av socialt handikappade utomnordiska zigenare, dels ett handlingsprogram för deras omhändertagande, utbildning och anpassning här i landet. I departementspromemorian (Ds In 1971:2) Organiserad invandring av vissa zigenare lämnade expertgruppen förslag till försöksverksamhet rörande organiserad invandring av utomnordiska zigenare innefattande förslag om bl. a. formerna för uttagning, information i uttagningslandet och om mottagning här i landet.

Försöksverksamhet med organiserad överföring av zigenare påbörjades år 1971, då AMS fick i uppdrag att i samråd med socialstyrelsen, statens invandrarverk och expertgruppen ta ut ett antal socialt handikappade utomnordiska zigenare samt att efter deras ankomst till Sverige sörja för deras inkvartering och första omhändertagande. Vidare fick AMS bemyndigande att i samråd med bl. a. expertgruppen som försöksverksamhet t. v. tillämpa bestämmelserna om bistånd åt flyktingar jämväl för organiserat överförda zigenare.

I den nu framlagda promemorian redogör expertgruppen för den sedan år 1971 bedrivna försöksverksamheten bland utomnordiska zigenare och föreslår olika åtgärder inom skilda samhällsområden för såväl organiserat överförda som enskilt invandrade utomnordiska zigenare.

Expertgruppen anser att m å l e n för arbetet med zigenare väl överensstämmer med de mål statsmakterna har satt upp för den svenska invandrar- och minoritetspolitiken och som har formulerats med utgångspunkt i begreppen jämlikhet, valfrihet och samverkan. Åtgärder till förmån för zigenarna bör i princip företas inom ramen för de åtgärder statsmakterna har beslutat om för att förbättra invandrar- och minoritetsgruppers situation.

Zigenarna tillhör emellertid en av de socialt mest handikappade grupperna i vårt samhälle. Enligt expertgruppens mening är det därför nödvändigt med speciella stöd- och hjälpåtgärder inom arbetsmarknads-, social- och utbildningsområdena för att zigenarna skall få en reell möjlighet till jämställdhet med övriga grupper i samhället.

Expertgruppen tar först upp en principiell fråga som berör de enskilt inresta zigenare som ansöker om uppehålls- och arbetstillstånd först sedan de har kommit hit. En av expertgruppen år 1970 genomförd intervjuundersökning bland dessa utomnordiska zigenarna visade bl. a. att handläggningstiden för tillståndsärendena ofta hade varit mycket lång, i vissa fall drygt ett år. Expertgruppen anser att denna långa passiva väntan på beslut är så destruktiv och demoraliserande att många zigenare får stora svårigheter att sedan tillstånd har beviljats orka med de krav som då ställs på dem i fråga om anpassning till den nya situationen, i synnerhet som många redan vid hitkomsten är socialt svårt handikappade. Expertgruppen vill därför understryka vikten av att den zigenare som har ansökt om uppehållstillstånd snarast möjligt bereds tillfälle att delta i meningsfull verksamhet, exempelvis viss undervisning i elementära ämnen kombinerade med ADL-träning (ADL = anpassning till daglig livsföring). Det skall givetvis göras klart att den erbjudna sysselsättningen inte innebär något löfte om att uppehållstillstånd kommer att beviljas.

Organiserad överföring och första omhändertagande av zigenare har i princip skett inom ramen för den reguljära flyktingverksamheten. Kostnaderna har belastat anslaget Åtgärder för flyktingar. Med stöd av särskilda bemyndiganden har AMS i samråd med socialstyrelsen, invandrarverket och expertgruppen tagit ut och till Sverige fört över sammanlagt 185 socialt handikappade utomnordiska zigenare under åren 1971–1974. Överföringar har ägt rum från Italien, Frankrike, Holland och Spanien. AMS har haft ansvaret för transporten av de uttagna zigenarna från uttagningslandet till Sverige liksom för inkvartering och första omhändertagande i Sverige. Samtliga överförda grupper har under den första tiden vistats i någon av AMS mottagningsförläggningar, varefter de har bosatt sig i olika kommuner. Under tiden på mottagningsförläggningen har AMS föreskrifter angående hjälpverksamhet för flyktingar gällt. De vuxna har fått undervisning i läsning och skrivning, svenska, matematik, natur- och samhällsorienterande ämnen samt ADL-träning. De skolpliktiga barnen har antingen gått i ortens grundskola eller i särskilt anordnad undervisning på förläggningen.

Expertgruppen anser att reglerad, organiserad överföring av utomnordiska zigenare bör förekomma även fortsättningsvis. Det viktigaste argumentet för en organiserad överföring är att det genom denna blir möjligt att i förväg planera lämpliga åtgärder för zigenarnas mottagande här. En särskild samrådsgrupp för alla zigenska frågor föreslås av expertgruppen få till uppgift att bl. a. bedöma de allmänna förutsättningarna för och ta initiativ

till organiserad överföring. Uttagning och överföring bör ske i grupper ett par gånger om året. Gruppernas storlek bör begränsas till 25–30 personer. Huruvida en överföring av denna omfattning bör ske måste dock prövas från tid till annan. Samrådsgruppen bör tillsammans med berörda centrala verk ingå i en framtida uttagningsdelegation och huvudansvaret för uttagningen bör åvila den centrala myndighet, som har motsvarande ansvar för den reguljära flyktingverksamheten. Uttagningen bör i största möjliga utsträckning förberedas på s. k. dossierbasis. Detta ger uttagningsdelegationen större möjligheter att på ett tidigt stadium göra en preliminär bedömning av erforderliga insatser, både inför den kommande överföringen och inför mottagandet här.

Vid vistelse i mottagningsförläggning är risken för institutionalisering och passivisering påtaglig. Expertgruppen föreslår därför att förläggningstiden begränsas till tre månader. Förläggningstiden skall göras så aktiv som möjligt för zigenarna och förutom den teoretiska undervisningen skall den vara en praktisk förberedelse för kommande familjeboende. Den ordinarie personalstyrkan vid förläggningen bör regelmässigt utökas med psykolog och familjepedagog.

De zigenare som under efterkrigstiden har invandrat till Sverige har i stor utsträckning gjort detta för att kunna få fast bostad. Vid den intervjuundersökning som expertgruppen gjorde år 1970 bland utomnordiska zigenare ansågs detta vara huvudanledningen till invandringen hit. Anskaffningen av bostäder har främst skett genom medverkan från resp. socialförvaltningar. För flykting som arbetsplaceras från någon av AMS mottagningsförläggningar skall länsarbetsnämnd svara för bostadsanskaffningen. Ca 85 % av de utomnordiska zigenarna i Sverige omfattas av de särskilda bestämmelserna för flyktningar.

De enskilt invandrade zigenarna, som kom till Sverige före år 1970, sökte sig undantagslöst till Stockholm eller Malmö där de största grupperna fortfarande finns. De organiserat överförda zigenarna är bosatta i ett 15-tal kommuner. Bostadsplaceringen för dessa har förberetts under den tid de har vistats på mottagningsförläggning. Vid val av vilka kommuner som skulle tillfrågas har i första hand sådana där det finns AMU-center kommit i fråga för att möjliggöra en omedelbar fortsättning av de vuxna zigenarnas utbildning.

Expertgruppen anser att zigenarnas, liksom övriga invandrares och minoritetsgruppers bostadsförhållanden i princip bör behandlas inom ramen för de generella bostadspolitiska åtgärder, som har föreslagits av boende- och finansieringsutredningarna. Det finns dock skäl att understryka det speciella ansvar som åvilar kommuner, bostadsbolag och hyresvärdar, när det gäller att medverka till acceptabla boendeförhållanden för en i så många avseende resurssvag grupp som den zigenska.

Familjepedagogisk verksamhet har – som försöksverksam-

het – bedrivits bland utomnordiska zigenare sedan år 1970. Kungl. Maj:t bemyndigade socialstyrelsen att fr. o. m. den 1 juli 1972 ersätta kommun för lämnad hjälp till överförda utomnordiska zigenare avseende bl. a. kostnader i samband med personella insatser i syfte att underlätta zigenarnas anpassning till svenska förhållanden. Organiserat överförda zigenska familjer har alla någon kontakt med familjepedagogisk verksamhet, medan endast ett mindre antal familjer bland de spontant invandrade zigenarna har haft sådan kontakt. En förutsättning för att kommunerna skall få statsbidrag för familjepedagogisk verksamhet är att zigenarna är klassificerade som flyktingar eller därmed jämställda.

Familjepedagogerna är anställda av kommunen. I initialskedet med arbetet hos zigenarna har en rad praktiska åtgärder dominerat pedagogens verksamhet. Det har t. ex. varit fråga om att lära zigenarna elementära rutiner såsom skötsel av lägenhet, inköp av matvaror och andra förnödenheter. Vidare har det varit nödvändigt att bygga upp goda relationer med daghem, lekskola, grundskola, vuxenskola m. m. En viktig uppgift för familjepedagogen som kvarstår under lång tid är att hos både zigenare och svenskar öka insikten om de skilda kulturerna.

Expertgruppen anser att den familjepedagogiska verksamheten är värdefull för att stödja zigenarna och framhåller att det utan denna verksamhet hade varit svårt att överhuvudtaget ta emot de zigenska familjerna. Expertgruppen förordar därför att det familjepedagogiska arbetet upphör att vara försöksverksamhet och fortsättningsvis skall stå till förfogande för zigenare, som är i behov av detta stöd. Vidare utgår expertgruppen ifrån att staten i fortsättningen ersätter kommun för verksamheten. Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att svara för familjepedagogernas vidareutbildning samt att lösa handledarfrågan.

I lagen (1973:1205) om förskoleverksamhet stadgas att barn, som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling, så långt som möjligt skall beredas plats i förskola redan före sex års ålder. I motiven till lagen framhålls att invandrarbarn ofta har behov av sådant stöd och att det därför är viktigt att invandrarbarn med språk- och/eller kontaktsvårigheter får delta i förskoleverksamhet så tidigt som möjligt.

Expertgruppen anser att de zigenska barnen tillhör den grupp som har särskilt behov av tidig placering i förskola och att det är ett krav vid bosättning av zigenska familjer att kommunen skall kunna ordna dessa barns placering vid daghem, lekskolor och fritidshem. Invandrarutredningen framhöll i sitt huvudbetänkande (SOU 1974:69) att språkträning för att främja aktiv tvåspråkighet bör förekomma redan i förskolan. Expertgruppen ansluter sig till invandrarutredningens uppfattning, men är medveten om svårigheterna att få lärare i zigenarnas modersmål, romanés. Ett sätt att minska dessa svårigheter kan vara att öppna möjligheter för zigenska ungdomar

och vuxna att engagera sig i förskolans arbete på hel- eller deltid. Dessa bör då också stimuleras till utveckling av modersmålet och utbildning i svenska språket.

Under åren 1973 och 1974 gjorde skolöverstyrelsen på initiativ av expertgruppen två undersökningar om skolsituationen för zigenska elever i den svenska grundskolan. Av dessa undersökningar framgår bl. a. att en mycket stor del av de zigenska eleverna – trots kraftiga stödåtgärder såsom klinikundervisning, stödundervisning och hemspråksundervisning – uppvisar en otillfredsställande skolanpassning, särskilt i tonåren, bristande koncentration, dåliga kamratrelationer och aggresivitet. Skolans kontakter med föräldrarna är bristfälliga eller saknas helt.

Enligt expertgruppen visar de båda undersökningarna att de zigenska barnen troligen är den elevkategori som har de största skolsvårigheterna och att de zigenska ungdomarna i gymnasieåldern hör till de sämst utbildade och minst utbildningsmotiverade.

För de zigenska barnen har hemspråksundervisning i grundskolan förekommit i mycket blygsam omfattning. Detta beror bl. a. på att romanés endast förekommer som talspråk. Expertgruppen föreslår därför att det försök till muntliga översättningar till romanés av samhällsorienterande läromedel för lågstadiet, som har påbörjats av skolöverstyrelsen snarast fullföljs och prövas. Vidare bör ökade ansträngningar göras för att engagera vuxna zigenare som lärare/lärarassistenter i hemspråksundervisning i romanés.

För zigenska elever – i synnerhet i åldern 13–16 år – bör särskilda anordningar såsom enskild undervisning, individuellt anpassad studiegång, förlängd grundskoleundervisning, arbetslivsorientering m. m. prövas i större utsträckning än hittills. Med hänsyn till den starka opinionen inom den zigenska gruppen kan det vara önskvärt att undervisa zigenska flickor och pojkar i tonåren i skilda grupper.

Expertgruppen förordar att fortlöpande inventeringar görs för planering av undervisning av zigenska barn i olika åldrar samt att det bör åvila skolöverstyrelsen att göra sådana inventeringar i samarbete med berörda myndigheter och organ. Expertgruppen föreslår att en bred försöksverksamhet på olika åldersstadier planeras med en sådan inventering som utgångspunkt.

Utomnordiska zigenare har deltagit i kommunal vuxenutbildning, studieförbundens undervisning i svenska för invandrare och framför allt i arbetsmarknadsutbildning.

I den kommunala vuxenutbildningen har zigenare deltagit i den s. k. analfabetundervisningen, för vilken kommunerna erhåller statsbidrag enligt bestämmelser i beslut den 29 maj 1969. Studiesocialt stöd utgår inte i någon form under utbildningen.

Merparten av de utomnordiska zigenare som deltagit i vuxenundervisning har gjort detta i någon form av arbetsmarknadsutbildning. Med stöd av olika bemyndiganden har AMS och skolöverstyrelsen som försöksverksamhet anordnat särskild utbildning för zigenare inom ramen för arbetsmark-

nadsutbildningen.[1] Dessa kurser har avsett att ge grundläggande kunskaper i svenska och matematik samt en vid social träning och samhällsorientering med stor vikt lagd vid en saklig orientering om arbetsmarknad och yrkesliv samt om olika studie- och utbildningsvägar. Enligt läroplanen är kurstidens längd 42 veckor, men kan med hänsyn till individuella behov förlängas eller avkortas.

Expertgruppen anser att vuxenundervisningen bör integreras i ett samlat aktionsprogram för zigenarna som också innefattar förskoleverksamhet, särskilt stöd åt skolpliktiga zigenska barn och familjepedagogisk verksamhet. Målet för detta program skall vara att successivt öka zigenarnas förutsättningar att fritt välja utbildning, yrke och levnadsform samt att stärka deras tillit till egen identitet i samhället.

Vuxenutbildningen bör även fortsättningsvis huvudsakligen bedrivas inom arbetsmarknadsutbildningens ram eftersom denna möjliggör en önskvärd kombination av teoretisk och praktisk utbildning och återkommande utbildning.

Läroplanen för den kurs som f. n. används måste omarbetas och göras mera flexibel för att ge utrymme för deltagande på deltid och hemundervisning samt för perioder med tillämpningsövningar i reell arbetsmiljö. Kurstiden bör därför inte från början fixeras till viss längd. För zigenare anpassade läromedel för denna utbildningsform måste snarast utarbetas. Expertgruppen understryker vidare behovet av att lärarna får en utbildning som inte enbart är ämnespedagogisk och ämnesmetodisk utan också ger en inblick i zigenarnas historia, kultur och levnadsvanor. Skolöverstyrelsen bör tilldelas medel för utarbetande av läroplan, metodiska anvisningar och läromedel samt medel för att genomföra lärarutbildningen.

Expertgruppen beräknar kostnaderna för utarbetande av läroplaner, metodiska anvisningar och läromedel under den första treårsperioden till 800 000 kr. per år.

Expertgruppen föreslår att det hos skolöverstyrelsen snarast bör inrättas två konsulenttjänster för frågor rörande zigenarundervisning. Kostnaderna härför beräknas till 200 000 kr. per år.

I fråga om zigenarnas arbetssituation anser expertgruppen att målsättningen bör vara att så långt som möjligt skapa förutsättningar för zigenare att försörja sig av eget arbete i de yrken som finns på den svenska arbetsmarknaden. De traditionella zigenaryrkena såsom kopparslageri, förtenning, skrothandel, hästhandel m. fl. är inte längre gångbara i det svenska samhället. För att zigenare skall få möjlighet till försörjning genom eget arbete krävs speciella åtgärder från arbetsförmedlingens sida. I dag finns i regel vare sig erforderliga kunskaper eller tillräcklig tid för att förmedlingsarbetet för zigenare skall kunna fungera tillfredsställande. Det är expertgruppens uppfattning att det med en förstärkt arbetsförmedlingsverk-

[1] Kursen Omställning och träning (läroplan X 21.2411).

samhet skulle vara möjligt att finna arbete åt ett antal zigenare som idag mer eller mindre engagerat följer en utbildning eller inte har något arbete alls. Expertgruppen föreslår därför att länsarbetsnämnderna i Stockholms och Malmöhus län tillförs ytterligare vardera två och länsarbetsnämnden i Västmanlands län en arbetsförmedlare för zigenarärenden. Kostnaderna för dessa personalförstärkningar beräknas till 320 000 kr. per år.

De svenska zigenarna har i ett antal fall erhållit näringshjälp, vilket har gjort det möjligt för dem att klara sin försörjning. Expertgruppen anser att det även i den utomnordiska zigenska gruppen torde finnas personer för vilka denna form av arbetsvårdande åtgärd är värd att pröva.

Expertgruppen föreslår slutligen att en särskild samrådsgrupp inrättas som främst skall verka för att främja samverkan mellan berörda centrala ämbetsverk och avse samtliga zigenska grupper i landet. De centrala myndigheter som är direkt berörda av zigenarfrågor är AMS, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och statens invandrarverk. För att de åtgärder som de olika verken beslutar skall ge bästa möjliga resultat och kunna följas upp på regional och kommunal nivå krävs ett betydande samråds- och samordningsarbete. Ett stort antal kommuner har på olika sätt fört fram önskemål om ett statligt samordningsorgan, som skulle möjliggöra fastare samordning av statliga åtgärder och smidigare samarbete mellan berörda myndigheter på olika nivåer. Expertgruppen är av den uppfattningen att en sådan samverkan bäst säkerställs genom inrättande av en särskild samrådsgrupp, som får resurser för sekreterarfunktioner.

I gruppen bör ingå av regeringen utsedda representanter i beslutande ställning från berörda centrala verk samt från Kommunförbundet. Vid behov bör gruppen samråda med representanter för zigenska organisationer.

Enligt expertgruppens uppfattning bör samrådsgruppen vara ett forum för samråd mellan bl. a. berörda ämbetsverk och representanter för zigenarna samt dessutom ha till uppgift

att medverka i information om zigenarfrågor och stimulera till gemensam utbildning av berörda personalgrupper,

att följa och vid behov initiera forskning, försöksverksamhet och utbildning inom området,

att främja tillkomsten av zigenska föreningar samt

att följa zigenarfrågans internationella utveckling.

Expertgruppen framhåller vidare lämpligheten av att det tillskapas ett samordningsorgan i kommuner med ett större antal zigenare för att dels lämna information om zigenska förhållanden till sådana grupper som kommer i kontakt med zigenare, dels medverka till att av olika myndigheter vidtagna åtgärder samordnas på ett sådant sätt att det ger bästa resultat. Initiativ till bildande av sådana kommunala samarbetsorgan bör enligt expertgruppen i första hand tas av de sociala centralnämnderna.

Remissyttrandena

Expertgruppens uppfattning om vilka övergripande mål som skall gälla för arbetet med zigenarna delas av de remissinstanser som uttalar sig härom. Bland dessa kan nämnas *socialstyrelsen, statskontoret, statens kulturråd, statens invandrarverk, länsstyrelserna i Kronobergs* och *Västmanlands län* samt *RIB*. Socialstyrelsen understryker vikten av att det krävs särskilda åtgärder för den zigenska gruppen även om man så långt som möjligt utnyttjar de resurser som ryms inom ramen för generella reformer. Det grundläggande för arbetet med zigenarna bör vara en strävan att ge zigenarna en sådan kulturell trygghet att de kan utnyttja sina egna resurser i vårt samhälle. Statens kulturråd, som efterlyser förslag som har betydelse för zigenarnas kultur, anser det viktigt att man vid fastställande av målen för samhällets politik för zigenarna tar fasta på Europarådets rekommendation att bevara och stärka zigenarnas kultur. Invandrarverket framhåller att zigenarna enligt det uppställda valfrihetsmålet bör ha möjlighet att bevara och utveckla den egna kulturen samt att det egna språket är en grundsten i kulturen. Det bör därför vara en angelägen uppgift för forskningen att i samarbete med zigenarna inleda en nedteckning av de zigenska språken och muntliga traditionerna.

Förslaget att enskilt inresta zigenare, som har ansökt om uppehålls- och arbetstillstånd, skall beredas möjlighet att under den tid de väntar på beslut i tillståndsfrågan delta i en meningsfull verksamhet har tillstyrkts av de remissinstanser som har berört frågan. *Skolöverstyrelsen* finner det angeläget att förslaget genomförs eftersom studie- och utbildningsmotivationen sjunker snabbt under väntetiden och efterträds av en alltmer tilltagande passivitet. *AMS* tillstyrker förslaget under förutsättning att bestämmelserna för den reglerade invandringen inte uppluckras. Flera instanser, bl. a. AMS, skolöverstyrelsen, *socialstyrelsen* och *LO* anser att zigenarna i möjligaste mån bör beredas möjlighet att vistas på AMS mottagningsförläggningar för flyktingar, där det redan nu finns resurser att ta emot zigenska grupper. AMS, *länsstyrelserna i Kronobergs* och *Västmanlands län*, *Kommunförbundet* och *Malmö kommun* m. fl. understryker emellertid vikten av att handläggningstiderna för tillståndsärenden förkortas.

Nästan samtliga remissinstanser ansluter sig till förslaget om fortsatt organiserad överföring av utomnordiska zigenare enligt de principer som hittills har tillämpats. Några instanser bl. a. *TCO* och *Svenska röda korset* understryker att en sådan kollektiv överföring inte får innebära att det blir svårare för enskilt invandrade zigenare att få stanna i Sverige. TCO framhåller att varje ansökan från enskilt invandrad zigenare självfallet måste prövas enligt de riktlinjer som gäller för utomnordisk invandring i allmänhet. *Socialstyrelsen* – som i annat sammanhang erinrar om att zigenarna har ett vidare familjebegrepp än enligt svenska förhållanden – anser att man bör begränsa den organiserade överföringen av zigenare till släktingar

till familjer som redan finns i Sverige. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anför att erfarenheterna hittills talar för att en fortsatt organiserad invandring bör anstå tills mera konkreta resultat har uppnåtts rörande arbetsplacering av de zigenare i arbetsför ålder som redan befinner sig här.

Flera instanser har anfört synpunkter på bl. a. planeringen av överföringen och förläggningsvistelsen. *Invandrarverket* anser – i likhet med expertgruppen – att information till de zigenare, som kommer ifråga för uttagning, om möjligt bör ske redan före uttagningen. Informationen bör vara muntlig, eftersom de flesta är analfabeter. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen att utarbeta metoder och hjälpmedel att användas vid information till denna grupp. Särskilda resurser bör avsättas för ändamålet. För sakinnehållet i informationen bör AMS, socialstyrelsen och övriga berörda myndigheter svara inom sina respektive områden, medan invandrarverket bör ha ett samordnande ansvar. *Västerås kommun* förordar att det redan vid uttagningen bör vara klart i vilken kommun zigenarna senare skall vara bosatta. De aktuella kommunerna borde i samband med uttagningen förberedas för att kunna vidta lämpliga åtgärder vad gäller bostad, familjepedagog, utbildning, daghemsplatser m. m. Förläggningstiden kan inte begränsas till tre månader om inte mottagarkommunen får längre tid för att planera mottagandet. *Järfälla kommun* anför liknande synpunkter. Enligt *AMS* bör personalstyrkan vid förläggningarna vid behov kunna förstärkas med psykolog och familjepedagog. *Statens kulturråd* föreslår att den myndighet som har ansvaret för lägervistelsen i samråd med studieförbund på orten eller länsbildningsförbund planlägger aktiverande verksamhet där kulturpedagoger och kulturarbetare kan medverka. *LO* anser att man bör överväga att bygga ut någon mottagningsförläggning till förberedande zigenarskola samt förlänga vistelsetiden. Utbildningen och vistelsen vid skolan bör målmedvetet ges en sådan inriktning att den framträder som förberedelse för arbetslivet. *Socialstyrelsen* förordar en särskild förläggning för zigenare, såväl organiserat överförda som spontaninvandrade. Härigenom finns större möjligheter att anpassa verksamheten till zigenarnas särskilda behov.

Expertgruppens principiella överväganden i fråga om bostadspolitiken för zigenarna biträds eller lämnas utan erinran av de remissinstanser som har uttalat sig i frågan. Åtskilliga instanser har dock funnit anledning att föra fram kompletterande synpunkter. *SABO, statskontoret, bostadsstyrelsen, Botkyrka* och *Järfälla kommuner* m. fl. understryker vikten av information och rådgivning i bostadsfrågor. *Invandrarverket* anser att man i den mån det är möjligt bör avdela särskilda tjänstemän för förmedling av bostäder för zigenare. Denna uppfattning delas av bl. a. *Finska zigenarföreningen i Stockholm* och *länsstyrelsen i Stockholms län*. *LO* och Järfälla kommun anser att socialstyrelsens bemyndigande att anskaffa insatslägenheter tills vidare bör bestå och tillämpas i syfte att förhindra en anhopning av zigenare till begränsade bostadsområden i bostäder tillhörande allmännyttiga

bostadsbolag. Flera instanser anser att särskilda åtgärder måste vidtas från samhällets sida för att förbättra zigenarnas svåra bostadssituation. *Socialstyrelsen*, *Malmö kommun* och *RIB* föreslår sålunda att de nuvarande bestämmelserna om olaga diskriminering bör ses över och ändras i syfte att förhindra nuvarande diskriminering av zigenare på bostadsmarknaden. Enligt *Kommunalförbundet för Stor-Stockholms bostadsförmedling* bör kostnaderna för zigenare fördelas mellan stat och kommun och mellan kommunerna inbördes för att i någon mån motverka en koncentration av zigenare till vissa kommuner. *Finska zigenarföreningen i Stockholm* föreslår att man vid beviljande av statliga byggnadslån skall kräva att bostadsföretagen kvoterar ett visst antal lägenheter för grupper som annars har svårt att få lägenheter, t. ex. invandrare och andra ekonomiskt resurssvaga samt att det vid subventionering av outhyrda lägenheter bör kontrolleras att dessa lägenheter verkligen har erbjudits nämnda grupper. Enligt socialstyrelsen bör det överhuvudtaget inte utgå statliga lån för att täcka hyresförlust till bostadsföretag som vägrar ta emot bostadssökande. *Haninge kommun* anser att segregationen inom bostadsområden kan motverkas om alla lägenheter underkastas förmedlingstvång. Denna fråga bör därför ägnas ytterligare uppmärksamhet. Bl. a. bör möjligheter att knyta förmedlingstvånget till bostadskungörelsen prövas.

Förslaget att det familjepedagogiska arbetet bland zigenare skall upphöra att vara försöksverksamhet och fortsättningsvis stå till förfogande för zigenare som är i behov av detta stöd tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. *LO* delar uppfattningen att den familjepedagogiska verksamheten är ett värdefullt instrument för att hjälpa och stödja zigenare i det svenska samhället. *Socialstyrelsen* framhåller att familjepedagogik är ett komplement till andra insatser. Familjepedagogen får inte tvingas ta på sig olika myndigheters eller tjänstemäns arbetsuppgifter, varken socialförvaltningens eller annans. *Alvesta kommun* framhåller att den familjepedagogiska verksamheten måste ses som en basinsats för att även få andra delar av det samlade aktionsprogrammet att fungera. *Kommunförbundet* anför liknande synpunkter. *Finska zigenarföreningen i Stockholm* anser att behovet av familjepedagogisk verksamhet noggrant bör prövas i varje särskilt fall och menar att det ofta kan vara en tillräcklig åtgärd att tillsätta kontaktpersoner som kan fungera som bl. a. tolkar samt att resurserna inom de zigenska familjerna givetvis först bör prövas innan man överhuvudtaget kopplar in utomstående.

Expertgruppen utgår i sitt förslag från att staten i fortsättningen skall ersätta kommunerna för den familjepedagogiska verksamheten. Samtliga remissinstanser tillstyrker detta eller lämnar förslaget utan erinran. *Kommunalekonomiska utredningen* framhåller emellertid att till dess den avslutat sitt arbete finns det anledning att med viss återhållsamhet överväga införandet av nya statsbidrag och att speciella förhållanden bör föreligga för att nu utvidga bidragen till nya områden. Å andra sidan finner utredningen

att kommunerna inte utan kompensation bör påläggas de arbetsuppgifter och kostnader som förslagen medför. Utredningen förutsätter därför att en ersättning till kommunerna tills vidare kan ges i de former som hittills har kommit till användning. *LO* anser att verksamheten även i fortsättningen bör finansieras av statliga medel. *Statens invandrarverk* framhåller att verksamheten är mycket resurskrävande för kommunerna och är ett typexempel på verksamhet som inte kan komma till stånd om inte staten betalar. *Kommunförbundet* anser att det är nödvändigt att staten ersätter kommunerna för dess kostnader. Med hänsyn till zigenarnas ojämna bosättning över landet skulle annars ett fåtal kommuner få bära större delen av dessa kostnader.

Förslaget att socialstyrelsen bör ges i uppdrag att svara för familjepedagogernas vidareutbildning samt lösa handledarfrågan tillstyrks av nästan alla remissinstanser som tar upp frågan. *Kommunförbundet* anser dock att det är naturligt att kommunens socialvård organiserar, planerar och leder verksamheten. Förbundet erinrar vidare om att inom arbetsmarknadsutbildningen försöksverksamhet med utbildning enligt en läroplan för fortbildning i hemterapi skall starta under vårterminen 1976 och ifrågasätter lämpligheten av att starta en särskild utbildning för personal verksam bland zigenare. Skäl finns dock att ordna viss kompletteringsutbildning om zigenarnas speciella problem. *Statens invandrarverk* framhåller vikten av att de som är verksamma som familjepedagoger får en adekvat fortbildning inriktad på den zigenska gruppens situation samt att försök till rekrytering för denna verksamhet bör ske bland zigenare. Ett minimikrav är att zigenare anlitas i utbildningen för att berätta om zigenarnas kultur och tradition. Liknande synpunkter framförs av *Finska zigenarföreningen i Stockholm* som anser att det är en självklarhet att man i möjligaste mån bör utbilda zigenare till kontaktpersoner och familjepedagoger.

Expertgruppens överväganden om förskoleverksamhet för zigenarbarn har vunnit stor anslutning bland remissinstanserna. *Kommunförbundet*, som delar uppfattningen att ansträngningar för att integrera zigenska barn i barnomsorgen är angelägna, anser det emellertid vara både onödigt och olämpligt att – utöver vad som redan är inskrivet i förskolelagen – föreskriva skyldighet för kommunerna att ställa plats till förfogande så snart en zigensk familj flyttat in i en kommun. Att zigenska barn generellt har större behov av förskoleplats än andra barn behöver inte betyda att behovet är lika stort för varje enskilt barn. Bedömningen i de enskilda fallen torde endast kunna göras lokalt i kommunen. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anser att zigenarbarnen bör integreras i de vanliga förskoleavdelningarna. Möjligen kan – där förutsättningar finns – zigenarbarn sammanföras i särskilda grupper i början av vistelsen i förskola för att få speciell språkträning men senare bör en integrering ske. *Statens invandrarverk* menar att det i vissa fall kan vara lämpligt att skapa särskilda grupper för de zigenska barnen. För att stärka deras kunskaper om det egna språket och den egna kulturen

och göra dem förtrogna med de svenska barnens "värld" bör en stegvis integrering i den reguljära förskolan ske. *Norrköpings kommun* anser att man – mot bakgrund av den vikt som bör läggas vid hemspråksutvecklingen – bör eftersträva att bilda särskilda förskolegrupper för zigenska barn. *Socialstyrelsen* anser att det bör finnas möjligheter att anordna särskild förskola för de zigenska barnen under den första tiden. *Skolöverstyrelsen* framhåller att det är mycket svårt att erhålla lärare i zigenska modersmål och anser att en verksamhet med att öppna möjligheter för zigenska ungdomar och vuxna att engagera sig i förskolans arbete skulle kunna inordnas i försöksverksamheten med lärarledd undervisning på minoritetsspråk för barn i förskole- och grundskoleåldern. *AMS* föreslår i fråga om möjligheterna för zigenska ungdomar och vuxna att engagera sig i förskolans arbete på hel- eller deltid, att man bör pröva de möjligheter som de arbetsmarknadspolitiska hjälpmedlen ger, t. ex. beredskapsarbete, eventuellt i kombination med arbetsmarknadsutbildning. Styrelsen är beredd att i samråd med berörda myndigheter pröva en sådan verksamhet. *Finska zigenarföreningen i Stockholm*, som biträder förslagen om olika stödåtgärder, poängterar att dessa inte får leda till främlingskap mellan barn och föräldrar.

Expertgruppens överväganden och förslag rörande undervisning av zigenska barn i g r u n d s k o l a n tillstyrks i allt väsentligt eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. *Skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län* och *Västmanlands län*, m. fl. understryker behovet av utökad hemspråksundervisning, läromedel på romanés samt zigensk historia och kultur som läroämnen. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* framhåller dock att frågan om hemspråksundervisning för zigenska barn är mycket komplicerad och att det därför är vanskligt att dra paralleller med sådan undervisning för andra invandrarbarn. Länsstyrelsen är av praktiska skäl tveksam till en ökad hemspråksundervisning för zigenarbarn. Skolöverstyrelsen, som instämmer i expertgruppens betoning av hemspråksundervisningen, förutser stora svårigheter att engagera vuxna zigenare i en meningsfull verksamhet av denna karaktär men är beredd att dels undersöka förutsättningarna för en sådan verksamhet, dels, om så är möjligt, påbörja en försöksverksamhet i linje med expertgruppens förslag. *Invandrarverket* och *länsstyrelsen i Stockholms län* m. fl. framhåller vikten av att ett kontinuerligt samarbete mellan hem och skola kommer till stånd. Förslagen om en fortlöpande inventering av utbildningssituationen för de zigenska eleverna och om en försöksverksamhet med sådan inventering som utgångspunkt tillstyrks av bl. a. *skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län, statens institut för läromedelsinformation* samt av *Järfälla* och *Botkyrka kommuner*. Skolöverstyrelsen framhåller att det är nödvändigt att inventeringen i den del den berör zigenska barn i förskoleåldern, sker i nära samråd med socialstyrelsen. Förutsättningen för att dels lämpliga utbildningsåtgärder aktualiseras, dels fortlöpande inventeringar genomförs är dock, att skolöverstyrelsen får personella resurser för detta ändamål.

Remissinstanserna instämmer i huvudsak med expertgruppens överväganden och förslag i fråga om vuxenundervisning för zigenare. *AMS* delar uppfattningen att undervisningen av vuxna zigenare huvudsakligen bör bedrivas inom arbetsmarknadsutbildningens ram och ansluter sig till det handlingsprogram för framtagning av läroplaner och audio-visuella hjälpmedel, utbildning av lärare m. m. som skissats av expertgruppen. Styrelsen framhåller att förslaget om ökat inslag av praktik i undervisningen ställer krav på ytterligare insatser från arbetsförmedlingens sida. Även *skolöverstyrelsen* ansluter sig i princip till att undervisningen bör ske inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen. Skolöverstyrelsen förklarar sig vidare beredd att utarbeta särskild läroplan för utbildningen av utomnordiska zigenare och fastställa de anvisningar som krävs för att denna utbildning skall kunna bedrivas. Detta arbete bör ske med utgångspunkt i expertgruppens förslag och de erfarenheter, som har vunnits vid de AMU-center som har haft kurser för utomnordiska zigenare. På grund av erfarenheter av liknande utvecklingsarbete anser skolöverstyrelsen att kostnadsberäkningen för utarbetande av läroplan, metodiska anvisningar och läromedel, vilken för den närmaste treårsperioden uppgår till 800 000 kronor per år, är realistisk. Överstyrelsen anser liksom expertgruppen att dessa arbetsuppgifter måste utsträckas över en lång period, och utgår från att anslag även efter den första treårsperioden i tillräcklig omfattning beviljas. Omfattningen av detta anslag kan bedömas först efter vunna erfarenheter från sagda treårsperiod. *Statens institut för läromedelsinformation* finner det synnerligen angeläget att skolöverstyrelsen ges de resurser som expertgruppen föreslår för ett fortsatt utvecklingsarbete som avser vuxna zigenares utbildning. De föreslagna resurserna bör ses som ett minimibehov. Enligt *socialstyrelsens* uppfattning har anknytningen till arbetsmarknadsutbildningen och kursernas förläggning till AMU-center varit mindre lämplig. Ansvaret för zigenarnas grundutbildning bör ligga på kommun. Utbildningen bör i första hand omfatta alfabetisering, svenska, social träning och samhällsorientering. Kommunen bör ha stora friheter att avgöra var utbildningen skall förläggas. Det kan vara folkhögskola, kommunal vuxenutbildning, studieförbund eller AMU-center. Studiesocialt stöd bör utgå i form av utbildningsbidrag. Möjlighet bör finnas till enbart teoretiska studier för zigenare som vill fortsätta studera på t. ex. folkhögskola. Även *Svenska röda korset* pekar på möjligheten att anordna speciella folkhögskolekurser för zigenare. *Finska zigenarföreningen i Stockholm* anser att vid sidan av övriga utbildningsmöjligheter en särskild folkhögskola för vuxna zigenare med bristfällig grundutbildning bör inrättas. *Folkhögskoleutredningen* framhåller i detta sammanhang att folkhögskola i vissa situationer kan vara en lämlig utbildningsform för zigenare. Många folkhögskolor har en erfarenhet av att undervisa korttidsutbildade vuxna som borde kunna utnyttjas också för undervisning av den grupp det här gäller. *Statens kulturråd* anser att det är angeläget att studieförbunden stimuleras till att ta en aktiv del i den zigenska vuxenutbildningen. Kom-

binationen mellan teoretisk och konstnärlig utbildning samt den stimulans till fritidsverksamhet som studieförbunden ger bör tas tillvara. *LO*, socialstyrelsen och *Järfälla kommun* m. fl. understryker vikten av att man på ett effektivare sätt tillvaratar resultatet av den forskning om zigenarnas utbildning som har bedrivits i Sverige och utomlands. LO finner det anmärkningsvärt att trots tio års forsknings- och undervisningsverksamhet inga lämpliga läromedel för undervisning av zigenare och särskilt vuxna analfabeter har utvecklats, i synnerhet då internationella erfarenheter torde kunna tillvaratas.

Förslaget om att det hos skolöverstyrelsen bör inrättas två konsulenttjänster för frågor rörande zigenarundervisning tillstyrks av de instanser som har uttalat sig härom. *Skolöverstyrelsen* anför bl. a. att överstyrelsen inte helt saknar personal med kännedom om zigenarfrågor men vill kraftigt understryka, att de befattningshavare som hittills har handlagt sådana frågor inte har dessa som huvudsaklig arbetsuppgift. De föreslagna två befattningshavarna är ett minimum för att skolöverstyrelsen skall kunna genomföra förslaget.

Expertgruppens allmänna överväganden i fråga om zigenarnas situation på arbetsmarknaden och förslaget om en förstärkning av de personella resurserna vid vissa länsarbetsnämnder med särskilda arbetsförmedlare för zigenarärenden har vunnit stor anslutning bland remissinstanserna. *LO* understryker kraftigt att det krävs speciella åtgärder från bl. a. arbetsförmedlingens sida för att ge zigenarna möjlighet till försörjning genom eget arbete och att arbetsmarknadsverket för att kunna uppnå bättre resultat bör tillföras avsevärt förstärkta resurser för denna verksamhet. Samhällets möjligheter att erbjuda socialt handikappade arbetsanställning i form av skyddad eller halvskyddad sysselsättning bör erbjudas även zigenare som trots alfabetisering och arbetsmarknadsutbildning inte kan påräkna normal anställning. *Skolöverstyrelsen* instämmer i expertgruppens åsikt av ett av målen för de åtgärder som vidtas för invandrade zigenare bör vara att så långt det är möjligt skapa förutsättningar för dem att försörja sig genom eget arbete i de yrken som finns på den svenska arbetsmarknaden. Överstyrelsen anser också att ytterligare arbetsförmedlare för zigenarärenden är helt nödvändiga för att den framtida yrkesutbildningen för zigenare skall kunna anknytas till en reell arbetslivssituation. *Invandrarverket* anser att arbetet med att placera zigenare på arbetsmarknaden bör vara en integrerad del i arbetsförmedlingens normala verksamhet. Det kan dock inom vissa länsarbetsnämnder behövas tjänstemän som är specialiserade på zigenarnas problem. *AMS* ansluter sig i huvudsak till de förslag expertgruppen har lämnat om speciella åtgärder inom arbetsmarknadsområdet. Den verksamhet för att skapa kollektiva arbetsformer som har bedrivits bör fortsätta, varvid möjligheterna att i större utsträckning än hittills använda näringshjälp bör uppmärksammas. På orter med ett större antal zigenare har arbetsförmedlingen avdelat särskild personal, såväl vid arbetsförmedling som AMU-center

för att kunna ge nödvändig information till såväl zigenarna som arbetsgivare, anskaffa lämpliga anställningar m. m. Detta arbete kräver stora personella insatser. Arbetsplacering av de äldre utomnordiska zigenarna är en mycket svår uppgift. *Länsstyrelsen i Stockholms län, Borås kommun* och *Finska zigenarföreningn i Stockholm* förordar att man i större utsträckning än hittills prövar hemarbetscentralen som en möjlig sysselsättningsform. *Haninge kommun* anser att kraftigare insatser än ökade personella resurser hos vissa länsarbetsnämnder bör vidtagas så att en helhetslösning kan nås. T. ex. kunde arbetsgivarna åläggas att anställda personer, som av olika sociala eller fysiska handikapp har svårt att få arbete inom den öppna sektorn.

Av de remissinstanser som har berört frågan om s a m r å d har flertalet tillstyrkt en särskild samrådsgrupp i enlighet med expertgruppens förslag. *AMS* anser sålunda att det mot bakgrund av de relativt blygsamma resultat som hittills har uppnåtts genom de åtgärder som har vidtagits, är motiverat med ett fortsatt samråd mellan de berörda myndigheterna. *Invandrarverket* understryker vikten av att samrådsgruppen blir ett forum för samråd mellan myndigheter och att ansvaret för olika verksamheter inte förs över från myndigheterna till gruppen. Även under sådana förhållanden måste emellertid kansliet få ordentliga personalresurser till sitt förfogande. Uppföljning av igångsatt arbete och fortsatta uttagningar för överföring av utomnordiska zigenare bör ledas från kansliet. Flera instanser anser att samrådsgruppen och/eller dess kansli bör knytas till ett redan befintligt ämbetsverk. Enligt *socialstyrelsen* bör det övervägas att inrätta en särskild nämnd med eget ansvarsområde för enbart zigenare och med vissa beslutsbefogenheter som dock bör utredas närmare. Nämnden bör ha ett eget kansli. Nämnden och dess kansli bör knytas till socialstyrelsen, som bör ha huvudansvaret för verksamheten. *Skolöverstyrelsen* ansluter sig i princip till expertgruppens förslag om inrättandet av en särskild samrådsgrupp men anser att kansliet med föreslagen personalresurs bör knytas till något av de av verksamheten berörda ämbetsverken. Någon anledning att för just denna uppgift tillsätta ett särskilt fristående organ finns inte enligt överstyrelsens mening. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* ifrågasätter om inte samrådsgruppen bör förankras hos ett redan befintligt ämbetsverk eftersom det kan finnas en risk att samrådsgruppens ställning eljest blir alltför löslig. *LO* anser att praktiska skäl talar för att samordningsorganets kansli inordnas under AMS. *TCO, Sveriges socionomförbund* och *RIB* anser att en samrådsgrupp bör knytas till invandrarverket, som har erfarenhet av frågor som gäller samordning av anpassningsåtgärder för olika invandrargrupper. *Statskontoret* anger tre tänkbara alternativ. Samrådsgruppen med kansliresurser kan förläggas till en existerande myndighet, utgöra ett fristående organ eller knytas till arbetsmarknadsdepartementet. I första hand bör något av de förstnämnda alternativen prövas och ett nära samarbete med invandrarverket etableras. Statskontoret, som allmänt anser att expertgruppens förslag genomgående

hade behövt preciseras och konkretiseras ytterligare, föreslår vidare att samtliga förslag om åtgärder för zigenare bör utvärderas och omprövas efter en tid, förslagsvis fem år. Detta bör även gälla samrådsorganets ställning och uppgifter.

Nästan samtliga instanser, oavsett de anser att samrådsgruppen skall vara fristående eller knytas till en myndighet, förordar att zigenarna bör vara representerade i samrådsgruppen. *Skolöverstyrelsen* förklarar sig vara väl medveten om svårigheten att få fram av zigenska grupper utsedda representanter, men anser ändå att samrådsgruppen borde utökas med representanter från de olika grupperna i de fall då förutsättning därför föreligger. *AMS* anför liknande synpunkter. *Invandrarverket* anser att representanter för de zigenska grupperna bör knytas till samrådsgruppen så snart som möjligt. En förutsättning är dock att zigenarna bildar egna föreningar som utser representanter. *Socialstyrelsen* anser emellertid att zigenare inte bör vara företrädda i själva samrådsgruppen (nämnden) utan att det till denna bör knytas ett konsultativt zigenarråd med representanter utsedda av de zigenska föreningarna. Några instanser anser att i samrådsgruppen bör ingå representanter även för andra myndigheter och organisationer såsom t. ex rikspolisstyrelsen och arbetsmarknadens parter.

Endast ett fåtal remissinstanser har berört frågan om samordning på det kommunala planet. Några instanser bl. a. *länsstyrelsen i Kronobergs län, Västerås kommun, Kommunförbundet* och *RIB* har framhållit att en samordning av zigenarfrågor bör kunna ske inom ramen för redan befintliga samrådsorgan.

Ett stort antal instanser, bl. a. *socialstyrelsen, invandrarverket, länsstyrelserna i Stockholms, Västmanlands* och *Älvsborgs län, LO, TCO, RIB, Svenska röda korset, Sveriges socionomförbund, Finska zigenarföreningen i Stockholm* och *flertalet* av *kommunerna* har allmänt eller i samband med behandlingen av en särskild fråga framhållit, att de framlagda förslagen i tillämpliga delar även skall omfatta finska och svenska zigenare. Invandrarverket erinrar om att åtgärderna inom försöksverksamhetens ram har avsett endast de utomnordiska zigenarna och konstaterar att det föreligger ett stort behov av ytterligare åtgärder även för de svenska och finska zigenarna. Den finska gruppen är särskilt missgynnad eftersom inga speciella stödåtgärder kommer den till del. För att kunna komma tillrätta med de handikapp som är gemensamma för zigenarna i landet fordras att insatser görs för alla tre grupperna. LO konstaterar att utredningen ger stöd för uppfattningen att problemen är väsentligen likartade för samtliga zigenska grupper och understryker att en jämlik behandling av samtliga zigenargrupper ovillkorligen bör eftersträvas samt att åtgärder bör inledas över hela fältet. TCO understryker vikten av att kraftfulla åtgärder snarast vidtas för att förbättra samtliga zigenares situation i Sverige. För närvarande finns i landet en rad olika zigenska grupper för vilka gäller högst olika bestämmelser i fråga om stödåtgärder. Det framstår som i längden otillfredsställande att som hittills se-

parat behandla de olika gruppernas behov. *Haninge kommun*, som särskilt tar upp de finska zigenarnas situation, anser att denna grupp bör jämställas med övriga zigenare vad gäller stödåtgärder samt att denna fråga bör ges hög prioritet.

Föredraganden

Jag behandlar först förslagen av expertgruppen för vissa zigenarfrågor och därefter anslagsframställningarna.

Expertgruppen för vissa zigenarfrågor har föreslagit åtgärder på olika samhällsområden för de utomnordiska zigenarna. Innan jag tar upp de enskilda förslagen till behandling vill jag något beröra de finska och svenska zigenarnas situation. Inom regeringskansliet finns sedan maj 1974 en särskild arbetsgrupp för frågor rörande finska zigenare. Gruppen skall gemensamt med representanter för finska myndigheter utreda förutsättningarna för och ge förslag till åtgärder som syftar till att förbättra de finska zigenarnas situation i Finland och Sverige. Arbetsgruppen, som ännu inte har slutfört sitt arbete, har av naturliga skäl övervägt förslag till åtgärder inom samma problemområden som expertgruppen behandlar i sin promemoria, dvs. arbetsmarknads-, social- och utbildningsområdena. Eftersom också de svenska zigenarna i princip har samma svårigheter anser jag i likhet med ett stort antal remissinstanser att expertgruppens förslag i tillämpliga delar bör omfatta även de svenska och finska zigenarna i Sverige. Jag övergår nu till att behandla expertgruppens överväganden och förslag.

Den övergripande invandrar- och minoritetspolitiken gäller naturligtvis också zigenare som bor i vårt land. Som expertgruppen har framhållit är zigenarna en av de socialt sett mest handikappade grupperna i samhället. Det är därför angeläget att åtgärder vidtas för att förbättra zigenarnas förhållanden. Jag delar expertgruppens uppfattning att åtgärder till förmån för zigenarna bör företas inom ramen för de generella reformer som gäller övriga invandrar- och minoritetsgrupper. Dessa reformer ger utrymme för särskilda stöd- och hjälpåtgärder för skilda grupper av invandrare och minoriteter. Detta bör gälla även för de zigenska grupperna.

Expertgruppen har föreslagit att enskilt inresta utomnordiska zigenare, som här i landet ansöker om uppehålls- och arbetstillstånd, under den tid de avvaktar beslut i tillståndsfrågan, skall ges tillfälle att delta i meningsfull verksamhet, exempelvis undervisning i elementära ämnen. Expertgruppen har samtidigt framhållit att man inte bör vidta sådana åtgärder, som kan uppfattas som ett förhandslöfte om att uppehållstillstånd kommer att beviljas. Enligt min mening kan även de åtgärder expertgruppen föreslår uppfattas som ett förhandslöfte om tillstånd. Jag är därför inte beredd att biträda expertgruppens förslag. Frågan bör i stället angripas med utgångspunkt i problemets orsak, nämligen de långa handläggningstiderna för tillståndsärenden. Jag vill i detta sammanhang erinra om den utredning som har tillsatts med uppgift att göra en

översyn av utlänningslagen och som enligt direktiven med förtur skall överväga åtgärder för att förkorta handläggningstiderna.

Med stöd av särskilda bemyndiganden har AMS i samråd med socialstyrelsen, invandrarverket och expertgruppen under åren 1971–1974 i grupper överfört till Sverige sammanlagt ca 200 utomnordiska zigenare från olika länder i Europa. Zigenarna har under första tiden vistats i någon av AMS mottagningsförläggningar, där de har fått en viss grundläggande utbildning i elementära ämnen samt s. k. ADL-träning. Såväl den organiserade överföringen som det första omhändertagandet av zigenarna har bedrivits som försöksverksamhet. I likhet med expertgruppen och nästan alla remissinstanser anser jag att organiserad överföring av utomnordiska zigenare bör förekomma även fortsättningsvis. Verksamheten bör – som jag har anfört i samband med behandlingen av anslaget Åtgärder för flyktingar – bedrivas inom ramen för den reguljära flyktinguttagningen. Jag förutsätter att verksamheten i huvudsak kommer att bedrivas enligt samma principer som hittills. Jag vill dock särskilt understryka vikten av att man i god tid före uttagningen informerar zigenarna om villkoren för överföringen och om svenska förhållanden. Informationen bör ges en sådan inriktning att zigenarna får en realistisk bild av vårt land och de förhållanden som de kommer att möta här.

Expertgruppens överväganden i fråga om behovet av bostadspolitiska insatser för zigenarna knyter an till synpunkter och förslag som har lämnats av boende- och bostadsfinansieringsutredningarna i deras slutbetänkande (SOU 1975:51) Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. Betänkandet remissbehandlas f. n. Expertgruppens överväganden i denna del bör tas upp i anslutning till behandlingen av betänkandet. I denna fråga har jag haft samråd med chefen för bostadsdepartementet.

Socialstyrelsen har sedan den 1 juli 1972 haft bemyndigande att ersätta kommun för kostnader för försöksverksamhet bland överförda utomnordiska zigenare avseende bl. a. familjepedagogisk verksamhet. Denna verksamhet har till syfte att underlätta zigenarnas anpassning till svenska förhållanden. Många remissinstanser har ansett att verksamheten bör omfatta även de finska och svenska zigenarna. Chefen för socialdepartementet har tidigare denna dag efter samråd med mig föreslagit att försöksverksamheten med familjepedagogiska insatser bland de utomnordiska zigenare skall fortsätta och fr. o. m. nästa budgetår utvidgas till att omfatta även nordiska zigenare.

Expertgruppens överväganden och förslag i fråga om förskoleverksamhet för zigenska barn och om undervisning av zigenska elever i grundskolan och gymnasieskolan har nära anknytning till de förslag som arbetsgruppen för fortsatt utredning om invandrarelevernas utbildningssituation i grundskolan och gymnasieskolan har framfört i promemorian (DsU 1975:13) Förslag om åtgärder för invandrarbarnen i förskola, grundskola och gymnasieskola. Denna promemoria har remissbehandlats. På grundval av arbetsgruppens förslag avser statsrådet Hjelm-Wallén att föreslå regeringen att för riksdagen under våren lägga fram en särskild proposition om ytterligare åt-

gärder för att förbättra invandrarbarnens ställning i den obligatoriska förskolan, grundskolan samt i gymnasieskolan. Expertgruppens förslag kommer att behandlas i samband med dessa ställningstaganden.

Förslaget om personalförstärkning för handläggning av frågor rörande zigenarundervisning har statsrådet Hjelm-Wallén tidigare denna dag behandlat under anslaget Skolöverstyrelsen under åttonde huvudtiteln.

Expertgruppens förslag rörande undervisning för vuxna zigenare har jag tidigare berört i samband med behandlingen av delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning. Jag framhöll då vikten av att det snarast kommer till stånd en för samtliga zigenska grupper särskilt anpassad utbildning samt att skolöverstyrelsen bör utarbeta läroplaner, läromedel och metodiska anvisningar för en kurs som är anpassad till skilda grupper av zigenare. Jag vill även erinra om att chefen för utbildningsdepartementet tidigare denna dag har föreslagit att studiesocialt stöd skall utgå till ungdomar och vuxna som deltar i grundläggande utbildning för att i första hand lära sig läsa och skriva. Många zigenare är analfabeter och är sålunda i stort behov av denna undervisning. Genom förslaget om studiesocialt stöd får de större möjligheter att delta i undervisningen.

Förslaget om en förstärkning av de personella resurserna vid vissa länsarbetsnämnder med särskilda arbetsförmedlare för zigenarärenden har chefen för arbetsmarknadsdepartementet efter samråd med mig tidigare denna dag behandlat i samband med arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.

Expertgruppen har föreslagit att det ska inrättas en särskild samrådsgrupp för zigenarfrågor med uppgift att verka för att främja samverkan mellan de berörda ämbetsverken beträffande samtliga zigenska grupper i vårt land. Samtliga remissinstanser har ansett att det är nödvändigt att ett sådant samråd kommer till stånd, men har givit uttryck för olika uppfattningar om vem som skall ha ansvaret för samordningen och i vilken form denna bör bedrivas. För egen del vill jag anföra följande.

Enligt riksdagens beslut om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken ankommer det på olika myndigheter att genomföra nödvändiga åtgärder för invandrar- och minoritetsgrupper i Sverige och på invandrarverket att initiera och samordna sådana åtgärder. Mot bakgrund av vad jag har framhållit om betydelsen av åtgärder för zigenarna i Sverige är det av synnerlig vikt att en samverkan i zigenarfrågor kommer till stånd mellan ansvariga myndigheter, främst socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, AMS och invandrarverket. Initiativ till en sådan samverkan, i vilken också kommunerna bör medverka, bör tas av invandrarverket. Det är enligt min mening också angeläget att verksamheten bedrivs i så nära kontakt som möjligt med representanter för zigenarna. Det ankommer på invandrarverket att välja lämplig form för samrådet samt att i den årliga anslagsframställningen redovisa resultaten av samrådet. De ytterligare arbetsuppgifter som härigenom läggs på invandrarverket medför behov av viss personalförstärkning. I samband med behandlingen av anslaget Statens invandrarverk har jag föreslagit att

fyra tjänster tillförs verkets samordningsbyrå för bl. a. den nämnda samordningsuppgiften.

Jag övergår nu till att behandla anslagsframställningarna.

Stiftelsen Invandrartidningen har föreslagit en utvidgning av Invandrartidningen med avseende på antalet språkeditioner och antalet sidor i de finska och grekiska editionerna. Jag är inte beredd att biträda dessa förslag. Enligt särskilt beslut är stiftelsen under innevarande budgetår oförhindrad att ge ut månadsbulletinen på ytterligare ett språk som inte omfattas av den övriga tidningsverksamheten. Jag förordar att bulletinen även fortsättningsvis får ges ut på sju språk och beräknar medel härför.

Med hänvisning till att organisationsbildningen bland invandrare och minoriteter är under stark utveckling och att till följd därav antalet organisationer som uppfyller villkoren för verksamhetsbidrag kommer att öka har ytterligare medel begärts under anslagsposten Bidrag till invandrar- och minoritetsorganisationers verksamhet. Som jag förut har framhållit (prop. 1975:26) utgör invandrarorganisationerna ett mycket värdefullt inslag i samhället. De tillfredsställer ett särskilt identitetsbehov hos sina medlemmar samtidigt som de kan underlätta invandrarnas situation här i landet. Jag förordar en höjning av anslagsposten med 200 000 kr. Ökningen bör göra det möjligt för fler organisationer att komma i fråga för bidrag enligt de principer som har angetts i den nyss nämnda propositionen.

Från anslagsposten Bidrag till avgränsade projekt m. m. kan bidrag utgå till organisationer, trossamfund och kommuner m. fl. för tidsmässigt och kostnadsmässigt avgränsade projekt. Vidare kan bidrag utgå till tidningar och tidskrifter som ges ut på andra språk än svenska och som riktar sig till invandrar- och minoritetsgrupper i Sverige. Dessa publikationer är av stor betydelse för invandrarna från språklig och kulturell synpunkt samt värdefulla informations- och kontaktorgan. Jag förordar att ytterligare medel anvisas under anslagsposten. Av dessa bör 200 000 kr. användas för ökat stöd till nämnda tidningar och tidskrifter.

De under anslagsposten Informationsverksamhet m. m. begärda medlen avser i huvudsak publikationsverksamhet. För att ge större utrymme för andra informationsinsatser samt för att möjliggöra en uppföljning och utvärdering av invandrarverkets insatser på hela anpassningsområdet förordar jag en ökning av nuvarande medel under anslagsposten.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen (s. 140) hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder för invandrare* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 7 575 000 kr.

D 4. Översättningsservice

1974/75	Utgift	343 383
1975/76	Anslag	185 000
1976/77	Förslag	300 000

Från anslaget bestrids de kostnader för statens invandrarverks språksektions verksamhet som inte täcks av intäkter.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Invandrar-verket	Före-draganden
Utgifter, *förslagsvis*	1 210 000	+ 455 000	+ 365 000
Intäkter, *förslagsvis*	1 025 000	– 50 000	+ 250 000
Nettoutgift	**185 000**	**+ 505 000**	**+ 115 000**

Statens invandrarverk

1. Pris- och löneomräkning beräknas till 10 %. Kompensation härför antas kunna erhållas genom uppräkning av priset för utförda uppdrag.
2. Verkets flyttning kommer för språksektionens del att medföra behov av ökade insatser för att bibehålla kontakter med frilansöversättare och kunder i Stockholm samt viss minskning av de externa uppdragen. Detta medför ökade resekostnader och inkomstminskning genom produktionsbortfall på grund av rese- och väntetider. Dessa kostnadsökningar går inte att möta med taxehöjningar. Subventioneringen av översättningsservicen måste därför ökas från 185 000 kr. till 690 000 kr. (+ 505 000 kr.).

Föredraganden

Som har framgått av min redogörelse för invandrarverkets motiv för en ökad medelsanvisning under anslaget, befarar verket bl. a. viss minskning av externa uppdrag till följd av flyttningen till Norrköping. Enligt min mening är det inte möjligt att ta ställning till frågan om det framtida medelsbehovet innan översättningsverksamheten har bedrivits i Norrköping under viss tid. För budgetåret 1976/77 bör emellertid medelsanvisningen under anslaget – beräknad på hittillsvarande erfarenhet – räknas upp från 185 000 kr. till 300 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Översättningsservice* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

E. REGIONAL UTVECKLING

Allmänna synpunkter

Arbetet med Länsplanering 1974 är nu avslutat på läns- och kommunnivå. En sammanställning och första utvärdering av resultaten av denna planering har gjorts inom arbetsmarknadsdepartementet. Utvärderingen redovisas i rapporten (SOU 1975:91) Politik för regional balans, som f. n. remissbehandlas. Resultatet av Länsplanering 1974 och sysselsättningsutredningens första delbetänkande (SOU 1975:90) Arbete åt alla kommer att ligga till grund för de förslag om den framtida sysselsättnings- och regionalpolitiken som avses föreläggas riksdagen under år 1976.

Ett väsentligt inslag i den regionalpolitiska planeringen är att planeringsnivåer uttryckta i befolkningstal anges för länen. Sådana befolkningsramar för år 1980 antogs av riksdagen år 1972 (prop. 1972:111 bil. 1, InU 1972:28, rskr 1972:347). I utvärderingen av Länsplanering 1974 läggs fram förslag till nya befolkningsramar för åren 1985 och 1990. I avvaktan på ställningstaganden till dessa förslag gäller riksdagens beslut från år 1972. De bedömningar som kan göras med utgångspunkt från resultatet av Länsplanering 1974 visar att de år 1972 angivna ramarna för år 1980 även fortsättningsvis kan läggas till grund för planeringen i flertalet län. I några län har utvecklingen blivit något annorlunda än som förutsågs i prop. 1972:111, främst i Stockholms, Hallands, Göteborgs, och Bohus samt Norrbottens län. Mot den bakgrunden bör planeringen i de nämnda länen fram till år 1980 t. v. kunna inriktas på en utveckling enligt länsstyrelsernas prognoser.

Statligt regionalpolitiskt stöd har lämnats sedan den 1 juli 1965. Sedan dess har t. o. m. den 30 juni 1975 totalt 1 182 företag fått lokaliseringsstöd. I lokaliseringsbidrag/avskrivningslån har utgått 692 milj. kr. och i lokaliseringslån 2 610 milj. kr. Företagen har uppgett en planerad sysselsättningsökning på ca 35 000 personer till följd av de investeringar för vilka stöd har lämnats.

Lokaliseringsstöd har t. o. m. den 30 juni 1975 lämnats till 949 företag inom det allmänna stödområdet. Stödet till dessa företag motsvarar 96 % av beviljade lokaliseringsbidrag och 75 % av beviljade lokaliseringslån. I övriga delar av landet har stöd lämnats till företag i områden med särskilda sysselsättningsproblem, framförallt vissa områden intill stödområdesgränsen och orter med ensidigt näringsliv.

Utredningen om regionalpolitiska styrmedel har i sitt betänkande (SOU 1974:82) Samverkan för regional utveckling föreslagit att nuvarande regionalpolitiska medel kompletteras med en tillståndsprövning. Utredningens förslag har remissbehandlats. I den nyss nämnda rapporten (SOU 1975:91) Politik för regional balans skisseras vissa riktlinjer för den fortsatta verksamheten på detta område. Jag avser att återkomma till denna fråga så att regeringens

ställningstagande kan redovisas för riksdagen senare under 1975/76 års riksmöte.

Riksdagen beslutade år 1973 om formerna för det regionalpolitiska stödet under femårsperioden 1973/74–1977/78. Beslut om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten bör fattas under våren 1978. Sysselsättningsutredningen har i sitt betänkande (SOU 1975:90) Arbete åt alla gjort en kort genomgång av de regionalpolitiska medlen. Utredningen avser att arbeta vidare med dessa frågor i den kommande utredningsetappen. I länsprogrammen har åtskilliga synpunkter och förslag förts fram beträffande det regionalpolitiska stödet. Enligt min mening bör den regionalpolitiska stödverksamheten ses över i sin helhet inför det kommande beslutet om den fortsatta verksamheten. Jag avser därför att under år 1976 begära regeringens bemyndigande att ge sysselsättningsutredningen i uppdrag att allmänt se över den regionalpolitiska stödverksamheten. På så sätt kan en parlamentarisk medverkan vid översynen garanteras.

Decentraliseringsutredningen har i betänkandet (Ds Kn 1975:4) Decentralisering av beslut om regionalpolitiskt stöd föreslagit att beslutanderätten i vissa ärenden om regionalpolitiskt stöd skall föras över till länsstyrelse resp. länsarbetsnämnd. Utredningens förslag remissbehandlas f. n.

Under perioden den 1 juli 1974 – den 30 juni 1976 pågår en försöksverksamhet med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd (prop. 1974:1 bil. 13, InU 1974:7, rskr 1974:204). Som villkor för lokaliseringsstöd, introduktionsstöd och utbildningsstöd gäller att minst 40 % av det antal arbetsplatser som tillkommer hos den som har beviljats sådant stöd skall förbehållas vartdera könet. Till ansökan om stöd skall fogas rekryteringsplan, som visar yrkesfördelning och möjligheter att sysselsätta både män och kvinnor i den nystartade eller utvidgade verksamheten. Planen skall utarbetas i samverkan mellan sökanden, länsarbetsnämnden och berörda arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Befrielse helt eller delvis från villkoret om könskvotering kan beviljas om särskilda skäl föreligger. De hittillsvarande erfarenheterna visar att företagen i mycket stor utsträckning har gjort upp rekryteringsplaner som håller sig inom ramen för könskvoteringen. Eftersom rekryteringsplanerna ofta sträcker sig över ett helt år är det ännu för tidigt att göra någon bedömning av hur företagen har lyckats följa de uppgjorda planerna. Länsarbetsnämnderna anser dock att könskvoteringen verksamt har bidragit till att andelen kvinnor vid industrier i stödområdet har ökat. Enligt min mening bör försöksverksamheten med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd fortsätta under återstoden av den innevarande femårsperioden för regionalpolitiskt stöd, dvs. fram t. o. m. den 30 juni 1978.

Inom regeringskansliet bereds f. n. frågan om ökat regionalpolitiskt stöd vid marknadsföringsåtgärder. Jag räknar med att ta upp frågan i anslutning till förslagen om den framtida sysselsättnings- och regionalpolitiken, som avses föreläggas riksdagen under år 1976.

I skrivelser till industridepartementet har dels Träindustriförbundet och Träindustrins branschorganisation gemensamt, dels Svenska träindustriarbetareförbundet lämnat förslag till statliga åtgärder beträffande den träbearbetande industrin. Skrivelserna har remissbehandlats. I skrivelserna diskuteras bl. a. de regionalpolitiska stödåtgärder som riktas till den träbearbetande industrin. Efter samråd med chefen för industridepartementet vill jag i denna fråga anföra följande.

Organisationerna framhåller att det är angeläget att effekterna av den regionalpolitiska stödverksamheten utvärderas mer ingående. Innan en sådan utvärdering är gjord bör enligt organisationerna stor restriktivitet iakttas när det gäller regionalpolitiskt stöd till företag inom den träbearbetande industrin, särskilt trähus- och snickeribranscherna.

I fråga om förslaget att utvärdera stödets effekter framför remissinstanserna inte några principiella invändningar. Enligt *expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU)* bör redan tillämpade och planerade analysmetoder kunna ligga till grund för den föreslagna utvärderingen. *AMS* framhåller att det utvärderingsarbete som sker inom ramen för ERU:s verksamhet självfallet kommer att utnyttjas i lokaliseringspolitikens vidare utformning. Enligt min mening tillgodoses önskemålen från träindustrins organisationer av pågående utredningsarbete inom bl. a. AMS, ERU och sysselsättningsutredningen. Jag vill i detta sammanhang erinra om vad jag tidigare har anfört beträffande tilläggsdirektiv till sysselsättningsutredningen. I anslutning härtill vill jag också nämna att i rapporten (DsA 1975:13) Branschprognoser belysta inom länsplaneringssystemet beskrivs ett försök till regional utvärdering av statens industriverks rapport om den träbearbetande industrin.

Flertalet remissinstanser behandlar i sina yttranden förslaget om långtgående restriktivitet beträffande det regionalpolitiska stödet till företag inom den träbearbetande industrin. AMS framhåller att stor hänsyn tas till den allmänna utvecklingen inom berörda branscher vid handläggningen av stödärenden. Enligt styrelsen iakttas f. n. betydande restriktivitet i fråga om stöd till företag inom träindustrin. Mot den bakgrunden ser styrelsen inte skäl att ändra prövningen av ansökningar om regionalpolitiskt stöd till denna bransch.

Även jag anser att stor vikt bör läggas vid den allmänna utvecklingen inom olika branscher när beslut fattas om regionalpolitiskt stöd. Det gäller såväl den träbearbetande industrin som andra industrigrenar. Så sker också, bl. a. genom kontakter med berörda fackliga organisationer vid beredningen av sådana ärenden. Jag är därför inte beredd att förorda någon särskild handläggning av ärenden om regionalpolitiskt stöd till företag inom träindustrin.

Genom en interdepartemental arbetsgrupp för glesbygdsfrågor hålls fortlöpande kontakt mellan berörda departement för samordning av skilda åt-

gärder inom glesbygdspolitiken. Till arbetsgruppen har knutits en parlamentariskt sammansatt referensgrupp. Arbetsgruppen har i nära samarbete med referensgruppen utarbetat en rapport om serviceförsörjningen i glesbygder. Rapporten ingår i betänkandet (SOU 1975:91) Politik för regional balans.

Inom arbetsmarknadsdepartementet arbetar en expertgrupp med uppgift att som försöksverksamhet samordna uppföljningen och bevakningen av statens fordringar i företag som har fått statligt stöd samt att arbeta fram förslag till åtgärder även i enskilda uppföljningsärenden. Verksamheten har bedrivits på grundval av den kontinuerliga bevakning som fr. o. m. den 1 juli 1973 regionalt fullgörs av länsstyrelserna under medverkan av företagareföreningarna. Utfallet av de gjorda insatserna har varit gott. Positiva effekter har kunnat uppnås ifråga om tillvaratagandet såväl av statens rätt i egenskap av fordringsägare som statens intresse att möjliggöra företags fortbestånd och därigenom trygga sysselsättningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag har förordat i fråga om försöksverksamheten med könskvotering vid vissa former av regionalpolitiskt stöd.

E 1. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet

1974/75	Utgift	234 194 345
1975/76	Anslag	189 386 000
1976/77	Förslag	264 500 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Regionalpolitiska stödåtgärder med undantag av delprogrammet Lokaliseringslån. Programmet består av delprogrammen Lokaliseringssamråd, Lokaliseringsbidrag (inkl. infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital), Lokaliseringsutbildning och Sysselsättningsstöd. Delprogrammet Lokaliseringssamråd belastas endast av förvaltningskostnader. Delprogrammet Lokaliseringsutbildning föreslås fr. o. m. budgetåret 1976/77 bli uppdelat på delprogrammen Utbildningsstöd och Introduktionsstöd.

	1974/75 Utgift	1975/76 Anslag	1976/77 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Lokaliseringsbidrag	123 604 000	90 000 000	+ 23 500 000	+ 73 500 000
Utbildningsstöd	74 328 000	65 000 000	–	– 28 000 000
Introduktionsstöd				+ 28 000 000
Sysselsättningsstöd	29 251 000	30 000 000	–	–
Infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital	1 443 000	1 000	+ 999 000	+ 999 000
Förvaltningskostnader	5 568 000	4 385 000	+ 1 115 000	+ 615 000
	234 194 000	**189 386 000**	**+ 25 614 000**	**+ 75 114 000**

För femårsperioden 1973/74–1977/78 har riksdagen fastställt en medelsram för regionalpolitiskt stöd (prop. 1973:50, InU 1973:7, rskr 1973:248). Härvid har beräknats 450 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, 325 milj. kr. för lokaliseringsutbildning och 150 milj. kr. för sysselsättningsstöd. Dessutom får outnyttjat utrymme av de ramar för beslut om regionalpolitiskt stöd som fastställdes för treårsperioden 1970/71–1972/73 tas i anspråk.

Under budgetåret 1974/75 har beslut fattats om lokaliseringsbidrag/avskrivningslån med 155 milj. kr. Stödformen avskrivningslån har använts i endast begränsad omfattning.

Fem garantier för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital till ett sammanlagt belopp av 1,4 milj. kr. har infriats under budgetåret 1974/75.

Under budgetåret 1974/75 beräknas 11 000 personer ha deltagit i lokaliseringsutbildning. Beslut om utbildningsstöd har under samma budgetår fattats till ett belopp av 65 milj. kr.

Följande tablå visar det beviljade sysselsättningsstödet för kalenderåren 1971–1974.

År	Beviljat sysselsättningsstöd (milj. kr.)	Antal årsarbetskrafter
1971	13,9	2 772
1972	15,0	3 568
1973	22,3	3 647
1974	26,9[1]	3 882

[1] Beviljat t. o. m. den 30 juni 1975.

Bestämmelser rörande den regionalpolitiska stödverksamheten återfinns i kungörelsen (1970:180) om statligt regionalpolitiskt stöd (omtryckt 1973:552; ändrad senast 1975:352).

AMS

Lokaliseringsbidrag. Under de två första budgetåren av femårsperioden 1973/74–1977/78 har närmare 70 % av beslutsramen förbrukats. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen att femårsramen för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån utökas med 200 milj. kr. till 650 milj. kr. Medelsbehovet för delprogrammet Lokaliseringsbidrag beräknas till 114,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Mot bakgrund av utfallet år 1974/75 bedöms 1 milj. kr. av beloppet vara erforderligt *för infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital.* Vidare föreslår styrelsen att från delprogrammet skall utgå ersättning till banker för administrering av lokaliseringsstöd i enlighet med det avtal som har slutits mellan staten och vissa banker. Kostnaderna för detta uppskattar styrelsen till 3,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77. F. n. belastar dessa kostnader anslagsposten Gemensamma förvaltningskostnader.

Lokaliseringsutbildning. Delprogrammet avser sedan den 1 juli 1975 utbildningsstöd och introduktionsstöd. Styrelsen räknar med att 12 000 personer under en sammanlagd tid av 250 000 veckor kommer att beröras av antingen utbildningsstöd eller introduktionsstöd under budgetåret 1976/77. Beslutsramen för femårsperioden 1973/74–1977/78, som uppgår till 325 milj. kr., bedöms vara tillräcklig. För budgetåret 1976/77 beräknas medelsbehovet till 65 milj. kr.

Sysselsättningsstöd. Försöksverksamheten med sysselsättningsstöd i vissa fall till företag i gränsområdet till det inre stödområdet och på Gotland samt i vissa fall till företag inom turistnäringen i det inre stödområdet torde leda till en begränsad ökning av stödet. Styrelsen bedömer dock att femårsramen om 150 milj. kr. är tillräcklig. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknas till 30 milj. kr.

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1976/77 för programmet Regionalpolitiska stödåtgärder exkl. delprogrammet Lokaliseringslån beräknas till 215 milj. kr.

Föredraganden

För femårsperioden 1973/74–1977/78 har en beslutsram om 2 500 milj. kr. fastställts för det regionalpolitiska stödet. Av totalramen beräknades 450 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån inkl. ersättning för flytt-

ningskostnader för maskiner m. m. och 1 550 milj. kr. för lokaliseringslån. För utbildningsstöd beräknades 325 milj. kr. och för sysselsättningsstöd 150 milj. kr. Inom ramen beräknades vidare medel för stöd till stiftelsen Norrlandsfonden.

Det regionalpolitiska stödet har visat sig vara ett värdefullt instrument för att skapa sysselsättningstillfällen främst inom stödområdet. Sysselsättningsutvecklingen följs kontinuerligt i företag som har beviljats lokaliseringsstöd. Totalt har antalet anställda i företag som har beviljats lokaliseringsstöd ökat med ca 35 000 personer räknat från tidpunkten då stödet beviljades fram till kalenderårsskiftet 1974–1975.

De två första åren av femårsperioden är nu till ända. Erfarenheterna av dessa två år visar att anspråken på lokaliseringsstöd har varit större än vad som kunde förutses vid femårsperiodens början. Ungefär två tredjedelar av de ramar som fastställdes för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån resp. lokaliseringslån hade förbrukats den 30 juni 1975. Vid utgången av innevarande budgetår kommer sannolikt dessa båda delramar att vara helt utnyttjade. En anledning till denna utveckling är att investeringsviljan inom näringslivet har varit hög. Genomförandet av investeringarna har i åtskilliga fall varit av stort regionalpolitiskt intresse. En annan orsak är att staten i allt större utsträckning aktivt medverkar för att få till stånd nyetableringar och utbyggnader inom stödområdet. Därvid utgör det regionalpolitiska stödet en viktig stimulansfaktor. I sammanhanget vill jag framhålla att från regionalpolitisk synpunkt angelägna investeringar i betydande omfattning har kunnat genomföras med hjälp av de avsättningar till investeringsfonder som företagen har gjort. Om inte denna möjlighet hade funnits skulle efterfrågan på lokaliseringsstöd ha varit ännu högre.

Av naturliga skäl är det svårt att förutsäga hur anspråken på lokaliseringsstöd utvecklas under en så lång tidsrymd som fem år. Det är emellertid av stort värde att totalramar kan fastställas för fem år och att regeringen inom de angivna ramarna har handlingsfrihet att bevilja stöd för betydelsefulla investeringar oberoende av de anslag som anvisas för vart och ett av budgetåren. Mot bakgrund av vad jag här har anfört och då jag bedömer att efterfrågan på lokaliseringsstöd även fortsättningsvis kommer att vara hög bör ramen under femårsperioden 1973/74–1977/78 för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån utökas från nuvarande 450 milj. kr. till 850 milj. kr.

De medel som anvisas under delprogrammet *Lokaliseringsbidrag* utnyttjas dels för utbetalning av bidrag, dels för ersättning till banker för bankernas administrering av beviljat lokaliseringsstöd och dels för infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital. Vid bedömning av medelsbehovet för budgetåret får hänsyn tas till att utbetalningarna av bidrag görs efter hand som investeringarna genomförs, vilket innebär en viss efter-

släpning jämfört med beviljat stöd. Med hänsyn till dels redan fattade beslut om lokaliseringsbidrag/avskrivningslån och dels den ökning av beslutsramen som jag nyss förordade, bedömer jag att 160 milj. kr. bör beräknas för utbetalning av bidrag under budgetåret 1976/77. Enligt den överenskommelse som har träffats mellan AMS och vissa banker erhåller bankerna ersättning för administrering av beviljat lokaliseringsstöd. Ersättningen härför beräknas för budgetåret 1976/77 till 3,5 milj. kr. Bankerna har å sin sida att till staten erlägga ränta från den dag AMS betalar ut stödet till banken fram till den dag banken betalar ut stödet till stödmottagaren. Budgetåret 1976/77 beräknas sådana ränteintäkter till ca 8 milj. kr. För infriande av lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital beräknar jag medelsbehovet till 1 milj. kr. Totalt uppskattar jag medelsbehovet för delprogrammet Lokaliseringsbidrag till 164,5 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Stiftelsen Industricentras förvaltningskostnader täcks delvis genom bidrag från detta anslag. Jag vill erinra om att regeringen nyligen har föreslagit en utbyggnad av anläggningarna i Strömsund och Lycksele (prop. 1975/76:87). Frågan om riktlinjer för stiftelsens fortsatta verksamhet övervägs f. n. inom regeringskansliet.

Fr. o. m. den 1 juli 1975 benämns det individuellt avpassade utbildningsstödet enbart utbildningsstöd. Från samma tidpunkt benämns det s. k. schablonstödet introduktionsstöd. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 bör därför utbildningsstöd och introduktionsstöd redovisas som skilda delprogram. Ändringen är föranledd av vissa missuppfattningar om syftet med introduktionsstödet. Avsikten med stödet är att det skall vara ett allmänt introduktions- och inkörningsstöd. Således finns det inte något krav om att utbildning skall anordnas enligt en detaljerad plan. Under femårsperioden 1973/74–1977/78 bedömer jag att utbildningsstöd och introduktionsstöd kommer att beviljas till ett belopp som ryms inom den för lokaliseringsutbildning fastställda ramen om 325 milj. kr. För budgetåret 1976/77 beräknar jag medelsbehovet för delprogrammet Utbildningsstöd till 37 milj. kr. och medelsbehovet för delprogrammet Introduktionsstöd till 28 milj. kr. Riksdagen bör i detta sammanhang underrättas om att regeringen i några fall har beviljat utbildningsstöd för utbildning av redan anställd personal. Det har varit fråga om nedläggningshotade företag, som har övertagits av nya ägare och i samband därmed har haft behov av att utbilda personalen för nya arbetsuppgifter.

Ramen för sysselsättningsstöd under femårsperioden 1973/74–1977/78 har fastställts till 150 milj. kr. I likhet med AMS anser jag att ramen är tillräcklig. Jag bedömer medelsbehovet för delprogrammet *Sysselsättningsstöd* till oförändrat 30 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Under åberopande av det anförda och med hänvisning till sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåren 1973/74–1977/78 lokaliseringsbidrag/avskrivningslån beviljas om sammanlagt 400 000 000 kr. utöver vad riksdagen tidigare har medgivit
2. till *Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 264 500 000 kr.

E 2. Särskilda stödåtgärder i glesbygder

1974/75	Utgift	22 668 362	Reservation	11 028 825
1975/76	Anslag	25 000 000		
1976/77	Förslag	29 100 000		

Anslaget består av anslagsposterna Hemarbete m. m., Stöd till företagareföreningar, Kommunala sysselsättningsinsatser och Åtgärder i Vindelälvsområdet. Verksamheterna handhas av AMS, statens industriverk, statens vägverk, vissa företagareföreningar och kommuner.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		AMS, statens industriverk resp. statens vägverk	Föredraganden
Hemarbete m. m.	5 000 000	– 1 500 000	– 1 500 000
Stöd till företagareföreningar	1 000 000	– 1 000 000	+ 500 000
Kommunala sysselsättningsinsatser	9 000 000	–	–
Åtgärder i Vindelälvsområdet	10 000 000	+ 5 100 000	+ 5 100 000
	25 000 000	**+ 2 600 000**	**+ 4 100 000**

Under budgetåret 1974/75 uppgick kostnaderna för Hemarbete m. m. till 4,5 milj. kr. Stödet har inneburit att ca 2 400 personer bosatta i glesbygden har kunnat beredas hel- eller deltidssysselsättning.

Stöd till företagareföreningar avser allmänna åtgärder från föreningarna för att främja företagsamheten i glesbygderna. Under budgetåret 1974/75 uppgick kostnaderna till ca 200 000 kr.

Under budgetåret 1974/75 har Kommunala sysselsättningsinsatser i form av genomförande av sysselsättningsprojekt bedrivits i elva kommuner. Därutöver har en kommun förberett sådana insatser genom inventering av lämpliga arbeten. Under budgetåret har 8,4 milj. kr. utbetalats för ändamålet.

Åtgärder i Vindelälvsområdet innebär utbyggnad av väg 363 och vissa andra vägar i Lycksele, Sorsele och Vindelns kommuner.

De tidigare påbörjade byggnadsarbetena fortsatte under budgetåret 1974/75. Kostnaderna uppgick under budgetåret till 10 milj. kr.

Statens industriverk

Hemarbete m. m. Industriverket framhåller att det är svårt att finna lämpliga objekt för stödet och därmed skapa ytterligare sysselsättning för ortsbunden arbetskraft i glesbygden. Under budgetåret 1976/77 bedömer verket att utbetalningarna kommer att uppgå till 5 milj. kr. Med hänvisning till förväntad reservation under anslagsposten föreslår verket ett anslag för budgetåret 1976/77 om 3,5 milj. kr.

Stöd till företagareföreningar. Det ringa utnyttjandet av anslaget beror enligt industriverket på svårigheterna för företagareföreningarna att finna lämpliga projekt. Verket anser därför att det inte behövs några medel för ändamålet under budgetåret 1976/77 utöver förväntad reservation.

AMS

Kommunala sysselsättningsinsatser. Styrelsen anser verksamheten vara ett värdefullt komplement till beredskapsarbetena. I avvaktan på resultatet av sysselsättningsutredningens utvärdering av verksamheten föreslår styrelsen ett oförändrat anslag om 9 milj. kr.

Statens vägverk

Åtgärder i Vindelälvsområdet. Under år 1973 planerade vägverket i samråd med länsstyrelsen i Västerbottens län vissa vägbyggnadsarbeten i Vindelälvsområdet. För att kunna fullfölja de planerade objekten fordras att den tidigare beräknade ramen om 40 milj. kr. utökas med 5,1 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknas till 15,1 milj. kr.

Föredraganden

Glesbygdsstöd till hemarbete administreras av företagareföreningarna. I likhet med industriverket beräknar jag anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 till 3,5 milj. kr. Organisationskommittén för skyddat arbete har i sitt betänkande (SOU 1975:82) Organisation för skyddat arbete berört frågan om hemarbete. Kommittén föreslår att huvudmannaskapet för den skyddade verksamheten samlas hos regionala stiftelser. Vissa delar av hemarbetet bör enligt kommittén tillföras stiftelserna. Kommitténs förslag remissbehandlas f. n.

Från anslagsposten Stöd till företagareföreningar täcks kostnaderna för speciella projekt som främjar företagsamhet i glesbygder. Regeringen har nyligen föreslagit (prop. 1975/76:88) att anslagsposten för innevarande bud-

getår skall räknas upp med 1,5 milj. kr. i samband med att företagareföreningarnas insatser intensifieras i skärgårdsområdena. Med hänsyn till den beräknade reservationen under anslagsposten anser jag det vara tillräckligt att anvisa 1,5 milj. kr. för stöd till företagareföreningar för budgetåret 1976/77.

Under innevarande budgetår pågår försöksverksamhet med intensifierad kommunal sysselsättningsplanering i tolv kommuner. Sysselsättningsutredningen har gjort en utvärdering av verksamheten. Enligt utredningen kan verksamheten ses som ett viktigt komplement till övriga sysselsättningsskapande insatser i glesbygden. Utvärderingen visar dock på en del brister och oklarheter i uppläggningen och organisationen av verksamheten. Sysselsättningsutredningen avser att i sin kommande utredningsetapp göra en mer noggrann genomgång av verksamheten. I avvaktan på denna genomgång beräknar jag ett oförändrat belopp om 9 milj. kr. för kommunala sysselsättningsinsatser under budgetåret 1976/77.

För utbyggnad av väg 363 och vissa andra vägar i Lycksele, Sorsele och Vindelns kommuner har beräknats en totalram om 40 milj. kr. För vart och ett av budgetåren 1973/74, 1974/75 och 1975/76 har 10 milj. kr. anvisats för ändamålet. Enligt vägverket erfordras för budgetåret 1976/77 15,1 milj. kr. för att slutföra arbetena. Den ökade totalkostnaden beror bl. a. på allmänna prisökningar. Jag anser att det är av väsentlig betydelse att projektet slutförs enligt planerna. För budgetåret 1976/77 bör därför 15.1 milj. kr. anvisas för ändamålet.

Under åberopande av det anförda och med hänvisning till sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda stödåtgärder i glesbygder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 29 100 000 kr.

E 3. Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader

1974/75	Utgift	15 907 081	Reservation	215 646
1975/76	Anslag	18 200 000		
1976/77	Förslag	20 700 000		

Från anslaget utgår statsbidrag till täckande av administrationskostnader för företagareföreningarna och vissa centrala organisationer på hantverkets, småindustrins och turistnäringens område. Bestämmelser rörande företagareföreningarnas kreditstödjande verksamhet återfinns i kungörelsen (1960:372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1973:550; ändrad 1975:123).

Statens industriverk

Företagareföreningarna har för budgetåret 1976/77 anmält behov av statligt bidrag till sina administrationskostnader med 22 367 000 kr. Vidare har Sveriges hantverks- och industriorganisation. Svensk industriförening och Svenska turisthotellens riksförbund hemställt om bidrag för organisationernas verksamhet under budgetåret 1976/77 med 75 000, 25 000 resp. 20 000 kr.

Enligt företagareföreningarnas driftbudgetar för kalenderåret 1975 beräknas administrationskostnaderna till 44 milj. kr., varav löner inkl. sociala kostnader 31,6 milj. kr. Intäkterna har för samma år beräknats till 43,8 milj. kr., varav statliga administrationsbidrag 16,9 milj. kr., landstingsmedel 12,4 milj. kr. och övriga intäkter 14,5 milj. kr. För kalenderåret 1976 har föreningarna beräknat administrationskostnaderna till 54,7 milj. kr., varav löner inkl. sociala kostnader 39,5 milj. kr. Intäkterna har beräknats till 54,4 milj. kr. Behov av statligt administrationsbidrag om 20,3 milj. kr. har härvid bedömts erforderligt. Bidrag av landstingsmedel har beräknats till 15,1 milj. kr. och övriga intäkter till 19 milj. kr.

Den ökade satsningen på företagsservice m. m. medför ökad efterfrågan på såväl föreningarnas tjänster som det statliga kreditstödet. Vidare framhåller verket att de nya rutiner som har införts för uppföljning och bevakning av de statliga stödinsatserna ställer ökade krav på föreningarnas utredningsresurser. Verket anser också att medel bör beräknas för vidareutbildning av de anställda vid företagareföreningarna.

Mot denna bakgrund föreslår verket för budgetåret 1976/77 ett anslag om 22,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 4,3 milj. kr. Av ökningen beräknas 2,5 milj. kr. motsvara automatiska kostnadsstegringar, 1,3 milj. kr. kostnader för utökade personalresurser och 500 000 kr. kostnader för utbildning.

Vidare föreslår verket att detta anslag och anslagsposten Främjande av företagsservice under anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder på trettonde huvudtiteln slås samman till ett anslag, eftersom verket uppfattar att de båda anslagen har likartat syfte.

Föredraganden

Företagareföreningarna har kommit att spela en betydande roll inom närings- och regionalpolitiken. Föreningarnas förtrogenhet med framförallt de mindre och medelstora företagens problem har gjort att staten har ålagt föreningarna nya arbetsuppgifter. Förutom ökade uppgifter inom företagsserviceområdet har föreningarna tillförts beslutanderätt i ärenden om garantilån för arbetsmiljön och vissa uppgifter i anslutning till statsbidragsgivningen till energibesparande åtgärder inom näringslivet. Vidare fullgör föreningarna sina traditionella uppgifter som förmedlare av hantverks- och

industrilån och industrigarantilån. Inom regionalpolitiken biträder föreningarna med rådgivning i lokaliseringsfrågor samt beredning och uppföljning av lokaliseringsärenden. Glesbygdsstödet administreras av föreningarna.

Ökningen av föreningarnas arbetsuppgifter har motsvarats av en kraftig ökning av deras resurser. Det statliga administrationsbidraget till föreningarna har ökat från 5 milj. kr. budgetåret 1968/69 till 18,2 milj. kr. budgetåret 1975/76. Därutöver lämnas sedan budgetåret 1973/74 statliga bidrag till föreningarna för insatser inom företagsserviceområdet.

Den snabba utveckling som företagareföreningarna har genomgått under de senaste åren samt de ökade och skiftande uppgifter som har ålagts dem motiverar en översyn av verksamheten. Jag har därför efter regeringens bemyndigande tillkallat sakkunniga med uppgift att se över företagareföreningarnas ställning och roll inom samhällets närings- och regionalpolitiska organisation. De sakkunniga bör avge förslag före utgången av år 1976.

I avvaktan på de sakkunnigas förslag bör anslaget räknas upp med ett belopp som motsvarar allmänna pris- och löneökningar. Jag föreslår sålunda en höjning av det statliga bidraget till företagareföreningarna med 2,5 milj. kr. Av anslaget bör liksom hittills 100 000 kr. beräknas för bidrag till Norrbottens företagareförening för särskilt stöd åt företagsamheten i Tornedalen. Vidare bör medel få tas i anspråk för stöd till vissa organisationer på hantverkets, småindustrins och turistnäringens område. Industriverkets framställning om att slå samman detta anslag med den under trettonde huvudtiteln upptagna anslagsposten Främjande av företagsservice har överlämnats till de sakkunniga för prövning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 20 700 000 kr.

E 4. Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.

1974/75	Utgift	7 176 014
1975/76	Anslag	15 000 000
1976/77	Förslag	15 000 000

Statens förbindelser till följd av utfärdade garantier för lån till hantverks- och industriföretag och för lån till turistnäringen infrias från detta anslag, då behov därav uppkommer. Förluster i företagareföreningarnas långivning från statens hantverks- och industrilånefond skall föreningarna i första hand täcka med medel ur egna förlusttäckningsfonder. Regeringen kan emellertid efter särskild prövning medge förening bidrag från detta anslag för att täcka förluster.

Statens industriverk

Omfattningen av Kungl. Maj:ts resp. regeringens och verkets beslut under budgetåren 1971/72–1974/75 redovisas i följande tablå (milj. kr.).

	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Infriande av garantilån	14,1	10,1	14,2	8,7
Bidrag till företagare-föreningarna	1,1	3.5	5,0	–
	15,2	**13,6**	**19,2**	**8,7**

I förlusttäckningsavgifter jämlikt 19 § andra stycket kungörelsen (1960:372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri har under budgetåret 1974/75 influtit ca 1,1 milj. kr.

Industriverket beräknar att förlusterna på garantilåneverksamheten kommer att uppgå till ca 15 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

En sanering av företagareföreningarnas äldre lånefordringar genomfördes under budgetåret 1973/74, då 5 milj. kr. särskilt anvisades för ändamålet. Företagareföreningarna har i skrivelser till verket angivit att konstaterade låneförluster den 31 december 1974 uppgick till sammanlagt 3,9 milj. kr. och beräknade förluster till sammanlagt 9,3 milj. kr. Enligt verkets uppfattning bör därför saneringen av företagareföreningarnas lånefordringar fortsätta.

För budgetåret 1976/77 föreslår verket ett anslag på 20 milj. kr., varav 5 milj. kr. för fortsatt sanering av företagareföreningarnas äldre lånefordringar.

Föredraganden

Verksamheten med uppföljning och bevakning av statens fordringar i företag som har fått statligt stöd har jag tidigare redovisat under avsnittet Regional utveckling Allmänna synpunkter.

Vid anmälan av 1975 års budgetproposition berörde jag frågan om reglerna för täckning av förluster i företagareföreningarnas långivning liksom frågan om räntenivå på industrigarantilån samt hantverks- och industrilån. Som jag tidigare har anfört har en utredning tillkallats med uppgift att se över företagareföreningarnas ställning och roll inom den närings- och regionalpolitiska organisationen. Enligt direktiven skall utredningen också behandla vissa frågor beträffande de små och medelstora företagens tillgång och efterfrågan på krediter. Jag räknar med att frågan om företagareföreningarnas förlusttäckningsavsättning kommer att prövas i utredningsarbetet. Frågan om skälig räntenivå på industrigarantilån behandlas f. n. vid förhandlingar

mellan företrädare för arbetsmarknadsdepartementet och bl. a. Svenska bankföreningen. Förhandlingarna torde komma att slutföras inom kort.

Jag bedömer att 15 milj. kr. fordras under budgetåret 1976/77 för att täcka förluster till följd av infriade garantier för lån till hantverks- och industriföretag och för lån till turistnäringen. I beloppet bör rymmas även de förlusttäckningsbidrag som regeringen kan komma att bevilja företagareföreningarna efter särskild prövning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

IV:10. Statens hantverks- och industrilånefond

1974/75	Utgift	45 000 000	Behållning	40 000 000
1975/76	Anslag	30 000 000		
1976/77	Förslag	35 000 000		

Från anslaget överförs medel till statens hantverks- och industrilånefond för utlåning till företagareföreningarna, vilka i sin tur lämnar hantverks- och industrilån till hemslöjds-, hantverks- och småindustriföretag. Långivningen regleras genom kungörelsen (1960:372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1973:550; ändrad 1975:123), vilken även innehåller bestämmelser om statlig garanti för lån till hantverks- och industriföretag. Särskilda bestämmelser om statlig garanti för lån till turisthotell finns i brev den 30 juni 1965.

För budgetåret 1975/76 har till fonden anvisats 30 milj. kr. Ramen för statsgaranti till hantverks- och industriföretag m. m. har fastställts till 100 milj. kr. Ramen inrymmer även nyssnämnda garantier för lån till turisthotell och får vidare tas i anspråk för vissa lån till omställningsfrämjande investeringar inom textil- och konfektionsindustrierna.

Statens industriverk

Företagareföreningarna har beräknat sina behov av nya lånemedel för budgetåret 1976/77 till 89,5 milj. kr.

Kapitalbehållningen i fonden per den 30 juni 1975 uppgick enligt verket till ca 396 milj. kr.

Föreningarnas utlåning av statsmedel uppgick åren 1970–1974 till följande belopp.

År	Utlåning (milj. kr.)
1970	77,5
1971	75,3
1972	91,9
1973	91,9
1974	135,1

Verket påpekar att ökningen av efterfrågan på hantverks- och industrilån under åren 1972 och 1973 förstärktes under år 1974. De ökade statliga insatserna i form av företagsservice m. m. bedöms stimulera efterfrågan på krediter från företagareföreningarna. Verket beräknar därför att efterfrågan på hantverks- och industrilån kommer att ligga på en fortsatt hög nivå men anser att ett oförändrat tillskott till fonden på 30 milj. kr. är tillräckligt.

Beträffande det statliga kreditstödet i form av *lånegarantier* till hemslöjd, hantverk och småindustri samt till turisthotell anmäler verket att garantier har beviljats under budgetåren 1970/71–1974/75 med följande belopp.

Budgetår	Beviljade garantier (milj. kr.)
1970/71	32,3
1971/72	67,4
1972/73	62,4
1973/74	79,1
1974/75	72,0

Den 30 juni 1975 hade industriverket inneliggande garantilåneansökningar på totalt 7 milj. kr. Under budgetåret 1974/75 har verket mött en ökad efterfrågan på stora garantibelopp. Verket väntar att den utvecklingen skall fortsätta även under budgetåret 1976/77, särskilt eftersom en lättnad i kreditrestriktionerna sannolikt ökar efterfrågan på garantier. Mot denna bakgrund föreslår verket att garantiramen höjs från 100 till 125 milj. kr.

Föredraganden

Statens hantverks- och industrilånefond har årligen under lång tid tillförts ytterligare medel. Samtidigt har företagareföreningarna fått disponera inflytande amorteringar för nyutlåning. Härigenom har en ökning av föreningarnas kreditgivning kunnat komma till stånd. Efterfrågan på hantverks- och industrilån motiverar att utlåningskapaciteten ytterligare ökas. Jag föreslår att fonden under budgetåret 1976/77 tillförs 5 milj. kr. utöver de 30 milj. kr. som industriverket har föreslagit.

Industriverket föreslår att ramen för statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag höjs med 25 milj. kr. Fr. o. m. budgetåret 1973/74 utökades ramen från 80 till 100 milj. kr. Lämnade garantier har inte under något år överstigit 80 milj. kr. Jag bedömer att en ram om 100 milj. kr. kommer att vara tillräcklig även för budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1976/77 statlig kreditgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. beviljas med sammanlagt högst 100 000 000 kr.
2. till *Statens hantverks- och industrilånefond* för budgetåret 1976/77 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 35 000 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

V:9. Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån

1974/75	Utgift	489 960 426	Behållning	120 711 264
1975/76	Anslag	300 000 000		
1976/77	Förslag	600 000 000		

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS under programmet Regionalpolitiska stödåtgärder upptagna delprogrammet Lokaliseringslån. Lokaliseringslån utlämnas enligt kungörelsen (1970:180) om statligt regionalpolitiskt stöd (omtryckt 1973:552, ändrad senast 1975:352).

Under budgetåret 1974/75 har beslut fattats om lokaliseringslån med 455 milj. kr. Den för femårsperioden 1973/74–1977/78 fastställda ramen för beslut uppgår till 1 550 milj. kr. Dessutom får outnyttjat utrymme av den beslutsram som fastställdes för treårsperioden 1970/71–1972/73 tas i anspråk.

Ramen för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte för rörelsekapital har för innevarande budgetår fastställts till 25 milj. kr. Under 1974/75 beviljades garantier till ett belopp av 13 milj. kr.

AMS

Under de två första åren av femårsperioden 1973/74–1977/78 har närmare 70 % av beslutsramen för femårsperioden förbrukats. För att undvika en drastisk nedskärning av verksamheten bedömer styrelsen det nödvändigt, att femårsramen höjs från 1 550 till 2 100 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 beräknas medelsbehovet till 350 milj. kr. Styrelsen föreslår oförändrad ram för statsgaranti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital.

Föredraganden

Som jag tidigare har anfört har för femårsperioden 1973/74–1977/78 beräknats en ram för beslut om lokaliseringslån om 1 550 milj. kr. Härtill kommer det belopp som vid ingången av perioden inte hade utnyttjats av ramen för budgetåren 1970/71–1972/73. Med hänvisning till vad jag har anfört under avsnittet Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet (p. E 1) föreslår jag att ramen för perioden 1973/74–1977/78 avseende beslut om lokaliseringslån utökas med 1 100 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 beräknar jag ett anslagsbehov om 600 milj. kr. Jag har härvid tagit hänsyn dels till redan fattade beslut om lokaliseringslån som leder till utbetalningar under budgetåret 1976/77 och dels till den utökning av beslutsramen som jag nyss förordade. Ramen för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital bör för budgetåret 1976/77 fastställas till oförändrat 25 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåren 1973/74–1977/78 lokaliseringslån beviljas om sammanlagt högst 1 100 000 000 kr. utöver vad riksdagen tidigare har medgivit.
2. medge att för budgetåret 1976/77 statlig kreditgaranti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital beviljas med sammanlagt högst 25 000 000 kr.
3. till *Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån* för budgetåret 1976/77 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 600 000 000 kr.

Register

Sid.		Kr.
1	Översikt	
18	DRIFTBUDGETEN	
18	**A. Arbetsmarknadsdepartementet m. m.**	
18	1. Arbetsmarknadsdepartementet	14 559 000
18	2. Kommittéer m. m.	11 697 000
19	3. Extra utgifter	300 000
19	4. Internationellt samarbete	5 300 000
		31 856 000
20	**B. Arbetsmarknad m. m.**	
20	Arbetsmarknaden under år 1975	
27	Arbetsmarknaden under år 1976	
30	Programindelning	
33	Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader	
45	1. Arbetsmarknadsservice	597 927 000
56	2. Bidrag till arbetsmarknadsutbildning	1 274 000 000
65	3. Sysselsättningsskapande åtgärder	1 254 000 000
77	4. Stöd till lageruppbyggnad	300 000 000
84	5. Kontant stöd vid arbetslöshet	870 400 000
86	6. Totalförsvarsverksamhet	24 062 000
89	7. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning utrustning	7 000 000
93	8. Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning	1 000
95	9. Arbetsdomstolen	2 156 000
97	10. Statens förlikningsmannaexpedition	719 000
98	11. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar	30 000
		4 330 295 000
99	**C. Arbetmiljö**	
99	Politikens riktlinjer	
103	1. Arbetarskyddsstyrelsen	57 325 000
108	2. Arbetarskyddsstyrelsen: Inredning och utrustning	2 700 000
111	3. Yrkesinspektionen	54 180 000
113	4. Statens arbetsklinik	3 255 000
115	5. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning	1 083 000 000
		1 200 460 000
129	**D. Invandring m. m.**	
129	Allmänna synpunkter	
131	1. Statens invandrarverk	28 815 000
136	2. Åtgärder för flyktingar	32 325 000
138	3. Åtgärder för invandrare	7 575 000
160	4. Översättningsservice	300 000
		69 015 000

Sid.		Kr.
162	**E. Regional utveckling**	
162	Allmänna synpunkter	
165	1. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet	264 500 000
170	2. Särskilda stödåtgärder i glesbygder	29 100 000
172	3. Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader	20 700 000
174	4. Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.	15 000 000
		329 300 000
	Summa för driftbudgeten	**5 960 926 000**
177	KAPITALBUDGETEN	
177	**IV. Statens utlåningsfonder**	
177	Statens hantverks-och industrilånefond	35 000 000
179	**V. Fonden för låneunderstöd**	
179	Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån	600 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**635 000 000**
	Totalt för arbetsmarknadsdepartementet	**6 595 926 000**

Göteborgs Offsettryckeri AB, Stockholm 75.11753

Bostadsdepartementet

ÖVERSIKT

Till bostadsdepartementet hör ärenden angående bostäder, fysisk riksplanering och bebyggelseplanering samt byggnads-, lantmäteri- och kartfrågor. Departementet är organiserat på tre sakenheter, en för fysisk riksplanering, en för plan- och byggnadsärenden samt en för bostadsbyggande m. m. Till den förstnämnda enheten hör bl. a. ärenden angående tillstånd till industrilokalisering enligt 136 a § byggnadslagen (1947: 385). Lantmäteri- och kartärenden samt vissa planverksärenden bereds inom planerings- och budgetsekretariatet.

Bostadsbyggande m. m.

Riksdagen beslutade om väsentliga bostadspolitiska reformer under år 1974. Dessa reformer har trätt i kraft under år 1975. Ett huvudmål vid 1974 års förändringar av bostadsfinansieringen var att i görlig mån likställa olika besittningsformer i fråga om kapitalkostnader. Detta syfte har tillgodosetts genom utformningen av de statliga räntesubventionerna.

Likställdheten har ytterligare förbättrats genom riksdagens beslut nyligen (prop. 1975/76: 30, CU 1975/76: 4, rskr 1975/76: 40) att slopa den särskilda begränsningen av låneunderlaget vid nybyggnad av småhus samt genom beslut av regeringen under år 1975 att de tillägg som vid nybyggnad av flerfamiljshus beräknas för markkostnader till följd av gott läge samt saneringskostnader får räknas in i låneunderlaget. Kapitalkostnadsvillkoren för olika besittningsformer utjämnas också till följd av vidtagna och planerade förändringar beträffande finansieringen av byggnadskreditkostnader och skyddsrum.

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna har överlämnat betänkandena (SOU 1975: 12) Totalfinansiering och (SOU 1975: 51 och 52) Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. Utredningarnas arbete är därmed slutfört. Remissbehandlingen av det senare betänkandet pågår. På grundval av förslag i SOU 1975: 51 avser regeringen att under våren 1976 lägga fram en proposition med förslag i fråga om det s. k. ingångsvärdet vid statligt belånade ombyggnader av flerfamiljshus. Förslaget syftar bl. a. till att skapa ökad kostnadsneutralitet mellan ny- och ombyggnadsverksamhet. Efter remissbehandlingen av betänkandet kommer vidare frågan om bostadstillägg att behandlas i en proposition till riksda-

gen under våren 1976. I avvaktan härpå har anslaget tagits upp med preliminärt belopp.

Riksdagen har under år 1975 behandlat flera regeringsförslag på det energipolitiska området. I fråga om bostäder har riksdagens beslut haft till syfte att främja en förbättrad hushållning med energi både inom bostadsbeståndet och vid planering av ny bebyggelse. Tidsbegränsningen av det statliga stödet till energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet har upphört. För budgetåret 1975/76 har sammanlagt 450 milj. kr. anvisats för dessa ändamål. Riksdagens beslut innebär vidare att statens råd för byggnadsforskning skall ansvara för programmet Energianvändning för lokalkomfort (EFoU) samt i samråd med planverket och bostadsstyrelsen för planläggning och genomförande av en energiinriktad prototyp- och demonstrationsverksamhet (EPD). EFoU-programmet finansieras dels med en höjning av byggforskningsavgiften, dels med anslagsmedel. Avgiften höjs den 1 januari 1976 från 0,6 till 0,7 % av avgiftsunderlaget vilket utgörs av lönesumman inom byggnads- och anläggningsindustrin. Vad gäller EPD-verksamheten har regeringen medgivit att byggforskningsrådet under innevarande budgetår använder 4,3 milj. kr. till demonstration av trimning av värmeanläggningar.

I den kommitté (B 1974: 05) som har i uppdrag att svara för de svenska förberedelserna inför den konferens om boende- och bebyggelsemiljö som FN arrangerar i Vancouver, Kanada, år 1976 ingår representanter för samtliga riksdagspartier.

Den av riksdagen vid 1975 års riksmöte fastställda bostadsbyggnadsplanen för år 1975 gav förutsättningar för påbörjande av sammanlagt ca 80 000 lägenheter. Antalet lägenheter för vilka lånebeslut och beslut om byggnadstillstånd för byggande utan statliga lån har meddelats beräknas till ca 61 500. Det faktiska påbörjandet har varit lägre och kan beräknas till drygt 50 000 lägenheter, vilket innebär en minskning med ca 30 000 lägenheter jämfört med år 1974. Nedgången i påbörjandet bör emellertid ses mot bakgrund av en ovanligt hög igångsättning i slutet av år 1974. En avsevärd del av de i slutet av år 1974 påbörjade byggena skulle normalt ha igångsatts under år 1975. Av det totala påbörjandet under år 1975 utgjorde ca 70 % småhus. Moderniseringsverksamheten har varit omfattande under år 1975.

Antalet outhyrda lägenheter har minskat. Enligt bostadsstyrelsens undersökning fanns det den 1 september 1975 ca 23 100 outhyrda lägenheter i hus färdigställda år 1967 eller senare. Vid samma tid föregående år var motsvarande antal 26 600. Andelen outhyrda lägenheter har därmed minskat från 5,9 till 4,8 % på ett år.

Delegationen för bostadsfinansiering träffade även år 1975 överenskommelser med bankerna om byggnadskrediter till det statligt belånade bostadsbyggandet och om köp av bostadsobligationer i syfte att förbättra avlyftssituationen.

Några nämnvärda problem vid byggnadskreditgivningen har inte förekommit under senare år. Avlyftssituationen förbättrades avsevärt under år 1975. Till detta bidrog, förutom överenskommelsen om köp av bostadsobligationer, också den ändrade relationen mellan räntor på långa och korta krediter, vilken ökade möjligheterna att sälja bostadsobligationer. Riksdagens nyligen fattade beslut om ändring av reglerna för beräkning av låneunderlag i fråga om bostadslån för nybyggnad av småhus kommer också att kunna bidra till en förbättring av avlyftssituationen. Staten kommer nämligen att svara för en del av den utlåning som tidigare låg på bottenlåneinstituten.

För att eliminera vissa kvarstående nackdelar med nuvarande finansieringsordning har regeringen under år 1975 fattat beslut som syftar till bl. a. en förbättrad finansiering av byggnadskreditkostnader. Sålunda har regeringen ändrat bestämmelserna beträffande den tidpunkt från vilken de lägsta garanterade räntesatserna skall tillämpas. Enligt de nya bestämmelserna får dessa tillämpas från det att bostadslånet betalas ut. Därefter utgår räntebidrag för hela det upplånade kapitalet — inkl. byggnadskredit som kvarligger till dess avlyft sker. Vidare har möjligheterna att erhålla lån för byggnadskreditkostnader fram till utbetalningen av bostadslånet förbättrats för hyres- och bostadsrättshus. De nya reglerna innebär att byggnadskreditkostnader får beaktas till fullo vid låneunderlagsberäkningen.

Byggnadskostnaden per kvadratmeter lägenhetsyta beräknas under år 1975 ha ökat med inemot 9 %. Låneunderlags- och pantvärdenivån har därför höjts i motsvarande utsträckning genom en uppräkning av tidskoefficienten med inemot 9 % fr. o. m. den 1 januari 1976.

Hyrorna steg under år 1975, bl. a. till följd av ökade kostnader för drift, underhåll och bränsle. Hyresstegringarna har begränsats av det nya räntebidragssystemet. De förut nämnda energipolitiska åtgärderna syftar till begränsning av uppvärmningskostnaderna på lång sikt. Vidare reduceras hyresstegringarna väsentligt för många hushåll med bostadstillägg.

Den av riksdagen vid 1975 års riksmöte antagna bostadsbyggnadsplanen för år 1976 ger utrymme för beslut om bostadslån och byggnadstillstånd för ca 80 000 lägenheter jämte lokaler som utgör bostadskomplement. Härtill kommer en projektreserv om 10 000 lägenheter jämte lokaler.

Någon ändring i den preliminärt fastställda planen för år 1976 föreslås inte. Med hänsyn till att bostadsbyggnadsplanen bör ge utrymme för en produktion som kan bedömas vara nödvändig på längre sikt förordas att bostadsbyggnadsplanen för åren 1977 och 1978 får i huvudsak samma omfattning som för år 1976.

Outnyttjade delar av nybyggnadsramen för år 1976 föreslås — i likhet med vad som har gällt i fråga om föregående års ramar — få tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet om så behövs.

Anslagen till Lånefonden för bostadsbyggande och till Räntebidrag m. m. tas för nästa budgetår upp med 1 660 milj. kr. resp. 2 460 milj. kr. Vid anslagsberäkningen har hänsyn tagits till kostnaderna för de förut nämnda reformerna i fråga om låneunderlag och pantvärde för småhus samt belåning av byggnadskreditkostnader.

Chefen för försvarsdepartementet har tidigare denna dag föreslagit en tidigareläggning av det av riksdagen (prop. 1975: 21, FöU 1975: 17, rskr 1975: 174) godkända systemet för skyddsrumsbyggandets finansiering till den del det avser bostäder. Förslaget innebär bl. a. att skyddsrum som uppförs i samband med bostadsbyggandet finansieras med bidrag från försvarsdepartementets huvudtitel. Den nya ordningen avses gälla låneärenden där preliminärt beslut om bostadslån meddelas efter den 1 januari 1976.

De nuvarande möjligheterna att bevilja lån till hyresförluster och möjligheterna till eftergift av sådana lån föreslås bli utsträckta att gälla förluster under år 1977. Beslutanderätten i fråga om eftergift av och räntebefrielse för hyresförlustlån föreslås i flertalet fall bli flyttad från regeringen till bostadsstyrelsen.

Anslaget till Viss bostadsförbättringsverksamhet tas upp med 255 milj. kr., vilket innebär en höjning med 65 milj. kr. Samtidigt föreslås bl. a. att maximibeloppet för räntefria förbättringslån till pensionärer m. fl. höjs från 15 000 kr. till 17 000 kr.

För miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden utgår under innevarande budgetår statsbidrag med 30 milj. kr. En särskild delegation, boendemiljödelegationen, har tillsatts inom bostadsstyrelsen för att pröva ansökningar om sådana bidrag. Verksamheten är ännu i ett uppbyggnadsskede varför erfarenheterna är begränsade. Med hänsyn härtill föreslås inte någon ökning av anslaget för budgetåret 1976/77. Liksom under innevarande budgetår skall dock arbetsmarknadspolitiska åtgärder kunna komma i fråga för detta ändamål.

För att bereda frågor angående åtgärder i vissa bostadsområden med uthyrningssvårigheter har regeringen tillsatt en särskild delegation, den s. k. bostadssociala delegationen. Den skall enligt sina direktiv bl. a. ta initiativ till försöksverksamhet. Syftet med verksamheten skall vara att studera olika möjligheter att förbättra boendeförhållandena och göra miljön mer attraktiv. Ett av de medel som därvid kan användas är bidragen till förbättring av boendemiljön. Delegationen skall också studera effekterna av dessa bidrag.

I fråga om allmänna samlingslokaler har på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats 2 milj. kr. till upprustning m. m. av sådana lokaler. Det ökade medelsbehovet hänger samman med regeringens beslut under år 1975 att vidga ramen för upprustningsbidrag m. m. med 10 milj. kr. av sysselsättningsskäl. För budgetåret 1976/77 föreslås ramen bli 5 milj. kr.

Ramen för beviljande av bidrag och lån till anordnande av allmänna samlingslokaler föreslås bli oförändrad, dvs. 30 milj. kr.

Anslaget till Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. föreslås bli 326 milj. kr., dvs. samma belopp som ursprungligen fastställdes för budgetåret 1975/76.

Anslaget till lån för kommunala markförvärv föreslås bli höjt med 25 milj. kr. till 175 milj. kr. Tillsammans med inflytande amorteringar ger detta en utlåningskapacitet av ca 220 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Fysisk riksplanering

Regeringen har under våren 1975 tagit ställning till de program för fullföljande av år 1972 fastlagda riktlinjer för hushållning med mark och vatten som har utarbetats inom kommuner och länsstyrelser. Redovisning till riksdagen av det samlade programmaterialet och regeringens ställningstaganden har skett i prop. 1975/76: 1. Riksdagen har nyligen fattat beslut i anledning av denna redovisning (CU 1975/76: 1, rskr 1975/76: 45 och CU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 123). Genom regeringens och riksdagens beslut har utgångspunkterna fastställts för planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen.

Anvisningar för länsstyrelserna och berörda centrala verk beträffande bl. a. redovisning av arbetet under planeringsskedet har utfärdats. I anvisningarna understryks att arbetet med den fysiska riksplaneringen så långt möjligt skall inordnas som en del av myndigheternas löpande arbete. Behovet av samlad redovisning kvarstår dock. Resultatet av arbetet under planeringsskedet skall därför enligt anvisningarna ställas samman och redovisas under år 1977 genom medverkan av kommunerna, länsstyrelserna och berörda centrala verk.

Särskilda insatser har gjorts för att sprida information om resultatet av arbetet under programskedet. Bl. a. har en informationsfolder med en sammanfattning i form av kartor och text av innehållet i prop. 1975/76: 1 framställts i en upplaga av 50 000 ex. för spridning till myndigheter, organisationer, politiska partier och studieförbund m. fl. Bostadsdepartementet har inlett överläggningar med representanter för kommuner, organisationer, studieförbund m. fl. beträffande olika former för informationsaktiviteter under planeringsskedet.

Naturvårdsverket och planverket har i november 1975 efter utredning och samråd med berörda kommuner och länsstyrelser samt efter hörande av vissa myndigheter och organisationer lämnat förslag till närmare avgränsning av vissa områden i fjällvärlden som bör undantas från tyngre exploatering.

Utredningen (B 1974: 01) rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland, som behandlar vattendragen norr om Indalsälven, beräknas slutföra sitt arbete under våren 1976.

Regeringen har under år 1975 fått vidgade befogenheter att besluta om utbyggnad av industri som har betydelse för hushållningen med väsentliga naturresurser. Således har under året bestämmelserna i 136 a § byggnadslagen (1947: 385) om särskild tillståndsprövning av viss industriell eller liknande verksamhet kompletteras vid två tillfällen. Från den 1 juli 1975 är det möjligt för regeringen att pröva själva tillkomsten av viss verksamhet och inte endast valet av plats för densamma. Vidare skall från samma tidpunkt prövning ske av verksamheter som är av väsentlig betydelse för hushållningen med energi (prop. 1975: 30 bil. 2, CU 1975: 28, rskr 1975: 203). Från den 1 januari 1976 skall prövning enligt 136 a § byggnadslagen ske av verksamheter som är av väsentlig betydelse för hushållningen med träfiberråvara (prop. 1975/76: 56, CU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 123).

Remissbehandlingen av betänkandet (SOU 1975: 44) Etablering av miljöstörande industri, som har avlämnats av utredningen (C 1972: 01) rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden, har nyligen avslutats. I betänkandet föreslås bl. a. åtgärder i syfte att förbättra beslutsunderlaget vid prövning av industrietablering enligt 136 a § byggnadslagen. Utredningens arbete fortsätter.

Som riktpunkt för det fortsatta arbetet med att utveckla den fysiska riksplaneringen anges att en samlad rapport bör kunna föreligga år 1978. Denna rapport bör efter remiss kunna ligga till grund för en redovisning till riksdagen år 1979. I den samlade redovisningen bör ingå dels en sammanfattning och utvärdering av arbetet under planeringsskedet dels en redogörelse för resultat av kompletterande eller nya inventeringar och utredningar.

Anslaget Bidrag till översiktlig planering m. m. tas upp med 5 milj. kr., en ökning med 1 milj. kr. Anslaget används till övervägande del för stöd till översiktlig fysisk planering i regioner där kommunerna har begränsade planeringsresurser och överväganden från rikssynpunkt föranleder omfattande planeringsåtgärder.

Plan- och byggnadsfrågor

Arbetet med att utarbeta förslag till ny byggnadslagstiftning fortsätter inom departementet. Under år 1975 har en sammanställning av remissyttrandena över bygglagutredningens principbetänkande (SOU 1974: 21) publicerats (SOU 1975: 17). Som ett led i arbetet har tillkallats en särskild utredningsman med uppgift att utreda frågan om nytt avgiftssystem för gatubyggande m. m.

En departementspromemoria med förslag till ny lagstiftning på väsentliga områden avses föreligga hösten 1976 och bli föremål för en omfattande remissbehandling varefter proposition bör kunna föreläggas riksdagen hösten 1977.

En del begränsade reformer av den aktuella lagstiftningen har bedömts så angelägna att de inte bör anstå. Inom departementet har därför utarbetats promemorian (Ds B 1975: 3) Förslag till lagstiftning om påföljder vid olovligt byggande. Promemorian har remissbehandlats och fått ett positivt mottagande. Förslaget har efter viss överarbetning remitterats till lagrådet. Proposition i ämnet kommer att föreläggas riksdagen under våren 1976. F. n. remissbehandlas en inom departementet upprättad promemoria (Ds B 1975: 4) Dispens från nybyggnadsförbud. I promemorian föreslås att kommunerna skall få en utvidgad vetorätt i olika dispensärenden enligt byggnadslagen. Även i den delen är avsikten att lägga fram förslag till riksdagen under våren 1976.

Regeringen har under år 1975 fastställt en helt omarbetad version av publikationen Svensk byggnorm (SBN), som innehåller föreskrifter, råd och anvisningar rörande tillämpningen av 5 kap. byggnadsstadgan. Den nya versionen av SBN innebär bl. a. att detaljregleringen av byggandet har minskat avsevärt och att den tidigare dubbelprövningen av bostadsbyggande med statliga lån har ersatts med prövning vid ett enda tillfälle.

Arbetet med reformeringen av SBN fortsätter nu med vissa materiella förändringar av kraven. Nya tillämpningsföreskrifter för bl. a. isolering, täthet och ventilation i byggnader kommer att fastställas under våren 1976 i enlighet med riksdagens beslut vid 1975 års riksmöte om krav på förbättrad energihushållning. I frågan sker även samråd med övriga nordiska länder i syfte att åstadkomma en harmonisering av byggbestämmelserna i Norden. Nordiska ministerrådet anordnar för detta ändamål ett möte under våren 1976 vid vilket chefen för bostadsdepartementet kommer att närvara.

Frågan om att revidera byggnadsstadgan samt att utarbeta tillämpningsföreskrifter härtill i syfte att anpassa bostadslägenheter och allmänna lokaler till åldringars och olika handikappgruppers speciella behov övervägs f. n.

Utredningen rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden påtalade i sitt delbetänkande Etablering av miljöstörande industri omfattande brister när det gäller anläggningsarbetarnas bostadsförhållanden. Utredningsarbete angående förslag till normering av byggandet av tillfälliga bostäder m. m. pågår redan inom planverket. En promemoria i ämnet bör kunna remitteras före sommaren 1976.

Råd och anvisningar för planering av bostadens grannskap har fastställts av regeringen under år 1975. De ger kommunerna samlad information om goda lösningar för planeringen av bostäders närmaste omgivning och utgör samtidigt vägledning för länsstyrelserna vid fastställelseprövningen av stadsplaner och byggnadsplaner.

Anslagen för budgetåret 1976/77

Anslagsyrkandena för nästa budgetår inom bostadsdepartementets verksamhetsområde uppgår till 6562,0 milj. kr. Anslagsförändringarna i förhållande till statsbudgeten för innevarande budgetår framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Bostadsdepartementet m.m.	10,7	14,2	+ 3,5
B. Bostadsbyggande m.m.	[1] 4 185,0	4 583,0	+ 398,0
C. Planväsendet	19,8	25,2	+ 5,4
D. Lantmäteri- och kartväsendet	[2] 75,2	84,6	+ 9,4
Summa för driftbudgeten	**4 290,7**	**4 707,0**	**+ 416,3**
KAPITALBUDGETEN			
IV *Statens utlåningsfonder*			
Lånefonden för bostadsbyggande	1 670,0	1 660,0	— 10,0
Lånefonden för kommunala markförvärv	150,0	175,0	+ 25,0
Övriga fonder	[3] 0,0	0,0	—
V *Fonden för låneunderstöd*			
Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	14,0	20,0	+ 6,0
Summa för kapitalbudgeten	**1 834,0**	**1 855,0**	**+ 21,0**
Totalt för bostadsdepartementet	**6 124,7**	**6 562,0**	**+ 437,3**

[1] Härutöver har på tilläggsbudget I för budgetåret 1975/76 anvisats dels 2 milj. kr. för upprustningsbidrag m.m. till allmänna samlingslokaler, dels 150 milj. kr. för vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m.m.

[2] Härutöver har på tilläggsbudget I för budgetåret 1975/76 anvisats 1 milj. kr. på anslaget Lantmäteriverket: Utrustning.

[3] Övriga fonder är investeringsanslag uppförda med 1 000 kr.

BOSTADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Carlsson

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77, såvitt avser bostadsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Tolfte huvudtiteln*

A. BOSTADSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Bostadsdepartementet

1974/75 Utgift	6 955 392
1975/76 Anslag	7 394 000
1976/77 Förslag	9 667 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	45	+5
Övrig personal	27	—
	72	**+5**
Anslag		
Lönekostnader	6 859 000	+2 118 000
Reseersättningar	135 000	+ 40 000
Expenser	400 000	+ 115 000
	7 394 000	**+2 273 000**

Som framgår av sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 9 667 000 kr. Jag har härvid beräknat medel för ytterligare fem tjänster för handläggare. För löne- och prisomräkning m. m. har jag beräknat 1 623 000 kr. varav 186 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadsdepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 9 667 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	3 705 585
1975/76	Anslag	3 000 000
1976/77	Förslag	4 000 000

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget för nästa budgetår räknas upp med 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1974/75	Utgift	61 337
1975/76	Anslag	175 000
1976/77	Förslag	250 000

Jag beräknar behovet av medel för nästa budgetår till 250 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kr.

A 4. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

1974/75	Utgift	328 498
1975/76	Anslag	150 000
1976/77	Förslag	300 000

Från anslaget bestrids kostnader för bl. a. Sveriges bidrag till vissa internationella organisationer och svenskt deltagande i det internationella samarbetet inom departementets verksamhetsområde.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

B. BOSTADSBYGGANDE M. M.

B 1. Bostadsstyrelsen

1974/75 Utgift	16 735 963
1975/76 Anslag	15 428 000
1976/77 Förslag	18 472 000

Bostadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet med uppgift att främja bostadsförsörjningen. Den är också chefsmyndighet för länsbostadsnämnderna.

I styrelsens uppgifter ingår främst att handha den statliga låne- och bidragsverksamheten för att främja bostadsförsörjningen. Det åligger styrelsen vidare bl. a. att handlägga ärenden om statligt stöd till allmänna samlingslokaler och studentkårlokaler samt ärenden om statliga bidrag till förbättring av boendemiljöer.

Bostadsstyrelsen leds av en styrelse. Chef för bostadsstyrelsen är en generaldirektör. Inom styrelsen finns fem byråer. Dessa är kanslibyrån, låne- och bidragsbyrån, planeringsbyrån, tekniska byrån och värderingsbyrån. Vidare finns en samlingslokaldelegation och en boendemiljödelegation.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Bostads-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	86	—	—
Övrig personal	67	—	—
	153	—	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	11 765 000	+ 2 537 000	+ 2 504 000
Sjukvård	35 000	+ 0	(+ —)
Reseersättningar	207 000	+ 68 000	+ 49 000
därav utrikes resor	(12 000)	(+ 1 000)	(+ —)
Lokalkostnader	1 251 000	+ 212 000	+ 192 000
Expenser	1 246 000	+ 213 000	+ 116 000
Publikationstryck	220 000	+ 45 000	+ 33 000
Automatisk databehandling	914 000	+ 236 000	+ 150 000
	15 638 000	**+ 3 311 000**	**+ 3 044 000**
Uppbördsmedel	210 000	—	—
Nettoutgift	**15 428 000**	**+ 3 311 000**	**+ 3 044 000**

Bostadsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 129 000 kr., varav 313 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet och därmed följande personalinskränkningar skulle drabba bl. a. följande arbetsuppgifter: rationaliseringsverksamheten, framtagning och spridning av information om god bostadskvalitet i ny- och ombyggnadsprojekt genom mönsterplaner, utveckling av boendeservice, metodutveckling, uppföljning av kostnadsutveckling samt utrednings-, kontakt- och informationsverksamhet. Styrelsen anser att alternativet inte är möjligt att genomföra och framhåller att under senare år nya arbetsuppgifter har tillförts styrelsen utan motsvarande personalförstärkning.

3. Styrelsen räknar med att kunna ta emot praktikanter motsvarande två årsarbetare (+127 000 kr.).

4. Styrelsen anser att cirkulationstjänstgöring i utbildningssyfte bör ingå som ett led i den personaladministrativa planeringen. Revisionskontorets förstärkning medför ökad reseverksamhet. Anslagsposten reseersättningar föreslås förstärkt med 35 000 kr.

Föredraganden

Under åren 1974 och 1975 har betydande uppgifter av delvis tillfällig natur lagts på bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna. Jag avser uppgifter i fråga om tillämpningen av initialstöd, momskompensation och energisparstöd. Vidare har genomförandet av de bostadspolitiska reformer, som beslutades av 1974 års riksdag, medfört stora påfrestningar på den bostadspolitiska organisationen. Genom de betydelsefulla insatser som gjorts av bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna har dessa uppgifter och de bostadspolitiska reformerna kunnat genomföras på ett tillfredsställande sätt.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 18 472 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat 94 000 kr. för praktikanter (3) samt 25 000 kr. för cirkulationstjänstgöring i utbildningssyfte (4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadsstyrelsen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 18 472 000 kr.

B 2. Länsbostadsnämnderna

1974/75	Utgift	30 394 631
1975/76	Anslag	30 572 000
1976/77	Förslag	38 470 000

I varje län, utom Gotlands län, finns en länsbostadsnämnd. Nämnden är länsmyndighet för den statliga verksamheten för att främja bostadsförsörjningen. Den fattar beslut om lån och bidrag m. m. samt förvaltar utestående lån. I Gotlands län fullgörs de uppgifter, som ankommer på länsbostadsnämnd, av länsstyrelsen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Bostads-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	151	+ 2	—
Övrig personal	262	+10	—
	413	**+12**	—
Anslag			
Lönekostnader	25 740 000	+ 8 349 000	+ 7 230 000
Sjukvård	50 000	—	—
Reseersättningar	710 000	+ 100 000	+ 40 000
Lokalkostnader	2 822 000	+ 561 000	+ 561 000
Expenser	1 250 000	+ 200 000	+ 67 000
	30 572 000	**+ 9 210 000**	**+ 7 898 000**

Bostadsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 6 983 000 kr., varav 720 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Beträffande 0-alternativet redovisar styrelsen arbetsbelastningen för länsbostadnämnderna under senare år och beräknar belastningen för de närmaste åren. Därvid kommer styrelsen fram till den bestämda uppfattningen att alla förutsättningar saknas för minskning av personalen. Styrelsen erinrar samtidigt om de successiva ökningarna av lånestocken, det ständigt ökande pantvårdsarbetet samt att nya arbetsuppgifter, som är svåradministrerade inte minst i uppläggningsskedet, har tillförts verket. Styrelsen erinrar vidare om att i långtidsbudgetsammanhang för varje år redovisas att viss personalökning kan komma att bli erforderlig. Att styrelsen likväl inte begärt någon ökning av den "ordinarie" kadern har sin orsak i att styrelsen genom rationaliseringsåtgärder hittills kunnat undvika annars nödvändig personalökning, vilket dock inte längre är möjligt.

3. Med hänsyn till den starkt ökande arbetsbördan på länsbostadsnämnderna föreslås en förstärkning av den administrativa personalen med tolv tjänster, två byråassistenter, två assistenter, sju kontorsbiträden samt en expeditionsvakt (+738 000 kr.).

4. Styrelsen räknar med att länsbostadsnämnderna skall kunna ta emot praktikanter motsvarande en årsarbetare per nämnd (+1 274 000 kr.).

5. Styrelsen anser att cirkulationstjänstgöring i utbildningssyfte bör ingå som ett led i den personaladministrativa planeringen, varvid anslagsposten reseersättningar föreslås förstärkt med 100 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 38 470 000 kr. Jag har därvid beräknat 427 000 kr. för bestridande av

lönekostnader för viss personal (3) samt 466 000 kr. för praktikanter (4). Vidare har jag beräknat 40 000 kr. för cirkulationstjänstgöring i utbildningssyfte (5).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsbostadsnämnderna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 38 470 000 kr.

B 3. Bostadstillägg m. m.

1974/75	Utgift	1 347 535 874
1975/76	Anslag	1 345 000 000
1976/77	Förslag	1 345 000 000

Jag avser att senare föreslå regeringen att för 1975/76 års riksmöte lägga fram en särskild proposition om bostadstilläggen. I avvaktan på detta bör anslaget Bostadstillägg m. m. tas upp med preliminärt belopp i statsbudgeten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Bostadstillägg m. m.* för budgetåret 1976/77 beräkna ett förslagsanslag av 1 345 000 000 kr.

B 4. Räntebidrag m. m.

1974/75	Utgift	5 164 136
1975/76	Anslag	2 150 000 000
1976/77	Förslag	2 460 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för räntebidrag enligt bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946, ändrad senast 1975: 1144) och bostadslånekungörelsen (1967: 552, ändrad senast 1975: 487) samt eftergift av räntelån m. m. enligt räntelånekungörelsen (1967: 553, ändrad senast 1974: 948). Från anslaget bestrids även utgifter för räntebidrag enligt bestämmelserna i räntebidragskungörelsen (1962: 541, upphävd 1967: 553) och utgifter för ersättning till kommun enligt 33 § bostadslånekungörelsen (1962: 537, upphävd 1967: 552). Vidare bestrids från anslaget utgifter för räntebidrag för vissa lån, som har beviljats för anordnande av studentbostäder, enligt bestämmelser meddelade den 24 april 1975.

Räntebidrag enligt bostadsfinansieringsförordningen utgår med belopp som motsvarar skillnaden mellan den verkliga räntekostnaden för bottenlån och bostadslån inom låneunderlaget för bostäder och en garanterad ränta beräknad på ursprungligt belopp av samma lånedelar. Den garanterade räntesatsen för det första året av låntiden är 6 % om lånet avser småhus som skall bebos av låntagaren och 3,9 % i övriga

fall. Den garanterade räntan skall höjas på visst sätt för varje följande år av lånetiden.

Räntebidrag utgår även för hus med paritetslån eller nominellt lån enligt 1967 års bostadslånekungörelse.

Vidare utgår räntebidrag för hus färdigställda år 1958 och senare med statligt lån enligt 1962, 1957 eller, i fråga om flerfamiljshus, 1948 års kungörelse, om låntagaren inte har räntelån.

Räntelån som avser tid efter utgången av år 1974 efterges med undantag av belopp som motsvarar amortering på det statliga bostadslånet eller motsvarande lån.

Räntebidrag enligt 1962 års räntebidragskungörelse utgår för att täcka skillnaden mellan basräntan och de verkliga räntekostnaderna för primär- och sekundärlån t. o. m. utgången av år 1967.

Enligt 33 § i 1962 års bostadslånekungörelse eller motsvarande äldre bestämmelser har kommun rätt att under vissa förutsättningar av statsmedel få ersättning med fyra femtedelar av vad kommunen har erlagt för att täcka förlust som uppstått vid förvaltning av allmännyttigt företag tillhörigt hus, vilket har uppförts, ombyggts eller förvärvats med stöd av bostadslån.

Räntebidrag för vissa lån som har beviljats för studentbostäder utgår med belopp som motsvarar skillnaden mellan fastställda annuiteter och den verkliga räntekostnaden.

Bostadsstyrelsen

Anslaget för budgetåret 1975/76 uppgår till 2 150 milj. kr. Bostadsstyrelsen beräknar — med ledning av bl. a. utgifterna under första hälften av budgetåret på 876 milj. kr. — utgifterna till 1 960 milj. kr. under innevarande budgetår.

För budgetåret 1976/77 beräknar bostadsstyrelsen utgifterna med fördelning på olika låneformer och hustyper på följande sätt (milj. kr.).

Låneformer[1]	Småhus	Flerfamiljshus	Totalt
Nya hus (1974: 946)	100	155	255
Hus med paritetslån (1967: 552, 32 §)	210	950	1 160
Hus med nominella lån (1967: 552, 31 §)	55	—	55
Hus med räntelån (1967: 553)	80	550	630
Övriga hus (hus med lån enligt äldre kungörelser och för vilka låntagaren avstått från räntelån)	70	40	110
Totalt	515	1 695	2 210

[1] Inom parentes anges aktuell författning m. m.

Styrelsen, som vid sin beräkning av anslagsbehovet har bortsett från övriga utgifter under anslaget, föreslår att anslaget anvisas med 2 210 milj. kr.

Föredraganden

I enlighet med riksdagens bemyndigande (CU 1974: 36, rskr 1974: 372) har regeringen under år 1975 vidgat räntebidragssystemet till att omfatta även hus för vilka man hade kunnat få räntelån men där fastighetsägaren har avstått från sådant. De nya reglerna berör ca 120 000 småhus och 1 700 andra bostadshus som har färdigställts efter år 1957.

Enligt beslut av regeringen under år 1975 utgår vidare räntebidrag för vissa lån till äldre studentbostäder. Det gäller tilläggslån och delar av bostadslån som är ränte- och amorteringsfria i 10 år och därefter sägs upp till betalning. Beslutet innebär att räntebidrag enligt den nya finansieringsordningen utgår också för dessa lån i den mån de har sagts upp till betalning.

Vid beräkningen av anslagsbehovet bör — utöver vad som har angetts av bostadsstyrelsen — hänsyn tas till de ökade utbetalningar av räntebidrag som följer av riksdagens beslut (prop. 1975/76: 30, CU 1975/76: 4, rskr 1975/76: 40) att slopa den särskilda begränsningen av låneunderlaget vid nybyggnad av småhus samt regeringens beslut om ökning av låneunderlaget för byggnadskreditkostnader. En närmare redogörelse för dessa reformer lämnar jag under anslaget Lånefonden för bostadsbyggande (IV: 11). Vidare påverkas anslagsberäkningen av höjningen av bostadslåneräntan till 9,25 % för år 1976.

Vid anslagsberäkningen torde kunna bortses från övriga utgifter under anslaget vilka är obetydliga i förhållande till de beräknade utgifterna för räntesubventioner enligt de under åren 1974 och 1975 beslutade reglerna.

Jag förordar att anslaget för budgetåret 1976/77 anvisas med 2 460 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Räntebidrag m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 460 000 000 kr.

B 5. Eftergift av hyresförlustlån

1975/76	Anslag	75 000 000
1976/77	Förslag	75 000 000

Från anslaget, som uppförts fr. o. m. budgetåret 1975/76, utbetalas medel för eftergift av hyresförlustlån enligt kungörelsen (1972: 760) om lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter (ändrad senast 1975: 222). Före budgetåret 1975/76 har eftergift av lån belastat fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Ansökningar om eftergift prövas av regeringen.

Bostadsstyrelsen

Under budgetåret 1974/75 beviljades ansökningar om eftergift av hyresförlustlån till ett belopp av 59,7 milj. kr. Totalt har intill utgången av nämnda budgetår beviljats 65,7 milj. kr. i sådana eftergifter.

I 1975 års budgetproposition (prop. 1975: 1 bil. 14, s. 22) bedömdes anslagsbehovet under budgetåret 1975/76 med utgångspunkt i en beräknad långivning av ca 250 milj. kr. för hyresförluster under år 1974. Det finns f. n. ingen grund för ändring av denna beräkning. Långivningen avseende hyresförluster under år 1975 torde — med hänsyn till att antalet tomma lägenheter enligt tillgängliga uppgifter inte längre ökar — bli av högst samma omfattning. Även för budgetåret 1976/77 bör därför anslagsbehovet kunna beräknas till 75 milj. kr.

Föredraganden

Jag kommer att under anslaget Lånefonden för bostadsbyggande lämna en redogörelse för situationen på bostadsmarknaden och för utvecklingen av antalet tomma lägenheter. Av denna redogörelse framgår att antalet tomma lägenheter under år 1975 har minskat i viss omfattning. Även om utvecklingen i detta avseende kan tyda på en förbättring i jämförelse med tidigare år kommer de tomma lägenheterna att innebära ekonomiska bördor för bostadsföretagen även under de närmast kommande åren. Jag kommer därför att förorda att hyresförlustlångivningen vidgas till att omfatta även hyresförluster som uppkommer under år 1977.

Utbetalningarna av hyresförlustlån, som sker från anslaget Lånefonden för bostadsbyggande, beräknas uppgå till 280 milj. kr. under innevarande budgetår och till 250 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Beträffande hyresförlustlån, som redan beviljats för förluster under åren 1971—1974, sammanlagt ca 470 milj. kr., har beslut om eftergift enligt de regler som redovisades i 1975 års budgetproposition meddelats för lån som uppgår till inemot 190 milj. kr. Härav har statens eftergift utgjort ca 85 milj. kr. medan resten fallit på bostadsföretagens ägare — till större delen kommuner — i form av inlösen av hyresförlustlån. I samband med eftergift beviljas räntebefrielse fram till inlösningstillfället. Räntebefrielse har därutöver, utan samband med eftergift, beviljats för hyresförlustlån som uppgår till drygt 75 milj. kr. I samband med beslut om räntebefrielse kan också en senareläggning av amorteringen medges. Jag vill i sammanhanget tillägga att beslut om räntefrihet och senareläggning av amortering meddelas för högst ett år i sänder och inte får avse längre tid än fem år efter halvårsskiftet närmast efter den dag hyresförlustlånet betalades ut.

Enligt de riktlinjer, som f. n. gäller i fråga om eftergift, räntefrihet och senarelagd amortering, är det regeringen som fattar beslut. Jag an-

ser att den praxis som har utbildats nu har nått sådan stadga och att sådana erfarenheter nu har vunnits att beslutanderätten i nämnda frågor bör kunna föras över från regeringen till bostadsstyrelsen. Denna överföring av beslutanderätten bör avse de normalfall jag angav i 1975 års budgetproposition. I de fall låntagaren gör anspråk på avvikelser från de regler som gäller för normalfallen bör beslutanderätten fortfarande ligga hos regeringen.

I fråga om anslagsbehovet ansluter jag mig till bostadsstyrelsens bedömning och förordar således att anslaget förs upp med 75 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag har anfört i fråga om beslutanderätten i ärenden om eftergift av hyresförlustlån m. m.,
2. till *Eftergift av hyresförlustlån* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 000 kr.

B 6. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

1974/75	Utgift	113 930 660
1975/76	Anslag	190 000 000
1976/77	Förslag	255 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för förbättringslån i den mån de är ränte- och amorteringsfria, bostadsanpassningsbidrag, vinterbidrag, förvaltningsbidrag till förmedlare av bostadsegnahemslån samt bidrag till ombyggnad av bostadslägenhet, det s. k. initialstödet. Anslaget, som är ett förslagsanslag, anvisas med det belopp som erfordras för utbetalning av lån och bidrag.

Bestämmelserna om *förbättringslån* finns i kungörelsen (1962: 538) om förbättringslån (omtryckt 1973: 535, ändrad senast 1975: 486). Lån utgår för förbättring och i vissa fall för uppförande av bostad för åldringar, handikappade m. fl. samt under vissa förutsättningar för förbättring av annan bostad. Lånet får vara räntefritt och stående intill ett belopp av 15 000 kr. per lägenhet, när det avser personer över 60 år, handikappade m. fl. i en- eller tvåfamiljshus, som bebos av låntagaren, och intill ett belopp av 12 000 kr. i övriga fall.

Bostadsanpassningsbidrag utgår enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 327) om bostadsanpassningsbidrag. Bostadsanpassningsbidraget utgår för åtgärder inom och i anslutning till bostadslägenhet som behövs för att handikappad skall kunna utnyttja lägenheten på ändamålsenligt sätt. Bidrag utgår med högst 15 000 kr., men kan beviljas med högre belopp om det föreligger särskilda skäl.

Bestämmelserna om *vinterbidrag*, som utgår enligt bestämmelserna i bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946, ändrad senast 1975: 1144),

innebär i korthet att bidrag utgår i samband med bostadslån för den särskilda kostnad som beräknas ha uppstått genom att byggnadsföretaget har utförts vintertid.

Initialstöd utgår enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 538) om bidrag i vissa fall till ombyggnad av bostadslägenhet (ändrad senast 1975: 484). Bidrag utgår för ombyggnad av hus med mer än två lägenheter under förutsättning bl. a. att ombyggnaden sker med stöd av bostadslån enligt bostadslånekungörelsen eller enligt bostadsfinansieringsförordningen och att lägenheterna före ombyggnaden inte fyller kraven på lägsta godtagbara standard. Bidrag utgår för ombyggnad som påbörjas under tiden den 1 juli 1973—den 31 december 1975, under förutsättning att ansökan kommit in till förmedlingsorganet senast den 30 juni 1975. Bidragets belopp utgör 20 % av den godkända ombyggnadskostnaden, dock högst 6 000 kr. för varje lägenhet.

För beslut om *räntefria förbättringslån* fastställer riksdagen årligen en medelsram för det löpande kalenderåret och en preliminär ram för det närmast följande. Riksdagen har medgivit att sådana lån får beviljas med högst 130 milj. kr. under vart och ett av åren 1975 och 1976 (prop. 1975: 1 bil. 14, CU 1975: 7, rskr 1975: 61).

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen föreslår att maximibeloppet för räntefria förbättringslån höjs från 15 000 kr. till 20 000 kr. Inkomstgränserna föreslås bli höjda med 3 000 kr., nämligen till 20 000 kr. för ogifta och till 25 000 kr. för makar. Bostadsstyrelsen föreslår vidare att ramen för beslut om räntefria förbättringslån fastställs slutligt till 130 milj. kr. för år 1976 och preliminärt för år 1977 till 110 milj. kr., samt att anslaget för budgetåret 1976/77 förs upp med 265 milj. kr. (+ 75 milj. kr.). Av detta anslag föreslås högst 1,2 milj. kr. få tas i anspråk för information.

Låne- och bidragsgivningens omfattning belyses av följande uppgifter. Under budgetåret 1974/75 meddelades 5 640 beslut om lån avseende 6 723 lägenheter, jämfört med 6 777 resp. 7 621 under närmast föregående budgetår. Av besluten under budgetåret 1974/75 avsåg 60 flerfamiljshus med sammanlagt 692 lägenheter.

Under budgetåret 1974/75 beviljades förbättringslån med 115,5 milj. kr., varav 64,5 milj. kr. utgjorde räntefria lån eller lånedelar. Motsvarande belopp under budgetåret 1973/74 var 117,8 milj. kr. resp. 65,7 milj. kr.

Det genomsnittliga lånebeloppet per lägenhet uppgick under budgetåret 1974/75 till 16 750 kr. varav 9 469 kr. utgjorde räntefritt belopp.

Under budgetåret 1974/75 beviljades bidrag för ombyggnad — initialstöd — för 14 175 lägenheter med ett belopp av 72,0 milj. kr. Under samma budgetår beviljades bostadsanpassningsbidrag för 4 430 lägenheter med ett belopp av 32,0 milj. kr. Vinterbidrag beviljades under bud-

getåret 1974/75 med 39,9 milj. kr., varav 1,8 milj. kr. avsåg flerfamiljshus.

Beträffande *maximibeloppen* i fråga om förbättringslån anför styrelsen följande.

Maximibeloppet höjdes den 1 juli 1974 från 12 000 kr. till 15 000 kr. eller med 25 %. Byggnadskostnadsutvecklingen enligt faktorprisindex visade en ökning på 54 % under perioden från närmast tidigare höjning. Bostadsstyrelsens värderingskoefficient, som tar hänsyn till rationaliseringar i byggandet, steg under samma tid med 38 %. Möjligheterna att göra rationaliseringsvinster vid förbättring av småhus på landsbygden, som utgör majoriteten av de hus som rustas upp med stöd av förbättringslån, är dock mycket begränsade.

Om realvärdet av maximibeloppet 15 000 kr. skall bli detsamma som i mitten av år 1970 bör under förutsättning att höjningen sker den 1 juli 1976 beloppet höjas till 22 000 kr. eller 18 000 kr. beroende på vilket av nyssnämnda index för kostnadsutvecklingen som används vid beräkningarna. Styrelsen föreslår att maximibeloppet för personer över 60 år, handikappade m. fl., vilka bor i en- eller tvåfamiljshus, fastställs till 20 000 kr. den 1 juli 1976. Samtidigt föreslås att det särskilda maximibeloppet för samer i de fyra nordligaste länen höjs till 22 000 kr. och att maximibeloppet för samer i Karesuando församling höjs till 26 000 kr.

Enligt styrelsen kan behovet av räntefria förbättringslån för flerfamiljshus anses ha minskat. En beräkning, som styrelsen gjort, visar att bostadslån för ombyggnad till följd av de räntebidrag som infördes vid årsskiftet 1974—1975 från kapitalkostnadssynpunkt är lika fördelaktiga under de första åren som förbättringslån. Med hänsyn härtill och till att några önskemål om höjning inte framförts föreslår styrelsen ingen ändring av det nu gällande maximibeloppet 12 000 kr. för räntefritt förbättringslån till andra än nyss nämnda låntagare.

Beträffande *inkomstgränserna* anför styrelsen att de den 1 januari 1973 fastställdes till 15 000 kr. för ogifta och till 20 000 kr. för makar. Den 1 juli 1975 höjdes beloppen till 17 000 kr. resp. 22 000 kr. Från januari 1973 till juli 1975 har konsumentprisindex ökat med inemot 25 %. Fram till juli 1976 kan ökningen beräknas till ca 35 %. Beloppen skulle enligt styrelsen behöva höjas till 20 000 kr. för ogifta och till 27 000 kr. för makar. Styrelsen föreslår att inkomstgränserna höjs till 20 000 kr. för ogifta och till 25 000 kr. för makar.

I fråga om *information* anför styrelsen följande.

Under budgetåret 1975/76 får från anslaget viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. bestridas kostnader för information till allmänheten rörande lån- och bidragsgivningen intill ett belopp av högst 500 000 kr. Utformningen av informationen skall ske efter samråd med nämnden för samhällsinformation.

Styrelsen anser att en löpande informationsverksamhet riktad till allmänheten är synnerligen angelägen. Informationen om det bostadspolitiska stödet bör förbättras och nya vägar bör prövas för att nå ut med information till dem som berörs.

Informationen bör avse förbättringslån, bostadsanpassningsbidrag, vinterbidrag, energisparstöd och miljöförbättringsbidrag. Från ifrågavarande anslag bör medel även kunna disponeras för information om bostadslån. De informationsaktiviteter som kan komma i fråga är annonsering, inslag i radio och TV, utställningar, filmer, broschyrer och foldrar m. m.

Styrelsen hemställer att av anslaget får disponeras högst 1 200 000 kr. för information om lån- och bidragsgivningen. Av ökningen med sammanlagt 700 000 kr. beror 350 000 kr. på löne- och prisökningar under budgetåren 1975/76 och 1976/77. Återstoden 350 000 kr. motiverar styrelsen med dels att det antalet stödformer som informationen skall avse har utökats, dels att styrelsen planerar att öka informationsaktiviteterna.

Beträffande *låneramarna* för räntefria förbättringslån anför styrelsen att det enligt länsbostadsnämndernas beräkningar erfordras 90 milj. kr. för år 1975 och 92 milj. kr. för år 1976. De för vart och ett av åren 1975 och 1976 fastställda ramarna på 130 milj. kr. är sålunda tillfyllest. För år 1977 torde ramen preliminärt kunna fastställas till ett något lägre belopp, förslagsvis 110 milj. kr.

I den här beräknade långivningen ingår inte de särskilda förbättringslånen för energibesparande åtgärder.

Utbetalningen av räntefria lån beräknas till ca 90 milj. kr. under budgetåret 1976/77. För samma budgetår beräknas utbetalningarna av bostadsanpassningsbidrag till 40 milj. kr., av s. k. initialstöd till ca 70 milj. kr. och av vinterbidrag till 64 milj. kr.

Det totala anslagsbehovet kan således beräknas till (90+40+70+64 =) ca 264 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Maximibeloppet för räntefritt förbättringslån till personer över 60 år, handikappade m. fl., vilka bor i en- eller tvåfamiljshus, har hittills under 1970-talet höjts två gånger. Båda gångerna har anledningen varit stigande byggnadskostnader. Den senaste höjningen från 12 000 kr. till 15 000 kr. genomfördes den 1 juli 1974. Tillgänglig statistik visar att byggnadskostnaderna därefter har fortsatt att stiga.

Vid min anmälan till 1974 års statsverksproposition (prop. 1974: 1 bil. 14, s. 22) framhöll jag bl. a. att en anpassning av maximibeloppet till kostnadsutvecklingen är angelägen för den grupp av låntagare som denna låneform i första hand är avsedd för, dvs. i huvudsak personer som har fyllt 60 år, förtidspensionärer och handikappade, som bor i en-

eller tvåfamiljshus. Med hänsyn härtill och till den pågående kostnadsutvecklingen anser jag i likhet med bostadsstyrelsen att maximibeloppet för nämnda låntagarkategorier bör höjas, dock inte i den utsträckning som styrelsen har föreslagit. Den av styrelsen föreslagna höjningen grundar sig nämligen på kostnadsförändringar alltsedan år 1970. Jag förordar med utgångspunkt i kostnadsförändringar efter den senast genomförda höjningen att maximibeloppet för räntefria förbättringslån till personer över 60 år, handikappade m. fl. höjs med 2 000 kr., alltså från 15 000 kr. till 17 000 kr.

I konsekvens härmed bör det särskilda maximibeloppet för samer i de fyra nordligaste länen höjas från 17 000 kr. till 19 000 kr. Maximibeloppet för samer i Karesuando församling bör höjas från 20 000 kr. till 22 000 kr.

Räntefritt förbättringslån till annan låntagare, dvs. kommun, allmännyttigt företag m. fl., är f. n. maximerat till 12 000 kr. per lägenhet. I likhet med bostadsstyrelsen anser jag att det inte finns skäl för höjning av ifrågavarande maximibelopp.

Inkomstgränserna för förbättringslån, som anges i taxerad inkomst, är för ensamstående 17 000 kr. och för makar 22 000 kr. Bostadsstyrelsen föreslår att gränserna höjs till 20 000 kr. resp. 25 000 kr.

På grundval av bl. a. erfarenheterna på senare tid från tillämpningen av ifrågavarande inkomstgränser anser jag inte det finns skäl att nu höja inkomstgränsen för ensamstående. Däremot bör motsvarande gräns för makar höjas. Jag förordar därför en höjning av inkomstgränsen för makar med 2 000 kr. till 24 000 kr.

De av mig nu förordade ändringarna av maximibeloppen och inkomstgränserna bör tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1976.

Jag vill i detta sammanhang ta upp även en fråga som gäller tidpunkten från vilken *avskrivningstiden för räntefria förbättringslån* skall räknas.

Enligt gällande bestämmelser skall i samband med beslut om övertagande eller uppsägning av förbättringslån, om inte särskilda skäl är däremot, en tiondel av lånet i vad det är räntefritt och stående avskrivas för varje helt år som förflutit sedan lånet utbetalats. Vidare skall räntefritt stående lån eller räntefri stående del av sådant lån, om lånet inte dessförinnan uppsagts till inbetalning eller överförts till räntebärande amorteringslån, i sin helhet avskrivas efter tio år från utlämnandet.

Beslut om utbetalning av förbättringslån förutsätter att låntagaren ger in en ansökning därom, vilket normalt kan ske sedan förbättringsarbetena utförts och slutbesiktigats. Dröjsmål med ansökan leder till försening av utbetalningsbeslutet och motsvarande framflyttning av tiden för lånets avskrivning. I praxis har situationer av detta slag uppkommit bl. a. i samband med att lånet har utbetalats som förskott, vilket av låntagaren har uppfattats som slutlig utbetalning i och med att arbetena

slutbesiktigats av förmedlingsorganet. Även förmedlingsorganet kan ha medverkat till förseningen genom att inte vidta åtgärder för att få förskottet ersatt med slutlig utbetalning. Har ett utbetalningsbeslut således på grund härav eller på grund av liknande omständigheter fördröjts synes det rimligt att tiden för avskrivning av lånet i fråga räknas från en tidigare dag än dagen för lånets formella utbetalning. Det bör dock endast få ske om dröjsmålet är betydande. Dagen från vilken tiden för avskrivningen i dessa fall skall räknas bör bestämmas med ledning av en bedömning när utbetalning skulle kunnat ske om ansökningen givits in i normal tid.

I enlighet med det nu anförda förordar jag sådan ändring av grunderna för avskrivning av räntefritt stående förbättringslån att avskrivningen får om särskilda skäl föreligger räknas från tidigare tidpunkt än dagen för utbetalningen av lånet.

Den för år 1976 preliminärt fastställda *ramen för räntefria förbättringslån* utgör 130 milj. kr.

Enligt länsbostadsnämndernas beräkningar behövs 92 milj. kr. för beslut om räntefria förbättringslån. De av mig förordade ändringarna i fråga om maximibelopp och inkomstgränser kan beräknas belasta ramen med ca 5 milj. kr. per år. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna bör dock den för år 1976 preliminärt fastställda ramen fastställas slutligt. Ramen för år 1977 bör preliminärt bestämmas till 110 milj. kr. Liksom tidigare bör regeringen utverka riksdagens bemyndigande att vidga ramen för det första av de två åren om det behövs av sysselsättningsskäl.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 255 milj. kr. Jag har därvid även beräknat medel för information. Det bör ankomma på regeringen att meddela bestämmelser om dispositionen av medel för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar i grunderna för förbättringslån, som jag har förordat,
2. medge att räntefria förbättringslån beviljas med högst 130 000 000 kr. under år 1976 och med 110 000 000 kr. under år 1977,
3. bemyndiga regeringen att besluta om ökning av den under 2 upptagna ramen för långivning under år 1976 om det behövs av sysselsättningsskäl,
4. till *Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 255 000 000 kr.

B 7. Bidrag till förbättring av boendemiljön

1975/76	Anslag	30 000 000
1976/77	Förslag	30 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag enligt förordningen (1975: 129) om bidrag av statsmedel till förbättring av boendemiljöer. Bidrag kan utgå för olika åtgärder som förbättrar boendemiljön i första hand i flerfamiljshusområden men, om särskilda skäl finns, även i småhusområden. Husen skall ha färdigställts före år 1975 och prioritet skall ges åt områden med uthyrningssvårigheter. Bidrag utgår med högst 50 % av kostnaden, dock i regel med högst 1 000 kr. per lägenhet. Bidrag kan utgå i kombination med bostadslån. Låneunderlaget minskas härvid med ett belopp motsvarande två gånger det utgående bidraget.

Ärenden om bidrag till förbättring av boendemiljön handläggs inom bostadsstyrelsen av en särskild delegation, boendemiljödelegationen.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen påpekar att de regler som gäller för reducering av låneunderlaget, när bidrag till förbättring av boendemiljön utgår i kombination med bostadslån, på ett markant sätt avviker från vad som gäller när andra bidragsformer kombineras med bostadslån. Enligt styrelsens mening försvårar regeln helt omotiverat finansieringen av de kostnader som inte täcks av bidrag. Attraktiviteten i den nya bidragsformen riskerar härigenom att minska eller utebli. Styrelsen föreslår därför att bestämmelsen ändras så, att endast bidraget skall dras från låneunderlaget.

Beträffande anspråk på bidragsmedel säger sig styrelsen sakna erfarenheter men förutskickar att anslaget för innevarande budgetår kan komma att bli otillräckligt. Styrelsen anser sig dock inte ha grund för annat förslag beträffande budgetåret 1976/77 än att anslaget uppförs med oförändrat belopp, dvs. 30 milj. kr.

Föredraganden

Statsbidrag till miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden infördes den 1 juli 1975. Bidraget kan utgå i kombination med bostadslån till ombyggnad. När så är fallet, skall från låneunderlaget dras ett belopp motsvarande två gånger det utgående bidraget.

Under det halvår som denna bidragsmöjlighet har funnits har ansökningar kommit in till bostadsstyrelsen till ett sammanlagt belopp av 6 milj. kr.

Statsbidraget till miljöförbättrande åtgärder i bostadsområden fyller enligt min mening ett angeläget behov. Jag har i prop. 1974: 150 redogjort för olika utvecklingstendenser i samhället som leder till delvis nya

krav på boendet i vid mening. Bl. a. pekade jag på familjemönstrets utveckling, befolkningens ålderssammansättning och ändrade levnadsvanor. Allt detta medverkar till att många bostadsområden behöver förändras för att bättre passa dagens förutsättningar och värderingar. Också i en del bostadsområden som har färdigställts så sent som under den första hälften av 1970-talet finns brister, som det är angeläget att rätta till.

Den begränsade efterfrågan hittills på medel torde därför till stor del kunna förklaras av trögheter i initialskedet. Information om bidragsmöjligheten har sålunda ännu inte nått ut i tillräcklig omfattning. Enligt vad jag har erfarit arbetar emellertid boendemiljödelegationen med att ta fram informationsmaterial som riktar sig till olika målgrupper. Också bostadssociala delegationen, vars uppgift är att bereda frågor angående åtgärder i vissa bostadsområden med uthyrningssvårigheter, medverkar genom sitt arbete till att göra miljöförbättringsbidraget känt. Det är vidare känt att ansökningar om bidrag förbereds på flera håll i landet, men att ansökningsförfarandet i viss mån har fördröjts på grund av bl. a. bristande kunskap om de administrativa rutinerna.

Bostadsstyrelsen har i sin anslagsframställning anfört att reglerna för reducering av låneunderlaget i de fall bidrag utgår i kombination med bostadslån kan medföra att bidragsformens attraktivitet minskar eller uteblir. Styrelsen har därför föreslagit att bestämmelserna om reducering av låneunderlaget ändras så att endast bidragsbeloppet skall dras av från låneunderlaget i de fall bidrag kombineras med bostadslån.

För egen del anser jag att ytterligare erfarenheter av bidragsgivningen bör avvaktas innan några ändringar av bidragsreglerna övervägs. Som jag redan har nämnt torde nämligen den ringa efterfrågan på bidrag till en del kunna tillskrivas vissa initialsvårigheter som har samband med bristande kunskap om bidragsformen. Vidare bör de båda nämnda delegationernas verksamhet kunna bidra till att erfarenheter förhållandevis snabbt kommer fram som ger underlag för vidare överväganden i sammanhanget.

I avsaknad av närmare erfarenheter av behovet av medel har jag funnit att anslaget bör föras upp med oförändrat belopp, 30 milj. kr. Från anslaget bör, som under innevarande budgetår, bestridas kostnader för administration m. m. av bidragsverksamheten. Det bör ankomma på regeringen att meddela föreskrifter om disposition av medel för detta ändamål.

Inom ramen för de insatser som regeringen vidtog hösten 1975 med stöd av riksdagens bemyndigande för att hävda sysselsättningen har prioritet getts åt åtgärder bl. a. inom boendemiljön. Åtgärderna kan gälla exempelvis gårdssanering, gång- och cykelvägar, lekplatser och skolgårdar, men även arbeten inom tjänstesektorn såsom datainsamling för behovsinventeringar, miljöstudier, utredningar om olika bostads-

sociala frågor och liknande. Några erfarenheter av hur dessa möjligheter har utnyttjats finns ännu inte.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder bör liksom under innevarande år kunna komma i fråga om det behövs av sysselsättningspolitiska skäl. För att eventuella sysselsättningsstimulerande åtgärder av detta slag skall få god effekt, är det givetvis angeläget att färdiga projekt finns att tillgå. Det är en uppgift för kommuner och fastighetsförvaltare att i samråd med de boende åstadkomma en god planeringsberedskap på detta område.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till förbättring av boendemiljön* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

B 8. Byggnadsforskning

1974/75	Utgift	9 000 000
1975/76	Anslag	11 000 000
1976/77	Förslag	11 000 000

Forsknings- och rationaliseringsverksamheten inom byggnads- och anläggningsområdet stöds finansiellt genom en särskild byggnadsforskningsavgift, beräknad på viss del av lönesumman inom byggnadsindustrin. Därjämte anvisas årligen ett obetecknat anslag under föreståeende rubrik. Avgifterna och anslaget tillförs fonden för byggnadsforskning.

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1975: 30, CU 1975: 28, rskr 1975: 203) höjs byggnadsforskningsavgiften den 1 januari 1976 från 0,6 till 0,7 % av avgiftsunderlaget.

Statens råd för byggnadsforskning

Rådet har att fördela i fonden för byggnadsforskning tillgängliga medel dels till verksamheten vid statens institut för byggnadsforskning, dels till övriga forskningsinstitutioner, företag och enskilda forskare. Dessutom skall rådets kanslikostnader och programverksamhet bestridas med dessa medel.

Rådet har delat upp sin verksamhet på tre program. Uppdelningen ansluter till målen för rådets verksamhet, som de definieras i instruktionen för rådet. En redogörelse för programmen och målen för verksamheten återfinns i 1974 års statsverksproposition, bil. 14. Programindelningen är följande.

Program 1: Planering, behovsutredning och uppföljning.
Program 2: Information.
Program 3: Stöd till FoU (forskning och utveckling/rationalisering).

Programmen indelas i tre olika ämnesområden. Dessa är Planering och brukande av byggd miljö (A), Konstruktion och drift av tekniska system (B) och Byggnadsproduktion — administration, tillverkning, underhåll (C).

Huvuddelen av forskningsverksamheten inom område A har hittills gällt forskning som skall ge kunskap om hur bebyggelsen, särskilt bostadsområdenas yttre miljö, fungerar för brukarna. Rådets målsättning är dock att forskningen om de processer som bestämmer hur bebyggelsen bör utformas och förvaltas skall öka.

Forskningen om arbetsområdenas miljö är i jämförelse med boendemiljöforskningen fortfarande liten men rådet stöder FoU om planering av industri och utformning av arbetsplatser.

Inom område B har verksamheten inriktats på att utveckla tekniska lösningar och metoder som befrämjar rationell tillverkning och som i fråga om drift och underhåll ger god ekonomi på lång sikt. Under den närmaste femårsperioden kommer tyngdpunkten att läggas på ekonomi och driftfrågor samt hushållningen med naturresurser, bl. a. energi och byggmaterial.

Ämnesområde C behandlar FoU-frågor som syftar till att utveckla en resurssnål tillverkning och förvaltning av hus och anläggningar.

Inkomster för FoU-verksamheten erhålls främst genom byggnadsforskningsavgiften. Denna beräknas för budgetåret 1974/75 ha uppgått till 48,4 milj. kr. Till detta kommer statsanslaget som för budgetåret 1974/75 var 9 milj. kr. Övriga inkomster — bl. a. ränteintäkter — utgjorde ca 2,7 milj. kr. För budgetåret 1974/75 fanns således ca 60,1 milj. kr. disponibla för rådets verksamhet, vilket var ca 7 milj. kr. mer än rådet budgeterat. För innevarande budgetår räknar rådet med att sammanlagt 80 milj. kr. finns disponibla, varav 11 milj. kr. utgörs av statsanslag.

Rådet aktualiserar i sin anslagsframställning inte någon förändring av uttagsprocenten för byggnadsforskningsavgiften.

Den vägledande principen vid beräkning av statsanslaget skall enligt rådet vara att detta minst skall motsvara den andel som statens byggande i egen regi utgör av byggnadsverksamheten under ett år. Detta ger enligt rådet ett ordinarie statsanslag för budgetåret 1976/77 om 13 milj. kr. Automatik för uppräkning av statsanslaget i takt med prisutvecklingen saknas. Därför anser rådet att en uppräkning med ca 2 milj. kr. motsvarande prislägesförändringarna bör ske för att hålla anslaget i den avsedda relationen till avgiftsinkomsterna. Mot bakgrund härav föreslår rådet att statsanslaget räknas upp med 4 milj. kr. till 15 milj. kr.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1975: 30, bil. 1, NU 1975: 30, rskr 1975: 202 och bil. 2, CU 1975: 28, rskr 1975: 203) skall rådet under treårsperioden 1975/76—1977/78 ansvara för programmet Energi-

användning för lokalkomfort (EFoU) inom huvudprogrammet Energiforskning. Därutöver skall rådet under samma tid i samråd med statens planverk och bostadsstyrelsen svara för planläggning och genomförande av en energiinriktad prototyp- och demonstrationsverksamhet (EPD) med inriktning på trimning av värmeanläggningar samt kommunal energiplanering. Delegationen för energiforskning har yttrat sig över rådets anslagsframställning rörande energifrågor.

Programmet för EFoU finansieras dels genom en höjning den 1 januari 1976 av avgiften till fonden för byggnadsforskning från 0,6 till 0,7 %, dels genom statsanslag från trettonde huvudtitelns anslag Energiforskning, dels genom omfördelning av rådets nuvarande resurser. För innevarande budgetår disponerar rådet 16 milj. kr. för EFoU.

För att täcka kostnaderna för EPD disponerar rådet för budgetåret 1975/76 6 milj. kr. Medlen har anvisats under tolfte huvudtitelns anslag Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Rådet ser det som väsentligt att villkoren för FoU-verksamma institutioner ger möjlighet till effektiv och målmedveten verksamhet. I sitt arbete har rådet stora gränsytor mot andra forskningsråd främst styrelsen för teknisk utveckling (STU). Det är rådets uppfattning att den omständigheten att avgränsningsfrågor gentemot andra forskningsinstitut kan vara oklara inte får hindra att rådet tar initiativ till att formulera problem som behöver lösas och att detta sedan sker i samarbete eller samförstånd med berörda forskningsorgan.

Universitet och högskolor bedriver utbildning och forskning i samma organisation. Rådet anser att resurser för att hantera större disciplin- eller problemorienterade FoU-projekt är starkt begränsade. Rådet ser det som önskvärt att en kontinuerlig sysselsättning skapas för en fast stab av yrkesskickliga FoU-arbetare inom högskoleorganisationen och rådet stöder och främjar en sådan utveckling genom anslag till programarbete och projektorganisation. I längden måste dock enligt rådet högskolorna själva bygga upp och finansiera dessa verksamheter. F. n. finner rådet det nödvändigt att finansiera ett begränsat antal forskartjänster inom angelägna behovsområden, bl. a. installationsområdet.

Statens institut för byggnadsforskning är den största institutionen inom byggnadsforskningsområdet i landet och verksamheten finansieras genom anslag från rådet. Institutet skall enligt riksdagens beslut omlokaliseras till Gävle sommaren 1976.

Beträffande fördelningen av resurser anser rådet, att ökade insatser behövs inom program 2 Information. Resurserna till program 1 Planering, behovsutredning och uppföljning bör bibehållas. Detta leder till relativt sett något minskade resurser för stöd till forsknings- och utvecklingsverksamhet. Absolut sett ökar emellertid de beräknade resurserna för FoU-verksamhet under budgetåret 1976/77.

I enlighet med de önskemål som uttalades i 1974 års statsverkspro-

position angående behovet av en översikt över den byggnadsekonomiska forskningen har rådet utarbetat ett program för detta ändamål. Programmet utgör underlag för fortsatt och fördjupat programarbete inom ämnesområdena A—C, men också för planering av FoU-insatser inom FoU-utförande organ.

Statsmakternas beslut om energiinriktad forsknings- och utvecklingsverksamhet påverkar fördelningen av de totala forskningsresurserna mellan de olika ämnesområdena och har på ett markant sätt medfört att angelägna satsningar på EFoU nu kommer att genomföras. I allt väsentligt kan dock den tidigare planerade utvecklingen för ämnesområdet Planering och brukande av byggd miljö fullföljas eftersom rådets totala resurser ökat snabbare än som förutsetts.

Föredraganden

Som grund för sin anslagsframställning för budgetåret 1974/75 redogjorde byggforskningsrådet för verksamhet och planer beträffande forskningens inriktning och omfattning under perioden 1972/73—1978/79. Statsmakterna anslöt sig i huvudsak till forskningsprogrammen (prop. 1974: 1, CU 1974: 14, rskr 1974: 87). Med hänsyn till att de uppgjorda programmen enligt rådet i stort sett kan fullföljas finner jag inte skäl att nu gå närmare in på byggforskningsrådets verksamhet och principerna för finansiering.

Jag vill emellertid understryka att forskningsproblemen delvis håller på att ändra karaktär som följd av att den kvantitativa bostadsbristen i landet i stort sett avvecklats och att ökad uppmärksamhet nu behöver ägnas dels frågor rörande bostädernas drift- och underhållskostnader, dels de kvalitativa aspekterna på boendet. Härtill kommer ett växande intresse för medinflytandefrågor i planläggning, byggande och förvaltning av bostäder och anläggningar. Väsentliga uppgifter för samhällsplanering och byggande blir i ökande utsträckning att komplettera och förnya befintlig bebyggelse. Förvaltningen av bebyggelsen behöver utvecklas såväl beträffande underhåll och drift som när det gäller service och upplåtandefrågor.

Som framgår av rådets verksamhetsplan för perioden 1975/76—1980/81 ämnar rådet ägna ökad uppmärksamhet åt dessa frågor i sitt fortsatta programarbete. Det ankommer på rådet att i framtida verksamhetsplaner redovisa hur resultatet av detta programarbete påverkar inriktningen i stort av byggforskningsrådets verksamhet.

Det programarbete angående den byggnadsekonomiska forskningen som bedömdes väsentligt i 1974 års statsverksproposition har inletts och avsatt vissa resultat. Det är angeläget att programarbetet angående den byggnadsekonomiska forskningen fortsätter och fördjupas på det sätt som anges i rådets verksamhetsplan. Bl. a. bör drift- och underhållsfrågorna ägnas ökad uppmärksamhet.

Rådet stöder — liksom övriga forskningsråd — forskning vid universitet och högskolor. Enligt vad jag har erfarit kommer chefen för utbildningsdepartementet att redovisa vissa synpunkter på ansvarsfördelningen mellan forskningsråden och högskoleorganisationen när det gäller finansiering av sektorinriktad forskning i samband med att ställning tas under våren 1976 till forskningsrådsutredningens betänkande (SOU 1975: 26) Forskningsråd.

I anslutning till budgetbehandlingen av byggforskningsrådets anslagsyrkanden har också behandlats rådets förslag till anslag för energiinriktad forsknings- och utvecklingsverksamhet. Rådet framhåller att man efter att ha studerat tillgången på materiella och personella resurser anser det möjligt att öka denna forskning. Dessa frågor kommer senare denna dag att anmälas av chefen för industridepartementet i anslutning till anslaget Energiforskning under trettonde huvudtiteln. Jag vill i detta sammanhang framhålla att de resurser som enligt rådet finns tillgängliga bör kunna utnyttjas för forskning av betydelse från energisynpunkt, som inte faller inom programmet Energianvändning för lokalkomfort.

Till frågan om medel för energiinriktad prototyp- och demonstrationsverksamhet inom bostadssektorn återkommer jag under anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Genom statsmakternas beslut, att rådet skall ansvara för forskning inom delprogrammet Energianvändning för lokalkomfort samt i samråd med planverket och bostadsstyrelsen planlägga och genomföra en energiinriktad prototyp- och demonstrationsverksamhet under treårsperioden 1975/76 t. o. m. 1977/78, kommer byggforskningsrådets totala FoU-verksamhet att utvidgas. Den satsning som nu görs på energiforskningsområdet påverkar direkt eller indirekt en stor del av rådets verksamhet och ställer stora krav på rådets planeringsarbete.

Rådets ekonomiska resurser kan under de närmaste budgetåren beräknas öka väsentligt som en följd av höjningarna den 1 januari 1975 och den 1 januari 1976 av uttagsprocenten för byggforskningsavgiften.

Rådet framhåller att statsanslaget i varje läge skall minst motsvara den andel som statens byggande i egen regi utgör av byggnadsverksamheten under ett år. Enligt min mening är detta ett alltför snävt synsätt. Vid bedömning av statsanslagets storlek bör förutom hänsyn till statens byggande i egen regi hänsyn tas till de beräknade intäkternas storlek samt den önskvärda omfattningen och inriktningen av forsknings- och utvecklingsverksamheten. Anslagets storlek kan därigenom bli föremål för en resursprövning som leder till en balanserad utveckling av rådets resurser. Med hänsyn till att rådets ekonomiska resurser f. n. kan anses tillfredsställande är jag inte nu beredd att förorda någon höjning av det statliga bidraget till byggnadsforskning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggnadsforskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 11 000 000 kr.

B 9. Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler

1974/75	Utgift	742 800	Reservation	8 542 300
1975/76	Anslag	8 000 000		
1976/77	Förslag	15 000 000		

Från anslaget utbetalas dels anordnings- och inventariebidrag till allmänna samlingslokaler enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (ändrad senast 1975: 485), dels ock bidrag till riksorganisationerna för samlingslokaler. Bidraget uppgår under budgetåret 1975/76 till 800 000 kr. För anordnande av allmänna samlingslokaler utbetalas även lån från Lånefonden för allmänna samlingslokaler.

Bestämmelserna om anordningsbidrag och lån för anordnande av allmänna samlingslokaler innebär i korthet att bidrag och lån beviljas kommun, aktiebolag, förening eller stiftelse för nybyggnad, ombyggnad eller köp av byggnad i syfte att tillgodose behovet av allmänna samlingslokaler. Anordningsbidrag utgår med högst 30 % eller, när särskilda skäl föreligger, med högst 35 % av låneunderlaget. Lån utgår med högst det belopp som tillsammans med anordningsbidraget motsvarar 50 % av låneunderlaget.

Bestämmelserna om inventariebidrag innebär att sådant bidrag beviljas för anskaffande av inventarier till allmänna samlingslokaler. Inventariebidrag utgår med högst 10 % av låneunderlaget till den del detta inte överstiger 500 000 kr. och 5 % av överskjutande belopp. Bidrag får dock inte överstiga 300 000 kr.

För beslut om bidrag och lån fastställs av riksdagen för varje budgetår en gemensam ram, av vilken en viss angiven del får tas i anspråk för bidrag. För budgetåret 1975/76 har ramen för lån- och bidragsgivningen fastställts till 30 milj. kr., varav högst 18 milj. kr. för bidrag (prop. 1975: 1 bil. 14, CU 1975: 7, rskr 1975: 61).

Ärenden om bidrag och lån handläggs inom bostadsstyrelsen av en samlingslokaldelegation.

Bostadsstyrelsen

Samlingslokaldelegationen har avgivit yttrande till bostadsstyrelsen över frågor om anslag och ramar avseende stödet till allmänna samlingslokaler.

Beträffande den gemensamma ramen för beslut om bidrag och lån anför styrelsen följande.

För budgetåret 1974/75 har gällt en ram för lån- och bidragsgivningen på 25 milj. kr., varav högst 15 milj. kr. för bidrag. Mot ramen har avräknats dels vissa lån enligt kungörelsen (1957: 367) om statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m. (upphävd 1973: 400) uppgående till ca 0,4 milj. kr., vilka har avräknats mot ramens bidragsdel, dels lån och bidrag enligt kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler med 16,7 milj. kr., varav 11,5 milj. kr. utgjorde bidrag.

Bostadsstyrelsen framhåller att det inte har varit möjligt för delegationen att närmare precisera de projekt som kan bli aktuella för statligt stöd under budgetåret 1976/77. Delegationen har emellertid förhandsgranskat och lämnat positivt besked beträffande projekt för vilka lån och bidrag har sökts med resp. 9,4 och 16,7 milj. kr. och bedömer mot bakgrund härav att ramen för innevarande budgetår — 30 milj. kr. — kommer att till fullo tas i anspråk. Med utgångspunkt häri och det högre planeringsläge som numera föreligger inom såväl de samlingslokalägande riksorganisationerna som kommunerna samt med beaktande av kostnadsstegringen föreslår styrelsen att ramen för budgetåret 1976/77 fastställs till 40 milj. kr., varav för bidrag högst 27 milj. kr. Den relativa ökning av bidragsdelen som föreslås motiveras av de erfarenheter delegationen har fått sedan bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 1973. Bland annat utnyttjas ej lånemöjligheten i alla ärenden.

Beträffande anslagsbehovet anför styrelsen att det under budgetåret 1973/74 beviljades räntefria stående lån enligt 1957 års kungörelse samt bidrag enligt 1973 års kungörelse med sammanlagt 14,8 milj. kr.

Bidrag beviljade under ett budgetår kan till en tredjedel beräknas bli utbetalda under följande budgetår och återstoden budgetåret därefter. I enlighet härmed skulle under budgetåret 1975/76 utbetalas bidrag till ett belopp av ca (2/3 × 14,8 + 1/3 × 11,9 =) 13,8 milj. kr., vartill kommer bidraget till riksorganisationerna på 800 000 kr., eller sammanlagt ca 15 milj. kr.

För budgetåret 1976/77 kan utbetalningarna av bidrag beräknas till (2/3×11,9+1/3×18 =) 13,9 milj. kr. Styrelsen föreslår i enlighet med förslag från samlingslokaldelegationen att bidraget till riksorganisationerna räknas upp till 900 000 kr. Utbetalningarna skulle därvid kunna beräknas till ca 15 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Vid ingången av budgetåret 1975/76 fanns en behållning på anslaget på drygt 8,5 milj. kr. Med beaktande av anslaget för innevarande budgetår på 8 milj. kr. samt de för innevarande och nästkommande budgetår beräknade utgifterna blir behovet av anslag för budgetåret 1976/77 (15+15—8,5—8 =) 13,5 milj. kr. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna anser styrelsen att anslaget bör föras upp med 15 milj. kr.

Föredraganden

Innan jag går in på ram- och anslagsfrågorna vill jag ta upp frågan om samlingslokalstöd till folkparkernas lokaler och anläggningar med anledning av en skrivelse från Folkparkernas Centralorganisation.

Enligt gällande bestämmelser utgår samlingslokalstöd för sådana lokaler som behövs för det offentliga livet och de kulturella strävandena inom orten, i första hand sådana lokaler som tillgodoser föreningslivets behov av utrymmen för möten, studieverksamhet, kulturell verksamhet, förströelse, fritidssysselsättning eller liknande verksamhet. I skrivelsen från Folkparkernas Centralorganisation anförs att nämnda bestämmelser inte medger stöd till folkparkerna i den utsträckning som borde vara fallet med hänsyn till den allt viktigare roll som folkparkerna i dag spelar inom kultur- och fritidssektorn. Enligt organisationen bör förutsättningarna för samlingslokalstödet ändras så att stöd kan utgå till såväl folkparkernas lokaler som yttre miljöer.

Huvudsyftet med samlingslokalstödet är att främja tillkomsten av fullständigt utrustade lokaler för föreningslivet. Efter vad jag har erfarit beviljas samlingslokalstöd för folkparksanläggningar i samma utsträckning som för andra anläggningar som ligger i linje med nämnda syfte. Däremot beviljas inte stöd för folkparkslokaler som inte utformas på ett sätt som primärt kan anses tillgodose föreningslivets behov.

För egen del kan jag ansluta mig till synpunkten att folkparkerna fyller en viktig funktion inom kultur- och fritidslivet. De frågor som folkparksorganisationen har aktualiserat i sin skrivelse och som ligger vid sidan av tillämpningsområdet för samlingslokalstödet får emellertid enligt min mening studeras i annat sammanhang. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att förorda sådana ändringar i grunderna för stödet som Folkparkernas Centralorganisation åsyftar med sin skrivelse.

Jag övergår nu till ram- och anslagsfrågorna.

Bostadsstyrelsen har föreslagit att den gemensamma ramen för bidrag och lån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m. vidgas från 30 till 40 milj. kr. Med hänsyn till att ramen så sent som för innevarande budgetår höjdes till 30 milj. kr. kan jag inte biträda styrelsens förslag och förordar alltså att ramen bestäms till oförändrat 30 milj. kr., varav högst 18 milj. kr. i bidrag. Liksom tidigare bör regeringen utverka riksdagens bemyndigande att vidga ramen om det behövs av sysselsättningsskäl.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 15 milj. kr. Jag har därvid även beräknat medel för bidrag med ett sammanlagt belopp av 800 000 kr. till riksorganisationerna för samlingslokaler. Det innebär att 100 000 kr. avsätts även under budgetåret 1976/77 för tekniskt/ekonomiskt utrednings- och projekteringsarbete som utförs av riksorganisationerna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om anordnings- och inventariebidrag samt lån för allmänna samlingslokaler under budgetåret 1976/77 meddelas inom en ram av 30 000 000 kr., varav högst 18 000 000 kr. får tas i anspråk för bidrag,
2. medge att den under 1 angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,
3. till *Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

B 10. Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler

1974/75	Utgift	3 367 935	Reservation	5 820 209
1975/76	Anslag	[1]4 000 000		
1976/77	Förslag	9 000 000		

[1] Härutöver har på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisats ett reservationsanslag av 2 milj. kr.

Från anslaget utbetalas upprustningsbidrag enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973:400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (ändrad senast 1975: 485). Bestämmelserna innebär i korthet att bidrag kan utgå med högst 50 % av kostnaderna för upprustning av allmän samlingslokal och betalning av skulder. Enligt kungörelsen kan vidare lån enligt äldre bestämmelser under vissa förutsättningar efterges, s. k. särskild eftergift.

För varje budgetår fastställer riksdagen en ram för beslut om bidrag och eftergifter. Denna ram har för budgetåret 1975/76 fastställts till 5 milj. kr. (prop. 1975: 1, bil. 14, CU 1975: 7, rskr 1975: 61).

Bostadsstyrelsen

Under budgetåret 1974/75 har beslut meddelats i 31 ärenden angående upprustningsbidrag och särskild eftergift med ett belopp av 5 milj. kr.

Samlingslokaldelegationen hade den 15 augusti 1975 inneliggande ärenden för vilka bidrag har sökts med 7,5 milj. kr. Detta förhållande liksom aviserade ansökningar från de samlingslokalägande riksorganisationerna, kommunernas förbättrade planeringsläge i fråga om lokalbehoven samt ökat intresse från fristående samlingslokalägare gör att samlingslokaldelegationen förutser starkt ökande anspråk på främst upprustningsbidrag. Mot bakgrund härav och då ramen för 1975/76 inte kan förväntas täcka behoven under detta budgetår bör ramen för 1976/77 ökas till 20 milj. kr.

För beräkningen av behovet av anslag antas att bidrag och eftergift

som beviljas under ett budgetår kommer att utbetalas till två tredjedelar under samma budgetår och till en tredjedel under närmast följande budgetår.

Med beaktande av besluten och utbetalningarna under budgetåret 1974/75 samt de ovan angivna ramarna för budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknas utgifterna under nämnda budgetår till 5 milj. kr. resp. 15 milj. kr.

Vid utgången av budgetåret 1975/76 skulle enligt denna beräkning finnas en behållning på anslaget på 4,8 milj. kr. Med hänsyn härtill behöver anslaget anvisas med 10 milj. kr.

Föredraganden

Bostadsstyrelsen har föreslagit att ramen för beviljande av upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån vidgas från 5 till 20 milj. kr.

Genom beslut den 23 oktober 1975 har regeringen, som framgick av min anmälan till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser bostadsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1975/76: 25 s. 60), medgivit att ramen för innevarande budgetår får överskridas genom beslut om upprustningsbidrag med högst 10 milj. kr. avseende projekt som medför ökad sysselsättning. Ramen för innevarande budgetår uppgår därmed till totalt 15 milj. kr. Den sålunda vidgade ramen torde samtidigt som den avser att förbättra sysselsättningsläget, även medföra betydande positiva effekter i fråga om upprustning av det äldre samlingslokalbeståndet. Övervägande antalet upprustningsprojekt som är planerade för de närmaste åren avser, efter vad jag erfarit, upprustningar av faktisk art, framför allt renoveringar. Jag bedömer det vara lämpligt att, om det behövs av sysselsättningsskäl, regeringen bemyndigas tillämpa motsvarande ordning även under budgetåret 1976/77. Genom den kraftiga vidgningen av ramen har betydande resurser avsatts redan hösten 1975 för att täcka den efterfrågan på upprustningsbidrag, som bostadsstyrelsen har utgått från i sitt förslag till ramvidgning. Mot denna bakgrund förordar jag att ramen för beslut om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter under budgetåret 1976/77 fastställs till oförändrat 5 milj. kr. Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 9 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån meddelas inom en ram av 5 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,
2. medge att den under 1 angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,
3. till *Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.

B 11. Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

1974/75	Utgift	[1]92 607 604	Reservation	[1]325 392 396
1975/76	Anslag	[2]326 000 000		
1976/77	Förslag	326 000 000		

[1] Anslaget Vissa energibesparande åtgärder.
[2] Anslaget tillfördes därutöver vid utgången av budgetåret 1974/75 kvarstående medel på anslaget Vissa energibesparande åtgärder, som inte avsåg bidrag för energibesparande åtgärder i näringslivets och trädgårdsnäringens byggnader. Till anslaget har vidare på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats 150 000 000 kr.

Från anslaget, som anvisades första gången för budgetåret 1975/76, bestrids utgifter för ekonomiskt stöd till energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader, bostadshus, allmänna samlingslokaler samt kommunala och landstingskommunala byggnader. Vidare bestrids från anslaget utgifter för bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet inom bostadssektorn.

Byggnadsstyrelsen handhar bidragsgivningen till energibesparande åtgärder i *civila statliga byggnader.*

I fråga om stöd till energibesparande åtgärder i *bostadshus* och *allmänna samlingslokaler* disponerar bostadsstyrelsen anslaget för *dels* lån och bidrag enligt kungörelsen (1974: 252) om statligt stöd till energibesparande åtgärder i bostadshus (ändrad senast 1975: 1319), bostadslån enligt 9 § bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946, ändrad senast 1975: 1144) och förbättringslån enligt 2 a § kungörelsen (1962: 538) om förbättringslån (ändrad senast 1975: 486), *dels* bidrag enligt 38 a § kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (ändrad senast 1975: 485).

Stödet till energibesparande åtgärder i bostadshus utgår som lån och/eller bidrag för förbättring av värme- och ventilationssystem, dock inte utbyte av värmepanna eller oljebrännare, för anordning för individuell mätning av varmvatten, el och gas samt för nattackumulering av varmvatten, för anslutning till fjärrvärmeanläggning och för förbättring av värmeisolering i väggar, fönster och bjälklag. Bidrag utgår med 35 % av den godkända kostnaden, dock högst med 2 000 kr. per lägenhet. Om lån beviljas enligt energisparkungörelsen utgår lånet med 65 % av den godkända kostnaden, dock högst med 4 000 kr. per lägenhet. Om kostnaderna för åtgärderna är högre, kan i stället bostadslån beviljas enligt 9 § bostadsfinansieringsförordningen och förenas med bidrag enligt energisparkungörelsen. Personer över 60 år och vissa andra grupper kan beviljas räntefritt stående lån med högst 6 000 kr. per lägenhet för energibesparande åtgärder enligt 2 a § förbättringslånekungörelsen.

Beträffande allmänna samlingslokaler utgår stödet i form av bidrag med 50 % av den godkända kostnaden, dock högst med 150 000 kr. för

varje projekt. Bidrag beviljas företrädesvis för åtgärder som avser förbättring av värmeisolering i befintliga byggnader.

Bidrag för energibesparande åtgärder i *kommunala* och *landstingskommunala byggnader* utgår enligt förordningen (1975: 550) om statsbidrag till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader m. m.

Stödet utgår i form av bidrag med 35 % av den godkända kostnaden, dock högst med 150 000 kr. för varje projekt. Bidragsärendena prövas av regeringen efter beredning i kommundepartementet.

Statens råd för byggnadsforskning handhar bidragsgivningen till *prototyp- och demonstrationsverksamhet* inom bostadssektorn.

Särskilda bestämmelser om dispositionen av medel till bidrag för energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader och för prototyp- och demonstrationsverksamhet har utfärdats av regeringen.

För dispositionen av anslaget för olika ändamål gäller följande av riksdagen fastställda ramar för beslut om lån och bidrag under budgetåret 1975/76.

	Ram för beslut
1 Lån och bidrag för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet, m. m.	450 milj. kr.
2 Bidrag för energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler	5 milj. kr.
3 Bidrag för energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader	15 milj. kr.
4 Bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet	6 milj. kr.

Bidrag för energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader får under budgetåret 1975/76 beviljas inom den för åren 1974 och 1975 ursprungligen fastställda ramen om 50 milj. kr.

Anslagsframställningar m. m.

Byggnadsstyrelsen erinrar om att medel för beslut om bidrag till energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader har ställts till förfogande inom en ram av totalt 35 milj. kr. Styrelsen har sedan våren 1974 inventerat fastighetsbeståndet med avseende på önskvärda energibesparande åtgärder. Sammanlagt har i byggnadsförvaltningarnas hittills genomförda inventeringar framkommit behov av åtgärder för ca 40 milj. kr. Den bedömda kostnaden för vid budgetårets början behandlade åtgärder, dvs. åtgärder under utredning eller redan genomförda åtgärder, uppgår till ca 25 milj. kr.

Bostadsstyrelsen lämnar en redogörelse för stödverksamheten avseende energibesparande åtgärder i bostadshus under budgetåret 1974/75. Stöd har lämnats för 53 000 projekt, varav 49 000 småhus. Projekten omfattade tillhopa 140 000 lägenheter, varav 55 000 i småhus och 85 000 i flerfamiljshus. Besluten har avsett ett belopp av 300 milj. kr., varav 128 milj. kr. i form av bidrag (inkl. räntefria förbättringslån)

och 172 milj. kr. i form av lån. Vissa länsbostadsnämnder hade vid budgetårets utgång av arbetstekniska skäl inte kunnat helt förbruka sin medelsram. Sålunda var av totala ramen ca 9 milj. kr. outnyttjade.

Huvuddelen av stödet har avsett utbyte eller förbättring av värme- och ventilationssystem, framför allt i form av pannbyten i småhus. För flerfamiljshus har stödet främst gällt anslutning till fjärrvärme.

Det har inte varit möjligt för länsbostadsnämnderna att utan personalförstärkning klara av denna nya arbetsuppgift. Av de anvisade medlen för stödverksamheten har 1,8 milj. kr. ställts till förfogande för sådan förstärkning.

Även för bostadsstyrelsen har verksamheten inneburit ökade arbetsuppgifter i första hand i form av besvärshandläggning men även vad gäller ramfördelningar mellan länen samt statistik och utredningar.

Stödet till energisparfrämjande åtgärder i bostadshus har mötts av ett stort intresse från allmänheten. Med de medel som ställdes till förfogande under budgetåret 1974/75 kunde inte efterfrågan tillgodoses.

Behovet av medel efter den tidpunkt när stöd till pannbyten och brännare inte längre kan utgå är svårt att bedöma. Å ena sidan bortfaller stödet till pannbyten, som hittills tagit ungefär hälften av medlen i anspråk. Å andra sidan kvarstår åtgärder, t. ex. isolering och anslutning till fjärrvärme, som på grund av den allmänna kostnadsstegringen blir dyrare. Bostadsstyrelsen anser därför att även under budgetåret 1976/77 ett belopp i storleksordningen 300 milj. kr. bör stå till förfogande för stöd till energibesparande åtgärder.

Det belopp som får tas i anspråk för administration av låne- och bidragsverksamheten för budgetåret 1975/76 — 1 800 000 kr. — bedömer bostadsstyrelsen i sin helhet erfordras för länsbostadsnämnderna för befintlig personal, som redan vunnit anställningstrygghet. Denna personal erfordras även för budgetåret 1976/77 och kostnaderna för den beräknar styrelsen till 2 190 000 kr.

Bostadsstyrelsen, som funnit det nödvändigt att även styrelsen förstärks med personal för dessa nya arbetsuppgifter, har i särskild framställning begärt avlöningsmedel om 246 000 kr. för tre handläggare och ett kontorsbiträde avseende viss del av budgetåret 1975/76. Denna personal behövs även i fortsättningen, varför medel om 368 000 kr. för ändamålet bör beräknas under anslaget.

För bidrag till energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler räknar bostadsstyrelsen i brist på erfarenheter med ett oförändrat belopp av 5 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

I fråga om bidrag till energibesparande åtgärder i *kommunala och landstingskommunala byggnader* har antalet inkomna ansökningar ökat kraftigt under våren 1975 och antalet ansökningar under sommaren tyder på en fortsatt ökning.

Kommundepartementet planerar, tillsammans med de båda kommun-

förbunden, att öka informationen om bidragsgivningen. Bland annat planeras länsvisa konferenser med kommuner och landstingskommuner i första hand i län där antalet ansökningar är lågt.

Statens råd för byggnadsforskning framhåller att bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet kan omfatta många projekt, t. ex. att kartlägga energiförbrukningen i en kommun, utforma information till fastighetsägare, lokalisera s. k. värmesänkor eller tillvarata värmeöverskott från industrin.

De 6 milj. kr. som anslagits för verksamheten under budgetåret 1975/76 bör enligt rådets bedömning användas för dels trimning av små och medelstora värmeanläggningar, dels projekt inom ramen för en kommunal energiplanering. Rådet anser att en fortsatt verksamhet är nödvändig för att praktiskt användbara resultat skall kunna erhållas och föreslår att 7 milj. kr. anvisas för verksamheten under budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Ungefär hälften av den totala energiförbrukningen i Sverige faller på uppvärmning av byggnader. Det är därför viktigt att medel ställs till förfogande för att stimulera investeringar som syftar till bättre hushållning med energi i befintliga byggnader. Under anslaget Vissa energibesparande åtgärder har för budgetåren 1973/74 och 1974/75 anvisats totalt 418 milj. kr. Av detta belopp avsåg 37 milj. kr. energibesparande åtgärder i näringslivets och trädgårdsnäringens byggnader.

Till det budgetåret 1975/76 inrättade anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. har för nämnda budgetår anvisats totalt 476 milj. kr. varav 150 milj. kr. anvisades på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76. Medel för energibesparande åtgärder i näringslivets och trädgårdsnäringens byggnader har för budgetåret 1975/76 anvisats under ett särskilt anslag under trettonde huvudtiteln.

Totalt har därmed 857 milj. kr. anvisats t. o. m. innevarande budgetår för energibesparande åtgärder för de ändamål som stöd utgår för inom ramen för anslaget Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

I detta sammanhang vill jag erinra om vad jag har anfört i prop. 1975/76: 25 bil. 10 om åtgärder för att tillgodose behovet av medel för energistöd till pannbyten och byten av brännare avseende ansökningar som inkommit till förmedlingsorganen senast den 30 maj 1975.

Innan jag går närmare in på behovet av anslag och ramar för nästa budgetår, vill jag anmäla en av regeringen redan vidtagen regeländring beträffande energisparstödets tillämpningsområde.

I samband med att riksdagen vid 1975 års riksmöte (prop. 1975: 30, CU 1975: 28, rskr 1975: 203) beslöt om energisparstöd för anordningar

för individuell varmvattenmätning uttalade riksdagen att det borde övervägas om även kostnader för individuell elmätning borde beaktas inom energisparstödets ram. Sedan bostadsstyrelsen har redovisat vissa synpunkter i frågan, har regeringen utfärdat föreskrifter om vidgning av energisparstödet till att omfatta anordningar för individuell mätning av el och gas. Härigenom har åstadkommits överenstämmelse mellan statligt stöd i denna form och de för bostadslångivningen gällande kraven på anordningar för individuell mätning av energileveranser.

Jag övergår nu till frågan om ramar och anslag till vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m. för budgetåret 1976/77.

I fråga om medel för energibesparande åtgärder i *civila statliga byggnader* förordar jag efter samråd med chefen för finansdepartementet att medel ställs till byggnadsstyrelsens förfogande inom en ram av 15 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Sammanlagt har därmed, vid bifall till förslaget, 50 milj. kr. ställts till byggnadsstyrelsens förfogande för ifrågavarande åtgärder.

I fråga om ramar och anslag för lån och bidrag till energibesparande åtgärder inom *bostadsbeståndet* för budgetåret 1976/77 förordar jag att lån- och bidragsgivningen, avseende särskilda lån, bostadslån, särskilda bidrag och förbättringslån för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet får ske inom en ram av 300 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Kostnader för administration bör bestridas av medel inom denna ram. Med hänsyn till bl. a. sysselsättningseffekterna av energisparstödet bör lån- och bidragsgivningen fördelas jämnt under budgetåret. Det bör ankomma på regeringen att utfärda närmare föreskrifter härom.

Vid bifall till mitt förslag har därmed anvisats sammanlagt 1 060 milj. kr. för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet t. o. m. budgetåret 1976/77.

Beträffande energisparstöd till *allmänna samlingslokaler* förordar jag att medel ställs till bostadsstyrelsens förfogande inom en ram av 5 milj. kr. också under budgetåret 1976/77.

I fråga om medel för energibesparande åtgärder i *kommunala och landstingskommunala byggnader m. m.* har jag efter samråd med chefen för kommundepartementet funnit att redan anvisade medel, 50 milj. kr., torde vara tillräckliga också för bidragsgivningen under budgetåret 1976/77.

Statens råd för byggnadsforskning (BFR) har i samråd med statens planverk och bostadsstyrelsen påbörjat en *prototyp- och demonstrationsverksamhet* inom en ram av 6 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Verksamheten har inriktats mot att demonstrera effektiv drift av små och medelstora värmeanläggningar — vilka svarar för uppvärmning av 67 % av lägenheterna i flerfamiljshus och 85 % av småhusen — och mot att samordna energiplaneringen med samhällsplaneringen i kommunerna. BFR genomför f. n. en landsomfattande demonstrations-

verksamhet i fråga om trimning av värmeanläggningar. En fortsatt prototyp- och demonstrationsverksamhet är nödvändig och jag beräknar behovet av medel härför till 6 milj. kr. också under budgetåret 1976/77.

Räntor och amorteringar avseende här aktuella lån bör tillföras inkomsttiteln Diverse inkomster.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i civila statliga byggnader får beviljas intill ett belopp av 15 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,
2. medge att bidrag och lån för energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet får beviljas intill ett belopp av 300 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,
3. medge att bidrag för energibesparande åtgärder i allmänna samlingslokaler får beviljas intill ett belopp av 5 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,
4. medge att bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet får beviljas intill ett belopp av 6 000 000 kr. under budgetåret 1976/77,
5. till *Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 326 000 000 kr.

C. PLANVÄSENDET

C 1. Statens planverk

1974/75 Utgift	16 079 354
1975/76 Anslag	15 762 000
1976/77 Förslag	20 230 000

Statens planverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om planläggning av bebyggelse och om byggnadsväsendet. Det åligger verket att i anslutning till den allmänna uppsikten över planläggningen och byggnadsväsendet ge råd och vägledning för planläggningen samt meddela föreskrifter, råd och anvisningar för byggnadsväsendet ävensom att verka för samordning mellan planverkets och andra myndigheters insatser på dessa områden.

Planverket leds av en styrelse. Chef för planverket är en generaldirektör. Inom verket finns fem byråer: administrativa byrån, byggnadsbyrån, planbyrån, regionbyrån och stadsbyrån.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Planverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	97	+ 9	—
Övrig personal	44	+ 3	—
	141	**+12**	—
Anslag			
Lönekostnader	12 492 000	+4 363 000	+3 237 000
Sjukvård	19 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	363 000	+ 202 000	+ 48 000
därav för utomnordiska resor högst	(46 000)	(+ 14 000)	(+ 4 000)
Lokalkostnader	1 606 000	+ 47 000	+ 47 000
Expenser	1 282 000	+ 514 000	+ 135 000
Extern information	—	+1 220 000	+1 000 000
	15 762 000	**+6 347 000**	**+4 468 000**

Inkomster vid planverket, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1976/77 till 1 500 000 kr., varav 600 000 kr. från försäljning av publikationer.

Planverket

1. Pris- och löneomräkning 3 768 840 kr., varav 334 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En anslagstilldelning enligt alternativ 0 skulle allvarligt försämra

verkets möjligheter att tillfredsställande fullgöra sina åligganden och innebära en minskning av anslaget med 900 000 kr., varav 800 000 kr. beräknas falla på lönekostnader och därigenom framtvinga en personalminskning.

3. För att kunna fullgöra de arbetsuppgifter som genom statsmakternas beslut om åtgärder för energihushållning ålagts planverket behövs en tjänst för avdelningsdirektör och tre tjänster för byrådirektörer, varav en med placering vid planbyrån, samt en tjänst för kvalificerat biträde (+490 128 kr.).

4. För att kunna fullfölja den fysiska riksplaneringen i enlighet med regeringens beslut våren 1975 behövs tre tjänster för amanuenser och en tjänst för kanslist (+283 483 kr.).

5. För att kunna delta i bestämmelsearbetet inom arbetsmiljöområdet och utarbeta bestämmelser för utformningen av livsmedelslokaler behövs en tjänst för byrådirektör (+101 649 kr.).

6. För att kunna utnyttja experter i den omfattning som under en lång följd av år visat sig erforderligt för att rationellt bedriva arbetet med att utge föreskrifter, råd och anvisningar till plan- och byggnadslagstiftningen erfordras att verkets expertmedel ökas (+330 000 kr.).

7. För att effektivt kunna delta i det internationella samarbetet, främst inom NKB och ECE, behövs en tjänst för avdelningsdirektör (+122 857 kr.).

8. För att kunna genomföra angelägna externa och interna informationsuppgifter behövs en tjänst för assistent (+66 027 kr.).

9. Under anslagsposten Expenser beräknas ökade medel för publikationstryck och för bidrag till statens betong- och stålbyggnadskommittéer. Vidare begärs ökade medel till resor både inom och utom landet (+250 000 kr.).

10. Planverket har i anslagsframställningen anmält sin avsikt att i likhet med tidigare år ge in framställning till nämnden för samhällsinformation (NSI) om medel för särskilda informationsinsatser. I skrivelse till bostadsdepartementet har NSI, med överlämnande av ifrågavarande framställning, framhållit att den av planverket planerade informationen bör vara en integrerad del i myndighetens ordinarie verksamhet och att verket därför bör äska medel för ändamålet i samband med den årliga anslagsframställningen.

Planverket begär medel för information om påföljder vid olovligt byggande (+300 000 kr.) och om byggbestämmelser för arbets- och livsmedelslokaler (+400 000 kr.) samt för ajourhållning av broschyrer (+70 000 kr.) och för diverse utställningar m. m. (+450 000 kr.).

Remissyttrande

NSI har yttrat sig över planverkets framställning om medel för samhällsinformation.

Nämnden anser det nödvändigt att tillräcklig information delges allmänheten vad gäller projekten påföljder vid olovligt byggande och byggbestämmelser för arbets- och livsmedelslokaler och föreslår att de av planverket beräknade beloppen för dessa ändamål, 300 000 kr. resp. 400 000 kr., räknas upp till 600 000 kr. för vardera ändamålet.

NSI föreslår mot den bakgrunden att den av planverket begärda medelsramen för informationsinsatser räknas upp med 500 000 kr. till 1 720 000 kr.

Föredraganden

Statens planverks framtida uppgifter och organisation är f. n. föremål för utredning. Mot denna bakgrund ter det sig naturligt att behovet av resurser för de nya uppgifter som verket ålagts till följd av statsmakternas beslut om ändrade bestämmelser i lagstiftningen rörande en förbättrad energihushållning i samband med planläggning och byggande tillgodoses genom medel för tillfällig förstärkning. Jag har för dessa ändamål räknat upp anslaget med 330 000 kr. (3). För ett ökat behov av experter m. m. har jag beräknat ytterligare 115 000 kr. (6). Planverkets anslag har slutligen även tillförts 1 milj. kr. för särskilda informationsinsatser (10).

Med hänvisning till sammanställningen i övrigt hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens planverk* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 20 230 000 kr.

C 2. Bidrag till översiktlig planering m. m.

1974/75 Utgift	13 064 869	Reservation	4 555 931
1975/76 Anslag	4 000 000		
1976/77 Förslag	5 000 000		

Från anslaget bestrids enligt föreskrifterna i kungörelsen (1958: 163) angående statsbidrag till vissa plankostnader och i prop. 1947: 245 angivna grunder dels övergångsvis kostnader för upprättande av regionplan i enlighet med byggnadslagstiftningens föreskrifter genom avlösning av utestående förskott, dels vissa vägföreningskostnader för genomförande av byggnadsplan. För innevarande budgetår har regeringen föreskrivit att högst 4 milj. kr. får disponeras till från allmän synpunkt angelägna planeringsföretag i andra former än sådana som byggnadslagen anvisar, huvudsakligen till sådan översiktlig planering som hänger samman med den fortsatta fysiska riksplaneringen.

Planverket

Regionplanering enligt byggnadslagen pågår f. n. endast inom Södra Kalmar läns regionplaneområde. Det statliga stödet i form av bidrag till regionplanering har avvecklats. Planverket räknar med att samtliga utestående bidragsförskott skall avlösas under innevarande budgetår. Medel härför har tidigare tillförts anslaget.

Under anslaget skall beräknas medel för stöd även till annan kommunal planering än den som bedrivs i regionplaneförbundens regi, huvudsakligen sådan planering som hänger samman med den fortsatta fysiska riksplaneringen men också andra typer av planering av allmänt intresse. Chefen för dåvarande civildepartementet har redovisat de närmare motiven och formerna för denna bidragsgivning vid sin föredragning i anslutning till prop. 1972: 111. Stöd avses i första hand kunna komma ifråga till planering i regioner där kommunerna har begränsade planeringsresurser men där överväganden från rikssynpunkt föranleder omfattande planeringsinsatser. Prövningen om och i vilken utsträckning bidrag skall lämnas åvilar regeringen och sker efter förslag av planverket med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

Under budgetåret 1974/75 inkom till planverket 130 ansökningar om statsbidrag. Nio av dessa har ingetts av interkommunala planeringskommittéer. Till övervägande del har planeringsarbetet avsett fullföljande av statsmakternas riktlinjer för den fysiska riksplaneringen. I ett fåtal fall har ansökningarna avsett angelägna planeringsföretag av utvecklingskaraktär där riksintressen inte är berörda. Totalt uppgick de i ansökningarna redovisade kostnaderna till drygt 24 milj. kr. Det tillgängliga anslagets storlek i förhållande till summan av de redovisade planeringskostnaderna har krävt en stark prioritering från planverkets sida av bidragsansökningarna samtidigt som kraftiga nedskärningar i de sökta bidragsbeloppen måst göras. Regeringen har efter framställning från planverket fattat beslut om bidrag till kommunernas riksplanearbete med drygt 3 milj. kr. för budgetåret 1974/75.

Enligt planverket torde kulmen i det kommunala planeringsarbetet i det nu aktuella skedet nås under budgetåret 1976/77.

I prop. 1975: 46 föreslås vissa riktlinjer för planering och samordning av samhällets insatser för turism och rekreation. Bl. a. anges där att rubricerade anslag skall kunna utnyttjas för statsbidrag till översiktlig kommunal planering inom primära rekreationsområden. Med hänsyn härtill samt till att en stor del av landets kommuner är i uppenbart behov av statsbidrag för att kunna fullfölja sina riksplaneprogram anser planverket en kraftig höjning av anslaget erforderlig.

Planverket begär att 7 milj. kr. får tas i anspråk för bidrag till översiktlig kommunal planering under budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Vidareutvecklingen av den fysiska riksplaneringen

Regeringen har under våren 1975 tagit ställning till de program för fullföljande av år 1972 fastlagda riktlinjer för hushållning med mark och vatten som har utarbetats inom kommuner och länsstyrelser. Redovisning till riksdagen av det samlade programmaterialet och regeringens ställningstaganden har skett i prop. 1975/76: 1. Riksdagen har nyligen fattat beslut i anledning av denna redovisning (CU 1975/76: 1, rskr 1975/76: 45 och CU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 123). Genom regeringens och riksdagens beslut har utgångspunkterna fastställts för planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen.

Anvisningar för arbetet under planeringsskedet har utfärdats. Enligt dessa bör kommunerna utarbeta s. k. kommunöversikter i vilka riksplanefrågorna behandlas. Vidare bör översiktliga planer för markanvändningen utarbetas inom huvuddelen av de områden som berörs av de geografiska riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen. Det huvudsakliga planeringsarbetet bör vara genomfört i kommunerna sommaren 1976. Därefter har avsatts tid för informationsverksamhet, formell behandling m. m. Kommunerna skall redovisa resultatet av planeringsarbetet till länsstyrelserna senast den 31 mars 1977. Länsstyrelserna skall utvärdera och sammanfatta kommunernas arbete och tillsammans med egna yttranden göra redovisningar till berörda centrala verk och till regeringen. Verken skall därefter yttra sig till länsstyrelser och regeringen beträffande sina resp. ansvarsområden.

Under planeringsskedet bör informationsfrågorna beaktas. En informationsfolder med en sammanfattning i form av kartor och text av innehållet i prop. 1975/76: 1 har framställts i en upplaga av 50 000 exemplar för spridning till myndigheter och organisationer, politiska partier, studieförbund m. fl. Bostadsdepartementet har inlett överläggningar med representanter för kommuner, organisationer, studieförbund m. fl. beträffande olika former för informationsaktiviteter under planeringsskedet.

I fråga om innehållet i det mycket omfattande programmaterialet och i de ställningstaganden som det har föranlett hänvisar jag till de dokument som nu har nämnts. I anslutning härtill har jag bedömt det angeläget att dels redovisa tidsplaneringen för vissa arbetsmoment i den fysiska riksplaneringen som löper parallellt med planeringsskedet, dels översiktligt belysa hur jag ser på vidareutvecklingen på längre sikt av den fysiska riksplaneringen.

Naturvårdsverket och planverket har i november 1975 efter utredning och efter samråd med berörda kommuner och länsstyrelser lämnat för-

slag till närmare avgränsning av vissa bevarandeområden i fjällvärlden. Förslaget innebär en utvidgning i förhållande till den schematiska avgränsning av sådana områden som riksdagen år 1972 beslutade skulle ligga till grund för utredningsarbetet. Materialet bereds f. n. inom bostadsdepartementet och övriga berörda departement och avses därefter remissbehandlas med sikte på en redovisning till riksdagen under 1976/77 års riksmöte.

Genom riksdagens beslut med anledning av 1975 års energiproposition (prop. 1975: 30, CU 1975: 28, rskr 1975: 203) har kompletterande riktlinjer för handläggningen av vattenkraftfrågorna lagts fast för i första hand de närmaste åren. Utredningen (B 1974: 01) rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland, som behandlar vattendragen norr om Indalsälven, beräknas slutföra sitt arbete under våren 1976.

Regeringen har under år 1975 fått vidgade befogenheter att besluta om utbyggnad av industri som har betydelse för hushållningen med väsentliga naturresurser. Således har under året bestämmelserna i 136 a § byggnadslagen (1947: 385) om särskild tillståndsprövning av viss industriell eller liknande verksamhet kompletterats vid två tillfällen. Från den 1 juli 1975 är det möjligt för regeringen att pröva själva tillkomsten av viss verksamhet och inte endast valet av plats för densamma. Vidare skall från samma tidpunkt prövning ske av verksamheter som är av väsentlig betydelse för hushållningen med energi (prop. 1975: 30, bil. 2, CU 1975: 28, rskr 1975: 203). Från den 1 januari 1976 skall prövning enligt 136 a § byggnadslagen ske av verksamheter som är av väsentlig betydelse för hushållningen med träfiberråvara (prop. 1975/76: 56, CU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 123).

Remissbehandlingen av betänkandet (SOU 1975: 44) Etablering av miljöstörande industri, som lämnats av utredningen (C 1972: 01) rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden (UMI), har nyligen avslutats. Ärendet bereds f. n. inom departementet. UMI:s arbete fortsätter.

Promemorian (Ds B 1974: 2) Förslag till principprogram för undersökningar av naturförhållanden vid vissa industrilägen har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser understryker behovet av vidgad kunskap som underlag vid beslut i ärenden om miljöstörande och naturresurskrävande industri och tillstyrker helt eller delvis utredningens förslag. Den kritik som riktas mot förslaget rör framför allt omfattningen av föreslagna undersökningar och den tid dessa kan ta. Många remissinstanser anser att finansieringsfrågorna måste utredas ytterligare. Arbete härmed pågår inom departementet. I avvaktan på att detta arbete slutförs har i samarbete med bl. a. berörda länsstyrelser och centrala verk inletts åtgärder för sammanställning och utvärdering av befintliga naturundersökningar inom de industrilägen som pekats ut i propositionen om hushållning med mark och vatten (prop. 1972: 111, bil. 2). För fler-

talet av dessa orter finns redan nu ett omfattande material beträffande sådana naturförhållanden som är av betydelse bl. a. i samband med prövning enligt 136 a § byggnadslagen. Arbetet avses resultera i underlag för bedömningar av lämpligheten av ytterligare industrialisering inom respektive område. Vidare avses behovet av kompletterande naturundersökningar bedömas. Studier avseende tänkbara alternativa lägen för miljöstörande industri har också inletts beträffande Norrlandskusten och förbereds för vissa inlandsområden.

Vad gäller den fysiska riksplaneringens mera långsiktiga utveckling vill jag först hänvisa till den departementspromemoria (Ds B 1974: 6) Fortsatt fysisk riksplanering som jag nämnde i 1975 års budgetproposition och som jag också tog upp i propositionen 1975/76: 1. I promemorian redovisas den fysiska riksplaneringens roll i samhällsplaneringen som helhet. Bl. a. betonas att planeringsfrågor med nära anknytning till andra planeringsformer, som t. ex. regional utvecklingsplanering och regional trafikplanering, bör angripas gemensamt. I promemorian görs vidare en genomgång av behovet av inventeringar, utredningar m. m. inom de ämnesområden som är av särskilt intresse för den fysiska riksplaneringen. Det gäller främst naturresurserna och naturmiljön, olika bevarandeintressen, de areella näringarna, särskilt resurskrävande industri och vissa andra resursanspråk från t. ex. försvaret, transportväsendet, fritidsbebyggelsen samt vissa vetenskapliga och tekniska verksamheter.

Berörda myndigheter och organisationer samt kommunerna har getts möjlighet att inkomma med synpunkter på vad som anförs i promemorian. En sammanställning av inkomna synpunkter med anledning av promemorian har upprättats inom bostadsdepartementet. Frågan har vidare tagits upp av riksdagen vid behandlingen av prop. 1975/76: 1 (CU 1975/76: 1; rskr 1975/76: 45).

Utan att nu gå in på några detaljer anser jag att det föreliggande materialet ger grund för att ange ett översiktligt tidsschema för de närmaste årens arbete. En riktpunkt för arbetet bör enligt min mening vara att redovisningen och utvärderingen av kompletterande eller nya inventeringar och utredningar så långt möjligt bör ske med anknytning till avslutningen och utvärderingen av planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen. Härigenom skulle en samlad redovisning av hela den fysiska riksplaneringen ske.

Med utgångspunkt i den tidplan för planeringsskedet som jag nyss översiktligt har angett, bör som riktpunkt gälla att en sådan redovisning kan ske under senare delen av år 1978. Fram till denna tidpunkt bör redan inledda inventeringar och utredningar — t. ex. den pågående kartläggningen av landets vattentillgångar och uppdatering av industribranschstudierna — samt vissa ytterligare studier hinna genomföras, publiceras och bli föremål för debatt innan de arbetas in i den samlade redovisningen.

Den samlade redovisningen bör så vitt nu kan bedömas ha formen av en departementspromemoria, som i sin tur remitteras med sikte på en redovisning till riksdagen under år 1979. Den nu skisserade arbetsgången utesluter självfallet inte att konkreta beslut inom ramen för den fysiska riksplaneringen, som t. ex. beträffande vattenkraftfrågorna och avgränsningen av vissa bevarandeområden i fjällen, aktualiseras under tiden.

Bidrag till översiktlig planering

Anslaget som i huvudsak används till stöd för sådan kommunal översiktlig planering som hänger samman med den fysiska riksplaneringen har ökat under senare år. För budgetåret 1973/74 fanns sålunda ca 1 milj. kr. tillgängliga för detta ändamål och för innevarande budgetår disponeras 4 milj. kr. Riksdagen har vid behandlingen av prop. 1975/76: 1 med redovisning av programskedet i den fysiska riksplaneringen (CU 1975/76: 1, rskr 1975/76: 45) uttalat att krav ställs på översiktliga planöverväganden av en art som den kommunala planadministrationen inte kan möta utan relativt omfattande ekonomiska insatser och att därför staten bör öka sin insats för att stödja dessa tillkommande och i väsentliga delar tidsbegränsade aktiviteter.

Riksdagen har vidare vid sin behandling av frågan om planering och samordning av samhällets insatser för rekreation och turism (prop. 1975: 46, CU 1975/76: 2, rskr 1975/76: 46) förutsatt att medel från anslaget skall kunna användas även till stöd för planering av primära rekreationsområden. Riksdagens beslut torde medföra att betydande planeringsinsatser blir aktuella i berörda kommuner.

Det finns anledning att räkna med att en betydande del av de grundläggande krav på kommunal planering som har angetts i den fysiska riksplaneringen kommer att kunna tillgodoses under planeringsskedet. Jag har tidigare i proposition 1975/76: 1 angett att det egentliga planeringsarbetet i huvudsak torde kunna vara klart under sommaren 1976. Jag har härvid emellertid gjort den bedömningen att det inte är realistiskt att räkna med att alla de åtgärder som har föreslagits under programarbetet skall kunna genomföras under planeringsskedet. Särskilt inom de områden där mera komplicerade planeringsproblem föreligger får man räkna med ett behov av planering även efter sommaren 1976.

Vid beräkningen av anslagets storlek bör hänsyn tas dels till att översiktlig planering är en viktig kommunal angelägenhet, dels till de speciella anspråk som statliga direktiv och riktlinjer, främst inom ramen för den fysiska riksplaneringen, ställer på kommunernas planering. Statsbidrag bör lämnas bara i de fall där statsmakternas beslut påverkar den erforderliga kommunala planeringsinsatsen i sådan omfattning att betydande resursproblem uppstår. Mot denna bakgrund förordar jag att anslaget för nästa budgetår höjs med 1 milj. kr. till 5 milj. kr.

Under planeringsskedet i den fysiska riksplaneringen har regeringen bedömt att anslagsmedlen bör ges en relativt bred fördelning. I första hand lämnas bidrag till kommuner inom områden som berörs av de av riksdagen inom ramen för den fysiska riksplaneringen fastlagda geografiska riktlinjerna. Den hittillsvarande bidragsgivningen har härigenom i betydande grad koncentrerats till resurssvaga områden som direkt berörs av den fysiska riksplaneringen. Planverkets förslag till fördelning av medel under innevarande budgetår grundas i stort på samma fördelningsprincip. Jag finner det emellertid naturligt att statsmedlen fr. o. m. budgetåret 1976/77 i ännu större utsträckning än hittills används för koncentrerade och därmed kraftfulla insatser inom områden med särskilt påtagliga och omfattande planeringsproblem inom ramen för den fysiska riksplaneringen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till översiktlig planering m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

D. LANTMÄTERI- OCH KARTVÄSENDET

Organisation, uppgifter m. m.

Det statliga lantmäteri- och kartväsendet är organiserat på tre nivåer: ett centralorgan (statens lantmäteriverk), i varje län en överlantmätarmyndighet samt lokalt fastighetsbildningsmyndigheter. Centralorganet är sedan sommaren 1975 omlokaliserat till Gävle.

Statens lantmäteriverk (LMV) är central förvaltningsmyndighet för frågor om fastighetsbildning, fastighetsbestämning, fastighetsvärdering, fastighetssamverkan och fastighetsregistrering samt mätningsverksamhet och allmän kartläggning. I den sistnämnda uppgiften åligger det LMV särskilt att varje år upprätta förslag till plan för de allmänna kartarbetena samt utföra grundläggande kartläggning och utge kartor i skalor, serier och versioner anpassade till samhällets grundläggande och kontinuerliga behov.

LMV leds av en styrelse med en generaldirektör som ordförande och högst sex andra ledamöter, som regeringen utser särskilt. Generaldirektören är chef för verket. Inom verket finns fyra avdelningar, administrativa avdelningen, fastighetsavdelningen, kartavdelningen och produktionsavdelningen. Dessutom finns ett revisionskontor.

För samråd i mera betydelsefulla frågor om riktlinjer för de allmänna kartarbetena har till LMV knutits ett kartråd, bestående av företrädare för vissa myndigheter och Svenska kommunförbundet och med generaldirektören i verket som ordförande.

Överlantmätarmyndighet har länet som verksamhetsområde. Chef för myndigheten är överlantmätaren, som dessutom är tjänsteman hos länsstyrelsen. Överlantmätarmyndigheten skall inom länet främst leda och utöva tillsyn över verksamheten vid de statliga fastighetsbildningsmyndigheterna, utöva tillsyn över mätningsverksamheten samt verka för samordning av grundläggande mätnings- och kartläggningsverksamhet.

Fastighetsbildningsmyndighet handhar lantmäteri- och kartverksamheterna på den lokala nivån. För dessa verksamheter är landet indelat i 87 lantmäteridistrikt. Varje lantmäteridistrikt utgör verksamhetsområde för en fastighetsbildningsmyndighet. För särskilda fastighetsbildningsuppgifter finns f. n. ytterligare 27 statliga fastighetsbildningsmyndigheter, s. k. specialenheter. Av dessa har 26 fastighetsbildningsuppgifter som sammanhänger med jordbrukets och skogsbrukets rationalisering samt en uppgifter som rör utvecklingen av tätbebyggelse. Chef för fastighetsbildningsmyndighet med lantmäteridistrikt som

verksamhetsområde är en distriktslantmätare och för annan statlig fastighetsbildningsmyndighet en länslantmätare.

Det statliga lantmäteri- och kartväsendet sysselsatte den 1 juli 1975 drygt 2 400 personer varav ca 700 vid statens lantmäteriverk.

Utanför den nu beskrivna statliga organisationen men underordnad denna i tillsynshänseende finns dels 42 kommunala fastighetsbildningsmyndigheter för utveckling av tätbebyggelse, dels 24 statliga och 34 kommunala fastighetsregistermyndigheter. Statlig fastighetsregistermyndighet är länsstyrelsen, där ärenden om fastighetsregistrering handläggs inom lantmäterienheten.

Lantmäteriet deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller t. v.

1. Vissa allmänna myndighetsuppgifter
2. Förrättnings- och uppdragsverksamhet
3. Mätning och kartläggning
4. Försvarsberedskap

Medel tas upp under följande sex anslag.

1. Lantmäteriet: Vissa allmänna myndighetsuppgifter
2. Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet
3. Lantmäteriet: Mätning och kartläggning
4. Lantmäteriet: Försvarsberedskap
5. Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet
6. Lantmäteriet: Utrustning.

Anslagen har hittills tagits upp under huvudbeteckningen "Lantmäteriverket", som nu av praktiska skäl ändrats till "Lantmäteriet".

Anslag nr 1 är ett förslagsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 1.

Anslag nr 2 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 2. Som intäkter under anslaget redovisas dels fakturerade avgifter, dels ianspråktagna medel från bidragsanslaget (nr 5), dels värdet av utförda men ännu ej fakturerade prestationer.

Anslag nr 3 är ett reservationsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 3.

Anslag nr 4 är ett reservationsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 4.

Anslag nr 5 är ett förslagsanslag med två delposter avseende

a. kostnader beroende på att nedsatt lantmäteritaxa tillämpas på vissa ärenden m. m.

b. statsbidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättningar m. m.

Anslag nr 6 är ett reservationsanslag som skall finansiera lantmäteriets investeringar i utrustning m. m.

D 1. Lantmäteriet: Vissa allmänna myndighetsuppgifter

1974/75	Utgift	26 530 459
1975/76	Anslag	27 842 000
1976/77	Förslag	29 698 000

Under anslaget redovisas kostnader för programmet Vissa allmänna myndighetsuppgifter.

Programmet Vissa allmänna myndighetsuppgifter

Programmet omfattar i huvudsak följande uppgifter av myndighetskaraktär:

— föreskrifter, råd och anvisningar för lantmäteri- och kartverksamheterna
— frågor om fastighetsregistrering
— biträde åt domstolar
— service-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet åt andra statliga organ samt åt kommunala organ i fastighetstekniska, fastighetsrättsliga och fastighetsekonomiska frågor
— geodetisk, fotogrammetrisk och kartografisk service och rådgivning åt kommuner
— omlokaliseringsfrågor (övergångsvis).

Statens lantmäteriverk

Verksamheten inom programmet bör under planeringsperioden speciellt inriktas på metodutveckling, anvisningar och kursverksamhet i fråga om tillämpningen av fastighetsbildningslagen (1970: 988), anläggningslagen (1973: 1149) och ledningsrättslagen (1973: 1144) m. m. i syfte att ytterligare rationalisera förrättningshandläggningen, samt på metodutveckling och kursverksamhet beträffande mätnings- och kartframställningsteknik. Vidare bör arbetet syfta till att vidmakthålla och intensifiera samarbetet med såväl andra statliga organ som kommuner. Bl. a. bör fråga tas upp om samverkan mellan kommuner och lantmäteriet angående mätningsteknisk service och kartläggningsarbeten.

Pris- och löneomräkningen har beräknats till 2 906 000 kr. varav 531 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Hänsyn har härvid tagits till minskat behov av medel för omlokaliseringskostnader.

0-alternativet innebär en nedskärning av anslaget motsvarande arbetsinsatsen från 18 personer. LMV anser det oundgängligen nödvändigt att tillräckliga resurser ställs till förfogande så att uppnådd ambitionsnivå kan vidmakthållas. Detta gäller i synnerhet delprogrammet Övriga myndighetsuppgifter (service-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet), som omfattar den helt övervägande delen av verksamheten inom programmet. En nedskärning av resurserna för detta ändamål skulle medföra att lantmäteriet inte inom rimlig tid ges möjlighet att förverk-

liga den nivå på mätnings- och kartteknisk serviceverksamhet som utgjorde en grundläggande förutsättning för den nya organisationen. Om lantmäteriet tvingades till en lägre servicegrad gentemot kommunerna skulle detta även inverka menligt på lantmäteriets möjligheter att uppfylla målen för övriga verksamheter. Mot angivna bakgrund skulle en femprocentig nedskärning av resurserna inom ifrågavarande delprogram få synnerligen menliga konsekvenser. En sådan nedskärning nu, kort tid efter sammanläggningen av lantmäteriet och kartverket, skulle kunna rubba kommunernas förtroende för den nya organisationen. LMV motsätter sig därför bestämt en minskning av denna del av anslaget.

Minskade resurser enligt alternativ 0 medför vidare att de regionala och lokala organens behov av centrala föreskrifter och anvisningar inte kan tillgodoses. Dessutom skulle uppstå störningar och förseningar i verksamheten med utveckling av lämpliga arbetsmetoder.

Inom alternativ 2 prioriterar LMV ökade medel till service-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet. Denna verksamhet bedöms vara utomordentligt värdefull särskilt för kommunerna och är enligt verket nödvändig för en från allmän synpunkt riktig inpassning av fastighetsbildningsorganens insatser i samhällsbyggnadsprocessen. LMV begär mot bakgrund av att kraven på lantmäteriets insatser fortlöpande har ökat en ökning av resurserna, bl. a. för att inrätta fyra tjänster som länslantmätare (+3 500 000 kr.).

För att kunna fullfölja arbetet inom ramen för fastighetsregisterprojektet krävs ökade medel. Dessa avses användas till en utvidgning av överföringskapaciteten och viss kursverksamhet (+200 000 kr.).

En försöksverksamhet som belyser frågan om möjligheterna att med nu tillgängliga rättsliga medel förbättra fastighetsstrukturen i skogsmarksområden med stark ägosplittring är nödvändig. För att få till stånd en sådan försöksverksamhet och metodikutveckling behövs medel för inledande eller förberedande insatser, främst information (+300 000 kr.).

Utvecklingen inom fjärranalysområdet bör följas och försöksregistreringar med flygburen apparatur förutses kunna genomföras i sådant syfte (+300 000 kr.).

Nuvarande resurser för programutveckling av numeriskt styrd kartframställning föreslås ökas (+400 000 kr.).

Utvecklingsarbetet för den tekniska produktionen av registerkartor i ett med ekonomisk kartläggning samordnat system behöver påskyndas (+400 000 kr.).

Föredraganden

Jag delar LMV:s uppfattning att verksamheten inom programmet speciellt bör inriktas bl. a. på åtgärder i syfte att ytterligare rationalisera förrättningshandläggningen. Sådana åtgärder får anses angelägna inte

minst med hänsyn till intresset av att motverka behovet av taxehöjningar i förrättningsverksamheten.

LMV yrkar ytterligare medel främst för förstärkning av service-, rådgivnings- och upplysningsverksamheten (delprogram 1 c), dvs. insatser som utgör stöd bl. a. för fastighetsbildningsverksamheten i stort och för den mätnings- och karttekniska verksamhet som kommunerna själva eller med hjälp av lantmäteriets insatser inom uppdragssektorn svarar för. Självfallet är det angeläget att väl definiera ifrågavarande serviceuppgifter för att uppnå en så långt möjligt klar och enhetlig gränsdragning mellan de anslags- och intäktsfinansierade verksamheterna inom lantmäteriet. Jag har med tillfredsställelse kunnat konstatera att lantmäteriverket har inlett undersökningar i sådant syfte.

I anslaget inryms under särskilt delprogram (1 b) medel för lantmäteriets medverkan i fastighetsdataprojektet avseende utveckling av fastighets- och inskrivningsregister, baserade på automatisk databehandling. Huvudinsatser i projektet görs av centralnämnden för fastighetsdata. Regeringen har nyligen meddelat föreskrifter som innebär att projektarbetet tills vidare skall begränsas till verksamhet inom Uppsala län i avvaktan på resultatet av pågående utredning inom fastighetsdatakommittén (Ju 1974: 06), som bl. a. har att pröva frågan om ett nytt system för fastighetsregistrering. Detta innebär även att en motsvarande begränsning av lantmäteriets insatser i projektet måste göras. På grund härav har jag inte beräknat medel för löne- och prisomräkning på den del av anslaget som avser ifrågavarande fastighetsregisterverksamhet.

Jag har, med den begränsning som nyss nämnts, beräknat medel under anslaget enligt budgetalternativ 1.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Vissa allmänna myndighetsuppgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 29 698 000 kr.

D 2. Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet

1974/75	Utgift	1 000
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Programmet Förrättnings- och uppdragsverksamhet

Programmet är indelat i tre delprogram:

2 a Förrättningsverksamhet

2 b Särskilda skiftesverksamheten i Kopparbergs län

2 c Uppdragsverksamhet

För förrättningsverksamheten utgår ersättning enligt lantmäteritaxan (1971: 1101, ändrad senast 1975: 609) som i princip avses täcka själv-

kostnaderna. Till viss del av förrättningsverksamheten utgår statsbidrag. Den särskilda skiftesverksamheten finansieras helt med sådant bidrag. Uppdragsverksamheten bedrivs i affärsmässig form.

Rörelsen 1974/75—1976/77 framgår av följande tabell (1 000-tal kr.).

	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknat	1976/77	
			Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Intäkter[1]	114 118	135 382	147 860	146 778
Kostnader	122 770	134 065	146 860	146 778
Resultat	−8 652	1 317	1 000	0
Driftbidrag	5 591	6 000	7 382	6 300

[1] Inkl. driftbidrag.

Utvecklingen och sammansättningen av det till verksamhet inom programmet utgående bidraget från anslaget D 5. Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet beräknas bli följande.

Anslagspost	1974/75 Utfall	1975/76 Anvisat	1976/77	
			Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Kostnader beroende på att nedsatt lantmäteritaxa tillämpas på vissa ärenden, m. m.	5 591	6 000	7 382	6 300
Bidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättningar (statsbidrag), m. m.	634	1 000	1 000	700
Därav som utbetalas av länsstyrelserna	(266)	(400)	(400)	(300)
Summa	**6 225**	**7 000**	**8 382**	**7 000**
Därav statsbidrag till sakägare	634	1 000	1 000	700
Driftbidrag	**5 591**	**6 000**	**7 382**	**6 300**

Statens lantmäteriverk

Allmänt

Konkurrensen ifråga om mark för olika samhällsaktiviteter har under senare år skärpts kraftigt. Markpolitik och markutnyttjandefrågor ställs i centrum för samhällets intresse på ett helt annat sätt än tidigare.

Lantmäteriets huvuduppgift vid sidan av mätning och kartläggning är fastighetsbildning och fastighetsredovisning. Lantmäteriet svarar sålunda för huvuddelen av fastighetsbildningen i landet och har ett tillsynsansvar för fastighetsregistreringen.

Fastighetsindelningen utgör tillsammans med inskrivningssystemet underlag för bl. a. fastighetsomsättning och fastighetskredit samt beskattning av fastighetsomsättningen, upplåtelse av tomträtt, fastighetstaxering och fastighetsbeskattning, redovisning av fastighetsdata, folkbokföring samt för statistik.

Fastighetsbildningsverksamheten är alltså ett viktigt medel för samhällsplaneringen. Eftersom alla ändringar i fastighetsindelningen föregås av offentlig prövning från markanvändningssynpunkt och med hänsyn till andra allmänna intressen utgör verksamheten vidare ett markpolitiskt styrmedel. Fastighetsbildningen betjänar olika samhällssektorer som samhällsbyggande, jordbruk och skogsbruk.

Lantmäteriet verkar på olika sätt för att behövliga fastighetsåtgärder kommer till stånd och sektoriella planeringsinsatser blir väl anpassade till de genomförandemöjligheter som fastighetsbildningen erbjuder. Med fastighetsbildningen sammanhänger uppgifterna att med tillämpning av vissa lagar klara upp oklarheter i fastighetsindelningen och äganderättsförhållandena. Dessa åtgärder har i många fall nytta inte bara för sakägarna utan också från allmän synpunkt.

Ett annat viktigt led i lantmäteriets verksamhet är fastighetsvärdering. Sålunda har lantmäteriet vid både 1970 och 1975 års fastighetstaxeringar lämnat service till skattemyndigheterna. I viss utsträckning lämnar lantmäteriet också värderingsservice till länsstyrelser och andra statliga organ.

Lantmäteriets medverkan i samhällsplaneringen bör syfta till en anpassning mellan olika planers innehåll och de genomförandeinstrument som lantmäteriet förfogar över. Lantmäteriet bör vidare i planeringen föra in sina speciella informationer och kunskaper. När det gäller underlag för planläggningen har terränginformation och fastighetsdata samt fastighetsekonomisk rådgivning särskilt intresse.

Lantmäteriet bedriver även viss informationsverksamhet om rättsliga medel för plangenomförande, riktad främst till kommunala organ.

Till grund för den avgiftsfinansierade verksamheten inom programmet finns dels en av regeringen fastställd lantmäteritaxa (1971: 1101, ändrad senast 1975: 609), dels en av LMV fastställd uppdragstaxa. Både förrättnings- och uppdragsverksamheten planeras ha full kostnadstäckning.

För budgetåret 1974/75 redovisar LMV ett underskott i förrättnings- och uppdragsverksamheten på ca 8,7 milj. kr. Det balanserade underskottet uppgår till ca 6,5 milj. kr. I yttrande över promemorian (Ds B 1975: 2) 1974 års utredning angående översyn av lantmäteritaxan har verket begärt att få förlusten avskriven.

Förrättningsverksamhet (delprogram 2a)

Den dominerande delen av lantmäteriets förrättningsverksamhet utgörs av nybildning av fastigheter, särskilt i samband med exploatering av mark för olika ändamål. Andra åtgärdstyper är fastighetsreglering, fastighetsbestämning, legalisering och äganderättsutredningar. Ofta utförs dessa åtgärder som ett led i bildandet av fastigheter. Den taxefinansierade förrättningsverksamheten bedrivs huvudsakligen vid fastighetsbildningsmyndigheterna men viss intern service lämnas av överlantmätarmyndigheterna och LMV.

Som mål för verksamheten inom delprogrammet gäller att utan väntetider effektuera fastighetsbildning avseende permanent bostadsändamål, industriändamål och jord- och skogsbrukets rationalisering samt andra ärenden som är angelägna från allmän synpunkt. Fastighetsbildningsförrättningar vilka ingår som ett led i genomförandet av bostadsbyggnadsprogram ges förtur och ägnas stor uppmärksamhet för en riktig inpassning tidsmässigt i bostadsbyggnadsprocessen.

Antalet begärda förrättningsåtgärder har minskat något under senare år medan antalet nybildade fastigheter har legat på i stort oförändrad nivå.

Efterfrågan på lantmäteriets tjänster styrs i hög grad av faktorer i den externa miljö inom vilken lantmäteriet har att verka. Dessa faktorer, som i ringa mån kan påverkas av lantmäteriet, kan avse t. ex. variationer i konjunkturerna, nya regelsystem för fastighetsbildning och angränsande verksamhet, vidgad eller ändrad inriktning för planeringsaktiviteterna i samhället, fastställda bostadsbyggnadsprogram m. m. Med en ökad kontaktverksamhet från lantmäteriets sida inom även delprogram 1 c (service-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet) stimuleras ytterligare efterfrågan på tjänster inom program 2.

Den 1 juli 1974 trädde på förrättningssidan ny anläggningslag, lag om förvaltning av samfälligheter och ledningsrättslag i kraft. Samtliga dessa lagar har fått och kommer att få betydelse för lantmäteriverksamheten. En viss måttlig ökning av efterfrågan på lantmäteriets tjänster på det berörda området bedöms komma till stånd. I och med ledningsrättslagens tillkomst har ett nytt rättsinstitut, ledningsrätt, tillskapats inom ramen för ett förrättningsförfarande som ombesörjs av fastighetsbildningsmyndighet.

Plangenomförandefrågor som bedöms få ökad aktualitet under de närmaste åren är sådana som avser förnyelse och omdaning i tätorter. Här ställs betydande krav på rättsliga genomförandeinsatser i form av tomtindelning, fastighetsreglering, gemensamhetsanläggningar m. m. Också genomförandefrågor i anslutning till den fysiska riksplaneringens fullföljande ställer vissa krav på insatser från lantmäteriet.

För innevarande budgetår beräknas ca 57 000 fastigheter att nybildas

genom ca 21 000 avslutade fastighetsbildningsåtgärder. För budgetåret 1976/77 och den därpå följande fyraårsperioden planeras ett något mindre antal eller ca 55 000 fastigheter att nybildas per budgetår. Antalet avslutade förrättningsåtgärder av sådant slag som inte leder till nybildning av fastighet beräknas till ca 14 000 per år under den närmaste femårsperioden.

Omfattningen av den del av lantmäteriverksamheten som berör bostadsbyggnadssektorn är beroende av statsmakternas bostadspolitik. Med hänsyn till det för år 1975 fastställda bostadsbyggnadsprogrammet bedöms efterfrågan på fastighetsbildningsåtgärder, nödvändiga för de egentliga tätorternas utveckling, komma att öka något.

Fastighetsbildningsfrågor i samband med fritidsbebyggelsens utveckling har stor omfattning. En viss avmattning i efterfrågan på fritidsfastigheter har dock under senare tid kunnat iakttas. Nu föreliggande planer pekar på att ca 12 000 fastigheter kommer att bildas för detta ändamål under innevarande budgetår.

Under en följd av år har ca 25 % av lantmäteriets kapacitet sysselsatts inom jord- och skogsbrukssektorn. Omfattningen av lantmäteriets insatser inom jordbrukssektorn är beroende på takten i strukturrationaliseringarna. Inom skogsbrukssektorn är behovet av arronderingsförbättring påtagligt i vissa delar av landet. Det kan i dessa områden väntas öka genom den starka mekanisering av skogsbruket som pågår. Behovet av fastighetsbildningsinsatser påverkas emellertid också av driftssamverkan mellan skogsägarna. Sådan samverkan kan eliminera en stor del av nackdelarna med en splittrad ägostruktur. Det har dock visat sig att strukturproblemen bara delvis kan lösas med driftssamverkan. Därför bör även ledes ske åtgärder som förbättrar fastighetsstrukturen, främst storleksrationalisering och bildande av gemensamhetsskog.

Verksamheten för att tillrättalägga oklarheter rörande fastighetsbeståndet inom jord- och skogsbrukssektorn genom att avgöra frågor om fastighetsindelningens beskaffenhet har under senare år varit tämligen konstant.

Verksamheten med äganderättsutredningar är särskilt betydelsefull för att skapa redigare fastighetsförhållanden främst i Kopparbergs län. Utredningarna är synnerligen angelägna inte enbart för jord- och skogsbrukets rationalisering utan i minst lika hög grad för utvecklingen från bebyggelsesynpunkt. En arbetsgrupp tillsattes 1974 med uppgift att närmare utreda omfattningen av den återstående äganderättsutredningsverksamheten i Kopparbergs län. Utredningen, som är en fortsättning på den under budgetåret 1972/73 bedrivna utredningen angående lagaskiftesverksamheten, avslutade sitt arbete våren 1975. Utredningen har föreslagit vissa åtgärder för att underlätta lösandet av bl. a. de sysselsättningsproblem som kan komma att uppstå i samband med

det successiva slutförandet av laga skiftes- och äganderättsutredningsverksamheten. På grundval av utredningsförslaget har LMV beslutat att fr. o. m. den 1 juli 1975 dra in tre specialenheter som handlagt laga skiften och äganderättsutredningar.

Lagen om äganderättsutredning och legalisering (ÄULL) inrymmer även ett s. k. legaliseringsinstitut, som gör det möjligt att under vissa förutsättningar ge privat jorddelning fastighetsindelningsrättslig innebörd. Tillämpningen av ifrågavarande lagstiftning är en i huvudsak rättslig procedur som åvilar lantmäteriet. Den nya jordabalken, som trädde i kraft samtidigt med den nya fastighetsbildningslagen, innehåller förbud mot inteckning i andel i fastighet. Det är därför inte möjligt att utnyttja sämjelott av fastighet som kreditobjekt. Detta får i många fall till följd att krav reses på snabba insatser från fastighetsbildningsmyndigheternas sida.

Legaliseringsverksamheten har nått en förhållandevis stor omfattning inom lantmäteriet. Sedan den 1 januari 1974 har sakersättningsdebitering införts för vissa legaliseringsåtgärder.

Särskilda skiftesverksamheten i Kopparbergs län (delprogram 2 b)

Som riktlinje för verksamheten inom delprogram 2 b gäller att snarast möjligt slutföra de på statsverkets bekostnad bedrivna laga skiftena i Kopparbergs län. Verksamheten är helt anslagsfinansierad genom medel från bidragsanslaget. Skiftesverksamheten håller successivt på att slutföras. Enligt föreliggande planer skall verksamheten vara avslutad 1981. Under budgetåret 1976/77 beräknas två skifteslag att avslutas.

Uppdragsverksamhet (delprogram 2 c)

Delprogrammet omfattar den via uppdragstaxan finansierade uppdragsverksamhet som bedrivs inom LMV och till sin större del vid de regionala och lokala organen. Uppdragsverksamheten bedrivs affärsmässigt och i en konkurrenssituation.

Den tekniska uppdragsverksamheten inom delprogrammet består främst i mätningsteknisk service, flygfotografering och kartläggningsservice innefattande bl. a. laboratorieverksamhet, ortoprojektion, ritmaskinarbeten m. m.

Målet för verksamheten är att med beaktande av kravet på full kostnadstäckning tillgodose uppdragsgivarnas krav på kvalitet och snabbhet i handläggningen.

Kommunerna är den störste avnämaren av de regionala och lokala lantmäteriorganens tjänster inom uppdragsverksamheten. Samarbetet med kommunerna har därför ofta getts fasta former genom speciella service- och samarbetsavtal med utgångspunkt i standardiserade normal-

avtal. Avtalsnormerna har tagits fram gemensamt av lantmäteriet och Svenska kommunförbundet.

Under planeringsperioden fram t. o. m. budgetåret 1980/81 planeras en ökning av uppdragsverksamheten. Under nästkommande budgetår beräknas ca 33 000 uppdrag att slutföras vid de regionala och lokala organen. Härav är ca 30 000 s. k. småuppdrag. Verksamheten beräknas komma att omsluta drygt 40 milj. kr., varav ca 27 milj. kr. från verksamhet vid sistnämnda myndigheter. (Härvid har inte tagits hänsyn till taxehöjningen hösten 1975.)

Lantmäteritaxan

Gällande grunder

Grunderna för taxesättningen i lantmäteriverksamheten fastställdes genom beslut av 1971 års riksdag (prop. 1971: 170, CU 1971: 32, rskr 1971: 322). Beslutet innebär att förrättnings- och uppdragsverksamheten i sin helhet skall täckas av avgifter och att avgifterna för förrättningar skall anpassas till den nytta varje förrättning medför för fastigheten. Samtidigt skall undvikas kostnadsöverföring mellan olika sektorer. I sammanhanget uttalades vidare att statlig subventionering genom nedsättning av avgift kan vara motiverad i fall där det finns ett starkt allmänt intresse av att förrättning kommer till stånd och att frågan härom bör prövas i samband med den årliga budgetbehandlingen.

Anpassningen till de angivna principerna skall enligt riksdagsbeslutet av praktiska skäl ske etappvis och genom övergång från tidersättningar (timersättning efter tidsåtgång) till sakersättningar (enhetliga ersättningar). Övergången till den senare formen för ersättning bedömdes på sikt minska behovet av särskilda subventioner.

Sakersättningsdebitering infördes för vissa typer av förrättningar (avstyckningar och klyvningar) i lantmäteritaxan (1971: 1101) den 1 januari 1972 och vidgades till att omfatta ytterligare förrättningstyper, bl. a. fastighetsregleringar och vissa fastighetsbestämningar, fr. o. m. den 1 januari 1974.

Nu gällande bestämmelser i lantmäteritaxan om nedsättning innebär att nedsättning kan medges

1. om ersättningen står i missförhållande till den nytta som förrättningen medför för fastigheten och förrättningen är av betydelse från allmän synpunkt,

2. om förrättningen har inställts eller fastighetsbildningsmyndighetens beslut har undanröjts eller

3. om andra särskilda skäl för nedsättning föreligger.

Nedsättning får ske med belopp som är skäligt med hänsyn särskilt till den nytta som förrättningen medför för fastigheten. Nedsättning enligt 1 får inte ske i fråga om sakersättning. Nedsättning får inte heller ske med större del av ersättningsbeloppet än 50 %.

1974 års utredning angående översyn av lantmäteritaxan

En särskilt tillkallad sakkunnig (B 1974: 03) har haft uppdrag att göra en översyn av lantmäteritaxan och därvid dels undersöka i vad mån det finns möjligheter att i än större utsträckning gå över till sakersättning, dels se över taxans subventioneringsregler. I den mån skäl för en fortsatt subventionering anses föreligga, bör enligt direktiven riktlinjerna för en sådan subventionering anges.

Den sakkunnige har redovisat sitt uppdrag i betänkandet (Ds B 1975: 2) 1974 års utredning angående översyn av lantmäteritaxan. Betänkandet innehåller förslag om utvidgning av sakersättningen i sådan omfattning att, när verkan av vissa övergångsbestämmelser upphört, drygt 90 % av alla förrättningsåtgärder beräknas komma att sakersättningsdebiteras. I frågan om subventionering hävdas att de nuvarande reglerna i lantmäteritaxan om nedsättning av ersättningsbelopp ger upphov till en osäker och ojämn praxis och att de därför bör tas bort. I stället föreslås en generell bestämmelse om fördelning av kostnaderna mellan staten och sakägarna för vissa förrättningar. Sålunda bör i fråga om äganderättsutredningar varom förordnande meddelas av länsstyrelse enligt lagen om äganderättsutredning och legalisering staten bidraga med hälften av kostnaderna för förrättningen. Detta anses rimligt med hänsyn till bakgrunden till lagstiftningen och tillkomsten av förrättningarna och överensstämmer för övrigt med den praxis som har utbildats inom nuvarande regelsystem. Beträffande förrättningar i övrigt bör enligt förslaget statens insatser begränsas till sådana fall av fastighetsregleringar eller sammanläggningar där sakägarens nytta av förrättningen uppenbarligen inte svarar mot kostnaderna och där statsverkets besparing inom andra områden blir påtaglig om förrättningen kommer till stånd. Besparingen begränsas härvid till den vinst statsverket beräknas göra från registrerings-, inskrivnings- och fastighetstaxeringssynpunkt av att fastighet, skifte, servitut eller samfällighet av mindre omfattning eller betydelse kan avföras ur befintliga register. Förslaget innebär att staten skall bidra med ett belopp av 300 kr. för varje sådan avförning i de fall avgiften för förrättningen står i uppenbart missförhållande till den nytta som förrättningen medför för sakägare. Bidraget får dock inte uppgå till mer än 50 % av den sammanlagda avgiften på förrättningen.

Eftersom det föreslagna fördelningssystemet väntas föra med sig förrättningar som inte kommit till stånd med nuvarande regler har utredningen ansett sig inte kunna göra några beräkningar av hur stort anslag som behövs för statens insatser. I avvaktan på viss erfarenhet bör man enligt utredningen räkna med samma belopp som utgår till nedsättningar enligt nu gällande regler.

Betänkandet har remissbehandlats. Remissinstanserna har, bortsett

från *Kommunförbundet* som förordat en mer genomgripande översyn, överlag tillstyrkt utökad sakersättningsdebitering i enlighet med förslaget och har även ställt sig positiva till det föreslagna systemet för fördelning av kostnaderna i vissa fall mellan samhället och sakägarna. Några myndigheter — däribland *riksskatteverket, domstolsverket* och i viss mån *statskontoret* — förordar en mer långtgående subventionering.

Statens lantmäteriverk (LMV) har i viktiga avseenden ställt sig bakom utredningens förslag men redovisar i vissa avseenden mer långtgående förslag och anmäler på några punkter avvikande uppfattning i förhållande till utredningen. LMV menar att man uppnår en rimlig fördelning av kostnaderna för fastighetsbildningsväsendet om man lägger kostnadsansvaret för förrättningarna helt på sakägarna som kollektiv. Fördelningen av kostnaderna inom kollektivet bör göras med en vidgad tillämpning av nyttoprincipen och innebär bl. a. att viss del av kostnaderna inom åtgärdstyperna fastighetsbestämning och fastighetsreglering förs över till åtgärdstyperna avstyckning och klyvning. LMV anser vidare att syftet att stimulera vissa förrättningar av allmänt intresse, s. k. städningsförrättningar, vilka f. n. kan antas inte komma till stånd på grund av för höga taxeavgifter, inte bör främjas på det sätt utredningen föreslagit — genom att staten bidrar till kostnaderna — utan genom nedsättning av taxeavgifterna i enskilda fall i enlighet med av LMV utfärdade anvisningar och med ianspråktagande av intäkter från förrättningar avseende avstyckningar och klyvningar. Förslaget innebär att behovet av särskilt statsanslag för subventioner bortfaller. LMV föreslår slutligen i motsats till utredningen att fakturering av sakersättningsförrättningar sker enligt den taxa som gäller då förrättningen avslutas. Även denna del i förslaget motiveras av en vidgning av nyttoprincipen.

Föredraganden

Verksamheterna inom delprogrammen 2 a och 2 c finansieras till helt övervägande del genom att avgifter tas ut av sakägare resp. uppdragsgivare. Den särskilda skiftesverksamheten inom delprogram 2 b bekostas däremot helt av statsmedel.

Under budgetåret 1974/75 har uppstått ett underskott i verksamheten. Detta har enligt LMV sin grund i bl. a. ökade lönekostnader till följd av 1975 års löneavtal. En betydande del av underskottet beräknas emellertid inte ha något samband med verksamheten som sådan utan antas vara en följd av ofullkomligheter i nuvarande system för intäktsredovisning.

Kostnaderna för verksamheten bör, bortsett från det särskilda driftbidraget över bidragsanslaget, i princip kunna täckas helt med avgifter från sakägare och uppdragsgivare. Jag är därför inte beredd att förorda att någon del av det redovisade underskottet täcks med anslagsmedel. I likhet med LMV finner jag det motiverat att verket närmare

utreder frågan om lämpliga förändringar i nuvarande system för intäktsredovisning och den därmed sammanhängande förlagsvärderingen.

Riksdagen har genom beslut år 1971 fastställt grunder för taxesättningen i lantmäteriverksamheten (prop. 1971: 170, CU 1971: 32, rskr 1971: 322). Beslutet innebär att förrättnings- och uppdragsverksamheten i sin helhet skall täckas av avgifter och att avgifterna för förrättningar skall anpassas till den nytta varje förrättning medför för fastigheten. Samtidigt skall undvikas kostnadsöverföring mellan olika sektorer. I sammanhanget uttalades vidare att statlig subventionering genom nedsättning av avgift kan vara motiverad i fall där det finns ett starkt allmänt intresse av att förrättning kommer till stånd och att frågan härom bör prövas i samband med den årliga budgetbehandlingen.

Anpassningen till de angivna principerna skall enligt riksdagsbeslutet av praktiska skäl ske etappvis och genom övergång från tidersättningar (timersättning efter tidsåtgång) till sakersättningar (enhetliga ersättningar). Övergången till den senare formen för ersättning bedömdes på sikt minska behovet av särskilda subventioner.

Sakersättningsdebitering infördes för vissa typer av förrättningar i lantmäteritaxan (1971: 1101) den 1 januari 1972 och har vidgats till att omfatta ytterligare förrättningstyper fr. o. m. den 1 januari 1974.

En särskilt tillkallad sakkunnig (B 1974: 03) har haft uppdrag att göra en översyn av lantmäteritaxan och därvid dels undersöka i vad mån det finns möjligheter att i än större utsträckning gå över till sakersättning, dels se över taxans subventioneringsregler. I den mån skäl för en fortsatt subventionering anses föreligga, bör enligt direktiven riktlinjerna för en sådan subventionering anges.

Den sakkunnige har redovisat sitt uppdrag i promemorian (Ds B 1975: 2) 1974 års utredning angående översyn av lantmäteritaxan. Promemorian innehåller förslag om utvidgning av sakersättningen i sådan omfattning att, när verkan av vissa övergångsbestämmelser upphört, drygt 90 % av alla förrättningsåtgärder beräknas komma att sakersättningsdebiteras. I frågan om subventionering föreslås att de nuvarande reglerna i lantmäteritaxan om nedsättning, vilka givit upphov till en osäker och ojämn praxis, ersätts av generella bestämmelser om fördelning av kostnaderna mellan staten och sakägarna för vissa förrättningar av intresse för det allmänna. Utredningens förslag överensstämmer väl med de av riksdagen beslutade grunderna för taxesättningen i lantmäteriverksamheten och har fått ett positivt mottagande av det övervägande antalet remissinstanser. Ärendet bereds f. n. inom bostadsdepartementet och jag räknar med att inom den närmaste tiden kunna föreslå regeringen ändringar i lantmäteritaxan som innebär en ytterligare anpassning till gällande grunder.

För budgetåret 1976/77 räknar jag med ett medelsbehov av 7 milj. kr. för statens kostnader för bidrag till vissa förrättningar, inkl. kostnaderna

för den särskilda skiftesverksamheten. Av beloppet avses 400 000 kr. för statsbidrag enligt kungörelsen (1971: 1105) om statsbidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättningar m. m. och 300 000 kr. för bidrag till vissa vägförrättningar m. m. genom länsstyrelsernas försorg. Hemställan angående anslag för angivna ändamål görs i det följande under anslaget D 5. Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet. Förevarande anslag bör tas upp endast med ett formellt belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 3. Lantmäteriet: Mätning och kartläggning

1974/75	Utgift	[1]39 538 306
1975/76	Anslag	37 750 000
1976/77	Förslag	43 641 000

[1] Härav utgör 4 045 000 kr. medel från sjunde huvudtitelns anslag Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.

Under anslaget redovisas kostnader för programmet Mätning och kartläggning.

Programmet Mätning och kartläggning

Programmet är indelat i fyra delprogram:

3 a Geodetisk verksamhet

3 b Kartläggning i skalor större än 1 : 25 000

3 c Kartläggning i skalorna 1 : 25 000—1 : 100 000

3 d Kartläggning i skalor mindre än 1 : 100 000

Programmet omfattar mätning och kartläggning av grundläggande natur, främst framställning av de allmänna kartorna. Verksamheten omspänner hela kartläggningsproceduren, dvs. geodetiska, fotogrammetriska och kartografiska arbeten fram till reproducerbara tryckoriginal. I verksamheten ingår vidare flygfotografering och bildframställning för den allmänna kartläggningens behov samt geodetiska riksnätsarbeten och geodetiska projekt, delvis internationella sådana.

	1974/75	1975/76	1976/77	
	Utfall	Anvisat	Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Kostnader	39 538 306	39 350 000	49 791 000	45 241 000
Avgår intäkter under anslaget	—	1 600 000	1 600 000	1 600 000
Utfall/Anslag	**39 538 306**	**37 750 000**	**48 191 000**	**43 641 000**

Statens lantmäteriverk

Allmänt

Mätning och kartläggning är en av lantmäteriets huvuduppgifter. Lantmäteriet har, när det gäller den geodetiska mätningen, att som en myndighetsuppgift samordna mätningarna och tillse att de görs på ett rationellt sätt. Det sker genom att lantmäteriet upprättar de landsomfattande geodetiska näten och handhar vissa utvecklings- och tillsynsfunktioner vilka regleras bl. a. i mätningskungörelsen (1974: 339).

Sålunda åligger det LMV bl. a. att följa och delta i utvecklingen av metoder och instrument inom det mätningstekniska området, att för mätningsarbeten för olika ändamål lägga fast noggrannhetsnormer som svarar mot aktuellt behov men också möjliggör långsiktig användning av mätningsresultaten för ändamål som normalt kan förutses inom ifrågavarande typ av mätningsområde, att söka trygga den framtida användningen av utförda arbeten samt att främja en systematisk uppbyggnad och samordning av mätningsverksamheten inom landet.

De landsomfattande geodetiska näten — som består av rikstriangulering, riksavvägning och rikets tyngdkraftsnät — är nödvändiga såväl för nämnda samordning av mätningsverksamheten som för den landsomfattande grundläggande kartläggningen av landet. Näten har dessutom betydelse som bidrag till det internationella samarbetet inom geodesin.

Lantmäteriets befattning med den geodetiska mätningen bör ske med målsättningen att de samlade mätningstekniska insatserna inom landet görs med sådana metoder och sådan noggrannhet samt på ett så samordnat sätt att rationaliseringsvinster så långt möjligt uppnås och så att också i övrigt verksamheten och kostnaderna för denna blir väl avvägda i förhållande till föreliggande behov.

De geodetiska näten ger en gles stomme över hela landet, som för att kunna användas för bl. a. kartläggningsbehov måste förtätas med detaljinnehåll. Förtätningen kan ske direkt med mätningar på marken eller med fotogrammetriska metoder, dvs. mätning i bilder i allmänhet fotograferade från flygplan.

Den förnyade rikstriangulerингen genomförs f. n. i enlighet med statsmakternas beslut år 1968 och 1969. En betydande ökning av den kommunala mätningsaktiviteten har medfört ett starkt behov att utvidga det nuvarande området. De resurser som erhållits genom rationalisering av mättekniken har visat sig ge utrymme för att åstadkomma de nödvändigaste förtätningarna av nätet.

Stort intresse finns för riksavvägningen och tyngdkraftsmätningen. I det internationella arbetet utförs satellitobservationer som skall ge underlag för bättre samordning av de olika ländernas och världsdelarnas geodetiska nät.

Som grund för de fotogrammetriska arbetena utförs flygfotografering. En systematisk fotografering utförs av hela landet enligt en omdrevsplan, som tillför lantmäteriets bildarkiv aktuella bilder tillräckliga för kartläggning i skalor 1 : 5 000 och mindre. För kartläggningsuppgifter i större skalor utförs speciella fotograferingar, planerade för varje uppgift.

Fotografering enligt omdrevsplanen utgör grund för framställningen av de allmänna kartorna, dvs. den grundläggande kartläggning som f. n. sker i skala 1: 10 000 och mindre skalor och som direkt ingår i lantmäteriets myndighetsuppgifter och bekostas över statsbudgeten.

En mängd faktorer påverkar utformningen av de allmänna kartorna. Eftersom grundtyperna av kostnadsskäl måste begränsas i antal har olika behov fått tillgodoses i huvudsak inom ramen för två stora kartserier, den ekonomiska kartan och den topografiska kartan. Därjämte utges översiktskartor i skalor 1 : 250 000—1 : 2 000 000. Det ligger ett stort värde i långsiktig planering och kontinuitet inom framställningen av de allmänna kartorna. Det åligger emellertid lantmäteriet att kontinuerligt följa kartanvändarnas behov. Detta kan i stor utsträckning tillgodoses genom flexibilitet i fråga om skala, bladindelning och versioner inom ramen för kartornas grundtyp. Lantmäteriet har vidare som mål att ständigt aktualisera den samlade informationen genom ajourhållning av kartorna och utgivning av reviderade kartor. Ambitionsnivån i fråga om flexibilitet och aktualitet styrs av förhållandet mellan samhällsnyttan av insatserna och kostnaderna för dessa.

Mångsidigheten i kartbehoven och svårigheten att entydigt hänföra ett visst kartbehov till en viss avnämare har gjort att de allmänna kartorna i allt väsentligt bekostas över statsbudgeten. Möjligheten att optimera produktion och användning av kartor över huvud taget skulle främjas om utbudet av allmänna kartor kunde bättre anpassas till aktuella behov. Detta skulle underlättas om kostnaderna för den allmänna kartläggningen i högre grad än f. n. belastade kartanvändarna. Lantmäteriet bör arbeta med en optimal behovsanpassning som målsättning, vilket bör ske bl. a. genom att åstadkomma en sådan, åtminstone t. v., försiktig förskjutning av kostnadsansvaret.

Kartläggning i större skalor är en kommunal angelägenhet. Den sker emellertid i stor utsträckning inom lantmäteriets organisation som beställningsuppdrag.

Genom att sprida information och kunskap om användandet av kartor och andra informationsbärare vill LMV uppnå en ökad användning av sådana hjälpmedel och därigenom skapa förutsättning för kostnadsbesparingar och bättre resultat i de sammanhang där de kommer till användning.

Den allmänna kartläggningsverksamheten kommer under den närmaste femårsperioden att förändras i flera avseenden. Dels kommer un-

der denna period förstagångsframställningen av såväl den ekonomiska som den topografiska kartan att avslutas och ersättas med framställning av reviderade kartor, dels måste anpassning ske till ett ökat behov, framför allt på grund av den intensifierade planeringsverksamheten.

LMV har i kontakt med kartrådet studerat ifrågavarande problem för att kunna föreslå riktlinjer för en anpassad kartpolitik. Det har ännu inte varit möjligt att utarbeta en detaljerad kartplan bl. a. därför att den är beroende av pågående utredning om gränsdragning mellan de uppgifter med avseende på de allmänna kartorna som skall ankomma på LMV och Liber Grafiska AB. Under det att redovisningen av resursbehov över hela den redovisade femårsperioden delvis är preliminär motsvarar äskandet för 1976/77 en insats som bör genomföras oberoende av detaljerna i det fortsatta planeringsarbetet.

Det förutsätts att i fortsättningen ett något ökat bidrag till kostnaderna för den allmänna kartläggningen tas ut av nyttjarna av kartmaterialet genom prissättningen på tryckta kartor och andra produkter samt genom höjda avgifter för följdproduktframställning. Dessa bidrag bör i motsats till tidigare tillämpning i sin helhet kunna disponeras av LMV utöver tilldelade anslag.

En aktiverad marknadsföring bör tillsammans med en på detta sätt justerad prispolitik medföra en merinkomst för LMV. Storleken härav kan dock för dagen inte beräknas närmare.

F ö r s l a g

Pris- och löncomräkning har beräknats till 7 569 000 kr., varav 628 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

0-alternativet innebär att den planerade utgivningen av kartblad m. m. måste minskas. Detta medför en försämrad kartstandard och får vidare återverkningar i form av försämrad effektivitet och sämre planeringsmöjligheter för stora sektorer inom statlig och kommunal förvaltning. Särskilt kan inaktualiteten hos kartbeståndet befaras öka kraftigt. En minskad kartutgivning medför också intäktsbortfall.

Planeringen av verksamheten enligt budgetalternativ 1 innebär i stort att rikstrianguleringen slutförs med fältarbete t. o. m. år 1978, att förstagångsutgivningen av de ekonomiska och topografiska kartserierna slutförs samma år och att revideringen av den ekonomiska och den topografiska kartan successivt ökas. I alternativet ryms vidare en årlig utgivning av 7 blad av översiktskartan i skalan 1 : 250 000.

I budgetalternativ 2 föreslås en kraftig satsning på partiell revidering av kartor i skalor större än 1 : 25 000. En revidering grundad på ortofotokarta kan avhjälpa brister i kartförsörjningen i de län där inte förstagångskartläggning eller fullständig revidering pågår. LMV föreslår att ytterligare ca 400 partiellt reviderade blad framställs utöver de som ryms inom alternativ 1 (+2 500 000 kr.).

För kontinuerlig ajourhållning av den ekonomiska kartan bör resurser successivt tillföras de olika länen i takt med att ortofotokarta blir tillgänglig (+600 000 kr.).

LMV vill vidare utvidga kartläggningsområdet för den ekonomiska kartan till att omfatta delar av fjällvärlden. En sådan utökad kartläggning planeras att genomföras under de tre närmaste budgetåren (+400 000 kr.).

Föredraganden

Den allmänna kartläggningen finansieras i huvudsak med anslagsmedel. Förstagångsutgivningen av såväl den ekonomiska som den topografiska kartan skall enligt nu gällande planer avslutas under år 1978. Även det fältarbete som är nödvändigt för den förnyade rikstriangu-leringen av nuvarande område planeras vara klart samma år. Detta innebär att för en stor del av den verksamhet som bedrivs inom programmet, inte minst den allmänna kartläggningen, måste inom de närmaste åren göras en förnyad långsiktig planering utifrån den inriktning som den kommande verksamheten skall ha. Lantmäteriverket studerar f. n. frågan i kontakt med kartrådet men har av naturliga skäl ännu inte kommit tillräckligt långt för att föreslå riktlinjer för en ny kartpolitik. Detta har inte heller varit möjligt med hänsyn till att frågan är beroende av pågående utredning om gränsdragningen mellan de uppgifter med avseende på de allmänna kartorna som skall ankomma på LMV och Liber Grafiska AB. Mot denna bakgrund vill jag endast lämna några synpunkter i anledning av den måldiskussion som verket för.

Jag anser i likhet med LMV att det ligger ett stort värde i långsiktig planering i den allmänna kartläggningen men att planeringen måste vara flexibel med syfte att kontinuerligt kunna möta avnämarnas behov. Den nya organisationen med kartverksamheten förankrad även på regional och lokal nivå erbjuder härvidlag goda möjligheter till avkänning av avnämarnas behov. En uppgift bör vara att inom ramen för tillgängliga resurser och utifrån ett väl avvägt basmaterial samordna olika intressenters behov i tid och rum för framställning av önskade kartprodukter. Härigenom uppnås inte bara en ökad behovsanpassning av kartproduktionen utan också förutsättningar för en lämplig kostnadsfördelning mellan kartintressenterna.

Jag kan ansluta mig till verkets förslag till planering av produktionen under budgetåret 1976/77 enligt budgetalternativ 1. Jag förordar vidare att anslaget, utöver medel enligt nämnda alternativ, tillförs särskilda resurser (500 000 kr.) för en verksamhet i de olika länen med kontinuerlig ajourhållning av den ekonomiska kartan i takt med att ortofotokarta blir tillgänglig.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Mätning och kartläggning* anvisa ett reservationsanslag av 43 641 000 kr.

D 4. Lantmäteriet: Försvarsberedskap

1974/75	Utgift	[1]960 458
1975/76	Anslag	1 092 000
1976/77	Förslag	1 289 000

[1] Härav utgör 94 800 kr. medel från sjunde huvudtitelns anslag Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.

Programmet försvarsberedskap

Programmet är indelat i två delprogram:

4 a Säkerhetsskydd

4 b Beredskapsplanläggning

Programmet omfattar sådana uppgifter som åligger lantmäteriverket för att trygga kartförsörjningen i krig, vari ingår främst beredskapsplanläggning, förberedelser för krigskartetryckning, sekretessåtgärder i form av granskning av kartor och flygbilder samt vissa administrativa åtgärder i övrigt.

Statens lantmäteriverk

Målet för programmet Försvarsberedskap är

att till skydd för rikets säkerhet granska kartor och flygbilder,

att svara för att lantmäteriets verksamhet bedrivs så att de krav som rikets säkerhet ställer kan tillgodoses,

att svara för åtgärder som tryggar totalförsvarets behov av kartor samt att svara för åtgärder för samordning av totalförsvarets utnyttjande av lantmäteriets kartdata och terränginformation.

Uppgifterna styrs till väsentliga delar av verksamheter som sammanhänger med utvecklingen inom totalförsvaret liksom inom samhället i övrigt. Exempel på sådana verksamheter är krigsplanläggning inom totalförsvaret, extern kartproduktion, utvecklingen inom ADB-området och den tekniska utvecklingen inom bl. a. området för fjärranalys.

Pris- och löneomräkning beräknas till 229 000 kr. varav 22 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

0-alternativet medför en minskning av programmets resurser med 65 000 kr. Om alternativet genomförs uppstår fördröjningar i ärendehandläggningen som berör allmänheten, myndigheter och företag.

I budgetalternativ 2 framhåller LMV att efterfrågan på granskning av externt framställda kartor ökar samtidigt som en eftersläpning föreligger av beredskapsplanläggningen. I den nya organisationen lämnas även service till lantmäteriets regionala och lokala organ vilket kräver ökade resurser för utbildning i och information om säkerhetsskydd och sekretessåtgärder (+200 000 kr.).

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Försvarsberedskap* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 289 000 kr.

D 5. Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet

1974/75	Utgift	6 225 547
1975/76	Anslag	7 000 000
1976/77	Förslag	7 000 000

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört under anslaget D 2. Lantmäteriet: Förrättnings- och uppdragsverksamhet beräknar jag behovet av medel till oförändrat 7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kr.

D 6. Lantmäteriet: Utrustning

1974/75	Utgift	3 485 953	Reservation	1 993 782
1975/76	Anslag	[1] 1 500 000		
1976/77	Förslag	3 000 000		

[1] Härutöver har på tilläggsbudget I för budgetåret 1975/76 anvisats 1 milj. kr.

Under anslaget redovisas normalt kostnader för utrustning med anskaffningsvärde av minst 10 000 kr.

Statens lantmäteriverk

I förra årets petita anmälde LMV att den tekniska verksamhetens integrering inom lantmäteriets olika organ var föremål för utredning av en projektgrupp, vars arbete bl. a. skulle leda till förslag beträffande ändamålsenlig teknisk utrustning. Gruppen har i mars 1975 lämnat en rapport. LMV har på grundval av rapporten i juni utfärdat föreskrifter och anvisningar angående åtgärder för ökad samordning av mätnings- och kartteknisk verksamhet inom lantmäteriorganisationen. Huvuddragen i gruppens förslag till utrustning har lagts till grund för LMV:s investeringsplanering.

Den upprustning som för den regionala och lokala organisationen beräknats vara erforderlig medför följande sammanlagda investering (milj. kr.):

	Totalt	Del som belöper sig på utrustningsanslaget
Fastighetsbildningsmyndigheter	11,6	7,6
Tekniska enheter	2,7	2,0
Reproutrustning hos ÖLM	1,8	1,8
	16,1	**11,4**

Den lämpliga tiden för upprustningens genomförande har bedömts vara fem år. Det årliga behovet av medel beräknas därmed till 2,3 milj. kr.

LMV föreslår vidare nyanskaffning för verksamhet vid centralorganet av två nya digitaliseringsenheter för numeriskt styrd ritning och gravyr, ett satellitlaserinstrument, en mekometer för precisionsmätningar, en flygkamera samt ljuslåda och förstoringsapparat för färgförstoringar till en sammanlagd kostnad av 1 milj. kr.

LMV yrkar att utrustningsanslaget tillförs totalt ytterligare 3,1 milj. kr. för budgetåret 1976/77 (+3 100 000 kr.).

Föredraganden

Lantmäteriverket har genom en särskild utredning undersökt vilken ytterligare teknisk utrustning som behövs inom lantmäteriet i den nya organisationen. Utredningsresultatet visar att framför allt den regionala och lokala organisationen behöver rustas upp. Mot denna bakgrund har på tilläggsbudget I till statsbudgeten för innevarande budgetår anvisats 1 milj. kr. för detta ändamål. Föredragande departementschefen har i det sammanhanget (prop. 1975/76: 25 s. 63) uttalat att en ändamålsenlig och rationell instrumentpark utgör en grundläggande förutsättning för att den nya organisationen på ett förtroendeingivande sätt skall kunna lösa sina väsentliga uppgifter inom samhällsbyggandet och att därför vissa omoderna och orationella instrument successivt bör ersättas.

En god instrumentpark är ägnad att rationalisera och effektivisera lantmäteriets verksamhet.

Jag har i likhet med LMV prioriterat behovet av ytterligare medel för utrustning och delar helt verkets uppfattning att de ökade resurserna skall användas till att i första hand förstärka förrättnings- och uppdragsverksamheten i den lokala och regionala organisationen. Av den anledningen har jag räknat upp anslaget med 1,5 milj. kr. till 3 milj. kr.

Någon nyanskaffning av utrustning till centralorganet utöver den som ryms inom nuvarande anslag är jag inte beredd att förorda.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriet: Utrustning* anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN *Tolfte huvudtiteln*

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

IV:11 Lånefonden för bostadsbyggande

1974/75	Utgift	2 665 600 000	Behållning	1 323 000 000
1975/76	Anslag	1 670 000 000		
1976/77	Förslag	1 660 000 000		

Från fonden utbetalas bostadslån, räntelån, räntebärande förbättringslån, tomträttslån till kommun samt lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter.

Gällande bestämmelser om *bostadslån* finns i bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946, ändrad senast 1975: 1144) som trädde i kraft den 1 januari 1975 och i bostadslånekungörelsen (1967: 552, ändrad senast 1975: 487). Enligt dessa bestämmelser utgår lån i huvudsak till ny- och ombyggnad av bostadshus. Bostadslånets storlek bestäms så att det utgör en andel av ett i särskild ordning fastställt låneunderlag. Andelen är 30 % för kommun eller allmännyttigt företag, 29 % för bostadsrättsförening med kommunal insyn m. m., 25 % i fråga om småhus som skall bebos av låntagaren och 15 % i övriga fall. Låneunderlaget bestäms i fråga om nybyggnad enligt en av regeringen fastställd metod som summan av beräknade kostnader för mark och dess iordningställande för bebyggelse samt för byggande. Vid ombyggnad utgör med vissa begränsningar den godkända kostnaden för arbetet låneunderlag. Det förutsätts att underliggande lån tas upp i öppna marknaden. För bostadslån skall erläggas ränta efter en räntesats som fastställs av regeringen för ett kalenderår i sänder. Bostadslånet är förenat med räntesubventioner enligt regler som har redovisats under anslaget Räntebidrag m. m.

Amorteringstiden för lån till nybyggnad är 30 år om lånet avser småhus som skall bebos av låntagaren. Med visst undantag är amorteringstiden för lån till nybyggnad i övriga fall beroende av förhållandet mellan garanterad ränta och faktisk räntekostnad under lånetiden. För lån till ombyggnad är amorteringstiden högst 30 år.

Bestämmelserna om *räntelån* finns i räntelånekungörelsen (1967: 553, ändrad senast 1974: 948). Räntelån utgår dels för bostadshus som har uppförts eller byggts om med stöd av statligt lån som har beviljats enligt de bestämmelser som gällde före den 1 januari 1968, dock ej för

hus som färdigställts före år 1958, dels för bostadshus som har uppförts utan statligt lån, om räntebidrag har utgått för huset enligt bestämmelserna i räntebidragskungörelsen (1962: 541, upphävd 1967: 553). Fr o. m. den 1 januari 1975 utgår räntesubventioner också i samband med räntelån enligt regler som har redovisats under anslaget Räntebidrag m. m.

En redogörelse för bestämmelserna i kungörelsen (1962: 538) om *förbättringslån* (omtryckt 1973: 535, ändrad senast 1974: 486) har lämnats förut under anslaget Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

Tomträttslån enligt tomträttslånekungörelsen (1965: 905, omtryckt 1973: 537, ändrad senast 1974: 956) kan utgå till kommuner som har upplåtit tomträtt till mark för bostadsändamål.

Lån enligt kungörelsen (1972: 760) om lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter (ändrad senast 1975: 222) — *hyresförlustlån* — utgår för att täcka viss del av hyresförluster under åren 1971—1976.

För långivningen i form av bostadslån och förbättringslån fastställer riksdagen årligen olika ramar. Regeringen har bemyndigande att under vissa förutsättningar utvidga de fastställda ramarna. 1975 års riksdag har medgivit att ramen för lån till nybyggnad för år 1975 fastställs till 8 375 000 m² våningsyta motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 72 500 jämte lokaler som omfattas av låneunderlag och pantvärde för bostadslån. För vart och ett av åren 1976 och 1977 har ramen samma omfattning som för år 1975. Lån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån får beviljas intill ett belopp av 250 milj. kr. under år 1975 och 270 milj. kr. under år 1976. Ramen för år 1975 har med stöd av riksdagens bemyndigande utvidgats till 360 milj. kr.

Anslaget till fonden, vilket anvisas med det belopp som behövs för utbetalning av beviljade lån, har förts upp med 1 670 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen anför följande om *bostadsbyggandets och långivningens omfattning och inriktning.*

År 1974 färdigställdes genom nybyggnad 85 300 lägenheter, vilket innebär en minskning med 12 200 lägenheter i jämförelse med år 1973. Minskningen avsåg helt flerfamiljshusbyggandet. Antalet färdigställda lägenheter i flerfamiljshus minskade sålunda med 15 000. Antalet färdigställda lägenheter i småhus ökade däremot med 2 800.

Tillskottet av lägenheter under år 1974 fördelade sig med 46 500 på lägenheter i småhus och 38 800 på lägenheter i övriga hus — här benämnda flerfamiljshus. Andelen lägenheter i småhus uppgick härmed till 55 %, en ökning med 10 procentenheter jämfört med år 1973.

Av 1974 års tillskott av lägenheter i flerfamiljshus utgjordes 990 av

rum i s. k. specialbostäder, dvs. bostäder för studenter, åldringar i ålderdomshem, personal vid sjukhus och vårdanstalter etc. Totalt minskade nyproduktionen av specialbostäder mellan åren 1973 och 1974 med drygt 150 rum.

Under år 1975 torde färdigställandet komma att uppgå till ca 73 000 lägenheter, dvs. ca 12 000 lägenheter mindre än under år 1974. Antalet färdigställda lägenheter i småhus beräknas uppgå till ca 48 000 och antalet lägenheter i flerfamiljshus till ca 25 000.

Under år 1974 påbörjades 80 500 lägenheter, dvs. ca 400 lägenheter mer än under år 1973. Antalet påbörjade lägenheter i småhus ökade med 10 400 till 53 600 lägenheter. Antalet påbörjade lägenheter i flerfamiljshus minskade med 10 000 till 26 900. Detta innebar en ökning av andelen lägenheter i småhus från 54 % till 66 %. Påbörjandet av lägenheter i småhus var av speciella skäl mycket högt under slutet av år 1974. En förutsättning för kompensation för mervärdeskatt var nämligen att företagen påbörjades före utgången av år 1974 och färdigställdes under år 1975.

De av regeringen fastställda ramarna för beslut om bostadslån till nybyggnadsföretag innebär för år 1975 inte någon begränsning av långivningen och därmed påbörjandet. För företag utan statliga lån gäller en ram för meddelande av byggnadstillstånd på 6 500 lägenheter och en ram på 1 500 för vårdplatser i ålderdomshem. Outnyttjade delar av vårdplatsramen får utnyttjas för bostadsbyggande. Enligt bostadsstyrelsens bedömning kommer lån- och tillståndsgivningen år 1975 att avse företag med totalt ca 60 000 lägenheter.

I fråga om bostadsbyggandets regionala fördelning var storstadsområdenas andel av färdigställandet i hela riket under år 1974 35 %, dvs. samma andel som föregående år. Motsvarande minskning av antalet lägenheter var ca 4 000. Minskningen var markant i Stor-Stockholm med drygt 4 500 lägenheter. I Stor-Göteborg ökade antalet färdigställda lägenheter något medan det i Stor-Malmö var i stort sett oförändrat. I landet i övrigt minskade färdigställandet med 8 100 lägenheter.

Antalet påbörjade lägenheter i storstadsområdena minskade med ca 2 200 lägenheter mellan åren 1973 och 1974 — andelen sjönk därigenom från 34 % till 31 %. I landet i övrigt minskade påbörjandet i de största kommunerna men ökade i övriga kommuner, främst i kommuner med mindre än 30 000 invånare.

Beträffande fördelningen på lägenhetstyper minskade andelen lägenheter om tre eller flera rum och kök i flerfamiljshus under år 1974 medan andelen lägenheter om ett rum ökade. I småhusen ökade andelen lägenheter om fyra eller flera rum och kök. Lägenheter fördelade på lägenhetstyper i hus färdigställda under åren 1972—1974 redovisas i följande tablå.

Inflyttningsfärdiga lägenheter fördelade på lägenhetstyper

År för inflyttning	Antal lägenheter	Därav i % om			
		1 rok el. utan kök	2 rok	3 rok	4+rok
Samtliga					
1972	104 046	18,8	20,0	24,5	36,8
1973	97 484	14,0	18,4	22,9	44,7
1974	85 311	12,8	15,6	19,0	52,6
Småhus					
1972	37 135	1,4	2,5	7,9	88,2
1973	43 752	1,0	2,0	8,1	88,9
1974	46 542	0,5	2,0	7,4	90,1
Flerfamiljshus					
1972	66 911	28,4	29,6	33,7	8,2
1973	53 732	24,7	31,7	34,9	8,8
1974	38 769	27,7	31,9	32,8	7,6

Den genomsnittliga lägenhetsytan för påbörjade lägenheter i flerfamiljshus minskade under år 1974. För småhusen har däremot våningsytan genomsnittligt ökat under år 1974.

Vad gäller de färdigställda lägenheternas fördelning efter byggherrekategori har i fråga om småhusen den offentliga och kooperativa sektorns andel minskat medan den enskilda sektorns andel ökat till 95 %. Vad gäller flerfamiljshusen har både den kooperativa och den enskilda sektorns andelar ökat under år 1974 till 19 resp. 15 %. Den offentliga sektorns andel har minskat till 66 %.

Antalet färdigställda lägenheter utan statligt stöd minskade under år 1974 till 16 300, dvs. med ca 1 100 lägenheter. Andelen lägenheter med statligt stöd var år 1974 81 %, jämfört med 82 % under år 1973. Andelen färdigställda småhus med statligt stöd ökade under år 1974 och uppgick till 70 %. Andelen flerfamiljshus med statligt stöd minskade något till 94 %.

SCB har under år 1974 börjat beräkna flera helt nya indexserier avseende *byggnadskostnader för bostäder.* Under åren 1972—1974 var den årliga procentuella stegringen av byggnadskostnaderna för flerfamiljshus enligt faktorprisindex inkl. löneglidning 7,6, 11,9 resp. 17,2.

Genom att de nya indexserierna har en aktuellare viktfördelning kan, till skillnad från föregående år, även utvecklingen av byggnadskostnaderna för småhus uppskattas på samma sätt med hjälp av faktorprisindex för gruppbyggda småhus. Åren 1972—1974 var den årliga procentuella stegringen för dessa 8,1, 14,2 resp. 17,1.

Den starka indexökningen åren 1973 och 1974 beror huvudsakligen på materialprisutvecklingen, främst för trävaror, mellan maj 1973 och maj 1974. Under andra halvåret 1974 var indexökningen obetydlig.

Enligt den s. k. låneunderlagsgruppens statistik har byggnadskostnaderna, dvs. produktionskostnader minus tomtkostnader, för statligt belånade flerfamiljshus och s. k. gruppbyggda småhus ökat på sätt som framgår av följande tablå.

Hustyp, år	Genomsnittlig bostadslägenhetsyta (flerfamiljshus)/bostadsyta (småhus), m²	Genomsnittlig byggnadskostnad[1] per m² lägenhetsyta (flerfamiljshus)/bostadsyta (småhus)		
		Äldre definition, kr.	Ny definition, kr.	Ökning i % från föregående år
Flerfamiljshus i exploateringsområden				
1972	67,7	1 115	—	7,3
1973	67,4	1 223	1 110	9,8
1974	66,5	—	1 285	15,6
Gruppbyggda småhus				
1972	127,4	1 093	—	1,1
1973	125,8	1 198	1 057	9,6
1974	128,4	1 198	1 170	10,7

[1] År 1973 ändrades definitionen av byggnadskostnadsbegreppet p. g. a. att tomtkostnadsbegreppet utvidgades.

Kostnadsuppgifterna, såväl SCB:s som låneunderlagsgruppens, inkluderar normal mervärdeskatt. Någon hänsyn har således inte tagits till momskompensation eller tillfälligt nedsatt mervärdeskatt.

För samtliga bostadshus som har färdigställts år 1974 utgår kompensation för mervärdeskatt, liksom för hus som har påbörjats år 1974 om de har färdigställts senast år 1975. Dessutom kan småhus som färdigställdes år 1973 i vissa fall få reducerad kompensation.

Kompensationsbeloppen vid nybyggnad uppgår normalt till 13 500 kr. för enfamiljshus, 27 000 kr. för tvåfamiljshus och 100 kr./m² lägenhetsyta för flerfamiljshus.

Med få undantag torde de hus som har påbörjats under åren 1973 och 1974 få momskompensation. För småhus innebär detta en kostnadssänkning på i genomsnitt 105—110 kr./m² bostadsyta vilket motsvarar 9—10 % av byggnadskostnaden. För flerfamiljshus innebär momskompensationen en sänkning av byggnadskostnaderna med i genomsnitt 8—9 %.

I tidigare anslagsframställningar har utvecklingen av markkostnaderna för flerfamiljshus belysts med uppgifter om förändringarna under olika år i medelvärdena för vissa vid beräkningen av låneunderlag och pantvärde tillämpade schablonbelopp. År 1973 ändrades metoden för bestämning av dessa belopp, något som försvårar jämförelser av kostnaderna under senare år.

Uppgifter från låneunderlagsgruppens undersökningar ger emellertid följande belysning av utvecklingen.

För företag med preliminärt beslut år 1974 utgjorde den del av pantvärdet som motsvarade tomt- och grundberedningskostnader i genomsnitt 186 kr./m² våningsyta för flerfamiljshus i exploateringsområden och 293 kr./m² våningsyta för gruppbyggda småhus. Motsvarande uppgifter för år 1973 var 167 resp. 275 kr.

Av den totala produktionskostnaden år 1974 utgjorde produktionskostnaden för tomt och grundberedning oförändrat 16 % för flerfamiljshus inom exploateringsområde och 24 % för gruppbyggda småhus.

Hyrorna i nyproducerade, statsbelånade flerfamiljshus kan följas genom SCB:s årliga undersökningar. I följande tablå belyses hyresnivån för lägenheter som färdigställdes under åren 1973 och 1974. Uppgifterna för år 1974 är preliminära. Uppgifterna avser den vanligaste lägenhetstypen — tre rum och kök — och sådana lägenheter i allmännyttiga företag. Nära 40 % av de nya lägenheterna i statligt belånade flerfamiljshus bestod år 1974 av tre rum och kök, och de allmännyttiga företagen svarade för nära 70 % av det statsbelånade flerfamiljshusbyggandet.

Hyrorna för lägenheter om 3 rum och kök färdigställda åren 1973 och 1974 i allmännyttiga företag

År för färdigställande	Stor-Stockholm	Stor-Göteborg	Stor-Malmö	Kommuner med över 75 000 inv.	Övriga kommuner
Hyra per lägenhet, kr.[1]					
1973	8 250	8 210	7 050	7 140	7 240
1974	8 820	8 430	8 000	7 620	7 940
Hyra per m² bostadslägenhetsyta, kr.[1]					
1973	105	104	90	93	96
1974	113	111	101	100	103
Bostadslägenhetsyta per lägenhet, m²					
1973	78	79	78	77	75
1974	78	76	79	76	77

[1] Hyra inkl. bränsle.

Hyrorna för de lägenheter som färdigställdes under år 1974 var genomgående högre än i 1973 års färdigställande. Störst var ökningen i Stor-Malmö (13,5 %) och i de mindre kommunerna (9,7 %). Ökningen var lägst i Stor-Göteborg (2,7 %). Förändringarna i lägenhetshyrorna sammanhänger i hög grad med hur den genomsnittliga lägenhetsytan har förändrats. I Stor-Göteborg minskade genomsnittsytan med nära 4 % medan den i de mindre kommunerna steg med nära 3 %. Hyran per m²

lägenhetsyta steg med omkring 7 % i alla kommungrupper utom i Stor-Malmö, där den ökade med 12 %.

Hyresförändringarna i hela bostadsbeståndet kan belysas genom de bostads- och hyresundersökningar som SCB årligen genomför, och som omfattar ett urval av hela rikets bestånd av hyreslägenheter. Uppgifterna avser hyror inklusive bränsle.

Byggnadsperiod	Ökning av månadshyran i % från december till december resp. år		
	1971/72	1972/73	1973/74
—1920	11,6	7,8	12,9
1921—1940	13,2	7,5	14,1
1941—1950	9,5	6,4	13,4
1951—1960	6,2	6,1	11,2
1961—1965	5,1	4,8	10,7
1966—1970	3,8	4,3	9,6
1971—1972	.	3,6	8,9
1971—1973	.	.	8,6
Samtliga	6,6	5,5	11,4

För samtliga lägenheter ökade hyrorna i genomsnitt med 11,4 % från år 1973 till år 1974, dvs. ungefär dubbelt så mycket som under vart och ett av de närmast föregående två åren. Under alla de tre redovisade åren har den relativa hyreshöjningen varit större för de äldre årgångarna än för de yngre.

Situationen beträffande *outhyrda lägenheter* synes ha stabiliserats under år 1974. Uthyrningssituationen i nybyggda statligt belånade flerfamiljshus tre månader efter husens färdigställande enligt SCB:s undersökningar redovisas i följande tablå.

Andel (%) outhyrda lägenheter inom olika ortsgrupper tre månader efter färdigställandet

Färdigställandeperiod	Stor-Stockholm	Stor-Göteborg	Stor-Malmö	Kommuner med över 75 000 inv.	Övriga kommuner	Hela riket
1972						
1 halvåret	10,3	21,8	6,9	5,9	13,0	11,4
2 ”	12,1	24,9	13,7	7,7	8,4	10,9
1973						
1 halvåret	14,8	12,4	15,3	10,2	13,3	13,2
2 ”	18,6	6,9	12,7	11,7	8,3	11,2
1974						
1 halvåret	22,0	7,4	12,4	13,3	11,0	13,9
2 ”	13,2	8,3	11,8	9,2	7,3	9,6

Andelen outhyrda lägenheter nådde sitt maximum, 13,9 %, i den produktion som blev inflyttningsfärdig under första halvåret 1974. För produktionen under andra halvåret 1974 var andelen outhyrda lägenheter väsentligt lägre.

Uppgifter om antalet outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus som har färdigställts år 1967 och senare enligt bostadsstyrelsens undersökningar redovisas i följande tablå. Uppgifterna avser de lägenheter som varit färdigställda t. o. m. halvåret före resp. undersökningstidpunkt.

Outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus färdigställda år 1967 och senare

Undersökningstidpunkt	Stor-Stockholm	Stor-Göteborg	Stor-Malmö	Kommuner med över 75 000 inv.	Övriga kommuner	Hela riket
1973						
1 mars	2 240	4 520	1 410	2 950	5 260	16 380
1 september	3 940	4 670	2 200	4 030	6 470	21 310
1974						
1 mars	5 180	4 720	2 270	4 050	6 760	22 980
1 september	6 860	5 470	2 560	4 680	7 060	26 630
1975						
1 mars	6 670	5 220	2 340	3 770	5 460	23 500

Antalet outhyrda lägenheter den 1 mars 1975 uppgick till 23 500, varav drygt hälften återfanns i storstadsområdena. Både det absoluta antalet och den procentuella andelen outhyrda lägenheter ökade kontinuerligt fram t. o. m. den 1 september 1974. Därefter tycks utvecklingen ha vänt. I samtliga kommungrupper har de outhyrda lägenheterna minskat såväl absolut som relativt, men andelen outhyrda lägenheter är ändå dubbelt så hög som för tre år sedan.

Uthyrningssvårigheterna har inte drabbat endast de senast färdigställda lägenheterna utan också de något äldre husen, där åtskilliga lägenheter står tomma sedan tidigare hyresgäster flyttat. Andelen outhyrda lägenheter i dessa hus har tidigare ökat år från år men även i detta avseende registrerades en förändring vid undersökningen den 1 mars 1975. Förändringarna framgår av följande tablå.

Andel (%) outhyrda lägenheter i hus färdigställda under år 1967 och senare

Undersökningstidpunkt	Färdigställningsår							
	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
1973								
1 mars	3,2	4,5	4,2	3,0	3,7	7,2	..	
1 september	4,0	5,2	5,8	4,3	4,4	5,4	..	
1974								
1 mars	4,3	5,5	5,8	5,1	4,9	4,8	7,1	..
1 september	4,5	6,3	7,1	5,5	5,5	5,1	5,6	..
1975								
1 mars	4,1	5,1	5,8	5,5	5,2	4,0	4,5	6,6

Bostadsstyrelsens årliga enkät om *bostadsförmedlingsverksamheten* omfattar numera samtliga 278 kommuner och avser att belysa kommunal medverkan vid förmedling av lägenheter och tomter samt vid information om bostäder. Vidare inhämtas kommunernas bedömning av bostadsmarknadsläget.

I början av år 1975 förmedlade 165 kommuner lägenheter.

Under år 1974 har i ett 40-tal kommuner skett förändringar i fråga om arbetssätt och organisation. I en del fall har förmedlingsarbetet helt upphört, i andra har registreringsverksamheten begränsats. Mera resurser avsätts för information. I nästan lika många kommuner planeras förändringar av samma innebörd, dvs. anpassningar till det förändrade bostadsmarknadsläget.

Under senare år har i en del fall förmedling av tomter och/eller småhus överförts från andra kommunala organ till bostadsförmedlingarna. I början av år 1975 skötte i drygt 40 kommuner bostadsförmedlingarna även denna uppgift.

För år 1974 angav 70 kommuner att de inte lämnade information om bostadsförsörjningsläget i kommunen. 71 kommuner lämnade sådan information genom utställningar medan övriga kommuner lämnade informationen på annat sätt.

152 kommuner angav att efterfrågan på hyreslägenheter i flerfamiljshus översteg tillgången. I 8 kommuner gällde detta även bostadsrättslägenheter i flerfamiljshus. 127 kommuner redovisade en marknadsmässig brist på småhus. I övervägande antalet fall gällde detta småhus med äganderätt. Ingen kommun har angivit brist på småhus med bostadsrätt.

78 kommuner angav att bostadsmarknadsläget blivit lättare under år 1974, 77 kommuner att det blivit svårare medan återstående 123 kommuner ansåg att läget var oförändrat.

Beträffande *kreditförsörjningen* anför bostadsstyrelsen följande. Även för år 1975 har delegationen för bostadsfinansiering träffat överenskommelser med bankerna om dels finansieringen av det bostadsbyggande som är avsett att påbörjas under året, dels bankernas bidrag till den slutliga finansieringen under året.

Trots detta är det ibland svårt att få byggnadskredit. Det är enligt styrelsen angeläget att sådana problem i större utsträckning än som nu är fallet löses på länsnivå genom samråd mellan kreditinstituten, länsbostadsnämnden och resp. kommun.

Behovet av kapital till den slutliga finansieringen är och kommer att vara betydande. Det minskade bostadsbyggandet påverkar detta behov först med en viss eftersläpning och i en mindre grad än minskningen av antalet lägenheter kan ge anledning att förmoda. Avlyftssituationen måste därför ständigt uppmärksammas och erforderliga åtgärder vidtas för att begränsa väntetiden för avlyft av byggnadskrediter. Ränteskillnader mellan byggnadskredit och bottenlån kompenseras dock genom

att räntebidrag även utgår för kvarliggande byggnadskredit från tidpunkten för bostadslånets utbetalning.

Fr. o. m. den 1 januari 1975 kan bostadslån för nybyggnad av småhus fördjupas enligt särskilda regler i område där det föreligger betydande svårigheter att få underliggande kredit. Enligt styrelsens beslut omfattar detta område Norrlandslänen, Kopparbergs, Värmlands och Gotlands län samt vissa kommuner i Älvsborgs län. I glesbygd utanför nämnda område kan kreditförsörjningssvårigheter kvarstå. Styrelsen förutsätter att dessa får sin lösning i samband med den av regeringen aviserade översynen av grunderna för beräkning av låneunderlag för småhus.

Styrelsen ämnar undersöka i vad mån de nya fördjupningsbestämmelserna föranlett någon ändrad praxis från bottenlångivarnas sida.

Under det gångna budgetåret har det inte skett någon förändring av den omfattning i vilken de statliga bostadslånen har fördjupats. Omfattningen av utbetalningarna av förskott på bostadslån, som ersättning för byggnadskrediter, har också varit oförändrad i jämförelse med föregående budgetår.

I det följande redovisas vissa uppgifter om de kommunala *bostadsbyggnadsprogrammen* för åren 1975—1979.

Efter att kommunindelningsreformen har genomförts är samtliga kommuner numera ålagda att upprätta bostadsbyggnadsprogram. Samtliga kommuner har också redovisat sådana program. I följande tablå redovisas det bostadsbyggande som kommunerna efter bedömning av bostadsbyggnadsbehov och resurser har ansett vara behövligt och — med hänsyn till bl. a. marktillgång och förberedelseläge — möjligt att påbörja.

Påbörjande enligt kommunernas program, antal lägenheter

	1975	1976	1977	1978	1979	1975—79
Stor-Stockholm	12 800	13 300	10 800	10 100	10 800	57 800
Stor-Göteborg	4 000	3 100	3 600	3 200	2 700	16 600
Stor-Malmö	4 000	3 500	3 600	3 600	3 600	18 300
Summa storstadsområden	20 800	19 900	18 000	16 900	17 100	92 700
Övriga kommuner	52 400	48 900	48 100	46 400	45 900	241 700
Samtliga kommuner	**73 200**	**68 800**	**66 100**	**63 300**	**63 000**	**334 400**

De redovisade programmen sammantagna omfattar en genomsnittlig årlig produktion av 67 000 lägenheter. Under perioden minskar det årligen planerade påbörjandet från 73 200 lägenheter till 63 000 lägenheter.

Mellan de fyra senaste programomgångarna har det planerade påbörjandet minskat successivt. I programomgången 1972—1976 var den planerade volymen i genomsnitt 105 000 lägenheter per år medan motsva-

rande uppgift för programomgången 1975—1979 som nämnts är 67 000 lägenheter.

För hela programperioden redovisas 118 000 lägenheter i flerfamiljshus och 216 000 lägenheter i småhus. I förhållande till föregående programomgång har antalet lägenheter i småhus ökat med 4 000 medan antalet flerfamiljshuslägenheter däremot har minskat med 24 000. I de fyra senaste programomgångarna har småhusandelen ökat kraftigt: 38 % 1972—1976, 50 % 1973—1977, 60 % 1974—1978 och 65 % i den aktuella programomgången.

För den aktuella programperioden beräknas den genomsnittliga våningsytan uppgå till 82 m² i flerfamiljshus och till 125 m² i småhus.

Det planerade byggandet har fördelats på tre markägarekategorier. För hela programperioden ligger 65 % av lägenheterna på kommunmark, 14 % på byggherremark och 17 % på övrig mark. För 4 % av lägenheterna saknas markägareuppgift. Andelen lägenheter på kommunmark och byggherremark minskar under perioden, medan andelen ökar för övrig mark.

Andelen lägenheter på kommunmark är lägre i storstadsområdena än i övriga kommuner, medan andelen lägenheter på byggherremark är klart större.

I förcliggande programomgång planeras 54 000 lägenheter, motsvarande 16 % av det totala antalet lägenheter, påbörjas inom saneringsområden. I programomgången 1974—1978 var motsvarande tal 54 000 och 15 %.

Beträffande tiden mellan kommunalt markförvärv och planerad byggstart gäller för 20 % av produktionen på den kommunägda marken att kommunen har innehaft marken kortare tid än 5 år, för 30 % har kommunen innehaft marken 5—9 år och för 42 % minst 10 år före byggstart.

Också uppgifter om läget för detaljplanering, fastighetsbildning, gatu- och va-arbeten samt husprojektering redovisas i bostadsbyggnadsprogrammen.

I den aktuella programomgången redovisas framför allt för flerfamiljshusen en fortsatt försämring i fråga om detaljplanering, fastighetsbildning och markberedning.

Länsbostadsnämndernas bedömningar av bostadsbyggandets (påbörjandets) omfattning för vart och ett av åren i programomgången 1975—1979 redovisas i följande tablå.

Påbörjande enligt länsbostadsnämnderna (i storstadsområdena de kommunala samarbetsorganen)

	1975	1976	1977	1978	1979
Storstadsområdena	19 000	17 000	17 000	17 000	17 000
Landet i övrigt	45 100	45 700	44 200	42 600	42 500
Totalt	**64 100**	**62 700**	**61 200**	**59 600**	**59 500**

I innevarande programomgång har 107 kommuner redovisat planerad moderniseringsverksamhet i jämförelse med 66 kommuner föregående programomgång då den planerade moderniseringen för första gången skulle redovisas i bostadsbyggnadsprogrammet. Enligt den aktuella redovisningen beräknas 30 700 lägenheter beröras av verksamheten under programperioden. Av dessa lägenheter ligger 58 % i storstadsområdena. Motsvarande uppgifter i föregående programomgång var 19 500 lägenheter och 70 %.

Fr. o. m. programomgången 1974—1978 gäller att ett *bostadssaneringsprogram* skall redovisas i bostadsbyggnadsprogrammet om inte bostadsstyrelsen föreskriver annat. I styrelsens anvisningar för programomgången 1974—1978 uppmanades kommunerna att påbörja arbetet med dessa program genom att inventera det äldre beståndet. Redovisning för upprättade bostadssaneringsprogram skulle infordras först till innevarande programomgång.

Sammanlagt 116 kommuner var ålagda att redovisa ett saneringsprogram. Av dessa har 79 kommuner hittills inkommit med program. Därutöver har två inte redovisningsskyldiga kommuner inlämnat saneringsprogram.

I flertalet av de övriga redovisningsskyldiga kommunerna pågår ett omfattande inventeringsarbete. Saneringsverksamheten innebär speciella problem och ställer stora krav på den kommunala planeringen. Under ett initialskede kommer därför redovisningen av bostadssaneringsprogrammen att vara bristfällig.

Saneringsprogrammet skall förutom en redovisning av bristerna i det äldre beståndet även innehålla en översiktlig planering för saneringens genomförande; vilken åtgärd som planeras, anledningen till åtgärden samt under vilken period åtgärden planeras att genomföras.

Totalt har 196 800 lägenheter — varav ca hälften moderna — redovisats i bostadssaneringsprogrammen. 88 100 lägenheter (45 %) har fördelats efter planerad åtgärd. Fördelningen framgår av följande tablå.

	Rivning	Ombyggnad	Förbättring	Ej bestämd
Antal lägenheter	6 000	19 300	9 100	53 700
%	7	22	10	61

Av det totala antalet inventerade lägenheter — 196 800 — har planerad åtgärd i någon form sålunda redovisats för endast 17 %.

Antalet lägenheter vilka i programmen uppges vara av kulturhistoriskt värde är 1 400.

Bostadsstyrelsen redovisar följande bedömningar och förslag vad gäller *bostadsbyggnadsplan för åren 1976—1978.*

För år 1975 har riksdagen fastställt en ram om 8 375 000 m² våningsyta för beslut om bostadslån till nybyggnad av bostäder jämte lokaler.

Ramen har beräknats ge utrymme för beslut avseende 72 500 lägenheter. Bostadsbyggnadsplanen omfattar därutöver ett byggande utan statliga lån beräknat till 8 000 lägenheter. För båda ramarna gemensamt tillkommer en projektreserv om 10 000 lägenheter jämte lokaler.

Hela ramen för beslut om bostadslån kommer inte att utnyttjas. Såvitt kan bedömas med ledning av uppgifter från länsbostadsnämnderna kommer beslut om lån att meddelas för något över 50 000 lägenheter. För beslut om byggnadstillstånd för företag utan statliga lån, inkl. platser i ålderdomshem, har regeringen för år 1975 beräknat en ram uppgående till 8 000 lägenheter. Denna ram torde helt komma att tas i anspråk.

Enligt riksdagens beslut gäller för såväl år 1976 som år 1977 för beslut om bostadslån en total ram av samma omfattning som den för år 1975, dvs. 8 375 000 m^2 våningsyta. Denna ram har beräknats på följande sätt: för bostäder 7 820 000 m^2, för lokaler (utöver dem som särskilt anges i det följande) 350 000 m^2, för skollokaler i integrerade anläggningar 50 000 m^2, för förskolor och fritidshem 135 000 m^2 och för lokaler i äldre områden 20 000 m^2 våningsyta. Sistnämnda antal kvadratmeter för lokaler i äldre områden utgör en inom den totala ramen av riksdagen särskilt angiven ram. Tillståndsgivningen avseende företag utan statliga lån beräknas till 8 000 lägenheter för såväl år 1976 som år 1977, och för ramarna gemensamt har för år 1976 fastställts en projektreserv av högst 10 000 lägenheter jämte lokaler som byggs med stöd av statliga lån.

På grundval av de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen för åren 1975—1979 har länsbostadsnämnderna resp. de kommunala samarbetsorganen i de tre storstadsområdena för nämnda år angett en genomsnittlig årlig produktion av 61 400 lägenheter. För år 1975 bedöms produktionen till 65 000 lägenheter, för år 1976 till 63 000, för år 1977 till 61 000 och för vart och ett av åren 1978 och 1979 till 59 000. Jämfört med programperioden 1974—1978 innebär denna bedömning en minskning med i genomsnitt drygt 4 000 lägenheter per år, dvs. omkring 7 %.

Kommunernas bedömningar i programmen av bostadsbyggnadsbehov och redovisningarna av planerat byggande är — liksom nämndernas motsvarande bedömningar — osäkra.

Den i anslutning till programmen angivna produktionsnivån understiger väsentligt de bedömningar av bostadsbyggandets behövliga omfattning fram till år 1985 som har redovisats av boende- och bostadsfinansieringsutredningarna (SOU 1975: 51 och 52). Utredningarna anger som riktpunkt för planeringen av bostadsförsörjningsåtgärder på sikt en nyproduktion av omkring 75 000 lägenheter (375 000 rumsenheter) i genomsnitt per år.

I nuvarande läge bör enligt bostadsstyrelsens mening en utgångspunkt för beslut om en bostadsbyggnadsplan vara att den ger utrymme för en

produktion av ungefär den omfattning som utredningarna har angivit. Senast fastställda ramar för bostäder gör detta. En bostadsbyggnadsplan av denna omfattning ger möjlighet till det ökade bostadsbyggande som kan bli en följd av bl. a. förbättringarna av bostadsfinansieringen och bostadstilläggen.

För de två första åren av den period som förslaget till bostadsbyggnadsplan skall avse, dvs. perioden 1976—1978, har riksdagen redan, som förut har redovisats, beslutat om en bostadsbyggnadsplan av samma omfattning som den för år 1975.

Detta beslut bör stå fast. En bostadsbyggnadsplan av samma omfattning bör gälla även för år 1978. Styrelsen utgår härvid från att den årliga tillståndsgivningen avseende företag utan statligt lån begränsas till högst 8 000 lägenheter.

Styrelsen förutsätter att en utifrån dessa grunder fastställd plan omprövas om behov härav kommer att förcligga.

Bostadsstyrelsen föreslår följande *ramar för beslut om bostadslån* för vart och ett av åren 1976—1978.

Det i totalramen för åren 1976 och 1977 ingående för bostäder beräknade kvadratmeterantalet, 7 820 000, ger vid nuvarande produktionsplanering med ca 35 % av lägenheterna i flerfamiljshus (82 m²) och 65 % i småhus (125 m²) utrymme för ca 71 500 lägenheter. Detta något lägre utfall i antal lägenheter bör kunna godtas. För bostäder bör sålunda alltfort beräknas 7 820 000 m².

Under kalenderåret 1974 — det första hela året under vilket nuvarande lokalbelåningsregler gällde — ingick i lånebesluten lokaler med en total våningsyta på 377 000 m², varav för skollokaler i integrerade anläggningar 29 000 m², för förskolor och fritidshem 195 000 m² och för övriga lokaler 153 000 m². Lokallångivningen var således av en lägre omfattning än beräknat.

Enligt länsbostadsnämndernas bedömningar kommer lokallångivningen att omfatta 315 000 m² år 1975 och 290 000 m² år 1976.

Med hänsyn till osäkerheten i lokalbelåningens omfattning och till att även denna bör få en omfattning som svarar mot uppkommande byggініtiativ — detta gäller särskilt i fråga om daghem och fritidshem — bör för lokaler räknas med oförändrat antal kvadratmeter, dvs. 555 000 m².

Den totala ramen för vart och ett av åren 1976, 1977 och 1978 bör därför fastställas till 8 375 000 m².

Fr. o. m. den 1 juli 1973 kan nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden finansieras med stöd av bostadslån även om bebyggelsen i övrigt har uppförts utan statligt stöd. I avvaktan på närmare erfarenheter av långivningen avsattes en viss del av den totala kvadratmeterramen för detta ändamål. Långivningen har hittills varit av ringa omfattning.

Bostadsstyrelsen föreslår att den särskilda delramen slopas och att be-

slut om lån till nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden avräknas mot ramen på samma sätt som beslut om lån till övriga lokaler.

Regeringen har f. n. riksdagens bemyndigande att ta i anspråk outnyttjade delar av nybyggnadsramen för ombyggnad. Utgångspunkten för utbytet är att en nybyggd lägenhet kräver samma investeringsutrymme som två ombyggda.

Bostadsstyrelsen föreslår att styrelsen medges att göra nämnda utbyte. Utbyte bör kunna ske i båda riktningarna.

Medelsramen för beslut om lån till nybyggnad för år 1976 beräknas i det följande med utgångspunkt i det förut nämnda antagandet att den föreslagna ramen för bostäder, 7 820 000 m², ger utrymme för omkring 71 500 lägenheter.

Under första halvåret 1975 var de genomsnittliga lånebeloppen per lägenhet vid preliminärt beslut ca 34 600 kr. för flerfamiljshus och ca 42 200 kr. för småhus. Under förutsättning att tidskoefficienten inte förändras kan medelsramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under kalenderåret 1976 beräknas till 2 830 milj. kr.

Bostadslån till nya flerfamiljshus (25 000 lgh × 34 600 kr.)	865 000 000
Bostadslån till nya småhus (46 500 lgh × 42 200 kr.)	1 962 000 000
Totalt	**2 830 000 000**

Ramen för beslut om bostadslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån har riksdagen fastställt till 250 resp. 270 milj. kr. för åren 1975 och 1976.

Länsbostadsnämnderna har beräknat att beslut om bostadslån till ombyggnad kommer att meddelas för ca 240 milj. kr. resp. 245 milj. kr. under åren 1975 och 1976. Nämnderna räknar vidare med att meddela beslut om räntebärande förbättringslån till ett belopp av ca 75 resp. 80 milj. kr. under dessa år.

För år 1975 innebär nämndernas beräkningar ett totalt medelsbehov av 315 milj. kr.

Nämndernas beräkningar för år 1976 avser ett totalt lånemedelsbehov av 325 milj. kr. Styrelsen föreslår därför att ramen för år 1976 vidgas till 325 milj. kr.

För år 1977 bör ramen fastställas till samma belopp.

Den särskilda ramen för beslut om höjning av låneunderlaget för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse är enligt riksdagens beslut för vart och ett av åren 1975 och 1976 10 milj. kr. Med hänsyn till den stigande efterfrågan på denna stödform bör ramen för år 1976 vidgas till 15 milj. kr. Även för år 1977 bör ramen fastställas till 15 milj. kr.

I fråga om *anslagsbehov* anför bostadsstyrelsen att anslagsbelastningen under budgetåret 1974/75 uppgick till 2 666 milj. kr. I sin an-

slagsframställning för budgetåret 1975/76 beräknade styrelsen utgifterna till sammanlagt 3 135 milj. kr. Utgifterna blev således 469 milj. kr. mindre än beräknat. Skillnaden hänför sig huvudsakligen till utbetalningen av lån till småhus och beror till stor del på att kompensation för mervärdeskatt i större utsträckning än väntat har skett genom reduktion av statslånet.

Behållningen på anslaget vid utgången av budgetåret 1974/75 blev 1 323 milj. kr. i stället för beräknade ca 855 milj. kr.

Anslagsbelastningen för budgetåren 1975/76 och 1976/77 beräknar styrelsen enligt följande tablå.

Beräknad anslagsbelastning för budgetåren 1975/76 och 1976/77

	Milj. kr. 1975/76	1976/77
Utbetalning av:		
lån till nybyggnad av flerfamiljshus	1 005	860
lån till nybyggnad av småhus	825	1 290
ombyggnads- och förbättringslån	280	320
räntelån	225	225
tomträttslån	210	210
lån för hyresförluster	280	250
Förskott, netto	±0	±0
Amorteringar och inlösen	−790	−810
Anslagsbelastning	**2 035**	**2 345**

Vid ingången av budgetåret 1975/76 fanns, som har nämnts, en behållning på anslaget på 1 323 milj. kr. För budgetåret har anvisats ett anslag på 1 670 milj. kr. En behållning på ca 958 milj. kr. skulle sålunda finnas på anslaget vid ingången av budgetåret 1976/77. Då anslagsbelastningen beräknats till 2 345 milj. kr. kan anslagsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknas till 1 390 milj. kr.

Bostadsstyrelsen har också tagit upp *vissa särskilda lånefrågor.*

I fråga om *hyresförlustlån* anför bostadsstyrelsen att sådana lån inte kan utgå till öppna bilplatser. Styrelsen föreslår därför att 3 § kungörelsen (1972: 760) om lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter ändras så att hyresförlustlån kan utgå även för öppna bilplatser som är avsedda för de boende. Ändringen bör kunna tillämpas vid beslut om hyresförlustlån för år 1975.

Styrelsen har också tagit upp frågan om *samråd mellan länsbostadsnämnd och lantbruksnämnd* i vissa fall.

Enligt 51 § första stycket bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946) skall länsbostadsnämnden inhämta yttrande från lantbruksnämnden om låne- eller bidragsansökan avser byggnadsföretag på jordbruksfastighet om inte yttrandet är obehövligt. Enligt 19 § skall kommunen svara för kreditriskprövningen om låneansökan avser småhus som skall bebos av låntagaren. Kommunernas ställningstagande förutsätts

bl. a. vara grundat på en prövning av bebyggelsens lämplighet, t. ex. i relation till förutsättningar för jordbruksdrift om ansökan avser småhus på jordbruksfastighet. Det finns således inte numera någon anledning för länsbostadsnämnden att göra en självständig bedömning av sådana frågor. Därmed saknas också anledning till samråd med lantbruksnämnden. Inte heller i övrigt torde bestämmelsen fylla någon funktion.

Bostadsstyrelsen föreslår mot denna bakgrund att 51 § första stycket bostadsfinansieringsförordningen upphävs.

Enligt regeringens särskilda bestämmelser till 24 § bostadsfinansieringsförordningen skall vissa belopp omräknas med *tidskoefficient*.

Vid tidpunkten för bostadsstyrelsens anslagsframställning gällde en tidskoefficient, fastställd i december 1974, för preliminära beslut och engångsbeslut. Vid slutliga beslut sker uppräkning med ett vägt medeltal av vissa angivna tidskoefficienter.

Med hänsyn till den snabba kostnadsutvecklingen anser styrelsen att tidskoefficienten bör justeras oftare än som hittills har varit fallet.

Bostadsstyrelsen föreslår därför att tidskoefficienten prövas före varje kvartalsskifte. Föranleder kostnadsutvecklingen det skall tidskoefficienten ändras med verkan från kvartalsskiftet.

Enligt bostadsstyrelsen är *beslutsfattandet i fråga om statliga lån och bidrag* alltför centraliserat och splittrat på olika beslutsnivåer.

I fråga om lån som utbetalas från lånefonden för bostadsbyggande föreslår bostadsstyrelsen därför följande förändringar.

Från regeringen bör beslutanderätten flyttas till länsbostadsnämnd i fråga om lån för integrerade skolor, lån för ändrad lägenhetssammansättning och höjning av pantvärdet på grund härav, höjning av låneunderlaget vid ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, förvärvslån samt godtagande av säkerhet i vissa fall.

Föredraganden

Riksdagen beslutade om väsentliga bostadspolitiska reformer under år 1974. Dessa reformer har trätt i kraft under år 1975. Således utgår nu räntesubventioner i samband med bostadslån vilket främjar likställdheten mellan olika besittningsformer i fråga om kapitalkostnader. Kommunerna har fått en stärkt markpolitisk roll genom markvillkoret i samband med bostadslångivningen. Regler för långivningen främjar även konkurrensen på byggmarknaden. Sedan den 1 juli 1975 kan bidrag utgå till miljöförbättring i bostadsområden. Vidare har hyresgästerna fått vidgade rättigheter, särskilt i samband med modernisering. Hyresregleringens slutliga avveckling har påbörjats samtidigt som bruksvärdereglerna i hyreslagen har skärpts.

De nämnda reformerna bör ses mot bakgrund av de nya problem som har uppkommit inom bostadssektorn och som jag ingående behandlade i prop. 1974: 150. Föregående årtiondens strävan att tillfredsställa grund-

läggande kvantitativa bostadsbehov har i huvudsak fullföljts. Mellan åren 1945 och 1975 ökade antalet rumsenheter i bostadsbeståndet med ca 6,5 milj., vilket innebär en fördubbling, medan folkmängden ökade med 1,5 milj. Målet att erhålla balans mellan tillgång och efterfrågan på bostäder har nåtts i väsentliga avseenden samtidigt som utrymmes- och utrustningsstandarden har förbättrats väsentligt.

Traditionella bostadspolitiska mål är självfallet viktiga också i framtiden. Lägenhetsbeståndet bör genomgående vara av hög standard. Hushållen bör även i fortsättningen ges ekonomiska möjligheter att efterfråga en rymlig bostad. Till detta kommer emellertid, mer markerat än tidigare, behovet av att skapa goda boendemiljöer både i fysiskt och socialt avseende. Dessa strävanden måste i fortsättningen i stor utsträckning förverkligas inom ramen för det befintliga bostadsbeståndet.

1974 års bostadspolitiska beslut ger grundläggande förutsättningar för en positiv utveckling av boendemiljöfrågorna.

Boendemiljön skall kunna ge möjligheter till ett mångsidigt socialt liv och främja kontakter mellan människor i olika levnadssituationer. Därför måste tendenserna till ett segregerat boende brytas. En förutsättning härför är bl. a. att olika slags bostäder kan upplåtas på likvärdiga ekonomiska villkor. Ett huvudmål vid 1974 års förändringar av bostadsfinansieringssystemet var att i görlig mån likställa olika besittningsformer i fråga om kapitalkostnader. Detta syfte har tillgodosetts genom 1974 års beslut om räntesubventioner och genom ytterligare vidtagna åtgärder som jag kommer att behandla senare.

De boendes inflytande i fråga om både lägenheter och bostadsområden är av stor vikt för den sociala boendemiljön. 1974 års beslut om ökat hyresgästinflytande har gett nya förutsättningar i detta avseende. Vidare utgår sedan den 1 juli 1975 bidrag till åtgärder för att förbättra den fysiska miljön i bostadsområden. Sådana åtgärder skall planeras i samråd med de boende.

Frågor om boendemiljön och inflytande för de boende har behandlats av boende- och bostadsfinansieringsutredningarna i slutbetänkandena (SOU 1975: 51 och 52) Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. Remissbehandlingen av betänkandena pågår.

Boendemiljöfrågorna är i väsentlig utsträckning av lokal karaktär och deras lösning är därför beroende av kommunala åtgärder. Mot denna bakgrund har regeringen under år 1975 tillsatt en delegation (B 1975: 01), bostadssociala delegationen, för åtgärder i bostadsområden med uthyrningssvårigheter. Delegationen skall i samverkan med berörda kommuner bl. a. se över möjligheterna att förbättra bostadsförhållandena i sådana områden och göra miljön mer attraktiv för de boende.

De ändrade förutsättningarna i fråga om bostadspolitikens inriktning påverkar också förutsättningarna för den bostadspolitiska administrationen. Jag vill i sammanhanget erinra om att en sakkunnig tillkallats (B

1974: 04) med uppdrag att utreda den statliga organisationen för uppgifter avseende byggnadsväsen, fysisk planering och bostadspolititik. Den sakkunnige avser att framlägga sina förslag sommaren 1976.

Jag övergår nu till frågor som har samband med bostadsstyrelsens anslagsframställning och behandlar först *bostadsbyggandets omfattning och inriktning m. m.*

Situationen på bostadsmarknaden har inte förändrats på något påtagligt sätt under det gångna året. Bostadsstyrelsens senast redovisade undersökning av antalet tomma lägenheter i statligt belånade flerfamiljshus färdigställda fr. o. m. år 1967 visar nämligen att 23 100 lägenheter — exkl. specialbostäder — var outhyrda den 1 september 1975. Vid undersökningstillfället den 1 september 1974 var motsvarande antal 26 600. Andelen outhyrda lägenheter minskade från 5,9 % till 4,8 %.

Det innebär att andelen och antalet outhyrda lägenheter har minskat för första gången sedan dessa undersökningar sattes i gång för tre år sedan. Trots att en vändning sålunda har inträtt beträffande uthyrningsläget är antalet tomma lägenheter fortfarande nästan dubbelt så stort som vid den första undersökningen för tre år sedan. Det största antalet outhyrda lägenheter finns i de tre storstadsregionerna.

Lån för hyresförluster kan enligt gällande bestämmelser utgå för sådana förluster som har uppkommit under åren 1971—1976. Jag kommer senare att ta upp en regeländring beträffande hyresförlustlångivningen. I det sammanhanget behandlar jag också tiden för den fortsatta långivningen.

För år 1975 har riksdagen fastställt en ram för det statligt belånade bostadsbyggandet som beräknades ge utrymme för 72 500 lägenheter jämte lokaler. Bostadsbyggnadsplanen omfattade därutöver ett byggande utan statliga lån beräknat till 8 000 lägenheter. Planen gav alltså förutsättningar för påbörjandet av sammanlagt ca 80 000 lägenheter. Därtill kom en projektreserv om 10 000 lägenheter.

En relativt stor del av ramen för beslut om bostadslån har inte utnyttjats under år 1975. Antalet lägenheter för vilka lånebeslut har meddelats beräknas sålunda uppgå till ca 52 000. Ramen för beslut om byggnadstillstånd för byggande utan statliga lån har utnyttjats helt. Regeringen har vidare medgett att 1 500 lägenheter i småhus som ett förskott på 1976 års ram för beslut om byggnadstillstånd har fått tas i anspråk för igångsättning redan under år 1975. Antalet lägenheter för vilka beslut om lån eller byggnadstillstånd meddelades under år 1975 kan alltså uppskattas till ca 61 500.

Beträffande det faktiska påbörjandet råder ännu osäkerhet. Det kan emellertid antas vara lägre än antalet lägenheter för vilka beslut om lån och byggnadstillstånd meddelats. Påbörjandet kan f. n. uppskattas till drygt 50 000 lägenheter, vilket innebär en minskning med ca 30 000 lägenheter i jämförelse med år 1974. Den starka nedgången är delvis en

följd av särskilda omständigheter. En förutsättning för att kompensation för mervärdeskatt till bostadsbyggnadsföretag skall utgå är nämligen att företagen påbörjades före utgången av år 1974 och färdigställs under år 1975. Ett betydande antal lägenheter som annars skulle ha påbörjats under år 1975 påbörjades därför år 1974. Nedgången i 1975 års påbörjande representerar således en nedgång som normalt skulle ha fördelats på två år. Påbörjandet under år 1975 kan inte ses som ett uttryck för en sannolik produktionsvolym på längre sikt.

Både flerfamiljhus och småhus berördes av nedgången i påbörjandet. Småhusandelen kan uppskattas till ca 70 % vilket innebär en viss ökning i jämförelse med år 1974. Denna ökning innebär att investeringsvolymen inte minskat lika mycket som antalet påbörjade lägenheter. För det första ökar den genomsnittliga lägenhetsstorleken i nyproduktionen till följd av den högre småhusandelen. Vidare är investeringskostnaden per rumsenhet högre i småhus än i flerfamiljshus, enligt SCB:s nationalräkenskapsstatistik i genomsnitt under den senaste femårsperioden drygt 15 % högre.

Den genomsnittliga lägenhetsstorleken har fortsatt att öka även i den produktion som har färdigställts år 1975. Det genomsnittliga antalet rumsenheter per lägenhet — exkl. lägenheter i specialbostäder — beräknas till 4,7, en ökning med 0,2 sedan föregående år. Betydande skillnader mellan småhus och flerfamiljshus i fråga om genomsnittligt rumsantal och genomsnittlig lägenhetsyta finns också under år 1975. Andelen lägenheter om fyra eller flera rum beräknas bli ca 90 % i småhusen och ca 9 % i flerfamiljshusen. Den genomsnittliga lägenhetsytan kan preliminärt anges till ca 120 kvadratmeter i småhusen och 64 kvadratmeter i flerfamiljshusen.

Av de färdigställda lägenheterna i småhus var ca 95 % avsedda att upplåtas med äganderätt. I flerfamiljshusen var ca 87 % av lägenheterna avsedda att upplåtas med hyresrätt och ca 13 % med bostadsrätt.

De reformer av bostadsfinansieringen som fastställdes av riksdagen i slutet av år 1974 har inneburit väsentligt förändrade förutsättningar för planeringen av det framtida bostadsbyggandets inriktning. Ett huvudmål vid 1974 års förändringar av bostadsfinansieringen var, som jag redan har nämnt, att i görlig mån likställa olika besittningsformer i fråga om kapitalkostnader. Detta syfte har tillgodosetts genom utformningen av de statliga räntesubventionerna.

Räntesubventionerna är knutna till bostadslån och bottenlån inom låneunderlaget. För småhus var låneunderlaget tidigare begränsat genom en särskild maximiregel. Låneunderlaget för småhus över en viss storlek understeg därvid regelmässigt pantvärdet. I dessa fall har en del av bottenlånet således inte omfattats av räntesubventionerna. Det har medfört högre kapitalkostnader för småhus som upplåts med hyres- eller bostadsrätt än för småhus som bebos av ägaren när hänsyn tas till skatteef-

fekterna för småhusägaren. Riksdagen har nyligen beslutat (prop. 1975/76: 30, CU 1975/76 :4, rskr 1975/76: 40) att den särskilda begränsningen av låneunderlaget vid nybyggnad av småhus skall tas bort. Härigenom kommer låneunderlaget för småhus i nybyggnadsfall att överensstämma med pantvärdet. Förutsättningarna att upplåta småhus med hyres- eller bostadsrätt förbättras därigenom.

Också vid nybyggnad av flerfamiljshus översteg pantvärdet tidigare i vissa fall låneunderlaget. Skillnaden hänförde sig till belopp för bl. a. markkostnader till följd av gott läge samt saneringskostnader. Regeringen har under år 1975 beslutat att dessa belopp får räknas in i låneunderlaget från den 1 juli 1975. Härigenom omfattas även läges- och saneringstillägg av räntesubventioner.

Kapitalkostnadsvillkoren för olika besittningsformer utjämnas också till följd av förändringar beträffande finansieringen av byggnadskreditkostnader och skyddsrum. Till dessa förändringar återkommer jag i det följande.

Kapitalkostnadsvillkoren i nyproduktionen — inberäknat skatteeffekten för småhusägare — kan därför inte längre anses styra valet av besittningsform, hustyp eller genomsnittlig lägenhetsstorlek för resp. hustyp i någon avgörande utsträckning. Bostadsföretagen bör nu ha förutsättningar att erbjuda både ändamålsenliga och varierat utformade bostäder i såväl flerfamiljshus som småhus med olika besittningsformer. Det bör sålunda finnas betydande möjligheter att ta till vara flerfamiljshusets kvaliteter i större utsträckning än tidigare genom t. ex. annan utformning och utrustning av lägenheter, hus och yttre miljö. I sammanhanget vill jag erinra om att bostadsstyrelsen och statens planverk har fortlöpande uppdrag att vidta åtgärder för att främja experimentverksamhet i bostadsbyggandet i enlighet med de riktlinjer härför som angetts av statsmakterna (prop. 1972: 1 bil. 13, CU 1972: 9, rskr 1972: 98). Dessa riktlinjer innebär bl. a. att bostadsstyrelsen bör medge undantag från tillämpade belåningsregler i fråga om projekt av experimentkaraktär om de bedöms vara ändamålsenliga och ekonomiskt fördelaktiga.

Jag vill i sammanhanget också beröra frågan om skyddsrumskostnadernas finansiering i bostadsbyggandet. Riksdagen har i år fattat beslut om nya riktlinjer för skyddsrumsbyggandets planering och finansiering (prop. 1975: 21, FöU 1975: 17, rskr 1975: 174). Beslutet innebär bl. a. en områdesvis planering och ett övertagande från statens sida av kostnaderna för de skyddsrum som avser bostäder i såväl flerfamiljshus som småhus. F. n. gäller inte skyldighet att bygga skyddsrum för småhus. De nya reglerna skall genomföras senast den 1 juli 1979. En särskild kommitté förbereder genomförandet av reformen.

Som chefen för försvarsdepartementet anfört tidigare i dag är det

angeläget att vid tidigare tidpunkt än den nyss angivna lyfta av bostadskonsumenterna kostnaderna för uppförandet av skyddsrum. Då de av chefen för försvarsdepartementet framförda förslagen har betydelse för bostadslångivningen anser jag det lämpligt att i detta sammanhang redovisa huvuddragen av förslagen.

Det är angeläget att söka begränsa antalet nytillkommande skyddsrumsplatser på det sätt som man syftar till i det nya planeringssystemet. Bl. a. bör de normer för beräkning av behovet av skyddsrum som avses gälla i det nya systemet kunna tillämpas i viss mån redan innan de beslutade ändringarna i civilförsvarslagen rörande skyddsrum träder i kraft. Vidare kan man i vissa fall redan på ett tidigt stadium i kommunernas arbete med skyddsrumsplanerna se att byggandet av vissa skyddsrum bör anstå i avvaktan på att planeringen har slutförts.

Enligt gällande civilförsvarslag får länsstyrelsen medge undantag från bestämmelserna om normalskyddsrum, om det kan ske utan att skäliga anspråk på skydd efterges. Denna bestämmelse bör tillämpas enligt nyss angivna riktlinjer och avse områden där det redan finns god tillgång på skyddsrumsplatser. Det bör således finnas förutsättningar för att efter prövning i varje särskilt fall i viss omfattning kunna ge dispens från skyldighet att anordna skyddsrum i nya bostadshus.

I de fall när skyddsrum skall tillkomma i bostadshus bör staten ta över de specifika merkostnader som uppkommer för att anordna skyddsrum. Bidraget bör utgå efter schablonberäkning och avse flerfamiljshusbyggande som erhåller preliminärt beslut om bostadslån efter den 1 januari 1976. Följande ordning föreslås därvid böra gälla. Vid preliminärt beslut om bostadslån bör hänsyn tas till specifika kostnader för eventuellt skyddsrumsbyggande. Dessa kostnader bör sedan frånräknas låneunderlaget vid det slutliga lånebeslutet, varefter det särskilda bidraget kan betalas ut. Med denna uppläggning tryggas behovet av krediter under byggnadstiden.

F. n. finns det drygt 200 000 halvmoderna och omoderna lägenheter i flerfamiljshus. Antalet sådana lägenheter har minskat med mer än 100 000 sedan år 1970. Minskningen beror i viss utsträckning på rivningar men också på att ett betydande antal omoderna och halvmoderna lägenheter har moderniserats och sammanslagits. Moderniseringsverksamheten har varit särskilt omfattande under de senaste åren. År 1975 kan ca 15 000 lägenheter beräknas ha blivit moderniserade, en ökning med ca 9 000 lägenheter i jämförelse med år 1974. Under 1970-talets första år moderniserades endast 1 500—2 000 lägenheter årligen. Ökningen av moderniseringsverksamheten är i hög grad en följd av statsmakternas ekonomiska stöd. Bl. a. utgår för tiden 1 juli 1973—31 december 1975 s. k. initialstöd med 20 % av ombyggnadskostnaden, dock högst 6 000 kr. per lägenhet.

Moderniseringsverksamheten bör även framdeles stimuleras genom

åtgärder från statsmakternas sida. Jag har därför för avsikt att på grundval av förslag i boende- och bostadsfinansieringsutredningarnas tidigare nämnda slutbetänkanden föreslå regeringen att en proposition om det s. k. ingångsvärdet vid statligt belånade ombyggnader av flerfamiljshus föreläggs riksdagen under våren 1976. De åtgärder som kommer att föreslås syftar bl. a. till att ersätta initialstödet. Moderniseringsverksamheten bör därför även framdeles kunna vara omfattande.

I fråga om *kreditförsörjningen* träffade delegationen för bostadsfinansiering även år 1975 överenskommelse med bankerna om byggnadskrediter till det statligt belånade bostadsbyggandet. Under året har endast mindre störningar i försörjningen med byggnadskrediter inträffat. Svårigheterna har i huvudsak gällt vissa ombyggnadsfall och berott på bankernas tveksamhet om låntagarnas ekonomiska stabilitet eller förmåga att genomföra byggnadsföretagen.

När det gäller försörjningen med långfristiga fastighetslån träffade delegationen även år 1975 överenskommelse med bankerna i syfte att förbättra avlyftssituationen. Överenskommelsen innebar att bankerna åtog sig att under året bidra med ca 4 miljarder kr. till finansieringen av färdiga bostadsfastigheter. Avlyftssituationen har också förbättrats avsevärt under år 1975.

Till förbättringen bidrog, förutom överenskommelsen om köp av bostadsobligationer, också den ändrade relationen mellan räntor på långa och korta krediter, vilken ökade möjligheterna att sälja bostadsobligationer. Riksdagens nyligen fattade beslut om ändring av reglerna för beräkning av låneunderlag i fråga om bostadslån för nybyggnad av småhus kommer även att kunna bidra till en förbättring av avlyftssituationen. Staten kommer nämligen därigenom att svara för en del av utlåningen som tidigare låg på bottenlåneinstituten.

Nyligen har vidare möjligheterna att erhålla lån för byggnadskreditkostnader, som uppkommer före utbetalningen av bostadslånet, förbättrats i fråga om hus som upplåts med bostads- och hyresrätt. De nya reglerna innebär att byggnadskreditkostnader får beaktas till fullo vid låneunderlagsberäkningen. Eventuellt kvarvarande avlyftssvårigheter kommer därför inte att vara till någon påtaglig nackdel. Genom att vissa byggnadskreditkostnader, som förut inte beaktades vare sig i låneunderlaget eller i pantvärdet, nu får ingå i låneunderlaget och därmed omfattas av räntebidragen kan kapitalkostnaderna sänkas. Sänkningen kan beräknas uppgå till 3—5 kr. per kvadratmeter lägenhetsyta och år.

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna har behandlat bostadsfinansieringens former i betänkandet (SOU 1975: 12) Totalfinansiering. Betänkandet och remissyttrandena däröver har överlämnats till 1968 års kapitalmarknadsutredning för kännedom i samband med utredningens fullgörande av sitt uppdrag.

Enligt bl. a. låneunderlagsgruppens undersökningar kan *priserna inom*

bostadsbyggandet — mätta som byggnadskostnaderna per kvadratmeter lägenhetsyta i statligt belånade bostadshus — beräknas ha ökat med i genomsnitt inemot 9 % under år 1975. Låneunderlags- och pantvärdenivån har därför höjts i motsvarande utsträckning genom en uppräkning av tidskoefficienten med inemot 9 % fr. o. m. den 1 januari 1976.

Enligt beslut av 1974 års riksdag utgår kompensation för mervärdeskatt för hus som färdigställdes år 1974 liksom för hus som påbörjades år 1974 om de färdigställs senast år 1975. Härigenom har kostnadsökningarna inom bostadsbyggandet begränsats för stora delar av 1974 och 1975 års färdigställande. Kompensationen innebär en sänkning av byggnadskostnaderna med omkring 9 %.

Såvitt nu kan bedömas har hyrorna stigit relativt starkt under år 1975, framförallt på grund av de ökade kostnader för drift, underhåll och bränsle. Hyresutvecklingen torde dock inte ha avvikit påtagligt från den allmänna prisutvecklingen. Hyresstegringarna har begränsats av det nya räntebidragssystemet. För många hushåll med bostadstillägg ökar tilläggen när hyran ökar. Det statliga stödet till energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet bör vidare kunna medverka till att uppvärmningskostnaderna begränsas. För innevarande budgetår har sammanlagt 450 milj. kr. anvisats för detta ändamål.

Driftkostnaderna har nu nått sådan storlek att de i många fall överstiger kapitalkostnaderna. Det beror på dels att kapitalkostnaderna har sänkts genom åtgärder inom finansieringssystemet, dels att driftkostnaderna inkl. underhåll och uppvärmning stiger i snabbare takt än tidigare. Strävandena att begränsa boendekostnadsutvecklingen måste därför i framtiden i högre grad än vad som skett hittills ta sikte på att begränsa driftkostnaderna. Enligt vad jag har erfarit har såväl de bostadsförvaltande företagen som byggforskningen inriktat sina ansträngningar på driftkostnadsproblemen. Också bostadsstyrelsen har påbörjat ett arbete som syftar till att belysa driftkostnadsproblemen. Det gäller bl. a. frågan om olika byggnadsdelars livslängd och deras andel av fastighetsomkostnaderna i ett längre tidsperspektiv.

Jag övergår nu till frågan om *bostadsbyggnadsplanen.* Den vid 1975 års riksmöte antagna bostadsbyggnadsplanen för år 1976 omfattar en ram om 8 375 000 kvadratmeter våningsyta för beslut om bostadslån till nybyggnad av bostäder jämte lokaler. För bostäder beräknas ramen omfatta 7 820 000 kvadratmeter. Med nuvarande produktionsinriktning medger ramen lånebeslut för ca 71 500 lägenheter. För lokaler, inkl. förskolor och fritidshem, har 555 000 kvadratmeter beräknats.

Planen omfattar vidare en ram om 8 000 lägenheter för beslut om byggnadstillstånd för bostadsbyggande utan statliga lån. Av denna ram har, som jag redan har nämnt, 1 500 lägenheter i småhus tagits i anspråk för påbörjande redan under år 1975. De båda ramarna ger således utrymme för ett bostadsbyggande om ca 78 000 lägenheter under år

1976. För ramarna gemensamt tillkommer en projektreserv om 10 000 lägenheter jämte lokaler som byggs med stöd av statliga lån.

Under senare år har påbörjandet understigit det utrymme för bostadsbyggande som ramarna har medgett. 1976 års påbörjande torde enligt föreliggande uppgifter inte medföra någon förändring i detta avseende. Ramen för beslut om bostadslån bör dock dimensioneras så att den ger utrymme för en ökning av bostadsbyggandet över de senaste årens nivå. Jag vill också peka på behovet av att ramarna ger utrymme för det avsevärt ökade byggandet av daghem och fritidshem som kan förväntas de närmaste åren. I det sammanhanget vill jag nämna att åtgärder vidtagits som underlättar kommunernas möjligheter att få bottenlån för bl. a. förskolor och fritidshem när kommunerna själva står som låntagare för dessa.

Med hänsyn till att ramen bör ge utrymme för ett ökat byggande och att ramarna till större delen redan har fördelats på kommunerna föreslår jag inte någon ändring i den preliminärt fastställda planen för år 1976. Bostadsbyggnadsplanen bör vidare ge utrymme för en produktion som kan bedömas vara nödvändig på längre sikt. Jag förordar därför att bostadsbyggnadsplanen för åren 1977 och 1978 får samma omfattning som den för år 1976 med undantag för att planen för åren 1977 och 1978 inte bör inrymma någon projektreserv.

I anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 har bostadsstyrelsen föreslagit att den särskilda delramen för nybyggnad av lokaler i vissa äldre bostadsområden slopas. Med hänsyn till bl. a. att långivningen hittills varit av ringa omfattning biträder jag bostadsstyrelsens förslag.

Sedan år 1973 har riksdagen bemyndigat regeringen att ta i anspråk outnyttjade delar av nybyggnadsramarna för ombyggnads- och förbättringsverksamhet. Utgångspunkten för utbytet har varit att ombyggnad av två lägenheter genomsnittligt kräver samma investeringsutrymme som nybyggnad av en lägenhet. I anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 har bostadsstyrelsen föreslagit att ny- och ombyggnadsramarna skall kunna utbytas mot varandra och att styrelsen medges att göra utbytet.

Med hänsyn till att frågan om ramsystemet för ny- och ombyggnadsverksamheten bereds i regeringens kansli är jag f. n. inte beredd att förorda styrelsens förslag. Regeringen bör däremot som hittills kunna göra nämnda utbyte.

Medelsramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under år 1976 beräknar jag enligt följande sammanställning. De av bostadsstyrelsen angivna lånebeloppen har räknats upp med hänsyn till dels riksdagens nyligen fattade beslut i fråga om låneunderlag vid nybyggnad av småhus, dels den höjning av låneunderlags- och pantvärdenivån som regeringen nyligen har fastställt.

	Antal lägenheter	Genomsnittligt lånebelopp (kr.)	Totalt lånebelopp (milj. kr.)
Lån för flerfamiljshus	25 000	37 400	935
Lån för småhus	46 500	52 400	2 435
Summa	**71 500**		**3 370**

Regeringen bör utverka riksdagens bemyndigande att vidga medelsramen dels vid sådana ändringar i fråga om de genomsnittliga lånebeloppen som kan bli en följd av ändringar i produktionsinriktningen, låneunderlagsnivån m. m., dels om projektreserven tas i anspråk.

Medelsramen för beslut om lån för ombyggnad och räntebärande förbättringslån har preliminärt fastställts till 270 milj. kr. för år 1976. Med hänsyn till den ökade ombyggnadsverksamheten och till prissteg-ringarna inom bostadsbyggandet föreslår jag att ramen fastställs till 325 milj. kr. för år 1976. För år 1977 bör ramen fastställas till samma belopp.

Den särskilda ramen för beslut om höjning av låneunderlaget för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse är preliminärt fastställd till 10 milj. kr. för år 1976. Med hänsyn till den stigande efterfrågan på denna stödform bör ramen för år 1976 vidgas till 15 milj. kr. Även för år 1977 bör ramen fastställas preliminärt till 15 milj. kr.

Regeringen bör utverka riksdagens bemyndigande att vidga medelsramarna för sådan ökning av ombyggnads- och förbättringsverksamheten som behövs av sysselsättningsskäl. Därjämte bör, som jag har anfört tidigare, ramarna få ökas i den mån ramarna för nybyggnad inte utnyttjas.

Anslaget till lånefonden för nästa budgetår beräknar jag till 1 660 milj. kr.

Jag går nu över till att behandla vissa lånefrågor.

Hyresförlustlån kan enligt gällande bestämmelser utgå för sådana förluster som har uppkommit under åren 1971—1976. Även om det, som jag tidigare har nämnt, blivit en viss förbättring av uthyrningssituationen under år 1975 kommer problemen med tomma lägenheter att finnas ännu under ett antal år. Med hänsyn härtill och till bostadsföretagens och kommunernas behov av att veta sina planeringsförutsättningar för de närmaste åren förordar jag att hyresförlustlån får utgå även för år 1977.

I anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 har bostadsstyrelsen föreslagit att hyresförlustlån skall kunna utgå även för öppna bilplatser som är avsedda för de boende. Med hänsyn till att uthyrningssituationen för öppna bilplatser i allt väsentligt beror på uthyrningssituationen för bostäder och lokaler i området har jag för avsikt att föreslå regeringen

en ändring av bestämmelserna för hyresförlustlångivningen med den av bostadsstyrelsen föreslagna innebörden.

Bostadsstyrelsen har också tagit upp frågan om *samråd mellan länsbostadsnämnd och lantbruksnämnd* i vissa fall. Enligt bostadsfinansieringsförordningen skall länsbostadsnämnden i regel inhämta yttrande från lantbruksnämnden om ansökan avser byggnadsföretag på jordbruksfastighet. Med hänsyn till att kommunerna numera skall svara för vissa förlustrisker i fråga om lån för småhus som skall bebos av låntagaren anser bostadsstyrelsen att samrådet mellan länsbostadsnämnden och lantbruksnämnden inte längre har någon funktion.

Kommunernas ställningstagande mot bakgrund av sitt ansvar för förlust på bostadslån för småhus är helt avgörande för låneprövningen i dessa fall. Kommunernas kreditriskprövning förutsätts därvid bl. a. ske mot bakgrund av bebyggelsens lämplighet. Man bör kunna utgå från att kommunerna vid denna prövning tar vederbörlig hänsyn till de jordbrukspolitiska förutsättningarna. De fall i övrigt där samråd mellan nämnderna behövs torde vara få. Jag förordar därför att bestämmelsen om obligatoriskt samråd mellan länsbostadsnämnd och lantbruksnämnd upphävs.

Jag vill vidare erinra om den av riksdagen år 1967 beslutade *försöksverksamheten med lån för förvärv av egnahem* i vissa fall (prop. 1967: 100, SU 1967: 100, rskr 1967: 265). Långivningen anknyter i huvudsak till den verksamhet med inlösen av egnahemsfastigheter som bedrivs av arbetsmarknadsstyrelsen i de fyra nordligaste länen och som avser att ge stöd åt egnahemsägare som till följd av arbetslöshet måste flytta från orten. År 1971 beslöt riksdagen (prop. 1971: 1 bil. 13, InU 1971: 3, rskr 1971: 56) att verksamheten med inlösen av egnahem, vilken ditintills hade bedrivits som försöksverksamhet, skulle fortsätta som ett permanent inslag i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Nya bestämmelser för sistnämnda verksamhet infördes samtidigt i arbetsmarknadskungörelsen (ändring 1971: 448). Även om ifrågavarande låneverksamhet har haft blygsam omfattning — sedan år 1968 har beviljats totalt 44 lån till ett sammanlagt belopp av ca 932 000 kr. — anser jag att den bör fortsätta, i vart fall så länge inlösenverksamheten pågår. Långivningen bör liksom inlösenverksamheten i fortsättningen ha permanent karaktär. Vissa jämkningar bör också göras i bestämmelserna för denna långivning i syfte att anpassa dem till nuvarande regler i fråga om egen kapitalinsats och kommunal borgen vid bostadslångivningen.

Beträffande belåningen av *integrerade serviceanläggningar* vill jag erinra om de beslut som fattades vid 1972 års riksdag (prop. 1972: 72, CU 1972: 28, rskr 1972: 201) och vid 1974 års riksdag (prop. 1974: 1 bil. 14, CU 1974: 14, rskr 1974: 87). Enligt det förstnämnda beslutet får skollokaler som ingår i en anläggning för boendeservice under vissa förutsättningar inräknas i låneunderlaget för bostadslån. Ett villkor är att

anläggningen till övervägande del består av andra servicelokaler än skollokaler. För att bl. a. främja samutnyttjande av lokaler kan, efter beslut av 1974 års riksdag, undantag medges från detta villkor om en betydande del av skollokalerna utformas så att de kan bli till påtaglig nytta för de boende inom ett område. Belåningen begränsas emellertid till de samutnyttjade utrymmena. Samutnyttjade skollokaler, såsom skolmatsal, bibliotek, teckningS- och slöjdutrymmen, samlings- och gymnastiksalar, får sålunda inräknas i låneunderlaget för bostadslån, medan övriga skollokaler får finansieras i annan ordning.

Enligt de riktlinjer som angavs i prop. 1972: 72 fattas beslut om bostadslån till skollokaler under en övergångstid av regeringen i avvaktan på erfarenheter av långivningen.

Bostadsstyrelsen föreslår i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 att beslutanderätten i fråga om skollokaler i anläggningar för boendeservice skall föras över från regeringen till länsbostadsnämnderna.

Betydande erfarenheter har enligt min mening nu vunnits av ifrågavarande lånehantering. Beslut om att skollokaler får räknas in i låneunderlaget eller i pantvärdet har nu fattats i drygt 40 ärenden. Erfarenheterna av verksamheten är också på det lokala planet goda. De färdigställda anläggningarna har på ett verksamt sätt bidragit till att förbättra servicen i bostadsområdena.

Mot denna bakgrund anser jag att beslut om att inräkna skollokalerna i låneunderlaget för bostadslån nu kan föras över från regeringen till lånemyndigheterna. Med hänsyn till den pågående översynen av den bostadspolitiska administrationen — innefattande bl. a. överväganden om ansvarsfördelningen mellan central, regional och lokal nivå — bör beslutanderätten tills vidare ligga hos bostadsstyrelsen. Jag kommer senare att föreslå regeringen en ändring av bestämmelserna med denna innebörd.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. uttala sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1976 med den omfattning och fördelning jag har förordat,
2. medge att ramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under år 1976 fastställs till 8 375 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 71 500 jämte lokaler som omfattas av låneunderlag och pantvärde för bostadslån,
3. medge att ramarna för bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad under år 1976 får tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet i den mån de inte utnyttjas helt för sitt ändamål,
4. medge att ramen för beslut om bostadslån till nybyggnad under vart och ett av åren 1977 och 1978 får samma omfattning som den under 2 föreslagna ramen för år 1976,

5. medge att regeringen meddelar bestämmelser om projektreserv för år 1976 i enlighet med vad jag har förordat,
6. medge att beslut om bostadslån till nybyggnad meddelas intill ett belopp av 3 370 000 000 kr. under år 1976,
7. medge att beslut om bostadslån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån under vart och ett av åren 1976 och 1977 meddelas intill ett belopp av 325 000 000 kr.,
8. medge att beslut om höjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse under vart och ett av åren 1976 och 1977 meddelas intill ett belopp av 15 000 000 kr.,
9. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som har angetts i det föregående besluta om ändring av de under 6, 7 och 8 upptagna ramarna,
10. medge att långivningen avseende kostnader för outhyrda lägenheter får avse även hyresförluster som uppkommer under år 1977,
11. godkänna att bestämmelsen om obligatoriskt samråd mellan länsbostadsnämnd och lantbruksnämnd upphävs,
12. godkänna vad jag har förordat i fråga om förvärv av egnahem i vissa fall,
13. till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 660 000 000 kr.

IV: 12. Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder

1974/75	Inkomst	123 845	Behållning	12 963 710
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Från fonden bestrids utgifter för lån för anskaffning och förnyelse av inventarier i bostad, som är avsedd att uthyras i möblerat skick och tillgodose ett mera kortvarigt behov av bostad för ensamstående person eller annat mindre hushåll. Lån kan beviljas bolag, förening eller stiftelse som svarar för inredning av sådan bostad. Lån kan beviljas intill 1 800 kr. per rum. Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1959: 371) om lån från lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder (omtryckt 1973: 328).

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen föreslår att anslaget för budgetåret 1975/76 uppförs med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Vid utgången av budgetåret 1974/75 utestod i form av inventarielån ett totalt belopp av 33,5 milj. kr.

Under budgetåret 1974/75 utbetalades lån till ett totalt belopp av

2 386 400 kr., och till fonden inflöt i form av amorteringar och inlösen av lån 2 506 215 kr. Vid budgetårets utgång fanns en behållning på anslaget av 12 963 710 kr. Av detta belopp var 403 200 kr. bundna genom ett beslut om lån som ännu inte var utbetalat.

Styrelsen räknar med en långivning omfattande högst ca 1 000 rum under vart och ett av budgetåren 1975/76 och 1976/77. Det totala lånebeloppet per budgetår kan beräknas till 1,8 milj. kr. Av styrelsens anslagsberäkning framgår bl. a. att inflytande amorteringar är större än den beräknade långivningen. Det behövs därför endast ett formellt anslag för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Jag biträder bostadsstyrelsens förslag beträffande anslaget till förevarande låncfond. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV: 13. Lånefonden för kommunala markförvärv

1974/75	Utgift	78 479 328	Behållning	141 607 362
1975/76	Anslag	150 000 000		
1976/77	Förslag	175 000 000		

Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1968: 227) om markförvärvslån till kommun (ändrad senast 1975: 221). Dessa bestämmelser innebär i korthet att kommun kan erhålla lån av statsmedel för förvärv av dels sådan fast egendom i område utan samlad äldre bebyggelse (exploateringsområde) som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning, dels sådan fast egendom i område med samlad äldre bebyggelse (saneringsområde) som efter ny- eller ombyggnad till större delen skall utnyttjas för bostadsändamål.

Bostadsstyrelsen

Ansökningar avseende förvärv under år 1974 har inkommit från 88 kommuner med ett totalt belopp av 217 milj. kr., varav 118 milj. kr. avser förvärv i exploateringsområden och 99 milj. kr. förvärv i saneringsområden.

Jämfört med år 1973 har det sökta beloppet avseende förvärv under år 1974 ökat med totalt 87 milj. kr., varav 17 milj. kr. avser förvärv inom exploateringsområden och 70 milj. kr. förvärv inom saneringsområden.

Styrelsen har beviljat lån med 131 milj. kr. Av lånen avser 96 milj. kr.

förvärv inom exploateringsområden och 35 milj. kr. förvärv inom saneringsområden.

Det vanligaste avslagsskälet vid beslut om lån till förvärv inom saneringsområden är att fastigheterna skall användas för annat än huvudsakligen bostadsändamål — i regel trafikändamål. Vid förvärv av några större saneringsobjekt har kommunernas planer för den framtida användningen inte varit fastställda, varför lån avslagits med hänvisning till osäkerheten om den framtida användningen.

Styrelsen har vid den praktiska hanteringen av låneansökningarna funnit, att avgränsningen till bostadsändamål för fast egendom i områden med samlad äldre bebyggelse är svår att göra. Med hänsyn härtill och med hänvisning till riksdagens uttalanden 1973 (CU 1973: 18 och 19) att hjälpmedlen för en aktiv kommunal markpolitik borde samordnas dels inbördes i lagstiftningen, dels med nya uttryck för samhällets mark- och bostadspolitiska målsättningar, anser styrelsen att kungörelsen om markförvärvslån till kommun bör utvidgas beträffande ändamålsbestämningen för saneringsfastigheter så att begränsningen till bostadsändamål endast bör avse sådan fast egendom som behöver rustas upp. Detta skulle innebära att för fastigheter i saneringsområde — med undantag för fast egendom som behöver rustas upp — kommer samma ändamålsbegränsning som för fastigheter i exploateringsområde att gälla, dvs. att det skall vara fråga om sådan fast egendom som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning.

Styrelsen föreslår också att beslutanderätten beträffande markförvärvslån förs över från bostadsstyrelsen till länsbostadsnämnderna. Styrelsen anser detta vara möjligt eftersom rätt omfattande erfarenheter har erhållits beträffande handläggningen av dessa lån. Enligt styrelsen kan många fördelar erhållas genom en sådan överflyttning. Visst dubbelarbete, som nu sker vid handläggningen rörande bl. a. markprisprövningen försvinner. Länsbostadsnämnderna skulle vidare redan innan förvärven är gjorda med kommunerna kunna diskutera bl. a. möjligheten att erhålla markförvärvslån för planerade markförvärv. Styrelsens arbetsinsatser på det markpolitiska området skulle också kunna inriktas mera på metodutvecklingsfrågor, information och rådgivning till länsbostadsnämnder och kommuner. Fördelningen av tillgängliga lånemedel på län skulle enligt styrelsen inte utgöra något problem.

Enligt de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen för programperioderna 1973—77, 1974—78 och 1975—79 var andelen lägenheter på kommunägd mark 67, 64 resp. 65 %. Andelen lägenheter i flerfamiljshus belägna på kommunägd mark i exploateringsområden var 81 % för perioden 1974—78 och 80 % för perioden 1975—79. Motsvarande andelar i saneringsområden var 40 resp. 42 %. Andelen lägenheter i småhus belägna på kommunägd mark var för de båda programperioderna 62 resp. 64 %.

Under den senaste programperioden har således inga större förändringar skett i fråga om andelen lägenheter på kommunägd mark. En tidigare minskning av andelen synes dock ha upphört.

Av departementschefens uttalanden i prop. 1974: 150 (s. 384) angående markvillkorets inverkan på medelsbehovet för markförvärvslånefonden framgår att anslaget får prövas mot bakgrund av bl. a. redovisade behov.

Medelsbehovet synes enligt styrelsen f. n. vara svårbedömt. Kommunernas nya möjligheter att överta inteckningslån och utge köpeskillingsreverser som inte inkräktar på den underställningsfria låneratten, förkortningen av amorteringstiden på markförvärvslån till sju år samt införandet av markvillkoret kan förväntas påverka kommunernas benägenhet att såväl förvärva mark som söka markförvärvslån.

Styrelsen anser det dock väsentligt att statsmakterna bistår kommunerna med lånemöjligheter i den utsträckning som kan komma att krävas för att kommunerna skall kunna fullfölja intentionerna med markvillkoret.

Styrelsen bedömer med hänsyn härtill en utlåningskapacitet i markförvärvslånefonden på 225 milj. kr. som nödvändig. Under budgetåret 1976/77 beräknas fonden tillföras 45 milj. kr. i amorteringar, varför anslagsbehovet till fonden under budgetåret 1976/77 kan beräknas till 180 milj. kr.

Föredraganden

Införandet av markvillkoret medför, som jag har framhållit i bl. a. 1975 års budgetproposition, att kommunernas möjligheter att finansiera markförvärv bör förbättras. I detta syfte har kommunallagarna ändrats så att kommun skall kunna överta lån i förvärvad egendom och genom köpeskillingsrevers uppta lån från säljaren utan att detta skall inkräkta på utrymmet för kommunernas underställningsfria låneratt. Också markförvärvslånefondens utlåningskapacitet har vidgats genom successivt ökade anslag och genom att markförvärvslånefonden tillförs allt större amorteringar som kan användas för ny utlåning.

Det föreligger ännu inte tillräckliga erfarenheter av markvillkorets effekter på de kommunala markförvärven. Inte heller beträffande kommunernas ökade möjligheter att lånefinansiera kommunala markförvärv finns det ännu några större praktiska erfarenheter. Några bestämda slutsatser i fråga om dessa nya förutsättningars inverkan på behovet av markförvärvslån kan därför inte dras ännu. Anslagen till markförvärvslånefonden får som hittills prövas mot i första hand redovisade behov.

Vid bedömningen av de behov av markförvärvslån som bostadsstyrelsen redovisat bör hänsyn tas till tillämpningsområdet för markförvärvslån. Styrelsen har angett att en stor del av de ansökningar om lån för förvärv av saneringsfastigheter som avslagits avsett förvärv för annat

än bostadsändamål eller förvärv av fastigheter vars framtida användning inte varit känd vid beslutstillfället.

Jag är på i huvudsak de grunder jag angav i 1975 års budgetproposition inte beredd att förorda styrelsens förslag att vidga tillämpningsområdet för markförvärvslångivningen till förvärv av bl. a. saneringsfastigheter som skall användas för annat ändamål än bostäder. Jag vill dessutom stryka under att markförvärvslångivningen när det gäller saneringsfastigheter i första hand bör avse de fastigheter som omfattas av markvillkoret, dvs. fastigheter som efter ny- eller ombyggnad med stöd av statliga bostadslån skall utnyttjas för bostadsändamål.

Bostadsstyrelsens förslag att flytta beslut om markförvärvslån från styrelsen till länsbostadsnämnderna är jag inte beredd att förorda i avvaktan på pågående utredningsarbete beträffande den framtida bostadspolitiska organisationen.

Anslagsbehovet för nästa budgetår får således bedömas mot bakgrund av att tillämpningsområdet för markförvärvslångivningen inte bör vidgas. Med hänsyn till att utrymmet för kommunala markförvärv bör vidgas för att markvillkoret skall kunna tillämpas i avsedd omfattning förordar jag emellertid att anslaget för nästa budgetår ökas med 25 milj. kr. och alltså förs upp med 175 milj. kr. Tillsammans med inflytande amorteringar ger detta en utlåningskapacitet av ca 220 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för kommunala markförvärv* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 175 000 000 kr.

IV: 14. Lånefonden för allmänna samlingslokaler

1974/75	Utgift	2 600 000	Behållning	16 401 000
1975/76	Anslag	1 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Från fonden utbetalas lån till nybyggnad, ombyggnad eller köp av samlingslokaler enligt kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler (ändrad senast 1975: 485). En redogörelse för lånebestämmelserna har tidigare lämnats under anslaget Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler (B 9). Vidare utbetalas från fonden lån enligt kungörelsen (1957: 367) om statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m. (upphävd 1973: 400).

För varje budgetår fastställs en ram för långivningen. Denna ram omfattar också bidragsgivningen från anslaget B 9. Ramfrågan har behandlats under sistnämnda anslag.

Bostadsstyrelsen

Vid ingången av budgetåret 1975/76 fanns en sammanlagd behållning — fondens kontanta medel inräknade — på anslaget av ca 16,5 milj. kr. Amorteringarna kan beräknas till ca 5 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/76 och 1976/77.

Lån beviljade under ett budgetår antas bli utbetalda med en tredjedel under följande budgetår och återstoden under det därpå följande budgetåret.

Vid utgången av budgetåret 1974/75 fanns beviljade men ej utbetalda lån enligt 1957 års kungörelse till ett belopp av 10,4 milj. kr. Ca 3,4 milj. kr. avser dock projekt som inte torde komma till utförande eller för vilka lån inte kommer att utbetalas. Återstoden torde bli utbetald under budgetåret 1975/76.

Av lån enligt gällande kungörelse beviljade under budgetåret 1974/75 beräknas 1,7 milj. kr. bli utbetalda under budgetåret 1975/76 och 3,5 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Under sistnämnda budgetår skulle också utbetalas en tredjedel av det under budgetåret 1975/76 beviljade lånebeloppet, dvs. 4 milj. kr.

Dessa beräkningar ger en total utbetalning av lån t. o. m. budgetåret 1976/77 på (7,0+1,7+3,5+4,0 =) 16,2 milj. kr. Eftersom tillgängliga medel — behållningen på anslaget jämte inflytande amorteringar — kan beräknas till väsentligt högre belopp behöver anslaget endast anvisas med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder bostadsstyrelsen förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

V FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

V: 10. Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse

1974/75	Anslag	10 000 000	Behållning	10 000 000
1975/76	Anslag	14 000 000		
1976/77	Förslag	20 000 000		

Från anslaget, som anvisades första gången för budgetåret 1974/75, utbetalas lån enligt bestämmelserna i kungörelsen (1974: 255) om tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse (ändrad 1974: 951).

För långivningen gäller en av riksdagen fastställd ram som för vart och ett av åren 1975 och 1976 uppgår till 20 milj. kr. (prop. 1975: 1 bil. 14, CU 1975: 7, rskr 1975: 61). Enligt riksdagens medgivande (prop. 1974: 170, CU 1974: 37, rskr 1974: 373) skall vidare från anslaget utbetalas ett Stiftelsen Umeå studentbostäder beviljat lån, som är ränte- och amorteringsfritt under tio år, för ombyggnad av vissa studentbostäder.

Bostadsstyrelsen

Under det första halvåret 1975 har fyra framställningar om tilläggslån behandlats av regeringen. Av dessa har två till ett sammanlagt belopp av 2.4 milj. kr. bifallits.

Till länsbostadsnämnderna har fram till augusti 1975 inkommit tretton framställningar om tilläggslån, varav sju överlämnats till bostadsstyrelsen. Beträffande de till styrelsen överlämnade framställningarna har nämnderna tillstyrkt lån till ett belopp av sammanlagt 2,2 milj. kr.

Ramen för år 1975 torde inte bli helt utnyttjad. Däremot torde enligt styrelsen ramen för år 1976 på 20 milj. kr. bli utnyttjad och eventuellt inte förslå. Med hänsyn härtill bör den räknas upp till 25 milj. kr. För år 1977 bör ramen likaledes fastställas till 25 milj. kr.

Anslagsbehovet är svårt att beräkna då byggnadsprojekten vid beslutstillfällena befinner sig i olika ombyggnadsstadier. Under budgetåret 1975/76 finns det möjligheter att betala ut 20 milj. kr. Fram till slutet av år 1976 torde beslut ha meddelats för ca 35 milj. kr., varav en stor del avser färdiga projekt. Med beaktande härav och föreslagna ramar föreslår styrelsen att anslaget för budgetåret 1976/77 anvisas med ett belopp av 25 milj. kr.

Föredraganden

Erfarenheterna av tilläggslångivningen är ännu begränsade. Något tillförlitligt underlag för bedömning av vare sig lånereglernas lämplighet eller behovet av ramar och anslag föreligger således ännu inte. Jag vill i sammanhanget anmäla min avsikt att så snart tillräckliga erfarenheter

av långivningen föreligger göra den av riksdagen (CU 1975: 7, s. 30) begärda redovisningen.

Bostadsstyrelsen har föreslagit att ramen för beviljande av tilläggslån vidgas från 20 till 25 milj. kr. för år 1976 och att ramen för år 1977 fastställs till samma belopp. Jag kan med hänvisning till nyss nämnda osäkerhet inte biträda förslaget och förordar att den för år 1976 preliminärt fastställda ramen kvarstår oförändrad samt att ramen för år 1977 likaledes bestäms till 20 milj. kr. Regeringen bör dock, i likhet med vad som gäller för ramen för beslut om förhöjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och i enlighet med riksdagens beslut (CU 1974: 13, rskr 1974: 86) år 1974, utverka riksdagens bemyndigande att vidga ramen för tilläggslångivningen om det behövs av sysselsättningsskäl.

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med 20 milj. kr.

Från anslaget bör även fortsättningsvis betalas ut eventuellt erforderliga ränte- och amorteringsfria lån för ombyggnad av studentbostäder.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om tilläggslån meddelas intill ett belopp av 20 000 000 kr. under vart och ett av åren 1976 och 1977,
2. medge att den under 1 angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,
3. till *Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	**Översikt**	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Bostadsdepartementet m. m.	
9	Bostadsdepartementet	9 667 000
10	Kommittéer m. m.	4 000 000
10	Extra utgifter	250 000
10	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	300 000
		14 217 000
	B. Bostadsbyggande m. m.	
11	Bostadsstyrelsen	18 472 000
12	Länsbostadsnämnderna	38 470 000
14	Bostadstillägg m. m.	1 345 000 000
14	Räntebidrag m. m.	2 460 000 000
16	Eftergift av hyresförlustlån	75 000 000
18	Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.	255 000 000
24	Bidrag till förbättring av boendemiljön	30 000 000
26	Byggnadsforskning	11 000 000
31	Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	15 000 000
34	Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	9 000 000
36	Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.	326 000 000
		4 582 942 000
	C. Planväsendet	
42	Statens planverk	20 230 000
44	Bidrag till översiktlig planering m. m.	5 000 000
		25 230 000
	D. Lantmäteri- och kartväsendet	
51	Organisation, uppgifter m. m.	
	Lantmäteriet:	
53	Vissa allmänna myndighetsuppgifter	29 698 000
55	Förrättnings- och uppdragsverksamhet	1 000
65	Mätning och kartläggning	43 641 000
70	Försvarsberedskap	1 289 000
71	Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet	7 000 000
71	Utrustning	3 000 000
		84 629 000
	Summa för driftbudgeten	**4 707 018 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	IV. Statens utlåningsfonder	
73	Lånefonden för bostadsbyggande	1 660 000 000
101	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 000
102	Lånefonden för kommunala markförvärv	175 000 000
105	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	1 000
		1 835 002 000
	V. Fonden för låneunderstöd	
107	Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	20 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**1 855 002 000**
	Totalt för bostadsdepartementet	**6 562 020 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750514

Industridepartementet

ÖVERSIKT

Till industridepartementets verksamhetsområde hör ärenden rörande den allmänna näringspolitiken, industri och hantverk, mineralförsörjning, energihushållning, teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete, officiell provnings- och kontrollverksamhet samt flertalet statsägda företag.

Utvecklingen inom svensk industri

Den snabba produktions- och produktivitetstillväxten som karaktäriserade industrins utveckling under 1960-talet har saktat av något under första hälften av 1970-talet. Genom att tillväxttakten även i ekonomin i övrigt har dämpats har emellertid industrins andel av bruttonationalprodukten fortsatt att stiga något och uppgår f. n. till 30,5 % i 1968 års priser (32 % i 1975 års priser). Antalet industrisysselsatta har varit i stort sett oförändrat mellan åren 1970 och 1975. Industrins andel av den totala sysselsättningen har emellertid sjunkit något. Sysselsättnings- och produktionsutvecklingen inom industrin framgår av följande sammanställning.

	1965	1970	1975 (prel.)
Antal sysselsatta (1 000-tal)	1 089	1 055	1 045
Andel av totala sysselsättning (%)	28,9	27,0	26,1
Andel av totala produktionen (% i 1968 års priser)	27,9	29,6	30,5

Under första hälften av 1970-talet synes också takten i strukturomvandlingen inom industrin ha dämpats i jämförelse med andra hälften av 1960-talet. Flera industribranscher visar emellertid en produktions- och sysselsättningsutveckling som markant avviker från industrigenomsnittet. Sålunda har den kemiska industrin och verkstadsindustrin fortsatt att öka sina andelar av industrins produktion och sysselsättning, medan en motsvarande minskning har ägt rum inom livsmedelsindustrin, textil- och beklädnadsindustrin samt jord- och stenindustrin.

I 1975 års långtidsutredning (SOU 1975: 89) förutses en fortsatt dämpad strukturomvandlingstakt. Verkstadsindustrin och den kemiska industrin tillsammans med stålindustrin beräknas öka sina produktions-

och sysselsättningsandelar, medan andelarna för bl. a. livsmedelsindustrin, textil- och beklädnadsindustrin, jord- och stenindustrin samt varvsindustrin bedöms komma att minska.

Långtidsutredningen anger fyra alternativ för utvecklingen 1975—1980. För industrin totalt innebär det av långtidsutredningens alternativ som närmast ansluter till företagens planer att industriproduktionen under andra hälften av 1970-talet kommer att öka i något snabbare takt än under perioden 1970—1975, men långsammare än under 1960-talet. Sysselsättningen räknat i antalet anställda förutses i detta alternativ öka något under perioden 1975—1980. Samtidigt förutses produktivitetsökningen bli något snabbare än under perioden 1970—1975.

Industrins investeringar, som under andra hälften av 1960-talet uppvisade en stagnerande tendens, har under perioden 1970—1975 ökat med i genomsnitt ca 7 % per år. Huvuddelen av ökningen har fallit på de senare åren i perioden. Skogsindustrin, delar av den kemiska industrin (raffinaderier), jord- och stenindustrin samt varvsindustrin har under perioden 1970—1975 haft en högre ökningstakt i investeringarna än industrigenomsnittet.

Långtidsutredningen förutser en fortsatt hög ökningstakt för industriinvesteringarna under återstoden av 1970-talet, eller ca 6 % per år. Bland de branscher som förväntas svara för merparten av denna ökning kan nämnas stålindustrin, verkstadsindustrin och delar av den kemiska industrin.

Till den höga investeringsaktiviteten under första hälften av 1970-talet torde på ett avgörande sätt ha bidragit dels de investeringsfrämjande åtgärder som har vidtagits på den ekonomiska politikens område, dels en gynnsam finansiell utveckling inom industrin under samma period. Till följd av en kraftig uppgång i industrins lönsamhet, framför allt under åren 1973 och 1974, förbättrades självfinansieringsgraden för industrin markant under perioden 1970—1975 trots starkt stigande investeringskostnader. Särskilt påtaglig har denna förbättring varit inom skogs- och stålindustrin, den kemiska industrin och verkstadsindustrin. Den förbättrade självfinansieringen har vidare lett till en uppbromsning av den alltsedan mitten av 1960-talet sjunkande soliditeten.

Regeringens industripolitik syftar till att stärka den svenska industrins internationella konkurrenskraft, upprätthålla sysselsättningen på en hög nivå, och främja framtagandet av ny teknik. Inom ramen för dessa mål bör industripolitiken medverka till att åstadkomma en balanserad regional utveckling.

Industripolitiken måste också utformas så att hänsyn tas till behovet av ökat inflytande för de anställda i företagen och till samhällets krav på en tryggad försörjning av och god hushållning med våra samlade mark-, vatten-, energi- och andra tillgångar.

En av industripolitikens viktigaste uppgifter är att medverka till en utbyggnad och modernisering av svensk industri. Med hänsyn till den övergripande samhällsekonomiska målsättningen att återställa jämvikten i Sveriges bytesbalans blir denna uppgift än mer angelägen under de närmaste åren. För att genomföra så omfattande industriinvesteringar som det här blir fråga om krävs att de härav föranledda finansieringsanspråken på lämpligt sätt kan tillgodoses från företagsekonomiska, samhällsekonomiska och fördelningspolitiska synpunkter. I samband härmed framträder behovet av ökad planering från samhällets sida, när det gäller industrins framtida utveckling, liksom behovet av ett närmare samarbete mellan staten, de privata företagen och kooperationen.

En central del av industripolitiken är att de anställdas inflytande skall förstärkas på alla nivåer i företagen. Förutom de omfattande ändringar i den arbetsrättsliga lagstiftningen som regeringen avser att lägga fram våren 1976, kommer också förslag att läggas fram om en utvidgning av den försöksverksamhet med styrelserepresentation i aktiebolag och ekonomiska föreningar för de anställda som nu har pågått i nästan tre år.

För utformningen av industripolitiken krävs en god kunskap om och insyn i industrins struktur och utveckling. Utvärderingen av det system för utbyte av information mellan företag och samhälle som har funnits under en treårsperiod visar att det fyller ett väsentligt behov. Regeringen avser att våren 1976 lägga fram förslag för riksdagen om informationssystemets framtid.

I en departementspromemoria (Ds I 1975: 6) har nyligen föreslagits en utbyggnad av försöksverksamheten med offentliga styrelserepresentanter i vissa förvaltningsbolag och stiftelser till att omfatta även vissa större företag. Enligt förslaget skall även kommunerna få rätt att utse offentliga styrelseledamöter. Promemorian remissbehandlas f. n. Regeringen avser att våren 1976 lägga fram förslag till riksdagen i frågan.

Statens industriverk föreslås nästa budgetår bli tillfört ytterligare ett antal tjänster för förstärkta insatser i fråga om bl. a. företagsservice samt energi- och mineralfrågor. Tillkomsten av industriverket har inneburit en väsentlig förstärkning av den kontinuerliga planerings- och utredningsverksamheten på industriområdet inte minst för de mindre och medelstora företagen, som har stor betydelse för produktion och sysselsättning.

Industriverket har det samlade ansvaret för viktiga stöd- och serviceinsatser för denna typ av företag. Resurserna för företagsservice i form av information, rådgivning och utbildningsverksamhet i tekniska och ekonomiska frågor fortsätter att byggas ut. Nästa budgetår föreslås en komplettering med serviceinsatser för att underlätta datateknikens användning i mindre och medelstora företag. För nästa budgetår föreslås totalt 11,5 milj. kr. bli anvisade för företagsservice m. m., vartill kommer 9,9 milj. kr. som statligt bidrag till industriverkets kursverksamhet m. m.

Verkets branschinriktade åtgärder förstärks och förlängs till att gälla ytterligare ett budgetår. För snickeriindustrin föreslås vissa utvidgade åtgärder. Vad gäller teko- och skoindustrierna har statsmakterna redan hösten 1975 beslutat om väsentliga förstärkningar mot bakgrund av den kraftigt försämrade situationen för dessa branscher. Åtgärderna för exportstöd inom de berörda branscherna förs nu över till industriverket. Sammanlagt föreslås 25,2 milj. kr. bli anvisade till branschfrämjande åtgärder nästa budgetår.

Former för löpande samråd mellan berörda samhällsorgan, företagen och de anställda har för vissa industribranscher skapats genom inrättandet av branschråd. Arbetet har inletts med att ta fram underlag till näringspolitiska program för vissa branscher, bl. a. skogsindustrin, där berörda branschråd är referensorgan.

I fråga om varvsindustrin har varvskreditutredningen nyligen lagt fram förslag och 1975 års varvskommission väntas i februari 1976 lägga fram förslag om varvsindustrins framtida struktur m. m. Regeringen avser att våren 1976 lägga fram förslag om varvsindustrins framtida struktur och finansiering.

På mineralområdet föreslås Sveriges geologiska undersökning (SGU) och nämnden för statens gruvegendom få sammanlagt 99 milj. kr. i anslag. Av dessa medel avses ca 42 milj. kr. bli använda för prospekteringsändamål, varav 17 milj. kr. för prospektering efter uran särskilt i Arjeplogs- och Arvidsjaursområdena. Arbetet med att utarbeta långsiktiga prognoser över Sveriges försörjning med mineralråvaror och underlag för den fortsatta mineralpolitiken fortsätter inom den mineralpolitiska utredningen. Under år 1976 väntas utredningen lägga fram sitt prognosmaterial.

På energiområdet pågår arbetet enligt de riktlinjer för energihushållningen fram till år 1985 som statsmakterna drog upp våren 1975. Ett omfattande utredningsarbete har inletts inför riksdagens ställningstagande år 1978 till energipolitiken under senare delen av 1980-talet.

Förslag läggs nu fram om riktlinjer för den fortsatta omstruktureringen av eldistributionen i Sverige. Till statens vattenfallsverk tas upp ett investeringsanslag av närmare 2 000 milj. kr. Inom ramen härför har medel beräknats för arbeten på ett tredje aggregat vid kärnkraftstationen i Forsmark. Regeringen avser att under våren 1976 lägga fram förslag om vissa riktlinjer för den svenska oljepolitiken. För stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet föreslås 80 milj. kr. för nästa budgetår. Samtidigt föreslås under tolfte huvudtiteln 326 milj. kr. som stöd till energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

För teknisk forskning och utveckling föreslås även budgetåret 1976/77 väsentligt ökade insatser. Inom den fastställda treårsramen för energiforskning anvisas 120 milj. kr. Styrelsen för teknisk utveckling (STU) och statens utvecklingsfond föreslås nästa budgetår få betydande medelsförstärkningar. Totalt föreslås för här nämnda ändamål 400 milj. kr.

Den mycket omfattande investeringsverksamheten inom Statsföretaggruppen fortsätter. Under år 1975 har investerats ca 1 500 milj. kr. med tyngdpunkten förlagd till Norrbottens län. För att möjliggöra ett investeringsprogram under återstoden av 1970-talet av ungefär samma omfattning som under de senaste åren avser regeringen att föreslå att aktiekapitalet i Statsföretag ökas med 1 500 milj. kr. under två år. I detta belopp ingår inte Stålverk 80. Statsföretags investeringsprogram är ett väsentligt led i den inledningsvis nämnda satsningen på industrins investeringar. Reviderade planer för Stålverk 80, vilka innefattar en eventuell utbyggnad med två valsverk, kommer att redovisas under år 1976. I det nu pågående utredningsarbetet utgör de branschpolitiska aspekterna viktiga frågeställningar. Vidare kommer våren 1976 förslag att läggas fram om förenade fabriksverkens framtida verksamhetsinriktning och organisation.

Inom industridepartementets område arbetar f. n. 23 utredningar. Under år 1975 har tio nya utredningar tillkallats. Bland de utredningar som beräknas avsluta sitt arbete under år 1976 kan nämnas petroindustriutredningen, teknikupphandlingskommittén och utredningen om radioaktivt avfall.

Utgifterna inom industridepartementets verksamhetsområde föreslås för budgetåret 1976/77 öka med 13 milj. kr. till totalt 2 891 milj. kr. Tyngdpunkten i budgeten ligger beloppsmässigt på kapitalbudgeten, där vattenfallsverket står för den helt dominerande delen. Driftbudgeten ökar med 108 milj. kr. till 839 milj. kr. De tyngsta posterna avser den tekniska forskningen, energiforskningen, stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet, statens gruvegendom, rymdsamarbetet och industriverket.

Allmänna näringspolitiska frågor

Statens industriverk har sedan sin tillkomst år 1973 på myndighetsplanet byggt upp en kontinuerlig planerings- och utredningsverksamhet inom de industri-, energi- och mineralpolitiska områdena. Verket handlägger centrala industri-, energi- och mineralfrågor samt svarar för olika stöd- och serviceinsatser med inriktning på främst mindre och medelstora företag.

Industriverkets stöd- och serviceinsatser omfattar bl. a. administration av särskilda branschprogram, finansiellt företagsstöd och främjande av företagsservice samt stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet. Företagareföreningarna fungerar härvid som regionala organ för verket. Varje förening har också fått resurser för att främja utbildningsaktiviteter hos de mindre och medelstora företagen. Med stöd av regeringens bemyndigande har i december 1975 sakkunniga (A 1975: 03) tillkallats med uppdrag att utreda företagareföreningarnas ställning och roll inom den närings- och regionalpolitiska organisationen m. m.

Resurserna för företagsservice till de mindre och medelstora företagen föreslås nu bli ytterligare förstärkta. Samtidigt föreslås att även vissa användarfrämjande åtgärder på dataområdet skall tas in i programmet för företagsservice nästa budgetår. Åtgärderna, som grundas på en undersökning av industriverket (SIND PM 1975: 7) om behovet av stöd för att underlätta datateknikens användning i mindre och medelstora företag, avses bli inriktade främst på utbildning och information i ADB-frågor för företagareföreningarnas personal. Den försöksverksamhet med insatser för industriell design som har inletts innevarande budgetår i några län, fortsätter.

Industriverket svarar även för andra utbildningsinsatser och tekniska tjänster m. m. till de mindre och medelstora företagen. Dessa frågor handläggs inom verkets enhet för företagsutveckling (SIFU-enheten). Bl. a. för att stödja de regionala utbildningsaktiviteterna föreslås ökat statligt bidrag till SIFU-verksamheten nästa budgetår. Vidare anvisas medel för att möjliggöra en samordning av SIFU-enhetens företagsinriktade kursutbud med den kommunala vuxenutbildningen.

Vid industriverket finns innevarande budgetår 165 fasta tjänster, exkl. SIFU-verksamheten. Nästa budgetår föreslås nio nya tjänster bli inrättade. Dessa skall möjliggöra ökade insatser inom planerings- och utredningsverksamheten, företagsservicen samt inom energi- och mineralområdena.

Norrlandsfonden, som sedan år 1961 har medverkat till utvecklingen av det norrländska näringslivet, får för verksamhetsåret 1976 ett oförändrat tillskott på 20 milj. kr. Ställning till fondens fortsatta verksamhet kommer att tas under våren 1976 i anslutning till regeringens förslag på det regional- och sysselsättningspolitiska området.

För det industripolitiska planeringsarbetet på olika nivåer behövs ett väl fungerande system för utbyte av information mellan företag och olika samhällsorgan om bl. a. planerade eller väntade förändringar. Den 1 april 1973 inleddes en treårig försöksverksamhet med syfte att förbättra det organiserade informationsutbytet mellan företag och samhälle. Verksamheten har letts av delegationen (1973: 01) för informationssystemet företag-samhälle, som i en rapport (Ds I 1975: 5) nyligen har utvärderat systemet och föreslagit att verksamheten görs till ett permanent inslag i kontakterna mellan företag och samhälle. På grundval av delegationens rapport och den remissbehandling som nu pågår avses förslag bli förelagda riksdagen under våren 1976.

Resultatet av försöksverksamheten med offentliga styrelseledamöter i förvaltningsbolag och allmännyttiga stiftelser, som också inleddes under år 1973, har redovisats i en inom industridepartementet utarbetad promemoria (Ds I 1975: 6). Mot bakgrund av de erfarenheter som har vunnits genom försöksverksamheten föreslås i promemorian att systemet byggs ut till att omfatta statliga styrelserepresentanter också i vissa stör-

re företag. Vidare föreslås kommunal styrelserepresentation i sådana företag som har särskilt stor betydelse för sysselsättningen inom en kommun. Efter remissbehandling avses förslag bli förelagda riksdagen våren 1976.

Statens industriverk har under år 1975 genomfört en utvärdering av den treåriga försöksverksamheten med arbetstagarrepresentanter i styrelserna för aktiebolag och ekonomiska föreningar med minst 100 anställda. Försöket pågår till utgången av juni 1976. Verkets rapport (SIND 1975: 4) har remissbehandlats. Förslag avses bli förelagda riksdagen våren 1976 som innebär att de anställdas rätt till styrelserepresentation utvidgas.

Försöksverksamheten med ökat löntagarinflytande inom den statliga företagsgruppen fortsätter. Företagsdemokratidelegationens (Fi 1969: 64) verksamhet har överförts till det partssammansatta Utvecklingsrådet för statsägda bolag. Samtidigt upprättades företagsdemokratirådet (I 1975: 01) under ledning av chefen för industridepartementet för att följa utvecklingen inom såväl den statliga som den privata företagssektorn.

De multinationella företagen har ägnats stor uppmärksamhet. Åtgärder har vidtagits på vissa punkter, men ytterligare insatser framstår som nödvändiga mot bakgrund av bl. a. utlands- och svenskägda multinationella företags investeringsutveckling. Särskilt angeläget framstår det att förbättra samhällets och de anställdas inflytande över dessa företags utveckling.

Den interdepartementala arbetsgrupp som har till uppgift att följa och samordna frågor rörande multinationella företag, har under år 1975 ägnat främst informationsfrågorna stor uppmärksamhet. Dessa frågor kommer att vara av fortsatt stor vikt.

Utländska företags etableringar och verksamhet i Sverige undersöks av utredningen (Ju 1973: 17) om utländska övertaganden av svenska företag. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete under första halvåret 1976.

Koncentrationsutredningen (Fi 1962: 37) har överlämnat betänkandet (SOU 1975: 50) Internationella koncerner i industriländer. Utredningens arbete är därmed slutfört. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Internationella frågor

Ett nytt avtal med Polen om ekonomiskt, industriellt och tekniskt-vetenskapligt samarbete ingicks år 1975. Vidare har regeringsavtalet om ekonomiskt och tekniskt-vetenskapligt samarbete mellan Sverige och Sovjetunionen kompletterats med ett program för utvecklingen av samarbetet under en 10-årsperiod. Arbetet inriktas nu på att praktiskt genomföra riktlinjerna i dessa överenskommelser. Ett avtal rörande ekonomiskt, industriellt och tekniskt samarbete mellan Sverige och Tyska Demokratiska Republiken väntas bli undertecknat under första halvåret 1976.

Verksamheten inom ramen för de blandade kommissioner som har upprättats genom regeringsavtalen om samarbete mellan Sverige och länder i Östeuropa har under det gångna året ytterligare intensifierats, särskilt mot bakgrund av den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen.

Företrädare för industridepartementet har medverkat i tillämpningen av överenskommelserna om ekonomiskt, industriellt och tekniskt samarbete med länder utanför statshandelskretsen.

Diskussioner om industriellt och tekniskt samarbete har under år 1975 förts med vissa industriländer, bl. a. Australien, Frankrike och Canada. Dessa kontakter avses bli ytterligare fördjupade under år 1976.

På det nordiska planet har under år 1975 ett omfattande arbete bedrivits inom de av Nordiska ministerrådet upprättade ämbetsmannakommittéerna för industri- och energipolitik och för samarbete inom byggsektorn. Inom ramen för det program för energisamarbete som presenterades för Nordiska rådet i februari 1975 har två delutredningar lagts fram med förslag om ett betydande antal konkreta samarbetsprojekt. Inom byggsektorn avser förslagen bl. a. gemensamma normer och föreskrifter för att minska energiförbrukningen för uppvärmning av byggnader och enhetliga beräkningsgrunder för denna förbrukning. På energiforskningsområdet har utförts en omfattande inventering av projekt av gemensamt nordiskt intresse. Sådana forsknings- och utvecklingsprojekt föreligger över hela området från energiproduktion till energianvändning.

Arbetet inom den svensk-finska arbetsgruppen för främjande av ekonomiskt samarbete mellan de båda länderna fortsätter.

På det multilaterala planet har industridepartementet huvudansvaret för den svenska representationen i förhandlingarna om internationellt samarbete rörande internationella investeringar och multinationella företag inom FN, OECD och Nordiska ministerrådet. Stora arbetsinsatser krävs, inte minst för arbetet på en internationell uppförandekod för de multinationella företagen. Departementet har i vidgad utsträckning engagerat sig i FN-arbetet genom att frågor rörande bl. a. i-ländernas industristruktur, anpassningsåtgärder, teknologiöverföring och råvaror har kommit att ägnas ökad uppmärksamhet. Inom FN:s ekonomiska kommission för Europa deltar departementet aktivt i branschkommittéernas arbete. Inom OECD fortsätter arbetet inom industri- och vetenskapspolitikkommittéerna. Inom det internationella energiorganet (IEA) deltar departementet och till departementet hörande myndigheter i det omfattande arbetet med att konkretisera och genomföra det särskilda internationella energiprogrammet (IEP).

Branschfrågor

Arbetet inom det branschpolitiska området har under det gångna året inneburit bl. a. en breddning och fördjupning av analyser och bedömningar av den framtida utvecklingen inom skilda industribranscher. Sålunda har inom ramen för arbetet med 1975 års långtidsutredning vid statens industriverk genomförts en studie av branschutvecklingen fram till år 1980.

Framtidsinriktade studier avses fr. o. m. år 1976 ägnas ökad uppmärksamhet i industriverkets löpande branschbevakning. I detta arbete kommer speciell uppmärksamhet att ägnas utvecklingen i de branscher, där branschfrämjande åtgärder i olika former har satts in eller som i övrigt har särskilt markerade problem.

Bland de enskilda industribranscherna är skogsindustrin föremål för särskilda överväganden. Regeringens avsikt är att under år 1977 lägga fram ett samlat näringspolitiskt program för hela skogsnäringen. Ett omfattande utredningsarbete, som skall ge underlag för ställningstaganden, har inletts. Skogsbranschrådet är regeringens referensorgan i utredningsarbetet. Regeringen avser att, tills detta näringspolitiska program har trätt i kraft, iaktta stor återhållsamhet i fråga om tillstånd för råvarukrävande utbyggnader inom skogsindustrin.

Även för byggsektorn har en rad utrednings- och kartläggningsarbeten inletts under år 1975 i syfte att skapa ett underlag för ett näringspolitiskt program. Bland utredningsprojekten kan nämnas ett uppdrag till statens industriverk rörande byggnadsindustrins och byggnadsmaterialindustrins struktur, verksamhet och utveckling. Vidare har en utredning (I 1975: 07) tillsatts för att studera koncentrations- och integrationstendenserna inom vissa delar av byggnadsmaterialindustrin. Byggbranschrådet är regeringens referensorgan för denna utrednings- och programverksamhet.

Utredningen (I 1972: 07) rörande vissa frågor inom järn- och stålområdet har hösten 1975 avgett slutbetänkandet (SOU 1975: 83) Stålindustrins arbetsmiljö.

Stålbranschrådet har under år 1975 börjat sitt arbete. Inledningsvis inriktas detta främst på att utarbeta ett system för information om den svenska stålindustrins framtidsplaner. Från samtliga företag i branschen har hämtats in uppgifter om planerad produktionskapacitet, sysselsättning och investeringar för den kommande femårsperioden.

I fråga om läkemedelsindustrin har i november 1975 en delegation (I 1975: 09) tillkallats med uppgift att utreda möjligheterna till en samordning av resurserna inom denna industri och ta nödvändiga initiativ härför.

Genom ett tillägg till konsortialavtalet från år 1971 rörande varvssamarbetet mellan de fyra storvarven ombildades i november 1975 den s. k. styrande kommittén till ett varvsråd. Rådet, i vilket ingår representanter

även för de fackliga organisationerna vid storvarven, har under hösten behandlat bl. a. de långsiktiga perspektiven för varvsindustrin.

I februari 1975 tillkallades en särskild kommission, 1975 års varvskommission, för att bl. a. utreda förutsättningarna och formerna för en rekonstruktion av Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB. På grundval av kommissionens förslag till temporär lösning av krisen vid Eriksberg övertog staten den 1 juli 1975 samtliga aktier i företaget till ett nominellt belopp av 1 000 kr. Ett principavtal har träffats mellan staten och Saléninvest AB om att staten skall köpa aktiemajoriteten i AB Götaverken, som samtidigt förvärvar Eriksberg. Kommissionen väntas avge slutrapport i februari 1976. Varvskreditutredningen (I 1974: 03) har i december 1975 lämnat förslag till ny utformning av det statliga fartygskreditgarantisystemet. Regeringen avser att under våren 1976 lägga fram förslag angående varvsindustrins framtida struktur och finansiering.

Statens industriverk har i en promemoria (SIND PM 1975: 6) redovisat erfarenheterna av de branschfrämjande åtgärder som sedan tillkomsten budgetåret 1970/71 har utvidgats till att omfatta flera industribranscher och stimulansformer. Med hänvisning till de övervägande positiva erfarenheterna har industriverket föreslagit fortsatta branschfrämjande åtgärder.

De branschfrämjande åtgärderna omfattar bl. a. teko- och skoindustrierna. Under år 1975 försämrades läget för teko-industrierna, inte minst på exportmarknaden, främst som en följd av den internationella lågkonjunkturen. Samtidigt har importen av trikå- och konfektionsprodukter ökat markant. För att säkerställa försörjningsberedskapen inom beklädnadsområdet fattade riksdagen hösten 1975 beslut om särskilda åtgärder, som innefattar bl. a. ökad statlig upphandling, en utvidgning av det försörjningsberedskapspolitiska kreditstödet och förstärkta exportfrämjande insatser. Riksdagen antog också förslag om en förstärkning av strukturprogrammet för teko-industrierna.

Skoindustrins konkurrenskraft har successivt försvagats och produktionskapaciteten gått ned till en nivå som har bedömts som otillräcklig för försörjningsberedskapen. Regeringen beslöt därför hösten 1975 att dels införa importrestriktioner för skor och stövlar, dels föreslå vissa andra försörjningsberedskapsåtgärder på skoområdet. Med målet att på förhållandevis kort sikt åstadkomma en ändrad och mer rationell företagsstruktur, anpassad till försörjningsberedskapens krav på produktionskapacitet, fattade riksdagen beslut om ett förstärkt strukturprogram för skoindustrin. Såväl teko- som skoprogrammen avses löpa till utgången av budgetåret 1977/78.

Statens industriverk fick år 1974 i uppdrag att närmare utreda utvecklingen inom den träbearbetande industrin. Enligt den rapport (SIND utredning 1975: 1) som industriverket har avlämnat, väntas sysselsättningen inom branschen minska förhållandevis kraftigt fram till år 1980. Bilden är emellertid starkt splittrad mellan delbranscherna. Spe-

ciellt för snickeriindustrin förutses en kraftig nedgång i sysselsättningen.

De branschfrämjande åtgärderna, som omfattar utbildningsinsatser, omställningsstöd, strukturgarantier och teknisk konsulentverksamhet, föreslås mot bakgrund av industriverkets rapporter om dels erfarenheterna av dessa åtgärder, dels utvecklingen inom den träbearbetande industrin fortsätta även under nästa budgetår för samtliga i programmen nu ingående branscher. För snickeriindustrin föreslås vissa utvidgade åtgärder.

Samtidigt förs de exportfrämjande åtgärder som är branschinriktade över från tionde till trettonde huvudtiteln i syfte att åstadkomma en ökad samordning mellan alla branschfrämjande åtgärder vid statens industriverk.

Mot bakgrund av ett förväntat stigande behov av primäraluminium gav regeringen år 1974 statens industriverk i uppdrag att skyndsamt utreda marknaden på längre sikt för aluminium och aluminiumprodukter i Sverige. Studien har slutrapporterats (SIND PM 1975: 3) under år 1975. Rapporten har remissbehandlats. Den framtida utvecklingen inom aluminiumindustrin följs med uppmärksamhet.

Från den pågående utredningen om livsmedelsindustrin har år 1975 avlämnats en delrapport (SIND utredning 1975: 3) om slakteri- och charkuteriindustrin. En slutrapport väntas bli framlagd under år 1976.

Petroindustriutredningen (I 1972: 04) beräknas lägga fram en slutrapport under våren 1976. Industriverket kommer vidare att inom den närmaste tiden avge en delrapport om plastindustrins arbetsmiljöförhållanden. En slutrapport rörande plastindustrin avses bli framlagd under hösten 1976.

Industriverket räknar med att i början av år 1976 avge en rapport rörande utvecklingstendenserna inom stenvaruindustrin. Vidare avser industriverket att under våren 1976 i samarbete med Svenska gjuteriföreningen ställa samman resultatet av en uppföljning av den år 1972 genomförda gjuteriutredningen.

Bland de statliga kreditinstitutionerna, som har stor betydelse för näringslivets kapitalförsörjning, finns inom industridepartementets ansvarsområde Sveriges Investeringsbank AB och AB Svensk Exportkredit. För att kunna fullgöra sina uppgifter har framför allt Investeringsbanken men även Exportkredit under senare år tagit upp betydande lån utomlands. Staten har för att medverka till att sådana lån kan upptas till så gynnsamma villkor som möjligt dels höjt garantin för Investeringsbankens förpliktelser från 900 milj. kr. till 2 000 milj. kr., dels ställt garantier intill ett belopp på 350 milj. kr. för av Exportkredit upptagna lån i utlandet.

Investeringsbankens utestående lån i slutet av år 1975 uppgick till ca 2 800 milj. kr., vilket innebär en ökning med 700 milj. kr. under år 1975. Utestående exportkrediter, som ingår i nämnda belopp, ökade med 250 milj. kr. till 450 milj. kr. Under år 1975 har banken utfärdat

garantier på sammanlagt 46 milj. kr., varefter garantiutfästelserna uppgår till 360 milj. kr.

Exportkredits utelöpande lån uppgick vid utgången av år 1975 till ca 2 000 milj. kr., vilket innebär en ökning med 400 milj. kr. under året. Större delen av utlåningen avser de svenska varven.

Mineralförsörjning

Råvarufrågorna har under senare år kommit att uppmärksammas i ökad omfattning. Produktionen av och handeln med de råvaror som härrör från naturresurser genomgår stora förändringar. Flera industriländer har under senare år vidtagit olika åtgärder i syfte att säkra industrins behov av råvaror.

Även i Sverige har råvarufrågorna ägnats ökad uppmärksamhet under de senaste åren. Inte minst mot bakgrund av den internationella utvecklingen på råvaruområdet, med kraftiga prisvariationer, motsättningar mellan producent- och konsumentländer etc., framstår det som angeläget att dessa frågor även i fortsättningen ägnas stor uppmärksamhet i samband med den långsiktiga planeringen av industripolitiken.

Tillsammans med ett tiotal andra stater, främst utvecklingsländer, ingår Sverige numera i Organisationen för järnmalmsexporterande länder som upprättades hösten 1975. Organisationens huvuduppgift är att främja en balanserad global utveckling av järnmalmsindustrin.

Under åren 1973—1975 har grunden lagts för en aktiv mineralpolitik. Lagstiftningen har moderniserats och viktiga reformer har genomförts på myndighetsnivå i syfte att effektivisera handläggningen av mineralfrågor.

Möjligheterna att driva en aktiv mineralpolitik är beroende av tillgången på långsiktiga bedömningar av mineralresursernas utnyttjande i Sverige och i världen. Den mineralpolitiska utredningen (I 1974: 02) har till uppgift bl. a. att utarbeta långsiktiga prognoser över Sveriges försörjning med mineraliska råvaror. Utredningen skall vidare på grundval av de gjorda prognoserna överväga om en ändrad inriktning eller utformning av mineralpolitiken är motiverad med hänsyn till samhällets långsiktiga behov. En prognos avseende tiden fram till år 1985 jämte vissa bedömningar av utvecklingen fram till år 2000 avses bli redovisad under år 1976.

Statens industriverk genomför f. n. en särskild utredning om utvinning av sand och grus, särskilt från havsområden. En utredning (I 1975: 06) har hösten 1975 tillsatts för att utreda frågan om inrättande av ett organ för havsresursfrågor.

Arbetet i syfte att trygga Sveriges försörjning med olika metaller och mineral intensifieras. SGU:s arbete är härvid av grundläggande betydelse. Sedan den 1 juli 1975 ansvarar nämnden för statens gruvegendom för statens malmprospektering med undantag av prospektering efter

uran. För prospekteringsverksamhet, som utförs av SGU på uppdragsbasis, föreslås nämnden under nästa budgetår få disponera 26,9 milj. kr. Nämnden beräknas härigenom få ökade möjligheter att slutvärdera fyndigheter från kommersiell synpunkt. Nämnden har vidare uppdragit åt Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) att närmare utreda de ekonomiska förutsättningarna för brytning av ett antal staten tillhöriga fyndigheter i Norrbotten, bl. a. Kaunisvaara i Pajala kommun. Resultatet av LKAB:s utredningar om Kaunisvaara avses bli redovisat för nämnden i början av år 1976.

För prospektering efter uran föreslås SGU få disponera 16,9 milj. kr. under budgetåret 1976/77. Prospekteringsarbetena har hittills resulterat i att ett antal uranmineraliseringar har påträffats i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner. Dessa fyndigheter är av sådan kvalitet att de bedöms kunna ge ett värdefullt tillskott till Sveriges försörjning med naturligt uran. SGU ges vidare möjlighet till förstärkta insatser inom dokumentationsverksamheten, främst avseende grundvatten. Sammanlagt föreslås 45 milj. kr. bli anvisade till SGU nästa budgetår.

Energihushållning

Energikonsumtionen i Sverige har hittills under 1970-talet ökat långsammare än under 1960-talet. Mellan åren 1973 och 1974 sjönk förbrukningen, något som i första hand kan förklaras av oljekrisen vintern 1973—1974 och de restriktioner och besparingsåtgärder som då vidtogs.

Enligt senaste bedömningar (november 1975) har landets totala energikonsumtion under år 1975 uppgått till drygt 411 TWh[1] eller ca 35 Mtoe[2], vilket innebär en ökning i förhållande till år 1974 med ca 3 %. Preliminära bedömningar — utifrån bl. a. konjunkturinstitutets prognoser beträffande den ekonomiska aktiviteten — av utvecklingen under år 1976 antyder en ökning med ca 2 % till sammanlagt ca 419 TWh eller ca 36 Mtoe.

Våren 1975 lade statsmakterna fast riktlinjer för den svenska energihushållningen för tiden till år 1985. Samtidigt beslöts att förslag till energipolitiska riktlinjer för 1980-talets senare del skulle utarbetas till år 1978. Mot denna bakgrund har den statliga verksamheten på energiområdet i ett första steg inriktats på dels åtgärder för att söka snabbt dämpa energikonsumtionens tillväxt, dels planerings- och förberedelsearbeten för att ta fram det beslutsunderlag som behövs till år 1978.

Vad gäller energikonsumtionens tillväxt har energisparkommittén (I 1974: 05) fått i uppdrag att i samråd med statens industriverk fortlöpande följa utvecklingen och analysera den med avseende på bl. a. be-

[1] Twh (terawattimme) = 1 000 milj. kilowattimmar.
[2] Mtoe = milj. ton oljeekvivalenter; omräkningstal för att ange olika energislag i samma mått.

hovet av ytterligare sparåtgärder. Kommittén har också fått i uppdrag att för vissa konkreta, tänkbara sparåtgärder bedöma spareffekt, direkta och indirekta kostnader m. m.

Samtidigt har en arbetsgrupp med företrädare för berörda departement bildats med uppgift att utarbeta förslag till en ramlag som skall ge regeringen bemyndigande att under vissa förutsättningar besluta om sparåtgärder av restriktiv natur, t. ex. förbud mot viss energianvändning.

Ekonomiskt stöd till energibesparande åtgärder i bostäder och inom näringslivet infördes år 1974 och har under år 1975 utgått i ytterligare ökad omfattning. Ytterligare medel till dessa ändamål har anvisats på tilläggsbudget hösten 1975. För budgetåret 1976/77 föreslås 80 milj. kr. till energibesparande åtgärder inom näringslivet. På tolfte huvudtiteln föreslås 326 milj. kr. bli anvisade till energibesparande åtgärder i bostäder m. m.

För att få underlag för beslut om de åtgärder som behöver vidtas för att nå de av statsmakterna angivna besparingsmålen har uppdrag lämnats till statens industriverk att studera energianvändningen inom industrin, med början inom de mycket energitunga branscherna järn- och stålindustrin samt massa- och pappersindustrin. Industriverket har också fått i uppdrag att undersöka möjligheterna att ta tillvara spillvärme från industriella processer för värmedistribution och att bygga ut produktionen av mottryckskraft.

En utredning (I 1975: 03) har tillkallats för att utreda omfattning, inriktning och genomförande av en kommunal energiplanering och för att föreslå behövlig lagstiftning i ämnet. Utredningen väntas lägga fram förslag under år 1976.

Utrednings- och planeringsverksamheten fortgår inom olika energiproduktionssektorer. Statens vattenfallsverk har sålunda fått i uppdrag att till den 30 juni 1977 utreda för- och nackdelar från säkerhets-, drifts- och underhållssynpunkt av en förläggning av kärnkraftverk i berg. De ekonomiska konsekvenserna av en sådan förläggning, jämfört med ovanjordsförläggning, skall samtidigt undersökas.

Myndigheternas resurser för kontroll m. m. på kärnsäkerhetsområdet har förstärkts. För nästa budgetår föreslås bl. a. nio nya tjänster vid statens kärnkraftinspektion. Samtidigt ökar resurserna för den direkt säkerhetsinriktade forskningen. Ett programråd har inrättats med uppgift att t. v. ansvara för inriktning och uppföljning av utvecklingsarbeten rörande kärnkraftens radioaktiva avfall. Kärnkraftproducenterna svarar för kostnaderna för verksamheten.

Statens vattenfallsverks investeringsanslag föreslås bli ökat med 238,5 milj. kr till 1 986 milj. kr. I anslaget ingår bl. a. medel för att arbeten med ett tredje aggregat vid Forsmarks kärnkraftstation skall kunna påbörjas. Vidare föreslås LKAB erhålla 26 milj. kr. i investeringsanslag

för fortsatt utvecklingsarbete i Ranstad. Detta arbete väntas ge erfarenheter som kan bli till nytta vid eventuell utvinning även av andra uranfyndigheter i landet.

Mot bakgrund av förslag från clutredningen (I 1971: 01) och efter överläggningar med ett antal intressenter läggs nu fram förslag till riktlinjer för den fortsatta omstruktureringen av eldistributionen. Dessa innebär bl. a. ett ökat lokalt inflytande på strukturfrågorna.

Förhandlingskontakter har tagits med andra länder i olika energiförsörjningsfrågor. Vad gäller riktlinjer för försörjningen med olja och den svenska politiken på detta område avses vissa förslag bli framlagda för riksdagen under våren 1976.

Det halvstatliga Oljeprospektering AB har under år 1975 fortsatt sina borrningar på Gotland. Ett antal små fynd har gjorts. Den ekonomiska ramen för bolagets verksamhet har höjts från 150 till ca 170 milj. kr.

Det halvstatliga Petroswede AB, som har bildats för oljeprospektering utomlands, har börjat prospektering i Egypten och Tunisien. Bolaget har fått tillstånd av norska regeringen att förvärva rättigheter i vissa koncessioner i Nordsjön.

Ett statligt oljebolag, Svenska Petroleum AB, har bildats inom Statsföretagsgruppen för inköp av råolja och oljeprodukter som tillgodoser bl. a. beredskapsbehov. Bolaget är engagerat i förhandlingar om möjligheter att få andel i produktionen från oljefält i bl. a. den brittiska delen av Nordsjön.

Teknisk forskning och utveckling

Forsknings- och utvecklingskostnaderna inom industrin var år 1973 2 100 milj. kr. Av dessa kostnader täcks 14 % av offentliga medel. Dessa kanaliseras till största delen via STU. De största forsknings- och utvecklingssatsningarna görs inom elektronikindustrin, transportmedelsindustrin och maskinindustrin, medan satsningarna inom läkemedelsindustrin är de största i förhållande till branschens storlek.

Samhällets insatser inom teknisk forskning och utveckling har på många områden en betydelse som är större än vad som motsvaras av insatsernas relativa storlek genom att de kompletterar och förstärker effekten av industrins egna insatser. Genom att på ett medvetet sätt styra den tekniska utvecklingen kan väsentliga samhälleliga mål uppnås. Ambitionsnivån i den statliga satsningen inom detta område upprätthålls genom de förslag om ökat statligt stöd som nu läggs fram.

Forsknings- och utvecklingsinsatserna är av avgörande betydelse för hur Sverige på lång sikt skall kunna tillgodose sitt energibehov. För treårsperioden 1975/76—1977/78 har fastställts ett program om totalt 366 milj. kr. för forskning och utveckling inom energiområdet. Närmare hälften av programmet är inriktat på ett effektivare energiutnyttjande. Programmet innebär också att väsentligt ökade medel tillförs forskningen om nya energikällor, som fusionskraft, sol- och vindenergi. Verk-

samheten inom hela programmet samordnas av delegationen (I 1975: 02) för energiforskning. Programansvaret för det största avsnittet i programmet, energiproduktionen, ligger hos en ny myndighet, nämnden för energiproduktionsforskning. För hela energiforskningsprogrammet föreslås 120 milj. kr. i anslag nästa budgetår.

Sverige deltar aktivt i det internationella samarbetet på energiforskningsområdet. Sålunda har inom det internationella energiorganet (IEA) ett antal olika samarbetsområden bearbetats under det gångna året. Regeringen har nyligen begärt riksdagens godkännande av ett avtal med den europeiska atomenergigemenskapen (Euratom) om svenskt deltagande i Euratoms forsknings- och utvecklingsarbete inom fusionsenergiområdet.

Anslagen till STU för annat än energiändamål föreslås nästa budgetår öka med 30,5 milj. kr. till 260,1 milj. kr. STU disponerar härutöver också medel inom energiforskningsanslaget. STU:s insatser avses i ökad utsträckning inriktas på industripolitiskt angelägna projekt och på projekt av väsentlig betydelse för att tillgodose centrala samhällsbehov, exempelvis inom vårdsektorn. Som ett led i dessa strävanden bör STU bygga ut sin långsiktiga planering och utveckla samarbetet med andra myndigheter.

Stödet från statens utvecklingsfond har i hög grad kommit att inriktas mot mindre och medelstora företag. Utvecklingsfonden har hittills tillförts 65 milj. kr. Fonden föreslås nu få ytterligare 20 milj. kr. Medlen föreslås liksom tidigare bli överförda från Investeringsbankens vinst.

Under år 1975 råkade Svenska utvecklingsaktiebolaget i stora ekonomiska svårigheter. Ett genomgripande rekonstruktionsarbete pågår. Avsikten är att detta arbete skall ge underlag till förslag till riksdagen våren 1976 om dels den ekonomiska saneringen av Utvecklingsbolaget, dels bolagets uppgifter på längre sikt. I avvaktan på förslagen anslog riksdagen nyligen 40 milj. kr. i medelstillskott till Utvecklingsbolaget.

Statens provningsanstalt kommer under nästa budgetår att till stor del genomföra sin omlokalisering till Borås och får där avsevärda lokal- och utrustningsresurser. Härigenom skapas tekniska förutsättningar för en högre kvalitet och effektivitet i anstaltens verksamhet. Bidragsanslaget till anstalten föreslås samtidigt bli väsentligt ökat.

Även statens skeppsprovningsanstalt tillförs nya resurser genom det nya manöver- och våglaboratoriet, som beräknas stå färdigt i mitten av år 1977. Anstaltens internationella konkurrenskraft förstärks härigenom ytterligare.

Det europeiska rymdsamarbetet kommer framdeles att bedrivas inom ramen för ett nytt organ, European Space Agency (ESA). Konventionen om upprättande av detta organ har godkänts av riksdagen. Det nya organet ger rymdsamarbetet en starkare industripolitisk inriktning. För nationell rymdverksamhet och europeiskt rymdsamarbete m. m. beräknas för nästa budgetår drygt 42 milj. kr.

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, som bildades år 1973, har hittills tillförts totalt 30 milj. kr. Nu föreslås att ytterligare 10 milj. kr. tillförs fonden. Sveriges andel härav är 4,5 milj. kr.

Anslagsfrågorna för AB Atomenergi kommer att tas upp under våren 1976, när bolagets ekonomiska ställning har klarlagts närmare. En utredning (I 1975: 05) har nyligen tillkallats för att utreda verksamheten vid AB Atomenergi på längre sikt.

Statsägda företag

Flertalet av de statsägda företag som industridepartementet svarar för ingår i Statsföretaggruppen. Utanför gruppen finns ett mindre antal helt eller delvis statsägda företag.

Av de affärsdrivande verken hör domänverket, förenade fabriksverken (FFV) och statens vattenfallsverk till industridepartementet. En sammanställning över samtliga statliga företag och företag, där staten har större ägarandel, avses under år 1976 bli upprättad inom departementet.

Under loppet av år 1975 inträffade en produktionsminskning inom industrin, särskilt inom järn-, stål- och skogsindustrin samt den petrokemiska industrin. Detta har starkt påverkat resultatutvecklingen inom Statsföretaggruppen. Den samlade omsättningen för gruppen beräknas för år 1975 till ca 8 000 milj. kr., vilket är i nivå med omsättningen under år 1974. Gruppens överskott under år 1975 beräknas uppgå till ca 200 milj. kr. efter planmässiga avskrivningar, men före dispositioner och skatter. Detta är en kraftig minskning jämfört med år 1974, då Statsföretaggruppen lämnade ett överskott på närmare 1 000 milj. kr. före dispositioner och skatter. Till denna starka nedgång bidrar främst de försämrade resultaten hos de starkt konjunkturkänsliga basindustrierna LKAB, AB Statens Skogsindustrier (ASSI), Norrbottens Jernverk AB (NJA) och Berol Kemi AB.

Antalet anställda i Statsföretaggruppen var under år 1975 i genomsnitt nära 45 000 personer jämfört med ca 40 000 personer under år 1974. Mer än en tredjedel av de anställda finns i Norrbottens län.

Investeringarna inom Statsföretaggruppen har under åren 1971, 1972, 1973 och 1974 uppgått till resp. 740, 931, 856 och 1 098 milj. kr. Under år 1975 beräknas något över 1 500 milj. kr. investeras inom gruppen.

För den närmaste fyraårsperioden planerar Statsföretag AB för en fortsatt hög investeringstakt inom företagsgruppen. Flera av de större investeringar som planeras bedöms också ha stor industripolitisk betydelse och utgör ett naturligt led i regeringens prioritering av industrins investeringar under återstoden av 1970-talet.

För att ge företagsgruppen de finansiella resurser som behövs för att genomföra det planerade investeringsprogrammet avser regeringen att lägga fram förslag om ökning av Statsföretags aktiekapital med 1 500

milj. kr. under två år. Härav föreslås 750 milj. kr. bli anvisade på tilläggsbudget för innevarande budgetår.

Statsföretags årsredovisning för året 1974 har överlämnats till riksdagen (skr 1975: 88). Uppgifter i övrigt om de statsägda bolagen och affärsverken har liksom tidigare år sammanställts i publikationen Statliga företag.

I det följande redovisas i korthet åtgärder år 1975 inom några av bolagen i Statsföretaggruppen.

För att bättre kunna tillvarata samordningsfördelar mellan olika företag i Statsföretaggruppen har gruppens organisation delvis ändrats. AB Statsgruvor överläts i början av år 1975 av Statsföretag till LKAB. SMT-Pullmax AB har från Svenska Industrietablerings AB (Svetab) övertagit samtliga aktier i Nordtool AB och Anderssons Finsliperi & Mekaniska AB. Inom Statsföretag har vidare en speciell byggmaterielgrupp bildats — Svenska Bomaterial AB (ESSBO) — med sammanlagt 900 anställda år 1975. Denna grupp består av de tidigare av Svetab till Statsföretag överlåtna bolagen Etri Fönster AB, Edströms Industrier AB, AB Kalmar Kök och AB Kramfors Kök samt golvföretagen Nyland Mattor AB och Holmsund Golv AB.

Statsföretag har förvärvat 25 % av aktierna i Gränges Offshore AB. Detta företag skall tillverka oljeplattformar i Karlskrona. Vidare har Statsföretag ökat sitt aktieinnehav i Rockwool AB, som tillverkar isolerande byggmateriel, från 50 till 100 %. Statsföretag har också till staten överlåtit samtliga aktier i AB Oljetransit med verkan från den 1 januari 1976.

Vid NJA har det omfattande investeringsprogram som inleddes år 1970 fortsatt planenligt. Under året invigdes Koksverk 75. Koksverket, som har en kapacitet av drygt 1 milj. ton koks per år, blir störst i sitt slag i landet. Projektet har genomförts inom givna tids- och kostnadsramar.

NJA:s styrelse har i slutet av år 1975 föreslagit Statsföretag en anpassning av projektet Stålverk 80 till två eventuella valsverk. Det ena av dessa båda valsverk utreds i samarbete mellan NJA och tyska Kruppkoncernen. Det andra valsverket utreds i ett företag som ägs gemensamt av NJA och Stora Kopparbergs Bergslags AB. NJA:s styrelse har också anmält en avsevärd kostnadsökning för projektet, som ursprungligen hade kostnadsberäknats till totalt 4 600 milj. kr.

Regeringen avser att under år 1976 lägga fram de förslag som prövningen av projektet i dess nya utformning och med delvis nya förutsättningar kan föranleda. Härvid kommer också de branschpolitiska aspekterna att belysas.

En utredning (I 1975: 08) har tillkallats med uppgift att undersöka möjligheterna till samordning mellan LKAB och NJA.

Svenska Tobaks AB förvärvade år 1975 75 % av aktierna i Ekströms Livsmedels Produkter AB med ca 130 anställda.

Karlskronavarvet AB förvärvade Hvilans Mekaniska Verkstads AB i Kristianstad med totalt 480 anställda. Detta bolag tillverkar tyngre traverser.

Liber Grafiska AB har under år 1975 övertagit den av Hermods stiftelse bedrivna verksamheten, varvid 270 personer överfördes till Liber. Vidare har bolaget förvärvat Skrivab skol- och kontorsmateriel AB i Växjö med 60 anställda.

Berol Kemi har tillsammans med KemaNord AB och Kooperativa Förbundet bildat Aromatkemi AB. Detta företag har till uppgift att utvärdera möjligheterna till aromattillverkning. Tillsammans med AB Volvo har Berol Kemi AB vidare bildat Svensk Metanolutveckling AB. Detta bolag studerar förutsättningarna för att använda metanol som drivmedel.

Berol Kemi har också tillsammans med KemaNord AB och Unifos Kemi AB bildat Stenungsunds Kemiska AB för att utreda och projektera en ny krackningsanläggning i Stenungsund.

Ett nytt dotterbolag till Statsföretag — Statsraff AB — bildades under år 1975. Statsraff AB bedriver projekteringsarbete för ett eventuellt statligt raffinaderi vid Brofjorden. Riksdagen anvisade våren 1975 36 milj. kr. som lån för att finansiera projekteringsarbetet. Resultatet av det hittillsvarande projekteringsarbetet kommer att redovisas i den tidigare nämnda propositionen om vissa riktlinjer för den framtida svenska oljepolitiken.

Kalmar Verkstads AB har år 1975 förvärvat AB Ljungby Truck som hade drygt 100 anställda. Detta bolag tillverkar huvudsakligen gaffeltruckar.

Domänverkets omsättning år 1975 beräknas ha uppgått till ca 870 milj. kr. jämfört med 833 milj. kr. år 1974. Resultatet efter skatter beräknas till 100 milj. kr. medan motsvarande belopp år 1974 var 145 milj. kr.

Verket fick till följd av skogsstrejken under april—maj 1975 ett produktionsbortfall på ca 10 % av den beräknade årsvolymen, vilket enligt verket motsvarade ett inkomstbortfall av ca 100 milj. kr.

Antalet anställda har under år 1975 varit ca 5 900 personer. Arbetsobjekt för beredskapsarbeten omfattande ca 120 000 dagsverken har under år 1975 ställts till arbetsmarknadsmyndigheternas förfogande.

Vid FFV uppgick omsättningen under budgetåret 1974/75 till 809 milj. kr., en ökning med 75 milj. kr. sedan budgetåret 1973/74. Under budgetåret 1974/75 ökade exportbeställningarna mycket starkt, vilket gjorde att den totala orderingången ökade trots minskade beställningar från det svenska försvaret. Antalet årsanställda vid FFV ökade budgetåret 1974/75 med ca 200 till drygt 6 800.

Regeringen avser att under våren 1976 lägga fram proposition om FFV:s framtida verksamhetsinriktning och organisation.

Sammanfattning

Förändringarna inom industridepartementets verksamhetsområde i förhållande till motsvarande anslag i statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning. Medel på tilläggsbudget har inte tagits med. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Trettonde huvudtiteln			
A. Industridepartementet m. m.	17,1	19,8	+ 2,7
B. Industri m. m.	55,2	81,4	+ 26,2
C. Mineralförsörjning m. m.	81,6	100,0	+ 18,4
D. Energihushållning	94,3	91,3	— 3,0
E. Teknisk utveckling m. m.	482,2	546,3	+ 64,1
F. Domänverket	0,1	0,1	—
Summa driftbudgeten	**730,5**	**838,9**	**+108,4**
KAPITALBUDGETEN			
I. Statens affärsverksfonder			
E. Förenade fabriksverken	32,2	32,2	—
F. Statens vattenfallsverk	1 747,5	1 986,0	+238,5
G. Domänverket	13,0	6,0	— 7,0
II. Statens allmänna fastighetsfond	3,0	1,7	— 1,3
V. Fonden för låneunderstöd	155,0	26,0	—129,0
VI. Fonden för statens aktier	196,5	—	—196,5
Summa kapitalbudgeten	**2 147,2**	**2 051,9**	**— 95,3**
Totalt för industridepartementet	**2 877,7**	**2 890,8**	**+ 13,1**

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Johansson

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser industridepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Trettonde huvudtiteln*

A. INDUSTRIDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Industridepartementet

1974/75 Utgift 9 140 532
1975/76 Anslag 9 532 000
1976/77 Förslag 11 668 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	64	+1
Övrig personal	33	+2
	97	**+3**
Anslag		
Lönekostnader	8 767 000	+2 013 000
Reseersättningar (även för utrikes resor)	270 000	+ 35 000
Expenser	495 000	+ 88 000
	9 532 000	**+2 136 000**

Som framgår av sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 11 668 000 kr. Jag har härvid beräknat medel för ytterligare en tjänst som departementssekreterare eller kanslisekreterare, placerad vid internationella sekretariatet, och ytterligare två biträdestjänster. För löne- och prisomräkning m. m. har jag beräknat 1 868 000 kr., varav 233 000 kr. till följd av höjt lönekostnadspålägg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Industridepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 11 668 000 kr.

A 2. Teknisk attaché

1974/75	Utgift	[1]223 971
1975/76	Anslag	236 000
1976/77	Förslag	245 000

[1] Anslaget Tekniska attacheér m. m.

Från detta anslag bestrids kostnader för en tjänst som teknisk attaché vid Sveriges delegation hos OECD i Paris.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Anslag		
Lönekostnader	118 000	+14 000
Vissa biträdeskostnader	27 000	of.
Bostadskostnader	55 000	− 5 000
Sjukvård	1 000	of.
Expenser (och reseersättningar inom verksamhetsområdena)	21 000	of.
Ersättningar för resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester	14 000	of.
	236 000	+ **9 000**

Den tekniske attachén har till uppgift att följa arbetet inom bl. a. OECD och den europeiska rymdorganisationen samt att bevaka verksamheten inom andra internationella organisationer i Frankrike och närliggande länder.

Vid ambassaderna i Paris, Washington, Ottawa, Bonn, Moskva, Peking och Tokyo finns vidare teknisk-vetenskapliga attachéer, som även är kontaktmän för Ingenjörsvetenskapsakademien. Huvuddelen av kostnaderna för dessa attachéers avlöningar m. m. bestrids av styrelsen för teknisk utveckling (jfr s. 197).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 245 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teknisk attaché* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 245 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	18 080 456	Reservation	5 832 558
1975/76	Anslag	[1]7 000 000		
1976/77	Förslag	7 500 000		

[1] Härutöver har anvisats 6 000 000 kr. på tilläggsbudget I.

Från detta anslag bestrids förutom kostnaderna för industridepartementets kommittéer m. m. f. n. även kostnaderna för följande organ, näringspolitiska rådet inkl. den särskilda arbetsgrupp för råvarufrågor som är knuten till rådet, dispensnämnden för arbetstagarrepresentation, byggbranschrådet, skogsbranschrådet, stålbranschrådet, den svenska delegation som ingår i svensk-finsk arbetsgrupp för främjande av ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Finland samt 1975 års varvskommission. Det sistnämnda organet har upprättats enligt regeringens beslut den 20 februari 1975.

Under innevarande budgetår beräknas ett antal kommittéer avsluta sin verksamhet, bl. a. petroindustriutredningen (I 1972: 04), utredningen (I 1972: 08) om radioaktivt avfall (Aka-utredningen) och teknikupphandlingskommittén (I 1973: 05).

Ett förhållandevis stort antal kommittéer har inlett sitt arbete under detta budgetår, såsom utredningen (I 1975: 03) om kommunal energiplanering, SINFDOK-utredningen (I 1975: 04), utredningen (I 1975: 05) om verksamhet vid AB Atomenergi, utredningen (I 1975: 06) om inrättande av ett organ för havsresursfrågor, utredningen (I 1975: 07) om vissa frågor rörande byggnadsmaterialindustrin, utredningen (I 1975: 08) om samordning mellan LKAB och NJA samt läkemedelsindustridelegationen (I 1975: 09). Flertalet av dessa utredningar beräknas pågå även under budgetåret 1976/77.

Medelsbehovet under anslaget budgetåret 1976/77 beräknar jag till sammanlagt 7,5 milj. kr. Jag har härvid räknat med 2 milj. kr. till delegationen (I 1975: 02) för energiforskning i enlighet med delegationens förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1974/75	Utgift	213 175	Reservation	60 532
1975/76	Anslag	200 000		
1976/77	Förslag	225 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 225 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 225 000 kr.

A 5. Bidrag till vissa internationella organisationer

1974/75	Utgift	150 358
1975/76	Anslag	169 000
1976/77	Förslag	194 000

Från detta anslag bestrids kostnader för Sveriges bidrag till internationella byrån för mått och vikt samt internationella organisationen för legal metrologi.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 194 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 194 000 kr.

B. INDUSTRI M. M.

Innan jag tar upp de enskilda anslagsposterna till behandling vill jag kortfattat redogöra för dels industrins utveckling, dels nu pågående arbete på det industripolitiska området, främst vad avser branschpolitiken, stödet till de mindre och medelstora företagen, insyns- och demokratifrågorna samt industrins internationalisering.

Industrisektorns utveckling

Den svenska industriproduktionen har sedan början av 1960-talet karakteriserats av en snabb men något avsaktande tillväxt. I fasta priser steg industriproduktionen med i genomsnitt drygt 7 % per år under perioden 1960—1965 och med 5,5 % per år under åren 1965—1970 för att under första hälften av 1970-talet stanna vid ca 2,5 à 3 % per år. Industrins produktion har därmed ökat i snabbare takt än i ekonomin i övrigt under hela perioden 1960—1975.

Sysselsättningen inom industrin har sedan början av 1960-talet genomsnittligt varit i stort sett oförändrad. Räknat i antal anställda ökade sysselsättningen fram till år 1965, varefter en viss nedgång följde. Under senare år har industrisysselsättningen åter ökat och ligger nu på ungefär samma nivå som i mitten av 1960-talet. Industrins andel av den totala sysselsättningen har dock successivt sjunkit från ca 29 % år 1960 till drygt 26 % år 1975. F. n. sysselsätts drygt en miljon personer i industrin.

Den långsiktiga tillväxten i industrin har således skett utan att antalet sysselsatta i någon större utsträckning har förändrats. Samtidigt har betydande arbetstidsförkortningar genomförts. Detta har möjliggjorts bl. a. genom en kraftig produktivitetsstegring. Denna uppgick under 1960-talet till i genomsnitt 7 % per år. Under 1970-talets första hälft har produktiviteten ökat i långsammare takt än tidigare, ca 4,5 % per år. Förutom vissa skiljaktigheter i konjunkturutveckling mellan perioderna kan den långsammare tillväxttakten i arbetsproduktiviteten under 1970-talets första hälft förklaras av bl. a. en viss dämpning i strukturomvandlingen.

I slutet av 1950-talet och början av 1960-talet ökade industrins investeringar mycket kraftigt — i genomsnitt med ca 7 % per år. Under återstoden av 1960-talet avtog tillväxttakten markant för att vända uppåt igen under första hälften av 1970-talet, särskilt under åren 1973—1975. Investeringstillväxten har sålunda för perioden 1970—1975 uppgått till i genomsnitt 7 % per år.

Den höga investeringsaktiviteten under första hälften av 1970-talet

torde till stor del kunna förklaras av de investeringsfrämjande åtgärder som har vidtagits inom den ekonomiska politikens område. Vidare torde den gynnsamma finansiella utvecklingen under perioden inte oväsentligt ha bidragit härtill. Den förbättrade lönsamheten har också lett till att självfinansieringsnivån har höjts och den sedan början av 1960-talet nedåtgående soliditeten har planat ut. En förklaring till det förbättrade finansiella läget för svensk industri är bl. a. en gynnsam prisutveckling, framför allt inom delar av den råvarubaserade svenska industrin, t. ex. skogs- och stålindustrierna. Lönsamhetsutvecklingen inom industrisektorn fr. o. m. år 1967 framgår av följande sammanställning.

Avkastning på eget kapital efter skatt inom industrin (femårsgenomsnitt i procent)

Period	1967—1971	1968—1972	1969—1973	1970—1974	1971—1975
Avkastning	5,8	6,0	6,9	8,3	8,0

Källa: SCB:s finansstatistik.

De svenska industriföretagen har sedan början av 1960-talet i allt större utsträckning avsatt sin produktion utomlands. Även importen av industrivaror har ökat snabbt. Det vidgade handelsubytet har resulterat i kraftigt ökade export- och importandelar. Denna utveckling mot ökad internationalisering är gemensam för flertalet industribranscher. Mellan åren 1960 och 1975 har exportens andel av den inhemska industrivaruproduktionen stigit från 26 % till 38 %.

Industrins ökade internationalisering har också kommit till uttryck i en ökad utlandsetablering. För tio år sedan var antalet anställda i svenskägda industriföretag utomlands ca 140 000. I dag är antalet omkring det dubbla, vilket motsvarar ca 30 % av det totala antalet industrianställda i Sverige. Av de svenska utlandsinvesteringarna har övervägande delen, eller ca 80 %, skett i industrialiserade marknadsekonomier, främst Västeuropa och Förenta staterna, medan endast en ringa del har skett i u-länder. De årliga svenska direkta investeringarna i utlandet har mer än fördubblats under de senaste fem åren. År 1974 uppgick de till drygt 2 400 milj. kr., jämfört med ca 1 000 milj. kr. år 1970. För år 1974 motsvarande utlandsinvesteringarna ca 20 % av de totala industriinvesteringarna i Sverige.

Samtidigt som svenska industriföretag i ökad omfattning har upprättat produktion utomlands, har utlandsdominerade industri- och handelsföretag — företag där mer än 25 % av aktiekapitalet är utlandsägt — successivt ökat sin andel av den inhemska produktionen och sysselsättningen. Av den totala sysselsättningen inom den svenska industrin och handeln svarade sålunda utlandsdominerade företag för ca 8 % år 1974, jämfört med drygt 4 % i mitten av 1960-talet.

Beträffande utvecklingen under resten av 1970-talet anges i 1975 års långtidsutredning (SOU 1975: 89) fyra alternativ. Alternativ I ansluter, vad gäller industriavsnittet, nära till den utveckling som anges i företagens planer. I alternativ II förutsätts en ekonomisk politik under perioden som särskilt begränsar utrymmet för privat konsumtion. Alternativen III och IV baseras på antagande om en arbetstidsförkortning från 40 till 37,5 timmars arbetsvecka inom industrin.

I det följande refereras i huvudsak till långtidsutredningens alternativ I. Enligt den prognos som ansluter till detta alternativ kommer industrins produktion under andra hälften av 1970-talet att öka i något snabbare takt än under perioden 1970—1975 men långsammare än under 1960-talet. Detsamma gäller i fråga om produktivitetsutvecklingen. Företagens investeringsplaner tyder på en fortsatt hög investeringstakt. Långtidsutredningen räknar med en årlig ökning med ca 6 % fram till år 1980.

Sysselsättningen inom industrin, räknat i antal personer, beräknas under andra hälften av 1970-talet ligga kvar på i genomsnitt samma nivå som under första hälften. Räknat i antal arbetade timmar innebär detta en årlig minskning med 1—2 %, något beroende på antagandena om arbetstidens längd.

Om jämvikt i bytesbalansen skall uppnås under perioden krävs en årlig ökningstakt av exporten med i genomsnitt 8—9 % per år för återstoden av 1970-talet, vilket innebär en väsentligt kraftigare ökings-

Industrins utveckling under 1970-talet

	Genomsnittlig årlig procentuell förändring			
	Utfall 1970—1975[1]		Prognos 1975—1980[2]	
	Produktionsvolym	Sysselsättning[3]	Produktionsvolym	Sysselsättning[3]
Gruvindustri	6,1	−1,6	4,1	−1,8
Skyddad livsmedelsindustri	−2,5	−3,8	−0,6	−2,6
Konkurrensutsatt livsmedelsindustri	2,1	−2,1	2,6	−1,8
Dryckes- och tobaksindustri	3,4	−6,6	3,3	−2,6
Textil- och beklädnadsindustri	−1,0	−7,1	0,8	−4,0
Trä-, massa- och pappersindustri	4,7	−1,2	5,2	−0,7
Grafisk industri	0,7	−2,2	0,9	−3,0
Gummivaruindustri	1,0	−2,0	5,4	1,4
Kemisk industri	8,1	0,3	9,3	2,6
Petroleum- och kolindustri	0,2	−1,3	4,5	−2,4
Jord- och stenindustri	−1,4	−5,2	1,8	−2,6
Järn-, stål- och metallverk	3,9	−1,9	8,0	0,5
Verkstadsindustri	5,7	−0,4	6,5	0,5
Varv	8,7	3,0	−4,5	−8,3
Övrig tillverkningsindustri	6,0	−3,0	4,9	−1,1
Hela industrin	**4,2**	**−1,6**	**5,2**	**−0,7**

[1] Utveckling från år 1970 till ett trendmässigt år 1975
[2] Långtidsutredningens alternativ I
[3] Antal arbetade timmar

takt än för produktionsvolymen. Därmed kan förutses en fortsatt snabb ökning i industrins exportandel.

Av sammanställningen (s. 27) framgår de olika industribranschernas utveckling under 1970-talet, vad avser produktion och sysselsättning.

Den trendmässiga förskjutningen i produktion och sysselsättning mellan olika industribranscher väntas fortsätta även framgent om än i något långsammare takt än under 1960-talet. Takten i strukturomvandlingen har bromsats upp under första hälften av 1970-talet och denna dämpning kan väntas består även under återstoden av 1970-talet.

Strukturomvandlingen som sådan kommer dock att fortgå. Verkstadsindustrin, stål- och metallverken samt den kemiska industrin väntas enligt långtidsutredningen öka sina andelar av produktion och sysselsättning, medan andelarna väntas sjunka för bl. a. livsmedelsindustrin, textil- och beklädnadsindustrin och varvsindustrin. Detta innebär i huvudsak en fortsättning på den trendmässiga utveckling som har pågått under större delen av efterkrigstiden.

Industripolitiska insatser

I det perspektiv som jag nu har redogjort för kan vidgade krav på industripolitiken väntas. Jag återkommer till denna fråga.

Ett viktigt komplement till en aktiv industripolitik är en vidgad och fördjupad industriell demokrati. Under senare år har flera åtgärder vidtagits för att öka de anställdas inflytande i företagen. Denna utveckling kommer att fortsätta. Jag kan härvid peka på den arbetsrättsliga lagstiftning som nu är under utarbetande och som kommer att innebära en förskjutning av inflytandet i företagen till de anställdas förmån. Merparten av detta reformarbete bedrivs inom arbetsmarknadsdepartementet.

Inom industridepartementet behandlas frågan om styrelserepresentation för de anställda. En försöksverksamhet på detta område har pågått sedan den 1 april 1973 inom aktiebolag och ekonomiska föreningar med minst 100 anställda. Statens industriverk, som år 1974 fick i uppdrag att utvärdera denna försöksverksamhet, har nu avgett en slutrapport (SIND 1975: 4). I rapporten konstateras att de anställda i huvudsak har upplevt sitt styrelsearbete positivt och att de betraktar styrelserepresentationen som en viktig del i demokratiseringsprocessen. Flertalet har också uttalat sig för en permanentning av verksamheten. Rapporten innehåller vidare en rad förslag angående utformningen av en fortsatt verksamhet. Sammanfattningsvis går dessa ut på att

— lagen (1973: 829) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar ges permanent karaktär,
— lagen utvidgas till att omfatta samtliga aktiebolag och ekonomiska föreningar med minst 50 anställda,
— lagen görs tillämplig även på koncerner,

— arbetstagarledamöterna ges rätt till representation i arbetsutskott inom styrelsen och rätt att påverka innehållet i styrelsearbetet så att möjligheten till insyn och inflytande förverkligas,
— rekommendationer utfärdas angående antal styrelsesammanträden per år, tillgång till underlagsmaterial, användandet av utländska språk och tolkning av sekretessbestämmelserna.

Rapporten har remissbehandlats. Jag avser att under våren 1976 föreslå regeringen att lämna förslag till riksdagen i ärendet.

Parallellt med åtgärderna för att stärka arbetstagarnas inflytande i de privata företagen har försöksverksamheten med ökat löntagarinflytande inom den statliga företagsgruppen fortsatt. Företagsdemokratidelegationens (Fi 1969: 64) verksamhet har överförts till det partssammansatta Utvecklingsrådet för statsägda företag. För att följa utvecklingen av inflytandefrågorna inom såväl den statliga som den privata sektorn, upprättades samtidigt företagsdemokratirådet (I 1975: 01).

För att tillgodose samhällets insyn i förvaltningsbolag och allmännyttiga stiftelser inleddes år 1973 en försöksverksamhet med offentliga styrelseledamöter i dessa. Verksamheten har utvärderats inom industridepartementet. I en nyligen framlagd promemoria (Ds I 1975: 6) föreslås bl. a. en utbyggnad av systemet så att det kommer att omfatta både statlig och kommunal styrelserepresentation i vissa större företag. Promemorian remissbehandlas f. n. och regeringen avser att under våren 1976 avge förslag till riksdagen i ärendet.

Regeringens industripolitik syftar till att stärka den svenska industrins internationella konkurrenskraft, upprätthålla sysselsättningen på en hög nivå och främja framtagandet av ny teknik. Industripolitikens grundläggande syfte är därmed att medverka till att landets industri arbetar effektivt. Effektiviteten — det enskilda företagets effektivitet, branscheffektiviteten och hela industrisektorns konkurrensläge — härvid inte ett mål i sig. En rationellt arbetande och därmed konkurrenskraftig industri utgör basen för bl. a. tryggare anställning, stigande inkomst och bättre arbetsmiljö för dem som arbetar i förtagen liksom för en reformverksamhet i vidare mening.

Det ligger i sakens natur att industripolitiken många gånger måste ägna särskild uppmärksamhet åt branscher med akuta problem. Varvsindustrin samt textil- och konfektions(teko)industrierna utgör sålunda exempel på branscher, i vilka staten har engagerat sig för att mildra verkningarna av strukturomvandlingen. Industripolitiska insatser av denna karaktär kan även i framtiden komma att bli nödvändiga. På grundval av vunna erfarenheter och med hjälp av de resurser som gradvis har byggts upp — främst inom statens industriverk — bör förutsättningarna vara goda för att statsmakterna också framgent skall kunna medverka till lösningar av strukturproblem av denna typ.

I vidgad utsträckning ges industripolitiken en långsiktig och före-

byggande inriktning. Det är en väsentlig uppgift för industripolitiken att genom samordning och planering av de skilda näringspolitiska åtgärder som rör industrin verka för att effektiviteten inom industrisektorn kan upprätthållas och därmed en långsiktigt balanserad utveckling med ett minimum av sociala störningar. Detta kommer att ställa krav på en ökad planering av industrins utveckling. Sådan planering innebär bl. a. att regeringen noggrant följer utvecklingen och i samråd med berörda intressenter drar upp ramar och riktlinjer för industrins utveckling och verksamhet. Planeringen ligger således till grund för ett målmedvetet och planmässigt genomförande av åtgärder för att höja effektiviteten i näringslivet i former som är acceptabla för den enskilde och samhället. Detta kräver ett effektivt och samordnat utnyttjande av de näringspolitiska medlen samt en väl fungerande informations-, insyns- och samrådsverksamhet.

En ingående kunskap om strukturen inom de olika industribranscherna är en viktig förutsättning för ett framgångsrikt arbete på det industripolitiska området. Här har industristrukturutredningen i rapporterna (SOU 1974: 11—14) Svensk industri lagt en god grund. Avsikten är att industriverket nu skall påbörja en kontinuerlig uppföljning av detta material. En ännu viktigare beståndsdel i beslutsunderlaget är information om den framtida utvecklingen. Långtidsutredningarna utgör härvid en central del av underlaget genom att industrins planer sätts in i den samhällsekonomiska totalramen. Till följd av den grova branschindelning som långtidsutredningarna arbetar med och det jämförelsevis långa tidsintervallet mellan utredningarna blir dock informationen om de olika industribranschernas utvecklingsplaner ofullständig. Informationsunderlaget har under senare år förbättrats i detta senare avseende genom det planmaterial som hämtats in via delegationen (I 1973: 01) för informationssystemet företag—samhälle. Även detta system arbetar dock med relativt grov branschindelning och har dessutom i sin hittillsvarande form främst varit inriktat på att tillgodose de regionala och lokala behoven av plandata. Delegationen har i rapporten (Ds I 1975: 5) Företag—samhälle redovisat den hittills bedrivna verksamheten och föreslagit en vidareutveckling av informationssystemet. Rapporten remissbehandlas f. n.

En för branschpolitiska syften viktig typ av framtidstinriktade uppgifter är de som inhämtas via branschrådens informationssystem. Fördelen med dessa rullande informationssystem ligger bl. a. i att omfattningen och inriktningen av dem kan diskuteras löpande med berörda bransch-, företags- och arbetstagarrepresentanter i syfte att få dem så rationellt utformade som möjligt. Genom den diskussion som regelbundet förs inom råden ökar dessutom möjligheterna att analysera företagens planer. Branschråden underlättar härigenom för regeringen att dels kontinuerligt följa utvecklingen inom resp. bransch, dels med före-

trädare för olika intressenter överlägga om branschens framtida utveckling.

Branschråd har upprättats för skogsindustrin, stålindustrin, byggnadsindustrin samt — i något modifierad form — varvsindustrin. Dessa branscher kan, tillsammans med olje- och petroindustrin och viss tyngre verkstadsindustri, rymmas under beteckningen tung industri. Denna svarar för en mycket stor del av industrins totala förädlingsvärde, export, investeringar och sysselsättning. Branscherna domineras nästan alltid av ett fåtal stora företag. Produktionsförutsättningarna är ofta strikt branschspecifika, vilket i sin tur ställer särskilda krav på industripolitikens utformning. Härvid har branschråden visat sig vara för alla intressenter värdefulla organ.

Av övriga branscher kännetecknas bl. a. teko-industrierna, plastvaruindustrin, manuella glasindustrin, träbearbetande industrin och delar av verkstadsindustrin främst av ett stort antal mindre och medelstora företag. De utmärks inte sällan av en löneintensiv produktion och en snabbt föränderlig strukturbild, orsakad t. ex. av intensiv importkonkurrens eller av snabb omställning till följd av tekniska förändringar. Från industripolitisk synpunkt finns det anledning att betrakta sådana branscher på något annorlunda sätt än den förra gruppen. Mångfalden av företag medför att branschpolitiken måste göras mer generell. Svårigheter att av egen kraft genomföra omställningar för att möta förändringar på marknadssidan och/eller på tekniksidan är ofta i hög grad förknippade med det stora inslaget av mindre och medelstora företag. De branschinriktade åtgärder som kan behöva sättas in måste därför utformas med hänsyn härtill.

Mot denna bakgrund övergår jag till en redogörelse för den industripolitiska verksamheten inom vissa branscher.

1973 års skogsutredning lade våren 1975 fram ett delbetänkande (Ds Jo 1975: 1) rörande den svenska virkessituationen. Utredningen konstaterade att tillgången på råvara utgör en klart begränsande faktor för den svenska *skogsindustrins* expansion. Råvarusituationen och de därmed sammanhängande farhågorna vad gäller den framtida industriutvecklingen har bl. a. föranlett de fackliga organisationerna att hos regeringen begära åtgärder för att få till stånd en mer planmässig utveckling inom branschen. Mellan branschens företag har vidare träffats en överenskommelse, som syftar till att till utgången av år 1977 begränsa virkesuttaget i den svenska skogen.

Särskilt den restriktion som råvarutillgången utgör för skogsindustrins framtida utveckling gör det enligt min mening mycket angeläget att kunna forma en samlad näringspolitisk syn på hela skogsnäringen, innefattande såväl skogsbruket som skogsindustrin.

F. n. saknas dock ett tillfredsställande underlagsmaterial för att bedöma de långsiktiga och övergripande industripolitiska frågorna på

skogsområdet. Parallellt med 1973 års skogsutrednings fortsatta arbete, vilket väntas vara avslutat under år 1977, kommer därför en intensifiering av utredningsarbetet på det skogsindustriella området att ske. Företagen och de anställda avses fortlöpande kunna följa detta arbete via skogsbranschrådet. Målsättningen är att ett samlat näringspolitiskt program för skogsnäringen skall kunna presenteras under år 1977. Fram till dess kommer stor återhållsamhet att gälla i fråga om tillstånd för råvarukrävande utbyggnader inom skogsindustrin. Riksdagen har sålunda nyligen beslutat att införa träfiberråvara som prövningsgrund i 136 a § byggnadslagen (prop. 1975/76: 56, CU 1975/76: 8, rskr 1975/76: 123).

Även vad avser *stålindustrin* kommer utredningsarbetet att intensifieras i syfte att förbättra underlaget för bedömningar av den långsiktiga branschutvecklingen och därmed sammanhängande näringspolitiska frågeställningar.

De svenska stålverken har under senare år upplevt en allt hårdare konkurrens på såväl sina exportmarknader som hemmamarknaden. Detta gäller i varierande grad inom flertalet produktgrupper inom både handels- och specialstålområdet. Denna utveckling skall ses mot bakgrund av de under det senaste årtiondet stagnerade investeringarna inom den övervägande delen av branschen.

Enligt företagens uppgifter till 1975 års långtidsutredning finns för de närmaste åren omfattande investeringsplaner inom den svenska stålindustrin. Frågan om finansieringen av branschens expansion torde härvid bli central. Den nämnda, kraftigt ökande internationella konkurrensen på stålområdet, inte minst till följd av starka koncentrations- och samordningstendenser inom de viktigaste konkurrentländernas stålindustri, torde också i Sverige tvinga fram ökat samarbete och vidgad samordning.

Den rådande situationen och de osäkra utvecklingsperspektiven på de internationella frakt- och fartygsmarknaderna kan såväl för *varvsindustrin* i dess helhet som för enskilda företag komma att ställa krav på väsentliga ekonomiska insatser från statens sida. Den akuta krisen vid Eriksbergs Mekaniska Verkstads AB i Göteborg har härvidlag bidragit till att frågorna om branschens framtid ställts på sin spets.

För att bereda de fackliga organisationerna inom branschen möjlighet att på ett aktivt sätt delta i de pågående diskussionerna kring de långsiktiga perspektiven för branschen har industridepartementet tagit initiativ till ett nytt samrådsförfarande inom varvsindustrin. Den styrande kommittén och dess samrådsgrupp har ersatts av en gemensam kommitté, varvsrådet. Ordförande är liksom i styrande kommittén en företrädare för industridepartementet. Förändringen innebär att den fackliga representationen kraftigt har förstärkts. Varvsrådet har upprättats genom ett tilläggsavtal till konsortialavtalet från år 1971. Det är tillfredsställande att de fackliga organisationerna inom ramen för gäl-

lande samarbetsavtal mellan storvarven, på ett likaberättigat plan ges möjlighet att aktivt delta i diskussionerna kring branschens framtida struktur.

Efter förslag från 1975 års varvskommission övertog staten den 1 juli 1975 aktierna i det krisdrabbade Eriksberg för den symboliska summan 1 000 kr. Härigenom skapades rådrum för överväganden rörande varvsindustrins långsiktiga struktur. Enligt ett nyligen träffat principavtal köper staten aktiemajoriteten i AB Götaverken av Saléninvest AB. Samtidigt övertar Götaverken Eriksberg. Kommissionen väntas avge sin slutrapport i februari 1976. Varvens finansieringsförhållanden och då särskilt systemet med de statliga fartygskreditgarantierna har utretts av varvskreditutredningen (I 1974: 03). Utredningen har just lagt fram förslag (SOU 1975: 101) till en ändrad utformning av detta system. Jag räknar med att senare under detta riksmöte kunna lägga fram förslag om den svenska varvsindustrins framtida struktur och finansieringsförhållanden.

De senaste årens nedgång i *byggverksamheten* i Sverige har, såväl volym- som strukturmässigt, fått långtgående konsekvenser för byggprocessens samtliga led. Behovet av bättre information om och djupare analys av byggsektorns utveckling framstår därmed som uppenbart. Detta har också framhållits i byggbranschrådet av företrädare för de olika intressegrupperna. Från fackligt håll har dessutom i en skrivelse till regeringen förts fram krav på ett näringspolitiskt program för byggsektorn.

Den utredningsverksamhet som har initierats under år 1975 och som i sina huvuddrag skall vara avslutad under första halvåret 1977 skall ses mot denna bakgrund. Med utgångspunkt i det utredningsmaterial som kommer fram inriktas arbetet på att ta fram ett underlag för ett övergripande näringspolitiskt program för byggsektorn. Målsättningen är att regeringen skall kunna presentera ett sådant program under år 1978. Byggbranschrådet blir regeringens referensorgan i detta arbete.

För att utreda effekterna av de långtgående koncentrations- och integrationstendenserna inom vissa delar av byggnadsmaterialindustrin har särskilda sakkunniga (I 1975: 07) tillkallats.

Mot bakgrund av ett väntat stigande behov av *aluminium* gav regeringen under år 1974 statens industriverk i uppdrag att skyndsamt utreda marknaden på längre sikt för aluminium och aluminiumprodukter i Sverige. Studien (SIND PM 1975: 3) har avslutats under år 1975. Enligt industriverket finns inte något klart skäl som talar till förmån för en ökad inhemsk aluminiumproduktion. Rapporten har remissbehandlats. En sammanställning av remissvaren har utarbetats inom industridepartementet och fogats till handlingarna i ärendet. Rapporten föranleder inga omedelbara åtgärder. Den fortsatta utvecklingen inom aluminiumområdet följs med stor uppmärksamhet inom industridepartementet.

Branschfrämjande åtgärder, företagsservice

m. m. utgör väsentliga industripolitiska medel för stora delar av industrin, framför allt den del som domineras av mindre och medelstora företag. Hit hör bl. a. teko-industrierna, manuell glasindustri, träbearbetande industri samt delar av verkstadsindustrin. I det följande skall jag översiktligt beröra karaktären av de industripolitiska insatser som fordras för att möta problemen inom dessa branscher. Jag kommer senare vid min anmälan av anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder och av verksamheten vid statens industriverk att närmare behandla de branscher och åtgärder som är aktuella.

De branschfrämjande åtgärderna inleddes som en försöksverksamhet i början av 1970-talet med utbildnings- och exportstimulansåtgärder för att möta problemen inom teko-industrierna och den manuella glasindustrin. Under de följande åren har en successiv breddning skett till andra branscher med omställningsproblem. Åtgärderna, som i samtliga fall är tidsbegränsade, omfattar f. n. teko-industrierna, den manuella glasindustrin, den träbearbetande industrin (främst möbelindustrin) samt sko-, gjuteri-, metallmanufaktur- och pälsindustrierna. Även åtgärdsarsenalen har breddats. Utbildnings- och exportstimulansåtgärderna har kompletterats med stöd till strukturpåverkande åtgärder i form av konsultbidrag och strukturgarantier samt med tekniskspridning genom särskilda tekniska konsulenter. Som principiell utgångspunkt för branschprogrammen gäller att förutsättningar föreligger för att långsiktigt säkerställa branschernas konkurrenskraft och lönebetalningsförmåga utan att därmed hindra en från samhällsekonomiska utgångspunkter önskvärd strukturomvandling.

Utvärderingar av vissa branschfrämjande åtgärder har tidigare redovisats för riksdagen. De mer långsiktiga effekterna är emellertid svåra att utläsa. Statens industriverk har dock i en promemoria (SIND PM 1975: 6) bedömt den hittillsvarande verksamheten som i huvudsak positiv. Industriverket har mot den bakgrunden och även med hänsyn till situationen inom de aktuella branscherna föreslagit fortsatta branschfrämjande åtgärder. Vid remissbehandlingen av industriverkets rapport har inställningen till åtgärderna från centrala och regionala myndigheters och organisationers sida varit nästan genomgående positiv. Även jag anser att erfarenheterna hittills har visat att branschfrämjande åtgärder på ett betydelsefullt sätt har kunnat underlätta de berörda branschernas omställning och anpassning till förändrade förhållanden. Jag räknar därför med att en aktiv industripolitik även i framtiden kan komma att inbegripa branschfrämjande åtgärder.

I det följande kommer jag att förorda fortsatta branschfrämjande åtgärder för samtliga branscher som nu omfattas av åtgärderna. För teko- och skoindustrierna har riksdagen mot bakgrund av den negativa utvecklingen inom dessa branscher under år 1975 redan fattat beslut om bl. a. fortsatta och förstärkta strukturåtgärder t. o. m. budgetåret

1977/78 (prop. 1975/76: 57, NU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 107). Inom den träbearbetande industrin fortsätter de strukturella problemen alltjämt att göra sig gällande. Jag återkommer senare till frågan om fortsatta statliga åtgärder även för denna industribransch.

De olika branschfrämjande åtgärderna — utbildningsinsatser, strukturåtgärder, teknisk konsulentverksamhet och exportfrämjande åtgärder — som successivt har växt fram kan i tillämpningen för en viss bransch kombineras och utformas med hänsyn till branschens speciella förutsättningar. För effektiviteten är det därvid viktigt med en hög grad av samordning av de insatta åtgärderna. Jag återkommer i det följande till förslag om vissa administrativa förändringar för att öka samordningsmöjligheterna mellan de exportfrämjande åtgärderna och övriga branschfrämjande åtgärder.

Samtidigt som de mindre företagens möjligheter att med egna resurser förändra sina verksamhetsbetingelser ibland är begränsade, är dessa företag av stor betydelse för den ekonomiska och regionala utvecklingen. Under senare år har följaktligen en rad åtgärder av generell natur vidtagits från samhällets sida för att underlätta dessa företags industriella utveckling och därmed stärka deras konkurrenskraft. Därvid har insatser med inriktning på en lämpligt utformad företagsservice spelat en stor roll. Företagsservicen består huvudsakligen av teknisk och ekonomisk rådgivning, kontaktförmedling, information och utbildning samt individuella företagsanalyser av mer övergripande karaktär. För samordning och planering av denna verksamhet svarar statens industriverk. Som regionala replipunkter för verket fungerar landets företagareföreningar. Föreningarna har till uppgift bl. a. att genom en aktiv uppsökande verksamhet föra ut företagsserviceprogrammen till företagen. Erfarenheten har visat att särskilt de mindre och medelstora företagen har ett påtagligt behov av föreningarnas tjänster. Jag kommer i det följande att beräkna ett ökat statligt bidrag till företagsservice. Jag kommer också att inom ramen för detta bidrag ta upp särskilda medel för vissa användarfrämjande åtgärder på dataområdet. Åtgärderna avses främst bli inriktade på utbildning och information i ADB-frågor för företagareföreningarnas personal. I sammanhanget vill jag också framhålla värdet av den rådgivnings- och förmedlingsverksamhet som styrelsen för teknisk utveckling svarar för. Denna verksamhet, som genomförs med hjälp av företagareföreningarna, är inriktad på att stimulera forsknings- och utvecklingsprojekt i inte minst mindre och medelstora företag.

För att stimulera fortbildningsaktiviteter i företagen och få till stånd en bättre anpassning av kursutbudet till näringslivets behov finns en särskild utbildningskonsulentfunktion knuten till varje företagareförening. I det följande kommer jag att beräkna ytterligare medel för detta ändamål under nästa budgetår. Jag kommer även att ta upp medel för fortsättning av ett under hösten 1974 inlett samarbete på fortbildningsområ-

det mellan statens industriverks SIFU-enhet och den kommunala vuxenutbildningen.

De mindre företagens begränsade resurser medför också att de, relativt sett, många gånger är mer beroende än storföretagen av extern finansiering för att genomföra utvecklingsprojekt. Jag vill i sammanhanget understryka vikten av de insatser som via styrelsen för teknisk utveckling och statens utvecklingsfond görs för att underlätta framtagandet och utnyttjandet av ny teknik bl. a. inom de mindre företagen. Jag kommer vid min medelsberäkning i det följande förorda förstärkning av resurserna för dessa organs verksamhet.

Vid företagens finansiering av utbyggnads- och exportprojekt fyller Sveriges Investeringsbank AB och AB Svensk Exportkredit viktiga funktioner inte minst för de mindre och medelstora företagen. Under år 1975 har dessa instituts möjligheter att via upplåning utomlands förmedla krediter till företag, som inte själva kan låna i utlandet, förbättrats genom statlig garantigivning.

Som jag inledningsvis redovisade, har den svenska industrin i ökad omfattning upprättat produktionsenheter utomlands. Samtidigt har den utlandsdominerade delen av den inhemska industrin i det närmaste fördubblats under den senaste tioårsperioden. I huvudsak torde företagens ökade internationalisering medföra fördelar för den svenska samhällsekonomin. Samtidigt har emellertid de multinationella företagens verksamhet ställt såväl statsmakterna som fackföreningarna inför delvis nya problem. Kraven på löntagar- och samhällsinflytande över företagens ökade internationalisering har skärpts. De frågor som f. n. tilldrar sig speciell uppmärksamhet är bl. a. effekterna på sysselsättning, rörelseresultat och skatter, liksom effekterna på konkurrensförhållandena samt forsknings- och utvecklingsarbetet.

De utländska företagens etableringar och verksamhet i Sverige studeras av utredningen (Ju 1973: 17) om utländska övertaganden av svenska företag. Utredningsarbetet inriktas främst på att ta fram ett system, som både medger en fullständig etableringskontroll av utländska investeringar i Sverige och möjliggör kontroll av utlandsägda företags verksamhet här.

Koncentrationsutredningen (Fi 1962: 37) fick år 1971 i uppdrag att undersöka konsekvenserna för svensk ekonomi och ekonomisk politik av de internationella företagens växande betydelse. Resultatet av utredningens arbete har redovisats i betänkandet (SOU 1975: 50) Internationella koncerner i industriländer, som f. n. remissbehandlas. Utredningen konstaterar bl. a. att de multinationella företagen spelar en betydande roll i den privata sektorn i många länder och dominerar flera viktiga branscher. Härigenom blir en stor del av Sveriges ekonomiska förbindelser med omvärlden undandragna från de någorlunda överskådliga internationella marknaderna. Sålunda konstaterar utredningen att 30 % av

Sveriges exportvärde år 1973 utgjordes av interna transaktioner mellan företag i samma koncern. Motsvarande andel av importen var 25 %.

Den av mig år 1973 tillsatta arbetsgruppen med uppgift att följa frågor rörande multinationella företag har fortsatt sitt arbete. Arbetsgruppen har fortlöpande samlat in och ställt samman information om de multinationella företagen. F. n. söker arbetsgruppen få en uppfattning om vilken typ av information som regelbundet samlas in och hur denna bearbetas, ställs samman och utnyttjas internt inom vissa betydande multinationella företag med verksamhet i Sverige. Informationsfrågorna kommer att ägnas fortsatt stor uppmärksamhet.

På det internationella planet har arbetsgruppen aktivt medverkat vid förberedelserna inför diskussionerna rörande multinationella företag i FN och OECD. Sverige är medlem i den särskilda FN-kommission som skall följa dessa frågor på global nivå. I OECD deltar Sverige bl. a. i arbetet på den uppförandekod för multinationella företag som är under utarbetande.

B 1. Statens industriverk: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	13 910 408
1975/76	Anslag	15 951 000
1976/77	Förslag	19 872 000

Statens industriverk, som inrättades den 1 juli 1973, är enligt instruktionen (1974: 476, ändrad senast 1975: 796) central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör industri, hantverk och energiförsörjning samt mineralhantering utom vad avser förvaltning och upplåtelse av statens gruvegendom. Sistnämnda ärenden handläggs av nämnden för statens gruvegendom, varvid industriverket svarar för de beredande och verkställande funktionerna. Sedan den 1 juli 1974 handhar industriverket även de uppgifter beträffande företagsutveckling, kursverksamhet m. m. som tidigare åvilade statens institut för företagsutveckling. Nämnden för energiproduktionsforskning, som inrättades den 1 juli 1975, har administrativt knutits till industriverket. Verket är chefsmyndighet för bergsstaten, sprängämnesinspektionen och statens elektriska inspektion.

Industriverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Verket är organiserat på sex enheter, nämligen planerings- och utredningsbyrån, industriavdelningen, energibyrån, mineralbyrån, enheten för företagsutveckling och administrativa byrån.

Till industriverket är knutna ett råd för mindre och medelstora företag, ett råd för företagsutveckling, ett expertråd för långsiktiga prognoser, en hemslöjdsnämnd och en rådgivande nämnd för transport av farligt gods.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	105	+ 29	+7
Övrig personal	60	+ 14	+2
	165	+ **43**	+**9**
Anslag			
Lönekostnader	13 013 000	+ 6 786 000	+ 3 541 000
Sjukvård	35 000	of.	of.
Reseersättningar (även utrikes resor)	371 000	+ 186 000	+ 59 000
Lokalkostnader	1 346 000	+ 570 000	+ 195 000
Expenser	986 000	+ 541 000	+ 126 000
därav engångsutgifter	(30 000)	(+ 298 000)	(+ 40 000)
Mervärdeskatt för sand-, grus- och stentäkter	200 000	of.	of.
	15 951 000	+ **8 083 000**	+ **3 921 000**

Avgifter till statens industriverk för tillstånd till sand-, grus- eller stentäkt på kontinentalsockeln redovisas fr. o. m. budgetåret 1975/76 på driftbudgetens inkomstsida under titeln Inkomster vid bergsstaten m. m. (jfr s. 117).

Statens industriverk

Statens industriverk räknar med att under budgetåret 1976/77 i allt större utsträckning kunna uppfylla målen för sin verksamhet. För att uppnå detta erfordras dock enligt verket betydande resursförstärkningar på flera områden. Industriverket framhåller att verksamheten inom planerings- och utredningsbyrån kräver utökade resurser eftersom behovet av närings- och industripolitiska utredningar ständigt ökar. För nästa budgetår planeras utredningar om bl. a. verkstads-, skogs-, järn- och stålindustrierna. Viss utredningsverksamhet beräknas ske även i fråga om byggnadsmaterialindustrin och dataindustrin samt beträffande de branscher för vilka det nu finns särskilda branschprogram. Härutöver krävs enligt verket också resursförstärkningar för prognosverksamhet på industriområdet, för utredningar rörande de mindre och medelstora företagen samt för internationella uppgifter. Med hänsyn bl. a. till den snabba utvecklingen inom företagsserviceområdet och till behovet av bättre samordning mellan statens och landstingens näringspolitiska insatser som förmedlas genom företagareföreningarna krävs enligt verket ökade resurser vid industriavdelningen. Innevarande budgetår har avdelningen dessutom tillförts nya arbetsuppgifter, bl. a. administration av statliga garantier för strukturlån och bidragsgivning till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader. Dessa nya uppgifter och den lö-

pande verksamheten inom området för explosiva och brandfarliga varor medför ökat behov av handläggande personal.

Energibyrån behöver ytterligare personal, främst för utredningsverksamhet m. m. beträffande energiförsörjningen inom olika industribranscher men även för vissa myndighetsuppgifter.

Mineralbyrån har till uppgift bl. a. att svara för beredande och verkställande funktioner för nämnden för statens gruvegendom. Dessa funktioner har enligt verket hittills inte kunnat fullgöras på ett helt tillfredsställande sätt beroende på att byrån har saknat erforderliga resurser. Nämnden ansvarar fr. o. m. innevarande budgetår för all statlig malmprospektering (utom uran) genom prospekteringsuppdrag till Sveriges geologiska undersökning. Nämndens prospekteringsverksamhet, som för innevarande budgetår uppgår till ca 20 milj. kr., torde bli den största i landet. Mineralbyrån behöver därför personalförstärkningar bl. a. för övergripande bedömningar, uppföljning m. m. av nämndens verksamhet. Också för vissa andra handläggningsuppgifter behövs personalförstärkningar vid byrån.

Vid administrativa byrån behövs ytterligare personal bl. a. för informationsverksamhet och personaladministrativa uppgifter.

Mot denna bakgrund föreslår industriverket följande förändringar för budgetåret 1976/77.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 931 000 kr., varav 344 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet föreslår industriverket att åtta handläggartjänster dras in, av vilka fyra vid planerings- och utredningsbyrån, två vid industriavdelningen, en vid energibyrån och en vid administrativa byrån. För planerings- och utredningsbyrån innebär detta att nu pågående utredningsuppdrag inte kan fullföljas inom fastställda tidplaner och att nya utredningsuppdrag inte kan påbörjas under överskådlig tid. För industriavdelningen medför alternativet en förlängning av handläggningstiderna inom industrilåneverksamheten och minskade insatser på företagsserviceområdet. För energibyrån innebär det förlängda handläggningstider för koncessions- och bidragsfrågor. För den administrativa byrån innebär en neddragning att myndighetsverksamheten kan komma att äventyras genom att resurser för juridisk sakgranskning bortfaller (−947 000 kr. inkl. följdbesparingar).

3. För att kunna klara den ökade utredningsvolymen vid planerings- och utredningsbyrån i nuläget och för en uppbyggnad av byråns resurser i enlighet med riktlinjerna i prop. 1973: 41 erfordras ytterligare 13 tjänster under budgetåret 1976/77, varav nio för handläggare och fyra för biträden. Lönekostnaderna beräknas till 1 112 000 kr. och övriga kostnader till 252 000 kr. (+1 364 000 kr.).

4. För att uppnå en mer rationell organisation föreslår industriverket att utbildningssektionen och sektionen för företagsservice sammanförs

till en gemensam byrå inom industriavdelningen. Verket föreslår också att sektionen för finansiellt stöd och sektionen för explosiva och brandfarliga varor organiseras som byråer. Därtill fordras tre nya tjänster som byråchef. Ytterligare en handläggare erfordras dessutom vid envar av de föreslagna byråerna för utökad verksamhet. De föreslagna åtgärderna beräknas leda till ökade lönekostnader med 826 000 kr. och övriga kostnader med 134 000 kr. (+960 000 kr).

5. För utökad verksamhet vid energibyrån erfordras fem handläggare och fyra biträden. En av tjänsterna är avsedd att ge främst allmänheten råd och anvisningar angående rättsordningen i fråga om elkraft och säkerställa att koncessionsinnehavare fullgör sina skyldigheter. En av tjänsterna avser arbete med provning och kontroll av elektriska installationsmaterial. Tre av tjänsterna är avsedda för utredningsarbete om energiförsörjningssituationen inom olika industribranscher varav en tjänst särskilt avser handläggning av frågor i anslutning till 136 a § byggnadslagen (1947: 385). För energibyrån beräknas de ökade lönekostnaderna till 816 000 kr. och övriga kostnader till 176 000 kr. (+992 000 kr.).

6. En kraftig förstärkning behövs vid mineralbyrån för att byrån skall kunna fullgöra de beredande och verkställande funktionerna vad avser förvaltning och utökning av statens gruvegendom. Också för att skapa effektiva resurser för frågor rörande landets långsiktiga mineralförsörjning och för frågor i anslutning till utvinning av sand och grus på kontinentalsockeln behövs en förstärkning. Totalt erfordras enligt verket för dessa ändamål ytterligare sju handläggare och två biträden. Verket föreslår att byrån indelas i fyra sektioner. De ökade lönekostnaderna beräknas till 923 000 kr. och övriga kostnader till 177 000 kr. (+1 100 000 kr.).

7. Vid administrativa byrån behövs en förstärkning med två handläggartjänster. Den ena handläggaren avses biträda verkets informationssekreterare och den andra avses handha frågor rörande personalplanering. Dessutom behövs fyra biträdestjänster, varav en tjänst för arkivvård, två tjänster som expeditionsvakt och en tjänst som kontorsskrivare. Lönekostnaderna beräknas till 438 000 kr. och övriga kostnader till 105 000 kr. (+543 000 kr.).

8. För utökat behov att anlita utomstående konsulter, bl. a. för organisationsförändringar m. m., begär verket 50 000 kr.

9. Reseverksamheten har sedan industriverkets tillkomst kontinuerligt ökat. En stor del av verkets arbetsuppgifter medför en omfattande reseverksamhet, inte minst inom industriavdelningen och energibyrån. Under budgetåret 1974/75 har vidare reseverksamheten ökat inom mineral- samt planerings- och utredningsbyråernas arbetsområden. Enligt industriverkets mening är därför en uppräkning av reseanslaget nödvändig för nu befintlig verksamhet, främst inom det internationella området, med 50 000 kr.

10. Industriverket disponerar f. n. 50 000 kr. för personalutbildning. Genom ändring i regleringsbrevet för budgetåret 1975/76 får även resekostnader och traktamenten i samband med utbildning inräknas i beloppet. Enligt verkets mening medför de nya reglerna behov av en uppräkning av utbildningsanslaget med 10 000 kr.

11. Industriverket föreslår vidare en engångsanvisning med 100 000 kr. för inköp av en minidator (89 000 kr.) och en programmerbar kalkylator med hålkortsläsare (11 000 kr.). Minidatorn är främst avsedd för avancerade regressionsberäkningar vid planerings- och utredningsbyrån och energibyråns sektion för energiprognoser. På datorn kan beräkningar göras som i nuläget motsvarar en extern kostnad om ca 75 000 kr/år. Industriverket föreslår också en engångsanvisning med 13 000 kr. för inköp av kartskåp till mineralbyrån (+83 000 kr.).

Mineralpolitiska utredningen har yttrat sig över industriverkets anslagsframställning vad avser mineralbyrån. Enligt utredningens principiella uppfattning bör utredningens betänkande avvaktas innan större organisatoriska förändringar genomförs vid industriverkets mineralbyrå. Argumenten för verkets förslag om en resursförstärkning vid mineralbyrån, främst för frågor rörande statens gruvegendom, är dock enligt utredningen starka, men utredningen finner sig inte ha möjlighet att bedöma omfattningen av de personaltillskott som kan vara motiverade. Utredningen framhåller också att resultatet av det arbete som bedrivs inom mineralbyråns sektion för statens gruvegendom kan ligga till grund för utredningens egna bedömningar.

Föredraganden

Industriverket har omfattande uppgifter inom industri-, energi- och mineralområdena. Verkets utrednings- och planeringsverksamhet ger underlag för statsmakternas ställningstaganden till olika frågor inom dessa områden. Verket har också i stor utsträckning verkställande funktioner. Statens industriverk spelar således en central roll i närings- och industripolitiken.

Mot bakgrund av de viktiga uppgifter som åvilar industriverket anser jag det nödvändigt att verket tillförs ökade personella resurser under nästa budgetår. Jag beräknar därför i det följande medel för ytterligare nio tjänster vid verket.

För den utredande verksamheten har jag beräknat medel för två tjänster för handläggare vid planerings- och utredningsbyrån (3). En av handläggarna avses bli knuten till byråledningen och svara för uppgifter på det internationella området, främst remissarbeten.

Med hänsyn till att sektionen för företagsservice inom industriavdelningen har det huvudsakliga ansvaret för samordning, planering och uppföljning av de statliga insatserna på företagsserviceområdet, har

jag bedömt det angeläget att förstärka ledningsfunktionen vid sektionen. Jag beräknar därför medel för en tjänst för denna centrala funktion. Mitt förslag innebär i övrigt ingen ändring för sektionen (4).

Vid energibyrån finns behov av personalförstärkning för handläggning av ärenden enligt 136 a § byggnadslagen och för utredningar m. m. beträffande energiförsörjningen inom olika industribranscher. För dessa ändamål har jag beräknat medel för ytterligare två handläggartjänster och en biträdestjänst (5).

För att säkerställa en effektiv styrning av den verksamhet som nämnden för statens gruvegendom har att svara för (jfr s. 125), har jag beräknat medel för ytterligare två tjänster för handläggare och en biträdestjänst vid mineralbyrån (6).

Slutligen har jag vid min medelsberäkning tagit hänsyn till mineralbyråns behov av kartskåp och till behovet av ökade medel för verkets personalutbildning (10, 11).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 872 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 19 872 000 kr.

B 2. Statens industriverk: Utredningar m. m.

1974/75	Utgift	3 412 377	Reservation	533 864
1975/76	Anslag	2 210 000		
1976/77	Förslag	3 020 000		

Från anslaget bestrids kostnader för experter och tillfällig personal m. m., reseersättningar och publikationstryck samt övriga kostnader, som hänger samman med utredningar, informations- och kontaktverksamhet inom statens industriverks arbetsområde. Anslaget tillförs medel som flyter in vid försäljning av publikationer som bekostas från anslaget.

Under anslaget har för budgetåret 1975/76 medel beräknats för bl. a. branschutredningar, utredningar rörande mindre och medelstora företag, långsiktiga industriprognoser, metod- och programutveckling av företagsservice, undersökningar inom energiområdet, utredningar på elsäkerhetsområdet och utredningskostnader i samband med handläggningen av ärenden om tillstånd till sand-, grus- och stentäkt på kontinentalsockeln samt för utredningsinsatser i anslutning till industriverkens uppgifter i fråga om transport av farligt gods på väg (ADR-konventionen).

Statens industriverk

Industriverkets två första verksamhetsår, budgetåren 1973/74 och 1974/75, har präglats av ett intensivt planerings- och uppbyggnadsarbete. Verkets utredningsanslag har endast successivt kunnat tas i anspråk, varför relativt stora reservationer har uppkommit vid slutet av resp. budgetår. Under budgetåret 1974/75 har utredningsverksamheten ökat kraftigt inte minst på grund av nya utredningsuppdrag från statsmakterna, vilka f. n. tar i anspråk större delen av planerings- och utredningsbyråns och energibyråns prognossektions totala resurser samt delar av industriavdelningens och mineralbyråns kapacitet.

Utgångspunkten för industriverkets beräkningar av medelsbehovet under utredningsanslaget för budgetåret 1976/77 har varit bl. a. att någon reservation inte kvarstår på anslaget den 30 juni 1976.

I sina beräkningar har industriverket även utgått från att anslaget bör räknas upp med 10 % för att täcka ökade lönekostnader och prisstegringar för experter och annan tillfällig personal som anlitas för olika utredningar. Vidare anser verket att anslaget bör öka i relation till de nya tjänster som verket har begärt under anslaget Statens industriverk: Förvaltningskostnader. För att snabbare kunna få fram utredningsresultat med en förbättrad kvalitet bör också enligt verket ytterligare medel få disponeras. Slutligen är det angeläget att vissa medel finns disponibla för verksledningen och styrelsen som handlingsutrymme för nya projekt som kan behöva påbörjas under nästa budgetår.

För pågående och planerade projekt räknar industriverket med ett medelsbehov av sammanlagt 4 670 000 kr. nästa budgetår.

Medelsbehovet vid planerings- och utredningsbyrån uppgår till sammanlagt 1,9 milj. kr. De mest kostnadskrävande projekten avser olika branschutredningar, strukturstudier och utredningar om fysisk och social arbetsmiljö m. m. samt frågor rörande mindre och medelstora företag.

Vid industriavdelningen beräknas behovet till 1 170 000 kr. Projekten avser främst utredningar på företagsserviceområdet, inkl. vissa utbildningsfrågor, och utredningar rörande explosiva och brandfarliga varor, bl. a. frågor i anslutning till internationella transporter av farligt gods på väg.

Energibyråns medelsbehov har beräknats till 975 000 kr. Beloppet avser projekt på energiprognosområdet, bl. a. utarbetandet av en ekonometrisk modell för energiprognoser, projekt inom elsäkerhetsområdet och projekt rörande elkraftproduktions- och eldistributionsfrågor.

Mineralbyråns resursbehov, som uppgår till 400 000 kr., avser en utredning om utvinning av sand och grus samt utredningar i anslutning till gruvlagstiftningen och rörande naturresursernas utnyttjande m. m.

Verksledningens och styrelsens behov av medel för att ha handlingsutrymme har beräknats till 225 000 kr.

Föredraganden

Industriverket bedriver en kontinuerlig och omfattande utredningsverksamhet inom en rad viktiga områden. Huvuddelen av nu pågående utredningar utförs på uppdrag av regeringen. Resultaten av utredningarna avses ligga till grund för industri-, energi- och mineralpolitiska överväganden. Industriverkets utredande verksamhet är därför av central betydelse inom näringspolitiken.

Under budgetåren 1974/75—1975/76 har verket färdigställt utredningar bl. a. om den träbearbetande industrin, aluminiumindustrin och tekniskt utvecklingsarbete i mindre och medelstor industri. Vidare har verket gjort en utvärdering av försöksverksamheten med styrelserepresentation för de anställda och lagt fram en rapport om företagskonkurser. Verket har också lagt fram utredningar rörande vattenkraftutbyggnaden i övre Norrland, en rapport om slakteri- och charkuteriindustrin, en översyn av underleverantörsproblematiken, och en utvärdering av verksamheten vid Industriellt utvecklingscentrum i Skellefteå samt har utarbetat underlaget till industriavsnittet i 1975 års långtidsutredning.

Som exempel på nu pågående projekt kan jag nämna utredningar om livsmedels- och plastindustrierna, utredningar inom ramen för den fysiska riksplaneringen, en utredning om utvinning av sand och grus samt vissa projekt rörande företagsservice, elfrågor, explosiva och brandfarliga varor samt transporter av farligt gods på väg. För att täcka kostnaderna för bl. a. dessa projekt räknar jag för nästa budgetår med ett medelsbehov av 3 020 000 kr.

Vid min beräkning har jag beaktat även verkets behov av medel för bl. a. löpande bevakning av skilda branschers utveckling liksom för analyser av den branschövergripande strukturutvecklingen inom industrin och för fortsatt och fördjupad prognosverksamhet på energiområdet samt för ett av regeringen i oktober 1975 lämnat utredningsuppdrag till industriverket att studera ägarkoncentrationen i det privata svenska näringslivet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Utredningar m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 020 000 kr.

B 3. Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.

1974/75	Utgift	[1]63 640
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

[1] Avser lönekostnader för partiellt arbetsföra.

Under anslaget redovisas utgifter och inkomster av verksamheten vid statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU-enheten).

I enlighet med statsmakternas beslut (prop. 1973: 41, NU 1973: 54, rskr 1974: 225 och prop. 1974: 47, NU 1974: 35, rskr 1974: 227) övertog statens industriverk den 1 juli 1974 de uppgifter som tidigare åvilade statens institut för företagsutveckling. För de operativa uppgifterna i samband härmed bildades en särskild enhet, SIFU-enheten, vid verket.

Det åligger SIFU-enheten att samla in och bearbeta kunskaper och erfarenheter i tekniska, administrativa, kommersiella och ekonomiska frågor av betydelse för utvecklingen inom näringslivet samt att genom kursverksamhet, rådgivande verksamhet, information eller på annat sätt främja utbildning av företagare och anställda inom näringslivet. Om det behövs för industriverkets uppgifter i fråga om företagsutveckling får försöks- och utvecklingsarbete bedrivas samt provningar och undersökningar utföras. Härvid får uppdrag utföras åt myndigheter eller enskilda. Tyngdpunkten i enhetens verksamhet ligger inom utbildningsområdet.

SIFU-enheten svarar även för administration av stipendiegivningen enligt kungörelsen (1971: 553) om stipendier för fortbildning av företagare och anställda inom industri och hantverk (ändrad 1974: 479).

SIFU-enheten leds av en direktör. Verksamheten är uppdelad på sex operativa sektioner, nämligen för företagsekonomi, verkstadsteknik och produktionsekonomi, byggnads- och VVS-teknik, elteknik, processteknik samt kemisk teknik. Dessutom ingår ett stabsorgan för marknads- och planeringsfrågor och en servicesektion. Filialkontor skall finnas i Malmö, Göteborg, Växjö, Luleå och Stockholm. Den 1 juli 1975 fanns inom SIFU-verksamheten 187 anställda.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) skall del av SIFU-enheten, omfattande ca 100 personer, omlokaliseras till Borås.

Verksamheten vid SIFU-enheten omfattas av försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v.

1. Allmänna tjänster
2. Kursverksamhet
3. Teknisk facktjänst

Program 1. Allmänna tjänster omfattar sådan service till offentliga organ, företagareföreningar, branschorganisationer etc., som inte kan hänföras till industriverkets egen kursverksamhet eller till den tekniska facktjänsten. Vidare ingår administration av stipendier för fortbildning, viss extern informations- och dokumentationstjänst i tekniska och ekonomiska frågor, administration av kompetenser och behörigheter samt viss utredningsverksamhet.

Program 2. Kursverksamhet omfattar de av industriverket anordnade kurserna och föreläsningarna i praktiska och teoretiska ämnen samt det planerings- och utvecklingsarbete som är hänförligt till framtagande av nya kurser.

Program 3. Teknisk facktjänst omfattar sådana för-

söks- och utvecklingsarbeten samt provningar och undersökningar av material, arbetsmetoder, driftförhållanden, redskap, instrument och apparater som behövs för industriverkets verksamhet under övriga program. Vidare ingår provningar och undersökningar som, inom ramen för industriverkets verksamhet, utföres mot ersättning på uppdrag av myndighet eller enskild.

SIFU-enhetens verksamhet finansieras dels genom kursavgifter och andra ersättningar för tjänster, provningar, undersökningar m. m., dels genom statsanslag.

Medel för verksamheten anvisas under följande anslag.

B 3. Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.

B 4. Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m.

B 5. Statens industriverk: Utrustning

Anslaget B 3 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter, ersättningar, arvoden etc. och ianspråktagna medel från anslaget B 4. Anslaget B 4 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag till verksamheten utgår. Anslaget B 5 är ett reservationsanslag som skall finansiera investeringar i mer kostnadskrävande utrustning för verksamheten.

Av följande sammanställning framgår omfattningen av SIFU-verksamheten (1 000-tal kr.).

	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknar	1976/77	
		Statens industriverk		Föredraganden
1. Allmänna tjänster				
Intäkter	—	—	—	
Särkostnader	768	878	1 050	
Täckningsbidrag	−768	−878	−1 050	
2. Kursverksamhet				
Intäkter	12 581	12 887	14 300	
Särkostnader	13 577	15 055	16 700	
Täckningsbidrag	−996	−2 168	−2 400	
3. Teknisk facktjänst				
Intäkter	2 054	1 770	1 000	
Särkostnader	2 202	1 900	1 350	
Täckningsbidrag	−148	−130	−350	
Täckningsbidrag totalt	−1 912	−3 176	−3 800	
Samkostnader (netto)	5 744	6 152	6 700	
Resultat	−7 656[1]	−9 328	−10 500	
Statens bidrag	**11 261**[2]	**8 965**[3]	**10 500**	**9 880**

[1] 143 000 kr. återstår av engångsanvisning (jfr not 2), 604 000 kr. utgör överskott, varav 15 000 kr. avser stipendiemedel.

[2] 3 milj. kr. utgör engångsanvisning för täckande av balanserad förlust från tidigare år, 1 000 kr. utgör ingående reservation avseende stipendiemedel.

[3] 15 000 kr. utgör ingående reservation avseende stipendiemedel (jfr totalt överskott enligt not 1).

Anslaget B 3 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem och för att tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar industriverket en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 4 milj. kr.

Statens industriverk

Under budgetåret 1974/75 har, framhåller statens industriverk, vid SIFU-enheten eftersträvats en fortsatt rationalisering och en mer kostnadsmedveten prissättning. Resurserna har i första hand inriktas på genomförande av kurser. Härigenom har rörelseresultatet för detta budgetår blivit positivt. Detta har dock enligt verket skett på bekostnad av det på sikt nödvändiga utvecklingsarbetet. Riktmärket för den framtida verksamheten är en fortsatt ekonomisk konsolidering, vilken verket anser nödvändig inte minst med tanke på SIFU-verksamhetens konjunkturkänslighet. Kravet på rationaliseringar kvarstår.

Industriverkets anslagsframställning för budgetåret 1976/77 utgår från en oförändrad ambitionsnivå. För ökade lönekostnader begär verket 700 000 kr., varav ca 20 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Kostnaderna för prisstegringarna anser verket kunna kompenseras genom löpande rationaliseringar och avgiftshöjningar.

För att täcka de direkta kostnaderna för den avgiftsfria rådgivning till olika konsumentgrupper och företag som bedrivs vid SIFU-enheten begär verket 200 000 kr. För att få till stånd en ökad regionalisering av utbildningsverksamheten behövs enligt verket 300 000 kr. Industriverket finner det angeläget att i enlighet med statsmakternas intentioner åtminstone kunna bibehålla den grad av regionalisering som tidigare uppnåtts, vilket motsvarar ca 25 % av totala antalet kurser per år. Kostnadsfördyringen kan i genomsnitt beräknas till lägst 1 500 kr. per kurs. Med en kursvolym om 800 kurser per år måste kompensation beräknas för 200 kurser.

SIFU-enheten bedriver kursverksamhet i begränsad omfattning vid den av byggnadsstyrelsen hyrda kursgården i Älvsbyn. Den löpande driften av gården ombesörjs av fyra personer som är anställda vid SIFU-enheten. Kursgården har hittills medfört driftunderskott, vilket för nästa budgetår har beräknats till ca 170 000 kr. Resultatlösa ansträngningar har gjorts inom industriverket för att finna någon intressent som kan överta verksamheten vid gården. Med hänsyn härtill överväger industriverket att lägga ned verksamheten. Eftersom kursgården enligt verket är ett utmärkt kontaktorgan med andra utbildningsgivare och intresseorganisationer i de nordliga länen begärs dock i första hand medel för att täcka underskottet vid fortsatt drift.

För den byggnads- och måleritekniska verksamheten inom den tekniska facktjänsten finns 14 konsulenter anställda på olika platser i landet. Deras uppgifter avser bl. a. konsult-, besiktnings- och kontrollupp-

drag. Verksamheten faller inte helt inom ramen för industriverkets uppgifter. Bl. a. av denna anledning har verket undersökt möjligheten att avveckla verksamheten. Enligt verket finns det emellertid ett dokumenterat behov av denna slags verksamhet. Verket har därför kontaktat olika myndigheter och organisationer angående deras intresse av att överta verksamheten. Samtliga har varit eniga om verksamhetens betydelse och understrukit behovet av att den finns kvar. Förhandlingar om övertagande av verksamheten har dock strandat bl. a. beroende på svårigheterna att bedriva denna med självkostnadstäckning. Vissa myndigheter och organisationer har dock ställt sig positiva till att eventuellt anställa någon eller några konsulenter. Industriverket anser att många motiv talar för att det även fortsättningsvis finns en samhällsstödd opartisk byggnads- och målerikonsulentfunktion. Industriverket föreslår därför att verksamheten förs över till annan huvudman. Om detta inte är möjligt och det anses lämpligt att verket skall fortsätta verksamheten förutsätter detta att särskilda medel anvisas för att täcka det underskott som uppstår när uppdragen avser mindre företag och enskilda. Detta beräknar verket till 200 000 kr. I annat fall avser industriverket att successivt avveckla konsulentverksamheten.

Verket föreslår också vissa förändringar beträffande stipendieverksamheten, vilka bör uppmärksammas i samband med behandlingen av pågående utredning om SIFU-verksamhetens framtida finansiering. Vidare redovisar verket förslag rörande restaurering av äldre fastigheter och ökad utbildningsverksamhet på det träteknikska området. För dessa projekt begärs dock f. n. inte några medel.

Industriverket hemställer om ett statligt bidrag för kursverksamhet m. m. med 10 520 000 kr. för nästa budgetår, vilket innebär en ökning med 1 570 000 kr. jämfört med bidraget för innevarande budgetår.

Föredragandens

Verksamheten vid industriverkets enhet för företagsutveckling, SIFU-enheten, har sedan budgetåret 1974/75 i större utsträckning än tidigare inriktats på kursverksamhet. Verksamheten inom programmet Allmänna tjänster har koncentrerats till aktiviteter på fortbildningsområdet. Omfattningen av den tekniska facktjänsten, som enligt statsmakternas beslut (prop. 1970: 1 bil. 15 s. 37, SU 1970: 13, rskr 1970: 13) inte bör vara någon primär funktion för SIFU-verksamheten, har minskat. Olönsamma verksamhetsgrenar har avvecklats eller begränsats. Rationaliseringarna har fortsatt. En mer kostnadsmedveten prissättning har tillämpats. Härigenom har SIFU-verksamheten kunnat redovisa ett kassamässigt överskott med ca 600 000 kr. för budgetåret 1974/75. För innevarande budgetår räknar dock verket med ett underskott, vilket emellertid mer än väl täcks av överskottet från det föregående året. Mot bakgrund av svårigheterna under tidigare budgetår att uppnå balans i

bokslutet måste enligt min mening den nu redovisade ekonomiska utvecklingen betraktas som tillfredsställande.

I sin anslagsframställning för nästa budgetår har industriverket lagt fram alternativa förslag som är ägnade att ytterligare stabilisera ekonomin och renodla SIFU-verksamheten. Enligt verket saknar SIFU-enheten ekonomiska möjligheter att, som hittills har skett, svara för avgiftsfri rådgivning i bl. a. byggnads- och måleritekniska frågor till företag och olika konsumentgrupper. För egen del anser jag efter samråd med chefen för handelsdepartementet att ansvaret för rådgivningen till enskilda konsumenter i dessa frågor måste anses vara en uppgift för konsumentpolitiken. I sammanhanget vill jag särskilt fästa uppmärksamhet på att statsmakterna nyligen har beslutat om kommunernas medverkan i konsumentpolitiken när det gäller bl. a. vägledning och information till enskilda konsumenter (prop. 1975: 40, NU 1975: 26, rskr 1975: 170).

Den byggnads- och måleritekniska uppdragsverksamheten tillhör inte SIFU-enhetens huvudsakliga arbetsområde och har under de senaste åren inte kunnat drivas med full kostnadstäckning. Mot bakgrund härav finner jag det naturligt att industriverket vidtar åtgärder för att avveckla verksamheten och om möjligt föra över den till annan huvudman. Med hänsyn till de anställdas situation bör avvecklingen enligt min mening ske successivt och efter en av industriverket utarbetad plan. Enligt vad jag har inhämtat från verket torde emellertid en stor del av den berörda personalen redan inom kort kunna beredas ny anställning hos andra myndigheter eller organisationer.

Jag delar industriverkets uppfattning att starka skäl talar för att SIFU-enhetens kursverksamhet vid kursgården i Älvsbyn läggs ned. Det bör dock betonas att ett beslut om nedläggning måste föregås av en prövning hur behovet av en samlingsplats för utbildningsorgan i de nordliga länen skall tillgodoses.

I enlighet med statsmakternas beslut (prop. 1973: 41 s. 117, NU 1973: 54, rskr 1973: 225) har en ökad regionalisering av SIFU-verksamheten skett. En fortsatt regionalisering medför ökade rese- och traktamentskostnader för lärare och kursledare. Vid min beräkning av det statliga bidraget för nästa budgetår har jag tagit hänsyn till detta. Under anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder har jag vidare beräknat medel för ett fortsatt samarbete på fortbildningsområdet mellan industriverket och den kommunala vuxenutbildningen (s. 82).

Kungl. Maj:t uppdrog år 1974 åt industriverket dels att komma in med förslag om vilka funktioner och vilken personal vid SIFU-enheten som skall omlokaliseras till Borås, dels att utreda vissa frågor beträffande kursverksamhet m. m. vid statens industriverk. Enligt vad jag har inhämtat avser verket inom kort redovisa de nämnda uppdragen. Jag vill i detta sammanhang understryka betydelsen av att den beslutade

omlokaliseringen av en del av SIFU-enheten kan genomföras planenligt såväl beträffande tid som omfattning. Verket har anmält att redovisningen dessutom kommer att innefatta förslag beträffande stipendieverksamheten. Stipendieverksamheten bör i avvaktan på dessa förslag bedrivas på samma sätt som hittills.

För nästa budgetår beräknar jag statens bidrag till kursverksamhet m. m. till 9 880 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 4. Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m.

1974/75	Utgift	10 514 230	Reservation	747 128
1975/76	Anslag	8 950 000		
1976/77	Förslag	9 880 000		

Som framgått av redogörelsen under anslaget Statens industriverk: Kursverksamhet m. m. föreslår *statens industriverk* att bidragsanslaget budgetåret 1976/77 förs upp med 10 520 000 kr. inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg.

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget till kursverksamhet m. m. beräknar jag för nästa budgetår statens bidrag till SIFU-verksamheten under detta anslag till 9 880 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 9 880 000 kr.

B 5. Statens industriverk: Utrustning

1974/75	Utgift	76 169	Reservation	568 613
1975/76	Anslag	100 000		
1976/77	Förslag	1 000		

Över anslaget finansieras anskaffning av utrustningsobjekt för SIFU-verksamheten, vilkas anskaffningskostnad överstiger 10 000 kr. och vilkas livslängd uppgår till minst tre år. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Statens industriverk

Mot bakgrund av dels riksdagens beslut (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) om att en del av SIFU-enheten skall omlokaliseras

till Borås, dels den inom industriverket pågående utredningen om SIFU-enhetens framtida verksamhet och finansiering har nyanskaffningar under de senaste åren i huvudsak omfattat utbyte av försliten och otidsenlig utrustning.

För budgetåret 1974/75 anvisades 200 000 kr. Vidare tillfördes anslaget behållningen vid utgången av budgetåret 1973/74 under anslaget Statens institut för företagsutveckling: Utrustning. Ianspråktagandet har under budgetåret 1974/75 begränsats till 76 000 kr. Med hänsyn till förväntad reservation beräknade industriverket erforderligt utrustningsanslag för budgetåret 1975/76 till 100 000 kr. För budgetåret 1976/77 kan anslaget föras upp med ett nominellt belopp om 1 000 kr. De beräknade utbetalningarna för budgetåret 1976/77 uppgår till 360 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med industriverkets förslag bör anslaget nästa budgetår föras upp med 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 6. Sprängämnesinspektionen

1974/75	Utgift	1 563 231
1975/76	Anslag	1 812 000
1976/77	Förslag	2 261 000

Sprängämnesinspektionen är statligt tillsynsorgan för ärenden rörande explosiva och brandfarliga varor och därmed sammanhängande frågor. Kungl. Maj:t har utfärdat instruktion för inspektionen (1965: 646, ändrad senast 1973: 586). Statens industriverk är chefsmyndighet för inspektionen. Såvitt avser arbetarskyddsärenden är inspektionen underställd arbetarskyddsstyrelsen.

Inspektionen leds av en sprängämnesinspektör, som är specialinspektör inom yrkesinspektionen. Inspektionen är organiserad på två civila avdelningar och en militär avdelning. Den ena civila avdelningen handlägger ärenden rörande explosiva varor och brandfarliga gaser, den andra ärenden rörande brandfarliga vätskor.

Statens industriverk

Statens industriverk räknar med en utökad tillsynsverksamhet under nästa budgetår. Enligt industriverket bör sprängämnesinspektionen ägna särskild uppmärksamhet åt risker och förebyggande åtgärder, bl. a. avseende gasexplosioner i samband med pågående utbyggnad av den petrokemiska industrin.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	14		
Övrig personal	5	of.	of.
	19		
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 497 000	+ 328 200	+ 328 000
Sjukvård	3 000	of.	of.
Reseersättningar (även utrikes resor)	148 000	+ 29 800	+ 24 000
Lokalkostnader	96 000	+ 86 000	+ 89 000
Expenser	70 000	+ 27 500	+ 8 000
därav engångsutgifter	(4 900)	(+ 14 500)	(of.)
	1 814 000	+ **471 500**	+ **449 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av tekniska meddelanden	2 000	of.	of.
Nettoutgift	**1 812 000**	+ **471 500**	+ **449 000**

1. Pris- och löneomräkning m. m. 436 000 kr., varav 40 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar industriverket att en tjänst som byrådirektör dras in. Detta innebär en minskad insats inom området för brandfarliga vätskor (−109 000 kr. inkl. följdbesparingar).

3. Anslagsposten Reseersättningar bör räknas upp för att ge möjlighet till ökad tillsynsverksamhet på Västkusten och i Övre Norrland (+15 000 kr.).

4. För anskaffning av laboratorie- och kontorsutrustning föreslås som engångsanvisning 19 400 kr. (+14 500).

5. Sprängämnesinspektionen har också behov av medel för personalutbildning (+6 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sprängämnesinspektionen* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 261 000 kr.

B 7. Företags- och branschfrämjande åtgärder

1974/75	Utgift	13 972 182	Reservation	11 408 202
1975/76	Anslag	[1]18 160 000		
1976/77	Förslag	34 690 000		

[1] Härutöver har 3 200 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

Från detta anslag, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnaderna för dels branschfrämjande åtgärder för vissa branscher, dels åtgärder för främjande av företagsservice och regional utbildningsservice åt mindre och medelstora företag.

De branschfrämjande åtgärderna omfattar utbildningsåtgärder, teknisk konsulentverksamhet och omställningsfrämjande åtgärder enligt av statsmakterna fastställda tidsbegränsade program. Hösten 1975 förlängdes utbildnings- och omställningsprogrammen för textil- och konfektions-(teko)industrierna inkl. pälsindustrin t. o. m. budgetåret 1977/78 samtidigt som omställningsprogrammet gavs ökade resurser (prop. 1975/76: 57, NU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 107). För träbearbetande industri löper ett fyraårigt program t. o. m. utgången av innevarande budgetår. Programmet består av utbildningsåtgärder och teknisk konsulentverksamhet. För gjuteriindustrin löper ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet t. o. m. utgången av innevarande budgetår och ett utbildningsprogram, som inleddes budgetåret 1974/75. För metallmanufakturindustrin löper likaledes ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet t. o. m. budgetåret 1976/77. Möbel-, gjuteri- och delar av metallmanufakturindustrierna liksom också den manuella glasindustrin och skoindustrin omfattas av de omställningsfrämjande åtgärderna med konsultbidrag, vilka förlängdes av statsmakterna år 1975 t. o. m. utgången av juni 1976.

Åtgärderna för främjande av företagsservice, som består av statliga bidrag till företagareföreningarna enligt av dessa redovisade program, syftar till att förstärka föreningarnas utvecklingsfrämjande verksamhet, i första hand teknisk och ekonomisk rådgivning, kontaktförmedling och information. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 bedrivs också viss försöksverksamhet med industriell design.

Den regionala utbildningsservicen avser att främja utbildningsaktiviteter hos främst mindre och medelstora företag.

Administrationen av verksamheten är förlagd till statens industriverks industriavdelning.

För flertalet av de branscher som omfattas av de branschfrämjande åtgärder som administreras av statens industriverk har parallellt med dessa åtgärder löpt särskilda exportprogram, administrerade av kommerskollegium eller Sveriges exportråd. Chefen för handelsdepartementet har tidigare denna dag efter samråd med mig föreslagit att medlen för de exportfrämjande åtgärderna för vissa branscher fr. o. m. budgetåret

1976/77 förs över från anslaget Exportfrämjande åtgärder under tionde huvudtiteln till trettonde huvudtiteln för att samordnas med övriga branschfrämjande åtgärder. Jag finner det därför lämpligt att medlen för de exportfrämjande åtgärderna för vissa branscher med undantag för åtgärderna för skoindustrin förs samman med medlen för övriga branschfrämjande åtgärder inom anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder. Medlen för exportprogrammet för skoindustrin bör tillsammans med medlen för de särskilda strukturinsatserna för branschen föras upp under ett nytt anslag Strukturåtgärder för skoindustrin.

För teko-industrierna och den manuella glasindustrin inleddes de exportfrämjande åtgärderna under budgetåret 1970/71. Åtgärderna förlängdes genom riksdagens beslut våren 1975 med tre år t. o. m. budgetåret 1977/78. För träbearbetande industri, främst möbelindustri, löper ett fyraårigt exportprogram t. o. m. utgången av juni 1976. För delar av metallmanufakturindustrin löper ett treårigt exportprogram t. o. m. budgetåret 1976/77.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
	Anvisat	Myndigheterna m. m.	Föredraganden
Branschfrämjande åtgärder	8 760 000[1]	+12 475 000	+14 450 000
därav för exportfrämjande åtgärder		(+ 6 400 000)	(+10 200 000)
Främjande av företagsservice	7 000 000	+ 2 950 000	+ 1 400 000
Regional utbildningsservice	2 400 000	+ 1 765 000	+ 680 000
	18 160 000	**+17 190 000**	**+16 530 000**

[1] Härutöver har 3 200 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

BRANSCHFRÄMJANDE ÅTGÄRDER

Av följande sammanställning framgår hur för budgetåret 1975/76 anvisade och för budgetåret 1976/77 föreslagna medel fördelar sig på olika branscher och åtgärdsprogram (i 1 000-tal kr.). För budgetåret 1975/76 har de omställningsfrämjande åtgärderna inte fördelats på olika branscher. Likaså har inte exportfrämjande åtgärder för sko- och garveriindustrierna tagits med. Till dessa har för budgetåret 1975/76 anvisats 1 milj. kr., varav 0,3 milj. kr. på tilläggsbudget I. För budgetåret 1976/77 har inte tagits med några åtgärder för skoindustrin, vilka har föreslagits bli redovisade under ett särskilt anslag.

Bransch/Åtgärd	1975/76 Anvisat	Beräknat 1976/77	
		Myndigheterna m. fl.	Föredraganden
Teko-industrierna			
Utbildningsåtgärder	2 000	4 910	7 000
Omställningsfrämjande åtgärder			
Exportfrämjande åtgärder	7 000[1]	5 000	8 000
		9 910	**15 000**
Träbearbetande industrin (Möbel- och snickeriindustrierna m. fl.)			
Utbildningsåtgärder	1 500	4 325	3 025
Teknisk konsulentverksamhet	150		
Omställningsfrämjande åtgärder			
Exportfrämjande åtgärder	800		800
		4 325	**3 825**
Gjuteri, metallmanufaktur- och manuella glasindustrierna			
Omställningsfrämjande åtgärder			1 685
Gjuteriindustrin			
Utbildningsåtgärder	650	5 600	1 150
Teknisk konsulentverksamhet	300		
Metallmanufaktur-industrin			
Teknisk konsulentverksamhet	150		150
Exportfrämjande åtgärder	700	700	700
Den manuella glasindustrin			
Exportfrämjande åtgärder	700	700	700
		7 000	**4 385**
Omställningsfrämjande åtgärder	7 210[2]		
Summa	**21 160**	**21 235**	**23 210**

[1] Härav har 2 milj. kr. anvisats på tilläggsbudget I.
[2] Härav har 3,2 milj. kr. anvisats på tilläggsbudget I, varav 2,5 milj, kr. för teko-industrierna och 0,7 milj. kr. för skoindustrin.

Statens industriverks promemoria m. m. om branschfrämjande åtgärder

Statens industriverk tog i början av år 1975 initiativ till en utredning med syfte att få en överblick över de branschfrämjande åtgärdernas hittillsvarande omfattning och tillämpning och en systematisering av erfarenheterna av verksamheten, som inleddes år 1970. Industriverket överlämnade i juni 1975 promemorian (SIND PM 1975: 6) Branschfrämjande åtgärder i praktisk tillämpning.

I fråga om tidigare gjorda utvärderingar framhölls i promemorian att dessa nästan helt har inriktats på åtgärderna för teko-industrierna och vidare inte kunnat beakta mera långsiktiga effekter. Utvärderingarna ger dock uttryck för att positiva effekter har uppnåtts i fråga om företagens beteende i skilda avseenden. Ett undantag härvidlag är dock de in-

dividuella exportbidragen. Dessa skulle närmast ha haft marginella effekter, ett utvärderingsresultat som dock har ifrågasatts inom berörda branscher. Enligt industriverkets promemoria måste åtgärderna sammantagna bedömas ha haft stor betydelse för branscherna.

Inställningen till de branschfrämjande åtgärderna bland centrala myndigheter, berörda industribranscher och fackliga organisationer har inhämtats genom intervjuer och anges genomgående vara mycket positiv. Enighet synes i huvudsak råda om att branschåtgärderna i många fall har bidragit till att på kort sikt lindra verkningarna av en negativ branschutveckling och på lång sikt öka branschernas livskraft. Kvantifierbara effekter är möjliga att urskilja först på längre sikt. Från olika håll redovisas dock en rad exempel på framgångsrika individuella projekt och samverkansprojekt, för vilkas genomförande tillgängliga stimulansprogram har varit en förutsättning. Industriverket konstaterar samtidigt att förväntningar och resultat måste betraktas i relation till insatta resurser.

Med hänvisning till de positiva resultat av verksamheten som i flera fall har konstaterats föreslår industriverket att branschfrämjande åtgärder görs till ett permanent inslag i näringspolitiken. Liksom hittills bör därvid insatserna inom varje bransch vara tidsbegränsade.

Industriverket föreslår vidare att nuvarande målsättningar får gälla oförändrade för den fortsatta verksamheten. Enligt industriverket bör det huvudsakliga målet för åtgärderna vara att säkra branschernas effektivitet genom att medverka till en smidig övergång från nuvarande struktur till en struktur som är mera anpassad till nya konkurrensbetingelser. I första hand bör sådana branscher komma i fråga som utmärks av arbetsintensiv produktion, som är utsatta för starkt importtryck och som har stort inslag av mindre och medelstora företag. Inom dessa kan kraven på strukturanpassning till en förändrad miljö inte förväntas bli uppfyllda enbart genom spontana insatser från företagens sida. En grundläggande förutsättning för att branscher skall bli föremål för branschfrämjande åtgärder bör liksom hittills vara att branscherna eller delar av dem bedöms kunna bli på sikt konkurrenskraftiga.

Insatser för att påverka branschernas struktur måste för att ge effekt få verka under förhållandevis lång tid. Omstruktureringar, både inom enskilda företag och inte minst mellan företag, är komplicerade och tidskrävande processer. För effektiviteten i verksamheten är det vidare väsentligt att högt kvalificerade, branscherfarna medarbetare kan knytas till industriverket. Även detta förutsätter möjlighet till långsiktig planering. Allt detta understryker enligt industriverket behovet av kontinuitet i verksamheten. Åtgärdsprogrammet för en viss bransch bör med hänsyn härtill inte understiga fem till sju år.

Erfarenheterna har visat att företagens benägenhet att gå in i omstruktureringsarbete är starkt beroende av branschernas konjunktursi-

tuation. En större flexibilitet i åtgärdernas fördelning i tiden på berörda branscher skulle enligt industriverkets mening höja effektiviteten i insatserna. De medel som anvisas för branschfrämjande åtgärder bör vidare i ökad grad kunna disponeras med minskad bundenhet till enskilda branscher och stimulansformer.

Hittillsvarande erfarenheter visar enligt industriverket på vissa brister vad gäller samordningen av olika insatser. Förekomsten av olika huvudmän för olika avsnitt av programmen gör verksamheten svåröverskådlig för företagen. Industriverket föreslår att verket får i uppdrag att svara för samordningen av de statliga näringspolitiska insatserna inom de branscher som är föremål för branschfrämjande åtgärder. I detta syfte föreslår verket att andra myndigheter, som har ansvar för vissa av de branschfrämjande åtgärderna eller som administrerar andra stödformer, åläggs att samråda med verket vid utformningen av sina åtgärdsprogram och att informera verket, innan konkreta stödinsatser görs i företag inom branscher som omfattas av branschfrämjande åtgärder.

Framgången för den uppsökande verksamheten är till stor del avhängig av hur många företag varje handläggare vid industriverket har att arbeta med. Beroende på bransch varierar antalet företag per handläggare från tjugofem till flera hundra. Industriverket föreslår att antalet handläggare per bransch regleras av branschens storlek och företagsstruktur.

Här aktuella branscher har ett stort inslag av mindre företag, som endast i liten utsträckning kan nås av en från industriverket centralt utgående uppsökande verksamhet. Denna bör därför enligt industriverket kompletteras av den uppsökande verksamhet inom den mindre och medelstora industrin som ingår i företagareföreningarnas normala rådgivnings- och informationsarbete.

Genom verksamheten med branschfrämjande åtgärder har verket samlat ett betydande kunnande i fråga om tillgängliga, kvalificerade konsulter. Verket föreslår därför att resurser för att systematisera denna information beviljas som ett led i verkets service åt mindre och medelstora företag. Härigenom ges möjligheter att bidra till ökad effektivitet vid företagens upphandling av konsulttjänster.

I promemorian föreslås slutligen att samtliga nu ingående branscher utom skoindustrin skall omfattas av de fortsatta branschfrämjande åtgärderna. I fråga om skoindustrin anför verket att de branschfrämjande åtgärderna visat sig otillräckliga och att speciella åtgärder bör vidtas för att uppnå de försörjningspolitiska målen. För övriga branscher föreslår verket fortsatta programperioder av varierande längd. Utvidgningar av åtgärderna föreslås i fråga om snickeri- och trähusindustrierna med strukturstöd och i fråga om metallmanufakturindustrin med utbildningsstöd.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 informerar industriverket om den metodik som alltmer har kommit att tillämpas i verkets arbete. Metodiken går ut på att i första hand delbranscher, dvs. grupper av företag som arbetar inom samma produktområde, väljs ut för integrerade omställnings- och utbildningsinsatser. Arbetet sker stegvis. I ett första steg görs en allmän omvärldsanalys för företagsgruppen i fråga. I nästa steg analyseras varje företags konkurrenssituation, vilket mynnar ut i en värdering av företagets starka och svaga sidor. I ett tredje steg kopplas utbildningsinsatser in med inriktning på långsiktig planering. Ett fjärde steg omfattar i första hand konsultinsatser för att fastställa företagets långsiktiga mål och strategi. Den planeringsprocess som på detta sätt startas, syftar till att leda fram till konkreta handlingsprogram för företagen, vilket kan innebära omställningsåtgärder såväl internt inom företagen som i form av samverkan eller samgående mellan flera företag.

Remissyttranden över industriverkets promemoria

Efter remiss har yttranden över industriverkets promemoria om branschfrämjande åtgärder i praktisk tillämpning avgetts av skolöverstyrelsen, kommerskollegium, näringsfrihetsombudsmannen, överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF), arbetsmarknadsstyrelsen, styrelsen för teknisk utveckling, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Västmanlands och Västernorrlands län, Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges exportråd, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges industriförbund, Svensk industriförening och Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Vissa remissinstanser har bifogat yttranden från andra berörda organ eller organisationer.

Remissbehandlingen av industriverkets promemoria visar att centrala myndigheters, länsstyrelsers och organisationers inställning till de branschfrämjande åtgärderna, sedan dessa nu varit i bruk under första hälften av 1970-talet, nästan genomgående är positiv. Industriverkets förslag att branschstimulerande åtgärder i fortsättningen bör bli ett permanent inslag i den statliga näringspolitiken stöds också i huvudsak av flera remissinstanser, bl. a. *ÖEF, LO, TCO* och *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Kristianstads* och *Västernorrlands län*. Vissa remissinstanser är dock tveksamma eller negativa till en permanentning av åtgärderna. *Kommerskollegium* ifrågasätter om insatserna skall knytas till särskilda branscher annat än när det är fråga om samlade stödåtgärder inriktade på beredskapsviktig produktion. I övrigt anser kommerskollegium att åtgärderna bör utformas som generella in-

dustriserviceinsatser för mindre och medelstora företag. Kommerskollegium anser vidare att hittills gjorda utvärderingar och den korta tid som har förflutit sedan åtgärderna infördes knappast erbjuder ett tillfredsställande underlag för beslut. Kollegiet är mot denna bakgrund tveksamt till ett uttryckligt beslut om permanentning av de branschfrämjande åtgärderna. *SAF, Sveriges industriförbund* och *SHIO* anser inte heller att den föreliggande utredningen utgör ett tillräckligt underlag för ett sådant beslut, eftersom den inte innehåller en bedömning av åtgärderna i förhållande till vad som kan uppnås med andra näringspolitiska insatser. Organisationerna avstyrker därför en permanentning av systemet med branschfrämjande åtgärder, men tillstyrker en fortsatt försöksverksamhet.

Industriverkets förslag att verksamheten bör ges tillräcklig kontinuitet genom att programtiden för en viss bransch inte sätts kortare än fem till sju år stöds i huvudsak av remissinstanserna. Däremot är remissopinionen splittrad i fråga om förslaget att ge industriverket möjlighet att inom en given ram fördela resurserna på åtgärdstyper och branscher.

Behovet av ökad samordning mellan olika åtgärder tas upp av nästan samtliga remissinstanser. Beträffande förslaget att industriverket skall svara för samordningen av de näringspolitiska insatserna för branscher som omfattas av branschfrämjande åtgärder är remissopinionen splittrad. Industriverket har föreslagit att myndigheter med ansvar för åtgärder som berör här aktuella branscher skall åläggas att samråda med industriverket vid utformningen av sina åtgärdsprogram och informera verket innan konkreta stödinsatser sker. *LO* instämmer i detta förslag och föreslår att industriverket får svara för de samordnande uppgifterna i dessa sammanhang. Samråd med industriverket bör således enligt LO:s mening ske i fråga om exempelvis lokaliseringspolitiska åtgärder. Flera länsstyrelser har å andra sidan som utgångspunkt att det i stället är industriverket som bör åläggas ett samrådsförfarande. Enligt dessa länsstyrelser bör de regionalpolitiska målen vara avgörande för hur de branschfrämjande åtgärderna sätts in. Bl. a. hänvisas till att de branscher som hittills har omfattats av branschfrämjande åtgärder ofta har haft en geografisk koncentration till vissa bestämda områden. Med hänvisning härtill föreslår därför flera länsstyrelser, att industriverket åläggs att informera om branschstöd till övriga ansvariga myndigheter. *Kommerskollegium* och *ÖEF* biträder inte heller industriverkets förslag i fråga om samordningen med andra myndigheter. Kommerskollegium föreslår att samordningen sker inom ramen för en särskild samrådsdelegation. ÖEF motsätter sig bestämt förslaget om skyldighet till samråd, om detta samråd skulle medföra negativa konsekvenser för försörjningsberedskapen. Det skulle enligt ÖEF inte vara förenligt med gällande bestämmelser för ärenden om avskrivningslån att underkasta dessa annan prövning än vad som motiveras av försörjningsberedskapsskäl.

Förslaget att en från industriverket centralt utgående uppsökande verksamhet bör kompletteras av den uppsökande verksamhet gentemot mindre och medelstora företag som ingår i företagareföreningarnas normala rådgivnings- och informationsarbete biträds av flera remissinstanser, bl. a. *kommerskollegium* samt *länsstyrelserna i Kristianstads* och *Malmöhus län.*

Teko-industrierna

Utbildningsåtgärder för teko-industrierna inleddes under budgetåret 1970/71 (prop. 1970: 41, SU 1970: 60, rskr 1970: 164) som ett fyraårigt program och omställningsåtgärder året därpå (prop. 1971: 1 bil. 15, NU 1971: 13, rskr 1971: 120) som ett treårigt program. Programmen har senare förlängts. Riksdagen beslöt hösten 1975 med anledning av regeringens proposition med förslag till åtgärder för försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet m. m. att förlänga utbildnings- och omställningsåtgärderna för teko-industrierna t. o. m. budgetåret 1977/78 samtidigt som omställningsåtgärderna förstärktes (prop. 1975/76: 57, NU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 107).

Exportfrämjande åtgärder för teko-industrierna inleddes liksom utbildningsprogrammet under budgetåret 1970/71 (prop. 1970: 41, SU 1970: 61 och BaU 1970: 23, rskr 1970: 165 och 188) som ett fyraårigt program, vilket senare har förlängts. Riksdagen beslöt våren 1975 att förlänga exportprogrammet för teko-industrierna t. o. m. budgetåret 1977/78 (NU 1975: 9, rskr 1975: 72). Programmet fick genom beslutet hösten 1975 ökade resurser.

Exportprogrammet, som avser både individuella och kollektiva insatser, administreras av kommerskollegium genom ett särskilt sekretariat. I detta ingår två exportkonsulenter, en för vardera textil- och konfektionsindustrin, med placering hos resp. branschförening. Övriga programdelar administreras av statens industriverk.

Under budgetåret 1974/75 uppgick anslagsramen för exportfrämjande åtgärder för teko-industrierna till 6,5 milj. kr., samtidigt som utgifterna uppgick till 6,4 milj. kr. Vid utgången av budgetåret 1974/75 återstod 5,5 milj. kr. i till största delen disponerad reservation, som hänger samman med att det individuella exportstödet betalas ut i efterhand. Riksdagen beslöt våren 1975 om ett anslag på 5 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Hösten 1975 anslog statsmakterna ytterligare 2 milj. kr. för innevarande budgetår (prop. 1975/76: 57, NU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 107).

Fr. o. m. budgetåret 1974/75 omfattas även pälsindustrin av åtgärderna för teko-industrierna (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 44, NU 1974: 35, rskr 1974: 227).

Statens industriverk

Teko-industrierna genomgår fortfarande, främst till följd av trycket från en intensiv importkonkurrens, en omfattande omställningsprocess. Sysselsättningsutvecklingen väntas bli starkt negativ. Allvarligast är situationen inom konfektionsindustrin, vars konsolideringsnivå gradvis har sänkts under 1970-talet. Industriverket bedömer att de ursprungliga motiven för särskilda statliga strukturanpassningsåtgärder kvarstår och föreslår att utbildnings- och omställningsåtgärderna för teko-industrierna förlängs t. o. m. budgetåret 1978/79. Häri inbegriper verket fortsatta åtgärder för pälskonfektionsindustrin. Kostnaderna för åtgärderna beräknas till sammanlagt 4 910 000 kr. under budgetåret 1976/77.

Kommerskollegium

Enligt kommerskollegium har individuella exportbidrag utgått till mellan 60 och 70 företag per år under de senaste budgetåren. Bidragens storlek har varierat mellan 5 000 och 300 000 kr. och i huvudsak avsett kostnader för marknadsundersökningar, produktanpassning, testförsäljning och vissa direkt säljfrämjande åtgärder enligt specificerade marknadsplaner. Aktiviteterna har främst avsett Centraleuropa, Storbritannien, Norden och Förenta staterna. Under budgetåret 1974/75 beräknas de individuella bidragen ha uppgått till 3,6 milj. kr. av det totala anslagsutnyttjandet på 6,8 milj. kr.

Med ledning av erfarenheterna av verksamheten och de synpunkter som har framförts vid den utvärdering som företagsekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala har utfört, har förändringar vidtagits i fråga om fördelningen av de individuella bidragen. Kommerskollegium prövar nu projekten mer ingående än tidigare samtidigt som en koncentration sker till färre och mer riskbetonade projekt och till satsningar i flerårsperspektiv.

Inom den kollektiva delen av exportprogrammet har främst genomförts marknadsundersökningar, gemensamma visningar och mässframträdanden, journalist- och inköparresor till industrier i Sverige och omfattande s. k. exportaktioner. Aktiviteterna har innefattat de flesta viktiga marknaderna för teko-industrierna med koncentration till Centraleuropa, Storbritannien och i viss mån Förenta staterna. En speciell exportaktion för pälsindustrin har genomförts.

Programmet har genomförts av kollegiets teko-sekretariat och dess två exportkonsulenter i samarbete med aktuella handelssekreterarkontor. Teko-företagen har därvid kunnat erbjudas en alltmer kvalificerad och branschspecifik rådgivning och assistans i Sverige och på exportmarknaderna.

De svenska teko-företagen har under det senaste året mött ett ökande motstånd på sina exportmarknader, främst orsakat av den låga ekono-

miska aktiviteten i flertalet industriländer. Samtidigt har en relativt gynnsam efterfrågeutveckling på den svenska marknaden enligt kommerskollegium i första hand resulterat i en starkt ökande import.

Kommerskollegium föreslår i överensstämmelse med de riktlinjer som riksdagen antog våren 1975 att 5 milj. kr. anvisas för exportfrämjande åtgärder för teko-industrierna under budgetåret 1976/77. Enligt kommerskollegium är det angeläget att kostnaderna för personal vid teko-sekretariatet vid kollegiet inte belastar sakanslaget. Kollegiet föreslår att reglerna för beviljande av individuella bidrag ändras så att möjlighet ges att inom tröskelkostnadsbegreppet stödja etablering av försäljningsbolag utomlands, vilket är en åtgärd som ofta innebär ett stort risktagande från företagens sida.

Träbearbetande industrin

År 1972 fattade statsmakterna beslut om vissa tidsbegränsade åtgärder för den träbearbetande industrin (prop. 1972: 46 och 47, NU 1972: 32 och 33, rskr 1972: 195 och 196). Åtgärdsprogrammet består av utbildningsåtgärder och teknisk konsulentverksamhet. Vidare ingår exportstöd, omställningsbidrag och strukturgarantier för i första hand möbelindustrin. Exportprogrammet, som avser kollektiva insatser, administreras av Sveriges exportråd. Övriga delar av programmet administreras av statens industriverk. Enligt nu gällande riksdagsbeslut upphör åtgärdsprogrammen i och med utgången av detta budgetår.

Statens industriverk

I april 1974 uppdrog regeringen åt statens industriverk att utreda vissa frågor rörande den träbearbetande industrin. Statens industriverk överlämnade i februari 1975 rapporten (SIND 1975: 1) Den träbearbetande industrin under 1970-talet. Utredningen innehåller bl. a. en prognos för branschens framtida utveckling. I enlighet med direktiven läggs inte fram några förslag till åtgärder.

Den träbearbetande industrin har under större delen av efterkrigstiden haft en expansiv utveckling. Inte minst under senare delen av 1960-talet ökade produktionsvolymen påtagligt. De mest betydelsefulla förändringarna under senare år på den svenska marknaden har ägt rum inom bostadsbyggandet, där det skett en markant minskning i antalet nyproducerade lägenheter. Dessa förändringar inom byggnadssektorn har medfört stora påfrestningar för inte minst snickeriindustin. Vidare har betingelserna för den industriella verksamheten i ökad takt påverkats av en tilltagande koncentration i köparleden.

Industriverket redovisar i sin rapport en prognos över utvecklingen fram till år 1980. Som framgår av följande uppställning väntas sysselsättningen minska särskilt kraftigt inom snickeriindustrin.

	Antal sysselsatta		
		1980 (prognos)	
	1972	högalternativ	lågalternativ
Trämöbelindustri	15 250	16 950	12 950
Snickeriindustri	15 150	10 300	9 250
Trähusindustri	9 200	9 300	8 450
Övrig trämanufakturindustri	5 400	6 100	5 500
Hela den träbearbetande industrin	**45 000**	**42 650**	**36 150**

Skillnaderna mellan hög- och lågalternativen grundas på bl. a. olika antaganden om den framtida exportutvecklingen.

Industriverkets rapport har varit föremål för regional avstämning. Detta har skett som ett led i arbetet att pröva formerna för hur länsplaneringsarbetet kan användas vid regional utvärdering av centrala prognoser. Arbetet har letts av arbetsmarknadsdepartementet i samråd med industridepartementet. Enligt de regionala bedömningarna förutses, bortsett från snickeriindustrin, en tämligen väl hävdad sysselsättningsutveckling.

Statens industriverk framhåller i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 behovet av fortsatta statliga åtgärder för den träbearbetande industrin och föreslår att stödinsatserna förlängs t. o. m. budgetåret 1978/79, varvid insatserna för snickeri- och trähusindustrierna fr. o. m. budgetåret 1976/77 vidgas till att omfatta även omställningsbidrag, teknisk konsulentverksamhet och strukturgarantier. Kostnaderna beräknar industriverket till sammanlagt 4 325 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Vissa skrivelser

I en gemensam skrivelse den 23 september 1974 till chefen för handelsdepartementet har Träindustriförbundet, Träindustrins branschorganisation och Svenska träindustriarbetareförbundet fört fram förslag om fortsatt och ökat statligt exportstöd till den träbearbetande industrin.

Vidare har Träindustriförbundet och Träindustrins branschorganisation kommit in med en gemensam skrivelse den 13 maj 1975 till chefen för industridepartementet och Svenska träindustriarbetareförbundet med en skrivelse den 26 mars 1975. I skrivelserna föreslås vissa statliga åtgärder för den träbearbetande industrin, nämligen strukturstöd som omfattar hela branschen, förlängt utbildningsprogram, utvidgat exportstöd, forsknings- och utvecklingsinsatser, restriktivitet i fråga om fortsatt lokaliseringsstöd, utvärdering av lokaliseringsstödets effekter och uppföljning av industriverkets utredning.

Snickerifabrikanternas riksförbund har i en skrivelse den 28 augusti 1975 till chefen för handelsdepartementet fört fram förslag till exportstöd för den träbearbetande industrin, främst snickeriindustrin.

Från Träinformation AB har en skrivelse den 21 april 1975 kommit in till chefen för handelsdepartementet med anhållan om bidrag för viss träinformation.

HSB:s Riksförbund har slutligen i en skrivelse den 24 november 1975 till chefen för industridepartementet hemställt, att regeringen tar initiativ till en samordning av den kapacitets- och sysselsättningsminskning som förutses för snickeriindustrin.

Remissyttranden

Yttranden över skrivelserna från Träindustriförbundet, Träindustrins branschorganisation och Svenska träindustriarbetareförbundet

Remissinstansernas allmänna inställning till statliga stödåtgärder för den träbearbetande industrin är med få undantag positiv.

Samtliga remissinstanser tillstyrker sålunda i princip förslaget om att strukturstödet förlängs och att detta utvidgas till att gälla samtliga delbranscher inom den träbearbetande industrin. *Statens industriverk* framhåller bl. a. att en vidgning av stödet skulle innebära ökade möjligheter till samverkan mellan företag inom olika delbranscher.

Förslaget om att utbildningsprogrammet skall förlängas tillstyrks av samtliga remissinstanser, som har yttrat sig i denna fråga. Flera remissinstanser stryker härvid under vikten av samordning mellan utbildningsinsatserna och övriga stödformer. *Statens industriverk* framhåller att verket under innevarande budgetår har genomfört en samordning av de olika komponenterna i branschprogrammen.

Beträffande förslaget om ett utvidgat exportstöd till den träbearbetande industrin är remissopinionen splittrad. Samtliga remissinstanser, som har yttrat sig på denna punkt, framhåller emellertid nödvändigheten av ökad export. Meningsskiljaktigheter förekommer däremot beträffande utformning, omfattning och inriktning av exportfrämjande åtgärder. Flera remissinstanser, bl. a. *kommerskollegium, statens industriverk, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund* och *Tjänstemännens centralorganisation* anser det nödvändigt med en samlad översyn av exportstödets framtida storlek, inriktning och fördelning på olika industribranscher.

Yttranden över skrivelsen från Träinformation AB

Centralorganisationen SACO/SR, Svensk industriförening, Sveriges trähusfabrikanters riksförbund och *Tjänstemännens centralorganisation* tillstyrker bidragsframställningen. Även andra remissinstanser intar en positiv hållning till framställningen, men gör detta med vissa förbehåll. Sålunda framhåller bl. a. *Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges hantverks- och industriorganisation* och *Sveriges industriförbund* att denna

fråga bör ses i ett större sammanhang. *Statens industriverk* framhåller att den aktuella bidragsframställningen i första hand berör sågverken och vidare att strukturen och utvecklingsmöjligheterna inom denna råvarunära del av trävaruindustrin bör utredas innan ställning tas till exportfrämjande åtgärder. I avvaktan på en sådan utredning avstyrker industriverket bidrag till Träinformation AB.

Gjuteri-, metallmanufaktur- och manuella glasindustrierna

För gjuteriindustrin löper under perioden 1973/74—1975/76 en treårig försöksverksamhet med teknisk konsulentverksamhet och likaledes med början budgetåret 1973/74 omställningsfrämjande åtgärder (prop. 1973: 57, NU 1973: 37, rskr 1973: 149). Statsmakterna fattade våren 1974 beslut om ett utbildningsprogram för gjuteriindustrin fr. o. m. budgetåret 1974/75 (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 41, NU 1974: 35, rskr 1974: 227). För metallmanufakturindustrin löper teknisk konsulentverksamhet för branschens mindre och medelstora företag med viss inriktning på Eskilstunaregionen som en treårig försöksverksamhet under perioden 1974/75—1976/77 och för delar av branschen omställningsfrämjande åtgärder också sedan budgetåret 1974/75 (prop. 1974: 63, NU 1974: 34, rskr 1974: 226). Den manuella glasindustrin omfattas sedan budgetåret 1972/73 av de omställningsfrämjande åtgärderna (prop. 1972: 46, NU 1972: 32, rskr 1972: 195).

Exportfrämjande åtgärder för den manuella glasindustrin inleddes som ett treårigt program under budgetåret 1970/71 samtidigt med exportåtgärderna för teko-industrierna (prop. 1970: 41, SU 1970: 61 och BaU 1970: 23, rskr 1970: 165 och 188) och har senare förlängts. För delar av metallmanufakturindustrin löper ett treårigt exportprogram under perioden 1974/75—1976/77 (prop. 1974: 63, NU 1974: 34, rskr 1974: 226).

Exportåtgärderna administreras av Sveriges exportråd. Övriga delar av programmen administreras av statens industriverk.

Statens industriverk

Beträffande gjuteriindustrin anför statens industriverk att den tekniska utvecklingen mot allt mer mekaniserade och kapitalkrävande tillverkningsmetoder och de höga kostnaderna för nödvändiga förbättringar av den inom stora delar av branschen dåliga arbetsmiljön ställer krav på större och mera specialiserade enheter. En fortsatt strukturomvandling inom gjuteriindustrin synes enligt industriverket vara en förutsättning för att branschen i framtiden skall vara konkurrenskraftig. Industriverket föreslår att stimulansåtgärderna för gjuteriindustrin förlängs i fyra år t. o. m. budgetåret 1979/80. För budgetåret 1976/77 föreslår verket därvid ökade resurser i första hand för omställningsstödet,

men även för den tekniska konsulentverksamheten för att kompensera kostnadsökningarna.

Vad beträffar metallmanufakturindustrin anför industriverket, att erfarenheterna av det första årets verksamhet understryker behovet av insatser, särskilt i Eskilstunaregionen. Enligt tidigare beslut skall den tekniska konsulentverksamheten för metallmanufakturindustrin fortsätta t. o. m. budgetåret 1976/77. Industriverket föreslår att såväl den tekniska konsulentverksamheten som omställningsåtgärderna för delar av metallmanufakturindustrin förlängs t. o. m. budgetåret 1979/80. För budgetåret 1976/77 föreslår verket förstärkta resurser för omställningsstödet. Underleverantörsfrågorna spelar en stor roll i branschen och industriverket bedömer behovet av anpassad utbildning som stort. Verket föreslår som en ny programdel utbildningsåtgärder för delar av metallmanufakturindustrin till en uppskattad kostnad av 500 000 kr. under budgetåret 1976/77. F. n. saknas särskild handläggare för metallmanufakturindustrin inom omställningsstödet. Mot bakgrund av de vidgade kontakterna i branschen och förslaget om utvidgning till utbildningsåtgärder föreslår industriverket en förstärkning med en handläggare för metallmanufakturindustrin.

Den manuella glasindustrin har sedan branschprogrammens tillkomst genomgått en betydande strukturell förändring där stimulansåtgärderna enligt industriverkets bedömning spelat en betydelsefull roll. Lönsamheten inom branschen är dock fortfarande i stort sett otillfredsställande. Industriverket tillkallade förra året en särskild arbetsgrupp för att analysera branschens situation och eventuella behov av ytterligare insatser. I avvaktan på resultatet av arbetsgruppens arbete föreslår verket att åtgärderna för den manuella glasindustrin förlängs under nästa budgetår.

Sammanlagt beräknar industriverket kostnaderna för berörda branschprogram till 5 600 000 kr. under budgetåret 1976/77.

Sveriges exportråd

Enligt tidigare beslut löper exportprogrammet för delar av metallmanufakturindustrin t. o. m. budgetåret 1976/77. I anslagsframställningen från Sveriges exportråd har för budgetåret 1976/77 tagits upp oförändrat 700 000 kr. för exportåtgärder för metallmanufakturindustrin och likaså oförändrat 700 000 kr. för fortsatta exportåtgärder för den manuella glasindustrin.

Föredraganden

De branschfrämjande åtgärderna har införts i samband med att utvecklingen har ställt krav på en alltmer genomgripande strukturomvandling. Åtgärderna inleddes år 1970 med utbildningsinsatser och exportfrämjande åtgärder för teko-industrierna och den manuella glas-

industrin. Verksamheten har därefter successivt utvidgats till andra branscher med omställningsproblem. Åtgärderna omfattar f. n. även den träbearbetande industrin, i första hand möbelindustrin, samt sko-, gjuteri-, metallmanufaktur- och pälsindustrierna. Flera av dessa branscher har ett stort inslag av småföretag. Ett gemensamt drag är vidare en arbetskraftsintensiv produktion. Flertalet branscher upplever en svag utveckling på den egna hemmamarknaden i första hand till följd av ökande importkonkurrens. Vissa branscher kännetecknas av en teknisk utveckling på produkt- eller produktionsområdet. Inslaget av småföretag innebär för många branscher svårigheter att av egen kraft genomföra de för en fortsatt konkurrenskraft nödvändiga omställningarna.

Också i fråga om typer av åtgärder inom programmen har det skett en successiv breddning. Utbildnings- och exportstimulansåtgärderna har kompletterats med stöd till tekniskspridning via tekniska konsulenter och direkt strukturpåverkande åtgärder i form av bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte och strukturgarantier.

Samtliga branschfrämjande åtgärder är tidsbegränsade enligt principen att stöd av detta slag i huvudsak skall utgå endast under ett omställningsskede, när utsikter till egen konkurrenskraft på sikt föreligger. Till väsentliga delar löper åtgärderna enligt hittillsvarande beslut ut i och med utgången av innevarande budgetår. Systemet med bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte och strukturgarantier, som löpte som ett treårigt program under budgetåren 1972/73—1974/75, förlängdes med ett år enligt statsmakternas beslut förra året. Därmed omfattas möbel-, manuella glas-, gjuteri- och metallmanufakturindustrierna av omställningsåtgärderna t. o. m. den 30 juni 1976. Beträffande teko- och skoindustrierna vill jag erinra om att riksdagen redan har beslutat om fortsatta åtgärder efter den 30 juni 1976 (prop. 1975/76: 57, NU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 107). Andra programdelar som enligt hittillsvarande beslut upphör den 30 juni 1976 är de olika åtgärderna för den träbearbetande industrin och gjuteriindustrin.

På mitt uppdrag har särskilda utvärderingar av vissa branschfrämjande åtgärder genomförts och tidigare redovisats för riksdagen (jfr prop. 1974: 1 bil. 15 s. 34 och prop. 1975: 1 bil. 15 s. 66). Enligt dessa utvärderingar har åtgärderna överlag haft positiva effekter på kort sikt. Mer långsiktiga effekter av åtgärderna är av naturliga skäl svåra att avläsa. Statens industriverk tog i början av år 1975 initiativ till ett utredningsarbete för att bl. a. systematisera erfarenheterna av den hittillsvarande verksamheten. I en särskild promemoria, som avlämnades i juni 1975, bedöms åtgärderna ha haft stor betydelse för berörda branscher. Mot den bakgrunden föreslår industriverket att branschfrämjande åtgärder görs till ett permanent inslag i näringspolitiken, dock med bibehållande av tidsbegränsningen för insatserna för varje enskild bransch.

Vid remissbehandlingen av industriverkets rapport har inställningen

till åtgärderna från centrala och regionala myndigheters och organisationers sida visat sig vara nästan genomgående positiv. Många remissinstanser, bl. a. arbetstagarorganisationer och många länsstyrelser, tillstyrker industriverkets förslag om att åtgärderna görs till ett permanent inslag i näringspolitiken. På denna senare punkt är dock inte remissopinionen helt enstämmig, främst genom att flera industriorganisationer inte anser tillräckligt underlag föreligga för ett sådant beslut och därför avstyrker industriverkets förslag.

För min del anser jag att erfarenheterna hittills har visat att branschfrämjande åtgärder på ett betydelsefullt sätt har kunnat underlätta och främja berörda branschers omställning och anpassning till ändrade förhållanden. Jag räknar därför med att en aktiv industripolitik även i framtiden kan komma att inbegripa branschfrämjande åtgärder med huvudsakligt syfte att främja en utveckling mot ökad konkurrenskraft inom branscher med omställningssvårigheter. I fråga om de branschprogram som löper ut med utgången av innevarande budgetår anser jag att de hittills uppnådda resultaten talar för att åtgärderna förlängs. Jag förordar således att nuvarande branschfrämjande åtgärder fortsätter under budgetåret 1976/77 för de branscher som nu omfattas av åtgärderna. Jag vill på nytt erinra om att riksdagen har fattat särskilda beslut om fortsatta åtgärder för teko- och skoindustrierna.

Industriverket har i sin promemoria pekat på vissa brister vad gäller samordningen av olika åtgärder och föreslagit att verket får i uppdrag att svara för samordningen när det är fråga om åtgärder för branscher som är föremål för branschfrämjande åtgärder. I detta syfte föreslår verket att andra myndigheter med ansvar för delar av de branschfrämjande åtgärderna eller som över huvudtaget handhar statliga åtgärder som berör branscher, som är föremål för branschfrämjande åtgärder, åläggs att dels samråda med industriverket vid utformningen av sina åtgärdsprogram, dels informera verket innan konkreta åtgärder vidtas för företag inom dessa branscher. Behovet av ökad samordning mellan olika åtgärder är en fråga som tas upp av nästan samtliga remissinstanser. Även vid remissbehandlingen av framställningar avseende åtgärder för träbearbetande industri, till vilka jag strax återkommer, har vikten av samordning framhållits. Många remissinstanser finner det naturligt att industriverket får svara för de samordnande uppgifterna i dessa sammanhang. Flera länsstyrelser anför häremot, att de regionalpolitiska målen bör vara avgörande för hur de branschfrämjande åtgärderna sätts in och föreslår i stället att industriverket åläggs samråda med de regionala organen.

En hög grad av samordning av insatta åtgärder för en viss bransch är enligt min mening en grundläggande förutsättning för effektivitet i verksamheten. Sedan statens industriverk inrättades den 1 juli 1973, har de branschfrämjande åtgärderna till stora delar samordnats inom industri-

verket. Verksamheten med omställningsbidrag överfördes sålunda till industriverket år 1973, utbildningsåtgärderna året därpå i samband med att statens institut för företagsutveckling integrerades med industriverket och strukturgarantiverksamheten år 1975. Att de branschfrämjande åtgärderna till stora delar sålunda har samlats inom industriverket, har möjliggjort en alltmer ökad samordning, exempelvis i form av s. k. delbranchprojekt, som går ut på att engagera företag med samma produktsortiment i ett långsiktigt planerings- och omstruktureringsarbete i vilket integrerade konsult- och utbildningsinsatser ingår. Parallellt med dessa åtgärder har för flertalet branscher löpt särskilda exportprogram administrerade av kommerskollegium eller Sveriges exportråd.

Som jag inledningvis har redogjort för har chefen för handelsdepartementet tidigare denna dag efter samråd med mig föreslagit, att de exportfrämjande åtgärderna för vissa branscher förs över från tionde huvudtitelns anslag Exportfrämjande åtgärder till trettonde huvudtiteln. Jag har därvid förordat att medlen för dessa exportprogram med undantag för åtgärderna för skoindustrin förs samman med medlen för övriga branschfrämjande åtgärder under detta anslag. De reservationer som föreligger för dessa ändamål på tionde huvudtitelns anslag bör alltså föras över till det här anslaget vid utgången av detta budgetår. Till exportprogrammet för skoindustrin återkommer jag vid min anmälan av anslaget Strukturåtgärder för skoindustrin.

I syfte att åstadkomma en ökad samordning på myndighetsplanet mellan särskilda exportstimulansåtgärder och övriga branschfrämjande åtgärder förordar jag att industriverket ges ett programansvar även för exportåtgärderna. Anvisade medel för exportprogrammen bör således fr. o. m. budgetåret 1976/77 disponeras av statens industriverk. För administrationen av exportåtgärderna för teko-industrierna finns ett särskilt teko-sekretariat vid kommerskollegium. Chefen för handelsdepartementet har tidigare denna dag efter samråd med mig föreslagit att detta sekretariat förs över till statens industriverk. I fråga om sådana exportfrämjande åtgärder för teko-industrierna som bedöms ha betydelse för försörjningsberedskapen bör industriverket samråda med överstyrelsen för ekonomiskt försvar. För övriga branscher bör statens industriverk efter förslag av Sveriges exportråd fastställa program för verksamheten. Exportrådet bör på uppdrag av industriverket svara för verkställigheten av sådana exportfrämjande aktiviteter som innefattar medverkan av rådet och den exportfrämjande utlandsorganisationen. Det ankommer på regeringen att besluta i dessa frågor. Med den samordning av de exportfrämjande åtgärderna med industriverkets nuvarande branschfrämjande åtgärder som jag här har tagit upp kommer en del av det samordningsbehov att tillgodoses som förordas i industriverkets rapport om branschfrämjande åtgärder. Genom samordningen räknar jag med en ökad effektivitet av insatta åtgärder dels genom att insatserna i ökad

grad kan koncentreras till på sikt utvecklingsbara delar av branscherna, dels genom att effekterna av olika åtgärder är större när de sätts in på ett samordnat sätt.

För samråd i fråga om teko- och glasexportprogrammen finns f. n. en rådgivande nämnd vid kommerskollegium. Detta samråd bör i fortsättningen inordnas i industriverkets system för samråd för branschfrämjande åtgärder.

När förslagen till det nuvarande programmet med omställningsbidrag och strukturgarantier lades fram anförde jag (prop. 1972: 46 s. 24), att det var nödvändigt att komplettera bidragsgivningen för konsultundersökningar med aktiva insatser från myndighetens sida. De berörda branscherna har ett stort inslag av mindre företag som endast i liten utsträckning kan nås av en från industriverket centralt utgående uppsökande verksamhet. Enligt industriverket bör verksamheten kompletteras med den uppsökande verksamhet inom den mindre och medelstora industrin som ingår i företagareföreningarnas normala rådgivnings- och informationsarbete. Flera remissinstanser har uppmärksammat frågan och därvid redovisat samma inställning som industriverket. Jag delar denna inställning och räknar med att företagareföreningarna inom ramen för sin uppsökande verksamhet kan göra väsentliga insatser genom information om branschfrämjande åtgärder, särskilt för de mindre företagen. Vad gäller de regionalpolitiska samordningsaspekterna kommer dessa bl. a. till uttryck i det nära samarbetet mellan industriverket och företagareföreningarna, som fungerar som verkets regionala kontaktorgan.

Jag övergår nu till att behandla åtgärderna inom olika branscher.

För *teko-industrierna* inleddes de branschfrämjande åtgärderna under budgetåret 1970/71 med fyraåriga utbildnings- och exportprogram som fr. o. m. budgetåret 1971/72 kompletterades med omställningsbidrag till konsultundersökningar och fr. o. m. budgetåret 1972/73 med strukturgarantier. Åtgärderna har senare förlängts. Riksdagen fattade våren 1975 beslut om en treårig förlängning t. o. m. budgetåret 1977/78 av exportprogrammet och om en tvåårig förlängning t. o. m. budgetåret 1976/77 av övriga programdelar.

Under år 1975 försämrades läget för teko-industrierna i samband med att den internationella lågkonjunkturen minskade möjligheterna för den svenska exporten, samtidigt som importen på trikå- och konfektionsområdet ökade markant. Skoindustrins läge förvärrades ytterligare.

Som jag redan har redovisat godkände riksdagen under hösten 1975 förslag om särskilda åtgärder för försörjningsberedskapen inom beklädnadsområdet m. m. (prop. 1975/76: 57, NU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 107), dvs. för teko-industrierna samt sko- och garveriindustrierna. Åtgärderna omfattar ökad upphandling genom främst ökade statliga lager och tidigarelagda beställningar samt höjda ramar för avskrivningslån

och lånegarantier för försörjningsberedskapsmotiverade investeringar i byggnader och maskiner. Riksdagen antog vidare förslag om förstärkta branschfrämjande åtgärder för teko- och skoindustrierna. Som jag inledningsvis har anfört bör medlen för omställningsbidragen för skoindustrin och exportprogrammet för sko- och garveriindustrierna för nästa budgetår föras upp under ett nytt anslag, Strukturåtgärder för skoindustrin.

Beträffande strukturprogrammet för teko-industrierna innebär beslutet att ökade insatser skall göras med inriktning på i första hand s. k. delbranschprojekt, som genom ett långsiktigt planerings- och omstruktureringsarbete syftar till att så långt möjligt mynna ut i konkreta handlingsprogram för företagen. För omställningsfrämjande åtgärder för teko-industrierna har anvisats ytterligare 2,5 milj. kr. för innevarande budgetår. Vidare antogs riktlinjer för fortsatta åtgärder under budgetåren 1976/77 och 1977/78 till en beräknad kostnad av 7 milj. kr. per år, vari inräknades en förlängning av utbildningsprogrammet. För exportfrämjande åtgärder för teko-industrierna anvisades ytterligare 2 milj. kr. för innevarande budgetår och beräknades en förstärkning med 3 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1976/77 och 1977/78.

I enlighet med de av riksdagen antagna riktlinjerna beräknar jag nu 7 milj. kr. för teko-industriernas utbildnings- och omställningsprogram under budgetåret 1976/77 och 8 milj. kr. för exportfrämjande åtgärder för teko-industrierna. I dessa ramar har jag räknat in genomförandekostnader för programmen vid statens industriverk.

Kommerskollegium har vidtagit förändringar vid fördelningen av de individuella bidragen inom exportprogrammet med ledning av erfarenheterna av verksamheten och de synpunkter som har framförts vid den utvärdering som företagsekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala har utfört på mitt uppdrag. Förändringarna innebär, att projekten nu prövas mer ingående än tidigare. Vidare koncentreras bidragen till mer riskbetonade projekt och till satsningar i flerårsperspektiv. Enligt min mening bör de genomförda förändringarna bidra till att öka effekterna av exportprogrammet.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att fortsatta statliga åtgärder för den *träbearbetande industrin* är väl motiverade. Det övergripande syftet är att underlätta strukturomvandlingen så att en långsiktigt konkurrenskraftig bransch skapas, samtidigt som denna struktur- och marknadsanpassning inte får oacceptabla konsekvenser för den enskilde eller samhället.

För möbelindustrin, i vilken jag räknar in både trä- och metallmöbeltillverkning, löper ett fyraårigt branschprogram t. o. m. utgången av innevarande budgetår. Trots att goda resultat har uppnåtts för de delar av branschen som hittills har varit föremål för insatser fortsätter de strukturella problemen att göra sig gällande för stora delar av

möbelindustrin. I takt med den fortgående inköpskoncentrationen inom detaljhandelsledet viker marknaden för många mindre och medelstora möbeltillverkare. Möjligheterna till långsiktig överlevnad för dessa företag torde i flera fall ligga i samarbete eller samgående med andra företag för att därigenom uppnå exempelvis ökad specialisering inom komponenttillverkning eller vissa bearbetningsmoment. En fortsatt strukturell omvandling inom möbelindustrin bör enligt min mening kunna underlättas väsentligt genom en förlängning av de branschfrämjande åtgärderna.

Inom den träbearbetande industrin i övrigt är det framför allt s n i c k e r i i n d u s t r i n som uppvisar stora omställningsproblem. F. n. råder inom denna delbransch en besvärande överkapacitet. Detta är ett resultat av i första hand det minskade bostadsbyggandet. Inte minst de mindre företagen har oftast begränsade möjligheter att själva möta de ständigt ökade kraven på bl. a. marknadsanpassning och långsiktig planering. Enligt min bedömning är det av synnerlig vikt med ökad samverkan mellan snickeriföretagen för att lösa branschens problem. För snickeriindustrin bedömer jag det sålunda som väsentligt att fortsatta statliga åtgärder inkluderar även omställningsbidrag och strukturgarantier för att främja en sådan utveckling.

Vad avser t r ä h u s i n d u s t r i n förordar jag att nuvarande åtgärder fortsätter under budgetåret 1976/77.

Som har framgått av min tidigare redovisning föreligger en rad förslag till statliga åtgärder för den träbearbetande industrin, framförda från skilda håll. Vad avser förslagen rörande den regionalpolitiska stödverksamheten har chefen för arbetsmarknadsdepartementet tidigare denna dag behandlat stödverksamheten, bl. a. vad avser den träbearbetande industrin (prop. 1975/76: 100 bil. 13 E). Beträffande förslag till åtgärder rörande forsknings- och utvecklingsverksamheten återkommer jag i det följande vid min anmälan av anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling (s. 204).

Träinformation AB har hemställt om statliga bidrag till dess verksamhet för att i större utsträckning kunna stödja de trävaruproducerande företagen i deras exportsträvanden. Enligt min bedömning syftar verksamheten i första hand till att informera om trä betraktat som material. Den är således inte primärt inriktad på att främja exporten av inhemskt förädlade produkter av bl. a. typen möbler, snickerier och trähus. Jag anser att särskilt statligt stöd bör komma i fråga för i första hand sådan exportfrämjande verksamhet som helt och odelat gagnar den träbearbetande industrins förädlade produkter. Mot den bakgrunden är jag inte beredd att tillstyrka särskilt bidrag till Träinformation AB.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört, förordar jag i likhet med flertalet remissinstanser fortsatta åtgärder för den träbearbetande industrin under budgetåret 1976/77. Jag föreslår därvid att åtgärderna för

snickeriindustrin kompletteras med omställningsbidrag och strukturgarantier. Kostnaderna för utbildningsåtgärder, omställningsbidrag och teknisk konsulentverksamhet under budgetåret 1976/77 beräknar jag till 3 025 000 kr. För exportfrämjande åtgärder räknar jag nästa budgetår med en oförändrad ram av 800 000 kr. Sammanlagt beräknar jag alltså kostnaderna för branschfrämjande åtgärder för den träbearbetande industrin under budgetåret 1976/77 till 3 825 000 kr.

För *gjuteriindustrin* löper dels enligt tidigare beslut ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet t. o. m. innevarande budgetår, dels ett under budgetåret 1974/75 inlett utbildningsprogram, som har beräknats omfatta fyra budgetår. Branschen omfattas vidare sedan budgetåret 1973/74 av verksamheten med omställningsbidrag och strukturgarantier. För teknisk konsulentverksamhet och utbildningsåtgärder för gjuteriindustrin räknar jag nästa budgetår med 1 150 000 kr., vilket är en höjning jämfört med innevarande budgetår med 200 000 kr.

För *metallmanufakturindustrin* inleddes under budgetåret 1974/75 ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet. Delar av branschen omfattas sedan budgetåret 1974/75 av systemet med omställningsbidrag och strukturgarantier och — som ett treårigt program — exportfrämjande åtgärder. För teknisk konsulentverksamhet och exportfrämjande åtgärder räknar jag med samma medelsram som innevarande budgetår, nämligen (150 000 + 700 000 =) 850 000 kr.

För *den manuella glasindustrin* inleddes treåriga utbildnings- och exportprogram under budgetåret 1970/71. Exportprogrammet har senare förlängts. Glasindustrin omfattas också av verksamheten med omställningsbidrag och strukturgarantier. För exportfrämjande åtgärder räknar jag nästa budgetår med en oförändrad ram av 700 000 kr.

För verksamheten med omställningsbidrag till gjuteri-, metallmanufaktur- och manuella glasindustrierna räknar jag med 1 685 000 kr.

Sammanlagt har jag alltså för branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1976/77 beräknat (7 000 000+8 000 000+3 825 000+1 150 000 +850 000+700 000+1 685 000=) 23 210 000 kr.

FRÄMJANDE AV FÖRETAGSSERVICE

Åtgärderna för främjande av företagsservice består av statliga bidrag till företagareföreningarna i syfte att förstärka dessas utvecklingsfrämjande verksamhet, i första hand teknisk och ekonomisk rådgivning, kontaktförmedling och information. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 bedrivs också viss försöksverksamhet med industriell design. Riktlinjerna för verksamheten har angivits i prop. 1973: 41 (s. 108, NU 1973: 54, rskr 1973: 225) och i prop. 1975: 1 (bil. 15 s. 80) samt, vad gäller de särskilda insatserna under en treårsperiod för metallmanufakturindustrin inom Eskilstunaområdet, i prop. 1974: 63 (NU 1974: 34, rskr

1974: 226). Fördelningen av medlen grundas på programförslag från företagareföreningarna.

Statens industriverk

Under budgetåren 1973/74 och 1974/75 har statens industriverk prioriterat insatser inom områdena marknadsföring och produktförnyelse. Satsningen på dessa områden bör enligt industriverket fortsätta. Undersökningar har visat att marknadsföring/produktutveckling är de områden där de största problemen — och möjligheterna — finns i de mindre företagen. Kompetens inom dessa områden har hittills till stor del saknats i företagareföreningarna, men håller nu på att byggas upp. Verket anser det angeläget att denna uppbyggnad kan fortsätta.

Enligt industriverket föreligger behov av att kartlägga den framtida inriktningen och omfattningen av företagsserviceverksamheten. I ett sådant kartläggningsarbete behövs föreningarnas medverkan, vilket medför behov av ytterligare medel. Dessutom torde detta arbete komma att visa på behov av insatser från föreningarna inom nya områden. Erfarenheterna pekar redan nu på behov av en ökad uppmärksamhet beträffande exempelvis underleveranser, nyetableringar och dataservice. Industriverket har nyligen genomfört en utredning (SIND PM 1975: 7) om användarfrämjande åtgärder på dataområdet, främst avseende de mindre och medelstora företagen. På grundval av utredningsresultaten föreslår verket, vilket kommer att redovisas i det följande, att vissa sådana åtgärder kanaliseras genom företagareföreningarna inom ramen för företagsserviceverksamheten (s. 75).

I företagareföreningarnas uppsökande verksamhet ingår bl. a. att identifiera behov av åtgärder inom företagen, att förmedla kontakter och att följa upp föreslagna åtgärder. De resurser som föreningarna hittills har haft till förfogande, har enligt industriverket inte gjort det möjligt att i önskvärd omfattning bedriva uppföljande verksamhet. Erfarenheterna visar att uppföljningen är mycket viktig för att föreningarnas rådgivningsverksamhet skall få avsedd effekt. För detta ändamål behövs därför enligt verket ökade medel.

Industriverket betonar starkt nödvändigheten av en bred och slagkraftig verksamhet på företagsserviceområdet. Erfarenheterna hittills är goda, men visar också att den uppsökande verksamhet som föreningarna har inlett medför behov av ytterligare medel för att föreningarna på ett tillfredsställande sätt skall kunna fungera som regionala kontakt- och serviceorgan.

Industriverket redovisar, att företagareföreningarnas samlade medelsanspråk för nästa budgetår uppgår till ca 13 milj. kr. Verket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till sammanlagt 9 milj. kr., vilket innebär en ökning med 2 milj. kr. Härav avser 400 000 kr. särskilda insatser i Eskilstunaområdet.

Industriverket föreslår slutligen att denna anslagspost och det under elfte huvudtiteln upptagna anslaget Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader slås samman till ett enda anslag.

Användarfrämjande åtgärder på dataområdet

Dataindustriutredningen föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 1974: 10) vissa kompletterande användarfrämjande åtgärder på dataområdet. Vad gällde åtgärder speciellt för de mindre och medelstora företagen ansåg utredningen att ytterligare utredningsarbete erfordrades. Regeringen uppdrog därför den 27 februari 1975 åt statens industriverk att utreda vissa frågor rörande användarfrämjande åtgärder på dataområdet.

Industriverket har i september 1975 redovisat resultaten av utredningsarbetet i en promemoria (SIND PM 1975: 7) Användarfrämjande åtgärder på dataområdet — En studie med inriktning på mindre och medelstora företag. Efter remiss har yttranden över promemorian kommit in från 15 remissinstanser. En översiktlig redogörelse över remissvaren lämnas i det följande. En mer utförlig sammanställning har utarbetats inom industridepartementet och fogats till handlingarna i ärendet.

Enligt promemorian finns det i dag betydande svårigheter i fråga om datateknikens spridning till och effektiva användning i mindre och medelstora företag. I promemorian framhålls därför att det är motiverat med vissa ytterligare samhällsinsatser för att främja och underlätta ett rationellt ADB-utnyttjande hos denna grupp av företag. Insatserna bör primärt syfta till att en effektiv ekonomisk planering och styrning över huvud taget kommer till stånd i dessa företag, snarare än att mer direkt verka för installation av ADB-baserade system i företagen. ADB-tekniken bör endast ses som ett bland flera administrativa, ekonomiska och produktionstekniska hjälpmedel i företagens strävan att upprätthålla en konkurrenskraftig verksamhet på längre sikt.

I promemorian föreslås att insatserna, som skall ses som en integrerad del i den samlade företagsserviceverksamheten, får ett relativt stort inslag av utbildning och information. Vidare bör företagareföreningarna ges viss egen kapacitet att bistå företagen i mer renodlade ADB-frågor. I promemorian bedöms att varje förening för detta behöver en personalförstärkning motsvarande i genomsnitt ca en fjärdedels tjänst. Kostnaderna härför beräknas i promemorian till ca 700 000 kr. per år. Verksamheten under budgetåret 1976/77 bör dock begränsas till fyra eller fem föreningar. Kostnaderna härför beräknas till ca 150 000 kr.

Enligt promemorian är det också nödvändigt att vissa medel anvisas för centralt organiserade aktiviteter. Sålunda bör bl. a. ett kursprogram utarbetas för företagareföreningarnas personal. Industriverkets SIFU-enhet bör få ansvaret för kursutveckling och genomförande. Kostnaderna beräknas till ca 155 000 kr. under budgetåret 1976/77. Vidgas för-

söksverksamheten till att omfatta samtliga föreningar beräknas kostnaderna för budgetåret 1977/78 till ca 125 000 kr.

Utöver utbildningen av företagareföreningarnas personal är det enligt promemorian motiverat att för den företagsledande personalen bygga vidare på denna kursverksamhet. Vidgas kursprogrammet till att inbegripa även de problem som hänger samman med värderingar av och målsättningen för ADB-system sett ur olika intressenters synvinklar bör de anställdas representanter ges kunskaper om ADB-tekniken för att därigenom kunna bedöma och värdera dess konsekvenser. Enligt promemorian är SIFU-enheten väl ägnad att i samråd med Servi-Data AB, branschorganisationer och andra specialister utveckla sådana kurser. Kostnaderna för att ta fram detta kurspaket beräknas till ca 100 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Upphandlingen av datatjänster är enligt promemorian ett problem särskilt för de mindre företagen. Mot denna bakgrund är det angeläget att förteckningar över utbudet liksom checklistor för själva upphandlingen tas fram. Detta bör ske centralt inom industriverket. Kostnaderna för budgetåret 1976/77 har beräknats till 145 000 kr., varav två tredjedelar avser anlitande av utomstående expertis. Därefter beräknas kostnaden till 45 000 kr. per budgetår för en halv tjänst inom verkets sektion för företagsservice.

Det är också angeläget att samhället genom olika insatser verkar för en kartläggning av olika företagsgruppers ADB-behov. Särskilt angeläget är behovet av branschanpassade systemlösningar. I detta sammanhang redovisas i promemorian ett pilotprojekt på teko-området, som f. n. pågår inom industriverket. Enligt promemorian är det angeläget att detta projekt kompletteras med en försöks- och utvärderingsverksamhet under budgetåret 1976/77. Kostnaderna för industriverket kan beräknas till 400 000 kr.

De totala kostnaderna för det i utredningen föreslagna programmet har för budgetåret 1976/77 beräknats till 950 000 kr.

Remissyttranden

Industriverkets uppfattning att insatserna primärt bör syfta till att främja ekonomisk planering och styrning över huvud taget snarare än att mer direkt verka för användningen av ADB-baserade system i företagen stöds av alla remissinstanser. Flertalet remissinstanser tillstyrker också generellt det i promemorian föreslagna programmet. Avvikande uppfattning redovisas av *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Sveriges industriförbund* och *Sveriges hantverks- och industriorganisation*, som inte helt delar utredningens syn på hur själva anpassningsprocessen skall främjas och underlättas.

Förslaget att på försök inleda samhällsinsatser vad avser ADB-utnyttjandet i de mindre företagen via företagareföreningarna stöds av *statskontoret*, *skolöverstyrelsen (SÖ)*, *Svenska dataföreningen*, *SEBRO*

servicebyråernas branschorganisation och *Riksdataförbundet/Servi-Data.* Att dessa insatser inleds med ett utbildningsprogram för viss del av företagareföreningarnas personal stöder flertalet remissinstanser. *Riksrevisionsverket* ifrågasätter dock om inte stöd behövs även för utvärdering av utrustning och program efter idrifttagande.

Förslaget i promemorian att SIFU-enheten bör utveckla en ADB-kurs för såväl företagsledande personal som arbetstagarrepresentanter i de mindre företagen stöds av *Landsorganisationen i Sverige* (LO), *SE-BRO servicebyråernas branschorganisation, Riksdataförbundet/Servi-Data, Tjänstemännens centralorganisation* (TCO) m. fl. LO och TCO fäster särskild vikt vid att de anställdas behov redan från början får påverka utformningen av olika system. LO informerar dessutom om att en arbetsgrupp har för avsikt att före årsskiftet 1975—1976 lägga fram ett förslag till fackligt handlingsprogram inom området företagsdemokrati och datateknik. *SÖ* och *Svenska dataföreningen* påminner om det redan i dag befintliga kursutbudet.

Förslaget att SIFU-enheten med extern hjälp får angripa problemen med det ofullkomliga och ostrukturerade utbudet stöds av det övervägande antalet remissinstanser.

Den i promemorian framförda uppfattningen att bransch- eller delbranschanpassade ADB-lösningar för små företag i framtiden kan erbjuda en framkomlig väg stöds av ett flertal remissinstanser. *Styrelsen för teknisk utveckling* (STU) vill att dylika åtgärder snarast sätts igång, men anser att det operativa skeendet vid behovsdiskussioner och systemkonstruktionsanalys kräver en detaljerad datateknisk fackkunskap. STU tar f. n. inte ställning till var och i vilken form dessa operativa aktiviteter bör äga rum. STU har emellertid redan liknande tankegångar under konkret handläggning inom STU. *LKD Leverantörsföreningen kontors- och datautrustning* föreslår direkta kontakter mellan industriverket och berörda branschföreningar för gemensamma projekt i linje med förslaget. *Företagareföreningarnas förbund* anser att samverkan mellan dataserviceföretagen bör kunna möjliggöra lägre system- och programkostnader för de mindre företagen. *LO* framhåller fackföreningsrörelsens intresse och föreslår att företrädare för berörda fackförbund skall beredas tillfälle att påverka utformningen av dessa system.

Föredraganden

Genom införandet av det statliga stödet på företagsserviceområdet har enligt min mening förutsättningarna för en gynnsam utveckling inom de mindre och medelstora företagen förbättrats påtagligt. Allt fler företag har blivit medvetna om värdet av de stöd- och utvecklingsinsatser som erbjuds dem från centralt och regionalt håll. Företagareföreningarnas roll som samordnande rådgivningsorgan och kontaktförmedlare på regional nivå har därvid förstärkts. Efterfrågan på föreningarnas

tjänster har följaktligen ökat kraftigt. Jag delar därför industriverkets uppfattning att ytterligare medel bör ställas till föreningarnas förfogande under nästa budgetår.

I likhet med verket anser jag att insatserna inom områdena marknadsföring och produktförnyelse bör öka. Jag finner det också angeläget att föreningarna medverkar till att de åtgärder genomförs som föreningarna i sin uppsökande verksamhet föreslår bli vidtagna inom det enskilda företaget. Jag har tagit hänsyn härtill vid min beräkning av anslagsposten Främjande av företagsservice.

För att de samlade insatserna på företagsområdet skall kunna sättas in på ett effektivt och genomtänkt sätt krävs ett löpande utbyte av information mellan industriverket och föreningarna. Verket har det samordnande ansvaret för insatserna och behöver därför löpande få information om pågående verksamheter ute hos föreningarna. Dessa å sin sida har behov av att fortlöpande få del av den kunskap och de erfarenheter som samlas hos verket. Det är därför enligt min uppfattning av stor vikt att formerna för detta informationsutbyte utvecklas vidare.

Statens industriverk har på regeringens uppdrag gjort en utredning rörande *användarfrämjande åtgärder på dataområdet* med inriktning mot mindre och medelstora företag. I den av verket framlagda promemorian föreslås ett program inom ramen för industriverkets verksamhet på företagsserviceområdet för insatser för att främja och underlätta ett rationellt ADB-utnyttjande hos de mindre och medelstora företagen. Programmet omfattar resurser för företagareföreningarna för att bistå företagen i ADB-frågor genom utbildning av företagareföreningarnas personal, utarbetande av underlag för att bistå företagen vid datauppbandling, uppföljning och information samt kartläggning av olika företagstypers ADB-behov. Programmet är utformat så att ADB-tekniken skall kunna vara ett alternativ till annan administrativ teknik för att få till stånd effektiv ekonomisk planering, styrning och kontroll i de mindre och medelstora företagen. De flesta remissinstanserna ställer sig positiva till den föreslagna uppläggningen.

För egen del finner jag i likhet med industriverket och remissinstanserna det värdefullt att de insatser på företagsserviceområdet som görs för de mindre och medelstora företagen, kan omfatta även frågor inom dataområdet. En förutsättning för att företagareföreningarna skall kunna föra ut dessa frågor till företagen är att deras egen personal får viss grundläggande ADB-utbildning. Målet för en sådan utbildning bör enligt min mening vara att föreningarnas konsulter själva skall kunna avgöra när ADB-teknik kan vara ett lämpligt hjälpmedel till gagn för det enskilda företaget och dess anställda. Kostnaderna för industriverket att ta fram ett kursprogram och genomföra viss utbildning har i promemorian beräknats till 280 000 kr. under två år. Av praktiska skäl får

denna verksamhet under nästa budgetår koncentreras till vissa föreningar, som det ankommer på industriverket att välja ut. Jag har under denna anslagspost beräknat kostnaderna härför till 155 000 kr. för nästa budgetår. Ansvaret för utbildningsuppgiften faller, såsom har framhållits i promemorian, naturligt på verkets SIFU-enhet i samarbete med myndigheter, organisationer och företag. I den mån industriverket bedömer att behov föreligger av kompletterande utbildning även för andra personalkategorier ankommer det på verket att inom ramen för dess övriga kursverksamhet ta upp detta.

Vad gäller de anställdas krav att redan från början kunna påverka utformningen av olika system vill jag erinra om mina uttalanden i prop. 1975: 1 (bil. 15 s. 42 och 139). Jag finner det alltså naturligt att även de anställdas synpunkter från början beaktas vid all systemutformning. Jag vill i detta sammanhang också nämna, som har påpekats i remissyttrandena, att ett omfattande arbete pågår hos de fackliga organisationerna beträffande området företagsdemokrati och datateknik. Nyligen har vidare ett forskningsprojekt rörande datateknikens effekter inom arbetslivet inletts.

I promemorian konstateras att upphandlingsförfarandet inom dataområdet f. n. är ett problem särskilt för de mindre företagen. Därför föreslås, att industriverket skall kartlägga utbuds- och upphandlingssituationen och kontinuerligt bevaka och uppdatera detta material. Flera remissinstanser har redovisat redan pågående arbete och har förklarat att de vill samarbeta med verket i denna fråga. Industriverket har beräknat kostnaderna för kartläggningen till 100 000 kr. och för den löpande bevakningen till 45 000 kr. per år. Jag anser detta vara en angelägen uppgift och har beräknat 145 000 kr. nästa budgetår för att industriverket skall kunna ta på sig uppgiften.

I promemorian framhålls, att branschanpassade ADB-system möjliggör en fördelning av initialkostnaderna så att även mindre företag kan finna en ekonomiskt framkomlig väg för att utnyttja datatekniken. Flera remissinstanser stöder idén och förklarar att de önskar samarbete med industriverket på detta område. Även inom STU behandlas frågor av detta slag. Industriverket föreslår att en försöksverksamhet inordnas i ett vid verket redan pågående projekt på teko-området. Det torde vara möjligt för verket att inom ramen för de branschfrämjande åtgärderna i samverkan med STU (jfr s. 205) och organisationer på leverantörs- och användarsidan pröva projekt av detta slag.

Det statliga bidraget för främjande av företagsservice bör för nästa budgetår ökas med 1,4 milj. kr. till 8,4 milj. kr. Härav beräknar jag i enlighet med statsmakternas beslut (prop. 1974: 63, NU 1974: 34, rskr 1974: 226) 400 000 kr. för företagsserviceinsatser för metallmanufakturindustrin i Eskilstunaområdet. Vidare skall 300 000 kr. av an-

slagsposten, som jag nyss har nämnt, användas till användarfrämjande åtgärder på dataområdet. Inom ramen för anslagsposten har jag beräknat medel också för fortsatt försöksverksamhet i fråga om industriell design. Liksom hittills bör fördelningen av medlen grundas på programförslag från företagareföreningarna.

Industriverket har föreslagit att denna anslagspost och det under elfte huvudtiteln upptagna bidragsanslaget för administrationskostnader till företagareföreningar m. fl. slås samman till ett enda anslag. Jag vill erinra om att regeringen nyligen har bemyndigat chefen för arbetsmarknadsdepartementet att tillkalla sakkunniga (A 1975: 03) för att utreda företagareföreningarnas ställning och roll inom den närings- och regionalpolitiska organisationen m. m. Enligt direktiven bör de sakkunniga lägga fram sina förslag före utgången av år 1976. Regeringen har i december 1975 beslutat att överlämna industriverkets framställning i denna del till de sakkunniga.

REGIONAL UTBILDNINGSSERVICE

Anslagsposten skall användas till statliga bidrag till regional utbildningsservice vid företagareföreningarna enligt de riktlinjer som anges i prop. 1974: 47 (s. 38, NU 1974: 35, rskr 1974: 227). Fördelningen av medlen grundas på programförslag från föreningarna.

Statens industriverk

Statens industriverk anför att för innevarande budgetår har 2,4 milj. kr. anvisats för fortsatt uppbyggnad av utbildningskonsulentfunktionen vid samtliga 24 företagareföreningar. Kostnaderna för en konsulent har därvid beräknats till 100 000 kr. per år. Beloppet har varit detsamma sedan budgetåret 1972/73. Med hänsyn till de kostnadsökningar som har inträffat under de senaste åren begär verket att genomsnittligt ca 150 000 kr. anvisas per konsulent och förening. För utbildningskonsulenternas verksamhet hemställer verket om sammanlagt 3 655 000 kr. för nästa budgetår.

Industriverket anför vidare, att verket vill medverka till att den kommunala vuxenutbildningen (KOMVUX), vad avser tekniska och ekonomiska ämnen, utvecklas och förnyas så att den bättre passar de mindre företagens utbildningsbehov. Verket vill också verka för att de anställda i mindre företag i ökad utsträckning skall utnyttja de utbildningsmöjligheter som erbjuds bl. a. av KOMVUX. Sådan vuxenutbildning kan f. n. anordnas i 275 av landets 278 kommuner. Utbildningen är, frånsett eventuella kostnader för material och läromedel, avgiftsfri. En kommun är emellertid ofta ett för litet upptagningsområde för yrkesteknisk fortbildning. SIFU-filialerna har därför enligt verket en mycket viktig uppgift när det gäller att samordna utbildningsaktiviteter

över kommun- och i vissa fall länsgränser. Detta har enligt verket klart framgått av den försöksverksamhet som i samverkan med KOMVUX sedan ett år har bedrivits i Växjö. Ett 20-tal kurser i olika ämnen har genomförts. En försöksverksamhet har påbörjats också i Luleå.

Behov av kurser kommer fram bl. a. i samband med företagareföreningarnas uppsökande verksamhet. I samverkan med SIFU-filialerna undersöks vilka kurser som finns att tillgå. Personal vid filialerna medverkar sedan som projektledare och ser till att kurserna anpassas till företagens behov. SIFU-filialerna medverkar vidare i marknadsföringen av kurserna. SIFU-enhetens medverkan kan också avse rekrytering av lärare och handledning för dem. Filialerna och företagareföreningarna kan undersöka hur utbildningen har kommit till användning i företaget och föreslå eventuella ändringar i utbildningen. Den sålunda bedrivna försöksverksamheten har uteslutande omfattat kurser, som har tagits fram inom SIFU-enheten. Den nu angivna samverkansmodellen bör enligt verket med fördel kunna utnyttjas även för andra kurser. Industriverket anser det angeläget att denna verksamhet, som nu har tagit en fastare form utökas till att omfatta flera ämnesområden och regioner. Verket har hittills finansierat verksamheten från sitt utredningsanslag. Viss ersättning har dock tagits ut från kommunerna. Verket, som anser att kostnaderna för SIFU-enhetens medverkan på sikt helt bör statsfinansieras, föreslår att medel för verksamheten tas upp under denna anslagspost.

Industriverket har för budgetåret 1976/77 beräknat kostnaderna för anpassning av 20 olika "SIFU-kurser" och för medverkan i marknadsföring m. m. till 250 000 kr. Kostnaderna för utveckling av helt nya kurser har beräknats till 260 000 kr.

Industriverket beräknar medelsbehovet under anslagsposten för nästa budgetår till sammanlagt 4 165 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 765 000 kr.

Skolöverstyrelsen (SÖ) har yttrat sig över industriverkets förslag, vad avser samverkan med kommunal vuxenutbildning. SÖ framhåller bl. a. att erfarenheten från den försöksverksamhet som sedan ett år har bedrivits visar att industriverket kan medverka till att lösa flera problem, som främst den yrkesutbildade kommunala vuxenutbildningen har idag. Anställda vid mindre och medelstora företag kan enligt SÖ ges ökade möjligheter att delta i yrkesinriktad fortbildning på tider och platser som passar dem, och kursmaterialet kan anpassas till deras behov. SÖ stöder de motiv som industriverket har framfört beträffande samverkan.

Föredraganden

Den regionala utbildningsservicen spelar en viktig roll för att främja utbildningsaktiviteter hos företagen, främst de mindre och medelstora, och för att bättre anpassa kursutbudet till näringslivets behov.

I 1975 års budgetproposition förordade jag (prop. 1975: 1 bil. 15 s. 82), att ökade medel skulle anvisas under denna anslagspost för att varje företagareförening skulle kunna få en utbildningskonsulent knuten till sig. Riksdagen beslutade i enlighet därmed (NU 1975: 13, rskr 1975: 101). Med hänsyn till bl. a. ökade löne- och reskostnader anser jag att en viss uppräkning av anslagsposten nu bör ske. Fördelningen av medlen bör liksom hittills grundas på programförslag från föreningarna.

Jag anser det vidare vara väsentligt, att den av industriverket inledda försöksverksamheten med en samverkan med den kommunala vuxenutbildningen i syfte att anpassa viss kursverksamhet till de mindre företagens behov kan fortgå. För nästa budgetår har jag efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet under denna anslagspost beräknat 200 000 kr. för detta ändamål.

Sammanlagt beräknar jag anslagsposten för budgetåret 1976/77 till 3 080 000 kr., vilket innebär en ökning med 680 000 kr.

Sammanfattningsvis förordar jag, att detta anslag för budgetåret 1976/77 förs upp med (23 210 000 + 8 400 000 + 3 080 000 =) 34 690 000 kr. Detta innebär en ökning med 16 530 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Av ökningen är 10,2 milj. kr. avsedda för exportfrämjande åtgärder, som förs över från tionde huvudtiteln.

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Företags- och branschfrämjande åtgärder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 34 690 000 kr.

B 8. Strukturåtgärder för skoindustrin

Nytt anslag (förslag) 2 000 000

Skoindustrin omfattas under innevarande budgetår av de omställningsfrämjande åtgärderna inom ramen för anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder (prop. 1975: 1 bil. 15 s. 76, NU 1975: 13, rskr 1975: 101). Åtgärderna administreras av statens industriverk.

Under hösten 1975 beslöt riksdagen med anledning av regeringens proposition med förslag till åtgärder för försörjningsberedskapen på beklädnadsområdet m. m. om förstärkta strukturinsatser för skoindustrin under innevarande budgetår samt ytterligare två budgetår (prop. 1975/76: 57 s. 28, NU 1975/76: 15, rskr 1975/76: 107). Den beslutade medelsförstärkningen för innevarande budgetår uppgår till 0,7 milj. kr. För vartdera av de följande två budgetåren beräknas kostnaderna till 1 milj. kr. Den målsättning som har angivits för det särskilda strukturprogrammet för skoindustrin är att på förhållandevis kort sikt åstad-

komma en förändrad och mer rationell företags- och arbetsställestruktur som är anpassad till försörjningsberedskapens krav på produktionskapacitet.

För sko- och garveriindustrierna inleddes ett fyraårigt exportprogram under budgetåret 1973/74 (prop. 1972: 127, FöU 1972: 25, rskr 1972: 325) på en nivå av 700 000 kr. per budgetår. Statsmakterna fattade hösten 1975 likaledes beslut om en förstärkning av programmet fr. o. m. innevarande budgetår med 300 000 kr. och en ettårig förlängning av programmet på den högre nivån t. o. m. budgetåret 1977/78. Åtgärderna administreras av *Sveriges exportråd,* som i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 tagit upp oförändrat 700 000 kr.

Omställningsåtgärderna har enligt *statens industriverk* visat sig föga användbara och helt otillräckliga för att förändra skoindustrins situation. Industriverket har därför föreslagit att åtgärderna upphör och att i stället andra åtgärder vidtas för att uppnå de försörjningspolitiska målen.

I prop. 1975/76: 57 (bil. 3) anförde jag att jag ansåg det vara möjligt — förutsatt att ett försörjningsberedskapsstöd av tillräcklig styrka sattes in — för statens industriverk med dess kunnande i fråga om både skoindustrins problem och omstruktureringsproblematik i allmänhet att genomföra en i tiden koncentrerad insats för skoindustrins strukturella omdaning. Jag anförde vidare att — med hänsyn till att företagsekonomisk lönsamhet inte utan vidare kan förutsättas även för en omstrukturerad skoindustri — industriverkets insatser för skoindustrin borde betraktas som en från branschfrämjande åtgärder i övrigt avskild verksamhet. Som jag redan har nämnt, bör därför medlen för de särskilda strukturinsatserna för skoindustrin fr. o. m. budgetåret 1976/77 föras upp på ett nytt anslag, benämnt Strukturåtgärder för skoindustrin. Medel som har avsatts för skoindustrin under anslagsposten Omställningsfrämjande åtgärder inom anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder och som inte har utnyttjats under innevarande budgetår bör föras över till detta nya anslag.

De fortsatta strukturåtgärderna för skoindustrin bör liksom hittills inriktas på bidrag till konsultundersökningar enligt de riktlinjer som har lagts fast för de omställningsfrämjande åtgärderna inom anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder. Möjligheten att erhålla strukturgarantier bör också i fortsättningen stå öppen för skoindustrin.

För nästa budgetår beräknar jag 1 milj. kr. för särskilda strukturåtgärder för skoindustrin. Härvid har jag räknat in genomförandekostnader vid statens industriverk för administration och uppsökande verksamhet.

Jag vill också erinra om vad jag vid min anmälan av anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder har anfört i fråga om överföring av medel för exportfrämjande åtgärder för vissa industribranscher från

tionde till trettonde huvudtiteln. I enlighet med vad där har angetts bör medlen för exportprogrammet för sko- och garveriindustrierna föras upp på detta nya anslag. Outnyttjade medel för sko- och garveriindustrierna under tionde huvudtitelns anslag Exportfrämjande åtgärder vid utgången av detta budgetår bör föras över till detta anslag.

För exportfrämjande åtgärder för sko- och garveriindustrierna beräknar jag 1 milj. kr. under nästa budgetår. Medlen avses bli disponerade av statens industriverk i samråd med överstyrelsen för ekonomiskt försvar efter förslag från Sveriges exportråd. Jag räknar med att Exportrådet på uppdrag av industriverket skall verkställa åtgärder som innefattar medverkan av rådet eller den exportfrämjande utlandsorganisationen.

Sammanlagt beräknar jag alltså för nästa budgetår 2 milj. kr. under detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Strukturåtgärder för skoindustrin* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

B 9. Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher

1974/75	Utgift	—	Reservation	2 400 000
1975/76	Anslag	1 200 000		
1976/77	Förslag	1 200 000		

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier som berör företag inom textil- och konfektionsindustrierna, skoindustrin, möbelindustrin, den manuella glasindustrin, gjuteriindustrin, pälsindustrin och vissa delar av metallmanufakturindustrin. Räntebefrielse i samband med strukturgaranti beviljas enligt riktlinjer, som har angivits i prop. 1972: 46 (NU 1972: 32, rskr 1972: 195), prop. 1973: 57 (NU 1973: 37, rskr 1973: 149), prop. 1974: 1 (bil. 15, NU 1974: 7, rskr 1974: 81), prop. 1974: 63 (NU 1974: 34, rskr 1974: 226) och prop. 1975: 1 (bil. 15, NU 1975: 15, rskr 1975: 99).

Statens industriverk

Av strukturgarantiramen, som successivt har ökats till 100 milj. kr., hade t. o. m. den 30 juni 1975 beviljats garantier för 55 milj. kr. Industriverket föreslår att verksamheten med strukturgarantier fortsätter under nästa budgetår. Härvid förordar verket en höjning av garantiramen med 25 milj. kr. till 125 milj. kr.

T. o. m. den 30 juni 1975 hade räntebefrielse medgivits med 1 130 000 kr. Några utbetalningar har dock ännu inte gjorts. Räntebefrielse utgör enligt industriverket en viktig del av stödprogrammet med strukturgarantier. Med hänvisning härtill föreslår verket att, om garantiramen höjs, anslaget för räntebefrielse ökas till 1,5 milj. kr.

Föredraganden

Vid min anmälan av anslagen Företags- och branschfrämjande åtgärder och Strukturåtgärder för skoindustrin har jag förordat fortsatt verksamhet med omställningsbidrag under budgetåret 1976/77. Vidare har jag förordat att snickeriindustrin skall omfattas av systemet med omställningsbidrag. Omställningsbidrag och strukturgarantier utgör kompletterande delar av omställningsprogrammen för vissa industribranscher. Jag förordar att verksamheten med strukturgarantier fortsätter under budgetåret 1976/77 enligt tidigare riktlinjer och därvid omfattar utöver nu ingående branscher även snickeriindustrin.

För innevarande budgetår är strukturgarantiramen 100 milj. kr. För budgetåret 1976/77 förordar jag en oförändrad garantiram. Regeringen bör alltså inhämta riksdagens bemyndigande att inom en ram av sammanlagt 100 milj. kr., inkl. redan löpande åtaganden, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med strukturgarantier. Bl. a. som en konsekvens av mitt förslag om en oförändrad garantiram bör anslaget för räntebefrielse för budgetåret 1976/77 föras upp med oförändrat 1,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att snickeriindustrin omfattas av verksamheten med strukturgarantier,
2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 ikläda staten förpliktelse i form av strukturgarantier, som inberäknat löpande garantier innebär åtaganden om högst 100 000 000 kr.,
3. till *Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kr.

B 10. Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher

1974/75	Utgift	1 737 211
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000 000

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids utgifter för förluster i samband med strukturgarantier, som har beviljats en-

ligt de riktlinjer som angivits i prop. 1972: 46 (NU 1972: 32, rskr 1972: 195), prop. 1973: 57 (NU 1973: 37, rskr 1973: 149), prop. 1974: 1 (bil. 15, NU 1974: 7, rskr 1974: 81), prop. 1974: 63 (NU 1974: 34, rskr 1974: 226) och prop. 1975: 1 (bil. 15, NU 1975: 15, rskr 1975: 99).

Statens industriverk

Med hänsyn till tidigare begränsade erfarenheter har hittills medel på anslaget äskats med ett nominellt belopp av 1 000 kr. Erfarenheterna av stödet har emellertid vidgats och industriverket bedömer förlusterna under budgetåret 1975/76 till ca 2 milj. kr. För budgetåret 1976/77 hemställer industriverket att 2 milj. kr. anvisas.

Föredraganden

Jag vill erinra om vad jag vid min anmälan av anslaget Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher har anfört beträffande fortsatt verksamhet med strukturgarantier.

Med hänsyn till de ökade erfarenheterna av verksamheten med strukturgarantier anser jag att anslaget till förlusttäckning inte längre bör föras upp med ett enbart formellt belopp av 1 000 kr. Anslaget bör för budgetåret 1976/77 föras upp med 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

B 11. Täckande av förluster på grund av exportlånegarantier till företag inom textil-, konfektions- och manuella glasindustrierna

1974/75	Utgift	—[1]
1975/76	Anslag	450 000[1]
1976/77	Förslag	450 000

Anslaget Täckande av förluster på grund av garantier för lån till teko-industri amt manuellt arbetande glasindustri.

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids utgifter för att täcka förluster på grund av statsgarantier för lån till investeringar som företag inom textil- och konfektions(teko)-industrierna och den manuella glasindustrin gör för att öka sin exportmarknadsföring (prop. 1970: 41, SU 1970: 61 och BaU 1970: 23, rskr 1970: 165 och 1970: 188). Garantierna beviljas enligt av Kungl. Maj:t den 29 juni 1970 meddelade föreskrifter.

Under innevarande budgetår är garantiramen 22,5 milj. kr. för teko-industrierna och 4 milj. kr. för den manuella glasindustrin. Vid utgången av budgetåret 1974/75 hade endast 2,3 milj. kr. av ramen för

teko-industrierna och 1,6 milj. kr. av ramen för den manuella glasindustrin utnyttjats. Administrationen av garantierna har fr. o. m. innevarande budgetår överförts från kommerskollegium till statens industriverk.

Statens industriverk föreslår för budgetåret 1976/77 ett oförändrat anslag av 450 000 kr.

Föredraganden

Chefen för handelsdepartementet har tidigare denna dag efter samråd med mig föreslagit att medel för exportfrämjande åtgärder för bl. a. teko-industrierna och den manuella glasindustrin förs upp under anslag på trettonde huvudtiteln. I anslutning till detta stöd ges i vissa fall kreditgarantier som administreras av statens industriverk. Anslag till förlusttäckning bör nu likaledes föras upp på trettonde huvudtiteln.

Garantiramarna bör nästa budgetår tas upp med oförändrade belopp. Regeringen bör därför inhämta riksdagens bemyndigande att inom en ram av sammanlagt 26,5 milj. kr., inkl. redan löpande åtaganden, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med lån till teko- och manuella glasindustrierna.

Anslaget bör för nästa budgetår i enlighet med industriverkets förslag föras upp med ett oförändrat belopp av 450 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 ikläda staten förpliktelse i form av garanti för lån till textil-, konfektions- och manuella glasindustrierna, som inberäknat löpande garantier innebär åtaganden om sammanlagt högst 26 500 000 kr.,
2. till *Täckande av förluster på grund av exportlånegarantier till företag inom textil-, konfektions- och manuella glasindustrierna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kr.

B 12. Främjande av hemslöjden

1974/75	Utgift	1 217 800	Reservation	1 760
1975/76	Anslag	1 380 000		
1976/77	Förslag	1 552 000		

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, lämnas bidrag till olika hemslöjdsändamål.

Statens industriverk

År 1968 fastställde statsmakterna riktlinjerna för det statliga stödet till hemslöjden (prop. 1968: 1 bil. 9 s. 91—93, SU 1968: 7, rskr 1968: 7).

Riktlinjerna utformades i huvudsak enligt det förslag som år 1967 framlades av hemslöjdsutredningen (Ds Fi 1967: 9).

Industriverket framhåller att det statliga bidraget till de heltidsanställda hemslöjdskonsulenterna och bidragen till övriga hemslöjdsändamål — Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, särskilda resebidrag, expertrådgivning, sameslöjden m. m. — med hänsyn till kostnadsstegringar och de nivåer hemslöjdsutredningen föreslog bör räknas upp med sammanlagt 172 000 kr., varav 18 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Industriverket hemställer sålunda att anslaget för budgetåret 1976/77 tas upp med 1 552 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med industriverkets förslag bör anslaget för nästa budgetår föras upp med 1 552 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av hemslöjden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 552 000 kr.

B 13. Föreningen Svensk form

1974/75	Utgift	[1]390 000
1975/76	Anslag	[1]420 000
1976/77	Förslag	449 000

[1] Anslaget Svenska slöjdföreningen.

Anslaget används till statliga bidrag till Svenska slöjdföreningen. Statens industriverk fördelar på grundval av programförslag från föreningen, bidraget på olika verksamhetsområden inom föreningen.

Föreningen, som fr. o. m. den 1 januari 1976 heter Föreningen Svensk form, har till uppgift bl. a. att sprida kunskap om god formgivning och ger i detta syfte ut tidskriften Form samt bedriver utställningsverksamhet i Malmö och deltar i utställningar utomlands.

Statens industriverk

Föreningen har för nästa budgetår begärt sammanlagt 1 710 000 kr., fördelat med 950 000 kr. på föreningens allmänna verksamhet och med 760 000 kr. för inrättande av ett nytt designcenter i Stockholm. Industriverket föreslår att anslaget för nästa budgetår, med hänsyn till ökade lönekostnader och prisstegringar räknas upp med 40 000 kr. till sammanlagt 460 000 kr.

Regeringen uppdrog den 6 mars 1975 åt statens industriverk att utreda frågan om inriktningen av föreningens statsbidragsfinansierade

verksamhet. I uppdraget framhölls att föreningens verksamhet är mångsidig och riktar sig mot flera intressegrupper. Bidraget till föreningen har utgått till dess allmänna verksamhet. Under utredningsarbetet borde övervägas frågan om den framtida inriktningen av föreningens bidragsfinansierade verksamhet med särskild uppmärksamhet på insatser av industripolitisk natur. Härvid borde utredas bl. a. i vilken utsträckning föreningens aktiviteter, som avser att främja designarbetet i företagen, kan renodlas och samordnas med industriverkets företagsserviceverksamhet på designområdet. Slutligen borde föreningens insatser inom områden som saknar industrianknytning kartläggas och deras framtida organisatoriska förankring övervägas.

Industriverket har i promemorian (SIND PM 1975: 8) Svenska slöjdföreningen — verksamhet och finansiering redovisat resultaten av detta utredningsarbete.

I promemorian framhålls att föreningen under lång tid har fungerat som central institution och informationsorgan för formgivare, konsthantverkare, producenter och representanter för olika konsumentintressen. Föreningens verksamhet omfattar enligt promemorian en rad aktiviteter som har ett naturligt samband och som genom ömsesidigt stöd ger verksamheten genomslagskraft. En renodling av verksamheten eller överföring av vissa aktiviteter till annan organisation skulle sannolikt försvaga de enskilda aktiviteterna. Det finns sålunda argument för att föreningens aktiviteter hålls samman inom ramen för en och samma organisation.

Utvärderingen av föreningens verksamhet visar att en förvånansvärt liten del av de totala aktiviteterna i första hand kan anses avse industrifrågor. Huvuddelen av verksamheten är riktad mot andra intressegrupper, främst konsumentsektorn. En stor del av föreningens aktiviteter kan enligt promemorian samtidigt karakteriseras som utbildningsverksamhet. Föreningen svarar också för bostads-, miljö- och kulturfrågor.

Enligt promemorian, i vilken framhålls att varje aktivitet inom föreningen är riktad mot flera målgrupper, är det lämpligt att ett eventuellt framtida statsbidrag även i fortsättningen utgår till föreningens allmänna verksamhet.

Enligt promemorian kommer industriverket att i framtiden behöva anlita designexperter i samband med verkets stödverksamhet avseende produkt- och processförnyelse inom mindre och medelstora företag och/eller inom särskilda stödbranscher. Det erinras i sammanhanget om att en rad olika organisationer bjuder ut konsulttjänster på designområdet. Det är därför enligt promemorian osäkert om i vilken utsträckning just Svenska slöjdföreningen kan tillgodose verkets behov på detta område.

Mot bakgrund av att industrifrågorna tar upp endast en mindre del

av föreningens resurser och i övrigt tar sådana former att möjligheterna till nära samverkan med industriverket f. n. är begränsade är det enligt promemorian naturligt att regeringen överväger om industriverket i fortsättningen skall fungera som föreningens huvudman.

Remissyttranden

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av skolöverstyrelsen (SÖ), statens kulturråd, patent- och registreringsverket, konsumentverket, 1973 års expertgrupp för konstutbildning, Föreningen svenska industridesigner, Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare, Företagareföreningarnas förbund, Svenska inredningsarkitekters riksförbund, Svenska slöjdföreningen, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) och Sveriges industriförbund.

Samtliga remissinstanser har uppfattningen att Svenska slöjdföreningen bedriver en värdefull verksamhet. Flera instanser framhåller vikten av att statliga bidrag även i fortsättningen utgår till föreningen. *Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare* samt *Svenska slöjdföreningen* stöder uttryckligen uppfattningen att bidraget bör avse föreningens allmänna verksamhet.

SÖ anser att statliga stödinsatser behövs för att stimulera designarbetet inom företagen och att föreningen har en viktig uppgift att fylla i detta hänseende. *Patent- och registreringsverket* framhåller den allmänna betydelse för svensk industri som föreningens verksamhet har, inte minst när det gäller att vidmakthålla och utveckla designmedvetandet inom industriföretagen. *Konsumentverket* stryker under föreningens roll som samarbetsorgan på designområdet med uppgifter även på det kulturpolitiska fältet. *Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare* nämner att föreningen genom sin upplysande verksamhet för god form har haft ett betydande inflytande på såväl produktions- som konsumentsidan och även haft betydelse för den svenska exporten. *Företagareföreningarnas förbund* konstaterar att industriell design är en viktig fas i företagens produktutvecklingsarbete. Förbundet har uppfattningen att föreningen borde kunna stimuleras till en ökad aktivitet gentemot industriföretagen på formgivarområdet.

Industriförbundet framhåller att föreningen har spelat en stor roll för införandet av formgivning och design i företagen samt att dess verksamhet i dag är av mer allmän karaktär och spänner över vida områden. *Svenska inredningsarkitekters riksförbund* har uppfattningen att föreningen skulle kunna få uppgifter av stor betydelse för i första hand bohagsindustri, konsthantverk och allmän kulturutveckling.

Svenska slöjdföreningen anser att föreningens verksamhet har redovisats på ett förtjänstfullt sätt i promemorian. Föreningen hävdar att de direkta och indirekta effekterna på industrin av föreningens verksamhet i ett längre tidsperspektiv kan bli betydande, förutsatt att föreningen får resurser att arbeta över hela sitt programområde.

Remissinstanserna har olika uppfattningar i fråga om huvudmannaskapet för föreningen. *Patent- och registreringsverket, Svenska inredningsarkitekters riksförbund* och *Företagareföreningarnas förbund* anser i princip att industriverket även i fortsättningen bör fungera som huvudman. *Patent- och registreringsverket* framhåller härvid att det från näringspolitiska synpunkter är angeläget att föreningen har en huvudman som kan slå vakt om och främja den viktiga anknytningen av föreningens verksamhet till industripolitiken.

Statens kulturråd och *Industriförbundet* anser att huvudmannaskapet bör föras över till utbildningsdepartementets ansvarsområde. *Statens kulturråd* framhåller att de flesta av föreningens verksamheter hör till det kulturpolitiska området.

Föreningen svenska industridesigner och *SHIO* föreslår utbildningsdepartementet eller handelsdepartementet som huvudman. *1973 års expertgrupp för konstutbildning* anser att föreningen genom sin anknytning till produkt-, miljö- och industridesign bör bevara förbindelserna med de departement som ansvarar för konsumentfrågor och industriutvecklingsfrågor.

Konsumentverket, SÖ och *Svenska slöjdföreningen* anser det naturligt att huvudmannaskapsfrågan har aktualiserats, men tar inte direkt ställning till var huvudmannaskapet bör ligga. *SÖ* anser skäl tala för att bidraget kan utgå direkt till föreningen.

Föredraganden

Frågan om inriktningen av Svenska slöjdföreningens statsbidragsfinansierade verksamhet har utretts av industriverket. I verkets promemoria har framhållits föreningens breda verksamhetsinriktning. Enligt industriverket bör ett eventuellt framtida statsbidrag liksom hittills utgå till föreningens allmänna verksamhet och föreningens aktiviteter hållas samman inom ramen för en och samma organisation. Verket framhåller att de industriinriktade aktiviteterna utgör en mindre del av föreningens verksamhet och att möjligheterna till nära samverkan med industriverket f. n. är begränsade. Industriverket ifrågasätter därför om verket i fortsättningen skall fungera som huvudman för föreningen.

Remissinstanserna är i stort positiva till föreningens verksamhet och anser att statliga bidrag bör utgå till föreningen. De har däremot skilda uppfattningar rörande huvudmannaskapet för föreningen. Skäl har anförts såväl för att bibehålla föreningens organisatoriska förankring på industriområdet som för att föra över huvudmannaskapet till konsument- eller utbildnings/kulturområdet. Frågan om huvudmannaskapet för föreningen är enligt min uppfattning bl. a. beroende av resultaten av den försöksverksamhet med industriell design som har inletts detta budgetår (jfr s. 80). Statens industriverk skall före den 1 september 1976 lämna en redogörelse för försöksverksamheten. Denna redogörelse är avsedd att läggas som grund för mitt ställningstagande till frågan om

fortsatt statligt stöd till industriell design. I samband därmed torde även verksamheten inom föreningen komma att beaktas. Efter samråd med cheferna för utbildnings- och handelsdepartementen förordar jag att statens industriverk i avvaktan härpå har kvar uppgiften att vara huvudman för föreningen.

När det gäller inriktningen av föreningens verksamhet anser jag det vara angeläget att föreningens aktiviteter på designområdet i ökad omfattning kan riktas mot främst de mindre och medelstora företagen. Flera remissinstanser, bl. a. SÖ, patent- och registreringsverket, Företagareföreningarnas förbund och föreningen själv har strukit under föreningens uppgifter på designområdet. Med sina erfarenheter och kunskaper på detta område bör föreningen enligt min mening kunna stimulera designarbetet i företagen. Härvid bör föreningens publikations-, utställnings- och konferensverksamhet kunna vara av stort värde. Det statliga bidraget bör även i viss utsträckning kunna omfatta konsument- och utbildningsfrågor med anknytning till industriell formgivning.

Med hänsyn till allmänna kostnadsökningar bör anslaget till föreningen för nästa budgetår ökas med 29 000 kr. till 449 000 kr.

Industriverket bör liksom hittills på grundval av programförslag från föreningen fördela bidraget på verksamhetsområden inom föreningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Föreningen Svensk form* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 449 000 kr.

B 14. Medelstillskott till Norrlandsfonden

1974/75	Utgift	5 000 000	Reservation	—
1975/76	Anslag	5 000 000		
1976/77	Förslag	5 000 000		

Statsmakterna har beslutat (prop. 1975/76: 62, NU 1975/76: 12, rskr 1975/76: 64) att stiftelsen Norrlandsfonden under år 1976 skall fortsätta sin verksamhet enligt samma grunder som hittills och med oförändrad ekonomisk ram, dvs. 20 milj. kr. Enligt beslutet skall 15 milj. kr. avsättas av Statsföretag AB:s vinst avseende räkenskapsåret 1975 för finansiering av övervägande delen av fondens verksamhet år 1976. Jag beräknar nu under detta anslag 5 milj. kr. för finansiering av återstående delen av fondens verksamhet. Liksom för innevarande budgetår förordar jag efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet att dessa medel belastar den för budgetåren 1973/74—1977/78 fastställda ramen för regionalpolitiskt stöd (prop. 1973: 50, InU 1973: 7, rskr 1973: 248).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medelstillskott till Norrlandsfonden* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

C. MINERALFÖRSÖRJNING M. M.

Råvarufrågorna har under senare år uppmärksammats allt mer. Produktionen av och handeln med råvaror genomgår stora förändringar. Flera industriländer har under senare år vidtagit olika åtgärder i syfte att säkra industrins råvarubehov.

Sveriges försörjningssituation vad gäller mineralråvaror är, åtminstone jämfört med flertalet andra industriländers, relativt god. Våra stora järnmalmstillgångar tillåter en betydande export även om Sveriges andel av världsexporten successivt har minskat och numera uppgår till ca 10 %. Sverige är vidare självförsörjande i fråga om bly- och zinkmalm. Förädling av zinkmalm till metall förekommer dock inte i Sverige. Brytningen av kopparmalm tillgodoser ungefär en tredjedel av landets behov. Däremot saknas brytvärda tillgångar av aluminium och av de allra flesta legeringsmetaller. Utvinningen av industrimineral, dvs. mineraliska ämnen utom malmer och mineralbränslen, tillgodoser inte landets behov.

Under år 1975 beräknas 33,1 milj. ton järnmalm ha brutits i Sverige, vilket innebär en minskning från år 1974 med 3,9 milj. ton. Malmleveranserna från gruvorna beräknas ha minskat från 38,6 till 27,2 milj. ton, varav 21,2 milj. ton — en minskning från år 1974 med 12 milj. ton — beräknas ha exporterats. Nedgången i brytningsvolym och export beror framför allt på den mycket svaga internationella stålkonjunkturen.

Sulfidmalmsbrytningen beräknas ha uppgått till 11,8 milj. ton år 1975, vilket innebär en ökning från 1974 års brytning med ca 0,8 milj. ton. Metallinnehållet i den brutna malmen har för koppar uppgått till 41 000 ton (40 000 ton år 1974), för bly 70 000 ton (80 000 ton år 1974) och för zink 112 000 ton (137 000 ton år 1974).

Många råvaror och bland dem flera viktiga metaller utmärks av kraftiga variationer i pris och förbrukning. Dessa variationer betingas främst av konjunkturläget. Under år 1974 sjönk priserna på de flesta metaller kraftigt. Under år 1975 har de låga priserna på dessa metaller i huvudsak bestått.

Metallprisernas känslighet för konjunkturvariationer beror bl. a. på att det i de flesta fall är svårt att snabbt anpassa produktionen till förändringar i den industriella aktiviteten. Investeringar i gruvor och smältverk tar lång tid att genomföra och möjligheterna till mindre förändringar i produktionsvolym är begränsade. Dessutom är efterfrågan på metaller på kort sikt relativt okänslig för prisförändringar. En ytterligare bidragande orsak till de instabila priserna på vissa metaller är att priserna fastställs på råvarubörser, där endast en liten del av den totala produktionen omsätts, medan större delen säljs på långtidskontrakt — i flera fall dock till priser som är knutna till prisutvecklingen på råvaru-

börserna. Små förändringar i utbud eller efterfrågan kan därför ge upphov till stora prisförändringar på börserna, när flera köpare samtidigt försöker täcka sina underskott eller flera säljare försöker bli av med sin överskottsproduktion. Dessutom har den osäkra situationen på valutamarknaderna under senare år bidragit till en omfattande spekulation på råvarubörserna och därmed förstärkt prisvariationerna.

Ett väsentligt inslag i den internationella utvecklingen under senare år är de råvaruproducerande utvecklingsländernas försök att genom samordnade aktioner uppnå fördelaktigare avsättningsvillkor för sina produkter.

Samarbete mellan råvaruproducerande länder förekommer för flera metaller och mineral, bl. a. koppar och bauxit. Detta samarbete har emellertid hittills inte resulterat i några avgörande förändringar av förhållandena på världsmarknaden. De kopparproducerande länderna, som samverkar inom Conseil Intergouvernemental des Pays Exportateurs de Cuivre (CIPEC), har under år 1975 minskat sin produktion och export av koppar med 15 % i syfte att höja kopparpriserna. Flera av medlemsländerna i International Bauxite Association (IBA) har lyckats öka sina inkomster av bauxitproduktionen genom att höja skatter och avgifter för de gruvföretag som är verksamma i länderna.

En annan inriktning har Organisationen för järnmalmsexporterande länder. Dennas huvuduppgift är att främja en balanserad global utveckling av järnmalmsindustrin genom att skapa bättre förutsättningar för varje enskilt medlemsland att vidta lämpliga åtgärder avpassade till de egna problemen. Sedan riksdagen hösten 1975 godkänt en överenskommelse om grundande av organisationen (prop. 1975/76: 24, NU 1975/76: 5, rskr 1975/76: 35) ingår numera även Sverige i denna. Den 1 november 1975 var Algeriet, Australien, Chile, Indien, Mauretanien, Peru, Sierra Leone, Tunisien och Venezuela medlemmar i organisationen.

Samarbetet mellan de råvaruproducerande länderna underlättas av att dessa länders regeringar efter hand har skaffat sig ett allt starkare inflytande över råvaruproduktionen. Detta kombineras med en strävan både att öka bearbetningen av råvaror i de egna länderna och att stärka regeringarnas kontroll över marknadsföringen av råvarorna.

De stora prisvariationerna för råvaror under senare år har bidragit till att råvarufrågorna blivit föremål för en mer intensiv diskussion inom de internationella organisationerna, framför allt inom FN och dess underorgan. De råvaruproducerande ländernas stärkta position i handeln med råvaror har också bidragit till att denna diskussion kommit till stånd. Inför det fjärde mötet med UNCTAD (FN:s konferens för handel och utveckling) år 1976 har ett s. k. integrerat program för flera råvaror utarbetats. De centrala förslagen i programmet syftar till att stabilisera råvarupriserna på en rimlig nivå genom buffertlagring och

andra åtgärder. Lagringen föreslås bli finansierad genom en gemensam fond för flera råvaror. Diskussionen av programmet i UNCTAD befinner sig ännu på ett förberedande stadium. Vad gäller metoden har den svenska regeringen förklarat sig vara positivt inställd till ett integrerat synsätt på råvaruproblemen. Även vid FN:s sjunde extra generalförsamling i september 1975 spelade råvarufrågorna en framträdande roll, liksom i den s. k. dialogen mellan industriländer och utvecklingsländer, som nyligen har inletts.

Vid tredje sessionen med FN:s tredje havsrättskonferens under våren 1975 i Genève diskuterades bl. a. vem som skall bedriva utvinning av naturtillgångarna på och under den del av havsbottnen som ligger utanför nationell jurisdiktion och de grundläggande villkoren för sådan utvinning. Ett annat centralt ämnesområde för sessionen gällde omfattningen av den del av havsbottnen som skall anses falla under nationell jurisdiktion. Konferensen, som inte kunde slutföras under Genèvesessionen, avses sammanträda till en fjärde session i New York under våren 1976.

I Sverige har råvaru- och naturresursfrågorna fått ökad betydelse under de senaste åren. Inte minst mot bakgrund av den internationella utvecklingen på råvaruområdet framstår det som angeläget att dessa frågor ägnas fortsatt stor uppmärksamhet i samband med den långsiktiga planeringen av industripolitiken. Industristrukturen påverkas av prisutvecklingen och produktionsförhållandena för råvaror. Anpassning till ändrade förutsättningar för råvaruförsörjningen kräver lång tid. Det är därför angeläget att förändringar kan förutses i god tid och industripolitiska åtgärder vidtas för att underlätta industrins anpassning till förändrade villkor.

Planeringen av industripolitiken förutsätter en samlad överblick över hela råvaruområdet och jämförelser mellan utvecklingen för olika råvaror. För detta ändamål har i maj 1975 tillkallats en särskild arbetsgrupp för råvarufrågor under näringspolitiska rådet. I arbetsgruppen ingår företrädare för statliga myndigheter, näringslivet och de fackliga organisationerna. Målet för arbetsgruppens arbete är att söka väga samman skilda uppfattningar till en samstämd bild av utvecklingen för olika industriråvaror och diskutera den näringspolitiska innebörden av denna utveckling.

Samarbetet mellan de nordiska länderna är givetvis av betydelse för möjligheterna att åstadkomma en från industripolitiska utgångspunkter lämplig inriktning av råvaruförsörjningen. Regeringarna i de nordiska länderna har år 1975 beslutat utreda den nordiska råvaru- och naturresurssituationen. En inventering av tillgängliga råvaru- och naturresurser i de nordiska länderna skall göras med sikte på att denna inventering sedan skall utgöra grundvalen för en utvärdering av praktiska samarbetsmöjligheter vad gäller utnyttjandet av resurserna. Inventeringen beräknas bli slutförd under sommaren 1976.

Under åren 1973—1975 har grunden lagts för en aktiv mineralpolitik. Lagstiftningen har moderniserats och betydelsefulla administrativa reformer har genomförts på myndighetsnivå i syfte att effektivisera handläggningen av mineralfrågor.

Möjligheterna att bedriva en aktiv mineralpolitik är beroende av tillgången på långsiktiga bedömningar av mineralresursernas utnyttjande i Sverige och i världen. Den år 1974 tillkallade mineralpolitiska utredningen (I 1974: 02) har till uppgift bl. a. att utarbeta långsiktiga prognoser över Sveriges försörjning med mineraliska råvaror. En prognos avseende tiden fram till år 1985 jämte vissa bedömningar av utvecklingen fram till år 2000 avses bli redovisad under år 1976. Utredningen skall vidare på grundval av prognoserna överväga om en ändrad inriktning eller utformning av mineralpolitiken är motiverad med hänsyn till samhällets långsiktiga behov.

Arbete i syfte att trygga Sveriges försörjning med olika metaller och mineral pågår sedan många år. Sveriges geologiska undersöknings (SGU) arbete är härvid av grundläggande betydelse. Sedan den 1 juli 1975 ansvarar nämnden för statens gruvegendom för statens malmprospektering med undantag av prospektering efter uran. Härvid anlitar nämnden SGU på uppdragsbasis. Vidare har nämnden uppdragit åt Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) att närmare utreda de ekonomiska förutsättningarna för brytning av ett antal staten tillhöriga fyndigheter i Norrbotten, bl. a. Kaunisvaara i Pajala kommun. Resultatet av LKAB:s utredningar om Kaunisvaara avses bli redovisat till nämnden i början av år 1976.

Sedan början av 1940-talet har brytningen av vissa staten tillhöriga gruvrätter inom det s. k. Adakfältet i Norsjö kommun varit utarrenderad till Boliden AB. Den tidpunkt närmar sig då denna brytning inte längre kan upprätthållas på grund av brist på malm. Särskilda sakkunniga har tillkallats i november 1975 för att lösa de avvecklingsproblem, bl. a. från sysselsättningssynpunkt, som kan uppstå vid en nedläggning av gruvdriften.

Efter förhandlingar med staten har Boliden AB i december 1975 fått tillstånd enligt lagen (1966: 314) om kontinentalsockeln att på och under havsbottnen utanför norra delen av Västerbottens län under sju år söka efter vissa mineral.

SGU:s prospektering efter uran har resulterat i att ett antal uranmineraliseringar har påträffats i främst Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner. Storleken av de totala tillgångarna på uran i dessa områden är ännu inte känd, men de bedöms kunna ge ett värdefullt tillskott till vår försörjning med naturligt uran. Under budgetåret 1976/77 kommer arbetet med att undersöka fyndigheterna att intensifieras ytterligare.

I oktober 1975 fick Oljeprospektering AB (OPAB) koncessioner enligt lagen (1886: 46 s. 1) angående stenkolsfyndigheter m. m. för att

söka efter gas- och oljefyndigheter inom nordvästra Skåne och sydligaste Halland. Koncessionerna gäller till juni 1977. OPAB avser att infoga undersökningar inom dessa områden i de undersökningar som planeras i Kattegatt samt i andra delar av Kristianstads och Malmöhus län och för vilka koncessioner och tillstånd beviljades år 1969.

Statens industriverk genomför f. n. en särskild utredning om utvinning av sand och grus, särskilt från havsområden. Verket räknar med att denna utredning kommer att slutföras under budgetåret 1976/77. I detta sammanhang bör också nämnas att regeringen i maj 1975 har gett tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln till en större täkt av sand, grus och sten utanför Luleå.

Särskilda sakkunniga har hösten 1975 tillkallats för att utreda frågan om inrättande av ett organ för havsresursfrågor. De sakkunniga bör enligt direktiven pröva vilka konkreta arbetsuppgifter som kan åläggas ett sådant organ. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt forsknings- och utvecklingsarbete med anknytning till havet. Som en allmän utgångspunkt bör gälla att ett eventuellt nytt organ bör få sådana arbetsuppgifter att det kan antas tillföra statsmakterna ett förbättrat underlag för prioritering mellan insatser på bl. a. miljövårdens, fiskets och mineralförsörjningens område.

Verksamheten vid Sveriges geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör landets geologiska beskaffenhet. SGU har till uppgift att

— utföra allmän geologisk kartering,
— bedriva informations- och dokumentationsverksamhet på det geologiska området,
— på uppdrag uppsöka och undersöka förekomster av tekniskt användbara mineral, bergarter och jordarter samt grundvatten.

SGU:s verksamhet skall enligt instruktionen (1974: 437, ändrad 1975: 795), med beaktande av den tekniska och vetenskapliga utvecklingens krav, bedrivas och resultaten redovisas så, att bästa möjliga ledning ges för beslut om utnyttjande av landskapet, särskilt berggrund, jordlager och grundvatten.

SGU utför geologiska utredningar eller undersökningar på uppdrag av myndigheter, kommuner och enskilda. Ersättning för uppdragen utgår enligt taxa som fastställs av SGU efter samråd med riksrevisionsverket. Uppdragsverksamheten skall ge full kostnadstäckning.

SGU leds av en styrelse. Chef för SGU är en generaldirektör. SGU är organiserad på fem byråer, nämligen berggrundsbyrån, kvartär- och hydrogeologiska byrån, geofysiska byrån, geokemiska byrån och administrativa byrån.

Vid SGU fanns den 1 juli 1975 572 anställda. Huvuddelen av perso-

nalen är stationerad i Stockholm. Filialer för kartering och hydrogeologi finns i Lund och för kartering i Göteborg, för prospektering — särskilt teknisk verksamhet och geofysik — i Malå samt — av mindre omfattning — i Kiruna. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) skall den till Stockholm förlagda delen av SGU lokaliseras till Luleå och Uppsala. Omlokaliseringen skall enligt gällande tidplaner ske under januari resp. december 1978.

SGU tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten vid SGU.

1. Kartering
2. Information och dokumentation
3. Prospektering
4. Speciella undersökningar

SGU:s verksamhet under programmen 1 och 2 finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation.

Kostnader och intäkter för SGU:s verksamhet under programmen 3 och 4 redovisas under anslaget Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet, som är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Detta anslag får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongsmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten disponerar SGU en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 2 milj. kr.

Den verksamhet under programmen 3 och 4 som inte kan finansieras genom uppdragsintäkter finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.

Investeringar i utrustning finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Utrustning.

C 1. Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation

1974/75	Utgift	14 024 298	Reservation	1 822 978
1975/76	Anslag	[1]16 041 000		
1976/77	Förslag	20 691 000		

[1] Härutöver har 354 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

Från anslaget bestrids kostnader för programmen 1. Kartering och 2. Information och dokumentation. Utgifter och inkomster för dessa program redovisas under anslaget.

Programmet K a r t e r i n g omfattar den verksamhet som syftar till

att ta fram och i form av kartor i reguljära serier tillhandahålla beslutsunderlag för samhällsplanering rörande utnyttjandet av landskapet, berggrund, jordlager och grundvatten. Programmet är indelat i delprogram för berggrunds-, jordarts-, geofysisk och hydrogeologisk kartering. Kartläggningsarbeten i syfte att framställa beslutsunderlag för avgöranden i prospekteringsfrågor ingår i programmet Prospektering.

Programmet Information och dokumentation omfattar den verksamhet som syftar till att genom insamling, bearbetning, bevarande och spridning av uppgifter om geologiska förhållanden på annat sätt än genom den reguljära karteringen tillgodose allmänna och enskilda behov av geologisk information. Programmet är indelat i delprogram för information, geologisk dokumentation, grundvattendokumentation, geofysisk dokumentation och geokemisk dokumentation.

Av följande sammanställning framgår hur kostnader och intäkter för verksamheten fördelar sig på program och delprogram (i 1000-tal kr.).

Program/delprogram	1974/75	1975/76	1976/77 beräknar	
	Utfall	Anvisat	SGU	Föredraganden
Program 1. Kartering				
Berggrundskartering	4 283	4 060	7 234	4 974
Jordartskartering	3 516	3 399	5 874	4 161
Geofysisk kartering	876	960	2 105	1 176
Hydrogeologisk kartering	1 521	1 570	2 746	1 923
	10 196	**9 989**	**17 959**	**12 234**
Avgår i intäkter	35	40	50	50
	10 161	**9 949**	**17 909**	**12 184**
Program 2. Information och dokumentation				
Information	2 207	2 295	3 715	2 811
Geologisk dokumentation	1 366	1 752	3 682	2 394
Grundvattendokumentation	1 145	1 422	3 112	2 401
Geofysisk dokumentation	730	648	1 293	931
Geokemisk dokumentation	—	—	300	—
	5 448	**6 117**	**12 102**	**8 537**
Avgår i intäkter	23	25	30	30
	5 425	**6 092**	**12 072**	**8 507**
Medelsbehov	**15 586**	**16 041**	**29 981**	**20 691**

Sveriges geologiska undersökning

I anslagsframställning för budgetåret 1976/77, kompletterad med skrivelse till regeringen den 14 oktober 1975 angående verksamheten under budgetåret 1974/75 och planeringen för budgetåret 1975/76 samt följande budgetår, anför SGU i huvudsak följande.

Program 1. Kartering

Geologiska kartor skall tillgodose allmänhetens behov av geologisk information för samhällsplanering, prospektering efter malmer och andra nyttiga bergarter, jordarter och grundvatten samt för bedömning av miljövårdsfrågor m. m. Kartorna utgör den nödvändiga grunden för ett rationellt utnyttjande av landets naturtillgångar. Den geologiska karteringen utgör därför i hög grad grunden även för SGU:s övriga verksamhet samt en viktig förbindelselänk mellan SGU och statliga och kommunala myndigheter samt andra presumtiva uppdragsgivare särskilt i fråga om miljövård, regionplanering samt mineral- och grundvatteninventeringar. Genom karteringen erhålls starkt förbättrade möjligheter till aktiv geologisk dokumentation.

Behovet av geologiska kartor har bedömts som mycket stort och kommer att ytterligare öka. Detta gäller särskilt eftersom tidigare utgivna kartor i stor utsträckning är föråldrade och delvis slutsålda. Endast inom mycket begränsade delar av Sverige är behovet av geologiska kartor väl tillgodosett.

SGU anser, att målet för den geologiska karteringen på något sätt bör kvantifieras och har därför försökt uppskatta vilken produktionstakt som erfordras för att behovet av geologiska kartor skall kunna tillgodoses inom en rimlig tid. En sådan uppskattning gjordes redan av 1964 års geologiutredning i betänkandet (SOU 1971: 17) Malm — jord — vatten. Den innebar att som riktmärke för uppbyggnaden av en karteringsorganisation skulle gälla, att en landstäckande kartering av jord- och bergarter borde genomföras på 50 år. Mot bakgrund av det alltmer trängande behovet av kartor bedömer SGU det nämnda riktmärket som tilltaget i underkant — en uppfattning som också framfördes i remissyttrandena över geologiutredningens betänkande.

Med beaktande av den utbyggnadstakt som med hänsyn till rekryterings- och inlärningsfrågor o. d. har ansetts praktiskt genomförbar har SGU, som redovisats i 1973 och 1974 års anslagsskrivelser, därför t. v. utgått från att utbyggnaden av den reguljära karteringsverksamheten bör sikta till att en kartering av större delen av landet skall genomföras under de närmaste 50 åren. Ett sådant mål kräver en årlig produktion av tio jordarts- och tio berggrundskartblad med tillhörande flygmagnetiska blad i skala 1: 50 000. Nuvarande resurser medger i genomsnitt en årlig produktion av fyra till fem blad för var och en av dessa tre karttyper. Härutöver framställs ett växlande antal berggrundskartor och geofysiska kartor, vilka erhålls som en följd av SGU:s malmprospektering i Norrland.

SGU föreslår att den reguljära verksamheten inom delprogrammen Berggrundskartering och Jordartskartering byggs upp personellt under budgetåren 1976/77—1979/80. Under denna förutsättning uppnås utgivningstakten tio jordarts- och tio berggrundskartblad per år tidigast

under budgetåret 1984/85. Utbyggnaden av berggrundskarteringen fordrar samtidig utbyggnad av den reguljära flygmagnetiska karteringen i snabbare takt, så att nu rådande eftersläpning inhämtas och valfrihet vid upptagande av nya berggrundsblad successivt erhålls.

Länskarteringen i norra Sverige i skala 1: 200 000—1: 400 000 bör fullföljas, så att de delar av Sverige som överhuvudtaget inte karterats sammanhängande får en provisorisk karta. I första hand bör de pågående karteringarna över Jämtlands, Värmlands och Västernorrlands län (berggrund) samt Västernorrlands län (jordarter) fullföljas inom tio år.

Målet för den reguljära hydrogeologiska kartläggningen har också övervägts. SGU räknar med att under budgetåret 1976/77 kunna utarbeta förslag till definitiv form för den hydrogeologiska karteringen. SGU bedömer t. v. som ett lämpligt mål att de i detta avseende aktuella delarna av landet under en tjugofemårsperiod täcks med hydrogeologiska kartor. Detta fordrar, oavsett val av karttyp och skala, en produktionstakt motsvarande en yta av fyra blad per år. SGU avser att närmare överväga karttyper och -teknik och att i nästa års anslagsframställning lägga fram en plan för uppbyggnad av verksamheten till denna nivå. För att uppbyggnaden skall kunna inledas utan onödig tidsutdräkt, föreslår dock SGU en begränsad förstärkning redan under budgetåret 1976/77.

En expertgrupp med uppgift att fungera som rådgivande organ, vad gäller SGU:s kartering, började sin verksamhet hösten 1975.

En resurstilldelning enligt 0-alternativet innebär för programmet Kartering en omfattning av 11 787 000 kr. Detta medför en minskning av personalinsatsen med fem årsverken.

Vid redovisningen av de av SGU beräknade kostnaderna under budgetåret 1976/77 har hänsyn tagits till det fr. o. m. den 1 juli 1976 höjda lönekostnadspålägget. Vidare har hänsyn tagits till den andel av kostnaderna för vissa av SGU föreslagna förstärkningar av personalutbildning m. m., som bör belasta programmet Kartering.

Berggrundskartering

I serien berggrundskartblad i skala 1: 50 000 har under budgetåret 1974/75 tryckts nio blad, varav fyra har framställts i samband med malmprospekteringen, medan andra arbeten utförts på ca 40 blad.

Under budgetåret 1975/76 planeras utgivning av tio blad, varav fyra blad för Norrland. Härutöver bedrivs arbeten av olika slag för 32 blad, av vilka tre påbörjas under budgetåret. För två länskartor över berggrund pågår fältarbeten och för två reproduktionsförberedelser.

SGU räknar med att en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1976/77 innebär kostnader på 5 114 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

Den reguljära karteringen bör successivt utökas med sikte på att en årlig utgivningstakt av tio kartblad i skala 1: 50 000 skall uppnås budgetåret 1984/85. Delprogrammet bör därför utökas till att omfatta 7 234 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Jordartskartering

Under budgetåret 1974/75 har i serien jordartskartblad i skala 1: 50 000 sex blad tryckts, medan andra arbeten bedrivits för ca 30 blad.

Under budgetåret 1975/76 planeras utgivning av sju blad. Härutöver bedrivs arbeten av olika slag för ca 20 blad, av vilka fem påbörjas under budgetåret. För en länskarta över jordarter pågår fältarbeten.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1976/77 till 4 209 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

Jordartskarteringen bör successivt utökas med sikte på att en årlig utgivningstakt av tio kartblad i skala 1: 50 000 skall uppnås budgetåret 1984/85. Delprogrammet bör omfatta 5 874 000 kr. budgetåret 1976/77.

Geofysisk kartering

Tre geofysiska kartblad har tryckts under budgetåret 1974/75. Andra arbeten har bedrivits på tolv blad. Under budgetåret 1975/76 planeras utgivning av nio blad, varav fyra för Norrland. Härutöver bedrivs arbete på elva blad, av vilka sex påbörjades vid budgetårets början.

Kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym budgetåret 1976/77 beräknas till 1 218 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

En utbyggnad av berggrundskarteringen förutsätter också en upprustning av den geofysiska karteringen. Då det är viktigt att den flygmagnetiska kartan föreligger i preliminärt tryck i god tid innan berggrundskarteringen startar, är det angeläget att en kraftig utökning av den geofysiska karteringen sker redan under budgetåret 1976/77. För att den information som de flygmagnetiska kartorna innehåller beträffande bergarternas fördelning och strukturer helt skall kunna utnyttjas i samband med berggrundskartering, fordras en ingående geofysisk tolkning av kartorna. En sådan tolkning bör göras för tio kartblad under budgetåret 1976/77. Totalt räknar SGU med att delprogrammet bör omfatta 2 105 000 kr. budgetåret 1976/77.

Hydrogeologisk kartering

Under budgetåret 1974/75 har arbeten bedrivits för åtta kartblad i skala 1:50 000. Ett kartblad har tryckts. Under budgetåret 1975/76 planeras utgivning av fyra kartblad, medan andra arbeten pågår för

åtta kartblad, av vilka fyra påbörjas under budgetåret. Arbetet med svenska delar av den hydrogeologiska Europakartan fortsätter under budgetåret.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym till 1 917 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

Utgivningstakten bör ökas så att två och ett halvt kartblad i skala 1: 50 000 kan utges per år. Vidare bör medel utgå för bearbetning av data från en i annat sammanhang utförd flygmätning (RAMA-mätning) i syfte att undersöka sådana mätningars användbarhet i samband med hydrogeologisk kartering och prospektering efter grundvatten. Delprogrammet bör budgetåret 1976/77 ha en omfattning av 2 746 000 kr.

Program 2. Information och dokumentation

En av SGU:s huvuduppgifter är att dokumentera olika geologiska företeelser och sprida information härom.

Begreppet "geologiska företeelser" används här som en sammanfattande benämning på iakttagelser inom de olika geovetenskapliga ämnesområden som faller inom SGU:s verksamhet och kompetens. Hit hör alltså berggrundsgeologi, inkl. förekomster av malmer, industriella mineral och nyttosten; jordartsgeologi, på land och på kontinentalsockeln; hydrogeologi, främst grundvattnets förekomst och rörelser; geofysik, jordskorpans fysiska egenskaper (bl. a. magnetiska, elektriska och radiometriska) och geofysikaliska processer samt geokemi, grundämnenas och kemiska föreningars förekomst och fördelning i jord- och bergarter.

Dokumentation av företeelser inom dessa områden är ett ordinarie inslag i SGU:s arbete inom programmen Kartering, Prospektering och Speciella undersökningar. Stora mängder stuffer, borrkärnor, jordprover, observationer och mätdata samlas årligen in från olika delar av landet i samband med dessa arbeten. De bearbetas och dokumenteras på olika sätt beroende på syftet med arbetet ifråga. Resultaten presenteras bl. a. i de ordinarie kartserierna med beskrivningar, i särskilda publikationer inom och utom SGU, på arbetskartor, i interna rapporter och i uppdragsrapporter.

Annan dokumentation, dvs. sådan som inte tas fram inom programmen Kartering, Prospektering och Speciella undersökningar, utförs inom ramen för programmet Information och dokumentation.

Två viktiga delmål kan urskiljas inom programmet, nämligen följande.

SGU bör sträva efter att snarast bygga upp en informationsverksamhet utåt om sin existens, kompetens och kunskapsförråd inom olika verksamhetsområden.

Den stora kunskapsfond, som SGU förfogar över i form av rapporter, publikationer, arbetskartor, dagböcker, stuffer, borrkärnor, jordprover, observationer, mätdata o. d. bör snarast göras lättillgänglig genom uppbyggnad av ett geodataarkiv, försett med ADB-anpassad teknik och utrustning för allsidigt användbara presentationsmetoder.

En resurstilldelning enligt 0-alternativet innebär för programmet Information och dokumentation en omfattning av 7 277 000 kr. Personalinsatsen inom programmet måste då minskas med fem årsverken.

Vid redovisningen av de av SGU beräknade kostnaderna under budgetåret 1976/77 har hänsyn tagits till det fr. o. m. den 1 juli 1976 höjda lönekostnadspålägget. Vidare har hänsyn tagits till den andel av kostnaderna för vissa av SGU föreslagna förstärkningar av personalutbildning m. m., som bör belasta programmet Information och dokumentation.

Information

Under budgetåret 1974/75 har påbörjats en utredning med syfte att klarlägga hur SGU:s dokumentationsverksamhet skall inriktas och genomföras. Vidare har utredningsarbete kring uppbyggnad av ett geodataarkiv pågått. Arbete har dessutom bedrivits på ett projekt för utveckling av datorbaserad bearbetningsteknik, särskilt datoranpassade kartframställningsmetoder.

Under budgetåret 1975/76 planeras och förbereds överflyttningen av olika samlingar av geologiskt material till de nya lokaliseringsorterna Uppsala och Luleå. De nyss nämnda utredningarna fortsätter under budgetåret.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1976/77 till 2 911 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

Under budgetåret 1976/77 bör verksamheten utökas och vissa personalförstärkningar göras. Bl. a. bör en tjänst med ansvar för samordning av intern och extern information inrättas. Även för biblioteks-, museioch geodataarkivverksamheterna krävs en förstärkning av resurserna.

SGU beräknar de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1976/77 till 3 715 000 kr.

Geologisk dokumentation

Inom delprogrammet Geologisk dokumentation har under budgetåret 1974/75 påbörjats en aktiv dokumentationsverksamhet med uppspårande, insamling och tillvaratagande av data från bergarbeten och schaktningar m. m. Denna verksamhet fortsätter under budgetåret 1975/76 liksom den biostratigrafiska dokumentationen, vilken syftar till utredning av de geologiska förhållandena i områden med yngre fossilförande bergarter. Den biostratigrafiska dokumentationen baseras på borrkärnor från framför allt Oljeprospektering AB:s arbeten.

En oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1976/77 beräknas av SGU innebära totala kostnader på 2 116 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

Under budgetåret 1976/77 bör resurserna för den allmänna geolo-

giska dokumentation utökas med 254 000 kr. Den biostratigrafiska dokumentationen bör få ökade resurser för att kunna bearbeta det mycket omfattande borrkärnematerial som föreligger från Oljeprospektering AB:s och andra prospektörers arbeten i Skåne, Östergötland och på kontinentalsockeln. SGU beräknar kostnadsökningen härför till 509 000 kr. Dessutom begärs 791 000 kr. i syfte att möjliggöra deltagande från SGU:s sida i vissa delprojekt inom ramen för det internationella forskningsprojektet International Geological Correlation Programme.

SGU beräknar de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1976/77 till 3 682 000 kr.

Grundvattendokumentation

Verksamheten inom delprogrammet Grundvattendokumentation, som innefattar SGU:s brunnsarkiv och grundvattenobservationsnätet, har under budgetåret 1974/75 fortsatt efter i huvudsak samma linjer som tidigare.

Under budgetåret 1975/76 sker en viss ökning av verksamheten vid brunnsarkivet till följd av den lag (1975: 424) om uppgiftsskyldighet vid grundvattentäktsundersökning och brunnsborrning som träder i kraft den 1 januari 1976.

En oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1976/77 innebär enligt SGU kostnader på 1 720 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

Under budgetåret 1976/77 bör brunnsarkivet byggas ut så att en god servicegrad kan hållas gentemot arkivets avnämare. Kostnaden härför beräknas till 683 000 kr. Vidare bör grundvattenobservationsnätet utökas. Medel begärs också för att öka bearbetningen av data från nätet. Sammanlagt bör resurserna för verksamheten med grundvattenobservationsnätet förstärkas med 395 000 kr., varav 180 000 kr. som engångsanvisning. Slutligen bör en allmän uppsökande grundvattendokumentation inledas i syfte att införskaffa på annat håll tillgängliga data och sammanställningar som kan belysa den totala grundvattensituationen i landet. Kostnaden härför beräknas till 304 000 kr.

De totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet beräknas av SGU till 3 112 000 kr.

Geofysisk dokumentation

Verksamheten inom delprogrammet Geofysisk dokumentation, som innefattar bl. a. geomagnetiska registreringar vid observationer på Lovön, Enköping och Abisko, regionala mätningar som underlag för kartor

över den magnetiska missvisningen samt magnetiska mätningar för undersökning av jordskorpans djupstrukturer, har under budgetåret 1974/75 fortsatt efter i stort sett samma linjer som tidigare. Inte heller under budgetåret 1975/76 förutses några större förändringar.

En oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1976/77 innebär enligt SGU kostnader på 943 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

Under budgetåret 1976/77 bör inledande paleomagnetiska undersökningar utföras vid SGU. Kostnaderna härför beräknas till 162 000 kr. Vidare begärs 183 000 kr. för sammanställning och tolkning av regionala geofysiska mätningar.

SGU räknar med att de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1976/77 bör uppgå till 1 293 000 kr.

Geokemisk dokumentation

Inom delprogrammet Geokemisk dokumentation bedrivs ingen verksamhet under innevarande budgetår.

SGU föreslår att en pilotstudie med syfte att anpassa de geokemiska metoder som används i prospekteringen för användning i miljövårdssammanhang skall utföras budgetåret 1976/77. SGU beräknar kostnaderna för pilotstudien till 300 000 kr.

Remissyttranden

Statskontoret tar upp frågor rörande geodataarkivet och SGU:s datorbaserade bearbetningsteknik. Härvid anför statskontoret bl. a. att det, i avvaktan på redovisning av det slutliga systemförslaget för geodataarkivet, inte har underlag att bedöma behovet av äskade medel.

Statens naturvårdsverk framhåller, att i kartform sammanställda uppgifter om landskap, berggrund, jordarter och grundvatten utgör grundläggande information för samhällsplanering, naturvård, miljöskydd, bedömning av miljöeffekter m. m. Naturvårdsverket anser det därför vara angeläget, att SGU erhåller förstärkta resurser vad avser programmet Kartering, särskilt för kvartärgeologi. Naturvårdsverket tillstyrker vidare, att SGU erhåller medel för uppbyggnaden av ett geodataarkiv och att SGU ges goda möjligheter att bearbeta och sammanställa information om hydrogeologi och grundvatten.

Vidare har *statens naturvetenskapliga forskningsråd* kommit in med en skrivelse angående SGU:s medverkan i internationella projekt inom International Geological Correlation Programme.

IFÖ AB har kommit in med en skrivelse angående angelägenheten av en ökad utgivningstakt för den hydrogeologiska karteringen och utökning av grundvattendokumentationen.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 20 691 000 kr. Jag har härvid förutom för kostnadsökningar till följd av löne- och prisförändringar beräknat medel för viss ökning av verksamheten under programmet Information och dokumentation. Sålunda har jag under delprogrammet Geologisk dokumentation beräknat 250 000 kr. för SGU:s deltagande i det internationella forskningsprojektet International Geological Correlation Programme. Vidare har jag under delprogrammet Grundvattendokumentation beräknat vissa medel för ökade resurser vid brunnsarkivet och för bearbetning av data från grundvattenobservationsnätet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 20 691 000 kr.

C 2. Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas utgifter och inkomster för programmen 3. Prospektering och 4. Speciella undersökningar.

Programmet Prospektering omfattar den verksamhet som syftar till att finna exploateringsbara tillgångar av mineral, bergarter, jordarter och grundvatten. Programmet är indelat i delprogram för uran, järn, övriga metaller, industriella mineral och nyttosten, sand, grus och övriga jordarter, grundvatten samt regionala inventeringar. Delprogrammen Järn och Övriga metaller finansieras fr. o. m. innevarande budgetår genom uppdrag från nämnden för statens gruvegendom.

Programmet Speciella undersökningar omfattar den verksamhet som syftar till att tillgodose allmänna och enskilda behov av sådana undersökningar inom SGU:s kompetensområde som inte kan hänföras till prospektering eller kartering. Programmet är indelat i delprogram för anläggningsgeologiska undersökningar, naturvårdsundersökningar, mätnings- och analysverksamhet samt övrig verksamhet.

Av följande sammanställning framgår hur kostnaderna för verksamheten fördelar sig på program och delprogram (i 1 000-tal kr.).

Program/delprogram	1974/75	1975/76	1976/77 beräknar	
	Utfall	Beräknat i prop. 1975: 1	SGU	Föredraganden
Kostnader				
Program 3. Prospektering				
Uran	10 841	12 081	18 878	16 949
Järn	1 325	1 110	1 095	1 095
Övriga metaller	18 956	19 248	25 815	22 992
Industriella mineral och nyttosten	54	50	3 094	300
Sand, grus och övriga jordarter	915	901	1 197	1 009
Grundvatten	82	100	150	150
Regionala inventeringar	3 940	3 500	4 000	4 000
	36 113	**36 990**	**54 229**	**46 495**
Program 4. Speciella undersökningar				
Anläggningsgeologiska undersökningar	312	200	1 000	1 000
Naturvårdsundersökningar	658	230	450	450
Mätnings- och analysverksamhet	128	240	240	240
	1 098	**670**	**1 690**	**1 690**
Summa program 3 och 4	**37 211**	**37 660**	**55 919**	**48 185**
Intäkter				
Medel som tas i anspråk från anslaget Prospektering m. m.	31 756	12 957	22 739	17 828
Övriga intäkter inom programmen Prospektering och Speciella undersökningar	5 455	24 703	33 180	30 357
	37 211	**37 660**	**55 919**	**48 185**

Sveriges geologiska undersökning

I sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77, kompletterad med skrivelse till regeringen den 14 oktober 1975 angående verksamheten under budgetåret 1974/75 och planeringen för budgetåren 1975/76 och 1976/77 inom programmen Prospektering och Speciella undersökningar, anför SGU i huvudsak följande.

Program 3. Prospektering

En stor del av SGU:s malmprospektering utförs numera på uppdrag, varvid arbetets inriktning styrs av uppdragsgivarna. Det är en absolut förutsättning för en fortsatt uppdragsverksamhet att SGU håller sina kunskaper och sin teknik på en hög nivå.

Ifråga om den anslagsfinansierade uranprospekteringen ser SGU det

som viktiga delmål att snarast utvärdera de hittills mest lovande fynden och att påskynda den översiktliga, fyndgenererande verksamheten.

Inom industrimineralområdet bedriver SGU hittills endast uppdragsverksamhet. Med hänsyn till det kraftigt ökade intresset för industrimineral, vilket ställer stora krav på SGU som uppgiftslämnare och konsult, vill SGU ställa upp det viktiga delmålet att snarast bygga upp en basorganisation för att kunna sammanställa och bearbeta de kunskaper inom området som finns tillgängliga på olika sätt inom SGU.

En resurstilldelning enligt 0-alternativet för de delprogram som finansieras genom medel över statsbudgeten direkt till SGU, innebär att personalinsatsen i uranprospekteringen måste minskas med sex årsverken.

Vid redovisningen av de av SGU beräknade kostnaderna under budgetåret 1976/77 har hänsyn tagits till det fr. o. m. den 1 juli 1976 höjda lönekostnadspålägget. Vidare har hänsyn tagits till den andel av kostnaderna för vissa av SGU föreslagna förstärkningar av personalutbildning m. m., som bör belasta programmet Prospektering.

Uran

Under budgetåret 1974/75 har prospekteringen efter uran bedrivits över hela landet, dock med viss koncentration till Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner. Verksamheten ökar något i omfattning under budgetåret 1975/76. Uppborrningen av Pleutajokkfyndigheten i Arjeplogs kommun intensifieras. Vidare utförs radiometriska flygmätningar i flera områden i såväl södra som norra Sverige. Regional radiometrisk prospektering utförs med hjälp av snöskoter i Jämtlands län och med bil i Västernorrlands län. Geokemiska arbeten bedrivs i Jämtlands och Västerbottens län och geofysiska mätningar utförs i Västernorrlands län och i Arjeplogsområdet.

SGU räknar med att en oförändrad verksamhetsvolym budgetåret 1976/77 innebär kostnader på 15 010 000 kr. i 1975 års priser och 1976 års löneläge.

Under budgetåret 1976/77 bör såväl den regionala som den mer lokalt inriktade prospekteringen förstärkas. Den radiometriska flygmätningen har hittills, av praktiska och ekonomiska skäl, knutits till det flygmagnetiska mätprogrammet. Detta betyder att den radiometriska flygmätningen inte har kunnat inriktas på det från uranprospekteringssynpunkt mest lovande områdena. Eftersom flygmagnetiska mätningar inte planeras ske i Gävleborgs och Jämtlands län inom överskådlig tid begärs 455 000 kr. för att utföra radiometriska flygmätningar i dessa områden. Vidare bör s. k. RAMA-mätningar utföras i Arvidsjaurs kommun. Kostnaderna för dessa mätningar uppgår till 910 000 kr., varav nämnden för statens gruvegendom avses bekosta hälften (se s. 122). SGU:s andel av kostnaderna uppgår således till 455 000 kr. Resurserna för den regionala geokemiska prospekteringen bör förstärkas med 557 000 kr. Uppborrning-

en av Pleutajokkfyndigheten kommer med nuvarande takt att pågå minst tre år. En förstärkning av borrningsresurserna med 2 325 000 kr. kan nedbringa den erforderliga tiden avsevärt. Kostnaden för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1976/77 beräknas av SGU till 18 878 000 kr.

Järn

Verksamheten inom delprogrammet finansieras genom uppdrag från nämnden för statens gruvegendom. SGU beräknar omfattningen av denna uppdragsverksamhet under budgetåret 1976/77 till 1 095 000 kr. (se s. 121).

Övriga metaller

Verksamheten inom delprogrammet finansieras genom uppdrag från nämnden för statens gruvegendom. För budgetåret 1976/77 räknar SGU med uppdrag från nämnden till ett belopp av 25 815 000 kr. (se s. 121).

Industriella mineral och nyttosten

Prospekteringen efter industriella mineral och nyttosten har under budgetåret 1974/75 bedrivits i form av uppdragsverksamhet. Uppdragsverksamheten beräknas öka betydligt under budgetåret 1975/76.

Under budgetåret 1976/77 bör en allmän basinventering inledas av vårt lands resurser av olika industrimineral. Inventeringen bör omfatta en systematisk sammanställning av befintlig information rörande alla typer av tidigare påträffade industriella mineral och nyttosten. Härtill kommer all ny information som kommer in genom annan pågående geologisk och industriell verksamhet. SGU beräknar kostnaderna till 758 000 kr. under budgetåret 1976/77. Härutöver föreslår SGU att fyra projekt avseende inmutningsbara eller koncessionspliktiga industrimineral skall inledas. Projekten avser förekomster av kaolinlera i Skåne (626 000 kr.) samt av magnesit i Rakas (399 000 kr.), grafit vid Raitajärvi (561 000 kr.) och asbest i Jokkmokks kommun (450 000 kr.), alla i Norrbottens län. SGU beräknar den totala omfattningen av delprogrammet under budgetåret 1976/77 till 3 094 000 kr.

Sand, grus och övriga jordarter

Uppdragsverksamheten inom delprogrammet har under budgetåret 1974/75 uppgått till 110 000 kr. Sand- och grusundersökningarna i Öresund har fortsatt med marinseismiska undersökningar, bottenprovtagningar, bearbetning av tidigare insamlat material och sammanställning av analysresultat. Under budgetåret 1975/76 beräknas uppdragsvolymen öka något. Fältarbetena i Öresund avslutas.

Uppdragsvolymen beräknas för budgetåret 1976/77 komma att uppgå till 130 000 kr. Sand- och grusundersökningarna i Öresund skall avslutas

under budgetåret med erforderlig sammanställning, bearbetning och i mindre omfattning kompletteringar av fältundersökningarna. Slutligen kommer resultaten att avrapporteras. Vidare bör en inledande, orienterande inventering av jordartsförhållandena i Kattegatt ske under budgetåret 1976/77. Kostnaderna för denna inventering, som beräknas till 535 000 kr., ryms inom ramen för en oförändrad omfattning av den anslagsfinansierade verksamheten. SGU räknar med att delprogrammet budgetåret 1976/77 bör omfatta 1 197 000 kr.

Grundvatten

Prospekteringen efter grundvatten bedrivs i form av uppdragsverksamhet. För budgetåret 1976/77 beräknar SGU omfattningen av uppdragsverksamheten till 150 000 kr.

Regionala inventeringar

Delprogrammet omfattar uteslutande uppdragsverksamhet. Budgetåret 1976/77 räknar SGU med att uppdrag från i första hand gruvindustrin kommer att svara för 4 milj. kr.

Program 4. Speciella undersökningar

Verksamheten under programmet omfattar uteslutande uppdragsverksamhet. För budgetåret 1976/77 räknar SGU med en sammanlagd uppdragsvolym inom de tre delprogrammen på 1 690 000 kr.

Vid redovisningen av de av SGU beräknade kostnaderna under budgetåret 1976/77 har hänsyn tagits till den andel av kostnaderna för vissa av SGU föreslagna förstärkningar av personalutbildning m. m., som bör belasta programmet Speciella undersökningar.

Remissyttranden m. m.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar tillstyrker SGU:s framställning i vad avser ökat anslag för budgetåret 1976/77 för uranprospektering. Det bör dessutom enligt överstyrelsen framhållas, att det med hänsyn till den globala utbyggnadstakten av kärnkraftverk och den därmed ökade efterfrågan på uranbränsle är angeläget att resurser ställs till förfogande för såväl fortsatt uranprospektering som fortsatt undersökning av de uranfyndigheter som hittills har påträffats inom landet. Överstyrelsen påpekar dessutom att den beredskapslagrar kaolin, magnesit, grafit och asbest. Värdet av de nuvarande beredskapslagren av dessa produkter uppgår till ca 10 milj. kr. För att uppnå lagringsmålen enligt nu gällande planer bör lagren minst fördubblas. Brytvärda förekomster inom landet av de nämnda mineralen skulle innebära en värdefull förstärkning av beredskapen samtidigt som betydande besparingar skulle kunna göras genom minskad beredskapslagring. Överstyrelsen tillstyrker därför SGU:s anslagsäskanden vad avser industrimineralen.

Statens industriverk ansluter sig, vad gäller delprogrammet Sand, grus och övriga jordarter, till uppfattningen att Kattegatt är ett mycket angeläget området för fortsatt prospektering av den svenska kontinentalsockelns lösa avlagringar. Enligt industriverket skulle det vara av stort värde om dessa undersökningar omfattade hela Västerhavet. Industriverket föreslår att 50 000 kr. beviljas för budgetåret 1976/77 för planering av projektets inriktning och omfattning.

Industriverket föreslår vidare att huvudmannaskapet för den statliga prospekteringen av de lösa avlagringarna på kontinentalsockeln i framtiden läggs på industriverket på motsvarande sätt som nämnden för statens gruvegendom i dag svarar för den statliga malmprospekteringen.

Mineralpolitiska utredningen har i sina preliminära analyser kommit till slutsatsen, att ökade insatser för att kartlägga och bedöma Sveriges tillgångar av industrimineral kan vara motiverade. Den allmänna inventering av uppgifter och indikationer om industrimineraltillgångar i Sverige som SGU föreslår förefaller därför angelägen. Med hänsyn till utredningens tidsplanering vore det dock en fördel om inventeringen — med undantag för eventuella fältkontroller, som kan utföras senare — kunde genomföras redan under innevarande budgetår.

Vad gäller SGU:s förslag om anslagsfinansierad prospektering efter kaolin, magnesit, grafit och asbest kan enligt utredningen vissa insatser initieras. En så kraftig expansion av verksamheten inom industrimineralområdet som föreslås av SGU förutsätter dock ett ställningstagande i frågan om huvudmannaskapet för den statliga prospekteringen efter industrimineral. Utredningen anser sig på nuvarande stadium ha svårt att uttala sig om prioriteringen mellan de olika projekten.

Svensk Kärnbränsleförsörjning AB framhåller, vad gäller delprogrammet Uran, bl. a. att starkt uppreviderade planer på kärnkraftutbyggnad har följt i energikrisens spår i de flesta västeuropeiska länder. Den nuvarande kapaciteten för uranutvinning har nu bundits upp nästan fullständigt till början av 1980-talet. En fortsatt utbyggnad får tillgodoses genom ny kapacitet. Priset på naturligt uran har stigit snabbt. Det är enligt bolaget uppenbart, att en tillbakagång till den tidigare — för en ekonomiskt lönsam och utvecklingsbar uranproduktion otillräckliga — prisnivån inte är att vänta. Bolaget nämner också de begränsningar av den marknadsmässiga tillgängligheten på uran som har skett under senare år.

Den redovisade situationen har enligt bolaget förstärkt motiven för en av allmänna medel bekostad regional inventering av de delar av landet som bedöms ha förutsättningar för uranmineraliseringar. Denna verksamhet bör ha hög prioritet inom SGU:s av statsmedel bekostade prospektering. Vidareutveckling av prospekteringsteknik anpassad till landets förhållanden är likaledes mycket väsentlig.

Bolaget tillstyrker vidare kraftfulla insatser för lokal borrning och

utvärdering och förutsätter samtidigt att ansträngningar görs att nå industriellt engagemang och risktagande i dessa arbeten.

Strömsunds kommun har i särskild skrivelse föreslagit att SGU ges statliga anslag för prospektering efter uran inom det s. k. Tåsjöområdet, där Stora Kopparbergs Bergslags AB innehar undersökningstillstånd enligt uranlagen (1960: 679). Härigenom skulle företaget enligt kommunen snabbt kunna få underlag för beslut om brytning i området. I yttrande över skrivelsen anför *Stora Kopparbergs Bergslag AB* bl. a. att undersökningsarbeten pågår i samarbete med SGU. Tåsjöfältets mineralisering är dock synnerligen komplicerad, varför minst fem års utvecklingsarbete återstår innan exploatering kan ske. *SGU* meddelar att sammanställning pågår av resultaten från undersökningar åren 1968—1974. Det står emellertid enligt SGU redan klart att fortsatta arbeten med statliga medel i Tåsjöområdet inte bör prioriteras i jämförelse med övriga uranprospekteringsobjekt, t. ex. inom Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner.

Föredraganden

SGU:s uppdragsverksamhet har under de senaste budgetåren växt kraftigt. Fr. o. m. innevarande budgetår har dessutom ansvaret för inriktningen av en stor del av SGU:s prospektering övertagits av nämnden för statens gruvegendom. Eftersom nämnden kan väntas vara SGU:s mest betydande uppdragsgivare under en lång tid framåt finner jag det motiverat att i detta sammanhang gå något närmare in på förhållandet mellan de båda myndigheterna och de krav uppdragsverksamheten ställer på SGU.

Uppdragsrelationen innebär givetvis att nämnden, inom ramen för anvisade medel, har att fatta beslut om inriktningen av prospekteringen. Det ankommer sålunda på nämnden att ta ställning till sådana frågor som valet mellan regional och mer lokalt inriktad prospektering, vilka metaller och mineral som skall eftersökas, i vilka områden prospekteringen skall utföras och, kanske viktigast, hur långt undersökningarna av olika objekt skall drivas.

Nämndens möjligheter att nå goda resultat är emellertid i hög grad beroende av den rapportering och det underlag nämnden får från SGU. En rationell inriktning av prospekteringen förutsätter därför en ofta återkommande rapportering från SGU:s sida om utfall av prospekteringsarbetet och vilka kostnader arbetet medfört. Ett nära samarbete på alla nivåer inom de två myndigheterna är en given förutsättning för ett gott resultat. Uppdragsverksamhet inom prospekteringen ställer därför stora krav på en flexibel planering och organisation inom SGU. Det måste finnas möjlighet att snabbt ändra insatsen av personal, maskiner och andra resurser inom olika projekt och att flytta resurser mellan dem. Det är också viktigt att planera så att största möjliga flexibilitet nås i

den totala resursinsatsen. Rapporteringen till uppdragsgivarna förutsätter ett väl fungerande ekonomiadministrativt system som ger möjligheter till löpande bevakning av kostnader och prestationer. Vidare måste anskaffningen av utrustning planeras på ett sådant sätt att utrustningen kan utnyttjas så effektivt som möjligt. Uppdragsverksamheten förutsätter också en organisatorisk struktur som underlättar arbete i olika projektgrupper, byte av arbetsuppgifter samt delegering av ansvar och befogenheter.

I det fortlöpande utvecklingsarbete som bedrivs inom SGU på det organisatoriska och det ekonomiadministrativa området är givetvis förhållandet till uppdragsgivarna, och då särskilt nämnden för statens gruvegendom, föremål för uppmärksamhet.

Min beräkning av kostnaderna för resp. program och delprogram samt av medelsbehovet under SGU:s prospekteringsanslag och av övrig finansiering framgår av sammanställningen. Behovet av medel för de delar av programmet Prospektering, som nästa budgetår bör finansieras från anslag som ställs direkt till SGU:s förfogande, beräknar jag till 17 828 000 kr.

Prospekteringen efter uran i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner har gett sådana resultat att fyndigheterna där bedöms kunna ge ett värdefullt tillskott till landets försörjning med naturligt uran. Mot bakgrund av den osäkerhet som i dag råder på världsmarknaden för uran, är det angeläget att noggrant undersöka de svenska tillgångarna. Jag har därför räknat med en ytterligare intensifiering av borrningarna i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner.

Under delprogrammet Sand, grus och övriga jordarter har jag beräknat 325 000 kr. för en inledande inventering av jordartsförhållandena i Kattegatt. Inventeringen bör bedrivas i samråd med statens industriverk.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C 3. Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.

1974/75	Utgift	29 769 065	Reservation	582 935
1975/76	Anslag	[1]12 957 000		
1976/77	Förslag	17 828 000		

[1] Härutöver har 940 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

Anslaget är avsett att täcka kostnader för programmen Prospektering och Speciella undersökningar som inte kan finansieras genom uppdragsintäkter.

Sveriges geologiska undersökning

Som har framgått av redogörelsen under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår SGU för budgetåret 1976/77 ett anslag av 22 739 000 kr., inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag nyss har anfört under SGU:s anslag till uppdragsverksamhet bör anslaget för nästa budgetår föras upp med 17 828 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 17 828 000 kr.

C 4. Sveriges geologiska undersökning: Utrustning

1974/75 Utgift	1 429 447	Reservation	1 131 565
1975/76 Anslag	3 906 000		
1976/77 Förslag	6 611 000		

Anslaget är avsett att finansiera SGU:s investeringar i mer kostnadskrävande utrustning. Ränta och avskrivning på utrustningskapitalet belastar de program inom vilka utrustningen används. Utrustning som anskaffas med anlitande av utrustningsanslaget tillförs SGU:s utrustningskapital. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

SGU:s utrustningskapital (1 000-tal kr.)

Objektgrupp	Oavskrivet värde 1975-07-01	Oavskrivet värde 1976-07-01 Beräknar SGU	Anskaffning 1976/77	
			SGU	Föredraganden
Borrningsutrustning	1 763	3 823	4 195	3 378
Förläggningar	309	365	1 103	1 103
Fordon	1 719	1 973	1 188	792
Geofysisk fältutrustning	979	1 083	497	497
Geofysisk laboratorieutrustning	255	366	239	116
Kemisk laboratorieutrustning	841	1 028	265	265
Verkstadsutrustning	312	264	424	424
Övrig utrustning	290	497	1 708	36
Totalt	**6 468**	**9 399**	**9 619**	**6 611**

Sveriges geologiska undersökning

Anslaget bör för budgetåret 1976/77 höjas till 9 619 000 kr. Av beloppet avser 3 145 000 kr. ersättning av äldre försliten utrustning och 360 000 kr. hänför sig till sådan anskaffning som bör göras i syfte att höja driftsäkerheten och förbättra arbetsförhållandena. För att föreslagna utökningar av verksamheten skall kunna genomföras fordras vidare anskaffning av utrustning för 5 564 000 kr. Den förestående omlokaliseringen medför dessutom utrustningsanskaffning för 550 000 kr.

Föredraganden

För anskaffning av utrustning beräknar jag 6 611 000 kr. Jag har härvid beräknat 3 145 000 kr. för ersättning av äldre, försliten utrustning. För nyanskaffning har jag beräknat 3 466 000 kr., varav 1 340 000 kr. avser sådan utrustning som avses bli anskaffad i samband med utökningen av uranprospekteringen, och 1,6 milj. kr. utrustning som behöver anskaffas på grund av den prioritering till förmån för direkt fyndighetsinriktad prospektering som nämnden för statens gruvegendom gör i sina uppdrag till SGU.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 6 611 000 kr.

C 5. Bergsstaten

1974/75	Utgift	745 625
1975/76	Anslag	885 000
1976/77	Förslag	1 057 000

Bergsstaten är enligt instruktionen (1974: 346) den lokala statliga organisationen för ärenden rörande bergshantering och därmed sammanhängande frågor. I dess uppgifter ingår att handlägga ärenden om förvärv och försvar av gruvrättigheter, att anvisa områden i dagen för gruvarbete och att utöva teknisk inspektion av gruvfyndigheter, bl. a. för att säkerställa en god hushållning med landets mineraltillgångar.

Bergsstaten, för vilken statens industriverk är chefsmyndighet, är organiserad på ett nordligt och ett sydligt distrikt med expedition i resp. Luleå och Falun. Chef för varje distrikt är en bergmästare.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77		
		Statens industriverk	Föredraganden	
Personal				
Handläggande personal	4	+2		
Övrig personal	4	+1		of.
	8	+3		

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens industriverk	Föredragandena
Anslag			
Lönekostnader	646 000	+454 000	+179 000
Sjukvård	1 000	of.	of.
Reseersättningar	54 000	+ 31 000	+ 5 000
därav utrikes resor	(—)	(+ 5 000)	—
Lokalkostnader	60 000	+ 6 000	+ 8 000
Expenser	74 000	+ 2 000	— 20 000
därav engångsutgifter	(23 000)	(— 14 000)	(— 23 000)
Kungörelsekostnader	50 000	of.	of.
	885 000	**+493 000**	**+172 000**

Med stöd av bestämmelserna i gruvlagen (1974: 342), lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter samt motsvarande äldre lagstiftning tas genom bergsstatens försorg ut vissa avgifter på det gruvrättsliga området. Vidare skall enligt kungörelsen (1966: 315, ändrad senast 1974: 1031) angående tillämpningen av lagen (1966: 314, ändrad senast 1975: 723) om kontinentalsockeln avgift erläggas till statens industriverk för tillstånd till sand-, grus- eller stentäkt på kontinentalsockeln. Samtliga dessa avgifter redovisas fr. o. m. innevarande budgetår på driftbudgetens inkomstsida under titeln Inkomster vid bergsstaten m. m. Avgifterna beräknas uppgå till sammanlagt 7,2 milj. kr. såväl för innevarande budgetår som för budgetåret 1976/77. Motsvarande avgifter uppgick budgetåret 1974/75 till ca 2 milj. kr.

Statens industriverk

1. Pris- och löneomräkning m. m. 161 000 kr., varav 18 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för bergsstatens del indragning av en tjänst som kansliskrivare (—66 000 kr.).

3. Den beräknade ökningen av tillsynsverksamheten som följd av gruvlagen (1974: 342) och befintliga ärendebalanser medför behov av ytterligare en gruvingenjörstjänst i vartdera distriktet och en tjänst som kontorsbiträde/kontorist i norra distriktet (+327 000 kr.).

4. För utrikes resor bör disponeras 5 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föeslår riksdagen

att till *Bergsstaten* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 057 000 kr.

C 6. Statens gruvegendom

1974/75	Utgift	34 164 212
1975/76	Anslag	47 808 000
1976/77	Förslag	53 787 000

Statens gruvegendom förvaltas sedan den 1 juli 1973 av nämnden för statens gruvegendom. Nämnden, som har att besluta i frågor om upplåtelse av sådan egendom, skall enligt instruktionen (1973: 567, ändrad 1974: 345) svara för att gruvegendomen tas till vara på bästa sätt och, där så är lämpligt, utökas. Nämnden skall särskilt följa utvecklingen inom sitt verksamhetsområde och ta initiativ till åtgärder för att förbättra det ekonomiska utbytet av gruvegendomen. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 skall nämnden, efter samråd med Sveriges geologiska undersökning (SGU), beräkna medel för del av den prospekteringsverksamhet som bör finansieras genom anslag över statsbudgeten (jfr prop. 1974: 60 s. 29 och 1975: 1 bil. 15 s. 120), dvs. statens malmprospektering med undantag för prospektering efter uran.

Nämnden för statens gruvegendom består av fem ledamöter. Statens industriverk svarar för kanslifunktionerna åt nämnden.

Anslaget avses innevarande budgetår täcka nämndens utgifter för dels drift, anläggningar, skatter, vissa utredningar och ersättning till Boliden AB i samband med gruvdriften i Adakfältet, dels utgifter för statens malmprospektering exkl. uran, dels skatter för inkomster från utarrendering av vissa staten tillhöriga gruvrätter och vissa utredningskostnader i samband med förvaltningen av statens gruvegendom.

Beträffande verksamheten i Adak och förvaltningen av statens övriga gruvrätter hänvisas till den redogörelse som har lämnats i prop. 1971: 1 (bil. 15 s. 69—72). Det i nämnda redogörelse omnämnda avtalet avseende försäljning av malmprodukter från Adak, vars giltighet löpte ut vid utgången av år 1975, har numera ersatts av ett nytt avtal.

De gruvförvaltande myndigheternas utgifter för gruvdriften i Adakfältet jämte vissa i tidigare avtal inbegripna gruvfält har intill utgången av budgetåret 1974/75 uppgått till ca 159 milj. kr. I beloppet är inte utgifter för mervärdeskatt och kommunala skatter medräknade. Statsverkets inkomster (inkl. mervärdeskatt) av gruvdriften under samma period har uppgått till ca 266 milj. kr.

Sedan brytningen av malm påbörjades i Adak i början av 1940-talet har drygt 5,9 milj. ton malm brutits med ett kopparinnehåll av ca 115 000 ton. Den teknisk-ekonomiska malmbasen i Adakfältet har minskat avsevärt och uppskattades av nämnden till ca 566 000 ton malm vid ingången av år 1975. Viss prospektering inom fältet har utförts under budgetåret 1974/75, dock utan positivt resultat. Mot bakgrund av känd malmsituation och världsmarknadspriset på koppar bedömer nämnden att förutsättningar föreligger för en fortsatt gruvdrift t. o. m. år 1978,

men att verksamheten fr. o. m. innevarande budgetår och fram till denna tidpunkt kan befaras medföra underskott för staten i storleksordningen 35 milj. kr.

I detta sammanhang bör nämnas att utgifterna under budgetåret 1974/75 har uppgått till drygt 10 milj. kr. mer än vad som har beräknats i 1974 års statsverksproposition. Detta beror främst på ökade utgifter för den s. k. Adakentreprenaden, vilket nämnden för statens gruvegendom har anmält till regeringen i februari 1975.

Nämnden för statens gruvegendom inledde budgetåret 1973/74 en översyn av gällande arrendeavtal och av planeringen för framtida upplåtelseverksamhet. Avtalsarbetet har under det senaste året främst inriktats på att nå överenskommelse om ett övergripande arrendeavtal mellan nämnden och Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) för statens järnmalmstillgångar i Norrbottens län. LKAB utför på uppdrag av nämnden undersökningar om möjligheterna att bryta den s. k. Kaunisvaaramalmen. Dessa undersökningar beräknas bli redovisade för nämnden i början av år 1976.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden för statens gruvegendom	Föredraganden
Anslag			
I. Adakentreprenaden			
1. Driftkostnader	15 800 000	+1 400 000	
2. Anläggningskostnader	1 000 000	— 250 000	
3. Ersättning till Boliden AB	2 100 000	+ 150 000	
4. Förvaltnings- och utredningskostnader	25 000	+ 50 000	
5. Mervärdeskatt	3 550 000	—1 650 000	
6. Kommunala skatter	600 000	— 500 000	
	23 075 000	**— 800 000**	**— 800 000**
II. Prospektering			
7. Prospektering inom norra Norrbotten	3 586 000	+ 727 000	
8. Prospektering inom södra Norrbotten	4 381 000	+ 1 727 000	
9. Prospektering inom Västerbotten	3 116 000	+1 320 000	
10. Prospektering inom fjällkedjan	2 019 000	+ 319 000	
11. Nickelprospektering	3 352 000	+2 385 000	
12. Prospektering i Mellansverige	433 000	+ 622 000	
13. Järnmalmsprospektering	1 071 000	+ 24 000	
14. Flygmätning	1 600 000	— 82 000	
15. Inmutningskostnader	800 000	+1 000 000	
	20 358 000[1]	**+8 352 000**[2]	**+5 529 000**
III. Övrig verksamhet			
16. Brytvärdhetsundersökningar	150 000	+ 850 000	

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Nämnden för statens gruvegendom	Föredraganden
17. Utmålsläggningar	—	+ 175 000	
18. Förvaltnings- och utredningskostnader	175 000	+ 135 000	
19. Representation	—	+ 3 000	
20. Mervärdeskatt	650 000	+ 150 000	
21. Kommunala skatter	3 400 000	+ 200 000	
	4 375 000	**+ 1 513 000**	**+ 1 250 000**
Totalt	**47 808 000**	**+ 9 065 000**	**+ 5 979 000**

[1] Anslagsposten Prospektering får enligt regeringens beslut överskridas med högst 1 250 000 kr. i den mån motsvarande belopp tillgodoförs inkomsttiteln Inkomster vid bergsstaten m. m. på grund av ökade inmutningskostnader som följd av bestämmelserna i den nya gruvlagen och med högst 2 492 000 kr. på grund av taxehöjningar vid SGU.

[2] I detta belopp ingår kostnader för höjt lönekostnadspålägg, vilka beräknas till sammanlagt 310 000 kr. Dessa kostnader har inte kunnat fördelas på delposterna.

Nämnden för statens gruvegendom

Inkomster av statens gruvegendom, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1976/77 till ca 28 milj. kr., varav ca 11 milj. kr. från Adakfältet och ca 17 milj. kr. från gruvarrenden. För innevarande budgetår beräknades på förslag av nämnden för statens gruvegendom i 1975 års budgetproposition motsvarande inkomster till 24 resp. 16 milj. kr. Emellertid beräknar nämnden f. n. inkomsterna av Adakentreprenaden budgetåret 1975/76 till ca 13 milj. kr. Minskningen beror framför allt på lägre metallpriser och ofördelaktigare växelkurs, men även — beträffande budgetåret 1976/77 — på en planenligt lägre produktion. Nämndens senaste inkomstberäkning för Adakentreprenaden har baserats på ett kopparpris av £ 700 per ton och en växelkurs av 9 kr. per pund, medan motsvarande beräkning i 1975 års budgetproposition utgick från ett kopparpris av £ 800 per ton och en växelkurs av 10 kr. per pund. Vid nämndens senaste beräkningar har beaktats innebörden av det nya avtal som nämnden har slutit med Boliden AB angående försäljningen av kopparslig efter den 1 januari 1976.

I Adakentreprenaden

1. Ökningen beror på höjda löner och ökade energi- och materialkostnader.

2. Minskade anläggningskostnader på grund av minskande verksamhet.

3. Kontraktsenlig ersättning till Boliden AB.

4. Utgifter för analyser och konsulter för löpande verksamhet inkl. externrevisor samt förberedelser för avveckling.

5—6. Beräkningar på grundval av beräknat resultat för entreprenaden.

II Prospektering

En utökning av statens gruvegendom förutsätter prospektering. Det är härvid naturligt att utnyttja SGU, vars prospekteringsinsatser successivt överförs på uppdragsbasis (jfr prop. 1974: 60 s. 29, NU 1974: 23, rskr 1974: 152). Liksom för anslagsberäkningen innevarande budgetår utgår nämnden vid medelsberäkningen för budgetåret 1976/77 från att ett övertagande av ansvaret för den statliga prospekteringen efter järn och andra metaller i en omfattning som i stort svarar mot omfattningen av SGU:s program budgetåret 1974/75 på berörda områden, bäst svarar mot de samlade aktuella intentionerna för nämndens och SGU:s verksamhet. För nya riktlinjer behöver enligt nämnden bl. a. mineralpolitiska utredningens arbete avvaktas.

Eftersom den första av nämnden initierade prospekteringsverksamheten just har inletts, föreligger inga praktiska erfarenheter av uppdragsrelationen. Successivt erhåller emellertid nämnden ett allt fastare grepp om förutsättningarna för en prospekteringsverksamhet i enlighet med nämndens målsättning. Såsom nämnden även framhöll i anslagsframställningen för innevarande budgetår, bör prospekteringsinsatserna koncentreras och inriktas på slutvärdering av fyndigheter från kommersiell synpunkt utan att den långsiktiga prospekteringsverksamheten eftersätts.

Nämnden påpekar att prospektering är en verksamhet som utgörs av en följd av aktiviteter, fördelade över en relativt lång tidsrymd. Vissa av dessa aktiviteter är dyrare än andra. I den nu pågående prospekteringsprocessen förskjuts — vid oförändrad ambitionsnivå — tyngdpunkten mot ökad borrningsaktivitet, vilken är relativt dyrbar i jämförelse med kostnaderna för övrig prospekteringsverksamhet av mer inledande karaktär.

Nämnden beräknar för budgetåret 1976/77 sammanlagt 26,9 milj. kr. för prospekteringsuppdrag till SGU. Till detta belopp skall läggas utgifter för inmutningar med 1,8 milj. kr., varför sammanlagt 28,7 milj. kr. erfordras för prospektering, dvs. en ökning med drygt 8 milj. kr. jämfört med motsvarande anslagspost innevarande budgetår. Av denna ökning är emellertid enligt nämnden endast 0,5 milj. kr. uttryck för en höjd ambitionsnivå. Resten är en följd av taxehöjningar vid SGU, ökad borrningsverksamhet i syfte att få till stånd en snabbare utvärdering av påträffade fyndigheter samt ökade inmutningskostnader enligt den nya gruvkungörelsen (1974: 344).

7. Verksamheten inom norra Norrbotten har innevarande år koncen-

trerats till vissa särskilt intressanta objekt. För budgetåret 1976/77 förutses en verksamhet av ungefär samma omfattning.

8. Inom vissa angivna områden i södra Norrbotten planeras en intensifierad borrningsverksamhet med syfte att relativt snabbt få kännedom om den ekonomiska potentialen i områdena. Verksamheten planeras bli utökad i jämförelse med den under innevarande budgetår.

9. Sedan vissa malmindikationer har påträffats inom Västerbotten avser nämnden att utöka verksamheten jämfört med innevarande budgetår. Prospekteringen är nu inne i ett skede, där det fordras dyrare prospekteringsmetoder för att arbeta vidare på de uppslag som föreligger.

10. I jämförelse med innevarande budgetår beräknas en nedskärning ske av prospekteringen inom fjällkedjan.

11. Den koncentration av nickelprospekteringen som har inletts innevarande budgetår avses fortsätta. Intensifierade borrningar planeras vid förekomster inom Västerbotten, så att underlag kan erhållas för en teknisk-ekonomisk utvärdering av dessa (jfr under 16 i det följande). Sökande efter nya fyndigheter avses minska något till förmån för den verksamhet som är av fyndighetsundersökande karaktär. Verksamheten som helhet avses bli utökad jämfört med innevarande budgetår.

12. Prospektering av översiktlig karaktär inleddes innevarande budgetår i Mellansverige. Nu krävs mer detaljerade undersökningar, vilka är mer kostnadskrävande.

13. Verksamhetsområdet Järnmalmsprospektering innebär sammanställning av rapporter över den järnmalmsinventering som bedrevs av SGU i Norrbotten under 1960- och början av 1970-talen. Efter vissa kompletterande undersökningar beräknas järnmalmsinventeringen vara avslutad under budgetåret 1976/77.

14. Flygmätningar har genomförts av SGU under en följd av år. Eftersom dessa flygmätningar genomförs i syfte att få fram långsiktigt underlag för såväl prospektering som kartering och under varje säsong är koncentrerade till några få begränsade områden i landet är det enligt nämnden ogörligt att hänföra kostnaderna till något av verksamhetsområdena 7—13. Nämnden begär att hälften av kostnaderna för s. k. RAMA-mätningar i Västerbotten skall anvisas under detta anslag, medan andra hälften äskas av SGU under anslaget Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m. (jfr s. 109). Förslaget innebär en nedskärning av SGU:s flygmätningar för nämndens räkning.

15. Den beräknade nominella ökningen av utgifterna för inmutningar med 1 milj. kr. skall ses mot bakgrund av att nämnden numera beräknar inmutningskostnaderna för innevarande budgetår till 2 050 000 kr. I jämförelse härmed beräknas inmutningskostnaderna under budgetåret 1976/77 sjunka med 250 000 kr. till 1,8 milj. kr.

III Övrig verksamhet

16. Medlen är avsedda främst för utredningar av teknisk-ekonomisk art om brytvärdheten av påträffade fyndigheter som underlag för bl. a. förhandlingar om upplåtelser. Nämnden räknar med att under budgetåret 1976/77 behöva initiera sådana undersökningar framför allt beträffande nickel.

17. Staten skall enligt den nya gruvlagen (1974: 342), om den inte senast vid utmålsläggning avstått från kronoandelen, ersätta inmutaren med hälften av dennes utgifter för viss intrångsersättning till markägare m. m. och inmutarens utgifter för utmålsförrättningen. Nämnden beräknar att minst 175 000 kr. behövs för detta ändamål.

18. Medlen avser dels försvarsavgifter och ersättningar till nämndens ledamöter, dels ersättningar till extern expertis. Särskilt märks behovet av experter för analys av olika former av upplåtelseavtal.

19. Representationskostnader i samband med förhandlingar och överläggningar med företrädare för gruvföretag.

20. Mervärdeskatt på gruvarrenden. Ökning beror på att äldre skattefria kontrakt upphört att gälla och att nya skattepliktiga kontrakt kommit till.

21. Beräkning på grundval av förväntade arrendeinkomster.

Remissyttranden

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar betonar att nämndens prospektering är av stor betydelse för Sveriges försörjningsberedskap, eftersom den kan leda till ett minskat importberoende av metaller. Särskilt önskvärt är enligt överstyrelsen att de planerade undersökningarna av brytvärdheten hos vissa nickelförekomster i Västerbotten fullföljs.

Mineralpolitiska utredningen omtalar att den ännu inte har påbörjat sin egentliga behandling av de mineralpolitiska aspekterna i sitt utredningsuppdrag. Med hänsyn till nämndens uppgifter i egenskap av förvaltare av statens gruvegendom är det enligt utredningen angeläget att ta fram underlag för nämndens ställningstagande till prospekteringsverksamhetens totala omfattning och inriktning. Utredningen kommer för sin del att från principiella utgångspunkter beröra dessa frågor, men detta hindrar enligt utredningen inte att nämnden själv fördjupar sina hittillsvarande analyser av dessa problem. Resultatet av nämndens överväganden kan lämpligen ligga till grund för utredningens egna bedömningar. Utredningen delar nämndens uppfattning att prospekteringsinsatserna bör koncentreras och inriktas på slutvärdering från kommersiell synpunkt. Detta måste enligt utredningen rimligen leda till högre kostnader för brytvärdhetsundersökningar.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 53 787 000 kr.

Utgifterna för Adakentreprenaden har jag beräknat till 22 275 000 kr. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag i statsverkspropositionen 1973 (prop. 1973: 1 bil. 15, s. 48) anmälde att den tidpunkt närmade sig då bryningen i Adakgruvorna inte längre kunde upprätthållas på grund av brist på malm. Sedan budgetåret 1973/74 har prospektering utförts inom området i syfte att finna brytvärda ersättningsmalmer. Prospekteringen, som fortfarande pågår, har dock hittills inte gett positivt resultat. Nämnden för statens gruvegendom har anmält, att förutsättningar för fortsatt gruvdrift f. n. föreligger t. o. m. år 1978, men att verksamheten fr. o. m. innevarande budgetår fram till denna tidpunkt kan befaras medföra underskott för staten i storleksordningen 35 milj. kr. Samtidigt bör framhållas att driften vid Adakfältet m. m. sedan början av 1940-talet har lämnat ett totalt överskott t. o. m. budgetåret 1974/75 av drygt 100 milj. kr.

Enligt vad jag har inhämtat planerar nämnden en successiv nedtrappning av brytningen så att den upphör år 1978.

Med hänsyn till sysselsättningsaspekterna, men även vikten av att ta till vara den malm som fortfarande finns kvar, anser jag nämndens planering välmotiverad. Jag räknar dock med att nämnden tar till vara varje möjlighet att minska underskottet utan att äventyra sysselsättningen inom området. För att utreda de omställningsproblem som kan uppstå i samband med en nedläggning av gruvdriften i Adakfältet har jag i november 1975 med stöd av regeringens bemyndigande tillkallat särskilda sakkunniga som skall redovisa en första rapport om resultatet av sitt arbete senast den 1 september 1976. En huvuduppgift för de sakkunniga är att inventera möjligheterna att finna annan sysselsättning i regionen i sådan utsträckning att det befarade underskottet på Adakentreprenaden kan reduceras. Erforderliga medel för de sakkunnigas arbete bör ställas till förfogande av staten och Boliden AB gemensamt. Jag har därför räknat med ett ökat medelsbehov för förvaltnings- och utredningskostnader (4).

Fr. o. m. innevarande budgetår bestrids utgifterna för statens malmprospektering, med undantag av prospektering efter uran, från detta anslag. Jag beräknar för detta ändamål 25 887 000 kr. I likhet med nämnden anser jag det härvid angeläget att prospekteringsinsatserna i så stor utsträckning som möjligt koncentreras och inriktas på slutvärdering av fyndigheter från kommersiell synpunkt. Detta bör kunna ske utan att den nödvändiga långsiktiga prospekteringsverksamheten eftersätts. För att möjliggöra en koncentrerad prospekteringsinsats har jag vid min medelsberäkning beaktat bl. a. angelägenheten av ökade borrningsinsatser.

Jag har tidigare redogjort för förhållandena mellan nämnden och SGU och de krav som uppdragsverksamheten ställer på SGU (jfr s. 113). En fungerande uppdragsrelation ställer givetvis också krav på nämnden. Vid min anmälan av anslaget Statens industriverk, Förvaltningskostnader har jag (s. 42) beräknat medel för en förstärkning av nämndens kanslifunktion. Denna förstärkning räknar jag med kommer att ge förbättrade möjligheter för nämnden att avgränsa olika verksamhetsområden för sin prospektering och att avväga behovet av insatser mellan dem.

För nämndens övriga verksamhet beräknar jag 5 625 000 kr. Härvid har jag, mot bakgrund av önskvärdheten av ett ökat kommersiellt inslag i nämndens malmletningsverksamhet, räknat med bl. a. 640 000 kr. för ökade kostnader för brytvärdhetsundersökningar, främst av nickelförekomster (16). Vidare beräknar jag ytterligare 85 000 kr. för förvaltnings- och utredningskostnader (18).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens gruvegedom* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 53 787 000 kr.

D. ENERGIHUSHÅLLNING

Utgångspunkter för energihushållningen

De riktlinjer för energihushållning m. m. som riksdagen fattade beslut om i maj 1975 (prop. 1975: 30, NU 1975: 30, rskr 1975: 202), innebär bl. a. att möjligheten att dämpa ökningen av energiförbrukningen till i genomsnitt 2 % per år under perioden 1973—1985 allvarligt skall prövas, liksom möjligheten att från omkring år 1990 hålla förbrukningen på oförändrad nivå. Inom denna ram förutses att den årliga ökningstakten för elenergi blir betydligt högre än för bränsle, eller ca 6 %.

Den totala förbrukningen av primärenergi i Sverige har beräknats till 540 TWh[1] år 1985 jämfört med 411 TWh år 1975. Den beräknade fördelningen år 1985 mellan olika energislag framgår av följande tabell.

Energitillförsel	Mtoe[1]	TWh	%
Oljeprodukter	28	324	60
Kol, koks	4	50	9
Lutar, ved	3	37	7
Vattenkraft		66	12
Kärnkraft		63	12
Energiförbrukning		**540**	**100**

[1] 1 Mtoe = 1 milj. ton oljeekvivalenter; omräkningstal för att ange olika energisslag i samma mått.
Oljeförbrukningen för elproduktion beräknas till 4,2 Mtoe (50 TWh).

Elförbrukningen uppgick år 1975 till ca 82 TWh. Behovet av elenergi år 1985 har beräknats till 159 TWh, inkl. överföringsförluster. En av energipolitikens viktigare uppgifter är att trygga elförsörjningen under tiden fram till år 1985.

Följande bedömning har gjorts av sammansättningen av elproduktionen år 1985 under normala driftbetingelser.

TWh	Produktion i befintliga eller nu beslutade anläggningar	Produktion i tillkommande anläggningar	Totalt
Vattenkraft	61	5	66
Kärnkraft	53	10	63
Industriellt mottryck	3,5	4,5	8
Kraftvärme (mottryck)	8,5	6,5	15
Övrig värmekraft	7	—	7
	133	**26**	**159**

[1] 1 TWh (terawattimme) = 1 miljard kilowattimmar

Genom riksdagsbeslutet våren 1975 har energipolitiken i hög grad inriktas på en planmässig energihushållning med bl. a. åtgärder för energibesparingar, satsning på forskning och utveckling, ett ökat samhälleligt inflytande över försörjningen med olja och andra bränslen, utbyggnad av elproduktionen och ökat samarbete med andra länder, både bilateralt och i olika internationella organisationer.

Det fortsatta planerings- och utredningsarbetet på energiområdet inriktas förutom på att följa upp riksdagsbeslutet från våren 1975 på att ta fram underlag för beslut år 1978 om hur energiförsörjningen skall tryggas för återstoden av 1980-talet. År 1978 kan effekterna av olika sparåtgärder börja avläsas. Vidare skall innan dess vissa nu pågående utredningar ha avlämnat sina betänkanden. Ytterligare material kommer om några år att finnas om effekterna av det pågående forsknings- och utvecklingsprogrammet och om driften av kärnkraftverken.

Statens industriverk har på uppdrag av 1975 års långtidsutredning gjort en bedömning av energiförsörjningen under perioden 1975—1980. Rapporten (SOU 1975: 96) Energiförsörjningen 1975—1980 refereras i betänkandet (SOU 1975: 89) Långtidsutredningen 1975.

I rapporten redovisas bl. a. en beräkning av den totala energiförbrukningen åren 1975 och 1980 och fördelningen av tillförseln på olika energislag. Analysen av den framtida energiefterfrågan grundas på samma förutsättningar som långtidsutredningen har tillämpat. Prognosen innefattar tre olika alternativ för den ekonomiska utvecklingen, nämligen en ökning av den privata konsumtionen med resp. 3 %, 2 % och 2 % med samtidig arbetstidsförkortning av 2 1/2 timmar per vecka.

På regeringens uppdrag har även energisparkommittén gjort en beräkning av energiförbrukningen under år 1975 och en bedömning av utvecklingen under år 1976. Industriverkets och en energisparkommitténs bedömningar (i TWh) framgår av följande tabell.

Förbrukningskategori	1975 Industriverket	1976 Energisparkommittén	1980 Industriverket		
			Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3
Industri	159	155	207	200	198
Samfärdsel	80	84	91	90	89
Övrigt	156	165	166	166	166
Total slutlig förbrukning	**395**	**404**	**464**	**456**	**453**
Omvandlingsförluster	22	15	20	19	18
Totalt tillförd energi	**417**[1]	**419**	**484**	**475**	**471**

[1] Enligt en senare bedömning, som industriverket har gjort i november 1975, kommer förbrukningen år 1975 att stanna vid drygt 411 TWh. Skillnaden beror främst på mindre produktion i oljekondensverk och större produktion i kärnkraftverk, vilket med de beräkningsgrunder som används ger lägre omvandlingsförförluster och därmed lägre bruttoförbrukning.

Industriverket beräknar, att energiförbrukningen år 1975 skulle ha uppgått till ca 438 TWh, varav ca 28 TWh i omvandlingsförluster om det hade varit ett "normalt" år från klimat- och konjunktursynpunkt.

Industriverket framhåller i en kommentar vissa faktorer som f. n. försvårar möjligheterna att bedöma utvecklingen på längre sikt inom energiområdet. Effekterna av den kraftiga prishöjningen på oljeprodukter och av de vidtagna besparingsåtgärderna kan i detta skede inte säkert bedömas. En väsentligt säkrare bedömningsgrund kan inte heller erhållas förrän om något eller några år. Vidare framhålls konjunkturavmattningen under år 1975 som har påverkat förbrukningsutvecklingen. Det i vissa avseenden bristfälliga statistiska underlaget bidrar också till osäkerheten. De beräkningar som har gjorts måste enligt industriverket ses mot denna bakgrund.

Med utgångspunkt från ett "normalt" år 1975 har långtidsutredningen beräknat tillväxttakten i den slutliga energianvändningen såsom framgår av följande tabell.

	Andel i % 1975	Årlig procentuell förändring					
		1955–1965	1965–1970	1970–1975	1975–1980		
					Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3
Industri	40	4,8	3,8	2,6	3,5	2,8	2,6
Samfärdsel	20	5,2	5,0	2,0	2,5	2,3	2,1
Övrigt	40	5,3	4,7	1,5	1,2	1,2	1,2
Total slutlig förbrukning	**100**	**5,1**	**4,4**	**2,1**	**2,5**	**2,1**	**2,0**

Anm. I tabellen beskrivs genomgående utvecklingen i förhållande till ett "normalår" 1975.

Tillförseln av energi beräknas av industriverket få följande fördelning (i TWh).

	1975	1980		
		Alt. 1	Alt. 2	Alt. 3
Olja	295	314	309	305
(därav för elproduktion)	(24)	(21)	(20)	(18)
Kol, koks	17	30	29	29
Lutar, ved, avfall	36	38	37	37
Vattenkraft	60	63	63	63
Kärnkraft	8	39	37	37
Nettoimport av el	1	—	—	—
Totalt tillförd energi	**417**[1]	**484**	**475**	**471**
(därav elenergi)	82	114	112	111

[1] Se not till tabell föregående sida.

Som framgår av tabellen beräknas i samtliga tre alternativ för år 1980 oljans andel av energiförsörjningen minska till ca 65 % från ca 70 % år 1975. För elenergin anges en ökande andel från ca 20 % till ca 24 %. Kärnkraftens andel av elförsörjningen kommer att stiga från knappt

10 % år 1975 till ca en tredjedel år 1980. Den årliga ökningstakten under femårsperioden för elförbrukningen varierar mellan 6,3 och 6,8 % i de tre alternativen.

Mot bakgrund av här lämnade beräkningar av konsumtionsutvecklingen och behovet av ytterligare energi redovisas i det följande hur planeringen på energiområdet har byggts ut, vilka åtgärder som vidtas för att begränsa energianvändningen och trygga energiförsörjningen samt hur 1975 års energipolitiska beslut följs upp och hur underlaget förbättras och kompletteras för det energipolitiska beslut som avses bli fattat år 1978.

En redogörelse för energiforskningsprogrammet lämnas under anslaget Energiforskning.

Energianvändning

En utbyggd energiplanering med särskild inriktning på åtgärder för att begränsa energianvändningen liksom det förändrade marknadsläget beträffande oljeprodukter ställer krav på en förbättrad *energistatistik*. Statistiska centralbyrån har i juni 1975 fått i uppdrag att föreslå åtgärder för att förbättra energistatistiken. Centralbyrån har redovisat sitt förslag i rapporten Förbättrad energistatistik.

Rapporten innehåller förslag till utvidgning av energistatistiken på en rad områden. Bl. a. föreslås förbättring av energistatistiken för jordbrukssektorn, utvidgning av bränslestatistiken, ny statistik för att få ett bättre bedömningsunderlag när det gäller uppvärmning av bostäder och lokaler samt en undersökning av hushållens energiförbrukning.

Förslaget har remissbehandlats och behovet av förbättrad energistatistik understryks av samtliga remissinstanser.

Mot denna bakgrund har chefen för finansdepartementet tidigare denna dag tagit upp medel för förbättring av energistatistiken avseende framför allt underlag beträffande förbrukningen av bränsle inom industrin och för uppvärmning, kvartalsvis redovisning av energibalanser och en snabbare redovisning av statistiken. Härutöver har medel beräknats för statistik över hushållens energiutnyttjande.

Energisparkommittén (I 1974: 05), som tillkallades hösten 1974 för att svara för planeringen av och biträda vid genomförandet av en energisparkampanj vintern 1974—1975 överlämnade i maj 1975 en rapport med redogörelse för kampanjen. Kommittén har genom tilläggsdirektiv i juni 1975 fått sitt uppdrag utvidgat och förlängt för att kunna samordna och stödja myndigheternas informationsinsatser och vid behov planera och genomföra egna informationsåtgärder under i första hand vintern 1975—1976.

Kommittén har hösten 1975 fått i uppdrag även att i samråd med industriverket fortlöpande följa konsumtionsutvecklingen och, när så är motiverat, offentligt redovisa sina bedömningar. Kommittén skall vidare

till den 1 april 1976 undersöka förutsättningarna för införande av en mera regelbunden inspektion av eldningsanläggningar.

Energisparkommittén har likaså fått i uppdrag att till den 1 februari 1976 undersöka förutsättningarna för att under ickekrisförhållanden på vissa områden införa direkta *restriktioner eller förbud* mot vissa slag av energianvändning. Kommittén skall därvid särskilt värdera och prioritera tänkbara restriktioner efter dels deras konsekvenser för olika konsumentkategorier, dels deras effekt på den samlade energikonsumtionstillväxten. Bedömningar skall göras även av effekten på produktion och sysselsättning. En utgångspunkt skall vara att besparingseffekterna skall stå i rimlig proportion till insatta resurser. En arbetsgrupp har tillsatts inom regeringskansliet för att utarbeta förslag till en särskild lagstiftning för att om behov uppstår kunna genomföra restriktioner av detta slag. Arbetsgruppen skall vidare föreslå former för administration och kontroll av eventuella restriktioner.

Regeringen har vidare i oktober 1975 uppdragit åt konsumentverket att belysa sambandet mellan *den privata konsumtionens sammansättning* och energiförbrukningen i samhället. I uppdraget ingår undersökningar av hur olika sätt för hushållen att tillfredsställa sina behov påverkar energiförbrukningen. Härvid kommer frågor om produkters utformning, livslängd, skötsel och användning att aktualiseras. Bl. a. skall verket undersöka om obligatorisk energideklaration av hushållsapparater bör införas i Sverige. Verket skall före utgången av oktober 1976 lämna en rapport med redovisning av arbetet och eventuella förslag till fortsatta åtgärder på området.

Statens industriverk har enligt riktlinjerna i prop. 1975: 30 det övergripande ansvaret för en intensifierad *kursverksamhet på energiområdet*. När det gäller lokaluppvärmning ombesörjs utbildningen av olika kursarrangörer. SIFU-enheten vid industriverket bedriver exempelvis ett flertal kurser inom områdena ventilation, drift av värmecentraler m. m. Kommunförbundet driver också vissa kurser om energihushållning för driftpersonal vid kommunala byggnader och anläggningar.

När det gäller kursverksamhet rörande processinriktade frågor håller industriverket på med att kartlägga och planera för angelägna behovsområden, bl. a. i anslutning till verkets utredningsarbete angående energiförbrukningen i vissa branscher.

Planering för att starta en *energirådgivning* inriktad främst på mindre och medelstora företag pågår inom företagareföreningarna.

Statens råd för byggnadsforskning bedriver f. n. en omfattande verksamhet med kostnadsfria informationsträffar angående intrimning av värmepannor.

Regeringen har i maj 1975 uppdragit åt statens industriverk att studera dels energianvändningen inom järn- och stålindustrin samt massa- och pappersindustrin, dels möjligheterna att ta tillvara spillvärme från

industriella processer för värmedistribution och bygga ut produktionen av mottryckskraft. På grundval av dessa studier skall industriverket ange typ och omfattning av åtgärder, som eventuellt kan behöva vidtas för att uppnå det i prop. 1975: 30 angivna målet om ytterligare 11 TWh mottryckskraft år 1985 samt i övrigt uppnå de sparmål beträffande industrin som framgår av propositionen. Verket skall redovisa resultatet av arbetet senast den 1 juni 1976.

Regeringen har vidare uppdragit åt industriverket att inleda kontinuerlig undersökningsverksamhet omfattande *all industriell energianvändning.*

Vidare har regeringen i juni 1975 tillsatt en utredning (I 1975: 03) om *kommunal energiplanering.* Denna skall närmare utreda omfattning, inriktning och genomförande av kommunala energiplaner samt föreslå behövlig lagstiftning i ämnet.

I utredningens direktiv framhålls att vid energiplaneringen kraven på energi för olika användningsområden och valet mellan olika energiformer måste bedömas i ett sammanhang för att åstadkomma en god energihushållning. Därvid måste också andra relevanta faktorer som miljöeffekter, försörjningsberedskap och markanspråk beaktas.

I energiplan bör anges bl. a. fördelningen i huvuddrag inom kommunen av olika energiformer och hur energitillförseln skall ordnas antingen produktion inom kommunen eller leveranser utifrån väljs som lösning. De beräknade behoven av energi i olika former bör framgå av planen.

De grundläggande reglerna för energiplaneringen skall enligt direktiven anges i lag. De närmare riktlinjer för planeringen som behövs därutöver utfärdas i en form som gör det möjligt att löpande anpassa dem till vunna erfarenheter av verksamheten och till ändrade omständigheter som exempelvis nya tekniska metoder. Allmänt bör gälla att kraven på planeringsinsatser hålls inom ramen för kommunernas resurser.

Riktlinjerna bör vara utformade så att betydande hänsyn kan tas till skiftande lokala förhållanden vid upprättandet av energiplanerna. De bör vidare utformas så att de främjar anpassningen av den lokala energiplaneringen till den övergripande energipolitiken. I ett inledande skede bör minimikraven på planerna inte ställas högre än som kan anses lämpligt med hänsyn till att verksamheten är ny.

Utredningen skall vidare överväga om — vid sidan av energiplaneringen — krav på koncession bör införas för anläggande och drift av fjärrvärmenät i likhet med vad som gäller för eldistributionen. Även frågan om att införa koncessionsplikt för alla anläggningar av väsentlig betydelse för energiförsörjningen skall prövas av utredningen.

Utredningen väntas lägga fram resultaten av sitt arbete under år 1976.

Riksdagen har beslutat om höjning av *energiskatterna* (prop. 1975: 92, SkU 1975: 25, rskr 1975: 126). Dessa höjningar infördes vid halvårsskiftet 1975. I oktober 1975 har en utredning (Fi 1975: 07) tillsatts för att se över energibeskattningen.

Utredningens primära uppgift är att, med utgångspunkt i att energibeskattningen liksom nu skall vara av generell karaktär, undersöka möjligheterna att utnyttja energibeskattningen som ett energipolitiskt spar- och styrinstrument och lägga fram förslag härom.

Utredningen är därvid oförhindrad att behandla frågan om den nedsättning av allmän energiskatt som gäller, bl. a. i fråga om industriell tillverkning med mera betydande bränsle- och energikostnader, samt nedsättning av energiskatt när energihushållningsskäl motiverar detta som ett led i strävandena att underlätta införandet av nya organiska bränslen på den svenska marknaden.

Utredningen skall därutöver pröva om det finns skäl och förutsättningar för att beträffande elkraften förlägga skattskyldigheten i ett tidigare led, t. ex. redan i produktionsledet. Vid denna prövning skall även beaktas om vinster i energibesparande syfte kan erhållas vid en övergång från kollektiv till individuell debitering av avgifter för elkraft och värme som förbrukas i hushåll.

Efterfrågan är stor på *statsbidrag och lån till energibesparande åtgärder i bostäder, industrier m. m.* På grund härav och i syfte att skapa förutsättningar för ökad sysselsättning har i prop. 1975/76: 25 (s. 60 och 68) tagits upp sammanlagt ytterligare 200 milj. kr. på tilläggsbudget I för innevarande budgetår för sådant stöd, varav 50 milj. kr. för bidrag till näringslivet och resten till bostäder. Tidigare har riksdagen anslagit sammanlagt 824 milj. kr. för energisparstöd, varav drygt 600 milj. kr. till bostäder.

Flera ändringar beträffande omfattning och inriktning av energisparstödet har gjorts som resultat av riksdagens energipolitiska beslut våren 1975. Vad gäller näringslivet utgår således numera bidrag såväl till byggnader som till åtgärder i industriella processer, till vissa prototyper och demonstrationsanläggningar och till vissa anläggningar för energiproduktion.

I syfte att stimulera fastighetsägare att ansluta sina fastigheter till *kollektiv värmeanläggning* har reglerna för erhållande av bostadslån ändrats. En förutsättning för att lån skall erhållas för om- eller tillbyggnad är numera att huset ansluts till fjärrvärmeanläggning eller annan kollektiv värmeanläggning om sådan anslutning är möjlig och särskilda skäl inte föreligger däremot. En annan ny förutsättning för bostadslån är att huset förses med anordningar, som gör det möjligt att för varje lägenhet mäta och debitera leveranser av varmvatten, el och gas särskilt. Vissa undantagsmöjligheter föreligger dock.

Vidare har 9 § byggnadsstadgan (1959: 612) kompletterats med en bestämmelse om att vid *planläggning* hänsyn skall tas till hushållningen med energi.

Genom en ny paragraf, 44 a §, och ändring av 48 a § i byggnadsstad-

gan har krav uppställts på att byggnad skall utföras så att den möjliggör god värmehushållning. Förslag till närmare föreskrifter och anvisningar med anledning av dessa nya bestämmelser har kommit in till bostadsdepartementet från planverket och bereds f. n. inom detta departement.

För att bättre kunna bedöma och planera industrins energianvändning har statsmakterna beslutat utvidga bestämmelsen i 136 a § byggnadslagen (1947: 385) om lokaliseringsprövning av industriell eller liknande verksamhet till att omfatta även *prövning från energihushållningssynpunkt*. Prövningen skall härvid avse såväl valet av plats som själva tillkomsten av den aktuella verksamheten. Ändringen trädde i kraft den 1 juli 1975.

De industribranscher som är generellt underkastade prövning från energihushållningssynpunkt enligt 136 a § byggnadslagen, bl. a. järn-, stål- och metallindustri, pappers- och massaindustri, cementindustri, petrokemisk och viss annan kemisk industri, svarar för ca tre fjärdedelar av industrins totala energiförbrukning.

Bränsleförsörjning

Efterfrågan på den internationella oljemarknaden under år 1975 har präglats av konjunkturnedgången i de stora konsumentländerna. *Oljeförbrukningen* inom OECD-området har legat på en något lägre nivå än under år 1974. En betydande överskottskapacitet finns nu såväl i fråga om råoljeproduktion som inom övriga led av oljeindustrin. Trots detta har producentländerna inom Organisation of Petroleum Exporting Countries (OPEC) lyckats vidmakthålla den prisnivå på olja som nåddes under oljekrisen 1973—1974. Genom ett beslut av OPEC höjdes råoljepriset med ca 10 % från den 1 oktober 1975 med det uttalade syftet att ge medlemsländerna kompensation för prishöjningar på importen från industriländerna. Enligt beslutet skall den nya prisnivån gälla t. o. m. utgången av juni 1976.

För år 1976 väntas en viss uppgång i OECD-ländernas oljeförbrukning i samband med att den internationella konjunkturen förbättras. Importen från OPEC-länderna väntas också öka, fast i mindre grad, beroende på en ökad produktion inom OECD. Nordsjön kommer under året att ge betydande tillskott till Västeuropas oljeförsörjning.

Även för Sveriges del väntas oljeförbrukningen under år 1976 komma att öka något, dock utan att nå upp till 1973 års nivå. Såvitt i dag kan bedömas, kommer det svenska behovet av råolja och raffinerade produkter att kunna tillgodoses utan svårighet under hela året.

I enlighet med de allmänna riktlinjer som fastställdes våren 1975 har statens engagemang inom olika led av oljehanteringen ökat. Diskussio-

ner har förts på regeringsnivå med ett antal oljeproducerande länder, bl. a. Mexico, Norge och Storbritannien, i syfte att skapa förutsättningar för en tryggare oljeförsörjning på lång sikt. Ett statligt oljebolag, Svenska Petroleum AB, har bildats inom Statsföretagsgruppen. Bolaget förhandlar f. n. om förvärv av råolja från fyndigheter i den brittiska delen av Nordsjön. Parallellt med arbetet på råoljesidan pågår uppbyggnad av bolagets marknadsföring i Sverige, främst inom den statliga sektorn.

Projekteringen av ett statligt raffinaderi vid Brofjorden drivs vidare med sikte på redovisning i början av år 1976. Diskussioner förs med olika oljeföretag om samarbete beträffande såväl raffinering som andra led av verksamheten.

De båda halvstatliga prospekteringsföretagen Oljeprospektering AB (OPAB) och Petroswede AB har under året intensifierat sin verksamhet. OPAB har vid borrningar på land på den södra delen av Gotland gjort ett antal små oljefynd. Detta har gett värdefulla erfarenheter för de borrningar i havsområdet öster om Gotland som planeras ske sommaren 1976. Den ekonomiska ramen för verksamheten har höjts från 150 till ca 170 milj. kr.

Petroswede AB bedriver prospektering i Egypten och Tunisien, och ett antal andra projekt förbereds. Bolaget har nyligen fått norska regeringens tillstånd att förvärva rättigheter i vissa koncessioner i södra Nordsjön.

Förslag rörande vissa riktlinjer för den statliga oljepolitiken avses bli framlagda i särskild proposition våren 1976.

Arbetet med att undersöka möjligheterna att införa *naturgas* i Sverige har fortsatt. Kontakter har ägt rum med flera tänkbara leverantörsländer, bl. a. Algeriet, Iran och Sovjetunionen. Inom ramen för Nordiska ministerrådet har vissa preliminära studier utförts rörande överföring av naturgas från fyndigheter i den norska delen av Nordsjön till Danmark och Sverige.

Dessa kontakter och studier har inte avsatt några konkreta resultat, och utsikterna för att introducera naturgas i Sverige är alltjämt mycket osäkra. På förslag av den statliga naturgasdelegationen (I 1973: 03) har överläggningar inletts om förutsättningarna för att bilda ett bolag med ansvar för att bearbeta de projekt i fråga om naturgasimport från olika håll som kan komma att bli aktuella.

Frågan om *de kommunala stadsgasverkens* framtid har tagits upp mot bakgrund av de stora förlusterna i verksamheten under de senaste åren. De berörda kommunerna har begärt statligt stöd med hänvisning bl. a. till stadsgasverkens betydelse vid ett införande av naturgas. En arbetsgrupp med företrädare för olika berörda intressen studerar frågan.

I ett särskilt avsnitt i det följande redovisas en skrivelse från Svensk Kärnbränsleförsörjning AB med redogörelse för försörjningsläget beträffande kärnbränsle.

I redogörelsen hänvisas till utredningen (I 1972: 08) om *radioaktivt avfall,* Aka-utredningen. Utredningen har till uppgift att bl. a. bedöma behovet av nationellt forsknings- och utvecklingsarbete rörande behandling och förvaring av radioaktivt avfall, vilka krav som bör ställas på lagringsplats och förutsättningarna för en samlokalisering av högaktivt avfall och en upparbetningsanläggning. Utredningen skall också, med den angivna förutsättningen att det skall ankomma på staten att ombesörja slutlig förvaring av radioaktivt avfall, överväga organisationsfrågor. Utgångspunkten skall vara att samtliga kostnader beträffande radioaktivt avfall från kärnkraftdrift skall bäras av producenterna av kärnkraft. Utredningen väntas slutföra sitt uppdrag under år 1976.

Aka-utredningen har under arbetets gång uppmärksammat behovet av ett från kärnkraftproducenterna fristående organ med uppgift att inrikta och följa upp pågående och ytterligare erforderligt utvecklingsarbete rörande kärnkraftens radioaktiva avfall. Ett sådant organ bör enligt utredningen få som en ytterligare uppgift att förstärka Sveriges beredskap i fråga om lagring av utbränt kärnbränsle.

I enlighet med Akautredningens direktiv har AB Atomenergi tillsammans med Kärnbränslebolaget utarbetat ett förslag till program rörande hantering av reaktoravfall och utbränt bränsle. Vidare har Kärnbränslebolaget beslutat om en utvecklingsbudget för år 1976 på 9 milj. kr. att i huvudsak användas till arbeten enligt detta programförslag.

Mot denna bakgrund har regeringen tillsatt ett programråd för radioaktivt avfall, som t. v. skall ansvara för utvecklingsarbete rörande radioaktivt avfall och utbränt bränsle i huvudsak enligt det tidigare nämnda programförslaget. Riksdagen har i december 1975 beslutat att ett nytt anslag Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m., skall föras upp på statsbudgeten (prop. 1975/76: 25 bil. 11, NU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 135). Anslaget skall tillföras medel som ställs till programrådets förfogande av Kärnbränslebolaget.

Elförsörjning

Sveriges försörjning med elektrisk energi är alltjämt till större delen baserad på inhemska vattenkrafttillgångar. Produktionen av vattenkraft under budgetåret 1974/75 uppgick till 60 TWh, vilket motsvarar 76,4 % av den totala elproduktionen inom landet. I övrigt producerades 5,5

TWh (7 %) i kärnkraftverk, 7 TWh (8,9 %) i fossileldade mottrycksverk, 6 TWh (7,6 %) i fossileldade kondenskraftverk och 0,1 TWh (0,1 %) i gasturbiner. Importen uppgick till 6,1 TWh och bestod huvudsakligen av vattenkraft från Norge. Exporten — i första hand till Finland — utgjorde 4 TWh exkl. överföringsförluster.

Den totala förbrukningen av elektrisk energi i landet inkl. samtliga överföringsförluster uppgick således till 80,7 TWh, vilket innebär en ökning med 5,4 % jämfört med förbrukningen budgetåret 1973/74. Motsvarande ökningstal budgetåret 1973/74 var 2,4 % och budgetåret 1972/73 7,6 %.

Från statens vattenfallsverk har jag inhämtat uppgifter om hur Sveriges försörjning med elektrisk energi — med beaktande av kravet på leveranssäkerhet — kommer att gestalta sig budgetåren 1977/78—1983/84 med hänsyn till den belastningsökning som förutses och de utbyggnader som verket, kommuner och enskilda kraftföretag planerar att genomföra under perioden. De energi- och effektbalanser som verket därvid har lämnat baserar sig på de allmänna riktlinjer för energihushållning m. m. som antogs av riksdagen våren 1975.

Balanserna, som således utvisar total belastning — förbrukning inkl. överföringsförluster —, produktion och installerad maskineffekt samt kraftutbytet med de nordiska grannländerna framgår av följande sammanställningar.

Energibalanser för hela landet budgetåren 1977/78—1983/84 (i TWh)

	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84
Prima belastning	98,3	105,4	112,9	120,8	129,1	137,7	146,5
Fast export	3,7	4,1	3,0	2,4	2,2	2,2	2,2
Total förbrukning	**102,0**	**109,5**	**115,9**	**123,2**	**131,3**	**139,9**	**148,7**
Krafttillgång:							
Vattenkraft inkl. import, medelår	60,8	61,5	62,5	63,3	63,8	64,1	64,2
Värmekraft, medeltillgänglighet	69,7	77,5	82,9	89,3	91,2	101,2	106,5
Tillfällig värmekraftimport	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4
Brist enligt kriteriet för leveranssäkerhet[1]	—	—	—	—	—	—	—

[1] Kriteriet för leveranssäkerhet innebär att summan av 0,8 × vattenkraftproduktionen under medelår och 0,9 × värmekraftproduktionen vid medeltillgänglighet skall vara minst lika stor som den totala förbrukningen

Effektbalanser för hela landet budgetåren 1977/78—1983/84 (i MW[1])

	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84
Primabelastningens maximala timeffekt	18 000	19 400	20 900	22 400	23 900	25 500	27 200
Fast export	250	315	200	25	—	—	—
Total belastning	**18 250**	**19 715**	**21 100**	**22 425**	**23 900**	**25 500**	**27 200**
Installerad effekt:							
Vattenkraft inkl. import	13 799	14 183	14 860	15 415	15 548	15 578	15 640
Värmekraft	12 571	13 481	14 406	15 426	15 546	17 681	18 101
Total maskineffekt	**26 370**	**27 664**	**29 266**	**30 841**	**31 094**	**33 259**	**33 741**
Reserv	8 120	7 949	8 166	8 416	7 194	7 759	6 541
D:o av primabelastning	45,1 %	41,0 %	39,1 %	37,6 %	30,1 %	30,4 %	24,0 %

[1] 1 MW (megawatt) = 1 000 kilowatt

Som framgår av sammanställningarna är leveranssäkerheten tillfredsställande under samtliga redovisade budgetår från såväl energi- som effektsynpunkt. Såvitt nu kan bedömas kommer kraftproduktionssystemet under första delen av perioden attt vara överdimensionerat i förhållande till den sannolika förbrukningen. Orsaken härtill är dels att planerings- och utbyggnadstiden för kraftproduktionsanläggningar är lång, dels att elkonsumtionen inte har ökat i den takt som förutsågs när utbyggnadsbesluten togs.

Centrala Driftledningen (CDL) publicerade år 1972 studien Sveriges elförsörjning 1975—1990. CDL har gjort en översyn av 1972 års studie såvitt gäller tiden fram till år 1985. CDL har kommit fram till att ökningen av elförbrukningen under de närmaste tio åren bör kunna begränsas till i genomsnitt 6 % per år, vilket överensstämmer med de av statsmakterna beslutade riktlinjerna för energihushållning m. m. I studien har dessutom tagits för givna de utbyggnader av vattenkraft och mottrycksbaserad kraftproduktion som har förutsatts enligt nämnda riktlinjer.

CDL anser det inte möjligt att till år 1985 erhålla nämnvärda tillskott av sol- eller vindenergi eller av andra nya former av förnyelsebar elektrisk energi. Bortsett från vattenkraft och mottryckskraft står därför endast kärnkraft och fossileldad kondenskraft till buds för produktion av elektrisk energi. CDL:s studie syftar till att finna en från ekonomisk synpunkt optimal avvägning mellan sistnämnda kraftslag.

Kostnadsökningarna vad gäller bränslen har som nämnts varit mycket kraftiga under senare år. Oljepriserna påverkar direkt den rörliga produktionskostnaden i oljeeldade kraftverk. Denna har således ökat från ca 2 öre/kWh till innemot 7 öre/kWh. Även kärnkraftens rörliga produktionskostnader har stigit. CDL räknar f. n. med en kostnad av ca 1,5 öre/kWh mot tidigare 0,7 öre/kWh. Härvid har hän-

syn tagits till en nästan trefaldig ökning av priset på natururan samt väntade kostnader för anrikning, upparbetning och avfallshantering.

I följande sammanställning redovisas anläggningskostnader, fasta årskostnader, rörliga kostnader och totala produktionskostnader för kärnkraft, oljebaserad kondenskraft och gasturbinkraft enligt CDL-studien. Kostnaderna har angetts i prisnivån juli 1975.

	Kärnkraft	Oljekondens	Gasturbiner
Aggregatstorlek, MW	2×1 000	2×600	2×70
Anläggningskostnad, kr./KW	2 800	1 900	900
Fast årskostnad, kr./KW, år	370	240	110
Rörlig kostnad, öre/kWh	1,5	6,5	13,5
Total produktionskostnad vid uttnyttjningstiden 6 000 timmar, öre/kWh	8	10,5	

Vid ett antaget oljepris av 300 kr./ton bör enligt CDL utöver vattenkraft och mottryckskraft endast kärnkraft komma i fråga för att tillgodose ett ökat behov av elektrisk energi. 1 000 MW oljeeldad kondenskraft jämfört med 1 000 MW kärnkraft ger en merkostnad för olja om ca 380 milj. kr./år.

Riksdagens beslut om riktlinjer för energihushållningen innebär beträffande *vattenkraften* att denna fram till år 1985 bör byggas ut för en årlig produktion av ca 5 TWh utöver produktionen i befintliga eller lovgivna anläggningar. Detta produktionstillskott hade enligt prop. 1975: 30 bedömts möjligt att uppnå genom utbyggnader som ger förhållandevis små skadeverkningar, i första hand om-, till- och vissa nybyggnader i de redan hårt exploaterade älvarna. Vad gäller vattendragen i södra Norrland och norra Svealand, vilka hade behandlats av den s. k. Sehlstedtska utredningen i betänkandet (SOU 1974: 22) Vattenkraft och miljö angavs i propositionen dels sådana projekt som borde vara öppna för prövning i vanlig ordning, dels projekt beträffande vilka inga beslut om utbyggnad t. v. borde fattas. Riksdagen beslutade att föra ytterligare ett antal projekt till den senare kategorin. Riksdagens ställningstaganden till dessa kommer att aktualiseras först efter det att den pågående utredningen (B 1974: 01) rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland har redovisat sitt arbete. Det väntas ske i vår.

Det råder således f. n. betydande osäkerhet om möjligheterna att, såsom har förutsatts i riktlinjerna, öka produktionen av vattenkraft med 5 TWh fram till år 1985. Detta har påpekats av vattenfallsverket i samband med anslagsframställningen för budgetåret 1976/77. Industriverket, som har yttrat sig över framställningen, ansluter sig till denna bedömning och framhåller att det kan bli svårt att nå den avsedda produktionsnivån om utbyggnaderna begränsas till de redan ianspråktagna älvarna.

Av de tretton aggregat som ingår i det nuvarande *kärnkraft*programmet är ett — Oskarshamn 1 — i rutinmässig drift, medan fyra aggregat

— Oskarshamn 2, Ringhals 1 och 2 samt Barsebäck 1 — befinner sig i olika stadier av provdrift. De fem aggregaten beräknas under år 1975 ha producerat tillsammans ca 8 TWh motsvarande inemot 10 % av landets totala elproduktion.

Fem aggregat är under uppförande, nämligen Barsebäck 2, Ringhals 3, Forsmark 1, Ringhals 4 och Forsmark 2. De planeras bli tagna i rutinmässig drift resp. budgetåren 1977/78, 1977/78, 1978/79, 1979/80 och 1980/81. Vattenfallsverket har i sin anslagsframställningen begärt medel för utbyggnad av ett tredje aggregat i Forsmark. Upphandling av detta och det tredje aggregatet i Oskarshamnsverket pågår. Idrifttagningen av dessa båda aggregat är planerad till budgetåren 1981/82 (Oskarshamn 3) och 1982/83 (Forsmark 3).

Projektering av ett eventuellt fjärde aggregat i Forsmark pågår. Parallellt härmed undersöks i enlighet med riksdagens beslut om det tekniskt, ekonomiskt och med hänsyn till säkerhet etc. finns förutsättningar för utbyggnad av kärnkraftverket i Barsebäck med ytterligare ett aggregat avsett för produktion av såväl hetvatten för fjärrvärmeändamål som elektrisk energi. En första utredningsetapp har redan genomförts. F. n. studeras bl. a. de miljö- och säkerhetsmässiga aspekterna på hetvattenöverföring samt på byggande och drift av ett tredje kärnkraftaggregat i Barsebäck. En referensgrupp med representanter för kärnkraftinspektionen, strålskyddsinstitutet, industriverket, naturvårdsverket och berörda departement har tillsatts för att följa utredningsarbetet. Detta utförs av Sydsvenska kraftaktiebolaget (Sydkraft) i samarbete med Malmö, Lund, Helsingborg och Landskrona kommuner.

I prop. 1975: 30 lämnades redogörelse för vissa utredningar angående möjligheterna att förlägga kärnkraftverk i berg eller under jord. Därvid framhölls att frågan om förläggning av kärnkraftverk i berg eller under jord var otillräckligt belyst och därför borde studeras ytterligare. Uppdraget att göra studien har nu lämnats till vattenfallsverket. Arbetet är i första hand inriktat på för- och nackdelar med förläggning av kärnkraftverk i berg eller under jord från säkerhets-, drift- och underhållssynpunkt. En bedömning skall även göras av berg- och underjordsförläggning av kärnkraftverk från krigsrisk- och sabotagesynpunkt liksom av anläggnings- och driftkostnader för berg- och underjordsförläggning av kärnkraftverk jämfört med ovanjordsförläggning.

Studien skall redovisas slutligt senast den 30 juni 1977. Arbetet bedrivs i nära kontakt med statens kärnkraftinspektion, statens strålskyddsinstitut och andra myndigheter med särskild kunskap på området samt följs av en parlamentariskt sammansatt referensgrupp.

Pågående och fast planerade utbyggnader av *kraftvärmeverk* motsvarar en produktion av ca 2,5 TWh elkraft vid fullt utnyttjande. Motsvarande tillskott från industriella mottrycksverk beräknas till 0,5 TWh.

Som tidigare nämnts har statens industriverk fått i uppdrag att närmare utreda frågan om utbyggnad av mottryckskraft.

Svenska värmeverksföreningen har undersökt 120 tätorter i Sverige med mer än 10 000 invånare för att kartlägga möjligheterna till utbyggnad av fjärrvärme och möjligheterna att utnyttja kraftvärmeverk. Enligt föreningen skulle vid en forcerad och stimulerad utbyggnad under olika förutsättningar 31 resp. 33 TWh el kunna produceras som mottryckskraft i kraftvärmeverk år 1985 resp. år 1990. Anläggningskostnaderna för den utbyggnad som behövs för att uppnå dessa produktionsvärden beräknas av föreningen till 14,4 resp. 18,6 miljarder kr. vid kostnadsläget årsskiftet 1973/74.

Säkerhetsfrågor

Statens kärnkraftinspektion ger fr. o. m. år 1975 ut kvartalsrapporter om *driftstörningar* vid de svenska kärnkraftverken. Den första rapporten innehåller också en redogörelse för driftstörningar under månaderna juni till december 1974. I rapporterna redovisas de driftstörningar som av inspektionen antingen bedöms som allvarliga eller som är exempel på typiska driftstörningar. Rapporterna innehåller också diagram över effektnivåer i de olika aggregaten, månad för månad.

En genomgående kommentar av inspektionen till de rapporter som har lämnats är att aggregatens säkerhetssystem och deras reservsystem har fungerat på avsett sätt och att inga säkerhetsrisker har förekommit. Det övervägande antalet driftstörningar är sådana som kan hänföras till turbin, generator eller andra system utan nukleär karaktär.

Det längsta driftavbrottet hittills har varit vid utbyte av matarvattenringen i Oskarshamn 1. Reaktorn togs i drift igen efter ca ett halvår. Övriga kokarreaktorer i Sverige har redan från början utrustats med matarvattenring av ny typ.

I övrigt har de längsta driftavbrotten orsakats av fel i aggregatens konventionella delar. De mest omfattande driftstörningarna har inträffat i Ringhals 1, med förseningar vid leverans och senare återkommande fel i turbin och generator. Fel i turbiner och generatorer har förekommit även i övriga aggregat. Vidare har i vissa fall pumpar, ventiler och rör fått bytas ut. I Ringhals har renskapaciteten hos kylvattenintaget utökats.

Kärnkraftinspektionen har i augusti 1975 fått i uppdrag att utföra en studie rörande vissa *reaktorsäkerhetsfrågor*. I uppdraget ingår att samla in, bearbeta och utvärdera de erfarenheter som erhålls vid drift av kommersiella lättvattenreaktorer i Sverige och utomlands. Inspektionen skall vidare belysa möjligheten att analysera och kontrollera säkerheten hos lättvattenreaktorer, betydelsen av nationella och internationella reaktorkonstruktionsnormer för reaktorsäkerheten, utformningen av driftorga-

nisation och utbildning av driftpersonal för att bäst tillgodose säkerheten vid kärnkraftdrift samt vilka forskningsresultat som har uppnåtts eller kan väntas bli uppnådda på reaktorsäkerhetsområdet. Redovisning skall ske före den 1 juli 1977.

Regeringen har i november 1975 utfärdat en elinstallatörsförordning (1975: 967), som ersätter kungörelsen (1939: 219) angående behörighet att vid elektriska starkströmsanläggningar utföra installationsarbete. Förordningen träder i kraft den 1 april 1976.

Den nya elinstallatörsförordningen innebär bl. a. att de nuvarande klasserna av behörighet slopas och ersätts med en allmän behörighet avseende alla slag av elinstallationsarbeten och en begränsad behörighet avseende visst slag av sådant arbete. Den nya förordningen innehåller bestämmelser om fordringar för erhållande av allmän behörighet. Det överlåts på statens industriverk att meddela föreskrifter om de fordringar som skall gälla för erhållande av begränsad behörighet.

Det s. k. entreprenörssystemet har ersatts med nya regler, som innebär att varje elleverantör skall ha bestämmelser av teknisk och organisatorisk art. Dessa bestämmelser skall gälla för elinstallationsarbete på abonnentanläggning som är ansluten till eller avsedd att anslutas till elleverantörens distributionsanläggning för lågspänning. Förordningen upptar också bestämmelser om i vilka fall besiktning av elinstallationsarbeten kan ske.

Eldistribution

Elutredningen (I 1971: 01) lämnade i januari 1975 en lägesrapport i vilken redovisades vissa allmänna riktlinjer som borde läggas till grund för det fortsatta arbetet med en omorganisation av eldistributionen. I förslaget ges också en kortfattad bakgrund och motivering till utredningens ståndpunktstaganden. Olika intressenter har inkommit med yttrande över rapporten. Överläggningar har också ägt rum med intressenterna om vissa allmänna riktlinjer för den fortsatta strukturomvandlingen.

Förslag till riktlinjer för den fortsatta strukturomvandlingen på eldistributionsområdet redovisas närmare i ett särskilt avsnitt i det följande.

Vattenfallsverket har i anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 begärt medel för utbyggnad av en ledning på sträckan Forsmark—Märsta. Ledningen föreslås av verket bli utförd för 800 kV systemspänning men den skall t. v. drivas med 400 kV. Kostnader och förutsättningar i övrigt för utbyggnad av ett helt 800 kV system i landet utreds fortfarande. Beslut i denna fråga kommer att behöva fattas inom något eller några år.

Kraftledningsintrångsutredningen (Fi 1969: 52) har i december 1974 avlämnat sitt betänkande Förslag till normer för ersättning vid intrång

av kraftledning i åkermark och liknande mark. Normerna avses ersätta nu gällande "1948 års åkernormer". Förslaget har remissbehandlats. Förslaget torde dock få bli föremål för ytterligare överväganden och överläggningar med intressenterna.

Frågan hur elförsörjningen på Gotland på sikt skall lösas bereds f. n. inom regeringskansliet. Förhandlingar och överläggningar har tagits upp med berörda kraftföretag och med Gotlands kommun i syfte att pröva lämpliga vägar till en utjämning av de priser som företag och enskilda får betala för elenergin på Gotland och de priser som betalas på fastlandet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har föreslagit att regeringen tar upp förhandlingar med Finland i syfte att klarlägga möjligheterna att genomföra en konventionell elektrificring i Könkämädalen. Förslaget har remissbehandlats. Överläggningar i frågan har tagits upp med representanter för finska handels- och industriministeriet.

Beredskaps- och miljöfrågor

Energiberedskapsutredningen (H 1974: 03), som tillkallades med uppgift att utreda vissa beredskapsfrågor inom energiområdet med särskild inriktning på s. k. fredskriser, har i september 1975 avlämnat sitt betänkande (SOU 1975: 60—61). Ransoneringslagutredningen (H 1974: 02) som tillkallades med uppgift att göra en översyn av allmänna ransoneringslagen, varvid särskilt skulle beaktas att lagen skall kunna tillämpas också i s. k. fredskriser, har i november 1975 överlämnat sitt betänkande (Ds H 1975: 3). Betänkandena remissbehandlas f. n.

Regeringen avser att tillsätta en utredning om hälso- och miljöeffekter av energiutnyttjande.

Internationellt energisamarbete

Det internationella samarbetet på energiområdet har under år 1975 i hög grad varit koncentrerat till ansträngningarna att konkretisera och förverkliga det s. k. *internationella energiprogrammet (IEP)* och att få till stånd en dialog mellan oljekonsumerande i- och u-länder samt oljeproducerande länder beträffande bl. a. energi- och råvarufrågor.

Huvudpunkterna i IEP är ett system för krisåtgärder, ett informationssystem avseende den internationella oljemarknaden, ett långsiktssamarbete på energiområdet samt frågor rörande förhållandet till producentländer och andra oljekonsumerande länder.

Ansvaret för att genomföra IEP ligger på det internationella organ för energisamarbete inom ramen för OECD, som bildades i slutet av år 1974. I detta organ, det internationella energiorganet (IEA), samverkar f. n. 18 av OECD:s medlemsländer. Sveriges anslutning till IEA godkän-

des av riksdagen våren 1975 (prop. 1975: 42, NU 1975: 29, rskr 1975: 180).

Arbetet inom IEA har bedrivits med stor intensitet. På två delområden av IEP har nu det konkreta samarbetet inletts. Dels har ett system utarbetats för fördelning av olja i krissituationer. Åtaganden om att hålla beredskapsreserver och att planera för konsumtionsbegränsningar har därvid också gjorts. Dels har ett antal forsknings- och utvecklingsprogram identifierats. Inom vissa program har, på grundval av särskilt utformade tillämpningsavtal, påbörjats konkret projektsamarbete. En närmare redogörelse härför lämnas vid behandlingen av anslaget Energiforskning (s. 232).

Förutom forskning och utveckling på energiområdet skall det långsiktiga energisamarbetet enligt IEP omfatta såväl energisparande som utbyggnad av energiproduktionen. De två sistnämnda områdena har varit föremål för omfattande diskussioner och analyser under år 1975. Syftet har varit att utarbeta ett särskilt avtal för hela det långsiktiga energisamarbetet inom IEA, inkl. forsknings- och utvecklingssamarbetet. Förslag till ett sådant avtal har nyligen behandlats av IEA:s styrelse och övervägs nu av medlemsländernas regeringar med sikte på beslut i början av år 1976. Avtalsförslaget innebär, utöver forsknings- och utvecklingsarbeten, åtaganden av medlemsländerna att upprätta nationella program för energisparande och att på olika sätt stödja och stimulera utnyttjandet av energikällor inom IEA-området. Häri ingår bl. a. förslag om ett åtagande från medlemsländerna att inte låta priset på importerad olja sjunka under en viss nivå. Syftet härmed är att skydda investeringar i energiproduktion inom IEA-området med relativt höga kostnader, t. ex. oljeutvinning i Nordsjön.

Arbetet inom IEA vad gäller förhållandet till producentländer resp. andra konsumentländer har under år 1975 i huvudsak gått ut på att samordna medlemsländerna inför en *dialog* mellan de olika ländergrupperna.

Planeringen för en sådan dialog var ursprungligen inriktad på att man endast skulle ta upp energiförsörjningsfrågor. Syftet med dialogen har emellertid senare utvidgats. Den dialog, som tog sin början i december 1975, tar således upp fyra huvudämnen: energifrågor, råvarufrågor, frågor om utvecklingsbistånd samt finansiella frågor. För varje ämnesområde har en kommission upprättats. 27 länder deltar i dialogen, varav åtta i-länder. Sverige deltar i dialogen och är därvid representerat i biståndS- och finanskommissionerna samt observatör i de två andra kommissionerna.

Vid sidan av det mer allmänna energipolitiska samarbete som här har berörts, har internationellt energisamarbete av mer specialiserat slag fortgått i oförändrad eller ökad omfattning inom bl. a. Internationella atomenergiorganet (IAEA) och OECD:s kärnenergiorgan (NEA). Regeringen har nyligen begärt att riksdagen godkänner ett avtal med den

europeiska atomenergigemenskapen (Euratom) om svenskt deltagande i Euratoms forsknings- och utvecklingsarbete inom fusionsenergiområdet.

Vidare har frågor om samarbete på energiområdet diskuterats inom Nordiska ministerrådet och den särskilda nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik. *Bilaterala kontakter* i olika energifrågor har härjämte ägt rum mellan Sverige och övriga nordiska länder. Särskilda överläggningar har inletts med Norge rörande konkret samarbete på oljeområdet och det petrokemiska området.

Bilaterala diskussioner på ministernivå om energifrågor har förts även med flera utomnordiska länder, bl. a. Australien, Frankrike, Mexico och Storbritannien. Energifrågor har i viss utsträckning behandlats inom ramen för regeringsavtal om tekniskt-vetenskapligt och industriellt samarbete med ett antal statshandelsländer och utvecklingsländer.

Försörjningsläget beträffande kärnbränsle

Svensk Kärnbränsleförsörjning AB har i skrivelse den 28 november 1975 redovisat sin bedömning av det aktuella försörjningsläget beträffande kärnbränsle och för vissa frågor som har behandlats inom bolaget under år 1975.

Bolaget konstaterar inledningsvis att utbyggnaden av kärnkraft fortsätter i de ledande industriländerna. Under år 1975 har även vissa utvecklingsländer fattat bindande beslut om omfattande kärnkraftprogram. Detta har medfört stora investeringsbehov inom kärnbränslecykeln. Från kraftindustrins sida måste man nu räkna med krav på medverkan till finansieringen för att säkra kapacitetsutbyggnad när det gäller såväl uran som anrikningS- och upparbetningstjänster.

Bolaget har inlett arbetet med att säkra bränsleförsörjningen på lång sikt för de två kärnkraftaggregat utöver tidigare beslutade elva som nu ingår i det svenska utbyggnadsprogrammet.

Naturligt uran

Efter en genomgång av urantillgångar och förväntade uranbehov i världen framhåller bolaget att betydande prospekteringsinsatser snabbt måste göras för att malmresurser skall komma fram i tid för att täcka uranbehoven för kärnkraftprogrammen i olika länder. Det är knappast fråga om någon fysisk otillräcklighet av uran i jordskorpan. Inte heller torde tekniska möjligheter eller resurser för prospektering eller exploatering bli den begränsande faktorn. Däremot kan uranets tillgänglighet komma att begränsas genom producentländernas åtgärder.

De i dag kända uranmalmreserverna med låg utvinningskostnad ligger till 95 % i fem länder eller intresseområden, nämligen Australien, Canada, Frankrike med samarbetande afrikanska stater, Förenta staterna och Sydafrikanska unionen med Namibia.

Tre av dessa länder, nämligen Canada, Frankrike och Förenta staterna, har betydande inhemska kärnkraftprogram och därmed nationella uranförsörjningsintressen. Det är osäkert hur stort bidrag de kan ge till uranförsörjningen för kärnkraftutbyggnad i andra länder. Canada har nyligen infört exportkontroll på uran. Såväl Frankrike som Förenta staterna väntas komma att bli nettoimportörer.

Australiens regering har temporärt ställt på framtiden ett antal projekt för uranutvinning. Australien är emellertid ett potentiellt viktigt uranland och landets framtida uranpolitik är därmed av väsentligt intresse.

Uranpriset på världsmarknaden var från mitten av 1960-talet till år 1973 tämligen stabilt och lågt. Nämnda år började uranpriset liksom oljepriset stiga i snabb takt. F. n. är uranpriset 3—4 gånger så högt som den tidigare prisnivån. Efter hand torde priset komma att stabiliseras, men enligt all expertis på en nivå väsentligt över 1960-talsnivån.

Den befintliga utvinningskapaciteten torde vara inbokad för resten av 1970-talet. Betydande lager — huvudsakligen statliga — finns men väntas knappast komma att bli tillgängliga på den fria marknaden.

Angivna bild av det internationella läget beträffande naturligt uran ger enligt bolaget grund för slutsatsen att svårbedömbara politisk-ekonomiska faktorer kan komma att styra tillgängligheten av denna nyckelråvara. Konkurrensen om tillgängligt uran synes bli hård och fria kommersiella förhållanden mellan säljare och köpare kommer knappast att råda. Vidare framhålls att den traditionella uranutvinningsindustrin inte torde komma att kunna sätta in de stora resurser som erfordras för att få fram uran till kärnkraftutbyggnaden. Staterna och kraftindustrin har därför anledning att träda in för att säkerställa uranförsörjningen.

Beträffande den svenska försörjningssituationen erinrar bolaget om att de tre berörda kraftföretagen under år 1972 tecknade långtidskontrakt om leveranser av naturligt uran under perioden t. o. m. år 1985. De kontrakterade kvantiteterna svarade mot hela det beräknade behovet för de då beslutade elva kraftreaktorerna t. o. m. år 1980. För åren 1981—1985 kontrakterades ca hälften av behovet. Kontrakten omfattade sammanlagt drygt 9 000 ton, varav ca hälften från det amerikanska företaget Westinghouse och återstoden från det franska företaget Uranex. Detta företags åtaganden är i viss utsträckning garanterade av franska staten, som förfogar över stora uranlager.

Den svenska kraftindustrins behov av naturligt uran under perioden 1975—1985 beräknas till ca 16 500 ton. Denna beräkning innefattar behoven till de två senast beslutade aggregaten jämte till ett reservlager anrikat uran som avses byggas upp åren 1979—1983 med utnyttjande av möjligheter till anrikning i Sovjetunionen. Vidare har förutsatts bl. a. att samtliga reaktorer tas i drift planenligt. Det angivna totala uranbehovet minskat med kontrakterade leveranser ger ett inte intäckt behov av högst ca 7 000 ton, huvudsakligen under åren fr o. m. år 1980.

Westinghouse har i september 1975 meddelat sina amerikanska och utländska kunder att företaget saknar möjligheter att leverera mer än knappt 20 % av vad som har kontrakterats. Westinghouse har hänvisat till de radikalt ändrade marknadsförhållandena och till vissa stora producentländers restriktiva uranexportpolitik. Diskussioner pågår mellan de berörda svenska kraftföretagen och Westinghouse. Ifrågavarande kontrakt har en sådan utformning att Westinghouses leveransåtaganden gentemot sina svenska kunder är ovillkorliga.

Mot bakgrund av läget på den internationella uranmarknaden har Kärnbränslebolaget ställt sig positivt till strävandena att skapa förutsättningar för inhemsk uranproduktion. Vad beträffar fyndigheten i Billingen har bolaget redan i början av år 1975 anmält sin avsikt att för de berörda kraftföretagens räkning sluta avtal med ett kommande producentföretag som på relativt lång sikt garanterar avsättning av uran från Ranstad. Diskussioner har under året förts om uppläggningen av ett långtidsavtal.

Enligt bolagets uppfattning har den senaste tidens utveckling stärkt de försörjningspolitiska motiven för att bygga ut Ranstadsverket. En beräknad produktion från verket av ca 1 300 ton uran om året från början av 1980-talet skulle i stort sett täcka behoven för det beslutade kärnkraftprogrammet. Trots de relativt höga framställningskostnaderna för uranet från Billingen, jämfört med uranfyndigheter som nu exploateras på olika håll i världen, skulle uranförsörjning från Ranstad enligt bolagets bedömning inte över en längre tidsperiod komma att medföra extra kostnader av betydelse jämfört med import. Även om det internationella uranpriset tidvis skulle sjunka under kostnadsnivån i Ranstad skulle merkostnaden bli måttlig i förhållande till övriga kraftgenereringskostnader. En sådan eventuell merkostnad för uranet får vägas mot den uthållighet och tillgänglighet som skulle kunna garanteras genom produktion från en stor utvärderad inhemsk fyndighet.

Den reviderade tidsplan som LKAB nu har angivit för Ranstadsprojektet innebär att verket skulle kunna tas i drift i början av år 1981 och nå full produktion under år 1983. Med dessa förutsättningar skulle ett utbyggt Ranstadsverk kunna lämna ett högsta bidrag till den svenska uranförsörjningen med ca 5 500 ton under perioden t. o. m. år 1985, jämfört med det angivna inte intäckta behovet av ca 7 000 ton. För den del av behovet, som beräknas uppkomma innan Ranstadsverket kan tas i drift, måste anskaffning ske utomlands.

Bolaget undersöker nu möjligheterna att upphandla dessa kvantiteter på den internationella marknaden eller inom ramen för bilateralt samarbete mellan Sverige och vissa uranproducerande länder. Bolaget anser sig vid dessa kontakter böra ta hänsyn till att importbehovet redan från slutet av 1970-talet kan komma att visa sig betydligt större än vad som här har antagits. En försvårande faktor är att tillgången vid denna tid väntas komma att bli starkt begränsad.

Bolaget framhåller att inhemsk utvinning av uran från andra fyndigheter än de mellansvenska uranskiffrarna, bl. a. i Arjeplogområdet, framstår som tänkbar. En snabbare utvärdering av mineraliseringarna är påkallad för att klargöra om exploaterbar malm i gruvteknisk mening kan föreligga. Bolaget understryker emellertid att det är för tidigt att bedöma om och i vilken omfattning dessa fyndigheter kan komma att lämna bidrag till den svenska uranförsörjningen.

Anrikning

Kärnbränslebolaget erinrar om att 1966 års avtal mellan Sverige och Förenta staterna om samarbete rörande atomenergins fredliga användning utgör grunden för försörjningen med anrikningstjänster för det nu beslutade svenska kärnkraftprogrammet. Avtalet, som gäller till år 1996, innebär ett åtagande från det statliga amerikanska energiorganet (ERDA) — som har efterträtt den tidigare atomenergikommissionen (USAEC) — att tillhandahålla anrikningstjänster. Inom ramen för detta avtal har anrikningskontrakt tecknats för 12 av de 13 beslutade svenska kärnkraftaggregaten. ERDA har under år 1975 höjt priset för anrikningstjänster med drygt 25 %. Ytterligare prishöjningar väntas under år 1976.

F. n. saknas det möjligheter att teckna anrikningskontrakt i Förenta staterna för långtidsleveranser avseende tiden efter år 1982. Investeringar i nya anläggningar diskuteras, men flera viktiga frågor är fortfarande olösta, bl. a. om de nya anrikningsanläggningarna kommer att uppföras i statlig eller enskild regi och om vilken teknik som bör väljas. Förutsättningarna för framtida leveranser av anrikningstjänster från Förenta staterna utöver vad som hittills har kontrakterats är alltså svårbedömbara.

Sovjetunionen är f. n. i praktiken den enda alternativa leverantören av anrikningstjänster. 1970 års svensk-sovjetiska atomsamarbetsavtal möjliggör legoanrikning i Sovjetunionen för svensk räkning. Under år 1975 har bolaget tecknat kontrakt med vederbörande sovjetiska exportorganisation om köp av dels en årlig kvantitet anrikningstjänster åren 1981—2000 motsvarande behovet för Forsmark 4, dels en engångskvantitet med leverans 1982—1983 motsvarande behovet för den första bränslehärden till en reaktor. Anrikat uran svarande mot sistnämnda kvantitet anrikningsarbete skall, jämte en lika stor kvantitet som bolaget kontrakterade år 1974 för leverans år 1979, utgöra ett reservlager för delägarnas gemensamma behov.

Flera projekt avseende byggnad av nya anrikningsanläggningar på olika håll i världen är f. n. föremål för utredningar och diskussioner. I tekniskt hänseende står valet mellan anläggningar baserade på den väletablerade gasdiffusionsprocessen och de i stor skala ännu oprövade gascentrifug- och dysprocesserna.

I Västeuropa är tre anläggningar aktuella. Eurodif-bolaget uppför en diffusionsanläggning i Tricastin i Frankrike med planerad idrifttagning år 1979. Anläggningens kapacitet är nu fullbokad.

Det andra europeiska projektet avser utbyggnad av anläggningar enligt gascentrifugtekniken. Detta projekt grundas på en överenskommelse mellan de brittiska, nederländska och västtyska regeringarna. Bolag har bildats för såväl produktion av anrikat uran som tillverkning av centrifuger jämte projektering och uppförande av anläggningar. Bolaget Urenco-Centec väntas år 1976 inleda anrikningsproduktion vid mindre anläggningar i Almelo och Capenhurst i resp. Nederländerna och Storbritannien.

Ett tredje projekt utgör närmast en fortsättning av Eurodif. Detta bolag har jämte franska och iranska statliga intressenter bildat bolaget Coredif för att studera möjligheterna att bygga en andra anrikningsanläggning med diffusionsmetoden. Om beslut fattas under år 1976 skulle anläggningen kunna tas i drift fyra år efter Eurodif. Flera olika alternativ för lokaliseringen diskuteras. Coredif har erbjudit kärnbränslebolaget att teckna kontrakt om anrikning.

Dysprocessen utvecklas av industriföretag dels i Västtyskland, dels i en variant i Sydafrika. Sydafrika planerar en stor anrikningsanläggning under 1980-talet. Brasilien har träffat överenskommelse med västtyska intressenter att inom två år inleda arbete på en anrikningsanläggning baserad på dysprocessen.

Sammanfattningsvis framhåller kärnbränslebolaget att några ytterligare anrikningskontrakt nu inte bedöms nödvändiga för den svenska kraftindustrins del. Emellertid är tiderna för planering och inbokning av ny anrikningskapacitet så långa att samband och diskussioner med anrikningsindustrin speciellt i Västeuropa måste hållas och utvecklas.

Upparbetning och hantering av aktivt avfall

Utbyggnaden av upparbetningsanläggningar i världen har hittills inte skett i en takt som motsvarar kärnkraftutbyggnaden. I Europa föreligger det risk för underkapacitet på 1980-talet. F. n. finns tre upparbetningsanläggningar i drift, nämligen den brittiska i Windscale och den franska i Marcoule, vilka i huvudsak används för metallbränsle, samt en västtysk försöksanläggning. En andra fransk upparbetningsanläggning i La Hague har kompletterats för drift med oxidbränsle och håller på att tas i drift för att nå full kapacitet om fyra år. I Windscale konstrueras nu en helt ny anläggning för lättvattenreaktorbränsle, vilken beräknas komma i drift år 1983. I Västtyskland har länge planerats en stor upparbetningsanläggning. Dessa planer har nu bringats ett viktigt steg framåt genom att de västtyska kärnkraftföretagen bildat ett bolag för finansiering och ägande av den nya anläggningen. Denna beräknas bli färdig år 1985. Marknadsföringen för upparbetningstjänster för de brittiska, franska

och västtyska anläggningarna handhas av det samägda företaget United Reprocessors.

Driften av Eurochemics anläggning i Mol i Belgien har under året lagts ned. Från belgisk sida har nu bildats ett konsortium av belgiska staten och belgiska kraftföretag. Konsortiet utreder såväl fortsatt drift i nuvarande anläggning som förutsättningarna för en helt ny anläggning på ett närbeläget område med en kapacitet svarande mot belgiska behov i mitten av 1980-talet.

Möjligheter till samarbete från svensk sida i de olika projekt på upparbetningsområdet som planeras i Europa följs.

Beträffande hantering av det radioaktiva avfallet framhåller bolaget att utvecklingen av teknik för solidifiering av de högaktiva avfallslösningarna från upparbetningen fortsätter. Under året har i Frankrike inletts byggandet av en industriell anläggning i Marcoule för solidifiering av det högaktiva avfallet i borsilikatglas. I Västtyskland fortsätts arbetet på en process där glaskulor bäddas in i en metallegering. Även i Storbritannien arbetas på en glasprocess. Verksamheten inom Eurochemic inriktas i fortsättningen på utveckling och demonstration av processer för omhändertagande av det radioaktiva avfallet.

Utvecklingsinsatserna beträffande slutlig förvaring av högaktivt avfall i berggrunden (bergdeponering) i olika länder har ökat väsentligt under året. En helt ny geologisk disciplin håller på att växa fram när det gäller att definiera villkoren för bergdepåer som är säkra för förvaring under mycket långa perioder. Intresset koncentreras till saltförande formationer och urberg men även djupliggande leror och skiffrar beaktas.

Kärnbränslebolaget har under året fortsatt diskussionerna med United Reprocessors om upparbetning av svenskt kärnbränsle till mitten av 1980-talet enligt en tidigare preliminär överenskommelse. Diskussionerna förs nu kring ett utkast till upparbetningskontrakt. För 1980-talet har bolaget anledning räkna med krav på förskottsbetalning för finansiering av den kapacitet som byggs upp för svenska behov utomlands.

Aka-utredningen begärde under våren 1975 ett förslag från kärnkraftföretagen till en arbetsplan för hantering av reaktoravfall och utbränt bränsle för de närmaste tre åren. Denna begäran ledde till ett omfattande programarbete. Programförslaget presenterades för utredningen i juni. Det innehöll fyra delprogram, nämligen förvarings- och behandlingsanläggning för utbränt bränsle, teknik för hantering av reaktoravfall, riskanalys och slutlig förvaring. Som särskilt angeläget angavs att en förvaringsanläggning för utbränt kärnbränsle byggs ut med kapacitet för upp till tio års lagring. Bränsle bör kunna lämnas till förvaring i en sådan anläggning från början av 1980-talet. Lagring av kärnbränsle ger flera fördelar för en senare upparbetning. En förvaringsanläggning gör det även möjligt att vänta några år med beslut om en eventuell svensk upparbetningsanläggning.

På Aka-utredningens initiativ har därefter ett mera detaljerat program på något längre sikt utarbetats av bolaget gemensamt med AB Atomenergi. Programmet innebär att utvecklingsarbete skall bedrivas med sikte på att uppnå industriell kapacitet fram till slutlig förvaring av samtliga slag av radioaktivt avfall från kärnkraftgenereringen. En viktig princip i förslaget är därvid att slutförvaring konsekvent förutses ske i bergdepåer i särskilt utvalt djupliggande urberg. Programförslaget har av Aka-utredningen överlämnts till industridepartementet.

Kärnbränslebolaget har beslutat att för år 1976 ställa medel till förfogande för genomförande av programmet. Huvuddelen av bolagets utvecklingsbudget på 9 milj. kr. beräknas bli tagen i anspråk härför. Bolaget räknar med att för år 1977 ställa upp till 12 milj. kr. till förfogande. Bolaget räknar med att aktivt medverka i genomförandet av programmet (jfr s. 194).

Försörjningssäkerheten med kärnbränsle

Bolaget erinrar om att kärnkraftverk har väsentliga fördelar från försörjningssäkerhetssynpunkt jämfört med oljekraftverk. Normalt sker byte av ca 20 % av bränslet en gång om året. I Sverige finns en bränsleelementfabrik och inom kort kommer en anläggning för konvertering av uranhexafluorid från anrikningen till uranoxid att tas i drift. Detta innebär att produkter i arbete i dessa anläggningar utgör en ytterligare reserv. Den kvantitet anrikningsarbete som kontrakterats i Sovjetunionen motsvarar behovet för två tredjedels års ytterligare drift av de 13 reaktorer som f. n. förutses i Sverige. Efter utnyttjande av dessa reserver är det dessutom möjligt att placera om bränslestavarna i reaktorn och driva dessa ytterligare ett år med ca 60 % effekt. Totalt sett ger detta ca två års energibehov i lager vid totalt yttre leveransstopp.

Riktlinjer för strukturomvandlingen på eldistributionsområdet

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för industridepartementet våren 1971 en sakkunnig[1] för att utreda frågor rörande eldistributionens och elproduktionens organisation. Den sakkunnige antog namnet elutredningen (I 1971: 01).

Utredningen överlämnade den 27 januari 1975 en rapport med förslag till vissa allmänna riktlinjer för det fortsatta arbetet med en omorganisation av eldistributionen.

Yttranden över förslaget har avgetts av statens vattenfallsverk, Riksförbundet för elektrifieringen på landsbygden (numera Riksförbundet Eldistributörerna), Statsanställdas förbund, Svenska elverksföreningen, Svenska kommunförbundet, Svenska kraftverksföreningen, Södra Sveriges eldistributörer ekonomisk förening, personalorganisationerna vid

[1] Landshövdingen Mats Lemne.

Sydsvenska kraftaktiebolaget och Värmlands läns elektricitetsförening m. b. p. a.

Jag har haft överläggningar om den fortsatta utvecklingen på eldistributionsområdet med statens industriverk, statens vattenfallsverk, Riksförbundet Eldistributörerna, AB Skandinaviska elverk, Svenska elverksföreningen, Svenska kommunförbundet, Svenska kraftverksföreningen, Sydsvenska kraftaktiebolaget, Centralorganisationen SACO/SR, Statsanställdas förbund, Svenska elektrikerförbundet, Sveriges arbetsledareförbund och Tjänstemännens centralorganisation.

Skrivelser med anledning av vad som förekommit vid överläggningarna har kommit in från Riksförbundet Eldistributörerna, Statsanställdas förbund och Uddeholms AB.

Nuvarande ordning

De grundläggande föreskrifterna om elektriska anläggningar återfinns i lagen (1902: 71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar (ellagen). Kompletterande bestämmelser finns bl. a. i kungörelsen (1957: 601) om elektriska starkströmsanläggningar.

Elektriska anläggningar brukar delas in i två grupper, starkströmsanläggningar och svagströmsanläggningar. Med starkströmsanläggning avses en anläggning som kan vara farlig för person eller egendom (1 kap. 1 § starkströmskungörelsen).

Enligt ellagen fordras tillstånd för framdragande eller begagnande av elektrisk starkströmsledning av regeringen eller den regeringen bemyndigar. Vissa undantag från skyldigheten att söka koncession finns angivna i 2 kap. 1 § starkströmskungörelsen. Tillstånd kan avse ledning med en i huvudsak bestämd sträckning (linjekoncession) eller ledningsnät inom visst område (områdeskoncession). Koncession får inte meddelas med mindre anläggningen är behövlig och förenlig med en planmässig elektrifiering. När fråga är om områdeskoncession för yrkesmässig distribution krävs dessutom att området utgör en lämplig enhet. Koncession för yrkesmässig distribution får meddelas bara den som finnes lämplig att utöva sådan verksamhet.

Koncession meddelas för viss tid, i regel inte över fyrtio år. Den kan förbindas med de villkor för anläggningens utförande och utnyttjande som är påkallade från säkerhetssynpunkt eller eljest från allmän synpunkt. Koncession får inte överlåtas utan tillstånd. Gränserna för områdeskoncession kan ändras om det erfordras för ändamålsenlig distribution och kan ske utan synnerlig olägenhet för koncessionshavaren.

Den som innehar koncession för yrkesmässig distribution är pliktig att om inte särskilda skäl föreligger tillhandahålla ström åt var och en som har behov därav för normalt förbrukningsbehov.

Om koncessionshavaren i väsentlig mån åsidosätter föreskrift som har givits vid meddelande av koncession eller om han under tre år inte

har haft ledningen eller ledningsnätet i bruk, kan koncessionen helt eller delvis återkallas.

Flertalet koncessionsfrågor prövas av statens industriverk (1972: 805 och 1973: 594).

Detaljdistributionen av elkraft till de enskilda förbrukarna omhänderhas f. n. av ca 525 företag. Av dessa är ca 200 ekonomiska föreningar, medan återstoden utgörs av privata bolag, kommunala elverk och bolag samt av statens vattenfallsverk med dotterbolag. En till antalet mindre del av de privata företagen utgör de s. k. råkraftföretagen som — i likhet med vattenfallsverket — dels är inriktade på produktion av elkraft, dels i flera fall direkt eller genom dotterföretag bedriver distribution i betydande omfattning.

Drygt 200 av företagen har mindre än 2 000 abonnenter. De kommunala företagen och råkraftföretagen dominerar bland företag med mer än 2 000 abonnenter, de ekonomiska föreningarna bland företag med lägre abonnentantal. Av landets 4,2 milj. abonnenter har de kommunala företagen nästan 65 %. Räknas Sydsvenska kraftaktiebolaget med i denna grupp, stiger procenttalet till omkring 70. Vattenfallsverkets andel uppgår till omkring 8 % och övriga företags andel till omkring 22 %. I stora drag motsvaras fördelningen på kommunala och icke-kommunala företag av fördelningen på tätortsdistribution resp. glesbygdsdistribution.

Sedan mitten av 1940-talet har en strukturrationalisering av eldistributionen pågått. Ett stort antal distributionsföretag har avvecklats. Rationaliseringsverksamheten har stimulerats av statsmakterna främst genom koncessionsinstrumentet och statligt ekonomiskt stöd. Sedan år 1944 har ca 3 000 företag upphört genom fusioner eller överlåtelser.

Elutredningen

Allmänt om rapporten

I rapporten presenteras vissa allmänna riktlinjer som utredningen avser att lägga till grund för det fortsatta arbetet med en omorganisation av eldistributionen och därmed sammanhängande överläggningar med berörda parter.

Rapporten behandlar endast eldistributionen. Enligt utredningen har anledning inte funnits att behandla produktionsfrågorna och de överläggningar härom som utredningen har haft med olika intressenter. Utredningen framhåller dock att en lösning av distributionsfrågorna i enlighet med de föreslagna riktlinjerna är väl förenlig med en framtida rationell elproduktion. På detta område torde, menar utredningen, de statliga insatserna successivt få allt större betydelse.

I rapporten tas upp de distributionsekonomiska förutsättningarna i glesbygd och tätort samt lämpliga distributionsenheter. Efter att ha dis-

kuterat olika alternativ för en omorganisation förordar utredningen en modell där distributionen sker i regionala enheter med stort kommunalt inflytande. Utredningen behandlar också frågor om inlösen av distributionsnät och taxefrågor.

Energiplanering

Utredningen framhåller att all energiplanering måste ske i nära anslutning till den övriga samhällsplaneringen. Samhället måste därför ha huvudansvaret för alla led av energiförsörjningen. Vid fördelning av uppgifterna på energiområdet mellan olika samhälleliga organ synes det naturligt att en betydande uppgift för kommunerna bör bli den lokala energiplaneringen. Med hänsyn bl. a. till de mycket skiftande förhållandena inom landet är det emellertid också klart, att planeringen i de olika kommunerna från rationell synpunkt måste samordnas och anpassas till statsmakternas energipolitik. Den övergripande energiplaneringen måste sålunda ske centralt. Detta är en förutsättning inte minst för att kraven på bättre hushållning och effektivt utnyttjande av energin skall kunna tillgodoses och för att styra prissättningen på de olika energislagen.

Lämpliga distributionsområden

Utredningen understryker att de mindre eldistributionsföretagen på landsbygden har utfört och fortfarande utför ett synnerligen gott arbete och betjänar abonnenterna på ett fullgott sätt. Emellertid kan dessa företag på längre sikt inte väntas komma att bestå. Det är bl. a. från denna synpunkt angeläget att statsmakterna klargör de allmänna riktlinjer som skall ligga till grund för den framtida eldistributionen.

Den ökade användningen av elektrisk energi för olika ändamål har medfört att konsumenterna blivit starkt beroende av en tillförlitlig elförsörjning. Kraven på driftsäkerhet, elkvalitet och service har ökat i takt med förbrukningen. För att dessa krav skall kunna tillgodoses behövs resurser som medger en rationellare planering av verksamheten, fortlöpande underhåll av nätet och övervakning av driften, m. m. Sådana resurser förutsätter att distributionsenheterna har viss storlek.

De ogynnsamma distributionsförutsättningarna i glesbygderna i förhållande till tätorterna bör enligt elutredningens mening i första hand lösas genom att glesbygdsdistribution förs samman med den mindre kostnadskrävande tätortsdistributionen i tillräckligt stora distributionsenheter. Utländska erfarenheter ger vid handen att den nedre gränsen för en rationell enhet ligger vid mellan 50 000 och 75 000 abonnenter.

Tillräckligt stora distributionsenheter är en förutsättning såväl för utjämning av distributionskostnaderna mellan glesbygder och tätorter som för en rationell drift.

Alternativ för omorganisation

Utredningen diskuterar tre olika alternativ för en omorganisation, nämligen statlig distribution, primärkommunal distribution och distribution i regionala enheter med kommunalt eller kommunalt/statligt huvudmannaskap.

Som skäl för statlig distribution anförs bl. a. att staten redan nu har en dominerande ställning på produktionssidan och att denna ställning antas komma att stärkas ytterligare i framtiden. Vidare har staten ansvaret för den centrala energipolitiska planeringen. Ett större direkt inflytande över elsektorn skulle underlätta den statliga energipolitiken.

Ett väsentligt skäl för en primärkommunal distribution är att kommunala företag f. n. sköter distributionen till ca två tredjedelar av landets abonnenter. Andra skäl för kommunal distribution är den kommunala planeringen av bostadsförsörjning m. m. och skötseln av andra allmännyttiga servicefunktioner. Utredningen betonar också vikten av att varje kommunmedlem skall kunna vända sig till den egna kommunen i elfrågor.

För att få en uppfattning om de ekonomiska konsekvenserna av en kommunalisering har utredningen studerat distributionsförutsättningarna i ett antal län med olika distributionsstruktur och befolkningstäthet. Utredningen har därvid funnit att huvudparten av kommunerna i dessa län vid en tillämpning av rimliga eltaxor torde sakna förutsättningar att utgöra ekonomiskt bärkraftiga distributionsenheter.

Utredningen finner övervägande skäl tala för ett alternativ som ger kommunerna ökat inflytande över eldistributionen, men är inte beredd att förorda ett system med kommunalt monopol, baserat på primärkommunala distributionsenheter. I stället föreslås ett alternativ med distribution i regionala enheter där kommunen ges ett stort inflytande. Kommunerna skall emellertid kunna träffa uppgörelser med staten och andra intressenter att vara huvudmän för eldistributionen eller delar därav. De skall också kunna ingå som delägare i distributionsföretag.

Det kan ofta föreligga starka motiv för att det regionala företaget innefattar även de lokala och regionala produktionsanläggningarna samt det regionala fördelningsnätet. Företag med integrerad verksamhet finns redan i dag och de kan i vissa avseenden ha fördelar gentemot en uppdelning på olika företag för produktion, överföring resp. distribution.

Inlösen av distributionsnät m. m.

Utredningen framhåller att ett problem f. n. är att det ofta uppstår konkurrens mellan olika företag om vem som skall få överta ett eldistributionsföretag. En sådan konkurrens kan kanske resultera inte bara i oskäliga priser utan också i bildandet av på sikt olämpliga distribu-

tionsområden. För att denna konkurrens skall stoppas föreslås att klara bestämmelser införs om förköpsrätt till distributionsnät. Eftersom detta enligt utredningen sannolikt kommer att innebära att endast en köpare kommer att godkännas, måste garantier samtidigt skapas för att säljaren skall erhålla ett rimligt pris. Utredningen anser det därför nödvändigt att en värderingsnämnd inrättas, som får till uppgift att avgöra frågan om skälig köpeskilling i de fall enighet inte kan uppnås mellan köpare och säljare.

Taxepolitiken

Utredningen har bl. a. haft överläggningar med olika intressenter, när det gäller frågor om system för riktiga och rättvisa eltaxor. Därvid har konstaterats att vissa skäl talar för att ett helt nytt taxesystem införs. Utredningen framhåller emellertid att taxefrågorna inte kan få en tillfredsställande lösning annat än i samband med en fortsatt detaljplanering av distributionsområdena.

Utredningen har även övervägt möjligheterna att åstadkomma en utjämning av eltaxorna mellan olika förbrukarkategorier och mellan olika landsdelar etc. Dessa möjligheter blir också i hög grad beroende av hur distributionsområdena kommer att se ut.

Yttranden

Allmänna synpunkter

Statens vattenfallsverks uppfattning ansluter sig mycket nära till de av elutredningen framlagda riktlinjerna. *Svenska kraftverksföreningen* framhåller att utvecklingen under senare år pekar på att en utvidgad statlig eller kommunal styrning inte är erforderlig för att nå den önskade målsättningen. *Riksförbundet Eldistributörerna* och *Svenska elverksföreningen* anser inte heller att det finns anledning till radikala ingripanden beträffande eldistributionsföretagens ägarförhållanden och arbetsbetingelser. *Personalorganisationerna vid Sydsvenska kraftaktiebolaget* utgår ifrån att elförsörjningsverksamheten framgent skall bedrivas på det för konsumenterna mest rationella sättet och till lägsta samhällsekonomiska kostnad. En lugn utveckling torde vara mest till gagn för såväl samhället/konsumenterna som för berörd personal.

Svenska kommunförbundet framhåller särskilt att kommunerna måste få avgöra vem som skall vara huvudman för eldistributionen inom kommunen.

Lämpliga distributionsområden och val av organisationsalternativ

Beträffande storleken på distributionsenheterna har *Riksförbundet Eldistributörerna* och *Svenska elverksföreningen* anfört att de fördelar

som skulle kunna uppnås genom regionala enheter ernås även inom mindre distributionsenheter. *Svenska kraftverksföreningen* delar inte den i utredningen redovisade uppfattningen om att nedre gränsen för en rationell distributionsenhet skulle vara så hög som mellan 50 000 och 75 000 abonnenter. *Södra Sveriges eldistributörer* anser att det är nästan omöjligt att finna någon väldefinierad optimal storlek på ett distributionsföretag och att endast abonnentantalet inte får vara avgörande.

Statens vattenfallsverk framhåller att utredningens förslag med regionala distributionsföretag har betydande fördelar. För att uppnå en regional organisation krävs emellertid att de regionala företagen anpassas till de faktiska förhållandena inom varje särskild region. Mot bakgrund av såväl kommunernas starka krav på inflytande på den lokala eldistributionen som de stora kraftföretagens intresse av att bibehålla ett någorlunda samlat grepp om den regionala distributionen bör storleken av de regionala distributionsföretagen kunna variera. Vad gäller alternativet statlig distribution framhåller statens vattenfallsverk att detta knappast kan tänkas utan förstatligande av hela elförsörjningen. Flertalet av de tekniska och ekonomiska kraven på eldistributionen skulle uppfyllas vid ett förstatligande men konkurrensens effektivitetshöjande inverkan faller bort. Liknande nackdelar för effektiviteten anser vattenfallsverket skulle följa av ett kommunalt monopol.

Svenska kraftverksföreningen ansluter sig till den målsättning för eldistributionens omstrukturering som elutredningen skisserat. Det torde endast i vissa fall vara lämpligt att regionala överföringsnät och lokala kraftkällor ingår i de regionala distributionsföretagen. Huvudmannaskapet för de regionala företagen bör alltefter rådande förhållanden kunna innehas av statliga, kommunala eller enskilda intressen. Oavsett hur strukturrationaliseringen genomförs, är det angeläget att det lokala inflytandet på eldistributionen består i lämpliga former. Detta inflytande bör kunna tillgodoses genom kommunerna. Personalorganisationerna vid *Sydsvenska kraftaktiebolaget* delar utredningens uppfattning att huvudmannaskapet för eldistributionen bör åvila stat/kommun men anser det vara angeläget att understryka att visst inflytande och ekonomiskt ansvar också bör kunna påföras t. ex. näringslivet. *Värmlands läns elektricitetsförening,* som med några få undantag omfattar samtliga eldistributörer i Värmlands län, anför att de privata distributörerna inte motsätter sig skapandet av regionala enheter i den mån väsentliga fördelar därigenom ernås.

Riksförbundet Eldistributörerna ställer sig däremot kritiskt till bildandet av stora regionala distributionsföretag. Abonnenternas berättigade krav på medinflytande och möjligheter att därigenom kunna påverka pris, kvalitet och service tillgodoses bäst antingen genom direkt ägande i andelsförening eller genom kommun. *Svenska elverksförening-*

en framhåller att det inte föreligger några bärande skäl till den långtgående företagskoncentration eller de radikala ingripanden beträffande eldistributionsföretagens ägarförhållanden och arbetsbetingelser som elutredningen har föreslagit. *Svenska kommunförbundet* kan inte ansluta sig till förslaget om stora regionala enheter. Förslaget tillgodoser inte kommunernas önskemål att åstadkomma en effektiv samordning av energiplaneringen med annan samhällsplanering, med bostadsförsörjning etc. Varje kommun för sig måste också i princip anses kapabel att vara huvudman för distributionen av energi. Detta behöver dock inte innebära något kommunalt verksamhetsmonopol. Förbundet förutsätter tvärtom att åtskilliga kommuner skulle låta grannkommun eller regionalt företag med kommunala, statliga och privata delägare ombesörja eldistributionen. I dessa fall kommer företagsstrukturen att likna den som föreslås av elutredningen. Förbundet framhåller vidare att vissa för regioner gemensamma uppgifter bör kunna skötas av särskilda regionala företag, helt kommunala eller ägda av kommuner gemensamt med statliga eller privata intressenter. Som exempel på sådana uppgifter nämns ansvaret för det regionala fördelningsnätet.

Statsanställdas förbund finner det för sin del självklart att staten skall svara för huvudmannaskapet när det gäller distribution av elektrisk energi och att kommunerna skall ha ett rimligt inflytande på såväl taxesättning som anläggningar och distributionsnätens tekniska standard. *Södra Sveriges eldistributörer ekonomisk förening* ställer sig avvisande till bildandet av regionala företag. En styrd omorganisation till regionala enheter skulle bl. a. innebära samhällsekonomiska nackdelar och stora omplaceringar av personal. I stället förordas lokalt förankrade eldistributionsföretag.

Inlösen av distributionsnät m. m.

Beträffande inlösen av distributionsnät framhåller bl. a. *Södra Sveriges eldistributörer ekonomisk förening* att den motsätter sig att regionala enheter bildas med tvångsmedel. Inrättandet av en värderingsnämnd är närmast att anse som en åtgärd som sätter de fria marknadskrafterna ur spel, vilket torde vara främmande för hittillsvarande svensk praxis. *Värmlands läns elektricitetsförening* anför att överlåtelser av distributionsnät bör ske enligt värderingsregler som kan godtas av båda parter.

Taxepolitiken

Svenska elverksföreningen konstaterar att de små relativa variationerna i de i allmänhet låga elkostnaderna torde ha liten betydelse jämfört med andra lokala variationer i kostnader för såväl hushåll som företag. En viss variation i elpriset kan bl. a. stimulera till fortsatt ra-

tionalisering. Föreningen bortser dock inte från att kraven på prisutjämning har beaktansvärd tyngd. En långtgående eller total regional eller kommunal prisutjämning lär emellertid enligt föreningen komma att leda till behov av subventioner eller transfereringar. Utrymmet för ingrepp i eller omstrukturering av detaljtarifferna torde också vara begränsat, om priset även i fortsättningen skall baseras på kostnaderna. Enligt *Svenska kommunförbundets* uppfattning är det försvarligt, att varje kommun för sig får bära ansvaret för utjämningspolitiken mellan medborgarna inom kommunerna. Detta gäller all den service som kommunerna erbjuder sina medlemmar och kostnaderna för den. Det är föga rimligt att särbehandla service i fråga om elkraft i förhållande till annan service från samhällets sida. I den mån en eltaxeutjämning anses vara nödvändig utanför kommungränserna bör den genomföras med statliga åtgärder av samma typ som den gällande skatteutjämningen och omfatta hela landet. *Södra Sveriges eldistributörer ekonomisk förening* anser att elpriset bör grundas på företagsekonomiska målsättningar där utjämningen bör ske inom företaget. *Statsanställdas förbund* anför att elabonnenternas intressen i första hand skall tillgodoses. Priset på elenergi skall vara baserat på dess självkostnad. Tarifferna skall också vara jämlika. Tariffskillnader olika landsändar emellan kan inte godtas.

Föredraganden

Inledning

Sedan mitten av 1940-talet har en genomgripande strukturrationalisering pågått inom eldistributionen i vårt land. Antalet distributionsföretag har minskat med ca 3 000 till f. n. ca 525. Utvecklingen mot färre och större företagsenheter har varit nödvändig för att säkerställa en rationell och tillförlitlig distribution av elektrisk energi till de enskilda konsumenterna. Från statsmakternas sida har utvecklingen understötts och stimulerats genom dels ekonomiskt bistånd, dels utnyttjande av möjligheterna att påverka företagsstrukturen genom koncessionslagstiftningen.

Mot bakgrund bl. a. av önskemålet om att ytterligare skynda på strukturomvandlingen tillkallade dåvarande chefen för industridepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande år 1971 elutredningen för att utreda frågor rörande eldistributionens och elproduktionens organisation.

Utredningen har den 27 januari 1975 avgett en rapport med förslag till vissa allmänna riktlinjer avsedda att läggas till grund för det fortsatta utredningsarbetet. Förslaget omfattar enbart eldistributionen. Utredningen avser under viss förutsättning att inleda förhandlingar med berörda parter i enlighet med de föreslagna riktlinjerna.

Efter att ha diskuterat olika förslag till en omorganisation förordar utredningen att ett alternativ med distribution i regionala enheter med stort kommunalt inflytande skall utredas. Vidare föreslår utredningen att bestämmelser om förköpsrätt till eldistributionsföretag införs och att en värderingsnämnd inrättas som kan pröva frågan om skälig köpeskilling vid överlåtelse av elanläggning.

Yttranden över utredningens förslag har avgetts av bl. a. statens vattenfallsverk, Svenska elverksföreningen, Svenska kommunförbundet och Statsanställdas förbund. Jag har vidare överlagt med berörda intressenter rörande de förslag som jag lägger fram i det följande.

Allmänna riktlinjer

Elutredningen framhåller att all energiplanering bör ske i nära anslutning till samhällsplaneringen i övrigt. Samhället måste därför ha huvudansvaret. Vid en fördelning av uppgifterna på energiområdet på olika samhälleliga organ framstår det som naturligt att den lokala energiplaneringen blir en betydelsefull uppgift för kommunerna.

I likhet med de intressenter som har yttrat sig över utredningens förslag delar jag uppfattningen att kommunerna i framtiden bör ha inflytande över och ansvar för den lokala energiförsörjningen, inkl. elförsörjningen. Många kommuner är redan starkt engagerade i den lokala energiförsörjningen. För att få underlag för överväganden om en närmare reglering av kommunernas verksamhet på detta område har jag efter regeringens bemyndigande våren 1975 tillsatt en utredning (I 1975: 03) om kommunal energiplanering.

Kommunernas roll kan emellertid, som elutredningen även har påpekat, utformas på olika sätt. Utredningen har för sin del funnit att kommunerna ofta är alltför små för att utgöra sådana stora och bärkraftiga distributionsenheter, som varaktigt kan förse abonnenterna med el till rimliga priser och med den leveranssäkerhet och kvalitet som abonnenterna har rätt att begära. Utredningen vill därför i första hand utreda ett system med regionala eldistributionsenheter där kommunerna ges ett starkt inflytande. I sådana enheter bör förutsättningarna vara goda att nå en tillfredsställande ekonomisk utjämning mellan abonnenter i tätort resp. i glesbygd, driftsäker eldistribution och en rationell planering av verksamheten.

Utredningen går inte närmare in på frågan om vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att förverkliga förslaget om regionala distributionsenheter. Två frågor, som har starkt samband härmed berörs dock, nämligen frågan om förköpsrätt till elanläggning och frågan om skälig köpeskilling vid sådana överlåtelser då endast en köpare finns.

Intressenterna godtar tanken på större enheter men är kritiska till att dessa skulle bildas tvångsvis. Ett antal skäl framhålls för att omstruktureringen bör ske på frivillig väg. Bl. a. påpekas att en snabb struktur-

omvandling har skett under senare år utan större ingripanden från statsmakternas sida.

Jag delar den av intressenterna framförda uppfattningen att eldistributionen i vårt land i allt väsentligt fungerar väl. Såväl statliga och kommunala som enskilda företag har gemensamt bidragit till att skapa dessa goda förhållanden. Det finns ingen anledning att tro att branschens förmåga till självsanering och anpassning till samhällets krav är uttömd. Från olika håll har emellertid påtalats att koncessionsmyndighetens möjligheter att påverka eldistributionens organisation f. n. är begränsade. Sålunda kan koncessionsmyndigheten inte tvinga en eldistributör att överlåta sina anläggningar när koncessionstiden löper ut. Inte heller kan koncession återkallas av rationaliseringsskäl. Koncessionsmyndigheten saknar även i övrigt lagliga möjligheter att förmå företag att gå samman till lämpliga distributionsenheter.

För att stärka koncessionsmyndighetens ställning skulle skyldighet kunna införas för den, vars områdeskoncession eller äldre tillstånd löper ut, att avstå sin anläggning till en ny koncessionsinnehavare. Vidare skulle koncessionsmyndigheten kunna ges rätt att återkalla koncession av strukturomvandlingsskäl. I anslutning härtill skulle även en rätt kunna införas för frånträdaren att få anläggningarna inlösta till skäligt pris av den nye distributören.

Jag är emellertid inte beredd att förorda lagstiftning för att tvångsvis åstadkomma en sammanläggning av eller ett samgående mellan eldistributionsföretag. Någon förköpsrätt av det slag elutredningen har ifrågasatt bör därför inte heller komma i fråga. Den fortsatta planeringen bör bygga på att rationaliseringen i huvudsak skall fortgå på frivillig väg. Följande riktlinjer bör enligt min mening gälla.

Rationaliseringen av eldistributionen bör ske med utgångspunkt i att huvudansvaret för distributionens ordnande åvilar det allmänna. Det fortsatta arbetet bör bedrivas utifrån förutsättningen att de enskilda elkonsumenterna skall tillförsäkras gynnsamma distributionsförhållanden. När konsumenternas intressen på detta sätt ställs i förgrunden bör de också få ett inflytande över distributionsfrågorna och jag finner det naturligt att detta kanaliseras genom kommunerna. Jag delar därför uppfattningen att kommunerna som företrädare för lokala intressen bör ges ett större inflytande på eldistributionen än f. n. Jag är dock inte beredd att tillstyrka en ordning innebärande att kommunen eller kommunala företag alltid skall vara huvudmän för verksamheten. Olika former för och kombinationer av huvudmannaskap för eldistributionen bör enligt min mening kunna förekomma. Bl. a. bör enskilda och abonnentägda företag även i fortsättningen kunna vara verksamma på området och delta i arbetet på en omstrukturering. Blandningen av företagstyper kan utgöra en stimulerande konkurrensfaktor i arbetet med sikte på att tillgodose konsumenternas krav på en tillfredsställande elförsörj-

ning. Likaledes förutsätter jag att statens vattenfallsverk kommer att aktivt medverka till en rationell utveckling på området och även framledes fortsätta att bedriva en inte oväsentlig distributionsverksamhet.

Den fortsatta omstruktureringen av eldistributionen bör ske genom att vid behov distributionsföretag förs samman eller går upp i företag som medger rationell verksamhet med tillgodoseende av konsumenternas krav på driftsäkerhet, störningsberedskap, elkvalitet och service. Uppmärksamhet bör fästas vid behovet av en rationell samordning mellan eldistributionen och den allmänna kommunala verksamhets- och samhällsplaneringen.

Andra krav som enligt min uppfattning bör tillgodoses i samband med strukturomvandlingen är att elleveranserna till industrin även i fortsättningen kan ske över ett enhetligt och driftsäkert ledningsnät, att möjligheterna till taxeutjämning tas tillvara och att de konsekvenser som en omorganisation medför för de berörda företagens personal beaktas. Vidare är det önskvärt att så långt som möjligt söka uppnå enhetliga lokala distributionsförhållanden genom en samordning av tätorts- och landsbygdsdistribution.

Jag finner det angeläget att vattenfallsverkets erfarenheter och stora resurser utnyttjas vid en omstrukturering. I och med att kommunerna enligt de riktlinjer som jag har förordat kommer att få ett ökat inflytande bör vattenfallsverket öka sitt samarbete med kommunerna och i samverkan med dessa söka åstadkomma rationella enheter, där de kommunala intressena kan tillgodoses i skälig omfattning. Då vidare huvudansvaret för eldistributionen förutsätts åvila det allmänna är det självklart att alla samhällsägda företag bör samverka för att skapa bästa distributionsförhållanden för de enskilda abonnenterna.

Den statliga bidragsverksamheten har visat sig vara ett effektivt medel för att åstadkomma en överföring av olönsamma och dåliga distributionsföretag till mer bärkraftiga enheter. Enligt kungörelsen (1959: 369) om statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning kan till anläggning och upprustning av elektriska distributionsnät på landsbygden beviljas statligt stöd i form av dels bidrag, dels garantier för lån, som tas i bank, hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit eller annan kreditinrättning. Upprustningsstödet tar sikte enbart på upprustning av oräntabla eldistributionsanläggningar, dvs. främst glesbygdsdistribution. Genom denna stödverksamhet har elkonsumenterna i glesbygderna fått en förbättrad elförsörjning samtidigt som strukturomvandlingen underlättats. Det nuvarande stödprogrammet utlöper budgetåret 1976/77. Jag förutsätter att någon form av stöd kommer att utgå även härefter.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att statens vattenfallsverk har möjlighet att teckna borgen för lån som de under verkets förvaltning stående distributionsföretagen tar upp på den allmänna kapitalmarknaden. Vidare kan kommuner efter regeringens medgivande ta upp lån

eller ingå borgen för lån för köp av bl. a. eldistributionsanläggningar. Kommunala lån eller lån för vilka kommunerna tecknar borgen erbjuder en jämförelsevis god säkerhet från långivarens synpunkt. Räntesatsen blir därför jämförelsevis förmånlig.

Även på dessa vägar kan således strukturrationaliseringen underlättas.

Ändringar i ellagen

De riktlinjer som jag har förordat bör komma till uttryck i ellagen.

Enligt 2 § 2 mom. ellagen gäller att koncession inte får meddelas med mindre den anläggning det gäller är behövlig och förenlig med en planmässig elektrifiering och då fråga är om områdeskoncession för yrkesmässig distribution, området utgör en lämplig enhet. Vidare gäller att koncession får meddelas endast den som är lämplig att utöva sådan verksamhet. Som har framgått i det föregående bör den fortsatta rationaliseringen av eldistributionen ske med utgångspunkt från att huvudansvaret för distributionens ordnande åvilar det allmänna. Omstruktureringen bör vidare ske genom att distributionsföretag förs samman eller går upp i företag som medger rationell verksamhet med tillgodoseende av konsumenternas krav på driftsäkerhet, störningsberedskap, elkvalitet och service. Detta ställer självfallet ökade krav på att koncessionsområdena har en ändamålsenlig utformning och att distributörerna motsvarar de anspråk som samhället och de enskilda konsumenterna har rätt att ställa. Jag förordar med hänsyn till vad jag har anfört att lagtexten jämkas så att område för vilket områdeskoncession utfärdas skall utgöra en med hänsyn till eldistributionens ändamålsenliga anordnande lämplig enhet och att koncession för yrkesmässig distribution får meddelas endast den som från allmän synpunkt finnes lämplig att utöva sådan verksamhet.

Önskemålet att ge kommunerna ökat inflytande över eldistributionen kan tillgodoses på olika sätt. Som jag nyss har nämnt anser jag inte att det lokala inflytandet bör vara förbundet med ett kommunalt distributionsmonopol. Det är enligt min mening inte heller lämpligt att t. ex. eftersträva en viss företagsform för eldistributionen i samtliga kommuner. Avgörande för om ett företag skall anses lämpligt som distributör bör i stället som hittills vara, att företaget bedöms kunna bedriva en rationell verksamhet och tillgodose konsumenternas krav på driftsäkerhet, störningsberedskap, elkvalitet och service. På så sätt skapas bästa möjliga distributionsförhållanden för de enskilda abonnenterna.

Redan i dag bereds kommunerna i egenskap av företrädare för lokala intressen regelmässigt tillfälle att yttra sig över och därmed påverka prövningen av ansökningar om områdeskoncession. Behoven av samordning mellan å ena sidan den lokala energiplaneringen, å andra sidan den övriga kommunala verksamhets- och samhällsplaneringen gör det

angeläget att förbättra kommunens möjligheter att påverka denna prövning. Detta gäller särskilt de fall, då kommunen inte är huvudman för eldistributionen inom sitt område. Kommunernas stärkta ställning bör komma till uttryck på så sätt att i ellagen tas in en bestämmelse innebärande att möjligheterna att tillgodose lokala intressen särskilt skall beaktas vid prövning av ansökan om områdeskoncession. Jag vill framhålla att de kommunala synpunkterna därvid får bedömas med beaktande av de krav som ställs på lämpliga enheter. Ett ökat kommunalt inflytande på koncessionsgivningen gör det enligt min mening naturligt att kommunerna i första hand tar ansvaret för distributionen i sådana fall där annan lämplig huvudman saknas.

Tillstånd till förvärv av eldistributionsanläggningar

Den strukturrationalisering av eldistributionen som har pågått sedan mitten av 1940-talet har medfört att ett stort antal distributionsföretag har avvecklats. Som jag förut har nämnt omhänderhas f. n. detaljdistributionen av omkring 525 företag. Härav utgör ca 135 kommunala och statliga verk. Drygt 200 är ekonomiska föreningar. Inemot 200 distributörer bedriver verksamheten i bolagsform. I omkring 60 av dessa har staten eller kommunen aktiemajoriteten.

Avvecklingen av företag försiggår i olika former. Vanligt är att den tillträdande distributören köper den anläggning eller den rörelse varom är fråga. När det gäller ekonomiska föreningar förekommer att andelarna i föreningen köps upp, varefter föreningen likvideras och tillgångarna tillskiftas köparen. I fråga om aktiebolag torde aktieöverlåtelse med eller utan efterföljande fusion vara den vanliga formen.

Ofta uppstår konkurrens mellan olika köpare vid förvärv av eldistributionsföretag. En sådan konkurrenssituation kan komma att medföra att köpeskillingen sätts oskäligt högt.

Enligt ellagen får koncession inte överlåtas utan tillstånd av koncessionsmyndigheten. Härigenom kan kontrolleras att elförsörjningen inte äventyras eller försämras genom att koncessionen överlåts till annan. Bestämmelserna gäller emellertid inte koncession som har meddelats före år 1958. Inte i något fall behövs tillstånd till förvärv eller överlåtelse av eldistributionsanläggning. Visserligen är den som förvärvar en eldistributionsanläggning skyldig att söka tillstånd till överlåtelse av koncessionen men har överlåtelse redan skett kommer koncessionsmyndigheten i ett sådant läge att koncession av hänsyn till abonnenterna inte gärna kan förvägras.

Den nuvarande ordningen kan inte anses tillfredsställande. Koncessionsmyndigheten kommer in i förfarandet på ett stadium när parterna har vidtagit sådana åtgärder att koncessionsfrågan inte kan prövas helt förutsättningslöst. Vägras koncession, kan följden bli att abon-

nenterna ställs utan elförsörjning, något som självfallet inte kan accepteras. Enligt min mening talar starka skäl för att även förvärv av eldistributionsanläggning skall kräva tillstånd av koncessionsmyndigheten. På så sätt får myndigheten möjlighet att i ett tidigare skede än f. n. kunna följa och påverka strukturomvandlingen. Genom ett sådant tillståndstvång kan också konkurrenssituationen och spekulativa förvärv som är ägnade att driva upp prisnivån till nackdel för konsumenterna förebyggas.

Tillståndsplikten bör i första hand omfatta förvärv genom köp, byte eller gåva. Även förvärv genom tillskott till bolag eller förening, utdelning eller skifte från bolag eller förening samt fusion enligt 175 § lagen (1944: 705) om aktiebolag och 96 § lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar bör vara underkastade tillståndstvång.

Avsikten med tillståndstvånget är att koncessionsmyndigheten redan på förvärvsstadiet skall kunna göra den prövning som f. n. sker i samband med att ansökan om koncession prövas. Det förekommer att koncession meddelas för visst område, varvid i koncessionsbeslutet anges att det förutsätts att distributören förvärvar också distributionen inom sådan del av området där annan bedriver eldistribution vid koncessionsbeslutets meddelande. Innehar förvärvaren redan områdeskoncession för den aktuella distributionen saknas naturligtvis anledning att pröva förvärvet särskilt. Undantag bör således göras för detta fall.

Det förekommer att distributör inte äger ledningsnätet över vilket distribution sker utan har fått detta upplåtet med nyttjanderätt. Om möjligheten att förvärva eldistributionsanläggningar begränsas får man räkna med ett ökat antal nyttjanderättsupplåtelser. Sådana kan utgöra ett led i försök att kringgå tillståndstvånget. Jag förordar därför att tillståndsplikten får omfatta också upplåtelse av distributionsanläggning med nyttjanderätt.

När eldistributör förvärvar andelar i ekonomisk förening torde avsikten i regel vara att föreningen skall likvideras och att distributören skall överta anläggningen för att driva verksamheten i egen regi. Då det som jag redan har anfört är angeläget att koncessionsmyndigheten på ett så tidigt stadium som möjligt får kontroll över transaktioner som berör elabonnenternas intressen förordar jag att tillståndsplikten skall omfatta även eldistributörs förvärv av andel i ekonomisk förening som äger eldistributionsanläggning.

Det torde höra till undantagen att annan än eldistributör förvärvar andelar i ekonomisk verksamhet med sikte på att ta över distributionen. Jag anser det därför inte motiverat att bygga ut kontrollsystemet till att omfatta samtliga förvärv av andelar i ekonomisk förening.

Enligt min mening kan kontrollen inte inskränkas till att avse endast förvärv av eldistributionsanläggningar och andelar i ekonomiska föreningar. Ett betydande antal distributörer driver verksamheten i bolags-

form. I sådana fall kan överlåtelser ske genom att aktierna överlåts. Någon kontroll av sådana överlåtelser förekommer inte. Jag anser att koncessionsmyndigheten bör ha kontroll över eldistributörernas förvärv av aktier i distributionsbolag och förordar att tillståndsplikten får omfatta också sådana förvärv.

Ett system med tillståndsprövning vid aktieförvärv innebär ett avsteg från den inom aktiebolagsrätten rådande principen om aktiers fria överlåtbarhet. Olägenheterna begränsas emellertid väsentligt om såsom jag förordar tillståndsplikten omfattar endast förvärv som görs av eldistributörer. Det är vidare att märka att flertalet bolag som är verksamma på eldistributionsområdet har ett begränsat antal aktieägare och att handeln med aktier i sådana bolag är begränsad. Det förekommer emellertid också några bolag med en större aktieägarekrets. Införs ett kontrollsystem beträffande sådana bolag uppstår svårigheter för aktiehandeln. Med hänsyn till företagsstrukturen på området anser jag att undantag från tillståndsplikten bör kunna begränsas till bolag vilkas aktier är noterade på fondbörsen eller fondhandlarlistan.

Vissa undantag från förvärvstillståndsplikten bör gälla. Jag har redan berört det fall att eldistributör förvärvar anläggning inom område för vilket han redan har meddelats koncession.

Undantag bör gälla också för det fall att eldistributör förvärvar andel eller aktie, om han innehar koncession för det område där föreningen eller bolaget bedriver sin verksamhet.

I vissa fall förekommer att förvärv eller överlåtelse skall prövas av riksdagen eller regeringen. Jag tänker då bl. a. på att regeringen i vissa fall har att pröva statens vattenfallsverks förvärv av aktier eller andelar i företag för distribution av elektrisk starkström. Har sådan prövning ägt rum bör tillståndsplikten falla bort.

Också förvärv som skall prövas enligt lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. bör av praktiska skäl undantas.

Liksom i annan liknande lagstiftning bör finnas ett s. k. släktskapsundantag.

Slutligen bör tillståndsplikt inte föreligga om ett bolag, som omfattas av lagen, genomför en nyemission och de nya aktierna tecknas av de gamla aktieägarna i proportion till deras tidigare aktieinnehav. Det finns enligt min mening inte någon anledning att kräva tillstånd i ett sådant fall, eftersom nyemissionen inte innebär någon förändring i ägarstrukturen.

Bland de företag som är verksamma på eldistributionsområdet finns åtskilliga som huvudsakligen bedriver annan verksamhet än distribution av elektrisk ström. Det finns exempelvis vissa industriföretag som vid sidan av den huvudsakliga rörelsen svarar för lokal eldistribution. Jag anser det inte motiverat att förvärv av aktier eller andelar i sådana

företag skall vara underkastade tillståndsplikt. Det är emellertid inte möjligt att genom en generell regel undanta sådana företag från lagens tillämpning. Jag förordar att koncessionsmyndigheten får möjlighet i här avsedda fall att medge undantag efter prövning i varje särskilt fall.

Koncessionsmyndighetens prövning av förvärv bör i allt väsentligt motsvara den som sker i samband med koncessionsansökningar. Förvärvstillstånd bör således kunna vägras om förvärv inte är förenligt med ett ändamålsenligt anordnande av eldistributionen. När fråga är om förvärv av anläggning bör den sökande vidare underkastas samma lämplighetsprövning, som föreskrivs i ellagen i fråga om den som skall meddelas koncession. Detta innebär att förvärvstillstånd bör kunna vägras om den sökande från allmän synpunkt inte kan anses lämplig att utöva distributionsverksamhet.

Enligt 1916 års lag och jordförvärvslagen (1965: 290) blir verkan av vägrat förvärvstillstånd eller underlåtenhet att inom viss tid ansöka om förvärvstillstånd att förvärvet i fråga blir ogiltigt. Innebörden av ogiltighetspåföljden är att ingendera parten blir skyldig att fullgöra sina åtaganden på grund av avtalet samt att parterna skall återbära vad de uppburit på grund av detta. Jag förordar att en motsvarande regel skall gälla enligt den nu föreslagna lagen.

Vad jag har förordat föranleder en reglering som inte är helt okomplicerad. Ellagen är redan nu tämligen svåröverskådlig och jag anser inte lämpligt att belasta den med bestämmelser i det nu aktuella hänseendet. Jag förordar därför att bestämmelserna tas in i en särskild lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m. Lagen bör träda i kraft den 1 juli 1976.

Värderingsnämnd

Från rättssäkerhetssynpunkt är det angeläget att den som inte längre bör få eller inte längre vill bedriva eldistributionsrörelse, som skall upprätthållas, skall kunnna överlåta sina anläggningar på skäliga villkor till en ny eldistributör. Erfarenheten visar emellertid att förhandlingar om överlåtelser av eldistributionsanläggningar ofta blir långdragna och att omstruktureringen på grund härav fördröjs.

Om det fanns mera allmänt kända och entydiga värderingsregler skulle sådana uppgörelser kunna ske snabbare eftersom parterna på ömse sidor då skulle ha fasta riktlinjer för sin bedömning av värderingsfrågan. Förhållandena växlar emellertid starkt från fall till fall.

Under de senaste årtiondena har dock ett stort antal eldistributionsanläggningar bytt ägare, varvid parterna enats om villkoren för överlåtelsen. Eldistributionsutredningen har i betänkandet (SOU 1968: 39) Eldistributionens rationalisering redogjort för de mera väsentliga faktorer som brukar spela in vid sådana uppgörelser. Utredningen har vidare redovisat sin allmänna syn på spörsmålen. Enligt utredningen bör till en

början uppmärksammas att koncession inte har egenvärde; koncessionen är inte en handelsvara. När eldistributionsanläggning skall värderas, bör bl. a. beaktas om den är ändamålsenligt planerad, har tillräcklig kapacitet och är tillfredsställande underhållen och förnyad. Av betydelse är också om och i vad mån anläggningen kan inpassas och på längre sikt nyttjas i det distributionssystem som från rationaliseringssynpunkt bedöms vara eftersträvansvärt.

En allmän riktlinje bör enligt min mening vara att säljaren skall gottskrivas ett skäligt värde på anläggningen eller rörelsen baserat på vedertagna principer vid överlåtelser av rörelsedrivande verksamhet. I övrigt bör de synpunkter som eldistributionsutredningen anfört kunna vara vägledande.

Eldistributionsutredningen föreslog på sin tid regler om tvångsinlösen av eldistributionsanläggningar. Vidare förordade utredningen att en särskild nämnd skulle inrättas med behörighet att på begäran pröva i samband med inlösen tvistiga ersättningsfrågor. Även elutredningen har i anslutning till förslaget om införande av förköpsrätt föreslagit att en värderingsnämnd inrättas.

Som har framgått av vad jag tidigare anfört är jag inte beredd att förorda regler om tvångsinlösen eller förköpsrätt. Frivilliga överlåtelser torde emellertid underlättas om parterna har tillgång till ett opartiskt sakkunnigt organ till vilket de kan hänskjuta tvister om ekonomiska villkor i samband med överlåtelse av eldistributionsanläggning eller rörelse. Ett sådant organ bör kunna pröva frågor om värdering av anläggning så att priset blir rimligt från såväl köparens som säljarens synpunkt. Jag förordar att en särskild värderingsnämnd inrättas för ändamålet. Förfarandet inför nämnden bör vara frivilligt och nämnden bör endast avge rekommendationer. I nämnden bör såväl teknisk-ekonomisk som juridisk sakkunskap vara företrädd. Vidare bör företrädare för distributör- och abonnentintressena ingå i nämnden.

Nämnden skall ha behörighet att på begäran av part pröva fråga om värdering av eldistributionsanläggning eller distributionsrörelse. För att nämnden inte onödigtvis skall belastas bör den ha vissa möjligheter att själv avgöra om en värderingsfråga skall tas upp eller inte. Avsikten är inte att nämnden skall fungera som ett utredningsorgan åt parterna. Det bör ankomma på dem själva att förebringa den utredning som kan behövas. Nämnden bör kunna avvisa framställning om prövning av fråga i vilken utredningen är så bristfällig att den är otjänlig som underlag för prövning. En förutsättning för att nämnden skall pröva viss fråga är att parterna är ense om att hänskjuta den till nämnden. Det bör vidare krävas att förhandlingar har ägt rum och att det har konstaterats att uppgörelse inte har kunnat nås.

Det ankommer på regeringen att meddela de föreskrifter som behövs för nämndens verksamhet.

Fortsatt utredningsarbete

I elutredningens uppgift ingår att utreda både elproduktionens och eldistributionens organisation. Jag anser mig nu kunna konstatera att de frågor som berörs i direktiven och som avser elproduktionen har förlorat aktualitet i sådan grad att det inte finns anledning att driva utredningsarbetet vidare. Den rapport som utredningen har avgett gäller bara eldistributionsfrågor. Utredningen ifrågasätter om inte det fortsatta utredningsarbetet rörande dessa frågor bör bedrivas i delvis andra former och med annan sammansättning av utredningen.

Med hänsyn till beskaffenheten av de uppgifter som nu kan kvarstå anser jag att det inte är motiverat att fortsätta utredningsarbetet i kommittéform. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att utredningens uppdrag skall upphöra. Det får nu ankomma på industriverket att med utgångspunkt från de erfarenheter som görs i det fortsatta arbetet överväga om det behövs lagstiftning eller andra åtgärder för att trygga en fortsatt utveckling enligt de riktlinjer som jag har angett. Industriverket bör i detta sammanhang uppmärksamma bl. a. om det behövs bestämmelser, som föreskriver skyldighet för den vars koncession löpt ut att efter beslut av myndighet avstå sin anläggning till den nya distributören. Verket bör vidare överväga om det behövs bestämmelser som medger att koncession kan återkallas om särskild anledning härtill föreligger med hänsyn till distributionens rationella ordnande. Slutligen bör industriverket överväga om fortsatta ekonomiska stödåtgärder är påkallade för att påskynda och underlätta rationaliseringsarbetet.

Om vad jag har förordat godtas kommer industriverket att få en kraftigt förstärkt ställning som koncessionsmyndighet. Detta ställer ökade krav på verket och skärper också vikten av att dess beslut är väl förankrade hos de närmast berörda intressenterna. Jag anser med hänsyn till det sagda att det vid industriverket bör inrättas ett råd för eldistributionsfrågor med uppgift att bistå verket vid behandlingen av ärenden som hör samman med eldistributionen. Ett sådant råd bör kunna bli ett viktigt forum för diskussion bl. a. av frågor som hör samman med tillämpningen av de riktlinjer för rationaliseringsverksamheten som jag har förordat. Rådet bör kunna medverka även vid de överväganden om behov av lagstiftning m. m. som jag nyss har nämnt. Det ankommer på regeringen att fatta beslut om inrättandet av rådet.

Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom industridepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1902: 71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,
2. lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m.

De upprättade lagförslagen bör fogas som *underbilaga 1 och 2* till regeringsprotokollet i detta ärende.

Specialmotivering till lagförslagen

Förslaget till lag om ändring i ellagen

I den allmänna motiveringen har jag redogjort för de riktlinjer som jag anser bör ligga till grund för den fortsatta rationaliseringen av eldistributionsverksamheten. Vad jag där har sagt påkallar vissa ändringar i 2 § 2 mom. ellagen. Ändringarna tar sikte på att dels säkerställa rationell distributionsverksamhet, dels göra det möjligt att i ökad grad beakta lokala intressen när koncession meddelas.

I momentets *första stycke* föreslås den ändringen att, när fråga är om områdeskoncession, området skall utgöra en lämplig enhet med hänsyn till eldistributionens ändamålsenliga anordnande. Häri ligger att på verksamheten får ställas krav på driftsäkerhet, störningsberedskap, elkvalitet och service, allt under de lokala och regionala förutsättningar som är för handen. Också möjligheterna till taxeutjämning bör beaktas. Härjämte bör i bedömningen av områdets lämplighet tas in omständigheter som från allmän synpunkt är av betydelse såsom att området uppfyller de krav som kan ställas på det vid samhällsplaneringen.

I momentets *andra stycke* föreskrivs f. n. att koncession inte får meddelas annan än den som är lämplig att utöva eldistributionsverksamhet. Prövningen av lämpligheten föreslås nu ske från allmän synpunkt. Innebörden av uttrycket får ses mot bakgrund av vad som föreskrivs i ellagen i övrigt. Bl. a. bör de krav och omständigheter som är av betydelse för prövning av fråga om områdeskoncession också gälla vid bedömningen av eldistributörs lämplighet.

För att stärka det lokala inflytandet i frågor som rör eldistributionen inom ett visst område har som ett nytt *tredje stycke* tagits in en föreskrift om att de lokala intressena skall särskilt beaktas vid meddelande om områdeskoncession. Förslaget syftar till att tillgodose de enskilda abonnenternas krav på driftsäkerhet, störningsberedskap, elkvalitet och service. De synpunkter, som de enskilda abonnenterna kan föra fram i frågor om hur eldistributionen inom deras område lämpligen bör anordnas, kan ofta bäst kanaliseras genom kommunala organ. Vidare är det angeläget att åstadkomma en rationell samordning mellan distributionen och den allmänna kommunala verksamhets- och samhällsplaneringen. De kommunala synpunkterna bör således tillmätas stor betydelse vid koncessionsprövningen. Därvid är det självfallet nödvändigt att de kommunala synpunkterna vägs samman med andra aspekter som i ett större sammanhang kommer till uttryck i fråga om eldistributionens anordnande.

På skäl som jag har anfört i den allmänna motiveringen bör frågor om förvärv av eldistributionsanläggning knytas närmare till frågan om koncession. En hänvisning till föreskrifterna om förvärv av sådan anläggning har tagits in som ett nytt *femte stycke* i momentet.

Lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1976.

Förslaget till lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m.

1 §

Paragrafen anger vilken egendom som faller inom lagens tillämpningsområde och de förvärv som är tillståndspliktiga.

Förutsättningarna för att en anläggning för distribution av elektrisk starkström skall falla inom lagens tillämpningsområde är att distributionen sker yrkesmässigt och att det för anläggningens begagnande fordras koncession. Kravet på yrkesmässighet finns i 2 § 2 mom. ellagen. Där ges också föreskrifter om koncession. Föreskrifter om starkströmsanläggningar finns i kungörelsen (1957: 601) om elektriska starkströmsanläggningar. Det nu sagda innebär att en anläggning som har undantagits från krav på koncession enligt 2 § 1 mom. ellagen inte omfattas av tillståndsplikt enligt den föreslagna lagen. Lagen gäller endast detaljdistribution vilket i paragrafen har uttryckts med ordet närdistribution.

Den egendom som omfattas av tillståndsplikt vid förvärv skall vara sådan att den har omedelbar anknytning till själva distributionen av elektrisk ström. Vidare fordras det att egendomen behövs för att den som förvärvar egendomen skall kunna fortsätta verksamheten utan avbrott i distributionen. Det gäller i första hand distributionsledningar, transformatorstationer, ställverk o. d. Vad som skall anses höra till anläggningen har närmare angivits i paragrafens tredje stycke. Utanför lagens tillämpningsområde faller kontorshus, förrådslokaler eller andra liknande byggnader samt materiel, maskiner, fordon och annan teknisk utrustning som har skaffats för distributionen men som inte är behövlig för att förvärvaren skall kunna fortsätta driften. Av den gjorda begränsningen följer att tillstånd till förvärv inte krävs vid försäljning av egendom som har blivit onyttig.

Det anförda innebär vidare att om en del av en distributionsanläggning, exempelvis inom viss del av det koncessionerade området, överlåts till annan distributör, dennes förvärv blir tillståndspliktigt.

Särskilda regler behövs för det fall att eldistributionsanläggning har sådan anknytning till fast egendom att den utgör tillbehör till den fasta egendomen. I sådant fall måste tillståndsplikten omfatta den fasta egendomen till vilken anläggningen utgör tillbehör. Av denna anledning har i andra stycket tagits upp en föreskrift om att vad som sägs om skyldighet att söka tillstånd till förvärv av anläggning här skall avse den fasta egendomen. Eftersom anläggning kan vara tillbehör också till tomträtt som inskrivits (jfr 13 kap. 9 § andra stycket jordabalken) föreskrivs att tillståndsskyldighet omfattar även förvärv av tomträtt till vilken anläggningen hör.

Vid förvärv av fast egendom eller tomträtt skall sökas lagfart resp. inskrivning. I andra sammanhang där tillståndsprövning av förvärv av

fast egendom resp. tomträtt förekommer har meddelats bestämmelser som innebär att förvärv blir giltigt om lagfart eller inskrivning beviljas även om förvärvstillstånd inte har givits trots att sådant tillstånd fordras. Ett undantag härifrån utgör 1916 års lag. I nu föreslagen lagstiftning har jag kommit till den slutsatsen att någon bestämmelse med innebörd att lagfart eller inskrivning botar ogiltighet inte bör meddelas. Jag anser att intresset av att alla förvärv blir föremål för tillståndsprövning uppväger de olägenheter som följer av att förvärv kan visa sig vara ogiltigt trots att lagfart eller inskrivning har meddelats. Med hänsyn till att kretsen av intressenter bland såväl förvärvare som kreditgivare är begränsad och väl insatt i de bestämmelser som gäller på området bör några problem inte uppkomma till följd av den föreslagna lösningen.

De tillståndspliktiga förvärven är köp, byte och gåva, tillskott till bolag eller ekonomisk förening, s. k. apport, utdelning eller skifte från bolag eller ekonomisk förening samt fusion enligt 175 § lagen om aktiebolag, dvs. fusion i andra fall än då moderbolag fusioneras med helägt dotterbolag, eller enligt 96 § lagen om ekonomiska föreningar. Kretsen av tillståndspliktiga förvärv motsvarar i huvudsak vad som föreskrivs i jordförvärvslagen (1965: 290).

2 §

I paragrafen meddelas bestämmelser om tillståndsplikt vid förvärv av andel i ekonomisk förening eller aktie i bolag i vissa fall. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen. En föreskrift om tillståndsprövning vid förvärv av eldistributionsanläggning skulle ha ringa verkan om det inte samtidigt infördes tillståndsplikt vid förvärv av aktier i eldistributionsbolag och av andelar i distributionsföreningar.

Vad gäller förvärv av andel i ekonomisk distributionsförening eller aktie i distributionsbolag har tillståndsplikten begränsats till att avse det fall att förvärvaren är eldistributör. I sådana fall kan det antagas att förvärv av andelar eller aktier syftar till att förvärva distributionsanläggningen och därmed eldistributionen inom området. Förvärvaren kan vara såväl fysisk som juridisk person. Det som är av betydelse är endast att förvärvaren själv är eldistributör, dvs. har koncession inom annat distributionsområde. Koncessionen kan innehas direkt eller genom förmedling av juridisk person. Med sist nämnda uttryck avses att koncessionen innehas av exempelvis ett dotterbolag.

Om förvärvare av andel eller aktie inte är eldistributör, blir förvärvet inte tillståndspliktigt. Tillståndsplikt kan dock uppkomma enligt 1 §, om eldistributionsanläggning t. ex. vid föreningens eller bolagets upplösning tillskiftas honom.

Förutsättning för tillståndsplikt vid förvärv av aktie är att bolagets aktier inte är noterade på fondbörsen eller på fondhandlarlistan. Aktier som är noterade där faller utanför lagstiftningens tillämpningsområde.

Tillståndsprövningen omfattar samma fång som vid direkt förvärv

av eldistributionsanläggning. Ett speciellt fall erbjuder förvärv genom inlösen enligt 70 § lagen om aktiebolag. Enligt denna bestämmelse kan i bolagsordningen tas in förbehåll att, om aktie övergår till annan än aktieägare eller till annan än ägare av aktie av visst slag, aktieägare har rätt att lösa aktien. Den nya aktiebolagslagen, som träder i kraft den 1 januari 1977 (prop. 1975: 103, LU 1975/76: 4, rskr 1975/76: 114) innebär att möjligheterna att förvärva aktie på grund av lösningsförbehåll utvidgas till att avse också personer som inte är aktieägare. Eftersom reglerna om tillståndsprövning kan kringgås om lösen efter hembud lämnas utanför regleringen, föreskrivs i paragrafens andra stycke att sådant förvärv är beroende av tillstånd.

3 §

Paragrafen tar upp vissa generella undantag från lagens tillämpningsområde. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen.

Om någon när han redan har koncession som avser det område där anläggningen finns, förvärvar eldistributionsanläggning, bör det givetvis inte fordras förvärvstillstånd. Ett sådant tillstånd skulle i denna situation inte tjäna något ändamål. Förvärvet har därför undantagits från tillståndsplikt i punkt 1. Motsvarande bör gälla vid förvärv av andel eller aktie. En föreskrift om detta har tagits upp i punkt 2.

Enligt punkt 3 fordras inte förvärvstillstånd om distributionsanläggning, aktie eller andel har förvärvats efter medgivande av riksdagen eller regeringen. Detsamma gäller om riksdagen eller regeringen har lämnat tillstånd till den överlåtelse förvärvet avser. Undantaget har betydelse främst vad avser statens vattenfallsverk. I nu nämnda fall kommer riksdagens eller regeringens prövning att omfatta också frågan om förvärvet är förenligt med de syften som ligger till grund för den föreslagna lagen.

I punkt 4 undantas från tillståndsplikt förvärv som skall prövas enligt lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. Följden av ett sådant undantag blir att frågan om tillstånd för utländskt rättssubjekt att förvärva eldistributionsanläggning kommer att prövas endast i den ordning som 1916 års lag föreskriver, dvs. av länsstyrelsen eller regeringen. Detta får anses vara lämpligt från praktisk synpunkt. Vid den tillståndsprövning som sker enligt 1916 års lag bör självfallet länsstyrelsen i regel inhämta tillståndsmyndighetens och den berörda kommunens yttrande i sådana fall där förvärvet eljest skulle ha varit underkastat föreskrifterna i den nu föreslagna lagen.

Punkt 5 innehåller ett s. k. släktskapsundantag. Liknande bestämmelser finns i andra lagar med krav på förvärvstillstånd såsom den nyss nämnda 1916 års lag och jordförvärvslagen. I de nu nämnda lagarna avser undantagsreglerna samma släktkrets. Med hänsyn härtill har föreskriften i punkt 5 utformats i överensstämmelse med motsvarande be-

stämmelser i de nämnda lagarna. En konsekvens av undantaget blir vad gäller förvärv av aktie bl. a. att tillståndsplikt inte föreligger vid inlösen enligt 70 § aktiebolagslagen, om såväl överlåtaren som köparen och den lösenberättigade står i sådant släktskapsförhållande som avses i denna punkt.

Av 2 § följer att tillståndsplikt föreligger om ett bolag som omfattas av lagen genomför en nyemission. Nyemissionen innebär nämligen att de som tecknar de nya aktierna i bolaget förvärvar dessa genom tillskott till bolaget (jfr 1 § första stycket 2). För vissa situationer är ett sådant system fullt motiverat bl. a. när de nya aktierna helt eller delvis tecknas av personer som inte är aktieägare i bolaget. Om nyemissionen däremot innebär att de nya aktierna tecknas av de gamla aktieägarna i proportion till deras tidigare aktieinnehav, finns det inte någon anledning att kräva tillstånd, eftersom nyemissionen inte innebär någon förändring i ägarstrukturen. Punkt 6 innehåller därför en föreskrift som innebär att förvärvstillstånd inte krävs i detta senare fall.

Jag har övervägt om ytterligare förvärv bör undantas från lagstiftningens tillämpningsområde. Jag tänker då i första hand på förvärv som sker genom inrop på exekutiv auktion.

Undantag för förvärv genom inrop på exekutiv auktion förekommer i 1916 års lag och jordförvärvslagen och motiveras med att prövningen enligt någon av dessa lagar inte kan genomföras vid en exekutiv auktion, eftersom auktionsförrättaren måste omedelbart anta eller förkasta det bud vid vilket utropet stannat och att betydande olägenheter lätt kan uppkomma för fordringsägare om en försäljning sedermera blir ogiltig. Vidare har hänsynen till kreditlivet ansetts kräva att panträttshavare och andra rättighetshavare inte utesluts från möjligheten att ropa in egendomen för att skydda sin rätt, även om sådana omständigheter föreligger som enligt lagen utgör hinder mot förvärvstillstånd. Har egendomen förvärvats genom inrop på exekutiv auktion under sådana förhållanden att tillstånd skulle ha krävts vid vanligt köp, skall egendomen enligt nämnda lagar åter avyttras inom viss tid, om inte förhållandena inom denna tid upphört eller tillstånd lämnats att behålla egendomen.

Den verksamhet det här är fråga om, nämligen distribution av elektrisk ström, har ett betydande allmänt intresse. Distributionen måste fortgå utan avbrott. De skäl som talar mot att förvärv genom inrop på exekutiv auktion blir tillståndspliktigt får vägas mot de nackdelar som kan uppstå om ett sådant förvärv undantas från lagstiftningens tillämpningsområde. Hit hör främst att flera överlåtelser kan följa på ett inrop till men för eldistributionen, om förvärvaren är skyldig att åter avyttra egendomen. Enligt vad jag har erfarit har någon eldistributionsanläggning inte varit föremål för exekutivt förfarande. Frågan om undantag från tillståndsplikt för förvärv på exekutiv auktion synes

således från praktisk synpunkt sakna betydelse. Om en distributionsanläggning ändå skulle komma att utbjudas exekutivt, får en eventuell spekulant före auktionen under hand inhämta tillståndsmyndighetens besked om tillstånd kan komma att lämnas honom eller inte. Det bör ligga inom ramen för de uppgifter tillsynsmyndigheten på eldistributionsområdet har att liksom hittills följa distributionsverksamheten och, om det behövs, verka för att eldistributionsanläggning inte blir föremål för exekutivt förfarande.

4 §

I paragrafen ges möjlighet för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att medge undantag i vissa fall från lagens tillämpning. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen.

Undantagsmöjligheten har i paragrafen begränsats till förvärv som anges i 2 §, dvs. av andelar i ekonomiska distributionsföreningar och av aktier i distributionsbolag. I fall då en ekonomisk förening eller ett aktiebolag bedriver annan verksamhet än eldistribution kan distributionsverksamheten vara av underordnad betydelse eller utgöra endast en mindre del i förhållande till föreningens eller bolagets totala verksamhet. Om sålunda föreningens eller bolagets huvudsakliga verksamhet är annan än eldistribution, kan det i vissa fall vara obilligt att kräva förvärvstillstånd för andelarna i föreningen eller aktierna i bolaget. I överensstämmelse med det nu sagda har i paragrafen föreskrivits att undantag från tillståndsplikt enligt 2 § får medges, om aktiebolag eller ekonomisk förening bedriver huvudsakligen annan verksamhet än distribution av elektrisk starkström.

Vid bedömningen av om föreningens eller bolagets huvudsakliga verksamhet är annan än eldistribution, bör den faktiskt bedrivna verksamheten vara avgörande. Den verksamhet som anges i föreningens stadgar eller i bolagsordningen kan ha ändrats utan att det kommit till uttryck där.

I och för sig skulle det kunna göras gällande att skäl saknas för att begränsa undantagsmöjligheterna till att avse endast andelar och aktier. Något behov av undantag utöver vad som nu har föreslagits torde dock inte finnas. Jag tänker härvid på sådana fall där dubbelprövning kan komma att äga rum. Om andelarna i en distributionsförening förvärvas i syfte att distributionsanläggningen skall tas över, kan förvärvsprövning komma i fråga för såväl andelen eller andelarna som det skifte varigenom anläggningen förvärvas av andelsägaren. Den dubbelprövning som kan förekomma i det fall jag nu har nämnt, kan dock undvikas. Om förvärvaren redan när han första gången söker tillstånd till förvärv av andel uppger att avsikten är att förvärva anläggningen, kan tillståndsfrågan prövas i hela dess vidd. Förvärvstillstånd kan då ges så att det inbegriper också ytterligare andelsförvärv och förvärv genom

skifte. Vad jag nu har sagt är också tillämpligt på förvärv av aktier i distributionsbolag.

Som förutsättning för medgivande av undantag uppställs att bolaget eller föreningen huvudsakligen bedriver annan verksamhet än distribution av elektrisk starkström. Verksamheten kan komma att ändras. Undantaget bör i princip gälla endast så länge någon väsentlig förändring av verksamheten inte inträffar. I paragrafen föreskrivs därför att undantag skall meddelas för viss tid.

5 §

Paragrafen anger den tid inom vilken ansökan om förvärvstillstånd skall göras.

Där det är möjligt, bör ansökan om förvärvstillstånd göras före förvärvet. Det torde i de flesta fall vara lämpligt att kontakt tas med tillståndsmyndigheten redan på detta tidiga stadium. Härigenom kan de fortsatta diskussionerna rörande överlåtelsen underlättas för parterna samtidigt som tillståndsmyndigheten kan delge dem sina synpunkter på överlåtelsen. Görs inte ansökan om förvärvstillstånd före förvärvet, skall ansökan enligt paragrafen göras inom tre månader från det fånget skedde. De ytterligare föreskrifter som kan behövas rörande t. ex. innehållet i ansökan om förvärvstillstånd kan meddelas av regeringen.

Om tillstånd inte söks inom den angivna tiden, blir förvärvet ogiltigt. Detta följer av 7 §.

6 §

I paragrafen anges på vilka grunder en ansökan om förvärvstillstånd skall prövas och när förvärvstillstånd får vägras.

I den allmänna motiveringen har anförts bl. a. att frågan om förvärv av eldistributionsanläggning nu bör knytas närmare till frågan om koncession. Där har också angivits vilka riktlinjer som bör gälla för den pågående rationaliseringen av eldistributionsverksamheten och vilka ändringar i ellagen som dessa påkallar.

Förvärv av en eldistributionsanläggning är att se som det första steget mot övertagande av eldistributionen inom ett område. För att bedriva distributionsverksamhet fordras därjämte koncession. Det är därför naturligt att prövningen av frågor om förvärvstillstånd knyter an till de synpunkter som skall anläggas vid prövningen av koncession. På grund av det nu sagda har i paragrafen föreskrivits att förvärvstillstånd får vägras, om förvärvet inte är förenligt med en ändamålsenlig eldistribution eller, när det gäller förvärv av själva eldistributionsanläggningen, sökanden inte kan anses vara lämplig att utöva distributionsverksamheten. Innebörden av detta har jag redogjort för i den allmänna motiveringen och i motiveringen till förslaget till lag om ändring i ellagen.

Att förvärv blir ogiltigt om förvärvstillstånd vägras följer av 7 §.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkan av vägrat förvärvstillstånd m. m.

Av paragrafen framgår att tillståndspliktigt förvärv blir ogiltigt om ansökan om förvärvstillstånd inte sker i rätt tid och på föreskrivet sätt eller om förvärvstillstånd vägras genom beslut som vinner laga kraft. Innebörden av ogiltighetspåföljden är att ingendera parten blir skyldig att fullgöra sina åtaganden på grund av det mellan dem träffade avtalet och att parterna skall återbära vad de kan ha uppburit på grund av detta. Komplikationer i de fall ogiltighetspåföljden inträder bör i i stor utsträckning kunna förebyggas genom lämpligt utformade avtalsbestämmelser.

Beslut som innebär att ansökan avvisas utan prövning i sak medför inte att förvärvet blir ogiltigt, om ansökningsfristen inte gått ut. Ny ansökan kan göras inom fristen. Något hinder möter inte mot att en ansökan kompletteras, t. ex. efter föreläggande från tillståndsmyndigheten, efter tidsfristens utgång.

8 §

I paragrafen föreskrivs att bestämmelserna i 1, 3, 5—7 §§ skall i tillämpliga delar gälla för det fall en eldistributionsanläggning har upplåtits med nyttjanderätt. Frågan har berörts i den allmänna motiveringen.

Ikraftträdande m. m.

Lagen bör träda i kraft den 1 juli 1976. Den bör givetvis inte gälla förvärv som har skett före den dag förvärv eller upplåtelse av ifrågavarande slag har blivit tillståndspliktigt. I klarhetens intresse har detta uttryckligen angivits.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att antaga förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1902: 71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar,

2. lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m.,

dels att

3. godkänna de riktlinjer för fortsatt strukturomvandling på eldistributionsområdet som jag har förordat,

4. godkänna att en nämnd för frivillig värdering i samband med överlåtelse av eldistributionsanläggning m. m. inrättas den 1 juli 1976.

D 1. Statens elektriska inspektion

1974/75 Utgift	3 315 310
1975/76 Anslag	3 528 000
1976/77 Förslag	4 233 000

Elektriska inspektionen är den lokala statliga organisationen med uppgift att utöva tillsyn över elektriska starkströmsanläggningar och handlägga därmed sammanhängande frågor. Kungl. Maj:t har utfärdat instruktion för inspektionen (1965: 647, ändrad senast 1975: 1024). Inspektionen är organiserad på fem distrikt med kontor i Hässleholm, Kristinehamn, Stockholm, Hudiksvall och Skellefteå. Statens industriverk är chefsmyndighet för inspektionen. Chef inom varje distrikt är en överinspektör som har uppgifter även som specialinspektör inom yrkesinspektionen.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	22	+ 1	of.
Övrig personal	15	of.	
	37	**+ 1**	
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 769 000	+721 000	+631 000
Sjukvård	5 000	of.	of.
Reseersättningar	205 000	+ 41 000	+ 18 000
därav utrikes resor	(10 000)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	371 000	+ 37 000	+ 45 000
Expenser	179 000	+ 31 000	+ 11 000
därav engångsutgifter	(5 000)	(+ 3 000)	(— 5 000)
	3 529 000	**+830 000**	**+705 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av ritningar	1 000	of.	of.
Nettoutgift	**3 528 000**	**+830 000**	**+705 000**

Statens industriverk

1. Löne- och prisomräkning m. m. 706 000 kr., varav 75 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet räknar statens industriverk med indragning av en tjänst som förste distriktsingenjör, minskning av medel till tillfällig personal samt till resor och expenser (−211 000 kr.). Konsekvenserna för verksamheten blir att resurserna för tillsynsuppgifter och arbetarskydd minskar samt att arbetet att bygga upp ett enhetligt och aktuellt kartnät över elnätet avbryts.

3. Som förstärkning av tillsynsverksamheten i västra distriktet be-

hövs en tjänst som förste distriktsingenjör (+106 000 kr. inkl. följdkostnader).

4. Under anslagsposten Expenser behövs en engångsanvisning av 5 000 kr. för inköp av dokumentskåp och kontorsmaskiner. För personalutbildning bör posten räknas upp med 8 000 kr. Anslagsposten Reseersättningar bör räknas upp med 10 000 kr. för utvidgad reseverksamhet.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 4 233 000 kr. Jag har därvid beräknat medel även för personalutbildning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens elektriska inspektion* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 233 000 kr.

D 2. Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	[1]529 749
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

[1] Anslaget Statens kärnkraftinspektion.

Statens kärnkraftinspektion har enligt sin instruktion (1974: 427) till uppgift att vara tillsynsmyndighet enligt atomenergilagen (1956: 306, ändrad senast 1975: 706), att som central förvaltningsmyndighet följa utvecklingen på kärnenergiområdet, särskilt beträffande säkerhetsfrågor, att fullgöra uppgifter enligt kungörelsen (1968: 46, ändrad senast 1975: 369) med förordnanden enligt atomansvarighetslagen (1968: 45, ändrad senast 1974: 249), att handha sådana uppgifter med avseende på kontroll av atområbränsle och särskilt klyvbart material som följer av Sveriges internationella åtaganden samt att pröva behovet av forskning och utveckling rörande säkerheten hos nukleära anläggningar och vid transport av klyvbart material och ta initiativ till sådan forskning och utveckling som rör säkerheten hos de nukleära anläggningar för vilka koncession har beviljats eller ansökan ingivits, i den mån sådana uppgifter inte ankommer på annan myndighet.

Inspektionen leds av en styrelse. Chef för inspektionen är en föreståndare. Till inspektionen är knutna tre rådgivande nämnder, av vilka en för frågor rörande säkerhetsnormer och reaktorsäkerhet i övrigt, en för frågor om kontroll av klyvbart material och en för frågor rörande forskning och utveckling på kärnsäkerhetsområdet.

Inspektionens verksamhet finansieras med avgifter enligt förordningen (1975: 421) om vissa avgifter till statens kärnkraftinspektion (ändrad 1975: 1247). Avgifterna avses medföra full kostnadstäckning.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Inspektionen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	20	+ 7	+ 7
Övrig personal	7	+ 2	+ 2
	27	**+ 9**	**+ 9**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 274 000	+1 553 000	+1 553 000
Sjukvård	3 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	165 000	+ 85 000	+ 65 000
Lokalkostnader	205 000	+ 61 000	+ 61 000
Expenser	200 000	+ 277 000	+ 277 000
därav engångsutgifter	(48 000)	(+ 234 000)	(+ 234 000)
	3 847 000	**+1 978 000**	**+1 958 000**
Uppbördsmedel			
Tillsyn av atomenergianläggningar m.m.	3 846 000	+1 978 000	+1 958 000
Nettoutgift	**1 000**	**of.**	**of.**

Statens kärnkraftinspektion

Det övergripande målet för kärnkraftinspektionens verksamhet är att främja den tekniska säkerheten i kärnenergianläggningar och vid hanteringen av klyvbara material.

Antalet kärnkraftaggregat i drift har under budgetåret 1974/75 ökat från ett till fem. Största vikt måste därför enligt inspektionen läggas på en effektiv inspektion av kärnkraftverk under drift. En ökad satsning på analys och drifterfarenheter har genomförts. Ytterligare ansträngningar bör göras för att systematisera och bearbeta sådan information och se till att erfarenheterna utnyttjas till förbättringar.

Kärnkraftinspektionen har tidigare ägnat en betydande del av sitt arbete åt utvärdering av säkerhetsrapporter från kärnkraftanläggningarna. Det är nu angeläget för inspektionen att ägna ökad uppmärksamhet åt kraftföretagens organisation för drift och kvalitetsstyrning. Även leverantörernas resurser, organisation och kompetens bör ägnas uppmärksamhet.

Ett effektivt internationellt informationsbyte på säkerhetsområdet är av utomordentligt värde för inspektionen och bör ägnas fortsatt stor uppmärksamhet, inte minst beträffande jämförelser mellan svenska och utländska drifterfarenheter, normer och säkerhetsbestämmelser av intresse ur säkerhetssynpunkt.

Under senare år har klart framgått att det i samhället finns önskemål om och behov av ökad information om kärnkraftens säkerhetsfrågor. Under år 1975 har inspektionen påbörjat en återkommande publicering

av kvartalsrapporter om driftstörningar i de svenska kärnkraftverken.

Kärnkraftinspektionens förslag för budgetåret 1976/77 innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 828 000 kr., varav 90 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Ökat antal kärnkraftaggregat i drift samt statsmakternas beslut om ytterligare två aggregat medför behov av ökade insatser för tillsyn av kärnkraftverk. För detta behövs ytterligare en biträdande reaktorinspektör och fyra byråingenjörer (+531 000 kr.).

3. Ökat antal anläggningar under kontroll, nytt kontrollavtal med Internationella atomenergiorganet (IAEA) enligt fördraget om förhindrande av spridning av kärnvapen samt fysiskt skydd av kärnkraftverk medför behov av ökade insatser för kontroll av klyvbart material. Ytterligare en tjänst som byråingenjör och en tjänst som kansliskrivare bör inrättas (+189 000 kr.).

4. Utökat personalantal och inspektionens nya arbetsuppgifter medför ökade krav på administrativa arbetsinsatser. Behov föreligger av ytterligare en förste byråsekreterare och en kansliskrivare (+181 000 kr.).

5. Ökade medel erfordras till resor, böcker och tidskrifter samt representation (+27 000 kr.). Vidare behövs som engångsanvisning 50 000 kr. för att anskaffa ett skivminne till inspektionens datorutrustning och 172 000 kr. för flyttning till nya lokaler. Av sistnämnda belopp är 73 000 kr. beräknade för ny telefonväxel.

Föredraganden

Som framgår av sammanställningen beräknar jag inspektionens utgifter under detta anslag till sammanlagt 5 805 000 kr. för nästa budgetår. Jag har härvid med hänsyn till inspektionens ökade arbetsuppgifter beräknat medel för bl. a. ytterligare sju tjänster som handläggare och två biträdestjänster i enlighet med inspektionens förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 3. Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning

1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Statens kärnkraftinspektion har sedan den 1 juli 1975 beställaransvaret för en del av den kärnsäkerhetsforskning som tidigare bekostades från anslaget Särskilda säkerhetsarbeten inom kärnenergiområdet. Vidare skall ansvaret för huvuddelen av den forskning som delegationen för kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor tidigare har svarat för

föras över till inspektionen den 1 januari 1976 (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 464, NU 1975: 30, rskr 1975: 202).

Verksamheten finansieras med avgifter enligt förordningen (1975: 421) om vissa avgifter till statens kärnkraftinspektion. Anslaget förs därför upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Regeringen har den 14 augusti 1975 uppdragit åt kärnkraftinspektionen att utföra en studie över vissa reaktorsäkerhetsfrågor. I uppdraget ingår bl. a. att redovisa erfarenheterna av driften av kommersiella lättvattenreaktorer och att redovisa vilka forskningsresultat som har uppnåtts eller som kan förväntas bli uppnådda på reaktorsäkerhetsområdet.

Statens kärnkraftinspektion

Omfattningen av forskningsverksamheten har för innevarande budgetår beräknats till 7 milj. kr. Om kärnkraftinspektionens beställaransvar hade gällt hela budgetåret skulle detta ha motsvarat 11 milj. kr. Denna summa har inspektionen tagit till utgångspunkt för sin bedömning av medelsbehovet för budgetåret 1976/77.

Med bibehållen ambitionsnivå för forskningens kvalitet och omfattning beräknar inspektionen medelsbehovet till 13 milj. kr. Uppräkningen med 2 milj. kr. hänför sig till beräknade kostnadsstegringar, framförallt hos AB Atomenergi.

Inspektionen har i sin bedömning av medelsbehoven för budgetåret 1976/77 förutsatt att kostnaderna för internationellt energisamarbete bestrids från annat håll.

Kostnaderna för anlitande av utomstående konsulter för genomförande av reaktorsäkerhetsstudien beräknas till 1 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Kärnkraftinspektionen har i skrivelser den 30 september och den 27 november 1975 redogjort för planerad verksamhet beträffande kärnsäkerhetsforskning för innevarande budgetår.

Föredraganden

Kärnkraftinspektionens direkta ansvar för forskning och utveckling på kärnsäkerhetsområdet omfattar sådan verksamhet som har betydelse för det nu beslutade kärnkraftprogrammet och som avser säkerheten hos nukleära anläggningar och vid transport av klyvbart material.

Genom beslut den 4 december 1975 har, i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 464, NU 1975: 30 s. 72, rskr 1975: 202), kärnkraftinspektionen med början den 1 januari 1976 ålagts ansvaret för att följa och utvärdera större delen av det program som under perioden den 1 januari 1973—den 31 december 1975 har beslutats av delegationen för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor (Kärnsäkforsk). Detta innebär att inspektionen nu har fått

hela ansvaret för att beställa den forskning och utveckling som inspektionen finner nödvändig för att trygga säkerheten i beslutade kärnenergianläggningar. Denna verksamhet finansieras genom avgifter från kärnkraftproducenterna.

Vid sidan härav bedrivs, huvudsakligen inom AB Atomenergi, visst forsknings- och utvecklingsarbete av mera långsiktig karaktär, vilket inte direkt kan tillgodogöras säkerheten hos de kärnkraftreaktorer som nu är i drift eller under uppförande. Denna verksamhet finansieras inom energiforskningsprogrammet. Jag vill i detta sammanhang erinra om att det åligger kärnkraftinspektionen att pröva även behovet av sådant forsknings- och utvecklingsarbete. Jag återkommer till denna fråga vid min anmälan av anslaget Energiforskning i det följande.

Inspektionen har vid sin beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1976/77 förutsatt att kostnaderna för internationellt energisamarbete bestrids från annat håll. Atomenergi har i skrivelse till regeringen hemställt om medel för innevarande budgetår och budgetåret 1976/77 för vissa internationella projekt inom reaktorsäkerhetsområdet. Jag anser att kärnkraftinspektionen bör pröva behovet av de av Atomenergi föreslagna projekten och därvid också bedöma om projekten är av sådan art att de bör ingå i den verksamhet som finansieras med avgifter från kärnkraftproducenterna. Med anledning härav avser jag att i annat sammanhang föreslå regeringen att Atomenergis skrivelse överlämnas till inspektionen för prövning.

Jag ansluter mig till kärnkraftinspektionens bedömning att den verksamhet som finansieras över anslaget under budgetåret 1976/77 bör ha en omfattning av 14 milj. kr. utöver det av Kärnsäkforsk beslutade och finansierade programmet. Vid min medelsberäkning har jag inte tagit hänsyn till ett eventuellt engagemang från inspektionens sida i de av Atomenergi föreslagna internationella projekten.

Anslaget tillförs medel från kärnkraftproducenterna dels enligt regeringens beslut den 4 december 1975 för det av Kärnsäkforsk beslutade programmet, dels genom avgifter enligt förordningen (1975: 421) om vissa avgifter till statens kärnkraftinspektion (ändrad 1975: 1247). Jag avser att före den 1 juli 1976 föreslå regeringen att höja avgifterna för att ge utrymme åt det nu angivna programmet. Anslaget bör liksom för innevarande budgetår föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. för nästa budgetår.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

D 4. Kostnader för vissa nämnder

1974/75	Utgift	39 348
1975/76	Anslag	43 000
1976/77	Förslag	48 000

Under anslaget redovisas arvoden och expenser för statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström och krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar. Prisregleringsnämnden tar upp de prisfrågor rörande strömleveranser som av statens industriverk överlämnas till nämnden. Krigsskyddsnämnden behandlar frågor bl. a. rörande kraftanläggningars skydd mot brand- och bombskador samt rörande skydd åt personal som är sysselsatt vid kraftanläggningar.

För budgetåret 1974/75 uppgick kostnaderna för prisregleringsnämnden till 13 912 kr. och för krigsskyddsnämnden till 25 435 kr.

Statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström och *krigsskyddsnämnden för kraftanläggningar* beräknar för budgetåret 1976/77 kostnaderna till oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag har tidigare lagt fram vissa förslag rörande strukturomvandlingen på eldistributionsområdet. I detta sammanhang har jag förordat att en nämnd för frivillig värdering i samband med överlåtelse av elanläggning skall inrättas den 1 juli 1976. Utgifterna för denna nämnd bör bestridas från detta anslag, som av den anledningen bör räknas upp med 5 000 kr. Anslaget bör alltså nästa budgetår föras upp med 48 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 48 000 kr.

D 5. Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m.

1975/76	Anslag	[1]80 000 000
1976/77	Förslag	80 000 000

[1] Härutöver har 50 000 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

Från detta anslag bestrids utgifter för statsbidrag dels enligt förordningen (1975: 422) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m., dels enligt kungörelsen (1974: 250) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag (ändrad 1975: 546). Bidragsverksamheten administreras, vad gäller de energibesparande åtgärderna inom näringslivet, av statens industriverk, vars utgif-

ter för administration, information, utredning och uppföljning av verksamheten också täcks från anslaget. Medlen för bidrag till trädgårdsföretag disponeras av lantbruksstyrelsen.

	1975/76	1976/77	
		Myndigheterna	Föredraganden
1. Åtgärder i näringslivets byggnader	18 000 000	—	—
2. Åtgärder inom industriella processer	75 000 000	80 000 000	55 000 000
3. Prototyper och demonstrationsanläggningar m. m.	35 000 000	40 000 000	23 000 000
4. Åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Summa anslag	**130 000 000**[1]	**122 000 000**	**80 000 000**

[1] Inkl. 50 000 000 kr., som har anvisats på tilläggsbudget I.

Statens industriverk

I anslagsframställning för budgetåret 1976/77, kompletterad med skrivelse till industridepartementet den 11 november 1975 med redogörelse för bidragsverksamheten hittills under budgetåret 1975/76, anför statens industriverk i huvudsak följande.

Industriverket beräknar utgifterna för sin administration, information, utredning och uppföljning av bidragsverksamheten till 3,3 milj. kr. inkl. lokalkostnader. Beloppet avses bli täckt av medel under anslagsposterna 1—3.

Åtgärder i näringslivets byggnader

Verksamheten med statsbidrag till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader inleddes i huvudsak under budgetåret 1974/75. Verket disponerade för ändamålet ett anslag av 35 milj. kr., som hade anvisats på tilläggsstat III för budgetåret 1973/74. Anslaget avsåg verksamheten t. o. m. kalenderåret 1975. Av beloppet avsåg 1 milj. kr. vissa kurskostnader och information och 250 000 kr. administration m. m. av bidragsverksamheten. De rena bidragsmedlen uppgick alltså till 33 750 000 kr. För budgetåret 1975/76 har anvisats 18 milj. kr. Verket hade fram till den 31 oktober 1975 fått in ansökningar om bidrag på sammanlagt ca 18,5 milj. kr. Ansökningar om bidrag på drygt 14 milj. kr. hade bifallits.

De beviljade bidragen fördelar sig på följande typer av åtgärder.

Åtgärdstyp	Belopp i milj. kr.
Åtgärd för eldning med fasta bränslen	4,0
Förbättring av isolering	3,4
Förbättring av ventilationssystem	2,5
Förbättring av värmesystem	2,2
Anslutning till fjärrvärme	1,6
Tillvaratagande av processvärme	0,4
	14,1

Eldningsanläggningar för fasta bränslen eldas oftast med avfall från trähantering eller med flis och är bl. a. av detta skäl intressanta ur samhällsekonomisk synpunkt. Kostnaderna för dessa anläggningar är ofta betydligt högre än de ca 215 000 kr. som berättigar till högsta bidrag 75 000 kr. Verket föreslår därför att högsta bidragsbelopp höjs från 75 000 kr. till 200 000 kr. Denna höjning skulle sannolikt framför allt få till följd att fler företag skulle finna en övergång till eldning med fasta bränslen ekonomiskt genomförbar.

Omkring 73 % av antalet bidragsärenden avser bidrag under 20 000 kr. Verket föreslår att befogenheten att fatta beslut rörande såväl bidrag som utbetalning av bidragsbelopp under 20 000 kr. delegeras till företagareföreningarna. Om denna delegering inte sker anser sig verket behöva medel till två nya tjänster.

Verket bedömer att efterfrågan på statsbidrag under budgetåren 1975/76 och 1976/77 kommer att uppgå till ca 20 milj. kr. per år. En reservation om ca 10 milj. kr. beräknas föreligga den 30 juni 1977. Med hänsyn härtill behöver inga nya medel tillföras anslagsposten budgetåret 1976/77.

Enligt förordningen (1975: 422) om statsbidrag till energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. får statsbidrag till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader endast utgå till företag med högst 200 anställda. I skrivelse till statens industriverk den 28 augusti 1975 har *Sveriges industriförbund* framhållit att denna gräns bör höjas till förslagsvis 500 anställda och att med företag bör förstås arbetsställe. Skrivelsen har överlämnats till industridepartementet.

Åtgärder inom industriella processer samt Prototyper och demonstrationsanläggningar m. m.

Fram till den 31 oktober 1975 hade ansökningar om bidrag avseende 65 projekt kommit in till verket. Av dessa avsåg 47 projekt energibesparande åtgärder i industriella processer med sökta bidrag på sammanlagt ca 61 milj. kr. 18 projekt avsåg prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. med sökta bidrag på sammanlagt ca 43 milj. kr. Den sammanlagda besparingseffekten av föreslagna åtgärder i industriella

processer uppgår enligt ansökningarna till 1 080 GWh[1], varav ca 80 % avser fossila bränslen.

Bidragsgivningen omfattar ett mycket brett fält av åtgärder. Det fordras längre erfarenhet än några månader för att med någon säkerhet kunna överblicka åtgärdernas besparingseffekter och kostnader.

Industriverket har fått i uppdrag av regeringen att utreda energihushållningen inom vissa industribranscher och att på grundval av dessa utredningar ange typ och omfattning av åtgärder som kan behövas för att uppnå de sparmål som ställs upp i prop. 1975: 30 om energihushållning m. m. Det kan redan nu enligt verket förutses att åtgärder kan bli aktuella utöver vad som omfattas av stöd från detta anslag. Ett exempel kan vara investeringsstöd till mottrycksproduktion i nya anläggningar för massa- och pappersproduktion.

I skrivelsen den 11 november 1975 föreslår verket, att 70 milj. kr. avsätts under budgetåret 1975/76 för lån till industriella mottrycksanläggningar på likvärdiga villkor med annan kraftproduktion.

Det är således, framhåller industriverket, av flera skäl svårt att göra en bedömning av medelsbehoven för energibesparande åtgärder inom dessa områden. Överslagsmässigt synes dock den aktuella bidragsramen under alla förhållanden behöva ökas väsentligt för nästkommande bidragsperiod.

Ett högre energipris förbättrar lönsamheten för besparingsåtgärder, vilket minskar bidragbehoven. Å andra sidan kan kostnaderna för besparingsåtgärder väntas öka efter hand som de mest lönsamma projekten genomförs. På kort sikt — några år — kan möjligen dessa effekter antas väga jämt.

Med hänsyn till bl. a. inkomna ansökningar om bidrag bedömer industriverket medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 80 milj. kr. avseende anslagsposten Åtgärder inom industriella processer. Under de följande budgetåren bedöms en successiv minskning av dessa bidrag kunna ske.

Energiprogramkommittén lade i januari 1975 fram en rapport (Ds I 1975: 1) rörande behovet av prototyper och demonstrationsanläggningar inom energiområdet. Kommitténs bedömning av kostnaderna för erforderliga anläggningar de tre första åren var sammanlagt 210 milj. kr. för områdena energiproduktion, energianvändning i industriella processer, transporter och samfärdsel, återvinning av energikrävande varor samt energi ur avfall. Av detta belopp avsåg 55 milj. kr. första året och 155 milj. kr. budgetåren 1976/77 och 1977/78. Kommittén rekommenderade att halva investeringen borde vara anslagsberättigad.

Mot denna bakgrund anser industriverket det motiverat att höja anslagsposten Prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. till 70

[1] 1 GWh (gigawattimme) = 1 milj. kilowattimmar.

milj. kr. för de båda budgetåren 1976/77 och 1977/78, vilket motsvarar 45 % av energiprogramkommitténs behovsbedömning. Det är rimligt att höja anslagsposten efterhand som det ökade forsknings- och utvecklingsstödet till energiforskning ger resultat. Posten bör tas upp med 30 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och 40 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Den högre anslagsnivån bör bibehållas under följande år. I skrivelsen den 11 november 1975 föreslår verket att anslagsposten tas upp med 40 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Lantbruksstyrelsen

Åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader

Statsmakterna anvisade år 1974 (prop. 1974: 69, JoU 1974: 19, rskr 1974: 196) 2 milj. kr. att disponeras under åren 1974 och 1975 för bidrag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag.

Bidragen har enligt lantbruksstyrelsen rönt livlig efterfrågan och synes i hög grad ha stimulerat viljan till investeringar i bidragsberättigade åtgärder. I maj 1975 hade anslaget förbrukats. Av de beviljade bidragsmedlen hade 38 % använts till byten av värmepannor, 27 % till isolerande skuggningsanläggningar, 7 % till installationer för övergång till andra bränslen än olja, 12 % till installation för automatisk klimatreglering och 16 % till övriga åtgärder, såsom omplacering av värmerör, insättning av dubbelglas m. m. Den genomsnittliga bränslebesparingen av dessa åtgärder i företagen har av lantbruksstyrelsen uppskattats till ca 10 %. Innebörden härav i kronor är svårberäknad, men torde ligga i storleksordningen 0,5—1 milj. kr. per år.

Ytterligare 2 milj. kr. anvisades till ändamålet för budgetåret 1975/76 (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 468, NU 1975: 30, rskr 1975: 202). När dessa medel kunde tas i anspråk, fanns inneliggande ansökningar på ca 300 000 kr. Vid utgången av augusti 1975 hade bidrag beviljats från det nya anslaget med tillsammans 500 000 kr.

Lantbruksstyrelsen bedömer att de mest akuta behoven, framför allt beträffande pannbyten och övriga omläggningar av värmesystem, nu har kommit till utförande och att kommande investeringar i dessa åtgärder kan stabiliseras på en lägre nivå. Hur utvecklingen blir för andra åtgärder är enligt lantbruksstyrelsen mer svårbedömt. Investeringsbenägenheten hänger samman med såväl bidragsmöjligheten som kostnadsutvecklingen samt inte minst lönsamhetsutvecklingen. Enligt lantbruksstyrelsens bedömning torde nu tillgängliga medel ha förbrukats vid utgången av detta budgetår.

De samhällsekonomiskt gynnsamma effekterna av de investeringar till vilka bidrag beviljas motiverar ytterligare anslag till ändamålet. Lantbruksstyrelsen föreslår därför att för budgetåret 1976/77 2 milj. kr. anvisas för bidrag enligt samma grunder som tidigare.

Föredraganden

Energisparstödet, som tillkom våren 1974, avsåg till en början — vad avser näringslivet — endast energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader. Våren 1975 utvidgades stödet (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 346, NU 1975: 30, rskr 1975: 202) till att avse även industriella processer samt vissa prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. på energiområdet.

Riksdagen har hittills anvisat sammanlagt 167 milj. kr., varav 50 milj. kr. på tilläggsbudget I för innevarande budgetår (prop. 1975/76: 25 s. 68, NU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 135), för bidrag till energibesparande åtgärder i näringslivet och för administration, information m. m. av bidragsgivningen. Av beloppet avser 53 milj. kr. näringslivets byggnader, 4 milj. kr. trädgårdsnäringens byggnader och återstående 110 milj. kr. åtgärder i industriella processer samt prototyper och demonstrationsanläggningar m. m.

Den 31 oktober 1975 hade ansökningar om bidrag på sammanlagt 122 milj. kr. kommit in till statens industriverk, som då hade beviljat bidrag med sammanlagt ca 14 milj. kr. för åtgärder i näringslivets byggnader. Hos verket inneliggande ansökningar om bidrag uppgick till sammanlagt ca 96 milj. kr., varav ca 2 milj. kr. avsåg byggnader. Till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna i Stockholms och Malmöhus län hade vid samma tidpunkt kommit in ansökningar på sammanlagt ca 3,5 milj. kr. för åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader. Bidrag hade beviljats med sammanlagt ca 3 milj. kr.

Bidrag till energisparande åtgärder i näringslivets byggnader utgår med 35 % av godkända kostnader till företag med högst 200 anställda. Bidraget är maximerat till 75 000 kr. per projekt. Syftet med denna begränsning är att energibesparande åtgärder skall kunna vidtas i så många byggnader som möjligt.

Ett skäl till den relativt måttliga åtgången av tillgängliga bidragsmedel för åtgärder i näringslivets byggnader kan vara storleken på det maximala bidraget. En höjning av detta bör kunna medverka till att stödet får en större verkan än hittills bl. a. när det gäller att få fram eldningsanläggningar för avfallsbränslen inom trä- och skogsindustrin. Erfarenheterna av de hittills prövade bidragsansökningarna tyder inte på att en sådan höjning skulle innebära risk för att stödet inte får den avsedda spridningen.

I likhet med industriverket anser jag därför att bidragsgränsen beträffande energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader bör höjas. Jag förordar att gränsen höjs till 100 000 kr. Stödet bör även fortsättningsvis inriktas på mindre och medelstora företag.

Frågan om företagareföreningarnas ställning och roll inom den närings- och regionalpolitiska organisationen m. m. utreds f. n. Utred-

ningen (A 1975: 03) skall överväga bl. a. om det är lämpligt att företagareföreningarna i ökad utsträckning åläggs uppgifter som innefattar myndighetsutövning. Med hänsyn härtill är jag inte nu beredd att ta ställning till industriverkets förslag om att företagareföreningarna skall få beslutsrätt i vissa bidragsfrågor.

Inkomna ansökningar om bidrag för energibesparande åtgärder visar, särskilt vad avser industriella processer samt prototyper och demonstrationsanläggningar m. m., på ett stort intresse för sådana åtgärder inom näringslivet. Mot bakgrund härav har statsmakterna, som jag nyss nämnt, anvisat ytterligare 50 milj. kr. för bidragsverksamheten på tilläggsbudget I detta budgetår. Med hänsyn härtill och till att anvisade medel vid behov kan reserveras till och användas följande budgetår beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 80 milj. kr. Bifall till mitt förslag innebär att statsmakterna för budgetåren 1975/76 och 1976/77 har anvisat sammanlagt 210 milj. kr. för energibesparande åtgärder i näringslivet jämfört med myndigheternas förslag om 202 milj. kr.

Beträffande stödet till prototyper och demonstrationsanläggningar m. m. erfordras ofta möjlighet att göra åtaganden som sträcker sig över flera år. Regeringen bör därför inhämta riksdagens bemyndigande att under budgetåret 1976/77 fatta beslut om bidrag till nämnda ändamål som, inberäknat löpande beslut, innebär åtaganden om högst 15 milj. kr. under budgetåret 1977/78 och högst 10 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den av mig förordade ändringen av grunderna för bidrag till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader,
2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 i enlighet med vad jag har anfört ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagandet av prototyper och demonstrationsanläggningar, vilken inberäknat löpande beslut innebär åtagande om högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1977/78 och högst 10 000 000 kr. under budgetåret 1978/79,
3. till *Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 000 kr.

D 6. Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte

1975/76	Anslag	2 750 000
1976/77	Förslag	3 000 000

Från detta anslag, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnader för statliga bidrag till kursverksamhet på de uppvärmnings-

och ventilationstekniska områdena och för statliga bidrag till kurser rörande processinriktade energifrågor inom industrin samt för statliga bidrag till företagareföreningarna avseende energirådgivning rörande bl. a. eldnings-, ventilations- och processteknik. Från anslaget bestrids även industriverkets kostnader för administration av verksamheten. Riktlinjerna för verksamheten har angivits i prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 355, NU 1975: 30, rskr 1975: 202).

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Statens industriverk	Föredraganden
1. Utbildningsåtgärder i syfte att minska energibehovet för lokaluppvärmning	1 620 000	of.	of.
2. Utbildningsåtgärder i syfte att minska energiförbrukningen inom olika industriprocesser	365 000	+250 000	+125 000
3. Rådgivningsverksamhet i energifrågor	765 000	of.	+125 000
	2 750 000	**+250 000**	**+250 000**

Statens industriverk

SIFU-enheten vid industriverket har under budgetåret 1974/75 bedrivit utbildning på området för lokaluppvärmning, bl. a. i form av 3-timmars informationsträffar för villaägare. Enheten har också ett flertal kurser inom områdena ventilation, drift av värmecentraler m. m.

Svenska kommunförbundet har också viss verksamhet rörande energibesparing inom kommunerna. Verksamheten, som delvis bekostas med medel från energisparkommittén, riktar sig till politiker och chefstjänstemän.

Industriverket bör liksom hittills ha det övergripande ansvaret för kursverksamheten inom området lokaluppvärmning. Planering och genomförande m. m. av kurserna bör dock handhas av olika kursarrangörer.

Industriverket har fått i uppdrag att studera energiförbrukningen i vissa branscher samt att mot bakgrund av bl. a. resultaten från dessa studier utarbeta ett kursprogram rörande processinriktade energifrågor inom industrin. Verket skall redovisa nyssnämnda studie senast den 1 juni 1976. Arbetet med att utarbeta kursprogram rörande processinriktade energifrågor kommer därför att intensifieras under budgetåret 1976/77. På grund härav bör den föreslagna ökningen av anslaget om totalt 250 000 kr. läggas på posten 2.

Kursverksamheten rörande processinriktade energifrågor i industrin bör även i fortsättningen ha den i prop. 1975: 30 angivna inriktningen.

För att de mindre och medelstora företagen skall nås, bör utbildningsinsatserna kompletteras med uppsökande rådgivning av bred och allmän karaktär omfattande såväl eldnings- som ventilations- och processteknik. Rådgivningen bör kanaliseras genom företagareföreningarna. För att denna rådgivning skall kunna bedrivas effektivt, fordras att personalen hos företagareföreningarna ges en grundläggande utbildning inom de aktuella områdena. Information/rådgivning på energiområdet bör sedan kunna ingå som en integrerad del i företagareföreningarnas normala företagsservice.

Eftersom de aktuella utbildnings- och rådgivningsinsatserna endast delvis inletts före budgetåret 1975/76 och erfarenheterna rörande omfattningen av och kostnaderna för verksamheten är små, bör ett i stort oförändrat belopp anslås för ändamålet för budgetåret 1976/77.

Verket beräknar kostnaderna för administration av verksamheten till högst 200 000 kr.

Föredraganden

Medel till de aktuella utbildnings- och rådgivningsinsatserna anvisades första gången för budgetåret 1975/76. På grund härav är erfarenheterna rörande omfattning av och kostnader för verksamheten ännu små. För nästa budgetår bör anslaget räknas upp med 250 000 kr. till totalt 3 milj. kr. Vid medelsberäkningen har jag tagit hänsyn också till kostnaderna för administration av verksamheten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

D 7. Främjande av landsbygdens elektrifiering

1974/75	Utgift	5 861 480	Reservation	7 923 425
1975/76	Anslag	8 000 000		
1976/77	Förslag	4 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter enligt kungörelsen (1959: 369) om statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning. Stöd kan beviljas till nyanläggning och upprustning av elektriska distributionsnät på landsbygden i form av bidrag och lånegarantier. Beslut om sådant stöd fattas av statens industriverk.

Av den 1 juli 1975 disponibla medel under anslaget får 150 000 kr. användas för industriverkets verksamhet på området. Övriga medel har ställts till länsstyrelsernas förfogande för att disponeras för utbetalning av beviljade bidrag. För budgetåret 1975/76 har industriverket bemyndigats bevilja upprustningsbidrag och bidrag till nyanläggning med

sammanlagt 7 milj. kr. Vidare får industriverket bevilja statlig garanti för lån till dessa ändamål med sammanlagt 10 milj. kr.

Statens industriverk

Utbetalningarna under budgetåret 1975/76 beräknas uppgå till 9 milj. kr. och under 1976/77 till 11 milj. kr. Vid ingången av budgetåret 1976/77 beräknas reserverade medel uppgå till ca 7 milj. kr. Statens industriverk föreslår därför ett anslag om 4 milj. kr. nästa budgetår.

Vid början av budgetåret 1975/76 fanns inneliggande hos industriverket ansökningar om bidrag med sammanlagt 34,7 milj. kr., varav omkring 33,9 milj. kr. till upprustning och resten till nyanläggning.

I avvaktan på förslag om eldistributionens framtida organisation uttalade 1971 års riksdag (prop. 1971: 1 bil. 15 s. 77, NU 1971: 13 s. 26, rskr 1971: 120) att stödverksamheten avseende landsbygdens elektrifiering borde fortsätta inom en total ram av 40 milj. kr. Av medlemsramen återstår 7 milj. kr.

För att önskad strukturomvandling inte skall avstanna är det enligt industriverket angeläget att den statliga stödverksamheten får fortsätta som hittills, dels för upprustning av oräntabla nedslitna landsbygdsnät som skall uppgå i bärkraftiga företag, dels för att förse de kvarvarande helårsbodda bostäderna med elström.

Industriverket hemställer att statsmakterna skall uttala sig för att stödverksamheten skall fortsätta, förslagsvis inom en ram av 100 milj. kr. fördelad på en tioårsperiod. Verket begär vidare att få bemyndigande att under budgetåret 1976/77 meddela beslut om bidrag med 7 milj. kr. för upprustning och nyanläggning av elektriska distributionsnät på landsbygden. Vidare bör alltjämt ett belopp om 10 milj. kr. tas upp för lånegarantier.

Föredraganden

Sedan riksdagen år 1958 (prop. 1958: 116, JoU 1958: 17, rskr 1958: 278) beslöt att statliga bidrag skulle kunna utgå för upprustning och nyanläggning av elnät på landsbygden har t. o. m. innevarande budgetår sammanlagt 119,5 milj. kr. anvisats för främjande av landsbygdens elektrifiering.

Av den av riksdagen år 1971 fastställda ramen för fortsatt stöd återstår nu 7 milj. kr. Industriverket bör därför för nästa budgetår bemyndigas att lämna bidrag intill detta belopp. Liksom innevarande budgetår bör 10 milj. kr. tas upp för lånegarantier.

Jag har tidigare lagt fram förslag till riktlinjer för strukturomvandlingen på eldistributionsområdet. Av min redogörelse har framgått att den statliga bidragsverksamheten har gett elkonsumenterna i glesbygderna en förbättrad elförsörjning, samtidigt som strukturomvandlingen underlättats. Det nuvarande stödprogrammet utlöper budgetåret 1976/77.

Jag har förutsatt att någon form av stöd kommer att utgå även härefter. Skäl finns dock inte att redan nu ta ställning till någon ny medelsram. Med utgångspunkt från de bedömningar som statens industriverk kan komma att redovisa i sin anslagsframställning för budgetåret 1977/78 avser jag att återkomma till frågan i vilka former och i vilken takt en fortsatt stödverksamhet bör bedrivas.

Jag har vidare anmält att ett råd för eldistributionsfrågor bör inrättas vid industriverket med uppgift att bistå verket med behandlingen av ärenden som hör samman med eldistributionen (s. 169). Jag avser senare föreslå regeringen att besluta att ett sådant råd skall inrättas den 1 juli 1976. Kostnaderna för arvode m. m. till rådets ledamöter bör bestridas från detta anslag.

Jag godtar slutligen industriverkets bedömning av medelsbehovet för nästa budgetår. Anslaget bör alltså tas upp med 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1976/77 bidrag för upprustning och nyanläggning av elektriska distributionsnät på landsbygden beviljas intill ett belopp av sammanlagt 7 000 000 kr.,
2. medge att under budgetåret 1976/77 statlig garanti för lån till upprustnings- och nyanläggningsåtgärder som berör landsbygdens elnät beviljas intill ett belopp av 10 000 000 kr.,
3. till *Främjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

D 8. Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m.

1975/76	Anslag	[1] 1 000
1976/77	Förslag	1 000

[1] Anvisat på tilläggsbudget I.

Från anslaget, som har förts upp i statsbudgeten på tilläggsbudget I för budgetåret 1975/76 (prop. 1975/76: 25, NU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 135), bestrids kostnader för utvecklingsarbete rörande radioaktivt avfall och utbränt bränsle från kärnkraftanläggningar. Kostnaderna för arbetet bestrids helt av kärnkraftproducenterna. Anslaget har därför förts upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Det får inte belastas.

I prop. 1975/76: 25 (s. 70) har jag redogjort för den verksamhet som finansieras över anslaget. Jag anmälde härvid min avsikt att föreslå regeringen att upprätta ett programråd för radioaktivt avfall.

Regeringen har den 6 november 1975 beslutat att upprätta programrådet och meddelat föreskrifter för dess verksamhet. Rådet skall ansvara för att pågående utvecklingsarbete rörande radioaktivt avfall fullföljs och att nödvändigt ytterligare sådant utvecklingsarbete kommer till stånd, i den mån sådant arbete finansieras av kärnkraftproducen-

terna. Enligt beslutet består rådet av ordförande och sju andra ledamöter.

Rådet skall ansvara för utvecklingsarbete för hantering av radioaktivt avfall och utbränt bränsle i avvaktan på en definitiv lösning av organisationen, grundad på bl. a. kommande förslag från utredningen (I 1972: 08) om radioaktivt avfall.

Som framgår av min redogörelse i prop. 1975/76: 25 har kärnkraftproducenterna genom det gemensamt ägda bolaget Svensk Kärnbränsleförsörjning AB beslutat om en utvecklingsbudget för år 1976 på upp till 9 milj. kr. att i huvudsak användas till utvecklingsarbete rörande hantering av reaktoravfall och utbränt bränsle. För år 1977 förutser bolaget en motsvarande budget på 12 milj. kr.

Medel från bolaget avses bli tillfört detta anslag i den omfattning som erfordras för verksamheten. Programrådet har att besluta om användningen av medlen. Medelsförbrukningen under budgetåret 1976/77 beräknar jag till ca 11 milj. kr. Verksamheten skall inte kräva något tillskott av statsmedel. Anslaget kan därför föras upp med 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

E. TEKNISK UTVECKLING M. M.

Verksamheten vid styrelsen för teknisk utveckling

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) är central förvaltningsmyndighet för statens stöd till tillämpad teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete.

I STU:s uppgifter ingår enligt instruktionen (1968: 404, omtryckt 1972: 608, ändrad senast 1975: 1025) bl. a. att följa den tekniska utvecklingen, att initiera samarbete, att ta initiativ till och stödja tillämpad teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt att ge råd och stöd åt uppfinnare och förmedla forskningsresultat till kommersiellt utnyttjande.

STU leds av en styrelse. Chef för ämbetsverket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra enheter. Dessa är administrativa enheten, utvecklingsenheten, internationella enheten samt rådgivnings- och förmedlingsenheten.

STU svarar även för medelsförvaltning och administration åt statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFDOK) samt för administration åt statens utvecklingsfond. SINFDOK ansvarar för planering och samordning av verksamheten inom området information och dokumentation i Sverige och för internationellt samarbete på detta område. SINFDOK fördelar stöd till projekt inom dels allmän information och dokumentation, som inte kan hänföras till visst ämnesområde, dels teknisk information och dokumentation.

Vid STU fanns den 1 juli 1975 135 anställda, varav 64 utgjorde handläggande personal.

STU tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten vid STU.

1. Finansiellt stöd till teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet
2. Utrednings- och planeringsverksamhet
3. Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet
4. Drift av forskningsstationer

Programmet Finansiellt stöd till teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet indelas i följande delprogram.

a. Stöd till behovsområden
b. Informations- och dokumentationsverksamhet
c. Internationell kontaktverksamhet

STU:s verksamhet under programmen 1—3 finansieras från reservationsanslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling. Stöd till skeppsteknisk forsknings- och utvecklingsverksam-

het lämnas vid sidan av program 1 från anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Skeppsteknisk forskning och utveckling. Stöd till energiteknisk forskning utgår enligt särskilda program från anslaget Energiforskning och från anslaget Grundläggande forskning för energiområdet.

Program 4 finansieras från förslagsanslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer. Detta anslag får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för driften av forskningsstationer disponerar styrelsen en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 100 000 kr.

För finansiering av investeringar i utrustning anvisas medel under reservationsanslagt Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning.

E 1. Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling

1974/75	Utgift	[1]178 195 035	Reservation	82 508 376
1975/76	Anslag	210 100 000		
1976/77	Förslag	238 500 000		

[1] Disponerat 189 568 000.

Översikt av kostnader och finansiering budgetåren 1974/75—1976/77 (i milj. kr.).

Program/kostnader	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknar	1976/77	
		STU		Föredraganden
1. Finansiellt stöd till teknisk FoU-verksamhet	185,7	200,2	320,6	224,6
2. Utrednings- och planeringsverksamhet	0,3	1,1	2,6	1,8
3. Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet	10,6	16,0	29,4	17,9
Summa kostnader	**196,6**	**217,3**	**352,6**	**244,3**
Avgår finansiering utöver anslag				
Intäkter (återbetalning)	7,1	4,0	4,0	5,0
Reservationer	−1,5	3,2	0,8	0,8
Summa anslag	**191,0**	**210,1**	**347,8**	**238,5**

Styrelsen för teknisk utveckling

Program 1. Finansiellt stöd till teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet

Programmet avser finansiellt stöd till tillämpad teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. Stöd lämnas i regel som bidrag med krav på återbetalning i de fall projekten leder till kommersiellt exploateringsbara produkter eller metoder. Stöd till industriellt utvecklingsarbete kan lämnas även såsom lån. Enligt särskilt bemyndigande kan flerårigt stöd

lämnas dels till forsknings- och utvecklingsprojekt, dels enligt avtal med företrädare för industribranscher eller grupper av företag till flerårigа kollektiva forskningsprogram.

I programmet ingår förutom STU:s egen informations- och dokumentationsverksamhet även den verksamhet som bedrivs av SINFDOK och den av STU bedrivna eller understödda internationella kontakt- och samarbetsverksamheten. Inom ramen för årliga avtal mellan STU och Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) bedriver IVA en kontaktverksamhet med kontaktmän i Paris, Washington, Ottawa, Bonn, Moskva, Peking och Tokyo, vilka tillika är förordnade som teknisk-vetenskapliga attachéer vid resp. ambassader. För verksamheten finns en av chefen för industridepartementet tillsatt beredningsgrupp med företrädare för utrikes- och industridepartementen samt IVA och STU.

Översikt av kostnader och finansiering budgetåren 1974/75—1976/77 (i milj. kr.)

Program 1 Delprogram	1974/75	1975/76 Beräknar	1976/77	
		STU		Föredraganden
1a. Stöd till behovsområden	174,4	187,4	299,0	209,6
1b. Informations- och dokumentationsverksamhet	7,4	6,9	13,9	8,3
1c. Internationella kontakter	3,9	5,9	7,7	6,7
	185,7	**200,2**	**320,6**	**224,6**

STU framhåller i sin anslagsframställning att STU:s insatser utgör ca 10 % av landets totala insatser i fråga om teknisk utveckling och med denna resursandel är det naturligt att STU:s verksamhet i första hand inriktas på att komplettera och stödja andra insatser och verksamheter. STU har följande tre huvuduppgifter

— att med hjälp av tillgänglig eller ny teknik främja utvecklingen inom vissa samhällssektorer i den mån särskilda organ för stöd till forskning och utveckling inom resp. område inte finns upprättade. Inom områden, där andra resurser finns för planering och ledning av forskning skall STU:s insatser koncentreras till industriellt utvecklingsarbete (samhällssektorrollen),
— att främja industrins innovationsnivå och tekniska kvalitet. STU:s resurser skall kunna användas för stöd till sådant utvecklingsarbete, där det tekniska risktagandet är stort utan att direkt samband med omedelbara svenska samhälleliga behov föreligger, men där resultaten bedöms kunna bli kommersiellt värdefulla i internationell konkurrens inom och utom landet (industrirollen),
— att genom insatser inom den tekniska forskningen höja den vetenskapliga nivån och öka kunnandet inom skilda områden (forskningsstödjande rollen).

Erfarenheterna visar enligt STU att de samhällsinriktade insatserna tar längre tid att planera och genomföra än motsvarande för industri och forskning. Insatserna inom ramen för STU:s industriroll har ökat snabbare än någon annan huvuduppgift, men — framhåller STU — stödet till projekt vid de mindre företagen ligger ändå på en låg nivå. STU:s forskningsstödjande insatser har successivt inriktats mot samhällsprioriterade mål och kopplats till mera målinriktat utvecklingsarbete.

STU:s stöd till kollektiv forskning utgör en fjärdedel av STU:s totala insatser. Samtidigt har insatserna från berörda industrigrupper ökats och detta, kombinerat med industrins medverkan i programarbetet och genomförandet av programmen, tyder enligt STU på att svenskt näringsliv har en positiv attityd till kollektiv forskning.

STU redovisar att insatserna budgetåret 1974/75 fördelade sig på resp. huvuduppgift enligt följande: samhällssektorrollen 17 %, industrirollen 53 %, inkl. avtal om kollektiv forskning, och forskningsstödjande rollen 30 %.

Delprogram 1a. Stöd till behovsområden

Översikt av kostnader och förslag för delprogrammet 1a budgetåret 1974/75—1976/77 (i milj. kr.).

Behovsområde	1974/75 Utfall	1975/76 Budget	1976/77 Beräknar STU
1. Energiteknik	14,5	0,7[1]	—[1]
2. Materialteknik	30,0	34,0	43,0
3. Transportteknik	9,2	11,2	19,0
4. Produktionsteknik	21,1	21,8	39,0
5. Kemi-, skogs- och träteknik	19,0	23,3	34,0
6. Informationsbehandling samt styr- och komponentteknik	22,0	28,2	42,0
7. Miljövårdsteknik	10,8	10,8	15,8
8. Socialteknik inkl. läkemedelsteknik	22,8	25,2	33,6
9. Livsmedelsteknik	13,9	15,5	23,0
10. Naturresursteknik	6,5	8,6	14,2
	169,8	**179,3**	**263,6**
Havsteknisk utveckling	—	1,4	17,3
Särskilt stöd till mindre företag	—	—	10,0
Rymdverksamhet	4,6	5,4	8,1
Reserverad delpost	—	1,3	—
Summa kostnader	**174,4**	**187,4**	**299,0**

[1] Se punkt E 13 och E 14.

Inom delprogrammet planeras, genomförs och följs upp huvuddelen av STU:s insatser för att stödja och ta initiativ till teknisk forskning

och utveckling. Projektstödet inom delprogrammet kan delas upp i tre huvudgrupper som svarar mot STU:s uppgifter, nämligen projekt av intresse för samhälle, industri eller forskning. Mot bakgrund av de tre huvudmotiven värderas projekten med avseende på behovsanknytning, originalitet, genomförbarhet och riskkaraktär. Så långt som möjligt gör STU en sammanhållen värdering av möjligheterna från idé hela vägen fram till exploatering och nyttiggörande.

I sin anslagsframställning redovisar STU programmen för de olika behovsområdena. För budgetåret 1976/77 föreslås bl. a. följande.

Inom behovsområdet *materialteknik* föreslås en ökning av insatserna främst inom järn- och stålområdet, polymerområdet samt keram- och glasområdet. Ökade insatser föreslås också inom behovsområdet *transportteknik*, särskilt för utveckling av kollektiva transportsystem och system för intern och extern godshantering. Kraftigt ökade insatser föreslås för *produktionsteknik*, där verkstadsteknik och grafisk teknik prioriteras. Automatisering av olika produktionsprocesser med hjälp av bl. a. datorteknik bedöms särskilt angelägen inom mindre och medelstor industri.

Ökade insatser föreslås för *kemi-, skogs- och träteknik*, särskilt vad avser produktutveckling och kollektiv forskning inom träteknikområdet samt återvinningsprocesser inom kemiområdet. Behovsområdet *informationsbehandling samt styr- och komponentteknik* bör enligt STU få kraftigt ökade medel för bl. a. grundläggande kunskapsutveckling och metodutveckling samt satsning på större industriella tillämpningsprojekt avseende processreglering. Förslaget till insatser avseende *miljövårdsteknik* koncentreras till tekniskt utvecklingsarbete. Viss ökning av insatserna bör där göras, främst inom vatten- och luftområdena och avse tidigare eftersatta industribranscher.

För *socialteknik* föreslås en ökning av insatserna avseende bl. a. arbetsmiljöteknik, handikappteknik samt medicinska metoder och informationssystem. Läkemedelstekniken föreslås få en oförändrad ambitionsnivå. I särskild skrivelse har STU redovisat en utredning om medicinska informationsbehandlingssystem. Behovsområdet *livsmedelsteknik* bör få utökade resurser för satsning på energisnål teknik utan användning av tillsatsmedel samt användning av datorteknik för processtyrning. STU föreslår utökade resurser även för området *naturresursteknik* och då särskilt för prospekteringsteknik för att effektivisera mineralsökning och malmprospektering. Dessutom prioriteras utveckling av teknik för djupborrning.

I anslagsframställningen presenterar STU resultatet av sin havstekniska utredning. STU har funnit att det inom olika havstekniska delområden finns potentiella förutsättningar och starkt intresse för ökade aktiviteter och STU planerar insatser inom följande problemområden: havet som livsmedelskälla, havet som mineralkälla, hjälpme-

del för havsexploatering, grundläggande havsforskning samt ergonomi och arbetsmiljö vid havsteknisk verksamhet.

STU föreslår slutligen ett särskilt stöd avsett för utvecklingsprojekt vid mindre företag. *Statens industriverk* och *statens utvecklingsfond* har yttrat sig över anslagsframställningen i denna del. Verket och fonden avstyrker att en sådan stödform inrättas innan ansvarsfördelningen mellan STU, fonden och verket har klarlagts.

Svenska träindustriarbetareförbundet, Träindustriförbundet och *Träindustrins branschorganisation* framhåller i skrivelser till chefen för industridepartementet (se s. 63) gemensamt vikten av kollektiv forsknings- och utvecklingsverksamhet inom den *träbearbetande industrin*. Samtliga organisationer hänvisar härvid till det forskningsprogram som tidigare har utarbetats inom Träindustrins branschorganisation och som överlämnats till STU. Träindustriarbetareförbundet och Träindustrins branschorganisation föreslår statliga insatser för att öka den kollektiva forsknings- och utvecklingsverksamheten i branschen. Träindustriarbetareförbundet föreslår att en särskild avgift erläggs av de enskilda företagen för att möjliggöra en ökad forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Flertalet remissinstanser framhåller i sina yttranden över skrivelserna behovet av en ökad forsknings- och utvecklingsverksamhet inom den träbearbetande industrin. Av STU:s yttrande framgår att det inom styrelsen pågår arbete med att etablera en kollektiv trämanufakturteknisk forskning. Detta arbete sker enligt STU i samråd med statens industriverk.

I fråga om den särskilda forsknings- och utvecklingsavgift som har föreslagits av Träindustriarbetareförbundet anser flera remissinstanser, bl. a. statens industriverk, Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund att man på denna punkt bör avvakta resultatet av forskningsavgiftskommitténs (I 1974: 01) arbete.

Statens delegation för rymdverksamhet, som under innevarande budgetår disponerar 5,4 milj. kr. under detta anslag, föreslår att 8 149 000 kr. anvisas för rymdverksamhet budgetåret 1976/77. Delegationen föreslår bl. a. en ökad insats på forskningssamarbete med Sovjetunionen och på fjärranalysverksamheten.

STU har yttrat sig över delegationens förslag och finner att det är motiverat med ökade insatser inom området.

Regeringen har med stöd av riksdagens bemyndigande för budgetåret 1975/76 medgivit STU att — i vissa fall dock under förbehåll av regeringens godkännande — ingå avtal och fatta beslut rörande flerårigt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. vilket, inberäknat löpande avtal och beslut, innebär åtaganden om högst 85 milj. kr. för nästkommande budgetår och därefter 10 milj. kr.

mindre för varje budgetår under en treårsperiod t. o. m. budgetåret 1979/80. STU föreslår att beloppet för budgetåret 1977/78 ökas till 110 milj. kr. och att det därefter minskar med 10 milj. kr. för de följande tre budgetåren.

Delprogram 1b. Informations- och dokumentationsverksamhet

STU föreslår att informationsverksamheten utökas främst genom ökade satsningar på broschyrer, informationsblad och informationsutställningar samt genom informationsspridning rörande resultat av STU:s satsningar. Inom dokumentationsområdet föreslås en intensifierad utveckling av STU:s datorbaserade projektregister samt utveckling av projektstatistik och projektrapportering. Inom SINFDOK:s område föreslås en ökad satsning främst på projekt avseende datanät, industrins informationsbehov, internationellt samarbete, terminologi och standardisering, värderingsmetoder samt utbildning.

Delprogram 1c. Internationella kontakter

STU föreslår en ökning av attachéverksamheten med en biträdande attaché samt en ökning av bidraget till Nordforsk och satsning på en försöksverksamhet med stöd till de mindre företagens internationella kontakter. Vidare planeras ökad projektsamverkan med andra länder. Sådan samverkan sker idag huvudsakligen inom ramen för bilaterala avtal med vissa öststater, men bör enligt STU:s mening utvidgas även till andra länder.

Program 2. Utrednings- och planeringsverksamhet

Programmet omfattar dels övergripande planering och utredning med främsta uppgift att bilda underlag för STU:s behovsområdesvis genomförda planerings- och uppföljningsverksamhet, dels utredningsverksamhet och metodutveckling med uppgift att ge underlag för STU:s förslag till regeringen rörande betingelserna för teknisk utveckling och industriell förnyelse samt formerna för statens stöd till industriellt utvecklingsarbete och teknisk forskning.

STU föreslår för budgetåret 1976/77 en utökning av den tidigare verksamheten, vilket innebär en utbyggd långsiktig planering. Fortsatt särskild verksamhet avseende offentlig upphandling samt utveckling av formerna för företagsinriktat projektstöd till industriellt utvecklingsarbete föreslås. Vidare innefattar den föreslagna verksamheten intensifierad samverkan inom statsförvaltningen, fortsatt och utvidgad samverkan med arbetsvården för särskilda utvecklingsinsatser vid skyddade verkstäder, granskning av vissa forskningsområden samt vidare-

utveckling av utredningsmetodik för systemstudier. Slutligen föreslås att ett kontaktsekretariat för statliga forskningsinstitut inrättas.

Program 3. Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet

STU:s program för rådgivnings- och förmedlingsverksamhet syftar dels till att skapa bättre förutsättningar för nyskapande av teknik, dels till effektivare utnyttjande av känd teknik. Förstnämnda ändamål främjas bl. a. genom att uppfinnare lämnas råd samt ekonomisk och administrativ hjälp. Det senare ändamålet främjas genom olika förmedlande åtgärder, genom biträde vid exploatering av forskningsresultat, genom åtgärder för att förbättra kontakten mellan universitet, högskolor och forskningsinstitutioner å ena sidan och näringslivet å andra sidan samt genom särskilda insatser avseende forskningsstationer.

Det ekonomiska stödet till utveckling av uppfinningar, som lämnas inom ramen för detta program, har till syfte att stödja nya uppslag till tekniska utvecklingsidéer, oberoende av rådande angelägenhetsgradering vad beträffar stödet till tekniska forsknings- och utvecklingsprojekt under program 1.

STU föreslår en kraftig ökning av det projektbundna stödet till uppfinningsutveckling och en motsvarande ökning av resurserna för uppfinnarservice. Det finansiella stödet till uppfinningsutveckling har de senaste åren rönt en ökad efterfrågan. STU föreslår också en vidareutveckling av stödformerna för produkt- och processutveckling. Kraftigt ökade resurser föreslås även till förmedlingsverksamheten och till industriell utvecklingsservice, bl. a. föreslås att kontaktsekreterarverksamheten vid de tekniska högskolorna i Stockholm och Göteborg utökas.

STU lägger slutligen fram vissa förslag i personalfrågor. Bl. a. föreslås en extra tjänst för överingenjör i lönegrad F 25 och fyra extra tjänster i lönegrad F 23/24 bli utbytta mot extra ordinarie tjänster.

Föredraganden

Stöd till teknisk forskning och utveckling är ett viktigt medel för att stimulera industrins tekniska förnyelse och för att främja utvecklingen inom olika samhällsområden. STU har en central roll för samhällets insatser i detta avseende. På många områden har STU en nyckelposition när det gäller att bestämma den tekniska utvecklingens inriktning. I flera fall har STU uppnått denna position genom egna initiativ och förmåga att koppla samman användarnas behov med de tekniska möjligheter som finns. Jag anser att STU här har gjort betydande framsteg.

De ökade krav som samhällsutvecklingen ställer på planmässighet i näringslivets och industrins utveckling medför ett ökat behov också av samordning av olika näringspolitiska och industripolitiska åtgärder. In-

satserna från STU måste samverka med insatser från exempelvis statens industriverk, statens utvecklingsfond och arbetsmarknadsstyrelsen. Insatserna bör basera sig på noggranna analyser av vilka behov som användarna finner vara väsentliga, antingen det gäller företag, arbetstagare, konsumenter eller myndigheter. STU bör också i ökande utsträckning analysera de samhälleliga konsekvenserna av den teknik som man bidrar till att ta fram.

Behovet av en ökad samordning av de statliga insatserna för teknisk förnyelse och industriell utveckling har givits stor tyngd i direktiven till STU-utredningen (I 1974: 06), som skall granska STU:s organisation och verksamhetsformer. Utredningen skall lämna förslag till bl. a. hur STU skall utforma sin samverkan med andra berörda organ vid genomförandet av sina uppgifter. Bl. a. nämns samverkan med befintliga regionalpolitiska organ för att nå ut till de mindre och medelstora företagen.

Samtidigt med utredningens arbete sker en fortlöpande översyn av STU:s verksamhet. Som jag förutskickade vid min redogörelse för detta anslag i 1975 års budgetproposition (prop. 1975: 1 bil. 15 s. 135), avlämnade riksrevisionsverket i augusti 1975 en revisionsrapport efter avslutad förvaltningsrevision av STU. Rapporten visar på brister hos STU framför allt avseende planering, utvärdering och administrativa rutiner. I rapporten föreslås också ett antal åtgärder som kan genomföras utan att STU-utredningens resultat föregrips. Jag delar uppfattningen att ett antal av dessa åtgärder bör genomföras. Enligt vad jag har erfarit avser STU att under de kommande budgetåren lägga stor vikt vid förbättring av planering och utvärdering samt vid organisationsutvecklande åtgärder. Jag är helt enig med STU och riksrevisionsverket om behovet av sådana åtgärder. Vid förbättringen av de administrativa rutinerna bör enligt min mening stor vikt läggas vid en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av gjorda satsningar. Därvid bör bl. a. återbetalningsskyldigheten vid framgångsrika projekt särskilt bevakas. Detta är motiverat av bl. a. rättviseskäl och ger STU större möjligheter att bevilja stöd till nya projekt. En annan väsentlig åtgärd är att förbättra redovisning och uppföljning vad avser inköpt utrustning. Jag anser vidare, i likhet med riksrevisionsverket, att vissa verksamheter vid STU bör ges tid att utvecklas till önskad kvalitativ nivå innan en fortsatt expansion övervägs. Detta gäller bl. a. rådgivnings- och förmedlingsverksamheten, som har expanderat snabbt under de senaste åren.

Jag har vid min anmälan av detta anslag tidigare budgetår närmare redogjort för STU:s uppgifter. En första uppgift för STU är att med hjälp av tillgänglig eller ny teknik främja utvecklingen inom olika samhällssektorer. Inom de sektorer, där särskilda resurser för planering och ledning av forsknings- och utvecklingsarbete finns, är STU:s uppgift att i mån av behov biträda med sakkunskap och erfarenheter. En andra

uppgift är att främja industrins innovationsverksamhet och tekniska kvalitet. STU:s tredje uppgift är att inom den tekniska forskningen höja den vetenskapliga nivån och öka kunnandet inom skilda områden.

STU redovisar, att 17 % av det direkta stödet till projekt under budgetåret 1974/75 motiverades av samhällssektoruppgiften, medan 53 % motiverades av industriuppgiften och 30 % av forskningsuppgiften. Därvid har avtalen om kollektiv forskning räknats in i industriuppgiften.

Jag bedömer det angeläget att STU:s insatser i ökad utsträckning ägnas den första uppgiften. Där finns behov av hög angelägenhetsgrad som är helt beroende av en aktiv insats av teknisk nyutveckling för att kunna tillgodoses. Sådana projekt ställer stora krav på initiativ och arbetsinsats från STU:s sida för att kunna förverkligas.

Inom det andra uppgiftsområdet vill jag som särskilt angelägna framhålla projekt inom den mindre och medelstora industrin. För sådana projekt som kan vara av avgörande betydelse för det enskilda företaget kan, som STU själv framhåller, särskilda bedömningskriterier behöva tillämpas. Jag är dock inte beredd att beräkna en särskild medelsram för denna typ av projekt.

Vid min anmälan av detta anslag de närmast föregående budgetåren har jag angivit vissa samhälls- och teknikområden på vilka uppmärksamheten bör koncentreras och ökat stöd bör ges. De tidigare angivna riktlinjerna bör fortfarande gälla.

Jag har under detta anslag beräknat ett medelsbehov av 238,5 milj. kr. samt gjort en preliminär fördelning av detta belopp på program och delprogram (s. 196). Det ankommer på regeringen att sedan STU redovisat sin planering inom denna ram besluta om den definitiva fördelningen på program, delprogram och behovsområden.

Inom delprogrammet Stöd till behovsområden redovisar STU sin behovsområdesvis genomförda planering. Särskilt stora ökningar föreslås där för behovsområdena produktionsteknik, transportteknik och naturresursteknik. Med utgångspunkt från STU:s planering beräknar jag för delprogrammet ett belopp på 209,6 milj. kr. Inom denna ram godtar jag i stort STU:s prioritering av insatserna. Efter att ha tagit del av STU:s projektvis utförda planering inom denna ram avser jag att återkomma till regeringen i frågan om fördelning av medlen inom detta delprogram.

Jag vill, innan jag övergår till nästa delprogram, göra några kommentarer rörande vissa behovsområden. Den *träbearbetande industrin* har under senare år tilldragit sig ett ökande intresse från statsmakternas sida. Vissa frågor rörande denna bransch har jag redan tagit upp till behandling (s. 71). Härutöver har förslag om bl. a. statligt stöd till forsknings- och utvecklingsverksamhet inom branschen samt om en särskild forskningsavgift remissbehandlats. Remissinstanserna har framhållit be-

hovet av en utökad forsknings- och utvecklingsverksamhet. F. n. pågår arbete inom STU för att skapa ett kollektivt forskningsprogram för den träbearbetande industrin. Det är väsentligt att dessa insatser samordnas med de åtgärder för branschen som statens industriverk ansvarar för. I fråga om den föreslagna särskilda forskningsavgiften anser jag, i likhet med flera remissinstanser, bl. a. statens industriverk, att denna fråga inte bör tas upp till prövning innan forskningsavgiftskommittén (I 1974: 01) har avlämnat betänkande i frågan.

Vad gäller tillämpningen av *datatekniken* vill jag erinra om vad jag anförde i prop. 1975: 1 (bil. 15 s. 137 och 141) om betydelsen av att STU främjar en ändamålsenlig användning av datatekniken inom förvaltning och näringsliv. Ett exempel på sådana åtgärder är, som jag tidigare har nämnt, framtagandet av program för branschanpassade datasystem (jfr s. 79). I den mån sådana projekt innehåller tydliga utvecklingsinslag bör STU, i samverkan med bl. a. industriverket, kunna medverka till detta.

STU har i sin anslagsframställning ägnat ett *särskilt intresse åt havsteknik*. Detta är föranlett av Kungl. Maj:ts uppdrag våren 1974 till STU att bl. a. utreda behovet av havstekniska forsknings- och utvecklingsinsatser. Regeringen har sedermera, med anledning av riksdagens beslut (NU 1975: 15, rskr 1975: 99), bemyndigat mig att tillsätta en utredning (I 1975: 06) om inrättande av ett organ för havsresursfrågor. Utredningen har bl. a. i uppgift att pröva vilka konkreta arbetsuppgifter som kan åläggas ett sådant organ. I avvaktan på resultatet av utredningens arbete är jag inte beredd att beräkna särskilda medel för havsteknik under detta anslag. Jag finner emellertid att STU:s utredning har visat på tydliga behov och goda möjligheter till värdefulla insatser inom området. Jag har inom ramen för delprogrammet beräknat medel för en ökad insats på havstekniska projekt.

Under delprogrammet har jag vidare beräknat medel för viss inhemsk rymdverksamhet samt medel för stöd till allmän metrologisk verksamhet, att disponeras i samråd med statens provningsanstalt. Jag har slutligen under detta anslag och under anslaget Energiforskning beräknat sammanlagt 2 milj. kr. till det sista året av det treåriga projektet Helträdsutnyttjande (jfr prop. 1975: 30 bil. 1 s. 444), att disponeras i samråd med skogshögskolan (jfr. s. 234).

För budgetåret 1975/76 har regeringen i likhet med tidigare budgetår av riksdagen bemyndigats att godkänna avtal och beslut rörande stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. som, inberäknat löpande avtal och beslut, innebär åtaganden om högst 95 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1976/77—1979/80. Detta bemyndigande avser också avtal om den av STU och Ingenjörsvetenskapsakademin (IVA) bedrivna verksamheten med teknisk-vetenskapliga attachéer (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 123, NU 1974: 32, rskr 1974: 224). Möjlighe-

ten att lämna långsiktigt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete är en viktig förutsättning för en effektiv stimulans åt sådan verksamhet. Jag är beredd att förorda en viss ökning av ramen. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att under budgetåret 1976/77 fatta beslut om stöd till nämnda ändamål, som inberäknat löpande avtal och beslut innebär åtaganden om högst 100 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1977/78—1980/81. Lämnas bemyndigandet ankommer det på regeringen att meddela de närmare föreskrifter som behövs.

För *informations- och dokumentationsverksamhet* beräknar jag medel för en i huvudsak oförändrad ambitionsnivå. Som jag förutskickade vid min anmälan av detta anslag i prop 1975: 1 (bil. 15 s. 143) har regeringen tillsatt en utredning (I 1975: 04) om organisation av verksamheten inom området teknisk och vetenskaplig information och dokumentation. Utredningen skall särskilt granska verksamheten vid statens råd för vetenskaplig information och dokumentation.

Jag vill här även beröra de bidrag som från detta anslag utgår till IVA:s verksamhet. Som jag anförde vid min anmälan av detta anslag i 1975 års budgetproposition (prop. 1975: 1 bil. 15 s. 143) bör sådana bidrag som avser förprojekt och mindre utredningar utgå enligt ett ramavtal som årligen träffas mellan STU och IVA. Inom detta ramavtal finner jag det vara motiverat att inrymma de 300 000 kr. som årligen under budgetåren 1969/70—1974/75 har utgått från detta anslag till IVA för stöd till forsknings- och utvecklingsverksamhet inom atomenergiområdet och som innevarande budgetår utgår från anslaget Energiforskning (jfr s. 238).

Inom delprogrammet *Internationella kontakter* beräknar jag medel för vissa ökade kostnader bl. a. vad avser attachéverksamheten.

Utrednings- och planeringsverksamheten inom STU är av avgörande betydelse såväl för prioriteringen av stödet inom och mellan STU:s olika program som för den långsiktiga utvecklingen av formerna för statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. Som riksrevisionsverket framhåller i den revisionsrapport som jag tidigare har nämnt är den långsiktiga eller strategiska planeringen av grundläggande betydelse för denna verksamhet. STU:s förslag till utrednings- och planeringsverksamhet för kommande budgetår innebär ett steg i rätt riktning. Enligt min mening bör STU i ännu högre grad eftersträva systematik och kontinuitet i arbetet inom detta program och sörja för att resultaten kommer till användning vid den fortlöpande planeringen av verksamheten inom andra program. Jag vill i övrigt erinra om vad jag anförde beträffande detta program i prop. 1975: 1 (bil. 15 s. 143). Jag beräknar medel för en ökad ambitionsnivå nästa budgetår.

Rådgivnings- och förmedlingsverksamheten har under de senaste budgetåren fått kraftigt ökade resurser. Detta har medfört att STU på ett

bättre sätt än tidigare har kunnat möta den stora efterfrågan på sina tjänster. En ytterligare ökning av efterfrågan kan på sikt uppstå. En alltför snabb uppbyggnad kan emellertid medföra administrativa och organisatoriska problem. Jag delar som jag tidigare nämnt den uppfattning som riksrevisionsverket har framfört i sin rapport att verksamheten bör ges viss tid för konsolidering. Jag beräknar medel för en i huvudsak oförändrad ambitionsnivå.

Vad gäller programmets inriktning godtar jag i stort STU:s planering. Jag vill dock ånyo påpeka vikten av att verksamheten genomförs i nära samverkan med andra myndigheter, främst statens industriverk, när så är möjligt. Detta gäller särskilt på det regionala planet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77, i enlighet med vad jag har anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. som, inberäknat löpande avtal och beslut, innebär åtaganden om högst 100 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1977/78—1980/81.
2. till *Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 238 500 000 kr.

E 2. Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 4, som avser drift och förvaltning av forskningsstationer. Forskningsstationernas uppgift är att ställa lämpliga forskningslokaler och därtill anknuten service till förfogande för mindre forskargrupper och institut.

Styrelsen för teknisk utveckling

Programmet avser för budgetåret 1975/76 endast forskningsstationen i Stockholm, vars drift handhas av en särskild stiftelse. I särskilda skrivelser föreslår STU försöksverksamhet med en forskningsstation i Göteborg. Denna station skall jämfört med Stockholmsstationen få en aktivare roll och en klarare industriell inriktning.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 3. Styrelsen för teknisk utveckling: Skeppsteknisk forskning och utveckling

I statsbudgeten för innevarande budgetår har för detta ändamål förts upp ett reservationsanslag av 12 milj. kr.

Varvsindustrin är, som jag tidigare har nämnt (s. 32), f. n. föremål för särskilt intresse från regeringens sida. Varvskreditutredningen har lämnat förslag till ny utformning av det statliga fartygskreditgarantisystemet. 1975 års varvskommission kommer inom kort med vissa förslag rörande varvsindustrins framtida struktur. Jag avser att senare under detta riksmöte återkomma till regeringen med förslag om olika åtgärder rörande varvsindustrin. I avvaktan härpå bör i statsbudgetförslaget detta anslag föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Styrelsen för teknisk utveckling: Skeppsteknisk forskning och utveckling* för budgetåret 1976/77 beräkna ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.

E 4. Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning

1974/75	Utgift	[1]4 847 398	Reservation	6 328 357
1975/76	Anslag	[2]7 500 000		
1976/77	Förslag	9 600 000		

[1] Disponerat 5 509 000.
[2] Härutöver har 1 500 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

Över anslaget anvisas medel för anskaffning av dyrare apparatur och instrument för teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. De som använder utrustning, som har anskaffats med medel från anslaget, belastas med kostnaderna för avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet. Medel motsvarande dessa kostnader omförs till särskild inkomsttitel i statsbudgeten.

Styrelsen för teknisk utveckling

STU framhåller att ett villkor för att forskning och utveckling skall vara meningsfull och kunna hållas på en från internationell synpunkt hög

nivå är att modern och för ändamålet kvalificerad apparatur används. Nyttjare av utrustning betraktar nu utrustningsanslaget som en naturlig form för finansiering av dyrbar utrustning och den tidigare tvekan inför kraven på medfinansiering av kapitalkostnaderna har minskat. Efterfrågan på utrustningsmedel ökar. STU beräknar utrustningsbehovet till 12 milj. kr. och planerar att inom denna ram genomföra ett antal större utrustningsinvesteringar under budgetåret 1976/77. Ett särskilt stöd till utrustningssatsningar inom energiområdet har beräknats till 2 milj. kr.

STU föreslår alltså att totalt 14 milj. kr. anvisas för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Jag beräknar under detta anslag för budgetåret 1976/77 totalt 9,6 milj. kr. för anskaffning av dyrare utrustning. Jag förordar vidare att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att under budgetåret 1976/77 fatta beslut om beställning av utrustning som, inberäknat redan fattade beslut om beställningar, uppgår till högst 4 milj. kr. under budgetåret 1977/78 och högst 2,5 milj. kr. under budgetåret 1978/79.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77 beställa utrustning för, inberäknat redan beställd utrustning, högst 4 000 000 kr. under budgetåret 1977/78 och högst 2 500 000 kr. under budgetåret 1978/79.
2. till *Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 9 600 000 kr.

Verksamheten vid statens provningsanstalt

Statens provningsanstalt är central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt allmän och legal metrologi. Det innebär att provningsanstalten har till uppgift att

organisera och samordna officiell provning och kontroll samt allmän och legal metrologi,

handha kontroll av ädelmetallarbeten,

verkställa probering av ädelmetaller och bestämning av vikt fin metall,

leda justeringsväsendet,

handlägga ärenden om mått och vikt samt utföra justeringar.

På uppdrag av myndigheter och enskilda utför anstalten provningar och undersökningar av material och konstruktioner och därmed förenad verksamhet. Anstaltens uppdragsgivare inom provningsverksamheten utgörs till ca 95 % av mindre och medelstora företag.

Provningsanstalten bedriver teknisk-vetenskaplig forskning inom sitt verksamhetsområde och ställer personal till förfogande för nationellt och internationellt standardiseringsarbete m. m.

Officiell provning och kontroll syftar till att skydda medborgarnas liv och hälsa samt att minska risken för ekonomisk skada. Grunden för denna verksamhet är de föreskrifter som utfärdas av närmare 30 olika myndigheter med ansvar för säkerheten inom skilda områden. Den officiella provningsverksamheten bedrivs till övervägande del av andra provningsorgan än statens provningsanstalt, men anstalten har med vissa undantag samordningsansvaret. Anstalten bereder vidare ärenden om utseende av riksprovplatser för olika objekt som skall provas officiellt.

Provningsanstalten har även uppgiften att samordna institutioners och enskilda företags verksamhet inom den allmänna metrologin, vilket sker genom att anstalten föreslår utseende av riksmätplatser samt själv utser och träffar avtal med auktoriserade mätplatser.

Verksamheten leds av en styrelse. Chef för provningsanstalten är en generaldirektör. För verksamheten gäller en av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion (1965: 650, omtryckt 1972: 415, ändrad senast 1975: 1023).

Fr. o. m. innevarande budgetår är provningsanstalten organiserad i tre tekniska avdelningar, två teknisk-administrativa enheter — mätcentrum och provcentrum —, ett kansli samt tre regionala avdelningar i Stockholm, Lund och Göteborg. Provningsanstaltens centrala avdelningar och enheter skall enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) flytta till Borås. Flyttningen inleds under innevarande budgetår, då ett laboratorium för brandprovning tas i bruk i Borås. Huvuddelen av anstalten flyttar under nästa budgetår och flyttningen beräknas vara avslutad hösten 1977.

Till provningsanstalten är knutna två rådgivande organ, nämligen ett råd för frågor om provning, kontroll och legal metrologi samt ett råd för frågor om allmän metrologi.

Antalet hel- och deltidsanställda inom provningsanstalten uppgick den 30 juni 1975 till 389 personer. Härtill kommer ca 100 kontrollstämplingsförrättare.

Verksamheten vid provningsanstalten tillhör de områden som ingår i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten.

Program 1. Uppdragsverksamhet

Program 2. Egen forskning

Program 3. Myndighetsuppgifter

Provningsanstalten har följande uppgifter inom de tre programmen.

Uppdragsverksamheten omfattar

att bedriva sådan materialprovning som traditionellt hänförs till ett lands centrala materialprovningsanstalt,

att bedriva officiell provning och kontroll (inkl. justering och ädelmetallkontroll) samt allmän metrologisk verksamhet inom ramen för provningsanstaltens roll som riksprovplats och riksmätplats för vissa objekt och storheter,

att bedriva annan provning och kontroll som har anknytning till den officiella provningen och kontrollen vad avser provat objekt, provad egenskap eller i officiell provning utnyttjade resurser.

Forsknings- och utvecklingsarbetet omfattar

att ta fram nya och ändamålsenliga metoder för officiell provning och kontroll inom sådana områden som bedöms vara angelägna när det gäller att skydda liv, hälsa och egendom,

att utveckla mätmetoder och mätteknik samt provnings- och kontrollmetoder som stöd för den tekniska utvecklingen inom landet i takt med de krav som ställs på en industrination med omfattande utrikeshandel.

Myndighetsuppgifterna omfattar

att organisera och samordna utnyttjandet av landets resurser för officiell provning och kontroll samt för legal och allmän metrologi och leda verksamheten på området i takt med den internationella utvecklingen,

att nationellt och internationellt verka för enhetliga och rimliga myndighetskrav på tekniska produkter och att medverka vid de tekniska undersökningar och utredningar som bör föregå sådana krav.

Medel för den programbudgeterade verksamheten anvisas under följande anslag

1. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till statens provningsanstalt
3. Statens provningsanstalt: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag, som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. I program 1 ingår även uppdragsforskning, dvs. sådan forskning som finansieras med externa bidrag. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter och ianspråktagna medel från anslag 2. Medel som svarar mot avskrivning och förräntning av delar av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Anslag 2 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag utgår i första hand till programmen 2 och 3, men även till att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten.

Anslag 3 är ett reservationsanslag, som skall finansiera investeringar i kostnadskrävande utrustning.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar provningsanstalten en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 3 milj. kr.

E 5. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet

1974/75 Utgift	—
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas samtliga utgifter och inkomster av provningsverksamheten m. m. vid statens provningsanstalt.

Av följande sammanställning framgår den totala omfattningen av den verksamhet som omfattas av programbudgetering (i 1 000-tal kr.).

	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknar	1976/77	
		Provningsanstalten		Föredraganden
Program 1				
Intäkter	21 525	25 540	26 560	
Kostnader	23 945	29 735	41 810	
Underskott	2 420	4 195	15 250	
Program 2				
Kostnader	953	2 565	5 480	
Program 3				
Intäkter	100	—	—	
Kostnader	8 362	10 330	22 065	
Nettokostnad	8 262	10 330	22 065	
Total nettokostnad	**11 635**	**17 090**	**42 795**	
Bidragsanslag	**7 040**	**8 080**	**35 815**[3]	**16 827**
Omlokaliseringsmedel	750	1 858	6 580	
Medel för utrustningsplanering	400	1 400	400	
Övriga bidrag	2 187[1]	4 195[2]	—	
Underskott	**1 258**	**1 557**	—	

[1] Varav 849 000 kr. kompensation för ökade lönekostnader och 1 338 000 kr. överskott från justering och ädelmetallkontroll.
[2] Kompensation för ökade lönekostnader.
[3] Härutöver tillkommer 174 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

Statens provningsanstalt

Program 1. Uppdragsverksamhet

Den ekonomiska utvecklingen inom uppdragsprogrammet har för de senaste budgetåren inneburit att kostnaderna inte helt har kunnat täckas av intäkter. Resterande del måste därför täckas från bidragsanslaget. Provningsanstaltens förläggning till Borås medför att hyres- och kapitalkostnaderna kommer att öka kraftigt. Enligt anstaltens bedömning kan denna kostnadsökning inte täckas genom ökade uppdragsintäkter.

Provningsanstalten anför att principen om full kostnadstäckning kan utgöra en målsättning bara under förutsättning att uppdragsverksamheten endast belastas med lokal- och utrustningskostnader i förhållande till utnyttjandegraden. Kostnaderna för outnyttjad kapacitet bör således enligt anstalten täckas via statsbudgeten och ses som kostnader för att vidmakthålla samhällsnyttiga provningsresurser.

Som uppdragsverksamhet betraktas f. n. även den del av forsknings- och utvecklingsarbetet som finansieras med bidrag från forskningsråd, fonder och institutioner. Provningsanstalten föreslår att denna verksamhet fr. o. m. nästa budgetår redovisas under programmet Egen forskning.

Program 2. Egen forskning

Under senare tid har denna del av provningsanstaltens verksamhet varit begränsad. Anstalten anger att orsaken till detta främst har varit brist på medel och tekniska resurser. Genom att förbättrade resurser nu skapas i Borås kan denna verksamhet avsevärt utökas om samtidigt även medel för erforderlig personal ställs till förfogande. Som nyss har nämnts, föreslår anstalten i årets anslagsframställning att även uppdragsforskningen redovisas under detta program. Nettokostnaden beräknas på denna grund av provningsanstalten till 5 480 000 kr. för hela forskningsprogrammet under budgetåret 1976/77. Förslaget innebär en höjning av ambitionsnivån med 1 095 000 kr.

Program 3. Myndighetsuppgifter

Provningsanstalten redovisar en kraftig ökning av myndighetsuppgifterna under de senaste budgetåren. Denna ökning betingas främst av Boråsprojektet samt uppbyggnaden av mät- och provcentrum.

Kostnaderna för omlokaliseringsverksamheten under nästa budgetår beräknas till 6 980 000 kr. vilket belopp provningsanstalten begär dels från det särskilda anslaget under sjunde huvudtiteln till förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet, dels med ett belopp av 400 000 kr. från anslaget till utrustning.

För myndighetsuppgifter beräknar för nästa budgetår en kostnad, exkl. kostnader för omlokaliseringen, av 12 085 000 kr. Detta belopp innefattar bl. a. bidrag till flyttningskostnader inom Stockholmsavdelningen, ökade personella resurser inom mät- och provcentrum och för planering och marknadsföring samt ökade resurser för nationellt och internationellt samarbete. Förslaget innebär en höjning av ambitionsnivån med 2 570 000 kr. Provningsanstalten har den 14 november 1975 i en komplettering av anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 hemställt om ytterligare 3 milj. kr. Beloppet avser resurser för allmän metrologi vid riksmätplatser.

Sammanlagt för de olika programmen beräknar provningsanstalten bidragsbehovet till 35 989 000 kr. Därav utgör pris- och löneomräkningar 4 675 000 kr. varav 174 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Under nästa budgetår kommer en stor del av statens provningsanstalts flyttning till Borås att genomföras. Detta kommer att medföra att prov-

ningsanstalten tillförs avsevärda lokal- och utrustningsresurser. Härigenom skapas de tekniska förutsättningarna för en högre kvalitet och effektivitet i anstaltens provningsverksamhet. Ökade intäkter i uppdragsverksamheten bör kunna uppnås. Samtidigt skulle det nya anläggningskapitalet innebära en kraftigt ökad kostnad för anstalten. Chefen för finansdepartementet kommer dels senare denna dag att föreslå vissa grundavskrivningar av det kapital som investeras i byggnader och utrustning i Borås, dels i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag om principer för beräkning av aktuellt hyresbelopp. Den föreslagna avskrivningen minskar anstaltens kapitalkostnader och bör göra det möjligt för provningsanstalten att, efter etableringen i Borås, uppnå ett balanserat ekonomiskt resultat i uppdragsverksamheten.

Riksrevisionsverket utför f. n. en översyn av provningsanstaltens taxor. En första etapp av denna översyn, omfattande förslag till vissa allmänna riktlinjer och förslag till taxor för brandlaboratoriet i Borås, redovisades den 30 juni 1975. Regeringen har den 11 december 1975 godkänt de av riksrevisionsverket föreslagna riktlinjerna för översynen. Jag räknar med att provningsanstalten mot bakgrund av den löpande intäkts- och kostnadsutvecklingen inom uppdragsverksamheten snabbt vidtar möjliga förändringar av taxorna.

Provningstanstalten har föreslagit att uppdragsverksamheten endast skall belastas med lokal- och utrustningskostnader i förhållande till utnyttjandegraden. Jag kan inte dela denna uppfattning. Det förhållandet, att en resurs som har anskaffats för en viss typ av provning inte kan utnyttjas till sin fulla kapacitet bör i första hand avspegla sig i de taxor som kunder har att betala för sådan provning.

Provningsanstalten föreslår att uppdragsforskningen förs över från programmet Uppdragsverksamhet till programmet Egen forskning. Jag är inte beredd att biträda detta förslag. De bidrag från forskningsstödjande organ som anstalten erhåller till egen forskning kan dock inom ramen för gällande bestämmelser föras som intäkt på programmet Egen forskning.

Inom programmet Myndighetsuppgifter har jag beräknat medel för bl. a. ökad personal inom provcentrum, resor och flyttning inom anstaltens avdelning i Stockholm.

Som jag har redovisat vid min anmälan av prop. 1975: 1 (bil. 15 s. 152) har den metrologiska verksamhet som bedrivs inom riksmätplatssystemet betydelse inte enbart för provningsverksamheten utan även ur allmän teknisk-vetenskaplig och industriell synvinkel. Därför utgår f. n. vissa medel för denna verksamhet från anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling. Dessa medel disponeras av STU i samråd med provningsanstalten. Jag har även för nästa budgetår gjort motsvarande beräkning.

I detta sammanhang bör även tas upp en personalfråga vid provnings-

anstalten. I samband med att anstalten den 1 juli 1972 blev central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt för allmän och legal metrologisk verksamhet upprättades två nya enheter vid anstalten, de tidigare nämnda provcentrum och mätcentrum. De båda enheterna, som sedan successivt har byggts upp, gavs inledningsvis en provisorisk organisation, varvid inga särskilda tjänster inrättades. Erfarenheterna av organisationenen har varit goda och uppbyggnaden nu gått så långt att fasta tjänster kan inrättas vid enheterna. Detta innebär bl. a. att de nuvarande arvodestjänsterna som chef för resp. enhet bör ersättas med extra ordinarie tjänster i samma lönegrad. Jag förordar därför att två tjänster för överingenjör i Fe 23/24 inrättas vid provningsanstalten.

Provningsanstalten har i skrivelse den 6 oktober 1975 redovisat en beräkning av underskottet i verksamheten för budgetåret 1974/75, vilket jag har tagit hänsyn till vid min beräkning av bidragsbehovet för nästa budgetår. För att förbättra provningsanstaltens likviditet höjdes i december 1975 den rörliga kredit som anstalten disponerar i riksgäldskontoret från 3 milj. kr. till 8 milj. kr. Regeringen har genom beslut den 13 november 1975 anvisat 1 794 000 kr. för löne- och prisökningar hos anstalten under budgetåren 1974/75 och 1975/76.

Bidragsanslaget till provningsanstalten bör mot den redovisade bakgrunden räknas upp med 4 747 000 kr. för nästa budgetår. Vid min beräkning har jag utgått från den föreslagna grundavskrivningen av anläggningskapitalet som jag tidigare har nämnt. Med anledning av det underskott i uppdragsverksamheten som temporärt kan uppstå under provningsanstaltens etablering i Borås bör bidraget räknas upp med ytterligare 4 milj. kr. Bidraget bör alltså för budgetåret 1976/77 höjas med 8 747 000 kr. till 16 827 000 kr.

Vad gäller medel för omlokaliseringen till Borås får jag hänvisa till vad föredraganden har anfört tidigare denna dag vid sin anmälan under sjunde huvudtiteln av anslaget Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid statens provningsanstalt inrätta två tjänster för överingenjör i Fe 23/24.
2. till *Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 6. Bidrag till statens provningsanstalt

1974/75	Utgift	7 035 665	Reservation	10 620
1975/76	Anslag	8 080 000		
1976/77	Förslag	16 827 000		

Som har framgått av redogörelsen under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår *statens provningsanstalt* att bidragsanslaget höjs med

27 909 000 kr. till 35 989 000 kr. inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg, för budgetåret 1976/77. I enlighet med vad jag just har anfört bör bidragsanslaget nästa budgetår föras upp med 16 827 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens provningsanstalt* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 16 827 000 kr.

E 7. Statens provningsanstalt: Utrustning

1974/75	Utgift	3 129 056	Reservation	7 763 452
1975/76	Anslag	27 520 000		
1976/77	Förslag	44 000 000		

Medel för utrustning för statens provningsanstalts nybyggnader i Borås har hittills anvisats vad gäller mer kostnadskrävande utrustning över detta anslag och vad gäller telefonväxel, lyftdon samt viss byggnadsknuten utrustning över det under sjunde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Inredning av byggnader för statlig förvaltning.

För den utrustning som har planerats under förevarande anslag lämnades en redogörelse senast i prop. 1975: 1 (bil. 15 s. 153). Kungl. Maj:t beslöt den 13 december 1974 att en kostnadsram av 64,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973 skulle gälla vid planeringen av utrustningen till Boråsanläggningen. Kungl. Maj:t skulle senare fatta beslut i frågan om kostnadsindex för utrustningsramen.

I gällande utrustningsplan under anslaget på sjunde huvudtiteln är uppförd en delram av 295 000 kr. för telefonväxel till Boråsanläggningen. *Utrustningsnämnden för universitet och högskolor* föreslår att denna ram höjs till 400 000 kr. Höjningen avser förutom kostnadsökningar vissa kompletteringar av telefonväxeln.

Vidare finns i nämnda utrustningsplan uppförd en delram av 740 000 kr. för övrig utrustning, dvs. lyftdon samt viss kontors- och pentryutrustning för Boråsanläggningen. Nämnden föreslår nu att denna ram ersätts med en definitiv ram av 1 805 000 kr.

Statens provningsanstalt

Provningsanstalten, som i skrivelse den 15 oktober 1974 har lagt fram förslag om regler för hur planeringsramen för utrustningen skall anpassas till gällande prisläge, begär i sin anslagsframställning att planeringsramen för utrustningen räknas upp till totalt för bägge anslagen 86,5 milj. kr. Anstalten hemställer om ett bemyndigande att lägga ut beställningar till ett belopp av 84,3 milj. kr. För budgetåret 1976/77 bör anslaget föras upp med 42,5 milj. kr.

Föredraganden

Utrustningsmedel för statens provningsanstalt har hittills anvisats från två anslag. I avsikt att få en sammanhållen planering av utrustningsanskaffningen förordar jag efter samråd med chefen för finansdepartementet, att medel för all utrustning för provningsanstalten förs upp under detta anslag. Jag beräknar att det inom en definitiv ram av 70 milj. kr. bör vara möjligt för provningsanstalten att täcka de utrustningsbehov som uppkommer vid flyttningen till Borås. Regeringen bör få bemyndigande att besluta om anskaffning av utrustning inom denna ram. Medelsbehovet för budgetåret 1976/77 beräknar jag till 44 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av utrustning till statens provningsanstalt inom den kostnadsram som jag har förordat i det föregående,
2. till *Statens provningsanstalt: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 44 000 000 kr.

Verksamheten vid statens skeppsprovningsanstalt

Statens skeppsprovningsanstalt utför på uppdrag av myndighet eller enskild provningar och undersökningar av betydelse för skeppsteknik och sjöfart samt, i den mån anstaltens utrustning och förhållanden i övrigt medger det, också andra provningar och undersökningar. Anstalten bedriver teknisk-vetenskaplig forskning inom sitt verksamhetsområde.

Skeppsprovningsanstalten leds av en styrelse. Chef för anstalten är en generaldirektör. Anstalten är organiserad på tre tekniska avdelningar, nämligen drifts- och verkstadsavdelningen, ritkontorsavdelningen och beräkningsavdelningen samt en administrativ avdelning.

Antalet anställda den 1 juli 1975 var 119.

Statens skeppsprovningsanstalt tillhör de myndigheter som omfattas av utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten.

1. Uppdragsverksamhet
2. Egen forskning
3. Myndighetsuppgifter

Medel för verksamheten anvisas under följande anslag.

1. Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt
3. Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. I program 1 ingår även uppdragsforskning, dvs. sådan forskning som finansieras exempelvis av styrelsen för teknisk ut-

veckling. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter och medel som i mån av behov tagits i anspråk från anslag 2.

Anslag 2 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag utgår i första hand till programmen 2 och 3, men även till att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten.

Anslag 3 är ett reservationsanslag som skall finansiera anstaltens investeringar i mer kostnadskrävande utrustning.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att t. v. tillgodose behov av rörelsekapital disponerar statens skeppsprovningsanstalt en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 750 000 kr.

E 8. Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet

1974/75 Utgift	—
1975/76 Anslag	1 000
1976/77 Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas samtliga utgifter och inkomster för verksamheten vid statens skeppsprovningsanstalt.

Av följande sammanställning framgår den totala verksamheten vid anstalten (i 1 000-tal kr.).

	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknar	1976/77	
		Skeppsprovnings-anstalten		Föredragan-den
Kostnader				
Program 1 Uppdragsverksamhet	10 180	10 200	10 325	
Program 2 Egen forskning	1 762	2 000	3 035	3 100
Program 3 Myndighetsuppgifter	479	595	712	
Summa kostnader	**12 421**	**12 795**	**14 072**	
Intäkter				
Program 1	10 182	10 200	10 325	
Statens bidrag till program 2 och 3	2 360	2 595	3 747[1]	3 100
Avgår ökning av reservation	--119	—	—	
Summa intäkter	**12 423**	**12 795**	**14 072**	
Resultat	+2	—	—	

[1] Varav 47 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

Statens skeppsprovningsanstalt

Program 1. Uppdragsverksamhet

Den under program 1 bedrivna uppdragsverksamheten utgörs till ca 60 % av forsknings- och utvecklingsarbete; resten är rutinbetonad provning samt experi- och konsultverksamhet. Uppdragsverksamheten bedrivs dels som s. k. industriuppdrag från svenska och utländska varv, rederier, oljebolag, hamnmyndigheter etc., dels som statliga uppdrag, s. k. sekundäruppdrag, huvudsakligen från militära institutioner, men även från icke militära kunder, såsom sjöfartsverket, fiskeristyrelsen och statens järnvägar.

Industriuppdragen uppvisar alltmer inslag av långsiktigt forsknings- och utvecklingsarbete vilket således inte är bundet till enstaka fartygsprojekt utan berör en hel kategori fartyg, såväl existerande som redan planerade och längre fram i tiden tänkbara. Styrelsens för teknisk utveckling satsning på skeppsteknisk forskning och utveckling har enligt anstalten inneburit en värdefull stimulans för sådant arbete.

Förutom den normala provningsverksamheten består industriuppdragen av undersökningar beträffande olika fartygstypers styrningsegenskaper, farthållningsförmåga, egenskaper vid olika propulsionsarrangemang, vibrationsbenägenhet, påverkan av begränsat vattendjup m. m.

De marinmilitära sekundäruppdragen är till största delen av forsknings- och utvecklingskaraktär och omfattar dels allmän marin forsknings- och utvecklingsverksamhet av gemensamt intresse, dels mera projektinriktat arbete för övervattensfartyg, ubåtar, torpeder och minor.

Uppdragsverksamheten vid skeppsprovningsanstalten förutsätts lämna full kostnadstäckning. Ersättning för utförda uppdrag utgår enligt taxa, som anstalten fastställer. Eftersom anstalten arbetar i internationell konkurrens tas därvid hänsyn till utländska anstalters prisnivå. Uppdragsvolymen uttryckt i avgifter har under budgetåret 1973/74 ökat med 43 % och 1974/75 med 18 %.

Program 2. Egen forskning

Skeppsprovningsanstalten framhåller att en nödvändig förutsättning för att hålla den konsultativa och i allmänhet projektbundna uppdragsverksamheten vid skeppsprovningsanstalten på en godtagbar teknisk-vetenskaplig nivå är att utrymme finns för egen forskning. Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen inom anstaltens verksamhetsområde och anstaltens konkurrensläge är det angeläget att denna forskning inte eftersätts. Nya utländska uppdrag erhålls ofta som följd av att anstaltens teknisk-vetenskapliga kapacitet blir känd genom att egna forskningsresultat sprids internationellt.

Inför färdigställandet av det nya manöver- och våglaboratoriet (jfr prop. 1974: 1 bil. 15 s. 214) behövs enligt anstalten en intensifierad

forsknings- och utvecklingsaktivitet av grundläggande karaktär. Laboratoriet ger bl. a. ökade resurser för forsknings- och utvecklingsarbete avseende sjösäkerhet och miljövård.

Skeppsprovningsanstalten framhåller att det är motiverat med en intensifierad satsning på forskning och utveckling för att öka de svenska varvens konkurrenskraft. I en hårdnande konjunktur är det angeläget att undersöka andra fartygstyper och studera mer okonventionella lösningar för formgivning och framdrivning.

För nästa budgetår beräknar anstalten kostnaderna under programmet till 3 035 000 kr.

Program 3. Myndighetsuppgifter

Huvuddelen av kostnaderna för myndighetsuppgifter hänför sig till behandling av remisser och förfrågningar från departement och statliga myndigheter, diverse utredningar, försöksverksamhet med programbudgetering, intern utbildning samt studiebesök och visningar.

Sammanlagt beräknar anstalten kostnaderna under programmet till 712 000 kr. budgetåret 1976/77. Ökningen motiveras av att anstalten planerar en vidgad intern undervisnings- och fortbildningsverksamhet.

Skeppsprovningsanstalten har vidare i särskilda skrivelser begärt kompensation för vissa löneckostnadsökningar under budgetåret 1973/74.

Föredraganden

Läget är bekymmersamt för världens varvsindustrier. Trots detta har statens skeppsprovningsanstalt under det senaste året haft en mycket god orderingång inom uppdragsverksamheten. I en hård internationell konkurrens hävdar sig anstalten väl genom sin höga tekniska och vetenskapliga nivå. Det nya manöver- och våglaboratoriet, som beräknas kunna tas i drift våren 1977, kommer att bli en värdefull komplettering av anstaltens resurser och öka allsidigheten i dess konkurrensförmåga. Detta är en klar fördel för den svenska varvsindustrin. Särskilda medel bör, som jag kommer att redovisa vid min anmälan av bidragsanslaget, under nästa budgetår anvisas för att underlätta igångsättningen av verksamheten vid detta laboratorium.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 9. Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt

1974/75	Utgift	2 240 796	Reservation	458 743
1975/76	Anslag	2 595 000		
1976/77	Förslag	3 100 000		

Som har framgått av redogörelsen under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår *statens skeppsprovningsanstalt* att bidragsanslaget höjs

från 2 595 000 kr. budgetåret 1975/76 till 3 747 000 kr., inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg, budgetåret 1976/77.

Bidraget bör för nästa budgetår räknas upp med 305 000 kr. Därutöver beräknar jag som ett engångsbidrag 200 000 kr. för att underlätta igångsättningen av verksamheten vid det nya manöver- och våglaboratoriet. Sammanlagt bör alltså anslaget budgetåret 1976/77 föras upp med 3,1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 3 100 000 kr.

E 10. Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning

1974/75	Utgift	67 370	Reservation	12 917 109
1975/76	Anslag	1 000 000		
1976/77	Förslag	1 000 000		

Från anslaget skall bestridas skeppsprovningsanstaltens investering i mer kostnadskrävande utrustning. Utrustning som anskaffas med anlitande av utrustningsanslaget tillförs skeppsprovningsanstaltens utrustningskapital. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Statens skeppsprovningsanstalt

Skeppsprovningsanstalten föreslår att byggnadsstyrelsen får i uppdrag att utarbeta byggnadsprogram för en mindre skeppsprovningsränna i anslutning till anstaltens nuvarande anläggningar. Rännan avses avlasta den befintliga stora skeppsprovningsrännan en mängd rutinförsök. Kostnaderna för försöken i den nya rännan bör kunna hållas lägre än i den befintliga stora rännan bl. a. beroende på att personalbehovet kan begränsas. Anstalten uppskattar kostnaderna för att bygga den mindre rännan till 1,5 milj. kr. och för utrustning till 1,2 milj. kr.

Ett manöver- och våglaboratorium är under uppförande i byggnadsstyrelsens regi och beräknas kunna tas i drift våren 1977. Kostnaderna för utrustning kommer att bli högre än beräknat och skeppsprovningsanstalten avser att senare äska erforderligt tilläggsanslag.

För modernisering, nyanskaffning och komplettering av utrustning behövs 1 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Föredraganden

För fortlöpande modernisering och komplettering av skeppsprovningsanstaltens utrustning beräknar jag för nästa budgetår 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

E 11. Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien

1974/75	Utgift	745 000
1975/76	Anslag	790 000
1976/77	Förslag	870 000

Bidraget utgör statens stöd till Ingenjörsvetenskapsakademiens (IVA) centrala verksamhet (jfr prop. 1968: 68 s. 57, SU 1968: 131, rskr 1968: 304).

Ingenjörsvetenskapsakademien

Anslaget bör med hänsyn till ökade kostnader räknas upp med 150 000 kr. Därutöver föreslår IVA att anslaget ökas med

dels 155 000 kr. för ökande kontakter med utländska akademier, speciellt i öststaterna och Kina,

dels 300 000 kr. för teknikvärdering och arbete rörande forskningens organisation och planering,

dels 150 000 kr. för IVA:s externa biblioteksservice.

Sammanlagt föreslås alltså att anslaget ökas med 755 000 kr.

IVA har tidigare framfört, att de medel till basverksamheten inom IVA:s utredningssekretariat samt informations- och utlandssekretariat som utgår från styrelsen för teknisk utveckling (STU) och statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFDOK) borde utgå direkt över statsbudgeten. IVA avstår i år från att äska en överflyttning av dessa medel till detta anslag, men understryker vikten av att dessa verksamheter får en säker finansiering.

Föredraganden

För nästa budgetår bör anslaget räknas upp med 80 000 kr. till totalt 870 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 870 000 kr.

E 12. Bidrag till Sveriges standardiseringskommission

1974/75	Utgift	3 250 000
1975/76	Anslag	3 925 000
1976/77	Förslag	4 610 000

Sveriges standardiseringskommission är centralorgan för den nationella standardiseringsverksamheten och företräder Sverige i det internationella standardiseringsarbetet. Kommissionen utarbetar och fastställer svensk standard samt verkar för att denna används inom statlig

och kommunal verksamhet liksom inom näringslivet. Kommissionen bidrar även till samordningen mellan standardiseringsarbetet och varudeklarationsverksamheten.

Kostnaderna för verksamheten bestrids genom statsbidrag, kontantbidrag från näringslivet och ersättningar från statliga verk m. fl. samt genom försäljning av standardpublikationer. Sedan budgetåret 1966/67 utgör statsbidraget 60 % av näringslivets kontantbidrag till verksamheten under det sistförflutna budgetåret (jfr prop. 1966: 1 bil. 12 s. 42, SU 1966: 10, rskr 1966: 10). Statsbidraget täcker därmed ca en fjärdedel av kostnaderna för verksamheten. För vart och ett av budgetåren 1973/74—1975/76 har kommissionen dessutom erhållit 120 000 kr. för att underlätta ett samordnat införande i Sverige av det internationella måttenhetssystemet SI.

Sveriges standardiseringskommission

Näringslivets kontantbidrag till kommissionen och dess fackorgan under budgetåret 1974/75 var 7 483 000 kr. Kommissionen hemställer därför om statsbidrag för budgetåret 1976/77 med 60 % av detta belopp eller avrundat 4 490 000 kr. Kommissionen begär också ett särskilt bidrag för budgetåret 1976/77 av 200 000 kr. för vidgat internationellt samarbete.

Standardiseringskommissionen hemställer vidare om ett fortsatt statsbidrag att utnyttjas för åtgärder i samband med införandet i Sverige av SI-systemet. En samordnad övergång till ett enhetligt måttsystem nedbringar omställningskostnaderna och möjliggör ett snabbt tillgodogörande av vinsterna med detta system. Omställningen planeras vara genomförd till slutet av år 1977. De åtgärder som för ett fortsatt samordnat SI-program kommer att åvila standardiseringskommissionen innebär en direkt avlastning för de statliga myndigheterna. För budgetåret 1976/77 erfordras enligt kommissionens bedömning 200 000 kr. i statsbidrag för SI-verksamheten.

Föredraganden

En ändamålsenlig internationell standardiseringsverksamhet och en ökad tillämpning av internationella standarder bidrar till att minska de tekniska handelshindren mellan olika länder och därigenom gagna vår exportindustri. Det är väsentligt att svenska myndigheter på ett tidigt stadium deltar i denna verksamhet för att få standarderna så väl som möjligt anpassade till svenska bestämmelser.

För Standardiseringskommissionens verksamhet under budgetåret 1976/77 bör statsbidrag utgå med 4 490 000 kr. för allmänt nationellt och internationellt standardiseringsarbete och med 120 000 kr. för fortsatt arbete med introduktion av SI-systemet.

Sammanlagt bör alltså anslaget nästa budgetår föras upp med 4 610 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Sveriges standardiseringskommission* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 4 610 000 kr.

E 13. Energiforskning

1975/76	Anslag	[1]102 800 000
1976/77	Förslag	106 000 000

[1] Härutöver har 2 000 000 kr. anvisats på tilläggsbudget I.

Från anslaget finansieras huvuddelen av det treåriga programmet för forskning och utveckling inom energiområdet — Huvudprogram Energiforskning (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 431 och s. 475, NU 1975: 30, rskr 1975: 202).

För huvudprogrammet och vissa därmed sammanhängande insatser har för treårsperioden 1975/76—1977/78 angivits en sammanlagd medelsram om 366 milj. kr. För budgetåret 1975/76 har anvisats sammanlagt 116,2 milj. kr.

Huvudprogram Energiforskning är uppdelat på sex program. För varje program finns ett programansvarigt organ.

De programansvariga organen

Program 1. Energianvändning i industriella processer

Programansvarigt organ för program 1 är styrelsen för teknisk utveckling (STU).

STU anger att insatserna inom programmet kommer att omfatta dels dokumentation och utvärdering av resultat av internationellt forsknings- och utvecklingsarbete, dels stöd till projektutveckling inom järn-, stål-, pappers- och massaindustrin med målsättning att på längre sikt leda till energibesparing. STU framhåller att det är viktigt att på ett tidigt stadium genomföra studier som möjliggör koncentration av resurserna på ett begränsat antal betydelsefulla processer, där förutsättningarna för energibesparing i framtiden är gynnsamma.

STU noterar att underlaget för beslut om ambitionsnivå för programmet inte väsentligen har förändrats, sedan energiprogramkommittén lade fram sitt betänkande (SOU 1974: 72) och finner därför inte skäl att f. n. föra fram förslag på flera ambitionsnivåer för budgetåret 1976/77. Anslag till programmet föreslås utgå med 12 milj. kr.

Program 2. Energianvändning för transporter och samfärdsel

Programmet är indelat i två delprogram, Transportsystemets utveckling och Energianvändning i drivsystem. Programansvarigt organ är transportforskningsdelegationen. Vissa frågor beträffande delprogrammet Energianvändning i drivsystem handläggs av STU.

Transportforskningsdelegationen framhåller att dess verksamhet på energiområdet fortfarande befinner sig i ett inledningsskede och att hittillsvarande erfarenheter inte har givit anledning att frångå de bedömningar som statsmakterna gjort för perioden 1975/76—1977/78 beträffande medel för energiforskning på transportområdet. Delegationen begär för 1976/77 2 milj. kr. för delprogrammet Transportsystemets utveckling och 3 milj. kr. för delprogrammet Energianvändning i drivsystem. Härvid förutsätts dock att medel för verksamheten vid Svensk Metanolutveckling AB anvisas i särskild ordning.

STU noterar att för delprogrammet Energianvändning i drivsystem förutses uppdrag från transportforskningsdelegationen även budgetåret 1976/77. Inom delprogrammet lämnas stöd bl. a. till Svensk Metanolutveckling AB. STU avser vidare att dels stödja utvecklingen av mobila energikällor för fordonsbruk som bränsleceller, batterier och mekaniska ackumulatorer, dels lämna stöd till sådana projekt som höjer energieffektiviteten vid energiomvandling eller ökar valfriheten mellan olika drivmedel.

För delprogrammet Energianvändning i drivsystem räknar STU med 8 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Program 3. Energianvändning för lokalkomfort

Programmet är indelat i följande delprogram, Klimathygien, Byggnaden, Installations- och apparatteknik, Entreprenader, Systemfrågor. Programansvarigt organ är statens råd för byggnadsforskning. Frågor om industriellt utvecklingsarbete inom programmet handläggs av STU.

Statens råd för byggnadsforskning framhåller det stora behovet av ökad forskning inom lokalkomfortområdet. Efter att ha studerat tillgången till personal och materiella resurser föreslår rådet, som ett uttryck för sin bedömning av lämplig balans mellan behov och resurser, att den treåriga anslagsramen höjs från 53 till 67 milj. kr. Rådet redovisar sin bedömning av lämpliga insatser för de olika delprogrammen inom dessa båda alternativa totalramar.

I rådets anslagsframställning har erforderliga medel för planering, behovsutredning och uppföljning samt för informationsverksamhet särredovisats för program 3 i dess helhet. Genom att, i likhet med vad som sker för övriga program, räkna in dessa medel i programkostnaderna erhålls följande fördelning mellan olika delprogram.

Delprogram	1975/76	1976/77 beräknat	
	Beräknat	Byggforskningsrådet Alt. 1	Alt. 2
Klimathygien	2 000 000	2 400 000	3 100 000
Byggnaden och Installations- och apparatteknik	11 000 000	11 000 000	13 400 000
Entreprenader	1 000 000	1 000 000	1 100 000
Systemfrågor	2 000 000	3 600 000	4 400 000
	16 000 000	**18 000 000**	**22 000 000**

Parallellt med fortsatt programarbete bör enligt rådet stor uppmärksamhet ägnas åt att utveckla förutsättningarna för att skapa tillräckliga forskningsresurser för ett långsiktigt program.

Delprogrammen Systemfrågor och Klimathygien beräknas under planeringsperiodens två sista år få en högre relativ andel av de totala resurserna än under det första året. Inom delprogrammet Systemfrågor planeras ett systematiskt arbete komma igång kring frågor av betydelse för kommunal energiplanering. Rådet avser vidare utföra detaljplaneringar och beräkningar av s. k. ekologisk bebyggelse för att utreda förutsättningarna för ett praktiskt genomförande av experimentbyggen.

Resurserna för delprogrammet Klimathygien avses bli fördelade i huvudsak med hälften på statens institut för byggnadsforskning och hälften på övriga forskare. Arbetet avses bl. a. inriktas på klimathygienisk forskning inom olika arbetsmiljöer och kommer att samordnas med arbetarskyddsfondens forskningsprogram.

Inom delprogrammen Byggnaden och Installations- och apparatteknik avses särskilda medel bli avsatta för industriellt utvecklingsarbete. Vidare beräknas medel för provhusverksamhet, arbeten om byggnadstekniska konstruktioner och komponenter, installationssystemens konstruktioner och komponenter samt för reglerteknik för energihushållning.

För delprogrammet Entreprenader avser rådet att följa energiprogramkommitténs program sedan det bearbetats efter de riktlinjer som har angivits i prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 443).

STU anger att man inom sin del av programmet vill prioritera utveckling av energieffektivitetshöjande byggnadskomponenter, där hittillsvarande projekt utpekar ventilation, isolation, ackumulering och reglering som de intressantaste insatsområdena under budgetåret 1976/77. STU räknar med uppdrag för 3,5 milj. kr. för sin programdel.

Program 4. Återvinning av energi i varor m. m.

Programansvarigt organ för program 4 är STU.

STU anger att i första hand förutses stöd till sådana projekt som medför återvinning av råvaror, i andra hand projekt som möjliggör produk-

tion av energi ur avfall. Som exempel på projekt anges återvinning av mineraler ur slagg från ståltillverkning samt pyrolys av industriavfall.

STU föreslår att anslag till programmet för budgetåret 1976/77 skall utgå med 3 milj. kr.

Program 5. Energiproduktion

Anslag inom programmet utgår f. n. till följande delprogram, Fissionsenergi, Spillvärmeutnyttjande, Organiska bränslen som ersättning för olja, Nya bränslesystem, Fusionsenergi, Geotermisk energi, Vindenergi, Övriga energiformer. Programansvarigt organ är nämnden för energiproduktionsforskning. Nämnden har vad avser den verksamhet som inom delprogrammet Fissionsenergi bedrivs vid AB Atomenergi t. v. rådgivande funktion.

Nämnden för energiproduktionsforskning konstaterar att dess verksamhet befinner sig i ett tidigt uppbyggnadsskede och att verksamhetsplaneringen ännu inte har kunnat föras så långt att det finns underlag för att frångå de bedömningar som statsmakterna gjort för dels treårsperioden 1975/76—1977/78, dels budgetåret 1975/76.

Nämnden hemställer om anslag för programmet med 75 milj. kr. för budgetåret 1976/77. Nämnden hemställer vidare att få fatta beslut som innebär åtaganden om högst 50 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 30 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

AB Atomenergi har lämnat förslag för vissa delar av detta program. För delprogrammet Fissionsenergi föreslår bolaget arbeten till en sammanlagd kostnad av 30 milj. kr. fördelade enligt följande.

Programelement	1975/76 Anslag	1976/77 Atomenergi
Lättvattenreaktorers säkerhet	11 500 000	14 200 000
härav radioekologi	(1 000 000)	(1 100 000)
Värmereaktorer	4 000 000	4 300 000
Framtida reaktorsystem	3 000 000	2 100 000
Utvinning av uran	400 000	400 000
Anrikning av uran	5 000 000	5 300 000
Övriga kärnbränslecykeln	3 100 000	3 700 000
	27 000 000	**30 000 000**

Inom programelementet Lättvattenreaktorers säkerhet föreslår bolaget insatser på delområdena svenska säkerhetsprojekt med internationellt deltagande, säkerhetstekniska bränsleundersökningar, kraftreaktorers säkerhet, omgivningseffekter samt radioekologi. De internationella säkerhetsprojekten omfattar en fortsättning av det experimentprogram som påbörjades i Marviken våren 1975 med deltagande från de nordiska grannländerna, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Japan, Förenta staterna och Holland. Arbetet beträffande kraftreaktorers säkerhet omfattar bl. a. analys av haverisituationer, studium av säkerhets-

systemens tillförlitlighet samt jämförande säkerhetsstudier av reaktorinneslutningar.

Beträffande studier av värmereaktorer erinrar Atomenergi om det tvååriga arbetsprogram som bolaget har utarbetat tillsammans med Asea-Atom. Programmet syftar till att belysa frågor om värmereaktorers möjligheter att tillgodose de krav som kan komma att ställas på dem vad gäller bl. a. säkerhet, ekonomi och bränsleförsörjning. Arbetet inom området framtida reaktorsystem avser i första hand att redovisa förutsättningar för den gaskylda högtemperaturreaktorns utnyttjande för energiproduktion och processvärme. Bolaget avser att i begränsad utsträckning fortsätta utredningsarbetet rörande den snabba bridreaktorn. En fortsatt kompetensuppbyggnad föreslås rörande anrikning av uran, där huvudintresset liksom tidigare ägnas gascentrifugmetoden men där även alternativa förfaranden bör ges ökad uppmärksamhet.

I särskild framställning äskar Atomenergi vidare medel för tillkommande internationella projekt inom reaktorsäkerhetsområdet, vilka enligt bolaget inte kan finansieras inom anvisad ram för det svenska säkerhetsprogrammet. För budgetåret 1975/76 äskas tilläggsanslag om 5,1 milj. kr. och för budgetåret 1976/77 anslag om 5,6 milj. kr.

Atomenergi begär vidare för budgetåret 1976/77 4,3 milj. kr. för arbete inom delprogrammet Spillvärmeutnyttjande och 2,1 milj. kr. för arbete inom delprogrammet Fusionsenergi. Arbetet inom spillvärmeområdet avser fortsatt utprovning av grova rörledningar för fjärrvärmesystem samt utveckling av plastkomponenter för bl. a. husuppvärmning. Bolagets arbete inom fusionsområdet avser bl. a. studier av olika fusionsreaktorprinciper och av säkerhetsfrågor samt viss basteknologisk forskning.

Program 6. Allmänna energisystemstudier

Programansvarigt organ för program 6 är delegationen för energiforskning.

Delegationen för energiforskning anmäler att verksamheten är under igångsättning. Budgetåret 1976/77 beräknar delegationen medelsbehovet för programmet till 2 milj. kr.

Kostnaderna för delegationens verksamhet i övrigt bestrids från trettonde huvudtitelns anslag Kommittéer m. m. Som tidigare har redovisats, har delegationen hemställt att medel härför beräknas med 2 milj. kr. för budgetåret 1976/77 (s. 23).

Övrig verksamhet

Från denna anslagspost bestrids kostnader för visst internationellt atomenergisamarbete m. m. Kostnaderna avser främst följande ändamål.

— Sveriges deltagande i verksamheten inom det internationella atomenergiorganet (IAEA)
— vissa projekt inom det av OECD bildade atomenergiorganet (NEA)
— nordiskt samarbete på atomenergiområdet
— internationellt samarbete beträffande nya reaktorsystem.

AB Atomenergi har lämnat underlag för beräkningen av medelsbehovet. Bolagets beräkningar framgår av följande sammanställning.

Ändamål	Av Atomenergi beräknad kostnad 1975/76	1976/77
1. IAEA	2 400 000	2 700 000
2. Halden	1 250 000	1 400 000
3. Dragon	570 000	—
4. Nordiskt samarbete	300 000	500 000
5. Nya reaktorsystem	400 000	800 000
6. Övrigt	350 000	500 000
	5 270 000	**5 900 000**

I posten 1 ingår bl. a. beräknade bidrag till IAEA:s reguljära och allmänna fond, kostnader för dokumentationssystemet INIS och kostnader för vissa expertuppdrag som skall bestridas av Sverige.

Ett nytt treårsavtal för åren 1976—1978 om fortsatt samarbete kring den norska Halden-reaktorn har ingåtts under hösten 1975. Posten 2 har beräknats i enlighet härmed. Atomenergi framhåller att deltagande i projektet är av stort värde för det svenska arbetet på lättvattenreaktorer och deras bränsle. Detta har fått ytterligare betydelse efter nedläggningen av Ågesta-reaktorn.

Nu löpande avtal beträffande det s. k. Dragon-projektet löper ut den 31 mars 1976 och det bedöms som osannolikt att parterna skall kunna uppnå en överenskommelse om förlängning av avtalet.

Under posten 5 förutses ökade kostnader för samarbete med utländska företag och institutioner beträffande gaskylda högtemperaturreaktorer. Speciellt beräknar bolaget kostnader för samarbete som kan ersätta Dragon-projektet om detta läggs ned.

Posten 6 omfattar dels kostnader för svenska åtaganden som värdland i samband med konferenser och möten främst i regi av IAEA, dels resekostnader för i första hand multilateralt atomenergisamarbete inom IAEA, NEA, m. fl. organisationer.

Delegationen för energiforskning

Delegationen för energiforskning noterar att såväl de programansvariga myndigheternas som delegationens planering befinner sig i ett initialskede och att detta bl. a. innebär att delegationen inte har någon möjlighet att realbedöma föreslagen forskning under budgetåret 1976/

77. Delegationen anser sig därför tvungen att nu inskränka sig till att behandla frågan om programplaneringen.

En fungerande programplanering ses av delegationen som en grundläggande förutsättning för att energiforskningsprogrammet skall kunna genomföras i enlighet med de riktlinjer och intentioner som riksdagen har angivit. Planeringen bör redovisa programområdets betydelse för de energipolitiska målen, en långsiktig bedömning av var statliga forsknings- och utvecklingsinsatser bör sättas in och förslag om insatser med angivande av eftersträvade resultat vid olika tidpunkter, beräknade kostnader etc.

Delegationen framhåller också att intentionerna i riksdagens beslut om energiforskning innebär ökade insatser i första hand för forskning kring effektivare användning av energi och kring nya metoder för energiproduktion. Det är härvid en viktig fråga hur forskning på nya områden under ett uppbyggnadsskede skall kunna främjas i förhållande till den etablerade forskningen. Frågan är särskilt aktuell inom programmet Energiproduktion, som rymmer såväl nya som väl inarbetade forskningsområden.

Nämnden för energiproduktionsforskning

Nämnden för energiproduktionsforskning har avgivit yttrande över de delar av AB Atomenergis anslagsframställning som berör huvudprogrammet Energiforskning. Nämnden framhåller inledningsvis att den finner det angeläget att anslagsframställningar från de organ som är verksamma inom energiforskningsområdet anpassas till en och samma programstruktur. Detta bör också gälla den reala planering som görs av organen i fråga. Vidare menar nämnden att internationell verksamhet bör behandlas tillsammans med likartad nationellt bedriven verksamhet för att underlätta riktiga prioriteringar mellan internationell och nationell verksamhetsform.

I konsekvens med sitt redovisade synsätt framhåller nämnden att något särskilt anslag för internationella reaktorsäkerhetsprojekt inte bör tas upp. Vidare bör, menar nämnden, den verksamhet som redovisas i AB Atomenergis skrivelse om anslag för internationellt atomenergisamarbete m. m. och som inte är till AB Atomenergi delegerad representation inom samarbete på regeringsnivå hänföras till något av de sex programmen inom huvudprogram Energiforskning.

Beträffande verksamheten vid Atomenergi inom delprogrammet F i s s i o n s e n e r g i har nämnden behandlat dels delprogrammets relativa andel av hela forskningsprogrammet, dels prioriteringarna inom delprogrammet.

Vad gäller delprogrammet Fissionsenergis andel av programmet Energiproduktion och av huvudprogrammet noterar nämnden, att statsmakterna för treårsperioden 1975/76—1977/78 för detta delprogram har

beräknat ca 23 % av de medel som står till förfogande för huvudprogrammet och ca 38 % av beloppet för programmet Energiproduktion. För budgetåret 1975/76 är motsvarande andelar ca 26 % resp. ca 42 %. Nämnden framhåller att en väsentlig avsikt med insatserna inom programmet Energiproduktion är en önskan att värdera förutsättningarna för utveckling av andra energikällor än olja, vattenkraft och kärnkraft. En ökning av den relativa omfattningen av delprogrammet Fissionsenergi är knappast förenlig med denna avsikt och nämnden anger att högst ca 40 %, omkring 30 milj. kr., av beloppet för programmet Energiproduktion bör beräknas för delprogrammet Fissionsenergi.

Det är vidare enligt nämndens uppfattning inte lämpligt att föreskriva att hela detta belopp skall gå direkt till AB Atomenergi. För att uppnå en viss frihet vid val av uppdragstagare föreslår nämnden att högst 25 milj. kr. skall reserveras inom delprogrammet för verksamhet vid Atomenergi. Det är dock enligt nämndens mening sannolikt att Atomenergi på grund av sin höga kompetens och utrustningsstandard kommer att utföra uppdrag även inom den återstående delen av programramen.

Vad gäller prioriteringarna inom delprogrammet Fissionsenergi menar nämnden att underlag för att göra en total bedömning utöver vad som redan har gjorts av statsmakterna inte föreligger. Nämnden önskar dock framhålla att då det gäller värmereaktorer är det angeläget att snabbt få fram ett underlag för att bedöma deras säkerhet och ekonomi. Särskilt säkerhetsaspekten anges som avgörande för frågans fortsatta utveckling. Nämnden anser vidare att arbetena rörande framtida reaktorsystem och urananrikning bör bedrivas med lägst den av Atomenergi föreslagna ambitionsnivån. Forskningen rörande lättvattenreaktorers säkerhet bör enligt nämndens uppfattning i ökande utsträckning finansieras av kraftbolagen. kärnkraftindustrin i övrigt och ansvariga myndigheter.

Beträffande Atomenergis verksamhet inom övriga delprogram av programmet Energiproduktion, främst delprogrammen Spillvärmeutnyttjande och Fusionsenergi, framhåller nämnden att verksamhetens omfattning ännu inte kan uppskattas.

Statens kärnkraftinspektion

Statens kärnkraftinspektion har avgivit yttrande över de delar av AB Atomenergis anslagsframställning som avser forskning rörande lättvattenreaktorers säkerhet.

Inspektionen, som har samrått med nämnden för energiproduktionsforskning. framhåller att den fr. o. m. budgetåret 1975/76 har programansvar för viss säkerhetsforskning, bl. a. efter övertagande av den verksamhet som har handlagts av delegationen för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- om miljöfrågor (Kärnsäkforsk). Inspektionen har inte funnit det vara möjligt att på föreliggande underlag bedöma rimligheten av den medelsram som föreslås av Atomenergi för programelementet Lättvattenreaktorers säkerhet budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Vid min anmälan till prop. 1975: 30 om energihushållning m. m. redovisade jag ingående (bil. 1 s. 431—465) frågan om forskning och utveckling inom energiområdet. Jag förordade bl. a. att ett treårigt *Huvudprogram Energiforskning* skall genomföras med början den 1 juli 1975.

För de tre budgetår som huvudprogrammet omfattar har beräknats en total medelsram av 366 milj. kr. (jfr prop. 1975/76: 25 s. 74). För budgetåret 1975/76 har härav beräknats 116,2 milj. kr. Huvuddelen av programkostnaderna bestrids från förevarande anslag. För 1975/76 har inom detta anvisats sammanlagt 104,8 milj. kr., varav 2 milj. kr. på tilläggsbudget I.

Utöver de åtgärder i form av forskningsstöd m. m. som ingår i Huvudprogram Energiforskning vill jag erinra om att jag tidigare har behandlat behovet av stöd till prototyper och demonstrationsanläggningar vid min anmälan av anslaget Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. (s. 189). Chefen för bostadsdepartementet har tidigare denna dag beräknat medel för bidrag till prototyp- och demonstrationsverksamhet under tolfte huvudtitelns anslag Vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet m. m.

Jag kommer vidare i det följande att föreslå att medel anvisas för grundläggande forskning för energiområdet under ett särskilt anslag.

I prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 433) angav jag dels allmänna riktlinjer för vad som borde omfattas av *Huvudprogram Energiforskning,* dels den närmare omfattningen och inriktningen av de olika programmen samt i förekommande fall delprogrammen och programelementen.

I huvudsak gäller att det i dag inte finns sådant ytterligare underlag tillgängligt som skulle kunna motivera ändring av de på energiprogramkommitténs förslag grundade bedömningar som jag redovisade i prop. 1975: 30. Jag avser att i det följande behandla endast förändringar och tillägg till vad som då redovisades för riksdagen. De tidigare angivna riktlinjerna bör i övrigt fortfarande gälla.

Jag vill inledningsvis något beröra de ökade möjligheter till internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete som skapats genom tillkomsten av det internationella energiorganet International Energy Agency (IEA). IEA:s styrelse har vid olika tillfällen fattat beslut om igångsättning av gemensamma program inom följande områden.

Spillvärmeutnyttjande
Avfallsutnyttjande
Vätgasproduktion
Kolteknik
Kärnkraftens säkerhet
Hantering av radioaktivt avfall
Energibesparande åtgärder
Fusionsenergi
Solenergi (för uppvärmningsändamål)

Högtemperaturreaktorer för framställning av processvärme
Solenergi för elproduktion i liten skala
Geotermisk energi
Vindenergi
Vågenergi
Energi ur termiska havsgradienter
Biologisk materieomvandling ("energi ur biosystem")

Den första gruppen av samarbetsprogram angavs redan i det fördrag om ett internationellt energiprogram (IEP) som lade grunden för IEA (jfr prop. 1975: 42). Dessa områden har nu bearbetats under ungefär ett års tid och beträffande vissa program har utarbetats och i några fall slutits överenskommelser, tillämpningsavtal, om det närmare innehållet i samarbetet. Jag vill särskilt nämna programmet Kolteknik, där nämnden för energiproduktionsforskning nu deltar i två projekt för internationellt informationsutbyte och ekonomiskt utvärderingsarbete. Inom flera av programmen befinner man sig alltjämt i ett definitionsskede, vilket kan beräknas pågå under ytterligare något halvår. Sverige har hittills deltagit mer eller mindre aktivt i programarbetet inom alla dessa nio program.

Den andra gruppen av samarbetsprogram har beslutats av IEA:s styrelse den 20 november 1975 och något arbete har ännu inte hunnit göras inom dessa program.

Utöver de program som jag här har angivit, för vilka samarbetsformen i huvudsak kan beskrivas som organiserad samverkan mellan de olika ländernas verksamhet inom resp. område, har IEA:s styrelse vid sitt möte den 20—21 november 1975 också beslutat att sätta igång ett gemensamt projekt kring strategisk planering för forsknings- och utvecklingsarbete genom tillämpning av systemanalys. Detta arbete ansluter delvis till programmet Allmänna energisystemstudier inom huvudprogram Energiforskning. IEA-samarbetet inom detta område avses liksom inom de övriga programmen baseras på nationell verksamhet, men här kommer också delar av arbetet att direkt utföras av två internationellt sammansatta analysgrupper.

Den svenska medverkan i IEA:s forskningssamarbete sker inom ramen för huvudprogram Energiforskning. Det ankommer på resp. programansvariga organ att avgöra i vilken utsträckning svensk medverkan är önskvärd. Erfarenheterna av det hittillsvarande samarbetet är enligt min uppfattning i huvudsak goda.

Vad gäller samarbetet med Euratom inom fusionsenergiområdet hänvisar jag till min redogörelse i prop. 1975/76: 86.

I fråga om det nordiska samarbetet för forskning och utveckling inom energiområdet är läget följande. Den nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik har i samarbete med nordisk fond för teknologi och industriell utveckling och det nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor den 1 oktober 1975 lagt fram en

rapport, Samnordisk forskning, utveckling och teknologiförmedling på energiområdet, med förslag till samarbetsprojekt. Ministerrådet har i anslutning härtill uppdragit åt ämbetsmannakommittén att före den 1 november 1976 lägga fram förslag till permanent organisation för ett nordiskt samarbete för forskning och utveckling inom energiområdet.

Under detta anslag och under anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling har jag för budgetåret 1975/76 beräknat sammanlagt 2 milj. kr. för forskning rörande tillvaratagande av skogsavfall inom det av skogshögskolan bedrivna treåriga projektet Helträdsutnyttjande (jfr prop. 1975: 30 bil. 1 s. 444). Jag beräknar, som jag tidigare har nämnt (s. 205), sammanlagt 2 milj. kr. under dessa två anslag för det sista året av projektet.

Innan jag går in på de olika programmen inom Huvudprogram Energiforskning vill jag framhålla att de medelsbehov som anges i det följande får ses som delvis preliminära beräkningar och att mot bakgrund av de erfarenheter som erhålls vissa justeringar och omfördelningar kan komma att aktualiseras. Det ankommer på regeringen att vid riksdagens bifall till förslaget om anslag besluta om den närmare fördelningen av medel mellan olika program och delar därav.

Program 1. Energianvändning i industriella processer m. m.

För budgetåret 1975/76 har anvisats 10 milj. kr. För treårsperioden 1975/76—1977/78 beräknade jag i prop. 1975: 30 sammanlagt 36 milj. kr.

Jag beräknar för budgetåret 1976/77 medelsbehovet till 12 milj. kr.

Program 2. Energianvändning för transporter och samfärdsel

Delprogrammet Transportsystemets utveckling

För budgetåret 1975/76 har anvisats 2 milj. kr. För treårsperioden 1975/76—1977/78 beräknade jag i prop. 1975: 30 sammanlagt 6 milj. kr.

Jag beräknar för budgetåret 1976/77 medelsbehovet till 2 milj. kr.

Delprogrammet Energianvändning i drivsystem

För budgetåret 1975/76 har efter omföring av 1 milj. kr. från delprogrammet Organiska bränslen som ersättning för olja anvisats 7 milj. kr. Härav utgör 4 milj. kr. bidrag till Svensk Metanolutveckling AB för arbeten som avser att klarlägga förutsättningarna för att i stor skala utnyttja metanol som drivmedel m. m.

För treårsperioden 1975/76—1977/78 beräknade jag i prop. 1975: 30 för detta delprogram sammanlagt 22 milj. kr.

Statens bidrag till Svensk Metanolutveckling AB för budgetåret 1976/77, preliminärt beräknat till 7,5 milj. kr., bör utgå dels från detta program, dels från programmet Energiproduktion. Med hänsyn härtill

beräknar jag för budgetåret 1976/77 medelsbehovet för delprogrammet Energianvändning i drivsystem till 8 milj. kr.

Program 3. Energianvändning för lokalkomfort

Programmet är uppdelat på fem delprogram. För budgetåret 1975/76 beräknade jag i prop. 1975: 30 följande fördelning av medel mellan delprogrammen (milj. kr.).

Klimathygien	2
Byggnaden samt Installations- och apparatteknik	11
Entreprenader	1
Systemfrågor	2
	16

För treårsperioden 1975/76—1977/78 beräknade jag i prop. 1975: 30 för hela programmet sammanlagt 53 milj. kr.

Statens råd för byggnadsforskning föreslår en ökning av forskningsvolymen inom detta program från 53 milj. kr. till 67 milj. kr.

De ramar som har angivits för dels Huvudprogram Energiforskning, dels de olika programmen inom detta, är uttryck för prioriteringar och avvägningar såväl vad gäller den totala omfattningen av det statliga stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som faller under energiforskningsprogrammet som vad gäller avvägningen mellan olika områden för detta stöd. För programmen 1—3, som samtliga är direkt inriktade på energikonsumtionen, har i prop. 1975: 30 för treårsperioden 1975/76—1977/78 beräknats sammanlagt 117 milj. kr. Härav har 53 milj. kr., dvs. något över 45 %, beräknats för program 3.

Vid en jämförelse mellan de olika programområdena synes det mig klart att utvecklingssituationen för programmen 1 och 2 f. n. är i ett klart tidigare skede än vad som gäller för lokalkomfortområdet. Detta försvårar en jämförelse av de relativa besparingsmöjligheterna och insatsbehoven mellan de program som är direkt inriktade på energikonsumtionen. I avvaktan på en närmare redovisning av erfarenheterna från det arbete som genom energiforskningsprogrammet har initierats vad gäller energianvändning i industriella processer och för transporter och samfärdsel är jag inte beredd att nu föreslå någon ändring av de olika programmens relativa omfattning eller av den i prop. 1975: 30 angivna treårsramen av 53 milj. kr. för program 3. För budgetåret 1976/77 beräknar jag medelsbehovet till 18 milj. kr.

Vad gäller fördelningen av medel mellan olika delprogram godtar jag byggforskningsrådets bedömning och beräknar medel enligt följande sammanställning (milj. kr.).

Klimathygien	2,4
Byggnaden samt Installations- och apparatteknik	11
Entreprenader	1
Systemfrågor	3,6
	18

Programmet finansieras dels från detta anslag, dels med medel från fonden för byggnadsforskning.

Efter samråd med cheferna för finans- och bostadsdepartementen beräknar jag att 12 milj. kr. av medel som inflyter till byggforskningsfonden bör kunna disponeras för förevarande program under budgetåret 1976/77. Inom anslaget Energiforskning bör följaktligen för budgetåret 1976/77 beräknas 6 milj. kr.

Byggforskningsrådets medelsbehov och inriktning av forskningen vid sidan av programmet Energianvändning för lokalkomfort har tidigare denna dag anmälts av chefen för bostadsdepartementet.

Program 4. Återvinning av energi i varor m. m.

För budgetåret 1975/76 har anvisats 3 milj. kr. För treårsperioden 1975/76—1977/78 beräknade jag i prop. 1975: 30 sammanlagt 9 milj. kr.

Jag beräknar för budgetåret 1976/77 medelsbehovet för program 4 till 3 milj. kr.

Program 5. Energiproduktion

Medelsfördelningen för budgetåret 1975/76 och i prop. 1975: 30 preliminärt beräknat medelsbehov för delprogrammen under treårsperioden 1975/76—1977/78 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Delprogram	1975/76	1975/76—1977/78
Fissionsenergi	28	81
Spillvärmeutnyttjande	7	30
Organiska bränslen som ersättning för olja	9	30[1]
Nya bränslesystem	3	14
Fusionsenergi, Geotermisk energi, Vindenergi och Övriga energiformer, sammanlagt	16,8	50
Medel som senare kommer att fördelas av regeringen	2	—
	65,8	**205[1]**

[1] I enlighet med riksdagsbeslut om stöd för energi ur biosystem härutöver 6 milj. kr. (jfr prop. 1975/76: 25 s. 73).

Härvid har för budgetåret 1975/76 från de inom delprogrammet Organiska bränslen som ersättning för olja i prop. 1975: 30 beräknade medlen avräknats 1 milj. kr., som utgör del av statens bidrag till Svensk

Metanolutveckling AB och som hänförts till program 2 enligt vad jag nyss anmälde.

Fissionsenergi

Nämnden för energiproduktionsforskning har som programansvarigt organ vad gäller verksamheten vid AB Atomenergi inom detta delprogram t. v. givits rådgivande ställning. Regeringen har den 12 juni 1975 meddelat särskilda riktlinjer för Atomenergis forskningsverksamhet inom delprogrammet.

Delprogrammet är uppdelat på olika programelement.

För *lättvattenreaktorers säkerhet* har för arbeten under budgetåret 1975/76 vid AB Atomenergi inom energiforskningsprogrammet anvisats dels 10,5 milj. kr. för egentlig säkerhetsforskning, dels övergångsvis 1 milj. kr. för forskning rörande strålskyddsfrågor m. m. De för säkerhetsforskning här anvisade medlen utgör ett komplement till de resurser som statens kärnkraftinspektion disponerar för forskning rörande säkerheten hos kärnkraftreaktorer, som nu är i drift eller under uppförande i Sverige (jfr s. 181).

Sistnämnda forskningsarbete finansieras genom avgifter från kärnkraftproducenterna. Enligt min uppfattning bör på längre sikt medel från energiforskningsanslaget utnyttjas endast för sådana angelägna projekt som har ett vidare syfte än vad som ryms inom de av kärnkraftinspektionen finansierade arbetena.

För säkerhetsforskning inom energiforskningsprogrammet beräknar jag för budgetåret 1976/77 10 milj. kr.

För forskning rörande strålskyddsfrågor och radioekologi har under innevarande budgetår utöver vad jag nyss har nämnt 0,5 milj. kr. ställts till förfogande för nämnden för energiproduktionsforskning, som under budgetåret 1975/76 övergångsvis givits programansvar för detta område i avvaktan på att ansvarsfrågan kan ges en permanent lösning (jfr prop. 1975: 30 bil. 1 s. 465).

Denna fråga avses bli behandlad i annat sammanhang i samband med att förslag läggs fram om den framtida organisationen av verksamheten vid statens strålskyddsinstitut. I avvaktan härpå beräknar jag nu inga ytterligare medel inom energiforskningsprogrammet för forskning rörande energiproduktionens strålskyddsfrågor och radiologiska miljöeffekter.

Vad gäller Atomenergis framställning om särskilda medel för budgetåren 1975/76 och 1976/77 för vissa internationella projekt inom reaktorsäkerhetsområdet får jag erinra om vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning (s. 182).

För studium av möjligheterna att utveckla *små lättvattenreaktorer* beräknar jag för budgetåret 1976/77 4,3 milj. kr. Jag utgår härvid från AB Atomenergis anslagsframställning och förutsätter att dessa medel skall göra det möjligt att under budgetåret i huvudsak slutföra den studie som

nu utförs gemensamt av Atomenergi och AB Asea-Atom och som syftar till att klarlägga tekniska, ekonomiska och säkerhetsmässiga förutsättningar för utnyttjande av sådana reaktorer.

För studier av *framtida reaktorsystem* beräknar jag efter att ha tagit del av de synpunkter som har framförts av nämnden för energiproduktionsforskning medelsbehovet under budgetåret 1976/77 till 3 milj. kr. Häri räknar jag då in de eventuella ytterligare kostnader för vidgat forskningssamarbete med utländska företag och institutioner, bl. a. till följd av en eventuell avveckling av det s. k. Dragonprojektet, som Atomenergi har redovisat i anslutning till sin beräkning av medel för internationellt atomenergisamarbete m. m. under posten Övrig verksamhet inom detta anslag.

Inom energiforskningsprogrammet har under rubriken *utvinning av uran* för budgetåret 1975/76 anvisats 0,4 milj. kr. för AB Atomenergis arbete med utvärdering av malmprover i samarbete med Sveriges geologiska undersökning. Jag beräknar ett oförändrat belopp för budgetåret 1976/77.

Vad gäller arbeten rörande *anrikning av uran* har för budgetåret 1975/76 anvisats 5 milj. kr. Jag beräknar samma belopp även för budgetåret 1976/77.

För arbeten inom övriga kärnbränslecykeln, dvs. *plutoniumåterföring, upparbetning* av utbränt bränsle samt hantering av *radioaktivt avfall* har för budgetåret 1975/76 anvisats sammanlagt 3,1 milj. kr. Medlen har anvisats för att bl. a. möjliggöra verksamhet för att underbygga Sveriges internationella engagemang inom områdena. Jag beräknar för budgetåretåret 1976/77 medelsbehovet till 3,2 milj. kr. Jag vill också erinra om det utvecklingsarbete m. m. rörande upparbetning, hantering och lagring av radioaktivt avfall som kommer att utföras genom det av regeringen nyligen tillsatta programrådet för radioaktivt avfall (s. 193). För finansieringen av dessa arbeten ställs medel till förfogande genom Svensk Kärnbränsleförsörjning AB.

Inom delprogrammet Fissionsenergi har för budgetåret 1975/76, vid sidan av de medel som anvisats för verksamhet vid AB Atomenergi, beräknats bl. a. 0,3 milj. kr. till Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), som efter samråd med STU får använda medlen för stöd till forsknings- och utvecklingsverksamhet inom atomenergiområdet. Medelsanvisningen har sitt ursprung i den överenskommelse som ledde till statens övertagande av det tidigare delvis privata aktieinnehavet i AB Atomenergi (prop. 1969: 101, SU 1969: 99, rskr 1969: 245). Härvid angavs att för fullföljandet av syftet med den tidigare enskilda insatsen i bolaget IVA borde av staten ges särskilda möjligheter att stödja forskning inom atomenergiområdet och därmed sammanhängande eller närliggande områden. Till följd härav har under vart och ett av budgetåren 1969/70—1975/76 till IVA utgått 0,3 milj. kr. för detta ändamål.

IVA:s roll som forskningsstödjande organ är i dag av delvis annan karaktär än vad som var fallet år 1969, och de anvisade medlen finansierar till stor del IVA:s internationella kontaktarbete och egna studier inom energiområdet. Jag har för min del inget att invända mot denna användning av de anvisade medlen, men finner det motiverat att medlen fortsättningsvis utgår inom ramen för det avtal som årligen träffas mellan IVA och styrelsen för teknisk utveckling (jfr s. 206).

För bestridande av vissa kostnader för programuppföljning m. m. vid nämnden för energiproduktionsforskning beräknar jag under detta delprogram 0,3 milj. kr.

Konventionell elkraft- och värmeproduktion

Jag anförde vid min anmälan till prop. 1975: 30 (bil 1 s. 450) att den övervägande delen av verksamheten inom delprogrammets område får anses tillhöra industrins sedvanliga produktutveckling. Jag vill erinra om att statligt stöd till främjande av industrins innovationsverksamhet och tekniska kvalitet och för att höja den vetenskapliga nivån och kunnandet inom den tekniska forskningen är några av huvuduppgifterna för STU. Stöd till teknisk forskning och utveckling inom den värme- och krafttekniska industrin bör därför inom ramen för tillgängliga medel och efter sedvanlig prövning kunna lämnas från anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling. Jag anser dock att stöd undantagsvis bör kunna lämnas till projekt inom detta delprogram, om de är särskilt angelägna från energipolitisk synpunkt. Jag beräknar att medel för sådana projekt bör kunna rymmas inom ramen för programmet Energiproduktion.

Spillvärmeutnyttjande

För budgetåret 1975/76 har anvisats 7 milj. kr. för detta delprogram. Jag beräknar medelsbehovet för budgetåret 1976/77 till 9 milj. kr.

Organiska bränslen som ersättning för olja

För budgetåret 1975/76 har hittills anvisats 9 milj. kr. Häri har då också inbegripits 2 milj. kr. avsedda i första hand för forskning rörande energi ur biosystem (NU 1975: 30 s. 111, rskr 1975: 202). Vidare bör, som jag angav tidigare vid min behandling av program 2, till delprogrammet hänföras 1 milj. kr. som inom program 2 anvisats som del av statens bidrag till Svensk Metanolutveckling AB för 1975/76.

Vid min behandling av detta delprogram i prop. 1975: 30 angav jag bl. a. (bil. 1 s. 453) att eventuella forsknings- och utvecklingsinsatser beträffande utnyttjande av det organiska energiinnehållet i de svenska skiffrarna måste vara avhängiga av ett beslut om utnyttjande av skif-

ferns uraninnehåll. Jag beräknade i avvaktan på ställningstagande i den sistnämnda frågan inga särskilda medel för forskning om skifferutnyttjande. Jag är inte heller i dag beredd att göra detta. För det fall att det programansvariga organet, nämnden för energiproduktionsforskning, skulle finna det angeläget att trots detta stödja vissa inledande arbeten rörande utvinning av det organiska energiinnehållet i svenska skiffrar bör stöd dock kunna få medges inom ramen för tillgängliga medel till förstudier av begränsad karaktär. Jag har härvid räknat med att de miljömässiga konsekvenserna av åsyftade projekt särskilt beaktas.

Jag beräknar medelsbehovet för delprogrammet under budgetåret 1976/77 till 11,3 milj. kr.

Nya bränslesystem

För budgetåret 1975/76 har anvisats 3 milj. kr. För treårsperioden 1975/76—1977/78 beräknade jag i prop. 1975: 30 sammanlagt 14 milj. kr.

Jag beräknar för budgetåret 1976/77 medelsbehovet till 4 milj. kr.

Fusionsenergi

Regeringen har i prop. 1975/76: 86 redovisat resultatet av de förhandlingar som har förts om en svensk anslutning till Euratoms fusionsforskningsprogram och föreslagit riksdagen att godkänna ett upprättat avtal till detta ändamål. Jag räknar med att avtalet skall kunna träda i kraft omkring den 1 april 1976 och hänvisar i övrigt till vad jag anförde i nyssnämnda proposition.

Vindenergi

Regeringen har i samband med att den i juni 1975 meddelat föreskrifter för anslaget Energiforskning under budgetåret 1975/76 beräknat medel för ett treårigt forsknings- och utvecklingsprogram i huvudsak i enlighet med ett av STU utarbetat programförslag. Kostnaden för detta program beräknades av STU till ca 7,6 milj. kr.

Medelsberäkning för vissa delprogram

För budgetåret 1975/76 har för delprogrammen Fusionsenergi, Geotermisk energi, Vindenergi och Övriga energiformer anvisats 16,8 milj. kr. För treårsperioden 1975/76—1977/78 beräknade jag i prop. 1975: 30 preliminärt sammanlagt 50 milj. kr.

Jag beräknar även för budgetåret 1976/77 en gemensam ram för de fyra delprogrammen om 16,8 milj. kr.

Program 6. Allmänna energisystemstudier m. m.

Allmänna energisystemstudier

I avvaktan på förslag från energiprogramkommittén om den närmare uppläggningen av studierna inom detta program beräknade jag i prop. 1975: 30 preliminärt 2 milj. kr. per år härför under budgetåren 1975/76—1977/78.

Regeringen har senare föreskrivit att delegationen för energiforskning i sitt programarbete skall beakta det förslag till plan för Allmänna energisystemstudier (Ds I 1975: 3) som energiprogramkommittén har avgivit. Förslaget har remissbehandlats och inkomna yttranden har överlämnats till delegationen för energiforskning.

Jag beräknar för 1976/77 medelsbehovet för Allmänna energisystemstudier till 2 milj. kr.

Delegationen för energiforskning

Delegationen för energiforskning är dels samordnande organ för hela energiforskningsprogrammet, dels programansvarigt organ för programmet Allmänna energisystemstudier. De direkta kostnaderna för delegationen bestrids från anslaget Kommittéer m. m. Som redan framgått har jag inom detta anslag beräknat 2 milj. kr. för delegationens verksamhet nästa budgetår (s. 23).

Den genom huvudprogram Energiforskning ökade satsningen på forskning och utveckling inom energiområdet är en nödvändig del av den av riksdagen fastlagda energipolitiken, som syftar bl. a. till återhållen energikonsumtion och tryggare energiförsörjning. För att forsknings- och utvecklingsarbetet på ett effektivt sätt skall kunna bidra till uppnåendet av de energipolitiska målen måste det samordnas inom ramen för en långsiktig planering. Delegationen för energiforskning har till uppgift att ta fram underlag för en sådan planering. Underlaget skall grundas bl. a. på en värdering av sådana resultat av forsknings- och utvecklingsarbete som uppnås inom och utom landet. Det skall av delegationen redovisas på ett sådant sätt att det kan tjäna till ledning vid beslut om inriktning och omfattning av forsknings- och utvecklingsverksamheten inom energiområdet efter utgången av budgetåret 1977/78.

Jag har under hand erfarit att delegationen har inlett samarbete med de programansvariga myndigheterna med avsikten att ett sådant underlag skall kunna föreligga under hösten 1977. Samarbetet syftar därutöver till att efter hand skapa en ordning, där de programansvariga myndigheterna bygger under sina anslagsframställningar med särskilda fler-

åriga programplaner, som utvisar bl. a. eftersträvade resultat vid olika tidpunkter och beräknade kostnader för olika delar av programmet.

Jag vill för egen del understryka vikten av det av delegationen nu initierade planeringsarbetet. Det är angeläget att arbetet bedrivs så att framtaget planeringsunderlag gör det möjligt för statsmakterna att överblicka konsekvenserna av föreslagen inriktning och anslagsnivå såväl för hela energiforskningsprogrammet som för dess olika delar. Det ligger därvid i sakens natur att förhållandevis höga krav måste ställas på programorganens medverkan vid delegationens arbete med att få fram det här avsedda planeringsunderlaget.

Övrig verksamhet

Under denna rubrik redovisas i huvudsak kostnader för sådant internationellt atomenergisamarbete m. m. som t. o. m. budgetåret 1974/75 bestreds från ett särskilt förslagsanslag för internationellt atomenergisamarbete.

Nämnden för energiproduktionsforskning har, i yttrande över den medelsberäkning som AB Atomenergi på begäran har lämnat för detta område, framhållit att Atomenergis kostnader för sådant internationellt samarbete som inte är till Atomenergi delegerad representation inom samarbete på regeringsnivå bör hänföras till något av de sex programmen inom huvudprogram Energiforskning. Jag ansluter mig i princip till detta synsätt. Under en övergångsperiod är jag emellertid beredd att tillstyrka att sådana samarbetsprojekt, avtal etc. som tidigare finansierats inom anslaget till internationellt atomenergisamarbete och detta budgetår inom denna post även fortsättningsvis får finansieras inom posten Övrig verksamhet.

Viss ökning av kostnaderna för det nordiska samarbetet förutses genom den utvidgning av samarbetet inom kärnsäkerhetsområdet som är en följd av beslut inom det nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor att inrätta en tillfällig grupp för kärnsäkerhetsfrågor. Gruppens sekretariat förläggs till Finland.

Jag beräknar för budgetåret 1976/77 medelsbehovet under posten till 5,7 milj. kr.

Sammanfattning

Av mig beräknade medelsbehov för energiforskning framgår av följande sammanställning.

Medel för forskning och utveckling inom energiområdet (i milj. kr.)

	Anvisat 1975/76	Beräknat 1976/77	Beräknat 1975/76–1977/78[1]
Huvudprogram Energiforskning			
1. *Energianvändning i industriella processer m. m.*	*10*	*12*	*36*
2. *Energianvändning för transporter och samfärdsel*	*9*	*10*	*28*
varav			
Transportsystemets utveckling	2	2	6
Energianvändning i drivsystem	7	8	22
3. *Energianvändning för lokalkomfort*	*16*	*18*	*53*
varav			
Klimathygien	2	2,4	
Byggnaden och Installations- och apparatteknik	11	11	
Entreprenader	1	1	
Systemfrågor	2	3,6	
4. *Återvinning av energi i varor m. m.*	*3*	*3*	*9*
5. *Energiproduktion*	*65,8*	*67,3*	*211*
varav inom delprogrammet			
Fissionsenergi	28	26,2	81
härav			
säkerhet m.m.	12	10	35
små reaktorer	4	4,3	9
framtida reaktortyper	3	3	10
uranutvinning	0,4	0,4	1,5
urananrikning	5	5,0	15
plutoniumåterföring	2,1	3,2	7
upparbetning och hantering av radioaktivt avfall	1		3,5
övrigt	0,5	0,3	—
varav övriga delprogram			
Spillvärmeutnyttjande	7	9	30
Organiska bränslen etc.	9	11,3	36
Nya bränslesystem	3	4	14
Fusionsenergi, Geotermisk energi, Vindenergi och Övriga energiformer	16,8	16,8	50
För senare fördelning	2	—	—
6. *Allmänna energisystemstudier m. m.*	*3,5*	*4*	*12*
varav			
Allmänna energisystemstudier	2	2	6
Delegationen för energiforskning	1,5	2	6
Summa för huvudprogrammet	**107,3**	**114,3**	**349**
Med huvudprogrammet sammanhängande insatser			
Internationellt atomenergisamarbete	7	5,7	17
Viss verksamhet vid AB Atomenergi	1,9	—	
Total beräknad ram	**116,2**	**120,0**	**366**

[1] Enligt prop. 1975: 30 och 1975/76: 25

Anslagsfrågor

Av den beräknade totala medelsramen av 120 milj. kr. för nästa budgetår bör 106 milj. kr. tas upp under anslaget Energiforskning. Vidare har jag beräknat 2 milj. kr. under anslaget Kommittéer m. m. för att täcka kostnaderna för delegationen för energiforskning. Återstående medel inom ramen, 12 milj. kr., avses som chefen för bostadsdepartementet tidigare denna dag har anmält utgå från fonden för byggnadsforskning för att delvis finansiera programmet Energianvändning för lokalkomfort.

För att möjliggöra erforderlig planering och organisation av insatserna har de programansvariga organen behov av att kunna göra fleråriga åtaganden. Jag beräknar behovet härför under budgetåret 1976/77 till 80 milj. kr. för åtaganden avseende budgetåret 1977/78 och till 50 milj. kr. för budgetåret 1978/79, i båda fallen inberäknat löpande beslut.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1976/77, i enlighet med vad jag har anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som, inberäknat löpande beslut, innebär åtaganden om 80 000 000 kr. för budgetåret 1977/78 och 50 000 000 kr. för budgetåret 1978/79,
2. till *Energiforskning* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 106 000 000 kr.

E 14. Grundläggande forskning för energiområdet

1975/76	Anslag	5 000 000
1976/77	Förslag	5 675 000

Från anslaget anvisas medel för allmänt kunskapshöjande grundforskning med inriktning mot energiområdet som en komplettering till den satsning på målinriktat forsknings- och utvecklingsarbete som görs inom huvudprogrammet Energiforskning.

Medel från anslaget har för budgetåret 1975/76 av regeringen fördelats på statens naturvetenskapliga forskningsråd, statens råd för atomforskning, styrelsen för teknisk utveckling och AB Atomenergi. Dessa organ har också begärt medel från anslaget för budgetåret 1976/77.

Anvisade och äskade medel framgår av följande tabell.

	1975/76 Anvisat	1976/77 Äskat
Statens naturvetenskapliga forskningsråd	2 200 000	5 400 000
Statens råd för atomforskning	500 000	2 000 000
Styrelsen för teknisk utveckling	1 000 000	2 500 000
AB Atomenergi	1 300 000	6 100 000
	5 000 000	**16 000 000**

Statens naturvetenskapliga forskningsråd begär för budgetåret 1976/77 sammanlagt 5,4 milj. kr. från detta anslag. Härav avser 2,4 milj. kr. projekt kring kemisk lagring av energi. På rådets uppdrag har inom detta område utarbetats programförslag beträffande fasta tillståndets kemi, elektrokemi och fotokemi. Kemisk lagring av energi har även varit föremål för diskussioner med det franska forskningsrådet CNRS som ett lämpligt samarbetsprojekt. Rådet äskar i övrigt medel för skilda insatser inom områdena kemi, fysik, geovetenskap och biologi.

Statens råd för atomforskning begär 2 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och anger att rådet främst önskar stödja studier av isotopieffekter med laserteknik, kärnbränslecykelns kemi samt aktinidernas och fissionsprodukternas ekologi.

Styrelsen för teknisk utveckling hemställer om anslag till grundläggande forskning för energiområdet för budgetåret 1976/77 med 2,5 milj. kr. Medlen avses för stöd till projekt av kunskapsuppbyggande karaktär inom bl. a. strömnings- och värmeöverföringsteknik, fotosyntes och hantering av högaktivt avfall. Särskilt beträffande de två sistnämnda områdena föreslås utökade insatser.

AB Atomenergi begär från förevarande anslag 6,1 milj. kr. för budgetår 1976/77. Härvid har dock räknats in medel för bolagets långsiktiga kärntekniska forskning som t. o. m. budgetåret 1974/75 har utgått över anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling och som innevarande budgetår räknats in i anslaget AB Atomenergi: Övrig verksamhet med 1,9 milj. kr. (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 488). Atomenergi redovisar — utöver den verksamhet som f. n. finansieras över sistnämnda anslag (huvudsakligen reaktorteknologi med inslag av bl. a. reaktorfysik, reglerteknik, värmeteknik och neutronfysik) och som för 1976/77 har kostnadsberäknats till 2,3 milj. kr. — följande forskningsområden.

— Grundforskning rörande strålningseffekter på material (1 milj. kr.).
— Forskning med anknytning till bränslecykeln (1,2 milj. kr.).
— Miljöpåverkan och säkerhet hos olika energisystem (0,7 milj. kr.).
— Grundforskning beträffande elektrokemiska system (0,9 milj. kr.).

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet under anslaget till 5 675 000 kr. för bud-

getåret 1976/77. Liksom hittills ankommer det på regeringen att fördela dessa medel mellan olika organ.

Frågan om medel för den långsiktiga kärntekniska forskningen vid AB Atomenergi får prövas i samband med behandlingen av bolagets övriga verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Grundläggande forskning för energiområdet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 5 675 000 kr.

E 15. Aktiebolaget Atomenergi: Stöd till svensk kärnkraftindustri

E 16. Aktiebolaget Atomenergi: Övrig verksamhet

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har under dessa anslagsrubriker anvisats två reservationsanslag av resp. 24,1 milj. kr. och 13,1 milj. kr.

AB Atomenergi har för verksamhetsperioden den 1 januari 1974—den 30 juni 1975 redovisat underskott i den löpande verksamheten. Bl. a. mot denna bakgrund har det bedömts lämpligt att inom industridepartementet göra en särskild genomgång av det ekonomiska läget för AB Atomenergi. Jag avser att senare föreslå regeringen att lägga fram särskild proposition om anslag till AB Atomenergi. I avvaktan härpå bör dessa anslag föras upp med oförändrade belopp i statsbudgetförslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1976/77 beräkna

1. till *Aktiebolaget Atomenergi: Stöd till svensk kärnkraftindustri* ett reservationsanslag av 24 100 000 kr.,
2. till *Aktiebolaget Atomenergi: Övrig verksamhet* ett reservationsanslag av 13 100 000 kr.

E 17. Medelstillskott till Aktiebolaget Asea-Atom

1974/75	Utgift	15 000 000
1975/76	Anslag	20 000 000
1976/77	Förslag	20 000 000

I november 1968 träffade staten och Allmänna svenska elektriska aktiebolaget (ASEA) ett konsortialavtal om samarbete på reaktor- och bränsleområdet. Avtalet, som gäller till utgången av år 1979, innebär

bl. a. att parterna skall samarbeta inom ramen för ett självständigt bolag, AB Asea-Atom. Konsortialavtalet har godkänts av riksdagen (prop. 1968: 169, SU 1968: 199, rskr 1968: 408).

Asea-Atom har till uppgift att bedriva utveckling, tillverkning och försäljning av kärnreaktorer och reaktorbränsle. Bolaget har övertagit vissa tillverkningsresurser m. m., som tidigare fanns hos ASEA och AB Atomenergi.

Aktiekapitalet i Asea-Atom uppgår sedan år 1974 till 100 milj. kr. (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 156, NU 1974: 26, rskr 1974: 198). Staten och ASEA äger lika stora delar.

Asea-Atom har ett dotterbolag i Finland, Oy Asea-Atom AB.

På grund av Asea-Atoms begränsade möjligheter att ställa realsäkerhet för åtaganden i samband med leveranser har staten och ASEA ställt garantier av f. n. 165 milj. kr. vardera. Garantierna har formen av en förbindelse att intill ett belopp av 330 milj. kr. tillskjuta medel som kan visa sig vara erforderliga utöver bolagets egna tillgångar för att bolaget skall kunna fullgöra sina förpliktelser. Garantibeloppet, som ursprungligen var 500 milj. kr. (prop. 1969: 101, SU 1969: 99, rskr 1969: 245), har reducerats till följd av dels ökningen av aktiekapitalet år 1974, dels lämnade medelstillskott år 1972 (prop. 1972: 52, NU 1972: 34, rskr 1972: 197), år 1974 (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 154, NU 1974: 26, rskr 1974: 198) och år 1975 (prop. 1975: 30 bil. 1 s. 490, NU 1975: 30, rskr 1975: 202) om sammanlagt 65 milj. kr. från var och en av aktieägarna.

Asea-Atoms orderingång under den senaste sjuårsperioden har varit följande:

1969	ca	485 milj. kr.
1970	ca	34 milj. kr.
1971	ca	466 milj. kr.
1972	ca	342 milj. kr.
1973	ca	1 691 milj. kr.
1974	ca	1 010 milj. kr.
1975	ca	117 milj. kr. (till mitten av november)

Den 31 december 1974 hade bolaget tillsammans med dotterbolag inneliggande order till ett värde av ca 4 438 milj. kr. och den 17 november 1975 till ca 4 233 milj. kr.

Faktureringen beräknas för de sju första verksamhetsåren uppgå till sammanlagt ca 1 400 milj. kr., varav ca 340 milj. kr. beräknas falla på år 1975.

Asea-Atom har den 17 november 1975 gjort framställning till bolagets aktieägare om ytterligare medelstillskott.

Bolaget föreslår att aktieägarna lämnar ett medelstillskott av totalt 40 milj. kr. under år 1976. Staten och ASEA skulle härvid vardera svara för hälften av tillskottet. Asea-Atom hänvisar till de skäl som bolaget har anfört för begäran om medelstillskott åren 1972, 1974 och 1975

och som redovisades i dels prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 155), dels prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 489). Dessa motiv anser bolaget alltjämt vara giltiga.

Föredraganden

Asea-Atom har hittills förmått att hävda sig väl trots den hårda internationella konkurrensen på kärnkraftområdet. Verksamheten är av väsentlig betydelse för utbyggnaden av kärnkraftförsörjningen i Sverige.

En del inneliggande order har tagits under en period med pressad prisnivå. Bolaget har därför, som jag också redovisade vid min behandling av frågan om medelstillskott till Asea-Atom under år 1975, under de närmaste åren ett visst behov av medelstillskott. Medel behövs även för ett fortsatt utvecklingsarbete.

Under år 1976 behöver Asea-Atom ett medelstillskott av 40 milj. kr. Av detta bör staten och ASEA svara för hälften vardera. ASEA har förklarat sig villigt att bidra med 20 milj. kr. i medelstillskott under år 1976 under förutsättning bl. a. att de av staten och ASEA utställda garantierna reduceras med summan av de aktuella tillskotten från ägarna. Som följd härav bör statens förbindelse att till Asea-Atom tillskjuta högst 165 milj. kr. reduceras med 20 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medelstillskott till Aktiebolaget Asea-Atom* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.

E 18. Europeiskt rymdsamarbete m. m.

1974/75	Utgift	34 466 181
1975/76	Anslag	39 160 000
1976/77	Förslag	42 360 000

Statens delegation för rymdverksamhet inrättades den 1 juli 1972 (prop. 1972: 48, NU 1972: 37, rskr 1972: 216). Den har till uppgift att svara för utformning och organisation av den svenska rymdverksamheten. Det åligger delegationen att samordna tillämpnings- och grundforskningsverksamhet inom rymdområdet i samverkan med berörda myndigheter, institutioner och företag samt att ställa samman och redovisa underlag för statsmakternas rymdpolitiska ställningstaganden och deras långsiktiga planering av svensk rymdverksamhet. Delegationen är svenskt beredningsorgan för engagemanget inom den europeiska rymdorganisationen (European Space Research Organization, ESRO), fr. o. m. den 1 juni 1975 benämnd European Space Agency (ESA) (jfr prop. 1975/76: 58), och för kontakterna med andra internationella rymdorganisatio-

ner. Delegationen har till uppgift att fördela de för den inhemska rymdverksamheten tillgängliga resurserna. Delegationen samordnar vidare den svenska fjärranalysverksamheten såväl inom landet som gentemot andra länder och internationella organisationer.

Delegationen består av nio ledamöter, bland vilka regeringen förordnar en verkställande ledamot. Delegationen har inrättat en forskningskommitté med uppgift att bereda ärenden rörande rymdforskning, en tillämpningskommitté med rådgivande funktioner beträffande rymdtillämpningsprojekt och rymdindustrifrågor samt en fjärranalys-kommitté med uppgift att bereda ärenden rörande fjärranalys.

Det statsägda Svenska rymdaktiebolaget har till uppgift att huvudsakligen på uppdrag av delegationen för rymdverksamhet svara för vissa uppgifter inom rymdområdet, såsom det tekniska verkställandet av det nationella sondraketprogrammet, driften av sondraketförsöksplatsen Esrange, sekretariats- och utredningsuppgifter åt delegationen samt internationell marknadsföring av svensk rymdteknisk kompetens vid företag och statliga institutioner.

Rymddelegationens verksamhet är organiserad enligt programbudgetprinciper med följande program och delprogram.

Program Myndighetsuppgifter

Delprogram

- Sekretariatsfunktioner
- ESA-bevakning
- Övrig internationell rymdverksamhet
- Informationstjänst

Program Nationell rymdverksamhet

Delprogram

- Nationell rymdforskning
- Nationella rymdtillämpningar

Program Europeiskt rymdsamarbete

Delprogram

- Deltagande i ESA:s grundprogram
- Deltagande i ESA:s vetenskapliga program
- Deltagande i ESA:s tillämpningsprogram
- Deltagande i Esrange specialprojekt

Från detta anslag finansieras verksamheten inom programmet Myndighetsuppgifter samt delprogrammen Deltagande i ESA:s grundprogram och Deltagande i ESA:s tillämpningsprogram. Programmet Nationell rymdverksamhet finansieras från anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling och från anslaget under åttonde huvudtiteln Naturvetenskaplig forskning. Delprogrammen Deltagande i

ESA:s vetenskapliga program och Deltagande i Esrange specialprojekt finansieras från anslaget under åttonde huvudtiteln Europeiskt samarbete inom rymdforskningen.

En redogörelse för de riksdagsbeslut som ligger till grund för Sveriges deltagande i ESA:s program har lämnats i prop. 1975: 1 (bil. 15 s. 164).

Följande sammanställning anger verksamheten inom detta anslag (i 1 000-tal kr.).

Program/Delprogram	1974/75 Utfall	1975/76 Beräknar	1976/77	
		Delegationen		Föredraganden
Myndighetsuppgifter	1 250	1 511	2 088[1]	1 700
ESA:s grundprogram	8 559	8 437	9 840	9 840
ESA:s tillämpningsprogram	25 618	29 792	31 400	31 400
Summa kostnader	**35 427**	**39 740**	**43 328**	**42 940**
Avgår bidrag från industrin	580	580	580	580
Summa anslag	**34 847**	**39 160**	**42 748**	**42 360**

[1] Varav 3 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

Delegationen för rymdverksamhet

Program Myndighetsuppgifter

Delegationen räknar med ett ökat medelsbehov till följd av att hittills anvisade medel har visat sig otillräckliga, huvudsakligen på grund av de ökade kostnaderna för ESA-engagemanget.

Härtill bidrar bl. a. att flera av organisationens program samtidigt går in i ett intensivt utvecklingsskede fram till åren 1977—1978. För budgetåret 1976/77 beräknar delegationen ett medelsbehov av 2 088 000 kr., inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg.

Deltagande i ESA:s grundprogram och tillämpningsprogram

Kostnaderna för verksamheten inom dessa delprogram utgörs av avtalsbundna bidrag.

Delegationen föreslår inga förändringar i Sveriges deltagande i ESA:s verksamhet och beräknar på ett preliminärt underlag kostnaderna härför under detta anslag till 41 240 000 kr., budgetåret 1976/77. Som intäkt under anslaget räknas de medel som svensk industri, efter överenskommelse med staten, ställer till delegationens förfogande. Dessa medel uppgår till minst 580 000 kr. och avgår vid anslagsberäkningen.

Föredraganden

Som tidigare har redovisats för riksdagen (prop. 1975/76: 58) undertecknade Sverige den 30 maj 1975 en konvention angående upprättande av ett europeiskt rymdorgan (European Space Agency, ESA). Denna konvention avses ersätta konventionen om upprättande av ESRO. Sveriges anslutning till ESA-konventionen har godkänts av riksdagen (NU 1975/76: 17, rskr 1975/76: 110). Anslutningen innebär inte några förändringar i Sveriges deltagande i de samarbetsprogram på rymdområdet som tidigare har godkänts av riksdagen.

ESA-konventionen träder i kraft när den ratificerats av signatärstaterna. Till dess bedriver ESRO sin verksamhet under namnet ESA. En närmare redovisning av innehållet i ESA-konventionen har lämnats i prop. 1975/76: 58.

I samband med slutförhandlingarna om ESA-konventionen överenskoms att ESA skulle bidra till underhållet av den franska raketbasen Kourou i Guiana. Detta skedde för att säkerställa tillgången till en uppskjutningsplats för Ariane-raketen, när den är färdigutvecklad i början av 1980-talet. De svenska bidragen till detta underhåll kompenseras av besparingar inom andra delar av det europeiska rymdsamarbetet och medför ingen extra belastning av detta anslag. Samtidigt med överenskommelsen om Kourou träffades också vissa överenskommelser om förlängning av avtalet om drift av raketbasen Esrange i Kiruna.

I prop. 1972: 48 (s. 34) angav jag vissa uppgifter för Svenska rymdaktiebolaget. Den nationella rymdverksamheten har sedan dess ökat i omfattning och fått en större andel tillämpningsprojekt. Jag finner det med hänsyn härtill naturligt att bolaget, utöver de angivna uppgifterna, även mot ersättning åtar sig uppdrag med anknytning till rymdverksamhet från myndigheter, forskare, företag och andra enskilda institutioner.

Jag godtar de beräkningar som delegationen har gjort av storleken på Sveriges bidrag till ESA budgetåret 1976/77. De ökade kostnaderna för ESA-bevakningen motiverar en uppräkning av bidraget till programmet Myndighetsuppgifter. Totalt beräknar jag för nästa budgetår ett medelsbehov under anslaget av 42 360 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiskt rymdsamarbete m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 42 360 000 kr.

E 19. Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling

1974/75 Utgift	4 500 000	Reservation	—
1975/76 Anslag	4 500 000		
1976/77 Förslag	4 500 000		

Från anslaget utgår Sveriges bidrag till nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (nordisk industrifond), som bildades den 1 juli 1973 enligt överenskommelse mellan de nordiska länderna (prop. 1973: 79, NU 1973: 35, rskr 1973: 138). Syftet med fonden är att främja tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete med industriell inriktning och av gemensamt intresse för två eller flera nordiska länder. Enighet har uppnåtts om att fonden totalt bör tillföras 50 milj. kr., varav 30 milj. kr. hittills anvisats. Fondens sekretariat är förlagt till Stockholm. Vid sammanträde den 12 juni 1973 fastställde Nordiska ministerrådet bl. a. stadgar för fonden och allmänna riktlinjer för fondens verksamhet.

Fonden har hittills mottagit 96 projektförslag. Beslut har fattats om 41 projekt på sammanlagt 14,6 milj. kr. De största insatserna har gjorts inom verkstadsindustrin, livsmedelsindustrin samt massa- och pappersindustrin.

Nordiska ministerrådet

Vid sammanträde den 17 november 1975 beslöt Nordiska ministerrådet att fastställa generella prioriteringar för fondens verksamhet under år 1976. Dessa innebär att viss koncentration av fondens stöd skall ske till följande insatsområden, miljövårdsteknik inkl. arbetsmiljö, hälsovårdsteknik, transportteknik, datateknik och dess användning, energiteknik, speciellt energianvändning och energibesparing, samt resursteknik i övrigt, speciellt materialteknik.

Vidare beslöt ministerrådet att fonden under år 1976 inom energiområdet skulle stödja forskning och utveckling avseende dels förstudier, symposier och seminarier för att förbättra kunskapsutbytet och ge underlag för gemensamma nordiska förprojekt, dels förprojekt och projekt av betydelse för energihushållningen. För projekt som faller utanför fondens normala verksamhetsområde, exempelvis på grund av bristande industriell anknytning, avses finansiering i viss utsträckning kunna ske via ministerrådets dispositionsbudget.

Slutligen beslöt ministerrådet att föreslå dels att fonden skulle tillföras 10 milj. kr. år 1977, dels att fondens styrelse borde få bevilja flerårigt stöd utöver tillgängliga medel med högst 3 milj. kr. för år 1977 och högst 2 milj. kr. för år 1978.

Föredraganden

Medel för den verksamhet som bedrivs av nordisk industrifond skall tillskjutas av de nordiska länderna. Medel i enlighet med Nordiska ministerrådets ställningstagande bör anvisas budgetåret 1976/77. Det svenska bidraget bör, i avvaktan på att ministerrådet fastställer nya fördelningsregler för år 1977, beräknas på grundval av hittills gällande fördelningsregler. Dessa innebär att Danmark svarar för 22 %, Finland

för 16 %, Island för 1 %, Norge för 16 % och Sverige för 45 %. Sveriges bidrag för år 1977 blir sålunda 4,5 milj. kr.

Fonden bör vidare ha möjlighet att göra åtaganden om stöd för flera år. Sveriges andel av flerårsåtagandena blir 1 350 000 kr. för år 1977 och 900 000 kr. för år 1978. Jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att medge att fonden får lämna stöd som — inberäknat löpande beslut — för Sveriges del innebär åtaganden om högst 1 350 000 kr. under år 1977 och högst 900 000 kr. under år 1978.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att stöd lämnas av nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, vilket inberäknat löpande beslut för Sveriges del innebär åtaganden om högst 1 350 000 kr. under år 1977 och högst 900 000 kr. under år 1978,
2. till *Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

E 20. Finansiering av statens utvecklingsfond

Statens utvecklingsfond inrättades den 1 juli 1973 (prop. 1973: 41, NU 1973: 54, rskr 1973: 225). Den är en självständig myndighet, men är administrativt knuten till styrelsen för teknisk utveckling (STU). Dess förvaltning handhas av en särskild styrelse, som tillsätts av regeringen. Fondens verksamhet regleras av en kungörelse (1973: 622, ändrad 1975: 790).

Fonden har till ändamål att genom långivning stödja riskbetonade investeringar inom industrin för utveckling av nya produkter, processer eller system för industriell produktion. Den är avsedd att utgöra ett komplement till STU och Sveriges Investeringsbank AB. Projekt, som kan finansieras på kreditmarknaden i övrigt, skall inte stödjas av fonden. En närmare redogörelse för fondens uppgifter har lämnats i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 163).

Fonden har under budgetåren 1973/74—1975/76 tillförts sammanlagt 65 milj. kr. av Investeringsbankens vinst under åren 1972—1974, varav 5 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Den långsiktiga finansieringen av bl. a. statens utvecklingsfond behandlas av forskningsavgiftskommittén (I 1974: 01).

Statens utvecklingsfond

Fonden framhåller att utlåningen under det första verksamhetsåret 1973/74 var liten, främst beroende på att fondens kansli var under uppbyggnad och på att fonden var okänd hos företag och enskilda in-

novatörer. Efter det att lånemöjligheterna i fonden har blivit bättre kända bl. a. genom en informationskampanj, har fonden fått en stor tillgång på intressanta utvecklingsprojekt och antalet engagemang har kraftigt ökat. Sammanlagt har under de två första verksamhetsåren beviljats lån på 35,3 milj. kr.

Bland låntagarna dominerar småföretagen starkt. Under budgetåret 1974/75 gick 87 % av fondens beviljade lån till företag med mindre än 50 anställda.

Många projekt har redan resulterat i att nya företag har startats och fonden har kunnat hjälpa till med råd och kontakter, t. ex. för att skaffa nödvändigt rörelsekapital.

Många företag är enligt fonden främmande inför tanken att lånefinansiera utvecklingsprojekt. Resultatet är i många fall att utvecklingsarbete bedrivs med för låg intensitet och med ryckvis anpassning efter företagens självfinansieringsmöjligheter. Fonden kommer även i fortsättningen att ägna stor uppmärksamhet åt spridning av kännedom om möjligheterna att få risktagande lånefinansiering av projekt. Till följd därav väntar sig fonden en fortsatt stark ökning av behovet av det finansieringsalternativ som den erbjuder.

Fonden beräknar att en vidareutveckling av verksamheten i takt med behovet kräver ett medelstillskott under budgetåret 1976/77 av 45 milj. kr. Fonden räknar inte med att återbetalning av lån i nämnvärd utsträckning skall kunna bidra till finansieringen förrän under budgetåret 1977/78. Fonden hemställer om ett anslag av 45 milj. kr. för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Stödet till industrins tekniska förnyelse är en viktig del av industripolitiken. Statens utvecklingsfond skall, genom att lämna stöd till projekt i de stadier av utvecklingsprocessen där det tekniska risktagandet har reducerats men det kommersiella risktagandet fortfarande är stort, komplettera STU:s stöd och föra fram projekt till det utvecklingsstadium där den fortsatta finansieringen kan ske via Sveriges Investeringsbank AB eller andra kreditinstitut.

Fondens verksamhet har nu nått en tillfredsställande omfattning och de hittillsvarande erfarenheterna därav är enligt min mening positiva. Fondens lån har i stor utsträckning kommit de mindre företagen till del, vilket jag finner vara värdefullt. Det är ett viktigt inslag i industripolitiken att ge även de mindre företagen möjligheter att följa med i den tekniska utvecklingen. Den stora tillströmningen av lånesökande visar också att fondens utlåning fyller ett väsentligt behov.

För att kunna upprätthålla omfattningen av fondens långivning bör medelstillskottet under budgetåret 1976/77 höjas med 15 milj. kr. till

20 milj. kr. I avvaktan på resultatet av forskningsavgiftskommitténs arbete förordar jag att detta belopp avsätts av Investeringsbankens vinst för år 1975.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att av vinsten för år 1975 från Sveriges Investeringsbank AB 20 000 000 kr. avsätts till statens utvecklingsfond.

F. DOMÄNVERKET

I samband med budgetreformen år 1912 blev dåvarande domänstyrelsen affärsdrivande verk. Den nuvarande benämningen, domänverket, som gemensam beteckning för domänstyrelsen och den lokala skogsförvaltningen, tillkom år 1921.

Genom beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 103, JoU 1968: 32, rskr 1968: 269) fastställdes vissa nya riktlinjer för domänverkets verksamhet. Enligt sin instruktion (1975: 1021) skall verket driva skogsbruk, virkesförädling och annan därmed sammanhängande verksamhet, förvalta den fasta egendom och andra tillgångar som hör till domänverkets fond samt förvalta och öva tillsyn över vissa andra allmänna skogar. Det statliga skogsbruket skall bedrivas där biologiska och ekonomiska förutsättningar föreligger och enligt de huvudriktlinjer som för övrigt skogsbruk är angivna i skogsvårdslagen (1948: 237).

Riksdagens beslut år 1968 syftade också till samordning av statens skogsbruk och skogsindustri. Det gemensamma målet för verksamheten vid domänverket och AB Statens Skogsindustrier (ASSI) skall vara att på sikt åstadkomma bästa möjliga samlade ekonomiska utbyte och därvid prestera ett från företagsekonomisk synpunkt rimligt årsresultat.

Fr. o. m. år 1969 leds domänverket av en särskild verksstyrelse. Den består av chefen för domänverket, verkställande direktören i ASSI och fyra andra ledamöter samt personalföreträdare.

Styrelsen består till övervägande del av samma personer som ingår i ASSI:s styrelse. Detta långtgående personsamband i styrelserna är ett viktigt led i samordningen mellan de båda företagen.

Chef för domänverket är en generaldirektör med en överdirektör som ställföreträdare. Centralförvaltningen är organiserad i två produktavdelningar, en för skogsbruk och en för nyttjanderätter, ett organ för central planering samt enheter för stabs- och serviceuppgifter. Verket har sex regionförvaltningar. Såväl produktavdelningarna som regionförvaltningarna har resultatansvar.

Inom varje region finns ett antal revirförvaltningar, sammanlagt 65 för hela verket. Dessutom finns inom de tre södra regionerna fyra nyttjanderättsförvaltningar.

Kungl. Maj:t beslöt den 5 juni 1973 att verkets centrala förvaltning skall placeras i Falun. Utflyttningen, som inleddes under år 1975, sker successivt fram till år 1977.

Antalet anställda inom domänverket de senaste fem åren framgår av följande sammanställning.

	1970	1971	1972	1973	1974
Anställda	7 140	6 800	6 500	6 050	5 900

Domänverkets skogsmarksinnehav, exkl. renbetesfjällens skogar och nationalparkerna, uppgår till i runt tal 4 milj. hektar produktiv skogsmark, varav ca 540 000 hektar är belägna ovanför skogsodlingsgränsen. Verkets skogsmarksinnehav utgör ca 18 % av landets produktiva skogsmark. Det bokförda nettovärdet av verkets skogs- och jordbruksfastigheter uppgick år 1974 till 445 milj. kr. Motsvarande taxeringsvärde uppgick till 1 807 milj. kr.

Domänverkets försäljning av skogsprodukter består av upparbetat virke och skog på rot. En förskjutning har efter hand skett från rotförsäljningar mot egna avverkningar främst beroende på önskemålet att till skogen knyta fast personal. Domänverkets försäljning av virke under de senaste fem åren framgår av följande sammanställning.

	1970	1971	1972	1973	1974
Milj. m³ fub	7,0	7,0	6,9	7,6	6,9

Av försäljningen år 1974 på 6,9 milj. kubikmeter utgjordes 6,6 milj. av upparbetat virke, medan återstoden var rotförsäljning.

Domänverkets ekonomiska ställning vid utgången av vart och ett av åren 1970—1974 framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1970	1971	1972	1973	1974
Omsättningstillgångar exkl. lager	201,4	241,8	271,7	353,4	391,5
Lager och varor i arbete	42,5	35,3	33,0	18,8	26,2
Fysiska anläggningstillgångar	408,0	446,2	479,2	468,3	541,0
Finansiella anläggningstillgångar	39,3	46,0	45,8	65,6	93,9
Balansomslutning	**691,2**	**769,3**	**829,7**	**906,1**	**1 052,6**
Korta skulder	80,6	125,6	122,4	170,8	243,3
Rörlig kredit	20,0	39,9	106,7	56,7	2,7
Eget kapital (statskapital)	590,6	603,8	600,6	678,6	806,6

Bland finansiella anläggningstillgångar ingår aktier i Hjälmare kanal och Jäders bruk AB, AB Orrefors skogar, Mjölsefalls AB, Skogsdon AB, Stribergs grufve AB, Swedforest Consulting AB, AB Södertomter, Hasselqvists Åkeri & Grustag AB, Sverek Sverige Rekreation AB och

Wedde & Co AB samt det tillsammans med Assi ägda AB Såginvest, tillsammans bokförda till ett värde av 93,9 milj. kr. vid utgången av år 1974. Under år 1975 har domänverket förvärvat samtliga aktier i AB Lanna Bruk.

På grundval av en av domänverket upprättad ekonomisk femårsplan för verket har regeringen den 9 oktober 1975 bestämt den inbetalning av vinst till staten som verket årligen skall leverera för åren 1975—1979. Avkastningskravet innebär att verket årligen skall till staten inleverera 20 milj. kr. och 30 % av årsvinsten, dock sammanlagt lägst 35 milj. kr. Den del av vinsten som återstår sedan avkastningskravet har tillgodosetts, skall tillföras verkets dispositionsfond. Domänverkets ekonomiska resultat under åren 1970—1974 framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1970	1971	1972	1973	1974
Omsättning	492,5	529,5	519,0	670,5	832,8
Prod.-, försäljnings- och adm. kostnader	410,4	448,3	454,8	508,7	569,0
Rörelseresultat	82,1	81,2	64,2	161,8	263,8
Avskrivningar	27,7	32,0	39,5	46,4	50,1
Finansiella och extraordinära poster	3,6	2,2	0,1	−1,7	−10,5
Resultat före dispositioner och skatt	58,0	51,4	24,8	113,7	203,2
Dispositioner och avsättningar	−7,0	−5,6	0,1	4,7	−4,8
Skatt	17,9	17,6	10,5	30,0	53,2
Redovisat resultat	33,1	28,2	14,4	88,4	145,2
Inlevererat till staten	22,9	23,0	23,0	22,9	22,9
Rörelseresultat i % av omsättningen	16,7	15,3	12,4	24,1	31,7
Redovisat resultat i % av i medeltal disponerat statskapital	5,7	4,7	2,4	13,8	19,6

Av sammanställningen framgår att omsättningen år 1974 uppgick till 832,8 milj. kr., vilket var 162,3 milj. kr. mer än föregående år. Resultatet före dispositioner och skatt blev 203,2 milj. kr., vilket var 89,5 milj. kr. bättre än året dessförinnan.

Domänverkets investeringar under åren 1970—1974 framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1970	1971	1972	1973	1974
Investering i maskiner och inventarier	27,8	40,3	54,0	43,9	44,8
Investering i byggnader och anläggningar	7,3	11,0	7,6	4,5	3,7

Till skillnad från övriga affärsdrivande verk erhåller domänverket inte några investeringsmedel över statsbudgeten. Verkets medelsbehov till-

godoses genom tillgång till rörlig kredit i riksgäldskontoret, vilken f. n. får uppgå till högst 175 milj. kr., och genom disposition av tillgängliga fondmedel.

Verkets investeringsfond får utnyttjas för inköp av fast egendom och till investeringar med en varaktighet av minst tio år, t. ex. byggnader och skogsbilvägar. Genom avsättning till värdeminskningskonto för investeringar hålls fondens kapital intakt. Köpeskillingar för försäljning av kronoegendom tillförs investeringsfonden.

Uppläggningen av domänverkets finansiering av drift- och kapitalutgifter medför att endast anslag till verket av speciell natur redovisas på statsbudgeten.

F 1. Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal

1974/75	Utgift	131 696
1975/76	Anslag	128 000
1976/77	Förslag	160 000

Från anslaget bestrids ersättningar som föranleds av beslut av 1933 års riksdag (prop. 1933: 233, BaJoU 1933: 1, rskr 1933: 269) angående indragning av viss personal vid domänverket.

Domänverket

Domänverket beräknar kostnaderna år 1976 till ca 330 000 kr. efter uppräkning av varje pension för år 1976 med 200 kr. på 1975 års pensionsvärde. Av kostnaderna beräknas kyrkofonden enligt sedvanliga beräkningsgrunder svara för 170 000 kr. Domänverket föreslår därför att anslaget förs upp med 160 000 kr. för budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot domänverkets beräkningar av medelsbehovet för nästa budgetår och föreslår därför att anslaget förs upp med 160 000 kr. Jag biträder vidare ett av verket lämnat förslag till fördelning enligt sedvanliga regler av de verkliga kostnaderna för år 1975 mellan anslaget och kyrkofonden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta att kyrkofonden för år 1975 skall ersätta domänverkets fond för utgifter för övertalig personal med 142 000 kr.,
2. till *Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

E. FÖRENADE FABRIKSVERKEN

I. E: 1. Byggnader och utrustning

I statsbudgeten för budgetåret 1975/76 har under denna anslagsrubrik anvisats ett investeringsanslag av 32,2 milj. kr. Därutöver har 15,4 milj. kr. anvisats på tilläggsbudget I (prop. 1975/76: 25 bil. 11, NU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 135).

Den framtida verksamhetsinriktningen och organisationsformen för förenade fabriksverken (FFV) har utretts av 1972 års FFV-utredning som i juni 1974 överlämnade sitt betänkande (SOU 1974: 38). Jag avser att senare föreslå regeringen att lägga fram proposition i ärendet under innevarande riksmöte. I avvaktan härpå bör i statsbudgetförslaget för budgetåret 1976/77 anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Byggnader och utrustning* för budgetåret 1976/77 beräkna ett investeringsanslag av 32 200 000 kr.

F. STATENS VATTENFALLSVERK

I. F: 1. Kraftstationer m. m.

1974/75 Utgift	1 638 530 068	Behållning	171 996 279
1975/76 Anslag	[1] 1 747 500 000		
1976/77 Förslag	1 986 000 000		

[1] Härutöver har anvisats 190 000 000 kr. på tilläggsbudget I.

Statens vattenfallsverk inrättades som affärsdrivande verk år 1909 och fick sin nuvarande organisation efter beslut av 1961 och 1974 års riksdagar (prop. 1961: 168, SU 1961: 162, rskr 1961: 368 och prop. 1974: 1 bil. 15 s. 211, NU 1974: 26, rskr 1974: 198).

Vattenfallsverket handhar enligt sin instruktion (1974: 798) statens kraftverksrörelse och kanalrörelsen vid Trollhätte kanal samt verkar för en rationell elenergiförsörjning i riket. Verket ombesörjer också beredskapsplanläggning av rikets elenergiförsörjning.

Vattenfallsverket beslutar om leverans av elenergi från verkets anläggningar och fastställer avgifter för sådan leverans. Anläggningar och byggnader som behövs för verksamheten uppförs av verket.

Utgifterna för vattenfallsverkets investeringar bestrids från investeringsanslaget till kraftstationer m. m. dels genom inkomstmedel som uppbärs och redovisas av verket, dels genom medel som i övrigt ställs till verkets förfogande.

Vattenfallsverket förvaltar statens aktier i elproduktionsbolagen Bastusels Kraft AB, Bergeforsens Kraft AB, Bråvallakraft AB, Forsmarks Kraftgrupp AB, Fyriskraft AB, AB Grytforsen, AB Kattstrupeforsen, Rebnis Kraft AB, Stockholms Kraftgrupp AB och AB Umeforsen, i distributionsbolagen AB Alebygdens Elverk, AB Boxholms Elverk, AB Finspångs Elverk, Motala Ströms Kraft AB, Piteortens Eldistributions AB, Rönninge Elektriska AB, AB Skillingaryds Elverk, AB Stenungsunds Elverk, Umeå Elektriska Distributions AB, Vikbolandets Elektriska Kraft AB, Vingåkers Elverk AB, Viskans Kraft AB, AB Värmdö Elverk och AB Ånge Elverk samt i Kolbäcks Belysnings AB, AB Kärnkraftutbildning, Luleå Energiverk AB, Oljeprospektering AB, Petroswede AB, Svensk Kärnbränsleförsörjning AB och Östgas AB.

Ekonomisk översikt m. m.

Tillgångarna i statens vattenfallsverks fond uppgick den 30 juni 1975 till sammanlagt 15 384 milj. kr., varav 13 575 milj. kr. hänförde sig till naturtillgångar och anläggningar, 813 milj. kr. till inventarier och förråd och återstoden till poster av finansiell natur. Se-

dan skulderna frånräknats var fondens kapitalbehållning 14 765 milj. kr. inkl. balanserade överskottsmedel.

Vattenfallsverkets resultaträkning för de tre senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (i 1 000-tal kr.).

	1972/73	1973/74	1974/75
Rörelseintäkter	1 565 415	2 068 156	2 288 161
Driftkostnader	−657 818	−1 118 086	−1 156 962
Rörelseresultat före avskrivningar	**907 597**	**950 070**	**1 131 199**
Avskrivningar	−403 006	−436 163	−511 299
Rörelseresultat	**504 591**	**513 907**	**619 900**
Finansiella och extraordinära intäkter och kostnader, netto	14 657	−3 717	−7 710
Resultat före bokslutsdispositioner och skatter	**519 248**	**510 190**	**612 190**
Bokslutsdispositoner	−4 000	51 000	50 000
Kommunalskatter	−23 074	−25 173	−28 014
Överskott	**492 174**	**536 017**	**634 176**
Överskott i medeltal av disponerat statskapital	7,2 %	7,0 %	7,25 %

Budgetåret 1974/75 medförde en lägre försäljning av elektrisk energi än beräknat. Det boredde på mild väderlek, försämrad industrikonjunktur, mindre kraftköp från företag med egna vattenkrafttillgångar och på effekter av energisparkampanjen. Intäkterna blev härigenom lägre än vattenfallsverket hade förutsetts. Begränsad drifttillgänglighet hos kärnkraftblocken[1] i Ringhals påverkade kostnaderna, eftersom produktionsbortfallet måste ersättas med kraftproduktion i oljebaserade anläggningar och genom inköp av kraft. Oljekraftproduktionen kunde dock hållas nere till följd av den lägre försäljningsvolymen. Kostnadena för tjänster och material steg även på grund av pris- och lönehöjningar. Efter avskrivningar och finansiella poster m. m. men före bokslutsdispositioner och kommunala skatter visade verksamheten ett resultat av 612 milj. kr., vilket är 102 milj. kr. bättre än föregående budgetår. Efter upplösning av lagerreserven med 50 milj. kr. och efter skatter återstod ett nettoöverskott om 634 milj. kr., vilket i överensstämmelse med fastställt avkastningskrav svarar mot en förräntning med 7,25 % av det disponerade statskapitalet.

Antalet anställda i tjänst hos vattenfallsverket vid slutet av budgetåret 1974/75 var 11 384 mot 11 164 budgetåret 1973/74 och 10 628 budgetåret 1972/73. Antalet anställda har således fortsatt

[1] Block används som benämning på en enhet värmekälla (t. ex. reaktor) jämte turbiner och generatorer. En enhet bestående av enbart turbin och generator benämns aggregat.

att stiga. Personalförstärkningarna har i första hand berört verkets byggande avdelningar. Även drift- och administrationsavdelningarna har krävt ökade personalresurser bl. a. för drift av tillkommande värmekraftanläggningar samt för planering, projektering och kontroll av byggnadsverksamheten.

Den för vattenfallsverket totala belastningen och totalt disponibla energin under de tre senaste budgetåren framgår av följande sammanställning.

	1972/73	1973/74	1974/75
Belastning (i GWh)[1]			
Fasta leveranser:			
Industri	10 040	10 820	11 390
Kommunikationer	1 400	1 480	1 470
Kraftföretag	18 350	19 720	21 150
Egen detaljdistribution	1 780	1 890	2 120
Övriga konsumenter	390	350	350
Överföringsförluster och reservkraft	2 480	2 530	2 830
Summa fasta leveranser	**34 440**	**36 790**	**39 310**
Leverans av tillfällig kraft inom och utom landet inkl. överföringsförluster	4 360	3 520	2 240
Total belastning	**38 800**	**40 310**	**41 550**
Disponibel energi (i GWh)			
Vattenkraft	30 960	30 300	30 920
Värmekraft exkl. kärnkraft	2 960	3 830	2 670
Kärnkraft	—	—	2 050
Import	3 470	4 030	3 710
Inköpt kraft från svenska leverantörer	1 410	2 150	2 200
Total disponibel energi	**38 800**	**40 310**	**41 550**

[1] 1 GWh (gigawattimme) = 1 milj. kilowattimmar.

Vattenfallsverkets försäljning under budgetåret 1974/75 av normalkraft (fasta leveranser exkl. överföringsförluster) ökade med 6,5 %. Ökningstakten var något lägre än under närmast föregående budgetår, då den uppgick till 7,1 %. Verkets leveranser till industrin ökade med 5,3 % mot 5,4 % under budgetåret 1973/74. För flera industrigrupper — speciellt massa- och pappersindustri samt stålindustri var ökningstakten högre än under budgetåret 1973/74. För andra grupper — t. ex. andra metallverk och malmgruvor — var den betydligt lägre.

Även försäljningen till kraftföretag ökade något långsammare än under föregående budgetår beroende på att exporten och leveranserna till samkörande företag minskade kraftigt. Leveranserna till inhemska återdistributörer liksom förbrukningen inom vattenfallsverkets egen detaljdistribution ökade däremot med resp. 11,8 % och 12 %.

Under budgetåret 1974/75 togs i drift nya vattenkraftanläggningar med en medelårsproduktion av 520 GWh. Den totala produktionen av vattenkraft var 620 GWh högre än under budgetåret 1973/74. Produktionen av värmekraft ökade med 890 GWh till sammanlagt 4 720 GWh. Kärnkraftverket i Ringhals svarade för 2 050 GWh. Därigenom kunde produktionen av fossileldad värmekraft minskas jämfört med budgetåret 1973/74.

Vattenfallsverkets investeringsanslag och medelsförbrukning under budgetåren 1972/73—1974/75 redovisas i följande sammanställning (i 1 000-tal kr.).

	Ingående behållning	Anslag	Medelsförbrukning	Utgående behållning
1972/73	58 323	1 328 000	1 257 704	128 619
1973/74	128 619	1 418 000	1 384 993	161 626
1974/75	161 626	1 648 900	1 638 530	171 996

Från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. hade för budgetåret 1974/75 anvisats sammanlagt 1 648,9 milj. kr., varav 168,9 milj. kr. på tilläggsstat I (prop. 1974: 170, NU 1974: 56, rskr 1974: 396). Anslagshöjningen motiverades av kostnadsökningar för det tidigare beslutade investeringsprogrammet. Den för samma år fastställda investeringsramen var 1 635 milj. kr. Vattenfallsverket tog dessutom i anspråk 2,7 milj. kr. av anslagsreserven. Medlen hade ställts till verkets förfogande för tidigareläggning av vissa investeringsobjekt.

Statens vattenfallsverk

Allmänna energifrågor

I anslagsframställningen för budgetåret 1976/77 redovisar statens vattenfallsverk inledningsvis sin syn på nuvarande och framtida förhållanden på energiområdet. Vad särskilt gäller förbrukningen av och försörjningen med elektrisk energi framhåller verket i korthet följande.

De energipolitiska beslut som fattades av riksdagen i maj 1975 innebär bl. a. att tillväxten i energikonsumtionen bör begränsas till 2 % per år — med år 1973 som basår — fram till år 1985. Förbrukning av elektrisk energi under samma period bedöms dock komma att öka med 6 % per år. Viljeinriktningen är att på sikt stabilisera energikonsumtionen på en konstant nivå. Med hänsyn till de väsentliga fördelar som den elektriska energin har, är det enligt vattenfallsverkets uppfattning sannolikt att elkonsumtionen inom överskådlig tid kommer att öka, även om den totala energiförbrukningen stabiliseras på en konstant nivå.

Den totala förbrukningen av elektrisk energi i Sverige under budget-

året 1974/75 uppgick till ca 80 TWh[1], vilket innebär en ökning med 5,6 % jämfört med budgetåret 1973/74. Det är inte möjligt att dra några slutsatser härav beträffande elkonsumtionens utveckling. Förhållandena under budgetåret 1973/74 var onormala på grund av oljekrisen. En ovanligt mild vinter påverkade energikonsumtionen under budgetåret 1974/75. Det är vidare ovisst i vilken utsträckning konsumtionen har påverkats av det energisparande som oljekrisen utlöste, av den pågående energisparkampanjen och av de energisparstimulerande åtgärder som har beslutats av statsmakterna. Vattenfallsverket anser att en ökning av elkonsumtionen med 6 % per år är en rimlig framtidsbedömning, även om en snabbare ökning inte kan betraktas som utesluten.

Statsmakterna har anvisat följande ramar för hur behovet av elektrisk energi skall tillgodoses år 1985.

	Produktion i befintliga eller beslutade kraftstationer, TWh	Tillskott fram till år 1985, TWh
Vattenkraft	61,0	5,0
Kärnkraft	53,0	10,0
Kraftvärme, mottryck	8,5	6,5
Industriellt mottryck	3,5	4,5
Övrig värmekraft	7,0	—
	133,0	**26,0**

Ökningen av vattenkraft med 5 TWh är avsedd att komma till stånd genom kompletterande utbyggnader i redan exploaterade vattendrag. Enligt vattenfallsverkets mening är de praktiska möjligheterna att till år 1985 hinna bygga ut vattenkraftanläggningar för en produktion av 5 TWh per år synnerligen små i beaktande av de undantag från prövning enligt vattenlagen som riksdagen har gjort för huvuddelen av landets outnyttjade vattenkrafttillgångar.

Vattenfallsverket har sedan länge undersökt möjligheterna att genom samarbete med intressenter med behov av varmvatten eller ånga åstadkomma ett bättre utnyttjande av primärenergin än i kondenskraftverk. Tillsammans med Norrköpings och Uppsala kommuner driver verket sålunda kraftvärmeverk, som producerar både elektrisk energi och hetvatten för fjärrvärme. Preliminära överenskommelser om utbyggnad av kraftvärmeverk föreligger också med Luleå och Eskilstuna kommuner. Möjligheterna att installera fler anläggningar av detta slag är beroende av kommunernas utbyggnad av fjärrvärmenät och industrins behov av ånga. Av betydelse i sammanhanget är huruvida framställning av elektrisk energi och hetvatten för fjärrvärme i kraftvärmeverk är ekonomiskt

[1] 1 TWh (terawattimme) = 1 000 milj. kilowattimmar.

konkurrenskraftigt jämfört med andra alternativ. Om kostnaderna för kraftvärmeverk är högre kan det inte förväntas att sådana anläggningar skall bli utbyggda med mindre än att statsmakterna vidtar ekonomiska stimulansåtgärder.

Vattenfallsverket samverkar inom Centrala Driftledningens (CDL) ram med Svenska Värmeverksföreningen för att utvärdera vilken omfattning den fortsatta utbyggnaden av kraftvärmeverk bör ha. I samarbete med andra företag utreder och projekterar verket även konkreta anläggningar. Bl. a. undersöks möjligheterna att försörja i första hand Stockholms- och Göteborgsregionerna med kärnenergibaserad fjärrvärme. Verket anser att det i praktiken kommer att visa sig svårt att till rimliga kostnader nå det av statsmakterna uppsatta målet att ytterligare 6,5 TWh elektrisk energi skall kunna produceras i kraftvärmeverk år 1985.

Industriella mottrycksanläggningar kommer vanligen till utan medverkan från de stora kraftproducenterna. Även om det vore teoretiskt möjligt att erhålla ett tillskott om 4,5 TWh elektrisk energi från sådana anläggningar behöver enligt verkets uppfattning stimulansåtgärder utöver nuvarande stöd till energibesparande investeringar inom näringslivet sättas in för att detta resultat skall kunna uppnås.

Möjligheterna att under den aktuella perioden utveckla nya alternativ för produktion av elektrisk energi, som kan ge väsentliga bidrag till elförsörjningen före år 1985, anser vattenfallsverket vara mycket små. Om det, som verket befarar, skulle bli svårt att fullfölja statsmakternas intentioner beträffande vissa delar av utbyggnadsprogrammet och om ytterligare tillskott av kärnkraft inte kan komma i fråga, kommer resurserna för elproduktion i landet att bli otillräckliga. Det blir i så fall nödvändigt att bygga kondenskraftverk baserade på kol eller olja, i den mån det inte visar sig möjligt och ekonomiskt rimligt att importera el.

Vattenfallsverket avser att inför 1978 års energipolitiska beslut förbereda flera tänkbara alternativ för elproduktion för att önskad handlingsfrihet skall föreligga. Bl. a. kommer att undersökas förutsättningarna för att förlägga kärnkraftverk i berg eller under jord.

En av huvuduppgifterna för företag som driver kärnkraftverk är att trygga försörjningen med kärnbränsle. Det svenska behovet av uran synes bli väl tillgodosett dels genom tecknade kontrakt, dels genom den planerade utvinningen av uran i Ranstad. Anrikningstjänster har upphandlats i Förenta staterna och i Sovjetunionen. Kapacitet för bränsletillverkning finns inom landet. Genom sitt engagemang i Svensk Kärnbränsleförsörjning AB och i Ranstadsprojektet och genom egna åtgärder tar vattenfallsverket sin del av ansvaret för den långsiktiga försörjningen med kärnbränsle.

Behovet av upparbetningstjänster för utbränt bränsle är täckt genom kontrakt till mitten av 1980-talet.

Vattenfallsverkets delägarskap i Oljeprospektering AB, Petroswede AB och Östgas AB samt verkets intresse att gå in som delägare i Svenska Petroleum AB utgör led i strävan att åstadkomma en tryggare försörjning på kolväteområdet.

Vattenfallsverket utvärderar kontinuerligt nya tekniska metoder för energiförsörjning. Utvecklingsinsatser görs både i egen regi och genom bidrag till andra institutioners forskningsarbete. Ett exempel på det senare är den forskning om kärnkraftens säkerhet som numera bedrivs av statens kärnkraftinspektion.

Till vattenfallsverkets egna insatser hör utveckling av metoder som höjer drifttillgängligheten i kraftstationer och utveckling av system för bättre driftövervakning. Vidare förbättras nätdriften för undvikande av storstörningar, studeras åtgärder för att minska antalet elektriska olycksfall och undersöks det elektriska fältets inverkan på människan.

På energianvändningsområdet studeras nya elvärmelösningar, — bl. a. med värmepumpinstallationer — metoder att återvinna energi, nya metoder att utnyttja värmekraftverkens överskottsenergi, möjligheter att lagra energi etc.

Vattenfallsverket studerar och lämnar stöd även till forskning som är inriktad på att utveckla nya energikällor. Sålunda prövas möjligheterna att utnyttja vindkraft. Verket följer i övrigt inhemska och internationella utvecklingsinsatser avseende exempelvis solenergi, geotermisk energi och fusionsenergi.

Debatten både i Sverige och utomlands om kärnkraften har berört fem för säkerheten väsentliga områden, nämligen kärnkraft i normal drift, haverier i kärnkraftverk, sabotage, bränsle- och avfallshantering samt spridning av plutonium.

Vad gäller kärnkraftverk i normal drift torde flertalet kritiker i dag medge att förekommande radioaktiva utsläpp sker under betryggande kontroll och att dessa utsläpp är mycket små i jämförelse med naturens egen radioaktiva strålning eller annan strålning, som hänger samman med den tekniska utvecklingen.

Den tekniskt komplicerade utbyggnaden av kärnkraftverk nödvändiggör omfattande och noggrann material- och tillverkningskontroll och funktionsprovning. Trots detta måste man räkna med att fel av olika slag uppträder under anläggningens första år.

Fel som har inträffat i utländska och svenska kärnkraftverk har fått stor publicitet i massmedia. Flertalet fel har dock berört anläggningsdelar, som inte påverkar säkerheten men begränsar anläggningens produktionsförmåga. Svårigheter och förseningar som har drabbat svenska kärnkraftverk har väsentligen berott på fel i turbin- och generator-

systemen. Enligt statens kärnkraftinspektion har det inte förekommit några säkerhetsrisker. Erfarenheterna från idrifttagning av nya stora konventionella värmekraftaggregat tyder på att det krävs en intrimningsperiod av ca tre år innan begynnelseproblemen har övervunnits. Vattenfallsverket räknar därför med lägre tillgänglighet under de tre första åren efter kommersiell idrifttagning. Erfarenheterna i Sverige hittills ger inte anledning till att ändra bedömningarna att ett kärnkraftverk efter intrimningsperioden bör producera ca 70 % av den energimängd som teoretiskt skulle kunna produceras om anläggningen gick helt utan fel och inte behövde ställas av för underhåll och bränslebyte.

De åtgärder som har redovisats i rapporten Åtgärder mot sabotage vid värmekraftverk håller på att genomföras.

Beträffande bränsle- och avfallshantering pågår f. n. ett omfattande internationellt forsknings- och utvecklingsarbete. En särskild utredning — den s. k. Aka-utredningen — studerar olika aspekter rörande omhändertagande och slutlig deponering av aktivt avfall.

Frågor som rör risken för spridning av plutonium måste lösas inom ramen för internationellt samarbete.

En sammanfattande bedömning av kärnkraftens för- och nackdelar visar enligt vattenfallsverkets bestämda uppfattning att kärnkraften f. n. är det bästa alternativet när det gäller landets försörjning med elektrisk energi.

Eldistributionens organisation och ägarförhållanden har stor betydelse för en nationalekonomiskt riktig utveckling på energiområdet. De senaste energipolitiska besluten har ytterligare understrukit detta.

Eldistributionsföretagen måste enligt vattenfallsverkets mening ha kompetens att ta ställning i åtskilliga frågor såsom prissättning av el, planering av energidistributionssystemens utveckling, central eller lokal produktion av el och värme etc. Framtidens eldistributionsföretag måste ha en sådan struktur att de med hjälp av egen eller utomstående expertis aktivt kan medverka i de olika beslut i energifrågor som behöver fattas inom den aktuella regionen. En kunnig företagsledning och väl utbildad personal krävs också för att distributionsverksamheten skall kunna drivas rationellt. Eftersom detta för med sig förhållandevis höga fasta kostnader behöver distributionsföretagen vara av viss minimistorlek.

Utmärkande för dagens eldistribution är bl. a. de stora kostnadsskillnaderna mellan tätortsdistribution och lands- och glesbygdsdistribution. När de framtida distributionsföretagen utformas bör det vara en strävan att låta såväl tätt som glest befolkade distributionsområden ingå i samma företag. Detta skulle möjliggöra en bättre tariffutjämning än hittills.

Regionala distributionsföretag är det organisationsalternativ som enligt vattenfallsverket uppfyller de flesta uppställda krav. De regionala distributionsföretagen bör kunna variera i storlek beroende på den aktuella situationen inom olika regioner. Eftersom flera intressenter är aktivt engagerade i eldistributionen inom många regioner är bolag ofta den lämpligaste företagsformen.

Vattenfallsverket har redan en betydande eldistribution i detaljledet. Det är därför naturligt att verket deltar i omstruktureringen på eldistributionsområdet.

Elförsörjningen

Produktionen av elektrisk energi i landet samt import budgetåret 1974/75 uppgick till 84 740 GWh[1], vilket innebär en ökning med drygt 3 000 GWh jämfört med närmast föregående budgetår. Under budgetåret 1974/75 tillkom nya vattenkraftanläggningar med en produktion av ca 1 300 GWh under ett år med normal vattentillgång. Den totala produktionen av vattenkraft var dock 2 840 GWh högre än budgetåret innan, vilket till stor del förklaras av den goda vattentillgången. Nederbörden uppgick till 120 % av normal nederbörd mot endast 92 % under budgetåret 1973/74.

Produktionen av fossileldad kraft — huvudsakligen oljebaserad — under budgetåret 1974/75 minskade med ca 3 000 GWh jämfört med budgetåret 1973/74. Produktionen av kärnkraft ökade med ca 3 250 GWh till totalt närmare 5 500 GWh. Två kärnkraftblock[2] om tillsammans 1 400 MW[3] togs i kommersiell drift, nämligen Oskarshamn B 2 och Ringhals B 2. Vidare har provdriften av kärnkraftblocken Ringhals B 1 och Barsebäck B 1 påbörjats. Sedan även dessa båda block har tagits i kommersiell drift uppgår den totala kärnkrafteffekten i landet till 3 180 MW.

Importen av elektrisk energi — huvudsakligen vattenkraft från Norge — under budgetåret 1974/75 minskade obetydligt i förhållande till budgetåret 1973/74. Utbytet med grannländerna resulterade i en nettoimport av 2 080 GWh mot 1 050 GWh budgetåret innan.

Elkonsumtionen i landet inkl. överföringsförluster ökade med 5,6 % under budgetåret 1974/75 till totalt 80 270 GWh. Exporten, som huvudsakligen gick till Finland, uppgick till 4 070 GWh.

Oljekrisen och en mycket aktiv sparkampanj begränsade elkonsumtionen starkt i början av år 1974. Denna utveckling fortsatte under hela kalenderåret till följd av bl. a. att vintern var mild. Utvecklingen under

[1] 1 GWh (gigawattimme) = 1 milj. kilowattimmar.
[2] Block används som benämning på en enhet av värmekälla (t. ex. reaktor) jämte turbiner och generatorer. En enhet bestående av enbart turbin och generator benämns aggregat.
[3] MW (megawatt) = 1 000 kilowatt.

budgetåret 1974/75 antyder att elkonsumtionen trots försämrad industrikonjunktur ökade kraftigt under det första halvåret 1975. Ökningen i förhållande till det första halvåret 1974 var 9,1 %. Med kalenderåret 1973 som basår har elkonsumtionen fram till den 1 juli 1975 ökat med en årlig tillväxttakt av ca 2,3 %. Dessa båda exempel visar att det f. n. är svårt att dra några slutsatser om den fortsatta utvecklingen.

Parallellt med energiprognosutredningen (I 1972: 03) gjorde CDL åren 1973 och 1974 en översyn av sin elkonsumtionsprognos från våren 1970. Två olika utvecklingsalternativ har studerats. I båda alternativen har förutsatts att kärnkraftutbyggnaden kommer att fortsätta och att detta leder till en gynnsam prisutveckling för el jämfört med andra energiformer. Alternativen skiljer sig främst genom olika antaganden om industriproduktionens tillväxt och samhällsekonomins utveckling i övrigt. Enligt det högre prognosalternativet skulle elkonsumtionen inkl. överföringsförluster år 1985 uppgå till 190 TWh. Motsvarande siffra enligt det lägre alternativet är 165 TWh. Den genomsnittliga konsumtionsökningen under perioden 1970—1985 enligt de båda alternativen uppgår till resp. 7,5 % och 6,5 % per år.

I prop. 1975: 30 om energihushållning m. m. har som mål angetts en elkonsumtion år 1985 av ca 160 TWh.

Vattenfallsverket har under våren 1975 sett över prognosen för belastningsutvecklingen t. o. m. år 1985 inom sitt distributionsområde. Prognosen grundar sig i stor utsträckning på information om enskilda större abonnenters planer och bedömningar liksom på material av mera allmän karaktär från CDL, energiprognosutredningen m.m.

Svårigheterna att bedöma elkonsumtionens framtida utveckling är utomordentligt stora. Det är inte möjligt att med någon större noggrannhet ange vilken effekt planerade energipolitiska åtgärder kommer att få och framför allt hur snabbt de kan påverka elkonsumtionen. Denna osäkerhet gäller också effekten av aktuella prishöjningar och höjningen av elskatten. Till detta kommer den mera normala prognososäkerhet som beror på svårigheterna att rätt bedöma hur sådana för elkonsumtionstillväxten betydelsefulla faktorer som folkmängd, industriproduktion, bostadsbyggande och andra investeringar kommer att utvecklas på sikt.

Vattenfallsverket ansluter sig t. v. till åsikten att det med föreslagna åtgärder blir möjligt att hålla elkonsumtionen på den i propositionen angivna nivån. Verket vill emellertid också erinra om uttalandena att energisparande inte får vara det under alla förhållanden primära målet. Energipolitiken bör liksom hittills utformas som en underordnad del av samhällspolitiken. Dess huvudsyfte bör vara att rationellt trygga tillförseln av de energikvantiteter som behövs vid en utveckling enligt de mål som statsmakterna bestämmer på olika områden. En hög planeringsberedskap måste därför upprätthållas.

Vattenfallsverkets prognos avser som vanligt försäljningen av elektrisk energi under medelårsförhållanden beträffande vattenkrafttillgången.

Prognosöversynen har såvitt avser vattenfallsverkets leveranser till industrin lett till en mindre höjning jämfört med fjolårets prognos. Industrins elförbrukning beräknas öka med 7,5 % per år under perioden 1973—1980 och med 5,7 % per år under perioden 1980—1985. Järn- och stålverk förutses få den kraftigaste ökningen.

Förra årets prognos för elförbrukningen inom samfärdselsektorn, som domineras helt av statens järnvägar, är praktiskt taget oförändrad. Förbrukningen väntas öka med i genomsnitt 2 % per år.

Vad gäller leveranserna till konsumentgruppen kraftföretag m. m., som består av större och mindre kraftföretag, tätorts- och landsbygdsdistribution inkl. vattenfallsverkets egen detaljdistribution samt export, har prognosöversynen resulterat i en betydligt lägre elförbrukning än verket tidigare har räknat med. Differensen år 1976 uppgår till ca 1 000 GWh och år 1983 till över 6 000 GWh. Den genomsnittliga tillväxten under perioden 1973—1983 har därigenom sänkts från 8,8 % per år till 7,3 % per år. Sänkningen motiveras i hög grad av att bostadsbyggnadsprogrammen — inte minst i de större tätortsområdena — och den kommunala investeringsverksamheten har skurits ner. Vidare har elenergins konkurrensförmåga gentemot oljan försämrats till följd av de senaste höjningarna av eltariffer och energiskatter, vilket torde göra övergång från oljeeldning till elvärme mindre attraktiv. Effekterna av information och stödåtgärder för att minska energiförbrukningen har också beaktats i den nya prognosen.

Liksom i förra årets prognos räknar vattenfallsverket med ett pålägg för överföringsförluster m. m. av ca 8 % under hela den studerade perioden.

Översynen har gett en prognos för den totala belastningen inom vattenfallsverkets distributionsområde år 1980 på 56 100 GWh inkl. tillägg för oförutsett och överföringsförluster och på 77 300 GWh år 1985. Detta motsvarar en årlig belastningsökning med 7,4 % under perioden 1973—1980 och med 6,6 % under perioden 1980—1985. Under hela perioden 1973—1985 blir tillväxten 7 % per år, vilket är någon procentenhet högre än som har angetts för elkonsumtionen i landet som helhet. Skillnaden beror framför allt på den utbyggnad av energikrävande industrier som förutses inom verkets distributionsområde. Jämfört med förra årets prognos har översynen lett till en sänkning av belastningsnivån år 1983 med sammanlagt 6 100 GWh.

Utbyggnadsprogram

Under budgetåret 1974/75 togs i drift vattenkraftstationerna Vittjärv och Porjus (ombyggd) i Luleälven och Rebnis inkl. reglering av Rebnisjaure i Skellefteälven, kärnkraftblocket Ringhals B 2, ett oljeeldat kondenskraftblock i Marviken samt en gasturbin i resp. Hallstavik och Gunnarsbo.

Tidigare beslutade och nu föreslagna produktionsanläggningar framgår av följande sammanställning.

Utbyggnadsobjekt	Älv/förläggningsort	Planerad idrifttagning budgetår
Tidigare beslutade		
Kärnkraft, block 1	Ringhals	1975/76
Gasturbiner, 3 och 4	Lahall	1975/76
Gasturbiner, 1 och 2	Stallbacka	1975/76
Torpshammar, aggregat 2	Gimån	1975/76
Randi	Lilla Lule älv	1976/77
Ritsem	Luleälven	1977/78
Kärnkraft, block 3	Ringhals	1977/78
Juktan	Umeälven	1977/78
Harsprånget, aggregat 4	Luleälven	1978/79
Kärnkraft, block 1	Forsmark	1978/79
Åsele	Ångermanälven	1979/80
Porjus, aggregat 12	Luleälven	1979/80
Kärnkraft, block 4	Ringhals	1979/80
Harsprånget, aggregat 5	Luleälven	1979/80
Stenkullafors	Ångermanälven	1980/81
Kärnkraft, block 2	Forsmark	1980/81
Ligga, aggregat 3	Luleälven	1980/81
Kärnkraft, block 3	Forsmark	1982/83
Nu föreslagna		
Söderfors	Dalälven	1978/79
Sädva	Skellefteälven	1979/80
Näs (ombyggnad)	Dalälven	1979/80

I anslagsskrivelsen för budgetåret 1975/76 anmälde vattenfallsverket planer på en fortsatt utbyggnad av kärnkraftverket i Forsmark, där två block f. n. är under uppförande. Pågående utbyggnad sker i samarbete med Mellansvensk Kraftgrupp AB (MKG)[1] genom Forsmarks Kraftgrupp AB (FKA), i vilket verket förvaltar 74,5 % av aktierna. Riksdagen har anvisat medel för innevarande budgetår till projektering av den fortsatta utbyggnaden. Denna omfattar enligt planerna ytterligare två block om vartdera 1 000 MW. Det första av dessa avses bli taget i drift under budgetåret 1982/83. Intressenterna i FKA har träffat överenskommelse om att bolaget skall bygga och driva även de båda tillkom-

[1] Gullspångs Kraft AB, Krångede AB, Stora Kopparbergs Bergslags AB, AB Svarthälsforsen och Värmlandskraft-Forsmarksdelägarna AB.

mande blocken under förutsättning att statsmakternas beslut ger utrymme härför.

Den närmare innebörden av överenskommelsen framgår av ett mellan parterna ingånget konsortialavtal. Avtalet blir för vattenfallsverkets del bindande först genom regeringens godkännande. Om detta inte erhållits inom tolv månader efter avtalets undertecknande den 27 augusti 1975 äger MKG rätt att frånträda avtalet.

Ansökan om koncession för det tredje blocket vid Forsmark har ingetts och väntas bli beviljad i början av år 1976.

Med hänsyn till den planerade idrifttagningstidpunkten för block 3 och till arbetenas rationella bedrivande är det enligt vattenfallsverket angeläget att de egentliga byggnadsarbetena får påbörjas så snart koncession föreligger. Med hänvisning härtill har verket i skrivelse den 15 oktober 1975 hemställt att regeringen föreslår riksdagen att vid 1975/76 års riksmöte på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 medge regeringen att dels godkänna det nya konsortialavtalet mellan intressenterna i FKA, dels medge att de egentliga byggnadsarbetena för det tredje blocket vid Forsmark får påbörjas så snart koncession föreligger.

Föreliggande konsortialavtal reglerar det fortsatta samarbetet mellan vattenfallsverket och MKG, vars nuvarande intressenter skall vara de enda aktieägarna i MKG, för att under förutsättning av statsmakternas beslut genom FKA som en andra utbyggnadsetapp bygga ut den under byggnad varande kärnkraftstationen vid Forsmark med ytterligare två aggregat om vartdera ca 1 000 MW och därefter äga och driva dessa aggregat. Det tredje aggregatet planeras bli taget i drift budgetåret 1982/83. Tidpunkten för idrifttagning av det fjärde aggregatet bestäms av verket. Forsmarksstationen är planerad för utbyggnad av ytterligare aggregat av minst den angivna storleken.

FKA:s aktiekapital skall vara fördelat mellan parterna i samma proportioner som nu, dvs. staten skall äga 74,5 % och MKG 25,5 %. Utöver de förpliktelser som bestämmelserna i bolagsordningen om hembud m. m. ålägger aktieägare i FKA har parterna åtagit sig att inte bjuda ut eller anta anbud på aktiepost, förrän den andra parten haft tillfälle att ta ställning till om han önskar förvärva aktieposten ifråga.

FKA:s styrelse skall liksom nu bestå av fem ordinarie ledamöter och tre suppleanter. Vattenfallsverket utser tre av de ordinarie ledamöterna och två av suppleanterna. Styrelsens ordförande utses på förslag av verket och vice ordföranden på förslag av MKG.

Arbetet att genomföra utbyggnaden av det tredje och det fjärde aggregatet skall uppdras åt vattenfallsverket. Under den tid planering, projektering och byggande pågår skall finnas en byggnadsdelegation som bl. a. skall samordna parternas önskemål beträffande anläggningens tekniska utformning. Vattenfallsverket skall vidare svara för kraftstationens drift och underhåll med tillhörande inköps-, personal- och övriga förvaltnings-

frågor samt handha FKA:s allmänna administration. För samordning av parternas önskemål i dessa avseenden och beträffande stationens körning, fördelning av rörliga kostnader m. m. skall finnas en driftdelegation.

Vid den nu aktuella utbyggnadsetappen skall markområde, vägar, kraftstationens anslutning till nätet, hamn och övriga för flera aggregat gemensamma permanenta serviceanordningar byggas ut i den utsträckning som bedöms ekonomiskt med hänsyn till planerna på kraftstationens fortsatta utbyggnad.

Var och en av parterna skall äga rätt till så stor andel av de båda aggregatens uttagbara effekt som svarar mot hans andel av aktiekapitalet.

Anläggningskostnaderna och kostnaden för den första omgången bränsle skall bestridas dels med inbetalt aktiekapital, dels med lån på den allmänna kapitalmarknaden mot säkerhet av penninginteckningar i FKA:s fasta och lösa egendom eller mot säkerheter som parterna ställer. Säkerhet av sistnämnda slag skall fördelas mellan parterna i förhållande till deras aktieinnehav. Parterna har förbundit sig att biträda beslut om att öka aktiekapitalet och att teckna nya aktier i proportion till aktieinnehavet i det fall aktiekapitalet behöver ökas med hänsyn till lånemöjligheterna. Om lån från utomstående inte kan erhållas i rätt tid eller på rimliga villkor är parterna enligt avtalet skyldiga att lämna lån till FKA, likaledes i proportion till aktieinnehavet. Sådana lån skall om inte annat överenskommes löpa med ränta motsvarande riksbankens officiella diskonto ökat med två procentenheter.

Stora Kopparbergs Bergslags AB har förhandlat och träffat överenskommelse med vattenfallsverket om gemensam utbyggnad av Söderfors kraftstation i Dalälven och reglering av Hedesundafjärden. Vattendomstolen har lämnat tillstånd till utbyggnaden. Det har därvid förutsatts att arbetena skall vara utförda före utgången av år 1978. Stationen får en effekt av 20 MW och ger en årsproduktion av 100 GWh. För att stationen skall kunna färdigställas till budgetåret 1978/79 behövs begynnelseanslag redan under budgetåret 1975/76.

Statsmakternas beslut med anledning av prop. 1975: 30 om energihushållning m. m. innebär bl. a. att vattenkrafttillgångar skall byggas ut för en årsproduktion av ytterligare 5 TWh fram till år 1985. Detta förutsätts kunna ske genom utbyggnad av ett stort antal restobjekt i redan exploaterade älvar. Mot denna bakgrund avser vattenfallsverket att tillsammans med Skellefteå kommun och Boliden AB bygga ut Sädva kraftstation och utöka regleringen av Sädvajaure i Skellefte älv. Om planerna fullföljs kommer anläggningen att byggas ut av Rebnis Kraft AB, i vilket verket förvaltar 52 % av aktierna. Stationen får ett effekttillskott av 40 MW och ger en ökad årsproduktion av 115 GWh. Anläggningen avses bli färdigställd till budgetåret 1979/80. Härför behövs begynnelseanslag under budgetåret 1976/77.

Kraftstationen Näs i Dalälven togs i drift vid sekelskiftet

Energibalanser budgetåren 1977/78–1983/84 (i TWh)

	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84
Prima förbrukning enligt normalårsprognosen inkl. tillkommande prima förbrukning (0,5 TWh) vid exceptionella torrårsförhållanden	47,2	50,7	54,6	58,8	63,0	67,0	71,3
Försäljning till andra kraftföretag inkl. export	2,7	3,1	2,2	1,3	2,4	2,7	2,0
Summa förbrukning	**49,9**	**53,8**	**56,8**	**60,1**	**65,4**	**69,7**	**73,3**
Krafttillgång från egna befintliga och beslutade vattenkraftanläggningar, medelår	29,2	29,6	29,7	30,1	30,2	30,2	30,2
Krafttillgång från föreslagna nya vattenkraftanläggningar, medelår	—	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Krafttillgång från egna befintliga och beslutade värmekraftanläggningar vid medeltillgänglighet							
fossileldad kraft	13,1	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5	13,5
kärnkraft	11,3	17,8	22,6	27,1	28,0	31,6	33,5
Krafttillgång från föreslagna nya värmekraftanläggningar vid medeltillgänglighet							
fossileldad kraft	—	—	—	—	—	—	—
kärnkraft	—	—	—	—	—	—	—
Köp från andra kraftföretag inkl. import	5,6	5,7	5,0	4,1	4,1	5,5	5,6
Brist enligt energikriteriet	—	—	—	—	**0,1**	—	**1,7**

Effektbalanser budgetåren 1977/78–1983/84 (i MW)

	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84
Den prima förbrukningens maximalvärde	8 550	9 230	9 980	10 800	11 570	12 310	13 110
Försäljning till andra kraftföretag inkl. export	193	258	200	25	300	300	150
Summa belastning	**8 743**	**9 488**	**10 180**	**10 825**	**11 870**	**12 610**	**13 260**
Installerad effekt i egna befintliga och beslutade vattenkraftanläggningar	6 107	6 867	7 333	7 779	7 779	7 779	7 779
Installerad effekt i föreslagna nya vattenkraftanläggningar	—	20	51	51	51	51	51
Installerad effekt i egna befintliga och beslutade värmekraftanläggningar							
fossileldad kraft	2 468	2 468	2 468	2 468	2 468	2 468	2 468
kärnkraft	1 580	3 165	4 080	4 750	4 750	4 750	5 495
Installerad effekt i föreslagna nya värmekraftanläggningar							
fossileldad kraft	—	—	—	—	—	—	—
kärnkraft	—	—	—	—	—	—	—
Köp från andra kraftföretag	543	406	256	106	106	406	406
Summa installerad effekt	**10 698**	**12 926**	**14 188**	**15 154**	**15 154**	**15 454**	**16 199**
Effektreserv	1 955	3 438	4 008	4 329	3 284	2 844	2 939
D:o i % av prima förbrukningens maximalvärde	22,9	37,2	40,2	40,1	28,4	23,1	22,4

och är utrustad med tretton aggregat. Dammen är i dåligt skick och bör enligt vattenfallsverket byggas om. Projektet redovisades i anslagsframställningen för innevarande budgetår. Det har visat sig lämpligt att i samband med ombyggnaden av dammen ersätta de fem äldsta och mest nedslitna aggregaten med ett nytt aggregat. Genom en samtidig dämningshöjning och förbättrad verkningsgrad ökar stationens effekt med 10 MW och årsproduktionen med 75 GWh. Ombyggnaden avses bli klar till budgetåret 1979/80. Härför behövs begynnelseanslag under budgetåret 1976/77.

Med de utbyggnader som vattenfallsverket nu föreslår utöver tidigare beslutade anläggningar erhålls energi- och effektbalanser i det statliga kraftsystemet enligt här redovisade sammanställningar.

Energibalanserna visar att det är möjligt att tillgodose den förutsedda förbrukningen av elektrisk energi t. o. m. budgetåret 1982/83 med befintliga, beslutade och nu föreslagna produktionsanläggningar. Till detta bidrar även vissa tillfälliga krafttillskott från andra kraftföretag inom landet. Bristen budgetåret 1983/84 kan enligt vattenfallsverket klaras med åtgärder som inte kräver begynnelseanslag under budgetåret 1976/77.

Från effektsynpunkt beräknas leveranssäkerheten bli tillfredsställande under samtliga redovisade budgetår.

Utöver här föreslagna utbyggnader redovisar vattenfallsverket följande beträffande pågående projektplanering.

I anslagsframställningen för innevarande budgetår anmälde vattenfallsverket också att verkets förhandlingar med Eskilstuna kommun hade lett till ett förberedande avtal om värmeleverans till kommunen från ett oljeeldat kraftvärmeverk, som skall ägas av verket. Enligt nuvarande prognos för elkonsumtionens utveckling behövs emellertid inte något krafttillskott före budgetåret 1983/84. Beslut att bygga ut kraftvärmeverket kan därför skjutas upp till en senare tidpunkt.

Med nuvarande höga oljepriser och med hänsyn till deras förväntade utveckling är någon utbyggnad av fossileldade kondenskraftverk inte aktuell. För att uppnå nödvändig flexibilitet i planeringen har vattenfallsverket emellertid förvärvat mark m. m. i Nynäshamn, vilken är avsedd för en sådan anläggning. Köpet förutsätter bl. a. att erforderliga tillstånd för utbyggnad erhålls. Verkets ansökan om lokaliseringstillstånd för en utbyggnad av fyra block om vardera 500 MW har dock avslagits, sedan Nynäshamns kommun och naturvårdsverket avstyrkt tillstånd att uppföra en fossileldad anläggning av denna storlek. Vattenfallsverket överväger att lämna in en ny ansökan för ett modifierat projekt i syfte att klarlägga möjligheterna att förlägga ett fossileldat kondenskraftverk till Nynäshamn.

I Göteborg pågår undersökningar om lämplig förläggningsplats för ett kol- eller oljeeldat kraftvärmeverk, som skall byggas gemensamt

av kommunen och vattenfallsverket. Utredningarna bedrivs i nuvarande skede helt av Göteborgs Energiverk.

Stockholms Kraftgrupp AB har avslutat den andra utredningsetappen beträffande projektering av ett kärnkraftvärmeverk i Haninge. Fortsatta studier, som kan avse bl. a. bergförläggning, kommer att bedrivas i den omfattning som är nödvändig för att ta fram behövligt underlag för statsmakternas ställningstagande till en eventuellt ny förläggningsplats för framtida kärnkraftblock.

Förhandlingar med Luleå kommun och Norrbottens Järnverk AB (NJA) har lett fram till en principöverenskommelse om utbyggnad av ett kraftvärmeverk om 110 MW i Luleå. Anläggningen avses bli färdigställd redan till budgetåret 1980/81. Anledningen härtill är att överskottsgas från industriprocesserna vid NJA kan tas till vara för produktion av el och värme och därmed ersätta annars behövlig olja. Vattenfallsverket avser att omkring årsskiftet 1975—1976 inkomma med ett konsortialavtal för godkännande och med begäran om begynnelseanslag.

AB Kattstrupeforsen, i vilket staten genom vattenfallsverket äger 55 % av aktierna och Östersunds Elektriska AB 45 %, planerar att bygga ut Granboforsen i Indalsälven. Granboforsen är det enda outbyggda fallet på sträckan Storsjön—havet. Anläggningen får ett effekttillskott av 24 MW och ger en ökad årsproduktion av 100 GWh. Vattenfallsverket avser att inkomma med ett konsortialavtal för godkännande och med begäran om begynnelseanslag efter det att pågående utredning rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland har avslutats.

Vattenfallsverket vill framhålla att vissa av här föreslagna och redovisade kraftvärmeverk och vattenkraftverk eventuellt inte kommer att ge normal förräntning på investerat kapital ens i jämförelse med fossileldade kondenskraftverk. Även det förhållandet att anläggningarna färdigställs tidigare än som behövs med hänsyn till leveranssäkerheten innebär ekonomiska uppoffringar för kraftstationsägaren.

I vattenfallsverkets projektreserv, som skall kunna tas in i utbyggnadsprogrammet under löpande budgetår om det är påkallat från kraftförsörjningssynpunkt eller av konjunkturmässiga skäl, ingår f. n. två gasturbiner om tillsammans ca 150 MW och oljelagringsanläggningar om tillsammans 750 000 m^3.

Med nuvarande prognos för elkonsumtionens utveckling väntas oljeeldade kraftstationer komma att utnyttjas i förhållandevis liten omfattning under återstoden av 1970-talet. Risken för ett extremt stort behov av energiproduktion i sådana anläggningar bedöms vara liten. Vattenfallsverket anser därför att något beslut om utbyggnad av ytterligare lagringsutrymmen för olja inte behöver fattas nu. Frågan bör dock prövas varje år.

För rationell elförsörjning mera ändamålsenliga projektreserver sak-

nas f. n. Handläggningen av tillståndsfrågorna beträffande vattenkraftstationerna Åsele och Stenkullafors kan eventuellt leda till att dessa projekt kommer att ingå i projektreserven under en del av budgetåret 1976/77.

Medelsförbrukning

Vattenfallsverkets investeringsram för budgetåret 1975/76 är fastställd till 1 734,5 milj. kr. Medelsbehovet beräknas nu till 1 934,5 milj. kr., vilket överstiger investeringsramen med 200 milj. kr. Större delen av det ökade medelsbehovet beror på löne- och prisstegringar.

För budgetåret 1976/77 har vattenfallsverket beräknat ett medelsbehov av 2 036 milj. kr. Fördelningen på olika typer av investeringsobjekt framgår av följande sammanställning, som också utvisar den verkliga medelsförbrukningen och det beräknade medelsbehovet för resp. budgetåren 1974/75 och 1975/76 (i milj. kr.).

	Verklig medelsförbrukning	Beräknad medelsförbrukning	
	1974/75	1975/76	1976/77
Vattenkraftanläggningar	342,7	363,4	432,7
Värmekraftanläggningar	871,2	903,9	875,8
Kärnbränsle	—	123,0	128,0
Distributionsanläggningar	385,1	471,3	526,4
Övriga ändamål	15,6	63,0	73,0
	1 614,6	**1 924,6**	**2 035,9**
Kanalanläggningar	23,9	9,9	0,1
	1 638,5	**1 934,5**	**2 036,0**

För vattenkraftanläggningar föreslår vattenfallsverket följande investeringsprogram (i 1 000-tal kr.).

	Summa anslagsbehov	Faktiskt utgift t. o. m. 1975-06-30	Beräknad medelsförbrukning	
			1975/76	1976/77
I. *Företag påbörjade före 1975-07-01*				
Ritsems kraftstation med Sitasjaure reglering	403 000	188 700	83 800	94 700
Torpshammars kraftstation, aggregat 2, jämte utökad korttidsreglering	25 000	17 200	6 800	900
Randi kraftstation med Randijaure reglering	157 000	77 500	61 100	13 200
Juktans pumpkraftstation	365 000	93 000	83 100	126 300
Harsprångets kraftstation, aggregat 4 och 5	305 000	18 900	48 100	63 600
Åsele kraftstation	107 000	7 000	7 200	19 600
Stenkullafors kraftstation	144 000	1 600	8 600	25 000
Kapitaltillskott för ersättningskraft m. m.			—1 000	— 900
Anläggningsmedel till regleringsföretag			7 900	7 100
Efterarbeten och skaderegleringar för idrifttagna vattenkraftanläggningar			28 300	7 300
			333 900	**356 800**

	Summa anslagsbehov	Faktiskt utgift t. o. m. 1975-05-30	Beräknad medelsförbrukning 1975/76	1976/77
II. *Företag som påbörjas 1975/76*				
Ligga kraftstation, aggregat 3	160 000		1 000	5 900
Porjus kraftstation, aggregat 12	127 000		14 300	28 900
Näs kraftstation, ombyggnad	60 000		4 900	16 100
Kapitaltillskott till Söderfors Kraft AB			9 300	22 000
			29 500	**72 900**
III. *Företag avsedda att påbörjas 1976/77*				
Kapitaltillskott till Rebnis Kraft AB (Sädva)				3 000
				3 000
			363 400	**432 700**

Redogörelse för Ritsems kraftstation med Sitasjaure reglering har lämnats i prop. 1971: 1 (bil. 15 s. 147) och i prop. 1972: 1 (bil. 15 s. 113). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 333 milj. kr., beräknas nu bli 403 milj. kr. Färdigställandet av anläggningen har senarelagts några månader och stationen planeras nu bli tagen i drift kring årsskiftet 1977—1978. Redogörelse för utbyggnad av Torpshammars kraftstation med ett andra aggregat jämte utökad korttidsreglering har lämnats i prop. 1972: 1 (bil. 15 s. 114). Anläggningskostnaden beräknas oförändrat till 25 milj. kr. Redogörelse för Randi kraftstation med Randijaure reglering har lämnats i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 125). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 107 milj. kr., beräknas nu bli 157 milj. kr. Redogörelse för Juktans pumpkraftstation har lämnats i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 125). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 285 milj. kr., beräknas nu bli 365 milj. kr. Färdigställandet av anläggningen har senarelagts några månader och stationen planeras nu bli delvis tagen i drift omkring årsskiftet 1977—1978 och i full omfattning våren 1978. Redogörelse för utbyggnad av Harsprångets kraftstation med ett fjärde och ett femte aggregat har lämnats i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 192) och i prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 508). Den sammanlagda anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 242 milj. kr., beräknas nu bli 305 milj. kr. Idrifttagningen av det fjärde aggregatet har senarelagts fem månader och planeras nu bli taget i drift under år 1978. Det femte aggregatet planeras bli taget i drift under år 1979. Redogörelse för Åsele kraftstation har lämnats i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 192). Anläggningskostnaderna, som tidigare har angetts till 78 milj. kr., beräknas nu bli 107 milj. kr. Redogörelse för Stenkullafors kraftstation har lämnats i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 192). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till

120 milj. kr., beräknas nu bli 144 milj. kr. Färdigställandet av de båda sistnämnda kraftstationerna bedöms enligt vattenfallsverket bli två år försenat beroende på att tillståndsfrågan ännu inte är avklarad. Stationerna planeras nu bli tagna i drift resp. åren 1979 och 1980. Kapitaltillskott för ersättningskraft m. m. avser återbetalning av tidigare lämnade delägarlån till AB Grytforsen, Bastusels Kraft AB, Rebnis Kraft AB och AB Umeforsen efter avdrag för delägarlån till Bergeforsens Kraft AB och AB Kattstrupeforsen för finansiering av kvarstående regleringskostnader och mindre kompletteringsåtgärder. Anläggningsmedel till regleringsföretag avser medel — huvudsakligen skadeersättningar — för anläggningar som har tagits i drift inom Dalälvens, Indalsälvens, Ångermanälvens, Umeälvens och Skellefteälvens flodområden. Härutöver behövs medel för en utökad reglering av Sädvajaure i Skellefteälven. Efterarbeten och skaderegleringar för idrifttagna vattenkraftanläggningar avser huvudsakligen kvarstående skaderegleringar. Redogörelse för utbyggnad av Ligga kraftstation med ett tredje aggregat har lämnats i prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 508). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 111 milj. kr., beräknas nu bli 160 milj. kr. Aggregatet planeras bli taget i drift under år 1980. Redogörelse för utbyggnad av Porjus kraftstation med ett tolfte aggregat har lämnats i prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 508). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 104 milj. kr., beräknas nu bli 127 milj. kr. Färdigställandet av aggregatet har senarelagts elva månader. Arbetena avses bli påbörjade i början av år 1976 och aggregatet planeras bli taget i drift under år 1980. Redogörelse för ombyggnad av Näs kraftstation har lämnats i prop. 1975/76:25 (s. 84). De egentliga byggnadsarbetena avses bli påbörjade sommaren 1976. Ett nytt aggregat planeras bli taget i drift i slutet av år 1978. Redogörelse för Söderfors Kraft AB, som vattenfallsverket avser att bilda tillsammans med Stora Kopparbergs Bergslags AB för gemensamt tillgodogörande av vattenkraften i Hedesundafjärdens utlopp vid Söderfors i Dalälven, har lämnats i prop. 1975/76: 25 (s. 86). Medelsbehovet avser kapitaltillskott till bolaget. Arbetena beräknas bli påbörjade under innevarande budgetår och stationen planeras bli tagen i drift i slutet av år 1978. Redogörelse för Rebnis Kraft AB, som verket har bildat tillsammans med Skellefteå kommun och Boliden AB för utbyggnad och drift av Rebnis kraftstation i Skellefteälven, har lämnats i prop. 1971: 145 (s. 49). Bolaget avser att fortsätta sin utbyggnadsverksamhet i övre Skellefteälven genom uppförande av Sädva kraftstation. Redogörelse härför har lämnats i det föregående. Arbetena avses bli påbörjade under budgetåret 1976/77 och stationen planeras bli tagen i drift under år 1979.

För värmekraftanläggningar föreslår vattenfallsverket följande investeringsprogram (i 1 000-tal kr.).

	Summa anslagsbehov	Faktisk utgift t. o. m. 1975-06-30	Beräknad medelsförbrukning 1975/76	1976/77
I. *Företag påbörjade före 1975-07-01*				
Ringhals kraftstation:				
Block 1 och 2	1 650 000	1 588 700	57 100	4 200
Block 3	1 450 000	778 600	385 200	138 200
Block 4	1 350 000	199 200	179 900	361 500
Gasturbiner:				
Hallstavik, block 3 och 4	64 000	59 400	4 600	
Gunnarsbo, block 1 och 2	52 000	47 700	4 300	
Lahall, block 3 och 4	70 000	59 700	10 300	
Stallbacka, block 1 och 2	89 000	67 000	22 000	
Kapitaltillskott till:				
Forsmarks Kraftgrupp AB, block 1 och 2			218 000	303 000
Fyriskraft AB			400	—100
AB Kärnkraftutbildning			100	
Efterarbeten för idrifttagna värmekraftanläggningar			2 000	3 000
			883 900	**809 800**
II. *Företag som påbörjas 1975/76*				
Kapitaltillskott till:				
Forsmarks Kraftgrupp AB, block 3			20 000	66 000
			20 000	**66 000**
			903 900	**875 800**

Redogörelse för utbyggnad av de två första blocken i Ringhals kraftstation har lämnats i prop. 1968: 1 (bil. 9 s. 131), prop. 1968: 155 (s. 26) och i prop. 1969: 1 (bil. 15 s. 91). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 1 593 milj. kr., beräknas nu bli 1 650 milj. kr. Av den totala kostnadsökningen är ca 30 milj. kr. hänförliga till åtgärder på renshusanläggningen, vilka har föranletts av oförutsedda problem med tång och maneter samt av nya säkerhetskrav. Återstående kostnadsökningar har orsakats av mindre kompletteringar och modifieringar på reaktor- och turbinanläggning. Block 2 har tagits i kommersiell drift. Block 1 planeras bli taget i kommersiell drift hösten 1975. Förseningen beror på problem med turbinerna. Redogörelse för utbyggnad av Ringhals kraftstation med ett tredje block har lämnats i prop. 1972: 1 (bil. 15 s. 117). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 1 346 milj. kr., beräknas nu bli 1 450 milj. kr. Redogörelse för utbyggnad av Ringhals kraftstation med ett fjärde block har lämnats i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 129). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 1 189 milj. kr., beräknas nu bli 1 350 milj. kr. Vattenfallsverket har pla-

ner på att i närheten av Ringhals kraftstation uppföra en badanläggning med simhall, vilken vid placering i Buaområdet skulle komma att betjäna en befolkning av uppskattningsvis 5 000 personer. Redogörelse för utbyggnad av gasturbinanläggningen i Hallstavik med ett tredje och ett fjärde block har lämnats i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 129). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 66 milj. kr., beräknas nu bli 64 milj. kr. Blocken har tagits i drift. Redogörelse för utbyggnad av gasturbinanläggningen i Gunnarsbo med två block har lämnats i prop. 1972: 1 (bil. 15 s. 116). Anläggningskostnaden beräknas oförändrat till 52 milj. kr. Provdriften av blocken har planerats vara avslutad sommaren 1975. Redogörelse för utbyggnad av gasturbinanläggningen i Lahall med ett tredje och ett fjärde block har lämnats i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 139). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 72 milj. kr., beräknas nu bli 70 milj. kr. Blocken har tagits i drift. Redogörelse för utbyggnad av gasturbinanläggningen i Stallbacka med två block har lämnats i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 130). Anläggningskostnaden, som tidigare har angetts till 87 milj. kr., beräknas nu bli 89 milj. kr. Blocken har planerats vara i drift hösten 1975. Redogörelse för Forsmarks Kraftgrupp AB, som vattenfallsverket har bildat tillsammans med Mellansvensk Kraftgrupp AB för uppförande och drift av två kärnkraftblock i Forsmark, har lämnats i prop. 1971: 145 (s. 51) och i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 137). Utbyggnaden finansieras till viss del med lån på den allmänna kapitalmarknaden. Härutöver behövs lån från delägarna. Redogörelse för Fyriskraft AB, som verket har bildat tillsammans med Uppsala kommun för uppförande och drift av ett kraftvärmeverk i Uppsala, har lämnats i prop. 1970: 105 (s. 35). Anläggningen har tagits i drift. Bolaget väntas under budgetåret 1976/77 återbetala viss del av tidigare erhållna lån från delägarna. Redogörelse för AB Kärnkraftutbildning, som verket har bildat tillsammans med Sydsvenska Kraft AB och Oskarshamnsverkets Kraftgrupp AB för utbildning och träning av driftpersonal för kärnkraftstationer, har lämnats i prop. 1972: 85 (s. 55). Verksamheten bedrivs vid en simulatoranläggning i Studsvik. Medelsbehovet under budgetåret 1975/76 avser verkets andel av behövliga lån från delägarna för finansiering av anläggningen. Efterarbeten för idrifttagna värmekraftanläggningar avser färdigställda gasturbiner och Marvikens kraftstation.

Forsmarks Kraftgrupp AB bygger f. n. två kärnkraftblock om 900 MW vardera i Forsmark. Stationen avses bli utökad med ytterligare två block. Den fortsatta utbyggnaden förutsätts ske i Forsmarksbolagets regi med oförändrad andel för staten, dvs. 74,5 %. Koncession för det tredje blocket väntas under innevarande budgetår. Blocket får en effekt av samma storlek som de två första. Utöver lån på

den allmänna kapitalmarknaden behövs kapitaltillskott från delägarna för förskottslikvider och byggnadsarbeten. De senare avses bli påbörjade under budgetåret 1976/77. Blocket planeras bli taget i drift under budgetåret 1982/83.

Medelsbehovet för inköp av kärnbränsle — 128 milj. kr. — avser en första omgång bränsle till block 3 och 4 i Ringhals kraftstation, betalning för tillverkning av bränsleelement till block 3 och betalning för natururan till block 4.

Vattenfallsverket har lämnat en särskild redogörelse för investeringar avseende distributionsanläggningar och därmed samman-

	Totalkostnad (1 000-tal kr.) beräknad 1975	Beräknad utgift (1 000-tal kr.) 1976/77
Stam- och primärnät		
Anslutning av Porjus, aggregat 12	7 100	1 400
Anslutning av Harsprånget, aggregat 4	2 800	1 200
Förstärkning av överföringen Lule älv—Ångermanälven	178 000	1 100
220 kV ledning och ställverk för anslutning av transformatorer i Söderhamn	3 100	200
Anslutning av Forsmark, block 2, samt 800 kV ledning Forsmark—Märsta	106 500	1 100
Anslutning av Oskarshamn, block 3	—	1 100
400 kV ledning Skogssäter—norska gränsen	49 000	16 800
Ospecificerade stam- och primärnät	—	13 400
Regionala nät		
130 kV ledning Rebnis—Sädva	4 000	100
Ny 130 kV ledning Vargfors—Rengård	2 000	200
Utbyte av 130/40 kV transformator i Tärendö	2 500	1 300
Ny 40 kV ledning Gejmån—Västansjö—Björkfors	2 500	1 800
Ny 130 kV ledning Stornorrfors—Gideåbacka	8 800	400
Ny 220/20 kV transformatorstation vid Forssjön	4 600	100
Areaförstärkning av 70 kV ledning Håtuna—Enköping	2 800	400
Förstärkning av transformering i Ensta	2 800	400
Ny 130/40 kV transformatorstation i Hovsta (Örebro)	3 400	1 100
Ombyggnad av 130 kV ställverk i Mjölby	3 400	100
Ny 130/20 kV transformatorstation i Sjövik (Borensberg)	2 100	600
Ny 130 kV ledning Svenäcker—Ramseröd (Uddevalla)	2 100	1 800
Ny 130/40 kV transformatorstation i Skillingaryd	5 000	800
Areaförstärkning av 130 kV ledningen Lärje—Sörred—Repeshäll	4 400	1 800
Sektionering av 130 kV ställverket i Lärje	4 300	3 300
Nytt 130 kV kopplingsställverk i Stöpen (Skövde)	4 200	1 200
Installation av en andra 130/40 kV transformator i Korsberga	3 100	500
Utbyggnad av 130 kV ställverket i Ringhals	2 500	2 000
Ospecificerade regionala nät	—	21 800
Lokala nät		
Ospecificerade lokala nät	—	40 000
		116 000

hängande arbeten. Medelsbehovet beräknas till 526,4 milj. kr., varav 45 milj. kr. för driftövervakningsanläggningar, — redogörelse härför har lämnats i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 143) och i prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 512) — 292,6 milj. kr. för stamnätsanläggningar, 138,8 milj. kr. för regionala nät och 50 milj. kr. för lokala nät. Av det totala medelsbehovet hänför sig 410,4 milj. kr. till påbörjade och tidigare redovisade arbeten. Medelsbehovet för tidigare ej redovisade men nu föreslagna arbeten framgår av sammanställningen.

I anslagsframställningen för innevarande budgetår redovisade vattenfallsverket motiv för införande av 800 kV systemspänning och ett handlingsprogram som skulle göra det möjligt att bygga ut ett 800 kV system Forsmark-Stockholm-Södermanland-Oskarshamn under första hälften av 1980-talet. Något beslut i frågan skulle inte behöva fattas förrän våren 1975 och anslag skulle inte behövas förrän under budgetåret 1976/77.

Vattenfallsverket och övriga kraftföretag i Stamlinjenämnden har gemensamt kommit till uppfattningen att den ledning Forsmark—Stockholmsområdet som kommer att behövas i samband med idrifttagningen av block 2 i Forsmarks kraftstation bör utföras för 800 kV. Den bör emellertid t. v. drivas med 400 kV och därför anslutas i 400 kV ställverk. Detta ställningstagande grundar sig på bedömningen att överföringsbehovet på sträckan Forsmark—Stockholm kommer att öka även i senare etapper av Forsmarksstationens utbyggnad. Situationen beträffande övriga delar av ett eventuellt framtida 800 kV system är däremot oklar, eftersom statsmakternas energipolitiska beslut inte har gett något långsiktigt planeringsunderlag. Verket undersöker f. n. vilka konsekvenser detta kan få för den fortsatta utbyggnaden av anläggningar för 800 kV. Bl. a. måste anslutningssättet för block 3 i Oskarshamn omprövas.

Medelsbehovet för k a n a l a n l ä g g n i n g a r — 0,1 milj. kr. — avser kostnader för fördjupning av Trollhätte kanal. Redogörelse härför har lämnats i prop. 1971: 126. Kostnaderna, som tidigare har angetts till 68 milj. kr., beräknas nu bli 72 milj. kr. Endast mindre kompletteringar återstår att göra. Kanalen är därefter helt klar för trafik med fartyg med 5,3 m djupgående.

Medelsbehovet för ö v r i g a ä n d a m å l har vattenfallsverket beräknat till sammanlagt 73 milj. kr., varav 26 milj. kr. för diverse kompletteringar av produktionsanläggningar, — bl. a. kvalitetsförbättrande åtgärder i Stenungsunds kraftstation, uppförande av kontor och kemilaboratorium i Stenungsund, oljelager i Norrköping, åtgärder inom Olidanstationen och i Trollhättekanal — 7 milj. kr. för inköp av bl. a. fastigheter och fallrätter för kommande vattenkraftutbyggnader samt 40 milj. kr. för förvärv och finansiering av företag, vilkas verksamhet avser distribution av elektrisk energi.

Vattenfallsverket anmäler också behov av en ökad r ö r l i g k r e d i t

för finansieringen av rörelsetillgångar. Till verkets rörelsetillgångar hör likvida medel, kundfordringar, lager av kärnbränsle, olja och övrigt material samt inventarier inkl. maskiner för drift- och anläggningsverksamhet.

Vattenfallsverket söker finansiera kundfordringar och behov av likvida medel med kortfristiga skulder och genom balansering av överskottsmedel. Lager av kärnbränsle som avser den första omgången bränsle till ett kärnkraftblock anskaffas med medel som anvisas från detta investeringsanslag. Ersättningsbränsle finansieras med medel som frigörs vid kraftproduktion. För anskaffning av övriga rörelsetillgångar disponerar verket dels äldre investeringsanslag av sammanlagt 93,4 milj. kr., dels en rörlig kredit som under budgetåret 1975/76 uppgår till 420 milj. kr. Viss del av lagret finansieras genom lagerreserver.

Kapitalbehovet för och finansieringen av vattenfallsverkets rörelsetillgångar den 30 juni resp. budgetåren 1974/75, 1975/76 och 1976/77 enligt verkets senaste beräkningar framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1974/75 Utfall	1975/76 Prognos	1976/77 Prognos
Kundfordringar och likvida medel	489	535	625
Lager, olja	251	230	260
Lager, kärnbränsle	306	416	526
Lager, övrigt	63	110	130
Maskiner och inventarier	193	250	280
Summa kapitalbehov	**1 302**	**1 541**	**1 821**
Kortfristiga skulder	280	265	320
Balanserat överskott	217	270	305
Lagerreserv	82	82	82
Rörlig kredit	340	418	480
Anslag, kärnbränsle	290	413	541
Anslag, inventarier och material	93	93	93
Summa finansiering	**1 302**	**1 541**	**1 821**

Till sammanställningen lämnar vattenfallsverket följande kommentar.

Med den rörliga kredit som vattenfallsverket f. n. disponerar finns under innevarande budgetår inte någon tillfredsställande finansieringsmarginal för täckning av tillfälligt uppkommande medelsbehov. Verket har därför begärt att den rörliga krediten skall ökas med 30 milj. kr. till sammanlagt 450 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

Vattenfallsverket räknar med en större lagervolym av såväl tung som lätt eldningsolja. Priserna på kärnbränsle — det gäller såväl natururan som anrikningstjänster och tillverkning av bränsleelement — har stigit kraftigt, vilket återspeglas i det ökade medelsbehovet för kärnbränslelager. Det ökade lagret av övrigt material avser bl. a. driftreservmaterial

för kärnkraftstationer. Den större kapitalbindningen i maskiner och inventarier beror dels på kraftigt höjda priser, dels på ersättnings- och nyanskaffningar av maskiner och inventarier för i första hand anläggningsverksamheten.

Härutöver bör som redan har framhållits finnas en finansieringsmarginal för täckning av tillfälligt uppkommande medelsbehov. Lagring av olja under senhöst och vinter kan med nuvarande priser temporärt kräva 30 à 35 milj. kr. mer än vid budgetårsskiftena. För anskaffning av ersättningsbränsle till kärnkraftverken kan den rörliga krediten tillfälligt behöva belastas med ca 30 milj. kr. innan motsvarande medel har frigjorts genom kraftproduktion. Till följd av att de kortfristiga skulderna tidvis är låga kan rörlig kredit också behöva utnyttjas med upp till 50 milj. kr. för finansiering av kundfordringar. Vattenfallsverket anser med hänvisning härtill att den rörliga krediten bör ökas till sammanlagt 520 milj. kr. under budgetåret 1976/77.

Därest vattenfallsverkets stadigvarande behov av kapital för inventarier, material m. m. i överensstämmelse med budgetutredningens förslag skall täckas med medel från investeringsanslaget Kraftstationer m. m., ökar verkets anslagsbehov för budgetåret 1976/77 med ca 300 milj. kr. Den rörliga krediten kan i så fall räknas ner med motsvarande belopp.

Vattenfallsverket får f. n. teckna b o r g e n för lån till distributionsbolag, i vilka verket förvaltar statens aktier, intill sammanlagt 70 milj. kr. Den 30 juni 1975 var 58 735 000 kr. härav utnyttjade. Under innevarande budgetår beräknas tillkomma borgensåtaganden för 14,2 milj. kr. Det angivna beloppet baserar sig på prognoser över behovet av nytt kapital inom redan etablerade distributionsbolag. Förhandlingar och diskussioner om bildande eller förvärv av nya distributionsenheter pågår på skilda håll, vilket kan komma att kräva ytterligare borgensåtaganden. Med hänsyn härtill bör borgensramen inte sättas för snävt. Verket föreslår att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att fr. o. m. budgetåret 1975/76 medge verket att teckna borgen för lån som distributionsbolagen tar upp på den allmänna kapitalmarknaden intill sammanlagt 90 milj. kr. Verket vill i sammanhanget peka på att upplåning och borgen i något fall kan komma att avse lån i utländsk valuta.

Remissyttranden

Statens industriverk delar vattenfallsverkets uppfattning att utvecklingen under de senaste budgetåren inte medger någon säker prognos för den framtida elförsörjningen. Detta ställer krav på ett flexibelt kraftsystem. De effekt- och energibalanser som vattenfallsverket har redovisat ger enligt industriverket behövlig flexibilitet. Verket har inte något att erinra mot prognosen för elkonsumtionen inom vattenfallsverkets eget distributionsområde.

I likhet med vattenfallsverket anser industriverket att det med de begränsningar som gäller f. n. kan visa sig svårt att till år 1985 bygga ut vattenkraft för produktion av ytterligare 5 TWh per år. Industriverket är också enigt med vattenfallsverket om att det krävs speciella insatser för att det uppställda målet beträffande utbyggnad av industriella mottrycksanläggningar och kraftvärmeverk skall kunna uppnås. Verket kommer senare att lämna förslag till åtgärder. Enligt verkets mening finns det värmeunderlag som behövs för utbyggnaden.

Vad gäller årsproduktionen av el i kraftvärmeverk är målet att denna skall öka med 6,5 TWh fram till år 1985. Härav torde drygt 3 TWh falla inom vattenfallsverkets distributionsområde. De utbyggnader av kraftvärmeverk som vattenfallsverket har redovisat i sin anslagsframställning t. o. m. budgetåret 1982/83 ger knappt 1 TWh. Det kan, framhåller industriverket, bli svårt att realisera den återstående utbyggnaden fram till år 1985.

Industriverket ansluter sig till vattenfallsverkets uppfattning att eldistributionen om möjligt bör organiseras i regionala enheter omfattande såväl tätbygd som glesbygd. Det är viktigt att det allmänna och kommunerna får ett starkt inflytande i dessa enheter.

Riksrevisionsverket har inte funnit anledning att ifrågasätta vattenfallsverkets beräkning av behovet av rörelsemedel. Riksrevisionsverket erinrar om sin tidigare framförda synpunkt att vattenfallsverkets stadigvarande behov av maskiner, inventarier och lager bör finansieras med anslagsmedel.

Föredraganden

Statens vattenfallsverk svarade för ca 47 % av de totala elleveranserna i landet under budgetåret 1974/75. Verkets fasta leveranser inkl. överföringsförluster ökade jämfört med föregående budgetår från 36,8 TWh[1] till 39,3 TWh eller med 6,9 % mot 6,8 % under budgetåret 1973/74 och 8,4 % under budgetåret 1972/73. Tillfälliga leveranser inkl. tillfällig export uppgick till 2,2 TWh.

Av de sammanlagt 41,5 TWh som vattenfallsverket således levererade under budgetåret 1974/75 producerades 30,9 TWh eller 74,5 % i verkets egna vattenkraftanläggningar. För första gången ingick även kärnkraft i verkets produktion. Kärnkraftverket i Ringhals producerade under budgetåret 1974/75 2 TWh, vilket svarar mot 4,8 % av verkets totala leveranser detta budgetår. Produktionen av övrig värmekraft i verkets fossileldade anläggningar kunde härigenom minskas med 30 % jämfört med budgetåret 1973/74 och uppgick till 2,7 TWh (6,5 %). Från de nordiska grannländerna importerades 3,7 TWh (8,9 %) och återstoden — 2,2 TWh (5,3 %) — köptes från andra kraftföretag inom landet.

[1] 1 TWh (terawattimme) = 1 000 milj. kilowattimmar

Enligt vattenfallsverket är det f. n. mycket svårt att förutsäga hur elkonsumtionen kommer att utveckla sig i fortsättningen. Det beror bl. a. på vilken effekt planerade energipolitiska åtgärder kommer att få och på hur snabbt de kan påverka elkonsumtionen. Effekten av aktuella taxehöjningar och höjningen av elskatten är också osäker. Verket anser emellertid t. v. att den årliga ökning av elkonsumtionen med 6 % som har angetts i prop. 1975: 30 om energihushållning m. m. bör vara en rimlig prognos för tiden fram till 1985.

Mot denna bakgrund har vattenfallsverket sett över sin långsiktiga prognos för belastningsutvecklingen — konsumtion inkl. överföringsförluster — inom verkets distributionsområde. Prognosen har skrivits fram till år 1985 och grundar sig vad gäller de allmänna förutsättningarna på material från bl. a. Centrala Driftledningen (CDL) och energiprognosutredningen (I 1972: 03).

Prognosen avser som vanligt avsättningen av elektrisk energi vid normal tillgång på vattenkraft och utgår från att vattenfallsverket kommer att svara för inemot hälften av elleveranserna i landet.

Konsumtionen av elektrisk energi inom vattenfallsverkets distributionsområde beräknas enligt den nya prognosen inkl. överföringsförluster bli 56,1 TWh år 1980 och 77,3 TWh år 1985. Detta svarar mot en årlig belastningsökning med i genomsnitt 7 % under perioden 1973—1985. Verket räknar således med en snabbare konsumtionsutveckling än som har angetts för hela landet. Förklaringen till detta är enligt verket den utbyggnad av energikrävande industri som verket förutser inom sitt distributionsområde. I jämförelse med förra årets prognos har i den nya prognosen belastningsnivån år 1983 sänkts med 6,1 TWh. Sänkningen beror i första hand på att bostadsprogrammen och den kommunala investeringsverksamheten har skurits ner. Vidare har enligt vattenfallsverket elenergin förlorat en del av sin konkurrensförmåga gentemot oljan till följd av de senaste höjningarna av eltariffer och energiskatter.

Statens industriverk, vars energibyrå har tagit över den numera avslutade energiprognosutredningens uppgifter, har som jag tidigare nämnt gjort en studie över energiförsörjningen i Sverige åren 1975—1980. Studien ingår som bilaga i betänkandet (SOU 1975: 89) Långtidsutredningen 1975 och baserar sig på de bedömningar beträffande utvecklingen inom andra samhällssektorer som utredningen har samlat in. Med reservation för den osäkerhet som fortfarande råder i fråga om effekterna av inträffade prishöjningar och vidtagna åtgärder i syfte att begränsa energikonsumtionen räknar industriverket med en elförbrukning år 1980 inkl. överföringsförluster och kraftproduktionsanläggningarnas egenförbrukning av högst ca 114 TWh. Verkets prognos ger inte anledning att ifrågasätta de riktlinjer som har angetts i prop. 1975: 30 om energihushållning m. m.

Industriverket har också yttrat sig över vattenfallsverkets anslagsfram-

ställning. Industriverket har därvid inte haft något att erinra mot prognosen för elkonsumtionen inom vattenfallsverkets distributionsområde. Mot den bakgrund som jag här har lämnat anser även jag att vattenfallsverkets antaganden beträffande belastningsutvecklingen under den närmaste tioårsperioden kan godtas och läggas till grund för bedömningen av verkets utbyggnadsprogram.

Vattenfallsverket har redovisat energi- och effektbalanser för det statliga kraftsystemet under perioden 1977/78—1983/84. Dessa utvisar produktion och maskinkapacitet i befintliga och beslutade anläggningar och därutöver produktion och maskinkapacitet i sådana tillkommande anläggningar som kräver begynnelseanslag under innevarande eller nästa budgetår. De nya anläggningar som verket har föreslagit i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 är vattenkraftstationerna Näs och Söderfors i Dalälven samt Sädva i Skellefteälven. Stationerna väntas tillsammans ge verket ett effekttillskott av 51 MW[1] och en ökad energiproduktion av ca 0,2 TWh. Riksdagen har tidigare tagit ställning till utbyggnaderna i Näs och Söderfors (prop. 1975/76: 25 s. 84 och 86, NU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 135).

Med det utbyggnadsprogram som vattenfallsverket t. v. har föreslagit kan såvitt gäller energibalanserna elförbrukningen täckas även under onormala produktionsförhållanden t. o. m. budgetåret 1982/83. Den brist — beräknad till 1,7 TWh — som under ogynnsamma omständigheter kan uppstå under budgetåret 1983/84 kan enligt verket undanröjas genom åtgärder som inte kräver begynnelseanslag redan under nästa budgetår.

Effektbalanserna anser vattenfallsverket vara tillfredsställande under samtliga redovisade budgetår.

Jag går nu över till att redovisa mina ställningstaganden till vattenfallsverkets utbyggnadsprogram, medelsbehov m. m. under nästa budgetår.

För innevarande budgetår har från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. anvisats 1 937,5 milj. kr., varav 190 milj. kr. på tilläggsbudget (prop. 1975/76: 25 bil. 11, NU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 135). Beloppen är på sedvanligt sätt beräknade med beaktande av att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en sådan ökning av vattenfallsverkets investeringar under löpande budgetår som kan påkallas av konjunkturmässiga skäl eller annars från kraftförsörjningssynpunkt. Vattenfallsverkets investeringsram uppgår till 1 930,5 milj. kr. inkl. ca 6 milj. kr., vilka genom särskilt beslut har ställts till verkets förfogande för arbeten som har satts igång under innevarande budgetår av sysselsättningsskäl.

För nästa budgetår förordar jag en investeringsram av 1 986 milj. kr. Av följande sammanställning framgår hur vattenfallsverkets medelsförbrukning ungefärligen torde komma att fördela sig på olika objektsgrup-

[1] 1 MW (megawatt) = 1 000 kilowatt

per. För jämförelse redovisas också utfallet budgetåret 1974/75 och den beräknade medelsförbrukningen budgetåret 1975/76 (i milj. kr.).

	1974/75	1975/76	1976/77	
	Utfall	Beräknad	Verket	Föredraganden
Vattenkraftanläggningar	342,7	363,4	432,7	427,7
Värmekraftanläggningar	871,2	903,9	875,8	875,8
Kärnbränsle	—	123,0	128,0	128,0
Distributionsanläggningar	385,1	474,9	526,4	511,4
Övriga ändamål	15,6	55,4	73,0	43,0
	1 614,6	**1 920,6**	**2 035,9**	**1 985,9**
Kanalanläggningar	23,9	9,9	0,1	0,1
	1 638,5	**1 930,5**	**2 036,0**	**1 986,0**

Medelsförbrukningen för vattenkraftanläggningar beräknar jag till sammanlagt 427,7 milj. kr. Ett bifall till mitt förslag skulle betyda att vattenfallsverket under nästa budgetår kan färdigställa kraftstationen Torpshammar i Gimån och fortsätta arbetena vid Ritsem, Randi, Harsprånget, Ligga och Porjus i Luleälven, Juktan i Umeälven och Söderfors i Dalälven. Härför beräknar jag totalt 355,5 milj. kr. För ombyggnaden av Näs kraftstation i Dalälven har jag beräknat 16,1 milj. kr. Tillåtligheten av detta företag har ännu inte prövats av vattendomstolen. För utbyggnaderna vid Åsele och Stenkullafors i Ångermanälven, vilkas tillåtlighet f. n. prövas av vattendomstol, har jag tagit upp tillsammans 44,6 milj. kr. Arbetena vid dessa båda anläggningar har blivit kraftigt försenade beroende på att tillåtligheten av företagen inte har kunnat prövas i deras ursprungliga utformning. Utbyggnadsförslagen har därför fått ses över. De båda utbyggnaderna behandlas också av utredningen rörande vattenkraftutbyggnaden i norra Norrland. Vidare ingår 5,1 milj. kr. avseende anläggningsmedel till regleringsföretag och 7,3 milj. kr. som hänför sig till efterarbeten och skaderegleringar för idrifttagna vattenkraftanläggningar. Vid beräkningen av medelsbehovet för vattenkraftanläggningar har jag också tagit hänsyn till att tidigare lämnade lån till delägda vattenkraftbolag delvis kommer att återbetalas nästa budgetår. Det reducerar medelsbehovet med 900 000 kr.

Statsmakternas beslut med anledning av prop. 1975: 30 om energihushållningen m. m. (NU 1975: 30, rskr 1975: 202) innebär bl. a. att vattenkrafttillgångar bör byggas ut fram till år 1985 för en produktion av 5 TWh utöver produktionen i befintliga och lovgivna anläggningar. De projekt som kan komma ifråga f. n. i avvaktan på att utredningen rörande vattenkraftutbyggnader i norra Norrland (B 1974: 01) slutför sitt arbete är i första hand om-, till- och vissa nybyggnader i de redan hårt exploaterade älvarna. I sin anslagsframställning för nästa budgetår

har vattenfallsverket redovisat ett sådant om- och tillbyggnadsprojekt — Sädva kraftstation med Sädvajaure utökade reglering i Skellefteälven. Kraftstationen avses få ett effekttillskott av 40 MW och skulle ge en ökad årsproduktion av 115 GWh.[1] Jag anser det emellertid ännu för tidigt att ta ställning till verkets förslag. Projektet har ännu inte behandlats av vattendomstolen och således inte heller underställts regeringen för slutlig tillåtlighetsprövning. Det är också oklart om utbyggnaden skall göras av vattenfallsverket ensamt eller i samarbete med andra kraftintressenter i Skellefteälven. Jag torde således få återkomma till regeringen i frågan om en eventuell utbyggnad av Sädva kraftstation.

Medelsförbrukningen för *värmekraftanläggningar* beräknar jag till sammanlagt 875,8 milj. kr. i enlighet med vattenfallsverkets förslag. Större delen av beloppet — 503,9 milj. kr. — avser vissa avslutande arbeten vid aggregaten 1 och 2 samt pågående arbeten vid aggregaten 3 och 4 i Ringhals kärnkraftstation. Jag har också tagit upp 3 milj. kr. för efterarbeten för idrifttagna värmekraftanläggningar. Vid beräkningen av medelsbehovet har jag vidare tagit hänsyn till att tidigare lämnade lån till det med Uppsala kommun samägda kraftvärmeverksbolaget Fyriskraft AB till en mindre del kommer att återbetalas nästa budgetår. Det reducerar medelsbehovet med 100 000 kr.

Kärnkraftstationen i Forsmark uppförs f.n. med två aggregat om vartdera ca 900 MW. Utbyggnaden sker i samarbete mellan vattenfallsverket och Mellansvensk Kraftgrupp AB (Gullspångs Kraft AB, Krångede AB, Stora Kopparbergs Bergslags AB, AB Svarthålsforsen och Värmlandskraft — Forsmarksdelägarna AB) genom det samägda Forsmarks Kraftgrupp AB (FKA). Staten äger genom vattenfallsverket 74,5 % av aktierna i bolaget. Verket svarar för byggnadsarbeten m. m. enligt särskilt avtal. Det första aggregatet beräknas bli taget i drift budgetåret 1978/79 och det andra budgetåret 1980/81. Bolagets kostnader för uppförande av de båda aggregaten och den första omgången bränsle till dessa finansieras — förutom med aktiekapitalet — dels med lån som tas upp på den allmänna kapitalmarknaden, dels genom kapitaltillskott från delägarna. Vattenfallsverkets behov av medel för kapitaltillskott till FKA för finansieringen under nästa budgetår av de här berörda aggregaten har jag beräknat till 303 milj. kr.

Vid sin behandling av prop. 1975: 30 om energihushållning m. m. godtog riksdagen i huvudsak de i propositionen angivna riktlinjerna för utbyggnad av kärnkraften, innebärande bl. a. förberedelser för uppförande av ytterligare två aggregat utöver de elva aggregat som riksdagen tidigare hade godkänt (NU 1975: 30 s. 48, rskr 1975: 202). Riksdagen anvisade i överensstämmelse härmed medel för vissa förberedande åtgärder för utbyggnad av två kärnkraftaggregat i Forsmark med sikte på att det ena aggregatet skulle kunna tas i drift under budgetåret.

[1] 1 GWh (gigawattimme) = 1 milj. kilowattimmar

1982/83 och det andra något eller några år senare. Riksdagen uttalade emellertid också att det parallellt med projekteringen för en fortsatt utbyggnad av kärnkraftverket i Forsmark borde undersökas om det tekniskt, ekonomiskt och med hänsyn till säkerhet etc. finns förutsättningar för utbyggnad av kärnkraftverket i Barsebäck med ytterligare ett aggregat avsett för framställning av både elektrisk energi och fjärrvärme (NU 1975: 30 s. 49).

Samarbetet inom FKA baserar sig på ett konsortialavtal, som i enlighet med riksdagens bemyndigande har godkänts av Kungl. Maj:t såvitt gäller de två aggregat som nu är under uppförande (prop. 1971: 145 s. 51 och 55, NU 1971: 55, rskr 1971: 358). Vid min anmälan av detta anslag i prop. 1975: 30 (bil. 1 s. 522) meddelade jag att intressenterna i FKA preliminärt hade kommit överens om att bolaget skulle bygga och driva också ett tredje och ett fjärde aggregat i Forsmark. Förhandlingarna var emellertid inte avslutade. Jag framhöll därför att frågan huruvida vattenfallsverket ensamt eller inom ramen för ett samarbete mellan verket och andra kraftföretag skulle svara för den fortsatta kärnkraftutbyggnaden torde få anmälas i annat sammanhang. Jag återkommer nu till denna fråga.

Intressenterna i FKA har numera träffat slutlig överenskommelse om att bolaget med oförändrad partsammansättning och med samma andel av aktiekapitalet för staten som tidigare skall bygga och driva ytterligare två kärnkraftaggregat i Forsmark om vartdera ca 1 000 MW. Överenskommelsen har för verkets del träffats med förbehåll för regeringens godkännande och gäller under förutsättning att statsmakternas beslut ger utrymme för utbyggnaden.

Enligt det nya konsortialavtalet, som har underställts regeringen för godkännande, skall arbetet att uppföra de båda aggregaten liksom driften av dem uppdras åt vattenfallsverket. Det tredje aggregatet planeras bli taget i drift budgetåret 1982/83. Tidpunkten för idrifttagning av det fjärde aggregatet bestäms av verket. Parterna skall äga rätt till så stor andel av aggregatens uttagbara effekt som svarar mot deras andel av aktiekapitalet. Anläggningskostnaderna och kostnaden för den första omgången bränsle — tillsammans ca 3 320 milj. kr. i prisnivå juli 1975 — skall i första hand bestridas med aktiekapital och med lån på den allmänna kapitalmarknaden mot säkerhet av inteckningar i FKA:s fasta och lösa egendom eller mot säkerhet som parterna ställer i förhållande till sina aktieinnehav. Parterna är enligt avtalet skyldiga att lämna lån till FKA — likaledes i proportion till aktieinnehavet — i den mån lämpliga lån från utomstående inte kan erhållas.

Jag har inte något att erinra mot det av vattenfallsverket föreslagna samarbetet med Mellansvensk Kraftgrupp AB vid fortsatt utbyggnad av kärnkraftverket i Forsmark. Avtalet är så utformat att det inte föregriper ställningstagande till utbyggnad av kärnkraftverket i Barsebäck

med ett tredje aggregat. Jag vill understryka att ett godkännande av konsortialavtalet inte innebär något samtidigt bindande beslut om utbyggnad av ytterligare aggregat i Forsmark utöver de två aggregat som f. n. är under uppförande. Ett avgörande i detta hänseende kan träffas först i samband med koncessionsprövning enligt atomenergilagen.

Jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att godkänna det mellan parterna villkorligt träffade konsortialavtalet och att medge verket att träffa överenskommelse om de smärre ändringar i avtalet som kan visa sig nödvändiga i framtiden. Jag vill i sammanhanget erinra om att riksdagen genom tidigare beslut (prop. 1971: 145 s. 51 och 53, NU 1971: 55, rskr 1971: 358) har medgett att medel får tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i och lån till FKA. Något särskilt beslut i detta avseende behövs således inte denna gång.

Ansökan om koncession för ett tredje kärnkraftaggregat i Forsmark har ingetts av vattenfallsverket och behandlas f. n. av statens kärnkraftinspektion. Ett beslut om tillstånd enligt atomenergilagen att uppföra och driva detta aggregat kan således bli aktuellt redan i vår. Därvid aktualiseras också frågan om godkännande av det tidigare nämnda samarbetsavtalet mellan vattenfallsverket och Mellansvensk Kraftgrupp AB. Jag avser att återkomma härtill senare idag vid min anmälan till tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76.

Ett beslut om utbyggnad av ett tredje aggregat i Forsmark kommer att kräva ytterligare kapitaltillskott från delägarna till FKA. Vattenfallsverkets behov av medel för detta ändamål under nästa budgetår har jag beräknat till 66 milj. kr. Något behov av medel under innevarande budgetår utöver vad som redan har anvisats för projekteringsarbetet föreligger inte.

Medelsförbrukningen för kärnbränsle avser anskaffning och förädling av natururan för den första omgången bränsle till aggregaten 3 och 4 i Ringhals kärnkraftstation. Jag beräknar 128 milj. kr. för detta ändamål i enlighet med verkets förslag.

Det investeringsprogram för distributionsanläggningar som vattenfallsverket har föreslagit omfattar förstärkningar och utökningar av stam-, primär-, regionala och lokala nät samt anskaffning av utrustning för automatisk driftövervakning. Investeringarna i stamlinje- och primärsystemen avser bl.a. förstärkning av överföringen Lule älv—Ångermanälven, en 400 kV ledning Skogssäter—norska gränsen och anslutning av aggregat 2 i Forsmarks kärnkraftstation.

I samband med idrifttagningen av nämnda aggregat behövs också en ledning mellan Forsmark och Stockholmsområdet. Vattenfallsverket har tillsammans med övriga kraftföretag i Stamlinjenämnden kommit fram till att denna ledning bör utföras för 800 kV systemspänning. Ställningstagandet grundar sig på bedömningen att överföringsbehovet på sträckan

Forsmark—Stockholm kommer att öka i och med att Forsmarksstationen byggs ut med ytterligare aggregat. Ledningen kommer emellertid t. v. att drivas med 400 kV och anslutas till 400 kV ställverk. Förutsättningarna för en framtida utsträckning av 800 kV nätet från Stockholmsområdet och söderut är f. n. oklara.

Vattenfallsverkets medelsbehov för investeringar i distributionsanläggningar beräknar jag till sammanlagt 511,4 milj. kr., varav 292,6 milj. kr. för stam- och primärnät, 173,8 milj. kr. för regionala och lokala nät samt 45 milj. kr. för driftövervakningsanläggningar. Jag har härvid även räknat in medel för en 800 kV ledning mellan Forsmark och Märsta. Jag vill framhålla att detta inte innebär något ställningstagande till planerna på att bygga ut ett 800 kV system i landet. Beslut härom behövs först senare. Enligt vad jag har inhämtat från vattenfallsverket är det emellertid på grund av minskade överföringskostnader m. m. motiverat att utföra den aktuella ledningen för 800 kV systemspänning även om ledningen också framledes skulle komma att drivas med 400 kV. Det ger också ökad handlingsfrihet för framtiden.

Posten övriga ändamål avser diverse kompletteringar och ombyggnad av produktionsanläggningar och andra investeringsobjekt, inköp av vattenfall och fastigheter samt förvärv och finansiering av företag som bedriver distribution av elektrisk energi. Medelsbehovet under nästa budgetår beräknar jag till sammanlagt 43 milj. kr., varav 10 milj. kr. för sistnämnda ändamål. Jag vill i detta sammanhang erinra om vad jag tidigare idag har anfört beträffande riktlinjerna för den fortsatta strukturomvandlingen på eldistributionsområdet.

Rationaliseringen av eldistributionen bör således enligt min mening ske med utgångspunkt i att huvudansvaret för denna verksamhet skall åvila det allmänna. Vattenfallsverket bör liksom hittills medverka till en rationell utveckling på området. Det är emellertid naturligt att kommunerna såsom företrädare för de lokala intressena får ett ökat inflytande på eldistributionen. Det bör därför vara en strävan hos verket att vidga sitt samarbete med kommunerna och i samverkan med dessa söka åstadkomma rationella distributionsenheter. Det kan därvid i vissa fall visa sig lämpligt att verket går samman med en eller flera kommuner i ett gemensamt regionalt eldistributionsföretag. Detta torde i allmänhet kräva att distribution som verket bedriver i det aktuella området inordnas i det gemensamma företaget. Företagsbildningar av detta slag kommer också att ställa krav på finansiellt engagemang från verkets sida. Innan ytterligare erfarenhet har vunnits av sådant samarbete, är jag emellertid inte beredd att förorda en generell höjning av nuvarande ramar för vattenfallsverkets finansieringsåtaganden i här berörda avseende.

Trollhätte kanal är numera utbyggd för trafik med fartyg med 5,3 m djupgående. För avslutande arbeten och betalningar med

anledning av utbyggnaden beräknar jag 100 000 kr. under nästa budgetår.

Med hänvisning till mina ställningstaganden i det föregående förordar jag att investeringsanslaget Kraftstationer m. m. tas upp med 1 986 milj. kr. Beloppet har beräknats med beaktande av att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en sådan ökning av vattenfallsverkets investeringar under löpande budgetår som kan påkallas av konjunkturmässiga skäl eller annars från kraftförsörjningssynpunkt. Medelsreserven under anslaget uppgår nu till ca 180 milj. kr. Någon uppräkning härav behövs t. v. inte.

Vattenfallsverkets projektreserv består av två gasturbiner om tillsammans ca 150 MW och oljelagringsanläggningar om sammanlagt 750 000 m³. Reservprojekt av detta slag kan — om det är påkallat från kraftförsörjningssynpunkt eller av konjunkturmässiga skäl (prop. 1972: 2 s. 22, NU 1972: 1, rskr 1972: 14) — tas in i verkets utbyggnadsprogram under löpande budgetår med utnyttjande av den medelsreserv som finns under anslaget.

Vattenfallsverkets rörelsetillgångar, dvs. likvida medel, kundfordringar, lager, maskiner och inventarier finansieras f. n. med balanserade överskottsmedel, lagerreserver, kortfristiga skulder och vissa anslagsmedel — tillsammans ca 1 120 milj. kr. — samt med rörlig kredit. Verket disponerar under innevarande budgetår en rörlig kredit om 450 milj. kr., sedan riksdagen hösten 1974 på regeringens förslag beslutat höja krediten med 30 milj. kr. (prop. 1975/76: 25 s. 89, NU 1975/76: 18, rskr 1975/76: 135). Höjningen motiverades av att verket inte hade tillfredsställande marginal för täckning av tillfälligt uppkommande medelsbehov. Med nuvarande principer för finansiering av rörelsetillgångar behöver den rörliga krediten höjas ytterligare under nästa budgetår.

Vid min anmälan av förevarande anslag i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 209, NU 1974: 26, rskr 1974: 198) anförde jag att vattenfallsverket hade lämnat förslag till principer för hur rörelsemedelsbehov av skilda slag bör fördelas på olika finansieringskällor. Verket föreslog bl. a. att stadigvarande behov av inventarier, fordon, byggnadsmaskiner och vissa bränslen skulle finansieras med anslagsmedel. Jag hade emellertid efter samråd med chefen för finansdepartementet kommit till uppfattningen att formerna för finansiering av verkets rörelsekapital borde bestämmas först efter ställningstagandena till budgetutredningens förslag i betänkandet (SOU 1973: 43—46) Budgetreform. Dessa bereds f. n. inom regeringskansliet. Jag är därför inte heller nu beredd att föreslå någon ändring av de principer enligt vilka vattenfallsverkets rörelsetillgångar har finansierats under senare år. I överensstämmelse härmed bör verkets tillkommande behov av rörelsemedel tillgodoses genom en höjning av den rörliga krediten. Verkets behov av rörlig kredit under nästa budgetår beräknar jag till 500 milj. kr.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att statens vattenfallsverk får disponera en från 450 000 000 kr. till 500 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret,
2. till *Kraftstationer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 986 000 000 kr.

G. DOMÄNVERKET

I. G: 2. Förvaltningsbyggnad för domänverket

1974/75	Utgift	1 200 000	Behållning	3 300 000
1975/76	Anslag	13 000 000		
1976/77	Förslag	6 000 000		

Enligt statsmakternas beslut skall domänverkets centralförvaltning flytta till Falun/Borlänge (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196). Kungl. Maj:t beslöt den 5 juni 1973 att centralförvaltningen skall placeras i Falun. Kungl. Maj:t bemyndigade den 10 maj 1974 domänverket att förvärva tomt i Falun för 1,2 milj. kr. Regeringen har den 26 juni 1975 uppdragit åt domänverket att upprätta bygghandlingar för förvaltningsbyggnaden inom en ram för byggkostnad inkl. projektering av högst 24 milj. kr. i prisläget den 1 juli 1974 och att företa den upphandling och utföra de förberedande arbeten som krävs för att tidsplanen för verkets utflyttning skall kunna hållas.

Domänverket

Verket föreslår att anslaget för uppförande av förvaltningsbyggnaden för budgetåret 1976/77 förs upp med 6 milj. kr.

Föredraganden

Enligt vad jag inhämtat har domänverket på grundval av infordrade anbud uppdragit åt ett byggföretag att uppföra förvaltningsbyggnaden. Byggnadsarbetena har påbörjats. Jag har ingen erinran mot domänverkets begäran om ett anslag av 6 milj. kr. för budgetåret 1976/77 för ändamålet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvaltningsbyggnad för domänverket* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 6 000 000 kr.

II. Statens allmänna fastighetsfond

II: 17. Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.

1974/75	Utgift	3 516 002	Behållning	1 964 855
1975/76	Anslag	3 000 000		
1976/77	Förslag	1 700 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader vid vissa myndigheter inom industridepartementets verksamhetsområde.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen räknar med en medelsförbrukning av 2,5 milj. kr. under anslaget budgetåret 1976/77 och hemställer om att anslaget förs upp med 1,7 milj. kr. med hänsyn till beräknad behållning vid utgången av innevarande budgetår.

Sedan byggnadsstyrelsen den 11 mars 1975 hade redovisat kostnader för nybyggnad av manöver- och våglaboratorium vid statens skeppsprovningsanstalt, erhöll styrelsen genom regeringens beslut den 7 maj 1975 medgivande att bedriva byggnadsarbetena inom en kostnadsram av 9 580 000 kr. i prisläget den 1 mars 1975. Som styrelsen har redovisat, kommer härtill 1 070 000 kr. som finansieras från anstaltens utrustningsanslag. I förslaget till investeringsplan har styrelsen nu räknat upp förstnämnda belopp med anledning av den allmänna kostnadsutvecklingen till 9 760 000 kr. i prisläget den 1 april 1975.

Föredraganden

Såsom byggnadsstyrelsen har redovisat, har den för nybyggnad av manöver- och våglaboratorium vid statens skeppsprovningsanstalt uppförda kostnadsramen till följd av merkostnader för grundläggningsarbeten måst höjas till 9 580 000 kr. i prisläget den 1 mars 1975. Jag har inget att erinra mot den av byggnadsstyrelsen nu föreslagna ändringen av denna kostnadsram.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	1974-04-01	1975-04-01	Faktisk t.o.m. 1974/75	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77		
Statens skeppsprovningsanstalt							
Tillbyggnader för kontor och verkstad	3 770	3 770	3 756	14	—	71—09	73—03
Nybyggnad av manöver- och våglaboratorium	8 900	9 760	3 038	4 000	2 500	74—05	76—03
Svenska institutet för konserveringsforskning							
Om- och tillbyggnad av laboratorium	4 250	4 250	4 076	174	—	72—10	74—02
	16 920	**17 780**	**10 870**	**4 188**	**2 500**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	1 965	1975/76	4 188
Anslag 1975/76	3 000	1976/77	2 500
Anslag 1976/77 (förslag)	1 700	Avrundning	—23
	6 665		**6 665**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för teknisk utveckling m m. inom i investeringsplanen uppförda kostramar i enlighet med vad jag har förordat,
2. till *Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.* för budgetgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

V: 11. Lån till projektering av Ranstadsverket

1975/76	Anslag	15 000 000
1976/77	Förslag	26 000 000

Från anslaget lämnas ett t. v. ränte- och amorteringsfritt lån till Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) för projektering m. m. av ett uranverk i Ranstad vid Billingen.

Luossavaara-Kiirunavaara AB

I början av januari 1975 träffade LKAB, AB Atomenergi och statens vattenfallsverk en överenskommelse om att fortsätta projekteringen av urangruvan i Ranstad. LKAB åtog sig därvid att i samarbete med övriga parter och med utnyttjande av personalen i det nuvarande Ranstadsverket ansvara för ledningen av den fortsatta projekteringen.

LKAB ingav i juni 1975 ansökan om tillstånd för projektet enligt 136 a § byggnadslagen. Med hänsyn till de synpunkter som framförts i anslutning till remissbehandlingen fann LKAB i oktober 1975 att ytterligare tid borde anslås för att fullfölja utredningsarbetet speciellt på de punkter som hade föranlett erinringar. LKAB återkallade därför sin ansökan och räknar med att återkomma med en ny ansökan i oktober 1976. Under den förlängda utredningstiden kommer olika lösningar av miljöfrågorna att bearbetas och diskuteras med remissinstanserna. Möjligheterna att ur den brutna skiffern utvinna även andra mineral kommer att ägnas särskilt studium.

Projekteringsarbetet siktar till ett investeringsbeslut hösten 1977 och driftstart i början av år 1981. Avsikten är att senast hösten 1977 ett ömsesidigt bindande avtal skall ingås med Svensk Kärnbränsleförsörjning AB beträffande uranleveranser från Ranstad. Före ett investeringsbeslut måste tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen ha meddelats och villkorsprövningen av koncessionsnämnden för miljöskydd samtidigt vara slutförd.

Med dessa förutsättningar i fråga om tidplanen för projektet beräknas återstående kostnader t. o. m. budgetåret 1976/77 till 39 milj. kr. Om driftstart skall kunna ske i början av år 1981 vid ett investeringsbeslut som medger byggstart först i oktober 1977 är det enligt LKAB absolut nödvändigt att såväl lakverket som övriga anläggningar projekteras före beslutet. Av beloppet 39 milj. kr. beräknas 12 milj. kr. för Ranstadsorganisationen, 4 milj. kr. för LKAB:s projektledning och 23 milj. kr. för konsultinsatser. Sistnämnda insatser behövs för miljöutredningar för en

ny lokaliseringsansökan, för nämnda anläggningsprojektering samt för intensifierade satsningar på utvinning av andra mineral än uran.

Föredraganden

I det energipolitiska program som fastställdes av statsmakterna våren 1975 (prop. 1975: 30 bil. 1, NU 1975: 30, rskr 1975: 202) ingick bl. a. projektering av ett utbyggt uranverk i Ranstad. Bakgrunden härtill var önskemålet om att långsiktigt trygga uranförsörjningen för det svenska kärnkraftprogrammet.

Mot bakgrund av de erinringar som framförts mot projektet vid remissbehandlingen av LKAB:s ansökan om tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen har LKAB återkallat sin ansökan. Arbetet inriktas nu på att ge projektet en utformning som tillgodoser de krav i fråga om verksamhetens miljöeffekter som ställts av bl. a. statens naturvårdsverk.

Den ändrade tidplanen för projektet innebär att behovet av medel ökar. Riksdagen har anvisat 15 milj. kr. för innevarande budgetår. Härav beräknas ca 10 milj. kr. komma att förbrukas för Ranstadsverkets drift. LKAB beräknar kostnaderna för nästa budgetår till 39 milj. kr. En betydande del av kostnaderna hänför sig till arbeten med att ge processen en tekniskt mera avancerad utformning med syfte att tillmötesgå miljökraven. Denna faktor kommer sannolikt att medföra att även totalkostnaden för projektet, som tidigare har uppskattats till 700 milj. kr. i 1974 års prisläge, ökar väsentligt. En investeringskalkyl väntas föreligga under hösten 1976. Övriga kostnader avser driften av den nuvarande anläggningen samt viss del av den detaljprojektering som föregår ett investeringsbeslut.

Enligt min mening är de försörjningspolitiska motiven för Ranstadsprojektet starka. Detta har ytterligare understrukits genom utvecklingen på den internationella uranmarknaden under år 1975. Prisstegringen på uran har fortsatt. Flera av de viktigaste uranproducerande länderna har infört exportrestriktioner. Osäkerhet råder om uranets framtida tillgänglighet på marknaden.

Mot denna bakgrund anser jag det angeläget att projekteringen av Ranstadsverket fullföljs. Arbetet bör inriktas mot att åstadkomma ett underlag för en förnyad ansökan i slutet av år 1976 om tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen. Stora ansträngningar bör göras för att utveckla tillfredsställande lösningar av miljöproblemen, vilket även kan innebära ett bättre utnyttjande av andra råvaror än uran i skiffern. Detaljprojektering av en anläggning bör dock enligt min mening ske först sedan tillståndsprövningen har avslutats och villkor har fastställts.

Parallellt med projekteringen av Ranstadsverket bör arbetet på att finna urantillgångar i andra delar av landet intensifieras. Jag har tidigare under anslaget Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet redogjort för SGU:s prospektering efter uran i Norrland. Detta arbete

har lett till uranfynd, som nu är föremål för kommersiell bedömning av LKAB. Jag vill framhålla att det hittills gäller relativt små fyndigheter. Såvitt kan bedömas i dag kan de dock från försörjningssynpunkt komma att utgöra värdefulla komplement till de mellansvenska uranskiffrarna. Jag vill mot denna bakgrund betona vikten av att arbetena i anslutning till Ranstadsprojektet i möjligaste mån inriktas mot teknik för utnyttjande även av andra uranfyndigheter i landet. Erfarenheterna i Ranstad bör bli av värde i detta sammanhang.

Med hänvisning till det anförda beräknar jag medelsbehovet för projektering av Ranstadverket för budgetåret 1976/77 till 26 milj. kr. Den omläggning av tidplanen för projekteringsarbetet i förhållande till LKAB:s förslag som jag har angivit bör såvitt nu kan bedömas kunna genomföras utan att totalkostnaderna för projektet ökar eller att tidpunkten för eventuell byggstart försenas väsentligt. Jag förordar att medlen liksom för innevarande budgetår ställs till LKAB:s förfogande i form av lån.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till projektering av Ranstadsverket* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 26 000 000 kr.

Underbilaga 1

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1902: 71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar

Härigenom föreskrives att 2 § 2 mom. lagen (1902: 71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
2 mom.[1]	
Koncession må ej meddelas med mindre anläggningen är behövlig och förenlig med en planmässig elektrifiering och, då fråga är om områdeskoncession för yrkesmässig distribution, området utgör en lämplig enhet.	Koncession må ej meddelas med mindre anläggningen är behövlig och förenlig med en planmässig elektrifiering och, då fråga är om områdeskoncession för yrkesmässig distribution, området utgör en *med hänsyn till eldistributionens ändamålsenliga anordnande* lämplig enhet.
Koncession för yrkesmässig distribution må meddelas endast den som finnes lämplig att utöva sådan verksamhet.	Koncession för yrkesmässig distribution må meddelas endast den som *från allmän synpunkt* finnes lämplig att utöva sådan verksamhet.
	Vid prövning av fråga om meddelande av områdeskoncession enligt första och andra styckena skall möjlighet att tillgodose lokala intressen särskilt beaktas.
Koncession må ej överlåtas utan tillstånd av regeringen eller den regeringen bemyndigar.	
	Om förvärv av eldistributionsanläggning m. m. finnes särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

[1] Senaste lydelse 1975: 68.

Underbilaga 2

Förslag till

Lag om förvärv av eldistributionsanläggning m. m.

Härigenom föreskrives följande.

1 § Anläggning för yrkesmässig närdistribution av elektrisk starkström som ej får användas utan koncession (eldistributionsanläggning) får ej utan tillstånd av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förvärvas genom

1. köp, byte eller gåva,
2. tillskott till bolag eller ekonomisk förening,
3. utdelning eller skifte från bolag eller ekonomisk förening,
4. fusion enligt 175 § lagen (1944: 705) om aktiebolag eller enligt 96 § lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar.

Utgör eldistributionsanläggning tillbehör till fast egendom, äger första stycket motsvarande tillämpning på den fasta egendomen. Detsamma gäller, om eldistributionsanläggning utgör tillbehör till tomträtt som inskrivits.

Till eldistributionsanläggning som avses i denna lag hör distributionsledningar, transformatorstationer, ställverk och liknande för distributionen behövliga anordningar.

2 § Den som direkt eller genom förmedling av juridisk person innehar koncession för att draga fram eller använda elektrisk starkströmsledning får ej genom fång som avses i 1 § utan tillstånd av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förvärva

1. andel i ekonomisk förening som äger eldistributionsanläggning,
2. aktie i bolag som äger eldistributionsanläggning och vars aktier ej är noterade på fondbörs eller på lista, som ges ut av sammanslutning av svenska fondkommissionärer.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om inlösen enligt 70 § lagen (1944: 705) om aktiebolag.

3 § Förvärvstillstånd fordras ej

1. i fall som avses i 1 §, om förvärvaren innehar koncession avseende det område där anläggningen finnes, när eldistributionsanläggningen förvärvas,
2. i fall som avses i 2 §, om förvärvaren innehar koncession avseende det område där föreningen eller bolaget bedriver sin verksamhet,
3. om eldistributionsanläggning eller sådan andel eller aktie som avses i 2 § förvärvas eller överlåtes efter medgivande av riksdagen eller regeringen,
4. om förvärvet skall prövas enligt lagen (1916: 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.,
5. om förvärvaren är gift med fångesmannen och ej heller om förvärvaren eller, när makar förvärvar gemensamt, endera av dem är

fångesmannens eller också, om denne är gift, hans makes avkomling, syskon eller syskons avkomling,

6. om aktie förvärvas på grund av nyemission där aktieägarna tecknar de nya aktierna i förhållande till det antal aktier de förut äger.

4 § Bedriver aktiebolag eller ekonomisk förening huvudsakligen annan verksamhet än distribution av elektrisk starkström, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer på ansökan av bolaget eller föreningen medge undantag från tillståndsplikt enligt 2 §. Undantag meddelas för viss tid.

5 § Har förvärvstillstånd ej sökts före fånget, skall det sökas inom tre månader från det fånget skedde.

6 § Förvärvstillstånd får vägras, om förvärvet ej är förenligt med eldistributionens ändamålsenliga anordnande eller, i fall som avses i 1 §, sökanden icke finnes från allmän synpunkt lämplig att utöva distributionsverksamhet.

7 § Göres ej ansökan om förvärvstillstånd inom föreskriven tid och på föreskrivet sätt eller vägras förvärvstillstånd genom lagakraftägande beslut, är fånget ogiltigt.

8 § Bestämmelserna i 1, 3, 5—7 §§ gäller i tillämpliga delar upplåtelse med nyttjanderätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976. Lagen äger icke tillämpning på förvärv eller upplåtelse som har skett före ikraftträdandet.

Register

Sid.		
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Industridepartementet m. m.	
21	Industridepartementet	11 668 000
22	Teknisk attaché	245 000
22	Kommittéer m. m.	7 500 000
23	Extra utgifter	225 000
24	Bidrag till vissa internationella organisationer	194 000
		19 832 000
25	**B. Industri m. m.**	
	Statens industriverk:	
37	Förvaltningskostnader	19 872 000
42	Utredningar m. m.	3 020 000
44	Kursverksamhet m. m.	1 000
50	Bidrag till kursverksamhet m. m.	9 880 000
50	Utrustning	1 000
51	Sprängämnesinspektionen	2 261 000
53	Företags- och branschfrämjande åtgärder	34 690 000
82	Strukturåtgärder för skoindustrin	2 000 000
84	Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher	1 200 000
85	Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribrancher	1 000 000
86	Täckande av förluster på grund av exportlånegarantier till företag inom textil-, konfektions- och manuella glasindustrierna	450 000
87	Främjande av hemslöjden	1 552 000
88	Föreningen Svensk form	449 000
92	Medelstillskott till Norrlandsfonden	5 000 000
		81 376 000
93	**C. Mineralförsörjning m. m.**	
97	Sveriges geologiska undersökning:	
98	Geologisk kartering samt information och dokumentation	20 691 000
107	Uppdragsverksamhet	1 000
114	Prospektering m. m.	17 828 000
115	Utrustning	6 611 000
116	Bergsstaten	1 057 000
118	Statens gruvegendom	53 787 000
		99 975 000
126	**D. Energihushållning**	
150	Riktlinjer för strukturomvandlingen på eldistributionsområdet	
177	Statens elektriska inspektion	4 233 000
	Statens kärnkraftinspektion:	
178	Förvaltningskostnader	1 000
180	Kärnsäkerhetsforskning	1 000
183	Kostnader för vissa nämnder	48 000
183	Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m.	80 000 000
189	Vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte	3 000 000
191	Främjande av landsbygdens elektrifiering	4 000 000
193	Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m.	1 000
		91 284 000

E. Teknisk utveckling m. m.

195	Styrelsen för teknisk utveckling:	
196	Teknisk forskning och utveckling	238 500 000
207	Drift av forskningsstationer	1 000
208	Skeppsteknisk forskning och utveckling	*12 000 000
209	Utrustning	9 600 000
212	Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet	1 000
215	Bidrag till statens provningsanstalt	16 827 000
216	Statens provningsanstalt: Utrustning	44 000 000
218	Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet	1 000
220	Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt	3 100 000
221	Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning	1 000 000
222	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien	870 000
222	Bidrag till Sveriges standardiseringskommission	4 610 000
224	Energiforskning	106 000 000
244	Grundläggande forskning för energiområdet	5 675 000
	Aktiebolaget Atomenergi:	
246	Stöd till svensk kärnkraftindustri	*24 100 000
246	Övrig verksamhet	*13 100 000
246	Medelstillskott till Aktiebolaget Asea-Atom	20 000 000
248	Europeiskt rymdsamarbete m. m.	42 360 000
251	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling	4 500 000
253	Finansiering av statens utvecklingsfond	—
		546 245 000

256 **F. Domänverket**

259	Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal	**160 000**
	Summa för driftbudgeten	**838 872 000**

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

E. Förenade fabriksverken

260	Byggnader och utrustning	***32 200 000**

F. Statens vattenfallsverk

261	Kraftstationer m. m.	**1 986 000 000**

G. Domänverket

297	Förvaltningsbyggnad för domänverket	**6 000 000**

II. Statens allmänna fastighetsfond

298	Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	**1 700 000**

V. Fonden för låneunderstöd

300	Lån till projektering av Ranstadsverket	**26 000 000**
	Summa för kapitalbudgeten	**2 051 900 000**
	Totalt för industridepartementet	**2 890 772 000**

Underbilaga 1

303 Förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar

Underbilaga 2

304 Förslag till lag om förvärv av eldistributionsanläggningar

* Beräknat belopp

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750515

Kommundepartementet

ÖVERSIKT

I kommundepartementets uppgifter ingår som en väsentlig del att biträda med samordning av regeringspolitiken i frågor som rör kommunal och landstingskommunal verksamhet.

I departementet handläggs ärenden rörande kommuner, landstingskommuner och kommunalförbund samt ärenden angående landets administrativa indelning, allt i den mån sådana ärenden inte ankommer på annat departement. Även ärenden angående den kommunala demokratin, folkrörelsefrågor och förvaltningsdemokrati inom kommuner och landstingskommuner liksom förhållandet i allmänhet mellan staten samt kommunerna och landstingskommunerna tillhör departementets uppgifter.

Till departementets arbetsområde hör vidare ärenden om länsstyrelserna, länsskatterätterna, fastighetstaxeringsrätterna, länsrätterna, de lokala skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna och civilbefälhavarorganisationen. I departementet handläggs vidare ärenden om räddningstjänst inkl. oljebekämpning till havs m. m., förebyggande åtgärder mot brand och kommunernas beredskap samt frågor enligt allmänna ordningsstadgan och lagen om allmänna sammankomster. Ärenden om statsbidrag till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader handläggs också inom departementet.

Departementet är organiserat med ett sakområde för förhållandet mellan staten samt kommuner och landstingskommuner, administrativ indelning m. m., ett för kommunal demokrati och folkrörelserna, ett för länsstyrelserna m. m. och ett för ärenden rörande bl. a. personal hos de myndigheter som hör till departementet. Departementets planerings- och budgetsekretariat svarar också för viss utredningsverksamhet och för handläggningen av internationella ärenden.

Under de senaste decennierna har skett en betydande omvandling av den kommunala verksamheten. En allt större andel av samhällets verksamhet återfinns inom det kommunala ansvarsområdet. Samtidigt kännetecknas utvecklingen av ett ökat samspel mellan staten samt kommunerna och landstingskommunerna. Kommunindelningsreformen har varit en förutsättning för denna utveckling. Antalet kommuner uppgår till 278. Den kommunstruktur som har skapats ger ökade förutsättningar för kommunernas aktiva medverkan i samhällsbyggandet. Någon ny kommunindelningsreform är därför inte aktuell.

För att lösa samhällets problem erfordras en långsiktig samhällsplanering, som får en bred medborgerlig förankring genom den kommunala verksamheten. Nästa steg i det pågående reformarbetet kännetecknas dels av en utveckling av de demokratiska arbetsformerna och medborgarinflytandet, dels av en decentralisering av samhällsfunktioner. Ett led i detta arbete är en kommunallagsreform.

Fr. o. m. 1976 års val kommer ett nytt valsystem att tillämpas vid landstingsval. Hösten 1975 har riksdagen dessutom beslutat att i Sverige bosatta invandrare från och med 1976 års val skall få rösträtt vid val av kommunfullmäktige, landsting och kyrkofullmäktige samt vid prästval och dessutom bli valbara till kommunala förtroendeuppdrag.

Under våren 1975 lade utredningen om den kommunala demokratin fram huvudresultatet av sitt arbete. Det gäller huvudbetänkandet (SOU 1975:41 och 42) Kommunal demokrati samt rapporterna (SOU 1975:18) Förtroendevalda och partier i kommuner och landsting och (SOU 1975:46) Kommunal organisation och information. I huvudbetänkandet föreslås olika åtgärder i syfte att öka medborgarnas möjligheter till inflytande inom ramen för den representativa demokratin. Det gäller t. ex. de förtroendevaldas arbetsmöjligheter, de kommunala organens ställning och arbetsformer, den kommunala informationen samt åtgärder i syfte att möjliggöra en vidgad medverkan från medborgarna i den kommunala verksamheten. Genomgående framhålls partiernas och övriga folkrörelsers roll i den kommunala demokratin.

Kommunaldemokratiutredningens betänkande har remissbehandlats. Avsikten är att en proposition på grundval av betänkandet skall läggas fram under det pågående riksmötet.

Av utredningens uppdrag återstår nu frågor som berör de kommunalt anställdas inflytande i kommunerna och landstingskommunerna. Resultatet av utredningens överväganden kommer att redovisas i ett särskilt betänkande år 1976.

Demokratifrågorna har nära anknytning till folkrörelsernas roll i samhället. Kommundepartementet har numera ett särskilt ansvar för frågor som gäller folkrörelserna och deras utvecklingsmöjligheter. Ett översynsarbete har inletts angående relationerna mellan samhället och folkrörelserna. Därvid kommer att ägnas uppmärksamhet åt förutsättningarna för att vidga området för folkrörelseverksamhet. Som en självklar förutsättning gäller att folkrörelserna nu liksom tidigare står fria och självständiga gentemot staten. Departementets arbete kommer att ske i nära samverkan med folkrörelserna bl. a. genom en särskild referensgrupp för folkrörelsefrågor som är knuten till kommundepartementet.

Tillkomsten av bärkraftigare kommuner har skapat förutsättningar för att i ökad utsträckning lägga ansvaret för betydelsefulla samhällsuppgifter på lokal nivå och öka kommunernas handlingsfrihet. En successiv översyn pågår inom kommundepartementet i samråd med andra departement

i syfte att mönstra ut sådana föreskrifter om statlig tillsyn och kontroll som inte längre kan anses behövliga.

Det hittills bedrivna utredningsarbetet har resulterat i fyra departementspromemorior som berör lagar och andra författningar avseende kommunal och landstingskommunal verksamhet. Ett delresultat av översynsarbetet redovisades i början av året i en promemoria (Ds Kn 1975:1) rörande avgifter hos byggnadsnämnd. Regeringen har efter bemyndigande av riksdagen beslutat att slopa kommuns skyldighet att underställa länsstyrelsen beslut om nämnda avgifter (prop. 1975:107, CU 29, rskr 220). I de övriga tre departementspromemoriorna (Ds Kn 1975:3, 1975:6 och 1975:7) behandlas de kommunala och landstingskommunala nämndernas organisation och arbetssätt samt underställning hos statlig myndighet av vissa beslut. En grundläggande princip bakom förslagen till förenklingar är att kommunerna och landstingskommunerna skall ges största möjliga frihet att ordna sin förvaltning och verksamhet med hänsyn till skiftande lokala behov och förhållanden. Förslagen remissbehandlas f. n. Proposition om minskad statlig detaljreglering på grundval av dessa tre promemorior beräknas bli förelagd riksdagen under våren 1976.

De nämnda departementspromemoriorna behandlar i stor utsträckning sådana frågor rörande den kommunala och landstingskommunala nämndorganisationen som har samband med kommunallagarna. I det fortsatta översynsarbetet kommer liksom hittills statens tillsyns- och kontrollfunktioner att bevakas fortlöpande. I de fall den kommunala verksamhetens innehåll och omfattning på ett visst område har reglerats närmare, talar starka skäl för att frågan om statlig tillsyn och kontroll normalt bör bedömas i samband med att sakområdet utreds. Regeringen avser därför att uppdra åt berörda statliga kommittéer att överväga frågan om hur man skall kunna minska statlig tillsyn och detaljkontroll gentemot kommunerna och landstingskommunerna inom resp. utredningsområde.

De centrala ämbetsverkens tillämpningsföreskrifter är på vissa områden av betydande omfattning och utgör ett väsentligt statligt styrinstrument gentemot kommunerna och landstingskommunerna. En begränsning av myndigheternas rätt härvidlag har införts genom en särskild kungörelse (1970:641). I denna föreskrivs, att myndighet inte utan regeringens medgivande får ge ändrade eller nya föreskrifter, anvisningar eller råd, som kan påverka gällande standard eller tillämpade normer och som i väsentlig grad kan leda till direkta eller indirekta kostnadsökningar. I en i februari 1975 träffad överenskommelse mellan regeringen och kommunförbunden om begränsning av den kommunala utdebiteringen under åren 1976 och 1977 har framhållits att skärpt uppmärksamhet skall ägnas åt de statliga myndigheternas normgivande riktlinjer och rekommendationer med hänsyn till den kommunala ekonomin. I regeringens anvisningar för myndigheternas anslagsframställningar (april 1975) har i anslutning härtill framhållits att ökad uppmärksamhet bör ägnas dessa frågor. Detta sker bl. a. inom ramen

för riksrevisionsverkets förvaltningsrevision, där verket särskilt följer den verksamhet hos myndigheterna som avses i kungörelsen. Även sådana föreskrifter som får mindre konsekvenser på kostnadssidan och således faller utanför kungörelsens ram bör uppmärksammas. Regeringen avser därför att uppdra åt myndigheterna att pröva frågan om statlig tillsyn och kontroll av kommuner och landstingskommuner i syfte att mönstra ut sådana föreskrifter, anvisningar och råd som inte längre anses behövliga.

Kommunallagsutredningen har i betänkandet (SOU 1974:99) Enhetlig kommunallag lagt fram förslag till en ny kommunallag, som föreslås gälla för både kommuner och landstingskommuner. Syftet med förslaget är att göra kommunallagstiftningen enklare och mera enhetlig samt anpassa bestämmelserna till utvecklingen i kommunal praxis. Karaktären av ramlag med minskad detaljreglering innebär att kommunernas och landstingskommunernas handlingsfrihet ökar liksom möjligheterna att anpassa de kommunala verksamhetsformerna efter lokala förhållanden och till den framtida utvecklingen. Betänkandet har remissbehandlats. Proposition kommer att föreläggas riksdagen under våren 1976.

Landstingens arkivutredning har lagt fram sitt slutbetänkande (SOU 1975:71) Landstingens arkiv. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Indelningslagskommittén (Kn 1974:04) har till uppgift att se över lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning. Översynen skall avse bl. a. de bestämmelser som reglerar förutsättningarna för förordnande om indelningsändring samt regleringen av de berörda kommunernas inbördes ekonomiska förhållanden vid delning av kommun. Kommittén skall vidare undersöka i vad mån beslutanderätten i vissa typer av indelningsärenden bör flyttas till kammarkollegiet eller länsstyrelserna.

Under senare år har på olika samhällsområden reformer genomförts som i betydande grad har förbättrat möjligheterna till ökad decentralisering av beslutsfattandet. Kommunindelningsreformen och den statliga länsförvaltningens omorganisation är exempel på den fortlöpande omdaningsprocess som har ägt rum i bl. a. detta syfte. Demokratin inom samhällsförvaltningen måste vidareutvecklas. Mot den bakgrunden har regeringen tillsatt decentraliseringsutredningen (Kn 1975:01). Denna skall pröva decentraliseringsmöjligheterna över hela det statliga förvaltningsområdet med undantag för domstolarna, utrikesförvaltningen, det militära försvaret och de affärsdrivande verken. Vidare skall prövas om vissa uppgifter, som länsorganen nu har, bör decentraliseras till kommunerna. Frågan om vidgad förtroendemannamedverkan i de regionala myndigheternas verksamhet kommer också att övervägas. Ett första resultat av decentraliseringsutredningens arbete har lagts fram i delbetänkandet (Ds Kn 1975:4) Decentralisering av beslut om regionalpolitiskt stöd. Betänkandet remissbehandlas f. n. Proposition i denna del beräknas komma att föreläggas riksdagen under våren 1976.

Länsberedningens betänkande (SOU 1974:84) Stat och kommun i sam-

verkan har remissbehandlats och bereds f. n. i regeringskansliet. Förslag kommer att föreläggas riksdagen om vissa ändringar i länsstyrelsernas organisation m. m.

På uppdrag av regeringen utför riksskatteverket i samarbete med statskontoret organisationsundersökningar hos de lokala skattemyndigheterna med syfte att få fram organisationsmodeller och normer för beräkningar av behovet av personal m. m. för de lokala skattemyndigheterna. Försöksverksamhet för detta ändamål bedrivs vid tre lokala skattemyndigheter i landet. Förslag till organisation och bemanning av de lokala skattemyndigheterna i Malmö och Göteborgs fögderier läggs fram. Sakkunniga (Kn 1975:02) har tillkallats för att utreda frågan om lokal skattemyndighets organisatoriska ställning inom skatteförvaltningen.

Kronofogdemyndigheternas geografiska arbetsområden samt deras arbets- och personalorganisation ses över av kronofogdemyndighetsutredningen (Kn 1974:03).

En utredning (C 1973:04) utför en av riksdagen begärd förutsättningslös översyn av frågan om skorstensfejarmästarnas ställning. Utredningen beräknas lämna sitt betänkande under första halvåret 1976. De sakkunniga (C 1973:05) för översyn av brandförsvarsutbildningen m. m. ser över den nuvarande brandförsvarsutbildningen med hänsyn till det utbildningsbehov som den allmänna räddningstjänsten framkallar.

ADB-beredningsgruppen (C 1973:06) utreder frågor om automatisk databehandling inom länsstyrelserna med anknytning till samhällsplaneringen m. m.

Anslagen för budgetåret 1976/77

För nästa budgetår begärs anslag på 1 503,8 milj. kr. för verksamheten inom kommundepartementets ansvarsområde. De resursförstärkningar som begärs hänför sig till största delen till länsstyrelserna.

Länsstyrelserna m. m.

Statsmakterna har år 1975 beslutat att i huvudsak till 1978 års taxering införa ett nytt system för taxering i första instans. Det nya systemet innebär bl. a. att taxeringsperioden förlängs och att alla deklarationer skall granskas och föredras inför taxeringsnämnd av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet. Som ett led i samhällets strävan att beivra skatte- och förmögenhetsbrott kommer skattekontrollen att skärpas särskilt vid rörelsetaxering. Organisationsförändringarna genomförs successivt med början under innevarande budgetår. För budgetåret 1976/77 innebär förändringarna bl. a. att länsstyrelser och lokala skattemyndigheter tillförs 275 nya tjänster.

Förslag läggs fram om ändrad organisation vid de lokala skattemyndigheterna i Malmö och Göteborgs fögderier. Länsskatterätternas och fastig-

hetstaxeringsrätternas kanslier får ytterligare personalresurser för att bl. a. åstadkomma kortare handläggningstider för skattemål. Planeringsavdelningarna tillförs ytterligare personal för uppgifter inom miljöskyddet och kulturminnesvården samt för biträdesgöromål.

Räddningstjänst m. m.

Statens brandnämnd föreslås få personella och materiella resurser för att ge den brandpersonal, som f. n. utbildas centralt, både praktisk och teoretisk utbildning i allmän räddningstjänst.

Materielanskaffningen för bekämpning av miljöfarliga ämnen till havs m. m. föreslås fortsätta. Den medelsanvisning som föreslås för nästa budgetår innebär – tillsammans med det belopp som under innevarande budgetår har ställts till förfogande av medel för sysselsättningsskapande åtgärder – en väsentlig förstärkning.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom kommundepartementets verksamhetsområde i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Kommundepartementet m. m.	6,3	7,9	+ 1,6
B. Länsstyrelserna m. m.	1 156,6	1 455,4	+ 298,8
C. Räddningstjänst m. m.	16,9	19,5	+ 2,6
Summa för driftbudgeten	**1 179,8**	**1 482,8**	**+ 303,0**
KAPITALBUDGETEN			
II *Statens allmänna fastighetsfond*			
Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	39,5	21,0	– 18,5
Summa för kapitalbudgeten	**39,5**	**21,0**	**– 18,5**
Totalt för kommundepartementet	**1 219,3**	**1 503,8**	**+ 284,5**

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Gustafsson

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser kommundepartementets verksamhetsområde.

DRIFTBUDGETEN *Fjortonde huvudtiteln*

A. KOMMUNDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Kommundepartementet

1974/75 Utgift	3 448 621
1975/76 Anslag	3 980 000
1976/77 Förslag	4 970 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	22	–
Övrig personal	16	+ 2
	38	**+ 2**
Anslag		
Lönekostnader	3 450 000	+ 1 100 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	90 000	+ 40 000
Expenser	440 000	– 150 000
Därav engångsutgift	(200 000)	(– 190 000)
	3 980 000	**+ 990 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 4 970 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommundepartementet* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 4 970 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	2 196 342	Reservation	3 658
1975/76	Anslag	2 200 000		
1976/77	Förslag	2 500 000		

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 2 500 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

A 3. Bidrag till studiecirklar i samhällsorientering för invandrare

1974/75	–	
1975/76	–[1]	
1976/77	Förslag	300 000

Studiecirklar i samhällsorientering för invandrare i anslutning till rösträttsreformen (prop. 1975/76:23, KU 1975/76:18, rskr 1975/76:78) väntas pågå även budgetåret 1976/77. Kostnaderna för denna cirkelverksamhet har beräknats till 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till studiecirklar i samhällsorientering för invandrare* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1974/75	Utgift	121 350	Reservation	34 218
1975/76	Anslag	100 000		
1976/77	Förslag	100 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

[1] 1 500 000 kr. har anvisats på tilläggsbudget I.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

B. LÄNSSTYRELSERNA M. M.

B 1. Länsstyrelserna, B 2. Lokala skattemyndigheterna och B 3. Kronofogdemyndigheterna

Allmän översikt

Länsstyrelserna

Landets 24 länsstyrelser svarar för den statliga förvaltningen i länen med uppgift att främja resp. läns utveckling och befolkningens bästa samt verka för att statlig, kommunal och landstingskommunal verksamhet samordnas och anpassas till de regionalpolitiska målen.

Länsstyrelsernas arbetsuppgifter är mångskiftande och omfattar bl. a. följande områden, nämligen den regionalpolitiska planeringen, plan- och byggnadsväsendet, fastighetsregistreringen, naturvården, miljöskyddet, livsmedelskontrollen, den allmänna hälsovården, den sociala omvårdnaden, väg- och trafikväsendet, den civila försvarsberedskapen, räddningstjänsten, beskattningsväsendet, uppbördsväsendet, exekutionsväsendet samt folkbokföringen. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1974:28, KrU 1974:15, rskr 1974:248) ingår den statliga kulturminnesvården i länsstyrelsernas arbetsuppgifter fr. o. m. den 1 juli 1976. Länsstyrelsen har dessutom vissa tillsynsuppgifter gentemot andra statliga länsmyndigheter, kommuner, landstingskommuner samt enskilda och är inom resp. län högsta polismyndighet och överexekutor samt huvudman för priskontorsverksamheten och hemkonsulentverksamheten.

Länsstyrelsen leds av en styrelse med landshövdingen som ordförande samt tio andra ledamöter. Landshövdingen är chef för länsstyrelsen. Som ställföreträdare för landshövdingen fungerar i Stockholms län en länsöverdirektör och i övriga län en av avdelningscheferna. Med undantag för länsstyrelsen i Stockholms län är länsstyrelserna organiserade med tre avdelningar nämligen planeringsavdelningen, skatteavdelningen och förvaltningsavdelningen. Dessutom finns en administrativ enhet. Avdelningschef är ett länsråd. Länsstyrelsen i Stockholms län har följande avdelningar: planeringsavdelningen, taxeringsavdelningen, kameral- och uppbördsavdelningen, länsskatterättsavdelningen och förvaltningsavdelningen. Vid alla länsstyrelser utom länsstyrelsen i Gotlands län finns en länspolischefsexpedition.

En länsskatterätt, en fastighetstaxeringsrätt och en länsrätt är knutna till länsstyrelsen. Inom förvaltningsavdelningen finns kansli för rätterna. I Stockholms län utgör länsskatterättsavdelningen dock kansli för länsskatterätten och fastighetstaxeringsrätten.

Under länsstyrelsen lyder i olika avseenden de lokala skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna, polisväsendet och civilförsvaret.

Antalet tjänster hos länsstyrelserna uppgår till ca 9 300.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till över 770 milj. kr.

Lokala skattemyndigheterna

De lokala skattemyndigheterna verkställer mantalsskrivning, upprättar allmän röstlängd, tar befattning med taxeringsarbete samt debitering och uppbörd av skatt m. m., bestämmer pensionsgrundande inkomst samt utövar kontroll över att viss uppgiftsskyldighet inom den allmänna försäkringen fullgörs.

Länsstyrelsen är chefsmyndighet för de lokala skattemyndigheterna i länet. Den lokala skattemyndighetens verksamhetsområde är fögderiet. Chef för lokal skattemyndighet är en fögderidirektör eller en häradsskrivare.

Antalet tjänster hos landets 120 lokala skattemyndigheter uppgår till ca 3 500.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till över 244 milj. kr.

Kronofogdemyndigheterna

Den exekutiva verksamheten avser dels det allmännas fordringar för skatter, böter, allmänna avgifter m. m., dels ärenden som anhängiggörs av enskilda rättsägare. Den förra ärendegruppen dominerar. Dessutom är kronofogde skyldig att handlägga ärenden enligt lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs samt att efter länsstyrelsens förordnande vara överexekutor för särskild förrättning.

För den exekutiva verksamheten är landet indelat i kronofogdedistrikt. I varje distrikt finns en kronofogdemyndighet med en kronodirektör eller kronofogde som chef. Riksskatteverket är centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet.

Antalet tjänster inom de 81 kronofogdedistrikten uppgår till ca 2 700.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till över 192 milj. kr.

Civilbefälhavarorganisationen

Landets sex civilbefälhavare verkar i fred för att totalförsvaret inom resp. civilområde planläggs så att det i krig och vid krigsfara kan föras med en enhetlig inriktning samt så att största möjliga försvarseffekt uppnås. Förutom uppgiften att samordna viss planläggning har civilbefälhavaren att leda stabstjänstövningar, utbilda eller verka för utbildning av viss personal för uppgifter

i krig samt planera för den egna verksamheten i krig och vid krigsfara.

För dessa uppgifter biträds civilbefälhavarna av var sitt kansli, vilket är förlagt i anslutning till en länsstyrelse.

Civilbefälhavarorganisationen omfattar inemot 40 anställda.

Länsstyrelsernas organisationsnämnd

Länsstyrelsernas organisationsnämnd är centralt rationaliserings-, samordnings- och utbildningsorgan för länsstyrelserna. Nämnden bistår länsstyrelserna i frågor som rör arbetsformer, personal- och ekonomiadministration och intern planering. Nämnden verkar för samordning mellan länsstyrelserna och mellan länsstyrelserna och andra statliga myndigheter. I samråd med länsstyrelserna planlägger och anordnar nämnden utbildning och konferenser för länsstyrelsepersonal. Nämnden fastställer formulär till vissa blanketter för länsstyrelserna, länsskatterätterna, fastighetstaxeringsrätterna och länsrätterna.

Länsstyrelsernas organisationsnämnd består av ordförande och högst nio andra ledamöter. Antalet tjänster hos nämnden är 14.

Länsstyrelsernas anslagsframställningar.

Länsstyrelsernas anslagsframställningar för budgetåret 1976/77 innehåller yrkanden om totalt ca 1 200 ytterligare tjänster. Av dessa belöper drygt 1 000 på länsstyrelserna, ca 120 på de lokala skattemyndigheterna och nära 70 på kronofogdemyndigheterna. Merparten av de begärda tjänsterna, ca 700, avser tjänster för biträdespersonal.

Önskemålen om personalökningar hos länsstyrelserna avser i fråga om planeringsavdelningarna främst naturvårdsenheterna, regionalekonomiska enheterna, planeringskanslierna och planenheterna. För skatteavdelningarna – i Stockholms län taxeringsavdelningen – ligger tyngdpunkten i yrkandena på revisionsenheterna och taxeringsenheterna. På förvaltningsavdelningarna samt länsskatterättsavdelningen i Stockholms län avser yrkandena främst förstärkning av personalen för handläggning av skattemål. Länsstyrelserna begär dessutom personalförstärkning för sina administrativa enheter bl. a. för personaladministrativa uppgifter.

För de lokala skattemyndigheterna yrkas personalförstärkning på grund av att ärendetillströmningen och efterfrågan på myndigheternas service har ökat.

De begärda förstärkningarna av kronofogdemyndigheterna motiveras med att arbetet har blivit kvalitativt mera krävande samt att utbyggnaden av taxeringskontrollen har medfört en ökad arbetsbelastning för dessa myndigheter.

Det beloppsmässigt lägsta alternativet – det s. k. *0-alternativet* – som motsvarar anslaget enligt statsbudgeten för budgetåret 1975/76 uppräknat med pris- och löneomräkning och därefter reducerat med 5 % innebär en ökning av medelsbehovet med följande belopp.

Länsstyrelserna	92 041 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	57 382 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	32 091 000 kr.
Summa	181 514 000 kr.

Länsstyrelserna har i sina anslagsframställningar redogjort för de beräknade följderna av detta alternativ och framhållit att nedskärningen skulle påverka främst anslagen för lönekostnader. Vid länsskatterätten, fastighetstaxeringsrätten, länsrätten, bil- och körkortsregistret, handels- och föreningsregistret samt de delar av länsstyrelsen som handlägger besvär av olika slag kan, enligt vad länsstyrelserna framhåller, reduceringar betraktas som helt omöjliga så länge efterfrågan på dessa tjänster inte visar någon vikande tendens. Eventuella reduktioner måste därför drabba planeringsavdelningen och skatteavdelningen – i Stockholms län taxeringsavdelningen. Länsstyrelserna anser att sådana reduceringar skulle rimma dåligt med de mål som statsmakterna har satt upp på dessa områden.

I fråga om de lokala skattemyndigheterna framhåller länsstyrelserna att en anslagsminskning skulle medföra sämre service åt de skattskyldiga och åt taxeringsnämnderna. Detta skulle medföra lägre kvalitet på taxeringsresultatet och i viss utsträckning rättsförluster för de skattskyldiga. Kvaliteten på krediterings- och arbetsgivarkontrollen skulle få sänkas med skatteförluster för det allmänna som följd.

För kronofogdemyndigheternas del hävdar länsstyrelserna att en minskning av dessa myndigheters resurser skulle resultera i ett sämre indrivningsresultat. Storleken av förlusterna som härigenom skulle drabba bl. a. statsverket är svår att bedöma, men enligt riksskatteverket skulle förlusterna inte täckas av utgiftsminskningen.

Alternativ 1 som skall utgöras av anslaget för budgetåret 1975/76 jämte pris- och löneomräkning innebär enligt länsstyrelsernas anslagsframställningar en ökning av medelsbehovet med följande belopp.

Länsstyrelserna	137 496 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	73 286 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	43 296 000 kr.
Summa	254 078 000 kr.

Alternativ 2 som innehåller de begärda tjänster vilka inledningsvis har redovisats översiktligt innebär enligt länsstyrelsernas anslagsframställningar följande anslagsökningar utöver alternativ 1.

Länsstyrelserna	136 053 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	15 397 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	16 781 000 kr.
Summa	168 231 000 kr.

Remissyttranden

Remissyttranden över länsstyrelsernas anslagsframställningar har avgetts av rikspolisstyrelsen beträffande länspolischefsexpeditionerna, överstyrelsen för ekonomiskt försvar beträffande försvarsenheterna och civilbefälhavarnas kanslier, statens trafiksäkerhetsverk beträffande bil- och körkortsregistren, riksskatteverket beträffande taxeringsavdelningen, skatteavdelningarna och utskänkningskontrollen samt de lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna, nämnden för samhällsinformation beträffande informationsverksamheten, lantbruksstyrelsen och statens livsmedelsverk beträffande länsveterinärerna, statens naturvårdsverk beträffande naturvårdsenheterna, statens pris- och kartellnämnd beträffande priskontoren, konsumentverket beträffande hemkonsulenterna, statens planverk beträffande planenheterna samt statens lantmäteriverk beträffande lantmäterienheterna.

Rikspolisstyrelsen anser det angeläget att – i avbidan på resultatet av utredningen (Ju 1975:08) om polisens uppgifter, utbildning och organisation m. m. – möjlighet bereds till inrättande av göromålsförordnanden som biträdande länspolischef i de mest arbetsbelastade länen samt att medel ställs till förfogande för anställning av administrativ arbetskraft.

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar finner det naturligt att personalförstärkningar vid försvarsenheterna får anstå tills resultat av pågående organisationsundersökningar vid försvarsenheterna föreligger. Ökad medelstilldelning för deltagande i beslutade samverkansövningar som föranleds av ändrad utbildningsorganisation för civilförsvaret tillstyrks av överstyrelsen som också finner det angeläget att civilbefälhavarnas kanslier förstärks för utbildningsuppgifter.

Statens trafiksäkerhetsverk framhåller att under budgetåret 1974/75 ökade antalet registrerade fordon med 240 000 och antalet registerförda körkort med 118 000. Den jämna och höga tillväxten fortsätter. Under innevarande budgetår sänds kilometerräknare för släpvagnar ut och kilometerbeskattning av dessa vagnar börjar den 1 juni 1976. Nya bestämmelser om skrotning av bilar gäller fr. o. m. den 1 januari 1976. För länsstyrelsernas del innebär detta bl. a. att prövningen av frågor om avregistrering av fordon blir mer omfattande. Statens trafiksäkerhetsverk tillstyrker personalförstärkning vid länsstyrelsernas bil- och körkortsregister med totalt 22 tjänster.

Riksskatteverket konstaterar att beskattningsväsendet under senare år har utvecklats snabbt. Vid ställningstagande till länsstyrelsernas anslagsframställningar bör i första hand de förändringar beaktas som kan bli följden

av det utredningsarbete som på regeringens uppdrag bedrivs av riksskatteverket och statskontoret gemensamt avseende organisationsutveckling vid de lokala skattemyndigheterna, utveckling av ett nytt ADB-system för folkbokföring och beskattning samt rationalisering av skatteadministrationen (RS).

RS omfattar bl. a. genomförandet av den beslutade (prop. 1975:87, SkU 1975:31, rskr 1975:229) övergången till tjänstemannagranskning av alla deklarationer. Den första utbyggnadsetappen omfattande 163 tjänster genomförs under innevarande budgetår. Den andra utbyggnadsetappen omfattande 275 tjänster avses skola genomföras under hösten 1976. Utöver förslag om denna utbyggnadsetapp tillstyrker riksskatteverket att taxeringsenheterna förstärks med 29 tjänster främst för processföring. För uppbördsenheterna och dataenheterna tillstyrker verket tre tjänster för handläggare. Dessutom anser verket att medel för biträdesgöromål motsvarande 72 årsarbetskrafter behöver tillföras skatteavdelningarna. I fråga om revisionsenheterna och mervärdeskatteenheterna anser sig riksskatteverket inte böra tillstyrka några förstärkningar i form av handläggande personal då den totala granskningS- och revisionsorganisationen tillförs personalresurser inom ramen för RS.

I avvaktan på att den alkoholpolitiska utredningens förslag skall resultera i nya regler för bl. a. utskänkningskontrollen finner riksskatteverket inte skäl att tillstyrka de tjänster som länsstyrelserna har begärt.

Beträffande de lokala skattemyndigheterna framhåller riksskatteverket att det pågående utredningsarbetet och den påbörjade utbyggnaden av granskningsorganisationen kommer att påverka verksamheten vid dessa myndigheter. På grund härav anser sig riksskatteverket endast kunna tillstyrka förstärkning av biträdeskurser i de fall då en klar underbemanning har bedömts föreligga. Totalt tillstyrker verket, utöver den förstärkning som följer av utbyggnaden av RS, 15 tjänster samt tilldelning av medel för anställning av biträdespersonal.

Riksskatteverket framhåller i fråga om kronofogdemyndigheterna att verksamhetens inriktning och innehåll inte torde nämnvärt förändras under det budgetår anslagsframställningarna avser. De anspråk som kvantitetsmässigt kommer att ställas på kronofogdemyndigheterna torde sålunda vara desamma som under de senaste åren. Däremot har förändringar på exekutionsrättens område medfört att arbetet har blivit kvalitativt mer krävande. Riksskatteverket framhåller vidare att den ytterligare satsningen på den riktade taxeringskontrollen medför en avsevärt ökad arbetsbelastning för kronofogdemyndigheterna. Verket tillstyrker ett 40-tal tjänster – till övervägande del biträdestjänster – i distrikt med ökande verksamhet.

Nämnden för samhällsinformation föreslår att länsstyrelserna tilldelas drygt 6 milj. kr. för informationsprojekt och 5,6 milj. kr. för kungörelseannonsering.

Lantbruksstyrelsen framhåller att tillsynen vad angår djursjukvård, djurskydd och livsmedelshantering genom skärpt lagstiftning kräver allt större

insatser. Styrelsen anser att tjänster som biträdande länsveterinär bör inrättas i ytterligare två län. *Statens livsmedelsverk* delar lantbruksstyrelsens åsikt och framhåller därutöver att övriga länsstyrelser bör beredas möjligheter att under del av budgetåret genom medel för tillfällig arbetskraft anställa biträdande länsveterinär eller annan arbetskraft med livsmedelshygienisk utbildning. Verket framhåller vidare att det är viktigt att erforderlig biträdeshjälp ställs till länsveterinärens förfogande.

Statens naturvårdsverk har i sitt arbete under senare år kunnat konstatera att länsstyrelserna på grund av bristande resurser ofta har haft svårigheter att klara den ökade arbetsbelastningen på miljövårdsområdet och framför allt saknat möjligheter att i den utsträckning som har varit önskvärd driva utrednings-, planerings- och tillsynsverksamhet på området. Naturvårdsverket framhåller särskilt behoven av en ökning av resurserna för tillsyn vad gäller såväl miljöskyddet som den allmänna naturvården.

I fråga om tillsyn enligt miljöskyddslagen är fortfarande behovet av förstärkningar mest akut i län med högindustrialiserade områden. Verket framhåller slutligen att det är angeläget att länsstyrelserna får erforderliga resurser för att kunna medverka i den fortsatta fysiska riksplaneringen.

Statens pris- och kartellnämnd framhåller att den intensifierade prisövervakningen, administrationen av prisregleringar samt nämndens omfattande utredningsverksamhet har medfört att såväl nämndens som priskontorens arbetsuppgifter har vidgats. Nämnden tillstyrker därför personalförstärkningar vid nio länsstyrelser med totalt tolv tjänster. Priskontoren förfogar f. n. över sammanlagt 21 extra assistenter utöver den fasta personalkadern. Nämnden anser att starka skäl talar för att dessa extra tjänster förs över till fasta tjänster.

Konsumentverket avstyrker de yrkanden om resursförstärkning för hemkonsulentverksamheten som har förts fram av två länsstyrelser.

Statens planverk framhåller att statsmakternas beslut beträffande det översiktliga planarbetet medför krav på länsstyrelsernas planeringsavdelningar, krav som i sin tur medför merinsatser från i första hand planenheterna. Planverket menar att det är nödvändigt att ge planenheterna resursförstärkningar och hänför tio av ett trettiotal begärda tjänster till den grupp som har högsta angelägenhetsgrad.

Statens lantmäteriverk framhåller att huvuddelen av de ökningar som länsstyrelserna föreslår har motiverats av att arbetet med registrering av fastigheter har utökats betydligt samt att ett antal kommunala fastighetsregistermyndigheter har upphört och verksamheten därmed förts över till lantmäterienheterna. Verket konstaterar att denna utökning av arbetsuppgifterna uppenbarligen kräver förstärkning av resurserna. Lantmäteriverket understryker dessutom nödvändigheten av att varje län har en eller flera biträdande överlantmätare beroende på lantmäteriverksamhetens omfattning och tillstyrker att sådana tjänster inrättas i fyra län.

De lokala skattemyndigheterna i Malmö och Göteborgs fögderier

Kungl. Maj:t uppdrog den 8 december 1972 åt riksskatteverket att i samarbete med statskontoret utföra organisationsundersökningar hos de lokala skattemyndigheterna m. m. Efter förslag från riksskatteverket har statsmakterna år 1974 (prop. 1974:1, bil. 16, CU 1974:17, rskr 1974:137) beslutat om arbets- och personalorganisation för lokala skattemyndigheten i Stockholms fögderi.

Riksskatteverket har i samråd med länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län år 1974 redovisat organisations- och bemanningsförslag för den lokala skattemyndigheten i Göteborgs fögderi samt i samråd med länsstyrelsen i Malmöhus län år 1975 redovisat motsvarande förslag för den lokala skattemyndigheten i Malmö fögderi.

Nuvarande organisation

Den lokala skattemyndigheten i Malmö fögderi indelas under en chef och en ställföreträdande chef i en administrativ enhet, fyra geografiskt avgränsade församlingsavdelningar samt tre specialavdelningar för resp. jämkning, arbetsgivarkontroll samt juridiska personer och fastighetsredovisning. Det totala antalet anställda vid myndigheten uppgår till ca 180.

Den lokala skattemyndigheten i Göteborgs fögderi består av chef och ställföreträdande chef, en kansliavdelning, en kontrollavdelning, tio församlingsavdelningar, en avdelning för juridiska personer och en fastighetsavdelning. Personalnumerären uppgår till ca 360 personer.

Riksskatteverkets förslag

Under en fögderichef och en biträdande fögderichef jämte stab föreslås den lokala skattemyndigheten i Malmö fögderi skola organiseras med tre enheter nämligen administrativ enhet, skatteadministrativ enhet och arbetsgivarenhet.

Den administrativa enheten svarar direkt under fögderichefen för myndighetens ekonomi-, personal-, utbildnings- och materieladministration och för kontorsservice m. m.

Den skatteadministrativa enheten som indelas i fem skattekontor – fyra efter geografisk indelning av fögderiet och ett för juridiska personer och fastighetsredovisning – svarar direkt under fögderichefen för skatteadministrationen av fysiska personer, utbor, dödsbon, familjestiftelser och juridiska personer samt för uppgifter inom folkbokföringen.

Arbetsgivarenheten som också är direkt underställd fögderichefen svarar för arbetsgivarregister och arbetsgivarkontroll.

Personalbehovet beräknas till 178 tjänster . För att bemästra arbetstoppar under våren föreslås medel motsvarande fem årsarbetskrafter.

Den lokala skattemyndigheten i Göteborgs fögderi föreslås få samma organisationsstruktur som den lokala skattemyndigheten i Malmö fögderi. Enligt förslaget skall dock två skatteadministrativa enheter inrättas – en med fyra och en med fem skattekontor.

Personalbehovet beräknas till 334 fasta tjänster. Härutöver föreslås medel motsvarande 75 årsarbetskrafter.

Tablåer över föreslagen organisation för dessa lokala skattemyndigheter torde få fogas som *bilaga 16.1 och 16.2* till regeringsprotokollet i detta ärende.

Skatteadministrationen

Vid 1975 års riksmöte beslutades om riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m. (prop. 1975:87, SkU 1975:31, rskr 1975:229). Beslutet innebär bl. a. att alla deklarationer skall granskas och föredras inför taxeringsnämnderna av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet. Det nya systemet skall i huvudsak bli genomfört till 1978 års taxering. Ny granskningsorganisation skall byggas upp. Detta skall ske successivt. Under innevarande budgetår har 163 tjänstemän rekryterats för denna organisation.

Statskontoret och riksskatteverket har på regeringens uppdrag lämnat förslag till fortsatt utbyggnad av den nya granskningsorganisationen. Förslaget innebär inrättande av 275 tjänster under budgetåret 1976/77 och ca 350 tjänster under budgetåret 1977/78. De tjänster som avses för det förstnämnda budgetåret fördelas med 139 på de lokala skattemyndigheterna och 136 på länsstyrelserna. I förslaget framhålls vidare att ändringar i arbetsuppgifterna för de lokala skattemyndigheterna skapar mindre behov av biträdesarbetskraft. En anpassning härtill bör ske successivt i samtliga fögderier så till vida att när biträdestjänst blir vakant får prövas om tjänsten behöver återbesättas. Sådana tjänster som på grund av arbetsuppgifterna inte behöver återbesättas skulle till ett antal av ca 150 kunna ombildas till handläggartjänster med uppgift att hjälpa taxeringsnämnderna med att granska främst löntagardeklarationer. Fördelningen på fögderier blir beroende av var vakanser uppstår. Kostnaderna för att byta ut samtliga dessa 150 biträdestjänster mot handläggartjänster har beräknats till ca 1,3 milj. kr.

Regional kulturminnesvård

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1974:28, KrU 1974:15, rskr 1974:248) skall länsstyrelsen bli regional myndighet för den statliga kulturminnesvården den 1 juli 1976. Vid varje länsstyrelse skall inrättas en tjänst för handläggare för uppgifter inom kulturminnesvården. Tjänsten skall vara organisatoriskt sidoordnad de olika enheterna inom länsstyrelsens planeringsavdelning. En överflyttning av beslutanderätten i ärenden enligt kul-

turminnesvårdens speciallagstiftning från riksantikvarieämbetet till länsstyrelse förutsätts. Åt en särskild arbetsgrupp uppdrogs att lägga fram detaljerade förslag om bl. a. kulturminnesvårdens regionala organisation och lämplig avgränsning mellan riksantikvarieämbetets och länsstyrelsens beslutsfunktioner. Arbetsgruppen redovisade i maj 1975 sådana förslag (DsU 1975:9). Dessa innebär i fråga om personalorganisationen att den befintliga landsantikvarieorganisationen i Stockholms län vad gäller antalet tjänstemän behålls i den nya organisationen i länsstyrelsen. Länsstyrelsen i Stockholms län skulle därför – förutom den förut nämnda tjänsten för handläggare för uppgifter inom kulturminnesvården – tillföras ytterligare två handläggare och ett biträde. En detaljerad redovisning av förslagen i övrigt och av remissbehandlingen lämnas i annat sammanhang av chefen för utbildningsdepartementet.

Föredraganden

Länsstyrelserna har i sina anslagsframställningar framhållit att en anslagsberäkning enligt alternativ 0 skulle påverka främst anslagen för lönekostnader. Åtskilliga arbetsuppgifter är beroende av efterfrågan från kommunerna, allmänheten m. fl. Denna efterfrågan har inte minskat. Jag kan inte förorda en minskning av anslagen enligt detta alternativ som skulle medföra försämrad service gentemot kommuner och allmänhet.

Enligt beslut vid 1974 års riksdag (prop. 1974:28, KrU 1974:15, rskr 1974:248) blir länsstyrelse regional myndighet för den statliga kulturminnesvården den 1 juli 1976. En överflyttning av viss beslutanderätt från riksantikvarieämbetet till länsstyrelse förutsattes. En särskild arbetsgrupp lämnade i maj 1975 förslag (DsU 1975:9) om organisationen av den regionala kulturminnesvården, m. m. Förslagen och utfallet av remissbehandlingen redovisas i annat sammanhang av chefen för utbildningsdepartementet. Efter samråd med denne förordar jag att länsstyrelserna för uppgifter inom den statliga kulturminnesvården tillförs 26 tjänster för handläggare och en för biträdespersonal. Beträffande avtalsbara anställnings- och arbetsvillkor avser jag att ge statens avtalsverk det förhandlingsuppdrag som behövs.

Vid 1975 års riksmöte beslutades om riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m. (prop. 1975:87, SkU 1975:31, rskr 1975:229). Beslutet innebär bl. a. en övergång till tjänstemannagranskning av samtliga deklarationer och därmed uppbyggnad av en ny granskningsorganisation. Organisationen skall byggas ut successivt och under innevarande budgetår har den första etappen omfattande 163 tjänster i denna utbyggnad genomförts. Statskontoret och riksskatteverket har föreslagit att en andra etapp omfattande 275 tjänster – 139 vid de lokala skattemyndigheterna och 136 hos länsstyrelserna – skall genomföras under budgetåret 1976/77. Förslag har vidare förts fram om att efter hand som vissa bi-

trädestjänster blir vakanta dessa skall till ett antal av ca 150 ombildas till handläggartjänster. Kostnaderna härför har beräknats till ca 1,3 milj. kr.

Efter samråd med chefen för finansdepartementet förordar jag att den nya granskningsorganisationen byggs ut med ytterligare 275 tjänster. Jag är däremot inte beredd att beräkna särskilda medel för utbyte av biträdestjänster mot handläggartjänster även om jag förordar att sådant utbyte sker. Takten och omfattningen av detta utbyte är helt beroende av när lämpliga biträdestjänster blir lediga, något som inte kan beräknas på förhand med tillräcklig säkerhet. Skulle det emellertid visa sig att ytterligare medel behövs för att genomföra det förordade utbytet kan berörda löneanslag efter medgivande av regeringen få överskridas. Beträffande avtalsbara anställnings- och arbetsvillkor avser jag att ge statens avtalsverk det förhandlingsuppdrag som behövs.

Jag förordar därutöver att länsstyrelserna förstärks med 90 tjänster, varav 25 på planeringsavdelningarna, 31 på skatteavdelningarna och taxeringsavdelningen i Stockholms län, 34 på förvaltningsavdelningarna och länsskatterättsavdelningen i Stockholms län samt därutöver medel för biträdespersonal motsvarande 36 årsarbetskrafter. Förstärkningarna på planeringsavdelningarna avses främst för biträdes- och skrivgöromål. Därutöver har för tillsynsuppgifter enligt miljöskyddslagen beräknats ytterligare fem handläggare. Jag räknar även i år med att fem av tjänsterna skall finansieras genom indragning vid uppkommande ledighet av motsvarande antal tjänster på försvarsenheterna. Dessutom räknar jag med att uppgifterna för uppläggningen av nytt fastighetsregister på lantmäterienheterna avtar. Taxeringsavdelningen och skatteavdelningarna tillförs ytterligare personalresurser för arbetsuppgifter av processförande natur i samband med den utbyggnad av taxerings- och skattekontrollen som har skett och sker. Av samma skäl tillförs länsskatterättsavdelningen och förvaltningsavdelningarna ytterligare tjänster för arbetet vid förvaltningsdomstolarna.

Organisationsundersökningarna hos de lokala skattemyndigheterna som utförs av riksskatteverket i samarbete med statskontoret har nu drivits så långt att förslag om organisationen av de lokala skattemyndigheterna i Malmö och Göteborgs fögderier har redovisats. Förslagen som har utarbetats i samarbete med bl. a. berörda myndigheter och personalorganisationer samt resp. länsstyrelser innebär att organisationsstrukturen ges samma principiella utformning som den som har genomförts vid den lokala skattemyndigheten i Stockholms fögderi. Under en fögderichef och en biträdande fögderichef med stab sorterar en administrativ enhet, en skatteadministrativ enhet – vid den lokala skattemyndigheten i Göteborgs fögderi två skatteadministrativa enheter – samt en arbetsgivarenhet. Personalbehovet beräknas till 178 fasta tjänster vid den lokala skattemyndigheten i Malmö fögderi och 334 fasta tjänster vid motsvarande myndighet i Göteborgs fögderi. Till detta kommer medel motsvarande fem resp. 75 årsarbetskrafter. Förslagen innebär

vissa rationaliseringsvinster till vilka hänsyn har tagits vid utbyggnaden av den nya granskningsorganisationen inom skatteadministrationen. Jag har intet att erinra mot den föreslagna organisationsstrukturen. Personalberäkningarna kan jag godta. Jag förordar därför att den föreslagna organisationen genomförs vid de lokala skattemyndigheterna i Malmö och Göteborgs fögderier den 1 juli 1976. Beträffande avtalsbara anställnings- och arbetsvillkor avser jag att ge statens avtalsverk det förhandlingsuppdrag som behövs. För de lokala skattemyndigheterna i övrigt räknar jag med en viss förstärkning av uppgifterna för skriv- och kontorsgöromål i form av medel motsvarande 14 årsarbetskrafter.

I fråga om kronofogdemyndigheterna räknar jag vidare med ytterligare medel motsvarande 15 årsarbetskrafter till övervägande del för skriv- och kontorsgöromål vid kronofogdemyndigheter i de mest arbetstyngda distrikten.

Mina ställningstaganden till länsstyrelsernas förslag, vilka redovisas närmare i det följande, innebär med bortseende från de under resp. anslag beräknade uppbördsmedlen, en medelsanvisning om sammanlagt 1 542,9 milj. kr., varav 1 521,9 milj. kr. på driftbudgeten och 21 milj. kr. på kapitalbudgeten. Ökningen i förhållande till innevarande budgetår uppgår till 295,2 milj. kr. – varav 313,7 milj. kr. på driftbudgeten. Kapitalbudgeten minskar med 18,5 milj. kr. Av totalbeloppet på driftbudgeten avser 959,9 milj. kr. länsstyrelserna, 325,6 milj. kr. de lokala skattemyndigheterna och 236,4 milj. kr. kronofogdemyndigheterna. De särskilda uppbördsmedlen under dessa tre anslag beräknar jag till resp. 8,2 milj. kr., 48,9 milj. kr. och 9,4 milj. kr., en ökning med 15 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Sammanställning av anslagsberäkningarna för B. Länsstyrelserna m. m. (1 000-tal kr.)

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	3 518	+ 474	+ 204	458	+ 27	+ 139	336	+ 7	–
Övrig personal	5 732	+ 567	+ 49	3 006	+ 99	–	2 370	+ 59	–
	9 250[1]	**+ 1 041**	**+ 253**	**3 464**[2]	**+ 126**	**+ 139**	**2 706**	**+ 66**	–
Anslag									
Lönekostnader	566 790	+ 239 914[3]	+169 152	202 655	+ 86 111[3]	+ 73 406	148 678	+ 51 558[3]	+ 38 603
Sjukvård	1 477	+ 156	+ 30	663	+ 41	+ 41	455	+ 31	+ 31
Reseersättningar	12 499	+ 2 811	+ 1 124	1 734	+ 248	+ 608	4 804	+ 713	+ 432
Lokalkostnader	77 118	+ 12 417	+ 12 400	29 082	+ 5 636	+ 5 636	18 517	+ 2 778	+ 2 797
Expenser	42 177	+ 20 470	+ 3 841	10 325	+ 2 518	+ 1 210	9 433	+ 1 931	+ 490
Därav engångsutgifter	9 000	18 892	9 412	2 000	2 125	2 217	1 000	1 216	900
Ersättning till nämndemän	4 368	+ 165	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	4 102	+ 1 518	+ 700	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	27 895	+ 10 998[4]	+ 5 816	–	–	–	–	–	
b) Nytt fastighetsregister	2 844	+ 765[3]	– 2 705	–	–	–	–	–	–
Diverse ändamål	31 360	– 93	– 1 145	337	– 42	– 42	10 889	+ 7 200	+ 1 333
	770 630	**+ 289 121**	**+189 213**	**244 796**	**+ 94 512**	**+ 80 859**	**192 776**	**+ 64 211**	**+ 43 686**
Uppbördsmedel									
Ersättning från allmänna pensionsfonden	2 629	+ 552	+ 552	36 719	+ 12 141	+ 12 141	7 711	+ 1 747	+ 1 747
Ersättning för uppdrag vid dataenheterna	4 500	+ 500	+ 500	–	–	–	–	–	–
Nettoutgift	**763 501**	**+ 288 069**	**+ 188 161**	**208 077**	**+ 82 371**	**+ 68 718**	**185 065**	**+ 62 464**	**+ 41 939**

[1] Härav 76 tjänster som inrättats enl. regeringens beslut den 3 juli 1975 } prop. 1975:87, SkU 1975:31, rskr 1975:229
[2] Härav 87 tjänster som inrättats enl. regeringens beslut den 3 juli 1975 }
[3] Inkl. uppräkning av lönekostnadspålägg till 36 %. Uppräkningen för befintlig personal uppgår för B 1 till 16 335 000 kr, för B 2 till 6 130 000 kr. och för B 3 till 4 119 000 kr.

Stockholms län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	528	+ 117	+ 46	110	+ 7	+ 27	68	+ 1	–
Övrig personal	947	+ 84	+ 9	687	+ 9	–	545	+ 13	–
	1 475	**+ 201**	**+ 55**	**797**	**+ 16**	**+ 27**	**613**	**+ 14**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	93 090	+ 38 666	+ 29 251	44 132	+ 26 385	+ 14 389	35 102	+ 14 216	+ 10 400
Sjukvård	351	–	–	270	–	–	133	–	–
Reseersättningar	625	+ 380	– 18	152	–	+ 88	588	+ 118	+ 55
Lokalkostnader	13 330	+ 2 014	+ 2 014	5 980	+ 2 161	+ 2 161	4 162	+ 757	+ 776
Expenser	5 582	+ 3 217	+ 1 066	2 653	+ 296	– 122	2 643	+ 151	– 91
Därav engångsutgifter	250	2 194	767	450	400	93	300	–	45
Ersättning till nämndemän	808	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	384	+ 250	+ 250	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 214	+ 706	+ 435	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	717	+ 186	– 717	–	–	–	–	–	–
	117 101	**+ 45 419**	**+ 32 281**	**53 187**	**+ 28 842**	**+ 16 716**	**42 628**	**+ 15 242**	**+ 11 140**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 23 712 691 kr.

2. För information till organisationer och enskilda behövs en förste byråsekreterare på planeringskansliet. Antalet besvärsärenden har ökat kraftigt och juridiska enheten behöver tillföras en länsassessor, en förste byråsekreterare, en byråassistent samt ett kvalificerat biträde. Omfattningen av regionalekonomiska enhetens verksamhet är sådan att enheten behöver förstärkas med en avdelningsdirektör, en förste byråsekreterare och en assistent. Naturvårdsenheten behöver förstärkas med tre biträdande naturvårdsdirektörer, tre byrådirektörer, tre förste byråingenjörer samt två kvalificerade biträden. För att bl. a. biträda kommunerna med planering behövs på försvarsenheten två förste byråingenjörer. (+ 1 926 872 kr.)

3. För bemästrande av de stora balanserna på taxeringsenheterna behövs tio taxeringsintendenter, tolv förste byråsekreterare samt tre kvalificerade biträden. Revisionsverksamheten bör tillföras två avdelningsdirektörer, fyra byrådirektörer samt två kvalificerade biträden. Taxeringsinspektörsorganisationen måste för att stå i rätt förhållande till antalet skattskyldiga som taxeras i särskilda nämnder utökas med fyrtio taxeringsinspektörer och tio kvalificerade biträden. Revisionsverksamheten på mervärdeskatteenheten behöver förstärkas med två avdelningsdirektörer och fyra byrådirektörer (+ 8 748 990 kr.)

4. Det är nödvändigt att socialenheten tillförs en länsassessor som chef för utlänningsdetaljen. På trafikenheten begärs två kvalificerade biträden. Antalet vräkningsärenden har ökat kraftigt och överexekutorsenheten behöver förstär-

kas med två förste länsnotarier och två byråassistenter. (+ 568 618 kr.)

5. Ärendebalansen på länsskatterättsavdelningen har ökat under de senaste åren och avdelningen bör tillföras en förste länsassessor, en länsassessor, en förste länsnotarie, sex förste byråsekreterare, två byråassistenter och sex kvalificerade biträden. (+ 1 342 950 kr.)

6. För planeringsverksamhet behövs på kameralenheten en avdelningsdirektör och för handläggning av lönegarantiärenden en byrådirektör. På personalenheten begärs en byrådirektör och en assistent för tjänstetillsättningar, en förste byråsekreterare på utbildningsadministration, två assistenter för serviceverksamhet m. m. samt ett kvalificerat biträde. För effektivering av arbetsgivarkontrollen behövs på uppbördsenheten en byrådirektör. Dataenhetens personal är hårt ansträngd och behöver förstärkas med två förste byråassistenter och ett kvalificerat biträde. (+ 986 214 kr.)

7. Överföring av vissa ärenden från allmänna enheten till länspolischefens expedition medför en ökad belastning på expeditionen och den bör tillföras en byråassistent och ett kvalificerat biträde. (+ 136 554 kr.)

8. För att civilbefälhavaren skall kunna genomföra utbildning och övningsverksamhet enligt gällande riktlinjer måste civilbefälhavarens kansli tillföras en byråassistent. (+ 70 527 kr.)

9. För främst extra personal och biträdespersonal begärs ytterligare medel. (+ 2 761 584 kr.)

10. Härutöver begärs ytterligare medel för omkostnader. (+ 4 272 000 kr.)

11. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 828 000 kr.

b) Lantmäterienheten bör förstärkas med ett kvalificerat biträde. (+ 64 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 27 252 328 kr.

13. I Danderyds fögderi behövs en fögderisekreterare för handläggning av bl. a. skattebrottsärenden. Vidare behövs i fögderiet ett kvalificerat biträde för ärenden rörande arbetsgivarkontroll m. m. Befolkningsökningen i Handens fögderi har medfört ökat arbete med fastighetstaxering, arbetsgivarkontroll, arbetsgivaravgifter m. m. och fögderiet bör förstärkas med en fögderisekreterare och två kvalificerade biträden. I Huddinge fögderi begärs en fögderisekreterare att föreslå detaljen för ATP och beredning av deklarationer. Vidare begärs ett kvalificerat biträde. I Jakobsbergs fögderi begärs för främst arbetsgivarkontroll en fögderisekreterare i utbyte mot en fögderiassistent. Vidare begärs i fögderiet ett kvalificerat biträde. För handläggning av skattebrottsärenden m. m. behövs en fögderisekreterare i Lidingö fögderi. I Nacka behövs för ärenden rörande inkomst- och fastighetstaxering en fögderisekreterare och två kvalificerade biträden. En fögderisekreterare behövs för att avlasta fögderichefen i Norrtälje fögderi. I Sollentuna fögderi har befolkningsökningen medfört ökat arbete framför allt med skattebrott och arbetsgivarkontroll och förstärkning med ett kvalificerat biträde är er-

forderlig. I Stockholms fögderi behövs en förste byråsekreterare för att leda intern utbildning och personalvård. För förstärkning av detaljerna för jämkning och ATP behövs ett kvalificerat biträde i Täby fögderi. Vidare begärs medel för tillfällig personal i fögderierna. (+ 1 173 972 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 415 700 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 15. Löne- och prisomräkning m. m. 13 250 074 kr.

16. På grund av stora ärendemängder behövs förstärkning i Danderyds distrikt med två kvalificerade biträden. I Handens distrikt behövs en förste kronoassistent och ett kvalificerat biträde för inrättandet av en löneexekutionsgrupp. Vidare bör kansliet förstärkas med ett biträde främst för registrering. Huddinge distrikt behöver tillföras biträdespersonal för organiserandet av utsättningsgrupper. I Nacka distrikt motiverar arbetsmängden ytterligare en tjänst som kronokommissarie, ett kvalificerat biträde och en expeditionsvakt. Sollentuna distrikt bör för att klara den ökade belastningen på myndighetens kansli tillföras ett kvalificerat biträde. I Solna distrikt behövs förstärkning med två kvalificerade biträden. Södertälje distrikt behöver en expeditionsvakt. Vidare begärs medel för tillfällig personal vid länets kronofogdemyndigheter framför allt i Stockholms distrikt, där indrivningsarbetet är särskilt krävande. (+ 1 891 926 kr.)

17. Omkostnaderna väntas öka. (+ 100 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 149 382 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 69 903 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 53 768 000 kr. eller sammanlagt 273 053 000 kr. Jag har därvid beräknat 5 228 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för tillsyn enligt miljöskyddslagstiftningen, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen bl. a. med en ordinarie tjänst som förste länsassessor, tillika ordförande i länsskatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa maskiner, ny tjänstebil samt s. k. direktvalsutrustning till telefonväxel har preliminärt beräknats 767 000 kr. Jag har även beräknat 2 365 000 kr. till lokala skattemyndigheterna för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen samt för medel för biträdespersonal. Vidare har jag beräknat 913 000 kr. till kronofogdemyndigheterna för medel för huvudsakligen biträdespersonal. Slutligen har jag beräknat preliminärt 93 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i länet samt preliminärt 45 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheterna.

Uppsala län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheten		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	106	+ 10	+ 6	12	+ 1	+ 3	6	+ 1	–
Övrig personal	142	+ 14	+ 2	80	+ 6	–	48	+ 5	–
	248	**+ 24**	**+ 8**	**92**	**+ 7**	**+ 3**	**54**	**+ 6**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	15 665	+ 6 187	+ 4 902	5 110	+ 1 796	+ 2 077	2 757	+ 1 419	+ 913
Sjukvård	35	+ 10	+ 5	11	+ 2	+ 2	10	+ 1	+ 1
Resersättningar	329	+ 33	+ 27	57	+ 6	+ 22	121	+ 32	+ 18
Lokalkostnader	2 967	+ 1 902	+ 1 902	579	+ 64	+ 64	399	+ 42	+ 42
Expenser	5 303	– 3 866	– 4 111	223	+ 22	+ 38	167	+ 52	+ 27
Därav engångsutgifter	4 266	–	68	–	–	9	–	–	15
Ersättning till nämndemän	156	+ 16	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	52	+ 5	+ 5	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	546	+ 230	+ 107	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	154	+ 117	– 15	–	–	–	–	–	–
	25 207	**+ 4 634**	**+ 2 822**	**5 980**	**+ 1 890**	**+ 2 203**	**3 454**	**+ 1 546**	**+ 1 001**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. – 670 664 kr.

2. På planeringskansliet begärs för arbetsuppgifter inom priskontoret en assistent. För att juridiska enheten skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter på ett tillfredsställande sätt behövs ytterligare en länsassessor. För att avlasta chefen för regionalekonomiska enheten behövs en byrådirektör. Vidare behövs en amanuens. För samordning av naturvårdsenhetens övergripande planeringsprojekt m. m. behövs en byrådirektör och för uppgifter enligt miljöskyddslagen en byrådirektör. För handläggning av industriärenden enligt miljöskyddslagen behövs därutöver en förste byråingenjör. (+ 617 269 kr.)

3. För granskning av rörelsedeklarationer behövs på revisionsenheten ytterligare en förste taxeringsinspektör och en taxeringsinspektör. På enheten begärs vidare ett kvalificerat biträde. (+ 208 741 kr.)

4. Den väsentligt utökade arbetsbelastningen på allmänna enheten medför behov av en länsassessor. På grund av arbetsbelastningen på rättsenheten begärs ytterligare ett kvalificerat biträde. (+ 163 973 kr.)

5. För främst personalutbildning men även intern informationsverksamhet fordras på administrativa enheten en förste byråsekreterare. (+ 81 619 kr.)

6. För främst biträdespersonal m. m. begärs ytterligare medel. (+ 1 738 062 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 2 148 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 94 000 kr.

b) Personalen på lantmäterienheten behöver utökas med en biträdande överlantmätare och en arkivassistent. Vidare begärs medel för tillfällig personal m. m. (+ 253 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 1 437 598 kr.

10. I Enköpings fögderi behövs ett kvalificerat biträde på grund av ökad arbetsbelastning samt en expeditionsvakt. I Tierps fögderi behövs en fögderisekreterare till följd av den ökade arbetsbelastningen samt två kvalificerade biträden för arbete med skattetillägg m. m. Vidare begärs en expeditionsvakt. För arbetsgivarkontrollen behövs i Uppsala fögderi en fögderiassistent. (+ 452 402 kr.)

Kronofögdemyndigheten. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 892 786 kr.

12. För att förstärka arbetsledningen av de allmänna målen samt för kvalificerade exekutiva göromål behövs en kronokommissarie. Med hänsyn till den ökade arbetsvolymen på centralorten erfordras ytterligare en förste kronoassistent. Vidare begärs biträdesförstärkning samt medel för extra personal. (+ 598 214 kr.)

13. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 55 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 28 029 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 8 183 000 kr., och för kronofogdemyndigheten till 4 455 000 kr. eller sammanlagt 40 667 000 kr. Jag har därvid beräknat 778 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för tillsyn enligt miljöskyddslagstiftningen, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av viss utrustning har preliminärt beräknats 68 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Enköpings fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 9 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Enköpings fögderi samt preliminärt 15 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheten i Uppsala distrikt.

Södermanlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	106	+ 6	+ 6	12	–	3	9	–	–
Övrig personal	185	+ 4	+ 1	89	–	–	67	–	–
	291	**+ 10**	**+ 7**	**101**	**–**	**3**	**76**	**–**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	17 782	+ 5 290	+ 5 353	5 381	+ 1 991	+ 2 154	4 051	+ 1 562	+ 1 068
Sjukvård	55	+ 6	–	20	+ 2	+ 2	20	+ 2	+ 2
Reseersättningar	391	+ 64	+ 35	75	+ 7	+ 23	156	+ 16	+ 14
Lokalkostnader	2 191	+ 270	+ 270	616	+ 78	+ 78	572	+ 67	+ 67
Expenser	1 118	+ 551	+ 192	248	+ 45	+ 39	243	+ 24	+ 17
Därav engångsutgifter	115	364	202	–	–	9	–	–	–
Ersättning till nämndemän	156	+ 33	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	310	–	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	675	+ 169	+ 133	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 19	- 73	–	–	–	–	–	–
	22 751	**+ 6 402**	**+ 5 910**	**6 340**	**+ 2 123**	**+ 2 296**	**5 042**	**+ 1 671**	**+ 1 168**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 298 079 kr.

2. För granskning och bearbetning av inkommande statistikuppgifter m. m. behövs på regionalekonomiska enheten en amanuens. För den ökade arbetsvolymen som tillkommit i samband med naturvårdslagen erfordras en byrådirektör på naturvårdsenheten. (+ 165 713 kr.)

3. För att dels utföra eftergranskning av deklarationer, dels avarbeta vissa balanser begärs två kvalificerade biträden inom skatteavdelningen. Taxeringsenheten behöver för att avarbeta balanser tillföras en taxeringsintendent. För handledande arbetsuppgifter bör revisionsenheten tillföras en byrådirektör. (+ 327 946 kr.)

4. Ökningen av ärendenas svårighetsgrad medför behov av en länsassessor på rättsenheten. (+ 101 649 kr.)

5. För beredning och föredragning av polismyndighetsärenden behövs en förste byråsekreterare på länspolischefens expedition. (+ 75 890 kr.)

6. För intern information, introduktion och utbildning behövs en förste byråsekreterare på administrativa enheten. (+ 81 619 kr.)

7. Vidare begärs medel för extra och tillfällig personal m. m. (+ 687 104 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 476 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

Löne- och prisomräkning m. m. 188 000 kr.

Lokala skattemyndigheterna 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 713 624 kr.

11. Länsstyrelsen begär medel för extra eller tillfällig personal. (+ 389 376 kr.)

12. Omkostnaderna beräknas öka.

(+ 20 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 281 624 kr.

14. Länsstyrelsen begär medel för extra eller tillfällig personal. (+ 389 376 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 28 661 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 8 636 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 6 210 000 kr. eller sammanlagt 43 507 000 kr. Jag har därvid beräknat 735 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier, har preliminärt beräknats 202 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Katrineholms fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 9 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Katrineholms fögderi.

Östergötlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	147	+ 25	+ 8	20	+ 1	+ 3	13	–	–
Övrig personal	231	+ 21	+ 1	130	+ 3	–	91	+ 7	–
	378	**+ 46**	**+ 9**	**150**	**+ 4**	**+ 3**	**104**	**+ 7**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	23 184	+ 9 146	+ 6 893	7 862	+ 2 211	+ 3 236	5 588	+ 1 802	+ 1 382
Sjukvård	27	–	–	15	+ 2	+ 2	12	+ 1	+ 1
Reseersättningar	517	+ 122	+ 47	55	–	+ 26	191	+ 39	+ 20
Lokalkostnader	3 618	+ 351	+ 351	1 208	+ 132	+ 132	984	+ 106	+ 106
Expenser	1 553	+ 859	+ 449	577	– 260	– 277	607	– 221	– 285
Därav engångsutgifter	70	398	367	325	18	9	306	32	–
Ersättning till nämndemän	139	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekommunceringskostnader	253	+ 50	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	927	+ 233	+ 182	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 15	– 73	–	–	–	–	–	–
	30 291	**+ 10 776**	**+ 7 849**	**9 717**	**+ 2 085**	**+ 3 119**	**7 382**	**+ 1 727**	**+ 1 224**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 533 852 kr.

2. För planeringskansliets ledningssamordnings- och informationsfunktion behövs en byrådirektör. För arbetsuppgifter med priskontrollen erfordras en assistent. För regionalpolitisk planering m. m. erfordras en byrådirektör på regionalekonomiska enheten. För arbetsuppgifter med täktärenden erfordras en förste byråingenjör på naturvårdsenheten, för tillsynsverksamhet i enlighet med miljöskydds- m. fl. lagar en förste byråingenjör och för arbetsuppgifter i samband med den regionala landskapsvårdsplaneringen en förste byråinspektör. Ökad ärendemängd och skärpt lagstiftning på djurskyddsområdet samt arbetet med livsmedelskontrollen kräver en tjänst som biträdande länsveterinär. För skyddsrumsärenden behövs på försvarsenheten en förste byråingenjör och för olika planläggningsuppgifter en förste byråinspektör. (+ 813 109 kr.)

3. Betydande ökning av antalet besvärsmål och därmed ökande balanser kräver utökning av antalet handläggare på taxeringsenheten med tre förste byråsekreterare och ett kvalificerat biträde. På revisionsenheten behövs för arbetsledande uppgifter ytterligare en avdelningsdirektör. Vidare behövs två byrådirektörer och två kvalificerade biträden. Taxeringsinspektörsorganisationen bör utökas med fem förste taxeringsinspektörer, två taxeringsinspektörer och fem kvalificerade biträden. För efterbehandlings- och distributionsuppgifter begärs på dataenheten ett kvalificerat biträde. (+ 1 657 828 kr.)

4. För att komma till rätta med balansläget på framför allt länsskatterätten behövs ytterligare en förste länsassessor.

Rättsenheten behöver tillföras en förste länsnotarie alt. byråsekreterare. Vidare behövs en byråassistent. (+ 300 782 kr.)

5. Länspolischefens expedition bör tillföras en byråassistent. Expeditionen bör vidare utökas med ett kvalificerat biträde. (+ 132 851 kr.)

6. På servicefunktionen erfordras en tjänst som förste byråsekreterare på administrativa enheten. Vidare behövs en arkivassistent. (+ 146 417 kr.)

7. Vidare begärs medel för extra och tillfällig personal samt biträdespersonal. Slutligen begärs gemensamt för länsstyrelsen för att ersätta arbetskraftbortfall i samband med att tjänster fått lämnas för notariemeritering tre tjänster som länsnotarier. (+ 1 112 519 kr.)

8. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 831 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 191 000 kr.

b) Lantmäterienhetens personal bör utökas med ett biträde. (+ 56 642 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 2 109 117 kr.

11. I Linköpings fögderi behövs en fögderisekreterare. Vidare begärs två kvalificerade biträden för arbetsgivarkontroll, jämkningsärenden m. m. I Norrköpings fögderi behövs ytterligare en expeditionsvakt. (+ 260 883 kr.)

12. Omkostnaderna väntas minska. (– 285 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 509 851 kr.

14. I vartdera Linköpings och Norrköpings distrikt begärs en byråassistent för de växande administrativa arbetsuppgifterna. I Motala distrikt föreligger behov av ytterligare ett biträde samt en förste kronoassistent vid fältsektionen i Mjölby. Vidare behövs i Linköpings distrikt ytterligare en expeditionsvakt samt ett biträde. (+ 438 149 kr.)

15. Omkostnaderna väntas minska. (–221 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 38 140 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 12 836 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 8 606 000 kr. eller sammanlagt 59 582 000 kr. Jag har därvid beräknat 888 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och ny tjänstebil har preliminärt beräknats 367 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Mjölby fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 9 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Mjölby fögderi.

Jönköpings län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	129	+ 8	+ 7	18	–	+ 3	9	+ 1	–
Övrig personal	203	+ 7	+ 2	93	+ 2	–	68	+ 2	–
	332	**+ 15**	**+ 9**	**111**	**+ 2**	**+ 3**	**77**	**+ 3**	**–**
Anslag									
Löneckostnader	20 293	+ 7 657	+ 6 049	6 201	+ 2 219	+ 2 458	4 093	+ 1 382	+ 1 207
Sjukvård	24	–	–	10	–	–	9	–	–
Reseersättningar	478	+ 49	+ 41	71	+ 17	+ 26	171	+ 17	+ 15
Lokalkostnader	2 899	+ 274	+ 274	846	+ 154	+ 154	454	+ 85	+ 85
Expenser	1 291	+ 287	+ 214	307	+ 246	+ 255	237	+ 192	+ 151
Därav engångsutgifter	–	108	81	30	248	252	–	162	135
Ersättning till nämndemän	172	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsannonseringskostnader	137	+ 13	+ 13	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	955	+ 241	+ 188	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 9	– 73	–	–	–	–	–	–
	26 322	**+ 8 530**	**+ 6 706**	**7 435**	**+ 2 636**	**+ 2 893**	**4 964**	**+ 1 676**	**+ 1 458**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 093 247 kr.

2. Utökade arbetsuppgifter kräver förstärkning av regionalekonomiska enhetens personal med två förste byråsekreterare. För handläggning av täktärenden behövs en förste byråinspektör. På planenheten behövs för fysisk riksplanering och därmed sammanhängande information m. m. en byråingenjör. På försvarsenheten behövs för den kontinuerliga kontrollen av enskilda skyddsrum en byråingenjör. (+ 400 324 kr.)

3. På taxeringsenheten krävs för att komma till rätta med den ökade målbalansen en taxeringsintendent. Mervärdeskatteenhetens biträdespersonal behöver förstärkas med ett kvalificerat biträde. (+ 163 973 kr.)

4. För handläggning av bl. a. kilometerskatteärenden behövs ett kvalificerat biträde på allmänna enheten. Balanserna på rättsenheten ökar och enheten bör därför tillföras en förste länsnotarie. (+ 154 860 kr.)

5. På länspolischefens expedition begärs förstärkning med ett kvalificerat biträde. (+ 62 324 kr.)

6. De alltmer ökande insatserna på utbildning över hela länsstyrelsens och underställda myndigheters område kräver att administrativa enhetens personal utökas med en byråsekreterare. Vidare begärs en materialförvaltare. (+ 143 943 kr.)

7. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och extra personal. (+ 2 102 710 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 159 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m.

168 000 kr.

b) Övertagandet av stadsregistren motiverar att lantmäterienhetens personal utökas med en förste byråingenjör. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 81 619 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 2 181 406 kr.

11. För arbetsgivarkontroll och ärenden i samband med årlig taxering behövs i Jönköpings fögderi ett kvalificerat biträde. I Vetlanda fögderi behövs ett biträde för betjäning av telefonväxel, diarieföring, beredning av deklarationer m. m. (+ 120 594 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 334 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 026 463 kr.

14. På grund av den stora arbetsvolymen begärs en kronofogdesekreterare och ett biträde i Jönköpings distrikt. I Värnamo distrikt begärs förstärkning med ett biträde. Ytterligare medel begärs för tillfällig personal i länets olika distrikt. (+ 439 537 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 210 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 33 028 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 10 328 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 6 422 000 kr. eller sammanlagt 49 778 000 kr. Jag har därvid beräknat 884 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och ny tjänstebil har preliminärt beräknats 81 000 kr. Jag har även beräknat 300 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Eksjö fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen samt för medel för biträdespersonal i Vetlanda fögderi. Slutligen har jag beräknat preliminärt 252 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning samt för flyttning av lokala skattemyndigheterna i Vetlanda och Värnamo fögderier samt preliminärt 135 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av kronofogdemyndigheten i Värnamo distrikt.

Kronobergs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheten		
	1975/76	Beräknad ändr. Länsstyrelsen	1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. Länsstyrelsen	1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. Länsstyrelsen	1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	102	+ 8	+ 6	6	+ 2	+ 4	6	–	–
Övrig personal	142	+ 8	+ 2	63	+ 1	–	38	–	–
	244	**+ 16**	**+ 8**	**69**	**+ 3**	**+ 4**	**44**	**–**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	15 087	+ 5 041	+ 4 623	3 966	+ 1 246	+ 1 453	2 332	+ 548	+ 606
Sjukvård	22	+ 7	5	9	+ 1	– 1	5	+ 1	+ 1
Resersättningar	372	+ 57	+ 53	47	+ 5	+ 13	142	+ 14	+ 13
Lokalkostnader	1 840	+ 1 143	+ 1 143	576	+ 107	+ 107	341	+ 38	+ 38
Expenser	870	+ 5 514	+ 4 316	150	+ 103	+ 118	155	+ 15	+ 11
Därav engångsutgifter	25	5 342	4 253	–	88	100	6	–	–
Ersättning till nämndemän	104	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	35	+ 4	+ 4	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	977	+ 733	+ 485	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	–	– 73	–	–	–	–	–	–
	19 380	**+ 12 499**	**+ 10 556**	**4 748**	**+ 1 462**	**+ 1 692**	**2 975**	**+ 616**	**+ 669**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 708 631 kr.

2. Krav på kontakt- och informationsverksamhet samt speciella utredningsuppdrag medför behov av en byrådirektör på planeringskansliet. För ökade arbetsuppgifter behövs en förste byråsekreterare på regionalekonomiska enheten. För tillsynsärenden erfordras förstärkning av naturvårdsenhetens personal med en förste byråingenjör. För att förstärka planenhetens ärendekapacitet, för utredningsuppgifter i samband med den fysiska riksplaneringen samt andra planeringsfrågor i länet erfordras en byrådirektör. (+ 360 823 kr.)

3. För revision av framför allt större företag krävs förstärkning med en avdelningsdirektör på revisionsenheten. Behov föreligger även av förstärkning av taxeringsinspektörsgruppen i Ljungby med en byrådirektör. För granskning av deklarationer i särskilda taxeringsdistrikt behövs vidare en taxeringsinspektör och ett kvalificerat biträde. (+ 360 010 kr.)

4. För utbildnings-, introduktions- och informationsändamål begärs på administrativa enheten en förste byråsekreterare. (+ 85 019 kr.)

5. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal m. m. (854 517 kr.)

6. Omkostnaderna väntas öka bl. a. för inredning och utrustning av nya lokaler. (+ 6 397 000 kr.)

7. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 272 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka. (+ 461 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 8. Löne- och prisomräkning m. m. 1 096 193 kr.

9. I Ljungby och Växjö fögderier behövs en fögderisekreterare för handläggning av kvalificerade ärenden. Vidare erfordras i Växjö fögderi ett kvalificerat biträde huvudsakligen för skärpning av arbetsgivarkontrollen. (+ 227 807 kr.)

10. Omkostnaderna väntas öka. (+ 138 000 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 606 000 kr.

12. Medel yrkas för praktikanter med 10 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 29 936 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 6 440 000 kr. och för kronofogdemyndigheten till 3 644 000 kr. eller sammanlagt 40 020 000 kr. Jag har därvid beräknat 798 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter i samband med ianspråktagande av nya lokaler har preliminärt beräknats 4 253 000 kr. Jag har även beräknat 315 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Ljungby fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 100 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. flyttning av lokala skattemyndigheten i Växjö fögderi.

Kalmar län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	121	+ 22	+ 7	11	+ 4	+ 4	10	–	–
Övrig personal	190	+ 27	+ 2	74	+ 9	–	62	+ 2	–
	311	**+ 49**	**+ 9**	**85**	**+ 13**	**+ 4**	**72**	**+ 2**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	18 735	+ 8 712	+ 5 656	5 246	+ 2 182	+ 1 860	3 948	+ 1 045	+ 920
Sjukvård	40	+ 20	+ 5	18	+ 2	+ 2	12	+ 2	+ 2
Reseersättningar	529	+ 210	+ 40	78	+ 12	+ 16	192	+ 33	+ 18
Lokalkostnader	2 316	+ 340	+ 340	740	+ 255	+ 255	383	+ 94	+ 94
Expenser	1 575	+ 417	– 272	371	– 39	– 78	242	+ 38	+ 15
Därav engångsutgifter	470	423	83	125	35	22	21	24	20
Ersättning till nämndemän	68	+ 2	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekommunkostnader	124	–	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 012	+ 505	+ 199	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 18	– 73	–	–	–	–	–	–
	24 472	**+ 10 224**	**+ 5 895**	**6 453**	**+ 2 412**	**+ 2 055**	**4 777**	**+ 1 212**	**+ 1 049**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 334 059 kr.

2. Kansliet bör tillföras en byrådirektör. På priskontoret erfordras ytterligare en byråassistent. På regionalekonomiska enheten begärs en amanuens för bl. a. ärenden rörande regionalpolitiskt handlingsprogram m. m. samt en byråassistent. På naturvårdsenheten begärs för planering av länets vattentillgångar, för arbete enligt miljöskyddslagen och täktärenden tre förste byråingenjörer. För tillsynsverksamhet inom miljövårdsområdet begärs en byråingenjör. På planenheten behövs ytterligare en byrådirektör. På försvarsenheten begärs två förste byråinspektörer och en förste byråingenjör. Som biträdeshjälp åt länsveterinären begärs ett kvalificerat biträde. (+ 1 088 886 kr.)

3. På taxeringsenheten begärs två förste byråsekreterare och ett kvalificerat biträde. För kvalificerade revisioner krävs på revisionsenheten en avdelningsdirektör. För utvidgad kontrollverksamhet erfordras en förste byråsekreterare. Vidare behövs en förste taxeringsinspektör, en taxeringsinspektör och två kvalificerade biträden. För granskningsarbete erfordras på mervärdeskatteenheten ett kvalificerat biträde. För det ökade arbetet på dataenheten erfordras ytterligare ett kvalificerat biträde (+ 857 785 kr.)

4. För att komma till rätta med det ökade antalet mål erfordras en länsassessor på rättsenheten. (+ 122 860 kr.)

5. För att avlasta länspolischefen behövs en biträdande länspolischef. För uppgifter i samband med fördjupad förvaltningsdemokrati erfordras en förste byråsekreterare (+ 211 311 kr.)

6. Såsom utbildningsledare på länsstyrelsen erfordras en förste byråsekreterare på administrativa enheten samt för personaladministrativt arbete en förste byråsekreterare. På grund av de kostnader som lagts ner på böcker behövs en bibliotekarie. (+ 240 533 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 1 984 566 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 861 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 256 700 kr.

b) Lantmäterienhetens personal bör förstärkas med en byrådirektör och ett kvalificerat biträde. Vidare väntas omkostnaderna öka. (+ 266 300 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 519 577 kr.

11. I Borgholms fögderi begärs ett kvalificerat biträde för fastighetsregistrering m. m. samt ett biträde. I vartdera Kalmar, Oskarshamns, Vimmerby och Västerviks fögderi begärs en fögderisekreterare. I Kalmar fögderi begärs vidare ett kvalificerat biträde för fastighetsregistrering samt ett biträde. Arbetsmängden i Oskarshamn fögderi motiverar förstärkning med två kvalificerade biträden och ett biträde. I Vimmerby och Västerviks fögderier begärs medel för tillfällig personal. (+ 843 423 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka (+ 49 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 063 034 kr.

14. I Oskarshamns distrikt behövs ytterligare en förste kronoassistent på grund av stor arbetsbelastning vid stationeringen i Mönsterås. Vidare begärs i distriktet ett biträde. (+ 118 966 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka (+ 30 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 30 367 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 8 508 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 826 000 kr. eller sammanlagt 44 701 000 kr. Jag har därvid beräknat 946 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och ny tjänstebil har preliminärt beräknats 83 000 kr. Jag har även beräknat 372 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Kalmar fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen samt för medel för biträdespersonal i Oskarshamns fögderi. Slutligen har jag beräknat preliminärt 22 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i Kalmar och Vimmerby fögderier samt preliminärt 20 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheten i Västerviks distrikt.

Gotlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheten			Kronofogdemyndigheten		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	43	+ 8	+ 4	2	–	+ 3	3	–	–
Övrig personal	64	+ 10	+ 1	24	–	–	14	–	–
	107	**+ 18**	**+ 5**	**26**	**–**	**+ 3**	**17**	**–**	**–**
Anslag									
Löneko stnader	7 006	+ 2 793	+ 2 250	1 316	+ 433	+ 619	963	+ 256	+ 237
Sjukvård	11	–	–	3	–	–	2	–	–
Reseersättningar	213	+ 10	+ 10	11	–	+ 6	42	– 9	– 9
Lokalkostnader	930	+ 22	+ 22	113	+ 11	+ 11	164	– 4	– 4
Expenser	418	+ 227	+ 116	50	+ 15	+ 29	38	+ 4	+ 3
Därav engångsutgifter	–	140	76	–	10	19	–	–	–
Ersättning till nämndemän	39	+ 11	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	5	+ 5	+ 3	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	340	+ 207	+ 67	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	36	–	– 36	–	–	–	–	–	–
	8 998	**+ 3 275**	**+ 2 434**	**1 493**	**+ 459**	**+ 665**	**1 209**	**+ 247**	**+ 227**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 591 199 kr.

2. På planeringskansliet begärs en byråchef för att avdelningschefen skall kunna avlastas till förmån för dennes samordnings- och initiativverksamhet. På planeringsavdelningen begärs för att förstärka länsbostadsnämndsdetaljens tekniska sida och för att avlasta länsarkitekten rutinärenden en byråingenjör. Vidare begärs en länshälsovårdskonsulent för att möjliggöra att länsläkarfunktionen på Gotland skall kunna skötas på deltid av länsläkare i annat län och för att uppnå en godtagbar handläggning av vattenvårds-, luftvårds- och andra tekniska naturvårdsärenden. På regionalekonomiska enheten begärs en förste byråsekreterare som avlastning och biträde åt enhetens chef. På naturvårdsenheten behövs för täktärenden och vissa dispensärenden en byråinspektör, för arbetsuppgifter med landskapsvårdsplanering m. m. behövs vidare en byråinspektör. (+ 510 287 kr.)

3. För granskning av deklarationer i särskilda taxeringsdistrikt behövs ytterligare två taxeringsinspektörer på revisionsenheten. För processföring m. m. behövs på avdelningens expedition ett kvalificerat biträde. (+ 220 900 kr.)

4. På bil- och körkortsregistret behövs för arbetsledning m. m. en biträdande registerföreståndare. (+ 70 527 kr.)

5. På administrativa enhetens bokföringsdetalj behövs ett kvalificerat biträde. (+ 66 027 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 413 210 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 196 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 117 947 kr.

b) En biträdande överlantmätare och ett kartritningsbiträde bör tillföras länsstyrelsen i utbyte mot viss annan personal. (+ 88 903 kr.)

Lokala skattemyndigheten. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 449 000 kr.

10. Omkostnaderna väntas öka. (+ 10 000 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 230 000 kr.

12. Länsstyrelsen begär medel för extra personal (+ 30 000 kr.)

13. Omkostnaderna väntas minska (– 13 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 11 432 000 kr., för lokala skattemyndigheten till 2 158 000 kr. och för kronofogdemyndigheten till 1 436 000 kr. eller sammanlagt 15 026 000 kr. Jag har därvid beräknat 524 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och ny tjänstebil har preliminärt beräknats 76 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Visby fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 19 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Visby fögderi.

Blekinge län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	86	+ 15	+ 6	6	+ 1	+ 3	6	–	–
Övrig personal	123	+ 17	+ 2	61	+ 2	–	41	+ 1	–
	209	**+ 32**	**+ 8**	**67**	**+ 3**	**+ 3**	**47**	**+ 1**	**–**
Anslag									
Löneko stnader	13 218	+ 6 000	+ 4 304	3 490	+ 1 476	+ 1 245	2 485	+ 868	+ 703
Sjukvård	26	–	–	5	+ 1	+ 1	5	+ 1	+ 1
Resersättningar	323	+ 50	+ 29	50	+ 5	+ 11	87	+ 9	+ 8
Lokalkostnader	1 535	+ 533	+ 533	419	+ 78	+ 78	311	+ 218	+ 218
Expenser	986	+ 481	– 10	159	+ 29	+ 8	231	+ 20	– 75
Därav engångsutgifter	210	537	120	17	12	9	85	4	–
Ersättning till nämndemän	92	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekommunicerings-kostnader	40	+ 15	+ 15	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	617	+ 283	+ 121	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	48	+ 2	– 48	–	–	–	–	–	–
	16 885	**+ 7 364**	**+ 4 944**	**4 123**	**+ 1 589**	**+ 1 343**	**3 119**	**+ 1 116**	**+ 855**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 297 487 kr.

2. På planeringskansliet begärs av rekryteringstekniska skäl en byrådirektör i utbyte mot en amanuens. På kansliet begärs vidare en förste byråsekreterare för uppgifter av övergripande och samordnande karaktär samt ett kvalificerat biträde. För handläggning av byggnadsnämndsbesvär m. m. begärs på juridiska enheten en länsassessor. För att den regionala planeringen skall kunna fullföljas måste regionalekonomiska enheten förstärkas med en byrådirektör. Vidare begärs på enheten ett kvalificerat biträde. För handläggningen av ärenden inom gruppen allmän naturvård begärs en förste byråinspektör på naturvårdsenheten. (+ 551 529 kr.)

3. För utredningsarbete begärs på taxeringsenheten två förste byråsekreterare. På revisionsenheten begärs en förste byråsekreterare samt två taxeringsinspektörer på grund av den ökade arbetsbelastningen. Vidare begärs på enheten två kvalificerade biträden. På mervärdeskatteenheten behövs som en förstärkning en förste byråinspektör. För förstärkning av handläggartjänsterna på uppbördsenheten begärs en byråassistent. Vidare begärs på enheten ett kvalificerat biträde. Dataenheten behöver till de ökade arbetsuppgifterna ett kvalificerat biträde. (+ 785 328 kr.)

4. För arbete med utskänkningsärenden begärs på allmänna enheten ett kvalificerat biträde. Rättsenheten bör bl. a. av rättssäkerhetskrav förstärkas med en länsassessor. På enheten begärs vidare en förste byråsekreterare och en länsnotarie. (+ 303 927 kr.)

5. Administrativa enheten bör tillföras två förste byråsekreterare, därav en

för arbetsuppgifter sammanhängande med administrativ service och en tjänst för handläggning av utbildningsfrågor inom länsstyrelsen. På enheten begärs vidare ett kvalificerat biträde. (+ 232 345 kr.)

6. På länspolischefens expedition behövs för att avlasta länspolischefen vissa administrativa arbetsuppgifter en förste byråsekreterare. (+ 75 890 kr.)

7. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 396 494 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 436 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 218 000 kr.

b) På lantmäterienheten begärs med hänsyn till de alltmer ökande expeditionsgöromålen ett kvalificerat biträde. Vidare väntas omkostnaderna öka. (+ 67 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Pris- och löneomräkning m. m. 1 367 000 kr.

11. I Karlshamns fögderi begärs en fögderisekreterare för ärenden rörande skattetillägg och förseningsavgifter. Ökade arbetsuppgifter av kvalificerad art motiverar att Karlskrona och Ronneby fögderier förstärks vardera med ett kvalificerat biträde. (+ 207 000 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 15 000 kr.)

Kronofögdemyndigheterna. 13. Pris- och löneomräkning m. m. 1 047 000 kr.

14. Arbetsbördan avseende allmänna mål i Karlshamns distrikt motiverar förstärkning med ett kvalificerat biträde. (+ 64 000 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 5 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 21 829 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 5 466 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 3 974 000 kr. eller sammanlagt 31 269 000 kr. Jag har därvid beräknat 766 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner har preliminärt beräknats 120 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Karlshamns fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 9 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Karlshamns fögderi.

Kristianstads län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	134	+ 13	+ 8	11	–	+ 7	11	+ 1	–
Övrig personal	203	+ 34	+ 1	81	+ 21	.	79	+ 2	–
	337	**+ 47**	**+ 9**	**92**	**+ 21**	**+ 7**	**90**	**+ 3**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	20 251	+ 8 375	+ 5 979	5 958	+ 1 362	+ 1 923	4 612	+ 1 500	+ 1 240
Sjukvård	40	+ 15	+ 5	17	–	–	20	–	–
Resersättningar	443	+ 54	+ 50	94	+ 9	+ 23	190	+ 69	+ 22
Lokalkostnader	1 977	+ 25	+ 25	576	+ 215	+ 215	503	+ 34	+ 34
Expenser	1 427	+ 281	+ 22	214	+ 98	+ 118	345	+ 384	+ 195
Därav engångsutgifter	240	378	135	30	100	121	140	473	320
Ersättning till nämndemän	124	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	315	– 65	– 65	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 257	+ 415	+ 247	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 42	– 73	–	–	–	–	–	
	25 907	**+ 9 142**	**+ 6 190**	**6 859**	**+ 1 684**	**+ 2 279**	**5 670**	**+ 1 987**	**+ 1 491**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 353 825 kr.

2. Arbetsuppgifterna vid planeringskansliet kräver en tjänst som byrådirektör. För nytillkomna ärendegrupper begärs på regionalekonomiska enheten en förste byråsekreterare. Vid naturvårdsenheten behövs för tillsyn enligt miljöskyddslagen en byrådirektör och för tillsyn inom den allmänna naturvårdssektorn en byråinspektör. För översiktligt utredningsarbete med den fysiska riksplaneringen behövs på planenheten en byrådirektör och vidare en amanuens. Försvarsenheten behöver för planläggningsarbete en byråassistent och för besiktning av skyddsrum en byråingenjör. Hos länsveterinären behövs ett kvalificerat biträde. För arbetsuppgifter inom kulturminnesvården behövs ett kvalificerat biträde. (+ 827 015 kr.)

3. För eftergranskning av taxeringsarbetet i första instans behövs på taxeringsenheten en taxeringsintendent. Revisionsenheten behöver för utbildning och handledning av granskningspersonal en avdelningsdirektör. På revisionsenheten behövs ytterligare fyra taxeringsinspektörer. I utbyte mot landskanslist i befordringsgång behövs på mervärdeskatteenheten för utbildning och handledning av personal en förste byråinspektör. Arbetsbelastningen på dataenheten motiverar utökning av personalen med ett kvalificerat biträde och en expeditionsförman. (+ 668 863 kr.)

4. För att motverka en ökning av ärendebalansen behövs på rättsenheten en förste länsnotarie. Det stora antalet exekutiva auktioner medför behov av en byråsekreterare på allmänna enheten. (+ 164 292 kr.)

5. Ökad personalsamverkan och utbildningsverksamhet kräver ytterligare en förste byråsekreterare på administrativa enheten. Vidare begärs en byråsekreterare i utbyte mot en landskanslist. (+ 98 569 kr.)

6. På länspolischefens expedition behövs ett kvalificerat biträde. (+ 62 324 kr.)

7. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 2 090 112 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 420 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 309 000 kr.

b) Lantmäterienhetens personal bör förstärkas med en byråingenjör och ett kartritningsbiträde. Vidare väntas omkostnaderna öka. (+ 148 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 404 074 kr.

11. Till lokala skattemyndigheterna i länet begärs biträdestjänster samt medel för tillfällig personal. (+ 169 926 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 110 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 996 602 kr.

14. För en ändrad fördelning av utmätningsmannaansvaret behövs i Hässleholms distrikt en biträdande kronofogde och en förste kronoassistent i utbyte mot en kronofogdesekreterare respektive en kronoassistent. Med hänsyn till arbetsbelastningen och ändrad arbetsfördelning begärs i Kristianstads distrikt en kronokommissarie i utbyte mot en kronoassistent. Till distriktet krävs vidare en expeditionsvakt. I Ängelholms distrikt behövs en förste kronoassistent i utbyte mot en kronoassistent. För nödvändig förstärkning av biträdespersonalen behövs till distriktet ett kvalificerat biträde. Gemensamt för distriktet behövs ytterligare en kronofogdesekreterare för vikariat på tjänster i kronofogdekarriären. (+ 431 398 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 556 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 32 097 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 9 138 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 7 161 000 kr. eller sammanlagt 48 396 000 kr. Jag har därvid beräknat 925 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner har preliminärt beräknats 135 000 kr. Jag har även beräknat 557 000 kr. till lokala skattemyndigheterna i Hässleholms och Kristianstads fögderier för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 121 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. flyttning av lokala skattemyndigheten i Klippans fögderi samt preliminärt 320 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av kronofogdemyndigheterna i Kristianstads och Hässleholms distrikt.

Malmöhus län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	251	+ 24	+ 17	43	+ 5	+ 14	35	–	–
Övrig personal	428	+ 31	+ 4	240	+ 5	–	215	+ 9	–
	679	**+ 55**	**+ 21**	**283**	**+ 10**	**+ 14**	**250**	**+ 9**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	41 053	+ 16 714	+ 12 888	19 148	+ 6 223	+ 7 198	13 620	+ 3 671	+ 3 492
Sjukvård	186	–	–	57	–	–	44	–	–
Reseersättningar	889	+ 137	+ 76	103	+ 90	+ 76	256	+ 30	+ 23
Lokalkostnader	7 438	+ 655	+ 655	2 469	+ 644	+ 644	1 752	+ 249	+ 249
Expenser	2 730	+ 2 155	+ 241	831	+ 386	+ 207	803	+ 453	+ 176
Därav engångsutgifter	440	1 364	439	215	337	332	5	215	125
Ersättning till nämndemän	322	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekungörelseringskostnader	850	+ 150	+ 150	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 426	+ 404	+ 280	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	397	+ 96	– 397	–	–	–	–	–	–
	55 291	**+ 20 311**	**+ 13 893**	**22 608**	**+ 7 343**	**+ 8 125**	**16 475**	**+ 4 403**	**+ 3 940**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 10 166 578 kr.

2. På grund av ökningen av arbetsvolymen på juridiska enheten behövs en länsassessor och ett kvalificerat biträde och på regionalekonomiska enheten en biträdande planeringsdirektör. På naturvårdsenheten behövs en biträdande naturvårdsdirektör för vissa ledningsfunktioner och för tillsynsuppgifter en förste byråingenjör. För samordningsuppgifter m. m. på planenheten begärs en biträdande länsarkitekt. För ärenden i samband med riksplaneringen behövs en arkitekt. För information m. m. behövs en hälsovårdsinspektör. Försvarsenheten behöver en byråassistent för vissa planläggningsarbeten. (+ 867 282 kr.)

3. För handläggning av revisionsmål m. m. behövs en taxeringsintendent och vidare en byrådirektör på taxeringsenheten. För ärenden i samband med indelning i taxeringsdistrikt m. m. begärs en förste byråsekreterare. Två förste byråsekreterare begärs vidare för eftergranskningar m. m. Revisionsenheten behöver tillföras en förste byråsekreterare och ett kvalificerat biträde. En utbyggnad av taxeringsinspektörsorganisationen föreslås med en förste taxeringsinspektör, två taxeringsinspektörer och ett kvalificerat biträde. På mervärdeskatteenheten begärs en byrådirektör. För kontrollarbete begärs en förste byråsekreterare. Vidare begärs på enheten två kvalificerade biträden. På dataenheten begärs två kvalificerade biträden. (+1 379 456 kr.)

4. För övervakning av handeln med rusdrycker begärs två förste byråinspektörer på allmänna enheten. Rättsenheten bör tillföras en länsassessor. För administrativa uppgifter begärs en byrådirektör och för att tillförsäkra enheten er-

förderlig kunskap om rutiner i första instans två förste byråsekreterare. (+ 542 959 kr.)

5. För det ökande arbetet med samrådsförfarande i personalfrågor m. m. begärs en förste byråsekreterare på administrativa enheten. (+ 85 019 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 4 366 706 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 2 403 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 408 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka. (+ 92 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 6 068 971 kr.

10. I vartdera Eslövs, Helsingborgs, Landskrona, Trelleborgs och Ystads fögderier yrkas en fögderisekreterare samt i Helsingsborgs fögderi ett kvalificerat biträde. I Lunds fögderi yrkas två kvalificerade biträden. I Malmö fögderi begärs medel för två landskanslister. (+ 698 029 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 576 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 3 404 739 kr.

13. I Lunds distrikt erfordras ett kvalificerat biträde. I Malmö distrikt ett kvalificerat biträde och en expeditionsvakt. Vidare begärs medel för biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 656 261 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 342 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 69 184 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 30 733 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 20 415 000 kr. eller sammanlagt 120 332 000 kr. Jag har därvid beräknat 2 378 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för tillsyn enligt miljöskyddslagstiftningen, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner samt för kostnader i samband med ianspråktagande av nya lokaler har preliminärt beräknats 439 000 kr. Jag har även beräknat 1 162 000 kr. till lokala skattemyndigheterna i Lunds och Malmö fögderier för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen samt för medel för biträdespersonal i Lunds fögderi. Slutligen har jag beräknat preliminärt 332 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i Lunds och Malmö fögderier och för flyttning av lokala skattemyndigheten i Landskrona fögderi samt preliminärt 125 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheterna i Lunds, Malmö och Trelleborgs distrikt.

Hallands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	113	+ 11	+ 5	8	+ 3	+ 4	7	–	–
Övrig personal	165	+ 15	+ 2	55	+ 11	–	48	+ 4	–
	278	**+ 26**	**+ 7**	**63**	**+ 14**	**+ 4**	**55**	**+ 4**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	17 024	+ 6 721	+ 4 910	4 498	+ 2 161	+ 1 759	3 040	+ 1 013	+ 716
Sjukvård	22	+ 10		6	+ 2	+ 2	5	+ 2	+ 2
Reseersättningar	391	+ 96	+ 76	39	+ 4	+ 12	123	+ 12	+ 11
Lokalkostnader	1 686	+ 872	+ 855	662	+ 91	+ 91	217	+ 147	+ 147
Expenser	1 051	+ 286	+ 66	313	+ 434	+ 413	134	+ 91	+ 59
Därav engångsutgifter	140	90	101	175	420	570	–	70	50
Ersättning till nämndemän	121	+ 12	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	51	+ 5	+ 5	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 050	+ 477	+ 247	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 32	– 73	–	–	–	–	–	–
	21 469	**+ 8 511**	**+ 6 086**	**5 518**	**+ 2 692**	**+ 2 277**	**3 519**	**+ 1 265**	**+ 935**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 373 701 kr.

2. För att biträda byråchefen på planeringskansliet med främst långsiktig verksamhet för resursplanering m. m. begärs en byrådirektör. Med hänsyn till arbetsmängden och arbetsförhållandena vid priskontoret begärs en byråassistent. På regionalekonomiska enheten begärs en byrådirektör för bl. a. uppföljning och kontaktverksamhet. På naturvårdsenheten begärs förstärkning med en byrådirektör för handläggning av löpande naturvårdsärenden. För provtagnings- och analysverksamhet samt för handläggning av vissa miljöskyddsärenden begärs en byråingenjör. Vidare begärs på enheten ett kvalificerat biträde. Med hänsyn till omfattningen av planenhetens löpande arbetsuppgifter bör enheten förstärkas med ytterligare en arkitekt. (+ 586 338 kr.)

3. Balanserna har oavbrutet ökat och taxeringsenheten bör därför förstärkas med en taxeringsintendent och ett kvalificerat biträde. För kvalificerade revisionsuppgifter begärs på revisionsenheten en avdelningsdirektör. Taxeringsinspektörsgrupperna bör vidare utökas med två förste taxeringsinspektörer, en taxeringsinspektör och två kvalificerade biträden. Mervärdeskatteenheten bör förstärkas med en förste byråsekreterare för kontrollarbete. (+ 729 721 kr.)

4. För beredning av mål i länsskatterätten behövs ytterligare en byråassistent. På enheten begärs vidare ett kvalificerat biträde. För arbete med bl. a. utskänkningsärenden begärs en förste byråsekreterare på allmänna enheten. Vidare begärs för arbetsuppgifter inom bil- och körkortsregistret ett kvalificerat biträde. (+ 272 693 kr.)

5. Länspolischefens expedition bör

förstärkas med ett kvalificerat biträde. (+ 63 952 kr.)

6. Arbetsvolymen inom administrativa enhetens personalfunktion ökar och enheten bör förstärkas med ett kvalificerat biträde. (+ 66 027 kr.)

7. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 965 568 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 944 000 kr.)

9. Lantmäterienheten

a) Löne- och prisomräkning m. m. 394 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka bl. a. med kostnaderna för ytterligare ett kvalificerat biträde. (+ 115 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 255 929 kr.

11. För arbete med skattetillägg och förseningsavgifter begärs i vartdera Falkenbergs, Kungsbacka och Varbergs fögderier en fögderisekreterare. I samtliga fögderier begärs ett kvalificerat biträde. Vidare begärs ytterligare två kvalificerade biträden i Halmstads fögderi samt ett kvalificerat biträde i Kungsbacka och Varbergs fögderier samt biträden i Falkenbergs och Kungsbacka fögderier. (+933 071 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka (+ 503 000 kr.).

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 809 386 kr.

14. I Halmstads distrikt bör centralavdelningen tillföras ett kvalificerat biträde. Vidare begärs i Varbergs distrikt två kvalificerade biträden och ett biträde m. m. (+248 614 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 207 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 27 555 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 7 795 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 4 454 000 kr. eller sammanlagt 39 804 000 kr. Jag har därvid beräknat 651 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier har preliminärt beräknats 101 000 kr. Jag har även beräknat 484 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Halmstads fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen samt för medel för biträdespersonal i Halmstads, Kungsbacka och Varbergs fögderier. Slutligen har jag beräknat preliminärt 570 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i länet samt för flyttning av lokala skattemyndigheten i Halmstads fögderi samt preliminärt 50 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheten i Halmstads distrikt.

Göteborgs och Bohus län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	254	+ 23	+ 16	50	+ 2	+ 19	26	+ 3	–
Övrig personal	457	+ 55	+ 2	364	+ 6	–	250	+ 4	–
	711	**+ 78**	**+ 18**	**414**	**+ 8**	**+ 19**	**276**	**+ 7**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	42 384	+ 15 150	+ 12 990	25 178	+ 10 071	+ 9 523	14 799	+ 4 659	+ 4 103
Sjukvård	160	+ 20	–	72	+ 10	+ 10	65	+ 10	+ 10
Reseersättningar	828	+ 125	+ 55	71	+ 11	+ 70	350	+ 53	+ 32
Lokalkostnader	8 359	+ 849	+ 849	5 833	+ 475	+ 475	2 137	+ 210	+ 210
Expenser	2 483	+ 863	+ 341	1 281	+ 208	– 15	864	+ 218	+ 23
Därav engångsutgifter	–	–	94	204	–	57	35	35	–
Ersättning till nämndemän	416	– 50	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekungörelseringskostnader	352	+ 548	+ 71	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 248	+ 633	+ 442	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 30	– 73	–	–	–	–	–	–
	57 303	**+ 18 168**	**+ 14 675**	**32 435**	**+ 10 775**	**+ 10 063**	**18 215**	**+ 5 150**	**+ 4 378**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 10 840 000 kr.

2. På juridiska enheten behövs för genomförande av förordnanden enligt naturvårdslagen m. m. ytterligare en länsassessor. Vidare begärs ett kvalificerat biträde. De ökande samhällsplaneringsuppgifterna på länsnivå medför behov av en byrådirektör, en förste byråsekreterare och en amanuens på regionalekonomiska enheten. På enheten begärs vidare för bl. a. kartritningsarbete ett kvalificerat biträde. För utökad tillsyn inom miljövården behövs två förste byråingenjörer, för naturvårdsplanering en förste byråinspektör och för tillsyn inom den allmänna naturvården en förste byråinspektör på naturvårdsenheten. Vidare begärs två kvalificerade biträden. På planenheten begärs ett kvalificerat biträde. Inför kulturminnesvårdens inordning i länsstyrelsen yrkas ett kvalificerat biträde. (+ 1 076 000 kr.)

3. För att nedbringa balanserna behövs på taxeringsenheten en taxeringsintendent, två förste byråsekreterare och tre kvalificerade biträden. För uppgifter som allmänt ombud i uppbörds- och mervärdeskattefrågor begärs vidare en avdelningsdirektör. Den utökade revisionspersonalen på revisionsenheten kräver tio kvalificerade biträden. För skattekontroll inom entreprenadbranschen behövs tre byrådirektörer, tre byråsekreterare och tre kvalificerade biträden. För skötsel av deklarationsarkiv m. m. begärs på mervärdeskatteenheten ett kvalificerat biträde. (+ 1 640 000 kr.)

4. För diarieföring m. m. krävs ytterligare ett kvalificerat biträde på rättsenheten. Som ersättning för de genom notariereformen förlorade föredragandena i länsskatterätten begärs två länsnotarier. På allmänna enheten begärs för att

klara den ökade arbetsbelastningen inom enheten en länsnotarie samt ett kvalificerat biträde. Vidare begärs gemensamt för planeringsavdelningen och allmänna enheten en landskanslist. (+ 421 000 kr.)

5. En förstärkning av länspolischefsexpeditionen med en biträdande länspolischef är oundgängligen nödvändig. (+ 135 000 kr.)

6. Civilbefälhavarens kansli bör tillföras en byrådirektör. (+ 102 000 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 2 303 000 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 988 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 593 000 kr.

b) Enheten behöver förstärkas med ytterligare ett biträde. Omkostnaderna väntas öka. (+ 70 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 10 234 000 kr.

11. På grund av folkmängdsökning erfordras en fögderisekreterare och tre kvalificerade biträden i Mölndals fögderi. I Kungälvs fögderi begärs en fögderiassistent och biträdesförstärkning. I vartdera Munkedals och Uddevalla fögderier behövs ett kvalificerat biträde. (+ 493 000 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 48 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 4 578 000 kr.

14. I Göteborgs distrikt behövs för personaladministrativa ärenden en förste byråsekreterare, för löngarantiärenden och löneutmätningsmål en kronokommissarie resp. en förste kronoassistent samt för arbetsledning ett kvalificerat biträde. För att omhänderha och ansvara för materialförrådet behövs en materialförvaltare. Vidare begärs två kvalificerade biträden för att klara ökningen av antalet utsökningsmål m. m. (+ 479 000 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 93 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 71 978 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 42 498 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 22 593 000 kr. eller sammanlagt 137 069 000 kr. Jag har därvid beräknat 2 124 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för tillsyn enligt miljöskyddslagstiftningen, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier har preliminärt beräknats 94 000 kr. Jag har även beräknat 1 519 000 kr. till lokala skattemyndigheterna i Göteborgs, Mölndals och Uddevalla fögderier för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 57 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i Göteborgs, Mölndals och Uddevalla fögderier.

Älvsborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	170	+ 16	+ 8	23	–	+ 6	15	–	–
Övrig personal	272	+ 25	+ 2	119	+ 1	–	92	–	–
	442	**+ 41**	**+ 10**	**142**	**+ 1**	**+ 6**	**107**	**–**	**–**
Anslag									
Löneko stnader	26 753	+ 10 823	+ 7 440	8 189	+ 2 701	+ 3 505	5 808	+ 1 790	+ 1 565
Sjukvård	40	+ 5	+ 5	20	+ 5	+ 5	13	–	–
Resersättningar	623	+ 93	– 19	77	–	+ 24	183	–	–
Lokalkostnader	2 110	+ 974	+ 974	1 214	+ 548	+ 548	608	+ 189	+ 189
Expenser	3 766	+ 1 750	– 1 160	604	+ 449	+ 73	353	+ 16	– 41
Därav engångsutgifter	2 240	3 498	951	330	612	362	90	–	30
Ersättning till nämndemän	194	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	324	+ 76	+ 10	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 196	+ 396	+ 235	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 19	– 73	–	–	–	–	–	–
	35 079	**+ 14 136**	**+ 7 412**	**10 104**	**+ 3 703**	**+ 4 155**	**6 965**	**+ 1 995**	**+ 1 713**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 6 890 424 kr.

2. Stegringen av arbetsvolymen på planeringskansliet medför behov av ett kvalificerat biträde. För informationsverksamhet begärs en informationssekreterare. Ärenden rörande såväl yrkesmässig trafik som besvär över byggnadsnämnds och hälsovårdsnämnds beslut har ökat. Juridiska enheten behöver därför tillföras ytterligare en länsassessor. På naturvårdsenheten begärs för en aktiv tillsynsverksamhet främst beträffande luft- och vattenmiljö en byrådirektör och för detaljinventering m. m. ytterligare en byrådirektör. På planenheten behövs en byrådirektör för att arbetsuppgifterna skall kunna skötas tillfredsställande och med tillbörlig snabbhet. För besiktning av enskilda skyddsrum samt anordnande av lokala ledningscentraler begärs på försvarsenheten en förste byråingenjör. Förstärkning behövs vidare med en förste byråsekreterare i utbyte mot en landskanslist. För civilförsvarsövningar på dagtid begärs vidare på enheten en förste byråsekreterare. (+ 705 016 kr.)

3. Antalet mål som skall föras i skattedomstolarna har ökat och taxeringsenheten bör därför tillföras ytterligare en taxeringsintendent. Enheten bör vidare tillföras en förste byråsekreterare i utbyte mot en byråassistent. På revisionsenheten begärs för organisatoriska arbetsuppgifter en byrådirektör. Vidare begärs ett kvalificerat biträde. Taxeringsinspektörsorganisationen bör utökas med fyra taxeringsinspektörer och sex kvalificerade biträden. För den direkta ledningen av arbetet i datorhallen och efterbehandlingen begärs en förste byråsekreterare på dataenheten. (+ 375 440 kr.)

4. På allmänna enheten begärs ett kvalificerat biträde på grund av ökningen av antalet registreringsärenden. Antalet ärenden på trafikdetaljen kommer att öka och därför behövs ytterligare ett kvalificerat biträde. På social- och trafikdetaljerna har ärendena ökat och kräver en länsassessor. Antalet mål på rättsenheten har ökat och enheten behöver tillföras en länsassessor. (+312 976 kr.)

5. De nya anställningsskyddslagarna samt ökade krav på personalsociala åtgärder medför behov av ytterligare en byrådirektör på administrativa enheten. Enheten behöver vidare tillföras två kvalificerade biträden för handhavande av länsstyrelsens bibliotek och arkiv. (+ 235 953 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 3 009 343 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 2 192 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 283 000 kr.

b) Lantmäterienhetens personal behöver förstärkas med två biträden varav ett kvalificerat. (+ 131 848 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 2 727 358 kr.

10. I Borås fögderi behövs en telefonist. Vidare begärs medel för del av telefonistlöner i Trollhättans fögderi. (+ 262 642 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 713 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 1 625 345 kr.

13. I Borås distrikt behövs en telefonist. Trollhättans distrikt bör tillföras en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare. Vidare begärs medel för tillfällig personal i kronofogdedistrikten. (+ 276 655 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 93 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 42 491 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 14 259 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 8 678 000 kr. eller sammanlagt 65 428 000 kr. Jag har därvid beräknat 996 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier, för kostnader i samband med ianspråktagande av nya lokaler samt för ny tjänstebil har preliminärt beräknats 951 000 kr. Jag har även beräknat 715 000 kr. till lokala skattemyndigheterna i Trollhättans och Ale-Vättle fögderier för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen samt för medel för biträdespersonal till lokala skattemyndigheterna i länet. Slutligen har jag beräknat preliminärt 362 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i länet samt för flyttning av lokala skattemyndigheterna i Vänersborgs och Åmåls fögderier samt preliminärt 30 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheterna i länet.

Skaraborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	116	+ 20	+ 7	12	–	+ 3	10	–	–
Övrig personal	192	+ 21	+ 3	78	+ 6	–	62	+ 4	–
	308	**+ 41**	**+ 10**	**90**	**+ 6**	**+ 3**	**72**	**+ 4**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	18 928	+ 7 314	+ 5 641	5 162	+ 1 804	+ 1 905	3 905	+ 1 147	+ 597
Sjukvård	32	+ 3	–	9	+ 1	+ 1	5	–	–
Reseersättningar	483	+ 98	+ 43	108	+ 11	+ 16	214	+ 31	+ 20
Lokalkostnader	2 215	+ 232	+ 232	761	+ 56	+ 56	642	+ 53	+ 53
Expenser	1 165	+ 593	+ 144	191	+ 79	+ 62	287	+ 29	+ 20
Därav engångsutgifter	103	363	137	–	–	43	–	–	–
Ersättning till nämndemän	168	+ 34	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	57	+ 293	+ 68	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 086	+ 299	+ 213	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 22	– 73	–	–	–	–	–	–
	24 207	**+ 8 888**	**+ 6 268**	**6 231**	**+ 1 951**	**+ 2 040**	**5 053**	**+ 1 260**	**+ 690**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 427 321 kr.

2. På planeringskansliet behövs för arbetet inom det näringspolitiska området en byrådirektör. För att kunna möta det ökade kravet på länsstyrelsens informationsverksamhet begärs på planeringskansliet en informationssekreterare. För att arbetsbelastningen inom juridiska enheten skall kunna bemästras utan att ärendehanteringen inom avdelningen fördröjs måste enheten förstärkas med en länsnotarie. För arbete med länsplaneringen behövs på regionalekonomiska enheten en förste byråsekreterare och för arbetet med regional trafikplanering en förste byråsekreterare. Vidare begärs att enheten förstärks med ett kvalificerat biträde. För bl. a. samordning av ärendehandläggningen på naturvårdsenheten behövs en biträdande naturvårdsdirektör. För planering, främst fysisk riksplanering, behöver naturvårdsenheten tillföras en byrådirektör, och för fortsatt planering av landskapsvårdande beredskapsarbete en förste byråinspektör. På planenheten begärs för att komma till rätta med den ökande ärendemängden ytterligare en byråingenjör. Vidare begärs på enheten en karttekniker. På försvarsenheten begärs en byråassistent i utbyte mot en landskanslist i befordringsgång. (+ 932 589 kr.)

3. För att skattskyldigas besvär skall kunna avgöras utan alltför lång väntetid behöver taxeringsenheten förstärkas med en taxeringsintendent och en förste byråsekreterare. Taxeringsinspektörsorganisationen föreslås utökad med fem taxeringsinspektörer och ett kvalificerat biträde. På revisionsenheten begärs vidare för granskning av större företag ytterligare en byrådirektör. Mervärde-

skatteenheten behöver förstärkas med ytterligare ett kvalificerat biträde. Uppbördsenheten är underbemannad och behöver förstärkas med ett kvalificerat biträde. (+ 856 381 kr.)

4. För handläggning av körkorts- och bilärenden begärs på allmänna enheten ytterligare en byråassistent. På enheten begärs vidare en länsassessor alternativt länsnotarie samt ett kvalificerat biträde. På rättsenheten begärs med hänsyn till ökningen av antalet mål en förstärkning av juristpersonalen med en länsassessor och en länsnotarie. Vidare föreligger behov av en förste byråsekreterare och en byråassistent på rättsenheten. (+ 534 628 kr.)

5. På administrativa enheten behövs en förste byråsekreterare som ansvarig för utbildningsverksamheten vid länsstyrelsen. (+ 85 019 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 808 062 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 923 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 264 000 kr.

b) Enhetens personal bör utökas med en expeditionsvakt. (+ 57 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 1 551 148 kr.

10. För arbete med sortering av deklarationer och kontrolluppgifter m. m. begärs extra personal till länets fögderier. (+ 339 852 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 60 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 999 603 kr.

13. Med hänsyn till beräknad ökning av arbetsmängden inom Lidköpings distrikt behövs medel för tillfällig personal. I Mariestads distrikt erfordras förstärkning med ett kvalificerat biträde för att kunna möta ökade krav på indrivningsarbetet. Rådande arbetssituation i Skövde distrikt motiverar en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare. (+ 250 397 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 10 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 30 475 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 8 271 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 743 000 kr. eller sammanlagt 44 489 000 kr. Jag har därvid beräknat 999 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier m. m. har preliminärt beräknats 137 000 kr. Jag har även beräknat 413 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Skövde fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen samt för medel för biträdespersonal för lokala skattemyndigheterna i länet. Slutligen har jag beräknat preliminärt 43 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i länet.

Värmlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	125	+ 16	+ 7	16	–	+ 4	11	–	–
Övrig personal	205	+ 21	+ 1	92	+ 4	–	74	+ 3	–
	330	**+ 37**	**+ 8**	**108**	**+ 4**	**+ 4**	**85**	**+ 3**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	19 983	+ 7 749	+ 5 647	6 415	+ 1 642	+ 1 914	4 494	+ 1 286	+ 1 218
Sjukvård	60	–	–	18	+ 2	+ 2	13	+ 2	+ 2
Reseersättningar	564	+ 91	+ 51	115	+ 12	+ 19	175	+ 18	+ 16
Lokalkostnader	3 400	+ 116	+ 116	875	+ 89	+ 89	649	+ 64	+ 64
Expenser	1 205	+ 611	+ 169	284	+ 56	+ 37	255	+ 143	+ 97
Därav engångsutgifter	19	431	65	40	60	52	10	115	90
Ersättning till nämndemän	69	+ 10	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	96	+ 15	+ 15	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 219	+ 381	+ 240	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 6	– 73	–	–	–	–	–	–
	26 669	**+ 8 979**	**+ 6 165**	**7 707**	**+ 1 801**	**+ 2 061**	**5 586**	**+ 1 513**	**+ 1 397**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 051 293 kr.

2. Krav på förbättrad information samt ökad samordnings- och utredningsverksamhet medför behov av en byrådirektör på planeringskansliet. Ökade arbetsuppgifter och underbemanning av den juridiska enheten gör att en tidigare inrättad extra befattning som länsassessor bör permanentas. På grund av expansion av regionalekonomiska enhetens verksamhetsområde erfordras ytterligare en byrådirektör. Miljöskyddslagstiftningens intentioner beträffande tillsynen kan inte uppfyllas med nuvarande personalstyrka. Naturvårdsenheten bör därför tillföras en byråingenjör. Funktionen för allmän naturvård är underbemannad och bör tillföras en byråinspektör. På planenheten finns behov av en biträdande länsarkitekt. För arbetet med besiktning av allmänna och enskilda skyddsrum erfordras en byråingenjör på försvarsenheten. För prisövervakning och undersökningar behöver priskontoret en byråassistent. Den ökade kontrollverksamheten ställer större krav på länsveterinärorganisationen som bör förstärkas med en biträdande länsveterinär. (+ 867 170 kr.)

3. Den pågående utbyggnaden av taxeringsinspektörsorganisationen medför behov av ytterligare en taxeringsintendent. Som föreståndare för deklarationsarkivet behövs en arkivföreståndare. Behovet av kvalificerad arbetskraft på revisionsenheten har accentuerats under det senaste budgetåret och enheten bör förstärkas med en byrådirektör och en amanuens. Vidare begärs för utökat arbete i samband med utbyggnaden av tjänstemannataxeringen två taxeringsinspektörer. Det ökade ar-

betet på mervärdeskatteenheten medför behov av en byråinspektör. (+ 564 346 kr.)

4. Arbetet på rättsenheten har ökat och enheten bör förstärkas med en byråsekreterare och byråassistent. På allmänna enheten begärs för bestyret med kilometer- och fordonsskatter en byråassistent. (+ 216 944 kr.)

5. För arbete med bl. a. tillsyn och inspektioner begärs en biträdande länspolischef. (+ 135 437 kr.)

6. Personalvård och personalplanering kräver att en förste byråsekreterare tillförs administrativa enheten. (+ 81 619 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdespersonal och extra personal. (+ 1 209 191 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 466 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 317 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka. (+ 70 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 532 000 kr.

11. För biträdespersonal och extra personal i länets fögderier begärs ytterligare medel. (+ 227 000 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka (+ 42 000 kr.).

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 232 000 kr.

14. I Karlstads distrikt föreligger behov av ytterligare en kronoassistent och ett biträde. Vidare yrkas ett biträde i Arvika distrikt (+ 171 000 kr.).

15. Omkostnaderna väntas öka (+ 110 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 32 834 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 9 768 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 6 983 000 kr. eller sammanlagt 49 585 000 kr. Jag har därvid beräknat 786 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier har preliminärt beräknats 65 000 kr. Jag har även beräknat 315 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Karlstads fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 52 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. flyttning av lokala skattemyndigheten i Sunne fögderi samt preliminärt 90 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheten i Karlstads distrikt samt för flyttning av kronofogdemyndigheten i Sunne distrikt.

Örebro län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	124	+ 10	+ 4	14	–	+ 3	11	–	–
Övrig personal	210	+ 26	+ 1	84	–	–	68	–	–
	334	+ 36	+ 5	98	–	+ 3	79	–	–
Anslag									
Löncekostnader	20 094	+ 8 283	+ 5 895	5 743	+ 1 804	+ 2 223	4 154	+ 1 043	+ 1 093
Sjukvård	64	–	–	12	+ 1	+ 1	9	+ 1	+ 1
Reseersättningar	394	+ 38	+ 35	52	+ 5	+ 21	130	+ 12	+ 12
Lokalkostnader	2 691	+ 85	+ 85	575	+ 34	+ 34	379	+ 71	+ 71
Expenser	1 172	+ 194	+ 208	230	+ 23	+ 38	203	+ 18	+ 14
Därav engångsutgifter	37	30	127	–	–	9	–	–	–
Ersättning till nämndemän	119	+ 21	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	200	+ 25	+ 25	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	846	+ 284	+ 166	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 19	– 73	–	–	–	–	–	–
	25 653	+ 8 949	+ 6 341	6 612	+ 1 867	+ 2 317	4 875	+ 1 145	+ 1 191

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 575 972 kr.

2. Kravet på information m. m. medför behov av en byrådirektör på planeringskansliet. För arbetsuppgifter med priskontrollen erfordras två byråassistenter. På regionalekonomiska enheten behövs för arbete med trafikplanering och uppföljning av programdelen av länsplaneringen en byråsekreterare och för att avlasta handläggare administrativa arbetsuppgifter en byråassistent. Då tillsynen enligt miljöskyddslagen eftersatts behöver naturvårdsenhetens personal förstärkas med en byrådirektör. På enheten begärs vidare för naturvårdsinventeringar och bedömningar för säkerställande av angelägna naturvårdsobjekt en byråinspektör. Omfattande utredningsuppgifter medför behov av en arkitekt på planenheten. För kontroll av allmänna och enskilda skyddsrum begärs på försvarsenheten en byråingenjör. För planering och administrering av övningar med de lokala civila försvarsorganisationerna behövs vidare en byråassistent. För skrivgöromål hos länsveterinären begärs ett kvalificerat biträde. Den väsentligt utökade arbetsbelastningen medför vidare behov av en biträdande länsveterinär. (+ 988 992 kr.)

3. För granskning av deklarationer i särskilda taxeringsdistrikt behövs ytterligare sex taxeringsinspektörer. (+ 423 162 kr.)

4. Den väntade ökningen av antalet mål i skatterätten medför behov av ytterligare en byråsekreterare. (+ 81 619 kr.)

5. En biträdande länspolischef behövs. För handläggning av kansliärenden begärs vidare en byråassistent. (+ 205 964 kr.)

6. För information, introduktion och intern utbildning behövs en förste byråsekreterare på administrativa enheten. (+ 88 402 kr.)

7. Vidare begärs medel för biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 2 204 889 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 77 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 136 000 kr.

b) Lantmäterienhetens personal bör utökas med ett kartritningsbiträde. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 167 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 867 000 kr.

Kronofogdemyndigheterna. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 1 145 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 31 994 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 8 929 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 6 066 000 kr. eller sammanlagt 46 989 000 kr. Jag har därvid beräknat 551 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och för kostnader i samband med ianspråktagande av nya lokaler har preliminärt beräknats 127 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Hallsbergs fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 9 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Hallsbergs fögderi.

Västmanlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	113	+ 10	+ 5	15	–	+ 3	9	–	–
Övrig personal	194	+ 10	+ 2	80	+ 1	–	62	–	–
	307	**+ 20**	**+ 7**	**95**	**+ 1**	**+ 3**	**71**	**–**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	18 768	+ 6 048	+ 5 603	5 305	+ 1 897	+ 2 191	3 888	+ 1 066	+ 998
Sjukvård	30	–	–	7	–	–	6	–	–
Reservsättningar	323	+ 32	+ 29	37	+ 4	+ 20	111	+ 46	+ 12
Lokalkostnader	2 494	+ 51	+ 51	588	+ 13	+ 13	509	+ 8	+ 8
Expenser	1 070	+ 384	+ 137	172	+ 61	+ 55	207	+ 45	+ 14
Därav engångsutgifter	–	–	26	–	27	30	–	–	–
Ersättning till nämndemän	98	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	48	+ 5	+ 5	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	749	+ 249	+ 147	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 19	– 73	–	–	–	–	–	–
	23 653	**+ 6 788**	**+ 5 899**	**6 109**	**+ 1 975**	**+ 2 279**	**4 721**	**+ 1 165**	**+ 1 032**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 655 606 kr.

2. Ökad arbetsbelastning medför behov av ytterligare en länsnotarie på juridiska enheten. Regionalekonomiska enheten bör med hänsyn till nya krävande arbetsuppgifter förstärkas med en förste byråsekreterare. För handläggning av ärenden rörande vattenvård m. m. begärs på naturvårdsenheten förstärkning med en byrådirektör. Ökad belastning inom miljöskyddsområdet medför vidare behov av ytterligare en förste byråingenjör. Den ökade arbetsbelastningen på försvarsenheten medför behov av en byråingenjör. (+ 410 412 kr.)

3. Taxeringsenheten bör förstärkas med en förste byråsekreterare. Den oavbrutna stegringen av antalet deklarationer i de särskilda taxeringsnämnderna medför behov av tre taxeringsinspektörer och två kvalificerade biträden. För en ökad revisionsverksamhet inom mervärdeskatteenheten behövs ytterligare en förste byråsekreterare. (+ 488 009 kr.)

4. För skärminmatningsgruppen vid bilregistret begärs ett kvalificerat biträde som gruppchef. På grund av stor målbalans och ökade arbetsuppgifter finns behov på rättsenheten av en länsassessor och en förste byråsekreterare. (+ 254 003 kr.)

5. För intern information och introduktion, intern utbildning och viss personalvårdande verksamhet begärs på administrativa enheten en förste byråsekreterare. (+ 88 402 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 341 568 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 282 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 204 000 kr.

b) Medel begärs för ytterligare ett kvalificerat biträde. (+ 64 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 1 757 916 kr.

10. På grund av ökad arbetsbelastning begärs i Västerås fögderi en expeditionsvakt. Vidare begärs medel för tillfällig personal till länets fögderier. (+ 172 884 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 44 200 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 963 395 kr.

13. För extra personal begärs ytterligare medel (+ 141 605 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 60 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 29 552 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 8 388 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 753 000 kr. eller sammanlagt 43 693 000 kr. Jag har därvid beräknat 699 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen och för en förstärkning av förvaltningsrättskipningen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner har preliminärt beräknats 26 000 kr. Jag har även beräknat 300 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Köpings fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen samt för medel för biträdespersonal till lokala skattemyndigheten i Västerås fögderi. Slutligen har jag beräknat preliminärt 30 000 kr. i engångsutgifter för bl. a. inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i Fagersta och Västerås fögderier.

Kopparbergs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	133	+ 15	+ 5	10	+ 1	+ 6	13	–	–
Övrig personal	197	+ 43	+ 1	89	+ 7	–	69	–	–
	330	**+ 58**	**+ 6**	**99**	**+ 8**	**+ 6**	**82**	**–**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	19 565	+ 8 770	+ 5 500	6 435	+ 2 251	+ 2 309	4 473	+ 1 228	+ 953
Sjukvård	75	+ 7	–	24	+ 2	+ 2	19	+ 2	+ 2
Reseersättningar	676	+ 107	+ 40	73	+ 17	+ 21	194	+ 34	+ 20
Lokalkostnader	2 551	+ 340	+ 340	948	+ 95	+ 95	685	+ 69	+ 69
Expenser	1 233	+ 1 251	+ 154	232	+ 70	+ 44	242	+ 58	+ 29
Därav engångsutgifter	100	665	129	35	55	53	–	20	12
Ersättning till nämndemän	180	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	122	+ 37	+ 37	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 163	+ 1 063	+ 425	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 14	– 73	–	–	–	–	–	–
	26 638	**+ 11 589**	**+ 6 423**	**7 712**	**+ 2 435**	**+ 2 471**	**5 613**	**+ 1 391**	**+ 1 073**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 106 739 kr.

2. Med hänsyn till de alltmer omfattande informationsuppgifter som åligger länsstyrelsen bör planeringskansliet tillföras en informationssekreterare. Arbetsbelastningen på juridiska enheten motiverar att enheten tillförs ytterligare en länsassessor. För tillsynsärenden rörande bl. a. miljöfarliga industrier behöver naturvårdsenheten förstärkas med en förste byråingenjör och för den regionala landskapsvårdsplaneringen en landskapsarkitekt. Planenheten kan inte med nuvarande handläggningsresurser fullgöra de arbetsuppgifter som åligger den utan bör förstärkas med två byrådirektörer och en byråassistent. Nytillkommande ärendegrupper m. m. motiverar att regionalekonomiska enheten tillförs en byrådirektör och en förste byråsekreterare. För handläggning av ärenden om psykologiskt försvar m. m. begärs på försvarsenheten förstärkning med en byråassistent. (+ 844 442 kr.)

3. Den stora arbetsbelastningen på den processförande personalen på taxeringsenheten motiverar att enheten tillförs ytterligare en taxeringsintendent. På revisionsenheten begärs som hjälp vid revisioner ett kvalificerat biträde. (+ 165 601 kr.)

4. Allmänna enheten har behov av en länsnotarie i befordringsgång. Balansläget i länsrätten motiverar att rättsenheten tillförs ytterligare en länsassessor och en förste byråsekreterare. (+ 268 128 kr.)

5. De omfattande arbetsuppgifterna på länspolischefens expedition motiverar att enheten tillförs en biträdande länspolischef. En förste byråsekreterare erfordras för beredning och föredrag-

ning av administrativ art. (+ 211 406 kr.)

6. För bl. a. utbildning, information och vidareutveckling av företagsdemokratiska samverkansformer och personaladministrativ planering behövs en förste byråsekreterare. För handläggning av främst biblioteks- och arkivfrågor erfordras ett kvalificerat biträde. (+ 147 646 kr.)

7. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 2 491 038 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 1 277 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 376 000 kr.

b) För handläggning av administrativa ärenden bör lantmäterienheten tillföras en förste byråsekreterare. Vidare begärs medel för biträdespersonal och för tillfällig personal. Omkostnaderna väntas öka. (+ 701 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 887 000 kr.

11. Ökade arbetsuppgifter främst beträffande skattetillägg och förseningsavgifter motiverar en personalökning i Borlänge fögderi med ett kvalificerat biträde och två biträden. På grund av ökade arbetsuppgifter begärs en fögderisekreterare, ett kvalificerat biträde och två biträden i Falu fögderi. Ludvika fögderi behöver förstärkning med en fögderisekreterare. Ökade arbetsuppgifter på fastighetsdetaljen kräver utökning av personalen i Mora fögderi. (+ 491 000 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 57 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 324 000 kr.

14. I Falu distrikt begärs en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare. (+ 18 000 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 49 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 33 061 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 10 183 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 6 686 000 kr. eller sammanlagt 49 930 000 kr. Jag har därvid beräknat 732 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner har preliminärt beräknats 129 000 kr. Jag har även beräknat 485 000 kr. till lokala skattemyndigheterna i Borlänge och Falu fögderier för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 53 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till bl. a. lokala skattemyndigheterna i Borlänge och Ludvika fögderier samt preliminärt 12 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheten i Mora distrikt.

Gävleborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronolögdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	126	+ 21	+ 7	13	–	+ 3	14	–	–
Övrig personal	216	+ 20	+ 1	93	+ 2	–	83	+ 2	–
	342	**+ 41**	**+ 8**	**106**	**+ 2**	**+ 3**	**97**	**+ 2**	**–**
Anslag									
Löneokostnader	20 294	+ 8 674	+ 6 106	6 689	+ 1 716	+ 2 031	5 261	+ 1 730	+ 1 490
Sjukvård	30	+ 3	–	13	+ 2	+ 2	13	+ 2	+ 2
Reseersättningar	455	+ 118	+ 60	57	+ 6	+ 12	201	+ 20	+ 18
Lokalkostnader	2 627	+ 347	+ 347	751	+ 75	+ 75	583	+ 70	+ 70
Expenser	1 199	+ 536	+ 222	270	+ 35	+ 34	349	+ 43	+ 24
Därav engångsutgifter	40	295	100	–	8	9	–	8	–
Ersättning till nämndemän	184	+ 56	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsannonseringskostnader	50	+ 40	+ 40	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 259	+ 415	+ 248	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	178	+ 17	– 178	–	–	–	–	–	–
	26 276	**+ 10 206**	**+ 6 845**	**7 780**	**+ 1 834**	**+ 2 154**	**6 407**	**+ 1 865**	**+ 1 604**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 083 619 kr.

2. För att kunna uppfylla statsmakternas intentioner vad gäller den konsumentpolitiska verksamheten bör länsstyrelsen tillföras ytterligare en hemkonsulent. För att uppnå ett förbättrat resultat av verksamheten på den regionalekonomiska enheten bör enheten tillföras en avdelningsdirektör. För att förbättra rekryteringsgången för handläggarna på regionalekonomiska enheten begärs en amanuens. För tillsynsuppgifter på miljöskyddsområdet begärs en byrådirektör och en förste byråingenjör på naturvårdsenheten. För handläggning av löpande ärenden och för tillsyn inom den allmänna naturvården behövs en förste byråinspektör. En förste byråinspektör begärs vidare för översiktlig natur- och landskapsvårdsplanering. Planenheten bör förstärkas med en byrådirektör. För handläggning av ärenden rörande enskilda och allmänna skyddsrum m. m. begärs på försvarsenheten en förste byråingenjör. På enheten begärs vidare en förste byråinspektör. (+ 882 775 kr.)

3. Taxeringsenheten måste på grund av de stora ärendebalanserna förstärkas med en taxeringsintendent. För taxeringsrevisioner av större företag samt för kvalificerad arbetsledning begärs på revisionsenheten en avdelningsdirektör. Taxeringsinspektörsorganisationen bör vidare utökas med tre förste taxeringsinspektörer samt tre kvalificerade biträden. För ytterligare kontrollverksamhet i form av skatterevisioner på mervärdeskatteenheten begärs en amanuens alternativt förste byråinspektör. På dataenheten begärs med hänsyn till den utökade personalen m. m. en byrådirektör. (+ 819 288 kr.)

4. För en intensifierad utskänkningskontroll begärs en byråassistent på allmänna enheten. Gemensamt för förvaltningsavdelningen begärs en länsnotarie. För att möta ökade arbetsuppgifter erfordras på rättsenheten en förste länsnotarie. (+ 237 452 kr.)

5. På administrativa enheten begärs såsom utbildningsledare och som ansvarig för den interna informationen en förste byråsekreterare. Vidare begärs en arkivassistent. (+ 147 646 kr.)

6. På länspolischefens expedition begärs en biträdande länspolischef. (+ 135 427 kr.)

7. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 1 879 793 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 588 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 302 000 kr.

b) Vidare begärs medel för bl. a. kartlagningsverksamhet. (+ 130 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 1 700 000 kr.

11. Arbetsbelastningen i Söderhamns fögderi motiverar att myndigheten tillförs ett kvalificerat biträde och ett biträde. (+ 126 000 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 8 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 744 000 kr.

14. För att åstadkomma effektivare arbetsrutiner i samband med exekutiva försäljningar krävs ytterligare två biträden i Gävle distrikt. (+ 113 000 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 8 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 33 121 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 9 934 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 8 011 000 kr. eller sammanlagt 51 066 000 kr. Jag har därvid beräknat 849 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för tillsyn enligt miljöskyddslagstiftningen, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner har preliminärt beräknats 100 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Gävle fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 9 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Gävle fögderi.

Västernorrlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	129	+ 18	+ 4	16	–	+ 3	14	–	–
Övrig personal	225	+ 11	+ 2	100	+ 2	–	93	–	–
	354	**+ 29**	**+ 6**	**116**	**+ 2**	**+ 3**	**107**	–	**–**
Anslag									
Lönekostnader	21 247	+ 8 082	+ 6 110	5 909	+ 2 235	+ 2 319	5 779	+ 1 265	+ 1 411
Sjukvård	25	+ 15	–	12	–	–	9	–	–
Reseersättningar	547	+ 135	+ 84	83	–	+ 16	216	+ 24	+ 20
Lokalkostnader	2 001	+ 337	+ 337	897	+ 25	+ 25	823	+ 12	+ 12
Expenser	1 298	+ 934	+ 230	275	+ 40	+ 25	320	+ 85	+ 72
Därav engångsutgifter	80	381	188	15	25	9	–	50	50
Ersättning till nämndemän	154	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekannonseringskostnader	79	+ 10	+ 10	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 453	+ 538	+ 286	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 20	– 73	–	–	–	–	–	–
	26 877	**+ 10 071**	**+ 6 984**	**7 176**	**+ 2 300**	**+ 2 385**	**7 147**	**+ 1 386**	**+ 1 515**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 815 046 kr.

2. För den externa informationen begärs en informationssekreterare till planeringskansliet. På juridiska enheten begärs en tjänst som ställföreträdande enhetschef. För att avlasta planeringsdirektören begärs en avdelningsdirektör på regionalekonomiska enheten. Handläggarpersonalen på enheten är vidare helt otillräcklig och bör utökas med en byrådirektör, två förste byråsekreterare och två amanuenser. För naturvårdsinventeringar m. m. behövs en förste byråinspektör på naturvårdsenheten, för skötsel av naturreservat en byråassistent, för administrativa arbetsuppgifter en byråassistent och ett kvalificerat biträde. För utrednings- och planservicеverksamhet begärs på planenheten ytterligare en arkitekt. Personalen för kartritningsarbete är otillräcklig och bör utökas med en karttekniker. För utredningsverksamhet begärs ett kvalificerat biträde. För att avlasta länsveterinären begärs en biträdande länsveterinär. För kontroll och besiktning av skyddsrum behövs en förste byråingenjör på försvarsenheten. (+ 1 300 036 kr.)

3. Den fortgående ökningen av länsskatterättens arbetsuppgifter gör att behov föreligger av ytterligare en länsassessor och en förste byråsekreterare på rättsenheten. (+ 208 118 kr.)

4. För att avlasta länspolischefen bör en tjänst som biträdande länspolischef inrättas. För administrativa arbetsuppgifter erfordras en förste byråsekreterare. (+ 211 199 kr.)

5. För utbildning och intern information bör en byrådirektör tillföras administrativa enheten. För arbetsuppgifter i anledning av trygghetslagstiftningen erfordras en förste byråsekreterare och

för arkivvården en arkivassistent. (+ 238 107 kr.)

6. Vidare begärs medel för biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 861 494 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 879 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 334 000 kr.

b) Lantmäterienhetens personal behöver förstärkas med en biträdande överlantmätare och en byråassistent. (+ 224 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 2 176 716 kr.

10. Ökad arbetsbelastning medför behov av ytterligare två biträden i Sundsvalls fögderi. (+ 113 284 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 10 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 1 336 000 kr.

13. Omkostnaderna väntas öka. (+ 50 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 33 861 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 9 561 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 8 662 000 kr. eller sammanlagt 52 084 000 kr. Jag har därvid beräknat 551 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner, har preliminärt beräknats 188 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Örnsköldsviks fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 9 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Örnsköldsviks fögderi samt preliminärt 50 000 kr. i engångsutgifter för flyttning och ombyggnad av telefonväxel vid kronofogdemyndigheten i Sundsvalls distrikt.

Jämtlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheten			Kronofogdemyndigheten		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	94	+ 9	+ 5	4	–	+ 4	6	–	–
Övrig personal	125	+ 14	–	54	–	–	44	–	–
	219	**+ 23**	**+ 5**	**58**	–	**+ 4**	**50**	–	–
Anslag									
Lönekostnader	14 277	+ 4 947	+ 3 900	3 047	+ 943	+ 1 088	2 700	+ 605	+ 685
Sjukvård	30	+ 10	–	9	+ 1	+ 1	8	+ 1	+ 1
Reseersättningar	438	+ 103	+ 33	23	+ 3	+ 11	128	+ 22	+ 14
Lokalkostnader	1 257	+ 181	+ 181	377	+ 16	+ 16	147	+ 16	+ 16
Expenser	880	+ 976	+ 708	131	+ 16	+ 29	107	+ 18	+ 8
Därav engångsutgifter	45	890	672	–	–	12	–	–	–
Ersättning till nämndemän	122	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekommunikationskostnader	71	+ 14	+ 14	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	855	+ 409	+ 168	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 17	– 73	–	–	–	–	–	–
	18 003	**+ 6 657**	**+ 4 931**	**3 587**	**+ 979**	**+ 1 145**	**3 090**	**+ 662**	**+ 724**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 186 974 kr.

2. För att stärka samordningsfunktionen inom planeringsavdelningen m. m. begärs på planeringskansliet en byrådirektör. För att tillgodose planeringsavdelningens behov av administrativt erfaren och kunnig personal begärs på juridiska enheten en byråassistent. För långsiktig planeringsaktivitet begärs på regionalekonomiska enheten en förste byråsekreterare. På naturvårdsenheten behövs en byråinspektör. (+ 330 356 kr.)

3. Taxeringsenheten bör förstärkas med en taxeringsintendent för processverksamhet och utbildning av taxeringsfunktionärer m. m. Revisionsenheten bör tillföras en byrådirektör för främst offensiv revisionsverksamhet avseende fåmansbolag och delägare i sådana. Svårigheter att rekrytera taxeringsnämndsordförande som på fritid granskar fåmansbolag nödvändiggör en utökning av taxeringsinspektörsorganisationen med tre taxeringsinspektörer. (+ 410 012 kr.)

4. För arbetsuppgifter med intern information, utbildning och introduktion begärs på administrativa enheten en förste byråsekreterare. (+ 85 003 kr.)

5. På civilbefälhavarens kansli behövs för arbetsuppgifter avseende planläggning, utbildning och övning en förste byråsekreterare. (+ 75 890 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 1 041 954 kr.)

7. Vidare väntas omkostnaderna öka. (+ 1 101 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 212 000 kr.

b) Lantmäterienhetens personal bör

utökas med en byråassistent, ett kartritningsbiträde samt ett biträde. Vidare begärs medel för bl. a. kartservice. (+ 213 811 kr.)

Lokala skattemyndigheten. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 618 280 kr.

10. För extra och tillfällig personal begärs ytterligare medel. (+ 360 720 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 656 000 kr.

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 6 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 22 934 000 kr., för lokala skattemyndigheten till 4 732 000 kr. och för kronofogdemyndigheten till 3 814 000 kr. eller sammanlagt 31 480 000 kr. Jag har därvid beräknat 524 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården och för en utbyggnad av skattekontrollen. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och utbyte av telefonväxel, har preliminärt beräknats 672 000 kr. Jag har även beräknat 315 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Östersunds fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 12 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Östersunds fögderi.

Västerbottens län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. 1976/77 Länsstyrelsen	Beräknad ändr. 1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	119	+ 14	+ 5	11	–	+ 4	9	–	–
Övrig personal	184	+ 24	+ 3	92	+ 1	–	66	+ 1	–
	303	**+ 38**	**+ 8**	**103**	**+ 1**	**+ 4**	**75**	**+ 1**	**–**
Anslag									
Löneckostnader	18 919	+ 7 016	+ 5 376	5 490	+ 1 677	+ 1 867	4 202	+ 813	+ 581
Sjukvård	55	+ 20	+ 5	19	+ 5	+ 5	9	+ 3	+ 3
Reseersättningar	602	+ 60	+ 54	66	+ 7	+ 14	246	+ 25	+ 22
Lokalkostnader	2 143	+ 64	+ 64	787	+ 79	+ 79	491	+ 53	+ 53
Expenser	1 334	+ 1 021	+ 254	243	+ 35	+ 33	161	+ 21	+ 11
Därav engångsutgifter	–	596	118	4	–	12	–	–	–
Ersättning till nämndemän	209	+ 20	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	66	+ 7	+ 7	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	983	+ 365	+ 193	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 16	– 73	–	–	–	–	–	–
	24 384	**+ 8 589**	**+ 5 880**	**6 605**	**+ 1 803**	**+ 1 998**	**5 109**	**+ 915**	**+ 670**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 4 619 000 kr.

2. För bl. a. extern information begärs på planeringskansliet en byråassistent. Belastningen på planeringsavdelningens diarium har ökat och kansliet bör tillföras ett kvalificerat biträde. På regionalekonomiska enheten begärs en biträdande planeringsdirektör. Ökningen av antalet ansökningar om statligt lokaliseringsstöd m. m. medför behov av en förste byråsekreterare. Vidare begärs en amanuens och en byråassistent. För tillsyn av efterlevnaden av gällande naturvårdsbestämmelser begärs en förste byråinspektör på naturvårdsenheten, för tillsyn av miljöfarlig verksamhet en förste byråingenjör, för naturvårdsinventeringar m. m. tre kvalificerade biträden och för arbetsuppgifter med reglering av terrängtrafik m. m. en förste byråinspektör. För arbetet med den översiktliga fysiska planeringen behövs en byrådirektör på planenheten. Nytillkommande arbetsuppgifter motiverar vidare att enheten tillförs en förste byråingenjör. Resurser saknas f. n. att fullgöra den tillsynsverksamhet som faller på länsveterinären varför en biträdande länsveterinär behövs. (+ 1 270 000 kr.)

3. För uppföljning av taxeringsnämndernas arbete och eftergranskning av taxeringarna i första instans erfordras en byråassistent på taxeringsenheten. Taxeringsinspektörsorganisationen bör utökas med två taxeringsinspektörer. (+ 213 000 kr.)

4. För arbetsuppgifter på passregistret samt till bilregisterverksamheten begärs två kvalificerade biträden. Den stora arbetsbelastningen motiverar att allmänna enheten tillförs en länsassessor. (+ 218 000 kr.)

5. För information, introduktion och

utbildning behövs en förste byråsekreterare. Vidare begärs en bibliotekarie för handhavande av bibliotek och arkiv. (+ 148 000 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 852 000 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 888 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 251 000 kr.

b) Medel begärs för biträdespersonal m. m. (+ 130 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 1 617 392 kr.

10. För arbete med taxerings- och mantalsskrivningsbevis m. m. behövs ett kvalificerat biträde i Lycksele fögderi. För tillfällig personal i Umeå och Skellefteå fögderier begärs ytterligare medel. (+ 175 608 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 10 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 847 676 kr.

13. I Umeå distrikt behövs för expeditionsgöromål, service m. m. en expeditionsvakt. (+ 62 324 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 5 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 30 264 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 8 603 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 779 000 kr. eller sammanlagt 44 646 000 kr. Jag har därvid beräknat 742 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner, har preliminärt beräknats 118 000 kr. Jag har även beräknat 315 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Umeå fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 12 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheten i Umeå fögderi.

Norrbottens län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. Länsstyrelsen	1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. Länsstyrelsen	1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. Länsstyrelsen	1976/77 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	139	+ 35	+ 5	15	–	+ 3	15	–	–
Övrig personal	228	+ 25	+ 2	84	–	–	91	–	–
	367	**+ 60**	**+ 7**	**99**	–	**+ 3**	**106**	–	–
Anslag									
Lönekostnader	23 190	+ 10 093	+ 5 886	6 785	+ 1 672	+ 1 960	6 624	+ 1 646	+ 1 025
Sjukvård	37	+ 5	–	7	–	–	9	–	–
Resersättningar	1 066	+ 549	+ 193	140	+ 17	+ 22	397	+ 48	+ 38
Lokalkostnader	2 543	+ 440	+ 440	692	+ 141	+ 141	622	+ 130	+ 130
Expenser	1 468	+ 948	+ 145	316	+ 71	+ 47	240	+ 34	+ 16
Därav engångsutgifter	110	405	113	5	–	24	8	8	8
Ersättning till nämndemän	154	–	–	–	–	–	–	–	–
Kungörelsannonseringskostnader	81	+ 16	+ 16	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 842	+ 691	+ 362	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	73	+ 30	– 73	–	–	–	–	–	–
	30 454	**+ 12 772**	**+ 6 969**	**7 940**	**+ 1 901**	**+ 2 170**	**7 892**	**+ 1 858**	**+ 1 209**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 299 534 kr.

2. Krav på ökad samordning medför behov av en byrådirektör på planeringskansliet och för informations- och kontaktverksamhet behövs en förste byråsekreterare. På den regionalekonomiska enheten behövs en avdelningsdirektör; vidare behövs för arbete med lokaliseringsstöd en förste byråsekreterare, för glesbygds- och vattenregleringsärenden en förste byråsekreterare och för ADB-frågor en förste byråsekreterare. Vidare behövs på enheten två kvalificerade biträden. För den allmänna naturvården begärs en avdelningsdirektör, två förste byråinspektörer och tio fältassistenter. Vidare medför den industriella expansionen inom länet behov av en avdelningsdirektör på enheten. Omfattande utredningsuppgifter inom planenheten medför behov av en biträdande länsarkitekt, en kvalificerad arkitektutbildad handläggare och en förste byråingenjör. Expansion inom bostadsbyggandet medför behov av en förste byråingenjör på försvarsenheten och ett kvalificerat biträde. (+ 2 366 833 kr.)

3. För handläggning av besvärsmål krävs på taxeringsenheten en byråassistent och två kvalificerade biträden. För revisioner av stora företag begärs en avdelningsdirektör på revisionsenheten samt för taxering av fåmansbolag krävs tre förste taxeringsinspektörer och fyra kvalificerade biträden. För utbyggnad av revisionsverksamheten på mervärdeskatteenheten begärs en förste byråsekreterare och ett kvalificerat biträde. (+ 983 020 kr.)

4. Den starkt växande ärendebalansen på rättsenheten medför behov av en länsassessor. På grund av ökad arbetsbelastning behövs på allmänna enheten en länsassessor. (+ 237 076 kr.)

5. På länspolischefsexpeditionen begärs ett kvalificerat biträde samt för handläggning av den starkt växande mängden ärenden på expeditionen en byråassistent. (+ 132 851 kr.)

6. För information m. m. behövs en förste byråsekreterare på administrativa enheten. För lokalfrågor m. m. krävs en byråassistent. Den starkt växande arkivläggningen medför behov av en arkivassistent. Telefonistpersonalen bör förstärkas med en förste telefonist. (+ 276 794 kr.)

7. Civilbefälhavarens kansli föreslås utbyggt med en byråinspektör. (+ 75 890 kr.)

8. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 1 282 145 kr.)

9. Omkostnaderna väntas öka. (+ 1 397 000 kr.)

10. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 491 000 kr.

b) För erhållande av en befordringstjänst krävs att en byrådirektörstjänst ersätts med en tjänst som biträdande överlantmätare. På grund av nya arbetsuppgifter krävs ett kvalificerat biträde. Vidare väntas omkostnaderna öka. (+ 229 857 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 1 735 508 kr.

12. För tillfällig personal begärs ytterligare medel. (+ 56 642 kr.)

13. Omkostnaderna väntas öka. (+ 108 850 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 14. Löne- och prisomräkning m. m. 1 595 526 kr.

15. För tillfällig personal begärs ytterligare medel. (+ 176 724 kr.)

16. Omkostnaderna väntas öka. (+ 85 750 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 37 423 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 10 110 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 9 101 000 kr. eller sammanlagt 56 634 000 kr. Jag har därvid beräknat 654 000 kr. för handläggande personal inom den regionala kulturminnesvården, för en utbyggnad av skattekontrollen samt för biträdespersonal. För engångsutgifter, bl. a. för inköp av vissa inventarier och maskiner har preliminärt beräknats 113 000 kr. Jag har även beräknat 243 000 kr. till lokala skattemyndigheten i Luleå fögderi för handläggande personal för utbyggnad av skattekontrollen. Slutligen har jag beräknat preliminärt 24 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till lokala skattemyndigheterna i länet samt preliminärt 8 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till kronofogdemyndigheten i Bodens distrikt.

Diverse ändamål

	Länsstyrelserna			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1975/76	Beräknad ändr. Mynd.	1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. Mynd.	1976/77 Föredraganden	1975/76	Beräknad ändr. Mynd.	1976/77 Föredraganden
Maskinhyror för dataenheterna	11 486	+ 1 376	+ 1 376	–	–	–	–	–	–
Utrustning för dataenheterna	1 546	– 142	– 220	–	–	–	–	–	–
Länsstyrelsernas organisationsnämnd	5 018	+ 1 578	+ 799	–	–	–	–	–	–
Landshövdingarnas tjänstebostäder	345	–	–	–	–	–	–	–	–
Kostnader vid anstånd med omstationering m. m.	380	–	–	–	–	–	–	–	–
Central löneutbetalning	–	–	–	60	+ 65	+ 65	69	+ 58	+ 58
Utbildning av personal vid kronofogdemyndigheterna	–	–	–	–	–	–	2 385	+ 4 285	+ 735
Kostnader för datamaskintid	–	–	–	–	–	–	6 475	+ 1 852	+ 425
Blanketter m. m.	665	+ 435	+ 240	107	– 107	– 107	1 700	+ 135	+ 115
Kostnader för utredningsarbete	–	–	–	–	–	–	–	+ 870	–
Till regeringens disposition	11 920	– 3 340[1]	– 3 340	170	–	–	260	–	–
Enl. beräkn. inom dep.	**31 360**	**– 93**	**– 1 145**	**337**	**– 42**	**– 42**	**10 889**	**+ 7 200**	**+ 1 333**

[1] Enl. beräkn. inom dep.

Föredraganden

Från anslagsposten för diverse ändamål bestrids bl. a. kostnader för maskinhyror och utrustning för dataenheterna. Jag räknar med att kostnaderna för maskinhyror ökar med 1 376 000 kr. medan utrustningskostnaderna minskar med 220 000 kr. Kostnaderna för länsstyrelsernas organisationsnämnd ökar med 799 000 kr., bl. a. för datorkostnader i samband med länsstyrelsernas övergång till redovisning enligt system S. Jag räknar vidare med att blankettkostnaderna ökar med 240 000 kr. medan delposten till regeringens disposition minskar med 3 340 000 kr. Jag har för de s. k. löngivaravgifterna beräknat en ökning av kostnaderna för central löneutbetalning med 65 000 kr. för lokala skattemyndigheterna och 58 000 kr. för kronofogdemyndigheterna. För utbildning inom kronofogdemyndigheterna har beräknats ytterligare 735 000 kr. För det fortsatta utvecklingsarbetet med ett riksdatasystem inom exekutionsväsendet, REX-projektet, har jag beräknat ytterligare 425 000 kr. Från delposten för blanketter m. m. skall bestridas dels kostnader för blanketter, dels kostnader för service av kronofogdemyndigheternas bokföringsmaskiner. Jag har beräknat ytterligare 115 000 kr. för nämnda ändamål. Inom ramen för medel till regeringens disposition har utöver belopp som ingår i länsstyrelsernas expensmedel be-

räknats sammanlagt 2 milj. kr. för informationsinsatser. Detta innebär en omfördelning från nämnden för samhällsinformation till länsstyrelserna.

Hemställan

Med hänvisning till sammanställningarna hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för omorganisationen av lokala skattemyndigheterna i Malmö och Göteborgs fögderier vilka jag har förordat i det föregående;
2. bemyndiga regeringen att inrätta en tjänst som förste länsassessor i Fo 23/24 med uppgift att vara ordförande i länsskatterätt, fastighetstaxeringsrätt och länsrätt;
3. till *Länsstyrelserna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 951 662 000 kr.;
4. till *Lokala skattemyndigheterna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 276 795 000 kr.;
5. till *Kronofogdemyndigheterna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 227 004 000 kr.

C. RÄDDNINGSTJÄNST M. M.

C 1. Statens brandnämnd

1974/75 Utgift 4 618 267
1975/76 Anslag 4 905 000
1976/77 Förslag 8 341 000

Statens brandnämnd har som central förvaltningsmyndighet tillsyn över brandförsvaret. I nämndens uppgifter ingår dels att meddela utbildning för brandpersonal och skorstensfejare, dels att lämna råd och anvisningar till länsstyrelser, kommuner och enskilda i frågor rörande sådan räddningstjänst som ankommer på kommunerna och rörande förebyggande åtgärder mot brand dels också att biträda länsstyrelserna vid handläggning av ärenden om sådan räddningstjänst som ankommer på kommunerna och om förebyggande åtgärder mot brand.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Brand-nämnden	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	16	+ 3	+ 1
Övrig personal	13	+ 3	+ 1
	29	**+ 6**	**+ 2**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 303 000	+ 1 921 300	+ 1 371 000
Sjukvård	5 000	+ 1 500	+ 1 500
Reseersättningar	145 000	+ 14 500	+ 13 000
Lokalkostnader	826 000	+ 222 000	+ 222 000
Expenser	656 000	+ 1 053 000	+ 1 776 500
därav engångsutgifter	(19 000)	(+ 473 000)	(+ 1 426 000)
Ersättning till kommuner för lokaler och materiel, drivmedel m. m.	20 000	+ 7 000	+ 2 000
Visst försöks- och utvecklingsarbete	50 000	+ 50 000	+ 50 000
	5 005 000	**+ 3 269 300**	**+ 3 436 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av publikationer m. m.	100 000	–	–
	4 905 000	**+ 3 269 300**	**+ 3 436 000**

Statens brandnämnd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 120 300 kr., varav 91 500 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar nämnden en minskad utbildningsverksamhet och en minskning av reseverksamheten.

3. Anslagsposten till lönekostnader bör räknas upp med medel för en byrådirektör och en förste byråsekreterare för förstärkning av räddningstjänstenheten därför att systemet med fem enmanssektioner har visat sig vara otillfredsställande. (+218 100 kr.) Ökad sammanträdesfrekvens medför ökade kostnader. (+6 100 kr.) Vidare bör medel anvisas för gästföreläsare. (+15 800 kr.)

4. Undervisningsmaterielen är i vissa fall föråldrad, i andra delar otillräcklig för den teoretiska utbildningens omfång. Behov föreligger av ersättningsanskaffning av dupliceringsapparat och vissa inventarier samt utbyte av telefonväxel vid utbildningsenheten i Solna. Nya tjänster medför ökade inventariekostnader. Kostnaderna för telefon, publikationstryck och databehandling beräknas stiga. Anslagsposten till expenser bör räknas upp. (+ 129 500 kr.)

5. Under anslagsposten till ersättning till kommuner för lokaler och materiel. drivmedel m. m. bör anvisas ytterligare medel. (+ 5 000 kr.)

6. Anslagsposten till visst försöks- och utvecklingsarbete bör räknas upp. (+ 50 000 kr.)

7. Praktisk och teoretisk utbildning i allmän räddningstjänst föreslås börja vårterminen 1976. För budgetåret 1976/77 behövs för ändamålet en uppräkning av anslagsposten till lönekostnader. (+ 836 500 kr.) Härvid beräknar nämnden medel dels för ökade kostnader för timlärare dels för förstärkning av personalen med en byrådirektör, en materialförvaltare, en förrådsman och ett biträde. Anslagsposten till lokalkostnader bör räknas upp. (+ 18 000 kr.) För genomförandet av den praktiska utbildningen erfordras vidare för nästa budgetår en uppräkning av anslagsposten till expenser med medel för viss engångsanskaffning av materiel (+ 404 000 kr.), för elevresor (+ 171 200 kr.) samt för bl. a. förbrukningsmateriel, läromedel m. m. (+ 294 800 kr.) Nämnden har därvid beaktat att den för innevarande budgetår har begärt medel för engångsanskaffning av viss materiel med ca 1,6 milj. kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 8 341 000 kr. Jag har därvid räknat med att praktisk och teoretisk utbildning i allmän räddningstjänst skall börja vid brandnämndens utbildningsenhet under nästa budgetår. För detta ändamål beräknar jag medel bl. a. för en handläggare och en materialförvaltare samt för timlärare och för engångsanskaffning av materiel.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens brandnämnd* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 8 341 000 kr.

C 2. Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.

1974/75 Utgift	7 069 895
1975/76 Anslag	6 950 000
1976/77 Förslag	5 651 000

Enligt instruktionen (1973:884, ändrad 1974:409) för tullverket svarar verket för åtgärder till havs och i kustvattnen, Vänern och Mälaren för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat som är skadligt. Från anslaget bestrids utgifter för bl. a. anskaffning av bekämpningsanordningar och bekämpningsmedel, visst tekniskt utvecklingsarbete samt drift och underhåll av teknisk materiel. Vidare får tullverket förskottsvis bestrida utgifter för sådan bekämpning av miljöfarliga utsläpp som har utförts av eller på uppdrag av generaltullstyrelsen. Återbetalda förskottsmedel tas upp som uppbörd under anslaget.

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Generaltull-styrelsen	Föredra-ganden
Kostnader för bekämpningsoperationer	1 000	–	–
Kostnader för anlitande av konsulter och annan expertis	300 000	–	–
Anskaffning av bekämpningsanordningar och bekämpningsmedel m. m.	3 699 000	+ 2 151 000	– 1 899 000
Tekniskt utvecklingsarbete och forskning beträffande medel och metoder för bekämpning av miljöfarliga utsläpp till havs samt i kustvattnen, Vänern och Mälaren	735 000	+ 315 000	–
Drift och underhåll av teknisk materiel för bekämpning av miljöfarliga utsläpp	2 215 000	+ 660 000	+ 600 000
	6 950 000	**+ 3 126 000**	**– 1 299 000**

Generaltullstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 450 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar styrelsen en minskad materielanskaffning.

3. Fortsatt anskaffning av materiel för bekämpning av olja och andra miljöfarliga utsläpp m. m. medför ökat medelsbehov. (+ 1 001 000 kr.)

4. För att bl. a. möjliggöra fortsatt utveckling av fjärranalystekniken bör anslagsposten till tekniskt utvecklingsarbete och forskning räknas upp. (+ 135 000 kr.)

5. Med hänsyn till den ökade omfattningen av den materiel som ingår i beredskapsorganisationen räknar styrelsen med ett ökat medelsbehov för

drift och underhåll och för hyreskostnader. Vidare begärs medel för beredskap för omhändertagande och kvittblivning av upptagen olja. Anslagsposten till drift och underhåll av teknisk materiel bör alltså räknas upp. (+ 540 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 651 000 kr. Jag har därvid beaktat att under innevarande budgetår 6,5 milj. kr. av medel för sysselsättningsskapande åtgärder ställts till tullverkets förfogande för det ändamål som avses med anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 5 651 000 kr.

C 3. Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.

1974/75 Utgift	9 259 648
1975/76 Anslag	3 500 000
1976/77 Förslag	3 500 000

Från anslaget bestrids utgifter för skogsbrandbevakning och ersättningar enligt 20 §, 21 § första stycket och 21 § tredje stycket brandlagen (1974:80).

Statens brandnämnd

Anslaget bör med hänsyn till ökade personal- och materielkostnader räknas upp med 200 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.

C 4. Bidrag till kostnader för kommunal beredskap

1974/75 Utgift	1 201 029	Reservation	1 173 578
1975/76 Anslag	1 500 000		
1976/77 Förslag	2 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag till kommuner för beredskapsplanläggning enligt 7 § lagen (1964:63) om kommunal beredskap. Vissa be-

stämmelser för tillämpningen av nämnda lag har meddelats i kommunala beredskapskungörelsen (1964:722, ändrad senast 1971:379) och i Kungl. Maj:ts brev den 14 maj 1971.

Riksnämnden för kommunal beredskap

Statsmakternas medelsanvisningar, som sedan 1967 har uppgått till sammanlagt 10,5 milj. kr., har efter vissa prioriteringsgrunder fördelats på 183 av landets 278 kommuner. Under hösten 1975 beräknas sammanlagt 152 kommuner ha genomfört planläggningen och fått sina beredskapsplaner godkända av länsstyrelsen. De för innevarande budgetår anvisade medlen 1,5 milj. kr. medger en planläggning av 31 kommuner och allmän planrevision i 3. Den sammanlagda befolkningen i de 183 planlagda och planläggande kommunerna uppgår därmed till närmare 6,8 milj. människor.

Nämnden har tidigare rekommenderat – främst med hänsyn till länsstyrelsernas möjligheter att medverka i planläggningen – en årlig nyplanläggning av ett 50-tal kommuner jämte viss revision av äldre beredskapsplaner. Den återstående nyplanläggningen skulle följaktligen – om nödiga medel ställs till nämndens förfogande – kunna genomföras på två år och bli klar under budgetåret 1977/78 i enlighet med nämndens målsättning år 1973.

Kungl. Maj:t fastställde den 14 maj 1971 schablonbidrag för kostnaderna enligt 16 § andra punkten lagen om kommunal beredskap. Bidragen som grundades på pris- och löneläget vinterhalvåret 1969/70 ger nu inte tillräcklig kostnadstäckning och bör därför räknas upp med 50 %. Om de återstående 95 kommunerna – i likhet med de hittills planlagda – också skulle föredra schablonersättning framför löpande räkning skulle återstående kostnad för nyplanläggning, med hänsyn till föreslagen uppräkning, uppgå till ungefär 5 milj. kr. De genomförda planrevisionerna har hittills varit av liten omfattning. Såvitt nu kan bedömas synes de årliga revisionskostnaderna för den närmaste tiden bli i storleksordning 200 000 kr. för att längre fram öka något efter hand som beredskapsplanerna föråldras.

Om riksnämndens målsättning förverkligas skulle för de närmaste två budgetåren 1976/77 och 1977/78 sålunda erfordras sammanlagt 5,4 milj. kr. För åren därefter skulle erfordras enbart för revision av äldre beredskapsplaner uppskattningsvis 200 000–400 000 kr. per år. Eftersom endast obetydlig reservation beräknas föreligga på anslaget vid utgången av löpande budgetår, bör alltså för budgetåret 1976/77 anvisas 2,7 milj. kr.

Föredraganden

Det ankommer på regeringen att fastställa schablonbidragens belopp (jfr prop. 1971:42 s. 6). Vad beträffar medelsbehovet för nästa budgetår förordar jag att anslaget höjs med 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för kommunal beredskap* för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II Statens allmänna fastighetsfond

18. Byggnadsarbeten för länsstyrelserna

1974/75	Utgift	30 062 767	Behållning	9 426 284
1975/76	Anslag	39 500 000		
1976/77	Förslag	21 000 000		

Från anslaget bestrids kostnader för investeringar i byggnader för länsstyrelserna m. fl. myndigheter.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen föreslår att kostnadsramarna för flertalet projekt skrivs upp med anledning av den allmänna ökningen av byggnadskostnaderna.

Styrelsen föreslår att kostnadsramen för nybyggnaden för lokal skattemyndighet i Göteborg, som i prop. 1975:1 bil. 16 togs upp till 31 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974, vilket motsvarar 31,9 milj. kr i prisläget den 1 april 1975, höjs till 32.5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975. Som grund för höjningen av kostnadsramen anför styrelsen vissa programändringar till följd av omorganisation inom lokala skattemyndigheten samt icke förutsedda indexkrav från byggnadsentreprenören på grund av onormala prisstegringar.

Regeringen uppdrog den 10 april 1975 åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för länsförvaltningen i 26:e kvarteret Borgaren i Nyköping. I nybyggnaden avses enheter ur länsstyrelsen samt vissa länsmyndigheter med sammanlagt ca 250 anställda erhålla lokaler. Den totala rumsytan uppgår till 6 100 m². Av ytan hänför sig 2 920 m² till tjänsterum och 2 450 m² till gemensamma utrymmen såsom arkiv, förråd, sessionsrum, cafeteria m. m. Kostnaden beräknas till 16,0 milj. kr. i prisläget den 1 april 1975.

Föredraganden

Jag har intet att erinra mot de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna av kostnadsramarna för pågående byggnadsobjekt.

Den i det föregående redovisade nybyggnaden för länsförvaltningen i Nyköping planeras för att kunna utföras vid den tidpunkt som är lämplig med hänsyn till sysselsättningsläget. Tidpunkten för utförandet påverkas också av möjligheterna att för mellantiden lösa lokalbehoven för delar av länsförvaltningen på sådant sätt att vissa nu utnyttjade lokaler snabbt kan frigöras för Nyköpings tingsrätts behov. För att arbetena – om så blir nödvändigt – skall kunna påbörjas under nästa budgetår bör en kostnadsram för ny-

byggnaden föras upp i investeringsplanen och medel beräknas för ändamålet.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställn. år/mån.
	74-04-01	75-04-01	Faktisk t. o. m. 75-06-30	Beräknad för 1975/76	Beräknad för 1976/77		
Stockholm ombyggnad för lokal skattemyndighet	9 250	9 840	5 849	3 600	390	74-07	75-03
Linköping nybyggnad av länsstyrelsehus	15 700	15 700	15 331	365	0	71-05	72-12
Malmö nybyggnad av länsstyrelsehus	27 100	27 800	23 236	4 000	500	72-10	74-10
Malmö ombyggnad i kv. Karin	7 850	8 400	3 307	4 500	500	74-11	75-11
Malmö yttre planering i kv. Karin	1 500	1 600	0	1 200	300	75-04	75-09
Göteborg nybyggnad för lokal skattemyndighet	31 000	32 500	29 964	2 000	535	72-04	74-11
Umeå nybyggnad för länsförvaltning och vägförvaltning	7 500	7 600	7 160	400	40	73-09	74-12
Vänersborg nybyggnad för länsstyrelse och tingsrätt	19 200	18 900	0	8 000	9 000	75-09	77-02
Växjö nybyggnad för länsstyrelse och tingsrätt	23 500	25 300	1 833	13 000	9 000	75-03	76-10
Härnösand om och tillbyggnad för länsstyrelse m. fl.	12 400	13 400	0	0	5 000	76-11	78-03
Nyköping nybyggnad för länsstyrelse	–	16 000	0	0	5 000		
Projekteringskostnader	–	–	0	0	5 000	–	–
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet				./. 2 065	./. 339		
Summa	**155 000**	**177 040**	**86 680**	**35 000**	**34 926**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1975-07-01	9 426	1975/76	35 000
Anslag för 1975/76	39 500	1976/77	34 926
Anslag för 1976/77 (förslag)	21 000		
	69 926		**69 926**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för länsstyrelserna inom de kostnadsramar som jag har förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten för länsstyrelserna* för budgetåret 1976/77 anvisa ett investeringsanslag av 21 000 000 kr.

Bilaga 16:1

Förslag till organisation av den lokala skattemyndigheten i Malmö fögderi.

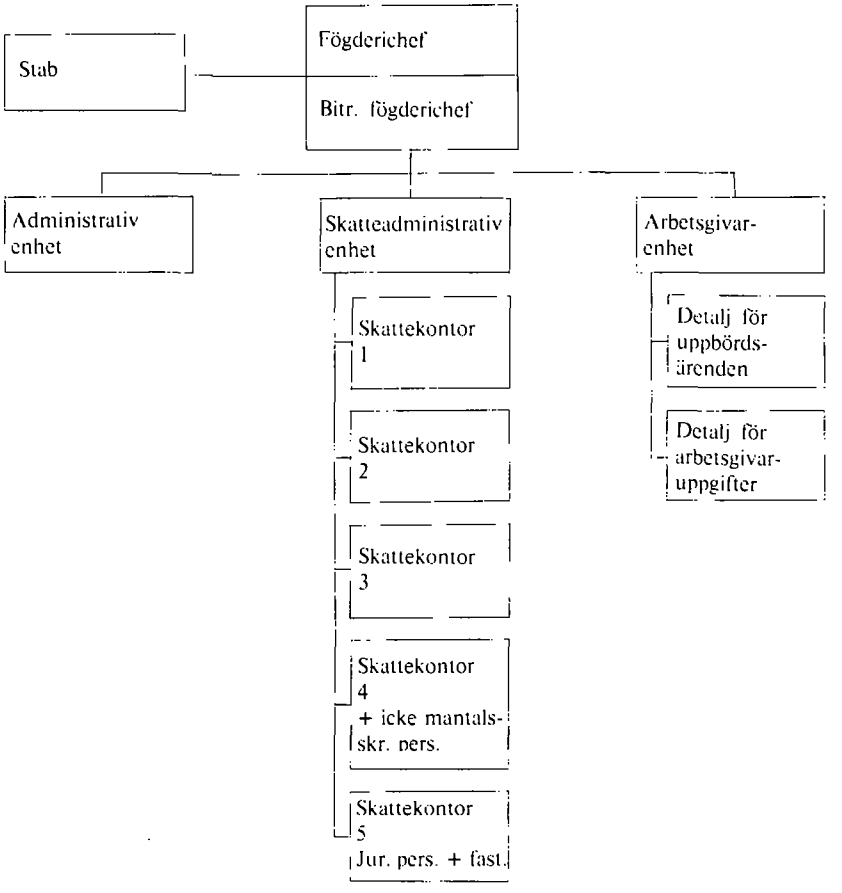

Bilaga 16:2

Förslag till organisation av den lokala skattemyndigheten i Göteborgs fögderi.

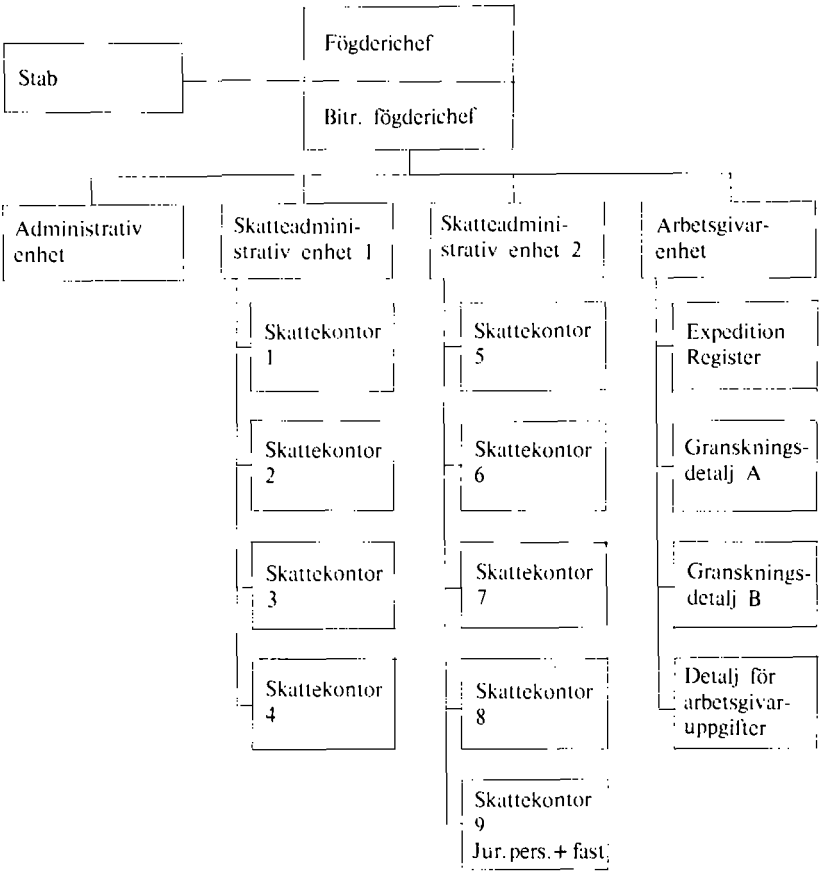

Register

1	**Översikt**	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Kommundepartementet m. m.	
7	Kommundepartementet	4 970 000
8	Kommittéer m. m.	2 500 000
8	Bidrag till studiecirklar i samhällsorientering för invandrare	300 000
8	Extra utgifter	100 000
		7 870 000
	B. Länsstyrelserna m. m.	
10	Allmän översikt	
10	Länsstyrelserna	951 662 000
11	Lokala skattemyndigheterna	276 795 000
11	Kronofogdemyndigheterna	227 004 000
		1 455 461 000
	C. Räddningstjänst m. m.	
74	Statens brandnämnd	8 341 000
76	Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.	5 651 000
77	Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.	3 500 000
77	Bidrag till kostnader för kommunal beredskap	2 000 000
		19 492 000
	Summa för driftbudgeten	**1 482 823 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	Statens allmänna fastighetsfond	
80	Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	21 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**21 000 000**
	Totalt för kommundepartementet	**1 503 823 000**

GOTAB 75 10532 S Stockholm 1975

Oförutsedda utgifter

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser oförutsedda utgifter

DRIFTBUDGETEN

Femtonde huvudtiteln

För bestridande av oförutsedda utgifter är i statsbudgeten vid sidan av departementshuvudtitlarna uppfört ett förslagsanslag, vilket såsom ett komplement till de beredskapsbudgetar för särskilda ändamål som årligen antas av riksdagen under vissa betingelser står till regeringens förfogande.

Jag får först ge en redovisning för de utgifter som under år 1975 har anvisats utgå från detta anslag efter regeringens beslut i varje särskilt fall.

På utrikesdepartementets föredragning:	
Till katastrofhjälp till Rumänien (18/7)	1 000 000
På utbildningsdepartementets föredragning:	
Till ersättning åt ingenjören K. Hilmersson m. m. (4/12) ..	55 000
På handelsdepartementets föredragning:	
Till ersättning för förlorad arbetsinkomst m. m. (23/1)	150 000
Summa kr.	1 205 000

Regeringen bör även i fortsättningen kunna disponera över medel till täckande av utgiftsbehov som vid statsbudgetens fastställande inte kan

överblickas. Jag förordar sålunda att för nästa budgetår förs upp ett anslag för ändamålet. Anslaget bör i princip få disponeras endast för utgifter som är av så brådskande art att resp. ärenden inte hinner underställas riksdagen och att utgifterna inte lämpligen kan bestridas av andra medel som står till regeringens förfogande. Härmed avses även att utgifter inte får tillgodose behov som omtalas i 9 kap. 3 § tredje stycket regeringsformen.

Beträffande gränsdragningen mellan utnyttjandet av detta anslag och de under de olika departementshuvudtitlarna uppförda reservationsanslagen till extra utgifter torde böra gälla att anslaget till oförutsedda utgifter huvudsakligen skall användas för större sådana. Denna gränsdragning bör emellertid inte tolkas alltför snävt, utan regeringen bör härvidlag ges den handlingsfrihet som efter omständigheterna anses påkallad.

Det bör slutligen ankomma på regeringen att göra anmälan till riksdagen om de utgifter som under det senaste året anvisats utgå av anslaget till oförutsedda utgifter.

Härutöver bör följande speciella ändamål få tillgodoses av anslaget till oförutsedda utgifter.

Under en följd av år har riksdagen bemyndigat regeringen att, under förutsättning att andra medel inte står till förfogande för ändamålet, från detta anslag bestrida belopp, som staten genom lagakraftvunnen dom har ålagts att ge ut. Detta bemyndigande har med verkan fr. o. m. budgetåret 1961/62 utvidgats till att omfatta också belopp som staten till följd av skada i samband med statlig verksamhet efter uppgörelse har åtagit sig att ge ut som ersättning. Motsvarande bemyndigande bör inhämtas för nästa budgetår.

Med anledning av prop. 1948: 282 medgav riksdagen (SU 1948: 207, rskr 1948: 406) att från anslaget till oförutsedda utgifter skulle t. v. under budgetåret 1948/49 få utgå ersättning för förlust av eller skada på egendom utom riket till personer, som uppehöll sig utomlands och som var i rikets tjänst, liksom till deras familjemedlemmar och personliga tjänare. Ersättning skulle utgå efter samma grunder som under budgetåren 1943/44—1946/47 hade tillämpats i fråga om motsvarande ersättningar för förluster som hade uppkommit på grund av krigsförhållandena (prop. 1944: 183, SU 1944: 147, rskr 1944: 329). För budgetåren 1949/50—1975/76 har riksdagen lämnat motsvarande bemyndiganden. Bemyndigande att på samma villkor betala ut ersättning för skador av ifrågavarande natur bör inhämtas för nästa budgetår.

Med anledning av prop. 1951: 38 medgav riksdagen (SU 1951: 42, rskr 1951: 63) att från anslaget till oförutsedda utgifter skulle t. v. under budgetåren 1950/51 och 1951/52 utgå ersättning för skador på egendom inom landet, vilka hade uppkommit genom de tidigare krigsförhål-

landena. För budgetåren 1952/53—1975/76 har riksdagen lämnat motsvarande bemyndiganden. Med hänsyn till att krigsskador, exempelvis genom minsprängning, fortfarande kan tänkas förekomma, bör riksdagens bemyndigande inhämtas till att även under nästa budgetår på oförändrade villkor betala ut krigsskadeersättningar.

Jag får i detta sammanhang erinra om att senast i prop. 1975/76: 25 har föreslagits, att de behov av medel utöver anvisade anslag som eventuellt kan uppkomma för svenska FN-styrkors verksamhet utomlands och övervakningskontingenten i Korea skall få tillgodoses genom anlitande av anslaget till oförutsedda utgifter. Frågan om täckning av sålunda bestridda utgifter skulle få tas upp framdeles. Mot detta har riksdagen inte gjort någon erinran (FöU 1975/76: 14, rskr 1975/76: 94).

Under löpande budgetår anvisar riksdagen på tre tilläggsbudgetar normalt medel för olika ändamål utöver vad som anvisats i statsbudgeten. Dessa medel avser i vissa fall åtgärder som sätts in i konjunkturstimulerande syfte. Regelmässigt anvisas emellertid medel även för utgifter som inte kunnat förutses vid upprättandet av statsbudgeten. Detta bidrar till att budgetutfallet oftast avviker från statsbudgeten.

Jag anser det rimligt att redan budgetförslaget så långt möjligt visar de totala utgifter som kan väntas under budgetåret. Syftet med detta är att statsbudgeten skall ge en så god bild som möjligt av de samlade slutliga utgiftsanspråken. Någon ändring i tidigare gällande praxis och regler när det gäller att begära medel på tilläggsbudget avses således inte. Detta anslag kommer således inte att belastas med utgifter som normalt bör finansieras över tilläggsbudget.

För att täcka det behov av medel som erfarenhetsmässigt uppkommer under löpande budgetår bör under huvudtiteln Oförutsedda utgifter beräknas ett belopp av 1 500 milj. kr. Detta innebär en uppräkning med 500 milj. kr. från anslaget innevarande budgetår och motiveras av den ökande omfattningen av medel som anvisas på tilläggsbudget. Enbart på tilläggsbudget I och II till statsbudgeten innevarande budgetår har anvisats resp. begärts anslag på tillhopa ca 2 200 milj. kr. Jag har tidigare denna dag i finansplanen angett att regeringen senare kommer att redovisa förslag avseende varvsnäringen och de statliga företagsinvesteringarna. För dessa ändamål beräknar jag avrundat 1 000 milj. kr. För att få erforderlig realism i beräkningarna av statsbudgeten bör anslaget till oförutsedda utgifter räknas upp med detta belopp. Vidare har jag tidigare denna dag i finansplanen redovisat att några medel inte nu beräknats för Stålverk 80. Förslag i ärendet bedöms nu kunna redovisas senare under år 1976. Anslaget till oförutsedda utgifter bör räknas upp med ett belopp motsvarande Stålverk 80 enligt 1974 års riksdagsbeslut, nämligen avrundat 500 milj. kr. Anslaget till oförutsedda utgifter bör således beräknas till 3 000 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Oförutsedda utgifter* för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 000 kr. att stå till regeringens förfogande för de ändamål och på de villkor jag har förordat i det föregående.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 75051

Riksdagen och dess verk m. m.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudget för budgetåret 1976/77 såvitt avser riksdagen och dess verk m. m.

DRIFTBUDGETEN *Sextonde huvudtiteln*

Fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse har den 20 november resp. den 12 december 1975 överlämnat förslag till de anslag som bör redovisas under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. för budgetåret 1976/77. Riksdagens förvaltningskontor har upprättat en sammanställning av förslagen, vilken torde få fogas till regeringsprotokollet i detta ärende (bilaga 18:1).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att pröva de förslag till anslag som har avgetts av fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse.

Bilaga 18:1

RIKSDAGEN OCH DESS VERK M. M.

SAMMANSTÄLLNING AV FÖRSLAG TILL MEDELSANVISNING M. M. DRIFTBUDGETEN

Sextonde huvudtiteln

Förslagen från fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse angående regleringen för budgetåret 1976/77 av utgifterna för riksdagen och dess verk m. m. har liksom föregående år av praktiska skäl sammanförts.

I enlighet med riksdagens beslut i december 1973 har förvaltningsstyrelsen genom en av styrelsen tillsatt utredning – Riksdagshusutredningen 1974 – till riksdagen genom särskild skrivelse den 11 oktober 1974 föreslagit återflyttning till Helgeandsholmen. Bland de tre förslag som utredningen arbetat fram rekommenderade förvaltningsstyrelsen förslag nr 2 med arkitektfirman Ahlgren-Olsson-Silow som författare. Förslaget innebar i huvudsak ett bevarande av gamla riksdagshuset, delvis nybyggnad av riksbanksbyggnaden för att i densamma kunna inrymma plenisal samt ianspråktagande av kvarteret Mars och Vulcanus (kanslihuset) för ledamotsrum.

Riksdagen har den 28 maj 1975 beslutat uppdra åt förvaltningsstyrelsen att fortsätta arbetet rörande riksdagens lokalfråga på längre sikt i enlighet med vad styrelsen föreslagit. Med anledning härav har förvaltningsstyrelsen den 2 september 1975 tillsatt en parlamentariskt sammansatt byggnadskommitté. För bestridande av kostnaderna fram till den 1 juli 1976 har riksdagen beviljat ett reservationsanslag på 500 000 kr.

Sammanställning

Förändringarna inom riksdagens och dess verks område i förhållande till riksstaten för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i 1 000-tal kr.

	Anvisat 1975/76	Förslag 1976/77	Förändring
A. Riksdagen	49 644	57 003	+ 7 359
B. Den inre riksdagsförvaltningen	51 865	60 554	+ 8 689
C. Allmänt kyrkomöte	1 779	40	– 1 739
D. Riksdagens verk	29 634	37 724	+ 8 090
E. Diverse	515	90	– 425
	133 437	**155 411**	**+ 21 974**

ANSLAGEN

A. RIKSDAGEN

A 1. Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter

1974/75	Utgift	31 838 030
1975/76	Anslag	31 638 000
1976/77	Förslag	36 798 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Arvoden till riksdagens ledamöter	27 348 000	+ 2 882 000
Kostnadsersättningar	*1 271 000*	+ *1 000*
Arbetsgivaravgifter		
a) arbetsgivaravgift till den allmänna sjukförsäkringen	1 021 000	+ 940 000
b) arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen	1 388 000	+ 243 000
c) avgift till grupplivförsäkringen	85 000	–
d) lönegarantiavgift	3 000	+ 2 000
e) arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet	59 000	+ 39 000
f) socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	613 000	+ 907 000
g) arbetsgivaravgift till arbetsmarknadsutbildning	–	+ 98 000
h) vuxenutbildningsavgift	–	+ 37 000
i) delpensionsförsäkringsavgift	–	+ 31 000
	31 788 000	+ **5 180 000**
Uppbördsmedel		
Ersättning från försäkringskassor	– 150 000	+ 20 000
	31 638 000	+ **5 160 000**

Från anslaget bestrids kostnader för arvoden och kostnadsersättningar till samt arbetsgivaravgifter avseende riksdagens ledamöter.

Ökningen under anslaget har beräknats till 5 160 000 kr., varav 2 882 000 kr. hänför sig till arvodesomräkning till följd av en motsvarande tillämpning av lönebelopp som utgår till statstjänstemän (KU 1974:28, rskr 269).

Ökningen av arbetsgivaravgifterna under a) och d)–f), 1 888 000 kr., är föranledd av ändrade grunder vid beräkningen av dessa avgifter. Avgifterna under g) och h) har av riksdagen beslutats träda i tillämpning fr. o. m. den 1 januari 1976 (InU 1975:14, rskr 178, resp. SfU 1975:14, rskr 176) samt under i) fr. o. m. den 1 juli 1976 (SfU 1975:15, rskr 222).

Beträffande pensions- och socialförsäkringskostnader i övrigt för riksdagens ledamöter upptas de faktiska utgifterna, beräknade på nu kända förhållanden (jfr BaU 1969:28, s. 2).

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 36 798 000 kr.

A 2. Riksdagen: Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter

1974/75	Utgift	6 935 891
1975/76	Anslag	6 957 000
1976/77	Förslag	8 901 000

Från anslaget bestrids dels kostnaderna för riksdagsledamöternas flyg- och järnvägsresor inom riket och, såvitt gäller andra färdmedel, resor mellan riksdagsorten och hemorten, dels traktamenten till riksdagsledamöter under tid riksmöte pågår. Från anslaget bestrids även kostnaderna för sådana resor, som riksdagsledamöterna företar med utskotten inom Sverige.

Anslaget har beräknats öka med 1 944 000 kr. Därav utgör 682 000 kr. ökningar på grund av prishöjningar som huvudsakligen avser riksdagsledamöternas resor, medan en ökning med 655 000 kr. avser traktamentsersättningar (enligt ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter, KU 1971:75) samt 342 000 kr. ledamöternas resor med utskotten inom Sverige. Resterande 265 000 kr. utgör en ökning av flygkostnaderna.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 8 901 000 kr.

A 3. Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet

1974/75	Utgift	327 057
1975/76	Anslag	275 000
1976/77	Förslag	325 000

Från anslaget bestrids kostnader som sammanhänger med riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet. Styrelsen för riksdagens förvaltningskontor har den 5 juni 1967 fastställt bestämmelser om ersättning till riksdagsledamot vid deltagande i Europarådets verksamhet (RFS 1967:15, ändr. 1969:6).

Med hänsyn till anslagsbelastningen, som berott på de stora prisstegringar avseende resor, hotell och traktamentsbelopp som inträtt under senare år, torde anslaget för nästa budgetår böra uppräknas med 50 000 kr., dvs. beräknas till 325 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 325 000 kr.

A 4. Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige

1974/75	Utgift	603 334
1975/76	Anslag	1 632 000
1976/77	Förslag	711 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för utskottens studieresor utom Sverige.

Utskott skall samråda med talmanskonferensen innan det fattar beslut om utrikes studieresa. Talmanskonferensen äger meddela närmare bestämmelser om utskottens studieresor.

Anslagsberäkningen har grundats på uppgifter som lämnats av utskotten rörande planerade resor utom Sverige.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 711 000 kr.

A 5. Riksdagen: Parlamentariska delegationer

1974/75	Utgift	155 306
1975/76	Anslag	200 000
1976/77	Förslag	275 000

Under förevarande anslag har medel beräknats för kostnader för parlamentariska delegationer enligt följande:

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
1. Utländska delegationsbesök i Sverige	150 000	+ 50 000
2. Delegationsbesök i utlandet	50 000	+ 25 000
	200 000	**+ 75 000**

Från anslaget bestrids kostnader för vissa utländska delegationsbesök i Sverige och för vissa riksdagsdelegationers besök i utlandet. I det förra fallet avses sådana besök av officiella delegationer från andra länders parlament, vilka inbjudits av talmanskonferensen och för vilka riksdagen står för hela värdskapet.

En närmare beräkning av antalet officiella besök och resor samt deras omfattning under budgetåret 1976/77 är svår att göra. Under återstoden av innevarande budgetår förutses sådana besök från bl. a. det brittiska parlamentet liksom besök av officiella svenska riksdagsdelegationer i bl. a. Polen och Schweiz. Besök i Sverige av en officiell delegation från Kanadas parlament väntas hösten 1976 och ett par östeuropeiska delegationsbesök under första halvåret 1977. Med ledning härav torde böra beräknas 200 000 kr. för utländska delegationsbesök i Sverige och 75 000 kr. för officiella riksdagsdelegationers resor på inbjudan av utländska parlament innebärande ett med 75 000 kr. förhöjt anslagsbelopp till totalt 275 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Parlamentariska delegationer* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 275 000 kr.

A 6. Riksdagen: Bidrag till studieresor

1974/75	Utgift	89 500	Reservation	97 492
1975/76	Anslag	120 000		
1976/77	Förslag	120 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för bidrag till riksdagsledamöters enskilda studieresor. Bidragen beviljas av talmanskonferensen.

Under budgetåret 1974/75 fördelades bidrag om sammanlagt 101 300 kr. Därav återbetalades 11 800 kr. Den reservation som vid utgången av budgetåret 1973/74 uppgick till 66 992 kr. har den 1 juli 1975 ökat till 97 492 kr. Med hänsyn till att en ny valperiod inleds under nästa budgetår och anspråken på bidrag därmed kan väntas öka synes anslaget för budgetåret 1976/77 böra uppföras med oförändrat belopp, 120 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till studieresor* för budgetåret 1976/77 anvisas ett reservationsanslag av 120 000 kr.

A 7. Riksdagen: Representation m. m.

1974/75	Utgift	87 246
1975/76	Anslag	125 000
1976/77	Förslag	125 000

Liksom tidigare torde anslaget komma att tas i anspråk för bl. a. en middag för utländska diplomater och företrädare för näringsliv m. m. samt för en sammankomst med riksdagsjournalisterna. Från anslaget bestrids även kostnader för måltider och liknande för ett stort antal utländska parlamentarikergrupper eller motsvarande, vilkas Sverigevistelse i övrigt handhas och bekostas av UD/Svenska institutet eller av de utsändande institutionerna själva.

Anslaget torde för budgetåret 1976/77 böra uppföras med oförändrat belopp, 125 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Representation m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 125 000 kr.

A 8. Riksdagen: Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp

1974/75	Utgift	252 000
1975/76	Anslag	187 000
1976/77	Förslag	194 000

Styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp

Gruppens bidrag till Interparlamentariska unionen (IPU) och den därtill anslutna parlamentariska generalsekreterarassociationen har för kalenderåret

1975 uppgått till drygt 35 000 schweizerfrancs (1,71 % av IPU:s budget) eller ca 55 000 kr. Vid årskonferensen i London i september 1975 har unionens totala budget för kalenderåret 1976 blivit fastställd till ett belopp av ca 2,3 milj. schweizerfrancs. Den svenska bidragsandelen därav fastställdes till drygt 38 000 schweizerfrancs eller ca 63 000 kr. (vid nuvarande växelkursnivå). För verksamhetsåret 1977 föreligger på nuvarande stadium endast preliminära beräkningar, men enligt dessa torde budgeten för verksamhetsåret 1977 till följd av fortsatta kostnadsstegringar komma att stiga till ca 2,5 milj. schweizerfrancs, vilket vid oförändrad bidragsskala och växelkurs skulle medföra en ökning av det svenska bidraget till ca 71 000 kr.

Interparlamentariska unionens årskonferens hösten 1976 avses hållas i Madrid under tiden 20 september–2 oktober. Liksom vid de närmast föregående till Europa förlagda IPU-konferenserna torde gruppen få företrädas av tolv delegater, av riksdagsdirektören, gruppens sekreterare samt en biträdande tjänsteman.

Interparlamentariska rådet och de fem studiekommissionerna torde våren 1977 (under tiden 11–16 april) komma att sammanträda i Canberra, Australien. Den svenska representationen torde i detta fall få begränsas till de båda fasta svenska ledamöterna av interparlamentariska rådet jämte gruppens sekreterare. Ett större antal delegater är annars normalt och en förutsättning för en fullt effektiv bevakning av arbetet i de parallellt sammanträdande studiekommissionerna, vilkas uppgift är att bereda ärendena för årskonferensen senare under året.

Kostnaderna för deltagande i utrikes interparlamentariska möten har beräknats till sammanlagt 111 000 kr. utifrån ovan angivna förutsättningar.

Delposten Inrikes och nordiska möten samt representation har beräknats till ett med 3 000 kr. förhöjt belopp eller till 6 500 kr. Bakgrunden härtill är att det samnordiska agerandet under senare år aktiverats och att med anledning därav en praxis med samrådsmöten ett par gånger om året etablerats, varvid värdskapet växlar mellan de nordiska grupperna.

Delposten Förvaltningskostnader har bedömts kunna reduceras med 6 000 kr.

Gruppens inkomster av medlemsavgifter under år 1976 har beräknats uppgå till 1 700 kr.

Mot angivna bakgrund torde här ifrågavarande anslag för budgetåret 1976/77 böra beräknas till totalt 194 000 kr., vilket innebär en ökning av bidraget till gruppens verksamhet med 7 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Beräkningen av anslaget framgår schematiskt av följande uppställning, där jämförelsebelopp avseende innevarande budgetår även har intagits.

	1975/76		1976/77
Bidrag till Interparlamentariska unionen och generalsekreterarassociationen	67 000	+	4 000
Utrikes möten	104 000	+	7 000
Inrikes (även nordiska) möten och representation	3 500	+	3 000
Skrifter	3 200		–
Förvaltningskostnader	10 000	–	6 000
Summa kr.	**187 700**	+	**8 000**
Avgår medlemsavgifter	– 700	+	1 000
Medelsbehov	**187 000**	+	**7 000**

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse, som inte har något att erinra mot medelsberäkningen, föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp* för budgetåret 1976/77 anvisas ett anslag av 194 000 kr.

A 9. Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare

1974/75	Utgift	55 000
1975/76	Anslag	55 000
1976/77	Förslag	140 000

Styrelsen för Sällskapet Riksdagsmän och forskare (RIFO)

Det synes väl motiverat att genom utveckling av RIFO:s arbetsformer utnyttja den begränsade tid riksdagsledamöterna kan avsätta för att skaffa sig den information i forskningsfrågor som behövs. En förändring i denna riktning kan åstadkommas dels genom att bredda verksamheten, dels genom att ytterligare anpassa innehållet till riksdagens behov.

Detta har i första hand skett genom att tyngdpunkten förflyttats från allmänna diskussionsmöten till studiegrupper, som fördjupar sig inom specialområden. Detta har ställt krav på ökade resurser för sekretariatshjälp och ersättning åt speciellt engagerade studiegruppssekreterare.

Som nästa steg i detta utvecklingsarbete har under innevarande budgetår en försöksverksamhet igångsatts med kontaktförmedling mellan enskilda riksdagsledamöter, tjänstemän inom riksdagen och olika forskningsorgan. För denna försöksverksamhet har på deltid anställts en kontaktsekreterare med placering i riksdagshuset.

För budgetåret 1976/77 äskas medel för permanentning av denna verksamhet.

RIFO har under fyra år äskat oförändrat anslag, 55 000 kr. Kostnaderna har under samma tid ökat markant, dels genom den allmänna kostnads-

utvecklingen, löneökningar etc., dels genom att verksamheten byggts ut. Kostnaderna översteg år 1974 intäkterna med 8 800 kr. Även under 1975 beräknas verksamheten ge underskott. Det har hittills varit möjligt att täcka underskottet med sällskapets egna kapitalresurser.

RIFO disponerar naturaförmåner i form av fri tillgång till riksdagens upplysningstjänst, skrivbyrå och tryckeri. Hos riksdagen utförs för närvarande större skrivarbeten (RIFO-nytt etc.), tryckning och distribution över RIFO:s olika adressregister.

Möjligheterna att minska utgifterna för extern biträdeshjälp genom ytterligare utnyttjande av riksdagens resurser är begränsade. Handhavande av arkiv och olika register kräver kontinuerlig uppmärksamhet från en kvalificerad sekreterare.

Medlemsavgiften utgör f. n. 25 kr. per år. Nivån på denna måste i någon mån vara anpassad till avgiften inom andra frivilliga sammanslutningar inom riksdagen. Att kraftigt höja avgiften i ett utvecklingsskede när sällskapet försöker bredda kontakten med riksdagens ledamöter vore olyckligt. Sällskapet kan heller inte motivera olika avgift för riksdagsmän och forskare.

Budgeten för verksamheten 1976/77 har indelats i två delar. Dels anges beräknade kostnader för sällskapets reguljära verksamhet vid oförändrad ambitionsnivå, dels anges separat kostnaderna för den utvidgade försöksverksamheten med kontaktförmedling.

	Tidigare ambitionsnivå	Utökad kontaktförmedling
Lön och sociala kostnader, sekreteraren	45 000	+ 5 000
Biträdeshjälp	11 000	+ 2 000
Publikationer och litteratur	2 500	+ 1 000
Kontorsmateriel	5 000	–
Arvoden till studiegruppssekreterare	8 000	+ 3 500
RIFO-nytt, redigering	4 000	+ 3 000
Sammankomster	7 000	+ 3 000
Externa föreläsningar	–	+ 4 000
Lön och sociala kostnader, kontaktsekreteraren	–	+ 45 000
Resor	2 000	+ 2 000
Konferensverksamhet	–	+ 5 000
	84 500	**+ 73 500**
	+ 73 500	
Summa kr.	**158 000**	

Den budgeterade summan under "tidigare ambitionsnivå" utgör det belopp som åtgår om verksamheten skall hållas vid sin nuvarande omfattning och under förutsättning att riksdagshusets resurser kan utnyttjas i ökad utsträckning. En sänkning av beloppet skulle medföra att antalet parallellt arbetande studiegrupper måste minskas, att ett lägre antal allmänna möten kan hållas samt att RIFO-nytts utgivning måste skäras ned.

Av budgeterat belopp kan ca 18 000 kr. täckas med medlemsavgifter. Någon möjlighet att täcka underskott med sällskapets kapitaltillgångar föreligger inte under budgetåret 1976/77.

Sällskapet anhåller därför om ett anslag för verksamheten under budgetåret 1976/77 med 140 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Med hänsyn till att talmanskonferensen i sitt till riksdagen överlämnade förslag om riksdagens sakinformation förordat en utökad kontaktförmedling föreslår riksdagens förvaltningsstyrelse

att till *Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare* för budgetåret 1976/77 anvisas ett anslag av 140 000 kr.

A 10. Riksdagen: Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet

1974/75	Utgift	–
1975/76	Anslag	30 000
1976/77	Förslag	30 000

Anslaget är avsett att bestrida kostnader för informations- och studieverksamhet inom riksdagen i utrikespolitiska frågor, för viss representation gentemot utländska besökare i detta sammanhang samt för visst deltagande i internationella utrikespolitiska seminarier, konferenser och liknande.

Medlens användning ankommer på talmanskonferensens prövning i samråd med dels riksdagens utrikespolitiska klubb, dels riksdagens Europarådsdelegation.

Då anslagets syfte och användningssätt är relativt nydefinierat och dess möjligheter av olika skäl inte hunnit uppmärksammas under föregående budgetår, torde det böra uppföras med oförändrat belopp, dvs. 30 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisas ett anslag av 30 000 kr.

A 11. Riksdagen: Kontorshjälp till riksdagsledamöter

1974/75	Utgift	1 246 045
1975/76	Anslag	1 100 000
1976/77	Förslag	1 300 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för kontorshjälp till riksdagsledamöterna.

Anslaget har sedan det infördes i samband med regleringen för budgetåret 1971/72 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. beräknats efter av förvaltningsstyrelsen föreslagna principer (KU 1971:38). Ifrågavarande principer innebar att 10 ledamöter skulle dela på ett kontorsbiträdes tjänster under en antagen årlig verksamhetstid av åtta månader

med en medellön motsvarande löneklass 13 på den dåvarande statliga löneplanen A, numera löneklass 1 på löneplan F (4 826 kr. för månad inkl. lönekostnadspålägg).

Kostnaderna, beräknade enligt ovannämnda principer, uppgår i 1976 års lönenivå för 34 kontorsbiträden till ca 1 300 000 kr.

Om riksdagen beslutar bifalla talmanskonferensens förslag om riksdagens sakinformation innebärande en utökning av antalet kontorsbiträden till 43 (ett kontorsbiträde per åtta ledamöter) kommer anslaget att överskridas.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Kontorshjälp till riksdagsledamöter* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 1 300 000 kr.

A 12. Riksdagen: Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.

1974/75	Utgift	5 657 256
1975/76	Anslag	6 900 000
1976/77	Förslag	7 984 000

Från detta anslag bestrids kostnaderna för pensioner åt f. d. riksdagsledamöter samt för pensioner åt efterlevande till riksdagsmän i enlighet med av 1971 års riksdag antagen ersättningsstadga för riksdagens ledamöter (KU 1971:75, ändr. KU 1973:50 och 1974:28).

Med hänsyn till att en ny mandatperiod infaller under nästkommande budgetår kommer pensionskostnaderna erfarenhetsmässigt att öka. Med hänsyn härtill torde anslaget, inkl. generella uppräkningar av utgående pensioner, få uppräknas med 1 084 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 7 984 000 kr.

A 13. Riksdagen: Utgivande av otryckta ståndsprotokoll

1974/75	Utgift	207 003	Reservation	108 046
1975/76	Anslag	425 000		
1976/77	Förslag	100 000		

Från anslaget bestrids utgifter för utgivande av otryckta ståndsprotokoll. Anslaget disponeras av riksgäldskontoret.

Kontrakterade protokoll, som f. n. är under utarbetande, är prästeståndets protokoll vid riksdagarna 1719–1720, 1723 och 1734, ridderskapet och adelns protokoll vid riksdagarna 1755–1756 och 1778–1779, borgarståndets protokoll vid riksdagen 1740–1741 samt bondeståndets protokoll vid riksdagarna 1771–1772 och 1778–1779.

För arbetet med protokollen erfordras för budgetåret 1976/77 enligt fullmäktiges beräkning 100 000 kr. utöver på anslaget beräknad behållning.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksdagen: Utgivande av otryckta ståndsprotokoll* för budgetåret 1976/77 anvisas ett reservationsanslag av 100 000 kr.

B. DEN INRE RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

B 1. Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	39 030 479
1975/76	Anslag	42 035 000
1976/77	Förslag	47 294 000

	1975/76		Beräknad ändring 1976/77
Personal			
Kammarkansliet			
Handläggande personal	35		–
Övrig personal	6		–
Utskotten			
Handläggande personal	43		–
Övrig personal	25		–
Förvaltningskontoret			
Handläggande personal	41		–
Övrig personal	97	+	1
	247	+	**1**
Anslag			
Arvoden till ledamöter av förvaltningsstyrelsen och suppleanter för dessa	38 000	+	62 000
Lönekostnader	18 150 000	+	4 456 000
Sjukvård m. m.	157 000	+	38 000
Reseersättningar	288 000	+	37 000
Riksdagens restaurang	110 000	+	50 000
Lokalkostnader	20 336 000	+	28 000
Bostadsrättsföreningar m. m.	239 000	+	11 000
Expenser	3 141 000	+	547 000
Kostnader för översättningsarbete	30 000		–
Publikationstryck	145 000	–	50 000
Övriga utgifter	236 000	+	80 000
	42 870 000	+	**5 259 000**
Uppbördsmedel			
Ersättning för utlånad personal	– 45 000		–
Influtna hyror (lokaler)	– 500 000		–
Bostadsrättslägenheter m. m.	– 234 000		–
Försäljning av informationsmaterial	– 56 000		
	42 035 000	+	**5 259 000**

Ökningen under anslagsposten Arvoden till ledamöter av förvaltningsstyrelsen och suppleanter för dessa motiveras av styrelsens beslut om arvoden till personalrepresentanterna i styrelsen och deras suppleanter samt om sammanträdesarvoden à 100 kr. till hela styrelsen för bevistat sammanträde.

Ökningen under anslagsposten Lönekostnader har av förvaltningsstyrelsen beräknats till 4 456 000 kr. Huvudparten av detta belopp hänför sig till löneomräkning till följd av avtalet om löner 1975–76 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk.

Med hänsyn till arbetsbelastningen har två tjänster som föredragande i högst Fg 23/24 måst inrättas inom utskottsorganisationen, en vid utrikes- och en vid inrikesutskottet. Därjämte har inrättats ett göromålsförordnande som intendent i F 8 vid intendenturenheten inom förvaltningskontoret. Sistnämnda tjänsteman skall biträda säkerhetschefen vid planeringen för det nyorganiserade driftvärnet samt svara för beredskapsplanläggning för riksdagen.

Konstitutionsutskottet har hemställt om utökning av personalen vid utskottet med en kontorsassistent (halvtidstjänstgöring under tid då riksmöte pågår) med hänsyn till att man kontinuerligt anlitar en timanställd tjänsteman för visst rutinarbete. Förvaltningsstyrelsen, som tidigare avslagit en framställning om denna personalökning med motivering att man inte vill föregripa arbetet inom utredningen för översyn av utskottens personalorganisation, vill inte heller i detta sammanhang ta ställning till frågan.

Verksamheten inom riksdagens skoltjänst har sedan föreståndare på heltid anställts ökat betydligt och skall så också göra med anledning av riksdagsbeslut på förslag av informationsutredningen. Kurser, konferenser och utställningar är nya inslag i verksamheten. Arbetet i samband med kurser och konferenser kräver ett betydande förarbete i form av kontakter med samverkande organisationer och myndigheter, sammanställning och distribution av kursmaterial och liknande.

Den kontinuerliga kontakten med i första hand lärare i samhällskunskap förutsätter bl. a. upprättande och å jourhållande av register. En del av detta arbete är delvis rutinbetonat. För att föreståndaren för skoltjänsten skall få mera tid över för sina egentliga och kvalificerade uppgifter är han i behov av assistans. Att redan nu inrätta en assistentbefattning är knappast av behovet påkallat. Däremot skulle förvaltningskontorets registrator som delvis tjänstgör som sekreterare till förvaltningsdirektören vid sidan om registreringsarbetet kunna ställas till skoltjänstens förfogande på halvtid. Skoltjänstens föreståndare är även redaktör för riksdagens personaltidning, som på önskemål av företagsnämnden fr. o. m. 1976 åter skall utkomma regelbundet. Registratorn kan härvid biträda med insamlande och utskrift av manus till ifrågavarande tidning.

Behovet av en sekreterare för i första hand förvaltningsdirektören och dennes ställföreträdare har blivit alltmera påtagligt. Mot bakgrunden av att registratorn enligt förslag ovan skulle stå till skoltjänstens förfogande förefaller inrättandet av en tjänst som sekreterare naturligt. Förvaltningsstyrelsen anser det sålunda motiverat att för ifrågavarande sekreteraruppgifter inrätta en tjänst som kontorsassistent i Fe 5. Kostnaderna härför har upptagits under anslagsposten Lönekostnader.

Enligt kontrakt slutet mellan riksdagens förvaltningskontor och Sarabolaget skall riksdagen bestrida vissa utgifter avseende riksdagsrestaurangen, bl. a. kostnader för övertid m. m. För dessa utgifter och för kompletteringar och nyanskaffning av inventarier samt viss ombyggnad beräknar förvaltningsstyrelsen en ökning under anslagsposten Riksdagens restaurang med 50 000 kr.

För innevarande budgetår har under anslagsposten Lokalkostnader anvisats 20 336 000 kr. För nästkommande budgetår har förvaltningsstyrelsen beräknat medelsbehovet till 20 364 000 kr., innebärande en ökning av medelsbehovet med 28 000 kr. Den ringa ökningen är föranledd av att under anslagsposten för innevarande budgetår anvisats bl. a. medel för viss engångskostnad uppgående till 1 200 000 kr. Av medelsbehovet för nästkommande budgetår avses för hyror 14 450 000 kr., bevakning 845 000 kr., tvätt 135 000 kr., lyse 760 000 kr., löner till lokalvårdare 2 400 000 kr., övriga utgifter för lokalerna 1 774 000 kr., varav 1 405 000 kr. avser eventuell inlösen av de av Stockholms kommun gjorda ombyggnadsinvesteringarna för plan 5 i hotellbyggnaden. I detta sammanhang vill förvaltningsstyrelsen anmäla att kostnaderna för bevakning kan komma att öka avsevärt med hänsyn till de säkerhetsåtgärder som kan komma att erfordras.

En ny anslagspost – Bostadsrättsföreningar m. m. – har införts i budgeten, sedan riksdagen bifallit riksgäldskontorets hemställan att till förvaltningskontoret överföra riksgäldskontorets uppdrag att anskaffa bostäder för riksdagsledamöter m. m. Anslagsposten har uppförts med 250 000 kr.

Under anslagsposten Expenser har för innevarande budgetår anvisats 3 141 000 kr. För nästkommande budgetår föreslås en uppräkning av anslagsposten med 547 000 kr. till 3 688 000 kr. Ökningen, som uppgår till 17,4 %, hänför sig dels till kostnader för två kopieringsmaskiner med 100 000 kr., dels till ökade kostnader för löner till personalen i telefonväxeln och utökat antal telefonabonnemang med 90 000 kr., dels till utbildning och undervisning för ledamöter och tjänstemän med 90 000 kr. Sistnämnda ökning hänför sig till kostnader för kurser för personalledare samt internatkurser i språk. Ökningen i övrigt hänför sig till de procentuella prishöjningar som finansdepartementet angivit som godtagbara för regeringssidan. Anslagsposten bör minskas med 60 000 kr. som under innevarande budgetår anvisats som engångskostnad för inköp av kontorsmaskiner.

Under anslagsposten Publikationstryck är för innevarande budgetår anvisade 145 000 kr., varav 75 000 kr. utgjort engångskostnader för framställning av en ny riksdagsbroschyr. Resterande medel under denna anslagspost – 70 000 kr. – bör emellertid uppräknas med 25 000 kr. som hänför sig till prishöjningar avseende ledamotsförteckningar m. m.

Under anslagsposten Övriga utgifter har för innevarande budgetår anvisats 236 000 kr. Anslagsposten bör uppföras med 316 000 kr., varav bl. a. för riksmötets öppnande avses 100 000 kr. och kostnader för övertidsarbetande tjänstemän 35 000 kr.

Inflytande medel avseende försäljning av informationsmaterial – 56 000 kr. – har upptagits som uppbördsmedel under anslaget B 4. Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 47 294 000 kr.

B 2. Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m.

1974/75	Utgift	7 381 533
1975/76	Anslag	9 200 000
1976/77	Förslag	12 200 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Utgifter		
Riksdagshandlingar		
Tryckningskostnader	8 380 000	+ 2 500 000
Bokbinderikostnader	2 019 000	+ 600 000
Kommittétryck	1 000	–
	10 400 000	+ **3 100 000**
Uppbördsmedel		
Försäljning av riksdagstryck	– 1 200 000	+ 100 000
	9 200 000	+ **3 000 000**

Under en följd av år har riksdagen tillhandahållit tryckpapper till de i framställningen av riksdagstrycket deltagande tryckerierna. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 täcker emellertid tryckerierna själva sina behov av tryckpapper genom egna direktbeställningar från pappersbruk, varigenom kostnaderna för tryckpapper numera ingår i anslagsposten Tryckningskostnader.

Enligt meddelanden från Svenska tryckeriföreningen och Bokbindarkammaren utgör den beräknade kostnadshöjningen för sättnings-, tryckningsoch bokbinderiarbeten under tiden den 1 april 1974–den 1 april 1975 i genomsnitt 20 %. Med hänsyn till väntade ytterligare prishöjningar och den volymökning under nästkommande budgetår som ett valår brukar innebära föreslår förvaltningsstyrelsen en ökning av anslagsposten med ca 30 %. Som en följd av höjda försäljningspriser torde inkomsterna komma att öka med ca 100 000 kr. Nettoökningen av anslaget beräknas sålunda till 3 000 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 12 200 000 kr.

B 3. Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer

1974/75	Utgift	375 491	Reservation	31 392
1975/76	Anslag	155 000		
1976/77	Förslag	155 000		

Från anslaget bestrids kostnaderna för utgivningen av riksdagens årsbok. Med hänsyn till att tryckningen av årsboken överlämnats till annat tryckeri än tidigare, vilket lämnat ett fördelaktigare anbud, torde framställningskostnaderna komma att underskrida de för budgetåret 1975/76 anvisade medlen. Med hänsyn till svårigheten att förutse de höjningar av framställningskostnaderna som i framtiden kan komma att ske föreslås emellertid att anslaget uppförs oförändrat.

Ca 15 000 kr. beräknas inflyta vid försäljning.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer* för budgetåret 1976/77 anvisas ett reservationsanslag av 155 000 kr.

B 4. Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet

1974/75	Utgift	131 269
1975/76	Anslag	475 000
1976/77	Förslag	905 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
Utgifter			
Serviceverksamhet till massmedier	150 000	+	80 000
Informationsmaterial till besökande i riksdagshuset	10 000	+	90 000
Riksdagens skoltjänst	315 000	+	320 000
	475 000	+	**490 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av AV-material och studiematerial	–	+	60 000
	475 000	+	**430 000**

Från anslaget bestrids kostnader *dels* för viss serviceverksamhet till massmedier, *dels* för informationsmaterial etc. till besökande i riksdagshuset samt *dels* för riksdagens skoltjänst.

För serviceverksamhet till massmedier beräknas 230 000 kr. Härav utgör 10 000 kr. kostnader för telecentral med telex- och telefaksimilutrustning, 50 000 kr. kostnader för två kurser för journalister "Riksdagsmaterialet och

massmedierna", 140 000 kr. kostnader för TT:s bevakning av nyhetsmaterial med lokal och regional anknytning, 20 000 kr. kostnader för broschyr till journalister samt 10 000 kr. kostnader i övrigt (bilder till bildarkiv, annonsering m. m.).

För informationsmaterial till besökande i riksdagshuset har beräknats 100 000 kr. Sålunda planeras en skärmutställning med såväl faktamaterial som motivationsskapande material.

För riksdagens skoltjänst har beräknats 635 000 kr. Härav utgör 150 000 kr. kostnader för fortbildningskurser för lärare, 40 000 kr. kostnader för framställning av AV-material. 150 000 kr. kostnader för framställning av studiematerial, 50 000 kr. kostnader för nyproduktion av ett riksdagsspel, 200 000 kr. kostnader för utställningar på skolor, bibliotek och studieförbund, 20 000 kr. kostnader för inköp av AV-material. TV-utrustning samt studiematerial och 25 000 kr. kostnader i övrigt.

Försäljning av AV-material och studiematerial torde medföra en inkomst av 60 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 905 000 kr.

C. ALLMÄNT KYRKOMÖTE

C. Allmänt kyrkomöte

1974/75	Utgift	3 251
1975/76	Anslag	1 779 000
1976/77	Förslag	40 000

Med stöd av 14 § i kyrkomötesförordningen har 1975 års allmänna kyrkomöte utsett en utredningsnämnd, vars verksamhet skall vara avslutad senast ett år efter kyrkomötets slut. 1975 års allmänna kyrkomöte avslutades den 3 oktober 1975.

Enligt KBr den 8 juni 1951 angående ersättning åt ledamot av allmänt kyrkomötes utredningsnämnd m. m. utbetalar statskontoret (numera kammarkollegiet) förskottsvis nämndens kostnader. Riksgäldskontoret skall efter rekvisitioner gottgöra statskontoret (kammarkollegiet) för kostnaderna.

Utgifterna för 1970 års utredningsnämnd belastade kyrkomötesanslaget för vardera budgetåren 1970/71 och 1971/72 med 11 466 kr. resp. 23 391 kr. eller sammanlagt 34 857 kr.

Denna gång torde nämndens samtliga kostnader, som beräknats till 40 000 kr., komma att belasta 1976/77 års kyrkomötesanslag. Några ytterligare utgifter under denna anslagspunkt kan f. n. inte förutses.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Allmänt kyrkomöte* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 40 000 kr.

D. RIKSDAGENS VERK

D 1. Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	8 141 953
1975/76	Anslag	8 527 000
1976/77	Förslag	11 053 000

		1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
Personal				
Handläggande personal		29	+	1
Övrig personal		78	–	1
		107		–
Anslag				
Lönekostnader		6 276 000	+	1 724 000
Sjukvård		35 000		–
Reseersättningar		30 000		–
Därav utrikes resor		(5 000)	+	(10 000)
Lokalkostnader		1 064 000	+	45 000
Expenser		490 000	+	121 000
Publikationstryck		37 000	+	6 000
Kostnader för maskinell kontroll av inlösta vinster		370 000	+	385 000
Obligationssortering genom automatisk databehandling		240 000	+	235 000
Kostnader för vinstutlottning på premielånen		75 000	+	25 000
		8 617 000	+	**2 541 000**
Uppbördsmedel				
Försäljning av publikationer	1 000			
Inkomster i samband med datamaskindragning m. m.	89 000	90 000	+	15 000
		8 527 000	+	**2 526 000**

Riksgäldskontoret har som huvudsaklig uppgift att ombesörja den statliga upplåningen och förvalta statsskulden. Emissionsverksamheten har under senare år varit omfattande. En fortsatt livlig emissionsverksamhet förutses.

Kontorets lönekostnader beräknas stiga med 1 724 000 kr. under 1976/77 i förhållande till anslaget för innevarande budgetår, beroende främst på höjd lönenivå och ökat lönekostnadspålägg. Lokalkostnaderna beräknas öka med 45 000 kr. Detta sammanhänger med att utgifterna för bevakning stigit starkt, beroende dels på höjd lönenivå, dels på något utökat bevakningsprogram. För innevarande budgetår beräknas nu bevakningskostnaden till 210 000 kr. och för 1976/77 till 275 000 kr., vilket innebär en ökning med 140 000 kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Utgifterna för hyra och för löner till lokalvårdare beräknas däremot minska med sammanlagt

95 000 kr. i förhållande till innevarande budgetårs anslag. Anslagsposterna Kostnader för maskinell kontroll av inlösta vinster och Obligationssortering genom automatisk databehandling har uppräknats med 385 000 kr. resp. 235 000 kr. till följd av beräknad ökning av arbetsvolymen och stigande priser.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisas att förslagsanslag av 11 053 000 kr.

D 2. Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.

1974/75	Utgift	7 787 369
1975/76	Anslag	6 600 000
1976/77	Förslag	8 800 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
1. Obligationspapper	300 000	– 200 000
2. Värdepapperstryck	1 100 000	–
3. Reklam m. m.	5 200 000	+ 2 400 000
	6 600 000	+ **2 200 000**

Utgifternas storlek är beroende av den statliga upplåningens omfattning och inriktning. Belastningen på anslaget för innevarande år beräknas nu till närmare 7 000 000 kr. Vid beräkningen av anslaget 1976/77 har antagits en fortsatt omfattande emissionsverksamhet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 8 800 000 kr.

D 3. Riksgäldskontoret: Administrationskostnader för lönsparandet

1974/75	Utgift	302 959
1975/76	Anslag	330 000
1976/77	Förslag	430 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
1. Vinstutlottning	20 000	–
2. Information om vinstutlottning och sparpremier	300 000	+ 100 000
3. Övrigt	10 000	–
	330 000	+ **100 000**

Fullmäktige i riksgäldskontoret handhar administrationen av lönsparandet, bl. a. den årliga vinstutlottningen. Anslag till vinster i vinstutlottningen, till sparpremier samt till sparkampanj äskas under sjunde huvudtiteln.

Under förevarande anslag beräknas för administrationskostnader i samband med utlottningen 20 000 kr. För information om vinstutlottningen och delgivande av utlottningsresultat, bl. a. genom annonsering i dagspress, samt för speciell information i form av annonsering och direktinformation till lönspararna i samband med utbetalningen av den första femårspremien beräknas 400 000 kr. I beräkningen har inte medtagits kostnader för det arbete som i samband med utlottning och information utförs av riksgäldskontorets egen personal.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Administrationskostnader för lönsparandet* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 430 000 kr.

D 4. Riksgäldskontoret: Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt

1974/75	Utgift	–
1975/76	Anslag	1 000
1976/77	Förslag	1 000

Regeringen har bemyndigats att, om konjunkturläget motiverar det, besluta om premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt i huvudsaklig överensstämmelse med reglerna i lagen om premiering av visst frivilligt sparande. Riksgäldskontoret skall handha administrationen vid eventuellt kommande premieringar. Anslaget bör för budgetåret 1976/77 uppföras med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 5. Riksdagsbiblioteket: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	1 970 795
1975/76	Anslag	2 092 000
1976/77	Förslag	2 549 000

Riksdagsbiblioteket är främst avsett för riksdagen, dess delegationer och verk, kyrkomötet, regeringens kansli och de centrala ämbetsverken samt av regeringen förordnade eller jämlikt regeringens bemyndigande tillsatta kommittéer. Biblioteket skall därjämte, i den mån dess uppgifter inte därigenom åsidosätts, betjäna dem som bedriver forskning eller allvarliga studier.

Reglemente för riksdagsbiblioteket har fastställts av riksdagen den 15 december 1966 (RFS 1967:18, med ändr. RFS 1975:10).

Riksdagsbiblioteket

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77
Personal		
Handläggande personal	18	–
Övrig personal	8	–
	26	–
Anslag		
Lönekostnader	1 727 000	+ 443 000
Sjukvård	8 000	–
Reseersättningar	8 000	–
Expenser	174 000	– 36 000
Publikationstryck	175 000	+ 50 000
	2 092 000	+ **457 000**

Höjningen av anslagsposten Lönekostnader beror på 1975 års förhandlingsresultat.

Anslagsposten Publikationstryck kan minskas med 100 000 kr. som utgjort engångskostnader för nyförvärvsförteckningarna och för en fotografisk utgåva av en del av huvudkatalogen 1946–1965. Biblioteksstyrelsen föreslår emellertid att ytterligare medel anvisas dels med 50 000 kr. för utgivande av en alfabetisk del, dels med 100 000 kr. för utgivande av katalogen för tiden 1966–1975, dvs. sammanlagt 150 000 kr. Nettoökningen under anslagsposten blir sålunda 50 000 kr. Årskostnaden för terminalutrustningen för bibliotekets utnyttjande av databanken för de svenska bibliotekens utländska material (LIBRIS) beräknas för nästkommande budgetår belöpa sig till 34 000 kr. Tryckningskostnader för Årsbibliografien beräknas till 75 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Biblioteksstyrelsen har föreslagit att en biblioteksassistentbefattning inrättas för möjliggörande av utgivandet av förteckningen över Sveriges officiella publikationer i snabbare takt.

Med hänsyn till att talmanskonferensen föreslagit bl. a. att riksdagsbiblioteket skall överflyttas till den inre riksdagsförvaltningen är förvaltningsstyrelsen inte nu beredd att tillstyrka inrättandet av den föreslagna biblioteksassistenttjänsten.

Riksdagens förvaltningsstyrelse har i övrigt inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagsbiblioteket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 2 549 000 kr.

D 6. Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning

1974/75	Utgift	551 493
1975/76	Anslag	660 000
1976/77	Förslag	750 000

Riksdagsbiblioteket

Höjningen beror på prisstegringar för bokinköp och bokbindning, som beräknas till 25 %.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning* anvisas ett förslagsanslag av 750 000 kr.

D 7. Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen

1974/75	Utgift	5 779 598
1975/76	Anslag	5 860 000
1976/77	Förslag	7 405 000

Riksdagens ombudsmän har i den omfattning som anges i instruktionen för justitieombudsmännen (KU 1975:22) tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. Ombudsmännen skall vidare verka för att brister i lagstiftningen avhjälps.

Riksdagens ombudsmän

Riksdagens ombudsmän erinrar i sina anslagsframställningar om att förslag om organisatorisk förändring av verksamheten kommer att behandlas vid 1975/76 års riksmöte. Då det inte är möjligt att förutse den kommande utvecklingen grundar sig anslagsberäkningen på i huvudsak oförändrad organisation för budgetåret 1976/77.

	1975/76		Beräknad ändring 1976/77
Personal			
Handläggande personal	32	+	1
Övrig personal	24	+	1
	56	+	**2**
Anslag			
Lönekostnader	4 983 000	+	1 491 000
Sjukvård	18 000	+	2 000
Reseersättningar	130 000	+	10 000
Därav utrikes resor	(10 000)		–
Lokalkostnader	457 000	+	19 000
Expenser	272 000	+	23 000
	5 860 000	+	**1 545 000**

Arbetsbelastningen är alltjämt mycket stor. Inspektionsverksamheten har en betydande omfattning med en målsättning av ca 30 dagars inspektion för varje ombudsman, vartill kommer de inspektioner som utförs av de ställföreträdande ombudsmännen och av tjänstemän på ombudsmännens vägnar.

Antalet nya ärenden år 1975 är i huvudsak lika stort som föregående år. Ökningen under anslagsposten Lönekostnader hänför sig i stort till avtalet om löner 1975/76 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk. De på staterna upptagna lönerna för tre amanuenser har utnyttjats för anställandet av juris kandidater som ett led i deras tingsutbildning. Efter prövning i varje fall kan sex månaders tjänstgöring hos JO få tillgodoräknas som tingsutbildning. F. n. är en sådan juris kandidat anställd. Den arvodesanställda juristpersonalen har som nämnts ökat med en föredragande. Biträdespersonalen har ökat med en anställd, nämligen en extra kontorsassistent på registratorsexpeditionen.

Enligt uppgift från byggnadsstyrelsen uppgår hyran för lokalerna för budgetåret 1976/77 till 353 000 kr. Lokalkostnaderna beräknas till 476 000 kr. (hyror 353 000 kr. + löner till lokalvårdare 103 000 kr. + övriga utgifter för städning 7 000 kr. + bevakning 13 000 kr.). Här ifrågavarande anslagspost föreslås sålunda uppräknad med 19 000 kr.

Med hänsyn till prishöjningarna bör anslagsposten Expenser uppräknas med ytterligare 23 000 kr. (inköp och underhåll av skriv- och räknemaskiner 2 000 kr., fotokopiering 11 000 kr., skrivmateriel m. m. 5 000 kr. och bokinköp, bindning av böcker m. m. 5 000 kr.).

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagen har den 19 november 1975 beslutat angående ändringar i JO-ämbetets uppgifter och organisation (KU 1975:22). På grundval av den nya

personalorganisationen och efter förhandlingar om lönesättningen kommer förvaltningsstyrelsen att i samråd med JO-ämbetet upprätta förslag till medelsanvisning, vilket kommer att överlämnas till riksdagen i särskild ordning. Med hänsyn härtill föreslås att anslaget uppförs med ett beräknat belopp.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 7 405 000 kr.

D 8. Riksdagens revisorer och deras kansli

1974/76	Utgift	2 397 321
1975/76	Anslag	2 285 000
1976/77	Förslag	2 866 000

Riksdagens revisorer har till uppgift att på riksdagens vägnar granska den statliga verksamheten.

Lag med instruktion för riksdagens revisorer har fastställts av riksdagen den 12 december 1974 (RFS 1975:9).

Revisorerna

	1975/76		Beräknad ändring 1976/77
Personal			
Handläggande personal	12		–
Övrig personal	6		–
	18		**–**
Anslag			
Arvoden till revisorerna	122 000	+	48 000
Lönekostnader	1 859 000	+	524 000
Sjukvård	5 000	+	1 000
Rescersättningar	50 000		–
Lokalkostnader	180 000	+	2 000
Expenser	69 000	+	6 000
	2 285 000	+	**581 000**

Ökningen under anslagsposten Arvoden till revisorerna – 48 000 kr. – har uppkommit genom riksdagens beslut att revisor skall erhålla 100 kr. för varje bevistat sammanträde.

Av ökningen under anslagsposten Lönekostnader – 524 000 kr. – hänför sig 480 000 kr. till ökade kostnader genom avtalet om löner 1975-76 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk samt 204 000 kr. till lönekostnader för ett inrättat göromålsförordnande på tjänst som avdelningsdirektör i F 21/22 och en nyinrättad tjänst som kontorsassistent i F 3.

En minskning av medelsbehovet för lönekostnader med 160 000 kr. har uppstått genom att en tjänst som byråchef i Fg 25 indragits.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagens revisorer och deras kansli* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 2 866 000 kr.

D 9. Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Förvaltningskostnader

1974/75	Utgift	1 476 198
1975/76	Anslag	1 445 000
1976/77	Förslag	1 829 000

Nordiska rådet, vars verksamhet regleras i samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet) 1962 med ändringar 1971 och 1974, är ett organ för samråd mellan de nordiska ländernas riksdagar och regeringar. Färöarna och Åland deltar i rådets arbete.

Rådet består av 78 valda medlemmar, av regeringsrepresentanter och av representanter för Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse.

Delegationen

	1975/76		Beräknad ändring 1976/77
Personal			
Handläggande personal	6		–
Övrig personal	7		–
	13		**–**
Anslag			
Arvoden för medlemmars deltagande i sammanträden	17 000		–
Arvoden för medlemmar av arbetsutskottet	8 000	+	7 000
Lönekostnader	924 000	+	288 000
Sjukvård	8 000		–
Reseersättningar	200 000	+	25 000
Lokalkostnader	100 000	+	15 000
Expenser	188 000	+	49 000
	1 445 000	+	**384 000**

Sveriges riksdag väljer 18 medlemmar. Dessa utgör tillsammans med av regeringen utsedda representanter rådets svenska delegation. Delegationen bistås i sin verksamhet av ett kansli.

Ökningen under anslagsposten Arvoden för medlemmar av arbetsutskottet har motiverats av riksdagens beslut om en sammanträdesersättning av 100 kr. för varje bevistat sammanträde.

Ökningen under anslagsposten Lönekostnader hänför sig i huvudsak till avtalet om löner 1975-76 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk.

Nordiska rådets presidium har antagit en långsiktig plan för rådets informationsverksamhet och rekommenderat de nationella delegationerna att utarbeta planer för de nationella informationsaktiviteterna samt om möjligt avdela heltidsanställd informationspersonal för denna verksamhet. Mot bakgrund av detta presidiebeslut har förslag till informationsplan utarbetats för den svenska delegationen. Denna plan förutsätter dels att nuvarande halvtidstjänst för informationsverksamhet i lönegrad F 14 vid kansliet omvandlas till heltidstjänst, dels att anslagsposten Expenser ökas med 40 000 kr. för informationsverksamheten.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 1 829 000 kr.

D 10. Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet

1974/75	Utgift	1 411 496
1975/76	Anslag	1 834 000
1976/77	Förslag	2 041 000

Delegationen

Riksdagen beslöt den 24 maj 1973 att godkänna tilläggsprotokoll om Nordiska rådets presidiesekretariat och dess rättsliga ställning, vilket undertecknats av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar den 15 maj 1973. Riksdagens beslut innebär att samma principer som föreslagits gälla ministerrådets sekretariat i proposition 1973:122 angående godkännande av överenskommelse om Nordiska ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning kommer att tillämpas för presidiesekretariatets del. Överenskommelsen innehåller bl. a. bestämmelse om ett speciellt avgiftssystem för sekretariatspersonalen. Detta innebär att skatten ersätts av avgift som tillfaller sekretariaten. Detta system tillämpas på presidiesekretariatet efter regler som utformats i samarbete mellan presidiet och finansdepartementet.

Rådets presidium har för 1976 antagit en budget om 4 535 000 kr.

I följande sammanställning upptas Sveriges andel, beräknad efter 45 % av hithörande budgetkostnader.

Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet

1. Arvoden och löner	913 500
2. Förvaltningskostnader	189 000
3. Rescersättningar	124 000
4. Rådets tryck	663 000
5. Information	399 000
6. Konferenser	54 000
	2 342 500
Inkomster	– 301 500
	2 041 000

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 2 041 000 kr.

E. DIVERSE

E. Kommittéer m. m.

1974/75	Utgift	783 328
1975/76	Anslag	515 000
1976/77	Förslag	90 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för kommittéer och utredningar genom särskilda sakkunniga m. m.

Kostnaderna för budgetåret 1976/77 beräknas för den inre riksdagsförvaltningen till ca 80 000 kr. och för riksgäldskontoret till ca 10 000 kr.

Medel har beräknats för den av talmanskonferensen tillsatta utredningen för översyn av riksdagens arbetsformer (KU 1973:26) med ca 25 000 kr. För mindre utredningar har beräknats 55 000 kr.

Anslaget kan minskas med 425 000 kr. med hänsyn till att bl. a. kommittén för utredning om riksdagens informationsbehov (KU 1972:25) har avslutat sitt arbete och kommittén för översyn av utskottens personalorganisation (TK 1973:5) kommer att avsluta sitt arbete under innevarande budgetår.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1976/77 anvisas ett förslagsanslag av 90 000 kr.

Register

DRIFTBUDGETEN

Sextonde huvudtiteln

Sid.

2 INLEDNING

3 ANSLAGEN

A. Riksdagen

3	1.	Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter	36 798 000
4	2.	Reesersättningar m. m. till riksdagens ledamöter	8 901 000
4	3.	Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet	325 000
4	4.	Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige	711 000
5	5.	Parlamentariska delegationer	275 000
6	6.	Bidrag till studieresor	120 000
6	7.	Representation m. m.	125 000
6	8.	Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp	194 000
8	9.	Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare	140 000
10	10.	Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet	30 000
10	11.	Kontorshjälp till riksdagsledamöter	1 300 000
11	12.	Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.	7 984 000
11	13.	Utgivande av otryckta ståndsprotokoll	100 000
			57 003 000

B. Den inre riksdagsförvaltningen

13	1.	Förvaltningskostnader	47 294 000
16	2.	Kostnader för riksdagstrycket m. m.	12 200 000
17	3.	Utgivande av särskilda publikationer	155 000
17	4.	Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet	905 000
			60 554 000

C. Allmänt kyrkomöte

19	1.	Allmänt kyrkomöte	40 000
			40 000

D. Riksdagens verk

		Riksgäldskontoret:	
20	1.	Förvaltningskostnader	11 053 000
21	2.	Kostnader för emission av statslån m. m.	8 800 000
21	3.	Administrationskostnader för lönsparandet	430 000
22	4.	Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt	1 000
		Riksdagsbiblioteket:	
22	5.	Förvaltningskostnader	2 549 000
24	6.	*Bokinköp och bokbindning*	750 000
24	7.	Riksdagens ombudsmän, justitiecombudsmännen	7 405 000
26	8.	Riksdagens revisorer och deras kansli	2 866 000
		Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli:	
27	9.	Förvaltningskostnader	1 829 000
28	10.	Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet	2 041 000
			37 724 000

E. Diverse

30	1.	Kommittéer m. m.	90 000
			90 000
		Summa kr.	**155 411 000**

GOTAB 75 10480 S Stockholm 1975

Riksgäldsfonden

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser riksgäldsfonden

Med skrivelse den 20 november 1975 har riksgäldskontoret överlämnat förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1976/77. På utgiftssidan tas i detta förslag upp räntor till ett belopp av 5 191 002 000 kr. samt kapitalrabatter, kursförluster och diverse utgifter om sammanlagt 64 102 000 kr. Av utgiftsräntorna hänför sig 2 444 milj. kr. till de räntelöpande obligationslånen. Fördelningen av detta belopp på de olika lånen framgår av följande sammanställning.

Specifikation av ränta på räntelöpande obligationslån	Kr.
1934 års 3 % lån av 30/12	4 363 572
1937 " 3 % amorteringslån av 1/2	1 300 518
1937 " 3 % " " 1/3	899 865
1941 " 3 1/2 % lån av 15/12	10 838 895
1942 " 3 1/2 % " " 15/8 nr 1	11 041 069
1943 " 3 1/2 % " " 15/3 " 3	7 881 258
1943 " 3 1/2 % " " 15/4 " 4	12 368 020
1943 " 3 1/2 % " " 1/11 " 7	11 031 405
1944 " 3 1/2 % " " 15/3 " 9	7 281 330
1944 " 3 1/2 % " " 15/12 " 10	16 732 380
1945 " 3 % " " 1/7 " 11	10 776 570
1945 " 3 % " " 1/11 " 12	6 470 550
1946 " 3 % " " 1/2 " 13	17 494 860
1946 " 3 % " " 15/12 " 14	6 475 290
1951 " 3 1/2 % " " 15/6 " 19	8 601 583
1952 " 3 1/2 % " " 10/2 " 20	6 949 915
1953 " 3 1/2 % " " 5/10 " 31	6 970 145
1953 " 3 1/2 % " " 14/12 " 32	6 955 620
1955 " 4 1/2 % " " 9/5 " 42	19 543 028
1956 " 4 1/2 % " " 20/3 " 43	11 250 000
1956 " 4 3/4 % " " 10/12 " 46	9 519 000

		Kr.
1963 års 4 1/2 % lån av 15/3	nr 71	18 000 000
1963 " 5 1/4 % " " 15/11	" 76	15 750 000
1964 " 5 1/4 % " " 18/3	" 77	10 558 853
1964 " 5 3/4 % " " 19/3	" 78	18 689 513
1964 " 6 % " " 17/12	" 81	16 008 600
1966 " 6 3/4 % " " 16/9	" 84	30 375 000
1967 " 5 3/4 % " " 17/11	" 87	31 625 000
1968 " 6 1/2 % " " 19/3	" 88	39 000 000
1968 " 6 1/4 % " " 2/5	" 90	43 750 000
1968 " 6 % " " 25/10	" 92	46 500 000
1969 " 6 % " " 23/1	" 93	48 000 000
1969 " 6 3/4 % " " 5/6	" 94	60 750 000
1969 " 7 1/4 % " " 3/9	" 95	58 000 000
1970 " 7 1/4 % amorteringslån av 20/1	" 96	58 725 000
1970 " 7 1/4 % lån av 19/5	" 97	58 000 000
1970 " 7 1/4 % " " 10/11	" 98	58 000 000
1971 " 7 1/4 % amorteringslån av 8/6	" 99	58 000 000
1971 " 7 1/4 % lån av 15/9	" 100	65 250 000
1972 " 7 % " " 20/1	" 102	63 000 000
1972 " 7 % " " 9/6	" 105	56 000 000
1972 " 7 % amorteringslån av 10/6	" 106	38 500 000
1973 " 7 % lån av 10/1	" 108	49 000 000
1973 " 6 1/2 % " " 18/3	" 109	104 000 000
1973 " 7 % " " 11/4	" 111	56 000 000
1973 " 7 % " " 10/6	" 112	56 000 000
1973 " 7 % " " 10/11	" 114	71 750 000
1973 " 5 1/2 % " " 18/11	" 115	64 166 667
1974 " 7 % " " 10/1	" 116	51 800 000
1974 " 6 % " " 15/2	" 117	75 000 000
1974 " 7 % " " 10/2	" 118	64 750 000
1974 " 7 1/2 % " " 10/4	" 119	63 750 000
1974 " 7 1/2 % " " 10/7	" 120	38 250 000
1974 " 8 % " " 10/9	" 121	64 000 000
1975 " 8 % " " 10/1	" 122	112 000 000
1975 " 8 % " " 10/3	" 123	72 000 000
1975 " 9 % " " 10/6	" 124	171 000 000
1975 " 9 % " " 10/9	" 125	243 000 000
	Summa kr.	**2 443 693 506**

Vinsterna på premieobligationslånen beräknas uppgå till sammanlagt 475 milj. kr. Fördelningen på de olika lånen framgår av följande sammanställning.

Specifikation av vinster på premieobligationslån	Kr.
1967 års premielån	31 900 000
1968 " första premielån	15 950 000
1968 " andra "	13 200 000
1969 " premielån	24 000 000
1970 " första premielån	21 875 000
1970 " andra "	17 500 000
1971 " premielån	17 700 000
1972 " första premielån	35 400 000
1972 " andra "	17 700 000
1973 " första "	32 600 000
1973 " andra "	25 200 000
1974 " första "	35 600 000
1974 " andra "	23 740 000
1974 " tredje "	42 000 000
1975 " första "	48 000 000
1975 " andra "	35 200 000
1975 " tredje "	37 125 000
Summa kr.	**474 690 000**

Inkomsterna på riksgäldsfonden beräknas till 105 104 000 kr. Förslaget till stat utvisar således ett underskott av 5 150 milj. kr. som bör föras av på statsbudgeten. Detta innebär en ökning med 550 milj. kr. i förhållande till det underskott som har tagits upp i statsbudgeten för innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna bilagda förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1976/77 (bilaga 19.1),
2. för *Riksgäldsfonden* på driftbudgeten för budgetåret 1976/77 ta upp ett underskott av 5 150 000 000 kr.

Bilaga 19. 1

Förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1976/77

Utgifter

A. Räntor på statsskulden:			Kr.
1.	Ränta på räntelöpande obligationslån, *förslagsvis*		2 444 000 000
2.	Vinster på premieobligationslån, *förslagsvis*		475 000 000
3.	Ränta på statsskuldförbindelser, *förslagsvis*		110 000 000
4.	" " sparobligationer, *förslagsvis*		230 000 000
5.	" " upplåning i utlandet för statens vattenfallsverk, *förslagsvis*		14 200 000
6.	" " av staten övertagna lån, *förslagsvis*		150 000
7.	" " lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., *förslagsvis*		70 000 000
8.	Årlig ränta till Hans Maj:t Konungen (den s.k. Guadeloupe-räntan)		300 000
9.	Ränta på köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kv. Lejonet i Stockholm		90 000
10.	Ränta på konung Carl XIII:s hemgiftskapital		7 500
11.	" " Göta kanals reparationsfond		7 045
12.	" " kortfristig upplåning hos banker m. fl., *förslagsvis*		40 000 000
13.	" " skattkammarväxlar, *förslagsvis*		900 000 000
14.	" " beräknad ny upplåning, *förslagsvis*		907 247 455
			5 191 002 000
B. Kapitalrabatter och kursförluster:			
1.	Kapitalrabatter, *förslagsvis*	1 000	
2.	Kursförluster, *förslagsvis*	1 000	**2 000**
C. Diverse utgifter:			
1.	Försäljningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	50 000 000	
2.	Inlösningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	14 000 000	
3.	Övriga diverse utgifter, *förslagsvis*	100 000	**64 100 000**
		Summa kr.	**5 255 104 000**

Inkomster

A. Räntor:			
1.	Ränta på uppköpta obligationer	1 000	
2.	" " rörliga krediter	90 000 000	
3.	" " kortfristig utlåning till banker m. fl.	1 000	
4.	" " övriga utlånade medel	7 000 000	**97 002 000**
B. Uppgäld och kursvinster:			
1.	Uppgäld	1 000	
2.	Kursvinster	1 000	**2 000**
C. Diverse inkomster:			
1.	Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	7 000 000	
2.	Dragningslistor på premielånen	300 000	
3.	Övriga diverse inkomster	800 000	**8 100 000**
			105 104 000
Underskott att avföras på statsbudgetens driftbudget			**5 150 000 000**
		Summa kr.	**5 255 104 000**

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750519

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar

Under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar uppförs anslag för täckning av den formella investeringsförlust som enligt gällande budgetprinciper uppstår i samband med genomförandet av nya kapitalinvesteringar, som inte kan eller skall förräntas till sitt fulla värde. I likhet med vad som gäller för investeringsanslagen ställs avskrivningsanslagen direkt till de fondförvaltande myndigheternas förfogande.

Föreliggande förslag till statsbudget innefattar åtskilliga anslag på kapitalbudgeten beträffande vilka en investeringsförlust måste beräknas. Jag skall nu i korthet redogöra för de fall där så är förhållandet. I anslutning till denna redogörelse kommer jag att hemställa om att avskrivningsanslag föreslås eller tas upp med beräknade belopp i förslaget till statsbudget.

Investeringsförlusten bestäms utifrån statens förräntningskrav. I förevarande sammanhang anses detta överensstämma med den för varje budgetår fastställda normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Normalräntan beräknas på grundval av kostnaderna för statens långfristiga upplåning. Regeringen har genom kungörelsen (1975: 548) om normalränta för lån från statens utlåningsfonder fastställt normalräntan för innevarande budgetår till 7,5 %. Jag har vid beräkningen av avskrivningsanslagen följaktligen utgått från ett förräntningskrav på 7,5 %.

Enligt beslut av 1969 års riksdag (prop. 1969: 1 bil. 19, SU 1969: 117, rskr 1969: 295) skall under denna huvudtitel också beräknas ersättning för tidigareläggning av vissa investeringar. I huvudsak innebär bestäm-

melserna att ersättning kan utgå för anskaffningar som avser affärsverksfond, sjöfartsverkets fond eller statens vägverks förrådsfond och som i sysselsättningsfrämjande syfte tidigareläggs i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. I princip skall myndigheten ersättas för de merkostnader som tidigareläggningen förorsakar. I normalfallet kan en schablonregel tillämpas som innebär att myndigheten får ersättning med 10 % av anskaffningens belopp. Ersättning i fråga om anskaffningar som finansieras över investeringsanslag sker således genom att 10 % av investeringen avskrivs på förslagsvis beräknade avskrivningsanslag på statsbudgeten.

Tidigareläggning av vissa arbeten av investeringskaraktär som inte är värdehöjande och därför finansieras med affärsverks driftmedel kan också förekomma i sysselsättningsskapande syfte. Även i sådana fall bör myndigheterna ersättas för de merkostnader som tidigareläggningen av ifrågavarande arbeten förorsakar. Därvid bör i normalfallet samma schablonregel gälla som vid finansiering över investeringsanslag. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förordar jag att sådan ersättning får bestridas från det av arbetsmarknadsstyrelsen disponerade anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder.

Statens affärsverksfonder. I överensstämmelse med vad chefen för kommunikationsdepartementet förordar bör enligt gällande principer avskrivas dels de medel som beräknats för försvarsberedskap vid televerket och statens järnvägar med 6 resp. 2,3 milj. kr., dels de medel som beräknats för statens järnvägars investeringar i det ersättningsberättigade nätet med 31,3 milj. kr. Riksdagen har beslutat att elektrifieringen av järnvägslinjen Borlänge—Mora skall genomföras av samhällsekonomiska skäl. I tilläggsbudget I till statsbudgeten 1975/76 anvisades ett investeringsanslag av 27 500 000 kr. Då projektet inte väntas kunna ge förräntning måste avskrivningsanslag motsvarande hela investeringsbeloppet successivt ställas till Statens järnvägars förfogande. Vid utgången av budgetåret 1976/77 beräknas ca 16,7 milj. kr. ha tagits i anspråk. Avskrivningsmedel motsvarande detta belopp torde tas upp.

Statens allmänna fastighetsfond. Enligt gällande regler för avskrivning av investeringar i allmänna fastighetsfonden utgör grundavskrivning vid nybyggnader för ämbetsverk 25 % av anläggningskostnaden och vid nybyggnader för civilförsvaret, kriminalvården, sjukhus, forskningsinstitut och skolor 50 %. Investeringar i mark avskrivs inte.

Med tillämpning av dessa grunder bör avskrivningsanslagen i förslaget till statsbudget föras upp i enlighet med följande sammanställning.

Investeringar under anslaget Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar bör, liksom hittills, skrivas av helt.

Anslag	Investering kr.	Avskrivning kr.
Justitiedepartementet		
Polishus m. m.	52 000 000	13 000 000
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	14 500 000	3 625 000
Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	1 000	—
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	7 800 000	1 950 000
Utrikesdepartementet		
Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	1 000 000	250 000
Försvarsdepartementet		
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	8 400 000	4 200 000
Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 400 000	2 400 000
Socialdepartementet		
Utbyggande av karolinska sjukhuset	17 000 000	8 500 000
Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	6 130 000	3 065 000
Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	19 000 000	7 000 000
Finansdepartementet		
Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	285 000 000	137 000 000
Inköp av fastigheter m. m.	55 000 000	—
Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	200 000	50 000
Utbildningsdepartementet		
Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	*120 000	—
Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	*168 000 000	*84 000 000
Jordbruksdepartementet		
Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.	95 000 000	47 500 000
Industridepartementet		
Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	1 700 000	850 000
Kommundepartementet		
Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	21 000 000	5 250 000
Summa kr.	**754 251 000**	**318 640 000**

* Beräknat belopp.

Under Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde upptas ett investeringsanslag på 19 milj. kr. I detta ingår investeringar som bör grundavskrivas med såväl 50 % som 25 %. Avskrivningsbehoven uppgår sammanlagt till 7 milj. kr.

Från investeringsanslaget Byggnadsarbeten för statlig förvaltning under sjunde huvudtiteln bestrids kostnader för huvuddelen av de nybyggnader som utförs i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet. En betydande del av dessa utgörs av lokaler för laboratorier. Detta har beaktats vid beräkningen av behovet av avskrivningar. Vidare torde nybyggnaden av brandlaboratorium vid statens provningsanstalt i Borås sakna alternativt användningsvärde. Avskrivning av denna bör därför ske med 100 %.

Beträffande anslaget till vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio erinrar jag om att investeringar i radiohus enligt riksdagens beslut (prop. 1955: 146, SU 1955: 125, rskr 1955: 288) helt skall finansieras

med radiolicensmedel. Motsvarande finansieringsform tillämpas beträffande investeringar i televisionshus. Något avskrivningsanslag på statsbudgeten behövs således inte för detta ändamål.

Försvarets fastighetsfond. För investeringar i försvarets fastighetsfond skall enligt gällande regler grundavskrivningsbehovet beräknas schablonmässigt till 50 % av investeringar i kasernbyggnaders delfond, medan total avskrivning tillämpas för investeringar i befästningars delfond. Nybyggnad för ämbetsverk grundavskrivs dock med endast 25 %. Investeringar i mark avskrivs inte.

Under försvarets fastighetsfond har investeringar beräknats om sammanlagt 370,6 milj. kr. Härav beräknas för markförvärv 20,2 milj. kr., för kasernbyggnader 240,5 milj. kr. och för befästningar 109,9 milj. kr. Avskrivningsanslagen beräknas till sammanlagt avrundat 239,2 milj. kr.

I beloppet ingår 9 milj. kr. för avskrivning av investeringar för förband i Arvidsjaur.

Statens utlåningsfonder. Anslaget till studiemedelsfonden bör skrivas av helt och avskrivningsanslaget beräknas till 455,0 milj. kr. Till Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. tas upp ett investeringsanslag av 700 000 kr. Dessa lån är under viss tid räntefria och löper därefter med 5 % ränta. Jag tar här upp ett avskrivningsanslag av 338 000 kr.

Fonden för låneunderstöd. Anslaget till lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. bör skrivas av helt och jag tar upp ett avskrivningsanslag av 4,7 milj. kr.

Avskrivning med 100 % bör liksom tidigare tillämpas beträffande anslaget till lån till utbyggnad av oljelagringen, varför jag tar upp avskrivningsanslaget med 5,8 milj. kr. Från anslaget Lån till teko-, sko- och garveriindustrier avses utgå lån som är ränte- och amorteringsfria, varför anslaget bör skrivas av helt. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 10 milj. kr.

Till lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd föreslås ett anslag av 2 milj. kr. Vissa lån avses bli ränte- och amorteringsfria. Den hittillsvarande erfarenheten av långivningen tyder på att avskrivningsbehovet schablonmässigt kan beräknas till 50 %. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 1 milj. kr.

Till tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse föreslås ett anslag av 20 milj. kr. Dessa lån avses vara ränte- och amorteringsfria i tio år, vilket medför ett visst avskrivningsbehov. Erfarenheterna av låneverksamheten kommer att utvisa huruvida någon del av lånen därefter kommer att avskrivas och hur lång den genomsnittliga lånetiden blir. Innan dessa erfarenheter vunnits torde avskrivningsbe-

	Statens affärsverks-fonder	Statens allmänna fastighetsfond	Försvarets fastighets-fond
II. Justitiedepartementet	—	18 575 000	—
III. Utrikesdepartementet	—	250 000	—
IV. Försvarsdepartementet	—	6 600 000	239 167 000
V. Socialdepartementet	—	18 565 000	—
VI. Kommunikationsdepartementet	56 302 000	—	—
VII. Finansdepartementet	—	137 050 000	—
VIII. Utbildningsdepartementet	—	84 000 000	—
IX. Jordbruksdepartementet	—	47 500 000	—
X. Handelsdepartementet	—	—	—
XII. Bostadsdepartementet	—	—	—
XIII. Industridepartementet	2 000	850 000	—
XIV. Kommundepartementet	—	5 250 000	—
Summa kr.	**56 304 000**	**318 640 000**	**239 167 000**

	Statens utlånings-fonder	Fonden för låne-understöd	Diverse kapital-fonder	Summa
II. Justitiedepartementet	—	—	—	18 575 000
III. Utrikesdepartementet	—	—	—	250 000
IV. Försvarsdepartementet	—	—	—	245 767 000
V. Socialdepartementet	—	4 700 000	—	23 265 000
VI. Kommunikationsdepartementet	—	—	3 000	56 305 000
VII. Finansdepartementet	—	—	—	137 050 000
VIII. Utbildningsdepartementet	455 000 000	—	—	539 000 000
IX. Jordbruksdepartementet	338 000	—	—	47 838 000
X. Handelsdepartementet	—	*16 800 000	*77 100 000	93 900 000
XII. Bostadsdepartementet	—	10 000 000	—	10 000 000
XIII. Industridepartementet	—	—	—	852 000
XIV. Kommundepartementet	—	—	—	5 250 000
Summa kr.	**455 338 000**	**31 500 000**	**77 103 000**	**1 178 052 000**

* Beräknat belopp.

hovet få beräknas schablonmässigt. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av *10 milj. kr.*

Diverse kapitalfonder. Till förrådsanläggningar m. m. under förrådsfonden för ekonomiskt försvar har i avvaktan på särskild proposition föreslagits ett anslag av 77,1 milj. kr. Hela beloppet avser anskaffning som sker av beredskapsskäl och bör avskrivas helt. Jag tar alltså upp ett avskrivningsanslag av 77,1 milj. kr.

Sammanfattning och hemställan. Avskrivningsanslagen uppgår till sammanlagt 1 178 052 000 kr. En översikt över hur anslagen fördelar sig på olika fonder och departement har lämnats i närmast föregående tablå.

Under åberopande av vad jag sålunda har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. under förutsättning att motsvarande investeringsanslag beviljas, anvisa följande *förslagsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1976/77 i härefter angivna fonder, nämligen

Postverkets fond

Kommunikationsdepartementet
Posthus m. m. 1 000

Televerkets fond

Kommunikationsdepartementet
Teleanläggningar m. m. 6 000 000

Statens järnvägars fond

Kommunikationsdepartementet
Järnvägar m. m. 50 300 000

Luftfartsverkets fond

Kommunikationsdepartementet
Flygplatser m. m. 1 000

Fabriksverkens fond

Industridepartementet
Byggnader och utrustning 1 000

Statens vattenfallsverks fond

Industridepartementet
Kraftstationer m. m. 1 000

Diverse kapitalfonder

Kommunikationsdepartementet
Statens vägverks förrådsfond:
Vägmaskiner m. m. 1 000
Sjöfartsverkets fond:
Sjöfartsmateriel m. m. 1 000
Fonden för Södertälje kanalverk 1 000

2. under förutsättning att motsvarande investeringsanslag beviljas, anvisa följande *reservationsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1976/77, i härefter angivna fonder, nämligen

Statens allmänna fastighetsfond

Justitiedepartementet	
Polishus m. m.	13 000 000
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	3 625 000
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	1 950 000
Utrikesdepartementet	
Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	250 000
Försvarsdepartementet	
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	4 200 000
Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 400 000
Socialdepartementet	
Utbyggande av karolinska sjukhuset	8 500 000
Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	3 065 000
Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	7 000 000
Finansdepartementet	
Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	137 000 000
Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	50 000
Jordbruksdepartementet	
Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor	47 500 000
Industridepartementet	
Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	850 000
Kommundepartementet	
Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	5 250 000

Försvarets fastighetsfond

Försvarets fastighetsfond	239 167 000

Statens utlåningsfonder

Utbildningsdepartementet	
Studiemedelsfonden	455 000 000

Jordbruksdepartementet

Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	338 000

Fonden för låneunderstöd

Socialdepartementet

Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	4 700 000

Handelsdepartementet

Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd	1 000 000

Bostadsdepartementet

Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	10 000 000

3. i avvaktan på särskild proposition i ämnet, beräkna följande *reservationsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1976/77, i härefter angivna fonder, nämligen

Statens allmänna fastighetsfond

Utbildningsdepartementet

Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	*84 000 000

Fonden för låneunderstöd

Handelsdepartementet

Lån till utbyggnad av oljelagringen	*5 800 000
Lån till teko-, sko- och garveriindustrier	*10 000 000

Diverse kapitalfonder

Handelsdepartementet

Förrådsfonden för ekonomiskt försvar: Förrådsanläggningar m. m.	*77 100 000

* Beräknat belopp.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750520

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

På fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster, som förvaltas av riksgäldskontoret, redovisas förluster, som uppkommit på statens kapitalfonder och överförts till fonden i den ordning regeringen bestämt för varje särskilt fall. Följande förluster skall inte redovisas på fonden, nämligen *dels* förluster för riksbanksfonden, *dels* sådana förluster för statens affärsverksfonder, statens pensionsfonder och riksgäldsfonden som är av sådan mindre omfattning att de normalt bör täckas av löpande inkomster eller för vilka täckning kan beredas av inom vederbörande fond verkställda avsättningar till förnyelsefond eller värdeminskningskonto. Innan jag går in på de frågor om avskrivning av på fonden redovisade förluster som nu bör anmälas för riksdagen, vill jag på sedvanligt sätt anmäla frågan om redovisning av vissa ackordsuppgörelser.

Ackordsuppgörelser angående lån från statens utlåningsfonder m. m. Riksdagen har bemyndigat regeringen (prop. 1940: 281, SU 1940: 210, rskr 1940: 373) att i fråga om vissa statliga lån, i den mån ej annat föranleds av särskilda föreskrifter för viss låneverksamhet, efter prövning av omständigheterna i varje föreliggande fall biträda ackord och att i vissa fall efterge lån.

Bemyndigandet omfattar såväl de flesta lån från statens utlåningsfonder som åtskilliga lån under fonden för låneunderstöd och vissa specificerade fonder. Beslutanderätten kan av regeringen delegeras till den förvaltande myndigheten.

När detta bemyndigande lämnades uttalade riksdagen emellertid önskemålet, att redovisning i någon lämplig form årligen skulle lämnas riksdagen för beslut rörande ackordsuppgörelser och andra efterskänkanden, som fattats på grund av bemyndigandet.

Den begärda redovisningen bör som tidigare skett få lämnas riksdagen i den formen, att avskrifter av de under föregående kalenderår fattade besluten angående biträdande av ackord samt andra efterskänkanden av statens rätt tillsammans med en sammanfattande förteckning tillställs vederbörande riksdagsutskott.

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. I gällande statsbudget har under denna rubrik uppförts ett anslag av 1 milj. kr. för reglering av uppkommande kapitalmedelsförluster.

Av en av riksgäldskontoret överlämnad redogörelse framgår att följande förluster av de fondförvaltande myndigheterna anmälts och per den 30 juni 1975 överförts till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Myndighet och fond
Reglering av oreglerade kapitalmedelsförluster

	Kr.
Byggnadsstyrelsen	
Statens allmänna fastighetsfond:	
Byggnadsstyrelsens delfond	518 258
Försvarets fastighetsfond:	
Försvarets forskningsanstalts delfond	92 819
Kriminalvårdsstyrelsen	
Statens allmänna fastighetsfond:	
Kriminalvårdsstyrelsens delfond	52 069
Fortifikationsförvaltningen	
Försvarets fastighetsfond:	
Kasernbyggnaders delfond	2 671 510
Befästningars delfond	17 863
Bostadsstyrelsen	
Lånefonden för bostadsbyggande	12 653 993
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	3 854 415
Fonden för låneunderstöd:	
Bostadsstyrelsens delfond	1 400 000
Kammarkollegiet	
Vattenkraftslånefonden	30 974
Fiskerilånefonden	26 775
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m.m.	107 677
Fonden för låneunderstöd:	
Kammarkollegiets delfond	27 520 631
Arbetsmarknadsstyrelsen	
Fonden för låneunderstöd:	
Arbetsmarknadsstyrelsens delfond	808 966
Sjöfartsverket	
Sjöfartsverkets fond	756 140
Riksbanken	
Fonden för supplementär jordbrukskredit	26 920
Statens bosättningslånefond	566 697
Fonden för låneunderstöd:	
Riksbankens delfond	58 313
Riksgäldskontoret	
Fonden för förlag till statsverket	9 118 624
Summa kr.	**60 282 644**

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster 3

På fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster redovisades den 1 juli 1974 som ingående behållning 97 654 278 kr. Fonden har under budgetåret 1974/75 tillgodoförts *dels* anslag från driftbudgeten om 1 milj. kr., *dels* 40 001 kr. som influtit på tidigare avskrivna, fonden påförda förluster, *dels* 772 540 kr. utgörande värdeökning i samband med försäljning av fastigheter tillhörande statens vägverks förrådsfond. Eftersom enligt den lämnade redovisningen fonden samtidigt belastats för förluster med 60 282 644 kr., utgjorde den utgående behållningen per den 30 juni 1975 39 184 175 kr., disponibla för reglering av oreglerade kapitalmedelsförluster. För budgetåret 1976/77 bör anvisas 1 milj. kr. för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster* för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1975 750521

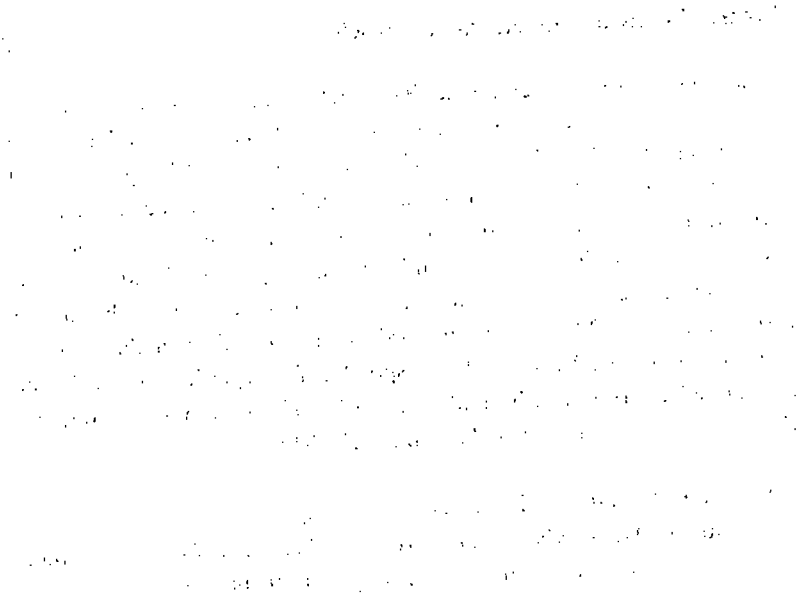

Statens allmänna fastighetsfond

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser stat för statens allmänna fastighetsfond

Inledning

Statens allmänna fastighetsfond är en kapitalfond för redovisning av civila statliga fastigheter, som inte hänförs till affärsverken. Fonden omfattar allmänna förvaltningsbyggnader, kriminalvårdsanstalter, fastigheter för undervisningsändamål, sjukhusbyggnader m. m. Allmänna fastighetsfonden är uppdelad på sju delfonder, nämligen slottsbyggnadernas, kriminalvårdsstyrelsens, beskickningsfastigheternas, karolinska sjukhusets, akademiska sjukhusets, byggnadsstyrelsens och generaltullstyrelsens delfonder. Av dessa förvaltas slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas, akademiska sjukhusets och byggnadsstyrelsens delfonder av byggnadsstyrelsen och de övriga av resp. myndighet. I fråga om akademiska sjukhusets delfond svarar dock sjukhusets direktion för fastighetsunderhåll m. m.

Fastighetsfondens inkomster, utgifter och kapitalbehållning redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av riksdagen. Fonden är konstruerad som en produktiv fond.

Staten för statens allmänna fastighetsfond är uppdelad på följande titlar, nämligen på inkomstsidan A. Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter, B. Hyror och arrenden för lokaler och markområden som upplåts till enskilda och C. Diverse inkomster samt på utgiftssidan A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. Inkomsterna och utgifterna under de angivna titlarna tas upp särskilt för de olika delfonderna. Fondens överskott redovisas under särskild titel på statsbudgetens inkomstsida.

Det förslag till stat för allmänna fastighetsfonden som framläggs i det följande bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 22.1*. Till grund för förslaget ligger statförslag, som vederbörande förvaltningsmyndigheter har lämnat för de olika delfonderna. Riksrevisionsverket har yttrat sig över statförslagen.

Förslaget till stat slutar på ett belopp av ca 1 341 milj. kr., vilket innebär en ökning av omslutningen med ca 172 milj. kr. Inkomstposten Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter ökar med ca 163 milj. kr. Fondens överskott ökar med ca 38 milj. kr.

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

Fr. o. m. budgetåret 1973/74 används något förändrade definitioner av underhåll m. m. vid beräkningen av fastighetsfondens stat (jfr prop. 1972: 1 bil. 21 s. 5). *Fastighetsunderhåll* omfattar sådan reparation och ersättning av förslitna eller på annat sätt skadade byggnads- eller anläggningsdelar som måste göras för att bibehålla fastigheten i dess byggnadstekniska skick och funktion. Till *ombyggnad och komplettering* hänförs ändringar av lokalerna föranledda av lokalnyttjarkrav, under förutsättning att åtgärderna inte eller endast i ringa mån ökar värdet på den anläggning de avser. Ombyggnad skall ske inom befintlig byggnads volym, eller, om utökning av volymen sker, utan att totalytan ökas. Vidare kan kompletteringar för rationalisering av drift och underhåll av fastigheter ingå i ombyggnad och komplettering.

I prop. 1972: 1 (bil. 21 s. 2) redovisades även principer för medelsberäkningen för fastighetsunderhållet. Enligt dessa principer beräknas, med hjälp av statistiska erfarenhetsdata, genomsnittliga underhållskostnader per kvadratmeter för olika lokaltyper. Dessa underhållskostnader läggs till grund för beräkning av det aktuella medelsbehovet.

De här berörda principerna för beräkning av medelsbehovet för det normala fastighetsunderhållet har införts i fråga om byggnadsstyrelsens delfond och skall successivt införas i fråga om kriminalvårdsstyrelsens, karolinska sjukhusets och akademiska sjukhusets delfonder. För slottsbyggnadernas och beskickningsfastigheternas delfonder skall medelsbehovet liksom tidigare beräknas erfarenhetsmässigt och med utgångspunkt i planerade arbeten. För generaltullstyrelsens delfond används t. v. en enkel schablonmetod.

Medelsbehovet för ombyggnads- och kompletteringsarbeten bör beräknas på grundval av kostnadsberäkningar av planerade åtgärder.

Enligt bestämmelser för förvaltningen av statens allmänna fastighetsfond som regeringen har meddelat skall förvaltningsmyndigheterna samråda med byggnadsstyrelsen om principerna för medelsberäkningen under de olika delfonderna.

Under särskilda delposter, benämnda *Fastighetsdrift*, beräknas inom slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas och byggnadsstyrelsens delfonder medel för fastighetstjänst – inkl. yttre renhållning – samt bränsle, lyse och vatten inom de fastigheter där byggnadsstyrelsen svarar för fastighetsdriften. Delposterna är förslagsvis betecknade.

De förvaltningskostnader som är hänförliga till de av byggnadsstyrelsen förvaltade delfonderna belastar förevarande utgiftspost i staten för statens allmänna fastighetsfond. Dessa förvaltningskostnader fördelas mellan slottsbyggnadernas delfond, beskickningsfastigheternas delfond och byggnadsstyrelsens delfond och förs upp i staten under särskilda delposter av förslagskaraktär, benämnda *Förvaltningskostnader*. Kostnaderna beräknas till 43,6 milj. kr för nästa budgetår och fördelas med 1,4 milj. kr på slottsbyggnadernas delfond, 3 milj. kr. på beskickningsfastigheternas delfond och 39,2 milj. kr. på byggnadsstyrelsens delfond.

A 1. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Slottsbyggnadernas delfond

1974/75 Utgift	8 962 837
1975/76 Anvisat	9 700 000
1976/77 Förslag	9 800 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	1 300 000	+ 200 000	+ 200 000
b) Fastighetsunderhåll	6 300 000	+ 800 000	—
c) Ombyggnad och komplettering	600 000	+ 100 000	—
d) Förvaltningskostnader	1 500 000	—	– 100 000
	9 700 000	**+1 100 000**	**+ 100 000**

Byggnadsstyrelsen

b) Styrelsen beräknar 4,2 milj. kr. för löpande underhåll och 2,9 milj. kr. för vissa särskilda större arbeten. I det senare beloppet ingår bl. a. ca 450 000 kr. för restaurering av kulturhistoriskt värdefulla rumsinredningar m. m. på Drottningholms och Strömsholms slott. 1 570 000 kr. avser fasad- och takrenoveringar på Stockholms, Ulriksdals och Kalmar slott samt på Nyköpingshus.

Föredraganden

Med beaktande av behållningen under posten beräknar jag oförändrat belopp för fastighetsunderhåll och ombyggnadsarbeten nästa budgetår. Omfattningen och det slutliga urvalet av de arbeten som avser annat än lö-

pande underhåll bör bestämmas av regeringen i annat sammanhang.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under slottsbyggnadernas delfond beräknas 9.8 milj. kr. för nästa budgetår.

A 2. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Kriminalvårdsstyrelsens delfond

1974/75	Utgift	12 675 811
1975/76	Anvisat	16 466 000
1976/77	Förslag	19 819 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Kriminalvårds-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsunderhåll	7 071 000	+ 1 588 000	+1 588 000
b) Ombyggnad och komplettering	9 395 000	+30 870 000	+1 765 000
	16 466 000	**+32 458 000**	**+3 353 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

a) Behovet av medel för fastighetsunderhåll beräknas enligt tillämpade regler till 8 659 000 kr.

b) För ombyggnad och komplettering beräknas sammanlagt 40 265 000 kr. Härav beräknas 10 020 000 kr. för stark- och svagströmsanläggningar samt 7 255 000 kr. för anläggningar för värme, vatten, avlopp och ventilation. För modernisering av personalbostäder beräknas 500 000 kr. och för brandskyddsåtgärder 1 milj. kr. Slutligen beräknar styrelsen 21 340 000 kr. för ombyggnadsarbeten vid kriminalvårdsanstalter.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under kriminalvårdsstyrelsens delfond beräknas 19 819 000 kr. för nästa budgetår.

A 3. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Beskickningsfastigheternas delfond

1974/75	Utgift	9 357 000
1975/76	Anvisat	11 195 000
1976/77	Förslag	14 665 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	4 785 000	+ 680 000	+ 680 000
b) Fastighetsunderhåll	3 760 000	+ 550 000	+ 440 000
c) Ombyggnad och komplettering	700 000	+1 500 000	+1 300 000
d) Förvaltningskostnader	1 950 000	+1 142 000	+1 050 000
	11 195 000	**+3 872 000**	**+3 470 000**

Byggnadsstyrelsen

b) Den begärda ökningen med 550 000 kr. motiveras av bl. a. höjning av underhållskostnadsindex med 12 % och viss utökning av lokalbeståndet.

c) För mer omfattande ombyggnadsarbeten beräknar styrelsen medelsbehovet till 2,2 milj. kr., varav 1,6 milj. kr. för särskilda säkerhetsåtgärder i kanslier och bostäder.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållsarbeten m. m. under beskickningsfastigheternas delfond beräknas 14 665 000 kr. för nästa budgetår.

A 4. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Karolinska sjukhusets delfond

1974/75 Utgift	8 339 040
1975/76 Anvisat	8 900 000
1976/77 Förslag	11 800 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Direktionen för karolinska sjukhuset	Före-draganden
a) Fastighetsunderhåll	6 660 000	+6 670 000	+3 340 000
b) Ombyggnad och komplettering	2 240 000	+2 635 000	– 440 000
	8 900 000	**+9 305 000**	**+2 900 000**

Direktionen för karolinska sjukhuset

a) Behovet av medel för löpande underhåll beräknas enligt tillämpade regler till 7 674 000 kr. för sjukhusets fastighetsbestånd inkl. underhåll av bostads- och arbetspaviljonger som inte är invärderade på fastighetsfonden. Enligt direktionen ger dessa regler ett alltför lågt belopp för att möjliggöra en underhållsstandard som är förenlig med den verksamhet som be-

drivs vid sjukhuset. Direktionen beräknar det sammanlagda medelsbehovet till 20,6 milj. kr. för tvåårsperioden 1976/77 och 1977/78. För kostnader av onerakaraktär beräknas 130 000 kr.

b) För ombyggnad och komplettering beräknas sammanlagt 4 875 000 kr.

Föredraganden

Jag vill inledningsvis erinra om att 3 milj. kr. har anvisats på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 (prop. 1975/76: 25 bil. 12, FiU 1975/76: 14, rskr 1975/76: 93) för yttre underhåll på byggnader som står under direktionens förvaltning.

För att möjliggöra en snabb upprustning och återhämtning av ett bitvis eftersatt inre underhåll av sjukhusets fastigheter bör för nästa budgetår medel tillfälligt beräknas för fastighetsunderhåll utöver vad som följer av den av direktionen tillämpade metoden för beräkning av underhållsmedel. Jag förordar att sammanlagt 10 milj. kr. ställs till förfogande för sådana arbeten nästa budgetår.

Det är angeläget att planeringen av dessa underhållsarbeten samordnas med planeringen av de byggnads- och upprustningsarbeten som bestrids av medel från investeringsanslag under femte huvudtiteln. Jag vill vidare framhålla att medel som beräknas för fastighetsunderhåll ej får användas för ombyggnads- och kompletteringsarbeten. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att i särskilda budgetdirektiv ålägga direktionerna för akademiska och karolinska sjukhusen att inför budgetåret 1977/78 utarbeta sådana underhållsmodeller m. m. för beräkningen av behovet av underhållsmedel som tidigare har förordats av statsmakterna (prop. 1972: 1 bil. 21, FiU 1972: 8, rskr 1972: 51).

Jag har inte beräknat medel för särskilda upprustningsåtgärder inom bostadsbeståndet utöver löpande underhåll.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under karolinska sjukhusets delfond beräknas 11,8 milj. kr. för nästa budgetår.

A 5. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Akademiska sjukhusets delfond

1974/75	Utgift	4 156 316
1975/76	Anvisat	5 174 000
1976/77	Förslag	5 994 000

Byggnadsstyrelsen

Behovet av medel för fastighetsunderhåll beräknas enligt tillämpade regler till 5 994 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under akademiska sjukhusets delfond beräknas 5 994 000 kr. för nästa budgetår.

A 6. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Byggnadsstyrelsens delfond

1974/75	Utgift	189 707 986
1975/76	Anvisat	217 500 000
1976/77	Förslag	252 154 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	68 000 000	+47 000 000	+47 000 000
b) Fastighetsunderhåll	63 000 000	+ 5 000 000	+ 5 000 000
c) Ombyggnad och komplettering	55 000 000	+15 000 000	−25 000 000
d) Förvaltningskostnader	31 500 000	+ 7 654 000	+ 7 654 000
	217 500 000	**+74 654 000**	**+34 654 000**

Byggnadsstyrelsen

a) Den av styrelsen förvaltade lokalytan inom byggnadsstyrelsens delfond uppgick budgetåret 1974/75 till 3 895 000 m² och beräknas uppgå till 4 400 000 m² budgetåret 1975/76 och 4 650 000 m² budgetåret 1976/77. Styrelsen har i successivt ökad omfattning övertagit ansvaret för fastighetsdriften inom dessa lokaler. Andelen beräknas de nämnda budgetåren uppgå till resp. 42 %, 63 % och 64 %. De genomsnittliga driftkostnaderna – exkl. städkostnader – uppgick budgetåret 1974/75 till 30: 20 kr./m². I denna kostnad ingår även kostnader för sådana smärre underhållsarbeten som med fördel utförs av den organisation som svarar för daglig drift och skötsel av fastigheterna. Byggnadsstyrelsen föreslår mot bakgrund av vad som nu har redovisats och med beaktande av ökade energikostnader att 115 milj. kr. beräknas för fastighetsdrift under nästa budgetår i det fastighetsbestånd där styrelsen ombesörjer driften. Detta belopp täcks av hyror som erläggs av myndigheterna.

b) De genomsnittliga underhållskostnaderna för budgetåren 1969/70–1974/75 med den gränsdragning som nämnts i det föregående uppgick inom det av styrelsen förvaltade fastighetsbeståndet till 14: 02 kr./m². Styrelsen föreslår att 68 milj. kr. beräknas för fastighetsunderhåll nästa budgetår.

c) Styrelsen föreslår att 70 milj. kr. anvisas för ombyggnads- och kompletteringsarbeten under budgetåret 1976/77.

Föredraganden

Som jag har redovisat tidigare denna dag vid min anmälan av investeringsanslaget Byggnadsarbeten för statlig förvaltning har medel för större ombyggnadsarbeten beräknats under investeringsanslagen Byggnadsarbeten för statlig förvaltning, Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde samt Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. Med hänsyn härtill bör i staten för nästa budgetår under delposten till ombyggnad och komplettering tas upp endast ett belopp av 30 milj. kr.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under byggnadsstyrelsens delfond beräknas 252 154 000 kr. för nästa budgetår.

A 7. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Generaltullstyrelsens delfond

1974/75	Utgift	382 762
1975/76	Anvisat	344 000
1976/77	Förslag	395 000

Generaltullstyrelsen

Behovet av medel till fastighetsunderhåll beräknas enligt gällande regler till 305 000 kr. För fastighetsskatter beräknar styrelsen därutöver 20 000 kr. För vissa arbeten utöver löpande underhåll föreslår styrelsen 70 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar att till reparations- och underhållskostnader m. m. under generaltullstyrelsens delfond beräknas 395 000 kr. för nästa budgetår.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

De tillgångar som är bokförda på statens allmänna fastighetsfond skrivs av enligt vissa allmänna grunder. Avskrivningstiden är 60 år i normalfall och 40 år i fråga om byggnader för vilka ett extraordinärt avskrivningsbehov anses föreligga (bl. a. kriminalvårdsanstalter, sjukhus, forskningsinstitutioner och skolor). Grundavskrivning sker i det förra fallet med 25 % och i det senare med 50 %. Avskrivningen skall i båda fallen fullföljas genom en årlig avsättning till värdeminskningskonto, beräknad till 1,25 %. För grundavskrivningen anvisas anslag på statsbudgetens driftbudget under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Medel till den årliga avsättningen till värdeminskningskonto förs upp på fastighetsfondens stat. Den årliga avsättningen påbörjas först under andra budgetåret efter det då byggnaden har färdigställts.

I enlighet med angivna grunder har riksrevisionsverket vid den slutliga

beräkningen av årsavskrivningen för budgetåret 1975/76 tagit upp denna till 66 029 392 kr.

Vid beräkningen av det belopp, som skall tas upp för avsättning till värdeminskningskonto på allmänna fastighetsfondens stat för nästa budgetår, bör till de fastställda årsavskrivningarna för innevarande budgetår läggas beloppet av den årliga avskrivningen på färdiga byggnader som har tillkommit under budgetåret 1974/75. I övrigt bör vid beräkningen hänsyn tas till de avskrivningsbelopp som faller bort på grund av slutförda årsavskrivningar. Riksrevisionsverket har beräknat avsättningsbeloppet för budgetåret 1976/77 till 76 645 000 kr. I beloppet ingår, inom byggnadsstyrelsens delfond, 10 milj. kr. utgörande beräknade rundradioavgiftsmedel för avskrivningar av investeringar i radio- och televisionshus. Motsvarande belopp har tagits upp som inkomst under posten Diverse inkomster. Fördelningen av det sammanlagda avskrivningsbeloppet på de olika delfonderna framgår av bilagan. Jag har inget att erinra mot de sålunda beräknade beloppen.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.

C 2. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Kriminalvårdsstyrelsens delfond

1974/75	Utgift	510 380
1975/76	Anvisats	800 000
1976/77	Förslag	800 000

I enlighet med förslag av kriminalvårdsstyrelsen förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under kriminalvårdsstyrelsens delfond beräknas 800 000 kr. för nästa budgetår.

C 3. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Beskickningsfastigheternas delfond

1974/75	Utgift	23 240 931
1975/76	Anvisat	27 200 000
1976/77	Förslag	30 750 000

Byggnadsstyrelsen

Posten bör föras upp med 30 900 000 kr. Styrelsen har därvid beräknat 2,5 milj. kr. för nya förhyrningar, inkl. inredning samt inköp av bostadsrätter.

Föredraganden

Jag räknar med att helårskostnaderna för nya förhyrningar och inköp av bostadsrätter skall vara oförändrade jämfört med innevarande budgetår. Jag förordar att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under beskickningsfastigheternas delfond beräknas 30 750 000 kr.

C 4. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Karolinska sjukhusets delfond

1974/75	Utgift	1 877 539
1975/76	Anvisat	2 300 000
1976/77	Förslag	2 000 000

I enlighet med förslag av direktionen för karolinska sjukhuset förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under karolinska sjukhusets delfond beräknas 2 milj. kr. för nästa budgetår.

C 5. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Akademiska sjukhusets delfond

1974/75	Utgift	—
1975/76	Anvisat	1 000
1976/77	Förslag	1 000

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under akademiska sjukhusets delfond beräknas ett formellt belopp av 1 000 kr. för nästa budgetår.

C 6. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Byggnadsstyrelsens delfond

1974/75	Utgift	336 707 555
1975/76	Anvisat	285 000 000
1976/77	Förslag	360 000 000

Byggnadsstyrelsen

Den av byggnadsstyrelsen förhyrda lokalytan uppgick vid ingången av innevarande budgetår till ca 1 650 000 m², vilken vid utgången av nästa budgetår beräknas ha minskat till ca 1 580 000 m². Ersättnings- och nyanskaffning av inhyrda lokaler pågår kontinuerligt. Ersättningsanskaffningen beräknas årligen uppgå till ca 10 % av det inhyrda lokalbeståndet.

Erforderligt belopp för budgetåret 1976/77 har beräknats till 360 milj. kr. Häri ingår de uppskattade utgifterna för ändringsarbeten i de förhyrda lokalerna.

Föredraganden

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under byggnadsstyrelsens delfond beräknas 360 milj. kr. för nästa budgetår.

C 7. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Generaltullstyrelsens delfond

1974/75	Utgift	11 227 897
1975/76	Anvisat	11 500 000
1976/77	Förslag	11 540 000

Generaltullstyrelsen

Posten bör tas upp med 11 540 000 kr. Förändringen hänför sig till ökning av hyrorna för befintliga lokaler (+317 000 kr.) och hyror för tillkommande lokaler (+332 000 kr.) samt frånträdande av lokaler (−609 000 kr.).

Föredraganden

I enlighet med generaltullstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under generaltullstyrelsens delfond beräknas 11 540 000 kr. för nästa budgetår.

Inkomster

A. Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter

Lokalhyror bestrids från statsmyndigheternas myndighetsanslag eller i förekommande fall från sakanslag. Hyran skall efter särskild debiteringsuppgift från fastighetsfondförvaltande myndighet tillgodoföras denna inkomstpost under de skilda delfonderna av statens allmänna fastighetsfond. För flertalet av de fastigheter som redovisas under slottsbyggnadernas delfond täcker hyresintäkterna inte kostnaderna. Ett särskilt ersättningsanslag måste därför anvisas på statsbudgetens driftbudget för att balans skall erhållas i staten. Jag har tidigare denna dag vid min anmälan av sjunde huvudtiteln beräknat detta tillskott till 7 589 000 kr. för nästa budgetår.

Principer för beräkning av hyror för statliga fastigheter har tidigare redovisats för riksdagen (prop. 1970: 1 bil. 2 punkt 5, SU 1970: 15, rskr 1970: 15). Syftet med beräkningsprinciperna är att hyrorna skall återspegla de verkliga kostnaderna och anpassas till marknadsmässiga förhållanden.

För vissa fastigheter där byggnadsstyrelsen svarar för fastighetsdriften inkluderas driftkostnaderna i lokalhyrorna.

Enligt nu föreliggande beräkningar kommer ersättningar för lokaler som upplåts till statsmyndigheter för nästa budgetår att uppgå till sammanlagt 1 277 307 000 kr. Jag förordar att posten Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter för budgetåret 1976/77 förs upp med detta belopp och med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan.

B. Hyror och arrenden för lokaler och markområden som upplåts till enskilda

Förvaltningsmyndigheterna har för budgetåret 1976/77 beräknat denna inkomstpost efter samma grunder som för innevarande budgetår. Jag godtar myndigheternas beräkningar och förordar att posten för nästa budgetår förs upp med 49 294 000 kr. med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan.

C. Diverse inkomster

Under denna inkomstpost godtar jag förvaltningsmyndigheternas förslag och förordar att posten förs upp med sammanlagt 14 009 000 kr. för nästa budgetår med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan. Häri ingår under byggnadsstyrelsens delfond 10 milj. kr. utgörande beräknade rundradioavgiftsmedel för avskrivningar av investeringar i radio- och televisionshus.

Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget

För samtliga delfonder utom slottsbyggnadernas delfond tas överskottet upp med belopp som motsvarar skillnaden mellan de beräknade inkomsterna och utgifterna. Med tanke på arten av de fastigheter som redovisas på slottsbyggnadernas delfond uppställs inte något förräntningskrav på denna delfond. Som överskott tas där upp endast ett formellt belopp av 1 000 kr.

Med de av mig förordade beloppen under de olika inkomst- och utgiftsposter för vilka jag nu har redogjort skulle i staten för statens allmänna fastighetsfond för nästa budgetår uppkomma ett överskott om 544 247 000 kr. Det innebär en ökning med 38 061 000 kr. i förhållande till den för innevarande budgetår fastställda staten. Överskottet på statens allmänna fastighetsfond redovisas i statsbudgeten bland driftbudgetens inkomster under rubriken Inkomster av statens kapitalfonder (B III).

Överskottets fördelning på de olika delfonderna framgår av bilagan.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna förslaget till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1976/77 (bilaga 22.1).

Bilaga 22. 1

FÖRSLAG TILL STAT FÖR STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND FÖR BUDGETÅRET 1976/77

Inkomster

A. Ersättning för lokaler som upplåts till statsmyndigheter		
1. Slottsbyggnadernas delfond	8 000 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	29 000 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	54 930 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	49 500 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	23 813 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	1 100 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	12 064 000	1 277 307 000
B. Hyror och arrenden för lokaler och markområden som upplåts till enskilda		
1. Slottsbyggnadernas delfond	1 700 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	2 099 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	800 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	4 500 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	40 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	195 000	49 294 000
C. Diverse inkomster		
1. Slottsbyggnadernas delfond	101 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	1 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	1 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	1 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	1 904 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	12 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	1 000	14 009 000
	Summa kr.	**1 340 610 000**

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.		
1. Slottsbyggnadernas delfond, *förslagsvis*	9 800 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	19 819 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	14 665 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	11 800 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	5 994 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	252 154 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	395 000	314 627 000
B. Avsättning till värdeminskningskonto		
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	3 925 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	1 273 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	3 139 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	6 592 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	61 641 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond, *förslagsvis*	75 000	76 645 000

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.		
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	800 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	30 750 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	2 000 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	1 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	360 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond, *förslagsvis*	11 540 000	405 091 000
Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget		
1. Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	6 556 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	9 043 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	37 062 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	13 130 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	478 205 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	250 000	544 247 000
	Summa kr.	**1 340 610 000**

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1975

Försvarets fastighetsfond

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Holmqvist

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser stat för försvarets fastighetsfond

Översikt av fastighetsfondens ställning m. m.

Försvarets fastighetsfond är en kapitalfond för redovisning av byggnader, anläggningar och mark som disponeras för militära ändamål. Fonden omfattar övnings- och skjutfält, kasern- och befästningsanläggningar, flygfält, förråd m. m. Försvarets fastighetsfond är uppdelad på tre delfonder, nämligen befästningars delfond, kasernbyggnaders delfond och försvarets forskningsanstalts delfond.

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter liksom dess kapitalbehållning redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av riksdagen. Fonden är konstruerad som en produktiv fond. Fondens överskott redovisas under särskild titel på statsbudgetens inkomstsida. Inkomsterna erhålls dels genom hyresinkomster för lokaluppläteise till myndigheter och enskilda m. fl. inkomster, dels genom anslag till iståndsättning av befästningar och kaserner.

Av riksrevisionsverkets utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1974/75 framgår att fondens ställning den 30 juni 1975 var följande (milj. kr.).

	Befästningars delfond	Kasernbyggnaders delfond	Försvarets forskningsanstalts delfond	Summa
Tillgångar				
Fast egendom	3 562,6	2 954,1	94,8	6 611,5
Fordringar hos andra fonder	4,3	1,2	0,8	6,3
Övriga fordringar	-	166,8	-	166,8
Summa tillgångar	3 566,9	3 122,1	95,6	6 784,6

	Befästningars delfond	Kasernbyggnaders delfond	Försvarets forskningsanstalts delfond	Summa
Skulder				
Avskrivningskonton	3 351,0	1 712,2	59,8	5 123,0
Diverse medel	4,3	1,2	0,8	6,3
Summa skulder	3 355,3	1 713,4	60,6	5 129,3
Kapitalbehållning	211,6	1 408,7	35,0	1 655,3

I förhållande till fondens ställning den 1 juli 1974 innebär de redovisade beloppen en ökning av värdet av den fasta egendomen (brutto) med 266,4 milj. kr. Nettoökningen av fondens kapital under budgetåret 1974/75 uppgår till 44,3 milj. kr.

Utfallet av staten för fastighetsfonden för budgetåret 1974/75 framgår av en sammanställning som finns intagen i riksrevisionsverkets budgetredovisning. Enligt denna har fondens överskott uppgått till 144,7 milj. kr.

Den för budgetåret 1975/76 fastställda staten för fastighetsfonden balanserar på ett belopp av 478,8 milj. kr. Inkomsterna beräknas till detta belopp medan utgifterna och överskottet beräknas till 348,4 resp. 130,4 milj. kr.

Fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen har avgett förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1976/77. Riksrevisionsverket har yttrat sig över förslagen.

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1976/77

Staten för försvarets fastighetsfond skall enligt beslut av 1948 års riksdag ta upp följande titlar, nämligen på *inkomstsidan* A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler, B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden, C. Inkomster av övnings- och skjutfält och D. Diverse inkomster samt på *utgiftssidan* A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden samt *Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget*. Inkomsterna resp. utgifterna under de angivna titlarna skall tas upp särskilt för de olika delfonderna.

Det förslag till stat för försvarets fastighetsfond som läggs fram i det följande torde få fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 23.1*.

Förslaget slutar på ett belopp av 553 486 000 kr., vilket innebär en ökning av omslutningen med 74 701 000 kr. Reparations- och underhållskostna-

derna förutses öka med 59 730 000 kr. Avsättningen till värdeminskningskontot förutses öka med 4 167 000 kr. och hyres- och arrendeutgifterna med 2 812 000 kr. Överskottet beräknas öka med 7 992 000 kr. I fråga om inkomster utom de under posten Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler förutses en ökning med 1 175 000 kr. Posten till ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler förutses öka med 73 526 000 kr.

Vid beräkning av de olika posterna tar jag först upp fondens utgifter till behandling.

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

För objekt som redovisas på *befästningars delfond* utom flygfält, för vilka särskilda regler gäller, skall underhållskostnaderna enligt prop. 1948:157 beräknas i förhållande till anläggningsvärdet. Därvid skall en underhållskvot på anläggningsvärdet den 1 juli 1946 tillämpas. Enligt riksdagens beslut (SU 1951:61, rskr 1951:110) i anledning av prop. 1951:88 är underhållskvoten 0,6 % vid 1946 års prisnivå. Denna procentsats räknas för varje år om till gällande prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex. Underhållskvoten för år 1975 är 3,61 %. För iståndsättning av befästningar m. m., för underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter, för skatter och för underhåll av enskilda vägar anvisas dessutom särskilda medel.

I enlighet med vad som anfördes i prop. 1960:1 (bil. 22) skall underhållskostnaderna för flygfälten beräknas i relation till anläggningsvärdet. För flygfälten med rullbanor och andra anordningar som är omedelbart avsedda för flygverksamheten skall därvid tillämpas en underhållskvot av 1,2 % av anläggningsvärdet den 1 juli 1946. Underhållskvoten räknas om till gällande prisnivå med hjälp av fortifikationsförvaltningens flygfältsindex. Underhållskvoten för år 1975 är 5,45 %. För iståndsättning av flygfält anvisas dessutom särskilda medel.

För byggnader m. m. som redovisas på *kasernbyggnaders delfond* och *försvarets forskningsanstalts delfond* beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll, med vissa i det följande angivna undantag, i enlighet med de principer som angetts i prop. 1945:180 och prop. 1970:1 (bil. 22). I överensstämmelse härmed beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll till viss procent av den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till 1935 års prisnivå. Byggnadsbeståndet delas därvid upp i tre grupper. Den första gruppen – äldre byggnader – omfattar byggnader som har färdigställts före den 1 juli 1938. Dessa byggnader redovisas i fastighetsfonden på grundval av särskild värdering. Den andra och den tredje gruppen – nyare byggnader – omfattar byggnader som har färdigställts efter nämnda datum och som har varit i bruk längre resp. kortare tid än nio år. Nyare byggnader redovisas i fastighetsfonden med sitt anskaffningsvärde. Underhållsmedel beräknas första gången för andra budgetåret efter det budgetår un-

der vilket byggnaden har färdigställts. För byggnader som tillhör den första gruppen skall enligt beslut av 1961 års riksdag (jfr prop. 1961:59 s. 17) tillämpas en grundunderhållskvot av 1,2 % vid 1935 års underhållskostnadsnivå. Underhållskvoten vid denna prisnivå utgör i andra och tredje grupperna 0,8 resp. 0,4 %. Omräknade till 1975 års prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex (basår 1963), som per den 1 april 1975 har fastställts till 227, är underhållskvoterna i första gruppen 11,7 % samt i andra och tredje grupperna 7,8 resp. 3,9 %. Utöver de procentuellt beräknade underhållsmedlen anvisas särskilda medel för arbeten av större omfattning (iståndsättningsarbeten) samt för skatter och för underhåll av enskilda vägar.

Från den procentuella beräkningsmetoden undantas övnings- och skjutfälten i enlighet med vad som anfördes i prop. 1948:157. Underhållsmedel för dessa skall fastställas efter uppskattning för varje särskilt budgetår och medel för ändamålet anvisas på särskild delpost.

Vid beräkningen av de procentberäknade underhållskostnaderna för nästa budgetår har myndigheterna utgått från de byggnadsvärden som fanns redovisade på delfonderna den 30 juni 1975.

A 1. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Befästningars delfond

1974/75	Utgift	85 787 304
1975/76	Anvisat	91 695 000
1976/77	Förslag	107 290 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredragandena
a) Löpande reparation och underhåll av befästningar m. m.	60 705 000	+ 6 355 000	+ 6 247 000
b) Iståndsättning av befästningar m. m.	10 320 000	+ 6 830 000	+ 6 830 000
c) Underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m.	300 000	–	–
d) Skatter	100 000	–	
e) Underhåll av enskilda vägar	1 480 000	+ 65 000	
f) Underhåll av flygfält m. m.	17 290 000	+ 2 030 000	+ 2 018 000
g) Iståndsättning av flygfält	1 500 000	+ 500 000	+ 500 000
	91 695 000	+15 780 000	+15 595 000

Fortifikationsförvaltningen

a) Medelsbehovet för löpande reparation och underhåll av befästningar m. m. beräknas enligt följande. Det per den 30 juni 1975 bokförda byggnadsvärdet (utom för flygfält) var 2 806 313 873 kr. Från detta byggnadsvärde skall dras utbetalningar för ännu inte färdigställda anläggningar, 11 550 000

kr. Omräknad till 1946 års byggnadskostnadsnivå blir återstoden 1 652 536 000 kr. Detta byggnadsvärde skall användas vid beräkningen av underhållsmedel. Förvaltningen beräknar medelsbehovet enligt i det föregående angivna grunder till (3,61 % x 1 652 536 000) 59 656 550 kr.

För det ökade underhållsbehov som fredsanvändningen av vissa anläggningar medför (jfr prop. 1973:1 bil. 22 s. 5) bör beloppet räknas upp med 4 milj. kr.

Behovet av att reparera den östra fästningsmuren vid Varbergs fästning har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1975:1 (bil. 23 s. 5). Första etappen av reparationsarbetena pågår. Kostnaderna för att slutföra reparationsarbetena genom att i en andra etapp bygga upp den rasade muren beräknas till 3 405 000 kr. Detta belopp är så stort att det inte kan rymmas inom ramen för de procentuellt beräknade underhållsmedlen utan att allvarligt inkräkta på utrymmet för underhåll av de egentliga befästningsanläggningarna. De procentuellt beräknade medlen bör därför räknas upp med ytterligare 3 405 000 kr.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för nästa budgetår under delposten till (59 656 550 + 4 000 000 + 3 405 000) avrundat 67 060 000 kr. eller 6 355 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

b) För iståndsättning av befästningar m. m. beräknar förvaltningen i enlighet med de programansvarigas anslagsframställningar för anslagen Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner samt Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner medelsbehovet för nästa budgetår till 17 150 000 kr. eller 6 830 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Det föreslagna beloppet avses för följande ändamål.

Arméförband

1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	**350 000**

Marinförband

1. Delprogram 2.1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	1 100 000
2. Ombyggnad av vissa anläggningar för kustartilleribatterier	1 200 000
3. Delprogram 2.6. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	1 700 000
	4 000 000

Flygvapenförband

1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	**1 500 000**

Central och högre regional ledning

1. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 6,7 milj. kr.)	4 000 000
2. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 2,5 milj. kr.)	1 300 000
3. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 11,2 milj. kr.)	4 700 000
4. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	800 000
	10 800 000

Gemensamma myndigheter och funktioner

1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	**500 000**
Totalt	**17 150 000**

Motiveringar lämnas under anslagen till iståndsättning av befästningar och kaserner i prop. 1975/76:100 (bil. 6, anslagen B 3, C 3, D 3, E 8 och F 23).

c) För underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m. beräknar förvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 300 000 kr.

d) För skatter beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 100 000 kr.

e) För underhåll av enskilda vägar räknar förvaltningen med ett medelsbehov av 1 545 000 kr. eller 65 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

f) Förvaltningen beräknar medelsbehovet för underhåll av flygfält m. m. enligt följande.

Det per den 30 juni 1975 bokförda anläggningsvärdet var 710 097 072 kr. Från detta värde skall dras dels anläggningsvärdena, sammanlagt 35 900 178 kr., för vissa flygfält m. m. som f. n. inte används och inte heller underhålls (jfr prop. 1960:1 bil. 22 s. 15), dels anläggningsvärdena för färdigställda reservvägbaser, 14 002 330 kr., dels utbetalningar för ännu inte färdigställda objekt, 3 325 000 kr. Omräknad till 1946 års byggnadskostnadsnivå blir återstoden 347 153 221 kr. Detta anläggningsvärde skall användas vid beräkningen av underhållsmedel. Förvaltningen beräknar enligt i det föregående angivna grunder medelsbehovet till (5,45 % × 347 153 221) avrundat 18 920 000 kr.

För underhåll av tekniskt komplicerad flygfältsmateriel (jfr prop. 1966:32 s. 20) bör beloppet räknas upp med 400 000 kr.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för nästa budgetår under delposten till (18 920 000 + 400 000) 19 320 000 kr. eller 2 030 000 kr. mer

än för innevarande budgetår.

g) För iståndsättning av flygfält beräknar förvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till 2 milj. kr. eller 500 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Medlen är avsedda för iståndsättning av fälthangarer. Motivering lämnas under anslaget Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner i prop. 1975/76:100 (bil. 6).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att under befästningars delfond till reparations- och underhållskostnader m. m. beräknas 107 290 000 kr.

A 2. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Kasernbyggnaders delfond

1974/75	Utgift	192 697 070
1975/76	Anvisat	187 823 000
1976/77	Förslag	231 579 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	72 793 000	+ 9 736 000	+ 9 636 000
b) Underhåll och iordningställande av övnings- och skjutfält m. m.	17 500 000	+ 500 000	–
c) Iståndsättning av byggnader m. m.	95 830 000	+34 120 000	+34 120 000
d) Skatter	1 000 000	–	
e) Underhåll av enskilda vägar	700 000	-	–
	187 823 000	+44 356 000	+ 43 756 000

Fortifikationsförvaltningen

a) Det per den 30 juni 1975 bokförda byggnadsvärdet var 2 539 101 354 kr. Detta värde fördelar sig på äldre byggnader och nyare byggnader enligt följande sammanställning.

	Äldre byggnader	Nyare byggnader
I huvudboken redovisat byggnadsvärde (2 539 101 354 kr.)	320 735 035	2 218 366 319
Avgår		
a) Värdet av till Norrbottens läns landsting överlämnade byggnader	2 198 150	4 157 945
b) Utbetalningar för ännu inte färdigställda byggnadsobjekt		83 330 470
Byggnadsvärde att användas vid procentuell beräkning av underhållsmedel	318 536 885	2 130 877 904

Det på detta vis framräknade byggnadsvärdet för nyare byggnader (2 130 877 904 kr.) har reducerats till 1935 års prisnivå.

Den procentberäknade delen av delposten har beräknats till 79 328 758 kr. enligt följande sammanställning.

	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års prisniva	Indexkorrigerad underhållsprocent	Reparationsmedel
Äldre byggnader	318 536 885	11,7	37 268 816
Nyare byggnader över 9 år	450 803 162	7,8	35 162 647
Nyare byggnader under 9 år	176 853 706	3,9	6 897 295
			79 328 758

Vid armén finns f. n. ca 2 000 baracker som har anskaffats under andra världskriget. Dessa är i allmänhet inte i så gott skick att de enligt förvaltningens mening bör värderas in i fastighetsfonden. Detsamma gäller ett antal baracker vid flygfälten och ett antal krigsbromaterielförråd som tillförts från försvarets materielverk. På grund av lokalbrist behövs de emellertid t. v. för förläggnings- och förrådsändamål m. m. För underhåll av barackerna beräknar förvaltningen för nästa budgetår ett oförändrat medelsbehov av 1,3 milj. kr.

På vissa nya övningsområden finns ett stort antal byggnader som ännu inte har kunnat värderas in i fastighetsfonden. För oundgängligen nödvändigt yttre underhåll av dessa byggnader beräknas för nästa budgetår ett medelsbehov av 1,9 milj. kr. eller 100 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. till (79 328 758 + 1 300 000 + 1 900 000) avrundat 82 529 000 kr.

b) Utgifterna under delposten Underhåll och iordningställande av övnings- och skjutfält m. m. beräknas till 18 milj. kr. eller 500 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Av beloppet avses 9 milj. kr. för underhåll

och 9 milj. kr. för iordningställande av övnings- och skjutfält m. m.

c) Under delposten Iståndsättning av byggnader m. m. beräknar förvaltningen i enlighet med de programansvarigas anslagsframställningar för anslagen Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner samt Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner medelsbehovet för nästa budgetår till 129 950 000 kr. eller 34 120 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

För fortsatta arbeten med upprustning av kasernbeståndet tas 48,7 milj. kr. upp för nästa budgetår, vilket är 13 650 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Möjligheterna att förverkliga kasernrenoveringsprogrammet påverkas av många ovissa faktorer, bl. a. arbetsmarknadsförhållandena och möjligheterna att utrymma de kaserner som skall renoveras. Renoveringsprogrammet bör därför inte låsas i detalj utan ges en viss flexibilitet. Av detta skäl har förvaltningen fört samman kasernrenoveringarna under en punkt för varje försvarsgren. Av samma skäl har förvaltningen fört samman medelsbehovet för iståndsättning av arméns matinrättningar och sjukhus under var sin punkt. Beslut om vilka objekt som skall sättas i gång anses böra anstå till dess att det fortsatta planeringsarbetet har visat för vilka objekt förutsättningar för igångsättning föreligger.

Det belopp av 129 950 000 kr. som tas upp under delposten Iståndsättning av byggnader m. m. avses för följande ändamål.

Arméförband	
1. Kasernrenoveringar	27 500 000
2. Iståndsättning av matinrättningar	14 000 000
3. Iståndsättning av sjukhus	4 000 000
4. Iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar	4 500 000
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	14 650 000
6. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	12 000 000
	76 650 000
Marinförband	
1. Kasernrenoveringar	13 200 000
2. ÖrlB S. Ombyggnad av cisternskjulet (totalkostnad 2,5 milj. kr.)	1 500 000
3. ÖrlB S. Ombyggnad av en stabsbyggnad (totalkostnad 3,2 milj. kr.)	1 600 000

4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	1 800 000
5. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	1 900 000
	20 000 000

Flygvapenförband

1. Kasernrenoveringar	8 000 000
2. F 16. Ombyggnad av en flygverkstad (totalkostnad 4,9 milj. kr.)	2 500 000
3. Ursvik. Ombyggnad av en verkstadsbyggnad till lokaler för mellersta telecservicebasen (totalkostnad 3,6 milj. kr.)	1 600 000
4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	8 000 000
5. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	5 000 000
	25 100 000

Central och högre regional ledning

1. Delprogram 4.1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	500 000
2. Delprogram 4.2. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	100 000
3. Delprogram 4.3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	400 000
4. Delprogram 4.4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	400 000
5. Delprogram 4.5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, tekniska försörjningsanordningar m. m.	2 200 000
	3 600 000

Gemensamma myndigheter och funktioner

1. Delprogram 5.4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	900 000
2. Delprogram 5.6. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, tekniska försörjningsanordningar m. m.	1 400 000
3. Delprogram 5.7. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	500 000
4. Delprogram 5.10. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	500 000
5. Delprogram 5.14. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	200 000

6. Delprogram 5.15. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	300 000
7. Delprogram 5.16. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	800 000
	4 600 000
Totalt	**129 950 000**

Motiveringar lämnas under anslagen till iståndsättning av befästningar och kaserner i prop. 1975/76:100 (bil. 6, anslagen B 3, C 3, D 3, E 8 och F 23).

d) Under delposten Skatter beräknas för nästa budgetår ett oförändrat medelsbehov av 1 milj. kr.

e) Förvaltningen beräknar medelsbehovet för nästa budgetår under delposten Underhåll av enskilda vägar till oförändrat 700 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att under kasernbyggnaders delfond till reparations- och underhållskostnader m. m. beräknas 231 579 000 kr. Jag har därvid räknat med ett oförändrat belopp av 1,8 milj. kr. för underhåll av byggnader som är belägna på nya övningsfält och som inte har värderats in i fastighetsfonden.

A 3. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Försvarets forskningsanstalts delfond

1974/75	Utgift	1 455 325
1975/76	Anvisat	1 947 000
1976/77	Förslag	2 326 000

	1975/76	Beräknad ändring 1976/77	
		Byggnadsstyrelsen	Föredraganden
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	1 747 000	+379 000	+379 000
b) Istandsättningsarbeten m. m.	200 000	-	-
	1 947 000	**+379 000**	**+379 000**

Byggnadsstyrelsen

a) Det per den 30 juni 1975 bokförda byggnadsvärdet var 89 838 022 kr., varav 4 049 150 kr. för äldre byggnader och 85 788 872 kr. för nyare byggnader.

Medelsbehovet för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. har, sedan värdet av nyare byggnader reducerats till 1935 års prisnivå, beräknats till avrundat 2 126 000 kr. enligt följande sammanställning.

	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års prisnivå	Indexkorrigerad underhållsprocent	Reparationsmedel
Äldre byggnader	4 049 150	11.7	473 750
Nyare byggnader över 9 år	20 132 412	7.8	1 570 328
Nyare byggnader under 9 år	2 104 141	3.9	82 061
			2 126 139

b) För iståndsättningsarbeten m. m. beräknar styrelsen medelsbehovet för nästa budgetår till 200 000 kr. Medlen avses för ombyggnad av äldre laboratorier m. m. samt för ändrings- och inredningsarbeten föranledda av forskningsförsök.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att under försvarets forskningsanstalts delfond till reparations- och underhållskostnader m. m. beräknas 2 326 000 kr.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

De tillgångar som är bokförda på försvarets fastighetsfond skrivs av enligt vissa allmänna grunder. För tillgångar som består av mark sker ingen avskrivning alls. För objekt på befästningars delfond sker grundavskrivning med 100 % vid anskaffningstillfället. I övrigt sker grundavskrivning med 50 % utom för förvaltningsbyggnader för vilka grundavskrivning sker med 25 %. Avskrivningstiden är 40 år i normalfall och 60 år för förvaltningsbyggnader.

För grundavskrivningen anvisas anslag på statsbudgetens driftbudget under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Medel till den årliga avsättningen till värdeminskningskonto förs upp på fastighetsfondens stat. Den årliga avsättningen påbörjas under andra budgetåret efter det då byggnaden färdigställts.

B 1. Avsättning till värdeminskningskonto: Befästningars delfond

1974/75	Utgift	6 300 211
1975/76	Anvisat	6 300 000
1976/77	Förslag	6 635 000

Fortifikationsförvaltningen

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet till 6 635 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till avsättning till värdeminskningskonto under befästningars delfond beräknas 6 635 000 kr.

B 2. Avsättning till värdeminskningskonto: Kasernbyggnaders delfond

1974/75	Utgift	21 452 616
1975/76	Anvisat	20 420 000
1976/77	Förslag	24 250 000

Fortifikationsförvaltningen

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet till 24 250 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till avsättning till värdeminskningskonto under kasernbyggnaders delfond beräknas 24 250 000 kr.

B 3. Avsättning till värdeminskningskonto: Försvarets forskningsanstalts delfond

1974/75	Utgift	1 031 985
1975/76	Anvisat	1 026 000
1976/77	Förslag	1 028 000

Byggnadsstyrelsen

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet till 1 095 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med förslag av riksrevisionsverket att till avsättning till värdeminskningskonto under försvarets forskningsanstalts delfond beräknas 1 028 000 kr.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.

C 1. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden: Befästningars delfond

1974/75	Utgift	5 435 678
1975/76	Anvisat	6 050 000
1976/77	Förslag	6 400 000

Fortifikationsförvaltningen

Medelsbehovet under denna post för nästa budgetår beräknas till 6,4 milj. kr. eller 350 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Av det föreslagna beloppet avses 4,6 milj. kr. för förhyrning av drivmedelsanläggningar, 470 000 kr. för andra förhyrningar, 1,1 milj. kr. för arrenderingar och 230 000 kr. för utgifter i samband med förhyrningar.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden under befästningars delfond beräknas 6,4 milj. kr.

C 2. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden: Kasernbyggnaders delfond

1974/75	Utgift	33 183 326
1975/76	Anvisat	33 000 000
1976/77	Förslag	35 000 000

Fortifikationsförvaltningen

Medelsbehovet under denna post för nästa budgetår beräknas till 35 milj. kr. eller 2 milj. kr. mer än för innevarande budgetår. Av det föreslagna beloppet avses 29 milj. kr. för hyresutgifter, 800 000 kr. för arrendeutgifter och 5,2 milj. kr. för utgifter i samband med förhyrningar.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden under kasernbyggnaders delfond beräknas 35 milj. kr.

C 3. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden: Försvarets forskningsanstalts delfond

1974/75	Utgift	614 151
1975/76	Anvisat	170 000
1976/77	Förslag	632 000

Byggnadsstyrelsen

För nästa budgetår beräknas de sammanlagda hyreskostnaderna till 632 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden under försvarets forskningsanstalts delfond beräknas 632 000 kr.

D. Överskott

D 1. Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget: Befästningars delfond

1974/75	Utgift	16 402 291
1975/76	Anvisat	22 050 000
1976/77	Förslag	21 515 000

Fortifikationsförvaltningen

För att få balans i staten bör 21 330 000 kr. tas upp under denna post för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar att till överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget under befästningars delfond beräknas 21 515 000 kr.

D 2. Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget: Kasernbyggnaders delfond

1974/75	Utgift	120 922 432
1975/76	Anvisat	100 624 000
1976/77	Förslag	109 298 000

Fortifikationsförvaltningen

För att få balans i staten bör 108 698 000 kr. tas upp under denna post för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar att till överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget under kasernbyggnaders delfond beräknas 109 298 000 kr.

D 3. Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget: Försvarets forskningsanstalts delfond

1974/75	Utgift	7 363 865
1975/76	Anvisat	7 680 000
1976/77	Förslag	7 533 000

Byggnadsstyrelsen

För att få balans i staten bör 7 466 000 kr. tas upp under denna post för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med förslag av riksrevisionsverket att till överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget under försvarets forskningsanstalts delfond beräknas 7 533 000 kr.

Inkomster

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler

Under denna rubrik redovisar fortifikationsförvaltningen de belopp som tillförs befästningars och kasernbyggnaders delfonder dels i form av ersättning för av myndigheterna disponerade lokaler, anläggningar och markområden, dels i form av anslag för iståndsättning av befästningar och kaserner. Vidare redovisar byggnadsstyrelsen under rubriken det belopp som tillförs försvarets forskningsanstalts delfond.

Lokalhyror

Fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen beräknar den ersättning som statsmyndigheterna skall erlägga i form av lokalhyror till sammanlagt 373 736 000 kr. Av detta belopp skall 119 540 000 kr. tillföras befästningars

delfond, 242 677 000 kr. kasernbyggnaders delfond och 11 519 000 kr. försvarets forskningsanstalts delfond. Behovet av medel för lokalhyror har tagits upp av de nyttjande myndigheterna i deras anslagsframställningar.

Iståndsättningsanslag

Anslag	I prop. 1975/76:100 (bil. 6) föreslagna belopp för 1976/77	Härav skall följande belopp tillföras	
		Befästningars delfond	Kasernbyggnaders delfond
B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	77 000 000	350 000	76 650 000
C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	24 000 000	4 000 000	20 000 000
D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	28 600 000	3 500 000	25 100 000
E 8. Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner	14 400 000	10 800 000	3 600 000
F 23. Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner	5 100 000	500 000	4 600 000
	149 100 000	19 150 000	129 950 000

Beträffande försvarets forskningsanstalts delfond ingår täckning för de beräknade utgifterna för iståndsättningsarbeten m. m. i de lokalkostnader för forskningsanstalten som byggnadsstyrelsen har beräknat.

Fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen tar alltså under posten Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler sammanlagt upp (373 736 000 + 149 100 000) 522 836 000 kr., varav 138 690 000 kr. under befästningars delfond, 372 627 000 kr. under kasernbyggnaders delfond och 11 519 000 kr. under försvarets forskningsanstalts delfond.

Jag godtar fortifikationsförvaltningens och byggnadsstyrelsens beräkningar och förordar att till ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler beräknas 522 836 000 kr.

B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och arrenderade markområden

Inkomsterna för nästa budgetår under denna post beräknar jag i likhet med fortifikationsförvaltningen till 10,6 milj. kr. Detta innebär en ökning med 1 050 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Av de beräknade inkomsterna hänför sig 600 000 kr. till befästningars delfond och 10 milj. kr. till kasernbyggnaders delfond.

C. Inkomster av övnings- och skjutfält

I likhet med fortifikationsförvaltningen beräknar jag inkomsterna av övnings- och skjutfält till 7,8 milj. kr. eller 500 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Av de beräknade inkomsterna hänför sig 300 000 kr. till befästningars delfond och 7,5 milj. kr. till kasernbyggnaders delfond.

D. Diverse inkomster

Inkomsterna för nästa budgetår under denna post beräknar jag i likhet med fortifikationsförvaltningen till 12 250 000 kr., varav 2 250 000 kr. under befästningars delfond och 10 milj. kr. under kasernbyggnaders delfond. Under kasernbyggnaders delfond har därvid tagits upp även de ränteinkomster som beräknas uppkomma med anledning av försäljningen av vissa delar av Järvafältet. Dessa ränteinkomster har beräknats till 9 milj. kr.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna förslaget till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1976/77 (bilaga 23.1).

Bilaga 23.1

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter enligt staten för budgetåret 1975/76 samt enligt förslaget till stat för budgetåret 1976/77

Inkomster	1975/76	1976/77
A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:		
1. Befästningars delfond	123 520 000	138 690 000
2. Kasernbyggnaders delfond	314 967 000	372 627 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	10 823 000	11 519 000
	449 310 000	**522 836 000**
B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:		
1. Befästningars delfond	650 000	600 000
2. Kasernbyggnaders delfond	8 900 000	10 000 000
	9 550 000	**10 600 000**
C. Inkomster av övnings- och skjutfält:		
1. Befästningars delfond	300 000	300 000
2. Kasernbyggnaders delfond	7 000 000	7 500 000
	7 300 000	**7 800 000**
D. Diverse inkomster:		
1. Befästningars delfond	1 625 000	2 250 000
2. Kasernbyggnaders delfond	11 000 000	10 000 000
	12 625 000	**12 250 000**
Summa kr.	**478 785 000**	**553 486 000**

Utgifter	1975/76	1976/77
A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:		
1. Befästningars delfond	91 695 000	107 290 000
2. Kasernbyggnaders delfond	187 823 000	231 579 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	1 947 000	2 326 000
	281 465 000	**341 195 000**
B. Avsättning till värdeminskningskonto:		
1. Befästningars delfond, *förslagsvis*	6 300 000	6 635 000
2. Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	20 420 000	24 250 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	1 026 000	1 028 000
	27 746 000	**31 913 000**
C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:		
1. Befästningars delfond, *förslagsvis*	6 050 000	6 400 000
2. Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	33 000 000	35 000 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	170 000	632 000
	39 220 000	**42 032 000**
Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:		
1. Befästningars delfond	22 050 000	21 515 000
2. Kasernbyggnaders delfond	100 624 000	109 298 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	7 680 000	7 533 000
	130 354 000	**138 346 000**
Summa kr.	**478 785 000**	**553 486 000**

Göteborgs Offsettryckeri AB, Stockholm

Beredskapsbudget för totalförsvaret

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-12-29

Föredragande: statsrådet Holmqvist

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 såvitt avser beredskapsbudget för totalförsvaret

Enligt 9 kap. 3 § regeringsformen skall riksdagen företa budgetreglering för närmast följande budgetår eller, om särskilda skäl föranleder det, för annan budgetperiod. Vid denna budgetreglering skall riksdagen beakta behovet under krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden av medel för rikets försvar.

Anslagen på beredskapsbudgeten är beräknade för de militära och civila utgifter som omedelbart föranleds av beslut om förstärkningar av försvarsberedskapen med undantag för sådana utgifter som kan bestridas från förslagsanslag på statsbudgeten och som inte skall belasta av riksdagen maximerad anslagspost. Anslagen, som samtliga är betecknade som förslagsanslag, är beräknade för en tid av trettio dagar av högsta försvarsberedskap.

I detta sammanhang vill jag erinra om att utgifter för beredskapsförstärkningar också kan betalas på annat sätt än från anslag på beredskapsbudgeten eller förslagsanslag på statsbudgeten. Regeringen har sålunda bemyndigats att vid krig, krigsfara eller annan omständighet av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap disponera rörliga krediter i riksgäldskontoret om högst 50 milj. kr. för jordbruksdepartementets och högst 1 000 milj. kr. för handelsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1970:1 bil. 11, JoU 1970:3, rskr 1970:125, prop. 1970:1 bil. 12, SU 1970:10, rskr 1970:10, prop. 1973:1 bil. 12, FöU 1973:9, rskr 1973:63 och prop. 1974:8, FöU 1974:8, rskr 1974:34).

Den beredskapsbudget för totalförsvaret som gäller för innevarande budgetår (prop. 1975:1 bil. 24, FöU 1975:1, rskr 1975:23) tar på driftbudgeten upp anslag om sammanlagt 1 985 milj. kr. och på kapitalbudgeten anslag om sammanlagt 845 milj. kr. Medelsbehoven grundar sig på beräkningar som har utförts under åren 1969 och 1973.

Driftbudgetanslagen fördelar sig enligt följande (milj. kr.).

Försvarsdepartementet		
Psykologiska försvaret:		
Statens upplysningscentrals utrustning och verksamhet		5
Socialdepartementet		
Krigshjälp	850	
Det allmänt civila medicinalväsendets utrustning och verksamhet	950	1 800
Finansdepartementet		
Utgifter för civil försvarsberedskap		25
Handelsdepartementet		
Utgifter för det ekonomiska försvaret		75
Arbetsmarknadsdepartementet		
Arbetsmarknadsåtgärder		80
		1 985

Kapitalbudgetanslagen är uppförda under fonden för förlag till statsverket och fördelar sig enligt följande (milj. kr.).

Försvarsdepartementet	
Beredskapsåtgärder vid försvarsmakten	415
Kommunikationsdepartementet	
Förlagskapital för kommunikationsverk	235
Finansdepartementet	
Stärkande av den civila försvarsberedskapen i allmänhet	120
Handelsdepartementet	
Förlagskapital för drivmedelsdistribution	75
	845

Anslagen Utgifter för civil försvarsberedskap och Stärkande av den civila försvarsberedskapen i allmänhet är samlingsanslag för sådana civila utgifter för försvarsberedskap, för vilka medel bör beräknas på beredskapsbudgeten men för vilka särskilda anslag inte har förts upp.

Anslaget Utgifter för det ekonomiska försvaret avser även utgifter för sådana åtgärder inom det ekonomiska försvaret som faller under annat de-

partement än handelsdepartementet, exempelvis åtgärder avseende livsmedelsförsörjningen.

Anslagen på beredskapsbudgeten bör för budgetåret 1976/77 föras upp med oförändrade belopp eller sammanlagt 2 830 milj. kr., varav 1 985 milj. kr. på driftbudgeten och 845 milj. kr. på kapitalbudgeten. Det förslag till beredskapsbudget som jag sålunda förordar torde få fogas till regeringsprotokollet i detta ärendet som *bilaga 24.1*. För en närmare redovisning av de ändamål för vilka medel har beräknats under driftbudgeten och kapitalbudgeten får jag hänvisa till prop. 1970:1 (bil. 23) och prop. 1974:1 (bil. 24).

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har hemställt att i beredskapsbudgeten för totalförsvaret tas upp ett anslag för reglering av krigsviktiga egendomsskador. Jag vill i detta sammanhang anmäla att inom försvarsdepartementet (samordningsavdelningen) har påbörjats en översyn av de ändamål för vilka medel skall beräknas i beredskapsbudgeten för totalförsvaret. Översynen görs i samråd med övriga berörda departement. Därvid kommer överstyrelsens hemställan att prövas. Resultatet av översynen avses läggas till grund för förslaget till beredskapsbudget för totalförsvaret avseende budgetåret 1977/78.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna förslaget till beredskapsbudget för totalförsvaret för budgetåret 1976/77 (bilaga 24.1).

Bilaga 24.1

Förslag till beredskapsbudget för totalförsvaret för budgetåret 1976/77

Driftbudgeten

A. Egentliga statsutgifter:

IV.	Försvarsdepartementet	5 000 000
V.	Socialdepartementet	1 800 000 000
VII.	Finansdepartementet	25 000 000
X.	Handelsdepartementet	75 000 000
XI.	Arbetsmarknadsdepartementet	80 000 000
		1 985 000 000

Kapitalbudgeten

B. Kapitalinvestering:

VII.	Fonden för förlag till statsverket	**845 000 000**

Egentliga statsutgifter

IV.	**Försvarsdepartementet**	
	Psykologiska försvaret:	
a)	Statens upplysningscentrals utrustning och verksamhet, *förslagsvis*	**5 000 000**
V.	**Socialdepartementet**	
a)	Krigshjälp, *förslagsvis*	850 000 000
b)	Det allmänt civila medicinalväsendets utrustning och verksamhet, *förslagsvis*	950 000 000
		1 800 000 000
VII.	**Finansdepartementet**	
a)	Utgifter för civil försvarsberedskap, *förslagsvis*	**25 000 000**
X.	**Handelsdepartementet**	
a)	Utgifter för det ekonomiska försvaret, *förslagsvis*	**75 000 000**
XI.	**Arbetsmarknadsdepartementet**	
a)	Arbetsmarknadsåtgärder, *förslagsvis*	**80 000 000**

Kapitalinvestering

VII.	**Fonden för förlag till statsverket**	
	Försvarsdepartementet:	
a)	Beredskapsåtgärder vid försvarsmakten, *förslagsvis*	415 000 000
	Kommunikationsdepartementet:	
b)	Förlagskapital för kommunikationsverk, *förslagsvis*	235 000 000
	Finansdepartementet:	
c)	Stärkande av den civila försvarsberedskapen i allmänhet, *förslagsvis*	120 000 000
	Handelsdepartementet:	
d)	Förlagskapital för drivmedelsdistribution, *förslagsvis*	75 000 000
		845 000 000